
37
5 C
10

CONCILIORVM OMNIVM,
TAM GENERALIVM, quàm Prouincialium,
QVÆ IAM INDE AB APOSTOLORVM Temporibus, hactenus legitime celebrata haberi potuerunt;

Volumina quinque.

QVIBVS NOVISSIMA HAC EDITIONE, post Surianam, accessere præsertim Nicænum, & Ephesinum, celeberrima Concilia.

In quorum omnium collocatione, temporum ratio habita est, & eruditæ notationes per catholicos Theologos additæ.

Primo volumini præfixus est Index Conciliorum omnium, & seorsum principalium capitum, in illis contentorum.

Cuique autem volumini præmissus est rerum, vocumq; omnium singularium locupletissimus Index in studiosorum maiorem vtilitatem, & commodum.

SIXTI V. PONTIFICIS MAXIMI, Fœlicissimis Auspicijs.

VENETIIS, M D LXXXV.

Apud Dominicum Nicolinum.

SANCTISSIMO
DOMINO D. NOSTRO
SIXTO QVINTO
PONTIFICI MAXIMO.

OMMODVM mihi accidit Beatissime Pater in hac totius Christiani orbis exultatione ob tui ad apicem Apostolatus euectionem, & in tanta ad te venerandum vndiq; confluentium multitudine, vt ego quoquè inter antiquos Sanctitatis Tuæ seruos ad manus aliquid haberem, quod nec auctoritatis tuæ, nominisvè maiestate alienum, rationibusquè meis valdè consentaneum, pro gratulationis, ac venerationis officio ad pedes tuos offerrem. Id verò est noua Conciliorum æditio, quæ Tomis quinque digesta sunt, ac pro insigni accessione duorum maximè imprimis illustrium Conciliorũ Niceni, & Ephesini, antehac nunquàm tam referta, & integra ædita fuerunt. Cui enim magis Ecclesiæ Concilia, ad suæ Nauis reparationem pro diuersorum temporum congruentia sancto afflante Spiritu condita, dicanda erant, quàm summo eius Nauclero, cui ea & indicere, & confirmare cœlitus datum est, illiquè præsertim, qui & in scholasticis disciplinis, Ecclesiasticaque Historia admodum est versatus? Omnem porrò pro tenuitate mea operam dedi, nulli sumptui parcens, nullumuè omittens laborem, adscitis etiam hinc inde Catholicis eruditissimisque nostra tem-

pestate Theologis ; præcipuè verò præstantissimo Patre Dominico Bollano Patritio Veneto Ordinis Prædicatorum, numquàm satis pro sui animi dotum dignitate commendato, qui sua cura, industria, & eruditione maximo mihi, ac operi adiumento fuit, vtquè operam meam, studiumquè impensum hoc vno significem verbo, ne per eandem lineam serram reciprocare videar, præstare curaui, quicquid ab vno, & priuato homine præstari poterat, vt vberior, & illustrior præ aliis hucusquè emanatis hæc à me prodiret in lucem, tibiquè offerretur editio, in qua aliquod profectum vti æquus, sciensquè, confido, iudex iudicabis. Quamobrem affirmandum arbitror, nihil peruersè, aut concisè, sed rectissimè, & luculenter, quoad fieri potuit, omnia ad pristinum expressa candorem. Munus ergo hoc meum, ex quo tantum vtilitatis, & commodi percipere homines possunt, cum in ipso, & quæ antea desiderabantur, quæquè hactenus dispersa fuerant, coniunctim habeantur; opusquè non minus ob eius impressionem impensæ haud mediocris, quod ex ipsa voluminis magnitudine probari facilè potest, quàm laboris, cui quidem non tàm affui, quàm præfui, peroptans, vt ab erroribus, & mendis in studiosorum commodum purgatissimus resiliret, vti voluntatis meæ qualecumquè inditium, non dubito, quin pro tua Benignitate libenti animo, prout totis exopto præcordiis, supplexque deprecor, sit Sanctitas Tua susceptura. Ego interim Pater Sancte Beatitudini Tuæ omnia fœliciter contingere cupio; ac pro totius Ecclesiæ bono diuinorum charismatum incrementis vberiùs ornatam diù incolumem seruari exoro.

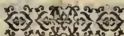
Venetiis, VI. Kalen. Octobris. M D L X X X V.

Beatitudinis Tuæ

Humillimus seruus,

Dominicus Nicolinus.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

Abes, amice lector, nouam, post Surianam, Conciliorum editionem, auctiorem, & locupletiorem, in quinq; volumina distributam, & pluribus notationibus, alijs in margine breuioribus, alijs in contextu plenioribus, diuerso tamen charactere illustratam, quarum rationem initio tibi à nobis breuiter reddendam putauimus. Eæ autem ad hæc ferè capita reuocari posse videntur.

Primum ad obseruationem temporis, quo habita sunt Concilia, & quo Pontifice. qua in re plerunque Onufrium secuti sumus, nisi cum aliquando manifesta ratio aliter persuasit. Cuius obseruationis occasione, translatione nonnunquam vtendum fuit; vt, quod, non suo loco, esse videbatur, in suum referretur; vt in Concilio Agathensi factum est; quod cum antea extaret circa tempora Cœlestini, satis apparet, & ex consulatu Messalæ, & ex xxij. anno Alarici ij. Regis, ad Symmachi tempora pertinere, sexaginta amplius annorum interuallo. Idem contigit in alijs nonnullis, quod, per singula, probare longum esset. De qua ratione temporis, nec doctus, & religiosissimus pater, Surius, nec ante illum alij, qui Concilia collegerunt, & publicarunt, viri alioqui optimi, &, in hoc genere, de Christiana Republica optimè meriti, laborasse admodum videntur, cum tamen negari non possit, quia magnopere ad rem pertinent.

Deinde ad veritatem historiæ, & actorum; vt cum sæpius varij citantur auctores, vel ad dictorum confirmationem, vel ad indicandam inter scriptores varietatem, vel ad coarguendam aliquam falsitatem, quod interdum, parce tamen, & timidè fecimus.

Tertio ad confutationem contumacium quorundam, & rebellium, qui libenter leuissima quæq; arripiunt, & planissima sæpe detorquenad sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ obtrectationem; vt, cum, ex nonnulla contentione Aphricanorū Patrum, circa appellationes ad Romanam Ecclesiam, violenter inferunt, contra ipsam veritatem actorum, & historiæ fidem, illos non agnouisse, & abnuisse eius in se Primatum, quod alienissimum fuit à mente illorum Patrum; quod si sensissent tamen, ad eorum pertineret infamiam, non ad conuellendam summam Ecclesiæ Romanæ auctoritatem diuinitus sancitam, & constabilitam.

Denique ad additionem, vel pro ijs, quæ imperfecta & mutila inerant, integra, & perfecta reponendo; vt cum pro viginti vulgatis nudis Nicænis Canonibus, reposita sunt, acta omnia eius Concilij ex vaticano Græco codice, ab Alphonso Pisano, societatis IESV, interpretata; & octoginta Canones, ex Arabico, Alexandria aducto, ab alio eiusdem societatis homine, latinè exposita: Cumque pro Ephesina synodo mutila, integra reposita fuit ex Bauarico Græco Codice, collato cum Vaticano, à Theodoro Peltano, societatis item IESV, latinè reddita, & in certum quendam ordinem distributa.

Vel addendis ijs, quæ omnino aberant, vt Epistola Iulij Papæ ad Orientales, ex Apologia secunda Athanasij.

Apologetico Symmachi, aduersus Anastasium Imperatorem, & Orientalium, vt inscribitur, ad eum Epistola, ex volumine Orthodoxographa inscripto, ad quam respondet Symmachus, ea, quæ antea quoque in Conciliorum volumine legebatur.

Vt Epistola, fidei professionem continente, Iustiniani Imperatoris, ad Ioannem Papam II. & eiusdem Ioannis ad eundem Iustinianum ex Codice Iustiniani.

Conciliorum item aliquot ex beato Cypriano, & alijs, indicatione; alijs etiam, ex Bedæ historia Angliæ Ecclesiastica, insertis, cum, aliquot Vitaliani, & Honorij Pontificum Epistolis.

Nicolai primi responsione ad consulta Bulgarorum, & sexdecim eiusdem decretalibus, in causa Rothaldi Suessionensis Episcopi, ex Bibliotheca sanctorum Patrum.

Concilijs item quinque Mediolanensibus, nunc primum voluminibus Conciliorum insertis.

Deniq; pluribus decretis, ex decreto Gratiani, & decretalibus; vel omnino additis, quæ aberant; vel suis restitutis auctoribus, quæ alienis fuerant attributa.

Sunt aliquot aliæ notationes, quæ ad nullum fortasse dictorum capitum commode possunt reuocari, vel saltem non sunt reuocata.

Hanc nostram qualemcunque operam, pie lector, æqui, bonique consulas optamus, & obsecramus.

INDEX

INDEX OMNIVM CONCILIORVM GENERALIVM, ET PROVINCIALIVM,

Quæ in omnibus quinque Tomis continentur.

Concilia Generalia.

Concilia Prouincialia.

Concilium

INDEX.

INDEX
OMNIVM PONTIFICVM
CVM EORVM GESTIS
IN PONTIFICATV,

Qui in omnibus quinque Conciliorum Tomis continentur.

Ioannes

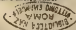
INDEX

INDEX
OMNIVM EPISTOLARVM,
LITERARVM, ATQVE ORATIONVM, CVM EARVM MATERIIS,
Quæ in hoc Primo Conciliorum Tomo continentur.

INDEX
OMNIVM CONCILIORVM
QVÆ IN SECVNDO TOMO CONTINENTVR.

INDEX OMNIVM EPISTOLARVM Quæ in Secundo Conciliorum Tomo continentur.

Epist.

ROMA

INDEX
OMNIVM CONCILIORVM
QVÆ IN TERTIO TOMO CONTINENTVR.

 quarto

INDEX OMNIVM EPISTOLARVM Quæ in Tertio Conciliorum Tomo continentur.

Epistola

Epistola

INDEX

INDEX EPISTOLARVM, SEV LITERARVM, ET ORATIONVM,

VNA CVM EARVM MATERIIS, QVAE IN QVARTO TOMO CONTINENTVR.

hortatur

INDEX CONCILIORVM, TVM GENERALIVM, TVM PROVINCIALIVM,

Quæ in Quarto Conciliorum Tomo continentur.

INDEX ACTIONVM, ET SESSIONVM, CVM MATERIIS IN IIS CONTENTIS,

Quæ in hoc Quarto Conciliorum Tomo continentur, nempe Concilij Constantinopolitani, Concilij Constantiensis, & Concilij Basileensis, & Ferrariensis, siue Florentini,

la alia

peratoris

quibus-

INDEX OMNIVM CONCILIORVM, QVÆ IN QVINTO TOMO CONTINENTVR.

INDEX
COPIOSISSIMVS
EORVM
QVAE IN HOC PRIMO CONCILIORVM TOMO
scitu digna reperiuntur.

Epitomes ferè vicem explens.

Litera A, primam Columnam, B secundam demonstrat.

Apostoli

B

C

Christum

Chri-

Concilium

Crucis

D

E

FABIA-

F

Filium

G

H

Hypostases

Infideles

L

N

O.

Oecono-

Q

R

S

Sacer-

V

Verbum

Finis Indicis Tomi primi.

DE QVADRVPLICI SYNODO APOSTOLORVM,

IVXTA GLOSAM ORDINARIAM,

IN ACTIS APOSTOLICIS

Per Sanctum Lucam Euangelistam.

Diuersis in capitibus studiosè descripta.

Glosa Ordi. colligit tantũ has 4. alij alias, & plures.

EX Actis Apostolicis colliguntur à Scriptoribus Ecclesiasticis, ac potissimùm Glosa Ordinaria, Conuentiones siue Cõcilia aliquot Apostolorum, primitiuæ quoquè Ecclesiæ: in quibus exempla, formæ, imagines ac cæremoniæ certæ Conciliorum, tam generalium q̃ prouincialium, traduntq́; posteà p sanctos Patres & Ecclesiæ Catholicę posteros obseruãdæ.

Act. 1. de electione Matth.

DE prima Apostolorum Discipulorumq́; Christi conuentione, legimus Actorum primo capitulo, quòd statim post ascensionem Domini in cęlum, reuersi sunt Hierosolymam à monte Oliueti, manentes in cęnaculo, Petrus, Ioannes, Iacobus, &c. perseuerãtes vnanimiter in oratione cum mulieribus & Maria mater Iesu & fratribus eius. ¶ In diebus illis exurgens Petrus velut principalis & caput, (in medio) fratrum, dixit: (Erat autem turba hominum simul ferè c x x.) Viri fratres, oportet impleri scripturam, quam prędixit Spiritussanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum qui compræhenderunt Iesum, &c. Oportet ergò ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tẽpore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus &c. testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos, &c. & orantes, dixerunt: Tu Domine qui corda nosti oĩum, ostende quẽ elegeris ex his duobus &c. Et dederunt sortes eis. Et cecidit sors sup Matthiã, & annumeratus est cũ vndecim apostolis.

1. Synod⁹ ob apostoli electionem.

Exemplũ orandi in concilijs.

Act. 6. de diaconorũ septem electione.

DE secunda in Hierusalem Apostolorum & discipulorum Christi synodo, legimus Act. vj. In diebus illis crescente numero discipulorum, factum est murmur Gręcorum aduersùs Hebræos, eò quòd despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum. Conuocantes autem x i i. multitudinem discipulorum) ac cęterorum credentium, quæ iam ad multa millia excreuerat, (dixerunt: Non est æquum, nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergò fratres ex vobis viros boni testimonij septem, plenos &c. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritusancto, &c. Hos) à multitudine electos (statuerunt ante conspectum Apostolorum,) qui erant Episcopi fidelium: (&) ipsi apostoli (orantes, imposuerũt eis manus,) per orationẽ & manûs impositionem ipsos diaconos ordinando. Sequitur effectus huius ordinationis: (Et verbum Domini crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Hierusalem valdè.) Ex quo liquet, ẽt hoc concilium esse Hierosolymis celebratum.) Stephanus autem plenus gratia & fortitudine, faciebat signa magna & prodigia in populo. Surrexerunt autem &c. & non poterant resistere sapientiæ & Spirituisancto qui loquebatur.) Actorum quoquè 8. prosequitur sanctus Lucas de prædicatione Philippi diaconi &c.

Anno 1. post Christi mortẽ, & spiritus sancti aduentũ ante conuersionẽ Pauli, qui eodẽ anno deincèps cõuersus fuit.

2. Synod⁹ ob 7. diaconorum institutionem.

Effectus istius ordinationis.

Act. 15. de circuncisione gentilibus nõ imponenda.

DE tertia conuentione Apostolorum, quæ fuit plenaria cõciliorum forma, postmodùm à summis pontificibus & sanctis patribus obseruata & obseruanda, legimus Act. xv. Hæc fuit celebrata anno 14. post mortem & resurrectionem Christi in Hierusalem, & 14. anno cõuersionis Apostoli Pauli, anno 4. Claudij Cęsaris, secũdùm Bedam, Dionysium & alios, quos vide de his latiùs. Vnde de hac synodo Apostolorum loquitur Apostolus Paulus ad Galat. 2. (Deindè post annos 14. ascendi Hierosolymã cum Barnaba, assumpto etiàm Tito, & contuli cum eis euangelium quod prædico in gentibus &c.) Sequitur: (Et cùm cognouissent gratiam quæ data est mihi, Iacobus & Cephas & Ioannes, qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi & Barnabæ societatis, vt nos inter gentes, ipsi autem in circuncisionem: tantùm vt pauperum memores essemus &c.

Beda & Dionysius Carth.

3. Synod⁹ ob circuncisionem gentibus non imponendam.

¶De hac ergò tertia Apostolorum conuentione legimus Actor. 15. sic: (Et quidam descẽdentes de Iudæa, docebant fratres,) fideles. s. ex gentilitate conuersos: (quia nisi, circuncidamini secundùm morem &c. statuerunt) . s. fideles (vt ascenderent &c. ad apostolos & presbyteros) veluti primarios Ecclesię prælatos (in Hierusalem super hac quæstione &c. Cùm autem venissent &c. Surrexerunt autem quidã de Pharisæorum secta, qui crediderant, &c. Conueneruntq́; apostoli & seniores videre de verbo hoc. Cùm autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus,)

Pars opponens.

Petrus primo loquitur.

Discussio negociorum.

Petrus,) tanquàm apostolorum supremus & caput,) dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quoniã ab antiquis &c. Nunc ergò quid tẽtatis &c. sed per gratiam Dñi Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum & illi. Tacuit autẽ omnis multitudo) consentiens Petro, (&) deindè (audiebãt Barnabam & Paulum narrantes, quanta Deus fecisset signa & prodigia in gentibus per eos.

Secundò Barnabas & Paulus.

Et postquàm tacuerunt.) s. Barnabas & Paulus (respondit Iacobus, dicens: Viri fratres, audite me: Simon narrauit &c. Propter quod ego iudico, non inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad Deũ, sed scribere ad eos, vt abstineãt se à contaminationibus simulacrorum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine, &c.)

Tertiò Iacobus, cuius in sua diœcesi.

Determinatio negocij.

Sequitur determinatio negocij: (Tunc placuit Apostolis & senioribus cum omni Ecclesia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam & Silam viros primos in fratribus, scribentes per manus eorum: Apostoli & seniores fratres, his qui sunt Antiochię & Syriæ & Ciliciæ, fratribus ex gentibus salutem: Quoniam audiuimus quòd quidam ex nobis &c. Visum est enim Spiritui sancto & nobis, nihil vltrà imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione: à quib. vos custodientes, benè agetis. Valete.

Executio determinationis.

Illi autem dimissi, descenderunt Antiochiã: & congregata multitudine, tradiderunt epistolam: quam cùm legissent, &c.

Act. 21.

DE quarta primitiuæ Ecclesiæ cõgregatione seu synodo, scribitur Act. 21. in qua declaratum fuit, teste Beda Dionysio Cathusiano, & alijs, licitum esse conuersis Iudæis vti cũ fide & Sacramentis noui Test. etiam circuncisione, & alijs cęremonijs & sacrificijs veteris Test. quàdiù templum & sacrificia legis in Hierusalem stabant: non quasi lex euangelica non sufficeret, sed vt mater synagoga paulatim cum honore sepeliretur, & non statim velut impia, & mortifera, instar idolorum culturæ, damnaretur, cùm fuerat à Deo fundata, & tẽpore suo in remedium & salutem genti Iudæorum data. Quum ergò Paulus ab ęmulis suis, velut destructor & damnator legis, esset vehementer & falsò apud Hierosolymam infamatus, communi concilio Iacobus, & Paulus, & seniores statuerunt, ex Iudaismo conuersos legis cęremonias pro tempore illo non damnare, sed licitè obseruare posse, dummodò spem salutis sub in illis non collocarent. Hinc scribitur Act. 21. (Et cũ venissemus Hierosolymam, libenter exceperũt nos fratres. Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum &c.

Permissio legalium ad tẽpus, donec synagoga cũ honore sepeliretur.

In lege q̃ nã hodie obligent Christianos, & q̃ non.

Præcepta moralia.

Hic autem secundùm Doctores catholicos diligenter notandum venit, quædã in lege Mosis vsq; hodiè vniuersos Christianos obligare, videlicet præcepta moralia, & omnia quæ ad bonos mores & virtutes directè, & immediatè pertinent. Nam hæc in Euangelio ipse Dominus replicauit, & perfectiùs obseruari mandauit. Enimuerò principalis diuinę legis intẽtio est, homines benè instituere ad amorem Dei. Quòd cum rectè fieri nequeat, nisi addatur & modus, qualiter sese iustè habere debeant tam erga seipsos, quàm erga suos proximos: hinc data sunt præcepta moralia, quæ mentibus hominum & rectæ rationis dictamini sunt inscripta, quòd Deum super omnia quisque diligere debeat, & proximum sicut seipsum. Modus autem colendi Deum per externos ritus & cęremonias legis, quia hæc fuerũt figura & vmbra Christi tunc venturi & mysteriorum eius, ideò adueniente veritate Euangelica, euanuerunt & illicita iam facta sunt. Nihil ergò per duplicitatẽ simulatoriè egit diuinus Apostolus, sed pro scandalo fratrum amouendo, seq; à falsa infamia purgando, fecit, quod tunc (vt dictum est) conuersis Iudæis ad tempus licuit: sed modò destructo templo, sepulta synagoga, & vbiq; diuulgato Euangelio, nequaquàm liceret. Præcepta autẽ Iudicialia legis, qualiter iustitia seruari debeat erga proximum, iam non obligant, nisi à iudice potestatem habente, in sua ditione suaq; authoritate denuò statuerentur.

Cæremonialia.

Iudicialia.

Sunt qui posthabito (videntur ipsi qua ratione) Glossæ Ord. iudicio, quartam hanc Apostolorum Synodum ommittant, faciantq; ordine præposteri nõnihil mutato, ex decimoquinto Actuum capite quartam, ex sexto tertiam, ex quarto secundam, idq; hoc modo:

Act. 4.

DE 2. conuentione Apostolorum, & discipulorum Christi notabili, legimus Act. 4. quòd vbi post aduentum Spiritussancti per prædicationes Apostolorũ multi credidissent in Christum, factus est numerus eorum V. millia. De qua re dolentes sacerdotum principes, & magistratus templi, posuerunt Petrũ & Ioannem in custodiam. Et postquàm examinassent eos, videntes Petri constantiam atq; Ioannis, comminati sunt eis & denunciauerunt, nè omninò loquerentur nec docerent decætero in nomine IESV. Petrus verò & Ioannes respondẽtes, dixerunt ad eos: (Si iustum est in cõspectu Dei vos potiùs audire quàm Deum, iudicate.) Sequitur coniunctio Apostolorum & discipulorum Christi. (Dimissi autẽ, venerũt ad suos, & annunciauerunt eis, quanta ad eos principes Sacerdotum, & Seniores dixissent. Quæ cũ audissent, vnanimiter) simul omnes congregati, (leuauerunt vocem ad Deum) per inspirationem Spiritussancti, (& dixerunt: Domine, tu es qui fecisti cœlum, & terrã, mare, & omnia quæ in eis sunt, qui Spiritusancto per os patris nostri Dauid pueri tui dixisti, Quarè fremuerunt gentes, &c? Et nunc Domine respice in minas eorum, & da seruis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum, in eo quòd manum tuam extendas ad sanitates & signa & prodigia fieri per nomen sancti filij tui Iesu. Et cùm orassent, motus est locus in quo erant congregati,) in signum exauditionis supplicationum eorum. (Et repleti sunt omnes Spiritusancto,) ampliori scilicet gratia & charitate confortati. vndè sequitur effectus huius: (Et loquebãtur verbum Dei cum fiducia. Multitudinis autem credentium erat

Hic cętus nõ fuit cõcilium, sed oratiũ est pro gratię incremento.

Psal. 2.

Effectus donorum Spiritussancti.

cor

„ cor vnum, & anima vna: nec quisquam eorum „ quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed „ erant illis omnia communia.) Nota, ex hoc decreto Apostolicam fundatam esse vitam, & conuersationẽ omnium religiosorum, vitam beatorum in patria, vbi omnia sunt cõmunia, imitantium. Sequitur: (Et virtute magna reddebãt Apostoli testimoniũ resurrectionis Iesu Christi Dñi nostri, & gratia magna erat in omnibus „ illis. Neq; enim quisquã egens erat inter illos. „

Apostolorum Decretum. August & cæteri Doctores.

Sunt præterea qui & istam è quarto Act. extractam, & illam vigesimoprimo Act. apertè descriptam fooduś prætereuntes, aliam sibi nouam ex vndecimo Act. trahunt: id quod per nos quidem eis licitum erit, modò norint maiorem esse Glossæ Ord. authoritatem, quam cui tam leuiter à curiosis quibusuis nouatoribus sit contradicendum.

DE ORDINE CELEBRANDI CONCILII, CANONES,

Idest, Regulæ Ecclesiasticæ,

A sanctis Patribus constitutæ, & ab Isidoro in Codicis vnius corpus collectæ.

ORDO DE CELEBRANDO CONCILIO.

Ora diei prima, ante Solis ortum, eijciantur omnes ob Ecclesia: obseratisque foribus cunctis, ad vnã ianuã, per quã Sacerdotes ingredi oportet, ostiarij stabunt: & conuenientes omnes epi, pariter introibũt, & sm ordinationis suę tempus residebunt. Post ingressum Episcoporum omnium atq; consessum, vocentur deindè presbyteri, quos causa probauerit introire: nullusq; se inter eos ingerat diaconorũ. Post hos ingrediãtur diacones probabiles, quos ordo poposcerit interesse. Et corona facta de sedibus Epõrũ, presbyteri à tergo eorum resideant, quos tñ sessuros secũ Metropolitanus elegerit, qui vniq; & cum eo indicare aliquid, & diffinire possunt. Diacones in conspectu Epõrum stent. Deindè ingrediantur laici, qui electione coniugali, cõcilio interesse meruerunt: ingrediantur quoq; notarij, quos ad recitandũ vel excipiẽdũ ordo requirit. Obseratisq; ianuis, & sedentibus in diuturno silẽtio sacerdotibus, atq; cor totum habentibus ad Dñm, * dicturus est Archidiaconus: Orate. statimq; omnes in terram prosternantur tam Episcopi q̃ presbyteri: & orãtibus diutiùs tacitè cum fletibus atq; gemitibus, vnus ex Epis senioribus surgẽs, orationẽ palàm fundat ad Dñm, & cunctis adhuc in terra iacentibus, dicat hanc orationem:

*dicat Archidiaconus.

Adsumus, Dñe sancte Spiritus, adsumus, peccati quidem immanitate detenti, sed in nomine tuo specialiter aggregati: veni ad nos, adesto nobis, dignare illabi cordibus nostris, doce nos quid agamus, quò gradiamur: & ostende quid efficere debeamus, vt te auxiliante, tibi in omnibus placere valeamus. Esto salus & suggestor & effector iudiciorum nostrorum, qui solus cum Deo Patre & eius Filio nomen possides gloriosum: non nos patiaris perturbatores esse iustitiæ, qui * summam diligis æquitatem: vt in sinistrum nos ignorantia nõ trahat, non fauor inflectat, non acceptio muneris vel personæ corrũpat: sed iunge nos tibi efficaciter solius tuæ gratiæ dono, vt simus in te vnum, & in nullo deuiemus à vero, quatenùs in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus cũ moderamine pietatis iustitiam, vt & hic à te in nullo dissentiat sententia nostra, & in futuro pro benè gestis consequamur præmia sempiterna. In qua oratione, Pater noster non dicatur, nec benedictio, sed ipsa solummodò oratio confirmetur. Finita autem oratione, & responso ab omnibus Amen, rursùs dicat Archidiaconus: Erigite vos. Confestim omnes surgant, & cum omni timore Dei & disciplina tam Episcopi, q̃ Presbyteri sedeant. Sicq; omnibus in suis locis in silentio consedentibus, diaconus alba indutus, codicem canonum in medium proferens, capitula de concilijs agendis pronunciet, idest, de concilio Toletano * tertio, æra xvij.

*summè

¶Item ex cõcilio Toletano * quarto, æra iij.

¶Item ex capitulis Orientalium Patrum, quę * Martinus Episcopus de Greco in Latinũ vertit, æra xviii. de synodo facienda.

¶Item ex concilio Chalcedoneñ. æra. * xviii.

¶Item ex concilio Agathensi, æra * xxv. vel xxvj. vel aliud de canonibus, quod Metropolitano aptius visum fuerit vt legatur. Finitisq; titulis, Metropolitanus Episcopus concilium alloquatur per exhortationem, ità dicens:

Aera 18. 1. cap. 18. Sed de ratione huius appellationis, vide Couarr. li. 1. Variarum Resolut. cap. 12. *sexto. *sexto. *Maxim. *xix *xxxv. vel aliud de

¶Ecce sanctissimi sacerdotes, præmissis Deo precibus, Fraternitatem vestram cum pia exhortatione conuenio, & per Diuinum nomen obtestor, vt ea quæ à nobis de Deo & de sacris Ordinibus, vel sanctis moribus vobis fuerint dicta, cum omni pietate suscipiatis, & cũ summa reuerentia perficere intendatis. Quòd si forsitan aliquis vestrûm aliter, quàm dicta fuerint, senserit: sine aliquo scrupulò contentionis, in * nostrorum omnium copulatione, ea ipsa, de quibus dubitauerit, cõferenda reducat: qualiter Deo auxiliante, aut doceri possit, aut doceat.

*nostrum

* coniuro vel obsecro,

doceat. Deindè simili vos obtestatione * conuenio & obsecro, vt nullus vestrûm in iudicando aut personam accipiat, aut quolibet fauore vel munere pulsatus, à iusto iudicio scienter auertatur aut discedat: sed cum tanta pietate, quicquid cœtui nostro se iudicandum intulerit, retractate, vt nec discordans contentio, ad subuersionem iustitiæ inter nos locum inueniat: nec item in perquirenda æquitate, vigor nostri ordinis vel solicitudo tepescat.

¶Post hanc exhortationem introibunt omnes, quicunque fuerint presbyteri, diaconi, vel religiosi vniuersi, ad audiendum doctrinam. Sicque Archidiaconus lecturus est Canonem Toletani concilij xj. æra prima, nè tumultu concilium agitetur. Quo canone perlecto, concilium Ephesinum ex ordine perlegatur. Deindè collatio pariter & instructio de mysterio sanctæ Trinitatis habeatur, simulque & de officiorum ordinibus, si in omnium sedibus eiusdem celebritatis vnitas teneatur. Pro his quoque causis, prout spatium diei permiserit, & epistolæ Papæ Leonis ad Flauianum episcopum de erroribus Eutychetis, & mysterio Trinitatis, legendæ sunt. Canones quoq; de Officiorũ vnitate. nec ad aliud aliquid ante transeatur, quàm ista omnia explicentur, ità tamen, vt totos tres dies litaniarum nihil aliud agatur, nec retractetur, nisi sola collatio de mysterio sanctæ Trinitatis, & de Ordinibus sacris, vel Officiorum institutis, ità vt hęc tota partiatur per totos illos tres dies, & nihil aliud (sicut dictum est) nisi sola quæstio de his, quę prædicta sunt, habeatur, ità vt lectio semper, congruens ordini & causæ, quę quęrenda est, antecedat. Post hæc, in quarto die reliquæ per ordinem personæ admittendæ sunt, sicque omnes, qui de religiosis in retroactis diebus pro spirituali instructione interfuerant in concilio, foràs egrediantur, residentibus aliquibus presbyteris in concilio, quos Metropolitanus probauerit honorandos. Per singulos tamen illos tres dies litaniarum, Episcopi vel presbyteri cũ admonitore, primùm orationibus se prosternant. Sicq; collecta à Metropolitano oratione, consurgant, & de diuinis tantùm (vt dictum est) rebus consultationem habeant: in reliquis autè diebus, cunctis adstantibus, oratio colligenda est: & sic considentes, causarum negocia iustè & religiosè colligant. Nullus tamen tumultus aut inter considentes, aut inter adstantes habeatur. Eodem tamen modo, eodemq; ordine ad concilium omnes per singulos dies ingrediantur, quo superiùs iam præmissum est. Nam & si presbyteri reliqui aut diaconi, clerici siue laici, de his qui foris steterint, concilium pro qualibet re crediderint appellandum, Ecclesiæ Metropolitanæ Archidiacono causam suam intimēt, & ille concilio denunciet. Tunc illis & introeundi singulatim, & proponendi licentia conceeditur. Nullus autem Episcoporum à cœtu communi secedat, antequàm hora generalis secessionis adueniat. ¶Concilium quoque nullus soluere audeat, nisi fuerint cũcta determinata, ità vt quæcunque deliberatione communi finiuntur, Episcoporum singulorum manibus subscribantur, ità tamen, vt ante duos vel tres dies q̃ soluatur concilium, omnes constitutiones à se editas, diligenti consideratione retractent, nè in aliquo offendissent. Item in die quo concilium absoluendum est, Canones qui in sancta synodo constituti sunt, coram Ecclesia in publico relegantur. Quibus explicitis, respondeatur in choro, Amen. Deindè ad locum redeuntes, vbi in concilio resederunt, Canones ipsos subscribant. Admonendi quoq; à Metropolitano sunt de Pascha venturo, quo veniat die. Admonendi etiam sunt, quo tempore superueniēti anno ad faciendum concilium veniant. Eligendi etiam sunt de episcopis, qui cum metropolitano dies festos Natalis Domini & sanctum Pascha debeant celebrare. Post hæc dicente Archidiacono, Orate: omnes simul in terra pariter se prosternant, vbi diutissimè orantibus, hanc vnus ex senioribus orationem dicat:

NVlla est, Domine, humanæ conscientiæ virtus, quæ inoffensè possit tuæ voluntatis indicia expedire: & ideò quia imperfectum nostrum viderunt oculi tui, perfectioni deputa quæsumus, quæ perfecto æquitatis fine concludere prçoptamus. Te in nostris principijs occursorem popolscimus, te quoq; in hoc fine iudiciorum nostrorum pro excessibus indultorē adesse precamur, scilicet vt ignorātię parcas, vt errori indulgeas, vt pfectus votis perfectā operis efficaciam largiaris. Et quia conscientia remordente tabescimus, nè aut ignorātia nos traxerit in errorem, aut præceps forsitan voluntas impulerit* iustitiam declinare, ob hoc te poscimus, te rogamus, vt si quid offensionis in hac cõcilij celebritate attraximus, condonare ac remissibile facere digneris, vt in eo quod soluturi sumus, aggregati concilio, à cunctis primùm absoluamur nostrorum nexibus delictorum, quatenus & transgressores venia, & confitentes tibi subsequatur remuneratio sempiterna. Per &c. Huic orationi Oratio Pater Noster adiungatur: & cunctis adhuc in terra iacentibus, hæc benedictio explicet: Christus Dei filius, qui est initium & finis, complementum vobis tribuat charitatis. Amen. Et qui * vos ad expletionē huius fecit peruenire cõcilij, absolutos vos efficiat ab omni contagione delicti. Amen. * Et ab omni reatu liberiores effecti, absoluti et per donum Spiritussancti, felici reditu vestrarũ sedium cubilia repetatis illæsi. Amen. Quod ipse prçstare dignetur, cuius regnũm, & imperium permanet in secula seculorum Amen. Quibus expletis, cum dictum fuerit ab Archidiacono, In nomine Domini nostri Iesu Christi, eamus cum pace: omnes illicò pariter exurgentes, residente Metropolitano, ab ipso primùm incipientes, osculum sibi inuicem omnes pariter dabunt. Sicque data sibi inuicem pace, conuentus concilij absoluatur.

Psal. 138.

* à iustitia

* nos

* vt

ORA-

ORATIO DIEI SECVNDÆ.

Nostrorum tibi Dñe curvantes genua cordium, quæsumus, vt bonum quod à nobis à te requiritur, exequamur, vt prompta tecum scilicet solicitudine gradientes, discretionis arduæ subtile iudicium faciamus, ac misericordiarum diligentes, clareamus studijs tibi placitis actionis.

ORATIO DIEI TERTIÆ.

AD te Domine * interni clamoris vocibus, proclamantes, vnanimiter postulamus, vt respectu gratiæ tuæ solidati, precones virtutis efficiamur intrepidi, tuumq; valeamus verbum cum omni fiducia loqui.

* interni clamosis

ORIGO CONCILIORVM GENERALIVM,

QVO TEMPORE SCILICET CONCILIA Celebrari cœperint:

Et de Quatuor Concilijs principalibus, Ex Isidoro.

CANONES generalium Conciliorũ, à temporibus Constantini cœperunt. In præcedentibus namq; annis, persecutione feruente, docendarum plebium minimè dabatur facultas. Deinde Christianitas in diuersas hæreses scissa est, quia non erat licentia episcopis in vnum conuenire, nisi tempore supradicti Imperatoris. Ipse enim dedit facultatem Christianis liberè cõgregari. Sub hoc etiam sancti Patres in Concilio Niceno de omni orbe terrarum conuenientes, iuxta fidem Euangelicam & Apostolicam, secundùm post Apostolos symbolum tradiderunt. Quatuor autem principalia sunt Cõcilia, ex quibus plenissimam fidei doctrinam tenent Ecclesiæ, tam de Patris & Filij & Spiritussancti Diuinitate, quàm prædicti Filij & Saluatoris nostri incarnatione.

Concilij primi Niceni celebritas.

Quatuor celeberrima concilia quæ.

1 Prima harum, Nicena synodus est, trecentorum decem & octo Episcoporum, sub Constantino Augusto Imperante peracta, in qua Arrianæ perfidiæ blasphemia condemnata, qua inæqualitatem sanctæ Trinitatis idem Arrius asserebat, consubstantialem Deo patri Dei filium eadem sancta Synodus per symbolũ definiuit.

2 Secunda synodus est centum quinquaginta Patrum sub Theodosio Seniore Cõstantinopoli congregata, quę Macedonium Spiritumsanctum Deum esse negantem condemnans, consubstantialem Patri & Filio eundem Paraclerũ demonstrauit, dãs latiùs symboli formam, quã tota Græca & Latinitas in Ecclesijs prędicat.

3 Tertia synodus est Ephesina prima ducentorum Episcoporum, sub iuniore Theodosio Augusto edita, quæ Nestorium, duas personas in Christo asserentẽ, iusto anathemate condemnauit, ostendens manere in duabus naturis vnam Domini nostri Iesu Christi personam.

4 Quarta synodus est Chalcedonensis, sexcentorum triginta sacerdotum, sub Martiano principe habita, in qua Entychem Constantinopolitanum abbatem, verbi Domini & carnis vnã naturam pronunciantem, & eius defensorem Dioscorum, quondàm Alexandrinum Episcopum, & ipsum rursùm Nestoriũ cum reliquis hæreticis, vna Patrum sententia prędamnauit, prędicans eadem synodus Christum Dominũ sic natum de virgine, vt in eo substãtiam & diuinæ & humanæ confiteamur naturæ. Hę sunt (vt prędiximus) quatuor principales & venerabiles synodi, fidem Catholicam complectẽtes. Sed & si qua sunt Cõcilia, quæ sancti Patres spiritu DEI pleni sanxerunt, post istorum quatuor authoritatem omni manent stabilita vigore. Quorum etiàm gesta in hoc corpore condita continentur.

ITEM DE SYNODIS PRINCIPALIBUS, quibus in locis, quibus pro causis, quibus temporibus, quibus authoribus celebratæ sint.

PRima synodus in Nicea trecentorum decem & octo Patrum, contra Arrium Alexandrinum presbyterũ, qui tres gradus in Trinitate asserebat, Patrem scilicet maiorem, Filiũ minorem, Spiritumsanctum creaturam, temporibus Constantini principis, Syluestri Papę Romani, Macarij Hierosolymitani, Alexandri Cõstantinopolitani, qui condemnata hęresi, statuerunt Canones * XX. Quorum author maximè præfatus sanctus Alexander Episcopus fuit.

Quandò & cur prima synnodus Nicena cõgregata.

* Immò Canones LXX. teste Athanasio, &c. Sed de illis pleniꝰ suo locu.

Secunda in Constantinopoli, centum quinquaginta Patrum contra Macedonium Constantinopolitanum Episcopum, qui negabat Spiritumsanctum Deum esse, temporibus Gratiani & Theodosij principum, Damasi Papæ Romani, Cyrilli Hierosolymitani, Nectarii Constantinopolitani, qui condemnata hæresi statuerunt canones tres. Quorum maximè author Nectarius Constantinopolitanus fuit.

Quandò & cur I. Constantinopolitana.

Tertia in Epheso ducentorum Patrum contra Nestorium Constantinopolitanum Episcopum, qui dicebat beatam Virginem Mariam non

Cur & quandò prima Ephesina.

non Dei, sed hominis tantùm, genitricē, vt aliā personam carnis, aliam facerent Diuinitatis, tēporibus Theodosij magni principis, Cœlestini Papæ Romani, Iuuenalis Hierosolymitani, Cyrilli Alexandrini. Qui duodecim capitula contra Nestorij blasphemiarum totidem capitula, authore eodem sancto Cyrillo, anathematizando conscripserunt.

Cur & quandò Chalcedonensis.

Quarta in Chalcedone sexcentorum triginta Patrum, contra Eutychem Constantinopolitanum abbatem, qui asserebat Christū post humanam assumptionem non ex duabus naturis existere, sed solam in eo diuinam naturam permanere, temporibus Martiani principis, Leonis Papæ Romani, Iuuenalis Hierosolymitani, Anatolii Constantinopolitani: Qui, cōdemnata hæresi, statuerunt canones 27. Quorum author maximè idem Anatolius Constantinopolitanus Episcopus fuit.

Quandò, & cur secunda Cōstantinopolitana.

Quinta Constantinopoli contra Theodorū Mopluestenum & omnes hæreticos: qui Theodorus dicebat, alium Deum esse verbum, & aliū Christum, & sacram Virginem Mariam negabat Dei genitricem fuisse, temporibus Iustiniani Principis, Vigilij Papæ, Domini Antiocheni, Eutychii Constantinopolitani: qui Quatuordecim capitula anathematizando, scripserunt contra Theodori & sociorum eius blasphemias.

Cur & quandò tertia Cōstantinopolitana.

Sexta in Constantinopoli, CLXX. Patrū contra Macarium Antiochenum Episcopum & socios eius, qui vnam voluntatem & operationem in CHRISTO falsa suspicione adstruebant, tēporibus Constantini Principis, Agathonis Papæ Romani, Georgij Cōstantinopolitani. Qui condemnata hæresi, anathematizando scripserunt octo capitula.

Epistola Aurelij Carthaginensis Episcopi, ad Damasum Papam.

Beatissimo Papæ Damaso Aurelius Carthaginensis Episcopus:

Gloriam Apostolicæ Sedis, & vestræ sublimitatis gratiam nostra humilitas exoret, vt statuta, quæ reperire poteritis, post finē beati Principis Apostolorum Petri, vsq; ad vestræ sanctitatis principium, iuxta Apostolicæ Sedis authoritatem, quā cognouimus per vestræ sapientiæ sanctitatem gubernari, nobis scripta mittere dignemini: quatenus per vestræ sanctitatis nobilitatem atq; prudentiam nōsse valeamus, quæ in præfata sancta Sede supradictis temporibus sunt decreta, & qui aduersùs canonum Apostolorum instituta gesserunt, cognoscantur. Benè vale sanctissime Papa, & ora pro nobis amātissime Pater. Data. 8. Kal. Martij. Item lecta Romæ 5. Nonas Maij.

Rescriptum B. Papæ Damasi ad Aurelium Carthaginensem Episcopum.

Reuerendiss. fratri & Coepiscopo Aurelio, Damasus: Scripta sanctitatis tuæ debita veneratione suscepimus, in quibus sitire venerationē ac prudentiam tuam Apostolica instituta (vt dignū erat) cognouimus. Qua de re quædam ex his, quæ petisti, misimus: & quædā adhuc, cùm iterùm miseris, mittere cupimus. Nullam tamen à B. Petri principis Apostolorum fine, prædecessorum nostrorum præterniisimus, de quorum statutis aliquid tibi per Amanoniū presbyterum, & Felicem diaconum, sub certis signaculis non mitteremus. Quæ te & custodire optamus, & aliis prædicanda ac publicanda mandamus, vt ab omnibus inuiolatè debita veneratione custodiātur, & inuiolatè seruent, atq; ab omnibus futuris tēporibus diligenter venerent: quia violatores voluntarii canonum, grauiter à sanctis Patribus iudicant, & à Spiritu sancto (cuius instinctu ac dono dictati sunt) dānantur: qm̄ blasphemare Spiritumsanctū non incongruè vñr, qui contra eosdē sanctos Canones nō necessitate cōpulsi, sed libenter, vt pfixū est) aliquid aut proteruè agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus spontè cōsentiunt. Talis.n. pſumptio manifestè vnū genus est blasphemantiū Spiritumsanctum, qm (vt iā pliba tū est) cōtra eū agit, cuius impulsu & gratia ijdē sancti editi sunt canones. Diabolica verò nequitia plerosq; subtiliter fallere solet, & ità quorūdā imprudentiā p similitudinē pietatis sæpissimè illudit, vt p salutaribus nocitura psuadeat. Idcircò norma sanctorū Canonū, q sunt spiritu Dei cōditi, & totius mundi reuerētia cōsecrati, fideliter à nobis est scienda, & diligenter tractanda, nè quouis modo sanctorū Patrū statuta absq; ineuitabili necessitate, qd absit, transgrediamur: sed fidelissimè p ea gradiētes, cū eis q eos instinctu cōdiderunt diuino, mercedis gloriam & laboris cumulū, eorū meritis, auxiliāte Dño, habere mereamur. His itaq; ritè deliberatis, & ad Ecclesiarū vestrarū notitiā nrā deliberatione perlatis, parère, vos eorundē sanctorū canonū Regulis summoperè cōuenit, nè in aliquo eis obuiare quorundā ignauia faciat: sed vestra sapiens & sana doctrina, quæ cupit vos per omnia placere Deo, illis cohæredes & comparticipes cœlestis regni, in sedibus fideles cooperatores ostendat. Data * XVI. Kalend. Iunij, Gratiano & * Cyricio, quartò consulibus.

* xj.
* Syricio
* Equitio

ISIDORI IN SVAM CANONVM COLLECTIONEM PRÆFATIO.

Isidorus peccator, seruus Christi, cōseruo suo & parenti fidei, in Dño salutē: Cōpellor à multis tā Epis q religiqs seruis * Christi, canonū sententias colligere, & in vnū volumē redigere, & de multis vnū facere, sed hoc me oppidò conturbat, q diuersæ interpretationes varias snias faciūt, & licèt vnus sit sensus, diuersæ tñ sunt sniæ, & aliæ longiores, aliæ breuiores. Ea verò cōcilia, q Græco sunt edita stylo, ampliùs quā tripliciter aut

* Dei,

qua-

quadrupliciter interpretata atq; cõscripta repe rimus. Quòd si veritas est qrẽda è pluribus, Gręcorũ sequamur stylũ, eorumq; imitemur editiones atq; exẽplaria. Siu minùs, ipsi dicãt atq; exponant, qbus tot sunt exẽplaria, quot codices. *Romano Nobis tñ vr, cùm in* nr̃o discrepauerint sermone, vt vnitas & veritas ab ipsis qrenda sit, quorũ lingua edita esse noscunt. Qđ & nos fecim⁹, & sicut à veris eorũ reperim⁹ magistris, I volumine cui hęc ꝓponi ꝑfatiúcula, inserere curauim⁹.

Canon aũt Gręcè, Latinè Regula núcupat. regula aũt dicta, ꝙ rectè ducit, nec aliquãdò alior sùm trahit. Alij dixerũt regulã dictã, vel ꝙ regat, vel ꝙ normã rectè viuẽdi ꝓbeat, siue ꝙ distortũ prauumq; qđ corrigat. Synodũ aũt dñr ex Gręco interpretari com tatũ, vel cœtũ. Concilij verò nomẽ, tractũ ex more Romano. Tempore.n. quo cã agebat, cõueniebant oẽs in vnũ, cõiq; intẽtione tractabãt. Vndè & cõciliũ à cõi intẽtione dictũ, quasi cõsiliũ: & cõsiliũ, quasi cõsidiũ, d in l literã trãseunte: Vel cõciliũ dictũ ex cõi intẽtione, eõ ꝙ in vnũ oẽs dirigãt mẽtis obtutũ. Cilia.n. oculorũ sunt. Vndè & qui sibimet dissentiũt, nõ agũt cõciliũ, quia nõ sentiũt vnũ. Cœtus verò, cõuētus est vel cõgregatio, à coeundo. i. cõueniẽdo in vnũ. vndè & cõuẽtus est nũcupatus, ꝙ oẽs ibi cõueniãt: & sicut cõuẽtus cœtus, sic conciliũ dr, à societate multorũ in vnũ.

In principio verò voluminis huius; qualiter cõciliũ apud nos celebret, posuimus: vt qui nostrũ ordinẽ sequi voluerint, sciant qualiter hoc agere debeant. Qui aũt hoc agere meliùs elegerint, faciãt qđ iusto, canonicoq;, atq; sapientissimo cõsilio iudicauerint. Deniq; pp eorũ authoritatẽ cęteris cõcilijs ꝓposuimus canones qui dicunt Apostolorũ, licèt à quibusdã apocryphi dicantur, qm̃ plures eos recipiũt, & sancti patres eorũ sñias synodali authoritate roborauerunt, & inter canonicas posuerunt cõstitutiones. Deindè quarundã epistolarũ decreta virorũ Apostolicorũ interseruimus, i. Clemẽtis, Anacleti, Euaristi, & cęterorũ Apostolicorũ, quas potuimus hactenùs reperire epistolas vsq; ad Syluestrũ Papã. Postmodũ verò Nicenã synodũ cõstituimus pp authoritatẽ eiusdẽ magni cõcilij. Deinceps diuersa cõcilia Gręcorũ & Latinorũ, siue q̃ anteà, seu q̃ postmodũ facta sunt, sub ordine numerorũ ac tẽporũ capitulis suis distincta, sub huius voluminis adspectu locauimus, subijcientes & reliqua decreta pꝛsulũ Roman. vsq; ad S. Gregoriũ, & quasdã epistolas ipsius, in qbus pro culmine Sedis Apostolicæ nõ impar conciliorũ extat authoritas, quatenùs Ecclesiastici ordinis disciplina in vnũ à nobis coacta atq; digesta, & sancti pꝛsules paternis instituant regulis, & obediẽtes Ecclesiæ ministri vel populi spiritualibus imbuant exẽplis, & nõ malorũ hoim prauitatibus decipiant. Multi.n. prauitate & cupiditate depressi, accusantes sacerdotes oppresserunt. Ideò sancti Patres leges* constituerunt, *compofuerunt, quas sanctos CANONES appellauerunt. Multi ergò idcircò alios accusant, vt se p illos excusent, aut eorum bonis ditent. Pleriq; verò boni

Christiani ꝓpterea tacẽt, & portãt aliorũ peccata q̃ nouerũt, quia documẽtis sępè deserunt, quibus ea q̃ ipsi sciunt, iudicibus Ecclesiasticis probare nõ pñt: qm̃ licèt vera sint qđã, nõ tñ iudicibus credenda sunt, nisi q̃ certis indicijs demonstrant, nisi q̃ manifesto* indicio cõuincunt, nisi q̃ iudiciario ordine publicant. *iudicio Nullus.n. qui suis est rebus spoliatus, aut à sede ꝓpria, vi aut terrore pulsus, anteq̃ oĩa sibi ablata, ei legibus restituantur, & ipse pacificè diù suis fruat honoribus, sedibq; ꝓpriè regulariter restitutus, eis multo tpe liberè potiat honore, iuxta canonicã accusari, vocari, iudicari, aut damnari institutionẽ pt. Vndè & Ecclesiastica historia ab Eusebio Cæsareeñ Epo confecta, de muliere, quadã, quæ pro castitate à marito accusabatur: ait: Præceptũ vel* interdictum est ab imperatore lege lata, vt primò permitteretur ei rem familiarem liberè diutiùs ordinare, tũ deindè respondere obiectis. Hæc omnes leges, tam Ecclesiasticæ quàm & vulgares publicæq; ꝓcipiunt. *indictũ

Horũ verò cõcinnãtia si oĩa ponerent, antè deficeret dies, q̃ horũ singula explicarem, & nimis ꝓlixa fieret epistola. Ex pluribus tñ aliqua hìc ad prouocatione aliorũ inserere iudicauimus. Ait nãq; S. Leo Romanę Ecclesię antistes in epistola Chalcedonensi cõcilio missã, cuius initiũ est, Leo Eps Synodo Chalcedonensi: Optauerã quidẽ dilectissimi & rel. In qua inter cætera sic testat, dicẽs: Quia verò ignoramus; per prauas æmulationes multarũ Ecclesiarũ statũ fuisse turbatũ, plurimosq; fratres iniustè sedibus suis pulsos, & in exilia deportatos, atq; in locũ superstitũ alios substitutos, his primitùs vulneribus adhibeatur medicina iustitiæ. Nec quisquã ità careat ꝓprijs, vt alter vtat alienis. Quẽ ità errorẽ oẽs reliquãt, vt nemini quidem perire honor dẽat, sed pꝛionbus Epis cũ omni priuilegio suo ius ꝓpriũ reformet. Eadẽ & antiqui Aplici, qui fuerũt ante synodũ Nicenam, sanxerũt. Eadẽ synodus q̃ habita est in* Larissa sub Valeriano, loquit. Eadẽ plurimę Rom. synodi testant. Eadẽ Papa Symmachus & cęteri sancti patres sanxerũt. Quorũ statuta, ꝓlixitatẽ vitantes, hìc inserere distulimus. Si quis aũt hæc pleniùs scire & legere voluerit, suis in authoribus inuenire & legere pleniter poterit. Nobis verò hæc in pꝛfatiuncula ista sufficiãt. Et sicut militi ex multis armis illa sufficiunt, q̃ ferre congruẽter sup se poterit, sic nobis de multis sententijs una aut duę, uel quãtũ tũc tpis necesse fuerit, sufficiunt: qm̃ sicut cũ uno telo aut duobus inimicũ uincimus, sic cũ una aut duabus sentẽtiis authoritate plenis, æmulũ superamus. Si.n. de mulierib. & secularib. hõibus hęc cõstituta sunt, multò magis Ecclẽsiasticis uiris & sacerdotibus sunt cõcessa. Hæc eadẽ verò & Ecclesiastica iura iubet, & seculi leges ꝓcipiũt. Similiter accusatores, & accusationes, quas seculi leges prohibẽt, canonica funditùs repellit authoritas. Synodorũ verò cõgregãdarũ authoritas, Aplicæ Sedi priuata cõmissa est ꝑtãte: nec vllã synodũ ratã esse legimus, q̃ eius nõ fuerit authoritate cõgregata *Lampsaco sub Valentiniano,

gregata vel fulta. Hæc canonica testatur authoritas, hæc historia ecclesiastica roborat, hæc sancti patres confirmant.

§ Scire autem vos LXXX. Episcopos, qui hoc opus me incipere & perficere coegistis, & cunctos reliquos Domini sacerdotes oportet, quòd plura quàm illa viginti capitula, quæ apud nos habentur, Nicenę synodi reperimus, & in Decretis Iulij Papæ lxx. capitula eiusdem synodi esse debere legimus. Quam epistolam in suo ordine inter cætera decreta Apostolicorum posuimus, hęc scrutātibus, & cunctis nôsse volentibus rimanda. Nam quòd plura quàm viginti capitula sint Niceni Concilij, in multis inuenitur locis. Legitur enim in Constantinopolitano concilio ità: Manifestum est quòd illa quæ sunt per vnamquamq; prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispenset, sicut Niceno cōstat decretum esse concilio. Legitur & in epistola Innocentij Papæ, Victricio Rothomagensi episcopo directa, ità: Si quæ causæ vel contentiones inter clericos & laicos, vel inter clericos tā maioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ: placuit vt secundùm synodum Nicenam, congregatis omnibus eiusdem prouinciæ Episcopis, iudicium terminetur, & reliq. Sanctæ etiam memoriæ Theophilus Alexandrinus episcopus, suis in epistolis meminit, in concilio Niceno statutum esse, vt ab viij. Idus Martij, vsq; in diem Nonarū April. diebus scilicet xxviij. qualiscūq; luna nata fuerit, in quolibet medio spatio * perhibet facere initium primi mensis, quartamdecimam verò, à xij. Kal. April. vsque * in xviij. Kalend. Maij, solerter inquiri, & si die sabbatorum inciderit, consequenti die Dominico, id est, luna 15. pascha celebrare conscripsit: & si die Dominico luna * 13. eiusdem mensis, id est, primi mensis, euenerit, ipsa hebdomada transmissa, * in alterum diem Dominicum pascha sinè dubio celebrare conscripsit. His & aliis quamplurimis exemplis patet, plura esse quàm viginti Niceni Concilij capitula, & veram esse prædictam Iulij Papæ epistolam. Nobis autem quidam è consortio fratrum nostrorum Orientales, testati sunt se vidisse concilium Nicenum, habens potiorem IIII. Euangeliorum magnitudinem, continens in se sessiones episcoporum, & introductiones, iudiciaq; querimoniarum * atque definitiones, & constitutiones, necnon & subscriptiones eorum: ad cuius similitudinem magnum Chalcedonense concilium conscriptum esse confirmauerunt, & demùm alia Constantinopoli * condita, vnum videlicet sub Iustiniano Imperatore, contra Dei impugnatores Origenem, Didymum & Euagrium; & aliud temporibus Agathonis Papæ, & Constantini Imperatoris contra Macarium Episcopum, & Stephanum eius discipulum, ac reliquos Episcopos, qui pro frumēto zizania in Ecclesia seminauerunt, vinum miscuerunt aquæ, & proximo potum dederunt * euersione turbida, & tāquàm lupi, agni simulabant mendacium, & veritas vt mēdaciū refutabatur. § Nôsse etiam oportet (licèt cætera non infirmētur) quatuor esse principalia concilia, &c. Vide paulò suprà.

Primò quidem ordo, vt prædictum est, de celebrando concilio incertus habetur, & postmo dùm Canonū Apl'orū, ac primorū Apl'icorū (id est, à sancto Clemente v.q; ad sanctum Syluestrum) decretorum, atque diuersorum conciliorum breuiariū interpolat', sequens ordinē suū.

Marginalia: De nu. Nicenorum Canonū suo loco plura. — * 14 — * ad — * edita — * euersionem turbidam,

TRACTATVS DE PRIMATV ROMANÆ ECCLESIAE.

» SI difficile & ambiguum apud te iudiciū esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinē, & causam & causam, & iudiciū intra portas tuas videris verba variari, surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus: veniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicē qui fuerit illo tempore: queresq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem: & facies quodcunq; dixerint, qui præsunt loco, quē elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius: sequērisq; sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neq; ad sinistram. Qui autem superbierit, nolēs obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel. cunctusque populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia.

Marginalia: Deut.17. — Sacerdotis summi imperio obediendum ex lege diuina.

ANacletus seruus seruorum Dei, omnibus Episcopis & reliquis Christi sacerdotibus salutem: Sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Saluatore nostro primatum obtinuit, sicut ipse Petro beato Apostolo dixit: (Tu es Petrus, & rel.) Ergò hæc Apostolica sedes, cardo & caput omnium Ecclesiarum à Domino, & nō ab alio, est cōstituta: & sicut cardine ostium regitur, sic huius sanctę Sedis authoritate omnes Ecclesię, Domino disponente, reguntur. Igitur si quæ causæ difficiliores inter vos ortæ fuerint, ad huius sanctæ Sedis apicem eas quasi ad caput referte, vt Apostolico terminentur iudicio.

Marginalia: Dist. 22. ca. Sacrosancta. Idem Dis. 21. cap. In nouo. — Matt. 16.

ZEphyrinus Romanæ vrbis archiepiscopus, omnibus Episcopis salutem: Ad Romanam Ecclesiam ab omnibus, maximè tamen ab oppressis, appellandum est, & concurrendum quasi ad matrē: vt eius vberibus nutriant, authoritate defendant, & à suis oppressionib' releuen-

Marginalia: 2. q. 6. cap. Ad Romanam.

releuentur: quia non potest nec debet obliuisci mater filium suum. Iudicia enim Episcoporũ, maioresq; Ecclesiæ causæ, à Sede Apostolica, & non ab alia, sunt terminãdæ: quia licèt in alios transferantur Episcopos, beato tamen Apostolo Petro dictum est: (Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cęlis: & quæcunq; solueris super terram, erunt soluta & in cęlis.

Matt. 16.

Distin. 12. cap. Nõ decet.

CAlistus Archiepiscopus Ecclesiæ Catholicæ vrbis Romæ, omnibus Episcopis salutem: Non decet à capite membra dissidere, sed iuxta sacræ scripturæ testimonium, omnia mẽbra caput sequantur. Nulli verò dubium est, quòd Apostolica Ecclesia mater sit omnium Ecclesiarum, à cuius vos regulis nullatenùs cõuenit deuiare: & sicut Dei filius venit facere voluntatẽ patris sui, sic & vos voluntatem vestræ implete matris, quæ est Ecclesia. Quicquid ergò sinè discretione iustitię contra huius disciplinã actum fuerit, ratum habere ratio nulla permittit.

FAbianus Episcopus Romæ, omnibus Episcopis salutem: Si in rebus secularibus suũ cuiq; ius & proprius ordo seruandus est, quantò magis in Ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio? quod hac obseruatione seruabitur, si nihil potestati, sed totum æquitati tribuitur.

IDEM: Si quis iudicem sibi aduersum senserit, vocem appellationis adhibeat. Appellantẽ autem non debet afflictio vlla aut detentionis iniuriæ custodia, sed liceat appellatori vitiatã causam appellationis remedio subleuare. Liceat etiàm in causis criminalibus appellare, nec vox appellationis denegetur ei, quem in supplicium sententia destinàrit. Pulsator ante suum iudicem causam dicat, & non ante suum iudicem pulsatus: si voluerit, taceat. & vt pulsatis, quotiès appellauerint, induciæ dentur, nec quemquam non à suo iudice dicta sententia constringat.

2. q. 6. cap. Liceat cum seq.

SIxtus vniuersalis Apostolicæ Ecclesiæ episcopus, omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ rectoribus salutem: Si quis vestrũm pulsatus fuerit in aliqua aduersitate, licenter hanc sanctã & Apostolicam appellet Sedem, & ad eam quasi ad caput, suffugium habeat, nè innocens damnetur, aut Ecclesia sua detrimentum patiatur. Si autẽ necesse ei euenerit, eamq; minimè appellare voluerit: & vocatus tamen ab hac sancta Sede fuerit, non renuat venire: sed confestim, vt ei nunciatum fuerit, venire festinet: & causas, pro quibus vocatus est, prudenter disponat, atq; si fuerit necesse aliquid corrigere, cum his quos primos hìc inuenerit, corrigat. Ad Ecclesiam tamẽ suam non priùs reuertatur, quàm hinc literis Apostolicis vel Formatis pleniter instructus atque purgatus sit, si fuerit vndè: vt postquã domum reuersus fuerit, cognoscãt vicini sui, qualiter hic suam aliorumque causam finièrit, quatenùs* ea absque aliqua ambiguitate nunciare & prædicare possit omnibus. Si quis autem aliter agere prçsumpserit, sciat censuram huius Sedis cum omnibus membris suis sibi non decisse

Ibidẽm c. Si quis vestrum.

* eam

venturam: & sicut egerit, ità recipiet: si benè, benè: si grauè, grauè: si pessimè, pessimè: quoniam dignus est operarius mercede sua.

Matth. 10.

SIluester Papa in generali residens synodo, dixit: Nemo iudicabit primam Sedem, iusti tiam temperare desiderantem: neque enim ab Augusto, neque ab omni clero, neq; à regibus, neque à populo iudex iudicabitur.

9. q. 3. Nemo iud.

IVlius Apostolicæ Sedis Episcopus, omnib. Episcopis salutẽ: Habet sacrosancta Romana Ecclesia potestatem, singulari sibi priuilegio concessam, aperire & claudere ianuas regni cęlestis, quibus voluerit.

GElasius Episcopus omnibus Episcopis: Cuncta per mundum nouit Ecclesia, quòd sacrosancta Romana Ecclesia de omni Ecclesia fas habeat iudicandi: neq; cuiquam de eius liceat iudicare iudicio, siquidem ad illã de qualibet mundi parte appellandum est: ab illa autem nemo est appellare permissus. Sed nec illa prçterimus, quòd Apostolica Sedes sinè vlla synodo prçcedente exoluendi quos synodus iniqua damnauerat: & damnandi, nulla existente Synodo, quos oportuit, habeat facultatem: & hęc nimirũm pro suo principatu, quem B. Petrus Apostolus Domini voce & tenuit semper, & retinebit.

Ibidem c. Cuncta per mundum.

SYmmachus Papa vniuersis Episcopis: Aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminare, sacro verò sanctæ Sedis Romanę prçsulem suo sinè quæstione reseruauit arbitrio: voluit B. Petri successores cęlo tantùm debere innocentiam, & subtilissimi discussoris indagini inuiolatam exhibere conscientiam.

Ibidèm c. Aliorum.

VIgilius Papa dilectissimo fratri Euthero coepiscopo: Nulli vel tenuiter scienti, vel pleniter sapienti dubium est, quòd Ecclesia Romana fundamentum & forma sit Ecclesiarum, à quo omnes Ecclesias principium sumpsisse nemo rectè credentium ignorat: quoniam licèt omnium Apostolorum par esset electio, beato Petro tamen concessum est, vt cęteris prçmineret: vndè & Cephas vocatur, quia caput & primus est omnium Apostolorum: & quod in capite prçcessit, in membris sequi necessum est. Quamobrẽm sancta Romana Ecclesia, eius merito Domini voce consecrata, primatum tenet omnium Ecclesiarum: ad quam tam sancta Episcoporum negocia atque querelæ atque iudicia, quàm & maiores Ecclesiarum quæstiones quasi ad caput semper referendę sunt. Nam & qui se scit aliis esse præpositum, non molestè ferat aliquem sibi esse prçlatum. Ipsa nanque Ecclesia quæ prima est, ità reliquis Ecclesijs vices suas credidit largiendas, vt in partem vocatæ sint solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vndè omnium appellantium Sedem Apostolicam, Episcoporum iudicia, & cunctarum maiorum negocia causarum, eidem sanctæ Sedi reseruata esse liquet, præsertim cùm in his omnibus eius semper sit expectandum consilium, cuius tramiti si quis obuiare tentauerit sacerdotum,

Ioan. 1.

2. Quæst. 6. Qui se scit alijs.

tum, causas se non sine honoris sui periculo apud eandē sanctam Sedē nouerit redditurū.

Gregorius seruus seruorū Dei, omnibus Episcopis per diuersas prouincias constitutis: Diuinis præceptis & Apostolicis saluberrimis incitamur monitis, vt pro omnium statu impigro vigilemus affectu: & quia cunctarum dispositione diuina Ecclesiarum curā gerimus, omnibus nostra poscentibus suffragia Apostolica authoritate subuenire optamus: quoniā diuinæ virtutis & infirmitatis humanæ sanctio est, vt omnium Ecclesiarum negocia ad nostræ reparationis tēdant effectum. Quapropter has ad vos literas destinamus, in quibus decreto nostro vestram rogantes charitatē mandamus, vt nihil priùs de eo, quod ad sinum sanctæ Romanæ confugit Ecclesiæ, eiusq; implorat auxilium, decernatur, quàm ab eiusdē Ecclesiæ fuerit præceptum authoritate: quæ vices suas ità alijs impartiuit Ecclesijs, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Si autem, quod non arbitramur, à quoquā secus præsumptum fuerit: ab officio cleri submotus, Apostolicæ authoritatis reus ab omnibus iudicetur, nè lupi, qui sub specie ouiū subintrârunt, bestiali sæuitia quosque audeant dilacerare: & quod sibi fieri nolunt, alijs inferre præsumant.

Dist. 11. Præceptis. IDEM eisdem: Præceptis Apostolicis nō dura superbia resistatur, sed per obedientiam quę à sancta Romana & Apostolica authoritate iussa sunt, salutiferè impleantur, si eiusdem sanctę Ecclesiæ, quæ est caput vestrum, communionē habere desideratis. Nō nouum aliquid præsenti iussione præcipimus, sed illa quæ olim indulta videntur, firmamus, cùm nulli dubium sit, quòd non solùm pontificalis accusatio, sed omnis sanctæ religionis relatio, ad Sedem Apostolicam quasi ad caput Ecclesiarum, debeat referri, & indè normam sumere, vndè sumpsit exordium, nè caput institutionis videatur omittere, cuius authoritatis sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui nolint ab Apostolica, super quā Christus vniuersalem fundauit Ecclesiam, solidi tare diuelli. Si quis hęc Apostolicę Sedis pręcepta non obseruauerit, percepti honoris hostis esse non dubitetur.

Dist. 19. Nulli fas. In eisdem: Nulli fas est, vel velle vel posse transgredi Apostolicæ sedis præcepta, nec eius dispositionis ministerium, quod omniū sequi oportet charitatem. Sit ergò ruinæ suæ dolore prostratus, quisquis Apostolicis voluerit cōtraire decretis: nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed extorris à sācto ministerio fiat, nec de eius iudicio quisquam posteà curam habeat: quoniam iam damnatus à sancta & Apostolica Ecclesia eiusq; authoritate, pro sua inobedientia atq; præsumptione, a quoquam esse non dubitatur, quia maioris excommunicationis deiectione est exigendus, cui sanctæ Ecclesiæ commissa fuerit disciplina: qui non solùm præfatæ sanctæ Ecclesiæ iussionibus parêre debuit, sed etiàm alijs, nè præterirent, insinuare. Sit ergò alienus à diuinis & pōtificalibus officijs, qui noluit præceptis obedire Apostolicis.

Si quis super his nos arguere voluerit, aut extra authoritatem facere contenderit, veniet ad sedem Apostolicam, quò omnia Ecclesiastica negocia, de quibus quæstio habetur, cōfluere iussa sunt: vt ibi ante cōfessionem sancti Petri mecùm iustè decertet, quatenùs inibi vnus ex nobis sententiam suscipiat.

17. q. 4. Nemini. Nicolaus Papa omnibus Episcopis: Nemini licitū est de Sedis Apostolicæ iudicio iudicare, aut illius sententiā retractare permissum, videlicet propter Romanæ Ecclesiæ primatum, Christi munere in Petro Apostolo diuinitùs collatum.

Cyp. in tractā. de simpli. platorum. 24. q. 1. c. Loquitur Dñs. Matt. 16. Caecilius Cyprianus in epistola sua dicit ità: Loquitur Dominus ad Petrum: (Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petrā ædificabo Ecclesiam meam.) Super vnum ędificat Ecclesiam, & quamuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem Ioan. 20. tribuat, & dicat: (Sicut misit me pater, & ego mitto vos, accipite Spiritumsanctum:) tamē vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem, sua authoritate disposuit. Hoc erant vtiq; cęteri Apostoli, quod fuit Petrus: pari consortio præditi & honoris & potestatis: sed exordium ab vnitate proficiscitur, vt Ecclesia Christi vna monstretur, quam vnā Cant. 6. Ecclesiam etiam in Cantico canticorum Spiritussanctus ex persona Domini designat, & dicit: (Vna est colūba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, electa genitrici suę.) Hanc Ecclesię vnitatem & beatus Apostolus Paulus docet, & Ephe. 4. sacramentum vnitatis ostendit, dicens: (Vnum corpus, & vnus spiritus, vna fides, vnū baptisma, vnus Deus.) Quam vnitatem tenere firmiter & vindicare debemus, maximè nos Episcopi, qui in Ecclesia præsidemus, vt Episcopatum quoq; ipsum vnum atq; indiuisum probemus. Nemo fraternitatem fallat, nemo fidei veritatē perfida pręuaricatione corrumpat.

Ibid in Cyp. Idem: Epatus vnus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur: Ecclesia vna est, quę in multitudinem latiùs incremento fęcunditatis extenditur, quō solis multi radij sunt, sed lumen vnū: & rami arboris multi sunt, sed robur vnū tenaci fundatū radice: & quō de fonte vno riui plurimi defluunt, numerositas licèt diffusa videat exundantis copię largitate, vnitas tñ seruat in origine. Auelle radiū solis à corpore, diuisionē lucis vnitas nō capit: ab arbore frāge ramum, fractus germinare nō poterit: à fonte pcide riuū, pcisus arescit: sic & Ecclesia Dñi luce pfusa, p orbē totū radios suos porrigit: vnū tñ est, qđ vbiq; diffundit, nec vnitas corporis separat. Ramos suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit, profluentes largiter riuos latiùs pādit: vnum tñ caput est, & origo vna, & vna mater fœcunditatis successibus copiosa. Adulterari non potest sponsa Christi, incorrupta est & pudica, vnam domum nouit, vnius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit.

Idem:

Ibidem. Idem: Alienus est, prophanus est, hostis est: habere nõ potest Deum patrem, qui vniuersalis Ecclesiæ non tenuerit vnitatem.

Hactenus ex codice antiquo.

SVfficerent quidem ista apud eos Christianos, qui pârent & simpliciter credunt quicquid tradit ac tenet sancta mater Ecclesia. Cũ autem nostra ętate Sedis Apostolicæ authoritas à plurimis Belial & inobedientiæ filiis, nõ solùm reuocetur in dubium, sed etiam editis libellis impugnetur, pluribus profectò & scripturarum testimonijs, & sanctorum patrum adstipulationibus debet primatus Petri & successorũ eius affirmari. Id quod efficaciter pſtiterũt. Superiori ætate D. Thomas opusculo cõtra errores græcorũ: D. Antonin. 3. p. Summæ Car. Turrecremata lib. 2. Sum. Thomas Vuald. lib. 2. Doctrin. fidei, & Patrum, ac nostra ætate Cardinales Caietanus, Roffensis, Contarenus, Polus, Osius; & alij variorum ordinum. Catharinus Ecchius. Pyghius Ioannes Faber. Iacobus Latomus, Cochleus. Campegius, Ioan. Anton. Delphin. Petrus à Soto. Alphonsus de Castro, Alanus Copus, Melchior Canus, Ioan. à Louanio, Frãciscus Turrianus, Remũdus Ruffus, Nicolaus Sãderus, erud. octo lib. de visib. Monarch. Eccl. & alij plurimi. Copiosissimè enim simul & solidissimè ostẽderunt ex sacris literis, ex antiquis cõcilijs, ex Apostolicis decretis, ex antiquissimis patribus, ex probatissimis Ecclesiæ Doctoribus, ex legibus deniq; publicis, & approbatis historijs rem hanc ità clarè deduxerunt, vt de ea nemo amplius dubitare queat, nisi qui per hæresim, & rebellionẽ penitus est

Tit. 3. subuersus, ac iudicio ꝓprio (vt ait Apostolus) condemnatus. Cùm autẽ istorum libri nõ omnibus passim sint ad manum, operęprętiũ fuerit hîc aliquot testimonijs propositum confirmare: nè lector dubio aut suspenso animo tot ac tam pręclara ac pia veterum Romanorum Pontificum decreta, quæ nunc eduntur, legat: cui profectò omnem dubitationis scrupulũ, si non obsistat rebellionis aut odij affectus, sequentes poterunt authoritates eximere. Ipse enim Dñs & saluator noster Iesus Christus in

Matth. 16. singularem prærogatiuam sic loquitur in Euãgelio ad Petrũ: (Beatus es Simon bar Iona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus &c.) Item, (Tu es Petrus, & super hãc Petrã ædificabo Ecclesiam meam.) Tertiò, (Tibi dabo claues regni cęlorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cęlis.)

Luc. 22. Quartò, (Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquandò conuersus, confirma

Ioan. 21. fratres tuos.) Quintò, (Simon Ioannis, diligis me plꝰ his? Pasce agnos meos, Pasce oues meas. Hęc ꝓfectò singulariter Petro, primo Romanæ Ecclesię Pontifici, nulli aliorũ Apostolorũ,

Matth. 10. Marc. 3. Luc. 6. dixit Dñs. Sunt & alia plura Euangelij loca, ex quibus Petri primatũ haud obscurè obseruare liceat. Vbiq;. n. in Apostolorũ catalogis primo loco ponit Petrus, licèt vocatione primus non fuerit, & non rarò nominatim præ alijs cõmemoratur. Atq; pro soluẽda didrachma ait Dñs

Matth. 17. illi specialiter: (Vade ad mare, & mitte hamũ: & eum piscem qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies staterem: illũ sumẽs, da eis ꝓ me & te.) Neq; sinè mysterio dixit ei,

Ioan. 21. (Tu me sequere,) vt. s. simili mortis genere eũ sequeretur, cuius in Ecclesia vices præ cæteris administraturus erat. Nec parui momenti est, ꝙ à se Petra Christus Simonem, mutato nomi-

Ioan. 1. Matth. 16. ne, Petrum vocauit: (Tu vocaberis (inquit) Cephas, quod interpretatur Petrus, quia super hãc petram ædificabo Ecclesiam meam.) Neq; caret mysterio, ꝙ cùm Dñs post resurrectionem suam se discipulis suis manifestaret iterũ ad mare Tiberiadis, solus Petrus, quum audisset

Ioan. 21. quia Dñs esset, tunica se succinxit, erat. n. nudus, & misit se in mare: alij autẽ discipuli nauigio

Ber. lib. 2. ad Eugen. venerunt. Hoc quippe signũ fuit (vt ait S. Bernardus) singularis pontificij Petri, per quod non nauẽ vnam, vt cæteri quique suam, sed seculũ ipsum susceperit gubernandum. Mare. n. seculum est: Naues, Ecclesiæ. Indè est, ꝙ altera vice Matthæi 14. & Marci 6. instar Dñi gradiẽs super aquas, vnicum se Christi vicarium designa-

Apoc. 17. uit, qui nõ vni populo, sed cunctis præesse deberet. Siquidem aquæ multæ, populi multi. Solus ergò supra mare ipsius est venire ad Christum, vt daretur intelligi, ꝙ totus orbis qui ꝑ mare est designatus, suæ ditioni parére deberet.

Luc. 5. Neq; frustrà dictum Petro putat sanctus Ambrosius, Duc in altum, hoc est, in profundũ disputationum. Quid. n. tam altum, q̃ altitudinẽ diuitiarũ sapientiæ & scientiæ Dei videre,

Rom. 11. scire filiũ Dei, & professionẽ diuinæ gñationis

24. q. 1. Non turbatur. assumere? Non turbatur itaq; nauis q̃ Petrum habet, turbatur illa quæ Iudam habet. Per nauem. n. Petri, quam Christus ascendit, Ecclesia significatur. Sed & alia loca Euãgelij animaduertunt sacri interpretes circa Petrum ad vniuersalis Ecclesiæ curã ptinẽtia, velut Matt. 18. (Accedens Petrus ad Iesum, dixit: Dñe, quotiès peccabit in me frater meus, & dimittã ei?) Vbi sanè tanq̃ præses Ecclesiæ, fraternę correctionis modum diligenter p̃ alijs quæsiuit Apostolis.

Matth. 19. Et sequenti capite, (Ecce,) inquit, (nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te, quid ergò erit nobis?) Vbi Chrysostomus ait: Interrogat Petrus, vt tu inops discas, q̃m in nullo hinc diminutus es. Qui. n. claues regni cęlorũ accepe-rat, ꝓ his q̃ ibi sunt, confidit, & ꝓ orbe terrarũ interrogat. Instante itẽ tempore passionis,

Marc. 14. Luc. 22. soli Petro nominatim dixit Dñs: (Simon dormis? non potuisti vna hora vigilare mecùm?) Vbi voluit ostẽdere Christus, Petrũ prę cęteris ex cõmisso sibi officio dẽre vigilare. Sed & abscissio auriculæ, à beatis Ambr. & Greg. in my-

Ambr. in Lucã lib. 9. cap. 95. steriũ pastorale trahit. Quarè tollit, inquiunt, aurẽ Petrus? Quia ipse est, q accepit claues regni cęlorũ. Ille. n. cõdemnat, q & absoluit, q̃m ligãdi atq; soluẽdi idẽ adeptus est potestatem. Tollit aũt aurem malè audientis, tollit autem gladio spirituali aurẽ interiorem malè intelligẽtis. Hęc & id genus plura Euangeliorum loca, sym-

symbolicè ad Petri primatũ referunt à sacrarũ literarũ iоterpretibus, etiam antiquissimis, nõ modò Latinis, sed & Græcis, quos recẽsere lõgum foret. Sunt & alia scripturæ loca tum in epistolis, tum in Actibus Apl'orum, q̃ principẽ Apl'orum fuisse Petrum, apertè declarant, vti
In art. 13. Roffensis Eр̃us eleganter deducit, sed hîc commodè referri pp prolixitatẽ non possunt. Satis itaq; fuerit pro ampliori huius rei declaratione, tres ex antiquis Ecclesiæ Doctoribus in testimonium accersere. Hæc autem sunt verba
Dionysius de transitu Mariæ. B. Dionysij, qoem Areopagitã vocant, capit. 3. De diuinis nominib. ad Timotheum. Namq; & apud ipsos Diuino spiritu pleoos Põtifices nostros, cùm & oos (vt nôsti) & pleriq; ex sanctis fratribus nostris ad contuendũ corpus illud, qđ authorẽ vitę, Deumq; ceperat, conuenissemus: (aderat aũt & frater Dñi Iacobus, & Petrus supremum decus, & antiquissimum Theologorum columen) vbi post cõtuitum placuit, vt infinitè potentem diuinæ infirmitatis bonitatem pootifices laudarent oẽs, quisq; pro capitu suo. Hæc ibi. Et alibi vocat Petrum nõ rarò summum & verticalẽ Apl'um, quemadmodum
Chrys. in Matt. homil. 55. posteà eundem vocauit B. Chrys. os & principem Apl'orum, verticem totius cõsortij pastorumq; ac caput Ecclesiæ. Sed & Cyrillus Origenes; & Theophilus, id genus epitheta illi attribuisse leguntur. Sic deiodè antiquissimus Aphrorum scribit in libro de præscriptionib. aduersùs hæreticos Tertullianus: Si Italiæ, in-
Tertullianus. quit, adiaces: hẽs Romã, vndè nobis quoq; authoritas p̃stò est. Felix ecclesia, cui totã doctrinam Apl'i cum sanguine suo profuderunt: vbi Petrus passiooi Dñicæ adæquatur, vbi Paulus Ioãnis exitu coronatur, vbi Apl'us Ioannes posteaq̃ in oleum igneum demersus, nihil passus est, in insulam relegatur. Videamos quid didicerit, quid docuerit, &c. Hæc ille. Ao verò non est hoc grande testimonium, ab eo p̃sertim, q Romanis clericis inimicus fuisse legit? Sic an-
Irenæus lib. 3. c. 3. tiquissimus item Latoorum ante mille trecentos quinquaginta annos scripsit Irenæus epos Lugdunensis lib. 3. contra hæreticos: Maximè, inquit, & antiquissimę, & omnib. cognitę, à gloriosissimis duob. Apl'is Petro, & Paulo Romæ fundatæ & constitutæ ecclesię, eã quã habet ab apl'is traditionem, & annunciatã hominib. fidem, p successiones epõrum peruenientẽ vsq; ad oos, indicantes, cõfundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per sui placẽtiã malã vel vanã gloriã, vel p cęcitatẽ & malã sniam, pręterq̃ oportet, colligunt. Ad hanc. o. ecclesiã propter potentiorẽ principalitatẽ necesse est oẽm conuenire ecclesiam, hoc est, eos qui sunt vodiq; fideles: in qua semper ab his, qui sunt vndiq;, cõseruata est ea, q̃ est ab apl'is, traditio. His itaque, & id genus aliis rationibus & authoritatibus constat, Romanã ecclesiã semper habuisse primatum inter oẽs totius orbis ecclesias à tẽporibus apl'orum in hãc vsq; horã. Vnde allegatur à Fabro Constantiensi Græcus author * Hugo * Etherianus, qui tẽpore Emanuelis Imperatoris, in Latinorum sentẽtiam tres libros de processione spiritussancti scripsit, vbi ioter cætera his vtitur verbis: Quibus ex rebus liquidò claret, q Petrum, eiusq; successorem, principem Christus & caput non modò Latinorum, Grecorum, occidẽtis & septẽtrionis vniuersi, verùm etiam Armeniorum, Arabũ, & totius orieotis ac meridiani climatis in perpetuum constituit. Ob quam rem occidui solis limites vniuersi, Petri successorem ex tũc sibi dñm recognoscunt, & sub illo præsule diriguntur, qđ omnes facere opportunum est. Hæc Græcus ille author. Hinc certè suot amplissima illa Se- Priuilegia Rom. Ecclesiæ.
dis Apl'icę priuilegia, quæ Iulius Papa & Athanasius Patriarcha ad longum commemorant in epistolis suis ex concilio Niceno: quæ tñ & anteà huic sedi fuisse attributa, ex historia Ecclesiastica, veterumq; pontificũ decretis, haud obscurè cognoscitur. Ità. n. ante Nicenã synodum scripsit Marcellus Papa & martyr Maxen Dist. 17. c. Synodũ.
tio epo: Synodũ epõrum absq; huius sedis Romanæ authoritate (quamuis quosdã epos possitis coogregare) oon potestis regulariter facere, neq; vllum episcopum, qui hanc appellauit Apostolicã sedẽ, damnare, anteq̃ hinc diffiniti ua snia procedat. Nemo igitur sinè peccato aut instituta eius cõtemnit, aut eius præcepta trãsgreditur. Vndè ait Damasus Papa: Omnia decretalia cunctorum prędecessorum oostrorum 25. q. 1. c. Omnia.
cõstituta, quæ de Ecclesiasticis ordinibus & canooum sunt promulgata disciplinis, ità ab omnibus Episcopis ac sacerdotibus generaliter custodiri debere mandamus, vt si quid in illa cõmiserint, veniam sibi hooоris deinceps nouerint denegari. Quòd si sanctis istis pootificib. velut in propria causa, minùs credendũ esse dixerint aduersarij, credant saltem B. Cyp. superiùs allegato, cuius & hæc sunt ad S. Corneliũ Cypria. in epist. lib. 1. Epist. 3.
Romanũ pontificem verba: Quales putas esse eos, qui sacerdotũ hostes, & cootra Ecclesiã catholicã rebelles, nec præmooentis Dñi commi natione, nec futuri iudicij vltione terrent? Neq; .n. aliundè hæreses obortæ sunt, aut oata sunt schismata, q̃ indè, q sacerdoti Dei nõ obtemperat, nec vnus io Ecclesia ad tẽpus sacerdos, & ad tẽpus iudex vice Christi cogitat. Cui si f̃m magisteria Diuina obtẽperaret fraternitas vniuersa, nemo aduersùm sacerdotũ collegiũ qoicquã moueret: nemo post diuioũ iudiciũ, post populi suffragiũ, post coẽpiscoporũ cõsensum, iudicẽ se non iam episcopi, sed Dei faceret.

* Hunc Hugonem, Tritemius, Thuscum fuisse asserit, atque ita latinum, id quod probabilius est: quamuis, non modo Latinè, sed & Græcè doctissimus fuerit: & ipsemet in præfatione operis sui, de processione Spiritussancti, contra Græcos, quem ad Alexandrum tertium misit, testetur se Constantinopoli ab Imper. Emmanuele consultum de rationibus latinorum pro eorum sententia.

Tractatus de Romanæ Ecclesiæ Primatu,

F I N I S.

TITVLI CANONVM
APOSTOLORVM, IVXTA VETEREM EDITIONEM.

I.
De ordinatione Episcopi.
II.
De ordinatione Presbyterorum, Diaconorum & cæterorum.
III.
Nihil aliud in sacrificio, præter quod Dominus statuit, offerendum.
IIII.
Quæ species ad altare, non ad sacrificium, sed ad benedictionem simplicem debeant exhiberi.
V.
Quòd ea, quæ in Ecclesijs offerri non possunt, ad domos sacerdotum a fidelibus deferantur.
VI.
Vt Episcopus aut Presbyter uxorem suam, quam debet castè regere, non relinquat.
VII.
Vt sacerdotes & ministri altaris, secularibus curis abstineant.
VIII.
Quo tempore Pascha celebretur.
IX.
Quòd ministri altaris oblatione celebrata, communicare debeant.
X.
Quòd fideles laici ingredientes Ecclesiam, communicare debeant.
XI.
Quòd cum excommunicatis non sit orandum.
XII.
Quòd cum damnatis clericis non sit orandum.
XIII.
Vt nullus fidelium præter commendatitias suscipiat epistolas.
XIIII.
Vt ab episcopis aliena parochia minimè peruadatur.
XV.
Vt clerici proprias Ecclesias non relinquant.
XVI.
Vt episcopus, qui clericos alterius susceperit, communione priuetur.
XVII.
Quòd bigami non admittantur ad clerum.
XVIII.
Quòd is, qui viduam vel eiectam aut meretricem acceperit, non admittatur ad clerum.
XIX.
Qui duas sorores habuerit, non admittatur ad clerũ.
XX.
Clericum fideiussorem esse non posse.
XXI.
Quòd his, qui non spontè eunuchizati sunt suscipiantur ad clerum.
XXII.
Vt is, qui se eunuchizauit, clericus non fiat.
XXIII.
Vt clericus, qui se eunuchizauit, abijciatur à clero.
XXIIII.
Vt laicus, qui se eunuchizauit, tribus annis communione priuetur.
XXV.
Quòd episcopus, aut presbyter, aut diaconus, si pro criminibus damnati fuerint, minimè communione priuentur.
XXVI.
Similiter & reliqui ministri Ecclesiæ.

XXVII.
Qui clerici debeant coniugibus copulari.
XXVIII.
Quòd Episcopus, presbyter & diaconus, fideles peccantes verberare non debeant.
XXIX.
Quòd officium pristinum damnati pro criminibus vsurpare non debeant.
XXX.
Quòd non debeant officia Ecclesiastica pecuniis obtineri.
XXXI.
Vt Ecclesia seculari potentia minimè peruadatur.
XXXII.
De presbytero, qui contempto Episcopo, seorsum conuentus congregare tentauerit.
XXXIII.
Quòd clerici damnati non debeant ab alijs recipi.
XXXIIII.
Vt nullus episcopus, presbyter, aut diaconus, sinè cõmendatitiis suscipiatur epistolis.
XXXV.
De primatu Episcoporum.
XXXVI.
Quòd non liceat Episcopum in aliena prouincia clericos ordinare.
XXXVII.
De ordinatis Episcopis, nec receptis.
XXXVIII.
Vt bis in anno concilia celebrentur.
XXXIX.
Vt tantùm curam rerum Ecclesiasticarum Episcopus habeat.
XL.
De dignitate pontificis, & quòd rerum suarum habeat potestatem.
XLI.
Quòd Episcopus rerum ecclesiasticarum pro dispensatione pauperum habeat potestatem.
XLII.
Quòd episcopus, presbyter, & diacon⁹, aleator & ebriosus esse non debeat.
XLIII.
Similiter clerici & laici, si permanserint in alea, communione priuentur.
XLIIII.
Quòd episcopus, presbyter, & diaconus, non debeat vsuras accipere.
XLV.
Quòd non debeat episcopus presbyter aut diaconus cum hæreticis orare.
XLVI.
Quòd non debeant hæreticorum baptismata comprobari.
XLVII.
Quòd Ecclesiæ baptismate baptizatus, denuo baptizari non debeat: & non ità baptizatus, debeat baptizari.
XLVIII.
Laicum pellentem suam coniugem, communione priuandum.
XLIX.
Quòd in nomine Trinitatis debeat baptizari.
L.
Quòd non debeat vna mersio in baptismate, quasi in morte Domini, prouenire.

CANONES APOSTOLORUM, Gentiano Hervero interprete.

Canon I.

EPISCOPUS à duobus vel tribus Episcopis ordinetur.

Can. 2.

Presbyter ab vno Episcopo ordinetur, & diaconus, & reliqui clerici.

Can. 3.

Si quis Episcopus, vel presbyter, præter Domini de sacrificio ordinationem, alia quædam ad altare attulerit, mel, vel lac, vel pro vino siceram, vel cõfecta, vel aues, vel aliqua animalia, vel legumina præter ordinationem, deponatur, præterquàm noua legumina (Gẽtiani exemplar non habuit, ἢ σταφυλὰς, id est, vel uvam) tempore opportuno. Nẽ liceat autem aliquid aliud ad altare offerre, quàm oleũ ad luminare, & incensum tẽpore sanctæ oblationis.

Can. 4.

Omnis autẽ alius fructus domum mittatur, primitiæ Episcopo & presbyteris. Clarum autem est, quòd Episcopus & presbyteri diaconis & reliquis clericis distribuunt.

Can. 5.

Hic canon mutat' est per 10. canonem 6. synodi. * ἐκβαλ.

Episcopus, vel presbyter, vel diaconus vxorem suã nẽ eijciat religionis prętextu: sin autem eiecerit, segregetur. & si perseuerer, deponatur.

Can. 6.

Episcopus, vel presbyter, vel diaconus seculares curas non suscipiat: alioqui deponatur.

Can. 7.

Si quis Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, sacri Paschæ diem ante Vernũ æquinoctium cum Iudęis celebrauerit, deponatur.

Can. 8.

KANONES τῶν ἁγίων καὶ πανσέπτων ἀποστόλων.

α.

Ἐπίσκοπος χειροτονείσθω ὑπὸ ἐπισκόπων δύο ἢ τριῶν.

β.

Πρεσβύτερος ὑπὸ ἑνὸς ἐπισκόπου χειροτονείσθω, καὶ διάκονος, καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.

γ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος παρὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν τὴν ἐπὶ τῇ θυσίᾳ, προσενέγκῃ ἕτερά τινα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἢ μέλι, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ οἴνου σίκερα, ἢ ἐπιτηδευτά, ἢ ὄρνεις, ἢ ζῶά τινα, ἢ ὄσπρια, ὡς παρὰ τὴν διάταξιν κυρίου ποιῶν, καθαιρείσθω, πλὴν νέων χύδρων, ἢ σταφυλῆς τῷ καιρῷ τῷ δέοντι.

Μὴ ἐξὸν δὲ ἔσω προσάγεσθαί τι ἕτερον * εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἢ ἔλαιον εἰς τὴν λυχνίαν, καὶ θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς ἁγίας προσφορᾶς.

δ.

Ἡ ἄλλη πᾶσα ὀπώρα εἰς οἶκον ἀποστελλέσθω ἀπαρχὴ τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Δῆλον δὲ ὡς ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐπιμερίζουσι τοῖς διακόνοις, καὶ τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς.

ε.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας. Ἐὰν δὲ * ἐκβάλλῃ, ἀφοριζέσθω. ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω.

ς.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμβανέτω. εἰ δὲ μὴ, καθαιρείσθω.

ζ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τὴν ἁγίαν τοῦ πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας μετὰ ἰουδαίων ἐπιτελέσει, καθαιρείσθω.

η.

CANONES APOSTOLORUM sanctorum & omni veneratione prosequendorum, iuxta veterem editionem,

De Canonũ Apostolicorũ quidẽ modo circumferũtur, auctoritate; valde perplexa ratio est. Vide apud Gratianum. distin. 16. pro eorũ quidẽ defensione luculẽtum librũ edidit Franciscus Turrianus societ. Iesu.

* Cap. I.

EPISCOPUS à duobus aut tribus Episcopis ordinetur.

Cap. II.

Presbyter ab vno Episcopo ordinetur, & diaconus, & reliqui clerici.

Cap. III.

Sacrificiũ Missę à Domino ordinatum.

Si quis episcopus, aut presbyter, præter ordinationem Domini alia quędã in sacrificio offerat super altare: id est, aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, aut confecta quædã, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra constitutionem Dñi faciens, cõgruo tempore deponatur.

Cap. IIII.

Offerre non liceat aliquid ad altare præter nouas spicas & vuas & oleũ ad luminaria, & thymiama, i. incensum, tpe quo* sancta celebrat' oblatio. *σπίχε. *sacra

Cap. V.

Reliqua poma omnia ad domũ primitiæ Episcopo & presbyteris dirigantur, non offerantur in altari. Certum est autem, quòd Episcopus & presbyteri * diuidant & diaconis & reliquis clericis. *diuidunt.

Cap. VI.

Dist. 28. Si quis docue rit. & dist. 31. c. Quicũque declarando cu. Et in decr. Ivo. lib. 8.

Episcopus, aut presbyter vxorem propriam nequaquã sub obtẽtu religionis abijciat: si verò reiecerit, excommunicetur: * sed si perseuerauerit, deijciatur.

Cap. VII.

Dist. 88. c. Episcopus aut sacerdos.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, nequaquàm seculares curas adsumat: sin aliter, * deijciatur.

Cap. VIII.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, sanctum Paschæ diem ante vernale æquinoctium cum Iudæis celebrauerit, abijciatur.

Cap. IX.

Si

Missa est sacrificium, & oblatio: que facta, omnes presentes communicabant.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, vel quilibet ex sacerdotali catalogo, facta oblatione, nō communicauerit: aut causam dicat, vt si rationabilis fuerit, veniā consequatur: aut si non dixerit, cōmunione priuetur, tanquàm qui populo causa læsionis extiterit, dans suspicionem de eo qui sacrificauit, quod rectè non obtulerit.

De cō. dist. 1 c. Omnes fidel.

Cap. X.

Omnes fideles qui ingrediunt Ecclesiam, & scripturas audiunt, non autem perseuerant in oratione, nec sanctā communionem percipiunt, velut inquietudines Ecclesiæ commouentes, conuenit cōmunione priuari.

Cap. XI.

Si quis cùm excommunicato saltem in * domo simul orauerit, iste communione priuetur.

* domo locutus fuerit, vel 2. Ioan. 1. c

Cap. XII.

Si quis cum damnato clerico, velut cum clerico, simul orauerit, iste damnetur.

Cap. XIII.

In decret. Iuo. lib. 5.

Si quis clericus aut laicus à communione suspēsus, seu communicans, ad aliam properet ciuitatē, & suscipiatur præter cōmendatitias literas: & qui susceperunt, & qui susceptus est, communione priuētur. Excommunicato verò protelettur ipsa correptio, tanquàm qui mētitus * sit, & Ecclesiam Dei seduxerit.

* sic, ecclesiam Nice. cō. c. 15. Anti. cō ci. c. 21.

Cap. XIIII.

Episcopo non licere alienā parochiam, propria relicta, peruadere, licèt cogat à plurimis. Nisi fortè quis * cū rationabili causa * compellat, tanquàm qui possit ibidem constitutis plus lucri conferre, & in causa religionis aliquid * profectò prospicere. Et hoc non à semetipso pertentet, sed multorum Episcoporū iudicio & maxima supplicatione perficiat.

* eum * compellat * profectùs

Cap. XV.

Nicę Con. ca. 10 Antioch. Cōc. c. 3.

Si quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum, relinquens propriam parochiam, pergat ad alienam, & omninò demigrans præter Episcopi

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, προσφορᾶς γενομένης μὴ μεταλάβοι, τὴν αἰτίαν εἰπάτω. Καὶ ἐὰν εὔλογος ᾖ, συγγνώμης τυγχανέτω. εἰ καὶ μὴ λέγει, ἀφοριζέσθω, ὡς αἴτιος βλάβης γενόμενος τῷ λαῷ, καὶ ὑπόνοιαν * ποιήσας κατὰ τοῦ προσενέγκαντος.

θ.

Πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστοὺς καὶ τῶν γραφῶν ἀκούοντας, μὴ παραμένοντας δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἁγίᾳ μεταλήψει, ὡς ἀταξίαν ἐμποιοῦντας, * τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀφορίζεσθαι χρή.

ι.

Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ, συνεύξηται, οὗτος ἀφοριζέσθω.

ια.

Εἴ τις καθῃρημένῳ * κληρικὸς ὢν ὡς κληρικῷ συνεύξηται, καθαιρείσθω καὶ αὐτός.

ιβ.

Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀφωρισμένος, ἤτοι ἄδεκτος, ἀπελθὼν ἐν ἑτέρᾳ πόλει δεχθῇ ἄνευ γραμμάτων συστατικῶν, ἀφοριζέσθω καὶ ὁ δεξάμενος καὶ ὁ δεχθείς. εἰ καὶ ἀφωρισμένος εἴη, ἐπιτεινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφορισμός, ὡς ψευσαμένῳ καὶ ἀπατήσαντι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ.

ιγ.

Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν ἑτέρᾳ ἐπιπηδᾶν, κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζηται, εἰ μή τις εὔλογος αἰτία ᾖ τοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν, ὡς πλέον τι κέρδος δυναμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε λόγῳ εὐσεβείας συμβάλλεσθαι, καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων καὶ παρακλήσει μεγίστῃ.

ιδ.

Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν ἀπολείψας τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, εἰς ἑτέραν ἀπέλθῃ, καὶ παντελῶς μεταστὰς διατρίβει ἐν ἄλλῃ

Si quis Episcopus, presbyter, vel diaconus, vel ex sacerdotali catalogo, facta oblatione non communicauerit, causam dicat: & si probabilis fuerit, veniam consequatur: sin verò minùs, segregetur, vt qui populo offensionis causa sit, & suspicionem dederit aduersùs eum qui obtulit, tanquàm non dignè obtulerit.

* ἱερατικῶς

Can. 9.

De Conse. Distin. 1 c. omnes fideles.

Quicunque fideles ingrediūtur, & scripturas audiūt, in precatione autem & sacra cōmunione non permanent, vt Ecclesię confusionem afferentes, segregari oportet.

* τῇ ἐκκλησίᾳ

Can. 10.

Si quis cum excommunicato, vel in domo, vnà precatus fuerit, is segregetur.

Can. 11.

Si quis cùm sit clericus, vnà cū eo, qui est depositus, orauerit, deponatur & ipse.

* κληρικῷ ὡς κληρικός

Can. 12.

Si quis clericus vel laicus segregatus, siue non recipiendus, discedens, in altera vrbe receptus fuerit absque literis commendatitijs, segregetur & qui excepit, & qui exceptus est. Sin autem est segregatus, eius intendatur segregatio.

Can. 13.

Episcopo nō liceat sua relicta parochia ad aliam transilire, etiāsi à pluribus cogatur: nisi sit aliqua causa rationi consentanea, quæ eum cogat hoc facere, vtpotè ad maius lucrum, cùm possit ipse ijs, qui illic habitant, pietatis verbo conferre, idque non ex se, sed multorum Episcoporū iudicio & maxima exhortatione.

Can. 14.

Nice. c. 16. Antioch. c. 3.

Si quis presbyter, vel diaconus, vel omninò ex clericorum catalogo, relicta sua parochia, in aliā abscesserit, & cùm penitùs trāsierit, præter sui Episcopi sententiam in alia

alia parochia maneat, eũ non amplius celebrare iubemus, maximè si eum adhortante Episcopo vt rediret, nõ paruerit, in contumacia & insolentia perseuerans: is tamẽ vt laicus communicet.

παροικίᾳ παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τοῦτον κελεύομεν μηκέτι λειτουργεῖν, μάλιστα εἰ προσκαλουμένου αὐτὸν τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ, ἐπανελθεῖν οὐχ ὑπήκουσεν, ἐπιμένων τῇ ἀταξίᾳ. ὡς λαϊκὸς μέντοι ἐκεῖσε κοινωνείτω.

sui conscientiam, in aliena parochia commoretur, hunc vlterius ministrare non patimur, præcipuè si vocatus ab Episcopo, redire contempserit, in sua inquietudine perseuerans. Veruntamen tanquàm laicus ibi communicet.

Can. 15.

Sin autem Episcopus nihili faciens aduersus eos decretam à munere cessationẽ, eos vt clericos receperit, segregetur vt immodestiæ & insolentiæ magister.

ιε.

Εἰ δὲ ὁ ἐπίσκοπος, παρ' ᾧ τυγχάνουσιν, παρ' οὐδὲν λογισάμενος τὴν κατ' αὐτῶν ὁρισθεῖσαν ἀργίαν, δέξεται αὐτοὺς ὡς κληρικοὺς, ἀφοριζέσθω ὡς διδάσκαλος ἀταξίας.

Cap. XVI.

Episcopus verò, apud quẽ moratos esse cõstiterit, si cõtra eos decretam cessationem pro nihilo reputans, tãquàm clericos fortè susceperit, velut magister inquietudinis, communione priuetur.

Can. 16.

Dist. 33. Si quis post. Qui post sanctum baptismum duobus coniugijs fuerit implicitus, vel habuerit concubinam, non potest esse Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, vel omninò ex numero sacerdotali.

ις.

Ὁ δυσὶ γάμοις συμπλακεὶς μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλλακὴν κτησάμενος, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

Cap. XVII.

Si quis post baptismã secundis fuerit nuptijs copulatus, aut concubinã habuerit, nõ potest esse Episcopus, non presbyter aut diaconus, aut prorsùs ex numero eorũ, qui ministerio sacro deseruiunt. Distin. 33. c. Si quis post.

Can. 17.

Dist. 34. Si quis vidua. Qui viduam accepit, vel eiectam, vel meretricem, vel seruam, vel mimam seu scenicam, non potest esse presbyter, vel Episcopus vel diaconus, vel omninò ex numero sacerdotali.

ιζ.

Ὁ χήραν λαβὼν, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

Cap. XVIII.

Si quis viduam aut eiectã acceperit, aut meretricẽ, aut ancillã, vel aliquã de ijs, quæ publicis spectaculis mancipãtur, nõ potest esse episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deseruiunt. Distinc. 34. c. Si quis vid.

Can. 18.

Qui duas sorores duxit, vel consobrinam, non potest esse clericus.

ιη.

Ὁ δύο ἀδελφὰς ἀγαγόμενος, ἢ * ἀδελφιδῆν, οὐ δύναται εἶναι κληρικός.

Cap. XIX.

Qui duas in coniugiũ sorores acceperit, vel filiã fratris, clericus esse non poterit. * ἀνεψιὰν

Can. 19.

Clericus fideiubens deponatur.

ιθ.

Κληρικὸς ἐγγύας διδοὺς, καθαιρείσθω.

Cap. XX.

Clericus fideiussionibus inseruiens, abijciatur.

Can. 20.

Dist. 55. Eunuchus si. Eunuchus si ex hominum quidem iniuria factus sit, vel in persecutione virilib. priuatus sit, vel sic natus est, & dignus est, fiat.

κ.

Εὐνοῦχος εἰ μὲν ἐξ ἐπηρείας ἀνθρώπων ἐγένετό τις, ἢ ἐν διωγμῷ ἀφῃρέθη τὰ ἀνδρῶν, ἢ οὕτως ἔφυ, καὶ ἐστὶν ἄξιος, γινέσθω.

Cap. XXI.

Eunuchus si per insidias hominum factus est, vel si in persequutione eius sunt amputata virilia, vel si ita natus est, & est dignus, efficiatur Episcopus. Distin. 55. c. Eunuchus si per.

Can. 21.

Ibid. Qui seipsum mutilauit, nè sit cleric⁹: est enim sui homicida, & Dei opificij hostis.

κα.

Ὁ ἀκρωτηριάσας ἑαυτὸν, μὴ γινέσθω κληρικός. αὐτοφονευτὴς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δημιουργίας ἐχθρός.

Cap. XXII.

Si quis abscidit semetipsum, id est, si quis amputauit sibi virilia, non fiat clericus, quia * suus homicida est, & Dei conditionis inimicus. Ibidèm ca. Si quis abscidit. * sui ipsius.

Can. 22.

Nicæ. Cõc. Ca. 1. Si quis cùm sit clericus, seipsum mutilauerit, deponatur: est enim sui homicida.

κβ.

Εἴ τις κληρικὸς ὢν, ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσει, καθαιρείσθω. φονευτὴς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ.

Cap. XXIII.

Si quis cùm clericus fuerit, absciderit semetipsum, omninò dãnetur, quia suus est homicida. Nicę. Cõc. c. 1.

Can. 23.

κγ.

Cap. XXIIII.

Lai-

Laicus semetipsum abscindens, annis tribus communione priuetur, quia suæ vitæ insidiator extitit.

Λαϊκὸς ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσας, ἀφοριζέσθω ἔτη τρία. ἐπίβουλος γάρ ἐστι τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς.

Laicus qui seipsum mutilauit, tribus annis segreget: est enim suæ ipsius vitæ insidiator.

Cap. XXV.

Distinc. 81. c. Presbyter aut diaconus. Episcopus aut presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus est, deponatur: nō tamen communione priuetur. Nahum 1. c. secundum aliam literam. Dicit enim scriptura: Non vindicabit Dominus bis in idipsum.

κδ.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἐπὶ πορνείᾳ, ἢ ἐπιορκίᾳ, ἢ κλοπῇ ἁλοὺς, καθαιρείσθω, καὶ μὴ ἀφοριζέσθω. λέγει γὰρ ἡ γραφή, Οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό. * ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ τῇ αὐτῇ αἱρέσει ὑποκείσθωσαν.

Can. 24.

Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, fornicationis, vel periurij, vel furti conuictus, deponatur, & nō segregetur. Dicit enim scriptura, Non vindicabis bis in idipsum. Similiter reliqui quoq; clerici. Nahum. 1. * ὁ αὐτὸς αἰρ.

Cap. XXVI.

Similiter & reliqui clerici huic conditioni subiaceant.

κε.

Τῶν εἰς κλῆρον προσελθόντων ἀγάμων, κελεύομεν βουλομένους γαμεῖν ἀναγνώστας καὶ ψάλτας * μόνους.

Can. 25.

Ex ijs, qui non ducta vxore ad clerum promoti sunt, iubem*, si velint, vxorē ducere lectores & cantores solos. * plenè.

Cap. XXVII.

In dec. lib. lib. 3. Innuptis autem qui ad clerum prouecti sunt, præcipimus, vt si voluerint, vxores accipiant: sed lectores cantoresque tantummodò.

Cap. XXVIII.

Dist. 45. ca. Episcopū aut presbyterum. Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum percutiētem fideles delinquentes, aut infideles iniquè agētes, & per huiusmodi volētem timeri, deijci ab officio suo præcipimus, quia nusquàm nos hoc Dominus docuit. Esaiæ 53 c. 1. Petr. 2. d. Econtrariò verò ipse cùm percuteretur, non repercutiebat: cùm malediceretur, non remaledicebat: cùm pateretur, nō comminabatur.

κϛ.

Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον τύπτοντα πιστοὺς ἁμαρτάνοντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας, καὶ διὰ τοιούτων φοβεῖν * θέλοντα, καθαιρεῖσθαι προστάττομεν. οὐδαμοῦ γὰρ ὁ κύριος τοῦτο ἡμᾶς ἐδίδαξε. τοὐναντίον καὶ αὐτὸς τυπτόμενος οὐκ ἀντέτυπτε, λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει.

Can. 26.

Episcopum, vel presbyterum, vel diaconum, qui verberat eos, qui peccant, vel infideles, qui iniuriam fecerūt, & per hæc vult perterrefacere, deponi iubemus. Dominus enim nos nequaquàm hoc docuit. cōtrà autem ipse verberatus, non repercussit: maledictis appetitus, maledicta non retulit: patiens, nō minatus est. * illiciens

Cap. XXIX.

Anti. c6. c. 4. Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, depositus iustè super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium dudùm sibi commissum, hic ab Ecclesia penitùs abscindatur.

κζ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος * καθαιρεθεὶς δικαίως ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἅψασθαι, τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς ἐκκλησίας.

Can. 27.

Si quis Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, iustè ob manifesta crimina depositus, sibi aliquandò creditum ministerium attingere audeat, ab Ecclesia omninò abscindatur. * καθαιρεθείς. Chalced. Conc. ca. 2.

Cap. XXX.

Chal. con. cap. 3. Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus per pecunias hāc obtinuerit dignitatem: deijciatur & ipse, & ordinator eius, & à communione modis omnib. abscindatur, sicut Simon Magus à Petro. Act. 8. d

κη.

Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γένηται, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω τῆς κοινωνίας παντάπασιν, ὡς Σίμων ὁ μάγος ἀπὸ ἐμοῦ Πέτρου.

Can. 28.

Si quis Episcopus per pecunias hāc sit dignitatem assecutus, vel presbyter, vel diaconus, deponatur & ipse, & qui eum ordinauit, & à communione omninò excindatur, vt Simon Magus à me Petro. Act. 8.

Cap. XXXI.

16. q. 7. c. Si quis Episcopus. Si quis Episcopus secularibus potestatibus vsus, Ecclesiam per * ipsos obtineat, deponatur, & segregentur

κθ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς γένηται ἐκκλησίας, καθαιρείσθω. καὶ

Can. 29.

Si quis Episcopus secularibus principibus vsus, per eos Ecclesiam adeptus sit, deponatur, & segregetur, &

omnes qui illi communicant.

Can.30.

Si quis presbyter, cõtempto proprio Episcopo, seorsùm cõgregationem fecerit, & alterũ altare fixerit, Episcopo suo in religione ac iustitia nulla in re à se cõdemnato, deponatur, vt imperiũ obtinendi cupidus, est enim tyrannus. Similiter & reliqui clerici, & quotquot ei accesserunt. Laici autem segregentur, eaque post vnam alteramq; ac tertiam admonitionem fiant.

* συναγωγὴν ἱστήσῃ θυσι. ἐπι.

Can.31.

Si quis presbyter vel diaconus ab Episcopo sit segregatus, non liceat alij eum suscipere, quàm qui ipsum segregauit: post eius qui segregauit, mortem soluere non est permissum.

* ἢ ἀφωρισμένος.

Can. 32.

Nullus externorũ Episcoporum, vel presbyterorum, vel diaconorum sinè cõmendatitijs recipiatur, ijsq; afferentibus examinentur. Sin minùs, ijs quæ sunt necessaria alijs, exhibitis, ad cõmunionem nè admittatur. multa enim per surreptionem fiunt.

* δὲ αὐτῶν.
* τὰ πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς.

Can.33.

Episcopos vniuscuiusque gẽtis nosse oportet eum, qui in eis est primus, & existimare vt caput: & nihil facere, quod sit arduum aut magni momenti, præter illius sententiam.: illa autem facere vnumquenque, quæ ad suam parochiam pertinent, & pagos, qui ei subsunt. Sed nec ille absque omnium sententia aliquid agat. Sic enim erit concordia, & glorificabitur DEVS per Dominum Iesum Christum.

* ὁ πατὴρ δι᾽ υἱοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι.

Can.34.

Episcopus nè audeat extra

ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες.

λ.

Εἴ τις πρεσβύτερος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, χωρὶς * συναγωγὴν καὶ θυσιαστήριον * πήξει, μηδὲν κατεγνωκὼς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ. καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος. τύραννος γάρ ἐστιν. ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ, ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται. οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν. ταῦτα δὲ μετὰ μίαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην παράκλησιν τοῦ ἐπισκόπου γινέσθω.

λα.

Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἀπὸ ἐπισκόπου γένηται * ἀφορισμένος, τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ᾽ ἑτέρου δέχεσθαι, ἀλλ᾽ ἢ παρὰ τοῦ ἀφορίσαντος αὐτὸν. εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν τελευτήσειεν ὁ ἀφορίσας αὐτὸν ἐπίσκοπος.

λβ.

Μηδένα τῶν ξένων ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων ἄνευ συστατικῶν προσδέχεσθαι. καὶ ἐπιφερομένων * αὐτῶν, ἀνακρινέσθωσαν. καὶ εἰ μὲν ὦσιν κήρυκες τῆς εὐσεβείας, προσδεχέσθωσαν. εἰ δὲ μήγε. * τὴν χρείαν αὐτοῖς ἐπιχορηγήσαντες, εἰς κοινωνίαν αὐτοὺς μὴ προσδέξησθε, πολλὰ γὰρ κατὰ συναρπαγὴν γίνεται.

λγ.

Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης. ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ᾽ αὐτὴν χώραις. Ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τί. οὕτως γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται * ὁ θεὸς διὰ κυρίου ἐν ἁγίῳ πνεύματι.

λδ.

Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾷν

omnes * qui illi communicant. — equiquã

Cap. XXXII.

Si quis presbyter contemnens Episcopum suum, seorsùm collegerit, & altare alind erexerit, nihil habens quo reprehẽdat Episcopum in causa pietatis & iustitiæ, deponatur, quasi principatus amator existens. est enim tyrannus: & cæteri clerici quicunque tali consentiunt, deponantur, laici verò segregentur. Hæc autẽ post vnam & secundam & tertiam Episcopi obsecrationẽ fieri conueniat. — Anti. con. c.5.

Cap. XXXIII.

Si quis presbyter aut diaconus ab Episcopo suo segregetur, hunc non licere ab alio recipi, sed ab ipso, qui eum sequestrauerat, nisi forsitan obierit Episcopus ipse, qui eum segregasse cognoscitur. — Nic. conc. c.5. Anti. cõ c.6.

Cap. XXXIIII.

Nullus Episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, aut diaconorum, sine cõmẽdatitijs suscipiatur epistolis. Et cùm scripta detulerint, discutiantur attẽtiùs, & ità suscipiantur, si prædicatores pietatis extiterint: Sin minùs, nec quæ sunt necessaria, subministrentur eis, & ad communionem nullatenùs admittantur, quia per subreptionem multa proueniunt. — Ant. conc. c.9.

Cap. XXXV.

Episcopos gẽtium singularũ scire conuenit, quis inter eos primus habeatur, quẽ velut caput existiment, & nihil ampliùs præter eius conscientiam gerant, quàm illa sola singuli, quæ parochiæ propriæ & villis, quæ sub ea sunt, competunt. Sed nec ille præter omnium conscientiam faciat * aliquid: sic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritusancto. — Ant. conc. c.9.

* aliquid in eorum parochijs.

Cap. XXXVI.

Episcopum non audere — Anti. conc. c.13.

cx-

extra terminos proprios ordinationes facere in ciuitatibus & villis, quę illi nullo iure subiectæ sunt. Si verò cōuictus fuerit hoc fecisse præter eorum conscientiam, qui ciuitates & villas detinent: & ipse deponatur, & qui ab illo sunt ordinati.

ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας. εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν.

suos fines facere ordinationes in vrbibus & pagis non ei subiectis. Sin autem hoc fecisse conuictus fuerit, præter eorum sententiam, qui tenent pagos illos vel ciuitatē, deponatur & ipse, & ij quos ordinauit.

Cap. XXXVII.

Antio. con. c. 18.

Si quis Episcopus non susceperit officium, & curam populi sibi commissam, hic communione priuetur, quoadusquè cōsentiat, obedientiam commodans: similiter autem presbyter, & diaconus. Si verò perrexerit, nec receptus fuerit, non pro sua sententia, sed pro malitia populi, ipse quidē maneat Episcopus, clerici verò ciuitatis communione priuentur, eò quòd eruditores inobedientes populi non fuerunt.

* δὲ ἀπελθὼν, μὴ

* μενέτω

λϛ.

Εἴ τις χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος μὴ καταδέχοιτο τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, τοῦτον ἀφωρισμένον τυγχάνειν, ἕως ἂν καταδέξηται. ὡσαύτως καὶ πρεσβύτερος καὶ διάκονος. εἰ* καὶ μὴ δεχθείη, οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ μοχθηρίαν, αὐτὸς * μενέτω ἐπίσκοπος, ὁ καὶ κλῆρος τῆς πόλεως ἀφοριζέσθω, ὅτι τοιούτου λαοῦ ἀνυποτάκτου παιδευταὶ οὐκ ἐγένοντο.

Can. 35.

Si quis ordinatus Episcopus non suscipiat ministeriū & curam sibi commissam, sit segregatus donèc eam susceperit: similiter & presbyter, & diaconus. Sin autem recesserit, nec susceptus fuerit, non sua quidem voluntate, sed propter populi improbitarem, ipse quidem maneat Episcopus: clerus autem ciuitatis segreget, quòd eiusmodi rebellis & insolentis populi institutores non fuerint.

Cap. XXXVIII.

Nic. cō. c. 5. Antioc. con. c. 20.

Bis in anno Episcoporum concilia celebrentur, vt inter se inuicèm dogmata pietatis explorent, & emergentes ecclesiasticas cōtentiones amoueant, semèl quidem quarta septimana Pentecostes, secūdò verò duodecima die mēsis * Hyperberetæi.

λζ.

Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλους τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὰς ἐμπιπτούσας ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν, ἅπαξ μὲν τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς, δεύτερον δὲ ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ.

Can. 36.

Bis in anno fiat Episcoporū Synodus, & inter se examinent decreta Religionis, & incidētes Ecclesiasticas cōtrouersias componant: semèl quidem quarta hebdomada Pentecostes, iterùm autem * Hyperberetæi duodecimo.

* id est, Octobris

Cap. XXXIX.

Omnium negociorum Ecclesiasticorū curā Episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispenset, nec ei liceat ex his aliquid omninò contingere, aut parentibus proprijs, quæ Dei sunt, condonare. Quòd si pauperes sunt, tanquàm pauperibus subministret, * nec eorum occasione Ecclesiæ negocia deprædetur.

* nè

λη.

Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικείτω αὐτὰ ὡς θεοῦ ἐφορῶντος. Μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαί τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίοις τὰ τοῦ θεοῦ χαρίζεσθαι. εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγείτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολείτω.

Can. 37.

Omnium rerum Ecclesiasticarum Episcopus curā gerat, & eas administret tanquàm Deo intuente. Nè liceat autem ex eis aliquid sibi vendicare, vel proprijs cognatis, quæ Dei sunt, largiri. Si autem sunt pauperes, vt pauperibus suppeditet: sed non eorum prętextu vendat, quæ sunt Ecclesiæ.

Cap. 40.

12. q. 1. c. sint manifesta.

Presbyteri & diaconi prę ter Episcopum nihil agere pertentent. Nam Domini populus ipsi commissus est, & pro animabus eorū hic redditurus est rationem.

λθ.

Οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος.

Can. 38.

Presbyteri & diaconi sine sententia Episcopi nihil perficiant: ipse enim est, cuius fidei populus est creditus, & à quo pro animabus ratio exigetur.

Can. 39.

Can. 39.

XI. Quest. Sint mani festæ. Manifestæ sint Episcopi res propriæ, si quidem res habet proprias, & manifestæ res Dominicæ: vt sit in potestate morientis Episcopi, propria quibus vult & vt vult relinquere, & non rerum Ecclesiasticarum prætextu res Episcopi intercidát, qui nonnunquàm vxorem habet & liberos, vel cognatos, vel famulos. Est enim iustum apud Deum & homines, vt nec Ecclesia dãnũ aliquod accipiat propter rerũ Episcopi ignoratioñé: nec Episcop* vel eius cognati Ecclesiæ prætextu proscribãtur, vel in negocia litesq; incidant, qui ad eum attinent, & eius morte maledictis infaustisq; verbis prosequant.

* πημαίνεσθαι.

* δυσφημία.

λθ.

Ἔστω φανερὰ τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου πράγματα (εἴγε καὶ ἴδια ἔχει) καὶ φανερὰ τὰ κυριακά. ἵνα ἐξουσίαν ἔχῃ τῶν ἰδίων, τελευτῶν ὁ ἐπίσκοπος, οἷς βούλεται, καὶ ὡς βούλεται, καταλεῖψαι. καὶ μὴ προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διαπίπτειν τὰ τοῦ ἐπισκόπου· ἔσθ᾽ ὅτε γυναῖκα καὶ παῖδας κεκτημένου, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκέτας. Δίκαιον γὰρ τοῦτο παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις, τὸ μήτε τὴν ἐκκλησίαν ζημίαν τινὰ ὑπομένειν ἀγνοίᾳ τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μήτε τὸν ἐπίσκοπον ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς προφάσει τῆς ἐκκλησίας * πημαίνεσθαι, ἢ καὶ εἰς πράγματα ἐμπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον * δυσφημίαις περιβάλλεσθαι.

Sint autem manifestæ res propriæ Episcopi, (si tamen habet proprias) & manifestę Dominicę, vt potestatem habeat de proprijs, moriens Episcopus, sicut voluerit, & quibus voluerit, derelinquere. *Nec sub occasione Ecclesiasticarum rerum, quæ Episcopi esse probantur, intercidant. fortassis enim aut vxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut seruos. Et iustum est hoc apud Deum & homines, vt nec Ecclesia detrimentum patiatur ignoratione rerum pontificis, nec Episcopus vel eius propinqui, obtẽtu ECCLESIÆ proscribantur, & in causas incidant, qui ad eum pertinẽt, morsq; eius iniurijs malæ famæ * subijciatur.

* Ne

* fabricat.

Can. 40.

XII. Quest. præcipim*. Iubemus Episcopum rerũ Ecclesiæ potestatem habere. Si enim preciosæ hominum animæ sunt ei credẽdę, multò magis ei sunt committendæ pecuniæ, vt in eius sit facultate omnia administrare, & ijs qui egẽt per presbyteros & diaconos subministrare cum Dei timore & omni religione, & euã, si sit opus, in necessarium suum vsum accipere, & fratrum qui hospitio excipiuntur, ità vt ipse nullo modo egeat. Lex enim Dei hoc habet, vt qui altari assident, (προσεδρεύοντας, sic enim habet Gentiani exẽplar) ex altari alantur: quãdoquidem nec miles vnquàm suo viatico aduersùs hostes progreditur.

* αὐτοῦ

* προσεδρεύοντας

* στρατιώτας

* ἐκφέρονται

μ.

Προστάσσομεν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων. εἰ γὰρ τὰς τιμίας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ πιστευτέον, πολλῷ ἂν μᾶλλον δέοι ἐπὶ τῶν χρημάτων ἐντέλλεσθαι, ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν πάντα διοικεῖσθαι, καὶ τοῖς δεομένοις διὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἐπιχορηγεῖσθαι μετὰ φόβου τοῦ θεοῦ καὶ πάσης εὐλαβείας· μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόντων (εἴγε δέοιτο) εἰς τὰς ἀναγκαίας * αὐτῷ χρείας καὶ τῶν ἐπιξενουμένων ἀδελφῶν, ὡς κατὰ μηδένα τρόπον * αὐτοὺς ὑστερεῖσθαι. ὁ γὰρ νόμος τοῦ θεοῦ διετάξατο τοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ ὑπηρετοῦντας ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τρέφεσθαι. ἐπείπερ οὐδὲ στρατιῶταί ποτε ἰδίοις ὀψωνίοις ὅπλα κατὰ πολεμίων * ἐπιφέρονται.

Cap. XLI.

Præcipimus, vt in potestate sua Episcopus Ecclesiæ res habeat. Si enim animæ hominum preciosæ illi sũt creditæ, multò magis oportet eũ curam pecuniarum gerere, ita vt potestate eius indigentibus omnia dispẽsentur per Presbyteros & diaconos, & cum timore omnique solicitudine ministrentur. Ex ijs autem, quibus indiget, (si tamen indiget) ad suas necessitates & ad peregrinorũ fratrum vsus ipse percipiat, vt nihil eis possit omninò deesse. Lex enim DEI præcipit, vt qui altari deseruiũt, de altari pascantur: quia nec miles stipendijs proprijs contra hostes arma sustulit.

12. q. 1. c. Præcipim*, vt

Ibidem c. Ex ijs autẽ

Leuit. in plurib* capit. & Deute. 10. 18. & 1. Cor. 9. a

Can. 41.

Distin. 35. Episcopus aut presby ter. Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, aleis & ebrietatibus vacans, vel cesset, vel deponatur.

μα.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος κύβοις σχολάζων καὶ μέθαις: ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω.

Cap. XLII.

Episcopus aut presbyter, aut diaconus, aleæ atq; ebrietati deseruiens: aut desinat, aut certè * damnetur.

Dist. 35. ca. Episcopus aut presby ter.

* deponatur

* communione priuetur.

Can. 42.

Hypodiaconus, vel lector, vel cantor similia faciens, vel cesset, vel segregetur. Itidem & laicus.

μβ.

Ὑποδιάκονος, ἢ ψάλτης, ἢ ἀναγνώστης τὰ ὅμοια ποιῶν, ἢ παυσάσθω ἢ ἀφοριζέσθω. ὡσαύτως καὶ οἱ λαϊκοί.

Cap. XLIII.

Subdiaconus aut lector, aut cantor similia faciẽs: aut desinat, aut cõmunione priuetur. Similiter etiam laicus.

Cap.

Cap. XLIIII.

Distin. 47. Episcopus aut presbyter. Et in dec. luo. libr 5. vbi additur, dãnetur & cõmunione priuetur.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus vsuras à debitoribus exigens: aut desinat, aut certè damnetur.

μγ.

Επίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τόκους ἀπαιτῶν τοὺς δανειζομένους, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω.

Can. 43.

Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, pecunias mutuò datas cũ fœnore exigens, vel cesset, vel deponatur. Distin. 47. Episcopus aut presbyter.

Cap. XLV.

Episcopus, presbyter & diaconus, qui cum hæreticis orauerit, tantummodò communione priuetur: si verò tanquàm clericos hortatus eos fuerit agere vel orare, dãnetur.

*, μόνον hoc loco diuersa distinctio, sensũ diuersũ facit.

μδ.

Επίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος αἱρετικοῖς συνευξάμενος * μόνον, ἀφοριζέσθω· εἰ δὲ καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ὡς κληρικοῖς ἐνεργῆσαί τι, καθαιρείσθω.

Can. 44.

Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, qui cum hæreticis vel solùm compreca' us est, segregetur. Sin autem eis tãquàm clericis aliquid operari permiserit, deponatur.

Cap. XLVI.

Episcopum aut presbyterum hæreticorum suscipientem baptisma, damnari præcipimus. Quæ enim conuentio Christi ad Belial? aut quę pars fidelis cum infideli?

2. Cor. 6. c

με.

Επίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον αἱρετικῶν * δεξάμενον βάπτισμα ἢ θυσίαν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν. Τίς γὰρ συμφώνησις * τοῦ Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ; ἢ τίς μερὶς * πιστοῦ μετὰ ἀπίστου;

Can. 45.

Episcopum, vel presbyterum, qui hæreticorũ baptismum vel sacrificium admiserit, deponi iubemus. Quæ est enim conuentio Christi cum Belial? vel quæ pars est fideli cum infideli? *Αἱρετικῶν *Χριστῷ *ἀπίστῳ

Cap. XLVII.

Dist 32. ca. præter. §. sciendum sententialiter.

Episcopus aut presbyter, si eum qui secundùm veritatem habuerit baptisma, denuò baptizauerit, aut pollutum ab impijs non baptizauerit: deponatur, tanquàm deridens crucem & mortem Domini, nec sacerdotes à falsis sacerdotibus iure discernens.

μϛ.

Επίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος τὸν κατ' ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα ἐὰν ἄνωθεν βαπτίσῃ, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν ἐὰν μὴ βαπτίσῃ· καθαιρείσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν τοῦ κυρίου θάνατον, καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας τῶν ψευδιερέων.

Can. 46.

Episcopus vel presbyter eũ qui verè habet baptismũ, si deintegrò baptizauerit, vel si eum qui ab impijs pollutus est, nõ baptizauerit, deponatur, vt qui irrideat mortem & crucẽ Domini, & non discernat sacerdotes à falsis sacerdotibus.

Cap. XLVIII.

Si quis laicus vxorem propriam pellens, alteram vel ab alio dimissam duxerit, communione priuetur.

μζ.

Εἴ τις λαϊκὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐκβάλλων, ἑτέραν λάβῃ, ἢ παρ' ἄλλου ἀπολελυμένην, ἀφοριζέσθω.

Can. 47.

Si quis laic' sua eiecta vxore aliam acceperit, vel ab alio solutam, segregetur. De Consf. Distin. 4 Si quis presbyter.

Cap. XLIX.

Si quis Episcopus aut presbyter iuxta præceptum Domini nõ baptizauerit in nomine Patris & Filij & Spiritussancti, sed in tribus sine initio principijs, aut in tribus filijs, aut in tribus paracletis, abijciatur.

Matt. 28. d

μη.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος κατὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν μὴ βαπτίσῃ εἰς πατέρα καὶ υἱὸν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, ἀλλ' εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ τρεῖς υἱοὺς, ἢ τρεῖς παρακλήτους, καθαιρείσθω.

Can. 48.

Si quis Episcopus vel presbyter ex Domini ordinatione nõ baptizauerit in nomine Patris & Filij & Spiritussancti, sed in trium principij expertium, vel trium filiorũ, vel trium paracletorum, deponatur.

Cap. L.

De cõsecr. distinc. 4. c. Si qs presbyter. Et in dec luo. lib. 1.

Si quis Episcopus aut presbyter, non trinam mersionem vnius mysterij celebret, sed semel mergat in Baptismate, quod dari videtur in Domini mortem, deponatur. Non enim dixit nobis Dominus, In morte mea baptizate: sed, *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti.*

μθ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος μὴ τρία βαπτίσματα μιᾶς μυήσεως ἐπιτελέσῃ, ἀλλ' ἓν βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ κυρίου διδόμενον, καθαιρείσθω. οὐ γὰρ εἶπεν ὁ κύριος, Εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίσατε, ἀλλὰ πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Can 49.

Si quis Episcopus vel presbyter, non tria vnius mysterij baptismata perfecerit, sed vnum baptismũ, qui datur in mortem Domini, deponatur. Non enim dixit Dominus, In mortem meam baptizate: sed, *Ambulantes docete omnes gentes, baptizantes ipsos in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti.* *ἓν εἰς Matth 28.

Can.

Can.50.

Si quis Episcopus, presbyter, vel diaconus, vel omninò ex sacerdotali numero, à nuptijs, carnibus & vino, non propter exercitationẽ, sed propter abominationem abstinet, oblitus quòd omnia valde bona, & quòd masculinũ & fœmininum fecit Deus hominem: sed blasphemans calumniatur opificium, vel corrigatur vel deponatur, & ex Ecclesia eijciatur. Similiter & laicus.

ν.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, γάμου καὶ κρεῶν καὶ οἴνου οὐ δι' ἄσκησιν ἀλλὰ διὰ βδελυρίαν ἀπέχεται, ἐπιλαθόμενος ὅτι πάντα καλὰ λίαν, καὶ ὅτι ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ βλασφημῶν διαβάλλει τὴν δημιουργίαν: ἢ διορθούσθω, ἢ καθαιρείσθω, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποβαλλέσθω. ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

Can.51.

Si quis Episcopus, presbyter vel diaconus eum, qui à peccatis conuertitur, non recipit, sed eijcit, deponatur. quoniam CHRISTVM molestia afficit, qui dixit, *Gaudium est cælo propter vnum peccatorem pænitentiam agentem.* Luc. 15.

να.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας οὐ προσδέχεται, ἀλλ' ἀποβάλλεται: καθαιρείσθω, ὅτι λυπεῖ Χριστὸν τὸν εἰπόντα χαρὰ γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

Can.52.

Si quis Episcopus, vel presbyter, vel diaconus in festis diebus carnem & vinum nõ sumit abhorrens, & non propter exercitationem, deponatur, vt qui habeat inustam conscientiam propriam, & sit multis offensionis causa.

νβ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἑορτῶν οὐ μεταλαμβάνει κρεῶν καὶ οἴνου βδελυσσόμενος, καὶ οὐ δι' ἄσκησιν, καθαιρείσθω ὡς κεκαυτηριασμένος τὴν ἰδίαν συνείδησιν, καὶ αἴτιος σκανδάλου πολλοῖς γινόμενος.

Can.53.

Si quis clericus in caupona comedens depræhensus fuerit, segregetur, præterquàm si in publico diuersorio in via propter necessitatem diuerterit.

νγ.

Εἴ τις κληρικὸς ἐν καπηλείῳ φωραθῇ ἐσθίων, ἀφοριζέσθω, παρὲξ τοῦ ἐν πανδοχείῳ ἐν ὁδῷ δι' ἀνάγκην * καταλύσαντος. * καταλύοντος.

Can.54.

Exo. 22. Actor. 23. Si quis clericus Episcopum cõtumelia affecerit, deponatur. principi enim populi non maledices.

νδ.

Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσει τὸν ἐπίσκοπον, καθαιρείσθω. ἄρχοντα γὰρ τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.

Can.55.

Si quis clericus presbyterũ vel diaconum iniuria affecerit, segregetur.

νε.

Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίζει πρεσβύτερον ἢ διάκονον, ἀφοριζέσθω.

Can.56.

Si quis clericus claudum, vel surdum, vel ei, cui vitiosus est incessus, irriserit, separetur. Similiter & laicus.

νϛ.

Εἴ τις * χωλὸν, ἢ κωφὸν, ἢ τυφλὸν, ἢ τὰς βάσεις πεπληγμένον χλευάζει, ἀφοριζέσθω. ὡσαύτως καὶ λαϊκός. * κυλλὸν ἢ χωλὸν

Can.57.

Episcopus vel presbyter, qui cleri vel populi curam non gerit, & eos pietatem nõ docet, segregetur: & si in socordia perseueret, deponatur.

νζ

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ κλήρου ἢ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν, ἀφοριζέσθω. ἐπιμένων δὲ τῇ * ῥαθυμίᾳ, καθαιρείσθω. * ἀμελείᾳ ἢ ῥαθυμίᾳ.

Can.58.

Si quis Episcopus vel presbyter, cùm sit aliquis ex clericis egenus, ea quę sunt necessaria, ei nõ suppeditat, segregetur: sin aũt perseueret, deponatur, vt qui fratrẽ suũ interfecerit.

νη.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος τινὸς τῶν κληρικῶν ἐνδεοῦς ὄντος μὴ ἐπιχορηγεῖ τὰ δέοντα ἀφοριζέσθω. ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω ὡς φονεύσας τὸν ἀδελφὸν * αὐτοῦ. * αὐτοῦ

Can. 59.

Si quis falsò inscriptos impiorum libros tanquàm sanctos, in Ecclesia publicat ad populi & cleri perniciem, deponatur.

νθ.

Εἴ τις τὰ ψευδεπίγραφα τῶν ἀσεβῶν βιβλία ὡς ἅγια ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσιεύει ἐπὶ * λύμῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, καθαιρείσθω. * λοιμῷ.

Can.60.

Si aduersus fidelẽ aliqua accusatio intendatur, vel fornicationis, vel adulterij, vel alicuius alius prohibitæ actionis, & conuictus fuerit, ad clerum nè prouehatur.

ξ.

Εἴ τις κατηγορία γένηται κατὰ πιστοῦ πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ ἄλλης τινὸς ἀπηγορευμένης πράξεως, καὶ ἐλεγχθείη, εἰς κλῆρον μὴ * ἀγέσθω. * προαγέσθω.

ξά.

ξα.

* τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ.

Εἴ τις κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον ἰουδαίου, ἢ ἕλληνος, ἢ αἱρετικοῦ ἀρνήσεται, εἰ μὲν * ὄνομα Χριστοῦ, ἀποβαλλέσθω. εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ κληρικοῦ, καθαιρείσθω. Μετανοήσας δὲ, ὡς λαϊκὸς δεχθήτω.

ξβ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ φάγῃ κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ θηριάλωτον ἢ θνησιμαῖον, καθαιρείσθω. Τοῦτο γὰρ ὁ νόμος ἀπεῖπεν. Εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

ξγ

* προσεύξασθαι,

Εἴ τις κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς εἰσέλθῃ εἰς συναγωγὴν ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν * συνεύξασθαι, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω.

ξδ.

ἀντὶ τοῦ ἅπαξ abest à Græcis codicib. emendatio nib. o.
* ἐὰν δὲ λαϊκὸς ᾖ.

Εἴ τις κληρικὸς ἐν μάχῃ τινὰ κρούσας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κρούσματος ἀποκτείνῃ, καθαιρείσθω διὰ τὴν προπέτειαν αὐτοῦ. * Εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

ξε

Εἴ τις κληρικὸς εὑρεθῇ τὴν κυριακὴν ἡμέραν νηστεύων ἢ τὸ σάββατον, πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου καθαιρείσθω. Εἰ δὲ λαϊκὸς ἀφοριζέσθω.

ξς.

* κατηγγυήσατο,

Εἴ τις παρθένον ἀμνήστευτον βιασάμενος ἔχει, ἀφοριζέσθω. Μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ ἑτέραν λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκείνην κατέχειν, ἣν * ᾑρετίσατο, κἂν πενιχρὰ τυγχάνῃ.

ξζ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος δευτέραν χειροτονίαν δέξεται παρά τινος καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ χειροτονήσας, εἰ μὴ γε ἄρα συστῇ, ὅτι παρὰ αἱρετικῶν ἔχει τὴν χειροτονίαν. Τοὺς γὰρ παρὰ τῶν τοιούτων βαπτισθέντας ἢ χειροτονηθέντας, οὔτε πιστοὺς, οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν.

ξη.

* ἢ ὑποδιάκονος ἢ
* εἰ δὲ λαϊκὸς ᾖ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, * ἢ ἀναγνώστης, ἢ ψάλτης τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν τοῦ πάσχα, ἢ τετράδα, ἢ παρασκευὴν οὐ νηστεύοι, καθαιρείσθω, ἐκτὸς εἰ μὴ διὰ ἀσθένειαν σωματικὴν ἐμποδίζοιτο. Εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

ξθ.

* ἑορτάζοι

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν νηστεύοι μετὰ τῶν ἰουδαίων, ἢ * συνεορτάζοι μετ' αὐτῶν, ἢ δέχοιτο παρ' αὐτῶν τὰ τῆς ἑορτῆς ξένια, οἷον ἄζυμα, ἢ τοιοῦτον, καθαιρείσθω: εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

ο.

* ἱερὸν

Εἴ τις χριστιανὸς ἔλαιον ἀπενέγκῃ εἰς * ἱερὸν ἐθνῶν ἢ εἰς συναγωγὴν ἰουδαίων ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν, ἢ λύχνους ἅπτει, ἀφοριζέσθω.

οα

*, ἢ τὸ θυμίαμα προσάγοιτο μετ' οὗ ἔλαβον.

Εἴ τις κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀφέληται κηρὸν, ἢ ἔλαιον, ἀφοριζέσθω *.

Can.61.

Si quis clericus propter metum humanū, vel Iudæi, vel Græci, vel hæretici, negauerit, si quidem nomē Christi, eijciatur: si autem nomen clerici deponatur. Pœnitentiam autem agens, vt laicus recipiatur.

Can.62.

Si quis Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, vel omninò ex sacerdotali catalogo, comederit carnes in sanguine animæ ipsorum, vel quid à feris captum, vel morticinum, deponatur. hoc enim lex prohibuit: si autem sit laicus, segregetur.

Can.63.

Si quis clericus vel laicus in Iudæorum vel hæreticorum synagogam ingressus sit ad orādum, deponatur & segregetur.

Can.64.

Si quis clericus in pugna pulsatum aliquem vno ictu occiderit, deponatur propter suam procliuitatem & temeritatem.

Can.65.

Si quis clericus inuentus fuerit die Dominico ieiunare, vel sabbato, præterquàm vno solo, deponatur: sin autem laicus, segregetur.

Can.66.

Si quis virginem non desponsam vi allata habet, segregetur: ei autem aliam accipere nō liceat, sed illā retinere quam elegit, etiamsi pauper sit.

Can.67.

Si quis Episcopus, vel presbyter, vel diaconus secundam ordinationem ab alio susceperit, deponatur & ipse, & qui ordinauit, nisi vtique constiterit, quòd ab hæreticis ordinationem habeat. Qui enim ab eis baptizati vel ordinati sunt, vt fideles vel clerici sint, fieri non potest.

Intelligitur de Cataphrygibus, vt Ca. 19. Concil. Nic. & 95. sextæ synodi.

Can.68.

Si quis Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, * vel lector, vel cantor sanctam Pascha Quadragesimam non ieiunat, vel quartā diē, vel parasceuem præterquàm si propter imbecillitatē corporalem impediatur, deponatur: si sit autem laicus, segregetur.

* vel hypodiaconus, vel

Can.69.

Si quis Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, vel omninò ex clericorum catalogo, ieiunat cum Iudæis, vel cum ipsis festos dies agit, vel ab ipsis xenia accipit, vt, verbi gratia, azyma, vel quid tale, deponatur. Si verò sit laicus, segregetur.

Can.70.

Si quis Christianus oleum deferat in templum gentium, vel in synagogam Iudæorum in cotū festis, vel lucernā accendit, segreget.

Can.71.

Si quis clericus vel laicus à sancta Ecclesia ceram vel oleum auferat, segregetur.

Can.

Can.72.

Vas aureum, vel argenteum, vel velum sanctificatum nemo amplius in suum usum convertat. hoc sit enim præter ius & cōtra leges. Si quis autem deprehensus fuerit, mulctetur.

οβ.

Σκεῦος χρυσοῦν* καὶ ἀργυροῦν ἁγιασθὲν ἢ ὀθόνην μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετεριζέσθω. παράνομον γάρ. εἰ δέ τις φωραθείη, ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ.

* ἢ ἀργυροῦν

Can.73.

Episcopum à viris fide dignis ob aliquid accusatū, ipsum ab Episcopis vocari necesse est. & si se quidem stiterit, & confessus vel cōvictus sit, statuatur pœna. Si autē vocatus nō paruerit secundò etiam vocetur, missis ad ipsum Episcopis duobus. Si etiam sic non obedierit, vocetur & tertiò, duobus ad eū rursùs missis Episcopis. Si autem vel sic aspernans & contumax non stiterit, Synodus ea quæ videntur adversus eum pronunciet, nè lucrifacere videatur, dum iudicium subterfugit.

ογ.

Ἐπίσκοπον κατηγορηθέντα ἐπί τινι παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων. Κἂν μὲν* ἀπαντήσῃ καὶ ὁμολογήσῃ, ἢ ἐλεγχθείη, ὁρίζεσθαι τὸ ἐπιτίμιον. εἰ δὲ καλούμενος μὴ ὑπακούσοι καλείσθω καὶ δεύτερον, ἀποστελλομένων ἐπ' αὐτὸν δύο ἐπισκόπων. ἐὰν δὲ καὶ οὕτως* καταφρονήσας μὴ ἀπαντήσῃ, ἡ σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα, ὅπως μὴ δόξῃ κερδαίνειν φυγοδικῶν.

* ἀπαντήσοι καὶ ὁμολογήσοι, ἢ ἐλεγχθείη, ὁρίζεσθαι τὸ ἐπιτίμιον. ἐὰν δὲ * μὴ ὑπακούσοι, καλείσθω καὶ τρίτον, δύο πάλιν ἐπισκόπων ἀποστελλομένων πρὸς αὐτόν. ἐὰν δὲ καὶ οὕτως

Can.74.

In testimonium adversùs Episcopum hæreticus nè admittatur: sed nec unus solus fidelis. In ore enim duorum vel trium testium stabit omne verbum.

οδ.

Εἰς μαρτυρίαν τὴν κατ' ἐπισκόπου αἱρετικὸν μὴ προσδέχεσθαι, ἀλλὰ* μηδὲ πιστὸν ἕνα μόνον. ἐπὶ στόματος γὰρ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.

* μὴ δὲ

Can. 75.

Quòd non oportet Episcopum fratri, vel filio, vel alij cognato gratificantem, humana affectione ad Episcopatus dignitatem, quem vult, eligere. Episcopatus enim hæredes facere iustum non est, ea quæ Dei sunt largientē. Si quis autem hoc fecerit, irrita quidem electio maneat, ipse autem segregatione mulctetur.

* μὴ χρὴ τῷ · * κληρονόμους · * μὴν ἴσω

οε.

* Ὅτι οὐ χρὴ ἐπίσκοπον τῷ ἀδελφῷ, * υἱῷ ἢ ἑτέρῳ συγγενεῖ χαρίζεσθαι πάθει ἀνθρωπίνῳ οὐ γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ὑπὸ* κληρονόμους ὀφείλει τιθέναι. εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσει, ἄκυρος* μενέτω ἡ χειροτονία, αὐτὸς δὲ ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ.

ὁ τῷ υἱῷ, ἢ τῷ συγγενεῖ χαριζόμενος τὸ ἀξίωμα τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονεῖ, ὃν βούλεται. κληρονόμους γὰρ τῆς ἐπισκοπῆς ποιεῖσθαι, οὐ δίκαιον τὰ τοῦ θεοῦ χαριζόμενον. ἄκυρος

Can. 76.

Si quis vel oculo orbatus, vel femore oblæsus, Episcopatu autem dignus sit, fiat. Non enim corporis damnum eum polluit, sed animæ inquinatio.

ος.

Εἴ τις ἀνάπηρος ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ τὸ σκέλος πεπληγμένος, ἄξιος δὲ* ἐστιν. ἐπίσκοπος γινέσθω. οὐ γὰρ λώβη σώματος αὐτὸν μιαίνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός.

* ἐστιν ἐπισκοπῆς γενέσθω. οὐ γάρ

Can.77.

Qui autem est surdus & cæcus, nè sit Episcopus: non ut pollutus, sed nè Ecclesiastica impediantur.

οζ.

Κωφὸς δὲ ὢν καὶ τυφλὸς, μὴ γινέσθω ἐπίσκοπος, οὐχ ὡς* βεβλαμμένος, ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ παρεμποδίζοιτο.

* μεμιασμένος.

Can. 78.

Si quis dæmonem habeat, nè fiat clericus, sed neque cum fidelibus precetur. Purgatus autem recipiatur, & si sit dignus, fiat.

οη.

Ἐάν τις δαίμονα ἔχῃ. κληρικὸς μὴ γινέσθω, ἀλλὰ* μηδὲ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθω. καθαρισθεὶς δὲ προσδεχέσθω, καὶ ἐὰν ᾖ ἄξιος γινέσθω.

* μὴ δὲ

Can.79.

Eum qui ex vita gentili accesserit & baptizatus fuerit, vel ex improba vivendi ratione, non est æquum protinùs Episcopum fieri. Iniquum est enim, ut qui sui nondùm experientiam ostenderit, sit aliorum magister, nisi fortè hoc divina gratia fiat.

* μὴ τοῦ

οθ.

Τὸν ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντα καὶ βαπτισθέντα, ἢ ἐκ φαύλης διαγωγῆς οὐ δίκαιόν ἐστι* παραυτίκα προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον, ἄδικον γὰρ τὸν* μηδὲ πρόπειραν ἐπιδειξάμενον ἑτέρων εἶναι διδάσκαλον. εἰ* μὴ που κατὰ θείαν χάριν τοῦτο * γίνεται.

* πάραυτα · * μαθητευόμενος · * γένοιτο

Can.80.

Diximus non oportere Episcopū vel presbyterum seipsum ad publicas administrationes demittere, sed in Ecclesiasticis negocijs versari. Vel ergò ità facere persuadeatur, vel deponatur.

π.

Εἴπομεν, ὅτι* οὐ χρὴ ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις. ἢ πειθέσθω οὖν τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἢ καθαιρείσθω.* οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν κατὰ τὴν κυριακὴν παρακέλευσιν.

* μὴ χρὴ

πα.

πα.

Οἰκέτας εἰς κλῆρον προχειρίζεσθαι ἄνευ τῆς τῶν δεσποτῶν γνώμης, ἢ ἀνατροπὴν τὸ τοιοῦτο ἐργάζεται. εἰ δέ ποτε καὶ ἄξιος φανείη ὁ οἰκέτης πρὸς χειροτονίαν βαθμοῦ, οἷος καὶ ὁ ἡμέτερος Ὀνήσιμος ἐφάνη, καὶ συγχωρήσωσιν οἱ δεσπόται, καὶ ἐλευθερώσουσι, καὶ τοῦ οἴκου ἑαυτῶν ἐξαποστελοῦσι, γινέσθω.

οὐκ ἐῶμεν ... ἐπὶ λύπῃ τῶν κεκτημένων. λύπην γὰρ ἀνατροπὴν τό

Can. 81.

Seruos in clerum prouehi sine voluntate dominorum non permittimus ad eorum, qui possident, molestiam. Dominorum enim euersionem talia efficiunt. Si quādo autem etiam dignus seruus visus fit, qui ad gradum eligatur, qualis noster quoque Onesimus visus est, & domini concesserint ac liberauerint, & aedibus emiserint, fiat.

πβ.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος στρατείᾳ σχολάζων, καὶ βουλόμενος ἀμφότερα κατέχειν, Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν, καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν, καθαιρείσθω. τὰ γὰρ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ.

Can. 82.

Episcopus, vel presbyter, vel diaconus exercitui vacans, & vtraq; obtinere volens, Romanum (scilicet magistratum), & sacerdotalē administrationē, deponatur. Quae sunt enim Caesaris, Caesari: & quae sunt Dei, Deo. Matth. 22.

πγ.

* Ὅστις ὑβρίσει βασιλέα, ἢ ἄρχοντα, * τιμωρίαν τιννύτω· καὶ εἰ μὲν κληρικὸς, καθαιρείσθω. εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

* ἔστω
* παρὰ τὸ δίκαιον, τιμωρίαν

Can. 83.

Quisquis Regem, vel Principem praeter ius contumelia affecerit, pœnas luat: & si sit quidem clericus, deponatur: si verò laicus, segregetur.

πδ.

Ἔστω* πᾶσιν ὑμῖν, κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς βιβλία σεβάσμια καὶ ἅγια, τῆς μὲν παλαιᾶς Διαθήκης, Μωσέως πέντε, γένεσις, Ἔξοδος, Λευιτικὸν, Ἀριθμοὶ, Δευτερονόμιον. Ἰησοῦ υἱοῦ* Ναυὴ ἕν, Κριτῶν ἕν, Ῥοὺθ ἕν, Βασιλειῶν τέσσαρα, παραλειπομένων τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν* δύο, Ἔσθηρ ἕν, * Μακκαβαϊκῶν τρία, Ἰὼβ ἕν, Ψαλτήριον ἕν, Σολομῶντος τρία, Παροιμίαι, Ἐκκλησιαστὴς, ᾎσμα ᾀσμάτων. Προφητῶν δεκαδύο ἕν, Ἡσαΐου ἕν, Ἱερεμίου ἕν, Ἰεζεκιὴλ ἕν, Δανιὴλ ἕν. ἔξωθεν δὲ προσιστορείσθω ὑμῖν μανθάνειν ὑμῶν τοὺς νέους τὴν σοφίαν τοῦ πολυμαθοῦς Σιράχ.

Ἡμέτερα δὲ, τοῦτ' ἔστι, τῆς καινῆς Διαθήκης, Εὐαγγέλια τέσσαρα, Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ, Ἰωάννου. Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες, Πέτρου ἐπιστολαὶ δύο, Ἰωάννου τρεῖς, Ἰακώβου μία, Ἰούδα μία. Κλήμεντος ἐπιστολαὶ δύο, καὶ αἱ διαταγαὶ ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις δι' ἐμοῦ Κλήμεντος ἐν ὀκτὼ βιβλίοις προσπεφωνημέναι, (ἃς οὐ* δεῖ δημοσιεύειν ἐπὶ πάντων διὰ τὰ ἐν αὐταῖς μυστικά) καὶ αἱ πράξεις ἡμῶν τῶν ἀποστόλων.

* Αἱ ὑμῖν πᾶσι κληρικοῖς καί.
* Ναβὴ
* δύο, Ἔσδρα δύο.
* Μακκαβαίων.
* χρὴ

Can. 84.

Sint vobis omnibus clericis & laicis libri venerandi & sancti, veteris quidem Testamēti, Mosis quinque, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomiū. Iesu Naue vnus. Iudicum vnus. Ruth vnus. Regnorum quatuor. Paralipomenon, id est, derelictorum libri dierū, duo. Esdrae duo. Hester vnus. Maccabaeorum tria. Iob vnus. Psalterium vnus. Solomonis tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Cantica Canticorum. Prophetarum duodecim, vnus. Esaiae vnus, Ieremiae vnus, Ezechiel vn. Daniel vnus. Extrinsecus autem à vobis intelligatur, debere vestros adolescentes discere Sapientiam eruditissimi Syrach. Nostra autem, id est, noui Testamenti, Euangelia quatuor, Matthaei, Marci, Lucae, Iohannis. Pauli Epistolae quatuordecim. Petri Epistolae duae, Iohannis tres, Iacobi vna. * Clementis Epistolae duae, & Ordinationes vobis Episcopis per me Clementem in octo libris editae, quae non sunt omnibus diuulgādae, propter ea, quae sunt in eis mystica: & Actus nostri Apostolorum.

* Iude vna.

Hactenus Gentiani versio.

Τέλος τῶν ἀποστολικῶν Κανόνων.

Ταῦτα δὲ περὶ κανόνων διατετάχθω ὑμῖν παρ' ἡμῶν, ὦ Ἐπίσκοποι. ὑμεῖς δὲ ἐμμένοντες αὐτοῖς, σωθήσεσθε καὶ εἰρήνην ἕξετε. ἀπειθοῦντες δὲ, κολασθήσεσθε καὶ πόλεμον μετ' ἀλλήλων ἀΐδιον ἕξετε, δίκην τῆς ἀνηκοΐας τὴν προσήκουσαν τιννύοντες. Ὁ θεὸς δὲ ὁ μόνος ἀΐδιος καὶ τῶν ὅλων ποιητὴς, ἅπαντας ὑμᾶς διὰ τῆς εἰρήνης ἐν πνεύματι ἁγίῳ συνενώσῃ, καὶ καταρτίσῃ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν, ἀτρέπτους ἀμέμπτους ἀνεγκλήτους, καὶ καταξιώσει τῆς αἰωνίου ζωῆς σὺν ἡμῖν διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ ἠγαπημένου παιδὸς αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, μεθ' οὗ ἡ δόξα αὐτῷ τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ πατρὶ σὺν ἁγίῳ πνεύματι τῷ παρακλήτῳ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Haec verò de Regulis constituta vobis sint per nos, ô Episcopi. Vos autem obtemperantes eis, saluabimini, & pacem habebitis. At si non parueritis, puniemini, & bellū mutuò perpetuum habebitis, pœnam inobedientiae cōgruam dantes. Deus porrò, qui solus est aeternus ac vniuersorum creator, vos omnes pace in Spiritusancto confortabit, & aptos reddet ad omne opus bonum, immutabiles, irreprehensibiles, sine crimine, dignosq; faciet aeterna vita nobiscum, per * intercessionē dilecti filij sui Iesu Christi, Dei & Saluatoris nostri, cum quo gloria sit ipsi supra omnia Deo Patri cum sancto Spiritu consolatore, nunc & semper & in secula seculorum.

* mediationem.

Coronidis ipsorum Canonum Apostolorum, Finis.

APOSTOLICARVM CONSTITVTIONVM & Catholicæ Doctrinæ CLEMENTIS ROMANI LIBRI VIII.

FRANCISCO TVRRIANO Societatis IESV Interprete è Græco: Cum eiusdem Scholijs & obseruationibus ipsius Doctrinæ Catholicæ ad confirmanda dogmata orthodoxa contra Hæreticos, & cum Explanationibus apologeticis locorum obscuriorum.

Eiusdem Procemium.

Ad Illustr.^mum & Reuer.^mum D. S. R. E. Cardinalem SIRLETVM.

ÆPE mecum mirari solebam Illustr.^me & Reuer.^me Domine, quæ causa esset, cùm alioqui apud omnes constaret (id quod, ex disciplina etiã Lutheri qui profecti sunt, non omnes negãt) multa sanctos Apostolos, quę ad morum disciplinã & ad cõstitutiones rectè & honestè omnia in Ecclesia agẽdi pertinerent, sine scripto tradidisse, tamen Clemente eiusmodi instituta, præcepta & leges Ecclesiasticas collegisse, & vnde ad nos manassent, vt sciremus, literis mãdasse, nulla rõnę quibusdã suaderi posset. Atqui legũt Apostolũ Corinthijs pcepisse, vt omnia honestè & secundũ ordinẽ in Ecclesia fierent; quod quidẽ aut non præcepisset; aut frustra, nisi cõstitutiones honestatis & ordinis seruandi prius traditæ fuissent, meminerunt etiã, quod eisdẽ Corinthijs idẽ Apostolus scripsit, Cætera cũ venero disponã; & quod Tito, Reliqui te Cretę, vt ea quę desunt corrigas, sicut & ego disposui tibi. Hæc inquã in Paulo legunt & eadem in singulos Apostolos cuncti orbis magistros cadere potuisse confitentur; vt in pśentia scilicet disponerent, & constituerẽt, de quibus per epistolã absentes non constituissent; sicut idẽ etiã Apostolus Thessalonicensibus scripsit, inquiens, Itaque state & tenete traditiones, quas didicistis siue per sermonẽ, siue per epistolã nostrã: Hæc, inquã, libenter isti cõcedunt; sed vt Clemens Apostolicus auctor de ijs, quæ à sanctis Apostolis disposita & cõstituta sine scripto essent, octo libros præsertim iussus, & si hoc nihil interest, cõscriberet, hoc inquã, vt credant, vix possunt in animũ inducere. Ita fit, vt imprudentes & nolẽtes id ipsum dicant & si non eadem mente, quod quidam ex Confessionistis, Nicolai Selnecceri ei nomen est, qui ĩ Analecto suo, tractatu secũdo,

Nusquam,

Nuſquam, inquit, certus liber extat qui contineat traditiones Apoſtolicas. Sed quod de cauſa vnde hoc fieret, mecum, vt dixi, mirabar, ex ſermone qui mihi cum nonnullis iſtorum incidit, intellexi, non vnam eſſe, ſed multiplicem. Alius enim dicit, Si certum eſſet Conſtitutiones Apoſtolorum eſſe, quæ in his libris Clementis Romani, eorum eſſe feruntur, planè ſequi non minoris auctoritatis eſſe hos libros, quàm epiſtolas Pauli & aliorum Apoſtolorum, ac proinde in numero librorum Canonicorum habendos eſſe, vt ſi non habeantur, rurſus ſequatur, non eſſe Conſtitutiones Apoſtolorum à Clemente Romano Apoſtolico auctore ſcriptas. hæc enim eſt iſtorum meta, ad quam argumenta ſua dirigunt. Alius quærit, quomodo à XII. Apoſtolis, ac VII. diaconis commiſſa & commendata Clementi eſt horum librorum conſcriptio, cùm in illis ipſis libris de morte aliquorum Apoſtolorum & diaconorum mentio fiat? & Petrus poſt mortem ſuam dicat in quodam canone de Simone Mago, à me Petro, communione priuato? Quomodo, inquiunt, mortuus loquitur? Siquidem Clemens, qui beato Petro in Pontificatu ſucceſſit, horum librorum ſcriptor eſt? Alius alia dum notat, & tanquam falſa criminatur, aut non credit Clementis eſſe libros; aut eſſe quidem, ſed ab alijs poſtea corruptos, & admixtis falſis, violatos, ac proinde inter apocryphos numerari eos oportere. Hęc tria ſunt quæ hoc noſtro tempore de Cōſtitutionibus Apoſtolorum à Clemente Romano ſcriptis à quibuſdā obijciuntur. Antè annos verò propè octingentos quæ obijcerentur, notauit, & memoriæ prodidit Photius Conſtantinopolitanus in Bibliotheca ſua (ſic enim appellat volumen ingens de libris à ſe lectis) interpretabor locum ad verbum. Conſtitutiones, inquit, Apoſtolorum à Clemente Romano cōſcriptæ, trium ſolùm argui videntur, κακοπλασίας, conuiciorum Deuteronomij & Arianiſmi. Hæc duo extrema ad illud tertium ſuperius, qnod dixi hoc noſtro tempore argui, pertinent; id eſt, ad ea quæ arguuntur eſſe falſa & corrupta. Illud verò primum crimē ad illud idem refertur, quod dixi nunc etiam accuſari quaſi malam factionem perſonarum. hanc enim vocat Photius κακοπλασίαν. Sed videamus quid Photius incredibilis lectionis & acris iudicii auctor, de iſta triplici criminatione iudicauerit: de κακοπλασία reſpondet, Ῥᾳδίως ἀποσκευάσασθαι, id eſt, facile eſſe depellere hanc criminationem. non iudicauit opus eſſe pluribus ad diluendum; ſatiſq; hac conciſa reſponſione ſignificauit, non eſſe arguendum quod nemine etiam reſpondente, ſponte ſua diluitur. Quis enim non intelligit, cùm Conſtitutiones Apoſtolorum legit, ſcriptas eſſe more dialogi, factis perſonis? quæ, vt ait Quintilianus, mirè cum variant orationem, tum excitant: quæ tamen ita demum à fide non abhorrent, ſi ea locutos finxerimus, quæ cogitaſſe eos non ſit abſurdum, & noſtros cum alijs ſermones, & aliorum inter ſe credibiliter introducimus. Quin deducere deos in hoc gńe

omnes qui illi communicant.

ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες.

omnes * qui illi communicant. [* equiqud]

Can. 30. — λ. — Cap. XXXII.

Si quis presbyter, contempto proprio Episcopo, seorsùm cõgregationem fecerit, & alterū altare fixerit, Episcopo suo in religione ac iustitia nulla in re à se cõdemnato, deponatur, vt imperiū obtinendi cupidus, est enim tyrannus. Similiter & reliqui clerici, & quotquot ei accesserunt. Laici autem segregentur, eaque post vnam alteramq́; ac tertiam admonitionem fiant.

[* συναγώγιον. * ἕτερον πήξει.]

Εἴ τις πρεσβύτερος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, χωρὶς * συναγωγὴν καὶ θυσιαστήριον * πήξει, μηδὲν κατεγνωκὼς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος. τύραννος γάρ ἐστιν. ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί, ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται. οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν. ταῦτα δὲ μετὰ μίαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην παράκλησιν τοῦ ἐπισκόπου γινέσθω.

Si quis presbyter contemnens Episcopum suum, seorsùm collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens quo reprehēdat Episcopum in causa pietatis & iustitiæ, deponatur, quasi principatus amator existens. est enim tyrannus: & cæteri clerici quicunque tali consentiunt, deponantur, laici verò segregentur. Hæc autē post vnam & secundam & tertiam Episcopi obsecrationē fieri conueniat. [Anti. conc. c. 5.]

Can. 31. — λα. — Cap. XXXIII.

Si quis presbyter vel diaconus ab Episcopo sit segregatus, non liceat alij eum suscipere, quàm qui ipsum segregauit: pòst eius qui segregauit, mortem soluere non est permissum.

[* ἢ ἀφωρισθῇ.]

Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἀπὸ ἐπισκόπου γένηται * ἀφορισμένος, τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ' ἑτέρου δέχεσθαι, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ ἀφορίσαντος αὐτόν, εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν τελευτήσει ὁ ἀφορίσας αὐτὸν ἐπίσκοπος.

Si quis presbyter aut diaconus ab Episcopo suo segregetur, hunc non licere ab alio recipi, sed ab ipso, qui eum sequestrauerat, nisi forsitan obierit Episcopus ipse, qui eum segregasse cognoscitur. [Nic. conc. c. 5. Anti. cõ c. 6.]

Can. 32. — λβ. — Cap. XXXIIII.

Nullus externorū Episcoporum, vel presbyterorum, vel diaconorum sine cõmendatitijs recipiatur, ijsq́; afferentibus examinentur. Sin minùs, ijs quæ sunt necessaria alijs, exhibitis, ad cõmunionem nè admittātur. multa enim per surreptionem fiunt.

[* δι' αὐτῶν] [* τὰ πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς]

Μηδένα τῶν ξένων ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων ἄνευ συστατικῶν προσδέχεσθαι. καὶ ἐπιφερομένων * αὐτῶν, ἀνακρινέσθωσαν. καὶ εἰ μὲν ὦσιν κήρυκες τῆς εὐσεβείας, προσδεχέσθωσαν. εἰ δὲ μήγε, * τὴν χρείαν αὐτοῖς ἐπιχορηγήσαντες, εἰς κοινωνίαν αὐτοὺς μὴ προσδέξησθε, πολλὰ γὰρ κατὰ συναρπαγὴν γίνεται.

Nullus Episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, aut diaconorum, sine cõmēdatitijs suscipiatur epistolis. Et cùm scripta detulerint, discutiantur attētiùs, & ità suscipiantur, si prædicatores pietatis extiterint: Sin minùs, nec quæ sunt necessaria, subministrentur eis, & ad communionem nullatenùs admittantur, quia per subreptionem multa proueniunt. [Ant. conc c. 9.]

Can. 33. — λγ. — Cap. XXXV.

Episcopos vniuscuiusque gētis nosse oportet eum, qui in eis est primus, & existimare vt caput: & nihil facere, quod sit arduum aut magni momenti, præter illius sententiam: illa autem facere vnumquenque, quæ ad suam parochiam pertinent, & pagos, qui ei subsunt. Sed nec ille absque omnium sententia aliquid agat. Sic enim erit concordia, & glorificabitur DEVS per Dominum Iesum Christum.

[* ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα.]

Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλήν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης. ἐκεῖνα καὶ μόνα πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἀλλὰ μὴ δὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τι. οὕτως γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται * ὁ θεὸς διὰ κυρίου ἐν ἁγίῳ πνεύματι.

Episcopos gētium singularū scire conuenit, quis inter eos primus habeatur, quē velut caput existiment, & nihil ampliùs præter eius conscientiam gerant, quàm illa sola singuli, quæ parochiæ propriæ & villis, quæ sub ea sunt, competunt. Sed nec ille præter omnium conscientiam faciat * aliquid: sic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritusancto. [Ant. conc. c. 9.] [* aliquid in eorum parochijs.]

Can. 34. — λδ. — Cap. XXXVI.

Episcopus nè audeat extra

Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν

Episcopum non audere ex- [Anti. cōc. c. 13.]

extra terminos proprios ordinationes facere in ciuitatibus & villis, quę illi nullo iure subiectæ sunt. Si verò cōuictus fuerit hoc fecisse prꝰter eorum conscientiam, qui ciuitates & villas detinent: & ipse deponatur, & qui ab illo sunt ordinati.

ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας. εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν.

suos fines facere ordinationes in vrbibus & pagis non ei subiectis. Sin autem hoc fecisse conuictus fuerit, præter eorum sententiam, qui tenent pagos illos vel ciuitatē, deponatur & ipse, & ij quos ordinauit.

Cap. XXXVII.

Antio. can. c. 18. Si quis Episcopus non susceperit officium, & curam populi sibi commissam, hic communione priuetur, quoadusque cōsentiat, obedientiam commodans: similiter autem presbyter, & diaconus. Si verò perrexerit, nec receptus fuerit, non pro sua sententia, sed pro malitia populi, ipse quidē maneat Episcopus, clerici verò ciuitatis communione priuentur, eò quòd eruditores inobedientes populi non fuerunt.

*εἰ δὲ ἀπελθὼν, μὴ *μὴν ἔστω

λε.

Εἴ τις χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος μὴ καταδέχοιτο τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, τοῦτον ἀφωρισμένον τυγχάνειν, ἕως ἂν καταδέξηται. ὡσαύτως καὶ πρεσβύτερος καὶ διάκονος. εἰ* καὶ μὴ δεχθείη, οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ μοχθηρίαν, αὐτὸς* μενέτω ἐπίσκοπος, ὁ καὶ κλῆρος τῆς πόλεως ἀφοριζέσθω, ὅτι τοιούτου λαοῦ ἀνυποτάκτου παιδευταὶ οὐκ ἐγένοντο.

Can. 35.

Si quis ordinatus Episcopus non suscipiat ministeriū & curam sibi commissam, sit segregatus donèc eam susceperit: similiter & presbyter, & diaconus. Sin autem tocesserit, nec susceptus fuerit, non sua quidem voluntate, sed propter populi improbitatem, ipse quidem maneat Episcopus: clerus autem ciuitatis segreget, quòd eiusmodi rebellis & insolentis populi institutores non fuerint.

Cap. XXXVIII.

Nic. c. 5. Antioc. can. c. 20. Bis in anno Episcoporum concilia celebrentur, vt inter se inuicèm dogmata pietatis explorent, & emergentes ecclesiasticas cōtentiones amoueant, semèl quidem quarta septimana Pentecostes, secūdò verò duodecima die mēsis * Hyperberetæi.

λς.

Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλους τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὰς ἐμπιπτούσας ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν, ἅπαξ μὲν τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς, δεύτερον δὲ ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ.

Can. 36.

Bis in anno fiat Episcoporū Synodus, & inter se examinent decreta Religionis, & incidētes Ecclesiasticas cōtrouersias componant: semèl quidem quarta hebdomada Pentecostes, iterùm autem * Hyperberetæi duodecimo. *Id est, Octobris

Cap. XXXIX.

Omnium negociorum Ecclesiasticorū curā Episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispenset, nec ei liceat ex his aliquid omninò contingere, aut parentibus proprijs, quæ Dei sunt, condonare. Quòd si pauperes sunt, tanquàm pauperibus subministret, * nec eorum occasione Ecclesiæ negocia deprædetur. *nō

λζ.

Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικείτω αὐτὰ ὡς θεοῦ ἐφορῶντος. Μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαί τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίοις τὰ τοῦ θεοῦ χαρίζεσθαι. εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγείτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολείτω.

Can. 37.

Omnium rerum Ecclesiasticarum Episcopus curā gerat, & eas administret tanquàm Deo intuente. Nè liceat autem ex eis aliquid sibi vendicare, vel proprijs cognatis, quæ Dei sunt, largiri. Si autem sunt pauperes, vt pauperibus suppeditet: sed non eorum prętextu vendat, quæ sunt Ecclesiæ.

Cap. 40.

12. q. 1. c. sint manifesta. Presbyteri & diaconi pręter Episcopum nihil agere pertentent. Nam Domini populus ipsi commissus est, & pro animabus eorū hic redditurus est rationem.

λη.

Οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος.

Can. 38.

Presbyteri & diaconi sine sententia Episcopi nihil perficiant: ipse enim est, cuius fidei populus est creditus, & à quo pro animabus ratio exigetur.

Can. 39.

Distin. 47. Episcopus aut presbyter. Et in dec. luo. lib. 5. vbi additur, dānetur & cō munione priuetur.

Cap. XLIIII.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus vsuras à debitoribus exigens: aut desinat, aut certè damnetur.

μγ.

Επίσκοπος, ὁ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τόκοις ἀπαιτῶν τοὺς δανειζομένους, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω.

Can. 43.

Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, pecunias mutuò datas cū fœnore exigens, vel cesset, vel deponatur. Distin. 47. Episcopus aut presbyter.

Cap. XLV.

Episcopus, presbyter & diaconus, qui cum hæreticis orauerit, tantummodò communione priuetur: si verò tanquàm clericos hortatus eos fuerit agere vel orare, dānetur.

*. μόνον hic loco diuerso dictio. sensū diuersū facit.

μδ.

Επίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος αἱρετικοῖς συνευξάμενος * μόνον, ἀφοριζέσθω: εἰ δὲ καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ὡς κληρικοῖς ἐνεργῆσαί τι, καθαιρείσθω.

Can. 44.

Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, qui cum hæreticis vel solùm comprecatus est, segregetur. Sin autem eis tāquàm clericis aliquid operari permiserit, deponatur.

Cap. XLVI.

Episcopum aut presbyterum hæreticorum suscipientem baptisma, damnari præcipimus. Quæ enim conuentio Christi ad Belial? aut quę pars fidelis cum infideli?

2. Cor. 6. c

με.

Επίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον αἱρετικῶν * δεξάμενον βάπτισμα ἢ θυσίαν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν. Τίς γὰρ συμφώνησις * τοῦ Χριστοῦ πρὸς Βελιὰρ ἢ τίς μερὶς * πιστοῦ μετὰ ἀπίστου;

Can. 45.

Episcopum, vel presbyterum, qui hæreticorū baptismum vel sacrificium admiserit, deponi iubemus. Quæ est enim conuentio Christi cum Belial? vel quæ pars est fideli cum infideli?

* δεξάμενος
* Χριστῷ
* πιστῷ

Cap. XLVII.

Dist. 52. ca. præter. §. solūdum sententialiter.

Episcopus aut presbyter, si eum qui secundùm veritatem habuerit baptisma, denuò baptizauerit, aut pollutum ab impijs non baptizauerit: deponatur, tanquàm deridens crucem & mortem Domini, nec sacerdotes à falsis sacerdotibus iure discernens.

μς.

Επίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος τὸν κατ' ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα ἐὰν ἄνωθεν βαπτίσῃ, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν ἐὰν μὴ βαπτίσῃ, καθαιρείσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν τοῦ κυρίου θάνατον, καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας τῶν ψευδιερέων.

Can. 46.

Episcopus vel presbyter eū qui verè habet baptismū, si deintegrò baptizauerit, vel si eum qui ab impijs pollutus est, nō baptizauerit, deponatur, vt qui irrideat mortem & crucē Domini, & non discernat sacerdotes à falsis sacerdotibus.

Cap. XLVIII.

Si quis laicus vxorem propriam pellens, alteram vel ab alio dimissam duxerit, communione priuetur.

μζ.

Εἴ τις λαϊκὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐκβάλλων ἑτέραν λάβῃ, ἢ παρ' ἄλλου ἀπολελυμένην, ἀφοριζέσθω.

Can. 47.

Si quis laic⁹ sua eiecta vxore aliam acceperit, vel ab alio solutam, segregetur. De Conf. Distin. 4. Si quis presbyter.

Cap. XLIX.

Si quis Episcopus aut presbyter iuxta præceptum Domini nō baptizauerit in nomine Patris & Filij & Spiritussancti, sed in tribus sine initio principijs, aut in tribus filijs, aut in tribus paracletis, abijciatur.

Matt. 28. d

μη.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος κατὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν μὴ βαπτίσῃ εἰς πατέρα, καὶ υἱόν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, ἀλλ' εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ τρεῖς υἱούς, ἢ τρεῖς παρακλήτους, καθαιρείσθω.

Can. 48.

Si quis Episcopus vel presbyter ex Domini ordinatione nō baptizauerit in nomine Patris & Filij & Spiritussancti, sed in trium principij expertium, vel trium filiorū, vel trium paracletorum, deponatur.

Cap. L.

De cōsecr. distinc. 4. c. Si qs presbyter. Et in dec. luo. lib. 2.

Si quis Episcopus aut presbyter, non trinam mersionem vnius mysterij celebret, sed semel mergat in Baptismate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit nobis Dominus, In morte mea baptizate: sed, *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti.*

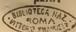
μθ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος μὴ τρία βαπτίσματα μιᾶς μυήσεως ἐπιτελέσῃ, ἀλλ' ἓν βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ κυρίου διδόμενον, καθαιρείσθω. οὐ γὰρ εἶπεν ὁ κύριος, Εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίσατε, ἀλλὰ πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Can 49.

Si quis Episcopus vel presbyter, non tria vnius mysterij baptismata perfecerit, sed vnum baptismū, qui datur in mortem Domini, deponatur. Non enim dixit Dominus, In mortem meam baptizate: sed, *Ambulantes docete omnes gentes, baptizantes ipsos in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti.*

* τὸ εἰς
Matth. 28.

Can.

Can. 50.

Si quis Episcopus, presbyter, vel diaconus, vel omninò ex sacerdotali numero, à nuptijs, carnibus & vino, non propter exercitationé, sed propter abominationem abstinet, oblitus quòd omnia valde bona, & quòd masculinũ & fœmininum fecit Deus hominem: sed blasphemans calumniatur opificium, vel corrigatur, vel deponatur, & ex Ecclesia eijciatur. Similiter & laicus.

ν.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, γάμου καὶ κρέων καὶ οἴνου οὐ δι᾽ ἄσκησιν ἀλλὰ διὰ βδελυρίαν ἀπέχεται, ἐπιλαθόμενος ὅτι πάντα καλὰ λίαν, καὶ ὅτι ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ βλασφημῶν διαβάλλει τὴν δημιουργίαν: ἢ διορθούσθω, ἢ καθαιρείσθω. καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποβαλλέσθω. ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

Can. 51.

Si quis Episcopus, presbyter vel diaconus eum, qui à peccatis conuertitur, non recipit, sed eijcit, deponatur. quoniam CHRISTVM molestia afficit, qui dixit, *Gaudium est cælo propter vnum peccatorem pænitentiam agentem.*

Luc. 15.

να.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας οὐ προσδέχεται, ἀλλ᾽ ἀποβάλλεται: καθαιρείσθω, ὅτι λυπεῖ Χριστὸν τὸν εἰπόντα χαρὰ γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

Can. 52.

Si quis Episcopus, vel presbyter, vel diaconus in festis diebus carnem & vinum nõ sumit abhorrens, & non propter exercitationem, deponatur, vt qui habeat inustam conscientiam propriam, & sit multis offensionis causa.

νβ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἑορτῶν οὐ μεταλαμβάνει κρεῶν καὶ οἴνου βδελυσσόμενος, καὶ οὐ δι᾽ ἄσκησιν, καθαιρείσθω ὡς κεκαυτηριασμένος τὴν ἰδίαν συνείδησιν, καὶ αἴτιος σκανδάλου πολλοῖς γινόμενος.

Can. 53.

Si quis clericus in caupona comedens depræhensus fuerit, segregetur, præterquàm si in publico diuersorio in via propter necessitatem diuerterit.

νγ.

Εἴ τις κληρικὸς ἐν καπηλείῳ φωραθῇ ἐσθίων, ἀφοριζέσθω, πάρεξ τοῦ ἐν πανδοχείῳ ἐν ὁδῷ δι᾽ ἀνάγκην * καταλύσαντος.

* καταλύοντος.

Can. 54.

Exo. 22. Actor. 23. Si quis clericus Episcopum cõtumelia, affecerit, deponatur. principi enim populi non maledices.

νδ.

Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσει τὸν ἐπίσκοπον, καθαιρείσθω. ἄρχοντα γὰρ τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.

Can. 55.

Si quis clericus presbyterũ vel diaconum iniuria affecerit, segregetur.

νε.

Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίζει πρεσβύτερον ἢ διάκονον, ἀφοριζέσθω.

Can. 56.

Si quis clericus claudum, vel surdum, vel ei, cui vitiosus est incessus, irriserit, separetur. Similiter & laicus.

νς.

Εἴ τις * χωλὸν, ἢ κωφὸν, ἢ τυφλὸν, ἢ τὰς βάσεις πεπληγμένον χλευάζει, ἀφοριζέσθω. ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

* κληρικὸς χωλὸν

Can. 57.

Episcopus vel presbyter, qui cleri vel populi curam non gerit, & eos pietatem nõ docet, segregetur: & si in socordia perseueret, deponatur.

νζ

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ κλήρου ἢ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν, ἀφοριζέσθω. ἐπιμένων δὲ τῇ * ῥαθυμίᾳ, καθαιρείσθω.

* ἀμελείᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ.

Can. 58.

Si quis Episcopus vel presbyter, cùm sit aliquis ex clericis egenus, ea quę sunt necessaria, ei nó suppeditat, segregetur: sin aũt perseueret, deponatur, vt qui fratrẽ suũ interfecerit.

νη.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος τινὸς τῶν κληρικῶν ἐνδεοῦς ὄντος μὴ ἐπιχορηγεῖ τὰ δέοντα ἀφοριζέσθω. ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω ὡς φονεύσας τὸν ἀδελφὸν * αὐτοῦ.

* ἑαυτοῦ

Can. 59.

Si quis falsò inscriptos impiorum libros tanquàm sanctos, in Ecclesia publicat ad populi & cleri perniciem, deponatur.

νθ.

Εἴ τις τὰ ψευδεπίγραφα τῶν ἀσεβῶν βιβλία ὡς ἅγια ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσιεύει ἐπὶ * λύμῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, καθαιρείσθω.

* λοίμῃ.

Can. 60.

Si aduersus fidelẽ aliqua accusatio intendatur, vel fornicationis, vel adulterij, vel alicuius alius prohibitæ actionis, & conuictus fuerit, ad clerum nè prouehatur.

ξ.

Εἴ τις κατηγορία γίνηται κατὰ πιστοῦ πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ ἄλλης τινὸς ἀπηγορευμένης πράξεως, καὶ ἐλεγχθείη, εἰς κλῆρον μὴ * ἀγέσθω.

* προαγέσθω.

ξα.

ξα.

Εἴ τις κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον ἰουδαίου, ἢ ἕλληνος, ἢ αἱρετικοῦ ἀρνήσεται, εἰ μὲν * ὄνομα Χριστοῦ, ἀποβαλλέσθω· εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ κληρικοῦ, καθαιρείσθω. Μετανοήσας δὲ, ὡς λαϊκὸς δεχθήτω.

* τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ.

ξβ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ φάγῃ κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ θηριάλωτον ἢ θνησιμαῖον, καθαιρείσθω. Τοῦτο γὰρ ὁ νόμος ἀπεῖπεν. Εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

ξγ.

Εἴ τις κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς εἰσέλθῃ εἰς συναγωγὴν ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν * συνεύξασθαι, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω.

* προσεύξασθαι.

ξδ.

Εἴ τις κληρικὸς ἐν μάχῃ τινὰ κρούσας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κρούσματος ἀποκτείνει, καθαιρείσθω διὰ την προπέτειαν αὐτοῦ. * Εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

ἀπὸ τοῦ ἑνὸς abeſt à Græcis codicib. emendatioribus.
* ἐὰν δὲ λαϊκὸς ᾖ.

ξε.

Εἴ τις κληρικὸς εὑρεθῇ τὴν κυριακὴν ἡμέραν νηστεύων ἢ τὸ σάββατον, πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου, καθαιρείσθω. Εἰ δὲ λαϊκὸς ἀφοριζέσθω.

ξς.

Εἴ τις παρθένον ἀμνήστευτον βιασάμενος ἔχει, ἀφοριζέσθω. Μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ ἑτέραν λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκείνην κατέχειν, ἣν * ᾑρετίσατο, κἂν πενιχρὰ τυγχάνῃ.

* κατηρτίσατο.

ξζ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος δευτέραν χειροτονίαν δέξεται παρά τινος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ χειροτονήσας, εἰ μή γε ἄρα συστασιν, ὅτι παρὰ αἱρετικῶν ἔχει τὴν χειροτονίαν. Τοὺς γὰρ παρὰ τῶν τοιούτων βαπτισθέντας ἢ χειροτονηθέντας, οὔτε πιστοὺς, οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν.

ξη.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, * ἢ ἀναγνώστης, ἢ ψάλτης τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν τοῦ πάσχα, ἢ τετράδα, ἢ παρασκευὴν οὐ νηστεύοι, καθαιρείσθω, ἐκτὸς εἰ μὴ δι' ἀσθένειαν σωματικὴν ἐμποδίζοιτο. Εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

* ἢ ὑποδιάκονος ἢ.
* ἐὰν δὲ λαϊκὸς ᾖ.

ξθ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν νηστεύοι μετὰ τῶν ἰουδαίων, ἢ συνεορτάζοι μετ' αὐτῶν, ἢ δέχοιτο παρ' αὐτῶν τὰ τῆς ἑορτῆς ξένια, οἷον ἄζυμα, ἢ τοιοῦτον, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

* ἑορτάζοι

ο.

Εἴ τις χριστιανὸς ἔλαιον ἀπενέγκῃ εἰς * ἱερὸν ἐθνῶν ἢ εἰς συναγωγὴν ἰουδαίων ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν, ἢ λύχνους ἅπτει, ἀφοριζέσθω.

* ἱερὸν

οα.

Εἴ τις κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀφέληται κηρὸν, ἢ ἔλαιον, ἀφοριζέσθω *.

*, καὶ τὸ ἐπίμεμπτον προστιθέτω μεθ' οὗ ἔλαβον.

Can. 61.

Si quis clericus propter metum humanũ, vel Iudæi, vel Græci, vel hæretici, negauerit, ſi quidem nomẽ Chriſti, eijciatur: ſi autem nomen clerici deponatur. Pœnitentiam autem agens, vt laicus recipiatur.

Can. 62.

Si quis Epiſcopus, vel presbyter, vel diaconus, vel omninò ex ſacerdotali catalogo, comederit carnes in ſanguine animæ ipſorum, vel quid à feris captum, vel morticinum, deponatur. hoc enim lex prohibuit: ſi autem ſit laicus, ſegregetur.

Can. 63.

Si quis clericus vel laicus in Iudæorum vel hæreticorum ſynagogam ingreſſus ſit ad orãdum, deponatur & ſegregetur.

Can. 64.

Si quis clericus in pugna pulſatum aliquem vno ictu occiderit, deponatur propter ſuam procliuitatem & temeritatem.

Can. 65.

Si quis clericus inuentus fuerit die Dominico ieiunare, vel ſabbato, præterquàm vno ſolo, deponatur: ſin autem laicus, ſegregetur.

Can. 66.

Si quis virginem non deſponſam vi allata habet, ſegregetur: ei autem aliam accipere nõ liceat, ſed illã retinere quam elegit, etiamſi pauper ſit.

Can. 67.

Si quis Epiſcopus, vel presbyter, vel diaconus ſecundam ordinationem ab alio ſuſceperit, deponatur & ipſe, & qui ordinauit, niſi vtique conſtiterit, quòd ab hæreticis ordinationem habeat. Qui enim ab eis baptizati vel ordinati ſunt, vt fideles vel clerici ſint, fieri non poteſt.

Intelligitur de Cataphrygibus, vt Ca. 19. Concil. Nic & 95. ſextæ ſynodi.

Can. 68.

Si quis Epiſcopus, vel presbyter, vel diaconus, * vel lector, vel cantor ſanctam Paſchæ Quadrageſimam non ieiunat, vel quartã diẽ, vel paraſceuem præterquàm ſi propter imbecillitatẽ corporalem impediatur, deponatur: ſi ſit autem laicus, ſegregetur.

* vel hypodiaconus, vel

Can. 69.

Si quis Epiſcopus, vel presbyter, vel diaconus, vel omninò ex clericorum catalogo, ieiunat cum Iudæis, vel cum ipſis feſtos dies agit, vel ab ipſis xenia accipit, vt, verbi gratia, azyma, vel quid tale, deponatur. Si verò ſit laicus, ſegregetur.

Can. 70.

Si quis Chriſtianus oleum deferat in templum gentium, vel in ſynagogam Iudæorum in eorũ feſtis, vel lucernã accendit, ſegregetur.

Can. 71.

Si quis clericus vel laicus à ſancta Eccleſia ceram vel oleum auferat, ſegregetur.

Can.

Can. 72.

Vas aureum, vel argenteum, vel velum sanctificatum nemo ampliùs in suum vsum conuertat. hoc fit enim præter ius & cōtra leges. Si quis autem deprehensus fuerit, mulctetur.

οβ.

Σκεῦος χρυσοῦν * καὶ ἀργυροῦν ἁγιασὲν ἢ ὀθόνην μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετεριζέσθω. παράνομον γάρ. εἰ δέ τις φωραθείη, ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ.

* ἢ ἀργυροῦν

Can. 73.

Episcopum à viris fide dignis ob aliquid accusatū, ipsum ab Episcopis vocari necesse est. & si se quidem stiterit, & confessus vel cōuictus sit, statuatur pœna. Si autē vocatus nō paruerit secundò etiam vocetur, missis ad ipsum Episcopis duobus. Si etiam sic non obedierit, vocetur & tertiò, duobus ad eū rursùs missis Episcopis. Si autem vel sic aspernans & contumax non stiterit, Synodus ea quæ videntur aduersus eum pronunciet, nè lucrifacere videatur, dum iudicium subterfugit.

ογ.

Επίσκοπον κατηγορηθέντα ἐπί τινι παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων. Κἂν μὲν * ἀπαντήσῃ καὶ ὁμολογήσῃ, ἢ ἐλεγχθείη, ὁρίζεσθαι τὸ ἐπιτίμιον. εἰ δὲ καλούμενος μὴ ὑπακούσοι καλείσθω καὶ δεύτερον, ἀποστελλομένων ἐπ' αὐτὸν δύο ἐπισκόπων. ἐὰν δὲ καὶ οὕτως * καταφρονήσας μὴ ἀπαντήσῃ, ἡ σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα, ὅπως μὴ δόξῃ κερδαίνειν φυγοδικῶν.

* ἀπαντήσοι καὶ ὁμολογήσοι, ἢ ἐλεγχθέντος αὐτοῦ ὁρίζεσθαι τὸ ἐπιτίμιον. ἐὰν δὲ
* μὴ ὑπακούσῃ, καλείσθω ἐκ τρίτου, δύο πάλιν ἐπισκόπων ἀποστελλομένων πρὸς αὐτόν. ἐὰν δὲ καὶ οὕτως

Can. 74.

In testimonium aduersùs Episcopum hæreticus nè admittatur: sed nec vnus solus fidelis. In ore enim duorum vel trium testium stabit omne verbum.

οδ.

Εἰς μαρτυρίαν τὴν κατ' ἐπισκόπου αἱρετικὸν μὴ προσδέχεσθαι, ἀλλὰ * μηδὲ πιστὸν ἕνα μόνον. ἐπὶ στόματος γὰρ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.

* μὴ δὲ

Can. 75.

* μὴ χρὴ Quòd non oportet Episcopum fratri, vel filio, vel alij cognato gratificantem, humana

* κληρονομίαν affectione ad Episcopatus dignitatem, quem vult, eligere. Episcopatus enim hæredes face-

* μὴ ἔσω ἐ te iustum non est, ea quæ Dei sunt largientē. Si quis autem hoc fecerit, irrita quidem electio maneat, ipse autem segregatione mulctetur.

οε.

* Ὅτι οὐ χρὴ ἐπίσκοπον τῷ ἀδελφῷ, * υἱῷ ἢ ἑτέρῳ συγγενεῖ χαρίζεσθαι πάθει ἀνθρωπίνῳ. οὐ γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ὑπὸ * κληρονόμους ὀφείλει τιθέναι. εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσει, ἄκυρος * μενέτω ἡ χειροτονία, αὐτὸς δὲ ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ.

* ἢ τῷ υἱῷ, ἢ τῷ συγγενεῖ χαριζόμενον εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονεῖν, ὃν βούλεται. κληρονόμους γὰρ τῆς ἐπισκοπῆς ποιεῖσθαι, οὐ δίκαιον τὰ τοῦ θεοῦ χαριζόμενον ἀνθρώπινον.

Can. 76.

Si quis vel oculo orbatus, vel femore oblęsus, Episcopatu autem dignus sit, fiat. Non enim corporis damnum eum polluit, sed animæ inquinatio.

οϛ.

Εἴ τις ἀνάπηρος ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ τὸ σκέλος πεπληγμένος, ἄξιος δὲ * ἐστιν, ἐπίσκοπος γινέσθω. οὐ γὰρ λώβη σώματος αὐτὸν μιαίνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός.

* ἐστὶν ἐπισκοπῆς γενέσθω. ἐὰν γὰρ

Can. 77.

Qui autem est surdus & cæcus, nè fit Episcopus: non vt pollutus, sed nè Ecclesiastica impediantur.

οζ

Κωφὸς δὲ ὢν καὶ τυφλὸς, μὴ γινέσθω ἐπίσκοπος, οὐχ ὡς * βεβλαμμένος, ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ παρεμποδίζοιτο.

* μεμιασμένος

Can. 78.

Si quis dæmonem habeat, nè fiat clericus, sed neque cum fidelibus precetur. Purgatus autem recipiatur, & si sit dignus, fiat.

οη.

Ἐάν τις δαίμονα ἔχῃ, κληρικὸς μὴ γινέσθω, ἀλλὰ * μηδὲ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθω. καθαρισθεὶς δὲ προσδεχέσθω, καὶ ἐὰν ᾖ ἄξιος γινέσθω.

* μὴ δὲ

Can. 79.

Eum qui ex vita gentili accesserit & baptizatus fuerit, vel ex improba viuendi ratione, non est æquum protinùs Episcopum fieri.

* μὴ τοῦ Iniquum est enim, vt qui sui nondùm experientiam ostenderit, sit aliorum magister, nisi fortè hoc diuina gratia fiat.

οθ.

Τὸν ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντα καὶ βαπτισθέντα, ἢ ἐκ φαύλης διαγωγῆς οὐ δίκαιόν ἐστι * παραυτίκα προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον, ἄδικον γὰρ τὸν * μηδὲ πρόπειραν ἐπιδειξάμενον ἑτέρων εἶναι διδάσκαλον. εἰ * μή που κατὰ θείαν χάριν τοῦτο * γίνεται.

* πάραυτα
* μὴ δὲ πώποτε πεῖραν
* γένηται

Can. 80.

Diximus non oportere Episcopū vel presbyterum seipsum ad publicas administrationes demittere, sed in Ecclesiasticis negocijs versari. Vel ergò itá facere persuadeatur, vel deponatur.

π.

Εἴπομεν, ὅτι * οὐ χρὴ ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις. ἢ πειθέσθω οὖν τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἢ καθαιρείσθω. * οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν κατὰ τὴν κυριακὴν παρακέλευσιν.

* μὴ χρὴ

πα.

πα.

Οἰκέτας εἰς κλῆρον προχειρίζεσθαι ἄνευ τῆς τῶν δεσποτῶν γνώμης, * ἀνατροπὴν τὸ τοιοῦτο ἐργάζεται. εἰ δέ ποτε καὶ ἄξιος φανείη ὁ οἰκέτης πρὸς χειροτονίαν βαθμοῦ, οἷος καὶ ὁ ἡμέτερος Ὀνήσιμος ἐφάνη, καὶ συγχωρήσωσιν οἱ δεσπόται, καὶ ἐλευθερώσωσιν, καὶ τοῦ οἴκου ἑαυτῶν ἐξαποστελοῦσι γενέσθω.

* οὐκ ἐφίεμεν ἐπὶ λύπῃ τῶν κεκτημένων. οἴκων γὰρ ἀνατροπὴν τὸ

Can. 81.

Seruos in clerum prouehi sinè voluntate dominorum, non permittimus ad eorum, qui possident, molestiam. Domorum enim euersionem talia efficiunt. Si quādò autem etiam dignus seruus visus sit, qui ad gradum eligatur, qualis noster quoque Onesimus visus est, & domini concesserint ac liberauerint, & ædibus emiserint, fiat.

πβ.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος στρατείᾳ σχολάζων, καὶ βουλόμενος ἀμφότερα κατέχειν, Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν, καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν, καθαιρείσθω. τὰ γὰρ τοῦ Καίσαρος, Καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ.

Can. 82.

Episcopus, vel presbyter, vel diaconus exercitui vacans, & vtraq; obtinere volens, Romanum scilicet magistratum, & sacerdotalē administrationē, deponatur. Quæ sunt enim Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Matth. 22.

πγ.

* Ὅστις ὑβρίσει βασιλέα, ἢ ἄρχοντα, * τιμωρίαν τιννύτω· καὶ εἰ μὲν κληρικὸς, καθαιρείσθω. εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

* ἔστω
* παρὰ τὸ δίκαιον, τιμωρίαν

Can. 83.

Quisquis Regem vel Principem præter ius contumelia affecerit, pœnas luat: & si sit quidem clericus, deponatur: si verò laicus, segregetur.

πδ.

Ἔστω * πᾶσιν ὑμῖν, κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς βιβλία σεβάσμια καὶ ἅγια, τῆς μὲν παλαιᾶς Διαθήκης, Μωσέως πέντε, Γένεσις, Ἔξοδος, Λευιτικὸν, Ἀριθμοὶ, Δευτερονόμιον. Ἰησοῦ υἱοῦ * Ναυὴ ἕν, Κριτῶν ἕν, Ῥοὺθ ἕν, Βασιλειῶν τέσσαρα, παραλειπομένων τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν * δύο, Ἐσθὴρ ἕν, * Μακκαβαϊκῶν τρία, Ἰὼβ ἕν, Ψαλτήριον ἕν, Σολομῶντος τρία, Παροιμίαι, Ἐκκλησιαστὴς, ᾆσμα ᾀσμάτων. Προφητῶν δεκαδύο ἕν, Ἡσαΐου ἕν, Ἱερεμίου ἕν, Ἰεζεκιὴλ ἕν, Δανιὴλ ἕν. ἔξωθεν δὲ προσιστορείσθω ὑμῖν μανθάνειν ὑμῶν τοὺς νέους τὴν σοφίαν τοῦ πολυμαθοῦς Σιράχ.

Ἡμέτερα δὲ, τοῦτ' ἔστι, τῆς καινῆς Διαθήκης, Εὐαγγέλια τέσσαρα, Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ, Ἰωάννου. Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες, Πέτρου ἐπιστολαὶ δύο, Ἰωάννου τρεῖς, Ἰακώβου μία, Ἰούδα μία. Κλήμεντος ἐπιστολαὶ δύο, καὶ αἱ διαταγαὶ ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις δι' ἐμοῦ Κλήμεντος ἐν ὀκτὼ βιβλίοις προσπεφωνημέναι, (ἃς οὐ * δεῖ δημοσιεύειν ἐπὶ πάντων διὰ τὰ ἐν αὐταῖς μυστικά) καὶ αἱ πράξεις ἡμῶν τῶν ἀποστόλων.

* δι' ὑμῶν πᾶσι κληρικοῖς καὶ
* Ναβῆ
* δύο, Ἔσδρα δύο.
* Μακκαβαίων.
* χρὴ

Can. 84.

Sint vobis omnibus clericis & laicis libri venerandi & sancti, veteris quidem Testamēti, Mosis quinque, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomiū. Iesu Naue vnus. Iudicum vnus. Ruth vnus. Regnorum quatuor. Paralipomenon, id est, derelictorum libri dierū, duo. Esdræ duo. Hester vnus. Maccabæorum tria. Iob vnus. Psalterium vnus. Solomonis tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Cantica Canticorum. Prophetarum duodecim, vnus. Esaiæ vnus, Ieremiæ vnus, Ezechiel vn⁹. Daniel vnus. Extrinsecùs autem à vobis intelligatur, debere vestros adolescentes discere Sapientiam eruditissimi Syrach. Nostra autem, id est, noui Testamenti, Euangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Iohannis. Pauli Epistolæ quatuordecim. Petri Epistolæ duæ, Iohannis tres, Iacobi vna. * Clementis Epistolæ duæ, & Ordinationes vobis Episcopis per me Clementem in octo libris editę, quę non sunt omnibus diuulgādę, propter ea, quę sunt in eis mystica, & Actus nostri Apostolorum.

* , Iudæ vna.

Hactenus Gentiani versio.

Τέλος τῶν ἀποστολικῶν Κανόνων.

Ταῦτα δὲ περὶ κανόνων διατετάχθω ὑμῖν παρ' ἡμῶν, ὦ Ἐπίσκοποι. ὑμεῖς δὲ ἐμμένοντες αὐτοῖς, σωθήσεσθε καὶ εἰρήνην ἕξετε, ἀπειθοῦντες δὲ, κολασθήσεσθε καὶ πόλεμον μετ' ἀλλήλων ἀΐδιον ἕξετε, δίκην τῆς ἀνηκοΐας τὴν προσήκουσαν τιννύοντες. Ὁ θεὸς δὲ ὁ μόνος ἀΐδιος καὶ τῶν ὅλων ποιητὴς, ἅπαντας ὑμᾶς διὰ τῆς εἰρήνης ἐν πνεύματι ἁγίῳ σθενώσει, καὶ καταρτίσει εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀτρέπτους, ἀμέμπτους, ἀνεγκλήτους, καὶ καταξιώσει τῆς αἰωνίου ζωῆς σὺν ἡμῖν διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ ἠγαπημένου παιδὸς αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, μεθ' οὗ ἡ δόξα αὐτῷ τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ πατρὶ σὺν ἁγίῳ πνεύματι τῷ παρακλήτῳ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Hæc verò de Regulis constituta vobis sint per nos, ò Episcopi. Vos autem obtemperantes eis, saluabimini, & pacem habebitis. At si non parueritis, puniemini, & bellū mutuò perpetuum habebitis, pœnam inobedientię cōgruam daturi. Deus porrò, qui solus est æternus ac vniuersorum creator, vos omnes pace in Spiritusancto confortabit, & aptos reddet ad omne opus bonum; immutabiles, irreprehensibiles, sinè crimine, dignosq; faciet æterna vita nobiscum, per * intercessionē dilecti filij sui Iesu Christi, Dei & Saluatoris nostri, cum quo gloria sit ipsi supra omnia Deo Patri cum sancto Spiritu consolatore, nunc & semper & in secula seculorum.

* mediationem.

Coronidis ipsorum Canonum Apostolorum, Finis.

Nusquam, inquit, certus liber extat qui contineat traditiones Apostolicas. Sed quod de causa vnde hoc fieret, mecum, vt dixi, mirabar, ex sermone qui mihi cum nonnullis istorum incidit, intellexi, non vnam esse, sed multiplicem. Alius enim dicit, Si certum esset Constitutiones Apostolorum esse, quæ in his libris Clementis Romani, eorum esse feruntur, planè sequi non minoris auctoritatis esse hos libros, quàm epistolas Pauli & aliorum Apostolorum, ac proinde in numero librorum Canonicorum habendos esse; vt si non habeantur, rursus sequatur, non esse Constitutiones Apostolorum à Clemente Romano Apostolico auctore scriptas. hæc enim est istorum meta, ad quam argumenta sua dirigunt. Alius quærit, quomodo à XII. Apostolis, ac VII. diaconis commissa & commendata Clementi est horum librorum conscriptio, cùm in illis ipsis libris de morte aliquorum Apostolorum & diaconorum mentio fiat? & Petrus post mortem suam dicat in quodam canone de Simone Mago, à me Petro, communione priuato? Quomodo, inquiunt, mortuus loquitur? Siquidem Clemens, qui beato Petro in Pontificatu successit, horum librorum scriptor est? Alius alia dum notat, & tanquam falsa criminatur, aut non credit Clementis esse libros; aut esse quidem, sed ab alijs postea corruptos, & admixtis falsis, violatos, ac proinde inter apocryphos numerari eos oportere. Hęc tria sunt quæ hoc nostro tempore de Cõstitutionibus Apostolorum à Clemente Romano scriptis à quibusdã obijciuntur. Ante annos verò propè octingentos quæ obijcerentur, notauit, & memoriæ prodidit Photius Constantinopolitanus in Bibliotheca sua (sic enim appellat volumen ingens de libris à se lectis) interpretabor locum ad verbum. Constitutiones, inquit, Apostolorum à Clemente Romano cõscriptæ, trium solùm argui videntur, κακοπλασίας, conuiciorum Deuteronomij & Arianismi. Hæc duo extrema ad illud tertium superius, qnod dixi hoc nostro tempore argui, pertinent; id est, ad ea quæ arguuntur esse falsa & corrupta. Illud verò primum crimē ad illud idem refertur, quod dixi nunc etiam accusari quasi malam factionem personarum. hanc enim vocat Photius κακοπλασίαν. Sed videamus quid Photius incredibilis lectionis & acris iudicii auctor, de ista triplici criminatione iudicauerit: de κακοπλασία respondet, ῥᾳδία ὄντα ἀποσκευάσασθαι, id est, facile esse depellere hanc criminationem. non iudicauit opus esse pluribus ad diluendum; satisq; hac concisa responsione significauit, non esse arguendum quod nemine etiam respondente, sponte sua diluitur. Quis enim non intelligit, cùm Constitutiones Apostolorum legit, scriptas esse more dialogi, factis personis? quæ, vt ait Quintilianus, mirè cum variant orationem, tum excitant: quæ tamen ita demum à fide non abhorrent, si ea locutos finxerimus, quæ cogitasse eos non sit absurdum, & nostros cum alijs sermones, & aliorum inter se credibiliter introducimus. Quin deducere deos in hoc gñē

dicendi,& inferos excitare concessũ est, hactenus ille. Sic Cicero summus dicendi & scribendi magister de libris Academicarũ quęstionum, quos ad Varonem miserat, in epistola sua, quæ est in libro eius IX. Tibi, inquit, dedi partes Antiochenas, quas à te ꝓbari, intellexisse mihi videbar; mihi sumpsi Philonis, puto fore, vt cùm legeris, mirere, id nos locutos esse inter nos, quod nunquã locuti sumus. Sed nosti morem dialogorum. Similiter Clemens in hisce libris partes constituendi & loquendi quę in eis cõtinentur, Apostolis quibus conuenire & à quibus profecta esse sciebat, dedit, licet numquã inter sese sic locuti essent, neq; scripsisse nt, vt eos loquentes, & scribentes facit, hunc enim morem habet dialogus: In temporibus verò nunquã errore labitur Clemens; quod in Platone & Xenophõte arguit Athenæus, & Marcus Tullius in Curione; qui, vt erat ingenij mirè immemoris, in quodã suo Dialogo eo tempore sermonem instituit, cùm eius rei de qua erat institutus sermo, non iam tempus pæteriisset, sed anno post, & deinceps futurum esset. Clemens verò nunquã Apostolis partes dedit cõstituendi, quæ post eorum tempora constituta essent. omnia enim quæ his libris complexus est, à sanctis Apostolis didicit, accepit, audiuit; illi verò à Christo Iesu, & ab Spiritu eius, per quem sumus nos à Deo edocti, sicut Esaias prædixit, Erunt oẽs docibiles Dei. Deinde quia omnes Apostoli spiritum sapientiæ diuinæ habuerunt, ista eadem oẽs eos cõstituisse & docuisse dicendum est: nã & hoc Plato etiã natura duce ac magistra assecutus est, cùm ait Socrates in Minoe Platonis, de ijs quorum scientiã aliqui habent, non alia alios, sed eadem statuere. Quare siue hunc Clemens siue alium Apostolũ ratione quapiã apta aliquid constituentem faciat, eiusmodi cõstitutio æquè in omnes Apostolos cadit. Vnde beatus Chrysostomus, repetam enim hic quod ex homilia eius in laudem beati Ignatij martyris in libro secundo defensionis epistolarum Pontificum Apostolicorum recitaui, vbi citat Paulum ad Titum de episcopo, qualis esse debeat, scribentem, cùm Paulum, inquit, dico, non hunc solũ dico, sed Petrum & Iacobum & Ioãnem & vniuersum chorũ Apostolorũ. Vt enim in vna lyra varij nerui sunt in fidibus, vnus tamen cõcentus est; sic in choro Apostolorum, variæ personæ, sed vna doctrina; siquidem vnus est artifex Spiritus sanctus, qui illorum mentes excitabat. Sed de factione personarum in his libris satis arbitror dictũ esse in eo loco & libro quem modò dixi, ne eadem sine necessitate à nobis iterentur, qui his & illis non contentus, adhuc melius quærit, quærat, & si potest, inueniat; & cùm inuenerit, nobiscum si placet, cõmunicet, & interim suo iudicio, si ita vult, vtatur. Ad alterum quod de conuicio in Deuteronomium obijciebatur, similiter ab eodem Photio responsum est, ῥᾷστον διαλύσασθαι, id est, perfacile esse ad diluendum. nec hic putauit Photius opus esse confutatione, vbi vis verbi percepta totam accusationem depellit. Etenim quia Clemens

mens Deuteronomium nomine deuterosceos in his libris vocare solet, qui verbum accipiebant, vt nunc vtimur, & vsus est Iustinianus Imperat. cùm in constitut. CXLVI. de Hebræis, Deuterosim Hebręis vt impiam & legi Moysis contrariam prohibet, conuicium fieri Deuteronomio existimauerunt. at non sic Clemens accepit, sed vt tunc accipiebatur. Deuterosim enim prius vocabant eam quæ, post Legem Decalogi vice secundæ legislationis à Deo data est Moysi. vt iam in hoc verbo factũ esse videamus, quod in alijs similiter factum est, vt quod primò in laude ponebatur, postea in vitio poneretur, sicut in sophista, & hoste, & alijs. Itaque non magis Clemẽs Deuteronomiũ vituperat, cùm afficit verbo deuterosceos, quàm Iouem Socrates vituperat, cùm in Minoe Platonis Sophistam vocat, sapientem enim intelligit: etiam hoc primò nomen Sophistæ significabat. Ad tertiũ illud de Arianismo, quod extremo loco his libris opponebat, his verbis idem Photius respondet, [illegible] non dixit non posse depelli hoc crimen, sciebat enim Arij hæresim pluribus locis horũ librorum planè conuelli, vt postea docebimus, cùm in explanationibus apologeticis præfabimur, sed dixit depelli violentè; quia scilicet duriusculè nonnumquam Clemens loquatur: non tamen durius quàm alij postea sancti & antiqui Patres & Ecclesię catholicę lumina locuti sunt, sed potius eodem penitus modo, immò & prius ipsa scriptura sancta sic locuta est. quod quidem nos, & cur ita locis proprijs in ijs defensorijs explanationibus obscuriorũ locorũ docebimus. Hęc igitur sunt, de quibus dixit Photius, Cõstitutiones Apostolorũ à Clemente Romano cõscriptas [illegible] idest, tria solum in eis argui. Ecquis dubitat, si alia eruditissimus & incredibili lectione auctor in his libris vel à se cõscius, vel ab aliis argui non nescius fuisset, qu in illa notaturus esset in eo præsertim opere, quod Bibliothecam de libris à se lectis nominauit, in quo tam accuratè, tam acri ingenio, tam cõsideratè, tam doctè, tam distinctè, tã liberè de tãtã multitudine & varietate librorum iudicium facit, vt nihil animaduersione dignum prætermisisse videatur? Præterea, qui genus sermonis, quo in his libris vsus est Clemens, non dissimulauit, dixit enim non esse ita splendidum, graue, purum, vehemens, & tam variè eruditum, vt quod ad orationem attinet, possent hi libri cum illis eiusdem Clementis de Actis Petri comparari; an dissimulasset, si quid vitii in ipsis Constitutionibus, & earũ doctrina obseruasset? minimè; nõ enim in aliis libris dissimulare solet. immo quia sciebat Photius libros illos Clementis de Actis Petri, qui de recognitionibus inscripti sunt, maculatos esse, ac multa in illis impia ferri, vt idem Photius testatus est; hos verò de Constitutionibus incorruptos; quod ad orationem attinet, dixit illos his antecellere; vt puram doctrinam à puro sermone distingueret, & elegantiam orationis à bonitate rerum. Tales itaque libros Clementis de Apostolorum Constitutionibus hæc nostra

 ætas

ætas habet diuino munere, quales habuit Photij seculum, in quibus nihil ne à limatissimis quidem & acerrimis ingenijs, quod ad genus Doctrinæ Catholicæ & constitutionem vitæ Christianæ & Ecclesiastici ordinis ac decori pertineat, requiri, aut etiam reprehendi possit. Quàm sit autẽ graue in hoc iudicio & quantæ auctoritatis Photij testimonium, intelligere licet & existimare ex ijs quæ ipse scripsit, quæ ad manus nostras venerunt, ex scholiis, inquam, in epistolas Pauli, & in Euangelium Matthęi ac Ioãnis reconditο sensu & acumine ingenij plenis; item ex CCC. responsionibus ad totidem quęstiones de varijs locis Scripturę sanctę ad Amphilochium Metropolitanũ Cyzici; tum ex epistola eius longa & doctissima ad Nicolaum Pont. & ex alia multo adhuc lõgiore parænetica admirabili, tum in primis ex Bibliotheca, sic enim inscripsit, vt paulo antè dixi, ingens volumen de libris omnis generis à se lectis, in quo ita ferè cuiusq; argumentum, & genus styli ac doctrinæ discernit, & notat, vt qui summas illas legat, totos libros, & ingenia auctorum nosse sibi videatur. Quis igitur nostræ ætatis se cum Photio conferre audeat, siue ingeniũ eius spectemus, siue πολυμάθειαν & πολυπειρίαν, vt amplius in his libris arguere tentet aut cogitet, quod ille omnibus doctrinis cultus & summo ingenio non esse arguendum iudicauit? Sed quid ad illud, dicet aliquis, respondemus, quod primo loco posui à quibusdã opponi? non minoris scilicet auctoritatis esse has Cõstitutiones Apostolorum, si à Clemente Romano, Petri & Pauli auditore, scriptas esse constet, ex quo sequatur, hos libros inter Canonicos esse referendos hac enim cõclusione effici volunt, vt hi ipsi libri in apocryphis habeantur quasi verò in approbandis libris nomina tãtum apostolicorum, aut etiam Apostolorũ attendenda sint, cõtra pręceptũ apostolicę Doctrinæ, & cõstitutionis, quod lib. 6. c. 16. scriptum est, & non natura rerum, & sententia nunquam à recto deflexa. nã & impij hæretici, inquit, inscriptione apostolici nominis libros suos munierunt: aut quasi inter Canonicos libros & apocryphos nulli ecclesiastici & catholici tãquã medij interiecti sint: aut si sunt, vt fateri cogũtur, nisi ad illud absurdum quod modò dixi, delabi malũt, fuerint igitur hi libri ex illorum numero & nota, nec apocryphi, neque canonici, sed tamen catholici. nec enim sunt Scriptura sacra, licet sacras Apostolorum constitutiones, & doctrinam eorũ cõtineant. In Scriptura enim sacra nõ licet ne vnũ quidem iota, aut vnum apicem mouere; immo nec ibi inquirere, vtrũ aliquid rectè, an secus, vbi & sententiæ & verba spiritus Dei sunt; nisi quis Celsus, aut Porphyrius, aut Iulianus, aut Theosthenes velit esse. Itaq; in scriptura diuina cũ omnia sint instinctu & afflatu Spiritus sancti scripta, nihil in eã inquirere ad accusandũ fas est. In his verò constitutionibus non est scriptura Apostolorũ aut Euangelistarũ, sed Clemẽtis Romani, qui quę erant Apostolorum pleraq; ἄγραφα νόμιμα, id est, sermone sine scripto tradita & quibus illi

illi per cunctas Ciuitates proficiscentes Ecclesias cõfirmabant, vt idẽ postea à successoribus illorum fieret literis mandauit, & libros VIII. confecit, valdè illos quidem ecclesię vtiles, vt in Synodo Tridẽtina ab illis Patribus qui auctoritate Synodi iudicio librorum præerant, nuper iudicatum est, quorum iudicium grauissimum Romę in tabulis publicis officij sanctę Inquisitionis testimonio Frãcisci Forerij Lusitani, patris R^di. ordinis sancti Dominici multa doctrina & religione clari, & in illo tũ iudicio secretarij obsignatum est. Scripsit igitur hos libros Clemens ex persona Apostolorum, sicut epistolã ad Corinthios ex persona Ecclesiæ Romanæ. Quid enim interest, ex persona ecclesiæ Romanæ ad Corinthios scripsisse valde vtilẽ epistolã, vt B. Hieronymus testatur, quæ & in nõnullis, inquit, locis publicè legebatur; an scripsisse ex persona Apostolorũ ad vniuersam ecclesiam Christianæ & ecclesiasticæ disciplinæ Constitutiones? An Petrus & Paulus in doctrina & institutis ecclesiæ Romanæ non viuebant & spirabant? Quid enim Romana ecclesia tunc tenebat, nisi quæ à sanctis Apostolis Petro & Paulo didicerat, acceperat audierat, & in eis viderat? Quare ergo, si non fuit apocrypha Clementis epistola ex persona Romanæ ecclesiæ ad ecclesiam Corinthiorum scripta fuerint apocryphi libri eiusdem de Cõstitutionibus ad ecclesiã catholicã ex persona Apostolorum scripti? Scribit idem Hieronymus de Polycarpo discipulo Ioãnis, scripsisse ad Philippenses valde vtilem epistolam, quæ vsque hodie, inquit, in Asię conuentu legitur. Quis epistolam Polycarpi, & si valde vtilem, quia is Ioannis Apostoli & Euangelistæ discipulus esset, aut etiã quia in ecclesia Asiæ epistola legeretur, canonicam fecit? Sed quis rursus apocrypham dicat, aut vnquam dixit? Sic nos Clementis apostolorũ discipuli de eorũ constitutionibus & catholica doctrina libros non facimus canonicos alioqui vtilissimos, & vsu ecclesiastico Apostolicæ traditionis tametsi extra canonem diuinarum Scripturarum, planè Apostolicos. Sed quis eos rursus apocryphos facere audeat? nisi, vt paulo antè dixi, qui inter canonicos, & apocryphos nullos medios, interiectosque esse magno errore existimet? Sed videamus deinceps quid S. Epiphanius quadringentis & amplius ante Photium annis de his libris testatus sit, quales sæculo suo essent & haberentur, vtrumne deprauati, neglecti, ignobiles & apocryphi? Libro igitur tertio contra Audianos, qui cum Iudæis Pascha celebrabant, & Apostolorum Constitutionem de Pascha ad errorem suum defendendum prauè detorquebant, sic scribit: Et ad hoc isti Audiani Constitutiones Apostolorum detorquent, quas quidem in dubium multi reuocant. Sed quid mirum, si tempore Epiphanij multi in dubium reuocabãt, q̃ multi etiã ignorabant? vt quidem B. Heronymus, diligentissimus alioqui librorum inuestigator, in illo terrarum angulo ignorauit in quo se de viris illustribus & Ecclesiasticis scriptoribus ad Dextrũ prætorio præfectũ scripsisse

pſiſſe dicit. Sed quid tũ Epiphanius de libris iſtis, de quibus multi dubitabant, ἀλλ᾽ οὐκ ἀδόκιμοι, id eſt, non tamen, inquit, improbantur. planè declarat quamuis libri Conſtitutionum Apoſtolicarum multis in dubium veniret, non tamen apocryphos eſſe. cùm enim nota improbationis ad dubiũ & incertum accedit, tunc nota etiam apocryphi accedit. Sed audiamus iudiciũ S. Epiphanij, quemadmodum & quare non improbarentur, quia omnis, inquit, canonicus ordo in eis habetur, nihilq; fidei, nihil profeſſionis eius, nihil eccleſiaſticæ gubernationis ac regulæ adulteratum. Quod maius teſtimonium à tanto ac tam graui, & antiquo & illuſtri contra hæreſes ſcriptore, & in diſcernendo vero à falſo, tã erudito & exercitato dari potuit, eſſe conſtitutiones Apoſtolorũ, quæ in VIII. libris Clementis feruntur, nõ apocryphas, ſed iuſtas & legitimas, & ab omni nota improbationis alienas & liberas? Cõcedit quidem multos ſui ſeculi veniſſe in dubiũ de eis, ſed negat eas non probari. & nõ contentus hoc, earũ approbationem omni laude cumulauit. Dicã igitur quod de ſeculo Photij paulò antè dixi, tales habere noſtra ætas Apoſtolorum Conſtitutiones, ſanas ſcilicet & incorruptas, quales Epiphanij ætas habuit. Sed accedat iã tertius teſtis cõtra notã apocryphi; ſitq; is S. Athanaſius, quem Photius ſic in illa ſua Bibliotheca laudat, vt ex eo tanquã ex fonte Gregorium Nazianzenum, & Baſilium cõtra Arianos hauſiſſe dicat. is igitur tantus auctor in epiſt. XI ἑορταστικῇ, poſtquã libros canonicos à principio traditos tum veteris Teſtamenti tũ noui numerauit, & qui eſſent, canone ſuo declarauit, de quibus ait dixiſſe Dominũ Ieſum Iudeis, Erratis neſcientes ſcripturas; & rurſus illud, Scrutamini ſcripturas; ipſæ enim ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me. his ſubiungit idem Athanaſius, vt ad verbum transferã: Verùm copioſioris teſtimonii gratia addam hoc etiam epiſtolæ, eſſe item alios libros præter hos nõn quidem relatos inter canonicos, à patribus tñ ſancitos, vt ab iis legantur qui paulò antè ad fidem venerunt, & diſciplina vitæ piè inſtructi eſſe cupiunt; qui ſunt Sapientia Salomonis, Sapientia Sirach, Eſther, Iudith, Tobias, & quę vocatur Doctrina Apoſtolorum, & Paſtor. Cęterùm amici illis in canonem redactis, & his extra canonem ad legendum cõſtitutis, nuſquã hic apocryphorũ mentio: immo hæc apocrypha ab hæreticis excogitata ſunt, qui illa quidem, cùm libitum eſt, ſcribunt; tempus verò eis apponunt; vt veluti priſca proferentes, occaſionẽ habeant ſimplices decipiendi. Hactenus Athanaſius, qui ſatis apertè teſtatur libros Clementis de Conſtitutionibus & doctrina Apoſtolorum nunquam in apocryphis habitos eſſe; quin potius à patribus traditùm, vt quamuis extra canonem eſſent, cum illis quatuor, qui iam canonici ſunt, ad ædificationem fidei & pietatis legerentur. Quòd verò Athanaſius cùm doctrinam dixit, quæ Apoſtolorum vocatur, libros Clementis de Conſtitutionibus Apoſtolorum intelligi voluerit, teſtatur tum Zonaras,

qui

qui epistolam Athanasij interpretatur; tum liber vi. harum constit. in quo ipsi apostoli, quos Clemens scribentes facit, ca. 14. doctrinã catholicam appellant, quam se dicunt episcopis scribere. & lib. 2. cap. 39. Ego, inquit, Matthæus, vnus ex ijs qui in hac doctrina loquuntur. Sic etiam in quodam vetusto exẽplari manu scripto reperi Græcè inscriptos libros de doctrina Apostolorum. Sic etiam inscripti sunt ijdẽ libri è Græco in Arabicum translati, qui in Bibliotheca Vaticana extant. Ego verò vtrunq; cõiunxi, & ex vtroq; inscriptionẽ contexui Apostolicarum Cõstitutionũ & catholicæ doctrinę. Alia enim est doctrina Petri, quã Damascenus citat in Parallelis, & Gregor. Naziãz. in oratione de charitate in pauperes, quæ à Clemente Alexandrino Prædicatio Petri nominatur, quæ adhuc extat licet non tota, quæ inscripta est Epitome prædicationum Petri. Hæc autem, quã Athanasius dicit, non doctrina Petri sed Apostolorũ vocatur. Cùm igitur testis sit magnus Athanasius horum librorũ lectionẽ proximo loco post canonicos libros ab ecclesia ætatis suæ approbatã fuisse, ac proinde nihil superioribus tẽporibus in illis notatũ esse, quod arguendũ esse videretur, rursus dicendũ nobis est, quod de sæculo Photij paulo antè dicebamus, tales hoc nostrũ sæculum libros Clementis de cõstitutionibus, & Doctrina Apostolorũ habere, quales etiã sæculũ Athanasij habuit, non quidem canonicos, sed eiusdẽ ordinis, & notæ, cuius erãt Sapientia Salomonis, Sapientia Sirach, Esther & Iudith, antequã inter canonicos libros ab Ecclesia collocarentur; nunc aũt infra eos sunt ob hanc causam; ita vt proximè post eos catholici & Ecclesiastici habeantur, ad ecclesiæ vtilitatẽ & ædificationẽ, ecclesiastịcè & catholicè ab auctore Apostolico & Apostolorũ Petri & Pauli auditore & discipulo conscripti. quod quidem tunc magis intelligetur, cùm eos qui his libris, & eorũ auctoritate ac doctrina & constitutionibus vsi sunt, in medio ponemus. Sed illud prius dicendũ est de testimonio Athanasij paulò antè recitato, multò eũ verius & doctius Ecclesiasticos libros distinxisse ab apocryphis, quàm Eusebius distinxerit. is enim lib. 3. Hist. eccles. c. 19. in numerũ eorũ quæ νόθα à Græcis dicuntur, quæ alij apocrypha vocant, oĩa illa retulit, quæ dubitationem habebant, licet multis probarentur; in quibus numerat epistolã Iacobi & Iudæ, secundã Petri, secundã & tertiã Ioannis, Apocalypsim, Pastorem, & Doctrinã quæ dr̃ Apostolorum. his annumerat Acta Pauli & Apocalypsim Petri, quę planè sunt apocrypha & ab ecclesia reiecta & explosa. qui igitur illa superiora notha vocauit, non reliquit locum distinguendi hac nota & noĩe apocryphi ea quæ noĩe Apostolorum ab hæreticis scripta sunt, quod tamen magnus Athanasius fecit, qui ista iustè & legitimè vocauit apocrypha, quem Gregorius Nazianz. ita in singulis libris veteris & noui Testamenti exercitatum fuisse dicit, vt nemo alius in vno. Cedat igitur

testi-

testimonio Magni Athanasij de doctrina, quæ in his libris Constitutionum Apostolicarum continetur, testimoniū Eusebij Cæsariensis, quem Photius Constātinopolitanus, infinitæ lectionis & multæ eruditionis auctor, in Bibliotheca sua ait, fuisse quidem illum eruditione præstantissimum, sed in Ecclesiastica & Christiana doctrina non planè eruditum. Veniamus igitur ad eos qui his libris vsi sunt, & ordiamur à S. Epiphanio, cui quidem quàm frequens ac familiaris horum librorum lectio esset, ex crebro Apostolicarum Constitutionum in libris eius contra hæreses testimonio, & vsu perspici pōt. Sed illud animaduertendum est, sic eum Constitutionum interdum meminisse, vt totam quidem sententiam exprimat, nō tamen totidem verbis, quod more suo in Euāgelio etiā facere solet; vt cum de 10. leprosis apud Lucam in ijs quę contra Manichæum scripsit, meminit, sic sententiam extulit, non numeratis Euangelij verbis: Sicut, inquit Dominus, decem leprosi mundati sunt, quare nec vnus ex ipsis reuersus est, vt daret gloriā Deo, nisi hic solus alienigena? prætermisit hic illā interrogationem, Et nouē vbi sunt? Et quod sequitur aliquantulum variauit, sed ita vt eadem sententia remaneat. Aliquid simile fecit in Constitutione Apost. de Pascha non celebrādo cū Iudæis, quæ est in lib. v. Constitutionum, cuius in III. libro cōtra hæreses meminit cùm Audianos confutat, qui Pascha cum Iudæis agēdum esse cōtendebant, idq; testimonio Constitutionis Apost. quā alijs verbis proferebant, quę malè etiā interpretabantur. sic enim ait Epiphanius. Ad hoc ipsi Audiani Cōstitutionē Apostolorum falsò afferunt. dictum verò de Pascha vnde sumūt, quod prauè interpretantur, est, quia decernunt Apostoli in eadē Cōstitutione, vos ne supputetis, sed agite Pascha quādo fratres vestri ex circuncisione: cū ipsis simul agite. & non dixerunt, inquit Epiphanius, cùm fratres vestri, qui in circuncisione sunt, vt ostenderent eos qui ex circūcisione ad Ecclesiā transierunt, principes duces fuisse sic postea festū Pascha agitandi. Hactenus S. Epipha. & q̄ sequuntur eodē pertinentia. Fateor (ne quis hoc per ignorantiam nostris Constitut. obijciendum esse putet) in ea Cōstitutione Apostolorū de Paschę celebratione, quæ in libris nostris nūc extat, & in lib. S. Epiphanij erat, nō esse illam partē, Sed agite Pascha, quando fratres vestri ex circuncisione quę erat in Cōstit. Apost. quā Audiani falsò proferebant; nō quia falsa sit, nō enim eā reijcit tanquam fictam Epiphanius (solet enim fieri nō rarò, vt in variis exēplaribus, alioqui veris & incorruptis, aliquę partes variè legantur) sed quia eam Constitutionem ad suam falsam sententiam cōfirmandam perperam detorquebant, falsò eam interpretantes. Fratres enim ex circūcisione, quos Cōstitutio illa dicebat; fratres q̄ erant adhuc in circuncisione, Audiani accipiebant. Sāctus verò Epiphanius hāc ipsam Constitutionem ab illis malè detortā sic interpretatur, vt intelligēda

omnino

omnino erat. At constitutio Apostolorũ, quæ in libris nostris nunc fertur, multò dilucidior & simplicior, ac proinde purior est, quàm illa, quę ab illis producebatur, licet illa vera etiam, vt dixi, esset: est enim in veris & rectis aliud alio purius & rectius. Pro alia itaque parte, quæ in illa Constitutione erat, quam malè Audiani interpretabantur, Sed agite quando fratres vestri ex circuncisione; in Constitutone nostrorum librorũ sic est, Ne obseruetis cũ Iudæis festi Paschæ celebrationem; quæ pars tam dilucida & manifesta est, vt nullã occasionem malè intelligendi & perperã interpretandi vnquã dare possit. Itaq; S. Epiphanius nõ redarguit Audianos hac parte Cõstitutionis, quæ in libris Epiphanij erat; & nunc est in nostris, quæ alioqui eorũ sententiæ apertissimè repugnabat, quia scilicet aliam pro ea proferebant, quę vera etiã erat, & si apta illis visa est ad detorquendũ in sensum suũ & malè interpretandũ; sed redarguit, aliũde, id est, ex alijs, quæ idem Apostoli dicũt; quæ S. Epiph. illis obijcit tanquã cũ eorũ interp̃tatione pugnãtia. Aiunt eñ Apostol. inquit Epiphanius, agendas esse vigilias in medio azymorum, hoc autem fieri nõ potest in ecclesiastica supputatione, &c. Hic etiã Epiphanius snĩam Cõstitut. nõ verba citauit. sic enim est ĩ cõstitutione eiusdẽ li. v. c. xix. vt à vespera sabbati, s. vsq; ad galicantũ vigilias agerent. at quia erat ĩ sabbato tempore Apostolorũ mediũ azymorum, siquidem à vespera quartæ Feriæ pridie scilicet eius diei, quo Pascha tunc comedebant, ĩcipiebãt azymi, qui VIII. diebus durabãt, nõ poterat vllo modo secundũ Apost. Cõstit. Pascha cũ Iudęis agitari, vt Audiani cõtendebant; siquidem ijdẽ Apostoli p̃ciperent vigilias agere, quod est genus afflictionis, cũ Iudęi agẽtes Pascha gauderẽt, & lętarent. Rursus idem S. Epiphanius postquã dixit perfectũ esse Cõstãtino Imperatore, quod S. Apostoli à principio p̃uidissent, ac summa diligentia curassent, vt scilicet vnus tenor in vno festo Paschę celebrando omnium Ecclesiarum p̃pter concordiam esset, subiungit, Apud Apostolos autem dictum illud, propter concordiã, habet, vt testãtur, cùm dicũnt, quãuis errent, ne curetis. hic quoq; sententiã Cõstit. nostrorum librorũ secutus est Epiph. sic enim est ĩ nostra cõstit. nulla enim nobis cõmũnio cum eis est. errãt enim in ipsa supputatione quam se cõficere existimant, vt sint vndequaq; ĩ errore, à veritate abscissi; at vos seruate diligenter æquinoctium vernum, &c. Hæc S. Epiphanius sic accepit, quasi dicerent Apostoli, nulla nobis est cum Iudęis cõcordia, quare etsi errant ĩ sua supputatione, nihil ad vos; sitis vos cõcordes in diligenti obseruatione æquinoctij, &c. Postremò arguit Epipha. Audianos, quòd iactarent se secundum Constit. Apostolorum Pascha cum Iudęis agere, cum nullam tamen, inquit, accurationem in ea re haberent, neque scirent manifestam diligentiam, quam S. Apostoli in Constitutione adhibuerunt. eisdem verbis vsa est Cõstit. Apostolorũ in his libris nostris, in

quam

quam planè constitutionem intuebatur S. Epiphanius, cùm hęc scripsit. sic enim ait constitutio cap. 17. eiusdẽ libri v. Oportet ergo fratres, vt qui pretioso Christi sanguine redempti estis, dies festos Paschæ accuratè & omni diligentia post æquinoctium celebretis; vt nec vnius passionis bis per annũ memoriã renouetis, sed potius semel quotannis memoriã Christi, semel item mortui celebretis; nec amplius cum Iudęis tempus agendi Pascha obseruetis. nulla enim nobis nunc cum eis cõmunitas est; & quę sequuntur. De hac constitutione de Pascha & de quibusdam eius particulis non eodẽ ordine & numero, quo nunc sunt, sed pari sentẽtia à S. Epiphanio citatis paulo subtilius in hoc Prooemio notare volui, ne hoc parum expertos falleret, quasi constitutio Epiphanij alia esset quàm nostra. quin potius quàm puræ essent & integræ horum librorum cõstitutiones, vel ex hac cõstitutione de Pascha tam limatè & accuratè ac dilucidè scripta perspici posset. id quod S. Epiphanius admiratus est, tantam dico diligentiam Apostolorum ĩ hac de Pascha constitutione, & tam exactam curam, ac tam manifestam, quã idem Audianis tanquam eius nescijs & ignaris obiecit. quo magis mirandum est, quòd hæc tanta Apostolorũ diligentia & tam limata & perfecta ratio agẽdi Pascha, quę laude potius & admiratione digna erat, vllũ aliquando mouere potuerit ad affirmandum suppositã esse in his libris hanc Cõstitutionẽ, magisq; Concilio Nicęno, quàm Apostolis conuenire. Sed de hoc pluribus disserendum erit in explanatione defensoria huius de Pascha constitutionis. Addam huc, quod planè oblitus eram, ꝙ differẽs adhuc cõtra Audianos idem Epiphanius de eadem constitutione Apostolorum de Pascha, alium etiam locum citat non eisdem verbis, sed pari sententiã, vt in superioribus fecit. Aiunt, inquit, Apostoli, cùm illi conuiuantur, lugete vos ieiunantes pro illis, q̃m in ipso festo Christũ comprehenderunt. Oportet igitur deflere eos. In eandem sñiam scriptum est in eodem lib. 5. cap. 15. præcipitur enim ab Apostolis, vt ieiunemus sabbato hebdomadæ sanctę siquidẽ in ipso festo Dñm cõprehenderunt, quare lugendum esse. ꝙ si lugendũ est nobis in eorũ festo, ergo lugendũ est nobis cùm illi cõuiuãtur; cõuiuant enim illi in festo suo. Aliã præterea constitutionem de nõ ieiunando die Dñico similiter citat Epiphanius. quõ, inquit, nos die Dñico lugebimus, & ieiunabimus, cũ rursus Apostolorum constitutionem audiamus, quæ ait, animam eius q̃ se affligit ieiunando die Dñico, maledictã esse Deo? Constitutio aũt, q̃ extat in extrema parte eiusdem libri, totam horum verborũ sñiam cõtinet. sic enim ait: Die Dñico lętamini. at cũ iubet lętari die Dñico, lugere certè & ieiunare in eo prohibet. sequitur postea in cõstit. reus enim peccati erit, qui die Dominico ieiunauerit. atqui certè maledictus Deo est, qui peccati reus est. Rursus idem Epiphanius lib. 3. contra Aerium, Si, inquit, dicendum

est,

est,quod est in constitutione Apostolorũ,quomodo ibi constituerunt, vt 4. & 6.feria ieiunaretur, Prӕterquã in Pentecoste,& diebus Paschę?quomodo iubent nihil aliud penitus,quàm panem sal & aquã sumere? Hæc autẽ sumpta sunt ex Constitutionibus nostris,quæ sunt in lib.v. c.18. & cap.vlti.Item contra Massalianos, ac de barba quidem,inquit, in Constitutionibus Apostolorum ait diuinus sermo & doctrina, non licere corrumpere, id est tondere pilos barbæ;neque meritriciè ornari.est autem hæc Constitutio in lib. primo de laicis.in quo loco Epiphanij obseruandũ est,non dixisse, ait scriptura, sed diuinus sermo & doctrina, vt qui non ignoraret Constitutiones Apostolorũ traditiones eorum esse ἀγράφους, quas S. Apostoli per sermonem suum,qui sermo diuinus erat,sine scripto nobis tradiderũt;quasq; Clemens, non vt Apostolus,aut Euangelista, sed vt Apostolicarũ Cõstitutionũ scientissimus, & Apostolorũ auditor ad vtilitatẽ omnium Ecclesiarũ memoriæ prodidit & cõscripsit;vt, sicut lib.v I.cap.18 scriptum est, hac doctrina catholica episcopi, & reliqui sacerdotes eos qui per verbum euangelij crediderunt, ad exemplum Apostolorũ fulcire, & roborare meminissent.Rursus scribẽs aduersus Collyridianos, quoniã inquit, est ordo diaconissarũ in ecclesia nõ quidẽ ad fungendum sacerdotio,vt conẽtur mandare aliquid, sed potius ad honestũ vsum feminarũ, cùm vel tẽpus lauandi,vel ęgrotationẽ, aut quod dolet,inspiciendi est,vel cùm nudandum est corpus mulieris,ne à sacerdotibus spectetur,sed à diaconissa potius in ijs ministrãte quę sacerdos iubet ad vsum mulieris.Deinde intuens Epiphanius in Apostol.Cõstit.subiungit ita aptã cõpositionẽ ordinis & rectã Ecclesiæ administrationẽ scienter Canone munitã esse.est autẽ hic Canõ siue potius cõstitutio in III. libro Cõstit. Adhuc aduersus eosdem Collyridianos citat ex eodem lib.III. Constit. Apostolorũ,nõ debere mulierẽ docere,neq; baptizare. Si enim,inquit, hoc liceret,Maria quidem Mater Domini docuisset,& Christũ baptizasset. Prętermitto reliqua quę in Epiphanio obseruauerã ex Cõstitutionibus Apostolorũ,quas in manibus habemus,citata.Pergamus ad alios,ex quibus magnus Basilius quemadmodũ Cõstitutiones Apostolorum coleret,& pro diuinis haberet, ex libro eius de Spiritu sancto ad Amphilochiũ intelligi potest, vbi de pluribus ca.27. meminit,quas sine scripto à sanctis Apos. traditas esse ait,ita enim,vt mihi videtur,futurũ erat,vt & maiore studio atq; diligentia eis assuescendũ esset;(vnde consuetudines non scriptas vocat idẽ Basilius)& vt melius ac facilius à corruptelis insidiatorũ defenderentur: quas quidẽ parẽ Euãgelio vim ad colendã pietatẽ hr̃e dicit;quare qui eas respuũt & aspernãtur,grauẽ eos plagã Euãgelio infligere.in his igitur numerat B. Basilius,quæ in his nostris Cõstitutionibus feruntur,signari signo Crucis,verti ad Orientem in adhibendis precibus,benedicere aquã baptismi & oleũ vn-

ctionis, credere in patrem & filium & Spiritũ sanctum, facere tres mersiones vno baptismo, renunciare Satanæ & angelis eius, dicere quædam verba ante consecrationẽ & post consecrationem S. Eucharistiæ, quorũ nec Apostolus, inquit, nec Euangelium meminit: Hæc inquam, quæ in traditionibus nec ab Apostolis, nec in Euangelio scriptis exempli causa Basilius notauit, in his, vt dixi, Cõstitutionibus nostris sunt. nec sentẽtijs modò Cõstitutionũ, sed eisdem etiam verbis interdum vsus est, vt cùm ait, aspicere in Orientem, cùm fideles precationem faciunt, traditionem esse Apostolorum, quia antiquam, inquit, patriam quærimus paradisum à Deo consitum ad Orientem. Constitutio verò sic ait libro 2. cap. 57. & contemplantes Orientem, preces adhibeant memores antiqui paradisi ad Orientem. Magnus verò Athanasins non solum de hac cõstitutione Apostolorum meminit, sed cõstitutionem etiam ædificãdi versus Orientem ædes sacras, quas ecclesias vocamus, quæ in eodem libro & capite est, in quæstionibus ad Antiochum principẽ citat. Sic enim ait: Idcirco B. Apostoli fecerunt, vt Ecclesię Christianorum ad Orientem spectarent, vt in paradisum, vnde eiecti fuimus, precando intueremur. Sed redeo ad Basilium de quo fortasse dubitabit aliquis, quomodo dixerit de Traditionibus illis Apostolorum, quas exempli gratia commemorabat, quas non ignorabat à S. Clemente scriptas esse, quomodo, inquam, dixerit neminem sanctum eas scriptas reliquisse? sic enim de illis Traditionibus, quæ nostris, vt dixi, Constitutionibus continẽtur, ait: Quis sanctorum hæc nobis ἐγγράφως, id est, scripta reliquit? Verùm cùm hoc quærit, perinde est vt si quæreret, Quis Apostolus, aut Euangelista hæc scripsit? Nemo sanè. hanc enim responsionem postulat illa percunctatio. Quare quæ Basilius & alij antiqui Patres vocant tradita ἀγράφως, vocemus nos tradita sine scriptura, quod de sacra scriptura continuò intelligitur. hæc enim iam propter excellentiam & diuinam inspirationem qua confecta est, scriptura dici solet. Illud præterea obseruandum est, quemadmodum B. Basilius huiusmodi traditiones Apostolorum, quæ, vt dixi, Constitutionibus eorum continentur, quibus à principio Ecclesias constituerũt, tacitas & mysticas vocat, qua.. dicit S. Apostolos scriptura sua vulgare noluisse, sed silentio potius reuerentiã mysterijs adhibere, ne cognitio eorum, inquit Basilius, à multis neglecta contemptui haberetur. Clementem Romanum, vt mihi videtur, secutus & imitatus est; qui in extremo Canone Constitutiones Apostolorum à se octo libris perscriptas oportere ait non coram omnibus & in vulgus efferre propter mystica, inquit, quæ in eis sunt. Hunc etiam Canonem Nicolaus primus secutus quoque videtur, reddita insuper ratione, cur Canones non omnibus vulgare oporteret. is enim in responsis ad Bulgaros cap. 9. postquam dixit de ijs qui intrant in Ecclesiã, & facta

obla-

oblatione non communicant, sacri Canones sufficienter enunciãt (citat aperte hic Canonem Apostolorũ IX. qui est postea in Synodo Antiochena cap. II. renouatus) subiungit de sacris Canonibus Apostolorum, quos dixerat, qui Antistiti vestro sunt tribuendi, & à sacerdotibus, qui claues tenent scientię, dumtaxat aperiendi; & vobis nihilo minus in quibus opus est, & minime prohibetur, insinuandi. quod hic dixit Pontif. de sacris Canonibus Apostolorum, qui sunt in libro VIII. Clementis, intelligendũ est de reliquis horum librorũ Cõstitutionibus, quas, vt oportet, sacerdotibus, & Ecclesię magistris notas esse & familiares ad vtendum; & earum vsum alijs cõmendandum; & exponendum; ita non omnibus sunt vulgandæ. Sic etiam idem Nicolaus eisdem Bulgaris, qui leges seculares à Pont. petebant, respondit cap. 3. Libenti animo mitteremus, si quem penes vos esse comperissemus, qui has vobis interpretari potuisset. si quos autem de mundana lege libros missis nostris dedimus, nolumus ibi relinqui, ne forte quilibet vobis diuerse interpretetur; aut facilitate qualibet violet. Si hoc prouidus Pont. de legibus sæculi cauendum esse iudicauit, quãto magis de Apostolicis legibus & Cõstitutionibus, quæ spirituales sunt, cauendum erat, ne essent cum omnibus communicandæ: Sed rursus de Basilio adhuc fortasse quęrat aliquis, quare cùm eiusmodi traditiones sine scripto à S. Apostolis traditas, de quibus loquitur, à Clemente Romano collectas & cõscriptas esse non ignoraret; nunquam eius meminit? præsertim cùm paulò pòst in eodem libro cap. 29. licet in alia re Clementis meminerit. Mihi quidem ob eam causam videtur non meminisse, quòd maior illi videbatur auctoritas Ecclesiæ, quæ ab ipsis Apostolis Cõstitutiones sine scripto traditas accepisset, quàm Clementis Romani; qui eas collegit & cõscripsit. Semper enim viuunt spiritu Petrus & Paulus, & reliqui Apostoli in ecclesia, cui cõstitutiones suas diuinas sine Scriptura sacra tradiderunt. neque nos Constitutiones Apostolorum & doctrinã, quæ in his libris sunt, quia Clemens scripsit, sed quia Apostoli tradiderunt, veneramur. siquidem Clemens, non vt diuinus Legislator; nec vt sacer & canonicus auctor, hæc scripsit, sed vt ecclesiasticus scriptor, licet proximæ post canonicos scriptores auctoritatis. Sed hactenus de Basilio.

S. Asterius Episcopus Amaseæ, cuius extant aliquot homiliæ eruditissimæ, interpretans parabolam Samaritani, qui descendit ab Hierusalem, Duo, inquit, denaria duo Testamenta significant; vnum Legis & Prophetarum; alterum Euangeliorum, & Apostolicarum διατάξεων, id est, Constitutionum; & vtrumque vnius Dei, & vnius superni Regis imagine consignatum instar denariorum, & eundem characterem cordibus nostris per sanctas Scripturas imprimens. Bene hoc conuenit cum eo quod paulò antè S. Basilius in libro ad Amphilochium

aiebat, parem Euangelio vim ad pietatem colendam habere quæ S. Apostoli sine scripto tradiderunt.

Item Euthalius Episcopus Sulcensis, qui ætate Athanasij Alexandrini in Acta Apostolorum scripsit, cuius extat eruditissimus in ea ipsa Acta Prologus, in eo sic se Acta expositurum pollicetur, vt in multis locis τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων mentionem faciat, quas, inquit, εἴτε πρὸς τοὺς ἐναντίον, εἴτε που πρὸς τοὺς οἰκείους πεποιήκαντα, id est, quas siue contra aduersarios, siue etiam ad vsum fidelium fecerunt. non dixit scripserunt, sed fecerunt; quia sine scriptura eas, vt sæpe dictum est, solo sermone tradiderunt ad conseruationem scilicet diuini cultus & euangelicæ doctrinæ. Hæc enim quæ sine scriptura à S. Apostolis constituta & tradita sunt, non parum defendunt ab hæreticis Euangelium nostrum, quod ipsi oppugnant; & quo se priuant, cùm Traditiones Apostolicarum Constitutionum negant, & explodunt. Quomodo enim scripturam euangelij aduersus eos tueremur, nisi quomodo rectè intelligenda esset, S. apostoli verbo prædicationis suæ sine scripto docuissent? est autem magna pars doctrinæ eorum per sermonem traditæ in his libris cōstitutionum; vt ex locis in obseruatione nostrorum scholiorum contra nouatores euangelicæ doctrinæ indicatis perspici poterit.

Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus in epistola illa sua admirabili, quæ est in actione XI. sextæ Synodi, non ad Sergium Archiepiscopum & Patriarcham Constantinopolitanum, vt nunc mendosè scriptum est; sed ad Honorium Pont. Romanū, vt Photius in Bibliotheca sua testatur, Requiritur, inquit, à nobis, vt accedentes ad salutarem baptismū, carnis resurrectionem confiteamur; vt quidam sapientū contēplatus est. Atqui nūquam hoc in euangelio, nec ab vllo ex apostolis scriptum est; sed potius per sermonē eorum traditum, & à Clemente Romano lib. 7. constitut. cap. 42. scriptum. Clementē enim haud dubiè intellexit, cùm dixit, vt quidam ex sapiētibus: contemplatum verò dixit, quia quod ad apostolis audiuit, & in Ecclesiastica cōsuetudine ab illis tradita vidit, hoc ab apostolis constitutum esse perspexit; quod vsq; in hodiernum diē in Ecclesijs catholicorum vbiq; seruatur, vt qui ad baptismum accedat, symbolū recitet, in quo resurrectionem carnis confitetur: aut si per ætatem non potest, qui eū tenet, hoc faciat. Idem rursus Sophronius in homilia de certamine & peregrinatione Petri & Pauli scribit, Petrum & Paulum Canones & constitutiones Apostolicas fecisse. Cùm Petrum & Paulum auctores Canonum & constitutionum dixit, cæteros quoque apostolos intellexit; sed hos nominauit, quia de eorum certamine & peregrinatione scribebat.

Cyrillus Hierosolymitanus in Catechesi 18. cùm de resurrectione disserit, Clementem Romanum nominatim citat ea de Phœnice in quinto

libro

libro narrantem, quę ad demonstrandam resurrectionem multi narrabant. Si hic tātus & tam antiquus auctor Clemēti hos libros falsò inscriptos esse putauisset, ac nō potius eius auctoris iusti & legitimi esse cuius esse ferunt, id est, Clementis, quod ipsorū librorū inscriptio testatur, aut si corruptelis contaminatos putasset, nonquam in ea præsertim narratione, quæ tanti & tam grauis auctoris testimonio indigeret, horū librorum quintū citauisset. Hūc enim librum citat, cùm ait, Scribit Clemens, & aiunt multi. nusquam enim aliàs nisi in hoc libro ita de resurrectione Clemens desseruit, vt Phœnicis meminisset, non quidē q, hoc Clemēs de Phœnice asserat, tametsi Cyrillus & asserere & credere videtur; quin potius narrationem ipsorū illis ipsis obijcit, qui nihilo minus tamē resurrectionem corporum, quàm S. Apostoli prædicabant, & nobis credendam tradiderūt, non credebant. Huc accedit, quòd ipse idem Cyrillus Hieros. testimonium dat non se citasse Clemētem tāquā ex libris eius apocryphis, qui in catechesi 4. sic scripsit: Nihil legas ex apocriphis, qui enim, quæ omnes confitētur ignorat, quid frustra de ijs solicitus est, de quibus est dubiū? Qui hoc scripsit, profectò cōsequens est, vt libros Clementis, vnde testimonium narrationis de Phœnice petiuit, in numero eorum librorum, quos omnes confitebantur, & de quibus dubium non erat, planè posuerit.

Hanc ipsam de Phœnice narrationem mutuatus quoq; est à Clemente Tertullianus in ijs, quę de resurrectione carnis scripsit, Clemētem nō solum sententia sed verbis imitatus; quod enim Clemens ait; præbere Phœnicem πλουσίαν ἀπόδειξιν resurrectionis, Tertullianus dixit copiosam probationem resurrectionis, πλούσιος enim diuitem siue copiosum significat: & quam Clemens vocat μονογενὲς ὄρνεον, id est, vnigenam volucrem, Tertullianus appellat volucrem singularem. Rursus in Apologetico cùm ait, Quis Poetarum vel Sophistarum nō hausit ex fonte Prophetarum? Clementem imitatus est cùm i primo libro ait, Siue sophistica, siue poetica cupis, habes Prophetas. Nunquid doctiss. auctor Tertullianus his libris vsus esset, si eorum lectionem non magnæ auctoritatis esse iudicasset?

Petrus Alexādrinus martyr, is qui primus Ariū à cōmunione fidelium seiunxit, ca. 15. eorum, quæ inter Canones ecclesiasticos sanctorum patrum relata sunt; ait iussum esse nobis secundum traditionem quarta & sexta feria ieiunare; sententiā & verba ex cōstitutione Apostolorum sumpsit. Sancti enim Apostoli in extremo capite libri v. Iubemus, inquiunt, vobis quarta & sexta feria ieiunare. Quę cōstitutio quemadmodum intelligēda esset, & qūo vsq; in hodiernū diem in ecclesia catholica seruet, exposui lib. 1. cap. 3. defensionis Canonū Apostolorū cōtra Magdeburgenses Centuriatores.

Proclus Constantinopolitanus, cui successit Flauianus, in ijs, quæ de

diuina liturgia ab eo ſcripta iu publico feruntur,teſtatur myſticũ diuini ſacrificij cultum, quem miſſam vulgo vocamus,Clementem Romanum ſecundum traditionem Apoſtolorum mirabiliter deſcripſiſſe. Eſt autem ea deſcriptio in VIII. libro Conſtitutionum.

Gregorius Naziãz. cognomento Theologus frequenter in libris ſuis doctrinam Apoſtolorum à Clemente in his cõſtitutionibus conſcriptã, interdum eiſdem etiam verbis imitatus eſt, vt cùm differens de filio Dei, genitũ eum dicit bonitate & dilectione,non voluntate media;ex doctrina Apoſtolorum ſumpſit, quæ in libro 8.cap.12.ait de Patre, filium genuiſſe bonitate & voluntate ſine medio.Et illud in Apologetico,epiſcopatum eſſe velut artem quandam medicinæ, ſecare,vrere, & quæ ad artis paſtoralis, ceu artis medicinæ ſpectant,facere,ex doctrina Apoſtolorum ſumpſit, quæ in libro 2.cap.20. ſcripta eſt.

Philaſtrius Brixienſis,ſeculi B.Ambroſij ĩ libro de hæreſibus cap.de apocryphis,cõtraria,inquit,ſcripturis canonicis ſentiunt atq; paulatim dogmatizãt cõtra Legem & Prophetas, cõtraq; diſpoſitiones beatiſſimorum Apoſtolorũ cõſulta ponẽtes;è quibus ſunt maximè Manichæi.Cùm diſpoſitiones Apoſtolorũ dixit, planè eorũ cõſtitutiones intellexit,ſic enim à principio nomen διατάξεις interpretabantur,quod nos nunc,tum cõſtitutiones,tum diſpoſitiones interpretamur. teſtatur hoc vetus interpres noui Teſtamenti, qui verbũ,vnde ducitur nomen διατάξεως, diſponere interpretatur,vt cũ Apoſtolus ait,Cætera cũ venero diſponã;& illud ad Titum, Sicut tibi diſpoſui. Cùm verò dixit hic auctor Manichæos maximè ex omnibus conſulta cõtra diſpoſitiones Apoſtolorũ ponere, nõ potuit apertius cõſtitutiones Apoſtolorũ,quas habemus,indicare. In his enim quæ Manes, à quo Manichæi nominati ſunt tradebat,manifeſtè refelluntur; vt q aiebat mundum eſſe factũ à Deo non voluntate,ſed neceſſitate & coactè, doctrina Apoſtolorũ tũ aliàs ſæpe,tum in libro VIII.cap.12.planè euertit, cùm ait, Tu enim æterne Deus omnia per filium feciſti, per quem vt eſſent,conceſſiſti, ac donaſti.& paulò pòſt, Qui ſola volũtate terram ſuper nihil firmaſti.Item legem nuptiarum, diaboli eſſe dicebat;doctrina verò Apoſtolica libro VI. cap.11.Nuptias,inquit,legitimas,honorabiles,& nõ maculatas eſſe credimus;Chriſtũ quoque verum hominem eſſe ex humano corpore & anima cõſtantem negabat, ac proinde non verè paſſum;tum etiam reſurrectionem omnium tollebat. Horũ contraria ibidem tradũt Apoſtoli, & in pluribus alijs locis. facile eſt idem in reliquis Manichæorum dogmatibus oſtendere, niſi longum eſſet & nõ neceſſariũ. Citat autẽ paulò pòſt idẽ Philaſtrius, ne quid teſtimonio eius deſit, vnam ex diſpoſitionibus Apoſtolorum, quas dixit. ſic enim ait: Propter quod ſtatutũ eſt ab Apoſtolis & eorũ ſucceſſoribus, non aliud legi

debere

debere in ecclesia catholica, nisi legem & Prophetas, & Euangelia & actus Apostolorum, & epistolas Pauli. Est autem hæc dispositio siue constitutio in 11. libro cap. 57.

Ioannes Damascenus celeberrimus dogmatistes, in libro de ieiunijs, ad Cometam, Apostolorum διατάξεις, id est, constitutiones nominatim citat, & vnam ex eis quæ est in libro v. cap. 13. ad verbum recitat. Seruandum est, inquit, ieiunium sanctæ Quadragesimæ, quod memoriam continet vitæ Christi & Legis eius. Fiat autem hoc ieiunium ante ieiunium Paschæ incipiens à secunda feria, & desinens in sextam. postea soluto ieiunio incipienda est hebdomada sancta, ieiunandumque in ea omnibus cum timore & tremore; precandumque pro pereuntibus. secunda enim feria ceperunt consilium contra Dominum. & quæ sequuntur.

Item Anastasius Antiochenus, qui ante mille annos omnibus virtutibus & doctrinis floruit, multas Constitutiones apostolorum ex his libris quos nunc habemus, eisdem verbis citat, de nō legēdis libris Gentiliū, ex libro 1. de separādis ab ecclesia, quorum peccata alijs nocere possunt, ex libro 2. de ratione recipiendi pœnitētes, ex eodem libro; à quibus accipiēdæ oblationes, & a quibus nō, ex libro 4. de orphanis; qui iustè eleemosynas accipiāt, & qui non, ex eodem libro; de duplici via, altera vitæ, altera mortis, ex principio libri VII. de naturali lege decalogi, & de ijs quæ ꝓpter duritiā cordis sancita erāt Hebręis, ex libro VI. de Quadragesima & hebdomada sancta ex libro V. de festis Domini & sanctorum, & de 7. horis canonicis, ex libro VIII. Quāta autem sit huius scriptoris auctoritas, ex ijs, q̄ de eius in diuinis Scripturis eruditione & vitę sanctitate, & aduersus Iustinianū Imp. ꝓ defensione catholici dogmatis cōstātia Euagrius lib. 4. Historię suę scribit, perspici pōt; qui inter alias eius laudes, in dissoluendis q̄stionibus acutū & perspicacē fuisse testatur. quæ laus satis indicat eius esse librum variarū quæstionum, qui eidem inscriptus est, quem ὁδηγὸν appellauit. ꝙ enim in eo libro auctores Anastasio posteriores citātur S. Maximus monachus, Ioannes monachus cognomēto Clymax, Nicephorus Cōstātinop. qui contra Iconomachos scripsit, idē hic factū est, quod in libro Quęstionū Athanasij Alexandrini ad Antiochū Principē, quē Athanasij esse nō solum hic Anastasius, sed Ioan. Damascenus cū alijs testatur. in eo tamen libro feruntur nunc auctores Athanasio posteriores S. Epiphanius & Gregorius Nysenus. Ego verò nactus sum exemplar Gręcum harum quæstionum Athanasij ex Bibliotheca Messanensis Archimādritę; vbi nō est citatus Epiphanius, neque Gregorius Nyssenus; q̄ ab aliquo sunt appositi, qui q̄ ad Athanasij q̄stiones pertinentia in his auctoribus legebat, ad suā & aliorum vtilitatē adiunxit; sic in Anastasij quæstionibus factum est. nō igitur, vt quidam auctor nuper existimauit,

ego deceptus sum,cùm aliàs ex hoc libro,quem Anastasio attribuebã,testimonia citaui; sed ipse potius se mecum deceptum esse falsò putauit.

Sed reuocemus nos ad tẽpora Apostolica,& videamus, quomodo Dionysius Areopagita constitutionibus Apostolorũ à Clemente Romano scriptis vsus fuerit, & earum testimoniũ citauerit, in Ecclesiastica hierarchia, cùm de baptismo scribit,Tota illa,inquit, in aquã mersio ad repræsẽtãdã imaginem mortis,ac tristis sepulturæ sumpta est.Subiungit deinceps: Eum igitur, qui sacrè baptizatur,docet mysticè symbolica doctrina imitari tribus illis in aquam mersionibus, & emersionibus diuinam illam mortem in trium dierum & noctium sepultura IESV auctoris vitæ. Doctrinam mysticam ac symbolicam planè vocat doctrinam Apostolorum, constitutionem inquam eorum de mysterio baptismi, q̃ in III. libro à Clemente scripta est.Testis est S. Maximus,cuius scholium in hoc loco,vt verbum verbo reddam,tale est:Ex constitutionibus,inquit, Apostolorum est, baptismum quidem fieri in mortem Domini; aquam verò adhiberi pro sepultura. In cęlesti Hierarch.cap.2. docens quemadmodum tunc Deum magis propriè & verè laudamus, cùm eum non quod ipse est, sed quod non est dicimus; vt cùm infinitum esse,inaspectabilem & nõ posse capi prędicamus, subiungit,siquidem vt occulta & sacerdotalis traditio exposuit, verum dicimus, cúm prædicamus non esse eum,vt aliquid eorum,quę sunt,occultam & sacerdotalem traditionem vocat traditionem Apostolorum sine scripto,quę à Clemente in his libris scripta est cùm aliàs, tũ libro VIII. cap.15.vbi Deũ dicit esse vbique, & in omnibus adesse & in nullo tanquam aliquid quod insit; non locis circumscribi,non temporibus senescere, non sæculis terminari,non verbis seduci,non ortui subijci,non custodia indigere, nõ posse interire,non posse natura mutationem capere; & quæ sequuntur. Hęc S. Apostoli sine scripto per sermonem tradiderunt,& exposuerunt, quæ alioqui ex S. Scripturis cõcluduntur; ex quibus intelligimus verum esse,vt ait Dionysius,quod ab Apostolis traditum est, οὐκ εἶναι κατά τι τῶν ὄντων, id est non esse eum ad instar eorum quæ sunt. Denique de his Constitutionibus Apostolorum primo capite Eccles. hierarchiæ planę meminit cùm dicit disposuisse siue constituisse Apostolos sine scripto Hierarchiã firmis & digestis ordinationibus decori & sacris distributionibus eorum, q̃ cuiq; ꝑ dignitate cõgruunt. Omitto reliqua, q̃ ex eodem Dionysio in defensionem Canonum Apostolicorum ca.21. attuli sumpta ex Canonibus Apostolorum,qui sunt in lib. VIII. in summo Constitutionum Apostolicarum ceu caput in corpore.

Venio ad Ignatium Martyrem, qui in epistolis suis, Constitutionibus Apostolorum frequentissimè eisdem etiam verbis vsus est, vt in epistola ad Ephesios, quarta & sexta feria ieiunare, & quæ superfluunt, egentibus suppe-

suppeditare. hæc eadem Apostolica Cōstitutio lib. v. extremo capite iubet. Item illud in eadem epistola sapientem esse diabolū ad nocendum, & ignorare quidnam sit bonum. idem & eisdem verbis est in lib. vi. Et illud etiam de diabolo ibidem, ignorantia propter voluntariā malitiam repletum esse; ex lib. viii. c. 1. sumptū est. In epistola ad Tarsenses iubet honorare viduas tanquam aram Dei. Constitutio verò Apostolorū lib. 3. cap. 14. viduam ait aram Dei esse. In epistola ad Philadelph. fugite, inquit, doctrinā hæreticorū, ex quibus pollutio egressa est in vniuersam terrā; Clemens verò in vi. libro cap. 5. ait, Ex malitia hæreticorum exiuit pollutio in cunctam terram. Rursus in eadem epistola cùm illa eadem præciperet patribus, vt filios educarent in disciplina & monitis Domini, docerentq; eos artes idoneas, & sacras litteras; ac de viduis eadem etiam quæ in eisdem Constitut. Apostolorum lib. iii. legebat, ne essent vagæ, ne gulæ deditæ, ne circumcursitarent, quin potius tales essent, quales honestissima Iudith, & castissima Anna, quia sciebat illas ipsas Apostolorum Constitutiones, vnde hauriebat, à Clemente Romano in persona Apostolorum more Dialogi scriptas esse, ne quis forte existimaret, quasi se faceret vnum ex Apostolis, quos Clemens loquentes fecit, cōmodè subiungit; hæc non vt Apostolus cōstituo. item hæc in epist. ad Magnesios, Episcopū præesse loco Dei; presbyteros loco consessus Apostolorum; Diaconis verò concreditū esse ministerium Christi; & rursus illud, non posse presbyteros, neq; diaconos neq; laicos facere quicquā in Ecclesia sine episcopo, sicut Dominus IESVS sine Patre nihil faciat; Præterea, quod in eadem epistola scribit, quemadmodum oporteat sabbatum agitare meditatione Legis, non relaxatione corporis; & diem Dominicum, Regem & Principem esse omnium dierum; & solū Christum natura Pontificē esse: hęc, inquam, sumpta sunt ex Constitutionibus Apostolorū, in quibus eadem eisdem verbis leguntur partim lib. 2. partim lib. 7. Idem dicendum est de illis in epist. ad Heronem, Episcopos baptizare, sacrificare, ordinare, manus imponere, quę sunt in Constitutionibus Apostolorum lib. iii. Item illud, Corpus Adæ ex iiii. elementis factum esse, quod est in lib. viii. c. 12. Item illud, vxores viris suis contentas esse oportere, & viros suis vxoribus, quod est in eodem lib. cap. 32. in epist. ad Smyrnenses: Si, inquit, qui aduersus Reges arma mouet, supplicio dignus est, quāto maiore dignus erit qui absq; Episcopo aliquid facere velit? Eadem sententia & eisdem ferè verbis est in lib. vi. cap. 2. tum in epistola ad Ephesios cū ait, baptizatus est à Ioāne Baptista Christus, vt instituto commisso Prophetę tribueret auctoritatem; mutuatus est hāc sententiam à Clemente lib. vii. ca. 21. in quo sic scriptum est, Baptizatus est à Ioanne Christus, vt veritatem quam Ioannes prædicabat, testimonio suo cōprobaret. Iā in epistola ad Trallianos Cōstitutiones Aposto-

Apostolorum nominatim citauit. Cùm enim præciperet de ijs ipsis de quibus Apostolicæ Constitutiones præcipiunt, nihil sine episcopo agendum esse, oportere subiectos esse Presbyteris qui locum tenerent Apostolorum, quod Apostolica doctrina dicit lib. 2. cap. 28. postquam subiecit, sicut in epist. ad Philadelph. hæc non tanquam Apostolus constituo, sed me ipsum metior, subiungit paulò pòst, episcopo honorē tanquā Christo habete, vt B. Apostoli constituerunt. Est autem hæc Constitutio lib. 2. cap. 34. Præterea cætera eiusdem B. Martyris Ignatij nō pauca, ne omnia persequar, in quibus ita sunt Apostolicarum Constitutionum nō solū impressa vestigia, sed formę eisdē verbis expressæ; vt nullius propè ingenij vel certè tardissimi habēdus sit, qui si has Constitutiones, & illius epistolas mediocri diligentia, & obseruatione legat, & inter se conferat, non cōtinuò iudicet B. Ignatium illas legisse, & probasse, & vsum eis esse. Huius autem scriptoris tāta est & auctoritas & antiquitas quanta esse debet Apostolici viri, & martyris, & quō B. Petrus à Paulo ordinatū, vt Clemens testatur, post discessum suum Romā; Antiochiæ Episcopū constituit & reliquit, vt B. Chrysostomus in homilia de laudibus B. Ignatij Antiochiæ scripta & in conuentu Ecclesiæ Antiochenæ habita, auctor est. Sanè quidem si nullum aliud testimoniū auctoritatis & antiquitatis horum librorum, nisi hoc B. Ignatij tam graue, tam vetus ac tam multiplex esset, hoc vnum instar plurimorum esse deberet.

Accedunt ad hos duos Apostolicos & Apostolicæ ętatis testes, Dionysiū dico & Ignatium testes ecclesiæ Orientis, in quibus, cùm agitur sollemnis & statutus dies festus S. Clementis, quod quidem credendū est ab ipso vsq; sæculo Apostolorū fieri cœpisse, legitur vita eius summatim cōprehensa, in qua lectione Apostolorū Cōstitutiones in laudem Clemētis commemorātur, sic enim legitur: Fuit beatus idemq; sapientissimus Clemens patria Romanus, regali stirpe ortus, Fausti & Matthidiæ filius, oībus Græcis disciplinis eruditus, ex naufragio autē ꝑter spem aliqñ seruatus, qui cùm in Petrum Principem Apostolorū incideret, veram Christi fidem ab eo didicit, factusque est Euangelij prædicator, & Apostolorū Constitutiones cōscripsit, atq; Romanæ Ecclesiæ Pōtificatum gessit. Sed producamus iam grauiores adhuc testes, & si non sæculi Apostolici, Synodos dico œcumenicas, quę vniuersi orbis Ecclesiam catholicā repræsentant: ex quibus quæ summa est & prima Nicæna, in fragmento quod extat Actorum eius, Constitutionē Apostolorum renouat de Quadragesima, & eius ieiunio, quæ est in lib. v. ca. 13. post constitutionem de festis diebus; citatq; Synodus Apostolorū Constitutiones; sic enim ait: Sicut Apostoli tradiderunt in suis de festis & ieiunijs Cōstitutionib. hoc testimonio Apostolicæ Constitutionis, cōstitutionē denuo à se sancitam Synodus Nicęna in actis suis ne quid auctoritati deesset, obsignauit.

gnauit. Secunda Synodus Nicæna, quæ in Synodis œcumenicis VII. numeratur, cuius testimonium, ecclesiæ quoque Catholicæ testimoniū est, in primo canone, Libenter, inquit, amplectimur diuinos Canones & eorum integram διάταξιν, id est, constitutionem. non est existimandum ταυτολογίαν esse, id est, idem iteratum. quin potius quia sciebat Synodus alia esse à S. Apostolis de rebus ecclesiasticis certa formula iubendi & vetandi tradita & ferè pœnis sancita, quarum sanctiones Canones Ecclesiasticos appellare voluerūt: alia verò propè infinita constituta & disposita de disciplina & honestate Christianæ vitæ & ecclesiasticæ conuersationis sine sanctione ecclesiasticæ pœnæ, non quod minus diligenter seruari voluissent, sed quia ita expediret, non minaciter constituta esse ea quæ similiora erant doctrinę, & monitioni quā legibus, vt verbi causa de honestate lauādi in balneo, de ornatu honesto virorum & mulierū, de ordine sedendi in Ecclesia, de educatione & disciplina filiorum, & de similibus; hæc inquam dicuntur διατάξεις & διατυπώσεις, nos constitutiones siue dispositiones dicamus; quæ quia sunt quædam appendiculæ Canonum, id est, Legum ecclesiasticarū, quibus Canones perficiuntur, & quę ad custodiendum eos plurimum momenti habent, opportunè & commodè adiunxit Synodus ad Canones, totam & integram eorum cōstitutionem. Congruit cū hoc quod est in lib. VIII. c. 3. Descripturus enim Clemens Canones post Cōstitutiones libris VII. superioribus cōprehēsas, Nūc, inquit, ad summum Ecclesiasticæ constitutionis festinat oratio. Canones igitur sunt velut caput Constitutionum; Constitutiones verò velut reliquū corpus capiti adhærens. Similis ferè differentia & distinctio erat in vetere Testamento eorum quæ minaciter legibus sancita erant; & eorum quæ sine minis, & nulla proposita pęna, quā similiora etiā doctrinæ & monitis, quàm legibus videbantur. hoc interest, quod illa vetera omnia scripta erāt, tum quia erat populus durus, & obliuiosus; tum vt cogitarent aliunde quàm ex lege quærendam esse iustitiam, siquidem omnes sub maledicto essent, sicut scriptum est, Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, vt faciat ea. Similitudinē quoq; huius distinctionis quandam habent illa quæ Plato de educatione & disciplina puerorum & alijs eiusmodi in principio libri VII. de legibus, similiora esse dixit doctrinæ & monitioni, quàm legibus: quæ enim parua esse viderentur, cū alijs, s. grauioribus cōparata, & quæ frequentia, de ijs ipsis aiebat, nō esse scribēdas leges, quæ pœnis sancitæ essent. quia assuescere, inquit, in paruis, & crebris leges violare, interitum legibus scriptis affert. vnde illæ quæ sint eiusmodi, non leges sed ἐπιτηδεύματα & ἐθίσματα & νόμιμα ἄγραφα vocat, quia non sint cum sanctione pœnæ scripta: Leges verò eas dicit, quæ μετὰ ζημίας, id est, cum irrogatione pœnæ latæ sunt. Vnde νόμιμα ἀπειλητικὰ appellat, id est, leges

minaces:

minaces. Videtur mihi Plato, vt hoc etiam obiter obseruetur, hanc distinctionem ex Lege Moysis hausisse, in qua videbat infinita quæ ad mores pertinerent, & priuatè ac frequenter committi solerent, siue minis constitui ac sanciri, vt illa in Leuitico, Non mentiemini, neque decipiet vnusquisque proximum suum: Non peierabis in nomine meo; neque morabitur opus mercenarij tui apud te vsque mane: non facies quicquam iniquè, neque iudicabis iniustè; & alia eiusmodi similiora, vt antea dicebã, doctrinę, & monitis, quàm legibus. Rursus videbat alia pœnis sanciri, vt illa iudicialia Leuitici, Qui hoc aut illud fecerit, morte moriatur; Qui illud, lapidabit eum populus. & alia eiusmodi multa. Hæc idcirco huc allata sunt, quo magis intelligeretur distinctio Canonum & Constitutionum, quam Synodus Nicæna in isto suo Canone primò intelligi voluit, cùm dixit, Amplectimur diuinos Canones & totam eorum Constitutionem.

Atque hoc quidem ita esse, id est, Canones à Constitutionibus distinxisse, clarissimè perspici potest ex octaua Synodo Constantinopolitana, quæ Ioanne Pontifice Romano antè annos octingentos habita est, trecentorum & octogintatrium Patrum, cui pręfuerunt Petrus & Paulus Anconitanus & Eugenius Ostiensis Episcopus: in qua cùm Basilius Imperator fidei confessionem ab ijs, qui locum Pontificis Romani tenebant posceret, vt in Actione sexta scriptum est, responderentque non licere alium canonem nouari pręter veteres, qui in cuncto orbe vigerent; tum etiam peterent, vt de sententia omnium legerentur & confirmarentur; Photius Patriarcha Constantinopolitanus dixit: Iudicio omnium fratrum & consacerdotum nostrorum legantur: ac Petrus quidem Diaconus, & Protonotarius legit ea quæ sequuntur: Diuinam & veneratione dignam Domini & Saluatoris nostri doctrinam sinu mentis amplectimur; & sententia constante ac fidei puritate fundati, Sanctorum etiam Apostolorum τὰς ἱερὰς διατάξεις καὶ τοὺς κανονικοὺς τύπους, id est, sacras Constitutiones & Canonicas formas, hoc est, Canones verissimo iudicio veneramur & tuemur. Quin etiam septem Synodorum œcumenicarum, vt quæ vno Spiritus sancti afflatu directę & actæ fuerunt, prædicationem & inuiolatos ac legitimos Canones sincerè & constanter honoramus, & custodimus. eijcimus ex Ecclesia, quos eiecerunt; amplectimur & approbamus quibus honorem & obseruantiam tanquam magistris pietatis & in eiusdem fidei professione consentientibus deberi pronunciauerunt. Sic de his sentientes & prædicantes definitionem castissimæ fidei Christianæ à Patribus nostris vsque ad nos delatam, animo, & lingua exosculamur, & omnibus clara voce denunciamus. Hactenus Synodus. En quemadmodum in antiqua fidei professione,

ne, quæ teste Synodo à Patribus tradita per cunctum orbem vigebat, & à 383. Patribus in Synodo prolata est, secundo loco post Scripturam diuinam sacræ Constitutiones Apostolorum & eorum canones collocati sunt. Quis hic iam contra testimonium & auctoritatem duarum Synodorum œcumenicarum Canonem secundum sextæ Synodi in Trullo obijcere audebit? etenim si ille iustus & legitimus Canon est, & non potius falsus, qui præter 85. Canones Apostolorum, quos approbat, reliquas eorum Constitutiones à Clemente conscriptas, tanquam ab hæreticis corruptas & violatas improbat, quomodo septima Synodus Canones Apostolorum & eorum Constitutiones, & insuper sextam Synodum cum quinque reliquis superioribus & earum Canones approbat? Quomodo idem etiam octaua Synodus facit, quæ planè & distinctè sacras Apostolorum Constitutiones, eorumque Canones; ac simul etiam septem Synodos superiores cum earum Canonibus confirmat? Necesse igitur est, vt neutra Synodus Canonem illum, quo constitutiones Apostolorum improbatæ sunt, qui cum alijs sextæ synodi in Trullo esse ferebatur, sextæ Synodi œcumenicæ esse iudicauerit; ne vtraque Synodus à se dissentire, sibique repugnare planè conuincatur. Immo dicam amplius, videri mihi non esse hoc à Synodo octaua dissimulatum. nec enim in Confessione illa, quæ de sententia Legatorum summi Pontificis ac totius Synodi recitata est, temerè dictum est, septem Synodorum prædicationem, & canones inuiolatos ac legitimos honoramus, & custodimus. non enim ignorabant Legati Pontificis neque dissimulare debebant, fuisse aliquando suppositos falsos canones pro veris, vt in secunda Synodo tertium, & in quarta, vigesimum octauum; vtrumque de æquando honore sedis Constantinopolitanæ Sedi Romanæ. De canone supposito secundæ Synodi testis est Damasus; de quartæ Synodi, testes Leo primus, Gregorius item primus, & Anastasius cognomento Bibliothecarius. sciebant enim Canones illos, qui sextæ Synodi in Trullo esse feruntur, non fuisse illius sextæ Synodi Canones, quæ contra Monothelitas Agathone Pontifice habita esset; sed eius, quæ annis post illam 24. alijs Episcopis in Trullo loco Palatij Imperatoris congregata fuit; id quod Theophanes Græcus auctor, Tarasij Patriarchæ Constantinopolitani syncellus, in historia qua Chronicon Georgij Monachi prosecutus est, perspicuè indicauit. Immo ita esse tempus ipsum indictionis in tertio Canone notatum, vt idem quoque Theophanes obseruauit, & admonuit, planè conuincit. Itaque non esse Canones illos auctoritate Pont. Romani tunc factos & editos, nec omnes postea approbationem ab

co tulisse, vt cęteros canones nunc taceam, certè decimus tertius Canon manifestè conuincit; in eo enim legem sacri cęlibatus, quam Ecclesia Romana secundum Apostolicam Traditionem, quæ in his Constitutionibus à Clemente scripta est, tuetur & seruat, illius Trullani cœtus patrês palam audent repręhendere;& Canonem antiquum (vt ipsi vocant) approbare & sequi, qui ius & potestatem facit sacerdotibus & reliquis clericis sacri ordinis, vxoribus suis vtendi; quem Canonem cùm Apostolica constitutio sexto libro cap. 17. liquidò coarguat, & refellat, quid mirum si libros Constitutionum à Clemente Romano conscriptos improbarunt & eiecerunt? quin immo multo magis mirandum esset, si non improbassent.

Sed concedamus verum esse quod isti Patres testificantur, Constitutiones Apostolorum à Clemente scriptas, ab hæreticis violatas esse, nescio quibus peregrinis & adulterinis doctrinis (vt isti dicunt) interiectis, an non verisimilius tunc fuerit, immo necessarium ex illis ipsis Constitutionibus corruptis & violatis, quas fatentur, antiquum istum Canonem, quem se sequi gloriantur, manasse? immò verissimum esse, testis est quidam ex illorum Patrum Trullani cœtus sectatoribus. is est Nicætas cognomento Pectoratus, Græcus auctor, qui ante annos 500. in libro suo contra Latinos, cui Vmbertus Ecclesiæ Siluæ candidæ episcopus, & Leonis IX. ad Constantinopolitanos Legatus respondit, Canonem Apostolorum, quem vocat & defendit, his verbis recitat: Episcopum, & Presbyterum & Diaconum dicimus, qui vnam habet vxorem ordinari, quamuis viuant eorum vxores, quamuis defunctæ. neque licet eis post manus impositionem innuptos esse, nec insuper ad nuptias ire; aut si nupserint, alias amplecti; sed sufficere eis, quas habent, cùm ad ordinationem venerint. Hactenus Canon ab isto recitatus, quem à Nicolaitis in sexto libro, vnde Nicętas hausit, suppositum aliquando fuisse credendum est; illi enim ministris sacri Altaris nuptias concedebant: immo tradebant non licere illis post manus impositionem absque vxore esse. Hunc ergo Canonem Nicolaitarum tanquam Canonem Apostolorum Patres illi arripuerunt, & ad eum sententiam Concilij Carthaginensis detorquebant. Inde licentiam profanæ ac flagitiosæ incontinentiæ sacri Ordinis traxerunt; & eam consuetudinem, quam idem Vmbertus Græcis obijcit, scilicet interrogandi eos, qui ordinandi sunt, vtrum habeant vxores? qui si non habere respondeant, coguntur, inquit Vmbertus, prius ducere; deinde manus impositionem accipere. Idem ante illos Trullanos Patres Episcopi quidam Vigilantij hęretici consortes faciebant, de quibus Beatus Hieronymus contra

Vigilantium scribens, Pro nefas, inquit, episcopos sui sceleris dicitur habere consortes, si tamen episcopi nominandi sunt, qui non ordinant diaconos, nisi prius vxores duxerint, nulli cælibi credentes pudicitiam. Hactenus Hieron. Cùm igitur Constitutio ista quam Nicæta protulit, ex sexto libro constitutionum violato manauerit; in sexto autem libro Constitutionum, quas nos habemus, nunc incorrupta & inuiolata sit, consequens est, non omnes Constitutiones Apostolorum à Clemente Romano conscriptas, deprauatas fuisse; sed alias etiam, alias non, quales nostræ sunt. Quare iste Canon secundus sextæ Synodi in Trullo, qui Constitutiones Apostolorum tanquam vitiatas ab hæreticis infirmare & tollere videbatur, non solum non eas lædit & infirmat. sed contra potius earum grauissima confirmatio est; siquidem ex eo ducitur testimonium, tum esse à Clemente Romano scriptas Apostolorum Constitutiones, si qui fortè de eo dubitent; tum corruptas aliquando fuisse, illas scilicet Constitutiones. Vnde ipsa illa Synodus sexta in Trullo canonem illum suum antiquum accepit, quem in Canone 13. se sequi & denuo sancire dicit, quem Nicætas Pectoratus ex sexto libro suo corrupto, vt dixi, recitauit; tum alias integras & inuiolatas, nostras scilicet, in quibus est libro VI. cap. 17. Apostolica constitutio illius cōtraria, nec est quicquam aliud quod in eis reprehendi possit; aut proferant isti, si quid contra possunt. Hactenus de sextæ Synodi in Trullo Canone secundo, quem præter Synodos œcumenicas sollemnis quoque coronatio Imperatoris refutat. Cùm enim Imperator Constantinopoli in templo sanctæ Sophiæ coronandus erat, manu sua fidei confessionem his verbis describebat & profitebatur: Ego fidelis in Christo N. Imperator cōfessionem manu propria descriptam proposui: Credo in vnum Deum. & quæ sequuntur. & paulò pòst: Amplector quoque & confirmo Apostolicas & diuinas traditiones; & constitutiones, Apostolicas scilicet & diuinas, hoc enim repetendum est ἀπὸ κοινοῦ. Has autem à Canonibus Conciliorum planè distinxit cùm statim subiungit, Et formas septem Synodorum vniuersalium, scilicet amplector: formas, Græcè τύπους, vocat ecclesiasticas regulas, quas Canones etiam nominamus.

Postremò, ne quod genus testium in hac causa desideretur, ipsos quoque ecclesiæ catholicæ inimicos & aduersarios, testes citabimus, Arium dico & ab eo dictos Arianos, qui nisi à catholicis, quanta esset horum librorum auctoritas, didicissent, nunquam illos catholicis obiecissent; vt intelligant tandem, qui hos libros non tanti faciunt quāti Ariani fecerunt, minus eos in hac parte à catholicis didicisse, quàm Ariani didicerint. Cùm igitur Athanasius in disputatione sua cum Ario in Concilio Nicæno habita, & ab eodem Athanasio scripta, illud de Filio, per quem facta essent omnia,

scriptum esse diceret, Brachium Domini cui reuelatum est? & illud, Dextera Domini fecit virtutem. Tu verò, inquit Arius, quid mihi æternum Deum ex partibus constituis? an non audisti Clementem Romanum Petri Apostoli sectatorem, quemadmodum huiusmodi opinionem euertit? Respondet Athanasius: Memineris, quæ dicta sunt, & ne erres. ego enim simplicem, non compositum, neque circumscriptum Deum colo; hoc enim tum ex sacris & diuinis litteris didici, tum ab ijs, qui ordine deinceps in episcopatu successerunt. sic enim est Græcè. Euertunt autem hanc opinionem de compositione Dei tum illa, quę de Deo non circumscripto locis, neque seculis terminato, neque ortum nec interitum capiente libro VIII. c. 15. tum quæ libro VI. cap. 11. de æternitate Dei scripta sunt. partes enim cùm prius sint, quàm quod ex eis existit, æternitatem compositi tollant necesse est; & rursus compositio, inquit Gregor. Nazianz. lib. 2. de Theologia, initium pugnæ est; pugna verò dissidij, dissidium interitus, qui est penitus à Deo alienus. qui ergo Deum æternum tradit, opinionem de Dei compositione euertit. cùm autem ait Athanasius didicisse se hoc ipsum tum ex sacris ac diuinis Scripturis, tum ab ijs, qui in episcopatu Petri scilicet, cuius paulò antè meminerat, successerunt, Clementis, qui Petri auditor & successor fuit, & aliorum successorum Pontificum Apostolicorum scripta significat, quæ secundo loco post sacras & diuinas Scripturas ponit. Clementis itaque de doctrina Apostolorum libros quamuis extra Canonem essent, Arius, & Ariani ad auctoritatem citabant. quod quidem, vt dixi, à Catholicis didicerant.

Illud postremò dicendum est libros octo constitutionum Apostolicarum non solum Ecclesiarum Græcarum totius Orientis vsu iam inde à principio celebratos semper fuisse; sed Ecclesiarum totius Aethiopiæ & Aegypti & omnium prouinciarum ditionis latissimę Pretiosi Ioannis, testis est Damianus Goes Lusitanus, equestris ordinis, in libro de fide & religione ac moribus Aethiopum, quem tanquam interpres dictante Zagazabo legato Æthiopico ad Regem Lusitaniæ Vlyssipone scripsit. sic igitur aiebat ille in explicatione doctrinæ & legum Ecclesiasticarum, quas Æthiopes habebāt: Sunt nobis sanctæ Ecclesiæ legum libri octo, Manda atque Abethilis vocamus, quos omnes Apostoli Hierosolymis cōgregati scripserunt. Sic Aethiopes per ignorantiam & imperitiam existimabant scriptos scilicet fuisse hos libros ab ipsis Apostolis, idque Hierosolymis congregatis. sed hic error index potius est auctoritati ipsorum librorum apud eos. Recitat postea idem legatus aliquas constitutiones quæ in his libris nostris sunt, vt de festis, de ieiunijs, & de alijs. Ijs igitur qui testes antiquitatis, auctoritatis atque vsus horum librorum requirebant, puto me affatim hactenus satisfecisse.

Si quis

Si quis verò illud etiam quærendum eſſe exiſtimet, cur potius Clemens, quàm alij Apoſtolici auctores Apoſtolorū Cōſtitutiones litteris mādauerit, ſatis ille quidem reſponſum ſibi eſſe putabit, ſi quod B. Petrus Clemēti ſucceſſionē in cathedra Romana recuſanti dixit, animaduertat, quod idē Clemens in epiſtola ad Iacobum fratrem Domini non temere neque gloriandi cauſa, ſed conſilio certo & accommodatè ad noſtram vtilitatem atque ędificationem ſcripſit, At hęc cathedra, inquit Petrus, non poſtulat audacem aliquem atque ambitioſum, [illegible] id eſt, ſed qui ijs moribus præditus ſit, vt refugiat potius ac reformidet, ſitque multis doctrinis eruditus. Da verò mihi tu præſtātiorē, qui me diutius comitatus ſit, qui plura ex me audierit, qui rationem gubernādi Eccleſiā meliùs perceperit, & non cogam te. Hæc Petrus. Ratio autem rectè eccleſiam gubernandi ex ſcientia & vſu Conſtitutionum Apoſtolorum & eorum canonibus pendet. Ignatius quoque in epiſtola ad Mariam Zarbenſem, Clementē vocat Petri & Pauli auditorem. & beatus Irenęus in tertio libro contra hæreſes de Clemente loquens, Qui vidit, inquit, ipſos Apoſtolos, & cum eis contulit cùm adhuc inſonantem prædicationem Apoſtolorum & traditionem ante oculos haberet. Nunquā hoc Irenæus de Clemente ſcripſiſſet, niſi ex ſcriptis eius hoc cognouiſſet, habuiſſe ſcilicet eum inſonantem prædicationem Apoſtolorum & traditionem ante oculos. quod quidem ex his libris Conſtitutionum, quos ex perſona Apoſtolorum ſcripſit, facilè perſpici poteſt. Anne Irenæus libros Clementis de Conſtitutionibus, quas Sancti Apoſtoli per ſermonem ſine ſcripto tradiderunt, & de eorum doctrina & prędicatione obſcurè hoc loco ſignificauit? Mihi certè nequaquam videtur, nec vlli credo, qui benę & accurate conſiderauerit, videbitur.

Sed poſtquam ſatis, vt opinor, de horum librorum antiquitate, teſtimonijs, vſu, & auctoritate, & de auctore eorum dictum eſt; dicamus iam aliquid de eorum vtilitate, quę tanta eſt, vt pro certo affirmare audeā, nullos libros extare eccleſiaſticæ antiquitatis tam refertos, nullumve genus antiquarum literarum in lucem exire potuiſſe, quod eſſet huic noſtræ ætati accommodatius ad redarguendos & planè conuincendos Nouatores rerum & conſuetudinum Eccleſiaſticarum, & Apoſtolicarum traditionum proditores. Ex iſta enim nouatione vniuerſum malū ī eccleſia manauit. Quod vt magis adhuc pateſiat, nō pigebit obſeruare & cōferre hic, quod Plato diuinè mihi in libro Salomonis ad leges Reipub. ſuę, quā formabāt, ſcribēdas obſeruaſſe videtur. cùm enim legiſſet in Prouerb. c. 22. Ne trāſgrediaris terminos æternos quos Prēs tui poſuerūt, idq; de optimatū legū & Cōſtitutionū ſanctionib⁹ ī primis dictū eſſe, rectè intelligeret, facilè aīaduertit, vt erat

perspicax & magna ingenij sagacitate praeditus, ad cōseruandam Reip.formam quantū in ea re momenti esset. vult itaque, (interpretabor enim Latinè) vt pueri solemnes & statutas saltationes & cantus Dijs consecratos ad imitationem Ægyptiorum habeant, quos singulis diebus festis, certis anni temporibus, singulis Dijs eorumque filijs, quos aliàs heroas vocare solet, & dæmonijs adhibeant. huiusmodi ludos sacros saltationū & cantilenarū nō mutari vllo vnquā tempore, sed eosdem perpetuò permanere, affirmat Plato summè valere, vt Reipub.leges firmę & stabiles habeātur: sin autem, inquit, mutetur id genus, nouiq; ludi inducantur, & nunquam eisdem iuuentus delectetur, nec in habitu & figurà corporis, nec ī reliquo apparatu, vnū & idem pro certo positum sit decere, & cōtrà dedecere, quin potius inuentores rerum nouarum, & qui aliud præter cōsueta, tum in habitu & figura, tum in colore & in cæteris eiusmodi introducunt, isti præcipuè honorentur, nihil esse quòd magis ciuitati noceat, rectè, inquit, affirmare possumus. mutat enim hoc sensim mores adolescentum, facitq; ne habeant in honore antiquitatem, sed contrà potius nouitatem. Rursus dico, inquit, quod magis omnes Respublicas lædat, quàm hoc, nō posse dici, neq; decerni. Deniq; mutationem, inquit, omnium rerum, exceptis malis, periculosissimam esse reperiemus, temporum, vētorum, victus, morum. Deinde postquam elegātissimè exposuit, quemadmodum inusitatus cibus & potus principio naturam tentare soleat; donec vsu ipso amicus & familiaris factus salubritatem & iucunditatem afferat concludit idem existimādum esse euenire in cogitationibus & naturis animorum. In ijs enim legibus in quibus alti & educati sumus, quæq; diuina quadam sorte lōginquis temporibus immutabiles permaneant, ita vt nullus, neque meminerit, nec audierit aliter vnquam, atq; nunc sunt, habuisse (interpretatus mihi videtur ęternos terminos, quos Salomon dixit non esse trāseundos) in eiusmodi, inquit, legibus omnes metuunt propter reuerentiam aliquid mutare eorum, quæ rectè cōstituta sunt. Itaq; legislatores, inquit, oportet considerare, vnde & quomodo hoc in Repub. fiat. Ego verò vsu sic fieri posse intelligo, omnes putāt ludos adolescentum mutatos, meros ludos esse; neq; magnum emolumentum neque damnum ex eorum mutatione proficisci; ex quo fit, vt non id prohibeant, quin potius concedant conniuentes. nec enim illud cogitant, necesse esse, vt si pueri nouis ludis gaudeant, alij viri euadant, atque erant pueri; & cùm alij euaserint, aliam vitam quærant: hanc rursus cùm quæsierint, alia studia & aliàs leges cupiunt; atque hinc maximum malum, quod modò dixi, ciuitatibus euenturum esse. Hæc, inquam, nemo istorum metuit. atqui alia quidem mutata, vt in figuris minus mali apportare possunt; at crebra variatio in laudandis vituperandisue moribus periculosissima omnium

est, & maximè pertimescenda. Ergo quia saltationes & cantus imitationes sunt meliorum aut peiorum hominum, omne,inquit, studium adhibendũ est,vt pueri in saltatione& cantu non alias imitationes tentare cupiant,nec vllus eis quocunque genere voluptatis adhibito alias suadeat. Explicat deinde Plato,quas saltationes, & quos cantus dicat, choreas scilicet & hymnos in laudem Deorum ad imitationem Aegyptiorum cõsecratos. Hæc hactenus Plato de graui & periculosa eorum mutatione,quæ semel rectè instituta sunt,diuinè scripta,& ex diuinæ Scripturæ lectione ingeniose ducta & ad leges Reipub.quam fingebat,pulcherrimè accommodata, quæ ita sunt apta tum ad laudandam cõstantiam Ecclesiæ nostræ catholicæ,quæ in doctrina & Constitutionibus Apostolorum vsque in hodiernum diem immutabiliter perseuerat,tum ad redarguendam & vituperandam puerilem inconstantiam nouorum Euangelistarum,vt à Gentili Philosopho, qui Apostolos ignorauit,ad hoc ipsum diuinitùs cõscripta esse videantur. Isti enim sunt,qui Constitutiones Ecclesiasticæ gubernationis, cærimoniasq; diuini cultus & Ecclesiasticos ritus atque consuetudines Deo sacratas & ab Apostolis traditas, quibus ipsi eorumque maiores gaudebant, veluti meros ludos mutare tanquam pueri non metuerunt. ex quo factũ est, vt sicut in illa mutatione hymnorum & chorearum euenturum esse Plato tanquam Propheta quidam Gentilium prædicebat,vt alij facti, alios mores & aliam vitã quærerent,alia studia & alias leges;ita istis euenerit. cùm enim sacros ritus ordinandi clericos,ecclesiasticũ cãtũ,sollẽnes & statutos dies festos, & dies ieiuniorum cum delectu ciborum,ac dies vigiliarum, tum exequias mortuorum & exequiarum dies certos,impositiones pœnitentiarum,& indulgentias,conuentus ecclesiasticos ad sacrificium Missæ, consecrationes Ecclesiarum, aquæ,olei & aliarum rerum,tum multa alia, ne omnia enumerem,partim sustulerunt, partim mutauerunt,continuò aliam vitam & alios mores aliasque leges induxerunt & alium scripturæ sensum quem ad nouam vitam,& nouos mores nouasque leges, vt par erat, accommodarent. sunt enim non paucæ Ecclesiasticæ consuetudines, quæ ita sunt quorundam locorum Scripturæ sanctæ interpretes,vt qui illas tollat,aut variet,aut mutet,legitimum sensum scripturæ in locis illis vertat & adulteret necesse sit;quæ fuit pręcipua causa cur sine scripto per solum sermonem à sanctis Apostolis traderentur, vt integræ scilicet & inuiolatæ conseruarentur, & sic conseruatæ legitimum sensum ipsius Scripturæ sanctæ tuerentur. Quod enim ad auctoritatem attinet,nihil refert, vt in libro de corona militis rectè ait Tertullianus,vtrum consuetudo,quæ scilicet aliunde quàm ab Apostolis proficisci non potuit,scriptura an traditione consistat. exempli causa, cõsuetudo ieiunandi cum delectu ciborum, quæ est in his Constitutionibus

Apo-

Apostolorum, quæ sine scriptura Apostoli aut Euangelistæ sola per sermonem traditione consistit, si ab aliquo tentetur, qui eam mutare velit, vt hæretici Euangelij nouatores fecerunt, an non statim reclamabunt omnes ecclesię catholicorum? Et rursus cùm Apostolus ad Coloss. scribit, Nemo ergo vos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi aut neomeniæ aut sabbatorum, quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem Christi; si quis hunc locum ad improbãdum delectum ciborum in ieiunijs pertinere praué interpretetur, vt Confessionistæ faciunt, an non statim redarguat eum, & locum Apostoli à falsa interpretatione defendat hæc ipsa antiqua omnium Ecclesiarum consuetudo ab initio Apostolicæ prædicationis per cunctum orbem sine vllis literis sacris per sermonem tantum tradita? Hæc igitur cõsuetudo omnium Ecclesiarum iustam & legitimam scripturæ Pauli, quę à nouatoribus hęreticis violatur, inuiolatè seruat, quia ipsa consuetudo, cuius est, vt ait idem Tertull. Traditio inuentrix, violari non potest, dum eam ita fides vtentium conseruat, vt nisi fide amissa negari non possit. Item consuetudo celebrandi memorias sanctorum & dogma de sanctorum pro nobis precatione post obitum eorum, quæ consuetudo ex traditione Apostolorũ quę in his Constitutionibus continetur, vt à nobis suis locis indicatum est, profecta est, an potest ab vllo, nisi sensu communi careat, negari? aut vllus potest aliter interpretari, quàm vt fieri & esse in usu videt? Minimè. & si quis scripturam Pauli, quia sit paulo obscurior, perperam interpretetur, & neget ad celebrandas memorias sanctorum pertinere cùm ait in epist. ad Hebr. Mementote Præpositorum vestrorum qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuersationis, eorum imitamini fidem; nonne hęc ipsa consuetudo celebrandi dies festos sanctorum, quę in ecclesia catholica viget, istius falsam interpretationem redarguit, & legitimam sententiam istius loci Pauli defendit, & ad celebrandum cultum Sanctorum in laudem & gloriam Dei pertinere, planè demonstrat? Similiter quod B. Petrus in epist. 2. scripsit, Dabo autem operam & frequenter habere vos post obitum, vt horum omnium memoriam faciatis; si quis neget promisisse hic B. Petrum preces post obitum sanctorum apud Deum pro ijs ad quos scribebat, an non conuincit errare istum ipsa consuetudo ex Apostolica traditione orta precandi sanctos vt pro nobis Deum orent?

Infinitus est hic locus si vellum omnes consuetudines sine scripto ab Apostolis traditas veri sensus scripturarum conseruatrices persequi. Idem dicendum est de vera & legitima Scripturæ sanctæ interpretatione & intelligentia, quæ ad prædicandum & docendum in Ecclesia adhibenda semper est, quę ab ipsis Apostolis & Euangelistis non vsquequaq;

scripta est, sed potius sine scripto per sermonem tantùm plenè tradita. quæ traditio magis inuiolatè custodiri potest, vt in ecclesia tanquā in vase quodam, sicut ait Irenæus, semper custodita est, quàm ipsa scriptura, quam nemo potest rectè intelligere nec interpretari, nisi ad consuetudinem apostolicæ traditionis in Ecclesia relictæ collineet. Sic enim oportet intelligere, & interpretari, sicut Ecclesia catholica intelligere & interpretari cōsueuit; à qua regula & norma qui discedit, in doctrinas varias & peregrinas, quas Apostolus in epistola ad Hebræos declinare præcipit, incidat necesse est. Rectè itaque Eusebius contra Marcellum Ancyranū hæreticum disputans, Testimonia, inquit, scripturarum obsignat ecclesia. Quare si quis sensum ex scriptura eliciat, qui cum eo, quod semper in Ecclesia catholica prædicatum est, non consentiat, continuò tanquam non legitimus & ecclesiasticæ traditionis sigillo carens, repudiatur & conuellitur. Huiusmodi doctrinæ traditio per sermonem Apostolorum qua iusta & legitima Scripturę sanctę intelligentia, & explicatio continetur, frequens est in his libris Clementis, & à me in obseruationibus per singulos locos contra nouatores Confessionistas passim notata & animaduersa.

Hactenus de toto genere Traditionis, & de necessitate consuetudinum ecclesiasticarū, quas Traditio per sermonē inuenit, quibus Constitutiones Apostolorum, & Catholicæ doctrinæ prædicatio continetur: quæ traditio consuetudinum Ecclesiasticarum tantam coniunctionem cum Euāgelio, quod in Ecclesijs catholicorū docetur & prædicatur, habet (illis enim quasi quibusdam vinculis colligatum retinetur, & seruatur) vt nihil studiosius neque vigilantius, neque callidius omnibus modis caueant nouatores, quā ne eas nobiscum teneant; sed aut nullas, aut nouas, vt sint ipsi omnino nostri dissimiles: metuunt enim ne consuetudinibus Ecclesiæ nostræ reuocatis, continuò ipsi ad nostrum & maiorum suorum Euangelium, à quo in aliud Euangelium Lutheri traducti fuerunt, reuocentur.

Hi igitur libri tanquā Apostolici testes, quibus nec antiquiores neq; grauiores exire potuerunt, hac nostra ætate, cùm maximè opus erat, consilio diuinæ prouidentię contra proditores catholicę doctrinæ, & Ecclesiasticarum consuetudinum nouatores exierunt, vt ad conuincendos eos nihil amplius neque desiderari nec expectari posse videretur. quos quidem ad agendum de eis triumphum, & ad proclamandam iustissimam eorum damnanationem, nuper in Concilio œcumenico Tridentino factam à Deo missos, ad cuiusnam bibliothecam Reuerendissime Domine tanquam ad hospitium nisi ad tuam ornatissimam mittere debui, vt eos honorificè & hilariter exciperes? aut cuius patrocinium potius eis parare, vt si opus

esset, defenderes? Vt enim propter dignitatem ac sanctitatem tum Constitutionum ipsarum Apostolicarum, tum ipsius Clementis scriptoris Apostolici Pontificis, diuinitus factum est, vt Episcopus, qui est in ecclesia summi ordinis ac primi gradus, Episcopis loco summi Pontificis Synodo oecumenicae Tridentinae praesidentibus hos libros à se è Graeco translatos prius, dedicaret; sic etiam diuinitùs nunc factum est, vt ego post illum, infimus quidem omnium, sed qui gratia Dei hoc studium meum excitante & adiuuante, plus quàm alij in eis inuestigandis, & postquam inuenti sunt, illustrandis, laboraui, eosdem tibi nunc consecrarem, qui optimè omnium eos nosti; & cum quo eos principio, vt probares, legi, communicaui, contuli; & quid de eis sentires, & quantis laudibus in caelum veheres, saepe coram audiui: quiq; me in testimonijs eorum quaerendis & obseruandis, litteris ad me de ea re Venetias missis, quas adhuc seruo, adiunasti; & ex quo eos ex Calabria, vnde ipse es, quae olim Magna Graecia dicebatur, Graecos primus Romam attuli, & tecum communicaui, semper aduersus comtemptores defendisti, & testimonio & auctoritate laudationis tuae à neglectione multorũ vindicasti. Tibi igitur maximas gratias per me, qui haec audient, agent & habebũt: quę gratificatio tibi quidẽ diuinae remunerationis pignus erit; mihi verò laboris mei & industriae, si qua est, fructus. Perges ergo, vt primò coepisti, hos sanctissimos libros defendere, si qui fortè erunt, qui non vt deceat, eos venerentur, audentes potius affirmare de eis, quod nesciunt, quàm scientes de quo affirmẽt, aut quid loquãtur. Ego verò vt aliquid simile summi nostri oratoris dicã, quem timeam lectorem, cùm ad te ne Graecis quidem, Graecè cedentem, neque Latinis Latinè, Clementem è Graeco Latinum à me factũ audeam mittere? quamquã multis caussis id quidem prouocatus facio; ex quibus vna est praecipua nostrae erga te Societatis obseruãtia, cuius erit perpetuò velut testificatio obsignata horum librorum dedicatio. De officio autem Interpretis, quo functus sum, hoc tantum dicam in exprimenda sententia de Graecis; vsum me esse verbis non tam electis ad eleganter & ornatè loquendum, quàm ad dicendum quod planè intelligeretur, accommodatis. non sum incultus & horridus, vt de Epicuro ait Cicero; sed nec elegans & ornatus, vt Antonius. quod nemo puto reprehendet. à Philosopho enim, eloquentiam si afferat, dicit se idem Cicero non aspernari; si non afferat, non requirere. idem existimo de Theologo dicendum esse; per enim est in vtroque, & in vtriusque rebus, quas tractant, ratio. Sed quia iam ad ingressum librorum Clementis propiùs accedimus, superest, vt hoc extremo Procemij loco seriem & ordinem eorum attingamus, ne videatur nullus esse, vt parum animaduertenti fortasse videri queat; nam hoc

quo-

quoq; ad existimationẽ tãti auctoris, quantus Clemens est, pertinere videtur. absurdum enim esset nullo ordine distinctos, dispositos ac collocatos esse; nec alium ex alio necti, sed potiùs dissolutos dissipatosque esse. Quod autem eadem nonnunquam in his libris iterantur, non est argumentum, vt cuidam visum est, confusos esse, & non ratione distributos: siquidem hoc non solùm Scripturæ sanctæ familiare est. Vnde illud Apostoli ad Philippenses, Nam eadem scribere mihi quidem non est pigrum, vobis autem necessarium: Sed & sapientes huius seculi, Platonem dico & Aristotelem, qui in studio eloquentiæ & dicendi arte tantam operam consumpserunt hoc ipsum non rarò facere consueuere. De artificio igitur distribuendi libros, si sancti Apostoli, vt Clemens Alexandrinus ait, cognitionem earum artium, quæ ad Philosophiam pertinerent, doctore & magistro Spiritu sancto perceperunt, quomodo Clemens Romanus, qui non solum omnibus doctrinis eruditus fuit, sed Apostolorum, qui à Deo docti fuerunt, discipulus & auditor, libros Constitutionum ex arte diuidere nesciuit? Sin autem sciuit, cur neglexit? Sed omittamus hoc ἄφυκτον, dicamusq; nos, quę materia cuiusque libri; & qui eorum ordo; & quàm apposite & conuenienter naturæ rerum distributi, & collocati sint, ita vt alius ex alio aptissimè nexus sit. Librum igitur de laicis & de disciplina Constitutionum Apostolicarum ad laicos pertinente primo loco collocauit, vt natura, & ratio doctrinæ postulabat, vt ab ignobiliore scilicet & generaliore ac notiore ordine sæcularium, id est, coniugum, exordium caperet, Paulum imitatus, qui in priore ad Corinthios Epistola, in illa mystica prosopopoeia membrorum corporis Christi, quod est Ecclesia, eodem modo & ratione laicos ante ministros Ecclesiæ collocauit. In quo Platonem quoq;, cuius, vt antea dixi, fuit perstudiosus, secutus est, qui in quarto libro de Legibus, legẽ de cõiugio primam esse dixit, à legislatore scribendam, q, coniugium secundum naturam Principium ciuitatum & cæterorum ordinũ esset. In hoc ergo libro de laicis Constitutiones Apostolicæ doctrinæ contra auaritiã & libidinẽ, quibus qui in cõiugio sunt, potissimùm seruire solẽt, cõtinẽtur. Deinde, quia, vt ait idẽ Clemẽs li. VII. quasi in extremo capitis primi, laici aliquorũ laici sunt, Episcoporum. s. & Presbyterorũ, oportet autẽ prius esse gregem, deinde pastorẽ; idcirco sequitur liber secũdus de episcopis, & presbyteris & diaconis, ĩ quo libro Apostolicus auctor Cõstitutiões descripsit de omni genere virtutũ epĩ; vt quæ sit imago Christi & populi exẽplũ ad imitãdũ Deũ pro viribus cuiusq;, & vt omnia vno verbo cõplectar de omnibus, quę, vt Apostolus ait, honestè & secundũ ordinẽ in ecclesia ab eo fieri oportet, siue in diiudicandis litibus & controuersijs fratrum; siue in iudicando

& ar-

& arguendo eos,qui deliquerunt;siue in admittendis pœnitentibus;siue in omni studio pastorali ouium ratione vtentium tanquam in curatione quadam ægrotantium ; siue in oblationibus tribuendis Episcopo, & reliquis clericis;siue in impartiendo egentibus ea,quæ Episcopo dantur;siue in celebrando Ecclesiasticos conuentus ad sacrificia & orationem; hæc enim sunt præcipua capita libri secundi.

Sequuntur Tertius, & Quartus, qui illis fortasse,qui hos libros ordinę collocationis carere dixerunt,nullam penitus communitatis rationem neque cum anterioribus, neque cum posterioribus habere visi sunt; sed habent tamen, tametsi non omnes facilè animaduertunt: sic enim in 11.lib. cap.27. Apostolica constitutio Episcopis dicit: Vestri Leuitę sunt Diaconi, & ij, qui Lectores, & qui Cantores ac Ianitores sunt; Vestri item Leuitæ, illæ,quæ sunt vestræ Diaconissæ,viduæ,virgines,& vestri orphani;Princeps verò omnium episcopus est.quòd si viduæ & orphani vnà cum Diaconis, Lectoribus, Cantoribus, Ianitoribus, in locum Leuitarum successerunt, vt Apostolica Constitutio tradit, quomodo temerè & sine ratione ordinis factum videri potest,vt post secundi libri Constitutiones de Episcopis,Presbyteris, Diaconis, deinceps in libro tertio Constitutiones de viduis; & in quarto de orphanis collocarentur? Sed quomodo, dicet aliquis, viduæ, orphani & reliqui, quos proximè commemoraui, locum tenent Leuitarum? quatenus scilicet hos etiam oportet ijs bonis ali quę Episcopis, Presbyteris & Diaconis tribuuntur: sicut in lege Leuitis, eorumq; vxoribus,& filijs de hostijs & donis oblatis impertiebat. Viduas enim & orphanos ac virgines omnesque egentes tanquam filios ac filias sacerdotum, participãdis primitijs & decimis alijsque oblationibus sacris ab ipsis Episcopis & presbyteris seu à parentibus procurari oportet. Sunt autem in libro de viduis pręcipua capita,quales esse debeãt, quę eligẽdę sunt viduę in Ecclesia, & ab ea alendæ; itẽ à quibus eas accipere oporteat,& à quibus non: quis earũ vsus,& quod munus:Deinde,quę vetẽtur facere in Ecclesia nõ solùm viduę,sed omnes mulieres,immo laici omnes.In libro aũt de orphanis hi sunt præcipue loci; quemadmodum episcopos tanquã patres orphanis oporteat opitulari;& à quibus subsidia ad alendũ eos accipere, & à quibus nõ: item de eleemosynis; & de educatione ac disciplina filiorum;quę cura à patribus eorũ habenda.Deinde quia multa in IIII. libro cõstituta sunt de subueniẽdo orphanis,& de faciendo benignè omnibus,qui egẽt,ac de eleemosynis,martyres verò,qui ꝓ Christi nomine patiuntur se diripi,vexari, in custodia tradi,ante cæteros oẽs egentes & calamitosos maximè digni sunt auxilio,idcirco, postquam de orphanis & eleemosynis cõstitutum est,pro-

ximo

ximo deinceps libro quinto aptiſſimè traditur doctrina de martyribus tanquàm verè orphanis, & omni ope humana priuatis, & quibus omnibus modis etiam periculo mortis impendente, ſuccurrẽdum eſt. Ac quia nihil prodeſſet martyrem fieri, mortem pro Chriſto ſubeundo, niſi futura eſſet reſurrectio, ſicut Apoſtolus ait, ſi ſecundùm hominem ad beſtias pugnaui Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui non reſurgunt? Ob hanc cauſam de reſurrectione poſtea in eodem libro docetur, & de paſſione & morte Chriſti, qui eſt caput martyrum, & primitiæ reſurgentium; qui enim ſuſcitauit IESVM, inquit Apoſtolus, & nos cum IESV ſuſcitabit, & conſtituet vobiſcum. Ad hæc, quia martyres propter confeſſionem fidei, quam hæretici oppugnant, cruciantur, valde appoſitè poſt librum de martyribus ſequitur liber ſextus de ſchiſmatibus & hæreſibus, & de Apoſtolica prædicatione dogmatum Catholicorum. Præterea, quia oportet fidem in actionibus verſari, quòd fides, vt ait B. Iacobus, ſine operibus mortua ſit, quid aptius, magiſque appoſitum eſſe potuit, quàm poſt Conſtitutiones de recta fide contra ſchiſmata & hæreſes, de ea vita conſtituere & docere, quæ in ſtudio & vſu virtutis cernitur, & de oratione & gratiarum actione, quibus eorum fides qui fidem Chriſti perceperunt, exercetur? hæc autem in libro ſeptimo Clemens in perſona Apoſtolorum fecit. Poſtremò quia, vt ſuprà diximus, Conſtitutiones de omni diſciplina vitæ Chriſtianæ, & Eccleſiaſtici decori, ac de omni genere virtutis, quæ libris ſeptem ſuperioribus continentur, ſeu vincula quædam ſunt quibus cuſtodia Legum Eccleſiaſticarum, quæ Canones dicuntur, vincta & colligata eſt, & omne officium virtutis, omnis exercitatio pietatis, omnis Eccleſiaſticarum legum ſanctio, omnis eleemoſyna & pia atque conſtans fides, & ſanctæ preces ad dignam communionem corporis & ſanguinis Domini referuntur; huc enim ſpectat totius vitæ Chriſtianæ in hoc ſeculo finis. idcirco in libro proximo, id eſt, Octauo, eodemque extremo Canones Eccleſiaſtici diſpoſiti & collocati ſunt, ac primum de ordinatione Epiſcopi qui eſt Princeps miniſter ſanctæ Euchariſtiæ conficiendæ, participandæ, & alijs diſtribuendæ; tum de myſtico cultu magni Sacramenti Sanctæ Euchariſtiæ, de ſacrificio inquam Miſſæ, quæ vſque in hodiernum diem vſu Eccleſiaſtico, ſicut à Sanctis Apoſtolis traditum eſt, celebratur, cuius deſcriptio ſummatim ac typo quodam in hoc libro delineata eſt; qui merito numerum octauum ſortitus eſt, qui eſt ſymbolum ſeculi venturi, cuius virtutes, ſicut Apoſtolus ait, guſtauerunt qui donum cœleſte, vt idem ait, quod eſt Sancta Euchariſtia, dignè guſtauerunt.

Hactenus de serie & collocatione octo librorum Clementis. quorum exemplaria dicam vnde nacti simus, & quot. nam hoc etiam nonnulli fortasse neque vanè, nec inutiliter scire desiderabunt; & ego cùm dixero, hac grata memoria gratiam ei referre videbor, per quem duo ex eis nactus sum. is est Diuus Antonius Augustinus Illustrissimus & Reuerendissimus Archiepiscopus Tarraconēsis vir omnibus virtutibus & doctrinis ornatissimus, & in Ecclesiasticis & Ciuilibus legibus eruditissimus, qui mihi ex Sicilia vnum attulit vetus quidem illud, sed non satis benè scriptum; alterum multo vetustius & emendatius ex Creta aduectum non paruo pretio liberaliter emit, & mihi ad vtendum liberalius commodauit; in hunc enim vsum emerat. tertium satis quidem antiquum, & rectè scriptum, sed libro octauo inchoato & imperfecto, ipse prius in Calabria inueneram in Bibliotheca monasterij, quod vocant πατῆρες Beatę Mariæ sacri, quam incolæ νίαν ὁδηγήτριαν appellant. hoc ergo quanta potui diligentia exscripsi, & cum alijs contuli; sed Cretense vt reliquis duobus melius & Græcè edidi & Latinè transtuli; & vtrumque meo studio & mediocri industria, ad vtriusque Ecclesiæ, Græcorum & Latinorum vtilitatem, quantum consequi potui, ad maiorem Dei gloriam illustraui; cui sit honor, laus, gloria, & gratiarum actio cum Filio eius, & vtriusque Spiritu in sæcula sæculorum,

AMEN.

APOSTO-

APOSTOLICARVM CONSTITVTIONVM, ET CATHOLICÆ DOCTRINÆ

Clementis Romani Liber Primus.

Francisco Turriano interprete è Græco, Scholia & obseruationes, quibus ex Apostolicis Constitutionibus recentes hæreticos partim accerrimè confutat, certo Consilio hic prætermisit; eas, qui volet, petat ex Libro seorsum Impresso.

De Laicis Liber Primus.

Postoli, & Presbyteri omnibus, qui ex gentibus in Dominum Iesum Christum credidistis, gratia vobis, & pax ab omnipotẽte Deo per Dominum nostrum Iesum Christum in agnitione eius multiplicetur. Ecclesia Catholica, arbor à Deo sata, & vinea eius electa, qui in veram Dei religionem credidistis, qui fructũ per fidem percipitis regnum eius sempiternum, qui eius robur & Spiritus sancti participationem tulistis, per Christum armati, & timorem eius toto pectore amplexi, aspersionis pretiosi, & innocentis sanguinis Christi participes, qui fiduciam accepistis appellandi patrem Deum omnipotentem; vos dico cohæredes, & consortes dilecti filii eius, audite sacram doctrinam, qui promissioni eius ex præcepto Saluatoris adhæretis: doctrinam dico ipsius vocibus gloriosis consonam. Videte filij Dei, vt omnia ad obediẽdum Deo faciatis, & vt Christo Deo nostro in omnibus placeatis: Si quis enim iniquitatẽ sectetur, & contraria, atque est Dei voluntas, faciat, habebitur ille quidem à Deo tanquam gentilis, legis violator.

De Auaritia. Cap. 1.

ABstinete igitur ab omni auaritia, & iniustitia; scriptum est enim in lege, (Non concupisces vxorem proximi tui, neq; agrum eius, neque seruum eius, neque ancillam eius, neque bouem eius, neque subiugale eius, neq; cætera proximi tui:) quia omnis cupiditas horum à malo est. Nam qui vxorem, aut seruum vel ancillam proximi concupiuit, iam mente adulter, & fur est: & nisi pœnitentiam egerit, damnatus est à Domino nostro Iesu Christo, per quem gloria Deo in sæcula sæculorũ, Amẽ. Ait enim in euangelio repetens summatim, & cõfirmans, ac complens decalogum legis, scriptum est, non adulterabis; ego autem dico vobis, id est ego (inquit) per Moysen in lege locutus sum, nunc verò idem ipse vobis edico, (quicunque aspexerit vxorem proximi ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo;) iudicatus est hic animo adulter, qui cõcupiuit. An qui bouem, aut asinum appetiuit, non cogitat furari, & sua facere, aut abigere? Quid verò? agrum rursus qui concupiuit, & in ea cupiditate perseuerat, nonne malitiosè illud agit, vt fines in modum sculpentis paulatim præcidendo, cogat dominum agri, vt paruo sibi vendat? Audi quid de istis Propheta Esaias dicat: (Væ qui adiungunt domum ad domum, & agrum agro addunt, vt aliquid proximo detrahant.) idcircò subiungit; nunquid habitabitis soli in terra? Audita sunt hæc in aures Domini Sabaoth: & aliàs, maledictus, inquit, qui transtulit terminos proximi sui, & dicet omnis populus, fiat. Vnde & Moyses ait: (Non transmouebis fines proximi tui, quos patres tui posuerunt.) Ob hanc igitur causam huiusmodi homines terroribus, cędibus, iudicijs, damnationibus Deus insequitur; ijs verò, qui Deo obediunt, vna lex Dei simplex, vera & viua insita est; hæc scilicet, quod ab alio oderis fieri tibi, alteri ne feceris. Non vis, vt alius vxorem tuam ad stuprum impudicè aspiciat, neq; ipse in vxorem proximi tui oculum improbè intendas; non vis pallium tibi furto tolli, neq; tu proximo abstuleris; non vis pulsari, non conuicijs & contumelijs affici, neq; ipse alium similiter afficias.

Exod. 20. Mat. 5. Esa. 5. Deut. 19.

De non referenda contumelia, nec vlciscendo inimico, qui iniuriam fecit. Cap. 2.

QVin potius si quis tibi maledicit, tu eidẽ benedic: quoniam scriptum est in libro Numerorum, (Qui benedixerit tibi, erit & ipse benedictus: & qui maledixerit, erit & ipse maledictus.) Similiter in Euangelio scriptum est, (benedicite maledicentibus vobis:) illatas vobis iniurias ne vlciscamini, sed potius patienter tolerate. ait enim scriptura, Ne dicas, sumã pœnas de inimico meo propter iniuriam, qua

Num. 24. Luc. 6.

me affecit: quin immo patere, vt vicem tuã vlciscatur Dominus, in eumq; animaduertat, qui tibi iniuriam facit. Rursus enim in Euangelio
Matt. 5. ait, (Diligite inimicos vestros: benefacite ijs,
» qui oderunt vos; orate pro persequentibus, &
» calumniantibus vos, & eritis filij patris vestri,
» qui in cœlis est; quoniam solem suum oriri fa-
» cit super iustos & iniustos, & pluit super bonos,
» & malos.) Attendamus itaque charissimi hæc præcepta, vt ea facientes, reperiamur filij lucis: quare ferte vos mutuo, qui serui Dei, eiusque filij estis. Ac maritus quidem ne in vxorem superbus, arrogánsve sit, sed potius benignus, ac facilè ei tribuens, qui suæ tantùm vxori placere velit, & ei honestè blandiri, studens esse illi suauis.

De ornatu, & peccato inde proficiscente. Cap. 3.

NEque te ornes, vt alia quæpiam amore tui illaqueetur: siue enim ab ea coactus, in eam pecces, morte sempiterna, & graui sensus cruciatu torqueberis; siue non committas scelus, immo eam à te repellas, negesq; ei, vel in eo solum peccasti, quamuis rem non patres, quòd mulierem ornatu tuo sic irretisti, vt te appeteret: fecisti enim, vt tuo cultu capta, adulterium appetitu committeret: tametsi eò est culpa tua leuior, quòd ad eam, quæ irretita est, nõ misisti, neque enim illam appetisti; ei verò te si non dedas, misericordiam à Deo consequeris, qui dixit, Non mœchaberis, & nõ concupisces. Quòd si illa, cùm te vidit, aut tibi intempestiuè occurrit, vulnerata est, & ad te misit, tu verò, vt pius erga Deum, negasti ei, & abstinuisti, neque in eam peccasti; illa vetò pulchritudine, adolescẽtia, & cultu tuo ita sauciata est, vt amore tui capta sit; tu peccati illius reus es, tanquã auctor scandali eius, & hæres supplicij. Quare precare Deum, vt nihil tibi mali propter hoc peccatum infligat: neque enim voluntati hominum obsequi, & inseruire te oportet, vt pecces; sed Deo potius adhærere, vt sanctitatem vitæ colas, & requie potiaris sempiterna. Pulchritudinem à Deo tributam ne insuper ornes, quin potius tempera eam modestè apud homines, non capillum nutriens, immo conscindẽs, ac concerpens, ne pexus, & comatus, aut vnguẽtis delibutus eas mulieres ad te pellicias, quæ sic capi aut capere solent; neque vestitu studiosè exquisito, ad decipiendum vtaris; aut anaxyridas, vel crepidas pedibus nequiter inducas, sed quod solũ honestas, & necessitas postulant; neque aureum annulum digitis tuis induas, quæ sint omnia meretriciæ consuetudinis indicia; quibus quidem si præter honesti rationem studueris, non rectè ages. Tibi enim, qui fidelis, & homo Dei es, non licet nutrire comam; & in vnum colligere: hæc enim luxuria est, & mollicies; neq; effusam gestare, neque discriminatã, neq; facere, vt tumescat; neque eam carpendo, & formando crispare, neque flauam reddere,

quod etiam lex Deuteronomij vetet sisoem facere aut anaxyridas. Oportet præterea nõ barbam radere, neq; formam hominis contra naturam mutare; ait enim lex, (nõ radetis barbas vestras;) mulieres nanque vt deceret non esse barbatas, fecit earum auctor Deus; viros contra vt non deceret, idem instè statuit. Tu verò si hæc facias, vt alicui placeas, id quod est contra legem, execrabilis apud Deum eris, qui te ad imaginem suam effecit. Si ergo placere Deo volueris, abstine ijs omnibus, quæ idem odit, nihilque efficias, quod ei displiceat.

Quòd non oporteat esse curiosum obseruatorem eorum, qui non rectè viuunt, sed opus suum attendere. Cap. 4.

NE sis quasi volitans, & inambulans, ac errans in vicis, intempestiuus spectator eorum, qui turpiter viuunt, immo artem tuam, tuumque opus attende, & stude, vt facias, quæ Deo probentur. Scripturas sanctas assidua memoria meditare; scriptũ est enim, in lege eius meditaberis die, ac nocte, deambulans in agro, & domi sedens, cubans, & experrectus, vt in omnibus sis intelligẽs. Quòd si diuitijs affluas, ita vt non opus sit tibi arte ad parandum victum, ne circumeundo vageris, neque intempestiuè inambules; sed potius si adis ad Christianos, & tuæ fidei homines, colloquere cum eis, sermones salutares conferendo.

Qui libri scripturæ legendi. Cap. 5.

SI vero non hoc facis, intus sedens lege legẽ, libros de Regibus, Prophetas, cane Psalmos Dauid; percurre diligenter Euangelium, in quo sunt hæc consummata.

Quòd oporteat abstinere à lectione omnium librorum gentilium. Cap. 6.

ABstine ab omnibus libris gẽtilium: quid enim tibi cum alienis sermonibus, aut legibus, aut falsis Prophetis, quæ quidem homines leues à fide recta detorquent; nam quid in lege Dei desideras, vt ad illa gentilium scripta animũ velis appellere? siue enim historias legere cupis, habes libros de Regibus: siue sophistica, id est, quæ argutè ad sapientiam referuntur, & poëtica, hẽs Prophetas, Iob, Prouerbia; in quibus plus acuminis, q̃ in omni poësi, & sapientia sophistarum reperies, q; is qui solus sapiens est, illa effatus est: siue cãtilenas expetis, habes Psalmos; siue vetustas rerum origines, habes Genesim; siue leges, & præcepta, habes legem Domini celebrem. Ab omnibus itaque alienis, & à Diabolo excogitatis fortiter abstine: Quin potius cùm legem legis, abstine ab ijs, quæ in eã sunt ascita; tametsi non ab omnibus, sed à quibusdam, quæ ad Deuterosim, id est ad secundam legislationem spectant: quæ tantum-

tantummodo causa narrationis lege ad agnoscendum, & laudādum Deum, qui nos talibus tantisq; vinculis liberauit. Sit tibi ante oculos propositum, vt cognoscas, quid sit lex naturalis, & quid illa ascita, quæ ad Deuterosim pertinent, quæq; in eremo ijs, qui vitulū fecerunt, data sunt. Lex enim ea continet, quæ Dominus locutus est, antequàm populus idola coleret; & Apim illum Ægyptium in vitulo veneraretur. Continet, inquam, decalogum. quæ verò illis vincula, postquàm peccarunt, iniecta sunt, caue, ne ea tibi accersas: quippe cùm Saluator non alia de causa in mundum venerit, nisi vt reos ab ira reseruata liberaret; & vt legem ac Prophetas impleret, & illa ascita vincula ad Deuterosim pertinētia vel cessare faceret, vel in alia transferret; idcircò cùm nos exhortaretur, aiebat, Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tu igitur postquam legem cum Euangelio, & Prophet s concordantem legeris, lege etiam historiam de regnis, vt scire possis quot Reges iusti fuerunt, totidem aucti à Deo fuerunt, & apud Deum æternæ vitæ promissio eos mansit. rursus verò, quot Reges à Deo defecerunt, in defectione sua iusto Dei iudicio breui interierunt, & vita eius priuati sunt, immortale suppliciū pro requie sortiti. His itaq; legendis multum fide auctus, magis, ac magis in Christo, cuius corpus, & membrum es, extrueris. Cùm in foro deambulas, & lauare vis, vtere balneo virorum, ne, quia corpus nudum turpiter mulieribus ostenderis, aut quod non decet viros, spectaueris, vel illaqueeris, vel illaquees fœminas, quæ ita facilè capiuntur. caue igitur, ne animæ tuæ laqueos inijcias.

De muliere praua. Cap. 7.

Prou. 7. Audiamus enim, qui in Sapientia præcipiat sanctus sermo: (Fili serua sermones meos, mea verò præcepta reconde apud te. dic, sapientiam sororem tuam esse, prudētiam vero familiarem tibi effice, vt te ab aliena, & improba muliere seruet, si te verbis ad gratiam compositis aggressa fuerit; ex fenestra enim domus suę in plateam prospectans, quemcunque viderit ex filijs imprudentibus adolescentem mentis indigentem, prætereuntem per forum, per transitus ædium suarum, & loquentē in tenebris vespertinis, cùm est nocturnum silentium, & caliginosa nox, huic occurrit specie meretricia, quæ adolescentem è corde euolare facit; est verò ipsa pennata, & luxuriosa, pedesque eius nunquam domi quieti, nunc vagatur foris, nunc in plateis ad omnem angulum insidiatur; deinde prehensum adolescentem deosculata est, & impudēti vultu sic allocuta: Victima pacifica mihi est, hodie vota mea reddo; ob hanc causam exiui obuiā tibi; cùm tui videndi desiderio tenerer, reperi te, funibus lectum meum tetendi; Ægyptijs tapetijs straui, cubile meum croco sparsi, & domum meam cinnamomo; veni fruamur amicitia vsque ad auroram; veni, & reuoluamur in amore.) & quæ sequuntur: quibus subiungit: Illum autem multa cōfabulatione decepit, & laqueis labiorum abripuit; ille verò secutus est illam instar Cepphi delusus. Et rursus ait: Ne attendas mulierem nequam, mel enim stillat ex labiis meretricis, quę ad tempus fauces tuas suauitate afficit, sed postea felle amarius, & acutius gladio duplicem aciem habente reperies. & iterum: Sed aufuge, ne moram trahas, neq; oculum tuum in eam intendas, multos enim inflicto vulnere prostrauit, & innumerabiles occidit: quòd si non fugeris, ad extremum, inquit, pœnitebit te, cùm carnes tuę detritę erunt: & dices, quomodo disciplinam odi, & reprehensiones iustorum declinauit cor meum? non audiui vocem castigantis me, & cùm me doceret, aures non adhibui; parum abfuit, quin in omni malo essem. Sed ne testimonia longiùs producamus, ac si quæ sunt, quæ prætermisimus, qui sapientes estis, ea, quæ cōmoda erunt vobis, colligendo, cōfirmate vos de scripturis sanctis, praua omnia declinantes, vt sancti in vita sempiterna apud Deum reperiamini.

De vxore viro subiecta, & virum diligente, ac casta. Cap. 8.

Mulier verò subiecta sit viro suo, quoniā vir caput est mulieris; viri autem in via iustitiæ incedentis caput Christus; Christi verò caput Deus, idemque pater eius. Ergo post omnipotentem Deum nostrum, eundemque patrem præsentis, & futuri sæculi dominum, omnis animæ, atque angelorum auctorem; & post Dominum nostrum Iesum Christum filium eius dilectissimum, cuius gloria Deo, time virum tuum mulier, & reuerere eum, ita vt ei soli placere velis, & vbi ei ministrandum est, voluntati eius satisfacias, vt maritum tuum de te sapientia laudet; cùm per Salomonem ait, (Mulierem fortem quis inueniet? huiusmodi mulier pretiosior est lapidibus magni prij; Cōfidit ei cor viri sui, quæ talis est spoliorum non indigebit, operatur enim viro suo vtilia p vniuersam vitam, quę nendo fecit manibus suis ex lana, & lino, quæ essent commoda ad vtēdum; facta est instar nauis negotiantis congregando ei è longinquo facultates; & surgit de nocte, & alimenta impertit familiæ, & opera distribuit ancillis; contemplata est agrum, & emit illum, & ex fructibus manuum suarum possessionem seruit, succinctis lumbis, brachia sua firmauit, & gustu didicit, bonum esse operari: non extinguitur lucerna eius tota nocte, cubitos suos ad vtilia extendit, & manus suas sustinet, ac librat ad fusum; manus item aperuit pauperi, & fructum porrexit inopi; non habet curam domesticorum vir eius; omnes enim, qui apud eam sunt, vestiti sunt duplici amictu: & fecit viro suo stragula, & ex bysso, ac purpura indumenta: illustris verò est in portis maritus eius, Prou. 31.

» eius, cùm sedet in concilio cum senioribus in- » colis: sindones fecit, & vendidit Phœnicibus, » & cingula Chananæis: splendidè, & decorè » vestiuit, & lætitiam cepit in extremis diebus; » os suum aperuit sapienter, & accommodatè, » & ordinem adhibuit linguæ suæ: angustæ se- » mitæ domus eius, cibum non sumpsit otiosa; » os suum aperiet sapienter, & legitimè, leges de » eleemosynis in lingua eius: surrexerunt filij » eius, & ditati laudauerunt eam; multæ filiæ ac- » quisiuerunt opes, & multæ comparauerunt po- » tentiam, tu verò antecellis, & superasti omnes. » Ne sit in te falsa species placendi, neque vana » pulchritudo mulieris; mulier enim pia benedi- » ctionem fert: ipsa verò timorem Domini lau- » det: Date ei de fructibus labiorum eius, & vir
Prou. 12. » eius in portis laudetur. Et iterum: mulier for- » tis corona viro suo.) ac rursus: (multæ mulieres » ædificauere domum.) Intellexistis quas laudes mulier pudica, & mariti sui amans à Domino Deo ferat, quare si vis fidelis esse Domino, eidemque placere, ne comas te, vt alienis viris placeas, neque meretriculæ capillum calamistratum, aut vestitum, aut calceos ad gestandum imiteris, vt eos qui istis irretiuntur, ad te pellicias; hæc enim tametsi non facias ad peccandum, sed tantummodo ad cultum, tamen ne hac quidem ratione & via futuras pœnas effugies, quæ alium coegisti, vt ad te appetendum alliceretur; neque cauisti, vt neque ipsa peccato succumberes, neque alij scandalo: quòd si etiam pecces teipsam dedendo, ipsa deliqueris, & animæ alterius rea fueris. Deinde cùm in vno quasi semel desperanter peccatum commiseris, ad alios rursus deflectes sine sensu doloris; sicut ait scriptura: Cùm venerit impius in profundum peccatorum, contemnit; insequitur verò eum dedecus, & probrum. Huiusmodi enim mulier deinceps crudeliter sauciata animas insipientium illaqueat. Audiamus igitur quomodo diuina scriptura eas, quæ ta- » les sunt, notat, cùm ait: (odi peius morte mu- » lierem, quæ est venatio, & sagena cordis, la- » quei verò manus eius.) & aliàs: (quale est moni- » le aureum in naribus suis, talis est pulchritu- » do mulieris malitiosæ.) & iterum. (sicut in li- » gno vermis, sic mulier malefica viros perdit.) » & rursus: (præstat habitare sub dio in angulo,
Prou. 21. » quàm cum muliere loquace, & pugnace.) Ne igitur vos, quæ Christianæ estis, tales imitemini. Si autem vis fidelis esse viro tuo, stude vt ei tantum placeas; in plateis verò caput tuũ obnube, obtegendo enim caput, aspectum curiosioribus occludes. Ne pingas faciem tuam, quam tibi Deus finxit, nihil enim in te est, quod ornatu indigeat, quandoquidem vniuersa quæ Deus fabricatus est, pulchra nimis; impudicus verò ornatus pulchræ formæ additus artificis gratiam contumeliosè dedecorat. incede ergo deiectis oculis deorsum, atque obtecta, vt mulieres decet.

Ne mulier cum viris lauet. *Cap. 9.*

Caue etiam in balneo indecoram cum viris lauationem, multa enim sunt dæmonis retia. Christiana fœmina ne cum viris lauet: etenim si se tegit, vt oculos alienorum virorum cum pudore vitet, quomodo huiusmodi mulier cum viris in balneas ingredietur? Si verò fuerit balneum muliebre, lauet modestè, verecundè, & moderatè; non autem superuacuè, neque nimis, neque sæpius, neque meridie: immò si fieri potest, neque quotidie: Sit verò constitutum tempus tempestiuæ lauationis hora decima; oportet enim te, quæ fidelis es, omnibus modis, ac semper multorum oculorum curiositatem vitare.

De muliere pugnace, & loquace.
Cap. 10.

Noli autem, quæ fidelis es, pugnax esse contra vllum, præsertim contra virum tuum, ne vir tuus si infidelis sit vel gentilis, scandalum passus tua caussa, in Deum sit blasphemus, & tu apud Deum illud væ sortita reperiaris: Væ enim, inquit, ei, per quem nomen meum blasphematur in gentibus. Si autem maritus tuus fidelis est, cogetur, vt qui scripturas sciat, dicere verbum, quod in sapientia Domini scriptum est, melius est habitare in solitudine, quàm cum loquace, & pugnace muliere. Vos igitur mulieres pudore, & lenitate religionem Dei, & in eum pietatem declarate ijs etiam omnibus, qui foris sunt, tum viris, tum fœminis, vt sic eos ad fidem traducatis, & excitetis. Quòd si vos sorores, & filiæ ac membra nostra breui admonitione hactenus erudiuimus, ipsæ etiam vt sapientes perseuerate sine probro vitæ; & studete disciplinas nosse, quibus ad regnum Domini nostri eidem placendo appropinquare, & in eo requiescere possitis.

DE EPISCOPIS, PRESBYTERIS, Et Diaconis.

Liber Secundus.

Quòd oporteat episcopum esse eruditum, & in sermone exercitatum. Cap. 1.

De episcopis verò ex Domino nostro audiuimus, oportere eum, qui pastor est, & Episcopus in ecclesijs totius parœciæ constitutus, alienū esse à crimine, & reprehensione, quem nulla humanæ iniustitiæ macula attigerit; non minorem natu quàm annorum quinquaginta, quòd ea ætas quodammodo iam iuueniles petulantias, & eorum, qui foris sunt, obtrectationes effugerit contra quorundam falsorum fratrum vituperationes, quas multis inferunt, dum ignorant quod Dominus in euãgelio dixit, qui loquitur verbum otiosum, reddet de eo rationem Domino in die iudicij: & rursus ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. Sit igitur eruditus, vsu sermonis exercitatus, ætate inclinante. Sin verò in parua quapiam parœcia ætate prouectus nō reperiatur, & sit aliquis, cum quo qui versati sunt, testimonium dederint, dignum esse qui fiat Episcopus, qui in adolescentia, mansuetè, & compositè viuendo, senilem ætatem planè ostēdat, si talium testimonio probatur, quod in pace fiat, esto Episcopus. Etenim Salomon annos natus xij. Rex Israel fuit: Item Iosias iustè regnauit, cùm esset viij. annorum: & Ioab septimum annum agens populum rexit. Quare etsi iuuenis est, sit tamen mitis, timens, ac tran-
Esa. 66. quillus; ait enim Dominus per Esaiam, (Do-
„ mine Deus, in quem aspiciam, nisi in humilē,
„ & quietum, & metuentem sermones meos?)
Matt. 5. ad eundem modum in euangelio, (Beati) in-
„ quit,) mites, quoniam ipsi possidebunt ter-
„ ram. Sit præterea etiam misericors, quia
Ibid. rursus dictum est; (Beati misericordes, quo-
„ niam ipsi misericordiam consequentur.)
Ad hæc, sit quoque pacis conciliator, quia
Ibid. rursum ait, (Beati pacifici, quoniam filij
„ Dei vocabuntur.) Sit illi recta conscientia:
sit omnis vitij, improbitatis, & iniustitiæ
Ibid. purus; quoniam rursus dictum est, (Beati
„ mundo corde, quoniam ipsi Deum vide-
„ bunt.)

Qualem esse oporteat Episcopum, & reliquos clericos. Cap. 2.

Sit igitur sobrius, pudicus, modestus, constans, sedatus, non vinolentus, non percussor, sed æquus; non pugnax, non auarus, non neophytus, ne superbia elatus in iudicium, & laqueum diaboli incidat: quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur. Talem verò esse oportet Episcopum, qui vnam vxorem duxerit, quę vni tantum nupsit: qui domui suæ rectè præfuerit. Sic enim probandus est, cùm in gradu Episcopi per ordinationem collocatur, an sit pudicus, fidelis, & modestus: an vxorem habeat pudicā, & fidelem, aut habuerit; an liberos piè educando, & monitis Domini erudiendo prouexerit: an eum metuant, & revereantur, eidemq; obediant domestici omnes. Etenim si ij quos habet secundum carnem suos, secum habet dissentientes, & repugnantes, quemadmodum quos habet extra domum factos suos, se ei subijcient, & obedientes præbebunt?

Quæ sint inquirenda in eligendo Episcopo. Cap. 3.

Excutiatur igitur, an in ijs, quæ ad vsum hominum, atque vitam pertinent, omni vitio vacet; Scriptum est enim, (inspicite, an sit „
macula, & vitium corporis in eo, qui eligitur „
ad sacerdotium.) ergo sit etiam non iracundus: „
ait enim sapientia, iracundia etiam prudentes perdit. Sit deinde misericors: non sumptuosus in parua: sit charitatis studiosus; ait enim Dominus: (In hoc cognoscent omnes quòd mei „
estis discipuli, si diligatis inuicem.) Sit promp- „
ptus ad impertiendum; beneuolus viduis, hospitalis, promptus ad ministrandum; facilis ad subeundas vexationes: nihil habeat, in quo erubescat, non ignoret, quis nam dignior sit subleuatione.

Quòd non sit tribuendum vnicuique viduæ, & aliquando anteponenda sit non vidua viduę; & quòd viduæ voraci, temulentæ, otiosæ, non sit largiendum. Cap. 4.

Etenim si qua vidua est, quæ facere possit, vt quantum satis est, ad vsus vitæ sibi suppetat, alia verò non vidua, sed tamen egens, aut propter ægritudinem, aut quia sint ei alendi filij,

filij, aut quia non potest infirmis manibus patrare victum, huic potius manum porrigat: Si quis verò in ijs, quæ ad victum pertinent, inopia premitur, quia edax, ebriosus, aut otio deditus sit, hic non est subsidio dignus, immò neque dignus ecclesia Dei; de hoc enim ait scriptura: (Piger, qui manum suam in sinum abdidit, non poterit eam inde ad os referre.) & rursus:) Otiosus manus suas complexus est, & carnes suas deuorauit: omnis enim ebriosus, & leno inopia laborabit, & lacero vestitu vtetur, qui se nimium dederit somno.) & aliàs: (Si in phialas, & pocula oculos tuos dederis, nudior pistillo ambulabis postea; verè enim ex otio nascitur fames.)

Prouerb. 19. Prouerb. 26. Eccles. 4. Prouerb. 23.

Quòd oportet Episcopum non esse acceptatorem personarum, & quòd esse debeat moderatus, & sobrius. Cap. 5.

NE sit autem Episcopus acceptator personarum, neq; plusquam par est, diuitem reuereatur, aut ei blandiatur: néue pauperem despiciat, aut opprimat; non enim (inquit Dominus Moysi) personam diuitis accipies: & pauperis non misereberis in iudicio, quoniā Domini est iudicium. & iterum, quod iustum est, iustè persequeris. Sit contentus commodo cibo, & potu, qui sufficiat, vt possit sobrius esse ad monendum imperitos. Ne sit multus in insumendo, ne voluptuarius, ne delicatus, ne deditus escis suauibus. Sit malorum tolerans, magna patientia in monēdo, multa didicerit; meditetur de libris Domini, & studeat eis, Sit multus in lectione, vt scripturas accuratè interpretetur; euangelium, vt prophetis & legi consonet: legem, & prophetas, vt euangelio: ait enim Dominus, (scrutamini scripturas, quia ipsæ sunt, quæ testimonium perhibent de me,) & iterum, de me enim scripsit Moyses. Ante omnia sit Episcopus bonus diuisor, qui legem, & Deuterosim distinguat, & demōstret quid sit lex fidelium, & quid vincula infidelium, ne quis sub vinculis ruat. habe igitur curam verbi Episcope, vt possis omnia secūdùm verbum interpretari; ac multa doctrina populum tuum copiosè nutrias, & illustratione legis illumines: (accendite enim vobis) ait Dominus, (lumen cognitionis, dum tempus est.)

Ioan. 5. Oseæ cap. 10.

Quòd debeat Episcopus non esse turpi lucro deditus, neque spondere pro alio, neque aduocatus esse. Cap. 6.

NE sit verò Episcopus turpiter quæstuosus, & præsertim in conspectu gentiliū, malitque ipse incommodo affici, quàm alterum afficere; ne sit circumuentor, ne raptor, ne defraudator, ne diuitiarum studiosus, ne oderit pauperes, ne sit maledicus, ne falsus testis, ne iracundus, ne contendendi cupidus, ne se negotijs vitæ implicet, ne pro alijs spondeat; ne caussas nummarias defendat, ne sit cupidus præsidendi, ne duplici animo, néue duplici lingua sit; ne delationem, aut maledicentiam auribus libenter excipiat; ne sit simulator, ne in agitandos dies festos Gentilium aliquid conferat; ne vanis fallacijs, & præstigijs vtatur; ne sit appetitionibus deditus; neque auarus, quòd sint hęc omnia inimica Deo, & amica Dæmonibus. Hæc eadem omnia Episcopus exemplo suo confirmans, laicis præcipiat, inducens eos ad imitandum mores suos: facite, enim ait, reuerentes filios Israel. Sit pręterea sapiens, modestè de se sentiens, studiosus monendi de disciplina, & præceptis Domini: Sit norma virtutis, sit ab omnibus studijs, & institutis prauis vitę huius, & ab vniuersis Gētilium cupiditatibus alienus: Sit attentus, perspicax ad cognoscendum improbos, & ab eis cauendum; omnium verò amicus; iustus, omnia diiudicans. Denique quæcunque in homi nibus pulchra sunt, hæc in se Episcopus habeat. Cùm enim extra omnē reprehensionem pastor erit, exemplo vitæ suæ suos discipulos ad facta sua, & actiones imitandas impellet; &, vt in quodam loco ait Propheta, erit sicut sacerdos, sic & populus. Dominus enim idemq; magister noster Iesus Christus Dei filius primùm cœpit facere, deinde docere, vt in quodā loco Lucas dicit; vnde ait: (Qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.) Vos enim episcopos oportet speculatores populi esse, quòd vos quoque speculatorem habeatis Christum. & vos igitur estote boni speculatores populi Dei, ait enim Dominus vnicuiq; nostrum per Ezechielem: (Fili hominis, speculatorē dedi te domui Israel, & audies ex ore meo sermonem, & custodies, & eum ex me nunciabis; ac cùm dixero peccatori, morte morieris, si non locutus fueris; vt abducas peccatorem à peccato suo, peccator ille in peccato suo morietur, & sanguinē eius ex manibus tuis requirā: Tu verò si explicaueris peccatori de via eius, vt auertatur, & ipse non fuerit auersus, in peccato suo peribit, & tu animam tuā liberasti.) Similiter & gladius belli. Si veniat, & statuat populus speculatorem ad præcauendum, & videns gladium venientem, non prænunciet, & ceperit animam, anima quidē, peccato suo capta est, sanguis verò ex manu speculatoris requiretur, quia non significauit tuba. Sin aūt significet buccina; & qui audierit non caueat, & venerit gladius, & tollat eū, sanguis eius super ipsum erit, quia non cauit audita buccina; qui autē cauit, animam suam liberauit; & speculator, quia significauit, vita viuet. gladius quidem est iudicium, tuba verò sacrum euangeliū: speculator autem Episcopus, qui præest iudicio, & ecclesiæ, quem oportet prædicando testari, & affirmare de iudicio. Si enim nō denunciatū, & testatum populo erit, peccatum ignorantium ascribetur vobis. Quo circa eos, qui extra disciplinam versantur, monete, & audacter ac liberè arguite; ignaros docete, scientes roborate, aberrantes in viam reducite.

Leuit. 15. Matt. 5. Ezech. 3.

reducite. Neque si eadem de eisdem dicta inculcemus, ac repetamus, error fuerit; credibile est enim aliquos sæpe audiendo pudore permotos, vel semel tandem aliquid boni facturos,& aliquid mali declinaturos. ait enim per
» Prophetam Deus: (testificare illis hęc, fortassis
» vocem tuā audient:)& rursus, (si forte audiāt,
» si forte cedit.)& Moyses ad populum; (si audi-
» tu audieris Dominum Deum,& feceris bonū,
» & rectū in oculis eius.)& iterum: (audi Israel,
» Dominus Deus tuus Dominus vnus est.) &
» Dominus in euangelio sæpe narratur dixisse,
» (qui habet aures audiēdi, audiat.)& sapiens Sa-
» lomon: (Audi) (inquit) (fili disciplinam patris
» tui,& ne abijcias leges matris tuæ.) & vsq; in hodiernum diem non audierunt; qui enim audisse videntur, audita neglexerunt; quippe qui vnum,& solum verum Deum reliquerunt, & in mortiferas, atque horrendas hæreses præcipitati sunt, de quibus postea dicemus.

Qualem oporteat esse eum, qui baptizatus est. Cap. 7.

Scitote verò charissimi, quòd qui in nomine Domini Iesu Christi baptizati sunt, non debent amplius peccare: vt enim mortui peccatum operari desierunt, sic Christo commortui non dant operam peccato. Itaque non credimus fratres, eum, qui lauacro vitæ lotus est, aliquid eorum facere, quæ homines sine lege flagitiosè facere solent. Qui verò post baptisma peccarit, nisi eum peccati pœniteat,& peccare desinat, ad gehennam damnabitur.

De eo, cui calumnia adhibetur. Cap. 8.

Quod si quis ab infidelibus per calumniā delatus sit, quòd non iam impurè, vt ipsi, viuat, sciat se beatum esse apud Deum, vt Do-
Matt. 5. » minus noster in euangelio ait, (Beati estis cùm
» exprobrauerint vobis,& vos persecuti fuerint,
» & dixerint aduersum vos omne malum ver-
» bum, mentientes propter me, gaudete, & exul
» tate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.) Si cui igitur conuicium propter mendaciū fiat, beatus erit: ait enim scriptura, vir reprobus non tentatur à Deo. Si quis verò alicuius maleficij conuictus sit, is quidem non sibi tantùm nocuit, sed contumeliam vniuerso corpori ecclesiæ,& doctrinæ intulit; quòd non faciamus, quæ pulchra & honesta esse prædicamus; quibus quidem exprobrabit Dominus illud euangelij; dicunt,& non faciunt. Quocirca tales, postquam verè conuicti fuerint, liberè, ac fidenter repellet Episcopus, nisi mores mutarint.

Quòd oporteat, vt sit Episcopus incorruptus. Cap. 9.

Debet enim Episcopus non solùm innocēs esse, offensionemque vitare, sed etiam nō esse personarum acceptator, eos qui delinquūt leni animo castigans. Qui si non benè conscius sibi sit, facilè is quidem in gratiā personæ turpi quopiam quæstu,& munere corruptus, parcet ei, qui scelus commisit, sinens eum manere « in ecclesia contra Domini sententiam, qui ait, « (iustè persequeris ius; non accipies personam, » in iudicio; non iustificabis impium, non acci- » pies munera super animas) munera enim ocu » los sapientium excæcant: & verba iustorum deprauant;& aliàs, auferte malum ex vobis ipsis.& Salomon in Prouerbijs, (Eijce,) inquit, » (ex concilio pestilentem,& egredietur cum eo » contentio.) »

Quòd Episcopus, qui temerè ei, qui deliquit, parcit, reus efficitur. Cap. 10.

Qui verò hæc non attenderit, pœnas debenti temerè ignoscet, vt Sauli euenit in Agag rege:& Eli in filiis, qui Dominum nō cognouerunt. huiusmodi autem Episcopus tum dignitatem suam, tum ecclesiam Dei, ecclesiā dico suæ parœciæ violarit. est itaq; hic iniquus Deo,& sanctis hominibus, vtpote auctor scandali multis nouis Christianis, ac catechumenis, insuper adolescentibus, tum maribus, tum fœminis; quem manet illud væ, & illa mola asinaria de collo pendens,& profundum illud in quo est, qui pęnas debet. Cùm enim eum, qui eis præest, talem esse sentient, propter iniquitatem iudicij neglecti, eueniet, vt secum ambigant,& eodem vti morbo cogantur cum eo perire, vt cum Hieroboam populus;& cum Core socij,& adiutores. Sin verò is, qui peccauit, Episcopum,& diaconos eius videat crimine liberos, tum etiam ouile mundum primum quidē non audebit ingredi per contemptum in ecclesiam, conscientia sua stimulatus; q si ea spreta, ingrediatur, aut continuò arguetur, & pœnas dabit, vt Ozan, cùm arcam tetigit, vt eam firmaret;& Achar, cùm furatus est, quod erat factū anathema;& Giezi, cùm nummos à Naaman accepit: aut à pastore monitus, ad pœnitentiā adducetur. Cùm enim singulos circumspexerit,& in nemine maculam repererit, nec apud Episcopum, nec apud populum, qui ille præest, tunc pudore affectus ac multis cum lacrymis pacificè egredietur dolore punctus, manebuntq; oues à contagione liberatæ; flebitq; ille delicta sua, & peccasse pœnitebit, atq; ita spem salutis habebit. Omnes verò oues cùm illius lachrymas viderint, admonitæ erunt, pœnitendo fieri, ne pereat peccator.

Quomodo oporteat episcopum iudicare eos, qui deliquerunt. Cap. 11.

Quo circa stude Episcope, vt mundus pti rusq; sis, locum tuū, dignitatemq; tuā actionibus declara, vtpote qui exemplar Dei apud homines repręsentas prælidendo omnibus hominibus, sacerdotibus, regibus, magistratibus, parētibus, filijs,& pariter cūctis subiectis. Ac

Ac sic quidem in ecclesia sede sermonem faciens, vt qui potestatem habeas iudicandi eos, qui peccarunt: quoniam vobis Episcopis dictum est. (Quodcunque ligaueritis super terram, erit ligatum & in cęlis; & quodcunque solueritis super terram, erit solutum & in cœlo.)

Quomodo oporteat tractare pœnitentes.
Cap. 12.

IVdica igitur Episcope potestate fretus, tanquam Deus, sed pœnitentes recipe; Deus enim misericordiæ est: obiurga delinquentes, mone non redeuntes ad Deum, stantes hortare, vt in studio virtutis perseuerent: pœnitentes admitte, quoniam Dominus Deus iureiurando promisit dare veniam erratis pœnitentium: ait enim apud Ezechielem: (Dixi eis; Viuo ego, dicit Dominus Adonai, Si voluero mortem peccatoris, ac non potius vt redeat impius à via sua praua, & viuat. Reuertite igitur ex itineribus vestris malis, & cur perit domus Israel?) hoc loco sermo Dei bonam spem habere fecit eos, qui deliquerunt, habere inquam spem salutis, si eos peccasse pœnituerit, ne aliquando tanquam desperantes, nequitiæ sedeant, sed potius concepta spe salutis ad Deum reuersi, ei peccata defleant, & ex animo pœnitentes eundem placarum, & beneuolum reddant, & in obliuionem peccatorum tanquam bonum patrem venire faciant.

Quòd oporteat cauere, ne experiamur peccata.
Cap. 13.

AT verò eos, qui à peccatis abhorrent, oportet in eo statu perseuerare, & non habere vsum, & experientiam peccatorum; ne dolore, tristitia, & fletu id petendam veniam opus sit eis. Quid enim scis homo, qui deliquisti, an diem in hac vita acturus scis, vt sit pœnitendi potestas? Incertum enim est vitæ huius extremum: & ei, qui in delicto mortuus est, nõ erit pœnitendi facultas. ait enim Dauid; (In inferno autem quis confitebitur tibi?) itaque opus est, præsto esse ad virtutes, vt non dolenter fere illud ingrediamur. Quocirca monet re scriptura diuina per sapientem Salomonem, cùm ait: (Præpara in exitum tuum opera tua, & para te in agrum,) ne quid honestæ actionis nobis deficiat, sicut oleum beneficentiæ quinque euangelij virginibus propter fatuitatem defecit; quæ propter extinctas lucernas cognitionis Dei ab sponso eiectæ sunt. Quare extra periculum est, quicunque vitæ suæ parcit, quique alienus à peccatis manet, vt superiora recte facta sibi conseruet. Tu ergo Episcope sic iudica, vt Deus. Domini enim est iudicium. Itaque primùm potestate fretus, reum condemna; deinde cum misericordia, ac commiseratione, & susceptione allice, promissa ei salute, si mores mutet, & peccatorum pœniteat; pœnitentem verò castigando recipe, memor Domini, cùm dixit, gaudium esse in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente.

De ijs, qui dicunt, non debere recipi pœnitentem, & quòd iustus licet cum iniusto versetur & viuat, non tamen cum eo perit.
Cap. 14.

SIN verò pœnitentem non receperis, obijcis eum insidiatoribus, oblitus quod Dauid ait: (Ne tradas bestiis animam confitentem tibi.) Hinc Hieremias vt ad pœnitentiam incitaret; (Au,) inquit, (qui cadit, non resurgit? aut qui deflectit, non reuertitur? quid? quod deflexit populus meus impudenti deflexione, & in electione sua obfirmati sunt: reuertite filij, qui defecistis, & ego comminutiones vestras sanabo.) Hier. 8. Hier. 3. Recipe ergo pœnitentem nihil addubitans; neque obstent tibi, aut ab hoc officio retardent, qui inhumanè aiunt, non oportere talium conuictu contaminari, neq; communem cum eis habere sermonem: huiusmodi enim consilia hominum sunt, & Deum, & Dei prouidentiam ignorantium, quin potius iudicum ratione carentium, & bestiarum immanium: non enim intelligunt, non esse vitandam communitatem sermonis cũ delinquentibus, sed actionis; iustitia enim iusti super eũ erit, & delictũ iniqui super ipsum erit. & iterum, terra si peccauerit mihi, vt iniuriam faciat, extendam manum meam, & conteram super eam firmamentum panis, & mittam in eam famem, & delebo ex ea hominem, & iumentum; & si fuerint tres viri in medio eius, Noe, Iob, & Daniel, ipsi in iustitia sua cõseruabunt animas suas, ait adonai Dominus. Manifestissimè declarauit scriptura, iustum conuictu iniusti vitentem non perire cum eo; in hoc autem sęculo iusti cum iniustis communitate vitæ non sanctitatis congregantur: in qua re illi quidem non delinquunt, immò patrem suum, qui in cœlis est, imitantur, qui solem suum oriri facit super iustos, & iniustos; & pluuiam suam pluit super bonos, & malos: neque indè iustus periculum vllum incurret, in stadio enim victores sunt, & victi; in corona verò, illi tantùm, qui fortiter depugnarunt; nemo autẽ coronatur, nisi legitimè certauerit, vnusquisque enim de seipso confitebitur; neque iustum cum iniusto Deus perdet, siquidem apud eum, quod culpa vacat, non vindicatur. Neque enim Noem demersit; neque Lot incendit, neque Rhaab cum Hiericuntinis interfecit. Et si vultis cognoscere, quæ nostro tempore contigerunt, nobiscùm erat Iudas, cùm sortem ministerij accepit, quam & nos accepimus. item Simon magus sigillum in Domino accepit, verùm vterque eorum prauus extitit; & ille quidem laqueo se suspendit, hic verò cùm præter naturam volaret, graui casu fractus est. Prætera in arca fuerunt Noe, & filij eius, sed solus Cham extitit nequam, qui in filio supplicium tulit.

tulit.quòd si neque patres pro filijs pœnas soluunt,neque filij pro patribus,liquet, neq; vxores pro maritis, neque famulos pro dominis, neque propinquos, cognatosque pro propinquis,& cognatis,neque amicos pro amicis, neque iustos pro iniustis soluere; quin potius ab vnoquoque rationem actionis suæ reposcédam esse. Neque enim Noe pœnas pro mundo dependit, neque Lot pro Sodomitis incendio conflagrauit; neque Rhaab pro Hiericuntinis iugulata est,neque Israël pro Ægyptijs,neq; habitare iustos vnà cum iniquis crimen est, sed idem sentire. Non igitur attendédum est quod isti dicunt homines ad cædem prompti, inhumani,criminatores,& per speciẽ sic excusandi interfectores, alter enim pro altero non moritur,immò suorum quisque delictorum catenis constringitur: & ecce homo, & opus eius ante faciem eius. Prou. 5.

Oportet autem vos ijs opitulari, qui sunt in ægritudine,in periculo,& in errore; & quoad fieri possit,monitis eos sanare, & à morte liberare:non enim medico opus habent, qui benè habent, sed qui malè; quandoquidem non est voluntas coram patre,vt pereat vnus ex pusillis: non enim perpendere oportet, quæ sit durorum hominum voluntas, sed quæ Dei patris auctoris omnium per Christum Dominũ nostrum,cui gloria in sæcula sæculorum.

Nec enim æquum est,Episcope, cùm sis caput, vt caudam attendas, laicum dico seditiosum, idque in alterius perniciem, sed Deum tantùm: Siquidem te oportet ijs præesse, qui tibi subiecti sunt, non autem ipsos tibi; nam neque filius Dominus patris est, secundùm rationem ortus, neque seruus Domini secũdùm rationem potestatis; neq; discipulus magistri, neque miles Regis; neque vtique laicus Episcopi;de eo enim,quòd non censent,oportere, accedendo ad iniquos, simul cum doctrina verbi Dei coinquinari, eorumque peccata participare, Propheta Ezechiel præcidens hác improborum suspicionem, (quid,) inquit, (vos dicitis ipsis. parabolam hanc in terra Israël,patres comederunt immaturam vuam, & dentes filiorum stuporem contraxerunt? viuo ego dicit Adonai Dominus,si adhuc erit in vobis parabola ista, quæ hactenus erat in Israël, quia omnes animæ meæ sunt, sicut anima patris, sic & anima filij mea est: Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Homo verò, qui erit iustus faciens iudicium & iustitiam, ac deinceps recensens reliquas virtutes, obsignat sententiam dicens, hic talis iustus erit, vita viuet,dicit Adonai Dominus. & si genuerit filium pestilentem,effundentem sanguinem, & via patris sui iusti non incessit,deinde subiungens quæ sequuntur,ad extremum subijcit,vita non viuet: hæc omnia peccata commisit, morte morietur, sanguis eius super eum erit; & dicetur, quòd non cepit filius iniustitiam patris sui,aut iustitiam eius, iustitiam & misericordiam operatus. & dices eis, anima quæ Ezech. 18 peccauerit, ipsa morietur; filius non capiet iniustitiam patris,& pater non capiet iniustitiam filij: iustitia iusti super ipsum erit, & iniquitas iniqui super ipsum erit. & paulò post, si auertat se iustus à iustitia sua, & faciat iniustitiam, omnes iustitiæ eius secundùm iniquitates,quas fecit, tradentur obliuioni; in iniustitia sua,quam fecit,& in peccato suo,quod peccauerit,morietur. Et paulò post subiungit: si reuersus fuerit iniquus à delicto suo,quod fecit,& fecerit iudicium & iustitiam,hic animam suam seruauit;& si auerterit se ab omnibus impietatibus suis,quas patrauit,vita viuet, & nõ morietur,& deinceps,vnumquenque, inquit, vestrum secundùm vias vestras iudicabo, domus Israël,dicit Adonai Dominus.) Ibidem.

Quòd oportet Episcopum nunquam negligere peccata, neque promptum esse ad puniendum. Cap. 15.

Videte filij nobis charissimi, quemadmodum misericors cum iustitia Dominus Deus noster, bonus, & singulari in homines charitate, reo criminis, ac malefico non dat impunitatem; redeunteni in viam rectam recipit,eique vitam tribuit, non relinquens suspicionis locum ijs, qui durè, & inclementer iudicare volunt,& peccantes penitus repellere, & nolunt communicare cum ipsis sermones exhortatorios,qui possint ad pœnitentiam reuocare: contra quorum sententiam Dominus per Esaiam Episcopis ait, (hortamini populũ meum,loquimini ad cor Hierusalem.) Esa. 40.

Oportet igitur vos,qui hæc auditis, eos qui deliquerunt, hortari, & ad pœnitentiam impellere,ac bona spe esse facere, neque suspicari debeatis,quasi participes eorum,quæ ipsi cõmiserunt, efficiamini, quòd eos diligatis. recipite ergo libenter ac læti pœnitentes; & iudicate cum misericordia, ac miseratione peccantes.Etenim si ingredientem iuxta fluuium, & iam prolapsurum contis quibusdam impellendo,in amnem protruseris, cùm potius manum porrigere debuisses, fratrem tuum prófectò occideris, cuimagis dextram dare labanti oportuisset,ne omnino periret.Sic inquam, vt dixi,recipite,vt & populus moneatur; & is, qui peccauit, non prorsus intereat. Oportet autem Episcope, non negligere populi delicta,neque quos peccasse pœnitet auertere; ne tanquam rudis, & inexercitatus gregem ouiũ Christi perdas, & mactes, & nomen eius nouum, quod populo eius impositum est, dedecores, quod tibi postea exprobrandum sit, vt illis olim pastoribus, de quibus aiebat Dominus apud Hieremiam,(Multi pastores vineam meam vastauerunt: fœdarunt hæreditatem meam.) & aliàs, (Ira mea concitata est in pastores,& agnis irascar.) & aliàs, (Vos sacerdotes,qui infamiam infertis nomini meo. Hier. 12.

De pœnitentia, & quis modus eius, & quomodo perficitur. Cap. 16.

CVm verò deliquisse videris, iube eijci foras, acerbè ferens, de quo eiecto doleant item Diaconi, qui eum obseruent, & extra Ecclesiam contineant, ijdemque in Ecclesiam postea ingressi, pro eo te rogent: etenim Saluator noster pro ijs, qui peccauerant, patrem precabatur, vt est in Euangelio scriptum: (Pater, inquit, ignosce illis, non enim sciunt quid faciunt.) Postea iubebis ingredi, & facta examinatione, an pœniteat, sitque dignus qui in Ecclesiam ex toto admittatur: castiga illum ieiunijs duarum, aut trium, aut quinque, aut septem hebdomadarum, vt delicti genus, & ratio popolcerit; atque ita dimitte eum, ea locutus quæ eum, qui de peccato commisso aliû admonendi causa increpat, docere, & monere conuenit, vt apud se maneat Deum deprecans vt sit sibi propitius, ac beneuolus, illudque dicat: (Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? quoniam à te est propitiatio.) tale enim quid innuit, quod in Genesi dictum est Caino, peccasti, quiesce; id est, ne pergas peccare. Quòd enim eum qui deliquit, pudere delicti sui oporteat, satis docet quod in scriptura dictum est Moysi; Cùm Moyses precabatur Deum, vt peccatum sorori condonaret, ait enim Deus illi: (Si pater in faciem eius expuisset, an non erubuisset? Septem diebus extra castra amoueatur, & postea ingredietur.) Sic igitur uos facere oportet, eos scilicet, qui se pœnitere aiunt peccasse, eijcere ex Ecclesia, tempore proportione peccatorum definito: postea verò recipere pœnitentes, tanquam patres filios.

Luc. 23. Psal. 30.

Quòd oportet Episcopum carere reprehensione, tanquam formam eorum quibus præest. Cap. 17.

SI verò Episcopus ipse offensionem alijs cõcitarit, quomodo aggredietur ad inquirendum iniuriam alterius, aut ad increpandum aliquem, si aut ipse aut Diaconi, propter personarum acceptionem, aut munera accepta non sunt sibi bene conscij? Cùm enim petit magistratus, & cùm iudex accipit, & non deducitur iudicium ad finem, cùm iudices sunt participes furum, & caussas viduarum non attendunt; non poterunt ii, qui sunt sub Episcopi potestate, esse ei auxilio, si eos scilicet punire voluerit. dicent enim ei quod est in Euangelio scriptum: (Quid vides festucam in oculo fratris tui, trabem verò in oculo tuo non considetas? Sit ergo Episcopo vnà cum Diaconis suis metus, ne quid tale audiat, id est, ne præbeat occasionem. Qui enim peccat, cùm viderit aliquem facientem similia atque ipse facit, extruetur ad faciendum eadem; deinde qui prauus est per vnum occasionem nactus, in alijs operatur; quod Deus auertat: ita fiet vt grex deprauetur; & quò maior est numerus peccantium, eò fit vitium maius. Peccatum nanque quod non arguitur, deterius fit, & ad alios manat. Siquidem parum fermenti totam massam corrumpit, & vnus fur in totam nationem diffundit execrationem; & muscæ mortuæ putrescere faciunt vnguentum suaue; item cùm Rex iniquo sermoni aures præbet, omnes ministri eius existunt iniqui; Sic quoque ouis scabiosa in alias oues transfundit scabiem, nisi separetur à sanis; & homo peste laborans, multis est cauendus; canis etiam rabiosus quicquid attigerit, in eo periculum affert. Si igitur hominem flagitiosum ab Ecclesia non remouearnus, facimus domum Dei speluncam latronum. Oportet enim in delicto alterius non conniuere silendo, sed potius arguere, monere, castigare, ieiuniis stringere, vt alijs metum & reuerentiam iniiciat. Scriptum nanque est: (Facite filios Israël reuerētes.) Debet quippe Episcopus monendo prohibere peccata, fieri scopus iustitiæ, præco bonorum cœlestium quæ sunt præparata, & iræ in iudicio futuræ denunciator; ne contempta Ecclesia, quæ satu Dei orta est, audiat propter incuriam & negligentiam, quod apud Oseam dictum est: (Cur in pietatem silentio dissimulastis, & fructum eius collegistis?

Matt. 7.

Quòd oportet Episcopum curare, vt non peccet populus: quia ipse est speculator. Cap. 18.

OMnium ergo Episcopus curam habeat, & eorum qui non peccarunt, ut nõ peccent; & eorum qui in peccatis sunt, vt peccasse pœniteat. ait enim Dominus: Videte ne contemnatis vnum ex pusillis istis. Item pœnitentibus condonare oportet peccata, statim enim vt aliquis ex iis qui deliquerunt dixit ex animo, Peccaui Domino; respondet Spiritus S. & Dominus remisit tibi peccatum; confide, non morieris. Agnosce igitur Episcope dignitatem tuam, quòd sicut potestas ligandi tibi obtigit, ita quoque potestatem soluendi habes. Nosce teipsum, & sic te in vita gere, vt tuo loco dignum est; quippe qui scias maiorem à te reposcendam esse rationem; cui enim plus commēdauerunt, plus ab eo exigent. Siquidem nemo hominum à peccato vacuus est, præter eum qui propter nos factus est homo; cùm scriptū sit: (Nullus purus à sorde, tametsi vnius diei sit vita eius.) Idcircò quæ vita veterum iustorum, & Patriarcharum, & qui eorum actus proditum literis est, non quidem vt cùm ea legimus exprobremus, sed vt nos potiùs peccatorum nostrorum pœniteat, bonoque animo & spe simus, adepturos nos veniam; illorum enim maculæ & labes, nostra tutela & monitio sunt. Quippe nobis etiam commissa peccata condonabuntur, si nos eorum pœnituerit; siquidem scriptum est: (Quis gloriabitur mūdum se habere cor?) aut quis liberè, & audacter affirmabit, purum se esse à peccato? nemo

igitur

igitur est peccati expers. Tu ergo enitere pro viribus, vt nihil in te sit quod reprehendatur, & fac sis de omnibus solicitus, ne cui eorum sis scandalo & offensioni vnde pereat: laicus enim de se tantùm solicitus est, tu verò de omnibus, vt grauius onus sustinens. Scriptum nanque est: (Et dixit Dominus Moysi, Tu & Aaron suscipietis peccata sacerdotij.) quo circa curam omnium suscipe, tanquam rationem de pluribus reddituros: ac sanos quidem conserua, lapsos verò mone, & qui in ieiunio premens, leua in remissione; & eum qui luxit recipe, cuncta ecclesia pro eo deprecante; & manu imposita, sine eum in ecclesia esse; somniculosos & remissos converte, robora, hortare, adhibe curationem, gnarus, quanta sit tibi, si hæc feceris, merces proposita: contrà verò quantum periculi, si neglexeris.

Ezech. 34 Ait enim Ezechiel pastoribus, qui populum negligunt: (Væ pastoribus Israël, qui pascebant seipsos. Pastores non oues pascunt, sed seipsos; lac deuoratis, & lana vestimini; quod validum est, mactatis, oues non pascitis; quod in eis erat vexatum, non roborastis; quod ægrotum, non curastis; quod confractum, non alligastis; quod foras exclusum, non reduxistis; quod periit, non requisistis: & imperiosè castigastis cum ludibrio; & dispersæ sunt oues, quia non erat pastor, & factæ sunt in deuorationem omnibus bestijs terræ. & rursus: Non requisiuerunt, inquit, pastores oues meas, & pascebant pastores seipsos, & oues meas non pascebant. & paulò pòst: Ecce ego ad pastores, & requiram ego oues meas ex manu eorum; & faciam vt desinant pascere oues meas, & non pascent amplius pastores seipsos, & eripiam oues meas è manu eorum; & non erunt ipsis in deuorationem. & subiungit dicens populo: Ecce ego iudicabo inter ouem & ouem, & inter arietem & arietem; parum ne erat vobis quòd bonis pascuis pascebamini, & reliquias eorum pedibus vestris conculcabatis, & oues meæ calcata pedibus vestris comedebant. & subiungit paulò pòst: Et cognoscetis quòd ego Dominus, & vos oues pascui mei, homines mei estis, & ego Deus vester, dicit Adonai Dominus.)

Quòd pastor, qui se negligenter gerit, cum ouibus pœnas soluit; & ouis, quæ non paret pastori, punitur.
Cap. 19.

AVdite Episcopi, & audite laici quod Dominus ait: (Iudicabo inter arietem & arietem, & inter ouem & ouem. (& pastoribus dicit Dominus:) Iudicabimini propter imperitiam vestram, & propter interitum ouium; id est, iudicabo Episcopum cum Episcopo comparans; indicabo item laicum cum laico, & magistratum cum magistratu conferens. sunt enim hi oues rationis participes, item arietes; non autem rationis expertes; ne laicus dicat: Ego ouis sum, & non pastor, & nullam mei rationem habui; pastor viderit, ipse solus pœnas pro me dabit. Vt enim cùm ouis non sequitur bonum pastorem, lupis exposita est ad intereundum, sic rursus cùm ouis malum pastorem sequitur, certus est ouis interitus à malo pastore, qui eam deuorabit. Quare fugiendi sunt pastores interfectores.

Quomodo oporteat subditos obedire Episcopis suis, & Episcopos diligenti & varia vti prouidentia erga laicos.
Cap. 20.

AT verò bonum pastorum laicus honoret, diligat, metuat vt patrem, vt dominum, vt herum, vt Dei pontificem, vt magistrum pietatis: qui enim audit eum, Christum audit; & qui ei non obtemperat, non obtemperat Christo; & qui Christum non recipit, non recipit patrem eius. (Qui enim vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit; & qui me spernit, eum qui misit me spernit.) Similiter Episcopus tanquam filios diligat laicos, prosequens eos studio charitatis, & fouens tanquam oua ad acquirendum pullos, aut tanquam pullos sinu eos complectens, ad acquirendum gallinas: omnes monens, omnes increpans acerbè quicunque increpatione acerba indigent, sed non feriens; premens, vt reuereantur, non vt euertantur; monens, vt conuertat; increpans, vt corrigat, & in viam rectam reducat; quod forte est custodiens, id est, quod firmum est in tuto seruans; populum pacificè pascens; quod vexatum est firmans, hoc est, eum qui tentatur & quatefit, admonitione firmum, solidumque efficiens; quod ægrotum est curans; id est, eum qui ex fide ægrotat ambigendo, huic curationem adhibens docendo; item quod contritum est alligans, id est, errantem aut quassatum aut peccatis confractum, ita vt in via claudicet, monitione hortatoria vinciens, & ex delictis deonerans, ac bona spe esse iubens; sicque valentem in Ecclesiam restitue, atque ad gregem ouium reduc: Quod eiectum est converte, id est, eum qui in peccatis fuit, & vt obiurgaretur ex Ec-

ex Ecclesia eiectus est, ne sinas foris permanere; quin potiùs recollige eum ac conuerte, vt sic in ouile restituas, id est, in populum Ecclesiæ macula carentis: Quod perijt require, id est, eum qui propter multitudinem peccatorum suorum salutem desperat, ne sinas penitus interire: & qui valde refrigescit, & desidia ac languore torpet ac sopitus est, & propter huiusmodi grauem somnum vitæ suæ oblitus procul à grege discessit, ita vt in lupos, à quibus deuoraretur, incideret, hunc tu quære, ac monendo conuerte, & ad sobrietatem hortare, spemque inijce: neque sinas, vt dicat desperanter, quod à quibusdam dictum est. Impietates nostræ in nobis, & nos in ipsis liquescimus, & quomodo viuemus? itaque si fieri potest delictum alterius sibi Episcopus tanquam proprium vendicet, atque ei qui deliquit, dicat, te modò fac conuertas, & ego mortem pro te suscipiam, vt pro nobis Dominus mortem suscepit: (Bonus quippe pastor animam suam ponit pro ouibus, mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem,) id est, Diabolum, (& dimittit oues, ac fugit, & lupus rapit eas. Scire igitur oportet, quòd Deus, qui misericors est, pœnitentiam ijs, qui peccarunt, iureiurando promisit, qui verò peccauit, & promissum istud Dei de pœnitentia magnamque eius patientiam, ac malorum tolerantiam ignorat, ac etiam sanctas Scripturas nescit, quæ hanc pœnitentiam prædicant, quippe qui ex te Episcope non didicerit, hic quidem propter ignorantiam perit, tu verò vtpote amans rector, & studiosus pastor require, recensens gregem; exquire quod deest ad exemplum Domini Dei, eiusdemque patris nostri, qui filium suum bonum pastorem, ac Saluatorem, & magistrum nostrum IESVM CHRISTVM misit, & ei iussit relinquere nonaginta nouem oues in montibus, & ire vt requireret eam, quæ errarat, & repertam vt humeris imponeret, & ad gregem reportaret gaudens reperta oue amissa. Sic igitur tu Episcope esto obediens, vt ouem, quæ amissa est, exquiras; quæ errauit, corrigas; quæ abscessit, reuoces; potestatem enim habes reuocandi, & dimittendi fractos cum venia. per te enim dicit Saluator paralytico in peccatis, remittuntur tibi peccata tua: & illud, fides tua te saluam fecit, vade in pace.

Ioan. cap. 10.

Pax verò, & tranquillus portus est Ecclesia Christi, in quam peccatores absoluendo restitue sanos, & a macula liberos, cum bona spe, cum studio, & labore bonorum operum, vt expertus & condolens medicus medere errantibus; neque enim opus est medico valentibus, sed malè habentibus: venit enim Filius hominis ad quærendum, & seruandum quod errarat. Medice ergo Ecclesiæ Domini, adhibe medicinam cuique ægrotantium conuenientem: omnibus modis cura, sana, factos sanos redde Ecclesiæ, pasce gregem non per vim, neque imperiosè cum ludibrio, & despectu, quasi dominatum teneas, sed tāquam bonus pastor in sinum ac complexum agnos congrega, & oues grauidas hortare.

Quòd periculum sit iudicium pronunciare altera parte tantum audita, & supplicium decernere contra eum, qui nondum conuictus est.

Cap. 21.

ATQVE etiam sis tractabilis, bonus, lenis, sine dolo, non mendax, non durus, non contumax, non seueritate nimia, non arrogans, non inhumanus, non superbus, non assentator, non timidus, non versipellis, ac duplici mente; non illudens populis tuæ fidei, ac potestati commissis, neque Dei leges ac præcepta, & quæ ad pœnitentiam pertinent, eis celans, non facilis ad exturbandum, eijciendumque ex Ecclesia, sed in re certa nitens, non temerè pastor petulans, non testimonium aduersus vllum sumens, nisi quod dictum sit à duobus, aut tribus fidelibus testibus, quorum mores iamdiu probati sint, & qui neque inimicitia, neque inuidia moueantur: Multi enim sunt, qui aliorum malis delectantur homines lingua præcipiti, & triplici perforata, habentes odium in fratres, quorum studium est dispergere oues Christi: Quorum sermones si temerè & inconsideratè velis admittere, gregem dissiparis, lupisque eum ad deuorandum tradideris, id est, dæmonibus & improbis hominibus, immò verò non hominibus, sed potius feris similitudinem hominum indutis, Ethnicis, Iudæis, & Atheis hæreticis: siquidem continuò vt aliquis ex Ecclesia eiectus est, accedunt ad eum truculenti lupi, & perinde ac si agnus esset, ita illum prædam esse putant ad vorandum, illius interitum quæstui habentes. Etenim eorum pater Diabolus homicida est; & qui iniustè per imprudentiam tuam eiectus est, & tristitia oppressus ac pusillo animo effectus, aut ad Gentiles aberrabit, aut hæresibus implicabitur, & penitus ab Ecclesia, & ab spe in Deo posita abalienabitur, atque ab impietate constringetur: fiesque de illius interitu reus: neque enim æquum est, promptum esse ad eijciendum eum, qui deliquit, tardum verò ad recipiendum,

piendum eum, qui à peccato se auertit: præproperum ad amputandum, crudelem autem ad medendum dolenti: de talibus vero ait scriptura, (pedes eorum ad malum
Prou. 1. currunt, & celeres sunt ad effundendum sanguinem: calamitas, & afflictio in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt: Non est timor Dei ante oculos eorum.) Via quidem pacis est Dominus noster Iesus Christus, qui docuit nos dicens, remittite, & remittetur vobis, date, & dabitur vobis: est, date veniam erratis aliorum, & remittentur vobis peccata. Sicut nos erudiuit, vt in precatione diceremus, (dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Si igitur ijs, qui peccauerunt, non ignoscitis, quomodo vestrorum peccatorum veniam impetrabitis? an non contra potius vosipsos ligatis, qui dicitis remisisse, cùm non remiseritis? an non vestro ori repugnabitis, si dicatis, remisisse, quæ non remisistis? Scitote enim quòd qui eum, qui iniuriam non fecit, eijcit, aut qui se conuertit, non recipit, fratrem suum occidit, & sanguinem eius fundit, sicut Cain sanguinem fratris sui fudit; cuius sanguis, qui ad Deum clamat, requiretur. iustus enim à quopiam iniustè occisus, apud Deum erit in requie sempiterna. similiter eueniet ei, qui ab Episcopo sine caussa fuerit excommunicatus. Qui tanquam pestiferum eijcit eum, qui est extra culpam, is quidem sæuior est interfectore, quòd neque in Dei misericordiam intuetur, neque bonitatis Dei erga pœnitentes memor est, neq; in eos aspicit tanquam in scopum, qui multorum peccatorum veniam pœnitendo impetrarunt: idcircò violentior est ipso homicida, qui corpus perimit, is, qui innocentem ex Ecclesia eijcit. Similiter qui non recipit pœnitentes, oues Christi dissipat factus aduersarius eius. vt enim iustus est Deus in iudicandis peccatoribus, sic est misericors in recipiendis conuersis: Misericordiam
Psal. 100. enim & iudicium cecinit ei Dauid ille Deo charus.

Quòd magnum pœnitentiæ exemplum propositum est in Dauid, in Niniuitis, in Ezechia, & in filio eius Manasse. Cap. 22.

Oportet autem Episcope, habere ante oculos præterita, & eis peritè vti ad eos monêdos, quos vel stringere vel cõsolari opus sit; atque etiam æquum est, vt iudicando, voluntatem diuinam sequaris; & vt Deus delinquêtes, aut se conuertentes iudicat, simili ratione ipse iudices. Cùm Dominus per Nathan peccatum exprobrasset, ac Dauid pœnitere se diceret, an non statim à morte eum liberat, con fide, inquiens, non morieris? Ionam, quia Niniuitis prædicare noluerat, cũ mare, & cetus iussu Dei absorbuissent, deprecantẽ in ventre ceti à morte eripuit. Ezechiam paulisper elatum ueniam cum lachrymis orantem à crimine absoluit. Aduertite Episcopi exemplum ad hæc accommodatum, scriptum est in quarto de Regibus libro, & in secundo Paralipomenon, id est prætermissorũ in libro dierũ sic: Mortuus est Ezechias, & successit in regno filius eius Manasses duodecimum annum natus, regnauitque Reg. 4. ca. 21.
Hierosolymis annis quinquagintaquinq; cuius mater vocabatur Haphsiba: fecit malum Par. 2. ca. 33.
coram Domino, & non auertit se ab execrationibus gentium, quas deleuit Dominus à facie Israël: & conuersus ædificauit excelsa quæ Ezechias pater eius demolitus fuerat; & posuit columnas Baal, & erexit altare Baal, & fecit lucos, sicut fecerat Achab Rex Israël: & fecit altare in domo Domini, in quo dixit Dominus ad Dauid, & ad Salomonem filium eius, dicẽs, quia in ipso ponam nomen meũ: & erexit Manasses altaria, & in eis seruiuit Baal, & dixit, erit nomen meum in sæculum: & ædificauit altaria in duobus atrijs domus Domini militiæ cœli, & ipse traduxit filios suos per in ignẽ valle Ben-ennon, & augurabatur, & veneficijs vtebatur, & fecit ventriloquos, & incantatores, & cognitores, & therapim, & multiplicauit maleficia in oculis Domini, vt irritaret eum, & posuit conflatile, & sculptile luci imaginem, quam posuit in domo Domini, in qua elegit Dominus, vt poneret nomen suum ibi in Hierusalem ciuitate sancta in sæculum, & dixit, & non addam, vt moueam pedem meum à terra Israel, quam dedi patribus eorum, si tamen seruauerint omnia, quæ præcepi eis secundum omne mandatum, quod mandauit Moyses seruus meus, & non audierunt, & decepit eos Manasses, vt facerent malum corã Domino supra gentes, quas eiecit Dominus à facie filiorum Israel: & locutus est Dominus ad Manassem, & populum eius per Prophetas dicẽs, pro his abominationibus scelestis, quæcunque fecit Manasses Rex Iuda ex omnibus, quæ fecit Amorrhæus coram eo, & quia peccare fecit Iudam in idolis eius, hæc dicit Dominus Deus Israël, Ecce ego infero mala in Hierusalem, & Iudam, vt ambæ aures cuiuslĩ; audientis ea sonent; & extendam in Hierusalem mensuram Samariæ, & põdus domus Achab, & delebo Hierusalem sicut deletur tabula buxea, & inuertam in faciem eius, & restituam reliquias hæreditatis meæ, & tradam eos in manus inimicorum suorum, & erunt in direptionem, & in pastum omnibus inimicis suis pro ijs malis, quæcunque fecerunt in oculis meis, & irritauerunt me, ex quo die eduxi patres eorum ex terra Ægypti vsque ad hunc diem. Atque etiam sangui-

nem plurimum innoxium effudit Manasses, donec impleuit Hierusalem os super os. Sed propter peccata eorum, quæ peccare fecit Iudam, vt faceret malum coram oculis Domini, etiam adduxit Dominus in eum Principes exercituum Regis Assur: & ceperunt Manassem in ædibus, & ligauerunt eum compedibus æreis, & duxerunt eum Babylonem; & erat ligatus, & ferro vinctus totus in domo carceris, & dabatur ei panis ex furfuribus paruo pondere, & parua mensura aquæ cum aceto, vt viueret: eratque in angustias adductus, & vehementer dolens, & vt violenter afflictus est: Quæsiuit faciem Domini Dei sui, & humiliatus est valde à facie Dei patrum suorum, & deprecatus Dominum Deum, dicens: Domine omnipotens Deus patrum nostrorum Abraham, Isaac, & Iacob, & seminis eorum iusti, qui fecisti cœlum, & terram cum vniuerso ornatu eorum, qui ligasti mare sermone iussionis tuæ, qui clausisti abyssum, & sigillum pertimescendi, & gloriosi nominis tui apposuisti ei, quem omnia pauent, & tremunt à facie potentiæ tuæ, quia non potest ferri magnificentia gloriæ tuæ: & est intolerabilis ira comminationis tuæ in peccatores, immensa verò, & quæ inuestigari non potest, misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es Dominus altissimus, benignus, longanimis, multæ misericordię, & pœnitens in afflictionibus hominum, quoniam tu Deus secundùm benignitatem bonitatis tuæ promisisti remissionem pœnitentiæ iis, qui peccauerunt: & secundùm multitudinem miserationum tuarum, decreuisti pœnitentiam peccatoribus in salutem. Tu igitur Domine Deus iustorum, non posuisti pœnitentiam iustis Abrahę, Isaac, & Iacob, qui non peccauerunt tibi, sed posuisti pœnitentiam mihi peccatori, quia peccaui supra numerum arenę maris; multiplicatæ sunt nequitiæ meæ Domine, & non sum dignus intueri, & aspicere in altitudinem cœli præ multitudine iniquitatum mearum, incuruans multis vinculis ferreis, quoniam irritaui iram tuam, & feci malum coram te positis abominandis idolis, & multiplicatis offensionibus; & nunc flecto genu cordis deprecans benignitatem tuã; peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas ego cognosco; Sed peto deprecans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & ne perdas me cum meis iniquitatibus, neque in sæculum iratus, serues mala mihi, neque condemnes me in profundissimis terræ, quoniam tu es Deus, Deus pœnitentium: & in me ostendes bonitatem tuam, quia me indignum seruabis secundùm misericordiam tuam, & laudabo te semper cunctis diebus vitę meæ, quoniam te laudat omnis virtus

(Oratio Manassis scripta in sermonibus Hozai, siue videntium. 2.Para.c. 33.)

cœlorum, & tua est gloria in sæcula sæculorum, Amen. & exaudiuit Dominus vocem eius, & misertus est eius, & exstitit flamma ignis circum eum, & liquefacta sunt omnia vincula ferrea circum eum, & sanauit Dominus Manassem ex afflictione eius, & reduxit eum Hierusalem ad regnum eius; & cognouit Manasses, quòd Dominus Deus ipse est solus. & seruiuit soli Domino toto corde suo, & tota anima sua omnibus diebus vitæ suæ; & reputatus est iustus, & abstulit Deos alienos, & sculptilia ex domo Domini, & omnia altaria, quæ ædificauerat in domo Domini, & omnia altaria, quæ in Hierusalem, & eiecit extra ciuitatem, & instaurauit altare, & fecerunt in eo sacrificium salutaris & laudis. & iussit Manasses Iudæ, vt seruiret Domino Deo Israel, & mortuus est in pace cum patribus suis. & regnauit Ammon filius eius pro eo, & fecit malum coram Domino, secundùm omnia, quæ fecit Pater eius in principio, & irritauit Dominum Deum suum. Audistis filij charissimi, quemadmodum Dominus Deus eum, qui ad cultum idolorum se dederat, multosque innocentes interfecerat, postquam exiguo supplicio affecit, tam pœnitentem recepit; & data venia illius delictis, in regnum restituit. non solùm enim condonat pœnitentibus peccata, sed in pristinam dignitatem reuocat.

In eos qui peccant per contemptum, exemplo Amon. Cap. 23.

NVllum maius peccatum, quàm idolorũ cultus, est enim impietas in Deum; tamen per veram pœnitentiam remissum est. Si quis verò ex ætate delinquat, tentans Deum, quasi non insequatur pœnis improbos, is quidem veniam nõ impetrabit, quamuis illud secum dicat, bene mihi vertet Deus, quoniã ambulabo in commentatione cordis mei praui. Talis exstitit Amõ filius Manassis, de quo ait scriptura: (decepit se Amon mala cogitatione transgressionis, & dixit, Pater meus multa peccatã ab adolescẽtia commisit, & cùm senex esset, commisisse pœnituit, & nunc ego ambulabo, vt expetit anima mea; & postea conuertam me ad Dominum: & egit improbè coram Domino suprà omnes natos ante se, & deleuit eum Deus celeriter ex terra eius bona, & serui impetum in eum fecerunt, & domi eius interfecerũt, & regnauit duobus tantùm an- nis. [illegible]

(2.Par. ca. 33.)

Quòd

Quòd Christus Iesus Dominus venit ad saluandos peccatores per pœnitentiam. Cap. 24.

CAuete igitur laici, ne quis vestrûm cogitationem Amon in animo suo firmet, ne breui intereat: Similiter Episcopus conseruet suos pro viribus, vt qui non deliquerunt, extra peccatum maneant; & qui deliquerunt, à delictis reuersos recipiat, medicinam adhibẽdo. Quòd si pœnitentiam crudelis non admiserit, peccabit in Dominum Deum suum iustificans seipsum supra illius iustitiam, & non recipiens hominem, quem Deus per Christum recepit, cuius caussa misit Deus in terram filium suum hominem hominibus: propter quem voluit, vt auctor viri & mulieris, ex muliere ortũ caperet; cuius gratia permisit, non parcendo filio, vt crucem, & mortem, & sepulturam pateretur, natura alioqui alienus à patiẽdo filius dilectus, Deus verbum, magni cõsilii Angelus, vt uidelicet obnoxios morti à morte eriperet: Hunc prouocant ad iram, qui nõ recipiunt pœnitentes. Hac ratione non eum puduit mei, qui antea fuerã Matthæus publicanus; neque puduit Petri, qui ter propter metum negauerat, quem quidem recepit, ac pastorem pecudum suarum fecit, postquam pœnitendo placauit Deum, & amarè fleuit: Atque etiam Paulum coapostolum nostrum, cùm prius multis nos malis affecisset, & cõtumeliis nomen sanctum Christianorum uexasset, apostolum ex persecutore fecit, & vas electionis eum declarauit: idem quoque cuidam mulieri peccatrici ait, remittuntur tibi peccata multa, quia dilexisti multum. Alteram uerò, quæ deliquerat, cùm seniores ante eum sisterent, iudicio eidem relicto, egressi sunt; Dominus autem, qui corda nouit, percontatus eam, essetne à senioribus condemnata, cùm negasset illa, abi igitur, inquit, neque ego te condemno. In hunc Saluatorem, Regem, & Dominum ac Deum nostrũ Iesum uos Episcopi tãquam in scopum aspicere debetis, hunc uos imitari oportet, mansuetos esse, quietos, misericordes, clementes, pacificos, non iracundos, studio docendi, cõuertendi, recipiendi, hortandi deditos, non percussores, non contumeliosos, non arrogantes, non contemptores, non temulentos, non sumptuosos nane, non uoluptuarios, non magnas impensas facientes, neque datis à Deo tãquam alienis, sed tanquam propriis Dei utentes, vt bonos dispensatores, & ut rationem à Deo reposcendos. sumat ergo Episcopus cibi quãtum sufficiat: in indumentum, quod necessitati, & grauitati congruat. Bonis inquam Dominicis non tanquam alienis utatur, moderatè tamen; dignus est enim operarius mercede sua: Ne sit luxuriosus, neque abutatur rebus, sed ea tantùm appetat, quæ corporis constitutio postulat.

De decimis, & primitijs, & oblationibus, & quomodo debeat Episcopus vel ipse accipere ex eis, vel alijs distribuere. Cap. 25.

QVæ secundum Dei mandatũ tribuuntur, decimas dico, & primitias, insumat Episcopus, vt homo Dei; quæ caussa pauperum spontè offeruntur, distribuat decẽter in pupillos, in uiduas, in afflictos, & calamitosos, & in hospites egentes, tanquam qui Deum habeat harum rerum ratiocinatorem quarum procurationem ei commiserit. Impartite igitur Episcopi cum iustitia omnibus egentibus; & uos utimini ex parte bonis Domini, sed non abutimini; edite ex eis, sed ne soli ea deuorate, imò communicate cum egentibus, & uitate offensionem Dei; etenim si hæc soli insumpseritis; illud uobis tanquam insatiabilibus, & qui soli ea comedatis, exprobrabit Dominus, lac deuorabatis, & lanis operiebamini: & aliàs, an soli in terra habitabitis? quo circa iussum est uobis in lege, Diliges proximum tuum sicut teipsum. Atque hæc quidem dicimus, non ut laboribus uestris non fruamini, scriptum est enim, non obligabis os boui trituranti, sed ut moderatè cum iustitia. Vt igitur cùm bos in area operatur ore non obligato, inde pastum capessit, non tamen totum, quod in area est, ab eo depascitur; sic etiam uos cùm in area, id est, in ecclesia Dei operam exerceatis, edite ex ecclesiæ bonis, ut Leuitæ quoque faciebant, qui in tabernaculo testimonii ministrabant, quod ex omni parte figura ecclesiæ erat; præterea etiam ipso iam nomine testimonium ecclesiæ tabernaculum illud præmonstrabat. Hic igitur Leuitæ, qui in tabernaculo assidui erant, ex iis, quę Deo ab uniuerso populo nomine oblationis donabantur, & ex portionibus, atque ex primitiis, & decimis, & ex hostiis, & oblationibus liberè accipiebant ipsi, & eorum uxores, ac filii, & filiæ. Quia uerò eorum munus erat ministrare in tabernaculo, idcircò nõ sunt inter filios Israël datæ eis possessiones, quoniam populi oblationes possessio Leui erant, & hæreditas Leuiticę tribus. Vos ergo Episcopi estis hodie populo uestro sacerdotes, Leuitæ; qui ministratis in sacro tabernaculo sanctæ & Catholicæ ecclesiæ, & ad aram Domini Dei nostri assistitis, eidemque hostias rationales, & incruentas per Christum Põtificem magnum offertis. Vos estis uestris laicis prophetæ, principes, duces, reges, mediatores Dei, & fidelium eius, receptacula uerbi Dei, & præcones eius: cognitores scripturarum, & Dei soni, ac testificatores uoluntatis eius: qui delicta omnium portatis, & de omnibus rationẽ reddituri estis, quibus, ut audistis, grauiter scriptura minatur, si clauẽ scientiæ hominibus celaueritis; quibus periculum impendet mortiferũ, si uoluntatem Dei populis, quibus præestis, non denunciaueritis: quibus rursus si benè, & ut decet, tabernaculo sancto ministraueritis, certa merces, &

gloria maior, quàm vt dici possit, proposita est. vt enim vestrum est onus, ita quoque alimenta, & alia ad vsus vitæ necessaria tanquã fructus percipitis; imitatores enim estis Christi Domini: vt sicut ille nostra omnium peccata in ligno crucis tulit Crucifixus absque vlla culpa, & macula pro ijs, qui supplicio digni erant: sic etiam vos populi delicta vobis attribuere, & vestra ducere debeatis; dictum est enim de Saluatore nostro apud Esaiam, Hic peccata nostra portat, & pro nobis dolet. & rursus, Ipse peccata multorum tulit, & propter iniquitates multorum traditus est. Vt igitur vos scopus estis, sic Christus scop⁹ vester est. Quare vt ille omnium vestrûm est, sic vos eorum omnium laicorum, qui sub vestra potestate sunt: ne enim existimetis facile, & leue onus esse episcopatum. Ergo oportet, vt pondus fertis, sic quoque fructum in primis percipiatis, eumque cum egentibus communicetis, tanquam rationes cum illo putaturi, qui in vestris rationibus subducendis decipi non poterit. Oportet nanque, vt qui in Ecclesia assidui sunt eos Ecclesia alat, vtpote Sacerdotes, Leuitas, præpositos, ministros Dei, sicut in libro Numerorum scriptum est de Sacerdotibus: (Et dixit
Num. 18. Dominus ad Aaron, Tu & filij tui, & domus
» patris tui accipietis peccata sanctuarij Sacer-
» dotij vestri, ecce dedi vobis custodiam primitiarum ex omnibus sanctificatis mihi à filijs Israel; dedi tibi eas in honorem, & præmium, & filiis tuis post te legitimum sempiternum: & hoc erit vobis ex sanctificatis de fructibus: & ex donis, atque ex omnibus sacrificiis, & ex omni delicto, & de peccatis: & quæcunque mihi reddunt ex omnibus sanctis, tibi erunt, & filiis tuis: in sanctuario comedetis ea. & paulò pòst: omnes primitiæ olei & vini, & frumenti, quæcunque Domino dederint, tibi dedi ea; & omnes primitias frugum tibi dedi, & omne quod consecratum est, tibi confluebat; omne primogenitum hominis, & iumenti, mundi & immundi, consecratum victimæ, pe
» ctusculi, & brachii dextri, (ad Sacerdotes perti
» nent, & ad Leuitas, qui apud eos manent.) Audite hæc ò laici, & Ecclesia Dei electa: prius enim populus, populus Dei, & gens sancta vocabatur. & vos igitur sancta & sacra Ecclesia descripta in cœlis, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, sponsa ornata Domino Deo, Ecclesia magna, Ecclesia fidelis. quæ prius dicta sunt, audi ea nunc attentè. Portiones, decimæ, primitiæ Christo Pontifici, & ministris eius; decimæ salutaris, principium nominis Iesu. Audi sacra catholica Ecclesia, quæ decem plagas illas euasisti, decalogum accepisti, legem didicisti, fidem tenuisti, in Dominum Iesum credidisti, & nomine eius appellata es, quæ in consumatione gloriæ eius firmata es, & splendes. quæ antea sacrificia, nunc precationes, & obsecrationes, & Eucharistiæ; quæ tunc primitiæ, & decimæ, & portiones, ac dona, nunc oblationes, quæ per sanctos Episcopos offeruntur Domino Deo per Christum, qui pro omnibus mortuus est. Hi nanque sunt vestri Pontifices; Sacerdotes verò vestri sunt presbyteri: Leuitæ autem vestri, qui nunc sunt Diaconi; & qui lectores vestri, & cantores & ianitores; diaconissæ item vestræ, viduæ, & virgines, & orphani; supra hos verò omnes Pontifex est.

In cuius imagine, & dignitate quisque in clero à Deo positus, & collocatus sit.

Cap. 26.

QVi Episcopus est, hic est minister verbi, scientiæ custos, mediator Dei, & vestrũ in iis, quæ ad eum colendum pertinent: hic est magister pietatis, ac religionis: hic est secundum Deum pater vester, qui vos per aquam, & Spiritum sanctum in adoptionem regenerauit: Hic princeps, & dux vester: hic vester rex, & præfectus; hic post Deum terrenus Deus, qui honore vestro frui debet; de his enim, & similibus aiebat Deus, ego dixi, Dii estis, & filii altissimi omnes: & Dijs populi tui non detrahes. Episcopus igitur vobis præsideat, vt dignitate Dei cohonestatus; qua clerum sub potestate sua tenet, & toti populo præest. Diaconus verò assistat h ic, vt Christus patri; ac ministret ei sancte i n omnibus, vt Christus nihil priuata auctoritate faciens, quę placita sunt patri, facit semper. Diaconissam verò honorate, vt repræsentet vobis Spiritum sanctum: nihil ue ea agat, aut loquatur absque Diacono, sicut neque Spiritus sanctus quicquam priuatim agit, aut loquitur, quin potiùs ad honorem Christi voluntatem eius spectat. & vt non contingit credere in Christum sinè doctrina Spiritus sancti, sic ad Diaconum, aut Episcopum nulla mulier sinè Diaconissa accedat; presbyteri nos Apostolos repræsentare existimentur: Sintq; Doctores cognitionis Dei. Si- Matth.ca.
quidem Dominus cũ Apostolis mitteret, (eũ- 28.
tes,) inquit, (docete omnes gentes baptizantes »
eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus san- »
cti, docentes seruare omnia quæcunque præ- »
cepi vobis,) viduas, & pupillos existimate, qua- »
si altare repræsentent: Habete etiam honorem »
virginibus, vt thuribulum, & odoratum thymiama repræsentantibus.

Quòd horrendum sit intrudere se dignitati sacræ, vt Corite, vt Saul, vt Ozias fecerunt.

Cap. 27.

VT igitur non licebat alienigenæ, cùm non esset Leuita, offerre aliquid, aut ad aram accedere sinè Sacerdote, sic vos sinè Episcopo nihil agite: Sin verò quispiam absq; Episcopo quicquã faciat, frustrà faciat, neq; enim ipsi reputabitur in opus: vt enim Saul cùm sacrificium fecit, Samuele absente, audiuit, stultè egisti: sic quicũque laicus sinè Sacerdote aliquid operatur, inaniter operatur: & ut Ozias, qui fecit cùm non esset ipse Sacerdos, quæ ad Sacerdotes pertinebát, propter crimen violatæ

latæ legis lepra affectus est; sic nullus laicus impunè feret, qui Deum cõtempserit, in sacerdotes eius insani erit, & honorem sibi vsurparit minimè Christum imitatus, qui non se glorificauit, vt fieret pontifex, sed expectauit, vt patrẽ audiret, iurauit Dominus, & non pœnitebit, tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedec. Si igitur Christus non vindicat sibi priuatim gloriam sinè patre, quomodo potest homo seipsum in sacerdotium proiicere, non accepta dignitate à præstantiore? aut illa facere, quæ solis Sacerdotibus licent? Nonne Coritæ cùm alioqui Leuiticæ tribus essent, arse runt tamen, quia sese in Moysen, & Aaron extulerunt, & de ijs quæ ad se non pertinebant, cum eis certarunt? & Dathan, atq; Abiron viui, terra dehiscente, in infernum descenderunt? & virga illa quæ floruit, multorum insolentiã repressit, & pontificem à Deo electum declarauit? Oportet igitur vt & vos fratres sacrificia vestra, id est, oblationes Episcopo, vt pote pontifici, aut per vosipsi, aut per diaconos offeratis; imò primitias quoque, & decimas, & quæ spõte offeruntur, is enim probè nouit afflictos, & cuique tribuit, vt congruit; ne quis eodem die, aut eadem hebdomada bis, aut sępiùs accipiat, alius verò nihil penitus: æquius enim est ijs suppeditare, qui reuera magis inopia premuntur, quàm ijs qui premi existimantur.

De conuiuio, & quomodo oporteat vnumquemque honorare. Cap. 28.

AD conuiuium, quod agape dicitur, & Euãgelista δοχήν appellauit, qui anus inuitare voluerint, ei quam diaconi afflictam esse sciãt, mittant sæpe; seponant verò in conuiuio pastori, quod cõsuetum est, primitias dico illius epuli tanquam sacerdoti, quamuis non adsit in conuiuio, idque in honorem Dei, qui ei sacerdotium mandauit: Quantum verò cuiq. impertitur, altero tanto plus diaconis impertiatur, vt sit munus Christo. Presbyteris autem, si assiduè in studio docendi verbum Dei laborauerint, seponatur dupla etiam portio in gratiam Apostolorum Christi, quorum locum tenent, tanquam consiliarij Episcopi, & Ecclesiæ corona; sunt. n. consilium & senatus Ecclesiæ. si autem & lector est, is partem vnam in honorem prophetarum accipiat; item cantor, & ianuæ custos. vnicuiq; igitur dignitati honorem laici habeant, qui in ijs, quę dantur deceat, & qui reuerentię erga vitam illius, cui datur, adhibendæ conueniat. Caueant verò ne facilè obstrepant ei, qui præest; quin potius quæ volent, per ministros, id est, per diaconos signi ficent, cum quibus audaciùs ac fidentiùs agant. Neq; enim ad omnipotentẽ Deum accedere licet, nisi per Christũ. Ad hũc ergo modum, quæcunque volunt laici, per diaconum Episcopo indicent; atque ita vt ei videbitur, agant. neque enim prius aliquid sacrum in templo offerebatur, aut fiebat sine sacerdote;
Mal. 2 (labia nanque sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius.) in quodam loco ait Propheta, (quia Angelus est omnipotentis Domini.) Etenim si cultores dęmonum in illis suis sceleratis, & detestabilibus, atque impuris sacris offensione Dei plenis vsque in hũc diem sancta imitantur, tametsi quę sunt execrabilia, ab iis, quæ sancta, & religiosa sunt, comparatione quidem longissimè distent, tamen in suis illis ludibriis sinè execrabili sacerdote offerunt nihil, neque efficiunt: imò illum os lapidũ putant, expectantes quid eis facere iubeat, idq; faciunt, & absque eo faciunt nihil, honoremque illi habent, & eius nomen venerationem habere existimant, idque in honorem statuarum anima carentium, & in cultum malorum spirituũ. si illi, inquam, vanam ac confictam opinionem habentes, ac nulla spe firma subnixi, quæ sanctitatem & religionem habent, imitari student; quanto est iustius nos, quorum fides clarissima est, & spes vera, qui promissum præclarum, & sempiternum, & quod fallere non potest, expectamus, per eos, qui nobis præsunt, honorem Deo deferre, ita vt Episcopos os Domini esse arbitremur?

Quanta sit dignitas Episcopi. Cap. 29.

NAm si Aaron postquã Pharaoni nunciauit verba Moysis, Propheta dictus est, Moyses verò Deus Pharaonis, vt rex simul & pontifex, sicut ait illi Deus, (posui te Deum Pharaoni, & Aaron frater tuus erit tuus Propheta) cur vos internuncios sermonis vestri non habetis in Prophetis? & Episcopos tanquam Deos colitis? Exod. 7.

Quomodo oporteat laicos obedire diaconis. Cap. 30.

NVnc enim vester Aaron est diaconus, Episcopus verò vester Moyses, & Deus. Si igitur Moyses à Domino appellatus est Deus, Episcopum in honore vt Deum habete, & diaconũ, vt Prophetam eius. Vt enim Christus sinè patre nihil agit, sic neque diaconus sinè Episcopo. Item vt filius est debitor patri, sic omnis diaconus Episcopo; atq; vt filius est Angelus, & Propheta patris, sic diaconus Angelus, & Propheta Episcopi. quare quæcunque diaconus cupiã facit, indicentur Episcopo, & per eum perficiantur.

Quòd non oporteat quicquam facere diaconum sinè Episcopo. Cap. 31.

NIhil verò prorsus sinè Episcopo faciat, neque vlli quippiam nisi illo conscio & auctore tribuat: etenim si clam Episcopo, dederit egenti, & calamitoso, erit probro Episcopo; eumque de iniuria afflictorum insimulat. qui autem Episcopum sermone quopiam, aut facto vituperat, Deum offendit. An non audisti quod ait, (Diis tuis non maledices?) neque enim de Exod. 22.
lapi-

lapideis,aut ligneis idolis, quæ quia falsò dicuntur Dij,execrabilia sunt,legem ferebat;sed
Psal. 81. de Sacerdotibus, & iudicibus, quibus dixit, »
» (Dij estis,& filij altissimi omnes.
»

Quòd non oporteat Diaconum præter voluntatem Episcopi dare vlli. hoc enim facere,ad criminationem Episcopi pertinere. Cap. 32.

SI quem ergo Diacone scis inopia premi, admonito prius Episcopo, suppedita ei, & ne occultè quicquam, quod sit ei futurum probro,facias, ne in eum ad murmurationem suscites; neque enim admurmuratio in eum fiet,sed in Deum; & audiet Diaconus, ac reliqui, quod Aaron, & Maria audierunt Moysi detraxerunt: Quomodo, inquit,non veriti estis detrahere Moysi famulo meo? & rursus Moyses ijs qui aduersus eum coierant, non est, inquit, in nos facta admurmuratio vestra, sed in Dominum Deum nostrum. Si enim
Exod. 16. qui laico dixerit Racha,aut fatue, non erit impunitus, vtpotè qui in nomen Christi fuerit contumeliosus;quanto minus erit si quis Episcopo maledixerit? per quem dedit vobis Do-
Matth. 5. minus Spiritum sanctum in impositione manus baptizantis; per quem sancta dogmata didicistis,Deum cognouistis, & in Christū credidistis?per quem cogniti estis à Deo; per quē signati estis oleo exultationis, & vnctione intelligentiæ; per quem declarati estis filij lucis; per quem Dominus in baptismo vestro, præbens testimonium impositioni manus, in vnumquemque vestrum sacram illam vocem
Psal. 2. emisit dicens;Filius meus es tu, ego hodie genui te:per Episcopum tuum te Deus adoptat, cognosce fili dexteram, quæ est mater tua; ama eum qui secundum Deum factus est tuus pater,& cole hunc.

Quomodo oporteat honorare Sacerdotes,& veneratione dignos habere, ut qui sint patres spirituales. Cap. 33.

NAm si de parentibus secundùm carnem ait diuina scriptura, (honora patrem
Exod. 20. tuum,& matrem,vt bene sit tibi,& qui maledicit patri,aut matri,morte moriatur;) quantò magis de patribus spiritualibus verbis Dei moneamur,honore & charitate eos prosequi, vt beneficos, & ad Deum legatos? qui nos per quam Deo regenerarunt Spiritu sancto impleuerunt, lacte verbi Dei aluerunt, & doctrinæ alimento nutriuerunt, monitis stabilierunt, corpore salutari, & pretioso sanguine nos dignati sunt, nobisque peccata remiserunt,& sanctæ ac sacræ Eucharistię participes fecerunt, ac promissionis Dei consortes,& Christi cohæredes constituerunt. His igitur reuerentiam adhibētes omni eos genere honoris afficite: Siquidem hi potestatem vitæ & mortis a Deo acceperunt in iudicandis ijs qui deliquerunt, & in damnandis ad mortem ignis sempiterni, & ijs qui se ad rectè viuendum conuertunt, absoluendis, & viuificandis.

Quòd sint Sacerdotes præstantiores regibus, & magistratibus. Cap. 34.

HOs existimate vestros præsides, hos putate Reges, his quasi Regibus vectigalia offerte,eos enim eorumque domesticos bonis vestris alere debetis. Vt enim Samuel in 1. Reg. 8.
primo de Regibus libro,de rege alendo sanxit 9. 10.
populo, & Moyses de Sacerdotibus in Leuitico;sic nos vobis de Episcopis sancimus. Nam si illic populus tanti Regis proportione facultatis ea quæ dicuntur seruitia præstabat, an non multò magis debet nunc Episcopus accipere à vobis,quæ sunt ei à Deo constituta ad alendum eum, & clericos eius?immò siquid amplius dicendum est,plus hic accipiat, quàm ille olim accipiebat.Siquidem ille militaria tantùm administrabat bello, & pace ad custodiā corporis susceptis; hic verò Sacerdotium ad Dei honorem administrat, vt pericula ab anima,& corpore propulset. Quanto ergo anima corpore præstantior est, tanto est Sacerdotium regno excellentius; ligat enim aut soluit supplicio,vel remissione dignos. Quocirca Episcopum oportet vt patrem diligere, vt regem metuere,vt Dominum honorare, offerendo ei in benedictionem vestram fructus vestros, & opera manuum vestrarum tribuēdo, inquam,vt Sacerdoti Dei primitias vestras, & decimas vestras,primitias frumenti,vini,olei, pomorum, lanæ, & quicquid Dominus Deus vobis suppeditat; & erit oblatio tua accepta in odorem suauitatis Domino Deo tuo, & benedicet Dominus operibus manuum tuarum, & multiplicabit bona terræ tuæ, quia benedictio super caput impartientis. Prou. 11.

De pensionibus fructuum ad alendum ministros Ecclesiæ & egentes secundùm legem & euangelium. Cap. 35.

ATque etiam hoc vos scire oportet, quòd tametsi vos Deus à seruitute ascitorum vinculorum liberarit, indeque eduxerit, vt re- Leuit. 16.
crearet,qui non permisit amplius brutas pecudes pro peccatis immolare;liberarit, inquam, ab emundationibus,à victimis emissarijs,à lauationibus assiduis,ab aspersionibus,nondum tamen à pensionibus liberauit, quas Sacerdotibus debetis, & quas egentibus benignè largiri
oportet: Ait enim Dominus in Euangelio,(ni- Matt. 5.
si abundauerit iustitia vestra plusquam Scri- »
barum,& Pharisæorum, non intrabitis in re- »
gnum cœlorum.) Sic igitur abundabit iustitia »
vestra, si maiorem procurationem Sacerdotū vestrorum habueritis, vestrorumque pupillorum,& viduarum, egentiumque omnium, si-
cut scriptum est, (dispersit,dedit pauperibus, Psal. 111.
iustitia eius manet in sæculum sæculi.) & rursus,

Psal. 111. suis eleemosynis, & fide emundantur peccata. & iterum: benedicta omnis anima simplex. Sic ergo facies tu, ut Dominus sanxit, dabisq; sacerdoti quæ ei debentur, primitias areæ, & torcularis, & oblata pro peccatis, vt mediatori Pro. 15. Dei, & pro emundatione, & depulsione mali: Pro. 11. tibi enim conuenit, vt largiaris; illi verò tanquam oeconomo, & administratori rerum ecclesiasticarũ, vt dispenset. Caue tamen ne Episcopum ad rationes voces, neque dispẽsationẽ illius obserues; quomodo eam gerat, aut quando, aut quibus, aut vbi, vtrum bene, an secus. Habet enim ipse ratiocinatorem Deum, qui hanc illi procurationem in manus tradidit, qui ei sacerdotium tantæ dignitatis mandare voluit.

Commemoratio Decalogi, & quomodo hic iubet. Cap. 36.

Deut. 5. POne tibi ante oculos metum Dei, memor semper decem mandatorum, Dominum Deum tuum vnum, & solum totis viribus dilige; ne attendas idola, aut aliquos alios vtpote Deos inanimos, aut ratione carẽtes, aut dæmones. Nosce creationem variam, quæ per Christum cœpit; & sabbatismum agitabis propter eum, qui creare quidem desijt, sed non desijt prouidere; agitabis, inquam, meditatione legis, non vacatione manuum; eijce omnẽ prauam cupiditatem, omnem læsionem ad homicidium pertinentem, omnem iram. Cole parẽtes, vt ortus tui auctores: Dilige proximum tuum ut teipsum: communica cum egentibus quæ ad usum vitæ pertinent. Caue ne peieres, néve frequẽter iures; non enim habeberis insons: Ne compareas apud sacerdotes vacuus, & voluntarias tuas oblationes assiduè offer Domino; & ab ecclesia Christi ne absis, surgẽs ad eam mane, antequam vllum opus aggrediaris; & rursus adi ad eã vespere, vt gratias Deo agas de ijs, propter quæ vitam tibi largitus est; operare; esto assiduus; labora, & offer Deo quæ voluntatis tuæ sunt; honorẽ enim, inquit, adhibe Deo ex tuis iustis laboribus; si conferre non potes in corbonã, saltem impartire peregrinis vnum, aut duo, aut quinque minuta; cõ- Pro. 3. grega tibi cœlestes opes; quas neque tinea, ne- Leuit. 19. que fures demoliantur: Quæ cùm facies, caue, Matth. 6. ne Episcopũ tuum iudices, aut popularem tuũ; nam fratrem tuum si iudices, factus es iudex, Deut. 1. cùm à nemine sis electus. Atqui solis sacerdotibus iudicandi potestas commendata est, quia dictum est eis, iustum iudicium iudicate; & Damascenus de fide. Orthodo. lib. 4. rursus, estote probi trapezitæ: vobis namque non est concredita huiusmodi potestas, immò contrà, ijs, qui extra dignitatem, & gradum iudicis, aut Matth. 7. magistri sunt, dictum est, (nolite iudicare, & non iudicabimini.)

De accusatoribus, & calumniatoribus, & quòd oporteat iudicem non facilè credere, aut non facilè non credere, sed accurata inquisitione adhibita. Cap. 37.

EPiscopum tamen oportet rectè iudicare, Deut. 1. sicut scriptum est, iustum iudicium iudi- Zacch. 7. cate. & aliàs: Quid verò ex vobisipsis quod Ioan 7. iustum est nõ iudicatis? estote igitur tanquam argentarij periti: vt enim hi nummos adulterinos segregant, probos autem sibi adiungunt, sic oportet Episcopum, quæ vitijs quidem carent, retinere; vitiosa verò uel curare, vel si est ægritudo insanabilis, expellere, & non celeriter amputare, neque quibusuis credere. Vsu enim uenire solet, vt quidam propter æmulationem aut inuidiam contra fratrem aliquem falsam instituant accusationem, vt duo illi senes Babylone aduersus Susannã; & illa Ægy- Dan. 13. ptia contra Ioseph. Tu igitur ut homo Dei, ne Gen 39. huiusmodi accusationes facilè admittas, ne innocentẽ perimas, & occidas iustum; qui enim talia uult admittere, magis ille quidem pater iræ, quàm pacis est: vbi uerò ira, ibi non est Dominus, siquidem ira amica Satanæ, ira, in- Iac. 1. quam, suscitata à falsis fratribus contra æquitatem, nunquam concordiam in ecclesia gignit. Quocirca cùm tales homines uobis noti erunt, imprudentes, pugnaces, qui alieno bono anguntur, qui aliorum malis delectantur, ne fidem eis habeatis: quin potius obseruate eos, cùm quid ab ipsis contra fratres auditis, quia necem pro nihilo habent; & vbi nemo inspicatur, prosternunt hominem. Tu igitur considera eum, qui accusatus est, sapienter animaduertens, quæ eius uita sit, & qualis; etsi repereris accusatorẽ dicere verum, fac vt Do- Matt. 18. minus faciendum esse docuit, conuent accusatum seorsum, & argue eum nemine præsente, vt eum pœniteat: sin autem non paruerit, adhibito vno aut altero, indica ei erratum, monens eum adhibitis mansuetudine, & disciplina; quoniã in corde bono requiescet sapientia, Prou. 14. in corde autem insipientium nõ dignoscitur.

Quòd oporteat delinquentes priuatim arguere, & pœnitentes recipere secundùm constitutionem Domini. Cap. 38.

SI igitur vobis tribus crediderit, bene ha- Matt. 18. bet; sin aliquis durus, obstinatusque erit, dic ecclesiæ: hanc si contempserit, neque audire voluerit, sit tibi vt Ethnicus, & Publicanus; & ne eum ad ecclesiam tanquam Christianum admittas, immò tãquam Publicanum deuita. Si autem vult agere pœnitẽtiam, assume eum; neque enim Ethnicum aut Publicanum ad cõmunionem ecclesiæ admittit, priusquam eos, eorum, quæ prius impiè commiserunt, pœniteat: pœnitentia enim ductis Dominus noster Iesus Christus Dei, locũ pœnitentiæ cõstituit.

Exempla

Exempla pœnitentiæ. Cap. 39.

Math. 9. Luc. 19. EGo enim Matthæus vnus sum ex numero duodecim, qui vobis in hac doctrina loquuntur, idemque fui prius quidem Publicanus, nunc verò per fidem misericordiam adeptus, & ad pœnitentiam anteactæ vitæ adductus, dignusque habitus, vt Apostolus, & præco verbi Dei sim: & Zachæus, quem Dominus in pœnitentia deprecantem recepit; ipse item fuit Publicanus. iam verò milites, & turba Publicanorum, cùm accesserunt ad audiendum verbum Domini de pœnitentia, illud à Ioanne Propheta post baptismum audierunt: (Nihil „ præter constitutũ facite.) Ad eundem modum neque Ethnicorum salus desperata est, si modò incredulitatem pœnitẽdo abijciant. Habe ergo loco Publicani & Ethnici eum qui cõuictus est in maleficio, neque eum tamen pœnitet: quem si postea errati sui pœnituerit, in ecclesiam admittimus ad audiendũ verbum, sicut Ethnicos, cùm pœnitentiam agere, & conuerti volunt, licèt communionem cum his, quoad baptizentur, non habeamus. sic horum similibus, donec fructus pœnitentiæ proferãt, ingredi in ecclesiã permittimus, ne planè funditus pereant; sed ne cõmunionem in oratione habeãt, quin potius exeant post lectionem legis, & prophetarum, & euãgelij, vt exeundo vitam emẽdent, ac meliores fiant, dum student ire quotidie ad conuentus ecclesiasticos, & precationi incumbere; vt & ipsi possint admitti, & qui eos viderint, sint compuncti, ac cautiores fiant, dũ metuunt, ne in similia incidãt.

Quòd non oportet malè animatum esse in eum qui semel & iterum deliquit. Cap. 40.

CÆterum Episcope, ne eum, qui semel & iterum lapsus sit, auerseris, neque audire verbum Domini vetes, neque communitate vitæ priues; neque enim Dominus recusabat quin cum Publicanis, & peccatoribus cõpranMath. 9. deret; & cùm à Pharisæis de hoc argueretur, „ aiebat, (non opus habẽt medico, qui bene ha„ bent, sed qui malè.) Cum ijs igitur, quos propter peccatum excõmunicastis, habete & conHeb. 12. b gressus, & conuictum; curantes, consolantes, fulcientes, illudq; dicentes, inualescite remissę manus, & soluta genua. consolari enim oportet lugentes, & eis qui parui animi sunt, alacritatẽ animi addere, ne immoderato dolore ad amentiam tendant: nam qui est, inquit, anguProu. 14. sti animi, valde amens est.

Quomodo oporteat recipere pœnitentem, & qualem se exhibere delinquentibus, & quando ab ecclesia abscindere. Cap. 41.

Luc. 15. QVod siquis conuersus pœnitẽtiæ fructus ediderit, tunc ad orationem admittite, vt illum filiũ, qui perierat, qui luxuriosus fuerat, qui cum meretricibus patrimonium dilapidauerat, qui oues pascebat, & cùm siliquis expleri cuperet, non potiebatur optato, eum pœccasse pœnituit, & ad patrem redijt, peccaui inquiens in cœlum, & coram te, neque sum dignus vocari amplius filius tuus; quem pater filiorum amans, cum cãtu excepit, & ei antiquo amictu, annulo, & calceis redditis, pingui etiã vitulo mactato lætabatur cum amicis. Sic igitur faciendum tibi est Episcope. atque vt Ethnicum baptismo lotum post doctrinã admittis, sic hũc per manus impositionẽ, vtpotè factum mundum pœnitendo, cunctis pro eo deprecãtibus in antiqua Pascua restitue; eritq; ei loco lauacri manuum impositio; siquidem per impositionẽ manuum nostrarum dabatur Spiritus sanctus credentibus. Quòd siquis ex eius fratribus, qui nõ fuit tentatione quatefactus, te reprehenderit, quòd ei sis reconciliatus, illud ei respõdebis: tu semper mecum es, mea omnia tua sunt, lætari te oportebat, & Luc. 15. gaudere, quoniã hic frater tuus mortuus fuerat, & reuixit; perierat, & inuentus est. Quod enim Deus non solùm recipit pœnitentes, sed in priorem gradũ dignitatis restituit, testis est sanctus Dauid, qui post peccatum in Vriam Psal. 50. admissum precabatur Deum, dicens, (Redde „ mihi lætitiã salutaris tui, & spiritu principali „ confirma me: & rursus, auerte faciem tuam à „ peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele; „ cor mũdum crea in me Deus, & Spiritum tuũ „ sanctum ne auferas à me.) ergo & tu, vt medicus condolens, adhibe curationem ijs, qui deliquerunt, vtens salutaribus ad opitulandum modis, non solùm secans, aut vrens, aut sicca medicamenta adhibens, sed etiam vulnus alligans, & linamẽtum in illud iniiciens, leneq; medicamentum, quod vim habeat obducendi cicatricem, imponens, ac verbis consolatorijs recreans. Si vulnus cauum fuerit, appone suaue emplastrum ad accretionem carnis; vt carne repletum vulnus æquale efficiatur parti sanæ. Si autem vulnus sordescit, tunc repurga nouacula, id est, sermone increpatorio; si turgescit, complana, & deprime acri collyrio, id est, minis iudicij: si serpit cancer, vre, & extrahe saniem, comprimens ieiunijs. Quòd si hæc feceris, ac demũ intellexeris, quòd à pedibus vsque ad caput nõ est malagma imponere, neque oleum, neque alligationem, immò magis serpit cancer, & omnem curationẽ anticipat, vniuersas partes corporis tanquam gangræna tabefaciens; hic tu multa consideratione, aliis item medicis peritis, & exercitatis in consiliũ adhibitis, seca membrum tabidum, ne vniuersum corpus ecclesiæ intereat. Ne igitur facilis sis, & præproperus ad secandum, neque celeriter ad serram dentatam prosilias, quin potius vtere prius scalpello ad secandum apostema, vt causa morbi, quæ intus residet, educta, corpus seruetur à dolore incolume. At verò quem à pœnitentia alienum videris, & obduruisse, hunc tu cum mœrore vt insanabilem eiice ex ecclesia;

Ecclesia: tolletis, inquit, improbũ ex vobisipsis, & facietis reuerentes filios Israel. & rursus: non accipies personam in iudicio, & pauperis non misereberis in iudicio, quoniam Domini est iudicium.

Num. 25. 1 Cor. 5. Exod. 23.

Quòd oporteat iudicem non esse acceptatorem personarum. Cap. 42.

QVod si delario falsũ est, & vos pastores cũ diaconis mẽdacium tanquam veritatem amplexi fueritis, aut quia personam accipitis, aut quia iustitiam muneribus cõmutatis, volẽtes gratificari calumniatori, atque ita accusatũ quidem, sed à crimine alienum ex ecclesia expulentis, rationem reddetis in die Domini: quoniam scriptum est, (innocentem & iustum non occides; non accipies munera, vt animam proteras: munera enim cæcitate afficiunt oculos sapientum, & corrumpunt verba iustorũ. & iterum, væ, inquit, qui iustificatis impium propter munera, & iustitiam iusto aufertis.) Cauete igitur, ne si personas accipiatis, hæc vox Domini in vos cadat; cauete ne vllos iniustè condemnetis, & improbos defendatis. (Væ enim, inquit, dicenti malum bonũ, & bonum malum; amarum dulce, & dulce amarũ; ponenti lumen tenebras, & tenebras lumen.) Nam si alios iniustè damnatis, contra vosipsi sententiam pronunciatis, siquidem ait Dominus, (quo iudicio iudicatis, iudicabimini; & quo condemnatis, condemnabimini.) Ergo si absque personarum acceptione iudicaueritis, cognoscetis eum qui proximum suum per calumniã mendacis testimonij accusauit, & ostẽdetis eum esse calumniatorem, inuidum, interfectorem, suis repugnantijs perturbantem, vt malitiosum, sermone inconstãtem, dictis suis cõtrarium, & oris sui verbis captum; fuerunt enim ei laqueus fortis labia sua, quem tu, postquam falsitas testimonij eius conuicta fuerit, iudica rigidè, & gladio ignis trade, facque ei quod ipse proximo suo scelerate machinatus est; quantum enim in eo fuit, fratrem occidit, aures iudicis occupando: scriptum enim est, (qui sanguinem hominis effuderit, effundetur sanguis illius,) & auferes à te sanguinem innocentem effusum sinè caussa.

Exod. 23. Esa. 5. Matth. 7. Gen. 9.

Quomodo oporteat punire calumniatores. Cap. 43.

ITaque eijce eum ex Ecclesia tanquam fratris interfectorem: deinde interuallo temporis interiecto, si dixerit, pœnitere se, premite eum ieiunijs, ac postea per manus impositionem recipite, cauentes tamen illi, ne quem iterum turbet. Quòd si rursus ingressus, similiter seditionẽ, & discordiam concitarit, neque desinat turbare, & conuicia facere fratri, vituperationibus ex contentione nequiter studẽs, eijcite eum tanquam pestilẽtem, ne ecclesiam Dei vitiet, & fœdet. Qui enim huiusmodi est, turbas conflat ciuitatibus, idemq; tametsi intra ecclesiam est, tamẽ quia ecclesiam dedecorat, superuacuus & inanis est; qui quidẽ quantum in se est, corpus Christi sordidat. Nam si nonnulli homines ita nati, vt quasdam partes corporis superuacaneas adhærentes habeant, vt digitos, aut quædã in carne eminentia, quæ dicũtur hypersarcomata, hæc sibi propter turpitudinem amputant; neque est indecorum, opera artificis naturalem pulchritudinem recuperare; quantò magis decet hoc facere vos pastores ecclesiæ, quæ est integrum corpus, cõstans ex membris sanis, quæ in Deum, in metu Domini, & charitate credunt, cùm aliquis instar mẽbri superuacanei repertus fuerit, qui praua cogitet, & reliquum corpus deformet, tempestatesque in eo excitet, seditione & pugna, ac detractione exhibens ei metus, molestias, vituperationes, obtrectationes, criminationes, turbulentias, aut alia huiusmodi opera Diaboli efficiens, tanquam à Diabolo electus, vt ecclesiam maledictis, & infamia, & multa seditione, contentione, discordia, vilem faciat, & sordidam. Hic igitur ex ecclesia iterum eiectus, meritò est abscissus à cœtu Domini; atque ecclesia Dei magis nunc ornata fuerit, quàm antea, cùm erat in ea aliquod membrũ superuacaneum, & ab ea alienum. Quocirca iam deinceps extra maledicta, & contemptum est, liberata fraudulentis, conuiciatoribus, inhumanis, proditoribus, à virtute auersis, voluptuariis, inanis gloriæ cupidis, impostoribus, & ijs qui sapientes videri volunt, quorum officium est dispergere, quin potius dissipare agnos Christi. Stude igitur Episcope vnà cum clericis tuis, vt verbum veritatis rectè tractes; quia Dominus ait, (si obliquè in me incedítis, & ego item in vos obliquus incedam. & aliàs, cum sancto sanctus eris, & cum innocentibus innocens eris, & cum peruerso peruerteris.) sanctè igitur ambulate, vt laudẽ potiùs à Domino reportetis, quàm, si secus feceritis, vituperationem.

Leuit. 26. Psal. 17.

Quòd debeat diaconus subleuare onus Episcopi, & ea quæ leuiora sunt, corrigere. Cap. 44.

FActi igitur vnius animi, & vnius inter vos sentẽtiæ, ô Episcopi, pacem inter vos mutuam habete, condolentes, & beneuoli fratribus. Pascite populum diligenter, eodem sensu & mente docentes eos qui sub vestra potestate sunt, vt cõcordent, & idipsum de re omni sentiant; ne sint in vobis schismata, sitis autẽ vnũ corpus, & vnus spiritus, perfecti eadem mẽte, & eadem sententia secundùm sanctionem Domini. Ac diaconus quidẽ de re omni ad Episcopum referat, vt Christus ad patrem. Verùm quæcunque potest, facta ab Episcopo potestate, moderetur per se, sicut Christus potestatem creandi, & prouidendi à patre accepit: Quæ verò maiora sunt, Episcopus iudicet. Cæterùm sit diaconus Episcopi auris, & oculus, & item os,

os, cor, & anima, ne Episcopus sollicitudine multarum rerum, sed grauiorum tantùm vr-
Exod. 18. geatur, sicut Iothor Moysen instruxit, & Moyses consilium eius amplexus est.

Quòd non conueniant Christianis controuersiæ, & concertationes. Cap. 45.

PVlchra quidem Christiani hominis laus est, cum nemine litigare. sin autem alicuius opera, aut tentatione quapiam factũ fuerit vt incidat ei lis, det operã vt dirimatur, quamuis opus sit aliquid damni facere; & ne adeat ad iudicium gentilium; immò ne patiamini,
1. Cor. 6. vt sæculares magistratus de caussis vestris iudicent, per eos enim Diabolus studet, vt famulis Dei probrum etiã exciter, quasi non habeatis vos quempiam sapientem, qui possit inter vos ius dicere, aut controuersias dirimere.

Quòd non oporteat fideles apud infideles litigare, nec aliquem ex eis vocare ad dicendum testimonium in Christianos. Cap. 46.

NE igitur disceptationes vestras gentiles cognoscant, neque ad dicendum contra vos testimonium adhibeatur, neque ab eis iudicemini; neque quicquam eis debeatis, quod
Matt. 22. ad tributum & timorem pertineat. Quin po-
Rom. 13. tiùs reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, quę sũt
Matt. 17. Dei Deo, vt vectigal, aut censum, aut didrachmum: sicut Dominus noster soluto statere, à molestia liberatus est. elige igitur potius incómodum rerum tuarum, & studium pacis non solùm cum fratribus, sed cum infidelibus; facta enim aliqua iactura bonorũ externorum, nullum damnum facies in ijs quę ad pietatem erga Deum pertinent, vtpotè pius Dei cultor, & secundùm mãdatum Christi viuens. Si verò fratres habuerint aliquid alius aduersus alium, quod Deus auertat, indidem intelligere debetis, qui prępositi estis, quòd qui huiusmodi sunt, non faciunt opus fratrũ in Domino, sed potius hostiliter dissidentium: Atque alter quidem eorum reperietur lenis, æquus, ac filius lucis; alter verò inimicus, contumax, oppressor. qui igitur conuictus fuerit, obiurgetur, eijciatur, & pœnas odij fraterni luat: deinde si eum peccati pœnituerit, recipiatur. atque ita castigati tribunal vestrũ alleuabunt. Oportet autem mutuò iniurias condonare, nõ quidem iudices, sed eosipsos qui inter se querelas habent, sicut Dominus edixit, cùm ego Petrus
Matt. 18. sic eum percontarer: Quoties in me peccabit frater, & remittam ei, vsque septies? & respódit, non dico tibi, vsque septies, sed vsque septuagies septiés. Sic enim vult Dominus esse veros discipulos suos, nihilque eis esse alteri in alterum: non iram immoderatam, aut furorẽ implacabilem, aut cupiditatẽ iniquam, aut odium irreconciliabile. eos itaque; qui irã habent, reconciliate in gratiam; eos qui inter se dissident, reducite in concordiam: ait enim Dominus, (Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.) Matth. 5.

Quòd oporteat secunda feria caussas iudicare. Cap. 47.

FIant iudicia vestra secunda feria, vt si fuerit discessum à sententia, possitis liberè vsque ad Sabbatum sedare cõtrouersiam, & pacificare disceptantes in diem Dominicum. Assistant aotẽ iudicio diaconi, & presbyteri, qui citra acceptionem personarum tanquam homines Dei iostè iodicent. Cùm igitur vtraque persona sicut lex iubet, in iudicium venerit, Exod. 23.
stabit vterque disceptantiũ in medio iudicio; quibus auditis, ferte sanctè & incorruptè suffragia, & date operam, vt antequam Episcopus pronunciet, fiant amici, ne exeat Episcopi sententia super terrã contra eũ qui deliquit, quia habet secum in tribunali Christum Dei filium iudicij comprobatorem & cognitorem. Si qui verò à quopiam de infamia non rectè ambulandi in Domino, arguantur, auditis similiter vtrisque, & non ex opinione præiudicata, neque altero tãtùm audito, sed potius iustè tiquam de vita & morte sempiterna ferenda est sententia: Iustè enim, inquit Deus, quòd Deut. 1.
iustum est exequeris. Qui enim instè à vobis & 16.
punitus est, & excommunicatus, idem à vita immortali & gloria reiectus est, & apud iustos & pios homines inhonoratus, & inglorius, & apud eundem Deum damnatus.

Quòd non sit eadem pœna irroganda in omni delicto, sed varia pro varietate peccantis. Cap. 48.

NE de omni peccato idem iudicium pronunciétis, sed de vnoquoque suum, singulis delictis, tum paruis, tum magnis multa prudentia iudicatis; aliter, inquam, facto, sermone; item aliter proposito, alio modo conuicio, alio suspicione: atque etiam alios quidem solis minis, & terroribus subijcies, alios mulctationi largiendi pauperibus. rursus alios ieiunijs cõprimes: item alios ex ecclesia eijcies pro magnitudine & grauitate criminis. siquidem lex non omne delictum eodem supplicio puniebat, quinimmò alio atque alio cõmissa in Deum, in sacerdotem, in templum, in hostiam: aliter in regem, in ducem, in militem, in subditum, in æqualem, aut in famulum, aut in possessionem, aut iumentum, siue in pecus: rursum secus peccata in parentes, & propinquos: aliter peccata ex cõsulto, aliter non voluntaria; atque alios quidem morte puniebat vel cruci affigendo, vel lapidando, alios verò mulcta pecuniç, vel verberibus, vel talione. ergo vos quoque diuersa delicta diuersis pœnis plectite, ne qua iniuria accidat, quæ iram Dei prooocet. Cuius enim iniusti iudicij eritis intermedij, eius mercedem feretis. nam quo iudicio iudicatis, eo iudicabimini. Matth. 7.

Quales

Quales esse oporteat accusatores, & testes. Cap. 49.

CVm igitur in tribunali sedebitis, præsentibus vtrisque personis, non enim appellabimus fratres, quoad pace facta se in gratiā recipiant, exquirite diligenter de istis ipsis qui in iudicio contendunt, ac primùm de accusatore, an hunc primum accusauerit, an alium quempiam criminatus sit, aut vnum ex querela eorum inter se & inimicitia subiecta sit contentio, & crimen, & quæ illius vita; ac quamuis talis existat, cui recta conscientia sit, non est tamen ei soli fides adhibenda, hoc enim iniquum est, & à lege alienum; immò habeat oportet alios testes, qui sint ei moribus similes, sicut ait lex, in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Sed cur diximus, inquirendum esse & indagādum, quibus moribus esset accusator? nempè quia sæpenumero euenire solet, vt duo, aut plures testimoniū dicant in malo; & vno consensu mendacium defendant. Vt duo illi senes Babylone contra Susannam. Item duo illi filij sceleratorum in Samaria cōtra Nabuthe; & turba Iudæorum contra Dominū Hierosolymis, & contra protomartyrem eius Stephanum. Sint igitur testes mansueti, non iracundi, æqui, beneuoli, temperati, continentes, non malitiosi, fideles, pij in Deum, horum enim testimonium tum propter eorum mores firmum, & graue est, tum propter eorum vitam verum: Testimonium verò eorum, qui non fuerint tales, ne approbate, quamuis in testimonio contra quempiam dicto conuenire videantur. Sic enim lex iubet, non eris cum multis in malitia, non vanam auditionem accipies; nō consenties cū multitudine ad peruertendum ius. De reo etiam cognoscere oportet, quæ vitæ eius consuetudo, quæ eius cōuersatio; an vita probata, an extra crimen; an iustitiæ & pietatis studiosus; an benignus in viduas, & in pauperes; an hospitalis, & in fratres beneuolus, an non lucri cupidus, non helluo, non dilapidator, & decoctor rerum, an temperans, & non luxuria diffluens, vel ebrius, & otio victitans, an commoueatur misericordia, sitque facilis ad tribuendum.

Deutero. c.19. Dan.13. 3.Reg. c.21. Matt.c.26 Act.c.6. Exo.c.23.

Quòd contingat, vt ex prioribus peccatis, quæ quis commisit, credatur commisisse secunda. Cap. 50.

SI enim iam ex parte malesicia eius antecesserint, videbuntur vera crimina, quæ nūc obijciuntur, nisi ius ei suffragetur: siquidem contingere potest, vt is aliquando deliquerit, sit autē alienus ab hoc crimine. Quocirca accuratè, & vigilāter certa de his, & grauia cōtra reum cōuictum pronunciate. Quòd si reus postquam ex Ecclesia eiectus fuerit, veniam petierit, seq; supplex ad pedes Episcopi proiecerit, & peccasse fateatur, recipite eum. Neque verò calumniatorē impunitum dimittatis, ne quempiam rectè viuentem infamet; aut alium exēplo suo ad eiusmodi calumniam inferendam inuitet, & commoueat; neq; rursus reum conuictum, sinè animaduersione cōtumeliosa relinquatis: ne aliàs eisdem delictis implicetur. neq; enim, inquit, testis malus impunitus abibit; neq; qui deliquit, erit inuitus. Pro. c.19 Pro. c.28.

Quòd non oporteat pronunciare iudicia altera tantum parte audita. Cap. 51.

DIximus verò, non esse æquum, altera tantùm parte audita, iudicare: etenim si alterum audiatis, cùm alter abest, & cùm nihil ad illatum crimen respondent, sententiam de damnatione eius temerariè tuleritis, rei decede illius, & eadem cum illo calumniatore mēsura commensi esse, apud Deum iudicem iustum reperiemini. vt enim qui tenet caudam canis, sic qui præest alieno iudicio. Si verò senes illos, qui Babylone dictis contra Susannā testimonij s eam ad mortem damnarunt, imitemini, iudicium, quod de eis factum est, & eorum condemnationem subibitis. Quoniam quidem Susannam Dominus per Danielem è manibus sceleratorum eripuit: Senes autem sanguinis Susannæ reos ad ignem damnauit, ac vobis etiam per Danielis personam exprobrauit, dicens, (sic fatui filij Israël, qui neque habita quæstione, neque cognita veritate filiā Israël condemnastis? Reuertimini ad iudiciū, falsum enim testimoniū contra eam dixerunt.) Dan.13. Ibidem.

Exemplum iusti iudicij, & cautio Gentilium in pronunciandis sententijs. Cap. 52.

DEinde contemplamini iudicia sæcularia, quorum potestate videmus trahi parricidas, adulteros, veneficos, sepulchrorū violatores, latrones. Hi enim statim, vt ab ijs, qui reos in iudicio sistunt, quæstiones de eis habitas acceperunt, quærunt ex malefico ipso, an ita se res habeat; ille verò si ait, nō statim mittitur ad supplicium, immò pluribus diebus cū multa deliberatione ac consultatione, & interiecto velo, inquiritur in eum. Postremò, qui suffragium de capite contra eum laturus est, sublatis manibus solem testatur, innocentem se esse, ac mundum à sanguine hominis illius. Itaque isti quamuis Gētiles, qui neque Deum nouerunt, neque sciunt vindicari à Deo eos, qui innocenter cōdemnati sunt, tamen cauēt.

Quòd non oporteat, vt fideles habeant aduersum se aliquid. Cap. 53.

VOs verò qui scitis, quis noster Deus sit, & qualia eius iudicia, quomodò poteritis iudiciū vestrum per violentiam, & impetū pronūciare, cùm illicò illud pateat Deo? quod quidem si iustum sit, iustè & nunc, & in futuro remunerandi sitis: sin verò iniustum rursus parē mercedē reportaturi. ergo consiliū vobis fratres

fratres damus, vt studeatis meritam laudē potius à Deo ferre, quàm vituperationem: laus namq; Dei est hominibus vita immortalis, vt contrà vituperatio, sempiterna mors. Quocirca estote æqui iudices, pacifici, ira vacui. Qui enim temerè fratri suo irascitur, reus erit iudicio. Quòd si alicuius opera in aliquem irasci contingat, ne occidat sol super iracundiam vestram: irascimini enim, inquit Dauid, & nolite peccare: fiat citò reconciliatio pacis; ne ira residens efficiatur iniuriæ recordatio, & peccatum pariat. Animæ enim, inquit Salomon, memores iniuriarum in mortem. Ait præterea Dominus Iesus Christus in euangelio, si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, q; frater tuus habet aliquid aduersus te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuum. Munus verò Deo cuiusque precatio, & gratiarum actio. Si igitur habes aliquid aduersus fratrem tuum, aut ipse habet aliquid aduersum te, neque precationes quidem tuæ, neque gratiarum actiones, quia subest ira, exaudientur. Oportet autem fratres assiduè precari; sed quoniam eos, qui cum fratribus inimicitias, & simultates iratè, & iniustè exercent, Deus non exaudit, quamuis ter in hora preces adhibeant: idcircò tollenda est omnis inimicitia & exiguitas animi, vt possimus puro & mundo corde precari. Atqui vel inimicos præcepit nobis Dominus diligere, non autem amicos odio habere. &
Leuit. 19. legislator ait: (Ne oderis omnem hominem;
" ne habeas odio fratrem tuum in corde tuo: ar-
" guendo argues fratrem tuum, & ne suscipias
Deut. 23. peccatum propter ipsum. Non habebis odio
" Ægyptium, quia aduena fuisti apud eum. Non
" habebis odio Idumæum, quoniam frater tuus
Psal. 7. est.) & Dauid ait, (si reddidi retribuentibus mi-
Isa. 58. hi mala.) Quare si Christianus esse vis, sequere legem Domini: dissolue omne vinculū iniquitatis, in te enim posuit Dominus potestatem remittendi peccata in te commissa. Quoties ergo fratri tuo delicta remisisti, vt nolis
Zach. 8. etiam nunc eidem remittere? Cùm tamen Za-
chariam audias, qui ait, (vnusquisque malum
" proximi sui ne reputetis in cordibus vestris.)
" At tu iniuriæ memor es, & inimicitiam retines, & in iudicium venis, & iracundiam obseruas, & precibus tuis obsistis. Quòd si fratri tuo pepercisti, remissis quadringentis nonaginta peccatis, fac propter teipsum, vt magis adhuc aucta iræ vacuitas affluat in benignitatem. etsi ille nō facit, at stude tu propter Deū, vt fratri ignoscas, vt sis filius patris tui, qui in cœlis est, & vt audiaris tanquam amicus Dei, cùm facis precationem.

Quòd oporteat, vt Episcopi populum de pace per diaconum admoneant. Cap. 54.

IDcircò Episcopi, cùm eundum vobis erit ad orationem, post lectionem, & cantum psalmorum, ac post doctrinam de scripturis, dicat diaconus ex loco vobis vicino voce magna, nemo contra aliquem, nemo cum simulatione, vt si in nonnullis cōtrouersia reperiatur, conscientia perculsi precētur Dominum, vt fratri reconcilientur. Etenim si qui ingrediuntur cuiuspiam domum, primùm dicere debent, pax huic domui, tanquam filij pacis pacem dignis tribuentes, sicut scriptum est, ijs, qui propè, & ijs, qui longè, quos nouit Dominus suos esse, multò magis qui in Ecclesiam Dei ingrediuntur, in primis pacem Dei precari debent; qui verò hāc alijs precatur, multò magis curare debet, vt idem intra eam tanquam filius lucis habitet. Qui enim in se non habet pacē, non est fide & auctoritate dignus ad tribuendum eam alijs. Quocirca primùm oportet ipsum esse secum in pace. Qui enim secum non dissidet, neque cum alio pugnabit, quin potiùs erit studiosus pacis, beneuolus, colligens ea quæ Domini sunt, adiutorque eius ad augēdum numerum eorum, qui idem sentiendo salui fiunt. Qui enim inimicitias, pugnas, controuersias, & lites excogitant, improbi sunt, & à Deo alieni.

Recensetur varia prouidentia Dei, & quemadmodum singulas generationes à principio ad pœnitentiam vocauit. Cap. 55.

DEus enim, misericordiæ Deus, à principio singulas generationes ad pœnitentiam per iustos, & prophetas vocat, & alios quidem ante diluuium corrigebat, per Abel, Seth, Sem, itemque per Enos, & Enoch translatum; alios verò rursus in ipso diluuio per Noë: Sodomitas per hospitalem illum Lot; post diluuium per Melchisedec, & Patriarchas, & per Iob, quem habuit Deus charissimum: eos qui in Ægypto erant, per Moysen: Israelitas per ipsum Moysen, & per Iesum, ac Caleph, & Phineem, & reliquos: Post legem per Angelos, & Prophetas, & eosdem per aduentum suum in carne ex Virgine sumpta; alios paulò antequàm esset ostensus, per Ioannem præcursorem: eosdem verò etiam per eundem, & post ortum suum, cùm diceret, (agite pœnitentiā, appropinquauit enim regnum cœlorum): post passionē suam vocat per nos duodecim, & per Paulum vas electionis. Nos igitur, quos voluit testes esse aduentus sui vnà cum Iacobo fratre Domini, & alijs septuaginta duobus discipulis, ac septem diaconis suis, audiuimus ex ore Domini nostri Iesu Christi, & optimè docti, dicimus quæ nam sit voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta, quæ nobis per Iesum Christum declarata est, scilicet ne vllus peccet, sed potius omnes homines, cùm ex vno consensu crediderint, laudibus eundem, vno animo, & ore celebrantes, ijdem in sempiternum viuant.

Margin (right column): 1. Cor. 1. Gen. 5. Gen. 7. Gen. 9. Gen. 14. Matth. 3. Rom. 12.

Quòd voluntas Dei sit, vt omnes homines in religione pia consentiant ad imitationem Angelorum. Cap. 56.

Matth. 6. HOc enim est quod Dominus docuit, vt cùm precationem facimus, patri eius dicamus, fiat voluntas tua, sicut in cœlo,& in terra; vt sicut cælites naturæ incorporeæ cuncti Deum vno consensu laudant, sic etiam in terra cuncti homines vno ore, & vno animo, concelebrent solum Deum vnum, & verum, Rom. 15. per Christum vnigenitum. Voluntas itaque Dei est, vt ipsum idem sentiendo laudemus, idemque dicendo veneremur. Hæc est enim voluntas Dei in Christo, vt multi in eo sint salui; & non potius, vt ei incómodemus, neque Ecclesiam eius imminuamus: aut contrahamus numerũ ad pauciores, vel vna anima hominis à nobis occisa, quæ cùm per pœnitentiam alioqui seruari posset, interierit tamẽ non solùm à propria ira, sed etiam vestris in- Matt. 12. sidijs; ita vt ad exitum perductũ sit, quod scriptum est, (qui non congregat mecum, dispergit;) qui verò sic dispersor est, aduersarius est ouium, inimicus Dei, agnorum laniator, quorum fuit pastor Dominus: & quos nos ex varijs gentibus, & linguis congregauimus multa solicitudine, & periculo, ac labore assiduo, peruigilando, famem tolerando, humi cuban- 2.Cor.11. do, persecutiones, verbera, & carceres sustinẽdo; vt voluntati Dei obsequentes triclinium accubantibus impleremus; id est, impleremus sacram Catholicam Ecclesiam ijs, qui inuitati lætentur, & exultẽt: laudentque, ac celebrent Deum, qui per nos ad vitam eos vocauit. Nos inquam congregauimus, vos verò quantum in vobis fuit, dispersistis. Et vos verò laici pacem & mutuam concordiam seruate, ac studete, vt tanquam prudentes Ecclesiam Dei amplificetis; & oues, quæ habentur pro feris, & agrestibus, ad eam reducatis, & mitigetis; & in pristinum statum restituatis. Atque hęc quidem est maxima à Deo promissa merces, (si eduxeritis,) inquit, (ex indigno dignum, & ho- Hier. 15. noratum, sicut os meum eris.

Descriptio Ecclesiæ & cleri, & quid vnusquisque facere debeat clericis congregatis, vel laicis in Synaxe. Cap. 57.

TV verò ô Episcope sis sanctus, omni nota carens, non percussor, non iracundus, non fæuus, sed potius ædificator, conuertendi, docendi, constituendi studiosus, tolerans, lenis, mitis, longanimis, monitor, consolator tanquam homo Dei.

Cùm verò Ecclesiam Dei conuocas, tanquã magnæ nauis gubernator iube cũ omni prudentia, congregari præcipiens diaconis, veluti nautis, vt loca fratribus tanquam nauigantibus valde accuratè, & honestè disponant. Ac primùm quidẽ sit ædes oblonga ad orientem versus naui similis, vtrinque pastophoria in orientem. Sit solium Episcopi in medio positum, & ex vtroque eius latere sedeant presbyteri, & astent diaconi succincti, & expediti sinè multa veste, sunt enim similes nautis; & illis qui lateribus nauis præsunt. Sit autem horum cura, vt laici in altera parte, ordine, & decore, & quiete sedeant; item, vt sedeant mulieres separatim, ac cum silẽtio; in medio autem lector ex loco edito legat libros Moysis, & Iesu Naue; Iudicum, & Regum; item Paralipomena, & Esdram de reditu populi; præterea Iob, & Salomonem: ad hæc sexdecim prophetas. peractis verò binis lectionibus de binis libris, alius quispiã psalmos Dauid canat, populus verò initia versuum, quæ dicuntur acrostichia, succinat. Deinde acta nostra legantur; item epistolæ Pauli adiutoris nostri, quas Ecclesijs misit Spiritus sancti instinctu dictatas. Postea diaconus aut presbyter euangelia legat, quæ ego Matthæus & Ioannes tradidimus vobis, & quæ adiutores Pauli, Lucas, & Marcus acceperunt, ac nobis reliquerunt; & cùm legetur euangelium, presbyteri & diaconi, vniuersusq; populus magno cum silen- Deut. 27. & 5. tio stent: scriptum est enim, (tace, & audi Israël:) & rursus, (tu autem sta ibi, & audies.) Deinde hortentur populum presbyteri, non omnes simul, sed singulatim, & postremus omnium Episcopus, qui similis est gubernatori nauis. Ianitores stent ad introitus virorum custodiendi caussa, diaconissæ verò ad mulierum, vtrique instar eorum, qui in naui recensent vectores: in tabernaculo enim testimonij, & in templo Dei, eadem ratio, & forma obseruabatur. Si quis autem repertus fuerit, qui sedeat loco non decenti, increpetur à diacono, tanquam à proreta: traducaturque in locum qui eum deceat. est enim Ecclesia nõ solùm similis naui, sed gregi: Nam vt pastores singulas pecudes, capras dico, & oues pro generis, & ætatis ratione locant, & quodque eorum simile cum simili congregatur; sic in Ecclesia adolescentes quidem seorsum sedeant, si locus sit: sin autem non sit, stent; ætate verò prouecti ordine sedeant, pueros autẽ stantes, patres, & matres eorũ suscipiant; rursus adolescentulæ seorsum, si fuerit locus. Si verò non fuerit, post mulieres locẽtur. Nuptæ iam & matres familiâs itẽ seorsum: Virgines autem, & viduæ, & anus primæ omnium stent, aut sedeant. Locis verò occupandis præsit diaconus, vt quisque eorum, qui ingrediuntur, in locum suum se conferat, & nemo præter decorum sedeat. Similiter diaconus populum speculetur, nequis murmure obstrepat, dormitet, aut nutus faciat. Oportet enim stare in Ecclesia sapienter, sobriè, & vigilanter, auribus ad verbum Domini intẽtis. Deinde cuncti pariter cõsurgentes & in Orientem spectãtes, egressis catechuminis, & pœnitentibus, Gen. 2. & 3. precẽtur Deum, qui ascendit super cœlũ cœli;

idq; ne ad Orientem. Vnde primus homo neglecto Dei mandato consilio serpentis eiectus est. Diaconi autem post precationé alij oblationi Eucharistiæ operam dent, ministrantes corpori Domini cum timore, alij obseruent turbam, & faciant, vt silentium teneant: diaconus verò, qui Episcopo assistit, dicat populo: Nemo contra aliquem, nemo in simulatione. deinde mutuò salutent, viri viros, &
Matt. 26. fœminæ fœminas osculo in Domino; ac ne-
Mar. 14. mo dolo, vt Iudas, cùm Dominum osculo prodidit. postea diaconus precationem faciat pro cuncta Ecclesia, & vniuerso mundo, & eius partibus pro fertilitate, pro sacerdotibus, pro magistratibus, pro Pontifice, pro Rege, & pro pace omnium. Deinde Pontifex precatus pacem populo, benedicat ei, vt Moyses sacerdotibus præcepit, vt his verbis populo benedi-
Num. 6. cerent: Benedicat tibi Dominus, & custodiat te, & ostendat faciem suam super te, & det ti-
Psal. 27. bi pacem. Precetur ergo Episcopus his verbis,
1. Pet. 2. conserua Domine populum tuum incolumé, & benedic hæreditati tuæ, quam sanguine Christi tui possedisti; & acquisiuisti; ac regale sacerdotium, & gentem sanctam appellasti. Postea verò fiat sacrificium, cuncto populo stante, & silentio precante; & oblatione facta, quisq; ordo seorsum, corpus Domini & pretiosum sanguinem sumat, accedentes ordine, cum pudore, & reuerentia, vtpotè ad corpus Regis: Item mulieres operto capite, vt ordine earum decet, accedant. Ianuæ autem ædis sacræ custodiantur, ne quis infidelis, aut non baptizatus ingrediatur.

De commendaticijs litteris peregrinorum, laicorum, clericorum, Episcoporum, & de recipiendis sinè differentia acceptionis personarum. Cap. 58.

SI autem aliquis frater, aut soror ex parœcia aduenerit, qui commendaticias afferant; accedat diaconus; & inquirat, an fideles sint, an ecclesiastici; num hæresi quapiam contaminati; ac rursus soror, nupta ne an vidua sit. atque ita cùm cognouerit fideles planè esse, & in doctrina Domini idem atq; nos sentire, deducat singulos eorum ad locum eis accommodatum. Si verò presbyter item ex parœcia aduenerit, excipiatur in commune à presbyteris: Si diaconus fuerit, à diaconis: si auté Episcopus fuerit, cum Episcopo sedeat, eodem honore ab eo acceptus. Rogabisque eum Episcope, vt sermonem habeat apud populum docendi caussa: est enim hortatio, & monitio hospitũ grata, & mirum in modum
Luc. 4. vtilissima: siquidem (nemo propheta,) inquit, » (Dominus, acceptus in patria sua.) Deinde Episcope, committes ei, vt offerat Eucharistiam; sin verò tanquam sapiens propter reuerentiam, erga te, quo tibi honorem seruet, offerre noluerit, coge, vt saltem benedicat populo. Si auté cùm iam sedetur, alius quispiam aduenit honestus, & nobilis, siue externus, siue eius regionis, tu Episcope cùm de Deo verba facis apud populum, aut cùm psallenté, aut legentem audis, ne ratio personæ faciat, vt ministerium verbi intermittas, quo illi locum ante alios sedendi cōstituas: quin potiùs quiesce, ne vel sermonem tuum interrumpas, vel audientiã; fratres verò eum per diaconum recipiant; si nō est locus, diaconus iuniorem loco moueat, prudenter tamen, & non iratè, & illum sessum recipiat: æquum enim est, vt qui est in fratres beneuolus, spōte sua hoc faciat. quòd si recusauerit, moue eum cogendo, & in extremum locum reijce, vt discant cæteri, cedere loco honoratioribus. Si autem pauper, aut ignobilis, aut peregrinus quispiam, senex, vel adolescens aduenerit, neque sit locus vacuus, his quoque diaconus ex toto animo locum faciat, vt non fiat aduersus hominem acceptio personæ, sed fiat ministerium Deo acceptum: Cùm mulieres siue pauperes, siue diuites aduenerint, vtrumque horum faciat diaconissa.

Quòd debeat vnusquisque adhibere studium, vt mane, & vespere ad ecclesiam eat. Cap. 59.

CVm autem doces Episcope, iube & mone populum frequentare quotidie ecclesiam mane, & vespere, vt omnino abesse nolit, immò assiduè conueniat, neque vllus subducendo se, Ecclesiam mutilam faciat, & corpore Christi vnum membrum decerpat. Neque enim de solis sacerdotibus dictum est, sed potius quisq; laicus de se quoque dictum cogitet. (Qui nō est mecum, neque mecum col- Matt. 12.
ligit, spargit.) Ne igitur qui estis alioqui mē- »
bra Christi, vos dispergatis non congregando vos, qui Christum habetis caput, qui, vt idem promisit, vobiscum est, & vobis sui communionem impertit. Ne sitis vestri negligentes, néve Saluatorem suis membris priuetis, neq; corpus eius diuidatis, neque membra eius dissipetis, neque verbo Dei ea, quæ ad vsus vitæ pertinent, anteponatis. Quinimmò conuenite in Ecclesiam singulis diebus mane, & vespere ad canendum psalmos, & precationes in templo Domini faciẽdas: mane quidem psalmum sexagesimum secundum; vespere verò centesimum quadragesimũ: potissimum autem die Sabbati, & die Dominico, qui est dies Resurrectionis, studiosiùs templum Domini adite; vt Deum laudibus celebretis, qui fecit omnia per Christum, quem ad nos misit, & pro nobis mori permisit, & à mortuis excitauit. Quid enim apud Deum excusare poterit, qui eo die ad audiendum verbum Dei salutare de Resurrectione non conuenit? quo quidem die precationes tres stantes facimus, memores eius, qui post triduum resurrexit. in quo item adhibentur lectio prophetarũ, euangelij prædicatio, oblatio sacrificij, & sacri cibi donum.

Exem-

Templum ad æmulationem inductum, vanus Gentilium, & Iudæorum ad Fana, & Synagogas concursus. Cap. 60.

QVomodo verò non est hostis Dei, qui nocte, & die operam & studium in fluxis quidem, & caducis rebus collocat, quæ verò æterna sunt, negligit? qui quotidie in balnea, & cibum caducum incumbit; ea verò, quæ semper permanent, & durant, non curat? Quomodo illi non est etiam nūc dicturus Dominus, iustificatæ sunt supra vos gentes, sicuti cùm exprobrabat, Hierusalem, inquiens, iustificata est Sodoma ex te. Etenim si gentes quotidie cùm è somno surrexerint, ad idola properantq; colenda, & ante opus, actionemque omnem eis primùm preces adhibent, & in eorum agitandis festis, ac celebritatibus non interponunt moram, sed eis student, & inseruiunt, nō solùm qui sunt eius loci, sed etiam qui procul habitant, & in ipsis theatris omnes tanquam in Synagoga quadam conueniunt: similiter qui nunc vano nomine Iudæi appellantur, sex diebus operantur, die septimo in Synagoga sua conueniunt, nunquam neque suam illam Sabbati vacationem, neque Synagogam suam prætermittentes, aut negligentes, alioqui vacui in incredulitate sua à virtute verbi Dei, & nominis, quo seipsi vocant. (Iudas enim confessionem declarat: hi autem, qui Christum morte contra legem affecerunt, non confitentur Deo, vt per pœnitentiam salui fiant) si, inquam, perditæ gētes ea, quæ nihil eis prosunt, frequentant, quid tu Domino Deo excusabis, qui ab Ecclesia eius absens es? qui ne gentes quidem imitaris, immò quia abes, ideò desidiæ te dedis, aut apostasiæ, aut maleficio. Quibus Dominus per eum, qui dictus est, dicit, Iustificationes meas non custodistis, immò neque secundùm iustificationes gentium ambulastis; & eas propè superatis. & rursus, Iustificauit animam suam Israël præ anima incompositi Iuda, & quæ sequuntur; si mutabunt gentes Deos suos, & hi non sunt Dij; quia transite in insulas & videte, & mittite ad Cedar, & considerate diligenter, an sint facta talia, quia illi quidem non mutant, quæ legis sue sunt; populus verò meus, inquit, mutauit gloriam suam, quæ ei non proderit. Quomodo igitur se defendet, qui Ecclesiam Dei parum curauerit, aut se de ea subduxerit?

Ezech. 16.

Ezech. 16.

Ierem. 3. & 2.

Quòd non sit fas anteponere diuinis secularia. Cap. 61.

Psal. 140. SI quis verò parum curat eam, excusando se caussa operis sui, excusando, inquam, excusationes in peccatis, cognoscat, qui sic est, artes quidem Christianorum esse quasi quoddam adminiculum operis, religionem verò esse opus. Artificia ergo vestra tanquam aliud agentes ad victum parandum exercete: religionem verò colite hoc agentes: vt sicut Dominus ait, (operamini non cibum, qui perit, sed manentem in vitam æternam) Ioan. 6. Ibidem. & iterum, (hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem misit ille.) Itaque studete, ne Ecclesiam Dei vnquam deseratis. Siue verò aliquis eam despexerit, & in Fanum profanum gentilium intrauerit, vel in Synagogam Iudæorum, vel Hæreticorum, quid iste in die iudicij apud Deum excusabit, qui dereliquit verba Dei viuentis, quæ viuunt, & viuificant, quæque ab æterno supplicio liberare possunt, & se contulit ad aliquam ædem Dæmoniorum, aut ad Synagogam eorum, qui Christum occiderunt, aut ad Ecclesiam malignantium, neque audiunt eum, qui dixit, (odiui Ecclesiam malignantium, & cum iniquè agentibus non introibo; non sedi cum concilio vanitatis, & cum impijs non sedebo.) & rursus: (Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit; & in cathedra pestilentium non sedit; sed in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte.) Tu verò relicto fidelium cœtu, Ecclesia Dei, eiusque legibus, aspicis in speluncam latronum, sancta existimans, quæ ille profana, & execrabilia vocauit; & communia tecum faciens, quæ ille dissepárauit: neque id solùm, immò iam ad pompas etiam gentilium cōcurris; & ad theatra properas, cupisque inter eos, qui illuc ingrediuntur, numerari, & obscœnos, ne dicam execrabiles cantus audire. Neque Hieremiam audisti, cùm ait, (non sedi in cōcilio eorum ludentium, sed timebam à facie manus tuæ:) neque Iob, cùm similia loquitur, (si cum scurris ambulaui vnquam, appendebar enim in lance iusta.) Quid verò vis communicari tecum libros gentilium, qui sunt hominum mortuorum, qui Diaboli instinctu ei ediderunt quę ad interficiendum, & euertendum fidem valeāt; quæque eos, qui studium in ipsis collocant, ad ponendam multitudinem Deorum deferunt. Vos igitur legibus Dei studete, easque in maiore pretio, quàm ea, quæ ad vsum, & vitæ necessitatem pertinent, habete; atque ita maiorē eis honorem habentes, cōcurrite ad Ecclesiam Dei, quam ipse acquisiuit sanguine Christi dilecti, primogeniti omnis creaturæ. Hæc est filia altissimi, quæ nos per verbum gratiæ parturiuit, & Christum in nobis formauit, cuius facti participes, sacra membra estis electa, non habentes maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed potius tanquam sancti & in fide immaculati, consumati estis in ipso secundùm imaginem eius, qui vos creauit.

Psal. 25. & 1.

Ierem. 15.

Iob 31.

Colos. 1.

Ephes. 5.

Quòd oporteat omnes impietates Gentilium vitare. Cap. 62.

CAuete igitur, ne ferias cum perditis hominibus, id est, cum Synagoga Gentilium in errorem & interitum vestrum agatis; nulla nanque Deo cum Diabolo communio, qui 2. Cor. 6.

enim tunc cum illis cōgregatur, qui ea sapiunt quæ Diaboli sunt, vnus ex ijs ipsis numerabitur, & væ erit hæreditas eius. fugite demum turpia spectacula, theatra dico, & Gentilium pompas, incantationes, diuinationes, vaticinia, expiationes, auguria, auspicia, necromantias, omina; quia scriptum est, (Non est au-
Num. 23. guratio in Iacob, neque vaticinatio in Israël.)
Deut. 18. & rursus, (augurium peccatum est.) & iterum aliâs: (Ne auguremini, & diuinationes, ac vaticinia, & ventriloquas ne sectemini; & veneficos ne ascitcatis.) Vnde Hieremias sic nos
Hier. 10. monet: (Vias, inquit, gentium ne ambuletis, & à signis cęli ne vobis metuatis.) Quamobrē oportet fidelem deuitare conuentus Gentiliū, & Iudæorum reliquorumque Hæreticorum: ne ferias cum eis communes habendo, animas nostras laqueis irretiamus: & ne, si diebus eorum festis, quos ipsi in honorem Dæmonum agitant, cum ipsis versemur, impietatis eorum socij, & participes simus. Fugiendę verò sunt nundinæ Gentilium, & qui in eis fiunt ludi: Christianus enim nihil debet in nundinis impendere, nisi in mancipiolum emendum, vt animam eius saluam efficiat, & in quędam alia mercanda ad necessitatem naturæ accommodata. Abstinete igitur ab omni idolorum pompa, præstigijs, mercatu, cōuiuijs, monomachia, & ab omni spectaculo dæmoniaco.

Quòd otiosus non debeat comedere ex bonis fidelium, vt Petrus fuit piscator, & reliqui Apostoli, Paulus autem & Aquila artifices tabernaculorum, Iudas verò Iacobi Agricola.

Cap. 63.

Vos verò in Ecclesia adolescentiores studete, vt in omnibus, quæ opus erunt, nauiter ministretis, & opera vestra cum omni honestate exercete, vt per vniuersum vitę tempus tum vobis, tum egentibus necessaria suppetant; ne necesse sit vobis graues esse Ecclesiæ: Etenim & nos verbo euangelij incumbimus, tamen exercere illa quasi adminicula operis huius non negligimus: partim enim nostrum sunt piscatores, partim tabernaculorum opifices, partim agricolæ, ne vnquam otiosi simus: ait enim Salomon, (Abi ad formicam, ô piger, & imitare videns vias eius, Prou. 6.
& esto sapientior ea;) illa enim cùm neque opus rusticum exerceat, neque sit, qui cogat eam, neque domum habeat, æstate parat alimentum, & messis tempore copiosè recondit. Aut abi ad apem, & disce, quàm sit operaria, & quemadmodum in opere suo honesto negotiatur: Cuius labores tum reges, tum priuati ad valetudinem adhibent, est desiderabilis & munifica: & quamuis est imbecillis viribus, eò tamen præstantiæ processit, vt sapientiam honorarit. & deinceps: Quousque piger cubas, quando tandem è somno expergisceris? paulisper dormis, paulisper sedes, paulisper dormitas, paulisper pectus vlnis complecteris; postea adest tibi tanquam malus viator paupertas, & egestas tanquam bonus cursor. sin autem fueris impiger, veniet tanquam fons messis tua, & egestas tanquam malus vir à te sponte sua recedet. & rursus, qui arat terram suam, implebitur panibus. & alio loco ait, otiosus manus suas complicauit, & comedit carnes suas. & deinceps, piger, inquit, qui manus suas abscondit, non poterit deferre eas ori suo. & rursus, propter vacationem manuum deprimetur contignatio. Igitur operamini assiduè, nota enim otiosi insanabilis est; si quis autem apud vos non laborat, non manducet: odit enim Dominus Deus noster otiosos, siquidem nemo eorum, qui Deo student, otio & vacationi indulgere debet.

Prou. 12. Eccl. 4. Prou. 19. Eccle. 10. 2. Thes. 3.

DE

DE VIDVIS.

LIBER TERTIVS.

Qua ætate eligendæ sint viduæ.
Cap. 1.

1. Tim. 5.

VIDVAS verò constituito non minoris ætatis, quàm annorum sexaginta, vt quodámodo propter ætatem ipsam pro raro & stabili habeamus, carere eas suspicione nubendi iterum. Si verò adolescentiorem in gradu viduali constitueritis, & viduitatem in adolescentia non ferens nupserit, gloriam gradus vidualis dedecorabit: rationemque Deo reddet, non quidem quia iterum nupsit, sed quia promissionem suam non seruauit, quæ quasi habenas quasdam Christo dirupit, quia non venit cum fide, & metu Dei ad seruandum promissionem. Quocirca oportet non temere, neque inconsideratè promissionem facere, sed caute: Melius enim est ei nō fecisse votum, quàm fecisse, & non reddere. Sin verò aliqua adolescentior viro suo, cum quo exiguo vixit tempore, aut morte, aut alio casu orbata, cum dono super se viduitatis maneat, beata erit similis facta illius Sidoniæ viduæ Sareptis, ad

3. Reg. 17. quam sanctus Dei Propheta Elias hospes diuertit, huiusmodi vidua similis erit Annæ filiæ

Luc. 2. Phanuelis ex tribu Aser, quæ nunquam à templo recedebat, perseuerans nocte, & die in obsecrationibus, & precibus: quæ annos quidem nata erat octoginta, vixerat verò cum viro à virginitate sua annis septem, & aduentum Christi laudibus celebrans confitebatur Domino, & loquebatur de eo ijs, qui expectabant redemptionem in Israel. Quæ talis erit, testimonio approbata honorabitur gloriam habens apud homines in terra, & apud Deum in cœlis laudem sempiternam.

Quòd cauendum sit ne adolescentiores viduæ eligantur. *Cap.* 2.

CÆterum adolescentiores viduæ in gradum vidualem ne cooptentur, ne excusando non posse continere feruorem adolescētiæ, aliquando iterum nubentes, in negotio sint: subueniendum verò & opitulandum est illis, ne excusando se derelinqui, iterum nubentes, negotio turpi implicentur. nam & illud scire oportet, monogamiam quidem, id est, simplex matrimonium, si legitimum sit, iustum esse, vtpote Deo probatum; digamiam verò, id est, iterum nubere post promissionem, sceleratum esse, non quidem propter coniugium ipsum, sed propter mendacium; tertium coniugium, intemperantiæ indicium ostendere; quartum vero coniugium, & deinceps, planè libidinem esse, & manifestam impudicitiam: Deus enim vnam vxorem dedit viro, cùm eum creauit; (erunt,) inquit, (duo in carnem vnam.) Adolescentioribus verò mortuo primo marito secundum connubium concedatur: ne in iudicium Diaboli incidant, & in laqueos multos; ac desideria stulta, & animis incommoda; quæ supplicium potius afferunt, quàm laxamentum. Gen. 2.

Quales esse oporteat viduas, & quomodo eis ab Episcopo subueniendum. *Cap.* 3.

VEræ autem viduæ sunt, quæ vni nupserunt, quibus plures honestarum actionum testimonium præbent, re uera viduæ temperantes, pudicæ, fideles, religiosæ: quæ liberos honestè educarunt, quæ hospites exceperunt laudabiliter, quibus opitulari oportet tāquam Deo dedicans. Quin potiùs pauperum quoque memineris Episcope manum porrigens adiutricem, atque eorum curam habens, tanquam Dei dispensator, distribuendo cuique in tempore, quæ commoda sunt, viduis, pupillis, derelictis, ac destitutis, & calamitosis.

Quòd oportet vnicuique indigenti benignè facere. *Cap.* 4.

QVid enim, si quæ sunt non viduæ, aut si qui non vidui, egent tamen ope propter paupertatem, aut valetudinem infirmam, aut egent ad alendos filios? oportet te prospicere omnibus, omnesque curare. Qui enim dona afferunt, non ea ex tempore dant viduis, sed potius omnino conferunt, quæ voluntaria nominant: vt tu Episcope, qui calamitosos noris, tanquam bonus dispensator dona illa optimè dispertias, ac distribuas. Scit enim Deus eum, qui dedit, quamuis tu, eo absente, egentibus diuidas. Atque ille quidem habet beneficentiæ mercedem, tu verò dispensationis rectà cōscientia administratæ laudem. Dicite, quibuscunque dona dispertitis, quis illa dederit, vt nominatim pro eo precentur; oportet enim omnibus hominibus benignè facere sine studio scrutandi hunc velillum, quicunque sit:

Luc. 6. Dominus enim ait, (omni petenti à te da, scilicet omni verè indigenti, siue amicus sit, siue inimicus, siue cognatus, siue alienus, siue vxorem nō duxerit, siue duxerit. In vniuersa enim

Cap. 58. & 44. scriptura hortat Dominus, vt pauperibus suppeditemus. Per Esaiam quidem (frange, inquit,

(esurien-

„ (esurienti panem tuum, & inopes introduc
„ in domum tuam:) si videris nudum vesti; &
propinquos, cognatosque tuos ne despicias.
Cap. 4. Per Danielem potentr dicit Regi (Consilium
„ meum placeat tibi;& peccata tua eleemosynis
„ redime, & iniustè facta misericordia paupe-
Pro. 14. rum.) & per Salomonem ait, (eleemosynis, &
Psal. 40. fide purgantur peccata.) Rursus per Prophe-
Psal. 111. tam Dauid omnibus dicit: (Beatus qui intelli-
„ git super egenum & pauperes, in die mala li-
„ berabit eum Dominus.) & iterum: (dispersit,
„ inquit, & dedit pauperibus, iustitia eius ma-
Pro. 19. net in sæculũ sæculi.) Et Salomon ait (qui mi-
& 21. seretur inopis, Domino fœneratur, secũdùm
„ datum eius retribuetur ei.) & in eandem senté
„ tiam, (Qui obturat, inquit, aures, ne audiat
„ pauperem, & ipse implorabit, & non erit qui
„ exaudiat eum.)

Quòd studendum sit vidua, vt sit bene moderata. Cap. 5.

SIt verò omnis vidua mitis, quieta, mode-
rata; non malitiosa, non iracunda, non
loquax, non clamosa, nõ occupans preloqui,
non maledica, non captatrix verborum, non
duplicis sermonis, non curiosa, & si quid tur-
pe viderit, aut factum audierit, sit perinde, ac
si nihil viderit, vel audierit, nihilque aliud cu-
ret, quàm vt Deo preces pro ijs, qui dant, &
pro cuncta ecclesia adhibeat. Siquis aliquid
interroget, ne facilè respondeat, præterquam
de fide in Dominum, & de iustitia, ac spe in
Deũ; eos qui in dogmatibus religionis Chri-
stianæ erudiri voluerint, ad præpositos eccle-
siæ remittat, tantùm respondeat, quæ ad euer-
sionẽ falsę opinionis de multitudine Deorum
pertinent, demonstrans rationem de vno Deo
ac Domino; de ijs verò, quæ deinceps sequun
tur, nihil temere respondeat, ne si quid in-
scienter dixerit, infamiam inferat verbo Dei.
Matt. 13. Dominus enim docuit, simile esse verbũ gra-
no sinapis, hoc autem est igneum, quo si quis
sinè vsu & experientia vtatur, reperiet eũ ama-
rum. oportet enim in mysticis non esse prodi-
torem, sed firmum. monet enim nos Domi-
Matth. 7. nus his verbis: (Ne proijciatis margaritas ve-
„ stras ante porcos, ne conculcent illas pedibus
„ suis, & conuersi dirumpant vos.) Cùm enim
infideles audierint verbum de Christo, non
quantum opus sit, sed minus, præsertim de
incarnatione, vel de passione eius, magis irri-
debunt tanquam falsa, quàm laudabunt; eritq;
Isa. 52. anus ista rea petulantiæ, ac blasphemiæ, ve-
Rom. 12. nietque ei væ hæreditas; væ, inquit, per quem
nomen meum blasphematur.

Quòd non oportet mulieres docere; indecorum enim esse; & quales mulieres Dominum sequebantur. Cap. 6.

1. Cor. 14 IGitur mulieribus vt in ecclesia doceant non
concedimus, sed tantùm, vt precationes fa-
ciant, & audiant Doctores. noster enim magi-
ster ac Dominus Iesus Christus cùm nos duo-
decim ad docendum populum, & gentes mi-
sit, nusquam mulieres ad prædicandum mi-
sit, tametsi non deerant: erat enim nobiscum
mater Domini, & sorores eius, præterea Ma-
ria Magdalena, & Maria Iacobi, ac Martha, & Luc. 8.
Maria sorores Lazari, & Salome, & aliæ quæ-
dam. sanè quidem si necesse fuisset, vt mulie-
res docerent, ipse primus ijs quoque mulieri-
bus, quæ nobiscum erant, populum erudire
præcepisset. Si enim vir caput mulieris est, nõ
est æquum, reliquum corpus capiti præesse.
Sciat igitur vidua se esse altare Dei, & domi
suæ sedeat, neq; prætextu vllo in domos fide-
lium ad accipiendum ingrediatur, nam neque
altare Dei vnquam circuiuit; quin potiùs in
loco vno collocatũ est. ergo & virgo, & vidua
ne circumcursent, aut vagentur per alienas do-
mos, quia vagæ, & impudentes, & similes in
vno loco non conquiescunt, quoniam non χῆ-
ραι, sed πῆραι sunt, id est, non viduæ, sed vtriculi,
hoc est, cistæ, ad accipiendum promptæ, vani-
loquæ, maledicæ, consilij oppugnatrices, im-
pudentes, inuerecundæ; quæ cùm tales sint,
non se præstant dignas eo, à quo vocatæ sunt.
Non enim ad Ecclesiam, quæ est communis
omnium requies, Dominico die adeunt, vt fa-
ciunt qui vigilantes sunt, immò vel dormitãt,
vel nugas effutiunt, vel lenocinantur, vel pe-
tunt, vel alios ducunt captiuos, adiungendo
eos Diabolo, neque sinentes sobrios ac vigi-
lantes esse in Domino, sed potiùs sic eos præ-
parant, vt tales exeant, quales ingrediuntur,
vacui scilicet, ijsque quia non audiunt istæ vel
eos, qui docent, vel eos, qui verbum Dei le-
gunt. Huiusmodi sunt de quibus ait Propheta,
(auditu audietis, & non intelligetis, & vidẽtes Isa. 6.
videbitis, & non scietis; incrassatum est enim
cor populi huius.

Quales sint falsæ viduæ. Cap. 7.

AD eundem ergo modum huiusmodi vi-
duæ obturatas habent aures cordis, vt
non intus in domibus suis sedeant, & ibi Do-
minũ alloquantur, quin immò, vt circumeun-
tes cõsilio quæstus per nugas faciendi, expleãt
aduersarij desideria. Tales igitur viduæ non
adhærẽt altari Christi. Sunt enim viduæ quæ-
dam, quæ negotiationem habent pro studio
suo, & quia impudenter petunt, & inexplebili-
ter accipiunt, multos iam pigriores ad dandũ
effecerunt, cùm enim deberẽt modestiæ causa
contentæ esse ecclesiasticis subsidijs, ipsæ con-
tra circumeundo, domos diuitum excutiunt,
& pecuniarum copiam sibi congerunt, & fœ-
nori grauidant, soliusque mammonæ curam
habeant, quarum Deus est crumena, quæ volu-
ptates cibi, & potus omni virtuti præferunt,
aientes, edamus & bibamus, cras enim morie-
mur, quæ ista putauerunt tanquam firma, ac Isa. 22.
non potius fluxa, & caduca. Etenim si in con-

quirendis

quirendis pecunijs exercitata, pro Deo colit mammona, id est, seruit lucro, Deo placere nō potest, neque cultum eius exequi, cùm assiduè illum precari non valeat, quia habeat mentem
Matth. 6. & voluntatem auro colligendo intentam: quia scilicet vbi est thesaurus, illic est cor: mente enim tractat, vbi accipiet, aut quò ibit ad accipiendum, aut quòd illa amica sua sit oblita, & quòd sit aliquid dicendum ei, quæ talia cogitat, non erit attenta ad precationem, sed potius ad cogitationem menti occurrentem. Quocirca tametsi aliquando pro aliquo deprecari velit, non exaudietur, quia non toto corde, sed mente distracta supplicat Deo. Quæ autem vult intendere animum ad Deum, intus sedēs, quæ Domini sunt, cogitat, nocte & die ore nunquam cessante, castas purasque preces adhi
Iudit. 9. bens. Vt igitur prudentissima illa Iudith pudicitiæ testimonio laudata, nocte & die Dominum pro Israel deprecabatur: sic vidua illius similis perpetuò pro Ecclesia Deum deprecabitur, eamque exaudiet; quia in hoc solùm intenta est, & non in insatiabilitatem, sumptuosamque cupiditatem incumbit, cui oculus castus, aures mundæ, manus non inquinatæ, pedes quieti, os neque ad gulam, neque ad vanitatem loquacitatis paratum, loquens quidem, quæ loqui oportet; accipiens verò, quæ ad necessitatem tantùm naturæ commoda sunt. quę sic honesta, grauis, & sedata erit, placebit Deo, & simul vt à Deo aliquid petierit dabit Deus; adhuc enim te loquēte, inquit, dicet, ecce adsū.
Isa. 58. Sit igitur vidua talis, quæ non sit auara, superba, turpis lucri cupida, nō inexplebilis, nō gulę dedita, sit continens, lenis, tranquilla, religiosa, verecunda, sedens domi suæ, psallens, precans, legens, vigilans, ieiunans, semper cum Deo colloquens odis & hymnis spiritualibus, & lanam faciens, vt potius suppeditet alijs, quàm ipsa vlla re indigeat, memor illius viduæ, quæ
Luc. 21. testimonio Christi in Euangelio laudata est, quæ cùm in templum venisset, misit in Gazophylacium duo æra minuta, qui est quadrans:
Mar. 12. Quam cùm videret is, cui patet cor, Christus Dominus noster, ac magister, ait; Amen dico vobis, plus omnibus misit in Gazophylacion hæc vidua, quia illi omnes ex abundantia sua miserunt, hæc verò totum victum suum, quem habebat, misit. Viduas igitur oportet esse honestas, graues, obedientes Episcopis, presbyteris, diaconis, adhuc etiam diaconissis; adhibētes reuerentiam, obseruantiam, metum, non liberas, & licentiæ compotes, neque præter præscriptum quicquam facientes sine diaconi sententia, vt si velint ire ad aliquem ad comprandēdum, aut bibendum, aut ab aliquo accipiēdum. Sin verò iniussu aliquid huiusmodi fecerit, pęna sit ei ieiunium, aut excommunicatio, vt petulanti, & temerariæ.

Quòd non oporteat, vt vidua ab indignis accipiat, aut Episcopus, aut alius fidelis. Cap. 8.

QVid enim scit, qualis sit ille, vnde accipit, aut ex quo genere ministerij victum sibi parat: num ex rapina, aut ex alio quopiam inhonesto viuendi modo? scilicet nescit huiusmodi uidua reddituram se de his omnibus rationem Deo, quippe quæ ut indignum Deo est accipiat: neq; enim Sacerdotes talium munera sponte oblata vnquam accipient, ut furis, aut meretricis. Scriptum est enim, (non concu Deut. 23. pisces rem proximi tui, neque offeres mercedem prostibuli Domino Deo. Non est igitur accipiendum è talibus, neque etiam ab excommunicatis. Sint autem uiduæ promptæ ad capessendum mandata superiorum, & ad præscriptum Episcopi agant, tanquam Deo obedientes. Qui enim accipit donum ab huiusmodi infami, aut excommunicato datum, & Deū precatur pro eo, qui uult in scelere perseuerare, neque pœnitendo uult unquam resipiscere, hic communionem precationis cum illo ipso à à quo accipit, habet, & Christum, qui iniquos repellit, contristat: eósque in delicto ædificat, cùm eorum dona indigna accipit, seque cum eis inquinat; dum non sinit eos ad pœnitentiam venire, vt defleant, & deprecentur Deum.

Quòd non oportet mulieres baptizare, esset enim impium, & à doctrina Christi alienum. Cap. 9.

DE mulieribus verò baptizantibus scitote quæ hoc tentant, non mediocre periculum eas incurrere, quamobrem non hoc consilium damus, periculosum enim est, immò, verò præter legem, & impium. Etenim si uir est 1. Cor. 11. caput mulieris, & hic eligitur ad sacerdotium, non est æquum improbare, quod in ædificatione mundi factum est, & relicto capite ad extremum corpus descendere. mulier nanque corpus viri est, ex costa eius fabricatum, eique subiectum, à quo separatum est ad liberorum procreationem: ipse, inquit, dominabitur tui; Gen. 3. princeps enim mulieris uir est, quippe caput eius. Quòd si hactenus mulieribus docendi munus non commisimus, quomodo munere sacerdotali fungi præter naturā eisdem quispiam permittet? hic enim est error Gentilium Deum negantium, Deis fœminis sacerdotes fęminas eligere: At non est hoc à Christo constitutum. Quòd si à mulieribus baptizari oporteret, profectò Christus à matre sua baptizatus esset, & non à Ioanne: Aut cùm nos ad baptizandum misit, misisset quidem mulieres no Matth. 3. & 28. biscum ad hoc; nunc uerò nusquam neq; iussit hoc, neque per scripturam tradidit, utpote qui naturæ conuenientiam, & rei decorū nosset, tanquam naturæ auctor, & legislator.

Quòd

Quòd non oporteat, vt laicus vllum opus sacerdotale faciat, vt baptismum, aut sacrificium, aut manus impositionem, aut benedictionem. Cap. 10.

IMmo neque laico permittimus facere aliquod opus sacerdotale, vt sacrificium, aut baptismum, aut impositionem manus, aut benedictionem, siue paruam, siue magnam; nemo enim sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Domino: huiusmodi nanque gratia per impositionem manuum Episcopi datur. qui verò non est ad eam electus, sed potius sibi eam rapuit, hic supplicio Oziæ afficietur.

Heb. 5.

2. Para. 26.

Quòd nulli ex clericis præterquàm Episcopo, aut Presbytero permissum est facere, quæ sunt sacerdotum; ordinare verò Episcopo tantùm conuenit, & nulli alij. Cap. 11.

IMmo neque reliquis clericis potestatem baptizandi facimus, vt lectoribus, cantoribus, ianitoribus, aut ministris, nisi tantùm Episcopis, & presbyteris ministrãtibus diaconis. Qui verò hoc ausi fuerint, pœnas Coritarum pendent. Neque presbyteris potestatem damus ordinandi diaconos, aut diaconissas, aut lectores, aut ministros, aut cantores, aut ianitores, sed Episcopis tantùm; hic enim est ordo ecclesiasticus, & concentus.

Num. 16.

Dehortatio ab inuidia. Cap. 12.

DE inuidia verò, æmulatione, maledicentia, rixa, contentione iam dictum est à nobis, aliena esse hęc à Christiano, præsertim in uiduis. Postquam verò Diabolus multis varijsque modis ad fallendum instructus, in eas, quæ non sunt veræ viduæ, speciem quandam & pompam infert, vt olim etiam in Cainum intulit, quædam enim sunt, quæ se quidem viduas dicunt; præcepta verò & instituta viduitatis digna non exercent, sicut neque Cain iura fraterna; ignorant enim, quòd nomẽ viduitatis non introducet eas in regnum cœlorum, sed potius vera fides, & opera sancta: si quæpiam nomen viduæ habeat, studia verò aduersarij exerceat, huius viduitas non reputabitur. quinimmò à regno Dei repulsa, æterno supplicio tradetur. Audimus enim quasdam viduas esse zelotypas, inuidas, obtrectatrices, quæ aliarum subsidijs, & alleuamentis inuident: Quæ verò sic sunt, non sunt Christi discipulæ; neque doctrina illius institutæ: dicere enim potius debebant, si quam sororem vel fratrem viderent recreasse alterã viduam, eique aut vestitum, aut pecuniam, aut alimentum, aut potum, aut calceos præbuisse, dicere, inquam, debebant.

Gen. 4.

Quomodo oporteat viduas orare pro ijs, qui præbent quæ opus sunt. Cap. 13.

BEnedictus Deus, qui conuiduam recreasti, benedic Domine, & glorifica eum, qui illi præbuit; & opus eius ascendat verè ad te, & memineris eius, vt bene sit ei in die visitationis eius. Episcopum quoque meum glorifica, qui bene tibi ministrauit, & opportunam eleemosynam meæ conueτulę, quę erat nuda, fieri docuit; addas ei gloriam, & des ei coronam gloriationis ĩ die reuelationis visitationis tuę: similiter vidua, cui tributa est misericordia, cõprecetur pro eo qui tribuit.

Quòd non oporteat gloriari, neque vt iactet nomen suum, quæ eleemosynam facit. Cap. 14.

TAmen quæ benignè facit, nomen suum celet, vt sapiens non canens tuba ante se, vt fiat eleemosyna coram Deo in occulto, sicut Dominus ait, (cùm facis eleemosynam, nesciat sinistra, quid facit dextra tua, vt sit eleemosyna tua in abscondito;) & vidua precetur pro eo, qui dedit, quicũque ille sit, cùm sit ipsa sanctum quoddam altare Dei, & pater qui uidet in occulto, reddet in aperto ei, qui benignè facit: verùm viduæ, quæ secundùm Dei mandatum uiuere nolunt, curam habent sciscitandi curiosè, quæ illa, quæ dedit, quæ item illæ, quę acceperunt: quod cùm cognouit, queritur de illa, quæ dedit; an, inquit, nesciebas, me esse viciniorem, & calamitosiorem illa? cur igitur mihi illam prætulisti? hæc verò dicit desipiens, non intelligens, non fuisse hanc voluntatem hominis, sed Dei mandatum: etenim si ipsa testatur, quòd erat Deo propinquior; quòd maiore inopia premebatur, & quòd magis nuda, quàm illa, debet cogitare eum, qui legem sanxit, & tacita, ac de ea, quæ præbuit, non conquesta, ingressa in domum suam humi in faciem prostrata supplicare Deo, vt peccatum sibi remittat. Dominus enim præcepit ijs, qui beneficium dant, ne beneficium datum iactent atque ostentent, hæc verò querebatur de illa, quòd nomen non dixisset, vt ipsa quoque ad accipiendum curreret; neque querebatur solùm, sed malè etiam precabatur oblita quod Dominus dixit, qui benedicit tibi, benedictus est, & qui maledicit, maledictus. Ait prætereà Dominus, cùm domum intratis, dicite; pax huic domui; & si fuerit illic filius pacis, pax vestra requiescet super eum; sin verò non fuerit dignus, pax vestra reuertetur ad vos.

Matth. 6.

Matth. 6.

Gen. 12.

Matth. 10.

Quòd non deceat conuitiari proximo, alienum enim esse à Christiano, maledicere, & de diaconissis. *Cap. 15.*

SI igitur pax ad illos rursus redit, qui eam
præmiserunt, quia non reperit qui ea es-
sent digni, multò magis maledictio in caput
eius, qui iniquè eam iecit, reuertitur, quia is, in
quem iacta est, non sit ea dignus. Quisquis e-
nim sine caussa conuicium facit, sibi maledicit.
Prou. 26. vt Salomon ait: (sicut aues volant, & passeres,
» sic maledictio vana non abibit in nihilum.) &
Prou. 10. rursus ait: (Qui conuicia inferunt, imprudentissimi
» sunt;) vt qui apis infirmis viribus prædi-
» ta, postquã pupugerit, aculeũ amittit, sterilisq;
» efficitur. Sic vos quam iniuriam alijs feceritis,
» hãc vobis facietis, (lacũ,) iquit, (aperuit, & effo-
Psal. 7. dit eum, & incidet in foueam, quam fecit.) &
rursus: (Qui foueam proximo fecit, incidet in
Prou. 26. eam.) Ergo qui maledictum euitare vult, ne al-
Eccl. 10. teri maledicat: (Quod enim fieri tibi non vis,
alteri ne facias.) Igitur qui maledictionem fu-
Tob. 4. git, ne alteri maledicat. Quare monete viduas
non obedientes, obiurgate inuerecundas, con-
solamini eas quæ sunt pusillo animo, roborate
infirmas, laudate eas quæ sanctè viuunt: Bene-
dicant potius, & non maledicant; pacem con-
cilient, & ne bellum inferãt. Ne igitur Episco-
pus, ne presbyter, ne diaconus, ne quiuis alius
ordinis clericorum, linguam conuicio inqui-
net, vt non pro benedictione maledictionem
reportet, studeat autem & curet Episcopus, vt
neque laicus maledictionem proferat; habẽda
enim est ei cura de omnibus, de clericis, de vir-
ginibus, de viduis, de laicis. Idcircò Episcope
elige adiutores tuos uitæ, & iustitiæ operarios
diaconos Deo gratos, quos ex cuncto populo
maximè dignos probaris, & faciles ad vexatio-
nes, & molestias, in vsus ministerij sustinẽdas.
Eliges quoque diaconissam fidelem, & sanctã
ad ministrandum mulieribus. Euenire enim
solet aliquando in quibusdam domibus, vt nõ
possis propter infideles mittere diaconum ad
mulieres, mittere verò possis diaconissam pro-
pter cogitationes improborũ, ad multa enim
indigemus diaconissa ac primùm quidem cũ
mulieres baptizantur, vnget quidem eis diaco
nus frontem tantùm oleo sancto; post eum ve-
rò illinet eas diaconissa. Non enim opus est, vt
viri inspiciant feminas: verùm solùm Episco-
pus in baptismo caput eius unget, sicut prius
ungebantur Reges, & Sacerdotes, nõ quidem
quòd qui nunc baptizantur, etiam Sacerdotes
1. pet. 2. ordinentur, sed quòd fiant à Christo Christia-
1. Tim. 3. ni, regale sacerdotium, gens sancta, Ecclesia
Ose. 2. Dei, columna & firmamentum præsentis lumi
nis, qui aliquando non populus, nunc autem
dilecti, & electi, super quos inuocatum est no-
Esa. 62. uum nomen eius, ut testatur Esaias Propheta
» dicens, (& vocabunt populum nouo eius no-
» mine, quo Dominus nominabit eum.)

De diuina celebratione mysterij sancti baptismatis. *Cap. 16.*

TV igitur Episcope ad exemplum illud vnges oleo sancto caput eorum, qui baptizantur, siue viri sint, siue mulieres, in typũ spiritualis baptismi. Deinde aut tu Episcope, aut presbyter tuus, qui sub potestate tua est, factis super eos nominatim sacra inuocatione Patris, & Filij, & Spiritus sancti, baptizabis. Ac virum quidem suscipiat diaconus, mulierem verò diaconissa, vt honestè & à quibus decet, fiat signum infractum. Postea Episcopus baptizatos chrismate vngat.

Quam caussam habeat baptismus in Christum; & quare singula in eo & dicantur, & fiant. *Cap. 17.*

BAptismus igitur datur in mortem filij Dei; aqua adhibetur pro sepultura: oleũ, pro Spiritu sancto; sigillum crucis pro cruce; chrisma confirmatio confessionis est; fit patris commemoratio tanquam caussæ, & emissoris; Spiritus coassumptio, vt testis; mergi commori est; emergere consuscitari: Pater Deus est super omnia, Christus vnigenitus Deus, idemque dilectus filius, & gloriæ Dominus: Spiritus sanctus paraclitus est, qui à Christo mittitur, & de quo Christus docet, & qui ipsum Christum prædicat.

Qualis esse debeat baptizatus. *Cap. 18.*

QVi baptizatur, sit alienus ab omni impietate, expers omnis operationis ad peccandum, amicus Dei, inimicus Diaboli, hęres quidem Dei patris, cohæres verò filij eius: qui renũciarit Satanę, & Dęmonibus, ac fallacijs eius, castus, purus, sanctus, Deo charus, Dei filius, qui tanquam filius his verbis patrẽ
precetur velut nomine communis cœtus fide-
lium: Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur Math. 6.
nomen tuum; adueniat regnum tuum: Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, & dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: & ne nos inducas in tẽtationem, sed libera nos à malo. Quoniam tuũ est regnum, & potestas, & gloria Patris, & Filij, & Spiritus sancti, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Qualis esse debeat Diaconus. *Cap. 19.*

SInt verò diaconi ab omni macula & labe alieni, non aliter quàm ipse Episcopus, tantummodò faciliores, quàm ille, ad vexationes in ministerio subeundas. Numerus verò corũ ad proportionem multitudinis Ecclesiæ, vt possint

possint ministrare imbecillis tanquam operarii, in quibus nihil sit pudendum. Ac mulieres quidem mulieres curet. Vtrique obeant munus nunciandi, peregrinandi, ministrandi, seruiendi, sicut de Domino aiebat Esaias, (Iustificauit iustum benè seruientem multis.) Vnusquisque igitur partes suas agnoscat, & eas studiosè agat, & concordi animo, ac cum charitate, vt qui mercedem ministerij non ignoretis.

Esa. 53.

Ne verò pudeat ministrare egentibus, sicut Dominus noster Iesus Christus nō venit vt ei ministraretur, sed vt etiam ipse ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis. Sic igitur faciendum est ipsis, ut quamuis pro fratribus uitam amittere opus sit, ne dubitent, neque enim Deus noster, & Dominus Iesus Christus dubitauit animam suam ponere pro amicis suis, ut ipse dixit. Si igitur Dominus cœli, & terræ omnia propter nos sustinuit, quomodò uos egētib⁹ ministrare dubitabitis? quos imitatores esse oportet eius, qui seruitutem, egestatem, uerbera, & crucē propter nos pertulit? Oportet itaque uos seruire fratribus exemplo Christi: (Qui uult, inquit, inter uos esse magnus, sit uester minister: & qui uult esse inter uos primus, sit seruus uester.) Sic ipse impleuit illud benè seruire multis, & id quidem non uerbis, sed re. Cùm enim, inquit, accepisset linteum, præcinxit se, deinde fudit aquam in peluim, & nobis mensæ accubantibus, accessit ad nos, & nostros omnium pedes lauit, & linteo tersit. Cùm hoc faceret, demonstrabat nobis amicitiæ fraternæ charitatem, vt nos quoque inter nos idem faceremus. Si ergo Dominus noster idemque magister sic se ipse humiliter abiecit, quomodò pudebit uos hoc facere fratribus infirmis, & imbecillis? Vos dico, qui ueritatis operarii estis, & religionis propugnatores. Ministrate igitur beneuolè, sinè murmuratione, sinè seditione, nō enim propter hoiem, sed propter Deū hoc facitis, à quo mercedē ministerii uestri in die uisitationis uestræ reportabitis. Oportet igitur, ut uos Diaconi omnes uisitetis, quibus uisitatione opus est; & de calamitosis, & afflictis nunciate Episcopo uestro: debetis enim esse ei anima, & sensus faciles & parati ad subeundas molestias, ac per omnia obedientes tanquam Episcopo uestro, immò patri, & magistro.

Matth. 20

Ioan. 15.

Matth. 20

Ioan. 13.

Philip. 2.

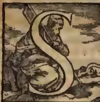
Quòd à duobus, vel tribus ordinandus sit Episcopus, & non ab vno. Cap. 20.

IVbemus autem ut à tribus Episcopis ordinetur, & ut minimum, à duobus, ita vt ab uno constitui nō possit. testimonium enim duorum, & trium firmius est, & certum: Item iubemus, ut presbyter, & diaconus, ac reliqui clerici ab uno Episcopo ordinentur; & ut neque presbyter, neque diaconus reliquos clericos ex laicis ordinent, sed tantummodò presbyter quidem doceat, offerat, baptizet, benedicat populo; diaconus uerò ministret Episcopo, & presbyteris, id est, agat diaconum, reliqua uerò ne faciat.

DE OR-

DE ORPHANIS, LIBER QVARTVS.

De pupillis recipiendis in locum filiorum ex misericordia ab ijs, qui liberis carent. Cap. I.

SIQVIS Christianus pupillus, puer scilicet, aut puella virgo fuerit, pulchrè, ac præclarè fiat, si quis ex fratribus, qui liberis careat, pupillum suscipiat, & loco filij habeat: & virginem pupillam, si filium habeat, qui possit eodem cum illa tempore maturus esse ad nuptias filio collocet: Qui enim hoc faciunt, præclarum opus efficiunt facti parentes pupillorum, cuius quidem ministerii mercedem à Deo accipient. Si quem verò ad voluntatem, & gratiam hominum in vita versantem, & diuitem, pupilli pudet, pupillo quidem prospiciet pater orphanorum, & iudex uiduarum, ipse verò diues incidet in eum, qui bona, quibus ille pepercit, & quibus abstinuit, consumat eueniet que ei, quod dictum est, quæ non comederunt sancti, comedent Assyrii, sicut ait Esaias:
Esa. I. „ (Regionem vestram in conspectu vestro alie„ ni deuorant.

Quibus sit subueniendum secundum constitutionem Domini. Cap. 2.

VOS igitur Episcopi estote soliciti de alendis pupillis, vt nulla in parte illis deesse videamini, ac pupillis quidem præbete, quæ decent parêtes; viduis verò, quæ maritos; maturis coniugio date coniuges; artifici opus; imbecillo misericordiam; hospitibus tectum; esurienti cibum; sitienti potũ; nudis indumentũ; ægrotis visitationẽ; inclusis in custodias auxilium. Sit autem præ cæteris maior cura de orbis, vt nihil ei desit; de uirgine quidẽ pupilla, quoad veniat ad ætatem maturam uiro, eamq; fratri in matrimonium collocetis: Puero pupillo suppeditate uictum, & quo artem quampiã discat; ut cùm artem probè exerceat, possit tũc emere sibi instrumenta artis, ne sit amplius grauis cuipiam ex fratribus, qui erga eum charitatem veram ostenderit; quin potius sibi ipse suppeditet, est enim planè beatus, si cùm iamsibi potest opitulari, locum pupillo, hospiti, & uiduæ non coarctet.

Acto. 20. SI QVIDEM Dominus beatius dixit esse dare, quàm accipere; ab eo enim rursus dictum, est, væ eis, qui habẽt, & in hypocrisi accipiunt, aut qui possunt opem ferre, & malunt ab aliis accipere; uterq; enim reddet rationem Domino Deo in die iudicii, Nã qui accipit aut propter ætatem, quæ est pupillus, aut propter imbecillitatem senectutis, aut quia incidit in ægritudinem, vel quia habet multos filios alendos, nõ solũ hic nõ reprehendetur, sed potius laudabitur: habitus enim à Deo instar altaris afficietur honore ab eo, si impigrè pro eis, qui ei dãt, assiduè deprecatur. Sic enim fit, ne otiosè accipiat, immò precãdo, mercedẽ dati muneris, quantũ in se est, tribuit. hic igitur in æterna vita fiet à Deo beatus. Qui verò hẽt, & facta simulatione accipit, aut nihil agẽs; cùm deberet potius opere faciendo alios etiam iuuare, hic pœnas Deo soluet, quod panẽ pauperum rapuit.

De Auaritia. Cap. 3.

QVi enim hẽt pecunias, & cũ aliis nõn cõmunicat, immò neq; utitur, locũ serpentis fortitus est, quẽ aiunt in thesauris cubare; competitq; in eũ verè quod ait scriptura, congregauit opes, & ex eis nihil gustabit, & nihil ei prosunt intereunti à supplicio; nõ enim, inquit, proderunt opes in die iræ; nam qui sic est, non credidit Deo, sed auro suo, quod pro Deo habuit, & cui cõfisus est, simulator veritatis, acceptor personæ infidelis, sui derogator, timidus, imbellis, leuis, facilis captu, querulus, in dolendo assiduus, inimicus sibi, amicus nemini: Huius bona peribunt, & peregrinus homo comedet ea; aut quia eo uiuente, surripiet; aut quia iam mortuo, eis fruetur. Diuitiæ enim iniustè coaceruatæ euomentur. Eccl. 6. Pro. c. 11

Quali timore oporteat participare ea, quæ conferuntur in eleemosynas Domini. Cap. 4. Iob 20.

MONEMVS autem viduas, & pupillos vt cũ omni metu, ac reuerẽtia accipiãt quæ eis suppeditãtur, & ut gratias agant Deo, qui dat escam esuriẽtibus, in eumq; oculos intendant. Quis.n. vestrũ, inquit, edit, aut bibit sinè ipso? & qui implet omne animal bona uoluntate, tribuens frumentũ iuuenibus, vinũ uirginibus, oleum ad lętitiam & hilaritatem uiuentium fœnum iumentis, herbam seruituti hominum, carnem bestijs, semina auibus, & omnibus commodum alimentum: idcircò ait Dominus, (contemplamini uolucres cœli, non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater vester alit ea; nõne vos præstantiores illis estis? Ne igitur soliciti sitis, dicẽtes, quid comedemus, aut bibemus; scit enim pater vester, quòd his omnibus indigetis.) Cũ igitur tanta illius prouidentia, bonisque illius fruamini, debetis omnipotentem Deum laudibus celebrare, qui pupillum, & viduam recreat per dilectum filium suum Iesum Christũ Dominum nostrum, cum quo ipsi Patri gloria in Spiritu, & veritate in sæcula, Amen. Psal. 145. Zach. 9. Psal. 144. & 146. Matth. 6.

A quibus accipiendæ oblationes, & à quibus non accipiendæ. Cap. 5.

OPORTET verò, vt ſciat Epiſcopus à qui-
bus oblationes accipere debeat, & à qui-
bus non debeat; cauere enim debet, ne caupo-
Eccle.16. nes dent. Non enim iuſtificabitur caupo à pec
Eſa.1. cato; de ipſis enim in quodam loco Eſaias, cũ
hoc Iſraeli exprobraret, aiebat; caupones tui
miſcent vinum aqua. Fugiendi præterea ſcor-
Deut.23. tatores, non offeres, inquit, Deo mercedẽ pro-
ſtibuli. Item fugiendi prædatores, & direpto-
res, atque alienarum rerum appetitores, & a-
dulteri: odioſa enim & execrabilia Deo ſunt
horum ſacrificia, immò etiam qui viduam af-
fligunt, & pupillum opprimunt; & qui carce-
res implent innocentibus, aut famulos ſuos durè
accipiunt, & tractãt, id eſt, qui verberibus, aut
fame afficiunt, aut crudeli ſeruitute premunt:
aut qui ciuitates totas populantur: ſint tibi Epi
ſcope execrabiles horum oblationes. Vitabis
etiam falſarios, & rhetores, qui iniuriæ patro-
cinium ſuſcipiunt; tum eos, qui idola faciunt:
fures, & Publicanos iniuſtos, & qui fraudulen
ter lances deprimunt; & qui in menſuris alios
fraudant: item militem ſycophantam non con
tentum ſuis ſtipendiis, ſed potius vexantem, &
concutientem pauperes: deinde homicidam,
carnificem; præterea iudicem iniquum, rerum
dilapidatorem, inſidiatorem hominum, ope-
rarium nefandorum, ebrium, blaſphemum, ci-
nædum, fœneratorem, quemlibet denique ſce-
leratum, & cum Dei ſententia ac voluntate pu
gnantem; ait enim ſcriptura, huiuſmodi om-
nes eſſe apud Deum execrabiles, à quibus qui
oblationes accipiunt, & inde viduas, & pupil-
3.Reg.13 los alunt, rei fient in iudicio Dei. Sicut ille in
libris Regum Propheta Adonias, qui quia Deo
non obediuit, cùm panem comedit, & aquam
bibit, vbi Dominus propter impietatem Hiero
boam edere & bibere uetuerat, à leone diſcer-
ptus eſt. Panis enim qui ex labore viduis ac pu
pillis ſuppeditatur, melior eſt, quamuis modi-
cus ſit, & paruus, quàm qui ex iniquitate, &
fraudulentia, quamuis copioſus, & elabora-
„ tus; ait enim ſcriptura, melius eſt modicum
„ iuſto, quàm multæ diuitiæ peccatorum.)
Pſal.36. Quòd ſi uidua uictu ab impiis accepto, &
ſaturata pro eis deprecabitur, non exaudie-
tur, quoniam Deus, cui corda patent, cum
iudicio de impiis pronunciauit, ſi ſteterint
Ierem.15 Moyſes, & Samuel ante faciem meam pro ip-
ſis, non exaudiam eos: & tu ne ores pro
populo hoc, & ne roges, vt miſe-
ricordiam eis tribuam, &
ne accedas ad me ad
precandũ pro eis,
quia non ex-
audiam
te.

*Quòd oblationes eorum qui non ſunt digni, vt offe-
rant, non ſolùm non placant Deum, ſed potius
iram eius prouocant. Cap. 6.*

QVIN potiùs qui deliquerunt, & eos nõ
pœnitet delictorum ſuorum, non ſolùm
non exaudientur, cùm precationem faciẽt, ſed
magis Deum irritabunt, dantes ei recordatio- Deut.23.
nem improbitatis ſuæ. Prohibete igitur huiuſ-
modi miniſteria oblationum, quæ ſunt tanquã
commutatio canis, & merces proſtibuli, vtrun-
que enim legibꝰ vetitũ eſt: nec enim Eliſæus do 4.Reg.8.
na ab Azaele allata accepit, nec Achias à Hie-
roboam. Quòd ſi Prophetæ Dei, dona impio- 3.Reg.13.
rum non acceperunt, æquum eſt, ut neque vos
Epiſcopi accipiatis, immò Simon Magus obla-
ta pecunia mihi Petro & Ioanni conabatur
mercari gratiam, quæ pretio æſtimari non po-
teſt, qua quidem pecunia non accepta, ſempi-
terna illum maledictione obſtrinximus; quo-
niam donum Dei non beneuolentia in Deũ,
ſed pecuniæ permutatione comparare cogita-
uit. Cauete ergo ne oblationes malæ conſcien Act.8.
tiæ ad altare Dei afferantur; (abſtine animam;) in- „
quit, (& non metues ab iniquo, & tremor non Eſa.55.
appropinquabit tibi.) „

*Quòd melius eſt ex proprio labore præbere viduis,
quamuis parua & pauca ſint, quàm ex iis, quæ
ab impiis dantur, licet multa, & magna ſint;
præſtat enim perire fame, quàm ab impiis ac-
cipere, quæ conferunt. Cap. 7.*

SED ſi dicatis, hi ſunt, qui eleemoſynas „
dant, ſi ab eis non accipimus, vnde viduis à „
nobis miniſtrabitur? vnde viuent in populo e-
gentes? audietis à nobis, idcircò data eſſe vo-
bis dona Leuitarum, oblationes dico populi,
cui præeſtis, vt victus ſuppetat vobis, & egenti-
bus: & ne egeſtate preſſi, à ſceleratis accipiatis.
Quòd ſi tanta fuerit Eccleſiarum indigentia,
præſtat fame perire, quàm ab inimicis Dei
quicquam accipere, quod amicis Dei contume
lioſum ſit, & eos faciat ludibrio eſſe. De huiuſ-
modi enim hominibus ait Propheta; (oleum Pſal.14.
peccatoris non impinguet caput meum.) ex- „
plorate igitur iſtos tales, & ab iis, qui ſanctè am „
bulant, accipite, & calamitoſis atq; afflictis ſup
peditate. Ab excommunicatis uerò ne prius ac
cipiatis, quàm vt membra Eccleſiæ ſiant, digni
habeantur. Sin autem oblata dona nõ ſuffece-
rint, denuncia fratribus; & cùm ab eis collectã
feceris, ſuppedita pupillis, & viduis iuſtè.

*Quòd oportet, vt Sacerdos populum hortetur ad
largiendum pauperibus, ut ſapiens Sa-
lomon. Cap. 8.*

DIC verò, cui præes populo, quod ſapiẽs Prou.3.
ille Salomõ: Honora Dominũ ex tuis iu- „
ſtis laboribus, da ei primitias ex tuis fructibus „
iuſtitiæ,

„ iustitiæ, vt impleantur horrea tua frumenti, &
„ torcularia tua vino redundent.) E iusto igitur
labore fidelium victum, & vestitum egentibus
tribuite, & pecuniam, vt supra diximus, coa-
ctam dispensate, conferentes eam in ministe-
rium redimendi sanctos, vt liberetis seruos, ca
ptiuos, in vincula coniectos, calumnia oppres-
sos, damnatos à tyrannis ad monomachiam,
aut ad mortem propter nomen Domini: ait e-
Prou. 24. nim scriptura, libera eos qui ducũtur ad mor-
„ tem, & interfectos redime, ne parcas pecuniæ.

Quòd si aliquis impius nummos sacerdotibus proiecerit, in ligna, & carbones insumendi sint, & non in cibos. *Cap.* 9.

SI quæ verò necessitas aliquando contigerit,
vt à quopiam impio argentum inuiti acci-
piatis, impendite in ligna, & carbones, ne si in-
de vidua, aut pupillus aliquid acceperit, coga-
tur emere cibum, aut potum, quod minimè cõ-
uenit; iustum nanque est, quæ impij dant, igne
consumi, & non ali indè pios. Hoc quoque lex
cauet, cùm id; quod ex sero sacrificio restat,
Leuit. 19. ἄζρωτον vocat, & igne iubet consumi: nõ enim
ista, quæ offeruntur, natura, sed propter animũ
eorum, qui dant, vitiosa sunt. Hoc verò præci-
pimus, vt eos, qui ad nos accedunt, non auerta-
mus, cùm sciamus sæpenumerò profuisse im-
pijs cõgressum cum pijs, docere autem pijs so-
lam communionem religionis cum illis. atque
hæc quidem hactenus charissimi ad cautionẽ
vestram dicta sint.

De parentibus, & filijs. *Cap.* 10.

AC ETIAM vos patres erudite filios ve-
stros in Domino, educantes eos in disci
plina, & monitis Domini, eósque artes ido-
neas, & verbo Domini congruentes docete; ne
copia & opportunitate temporis fractis habe-
nis, & à parentibus non obiurgati, ab honesta-
te & virtute deflectant, ante tempus idoneum
relaxati. Quamobrem ne vereamini increpare
eos, & asperè castigare, non enim interficietis
eos castigando, immò seruabitis, sicut Salomõ
Prou. 23. ait in sapientia, (castiga filium tuum, & dabit
„ tibi requiem:) Sic enim faciet tibi bonam sui
Prou. 13. expectationem. nam tu eum quidem virga cæ-
des, animam verò eius à morte eripies. & rur-
Eccl. 30. sus (idem, qui parcit bacillo suo, filium suum
„ odit.) & in eandem sententiam, (tunde latera
„ eius dum puer est, nequando obdurescens nõ
„ obediat tibi.) Qui ergo filium suum monere
ab infantia litteras, & castigare desinit, idem fi-
lium suum odit. Docete itaque filios vestros
verbum Domini, & verberibus, ac fustibus cõ-
In alio exemplari vetusto erat ἀνάγνωσι: καὶ ἀρμοίως. primite, & facite, vt sint subiecti. Docete eos à
pueritia litteras sacras, & vestras, & diuinas,
omnemq; diuinam scripturam eis tradite; ne-
que eis remissio ac relaxatio à vobis fiat, ne cõ
tingat, vt præter voluntatem vestram, potestatẽ
& licentiam in vos sumant. Ne permittatis eis

Conferre num nos in conuiuium cum æquali-
bus, sic enim ad immoderationem deflectent,
& in scortationẽ decident: quæ quidem si incu
ria parentum euenerint, ijdem erũt de animis
filiorũ suorũ rei. Etenim si filij pigritia paren-
tum cũ intemperantibus cõsuetudinẽ habent
cùm deliquerint, nõ ipsi solùm punientur, sed
parentes quoq; propter eos iudicabuntur; id-
circò date operam, vt tempore ad coniugium
maturo eos matrimonio iungatis; ne in ipso
flore, ætate feruescente, ijs moribus euadant, vt
se dedant meretricibus, & à vobis ratio in
die iudicij à Domino Deo reposcatur.

De famulis, & Dominis. *Cap.* 11.

DE famulis verò quid amplius dicamus,
quàm quòd seruus habeat beneuolentiã
erga Dominum cum timore Dei, quamuis sit
impius, quamuis sit improbus; non tamen cũ
eo de religione consentiat. Item Dominus ser-
uum diligat, & quamuis præstet ei, iudicet ta-
men esse æqualitatem, vel quatenus homo est.
Qui autem habet Dominum Christianũ, sal-
uo dominatu, diligat eum, tum vt Dominum,
tum ut fidei consortem, & vt patrem, non sicut
seruus ad oculum seruiens, sed sicut Dominũ,
amans; vt qui sciat mercedem famulatus sui à
Deo sibi soluendam esse. Similiter Dominus,
qui Christianum famulum habet, saluo famu-
latu, diligat eum tanquam filium, & tanquam
fratrem propter fidei communionem.

In quibus oporteat subiectos esse potestatibus sæcularibus. *Cap.* 12.

ESTOTE subiecti omni Regi, & potestati,
in iis quæ Deo placent, tãquam ministris
Dei, & impiorum vindicibus, & vltoribus; e-
xhibete eis omnẽ metum debitum, omne ve- Rom. 13.
ctigal, omne tributum, omnem honorem, da-
tionem, censum; hæc enim est Dei lex, nemini
quicquã debere præter amicitiæ fœdus, quod
Deus per Christum sanxit.

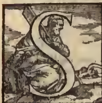
De virginibus. *Cap.* 13.

DE virginitate verò mandatum non acce- 1. Cor. 7.
pimus, quare hanc rem potestati cuiusq;
voluntatis permittimus, vt votum illud modò
moneamus, ne quid facilè & leuiter promitta-
tur; siquidẽ Salomon ait, melius esse, non fecis- Eccl. 5.
se votum, quàm factũ non reddere. Sit igitur
hæc virgo sancta corpore, & aĩa, ut templum
Dei, vt domus Christi, vt Spiritus sancti domi-
ciliũ. Det enim quæ virginitatis votũ fecit, exer
cendo quæ voto digna sunt, demonstrare verã
esse promissionem sui studio pietatis factam,
& nõ ad vituperandũ cõiugium. esto præterea
non vaga, nõ intempestiuè deambulãs, nõ du-
plici animo, sed honesta, continens, temperata,
pudica, & fugiens congressus multorum, &
eorum maximè qui sunt inhonesti.

DE MARTYRIBVS.

LIBER QVINTVS.

Quòd ijs, qui propter Christum ab infidelibus affliguntur, iustum est, vt fideles præbeant, quæ opus sunt secundùm constitutionem Domini. Cap. 1.

IQVIS Christianus propter nomen Christi, & fidem in eum, ac charitatem, ad ludum, aut ad bestias, aut ad metalla ab impijs damnetur, ne eum despiciatis; quin potiùs mittite ei ex labore ac sudore vestrò ad victum, & ad soluendum mercedem militibus, vt ab eis alleuetur, & curetur; vt quantum in vobis sit, beatus frater vester non prematur. Qui enim propter nomen Domini Dei nostri damnatus est, hic est sanctus martyr, frater Domini, filius altissimi, receptaculum Spiritus sancti, per quem illuminationem gloriæ euangelij singuli fideles acceperunt, cùm digni habiti sunt immortali corona, & testimonio passionum eius, ac societate sanguinis ipsius, vt conformarentur morti Christi in adoptionem.

OB hanc igitur caussam omnes fideles ex ijs bonis, quæ habetis, aut ex labore ministrate sanctis per Episcopum vestrum. Sin verò aliquis non habet, ieiunet, & cibum eius diei partitus destinet sanctis. Qui autem opulentus, & copiosus fuerit, plus etiam proportione facultatum suarum eisdem suppeditet. Si verò potest rebus suis omnibus diuenditis, ex custodia eripere, beatus & amicus Christi erit. Etenim si is, qui bona sua indigentibus largitur, perfectus est post cognitionem de diuinis, erit profectò multò perfectior, qui pro redimendis martyribus hoc fecerit: huiusmodi enim frater, qui se præbuit Deo dignum, satisfaciet voluntati eius suppeditando eis, qui illum confessi sunt coram gentibus, & Regibus, & filijs Israel, de quibus Dominus pronunciauit dicens: (Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui in cœlis est.) Quòd si isti tales sunt, vt eis Christus testimonium corã patre tribuat; non debet pudere vos ire ad eorum carceres; hoc enim si feceritis, vobis vice martyrij habebitur, quòd illi quidem re ipsa martyrium subierunt experiendo; vos verò aliter, nempe voluntate prompta, tanquam facti socii certaminis illorum. Talibus enim ait Dominus, venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à cõstitutione mundi: Esuriui, & dedistis mihi manducare; sitiui, & dedistis mihi potum; hostes erã, & collegistis me: nudus, & operuistis me, infirmus erã, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me. Tunc respõdebunt iusti dicentes, Domine quando te vidimus esurientem, & pauimus, aut sitientem, & potauimus; aut nudum, & operuimus, & in carcere, & venimus ad te? Tunc respondebit ei dicens; amen dico vobis, quatenus fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis; & ibunt hi in vitam æternam. tunc dicet & iis qui sunt ad sinistram, recedite à me in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & angelis eius: Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui & non dedistis mihi bibere: hospes eram, & non collegistis me: nudus eram, & nõ operuistis me: infirmus eram, & in carcere, & non visitastis me. Tunc respondebunt & ipsi dicentes, Domine quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministrauimus tibi? Tunc respondebit & ipsis dicens, amen dico vobis, quatenus non fecistis vni ex his minimis, neque mihi fecistis: & ibunt hi in supplicium æternum.

Math.10

Math.25

Quod fugienda sit falsorum fratrum consuetudo, dum in nequitia persteterant. Cap. 2.

SIQVIS verò, qui se alioqui fratrem esse dicit, à Diabolo deceptus maleficium committat, ac conuictus capite damnetur ut adulter, aut homicida, vitate eum, ut inuiolati seruemini, & ne quis vestrum suspectus sit de communione, ac societate flagitij, & infamiam aspergat, quasi omnes Christiani sceleribus & flagitijs delectentur: quamobrem procul ab eis recedite. Iis tamen, qui per calumniam, propter Christum in carcerem inclusi sunt, aut morti addicti, aut vinculis, aut exilio, ferte opem omni studio, vt membra vestra ex manibus sceleratorum eripiatis. Quòd si quis cum eis iunctus comprehensus fuerit, & verberetur, beatus est, quòd sit factus socius martyrum, & imitator passionum Domini nostri Iesu Christi. etenim nos quoque sæpius propter Christum sub Caipha, Alexandro, & Anna acceptis plagis exiuimus læti, quòd digni habiti essemus, qui illa propter Christum pateremur. & vos gaudete qui ista patimini.

Actor.4.

Math. 5.

Quòd afflictis propter Christum oportet opem ferre, quamuis adsit periculum. Cap. 3.

ATQVI etiã eos, quos impij propter Christũ insequuntur, quiq; vt Dominus præcepit ex alia atq; alia ciuitate fugiunt, recolligite & adiuuate, recipite ut martyres læti, & gaudentes, quòd facti fueritis socii persecutionis eorum, quos scitis beatos à Domino prædicari. Ait enim, (beati estis, cùm exprobrauerint

vobis,

vobis,& persecuti vos fuerint, & dixerint om-
Math. 5. ne malum verbum aduersus vos mentientes
propter me: gaudete & exultate, quoniam mer-
ces vestra copiosa est in cęlis. Sic enim perse-
cuti sunt Prophetas, qui ante vos fuerunt.) &
Ioan. 15. rursus, (si me persecuti sunt, & uos persequen-
Math. 10 tur.) & in eandem sententiam: (Si vos perse-
quantur in vna ciuitate, fugite ad aliam, quia
in mundo pressuram habetis: tradent enim vos
Ioan. 16. in synagogas, & ad præsides, & ad Reges duce-
mini propter me in testimonium ipsis; & qui
perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit.)
Math. 10 Quem enim propter fidē Christi insecuti fuer
& idem testimonium de Christo dixit, & patiē-
ter sustinuit, hic est verè homo Dei.

Quòd horrendum, & mortiferum sit, negare Christum; & quòd imitandus sit Christus patiendo, & imitando patientiam eius. Cap. 4.

QVi uerò se Christi esse negauerit, ut non sit hominibus odio, qui magis animam suam, quàm Deum amarit, in cuius alioqui manu eius respiratio est, hic miserabilis, & miser est, atque impurus, & detestandus: qui amicus
Math. 25 quidem hominum esse uoluit, inimicus verò Dei; qui non iam partem cum sanctis tulerit, sed cum sortitis maledictionem, qui pro reguo eorum, qui benedictionem tulerunt, expetiuit ignem sempiternum Diabolo, & Angelis eius præparatum, non iam hominibus inuisus, sed à
Math. 10 Deo repulsus, & à facie eius proiectus. De hoc enim dixit Dominus: (Qui negauerit me coram hominibus, & erubuerit nomen meum, & ego negabo eum, & erubescam coram patre
Matt. 10. & 16. meo, qui in cœlis est.) & rursus nobis discipulis suis dixit, qui amat patrem, & matrem plusquā me, non est me dignus; & qui non accipit crucem, & sequitur me, non est me dignus: qui inuenit animam suam, perdet eam; & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Quid enim prodest homini, si totum mūdum lucretur, animæ uerò suæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?) & in eandem sententiā; ne timeatis eos, qui occidunt corpus, animam uerò occidere non possunt; timete uerò potius eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam.

Quòd oportet, vt fidelis non se proijciat in pericula propter infirmitatem suam, neque sit meticulosus propter molliciem, sed fugiat propter metum Dei; & cùm inciderit in ea, decertet propter coronam reseruatam. Cap. 5.

QVicunque igitur artem quampiam didicit, cùm uidet magistrum suum opere & experientia artificium suum perficientem, idem quoque studet opus iniunctum simile efficere; quod quidem si assequi non queat, nō est in eo perfectus. & nos ergo cùm magistrū habeamus Dominum nostrum Iesum Christum, cur doctrinam eius non imitamur? quoniam ille à se repudiauit relaxationem, voluptatem, gloriam, diuitias, superbiam, copias auxiliares, matrem & fratres, immò etiam vitam suam, idq; tū propter pietatem erga Deum patrem, tum propter charitatem erga homines; perpessus non solùm persecutionem & verbera, probra, & ludibria, sed etiam cruci affigi, vt Iudæos, & Gentiles ad pœnitentiam adductos seruaret. Si igitur ipse propter nos requiem & omnia respuit, neq; in subeunda cruce erubuit neque mori inglorium existimauit; quare nos passiones eius non imitamur, & eius caussa ipsam etiam vitam nostram, ipso nobis tolerantiā præbente, nō deserimus? Ille enim propter nos, nos verò propter nosipsos: neque enim ille nobis indiget, sed nos misericordia ipsius indigemus. Tantummodo fidem nostram re- Iob 35. &
quirit synceram, & voluntariam; ut ait scriptura, (si iustus es, quid dabis ei? aut quid ex manu tua accipiet? Viro tui simili impietas tua, & filio hominis iustitia tua.

Relinquamus ergo parentes, cognatos, ami- Math. 6. & 16.
cos, vxorem, liberos, possessiones, & res omnes vitæ huius, si quid horum nobis ad pietatem obstabit; deprecandum enim nobis est, ut non ingrediamur in tentationem: Sin uerò ad martyrium accersiti fuerimus, precandum, vt fortiter, & constanter honoratum nomen confiteamur. etsi hac de caussa puniamur, & cruciemur, lætemur tanquam ad immortalitatem properantes. Neque nouum, & inauditum nobis uideatur, cùm nos insequuntur: néue huius sæculi amore capiamur, neq; laudibus hominum, neque magistratuum gloria & honore, vt quibusdam Iudæis euenit, qui cùm opera Domini admirarentur, non tamen in eum crediderunt metu principum Sacerdotum, ac reliquorum magistratuum; dilexerūt enim magis gloriam hominum, quàm gloriam Dei. Cùm Ioan. 12.
verò bonam confessionem confitemur, non solùm nosipsi seruamus, sed etiā recentes Christianos confirmamus; & catechumeni ut credant, facimus. Sin verò aliquid de confessione remiserimus, negata religione Dei ob animi mollitiem, & metu breuissimi supplicij, non solùm nos æterna gloria priuamus, sed aliorum quoque interfectores erimus, & pœnas duplas soluemus, quòd negatione nostra suspicionem dederimus, esse doctrinam erroris veritatem, quæ à nobis aliquando gloriosè prædicata fuerit. Quocirca neq; prōpti simus ad obijciēdū nos periculis, Dominus.n.dixit, (orate, ne in- Matt. 26.
tretis in tentationem; spiritus quidem prōptus est, caro autē infirma;) neq; rursus, si inciderimus, metu confessionē maculemus, ac dedecoremus: si enim qui spem suam negauit, quæ est Iesus filius Dei, à breui morte liberetur, cras verò in lecto in morbū acutissimum incidat vētris, aut stomachi, aut capitis, vel in aliqd morbum

bum insanabile, vt tabi, vel cancri, vel aposte-
matis, vel intestini tenuioris, vel aquæ intercu-
tis, vel colicum, & celeriter extremum actum
peragat, & ex vita migret, nónne huius vitæ
bona amiserit, & ex illis cœlestibus deciderit?
immò verò æternum supplicium subierit pro-
Matth. 8. 13. 22. 24. 25. fectus ad tenebras exteriores, vbi gemitus, &
stridor dentium. At verò qui martyrio habi-
Luc. 13. tus est dignus, is lætitiam in Domino perci-
piet, quòd tantam coronam adeptus sit, &
quòd propter confessionem ex hac vita exeat;
etsi catechumenus sit, recedat ad Deum lætus;
cruciatus enim, quo est propter Deū affectus,
erit ei verior baptismus, quòd is quidem expe-
rientia ipsa mortis commoritur Christo, reli-
qui verò mystica repræsentatione. lætetur er-
go, quòd magistrum imitatur, siquidē iussum
Luc. 6. est, vt sit vnusquisque perfectus, sicut magister
suus, at magister ꝓpter nos verberatus est, bla-
sphemias, & probra magna tolerantia pertu-
Ioan. 19. lit, sputis aspersus est, colaphis & alapis cæsus,
& post verbera cruci affixus, aceto & felle po-
tatus, & consumatis omnibus quæ scripta
Luc. 23. erant, dixit Deo, & patri, (in manus tuas com-
» mendo spiritum meum.) Quamobrem qui o-
» ptat esse illius discipulus, æmuletur illius cer-
tamina, imitetur illius patientiam; vt qui sciat,
etsi igne ab hominibus torreatur, nihil se ta-
Dan. 3. men incommodi passurum, sicut illi tres pue-
ri; aut si quid patiatur, mercedem, & immorta-
lem requiem à Deo accepturū, cui credit vni,
& soli vero Deo, & patri per Christum magnū
pōtificem, & redemptorem animarum, & cer-
taminum remuneratorem, cui gloria in sæcu-
la, Amen.

De resurrectione variæ demonstrationes, & de Sibylla, & quid Stoici de Phœnice aut.

Cap. 6.

IPse enim nos excitabit à mortuis Deus om-
nipotens per Dominum nostrum Iesum
Christum filium suum secundùm promissio-
nem suam certissimam: excitabit, inquam, nos
cum cæteris omnibus, quicunque à primor-
dio sæculi mortui sunt, tales, quales modò su-
mus, & in hac ipsa forma, qua nunc consista-
mus, ita vt nihil mutilum aut mancum habea-
mus, aut corruptū; siquidē incorrupti, & inte-
gri resurgemus. Siue enim in mari interieri-
mus, siue per terram dispersi ac disiecti, siue à
bestijs, vel auibus discerpti fuerimus, excitabit
nos sua potentia, quia vniuersum manu Dei
continetur; capillus, inquit, de capite vestro nō
Luc. 21. peribit. Quare his verbis nos admonet, in pa-
Ibidem. tientia vestra possidebitis animas vestras. De
resurrectione verò mortuorum, & de premio,
Dan. 12. ac remuneratione martyrum ait Gabriel Da-
» nieli, (& multi defunctorum ex terræ tumulo
» resurgent, partim quidem ad vitam æternam,
» partim verò ad probrum & dedecus immor-
» tale; & qui intellexerūt, splendebunt sicut Sol,
» & sicut firmamentum, & Stellæ.) Sanctus igi-
tur Gabriel sanctos prædixit futuros esse splen
didos instar astrorū; illos enim testatus est ve-

ritatem intellexisse, faciumque ipsius Dei no-
men. Neque verò martyribus solùm resurre-
ctionem promisit, sed omnibus hominibus
tum iustis, tum iniustis, pijs, & impijs, vt quis-
que pro meritis suis soluat: (Adducet enim,) Eccl. 12.
inquit, (Deus omne factum in iudiciū in om- »
ni neglecto, siue bonum sit, siue malum.) Hanc »
verò resurrectionem cùm Iudæi non crederēt,
aiebant olim, ossa nostra aruerunt; periit spes
nostra. Quibus Deus cùm responderet, ecce e- Ezech. 37.
go, inquit, aperio sepulchra vestra, & educam vos
ex eis, & dabo spiritum meum in vobis, & ui-
uetis, & cognoscetis, quod ego locutus sum, &
faciam. & per Esaiam ait, (resurgent mortui, & Esa. 26.
exaltabuntur qui sunt in monumentis, & læta- »
buntur qui in terra iacent in silentio; quoniā »
ros tuus illis est sanatio.) Multa itaque alia de »
resurrectionē dicta sunt, & de iustorū immor
talitate gloriæ plena, ac rursus de impiorum
supplicio ruina, auersione, damnatione, dede-
core, igne sempiterno, & verme immortali.
Quòd si voluisset esse omnes homines immor Esa. 66.
tales, facere quidē potuisset. Demōstrauit hoc
in Enoch, & Elia, quos noluit mortē experiri. Mar. 9. Gen. 5.
Quòd potuisset item, si voluisset, mortuos ex-
citare sæculis suis, tum per se, tū per alios no- 4. Reg. 2.
bis patefecit, cùm filium viduæ per Eliam re-
uocauit ad uitam, & filium Sunamitidis per
Eliseum. Credimus verò mortem esse non mer 4. eg. 4.
cedem supplicij: siquidem & sancti mortem
subierunt, immò & ipse sanctorum Dominus
Christus vita fidelium, & resurrectio mortuo-
rum. Iditcò igitur quasi in ciuitate aliqua ma-
gna versantibus post cuiusque certamē interi-
tum corporis ad breue tempus infert, vt postea
à morte excitatos, aut damnatos pronunciet,
aut corona donet. Qui enim corpus Adæ ex
terra fabricatus est, idē & Adæ corpus, & cæte-
rorū post dissolutionē resurgere faciet: quòd
hoc naturæ hominū rationis participi debeat,
viuere, sī in sempiternū. Qui igitur mortē in-
fert, idē est resurrectionis auctor; & qui dixit,
accepit Deus puluerē ex terra, & formauit ho- Gen. 2.
minem, & inspirauit in faciē eius spiraculū vi-
tæ, & factus est homo in animā uiuentē; item
qui post abiectā obedientiā subiunxit, Terra es, Gen. 3.
& in terrā ibis, idē est, qui posterū promisit no-
bis reditū ad uitā. (Audient n.) inquit, (oēs qui Ioan. 5.
in monumentis sunt vocem filij Dei, & qui au-
dierīt, viuent.) Credimus præterea resurrectio-
nem futurā uel ex ipsa resurrectione Domini; Ioan. 11.
ipse n. est, qui & Lazarū iā quarto die mortuū
suscitauit, & filiū Iairi, ac filiū uiduæ. Et qui se-
ipse iussu patris post triduū excitauit, q̄ est ar-
rhabo resurrectionis nostræ, ego n. inquit, sū
resurrectio & vita: qui Ionā ex uentre ceti post Ion. 2.
tres dies viuū nullo incōmodo læsū, extraxit;
item pueros illos tres ex fornace Babylonis, &
Danielem ex ore leonis, nō indigebit viribus Dan. 3. 6. 14.
ad suscitandū nos. Quòd si hoc gentilibus lu-
dibrio est, qui scripturis nostris non credunt
faciat eis fidem eorū prophetissa Sibylla, quæ
cum illis loquitur his ipsis verbis;

At

At postquam in cinerem fuerint mortalia versa,
Extinctusq́; Deo fuerit, quem incenderit, ignis,
Ossa hominū, cineremq́; Deus reparabit, & orbē;
Constituetq́; homines iterum, velut antè fuerunt;
Ac tunc iudicium, quo cernet cuncta, futurū est;
Terra teget quoscūque malus damnauerit error;
Qui bene vixerunt, hi viuent rursus in orbe;
Spiritus his, & vita Deo donabitur, vnà &
Gratia: & afficient sese, cernentq́; vicissim.

Itaque hęc vates resurrectionem cōfitetur, & renasci non negat, discernit autem pios ab impijs; temerè igitur non credunt nostra. Atqui aiunt, specialem etiam resurrectionem se demonstrare, qui alioqui suæ narrationi non credunt.

Narrant enim auem quandam esse vnigenam, quæ resurrectionem affatim demōstret; hanc dicunt non maritari; & vnicè, atque solitariè gigni; Phœnicem vocant; qui etiā narrant, quingentesimo quoquo anno in Ægyptū ad aram solis, quam vocant, cum multo cinnamomo, & casia, ac xylobalsamo volare, & stantem ad Orientem Solem, vt aiunt, precari, & sponte incendi, atque in cinerem redigi: ex cinere autem vermem renasci, atque ex eo tepefacto formari nouam Phœnicem, & cùm facta est volucris, ferri in Arabiam, quæ est vltra tractum Ægypti. Si ergo, vt ipsi aiunt, in aue rationis experte resurrectio apparet, quid nostra inaniter calumniatur? cùm confitemur, qui potuit, quod non erat, efficere vt esset, posse eundem post dissolutionem suscitare. Quia enim compertum & exploratum hoc habemus, idcircò & verbera, & mortes, & persecutiones sustinemus: siquidem frustra ista sufferremus, nisi hæc nobis constarent, quorum præcones esse profitemur. Vt igitur Moysi credimus, cùm ait, (In principio creauit Deus cœlum, & terram,) ac scimus quidē non fuisse illi opus materia, sed sola voluntate effecisse, quæ Christus iussus est facere, cœlum dico, terram, mare, lumen, noctem, diem, stellas, astra, volucres, pisces, quadrupedes, serpentes, arbores, herbas; ad eundem quoque modum cunctos sola voluntate suscitabit nullo adiutore indigens: ad eandem enim potestatem pertinet mūdi effectio, & mortuorum suscitatio. Ac tunc quidem hominem, cùm non esset, effecit ex diuersis; cui animam ex nihilo factam indidit, nūc verò dissoluta corpora ijs ipsis animis reddet; excitatio enim eorum est, quæ ceciderunt, & iacent; non autem eorum, quæ non sunt. itaque qui prima corpora ex nihilo effecit, & ex ipsis corporibus varia fabricatus est, idem mortuos reuiuiscere faciet eos excitando: Qui enim ex modico semine genitali hominē in vtero format, & animam quæ antè non erat, in eo creat, sicut ipse ait Hieremiæ, (antequam te formarem in vtero, noui te;) & aliàs, (ego Dominus firmās cœlum, & fundans terrā, & fingens spiritum hominis in ipso,) idem vniuersos homines à mortuis excitabit: quippe qui sint effecta eius, sicut diuina scriptura testatur, cùm ait Deus filio suo, (faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram; & fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit eum, masculum & fœminam fecit eos.) & diuinus ille atque insigni tolerantia Iob, de quo ait scriptura, scriptum esse, ipsum rursus suscitandum esse cum ijs, cum quibus Dominus resurgit, sic Deo loquitur: (An non sicut lac me mulsisti, & coëgisti tanquam caseum? pellem, & carnem induxisti mihi, ossibus & neruis compegisti me, vitam & misericordiam posuisti apud me. Visitatio autem tua custodiuit spiritum meum.) Cùm hæc in me habeam, scio te omnia posse, nihilque esse, quod à te fieri non possit. Quocirca noster quoque Saluator, & magister Iesus Christus ait, (quod impossibile est apud homines, possibile est apud Deum.) Dauid verò inquit, (manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me, tu cognouisti formationem nostram.) & deinceps: (Tu formasti me, & posuisti super me manum tuam, admirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eā.) & rursus, (imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.) Immò Esaias quoque ait deprecans eum, (nos lutum, & tu formator noster.) Si igitur homo est à Deo per Christum effectus, profectò post mortem quoque per eum resurget, aut pro rectè factis coronādus, aut pro delictis puniendus. Si enim iustitia iudicat vt legislator, sicut Deus impios pœnis afficit, sic rursus fideles benignè seruat, sanctosque, qui propter eum cæsi sunt & iugulati, partim quidem tanquam astra claros, partim verò tanquam luminaria splendidos efficiet, vt Gabriel Danieli aiebat. Itaque fideles, qui sumus omnes discipuli Christi, promissis eiusdem fidem habemus; non enim, inquit, mentitur qui promisit, ait nanque Propheta, (fidelis Deus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.) Qui enim corpus sibi fabricauit ex Virgine, idem est & cæterorum hominum auctor, & qui se à mortuis suscitauit, idem mortuos omnes suscitabit. Qui facit vt frumentum ex vno grano copiosè è terra fusum, & arbor excisa renascatur in surculum, & fecit vt virga Aaron iam sicca reuiresceret, hic nos suscitabit in gloria. Qui Paralytico salutem & incolumitatē restituit, & eum, cuius manus exsiccata erat, sanauit, & qui nato cæco oculos ex terra, ac saliua reddidit, idem nobis quoque vitam restituet. Qui panibus quinque, & duobus piscibus quinq; milia satiauit, & fecit vt duodecim cophini superarent, & qui aquam in vinum vertit, & ex ore piscis staterē per me Petrum misit ijs qui censum exigebant, hic idem mortuos quoque excitabit. Hæc enim nos de eo testificamur, Prophetæ verò alia, nos, inquam, qui cum eo comedimus, & bibimus, & spectatores fuimus mirabilium eius, & vitæ, & conuersationis, & sermonum, & passionum, & mortis, ac resurre-

Gen. 1. — Hier. 1. — Zacch. 12. — Gen. 1. — Iob 10. — Matt. 19 — Psal. 102. & 138. — Isa. 64. — Dan. 12. — Psal. 144. — Num. 17. — Luc. 5. — Mar. 3. — Io. 9. & 6. — Ioan 2. — Matt. 17.

resurrectionis ex mortuis; & qui cum eo quadraginta diebus post reditũ ad vitã versati sumus, quiq; mandatum ab eo accepimus, vt Euangeliũ per vniuersum mundũ prædicaremus, doceremusque omnes gentes, ac baptizaremus in mortem eius in auctoritate Dei, qui pater eius est, & in testimonio Spiritus sancti, qui est paracletus. Hæc omnia docemus vos, quæ postquàm constituit, ac sanxit, in conspectu nostro, in cœlum assumptus est ad eum qui ipsum miserat, quæ si credideritis, beati eritis; sin autem non credideritis, nos innocentes reperiemur, & mundi à vestra infidelitate.

Act. 1. Mat. 28. Mar. 16. Act. 1.

De Iacobo fratre Domini, & Stephano Protomartyre. Cap. 7.

DE martyribus verò præcipimus vobis, vt in omni honore sint apud vos, vt apud nos fuerunt Iacobus Episcopus, & condiacobus noster Stephanus, hos enim & Deus beatos fecit, & viri sancti honorarunt, & fuerunt puri omnis delicti, & neque ad peccatum flecti, neque à virtute detorqueri potuerunt, quorum nõ sunt dubiæ laudes, de quibus Dauid aiebat, (pretiosa in cõspectu Domini mors sanctorum eius;) & Salomon, (memoria, inquit, iustorũ cum laudibus:) de quibus propheta, (viri,) inquit, (iusti tolluntur.)

Act. 12. & 7. Psal. 115. Prou. 10. Isa. 57.

De falsis martyribus. Cap. 8.

ATque hæc quidem dicta sunt de veris Christi martyribus, non autem de falsis ac fictis, de quibus ait scriptura, (nomen autem impiorum extinguitur, testis enim fidelis non mentitur; incendit autem mendacia testis iniustus.) Qui enim in martyrio non fallaciter pro veritate excessit è vita, hic est verus testis, ac auctoritate dignus, in quibus sanguine suo pro verbo pietatis decertauit.

Prou. 10. Prou. 14.

Moralis admonitio, quòd oporteat fugere vanos & turpes sermones, facetias, ebrietatem, lasciuiam, mollitiem. Cap. 9.

MOnemus autem vos fratres, & conserui, vt fugiatis sermonum vanitatem, & turpitudinem, facetias, ebrietates, lasciuias, fractos, & effeminatos motus, intemperatas saltationes cum dictis scurrilibus: siquidem neque in Dominicis diebus, qui sunt dies lętitiarum, permittimus vobis quicquã inhonestum aut loqui aut agere; ait enim in quodam loco scriptura, (seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.) Oportet igitur, vt exultationes vestræ cũ metu, & tremore cõiunctæ sint; Christianus enim idemq; fidelis neque ethnicam cantilenam, neque meretriciã canticum eloqui debet, alioqui continget ei, vt in cãtilena diabolica nomina idolorũ memoret, & pro Spiritu sancto in eum subeat dæmon.

Psal. 2.

Admonitio de fugiendo scelere execrabili idolatria. Cap. 10.

INterdictum verò est iurare per ea, & eorum execrabilia nomina ore proferre, aut ea venerari, aut quasi Deos metuere; neque enim sunt Dij, sed vel Dæmones, vel opera per ludibrium facta. Ait enim Deus per Hieremiam de Israëlitis: (Dereliquerunt me, & iurauerunt per eos qui non erant Dij.) & in eandem sententiam: (Auferam nomina idolorum ex ore eorum.) & aliàs, (ipsi me prouocauerunt in non Dijs, & irritauerunt in idolis eorum,) sunt autem hæc in omnibus scripturis à Domino Deo vetita.

Hier. 5. Zach. 13. Deut. 32.

Quòd non liceat cantilenam ethnicam, aut meretriciam canere, aut per idolum iurare, impium enim esset hoc, & cognitioni Dei inimicum. Cap. 11.

NEque verò de idolis tantùm interdictum est, sed etiam de luminaribus statuentes, monent, nequis per ea iuret nec ea colat; ait enim, (ne si videris Solem, & Lunam, & Stellas, venerationem eis per errorem adhibeas.) & alio loco, (secundùm vias gentium ne discatis, & à signis cœli ne metuatis: Astra enim & luminaria facta sunt, vt luceant hominibus, non autem vt colantur; tametsi Israëlitæ prauitate morum pro creatore creaturam coluerunt, in quo auctorem rerum contumelia affecerunt, res verò ipsas plusquàm debebant, admirati sunt, nunc facientes vitulum, vt in eremo; nunc colentes Beelphegor, nunc Baal, & Thammus, & Astartem Sydoniam: & rursus Moloch, & Chamos, aliquãdo solem, vt apud Ezechielem scriptum est; tum animantes ratione carentes, vt apud Ægyptios Apim, & hircum Mendesium, & Deos argenteos, atque aureos, vt in Iudæa: propter hæc omnia minabatur Dominus, cùm per Prophetam aiebat: (Nunquid parum est hoc domui Iuda, facere execrabilia hæc, quæ fecerunt quia impleuerunt terram scelere, vt me irritarent? Ecce ipsi sunt tanquam subsannantes: & ego faciã cum furore, non parcet oculus meus, neque ego miserebor, cùm clamauerunt in auribus meis voce magna; & non exaudiam eos.) Videte chari fratres, quàm multa dicat Dominus aduersus idolorum, & Solis, & Lunæ cultores: Quocirca oportet, vt homo Dei tanquã Christianus neque per Solem iuret, neque per Lunam, neque per astra, neque per cœlum, neque per terram, neque per vllum elementum, siue magnum, siue paruum. Etenim si magister noster pręcepit, vt neque per verum Deum iuraremus, vt sermo noster firmior credibiliorque ipso iureiurando haberetur, neq; per cœlum ipsum, quia id genus iurandi ad impietatem Gentilium pertineat, neque per Hierusalem, aut sancta Dei, aut altare, aut donum, aut templi

Deut. 4. Hier. 10. Exod. 32. Num. 25. 3. Reg. 11. Ezech. 9. Math. 5.

templi inaurationem, aut per suũ caput, quòd
sit hæc Iudæorum corrupta cõsuetudo, & id-
circò interdicta: præcipit autem fidelibus, vt
Matth. 5. dicant, est est, non non, vt quod amplius his
est, à malo esse dicat; quanto magis rei sunt,
qui iurant per mentita, & falsi nominis, tan-
quàm iurisiurandi religionem contineant, &
qui ea, quæ cogitatione ficta sunt, pro veris
honore & gloria afficiunt, quos tradidit Deus
propter improbitaté flagitiosam in prauum
Rom. 1. consilium faciendi quæ non oportet.

Catalogus dierum Domini festorum, quos obseruare oportet: & quando sint celebrandi: & de Quadragesima. Cap. 12.

DIES festos agitate fratres, ac primùm
quidem dië Natalis, qui vigesimoquinto
die mensis noni celebretur. Post hũc dies Epi-
phaniæ in maximo honore sit, in quo Domi-
nus diuinitatem suam nobis patefecit; is verò
dies sit sextus mensis decimi: post quos dies
seruãdum vobis est ieiunium Quadragesimæ,
quod vitæ Christi, & legis latę recordationem
continet. Celebretur verò ieiunium hoc ante
ieiunium Paschæ, incipiens quidem à secun-
da feria, desinens verò in sextam. Deinde di-
misso ieiunio, incipite sanctam hebdomadam
Paschæ, ieiunateque omnes cum timore &
tremore, facientes per eos dies precationem
pro pereuntibus.

De passione Domini, & quid in singulis diebus actum est in passione, & de Iuda, & quòd non interfuit, cùm Dominus dedit discipulis mysteria. Cap. 13.

COEPERVNT enim consultare contra
Dominum feria secunda mense primo,
qui appellatur Xanthicos, & tertia feria dura-
uit consultatio, quarta verò decreuerunt cru-
ce eum occidere.
Ioan. 12. Ac Iudas qui hoc intellexerat diu quidem
antè deprauatus, sed tunc à Diabolo auaritia
ictus; quamuis iamdiu cura crumenæ com-
missa ei erat, & quæ pauperum erant, furaba-
tur, non est à Domino eiectus ob nimiam eius
patientiam. quin potiùs nobis vnà cum eo ac-
cubantibus, cùm vellet eum corrigere, ac nos
de sua illius præcognitione erudire; dixit.
Matt. 26. (Amen dico vobis, vnus ex vobis tradet me.)
Ioan. 13. & cùm singuli diceremus; nunquid ego? sile-
retque Dominus, surrexi ego vnus ex duode-
cim, quem ille magis amabat, & recumbens
in sinum eius, rogabam suppliciter, vt diceret
quis nam esset qui eum proditurus erat: & ne
sic quidem bonus Dominus illius nomen di-
xit; Domino tamen signa proditoris dedit, al-
Matt. 26. terum quidem cùm dixit, (Qui intingit mecũ
manum in catino;) alterum verò, cùm dixit,
(cui ego intinctũ panẽ dedero.) immò quam-
uis ipse ille Iudas diceret, nunquid ego sum
Rabbi? non respondit Dominus, etiam; sed
illud, Tu dixisti: & cùm vellet meum illi in
eam re afferre, (væ,) inquit, (homini illi, per
quem filius hominis traditur:) bonum illi es-
set, si natus non fuisset. His auditis digressus
inde, dixit sacerdotibus, Quid vultis mihi da-
re, & ego eum vobis tradam? illi autem statue-
runt illi triginta argenteos, & impleta est scri-
ptura, quæ dicit, (& acceperunt argẽteos pre- Zach. 11.
tium appretiati, quem appretiauerunt à filijs
Israël, & dederunt eos in domum figuli.) Ac Matt. 27.
quinta feria cùm comedissemus apud eũ Pa- Ioan. 16.
scha, & ille manum intinxisset in catino, & Matth. 26. Mar. 14.
panem accepisset, egressusque esset nocte, di-
xit nobis Dominus, (venit hora, vt dispergami-
ni, & me solum relinquatis.) & cùm vnus-
quisque eorum asseueraret, se non esse relictu-
rum, cumque ego Petrus cum eo etiam me es-
se moriturum promitterem, dixit; (Amen di-
co tibi priusquam gallus cantet, ter negabis
nosse me.)
CVM autem tradidisset nobis antypa my- Luc. 22.
steria pretiosi corporis, & sanguinis sui absen- Ioan. 18.
te Iuda, egressus est in montem Oliueti propè Matt. 26.
torrentem Cedron, vbi erat hortus: eramus Mar. 14.
autem nos cum eo, & diximus hymnum, vt
erat consuetudo; ille verò à nobis remotus,
prolixè precabatur his verbis: (Pater transfer
à me calicem, verumtamen non mea voluntas
fiat, sed tua.) & hoc cùm fecisset tertiò, nosq;
præ tristitia in somnum decidissemus, venit
ad nos, & ait: (Appropinquauit hora, & filius
hominis traditur in manus peccatorũ; & ecce
Iudas,) ac cum ipso turba multa impiorum,
datque eis signum proditionis deosculationẽ
fraudulẽtam. illi verò accepto signo compre-
henderunt Dominum, & duxerunt vinctum
ad ædes Caiphæ summi sacerdotis, vbi non
quidem populus coierat, sed turba, vbi non e-
rat sacrum Concilium, sed cœtus sceleratorũ,
& senatus impiorum. Ita verò multis contu-
melijs eum affecerunt, vt nullum genus con-
tumeliæ prætermitterent, non sputa, nõ dicta
amarulenta, non verbera, non pugnos, non
conuicia; tentabant; diuinationes loco pro-
phetiæ requirebant, appellabant simulatoré,
blasphemum, Moysis præuaricatorem, euer-
sorem templi, sacrificiorum abrogatoré, ho-
stem Romanorum, aduersarium Cæsaris. &
cùm ad hũc modum vsque ad posteri diei pri-
mum diluculum in eũ debacchati essent, tauri
illi & canes ducunt eum ad Annam Caiphæ
socerum, ibi cùm eisdem modis illum accepis-
sent, essetque sexta feria, tradiderunt præsidi
Romanorum Pilato, multis & grauibus cri-
minibus illatis, ex quibus nullum demonstra-
re poterant: Quæ cùm Pilatus molestè ferret,
dixit, se nullam in eo culpam reperire. Duobus
verò falsis testibus inductis, voluerunt calum-
niari Dominum, sed cùm discreparent inter
se, caussam referunt ad crimen maiestatis im-
minutæ, aiebant enim dixisse se Regem esse, &
prohibuisse pendere tributa Cæsari; erantque
ijdem accusatores & iudices, & licentiæ ferẽdi
senten-

sententiam vsurpatores, alentes, crucifige,
crucifige eum, vt impleretur quod scriptum
Psal. 26. erat in prophetis, (congregati sunt super me
Psal. 21. testes, & mentita est iniquitas sibi;) & rur-
Hier. 12. sus, (circumdederunt me canes multi, & sy-
nagoga malignantium circumdedit me;) &
aliàs, (facta est hæreditas mea mihi, tanquam
Leo in sylua, dedit super me vocem suam.) igi-
tur Pilatus cùm potestatem suam timiditate
dedecorasset, seipse redarguit, & de malitia
conuicit, qui maluit blandiri vulgo, quàm
ius seruare; & cùm illi testimonium innocen-
tiæ præbuisset, tanquam nocentem tamen, &
capitis reum supplicio crucis addixit, tametsi
leges Romanorum, ne quis nisi conuictus ne-
caretur, vetabant. Carnifices verò cùm pre-
hendissent Dominum gloriæ, ligno crucis ho-
ra quidem sexta affixerunt, hora verò tertia
sententiam contra eum pronunciatam accepe-
runt. Dederunt deinde acetum cum felle ad
bibendum, tum vestium facta sortitio, po-
stea duos maleficos cum eo vtrinque in cru-
cem egerunt, vt impleretur, quod scriptum
Psal. 68. est, (dederunt in escam meam fel, & in siti
Psal. 21. mea potauerunt me aceto.) & rursus; (diui-
Esa. 53. serunt sibi vestimenta mea, & super vestitum
Mat. 15. meum miserunt sortes.) & aliàs, (cum ini-
Luc. 22. quis deputatus sum.) Postea fuerunt tenebræ
Zach. 14. à sexta vsque ad nonam, & rursus lux vespere,
Luc. 23. sicut scriptum est, (non dies, & non nox, &
ad vesperam erit lux.) Quæ omnia cùm spe-
ctassent scelesti illi, qui cum eo erant in cru-
cem acti, alter quidem eorum conuiciabatur,
quasi propter infirmitaté non posset sibi sub-
sidio esse; alter verò illius ignorantiam repre-
hendebat; & ad Dominum conuersus, vtpo-
te ab eo illuminatus, & cognito, quis esset,
qui pateretur; orabat, vt sui postea in regno
meminisset: Dominus autem donata statim
obliuione præteritorum, introduxit eum in
Paradisum, vbi ei mysticis bonis fruendum
esset. Qui circa horam nonam emisso clamo-
Mat. 27. re, dixit patri, (Deus meus, Deus meus, vt
Luc. 23. quid me dereliquisti?) & paulò post: Cùm
clamasset magna voce, (Pater remitte illis, nón
enim sciunt quid faciunt;) & cùm subiunxis-
set, (in manus tuas Domine commendo spi-
ritum meum,) emisit spiritum, & sepultus
est ante occasum Solis in sepulchro nouo; il-
lucescente verò vna sabbatorum, excitatus à
mortuis perduxit ad effectum quæ ante mor-
Mar. 12. tem suam nobis prædixerat, cùm aiebat, opor-
tere filium hominis esse tribus diebus, & to-
tidem noctibus in corde terræ. ac postquàm
suscitatus fuisset à mortuis, primùm quidem
Mar. 16. apparuit Mariæ Magdalenæ, & Mariæ Iaco-
Luc. 24. bi, deinde Cleophæ in via, & postea nobis di-
scipulis suis fugientibus quidem pro-
pter metum Iudæorum, clam ve-
rò curiosè de eo indagan-
tibus. hæc autem in e-
uangelio scripta
sunt.

De magna hebdomada, & quare quarta, & sexta feria iubent ieiunare. Cap. 14.

ITAQVE præcepit nobis ieiunare his sex
diebus, propter impietatem & scelus Iu-
dæorum, hortatus ad deflendum & lamen-
tandum interitum eorum, siquidem & ipse
illacrymatus est illis, quòd ignorassent tem-
pus visitationis. Quarta verò feria, & sexta Luc. 19.
iussit nobis ieiunare, illa quidem propter pro-
ditionem, hac verò propter passionem; ieiu-
nium verò soluere præcepit septima die post
gallicantum, ipso autem sabbato ieiunare,
non quidem quòd ieiunandum sit sabbato,
quod est requies Domini à mundi opificio,
sed quia illo tantùm ieiunandum est, quo ip-
se auctor mundi adhuc erat sub terra: in ipso
enim die suo festo Dominum comprehende-
runt, vt perduceretur ad exitum, quod scri-
ptum est, (posuerunt signa sua signa, & in me- Psal. 73.
dio solénitatis suæ non cognouerunt.) Opor-
tet igitur nos lugere eos, quòd cùm venisset
Dominus, non crediderunt ei, sed potius do-
ctrinam eius reiecerunt, seque indignos salu-
te, & conseruatione iudicarunt. Vos igitur Ose. 2.
beati, qui aliquando non populus, nunc au- Rom. 9.
tem gens sancta liberata ab errore idolorum,
ignorantia, & impietate, qui non consecuti
misericordiam, nunc autem cõsecuti propter
obedientiam cordis vestri: vobis enim qui
estis ex gentibus, aperta est ianua vitæ, qui ali-
quando non amati, nunc autem dilecti, po-
pulus in acquisitionem Dei positus, vt enar- 1. Pet. 2.
retis virtutes eius; de quibus Dominus dixit,
(inuentus sum ab ijs, qui me non quærebant,
apparui ijs qui me non interrogabant; dixi,
ecce adsum genti quæ nomen meum non ap-
pellauit.) Cùm enim nõ quæsissetis eum, tunc Esa. 65.
ab eo inquisiti estis; & credentes in eum obe-
distis vocationi eius, insanũ multorum Deo-
rum cultum relinquentes, & ad vnum verum
principẽ, Deum præpotentem per Christum
confugientes, facti plenitudo numeri eorum
qui salui fiunt, Millia millium, & decies Dan. 7.
millia centena millium; vt scriptum est in Da- Psal. 90. &
uid, (cadent à latere tuo millia, & decem mil- 67.
lia à dexteris tuis:) & rursus, (currus Dei de-
cem millibus multiplex millia lætantium:) Esa. 65.
Israëli verò infideli dicit, (tota die extendi ma-
nus meas populo non obedienti, & contradi-
centi, ambulantibus in via non bona, immò
populo sectanti peccata, & me corã irritanti.)

Enumeratio prædictionum Propheticarum de Christo, quas cum Iudæi exitum alioqui perductas vidissent, tamen propter malum animum non crediderunt esse Christum Dei; atque ita Dominum gloriæ ad crucem damnarunt. Cap. 15.

VIDETE quemadmodùm populus irri- Psal. 106.
tauit Dominum non credendo ei, idcir-
cò ait, irritauerunt Spiritum sanctum, & con-

uersus est eis in inimicitiam. cæcitate enim affecti sunt propter malum animum suum; qui cùm Iesum viderent, nõ crediderunt esse eum Christum Dei ex ipso natum ante omnia sæcula, vnigeoitum filiũ, verbum Deum, quem propter infidelitatem neque ex factis eius, neque ex prophetis de eo scriptis agnouerunt: Quòd enim ex Virgine generandus esset, le-
Esa.7. gebant illud, (ecce Virgo in vtero accipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emanuel.
Esa.9. Quoniam puer natus est nobis, & filius datus est nobis, cuius principatus super humerum eius, & vocatur nomen eius magni consilij Angelus, admirabilis cõsiliarius, Deus fortis, habens potestatem, princeps pacis, pater futuri sæculi:) Quòd verò futurum erat, vt propter nimiam malitiam non parerent ei,
Esa.53. & 6. ait, Domine, (quis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui reuelatum est?) & in eandem sententiam: (Auditu audietis, & non intelligetis; videntes videbitis, & non scietis: incrassatũ est cor populi huius,) quamobrem
Act.28. Gal.4. priuati suot cognitione, quia cùm aspexissent, despexerunt, & cùm audissent, oon obedierunt: Vobis verò ex gentibus oriundis datum est regnum, quoniam cùm non cognosceretis Deum, per fidem prædicationis cognouistis, immò verò cogniti estis ab eo per Iesum Saluatorem, & redemptorem eorum qui in eo spem suam collocant. Traducti enim à vana consuetudine vitæ superioris, & spretis idolis inanimis, ipsisque Dæmonibus, qui in tenebris sunt, abiectis, postquam accurristis ad verum lumen, & per eum, vnum & solum verum Deum, & patrem agnouistis, facti estis hæredes regni eius. Baptizati enim in mortem Domini, & in resurrectionem eius, tanquam infantes modò geniti debetis nulli peccato operam dare. non enim vestri estis, sed eius qui vos sanguine suo emit. De illo enim quondam Israële, quia credere nolebat, aiebat
Matt.21. Dominus, (auferetur ei regnum, & dabitur genti facienti fructus eius;) vobis scilicet, qui creditis, qui eratis aliquando longè ab eo alieni ac remoti, dedit regnum; & expectat grati animi fructus: Vos enim estis, qui aliquando missi estis ad vineam, & non obtemperastis, illi verò obtemperarunt; sed vos postquàm pœnituit repugnasse, in ea nunc laboratis, illi verò pactiones suas molestè ferentes non solùm vineam incultam reliquerunt, sed etiam procuratores Domini vineæ interfecerunt, alium quidem lapidibus, alium verò gladio; item alium secuerunt, alium in loco sacro inter templum & altare occiderunt; postremò hæredem ipsum ex vinea ciectum necarunt; à quibus quidem tanquam lapis inutilis proiectus est, à vobis verò tanquam angularis susceptus; idcircò de vo-
Psal.17. bis dicit, (populus, quem non cognoui, seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi.)

Quomodo oporteat Pascha celebrare.
Cap. 16.

OPORTET ergo fratres, vt qui pretioso Christi sanguine redempti estis, dies festos Paschæ accuratè, & omni diligentia post æquinoctium celebretis; vt neque vnius passionis bis per annum memoriam renouetis, sed potiùs semel quotannis, memoriam mortui item semel celebretis: neque amplius cum Iudæis tempus celebrandi Pascha obseruetis, nulla enim nobis nunc cum eis communitas est. falluntur nãque in ipso etiam calculo, & ratiocinatione, quam existimant se absoluere, vt ex omni parte à veritate abstracti sint: Vos verò obseruate diligenter cõuersionem verni æquinoctij, quæ incidit in vigesimum secundum diem mensis duodecimi, qui appellatur Dystros, & notate vsque ad vigesimam primam Lunam, ne in aliam hebdomadam incidat Luna quartadecima, & per errorem bis vnoquoque anno Pascha agitemus; aut diem resurrectionis Domini nostri Iesu Christi alio die, præter quàm Dominico tantùm, celebremus.

Constitutio de magna hebdomada Paschæ. Cap. 17.

IEIVNATE igitur diebus Paschæ, incipientes à secunda feria vsque ad sextam, & sabbatum sex diebus pane tantùm, sale, oleribus, aqua mensæ adhibitis: Abstinete his diebus vino, & carne, dies quippe luctus, & non festi sunt; sexta tamen feria, & sabbato ex toto manete ieioni, qui ita firmis viribus estis, vt ferre possitis, nihil prorsus gustantes vsque ad nocturnum gallicantum. Siquis verò propter imbecillitatẽ vtrumque diem cõiungere non poterit, saltem sabbatum seruet, ait enim Dominus de se, quãdo ablatus fuerit eis sponsus, tum ieiunabunt in diebus illis. His itaque diebus ablatus fuit nobis Dominus à Iudæis, Matth.9.
quos sic falso vocant, & in crucem actus, & Luc.22.
cum maleficis deputatus.

De peruigilatione magni sabbati, & de die Resurrectionis. Cap. 18.

QVAMOBREM monemus vos, vt his diebus ieiuni maneatis vsque ad vesperam, sicut & nos ieiuni mansimus, cùm ablatus fuit nobis; reliquis verò diebus ante sextam feriam, edite hora oona, aut vespere, aut pro ratione virium, vt quis potest: sabbato autem vsque ad gallicantum ieiunium producite, & illucescente vna sabbatorum, qui est dies Dominicus, desinite, peruigilantes à vespera vsque ad gallicantum, & in Ecclesia in vnum congregati, preces & supplicationes Deo in pernoctatione vestra adhibentes: Item legem, prophe-

prophetas,& psalmos vsq; ad gallicantum,legentes & catechumenos baptizantes; ac lecto euangelio in timore & tremore, & habito ad populum sermone de ijs quę ad salutem pertinét, deponite luctū, & deprecamini Deum,vt conuertatur Israël, & locum pœnitentię accipiat, & veniam impietatis. Quoniam iudex quidem alienigena cùm manus lauasset,innocens, inquit, ego sum à sanguine iusti huius,
Matt. 27. vos videritis; Israël verò inclamauit,inquiens, sanguis eius super nos,& super filios nostros: ac etiam cùm dixisset Pilatus, regem vestrum
Ioan. 19. crucifigam? ipsi inclamarunt non habere se regem nisi Cæsarem:& rursus clamore edito, crucifige, inquiunt, crucifige eum; omnis enim qui se facit regem, contradicit Cæsari;& si hunc dimiseris, non es amicus Cæsari. & Pilatus præses, ac Herodes rex iusserũt in crucem tolli; perductumque est ad exitum,quod
Psal. 2. scriptum erat, (Quare fremuerunt gentes, &
» populi meditati sunt inania? Astiterunt reges
» terræ, & princeps conuenerunt in vnum ad-
» uersus Dominū, & aduersus Christum eius;) & proiecerunt dilectum instar cadaueris abominati, & sexta feria in crucem acto, & lucescente Dominico die à mortuis excitato,com-
Psal. 81. pleta est scriptura,quæ aiebat, Resurge Deus,
Psal. 12. & 40. & iudica terram, quoniā tu eris hæres in omnibus gentibus. & rursus: nunc exurgam, dicit Dominus, ponam in salutari, cum fiducia agam in eos; & tu Domine miserere mei,& suscita me, & retribuā eis. idcircò igitur & vos excitato Domino à mortuis,facite sacrificium vestrum; de quo vobis per nos constituit, in-
Luc. 22. quiens, (Hoc facite in meam commemora-
» tionem.) Ac postea deponite ieiunium lætantes, & diem festum agentes, quoniam suscitatus est à mortuis Iesus Christus pignus nostrę resurrectionis: & sit hoc vobis legitimum sempiternum vsque ad consumationem sæculi, donec veniat Dominus: Dominus enim adhuc mortuus est Iudæis, Christianis verò suscitatus; illis quidem mortuus propter infidelitatem, his verò suscitatus, quia certū exploratumque habent, quòd spes in eum collocata vita est immortalis, & sempiterna. Post dies verò octo celebrate rursus honore octa-
Ioan. 20. uum diem, in quo me Thomam fecit nihil habere dubitationis; ostensis mihi vestigijs clauorum, & vulnere lateris ex cuspide laceræ.
Mar. 16. Atque etiam rursus numeratis quadraginta diebus à primo Dominico die,celebrate diem festum Assumptionis Domini, quo die absoluta omni dispensatione, ac constitutione, ascendit ad Deum, eundemq; patrem suum,
1. Cor. 15 à quo missus fuerat; ad cuius dexterā virtutis sedet expectans, quoad inimici eius sub pedibus eius positi sint: Quique in consumatione seculi veniet cum potestate, & gloria multa ad iudicandum viuos & mortuos, & ad retribuendum omnibus pro cuiusque eorum factis; & tunc videbunt dilectum Dei filium,
Zach. 12. quem transfixerunt,& agnoscentes eum plangent super seipsos, per singulas tribus, & mulieres eorum seorsum.

Prædictiones Prophetica de Christo Iesu. Cap. 19.

SIQVIDEM & nunc decimo die mensis noni, quem Gorpiæum vocant, Iudæi in vnum locum congregati lamentationes Hieremiæ legunt, in quibus scriptum est, (spiri- Threa. 4.
» tus ante faciem nostram Christus Dominus:
» comprehensus est in corruptionibus eorum.)
item Baruch, in quo scriptum est: (Hic Deus Baruch 3.
» noster, non reputabitur alius ad eum,inuenit
» omnē viam scientiæ, & dedit eam Iacob pue-
» ro suo, & Israël dilecto sibi. Post hoc, in ter-
» ris visus est, & cū hominibus conuersatus est.)
Ac cùm legunt, lamentantur cum plangore, opinione quidem sua deuastationem à Nabuchodonosor factam,veritate tamen exordium faciunt nolentes luctus & fletus futuri. Post decimū verò diem ab Ascensione,qui est Pen-
tecoste, id est, à prima Dominica quinquage- Acta. 2.
simus, fit vobis maximè festus; tunc enim hora tertia misit nobis Dominus donum Spiritus sancti, & repleti sumus eius operatione,& nouis linguis locuti sumus, vt ille nobis aspirabat; & prædicauimus Iudæis, ac gentibus, illum esse Christum Dei, decretum ab eo iudicem viuorum, ac mortuorum. Hoc Moyses
testabatur,cùm aiebat,accepit Dominus à Do- Gen. 19.
mino ignem, & sulfur,& pluit. Hunc vidit Ia- 32. 18.
cob tanquam hominem, cùm dixit, vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est ani-
ma mea. Hunc Abraham hospitio exceptum Exod. 3.
iudicem, ac Dominum suum confitebatur. Hunc in rubo vidit Moyses; de hoc aiebat in
Deuteronomio, (Prophetam suscitabit vobis Deut. 18.
» Dominus Deus ex fratribus vestris tanquam
» me, ipsum audietis in omnibus, quæcunque
» vobis loquatur; & erit, omnis anima,quæ nō
» audierit Prophetam illum, delebitur de po-
» pulo suo.) Hunc vidit Iesus filius Naue ducem
exercitus Domini aromatū, subsidio venien- Ios. 5.
tem in bellum Hierichuntinum, quem humi stratus,vt seruus Dominū veneratus est. Hunc cùm vidisset Samuel Christum Dei, sacerdo-
tes; & reges Christos appellauit. Hunc vidit 1. Reg. 16. 24. 26.
Dauid, cùm canticum de eo cecinit, quod inscripsit, Canticum pro dilecto; in quo ad eius
personam refert, quòd ait: (Accinge gladium Psal. 44.
» tuum super femur tuum potentissime, specie
» tua & pulchritudine tua: & intende, & pro-
» sperè procede, & regna propter veritatem, &
» mansuetudinem, & iustitiam; & deducet te
» mirabiliter dextera tua: Sagittę tuæ acutę po-
» tentissimę, populi sub te cadent in corde ini-
» micorum Regis: propterea vnxit te Deus oleo
» exultationis præ participibus tuis.) De eo e-
tiā aiebat Salomon tanquam ex persona ipsius Prou. 8.
» Christi, (Dominus creauit me principium via-
» rum suarū in opera sua: ante sæculum funda-
» uit me in principio,antequam terram faceret,
ante-

antequam prodirent fontes aquarum, antequam montes firmarentur, ante omnes colles
Pro. 9. genuerat me.) & rursus, (sapientia, inquit, ædificauit sibi domum.) De eo aiebat Esaias,
Isa. 11. (egredietur virga ex radice Iesse, & flos ex radice ascendet, & erit radix Iesse; & qui resurget, vt sit princeps gentium, in eo gentes sperabunt.) Item Zacharias, (ecce Rex tuus ve-
Zach. 9. nit iustus, saluans, ipse mitis, & sedens super asinam, & pullum filium subiugalis.) Hunc
Dan. 2. item Daniel dicit, esse filium hominis venientem ad patrem, & omnem iudicij potestatem, & omnem honorem ab eo accipientem, item lapidem ex monte sine manibus excisum, & factum ingentem montem, qui cunctam terram repleuit, dominatum multorum regũ, & multitudinem Deorum confringentem, vnum Deum prædicantem, & Romanorum Monarchiam eligentem. De hoc quoque Hieremias cùm vaticinaretur; aiebat: (Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus comprehensus est in corruptionibus eorum, in cuius vmbra, diximus, viuemus in gentibus.)
Thren. 4. & Ezechiel, ac reliqui deinceps Prophetæ vbique hunc esse Christum Dominum, regem, iudicem, legislatorem, nuncium patris, vnigenitum Deum. Hunc igitur & nos prædicamus, & euangelizamus Deum verbum ministrantem Deo suo, eidemque patri in rerum omnium creatione. si hoc credi-
1. Io. 5. deritis, viuetis; sin verò non credideritis,
Io. 3. pœnas dabitis: qui enim non credit Deo non videbit vitam, & ira Dei manebit super eum. Itaque post celebratam Pentecosten celebrate hebdomadam vnam, & post illam ieiunare item vnam; æquum enim est tum lætitiam de dono Dei capere, tum post relaxationem corporis rursus ieiunare; siquidem & Moyses, & Exod. 24.
Elias quadraginta diebus ieiunarunt, & Da- & 34.
niel tribus hebdomadis dierum panem desi- 3. Reg. 19.
deriorum non comedit, & caro ac vinum non Dan. 10.
ingressa sunt in os eius. & beata Anna cum à Deo peteret Samuelem, vinum, inquit, & temetum non bibi, & effundam animam meam coram Domino. Item Niniuitæ fa- 1. Reg. 1.
cto ieiunio trium dierum, & totidem no- Ion. 3.
ctium impendens diuinæ iræ periculum effugerunt. Item Esther & Mardochæus, & Iu- Esth. 4.
dith ieiunio facto malum, quod impij Holo- Iudith. 9.
fernes, & Aman Iudæis moliebantur, declinarunt. & Dauid ait: (Genua mea infirmata sunt à ieiunio, & caro mea immutata est propter oleum.) Igitur & vos quæ à Deo pe- Psal. 108.
titis, ieiunando petite. Post totam verò istam ieiunij hebdomadam præcipimus vobis quartis, & sextis ferijs ieiunare; & quæ ex ieiunio vobis redundant, egentibus largiri. omni autem sabbato præter vnum, & cunctis Dominicis diebus conuentus ecclesiasticos celebrantes, lætitia fruimini; reus enim peccati erit, qui Dominico die ieiunauerit, cùm sit dies resurrectionis; aut qui Pentecostem; aut denique vllum diem Domini festum in mæstitia egerit: lætari enim his diebus oportet, non autem lugere.

DE SCHISMATIBVS, ET HAERESIBVS.

LIBER SEXTVS.

Qui nam schisma cùm fecissent, supplicium non effugerunt. Cap. 1.

RIMVM omnium cauete episcopi hæreses, q̃ horrédæ, & difficiles, & à Deo maximè auersę sunt, easque fugite vt ignem, qui appropinquantes vrit. deinde fugite etiã schismata, neq; enim fas est declinare mentem ad sceleratas hæreses, neque ab ijs qui vnum atque idem sentiunt, cupiditate principatus seiungi atque distrahi. Hæc enim schismata cũ quidam olim tentare ausi essent, non tulerunt

Num. 16. impune: nã Dathan, & Abiron, quia se Moysi opposuerunt, demersi sunt; Core autem, & quinquaginta cum eo, quia seditionẽ in Aarõ concitarunt, igne arserunt. Maria, quia intulit Moysi probrũ, eiecta fuit ex castris diebus septem, aiebat enim duxisse Moysem vxorem

Num. 12. Aethiopissam: immò & Ozias, qui Azarias quoque dictus est, Rex Iuda, quia ausus est in sacerdotium, voluitque incendere thymiama,

2. Para. 26 quod eum minimè decebat, cùm ab Azaria sacerdote, & ab alijs octoginta sacerdotibus arceretur, neq; tamen pareret, facta est ei frons leprosa; egressusque est præproperè, quòd eum Dominus detexisset.

Quòd neque contra regnum, neque contra sacerdotium fas sit insurgere. Cap. 2.

CONSIDEREMVS igitur chari fratres, quæ eorum gloria qui schisma fecerunt, & quæ in eos Domini sententia. Etenim si is qui contra reges seditiones facit, supplicio dignus est, licet filius, licet amicus sit, quanto magis erit, qui aduersus sacerdotes facit? Quanto enim sacerdotium regno præstat, vtpote pro anima certans, tanto grauiores pœnas debet, qui audet vel nutu oculorum aduersari: atqui nullus, qui regi resi-

2. Reg. 15. stat, inultus euadit. Non enim Absalon, & Abedada, qui & Seba dictus est, impuniti remanserunt; neque Core, & Dathan: ex quibus illi quidem aduersus Dauid seditionem de regno mouerunt, hi verò certantes aduersus Moysen, de primis partibus contenderũt: vtrique verò maledicta iacebant; Absalon quidem patrem vt iniquum iudicem insimulabat, singulis dictitans, sermones tui boni sunt, & non est qui te audiat, neq; qui tibi ius reddat. Quis me faciet præesse? & Abedadã

2. Reg. 20. non est, inquit, mihi pars in Dauid, neq; hereditas in filio Iesse. scilicet molestè ferebat imperium & dominatum Dauid, de quo dixerat

Psal. 88. Deus, (Inueni Dauid filium Iesse virum secundùm cor meum.) Dathan verò, & Abironis hæc erant maledicta, & probra: An parũ est, inquiunt, q nos eduxisti è terra Aegypti lacte

Num. 16. & melle manante? cur oculos nobis eruisti, & tu præes nobis? & coëgerunt magnum cœtum aduersus eum, ac Coritæ, nunquid Moysi tantùm locutus est Deus? cur soli Aaron dedit põtificatum? an non omnis cœtus Domini sanctus est? cur solus Aaron fungitur sacerdotio?

Exod. 2. & ante hos alius quidam dixerat; (Quis te constituit principem, & iudicem super nos?)

De virtute Moysis, & de incredulitate gentis Iudæorum, & quæ miracula propter eos Deus fecerit. Cap. 3.

Num. 12. ET desciuerũt à Moyse Dei ministro omnium lenissimo, ac fideli, & tãtum virum ingratissimi homines inhonorarũt, illum dico Legislatorem, Custodẽ, Põtificem, Regẽ, illum diuinorum mysteriorũ magistrum, illũ, qui quasi quidam conditor conditoris opera ediderat; illum mitissimum, modestissimum, summè tolerantem, illum summa erga homines charitate præditum, qui multis periculis eũ liberarat, & ex multiplici genere mortis sua

Exod. 7. 8. 9. &c. sanctitate eripuerat; qui tot signa diuina, & prodigia populo designarat; qui præclara &

Exod. 14. mirabilia opera beneficij dandi caussa patrarat; qui Aegyptijs decem illas plagas fecerat; qui mare rubrum diuiserat, & ex vtraq; parte vndas instar muri diremerat, populum tãquã per siccum, & desertum locum traiecerat, & Pharaonẽ, atq; Aegyptios, cæterosq; omnes, quos secum ducebat, cum eis in altum demerserat: qui fontem iniecto ligno dulcem illi po-

Exod. 15. & 16. pulo effecerat, & ex dura rupe aquã sitiẽtibus elicuerat; qui manna è cœlo eis dederat, & ex aëre carnẽ collegerat; qui de nocte columnã

Exod. 13. igneam ad illuminandum, & demonstrandam viam, itẽ colũnã nubis de die vmbraculi caussa ppter ardorẽ Solis tribuerat; qui Dei legẽ

Exod. 32. & 33. ex ore, manu, & scriptione Dei in tabulas lapideas incisam numero pfecto decalogi cõtetã præbuerat; cum quo Deus corã, vt amicus cum

Num. 12. amico solet, loquebatur; de quo dixerat Deus,

Deu. 34. Num. 16. nõ surrexit Propheta vt Moyses, ab hoc inquã desciuerũt Coritæ, & Rubenitæ, & lapides in eũ iaculati sunt his verbis precantẽ, ne attẽdas sacrificium eorũ. & gloria Dei quæ apparuit,

alios quidem in terram deiecit, alios combussit. atque ita principes quidem illius erroris schismatis, qui dixerant, eligamus nobis principem ac ducem, terra dehiscens, tum eos tũ eorum tabernacula, ac supellectilem deuorauit, descenderuntque in infernum viuentes; Coritas verò ignis consumpsit.

Quòd schisma facit, non qui separat se ab impijs, sed qui separat se à pijs. *Cap. 4.*

SI ergo Deus ijs, qui cupiditate principatus defecerunt, continuò supplicium inflixit, quanto grauius impiarum hæresum principibus, & auctoribus inferet? an non vehemẽtiùs puniet eos, qui in ipsius Dei prouidẽtiam, vel creationem mundi blasphemi sunt? verùm vos fratres, de exemplis scripturæ sanctæ eruditi, cauete, ne nõ idem sentiatis, neve vnionem vestram discindatis; quoniam qui opinionis nefariæ auctores fiunt, hi populos ad interitum dirigunt: ac similiter vos laici ne accedatis ad eos qui tradunt contraria sententiæ Dei, neque impietatis eorum partici-
Num. 16. pes sitis: ait enim recedite de medio horum virorum, ne vnà cum eis peccatis. & iterum,
Hiere. 51. exite è medio eorum, & separamini, ait Domi-
2. Cor. 6. nus, & immundum ne tetigeritis, & ego recipiam vos.

Quare reiectus est falso nomine vocatus Israel, demonstratio ex propheticis prædictionibus. *Cap. 5.*

VERE enim fugiendi sunt, qui sunt blasphemi in Deum; siquidem maxima impiorum pars Deum ignorat: at hi malæ mẽtis morbo laborant tãquam Dei oppugnatores; ex malitia enim hæreticorum profluxit labes
Ierem. 12. in vniuersam terrã, vt ait Hieremias Propheta: quia enim Deus improbam synagogam repudiauit, & domum abiecit, vt in quodam loco ait, (dereliqui domum meam, dimisi vi-
Isa. 5. neam meam.) & rursus Esaias, (deseram vineam meam & non putabitur, & non fodietur, & ascendet in eam tanquam in solum incultum, & inaratum spina, & mandabo nubibus, ne pluant in eam pluuiam, quia populum, inquam, dereliquit instar tabernaculi in vinea, aut tugurij in cucumerario, & instar ciuitatis obsessæ,) & Spiritum sanctum, atque
Isa. 1. propheticum imbrem eis ademit, & ecclesiã
Eccl. 24. suã spirituali gratia ad instar fluuij Aegypti in diebus nouorum inundantis repleuit, & in
Isa. 2. excelso collocauit tanquam domum in monte ædificatam, aut tanquam montem excelsum, tanquam montem coagulatum, montem
Psal. 67. pinguem, in quo beneplacitum est Deo habi-
Ierem. 17. tare in eo; etenim Dominus habitabit in finem. & in Hieremia ait; (Thronus gloriæ in
Isa. 2. sublimi positus sanctuariũ nostrũ.) & Esaias; (Erit in nouissimis diebus manifestus mons Domini, & domus Dei super verticem montium, & extolletur super colles,) quia populũ dico, deseruit, & templum dimisit vastum, & solum, velo templi disciso, & Spiritu sancto ablato. (Ecce enim,) inquit, (relinquitur do-
mus vestra deserta,) & vobis, qui estis ex gen- Math. 23.
tibus, gratiam spiritualem tribuit; sicut ait
apud Ioelem Prophetam: (Et erit post hæc, Ioel. 2.
dicit Deus, & effundam de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt.) omnẽ enim vim verbi, & energiam, & huiusmodi visitationem eripuit illi populo Deus, & ad vos qui ex gentibus estis, traduxit: qa hæc, inquã, facta sũt, idcircò Diabolus, cùm ecclesiæ Dei inuideret, ad vos se transtulit, suscitãdo afflictiones, psecutiones, motus seditiosos, blasphemias, schismata, hæreses. illum enim populũ, occidẽdo Christũ, sibi cõciliauit; vos verò, qui ab eius vanitate defecistis, diuersis modis, diuer-
sis tẽporibus tentat, vt beatũ illũ Iob: siquidẽ Zach. 3.
Iesu filio Iosedec magno sacerdoti exiguo tem- Luc. 22.
pore aduersabatur, & nos sæpenumero expetiuit, vt instar aquæ dilaberemur, quo fides nostra deficeret. verùm Dominus noster, idemque magister, qui illum in iudicio sistens aiebat, increpet in te Dominus Diabole, & incre-
pet Dominus in te, qui elegit Hierusalem, Zach. 3.
nonne ecce hic ereptus, vt torris? & qui dixit tunc ijs, qui summo illi sacerdoti assistebant, detrahite illi vestes sordidas, & subiunxit, en deleui peccata tua; hic dicet & nunc, sicut & antea nobis in vnum cõgregatis de nobis aio-
bat, Rogaui ne deficiat fides vestra. Luc. 22.

Quòd variarum sectarum doctrina Deo odiosa extitit apud Iudaeos. *Cap. 6.*

HABEBAT igitur illud vulgus Iudaicum hæreses malas, inde enim sunt Sadducæi, qui non confitentur mortuorum resurrectionem; Pharisæi, qui errata hominum fortunæ ac fato assignant; Masbothæi, qui tollentes prouidentiam, tradunt constare omnia ex fortuito fluxu, & animæ amputant immortalitatem; Hemerobaptistæ, qui nisi quotidie lauent, non comedunt; imò & lectos, & patinas vel crateras, & pocula, ac sedilia nisi aqua lauent, non vtuntur eis; & qui nunc nostro tempore exorti sunt Hebionæi, qui filium Dei diuinitate nudum faciunt ex voluptate viri, & ex coniunctione Iosephe, ac Mariæ natum. Ab his omnibus segregarunt se Essæi, qui patrios ritus seruant. Atque hæc quidem in priore populo.

Nunc verò Diabolus, callidus nocendi
artifex, & omnis boni, quodcunque
est, ignarus, quosdã e nostris
extrusit, & in eis hære-
ses, & schismata
operatus
est.

Vnde orta sint secta, & quis fuit dux impietatis earum. *Cap. 7.*

INITIVM verò nouarum hæresum hoc extitit: Fuit quidam Simō cognomine Githeus à pago sic dicto, Samaritanus, qui artem magiæ profitebatur, hoc se Diabolus induit, & ministrū suæ peruersæ volūtatis fecit. Qñ verò Philippus coapostolus noster Dei munere, & Spiritus sancti operatione miracula sanitatū in Samaria faciebat, ita vt Samaritani admiratione commoti ad fidē Dei, & filij eius venirent, eiusq; nomine baptizarentur, quo tēpore, Simō ipse signa illa, & prodigia sine vllis magicis præstigijs fieri vidit, & demiratus fuit, ac credidit, fuitque baptizatus, & in ieiunio, & precatione perseuerabat, tunc nos, qui gratiam Dei Samaritanis per Philippi ministerium tributam audieramus, profecti sumus ad eos, & sermonem doctrinæ non mediocriter promouentes, imponentesque manus omnibus baptizatis, gratiam Spiritus sancti precando largiebamur. Cùm autem videret Simon, quòd per impositionem manuum nostrarum dabatur credentibus Spiritus sanctus oblata nobis pecunia, date, inquit, & mihi hanc potestatem, vt cui ego quoque manus imposuero, Spiritum sanctum accipiat. Scilicet consilium, & voluntas Diaboli erat, vt ipsum Adam post degustatum cibum interdictum, promissā immortalitate priuauerat: sic nos pecunia delinitos & captos, dono Dei priuaret, si hac permutatione facta donum Spiritus sancti, quod æstimationem superat, nummis ipsi addiceremus. Cùm verò hoc nos omnes commouisset, ego Petrus intuens in maleficum serpentem, qui in eo erat, dixi Simoni, Argentum tuum sit tecum in perditionem, quoniam existimasti donū Dei pecunia possideri: non est tibi pars in sermone hoc, neque sors in fide hac; cor enim tuū non est rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age de hac nequitia tua, & ora Deum si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui: in felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse. Atqui Simon quidem tūc timore perterritus oro, inquit, vos, precamini pro me Dominum, ut nihil mihi eueniat eorum quæ dixistis.

Act. 8. Gen. 3. Act. 8.

Qui nam fuerunt successores impietatis Simonis, & quas hæreses tradere cœperunt. *Cap. 8.*

CVM verò prouidimus in mundum ad prædicandum gentibus verbū vitæ; tunc Diabolus hoc in populo operatus est, vt Pseudoapostolos ad cōtaminandum verbum post nos mitteret: ac præmiserunt Cleobium quēdam, quem Simoni adiunxerunt, fuerunt autem hi discipuli cuiusdam Dosithei, quem improbarūt, & ex principatu magisterij deiecerunt: Deinde alij aliorum dogmatum absurdorum auctores extiterunt, Querinthus, Marcus, Menander, Basilides, & Satornillus; ex quibus alij quidem plures Deos ponunt; alij uerò tres aduersos, principio carentes, qui semper unà sint: alij infinitos, & ignotos: item alij nuptias improbant, quòd opinentur non esse eas opus Dei; alij quædam genera ciborū tanquam execrabilia eijciunt; alij omni verecundia, & pudore sublato scortantur, ut ij qui nunc falso nomine Nicolaitæ uocantur. At Simon cùm me primùm conuenisset in Cæsarea Stratonis, ubi Cornelius gentilis meo ministerio in Dominum Iesum credidit, dabat operam, ut uerbum Dei peruerteret, cùm erant mecum sancti filij Zachæus, qui fuerat antea Publicanus, & Barnabas: deinde Nicetas, & Aquila fratres Clementis Romani episcopi, & ciuis, ac discipuli Pauli coapostoli, & adiutoris nostri in Euangelio. & cùm ter coram eis cum eo disseruissem de propheta, & de uno Deo, ac Domino, uicissemque eum uirtute Domini, & ut nihil respondere, aut loqui posset, effecissem, coëgi, ut in Italiam profugeret.

Act. 10. Luc. 19. Act. 4. 9. & 13.

Quomodò Simon quibusdam præstigijs cùm volare voluisset, precibus Petri ex alto deorsum præcipitatus, fregit extremos digitos pedum. *Cap. 9.*

CVM uerò Romam uenisset, ecclesiā magnopere turbabat multos subuertendo, & sibi conciliando, gentilibus autem magicæ artis usu, & exercitatione, admirationem mouēdo; ita ut aliquando cùm in theatrum meridie prodijsset, iussissetque populo, ut me quoque in theatrum raperent, promittebat se per aërem uolaturum: Cùm uerò cuncti promissi huius expectatione suspensi essent, ego apud me precabar, tamque à Dæmonibus in altum sublatus, uolabat sublimis per aërem, dicens se in cœlum ascendere, et inde bona ipsis suppeditaret; cunctis uerò illum tanquam Deū concelebrantibus, ego manus in cœlum pariter cum mente tendens, Deo supplicabam, ut illam pestem per filium suum Dominum nostrum rumperet; & uires Dæmonum, quibus illi ad fallendum, & perdendum homines utebantur, amputaret; ita tamē illum rumperet, ut non occideret, sed confringeret. Itaque respondens ad illud, quod de ascensu in cœlum pollicebatur, & intuens in eum dixi: Si ego homo Dei sum, & uerus Apostolus Iesu Christi, ac doctor pietatis in Deum, & non seductor, ut tu Simon, iubeo malis potestatibus Diaboli apostatæ, quæ Simonem Magum uehunt, ut eum dimittant, ut ex alto præceps feratur cum risu eorum, quos decepit. Hæc cùm dixissem, Simon Magus à potestatibus dimissus cum magno fragore & sonitu decidit, & uehementer elisus coxam, & anteriores partes in plantis pedum frangit; & multitudo uulgi, unus tantùm uerus Deus, inquit, quem Petrus iustè prædicat, ac multi quidem

defecerunt

defecerunt ab eo, nonnulli verò illius interitu digni, in doctrina eius nefaria perseuerarunt: atque ita est conflata Romæ prima hæresis impijssima Simonianorũ. Atq; etiã per reliquos pseudoapostolos Diabol⁹ operabat.

Quomodò hæreses & à se & à veritate dissentiunt. Cap. 10.

ERAT autem his omnibus vnum atque idem propositum impietatis, Deum omnipotẽtem blasphemijs afficere, sentire ignotum esse, & non esse patrem Christi, neq; mũdi effectorem, immò neque esse effabilem, neque pronunciabilem, neque nominabilem, esseque è se natum; & neque lege, neque Prophetis vtendum esse; item prouidentiam tollere, resurrectionem non credere, iudicium ac remunerationem negare; non esse animã immortalem, sola voluptate lætandum esse, & ad omnem religionem sine vllo discrimine deflectere licere: alij enim ex eis plures Deos faciunt; alij tres sine initio; alij duos ingenitos; alij infinita sęcula. item partim eorum docent, non esse nubendum, esseq; à carne abstinendum, & vino; execrabilia enim esse nubere, & procreare liberos, & cibos capere, vt tanquam venerandi quidam sententiam suã peruersam quasi auctoritate dignam approbari faciant: partim verò eorum legem sanciunt de abstinendo à carne animantium non tanquam ratione carentium, sed tanquam rationem habentium, ita vt qui eas mactare audeat, ab eo cædis pœna exigenda sit; partim aiebant, abstinendum esse suilla, puris autem secundùm legem cibis vescendum; item circumcidendum ex lege Moysis, credendumq; esse in Iesum tanquam in virum sanctum, & prophetam; alij docebant sine vllo pudore scortandum, & carne abutendum, & omne flagitium suscipiendum, quod hac solum ratione anima effugeret principes mũdi huius: Hi verò omnes Diaboli sunt instrumenta, & filij iræ.

Expositio Apostolicæ prædicationis. Cap. 11.

NOS autem filij Dei, ac filij pacis, qui sacram atque rectam doctrinã religionis Dei prædicamus, vnum tantùm Deum profitemur legis, & prophetarum Dominum, effectorem vniuersitatis rerum; Christi patrẽ, non auctorem sui, neque à se editum, vt illi opinantur, sed sempiternum, & origine carẽtem, lumen inaccessum habitantem: non secundum, non tertium, non multiplicem, sed solum æternè, non ignotum aut non effabilẽ, sed à lege, & prophetis prædicatum; omnipotentem omnium potestatem habentem, Deũ, & patrem vnigeniti, eiusdemque primogeniti omnis creaturæ: vnum Deum, vnius filij patrem, ac non plurium; vnius paracleti per Christum; aliorum ordinum effectorẽ; vnum mundi architectũ, diuersarum creaturarum opificem per Christũ, eundemq; procuratorẽ, & legislatorẽ per ipsum tũ resurrectionis, & iudicij, ac remunerationis, quę per ipsum fiunt, auctorem. Hunc ipsum quoq; filiũ prędicamus voluisse fieri hoiem, & sine peccato in vita versatum, passum, & mortuũ, & à mortuis suscitatũ, & ascendisse in cœlum ad eum, à quo missus fuerat. Atque oẽm creaturam Dei bonam esse dicimus, & nihil esse ejciendum, vt malum: immò id oẽ quod ad sustentandum corpus iustè sumit, optimũ esse; (cũcta enim,) ait scriptura, (erant valde bona:) legitimum coniugiũ, & gñationem filiorum honorata & munda esse credimus; ad augendũ enim genus hominũ formata est in Adam, & Eua figuræ diuersitas. Animã in nobis cõfitemur expertem corporis, & immortalitate præditã, neq; interitu deleri, vt corpora, sed immortalem esse, vtpote rationis participẽ, & sui compotem. Oẽm coniũctionem corporũ contra legem, & eam qua nonnulli contra naturam vtuntur, tanquã nefariam, & sceleratã detestamur. Iustos, & iniustos à mortuis excitandos, & mercedem eis soluendam confitemur. Christum fatemur non esse nudũ hominem, sed Deum verbum, & hominem, Dei, & hominum mediatorem; pontificem patris. Neque verò iam cum Iudæis circumcidimur, qui sciamus aduenisse eum cui repositũ erat, & propter quem seruabantur generationes, qui erat expectatio gentium Iesus Christus, qui ortũ duxit ex Iuda, filius ex germine, flos ex Iesse, cuius principatus super humerum.

Gen. 1.
Gen. 49.
Isa. 9.

Contra Confitentes, volentes alioqui iudaizare; & de decreto Apostolorum. Cap. 12.

SED quia tũc hæc hæresis visa est ad decipiendũ validior, & cũcta ecclesia in discrimen adducebat, nos duodecim Hierosolymis cõgregati, (loco enim Iudę proditoris Matthias electus est, vt esset nobiscũ Apostolus locũ Iudæ sortitus, sicut scriptũ est, episcopatũ eius accipiat alter) cõsultabamus de ea re cũ Iacobo fratre Dñi, visumq; est illi, ac seniorib⁹, vt haberet sermo doctrinæ ad populũ: Quidam enim qui à Iudæa descenderant Antiochiam, docebant fratres, qui ibi aderant, quòd nisi ritu Moysis circũciderent, & alia q̃ ab illo descripta, ac sancita erãt, seruarẽt, saluũ esse nõ possent. Cũ igit̃ dissensio esset, & nõ parua q̃stio haberet, Antiochẽles fratres vbi cognouerũt nos ad huius q̃stionis disquisitionẽ cõuenisse, miserũt ad nos viros fideles, & scripturę sanctę peritos, vt de hac qõne intelligerẽt. q cũm Hierosolymã peruenissent, nũciauerũt nobis ea de quibus quærebatur etiã in Antiochẽli ecclesia, quòd nonnulli aiebant, oportere circumcidi, & omnes alias purificationes seruare: de quo cùm alij aliud dicerẽt, surrexi ego Petrus, & dixi: Viri fratres, vos scitis, quia ab antiquis dieb⁹ Deus in vobis elegit per os meũ audire gentes

Act. 1.
Psal. 108.
Act. 15.

gentes verbum Euangelij, & credere; & qui
Act.10. nouit corda Deus, testimonium perhibuit ipsis: Cornelio enim antea Romani exercitus Centurioni apparuit Angelus, & dixit ei, vt me accerseret, & ex me verbum vitæ audiret, ille verò accersiuit me ex Ioppe in Cæsaream Stratonis. cùm verò egressus essem, volui cibum capere, & dum parabatur, cùm facerem in cœnaculo precationem, ecce video cœlum apertum, & vas quoddam quatuor initijs alligatum, velut linteum splendidum, & dimissū in terram, in quo erant omnes quadrupedes, & serpentes terræ, & volucres cœli; & edita est vox è cœlo, quæ aiebat, surge Petre, macta, & manduca; Respondi ego, nequaquam Domine, quia nunquam manducaui omne commune, & immundum. ac rursus edita est vox è cœlo, quæ aiebat, quæ Deus mundauit, tu ne communia dixeris. Hoc autem factum est ter, & receptum est vas in cœlum. Dum autem dubitarem quid hoc visum esset, dixit mihi spiritus: ecce viri quærunt te, sed surge, proficiscere cum eis, nihil hæsitans, quia ego misi eos: erant autem ij, quos Centurio miserat. Atque ita mecum, quod acciderat, reuoluens, intellexi verbum Domini, quod scriptū est, (omnis
Ioel.2.
» qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit)
» & rursus (recordabuntur, & conuertentur ad
Psal.21. Dominum omnes fines terræ, & adorabunt
» coram eo omnes familiæ gentium.) Ac cùm vbique de vocatione gentium scriptū esse considerassem, surrexi, & iui cum eis, & ingressus sum domum viri illius, & cùm adhuc sermonem exponerē, cecidit Spiritus sanctus in eū, & in omnes qui cum eo erant, sicut in nos in principio, nihilq; distinxit inter nos, & illos, fide purificante corda illorum: Atque ita comperi, quòd non est acceptor personarū Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est ei. Hoc autē demirati sunt etiam ij, qui ex Iudæis crediderant.
Act.15. Nunc igitur quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque nos, neq; patres nostri portare potuimus, sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus saluari sicut illi: Soluit enim nos Dominus vinculis, & onus nostrum leue effecit; ac iugum graue lenitate à nobis excussit. Cùm verò hæc dixissem, conticuit omnis multitudo: Respondit autem Iacobus frater Domini: Viri fratres, audite me, Simon narrauit, queadmodum primùm Deus visitauit sumere ex gentibus populum nomini suo. & his
Amo.9. concordant verba prophetarum, sicut scriptū
» est, (post hæc reuertar, & reædificabo taber-
» naculum Dauid, quod decidit, & diruta eius
» reædificabo, & erigam illud, vt requirant reli-
» qui hominum Dominum, & omnes gentes,
» super quas inuocatum est nomen meum su-
» per eos, dicit Dominus faciens hæc;) nota sunt à sæculo Deo omnia opera sua. Propter quod ego iudico, non inquietare eos qui ex gentibus conuertuntur ad Deum, sed scribere ad eos, vt abstineant se à contaminationibus gentium, idolothyto, & sanguine & suffocato, & fornicatione; quæ quidem etiam antiquis sancita fuerant, qui ante legem secundum naturam viuebant, vt Enos, Enoch, Melchisedec, Iob, & siquis alius eiusmodi fuit. Tunc visum est nobis Apostolis, & Iacobo episcopo, & senioribus cum tota ecclesia, mittere uiros ex nobis electos cum Barnaba, & Paulo Tarsensi gentium Apostolo, & Iuda cognomento Barsaba, & Sila viris præcipuis in fratribus, & scribere per manus eorum; Apostoli, & seniores,
& fratres ijs, qui sunt Antiochiæ, & in Syria, Act.15.
ac Cilicia fratribus ex gentibus salutē, (Quo- „
niam audiuimus, quòd quidam ex nobis tur- „
bauerunt vos verbis, euertētes animas vestras, „
quibus non mandauimus, placuit nobis colle- „
ctis in unum eligere viros, & mittere ad vos „
cum charissimis nostris Barnaba, & Paulo ho- „
minibus, qui tradiderunt animas suas pro no- „
mine Domini nostri Iesu Christi super ijs, de „
quibus scripsistis: Misimus cum ipsis Iudam, „
& Silam, qui & ipsi verbo referent eadem. Vi- „
sum est enim Spiritui sancto, & nobis, nihil vl- „
tra imponere vobis oneris, quàm hæc necessa- „
ria, vt abstineatis vos ab idolothytis, & sangui- „
ne, & suffocato, ac fornicatione, à quibus custo- „
dientes vos bene agetis.) Valete. His igitur „
litteris missis remansimus nos pluribus diebus Hierosolymis conquirentes vnà, quæ in communem vtilitatem ad correctionē spectabant.

Quomodò oporteat separari ab hæreticis. *Cap. 13.*

POST verò multos dies visitauimus fratres, & confirmauimus eos verbo veritatis obtestantes, vt ab eis fugerent, qui nomine Christi, & Moysis Christum, & Moysem op-pugnarent, & pelle ouis lupum tegerent. Hi enim sunt Pseudochristi, & pseudoapostoli, & pseudoprophetæ, seductores & corruptores, partes vulpium, & vinearum humilium, non remotis à terra vitibus, deuastatores, quorum opera & studio multorū charitas refrigescet.
Qui verò vsque ad extremum sustinuerit, nō Matth.24
deflectens de via recta, hic saluus erit. de his
præmuniendi caussa sic nos Dñs admonēt: Matth.7.
(veniēt) inquit, (ad vos homines in indument- „
tis ouium, intus verò sunt lupi rapaces, à fru- „
ctibus enim eorum cognoscetis eos;) cauete „
ab eis, surgent enim pseudochristi, & pseudoprophetæ, & decipient multos.

Qui prædicarunt catholicam doctrinam, & eius præcepta. *Cap. 14.*

PROPTER quæ & ipsi nunc in vnū cōgregati, Petrus, Andreas, Iacobus, & Ioannes filij Zebedæi, Philippus, Bartholomæus, Thomas, & Matthæus, Iacob' Alphæi, & Lebbeus cognomento Thadæus, Simon Cananæus, & Matthias, q loco Iudæ in numerū nrm electus est,

est,& Iacobus frater Domini,idemq; Hierosolymitanus episcopus,item Paulus doctor Gentium,ac vas electionis,omnes,inquam,in vnū congregati scripsimus vobis catholicam hanc doctrinam ad fulciendum,ac confirmandum vos, quibus vniuersalis episcopatus creditus est. In qua doctrina hæc vobis exponimus Deum omnipotentem vnum tantùm esse, ac præter hunc neminem alium esse, oportereque hunc solummodò colere ac venerari per Iesum Christum Dominum nostrum in sancto Spiritu: itē vti vt scripturis sacris lege,& prophetis;honorare parentes; omnem actionem prauam fugere; resurrectionem,& iudicium credere; remunerationem expectare; omnes creaturas ciborum cum gratiarum actione, vt pote à Deo factas,& quibus in earum natura nihil vitij inest, vxorem ducere legitimè; huiusmodi enim nuptiæ reprehen-
Matth.19. sione carent; quoniā à Domino aptatur vxor
Gen.2. viro; & Dominus ait,(qui fecit à principio,
» masculum,& feminam,fecit eos,& dixit,pro-
» pter hoc relinquet homo patrem, & matrem,
» & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in car-
» nem vnam.)Itaque vxorem nō ream post ma-
Mala.2. trimonium eijcere fas ne sit;custodies,inquit, spiritu tuo,& vxorem adolescentiæ tuæ nedereliuque, quoniam ipsa particeps vitæ tuæ, & reliquiæ spiritus tui;& ego feci,& nō alius, ait enim Dominus, (Quæ Deus coniunxit,ho-
» mo non separet:) vxor enim cōsors vitæ est ex,
» duobus in vnum corpus à Deo copulata: qui
Matth.19. autem vnam rursus in duo dirimit, inimicus est operis Dei, & prouidentiæ eius aduersarius.similiter qui retinet eam, quæ legem naturæ violauit, legis violator est;sicut scriptum est, qui adulteram retinet, stultus,& impius.
Eccl.25. Abscinde eam,inquit,à carnibus tuis, quia nō est auxiliatrix,sed insidiatrix,quæ mentem ad alium declinauit; Neque carnem circumcidere,sed satis esse fidelibus circumcisionem cor-
Ierem.4. dis in spiritu;circumcidimini,inquit,Deo vestro,& circumcidite præputium cordis vestri.

Quòd oporteat non rebaptizare, neque ab impijs baptismum recipere. Cap.15.

SIMILITER docemus oportere contētos esse vno baptismo, qui in mortem Domini datus est,non illo baptismo, qui ab hæreticis infamibus,sed qui à probatis sacerdotibus tribuit in nomine Patris, & Filij,& Spiritus sancti: Itaque neque illorum impiorum baptismus vobis probetur; neque horum sanctorum baptismus per secundùm irritus fiat, vt enim vnus Deus,vnus Christus, vnus item paracletus; vna verò etiam mors Domini in corpore; sic item vnum sit baptisma,quod in eam datur: Qui autē ab illis impijs accipiunt
« inquinamētum,erunt quoque participes ani-
« mi eorum;non enim illi sacerdotes sunt, sicut
« Dominus de ipsis ait:(Quoniā eiecisti cogni-
» tionem,& ego eijciam te,ne fungaris mihi sacerdotio.)Quare qui ab istis baptizati sunt, »
non baptismo initiati,sed inquinati sunt, qui Ose.4.
non veniam peccatorum, sed vinculum iniquitatis accipiunt. Neque hoc solùm, immò qui mysterio baptismi initiatos, iterum baptizare aggrediuntur, iterum agunt in crucem Dñm, iterumq; eum interficiunt,irrident diuina,ludibrio habent sancta, contumelia afficiunt Spiritum sanctum, & sanguinem illum sanctum vt communem paruipendunt;impij sunt in eum, qui misit; in eum, qui passus est; in eum, qui testimonium præbuit: Quin potiùs qui baptismum propter contemptum recusauerit, tanquam infidelis condemnabitur; & ei vt ingrato, & immemori exprobrabitur
quod ait Dominus:) Nisi quis baptizatus fue- Io.3.
rit ex aqua & Spiritu sancto,non ingredietur Mar.vlt.
in regnum cœlorum.) & rursus: (Qui credi- »
rit,& baptizatus fuerit,saluus erit; qui autem »
non crediderit,condemnabitur).Qui verò ait, »
cum moriar, accipiam baptismum, ne peccem, & baptismum inquinem; hic quidem
Deum ignorat, & naturæ suæ oblitus est:(Ne Pro.3.
differas, inquit, conuerti ad Dominum, non »
enim scis quid pariet posterus dies.) Baptiza- »
te autem vestros pueros infantes, & educate
eos in disciplina,& monitione Dei (Sinite) Matth.19.
enim, ait Dominus,(pueros venire ad me, & »
ne prohibete eos.) »

De libris falsò inscriptis. Cap.16.

HAEC omnia scripsimus vobis, vt scire possitis,qualis sit nostra scientia,& ne libros,quos impij nostri nominis inscriptione munierunt, approbetis; neque enim nomina apostolorum attendere debetis, sed naturam rerum, & sententiam nunquam à recto deflexam. Scimus enim Simonem,& Cleobium venenatos libros nomine Christi & discipulorum eius composuisse, quos ad decipiendum eos, qui Christum & nos seruos eius dilexerunt, circumferunt. Atque etiam priscis temporibus quidam libros apocryphos scripserunt Moysis, Enoch,Adam, Esaiæ, Dauid, Eliæ,& trium patriarcharum; libros dico pestiferos, & veritatis inimicos: Tales nunc libros ediderunt infames hæretici, quibus calumniantur creationem mundi,nuptias, prouidentiam,procreationem liberorum,legem, prophetas: scribuntque in his ipsis nomina quædam barbara, vt illi quidem aiunt, Angelorum,vt autē verū fateamur,Dæmonū potius, quorū instinctu & afflatu ista scripserunt.fugite ergo horum doctrinam, ne supplicij eorū, q ista ad fallendū fideles & pbos Dñi Iesu discipulos scripserūt;participes efficiamini.

Coniugalia præcepta de clericis. Cap.17.

EPISCOPVM, & presbyterum, ac diaconum ordinari præcipimus, qui sint monogami,idest,vnius vxoris viri,siue vxores eorum

eorum superstites sint, siue non: post ordinationem tamen, si vxores non habent, præcipimus, vt non liceat amplius ducere; aut si antea duxerant, non aliàs in matrimonium accipere; sed potius, quòd cùm haberent, ad ordinationem venerunt, contentos esse: Item ministros, cantores, lectores, & ianitores monogamos, id est, vnumquemque eorum vnius vxoris virum esse præcipimus, sin verò ante coniugium ad clerum accesserint, permittimus eis, vt vxores ducant; si eis cordi est: ne cum deliquerint, pœnas pendāt. Iubemus verò, vt nullus ex clero in matrimonium accipiat meretricem, aut ancillam, aut viduam, aut repudiatam, sicut etiam lex sancit; Diaconissa verò eligatur virgo pudica: Sin autem non fuerit virgo, sit saltem vidua, quæ vni nupserit, & fidelis, atque honorata sit.

Math. 5. Leui. 21.

Admonitio de fugienda hæreticorum communione. Cap. 18.

POENITENTES suscipite, hæc est enim Dei voluntas in Christo. Post tradita catechumenis elementa Christianæ religionis baptizate eos. Impios hæreticos non pœnitentes disclude, & semouete a fidelibus, & eis ecclesiam Dei interdicite: vt omnibus modis ab eis declinent, neque vlla cum eis sit sermonis, aut precationis communitas; hi enim sunt aduersarij, & insidiatores ecclesiæ, qui corrumpunt gregem, & fœdant hæreditatem, sapientiæ simulatores, & toti improbi, de quibus aiebat Salamon: (Qui impij sunt, simulant se pios esse; est enim) inquit, (via quæ quibusdam videtur recta, extrema verò eius spectant ad profundum inferni.) Hi sunt de quibus Dominus acerbè & rigidè pronunciauit esse pseudochristos, & falsos magistros, qui in spiritū gratię blasphemi fuerunt: et donum eius post gratiam contumeliosè aspernati sunt: quibus neq; in hoc sęculo, neq; in futuro remittetur. qui magis impij sunt, quàm Iudæi, & magis sine Deo, quàm gentiles, qui summum Deum vniuersi præsidem blasphemijs insectantur, & filium eius conculcant, ac in doctrinam Spiritus sancti despuunt, qui sermones Dei negant, aut approbare se simulant in contumeliam Dei, & ad decipiendum eos qui ipsos adeunt; quique scripturis sanctis contumeliam inferunt, & quid nam sit iustitia, ignorant; qui ecclesiā deuastāt, vt paruæ vulpes vineā; quas vt deuitetis hortamur, ne animus vestris laqueos iniiciatis. Qui ambulat, inquit, cum sapientibus, sapiens erit; qui verò ambulat cum insipientibus, cognoscetur: neq; enim licet cum fure currere, neq; cū adultero portionem ponere; siquidem & sanctus Dauid ait, (odiētes te oderam, & super inimicos tuos tabescebam, perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi.) Atq; etiam Deus exprobrabat Iosaphat, quòd esset amicus, atque auxiliator Acham, & Ochoziæ; sic enim ait per Iehu prophetā: tibi cū peccatore amicitia est, vel ei auxilium fers, quem Deus odit? propter hoc repentè ira Domini concitata fuisset in te, nisi cor tuum inuentum esset perfectum erga Dominum; ideirco pepercit tibi Dominus, excepto, quòd opera tua interrupta sunt, & confractæ naues tuæ. Fugite ergo communionem hæreticorum, & ne sit vobis pax cum eis, de ipsis enim pronunciauit Propheta, Non est salutare impijs, ait Dominus: Hi enim sunt lupi occulti, canes muti, non valentes latrare; qui nunc quidem pauci sunt, processu verò temporis, & cum propè erit extremum sæculi huius plures difficilioresque, erunt. De quibus Dominus aiebat, (Nunquid cùm venerit filius hominis, inueniet fidem in terra?) & quia multiplicabitur iniquitas, refrigescet charitas multorum; & venient pseudochristi, & pseudoprophetæ, & dabunt signa in cœlo, vt si fieri possit, etiā electi inducantur in errorem: à quorum fraude eripiet vos Dominus Deus per Iesum Christum, qui est spes nostra. Etenim & nos cùm pergeremus p gentes, & ecclesias confirmaremus; alios quidem multa admonitione, & sermonis medicina sanauimus, & iam propè fraude perituros, reuocauimus; alios verò, quorum ægritudo non poterat recipere curationem, extrusimus ex grege, ne eorum scabies cum teneris agnis sanis contagione communicaretur, quin potiùs puri, mūdi, sani, ac sine macula Domino Deo seruarentur. Atque hæc quidem vbique terrarum per ciuitates fecimus, vobisque episcopis, & reliquis Sacerdotibus hanc doctrinam catholicam meritò & iustè reliquimus, vt meminentis fulcire ac roborare eos qui Deo crediderunt. Quam quidem doctrinam misimus vobis per comministrum nostrum Clementē fidelissimum, ac charissimum filium nostrum vnà cum Barnaba, & Timotheo filio optatissimo, & cum sincero Marco, cum quibus notos vobis esse volumus Titū, Lucā, Iasonē, Luciū, Sosipatrū. p quos hortamur vos, vt abstineatis à vetere consuetudine, vanis vinculis, separationibus, obseruationibus, ciborum differentia, ac baptismatib⁹ quotidianis: vetera enim transierunt, ecce facta sunt omnia noua.

Pro. 14. Ecl. 5. Psal. 138. 2. Para. 19. Isa. 57. Luc 18. Math. 24. 2. Cor. 5.

Contra vituperantes legem. Cap. 19.

DEVM enim p Iesum Christū cognouimus, omnemq; eius dispēsationē à principio factā, quēadmodū legē dederit simplicē legis naturalis adiutricē, purā, salutarē, sanctā, in qua propriū nomē ferebat; pfectam, ex nulla parte deficientē, cōtinentē decalogū, plenā, omni macula carentē, animas cōuertentē. Cuius quidē oblitos Hebræos admonet Dñs p Malachiā prophetā, cùm ait: (Memētote legis Moysis hominis Dei, qui pcepit vobis pcepta, & iustificationes.) Quæ vsq; adeo sācta & iusta est, vt Saluator noster cùm aliquando vnum leprosum, & rursus nouem curasset, primo

Mala. 4. Math. 18

Luc. 17. Math. 8. primo dixerit, Abi, ostende te summo sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis; ac rursus illis item nouem, Luc. 17. Math. 5. Ite, inquit, ostendite vos sacerdotibus. Non enim legem soluit, vt opinatur Simon, immò impleuit; ait enim: Iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant: non enim inquit, veni soluere legem, sed adimplere. siquidem Moyses idem legislator simul, & princeps sacerdotum, & propheta, ac rex; itẽ Math. 17. Elias ille prophetarum zelotes interfuerunt transfigurationi Domini in monte testes assumptæ humanitatis Christi, & passionum eius, tanquam amici Christi, & familiares, non autem inimici, & alieni. Quæ quidem satis demonstrant legem esse bonam & sanctam, & item Prophetas.

Quæ sit lex naturalis, & quæ inducta, & quare sit inducta. *Cap. 20.*

LEx verò est decalogus, quemadmodùm illis clara voce sanxit, antequam populus Apim illum Ægyptium facto vitulo coleret. Hæc autem lex iusta est, vnde nomos dicitur, quòd natura fiant iustè iudicia, quam Simon vituperat, quòd existimet, si ab ea non iudicetur, ex pœnis se euasurum. Exod. 20. Hæc est lex bona & sancta, nõ coacta. Si feceris, inquit, mihi aram, ex terra facies: non dixit, fac, sed si feceris; non imposuit necessitatem, sed potestati vt pote liberæ permisit: non enim eget Deus victimis, qui natura nullius rei est indigens. Quin immò eùm sciret iam antea Abelem illum Dei amantem, & studiosum, & Noë, atque Abraham, item alios deinceps non iussos, sed lege naturæ excitatos vltrò grato animo Deo sacrificasse, idem postea Hebræis quoque sacrificare permisit; non quidem sacrificare iubens, sed si liberet, concedens; sacrificia quoque approbans, si recto animo fierent. Idcircò ait, si sacrificare cupis, sacrifica mihi: alioqui non indigenti, nulla enim re mihi opus est: meus est Psal. 49. enim orbis terræ, & plenitudo eius. Postquam verò obliuio horum populum cepit, & pro Deo vitulum appellauit Deum, eidemque causam egreßionis ex Ægypto assignauit, di- Exod. 32. cens, hi Dei tui Israel, qui te eduxerunt ex terra Ægypti, & cultu Dei ad figuram vituli comedentis fœnum impiè traducto, Deum ne- Exod. 7. 8. &c. gauit; qui Hæbreos ipsos, cùm in Ægypto premerentur, per Moysem visitauerat; qui signa in virga, & manu ediderat, qui Ægyptios plagis decem affecerat; qui mare rubrum in diuisiones aquarum diuiserat; qui in medio vndæ eos, vt equum in campo, traiecerat; qui inimicos, & insidiatores demerserat; qui amarum fontem in Marra in dulcem verterat; qui ex duro saxo aquam vsque ad satietatem eliciuerat; qui propter nimium æstum columna ex nube facta vmbram eis fecerat; eosdemque columna ignis illuminauerat, & nescientibus quà eundum esset viam ostenderat; qui manna è cœlo, & ex mari carnem dederat; qui ex monte legem eis tulerat; qui eos honore audiendi vocem suam dignatus fuerat, hunc negarunt, cùm Aaroni dixerũt, fac nobis Deos qui præibunt nobis: & fecerunt vitulum conflatilem, Exod. 32. & sacrificauerunt idolo. Tunc Deus iratus, quòd ingrati, & immemores beneficiorum essent, constrinxit eos vinculis; quæ dissolui non possent, & compressione onerus, & asperitate iugi constrinxit; neque amplius dixit, si feceris, sed fac aram, & sacrifica assiduè; obliuiosus enim es & ingratus. Fac igitur continenter sacrificium holocausti, vt sis memor mei. Quia enim libera potestate malè abusus es, impono tibi deinceps necessitatem; interdico tibi huiusmodi qualitates, & genera ciborum; propono distinctiones animalium, quæ munda, & quæ immunda; cùm alioqui omne animal, bonum sit, vt potè à me effectũ. Item iubeo tibi tales quasdam separationes, purgationes, crebras lauationes, aspersiones, purificationes, vacationes varias; & in singulis horum nisi parueris, supplicium tibi vt seruo non obedienti decerno, vt pressus, & collo obtorto, à falsa religione Deorum multorum recedas; & illud iam prætermittens, Hi sunt Dij tui Israel, illud potius memineris, Audi Exod. 32. Deu. 6. Israel, Dominus Deus tuus Dominus vnus est; ad illamque legem recurras, quæ est à me cunctis hominibus natura insita scilicet de vno tantùm Deo in cœlo, & in terra; deque eo amando toto corde, totis viribus, tota mente, neque alio præter eum metuendo; de non cogitandis aliorum Deorum nominibus, neque ore & linguis proferendis. Propter duritiam enim cordis alligauit eos Dominus, vt illi sacrificando, feriando, purificando, & talia quędam obseruando, Dei veniret in mentem, à quo hæc ipsis descripta ac constituta essent.

Quòd sumus sub gratia, & non sub seruitute legis inducta, qui in Christum credimus. *Cap. 21.*

VEstri verò, qui in vnum Deum non necessitate credidistis, sed arbitrio sano Vocanti paruistis, beati oculi, quia vident, & Luc. 10. beatæ aures, quia audiunt; soluti enim estis à vinculis, & liberati à seruitute. Non iam dico Io. 15. vos seruos, sed amicos, quoniam cuncta, quæ audiui ex patre meo, nota feci vobis: illis verò, qui noluerunt videre, neque audire, non quia priuati essent facultate partium animi, sed quia nimia erat eorum peruersitas ac malitia, illis, inquam, dedi præcepta non bona, & iu- Ezech. 20. stificationes, in quibus non viuent in ipsis; non bona dico, illorum scilicet proposito (ferrum enim ad ad vrendum, & scalpellum, ac medicamenta inimica sunt non valentibus) non sunt autem seruata propter eorum contemptum obediendi; ex quo fit, vt non seruata mortem eis afferant.

VOS

Quòd lex de sacrificijs erat lex inducta quam Christus sustulit. Cap.21.

VOs igitur beati, q maledicto soluti estis:
Christus enim Dei filius cùm venit, legẽ
habuit ratam, & impleuit; ascita verò abroga-
uit, tametsi non omnia, sed grauiora; qui illá
quidem confirmauit, hęc verò silere fecit. rur-
susque arbitrij potestatem à necessitate libe-
ram hominibus dimisit, nõ breui morte mul-
ctans, sed in altero sæculo rationẽ reposcens.
Matth.16. Vnde ait, (si quis vult venire post me veniat;)
Io.6. » & rursus, (nunquid & vos vultis abire?) iam
verò etiam ante aduentum suum sacrificia ip-
sa populi respuebat, quòd sæpe in Deum pec-
care pergeret; eumque sacrificando, ac non
potius pœnitendo propitium fieri existima-
Ierem.6. ret. Sic enim ait: (Quid mihi thus ex Saba
» fers, & cinnamomum ex terra longinqua? Ho-
» locausta vestra non sunt accepta, & sacrificia
» vestra nõ fuerunt mihi iucunda.) & deinceps,
Ierem.7. (Holocausta vestra congregate cum sacrificijs
» vestris, & comedite carnes, quoniam non prę-
» cepi vobis de holocaustomatibus, & sacrifi-
» cijs, qñdo eduxi vos ex terra Ægypti.) & per
Isa.1. Esaiam ait: (Quid mihi multitudo sacrificio-
» rum vestrorum? ait Dominus, plenus sum,
» holocaustomata arietum, & adipem agnorũ
» sanguinemque taurorũ, atque hircorum no-
» lo: neque si veniatis, vt appareatis córam me;
» quis enim requisiuit hæc de manibus vestris?
» Atrium meum terere non addetis amplius.
» Si obtuleritis siliginem, vanum est, thymiama
» abominatio est mihi. Neomenias vestras, &
» sublata, & diem magnum non feram: ieiuniũ,
» & vacationem & festos dies odit anima mea.
» Facti estis mihi in sotietatem.) Et per alium
Amo.5. Prophetam ait, (Recede à me: Sonitum can-
» ticorum tuorum, & psalmum organorum
» tuorum non audiam.) Et Samuel Sauli, qui se
1.Reg.15. sacrificasse putabat, Bona, inquit, obedientia
supra sacrificium, & auditio supra adipem
arietum. Ecce enim non vult Dominus sacri-
ficium, sicut vult, vt eum audiamus. & per
Psal.49. Dauid ait, (Non accipiam de domo tua vitu-
» los, neque de gregibus tuis hircos. Si esuriero
» non dicam tibi, meus est enim orbis terræ, &
» plenitudo eius. Nunquid manducabo carnem
» taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?
» Immola Deo sacrificium laudis, & redde al-
» tissimo vota tua.) Ad hunc modum in omni-
bus scripturis sacrificia illorum renuit ac re-
pudiat, quòd in peccatis aduersus eum perse-
uerarent. sacrificia enim impiorum execratio
Pro.15. apud Dominum, etenim præter legem illa
faciunt. & rursus, sacrificia eorum, vt panis
luctus ipsis, omnes enim eis vescentes conta-
minabuntur. Si igitur & ante aduentum
Psal.50. suum cor mundum, & spiritum contritum
magis quàm sacrificia requirebat Deus, mul-
to magis post aduentum cessare ea fecit sacri-
ficia, inquam, cruenta: finem verò illis impo-
suit implendo illa prius. Nam & circumcisus Luc.2.
est, & aspersus, fecitque sacrificia & holocau-
stomata, alijsque consuetudinibus legis vsus
est, ac factus est ipse legislator plenitudo le-
gis, non quidem lege naturali sublata, sed
illis abrogatis, quę per Deuterosim ascita fue-
rant, tametsi non omnibus.

Quomodo impleuit legem Christus, & quæ ex lege abrogauit, aut mutauit, vel transtulit in alia. Cap.23.

LEGEM enim naturalem non sustulit, sed
confirmauit: siquidem qui in lege dixe-
rat, (Dominus Deus tuus, Dominus vnus Deu.6.
est,) idem in euangelio ait, (vt cognoscant »
te solum verum Deum.) & qui dixit, diligẽs »
proximum tuum, idem in euangelio ait, re- Io.17.
nouandi gratia, Mandatum nouum do vo- Leu.19.
bis, vt diligatis inuicem. & qui tunc iram in- Io.13.
terdixit, nunc etiam iram temerè concitatam: Gen.9.
Qui tunc adulterium, nunc prauam quoque Matth.5.
cupiditatem: Qui tunc furtum, nunc potius
beatum prædicat eum; qui ex suis laboribus
suppeditat egentibus: Qui tunc odium ve-
tuit, nunc etiam inimicos amare iussit: Qui
tunc vltionem prohibuit, nunc tolerantiam
sanxit, non quòd iniusta vitio, sed quòd
præstantior sit tolerantia. Neque verò legem
sanxit de extirpandis perturbationibus natu-
ralibus, sed de eorum immoderatione. Item Luc.2.
qui iussit honorare parentes, idem ipsis subi-
ectus fuit; qui tunc iussit lege, vt quiete &
vacatione sabbatum celebrarent ad meditan-
dum legem, nunc iussit, vt quotidie legem
creationis & prouidentiæ considerando gra-
tias Deo ageremus. circumcisionem sustulit, Gen.49.
quam in se impleuit, ipse enim erat, cui re- Exod.20.
seruata erat expectatio gentium. Itẽ qui tunc Matth.5.
legem tulerat de sanctè & religiosè iurando,
& peierare vetuerat, idem præcepit nunc non
iurare prorsus. Iam baptisma, sacrificium,
sacerdotium, cultum loco circumscriptum
aliter mutauit; pro baptismis enim quotidia-
nis vnum tantum dedit, qui fit in mortem
eius. Pro vna tribu sacerdotali iussit ex vna-
quaque gente optimos quosque ad sacerdotiũ
eligere, neque corporum vitia contemplari,
sed religionẽ, & vitam. Pro sacrificio cruento
rationale, & incruentum, ac illud mysticum
sacrificium corporis, & sanguinis Domini,
quod in symbolum mortis eius celebratur.
Pro cultu circumscriptione loci definito, ab Mala.1.
oriente vsque ad occidentem in omni loco Deu.6.
dominationis eius eundem laudibus celebra-
re præcepit, & iustum esse statuit. Non igitur
sustulit nobis legem, sed vincula. De lege ve-
rò Moyses quoque ait, Meditaberis verbum,
quod ego pcipio tibi sedens domi, & surgens,
& deambulans in via: & Dauid, in lege Dñi Psalm.1.
voluntas eius, & in lege eius meditabitur die,
ac nocte; in omnibus enim psalmis, vult, vt si-

mus

» mus seruatores legis,& non violatores. (Bea-
» ti), inquit, (immaculati in via, qui ambulant
Baru.4. in lege Domini. Beati qui scrutantur testimo-
» nia eius, in toto corde exquirent eum.) &
» rursus: (Beati sumus Israel, quoniam quę pla-
» cita sunt Deo, nota sunt nobis.) & Dominus
Io.13. » ait si (si hæc scitis, beati estis, si feceritis ea.)

Quòd voluit Dominus, vt per Romanos quoque lex iustitiæ declararetur, & quòd Deus propter impietatem in Christum Iudæos fecit captiuos esse, & tributum pendere. Cap.24.

NEQVE verò vult, vt per nos tantùm lex
iustitiæ eniteat, sed voluit, vt per Roma-
nos quoque luceret ac splenderet; nam & ipsi
postquàm in Dominum Iesum credidere, à
Deorum multitudine, atque iniustitia desci-
uerunt, bonosq; probant, & prauos puniunt;
Iudæos verò cogunt conferre tributum, & eos
legibus suis vti non sinunt, quippe qui serui-
tutem vltrò sibi tunc attraxerunt, cùm dixe-
Io.16. runt, non habemus regem, nisi Cæsarem; &
Io.11. nisi interfecerimus, inquiunt, Christum om-
nes in eum credent, & venient Romani, & tol-
lent nostrum locum, & gentem.

ATQVE ita factum est, vt nolentes pro-
phetauerint: Siquidem & gentes in eum cre-
diderunt, & eos ipsos Romani, potestate, &
cultura legis Mosaicæ priuauerunt, qui neq;
occidere possunt quos ipsi vellent, neque sa-
crificare quãdo vellent; ex quo fit, vt sint ma-
ledicti, vt qui ea, quæ descripta ac constituta
Deu.27. sunt, facere non possint: (Maledictus enim,
» inquit, omnis, qui non permanet in omnibus,
» quæ scripta sunt in libro legis, vt faciat ea.)
Nullo enim modo possunt, qui inter gentes
dispersi sunt, omnia perficere, quæ lex iubet.
Deu.12. Siquidem vetat eos Moyses aram extra Hie-
rusalem collocare, & legem extra terminos
Iudææ legere. Christum igitur sequamur, vt
benedictionis eius hæredes scribamur. Cum
lege, & Prophetis conuenienter euangelio cõ-
sentiamus. Vitemus eos, qui multitudinem
Deorum introducunt. Vitemus quoque inter-
fectores Christi, & prophetarum, & infames,
atque impios & sine Deo hæreticos. Pareamus
Christo, vt regi, & vt potestatem habenti mu-
tandi varias sanctiones, & in quo sit vt in le-
gislatore sapientia ad alia, atque alia sancien-
dum, & ordinandum; illis vbiq; fixè, & immu-
tabiliter conseruatis, quæ natura insita sunt.

Quòd oporteat fugere ab hæreticis, vt animarum interfectoribus. Cap.25.

CAVETE igitur episcopi, & laici ab om-
nibus hæreticis, qui legem, & prophetas
improbant; hi enim Deo omnipotēti, cui sunt
inimici, repugnant, & non confitentur esse fi-
lium Dei Christum, negant enim generatio-
nem eius secundùm carnem, pudetq; eos cru-
cis, passum, & mortuum fuisse, inglorium, &
inhonoratum putant; excitatum esse à mor-
tuis ignorant; tollũt genitũ esse ante sæcula:
Nonnulli eorum alio modo sunt impij, qui
Christum hominem tantùm esse cogitant ex
corpore, & anima constantem: partim ex eis
suspicantur eundem esse Iesum Deũ vniuersi,
eundemq; suiipsius patrem, & eundem filium
ac paracletum; quo quid esse potest execrabi-
lius? Alij rursus cibos quosdam vt malos ab-
ijciunt, & nuptias cum generatione filiorum
itẽ malas esse, & à diabolo excogitatas dicunt;
ac sua malitia impij nolunt à mortuis suscita-
ri, idcirco resurrectionẽ criminantur, aientes
veneratione nos dignos, qui edere, & bibere
nolumus; cogitatione verò fingunt se dæmo-
nes incorporeos à mortuis suscitandos: sed hi
ad ignem sempiternum damnabuntur. Caue-
te ergo ab eis, ne cum eorum impietatibus pa
riter intereatis.

De obseruationibus Iudaicis, & Ethnicis. Cap.26.

SI qui verò sunt q Iudaicos ritus obseruant,
vt fluxus seminis, per somnium pollutio-
nes, coniunctiones corporum secundùm legẽ,
respondeant nobis, an caueant diebus, & ho-
ris, quibus hæc eis accidunt, ne precationes
faciant, aut librum tangant? q si assentiantur
liquet eos spiritu sancto, qui semper adest fi-
delibus, vacuos esse. De sanctis enim ait Salo- Pro.6.
mon; (vt se quisq; præparet, vt cùm cubarit, cu- »
stodiat eum; cùm excitatus fuerit à somno, col- »
loquatur cũ eo.) Etenim si tu mulier existimas »
diebus septẽ menstruę fluxionis te esse spiritu
sancto vacuã, ergo si repẽtè è vita excedas, ex-
cedes sine spiritu sancto, nulla in Deũ spe cõfi
sa; cùm habeas alioqui spiritũ sanctũ prorsus
à te non separatum, quippe qui non est loco
definitus; opus verò tibi est precatione, & ad-
uentu spiritus sancti, cùm nihil in hoc pecca-
ueris. Neq; enim legitimus concubitus, neq;
partus, neq; sanguinis fluxio, neque genitalis
seminis per somniũ excretio naturã hominis
polluere possunt, aut spiritũ sanctũ separare,
præterquã sola impietas, & actio à lege inter-
dicta. Sanctus enim spiritus semper apud eos
permanet, qui eũ receperunt, quãdiu se dignos
eo præstant; & à quibus separatus est, hos suo
præsidio priuat, & malo spiritui addicit. Quisq;
enim aut spiritu sancto plenus est, aut spiritu
immundo; neq; vtrumq; horum caueri potest,
quin alterum eorũ accidere necesse sit: Para-
cletus enim omne genus mendacij odit, cõtrà
verò diabolus omne genus veritatis. Omnis
verò secundùm veritatem baptizatus, à spiritu
quidem diabolico separatus est, intra sanctum
verò spiritũ consistit; & in eo quidẽ, qui hone-
stis actionibus studet, permanet spiritus san-
ctus, eumq; sapientia, & intellectu implet; neq;
malum spiritum sinit propè accedere, cuius
incursus, & agressiones obseruat. Ergo tu mu-
lier, si, vt ais, vacua spiritu sancto es, cõsequens
est, vt sis spiritu immundo plena: quippe quẽ
vel

vel nolentem accersis non precando, neque legendo: diligit enim ille quidem, siquis alius, ingratos, ignauos, negligentes, somniculosos; quia & ipse propter maleuolentię morbum ex ingrata memoria profectũ spoliatus est à Deo dignitate, maluitque ex archangelo effici diabolus. Quocirca abstine mulier à vanis futilibusque sermonibus: memor sis semper auctoris tui, & eum deprecare, ipse enim est tuus, & vniuersitatis dominus. Meditare eius leges, nihil obseruans, non munditiam naturalem, nõ coniunctionem corporum legitimam, nõ partum, aut abortionem, non vitium corporis: huiusmodi enim obseruationes inuenta sunt fatuorum hominum vana, & sensu ac significatione carentia. Non enim funus, non ossa mortui, non sepulchrum, neque tale quoddam genus cibi, neque fluxus seminis per somniũ animam hominis inquinare possunt, præterquam sola in Deum impietas, & legis violatio, & iniustitia aduersus proximum, furtum, inquam, & violentia, aut siquid iustitiæ Dei contrarium est, Vt adulterium, aut scortatio. Eiicite ergo, & fugite charissimi huiusmodi obseruationes, ad gentiles enim pertinent ista. neque enim cadauer abominationi habemus, vt illi; quippe qui illud reuiuiscere speramus: Neque legitimum coitum vt malum damnamus, ipsorum enim

Matth. 19 moris est huiusmodi genus impietatis: Dei enim voluntate fit illa coniunctio maris, & feminæ; quæ iusta est. Siquidem qui fecit hominem à principio, marem, & fœminã fecit eos,

Gen. 1. & dixit, (Crescite, & multiplicamini, & replete terram.) Etenim si diuersitas figuræ ad propagationem multitudinis effecta est, igitur voluntate eius màs, & fœmina miscentur.

De amore puerorum, adulterio fornicatione,
Cap. 27.

AT verò non est voluntate Dei facta illa cõtra naturam nefaria coniunctio, aut illa cõtra legẽ, quæ inimica Deo est; contra naturã enim est illa Sodomitarum, & corpus cum bestiis miscentium flagitiosa libido; contra legẽ verò adulterium, & scortatio, ex quibus libidinibus, in illis quidem impia res est, in his verò iniustitia, & denique peccatum: neutrum verò genus euadit impunitũ vt propriè affecti sunt, primi enim interitum mundi machinantur, qui quod à natura est, contra naturam facere conantur, secundi verò iniuriam alijs faciunt, cùm aliena matrimonia violant, & quod à Deo factum est vnum, in duo diuidũt, ac liberos faciunt suspectos, & legitimum maritum insidiis exponunt. ac scortatio corruptio est proprij corporis, quæ non adhibetur ad generationem filiorum, sed tota ad voluptatem spectat, quod est indicium incontinentiæ, non autem virtutis signum. Hęc vero omnia legibus vetita sunt; sic

Leuit. 18. & 20. enim ait scriptura: (Non cubabis cum mare cõcubitu muliebri; maledictus est enim huiusmodi, & lapidibus obruite eum; quia abominationẽ fecerũt. omnem concumbentem cum iumento occidite, scelus fecit in populo: Et si- Deut. 22.
quis mulierem nuptam viro polluerit, interfici te vtrumque, scelus commiserunt, rei sunt, moriantur.) Et deinceps: (Non erit, inquit, fornicator in filijs Israel, & non erit fornicatrix ex filiabus Israel. Non offeres mercedem prosti- Deut. 23.
buli Domino Deo tuo super altare, neque pretium canis. non enim castæ sunt preces ex mercede meretricia.) Hæc quidem leges diuinæ vetuerunt; nuptias verò honorarunt, cùm eas benedictas appellauerunt: Benedixit nanque eis Deus, qui fœminam cum mare copulauit. ait Prou. 19.
autem Salomon, (à Domino aptatur mulier viro.) & Dauid ait, (vxor tua sicut vitis abũdãs in Psal. 127.
lateribus domus tuæ; filij tui sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ.) Ecce si benedicetur homo qui timet Dominum. Nuptiæ igitur honoratæ & honestæ sunt, & generatio filiorum pura; nihil enim mali inest in bono. Ergo neque naturalis purgatio offensionem Deo mouet, qui vt ea mulieribus interuallo triginta dierum caussa firmitatis, & bonæ valetudinis accideret, sapienter fecit, cùm minus moueãtur; quippe quæ plus domi sedent. immò etiã Dominus in euangelio, cùm illa, quæ ex fluxione sanguinis laborabat, fimbriam eius salutarem tetigisset, non duxit graue & molestum; neque eam accusauit, sed contrà potius sanauit, illud addens, fides tua te saluam fecit. cum Matth. 9.
naturalis purgatio cernitur in vxoribus, ne secum eis commisceant mariti, vt proli consulatur, id enim lex prohibuit, cùm ait, Ad eã, quę Ezech. 18
patitur menstrua, non accedes: neque cum grauidis rem habeant, qui enim habent, non liberis, sed voluptati operam dant; qui autem studiosus Dei est, non debet esse studiosus voluptatis.

Quomodo oporteat vxores subiectas esse maritis suis, & maritos diligere vxores suas.
Cap. 28.

QVAE maritos habetis, æstote eis subiectæ, eosque honorate, ac cum timore, & charitate eis seruite, vt Sara fœmina sancta honorem habebat Abrahæ, quem ne nomine quidẽ suo appellare audebat, sed dominum vocabat, cùm aiebat, Dominus autem meus senex est. Similiter qui vxores habetis diligite eas tanquã Gen. 18.
membra vestra, ac tanquam socias vitæ, & ad liberos suscipiẽdos adiutrices. (Lætare,) inquit, Prou. 5.
(simul cum vxore ex adolescẽtia tua cerua amicitiæ, & pullus gratiarum tuarum conuersetur tecum, tua præeat tibi, & sit tecum omni tempore; si enim in amicitia ipsius circumferris, eris multus.) Amate igitur coniuges vt membra vestra, & vt corpora vestra: Scriptum est Mal. 2.
enim, (Dominus testatus est inter te, & vxorem adolescentiæ tuæ, & ipsa consors tua, & non alius fecit, & reliquię spiritus tui, & custodite spiritu vestro, & vxorem adolescentiæ tuæ ne derelinquas.) Viri igitur cùm in matrimonio legitimo

gitimo corpora commiscent, & mutuam coniunctionem corporum dimittunt, procentur sine obseruatione; & si enim non lauerint, puri sunt. Qui verò alienam vxorem stupro violarit, ac polluerit, aut se cum meretrice commacularit, neq; si se inde surgens toto mari & omnibus fluuijs abluerit, purus esse poterit.

Quòd Iudæis, & Gentilibus consuetudo sit obseruare naturales purgationes, & mortuorum reliquias auersari. Cap. 29.

NE ergo obseruetis quæ in lege obseruantur, aut quæ naturalia sunt, quasi inquinent; neque requiratis Iudaicas separationes, aut crebras lauationes, aut expiationes de cadauere tacto. Sine vlla verò huiusmodi obseruatione cōuenite in cœmeterijs ad legendum sacros libros, & canendum psalmos pro mortuis martyribus, & sanctis omnibus, qui sunt à sæculo defuncti, ac pro fratribus vestris, qui in Domino mortui sunt; & Eucharistiam Deo acceptam antitypon, id est, sacramentum regalis corporis Christi offerte in ecclesijs vestris, & in cœmeterijs; atque etiam cùm excedunt è vita prosequimini cantu psalmorum, si
Psal. 115. fuerint fideles; (pretiosa enim in conspectu
& 114. Domini mors sanctorum eius. & rursus re-
„ uertere anima mea in requiem tuā, quoniam
„ Dominus benefecit tibi.) & aliàs, (memoria,
„ inquit, iusti cum laudatione, & instorum ani-
„ mæ in manu Domini.) Qui enim Deo credi-
Prou. 10. derunt, quamuis taceant in sepulchro, nō sunt
Sap. 3. mortui; ait enim Dominus Sadducæis: (De
Mat. 22. resurrectione mortuorum non legistis quod
„ scriptum est, ego sum Deus Abraham, Deus
„ Isaac, & Deus Iacob? non est igitur Deus mor-
„ tuorum, sed viuorum Deus,) omnes enim ei viuunt. ergo eorum, qui apud Deum viuunt, ne reliquiæ quidem corporum sunt inhonora-
4. Re. 13. tæ: siquidem Eliseus propheta postquàm defunctus est, mortuum suscitauit à piratis Syriæ occisum, attigit enim corpus eius corpus Elisei, & excitatus reuixit; quod quidem nunquam accidisset, nisi corpus Elisei sanctum es-
set. Et castus Ioseph Iacob patrem iam defun- Gen. 50.
ctum in lecto iacentem amplexus est; item Exod. 13.
Moyses, & Iesus filius Naue reliquias corporis Ioseph ferebant, neque se tamen cadauere cōtaminari putauerunt. Quocirca & vos Episcopi, ac reliqui, ne existimate pollui, si mortuos contingere & tractare non caueatis: neque eorū reliquias auersemini, erectis huiusmodi obseruationibus stultis; ornateque vos sanctitate, & pudicitia, vt immortalitatis, ac regni Dei participes efficiamini, & promissum Dei obtineatis requiescentes per Christū Saluatorem in sempiternum. Et ergo, qui potest aperire aures cordis vestri ad amplectenda verba Dei ministrata per euangelium, & per doctrinam Iesu Christi Nazareni, qui sub Pontio Pilato, & Herode in crucem sublatus est, & mortuus, atque à mortuis excitatus, & iterum in consummatione sæculi adfuturus cum gloria, & potestate magna, qui mortuos quidem ad vitam reuocat, mundo verò finem affert, & vnicuique pro dignitate, ac meritis, retribuit; qui seipsum pignus resurrectionis
nobis dedit, & in cœlum per potestatem Dei Act. 1.
patris assumptus est ante oculos nostros, qui cum eo comedimus, & bibimus diebus quadraginta, postquàm à mortuis suscitatus est, & qui sedet à dexteris throni magnificentiæ
omnipotentis Dei super Cherubin, qui audi- Psal. 109.
nit, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum; quem vi-
dit beatissimus Stephanus stantem à dextris Act. 7.
virtutis, & dixit cum clamore, ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei tanquam pontificem omnium ordinum ratione vtentium; ei inquam, & per eum veneratio, & magnificentia, ac gloria omnipotenti Deo, & nunc, & in sæcula; Amen.

DE VITA CHRISTIANA, ET GRATIARVM ACTIONE, & de Catechesi ante baptismum.

LIBER SEPTIMVS.

Quòd duæ sint viæ, vna vitæ, quæ naturalis via est; altera mortis, quæ est via ascita, & inducta: & quòd illa est de Deo, hæc ex prauitate secundùm insidias inimici. Cap. 1.

Deut. 30.
CVM Moyses legislator dixisset Israëlitis, Ecce dedi ante faciem vestram viam vitæ, & viam mortis, & deinde subiungeret, Elige vitam, vt viuas; & Elias propheta populo, (Quousque tandem claudicabitis
3. Re. 18. vtroque poplite vestro; Si Deus est Dominus, sequimini eum:) consentaneum fuit, vt etiam
Matt. 6. Dominus Iesus diceret, (Nemo potest duobus dominis seruire, aut enim vnũ odio habebit, & alterum diliget; aut vni adhærebit, & alterum contemnet.) Quocirca nos quoque Christum magistrum nostrum secuti, qui est Saluator omnium, & maximè fidelium, omnino dicimus, duas esse vias, alteram vitæ, alterã mortis, quarum nulla fit cõuenientia propter magnam inter se discrepantiam, immò omnibus modis disiunctæ sunt; ac via quidem vitæ secundùm naturam est, via verò mortis ascita; quòd mors non ex voluntate Dei, sed ex insidijs alieni spiritus extitit.

Morales admonitiones præceptorum Domini consentientes cum vetere præceptione legum diuinarum. Cap. 2.

PRIMA ergo est via vitæ, quæ illa quidem est, quam lex sancit iubendo, vt toto corde, & tota mente Dominũ Deum diligamus,
Deut. 6. qui est vnus, & solus, præter quem alius non est; & proximos, vt nosipsos item diligamus: & vt quicquid nõ vis tibi fieri, alteri ne facias.
Matth. 7. & 5. Benedicite ijs, qui vobis maledicũt, orate pro persequentibus, & calumniantibus vos: Diligite inimicos vestros; quæ enim vobis gratia, si diligitis eos, qui vos diligunt? hoc enim & Ethnici faciunt: vos autẽ diligite eos, qui uos
Deut. 23. oderunt. Neminem habebitis inimicum: Ne oderis, inquit, omnem hominem, non Ægyptium, nõ Idumæum, omnes enim sunt à Deo effecti. fugite ergo non quidem naturas, sed
1. Pe. 4. voluntates, & animos improborum. Abstine
Matth. 5. à carnis, & mundi cupiditatibus. Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi alteram; non quidem quòd malum sit factam iniuriã à te propulsare, sed quòd præstet tolerare, & perpeti: ait enim Dauid, (si
Psal. 7. reddidi retribuentibus mihi mala.) Siquis te
Math. 5. angariauerit mille passus, vade cum illo & alia duo; & ei, qui vult tecũ in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte, & pallium; & qui aufert quæ tua sunt, ne repetas: Petenti à te da ei, & volenti mutuari à te, ne auersus, manum claudas; iustus enim vir miseretur, & cõmodat; pater enim cœlestis, qui Solem suũ oriri facit super bonos & malos, & qui pluit super iustos & iniustos, vult vt omnibus tribuamus. æquum ergo est largiri omnibus ex proprijs laboribus: ait enim scriptura, (honora Dominum ex tuis iustis laboribus.) in pri- Pro. 3.
mis verò largiendum est sanctis.

Vetatio homicidij, adulterij, masculæ veneris, scortationis, furti. Cap. 3.

NON occides, id est, ne hominem, qui tui similis est, morte afficias, dissoluis enim quæ rectè effecta sunt; non quidè quòd omnis cædes improbanda sit, sed innocentis solummodo: quæ autem iusta cædes est, solis magistratibus reseruata est. Non adulterabis, diuidis enim vnam carnem in duo; ait nanque scriptura, (erunt duo in carnem vnam:) sunt Exo. 20.
enim maritus & vxor vnum natura, conspiratione, vnione, affectione, vita, more; distincti Gen 2.
verò sunt figura corporis, & numero. Neque Leuit. 20
pueros vitiabis, præter naturam enim est eiusmodi libido, nata ex Sodomorũ ciuitate, quæ Gen. 19.
igne à Deo misso consumpta & deleta est: maledictus enim qui huiusmodi est; & dicet omnis populus, fiat. Non scortaberis, non enim, inquit, erit scortator in filijs Israël. Non furaberis; Achar enim propter furtum, quod in populo Israëlitico in Hiericho fecit, lapidatione interfectus est: Item Giezi post factum furtum, & dictum mendacium, hæreditatem lepræ Naaman cepit; & Iudas, qui pecuniã pauperũ auertebat, Dominum gloriæ Iudæis prodidit, ac pœnitentia ductus laqueo se suspẽdit, crepuitq; medius, & effusa sunt omnia viscera eius: Ananias, & Sapphira vxor eius, quia suorum bonorum furtum fecerunt, & spiritum Domini tentarunt, statim sententia Petri co- Act. 5.
apostoli nostri interfecti sunt.

Deut. 27. Ios. 7. 4. Reg. 5. Ioan. 12. Matth. 27 Act. 1.

Vetatio magiæ, interfectionis filiorum, periurij, falsi testimonij. Cap. 4.

NON eris magus, neque veneficus; veneficos enim, inquit, nõ sinetis superstites esse. Nõ facies cædem filij tui, neque conceptũ perimes:

perimes: omnis enim fœtus figuratus ac formatus, qui iam animam à Deo accepit, si occidatur, vindicabitur, tanquam iniustè occisus.
Exo. 20. Non concupisces res proximi tui, vt vxorem,
Matt. 5. seruum, bouem, aut agrum. Non peierabis,
Psal. 61. dictum est, enim, non iurabis omnino; saltem iura verum, quia laudabitur omnis qui iurat in eo. Non falsum testimonium dices, quia qui calumniatur pauperem, irritat eum à quo effectus est.

Vetatio maledicentiæ, iræ residentis, moris dolosi, otiosi, sermonis, mendacij, circumuentionis, simulationis. Cap. 5.

Prou. 12. NON maledices, ait enim, ne delecteris
Prou. 6. maledicendo, ne extitperis: neque eris memor iniuriarum, viæ enim eorum, qui iniuriarum memores sunt, ad mortem ducunt. Non eris duplici sententia, neque duplici lingua, laqueus enim fortis viro propria labia, & vir linguosus non dirigetur in terra: sermo tuus non erit vanus, de omni nanque otioso
Psal. 139. verbo rationem reddetis. Non mentieris, per-
Matth. 12 des enim, inquit, omnes qui loquuntur men-
Psal. 5. dacium. Nō eris circumuentor, neque rapax;
Esa. 45. „ (væ enim,) inquit, (ei qui proximum circum-
„ uentione mala circumuenit.)

Vetatio peruersitatis, acceptionis personarum, iræ, odij, inuidiæ. Cap. 6.

NON eris hypocrita, ne partē tuam cum hypocritis ponas. Non eris prauus, neque superbus, superbis enim resistit Dominus.
1. Pet. 5. Non accipies personam in iudicio, quia Do-
Zach. 4. mini est iudiciū. Non odio habebis quemquā
Deut. 10. hominum, fratrem tuum argues, & non pro-
16.
Leuit. 10. pter eum peccatum suscipies. Reprehende sapientem, & diliget te: Fuge omne malum, & quicquid speciem, & similitudinē mali habet. Abstine enim, inquit, ab iniquo, & tremor nō
Prou. 9. appropinquabit tibi. Ne sis iracundus, neque
Gen. 4. inuidus, neque æmulator, neque furiosus, neq; audax, ne eueniat tibi, vt Caino, & Sauli, ac Ioab: Nam Caim fratrem suū Abelem occidit, quia fuit apud Deum honore ante latus, & sa-
1. Reg. 17. crificium eius antepositum. Saul Dauid san-
18. & c. ctum virum insectabatur, postquàm Goliat Philisthæum deuicit, quia laudibus, quas saltatrices canebant, inuidit: Ioab verò duos du-
2. Reg. 3. ces exercitus interfecit, Abner ducem Israël,
& 20. & Absalonem ducem Iudæ.

De disciplina augurali, de incantatione, diuinatione, de concupiscentia mala, & de alijs prohibitis. Cap. 7.

NE sis augur, auguratio enim ad cultum
1. Reg. 15 idolorum ducit: Augurium, inquit Sa-
Num. 25. muel, peccatū est; & non erit auguratio in Ia-
Deut. 18. cob, neque vaticinatio in Israël. Non eris in-
Leuit. 19. cantator, neque filium tuum lustrabis, neque diuinabis, neque augurium ages, neque volatus auium obseruabis, neque disces prauas disciplinas, hæc enim lege etiā vetita sunt. Ne sis deditus concupiscendis malis, ad nimia enim peccata traheris. Non eris turpiloquus, neque inspector oculorū, neque vinolentus, hinc enim scortationes, & adulteria oriuntur. Ne sis auarus, vt nō seruias mamonæ vti Deo. Ne sis auidus inanis gloriæ, neque elato animo, neque alta sapiens; ex his enim omnibus existūt arrogantiæ. Memento eius, qui dixit, (Domine, Psal. 130.
Nō est exaltatū cor meū, neque elati sunt ocu- „
li mei, neque ambulaui in magnis, neq; in mi- „
rabilibus super me; si nō humiliter sentiebā:) „

Vetatio obtrectationis, contumaciæ, superbiæ, & audaciæ. Cap. 8.

NE sis obtrectator, memor, supplicij de Num. 16.
ijs sumpti qui Moysi obtrectauerunt; ne contumax, ne malitiosus, ne duro & inflexibili corde; ne sis iracundia efferuescens, neque paruo animo, hæc enim omnia ad blasphemiam ducunt; sis mitis, vt Dauid, quia Matth. 5.
mites possidebunt terram.

De longanimitate, innocentia, mansuetudine, tolerantia. Cap. 9.

SIS longanimis, quoniam qui talis est, multa prudentia præditus est; rursus verò, qui paruo, & angusto animo est, insigniter imprudens est. Sis misericors, beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Sis innocens, quietus, bonus, & tremens ad sermones Dei. Non te extolles, Matth. 5.
vt Pharisæus; quoniam omnis qui se exaltat, Luc. 14.
humiliabitur, & quod altū est in hominibus, abominatio apud Deum: Non permittas ani- Luc. 16.
mæ tuæ audaciam, quia vir audax incidet in Eccl. 2.
mala. Non versaberis cum insipientibus, sed cum sapientibus, & iustis; qui enim versatur cum sapientibus, sapiens erit; qui verò cum insipientibus; cognoscetur. Quæ acciderint aduersa, fer æquo animo, & calamitates fer indolenter. Sciens soluendam esse tibi merce- Iob 42.
dem à Deo, vt Iob, & Lazaro. Luc. 16.

Quòd oporteat eos, qui sunt magistri doctrinæ Christi, pluris esse quàm parentes. illi enim præstant, vt bene sit, hi solum hoc, vt simus. Cap. 10.

HONORABIS eum qui sermonem Dei loquitur tibi; memor eris eius die & nocte; honorem autem habebis non tanquam ortus tui auctori; sed tanquam effectori tui boni status. vbi enim est doctrina de Deo, ibi adest Deus; exquires quotidie sanctorum faciem, vt eorum sermonibus acquiescas.

Quòd non oporteat discessionem facere à Christianis, sed potius pacificare dissidentes, & iudicare iustè, & non accipere personas. Cap. 11.

NE facias schisma aduersus sanctos, me- Num. 16.
mor Coritarum. Conciliabis pacem Deut. 10.
inter dissidentes, in gratiam eos reconcilians

exemplo Moysis. Iudicabis iustè, Dei enim est
3.Reg.18 iudicium. Non accipias personam; argue de
Hier. 38. delicto, vt Elias, & Michæas Acham; Abde-
2.Reg.12. melech Æthiops Sdeciam; & Nathan Da-
Mar.6. uid; & Ioannes Herodem.

De eo, qui est duplex animo, id est, pusilla fide. Cap. 12.

NE sit in precatione tua duplici animo, ambigenti, vtrum sit futurum, an non; mihi enim Petro dixit Dominus in mari: (Mo- Matt.14.
Eccle.4. dicæ fidei, quare dubitasti?) ne ad accipiendum facilè manum porrigas, ad largiendum verò contrahas.

De beneficentia. Cap. 13.

SI habes, da tuis manibus, vt peccatis tuis redimendis operá des: Eleemosynis enim, inquit, & fide eluuntur peccata. Ne dubita largiri pauperi, neque largiendo murmures,
Prou.19. cognosces enim quis sit remunerator. (Qui miseretur,) inquit, (pauperis, fœneratur Deo:) quantum autem fuerit ab eo datum, tanta fiet ei remuneratio. Ne repellas indigentem, qui
Prou.21. enim, inquit, aures obturat, ne audiat opem rogantem, ipse implorabit auxilium, & non erit qui exaudiat eum. Habe omnia cum fratre tuo communia, & ne dixeris propria esse; omnibus fuit instructa à Deo communis participatio. Ne remoueas manum tuam à filio tuo, aut filia tua, sed potius doce eos timere
Prou.19. Deum à pueritia; castiga, inquit, filiú tuum, sic enim erit tibi bona de eo spes.

Quales se oporteat præbere dominos famulis, & quomodo oporteat famulos subiectos esse dominus. Cap. 14.

NE amaro animo iubeas famulo tuo aut ancillæ eidem Deo confidentibus, ne aliquando gemant aduersus te, & irascatur tibi Deus. & vos serui dominis vestris tanquam Deum repræsentátibus subditi estote cum sedulitate & metu, tanquam Domino, & non tanquam hominibus.

De hypocrisi, & studio legum diuinarum, & de confessionibus. Cap. 15.

HABEBIS odio omnem simulationem, & facies quicquid Domino placet; ne deseras mandata Domini, seruabis autem quæ ab eo accepisti, nihil ad ea addens, aut eis detra-
Deut.12. hens. non addes, inquit, sermonibus eius, ne
Ezech.18. coarguat te, & fias mendax. Confitere Domino Deo tuo peccata tua, neque pergas amplius peccare, vt bene sit tibi
Matth.9. à Domino Deo tuo, qui non vult mortem peccatoris, sed pœnitentiam.

De cultu parentum. Cap. 16.

COLES patrem tuum, & matrem tuam, vt Exod.20.
ortus tui auctores: vt fias longæuus super terram, quam Dominus Deus tuus dat tibi: fratres tuos, & cognatos tuos ne despicias; non despicies, inquit, eos, qui sunt seminis tui.

Quòd oporteat subditos esse regi, & magistratibus. Cap. 17.

TIMEBIS regem, scis enim Domini esse lectionem; magistratus eius honorabis, vt Dei ministros; sunt enim vindices omnis Rom.13.
iniuriæ. & soluite eis animo non ingrato vectigal, & tributum, omnemque pensionem.

De munda conscientia precantium. Cap. 18.

NON accedas ad precationem in die malitiæ tuæ, priusquam amarum animum deponas; hæc est via vitæ: Vtinam vos intra eam reperiamini per Iesum Christum Dominum nostrum.

Quòd via, quæ ex insidijs Diaboli ascita est, impietate, & legum violatione plena est. Cap. 19.

VIA verò mortis in prauis actionibus cernitur, in ipsa est enim ignorantia Dei, & introductio multorum malorú, & caliginum mentis, & turbarum, vnde cædes, adulteria, scortationes, periuria, prauæ cupiditates, furta, idolorum cultus, magiæ, veneficia, rapinę, falsa testimonia, simulationes, corda duplicia, fraudulentia, superbia, malitia, contumacia, auaritia, verborum obscenitas, æmulatio, audacia, elatio mentis, arrogantia, vacuitas metus, insectatio bonorum, inimicitia cum veritate, mendacij amor, ignorantia iustitię. Qui enim hæc faciunt, non adhærescunt bono, neque iusto iudicio; vigilant non vt quod honestum est, capessant, sed quod turpe, à quibus procul abest mansuetudo, & patientia: Delectantur inanibus, captant, & consectantur retributionem; non commouentur pauperum misericordia: non dolent vicem afflicti: non agnoscunt auctorem suum: filios occidunt, quod à Deo formatum est, perimunt; repellunt indigentem: premunt calamitosum: consolantur diuites: contemnunt pauperes: in omne genus peccatorum se effundunt. vtinam filij ab his omnibus liberemini.

Quòd non oporteat à pietate deflectere siue ad dextram, siue ad sinistram. Cap. 20.

CAVE, ne quis te à pietate in errorem Deut.5.
abducat; ne, inquit, ab ea declines, siue ad dextram, siue ad sinistram, vt in omnibus, quæcun-

quæcunque feceris, sis intelligens: non enim impius eris, nisi à via recta deflexus.

Quòd non oporteat vllum genus cibi commodi vituperare, sed potius cum gratiarum actione, & ordinatè sumere. Cap. 21.

Esa. 1. „ De cibis verò ait Dominus, (bona terræ
Gen. 9. „ comedite, & omnem carnem edite, vt
„ olera herbę, sanguinem verò effundes;) neque
Matt. 15. enim quæ in os intrant, inquinant hominem, sed quæ exeunt, illa inquinant hominem, blasphemiæ scilicet, & obtrectationes, & quæ sunt huiusmodi: Tu verò comede medullam terræ cum iustitia, quoniam si quid pulchri, bonique est, omnia ipsius sunt, & ipsi gratias age: Frumentum adolescentibus, & odoratum
Zach. 9. vinum virginibus. Quis enim edit, aut bibit
2. Esdr. 8. sine eo? hortatur autem Esdras, (Ambulate,)
„ inquiens, (& comedite pinguedines, & bibite
„ dulcedines, & ne sitis mœsti.)

Quòd non sit vescendum idolothytis. Cap. 22.

Cavete verò ab idolothytis, hæc enim immolant, vt Dæmones honorent, vt scilicet vni Deo contumeliam faciant: cauete, inquam, ne participes Dæmonum efficiamini.

Constitutio Domini, quomodo sit baptizandum, & in cuius mortem. Cap. 23.

De baptismo autem Episcope, aut presbyter, iam antè constituimus, ac nunc rursus dicimus, sic baptizandum esse, vt Dominus
Matt. 28. constituit, cùm dixit, (euntes docete omnes
„ gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &
„ Filij, & Spiritus sancti, docentes eos seruare
„ omnia quæcunque præcepi vobis,) in nomine, inquam, patris, qui filium misit, & Christi, qui venit, & Spiritus sancti, qui testimonium tribuit. Vnges autem prius oleo sancto, deinde baptizabis aqua, postremò signabis vnguento chrismatis, vt sit oleum vnctionis participatio spiritus: aqua symbolum mortis, vnguentum chrismatis sigillum pactionum. Sin autem non fuerit oleum, neque vnguentum chrismatis, satis est aqua tum ad vnctionem, tum ad sigillum, & ad confessionem morientis, siue commorientis. Ieiunet autem ante ba-
Math. 4. ptismum is qui baptizatur; siquidem Dominus, à Ioanne primùm baptizatus, & postea in solitudine commoratus, quadraginta diebus, & totidem noctibus ieiunauit, non quidem quod opus esset ei vllas sordes eluere, aut opus vllo ieiunio, aut vlla purgatione, qui est naturâ mundus, & sanctus; sed vt tum Ioanni veritatem attestaretur, tum nobis normam. Itaque Dominus & regulam præberet, non est baptizatus in passionem suam; aut in mortē, aut in resurrectionem, nōdum enim quicquā horum factum fuerat, sed ad aliorum institutionem. Quocirca auctoritate sua tanquam

Dominus Ioannis ieiunat post baptismum. Qui verò in mortem eius baptizatur, debet prius ieiunare, deinde baptizari: non enim æquum est, vt qui consepultus est, & consurrexit, in ipso tempore resurrectionis lugeat, mortuusque sit: Non enim homo cōstitutionis Christi dominus est, siquidem ille est Dominus, hic verò Domino subiectus.

Quibus diebus hebdomadæ ieiunandum sit, et quibus non: & quare. Cap. 24.

Ieiunia verò vestra ne sint cum hypocritis communia, ieiunant enim secunda hebdomadis feria, & quinta; at vos aut quinque diebus ieiunate, aut quarta, & sexta feria: Quoniam quarta quidem iudicium in Dominum pronunciatum est, postquàm Iudas proditionē pecunia promiserat: Sexta verò mortem in cruce sub Pontio Pilato passus est. Sabbatum tamen, & Dominicum festos dies agitate, quòd ille quidem dies recordatio sit fabricationis mundi, hic verò resurrectionis. Vnum verò tantummodo sabbatum nobis toto anno obseruandum est, sabbatum scilicet sepulturæ Christi: quo quidem ieiunare deceat, non autem celebrare festum. Dum enim auctor mūdi sub terra est, superat luctus mortis, lætitiam effectionis vniuersi; quòd ipse effector præstantior sit natura, & dignitate rebus à se effectis.

Quales esse oporteat orantes orationem Dominicam. Cap. 25.

Cvm autem precationem facitis, ne sitis quales sunt hypocritæ, sed potius, vt Dominus in euangelio constituit, sic preces adhibete: (Pater noster qui es in cœlis sanctifice- Matt. 6.
tur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. „
Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. Pa- „
nem nostrum quotidianum da nobis hodie; „
& dimitte nobis debita nostra, sicut & nos di- „
mittimus debitoribus nostris, Et ne nos indu- „
cas in tentationem, sed libera nos à malo.) „
Quoniam tuum est regnum, & potestas, & gloria in sæcula sæculorum. Amen. Ad hunc modum precamini ter singulis diebus, ita ad precationem præparati, vt præstetis vos dignos adoptione paterna: ne si indignè cum appelletis patrem, exprobretur vobis, vt Israëli (qui antea audierat, primogenitus Israël) exprobratum est illud, quòd si pater ego Mala. 1.
ego sum, vbi gloria mea? & si dominus sum, vbi est timor meus? Glòria enim patrum sanctitas filiorum, & metus ministrorum honor est dominorum: sicut è contrario, filiorum nequitia patrum infamia est: & ministros non timere, est non habere imperium dominos. (propter vos,) „ Esa. 52.
inquit, (blasphematur „
nomen meum in „
gentibus.) „

Gratiarum actio pro sancta Eucharistia. Cap. 26.

ESTOTE verò præsto omni tempore ad agendas gratias tanquam fideles, & grati serui: ac pro Eucharistia quidem in hunc modum: Gratias agimus tibi pater noster pro vita, quam nobis per Iesum filium ostendisti: per quem vniuersa fecisti, & omnium rerum procurationem habes, quem misisti vt ad salutem, & conseruationem nostram fieret homo: quem pati & mori permisisti, quem etiã à mortuis suscitasti, & suscitatum glorificare voluisti, & ad dextram tuam sessum recepisti: per quem etiam resurrectionem mortuorum promisisti. Tu igitur Domine omnipotens æterne Deus, vt erat hoc dispersum, & postquam est congregatum, factus est vnus panis, sic congrega Ecclesiam tuam ex finibus terræ in regnum tuum. Adhuc agimus tibi gratias pater noster pro sanguine pretioso Iesu Christi pro nobis effuso, ac pro pretioso corpore, cuius hæc antitypa celebramus, qui nobis cõstituit, vt mortem eius denunciaremus: per ipsum enim tibi gloria in sæcula, Amen. Nemo igitur nõ baptizatus ex eis edat: sed ij tantùm, qui sunt in mortẽ Christi baptizati. Sin verò aliquis non baptizatus seipsum celauerit & ea participet, iudicium æternum manducabit; quòd cùm alienus à Christi fide esset, quę fas non erat, ad supplicium participauit: Si quis autem per ignorantiam sumpserit, est ille quidẽ citò elementis Christianę religionis instituẽdus, ac baptizandus, ne exeat contẽptor.

Gratiarum actio post sumptionem sanctæ Eucharistiæ. Cap. 27.

POST cõmunionẽ sic est gratiarum actio adhibenda: Gratias agimus tibi Deus, & pater Iesu Saluatoris nostri pro sancto corpore tuo, quod in nobis habitare fecisti, & pro cognitione, & fide, & charitate, & immortalitate, quæ dedisti nobis per Iesum filium tuũ. Tu Domine omnipotens, Deus vniuersi, mũdum, & quæ in eo continentur, per eum condidisti, & legem in animis nostris inseruisti, & quæ ad vescendum opus erant, hominibus præparasti. Deus patrum nostrorum sanctorum & reprehensione carentium, Abraham, Isaac, & Iacob, seruorum tuorum fidelium, Deus potens, fidelis, ac verax, & in promissis seruandis cõstans, qui Iesum Christum tuum in terram misisti, vt cum hominibus conuersaretur vt homo, idẽ Deus verbum, & homo, & vt errorem radicitùs euelleret, & nunc ipse memento per eum huius sanctæ Ecclesię tuę, quam sanguine pretioso Christi tui acquisiuisti: eamque ab omni malo eripe, ac eam in tua charitate, & tua veritate perfice, nosque omnes in regnum tuum, quod pręparasti congrega. hoc Maranatha. Osanna filio Dauid. Benedictus, qui venit in nomine Domini: Deus Psal. 117. Dominus, qui apparuit nobis in carne. Si quis sanctus est, accedat: Si quis non est, caret vt fiat per pœnitentiã. Committite autẽ presbyteris vestris, vt Eucharistiam offerant.

Gratiarum actio pro vnguenti chrismatis mysterio, siue sacramento. Cap. 28.

PRO vnguento chrismatis sic gratias agite: Gratias agimus tibi Deus vniuersi cõditor pro suauitate vnguẽti chrismatis, & pro immortali sæculo, quod nobis per Iesum filiũ tuum patefecisti; quia tua est gloria, & potestas in sæcula, Amen. Qui venerit, & sic gratias egerit, recipite illum vt Christi discipulum: Sin verò aliam doctrinam prædicauerit præter eam, quàm vobis Christus per nos tradidit, huic ne permittatis Eucharistiam offerre: qui enim talis est, is contumelia potius Deum afficit quàm honorat.

Quòd non oporteat omnes sine discrimine ad communionem admittere. Cap. 29.

QVISQVIS ad vos venerit, vbi probatus fuerit, admittite intelligentes enim estis, & potestis dextram, vel sinistram cognoscere; ac falsos doctores à doctoribus discernere. Ac doctori ea quæ sunt vitæ necessaria suppeditate ex animo: Falso autem doctori præbete quæ opus sunt: eius verò errorem ne recipite, neque vnà cum eo precationem facite, vt non cum eo inquinemini. Omnis propheta Matt. 10. verus, aut doctor, qui ad vos venit, dignus est alimento, vt operarius sermonis iustitiæ.

Constitutio de oblationibus primitiarum, & decimarum. Cap. 30.

DABIS Sacerdotibus oẽs primitias torcularis, & areæ, vindemiæ, & messis, Num. 18. boum, atque ouium: vt apothecæ cellarum tuarum penuariarum, & fructus agri tui benedictione afficiantur, vt firmeris in frumento, & vino atque oleo; augeanturque armenta boum tuorũ, & tuarum ouium greges: Dabis omnem decimam pupillo, & viduæ, pauperi, & proselyto: Dabis etiam Sacerdotibus omnes primitias panum recentium, vini ex dolio, olei, mellis, pomorum siue baccarum, vuæ, aut aliorum fructuum: primitias verò argenti, aut indumenti, cæterarumq; rerum, quas possides, tribues pupillo, & viduæ.

Quomodo oporteat congregatos diem Dominicum celebrare. Cap. 31.

DIE resurrectionis Domini, quem Dominicum dicimus, conuenite sine vlla conuentus intermissione ad agendũ gratias Deo, & profitendum beneficia, quibus nos Deus per Christum affecit, cùm liberauit nos ignorantia, errore, vinculis: vt sic sacrificium

vestrum reprehensione careat: sitque Deo acceptum, & gratum: qui de Ecclesia sua oecumenica dixit: In omni loco offeretur mihi thymiama, & sacrificium mundum, quia ego sum Rex magnus, Dominus omnipotēs, & nomen meum admirabilem in gentibus.

Mal. 1.

Quales esse oporteat, qui eliguntur ad ministerium Ecclesiæ. Cap. 32.

ELIGITE Episcopos dignos Domino, item presbyteros, & diaconos viros pios, iustos, mansuetos, non cupidos habendi, veraces, probatos, sanctos, liberos à vitio acceptionis personæ, idoneos ad docendum verbum pietatis, & qui Domini dogmata rectè tractēt. Vos verò habete his honorem, vt patribus, vt Dominis, vt beneficis, vt auctoribus boni status vestri. Præterea reprehendite inter uos mutuò non iratè, sed magna cum tolerantia, cum benignitate, & pace: Seruate omnia præcepta Domini vobis data. Vigilate pro vita vestra, sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes: & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum quādo veniet, vespere, anima ne, an ad gallicantū, an media nocte; qua enim hora non expectant, veniet Dominus, et si ei aperuerint, beati serui illi, quia inuenti sunt vigilātes. Quia scilicet præcinget se, & faciet eos discumbere, & transiens ministrabit illis. Sobrij igitur estote, ac vigilantes; & orate, ne dormiatis in mortem; neque enim iuuabunt vos superiora rectè facta, si ad extremum vitæ vestræ à fide vera aberrabitis.

Luc. 10. Luc. 12. Mat. 13.

Prædictio futurorum. Cap. 33.

VLTIMIS enim diebus multiplicabuntur falsi Prophetæ, & corruptores verbi, & mutabuntur oues in lupos, & charitas in odium: abūdante enim iniquitate frigescet charitas multorum, erit enī hoīum mutuū in se odium, insectatio, & proditio. Ac tunc prodibit deceptor orbis, & inimicus veritatis, mendacijque defensor, quem Dominus Spiritu oris sui interficiet, qui labijs impium delet, ac multi in eo scandalum incurrent; qui verò perseuerauerint vsque in finem, hi salui erunt; & tunc apparebit signum filij hominis in coelo, deinde vox tubæ inflante Archangelo, & interea mortuorum suscitatio, ac tunc veniet Dominus in terræmotu cum omnibus sanctis suis super nubes, comitatus Angelis virtutis suæ in solio regni ad iudicandum Diabolum mundi deceptorem, & ad retribuendum cuique pro meritis: Tunc abibunt scelerati in æternum supplicium, iusti verò proficiscentur ad vitam immortalem, & ea possidebunt, quæ oculus non vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligētibus eum; & gaudebunt in regno Dei gaudio, supra quàm dici potest, magno in Christo Iesu. Tot igitur ac tantis bonis ab eo dignati eſdem supplices crebris precibus imploremus dicentes.

2. Tim. 3. Matt. 24. 2. Thess. 2. Matth. 10 & 24. Matth. 25 1. Cor. 3.

Oratio variam Dei prouidentiam prædicans. Cap. 34.

AETERNE Saluator noster Rex Deorū, qui solus es omnipotens, & Dominus omnium, idemque Deus sanctorum, & laudatorum patrum nostrorum, nostrorumque maiorum, Deus Abraham, Isaac, & Iacob, qui es misericors, & commiserator, longanimis, & multa misericordia; cui omne cor patet, nudūque est, & omnis occulta cogitatio aperta: ad te clamāt animæ iustorum, in te sunt collocatæ spes sanctorū, qui es Pater reprehēsione carētium, & eorum, qui te rectè inuocant, auditor qui tacitas etiam sermocinationes percipis, siquidem in uiscera vsque humana prouidentia tua peruadit, & per conscientiam voluntatem cuiusque scrutaris. Tibi per omnes partes orbis habitabilis thymiama precationis, & sermonum adhibetur, qui hoc præsens sæculum, curriculum iustitiæ instituisti, omnibusque ianuam misericordię aperuisti, ac singulos homines cognitione quadam nobis insita, & naturali iudicio, ac tacita quadam legis naturæ voce docuisti, opum quidem non esse perpetuam possessionem; venustatis verò pulchritudinem non esse perennem; firmitatem virium fragilem; esseque uniuersa vaporem, & vanitatem; solam verò conscientiam fidei non fictæ per medios coelos peruadere cum veritate ascendentem, & dexteram futuri cibi recipere, simul etiam antequam promissum reuiuiscendi præstetur, ipsa anima spe exultans, lætitia perfunditur. Abraham enim progenitorum nostrum viam veritatis ex ipsa naturæ facultate capessentem, cùm ei appareres, tāquam dux deduxisti; eumque, quid tandem esset hoc sæculum, docuisti, ac fidem eius antegressa est cognitio, cognitioni verò consequens fuit fides, fidem autem insecuta pactio: dixisti enim faciam semen tuum sicut stellas coeli, & sicut arenam, quæ est in littore maris. Quin etiam docuisti, filium eius Isaac, quem ei dedisti; quem cùm vidisses moribus patri similem, appellatus es Deus eius, dicens, Ero Deus tuus, & seminis tui post te. Atque etiam cùm Pater noster Iacob in Mesopotamiam profectus esset, ostendissesque Christum per eum, item dixisti: Ecce ego tecum sum, & augebo te, & multiplicabo te valde. Sic item dixisti Moysi famulo tuo fideli ac sancto in illo visu rubi: Ego sum qui sum, hoc mihi nomen æternum, & monimentum generationibus generationum; propugnator generis Abraham benedictus es in secula.

Gen. 15. Gen. 28. Gen. 29. Exod. 3.

Oratio variam creationem prædicans.
Cap. 35.

BENEDICTVS es Domine Rex sæculo-
rum, qui per Christum vniuersa condidi-
sti: qui per eum initio disposuisti, & ornasti in-
condita; qui aquas ab aquis medio firmamen-
to separasti, ac disclusisti, vitalemque eis spiri-
tum indidisti: qui terram stabilisti, & cęlum te-
tendisti, & singula, perfecta dispositione orna-
sti: tua enim potestate factum est, vt mundus lu
ceret: cœlum instar cameræ exædificatum ad
dandum in tenebris solatium, astris splende-
ret; lumen & Sol dies efficerent, & fructus gi-
gnerent: Luna in mutationem temporum
cresceret, & decresceret, & nox diceretur, &
dies appellaretur: tum etiam, vt firmamen-
tum in medio aquarum fieret, qui iussisti, vt
congregarentur aquę, & apparuit arida. Ma-
re verò ipsum quis sermone explicare queat,
quemadmodum à pelago feratur furens, & ab
arena iussu tuo coërcente, reciprocetur: dixisti
enim, in ipso confringentur fluctus eius; ani-
malibus verò exiguis & magnis, ac nauigijs
peruium fecisti. Deinde terra herbescit omni
genere florum, & varietate arborum multipli-
cium depicta: luminaria verò horum nutricij
perpetua lege spatium conficiunt nihil man-
datum tuum variantia; quin potiùs quacunq;
regione iubeas, ea oriuntur, & occidunt in si-
gna temporum, & annorum; & ministeria ho-
minum alterna uicissitudine commutant. Prę-
terea effecta sunt variarum animantium gene-
ra terrenarum, aquatilium, uolucrum, & eorũ
quæ in terra, & aqua uiunnt, quæ dicuntur am
phibia, tuæque prouidentiæ artificiosa sapien
tia prouidentiam ad cuiusque earum naturam
accommodat: vt enim nõ fuit infirma ad mul-
tiplices animantium species efficiendas, sic e-
tiam non neglexit cuiusque earum variam ac
diuersam procurationem. Ad hæc, finem fabri-
cationis animantem rationis participem, mũ-
di ciuem sapientiæ tuæ moderatione fecisti, cũ
Gen. 1. diceres, (faciamus hominem ad imaginem &
similitudinem nostram;) fecisti, inquam, ut es-
„ set homo κόσμου κόσμος, id est, ornati ornatus,
cuius corpus ex quatuor elementis primis cor-
poribus formasti; animam verò ex nihilo, ac
sensus quinque, ad quintuplex certamen conti
nentiæ dedisti, & mentem animæ aurigam sen
sibus præfecisti. Iam ad hæc omnia dominator
Domine, quis pro dignitate explicabit nubiũ
imbribus grauidarum fluxionẽ, fulguris splẽ-
dorem, tonitruumq; fragorem ad suppeditan-
dum alimentum cuique generi animantiũ cõ-
ueniẽs, tum ẽt ad aptissimã aeris tẽperationẽ.
Hominem verò, quia tibi nõ paruit vita, q̃ fue-
rat ei propolita merces, priuasti, nõ quòd ex to
to eum deleuisses, quin potiùs breui morte af-
fectum tanquam somno quodam captum, inter-
posito iureiurando, ad renascendum vocasti, &
edictum mortis rescidisti, qui mortuis vitam
tribuis per Christum spem nostram.

Oratio prædicans cum gratiarum actione diuinam procurationem rerum. Cap. 36.

MAGNVS es Domine omnipotens,
& magna virtus tua, sapientiæque tuæ
non est numerus, Creator, Saluator, diues gra-
tiarum, longanimis, & misericordiæ largitor:
qui ea, quæ à te condita sunt, non destituis, sed
conseruas; natura enim bonus es, parcis verò
peccantibus, eos ad pœnitentiam prouocans;
ex tuis enim miserationib⁹ existit admonitio.
Quomodo nanque sustineremus, si pœnas ce-
leriter à nobis expeteres? qui diu multumque à
te toleranter expectati, vix ex peccato emergi-
mus? potentiam tuam enarrant cœli, & terra
mota, firmitatem habens in nihilo pendentẽ;
mare etiam quod fluctibus agitatum, innume
rabilium animalium copias pastu alit, atque
arena tenetur constrictum metu volũtatis tuę,
cogit omnes vt clament, quàm magnificata
sunt opera tua Domine; omnia in sapientia fe- Psal. 103
cisti, plena est terra creatura tua; item exercitus
Angelorum ardẽs, & Spiritus intelligentes di-
cunt Phelmoni, id est, certo cuipiam, VNVS
SANCTVS. Sancti quoque Seraphim vnà Dan. 8.
cũ Cherubinis qui senis alis præditi sunt, can-
ticum Victoriæ, tibi canentes perpetuis voci-
bus clamant, dicentes, (Sanctus, Sanctus, San- Esa. 6.
ctus, Dominus Sabaoth; pleni sunt cœli, & ter- „
ra gloria tua.) atq; etiam multi alij ordines Ar- „
changelorum, Thronorum, Dominationum, Ezech. 3.
Principatuum, Potestatum, ac Virtutum clamã
tes dicunt, benedicta Domini gloria ex loco
suo. Israel verò tua in terris, Ecclesia ex genti- Psal. 67.
bus collecta, cum copijs cœlitum certans, no-
cte & die, in corde pleno, & anima volente ca-
nit, (currus Dei decem millium millia lætan- „
tium, Dominus in eis in Sina, in sancto;) nouit Iob 38.
cœlum eum à quo factum est in modum came „
ræ, instar quadrati lapidis stabile, alioqui in ni
hilo nitens; quique terram, & aquam inter se
colligauit, & aërem diffudit, animantes alentẽ,
cum quo etiam ignem ad teporem, & lucem
commiscuit. Obstupefacit admiratione chorus Psal. 146.
stellarum, qui illum significat, qui ipsa nume-
rat; & illum, qui ipsas nominat, ostendit, ut itẽ
animantes eum, à quo animatæ sunt, demon-
strãt; & arbores, à quo satæ, & editæ. Quæ qui-
dem omnia uerbo tuo effecta, uim potestatis
tuæ declarant. Quare debent omnes homines
laudes tibi pro cunctis bonis per Christum to
to pectore tribuere; qui te auctore facti sunt
omnium Domini. Tu enim es benignus in be-
neficentiis, & liberalis in commiserationibus-
que, qui es omnipotens; adest enim tibi cùm
uolueris, posse; tuum nanque robur æternum,
& flammam refrigerat, & leones colubet, & ce-
tos mitigat, & ægrotantes erigit: & facultates
naturæ cõuertit in alias, exercitumque hostiũ,
& populum superbè numeratum prosternit:
Tu es in cœlo, & in terra, & in mari, in termi-
natis nullo termino circumscriptus: magnitu-
dinis

dinis enim tuæ nullus est finis, non enim Domine nostrum est hoc dictum, immò verò famuli tui, qui ait, & cognosces corde tuo, quòd
Deut. 4. Dominus Deus tuus, Deus in cœlo sursum, & in terra deorsum, & non est amplius præter eum; neque enim est Deus præter te solum; sanctus non est præter te, Dominus Deus scientiarum, Deus sanctorum, sanctus supra sanctos omnes; sanctificati enim sub manu tua sunt: gloriosus, supra omnia excelsus, natura inaspectabilis; cuius iudicia inuestigari non possunt: cuius uita nullius est indigens, duratio neque mutabilis, neque deficiens, operatio sine defatigatione: magnitudo infinita, perennis decor; inhabitatio sine vllius accessu, & appulsu; mansio sine migratione; cognitio sine ullo initio; veritas immutabilis; cuius opus sine intermedio; potentia nullis insidiis exposita; monarchia, id est, principatus unius, sine successore; regnum perpetuum: robur inuictum; cuius exercitus ualde copiosus. Te enim es sapientiæ pater, idemq; instaurationis per mediatorem factæ auctor, vt caussa; prouidentiæ largitor, lator legum, indigentiæ expletor, impiorum vindex, iustorum remunerator, Christi Deus, & Pater, & eorum, qui in eum pij sunt, Dominus: cuius promissio minimè fallax, iudicium incorruptum, sententia immutabilis; cui cultus sine intermissione, gratiarum actio perpetua, per quem tibi veneratio digna ab omni natura rationis participe ac sancta debetur.

Oratio commemorans incarnationem Christi, & variam prouidentiam de sanctis.
Cap. 37.

DOMINE omnipotens, tu mundum, per Christum fabricatus es, & Sabbatum huius fabricationis memoriæ dedicasti, quia in eo ab operibus faciendis requiescere fecisti, ad leges tuas meditandas: item festos dies ad capiendam animis nostris lætitiam constituisti, vt in mentem veniret sapientiæ à te condite, quemadmodum nostra caussa, quod ortum est ex muliere in se subsistere fecit: apparuitque in uita, declarans se in baptismo Deum & hominem: & propter nos permissu tuo passus, & mortuus est, ac potestate tua à mortuis suscitatus. Quare diem festum resurrectionis Dominico die celebrantes, in eo lætamur, qui uicit quidem mortem, illuminauit verò vitam, & immortalitatem: per ipsum enim gentes tibi adiunxisti, vt fierent populus acquisitionis, verus Israel, Deo charus, Deumque uidens. Tu enim Domine etiam patres nostros ex terra Ægypti eduxisti, & ex fornace ferrea, atque ex luto, & fingendorum laterum labore eripuisti: liberasti à manu Pharaonis, & populi eius, ac per mare tanquam itinere terrestri traiecisti: & mores eorum in solitudine omni genere bonorum sustinuisti; legem Decalogi uoce tua pronunciatam, & manu tua scriptam dedisti; diem sabbati festum agitare iussisti; non vt esset illis occasio otij & uacationis, sed adiumentum pietatis ad cognitionem potētiæ tuæ, vt prohiberentur mala, tanquam in circo quodam sacro docendi gratia cohibitis, & ut esset exultatio in hebdomadis. Hinc una hebdomas, & septem hebdomades, item mensis septimus, & annus septimus, rursus Iubileus, id est, annus quinquagesimus ad remissionem, qui ex septena conuersione, & reditu anni septimi existit, vt nullam haberent homines occasionem falso excusandi ignorantiam; hac de caussa omni Sabbato feriari iussit, ut scilicet nemo ne uerbum quidem iratè ex ore suo i die sabbati uellet emittere, sabbatum enim est requies à fabricatione mundi, perfectio vniuersi, legum inquisitio, laus grati animi pro beneficijs in homines collatis Deo adhibita. Dominicus verò dies his omnibus præstantior, vt qui repræsentet ipsum mediatorem, prouidentem, legislatorem, auctorem resurrectionis, primogenitum omnis creaturæ, Deum uerbū; eundemque hominē ex Maria natum solum sine coniunctione viri, sanctè in uita uersatū, cruci affixum sub Pontio Pilato, & mortuum atque à mortuis suscitatum. Hic, inquam, dies Dominicus tibi Domine Eucharistiam pro vniuersis offerre hortatur, & iubet: Hæc est enim gratia, quam tu præbuisti; quæ sua magnitudine omne beneficium operuit.

Oratio continens memoriam prouidentiæ, & enumerationem beneficiorum, quæ Dei prouidentia per Christum sanctis collata sunt. Cap. 38.

QVI promissa per Prophetas facta præstitisti, & Sion misertus es, & Hierusalē miseratus extollendo in medio eius thronum Dauid pueri tui, nato Christo ex semine Dauid ex sola Virgine; tu, inquam, Domine Deus nunc etiam accipe preces labiorum populi tui ex gentibus, quæ te in ueritate inuocant, sicut accepisti munera iustorum eorum temporibus; in primis sacrificium Abel respexisti, & Noe sacrificium ex arca egressi probasti; item, Abrahæ post egressum ex terra Chaldæorum; Isaac in puteo iuramenti; Iacob in Bethel; Moysis in solitudine, Aaron inter uiuentes, & mortuos; Iesu Naue in Galgalis; Gedeonis in petra, & uelleribus ante peccatum commissum; Manoes, & uxoris eius in agro. Samsonis in siti ante delictum; Iephtis in bello ante promissionē illam inconsultam; Barac, & Deboræ in Sisara; Samuelis in Masphа; Dauid in area Ornæ Iebusæi; Salomonis in Gabaon, & Hierusalem; Eliæ in monte Carmelo; Elisei in fonte sterili, Iosaphat in bello Ezechiæ in ægritudine, & in Senacherim; Manassis in terra Chaldæorum post peccatum, Iosiæ in Sappha, Esdræ in reditu, Danielis in lacu leonum: Ionæ in uentre ceti: trium puerorum in fornace ignis, Annæ in taberna-

tabernaculo coram arca; Neemiæ, & Zorobabelis in ædificatione murorum instauranda, Mathathiæ, & filiorum eius in zelo tuo; Iael in benedictionibus: & nūc accipe preces populi tui tibi in spiritu per Christum nobis agnitum adhibitas.

Oratio gratiarum actionis pro auxilio sanctis allato. Cap. 39.

AGIMVS tibi gratias Dñe omnipotēs, q nunquam misericordias tuas, tuasque miserationes adhibere nobis destitisti; immò per singulas ætates seruas, eripis, auxiliū fers, protegis. Auxilio enim fuisti temporibus Enos, & Enoch; tēporibus Moysis, & Iesu; tpibus Iudicū; tpibus Samuelis, & Eliæ ac Prophetarū; tpibus Dauid, & Regum; temporibus Esther, & Mardochæi; temporibus Iudith, temporibus Iudæ Machabæi, & fratrum eius; atque etiam temporibus nostris opem nobis tulisti per magnū Pontificem Iesum Christum filium tuum: ex gladio enim eripuit, & alēdo, à fame seruauit; ex morbo sanauit, à lingua mala defendit: Gratias tibi de omnibus per Christum agimus. Qui uocem quoque distinctam, & pressam ad confessionem dedisti: linguam aptam plectri similem tanquam instrumentum subiecisti; fecisti nobis gustatum commodum, tactum accōmodatum, visum ad spectandum, auditum ad percipiendum uocem, odoratum ad sentiendum afflatus, manus ad opus, pedes ad ambulandum. Atque hæc omnia ex gutta exigua in vtero formas, & postquam formata sunt, animam immortalem donas, & in lucem edis, animal rationis particeps, hominem dico, legibus instituisti, officijs iustitiæ illustrasti, & dissolutionem inducēs ad breue tempus, resurrectionem promisisti. Quæ igitur uita, aut quæ sæculorum diuturnitas hominibus ad agendas gratias suffecerit? Equidem si pro dignitate non possumus, at pro viribus hoc agere sanctū est: Siquidem ab impietate multitudinem Deorū colentium liberasti; à secta Iudæorum, qui Christum interfecerunt, eripuisti, ab errore ignorantiæ expedisti; Christum utpote hominem, Deū unigenitum, ad homines misisti; à te factum est, vt Paracletus in nobis habitaret: Angelos nobis præfecisti; Diabolum dedecore affecisti. Qui non eramus, ut essemus fecisti, factos conseruas, vitam nobis commetiris; cibum suppeditas: pœnitentiam promisisti. Pro omnibus gloria tibi, & veneratio per Christum nūc, & semper, & in sæcula, Amen. Hæc fratres meditamini, & sit Dominus vobiscum in terra, & in regno patris eius, qui eum misit, & nos per eundem ex seruitute corruptionis in libertatē gloriæ eripuit, ac vitam promisit ijs, qui in Deum vniuersi per eum crediderunt. Quemadmodū igitur uiuendum sit ijs, qui Christiani sunt, & quas gratiarum actiones Deo per Christum agere oportet, dictum est hactenus. Æquum verò est, vt nec eos, qui non sunt baptizati, prætermittamus, quin eos quoque adiuuemus.

Quomodo oporteat catechizare cathecumenos. Cap. 40.

IGITVR qui initijs atque elementis Christianæ religionis imbuendus est, doceatur ante baptismum, vt noscat Deum ingenitum, agnoscat filium unigenitum, habeat certum, plenè de Spiritu sancto. Discat ordinem diuersæ creationis; discat seriem prouidentiæ, diuersæ legis tribunalia: Erudiatur cur mundus factus, quare ciuis mundi, qui est homo, constitutus est; agnoscat naturam suam qualis sit, doceatur quemadmodum aqua, & igne scelestos punierit; sanctos verò per singulas ætates honore & gloria affecerit, Seth dico, Enoch, Enos, Noe, Abraham, & posteros eius; tum Melchisedec, Iob, Moysem, Iesum, & Caleph, Phineem illum Zelotem, ac Sacerdotes, & vniuscuiusq; sæculi sanctos; deinde quemadmodum prouidentia Dei factum sit, ut genus hominum non repulerit, sed potius ab errore & vanitate ad agnoscendam veritatem diuersis temporibus reuocarit traducens à seruitute, & impietate ad libertatem, & pietatem; ab iniustitia ad iustitiam, à morte ad uitam immortalem. Hæc & alia consequentia discat in catechesi, qui accedit. Qui verò manus admouet catechumeno, adhibeat Deo uenerationem, gratias agens omnium rerum Domino pro creatura eius, quòd miserit filium suum unigenitum Christum, vt saluet hominem deletis iniquitatibus, & remittat impietates, ac peccata, & mundet ab omni inquinamēto carnis, & spiritus; sanctificetque hominem secundùm beneplacitum bonitatis suæ; doceatque uoluntatem suam, & illuminet oculos cordis eius ad intelligenda admirabilia eius; patefaciatque iudicia iustitiæ, ut omnem uiam iniquitatis odio habeat, ambulet uerò uiam ueritatis; vt lauacro regenerationis in adoptionem, quæ in Christo fit, dignus habeatur, vt complantatus similitudini mortis eius in spe gloriosæ societatis, mortificetur quidem peccato, uiuat autem Deo mente sermone, & actione, & in libro uiuētium adnumeretur. Post hanc actionem gratiarum doceat catechumenum de Incarnatione Domini, de Passione eius, de Resurrectione ex mortuis, & de assumptione.

Constitutio, quomodo debent cathecumeni in ipso tempore baptismi benedici, & qua fine docendi. Cap. 41.

CVM fuerit deinde in ipso tempore baptismi qui catechizatus est, discat, quę de renunciando Diabolo, & ascribendo se Christo. Oportet enim primum quidem abstinere à contrariis, deinde uero ad mysteria ingredi; prius, inquam, cor suum repurgare eiectà omni maleuolentia, macula, & ruga, & postea participē fieri

fieri sacramentorum: vt enim optimus agricola prius aruum repurgat, vulsis spinis supranatis, & deinde triticum serit, ad huoc modum oportet prius vos omnem impietatem ab eis extrahere, & postea pietatem in eisdem seminare, ac baptismum tribuere: Sic enim Dominus noster oos admonet, cùm dixit, (Docete omnes gentes;) deinde subiungit, (baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.) ergo qui baptizatur cùm renunciat, recitet hæc. Matth. 28

De renunciatione in Diabolum, & de ascriptione ad Christum. Cap. 42.

RENVNCIO Satanæ, & operibus eius, & pópis eius, & cultui eiùs, & angelis eius, & inuentis eius, & oibus quæ sub eo sunt. post renunciationem verò, cùm ascribitur Christo, dicat: Ascribor, & credo & baptizor in vnum ingenitum, solum uerum Deum omnipoteoté, patrem Christi, conditorem, & opificem omnium, ex quo omnia; & in Dominum Iesum Christum voigenitum eius filium primogenitum omnis creaturæ, & ante sæcula uolente patre genitum, non factum, per quem omnia facta sunt in cœlis, & in terra, quæ cernuntur, & quæ cerni non possunt. Qui ultimis diebus descendit è cœlis, & carnem sumpsit ex sancta virgine Maria, sanctè in mundo uixit secúdùm leges Dei, & patris sui: Qui crucifixus est sub Pontio Pilato, & mortuus pro oobis, & post passionem tertio die pro nobis à mortuis suscitatus, & ascendit in cœlos, & sedet ad dextram patris; & iterum vėturus est io consumatione sæculi cum gloria ad iudicandos uiuos, & mortuos: cuius regni non erit finis. Baptizor etiam in Spiritum sanctum, id est, Paracletum, qui operatus est in omnibus à sæculo condito, postea verò missus est Apostolis secundú promissionem Seruatoris nostri, & Domini Iesu Christi, & post Apostolos, omoibus qui credúr in sancta & catholica Ecclesia in carnis resurrectionem, & in remissionem peccatorum, & in regnum cœlorum, & in uitam futuri sæculi. Post hanc professionem venit ordine ad vnctiooem olei.

De vnctione olei mystici gratiarum actio. Cap. 43.

BENEDICITVR autem hoc ab Episcopo in remissionem peccatorum, ac præparationem baptismi. Sic enim inuocat ingenitum Deum patrem Iesu Christi Regem omnis naturæ corporeæ, & spiritualis, vt sanctificet oleum nomine Domini Iesu, tribuatque gratiam spiritualem, & uim efficientem, & remissioné peccatorum, ac præparationem confessionis baptismi, ut is, qui ungitur, remissa omni impietate, dignus baptismo secundùm vnigeniti præceptum efficiatur.

De mystica aqua gratiarum actio. Cap. 44.

POSTEA venit ad aquam, & benedicit, ac laudat Dominum Deum omnipotentem patrem unigeniti Dei gratias agens Sacerdos, quòd filium suum miserit, vt nostra caussa fieret homo, ut nos saluaret, quod sustinuit, ut homo factus, fieret per omnia obediens; prædicaret regnum cœlorum, remissionem peccatorū, ex mortuis resurrectionem. Adhuc venerationem adhibet ipsi unigenito Deo post ipsum, & per ipsum patrem gratias agens, quòd mortem in cruce pro omnibus subire uoluerit, cuius typum & imaginem dedit baptismū regeneratonis: laudat etiam quòd in nomioe Christi Deus rerum omnium Dominus in Spiritu sancto non proiecit genus humanum, quin potiùs diuersis temporibus diuersos fuit prouidentię eius modus: tunc enim Adæ in Paradiso primùm quidem ratiooe deliciarum dedit locum ipsum paradisi ad habitandum: deinde verò ratiooe prouidentię mandatum dedit: postea delinquentem iure expulit, tametsi bonitate sua noo ex toto proiecit, immò, & posteros eius variis modis erudiuit, & castiganit. Ob hác caussam in extremo sæculi misit filium suum, vt homo fieret propter homines, & humanas omoes passiones excepto peccato susciperet, ipsum igitur, & nunc deprecetur Sacerdos instante baptismo, & dicat: Aspice è cœlo, & sanctifica hanc aquam: tribue autem gratiam, & uim, & vt qui baptizatur secundùm mandatum Christi tui, cum eo crucifixus, commortuus, consepultus ac consuscitatus fit in adoptionem, quæ in eo fit; vt mortuus quidem sit peccato, uiuat autem iustitiæ. postquam verò baptizauerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vngat vngue oto chrismatis inquiens.

De mystico chrismate gratiarum actio: oratio cum gratiarum actione, cùm adhibetur chrisma baptizato. Cap. 45.

DOMINE Deus ingenite, cui nullus est Dominus, & tu omnium Dominus es, qui odorem cognitionis Euangelij omnibus gentibus suauem præbuisti, tu etiam nunc præsta, vt vnguentum hoc chrismatis in baptizato efficax efficiatur, ut bonus odor Christi tui firmus, & omni parte sanctus in eo maneat, & Christo commortuus, idem sit consuscitatus, ac conuiuificatus ipsi. Hæc, atque alia his consentanea dicat. Hæc est enim uis appositionis manus in uno quoque qui baptizatur: nisi enim unicuique eorum talis inuocatio à pio sacerdote adhibeatur, in solam aquam descendit qui baptizatur, ut Iudæus: ac corporis tantum sordes, non autem animæ deponit. Deinde faciat stans precationem, quam docuit nos Domious; necesse est enim eum, qui resurrexit stare, & precari, quoniam qui suscitatus est, erectus Matth. 6.

ctus est. ipse igitur commortuus Christo, & cõ suscitatus stet. precetur verò versus Oriẽtẽ, nam
1. Para. 5. & hoc scriptũ est in secũdo libro Paralipomenon, quòd templo Domini à rege Salomone confecto ac consummato, in ipsa dedicatione sacerdotes, & leuitæ ac cantores steterunt ad Orientem cum cymbalis, & psalterijs laudantes, & confitentes ac dicentes, Laudate Dominum, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius.

Oratio recenter baptizatorum.
Cap. 46.

PRECETVR verò hæc post priorem precationem dicens: Deus omnipotens pater Christi tui, vnigeniti filij tui, da mihi corpus non inquinatum, cor mundum, mentem vigilantem, cognitionem non errantem, aduentũ spiritus sancti ad adipiscendã, & tenendam sine vlla dubitatione veritatem per Christum tuum, cum quo tibi gloria in spiritu sancto in sæcula. Amen.

Quos nam Apostoli ordinauerunt.
Cap. 47.

ATque hæc etiam de cathecumenis constituere æquum esse existimauimus: De episcopis verò, qui à nobis, dum viximus, ordinati sunt, certiores vos faci mus, hos esse, Iacobum episcopum Hierosolymitanum fratrem Domini, & huic post mortem secundum successisse Simeonem Cleophæ filium, & huic rur sus tertium Iudam Iacobi filium; deinde Zachæum, qui antea fuerat publicanus, primum episcopum Cæsareæ Palæstinæ, huic successisse Cornelium, & huic rursus tertium episcopum Theophilum; Euodium episcopum Antiochiæ à me Petro ordinatum, cui successit Ignatius à Paulo ordinatus; Annianum Alexandriæ episcopum, quem primum Marcus euangelista or dinauit; huic successisse Abilium à Luca euangelista ordinatum; Linum Claudiæ filium ecclesiæ Romanorum episcopum primum à Paulo ordinatum post mortem verò Lini Clementem, quem ego Petrus secundum ordinaui: Timotheum Ephesi episcopum à Paulo ordinatum, cui successit Ioannes à me Ioanne ordinatus; Aristonem primum episcopum Smyrnæ; huius post mortem successorem fuisse Strateã Loidis filium, cui successit tertius episcopus alter Ariston; Gaium Pergami episcopum, & Demetrium Philadelphiæ, quem ego Paulus ordinaui; Lucium episcopum Cenchrensem, Titum Cretæ, Dionysium Atheniensem, Marthonem episcopum Tripolitanum in Phœnicia, Archippum episcopum Laodicensem in Phrygia: Philemonem episcopum Colossensem; Onesimum qui fuit seruus Philemonis, episcopum Berœensem in Macedonia; Crescẽtem episcopum ecclesiarum Galatiæ; Aquilã, & Nicetam episcopos parœciarum Asiæ; Chrispum ecclesiæ Æginensis. Hi sunt quos parœcijs Domini præfecimus; quorum doctrinæ semper memores seruate sermones nostros, & sit Dominus vobiscum nunc, & in infinita sæcula, vt ipse nobis dixit cùm esset ad Deum suum, eundemque patrem ascensurus, (Ecce Matth. 28
" ego vobiscum sum vsque ad consummationem
" sæculi;) Amen.

Oratio matutina. *Cap.* 48.

GLORIA in excelsis Deo, & in terra pax Luc. 2.
in hominibus bona voluntas; laudam' te, hymnis celebramus te, benedicimus te, glorificamus te, adoramus te per magnum pontificem, te Deum ingenitum vnum, inaccessum, solum propre magnam gloriam tuam: Domine rex cœlestis, Deus pater omnipotens, Domine Deus pater Christi agni immaculati, qui tollit peccatũ mundi, suscipe deprecationem nostram, qui sedes super Cherubim; quoniam tu solus sanctus, tu solus Dominus Deus, & pater Iesu Christi Dei omnis naturæ creatæ, regis nostri, per quem tibi gloria, honor, & veneratio.

Oratio vespertina. *Cap.* 49.

LAVDATE pueri Dominum, laudate no- Psal. 112.
men Domini: laudamus te, celebramus te, benedicimus te propter magnam gloriam; Domine rex pater Christi agni immaculati, qui tollit peccatum mundi: Te decet laus, te decet hymnus, te decet gloria Deum patrem p filium in spiritu sancto in sæcula sæculorum, Amen. Nunc dimittis seruum tuum Domine Luc. 2.
secundum verbum tuum in pace, quia viderũt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad reuelationem gentium, & gloriam populi tui Israel.

Oratio ad sumendum cibum. *Cap.* 50.

BENEDICTVS es Domine, qui pascis me ab adolescentia mea, & das escam omni carni; imple gaudio, & lætitia corda nostra, vt semper omnem sufficientiam habentes abundemus in omne opus bonum in Christo Iesu Domino nostro, per quem tibi gloria, honor, & imperium in sæcula sæculorum, Amen.

DE CHARISMATIBVS, ET ORDINATIONIBVS, & Canonibus Ecclesiasticis.

LIBER OCTAVVS.

Quare, & propter quosnam fiant miracula. Cap. 1.

Vm Deus, & Saluator noster Iesus Christus magnũ pietatis mysteriũ nobis tradat, & Iudæos, ac gentiles ad agnoscendum vnum & solum verum Deum patrem suum inuitet, sicut ipse in quodam loco ait, cùm agit gra-
Ioan.17. tias pro salute eorum, qui crediderant, (Mani-
» festaui nomẽ tuum hominibus, opus, quod de-
» disti mihi, perfeci;) item cùm dicat patri de no-
» bis, (Pater sancte, & si mundus te nõ nouit, ego
» tamen noui te, & hi nouerunt te;) meritò tanquam nobis consummatis, de charismatibus, q̃ ipse per Spiritum sanctum tribuit, omnibus si-
Mar.vlt. mul dicit, (Signa autem eos, qui crediderint,
» hæc sequentur: in nomine meo dæmonia eij-
» cient, linguis loquentur nouis; serpentes tol-
» lent; & mortiferum quid biberint, non eis no-
» cebit: Super ægros manus imponent, & bene
» habebunt,) Hæc charismata prius nobis Apostolis tributa sunt, à quibus euangelium omni creaturæ prædicandum erat; deinde cum iis etiam, qui per nos crediderunt, omnino cõmunicantur, non quidem ad vtilitatem eorũ qui charismata illa operantur, sed vt qui non credunt, ad credendum adducantur; vt quibus nõ est verbis persuasum, eos ipsa vis signorum cõmoueat; signa enim non fidelibus fiunt, sed infidelibus tum Iudæis tum gentilibus. Neque enim in expellẽdis dæmonibus vtilitas nostra agitur, sed eorum qui Christi operatione ab eis eripiuntur, & purgantur; quod ipse Domi-
Luc.10. nus cùm erudiret nos, his verbis demõstrabat:
» (Nolite gaudere quòd spiritus vobis subijciun
» tur, sed gaudete, quòd nomina vestra scripta
» sunt in cœlo:) illud enim potestate Dei, hoc efficitur nostra in Deum beneuolẽtia, & studio idque adiuuante nos Deo. Non ergo necesse est omnes fideles expellere dæmones, aut si suscitare mortuos, aut linguis loq, sed eos, qui caussa quapiã vtili, charismate dignati sunt ad salutẽ infidelium, quos sępenumero non rationum demonstratio, sed signorum effectio permouet, qui digni sunt salute: neque enim omnes impij
Esa.28. miraculorum reuerentia mouentur. Testatur
» hoc Deus, cùm ait in lege, (Quoniam alijs lin-
» guis loquar populo huic, & alijs labijs, & neq;
sic credẽt;) neque enim Aegyptij Deo crediderunt, tot signis, & prodigijs à Moyse factis: neque Iudæorum multitudo Christo simili Moysis credidit, qui omnem morbum, & omnẽ infirmitatem curauit. Neque illos permouit virga in viuum anguem mutata, neque manus facta alba, aut Nilus in cruorem versus, neq; hos visus cæcis restitutus, aut sanata claudicatio, aut suscitati mortui: Atque illi quidem Ian- Exod.7.
nes, & Mambres resistebant: huic verò Annas,
& Caiphas. Sic non omnes signis mouentur, 2.Tim.3.
sed ij tantum, qui grato sunt animo, quorum caussa placet Deo, tanquam sapienti gubernatori, vt signa fiant, non quidem viribus hominum, sed ipsius Dei uoluntate, ac nutu. Hæc autem à nobis eo dicta sunt, ut qui huiusmodi charismata à Deo acceperunt, in eos se ne efferant, qui non acceperunt. Loquimur uerò de charismatibus signorum. Quippe cùm nemo sit, qui per Christum in Deum crediderit, qui spirituale charisma acceperit. Nã hoc ipsum, ereptum fuisse ab impietate multos Deos colẽdi, & credidisse Deo patri per Christum, charisma Dei est, item uelamen Iudaicum abiecisse, ac credidisse, uoluntate Dei eius ante sæcula unigenitum nouissimo tempore ex uirgine matre sine uirili coniunctione natum esse, uersatumque ut hominẽ in uita absque peccato peracta omni iustitia legis, deinde permissu Dei Deum uerbum spreto omni dedecore crucem sustinuisse, & mortuum, atque sepultum esse, & post triduum excitatum, & postquam à mortuis suscitatus, & quadraginta diebus cũ Apl̃is cõmoratus esset, omnẽq; constitutionẽ peregisset, ascẽdisse in cõspectu eorũ ad Deũ patrem, à quo missus fuerat: Quæ qui credidit, & nõ utcunq; neq; incõsideratè, sed cũ iudicio, ac plenitudine, charisma quidẽ accepit à Deo. idq̃ iudicandũ est de eo, q̃ est oĩ hæresi liberatus. Nemo igitur eorũ, qui signa & ꝓdigia edũt, de ullo fideli, qui nõ sit dignat⁹ à Deo hmõi ui operãdi, iudiciũ faciat. Diuersa enim sunt charismata, q̃ à Deo p Chr̃m in hoĩes cõferũtur. Tu quidẽ accepisti hoc; ille uerò aliud; aut enim charisma sapiẽtiæ, aut cognitionis, aut discretionis spirituũ, aut præcognitionẽ futurorum, aut charisma docẽdi, aut tolerãtiã malorũ, aut cõtinẽtiã legitimã: Quippe Moyses homo Dei cùm signa in Ægypto facturaret, non se extulit in suæ gẽtis hoĩes, neq; appellat⁹ Deus, aliquid aduersus Prophetã suũ Aaron sibi arrogauit. immò Iesus Naue, qui fuit populi Dux post Moysem, cùm in bello, q cũ Iebusæis gerebat, solis cursum sisteret ad Gabaon, & Lunæ ad ual- Iosue 10.
lem Aelon, quia nõ erat satis dies ad uictoriã,

non ideò inflatus est in Phinecem, aut in Cha-
leb. Neque Samuel, qui tã multa admirabilia &
inaudita fecit, Dauid Deo charum contempsit,
cũ uterq; esset propheta, & alter quidem rex, al
ter uerò summus sacerdos. Atq; ét cùm essent
3.Reg.17. & 18. in Israel septem millia sanctorum, qui nõ cur-
3.Re.4.5. 6.&c. uauerũt genua Baal, solus Elias ex eo numero,
& discipulus eius Eliseus fuerunt mirabilium
effectores: tamen neq; Elias Abdiã dispẽsatorẽ
domus Achab irrisit; qui Deũ quidẽ timebat,
tamen signa nõ faciebat: neq; Eliseus discipulũ
suũ hostes ptimescẽtẽ despexit. Immò neq; sa-
Dan.14. & 3. piẽs ille Daniel bis ex ore leonũ ereptus; neque
tres illi pueri in fornace ignis reliquos suæ na
tionis ṗcuerũt; sciebãt enim nõ se suis uiribus
acerba illa superare, sed potiꝰ uirtute Dei se si-
gna facere; & illis angustijs ac difficultatibus li
berari. Nemo igit̃ uestrûm se in fratrẽ suũ effe
rat, quãuis sit propheta, & quãuis sit mirabiliũ
effector, Etenim si demus, nõ eẽ unquã ampliꝰ
infidelẽ, supuacanea deinceps erit oĩs effectio
signorũ: Esse enim piũ quẽpiã, ex beneuolentia
erga Deũ pẽdet, facere aũt miracula ex uirtute
eius qui operat̃: ac prius quidẽ ad nos spectat,
posterius uerò ad Deũ, q ob eas, quas supra di-
xi caussas, operatur. Ergo neq; rex duces exerci
tus sui cõtẽnat, neq; magistratus populũ: Nã si
nulli sunt sub magistratibus, superuacanei sũt
magistratus; itẽ si nõ sint duces, non cõsistet re-
gnũ. Quin imò neq; Episcopus se in diaconos
efferat, aut in presbyteros; neq; presbyteri in
populũ: ex utrisq; enim cõstat cœtus; Episcopi
enim & presbyteri aliquorũ sunt sacerdotes, &
laici aliquorũ laici. Atq; esse quidẽ Chr̃ianum
in nr̃a potestate est, Apostolos uerò, & Episco-
pus nõ est: sed potius penes Deũ, qui charisma-
ta tribuit. sed de his hactenus propter eos, qui-
bus charismata & dignitates donata sunt.

De Episcopis, & presbyteris indignis. *Cap. 2.*

Illud uerò huc addã, non oẽs, qui prophe-
tant, pios esse, neq; oẽs, qui dæmones expel
Num.23. & 24. lunt, sanctos: Balaã nãq; filius Beor uates pro-
phetauit quidẽ, alioqui impius; itẽ Caiphas fal
Ioan.11. sus pontifex; Diabolus quoq; multa prædicit,
& dæmones eius: neq; ideò quidẽ est illis scin-
tilla pietatis, sunt enim ignorantia obruti pro-
pter malitiã uoluntaria. Liquet itaq;, quanquã
impij propheṭent, nõ delere eos prophetiis im
pietatem; neq; si expellant dæmones, ipsos con
tinuo recessu dęmonũ sanctos fore, nam & se
mutuo decipiunt, sicut ii, qui pręstigias ludorũ
ridendi caussa ostentant, eos etiam qui ipsos
attendunt, perdunt. Neq; uerò rex impius, rex
est amplius, sed tyrannus; neq; Episcopus igno
rantia aut malo animo oppletus Episcopus est,
sed falsus Episcopus, nõ à Deo, sed ab homini-
bus ṗmotus, ut Ananias, & Semeias in Israël;
Ierem.27, 28. itẽ Sedecias, & Achias pseudoprophetæ Baby-
lone; immò & Balam uates pęnas exoluit, quòd
Num.24. & 25. populũ Israël i Beelphegor corrupisset; & Cai
phas postea mortẽ sibi cõsciuit, & filii Sceuæ ag
gressi expellere dæmones, acceptis uulneribus
Act.19. turpiter fugerũt. Præterea reges Israël & Iuda

ob impietatẽ pęnas oĩs generis luerũt. Liquet
igit̃ falsos Epos, & presbyteros nõ euasuros ex
supplicio Dei dicetur enim nũc, qđ illis olim,
vos sacerdotes, qui nomẽ meũ vituperatis, tra- Mala.1.
dam in occisionem, vt Sedeciam, & Achiam,
quos Rex Babylonis frixit in sartagine, vt nar
rat Hieremias propheta. Hæc verò dicimus, Ierem.29
non quòd veras prophetias pro nihilo duca-
mus, scimus enim eas afflatu diuino in sanctis
fieri, sed vt audaciam & temeritatem insolen-
tium reprimamus. illudque addimus, Deum
huiusmodi prophetis gratiam istam ablaturũ:
Deus enim superbis resistit, humilibus autem 1.Pet.5. Iac.4.
dat gratiam. Silas igitur, & Agabus, qui no-
stris temporibus prophetarunt, non se fece-
runt pares Apostolis, neque suos excesserunt
modos, quamuis Deo erant chari. Atque etiã
mulieres prophetauerunt, olim quidem Ma-
ria Moysis, & Aaron soror, postea verò Debo-
ra, deinde Oldad, & Iudith; illa quidem Iosia
Rege; hæc verò Dario. Præterea propheta- Luc.1.
uit mater Domini, & Elisabeth cognata ejus, & 2.
& Anna: & nostra ætate filiæ Philippi: tamen Act.21.
non se in viros extulerunt; immò se intra mo
dulos suos continuerunt. igitur si quis inter
nos siue fœmina, siue vir huiusmodi gratiam
adeptus fuerit, submittat se; ut sit Deo gratus:
(super quem,) inquit, (aspiciam, nisi super mi- Isa.66.
tem, & quietum, & trementẽ sermones meos?)

Quòd potissimum sit, disponi, & ordinari ea, quæ in Ecclesiis fiunt. *Cap. 3.*

Exposita igitur est prima libri huius
pars de charismatibus, quæ Deus pro vo-
lũtate sua hominibus largitus est: & quemad-
modum Deus eorum mores arguerit, qui fal-
sa dicere conati sunt, aut alieno spiritu agebã-
tur: & quòd sæpe Deus ad prædictionem futu
rorum, & ad prodigia edenda improbis homi
nibus sit gratiã suam elargitus. Nunc verò ad
id quod summũ est Ecclesiasticæ cõstitutionis,
festinat oratio; vt vos Episcopi, quos Christo
auctore constituimus, cùm hanc Constitutio-
nem didiceritis, omnia secundum mandata
eius nobis tradita faciatis, scientes, quòd qui Luc.10.
nos audit, Christum audit: qui verò Christũ
audit, Deum eius, eundemq; patrem audit: cui
gloria in sæcula sæculorum, Amen.

De ordinationibus. *Cap. 4.*

Nos igitur duodecim Apostoli Domini
qui vnà sumus, has vobis constitutiones
de omni ecclesiastica forma indicimus, præ-
sente Paulo vase electionis, & coapostolo no-
stro, & Iacobo episcopo ac reliquis presbyte-
ris, & septem diaconis. Ego igitur primus Pe-
trus dico ordinandum esse episcopum, vt om-
nes pariter antea constituimus, scilicet de quo
in nulla re sit querela, & qui sit à cuncto po-
pulo ex optimis quibusque electus. Quo
nominato, & placente, populus in vnum
congregatus, vna cum presbyteris, atq; episco
pis ṗsentibus die Dñico consentiat. Qui verò
inter

inter reliquos princeps episcopus est, percõtet presbyteros,& populum,an ipse sit,quem precesse petunt:& illis annuentibus,rursus percon tetur,an tribuant ei omnes testimonium,quòd dignus sit hoc magno & illustri munere præsidendi; an quæ ad pietatem erga Deum pertinent rectè peregerit; an iura aduersus homines seruarit,an domum suam, resque domesticas bene administrauerit, & an vita ei per omnia honestè & laudatè acta fuerit.* Cùm verò omnes simul non secundum opinionem præiudicatam, sed secundum veritatem testificati fuerint,talem esse eum, tanquam in conspectu iudicis Dei, & Christi, præsente etiam Spiritu sancto,atque omnibus sanctis,& administratoriis spiritibus, rursus tertiò interrogent,vtrum sit ministerio dignus:vt in ore duorũ, vel triũ stet omne verbum.& cùm tertiò annuerint, & dignum esse assensi fuerint, petatur ab omnibus,vt præbeant signum assensus,& libenter ꝑbentes,audiantur; ac silentio facto vnus ex primis Episcopis vnà cum duobus alijs stans prope altare,reliquis Episcopis,& presbyteris tacitè precationem facientibus, & diaconis aperta euangelia super caput eius, qui ordinatur,tenẽtibus,in hunc modum precetur.

Imploratio in ordinatione episcoporum,& Missæ celebratio. Cap. 5.

HERE, Domine,Deus omnipotens, qui solus es ingenitus, & non subiectus vlli regis imperio:qui semper es,& ante sæcula extitisti:qui omnibus sufficis, qui nullã tui causã, neque ortum habere potes: qui solus es verus, & sapiens:qui solus altissimus: qui natura es inaspectabilis: cuius cognitio non habet vllam originem: qui solus es bonus, & cum nemine conferri potes:qui omnia nosti antequam fierent:cui sunt cognita occulta; ad quem accedi non potest: qui non potes habere Dominum; Deus,& pater vnigeniti filij tui Dei, & Saluatoris nostri; effector omnium per ipsum, prouidens,& procurator, pater miserationum, & Deus totius consolationis, qui in altis habitas, & humilia respicis:qui dedisti leges Ecclesiæ ꝑ aduentum Christi filij tui in carne, testante Paracleto per Apostolos tuos,& per nos, qui gratia tua adsumus episcopi,qui à principio sacerdotes prouidisti, qui populo tuo præessent, in primis Abel,Seth,Enos,& Enoch,Noe,Melchisedech,& Iob:qui declarasti Abraham, & reliquos patriarchas, cum fidelibus famulis Moyse,& Aaron, Eleazaro, & Phinee: qui ex ipsis creasti principes, & sacerdotes ad tabernaculũ testimonij; qui elegisti Samuelem,vt esset sacerdos,& propheta:qui sanctuarium tuum non reliquisti sine ministerio;cui beneplacitum est in ijs,quos elegisti ad te glorificandum, ipse & nunc, mediatore Christo tuo per nos effunde virtutem tui Spiritus ductoris, qui ministratur dilecto filio tuo Iesu Christo, quem donauit te volente idem Christos sanctus Apostolis tuis, qui es æternus Deus.Da in nomine tuo cognitor cordis Deus huic famulo tuo, quem ad episcopatum elegisti, da, inquam, vt pascat sanctum gregem tuum, & vt pontificatu tibi fungatur sanctè, & sine reprehensione ministrans die nocte: & vt efficiendo propitium vultum tuum, congreget numerum eorum qui salui fiunt; & offerat tibi dona Ecclesiæ tuę sanctæ. Da ipsi Domine omnipotens per Christum tuum participationem spiritus sancti, ut habeat potestatem remittendi peccata secundum mandatum tuum; item dandi cleros,id est,sortes, ut tu iussisti, ac soluendi omne vinculum secundũ potestatem,quam Apostolis dedisti, placendique tibi in mansuetudine, & corde mundo, offerendo tibi sine culpa semper,& sine crimine sacrificium mũdum, & incruentum,quod per Christum cõstituisti mysterium noui testamenti in odorem suauitatis per sanctum filium tuũ Iesum Christum Deum, & Saluatorem nostrum: per quem tibi gloria, honor & veneratio in sancto Spiritu nunc & semper & in sæcula sæculorum. Postquàm sic episcopus precatus est illi, respondeant reliqui Sacerdotes, Amen; & omnis populus cum eis; & post preces vnus ex Episcopis offerat hostiam in manus ordinati,& mane in solio suo à reliquis episcopis collocetur cunctis eum in Domino osculantibus, ac post lectionem legis, & prophetarum, & epistolarum nostrarum, & actorũ, atque euangeliorum, salutet ecclesiam ordinatus,dicens,Gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei patris, & communicatio Spiritus sancti cum omnibus vobis; & omnes respondeant, Et cum spiritu tuo: & post salutationem alloquantur populum sermone hortatorio. Quo sermone habito ad docendum, statuo ego Andreas frater Petri, vt cunctis consurgentibus, edicat Diaconus ex loco alto, ne quis adsit audientium, ne quis infidelium. Et silentio facto, dicat,Orate catechumeni. Et omnes fideles attentè pro ipsis orent dicentes,Kyrie eleison. Ministret verò pro eis Diaconus dicens.

Denunciatio obsecrationis pro cathecumenis in celebratione diuinæ Missæ. Cap.6.

OMNES pro catechumenis Deum obsecremus: vt bonus, & singulari in homines charitate Deus, beneuolè eorum preces, & obsecrationes exaudiat: & eorum supplicatione suscepta, eis auxilietur, eisdemque postulata cordium commodo eorum tribuat; vt patefaciat eis euangelium Christi sui; illuminet eos, & intelligentes faciat; erudiat eos Dei cognitione, & doceat mandata sua, & iustificationes; inseratque eis suum castum, & salutarem timorem; ac aperiat aures cordis eorum, vt die, ac nocte in lege eius demorentur; cõfirmet eos in pietate; adiungat,

adiungat, & adnumeret eos suo sancto gregi donans eos regenerationis lauacro, & indumento immortalitatis veræ vitæ; liberet verò eos ab omni impietate, & ne det locum alieno spiritui contra eos; & repurget, deterso omni inquinamento carnis, & spiritus: habitetque in eis, & deambulet per Christum suum, introitus, & exitus benedictione prosequatur: atque proposita eis dirigat ad vtilitatem. Adhuc intentis mentibus pro eis supplicemus; vt adepti per baptismum veniam peccatorũ, habeãtur digni sanctis mysterijs Eucharistiæ; & cum sanctis commorari, ac permanere. Surgite catechumeni, petite pacem Dei per Christum eius, ac diem quietum, & à peccato vacuum, immò omne tempus vitæ vestræ; petite vt vitam Christianè finiatis; vt propitius, & beneuolus sit vobis Deus; & vt peccata remittat. Commendate vos soli ingenito Deo per Christũ eius, inclinate, & accipite benedictionem. In singulis horum, quæ Diaconus dicit, vt antè diximus, respondeat populus, Kyrie eleison, & ante omnes respondeant pueri; & inclinantibus eis capita, benedicat Episcopus ordinatus huiusmodi benedictione: Deus omnipotens, qui es ingenitus, inaccessus, solus verus Deus, Deus & pater Christi tui, vnigeniti filij tui, Deus paracleti, & vniuersorum dñs, qui discipulos præfecisti magistros per Christum ad docendam pietatem in Deũ, ipse etiã nunc aspice in famulos tuos catechumenos in euangelio Christi tui, & tribue eis cor nouũ & Spiritum rectum innoua in visceribus eorum ad cognoscendam, & faciendam voluntatem tuam in corde pleno, & anima volente; dignare eos sancto baptismo, & coniunge eos cum sancta tua ecclesia, & fac participes sanctorũ mysteriorum per Christũ Iesum spem nostrã, qui pro eis mortuus est, per quem tibi gloria, & veneratio in sancto Spiritu in secula, Amẽ. Et postea dicat Diaconus, exite catechumeni in pace. & postquã exierint, dicat: Energumeni, quos spiritus immũdi agunt, adhibete cũctu preces Deo. intentè pro eis precemur, vt summa in homines charitate Deus increpet per Christum immundos, & malos spiritus,
Luc. 8. qui increpauit legionem Dæmonum, & Diabolum principium peccati, increpet ipse, & nunc apostatas pietatis in Deum; eripiatque quos ipse condidit, ab illius actu, & repurget eos, quos magna cũ sapientia effecit. Deprecemur adhuc intentè pro ipsis, libera, & suscita eos Deus tua potentia; inclinate energumeni, & accipite benedictionem. & Episcopus precetur illis dicens.

Obsecratio pro energumenis. Cap. 7.

Luc. 11. & 10. QVI fortem ligasti, & omnia vasa eius diripuisti, qui dedisti nobis potestatem calcãdi super serpẽtes, & scorpiones, & super omnem potestatem inimici, qui dedisti nobis homicidam serpentem vinculis constrictum, sicut passerem pueris, quem omnia horrescũt, & contremiscunt à facie potentiæ tuæ, qui ipsum è cœlo in terram instar fulguris erumpere fecisti non eruptione ad locum pertinente, Luc. 10. sed honoris in dedecus mutatione, idque propter volũtariam mentis malitiam, cuius aspectus exiccat abyssos, & minæ liquefaciũt montes, Iob. 8. & veritas manet in seculum, quem laudãt pueri infantes, & benedicunt lactentes: quem hymnis celebrãt, & adorant Angeli: Psal. 103. Qui aspicis in terram, & facis eam tremere. Qui tangis montes, & fumant. Qui minaris mari, & arefacis ipsum, & omnes fluuios eius deuastas. Nahum. 1 Cuius nubes puluis pedum. Iob. 9. Qui ambulas super mare tanquã super pauimentũ, Vnigenite Deus, magni Patris filij, increpa malos spiritus, & eripe opera manuum tuarum ex actu alieni spiritus: Quoniam tibi gloria, & honor, & veneratio, & per te patri tuo in sancto Spiritu, Amen. & dicat Diaconus, Exite energumeni. ac post egressum eorum dicat, Orate; qui baptismum petitis. omnes fideles intentè pro eis oremus, vt Dominus faciat eos dignos, vt baptizati in mortem Christi, cum ipso resurgant, regnique eius consortes, ac mysteriorum eius participes fiant; vt vniat, & connumeret eos cum ijs, qui salui fiunt in Ecclesia eius sancta. Saluos fac, & resuscita eos in gratia tua. deinde postquàm se signauerint in nomine Dei patris per Christum eius, seque inclinauerint, accipiãt ab Episcopo bñdictionẽ.

Obsecratio pro baptismum petentibus. Cap. 8.

QVI per tuos sanctos Prophetas illud Isa. 1. prædixisti ijs, qui mysterio baptismi initiantur, lauamini, & mundi estote, & sanxisti per Christum spiritualem regenerationem, & nunc ipse aspice in eos, qui baptismum petũt, & benedic eis, & sanctifica, ac præpara, vt spirituali dono tuo, & vera adoptione, mysterijsque tuis spiritualibus digni fiant, & vt cũ ijs, qui salui fiunt, congregentur per Christum Saluatorem nostrum: Per quem tibi honor, & gloria, & cultus in sancto Spiritu, in secula, Amen. Et dicat Diaconus, Exite qui illuminamini. Et postea dicat, Precamini intentè, qui in pœnitentia estis. Omnes pro fratribus, qui in pœnitentia sunt, preces adhibeamus, vt misericors Deus ostendat eis viam pœnitentiæ; approbet eorum palinodiam, & confessionem, & conterat cito Satanam sub pedibus eorũ, ac liberet eos à laqueo Diaboli, & à violenta aggressione Dæmonum; eripiatque eos ex omni sermone illicito, & ex omni absurda actione, ac praua cogitatione, remittatque eis omnia delicta eorum tum voluntaria, tum nõ voluntaria. & deleat chirographum aduersus eos scriptũ, & ascribat in libro vitæ; mundet verò ab omni inquinamẽto carnis, & spiritus, atq; vniat eos restituẽs in sanctũ ouile suum. Quoniã ipse cognoscit formationẽ naturæ nostræ. Quis enim gloriabitur mundũ se habere Pro. 20.

cor?

coru aut quis audebit dicere se esse à peccato
Luc.15. mundũ? oẽs enim pœnas debemus. Deprecemur adhuc intentiùs pro eis, quoniam gaudium est in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agẽte: Deprecemur, inquã, vt auersi ab omni opere illicito, applicent se ad omne opus bonum; vt qui est summa in homines charitate Deus
Psal.50. supplicationibus eorum quam celerrimè benignè exauditis, restituat exultationem salutaris, & spiritu principali eos confirmet, ne amplius fluctuent; fiantque sanctorum sacrorum eius, diuinorumq; mysteriorum participes, vt cùm reperti fuerint digni adoptione filiorum, sempiternam vitam adipiscantur. Adhuc intentè omnes pro ipsis dicamus, Kyrie eleison. Salua eos Deus, & misericordia tua suscita. Qui suscitati estis Deo per Christum eius inclinate, & accipite benedictionem. Precetur igitur episcopus in hunc modum.

Pro iis, qui sunt in pœnitentia precatio, & manus impositio. Cap. 9.

OMNIPOTENS Deus æterne, Domine vniuersi, conditor & moderator omniũ: Qui hominem mundi ornamentum per Christum fecisti, & legem ei naturalem, & scriptã, vt tanquam animal rationis particeps rectè viueret, dedisti; item dedisti, vt post peccatum cõmissum bonitas tua pœnitentiam ei suggereret, respice eos, qui tibi ceruicem animæ, & corporis inclinarunt; quia non vis mortem peccatoris, sed pœnitentiam, vt auertat à via sua
Ezec.33. praua, & viuat; Qui Niniuitarum pœnitentiam acceptam habuisti: Qui vis omnes homines
1.Tim.2. saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire:
Luc.15. Qui illum filium, qui patrimonium luxuriosè abligurierat, paternis visceribus propter pœnitentiam amplexus: & nunc ipse accipe horum supplicum pœnitentiam, quia non est, qui non peccet tibi; & si iniquitates obseruaueris Do-
Psal.129. mine, Domine quis sustinebit? quoniam apud te est propitiatio. & restitue illos ecclesiæ tuæ in priorem dignitatem, & honorem per Christum Deum, & Saluatorem nostrum, per quem tibi gloria, & adoratio in sancto spiritu in sæcula, Amen. Et dicat diaconus, Exite, qui in pœnitentia estis, & adiiciat: Nemo eorum, quibus non licet, exeat. Omnes fideles flectamus genu, oremus Deum per Christum eius. omnes intẽtè obsecremus Deum per Christum eius.

Denunciatio obsecrationis pro fidelibus. Cap. 10.

OREMVS pro pace, & pro tranquillitate mundi, & sanctarum ecclesiarum, vt Deus vniuersi pacem suam perpetuam, & quæ tolli non possit, nobis tribuat, vt conseruet nos perseuerantes in plenitudine virtutis ex pietate erga Deum. Oremus pro catholica, & Apostolica cuncti orbis ecclesia, vt custodiat eam Dominus, ac conseruet à motibus, & turbulentis fluctibus liberam, fundatam vsque ad consummationem sæculi super petram. Oremus etiam pro hac sancta parœcia, vt Dominus vniuersorum benignè nobis tribuit, vt spem eius cœlestem non remissè insequamur, & perpetuum precationis debitum ei soluamus. Oremus etiam pro pro omni episcopatu totius orbis eorum, qui rectè tractant verbum tuæ veritatis, & pro episcopo nostro Iacobo, & pro parœcijs eius; item pro episcopo nostro Clemẽte, & pro parœcijs eius: item pro episcopo nostro Euodio, & pro parœcijs eius; vt Deus miserationum concedat ecclesijs suis sanctis, vt salui, honorati, & diuturna vita sint, tribuatq; eis honoratam senectutem in pietate, & iustitia. Oremus præterea pro presbyteris nostris, vt Dominus liberet eos ab omni re fœda, & praua: detque eis honoratum presbyterij gradum. Oremus item pro omnibus diaconis, & ministris vt tribuat eis Dominus ministerium sine querela vllius. Oremus quoque pro lectoribus, cantoribus, virginibus, viduis, & orphanis. Oremus etiam pro ijs, qui sunt in coniugio, & liberorum procreationi operam dant, vt tribuat eis Dominus misericordiam. Oremus pro Eunuchis sanctè ambulantibus. Oremus pro ijs, qui viuunt in continentia, & reuerentia erga Deum. Oremus pro ijs, qui in ecclesia oblationes faciunt, & pauperibus largiuntur eleemosynas. Oremus pro ijs, qui sacrificia, & primitias efferunt Domino Deo nostro, vt qui est undique bonus Dominus, suis cœlestibus donis eos remuneret, detque eis in hoc sæculo cẽtuplum, & in futuro vitam sempiternam; largiaturque eis pro caducis æterna, & pro terrenis cœlestia. Oremus pro fratribus nostris recẽs baptizatis, vt firmet, stabiliatque eos Dominus. Oremus pro fratribus nostris, qui morbis conflictãtur, vt Dominus liberet eos ab omni morbo, & omni inualetudine, & restituat sanos ecclesiæ suæ sanctæ. Oremus pro nauigantibus, & iter facientibus. Oremus pro ijs, qui sunt propter nomen Domini in metallis, & exilijs, & custodijs, & vinculis. Oremus pro ijs, qui dura seruitute premuntur. Oremus pro inimicis, & qui nos oderunt. Oremus pro ijs, qui nos propter nomen Domini persequuntur, vt mitigato eorum furore, eorum aduersus nos irã dissipet. Oremus pro ijs, qui foris sunt, & in erroribus versantur, vt Dominus conuertat eos. Recordemur etiam infantum Ecclesiæ, vt eos Dominus perfectos in timore suo reddat, & ad mensuram ætatis perducat. Oremus pro nobis mutuò, vt nos Dominus gratia sua vsque ad finẽm custodiat, ac nos ab omni malo, omnibusque scandalis operantium iniquitatem eripiat, & saluos in regnũ suum cœleste seruet; Oremus pro omni anima Christiana, salua, & suscita nos Deus misericordia tua. Surgamus intentè orantes, nosque ipsi, & alij alios Deo viuenti per Christum eius commendemus. Oret episcopus, & dicat:

Obsecratio adhibita pro fidelibus. Cap. 11.

DOmine oĩpotens, celsissime, q̃ in excelsis habitas, sanctè in sanctis requiescẽs, sine ortu

ortu & origine, vnice princeps, qui dedisti nobis per Christum prædicationem cognitionis in agnitione gloriæ tuæ, & nominis, quod manifestauit nobis ad comprehendendum; & nunc ipse respice super hunc gregem tuum, & libera eum ab omni ignorãtia, & praua actione, & fac, vt te timore timeat, & dilectione diligat, & mittatur à facie gloriæ tuæ. Sis eis benignus, propitius, & exauditor in precibus eorum, & serua eos immutabiles, à querela, & crimine liberos, vt sint sancti corpore, & spiritu non habentes maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi; sed ut sint integri, & nullus sit inter eos mutilus, aut imperfectus. Defensor, potens, personarum non acceptor, sis populo tuo adiutor, quẽ pretioso sanguine Christi tui redemisti: Præses, opitulator, quæstor, custos, murus munitissimus, sepimentum, securitas, quoniam nemo potest ex manu tua rapere, non enim est alius Deus, sicut tu; quia in te
Ioan. 17. nostra patientia consistit. Sanctifica eos in veritate tua, quia sermo tuus veritas est, qui neq; gratia corrumpi, neque falli potest. libera eos ab omni morbo, & omni inualetudine, ab omni delicto, ab omni uiolentia, & fraude, à metu inimici, à sagitta volante in die, à negotio
Psal. 90. perambulante in tenebris; & dignare eos æterna uita in Christo filio tuo, vnigenito Deo, & Saluatore nostro; per quem tibi gloria, & veneratio in Spiritu sancto nunc, & in sæcula sæculorum, Amen. Ac postea dicat Diaconus, Attendamus; & salutet Episcopus Ecclesiam: & dicat, Pax Dei cum omnibus uobis. & respõdeat populus, Et cum Spiritu tuo. & Diaconus dicat omnibus, Osculamini uos mutuo osculo sancto; & clerici osculentur Episcopũ; & uiri laici laicos, & fœminæ feminas. Pueri stẽt apud suggestum; & præsit eis alius Diaconus, ne turbent ordinem. Alij item Diaconi deambulent, & contemplentur uiros & mulieres, ne quis fiat strepitus, ne quis nutus faciat, aut mussitet, aut dormitet. Diaconi autem stent ad ianuas, quibus uiri in templum ingrediuntur; & hypodiaconi ad ianuas, quibus mulieres, ne quis egrediatur, néue aperiatur ianua tempore oblationis, quamuis sit aliquis fidelis. Vnus autem hypodiaconus ministret aquam Sacerdotibus ad lauandum manus; quod est signum puritatis animarũ, quæ Deo dicatæ sunt.

Constitutio Iacobi fratris Ioannis.
Cap. 12.

DIco ego Iacobus frater Ioannis Zebedæi, vt statim edicat Diaconus: Ne quis ex cathecumenis: ne quis ex audientibus: ne quis ex infidelibus: ne quis ex hæreticis. Qui primam precationem fecistis, exite. Quæ matres estis, pueros assumite. Ne quis contra quempiam. Ne quis in hypocrisi: stemus erecti Domino cum metu, & tremore ad offerendum. His peractis adhibeant diaconi dona ad altare episcopo, & presbyteri ad dextram, & læuam eius, vt discipuli magistro assistant: Duo verò diaconi ex vtraque parte altaris teneant flabella ex tenuibus mẽbranis, aut ex pennis pauonis, aut ex linteo; vt parua animalia volitantia abigant, ne in calicem incidant. Igitur episcopus precationem silentio faciens vnà cum sacerdotibus, & splendidam vestem indutus, & stans ad altare, & facto manu in fronte tropæo crucis, dicat; Gratia omnipotentis Dei, & charitas Domini nostri Iesu Christi, & communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Et omnes vna voce respondeant, Et cum spiritu tuo. Ac rursus episcopus, Sursum mentem; respondeant omnes, Habemus ad Dominum. & episcopus, Gratias agamus Domino: & omnes, Dignum & iustum est. Deinceps dicat episcopus, Verè dignum, & iustũ est, laudare ante omnia te Deum verum: te, qui ex æternitate ante conditum vniuersum existis: ex quo omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur: te solum ingenitum, sine origine, sine rege, sine domino: te nulla re indigentem: te omnium bonorum largitorem: te qui omnem caussam, & ortum superas: te semper vno eodemque modo habentem: à quo tãquam è carcere quopiã dimissa prodierunt omnia ad capiendum ortum. Tu enim es cognitio sine principio; aspectus æternus; auditus non generatus; sapientia non tradita à doctore, primus natura; & lex, eo ipso, quod es; & infinitus: qui omnia ex nihilo per vnigenitum filium tuum effecisti; ipsum verò ante omnia sæcula generasti voluntate, potentia, & bonitate sine vllo medio, filium vnigenitum, verbum Deum, sapientiam viuentem, primogenitum omnis creaturæ, angelum magni consilij tui, pontificem tuum, regem vero & dominum omnis naturæ, tum sub intelligentiam, tum sub sensum cadentis; qui est ante omnia, & per quem omnia. Tu enim Deus æterne, cuncta per eum fecisti; & per eum etiam vis cuncta prouidentia conuenienti procurari. Per quem enim esse voluisti, per eundem vt in bono statu essent, concessisti. Deus & pater vnigeniti filij tui, qui per eum ante omnia cherubim, & seraphim fecisti, sæcula, & exercitus, virtutesq; & potestates, principatus, & thronos, archangelos & angelos; & qui fabricatus post hæc omnia hunc mundum, qui cernitur, & quæcunque in eo continentur. Tu namque es qui cœlum instar cameræ ædificasti, & instar pellis tetendisti, terramq; sola volũtate in nihilo fundasti. Qui fixisti firmamentum, & noctem, ac diem effecisti, Qui lucem ex thesauris protulisti, & tegumento lucis tenebras ad quietem animantium, quæ in terra mouentur, induxisti. Qui Solem in cœlo posuisti, ut præesset diei; & lunam, ut nocti: & chorũ syderum in cœlo ad laudem magni decoris tui depinxisti.

Ephe. 3.

depinxisti. Qui fecisti aquam ad bibendum, &
purgandum: aerem vitalem ad spirandum, &
ad reddendum vocem lingua aerem feriente,
& ad adiuuandum auditum, vt percipiat lo-
quelam ad aures appulsam. Qui ignem effeci-
sti, vt esset in tenebris solatio, expleretque in-
digentiam, & calefaceret, ac illuminaret. Qui
mare magnum à terra separasti; & illud qui-
dem fecisti nauigabile, hanc verò pedibus
peruiam: & illud paruis, ac magnis animan-
tibus impleuisti, hanc mansuetis, & indomi-
tis, ac varijs stirpibus circumdedisti, & herbis
coronasti; floribus decorasti; & seminibus lo-
cupletasti. Qui constituisti abyssum, & ingen-
tem cetum, & abysso coacerbatas vndas salsas
circumposuisti, eamque portis arenæ tenuis-
simæ circum obstruxisti. Qui ipsum mare ali-
quando ventis instar ingentium montium at-
tollis; aliquando ad instar campi sternis, &
complanas; aliquando tempestate facis fure-
re; aliquando, vt nauigantibus sit ad nauiga-
tionem facile, tranquillitate sedas. Qui mun-
dum à te fabricatum per Christum, fluuijs
cinxisti: torrentibus inundasti; perennibus
fontibus impleuisti; & vt munitissimè, ac tu-
tissimè fundatus esset, montibus circumdedi-
sti: qui mundum tuum refersisti, & ornasti
herbis odoratis, & ad medicinam commodis,
varijsque animantibus tum robustis, tum in-
firmis, ad escam, & ad opus aptis, cicuribus,
& feris, serpentū sibilis, variarum volucrum
clangoribus: annorum circuitibus, mensium,
& dierum numeris, ordinatis temporum
mutationibus, nubium: imbres parientium
cursibus ad fœtus fructuum, & ad animantiū
vitam, ad ventorum flatus, cùm flare iusseris,
& ad multitudinem stirpium, & herbarum.
Neque solum fabricatus es mundum, sed ho-
minem mundi ciuem fecisti; qui esset mundi
mundus, id est, ornamentum: dixisti enim sa-
Gen. 1. pientiæ tuæ, (faciamus hominem ad imagi-
" nem, & similitudinem nostram: & dominen-
" tur piscibus maris, & auibus cœli.) Quamob-
rem ex anima immortali, & corpore dissipa-
bili hominem constituisti, anima quidem ex
nihilo effecta, corpore verò ex quatuor ele-
mentis. Dedistique ei, vt anima quidem ratio-
nis participe discerneret pietatem; & impie-
tatem diudicaret; iustum, & iniustum nota-
ret; in corpore verò vt quinque sensus ad
quincuplicem pugnam haberet; motum item
ad gradiendum dedisti. Tu Deus omnipo-
Gen. 2. tens, paradisum in Eden ad Orientem per
Christum omni genere arborum ad vescen-
dum instructum conseuisti, & in eum tan-
quam in magnificam domum illum introdu-
xisti. & cùm eum efficeres, legem in natura
Gen. 2. insitam tribuisti: vt domi, & è se semina co-
gnitionis Dei haberet. Vbi verò in paradisum
voluptatis introduxisti, potestatem omnium
ad participandum permisisti: vnius tantum
statum propter spem meliorum interdixisti:
vt si mandatum seruaret, mercedem obedien-
tiæ ferret immortalitatem. Postquàm verò
mandatum neglexit, & fructum vetitum dolo Gen. 3.
serpentis, & mulieris consilio degustauit, ex
paradiso quidem iustè eiecisti: bonitate verò
tua, ne prorsus interiret, non despexisti: erat
quippe opus tuum. Quin potiùs qui omnia
ei subieceras, tribuisti, vt sudoribus, & labori-
bus cibum pararet, te omnia gignente, augen-
te, & maturante. Postea verò ad breue tempus
somno mortis immisso, eum iureiurando in-
terposito ad renascendum vocasti, & rescisso
edicto mortis vitam ex resurrectione promi-
sisti: Neq; hoc solum, sed posteros eius mul-
titudine innumerabili effudisti, & eos, qui in
lege tua perseuerarunt, gloria affecisti; qui ve-
rò defecerunt, puniuisti; & sancti Abel sacri- Gen. 4.
ficium approbasti, & Cain fratricidiæ mu- Gen. 5.
nus, vt execrabilis, reiecisti. Ad hæc, Seth, &
Enos suscepisti, & Enoch transtulisti. Tu enim
es auctor hominum, & vitæ dator, & indigen
tiæ expletor, & legislator; & eam seruantium
remunerator, & vltor non seruantium. Qui
ingentem illam illuuionem propter multitu-
dinem impiorum mundo intulisti, & ex illa
iustum Noe cum octo animis in arca eripui- Gen. 7.
sti; qui fuit finis quidem eorum qui præter-
ierāt, origo verò eorum, qui successuri erant.
Qui igne illo pertimescendo Sodomitanam Gen. 19.
pentapolim incendisti; & terram frugiferam
in salsuginem propter flagitia habitatorum
eius loci vertisti: & sanctum Lot ex flamma
ereptum extraxisti. Tu es, qui Abraham ex
maiorum suorum impietate liberasti, & hæ-
redem mundi constituisti, atque ipsi Christū
tuum ostendisti. Qui Melchisedec pōtificem
cultus tui elegisti. Qui famulum tuum pa- Gen. 14.
tientissimum Iob, serpentis, qui origo peccati
fuit, victorem declarasti. Qui Isaac filium
promissionis fecisti. Qui Iacob duodecim fi-
liorum patrem, & eorum posteros in multitu-
dinem propagasti, et in Ægyptum in septua- Gen. 46.
ginta animis introduxisti. Tu Domine, non
despexisti Ioseph: immo pudicitiæ, quam
propter te seruauit, præmium ei dedisti, vt
esset Ægyptiorum princeps. Tu Domine He-
bræos oppressos promissa patribus eorum fa-
cta non neglexisti, sed potius supplicio de
Ægyptius sumpto, eripuisti: Ac cùm homines
legem naturalem corrupissent, & quæ erant
effecta, nunc quidem existimarent fortuita
esse, & temerè ferri, nunc verò plusquam
opus erat, honorarent, & tibi uniuersorum
Deo æquarent, non es passus amplius in erro-
re eos uersari; immò famulum tuum sanctū
Moysem in lucem edidisti: per quem legem Exod. 20.
scriptam legis naturalis adiutricem dedisti;
& mundum opus tuum esse declarasti. Rele-
gato autem de multis dijs errore, Aaron, &
filios eius honore sacerdotali illustrasti: He-
bræos propter commissa peccata plexisti, re-
uertentes suscepisti: in Ægyptios decem pla-
gis illatis uindicasti; dirępto mari Israelitas Exod. 14.
traiecasti; insecutos Ægyptios demersos delo-
uisti:

uisti; amaram aquam iniecto ligno dulcem
Exod. 16. effecisti; ex rupe dura aquam profudisti; Qui fecisti vt ex cœlo plueret manna, & ex aere ad alimentum coturnix; item fecisti columnam ignis nocte ad illuminandum, & columnam nubis die adumbraculum propter teporem; Iesum Naue ducem exercitus declarasti; septem gentes Chananæorum hoc duce extirpasti;
Iosu. 3. & 6. Iordanem diuisisti; fluuios Ethan exsiccasti; muros nullis machinis bellici euertisti. pro omnibus tibi gloria Domine Deus. Te adorāt innumerabiles Angelorū copiæ, Archangelorum, Thronorū, Dominationum, Principatuum, Potestatum, Virtutū, æternorum exer-
Isa. 6. cituum, Cherubim, & senis alis præditi Seraphim, binis quidem tegentes pedes, binis verò capita, binis item volantes, & dicentes vnà cum mille millibus archangelorum, & centū millibus angelorum nullo puncto temporis intermisso, & sine intercapedine vocis clamantium, & omnis populus dicat, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Sabaoth; plenum est cœlum & terra gloria eius, benedictus in sæcula, Amen. & dicat postea episcopus: Sanctus enim verè es, & ex omni parte Sanctus: excelsus, & supra quàm excelsus in sæcula. Sanctus autē vnigenitus tuus filius Dominus noster, & Deus Iesus Christus: qui tibi Deo suo, & patri per omnia inseruiens tum in varia creatione rerum, tum in prouidentia cuiusque earum accommodata, genus hominū interitu affectum non despexit; quin immò post legem naturalem insitam, post monita legis Mosaicæ, post propheticas reprehensiones, post angelos custodiæ præpositos, cùm legem naturalem simul cum lege posita violarent, venirentque eis in obliuionem diluuiū, conflagratio illa quinque vrbium, & illæ Ægyptiorum plagæ, ac illæ Palæstinorum cædes; omnibus iam iam perituris, voluit consilio, & voluntate tua auctor hominis homo fieri; legislator legi subiectus; pontifex victima; pastor fieri ouis, placauitque te Deum suum, eundemque patrem, ac mundo reconciliauit; & omnes ab impendente ira liberauit factus ex virgine, factus in carne, Deus verbum, dilectus filius; primogenitus omnis creaturæ, ex semine Dauid, & Abraham, ex tribu Iuda secundum propheticas prædictiones ab ipso de se factas. Ac factus est in vtero virginis, qui format omnes qui generantur; & incarnatus est, qui erat expers carnis; qui sine tempore genitus erat, factus est in tempore. Sanctè in vita versatus est, & legitimè erudiuit, omnem morbum, omnemque inualetudinem expulit, signa, & prodigia in populo fecit: Cibum, & potum, & somnū cepit, qui cunctos alit quicunque alimento indigent, & implet omne animal beneplacito. Manifestauit nomen tuū ijs qui eum nesciebant; ignorantiam relegauit; pietatem extinctam excitauit, voluntatem tuam impleuit; opus quod ei dedisti, consum-
Io. 17. mauit. Atque his omnibus perfectis, manibus

sceleratorum, falsorum dicò sacerdotum, & pontificū, ac populi iniqui, proditione eius, qui malitiæ morbo laborabit comprehensus est, & multa ab eis perpessus, & omni dedecore suscepto, permissu tuo traditus Pilato præsidi, ac iudicatus iudex, & damnatus saluator, cruci affixus est, qui pati non poterat; & mortuus, qui natura erat immortalis; & sepulturæ mandatus, qui vitæ auctor est, vt eos à passione liberaret, & à morte extraheret, propter quos venit; & rūperet vincula diaboli, & eriperet homines ex fallacia eius. Excitatusque est à mortuis die tertio: & cū discipulis quadra- Act. 1.
ginta diebus commoratus, assumptus est in cœlos, & sedet ad dextram tuam, qui Deus, & pater eius es. Memores igitur eorum, quæ caussa nostra sustinuit, gratias agimus tibi Deus omnipotens, non quas debemus, sed quas possumus. constitutionemque eius implemus: In qua Matth. 26 Luc. 22.
enim nocte tradebatur, cùm accepisset panem Sanctis, & ab omni labe puris manibus suis, sublatisque oculos ad te Deum suum, ac patrem, ac fregisset, dedit discipulis suis, dicens, Hoc est mysterium noui testamenti: accipite ex eo, comedite. Hoc est corpus meū, quod pro multis frangitur in remissionem peccatorū. Similiter & calicē, postquàm miscuit ex vino, & aqua, & sanctificauit, dedit eisdem, dicens, Bibite ex eo omnes. Hic est sanguis meus, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Hoc facite in meā commemorationē: quotiescunque enim manducabitis panē hunc, & biberitis calicem hunc, mortē meā annunciabitis, donec veniam. Quare memores passionis eius, & mortis, eiusque resurrectionis à mortuis, & reditus in cœlū, atque aduentus eius secundi, qui futurus est, cùm veniet cū gloria, & potestate adiudicandos viuos, & mortuos, & reddendum vnicuique secundum opera eius, offerimus tibi regi, & Deo, sicut ipse cōstituit, panem hunc, & calicem hunc, gratias agentes tibi per eum, quia à te dignati sumus stare in conspectu tuo, & ubi fungi sacerdotio. Ac te precamur, Vt in hæc munera coram te proposita beneuolè aspicias tu Deus nullius indigēs, & beneplaceas in eis in honorē Christi tui: & mittas super hoc sacrificiū sanctum tuum spiritum testem passionum Dñi Iesu: vt ostendas panem hunc corpus Christi tui, & calicē hunc sanguinem Christi tui: vt qui eum participarint, ad pietatem firmentur; remissionē peccatorum consequantur; à fallacijs diaboli liberentur; Spiritu sancto impleantur digni Christo tuo fiant; vitamque sempiternam adipiscantur, te illis reconciliato Dño omnipotens. Adhuc precamur te Dñe pro ecclesia tua sancta à finibus vsque ad fines prorogata, quā pretioso sanguine Christi tui acquisiuisti, vt eam extra metus, & fluctus, ac tempestates vsque ad consummationē sæculi conserues, & pro omni episcopatu rectè tractante verbum veritatis. Adhuc obsecramus te pro me, qui sum nihili, qui tibi oblationē facio, & pro vniuerso presbyterio, pro diaconis,

diaconis, & toto clero; vt omnes sapientiam doceas, & Spiritu sancto impleas. Adhuc obsecramus te Domine pro Rege, & omnibus qui in sublimitate sunt, & pro toto exercitu, vt pacem habeant nobiscum: vt totum vitæ nostræ tempus in quiete & concordia traducentes, glorificemus te per Iesum Christum, qui est spes nostra.

Adhuc offerimus tibi pro omnibus sanctis, qui à sæculo tibi placuerunt, Patriarchis, Prophetis, Iustis, Apostolis, Martyribus, Confessoribus, Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Hypodiaconis, Lectoribus, Cantoribus, Virginibus, Viduis, Laicis; & pro omnibus, quorum tu nosti nomina.

Adhuc offerimus tibi pro populo hoc, vt in laudem Christi tui declares eum regale sacerdotium, gentem sanctam. pro virginibus, & castis, pro viduis ecclesiæ, pro ijs qui sunt in côiugio honesto, & dát opera liberis, pro infantibus populi tui, vt nullum nostrum repudies.

Adhuc rogamus te pro hac vrbe, & incolis eius; pro ægrotis, pro dura seruitute pressis, pro exulibus, pro proscriptis, pro nauigantibus, & iter facientibus; vt sis auxiliator, omnium adiutor, & susceptor. Adhuc obsecramus te etiam pro ijs qui oderunt nos, & nos propter nomen tuum insectantur: pro ijs qui sunt foris, & errát, vt côuertas eos ad id quod bonum est; & eorum furorem mitiges.

Adhuc obsecramus te pro catechumenis ecclesiæ, & pro ijs qui vexantur ab alieno spiritu, & pro ijs qui sunt in pœnitentia: vt catechumenos in fide perficias: energumenos expulso actu mali Dæmonis repurges: pœnitentes recipias, & delicta tum eis, tum nobis nostras remittas.

Adhuc offerimus tibi pro temperatione aeris & frugum vbertate, vt bonis tuis sine penuria fruentes, sine intermissione laudemus eum qui dat pastum omnibus animantibus. Obsecramus te quoque pro ijs qui sunt absentes, qui scilicet habent absentiæ suæ caussam probabilem: vt nos omnes in pietate conserues, & congreges in regno Christi tui, qui est omnis naturæ, quæ sub sensum cadit, & quæ sub intelligentiam, Deus, & Rex noster; cógreges, inquam, immutabiles, extra querelam, & crimen, quoniá tibi omnis gloria, veneratio, & gratiarum actio, honor & adoratio Patri, & Filio, & Spiritui sancto, & nunc, & semper, & in infinita, & sempiterna sæcula sæculorum. Et omnis populus respondeat. Amen. Et dicat Episcopus, Pax Dei sit cum omnibus vobis. Et cunctus populus respondeat, Et cum spiritu tuo. Ac rursus dicat diaconus.

Denunciatio obsecrationis pro fidelibus post oblationem hostiæ. *Cap. 13.*

ETIAM atque etiam deprecemur Deum per Christum eius pro munere oblato Domino Deo: vt Deus, qui bonus est, suscipiat illud per mediatorem Christum in cœleste suum altare in odorem suauitatis. item pro hac ecclesia, & populo; item pro omni episcopatu, pro cunctis presbyteris, & pro omni ministerio ȩ Christo, & pro famulatu totius cœtus ecclesiæ: vt vniuersos conseruet, ac custodiat Dominus; pro regibus, & ijs qui in sublimitate sunt, vt sit illis nobiscum pax: vt quietã & tranquillam vitam degentes, in omni pietate & honestate viuamus. Memoremus Martyres sanctos, vt mereamur certaminis eorum participes fieri. Precemur quoq; pro ijs qui in fide requieuerunt. item pro cœli temperatione, & maturitate frugum. Precemur etiam pro recenter baptizatis, vt omnes in fide stabiliantur, cuncti se mutuò hortentur; suscita nos, Deus in gratia tua; & suscitatu per Christum, ipsum commendemus nos Deo. Et dicat Episcopus; Magne, ac magni nominis, qui es côsilio magnus, & factis fortis, Deus, & pater sancti filij tui Iesu Saluatoris nostri, respice nos, & hunc gregem tuum, quem per ipsum elegisti ad gloriam nominis tui; & sanctificãs corpus, & animam nostrã, præsta, vt puri ab omni inquinamento carnis, & spiritus, proposita bona adipiscamur, neminemque nostrũ indignum iudices; immò sis adiutor noster, opitulator, defensor per Christum tuum, cũ quo tibi gloria, honor, laus, celebratio, gratiarum actio, & Spiritui sancto in sæcula. Amen. Et postquàm omnes responderint, Amen; dicat Diaconus, Attendamus; & Episcopus edicat populo in hunc modum, Sancta sanctis. Et populus subaudiat, Vnus Dominus, vnus Christus in gloriam Dei patris, benedictus in sæcula, Amen. Gloria in altissimis Deo, & in terra: in hominibus bona volũtas: Osanna filio Dauid, Benedictus, q venit in nomine Dñi, Deus, Dominus, & apparuit nobis: Osanna in altissimis. Et postea sumat Episcop⁹, deinde Presbyteri, & Diacom, & Hypodiaconi, & Lectores, & Cantores, & ascetici, & ex fœminis diaconissæ, ac virgines, & viduç: postea pueri, & deinde cunctus populus ordine, cum pudore & reuerentia, sine tumultu & strepitu. Atq; Episcopus quidem tribuat oblationem dicens, Corpus Christi: & qui accipit, dicat, Amen. Diaconus verò teneat calicem; & tribuens alijs, dicat, Sanguis Christi calix vitæ: & qui bibit, dicat, Amen. Recitetur verò Psalmus trigesimus tertius, dum ceteri omnes communicant. Et post communionem omnium tum virorum, tum mulierũ, sumant Diaconi reliquias, & inferant in tabernaculũ. & Diaconus postquàm finem fecerit, qui psallit, dicat.

Denunciatio obsecrationis & gratiarum actionis post communionem. *Cap. 14.*

QVI pretiosum corpus, & pretiosum sanguinem Christi participauimus; agamus gratias, quia dignatus est nos communione sanctorum suorum mysteriorum; & obsecremus,

mus, vt non fiat nobis in iudicium, sed in salutem, in vtilitatem animæ, & corporis, in custodiam pietatis, in remissionem peccatorũ, in vitam sæculi futuri. Surgamus in gratia Christi; & nosipsi Deo soli, ingenito Deo, & Christo eius commendemus. & episcopus agat gratias.

Imploratio post communionem. Cap. 15.

DOMINE Deus omnipotens, pater Christi tui, benedicti filij, qui exaudis eos qui te recto corde implorant, qui postulationes tacentium nosti, gratias agimus tibi, quòd nos dignatus es participatione sanctorum tuorũ mysteriorum: quæ nobis præbuisti, vt in ijs, quæ bene nobis cognita sunt, plenitudinem fidei habeamus, & ad custodiam pietatis, & ad veniam peccatorum valeant: quoniam nomẽ Christi tui inuocatum est super nos: & in familiaritatem tuam recepti sumus. Qui separasti nos à communione impiorum, coniunge nos cum ijs, qui tibi consecrati sunt. Firma nos in veritate per spiritus sancti aduentum. patefac nobis, q̃ ignoramus, & quæ deficiunt, supple. Quæ cognita habemus, fac firma; conserua sacerdotes extra omne vitium & maculam in cultu tuo. Reges custodi in pace; magistratus in iustitia: aerem in temperatione cõmoda: fructus in vbertate: mundum in prouidentia omnipotenti: Bellicosas nationes mansuefac: Aberrantes in viam reduc: Populum tuum sanctifica: virgines conserua: Matrimonio iunctos custodi in fide: castos roboras; infantes fac crescere, nouos Christianos firma: catechumenos erudi, & fac vt existant digni baptismo: Nosque omnes congrega in regno cœlorum, in Christo Iesu Domino nostro: cũ quo tibi gloria, honor, cultus, & sancto spiritu in sæcula, Amen. Et dicat diaconus: Deo per Christum ipsius inclinate: &, Accipite benedictionem. & episcopus precetur dicens: Deus omnipotens, qui verax es, & cum quo nihil conferri potest, qui in omni loco ades, & omnibus præsens es, qui in nulla re exsistis, tanquam res aliqua quæ contineatur, qui non es circumscriptus locis, non senescens temporibus, non terminatus sæculis, qui verbis non seduceris, non es ortui subiectus, neque custodia indiges, qui non potes capere interitum, neque mutationem, qui es natura immutabilis, qui lucem habitas inaccessibilem, qui es natura inaspectabilis, qui cognosci potes ab omnibus naturis ratione vtentibus, quæ te beneuolè quærunt; quem intelligunt, qui in beneuolentia inquirunt; Deus Israel verè videntis, populi, inquam, tui in Christum credentis sis clemens: & exaudi me per nomen tuũ: & benedic ijs qui tibi ceruices suas inclinarunt: & da eis quæ eorum corda petunt, quæ eis conducant: & neminem eorum ex regno tuo eijcias, sed potius sanctifica eos, custodi, protege, opitulare, eripe ab alieno spiritu, & ab omni inimico: domos eorum defende; eorum introitus, & exitus tuos serua: quoniam tibi gloria, laus, magnificentia, veneratio, adoratio, & filio tuo Christo Domino nostro, & Deo, & regi, ac sancto spiritui, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, Amen. Et diaconus dicat, Ite in pace. Hæc de mystico cultu nos Apostoli vobis episcopis, & presbyteris, ac diaconis constituimus.

De ordinatione presbyterorum constitutio Ioannis. Cap. 16.

DE ordinatione presbyterorum ego dilectus à Domino constituo vobis episcopis: cùm presbyterum ordinas episcope, impone ipse manum capiti presbyteri, astantibus tibi presbyteris & diaconis, & faciendo precationem, dic: Domine omnipotens Deus noster, qui cuncta per Christum condidisti, & vniuersa per ipsum prouidentia tua, vt cuique naturæ conuenit, curas, qui enim potest varia efficere, hic etiam potest varijs modis prouidere; nam immortalibus quidem sola conseruatione prospicis, mortalibus verò successione, animæ curæ, & studio legum, corporis expletione indigentiæ: ipse igitur & nunc respice ecclesiam tuam sanctam & auge eam, & multiplica eos qui in ea præsunt: & da virtutem, vt verbo, & opere ad ædificationem populi tui laborent. ipse etiã nunc respice hunc famulum tuum suffragio & iudicio totius cleri ordini presbyterorum ascriptum, impleque eum spiritu gratiæ, & consilijs ad opitulandũ populo tuo, ad eumque corde mundo gubernandum: sicut respexisti populum tuum electum, & sicut Moysi seniores eligere iussisti, quos spiritu impleuisti. Et nunc Domine præsta seruans in nobis spiritum gratiæ tuæ non deficientem, vt plenus operationibus ad sanandum aptis, & sermone ad docendum idoneo, populum tuum mansuetè erudiat, & seruiat tibi sincerè, ac mente pura, & anima volente; ac pro populo tuo sacra rite sine vitio operetur per Christum tuum: cum quo tibi gloria, honor, cultus, & sancto spiritui in sæcula, Amen.

De ordinatione diaconorum constitutio Philippi. Cap. 17.

DE ordinatione verò diaconorum ego Philippus constituo, vt diaconum ordines episcope imponendo ei manus præsentibus omnibus presbyteris, & diaconis; & procando ei dices.

Imploratio in ordinatione diaconi. Cap. 18.

DEVS omnipotens, qui verax es, qui non mentiris, qui diues omnibus qui te inuocant in veritate; qui pertimescẽdus in consilijs,

filijs, qui sapiens cogitatione, qui validus & magnus: exaudi orationem nostram, & auribus percipe preces nostras Domine, & ostende faciam tuam super hunc seruum tuum ele-
Act. 6. ctum tibi ad ministerium: & imple eum Spiritu sancto, & virtute, sicut impleuisti Stephanũ protomartyrem, & imitatorẽ passionis Christi tui; & concede ei, vt ministerio sibi commisso, ad voluntatem tuam constanter, extra querelam, & crimen administrato, maiore deinceps gradu dignus habeatur per mediatorẽ Christum tuum eundemque Vnigenitum filium, cum quo tibi gloria, honor, & veneratio, nunc, & semper, & in sæcula seculorum, Amen.

De diaconissa constitutio Bartholomæi. Cap. 19.

DE diaconissa verò ego Bartholomæus constituo, vt manus ei episcope imponas præsentibus presbyteris, & diaconis, ac diaconissis. Et dices.

Imploratio in ordinatione diaconissæ. Cap. 20.

DEVS æternæ, pater Domini nostri Iesu Christi, qui viri, & mulieris auctor es; qui Mariam, Deboram, Annam, & Oldam Spiritu sancto impleuisti; qui non duxisti indignum, vt filius tuus vnigenitus ex muliere nasceretur; qui in tabernaculo testimonij, & in templo custodes fœminas iannis tuis sanctis præfecisti: ipse etiam nunc respice hanc ancillam electam ad ministerium; & da ei Spiritum sanctum: & mũdam effice ab omni inquinatione carnis, & spiritus, vt opus sibi impositum dignè perficiat ad gloriam, & laudem Christi tui. Cum quo tibi gloria, & adoratio, & sancto Spiritui in sæcula, Amẽ.

De Hypodiaconis constitutio Thomæ. Cap. 21.

DE Hypodiaconis verò ego Thomas cõstituo Episcopis, vt cùm Hypodiaconum ordinas episcope, imponas ei manus: & dicas.

Domine Deus effector cœli & terræ & omnium quæ cœlo terraque continentur, qui in tabernaculo testimonij æditu os fecisti sanctorum vasorum tuorum custodes; & ipse nunc respice hunc famulum tuum, qui ad ministerium Hypodiaconi electus est: & tribue ei Spiritum sanctum, vt vasa ad ministrandum tibi facta dignè attrectet, pareatque voluntati tuæ semper per Christum tuum, cum quo tibi gloria, honor, & cultus, ac sancto Spiritui in sæcula, Amen.

De Lectoribus constitutio Matthæi. Cap. 22.

DE Lectoribus verò ego Matthæus Leui, qui antea fui publicanus, constituo, vt lectorem eligas, cui manu imposita, & preces Deo adhibens dicas.

Deus æternæ multus in misericordia, & miserationibus, qui mundi fabricam per ea quæ fiunt, patefecisti, & qui numerum electorum tuorum conseruas: & ipse nunc respice hunc famulum tuum, cui scripturæ tuæ sanctæ ad legendum eas populo tuo committuntur; da ei Spiritum sanctum, Spiritum Propheticum: Qui Esdram famulum sapientem fecisti ad recitandum leges tuas tuo populo, & nunc obsecratus à nobis trade seruo tuo sapientiam: & da ei, vtpotus sibi iniunctum rectè perficiendo, dignus appareat maiore gradu per Christum: Cum quo tibi gloria, & veneratio, ac sancto Spiritui in sæcula, Amen.

De Confessoribus constitutio Iacobi Alphæi. Cap. 23.

DE Confessoribus autem ego Iacobus Alphæi constituo: Confessor non fit ordinatione, hoc enim volũtatis est, & tolerantię: magno autem honore dignus est, vt qui nomẽ Dei coram gentibus, & regibus confessus sit. Si autem opus eo fuerit, Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus ordinetur. Si quis verò Cõfessor non ordinatus, aliquam huiusmodi dignitatem sibi propter Confessionem vendicauerit, deponatur iste, & eijciatur: non enim est Confessor, qui constitutionem Christi negauit: estque infideli deterior.

Eiusdem constitutio de virginibus. Cap. 24.

IDEM ipse Iacobus de virginibus statuo: 1. Cor. 11
Virgo non fit ordinatione. mãdatum enim Domini non habemus: certare enim pro pręmio virginitatis volũtatis est, non ad criminationem coniugij, sed ob ium cultus Dei.

Lebbæi cognomento Thaddæi constitutio de viduis. Cap. 25.

ET ego Lebbæus cognomento Thaddæus hæc de viduis constituo: Vidua non ordinatur, sed si iamdiu virum amisit, & castè & laudatè vixit, & domesticorum diligentem curam habuit, vt honestissimæ illæ, ac grauissimæ fœminę Iudith & Anna, cooptetur Iudith. 8.
in gradum vidualem: Sin verò paulò antè maritum amisit, ne ei credatur, sed potius adolescentia tempore diiudicetur, aliquando enim passiones cum hominibus consenescũt, nisi fortiori fræno cohibeamur. Luc. 2.

Idem de Exorcista. Cap. 26.

IDEM de Exorcista, Exorcista non fit ordinatione: certare enim pro præmio Exorcistæ, liberæ voluntatis est, ac Dei gratiæ per Christum, & aduentum Spiritus sancti. Siquidem qui gratiam sanitatum acceperit,

cepit, per releuationem declaratur à Deo, cùm gratia, quæ in eo est, omnibus est manifesta. Si verò necessitas postulet vt fiat episcopus, aut presbbyter, tunc ordinatur.

A quot ordinari debeat episcopus, constitutio Simonis Cananæi. Cap.27.

EGO Simon Cananæus constituo à quot episcopis debeat ordinari episcopus, scilicet à duobus, aut tribus episcopis: Sin verò aliquis ab vno episcopo ordinatus fuerit, tum is qui ordinatus est, tum is qui eum ordinauit, deponatur. Quòd si necessitas coegerit, ab vno ordinari, quòd propter persecutionem, aut aliam caussam plures adesse non possint, afferatur decretum commissionis plurium episcoporum.

Eiusdem canones de episcopis, presbyteris, diaconis, & reliquis clericis. Cap.28.

IDEM de canonibus, episcopus benedicit, & non benedicitur, manum imponit, ordinat, offert, benedictionem ab episcopis accipit: à presbytero autem non accipit. Deponit omnem clericum, qui dignus sit vt deponatur, præter episcopum. Episcopus enim solus episcopum deponere non potest.

Presbyter benedicit, non benedicitur. Benedictionem accipit ab episcopo, aut compresbytero: item dat compresbytero, manum impoit, sed non ordinat, neque deponit, excommunicat autem eos quos habet infra, si huiusmodi pœnam teneantur.

Diaconus non benedicit, neque dat benedictionem; accipit verò ab episcopo, & presbytero: Non baptizat, non offert; oblationé verò ab episcopo, aut presbytero factà, ipse diaconus dat populo, non tanquam sacerdos, sed tanquam qui ministrat presbyteris. Nulli ex reliquis clericis licet facere opus diaconi.

Diaconissa non benedicit, neque facit aliquid eorum quæ presbyteri aut diaconi faciunt, nisi quòd ianuas custodit, & presbyteris ministrat, cùm mulieres baptizantur; idque propter decorum, & honestatem.

Diaconus excommunicat hypodiaconum, lectorem, & cantorem, & diaconissam, si hoc facere opus sit; absente presbytero. hypodiacono non licet excommunicare lectorem, aut cantorem, aut diaconissam, aut clericum, aut laicum: ministri enim sunt diaconorum.

De benedictione aquæ & olei constitutio Matthæi. Cap. 29.

DE aqua & oleo ego Matthæus cõstituo, vt benedicat episcopus aquam, aut oleũ: Sin verò non adsit, benedicat presbyter, præsente diacono. Cùm verò episcopus adsit, assistant presbyter, & diaconus. Dicat autem in hunc modum: Domine Sabaoth, Deus virtutum, creator aquarum, & largitor olei, miserator, & amator hominum, qui dedisti aquã ad bibendum, & abluendum, & oleum ad exhilarandam faciem in exultationem lætitiæ; ipse etiã nunc sanctifica per Christum hanc aquam & oleum ex nomine eius qui obtulit, vel quæ obtulit; & tribue ei vim sanandi, & depellendi morbum, fugandi dæmones, expellendi insidias per Christum spem nostrãs Cum quo tibi gloria, honor, & cultus, ac sancto spiritui in sæcula, Amen.

Eiusdem de primitijs, & decimis. Cap.30.

IDEM ipse de primitijs, & decimis constituo, vt omnes primitiæ offerantur, episcopo, & presbyteris, ac diaconis ad eos alendos: omnis verò decima offeratur ad alendos, reliquos clericos, & virgines ac viduas, & pauperes: primitiæ enim sacerdotum sunt, & diaconorum qui sacerdotibus ministrant.

Eiusdem de reliquijs Eucharistiæ. Cap.31.

IDEM de reliquijs constituo, vt benedictiones, quæ in mysticis superant, de sententia episcopi, aut presbyterorum diaconi distribuant clero, episcopo partes quatuor, presbytero tres, diacono duas; reliquis verò hypodiaconis, aut lectoribus, aut cantoribus, aut diaconissis partem vnam; pulchrum enim & gratum Deo est, vt quisque conuenienter dignitati suæ & gradui honoretur: Siquidem in ecclesia compositio ordinis, non perturbatio docetur.

Varij canones Pauli de ijs qui accedunt ad baptismum, qui sint admittendi, & qui repellendi. Cap.32.

ET Ego Paulus minimus Apostolorum, hæc vobis episcopis, & presbyteris de canonibus constituo: Qui primò ad mysterium pietatis adueniunt, adducant eos diaconi ad episcopum, aut ad presbyteros: & caussas exquirant, cur ad verbum Domini accesserunt. & qui adduxerunt eos, tribuat eis testimonium, excussis & examinatis diligenter ijs omnibus quæ ad eos pertinent. Inquiratur in eorũ mores: & vitam: & vtrum serui sint, an liberi.

Et si fuerit seruus Christiani, interrogetur dominus eius, an præbeat ei testimonium: si non præbeat, repellatur, quo ad se probet domino: Sin verò præbeat, suscipiatur.

Si fuerit famulus Ethnici, doceatur placere Domino, ne euangelium infametur.

Si vxorem habet, aut mulier si virum, doceantur suis maritis vxores, & suis vxoribus mariti contenti esse.

Si cælibes sunt, doceantur non scortari, sed potius lege matrimonij iungi.

Si autem dominus eius Christianus est, & scit illum scortari, neque dat famulo vxorem, aut ancillæ maritum, excommunicetur.

Si qs verò dæmoné habeat, doceatur pietatem: neque admittatur ad communionem, priusquam

priusquam mundetur. Si tamen mors instet, admittatur. Si quis est leno, aut desinat lenonē agere, aut repellatur. Meretrix si accedat, aut desinat esse meretrix, aut repellatur. idolorū opifex si accedat, aut desistat, aut repellatur.

Si quis scenicus accedat siue vir, siue femina, aut auriga, aut gladiator, aut cursor stadij, aut ludorum appatator, qui muneratius dicitur, aut olympicus, aut tibicen, aut citharoedus, aut lyricen, aut saltator, aut caupo, vel cessent, vel repellātur. Similes accesserit, doceatur, ne cui iniuriam faciat, neue calumnietur; contentus verò sit suis stipendijs: si obtemperet, admittatur; si repugnet, repellatur.

Luc. 3.

Patrator infandæ libidinis, cinędus, mente captus, siue stolidus, magus, incantator, astrologus, diuinus, qui magicas cantiones bestijs adhibet, voluptuarius, circulator, qui facit amuletorū alligationes, qui facit superstitiosas expiationes, augur, ex signis coniector, palpitationum interpres, qui in occursu, & congressu offensiones obseruat ex aspectu, ex pedibus, ex auibus, ex mustelis, ex vocibus hominū, quę vocant omina ex auditionib' symbolicis, probentur spatio temporis: est. n. vitiositas difficilis ad eluēdū. Si igitur desierint, admittantur; sin verò non paruerint, repellant.

Amica cuiuspiam infidelis mancipium, quę cum eo tantùm rem habuerit, admittatur: sin verò cum alijs quoq; impudica fuit, repellat.

Fidelis, qui habet amicā, si ancilla est mancipiū, desinat, & ducat vxorem lege coniugij: si libera est, accipiat eam in matrimonium legitimum; sin verò noluerit, repellatur.

Qui sectatur mores gētilium, aut Iudaicas fabulas, mutet vitam, aut repellatur.

Qui est deditus theatri spectaculis venationibus, curriculis equestribus, certaminibus, aut desinat, aut repellatur.

Cui tradēda est catechesis, sit tribus annis catechumenus. Siquis verò sit virtutis studiosus, & desiderio baptismi tenetur, admittatur: non enim tempus, sed mores iudicantur.

Qui docet scilicet catechumenos, & si laicus sit, modò sit peritus in verbo, & honestis moribus, doceat: *Erunt enim, inquit, omnes docibiles Dei.*

Iob 6.

Omnis fidelis, siue vir, siue mulier, vbi è lecto surrexerint, & lauerint, priusquam facere opus aggrediantur, faciāt precationem. Si verò traditur catechesis aliqua verbi Dei, sermo pietatis anteponendus est operi: Fidelis siue vir, siue fęmina prospiciāt famulis beneuolè, sicut tum antea constituimus, tum in epistolis docuimus.

Quibus diebus feriandum sit famulis. Cap. 33.

Ego Petrus, & ego Paulus constituimus, vt serui quinq; diebus opus faciant. Sabbato autem, & Dominico die vacent in ecclesia pp doctrinam religionis; diximus enim habere quidem sabbatum rationem creationis mundi, Dominicum verò resurrectionis.

Tota magna hebdomada, & ꝓxima sequē-

ti vacēt serui, quia illa passionis est, hæc resurrectionis: & opus est docere, quis ille sit, qui mortuus est, & qui resurrexit: quis itē ille sit, qui mori permisit, & suscitauit eū à mortuis.

Dei assumptionis vacent, quòd tunc fuerit impositus finis œconomiæ Christi.

In Pentecoste vacent propter aduentū spiritus sancti, qui datus est ijs, qui in Christum crediderunt.

In die festo Natalis vacēt, ꝙ eo die præter oēm expectationē tributa sit hominibus tāta lætitia, & Deus verbū, Dei filius ex Maria virgine ad salutem mundi natus fuerit.

In die aūt festo Epiphaniæ vacēt, ꝙ eo die declarata sit diuinitas Xp̄i testimonio patris ī baptismo, & spiritus sācti, q in specie colūbę ōndit astātib' eū, cui tribuiū erat testimoniū.

In diebus Apostolorū vacēt: magistri enim vestri fuerunt ad docendum vos de Christo: vobisque spiritum sanctum dederunt.

In die Stephani protomartyris item vacēt: ac reliquis diebus sanctorum martyrum, qui Christum vitæ suæ anteposuerunt.

Quibus horis, & quare in eis precādū est. Cap. 34.

Precationes facite mane, tertia hora, ac sexta, & nona, & vespere, atq; ad gallicantū: Mane gratias agētes, ꝙ illuminarit nos nocte sublata, & reddito die: Tertia, ꝙ ea hora Pilatus iudiciū aduersus Dn̄m pronūciauit: Sexta, ꝙ ea hora in crucē actus est: Nona, ꝙ tū omnia mota, & tremefacta sunt Dn̄o crucifixo: quia horrerent audaciā impiorū Iudæorū, & contumeliā Dn̄i ferre non possent: Vespere ꝙ noctem dederit ad requiescēdū à diurnis laboribus: Ad gallicantum, ꝙ ea hora nunciet aduentū diei ad faciēda opera lucis. Quòd si ad ecclesiā prodire nō licuerit pp infideles, congregabis episcope in domo aliqua, ne ingrediatur pius in ecclesiā impiorū: non. n. locus hominem sanctificat, sed homo locū. Si verò impij locū occuparint, vitandus est tibi, ꝙ sit ab eis pollut': vt. n. sacerdotes sancti sanctificāt, sic impuri fędāt. Quòd si neq; in domo, neq; in ecclesia cōgregari poterūt, psallat sibi vnusquisq; canat, oret, aut etiā duo simul, aut tres: *Vbi enim fuerint* (inquit Dn̄s) *duo, aut tres cōgregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Fidelis ne in domo quidem precetur cū catechumeno: non. n. æquū est, vt baptizatus cū nō baptizato pariter inquinet, pius cū hæretico; neq; in domo quidē precationē faciat: quæ. n. societas luci cū tenebris? Fidelis vir, aut fęmina serui copulati, vel separentur, vel eiiciantur.

Matt. 18.

2. Cor. 6.

Iacobi fratris Domini constitutio de vespertina oratione. Cap. 35.

Et ego Iacobus frater quidem Christi secundum carnem, seruus verò eius vt Dei vnigeniti, episcopus verò Hierosolymitanus ab ipso Christo, & ab Apostolis ordinatus hæc dico: Congregabis episcope ecclesiā ad vesperam, & post recitatū psalmū vespertinū edicat diaconus, q̄ pcatuer sunt ꝓ catechumenis, ener-

energomenis, baptizatis, & p pœnitentibus, vt antea diximus. Postquam vero dimissi fuerint, dicat diaconus, Omnes fideles oremus Dominum. & postquàm edixerit illa, quæ in primis precibus, dicet tunc:

Denunciatio ob orationis nocturnæ post incensa lumina. Cap. 36.

SALVA, & suscita nos Deus per Christū tuum, surgentes imploremus misericordias Domini, & miserationes eius, Angelū pacis præsidem, quæ honesta & vtilia sunt, finire vitam Christianè, vesperam, & noctem quietam, & a peccatis vacuam, & vniuersum vitæ nostræ tempus a crimine liberum: ac nosipsi, & alios vicissim Deo per Christū eius cōmēdemus, & Episcopus pcationē faciens dicat:

Nocturna gratiarum actio post incensa lumina. Cap. 37.

DEVS sine origine, & immortalis, auctor omniū per Christum, & procurator, & ante omnia ipsius Deus, & pater, Dominus spiritus, & cadentium sub intelligentiam, & cadentium sub sensum rex, qui fecisti diē ad opera lucis, & noctem ad infirmitatis nostræ requiē, tuus est enim dies, & tua nox, tu perfecisti lucem, & solem: Et nunc Domine, qui Psal. 73. es summa in homines charitate, & vndique bonus, accipe beneuolè hanc nostram gratiarum actionem vespertinam? Qui traduxisti nos per spatium longū diei, & adduxisti nos ad Principium noctis, custodi nos per Christum: da vesperam tranquillam, ac noctem, quæ a peccatis vacet & a somniorum visis; & dignare nos vita æterna per Christum tuum, per quē tibi gloria, honor & cultus in sancto Spiritu in sæcula, Amen. & diaconus dicat, Inclinate ad impositionem manus. Et dicat Episcopus, Deus patrum, & Domine misericordiæ, qui sapientia tua hominē animal rationis particeps, præ cæteris, q̄ in terra sunt, tibi Deo charū fabricatus es, eidemq́; vt ijs, quæ in terra sunt dominaretur, concessisti: quiq́; tuo arbitratu & voluntate magistrat⁹, & sacerdotes cōstituisti, illos quidē ad tutelā vitæ, hos verò ad legitimū Dei cultū: & nunc ipse flectere Domine Omnipotens, & ostēde faciē tuā super seruos tuos, qui ceruicē cordis sui flexerunt: & benedic eis per Christū, per quē nos lumine cognitionis illuminasti, & teipsum nobis patefecisti. Cū quo tibi, & Spiritui sancto omnis natura rationis particeps, & sancta dignā venerationē debet in sæcula; Amen. & dicat diaconus, Exite in pace. Simili modo mane, postquàm erit psalmus matutinus recitatus, & diacon⁹ dimiserit catechumenos, energumenos, & eos, quibus instat baptismus, ac pœnitentes. & postquàm edixerit, quæ edicere debet, ne eadē rursus repetamus, subiungat post illud, Salua eos Deus, & suscita in gratia, subiungat, in quam, hæc: Petamus a Deo misericordias & miserationes eius, & vt hoc matutinū tempus, & hunc diē, immò vniuersum temp⁹ peregrinationis nostræ in pace, & extra peccatum transigamus. Petamus item angelum pacis, finē Christianum, Deumq́ne habeamus propitium ac beneuolum: Nosq́; ipsi, & alios mutuò Deo viuenti per vnigenitum filium eius commēdemus. Et episcopos orando dicat:

Gratiarum actio matutina. Cap. 38.

DEVS spirituum, & omnis carnis, cū quo nullus cōferri potest, & qui nullius indiges, Psal. 135. qui dedisti solem, vt præesset diei, & lunam, & stellas, vt præessent nocti; & nunc ipse aspice nos oculis beneuolis, & suscipe nostras gratiarū actiones matutinas, & miserere nostri. Neq; eī man⁹ tetēdimus ad Deū alienū: quia nō est in nobis De⁹ recens, sed tu ætern⁹, immortalis, q largit⁹ es nobis p Christū, vt essemus; & nobis itē p eūdē, vt in bono statu essemus, tribuisti. Ipse ergo dignare nos p eū vita æterna: Cū quo tibi gloria, & honor, ac veneratio, & sancto spiritui in sæcula, Amē. Deinde dicat diaconus, Inclinate ad benedictionē. & episcopus orando dicat:

Impositio manus matutina. Cap. 39.

DEVS fidelis, & verax, q facis misericordiā in millia, & decies millia diligentibus te, amicus humiliū, & pauperū ppugnator, quo oīa indigēt, q a oīa sunt serua: Respice populū hūc; hos dico, q tibi capita sua inclinarūt: & benedic eis benedictione spirituali, custodi eos, vt pupillā oculi; cōserua eos in pietate, & iustitia. Cū quo tibi gloria, honor, & veneratio, ac sancto spiritui nūc, & semper, in sæcula sæculorum, Amen. & dicat diaconus, Abite in pace. pro primitijs verò collatis sic agit gratias episcopos;

Oratio actionis gratiarum pro primitijs oblatis. Capit. 40.

GRATIAS agimus tibi Domine omnipotens, omnium effector & gubernator p vnigenitū filiū tuū Christū Dominū nostrū, pro oblatis tibi primitijs, nō quātas debemus, sed quātas possumus. Quis enim hominū potest meritas gratias agere pro ijs, quę ipsis ad participandum dedisti, Deus Abraham, Isaac, & Iacob, & omnium sanctorum, qui cuncta verbo tuo ad maturitatem perduxisti, & omnis generis fructus ad lætitiam & alimentum nostrum terræ iussisti ē se fundere, qui dedisti mollioribus, & balantibus siccum lactis, herbiuoris herbam, alijs carnem, alijs semina, nobis verò frumentum ad alendum idoneum & accommodatum præbuisti, ac multa alia, partim ad vsum, partim ad vsum, partim ad sanitatem, partim ad oblectationem. prƺter hæc igitur oia, superas oēs laudes propter beneficiū à te in nos collatum per Christum, per quem tibi gloria, honor, & veneratio, & sancto spiritui in secula, Amen. Pro defunctis verò, qui in Christo requieuerunt; postquàm diaconus edixit, orandum esse, ne eadem repetamus, adiunget etiam hæc.

De-

Denunciatio obsecrationis pro mortuis. Cap. 41.

ORemus pro fratribus nostris q in Christo requieuerunt, vt Deus summæ erga homines charitatis, qui animam defuncti suscepit, remittat ei omne peccatum voluntarium, & non voluntarium; & propitius ac beneuolus ei factus collocet eam in regione piorum qui laxati sunt, in sinu Abrahæ, Isaac, & Iacob, cũ omnibus qui à sęculo cõdito Deo placuerũt, voluntatiq; eius paruerunt vnde fugit dolor, męror, & gemitus. Surgamus, nosq; vicissim sempiterno Deo per verbũ, quod erat in principio, commẽdemus, & episcopus dicat: Qui natura es immortalis & sempiternus, à quo effectum est, quicquid immortale est, & interitui obnoxium: qui hominem animal ratione præditum, mundi ciuem, mortalem in sua fabricatione effecisti, ac etiam immortalitatem promisisti: qui Enoch, & Eliam mortem experiri non permisisti: qui es Deus Abrahã, Deus Isaac, & Deus Iacob, non tanquã Deus mortuorum sis, sed tanquam viuentium, quia omnium animę apud te viuunt, & spiritus iustorum in manu tua sunt, quos nõ tangit tormentum, cuncti enim sanctificati, sub manibus tuis sunt: & ipse nunc respice hunc seruum tuum, quem in aliam sortem elegisti, & assumpsisti: & cõdona ei, si quid tum volens, tum nolens peccauit: & exhibe ei Angelos beneuolos; ac colloca eum in sinu Patriarcharum, & Prophetarum, atque Apostolorum, & omnium qui à sæculo tibi placuerunt; vbi nõ est tristitia, neq; dolor, neq; gemitus, sed potius chorus piorum laxatus, & terra rectorũ simul laxata, & eorum qui ibi gloriam Christi tui vident, per quem tibi gloria, honor, & veneratiõ, gratiarũ actio, & adoratio; ac sancto spiritui in sęcula, Amẽ. Et dicat diaconus, Inclinate, & accipite benedictionem. Et episcopus agat pro eis gratias hæc dicens: Conserua Domine populum tuum; & benedic hęreditati tuæ, quam pretioso sanguine Christi tui acquisisti: Pasce eos sub dextra tua, & protege eos sub alis tuis; eisq; concede, vt bonum certamen certẽt, cursum consummẽt, fidem seruent sine mutatione, & extra querelam, ac crimen per Dominum nostrum Iesum Christum dilectum filium tuum, cum quo tibi gloria, honor, veneratio, & spiritui sancto in sæcula, Amen.

Gen. 5. 4 Reg. 2. Matth. 22. Sap. 3. 2 Tim. 4.

Quomodo, & quando oporteat fidelium mortuorum memorias fieri: & quòd ex eorum bonis impartiendum sit pauperibus. Cap. 42.

EXEQVIÆ verò mortuorum fiant tertio die adhibitis psalmis, precibus, & lectionibus, propter eum qui tertio die à mortuis suscitatus est: die nono ad recordationem eorũ qui sunt superstites, & eorum qui defuncti sunt: quadragesimo fiant secundum veterem typum, Moysen enim sic populus fleuit. itẽ anno exacto ad habendam memoriam ipsius defuncti, & suppeditetur ex bonis eius pauperibus ad recordationem eiusdem. Deu. 34.

Quòd impios mortuos nihil iuuẽt memoriæ. C. 43.

SED hæc de pijs dicimus; impios enim tametsi omnia bona externa ꝑ eis largiaris, nihil iuuare queas: cui enim viuo inimicus fuit Deus, haud dubium, quin sit etiã defuncto: non .n. iniustitia est apud eum iustus Dominus, & iustitias dilexit. Et ecce homo, & opus eius. Psal. 10.

De ebrijs. Cap. 44.

QVI verò in exequijs mortuorũ ad epulũ funebre inuitati estis, ordine & cũ timore Dei epulamini, vt possitis pces ꝓ defunctis adhibere Deo. Qui .n. presbyteri, & diaconi estis, debetis semper sobrij esse tum vobis tũ alijs; vt possitis eos qui incomposité & immoderatè viuunt monere, ait enim scriptura, *qui potestatem gerunt, iracundi sunt, ne bibant vinum, ne bibendo, sapientiæ fiue obliuiscãtur: & incorruptè iudicare non possint.* Presbyteri ergo, & diaconi post Deum omnipotentem, & filium eius dilectum ecclesiæ potestates sunt. Sed hoc nõ eo dicimus vt nõ bibant vinum, cùm alioqui nõ liceat, quod à Deo factum est ad lętitiam, id vituperare, sed vt non fiant temulenti; nõ .n. dixit scriptura, non esse bibẽdum vinum: sed ne, inquit, bibe ad ebrietatem. & rursus, spinę inquit, oriuntur in manu ebrij. Verùm hoc non de ijs tantùm dicimus qui sunt in clero, sed etiã de omni laico Christiano, super quẽ inuocatũ est nomẽ Domini nostri Iesu Christi, ipsis enim dictum est, cui væ? cui tumultus? cui fastidia, & nugæ? cuius oculi liuidi? cui confractiones incassum? nonne eorum hæc sunt, qui in vino multum temporis ponunt, & vbi conuiuia sint, speculantur? Pro. 31. Pro. 23. Eccl. 31. Pro. 26. Pro. 23.

De recipiendis ijs qui propter Christum exagitantur. Cap. 45.

EOS qui propter fidem exagitantur, & ex alia in aliam ciuitatem fugiunt, quia meminerunt eorum quæ Dominus dixit, recolligite; quia enim sciunt spiritũ quidẽ promptum esse, carnem verò infirmam, fugiunt, & bonorum suorum direptionem neglIgũt, vt nomen Domini non negent: suppeditate ergo eis necessaria, vt mandatum Domini perficiatis. Matt. 26.

Quòd oporteat in quo quisque gradu cleri locatus est, permanere, & ordinem seruare, & non rapere ad se quæ nõ sunt imposita. Cap. 46.

ILLVD verò omnes communiter præcipimus, vt vnusquisque in ordine sibi dato maneat, neque transeat regulas; non enim nostræ sunt, sed Dei: *Qui enim vos audit,* inquit Dominus, *me audit; & qui me audit, audit eum qui misit me: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.* Etenim si quæ effecta sunt, & anima carent, ordinẽ seruant, vt nox, dies, sol, luna, fide- Luc. 10.

na, sidera, elementa, mutationes temporũ, mẽses, hebdomades, horæ, eaq; vsui cõstituto seruiunt, sicut dictum est, terminũ posuisti, quẽ non transgredientur: & rursus de mari, posui ei terminos circũpositis claustris & ostijs, & dixi, hucusq; venies, & non transibis: quãto magis debetis vos nihil audere dimouere eorum, quæ nos vobis secundum Dei sententiam & auctoritatem constituimus. Cæterùm quia hoc plerique negligenter curandum esse putauerunt, & ordines cõfundere, & ordinationem cuiusque mouere audent, non collatas dignitates sibi rapiendo, ac per vim potestatem sibi sumendo ea dandi alijs quę dare non possunt; ex quo fit vt Deum irritent, sicut Coritæ, & Ozias, qui prêter dignitatem, ac sine auctoritate Dei pontificatum inuaserunt, ex quibus illi igne arserunt, hic lepra in fronte affectus est: irritent præterea Christum Iesum, qui hæc ordinauit ac cõstituit, contristentque spiritum sanctum, cuius testimonio derogant auctoritatem, idcirco necessitas postulat, vt de hoc moneamus, quia ijs qui talia committunt, periculum, vt par est, impendere prouidemus, negligi etiam sacrificia, & gratiarum actiones, quod ab illis adhibeantur quibus non est fas, qui ludicrum, & ioculatorem putãt honorem pontificalem, qui imitationem habet magni põtificis Iesu Christi regis nostri. Iam.n. nonnulli de recta deflexi, vanitatẽ suam sequuntur. Ergo Moyses famulus Dei, cum quo Deus ore ad os loquebatur, vt si amicus cũ amico loquatur, cui dixit, noui te præter omnes, cũ quo loquebatur in conspectu eius, & non per obscura vel per somnia, aut per angelos, aut ænigmata, hic, inquam, Moyses cùm diuinas leges descripsit atq; cõstituit, distinxit quidem quę nã à pontificibus fieri oporteret, & quæ à sacerdotibus; quæ itẽ à Leuitis, assignans cuiq; religionẽ, quæ esset cuiuiq; ministerij propria, eumq; decens, ita vt quæ pontificibus facere iussisset, ad hæc sacerdotibus fas non esset accedere; & quæ sacerdotibus præscripta essent, hęc Leuitę nõ attingerẽt: sed potius singuli ministeria certa & definita, quæ susceperunt, custodirent: Siquis verò pter ius traditũ accedere volebat, morte mulctabat. Hoc verò in eo potissimũ demonstratũ est, qđ Saul expertus est: q cũ existimarêt sacrificasse sine propheta, & pontifice Samuele, inde peccatũ & maledictionẽ inexpiabilem sibi hausit; neq; prophetã mouit, q regẽ vnxisset. idẽ docuit Deus, & quidẽ clarius in Ozia: de cuius scelere sine vlla mora suppliciũ sumpsit, qui.n. in summũ sacerdotium furore bacchatus est, idẽ regno est priuat⁹ est. Apud nos verò quę iam acta, fortasse nõ ignoratis: Scitis.n. planè, eos qui à nobis per orationẽ, & manuũ impositionẽ epi, presbyteri, & diaconi nominati sunt, differentia nominũ differentiam rerũ declarare; neq;.n. quicunq; volebat, apud nos manus implebat, vt in illo falso & adulterino sacerdotio vitularũ, rege Hieroboã, sed qui vocabatur à Deo. Etenim si nõ esset aliqua lex posita, & aliquod discrimẽ ordinũ, satis erat, vno nomine affectos, oĩa ista ministeria perficere; verùm cum à Deo consequentiã rerũ didicerimus, episcopis quidem assignauimus, & attribuimus, quæ ad principatũ sacerdotij pertinent: presbyteris verò, q ad sacerdotiũ; deinde diaconis, quæ ad ministrandũ vtrisq; vt purè & castè fiant, quæ ad religionẽ pertinent. Neq; enim fas est diacono sacrificiũ offerre, aut baptizare, aut benedictionẽ siue paruã siue magnã facere: neque presbytero ordinationes clericorũ facere. Siquidem non licet ordinẽ inuertere, cùm non sit Deus dissensionis: vt inferiores, quæ sunt superioris, per vim sibi vendicent, nouam legẽ in malũ suũ refingentes, ignorantes durũ esse sibi contra stimulum calcitrare. Neq; isti nos aut episcopos solummodo oppugnant, sed omniũ episcopũ, & pontificẽ Christũ Iesum Dñm nostrum. A Moyse nanq;, qui fuit Deo charissimus, constituti sunt põtifices, sacerdotes & Leuitę; à Christo aũt Saluatore nostro nos tredecim Apostoli: ab Apostolis verò ego Iacobus, & ego Clemens, & alij nobiscũ, ne omnes iterùm recenseamus; communiter verò à nobis omnibus presbyteri diaconi, hypodiaconi, & lectores. Primus igitur natura Pontifex vnigenitus Christus nõ sibi honorẽ rapuit, sed à patre cõstitutus est; qui factus pp nos homo, & hostiã spiritualem Deo suo, eidemq; patri ante passionẽ offerens, cõstituit nobis solis, vt hoc faceremus: cùm essent alioqui nobiscũ alij è ex eorũ numero, qui in eũ crediderant: sed non protinus quicunq; credidit, factus fuit Sacerdos aut gradũ pontificalis dignitatis obtinuit. Nos verò post assumptionem eius offerentes, vt idẽ cõstituit, sacrificiũ mundũ & incruentũ, elegimus Epos, presbyteros, & diaconos septẽ. Ex quibus est beatus martyr Stephanus: qui non minus q̃ nos Deum dilexit; qui adeò pietatẽ erga Deũ fide declarauit, & charitatẽ in Christum Dñm nostrum, vt pro eo animam suam daret, à Iudęis Christi interfectorib⁹ lapidatione cõfectus: & tamen talis ac tantus vir, q erat spiritu feruens, qui Christũ ad dextram Dei vidit, & cęlestes ianuas apertas, nusquã cernitur ijs vsus esse, quæ ministerio eius non essent cõueniẽtia: non sacrificiũ obtulisse, aut manus vlli imposuisse; sed potius diaconi ordinẽ vsq; ad extremũ custodisse: Sic.n. martyrẽ Christi decebat cõpositionẽ ordinis seruare. Quòd verò nonnulli Philippũ Diaconũ, & Ananiã fidelẽ fratrem accusant, q ille quidẽ Eunuchũ baptizauit, hic verò me Paulũ, non intelligunt quod nos dicimus; dicimus.n. neminem sibi dignitatẽ sacri ordinis sumere, sed vel à Deo accipere, vt Melchisedec, & Iob; aut à Pontifice, vt Aaron à Moyse. Itaque & Philippus & Ananias non seipsos elegerunt, sed à Christo Pontifice, & Deo, cum quo nemo comparari potest, electi sunt.

Psalm. 103. Iob 38. Num. 16. 2.Para. 26. Exod. 33. Num. 12. 1.Reg. 13. 2.Para. 26. 3.Reg. 12. Heb. 5. Act. 6. Act. 7. Act. 8. & 9.

CA-

CANONES ECCLESIASTICI.

CANON I.

Episcopus à duobus aut trib⁹ Episcopis ordinet: psbyter ab vno Episcopo: item Diaconi & reliqui clerici.

CANON II.

Siquis Eps, aut presbyter, exceptis ijs, quæ Dominus ad sacrificium cōstituit, aliqua alia ad aram obtulerit, mel, aut lac, aut pro vino sicera artificio facta, aut aues, aut aliqua animalia, aut legumina præter constitutionem, deponatur, preterquā nouas spicas frumēti opportuno tempore, aut uuā ne sit fas quicquā aliud offerre ad altare, aut præterquā oleū ad lumina sanctorū lychnorū, & thymiama in tēpus diuinæ oblationis: Reliqui fructus mittātur domū primitię Episcopo, & presbyteris: & nō mittant ad altare. Cōstat autem, quòd Episcopus, & presbyteri impertiunt diaconis, & reliquis clericis.

CANON III.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus vxorē suā ne pretextu religionis eijciat; q̃ si eiecerit, excōmunicet; si perseuerauerit, deponat.

CANON IIII.

Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus si sanctum Paschæ diem ante vernum æquinoctium cum Iudæis celebrauerit, deponatur.

CANON V.

Siquis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut aliquis ex numero clericorum facta oblatione, non sumpserit communionem, vel dicat caussam, & si probabilis fuerit, tribuat venia; vel si non dixerit, excommunicetur, vt qui populo nocuerit, & suspicionem mouerit in eum qui obtulit, quasi non rite obtulerit.

CANON VI.

Omnes in sanctam Dei Ecclesiā ingressos, & qui sacras scripturas audiunt, non tamē in oratione perseuerant, neque in sancta communione, oportet excommunicare tanquam Ecclesiæ sanctæ ordinem perturbantes.

CANON VII.

Siquis precationem fecerit vnà cum excōmunicato, quamuis in domo, deponatur.

CANON VIII.

Siquis clericus cū deposito tāquā cū clerico precationē fecerit, ipse quoq;, deponatur.

CANON IX.

Siquis clericus, aut laicus excōmunicatus, aut non admissus, abiens ad aliam ciuitatem, sine litteris commendaticijs admissus fuerit, excōmunicētur qui admiserint; & qui admissus fuerit. Quòd si fuerit antè excommunicatus, prorogetur ei excommunicatio, vt qui mentitus sit, & Ecclesiam Dei fefellerit.

CANON X.

Ne episcopo liceat dimissa parœcia sua ad aliam transilire, tametsi à pluribus cogat: nisi caussa aliqua probabilis vim adhibeat ad hoc faciēdū; quod maiorē aliquā vtilitatē illic ratione pietatis afferre possit: Ac ne tum quidē voluntate atq; auctoritate sua, sed potius iudicio multorū Eporum, & hortatu maximo.

CANON XI.

Siquis presbyter, aut diaconus, aut deniq; si quis ex numero clericorū parœcia sua derelicta, ad aliā abierit, & cùm omnino migrauerit, in alia parœcia præter voluntatē, & sententiā Epi sui moratus fuerit, iubemus, ne amplius ministret; presertim si Episcopo reuocanti nō paruit persistēs in perturbatione ordinis communicet tn̄ vt laicus. Sin verò Episcop⁹, apud quem sunt isti, pro nihilo ducens vacationē ministerij decretā, receperit eos inter clericos, excommunicetur tanquam magister perturbati ordinis.

CANON XII.

Qui post baptismum secundarum nuptiarum fuit, aut concubinam habuit, non potest esse Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus, aut denique ex numero clericorum.

CANON XIII.

Qui viduam duxit in matrimoniū, aut repudiatam, aut meretricem, aut ancillā, aut aliquam ex ijs quæ in scena versatæ sunt, nō potest esse Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus, aut deniq; ex numero clericorum.

CANON XIIII.

Qui accepit in matrimonium duas sorores, vel neptem ex fratre, aut sorore, non potest esse clericus.

CANON XV.

Clericus, qui spōsiones fecerit, deponatur.

CANON XVI.

Si quis violentia hominū factus sit Eunuchus, aut in persecutione exectus est, vel sic natus est, si alioq; dignus est Episcopatu, fiat Episcopus: Qui seipsum execuit, ne fiat clericus: homicida enim sui est, & inimicus fabricationis Dei. Si quis clericus seipsum execuerit, deponatur, homicidij enim reus est. laicus à se exectus, sit excommunicatus annis tribus: suę enim vitæ insidiator est.

CANON XVII.

Eps, aut presbyter, aut Diaconus in scortatione, vel periurio, vel furto deprehēsus, deponat, & ne excommunicetur: ait enim scriptura, nō uindicabit Dn̄s bis in idipsum ī tribulatione. idem intelligitur in reliquis clericis.

CA-

CANON XVIII.

Ex ijs qui cœlibes facti sunt clerici, iubemus, vt solis lectoribus, & cantoribus liceat, si voluerint, vxores ducere.

CANON XIX.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus fideles propter delictũ verberet, vel infideles pp factã iniuriã, & per eos qui huiusmodi sũt terrere volũt, iubem' vt deponant. hoc enim Dominus nũquàm nos docuit: immò verò cùm verberaretur, nõ reuerberabat; cùm malediceretur, nõ vicissim maledicebat; cùm pateretur, non comminabatur.

CANON XX.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus iustè propter crimina manifesta depositus, ausus fuerit tractare ministerium, quod aliquando sibi commissum fuit, penitus ab ecclesia abscindatur.

CAN. XXI.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus pecunijs hãc dignitatẽ obtinuerit, deponatur, tum ipse, tum is qui illũ ordinauit: & abscindatur penitus etiam à communione, vt Simon Magus à me Petro abscissus est.

CANON XXII.

Si quis Episcopus magistratibus vsus sæcularibus, per eos Ecclesiam obtinuerit, deponatur, & excommunicetur, & omnes cõmunionem cum eo habentes.

CANON XXIII.

Si quis presbyter Episcopo suo contẽpto, seorsum congreget Ecclesiam, & aliud altare collocet, cùm nihil quod ad religionem & iustitiam pertineat, in Episcopo damnauerit, deponatur, vt præsidendi cupidus; tyrannus enim est; & reliqui item clerici, quicunque ei adhæserint: Laici verò excõmunicẽtur: atq; hoc quidem fiat post vnam & alteram, vel etiã tertiam Episcopi monitionem.

CANON XXIIII.

Si quis episcopus, aut Presbyter ab Episcopo excommunicetur, hunc ab alio recipi non liceat, preterquam ab eo qui excommunicauit eum; nisi accidat, vt Episcopus, qui eum excommunicauit, moriatur.

CANON XXV.

Nemo ex Ep̃s peregrinis, aut presbyteris, aut Diaconis sine litteris commendatiçijs recipiatur; ijs verò allatis, excutiantur isti, & examinentur: & si fuerint prædicatores religionis Christianæ, recipiantur; sin verò non fuerint, postquã suppeditata eis erũt necessaria, ad communionem eos ne admittatis; multa enim per surreptionem fiunt.

CANON XXVI.

Debent Episcopi cuiusque nationis agnoscere eum qui in ipsis primus est, habereque eum vt caput, & præter sententiã illius nihil exuperãs facere, sed illa tantũmodo, quæ suç cuiusq; parœciæ, & locis ei subiectis competunt: immò nec ille sine voluntate & sentẽtia omniũ quicq̃ faciat. Sic enim cõcordia erit: & glorificabit Deus p Christũ i Spiritu sancto.

CANON XXVII.

Epus ne audeat extra fines suos in ciuitatibus, aut locis non suæ ditioni subiectis ordinationes facere: Sin autẽ cõuictus fuerit, fecisse hoc præter sñiam eorum q̃ ciuitates illas & loca tenẽt, deponat ipse, & ij quos ordinauit.

CANON XXVIII.

Si quis factus Episcopus ministerium, & curam populi sibi mandatam nõ susceperit, sit excommunicatus, quoad suscipiat; idẽ intelligatur in presbytero, & diacono. Siñ verò Episcopus ad eum profectus non recipiatur, non propter uoluntatem suam, sed propter peruersitatẽ populi; ipse quidẽ maneat Episcopus, clerus autem ciuitatis excommunicetur; quia eiusmodi populi non obedientis, nõ fuerunt clerici correptores.

CANON XXIX.

Habeatur cõcilium Episcoporum bis singulis annis: & de dogmatibus Christianç religionis inter se ab alijs exquirant: & cõtrouersias Ecclesiasticas exortas dissoluãt. habeatur dico semel quidem quarta hebdomada Pẽtecostes: iterum verò duodecimo die mẽsis Hyperberetæi, hoc est octobris.

CANON XXX.

Omnium rerum Ecclesiasticarũ curã Episcopus habeat, & eas administret, tanquam in conspectu Dei, neque fas ei sit, aliquid inde sibi auertere, aut suis propinquis, quæ Dei sunt, largiri. Si verò fuerint pauperes, suppeditet eis tanquàm pauperibus; sed ne eorum caussa, quæ sunt Ecclesiæ, diuendat.

CANON XXXI.

Presbyteri, aut diaconi, nisi volẽte Episcopo, nihil efficiant: ipse enim est cui populus Domini concreditus est, à quo ratio ipsarum animarum reposcenda est.

CANON XXXII.

Sint manifestæ res Episcopi propriæ, siquidem proprias habet: sin item manifestæ res Dominicæ, tum vt Episcopus potestatem habeat moriens sua cui volet, & vt volet, relinquendi, tum vt propter res Ecclesiæ non dilabantur res Episcopi, cui sunt aliquando vxor, & liberi, vel propinqui, vel famuli: hoc enim apud Deum & homines æquum est: vt neq; Ecclesia ignoratione rerũ Episcopi damnum faciat: neque res Ecclesiæ in caussa sint, vt cognati Episcopi proscribantur, vel litigent, & mors eius infamiam habeat.

CANON XXXIII.

Iubemus, vt Episcopus potestatem habeat rerum Ecclesiæ. Etenim si hominum animæ tanti alioqui pretij & æstimationis illi cõcredendæ sunt, longè abest, vt in pecunijs cõtracti simus; vt potestas ei sit omnia egentibus per presbyteros & diaconos administrãdi, & cum timore Dei & reuerentia suppeditandi: sibi verò: siquidem indigeat, sumendi inde ad vsus suos necessarios, & fratrum hospitum, vt nihil eis desit; lege enim Dei sancitum est, vt qui ad altare permanent, inde alantur. Nam

neque

neque miles suis stipendijs arma fert aduersus hostes. CANON XXXIIII.

Eps, vel presbyter, aut diaconus, aleç deditus, & ebrietati, aut desinat, aut deponatur; hypodiaconus, aut lector, aut cãtor, qui idē committerit, vel cesset, vel excõicetur; similiter & laicus. CANON XXXV.

Eps, aut presbyter, aut diaconus, qui vsuras exigit ab ijs, quibus mutuo dat, aut cesset, aut deponatur. CANON XXXVI.

Eps, aut presbyter, aut diaconus, qui cũ hereticis orauit, excõicetur tm: Sin verò eis etiã cõmisit tanq̃ clericis aliquid facere, deponat. CANON XXXVII.

Eps, aut presbyter, aut diaconus, qui baptisma hæreticorũ, aut sacrificiũ, gratũ acceptũq; habuerũt, iubemus, vt deponãtur. Quæ eñ consensio Christi cũ Belial? aut quę pars fideli cum infideli? CANON XXXVIII.

Eps, aut presbyter, si eũ, qui verum baptismum habet, denuo baptizauerit, vel eum, qui ab impijs inquinatus est, non baptizauerit, deponatur, vt irrisor crucis, & mortis Domini, & qui sacerdotes à falsis sacerdotibus non discernit. CANON XXXIX.

Si quis laicus vxore sua eiecta, aliam duxerit, aut duxerit ab alio dimissam, excommunicetur. CANON XXXX.

Si quis Eps, vel presbyter, vt Dñs constituit, non baptizauerit in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctũ, sed potius aut in tres principio carẽtes, aut in tres filios, aut in tres paracletos, deponatur. CANON XXXXI.

Si quis Eps, vel presbyter non tres mersiones vnius mysterij fecerit, sed potius vnã mersionem in mortẽ Dñi, deponatur: non enim dixit nobis Dñs in mortẽ mea baptizate, sed euntes docete oẽs gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. vos igitur Episcopi baptizate terna mersione in vnum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctũ, secundùm Dñi sententiam, & nostram in Spiritu sancto constitutionem. CAN. XXXXII.

Si q̃s Eps, aut presbyter, aut diaconus, aut vllus denique ex numero clericorum à nuptijs, & carne, & vino abstinet nõ propter exercitationem, sed propter abominationem, oblitus, quòd erant omnia valde bona, & quòd masculũ & fœminã fecit Deus hominẽ; quin potiùs blasphemè accusat creationẽ: aut corrigat, aut deponat, & ex Ecclesia ei ciat; item & laicus. CANON XXXXIII.

Si quis Eps, aut presbyter reuertentẽ à peccato nõ recipit, sed reijcit deponatur, quia tristitia afficit Christum, qui dixit, gaudium esse in cęlo super vno peccatore pęnitentiam agente. CANON XXXXIIII.

Si quis Eps, aut presbyter, aut diaconus in diebus festis abstinet carne, & vino, deponat; vt qui cauteriatam conscientiam habeat, & multis sit caussa scãdali. CAN. XXXXV.

Si quis clericus deprehendatur qui in caupona comedat, excõicet; nisi cũ necesse est de via diuertere ad hospitiũ. CAN. XXXXVI.

Si quis clericus cõtumeliã in Episcopũ iniquè iactauerit, deponatur; principi enim, inquit, populi tui non maledices. CANON XXXXVII.

Si quis clericus in presbyterum, aut diaconum contumeliam iaciat, excommunicetur. CANON XXXXVIII.

Si quis clericus surdum, aut cæcũ, aut cui sunt plãtæ vitiatę, irriserit, excõicetur; item & laicus. CANON XXXXIX.

Eps, aut presbyter clerũ, vel populũ negligens, & non eos in religione erudiẽs, excommunicetur: sin verò in segnitie perstiterit, deponatur. CANON L.

Si quis Eps, aut presbyter cuipiam ex clericis indigenti, quæ opus sunt, non suppeditauerit, excommunicetur: Sin verò perstiterit in eo deponatur, vt qui fratrẽ suum occiderit. CANON LI.

Si quis libros impiorũ falsò inscriptos tãquam sanctos in Ecclesia in perniciem populi & cleri ediderit, deponatur. CAN. LII.

Si quæ sit accusatio in aliquem fidelẽ fornicationis, aut adulterij, aut vllius facti vetiti, & conuictus sit, ne ad clerũ promoueatur. CANON LIII.

Si quis clericus propter metũ hominis Iudæi, aut Gentilis, aut hæretici nomen Christi negauerit, excommunicetur: Si nomen clerici, deponatur. Si verò pœnituerit, vt laicus recipiatur. CANON LIIII.

Si q̃s Eps, aut presbyter, aut diaconus, aut vllus denique ex numero clericorum carnem in sanguine animæ eius comederit, aut captũ à bestia, aut morticinũ, deponatur. hoc enim lex quoque prohibuit. Si autem laicus sit, excommunicetur. CANON LV.

Si q̃s clericus Dñico die, aut Sabbato ieiunauerit, vno tm̃ excepto, deponat: Si verò laicus fuerit, excõicetur. CAN. LVI.

Si quis clericus, aut laicus ingrediatur in synagogam Iudæorum, vel hæreticorum ad orandum, deponatur, & excommunicetur. CANON LVII.

Si quis clericus aliquem in pugna pulsauerit, & vna pulsatione cædem fecerit, deponatur propter petulantiam: Si fuerit laicus, excommunicetur. CANON LVIII.

Si quis habet virginem non desponsatam, cui vim intulit, excommunicetur, & ne liceat ei accipere aliam in matrimonium, sed illam retinere, quam elegit, licet sit illa pauper. CANON LIX.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus secũdã ordinationem ab aliquo accipiat, deponatur ipse & qui eũ ordinauit; nisi demonstret, habere se ab hereticis ordinationẽ: qui enim à talibus baptizati, vel ordinati sũt, neque fideles, neque clerici esse possunt. CANON LX.

Si q̃s Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut hypodiaconus, aut lector, aut cantor, sanctam

sanctam quadragesimam nō ieiunat, aut sextam feriam, aut quartam, deponatur, nisi imbecillitas corporis obstet: Sin verò laicus sit, excōicetur.

CANON LXI.

Si quis Eps, aut alius clericus ieiunat cum Iudæis, aut dies festos cum eis celebrat, aut ab eis dona festi diei accipit, vt azyma, aut aliquid huiusmodi, deponatur: Si verò laicus, excommunicetur.

CANON LXII.

Si quis Christianus oleum ad templū Gētilium deferat, aut ad synagogam Iudęorum, aut lychnorum lumina in eorum festis accēderit, excōicetur.

CANON LXIII.

Si quis clericus, aut laicus auferat ex Ecclesia sancta ceram, aut oleum, excommunicetur; & ad id quod abstulit, quintam amplius partem addat.

CANON LXIIII.

Rem ex argento, vel auro, aut etiam linteo consecratam nemo in vsum suū vindicet; est enim hoc nefas. Si quis verò manifestò deprehensus fuerit in eo crimine, excommunicatione plectatur.

CANON LXV.

Si Eps de aliquo crimine accusatus sit à viris fide dignis & fidelibus, necesse est, vt ab Episcopis vocetur: & siquidem occurrerit, ac responderit, conuictusque fuerit, decernatur ei pęna: Sin verò vocatus non paruerit, vocetur iterū missis ad eum duobus Epis: & si pet cōtemptum non adfuerit, pronunciet synodus aduersus eum, quæ videbuntur decernenda, ne videatur profecisse illi fuga, & declinatio iudicij.

CANON LXVI.

Ad dicendum testimonium aduersus Episcopum, ne hæreticum recipiatis, immo neq; vnum fidelem: ait enim lex, in ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum.

CANON LXVII.

Non oportet Episcopum, fratri, aut filio, aut alij ꝓpinquo dignitatem Episcopatus largiendo, ordinare quos sibi libet; non enim æquū est, hærede episcopatus facere largiendo humano affectui ea, quæ Dei sunt; neque debet Ecclesiam Dei hæreditati subijcere. Si quis verò hoc cōmiserit, eius ordinatio irrita habeatur, ipse verò pęna excommunicationis afficiatur.

CANON LXVIII.

Si quis captus sit oculo, aut sit crure læso, alioqui dignus qui Episcopus sit, fiat: non enim læsio corporis polluit, sed animi inquinatio. Surdus aūt, aut cæcus, ne fiat: non quia pollutus sit, sed ne ecclesiastica impediātur.

CANON LXIX.

Si quis Dæmonem habet, clericus ne fiat: immò ne oret quidem cum fidelibus: cùm verò emūdatus fuerit, recipiatur: etsi dignus extiterit, fiat clericus.

CANON LXX.

Eū, qui è gentilibus accessit, & baptizatus est, aut ex praua vita, nō est ęquum statim facere Episcopum: iniquum enim est, eum, qui nondum specimen dedit, aliorum esse magistrum: nisi fortè secūdum Dei gratiā id fiat.

CANON LXXI.

Dicimus, nō oportere, vt episcopus, aut presbyter se in populares administrationes deijciat, sed potius ecclesiæ rebus necessarijs opportunū tempus impendat. aut igitur obediat, & ne hoc faciat; aut deponat; nemo enim pōt duobus dñis seruire, ſm præceptū Dñi.

CANON LXXII.

Famulos sine voluntate dominorū clericos fieri non permittimus, ita vt domini eorum dolore efficiantur; hoc eñ domos euertit. Si verò aliquando aliquis famulus visus fuerit ordinis gradu aliquo dignus, vt visus est Onesimus noster, & id permittūt domini, & eum libertate donāt, atq; à se dimittūt, fiat.

CANON LXXIII.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui militiæ operam dat, & vtrumque retinere vult magistratū Romanum, & administrationem sacram, deponatur: quę enim Cęsaris sunt, Cæsari debentur; quæ Dei, Deo.

CANON LXXIIII.

Si quis * iniustè in regem, aut magistratū contumeliosus fuerit, soluat pœnas; siquidem clericus sit, deponatur; si verò laicus, excōicet.

CANON LXXV.

Sint verò vobis omnibus clericis & laicis biblia veneranda & sancta, veteris quidem testamenti quinque libri Moysis, Genesis, Exodus, Leuiticum, Numeri, & Deuteronomium; Iesu Naue vnum volumen; Iudicū vnum; Ruth vnum; Regnorum quatuor; Paralipomenō libri dierum duo volumina, Esdræ duo, Esther vnum, Iudith vnum, Machabæorum tria, Iob vnum, Psalmi centum quinquaginta, Salomonis libri tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Prophetæ sedecim: Extra hæc verò vobis insuper cōmemoratum sit, vt iuuenes vestri sapientiam Sirach auctoris multæ eruditionis legant. Nostra verò, id est, noui testamenti sunt euangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis; Pauli epistolæ quatuordecim, Petri duæ, Ioannis tres, Iacobi vna, Iudæ vna, Clementis epistolę duę, & constitutiones vobis episcopis per me Clementem octo libris prolatæ; quas non oportet coram omnibus vulgare propter mystica, quæ in eis sunt, & acta nostra, qui sumus Apostoli. Hæc nos vobis, episcopi, cōstituimus. Vos verò in eis perseuerantes, salui eritis, & pacem habebitis: non obedientes verò punientini, & perpetuum bellum vobiscū geretis, pœnas abiectæ obedientiæ accommodatas soluentes. Deus autem, qui solus est ingenitus & vniuersorum creator, vos omnes vinculo pacis in spiritu S. copulabit, consummabit in omne opus bonum, immutabiles, à querela, & crimine liberos, & vita æterna nobiscum dignabitur per mediatorem dilectum filium suum Iesum Christum Deum Saluatorem nostrum. Cum quo gloria ipsi super omnia Deo, & patri in spiritu sancto Paracleto nunc, & in sæcula sæculorum. AMEN.

INDI-

INDICES CAPITVM LIBRORVM CLEMENTIS ROMANI DE CONSTITVTIONIBVS & Doctrina Apostolorum.

LIBRI PRIMI.

LIBRI SECVNDI.

LIBRI TERTII.

LIBRI QVARTI.

LIBRI QVINTI.

LIBRI SEXTI.

LIBRI SEPTIMI.

LIBRI OCTAVI.

FRANCISCI TVRRIANI ANNOTATIONES, VEL EXPLANATIONES DEFENSORIÆ LOCORVM OBSCVRIORVM IN LIBROS VIII. Apostolicarum Constitutionum, & Catholicæ Doctrinæ CLEMENTIS ROMANI.

PROOEMIVM.

SI temeritatis est in libris quorumcunque quicquam antequam exploratè cognitum sit, improbare, aut etiam reprehendere, multo id profectò maioris audaciæ fuerit in libris magnorum Auctorum facere. ego enim, vt de me loquar, auctoritati præstantium scriptorum, ac maximè antiquorum semper hoc deberi existimaui, vt si quid prima specie reprehendendum esse uideretur, me potius non assequi putarem, quàm auctorem, quod scriberet, ignorasse. Sunt in his libris Clementis non pauca huiusmodi, quæ quidem aliquando tanquam falsa opinione sua essent, notarũt; quæ sunt tamen, si rectè intelligantur, scripta sapienter. Hinc ego non cõtẽtus tum ijs, quæ nonnullis audiebam, aliquando cùm de ijs iudicium fieret, minus probata fuisse, tum alijs, quæ mihi etiam lubrica videbantur, rogaui quendam egregium animaduersorem, cui ego valdè familiaris eram, ut quæcunque ingenij sui, quo præstat, sagacitate, & solertia odorari posset, aliquam reprehensionis causam, vel malæ intelligentiæ præbere posse, ea mihi ad explanandum, vel defendendum indicaret. Ex locis ergo à me, vel ab alijs notatis extiterunt nostræ locorum obscuriorum apologeticæ, siue defensoriæ explanationes, quibus iudicio quidem meo, nescio an aliorum, quæcunque difficiliora videri poterãt, & ad reprehensionem magis parata, expedisse uideor. erãt autem ex ijs, qui ista notabant, quibus omnium difficillimum videretur constituere, verum in his libris de sancta & homousio Trinitate sanctè, purè, & castè ubique doceretur. nam & ætate Photij, vt in Proœmio diximus, non defuerunt, quibus nescio quid in his libris fœtorem Arrij redoleret, quod idem Phocius facile esse aiebat ad refellendum meminerat enim doctissimus auctor errorem Arrij auctoritate Apostolicæ doctrinæ apertè euerti, cùm ait libro viii. cap. xii. ut alios locos non paucos nunc prætercam, Filium esse à Patre genitum sine medio, in quo planè, ac necessariò docet, Filium non esse creaturam, sed Deum de Deo, Patri consubstantialem. Etenim si creatura esset, esset creatio eius media inter creantem, & creatum. Sic enim ait beatus Basilius libro quarto contra Eunomium: Si Filius est opus factum, & non Filius genitus ex Patre, non est ipse ille qui operatus est, nec operatio. operatio enim aliud est præter operantem, & opus. immo neque per se subsistit: nulla enim operatio per se subsistit. Quod si est opus factum, tertius est à Patre, & non immediatus. Primum enim est, qui operatus est; deinde operatio; tertium opus. Item Gregorius Nyss. libro secundo τῶν ἀντιῤῥητικῶν confutans Eunom. qui aiebat, Filium esse sigillum operationis Dei Patris, tertium, inquit, facit illum post Patrem per operationem illam intermediam, quæ per se nõ subsistit. Ac S. Maximus in disputatione contra Pyrrhum Monothelitam: Sicut, inquit,

CANON XVIII.

Ex ijs qui cælibes facti sunt clerici, iubemus, vt solis lectoribus, & cantoribus liceat, si voluerint, vxores ducere.

CANON XIX.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus fideles propter delictũ verberet, vel infideles pp factã iniuriã, & per eos qui huiusmodi sũt terrere volũt, iubem⁹ vt deponant. hoc enim Dominus nũquàm nos docuit: immò verò cùm verberaretur, nõ reuerberabat; cùm malediceretur, nõ vicissim maledicebat; cùm pateretur, non comminabatur.

CANON XX.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus iustè propter crimina manifesta depositus, ausus fuerit tractare ministerium, quod aliquando sibi commissum fuit, penitus ab ecclesia abscindatur.

CAN. XXI.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus pecunijs hãc dignitatẽ obtinuerit, deponatur, tum ipse, tum is qui illũ ordinauit: & abscindatur penitus etiam à communione, vt Simon Magus à me Petro abscissus est.

CANON XXII.

Si quis Episcopus magistratibus vsus sæcularibus, per eos Ecclesiam obtinuerit, deponatur, & excommunicetur, & omnes cõmunionem cum eo habentes.

CANON XXIII.

Si quis presbyter Episcopo suo contẽpto, seorsum congreget Ecclesiam, & aliud altare collocet, cùm nihil quod ad religionem & iustitiam pertineat, in Episcopo damnauerit, deponatur, vt præsidendi cupidus; tyrannus enim est; & reliqui item clerici, quicunque ei adhæserint: Laici verò excõmunicẽtur: atq; hoc quidem fiat post vnam & alteram, vel etiã tertiam Episcopi monitionem.

CANON XXIIII.

Si quis episcopus, aut Presbyter ab Episcopo excommunicetur, hunc ab alio recipi ne liceat, præterquam ab eo qui excommunicauit eum; nisi accidat, vt Episcopus, qui eum excommunicauit, moriatur.

CANON XXV.

Nemo ex Ep̃s peregrinis, aut presbyteris, aut Diaconis sine litteris commendaticijs recipiatur; ijs verò allatis, excutiantur isti, & examinentur: & si fuerint prædicatores religionis Christianæ, recipiantur; sin verò non fuerint, postquã suppeditata eis erũt necessaria, ad communionem eos ne admittatis; multa enim per surreptionem fiunt.

CANON XXVI.

Debent Episcopi cuiusque nationis agnoscere eum qui in ipsis primus est, habereque eum vt caput, & præter sententiã illius nihil exuperãs facere, sed illa tantũmodo, quæ suæ cuiusq; parœciæ, & locis ei subiectis competunt: immò nec ille sine voluntate & sentẽtia omniũ quicq̃ faciat. Sic em̃ cõcordia erit: & glorificabit Deus p Christũ i Spiritu sancto.

CANON XXVII.

Ep̃us ne audeat extra fines suos in ciuitatibus, aut locis non suæ ditioni subiectis ordinationes facere: Sin autẽ cõuictus fuerit, fecisse hoc præter sñiam eorum q̃ ciuitates illas & loca tenẽt, deponat ipse, & ij quos ordinauit.

CANON XXVIII.

Si quis factus Episcopus ministerium, & curam populi sibi mandatam nõ susceperit, sit excommunicatus, quoad suscipiat; idẽ intelligatur in presbytero, & diacono. Sin verò Episcopus ad eum profectus non recipiatur, non propter uoluntatem suam, sed propter peruersitatẽ populi; ipse quidẽ maneat Episcopus, clerus autem ciuitatis excommunicetur; quia eiusmodi populi non obedientis, nõ fuerunt clerici correptores.

CANON XXIX.

Habeatur cõcilium Episcoporum bis singulis annis: & de dogmatibus Christianę religionis inter se ab alijs exquirant: & cõtrouersias Ecclesiasticas exortas dissoluãt. habeatur dico semel quidem quarta hebdomada Pẽtecostes: iterum verò duodecimo die mẽsis Hyperberetæi, hoc est octobris.

CANON XXX.

Omnium rerum Ecclesiasticarũ curã Episcopus habeat, & eas administret, tanquam in conspectu Dei, neque fas ei sit, aliquid inde sibi auertere, aut suis propinquis, quæ Dei sunt, largiri. Si verò fuerint pauperes, suppeditet eis tanquàm pauperibus; sed ne eorum caussa, quæ sunt Ecclesiæ, diuendat.

CANON XXXI.

Presbyteri, aut diaconi, nisi volẽte Episcopo, nihil efficiant: ipse enim est cui populus Domini concreditus est, à quo ratio ipsarum animarum reposcenda est.

CANON XXXII.

Sint manifestæ res Episcopi propriæ, siquidem proprias habet: sin item manifestæ res Dominicæ, tum vt Episcopus potestatem habeat moriens sua cui volet, & vt volet, relinquendi, tum vt propter res Ecclesiæ non dilabantur res Episcopi, cui sunt aliquando vxor, & liberi, vel propinqui, vel famuli: hoc enim apud Deum & homines æquum est: vt neq; Ecclesia ignoratione rerũ Episcopi damnum faciat: neque res Ecclesiæ in caussa sint, vt cognati Episcopi proscribantur, vel litigent, & mors eius infamiam habeat.

CANON XXXIII.

Iubemus, vt Episcopus potestatem habeat rerum Ecclesiæ. Etenim si hominum animæ tanti alioqui pretij & æstimationis illi cõcredendæ sunt, longè abest, vt in pecunijs cõtracti simus; vt potestas ei sit omnia egentibus per presbyteros & diaconos administrãdi, & cum timore Dei & reuerentia suppeditandi: sibi verò: siquidem indigeat, sumendi inde ad vsus suos necessarios, & fratrum hospitum, vt nihil eis desit; lege enim Dei sancitum est, vt qui ad altare permanent, inde alantur. Nam

neque

neque miles suis stipendijs arma fert aduersus hostes. CANON XXXIIII.

Eps,vel presbyter,aut diaconus,aleę deditus,& ebrietati,aut desinat,aut deponatur;hypodiaconus,aut lector,aut cãtor,qui idẽ committet,vel cesset,vel excõicetur; similiter & laicus. CANON XXXV.

Eps,aut presbyter,aut diaconus,qui vsuras exigit ab ijs,quibus mutuo dat,aut cesset, aut deponatur. CANON XXXVI.

Eps,aut presbyter,aut diaconus,qui cũ hereticis orauit,excõicetur tm: Sin verò eis etiã cõmisit tanq̃ clericis aliquid facere,deponat.

CANON XXXVII.

Eps,aut presbyter,aut diaconus, qui baptisma hæreticorũ,aut sacrificiũ, gratũ acceptũq; habuerũt,iubemus, vt deponatur. Quæ enĩ consensio Christi cũ Belial? aut quę pars fideli cum infideli? CANON XXXVIII.

Eps,aut presbyter, si eũ,qui verum baptismum habet,denuo baptizauerit,vel eum,qui ab impijs inquinatus est, non baptizauerit, deponatur,vt irrisor crucis,& mortis Domini,& qui sacerdotes à falsis sacerdotibus non discernit. CANON XXXIX.

Si quis laicus vxore sua eiecta,aliam duxerit,aut duxerit ab alio dimissam, excommunicetur. CANON XXXX.

Si quis Eps, vel presbyter, vt Dns constituit,non baptizauerit in Patrem,& Filium,& Spiritum sanctũ,sed potius aut in tres principio carẽtes,aut in tres filios,aut in tres paracletos,deponatur. CANON XXXXI.

Si quis Eps,vel presbyter non tres mersiones vnius mysterij fecerit,sed potius vnã mersionem in mortẽ Dñi, deponatur: non enim dixit nobis Dñs in mortẽ mea baptizate, sed euntes docete oẽs gentes, baptizantes eos in nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti. vos igitur Episcopi baptizate terna mersione in vnum Patrem,& Filium,& Spiritum sanctũ, secundùm Dñi sententiam,& nostram in Spiritu sancto constitutionem. CAN. XXXXII.

Si qs Eps,aut presbyter,aut diaconus, aut vllus denique ex numero clericorum à nuptijs,& carne,& vino abstinet nõ propter exercitationem,sed propter abominationem,oblitus,quòd erant omnia valde bona,& quòd masculũ & fœminã fecit Deus hominẽ; quin potiùs blasphemẽ accusat creationẽ: aut corrigat,aut deponat,& ex Ecclesia eiciat; item & laicus. CANON XXXXIII.

Si quis Eps,aut presbyter reuertentẽ à peccato nõ recipit, sed reijcit deponatur,quia tristitia afficit Christum,qui dixit, gaudium esse in cęlo super vno peccatore penitentiam agente. CANON XXXXIIII.

Si quis Eps,aut presbyter, aut diaconus in diebus festis abstinet carne,& vino, deponat; vt qui cauteriatam conscientiam habeat,& multis sit caussa scãdali. CAN. XXXXV.

Si quis clericus deprehendatur qui in caupona comedat,excõicet; nisi cũ necesse est de via diuertere ad hospitiũ. CAN. XXXXVI.

Si quis clericus cõtumeliã in Episcopũ inique iactauerit,deponatur; principi enim, inquit,populi tui non maledices.

CANON XXXXVII.

Si quis clericus in presbyterum,aut diaconum contumeliam iaciat, excommunicetur.

CANON XXXXVIII.

Si quis clericus surdum,aut cæcũ, aut cui sunt plãtæ vitiatę,irriserit,excõicetur; item & laicus. CANON XXXXIX.

Eps,aut presbyter clerũ,vel populũ negligens,& non eos in religione erudiẽs, excommunicetur: sin verò in segnitie perstiterit,deponatur. CANON L.

Si quis Eps,aut presbyter cuipiam ex clericis indigenti,quæ opus sunt, non suppeditauerit,excommunicetur: Sin verò perstiterit in eo deponatur,vt qui fratrẽ suum occiderit.

CANON LI.

Si quis libros impiorũ falsò inscriptos tãquam sanctos in Ecclesia in perniciem populi & cleri ediderit,deponatur. CAN. LII.

Si quæ sit accusatio in aliquem fidelẽ fornicationis,aut adulterij,aut vllius facti vetiti,& conuictus sit,ne ad clerũ promoueatur.

CANON LIII.

Si quis clericus propter metũ hominis Iudæi,aut Gentilis,aut hæretici nomen Christi negauerit,excommunicetur: Si nomen clerici,deponatur.Si verò pœnituerit,vt laicus recipiatur. CANON LIIII.

Si qs Eps,aut presbyter, aut diaconus, aut vllus denique ex numero clericorum carnem in sanguine animæ eius comederit,aut captũ à bestia,aut morticinũ, deponatur.hoc enim lex quoque prohibuit.Si autem laicus sit,excommunicetur. CANON LV.

Si qs clericus Dñico die,aut Sabbato ieiunauerit,vno tm̃ excepto,deponat.Si verò laicus fuerit,excõicetur. CAN. LVI.

Si quis clericus, aut laicus ingrediatur in synagogam Iudæorum, vel hæreticorum ad orandum,deponatur,& excommunicetur.

CANON LVII.

Si quis clericus aliquem in pugna pulsauerit,& vna pulsatione cædem fecerit, deponatur propter petulantiam: Si fuerit laicus, excommunicetur. CANON LVIII.

Si quis habet virginem non desponsatam, cui vim intulit,excommunicetur,& ne liceat ei accipere aliam in matrimonium,sed illam retinere, quam elegit,licet sit illa pauper.

CANON LIX.

Si quis Episcopus,aut presbyter,aut diaconus secũdã ordinationem ab aliquo accipiat, deponatur ipse & qui eũ ordinauit; nisi demonstret,habere se ab hereticis ordinationẽ: qui enim à talibus baptizati,vel ordinati sũt, neque fideles neque clerici esse possunt.

CANON LX.

Si qs Episcopus,aut presbyter, aut diaconus,aut hypodiaconus,aut lector, aut cantor sanctam

INDICES CAPITVM LIBRORVM CLEMENTIS ROMANI DE CONSTITVTIONIBVS & Doctrina Apostolorum.

LIBRI PRIMI.

LIBRI SECVNDI.

LIBRI QVARTI.

LIBRI QVINTI.

LIBRI SEXTI.

LIBRI SEPTIMI.

Cap.36.

LIBRI OCTAVI.

FRANCISCI TVRRIANI ANNOTATIONES, VEL EXPLANATIONES DEFENSORIÆ LOCORVM OBSCVRIORVM IN LIBROS VIII. Apostolicarum Constitutionum, & Catholicæ Doctrinæ Clementis Romani.

PROOEMIVM.

I temeritatis est in libris quorumcunque quicquam antequàm exploratè cognitum sit, improbare, aut etiam reprehendere, multo id profectò maioris audaciæ fuerit in libris magnorum Auctorum facere. ego enim, vt de me loquar, auctoritati præstantium scriptorum, ac maximè antiquorum semper hoc deberi existimaui, vt si quid prima specie reprehendendum esse uideretur, me potius non assequi putarem, quàm auctorem, quod scriberet, ignorasse. Sunt in his libris Clementis non pauca huiusmodi, quæ quidem aliquando tanquam falsa opinione sua essent, notarũt; quæ sunt tamen, si rectè intelligantur, scripta sapienter. Hinc ego non contétus tum ijs, quæ nonnullis audiebam, aliquando cùm de ijs iudicium fieret, minus probata fuisse, tum alijs, quæ mihi etiam lubrica videbantur, rogaui quendam egregium animaduersorem, cui ego valde familiaris eram, ut quæcunque ingenij sui, quo præstat, sagacitate, & solertia odorari posset, aliquam reprehensionis causam, vel malæ intelligentiæ præbere posse, ea mihi ad explanandum, vel defendendum indicaret. Ex locis ergo à me, vel ab alijs notatis extiterunt nostræ locorum obscuriorum apologeticæ, siue defensoriæ explanationes, quibus iudicio quidem meo, nescio an aliorum, quæcunque difficiliora videri poterãt, & ad reprehensionem magis parata, expedisse uideor. erãt autem ex ijs, qui ista notabant, quibus omnium difficillimum uideretur constituere, verum in his libris de sancta & homousio Trinitate sanctè, purè, & castè ubique doceretur. nam & ætate Photij, vt in Prooemio diximus, non defuerunt, quibus nescio quid in his libris fœtorem Arrij redoleret, quod idem Phocius facile esse aiebat ad refellendum meminerat enim doctissimus auctor errorem Arrij auctoritate Apostolicæ doctrinæ apertè euerti, cùm ait libro viii, cap, xii, ut alios locos, non paucos nunc prætercam, Filium esse à Patre genitum sine medio, in quo planè, ac necessariò docet, Filium non esse creaturam, sed Deum de Deo, Patri consubstantialem. Etenim si creatura esset, esset creatio eius media inter creantem, & creatum. Sic enim ait beatus Basilius libro quarto contra Eunomium: Si Filius est opus factum, & non Filius genitus ex Patre, non est ipse ille qui operatus est, nec operatio. operatio enim aliud est præter operantem, & opus. immo neque per se subsistit: nulla enim operatio per se subsistit. Quod si est opus factum, tertius est à Patre, & non immediatus. Primum enim est, qui operatus est; deinde operatio; tertium opus. Item Gregorius Nyss. libro secundo τῶν ἀντιῤῥητικῶν confutans Eunom. qui aiebat, Filium esse sigillum operationis Dei Patris, tertium, inquit, facit illum post Patrem per operationem illam intermediam, quæ per se nõ subsistit. Ac S. Maximus in disputatione contra Pyrrhum Monothelitam: Sicut, inquit,

quit, inflammatio secum infert inflammantem, & inflammatum; refrigeratio refrigerantem, & refrigeratum; visio uidentem, & uisum; item intelligentia intelligentem, & rem intellectam; non enim potest habitudo, siue respectus intelligi sine habentibus intermediam habitudinem, siue respectum; sic etiam deificatio secum inuehit deificantem, & deificatum: ad eundem modum in re nostra, creatio media infert secum creantem, & creatum. Rursus idem S. Maximus in tertia hecatontade theologica: Quorum, inquit, esse diuersum est, horum inter se habitudo & respectus inseparabilis est; quorum autem diuersorum habitudo inseparabilis est, proprium eorum est, vt se uicissim impediant, ne quid eorum infinitũ esse existimetur: quorum autem esse non est infinitum, manifestum est in eorum ortu & generatione tempus, vel sæculum antegressum intelligi, fierique ex nihilo. Hactenus S. Maximus. Si ergo generatio Filii ex Patre sine medio existit secũdùm Apostolicã doctrinam, id est neque tempore intermedio, neque sæculo, nec operatione, neque uoluntate; sequitur necessariò, ut generatio Filii ex substãtia Patris sit increata, & idem cum esse eius, ut naturalis processio. Voluntas enim Dei ad creandum ex nihilo, quę media est inter creantem, & creaturam, differt à substantia, & natura Dei, quæ neque cœpit, neque potest desinere: uoluntas verò Dei, quatenus est extra facientem, desinit, Deo nolente; vt Solem uoluit creare, & creatus est; & iam non amplius uult Solem creare. Multa præterea in eodẽ loco dicit Apostolica doctrina, quæ unam & eandem essentiam Patris, & Filii demonstrant, ut illud esse Deum Patrem natura primum, & esse Filium unigenitum Dei, & primogenitum omnis creaturæ. Primogenitus enim omnis creaturæ non esset, nisi esset etiam primus natura; id est, nisi homo factus, naturalem primatum diuinitatis in omni creatura retineret. Item Deum Patrem dicit esse cognitionem sine principio; & Filium sapientiam uiuentem, quia sunt scilicet una essentia, & vnum esse simplicissimum, & infinitum. Rursus Deum Patrẽ dicit esse ante sæcula, similiter & Filium; Patrem creasse omnia, & item Filium, siquidem per Filium creauit, non quòd indigeret adiutore aut ministerio intermedio, quem ibidem ait nullius rei indigere, & in lib. 7. cap. 41. Opus eius sine medio esse, sed ut ex creatione omnium per Filium demonstraretur, ut ait Magnus Athanasius, esse eandem in Filio naturam Patris. Omitto reliqua eiusdem loci, quæ sunt omnia essentialia, æquè Patri, & Filio conuenientia præterquam ingenitum, quod non significat substantiam, neque notionem personalem, quæ dicitur γνώρισμα ὑποστατικόν, sed negationem tantum, id est, nõ esse ex principio. Illud autem magno argumento est, nihil Arrianos in his libris quod secum facere uideri posset, reperisse unquam, quod cùm sciret alioqui Arrius magnum & illustre esse Clementis Romani nomẽ, vt ex disputatione Athanasii cum eo in Synodo Nicæna perspici potest, nunquam tamen contra Catholicum dogma de Filio homousio aliquid ex his libris obiecit. Aequalitatem uerò Spiritus S. sãctis declarat Patris & Filii in Spiritu sancto δοξολογία in his libris, & in viii. potissimum frequentissimè repetita, quam beatus Basilius grauissimè & acerrimè contra Eunomium defendit, & ad celebrandam communem Spiritus sancti cum Patre, & Filio gloriam pertinere demonstrat. Sed quæ hactenus contra Arrianismũ apologeticè præfati sumus, hanc habeant conclusionem. Pergamus ad reliquas nostras locorum obscuriorum defensorias explanationes.

IN LIBRVM PRIMVM DE LAICIS.

VIA coniugium Laicorum est secundum naturam, vt ait Plato, principium ciuitatum ac cæterorum ordinũ, idcircò ordinem Laicorum omnium aliorum qui infimum oportuit primum constitutionibus Apostolicæ doctrinę instruere, unde rectè liber de Laicis primo loco collocatus est. Secutus itaque est Clemens huius Apostolicæ doctrinæ scriptor præceptũ Platonis, cuius fuit perstudiosus, qui in 4. libro de Legibus scripsit, legem de coniugio esse, quę à legislatore ob hanc causam, quam dixi, prima scribenda esset. Deinde quia duo sunt, in quibus coniuges maximè peccare solent, quæque eos in primis solicitant, scilicet studiũ habendi, & studium nimij cultus, vtrumque verò honesto quodam prætexto, illud quidem acquirendi facultates filijs (parentes enim, sicut Apostolus ait, thesaurizant filijs) hoc verò placendi coniugi, quę duo potissimùm pertinent ad tribulationem carnis, quam Paulus in priore epistola ad Corinth. dixit, cùm de coniugibus loqueretur, quæque idem, licet sub obscurè significauit explicans illam ipsam carnis tribulationem, cùm ait, Qui cum vxore est, solicitus est quę mundi sunt, (hoc enim ad auaritiam pertinere potest) quomodo placeat vxori, hoc ad libidinem) idcirco Clemens de his duobus scribit Laicis doctrinam catholicam. Præterea, quia Apostolus de coniugibus scribens, Tempus, inquit, breue est, vt qui habent vxores, tanquam non habentes sint, præterit enim figura huius mundi, citò enim recedendum est ad illum, vbi iuxta euangelium, neque nubuntur; idcirco accommodatè ad eiusmodi breuitatem temporis, & ad hoc genus caducũ vitæ coniugalis breui prætereuntis imitatus Apostolum, doctrinam apostolicam de Laicis, id est, de coniugibus tractatione breuissima cõclusit, Hoc autem idcirco notaui, ne quis hunc Libellum de Laicis propter breuitatẽ aut mutilum, aut inabsolutum esse suspicaretur. Illud quoque non est prætermittendum, quod nonnullis fortasse videbitur humile quid esse, & Apostolis indignum, de capillo non componendo præcipere, & de non gestando annulo aureo, & de modo ac tempore lauandi in balneo; quibus respondeo, non leue, neq; humile esse quicquid ad vitandum offensionem Dei, & ad declinãdum peccatum pertinet, sed potius graue, & magni momenti, Quod si quis hoc reprehendere audet, aut contemnere, reprehendat idem, & contemnat, quod Paulus 1. Timoth. c. 2. ait: Similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecundia, & sobrietate, ornantes se non in tortis crinibus aut auro, aut margaritis, aut veste pretiosa: & beatus Petrus 1. c. 3. Quarum inquit, non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus.

CAP. III. pag. 64.

Ne pexus, & comatus.) Non verbũ de verbo, sed sensum de sensu transtuli. ἄσκυλτον enim vocat capillum intonsum κατάχρησιν, vt si diceret, sine vexatione; vexare enim videtur capillum, qui eum tondet. Ego verò sine tropo catachesis, comatum verti. Dictum est autem seruare comam ἀσκυλτον ἐκ τοῦ ἐναντίου πρὸς τὸ συγκόπτειν καὶ καθαιρεῖν αὐτὴν, id est, non vexanti comam, opposuit autor concerpentem, & delẽtem comam. hæc notaui, ne quis in ipso ferè principio interpretationis me reprehenderet, priusquam rationem interpretationis intelligeret.

Neque anaxyridas.) Pro hoc verbo, quod in ea editione 70. interpretum, quam nunc habemus, non reperitur; alius interpres vertit ex Hebraico ad uerbum ἐντομίδας, id est, incisiones in carne. 70. uerò Interpretes quia instinctu Spiritus sancti, ut plerique ueterum patrum nobis tradiderunt, interpretati sunt, Vt ad utilitatem Gentilium, quibus potissimùm scripturam Hebraicam in Græcum conuertebant, interpretationem accommodarent, Et quia uerbis maximè propriis, si quæ alia ad res significandas, ut auctor est Philo Alexãdrinus, vsi sunt, idcirco non dixerunt ἐντομίδας, quæ significabant incisiones in carne, siue illæ ad religionem aliquam alienam, ut Ægyptiorum, aut aliorum pertinerent; siue ad pingendum effeminatè carnem notis in eam incisis, vt nunc facere solẽt Arabici; siue ad utrumq;, sed potius dixerunt ἀναξυρίδας, quod verbum tum incisiones illas significat, quæ fiebant nouacula acutissima, quam significat ξυρὸς, vt ipsi quoque Rabbini eius loci interpretes scribunt, ut ex quodam Hebraicè eruditissimo audiui: tum significabat braccas longas, & usq; ad pedes tractas, à uerbo ἀνασύρειν dictas: item significant anaxyrides cothurnatos calceos aliquanto altiores, & ad extrahẽdum difficiliores, quã quibus vulgo utimur. Hæc igitur omnia, ut ad cultum effeminatum pertinentia, lex uoluit prohibere.

Comam in unum colligere.) Huiusmodi sunt crines ad uerticem conuoluti: Sic enim uocat Varro li. 6. de lingua Latina, quos idẽ ait tutulos olim prisco uerbo uocari solitos, q; res alta tanquam tuta tutulus uocaretur. Est autem obseruandum hoc loco, quòd etsi Apostoli docebant fugiendas esse huiusmodi uarias formas, & modos capilli componendi ob uenustatẽ, & delicias; tamen Scriptura sancta, ut Magnus Basilius

Basilius in Epistol.ad Diodorum Episcopum Tharsensem admonuit,honestatis caussa communibus verbis ea quæ turpia sunt,complecti solet. Vt cùm ait: Fornicatio, & omnis immunditia ne nominetur quidem inter vos.) nomine immunditiæ nefandos concubitus comprehendens Vnde beatus Petrus in Epistola priore canonica capite 3. πλοκὴν τριχῶν, id est, plicatinnē capilli prohibuit,reliquas omnes species componendi capilli, hac specie communi complexus. Item beatus Paulus 1. Timoth.c.2. crioes intortos prohibuit, complectēs formas omnes quas apostolica doctrina complexa est. Illud quoque hoc loco obseruādum est, quod hic ait apostolica doctrina, ne circundes digitis tuis annulum aureum) satis declarare, quā circundatinoem auri significauerit. Petrus 1. cap.3. cùm ait, Neque circundatio auri, scilicet significatur gestationem annuli aurei, vsus verbo περιθέσεως, ex verbo περιτίθεσθαι, quo vsa est postea hoc loco doctrina Apostolorum.

Quod etiam lex Deuteronomij vetet.) Deuterosin vocat hic Deuteronomion, id est, illa quæ post decem mandata data sunt, quæ ad deuterosim pertinent: quæ quidem quatenus pertinent, εἰς τὰ δεσμὰ ἐπείσακτα, id est, ad vincula illa ascita, quæ idem Clemens paulo post cap.6. & rursus li.6. dicit, iam ab illis liberati sumus. Sed rursus sunt quædam, quæ tametsi data sūt post illa decem mandata, tamen quia spectant quoque ad legem naturalem, qua decem illa mādata continentur, adhuc seruanda sunt, neque existimanda tantum esse τῆς δευτερώσεως, id est, secundæ lationis, sed etiam primę: cuiusmodi est quod lex prohibet in Leuitico, non facere sisoen & anaxyridas, quod ad mollitiem pertinet, quæ lege naturali interdicta est. Illud quoque obseruādum est hic, vocabulum δευτερώσεως à principio quidem ad ea quæ secundo loco post decalogum de cærimonijs, & iudicialibus lata sunt, pertinuisse; postea verò ad traditiones Rabinorum translatum esse verbū. Similiter factum est in quibusdam verbis Latinis quæ primò in laude ponebantur, posteà in conuicio, vt sophista, hostis, & alia einsmodi. Sic Deuterosis cōtumeliosum verbum est nūc; sicque accepit Iustinianus Imperator, cùm eā lege prohibuit. sic enim ait Const. 146. de Hebræis: Quæ verò Deuterosis ab ipsis dicitur, in vniuersum interdicimus, vt quæ sacris libris comprehensa non sit: nec à principio ex Prophetis tradita; sed quæ sit excogitatio, & inuētio virorum è terra loquentium, & nihil diuinum in se habentium: & quæ sequuntur. Non sic autem Clemens accepit verbum Deuterosεος, quo in his libris vsus est. quod qui nō animaduerterūt, existimauerunt conuicium esse in Deuteronomium, quòd Clemens Deuterosin verbo Deuteronomij afficiat; & Deuteronomium uerbo Deuterosεος. hoc enim erat secundum in illis tribus, quæ ante annos octingentos nonnulli in his libris criminabātur. auctor est Photius in sua bibliotheca. De primo & tertio responsum est in proœmio. hoc secūdum idem quoque Photius ait, ῥᾷστον διαλύεσθαι, id est, perfacile esse ad diluendum. ego perfacile interpretor, quia depulsio huius criminationis ex obseruatione ueteris usus uerbi Deuterosεος pendeat, quod quidem Clemens in laude, & non in conuicio, & uituperatione secundæ legislationis diuinæ ponere solet.

Sisoen facere.) Sisoen ait Suidas significare πλέγμα, dictum à plicando, quasi diceret capillum plicatum: beatus Petrus appellauit πλοκὴν τριχῶν, quod Latinus interpres uertit capillaturā; Paulus uerò uocat πλέγμα, id est, intortos crines. Latini dicunt, calamistratum, sine calamistris ornatum capillum, quod lex prohibebat. Quod autem Hieronymus uertit ex Hebraico, non tondere comam in rotundum, ex eo fortasse factum est, quòd existimauit rotunditatem illam in modum annulorum, quæ efficitur in capillo calamistrato, pertinere ad rotundam comæ tonsionem, quæ fuit caussa, ut sic uerteret. Audiui etiam ex quodā Hebraicè erudito, significare eius loci uerba, si quis ad uerbum uerteret, Ne corrumpas angulum capitis tui circum caput. Angulos enim rectos, quos facit capillus promissus, is quidem corrūpit, qui in eo facit circulos calamistris, quod fieri solet cum caput. Vt iam duplex sit rotunditas, altera in capillo ipso calamistrato, altera in tonsione circum caput, in quam solam aspexit Hieronymus interpretans, quod quidam uertunt ad uerbum, corrumpere angulum circum caput, pro eo quod est, tondere in rotundum. Addam etiam hoc, uideri mihi τὸν. Interpretes fecisse sisoen, quo uerbo usi sunt, ex Hebraico sisin, quod tradunt Hebræi significare cincinnos capitis.

Non radetis (inquit lex) *barbas vestras: hoc enim, vt mulieres deceret, fecit Deus, qui caris fuit auctor viros contrà, vt non deceret, idem iustè statuit. Tu verò si hæc feceris, vt alicui placeas, id quod est contra legem, execrabilis apud Deum eris, qui te ad imaginem suam effecit.*) Sūt quibus hęc cōstitutio de barba non tondenda non probetur, neque digna Apostolorum auctoritate uideatur. Quomodo enim (inquiūt) mortale peccatum erit, radere barbam, idque quia lex iubeat nō radere? Scimus enim legem, sicut Apostolus ait, ijs, qui sub lege sunt, loqui: nos verò iam non sumus sub lege, sed sub gratia. Verùm quibus non probatur hæc interdictio tōsionis barbæ, mirum, si eisdem probetur illa mulieris comæ apud Paulum interdicta tonsio. Sed vt melius præceptum de barbis non tondendis intelligamus, videamus quæ sit caussa, cur iubeantur mulieres orare uelato capite, ac simul vetentur tondere capillum, quia scilicet capilli dati sunt ad velamen; vt admoneat, inquam, natura ipsa, virum esse caput mulieris, & mulierē subiectam viro: quasi naturæ vox sit, ne tōdeat mulier capillum, ne tondendo subiectam se viro negare videatur. ex quo fit, vt si mulier aliqua quapiam honesta caussa capillum tondeat,

vt ualetudinis, aut religionis, sicut virgines Deo dedicatæ facere consueuerunt, quibus non licet nubere; aut cùm vult mulier amisso uiro uidua permanere, id quod in Italia nonnullæ prohiberi solent capillum tondendo, & eum superi, cùm efferetur, imponendo; quæ sic comam tondent, non erunt præcepti Pauli reæ; quia, ubi caussa præcepti non subest, uitium non imputatur, ut de similibus dixit beatus Ambrosius in epist. sua, cui exprobrabatur, quod in eius ordinatione utpote neophyti uiolatum esset præceptum Apostoli de non ordinandis neophytis, cuius præcepti caussa erat, ut ne neophytus (inquit) superbia elatus, scilicet ob ordinationem, in iudicium Diaboli incideret; at in Ambrosio iudicatum fuit non reperiri præcepti huius caussam, id est, nullam esse de eo futuræ elationis suspicionem. Similiter ergo dicendum est hic de barba Laicis non tondéda, vt Paulus dixit de coma mulieri nutrienda. An natura non docet nos, quod vir sæculi si barbam nutriat, gloria est ei: sin verò effeminatè radat, ignominia? quia barba ad gloriam virilitatis data est illi, vt scilicet qui secúdum naturam præesse debet mulieri, vel de barba admoneatur, ut fortis & uirilis sit, & mollitiem, atque impudicitiam omnem fugiat: hæc est gloria & decus barbæ. vt iam si quis effeminatè, & impudicè, aut radat, aut radere existimetur, is quidem contra naturæ doctrinam faciat, & diuinam legem uiolet, quæ in Leuitico iubet non radere barbam: quam quidem legem moralē esse, & hanc eius caussam, ac rationem extitisse, scilicet ne hoc effeminatè fieret, docuit hæc apostolica constitutio. Sic quoque intellexit sanctus Epiphanius Apostolicarum Constitutionum studiosissimus; scribens enim aduersus Messalianos; Alij, inquit, eorum barbam formam uiri detondent. & quæ sequuntur. Considerandum igitur est, quibus nam hoc præcipiant Apostoli: præcipiunt enim laicis, utpote in eo libro qui de laicis inscriptus est; tú quia decebat, ut uir, qui caput est mulieris, quod uirum natura docet, id est, barbam ne corrumperet effeminatè, & muliebriter: nisi enim uiros barba deceret, non eis natura barbam dedisset; vt contrà mulieribus non dedit, quia eas non decebat: tum quia Laici, ut occasione acquirendi filiis facilè in uitium auaritiæ labuntur; ita occasione placendi vxoribus, facilè item declinant in uitium alijs placendi, quod tonsa barba fieri solet. Ex hac ergo doctrina manauit, vt per omnes Ecclesias catholicorum Orientis & Occidentis, barbas laici ferant; immò sit ignominia, ex barbatis imberbes fieri: nisi fortè cú iam senes sunt, aut ætate prouecti, hi enim suspicione carent, quòd barbam effeminatè, ac propter mollitiem tondeát: aut nisi iuuenem, ut radat, aliqua priuata & honesta caussa excuset. Cótrà uerò, Barbari, & infideles, ut Machometani, propter mollitiem, & impudicitiá oés vulgò nullo ætatis discrimine radunt. Si quis autem uult cótentiosus esse, dicam quod Apostolus de uelando capite mulieribus, apud nos Christiani Laici; nisi aliqui senes, talem consuetudinem non habent; Clericos verò, qui Laici esse desierunt, id est, coniugia reliquerunt, ut alius habitus decet, ita quoque alia forma barbæ. Hos radere non est turpe; ut olim per totú Occidentem fieri solitum, testatur Gregorius septimus libr. viij. Regis. epist. x. ad Gloriosum iudicem Carolitanum: Nolumus, inquit, prudentiam tuam molestè accipere, quòd Archiepiscopum vestrú Iacobum, cósuetudini sanctæ Romanæ Ecclesiæ obedire coegimus; scilicet, vt quemadmodum totius Occidentalis Ecclesiæ clerus ab ipsis ecclesiæ Christianæ primordijs barbam radendi morem tenuit, ita & ipse frater noster, vester Archiepiscopus, raderet. Vnde eminentiæ quoque tuæ præcepimus, vt ipsum ceu pastorem, & spiritualem patrem suscipiens, & auscultans cum consilio eius oém tuæ potestatis clerum radere facias, atque compellas: res quoque omnino renuentium, nisi demum cóśenserint, publices; id est, iuri Carolitanæ Ecclesiæ tradas: & ne vlterius inde se intromittant, constringas: neque nó ipsum ad honorem ecclesiarum defendendum promptissimè adiuues. Quod ergo apostolica doctrina execrabiles eos esse dicit qui barbas radút, ex iis, quæ hactenus dicta sunt, constat sic intelligendum esse, siquidem radere ad turpitudinem, & lasciuiam spectet, & referatur.

CAP. VI. pag. 64.

Siue sophistica (id est scripta sapientum) & poetica cupis, habes Prophetas, Iob & Prouerbia.) Non significat poetica esse, id est, fabulosa, quę à Prophetis scripta sunt, absit: Libro enim 6. ca. 27. ait doctrina apostolica, Cauete ab omnibus hæreticis, qui Legem & Prophetas improbant. Neque dicit, Prophetas proposuisse sibi poetas, & sophistas, id est, sapientes Gentilium ad imitandum: sed potius cùm sophistica, & poetica dicit, illa philosophica intelligi uoluit, quę sapientes Græcorum in fabulis poetarum Orphei, Hesiodi, Homeri de natura rerum, & morum disciplina argutè per allegorias interpretabantur, ut ex lib. 10. Recognitionum Clementis, & copiosius ex 6. alterius editionis Recognitionum, & ex libro 3. Eusebij de Præp. Euang. atque ex alijs perspici potest. Verùm in hoc genere, cùm non sunt prorsus ea quæ sonant uerba, sed alia inde eruditè, acutèque intelliguntur, longè maius ingenij, & solertis intelligentiæ acumen, in Prophetis, Iob, ac Prouerbijs Salomonis est, ut apostolica doctrina hic testatur, quàm in omni poetarum arguta, & sapienti scriptione reperitur. Quid enim có ferri potest cú illo acumine, & solertia descriptionis ingenij Satanę, & operationis eius multiplicis in Iob cap. 40. & 41. aliud uerbis sonátibus, aliud inde mente solerter intelligente? Quid illud apud Es. c. 7. de Assyrijs delendis, in illa die radet Dominus nouacula conducta in rege Assyriorum, & pilos pedum, & barbá uniuersam, & quod sequitur de loco ob vastitatem silue-

filuescente,& in uepretum mutato, cum sagittis,& atcu ingredientur illuc; vepres enim & spinæ erunt in uniuersa terra. Item illud in Ioele de hostilibus depopulationibus, quibus instar messis deleti sunt Israelitæ alii aliis temporibus ab aliis & aliis gentibus, residuum erucæ comedit locusta,& residuum locustæ comedit, bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo. Infinita huiusmodi sunt in Prophetis. Plenus quoque est liber Prouerbiorum Salomonis hoc genere. vt illud, In manu ebrii nascuntur spinæ. & illud ad thorum immaculatum coniugis pertinens, Bibe aquam de uasis tuis, siue de cisterna tua,& fluenta putei tui; ef fundantur tibi aquæ è tuo fonte; in plateas tuas transeant tuæ aquæ; habe eas solus, ne sint alieni participes tui. Præterea etiam, quæ in poetis plurimùm delectant, translationes dico similitudines, exempla, metonymias, prosopopœias, hyperboles, ironias, narrationes figuratas, descriptiones, imitationes morum,& consuetudinum, quas Græci uocant ἠθοποιΐας, dramaturgias,& repræsentationes, ac mutationes personarum,& reliquas figuras sententiarum & tropos uerborum. hæc, inquã, omnia, quibus poetæ abundant, ita à Prophetis,& prius,& melius atque aptius, diuina mentis solertia ac perspicientia adhibita sunt; vt iam uerè dixerit doctus Tertullianus in Apologetico, Quis poetarum, quis sophistarum, nõ omnino de Prophetarum fonte potauit? Inde igitur Philosophi sitim ingenii sui rigauerunt; utquæ de nostris habent, ea nos comparent illis. Et paulo pòst, Homines gloriæ,& eloquentiæ solius libidinosi, si quid in sanctis scripturis offenderunt, pro instituto curiositatis ad propria opera verterunt. Itaque cum dixit, quis poetarum, quis sophistarum non omnino de Prophetarum fonte potauit, uidetur imitatus hunc locum Clementis, Si sophistica & poetica cupis, habes Prophetas. Et cùm dixit, homines gloriæ,& solius eloquentiç libidinosi, uidetur interpretatus nomẽ sophistç, ut Plato, Isocrates,& Aristoteles interpretati sunt, tametsi prius in bonam partẽ acciperetur. Sic enim Socrates in Minoe Platonis Iouem uocat sophistam, id est sapientem. Laudat enim & Themistius in oratione 4. quã Sophistam inscripsit, ait; Nam Sophistæ nomẽ quàm olim graue ac magnificum fuerit, & qđ Solonem & Pythagoram ij qui tunc erant, Sophistam appellabant, perspicuum est: ineptúsque sim, si quod dico, comicorum & historicorum auctoritate uelim comprobare. Sed tamẽ hi non me eadem ratione sophistã uocant, nec enim honore, sed ignominia afficere me volũt. Verùm quando nominis huius uis & proprietas diuersa est ab ea, quæ antea erat, id quod tẽporis diuturnitate ipsis quoque nummis uidemus euenire, quod tamen accidit, ex quo primum Protagoras de omnibus cœpit ambigere & omnia in controuersiam uocare. Itémq; Prodicus Chius, Gorgias Leõtinus, qui cum sapiẽtiam profiterentur, venalem eam exponebant, multúmque pecuniæ à discipulis exigebant: hinc profectò nomen traxere ii, qui in me nũc cauillantur. hactenus Themistius in eos, à quibus uocabatur Sophista uetere quidem uerbo, & olim honestæ significationis, postea uerò turpis,& inuidiosæ, atque infamis uitio illorum, qui philosophiam uenalem facere cœperunt. itaque primum Socrates, ut ait idẽ Themistius uocatus est sophista arrogans,& nouarum rerũ studiosus; postea Plato,& Aristoteles eisdẽ con uicijs iactati sunt: & Photius in respõsionibus ad Amphilechium Cyzici metropolitani uerbum Sophistæ πολύσημον esse ait, id est, multa significare. Dicitur enim, inquit, Sophista, qui artem disserendi docet: item; qui in genere disserendi exercitatus est; tum etiam, quicunque exercitationem disserendi in discipulis ad contẽtionem,& controuersiam pugnacem prauè cõtulit. Illud quoque obseruandum est hic, quòd Clemens sic poetica & sophistica cõiunxit hoc loco, ut beatus Petrus 2. cap. 2. μύθους dixit σεσοφισμένους, id est, fabulas doctas, ut uetus interpres uertit; scilicet fabulas illas dicit, quas aiebat Clemens in persona Appionis in altera editione Recognitionum, ἔχοντά τινα λόγον οἰκεῖον καὶ φιλόσοφον ἀλληγορίᾳ φρασθῆναι δυνάμενον, id est, habere rationem quandam cognatam & philosophicam, quæ per allegoriam exponi possit. Eiusmodi erant fabulæ de transfigurationibus Iouis uarijs, quas idem Clemens per eandem personam Appionis interpretans allegoricè, subiungit: αὗται δὲ αἱ μεταμορφώσεις, τοῦ παντοχῇ διὰ πάντος διὸς αἱ πολλαπλασιωθεῖσαι τροπαί, id est, hæ uerò transfigurationes intelligãtur multiplices commutationes, conuersionésq; Iouis, idest aeris omnes partes permeantis. Sic enim paulò antè Iouem aerem interpretatus erat. At transfiguratio Domini Iesu, de qua ibid. in epist. Petri sequitur, & cuius testis præsens fuit beatus Petrus, non fuit talis, sed uera & gloriosa, cũ in lumine illo inenarrabili mirabiliter creato, tanquam in speculo increatum lumen diuinæ gloriæ sanctis Apostolis ostensum est. Sic enim intelligi, seu potius corrigi uolo, quod de lumine illo Thaborio in meo de residentia Episcoporum Antapologetico iam pridem scripseram. de quo plura postea libro vi. cap. xix. σοφιστείας ergo uocat Clemens illam, quæ ab illis priscis gentilibus sapientia putabatur; & quam iactabant qui non tam erant sapientes, quàm uideri & dici uolebant, σοφοί potius, aut θεολόγοι, quàm σοφοί, de quibus Apostolus ait, Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Qui quidem sententiosè de moribus, & de occultis naturis rerum per allegorias fabularum acutè, vt uidebantur, tradebant; vt in Theologia Phœnicum, Ægyptiorum & Græcorum cerni potest; de quibus Euseb. libro 3. De præparatione Euangelica, ita inquit. Generosa Græcorum & Ægyptiorum Theologia ad subliamiora nos perducere fabularum allegoriis pollicita, ad corpora rursus reducit. & paulò pòst,

lò post, Qui secundum Apostolum, inquit, dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Hanc quoque solet Scriptura sancta appellare sapientiam, vt cùm ait: Perdam sapientiam sapientium. Sunt præterea aliæ duæ sapientiæ, quas distinxit Apostolus, vt Theodoretus in Commentarijs prioris Epistolæ ad Corinth. obseruauit: Vnam quæ hominibus, inquit, data est, in qua ratione vtimur, & quid agendum, quid non, discernimus; & qua artes & disciplinas adinuenimus, & Deum cognoscere possumus: alteram, quæ in mundi fabrica cernitur, & in contemplatione naturæ versatur. Vtramque harum vocare quoq; solet scriptura Sapientiam, vt cùm ait: Ecce vocaui Beseleel, & repleui eum spiritu sapientiæ. & Apostolus; Nam quia, inquit, in Dei sapientia non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Omnem igitur *εὐστοχίαν*, quam Clemens vocat, vocare solet scriptura sapientiam, in qua quidquid acuminis & solertię est, id omne superatur acumine, & solertia diuini spiritus, qui in Prophetis spirat; quorum figuras & sententias solerter & ingeniosè imitati sunt Poëtæ ac Sophistæ. Spirat item in Psalmis, quos ait Origenes plenos esse multis & sapientibus dogmatibus: ac rursus spirat in Prouerbijs, immo in toto Salomone, cuius opera habent, inquit idem Origenes, *μεγάλην ἐν βραχυλογίᾳ περίνοιαν*, id est, magnam sensus comprehensionem cum breuiloquentia coniunctam: item in Iob, Cuius dialogi, inquit, mirabiliter arguti sunt, & omni doctrina referti. Nemo igitur hunc locum malè intelligens reprehendat, falsò existimás comparari hic poësim, & sapientiam gentilium cum scripturis sanctis; quasi scripturæ sanctæ ab illis mutuatæ sint, cùm potius, vt iterum dicam, quæ de nostris habēt, vt dixit Tertullianus, ea nos comparent illis. quæ enim in Prophetis sunt ex poëtis sumpta, non imitationis gratia sumpta sunt, sed potius, sicut ait Gregorius Nyssenus in commentarijs Cant. cant. c. 4. vt illis nominatis, statim intelligatur quod scriptura intelligi vult; vt cùm sirenas apud Esaiam legimus; & onocentauros, ad significandam vastitatem loci: & in libro Iudith, Titanis filios, vt statim intelligamus homines robustos ac viribus valentes: & in Iob, cornu Amalthææ, vt continuò laudem filiæ Iob intelligeremus, scilicet omni genere virtutis præditam fuisse. Illa quoq; poëtica sunt, vt arcturus, orion, & Pleiades apud Iob & Amos, explanationis caussa, & nō imitationis, aut approbationis fabularum adhibita. Illud verò de Adonide in Esaia cap. 18. & in Ezechiele, ad accusationē idololatriæ pertinet. notauit Anastasius Antiochenus in lib. Variarum quæstionum, tam multa dicere Salomonem de vera sapientia, ne quis propter homonymiam sapientiæ in sophismata gentilium, aut hæreticorum incideret; siquidem Gentiles promittunt sapientiam, & profitentur: similiter hæretici se putant sapientes. hæc Anastasius, postquam totum hunc locum Clemētis descripsit. Itaque videtur planè sophistica ista, quæ Clemens dicit, interpretari sapientiam Gentilium, illam dico, quæ falsò videtur sapientia. Clemens verò Alexandrinus in 1. lib. Strom. Has, inquit, partes veritatis fures, & latrones Philosophi Gentilium ante aduentum Domini ab Hebraicis prophetis acceperunt, *οὐ κατ' ἐπίγνωσιν*, id est, non agnoscentes ea, scilicet aliena esse, sed tanquam propria dogmata partim sibi tribuentes, partim deprauantes, & Aristoteles sophisticen ait furem esse sapientiæ. Idem Clemens Alexand. in principio libri primi: Scriptura, inquit, vocat sophistas *τοὺς περὶ τὰς λέξεις καὶ τὰς τέχνας περιττούς*. Vnde Græci eos qui in quauis re sunt multum curiosi, Sapientes, & Sophistas *παρωνύμως* appellarunt, vt Homerus Fabrum vocat sapientem. Hactenus explanatio in Clemētis Romani locū, Si sophistica & poëtica cupis, habes Prophetas, & q̃ sequūtur.

CAP. VII. pag. 65.

Audiamus quid in sapientia dicat sanctus sermo.) Perinde est hoc quasi diceret, Audiamus quid sanctus sermo in sapientia dicat, quæ per Salomonem, scilicet locuta est, quæ est filius Dei, quod quidem conuenit in omnes libros Salomonis, vt intelligi potest ex capite octauo: ait enim de eo, quod in Prouerbijs quoque scriptum est: Vt de te maritus tuus per sapientiam laudetur: cùm ait per Salomonem, & quæ sequuntur. Sic in hoc loco non ex libro, qui inscribitur Sapientia, verba citātur, sed ex libro Prouerbiorum, in quo sapientia Dei per Salomonem loquitur. Sicut idem Clemens in epistola ad Iacob. quod est in Cant. cant. c. 8. de sapientia citauit, Dicente, inquit Sapientia, valida est dilectio, ut mors. Admonui de hoc, ne quis existimaret Clementē quasi memoria lapsum, vt alijs euenire interdum solet, citasse librum Sapientiæ pro libro Prouerbiorum. Quod autem sapientia Salomonis sapientia Dei per Salomonem locuta intelligatur, in extrema parte eiusdem capitis octaui auctor explicauit. Qui enim dixerat, (Vt de te maritus tuus per sapientiam laudetur) posteà dixit, (Intellexistis quas laudes mulier pudica à Domino Deo ferat?) Similiter intelligatur, quod in extrema parte eiusdem libri sumptum est ex libro Prouerbiorum. (Verbum, quod in sapiētia scriptum est) in sapientia scilicet Salomonis, id est, Dei: Dei enim sapientia est, quicquid Salomon per sapientiam Dei scripsit. Non est dissimile quod beatus Cyprianus Prouerbia Salomonis citat sub nomine, & titulo Sapientiæ Salomonis lib. 3. ad Quirinum cap. 6. In sapientia, inquit, Salomonis; In locis impiorum gemūt iusti: in illorum autem perditionem abundabunt iusti) quod perinde est quasi diceretur, apud sapientem Salomonem.

IN LIBRVM SECVNDVM DE EPISCOPIS, PRESBYTERIS, ET DIACONIS.

Cap. I. pag. 67.

IT *ætate inclinante, siue delabente.*) Græce est καθήκων τῇ ἡλικίᾳ, quasi κάτω ἥκων κατὰ τὴν ἡλικίαν. qui enim annos quinquaginta, quos apostolica doctrina in episcopo, si fieri potest, requirit, natus est, iam delabitur ætate, siue iam est ætate delabente, quasi ascendamus, dum ad mediam ætatem tendimus, quæ media ætas vsque ad quinquagesimum annum, ætas constans est: vnde delabi ad extremam ætatem, est καθήκειν τῇ ἡλικίᾳ. Ex quo intelligimus eum esse & dici prouectum ætate, qualem oportet esse Episcopum, qui attigit annum quinquagesimum. Sic enim appellat statim προβεβηκότα τῷ χρόνῳ. hinc rursus intelligimus τὴν νεότητα, id est, adolescentiam Timothei Episcopi Paulum vocasse, quòd nõ esset ætate prouectus, vt processu ętatis euasisset iuueniles motus, & adolescentium petulãtias, licet ratione & moderatione vitę eas euasisset. Hinc est quod aiebant Iudæi Christo; Quinquaginta annos nondũ habes, &c. quod perinde est quasi dicerent, nõdum ætate processisti, siue nondum ætate prouectus es, &c. De ætate verò Episcopi synodus Neocæsariẽsis iubet canone XI. vt fiat presbyter non minor natu quàm triginta annorum, quia Christus, inquit, trigesimo anno baptizatus est, & cœpit docere. Hunc canonem tribuit synodo Nicænæ Hippolytus Thebanus in fragmento quodam reperi; Chronicorum, quæ scripsit. Cùm enim scribit de ætate Christi, qua baptizatus cœpit prædicare, subiungit idcirco in concilio Nicęno decretum fuisse, ne quis ante triginta annos fieret Sacerdos; debet enim discipulus incipere quando eius dominus. Hactenus Hippolytus. Fortassis hunc canonem synodo Nicęnæ tribuere maluit, quàm Neocæsariensi, quæ canone XI. hoc ipsum sanxit, & quæ Nicænam antecessit, quod magna synodus, id est, Nicæna, illam Neocæsariensem confirmauit, vt etiam synodus Florentina act. 7. testatur. Sed dicet aliquis, Si hæc apostolica constitutio de ætate Episcopi, quomodo non est in ecclesiastica & canonica consuetudine, quæ ex apostolica traditione profecta sit, vt ea ætas nunc requiratur, id est, quinquaginta annorum? Respondemus, non esse hanc constitutionem dogmaticam, vt eius tradio perpetua ac necessaria sit, sed esse constitutionem decentis ætatis, quæ ad honorandum magis Episcopum, & ad castimoniam vitæ multum momenti adferat, si facilè & commodè fieri possit, vt ea ætate aliquis reperiatur, modò cætera omnia conueniant, & nihil præterea obstet, &c.

Cap. III. pag. 68.

Excutiatur, si in vsu vitæ à vitio vacat: Scriptum est enim, Inspicite an sit macula & vitium corporis in eo qui eligitur ad Sacerdotium. Ergo sit etiam non iracundus: & quæ sequuntur.) Interpretatur apostolica doctrina allegoricè, quid significaret quod lex iubebat in Leuit. c. 21. vt careret omni macula & vitio corporis, qui eligeretur ad Sacerdotium; scilicet significabat sacerdotes nouæ legis, quorum illi veteres erãt, vmbra, debere in ijs, quæ ad vitã pertinent, ijs item vitijs carere quæ sunt communia corporis & animæ, id est, quæ anima non operatur sine corpore, ut est irasci, & nõ cõmoueri misericordia, & alia huiusmodi. Itaq; hominem iratum significabat in ænigmate cæcus; iracundia enim excæcat, & veluti oculum prudentię eruit. Deinde, quia sicut ait Salomõ in Prouerb. ira nõ facit misericordiam, idcirco postquam præcepit nõ esse iracundum, addidit, vt esset misericors. Præterea ad misericordiã quoq; pertinebat debere non esse claudum, neq; trunca manu, & aure, quod significabat in ænigmate, debere esse omibus modis præsto ad opitulandum egenti: hic enim est non claudus, immo pes claudo, sicut de se Iob aiebat; & præsto ad audiendum pauperem, hic est non sine aure; & prõptus ad largiendum, hic est non mutila manu. Cùm autẽ ad illud, sine fracto pede & manu cum reliquis eiusmodi, quæ omne genus subueniẽdi & opitulandi egentibus significãt, addat lex illud, nõ lippis oculis, & nõ sine palpebris, quę quidem oculos custodiunt; profectò ad eum Fm spiritũ retulit cõstitutio apostolica, qui rectè videt cui potius sit opitulandum & largiẽdũ, vt prudẽter largiatur, sicut hoc loco præcipit, cùm ait, nõ ignoret quisnam dignior sit subleuatione. Iubet etiã, vt nihil habeat Episcopus in quo erubescat, quod in ænigmate significabat, ut nos apostolica doctrina admonuit, non habere scabiẽ & impetiginẽ in corpore. Illud verò, nõ herniosus, siue vt est apud 70. vnius testiculi, significat omnia, quæ dixit pertinere ad beneficẽtiã; quia qui caret, velut sterilis est.

Cap. V. pag. 68.

Vt Scripturas accuratè interpreteẽ; Euãgeliũ, ut Prophetis et Legi cõsonet; Legẽ & Prophetas, ut Euãgelio.) & paulò pòst: *Habe igitur curã verbi, Episcope, vt possis oĩa secũdum verbũ interpretari.*) Hęc igit' apostolica cõstitutio ac doctrina, q̃ à S. Apostolis Ecclesię catholicę tradita est, & ab antiqs P̃tib᷒. & Ecclesię doctorib᷒ in interpre-

interpretandis scripturis semper seruata redarguit nuper exortum, vel potius iam olim extinctum, & non ita diu reuocatum genus interpretandi veterem scripturam κατὰ λέξιν quidem, vt illi putant, id est, secundum litteram, vt nunc loquimur, sed non vt consonet Euangelio; ac proinde non secundùm litteram interpretantur. littera enim veteris scripturæ non est ducenda littera scripturæ diuinæ, si neque ea consonat Euangelio; nec Euangeliũ ei. Lex enim, sicut Apostolus ait, spiritualis est. Sed quia adhuc superstites esse dicunt qui hoc studiũ interpretãdi excitarunt, & in eos in Hispania inquiri audio, operæpretium est cognoscere quis olim primus auctor huius generis interpretandi fuerit; & qua specie deceptus, & quo illud tempore, & quo Pontifice primùm Ecclesia damnauerit. Hæc enim cognoscere tum ijs qui adhuc in iudicio sunt, tum ijs qui eorum iudicio præsunt, prodesse poterit; illis quidem vt eo magis se aberrasse agnoscant, quòd alios prius in eodem errore antiquis temporibus fuisse ab Ecclesia videant iudicatum; his verò vt facilius & maturius caussam & iudicium expediant; & vt intelligamus non esse interpretãdas prophetias de Christo, κατὰ ἱστορίαν, vel κατὰ λέξιν, id est, vnumquodque dictum prout dictum fuit, non autem prout euenit, vt Theodorus Mopsuestiæ faciebat primus huiusmodi interpretationis inuentor. Recitabo igitur quosdam locos propheticos ab eo in commentarijs minorum Prophetarum & Psalmorum speciosè quidem, sed falsò expositos. Vnde fiet manifestum quid sit rectè interpretari κατὰ λέξιν secundùm apostolicam doctrinam; & quid non. Incipiam à Ioele: Et erit, inquit, in nouissimis diebus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri & filiæ vestræ; & filij vestri visiones videbunt; & seniores vestri somnia somniabunt. & paulò pòst: Et dabo prodigia in cœlo sursum, & in terra deorsum, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi; Sol conuertetur in tenebras, & Luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifestus. Hæc Theodorus Mopsuestiæ, siue Antiochenus, interpretatur secundum historiam de rebus feliciter gestis à populo Israelitico statim post liberationem ex captiuitate Babylonica; cùm, vt ait idem Theodorus, Scythas eorumque imperatorem Og diuino auxilio freti vicerunt Israelitæ: Effundam ergo, inquit, de Spiritu meo, id est, prospiciam illis abundè. Præterea etiam admiratione digna edam in cœlo & in terra, cædem hostium eorumque supplicium; & vaporem fumi, iram diuinam ostendentem. Vertetur autem Sol in tenebras, & Luna in sanguinem, secundum existimationem quam habebunt ob magnitudinem malorum. Hæc autem euenient ante illum diem quo Deus hostes ipsos pœnis grauissimis afficiet, & omnibus sæculis notissimis. ex quibus malis omnibus, qui nomine meo vocabuntur, liberationem consequentur, qui ipsi in montem Sion & in Hierusalem ascendent; siquidem hæc promisit Deus ijs omnibus qui reuocandi & reducendi sunt. deinde subiungit, atque hæc idem est horum verborum sententia πρόχειρος, id est, quæ in promptu est, sensum dicit secundum litteram. deinde subiungit: Petrus verò differens cum Iudæis in aduentu Spiritus sancti, his vsus est meritò; siquidem Lex vmbram habebat futurorum bonorum; & populo illi tam accuratè prospiciebat Deus propter expectationem eorum quæ in Christi aduentu extiterunt. Erant itaque quæ ad illos pertinebant parua omnia, & tanquam in vmbra facta, vt iam magnificentiora atque grandiora essent verba, quàm res ipsæ subiectæ; veritas verò rerum ipsarum dictis ipsis par & æqualis in Christi aduentu habuit exitum, perductaque est ad effectum; tunc enim omnia magna, & noua, & verè admirabilia fuerunt; & quæ maximè illa quidem quæ in lege gesta fuerunt, superarunt. vt iam illa vetera vice ænigmatis, hæc verò in Christo veritas ipsa fuerint. Sic Dauid dixit de populo, Non est derelicta anima eius in inferno; neque caro eius vidit corruptionem: quod quidem reipsa completum in populo intelligi non potest, sed dixit metaphoricè hyperbolicè. scilicet liberatum fuisse populum à periculo & interitu; res verò, & veritas eorum quæ dicta sunt, in ipso Christo extitit & demonstrata est, quando nec anima eius in inferno remansit, vtpote reuersa ad corpus per resurrectionem; neque corpus interitum vllum sustinuit; immo non solùm non mansit vt erat cùm est affectus morte; sed immortalis factus est, & ab omni interitu alienus: vt iam illud in populo ænigma & vmbra fuerit, hoc verò in Christo veritas ipsa. Ad eundem modum vsus est his eisdem verbis Petrus in Actis Apostolorum in aduentu Spiritus sancti, tanquã dicta essent antea ratione quadã metaphoricè, id est, trãslatè; nunc autem ad exitum ipsius rei & ad veritatem ipsam perducta sint; vt maior nũc fides præsentibus adhiberi debeat, quàm illis superioribus admiratio tunc adhibita fuerit. cùm multa sint huiusmodi ĩ sacris libris, hoc est, de illorũ numero in quo Deus disserẽs cũ Iudæis p Prophetã, & colloquens vt solebat, pmittebat se illis abundè & largè prouisurũ, sicut expositũ est, quæ omnia vera, vt dixi, extiterunt in Christo; quoniã Sol verè obscuratus est & Luna cum eo, & multa tum in cœlo tũ in terra facta sunt prodigia; & sanguis salutaris Chri Dñi nostri effusus est; & ignis species ostensa, quæ aduenientis Spiritus vim & energiam præ se ferebat. quẽ ignem antecessit vapor fumi, ad significandum supplicium eorũ qui ausi fuerant Christũ agere in crucẽ.

Tunc omnes facti sunt participes gratiæ Spiritus sancti communicatis multis varijsque charismatibus. alij enim prophetabant; alij miracula faciebant plurima ad faciendam fidem ijs quæ audierant, & ad congruendos eos qui aliter de Christo sentiebant. vt iam quæ per Prophetam dicta fuerint tráslatè, & superlatè, siue hyperbolicè, nunc adeò sint in rem ipsam & exitú collata atque perducta, vt uerba sint infra res ipsas. Horum ergo & aliorum huiusmodi verborum, quęcunque de alijs rebus à Prophetis dicta, & ad œconomiam, id est, ad aduentum Christi Apostoli transtulerunt, & accommodarunt, hæc caussa & ratio meritò existimari potest; ne historia rerum illarum ficta esse videatur, & vt rerum præsentiú magnitudo ex comparatione illarum magis appareat; simulque ostendatur illorum cum his nostris affinitas; abesse tamen illa ab his tantum, quãtum vmbra à corpore, quamuis similis esse videatur. Hactenus Theodorus ad verbum à me translatus. Speciosa quidem sunt hæc, quæ primo aspectu, probabilitate quadá nónullis suaderi posse facilè videantur; sed falsunt tamen. Petrus enim interpretans prophetiam Ioelis eodem Spiritu quo eam Propheta scripsit, non affirmat dicta esse hæc de Iudęis illis in ænigmate, siue in vmbra & hyperbolicè, vt Theodorus iste ait, sed dicta esse secundùm historiam de ijs, quæ tunc fiebant, & ijs quæ paulo antè in passione facta fuerant. Nó enim dixit, Hoc est quod adumbratum, aut figuratum fuit per Prophetã; sed, Hoc est quod dictum est per Prophetam: vt intelligamus secundùm litteram accipiendam esse prophetiam, de quo Petrus eam interpretatur. Itaque Spiritus sanctus non tunc primùm per Petrú prophetiam Ioelis transtulit & accommodauit ad rem Christi, vt Theodorus vult, sed ipse Propheta de ea κατὰ λέξιν, id est, secundùm historiam prohetauit, intuens eam in spiritu. Similiter interpretatus est idem Petrus sm historiã rei in Euangelio gestæ dictum esse de resurrectione Christi, & non de populo illud, Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Si igitur, vt Apostolica constitutio præcipit, sic oportet Legem & Prophetas interpretari secundùm litteram, siue historiam, ut Euangelio consonent, consequens est, non licere sic interpretari Legem & Prophetas, ut non secundùm litteram Euangelio consonẽt; tunc autem consonant, quando res Euangelij in ipso Propheta vel Lege secundùm litteram continetur. Alius locus est Actuum xv. ex propheta Amos. Respondit Iacobus dicés: Viri fratres audite me, Simon narrauit quemadmodum primum Deus visitauit sumere ex gentibus populum nomini suo, & huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est: Post hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid quod decidit, & diruta eius reædificabo; & erigam illud, vt requirant cæteri hominum Dominum, & omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc. Hanc prophetiam interpretans idem Theodorus, Hoc loco, inquit, reditum Babylone prædicit, quando Zorobabelem ex stirpe Dauid Regem habuere. Deinde subiungit: Iacobus verò in actis Apostolorum húc locum ad Dominum Christum transtulit, in quo res est ad exitum verum perducta, quia scilicet regnum Dauid quod ceciderat, perfectam accepit; tunc, inquam, firmitatem cepit regnum ex successione Dauid similem diebus sæculi; quod in perpetuitate quadam continuationis consistit. Præterea, illud cognosci Deum à reliquis hominum, & ab omnibus gentibus, tunc reipsa verum extitit. Vt iam verba dicta fuerint à Propheta, qui hactenus euentura in reditu ex Babylone prædicebat; ipsorum autem dictorum veritas firmissima, & nullo modo mutabilis in Christo apparuerit. vnde meritò Iacobus hoc testimonio vsus fuerit. Hactenus Theodorus. Hanc quoque prophetiam malè suo more interpretatus est, quasi non esset dicta secundùm literam de Christo, sed per translationem quandam ab historia reditus populi Israelitici ex captiuitate, & instaurationis regni terreni Dauid à beato Iacobo ad Christum, & ejus regnum spirituale in terris accommodata; cùm apertè dixerit beatus Iacobus. Et huic concordant verba Prophetarum, significans secundùm verba, &, vt loqui solemus, secundùm litteram, & non secundùm vmbram, siue figuram, aut similitudinem de Christo prophetarum esse. Non enim dixit, Et huic concordant quæ dicta sunt de Iudæis in ænigmate, siue in vmbra & figura futurorum atque hyperbolicè, sed huic concordant verba Prophetarum. Hinc beatus Hieronymus in com. Amos, affirmat non licere aliter hunc interpretari, quàm interpretatus est beatus Iacobus. Theodoretus quoque cótendit, nullo modo de Zorobabele post reditum Babylone accipi posse; quia scilicet necesse est interpretari hanc prophetiam κατὰ λέξιν, id est secundùm verba, & vt consonet Euangelio, sicut beatus Iacobus nos docuit. Ad eundem modum interpretabatur iste promissionem factam Abrahæ de benedictione omnium gentium in semine eius; & factam Dauid de perpetrando regno in stirpe eius. Hæc, inquit ille, primo aspectu & specie quadam populum illum, in quo hæc futura erant, declarabant, re autem & veritate exitum habuerunt in Christo, & Christi rebus, in quo verè est gentibus benedictum, & cuius factum est perpetuum regnum, & ab omni mutatione liberum. Sic ille. At Apostolus interpretans benedictionem Abrahæ, factam in epist. ad Galatas, Abrahæ, inquit, dictæ sunt promissiones & semini eius: non dicit, Et seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo, qui est Christus. Ergo vt

prophetia illa de benedictione omnium gentium in semine Abrahæ consonet Euangelio, & vt eam interpretemur κατὰ λέξιν, id est; secundùm literam, non de populo, qui erat semina, interpretari oportet, sed de Christo vno & solo, qui erat semen Abrahæ. Similiter quod Dominus promisit Dauid inquiens 2. Regum septimo. Suscitabo semen tuum post te quod egredietur de vtero tuo, & firmabo regnum eius; ipse ædificabit domum nomini meo, & stabiliam thronum eius vsque in sempiternum. Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium; interpretatur idem Apostolus in epistola ad Hebræos dictum esse de Christo, quare prophetia illa de regno Dauid stabiliendo vsque in sempiternum, non consonabit Euangelio, vt necesse est consonare, si primo aspectu, vt vult Theodorus iste, de alio primum, & non de Christo interpretemur; quod est ex theologia demonstratiua, vt Dionysius vocat; quæ, vt idem ait in epistola ad Titum, fidem facit, & veritatem astringit, facere theologiam symbolicam, quæ hanc vim non habet, vt idem Dionysius affirmat. Ista ergo, quæ hactenus dixi contra Theodorum, interpretanda esse primùm de Christo secundùm historiam, similia fecit Theodorus illis, quæ Paulus ait in figura contigisse illis, quæque erant vmbræ futurorum, quæ sic erant rebus ipsis futuris inferiora, vt vmbra corpore, imago veritate, corpus spiritu. Vt Ionas figura fuit Christi secundùm Euangelium. Sicut enim, inquit, fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus; & serpens ille æneus figura item Christi secundùm Euangelium; & sicut Moyses, inquit, exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis. præterea, semel ingredi solum Pontificem in secundùm tabernaculum non sine sanguine, & munera, & hostiæ Legis, & de cibis & potibus, & varijs baptismatibus, & iustitiis carnis; & de sanguine hircorum ac vitulorum, & de cinere vitulæ aspersis ad emundationē carnis; item transitus maris rubri; Moyses, nubes, potus aquæ ex petra, & petra ipsa. item de prostratis illis in deserto, quæ Apostolus ait in figura nostri contigisse illis: Hæc, inquam, quæ Euāgelium & Apostolus testantur, figuras fuisse rerum futurarum; de ipsis illis rebus, quæ vmbræ & figuræ erant, secundùm litteram accipiēda & interpretanda sunt; secundùm verò spiritum de illis futuris, quorum vmbræ & figuræ erant. Quare nimium à via rectè interpretandi scripturam aberraret, qui ea quæ secundùm verba, siue secundùm litteram de figuris & vmbris dicta sunt, de ipsis rebus adumbratis secūdùm litteram interpretaretur. vt quæ de duobus filijs Abrahæ, altero ex libera, altero ex ancilla natis scripta sunt, qui secundùm litteram de duobus testamentis figuratis interpretaretur, & non de illis ipsis, quæ in figura contigerunt; sanè quidem iste Paulo Apostolo contradiceret, qui non secundùm historiam, sed per allegoriam in Epist. ad Galatas de duobus testamentis accipienda esse docuit. Pari igitur errore labitur, qui quæ scriptura noui Testamenti testatur dicta esse secundùm litteram de Christo, non de Christo primùm, sed primo aspectu de alio tanquam in figura interpretaretur, ut iste Theodorus facit in istis locis propheticis, quos hactenus in eius commentarijs obseruauimus, & qui deinceps obseruabuntur. vt in Michæa propheta, quod secundùm Euangeliū Matthæi de Christo secundùm historiam ortus eius in Bethlehem Iudæ scriptum est à propheta, de Zorobabele cum Iudæis huius ætatis interpretatur Theodorus: Et tu Bethlehē terra Iuda nequaquam minima es, &c. Rex, inquit, vester ex Bethlehem, quamuis pauci esse uideamini cum hostibus comparati, tamen meo fauore & auxilio fretus, maximè quidem sufficiet tanto bello gerendo, & tantæ multitudini ac robori hostium superando, quādoquidem iam olim huius regis electio constituta & decreta est ex eo tempore, quo Deus promisit Dauid seruaturum se regnum stirpi eius. Ab illa ergo promissione profectus hic rex sufficiet tantis ærumnis ferendis, significat autem Zorobabelem, is enim erat futurus rex Israelitarum ex genere Dauid ortus, quo tempore esset futurus reditus ex captiuitate Babylonica, & uenturus exercitus Scythicus contra Hierusalem. deinde subiungit: Illud tamen constat, quòd quamuis hæc in Zorobabelem quadrent, & de eo dicta sint tanquam ex stirpe Dauid orto, tāmen ipsorum dictorum summa & ultima ueritas ad exitum, atque effectum plenum perducta est in Christo Domino nostro; siquidem omnis promissio facta Dauid de regno generi eius seruando κατὰ πρῶτον λόγον, pro quo aliàs dicere solet τῷ δηλοῦν, id est, primo sermone, & primo aspectu in reges ex genere Dauid ortos, conuenit; re autem & ueritate Dominum nostrum Christum, declarat, qui & ipse ex stirpe Dauid, quatenus homo erat, profectus, regnum habet omnium & verum & stabile, quod mutari non potest, quod ipsum ex octuagesimo octauo Psalmo ita esse perspici potest, ubi significat promissiones regni competere profecturis ex genere Dauid secundùm successionem, de quibus ait, Si reliquerint filij eius legem meam, & in iudicijs meis non ambulauerint, & iustificationes meas profanauerint, & præcepta mea non custodierint, uisitabo in uirga iniquitates eorum, & in uerberibus iniquitates eorum; misericordiam autem meam non dispergam ab eis. Deinde subiungit Theodorus, Perspicuum est autem congruere hæc posteris Dauid, eisdèmque regibus futuris Israel, quos promittit supplicijs quidem se affecturum, si peccauerint, non tamen omnino regno spoliaturum. Progrediens autem declarat Christum, in quo omnium promissionum ueram ἔκβασιν, id est, uerum exitum, siue uerum euentum ostendit Deus,

quit, inflammatio secum infert inflammantem, & inflammatum; refrigeratio refrigerantem, & refrigeratum; visio uidentem, & uisum; item intelligentia intelligentem, & rem intellectam; non enim potest habitudo, siue respectus intelligi sine habentibus intermediam habitudinem, siue respectum; sic etiam deificatio secum inuehit deificantem, & deificatum. ad eundem modum in re nostra, creatio me dia infert secum creantem, & creatum. Rursus idem S. Maximus in tertia hecatontade theologica: Quorum, inquit, esse diuersum est, horum inter se habitudo & respectus inseparabilis est; quorum autem diuersorum habitudo inseparabilis est, proprium eorum est, vt se uicissim impediant, ne quid eorum infinitũ esse existimetur; quorum autem esse non est infinitum, manifestum est in eorum ortu & generatione tempus, vel sæculum antegressum intelligi, fierique ex nihilo. Hactenus S. Maximus. Si ergo generatio Filii ex Patre sine medio existit secundùm Apostolicã doctrinam, id est neque tempore intermedio, neque sæculo, nec operatione, neque uoluntate; sequitur necessariò, ut generatio Filii ex substãtia Patris sit increata, & idem cum esse eius, ut naturalis processio. Voluntas enim Dei ad creandum ex nihilo, quę media est inter creantem, & creaturam, differt à substantia, & natura Dei, quæ neque cœpit, neque potest desinere: uoluntas verò Dei, quatenus est extra facientem, definit, Deo nolente; vt Solem uoluit creare, & creatus est; & iam non amplius uult Solem creare. Multa præterea in eodẽ loco dicit Apostolica doctrina, quæ unam & eandem essentiam Patris, & Filii demonstrant, ut illud esse Deum Patrem natura primum, & esse Filium unigenitum Dei, & primogenitum omnis creaturæ. Primogenitus enim omnis creaturæ non esset, nisi esset etiam primus natura; id est, nisi homo factus, naturalem primatum diuinitatis in omni creatura retineret. Item Deum Patrem dicit esse cognitionem sine principio, & Filium sapientiam uiuentem, quia sunt scilicet una essentia, & vnum esse simplicissimum, & infinitum. Rursus Deum Patrẽ dicit esse ante sæcula, similiter & Filium; Patrem creasse omnia, & item Filium; siquidem per Filium creauit, non quòd indigeret adiutore aut ministerio intermedio, quem ibidem ait nullius rei indigere; & in lib. 7. cap. 41. Opus eius sine medio esse; sed ut ex creatione omnium per Filium demonstraretur, ut ait Magnus Athanasius, esse eandem in Filio naturam Patris. Omitto reliqua eiusdem loci, quæ sunt omnia essentialia, æquè Patri, & Filio conuenientia præterquam ingenitum, quod non significat substantiam, neque notionem personalem, quæ dicitur γνώρισμα ὑποστατικόν, sed negationem tantum, id est, nõ esse ex principio. Illud autem magno argumento est, nihil Arrianos in his libris quod secum facere videri posset, reperisse unquam, quod cùm sciret alioqui Arrius magnum & illustre esse Clementis Romani nomẽ, vt ex disputatione Athanasii cum eo in Synodo Nicæna perspici potest, nunquam tamen contra Catholicum dogma de Filio homousio aliquid ex his libris obiecit. Aequalitatem uerò Spiritus S. satis declarat Patris & Filii in Spiritu sancto δοξολογία in his libris, & in viii. potissimum frequentissimè repetita, quam beatus Basilius grauissimè & acerrimè contra Eunomium defendit, & ad celebrandam communem Spiritui sancti cum Patre, & Filio gloriam pertinere demonstrat. Sed quæ hactenus contra Arrianismũ apologeticè præfati sumus, hanc habeant conclusionem. Pergamus ad reliquas nostras locorum obscuriorum defensorias explanationes.

IN LIBRVM PRIMVM DE LAICIS.

QVIA coniugium Laicorum est secundum naturam, vt ait Plato, principium ciuitatum ac cæterorum ordinũ, idcircò ordinem Laicorum omnium alioqui infimum oportuit primum constitutionibus Apostolicæ doctrinę instruere, unde rectè liber de Laicis primo loco collocatus est. Secutus itaque est Clemens huius Apostolicæ doctrinæ scriptor præceptũ Platonis, cuius fuit perstudiosus, qui in 4. libro de Legibus scripsit, legem de coniugio esse, quę à legislatore ob hanc causam, quam dixi, prima scribenda esset. Deinde quia duo sunt, in quibus coniuges maximè peccare solent, quæque eos in primis solicitant, scilicet studiũ habendi, & studium nimij cultus, vtrumque verò honesto quodam prætextu, illud quidem acquirendi facultates filijs (parentes enim, sicut Apostolus ait, thesaurizant filijs) hoc verò placendi coniugi, quę duo potissimùm pertinent ad tribulationem carnis, quam Paulus in priore epistola ad Corinth. dixit, cùm de coniugibus loqueretur, quæque idem, licet sub oscurè significauit explicans illam ipsam carnis tribulationem, cùm ait, Qui cum vxore est, solicitus est quę mundi sunt, (hoc enim ad auaritiam pertinere potest; quomodo placeat vxori, hoc ad libidinem) idcirco Clemens de his duobus scribit Laicis doctrinam catholicam. Præterea, quia Apostolus de coniugibus scribens, Tempus, inquit, breue est, vt qui habent vxores, tanquam non habentes sint, præterit enim figura huius mundi, citò enim recedendum est ad illum, vbi iuxta euangelium, neque nubuntur; idcirco accommodatè ad eiusmodi breuitatem temporis, & ad hoc genus caducũ vitæ coniugalis breui prætereuntis imitatus Apostolum, doctrinam apostolicam de Laicis, id est, de coniugibus tractatione breuissima cõclusit, Hoc autem idcirco notaui, ne quis hunc Libellum de Laicis propter breuitatè aut mutilum, aut inabsolutum esse suspicaretur. Illud quoque non est prætermittendum, quod nonnullis fortasse videbitur humile quid esse, & Apostolis indignum, de capillo non componendo præcipere, & de non gestando annulo aureo, & de modo ac tempore lauandi in balneo; quibus respondeo, non leue, neq; humile esse quicquid ad vitandum offensionem Dei, & ad declinãdum peccatum pertinet, sed potius graue, & magni momenti, Quod si quis hoc reprehendere audet, aut contemnere, reprehendat idem, & contemnat, quod Paulus 1. Timoth. c. 2. ait: Similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecundia, & sobrietate, ornantes se non in tortis crinibus aut auro, aut margaritis, aut veste pretiosa: & beatus Petrus 1. c. 3. Quarum inquit, non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus.

CAP. III. pag. 64.

Ne pexus, & comatus.) Non verbũ de verbo, sed sensum de sensu transtuli. ἄσκυλτον enim vocat capillum intonsum καταχρηστικῶς, vt si diceret, sine vexatione; vexare enim videtur capillum, qui eum tondet. Ego verò sine tropo catachesis, comatum verti. Dictum est autem seruare comam ἀσκυλτον ἦντα τοῦ ὑφάντου πρὸς τὸ συγκόπτειν καὶ καθαρεῖν αὐτὴν, id est, non vexanti comam, opposuit autor concerpentem, & delẽtem comam. hæc notaui, ne quis in ipso ferè principio interpretationis me reprehenderet, priusquam rationem interpretationis intelligeret.

Neque anaxyridas.) Pro hoc verbo, quod in ea editione 70. interpretum, quam nunc habemus, non reperitur; alius interpres vertit ex Hebraico ad uerbum ἐντομίδας, id est, incisiones in carne. 70. uerò Interpretes quia instinctu Spiritus sancti, ut plerique ueterum patrum nobis tradiderunt, interpretati sunt, Vt ad utilitatem Gentilium, quibus potissimùm scripturam Hebraicam in Græcum conuertebant, interpretationem accommodarent, Et quia uerbis maximè propriis, si quæ alia ad res significandas, ut auctor est Philo Alexãdrinus, vsi sunt, idcirco non dixerunt ἐντομίδας, quæ significabant incisiones in carne, siue illæ ad religionem aliquam alienam, ut Ægyptiorum, aut aliorum pertinerent; siue ad pingendum effeminatè carnem notis in eam incisis, vt nunc facere solẽt Arabici; siue ad utrumq;, sed potius dixerunt ἀναξυρίδας, quod verbum tum incisiones illas significat, quæ fiebant nouacula acutissima, quam significat ξυρὸς, vt ipsi quoque Rabbini eius loci interpretes scribunt, ut ex quodam Hebraicè eruditissimo audiui; tum significabat braccas longas, & usq; ad pedes tractas, à uerbo ἀνασύρειν dictas: item significant anaxyrides cothurnatos calceos aliquanto altiores, & ad extrahẽdum difficiliores, quĩ quibus vulgo utimur. Hæc igitur omnia, ut ad cultum effeminatum pertinentia, lex uoluit prohibere.

Comam in unum colligere.) Huiusmodi sunt crines ad uerticem conuoluti: Sic enim uocat Varro li. 6. de lingua Latina, quos idẽ ait tutulos olim prisco uerbo uocari solitos, q̃ res alta tanquam tuta tutulus uocaretur. Est autem obseruandum hoc loco, quòd etsi Apostoli docebant fugiendas esse huiusmodi uarias formas, & modos capilli componendi ob uenustatẽ, & delicias; tamen Scriptura sancta, ut Magnus

vt valetudinis, aut religionis, sicut virgines Deo dedicatæ facere consueuerunt, quibus non licet nubere; aut cùm vult mulier amisso uiro uidua permanere, id quod in Italia nonnullæ profiteri solent capillum tondendo, & eum funeri, cùm effertur, imponendo; quæ sic comam tondent, non erunt præcepti Pauli reæ; quia, ubi caussa præcepti non subest, uitium non imputatur, ut de similibus dixit beatus Ambrosius in epist. sua, cui exprobrabatur, quod in eius ordinatione utpote neophyti uiolatum esset præceptum Apostoli de non ordinandis neophytis, cuius præcepti caussa erat; ut ne neophytus (inquit) superbia elatus, scilicet ob ordinationem, in iudicium Diaboli incideret; at in Ambrosio iudicatum fuit, non reperiri præcepti huius caussam, id est, nullam esse de eo futuræ elationis suspicionem. Similiter ergo dicendum est hîc de barba Laicis non tondéda, vt Paulus dixit de coma mulieri nutrienda. An natura non docet nos, quod vir sæculi si barbam nutriat, gloria est ei? si verò effeminatè radat, ignominia? quia barba ad gloriam virilitatis data est illi, vt scilicet qui secũdum naturam præesse debet mulieri, vel de barba admoneatur, ut fortis & uirilis sit, & mollitiem atque impudicitiam omnem fugiat: hæc est gloria & decus barbæ. vt iam si quis effeminatè, & impudicè, aut radat, aut radere existimetur, is quidem contra naturæ doctrinam faciat, & diuinam legem uiolet, quæ in Leuitico iubet non radere barbam: quam quidem legem moralé esse, & hanc eius caussam, ac rationem extitisse, scilicet ne hoc effeminatè fieret, docuit hæc apostolica constitutio. Sic quoque intellexit sanctus Epiphanius Apostolicarum Constitutionum studiosissimus; scribens enim aduersus Messalianos; Alij, inquit, eorum barbam formam uiri detondent. & quæ sequuntur. Considerandum igitur est, quibus nam hoc præcipiant Apostoli: præcipiunt enim laicis, utpote in eo libro qui de laicis inscriptus est; tũ quia decebat, ut uir, qui caput est mulieris, quod uirum natura docet, id est, barbam ne corrumperet effeminatè, & muliebriter: nisi enim uiros barba deceret, non eis natura barbam dedisset; vt contrà mulieribus non dedit, quia eas non decebat: tum quia Laici; ut occasione acquirendi filiis facilè in uitium auaritiæ labuntur; ita occasione placendi vxoribus, facilè item declinant in uitium alijs placendi, quod tonsa barba fieri solet. Ex hac ergo doctrina manauit, vt per omnes Ecclesias catholicorum Orientis & Occidentis, barbas laici ferant; immò sit ignominia, ex barbatis imberbes fieri: nisi fortè cũ iam senes sunt, aut ætate prouecti, hi enim suspicione carent, quòd barbam effeminatè, ac propter mollitiem tondeãt; aut nisi iuuenem, ut radat, aliqua priuata & honesta caussa excuset. Cõtrà uerò, Barbari, & infideles, ut Machometani, propter mollitiem, & impudicitiã oẽs vulgò nullo ætatis discrimine radunt. Si quis autem uult cõtentiosus esse, dicam quod Apostolus de uelando capite mulieribus, apud nos Christiani Laici; nisi aliqui senes, talem consuetudinem non habent; Clericos verò, qui Laici esse desierunt, id est, coniugia reliquerunt, ut alius habitus decet, ita quoque alia forma barbæ. Hos radere non est turpe, ut olim per totũ Occidentem fieri solitum, testatur Gregorius septimus libr. viij. Regis. epist. x. ad Gloriosum iudicem Caralitanum: Nolumus, inquit, prudentiam tuam molestè accipere, quòd Archiepiscopum vestrũ Iacobum, cõsuetudini sanctę Romanæ Ecclesiæ obedire coegimus; scilicet, vt quemadmodum totius Occidentalis Ecclesiæ clerus ab ipsis ecclesiæ Christianæ primordijs barbam radendi morem tenuit, ita & ipse frater noster, vester Archiepiscopus, raderet. Vnde eminentiæ quoque tuæ præcepimus, vt ipsum ceu pastorem, & spiritualem patrem suscipiens, & auscultans cum consilio eius oẽm tuæ potestatis clerum radere facias, atque compellas: res quoque omnino renuentium, nisi demum cõsenserint, publices; id est, iuri Caralitanæ Ecclesiæ tradas: & ne vlterius inde se intromittant, constringas: neque nõ ipsum ad honorem ecclesiarum defendendum promptissimè adiuues. Quod ergo apostolica doctrina execrabiles eos esse dicit qui barbas radũt, ex iis, quæ hactenus dicta sunt, constat sic intelligendum esse, siquidem radere ad turpitudinem, & lasciuiam spectet, & referatur.

CAP. VI. pag. 64.

Siue sophistica (id est scripta sapientum) & poetica cupis, habes Prophetas, Iob & Prouerbia.) Non significat poetica esse, id est, fabulosa, quę à Prophetis scripta sunt, absit: Libro enim 6. ca. 27. ait doctrina apostolica, Cauete ab omnibus hæreticis, qui Legem & Prophetas improbant: Neque dicit, Prophetas proposuisse sibi poetas, & sophistas, id est, sapientes Gentilium ad imitandum: sed potius cùm sophistica, & poetica dicit, illa philosophica intelligi uoluit quę sapientes Græcorum in fabulis poetarum Orphei, Hesiodi, Homeri de natura rerum, & morum disciplina argutè per allegorias interpretabantur, ut ex lib. 10. Recognitionum Clementis, & copiosius ex 6. alterius editionis Recognitionum, & ex libro 3. Eusebij de Pręp. Euang. atque ex alijs perspici potest. Verùm in hoc genere, cùm non sunt prorsus ea quæ sonant uerba, sed alia inde eruditè, acutéque intelliguntur, longè maius ingenij, & solertis intelligentiæ acumen, in Prophetis, Iob, ac Prouerbijs Salomonis est, ut apostolica doctrina hîc testatur, quàm in omni poetarum arguta, & sapienti scriptione reperitur. Quid enim cõferri potest cũ illo acumine, & solertia descriptionis ingenij Satanę, & operationis eius multiplicis in Iob cap. 40. & 41. aliud uerbis sonãtibus, aliud inde mente solerter intelligente? Quid illud apud Es. c. 7. de Assyrijs delendis, in illa die radet Dominus nouacula conducta in rege Assyriorum, & pilos pedum, & barbã uniuersam, & quod sequitur de loco ob vastitatem

silue-

filuescente, & in uepretum mutato, cum sagittis, & arcu ingredientur illuc; uepres enim & spinæ erunt in uniuersa terra. Item illud in Ioele de hostilibus depopulationibus, quibus instar messis deleti sunt Israelitæ alii aliis temporibus ab aliis & aliis gentibus, residuum erucæ comedit locusta, & residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo. Infinita huiusmodi sunt in Prophetis. Plenus quoque est liber Prouerbiorum Salomonis hoc genere. vt illud, In manu ebrii oascuntur spinæ. & illud ad thorum immaculatum coniugis pertinens; Bibe aquam de uasis tuis, siue de cisterna tua, & fluenta putei tui; effundantur tibi aquæ è tuo fonte; in plateas tuas transeant tuæ aquæ; habe eas solus, ne sint alieni participes tui. Præterea etiam, quæ in poetis plurimùm delectant, translationes dico similitudines, exempla, metonymias, prosopopœias, hyperboles, ironias, narrationes figuratas, descriptiones, imitationes morum, & consuetudinum, quas Græci uocant ἠθοποιΐας, dramaturgias, & repræsentationes, ac mutationes personarum, & reliquas figuras sententiarum & tropos uerborum. hæc, inquam, omnia, quibus poetæ abundant, ita à Prophetis, & prius, & melius atque aptius, diuina mentis solertia ac perspicientia adhibita sunt; vt iam uerè dixerit doctus Tertullianus in Apologetico, Quis poetarum, quis sophistarum, nō omnino de Prophetarum fonte potauit? Inde igitur Philosophi sitim ingenii sui rigauerunt; ut quæ de nostris habent, ea nos comparent illis. Et paulo pòst, Homines gloriæ, & eloquentiæ solius libidinosi, si quid in sanctis scripturis offenderunt, pro instituto curiositatis ad propria opera uerterunt. Itaque cum dixit, quis poetarum, quis sophistarum non omnino de Prophetarum fonte potauit, uidetur imitatus hunc locum Clementis, Si sophistica & poetica cupis, habes Prophetas. Et cùm dixit, homines gloriæ, & solius eloquentię libidinosi, uidetur interpretatus nomē sophistę, ut Plato, Isocrates, & Aristoteles interpretati sunt, tametsi prius in bonam partē acciperetur. Sic enim Socrates in Minoe Platonis Iouem uocat sophistam, id est sapientem. Laudat enim & Themistius in oratione 4. quā Sophistam inscripsit, ait; Nam Sophistæ nomē quàm olim graue ac magnificum fuerit, & qd Solonem & Pythagoram ij qui tunc erant, Sophistam appellabant, perspicuum est: ineptúsque sim, si quod dico, comicorum & historicorum auctoritate uelim comprobare. Sed tamē hi non me eadem ratione sophistā uocant, nec enim honore, sed ignominia afficere me volūt. Verùm quando nominis huius uis & proprietas diuersa est ab ea, quæ antea erat, id quod tēporis diuturnitate ipsis quoque nummis uidemus euenire; quod tamen accidit, ex quo primum Protagoras de omnibus cœpit ambigere & omnia in controuersiam uocare. Itémq; Prodicus Chius, Gorgias Leōtinus, qui cum sapiētiam profiterentur, venalem eam exponebant, multúmque pecuniæ à discipulis exigebant: hinc profectò nomen traxere ii, qui in me nūc cauillantur. hactenus Themistius in eos, à quibus uocabatur Sophista uetere quidem uerbo, & olim honestæ significationis, postea uerò turpis, & inuidiosæ, atque infamis uitio illorum, qui philosophiam uenalem facere cœperunt. itaque primum Socrates, ut ait idē Themistius uocatus est sophista arrogans, & nouarum rerū studiosus; postea Plato, & Aristoteles eisdē conuicijs iactati sunt: & Photius in respōsionibus ad Amphilochium Cyzici metropolitani uerbum Sophistæ πολύσημον esse ait, id est, multa significare. Dicitur enim, inquit, Sophista, qui artem disserendi docet: item, qui in genere disserendi exercitatus est; tum etiam, quicunque exercitationem disserendi in discipulis ad contētionem, & controuersiam pugnacem prauè cōtulit. Illud quoque obseruandum est hic, quòd Clemens sic poetica & sophistica cōiunxit hoc loco, ut beatus Petrus 2. cap. 2. μύθους dixit σεσοφισμένους, id est, fabulas doctas, ut uetus interpres uertit; scilicet fabulas illas dicit, quas aiebat Clemens in persona Appionis in altera editione Recognitionum, ἔχειν τινὰ λόγον οἰκεῖον τῷ φιλοσόφῳ ἀλληγορίᾳ φράζεσθαι δυνάμενον, id est, habere rationem quandam cognatam & philosophicam, quæ per allegoriam exponi possit. Eiusmodi erant fabulæ de transfigurationibus Iouis uarijs, quas idem Clemens per eandem personam Appionis interpretans allegoricè, subiungit: αὗται δὲ αἱ μεταμορφώσεις, τοῦ παντὸς διὰ παντὸς δὲ αἱ πολλαχῶς γενόμεναι τροπαί, id est, hæ uerò transfigurationes intelligātur multiplices commutationes, connectionésq; Iouis, idest aeris omnes partes permeantis. Sic enim paulò antè Iouem aerem interpretatus erat. At transfiguratio Domini Iesu, de qua ibid. in epist. Petri sequitur, & cuius testis præsens fuit beatus Petrus, non fuit talis, sed uera & gloriosa, cū in lumine illo mirabili mirabiliter creato, tanquam in speculo increatum lumen diuinæ gloriæ sanctis Apostolis ostensum est. Sic enim intelligi, seu potius corrigi uolo, quod de lumine illo Thaborio in meo de residentia Episcoporum Antapologetico iam pridem scripseram. de quo plura postea libro vi. capit. xix. σοφιστείαν ergo uocat Clemens illam, quæ ab illis priscis gentilibus sapientia putabatur; & quam iactabant qui non tam erant sapientes, quàm uideri & dici uolebant, δοξόσοφοι potius, aut θελεσίσοφοι, quàm σοφοί, de quibus Apostolus ait, Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Qui quidem sententiosè de moribus, & de occultis naturis rerum per allegorias fabularum acutè, vt uidebantur, tradebant; vt in Theologia Phœnicum, Ægyptiorum & Græcorum cerni potest; de quibus Euseb. libro 3. De præparatione Euangelica, ita inquit: Generosa Græcorum & Ægyptiorum Theologia ad subliminiora nos perducere fabularum allegoriis pollicita, ad corpora rursus reducit. & paulò pòst,

Ib post, Qui secundum Apostolum, inquit, dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Hanc quoque solet Scriptura sancta appellare sapientiam, vt cùm ait: Perdam sapientiam sapientium. Sunt prætereà aliæ duæ sapientiæ, quas distinxit Apostolus, vt Theodoretus in Commentarijs prioris Epistolæ ad Corinth. obseruauit: Vnam quæ hominibus, inquit, data est, in qua ratione vtimur, & quid agendum, quid non, discernimus; & qua artes & disciplinas adinuenimus, & Deum cognoscere possumus: alteram, quæ in mundi fabrica cernitur, & in contemplatione naturæ versatur. Vtramque harum vocare quoq; solet scriptura Sapientiam, vt cùm ait: Ecce vocaui Beselcel, & repleui eùm spiritu sapientiæ. & Apostolus; Nam quia, inquit, in Dei sapientia non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Omnem igitur σοφίαν, quam Clemens vocat, vocare solet scriptura sapientiam, in qua quidquid acuminis & solertię est, id omne superatur acumine, & solertia diuini spiritus, qui in Prophetis spirat; quorum figuras & sententias solerter & ingeniosè imitati sunt Poëtæ ac Sophistæ. Spirat item in Psalmis, quos ait Origenes plenos esse multis & sapientibus dogmatibus: ac rursus spirat in Prouerbijs, immo in toto Salomone, cuius opera habent, inquit idem Origenes, μεγάλην ἐν βραχυλογίᾳ περίνοιαν, id est, magnam sensus comprehensionem cum breuiloquentia coniunctam: item in Iob, Cuius dialogi, inquit, mirabiliter arguti sunt, & omni doctrina referti. Nemo igitur hunc locum malè intelligens reprehendat, falsò existimás comparari hic poësim, & sapientiam gentilium cum scripturis sanctis; quasi scripturæ sanctæ ab illis mutuatæ sint, cùm potius, vt iterum dicam, quæ de nostris habét, vt dixit Tertullianus, ea nos comparent illis. quæ enim in Prophetis sunt ex poëtis sumpta, non imitationis gratia sumpta sunt, sed potius, sicut ait Gregorius Nyssenus in commentarijs Cant. cant. c. 4. vt illis nominatis, statim intelligatur quod scriptura intelligi vult; vt cùm sirenas apud Esaiam legimus; & onocentauros, ad significandam vastitatem loci: & in libro Iudith, Titanis filios, vt statim intelligamus homines robustos ac viribus valentes: & in Iob, cornu Amalthææ, vt continuò laudem filiæ Iob intelligeremus, scilicet omni genere virtutis præditam fuisse. Illa quoq; poëtica sunt, vt arcturus, orion, & Pleiades apud Iob & Amos, explanationis caussa, & nó imitationis, aut approbationis fabularum adhibita. Illud verò de Adonide in Esaia cap. 18. & in Ezechiele, ad accusationé idololatriæ pertinet. notauit Anastasius Antiochenus in lib. Variarum quæstionum, tam multa dicere Salomonem de vera sapientia, ne quis propter homonymiam sapientiæ in sophismata gentilium, aut hæreticorum incideret; siquidem Gentiles promittunt sapientiam, & profitentur: similiter hæretici se putant sapientes. hæc Anastasius, postquam totum hunc locum Clemétis descripsit. Itaque videtur planè sophistica ista, quæ Clemens dicit, interpretari sapientiam Gentilium, illam dico, quæ falsò videtur sapientia. Clemens verò Alexandrinus in 1. lib. Strom. Has, inquit, partes veritatis fures, & latrones Philosophi Gentilium ante aduentum Domini ab Hebraicis prophetis acceperunt, οὐ κατ' ἐπίγνωσιν, id est, non agnoscentes ea, scilicet aliena esse, sed tanquam propria dogmata partim sibi tribuentes, partim deprauantes, & Aristoteles sophisticen ait furem esse sapientiæ. Idem Clemens Alexand. in principio libri primi: Scriptura, inquit, vocat sophistas τοὺς περὶ τὰς λέξεις καὶ τὰς τέχνας περιττούς. Vnde Græci eos qui in quauis re sunt multum curiosi, Sapientes, & Sophistas παρωνύμως appellarunt, vt Homerus Fabrum vocat sapientem. Hactenus explanatio in Clemétis Romani locú, Si sophistica & poëtica cupis, habes Prophetas, & q̃ sequuntur.

Cap. VII. pag. 65.

Audiamus quid in sapientia dicat sanctus sermo.) Perinde est hoc quasi diceret, Audiamus quid sanctus sermo in sapientia dicat, quæ per Salomonem, scilicet locuta est, quæ est filius Dei, quod quidem conuenit in omnes libros Salomonis, vt intelligi potest ex capite octauo: ait enim de eo, quod in Prouerbijs quoque scriptum est: Vt de te maritus tuus per sapientiam laudetur: cùm ait per Salomonem. & quæ sequuntur. Sic in hoc loco non ex libro, qui inscribitur Sapientia, verba citátur, sed ex libro Prouerbiorum, in quo sapientia Dei per Salomonem loquitur. Sicut idem Clemens in epistola ad Iacob. quod est in Cant. cant. c. 8. de sapientia citauit, Dicente, inquit Sapientia, valida est dilectio, ut mors. Admonui de hoc, ne quis existimaret Clementé quasi memoria lapsum, vt alijs euenire interdum solet, citasse librum Sapientiæ pro libro Prouerbiorum. Quod autem sapientia Salomonis sapientia Dei per Salomonem locuta intelligatur, in extrema parte eiusdem capitis octaui auctor explicauit. Qui enim dixerat, (Vt de te maritus tuus per sapientiam ,,
laudetur) posteà dixit, (Intellexistis quas laudes mulier pudica à Domino Deo ferat?) Si- ,,
militer intelligatur, quod in extrema parte eiusdem libri sumptum est ex libro Prouerbiorum. (Verbum, quod in sapiétia scriptum ,,
est) in sapientia scilicet Salomonis, id est, Dei: ,,
Dei enim sapientia est, quicquid Salomon per sapientiam Dei scripsit. Non est dissimile quod beatus Cyprianus Prouerbia Salomonis citat sub nomine, & titulo Sapientiæ Salomonis lib. 3. ad Quirinum cap. 6. In sapientia, inquit, Salomonis; In locis impiorum gemút iusti: in illorum autem perditionem abundabunt iusti) quod perinde est quasi diceretur, apud sapientem Salomonem.

IN LIBRVM SECVNDVM DE EPISCOPIS, PRESBYTERIS, ET DIACONIS.

Cap. I. pag.67.

IT *ætate inclinante, siue delabente.*) Græce est καθῆκον τῇ ἡλικίᾳ, quasi κάτω ἥκων κατὰ τὴν ἡλικίαν. qui enim annos quinquaginta, quos apostolica doctrina in episcopo, si fieri potest, requirit, natus est, iam delabitur ætate, siue iam est ætate delabente, quasi ascendamus, dum ad mediam ætatem tendimus, quæ media ætas vsque ad quinquagesimum annum, ætas constans est: vnde delabi ad extremam ætatem, est καθήκειν τῇ ἡλικίᾳ. Ex quo intelligimus eum esse & dici prouectum ætate, qualem oportet esse Episcopum, qui attigit annum quinquagesimum. Sic enim appellat statim προβεβηκότα τῷ χρόνῳ. hinc rursus intelligimus τὴν νεότητα, id est, adolescentiam Timothei Episcopi Paulum vocasse, quòd nó esset ætate prouectus, vt processu ętatis euasisset iuueniles motus, & adolescentium petulátias, licet ratione & moderatione vitę eas euasisset. Hinc est quod aiebant Iudæi Christo, Quinquaginta annos nondú habes, &c. quod perinde est quasi dicerent, nódum ætate processisti, siue nondum ætate prouectus es, &c. De ætate verò Episcopi synodus Neocæsariésis iubet canone x i. vt fiat presbyter non minor natu quàm triginta annorum, quia Christus, inquit, trigesimo anno baptizatus est, & cœpit docere. Hunc canonem tribuit synodo Nicænæ Hippolytus Thebanus in fragmento quodam reperi; Chronicorum, quæ scripsit. Cùm enim scribit de ætate Christi, qua baptizatus cœpit prædicare, subiungit idcirco in concilio Nicęno decretum fuisse, ne quis ante triginta annos fieret Sacerdos; debet enim discipulus incipere quando eius dominus. Hactenus Hippolytus. Fortassis hunc canonem synodo Nicęnæ tribuere maluit, quàm Neocæsariensi, quæ canone x i. hoc ipsum sanxit, & quæ Nicænam antecessit, quod magna synodus, id est, Nicæna, illam Neocæsariensem confirmauit, vt etiam synodus Florentina act. 7. testatur. Sed dicet aliquis, Si hæc apostolica constitutio de ætate Episcopi, quomodo non est in ecclesiastica & canonica consuetudine, quæ ex apostolica traditione profecta sit, vt ea ætas nunc requiratur, id est, quinquaginta annorum? Respondemus, non esse hanc constitutionem dogmaticam, vt eius tradio perpetua ac necessaria sit, sed esse constitutionem decentis ætatis, quæ ad honorandum magis Episcopum, & ad castimoniam vitæ multum momenti adferat, si facilè & commodè fieri possit, vt ea ætate aliquis reperiatur, modò cætera omnia conueniant, & nihil præterea obster, &c.

Cap. III. pag.68.

Excutiatur, si in vsu vita à vitio vacat: Scriptum est enim, Inspicite an sit macula & vitium corporis in eo qui eligitur ad Sacerdotium. Ergo sit etiam non iracundus: & quæ sequuntur.) Interpretatur apostolica doctrina allegoricè, quid significaret quod lex iubebat in Leuit. c. 21. vt careret omni macula & vitio corporis, qui eligeretur ad Sacerdotium; scilicet significabat sacerdotes nouæ legis, quorum illi veteres erát, vmbra, debere in ijs, quæ ad vitá pertinent, ijs item vitijs carere quæ sunt communia corporis & animæ, id est, quæ anima non operatur sine corpore, ut est iracia, & nó cómoueri misericordia, & alia huiusmodi. Itaq; hominem iratum significabat in ænigmate cæcus; iracundia enim excæcat, & velut oculum prudentię eruit. Deinde, quia sicut ait Salomó in Prouerb. ira nó facit misericordiam, idcirco postquam præcepit nó esse iracundum, addidit, vt esset misericors. Prætereà ad misericordiá quoq; pertinebat debere non esse claudum, neq; trunca manu, & aure, quod significabat in ænigmate, debere esse omibus modis præsto ad opitulandum egenti: hic enim est, non claudus, immo pes claudo, sicut de se Iob aiebat; & præsto ad audiendum pauperem, hic est non sine aure; & próptus ad largiendum, hic est non mutila manu. Cùm auté ad illud, sine fracto pede & manu cum reliquis eiusmodi, quæ omne genus subueniédi & opitulandi egentibus significát, addat lex illud, nó lippis oculis, & nó sine palpebris, quę quidem oculos custodiunt; profectò ad eum fin spiritú retulit cóstitutio apostolica, qui rectè videt cui potius sit opitulandum & largiédú, vt prudéter largiatur, sicut hoc loco præcipit, cùm ait, nó ignoret quisnam dignior sit subleuatione. Iubet etiá, vt nihil habeat Episcopus in quo erubescat, quod in ænigmate significabat, ut nos apostolica doctrina admonuit, non habere scabié & impetiginé in corpore. Illud verò, nó herniosus, siue vt est apud 70. vnius testiculi, significat omnia, quæ dixit pertinere ad beneficétiá; qua qui caret, velut sterilis est.

Cap. V. pag.68.

Vt Scripturas accuratè interpreteř; Euágeliú, ut Prophetis et Legi cósonet; Legé & Prophetas, ut Euágelio.) & paulò pòst: *Habe igitur curá verbi, Episcope, vt possis oia secúdum verbú interpretari.*) Hęc igit apostolica cóstitutio ac doctrina, q̄ à S. Apostolis Ecclesię catholicę tradita est, & ab antiqs Pr̄ib. & Ecclesię doctorib in

interpre-

interpretandis scripturis semper seruata redarguit nuper exortum, vel potius iam olim extinctum, & non ita diu reuocatum genus interpretandi veterem scripturam κατὰ λέξιν quidem, vt illi putant, id est, secundum literam, vt nunc loquimur, sed non vt consonet Euangelio; ac proinde non secundùm litteram interpretantur. littera enim veteris scripturæ non est ducenda littera scripturæ diuinæ, si neque ea consonat Euangelio; nec Euangeliũ ei. Lex enim, sicut Apostolus ait, spiritualis est. Sed quia adhuc superstites esse dicunt qui hoc studiũ interpretãdi excitarunt, & in eos in Hispania inquiri audio, operæpretium est cognoscere quis olim primus auctor huius generis interpretandi fuerit, & qua specie deceptus, & quo illud tempore, & quo Pontifice primùm Ecclesia damnauerit. Hæc enim cognoscere tum ijs qui adhuc in iudicio sunt, tum ijs qui eorum iudicio præsunt, prodesse poterit; illis quidem vt eo magis se aberrasse agnoscant, quòd alios prius in eodem errore antiquis temporibus fuisse ab Ecclesia videant iudicatum; his verò vt facilius & maturius caussam & iudicium expediant; & vt intelligamus non esse interpretãdas prophetias de Christo, κατὰ ἔκβασιν, vel κατὰ λέξιν, id est, vnumquodque dictum prout dictum fuit, non autem prout euenit, vt Theodorus Mopsuestiæ faciebat primus huiusmodi interpretationis inuentor. Recitabo igitur quosdam locos propheticos ab eo in commentarijs minorum Prophetarum & Psalmorum speciosè quidem, sed falsò expositos. Vnde fiet manifestum quid sit rectè interpretari κατὰ λέξιν secundùm apostolicam doctrinam; & quid non. Incipiam à Ioele: Et erit, inquit, in nouissimis diebus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri & filiæ vestræ; & filij vestri visiones videbunt; & seniores vestri somnia somniabunt. & paulò pòst: Et dabo prodigia in cœlo sursum, & in terra deorsum, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi; Sol conuertetur in tenebras, & Luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifestus. Hæc Theodorus Mopsuestiæ, siue Antiochenus, interpretatur secundum historiam de rebus feliciter gestis à populo Israelitico statim post liberationem ex captiuitate Babylonica; cùm, vt ait idem Theodorus, Scythas eorumque imperatorem Og diuino auxilio freti vicerunt Israelitæ. Effundam ergo, inquit, de Spiritu meo, id est, prospiciam illis abundè. Præterea etiam admiratione digna edam in cœlo & in terra, cædem hostium eorumque supplicium; & vaporem fumi, iram diuinam ostendentem. Vertetur autem Sol in tenebras, & Luna in sanguinem, secundum existimationem quam habebunt ob magnitudinem malorum. Hæc autem euenient ante illum diem quo Deus hostes ipsos pœnis grauissimis afficiet, & omnibus sæculis notissimis. ex quibus malis omnibus, qui nomine suo vocabuntur, liberationem consequentur, qui ipsi in montem Sion & in Hierusalem ascendent; siquidem hæc promisit Deus ijs omnibus qui reuocandi & reducendi sunt. deinde subiungit, atque hæc idem est horum verborum sententia πρόχειρος, id est, quæ in promptu est, sensum dicit secundum litteram. deinde subiungit: Petrus verò disserens cum Iudæis in aduentu Spiritus sancti, his vsus est meritò; siquidem Lex vmbram habebat futurorum bonorum; & populo illi tam accuratè prospiciebat Deus propter expectationem eorum quæ in Christi aduentu extiterunt. Erant itaque quæ ad illos pertinebant parua omnia, & tanquam in vmbra facta, vt iam magnificentiora atque grandiora essent verba, quàm res ipsæ subiectæ; veritas verò rerum ipsarum dictis ipsis par & æqualis in Christi aduentu habuit exitum, perductaque est ad effectum; tunc enim omnia magna, & noua, & verè admirabilia fuerunt; & quæ maximè illa quidem quæ in lege gesta fuerunt, superarunt. vt iam illa vetera vice ænigmatis, hæc verò in Christo veritas ipsa fuerint. Sic Dauid dixit de populo; Non est derelicta anima eius in inferno; neque caro eius vidit corruptionem: quod quidem reipsa completum in populo intelligi non potest, sed dixit metaphoricè hyperbolicè. scilicet liberatum fuisse populum à periculo & interitu; res verò, & veritas eorum quæ dicta sunt, in ipso Christo extitit & demonstrata est, quando nec anima eius in inferno remansit, vtpote reuersa ad corpus per resurrectionem; neque corpus interitum vllum sustinuit; immo non solùm non mansit vt erat cùm est affectus morte; sed immortalis factus est, & ab omni interitu alienus: vt iam illud in populo ænigma & vmbra fuerit, hoc verò in Christo veritas ipsa. Ad eundem modum vsus est his eisdem verbis Petrus in Actis Apostolorum in aduentu Spiritus sancti, tanquã dicta essent antea ratione quadã metaphoricè, id est, trãslatè; nunc autem ad exitum ipsius rei & ad veritatem ipsam perducta sint; vt maior nũc fides præsentibus adhiberi debeat, quàm illis superioribus admiratio tunc adhibita fuerit. cùm multa sint huiusmodi ĩ sacris libris, hoc est, de illorũ numero in quo Deus disserẽs cũ Iudæis p Prophetã, & colloquens vt solebat, pmittebat se illis abundè & largè prouisurũ, sicut expositũ est, quæ omnia vera, vt dixi, extiterunt in Christo; quoniã Sol verè obscuratus est & Luna cum eo, & multa tum in cœlo tũ in terra facta sunt prodigia; & sanguis salutaris Chri Dñi nostri effusus est; & ignis species ostensa, quæ aduenientis Spiritus vim & energiam præ se ferebat. quẽ ignem antecessit vapor fumi, ad significandum supplicium eorũ qui ausi fuerant Christũ agere in crucẽ.

Tunc omnes facti sunt participes gratiæ Spiritus sancti communicatis multis varijsque charismatibus. alij enim prophetabant; alij miracula faciebant plurima ad faciendam fidem ijs quæ audierant, & ad congruendos eos, qui aliter de Christo sentiebant. vt iam quæ per Prophetam dicta fuerint trãslatè, & superlatè, siue hyperbolicè, nunc adeò sint in rem ipsam & exitũ collata atque perducta, vt uerba sint infra res ipsas. Horum ergo & aliorum huiusmodi verborum, quęcunque de alijs rebus à Prophetis dicta, & ad œconomiam, id est, ad aduentum Christi Apostoli transtulerunt, & accommodarunt, hæc caussa & ratio meritò existimari potest; ne historia rerum illarum ficta esse videatur, & vt rerum præsentiũ magnitudo ex comparatione illarum magis appareat; simulque ostendatur illorum cum his nostris affinitas; abesse tamen illa ab his tantum, quãtum vmbra à corpore, quamuis similis esse videatur. Hactenus Theodorus ad verbum à me translatus. Speciosa quidem sunt hæc, quæ primo aspectu, probabilitate quadã nõnullis suaderi posse facilè videantur; sed falsa sunt tamen. Petrus enim interpretans prophetiam Ioelis eodem Spiritu quo eam Propheta scripsit, non affirmat dicta esse hæc de Iudęis illis in ænigmate, siue in vmbra & hyperbolicè, vt Theodorus iste ait, sed dicta esse secundùm historiam de ijs, quæ tunc fiebant, & ijs quæ paulo antè in passione facta fuerant. Nõ enim dixit, Hoc est quod adumbratum, aut figuratum fuit per Prophetã; sed, Hoc est quod dictum est per Prophetam: vt intelligamus secundùm litteram accipiendam esse prophetiam, de quo Petrus eam interpretatur. Itaque Spiritus sanctus non tunc primùm per Petrũ prophetiam Ioelis transtulit & accommodauit ad rem Christi, vt Theodorus vult, sed ipse Propheta de ea κατὰ λέξιν, id est, secundùm historiam prophetauit, intuens eam in spiritu. Similiter interpretatus est idem Petrus secundùm historiã rei in Euangelio gestæ dictum esse de resurrectione Christi, & non de populo illud, Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Si igitur, vt Apostolica constitutio præcipit, sic oportet Legem & Prophetas interpretari secundùm litteram, siue historiam, ut Euangelio consonent, consequens est, non licere sic interpretari Legem & Prophetas, ut non secundùm litteram Euangelio consonẽt; tunc autem consonant, quando res Euangelij in ipso Propheta vel Lege secundùm litteram continetur. Alius locus est Actuum xv. ex propheta Amos. Respondit Iacobus dicẽs: Viri fratres audite me, Simon narrauit quemadmodum primum Deus visitauit sumere ex gentibus populum nomini suo, & huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est: Post hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid quod decidit, & diruta eius reædificabo; & erigam illud, vt requirant cæteri hominum Dominum, & omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum; dicit Dominus faciens hæc. Hanc prophetiam interpretans idem Theodorus, Hoc loco, inquit, reditum Babylone prædicit, quando Zorobabelem ex stirpe Dauid Regem habuere. Deinde subiungit: Iacobus verò in actis Apostolorum hũc locum ad Dominum Christum transtulit, in quo res est ad exitum verum perducta, quia scilicet regnum Dauid quod occiderat, perfectam accepit; tunc, inquam, firmitatem cepit regnum ex successione Dauid similem diebus sæculi, quod in perpetuitate quadam continuationis consistit. Præterea, illud cognosci Deum à reliquis hominum, & ab omnibus gentibus, tunc reipsa verum extitit. Vt iam verba dicta fuerint à Propheta, qui hactenus euentura in reditu ex Babylone prædicebat; ipsorum autem dictorum veritas firmissima, & nullo modo mutabilis in Christo apparuerit. vnde meritò Iacobus hoc testimonio vsus fuerit. Hactenus Theodorus. Hanc quoque prophetiam malè suo more interpretatus est, quasi non esset dicta secundùm litteram de Christo, sed per translationem quandam ab historia reditus populi Israelitici ex captiuitate, & instaurationis regni terreni Dauid à beato Iacobo ad Christum, & ejus regnum spirituale in terris accommodata; cùm apertè dixerit beatus Iacobus. Et huic concordant verba Prophetarum, significans secundùm verba, &, vt loqui solemus, secundùm litteram, & non secundùm vmbram, siue figuram, aut similitudinem de Christo prophetam esse. Non enim dixit, Et huic concordant quæ dicta sunt de Iudæis in ænigmate, siue in vmbra & figura futurorum atque hyperbolicè, sed huic concordant verba Prophetarum. Hinc beatus Hieronymus in com. Amos, affirmat non licere aliter hunc interpretari, quàm interpretatus est beatus Iacobus. Theodoretus quoque cõtendit, nullo modo de Zorobabele post reditum Babylone accipi posse; quia scilicet necesse est interpretari hanc prophetiam κατὰ λέξιν, id est secundùm verba; & vt consonet Euangelio, sicut beatus Iacobus nos docuit. Ad eundem modum interpretabatur iste promissionem factam Abrahæ de benedictione omnium gentium in semine eius; & factam Dauid de perpetrando regno in stirpe eius. Hæc, inquit ille, primo aspectu & specie quadam populum illum, in quo hæc futura erant, declarabant, re autem & veritate exitum habuerant in Christo, & Christi rebus, in quo verè est gentibus benedictum, & cuius factum est perpetuum regnum, & ab omni mutatione liberum. Sic ille. At Apostolus interpretans benedictionem Abrahæ, factam in epist. ad Galatas, Abrahæ, inquit, dictæ sunt promissiones & semini eius: non dicit, Et seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo, qui est Christus. Ergo vt

prophetia illa de benedictione omnium gentium in semine Abrahæ consonet Euangelio, & vt eam interpretemur κατὰ λέξιν, id est, secundùm literam, non de populo, qui erat semina, interpretari oportet, sed de Christo vno & solo, qui erat semen Abrahæ. Similiter quod Dominus promisit Dauid inquiens 2. Regum septimo. Suscitabo semen tuum post te quod egredietur de vtero tuo, & firmabo regnum eius; ipse ædificabit domum nomini meo, & stabiliam thronum eius vsque in sempiternum. Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium; interpretatur idem Apostolus in epistola ad Hebræos dictum esse de Christo, quare prophetia illa de regno Dauid stabiliendo vsque in sempiternum, non consonabit Euangelio, vt necesse est consonare, si primo aspectu, vt vult Theodorus iste, de alio primum, & non de Christo interpretemur; quod est ex theologia demonstratiua, vt Dionysius vocat; quæ, vt idem ait in epistola ad Titum, fidem facit, & veritatem astringit, facere theologiam symbolicam, quæ hanc vim non habet, vt idem Dionysius affirmat. Ista ergo, quæ hactenus dixi contra Theodorum, interpretanda esse primùm de Christo secundùm historiam, similia fecit Theodorus illis, quæ Paulus ait in figura contigisse illis, quæque erant vmbræ futurorum, quæ sic erant rebus ipsis futuris inferiora, vt vmbra corpore, imago veritate, corpus spiritu. Vt Ionas figura fuit Christi secundùm Euangelium. Sicut enim, inquit, fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus; & serpens ille æneus figura item Christi secundùm Euangelium; & sicut Moyses, inquit, exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis. præterea, semel ingredi solum Pontificem in secundùm tabernaculum non sine sanguine, & munera, & hostiç Legis, & de cibis & potibus, & varijs baptismatibus, & iustitiis carnis; & de sanguine hircorum ac vitulorum, & de cinere vitulæ aspersis ad emundationē carnis, item transitus maris rubri; Moyses, nubes, potus aquæ ex petra, & petra ipsa. item de patribus illis in deserto, quæ Apostolus ait in figura nostri contigisse illis. Hæc, inquam, quæ Euangelium & Apostolus testantur, figuras fuisse rerum futurarum; de ipsis illis rebus, quæ vmbræ & figuræ erant, secundùm litteram accipienda & interpretanda sunt; secundùm verò spiritum de illis futuris, quorum vmbræ & figuræ erant. Quare nimium à via rectè interpretandi scripturam aberraret, qui ea quæ secundùm verba, siue secundùm litteram de figuris & vmbris dicta sunt, de ipsis rebus adumbratis secundùm litteram interpretaretur. vt quæ de duobus filijs Abrahæ, altero ex libera, altero ex ancilla natis scripta sunt, qui secundùm litteram de duobus testamentis figuratis interpretaretur, & non de illis ipsis, quæ in figura contigerunt; sanè quidem iste Paulo Apostolo contradiceret, qui non secundùm historiam, sed per allegoriam in Epist. ad Galatas de duobus testamentis accipienda esse docuit. Pari igitur errore labitur, qui quæ scriptura noui Testamenti testatur dicta esse secundùm litteram de Christo, non de Christo primùm, sed primo aspectu de alio tanquam in figura interpretaretur, vt iste Theodorus facit in istis locis propheticis, quos hactenus in eius commentarijs obseruauimus, & qui deinceps obseruabuntur. vt in Michæa propheta, quod secundùm Euangelium Matthæi de Christo secundùm historiam, ortus eius in Bethlehem Iudæ scriptum est à propheta, de Zorobabele cum Iudæis huius ætatis interpretatur Theodorus: Et tu Bethlehē terra Iuda nequaquam minima es, &c. Rex, inquit, vester ex Bethlehem, quamuis pauci esse uideamini cum hostibus comparati, tamen meo fauore & auxilio fretus, maximè quidem sufficiet tanto bello gerendo, & tantæ multitudini ac robori hostium superando, quādoquidem iam olim huius regis electio constituta & decreta est ex eo tempore, quo Deus promisit Dauid seruaturum se regnum stirpi eius. Ab illa ergo promissione profectus hic rex sufficiet tantis ærumnis ferendis, significat autem Zorobabelem, is enim erat futurus rex Israelitarum ex genere Dauid ortus, quo tempore esset futurus reditus ex captiuitate Babylonica, & uenturus exercitus Scythicus contra Hierusalem. deinde subiungit: Illud tamen constat, quòd quamuis hæc in Zorobabelem quadrent, & de eo dicta sint tanquam ex stirpe Dauid orto, tamen ipsorum dictorum summa & ultima ueritas ad exitum, atque effectum plenum perducta est in Christo Domino nostro; siquidem omnis promissio facta Dauid de regno generi eius seruando κατὰ πρῶτον λόγον, pro quo aliàs dicere solet τῷ δυνάμει, id est, primo sermone, & primo aspectu in reges ex genere Dauid ortos, conuenit; re autem & ueritate Dominum nostrum Christum, declarat, qui & ipse ex stirpe Dauid, quatenus homo erat, profectus, regnum habet omnium & uerum & stabile, quod mutari non potest, quod ipsum ex octuagesimo octauo Psalmo ita esse perspici potest, ubi significat promissiones regni competere prosectùris ex genere Dauid secundùm successionem, de quibus ait, Si reliquerint filij eius legem meam, & in iudiciis meis non ambulauerint, & iustificationes meas profanauerint, & præcepta mea non custodierint, uisitabo in uirga iniquitates eorum, & in uerberibus iniquitates eorum; misericordiam autem meam non dispergam ab eis. Deinde subiungit Theodorus, Perspicuum est autem congruere hęc posteris Dauid, eisdémque regibus futuris Israel, quos promittit supplicijs quidem se affecturum, si peccauerint, non tamen omnino regno spoliaturum. Progrediens autem declarat Christum, in quo omnium promissionum ueram ἔκβασιν, id est, uerum exitum, siue uerum euentum ostendit Deus,

sequitur enim, Ponam in sæculum sæculi semen eius; & thronum eius vt dies sæculi, & semen eius in sæculum manebit; & thronus eius tanquam Sol coram me, & tanquam Luna perfecta in sæculum. Quæ verba, inquit, manifestum est in nullo quidem alio ex successoribus Dauid habitura esse locum; apertè verò Christi regnum perpetuum & stabile declarare cum omni potentia & splēdore in omne reliquum tempus duraturum. Deinde subiungit: Sic hoc præsens Michææ testimonium perspici potest cōuenire quidem re ipsa & veritate, quæ refelli non possit, in Christū secundum auctoritatem ipsius Euangelij; dictumq; esse etiam de Regibus Israel ex genere Dauid ortis secundum promissionem diuinā. Vnde nunc Propheta de Zorobabele accepit. Quia enim de bello Scythico atque exercitu Gog, deque pœnis inflictis illi à Deo post reditum Babylone meminerat, conuenienter meminit eius, qui secundum promissionem diuinam ex successoribus Dauid regnum tunc tenebat, & moderabatur, vt ostēderet quæ is ipse præclarè cōtra exercitum fecit, facere illa quidem potuisse propter promissionem factam Dauid. vnde dixit, Egressus eius à principio ex diebus sæculi: quod perinde est atque diceret, quæ iam olim à principio dicta promissaque sunt, illa hunc Zorobabelem ad capessendum regnum adduxerunt, feceruntq; vt talia atq; tanta facere posset, &c. Hæc Theodorus; quæ ideo non pœnitet ad verbum à me cōuersa recitare omnia, q̄ ita sint ad decipiendum apta, vt nisi quis aduertat probè, non sit mirū si in errorem eundem adducatur. Non enim licet dicere esse quidem hanc prophetiam dictā de alio κατὰ λέξιν, habuisse verò plenum exitū rei, & euentum perfectæ & absolutæ veritatis in Christo; sed necesse est dicere, vidisse Prophetam in spiritu Christum, dum dixit, Ecce rex tuus, vt Apostolica doctrina testatur lib. 5. Clem. c. 19. & nō esse dictam de vllo alio, quia habemus testimonium Euangelij dictam esse secundum historiam de Christo. quare Euangelio cōsonare non potest prophetia ista, si eā κατὰ πρῶτον λόγον, vt iste ait, de alio quàm de Christo accipiamus. Sed excutiamus testimonium Euangelij: Cùm natus, inquit, esset Iesus in Bethlehem Iudæ, in diebus Herodis regis. & paulo pòst, Et congregans omnes principes Sacerdotum, & Scribas populi, sciscitabatur ab eis vbi Christus nasceretur. at illi dixerunt ei: In Bethlehem Iudę; sic enim scriptū est per Prophetam, &c. Quęro quam fidem faceret testimonium Michęæ prophetę de Christo in Bethlehem Iudæ nato, si de alio secundū verba dicta esset prophetia, & de Christo non secundum verba, sed secundum euentum & exitum rei? quis vnquam sic producit testem, vt in re ad quam probandam producitur, nō sit ei credēdum ex ipso dicto, sed ex euētu & exitu rei? aut quis testis erit fide dignus, si rogatus de vno, de altero respōdeat? talē facit Michæā Theodorus iste, si fingamus Herodē non principes Sacerdotū, & Scribas populi interrogasse vbi Christus nasceretur, sed Prophetas ipsos. respōdisset autē vnus ex eis Michæas secundum historiam nō de Christo, de quo Herodes interrogabat, sed de Zorobabele, quo nihil delirius. At cùm propheta Aggæus de Zorobabele tanquam typo Christi prophetat, Zorobabelem vocat nominatim, Et assumam, inquit, te Zorobabel fili Salathiel serue meus, dicit Dominus; & ponam te quasi signaculum; quia te elegi, dicit Dominus exercituū. In quo loco Cyrillus, Magis, inquit, conuenit hic sermo Christo in typo Zorobabelis expresso ex tribu Iuda, duci redemptorū ex captiuitate, præsidi ædificantiū domū Dñi, formam serui induto, sigillo Patris, in cuius propria pulchritudine natura genitoris resplēdet; in quo & nos signat Deus in similitudinem suā; siquidem in Christum formati imaginem Dei acquirimus. Hactenus Cyrillus in cōmentarijs Prophetæ huius. Eodē modo interpretatus est prophetiā Malachiæ, qui est vltimus Prophetarū minorum, cùm ait: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuā, &c. Quandoquidem, inquit Theodorus, hæc dicitis, & à me requiritis iustitiæ curam, & studium in supplicijs irrogandis, mittā quidem Angelum meæ voluntatis ministrum. illud enim, Præparabit viā tuā ante faciem meā, perinde est vt si diceret, Studium adhibebit tanquam quidā præcursor, vt efficiantur quæ mihi visa sunt: adero autem derepente in eo scilicet ostēdēs me ipsum factis ipsis in templo; quoniā in omnibus effectis ex ipsius Dei præscripto & mandato effectio quidem Dei intelligitur ministratio verò angelorum per quos iubet illa effici. Sic mānacibus dicitur Angelorum tanquam ministrorum. Et paulò pòst: Quod verò, inquit, dicta quoq; sint hæc de aduentu Ioannis Baptistæ, nō est mirandum; siquidē tunc ipsa rei veritas extitit, cùm Ioannes adfuit præcursor, & administer eorum quæ antea definita decretaque fuerant; & simul adfuit is, cui testimoniū Ioānes perhibebat, Dñs Iesus. Hactenus Theodorus, qui prophetiam Malachię more suo ausus est interpretari contra auctoritatē Christi, qui in Euangelio Matthæi tribuēs testimoniū Ioanni, sed quid, inquit, existis videre? prophetam? etiā dico vobis, & plus quàm prophetā. hic est enim de quo scriptum est, Ecce ego mitto Angelum meum, &c. Angelum dicit Ioannem Baptistam, non solùm propter officium præcursoris, sed propter singularem vitæ abstinentiam, de quo Dñs dixit, Venit Ioannes neque manducans neque bibens. hęc est huius prophetiæ interpretatio κατὰ λέξιν, & cum Euangelio consonans. illa verò Theodori non est κατὰ λέξιν, id est, secundum verbum, quia verbum Angeli nō est interpretatus, vt dictū est; siquidē non est dictū hic propriè pro persona naturæ spiritualis, sed translatè pro homine vitæ angelicę Ioanne cōuenienter euangelio.

gelio. Vt iam interpretari omnia κατὰ λέξιν, quod Apost. cõstitutio præcipit, sit vnũquodq; dictum secundum dictionem, prout dictũ est, interpretari, & vt scriptura vetus cõsonet cũ noua, & noua cum vetere. Si dictum est verbũ propriè, interpretari propriè; si dictum metaphoricè, interpretari metaphoricè; quæ verò per allegoriam dicta sunt, hæc non κατὰ λέξιν, sed secundum spiritum interpretamur. Simili errore interpretatur Theodorus iste illã Zachariæ prophetiam: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus sedens super asinam & pullũ filiũ subiugalis, quã Euãgelista Matthæus de Christo dictam esse testatur, cùm sic, vt ipse narrat, & Propheta prædixit, in sanctam ciuitatem in die Palmarum ingressus est. Theodorus verò de Zorobabele ex captiuitate Babylonica redeunte; & subiungit post interpretationem: Ego verò miror eos qui ad sententias ineptas se vertunt, ita vt partim ea de Zorobabele, partim de Christo accipiant, ac rursus ad Zorobabelem redeant, deinde ad Christũ, quod nihil est quàm prophetiã Christo & Zorobabeli diuidere, quod est summæ stultitiæ. Vera autem sententia illa est quam suprà memini dixisse, nempe quòd lex vmbram quandã continebat eorum omnium quæ ad Christũ pertinebant. Multa igitur eorũ quæ admirabiliter, & præter omniũ opinionem siue in populo, siue in viris ad res aliquas gerendas electis facta sunt, scriptura narrat hyperbolicè, verbis ipsis primo aspectu veritate carẽtibus in ipsis illis rebus, in quibus exponendis posita sunt; at tunc deprehenduntur esse vera, cùm cõparantur cũ ipso Christo, ad eumq; referuntur, qui cùm in omnibus vmbram legis cessare fecerit, veritatemq; introduxerit, meritò huiusmodi etiam verborum veritatem declarauit. Hactenus Theodorus. Hoc loco patefecit vnde duxerit errorẽ istum sic interpretandi prophetias de Christo dictas, quia existimabat absurdum esse nõ continuari historias, dum rationes, vtilitates, & occasiones variandi ꝓphetias non considerabat, quas Ecclesiastici interpretes cõsiderare & obseruare solent, vt cum Malach. c. 3. quia dicebant illi, Vbi est Deus iustitiæ? hac occasione, inquit Cyrill. aduentum eius qui factus est nostra iustitia, prædicit Propheta, inquiens: Ecce ego mitto angelũ meũ, & quæ sequuntur. Ad eundẽ modũ interpretabatur Theodorus iste Psalm. 21. Deus Deus meus, vt quid dereliquisti me? Sic enim ait, Psalmus ex persona Dauid dictus, quãdo persequebatur eũ Absalon, cùm permisit Deus vt in eiusmodi tentationẽ incideret ꝑpter peccatum Bersabe. Similitudine verò rerũ maximè habuit exitũ in passione Christi: vnde factum est, vt nonnulli existimarent dictũ esse Psalmum ex persona Christi. Verùm particulares similitudines non totũ argumentũ Psalmi euertunt; fieri enim potest vt & historia seruetur, & similitudo contingat, nec alterum altero tollitur. Et paulò pòst, explicans illum versum, Sperauit in Dño, eripiat eum, saluet eum, quoniam vult eum: Hæc, inquit, verba conuenerunt Dño; &, vt dixi, nihil prohibet & argumentum Psalmi seruari, & similitudines magis propriè exitum habuisse in Dño. Similis error est cõmentarijs eiusdẽ Theod. Psal. 15. Conserua me Dñe, &c. sic enim ait, Psalmus dictus ex persona populi ad agendas gratias pro liberatione ab allophylis circumhabitantibus Moabitis, Ammanitis, Amalecitis, Ismaelitis. ac paulò pòst interpretans illum versum, Quoniam non derelinquens animam in inferno, neque dabis sanctum tuum videre corruptionem. In actis, inquit, Apostolorum hæc verba beatus Petrus de Domino accepit; non tamen lædens historiam sic accepit; sed quia magis quadrarent in Dominum Iesum, quàm in eos de quibus dicta erant. Siquidem euentus rerum magis propriè demonstrabat veritatem horum verborum in Domino, quàm in ijs scilicet Israelitis qui breui quidem vixerunt, postea verò mortui sunt. Nihil igitur, inquit, prohibet, & historiam seruari, & hæc verba de Domino accipi. Hæc eadem scripsit idem Theodorus in commentarijs Ioelis, vt anteà dixi. immo & in comment. Zachariæ. c. 9. Sic iste Theodorus putabat se scripturam κατὰ λέξιν, vt Apostolica doctrina præcepit, interpretari; sed non ita est. non enim licet huiusmodi prophetias de Christo, vbi Apostolos & Euangelistas habemus interpretes, ad Christum ex euentu rerũ ac per similitudinẽ accomodare, sed προηγουμένως ex proposito Spiritus sancti, ac secundum præcognitionem sanctis Prophetis reuelatam, & per Euangelium & Apostolos nobis traditam & expositam. & qui sic interpretatur, vt Euangelio consonet prophetia, is κατὰ λέξιν, id est, secundum litteram ad regulam Apostolicæ doctrinæ & constitutionis interpretatur. Hoc igitur genus interpretandi prophetias de Christo vnum fuit ex LX. capitibus Theodori Mopsuestiæ missis à catholicis Episcopis per Benignum episcopum ad Vigilium Pontificem, & ab eo damnatis in synodo Romana, in qua subscripserunt Episcopi XX. extat descriptio & condemnatio horum capitulorum à Vigilio Pont. facta in variarum epistolarum veterum Põtificum codice illustrissimi & reuerendissimi D. Antonij Aug. archiepiscopi Tarracun. quẽ ille iam pridem cùm Romæ esset, à bibliotheca Vaticana, si rectè memini, descripsit. Itaque in 22. capite recitata Theodori Mopsuestiæ interpretatione illius loci prophetici. Non derelinquens animam meam in inferno, neque dabis sanctum tuum videre corruptionem, subiungit Pont. Vigilius, in supradicto capite hoc videtur dici, prophetiam, quæ ex persona Christi loquens ait, Non derelinquens animam meã in inferno, non de ipso Christo prædictam fuisse, sed de populo Israelitico, hoc autem verum euẽtum ex ipsis rebus accepisse in Domino, &

ideò beatum Petrum ad Christum hanc prophetiam per euentum aptare voluisse, qui hęc ita sapit, docet, credit, prædicat, anathema sit. Rursus cap. 23. in supradicto, inquit, capite exponendo quædam verba Psalm. 21. quibus dicitur, Diuiserunt sibi vestimenta mea, &c. negatur Iesu Christo Domino nostro conuenire, sed quod Dauid propter quædam mala quæ perpessus est, de se dixerit, Euangelistam ex euentu ad Christum traxisse, quia non poterat, inquit Theodorus, Dominus Christus, qui peccatum non fecit, dicere longe à salute mea verba delictorum meorum, & ideo, qui hæc sapit, docet, credit, & prædicat, & non ea in quibus delictorum meminit, ad corpus ipsius, quod est Ecclesia, quæ in hoc mundo sine delicto esse non potest, intelligit pertinere; illa autem de diuisione vestimentorum nō specialiter de ipso capite, id est, Domino Deo nostro Iesu Christo prædicta, & in ipso credit esse completa, anathema sit. & 24. capite recitat Theodori interpretationem illorum verborum, Foderunt manus meas, & pedes meos, &c. Omnia, inquit, perscrutabantur, & quæ agebam, & quæ conabar. nam foderunt ex translatione dixit eorum, qui perfossione scrutari solent, quæ in profundo sunt; dinumerauerunt omnia ossa mea totius meæ fortitudinis, & totius meæ substantiæ detentores facti sunt, & etiam numero mea subiecerunt. Istud autem ex consuetudine quam hostes habent, dixit, qui quando obtinuerunt, numero etiam subtilem notitiam inuentorū faciunt. Idcirco dicens, Dinumerauerunt, & conspexerunt me, consequenter intulit, Diuiserunt sibi vestimenta mea. Considerantes enim me ait, & conspicientes quòd omnia eis euenerunt in me desiderata conspicere, ita vt apud nos dicitur, vidit eum, quæ volebat pati, tanquam me omnino malis dedito, sicut hostes post meam vastationem & captiuitatem diuiserunt sorte. Et Euangelista quidem in Domino verba ex rebus assumens, eis vsus est, sicut & in alijs diximus. Beatus verò Dauid hyperbolicè ista magis ex ijs, quæ ab Absalon facta sunt, dixit. quoniam dum recessisset Dauid, iure belli metropolim ingressus, omnes quidem obtinuit res regales, nō piguit autem eum etiam patris cubile inquirere. Deinde subiungit Pontifex cum Synodo, in suprascripto 24. capite asseritur verba illa non de Christo esse prædicta, sed Dauid hæc de se dixisse propter tyrannidem Absalonis, qui regiam vrbem substantiamque peruaserat, & in terra omnia dinumerauerat patris; sed Euangelistā hæc ex euentu ad Christi traxisse personam. Qui igitur hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit. Postremo notans interpretationem illorum verborum, Dederunt in escam meam fel, hoc quoque, inquit, de Dauid dicto propter nimiam eius tristitiam, & iracundiam aiebat vsum fuisse Euangelistam ex euentu in Domino; qui hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit. Hactenus de falsis scripturæ interpretationibus Theodori Mopsuestiæ hæretici, & de condemnatione earum à synodo Romana Vigilio Pontifice decreta, quæ ad intelligendum melius & vtilius locum Apostolicæ doctrinæ de interpretanda scriptura κατὰ λέξιν non mediocriter apposita & accōmodata sunt. De Theodoro autem Mopsuestiæ sic scripsit Leontius monachus tēporibus Iustiniani Imperatoris, 18. annos natum cœpisse scribere παρονίας καὶ παρεξηγήσεις, id est, deliras & prauas interpretationes in sacram scripturam; Iob è numero sacrorum librorum eiecisse, & epistolam Iacobi, immò omnes Catholicas; item librum Cant. ab omnibus semper receptum & probatum repudiasse, & impudicè atque amatoriè interpretatum esse; deleuisse præterea omnes Psalmorum inscriptiones, & psalmos omnes Iudaicè de Zorobabele & Ezechia exposuisse, exceptis tribus, quos solos de Domino interpretabatur. Scripsit etiam negasse duos libros Paralip. & Esdram. eius errores enumerat idē Leontius, & eos de scriptis eiusdem varijs recitat, quos ego consultò prætermisi, ne aures lectoris inficerem. Ait præterea idem auctor scripta huius Theodori in linguam Chaldaicam & Armeniacam fuisse translata. propositum erat mihi nihil amplius hîc addere: sed, quia legi, postquam hæc scripseram, argumēta quædam etsi leuissima, quibus vsi, vel potius decepti quidam hoc tempore genus illud Mopsuestiensis, & Iudaicæ interpretationis reuocasse feruntur, quia non omniū est scientia, sicut Apostolus ait, non erit alienum ad præcauendum incautis, admonere hic de obseruatione loci epistolæ beati Petri, qui vel solus istorum fallacem interpretationem planè conuellit & euertit, cùm tradunt nunquàm Prophetas de Christo secundùm historiam prophetare, sed aut de Zorobabele figura Christi, aut de Dauid, aut de alio quopiam; id est, nunquam informatam fuisse diuinitus mentē Prophetarum visione Christi ad prophetandum de eo, sed visione figuræ Christi, vt Zorobabelis, aut cuiuspiam alterius, quos beatus Petrus planè redarguit, cùm ait, De qua salute exquisierunt & scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetauerunt, scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis spiritus Christi prænuncians eis, quę in Christo sunt passiones, & posteriores glorias, quibus reuelatum est, quia non sibi ipsis, sed vobis ministrabant ea, quæ nunc nunciata sunt vobis per eos qui euangelizauerunt vobis Spiritu sancto misso de cœlo. Multa licet hîc obseruare, quæ litterales, siue historicos istos interpretes Prophetarum de mendacio conuincunt. Primum, quod ea quę nobis nunciata sunt, & prędicata per sanctos Apostolos, hæc fuerunt reuelata sanctis Prophetis; id est, hæc viderunt in spiritu, & eorum cognitio clara mentibus Prophetarum

phetarũ diuinitus informata fuit. Hæc enim est quæ in scriptura dicitur ἀποκάλυψις, id est, reuelatio. Secundum verò istos nũquam Prophetæ habuerunt reuelationem de Christo & mysterijs & eius, in quibus salus nostra consistit, & beato Petro contradicunt, qui affirmat reuelationem habuisse, siquidem nũquam de eo secundùm historiam prophetauerunt: aut si habuerunt reuelationem, & non prophetarunt de Christo secundùm historiam, siue literam, frustra nobis, id est, ad nullũ vsum nostrum talem reuelationem habuerunt. Deinde si nunquam secundùm historiam de nostra salute, vt ait beatus Petrus, id est, de Christo, qui est nostra salus, prophetabant, quorsum attinebat de ea salute exquirere & scrutari? de quo enim exquirebant & scrutabantur, de eo studium eis erat per gratiam Dei prophetare. Quis enim sanæ mẽtis dicat de alio secundùm historiam prophetasse, & de alio exquisisse & scrutatos esse? Sit exemplum Daniel vir desideriorum, qui post ieiunium trium hebdomadarum, post assiduas & vehementes preces, pro liberatione populi Israel ex seruitute Babylonica adhibitas meruit doceri per Angelum de vera liberatione per Christum, quando, & qualis, & quomodo futura. Ego, inquit, veni vt docerem te, & intelligeres. Tu autem aduerte sermonem, & intellige visionem. Quomodo diceret Angelus, Aduerte sermonem, si nõ erat prophetia ista intelligenda secundùm sermonẽ, id est, secundùm voces propriè vel trãslatè Christum, & mysteria eius significantes? alioqui potius dicendum erat, Aduerte figuram, si voces res, quæ essent figuræ Christi, ut isti volunt, & mysteriorum eius, & non ipsum Christum, & eius mysteria significassent. Sed videamus quæ sequuntur. 70. inquit, hebdomadæ abbreuiatæ sunt super populum tuum, & vrbem sanctam tuã, vt consumetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna, & impleatur visio & prophetia, & vngatur Sanctus sanctorũ, hic est Christus, qui per Es. dixit, Spiritus Domini super me; cuius causa vnxit me Dominus. & beatus Petrus, Iesum à Nazareth quomodo vnxit eum Deus Spiritu sancto & virtute. Dicunt igitur isti, Quomodo impletur visio & prophetia in nouo Testamẽto, si res noui Testamẽti, id est, Christum, & quæ Christi sunt, non viderunt Prophetæ, vt de eis secundùm voces, quæ illa significarent, historicè prophetarẽt, vel propheticè narrarẽt? Quomodo impleta est visio & prophetia, nisi quatenus fecit & passus est Christus omnia, quæ Prophetæ facturum eum & passurũ esse propheticè narrarunt? Vt cùm Dñs dixit in euãg. Lucæ, recitato loco Esaiæ, Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris, apertè docuit de se secũdùm historiam, id est, secũdùm voces propriè, aut trãslatè Christum, & opera eius significantes prophetasse Esaiam, cùm dixit, Spiritus Dñi super me, propter quod vnxit me; euangelizare pauperibus misit me; sanare contritos corde; prædicare captiuis remissionem, & cæcis visum; dimittere confractos in remissionem, prædicare annum Dñi acceptum, & diem retributionis. Sed redeo ad locum Danieli, quomodo in nouo Testamento impleta est prophetia de Christo, si nõ impleta est visio? vtrumq; enim coniunctum est, nec alterum ab altero separari potest; Prophetæ enim videntes dicebãtur: visio autem prophetica quomodo impleta est in Christo, si Christũ Prophetæ non viderunt, vt de eo secundùm sermonem suum prophetarent? aut quomodo poterat eis dici quod dixit Angelus Danieli, Aduerte sermonem? Postremo, vt finiam, nisi Esaias de aduentu Christi secundùm historiã prophetasset, vt cùm dixit, Inuẽtus sum à non quærentibus me; palàm apparui eis, qui me non interrogabant, quorsum Apostolus diceret, Esaias autẽ audet, & dicit, Inuẽtus sum, &c. quod istud facinus audax & periculosum erat, si secũdùm historiam de alia persona prophetabat, quæ esset figura Christi? quomodo enim quisque illud intelligeret ita in literalẽ sensum illis vocibus partim proprijs, partim trãslatis subiectum omnes, qui audiebãt, penetrare poterant. Vnde beatus Chrysostomus in homilia de vtilitate obscuritatis prophetiarũ de Christo: Quia, inquit, videbat Paulus aliquantum apertè nostra bona per Christum, scilicet afferenda, & futura Iudæorum mala Esaiam prophetasse, admirans periculosam eius audaciã, dixit: Esaias autem audet, & dicit, Inuentus sum à nõ quærentibus me, & quæ in cap. LXV. sequuntur. Sed de his hactenus.

Cap. XIII. pag. 70.

Pœnitentem verò castigando recipe, memor Domini.) Hunc locum paulo pòst magis declarat, cùm præcipit Apostolica doctrina nõ recipere pœnitentem, nisi indicto ieiunio plurium, aut paucorum dierum proportione peccatorum ad satisfaciendum pro eis, quæ dici solet iniunctio pœnitentiæ. Huiusmodi verò pœnitentiæ vim vis ipsius verbi, quo doctrina vsa est, declarat; est enim [illegible], stringere & obturare, quod quidem facit pœnitentia pro peccatis iniuncta, ne scilicet is cui imposita est, dissolutè deinceps viuat, sed potius metu supplicij quasi astrictus ad obedientiam mandatorum, & quasi obthuratus, ne effluant monita & mandata; sicut Apostolus ait in epistola ad Hebræos: Quapropter abũdantius oportet obseruare ea, quæ audiuimus, ne fortè perfluamus: & subiungit statim de supplicio, quod vim habet [illegible], id est, obthurandi ad non perfluendum. Si enim qui per Angelos dictus est sermo factus est firmus, & omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus? Simili verbo solet uti alias in eadem re Apostolica doctrina, quod est [illegible], id est, comprimere.

Cap.

Cap. XIIII. pag. 70.

Neque obstent tibi qui inhumanè aiunt, non oportere talium conuictu inquinari.) Hic quoq; admonitus sum, futuros esse fortasse, qui suspicarentur scripta esse hæc in Nouatianos inhumanos, qui pœnitentiam lapsis negabant: quod quidem si concedatur, consequens esse aiebant ut non sint hi libri Clementis. At non necesse est hoc suspicari. Si enim Nouatus quia malè intellexit quod Apostolus in epistola ad Hebræos scripsit, Impossibile esse eos qui semel illuminati sunt, (id est baptizati) & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam, in errorem illum suum inhumanum ac crudelem incidit, quid mirum si tēpore Apostolorū alij etiam eodem modo perperam locum illū intelligebant & interpretabantur? Immo ante sua tempora, id est, ante tempora Nouati scribit beatus Cyprianus lib. 4. epistolarū epist. 3. quosdam Episcopos Africanos idem sensisse contra mœchos, quos ad pœnitentiam nō recipiebant. Sed obseruandus est totus hic locus, ut de hoc quoque breuiter admoneam, ad probandum auctoritate huius doctrinæ Apostolicæ esse ecclesiam communem ex iustis & peccatoribus constantem, quodque hi illos nō inquinent neque lædant, immo sicut Apostolus præcipit uiro fideli, ne uxorem infidelem dimittat secum habitare uolentē: Vnde enim, inquit, scis uir, si mulierē infidelē saluam facies? Sic ecclesia secundum carnē ambulātiū, quandiu obedientiā ecclesiæ sanctę nō abiicit, manet in societate & coniunctione quadā eorum, qui ambulant secundum spiritum, qui sunt ecclesia spiritualis, ut eorum conuictu & societate sanctificentur, & lucrifiant.

Cap. XVIII. pag. 72.

Alleua in remissione.) Dubitarit fortasse qui leget hæc, quid sit Leuare, siue Alleuare in remissione, quod ad Episcopos & Presbyteros pertinet, qui alijs præsunt: de utrisque enim ait apostolica doctrina in hoc eodem libro: (& uos pastores cum diaconis) nomine pastorum Episcopos & presbyteros cōplexus. Alleuare igitur in remissione, est, leuare alios onere peccatorum, remittendo eis; quod quidem ad eos, quos dixi, spectat: est, inquam, remittere peccata secundum legem Domini de potestate remittendi peccata illis tributā, sicut scriptum est: Quorum remiseritis peccata, remittentur eis; & quæ sequuntur. Qui autem sic exonerantur, leues fiunt, qui dicunt Græcè ἐλαφρά: & leuem facere exonerando, dicitur ἐλαφρύνειν. Hæc autem ita esse docuit Apostolus in epistola ad Galatas cap. V. cùm præcipiens eis, qui spiritualia administrant, uerbū scilicet & sacramenta, unde Græcè uulgò πνευματικοὶ, id est, spirituales uocātur, ut apud nos, patres spirituales: Alter, inquit, alterius onera portate, id est, auferte: hoc enim significare in eo loco βαστάζειν, id est, τὸ αἴρειν, idq; ad auferenda onera peccatorum pertinere, notauit (ne sine auctore loquar) Magnus Basilius in regulis breuioribus cap. 78. quod se ait ex consuetudine sermonis patrij didicisse: idem notauit cap. 177. interpretans in eandem sententiam illud in epist. ad Rom. cap. 15. Debemus infirmitates infirmorum portare nos qui potentes sumus. uocat autem potentes, quibus talem ac tantam potestatem dedit Dominus, ut possent in terra remittere secundum legem Dei peccata pœnitentibus: propter hanc enim potestatem uocat Clemens libro 2. cap. 26. episcopos δυνάστας, infirmitates infirmorū portare, est auferre peccata, remittendo ea pœnitentibus: infirmitates enim sunt, & uocantur peccata, ut tradit Dionysius Areopagita in libro De diuinis nominibus cap. 4. Sic etiam uocat scriptura Esaiæ, cùm ait, prophetās de Christo, Qui abstulit peccata, ipse infirmitates nostras portauit, id est, abstulit, sicut de eo dicit Ioannes Baptista, interpretans Prophetam: Ecce qui tollit peccata mundi. Sed redeo ad locum Apostoli ex Epistola ad Galatas; subiungit enim, & sic adimplebitis legem Dei; legem dicit de remittendis peccatis eis qui per pœnitētiam digni sunt remissione. Cur uerò dixerit (ut hoc quoque obiter explanemus) Alter alterius onera portate, id est, auferte: cùm de patribus spiritualibus, ut dixi, loquatur, eadem quæstio est in Epistola Iacobi, cùm loquens de presbyteris ad ægrotos pœnitentes uocandis & introducendis, Confitemini, inquit, alterutrum peccata uestra) siue alter alteri, idem enim uerbū est Græcè ἀλλήλοις, scilicet dixit, ut presbyteros, qui aliorum confessiones audiunt, de eorum peccatis admoneret; eisque opus esse, ut ijdem uicissim alijs confiterentur, ne scilicet potestate illa aliorum peccata remittendi & retinendi insolentiores fierent: & ut pœnitentes minus grauatè presbyteros ad confitendum adirent, si scirent ipsos illos presbyteros peccare, eidemque remissione aliorum presbyterorum opus esse intelligerent. Idcirco in epistola beati Iacobi subiungitur: Confitemini alterutrum, id est, alter alteri peccata uestra; admonens eos, ut dixi, de peccatis eorum, ut humanius peccata confitentium curarent. Similiter ergo Paulus in epistola ad Galatas, quia spiritualibus istis, id est, sacerdotibus, qui sunt, & dicuntur, ut dixi, patres spirituales, præcipiebat ut in spiritu lenitatis aliorum peccata curarent remittendo, ut eos ipsos spirituales similiter de peccatis eorum proprijs admoneret, ne & ipsi superbi essent, & ut alij minus erubescerent, neque recusarent eis confiteri, qui similiter ut alij peccarent, & simili medicina atque ministerio indigerent: postquam dixit, considerans temetipsum, ne & tu tenteris) uide opportunè & conuenienter subiungit statim (alter alterius onera portate) quasi diceret, auferte alterutrum peccata uestra. Itaque

quod

quod dixit beatus Iacobus, Confitemini alteru trum peccata vestra, perinde est quasi diceret, Confitemini presbyteris: & confiteantur ipsi similiter alijs presbyteris. & quod Paulus dixit, Alter alterius onera portate, perinde est quasi diceret, Vos spirituales auferre peccata ab alijs, & auferant similiter alij spirituales à vobis. Elucidaui hunc locum copiosius, vt intelligant qui legerint, quemadmodum Apostolica doctrina consonet loco Pauli in Epistola ad Galatas; & quod ille dixit onera alterius portare, id est, auferre, hoc loco dixerit, ἐλαφρύνειν ἐν ἀφέσει, id est, leuem facere in remissione, exonerando, scilicet à peccatis, quod episcopis & presbyteris præcepit, quos illic Paulus vocauit τοὺς πνευματικούς.

Cap. XXII. pag. 75.

Scriptum est in quarto de Regibus libro, & in secundo Paralipomenon, id est, prætermissorum in libro dierum.) Sic legendum est, vt erat in exemplari Cretensi, quod in editione Græca secuti sumus, melius quàm in Calabro, quod prius inueneram. Docet hic locus inscriptionem librorum Hebraicam, quæ est Verba dierum, interpretatos esse L X X. cùm inscripserũt libros παραλειπομένων, id est, de prætermissis; vt intelligeremus prætermissa, scilicet in verbis dierum, siue in libro dierum. Vt iam nulla sit dubitatio, quin libri dierum, qui frequenter in libris Regum citantur, non sint existimandi libri ipsi Paralipomenon, vt quidam suspicati sunt, sed alij libri, in quibus, quę fuerant de rebus Regum Iuda & Israel prætermissa, in libris Paralipomenon postea scripta sunt; vt hoc loco planè Apostolica doctrina testatur. Qui autè libri illi essent, aut quales eorum actores, colligere licet ex extrema parte prioris libri Paralipomenon, cùm ait: Gesta autem Dauid regis priora & nouissima scripta sunt in libro Samuelis Videntis, & in libro Nathan prophetę, atque in volumine Gad Videntis, vniuersique regni eius, & fortitudinis, & temporum, quæ transierunt sub eo, siue in Israel, siue in cunctis regnis terrarum. In illis igitur libris dierũ Regum Iuda & Israel continebantur gesta Regum eorum temporibus scripta copiose à pluribus Prophetis, ab alio alia: vt gesta Dauid à Samuele, Nathan, Gad: gesta Rhoboam à Semeia, & Addo: Abiæ item ab Addo, & sic de cæteris. pro quibus auctoribus, qui ipsi in Paralipomenis citantur, in libris Regum, vbi de eodem agitur, Verba dierum citantur. Vt hinc iam planè appareat Scriptorem Paralipomenon facere voluisse, vt referendis, quæ in libris præterita erant, historia Regum suppleretur. Sic itaque citantur libri dierum Iuda & Israel, & interdum huius, aut illius Prophetæ; vt si gesta Cæsarum contineantur in vno volumine diuersis auctoribus, & ego nũc quidem illos libros Cæsarum citem, nunc verò singulos auctores, vt Tranquillum, aliàs Tacitum, postea Herodianum, & similiter alios, vt res po scit. alius enim alia memoriæ prodidit, quæ omnia in vnum volumen posteà collata sunt; quæ gesta Cæsarum, siue Imperatorum vocantur sunt; sicut illa verba dierum Regum Iuda & Israel. Falsum verò esse quod alij opinati sunt, esse libros Paralipomenon verba dierum; vel ex eo constat quòd in libris Regum citantur Verba dierum; Paralipomena verò liquet post libros Regum scripta esse, cùm sint etiam de prętermissis in libris Regum. Deinde non semel citantur verba dierum in Paralipomenis. vt 1. Paral. capitu. 16. & 2. Paralip. capit. 33. Item quia de Nadab, Hela, Zambri, Amri regibus nihil habetur in Paralip. de quibus tamen scriptum est in Verbis dierum, vt libri Regum testantur. Quòd autem verba dierum ex variis scriptis propheticis constarent: perspici potest ex secundo Paralipomenon capitulo vigesimo. Reliqua, inquit, gestorum Iosaphat priorũ & nouissimorum scripta sunt in Verbis Iehu filij Hanani, quæ digessit in libro regum Israel, id est, in libro dierum Regum Israel; Regum enim non liber, sed libri dicuntur.

Cap. XXIIII. pag. 77.

Vtentes datis à Deo, non tanquam aliena sint; sed tanquam Dei propria.) & paulò pòst: (*Vtatur bonis ecclesiæ non tanquam alienis, sed moderatè tamen.*) Non est in his vlla repugnantia, sed potius interpretatio antecedẽtium. Præcipit Apostolicus canon 33. vt distinctæ sint res Episcopi propriæ, & res ecclesiæ, quæ hic vocantur κυριακά, id est, bona Dominica; quæ eadem hic quoque vocantur δόματα τοῦ θεοῦ, id est, data, siue dona Dei. Pręcipit deinde, vt rerum ecclesiæ habeat Episcopus potestatem, vt scilicet secundùm potestatem eius distribuantur egentibus tanquam Dei propriæ, non tanquam alienæ. Aliena enim nunc vocantur, quæ non sunt dedicata Deo in subsidia egentium. Itaque ad largiendum egentibus vti iubet bonis ecclesiæ non tanquam suis, sed tanquam Dei proprijs, vt ea sibi tanquam dispensatori commissa, secundùm uoluntatem Domini, qui commisit, alijs largiatur. Quia verò dignus est operarius mercede sua, concedit quoque Episcopo uti eisdem bonis non iam tanquam alienis, sed tanquam suis, moderatè tamen ac conuenienter necessitati naturæ. Itaque ad usus suos, & familiæ, atque hospitum moderatos censenda sunt, ut bona episcopi. Ne enim existimaret episcopus licere sibi iis saltem bonis, quæ ad sustentationem tributa sunt, tanquam suis, uti immoderatè; docet Apostolica doctrina nõ ita esse, sed potius de ipsisquoq; tanquam de bonis Dominicis reddendam esse rationem. Itaque quæ episcopus habet a Deo ad largiendum egentibus, ea tanquam non sua, sed Dei propria, dispenset

penset secundùm Deum, quæ item habet à Deo ad suum vsum, eis quidem vtatur, vt suis, sed secundùm Deum, moderatè inquam; eorundem enim est, vt Gregorius Nazianz. in Oratione de caritate in pauperes ait, habere aliquid à Deo; & eo secundùm Deum vti. Huc pertinet quod narrat Leontius Cyprius dixisse Ioannem cognomento Eleemonem patriarcham Alexandrinũ, Si quæ dantur, mea, ac mecum nata essent, fortasse, inquit, liceret mihi, vt in eis tenax essem; sed si ea, quæ à nobis tribuuntur, Dei sunt, vtique in suis præceptum suum custodiri vult: Omni petenti à te tribue. ita ille. Quòd si ita vir sanctus & in scripturis sanctis eruditus, de omnibus bonis externis sensit, quanto magis idem sentiendũ est de ijs bonis, quę primũ à Deo donata sunt, & inde ministri eius viuant, & pauperes alantur? Quare autem debeat vti bonis ecclesiæ episcopus ad vsus suos, docet eadem doctrina, subiungens statim; Dignus est enim operarius mercede sua. Ergo qui non operatur, huic nõ licet vti bonis ecclesiæ, quæ vt cedant sibi in rationem mercedis, facit operando in ecclesia sibi commissa, vbi esse debet, si ei placere velit qui eum delegit, vt ibi tanquam in præsidio esset, vbi hostes sunt; aduersus quos vt arma ferret, à Domino per Pontificem eius, tanquã in castris proprijs collocatus est. Vnde canon Apostolorum qui concedit episcopis vti bonis ecclesiæ ad vsus vitæ necessarios sibi, familiæ suæ, & hospitibus, subiungit; neque enim miles vnquam suis stipendijs arma fert cõtra hostes. Ex quo fit, vt si non det operam ecclesiæ suæ ministrando ei, & in castris suis arma ferendo, & decertando aduersus hostes pro ouibus fidei suæ commissis, is quidem non sit dignus stipendio: & illud si accipiat, restituere debeat, si possit, non secus atq; miles sæcularis si arma aduersus hostes non fert, cùm stipendium accipit, alienum rapit, & restituere tenetur. Quod si operetur, debet bonis ecclesiæ vti quidem tanquam suis, sed moderatè iuxta Apostolicam constitutionem: ita vt de ijs, quæ immoderatè consumpserit, licet operarius sit, rationem redditurus sit Deo: nec enim quia operatur, idcirco quod superat mercedem sufficientem ad alendum se, qua dignus est operarius, continuo suum facit ad dissipandũ sine obligatione restitutionis propter opus quod fecit, quod dignam alioqui habuit hic mercedem, præter illam quam in cœlo exspectat; qui enim bene præsunt presbyteri, duplici mercede, sicut Apostolus ait, digni sunt.

CAP. XXV. pag. 77.

Portiones separata, & decima, primitiæ Christo pontifici, & ministris eius, & decima salutaris, principium nominis eius.) Quia ministri ecclesiæ offerunt pro salute hostias acceptabiles Deo per Iesum Christum Saluatorẽ nostrum, cuius nominis Iesu prima littera iota est nota decadis, hoc est, numeri decem, offerunt, inquam, vt huiusmodi hostijs liberemur ab omni plaga, & omnibus malis, quæ illæ decem plagæ Ægyptiæ prę significarunt, à quibus liberatus fuit populus Dei. idcirco decimas ait salutaris, principium nominis eius, quasi interpretans hoc significasse, vel ipsis nominibus in ænigmate veteres decimas Græcè δεκάτας, & primitias, Græcè ἀπαρχάς, quæ Deo ad alendos ministros eius offerebantur, scilicet venturum esse eum, cuius nomen Iesus salutem significaret, & cuius nominis initium ac prima littera esset iota, index apud Græcos numeri decem; totidem enim sunt mandata decalogi, in quibus seruandis sita est salus, & liberatio ab omnibus plagis spiritualibus, quas illæ Ægyptiæ præsignificabant, per Iesum Saluatorem pro nobis oblatum Deo, tanquam veram decimam, ac veras primitias oblatas Deo. Ipse enim est primus, sicut Euangelista significauit, cùm recensens genus Christi, vsque ad Adam perduxit genealogiam, qui est, inquit, Christi. Omnis enim familia & progenies, vt Origenes ait, eorum qui ad Deum referuntur, à Christo cepit originem; qui vt est Deus vniuersi, sic est pater omnis animæ, vt Adam pater omnium hominum. ita fit, vt neque vnum iota in vetere Lege à mysterio vacet, id est, vt nihil in Lege ita minutum & humile possit videri secundùm litteram, quin impleatur in nouo Testamento secundùm spiritum. Sapientia enim Dei, vt ait idem Origines, μέχρι τοῦ τυχόντος γράμματος, id est, in quauis etiam vulgari littera cernitur. Vt enim in mundo, ait idem, ars diuina non solùm in cœlo, & Sole, & Luna, & astris cernitur, sed in terra in materia vili; ita aliquando in singulis litteris impressit dator scripturæ sanctæ Deus, sapientiæ suæ vestigia, quantum fieri poterat. Et vt in mundo quædam sunt quorũ causas non assequitur natura humana, neque tamen propterea accusandus est Deus; sic in scriptura. De hoc quoque mysterio iotæ meminit Epiphanius Apostolicam doctrinam secutus lib. 2. hæresi 30. & in hær. 50. contra Tessarescædecatitas, &c. Accipimus, inquit, agnum à decima die, agnoscentes nomen Iesu per iota, quæ scilicet littera index & nota est numeri decem, ne quid lateat nos secundùm omnem veritatem huius tractationis ecclesiasticæ, & verę de Pascha. hęc Epiphanius. Illud quoq; obseruandum, est hic, quòd statim Apostolica doctrina post notationem nominis Iesu subiunxit: Audi sacra catholica ecclesia, quę ex decem plagis effugisti.) Videtur retulisse ad etymologiã vocabuli Iesu. Significat enim θεραπευτὴν ἤτοι ἰατρὸν καὶ σωτῆρα, id est, curatorem, siue medicum, & Saluatorem, vt idẽ sanctus Epiphanius notauit, cùm de Nazarçis tractat. Hinc primos illos Christianos sancti Marci apud Alexandriã discipulos, verisimile est appellatos esse θεραπευτάς, à curãdis animarum

manum ægritudinibus, ut patat Philo Alexandrinus, ad exemplum scilicet Domini Iesu, qui sanabat omnes languores. Atque ut illi secundùm etymologiam verbi Iesu uidentur dicti θεραπευταὶ, quo etiam uerbo Dionys. in ecclesi. hierarc. monachos dictos esse ait, ἀπὸ τῆς θεραπείας καθαρᾶς, id est, à cultu puro, quem Deo adhibent: sic idem Philo alios quoque ex primis Christianis secundùm paronomasiam à Iesu Iessæos, de quibus scripsit idem, uocasse uidetur, quasi curatores secundùm etymoo, ut dixi, verbi Iesu, siue ut idem S. Epiphanius putat, à Iesse patre Dauid, ex cuius semine natus est IESVS. De his & de Philone scriptore loquens beatus Hieronymus, In nostrorum, inquit, laude versatus est: & eorum habitacula dicit monasteria. Ex quo apparet, inquit, talem primum Christo credentium fuisse ecclesiam, quales nunc monachi esse nituntur, & cupiuot. De his quoque meminit Plinius libro 5. hist. natural. cap. 17. quos paulum desfexo nomioe, uocat Essenos: Gens, inquit, sola, & in toto orbe præter cæteras mira, sine ulla femina, omni Venere abdicata, sine pecunia, socia palmarum. in diem ex æquo conuenarum turba renascitur, largè frequentantibus, quos uita fessos ad mores eorum fortunæ fluctus agitat, &c.

Leuitæ vestri sunt, qui nunc diaconi, & qui lectores vestri, & cantores, & ianitores; item vestræ diaconissæ, & virgines, & viduæ, atque orphani.) Dubitabit aliquis fortasse quomodo diaconissæ, & uirgines, & uiduæ, & orphani ad Leuitas pertineant? hac scilicet ratione, quòd sicut ex primitijs, & decimis, & ex hostijs ac oblationibus liberè accipiebant secundùm legem Dei Leuitæ, & eorum vxores, & filij atque filiæ eorum, ut paulò antè dixit Apostolica doctrina: sic nunc ex bonis ecclesiasticis secundùm Apostolicam doctrinam, præter presbyteros & episcopum, uiuunt etiam diaconi, lectores, cantores, ianitores, & diaconissæ, & virgines, ac viduæ, & orphani, quasi sint hi illorum filij & filiæ, & illi horum patres. ex quo fit ut episcopus & presbyteri, qui istos defraudant, familiam suam fraudent.

CAP. XXVIII. pag. 79.

Ad conuiuium, quod agape.) Nemo existimet præcipi hæc de conuiuijs, quę aliquando in ecclesia agitabantur, quæ non probat Paulus, ut perspici potest ex epistola ad Corinth. 1. cap. 11. sed de conuiuijs, quæ agitantur domi, ut illud conuiuium quod fecit apud Lucam Leui in domo suâ, cap. 5. quod Euangelista vocat δοχὴν, vt vocauit Dominus apud eundem Lucam cap. 14. conuiuium, quod in domo fit, ad quod iubet uocare non uicinos domui, sed pauperes; & beatus Ignat. in Epiph. ad Smyrnen. præcipit ut ooo fiat sine anctoritate episcopi, sed ab eo qui secundùm uoluotatem Dei uidetur episcopo. Cùm igitur admonuerit Apostolica doctrina de conuiuio quod Dominus uocauit δοχὴν, & illud in domo, nō in templo fieret, non debemus quæ præcipiuntur hic, accipere de conuiuijs, quæ in ecclesia fiebant; quæ nunquam probata fuerunt, sed de conuiuijs communibus domesticis, quæ benignitatis & eleemosynæ caussa fiebant. Sic enim ait Cassianus in collatione 24. cap. 12. quod fortassis ex hoc loco mutuatus est. Hoc denique maiorum nostrorum definitio habet: Qui quicquid, inquit, ad necessitatem quotidiani uictus insumitur, quod opere manuum oostrarum effectum partúmque oon fuerit, ad agapen referri debere sanxerūt, ad huiusmodi agapen pertinet illa exhortatio beati Petri io epistola Clementis ad Iacobum fratrem Domini, cuius charitatis & recipiendæ & habendæ maximum erit fomentum, si frequenter inter uosmetipsos communem cibum vestrum mēsamque faciatis, & inquantum unusquisque præualet, crebrius panes ac sales suos cum fratribus suis sumat. Charitas enim est causa beneficētiæ, & beneficēcia est causa salutis. sic enim est in Græco clarius quàm in Latino. deinde subiungit, Propter quod communes facite cibos uestros cum ijs qui secundùm Deum fratres sunt. Quantum verò cuique viduæ impartitur, altero tanto plus diaconis impartiatur, ut sit mun^s Christo.) Præmuniendus quoque est huius loci sensus: quidam enim ex eo quod Clemens ait cap. 26. honorandas esse diaconissas, tanquam quæ Spiritum sanctum repræsentent, & ex eo quod hic præcipit, præbere ex agape diaconis in honorem Christi altero tanto plus quàm diaconissis, quas uocat presbytidas, quas uocauit viduas Apostolus, & ex eis annosiores uocauit presbytidas, id est, anus, ut ex Epiphanio libr. 3. hæresi 79. cōtra Collyridianos intelligi potest, falso cōcludunt inęqualitatē Christi & Spiritus sancti: cùm contra potius cōcludenda sit distinctio persooarum diuinarum, & cōsortiū uolūtatis ac naturæ ex eo quod ait, Episcopum honorādum in honorem Dei patris, diaconissam in honorē Spiritus sancti, diaconos in honorem Christi. Hanc enim æqualitatē satis docuit idem Clemens, uerbis ac sententijs Euangelij utēs: Diaconus, inquit, assistat episcopo ut patri, ac ministret ei sanctè in omnibus, ut Christus nihil à seipso faciens, quæ placita sunt Patri facit semper. Sic enim dixit Dominus in Euāgelio: Ego à meipso facio nihil, id est, nihil facio sine Patre, sicut interpretatur Ignatius in epist. ad Ephesi. Nihil autē facere sine Patre, significat uirtutē operandi, quæ in Filio est, esse ex Patre non secundùm participationē, aut abscissionem, sed secundùm identitatē substantię Filij cum Patre, secundùm quā Filius est in Patre, & Pater in Filio. Cùm igitur Clemens uerbis Euangelij utens, quæ significant, vt veteres Theologi ac Patres interpretati sunt, unā naturā personarū diuinarum, ac proinde honorem unum atque eundem, coosequens est, non fuisse Clemeotis mentē, ut ex inæqualitate eorum quæ diaconis & q̃ diaconissis dantur, inæqualitas

litas personarum colligatur. Conueniunt hîc quæ Didymus lib. 2. de Spiritu sancto dicit de Filio; Si quando, inquit, legimus, Dixit Dominus Domino meo: &, Dixit Deus, fiat lux; & illud, Sicut audio, & iudico; & aliâs; Non potest Filius facere, nisi quod viderit Patrem facientem. Hæc, inquit, & si quæ alia similia, dignè Deo accipere debemus. In his enim omnibus unius naturæ in Patre & Filio, consensusque significatio est, Rursus idem Clemens: Diaconissæ, inquit, habeatur à uobis honor, vt Spiritum sanctum repræsentanti; nihilque agat aut loquatur absque Diaconi opera, sicut Spiritus sanctus nihil priuatim agit aut loquitur, quin potius in honorem Christi uoluntatem eius expectat. Idem Didymus in eodem loco sic de Spiritu sancto ait: Spiritus quoq; sanctus, qui spiritus veritatis est, & sapientia, non potest, Filio loquente, audire quæ nesciat, cùm hoc ipsum sit, quod procedit à Filio, consolator manans de consolatore, Deus de Deo. Denique ne quis illum à Patris & Filij uoluntate & societate discerneret, scriptum est: Non à semetipso loquetur, sed sicut audiet, loquetur: cui etiam simile Saluator ait, Sicut audio, & iudico: & alibi, Non potest facere, nisi quod viderit Patrem facientem. Hactenus Didymus. In eandem sententiam eruditissimè interpretatur Magnus Athanasius in Dialogo orthodoxi & Macedoniani: Omnis, inquit, natura creata rationalis ἀφ' ἑαυτῆς λαλεῖ, id est, a seipsa loquitur. vt cùm Abraham ait, Obsecro, ne irascaris si loquar adhuc semel; & Moyses, Impeditioris & tardioris linguæ sum, obsecro Domine elige alium, quem mittes. sic enim est apud 70. & Hier. Puer sum, & non possum prophetare; ita ut diceret Dominus: Noli dicere, puer ego sum. & Ionas à seipso consilium cœpit, & ascendit in Nauim, ut fugeret in Tharsis à facie Domini. Deinde subiungit Athanas. Spiritus sanctus non sic, nec enim habet naturam, vt habeat aliam uoluntatem quæ non sit Dei, sed potius quæcunq; loquitur, Dei uerba sunt, idcirco dictum est, non loquetur à seipso; & de Filio idem dictum est, quia non est in ipso alia uoluntas, quæ non est Patris. Hactenus Athana. Cùm igitur Clemens utens, ut dixi, uerbis Domini, & Euangelio consonans, consubstantialitatem diuinarum personarum significet, ac proinde societatem honoris earum, quomodo ex inæqualitate eorum quæ diaconis & diaconissis dantur, liceat intelligere blasphemam inæqualitatem honoris diuinarum personarum? An non decet minus quidem dare diaconissis, utpote minus dignis; plus verò diaconis, ut magis dignis? Vt autẽ honorare sicut decet, id est, plus quidem diaconos, qui Christum repræsentant, ad honorem Christi pertinet; sic honorare, ut decet, id est, minus diaconissas, quæ Spiritum sanctum repræsentant, ad honorem quoque pertinet Spiritus sancti. Itaque quòd diaconos & diaconissas inæqualiter honoremus, in causa est inæqualitas dignitatis eorum, non autem inæqualitas, quę nulla prorsus est, earum personarum, quas repręsentant, id est, Filij & Spiritus sancti. Verùm æqualitas trium personarum diuinarum, expressa est cũ aliâs, tum lib. 3. cap. 17. in doctrina mystica de sancto Baptismo, qui fit nõ in inuocationibus, sed in inuocatione Patris, & Filij, & Spiritus sancti; ut quorum est una uirtus, item sit una inuocatio, sicut idem Clemens ibidem cap. 16. nominat.

CAP. XXX. pag. 79.

Vt enim Christus sine Patre nihil agit, sic neque diaconus sine episcopo: & vt Filius non est sine Patre, sic neque diaconus est sine episcopo: item vt Filius est debitor Patri, sic omnis diaconus Episcopo.) Eò spectant hæc, & quæ capite proximo dixit, ne presbyteri diaconos contemnant, & vt populus eos honoret, cùm eorum dignitatem, & quo loco habendi sint, intellexerint. Quia uerò episcopum facit esse loco Dei Patris, & diaconum loco Christi filij eius, cùm dicit, item ut Filius est debitor Patri, sic omnis diaconus episcopo: satis significat Clemẽs, ne quis erret, de Christo Dei Patris Filio secundùm humanitatem accipiendum esse, quod hic ait, Filium Dei debitorem esse Patri; ut illud quoque in Euangelio, Pater maior me est, plerique patres Theologi secundùm humanitatem Christi acceperunt. Potest etiam accipi hoc secũdùm diuinitatem, ut Filius dicatur eatenus debitor Patri, quatenus omnia ab eo accepit, sicut ipse dixit, Omnia mea tua sunt.) & illud: A me ipso non loquor. & rursus: Non potest facere Filius quicquam, nisi quod uiderit Patrem facientẽ.) & illud: A me ipso facio nihil) id est, nihil facio sine Patre, quæ perinde sunt, quasi diceret, se omnia, ut ita dicam, debere Patri, id est, illi ferre acceptum omnia, quæ unum habent homousij. Sic magni etiam auctores, ut Athanasius & Gregorius Nazianz. & alij, illud Pater maior me est, de diuinitate quoque acceperunt, vt maior dicatur, quia sit Pater principium totius diuinitatis filij, atque ex Patre auctoritas Filij, non quòd inæqualis vel non consubstantialis.

CAP. XXXVI. pag. 81.

Nosce creationem, diuersam quæ per Christum cœpit: & agitabis sabbatismum propter eum qui desiuit quidem creare, non autem desiuit prouidere.) Similiter libro 7. cap. 40. præcipit Apostolica doctrina, ut catechumenus discat ordinem uariæ creationis, id est, corporalis & spiritualis. Ergo quia requieuisse Deum post perfectum mundum sabbato, significabat in ænigmate mystico futurum esse, ut Deus quẽ operibus nostris terrenis laborare, ut ita dictum sit, feceramus, post creationẽ nouæ creaturæ per Christum, in nobis deinceps in nouitate uitæ ambulantibus requiesceret, idcirco mandatum uetus de quiescendo die sabbati ad recordationem creationis mundi, & meditationem legis, quod mandatum in decalogo continebatur, interpretatur nũc Apostolica

lica

lica doctrina mutatum esse in nouum mandatum de nouo sabbatismo tanto sanctiore illo vetere, quanto est huius sabbatismi causa excellentior. Illud enim vetus sabbatum agitabatur quiescendo die septimo ab operibus manuũ, propter recordationem creationis mundi huius & meditationem legis veteris: sabbatum verò nostrum, id est, noui Testamenti, agitatur, quotidiè quiescendo à peccatis propter prouidentiam Dei, à quo sumus creati in Christo Iesu, sicut Apostolus ait, operibus bonis, quę ꝑparauit, vt in illis ambulemus. Vt initium ergo creationis mundi cœpit per Christum Dei verbum, omnia enim per ipsum facta sunt, sic creatio nouæ creaturæ per idem verbum carnem factum, id est, per secundum hominem de cœlo cœlestem, id est, Christum cœpit: qualis autẽ cœlestis, tales & cæléstes, Homo verò vetus initium cœpit per primum hominem de terra terrenum: qualis autem terrenus, tales & terreni. Ad hoc initium nouæ creationis capiendũ hortatus Apostolus, cùm subiungit: Igitur sicut portauimus imaginem terreni, sic & portemus imaginem cœlestis, scilicet per imitationem vitæ eius spiritualis, qui factus est in spiritum viuificantem. De hoc eodem initio dixit idem Apostolus in Epistola ad Hebr. Facti sumus participes Christi, si tamen initium substantiæ eius vsque ad finem firmum teneamus; id est, si imaginem & imitationem illius hominis Christi, à quo ortum spiritualem cepimus, vsque ad finem conseruauerimus. Rursus beatus Iacobus de hoc ipso initio loquens, Voluntariè, inquit, genuit nos verbo veritatis, lauacrum regenerationis dicit: deinde subiungit, vt simus initium aliquod creaturæ eius.) sic enim legendum est, melius quàm est in exemplaribus Græcis, quæ nunc feruntur. Exposui hactenus rationẽ variæ & diuersę creationis, quam Apostolica constitutio hic dicit; quæ per Christum cępit. Potest quoque legi vt alter interpretes ante me legit, vt dicat constitutio, Nosce creationem, quæ diuersum principiũ Christum cepit; eadem enim sententia est, vtrocunque modo legatur. Creatio igitur quæ diuersum principium cepit per Christum est, sicut antè exposui, illa de qua dicit Apost. in epist. ad Ephes. Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu, &c. Hæc noua creatura varia & diuersa à creatura mundi, diuersum principium per Christum cepit; quia per mortem Christi facta est: creatio vero mundi per Christum cepit diuerso modo, id est per filium Dei nondum factum hominem; omnia enim per ipsum facta sunt. Hęc est ergo vna eademque excellens creatio à prima illa creatione longè diuersa; Quæ quidem creatio quia ad admirabilem Dei prouidentiam pertinet, qua nos à mortuis suscitatos cum Christo conuiuificauit donans omnia delicta, delens quod aduersus nos erat chirographum, & quæ apud Paulum sequuntur; idcirco ait Apostolica doctrina, agitandum esse hunc sabbatismum propter eũ qui desiuit quidem creare quia semel mortuus est, qui morte sua nos viuificauit, in mortem enim eius baptizati, facti sumus nouæ creaturæ; sed non desiuit prouidere, significans hanc mirabilem Dei in noua creatura prouidentiã. Vnde libro 6. cap. 23. loquens Apostolica doctrina de sabbato Iudaico abrogato & desito, & sanciens rursus hunc eundem sabbatismum noui Testamenti, ait; Qui tunc iussit Lege vt sabbatum quiete & vacatione agitarent ad meditandum legem, nunc iussit vt quotidie legem creationis & prouidentię considerando gratias ageremus Deo. Illam creationem dicit illo loco, quam dicit hic, cum de vno & eodem sabbatismo noui Testamenti loquatur. Ipsum verò nouum Testamentum, quod alioqui in vetere continebatur secundum spiritum (lex enim spiritualis erat) vocat hic legem creationis & prouidentię, quia continet nouum Testamentum hanç nouam creationem, de qua prophetabat Dauid inquiens, Populus qui creabitur laudabit Dominum, quam secundus Adam Christus mirabili prouidentia redemptionis suæ operatus est in terra; ad quam prouidentiam & creationem nouæ creaturę capiendam & conseruandam vsque ad finem, vniuersa lex Euangelica spectat. vnde aptissimè eam vocauit Legem creationis & prouidentiæ, ad quam meditãdam sabbatismus noster spectare & referri debet, sicut Apostolica doctrina præcipit.

Et agitabis sabbatismum propter eum qui desijt creare, sed non desijt prouidere.) Quod Deũ Clemens dicit desisse creare, sed nõ desisse ꝓuidere, perinde est ac si diceret, cessasse quidem Deum ab opificio mundi, sed non à prouidentia & procuratione eius: ad illudque spectat quod Moyses de sabbato scripsit, dicens: Et requieuit Deus die septimo ab vniuerso opere quod patrarat: quod quidem non significat, vt rectè Aristobulus interpretatus est, sicut testatur Eusebius libro 15. præparat. Euangelicæ, quod Deus nihil posteà fecerit, aut faciat, sed potius requieuisse, inquit, dicitur, vt significaretur fixus status rerum, qui nũquam mutatus est. Non ergo significat quod impius Eunomius malè intelligens scripturam, aiebat, cessasse iam Deum ab omni creatione. Vnde tradebat idem non creari animas, sed generari in materia, quòd existimaret verbum creandi solum significare; facere ex non ente: à quo genere creationis requieuisse Deus, vt falso putabat. at non hoc solùm significat, sed etiam facere aliquid nouum, vt notauit Nemesius Adamantius libro secundo de homine, à quo genere creationis dicit cessasse quidem Deum, sicut scriptum est in Ecclesiaste: Nihil nouum sub sole; neque enim vel resurrectio corporum, ut ait Gregorius Nyssenus hunc locum Ecclesiasticis explicans, aliquid noui erit, sed restitutio in pristinum statim: idcirco (inqnit) subiungit Ecclesiastes, Extra vet⁹ nihil est. Sic enim est apud 70. Creari ergo ani-

mam, non est aliquid nouum, sed tale quid quale à principio factum est, cùm fecit Deus hominem, & secundùm imaginem Dei fecit eum, sicut semper facit, nihil uarians. Desijt itaque creare, id est, operari primordia rerum; sed non desijt prouidere & gubernare, atque adeò propriè & uerè operari ea, quæ iam alioqui à principio erant, ut ita dictum sit; id est, erant quodammodo in ipsis primordiis rerū creatarum. Vnde ait Ecclesiastes, Quid est, quod fuit? ipsum quod futurum est. Quid est, quod factum est? ipsum faciendum. Nihil nouū sub Sole. Significat enim, ut alius quidam Gregorius vetus interpres Græcus interpretatur, non solùm ea, quæ à principio facta sunt, seruitutem suam erga auctorem suum demōstrare, illiúsque infinitam sapientiam, potestatem, ac magnificeniam testari, sed quæ nōdum existunt, sed futura sunt, ipsa quoque rationem ordinis ac subiectionis illorum primorum erga auctorē suum secutura esse. Ita vt nihil eorum, quæ sunt futura, aut facienda, siue creanda, diuersum ab iis, quæ primum facta sunt, inueniatur; immò secundùm seriem primis illis à potestate Dei omnium operatrice ac gubernatrice impositam, ortum, & motum ac conseruationem habitura esse, vsque ad præscriptū à Deo finem omnium, nihílque protsus reperiendum esse quod alium ortum, aut motum, aut ordinem habeat, unde possit aliquis occasionem sumere dicendi, hoc nouum est. hactenus ille auctor & interpres optimus, cuius cognomentum nondum reperi. Interpretatus itaque est hic Ecclesiastes, quod Moyses dixit in Genesi, requieuisse Deum die septimo ab omni opere quod patrarat. Quare illud apud Ioānnem, Pater meus usque modò operatur, & ego operor; non, ut falsò tradebat idem Eunomius, de sola prouidentia, id est, de sola œconomia & conseruatione eorum, quæ semel facta sunt, accipiendum est, de qua scriptum est illud ut beatus Gregorius Nazianz. lib. 2. de Filio interpretatur, Qui facit Angelos suos Spiritus. & illud: Qui fundat terram super stabilitatē suam. & illud: Qui firmat fulgur, & creat Spiritus, quæ semel, inquit, sunt facta & firmata, continuatur verò nunc operatio Dei, scilicet in conseruandis eis, sed etiam intelligendum est de creatione eorum, quæ à Deo fiunt, licet non sint, sicut Ecclesiastes dicit, noua sub Sole. Si ergo Iudæi non accusabant Deum, qui in sabbatis etiam mundum gubernat, & alia opera facit, neque Filium eius accusare debebant: idcirco aiebat Dominus: Pater meus usque modò operatur, & ego operor. Sed Apostolica doctrina, ut explicaui, non ab huiusmodi operatione cessasse Deum ait, sed ab opificio mundi, & à cętera creatione rei nouæ, quæ neque ipsa, neque alia similis prius extiterit. Sed quo magis, quæ hactenus in explanationem huius loci Apostolicæ doctrinæ hinc inde contulimus, illustrentur, non pœnitebit adiungere, quæ Photius Const. in illum locum Ioannis, Pater meus vsque modò operatur, & ego operor, scripsit respōdens ad quæstiones Amphilochii archiepisc. Cyziçeni: Quatuor sunt, inquit, operationes Dei; prima, qua fecit à principio naturas rerum omnium diebus vij. secundùm hanc significationem dictum eo, requieuisse Deum septimo die ab omni opere, &c. secunda operatio est conseruatio ex illo tempore usque in hunc diem, eorum quæ semel extiterunt; quæ operatio non permittit ullam speciem perire. hæc operatio Prouidentia uocatur. ab hac operatione nunquam desistit, neque desistet Deus, *μέχρις ἂν τὸ περίγειον τόδε σύγκριμα τὴν ὑπόστασιν ἔχῃ*, id est, dum terrena hæc concretio consistet. tertia operatio, qua facit ut natura cuiusque nihil dissimile, aut à se alienum faciat; quin potius sui simile generat, & successionem legitimam ostendit. hæc quoque operatio ad prouidentiam referri potest. Præter has tres unam *περὶ ὑποστάσεως*, id est, de creatione ipsius naturæ, aliam de duratione, & conseruatione; aliam de similitudine, ad quam referenda est successio ordinis, ut in Sole, Luna, ortu, occasu; coniunctionibus & discessibus, aliísque energiis, quas Deus illis indidit, i uicissitudine dierum & noctium, in naturis temporum & successionibus, præter has, inquam, est alia operatio *φιλανθρωπίας δεσποτικῆς*, id est, charitatis Domini erga homines, quæ duplex est, altera ad corpus hominis pertinens, altera ad animam: illa cæcis uisum tribuit, paralyticis robur, quatriduanum suscitat, &c. hæc animam infinitis malis uexatam liberauit; & in pristinum statū imaginis suæ, ad quam facta erat, restituit. Populus ergo Iudæorum in beneficia Saluatoris ingratus, inuidiæ suæ prætexebat sabbati religionem, accusans Dominum quòd sabbato sanaret, cui Saluator *δεσποτικῶς καὶ διδασκαλικῶς*, id est, tanquam Dominus & magister: Pater meus, inquit, usque modò operatur, & ego operor. sic enim eos qui curationem corporis in sabbato factam calumniabantur, redarguit. Hactenus Photius.

Quia dictum est eis, Iustum iudicium iudicate: & rursus, Estote boni trapezitæ.) Hoc quoq; quia nusquam scriptum sit in scripturis, nemo statim apocryphum suspicetur, aut carere auctoritate: huiusmodi enim est illud quod Paulus in actis Apostolorum ait, Dominus dixit, Beatius est dare, quā accipere. Quod quidem Paulus ex Apostolis audiuit, ut perspici potest ex libro 4. De orphanis ca. 5. ubi Apostolica doctrina tradit dixisse hoc Dominum. Hoc ipsum obseruauit prius Euthalius episcopus Sulcensis, qui tēporibus Athanasii Alexandrini in acta Apostolorum, & in euangeliū Lucæ scripsit; notas enim unde sumptū esset hoc, Dominus dixit, Beatius est magis dare, quàm accipere, ex doctrina, inquit, Apostolorum. Huiusmodi est etiam illud, quod ut à Domino dictum citat Iustinus martyr in libro contra Tryphonem Iudæum: In quibus, inquit, te reperiam, in ijs te iudicabo. Idem citat Ori-

geues

genes in quadam homilia in Hieremiam. item Augustinus à Domino ait dictum, Qualem te inuenero, talem te iudicabo. Idem citat Ioannes Scholasticus cap. 7. de luctu, illud quoque dixit beatus Petrus dictum esse à Domino, τὰ ἀγαθὰ ἐλθεῖν δεῖ, μακάριος δέ φησι δι' οὗ ἔρχεται. ὁμοίως καὶ τὰ κακὰ ἀνάγκη ἐλθεῖν, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται. Oportet venire bona; beatus autem, inquit, per quem ueniunt; similiter necesse est uenire mala, uæ autem per quem ueniunt. legi hoc in septimo libro narrationum, quas Clemens de disputationibus Petri cum Simone Mago scripsit in altera editione Recognitionum. Item illud: Ecce homo, & opus eius coram facie eius, citat Ignatius in Epistola ad Symenenses, & Gregorius Nazianzen. in libro de bono ordine disserendi, & plerique alij. Quod quidem ex hac doctrina Apostolorum sumptum est, lib. 2. cap. 14. & lib. 8. sicut hoc, Estote boni trapezitæ, de quo etiam meminit Damascenus in libro 4. De fide orthodoxa, tanquam dictum sit à Domino, & nobis sine scripto traditum. Idem testatus est ante Damascenum Hieronymus, scribens ad Minerium & Alexandrum: Omnia probate, & quod bonum est, tenete. & Saluatoris, inquit, uerba dicentis, Estote probati nummularij. Iis igitur Dominus bonos trapezitas, id est, mensarios esse iussit. Quemadmodum verò rectè hoc fiat, uidetur à Ioanne Cassiano in prima Patrum collatione his verbis probè explicatum: Vltima uerò, inquit, obseruatio huius probabilis trapezitæ, quam de inquisitione ponderis esse prædiximus, taliter à nobis implebitur, si quicquid agendum cogitatio nostra suggerit, omni scrupulo retractantes, atque in nostri pectoris trutina collocantes, æquilibratione perpendamus: an plenum sit honestate communi, an timore Dei sit graue, si integrum sensu: si humana ostentatione, aut aliqua nouitatis insolentiæque præsumptione non leue: si meriti eius pondus inanis cenodoxia non imminuerit, vel arriserit gloria; & sic ea protinus ad publica appendentes examina, id est, ad Prophetarum & Apostolorum actus, & testimonia conferentes, illorúmque exemplis comparantes, & quodámodo contraria ea lance pensantes, uel tanquam integra atque perfecta, illisque collibrántia suspiciamus; vel tanquam imperfecta atq; damnosa, neq; illorum ponderi consonantia omni cautione uitemus. Chrysostomus quoq; hoc dictum Domini citat, idque explicat in homilia, quòd non uacet periculo tacere quæ in ecclesia audiuntur; & quare acta Apostolorum non legantur in Pentecoste: & quòd maior vis sit in miraculis Apostolorum ad demonstrationem resurrectionis Christi, quàm si uisa fuisset ipsa resurrectio. interpretemur Latinè Trapezitas, inquit, uocauit uos Deus, ut doceret omnes idem studium adhibere in excutiendis probandisque ijs, quę dicuntur, quantum adhibent trapezitæ, id est, nummularij in probandis nummis. Vt igitur illi adulterinum nummum eijciunt, & legitimum ac iustum probant, & legitimum à non legitimo secernunt; sic facias tu: ne omnem sermonem amplectaris, quin potius adulterinum exclude: & salutarem tradementi. Habes enim lances & pondera non ex ære facta, sed quæ ex fide constant. his proba omnem scripturã. Idcircò enim ait, Estote probi trapezitæ, non ut in foro nummos numeremus, sed ut sermones omni diligentia excutiamus. Ob hanc causam ait Apost. Omnia probãtes; quod bonum est, tenete. Neq; propter probationem tantùm uocauit uos mensarios, sed etiam propter distributionem eorum, quæ uobis conferuntur. Hactenus Chrysost.

Cap. LII. pag. 85.

In non pluribus diebus cum multa deliberatione ac cõsultatione, et interiectis uelo inquiritur in eũ.) Velis utebantur magistratus, & iudices, ubi ius dicebant, quibus tum ipsi, tum eorum consiliarij, & assessores ab ijs qui caussas agebant, separabantur. Imperatores Honorius & Theodosius nauicularijs per Africam, quorum constitutio extat in codice Theodosiano libr. 13. tit. 9. constit. 6. & in codice Iustiniani lib. 11. tit. 5. const. 5. De submersis nauibus decernimus, ut leuato uelo istæ caussæ cognoscantur; & si quisquam de talibus negotijs aliquid accepisse detegitur, iudex, apud quem constiterit, ijs conquerentibus, qui nudantur, pro qualitatibus personarum mulctandi, remouendi, proscribendique habeat potestatem. Leuato, inquiũt, velo, quasi dicant, non adhibitis consiliarijs, neque magna deliberatione, quæ in ordinariis iudicijs adhiberi solebant; sed ut hodie dicunt, summariè, & de plano. Si quid enim statim iudicandum erat, id fiebat, non interiecto uelo. At si de concilij sententia pronũciandum, prius magistratus, uel iudices, ac consiliarij, & assessores causam excutiebãt. Huc quoque pertinere potest quod est à Gratiano ex Epistola Siluerii Papæ descriptum & notatum 23. q. 4. Belisarius patricius noster, inquit, mandauit me ad se uenire pacificè pro quibusdam ecclesiasticis dispositionibus in palatium Pincis: & ad primum & secundum uelum retinuit omnem clerum & populum qui mecũ ueniebat, & nullum permisit introire, nisi me solum, & Vigilium diaconũ meum. & in synodo Romana Zachariæ Pontificis regionarius, & nomenclator dixit, Reuerendus & religiosus presbyter legatus Bonifacii sanctissimi Archiepiscopi prouinciæ Germaniæ apud vestrum sanctũ. Apostolatum prę uelo est, & petitis ingredi. Et beatus Hier. velum interpretatus est quod pendebat ante fores ecclesię, in epistola S. Epiphanii, quã uertit è Græco.

Cap. LV. pag. 86.

Alios correxit in diluuio per Noe: Sodomitas per Lot: post diluuium per Melchisedec) Admonitus sum uideri posse ineptè appositum esse illud Sodomitas per Lot, quasi hoc factũ fuerit tempo-

quæ ex sanctis quoq; scripturis collegit lib.7. Iam librû Iudith & Esther pro canonicis habuisse declarat idem, cùm libro 3. de pudicitia & precatione Iudith meminit tanquam ex Sacra scriptura, & libro 5. de ieiunio Iudith & Esther. Vt igitur hos libros prætermisit, quia non necesse erat omnes enumerare (neque enim hoc agebat) sic potuit prætermittere epistolam Iacobi & Iudæ, & duas Petri, atque epistolas Ioannis euãgelistę, etsi has fortasse Ioannes post Clemẽtis mortem scripsit, vt quidem scripsit Apocalypsim. Illud verò de binis lectionibus vsque in hodiernum diem tum in Ecclesia Orientalium, tum Occidẽtalium, seruatur in Missa, in qua nos Euangelium, & epistolas Pauli, aut aliam partem Scripturæ sanctæ vel veteris vel nouæ legere in rato & sollemni more habemus ex traditione (vt hinc licet intelligere) Apostolorum. De populo autem succinente acrostichia Psalmorum, ad Ecclesias Orientis pertinet, quibus ex consuetudo tradita est, & à quibus suscepta.

Euangelium, quod ego Matthæus & Ioannes tradidimus.) Sunt qui existiment non potuisse Clementem meminisse de euangelio Ioannis, quòd Clemens mortuus sit Vespasiano Imperatore, Ioannes verò sub Domitiano in Pathmo relegatus Euangelium scripsit. sed falluntur isti; siquidem vltimo anno imperij Domitiani, quo fuit Ioannes relegatus in insulam Pathmos, vnam ex Cycladibus, ad extremum imperij Domitiani, vt Irenæus libro 5. testatur, vidit Apocalypsim: cùm prius Euangeliû suum scripsisset & prædicasset, vt ex epistola Dionysij Areopag. ad Ioannem, cùm esset in exilio, missa intelligi potest. Appellat enim Ioannem Solem Euangelij: & Euangelium quod scripserat, appellat memoriam & renouationem veræ Theologiæ eius: cuius lectione fieri ait, ne radio illius solis priuari possent qui legerent. Idem affirmat sanctus Maximus in scholijs in hanc epistolam Dionysij; & Georgius Pachimerus eum imitatus, idem quoque affirmat Euseb. lib. 3. historiæ Ecclesiast. cap. 24. scripsisse post Euang. Apocalyp. & Epistolas. Hieronymus quoque narrat, rogatum Ioannem ab Episcopis Asię, scripsisse Euangelium aduersus Cerinthum: cuius meminit Clemens in 8. libr. Affirmat item sanctus Dorotheus Episcopus Tyri, propter Euangelij prędicationem, quod Ephesi & in cuncta Asia prædicauerat, relegatum fuisse à Domitiano. Idem affirmat Hippolytus martyr in libro de duodecim Apostolis, & eorum martyrijs. dicit enim scripsisse Euangelium, deinde dicit scripsisse Apocalypsim. Idem dicit in homilia contra hæresim Noëtianorum: licèt in eo nõ sit ei assentiendum, quod vtrumque in insula Pathmos scripsisse ait: quam opinionem alij posteà secuti sunt. Sed melius sanctus Dorotheus Episcopus Tyri, temporibus Licinij & Constantini, in libello quem de eisdem duodecim Apostolis, & de eorum martyrijs scripsit, fortasse corrigens Hippolytum, dicit scripsisse Euangelium, deinde scripsisse Apocalypsim. Prædicato enim Euangelio Ephesi, missum esse à Domitiano in exilium propter Euãgelij prædicationem; posteà reuocatû à Traiano, rursus Ephesum redisse. Hinc factû est, vt nonnulli suspicarentur priùs scriptam esse Apocalypsim, quam in insula Pathmos scriptam esse cõstat; & postea Euangelium, quod aiunt scripsisse Ephesi, vbi fuit Ioannes post obitum Domitiani vsque ad mortem suã. Sed notare debuerunt isti, fuisse bis Ephesi, vt Dorotheos testatur, & beatus Hieronymus, qui etiam ait post mortẽ Domitiani redisse Ephesum. Cùm verò fuit primùm Ephesi, tunc est probabile scripsisse Euãgelium, quod ibi prædicauit, & in cuncta Asia: & propter prædicationem Euangelij relegatum fuisse à Domitiano. Præterea scribit S. Epiph. lib. 1. contra hæreses tomo 2. c. 28. fuisse Cerinthum vnum ex illis, qui fratres Antiochiæ ad seruandam circumcisionem & legem Moysi commouerunt, de quibus scripserunt Apostoli, Quoniam audiuimus quia quidam ex vobis exeuntes turbauerunt vos verbis, & quæ sequuntur; item fuisse vnum ex illis qui restiterunt S. Petro, cùm iuit ad Cornelium: & huius Cerinthi doctrinam ait ibidem idem Epiph. valde in Asia viguisse: item Eusebius lib. 3. hist. Eccles. cap. 28. hæresim huius exponit; & quæ Irinæus & Dionysius Alexandrinus de eo scripserunt, recitat, & statim capite proximo 29. Sic incipit, eodem tempore, & Nicolaitarum hæresis haud diu durauit. Constat autem Nicolaum vnum fuisse ex septem diaconis. Si igitur rogatu Episcoporum Asiæ, vt beatus Hieronymus testatur, contra hæresim Cerinthi in Asia ortam scripsit, quomodo verisimile est tam multis annis post alios Euangelistas, & post hæresim Cerinthi ante annos amplius 30. in Asia ortam vsq; ad tempus imperij Domitiani Euangelij scriptionem differre voluisse? à sexto enim anno Claudij, quo Simon Magus expugnatus fuit à Petro, & Iudæi ac Christiani ex vrbe pulsi, quando Simonis successores, ex quibus fuit Cerinthus, Irinæo auctore, suas hæreses disseminare cœperunt, vsq; ad extremũ imperij Vespasiani, cùm Clemẽs mortuus est, fluxerunt anni 31. auctore Eusebio. Quomodo igitur, vt iterum dicam, non potuit tot annorũ spacio aut Ioannes Euangelium scribere ante mortem Clementis? aut Clemens scriptum videre? Sed de his plura adhuc scripsimus libro primo defensionis canonũ Apostol. cap. 11. cùm ad ea responderemus, quæ quidam alius in hunc locum objiciebat.

Pag. 40. *Deinde hortentur populum presbyteri, non omnes simul, sed singulatim.*) Congruit hoc cum loco epistolæ Pauli. 1. Cor. cap. 14. Prophetæ, inquit, duo aut tres dicant, & cæteri dijudicent: quod si alij reuelatum fuerit sedenti, prior taceat; potestis enim omnes per singulos prophetare, ita vt omnes discant, &

omnes

omnes exhortationem audiant. Hæc quoque est traditio Apostolica ad honestatem, & ordinem in Ecclesia seruandum pertinēs, de numero eorum de quibus Apostolus dixit: Omnia autem honestè, & secundùm ordinē fiant in vobis: loquebatur autem de ijs, quæ in Ecclesia fiebant, seruaturq; hoc vsque in hodiernum diem vbique; ita vt nusquam in Ecclesia, quamuis amplissima sit & frequētissima, duo aut plures simul sermonē habeant de doctrina, sed singulatim vnus, manè, si ita opus esse videatur: & alius, si idem non potest, post meridiem, tertius post vesperam, etiam vsque in multam noctē, si opus sit. Sic intelligendum esse arbitror quod Paulus ait: Prophetæ duo aut tres dicant. Vt enim nunc fieri videmus, vt aliquando vnus bis, aut etiam ter in Ecclesijs diuersis sermonem habeat, aut bis in eadem, quod fit non rarò: sic fieri potest, vt dico, aut tres in eadem Ecclesia concionari velint; quod quidem, quo honestas & ordo in Ecclesia seruetur, sic erit faciendum, vt iubet Apostolica traditio, nō solùm per sermonem Apostolorum, sed per epistolam Pauli apostoli nobis cōmendata. Quòd verò hic Apostolica doctrina iubet, vt post exhortationem presbyterorum, postremus omnium exhortetur Episcopus, nemo suspicetur primas partes docendi verbum Dei dari presbyteris, & postremas Episcopus, quasi Ecclesiæ gubernatione occupatis: immò ipsa Apostolica cōstitutio, quomodo intelligendum sit, interpretatur, licet subobscurè, subiungens statim, Qui est similis gubernatori nauis; vt intelligamus sic loquendum esse in Ecclesia Episcopo post presbyteros, qui sermonē habuerunt, quemadmodum gubernator nauis soleat post aliorum sermones, ac sententias de eo, quod orta tempestate faciendum esse videatur. Is enim postremus sententiam suā dicit improbando, aut approbando aliorum iudicia, cui tandem parere oportet. Hoc hodie seruatur, vt audiui ex ijs qui nauigarunt, quiq; in periculum adducti, hoc experti sunt. Similiter presbyteri quibus licet docere & interpretari verbū Dei, quos Paulus in epistola ad Corinth. cùm de hoc ageret, vocauit Prophetas, postquam sermonibus exhortati sunt populum, Episcopus, qui præest Ecclesiæ, tanquam princeps cæterorum, qui in primis dijudicare debet eos qui prophetār, statim post illos prophetas loquitur, exhortans populū vt faciant quę à presbyteris illis, siue prophetis dicta sunt, & approbans ea; cui tandem oportet obedire omnes, & iudicium eius secundùm fidem sequi etiam prophetas illos. Ac ne existimarent Corinthij gratiam prophetiæ tollere ordinem & subiectionem, postquam dixit Apostolus, Potestis per singulos prophetare, subiungit: Spiritus Prophetarum Prophetis subiecti sunt; quod Apostolica doctrina lib. 8. interpretatur, cùm ait, Prophetas minores nō se fecisse pares maioribus, vt neq; Silam & Agabum Apostolis; neque Timotheum Paulo; neq; Aaron Moysi: non enim illos transisse modos suos. Hoc igitur quod Paulus dixit, Spiritus Prophetarum Prophetis subiecti sunt, loquens de munere prophetandi, siue interpretandi verbum Dei ad ædificationem, exhortationem, & consolationē. hoc, inquam, clarius exposuit hic Apostolica doctrina, cùm ait, Post exhortationem presbyterorum postremus omnium exhortetur Episcopus, qui, inquit, est similis gubernatori nauis. Ergo est propheta maior qui præest naui, id est Ecclesiæ, & huic sunt alij presbyteri ceu minores prophetæ subiecti. Hinc tedarguitur illa pessima consuetudo, quam beatus Hieronymus scribit in epistola secūda ad Nepotianum, fuisse suo tēpore in quibusdam Ecclesijs, vt præsentibus Episcopis presbyteri non loquerentur; quasi aut inuideant, inquit, aut non dignentur audire, quod vir sanctus, & in constitutionibus Apostolorum eruditus, reprehendit, recitans locum Pauli 1. Cor. 14. Potestis enim per singulos prophetare. & quæ sequuntur.

Si quis autem repertus fuerit qui sedeat loco non decente.) Quod Apostolica cōstitutio præscribit de ordine sedendi in Ecclesia, non est intelligēdum quasi præceptum Apostolorum sit, sic sedere omnes omni tempore, ita vt quia non videmus seruari hoc semper, cōtinuò existimemus violari Apostolicam traditionem: aut si violari non dicamus, neque præceptum fuisse arbitremur, vt sic sedēdo ordines distinguantur, sicut quidam alioqui graues & eruditi viri simili ratione adducti, quod præcepit Apostolus de velādo capite mulieribus in Ecclesia, existimant non esse præceptū, quia scilicet, vt ijdem aiunt, non videatur seruari; neque reprehendi, quia non seruetur. Quid igitur dicemus? Si præceptum est sic sedere, ergo qui secus faciunt, præceptum violant. Si non est præceptum, quid esse dicemus? quomodo præcipiunt Apostoli sic sedere? Aduertēdum igitur est esse quidem hoc præceptum Dei & Apostoli, vt in Ecclesia omnia honestè & secundùm ordinē fiant; quod quidem latè patet. Sunt enim propè infinita in quæ cadit hoc præceptum: ad honestè verò sedendum hæc fuit velut forma quædam perfecta τοῦ εὐσχήμων καὶ τάξεως ab Apostolis proposita, vt ad eam collimarent, ac quamproximè accederent pastores Ecclesiarum. Itaque honestas ac decentia sedendi est huius constitutionis ratio; contra hanc verò formam & rationem precepti de sedendo honestè, id est, cōtra decentiam Ecclesiæ qui peccat, is quidem præcepti violator est. at si sedendo nihil fiat in Ecclesia contrà quàm deceat Ecclesiam, nō violatur Apostolica constitutio & Dei ordinatio de sedēdo honestè & ordine in Ecclesia; ita vt si sit probabilis caussa sedendi aliter quàm hanc describitur, modò contra decentiā Ecclesiæ non fiat aliquid, possint fideles aliter sedere, salua Apostolica constitutione. Neque enim aliquid indecenter

decenter fit in ecclesijs nostris, quòd virgines aliquæ cum matronis sedeant: neque quòd interdum aliquis iuuenis cum senibus; si aliqua probabilis ratio id postulet, honestum habebitur. Contrà verò, vbi nulla decentiæ ratio fuerit, vt adolescens quispiam inter senes sedeat, & vbi appareat ratio indecori, quis neget malefieri, si neglecta decentia ecclesiæ non moueatur loco?

CAP. XVIII. pag. 88.

Si verò aliquis presbyter ex vlla parœcia adueniat, excipiatur à presbyteris κοινωνικῶς: (ita enim legendum est, vt in quibusdam exemplis manuscriptis erat.) *Si fuerit diaconus, à diaconis; si verò Episcopus, sedeat cum Episcopo.*) Est autem excipi κοινωνικῶς, excipi communicanter si verbum verbo placet reddere; aut si Latinius malis, excipi amicè. Iubet ergo Apostolica constitutio, vt presbyteri cum presbytero peregrino, diaconi cum diacono, Episcopus cum Episcopo, tanquam cum æqualibus honorem, vt par est, communicent, ita vt presbyter cum presbyteris, diaconos cum diaconis, Episcopus cum Episcopo sedeat: & cætera in ecclesia, tanquam amici (hoc enim iustum est) habeant communia: in cõmunicatione enim est amicitia, vt Aristoteles in octauo de Moribus libro tradit: & vbi amicitia, eadem vtrinque iustitia propter æqualitatem, secus atque in alio genere amicitiæ, quam idē auctor vocat καθ' ὑπεροχὴν, vt patris & filij, senis & adolescentis, viri & vxoris, domini & serui, magistratus & subditi: in his enim superiores diligunt inferiores, nō quidem κοινωνικῶς, sed προνοητικῶς, vt ait Dionysius Areopag. cap. 4. De diuinis nominibus; inferiores verò diligunt superiores; & cum eis amicitiam habent ἐπιστρεπτικῶς, vt idem ait, id est, quatenus ad illos veluti tutelæ & perfugij gratia se conuertunt: æquales verò alios æquales, atque eiusdem ordinis diligunt, (inquit idem) κοινωνικῶς, eodem verbo vsus est quo Clemens: quod perinde est quasi diceret φιλικῶς, id est amicè. Hac verò cōstitutione cauetur, vt in recipiendis presbyteris, aut diaconis, aut Episcopis peregrinis, nulla in ecclesia appareat acceptio personæ. Vbi enim non est illud κοινωνικὸν, quod æqualibus debet, necesse est, vt ibi sit acceptio personæ. Vt si ei qui habet annulum aureum in veste candida, sicut ait beatus Iacobus, dicatur in Ecclesiastico conuentu, Tu sede hic bene; & pauperi dicatur, Tu sta illic, acceptio personæ fit. diuitiæ enim, si idem sit gradus & æqualis ordo, non faciunt superiorem ex se: sic, esse presbyterum, aut diaconum in ecclesia huius Episcopi, aut in ecclesia illius, quatenus presbyter, aut diaconus est, non facit superioris gradus esse, quàm esse presbyterum, aut diaconum in alia. Illud etiam venit mihi in mentem obseruare hoc loco de ratione verbi cœnonici, quo Apostolica doctrina hîc vtitur, olim clericos ex communi sumptu ecclesiæ viuere in commune solitos, vt ex epistola Vrbani primi intelligi potest, à vita communi, quam ad exemplum Apostolicæ institutionis viuebant, cœnonicos fuisse vocatos: quo verbo vsus quoque est Eusebius Archiepiscopus Alexandriæ, non eius, quæ est in Africa, sed quæ in Asia, ad quam ex parua ciuitate translatū esse affirmat Antherus Pontif. Sic ergo Eusebius in sermone de die Dominico, hortans ad permanendū in ecclesia vsque ad extremum Missæ, iuxta canonē Apostol. ix. Siue, inquit, sit cœnonicus, siue non sit, debet permanere μέχρι τῆς ἀπολύσεως τῆς ἐκκλησίας, id est, quousque dimittatur ecclesia, cùm scilicet dicitur, vt hodie solet, Ite, Missa est, scilicet peracta. Cùm dixit, Siue cœnonicus sit, siue nō sit, cùm omnes ingredientes in ecclesiam complecti voluerit, cōsequēs est, vt perinde sit hoc quasi diceret, Siue clericus, vel religiosus sit, siue laicus. Quia igitur non solùm illis temporibus Apostolorum, sed etiā diu pòst, vt testatur sanctus Vrbanus Pontif. & martyr, adhuc vitæ cōmunis institutum vigebat maximè, inquit, inter eos qui in sortē Domini erant electi, id est, inter clericos: his enim maximè, vt Clemens quoque in epistol. quinta scribit, vita communis necessária est, qui Deo, inquit, irreprehensibiliter militare cupiunt; & vitam Apostolorum eorumq; discipulorum imitari volunt; de clericis dicit, Clerici enim dicuntur in scriptura militare Deo, idcirco præcipit Apostolica doctrina, vt cùm ex alia parœcia clericus aduenerit, vt recipiatur cœnonicè, id est, in commune: ita enim decebat, vt qui in commune viuerent, in commune quoque reciperentur a suis similibus, id est, à viuentibus in commune. Itaque non præcipit hoc de laicis qui ita possident, hoc fit hodie in cœnobijs, peregrinos enim cœnobitas in commune excipiunt. Ad huiusmodi clericos pertinet quod beatus Hieronymus in epistola ad Nepotianum de vita clericorum scribit; fuisse ad refrenandā auaritiam clericos vnà cū monachis prohibitos lege non solùm euangelica, sed ciuili, capere hæreditates, quia scilicet vitam communē instituissent secundùm Apostolicum institutum nihil proprium possidendi. Tales clericos habuit in ecclesia sua beatus Augustinus, de quibus est in 12. q. 1. cap. Nolo, & cap. Non dicatis. De his scribit ibidē beatus Gregorius ad August. Anglorum Episcopum, Quia tua fraternitas monasterij regulis erudita, seorsum nō debet fieri à clericis suis in ecclesia Angl. hanc debet instituere conuersationem, quæ initio fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex ijs, quæ possidebat, proprium habebat, sed erant illis omnia communia. Ab hoc instituto vitæ communis, id est, participandi omnia inter se communiter, & nihil proprium possidēdi sub Ecclesiastica regula psalmos horis canonicis canendi, qui à principio κοινωνικοὶ, siue cœnonici dicebantur, dici cœperunt postea Cano-

nici

nici cęnobiorũ; vnde ad canonicos in cęnobijs scribit B. Basilius; à Latinis dicti sunt Canonici regulares, quia ad regulam ecclesiasticam canendi psalmos horis canonicis, regulã Sancti Augustini viuendi ex ecclesia in commune nihil proprium possidentes ex voto, adiungere voluerunt. Qui verò hoc non susceperunt, canonici solùm vocantur. Hactenus de verbo Cænonici, quod etsi in vsu non sit, nihil enim refert, est tamen adhuc in consuetudine res ipsa verbo subiecta, id est, communitas vitæ secundum Apostolicam institutionem in monasterijs & cœnobijs, & in ecclesijs non paucis clericorum. Sed de his latiùs nuper scripsimus in 5. libro defensionis epistolarum pontificum Apostolicorum. cap. 2.

Si autem cùm iam sedetur, alius quispiam adueniat honestus & nobilis, siue externus siue eius regionis, tu Episcope, cùm Deo sermonem habes ad populum, aut cùm psallentem & legentem audis, caue ne acceptio personæ fiat, vt ministerium verbi intermittas, vt illi locum sedendi ante alios destines: quin potius quiesce.) & paulo pòst: *Sin autẽ pauper, aut ignobilis, aut peregrinus quispiam senex uel adolescens aduenerit, neq; sit locus vacuus, hic quoque diaconus toto animo locũ faciat.*) Mirificè conueniunt hæc cum epistola beati Iacobi: Fratres, inquit, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ, id est, gloriosi: deinde subiungit: Etenim si introierit in conuentum vestrum vir annulum aureum habens in veste splendida, introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei, Tu sede hic bene: pauperi autem dicatis, Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum; nonne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum? Cùm conuentum dicit, ecclesiam intelligit. Deinde ille qui dicit, Tu sede hic bene, scilicet intẽdens in eum qui indutus est veste præclara; Episcopus est, qui intermissio sermone quem habet ad populum, & interrupta audientia nobilem honoris gratia sessum recipit; quasi hoc placeat Deo, vt magis honoretur diues, quàm fidęs & ministerium verbi Dei: & vt pauper propter diuitẽ inhonoretur: aut quasi diuitiæ absque virtute Deo sint acceptę, quæ quidẽ sunt cogitationes iniquæ. Hoc igitur vocauit beatus Iacobus hic, habere fidẽ in acceptione personæ: id est, existimare esse ministerium in ecclesia acceptum Deo propter acceptionẽ personæ: Sic enim iubet constitutio Episcopo, dare locum pauperi in ecclesia, vt, inquit, non fiat acceptio personæ, & sit ministerium eius Deo acceptum. Est itaque traditio non solùm per sermonem Apostolorũ, sed per epistolam beati Iacobi relicta nobis, vt in ecclesia ne cũ dedecore pauperis detur locus diuitibus: & ne interrumpatur ministerium verbi Dei, & sermo, vt recipiatur, sessum nobilis. Libenter hęc obseruaui, vt intelligatur ex omni parte, quáta sit doctrinæ huius conuenientia cum ipsa scriptura Apostolorum.

CAP. LIX. pag. 41.

Cùm autem doces, ò Episcope, hortare populum & mone, frequentare ecclesiam quotidie manè & vespere, vt omnino abesse nolit, immò assiduè conueniat.) & paulo pòst: *Quinimmo conuenite in ecclesiam singulis diebus manè & vesperè, ad canendum psalmos, & precationes in templo faciendas, potissimum autem die Sabbati & die Dominico, qui est dies resurrectionis.*) Vt in ecclesiam conueniant fideles ad audiendum verbũ Dei, & ad precationes faciendas, & ad cantum psalmorum, & ad sacrum, traditio est, non solùm per sermonem Apostolorum, sed per epistolas eorum mandata: quæ vsque in hodiernum diem in cuncto orbe Christiano seruatur. De huiusmodi quotidiano cõuentu in ecclesiam, qualem hîc describit Apostolica cõstitutio, loquitur Paulus 1. Cor. 11. cum ait, Igitur cõuenientibus vobis in vnum, & quæ sequuntur. Rursus de eodem cõuentu in ecclesiã ad psallendum, & docendum verbum Dei, 1. Cor. 14. Si ergo, inquit, conueniat vniuersa ecclesia in vnum, & omnes linguis loquantur; & quæ sequuntur. Et beatus Iacobus de eiusmodi conuentu in ecclesiam; qualis hic describitur: Si ingrediatur aliquis in conuentum vestrum, & reliqua. Et in Act. cap. 11. Quotidie perdurantes vnanimiter in templo: in qua autẽ re perdurarent, paulò suprà explicauerat Lucas: Erant, inquit, perseuerantes, siue perdurantes (idem enim verbum est vtrobique) in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. In altero itaque loco dixit, in quibus perseuerarent; in altero, vbi perseuerarent. Rursus Paulus Apostolus de huiusmodi conuentu in ecclesiam loquitur in epistola ad Hebræos cap. 10. Hortans enim ad accedendum post baptismũ cum vero corde, & plena fide ad eum qui idem est hostia & sacerdos magnus, qui est sancta Eucharistia, quæ in domo Dei, quę est ecclesia, celebratur; simul hortatur, vt non desinamus frequentare ecclesiam, vbi corporis & sanguinis Domini cõmunio sumitur: Non deserentes, inquit, collectionem vestrã, sicut consuetudo est quibusdam; sed inuicem prouocantes; & quæ sequuntur. Collectionem vocauit conuentum in ecclesia, eodem verbo vsus quo beatus Iacobus; nisi quòd Iacobus συναγωγὴν dixit, Paulus verò ἐπισυναγωγὴν, vt præpositione illa ἐπὶ significaret esse ecclesiam congregationem fidelium in vnum, & hos in regno cœlorum esse congregandos. Sed dicet aliquis: Si traditio est Apostolica, vt hæc constitutio docet, vt scilicet quotidie & manè & vesperè conueniant fideles in ecclesiam ad verbũ Dei audiendum, & psalmos, & ad Dominum, qui ibi nobiscum semper est præsens; ergo qui nõ veniunt, traditionis violatæ rei sunt; at non

est hæç

est hæc iussio, sed hortatio, quam quidem qui contemnit, is violator eius dicendus est: non autem, qui non contemnit, præsertim si probabilem absentiæ causam habeat. quod quidem ex lib. 8. cap. 14. magis adhuc intelligere licet, vbi sacerdos post oblationem sic precatur in ecclesia, inquiens: Obsecramus te quoque pro ijs qui sunt absentes. Deinde interpretans quosnam absentes dicat, subiungit, qui absentiæ suæ habent causam probabilem. Is igitur huius traditionis hortatoriæ violatę tenebitur, qui per contemptum, vt dixi, abest, & is fructu congregationis carebit, qui temerè ac sine causa abest; cùm adesse possit. Etsi enim ecclesia pro omnibus membris suis deprecetur, in primis tamen ac magis pro ijs qui adsunt præsentes: aut corpore quidem absentes sunt, sed spiritu & desiderio præsentes; quod dici solet, voto adesse. Quòd autē die quoque sabbati potissimùm conuenire in ecclesiā pręcipiti, sicut die Dominico, ad resurrectionis etiam cultum & honorē pertinet & refertur. Resurrectioni enim, scribit Leo primus Episto. 81. ad Dioscorum Alexand. à vespera sabbati initium constat ascribi: idcirco cōtinuato ieiunio sabbati iubet manè die Dominico ordinationes Episcoporum celebrari. eodem pertinet, quòd in ecclesijs Orientis omni sabbato, excepto vno magnæ hebdomadæ, nō ieiunant; neque, nisi sabbatis quadragesimæ, à carne abstinet. De ratione psalmi matutini 62. & vespertini 140. dictum est in scholio.

IN LIBRVM TERTIVM DE VIDVIS.

Cap. II. pag. 91.

IDVAE *adolescentiores ne cooptentur in gradu viduali, ne excusando nō posse ferre feruorē ætatis, initio secundo matrimonio, in negotio sint.*) Dixerat in principio libri huius, quid euenire soleret, cùm adolescens vidua inter viduas ecclesiæ cooptatur; idcirco hoc loco omnino iubet non eligere tales, ne inito secundo matrimonio, sint in negotio, scilicet fornicationis: Paulum imitatus est Clemens, qui sic vocauit in epistola 1. ad Thessal. cap. 4: cùm ait; Hæc est enim voluntas Dei, vt abstineatis vos à fornicatione, vt sciat vnusquisque vestrûm vas suum possidere in sanctificatione, & honore: & ne quis supergrediatur; neque circumueniat in negotio fratrem suum. ἐν τῷ πράγματι dixit cū articulo, vt referret ad rem siue negotium fornicationis, de qua paulò suprà dixerat; Abstinete vos ab omni fornicatione. Ac rursus quia de re valdè necessaria loquebatur Clemens, Paulum imitatus, cùm ait in epistola ad Philipp. Mihi eadem dicere nō est pigrum, vobis autem necessarium; repetit eandem constitutionem, iubens opitulari huiusmodi viduis adolescētioribus, ne excusando, inquit, se derelinqui, turpi negotio implicentur. Iam hîc apertius significauit quod voluit. Quis non intelligat ex tanta repetitione, quàm sit necessàrium ad salutē animæ fidem continentiæ Deo obligatam, non violare.

Quartum verò coniugium planè & libidinem esse, & manifestam impudicitiam.) Non damnat hæc Apostolica constitutio quartas nuptias, cùm Apostolus simpliciter dixerit, Dico autem non nuptis, & viduis, bonum est illis si sic permanserint, sicut & ego: quòd si nō se continent, nubant: melius est enim nubere, quàm vri. Non dixit, nubant semel, aut iterum: aut melius est nubere semel & iterum, quàm vri: sed simpliciter dixit, nubant: melius est enim nubere, quàm vri. Rursus idem Apostolus; Quòd si dormierit, inquit, vir eius, liberata est à lege, cui vult, nubat, tantùm in Domino. Et in epistola ad Timotheum de viduis; Iuniores, inquit, nubere volo, filios procreare, matresfamilias esse. Simpliciter dixit, cui vult, nubat, & nubere volo. Non ergo hoc loco, vt dixi, damnat Apostolica doctrina quartas nuptias, sed incontinentiam quarto nubentis. Cuius quidem incontinentiæ non est solùm indiciū in quartis nuptijs, vt est in tertijs, immò in quartis iam est manifesta ostensio; ita vt doctrina Apostolica tetragamiam dicat esse planè libidinem, & manifestam impudicitiā, quam quidē beatus Basilius secutus Apostolicam doctrinam canone 75. vocat belluinam, & à genere humano alienam, scilicet propter manifestam impudicitiam, cuius non magis pudet huiusmodi polygamon, neque magis ei parcit, quàm si bellua esset furenti libidine incitata. Vnde beatus Augustinus: Neque contra, inquit, humanæ verecundiæ sensum audeo dicere, vt quoties voluerint, nubant. A genere autē humano alienam dixit, quia, vt hic ait Apostolica doctrina, Deus vnam vxorem dedit viro, hic autem tetragamos quatuor duxit. Ex quibus si filios suscipiat, odijs & simultatibus eos implicet necesse est. propter diuersitatem matrum, quod quidem inhumanum est. Ergo, vt beatus Basilius ait canone 4. trigamiam dictam esse à Patribus moderatā fornicationem, quam tamen, quanquam infamē, & turpem, vt idem ait canone 47. publico iudicio

dicio non damnat. Sic constitutio Apostolica tetragamiam, id est, quartas nuptias, manifestam impudicitiam vocat, non ipsum coniugium quartum damnans, sed manifestam incontinentiam ac libidinem. Vnde idem Basilius exaggerando grauius, fornicationem esse dicit: quia, vt Zonaras huius canonis interpres ait, Qui fornicatur, se tantùm lædit; tetragamos verò, aut pentagamos, se, & canones offendit: & filios odijs ac simultatibus implicat. tametsi mitius cum eo agatur, quàm cum fornicatore, qui à beato Basilio annis septem, à veteribus annis quatuor puniebatur. Immò recitemus etiam canonem quartum eiusdem Basilij de trigamis, & polygamis, quo faciliùs hæc Apostolica cõstitutio ex veterum patrum sensu ac iudicio, & Ecclesiasticis regulis sanè intelligatur. De trigamis, inquit, & polygamis, similem atque de digamis canonem sancimus. Etenim digamos annua ecclesiæ interdictione mulctant: alij biennio: trigamos triennio: & sæpenumero quadriennio. Vocant autem huiusmodi non iam nuptias, sed polygamiam, hoc est, multiplices nuptias, vel potius fornicationẽ moderatã. Quamobrem Dominus Samaritanæ, quæ quinque viros iã habuerat, quem nunc, inquit, habes, non est tuus: tanquam non essent digni vel viri, vel vxoris nomine, qui digamiæ, hoc est, binarum nuptiarum numerum transissent. Nos autem in vsu habemus, non ex canone, sed ex maiorum exemplo, trigamos quinquennij spatio ecclesia prohiberi; sunt autem prohibendi ecclesia non ex toto, sed biennio, aut triennio; ad audiendos sermones admittendi: posteà verò restituendi in ecclesiam, ita vt à sacra cõmunione arceantur: quæ tunc quidem conceditur, cùm aliquem pœnitentiæ fructũ ostenderint. hactenus canon. In quẽ Zonaras scholion scripsit: De trigamia, inquit, extat tomus, siue decretum factum in Concilio Constant. ad reconciliandos monachos, & clericos habito, quod dictum est ἑνώσεως, id est, vnionis, temporibus Constantini, & Romani Imperatorum, in quo trigamia interdicitur viris quadraginta annos natis, nisi liberis careant. interdicitur autem ob honestatem, & decorum. Atque ita sancitur pœna non ipsa trigamia, sed intemperantia, & turpitudo ipsius hominis, exemplumque indecorum. Ob eandem causam Synodus Neocæsariensis prohibet presbyteris canone 7. interesse conuiuio huiusmodi nuptiarum; & Synodus Laodicen. non statim huiusmodi coniuges ad sacram communionem admittit. Hæc Zonaras. Sic igitur intelligenda est Apostolica constitutio, non quasi nuptias, tertio, aut quarto, aut sæpius etiam repetitas damnet: sed ipsam incontinentiam. quod ex ipsis verbis Clementis, si eorum vis ponderetur, videtur mihi intelligi posse. Cùm enim ait, trigamiam, siue tertias nuptias signum esse, siue indicium incontinentiæ, satis significat, fieri posse, vt aliquando honestæ sint, & non propter incontinentiam, & libidinem repetitæ. Non enim signũ naturale est hoc, vt est fumus index ignis, quin possit videri signum esse incontinentiæ, non esse tamen reuera incontinentiam, quia sit causa aliqua honesta huiusmodi nuptiarũ; vt si nec ex primis, nec ex secundis, neque tertijs nuptijs liberi suscepti sint. Etenim nisi hoc significare voluisset, nunquam sic dixisset, esse tertias nuptias signum incontinentiæ. Quare cùm subiungit, quartas verò, manifestam fornicationem, ex antecedentibus, quid sibi velit, intelligendum est; significat enim rarum, ac difficile esse, reperire, qui honestè quartum matrimonium repetat, ita vt dici possit, quartum matrimonium non indicium impudicitiæ, vt de tertio matrimonio dixit, sed manifestam impudicitiam esse, quam grauiore vocabulo exaggerandi caussa vocarit πορνείαν, id est, fornicationem. Quod autem ait Hieronymus libro priore contra Iouinianum; vt hoc quoque aduertamus, vbi vnus exceditur, nihil referre, secundus, an tertius sit, quia desiuit esse monogamus, nõ sic accipiendum est; quasi vir sanctissimus, & eruditissimus digamiam & trigamiam pares fecerit: sed hoc voluit dicere, quantum pertinet ad amittendam gloriam monogamiæ, nihil referre; referre tamen quoad turpitudinem maiorem, aut minorem. Illud autem est hic aduertendum, cùm ait hæc doctrina, quartum coniugium planè libidinem esse, quia Dominus vnam dedit vni viro, non improbare digamiam, id est, secundùm coniugium hac auctoritate, neque solam monogamiam sancire, qui fuit error Tertulliani: iam enim approbauerat Apostolica doctrina digamiam, si non esset facta promissio non nubendi iterum, vt in viduis Ecclesiæ. Sed hac auctoritate Domini Dei, qui vnam vni dedit à principio, qua abusus est Tertullianus ad sanciendam suam monogamiam, voluit docere Apostolica constitutio, ideò tetragamiam esse planè libidinosam, quia ab illa continentia coniugij simplicis, quod in principio fuit à Deo institutum, tanquam typus coniugij honorati, & incontaminati, longius discessum sit. Immo videtur mihi (vt hoc obiter obseruetur) legisse Tertullianus hanc constitutionem Apostolorum, quæ digamiam probat, & trigamiam non damnat. Siquidem in libro de monogamia quærit, cur non potuerit post Apostolos, spiritus superueniens ad deducendum disciplinam in omnem veritatem per gradus temporum, secundùm quod Ecclesiastes tempus omni rei, inquit, super terram, iam carni fibulam imponere? post Apostolos dixit, significans quantum suspicor, has constitutiones, & doctrinam Apostolorum. Locum enim Apostoli ad Corinth. 1. cap. 7. de vidua, libera ad nubendum cui velit, mortuo viro: & ad Timotheum de viduis iunioribus, quibus præcipit nubere, malè interpretatur.

Hanc

Hanc quoque apostolicam doctrinam secutus est Gregorius Naziáz. edisserens illum locum Matth. 19. de quæstione Pharisæorum super matrimonio: Primæ, inquit, nuptiæ legis sunt: secundæ indulgentiæ: tertiæ verò ex transgressione. Quod quidem intelligendum est propter signum intemperantiæ, non quòd dicat per se illicitas, vt diximus. Pari ratione Athenagoras in apologia pro Christianis ad Antoninum, & Commodum Imperatores secundùm coniugium decorum adulterium esse dicit.

Cap. IIII. pag. 91.

Dicite quibuscunque bona dispertitis, quis illa dederit, vt nominatim pro eo precemur.) Apertè condemnat hæc Apostolica constitutio Ioannem VVicleff, qui aiebat orationes pro animis defunctorum factas in Ecclesia, præferentes vnum ex nomine plus quàm alium, esse falsum fundamentum eleemosynæ. His verbis docebat ille hæreticus, non licere precationem pro illo facere nominatim. quem errorem eruditè confutat Thomas VValdensis 3. Tom. de Sacr. cap. 107. hæc verò Apostolica doctrina proprio etiã verbo refellit. præcipit enim ἐξ ὀνόματος, id est, nominatim, pro eo qui eleemosynam tribuit, Deum precari; quod nobis per Apostolicam traditionem in Ecclesiastica consuetudine relictum, vsque in hodiernum diem seruamus & frequentamus.

Cap. VI. pag. 92.

Erat enim nobiscum mater Domini, & sorores eius; præterea Maria Magdalena, ac Maria Iacobi; item Martha & Maria sorores Lazari.) Hic quoq; locus defensionem postulat, ne reprehensionem incurrat, qui fortasse non deerunt quibus falsus videatur. Sed illud primũ admonere necesse est, vt omnia caueamus; omnemque scrupolum eximamus. Cùm ecclesia sancta Mariam Magdalenam tanquam sororem Lazari celebrat, quia scit multos Doctores hoc sensisse, non continuo decretum facit, ita in re esse, id est, sororem Lazari fuisse, quia scit rursus multos quoque magni nominis, & multæ antiquitatis auctores contradicere. in hac verò varietate sententiarum de quæstione facti, illam partem ecclesia eligit, quæ secundùm sanctas & pias rationes probabilior sibi visa est: præsertim cùm hanc opinionem apud multitudinem populorum reperisset, in qua electione sancta errare non potuit, siue in re ita sit, siue non ita. hic enim dicendum est, quod Natalis Beda eruditus Theologus Parisiensis in confutatione Iacobi Fabri, & Iudoci Clitouæi de tribus Magdalenis in tertia parte declarationis suæ scholasticæ, sic enim appellat, Ecclesia, inquit, non errat, quando agit secundùm morales & Theologicas probabilitates. Practica enim, & moralia, quæ opus dirigunt, iudicia vera sunt, & fidei, atque prudentiæ effectus. Deinde subiungit, siue vna sit, siue non, non errat nunc. hoc in illos scripsit, qui audebant dicere ecclesiam errare, quòd vnam tantum Magdalenam celebraret, in quo illi potius maximè errabãt.) Nemo igitur de cętero mihi molestus sit, si quod Clemẽs apostolicus auctor, & multi antiqui auctores cum eo sentiunt, mihi probabile visum est, quamdiu hoc ecclesia permittit nullo decreto contrario interposito: Sicut ego rursus molestus esse non debeo ijs quibus contraria sententia probabilior videtur. ego interim cum ecclesia Mariam Magdalenam sororem Lazari in officio ecclesiastico voco, & sororem esse piè cum ecclesia dico, sicut ipsa dicit; in hac ecclesiasticæ prædicationis pietate error esse non potest, licet ponamus non esse hoc in re quod esse dicit ecclesia. Sed dicamus iam quæ ad probabilitatem scripturæ Clemẽtis pertinent. Vna enim fuit Maria Magdalena, quæ apud Matthęum uenit uespere sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, id est, uenit ad multam noctem, ut Dionysius Alexandrinus in epistola ad Basilidem de hora resurrectionis Domini interpretatus est, quod est, ut beatus Ioannes scripsit, ualdè mane uenisse ad sepulchrum. Hæc est illa mulier in ciuitate peccatrix, ex qua septẽ dęmonia eiecit Dominus, quæ in domo Pharisæi pedes Domini lachrymis rigauit, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur, & onguento ungebat: cui primo apparuit Dominus, postquam resurrexit, ut Marcus, & Ioannes testantur: & quæ non est permissa tangere Dominum, scilicet cùm flebat, quia nondum credebat: quæ rursus permissa est tangere, quando gaudere cum alia Maria iussa est; quando quidem post uisionem angelorum iam Deum esse credebat, non autem solum hominem, sicut cùm lugebat, quia non credebat. sic enim Eusebius Cęsar. in epistola ad Marinum, Euangelistas hoc loco cõcordare interpretatos est. Narrat pręterea idem Eusebius in eadem epistola fuisse suo tempore, qui opinarentur, duas fuisse Magdalenas, unam, quę uespere sabbati apud Matthæum, alteram apud Ioannem, quæ ualde mane ad sepulchrum uenisset, ex qua septẽ dæmonia Dominus eiecisset: & hanc quidem illud audisse, noli me tãgere: illam uerò apud Matthæum cum altera Maria tenuisse pedes eius. Deinde subiungit: Sed si quis dicat, eandem esse, sic quoque concordant euangelia. rationem uerò concordiæ attulit idem, quam paulo antè retuli, ne idem repetam. Deinde hæc Maria Magdalena ex Galilæa erat, ut ex Marci euangelio intelligere licet, cùm ait cap. 15: erant autem & mulieres de longè aspicientes, inter quas erat Maria Magdalena, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, & Salome; & cùm esset in Galilęa, sequebantur eum, & ministrabant ei: scilicet quia erant mulieres Gali-

læę, sequebantur eum, & ministrabant ei, cùm esset in Galilæa; vnde probabile est dictam esse Magdalenam à Magdalo, quæ est, ut tradūt, ciuitas in vno latere maris Galilææ, siue Generaseth in Galilæa; aut Magda ciuitate Galilææ, sic enim uocasset Epiphanius presbyter, Cōstantinopolitanus in uita Virginis Mariæ, quam diligentissimè, & grauissimè scripsit, cuius auctoris, & operis meminit Nicephorus Calistus. in hac ciuitate Magda ait hic auctor exceptum fuisse Dominum à Maria muliere diuite & nobili, Magdalenam intelligere, ex nomine ipsius ciuitatis coniecturam facere licet. ex quo iam fit, ut hæc Maria Magdalena non sit illa Maria soror Lazari, & Marthæ; illa enim ex Iudæa fuit ex castello Bethaniæ, quę, ut scriptura restatur, quasi quindecim stadijs ab Hierusalem distabat; quæ quidem, ut ait Photius Const. ἐν εὐλαβείᾳ ἐγνωρίζετο, id est, erat insignis, ac nobilis pietate, quæ, inquit, pedes Domini unxit sine lachrymis, quia erat gratiarum actio, quam adhibebat pro lætitia, & beneficio fraternæ suscitationis. ait præterea idem Euseb. uideri tres fuisse Magdalenas, duas peccatrices, tertiam, quæ Lazari, & Marthæ soror fuisset, non peccatricem, sed religione insignem, & claram. Sed siue duæ Mariæ Magdalenæ peccatrices sint, quod minus probabile est, siue una, quod verius Maria certè, quæ non cognomento Magdalena, sed Maria soror Lazari, & Marthæ in euangelio dicta est, alia prorsus esse uidetur, & multis uisa est, ut ex obseruationibus euangelij, quas idem Photius collegit, & quiuis colligere potest, perspicitur. Licet aliquid Photius, immo etiam Chrysostomus, & Augustinus uideantur tribuere in Euangelio Mariæ Magdalenæ peccatrici, quod potius Mariæ Lazari, & Marthæ sorori tribuendum esse uidetur, ut illud, quod est apud Matthæum, & Marcum de muliere, quæ in domo Simonis leprosi fracto alabastro effudit unguentum super caput Domini, & quæ sequuntur, quæ unctio per recapitulationem ab eis narrata, non est diuersa ab illa quam Ioannes Euangelista capit. duodecimo narrat de Maria sorore Lazari, & Marthæ. hæc enim cœna in Bethania facta est: & eadem æstimatio unguenti in illa cœna effusi trecentorum scilicet denariorum: eadem item murmuratio secuta, in Iuda quidem, simulata in pauperes misericordia, de quo solo ob hanc causam Ioannes meminit; in discipulis uerò, de quibus Matthæus, & Marcus, non simulata misericordia, sed uera. Hæc autem cœna facta est ante sex dies paschæ, vt ait Ioannes, sed quia ex ea cœna propter unguenti effusi iacturam occasionem cepit Iudas prodendi Dominum; idcirco Matthæus, & Marcus postquam de concilio Iudæorum ad deliberandum de capiendo Christo biduo ante pascha habito, id est, quarta feria; meminerunt, opportunè de cœna illa, & unctione statim narrarunt per recapitulationem, id est, repetentes, quod præteritum erat, & superius ob hanc caussam prætermissum, & in hunc locum reseruatum, quod est euangelistis familiare. ad cætera uerò, quę ad distinguenda unctiones istas obijci possunt erudite & accuratè respondet Cornelius Iansenius Hulstēsis in euangelica concordia. Error igitur Iacobi Fabri, quem Iudocus Clitouæus secutus est de tribus Magdalenis, non nouus fuit; sed prius fuit Phori, qui falso sibi uisus est historiam de tribus Magdalenis in euangelio obseruasse propter tres uarias narrationes apud tres Euangelistas. immo Origenes fuisse ait nonnullos, qui dicerent, quatuor fuisse mulieres quæ Dominū unxerunt propter quatuor item uarias narrationes apud quatuor. & tempore quoque Eusebij erant quidam, ut idem ait, qui tradebant duas Magdalenas esse in euāgelio, quibus post resurrectionem apparuisset Christus, & unam earum peccatricem; nullos tamen Eusebius notauit, qui dicerent Mariam peccatricē fuisse Mariam sororem Lazari, & Marthæ; nec ipse Photius, qui duas plane Magdalenas peccatrices esse putauit, ausus est alteram earum, sororem Lazari & Marthæ dicere. Immo hanc dixit fuisse non peccatis, sed religione & pietatē, contrà atque illæ duæ fuissent, claram, & celebrem. idem dixit Origenes in Matth. tractatu 35. item Theophylactus. Chrysostomus quoque Mariam illam Lazari & Marthę sororem, quæ secus pedes Domini sedens, audiebat verbum illius, in homilia 81. in Matth. & in Iohan. homil. 61. affirmat non esse illam, ex qua septem dæmonia Dominus eiecit, quam euangelium uocat mulierem peccatricem; item Hieronymus in prima homilia Origenis in Cantica, Mariam Magdalenam aliam à Maria sorore Lazari fuisse testatur. idem sensit Macarius Ægyptius in homilia duodecima, sed de his satis.

CAP. X. b. pag. 94.

Immo neque Laico permittimus facere aliquod opus sacerdotale, vt sacrificium, aut baptismum, aut impositionem manus, aut benedictionem, siue paruam, siue magnam. & lib. 8. cap. xliij. nec enim fas est diacono sacrificium offerre, aut baptizare, aut benedictionem siue paruam, siue magnam facere.) Quia in scholio huius capitis demōstratū est uocari hic benedictionem paruā, remissionem tum minorum peccatorum, tum pœnarum, quæ pro peccatis maioribus remissis debentur; indulgentias uerò, ut nunc uocamus, quibus huiusmodi remissiones continentur, Lutherus in Assertionibus articulo 17. impiè irridet, & sola extrauagante Clementis VI. ex opinionibus Thomæ, ut ille ait, concepta, probari falso nobis obijcit, existimaui non alienum ab hoc loco esse, si pauca quædam præter illa, quæ in quarto libr. De dogmaticis characteribus uerbi Dei iam pridē scripsi, hic adderem, quæ ad intelligendum hunc locum

eum Apostolicæ doctrinæ, & ad probandas indulgétias, & earũ antiquitatẽ, & auctoritatem ostendendam pertinerent. Incipiam igitur à ratione Sancti Thomæ, quæ grauior est, quàm primo aspectu uidetur. Ab omnibus, inquit, ponitur, indulgentias ualere, & impium esset dicere, quòd ecclesia aliquid uanum facit, ergo sunt indulgentiæ. Hæc inquam, ratio & si prima specie non ita grauis esse uidetur, est tamen meo quidem iudicio grauissima, siquidem ducitur ex traditione, si, vt ego interpretor, accipienda est. Perinde enim est, ac si diceret, semper hactenus in omnibus ecclesijs prædicatum est, indulgentias esse, ergo esse indulgentias Apostolica traditio est Ecclesiæ Catholicæ relicta. Sic probat Apostolus quod in epistola ad Corinthios priore docebat de ratione docendi in ecclesia, & de subiectione inferiorum prophetarum ad superiores, & ne mulier doceret in ecclesia, esse traditionem Apostolicam: Sicut, inquit, & in omnibus ecclesijs sanctorum doceo. & paulò pòst, an à uobis processit verbum Dei, aut ad uos solos peruenit; quasi diceret, non processit à uobis, sed à vestris antecessoribus; in quo notatur origo, & antiquitas: nec vsque ad vos peruenit, sed ulterius progressum est; in quo notatur vniuersitas, & consensio. Sic nunc hoc dogma, scilicet indulgentias esse, in omnibus ecclesijs docetur, & hoc audiuimus per multos testes, & non à nobis processit, sed ab ijs qui fuerunt ante nostra sæcula, non dico ab illis qui fuerunt ante annos ducentos, id est, à sæculo Clementis VI. vt Lutherus finxit, sed ab alijs ante 450. & ab alijs item ante 500. & item alijs ante 900. & rursum ab alijs antiquioribus, nec ad nos solos peruenit, sed ad omnes ecclesias Catholicorum, ita vt, sicut Apostolus dixit Corinthiis de eo, quod prædicabat, sicut in omnibus ecclesiis doceo, similiter nos dicere possimus, sicut in omnibus ecclesiis docemus, indulgentias esse, id est, pœnarum in purgatorio soluendarum redemptiones, quæ fiunt per remissionem obligationis satisfactionum, quæ secundùm iudicium Ecclesiæ pro iniuriis peccatorum maiorum per pœnitentiam remissorum debentur. Sed doceamus iam, quomodo non à nobis processit verbum, quod de indulgentiis prędicamus. ut appareat origo, antiquitas, uniuersitas, & consensio, qui sunt characteres, & signa traditionum Apostolicarum. Extat igitur bulla indulgentiarum Clementis VI. ante annos 200. & amplius de plenissima indulgentia concessa uisitanti Ecclesiam Sãcti Ioannis Later. triginta diebus, si Romæ habitaret, & quindecim, si esset peregrinus. Et paulò ante eum bulla Bonifacij VIII. sed ascẽdamus superius. Extat Romæ in ecclesia S. Sabinæ incisa in lapide marmoreo Gregorii IX. indulgentia concessa verè pœnitentibus & confessis, vnius anni & XL. dierũ de iniuncta sibi pœnitẽtia in dedicatione eiusdem ecclesię vsque ad octauam. Rursus ante Gregorium IX. extat Alexandri III. relaxatio de iniunctis pœnitentijs, sic enim vocat, incisa item in lapide marmoreo, concessa omnibus pœnitentibus & confessis in dedicatione S. Mariæ de Campo. Sed ascendamus adhuc superius. Extat indulgentia Veronæ in templo ecclesiæ collegiatæ S. Helenæ, incisa ĩ tabula lapidea ante annos CCCC & XXX. in sollemni dedicatione illius ecclesię hac formula, Annuam denique XXX. dierum absolutionem, & tertiam partem minorum peccatorum, & fraudem pœnitentiarum venientibus ad sacri huius templi reuolutam dedicationem. est autem hæc formula indulgentiæ sic intelligenda, vt quia per indulgentias remittuntur tum pœnæ temporales debitæ in satisfactionem pro peccatis mortalibus remissis, tum pœnæ debitæ pro peccatis venialibus, de pœnis quidem debitis pro mortalibus remissis dicat ista formula cõcedi absolutionem XL. dierum, id est, tantum pœnæ debitæ remitti, quantum remitteretur, si XL. diebus pœnitentiam secundùm Canones pœnitẽtiales impleremus. de pœnis verò debitis pro peccatis paruis, siue venialibus dicat, & tertiam partem minorum peccatorum, venialia enim vocat minora peccata, sicut scriptura vocat mortalia peccata peccata magna; ut cùm Dauid ait, tunc emundabor à delicto magno, id est, mortali, vt nunc loquimur, quod Paulus in epist. ad Rom. vocat peccatum damnationis. quod verò adiecit, & fraudem pœnitentiarum, significat condonari insuper ac remitti pœnas debitas pro peccatis maioribus remissis, quæ aliàs fuissent solutę, ac deletæ per pœnitentias canonicè iniunctas, si fuissent persolutæ, ut postulabat ratio Canonum pœnitentialium, qui fuerunt à principio quidem secundùm iudicium ecclesiæ iustè & sanctè constituti, postea verò propter infirmitatem nostram œconomicè, & prouidenter relaxati. Quod ergo non est solutum implẽdo Canonicas pœnitentias iudicio ecclesię, ut dixi, præscriptas & impositas, vocat fraudem pœnitentiarum; & huiusmodi fraudem Canonicarum pœnientiarum cõdonat summus Pont. condescendens infirmitati nostræ per œconomiam, & prouidentem dispensationem indulgentiæ. Reuertamur ad ætatem indulgentiarum. Extat etiam bulla Vrbani secundi ante annos 450. de indulgentia plenissima concessa in synodo Claramontana, cùm erat suscipiendum bellum Hierosolymitanum aduersus Sarracenos duce Godofrido Bullonensi; sed nec ab hoc Pontifice processit verbum de indulgentijs, sed ante eum Gregorius VII. id est, ante annos quingentos multas huiusmodi indulgentias concessit, vt perspici põt ex epistola ad Episcopos, & clericos Britanniæ. Ecce in q multis regnis, & ecclesijs prædicatum est hoc verbum, quod non à nobis ꝓcessit. Sed ascẽdamus adhuc ad superiora

riora tempora, id est, ad ætatem Gregorij magni ante annos nongentos, est in Regesto eius libro 7. in Epist. ad Recharedum regem Visigothorum exemplum indulgentiæ, licet formula sit ab ea, qua nunc Pontifices nostri vtuntur, diuersa. Sed hoc parum refert. Clauem ergo, inquit, paruulam à sacratissimo beati Petri corpore pro eius benedictione transmisimus, in qua est ferrum de catenis eius inclusum, ut quod collum eius ad martyrium ligauerat, vestrum ab omnibus peccatis soluat. indulgentiam vocat hic benedictionem vetere verbo illo tempore vsitato. Simile exemplum est in eodem libro in epistola ad Secundinum; & aliud item libro 6. in Epistola ad Theoristum, & Andream. hunc Gregorium imitatus alter Gregorius 7, indulgentiam, inquit, omnium peccatorum vestrorum promittimus, & absolutionem cum benedictione concedimus. Est autem obseruandum in exemplo indulgentiæ Gregorij magni, misisse clauem paruulam, quæ erat signum & index indulgentiæ peccatorum per potestatem clauium concessæ, in qua auctoritate successit beato Petro, quod nunc Pontifices alijs verbis significant, & alio modo testantur, cùm dicunt, auctoritate Petri &c. mittentes non clauem, sed litteras, quas vocant bullas cum clauibus pictis. illud verò, quod ait hic Gregorius de ferro ex catenis Petri incluso in clauem, non temerè factũ est; potuit enim seorsum mittere, & non includere in clauem, nisi aliquid spiritualiter, & spiritualibus significare voluisset, illud scilicet, indulgentias ipsas peccatorum, quæ sunt velut catenæ, & vincula, niti in meritis Christi, & passionibus eius, non solùm quas in se passus est, sed quas in sanctis suis; quod nunc ipsi Pontifices in huiusmodi bullis dicunt, Beatorum Apostolorum Petri & Pauli meritis, & auctoritate confisi concedimus, &c. merita enim Petri fuerunt eius martyrium, quod significat ferrum de catenis eius, quod precatur Gregorius, ut sicut ligauerat collum illius ad martyrium, ita vestrum, inquit, à peccatis soluat. quod quidem nihil aliud est, quàm offerre Deo martyrium Petri, immo merita omnium sanctorum in virtute passionis Christi pro impetranda huic venia peccatorum; passiones enim sanctorum, & merita eorum, etsi æra minuta sunt, quæ cum infinito thesauro passionum, & meritorum Christi comparari non possunt, tamen quia passiones Christi sunt, quas in sanctis suis passus est, & patitur, idcirco passionibus, & meritis sanctorum cumulatur thesaurus indulgentiarum, qui est infinitus thesaurus passionum, & meritorum Christi, ex quo omnis gratia remissionis & indulgentiæ peccatorum & pœnarum manat. hoc autem exẽplum beati Gregorij, quod paulo antè dixi, de mittendis indulgentijs, non solùm imitatus, sed quodammodo interpretatus est idem Gregorius VII. cuius paulo suprà etiam meminimus; sic enim scripsit ad Alfonsum regem Hispaniarum, ut est in libro 7. Regesti eius; Ex more sanctorum misimus vobis clauiculam auream, in qua de catenis beati Petri benedictio continetur, vt omnipotens Deus, qui illum admirabili potentia nexibus ferreis liberauit, eius meritis, & intercessionibus vos ab omnibus peccatorum vestrorum vinculis absoluat, & ad gaudia perducat æterna. obseruandum est hic, quod dixit, misimus ex more sanctorum, in quo satis significauit morem, & vsum veterem huiusmodi benedictionum, seu indulgentiarum in ecclesia sui temporis. Deinde cùm dicit mittere se clauem, in qua continetur benedictio de catenis S. Petri, satis declarat mittere se per potestatem clauium indulgentias, hoc enim significat contineri in claue benedictionem; deinde dicit benedictionem de catenis, quia catenæ illæ, vt idem Gregorius interpretatur, merita, & intercessionem beati Petri significabant, & vincula etiam peccatorum, à quibus per intercessionem eius indulgenter liberamur. Ascendimus vsq; ad tempora Gregorij magni, sed nec ab eo primùm, aut à sæculo eius processit hoc verbum, & dogma de indulgentijs, immò à sanctis Apostolis, ut apostolica doctrina à Clemente Romano cõscripta testatur; sic enim ait libro 3. c. x. sed neque laico permittimus facere vllum opus sacerdotale, vt sacrificium, aut baptismum, aut manus impositionem, aut benedictionem magnam, vel paruam; non est dubium, quin hic benedictionem magnam vocet remissionem peccatorum magnorum, quæ mortalia vocantur, & pœnarum inferni, quæ eis debentur, quæ remissio ex æquo omni sacerdoti concessu & permissu Episcopi sui conuenit: cuius typus & figura erat in lege Leuitici mũdatio illa à lepra, quæ erat magna mundatio. paruam verò benedictionem vocat remissionem reliquiarum peccatorum, id est, pœnarum, quæ debentur pro peccatis magnis prius remissis, & paruorum peccatorum, quæ dicuntur venialia, cuius remissionis paruæ typus & vmbra erat illa mundatio secunda parua vestiũ, & pilorũ post illã mũdationẽ magnam priorem à lepra. quæ quidem secunda mundatio parua sicut faciebat ingredi die 8. in tabernaculũ suũ, sic remissio pœnarũ pro peccatis magnis remissis, & paruorũ peccatorũ, id est, venialiũ facit ingredi iustificatos in patriã cœlestẽ, vbi sunt vnicuiq; mãsiones paratæ. Cùm igitur paruũ referat ad magnũ, paruũ esse potest dimidiũ, vel tertia pars debiti, vel quarta, vel totũ ipsum debitũ paruũ, cuius indulgenter expũgendi, vt expedire, prouidenter iudicauerit, summã potestatẽ habet is qui est in ecclesia Episcopus Episcoporũ beati Petri principis Apostolorũ successor, is. n. quo est vicinior Deo, q̃ cæteri Episcopi, non loco, sed dignitate, eo est maioris p̃tãtis, sicut scribit

Dionysius

Dionysius Areop. in Epist. ad Demophilum. volens enim docere Demophilum monachum infra diaconos esse, imò infra hypodiaconos, sic ait fieri in ecclesiastica hierarchia, sicut in cœlesti, vbi quo ordo aliquis cœlitum est vicinior Deo, eo est splendidior & præstantior, ac valentior: non loco, inquit, vicinior, sed dignitate. itaque monachos ait paulo pòst esse infra diaconos; diaconos infra presbyteros; presbyteros infra episcopos; episcopos infra Apostolos & eorum successores. quo in loco non est cogitandum prætermisisse pótificé, aut ignorasse præstantiorem esse, ac plus posse, absit. sed potius cùm successores Apostolorum dixit, patriarchas intellexit, & Archiepiscopos, & in primis pontificem, qui solus successit beato Petro in Apostolica potestate, vnde vsque in hodiernum diem sola sedes eius dicitur sedes apostolatus, sic enim ipsi pontifices loquuntur. & dominus apostolicus est pontifex, sicut est in litania, Oremus pro Domno Apostolico, sic enim dicendum est, & non pro Domino Apostolico, vt hoc obiter notetur. ergo quia indulgentiæ istæ, vt sæpè dixi, sunt remissionis obligationis earum satisfactionum quæ secundum iudicium, & regulas ecclesiæ pro peccatis magnis remissis, & pro aliis paruis debentur propter debitum naturale satisfaciendi læsis, & offensis, meritò ei, qui est summus magister, & iudex, ac præses ecclesię Catholicæ conuenit potestatem huiusmodi indulgentiarum, & vsum earum dispensare, vt expedire, & ædificare iudicauerit, ita vt ex parte, vel ex toto remittat; & potestatem plus, minùsue remittendi concedat. Hactenus de traditione, deinceps de scriptura. Hæc enim Apostolica traditio de potestate indulgentiarum, quæ ad paruam benedictionem, sicut explicatum est, pertinent, exemplum habet in epistola Pauli ad Cor. secunda in remissione pœnæ temporalis facta Corinthio illi incesto post remissum peccatum, vt statim docebo. peccauerat enim Corinthius ille grauiter, immo grauissimè, iusseratq́ne Apostolus, vt eijceretur ex ecclesia, & vitaretur à Corinthiis: eiectus autem agnouit peccatum suum, & doluit vehementer; quare dignus iam videbatur, vt ad ecclesiam reuocaretur; reuocato autem imponenda erat pœna ad satisfaciendum pro iniuria Deo facta secundum rationem iustitiæ naturalis, & secundum traditionem Apostolicæ doctrinæ, quæ in libro secundo de Constitu. Apostolorum scripta est, quæ vsque in hodiernum diem in consuetudine ecclesiasticæ disciplinæ viget, cùm opus est; sic enim ait, Cùm deliquisse videris, iube eijci ex Ecclesia, acerbè ferens, de quo eiecto doleant item diaconi, qui eum obseruent, & extra ecclesiam contineant; ijdem que in ecclesiam postea ingressi pro eo te rogent. Etenim saluatur pro ijs qui peccauerant, patrem precabatur, vt est in euangelio. postea inbebis ingredi, & facta examinatione, an pęniteat, sitq; dignus, qui in ecclesiá ex toto admittatur, castiga illum ieiunijs duorum, aut triũ, aut quinq; que hebdomadarum, vt delicti genus, & ratio poposcerit atq; ita dimitte eum. & paulo pòst: Sic igitur facere oportet. eos scilicet, qui se dicunt pœnitere, eijcere tempore pro portione peccatorum de finito, postea recipere pœnitentes tanquam patres filios. hactenus constitutio Apostolica. Ergo Corinthio iam pœnitenti, & in ecclesiam admisso imponenda erat ad exemplum huius Apostolicæ constitutionis pœna in satisfactionem, nisi Paulus iudicasset expedire, vt indulgenter obligationem reliquæ satisfactionis debitæ, eidem remitteret: itaque nisi ad potestatem clauium Apostoli pertinuisset ex pœna debita pro peccatis plus, aut minus exigere, aut relaxare, non dico ex pœna æterna debita, quæ magna est, & quæ pariter cum culpa magna remittitur, quacunque hora ingemuerit peccator iuxta promissioné Dei, qui remissionem pœnitentię promisit, vt rex Iuda Manasses pœnitens in oratione sua ad Deum dixit, sed ex temporali debita pro peccatis remissis, & nisi aliquantum huiusmodi pœnæ paruę debitæ pro peccatis remissis post remissioné illius æternæ reliquum esset, quorsum dixisset Apostolus, sufficit ei, qui eiusmodi est, obiurgatio, quæ fit à pluribus? ergo quia iam ex parte ipse ille Corinthius dolendo, & patiéter tolerando satisfecerat, metusq́; erat nisi indulgenter remissa obligatione amplius satisfaciendi, in Ecclesiam ex toto restitueretur, id est, vt non solum posset ingredi in ecclesiam ad audiendum verbum, sed ad communicandum in oratione: metus, inquam, erat ne desperaret existimans maius esse peccatum suum, quam vt remitti deberet, quod erat absorberi nimia tristitia, sicut Apostolus ait; idcirco misit illi per litteras Corinthiis scriptas indulgentiam, ac remissionem obligationis reliquæ satisfactionis pro reliquijs peccati remissi, quam adhuc debebat, idque permotus charitate, vt consolaretur, & recrearet eum. Quare, si quæcunque scripta sunt, sicut Apostolus ait, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per consolationem scripturarum spem habeamus, profectò quòd Apostolus scripsit de ista indulgentia, & remissione, quam dixi non propter Corinthum illum tantùm, sed propter nos etiam scripsit. Vnde si sunt in ecclesia multi, immo infiniti similes, qui post remissum peccatum per pœnitentiam, naturale debitum satisfaciendi temporaliter Deo offenso, non possunt propter miseriam, & infirmitatem persoluere, & metus est, ne desperent, si eiusmodi debitum seuerè exigatur, necessario consequens est, ut remanserit in ecclesia eadem potestas remittendi indulgenter similibus eiusmodi obligationem satisfaciendi, idque propter charitatem, & ad consolandum.

Quòd autem innumerabiles sint in ecclesia, qui si diuturnis & seueris pœnis ad satisfaciendum pro peccatis magnis remissis puniantur, metuendum sit, ne, sicut Apost. de illo Corinthio dixit, nimia tristitia absorbeantur, fieri potest coniectura ex segnitie, & pusillo animo multorum, & ex pœnis ipsis seueris, quæ secundùm iudicium ecclesiæ constitutæ sunt varijs generibus peccatorum, vt perspici potest ex Pœnitentiali Romano, & Theodori archiepiscopi Cantuariensis, Bedæ, ac Comeani, & aliorum, ex quibus multi canones pœnitentiales descripti sunt in XIX. lib. Burchardi, qui De pœnitentia inscriptus est, verbi gratia, Pro modico, inquit, furto XX. dies pœniteat, qui est XX. annorum. Qui est X. annorum aliquid furti faciens, VII. dies pœniteat. Si quis inhonorauerit patrem, aut matrem, tres annos pœniteat. Qui neglexerit visitare infirmos, & non venit ad eos qui in carcere erant, & non subministrauit, X. dies in pane & aqua pœniteat. Rursus operatus aliquid in die Dominico, tres dies in pane & aqua pœniteat. Si quis per cupiditatem peierauerit, omnes res suas vendat, & pauperibus distribuat, & monasterium ingressus iugi pœnitentiæ se subdat. Si hæ, & aliæ eiusmodi pœnitentiæ sustinendæ essent, metuendum profectò, vt dixi, esset, ne plurimi nimia tristitia absorberentur. Quamobrem, dicam iterum, necesse fuit, vt in ecclesia indulgentiæ concederentur, id est, vt fierent condonationes obligationis huiusmodi satisfactionum canonicarum, ita vt per indulgentias tantum pœnæ in purgatorio soluendæ redimamus, quantum redimeremus, implendo hic tantum satisfactionum canonicarum, quanto opus esset ad debitum illius pœnæ purgatoriæ in altero sæculo expungendum. Sed quia non omnes, qui talium satisfactionum debitores sunt, soluere eas possunt propter infirmitatem carnis, vel spiritus, fit hic in re, & veritate, quod fiebat in vmbra legis Leuitici, quæ iubebat, vt qui mundatus esset prius à lepra, si pauper esset, neque posset manus eius inuenire, quæ prius dicta erant, is quidem ad sacrificium illius mundationis secundæ paruæ, quæ post priorem illam magnam, octauo die fiebat, vt sic mundatus in tabernaculum suum ingredi posset, agnum assumeret, & decimam partem similæ, & duos turtures, siue duos pullos columbarum, & rogaret pro eo sacerdos: sic nunc qui post remissionem magnorum peccatorũ, & pœnarum, quæ pro eis in inferno soluendæ erant, quæ fuit benedictio magna, debitum sacrificium satisfactionum canonicarum pro reliquijs peccatorum iam antè remissorum, & pro alijs peccatis paruis soluere non possunt tanquam pauperes, id est, viribus corporalibus, aut spiritualibus, aut vtrisque defecti, ne desperent, aut nimis acerbè affligentur, rogat pro eis summus sacerdos, & impetrato indulgenter sacrificio paruæ alicuius satisfactionis condonat obligationem canonicarum satisfactionum, quæ magnæ sunt, quas quidem, qui credunt se esse diuites, id est, viribus carnis, & spiritu valentes, possunt, si volunt, nihilominus soluere: nec enim, vt Lutherus impiè, & blasphemè ait, fraudes sunt fidelium, & bonorum operum remissiones indulgentiæ, sed potius subleuationes infirmorum, & consolatoriæ desperatorum opitulationes. Quia verò ad assequendam magnam benedictionem, id est, remissionem magnorum peccatorum, & pœnarum inferni æternarum omnes pudorem, & dolorem lepræ peccatorum, quantum satis sit, afferre debent, & possunt accedente eorum confessione, & oratione sacerdotis absoluente, idcirco lex Leuitici de mundatione lepræ diuites, & pauperes non distinxit. Sed recitemus iam locum Pauli de exemplo indulgentiæ, siue remissæ obligationis satisfaciendi canonicè pro peccato remisso, in quo multa obseruare licet, quæ ad indulgentias huiusmodi pertinent, quæ scilicet sit causa indulgentiæ meritoria, quæ causa dispositiua, vt vocant, in accipiente, quis modus concedendi indulgentiam, suffragij, an iudicij. Quæ item occasiones dandi huiusmodi indulgentias, quæ omnia breuissimè notanda sunt. ait igitur Paulus, sufficit illi, qui eiusmodi est, obiurgatio, quæ fit à pluribus; sufficit inquit, Græcè est ἱκανὸν, hoc est, sufficit ad satisfaciendum scilicet; hoc enim significare verbum Græcum, docet magnus Athanasius in sermone De fide, cùm ait, filiũ Dei corpus sumpsisse, vt factus particeps corporis, pro nobis morte satisfaceret: eodem enim verbo Græco vsus est hic inquiens, ἱκανὸς ὑπὲρ ἡμῶν τῷ θανάτῳ. Obiurgatio, quæ fit à pluribus, verbũ Græcum ἐπιτιμία significat punitionem, siue pœnam; ex quo auctoritate Pauli liquet, non esse satisfactiones documenta solùm, & testificationes pœnitentiæ, vt ait Caluinus, sed punitiones, siue vindictas eius qui eiusmodi est. Causa verò dispositiua in eo, qui ad indulgentiæ gratiam idoneus est, contritio est, siue tristitia secundùm Deum propter peccatum. Sequitur, ita vt magis donetis, & consolemini; hic Corinthij presbyteri indulgent auctoritate Pauli ad consolandum Corinthium illum in magna illa tristitia, & mœrore, qui est finis & scopus indulgentiæ, sic scilicet consolari, ne abundantiore tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est. Propter, quod, inquit, obsecro vos, confirmate in eum charitatem. Hæc est causa excitans Pontificem ad condonandum, siue indulgendum: nam & ego quod donaui, siquid donaui, propter vos in psona Christi donaui. Causa ergo meritoria huiusmodi indulgentiarum Christus est, id est, Christi passiones, quas in se passus est, & in sanctis suis patitur, vt omnis remissio Christo Dño meritoriè, & efficiẽter accepta feratur. Propter vos, inquit, hæc est occasio dandi indulgentias, interdum,

scilicet

scilicet deuotio petentis, ut petierant Corinthij indulgeri Corinthio illi: aliquando supplicatio Dei in aliqua magna necessitate, quæ indulgentijs honoratur, & adiuuatur; aut gratiarũ actio pro aliquo magno beneficio adepto, aut uelle ad nostram vtilitatem spiritualem honorare memoriam alicuius sancti, aut augere religionem alicuius loci sancti, aut excitare ad aliquod subsidium, vel opus piũ, &c. Cùm verò ait, donaui in persona Christi, ministrum se Christi dicit in hac indulgentia: est igitur causa ministerialis, ut nunc loquimur, potestas ipsa clauium, quæ aperit ei tabernaculum cœleste, cui propter parua peccata, aut propter pœnas pro reliquis peccatorum debitas nondum patebat aditus. Hactenus de traditione apostolica remittendi indulgenter obligationem satisfaciendi canonicè pro reliquijs peccatorum, & remittendi peccata parua, & de exemplo Pauli in epistola eius secunda ad Corinthios, quæ ad duas quæstiones, quæ de indulgentijs poni solent, pertinent, An sint in ecclesia indulgentię, & quando cœperunt. Superest, ut aliquid de tertia quęstione breuiter dicatur; qua lege scilicet sancitę sint, & vbi. Sunt enim sancitę lege diuina de soluendo & ligando, quandiu in terra sunt, qui hanc potestatem acceperunt: sic enim Dominus dixit in Euangelio, Quęcunque solueritis super terram, non enim dixit, quęcunque peccata, sed quęcunque: ut reliquum quoque debitum pœnę pro remissis peccatis intelligeremus; quod magis adhuc explicans, subiungit, Si duo consenserint ex vobis, de omni re, quamcunque petieritis à patre meo, fiet vobis: de omni re dixit, & non de omni peccato, aut de omni pœna, ut de utroque scilicet acciperemus. quod quidem conueniente antecedentibus intelligendum est, id est, quatenus huiusmodi consensio in petendo, eò pertinet, vt aliquid soluatur, siue remittatur ab eo, qui potestatem soluendi accepit, qui quidem conuenire debet cum eo, qui absolui petit: sic enim accepit Basilius in regulis breuioribus c. LXI. Si duo consenserint, is scilicet, qui corrigit, & qui corrigitur: etenim si is, qui corrigitur, & veniam postulat, aliquid afferat, quod obstet corrigenti, siue absoluenti, non fiet ratum in cœlo, neque quod ille petit, ut absoluatur; neque quod hic petit à Deo, vt absoluat. Accedit huc auctoritas Dionysij Areopagitæ, qua etiam probamus non modò per modum suffragij, vt nunc loquuntur, valere indulgentias, id est, non solum per suffragia peti, & impetrari eas, sed etiam per potestatem clauium. tractans enim Dionysius de precibus, quas sacerdos pro defuncto adhibet, dicit ferre secum piè defunctos leues quasdam maculas ex humana infirmitate, quas sacerdos sanctè postulat ijs remitti, qui piè mortui sunt, & mandata Domini seruarunt, & donum huiusmodi remissionum non neglexerunt, ijs enim proficit illius precatio: at pro impiè mortuis, nõ sic, inquit, precatur, quia debet secundum iudicium, & uolũtatem Dei, & non suam soluere, uel ligare, de quo admonuit Dominus, cùm dixit, Accipite Spiritũ sanctum, quorum remiseritis peccata, &c. hactenus Dionysius. Itaque huiusmodi potestatem uocat ἀφοριστικήν, quam nos potestatem ligandi uocamus secundùm Euangelium, uocat quoque ἐκφαντορικήν, id est, potestatem pronũciandi sententiam. item uocat διαπορθμευτικήν, vt si dicas, traijcientem, quia per hanc potestatem soluendi traiicitur, &, ut ita dicã, transportatur nobis remissio Dei. Cùm autem eadem potestate tribuantur uiuis indulgentiæ, id est, remittantur peccata uenialia, & pœnæ pro peccatis mortalibus remissis debitæ, quæ ab episcopis, & presbyteris petitur, ut remittatur defunctis, hæc autem est potestas clauiũ, ut Dionysius tradit: sequitur, ut illa quoque sit potestas clauiũ: immo una & eadem potestas est, quã uiuis, & mortuis indulgentia cõcedit; ex quo fit, ut cùm sacerdos dicit pro defunctis, non quidem ego te absoluo, quia non est præsens is, quem absoluit, sed sic, absolue Domine, &c. perinde sit, quasi dicat, Ego auctoritate Domini absoluo piè defunctum, scilicet quatenus possum; absoluit enim secundùm mensurã donationis Dei, non enim omnium benedictiones paruæ, siue remissiones æquales sunt, sicut non est æqualis omnium propinquitas ad Deũ, propinquitatem dico non loci, sed dignitatis; itaque sacerdos imponendo satisfactiones pœnitentibus, remittit quidem per eas ex ui potestatis sibi datæ debitum pœnæ pro peccatis remissis, & uenialibus; remittit, inquam, secundũ mensuram benedictionis, siue remissionis, cuius potestatem accepit, quam summus pontifex accepit summam à Deo, qui est benedictus in secula.

CAP. XVI. pag. 95.

(*Vnges oleo sancto caput eorum in typum spiritualis baptismi.*) Quia oleum symbolum est Spiritus sancti, vt idem Clemens dicit, & caput, in quo residet sensus, est symbolum animæ, quæ præest corpori, vt ex Dionysio cap. 9. de diui. nomin. intelligi potest; idcirco oleum, quo lãpas ardet, aspersum capiti in baptismo, significat illuminari animam in baptismo, qui inde dicitur φώτισμα à sanctis patribus; atque ita baptismum esse non corporalem, qualis est quo maculæ, & sordes corporis eluuntur, sed spiritualem, quo asperguntur corda à conscientia mala, sicut Apost. ait Hebr. 10.

(*Pag. 52. Postea Episcopus vnget baptizatos chrismate.*) Hoc est sacramentum confirmationis, sic enim uocat ecclesia Romana secũdum apostolicam traditionem, quòd sit confirmatio catholicæ confessionis, ut ait idem Clemens cap. 17. hanc unctionem ex chrismate in fronte prohibet ecclesia Romana presbyteris, non illam quæ fit in uertice capitis. Græci uerò, non intelligentes quæ loquuntur, neque de

quibus

quibus affirmant, hiç etiam calumniantur ecclesiam Romanam, vt magnus Nicolaus in epistola ad Igmarum archidiaconum Remésem & cæteros archidiac.& episcopos in regno Caroli testatur. Enumerans enim ea de quibus nos Græci accusant, & insimulare, inquit, nos tentant, quòd eosdem presbyteros chrismate linire baptizatorum frontes inhibemus. Quod tamen chrisma nos ex qua fluminis conficere, fallaciter arbitrantur. Hactenus Nicolaus.

CAP. XVII. pag. eadem.

Patris mentio tanquam causæ, & emissoris.) Causæ dixit propter filium, quem pater tanquam principium, & non ὡς αἴτιος γενεσιουργός, id est, non vt causa faciens, è substantia sua generat sibi consubstantialem: emissoris verò propter spiritum S. qui à patre procedit: exit itaque filius à patre per generationem æternam: spiritus S. à patre, & filio per emissionem, quæ in ipso spiritu emisso processio est, & dicitur. *Spiritus sancti coassumptio, vt testis.*) Ad illud retulit, quod Christus dixit Ioanni, Super quem videris Spiritum sanctum descendentem, & manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu sancto. ergo Spiritus sanctus, in quo clamamus, abba pater, qui descendens super Christum dedit testimoniū, quòd ipse Christus esset filius Dei natura (tunc enim audita est vox patris, Tu es filius meus dilectus, testimonium quoque, vt Apostolus ait, reddit spiritui nostro, quòd sumus filij Dei gratia adoptionis; quicunq; in Christo baptizati sumus. quia per ipsum Spiritum habitat verbum in nobis: & eo adoptante, ad adoptionem filiorum ascendimus illius participatione reformati. Sic beatus Cyrillus in thesauris de Trinitate interpretatur. Quia verò Spiritus sanctus coassumitur cum patre scilicet & filio vt testis, & esse testem, est αἰτιολογικόν, id est, dicit caussam; sequitur, sicut diuinus Dionysius cap. 2. De diuinis nominibus tradit, vt sit commune Trinitatis: sicut ait Ioannes, Tres sunt qui testimonium dant in cęlo, scilicet quòd ex Deo nati sumus; & hi tres, inquit, vnum sunt. Hic quoque docuit Clemens esse Spiritum sanctum vnius substantiæ cum patre, & filio; quia hoc, quod dixit, coassumptio spiritus vt testis, ad locum quoque epistolæ Ioannis retulit: Tres sunt qui testimonium dant in cœlis, Pater, Verbum, & Spiritus. deinde subiungit, & hi tres vnum sunt. Deinde pater, inquit, Deus est super omnia) scilicet creata: estque hoc quoque commune totius Trinitatis. est enim pater super omnia; quia ἀγέννητος, id est non factus; sicut filius item est non ex numero omnium, sed supra omnia. Vnde illud: Omnia per ipsum facta sunt, scilicet omnia creata: extra enim creata, & supra creata Deus est. Hinc illud Apostoli de filio quoque dictum: qui est Deus super omnia in sæcula, Amen. loquitur autem de Christo. Christus vnigenitus) quia γνωριστικόν, id est, vt nunc loquimur, notionale nomen est, proprium est personæ Christi: idemque dilectus filius) Alludit ad illud testimoniū quod datum est cùm Christus ascendit ex aqua, tūc enim dictum est, Tu es filius meus dilectus. & illud; gloriæ Dominus) alludit ad illud, quod in euangelio sequitur, & statim ascendens de aqua, vidit cœlos apertos, &c. quod quidem significabat esse eum Dominum gloriæ. Spiritus sanctus paracletus est, qui à Christo mittitur.) Paracletus consolatorem, & seruatorē significat, vt notauit magnus Athanasius in libro De communione Trinitatis? aduocatus enim, seruator quidam est. Quia igitur per baptismum, quo in Spiritu sancto baptizamur, salui facti sumus, dicitur spiritus paracletus adhiberi in baptismo. Conuenit cum hoc, qđ ait Dionysius significate ἀπογραφήν, id est, descriptionem nominis eius qui baptizatus est, quòd recenseatur iam inter eos qui salui fiunt. qui à Christo mittitur, & de quo ipse Christus docet, & qui Christum prædicat.) Mittitur à Christo, & mittitur à Patre iuxta euangelium; & de quo docet Christus, sicut ex euangelio didicimus, cùm ait Christus, cùm venerit paracletus, quem ego mittā vobis à patre spiritum veritatis: & illud, aliū paracletum dabo vobis, vt maneat vobiscum in æternum. Qui ipsum Christum prædicat.) Hoc dicit, quia, vt ait beatus Cyrill. Hierosol. in catechesi 16. Spiritus sanctus in prophetis, & apostolis Christum prædicauit: Apostoli enim post aduentum Spiritus sancti, pleni eius actu, & scientia, ac virtute Christum per cunctum orbem prædicarunt. ex ijs igitur quæ hic tribuuntur personis diuinis, indicatur ipsarum personarum distinctio, quarum inuocatione vnita fit baptismus: Communis verò operatio, & virtus earum in baptismo indicatur in eo, quòd hæc, quæ illis tribuit αἰτιολογικῶς, id est, secundùm causam; non autem γνωριστικῶς, id est, notionaliter, communia sunt totius Trinitatis, vt iam dixi.

Pater, qui est super omnia Deus.) Hunc locum obijciunt catholicis Trinitarij Monopatrotheitæ nuper in Trāsiluania orti, qui tradūt, solum patrem in scripturis appellari & esse proprie Deum, vt in illo loco Ioannis c. 17. hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. quē locū explanās Aug. in epist. CLXXIIII. ad Pascentium Arrianum hunc quoque locū obijcientem, his verbis respondet: De patre autem tantum vos vultis intelligi, vbi nos subaudimus etiam Iesum Christum verum Deum, ne illa consequatur absurditas, vt si propterea non est verus Deus Iesus Christus, quia dictum est Patri, te solum uerum Deum, propterea non sit Dominus Pater, quia dictum est de Christo, vnus Dominus noster Iesus Christus, 1. Cor. 8. Similiter hic respondendum est Trinitarijs, cùm Apost. doctrina patrem dicit Deum super omnia, &

filium

filium item, qui est in sinu patris, dicit Deum super omnia, & Spiritum sanctum qui est in vtroque; nec enim est è numero omnium filius, neque Spiritus sanctus, sed vterque extra omnia, & supra omnia illa de quibus dictum est in Euangelio Ioannis, omnia per ipsum facta sunt; immo hoc ipsum dixit Apostolus de Christo, esse Deum, scilicet super omnia, cùm eum in epist. ad Coloss. vocauit primogenitum omnis creaturæ; quia, vt magnus Athan. lib. 2. contra Arrium interpretatur, in eo non solum, inquit, sunt condita propter bonitatem patris, sed omnis creatura, quam idem Apost. dixit expectare reuelationem filiorum Dei, liberabitur à seruitute corruptionis, sic verò liberata, erit omnium ἐλευθερωθέντων, id est, liberatorum primogenitus Dominus, vt cùm dicitur primus, omnia post eum nexa velut ex principio ipsius verbi permaneant. hæc Ath. & Hilarius libro 8. de Trinitate primogenitum dicit omnis creaturæ, quia continens in se exordium vniuersitatis, in quo per ipsum, & in ipso sunt omnia creata. hæc Hilarius. est igitur Christus super omnia Deus, ut est pater; aut si non est super omnia Deus, quia pater est super omnia Deus, ergo neque pater erit Dominus gloriæ, quia Christus vnigenitus Deus est Dominus gloriæ, ut hæc dicit eadem doctrina Apostolica, ex qua isti hæretici patrem super omnia Deum catholicis, vt dixi, obijciunt ad negandam propriam filij deitatem; neque verò quia pater est propriè, & verè Deus, & filius propriè, ac verè Deus, & Spiritus sanctus propriè item & verè Deus, ideò Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, erunt dij, vt quidam auctor alioqui catholicus & eruditus dici posse existimat, idque secundùm veteris scripturæ auctoritatem, quod verbo Eloim Hebraico semper numero multitudinis vtatur, quod ille dij interpretandum putat, cùm potius Deum, & non Deos significare, verbum numeri singularis, quod semper adiungitur, planè admoneat, vt cum ait, in principio creauit Eloim cœlum & terram; vt enim ait Damascenus in epist. de Trisagio ad Ioannem Archimandritam, in diuinitate τὰ μερικὰ οὐ κοινοποιοῦνται, id est, particularia, siue singularia, non fiunt communia, ut persona, quam contemplamur in vnoquoque propriam, vt in patre personam patris, in filio personam filij, in Spiritu sancto personam Spiritus sancti, non est horum communis vna persona. At communia, inquit, & si ab vnoquoque singularium participantur ἑνιαίως tamen & κοινῶς; id est in numero vnius, siue singulari, & communiter, ut diuinitas, & sanctitas, & dominatio etsi à singulis personis participãtur, cõmunis tamẽ est triũ personarũ, una diuinitas, vna sanctitas, vna dominatio; non enim alia est sanctitas Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti, sed vna, & eadem, ac tota cuiusque personæ, tota Patris, tota Filij, tota Spiritus sancti; ergo qui dicit Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, non ἑνιαίως Deum, sed πληθυντικῶς, id est, numero multitudinis Deos, non vnam deitatem habentes significat, sed plures, hoc est, vnam deitatem diuisam, sicut qui dicit homines, vnam humanitatem habentes significat per diuisionem communicatam: personæ verò non sic, sed potius alia Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti: vnaquæque igitur persona, inquit, καθ' ἑαυτὴν, id est, secũdùm se, Deus, & sanctus, & Dominus, & alia huiusmodi dicitur; quando autem connumerantur, non dicuntur tres dij, tres sancti, tres Domini, sed vnus Deus tres, vnus Dominus, vnus sanctus, quia Deus, & virtus eius verbum, & Spiritus, vnus Deus, vnus Sanctus, vnus Dominus, non tres dij, non tres sancti, non tres Domini; quoniam verbum, & Spiritus sunt virtus Dei patris ἐνυπόστατος, id est, per se subsistens, quæ ab eo est inseparabilis, in nobis enim qui scindimur, & separamur, non est Filius virtus patris, neque verbum, siue ratio eius, vel sapientia, in Deo autem duo concurrunt in vnum, esse Filium virtutem Patris, & Spiritum sanctum, item virtutem patris tanquam verbum mentis, & Spiritum mentis, & esse personas perfectas, quod soli Deo decens est: nos verò sententia, siue voluntate, & virtute, ac loco scindimur, idcirco ille, ego & ille, non homo, sed homines dicimur: in Deo autem non sic, vt iam dictum est. hæc Damascenus. quæ idcirco à me hic recitata sunt, quòd ille auctor, quem paulò antè dixi, locum Damasceni vitio librarij corruptum secutus, Filium, & Spiritum sanctum, virtutes Dei subsistentes dixit. Vnde, ut ad propositum locum redeamus, si filius est virtus Patris, & Spiritus sanctus item, est igitur filius super omnia, & item Spiritus sanctus. siquidem non potest Filius esse virtus Patris, neque Spiritus sanctus, quin habeant vnam, & eandem, & totam diuinitatem Patris.

IN LIBRVM QVINTVM DE MARTYRIBVS.

Cap. I. pag. 100.

Tenim si is qui bona sua indigentibus largitur, perfectus est post scientiam de diuinis, erit profectò multo perfectior, qui pro redimendis martyribus hoc fecerit.) Ne quis erret, non dicit hic apostolica doctrina illam scientiam de diuinis, quam per solam fidem adipiscimur, ad quam qui adiungat eleemosynas in pauperes, is euadat perfectus: neque rursus hoc ab eo discrepat quod est in euangelio, dixerat enim Dominus cuidam adolescenti; Si vis ad vitam ingredi, serua mandata, illa scilicet; Non homicidium facies, non adulterabis, non facies furtum, non falsum testimonium dices, honora patrem tuum, & matrem tuam: diliges proximum tuum sicut teipsum. Dixit illi adolescentes, Omnia hæc custodiui à iuuentute mea: quid adhuc mihi deest? ait illi Iesus; Si vis perfectus esse; vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Scientiam igitur de mandatis diuinis custodiendis cum factis consentientem, id est, nosse diuina mandata, & ea facere, vocat apostolica doctrina cognitionem, siue scientiam de diuinis: quæ est scientia non illa quidem secundùm habitum, sed secundùm actum, ad quam quidem scientia qui adiungit largitionem bonorum suorum egentibus, is euadit perfectus. Sic interpretatus est hoc verbum alter Clemens Alexandrinus, γνῶσις, inquit, ἐπιστήμη σύμφωνος τοῖς γινομένοις, id est, cognitio est scientia factis consonans.

Cap. VI. pag. 102.

Ac scimus quidem non fuisse illi opus materia, sed sola voluntate effecisse, quæ Christus iussus est facere, cælum dico, terram, mare.) Rursus in eodem libro in extremo capite, Prædicamus, inquit, Deum Dei verbum ministrantem Deo suo in rerum omnium creatione. & iterum in eandem sententiam libro 8. cap. 12. Patri per omnià inseruiens tum in varia creatione vniuersitatis rerum, tum in accomodata ad eas prouidentia. Conuenit cum his, immo hinc videtur sumptum anathema fidei ab Orientalibus contra Photinum conscriptæ, quam Hilarius in libro de Synodis contra Arrianos describit. Quoniam siquis, inquit, Christum Deum Dei filium ante sæcula subsistentem, & ministrantem patri ad omnium perfectionem non dicat, sed ex quo de sæcula subsistentem, & ministrantem patri ad omnium perfectionem non dicat, sed ex quo de Maria natus est, ex eo & Christum, & filium nominatum, esse anathema sit. Et paulo post iterum, & siquis, inquit, vnum dicens Deum, Christum autem Deum ante sæcularm filium Dei obsecutum patri in creatione omnium non confitetur, anathema sit: ergo si Clemens hoc loco, & in reliquis similibus significare voluisset, filium Dei ministrasse patri in creatione vt creaturam, neque conuenire ei secundùm naturam, creandi potestatem, sed potius artē creandi ex patre didicisse, quorum vtrumque dicebant Arriani, quomodo diceret in libro 8. esse opus Dei ἀμεσίτευτον, id est, sine medio? Erat enim secundùm istos medius filius, minister patris vt creatura, aut si illa ab hæreticis scripta esse dicenda sunt, cur hoc quod cum illis manifestè pugnabat, pari studio, & audacia non deleuerunt? immo verò illa quæ idem Clemens statim subiungit, omnem prorsus dubitationem tollunt? ait enim, eodem modo suscitandos esse à Deo non indigente adiutore, quo creata sunt: ergo neq; tunc, cùm creata sunt, indiguit adiutore: igitur non ministrauit illi filius vt indigenti, sed vna, & eadem virtute cum eo creauit; sicut eadem communi virtute suscitabit mortuos. & sicut suscitari à patre per filium mortuos, est quædam subiectio filij, & obedientia eius suscitantis cum patre; vbi autem est ratio subiectionis & obedientiæ, ibi intelligitur similis ratio; & modus iubendi: sic in creatione fuisse omnia per filium creata, & filium creasse omnia cum patre, quædam ratio, & modus subiectionis atque obedientiæ fuit, vt mox explicabo: nihil æqualitatem filij lædens, aut imminuens; sed magis concordiam, & æqualitatem cum origine demonstrans, & quod inde existat; sicut beatus Augustinus in libro de Trinitate, & vnitate Dei cap. 9. notauit. sic enim ait, Ideo dictum est quòd non facit aliquid filius à se, quia non est à se: & quicquid facit, patrem audit iubentem, & videt facientem; hoc est, quia audit, & videt, ex ipso faciendi habere se potentiam, ex quo se videt existendi habere naturam. Hactenus Augustinus. Idem rursus in eodem libro paulo suprà cap. 8. Audiuit etiam filius de patre, Sede ad dexteram meam, & ideo sedet ad dexteram patris tanquam paterna iussione, non etiam tanquam sua id fecerit potestate. Item Hippolytus martyr in homilia aduersus, Noetianos, πατὴρ, inquit, ἐντέλλεται, λόγος ἀποτελεῖ, id est, Pater iubet, filius perficit. & paulo pòst εἷς γάρ ἐστιν ὁ θεός, ὁ γὰρ κελεύων πατήρ, ὁ δὲ ὑπακούων υἱός, τὸ δὲ συνετίζον ἅγιον πνεῦμα. Id est; qui iubet, pater est; qui verò obedit, filius: & qui dat intellectum, Spiritus sanctus. item in epistola, quæ extat sex episcoporum catholi-

corum

corum ad Paulum Samosatensem, antequam deponeretur, Hymenæi, Theophili, Maximi, Procli, Theotecni, Bolani, hunc, inquiunt, cũ patre semper existentem paternam voluntatẽ ad creationem vniuersorum impleuisse; ipse enim dixit, & facta sunt: & ipse mandauit, & creata sunt. deinde subiungunt, ὁ δὲ ἐντελλόμενος, ἑτέρῳ ἐντέλλεταί τινι, ὃν οὐκ ἄλλον νομιζόμεθα, ἢ τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ θεοῦ θεὸν, ᾧ καὶ εἶπε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, &c. id est, qui aũt mandat, alteri mandat, quem non alium esse credimus q̃ vnigenitum Dei filium Deum, cui etiã dixit, faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & in summa ſm Euãgelium, omnia per ipsum facta sunt, non tanquam per organum, siue instrumentum, neq; tanquam per scientiam ἀνυπόστατον, id est, nõ per se existentem, generante patre filium tanquam viuentem energiã, & psonam operãtem omnia in omnibus, non vidente solum, neq; præsente tantum filio, sed operante in creatione omnium, sicut scriptum est, apud eum eram cuncta componens, &c. hactenus illi. Quod igitur Apostolica constitutio dixit, filium Dei ministrasse Deo patri in creatione mũdi, quod Arriani quoq; dicũt, sed hęretico sensu, iussumq; esse ab eo creare quæcunq; creauit, forma sanorum verborum, quæ ex scriptura Clemens didicerat, dixit. Ait enim Dauid psal. 33. Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. hæc verò interpretans beatus Irenęus lib. 3. contra hæreses c. 8. cui ergo, inquit, iussit? Verbo scilicet, per quod cœli firmati sunt: & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Ac rursus Moyses in Genesi, & dixit Deus, Fiat lux, & facta est lux: & dixit Deus, Fiat firmamẽtũ: congregetur aqua; & factum est ita: & cõgregata est aqua. Sapientiæ ergo dixit. & rursus Cyrillus in thes. docens cõtra hæreticos, quomodo salua dignitate naturali, & substantiali honoris æqualitate intelligẽdum esset, omnia patrem per filium operari, subiungit, & hic est modus subiectionis, videri tanquam volũtati patris subiectum esse, sicut reuera cùm pater ait, Faciamus hominem, verbũ, vt Deũ decet; accipit puluerem ex terra, & operatur, quod ei visum est: omnia enim per ipsum facta sunt. & rursus interpretans illud, per filium, significat, inquit, subiectionem, quæ in ratione quidem substantiæ nihil lædit filium; vnitatem verò Trinitatis, & solitum statũ sine variatione vlla inducit; non enim dissidebit secũ vllo tpe; neq; qui se eodem semper modo habet, mutationibus incompositis tumultuabit. Et rursus idem Cyrillus explanans illud, quando autem subiecta erunt ei omnia, tunc & ipse filius subiect⁹ erit ei qui subiecit omnia, sic ait: Et quomodo non omnib⁹ facile erit videre, sæpenumero ſm œconomiam æqualem æquali subijci? an non cedunt apud nos, & subiecti sunt filij parentibus? vnius alioquĩ ratione se naturæ participes? neq; enim in subiectis deterior, aut minor est ratio naturæ: neq; in ijs q̃bus illi subiecti sunt, maior, aut excellentior. Cùm enim vna, & eadem sit in omnibus hominibus naturæ ratio, infinitæ tamen vtilitates interdum per alicuius subiectionem prouidẽtur ac procurantur. Vnde enim licebit nobis dicere, propter subiectionem filium patre minorem? non enim rationẽ naturæ eius in subiectione constituimus, neq; in ea positum est, filium esse; sed qui est, & existit, modo quodã ei accõmodato & attributo dicitur subiectus. Sic nos docuit Cyrillus aduersus oppugnatores Christi, & contra hæreticos, qui Deos locum dissidentes, & tumultuantes introducebant. Huiusmodi enim subiectio verbi Deo patri iubenti non submissionem seruilem in iusso, neq; præstantiam herilem in iubente declarat; sed potius naturalem consensionem voluntatis, & vnitatem Trinitatis demõstrat. Quod si insolitum est, iubere eodem honore præditis, at non est insolitum patres iubere filijs. Quamobrem sicut scriptura, vt ait beatus Cyrillus, consuetudinem nostram sequẽs, patrem dicit maiorem filio, sola ratione, ex quo; vt, sicut ait beatus Athanasius in 2. lib. cõtra Arrian. proprietas naturæ paternæ, id est, generatio significetur. quem etiam sensum secutus est Greg. Theologus libro 2. de Filio, & Leontius in libro contra Acephalos, itẽ Gregorius Bæticus in lib. de Trinitate, quem beatus Hieronymus elegantem librum de fide vocat, & beatus Hilarius in libro de Synodis contra Arrianos, & alij, ne omnes enumerem. sic diuina scriptura sequens consuetudinem hominum, seq; ad vsum nostrum accommodans dicit, tametsi per abusionem, Deum patrem iubere filio, & filium subiectũ esse patri. hęc enim simul cogitantur, vt vndique concordia voluntatis, & vnitas Trinitatis demonstretur, & non distantia inter dominantem, & subiectum; aut inter iubentem, & iussum. Vt autẽ abusio verbi, iubendi filio Dei, nimini peregrina, & noua videatur, recitabo quæ Gregorius Nyssenus in illum locum Pauli scripsit: quando subiecta erunt ei omnia; & quæ sequuntur. ait enim, Nemo intuens in communem abusionem verbi subiectionis, improbet verbum. Scit enim Paulus pro sua sapientia, vt ei videtur, vti liberè verbis, & ad seriem sententiarum accommodare verborum significationes: tametsi consuetudo abusionem verborum ad alias notiones ferat. Vnde enim sumpsit vsum verbi huius ἐκένωσε, id est, exinaniuit semetipsum? Et illud, Exinanita est fides? Omittam alia exempla. subiungit postea: Cęterum Paulus sinẽs ualere etymologias, quibus verbis vult, declarat quas notiones vult. Siquidem multa alia si quis diligenter expendat, reperiet in epistolis Pauli, quæ ei consuetudini, qua vtimur, non seruiunt: quin potius sua quadam intelligentia liberè profert, nihil de consuetudine curans. Sic hoc loco, aliud est præter communes notiones, quod significat verbum subiectionis apud Paulum. hactenus Gregorius.

Gregorius. Similiter ergo scit diuina scriptura accipere verbum iussionis per abusionem, vt pleraque alia, vt quidem accipit præter consuetudinem, verbum subiectionis secundum Gregorium. Rursus idem Cyrillus lib. x1. in Ioan. cap. 17. Clarificatum igitur patrem à se dicit opere consummato, quod ab eo pater accipit, non vt à ministro, ne creatura videatur, sed vt à virtute, & sapientia genitoris, per quã nostra salus ei tradita consummata est. Sic sanè Psalmista quoq; virtutẽ exponẽs mysterij, dicit, manda Deus virtuti tuæ. & paulo pòst, quomodo autem mandat virtuti suæ Deus? & rursus paulo pòst, similiter in solis, & ignis similitudine hoc ipsum conspiciemus. nam sol quoq; profuso à se lumini mandare quasi videtur, vt vniuersum orbem illustret, & calefaciendi virtutem suis radijs tradit, vt ipsi susceptibilibus eam immittant. Ignis quoq; naturæ suæ proprietati eodem modo committit, vt quæ sibi conueniunt, faciat; neq; tamen idcirco aut radij, & lux solaris, aut peturens proprietas ignis ministri loco adhiberi dicentur, cùm vtrumq; opus suum efficiat. nam etsi videntur ooo ipsa id facere, nõ tamen alia ipsa sunt natura, q̃ illa quæ ex eis sunt. hoc modo de patre, & filio intelligere debemus, quando à patre filio quicquam dari dicitur; dixerat autem paulò ante, tale quid sanè de Deo intelligendum est, licet nõ in omnibus ad vnguem similitudinum & exemplorum vis ad Deum referenda sit. Hactenos Cyrillus. Quòd verò doctrina apostolorum, quam Clemens mandauit literis, quę, vt ostendi, diuinam scripturam sequens, filium ait iussum esse à Deo patre, & ei ministrasse, non oouit creaturam esse filium Dei, sed potius increatum, perspici põt ex testimonio Salomonis à Clemente citato, dicto ex persona Christo non de diuina natura filij, secũdùm Arrianos; sed de humana, secundùm Orthodoxos. Enumerans ergo Clemens libro 5. cap. 20. testimonia dicta de humanitate Christi, subiungit, De eo etiã aiebat Salomon tanquam ex persona eius, Dominus creauit me principium viarum suarũ. & quæ sequuntur, & rursus; Sapientia ædificauit sibi domum. Zacharias autem, Ecce Rex venit iustus, & saluans ipse, & ascendit in asinam. Ac rursus doctrina Apostolorũ libro 7. cap. 37. & dies, inquit, festos constituisti ad lætitiam nostrarum animarũ, vt nobis veniret in mentem sapientiæ à te conditæ, quod scilicet ortũ ex muliere propter nos cepisset. Christum ergo dicit sapientiam conditam propter ortum ex muliere. & in 8. libro cap. 12. de diuina natura filij Dei, Qui omnia, inquit, cùm non essent, fecisti per vnigenitum tuum filium, ipsumq; ante omnia sæcula genuisti. In septimi libri capite quadrages. recitans Clemens symbolũ fidei, ait ante sæcula volente patre genitum, non creatum. Sic enim erat in exemplari Calabro vetusto, quod quidẽ libenter elegi in editione Clementis Græcè tanquã præstantius, &, vt videtur, sic ante nos à Sancto Epiphanio lectũ: sic enim ait Epiphanius in Anchorato, Ne desinatis fideles, & Orthodoxi, seruare hanc sanctam fidẽ ecclesiæ catholicæ, vt eã à sanctis Apostolis accepit. Sic singulos catechumenos, qui ad sanctum lauacrum vẽturi sunt, docere debetis: Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, factorem cęli, & terræ, visibilium omnium, & inuisibilium & in vnum Dominum Iesum Christum filiũ Dei vnigenitum, & ex patre natum ante omnia sæcula, id est, ex substantia patris: lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitũ, non factum. hoc dixit Epiphanius accepisse ecclesiam à sanctis Apostolis, significans scilicet hanc apostolicam doctrinã. Cùm igitur facile sit demonstrare ex pluribus locis horũ librorum, esse filium Dei increatũ, sine principio, & coæternum Deo patri, & cùm nõ possit illud, iussum esse, & ministrasse, accipi secũdùm sensum Arrianorum, oportebat eos qui hunc locum reprehendunt, quærere quæ hæc species, & modus iussionis, & ministrationis, atq; subiectionis: & quid significent hæc: & ex qua scriptura sumpta: & qui testes: ac non potius continuò prosilire ad reprehendendum ea quæ non intelligunt, & improbandum quę rectè dicta sunt, propter nescio quam falsam speciem probabilitatis. Sed ne longior sim, si adhuc nonnullis paulo obscurius videatur, filium esse à patre iussum, & ei ministrasse, seruata naturali, & pari dignitate, sit Moyses exẽplum; licet tenue & minutum, iussionis tantũ sine inæqualitate eius qui iussus est; hũc enim cùm Clemens libro sexto laudaret, virtutesq; eius persequeretur, subiungit, Illum dico tanquam conditorem, qui operationes Dei designauit. Nunquã profectò Clemens Moysem appellasset tanquam conditorem, si nullo modo similis fuisset conditori Deo. illud enim, tanquam, habet hic cuiusdam similitudinis significationem; quæ verò ista similitudo sit, ex scriptura licet intelligere. Scriptũ est enim in Exodo: & dixit Dominus ad Moysem, Ecce ego dedi te Deum Pharaonis, & Aaron frater tuus, erit Propheta tuus: tu autem loqueris ei omnia quæcunque præcipio tibi: & quæ sequuntur. Aaron quidẽ fuit Propheta Moysis, typus Christi, qui est consiliarius patris, & magni consilij Angelus, sicut ait Esaias: Moyses verò typus Dei patris. & quemadmodum Deo iubente, & dicente, Fiat lux, filius creauit lucem: & dicente, Congregentur aquæ, filius congregauit aquas; & similiter factum est in reliquis: sic dicente Moyse fratri suo in modũ iubentis, Accipe virgam, & proijce eam in terram, & erit serpens: & proiecit Aaron virgam suam coram Pharaone, & coram seruis eius, & factus est serpens. Et rursus dixit Dominus Moysi, Dic Aaron fratri tuo, Accipe virgam, & extende manum super aquas Ægypti, & super flumina earũ, & erit sanguis in vniuersa Ægypto. & fecerunt sic Moyses, & Aaron,

sicut

ficut præcepit ei Dominus: & eleuans Aaron virgam, percussit aquam; & sicut Aaron cùm fecit iubente Moyse illa admirabilia opera, quæ solus Deus operabatur, non erat propriè minister, aut famulus Moysis; similiter neque filius, qui dixit Deus instar consultantis, & tanquam iubens, Fiat lux, non ministrabat seruiliter, neque adiuuabat Deum patrem, vt indigentem auxilio; immò pater, & filius, qui est virtus, & brachium patris, & spiritus patris ac filij omnia fecerunt; & vt sermo Moysis ad Aaron in modum iubentis secundùm illud; Accipe virgam, & extende manum, non lædit dignitatē Aaron, immò concordiam eorum, & non esse dissidentes, neque compositionis, atque ordinis inimicos demonstrabat: Similiter sermo Dei ad filium in modum præcepti, iuxta illud, fiat lux, congregentur aquæ, & similia deinceps, vt dictum est suprà, magis cōspirationem, & vnitatem innuunt. Atque hæc quidem hactenus;

Cap. XIII. pag. 105.

Cùm autem tradidisset nobis antitypa mysteria pretiosi corporis, & sanguinis absente Iuda.) Quamuis pater Chrysostomus, & beatus Augustinus, & nonnulli alij dixerint factum esse Iudam participem mysteriorum sacræ communionis, magis tamen credendum est Apostolicæ doctrinæ, præsertim cùm Dionysius Areopagita hoc tradat, etsi nonnullis non satis sensum suum explicasse videatur; & quod maximum est, cum hoc consonet euangelio. Ait igitur Dionysius in cap. De communione, & ipse auctor symbolorum iustissimè subtrahit enim qui non sanctè, neque pari morum similitudine sacra concœnauerat, docens sanctè, & vt Deum decebat, quod verus secundùm virtutem ad diuina accessus præstat accedentibus communionē cum simili ipsis, cùm ait, eum qui concœnauerat, Iudam scilicet significat, de hoc enim loquitur. Sed quæ illa sacra, quæ concœnasse dicit? nempe Pascha cum azymis, & lactucis agrestibus secundùm legem Moysis, hæc enim erant sacra, vtpotè sacrificium Domini, vt ait scriptura Exod. 12. & Numeri 9. quod quidem obtulit Dominus suo tempore, id est, primo mense, decimaquarta Luna ad vesperam, scilicet ante mysteria diuina. Sed quòd sacra illa, quæ Dionysius dicit Iudam concœnasse, non ad sacra mystica corporis, & sanguinis, sed ad sacra typica agni, & azymorum secundùm legem, referri voluerit, ex ijs, quæ sequuntur, si quis rectè aduertat, intelligere potest. Etenim si subducendo Iudam, docuit Dominus, vt ait Dionysius, quis verè particeps fiat sanctæ communionis, nempè is, qui non accedit simulatè, vt quidem Iudas accessisset, si accedere permissum esset, sed cum veris virtutibus, verè, inquam, & sanctè, sicut sanctus est Dominus, ad quem accedit; consequens profectò est, vt non fuerit Iudæ permissum accedere; alioqui Dominus docuisset exemplo suo, non quidem repellere à sacra communione, sed potius admittere eos, quos publicum est, & omnibus notū, indignos esse, vt de Iuda erat, postquam eum Dominus indicauit duobus signis manifestis Missæ manus in catinum, & panis à Domino porrecti, ne quem lateret. Hactenus de auctoritate & testimonio Dionysij Apostolici auctoris, etsi non ignorem, quosdā, qui scholia in Dionysium scripserunt, sacra ista ad mysteria panis & vini retulisse: sed non bene, vt ratio, quam modò dixi, conuincit. Clementem, & Dionysium secutus est Hilarius Pictauiensis grauissimus auctor, vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum. Sic enim canone 30. in Matth. scripsit, post quæ Iudas proditor indicatur, sine quo Pascha accepto calice, & fracto pane conficitur, dignus enim æternorum sacramentorum cōmunione non fuerat: Sed quod potissimum est, vt dixi, satis, vt mihi videtur, ipsa euangelij consequentia demonstrat hoc quod Clemens tradit. ait enim Ioannes, cùm accepisset ille buccellam, continuò exiuit, buccella autem non erat corpus, vt ait Iulius Pontifex, is enim interpretans hunc locum, aliud, inquit, est corpus Christi, aliud buccella, cuius intinctio, inquit, hypocrisim Iudæ in ænigmate significauit; hæc ille. idem sentit synod. Brac. 3. cap. 1. Immò & buccellā dedit Dominus amicè & comiter, vt illius duritiem mitigaret, si cedere voluisset: at corpus Christi non datur duris, vt sic datū, duritiem molliat. Hanc autem rationem tribuendi buccellā Iudæ, interpretatus est Photius in scholijs suis in Ioannem: Nō enim, inquit, emolliit eum cōmunis mensa, neque lauatio pedū, neque illa Christi admirabilis caritas, & longanimitas, neque præcognitio futuræ proditionis; & in summa, neque porrigere amicè, hilariter, & comiter illā buccellā. & paulo pòst; Postquam verò obdurruit, & factus est vas aptū Diabolo, fidenter irruit in eum Diabolus, & pertraxit ad scelus: cùm enim, inquit, accepisset buccellam, continuò exiuit nocte: neque enim nocturnum tempus continuit eum. Hactenus Photius. Dedisse ergo Iudæ buccellam intinctam, satis demonstrat non fuisse buccellam illā, corpus Christi. Ac rursus, quòd buccella illa Iudæ data, dum concœnarent, non erat corpus Christi, licet intelligere ex Euangelistis inter se collatis. Cùm enim percunctarentur Apostoli, quis esset de quo diceret; respondens Iesus, dixit, Qui intingit mecum in catino manum; apud Ioannē verò, cùm idem rursus interrogaretur Dominus: respondit, Ille est, cui ego intinctum panem dabo: vt iam in vnum & idem tempus cœnæ concurrant illa duo, & manum intingere in catinum, & dare ei buccellam. Igitur vt illud factum est, cùm concœnabant, ita etiam hoc, quod cum illo coniunctum fuit, & ad illud ipsum tempus, & illam ipsam cœnam agni, scilicet typici

pertinuit. Quo facto, continuò ille egressus est, & egresso, cœnantibus verò illis, ait; Accepit Iesus panem, & quę sequuntur. Ne enim suspicaremur, expectasse Iudam mysteria, addidisse videtur euangelista Ioannes, continuò exiuisse post sumptam buccellam. Neque verò, quia Lucas postquam narrauit mysterij institutionem, scripsit dixisse Dominum, Verùm ecce manus tradentis me, mecum est in mēsa, argumentum est, vt quibusdam videtur, interfuisse Iudam institutioni mysterij: non enim interpretādus est ordo rerum gestarum ex ordine narrationis; siquidem vt apud Lucā post mysterij descriptionē scriptum est illud; Verùm ecce manus tradentis me, mecum est in mensa: sic apud Matthæum & Marcum ante descriptionem eiusdem mysterij scriptum est illud in eandem sententiam, Qui intingit mecum manū in paropside, siue in catino: quod nihil est aliud, quàm quod idem Dominus dixit apud Lucam, Verùm ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. Ex eo ergo potius, concludendnm est, non interfuisse; quod, vt dixi, si buccella illa, quæ post lotionem pedū data est Iudę, ad cœnam illam, quæ adhuc durabat, pertinebat; & post buccellam, vt testatur Ioannes, exiuit continuò, consequens est, non interfuisse mysterijs, quę ablutionem pedum, cui Iudas interfuit, ad nostram institutionem secuta sunt; vt scilicet admoneremur opus esse, ad illa mysteria dignè, & mūdè participandum lauare pedes, id est, extrema nostra, vt Dionysius Areopagita interpretatus est: idipsum significat illa manū lauatio, quam facit sacerdos consecraturus, vt idem quoque Dionysius interpretatur in hierar. Eccles. cap. de communione. Siquis verò obijciat illud ext. de off. ord. c. sacerdos, vbi statuitur, vt non possit sacerdos remouere nominatim à communione sacra, quem secreto scit reum esse, quia non vt iudex scit, sed vt Deus; iudicium quidem est canonicum pōtificis Eugeni, quo standum est; illud verò quod sequitur quia neque Christus, inquit, Iudam à communione remouit, interpretatio est hæc, non iudicium; hoc, inquam, non vt iudex, sed vt interpres pontifex dixit.

Vt sine errore intelligatur, cur secundum Apostolicam doctrinam antitypa mysteria corporis, & sanguinis Domini dicātur, quod ab hæreticis contra veritatem corporis Christi in sancta Eucharistia obijcitur, necesse est intelligere prius, quid verbum antitypi declaret. hoc enim verbo sancti Apostoli, vt postea docebo, sacramenta euangelicæ legis appellarunt, sicut sacramenta veteris legis typi nostrorum erant, & dicebantur, vt differentia nominum differentiam rerum demonstraret. hic enim dici potest, quod Apostolica doctrina lib. 8. cap. 46. de Episcopis, & presbyteris, ac diaconis dicit, sic esse à Christo nominatos, vt sic nominati, diuersitate nominum, diuersitatem rerum declararent; alioqui, inquit, si non esset differentia ordinum, & lex aliqua eorum, satis erat vno nomine eos appellasse. typi ergo erant & dicebantur illi Mosaici, qui vmbræ erant, sicut Apost. ait, futurorum bonorum, quæ sunt nunc sacramenta ecclesiæ Christi, quæ Aposto. vocat ipsas imagines rerum, id est, veritatis, & gratiæ. Lex enim, ait Ioannes euāgelista, per Moysem data est; gratia autem, & veritas per Iesum Christum facta est. illis typis, & vmbris, quas lex Moysis habebat, opposuit gratiam, & veritatem, quam habent sacramenta nostra. hæc igitur sapientissimè vocata sunt antitypa, tum quia illis veteribus typis partim sublatis, partim mutatis, ex aduerso respondent, ac pro illis data sunt; & in his est veritas, & impletio illorum: hanc enim rationem verbi secutus videtur Epiphanius, cùm in homilia de resurrectione Domini sic ait, de mysterijs corporis, & sanguinis loquens, τὰ μὴ παλαιούμενα τοῦ νέου πάσχα ἀντὶ παλαιοῦ μυστήρια ἀντίτυπα, id est, non veterascētia noui Paschæ pro vetere mysteria antitypa. tum quia operantur res quarum sunt imagines, contrà atque illi typi qui bona futura, quorum vmbræ erant, non operabantur; neque poterant, sicut Apost. ait, perfectum facere seruientem. vtrumque notatum est illa prępositione ἀντὶ in ipso vocabulo antitypi. deinde quia res, quas vt instrumenta mystica operantur, nō solum tanquam in imagine, sed tanquam in causa vicem instrumenti habente cōtinent, idcirco non sunt neque dicuntur propriè typi, quorū est res adumbratas tanquam in typo tantum continere, sed potius antitypa, vt si dicamus typos pro rebus quas continent. ad hanc rationem nominis pertinet Apostolica doctrina lib. 5. cap. 17. explicans enim quæ imagines, & quarum rerum ad antitypon mysterium baptismi adhibeantur, baptisma, inquit, est datum in mortem Iesu, quo clarius dixit Cyrill. Hier. in 2. catechesi mystagogica, esse baptismum antitypon passionū Christi. nō dixit typum passionum Christi, quia in typis propriè, quales erant in vetere lege, nullo modo erat veritas, aut gratia: in baptismo autem est virtus passionis tāquam in mystico instrumento ordinato à Deo ad inducēdum effectū sacramētalem gratiæ baptismalis; idcirco antitypon est, & dicitur, sicut beatus Petrus vocauit; quod postea explicabo. Subiungit deinde Apost. doctrina, aqua εἰς ἀντὶ ταφῆς, id est, pro sepultura, siue vice sepulturę. nam hic prępositione ἀντὶ, quæ est in antitypo, quæ Latinè est, pro, vsa est Apost. doctrina; vt perinde sit hoc, quasi diceret, aquam baptismi esse antitypon sepulturæ, quia non designat illam solum, sicut aqua baptismatum veteris legis, quę vmbra tantum erat nostri baptismi, nihil prętera operans virtute mortis Christi tunc futuræ ad emundationem cōscientiæ, vt quidem operatur sacri baptismi aqua, in quam mergi baptizatum, significat consepeliri cū Christo per baptismum; & emergere, conresuscitari;

tari: verùm non hoc significat typicè aqua baptismi, imò hoc ipsum facit mysticè, & spiritualiter vice instrumenti. Sequitur in loco Apostolicæ doctrinæ proposito, oleum ἀντὶ πνεύματος ἁγίου, id est, oleum est pro Spiritu sancto: hoc quoque perinde est, vt si diceret de oleo quod adhibetur ad baptismum, de hoc enim loquitur, oleum est antitypon Spiritus S. quia non solum eum significat, quod est typum eius esse; sed verè est in eo virtus Spiritus S. tanquam in instrumento à Deo instituto ad aliquem proprium effectum gratiæ auxiliaris in eo qui baptizatur. Sequitur deinde, signum crucis, quam scilicet facit sacerdos qui baptizat, ἀντὶ σταυροῦ, id est, pro cruce. quod perinde etiam est, vt si diceret, designatio crucis in baptismo, est antitypon veræ, & viuificæ crucis Christi. est quidem crux, quam facit sacerdos cùm baptizat, typus veræ crucis Christi, sed non est typus propriè, vt illa crux typica serpentis quem iussu Dei exaltauit Moyses in deserto; de illa enim non potest dici, quod hic ait Apostolica doctrina, fuisse ἀντὶ σταυροῦ, id est, fuisse pro cruce Christi, quia Christus nondum crucifixus erat: atque ita fieri non poterat, vt per vsum illius typicæ crucis virtus crucis Christi viuificæ applicaretur, vt quidē applicatur per crucem à Sacerdote in baptismo factam, & in alijs sacramentis, tanquàm per mysticum instrumentum: vnde licet typus crucis Christi sit, & dicatur, non tamen propriè; sed potius propriè est, & dicitur antitypon, vt iam explicaui. postremò addit Apostolica doctrina chrisma confirmatio confessionis. Hic iam ipsa locutionis forma magis adhuc declarat, quantū distant typi mystici noui Testamēti à typis illis mysticis veteris: etenim quia typus, siue imago rei, quæ in se tanquam in causa vicem instrumenti habēte rem significatam continet, est quodam modo ipsa res, quatenus eam, vt dixi, continet; idcirco dixit Apostolica doctrina, chrisma est confirmatio confessionis, scilicet fidei; quod perinde est, ac si diceret, chrisma est antitypon confirmationis fidei. Cyrillus Hierosol. in 3. catechesi mystagogica, chrisma dicit esse antitypon Spiritus sancti; quod in eandem sententiam dictum est, quā Apostolica doctrina expressit, vt si dicatur, chrisma est antitypon Spiritus sancti confirmantis confessionem fidei baptizati: vt illud rursus, chrisma est confirmatio confessionis, idem valet, ac si dicatur, chrisma est antitypon confirmationis, quam scilicet efficit Spiritus S. per chrisma, sic enim ait idē Cyrillus in eadem catechesi comparans hoc chrisma cum chrismate siue vnctione Aaron & Salomonis. Illis, inquit, typicè hæc contigerunt, vos autem vncti estis non typicè, sed verè; vncti enim estis à Spiritu sancto. satis hactenus, vt opinor, explicatum est, quæ sit vis, & ratio antitypi, & quid hæc præpositio ἀντὶ in eo declaret; declarat enim, vt dixi, data esse in nouo Testamento antitypa sacramēta pro illis Mosaicis typis; item proprium aliquid inesse eis, quod est contrarium typis illis antiquis, illi enim non poterant perfectum facere seruientem; antitypa verò possunt. hæc itaque est vis præpositionis ἀντὶ, in antitypis, si ad typos veteres respiciamus. Cùm verò respicimus ad res quarum sunt, & dicuntur antitypa, ita dicta sunt antitypa, quasi dicantur typi ἀντὶ πραγμάτων, id est, typi pro rebus: tāquam causæ enim vicem instrumenti habētes, vt sæpe dictum est, continent in se res quas significant, vnde rectè dicuntur antitypa sacramenta nostra, hoc etiam præpositione ἀντὶ declarante; nisi magis placet dici antitypa, quasi ἀντὶ τύπων, id est, quòd sint vice typorum, quia non sunt typi propriè, vt suprà explicatū est; sed sunt instar typorum, quatenus habent etiā imagines sub sensum cadentes. Denique, vtcunque explicetur vis, & ratio præpositionis ἀντὶ, plenum est Apostolica sapientia hoc verbum, quo sancti Apostoli sacramēta noui Testamenti appellare voluerunt, vt differentia nominis differentiam eorum à typicis sacramentis veteris legis notarent: vt ex duobus locis, altero epistolæ beati Petri, altero epistolæ Pauli ad Hebr. perspici potest: in his enim duobus locis tantum noui Testamēti positum est hoc verbum. quos locus necesse est, vt, quàm breuissimè possim, interpreter, vt testimonio Apostolicæ auctoritatis, quæ hactenus dicta sunt, comprobemus: simulque doceamus, quemadmodum quod Caluiani ex verbo antitypi contra veritatem corporis Christi insanè colligunt, Paulus ipse in epist. ad Hebr. cap. 9. planè refellat, & de falsitate conuincat. Petrus igitur cùm de arca Noë meminisset, in qua pauci, inquit, id est, octo animæ saluæ factæ sunt per aquam, quia illud in figura contigit; opportunè mysterium illud aperit, & quid in ænigmate, ac typo significaret, docet, subiungens, quòd & nos antitypon nunc saluos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Iesu Christi à mortuis. aqua ergo, per quam paucos illos arca Noë seruauit, typus fuit baptismi ex aqua, per quem in ecclesia, cuius typus, ac figura fuit arca illa, salui fiunt fideles; extra ecclesiam enim non est salus in baptismo. Deinde, quia typi proprij erant veteris legis, in qua iusserat Deus, vt fierent omnia secundum exemplar demonstratum in monte, circumcisionis quoque meminit, quæ fuit in lege typus, & vmbra baptismi, cùm ait, non carnis depositio sordium; depositionem enim carnis sordium, id est, carnis sordidę vocat circumcisionem preputij, quod, vt Ioannes Damascenus ait lib. 4. de fide orthodoxa, est περίττωμα ἄχρηστον, id est, est pars superuacua, & omni vsu carens. aliam rationem attulit Philon Alexand. quia, inquit, colligitur, & contrahitur in præputijs aliquid quod repurgare opus sit, sicut in pilis euenire solet.

solet. hactenus Philon. hanc dicit causam vnã fuisse, cur gens Iudæorum circumcideretur, διὰ τὴν δι' ὅλου τοῦ σώματος καθαρότητα, id est, propter munditiē totius corporis; quasi hæc pars ob eam rationem quam Philon dixit, immunda esset, quod ad adumbrationem mysterij baptismatis omnia inquinamenta carnis, & spiritus abluentis pertinebat. quam hic vocat beatus Petrus depositionem carnis, Paulus in epist. ad Coloss. spoliationem carnis vocauit, auctore etiam Tertull. in lib. de resurrectione carnis, sic enim ait: Hinc & Aposto. Circuncisionem spoliationē carnis appellans, tunicam cutem affirmant; hoc dixit, quia ἀπεκδύσασθαι, vnde est verbum Græcum, quod spoliationem vertit interpres, exui significat, quod in tunicam conuenit. Circuncisio igitur, de qua beatus Petrus hic meminit, typus fuit baptismi: rationem verò typi explicat idem Damascenus: Vt enim circuncisio, inquit, non partem corporis vtilem amputat, sed partem superuacaneam, & inutilem, (adde etiam immundam) sic per sanctum baptismum peccata amputantur. Constat autem peccatum esse superfluum voluptatis; siquidem fieri nō potest, vt quis nihil penitus concupiscat; aut nullam prorsus voluptatem degustet. Verùm inutilis cupiditas, & inanis voluptas peccatum est, quod baptismus circuncidit. & paulo post, Veritate igitur patefacta inutilis est typus, & vmbra; quare superuacaneum est, nunc circumcidi, & ἐναντίον τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, id est, & contrarium sancti baptismatis. Qui enim circumciditur, debet vniuersam legem seruare. hactenus Damascenus: qui cùm dixit circumcidi nunc secundùm veterem typū, contrarium esse sancti baptismatis, sic fortassis interpretatus est, cur baptisma à beato Petro antitypon vocetur, quod verbum, vt sæpe dixi, omnibus sacramentis legis Euangelicæ conuenit, quasi antitypa etiam dicantur, quòd sint contraria typis Mosaicis, vt antea dixi; siue potius, quæ est ex omnibus potissima ratio, quòd nostra sacramenta sunt ipsæ imagines rerum præsentium quas operantur, contrà atque typi illi veteres, qui vmbræ tantum erant nostrarum imaginum, id est, sacramentorum tunc futurorum, vt hic in sacramento baptismi, & circumcisione typo docuit beatus Petrus, cùm ait, quòd saluos nos facit antitypon baptisma; ergo imago sub sensum cadens baptismi ex aqua & forma verborum constantis continet in se salutem tanquam instrumētum mysticum à Deo regenerationem spiritualem institutum: typus verò eius, id est, circumcisio non faciebat saluos; idcirco antitypon vocauit baptisma. cùm verò subiungit, non carnis depositio sordium scilicet saluos facit, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum, declarat, cur baptismus saluos faciat nunc: non autem tunc saluos faciebat circumcisio; scilicet, quia circumcisio tantummodò particulam corporis auferebat; baptismus verò aufert peccata: his enim ablatis, existit conscientiæ bonæ interrogatio in Deū. si enim nunc baptizatus interroget corā Deo conscientiam suam, nihil eum reprehendit cor, nihilque sibi conscius est, pro eo, quòd hic dixit beatus Petrus, non depositio carnis sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio, dixit Paul. Col. 2. Circumcisi circumcisione non manufacta in spoliatione corporis peccatorum carnis: quod perinde est, quasi diceret, circumcisi non circumcisione, quæ particulam corporis aufert, sed circumcisione, per quam corpus exuit peccata, quæ per carnem fecit. sic Chrysosto. & eum secutus Teophyl. Sed veniamus iam ad locum Pauli, in quo idē verbum antitypi positum est in sacramētis ecclesiæ Christi; ex quo loco demonstrabimus, quòd Apostolica doctrina dicit antitypa mysteria corporis, & sanguinis Christi declarare secundum vim verbi antitypi, & vsum Apostoli, corpus & sanguinem Christi esse sub illis panis & vini typis. Sic igitur ait in episto. ad Hebr. cap. 9. Necesse est ergo exemplaria quidem cœlestium his mundari, ipsa autem cœlestia melioribus his. exemplaria cœlestium dicit, tabernaculum, & sancta, ac sancta sanctorum, & vasa ministerij, quæ erant omnia ὑποδείγματα, vt ipsa epistola Pauli vocat, id est, exemplaria, siue, vt magis vim verbi Græci exprimamus, adumbrationes ecclesiæ Christi, & sacramentorum eius, quæ quidem cœlestia appellat, quia ecclesia vnum regnum Christi est cum cœlesti. Quandiu igitur stetit tabernaculum Mosaicum manufactum, quod ecclesiam non manufactam, sed spiritu Dei ædificatam adumbrabat, necesse erat hostijs Mosaicis mundari; ecclesiam verò melioribus hostijs, corpore scilicet & sanguine Christi. sed cur ita? rationem subiungat Apostol. non enim, inquit, in manufacta introiuit Iesus exemplaria verorum, sed in ipsum cœlum. hoc loco etsi interpres Latinus eodem verbo vsus, exemplaria dixit verorum, sicut proximè dixerat exemplaria cœlestium, Græcè tamen non est vnum vocabulum vtrobique, sed in priore ὑποδείγματα, id est, adumbrationes cœlestium, in posteriore antitypa verorum. Quare necesse est varietate ista vocabulorum notatas esse ab Spiritu sancto cuius aspiratione scripta est epistola, varias res. Si enim illud idem significare voluisset, cùm dixit antitypa verorum, quod significauerat, cùm dixit, hypodigmata cœlestium, quid opus fuisset variare verbum? antitypa ergo verorum vocat non typos Mosaicos, illos enim vocauit hypodigmata, sed sacramenta nostræ ecclesiæ; hæc enim data sunt pro illis veteribus, & sunt imagines expressæ rerum præsentium, & propinquæ archetyporum in cœlo. Sed conferamus hunc locum Pauli cum loco Dionysij, vt magis intelligamus, quæ appellat Paulus hic exēplaria cœlestium, & quæ antitypa verorū, & quæ sint ista

vera, & quid differant à cœlestibus, quæ dicit quæ sunt etiam vera. Dionysius igitur explicans rationem & differētiam hierarchiæ Mosaicæ, & euangelicæ, ac cœlestis, Post illam, inquit, cœlestem, & superiorem hoc mundo hierarchiam proferens Deus bonitate sua nobis dona sua sanctissima, cùm pueri quidem eramus, hierarchiam veteris legis largitus est, adhibitis tenuibus, & obscuris imaginibus τῶν ἀληθῶν, id est, rerum verarum, & adumbrationibus archetyporum remotissimis, typisq; contemplationem in se opertam, non facilem ad discernendum continentibus, tanquam lumine conuenienter oculis infirmis, ne eis noceret, accōmodato. hactenus Dionysius. Paulus typos illos Mosaicos vocauit ὑποδείγματα cœlestium, id est, exemplaria eorū, quæ fiunt in ecclesia, hoc est nostrorum sacramentorū, quæ sunt diuina, & cœlestia; Dionysius vocauit ἀμυδρὰς εἰκόνας τῶν ἀληθῶν, id est, imagines tenues, siue obscuras verorū; vera enim sunt nostræ ecclesiæ sacramenta, & non vmbræ futurorum bonorū, vt illæ veteres; gratia enim & veritas per Iesum Christum facta est. Deinde quæ Paulus vocauit ἀληθινὰ, cùm ait de nostris sacramentis esse antitypa verorum, Dionys. vocauit archetypa, quæ sunt in cœlo res ipsæ reuelatæ, & apertæ, vt gratia in specie, siue in visione pro gratia in fide, immortalitas in re, pro immortalitate in spe, corpus Christi in specie gloriosa propria, pro corpore Christi in mysterijs antitypis, in quibus corpus quidem Christi est ἀληθὲς, id est, verè; sed in cœlo ἀληθινὸν, id est, perfectè verè; quia in specie, vt potè archetypum. Et sicut ab illis archetypis Dionysius dicit remotissimos fuisse veteris legis typos, ita nostra sacramenta propinquissima sunt illis ipsis archetypis, quorū sunt antitypa. Redeo ad locum Pauli, cuius interpretes, quantum obseruare potui, si non distinxerunt antitypa verorum quę Paulus dicit, ab ijs quæ ibidem vocat hypodigmata cœlestium, in causa fuit, quòd cùm legerent, non enim in manufacta antitypa verorū introiuit Iesus, existimabant affirmare Apostolum, vt ipsa cōpositio verborum primo aspectu velle videbatur, illa manufacta antitypa verorum fuisse, cùm tamen non ita sit; immo hoc negat Apostolus; hic enim est sensus: Si illa enim manu facta sancta, fuissent antitypa verorum, id est, expressæ imagines rerum quæ sunt in ipso cœlo, in quod Iesus introiuit, haud dubiè sanguine eius prius mandata fuissent; sic enim mandata extitissent antitypa verorum, id est, eorum quæ sunt archetypa in ipso cœlo; at non fuerunt antitypa eorum, sed potius adumbrationes remotissimæ, & longinquissimæ archetyporum, vt dixit Dionysius: ecclesia verò, quę est tabernaculum Christi non manufactum, sed spiritu eius ædificatum, de quo ait propheta, tabernaculum eius in circuitu eius, quia ipse dixit, vbicunque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, sic enim Euseb. Cæsar. in commētarijs suis in Psalmos eruditissimis, illum prophetæ versiculum interpretatur: Ecclesia, inquam, cuius typus fuit tabernaculum Moysis, quod dicebatur sancta, quia est imago ipsa cœli, in quod Iesus introiuit, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis; idcirco necesse fuit, vt sanguine eius mundata fuisset, vnde omnia sacramenta ecclesiæ, quorū typi erant vasa ministerij tabernaculi, quia sunt antitypa eorum quæ sunt in cœlo ipso aperta & reuelata, necesse quoq; fuit, vt ex passione Christi manassent. Si igitur sacramenta legis euangelicæ antitypa sunt τῶν ἀληθινῶν, vt Paulus ait, id est, verorum, vt interpres Latinus vertit, archetyporum, inquam, quæ omni velo, & imagine carent in cœlo, hęc enim sunt ἀληθινὰ, consequens necessariò est, vt quæ secundùm Apostolicam doctrinam sunt, & dicuntur antitypa mysteria corporis, & sanguinis Domini, antitypa quoque sint verorum secūdùm apostolum Paulum, hoc est antitypa ipsius corporis, & sanguinis Domini in specie propria in cœlo: ex quo rursus fit, vt necesse item sit verè esse corpus, & sanguinem Domini in antitypis symbolis, siue mysterijs sacræ Eucharistiæ, & non secundùm spiritum tantum, vt phantastici, uel potius fanatici Caluinistæ tradunt. Sicut enim si baptismus typus & imago tantum esset regenerationis, ac purgationis præteritorum peccatorum, & non fieret in baptismo suscepto vera regeneratio, & vera purgatio peccatorū, nullo modo posset esse antitypon illius archetype in cęlo beatæ, vt ita dicam, filiationis, & beatæ purgationis peccatorum, cùm erimus ei similes; sic si in mysterijs corporis, & sanguinis Domini non essent corpus, & sanguis πραγματικῶς, id est, realiter, sed secundùm spiritum tantum, vt hæretici fingunt, non essent hæc mysteria antitypa corporis, & sanguinis in specie propria; atque ita nusquam essent ista antitypa verorum, quæ Paulus dicit. Siquidem necesse est, aut omnia sacramenta esse antitypa verorum, id est, archetyporum in cœlo; aut nullum. Rursus si nostra sacramenta sunt antitypa verorum, id est, si habent, sicut Apost. ait, ipsam imaginem rerum præsentium; id est, veritatis, & gratiæ, lex enim per Moysem data est; gratia autem, & veritas per Iesum Christum facta est: necesse est, vt in sacramento corporis, & sanguinis Domini, verè sit corpus, & sanguis; aut si non verè est, neque rursus esse potest ipsa imago archetypi, hoc est corporis, & sanguinis in specie: nunc enim per fidem ambulamus, sicut Apost. ait, & nō per speciem. atque ita falsum erit, quod Aposto. ait de lege euangelica, habere ipsam imaginem rerum; in sacramentis enim illam habet: antitypa ergo verorum sunt, quæ habent ipsas expressas, & propinquissimas imagines rerum in specie, quas Dionysius, vt dixi, archetypa vocat, Paulus verò ἀληθινά. ἀληθῶ

enim, id est, vera sunt in ecclesia, licet non sint in propria specie, vt verus homo est, & si extrinsecus aliena specie indutus, quandoque non appareat homo: sic sunt veræ res spirituales in sacramentis sub sensum cadentibus; ἀληθινὰ verò sunt, vt veteres scripturæ sanctæ interpretes notarunt, τὰ τοῦτο ὅλον καὶ κυρίως ὄντα ὅπερ δὴ καὶ καλεῖται, id est, ea quæ ex toto, & propriè sunt id ipsum quod dicuntur. sicut in baptismo consistit, vt iterum repetam, vera purgatio peccatorum, vera adoptio filiorum Dei, vera resurrectio secundùm spem: in cœlo autem est plenè vera purgatio peccatorum, vbi amplius non potest peccari, & adoptio filiorum non per fidem, sed per speciem, & istarum rerum quæ archetypa sunt, est etiã baptismus antitypon, vt beatus Petrus vocauit. Similiter in mysterijs corporis. & sanguinis dicendum est, esse secundùm Apostolicam doctrinam à Clemẽte scriptam, & secundùm Pauli epistolam antitypa verorum, id est, archetyporum, archetypa quoque vocat S. Maximus; cum enim in diuino libro, quem de Ecclesiastica mystagogia composuit, & inscripsit, exponit, quæ Spiritus sanctus gratia per sacram corporis Domini communionẽ in nobis operatur, intuẽs in illud Ioannis, Qui mãducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die, & ablatis, inquit, ijs in quibus cernitur nostra corruptio, transmutat nos, & similes sui facit. & subiungit, καὶ τὰ παραδειχθέντα διὰ τῶν ἐνταῦθα αἰσθητῶν συμβόλων ἡμῖν ἀρχέτυπα χαρίζεται μυστήρια, id est, & largitur nobis archetypa mysteria, quæ hic nobis per symbola sub sensum cadentia ostensa sunt. archetypa ergo mysteria vocat corpus, & sanguinem propria specie in cœlo apparentia, quæ non reuelantur nisi beatis, idcirco vocauit mysteria. Ioannes quoque Damasc. lib. 4. De fide orthodoxa cap. 90. mysteria corporis, & sanguinis antitypa, inquit, dicuntur, non quasi non sint verè corpus, & sanguis Christi, sed quia nunc per ea participamus diuinitatem Christi, tunc autem, id est, in futuro, in cœlo inquam, per solam visionẽ participabimus. hactenus Damasc. Hic etiam pater, & auctor Damasc. & orthodoxus dogmatistes illud corpus Christi quod in specie visione beata postea videbitur, archetypon esse intellexit, & hæc nunc mysteria corporis, & sanguinis antitypa illius esse. sic etiã Theodotus Patriarcha Antiochenus in quadã sua Homilia, non duos, inquit, filios dicimus, filium ex patre natum, & qui filius Abrahæ, & Dauid appellatur; & paulò pòst, non igitur duo filij numerantur, vnus ex patre ante omnia sæcula natus, & alter postea ex Maria ortus, tametsi sunt duæ naturæ; & sicut nõ duo corpora corpus Christi, quod in cœlis est, & eius corporis quod in cœlo est, antitypon, quod in ecclesijs à sacerdotibus impartitur fidelibus, sic neque duo filij, scilicet natus ex patre ante sæcula, & natus in tempore ex virgine, vt antè dixerat. item Grego. Nazianz. in sermone 2. in Pascha, comparans Mosaicum Pascha cum nostro nunc, & nostrũ nunc, cum futuro in cœlis, Participabimus, inquit, Pascha nunc quidem typicè adhuc, tametsi apertiùs, quàm vetus agnus participabatur; Pascha enim legis audeo, & dico, typus typi erat licet obscurior, cur dicat Pascha nostrum typicè hic participari, & cur typum appellauerit, excusat Greg. cùm ait, audeo, & dico, nequis aut malè intelligeret, aut sic loquentem reprehenderet, vel miraretur. nisi enim verum corpus in his mysterijs esse credidisset, non erat cur excusaret, quòd sic loquatur; nec audax appellatio typi visa esset, sed vera. Significat ergo typicè nunc participari, & typum à se dici Pascha nostrum, quia etsi verè nunc participatur, & verum corpus Christi est, sub typo tamen panis & vini participatur, & est. hoc est, quod Dionys. quoque dicit in Hier. Eccl. cap. De communione, per veneranda symbola significatur, & participatur Christus; non dixit solum, significatur, neque participatur secundùm spiritum, vt Caluinus dicit, sed dicit significatur, & participatur; quia verè, & substantialiter participatur. Deinde, quomodo diceret Grego. Nazianz. clarius participari Pascha nostrũ, quàm agnus veteris legis participabatur, nisi quia agnus ille tanquam vmbra tantũ futuri Paschæ nostri participabatur, in nostro autẽ Pascha sub typo panis vera caro Christi præsens sumitur. Pergit postea Greg. comparare Pascha nostrum cum cœlesti, & paulò pòst, inquit, perfectius, & purius scilicet participabitur, quando ipsum nouum nobiscum bibet verbũ Dei in regno patris aperiens & docens, quæ nunc mediocriter ostendit. illud igitur, quod postea participabitur perfectius, ac purius, quia sine vlla specie aliena, nec integumento, est archetypum, cuius antitypa sunt hæc, quæ nunc in typo panis & vini mediocriter, vt ait Greg. ostenduntur. idẽ Greg. corpus, & sanguinem in symbolis, ac typis panis, & vini antitypa pretiosi corporis, & sanguinis in oratione funebri in laudẽ Gorgoniæ sororis vocauit: item Macarius Ægyptius in homilia 27. in ecclesia, inquit, offertur panis & vinum, antitypon carnis & sanguinis eius. nequis verò malè intelligat, aut interpretur, subiungit, καὶ οἱ μεταλαμβάνοντες ἐκ τοῦ φαινομένου ἄρτου τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ἐσθίουσι, id est, & qui sumunt ex eo qui apparet panis, & non est, hoc enim significat ὁ φαινόμενος ἄρτος, vt ex Cyrillo Hierosol. intelligi potest, cùm ait in 4. catechesi mystagogica, loquens de S. Eucharistia, ὁ φαινόμενος ἄρτος οὐκ ἄρτος ἐστὶν, ἀλλὰ σῶμα χριστοῦ, id est, qui videtur esse panis, siue qui habet speciem panis, nõ est panis, sed corpus Christi; qui, inquam, sumunt ex specie panis, hi carnem Christi comedunt πνευματικῶς, hoc est ἀοράτως, id est, spiritualiter, siue inuisibiliter, quia nihil ibi videtur præter

speciem

speciem panis: carnem ergo Christi, sub typo, siue specie panis vocat Macarius antitypō, carnis Christi. sic quoque vocauit Andreas Hierosol. archiepiscopus Creten. auctor in diuinis Scripturis eruditiss. in homilia in Dominicam palmarum: Poterimus, inquit, & nos eum sumere, qui pro nobis semper sine mactatione immolatur. deinde subiungit per interpositionem; θύεται γὰρ ἐν ἀντιτύποις συμβόλοις ἱεροθετούμενος, id est, immolatur enim pro nobis in symbolis antitypis consecratus. quod autem idem Greg. Nazianz. typos salutis suæ appellat mysteria ipsa corporis & sanguinis Domini, in oratione ad ciues Nazianzenos in extremo, salutem dicit non illam quæ in spe est, spe enim salui facti sumus, inquit Apost. Rom. 8. sed illā potius, quæ est in cœlis conseruata, de qua beatus Petrus, & credentes, inquit, exultabitis lætitia inenarrabili, & glorificata, reportantes finem fidei vestræ salutem animarum vestrarum illius igitur salutis, quia nondum adest, dici potest, vt Greg. dixit, typus, siue potius imago sancta eucharistia, sicut Dionyl. cap. 1. cœlest. Hierar. sumptionem Eucharistiæ ait imaginem esse participationis Iesu, in cœlo scilicet, de illa enim loquitur, vt perspici potest ex reliquis q̃ hic in ecclesia fiunt, quæ ibidem cum illis cælestibus tamquam imagines cum suis archetypis comparat. item idem Dionys. in epist. ad Titum, videmus, inquit, Iesum in parabolis theologari, & tradere mysteria θεουργά, hoc est, deifica, διὰ τυπικῶν τραπεζώσεως. τραπέζωσιν τυπικὴν, vocat typum panis & vini quę in sacra mensa posita sunt; quas enim nos species panis, & vini dicimus, typum panis, & typum vini vocat Cyrillus Hier. in 4. catech. mystagogica, in quibus sunt mysteria corporis & sanguinis. θεουργὰ verò dicit, hoc est, θεὸν ἀποτελοῦντα τὸν μετέχοντα αὐτῶν, vt est in scholio Dion. Alexan. id est, q̃ Deū faciunt participantem ea. sic quoque Damasc. per ipsa, inquit, participamus nunc diuinitatem, tunc autem spiritualiter per solam visionem. & S. Marcus Anachoreta per antiquus auctor, & valde celebris, explanans locum apostoli in priore epistola ad Corinth. vno spiritu potati sumus, ait per sanctam Eucharistiam panis, & vini, fieri nos participes diuinitatis Christi; Dominus enim, inquit, non per animam, sed per proprium spiritum facit nos participes spiritus Dei, id est, diuinitatis, ait enim Paulus, vno spiritu potati sumus. vt enim ait idem, vinum cum bibente misceatur, & qui bibit, est in vino, & vinum in eo, sic sanguis Christi miscetur cum bibente, & per ipsum efficitur particeps spiritus Dei, hactenus Marcus. idem docet contra Arrianos Cyrill. Alexand. libr. 11. in Ioan. cap. 17. per carnem Christi nobiscum in specie panis communicati effici nos vnum cum Deo patre, & filio, & Spiritu sancto. idem etiam Hilarius contra eosdem, qui asserebant solum secundùm spiritum per habitudinem fidei & charitatis effici nos vnum cum Christo. Ex loco Damasceni, quem paulo antè dixi, de corpore, & sanguine antitypis scilicet futurorum, vt hoc quoque obseruetur, facile est demonstrare iis qui rectè de rebus iudicare consueuerunt, quique suo nō ducūtur iudicio, ab aliquo, cui non probabantur quæ paulo ante à Damasceno in ca. de mysterijs, de corpore, & sanguine antitypis futurorum dicta erant, interposita esse illa quæ sequuntur; Quòd si aliqui, inquit, panem, & vinum vocauerunt antitypa corporis, & sanguinis, vt magnus Basilius dixit, non sic vocauerunt post consecrationem, sed ante consecrationem. Est igitur hoc argumentum, interiecta esse hæc ab alio; etenim si post consecrationem dicuntur antitypa, vt ait Damascenus, nō quia non sint verè corpus, & sanguis, sed quia antitypa futurorum in cælo, cur idem Damascenus, si sibi constat, & secum consentit, non accipit eodem sensu quod Basilius dixit, cum vocauit antitypa corporis, & sanguinis? an non potest idem sensus subiectus esse his verbis, si quis dicat, corpus, & sanguis antitypa futurorum, ut dicit Damascenus? & illis rursus, si quis dicat antitypa corporis, & sanguinis, vt dicit Basili⁹? immo maximè potest: neminemque existimo contradicturum, aut dubitaturum: vtrumque enim valet, ut si quis dicat res quæ sunt in imaginibus. comparans enim apost. ex aduerso mysteria ueteris testamenti cum mysteriis noui, umbram, inquit habebat lex futurorum bonorum, nō ipsam imaginem rerum: imagines rerum uocat ipsas res sacramentorum mysticis imaginibus uelatas, quæ in futuro erant in cœlo in specie, nunc enim per fidē ambulamus. Igitur sicut dicuntur imagines rerum, perinde ac siquis dicat, res in imaginibus, & dicuntur mysteria corporis & sanguinis Christi, id est, corpus, & sanguis Christi in mysterio; sic etiā dicuntur antitypa corporis, & sanguinis perinde ac si dicantur corpus, & sanguis antitypa, scilicet futurorum; & antitypa istē, quia pro uetere typo agni data, & in eis veritas, & impletio veteris typi: sicut Epiphanius, ut iterum repétam, ait non ueterascentia noui paschæ pro uetere mysteria antitypa: & beatus Cyrillus in sermone de Dominica cœna, & lauatione pedum καὶ φαγὼν τὸν τύπον, ὡς πληρωτὴς τῶν τυπικῶν, ἐξέφανε τὴν ἀλήθειαν, i. cùm comedisset typū, hoc est, agnum typicum impletor typicorum, protulit ueritatem. tum etiam antitypa, quia habēt imaginem ipsi rei intus latenti obiectam. sic & uidetur interpretatus hoc uocabulū Plotinus scribens cōtra Gnosticos c. 6. vel ἀντιτύπους, inquit, uocant, cùm quis uerbi gratia εἰκόνας τῶν ὄντων, ἀλλὰ μὴ τὰ αὐτὰ ὄντα θεωρεῖ. i. cùm imagines rerum, non eas ipsas res cernit, scilicet apertè; hoc enim significat τὰ αὐτὰ θεωρεῖν: ut cùm uidemus in speculo ipsam imaginem rei, id est rem non nudè & apertè, sed imagine obiecta rei. ac fortasse hæc est propria in primis ratio antitypi, & quæ maximè conuenit sacramentis nostris, quę sunt ipsa imagines non solæ, sed imagines, & res in imaginibus obiectis,

ctis,

ctis,ita vt antitypa sint ipsæ imagines rerum, vt Apost. vocat,quod iam explicatum est. Deinde enumerans idem Damascenus nomina sanctæ Eucharistiæ,post illam dico mysticam trāsubstantiationem, quod scilicet dicitur panis supersubstantialis,spiritus viuificans, participatio,communio,denique antitypa,quomodo in medio interrumpens seriem huius enumerationis, misceret nomen antitypi ante consecrationem,idque secundùm Basilium, quē ait vocasse antitypa ante consecrationem? Præterea cùm necessariò beatus Basilius oblationem uocet antitypa corporis,& sanguinis,post illas sacras & tremendas inuocationes,& preces,& actiones,quomodo potuit dicere Damascenus uocasse Basilium antitypa, priusquam fieret consecratio,quasi mystica benedictione non omnino operante transsubstantiationem panis, & vini, in corpus, & sanguinem Christi; quæ quidem fuit falsa Cabasilæ opinatio. fortasse addita hæc fuerunt Damasceno ex disputatione Epiphanij diaconi, quæ est in sexta actione septimæ synodi Nicænæ secundæ; ijsdē enim uerbis interpretatus est illud antitypon Basilij,cùm existimaret nihil differre antitypō à typo,vt quidem differre Epistola beati Petri, & Epistola Pauli,vt iam explicatum est,docet. Quod verò sacerdos precatur postea post consecrationem,ut mittat Deus Spiritum sanctum super dona posita,& sanctificet,& benedicat, & ostendat,sine faciat,ut loquitur beatus Chrysost.panem hūc,corpus Christi,& uinū hoc,sāguinem Christi;aliò tendit precatio ista, quod quidem diuinus Dionysius diuinè interpretatur, sic enim ait: Vnde diuinus Episcopus stās ad altare Dei,laudat sacra opera Dei,q̄ dicta sunt,q̄ ad diuinam de nobis prouidentiam Iesu pertinent,quæ scilicet ad salutem generis nostri uoluntate sanctissimi Patris in Spiritu S.secundū scripturam perfecit.& subiungit: Postquam autem laudauit,& venerationem eorum,ac spiritualem contemplationem oculis spiritualibus aspexit,venit ad sacram eorum confectionem,idque ex traditione apostolica. Vim ergo huius laudationis operum Dei continent preces magni Basilij ante mysticam benedictioné. Principium priorum est, Domine Dominator Deus omnipotens,adorande,verè dignum; & quę sequuntur.ante quas preces sacerdos edixit,vt sursum habeamus corda,gratias agamus Domino.Principium uerò posteriorum sic est: Cum his beatis potestatibus Domine amator hominum,& nos peccatores clamamus, & dicimus,Sanctus es verè,& quæ sequuntur. Post hanc ergo laudationem subiungit mysticam consecrationem diuinorum mysteriorum; Accipiens enim,inquit, panem in sanctas suas & puras manus; in quo quidem mirificè cōuenit cum diuino Dionysio,qui post illas laudes subiungit,inquiens, quòd sacerdos venit ad symbolicam consecrationem, idque secūdùm Dei traditionem. Symbolicam consecrationem vocat illam mysticam mutationé panis in corpus Christi,quæ facta est,vt Deus tradidit,sicut ait Dionysius,id est, per illam inuocationē à Christo traditam,sicut Apostolus ait: ego enim accepi à Domino,quod & tradidi uobis. Postea subiungit Dionysius, inquiens: Deinde postquam petiit, vt fiat dignus hac consecratione Deum imitante,& ut assimilatione Christi, diuina celebret, & distribuat castissimè, & ut ii qui communicaturi sunt,dignè,& ut decet,sancta participent.& quæ sequuntur. Petit igitur gratiam sacerdos, ut efficiatur dignus ijs quę operatus est circa sacramentum prius confectum,tunc scilicet confectum,quando venit sacerdos ad symbolicam consecrationem à Deo traditam,ut dixit;& petit,ut ipse imitatione similitudinis Christi diuina celebret,id est, poscit gratiam,ut diuina mysteria scilicet iam cōfecta sic celebret,ut Christi similis existat:tunc enim sanctè celebramus. Sacramenta enim diuina conficiuntur non quidem similitudine uitæ Christi;sed potius,ut ait magnus Athanasius, precibus,inuocationibus,& actionibus adhibitis,scilicet siue à digno; siue ab indigno sacerdote stante ad altare secundùm traditionem Apostolorum. Item petit gratiam,ut ipse, & reliqui dignè communicēt, & tunc, ut ait Dionysius administrat diuinissima, quæ iam scilicet confecta erant. Omnes enim actiones circa sacramentum uocat Dionysius ἱερουργίας,id est, sacras administrationes. Eadem quoque,& secundùm eandem consequentiam, poscit Magnus Basilius; cùm precatur post symbolicam operationem sacrorum,quæ illa mystica & efficaci inuocatione confecta est, poscit inquam, vt descendat Spiritus sanctus super nos, & super proposita dona,& benedicat, ac sanctificet ea hoc autem innuit unus atque idem modus sermonis: ait enim, Te precamur,& te obsecramus,sancte sanctorum,ut beneplacito tuæ bonitatis ueniat Spiritus tuus sanctus super nos, & super hæc proposita munera, & benedicat ea,scilicet super nos ἀπὸ κοινοῦ,id est,à communi: & sanctificet ea rursus super nos à communi: & ostendat panem hunc pretiosum corpus Christi item super nos. Quomodo autem super nos,& quid hoc significet, explanat subiungens: Nos autem omnes,qui de uno pane,& de uno calice participamus,vniat mutuo in vnius Spiritus sancti cōmunionem,& neminem nostrum in iudicium,& condemnationem: & faciat participare sanctum corpus,& sanguinem Christi tui,& quæ sequuntur. Quæ perinde sunt,quasi dicat:Oramus,& obsecramus,vt veniat super nos Spiritus tuus sanctus,& benedicat,ac sanctificet super nos hæc munera,& panem hunc pretiosum corpus ostēdat super nos faciendo scilicet, vt dignè ipsum participemus in salutem nostram, & in communionem sancti Spiritus. Similiter in Missa beati Iacobi eodem sensu, & eadem consequentia ait Sacerdos, Et mitte super nos, & super hæc munera spiritum tuum sanctum, ut bono & glorioso suo aduentu sanctificet,& faciat hunc quidem

panem, corpus Christi tui; & calicem hunc sanguinem pretiosum Christi tui. Quomodo verò hoc sit intelligendum, ex ijs quæ subiungit, intelligere licet secundùm ea quæ superius dicta sunt. Petit enim apud se stans, vt sit omnibus illa participantibus in remissionem peccatorum, & in vitam æternam, in sanctificationé animarum & corporum in prouentum bonorum operum, in confirmationem sanctæ tuæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, quam fundasti super petram fidei. Pręterea etiam huiusmodi petitio, vt veniat Spiritus sanctus super proposita munera, & benedicat, & sanctificet ea, postquam panis est mysticè in corpus Christi mutatus, manifestior adhuc est in Missa, quæ beati Petri dicitur, quæ prius quidem Græcè scripta est, quam ego in Calabria reperi, postea verò Latinè translata, tametsi non omnino ad verbum; quam omnes nunc per Occidentem celebramus. Ait igitur ad verbum; Tua ex tuis offerimus uenerandæ maiestati tuæ ex tuis muneribus & donis, hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ. Super quæ propitio & benigno vultu aspicere digneris. & quæ sequuntur. In eandem igitur sententiam precatur Magnus Basilius, vt veniat Spiritus sanctus super nos sacra operantes, & benedicat, & sanctificet proposita munera, id est, accepta habeat: tunc enim benedicuntur, & sanctificantur super nos. rursus verò cùm non sunt accepta, id est, cùm nos sumus indigni, tunc benedictio munerum propositorum, & sanctificatio manet in ipsis solum. Ad hęc, si cùm precatur beatus Basilius, vt veniat Spiritus sanctus super munera in altari proposita, & ea sanctificet, nondum confecta est panis in corpus Christi mutatio, quomodo dixit, antequam sic precetur, tua ex tuis secundum omnia, & per omnia? Agnus enim Dei super sacram mensam positus, verè est donum Dei secundùm omnia, & per omnia; & extra ea nihil est sic donum. Vide verò quemadmodum beatus Petrus interpretatur, quod dictùm est, tua ex tuis; quod Magnus Basilius imitatus est; Tua enim, inquit, ex offerimus venerandæ tuæ maiestati, & ex tuis muneribus & donis hostiam puram; hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ, hæc enim dicit tua. Sed dicamus, quomodo, & quibus verbis Clemens in sacra celebratione mystici cultus, sic enim Missam uocat, post illam tremendam, & secretam inuocationem, hæc protulit secundùm constitutionem Apostolorum; quomodo, inquam, ipse etiam precatur, & obsecrat, vt veniat Spiritus sanctus, & sanctificet. Rogamus te, inquit, vt beneuolè aspicias super hæc munera coram te proposita; tu, qui non indiges, Deus: & placeat tibi in eis in honorem Christi tui: & mittas sanctum Spiritum tuum super hoc sacrificiũ, vt ostendat hunc panem corpus Christi tui.

Quid autem significet hic, ostendere panem corpus Christi, declarat, subiungens, vt qui eum sumpserint, confirmentur ad pietatem, & remissionem peccatorum consequantur. & quæ sequuntur. Perinde ac si diceret, vt faciat hoc corpus Christi, esse nobis corpus Christi, scilicet sumendo illud dignè, & percipiendo fructus sanctæ communionis. cùm enim dignè communicantes hos fructus consequimur, tunc hoc corpus Christi ostenditur in nobis esse corpus Christi. contrà verò, indignè communicantibus, &, vt Apostolus ait, non dijudicantibus corpus Domini, hoc quod verè est antè etiam quam sumatur corpus Christi non efficitur indignè sumenti corpus Christi: corpus enim Christi viuificum est; his verò qui indigni sunt eo, efficitur iudiciũ, & mors. Similiter Magnus Basilius explanans quid significet quod petit, vt ostendat panem hunc corpus Christi, subiungit, vt antea diximus; Nos verò omnes, qui de vno pane sumimus, vt mutuò vniat in vnius Spiritus sancti communionem. & quæ sequuntur. Item beatus Chrysostomus, vt declaret quid illud significet; Fac panem hunc pretiosum corpus Christi tui; quod autem est in hoc calice, pretiosum sanguinem tuum: subiungit, ut prosit communicantibus, ad vigilantiam, & sobrietatem animæ, ad remissionem peccatorum. & quę sequuntur. Sed genus huiusmodi precanonis, & quod ad id explanandum dictum est, exemplo fiet clarius. Quod enim dicamus corpus Christi, effici corpus Christi dignè illud sumentibus; indignè autem sumentibus non effici, simile est, ac si quis dicat Christum viuere fidelibus; Iudæis verò adhuc mortuum esse, sicut Clemens ait in quodam loco libri sexti: tunc enim qui semper alioqui viuit, ostenditur Iudæo uiuens, cùm Iudæus Christo credit. Si igitur pro Iudæis precemur Deum, vt mittat Spiritum sanctũ super eos, & faciat vt Christus resurgat eis, an idcirco Christus nõ resurrexit? absit: non hoc dicimus: neque hoc significamus, sic precando. In hunc igitur modum precandi sic pro Iudæis, oportet intelligere illud ĩ Missa Chrysostomi post sacra mysticæ inuocationis verba: & fac panem hunc corpus Christi tui: facere enim, non significat hoc loco facere substantiam, neque facere transsubstantiationem substantię, siquidẽ vt fiat panis hic corpus Christi per trãssubstantiationem, hoc inquam, ante mysticam benedictionẽ precatur sacerdos, ut intelligi potest ex catechesi mystagogica Cyrilli Hierosolymitani, qui exponens omnem seriem mystici cultus, id est, Missæ, sic ait; Memoremus nũc & Cherubin, quę Esaias vidit in Spiritu sancto dicentia, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Sabaoth: Idcircò & hanc Theologiam Cherubinorum nobis traditam loquimur, vt huius hymni cantum cum cœlitibus communem habeamus, vt sanctificantes nos ipsos hymnis spiritualibus, Deum obsecremus, vt mittat

Spiri-

Spiritum sanctum super proposita, ut faciat panem hunc, corpus Christi, vinum verò, sanguinem Christi; omnino enim quod tangit Spiritus sanctus, hoc sanctificatum est, & mutatum. & subiungit, deinde postquam confecta est spiritualis hostia. & quæ sequuntur. Necesse igitur est, illud facere panem hunc corpus Christi, aliter quidem accipere post verba mysticæ consecrationis, & aliter ante ea. Sic denique interpretati sunt quatuor concilij Florentini Patres Græcorum, eruditissimi. Cùm enim Eugenius quartus eos percontaretur, cur Græci post illa verba Domini, quibus corpus, & sanguinis conficiuntur, illa precatione vterentur: Fac panem hunc, corpus Christi; & calicem hunc sanguinem, responderunt, Ruthenus scilicet, Bessarion, Trapezunden, ac Mitylen, vt in extrema parte extremæ sessionis scriptum est, Vt Latini confecto sacramento dicere soleant precantes, Iube hæc perferri, & quæ sequuntur: sic Græcos illa verba proferre solere, vt sacratissimũ Christi corpus, & sanguis peccatorum nostrorum remissioni, & nostris animabus saluti fiat. Satis ergo demonstratum est ex ijs quæ hactenus diximus, quemadmodum magnus Basilius sancta munera sacrificij iam consecrati antitypa vocauerit scripturæ sanctæ, & doctrinæ Apostolorum consuetudinem secutus. Quod si dixit Anastasius Antiochenus scribens aduersus Gaianitas; Absit, vt dicamus sanctam communionem antitypon corporis Christi, aut nudum panem, quin potiùs verè corpus, & sanguinem Christi; dixit ille quidem hoc, vtens his verbis, typos, & antitypon ἀδιαφόρως, id est, indifferenter: non enim obseruauerat, quemadmodum apostolica doctrina, & Petrus, ac Paulus in epistolis suis eo vsi essent: limatius itaque non de antitypo, sed de typo admonuit Magnetes vetustissimus auctor libro 3. Apologiarum pro euangelio contra Theosthenem calumniatorem. Ipse (inquit) dixit, Hoc est corpus meum, οὐ γὰρ τύπος σώματος, οὐ δὲ τύπος αἵματος, ὥστινες ἐρραψῴδησαν πεπωρωμένοι τὸν νοῦν, ἀλλὰ κατ᾽ ἀλήθειαν αἷμα καὶ σῶμα χριστοῦ, id est, non enim est typus corporis, aut sanguinis, vt quidam obcæcata mente nugati sunt, sed re vera sanguis, & corpus Christi. ac de his hactenus.

Adduxerunt eum ad domum Caiphæ: & paulo post; *Atque ita in eum vsque ad auroram debacchati, adducunt ad Annam.*) Non discrepat ab Euangelistis hoc loco Clemens, vt quibusdam parum aduertentibus videtur: immo idem, quod illi, & adhuc clarius dicit. Matthæus enim, Marcus, & Lucas dicũt, statim, vt captus est (id autem factum est nocte) adductum fuisse ad Caipham pontificem, vbi Scribæ & Seniores conuenerant, quod quidem Iohannes prætermisit: ibi verò, idest, in domo Caiphæ, ut Clemens narrat, per totam noctem omni genere & contumeliæ, & ludibrij in Christum debacchati sunt: postero autem die manè adduxerunt eum ad Annam primùm, erat enim socer Caiphæ. Et hoc narrat Ioannes, quod ipsum ab alijs Euangelistis prætermissum erat; ne quis ergo dissentire Ioannem ab alijs Euangelistis suspicaretur, postquam dixit adductum fuisse ad Annam primùm, & ab Anna ad Caipham; & à Caipha ad Pilatum; subiunxit; erat autem manè: vt intelligeremus, narrare eum, quo primùm adductus fuisset, non quidẽ nocte, quod alij narrarunt, sed manè. idem quoque fecit Lucas. cùm enim narrasset, quemadmodum postquam comprehensus est nocte Dominus, adductus fuisset ad Caipam, velletque postea narrare, quemadmodum adductus esset ad conciliũ Seniorum, & Scribarum ac Principum Sacerdotum, id est, ad Caipham Pontificem, vbi isti conuenerãt, vt hanc adductionem ad Caiphã, ab illa priore, quæ fuit item ad Caipham, distingueremus; subiungit: Vt autem factus est dies, conuenerunt seniores plebis, & Principes sacerdotum, & Scribæ, & duxerunt illum in cõcilium suum, &c. Si qui verò sunt, qui adhuc contradicant, rogabo eos, quid probabilitatis habeat, adductum esse primùm nocte illa ad eum, qui non esset iudex illius anni? imò verò quia nulla erat ratio, cur ad eum, qui non erat pontifex, adduceretur, non dico cùm primùm captus est Dominus, & ab horto ductus nocte; sed neque post eam noctem, cùm ad Annam primùm manè adductus est, idcirco adiunxit Ioannes causam, ne quis miraretur: erat enim, inquit, socer Caiphæ: in gratiam igitur iudicis, & pontificis anni illius, qui erat Caiphas, adduxerunt eum ad Annam, qui non erat eo anno põnfex, sed potius tertio antè anno fuerat: cui successerat altero anno filius eius Eleazarus, & huic Simon, & Simoni Caiphas, vt Iosephus libro 18. ca. 3. de antiquitatibus testatur. Vnde Lucas cap. 3. Anno, inquit, decimoquinto imperij Tiberij Cæsaris, sub Principibus sacerdotum Anna & Caipha, factum est verbũ Domini super Ioãnem. Anno autem decimooctauo passus est Christus, ut Eusebius in Chronicis ait. Notauit ergo Lucas, sub quo Põtifice cœpisset Ioannes secundùm reuelationẽ Domini prædicare (hoc enim significat factũ esse verbum Domini super eum, sicut Cyrillus Alexand. in principio commentariorum Oseæ obseruauit) & sub quo desiuisset. Præterea, quod in primis mouere debet, uerba ipsa quibus euangelistæ vsi sunt, ad sententiam Clementis prorsus ducunt. ait enim Matthæus; At illi tenentes Iesum, duxerunt ad Caipham. Verbum Græcum est ἀπήγαγον, quod propriè ratione præpositionis ἀπὸ significat, duxerũt inde, ex eo, inquam, loco, id est, ex horto, ubi captus est. quòd si inde duxerunt ad Caipham, ergo non duxerunt ad Caipham ex domo Annæ. Hoc autem magis adhuc confirmat participiũ ipsum, κρατήσαντες ἀπήγαγον; significat enim μετὰ τὸ κρατῆσαι ἀπήγαγον, ut Apollonius antiquissimus Grammaticus lib. primo De constructione participij capi. 27. tradit, id

est,

est, postquam eum tenuerunt, ducunt inde ad Caipham. Similiter dixit Marcus cap. 14. statim enim postquam captus est, & adduxerunt, inquit, Iesum ad summum Sacerdotẽ: & conuenerunt omnes Sacerdotes, & Scribę, eodem verbo vsus est, ἀπήγαγον, id est, ab illo loco, vbi captus est, duxerunt ad summum Sacerdotem. Lucas verò adhuc clarius, Comprehendentes, inquit, eum duxerunt, & introduxerunt in domum principis Sacerdotum. sic enim est in Græcis exemplaribus, ἤγαγον καὶ εἰσήγαγον, in domum Principis Sacerdotum. Ioannes verò, quia nõ scribebat, quò primùm adductus esset Iesus, statim vt captus est, non vsus est ea forma loquendi, qua alij Euangelistæ; non enim dixit, συλλαβόντες καὶ δήσαντες ἀπήγαγον ad Annam primùm, id est, cùm comprehendissent, & ligassent illum, siue, postquam comprehenderunt, & ligarunt, duxerunt ad Annam primùm: hoc enim significat, vt dixi, participium illud cum verbo, scilicet post illud factum esse hoc; id est, post comprehensionem, statim ductum esse ad Annam. Non hoc, inquam, dixit; immo si sic dixisset, non opus fuisset dicere, ad Annam primùm: quia vis constructionis illius participij cum verbo, hoc omnino significabat, post comprehẽsionem nõ aliò ductum esse, priusquam ad Annam. Sic ergo dixit, & ministri Iudæorum συνέλαβον καὶ ἔδησαν, καὶ ἀπήγαγον, id est, comprehenderunt, & ligauerunt. Hic est interrupta narratio. Si enim coniungere voluisset sequentem narrationem, & duxerunt eum ad Annam; necesse erat secundùm vsum sermonis Græci, construere verbum cum participio; aut dicere, quod idem valeret, μετὰ τὸ συλλαβεῖν καὶ τὸ δῆσαι, id est, postquam comprehenderunt, & ligauerunt, duxerunt ad Annam; & tunc, vt dixi, non erat necesse addere, primùm non cõtinuata ergo narratione, sed interrupta, sequitur, & duxerunt ad Annam primùm, scilicet manè, vt paulo pòst dixit; erat autem manè, &c. Admonet Andronicus, siue Adrianus in Isagoge sanctarum scripturarum, aduertendam esse in primis proprietatem verborum, ex quibus elicienda est sententia. Illud præterea obseruandum est; postquam narrauit Matthæus, quæ per totam noctem acta fuerant in domo Caiphæ, subiunxit cap. 27. Manè autem facto, consilium inierunt omnes Principes Sacerdotum, & Seniores populi aduersus Iesum, & vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato, &c. Hic Euangelista prætermisit adductionẽ secundam, quam dixi, ab Anna ad domum Caiphæ, id est, ad hoc secundum concilium in domo eius factum, unde ductus est ad Pilatum. Similiter Marcus prætermisit ca. 15. & confestim, inquit, manè facientes conciliũ, vincientes Iesum, duxerunt & tradiderunt Pilato. Lucas verò, quod à duobus antegressis Euangelistis prætermissum erat, vt valdè diligens in seruãdo ordine rerum gestarum, suppleuit. Postquam enim narrauit, quæ per totam illam noctem acta fuerant in domo Caiphæ, vbi Principes Sacerdotum, & Scribę nocte conuenerant, sicut ait Matthæus, & Marcus; & vt factus, inquit, est dies, conuenerunt seniores plebis, & Principes Sacerdotum, & Scribæ, & duxerunt illum in cõcilium suum; non dixit, & duxerũt illum ad Pilatum, quod paulo pòst narrat, postquam narrauit, quid in illo secundo concilio actum esset, tunc enim subiungit, & surgens omnis multitudo, duxerunt eum ad Pilatum. Deinde ut nulla hic amplius dubitatio relinquatur, idem Lucas declarat fuisse hanc secundam adductionem ad domum Caiphæ, vbi concilium erat iterũ congregatum manè: ait enim ἀνήγαγον, in concilium suum, id est, reduxerunt, siue adduxerunt iterum, hoc enim significat verbum ἀνάγειν, secundùm suam proprietatem, quæ inprimis, vt dixi, animaduertenda est ad eliciendum sensum subiectum. Prætermisit autem Lucas adductionem ad Annam, eo consilio, quo priores Euangelistæ, quia nihil ferè insigne in domo eius factum esset. ipso tamen verbo, quo vsus est, propriè significauit ex domo Caiphæ, vbi fuerat nocte congregatum concilium, alio ductum fuisse manè, scilicet ad Annam, ut expressit Ioannes, vnde reductus fuisset ad Caipham, vbi iterum fuit congregatum concilium. nõ enim poterat dicere Lucas, adductum esse iterum, siue reductum esse à domo Caiphæ ad domum Caiphæ, siue à concilio apud Caipham, ad concilium apud Caipham: concilium enim non poterat congregari nisi in domo Pontificis illius anni. Quare cùm dicit; Adduxerunt eum iterum in concilium suum; perinde est, vt si diceret; Adduxerunt eum iterum in domum Caiphæ. ergo aliunde duxerunt, scilicet ex domo Annæ.

Pag. 69. Ille autem introduxit eum in paradisum ad fruendum mysticis bonis.) Dubitabit aliquis, quis iste paradisus, & quæ essent ista mystica bona? Photius Constant. in responsionibus ad quæstiones Amphilochij Metropolitani Cyrici, Cùm latro, inquit, Dominum orauit, vt sui in regno suo meminisset, nomine regni intellexit frui bonis, & uita beata. Quia verò paradisus inter cætera bona notior erat; siquidem gẽs Iudęorum propter doctrinam Moysis non ignorabat hoc; idcircò Dominus paradisum illi promittit: & non aliud pro alio donat, nec aliud promittit, quàm quod ille cupiebat, cupiebat autem, vt haberetur sui memoria in regno Christi, quod erat frui bonis beatis. Hactenus Photius. Christus igitur secundùm Euangelium, & apostolicam doctrinam latronem introduxit illo die in regnum suum; nec enim inquit Magnetes lib. 3. Apologiarum pro euangelio contra Theosthenem, audiendi sunt, qui ita distinguunt: Amen dico tibi hodie, plus enim, inquit, fuit

claudere

claudere cœlum,& obscurare mundum, tum aperire infernum, & educere eos, qui ibi erant,quàm aperire paradisum, & introducere latronem. mystica autem bona dicit, quia scriptum est, Quod oculus non vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus ijs qui diligunt eum: nobis autem reuelauit Deus per Spiritum suum, mystica igitur bona vocauit bona beata regni Christi,quæ non cognoscuntur,nisi per reuelationem Spiritus Dei. Sic sanctus Maximus in libro de Ecclesiastica mystagogia,illa cœlestia bona,quibus beati fruuntur,& quibus fideles ablatis velis symbolicis sub sensum cadentibus, frui sperant, archetypa mysteria vocat.

Et circa horam nonam exclamauit,& dixit patri,Deus,Deus meus,vt quid me dereliquisti? & paulo pòst,*clamauit voce magna,Pater dimitte eis;& cùm subiunxisset, In manus tuas Domine commendo spiritum meum,expirauit.*) Hic quoque videri potest hæc apostolica doctrina ab historia euangelica discrepare. Matthæus enim,& Marcus hoc verbum,Deus Deus meus &c.proximè ante illud nouissimum, & extremum verbum,pater,in manus tuas, &c. posuerunt,& illud,pater dimitte eis, Lucas posuit ante illud, quod latroni dixit, hodie mecum eris, &c. quod quidem positũ est in hac doctrina priusquam illud ipsum, pater dimit te eis. Sed cùm Clemens hæc in persona Apostolorum scripserit, vt ab eis didicit, & ut ipsi prædicabant, inuestiganda est ratio probabilis ordinis ab Euangelista mutati, immò etiam rimanda, si quæ fortè significatio eius mutationis ab Euangelista Luca relicta est, illod enim constat, non semper euangelistas ordinem rei gestæ seruasse in scribendo non sine causa,& ratione. obseruata quoque est ab antiquis patribus œconomia scripturæ sanctæ, qua vti solet, cùm infirmitatem carnis Christi significat, vt aliqoid continuo adiungat,vnde fortitudo eius,id est,diuinitas intelligatur:ne aut Deus sine vera carne existimetur,aut homo nudus sine diuinitate. multa huc pertinentia notauit Hippolytus martyr scribens aduersus Noetum,qui Christum negabat Deum,& hominem. Quia ergo dixerat Iesus circa horam nonam, Deus Deus meus, vt quid me dereliquisti?quo declarabat,vt rectè ait Theophylactus,esse se verum hominẽ, & non secundùm apparentiam tantum habere naturalem viuendi appetitum, vt Simon, Menander,Cordon,Marcion, Valentinus,Basilides,Bardasanes,& alij hæretici finxerunt: idcirco rursus,ne homo solùm sine diuinitate esse putaretur, dixit idem postea, Pater dimitte eis,quia nesciunt quid faciunt:nõ enim dixit,(inquit Theophylactus) Domine,rogo, dimitte eis.sed simpliciter, ac magna cum potestate,dimitte eis;quę vox,inquit,non solùm misericordiæ plena est, sed magnam auctoritatem præ se fert.idem notauit Leontius Eutholius, à quo Theophylactus mutuatus est, vt ex magna parte reliqua. Sed videamus iam quomodo Lucas significauerit,illod,pater,dimitte eis,non esse dictum tunc, id est, priusquam illud,Deus Deus meus,&c.quamquam prius ab eo positum sit. scilicet significauit ipso modo verbi,quo vsus est.Cùm enim dixisset Lucas,& postquam venerunt in locum,qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum, & latrones vnum à dextris, alterum à sinistris, non subiunxit,Iesus autem dixit,pater, dimitte eis;sed sic,Iesus autem dicebat,Pater dimitte eis.Hoc igitur verbum,dicebat, cùm sit tẽporis imperfecti, non significat dixisse illud tunc:immo significat,non dixisse tunc. cur verò positum sit a Luca in illo loco, & non suo loco post illud saltem, quod latroni dixit Iesus,hodie mecum eris in paradiso, quod postea Lucas posuit,in promptu est ratio; quia scilicet meminerat Euangelista de ijs, qui nescientes Iesum esse Dominum gloriæ, crucifixerant eum;sic enim dixerat Lucas, ibi crucifixerunt eum,& latrones vnum à dextris,& alterum à sinistris;unde quia pro illis, qui eum sic crucifixerant,orauit, opportunè subiunxit illo loco verbum illud orationis factæ, Pater, dimitte illis.Illud etiam obseruandum est,q̃ dicisse ex apostolis Clementem,qui hæc scripsit,illam magnam vocem, qua clamauit, dicens,In manus tuas Domine, cœpisse ab illo verbo,Pater dimitte eis,hoc enim dixit etiam cum clamore, vt significaret vehemens desiderium,quo tenebatur salutis, & veniæ eorũ, qui eum crucifixerunt.

C A P. X X I I I. pag. 106.

Vobis enim aperta est ianua vitæ,qui ex gentibus conuersi estis,qui aliquando non amati,nũc autem dilecti.) Hic quoq; locus apologeticam explanationẽ requirit,ne videatur Clemens Romanus Latinæ & Græcæ linguæ non satis peritus,ut quidẽ fuit peritiss: vt enim apud Latinos plus est diligere quã amare,sic apud Græcos plus *ἀγαπᾶν*, quàm *φιλεῖν*, quare sic videbatur debuisse dicere, qui aliquando *οὐ πεφιλημένοι*, id est,non amati, nunc autem *ἠγαπημένοι*,id est,dilecti. nouit beatus Petrus, quãtũ inter se distarent *ἀγαπᾶν*, & *φιλεῖν*, id est,diligere,& amare. Siquidem cùm Dñs interrogaret eum,inquiens,Petre *ἀγαπᾷς*, id est, diligis me?non respondit, tu scis Dñe, *ὅτι ἀγαπῶ σε*, id est,q̃ diligo te, vt quidem videbatur respõdendum: sed quia sciebat Petrus amorem esse initium quoddam, & additũ ad dilectionẽ dilectionẽ verò perfectiorem esse, non ausus est dicere;tu scis Domine, quia diligo te; sed quod minus est,tu scis,quia amo te. Hactenus Gregorius Cerameus archiepisc. Tauromenij in Sicilia in hom.xi.in ca. Matth.27. Subiungit deinde idem auctor, quo magis differẽtiã vtriusq; verbi explanet,Tribus,inquit, modis aiunt amicitiam conflari;voluptate, vtilitate,

virtute:

virtute: quæ autem altero mõ duorum cõflatur, infirma, & inſtabilis eſt: ſtatim enim vt vtilitas, aut voluptans ſublata eſt, amicitia extinguitur, vnde temporis aut loci longinquitas, aut mutatio rerum faliciè eam diſſoluunt; amicitia verò, quæ ex virtute ortum ducit, nõ ſic extinguitur, immo curriculo temporis, & corporũ diſtantia firmior efficitur paulatim incrementis ad dilectionem proficiens. Huiuſmodi ergo amicitia principium dilectionis eſt. quod quidem cùm beatus Petrus ſciret, veritus conſiteri, quòd diligeret Dominum, nõ dixit, tu ſcis Domine, quia diligo te; ſed potius, quod minus erat, ſibi attribuit, inquiens, tu ſcis, quia amo te. didicerat enim hanc eſſe dilectionem; Si quis poneret animam ſuam pro amicis ſuis. Vt igitur, qui ſibi conſcius erat non hoc feciſſe, contrahit ſe: verùm Dominus ab eo amore, quem in Dominum habebat, requiſiuit, vt oues rationales paſceret. Hactenus hic auctor. Conferamus nunc iſta in apologeticã explanationẽ loci Clementis. alia eſt ratio ſermonis hominum cum Deo; alia Dei cum hominibus. homini quidẽ plus eſt ἀγαπᾷν, id eſt, diligere, quàm φιλεῖν, id eſt, amare, ſicut explicatum eſt; plus, inquam, facit homo, cùm diligit, quàm cùm amat: diligimus enim ex virtute; amamus verò interdum vtilitatis, aut voluptatis gratia; & amantes ex virtute proficimus ad dilectionem; apud Deũ verò ſummum, quod hic conſequi ab eo poſſumus, eſt amicitia eius, ſicut ſcriptum eſt, Credidit Abraham Deo, & reputatũ eſt ei ad iuſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt. immutauit igitur Clemens ſcientiſſimè vſum verborum ἀγαπᾷν, & φιλεῖν; & fecit ſignificare plus φιλεῖν, quàm ἀγαπᾷν, quia de amicitia Dei, quæ eſt ſumma eius erga homines charitas, ſiue dilectio, loquebatur.

C AP. XVI. pag. 70.

1. *Nec amplius cum Iudæis tempus celebrandi paſcha obſeruetis)* & paulo pòſt: *Vos verò obſeruate conuerſionem verni æquinoctij, quæ incidit in viceſimum ſecundum diem menſis duodecimi, qui appellatur dyſtros.)* Non defuerunt quibus hic locus apoſtolicæ doctrinæ partim ſuppoſitus eſſe videretur, non ob aliam cauſam, niſi quia de celebratione paſchæ idem præcipiat, quod poſteà Synodus Nicæna ſanxit, quaſi apoſtoli ſancti eodem die paſcha dum in vita erant, agerent, quo cum Domino egiſſent; partim falſus, quaſi neget fuiſſe æquinoctium 25. Martij, cùm Chriſtus paſcha cũ diſcipulis egit: ſed vtrumque falſum eſt. Dicamus prius de priore: non eſt ſuppoſita, neque ſimulata hæc apoſtolorum de feſto paſchæ cum Iudæis non celebrando conſtitutio, neq; κατάπλαστος, tanquam in apoſtolorum perſonas non cadens, ſed eorum eſt propria, ſiquidem apoſtoli nunquam cum Iudæis paſcha egerunt, ſed vt à Domino didicerant agendum eſſe, & vt ipſi deinceps tradiderunt, quorum traditionem ſecuta eſt Nicæna Synodus, & vt ſequerentur, qui in Oriente à cæteris orbis partibus diſcrepabant; decreto ſuo iuſſit. Nihil itaque noui ſe ſanxiſſe ipſa Synodus teſtis eſt, quæ in decreto ipſo ſic ait: Quia igitur poſtquam excuſſum & expenſum eſt oportere ab vniuerſis, qui ſub cœlo ſunt, vno modo agitari paſcha, inuentæ ſunt tres partes orbis, quæ paſcha concorditer agunt cum Romanis, & Alexandrinis; vna verò Orientis dubitat, & diſcrepat: viſum eſt, vt ſublata omni quæſtione, & controuerſia, ſic etiam agant fratres, qui in Oriente ſunt, ſicut Romani, & Alexandrini, ac cæteri omnes, vt omnes vno die paſcha celebrent, &c. Si ergo iam antè à principio à tribus orbis partibus eo modo, ac more, & die paſcha agebatur, quo Nicæna ſynodus ab illis quoque, qui in Oriente diſcrepabant, agi deinceps decreuit, & iuſſit, non nouum ritum paſcha agendi inſtituit, ſed ſuperiorem traditionem confirmauit. hoc tantùm nouæ rei fecit, quod decreuit, vt qui in Oriente diſſentiebant, ſublata, & interdicta omni controuerſia, non amplius diſſentirent; ſed ad concordiam adducerentur. Fuiſſe autem quod de paſcha Niceni patres confirmarunt, à ſanctis apoſtolis traditum, affirmat Ruffinus priore libro eccleſ. hiſt. cap. 6. in epitome canonum ſynodi Nicænæ, vltimo can. 22. ſic enim ait: Igitur cùm de his prout diuinarum legum reuerentia popoſcerat, decreuiſſent; ſed de obſeruatione paſchæ antiquum canonem, per quem nulla de reliquo varietas oriretur, eccleſijs tradidiſſent, &c. antiquum canonem dicit huius apoſtolicæ doctrinæ, quæ in manibus eſt, & canonem apoſtolorum vij. de non celebrando paſcha cum Iudæis. item Euſebius Cæſar. infinitæ lectionis auctor lib. 5. hiſt. eccleſ. cap. 23. loquẽs de Aſianis eccleſijs; quæ cum Iudæis tanquã ex antiquiore traditione paſcha celebrabant, ſubiungit, Cùm reliquis eccleſijs p vniuerſum orbem conſuetudo nõ eſſet ad hunc modum celebrandi paſchatis, quæ ex apoſtolica traditione morem hactenus durantem ſeruant, & quæ ſequuntur. & rurſus cap. 27. Qui verò, inquit, in Palæſtina erant epiſcopi, poſtquã de traditione celebrandi paſchatis, quæ ad ipſos ex ſucceſſione apoſtolorũ deſcenderat, multis tractaſſent: & in epiſt. Conſtantini de ſentẽtia concilij Nicæni ad eccleſias miſſa, quæ eſt in lib. 1. Theodoreti ca. 10. Poſſumus, inquit, Iudæorũ reiecta gente, veriore ordine, q à tempore paſſionis, & die, eſt huc vſq; ſeruatus, cõpletionem obſeruationis huius etiã ad futura ſæcula tranſmittere, & quæ ſequuntur. Ecce à die paſſionis Domini obſeruatũ, quod à ſynodo Nicæna ſancitũ fuit. Deinde Theodoretus lib. 3. in epitome hæreſum. c. de Teſſareſcædecatitis eorũ hæreſim exponens, ait, Profiteri eos, Ioannem euangeliſtam in Aſia prædicantem docuiſſe celebrare paſcha decima quarta Luna, ac praue intelligentes apoſtolicã tradi-

tionem, diem Dominicæ resurrectionis, dicit etiam vsos esse eos falsis actis Apostorum, alijsque libris apocryphis, ex illis ergo falsis actis apostolorum. & apocryphis libris manasse; credendum est, quod Polycrates ille asserebat, vt Eus. lib. 5. hist. eccl. scribit, Ioannem Euangelistam, & Philippum apostolum pascha 14. lunam secundùm fidei canonem celebrasse. Præterea Victor Pont. Rom. in epist. ad Theophilum Alexandriæ Asianæ episcopum, Celebritatem, inquit, sancti paschæ die Dominica agi debere, & prædecessores nostri iam statuerunt, & nos illud vobis eadem die celebrari solemniter mandamus. cùm prędecessores dicit, omnes prædecessores suos intellexit, Eleutherium, Soterem, Anicetum, Pium, Hyginum, Telesphorum, Xistum, Alexandrum, Euaristum, Anacletum, Clementem. Clemens verò est, qui hanc constitutionem apostolicam de celebratione paschæ in persona apostolorū scripsit. Denique Cyrillus Alexand. qui 32. annis præfuit ecclesię Alexandrinæ, & homil. 39. singula singulis annis fecit, quas *ἑορταστικάς* vocauit à denunciatione festi paschæ sic dictas, nos paschales dicamus, quæ Græcè extant; in postremis versiculis, postquam denunciauit quoto die quoti mensis proximæ quadragesimæ initium futurum esset, quoto item sequentis mensis initiū magnæ hebdomadæ, & quoto eiusdem mensis ieiunium soluendum vespera sabbati ad multam noctem, & illucescēte dominico pascha celebrandum; addidit in 24. homilijs, nunc secundùm euangelicā constitutionem, nunc secundùm euāgelicam prędicationem, aliquando secundùm euangelicā traditionem, interdum secundùm apostolicas traditiones, alias secundùm consuetudinem, scilicet apostolicæ, siue euāgelicæ traditionis, ut sciret ecclesia Alexādrina, vnde lex paschalis obseruationis fluxisset, nusquam hic talis, ac tantus auctor secundùm canonem concil. Nic. dixit, neque secundùm canonem synodicum, aut ecclesiasticum. Iam igitur liquet, nō esse suppositam hoc loco apostolicæ doctrinę hanc de celebratione paschæ constitutionem, vt quidam falso suspicati sunt, nec esse patribus conc. Nic. vt primis auctoribus assignandam. nec illud rursus verum est, contraria horum à S. apostolis ad tuendam concordiā pręcepta vnquam esse, nec vnquā S. Epiphanius, quem contra Audianos citant, dixit; nec illi 15. Episcopi, ex circuncisione, quos ibidem S. Epiphanius dicit, Iudaicè pascha celebrabāt. Hactenus ad suspicionem de loco supposito. Sequitur, vt respondeamus ad crimen falsitatis loci obiectum, quasi neget hic locus, fuisse æquinoctium 25. Martij. cùm Dominus noster pascha cum discipulis suis egit. minimè hoc negat, immo verò Christi, & Clementis tempore æquinoctium agebatur 22. mensis Dystri, qui incipiebat quarto die mensis Martij. à quarto autem die vsq; ad 25. numeratur 22. qui est idem 25. secūdùm rationem computationis nostræ, si à primo die numerare incipimus. ita verò esse, temeritatis esset non credere tanto auctori, quantus est Clemens; rem sui temporis, cui contradici non potest, narranti. Sed tritum est illud Philosophi, & quasi vice prouerbij, Ad pauca respicientes, facilè enunciare. idem quoque scripsit Eusebius Cæs. in omnimoda historia canonum Chronicorum; sic enim vocat Hier. quorum epitomen idē Hieron. Latinè transtulit. Postquam, inquit, vmbrosum pascha cum discipulis comedit, & pascha auctoritatis præcipuæ introduxit v. die hebdomadis, qui erat lunæ decimusquartus, mensis verò Martij 22. indictione 15. ipsa eadem nocte in eiusdem mēsis diem 23. ferente traditus est, ac illo ipso die crucifixus, resurrexit 25. die Dominico. Hæc ex fragmēto Eusebij, quod Anastasius Antiochenus in libro Variarum quæstionū recitat.

CAP. XIX. pag. 73.

Prædicantem vnum Deum, & eligentem monarchiam Romanorum.) De Christo hoc dicit. Sed quomodo dicet aliquis, elegit monarchiam Romanorum, quę deleta est, sicut deletæ sunt cæteræ monarchiæ Babyloniorū, Medorum cum Persis, ac Macedonum, id est Græcorum? Deleta quidem est monarchia gentilium Romanorum: tametsi enim Iudæos, & alias gentes euerterunt; tamen ipsi quoque postremò euersi sunt, & eorum principatus sublatus: de hac monarchia non loquitur hic apostolica constitutio, néque eam elegit Deus; sed de monarchia Christianorum loquitur: hanc enim Deus elegit; & hæc est hæreditas filij eius, de qua prophetauit David dicens in persona Christi: Dominus dixit ad me, Filius meus es tu: postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Vt igitur regnum, siue monarchia Babyloniorum, regnum, & monarchia est eorum qui successerunt in Babylonijs, & regnum Medorum, eorum qui Medis; & Macedonum monarchia, eorum intelligitur, qui in Macedonum monarchia successerunt; sic regnum, siue imperium Romanorum, eorum intelligitur qui in Romano imperio successerunt, qui sunt Christiani. Vnde quę Daniel de regno IIII. Romanorum prædixit, veriùs cōueniunt in regnum Christi, quod est quartum ratione successionis. Hæc est monarchia, quæ, vt ait Daniel, in sæculum non interibit, & populo alteri non relinquetur: comminuet, & cōsumet vniuersas monarchias: & ipsa stabit in æternum. Quot enim Reges, & Imperatores gentiles hanc monarchiam, & fidem eius, & ipsius monarchiæ præsidem ac verum monarcham Christum ac Vicariū eius Pontificem Romanum, totius populi Christiani pastorem, & spiritualem regem vnà cum regibus Christianis oppugnarunt; tamen delere non potuerunt? quin potiùs ipsi interierunt.

ierunt. Monarchiam itaque Romanorum, vocat regnum Christianorum, quod Christus regnat in Pontifice, in Ecclesia catholica Romana per vniuersum orbem diffusa. Esse autem sic interpretandum hunc locum, ex ipsa apostolica doctrina intelligi potest, cùm dixit, hunc esse lapidem illum apud Danielem ex monte sine manibus excisum, qui cũctam terram impleuit. Deinde subiungit: qui multitudinem principatuum, & multitudinem Deorum confregit: & prædicauit vnum Deũ: & elegit monarchiam Romanorum. Vt enim vnum Deum opposuit multitudini deorum; sic monarchiam Romanorum multitudini principatuum, in qua monarchia vnus Deus, vna lex, vnum caput, vna est Ecclesia catholica Romana. Cuius fides, sicut Apostolus scripsit, annunciatur per vniuersum mundum. Etsi enim multæ sint ecclesiæ, ac multi principes ecclesiarum, multi reges Christiani: omnes tamen conueniunt in vnum, sicut digiti in manum: vt ait Optatus Mileuitanus, omnes sunt vnius corporis membra, vnum caput, & vnus princeps omnium.

IN LIBRVM SEXTVM DE SCHISMATIBVS.

CAP. III. pag. 110.

Llum qui quasi cõditor, conditoris opera ediderat.) Quia Moysem vocat ὡς δημιουργὸν, id est, quasi conditorem; ne aliquis, vt euenire solet, fortassis occasionem reprehẽdẽdi, quod nõ intelligit, hinc arripiat, quasi filius Dei conditor mundi, cũ quo Moysem comparat, sit minister patris, vt fuit Moyses minister Dei: interpretandus est locus, ac dicendum, potius ex hoc loco intelligi æqualitatem Filij cum Patre, quàm inæqualitatem. Idcirco enim vocat Moysem quasi conditorẽ, & opificem mundi, quia constituit eum Dominus, sicut ait scriptura, Dixit Deus Pharaonis, & Aaron esset propheta eius: sicut filius Dei, cuius typus erat Aaron, est consiliarius Patris; & quia sicut Deus in creatione mundi loquebatur filio, inquiens, Fiat lux; fiat firmamentum; congregentur aquæ; germinet terra: & similiter in reliquis, & facta sunt à filio: sic quoque dicente Moyse ad Aaron, Tolle virgam tuam, & extende manum tuam super aquas Ægypti, ne vertantur in sanguinem, extendebat Aaron manus, & vertebantur; & similiter fiebat in reliquis plagis, quæ erant opera Dei. Sic autem iubere Moysem Aaroni; & Aaronem iussa facere quasi minorem, ac inferiorem, cùm tamen non esset, nihil aliud significabat, quàm concordiam, & consensum vnius voluntatis ac mentis; quod satis scriptura significauit: cùm enim dixisset, Dixit quoq; Dominus ad Moysem, dic Aarõ, Tolle virgam tuam, & extende manum tuam super aquas Ægypti, & vertantur in sanguinẽ, subiungit; Feceruntq; Moyses, & Aaron, sicut præceperat eis Dominus. quod in alijs deinceps plagis dictum est. quod quidem valet ad explicãdũ similẽ formã subiectionis, ac iussionis inter patrẽ & filiũ in creatione mũdi, cùm ait scriptura, Dixit Deus, loquẽs filio, vt sancti patres iterpretant: Fiat lux, & cõgregent aquę. Sed de hoc plura li. 5. c. 6. inde petant reliqua.

Vt olim nobis cõgregatis, dicebat de nobis, Rogaui vt nõ deficiat fides vestra.) Quomodo, dicet aliquis, valebit ad pbandũ principatũ Petri, quod Dñs dixit Petro principi Apostolorum, Ego aũt rogaui p te, ne deficiat Fides tua; si, vt hoc loco Apostoli aiũt, quod hactenus erat singulare Petri, iã intelligit cõe oium Apostolorũ fuisse: id est, si non tantũ pro Petro, sed pro cęteris Apostolis rogauit, ne fides eorũ deficeret? Immo verò sic de principatu Petri maximè docemur, quia cùm rogauit pro omnibus Apostolis, qui ecclesiæ corpus repræsentabãt, ne eorum fides deficeret, se p Petro nominatim rogare dixit: eidemq; cõmisit, vt fratres firmaret, in fide scilicet: sic, inquã, maximè docemur fuisse Petrũ principẽ Apostolorũ, & ecclesiæ caput, cuius est præesse reliquo corpori; & oẽs partes eius firmare, ac moderari. Cuius. n. esset caput Petrus, nisi corpus esset? aut quõ corpus esset, si fides eius corporis deficeret? aut quomodo nõ posset deficere, si Dñs nõ rogasset p eo? Cõsequẽs est igit, vt qui p fide capitis noiatim, & immediatè rogauit, idẽ simul p fide corporis à Petro firmãdi, rogarit; præsertim cùm rogãdi caussa cõis esset, i. tẽtatio oẽs. n. expetebat Satanas, vt cribaret sicut triticũ. quare cõsentaneũ erat, ut hoc ipsum, s. Dñm rogare, ne fides deficeret, cõe esset eorũ qui tũc tentabantur, ad eosq; oẽs pertineret. Igitur fides Pontificis successoris Petri deficere non potest; sic neq; fides ecclesiæ, cuius ille est caput. Et rursus, sicut fides ecclesię, quæ fundata est super fundamentũ Apostolorum, & Prophetarum, non potest deficere, sic neq; fides Pontificis Romani, qui in locum Petri successit. Vtriusq; enim fides, scilicet corporis & capitis, colligata est. Ergo dicendo, firma fratres tuos, satis significauit, non defuturã eorũ fidẽ, si à Petro in ea firmarent: seq; pro fide Petri orare: & pro fide eorum qui per verbum Petri in fide firmandi essent. Deinde si vtcunque

cunque ac simpliciter pro Petro tantum rogasset, sic consequentia postulabat, vt diceret. Ecce Satanas expetiuit te, vt cribraret te sicut triticum: sed ego rogaui pro te, &c. at non sic dixit, sed potius, Ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: sed ego rogaui pro te, ne deficiat fides tua: tu autem aliquando cōuersus, confirma fratres tuos: quod perinde est, quasi diceret: Ecce Satanas expetiuit vos, vt cribaret sicut triticum; sed ego rogaui pro vobis, ne deficiat fides vestra; id tamen fiet, confirmante vos principe, & capite vestro Petro, pro quo rogaui nominatim, quia ipse solus sit caput, ne eius fides ad confirmandum vos deficeret. Quare cùm dixit Dominus, Sed ego rogaui pro te, &c. in Petro, tanquam in capite, reliquum corpus subiectum capiti comprehendit. est enim in episcopo ecclesia, sicut episcopus in ecclesia, vt ait Cyprianus lib. 4. epist. 9. imò sic loqui vulgò solemus, vt si regem dicamus bellum intulisse, subiectos regi simul intelligimus. Sic apostolica doctrina hunc locum euangelij interpretata est. Merito igitur, ac vi huius precationis diuinæ factum est, vt sicut semper fuit ecclesia fidelium; ex quo fundata est super Petrum principem Apostolorum, & semper futura est vsque ad consummationem sęculi, sic nunquam deficiat fidelis successor Petri in cathedra eius, cuius fides fidem ecclesiæ catholicæ firmet. Non sic autem euenisse videmus in reliquis sedibus patriarchalibus; sępè enim, & diu defecerunt, successores fideles sanctorum episcoporum Alexandriæ, Antiochiæ, Hierosolymis, & Constantinopoli, vt ex historijs, & catalogis episcoporum intelligi potest, vt nos in libris nostris de dogmaticis characteribus verbi Dei docuimus. Hinc iam intelligi potest, quod Leo IX. scripsit in epistola synodica ad Petrum Patriarcham Antiochenum, solum Petrum esse pro quo Dominus orasset, ne fides eius deficeret, accipiendū esse sic, vt solus Petrus fuerit pro quo ita orauerit, vt non deficeret fides eius, nec alio indigeret, Superiore in terris, qui eum firmaret, quod est, solum fuisse, pro quo tanquam pro capite, immediatè orauerit. Vt autem hanc notationem finiam; illud etiam volui obiter animaduertere, quod Dominus dixit, expetiuisse Satanam, vt Apostolos sicut triticum cribraret, interpretatum esse Clementem, quid sibi vellet illud verbum, vt cribraret, scilicet expetisse, vt eorum fides effluetet, & dilaberetur, instar aquæ; sicut cribro agitato effluit id, quod in eo continebatur. Simili translatione vsus est Paulus Hebr. 2. cùm ait, Propterea abundantius oportet obseruare nos ea, quæ audiuimus, ne fortè perfluamus rectè enim fides, & spiritualis doctrina, vt ait Dionysius in epist. ad Tit. aquæ assimilantur propter vim viuificandi, quæ in ea inest.

CAP. VI. Pag. 111.

Et nunc diabolus sapiens ad nocendum, & boni ipsius, quod nam sit, ignorus.) Dubitabit aliquis fortasse, quomodo hoc sit verum: cùm tradat Dionysius cap. 4. de diuin. nomin. & cæteri eū secuti, dona naturalia integra in dæmonibus remansisse, ac proinde naturalem cognitionē non fuisse eis imminutam. Ita quidem est, bonum ipsum scilicet, quoad licet naturaliter cognoscere, non ignorare dæmones: quatenus verò cognoscitur, vt suscipiatur agendum, sic quidem ignorare: quæ quidem cognitio affectiua vocari solet; & sic sanctus Thomas vocat in 1. p. q. 64. art. 1. in corpore, de qua cognitione scriptum est illud, Noluit intelligere, vt benè ageret. Huiusmodi igitur cognitio, quæ sine speciali Dei gratia, & propriæ voluntatis actu esse non potest, priuati sunt dæmones: qui quantum in ipsis est, neque norunt bonum, neque nosse volunt, sicutidem Dionys. cap. 7. de diuinis nominibus ait; Mentem dæmonis, quatenus diuinam sapientiam amisit, neque scire, neque velle assequi bonum, quod natura appetit.

CAP. VII. pag. 112.

Philippus coapostolus noster.) Dicet aliquis, imò diaconus noster, dicendum erat, non enim fuit Apostolus ex numero duodecim Philippus ille qui descendit in Samariam; quod ex eo perspici potest, quod (vt est in Actis Apostolorum. cap. 8. cùm esset persecutio magna in ecclesia Hierosolymitana, dispersi sunt, inquit, omnes per regiones Iudæę, & Samariæ, præter Apostolos. Erat autem cū illis dispersus Philippus qui Simonem in Samaria catechizauit, & Eunuchum baptizauit. præterea si apostolus fuisset, habuisset quidē potestatem dandi Spiritum sanctum, sicut cęteri Apostoli, quam tamen non habebat. Vera sunt hæc, quæ etiam Isidorus Pelusiota obseruauit in epistola ad Agigantium. Appellatus ergo est coapostolus, tanquam missus ad euangelizandum infidelibus, vnde euangelista dictus est in Actis apostolorum cap. 21. ij enim erant euangelistæ, vt Theodoritus interpretatur in commentarijs Pauli ad Ephes. Qui obeuntes, inquit, circum loca, euangeliū prædicabant. euangelizabat itaque Philippus circum loca, non quia hunc honorem sibi sumeret, non enim conuenit diacono prædicare verbum Dei, sicut neque baptizare, hæc enim Apostolorum canones prohibent, sed quia à Deo, qui est Dominus canonū, & legum suarum, vocatus fuit ad hunc honorem; vt Eunuchum, & Simonem baptizaret: sicut etiam Ananias à Domino vocatus est ad ministeriū baptizandi Paulum; vt Melchisedec, & Iob à Deo, vt essent sacerdotes: & vt Aaron à Moyse auctoritate Dei. Notauit hoc etiam Clemens lib. 8. Constitutionum Apostolicarum cap. 46.

Tunc nos, qui gratiam Dei Samaritanis per Philippi ministerium tributam esse audiebamus,

profe-

profecti sumus ad eos.) Dubitabit forsitan aliquis, si hæc Apostoli dicunt, quomodo verū est quod scriptum est in Actis apostolorum, Petrum, & Ioannem missos fuisse ab Apostolis ad Samariam, postquam audierunt recepisse illos verbum Dei? Dictum nobis sæpe est, mandatam esse litteris à Clemente doctrinam apostolorum in persona eorum, quod pertinet ad genus scribendi dramaticè, id est, per imitationem accommodatè ad rem quæ scribitur; vt hic, quia profectio ad Samariam describitur, & Apostoli loquuntur, qui se dicunt ad Samariam profectos, & id quidem duobus accidit, Petro, & Ioanni, qui fuerunt ab Apostolis missi, necesse est consequēter, vt illi ipsi duo Apostoli hæc loqui intelligantur secundùm rationem & cōsequentiam dramatis.

CAP. X. pag. 113.

His verò omnibus ex æquo erat vnum idemq́, impietatis propositum, Deum omnipotentem blasphemijs afficere, sentire ignotum esse, & non esse patrem Christi.) Quomodo dicet aliquis, hæreticorum sententia est, Deum esse ignotum, cùm dicat Dauid psal. 17. de Deo, & de Dei cognitione, Qui posuit tenebras latibulum suum? & Paulus illum Deum ignotum, cui Athenienses aram posuerant, Deum esse interpretatur, subiungens: Quem ergo ignorantes colitis, &c. quod perinde erat, quasi diceret, quem ista vestra ratione ac sapientia instructi, non potestis cognoscere, tametsi eum colitis, hunc Deum annuncio; & paulo pòst: qui definiuit, inquit, vsque ad statuta tempora, & terminos habitationis eorum, quærere Deum, si fortè attrectent eum, aut inueniant, quamuis non longè sit ab vnoquoque nostrum: in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus. significat enim quæsiuisse eos Deum, scilicet ratione naturali, sed non potuisse inuenire, quoad venit tempus, cùm iuxta prophetiam Esaiæ cap. 65. inuentus est ab ijs qui non quærebant eum, id est, à gentilibus; qui quidem cùm crediderunt eis qui ipsos Philosophos docebant, Deum esse supra omnia illa diuina, quæcunque ratione naturali ex ijs quæ facta sunt, cognoscebant, tunc Deum cognouerunt: & relicta idolatria in qua habitabant, ad ecclesiam Christi se contulerunt. Hi enim fuerunt termini habitationis eorum, quos Paulus dixit. Præterea narrat Michaël Singellus, auctor vetus, & grauis, in vita Dionysij, dixisse eum, cùm vidit in Aegypto solis defectionem, ὁ ἄγνωστος σαρκὶ πάσχει θεὸς δι' ὃν τὸ πᾶν ἐζόφωται, καὶ σεσάλευται, id est, ignotus Deus, carne patitur, propter quem vniuersum est tenebris obscuratum, & tremefactum. Hunc sermonem ait sibi puero à patre traditum. Aiunt etiam, cùm Philosophi, qui tum Athenis erant, intelligerent, naturæ vices verti, suasisse aram poni, ac cōsecrari Deo ignoto, de quo nunc Paulus loquitur, fortasse qui in primis persuasit pro sua auctoritate, ac sapiētia, & religione, fuit Dionysius. Atq; hæc quidem ratio aræ illius Deo ignoto positæ, verisimilior forsitan videatur, q̄ illa de querela Dei panis in cultu deorum prætermissi, aut de Deo quopiam, quem nescirēt, irato, quem Athenienses in grauissima peste, posita hac ara, placare voluissent. Siue illud magis probatur, quod ait B. Chrysost. in homilia de non prætereūdis inscriptionibus scripturarū, & de inscriptione aræ: multos, inquit, deos, vel potius dæmones habebant Athenienses (oēs enim Dij gentiū, dæmonia) alios à patribus acceptos, alios à vicinis gentibus, à Thracibus, ab Ægyptijs. Quare quia non vniuersos Deos à principio receperāt, sed paulatim introducti fuerant, alij ætate patrum, alij auorum, alij eorum tpe qui tunc erant coogregati in vnum locum, aiebant; Sicut ignorabamus hos, & postea eos recepimus & cognouimus; sic fortasse accidit, vt aliquis alioqui Deus, nesciatur, nobisq; ignotus sit, qui ob eam causam nobis ignaris non colitur, sed potius negligitur. ne autem hoc eueniret, aram posuerunt, quam ignoto Deo inscripserunt, quasi inscriptione ista illud prædicarent, ὅτι κἂν εἴ τις ἕτερος θεὸς οὐδέπω γνωρισθεὶς ἡμῖν κἀκεῖνον θεραπεύομεν, id est, si quis alius Deus est nondum nobis cognitus, illum etiam colimus. ecce superstitio nimia. idcirco dixit Paulus, per omnia quasi superstitiosiores vos video; non enim notos solùm vobis dæmones colitis, sed etiam nondum vobis notos. atque illi quidem, de alijs Dijs id dicebant, Paulus verò istuc ad Christum transtulit, αἰχμαλωτίσας τὸ νόημα αὐτῶν καὶ μεθ' ἑαυτοῦ στήσας, id est, sic illorum sensum captiuum duxit, & à parte sua stare fecit, seq. adiuuare. sic Chrysostomus, etsi nos aliū sensum nunc sequimur, & aliter Deum ignotum, cui ara illa posita erat, interpretamur. Itaque si Deus est ignotus, ut illa ara testabatur (neque enim Paulus de hoc accusat sapientes Gentiliū, immo affirmat ignorare eos Deum, quem colebant, cùm eum alioqui ex ijs quæ facta sunt, cognouissent, vt idem rursus in Epistola ad Romanos ait) si inquam Deus est ignotus, quomodo, ut apostolica doctrina tradit, hæreticorum error est Deum dicere ignotum? aut si hic non est error, quomodo rursus verum erit quod idem Clemens, proximo capite dicit, Deum esse notum? Explicanda est ergo hæc quæstio, vt locus Clementis sine errore intelligatur. Tradit sanctus Thomas, & quidem rectè, 1. par. q. 12. artic. 12. posse ratione naturali cognosci de Deo, non quidem naturam eius, ex qua est ignotus, ut ait Dionys. cap. 7. de diuinis nominibus, quod S. Maximus in prima Hecatontade Theologica dixit, μηδενὶ εἶναι ἐκ φυσικῆς ἐμφάσεως διεγνωσμένον, id est, nulli cognitū esse ex naturali specie, siue repræsentatione; sed cognosci posse, inquit S. Thom. an sit; posse itē,

cognosci de Deo ea quæ necesse est ei cõuenire, secundum quod est prima omnium caussa excedẽs omnia sua caussata. deinde subiungit: Vnde cognoscimus de ipso habitudinẽ ipsius ad creaturas, quòd scilicet omnium est caussa: & differentiam creaturarum ab ipso, quòd scilicet ipse non est aliquid eorum quæ ab eo causantur: & quòd hæc non remouentur ab eo propter eius defectum, sed quia superexcedit: hoc est quod Greg. Nazianz. in sermone 2. de pascha ait, immensum, & infinitum illud quasi pelagus essentiæ, quod omnem de tempore, & natura cogitationem superat, solius mentis intelligentia tenuiter non ex ijs quæ in ipso sunt, id est, ex essentia, sed ex ijs quæ circa ipsum, id est, ex creatis, & effectis rebus adumbrari, omnium enim rerum ordo vt potè à Deo fundatus, vt ait diuinus Dionys. in cap. 7. de diuinis nominibus, imagines quasdam, & similitudines diuinorum eius exemplorum habet, ex quo ad illum qui est super omnia, via & ordine pro viribus ascendimus. Addi potest hic, quod in pluribus locis tradit idem Dionysius, scilicet non solum non esse Deum aliquid eorum quæ ab eo effecta sunt, vt ait S. Thom. sed neq; esse illa, de quibus idẽ S. Thomas ait hic, necesse esse conuenire Deo quæ Paulus vocat inuisibilia Dei, quæ, vt idẽ tradit, per ea quæ facta sunt, intellecta cõspiciuntur; hęc enim nõ sunt natura eius, si enim essent, mentitus esset qui dixit, apparui Abrahæ, Isaac, & Iacob, patribus vestris, & nomen meum non manifestaui eis; siquidem cognouerunt illi hæc q̃ dicta sunt: at verax est Deus, & non mentitur, igitur non manifestauit eis nomen naturæ; quòd si nomen nõ manifestauit, multo minus naturam. hæc Athanasius in dialogo Orthodoxi & Antonij de ingenito & genito contra Aëtium. Itaq; non solum nõ est Deus bonitas, aut sanctitas, aut iustitia, & alia eiusmodi, quæ in creaturis reperiuntur, quæ sunt omnia finita & creata, ac participationes quædam diuinorũ; sed neq; est Deus bonitas ipsa infinita, & increata, neq; iustitia ipsa immensa, ac substantialis, & similiter in reliquis similibus, quatenus hæc à nobis naturaliter cognosci possunt; sed potius est supra hæc ipsa. Hoc verò philosophi gentiles nõ cognouerunt: imò, vt diuinus Dionysius in mystica Theologia tradit, non cogitantes quicquam esse supra ea quæ supra naturã sunt, supra illa, inquam, inuisibilia, quæ Paulus dicit, ex ijs quæ facta sunt, naturaliter cognosci, existimabant se sua intelligentia naturali Deum planè cognoscere; q, vt ait Propheta, posuit tenebras latibulum suum. Ex quo factum est, vt cùm Deum vtcumq; ex ijs quæ facta sunt, cognoscerent, neq; tamen crederent, melius adhuc, & diuinius cognosci posse, q̃ vt ipsi sua intelligentia ex creaturis, in quibus toti hærebant, naturaliter cognoscebant, factũ inquam est, vt non sic cognoscerent Deum, vt gloriam, & maiestatem Dei decebat, quod quidẽ fieri non poterat sine munere Dei, id est, sine fidei lumine, cui ipsi sua existimatione obstabant; atque ita euanuerunt in cogitationibus suis, quibus excellentiã Dei infinitã metiebantur. Anima enim, vt ait S. Maximus in prima Hecatontade de Theologia, & incarnatione filij Dei, non potest ad cognitionẽ Dei attolli, nisi Deus ipse condescensu vsus, ipsam animam tangat, & ad seipsum euehat. Non enim tantũ potest humana mens sursum ferri, vt diuinũ aliquem splendorem capiat, nisi Deus ipse eã attrahat, quantum mens hominis attrahi potest, & nisi diuino splendore illuminet. hactenus Maximus Dionysium in 7. cap. secutus. Hi igitur & Deum hac ratione ignorarunt, vt de illis philosophis Athenensibus dixit Apostolus, & ijdem rursus Deũ cognouerunt, vt idẽ Paulus in episto. ad Rom. dixit, Quia, inquit, quod notum est Dei, manifestum est in illis, Deus enim illis reuelauit. tunc scilicet reuelauit, cùm eos fecit ad imaginẽ suam, hoc est, rationales & intelligentes: Non enim poterat natura hominis, vt ait Athanasius in libro cõtra gentes, Deum cognoscere genita ingenitũ, corporea incorporeum, nisi per gratiam Dei, quia facta est ad imaginem eius. Hãc gratiam vocat Apostolus, reuelationẽ Dei, qua cognoscit homo naturaliter, id est, secundùm naturã suæ mentis, siue intellectus, illa quę Paulus vocat, nota Dei. Altera verò est diuinior Dei cognitio, quæ naturam intellectus nostri superat, quæ est vnio cum Deo, ut ait Dionysius c. 7. de diuinis nominibus, vnio, inquam, cum Deo, hic quidem per fidem, illic verò in cœlo per visionem. igitur vt est in epistola ab Episcopis catholicis ad Paulũ Samosatenũ, antequã deponeretur, missa, Dei dignitatem, & magnitudinem, ut est, pro dignitate veritatis natura humana explicare non potest: qualemcunque verò mediocrem de eo notionem assequi filio eius reuelante, satis est, sicut ait ipse, Nemo nouit patrem, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. & subiungit, hunc aũt filium genitum, vnigenitum filium, imaginem Dei inuisibilis, primogenitũ omnis creaturæ, sapientiam, & verbum, & potentiam Dei ante sęcula, nõ pręcognitione, sed hypostasi Deum, Dei filium in vetere, & noua scriptura cognouimus, confitemur, & prædicamus. Simon verò cum ijs, qui eum sectati sunt, hoc negabat, cùm aiebat, ut est in libro 8. historiarum Clementis de prędicationibus, & disputationibus Petri cũ Simone, οὐδεὶς ἔγνω τὸν ἐν ἀποῤῥήτοις ὕψιστον πατέρα ὄντα, ὡς οὐδὲ τὸν τούτου υἱὸν, ὅτι υἱός ἐστι, id est, nemo nouit in arcanis altissimum patrẽ, sicut neque filiũ eius, quod filius eius est; vnde Deũ ignotũ βυθὸν ὕψιστον, id est, profundum altissimum vocabat, ut Irenæus in primo libro contra Hær. ait. Sic etiam negabat Deum esse patrem Christi; sic enim contra Petrum disputabat, Cùm tu, quæ sunt Dei altissimi propria, filio tribuas ignoras, facere te filium patrem Christi tui. Sed de his hactenus.

Cap.

CAP. XI. pag. 113.

Annunciamus vnum Deum vnius filij patrem, non plurium: vnius paracleti per Christum, aliorum ordinum effectorem.) Frequens est non solũ in scripturis sanctis, sed in sacris Doctoribus repetitio ἀπὸ κοινοῦ, vt hic repetendum est verbum illud, Deum, vt dicamus vnius paracleti Deum, non autem repetendum est nomẽ patris, vt dicamus, unius paracleti patrẽ: quia pater ad filium refertur, non ad paracletum. Multa dici solent κατ' ἔλλειψιν, præsertim in scriptura, tum propter breuitatem eidem scripturæ, & iis, qui eam secuti sunt, familiarem, tum etiam alijs de causis œconomicè, ac prudenti consilio: quod hic quoque factum est, ubi necesse est supplere aliquid, quod conueniat Paracleto & Deo vnde procedit. Causa verò, cur illud tacitum sit, fortassis est, quia sic apostolica doctrina admonere voluit, non posse propriè explicari modũ processionis, sicut ait Gregorius Theologus in primo libro De filio & Spiritu sancto: horum verò, (inquit) ille quidem germen, hic verò πρόβλημα, id est, procedens; sic enim interpretamur nunc, non verbum de verbo exprimentes, sed vt loqui consueuimus. Deinde subiungit Gregorius; aut nescio, quomodo hæc vocare quis possit abstrahens ea ab ijs quæ cernuntur. Satis his verbis significasse videtur rationem generandi, & rationem producendi per processionem, ad intelligendum, & ad propriè nominandum difficilẽ esse. Quo in loco illud est obseruandũ, melius uocasse Spũm sãctum πρόβλημα Gregoriũ, quàm vocauit Candidus in dialogo Origenis filium προβολήν, quod beatus Hieronymus lib. 2. apologiæ aduersus Ruffinum reprehendit, quòd negare videretur filium natum. Videamus igitur quid supplere oporteat secundùm vsum, & auctoritatem Patrum. Licet enim intelligere sic; Deum Paracleti, scilicet χορηγόν, id est, vt ita vertamus, præbitorem, siue exhibitorem, sicut filius est χορηγὸς Spiritus sancti, vt beatus Cyrillus tradit in thesauris de Trinitate ad Nemesinum, & Magnus Athanasius in dialogo Orthodoxi & Anomij de ingenito, & genito; quod mihi sumpsisse videntur ex Dionysio Areopag. in Hierarchia ecclesiastica, cap. De chrismate: aut certè idem dixit, quod illi prius dixerat. Sic enim Dionysius de naturali processione Spiritus sancti ex filio scripsit. ὑπ' αὐτοῦ scilicet ὑιοῦ τοῦ δι' ἡμᾶς ἀνθρωποπρεπῶς πνεύματι καθαγιασθέντος ἀναλλοιώτως τῆς οἰκείας θεότητος ἕξει τὸ θεαρχικὸν πνεῦμα χορηγούμενον, id est, ab ipso uidelicet filio propter nos per spiritum Dei, vt humanitatem decebat, sine vlla sui mutatione sanctificato, secundùm substãtiam diuinitatis verè Spiritus sanctus præbitus. Item idem Dionysius lib. De diui. nominu. cap. 2. Vertam Latinè. Rursus, inquit, quòd sit quidem pater, fons diuinus; Filius verò, & Spiritus sanctus fœcundæ diuinitatis, si sic loqui oportet, surculi à Deo producti, & tanquam flores, & lumina, quę naturam superant, ex sanctis scripturis accepimus. Deum patrem vocauit Dionysius, fontem diuinitatis Filij & Spiritus sãcti. Vt iam hic quoque liceat interpretari, dixisse Clementem, Deum vnius Paracleti per Christum, vt si dixisset, Deum fontem unius Paracleti per Christum. Vt si diceremus fontem fluuij, id est, ex quo manat fluuius: itaque cùm ait, Deum unius Paracleti per Christum, non oportet subaudire, vnius Paracleti tanquam ministri: & si enim ministrat nobis gratiam Dei, ministrat tamen ὡς συνεργὸς τοῦ θεοῦ, id est, tanquam consors eiusdem operationis Dei, quod Macedonianus negat, vt beatus Athanasius in dialogo Orthodoxi & Macedoniani docet. Obseruauit huiusmodi ministerium S. Epiphanius; sic enim ait in Anchorato. Dico igitur Christum ministrum fuisse circumcisionis ad implendum promissiones Patrum: comministrare autem Spiritum sanctum, ex scripturis sanctis accepimus. Mittitur, inquit, Christus à Patre: mittitur Spiritus sanctus: loquitur in sanctis Christus: loquitur & Spiritus sanctus. Sic enim dicunt scripturæ: Emitte spiritum tuum, & creabuntur, quod est simile atq; illud: Emittes verbum tuum, & liquefacies ea. Et paulò pòst idem Epiphanius, Idẽ inquit, est ministerium Spiritus & verbi. & paulò post: Cooperatur itaque, sicut demonstratum est, Patri Filius, & Spiritus sanctus. & rursus paulo infrà: Spiritus Deus est bonorũ dator, illuminator, paracletus, consiliorum patris annunciator. Sicut enim filius magni consilij Angelus est, sic etiam Spiritus sanctus. & paulo pòst: Neque velut reliqui spiritus, spiritus ueritatis creatus, aut factus est: neque uelut reliqui Angeli, magni consilij Angelus uocatur: illi enim principium coeptum, & finitum habent: hi uerò, scilicet Filius, & Spiritus sanctus, principium habent ἀποίητον, id est, non factum; sic enim legendum est, ut in Græco exemplari manuscripto correcto legimus, & non ἀνεπινόητον, ut nunc falso legitur in Græcis impressis, id est, incogitabile. ait ergo Epiphanius, comministrare Spiritum sanctum filio, quia scriptum sit, Emitte spiritum tuum, & creabuntur; similiter ut scriptum est, Emittes verbum tuũ, & liquefacies ea. idem ait Didymus in libro de Spiritu sancto, &c. hic enim Didymus etsi sectator fuit Origenis, qui Spiritum sanctum ministrum Patris, & Filij faciebat, non de eadem Patris Filijque substantia, quæ erat apertissima blasphemia; tamen ut Hieronymus in secundo libro Apologiæ contra Rufinum ait, in Trinitate catholicus fuit, & eius librum de Spiritu sancto se ait in Latinum conuertisse. Probauit igitur hoc pater Hieronymus quod de Spiritu sancto ministro Didymus dixit: vt iã in uno Didymi testimonio duos te-

stes

ftes habeamus. idem rurfus Hieronymus de eodem Didymo libro 3.apologiæ contra Rufinum,de,Didymo, inquit, & memoriam prædicamus,& fuper Trinitate fidei puritatem. Sed de hoc minifterio magis adhuc explicaui in fcholio,lib.5.ca.7. cùm de fubiectione filii fecundum idioma fcripturæ fanctæ differui. Ergo quod beatus Cyrillus in Thefauris de Trinitate Deum referri πρὸς θεὸν λα, id eft, dici Deum eorum quæ ei fubiecta funt,& feruiunt,intelligendum eft propriè:talium enim eft Deus propriè, ficut beatus Gregorius Nazianz. libro 2.de filio, Deus, inquit, non eft verbi, quomodo enim, in quit, propriè Deus Dei erit: propriè dixit, quafi impropriò quidem dici poffit,Deus Dei; vt perinde dictum accipiamus, quafi diceretur Deus Dei principium, præbitor,emiffor, fons, caufa,non quidem vt faciens, fed vt fons. fic enim ait beatus Athanafius in dialogo,quem paulo antè dixi, καὶ τὸ πνεῦμα ἔχει αἴτιον τὸν θεὸν οὐχ᾽ ὡς γενεσιουργὸν, ἀλλ᾽ ὡς πηγὴν αὐτοῦ, καθὰ γὰρ ἡ πηγὴ οὐ γενεσιουργεῖ ἔξωθεν ὁ χορηγεῖ ὕδωρ, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτῆς πηγάζον ἔχει, οὕτως καὶ ὁ θεὸς πηγὴ τοῦ πνεύματος ἐστὶ καὶ χορηγὸς αὐτοῦ, οὐκ ἔξωθεν αὐτὸ προσλαμβάνων, ἀλλ᾽ ἐξ ἑαυτοῦ πηγάζων. & fpiritus, inquit, habet caufam Deum non vt facientem, fed vt fontem fui. Sicut enim fons nō facit extrinfecus quam exhibet aquā, fed è fe fundens habet, fic Deus fons eft Spiritus,& eius exhibitor, nō illum foris affumēs, fed è fe fundens.ergo dictum effe Deum vnius Paracleti, fenfu catholico, & vt catholicè dictum, accipiendum effe,fatis fignificauit idē Clemens,cum fubiungit fine cōiunctione vlla,aliorum ordinum effectorem, ne ad Paracletum referremus, effectorem fimiliter, vt ad alios ordines,fic conftruendo,Deum effectorē vnius Paracleti,& aliorum ordinum : fed fine coniunctione,ut fepararetur effectio à Paracleto,& tribueretur aliis: vt fic conftruamus, patrem Deum unius Paracleti fcilicet principium per Chriftum; & feparatim patrē Deū aliorum ordinum effectorem. neque enim, ut dixi,fine coniunctione dixiffet, fi paracletum factum,vt heretici fentiunt,intelligi voluiffet. Confirmat hoc ipfum locus ille libri octaui, cap.6.ubi dicitur fimiliter Deus Paracleti, & Dominus vniuerforum. non enim dixit Clemens,Dominus Paracleti, ne Paracletus feruus effe exiftimaretur; fed Deum dixit Paracleti, ut dixerat libro 6.fcilicet ut intelligeremus diuinitatem patris, fontem & principiū effe Spiritus fancti, ut iam explicauimus. Si enim Deum Paracleti tanquam creaturæ intelligi uoluiffet, fic dicturus erat, Deus Paracleti, & uniuerforum; aut fic:Dominus Paracleti,& uniuerforum; at non fic dixit, fed potius, Deus paracleti, & Dominus uniuerforū, planè docens, non effe Dominum Paracleti, fed aliorum.Sed de hoc hactenus. Sed dicet aliquis, quomodo idem Clemens in trigefimo feptimo libri octaui capite ait, Dominus fpiritus,& intelligibilium,ac fenfibilium rex: quod quidem fimiliter ut illud, Deus Paracleti, animaduerfum & notatum in exemplari Græco reperi, ad intelligendum, & interpretandum bene. Sed de hoc refpondebo, & explicabo fuo loco.

CAP. XII. pag. 113.

Nos duodecim confultabamus cum Iacobo fratre Domini.) Quòd clemens extra numerum duodecim Apoftolorum ponat Iacobum fratrem Domini, ficut Paulum (hos enim duos adiūgit Clemens duodecim Apoftolis in hac eorum doctrina,quam litteris mandauit) quibufdam minuit libri huius auctoritatem, fed ita effe,teftis eft ecclefia orientis, quæ tres Iacobos celebrat, unum Zebedæi, alterum Alphæi, quos ex euangelio didicimus fuiffe ex numero duodecim, & tertium Iacobum fratrem Domini, quem Cyrillus, Eufebius, Epiphanius,Anaftafius Antiochenus, & alij tradunt fuiffe filium Iofeph fufceptum ex Salome uxore, filia fororis Annæ matris Mariæ, eiufque Iacobi fratres fuiffe Iofeph, Simeonē, & Iudā. Hinc ait fanctus Anaftafius in ὁδηγῷ factum effe, vt ficut ad celādum partum Virginis Iudæis homicidiis Iofeph uocabatur cognomine pater Iefu; fic Maria eadem ratione,& confilio uocaretur, ut eft in euangelio, aliquādo mater Iacobi,& aliquando mater filiorum Iofeph fabri. Vnde aiebant Iudæi : Nonne hic eft fabri filius,& mater eius Maria dicitur, & fratres eius Iacobus,Iofeph, Simon, & Iudas? Sed utcunque fit de genealogia Iacobi fratris Domini, ego enim uerius puto effe quod B. Hieronymus ait,uirginem fuiffe Iofeph:hunc docet Paulus extra duodecim fuiffe, cum ait 1.Cor.15. Quia uifus eft Cephæ, & poft hoc, undecim:deinde uifus eft plufquam quingentis fratribus:deinde uifus eft Iacobo. Item hūc Iacobum fratrem Domini cognomēto Iuftū, fcribit Hippolytus martyr,& epifcopus, in libello quem de duodecim Apoftolis,& 72.difcipulis fcripfit, fuiffe non ex numero duodecim apoftolorum, fed tantum ex numero 72. difcipulorum. Idem quoque ait fanctus Dorotheus epifcopus Tyri,in libello quem tempore Diocletiani de eifdem apoftolis,& difcipulis 70. fcripfit. Cyrillus Hierofolymitanus in Catechefi 14.nunc autem Chriftus furrexit à mortuis primitię dormientium, & apparuit Cephæ, poftea undecim. Etenim fi uni, inquit, tefti non credis, habes teftes duodecim. poftea uifus eft plufquam quingentis fratribus femel:fi duodecim non credunt, credant quingentis. poftea uifus eft Iacobi fratri fuo primo epifcopo huius parœciæ. Hieronymus quoque idem affirmat in comment. epiftolæ ad Gal.cap.2.& in comment. Efa.ca.17. fcribit nonnullos ex ueteribus hunc Iacobum extra numerum duodecim pofuiffe; melius quidem illic, quàm in libro contra Heluidium,

vbi

vbi hunc Iacobum fratrem Domini, Iacobum Alphei, facit vnum ex numero 12. Quare autẽ dictus sit Iacobus minor, si quis quęrat, respõdeamus sic fuisse nominatum, quòd vterq; Iacob⁹ apostolus, alter Alphęi, & alter Zebedęi, huic ætate antecederent. ac quia maior, & minor nõ inter tres, sed inter duos, vt ait Hieronymus, soleant præbere distantiam, ætatem grandiorem vtriusq; illorum quasi vnã reputabant, qui sic loquebantur, vt cum eorũ ætate grandiore Iacobi cognomento Iusti ætatẽ cõpararent. Hunc Iacobum testatur Anacletus pontifex in epist. 2. fuisse ordinatum primum episcopum Hierosolymitanum à Petro, Iacobo, & Ioanne Apostolis, etsi Eusebius Cęsariẽsis in historia sua Eccles. & in commentarijs Esa. ca. 16. & Dorotheus episcopus Tyri, scribunt ordinatum primum episc. Hierosolymitanum ab ipso Domino; quod sic intelligendũ est, ordinatum esse ab apostolis primũ episcopum, γνώμῃ Χριστοῦ, id est, auctore Christo, sicut ipse Iacobus, vel potius Clemens in persona Iacobi ait lib. 3. cap. 35. se esse ordinatum à Christo, & ab apostolis, qđ perinde est, quasi diceret, iussu & voluntate, atque auctoritate Christi, se ab Apostolis ordinatũ. sic enim ipsi apostoli per Clementis personã in eodem lib. c. 3. loquunť, vt nos episcopi, quos Χριστοῦ γνώμῃ, id est, Christo auctore constituimus. & quę sequuntur. Ergo, vt ad rem veniamus, si hic Iacobus ordinatus est episcopus ab Apostolis, & nemo Apostolorũ ab alijs Apostolis ordinatus traditur, sed omnes vno tempore in dię Pentecostes ordinati sunt, consequens est, vt hic Iacobus extra numerum duodecim fuerit. Fuisse autem omnes apostolos ordinatos episcopos in die Pentecostes, testať Hieronymus in dialogo Orthodoxi & Luciferiani, sic enim inducit Orthodoxum respondentem ad quæstionem Luciferiani: Si quęris hoc loco, quarę in ecclesia baptizatus, nisi per manus episcopi non accipiat spiritum sanctum, quẽ asserimus in vero baptismo tribui; disce hanc obseruationẽ ex ea auctoritate descendere, quòd post ascensum Domini Spiritus sanctus ad apostolos descendit. Ergo tunc consitetur factos esse Episcopos, cùm acceperunt Spiritũ sanctum, vt iam deinceps possent alijs per manus impositionem dare Spiritum sanctum. Item Ioel cap. 11. Et erit post hæc, effundam de spiritu meo, & quæ sequuntur; quæ beatus Petrus in die Pentecostes recitauit, dicens impleta esse tũc. Extrema verba illius loci sunt hæc: & erit, quicunq; inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Deinde subiungit propheta Ioel, quia in monte Sion, & Hierusalem erit saluatio, sicut dixit Dominus, & erunt annũciãtes quos Dominus vocauit: sic enim est apud 70. quem locum explanans B. Cyrillus Alexandrinus in commentarijs prophetæ huius, ait: Quod autẽ in ipsa primũ Hierusalem esset verbũ salutis annũciandum, atq; inde in totum orbem persuasurum, declarauit Propheta, inquiens: in monte Sion, & in Hierusalem erit saluatio: & erunt euangelizantes quos Dominus vocauit; quia, vt Paulus ait, nemo sibi sumit honorẽ, sed qui vocatur à Deo, &c. Hic scribit beatus Cyrillus, impletum esse tunc quod Paulus postea scripsit: Nemo sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo. Hoc autem Apostolus de ipso honore hierarchico, id est, episcopali, scribit. Ibi igitur apostoli in die illo Pentecostes vocati sunt ad honorẽ potestatis hierarchicę supra corpus Christi mysticũ, in opus ministerij prædicandi verbũ Dei, & remittendi peccata. Itẽ alter Cyrillus Hierosolymitanus in Catechesi 17. ex numero earũ de quibus Hieronymus in scriptorib. ecclesiasticis meminit, interpretans linguas illas igneas, q̃ apparuerũt dispersæ supra singulos eorũ; sic ait, Ignẽ eos participasse nõ comburentem, sed salutarem, consumentem peccata, & illustrantẽ, ac splendere facientẽ animã: & sedisse ignem, scilicet supra illos, vt imponerentur ipsis noua diademata spiritualia per igneas linguas. Videť Cyrillus Hierosolymitanus vocasse hic noua diademata τὰς χειροτονίας, i. ordinationes hierarchicas, siue episcopales, sicut apertè ait Ammonius Alexandrinus in commentarijs Act. apost. c. 2. Quia apostoli, inquit, ἐχειροτονοῦντο τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι, id est, quia ordinabantur magistri orbis. Ordinatio autẽ huiusmodi nõ fit nisi in capite, idcirco meritò super caput receperunt linguas; & hac de causa ante alia charismata acceperũt charisma linguarum. hactenus Ammonius; qui quidẽ videtur planè interpretari linguas illas, quæ super capita apparuerũt, fuisse instar libri aperti, qui secũdum apostolicã traditionẽ imponitur super caput eius qui ordinatur episcopus. Itẽ Simeon Thessal. in libro de mysterijs Missæ, aduersus eos, qui tradunt ad conficiendũ magnũ sacramentũ sanctæ eucharistię, debere esse nos contentos verbis solis Christi: hi, inquit, temerariè & blasphemè respuunt inuocationẽ Spiritus sancti, eiusq; virtutẽ, & operationẽ negant, quã Saluator apostolis & promisit & donauit, per quã & pastores ordinati sunt adueniente Spiritu sancto, qui per illas linguas igneas virtutẽ eis indidit qua operationem sacrorum, & ordinationes, & curationes, & miracula exercebant. Itẽ Petrus Damianus monachus, & Cardinalis, qui fuit valde in scripturis sanctis exercitatus, & multa eruditè ante q̃ngentos annos scripsit, in libro de institutionibus ecclesiasticis, cõstat, inq̃t, Apostolos perfecti baptismatis, atq; omnigenæ similis consecrationis accepisse mysteriũ, cùm super eos Spiritus sanctus venit in diuersitate linguarũ. Itẽ S. Theophanes episcopus Nicęę, qui fuit tempore Concilij Nicæni secundi, in Symphonia veteris & noui Testamẽti, de Spiritu sancto misso è cęlo Apostolis, & p̃ eos effuso in omnes, interpretatus est similẽ locum Esaię, illũ scilicet cap. 44. effundã spiritũ meũ sup semẽ tuũ, & benedictiones sup filios tuos,

pertinere

pertinet ad eandē prophetiā Ioelis, quā beatus Petrus interpretatus est, impletam esse in die Pentecostes. Ait itaque Theophanes appellasse Prophetam Esaiam benedictiones, varia illa carismata, quæ Apostolus 1. Cor. cap. 12. describit posita esse in ecclesia, quæ est corpus Christi mysticum, inter quæ numerauit charisma episcopatus, & ecclesiasticæ gubernationis. Idem auctor interpretans propheciam Ezechielis cap. 11. & dabo eis cor nouum, & spiritum nouum, sic ait: Insufflauit Dominus Apostolis, & dixit, Accipite Spiritum sanctū: quorū remiseritis peccata, remittunt eis, &c. Deinde subiungit Theophanes: Hic spiritus nouus nunquam antiquis vsque ad hunc diē Pentecostes datus est, &c. Si igitur spiritus remittendi peccata, nunquam datus erat vlli ex antiquis, antequam mitteretur Spiritus sanctus in die Pentecostes, sequitur vt tunc Apostoli fuerint ordinati Episcopi: episcopis enim conuenit plena potestas remittendi peccata. Scio (ut hoc quoq; non prætermittamus, fortasse non inutile, neq; alienum) Cyrillum Alexandr. laborasse, aliquando in commentarijs in Ioannem in expedienda hac difficultate, quomodo vtrumq; verum esset, quod Dñs dixit, accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis, &c. & illud, Nisi abiero, Paracletus nō venier ad vos, tandem significare videtur, datam esse tunc apostolis ex parte gratiam remittendi peccata, ex toto autem, datam esse in Pētecoste, cùm scilicet ordinati sunt Episcopi. Deinde obijcit sibi Cyrillus de Thoma absente, cum Dominus dixit, Accipite Spiritū sanctum. Sed quòd respondet simile accidisse in Eldad & Moldad, quibus absentib⁹ Dominus dedisset spritum prophetiæ, sicut ijs, qui erant in tabernaculo, non conuenit: neque enim sicut Thomas erat vnus ex duodecim, sic illi duo fuerunt ex numero 70. seniorum, vt Cyrillus existimauit: neque hoc dicit scriptura; sed potius congregatis 70. circa tabernaculū remāsisse duos viros in castris Eldad, & Moldad, super quos, inquit, requieuit Spiritus: nā & ipsi, inquit, erant ex descriptis, quod quidē non significat, ut Cyrillus suspicatus est, esse illos ex numero 70. alioqui non dixisset cōgregatos fuisse circa tabernaculum 70. & remansisse duos viros in castris: neq; enim cōgregati fuissent 70. sed 68. si duo illi inter 70. descripti fuissent. Quos ergo hoc loco vocauerit Moyses descriptos, intelligi potest ex Ezechiele ca. 13. Sic enim prophetauit de falsis ꝓphetis non introducendis in terram Israel, sed interficiēdis: In disciplina, inquit, populi mei non erūt, neq; in scriptura domus Israel scribentur, & in terrā Israel nō intrabunt. De hoc quoq; libro videt dixisse idē Moyses Exo. 32. cùm petijt à Deo, vt peccatū populi condonaret, aut deleret eū de libro vitæ ꝓpter id peccatū. Dixit ergo Moyses requieuisse spiritū super istos duos, q2, inquit, & ipsi erāt nō ex falsis prophetis, qui meruerunt interfici in eremo; sed fuerūt ex numero eorū quos Deus introduxit in terrā Israel, hos enim vocauit scriptura descriptos in lib. vitæ. Non igit probabile est, factos esse tunc episcopos, vno ex apostolis absente: neq; illum exemplū, quod simile esse putabatur, simile est. Quod si quis quærat; quē ergo spiritū dedit Apostolis, cùm dixit, Accipite Spūm sanctum; quorum remiseritis. &c. respōdebimus πνεῦμα λυτικὸν καὶ συγχωρητικὸν, sicut interpretatur Eusebius Cæsarien. in epist. ad Marinū, id est, spiritum, potestatem, inquam, spiritualem ad soluendum, & remittendum peccata: potestatem dico remittendi, & retinendi, eam q̄ conuenit sacerdotibus, non illam q̄ episcopis, quæ illā sacerdotum minorū moderatur. Dedit itaq; spiritū, siue charisma remittendi, & retinendi peccata, sanctis apostolis ut sacerdotibus, non aūt vt episcopis, quia nondū erāt ordinati episcopi. Docuit itaq; Dominus potestatē illā remittendi postea dandā, utendā esse secundùm iudicium Dei, & voluntatem eius: vtendam, inquam, in Spiritu sancto: Sic enim Dionysius Areopagita interpretatus est in Hierarchia ecclesiastica cap. 7. explanans hunc locū euang. Accipite Spiritū sanctum; quorū remiseritis, &c. Si ergo apostoli facti sunt episcopi nō tūc, cùm erant vndecim tantū simul, absente Thoma, sed in Pentecoste, cū præter omnes Apostolos, erant & cum ipsis Apostolis fratres Domini, vt in Actis Lucas narrat, ex quorum numero erat Iacob⁹, & tamē Iacobus frater Dñi ordinatus est a Petro, & Ioāne episcopus Hierosolymitanus, & nullus ex apostolis narratur ordinatus nominatim ab vllo Apostolo; cōsequēs est, vt Iacobus frater Dñi extra numerū duodecim fuerit. qđ enim scribit Clemēs, constitutos fuisse ab Apostolis episcopos Hierosolymitanos Simonē Cleopæ, & Iudā Iacobi, qui & Lebęus, & Thadæus dicebat, quos fuisse Apostolos nemo ambigit, sic intelligēdū est fuisse quidē illos ordinatos episcopos nō ab hominibus, neq; per hominē, sed à Christo ꝑ aduentū Spiritus sancti, electos verò ab Apostolis, vt præessent ecclesiæ Hierosolimitanę; Iacobum verò factum esse iussu Christi ab Apostolis episcopum per manus eorum impositionem: vtrumque enim significat verbum χειροτονεῖν, scilicet eligere, & ordinare; vtrumque item consuetudine nostra cōplectitur iā verbum constituendi. Hieronymus in cōmentarijs epistolæ Pauli ad Gal. (vt veterū dicam) planè dicit Iacobum fratrem Dñi fuisse extra numerum duodecim. Interpretans enim illū locum, alium autem Apostolorū uidi neminē nisi Iacobum fratrem Dñi, reddit rationem, quare appellatus fuerit Apostolus. Quòd aūt, inquit, exceptis duodecim, quidam uocantur Apostoli, illud in causa est: Omnes qui Dñm viderant, & eū postea prędicabant, fuisse Apostolos appellatos, vt ad Cor. 1. ca. 15. scribens, visus est, inquit, post hæc vndecim, deinde visus est plusquā quingentis fratribus, deinde

visus

visus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus. Hic quoq; Paulus satis declarat, vt antea dixi, extra numerum duodecim fuisse Iacobum: immo ipsa doctrina Apostolorum satis apertè significat extra numerum duodecim fuisse, cùm lib. 5. cap. 8. iubet in honore esse Martyres, vt apud nos, inquit fuerunt Iacobus episcopus, & Stephanus: in septimo autem libro iubet celebrare memoriam Apostolorũ. quare si Iacobus ex Apostolis fuisset celebratio memoriæ eius nõ esset posita in cõstitutione de Martyribus. Satis enim fuisset complecti illius memoriam in constitutione de Apostolis. Denique sic Nicolaus primus pontifex sanctissimus, & eruditissimus sensit, vt intelligi potest ex responsis eius ad Bulgaros c. 92. illi, inquit, veraciter sunt habendi Patriarchæ, qui sedes Apostolicas per successiones Pontificũ obtinent: id est, qui illis præsunt ecclesijs quas apostoli instituisse probantur, Romanam videlicet, & Alexandrinam, & Antiochenam & paulò pòst: nam Constantinopolitanam ecclesiam neque Apostolorum quisquam instituit neque Nicæna Synodus eius mentionẽ aliquã fecit, Hierosolymitanus autem præsul licet & ipse Patriarcha dicatur, & secundum antiquã consuetudinem, ac Nicænam Synodum honorandus sit, salua tamen Metropoli propria dignitate, sed & in eadem sancta synodo nequaquam Hierosolymitanus, sed Æliæ episcopus dicitur, planè significat non fuisse Iacobũ hũc Apostolum. Si enim fuisset Apostolus, sedes eius Apostolica non fuisset Antiochenæ subiecta: sicut nec aliæ sedes patriarchales ab apostolis institutæ alia, aliæ inter se subiectæ sunt præterquam soli Romano pontifici. Sed quomodo dicet aliquis, si Iacobus frater Domini alius est à Iacobo Alphæi Apostolo è numero xij. factum est, vt in Ecclesia Romana dies festus Iacobi Alphæi non fuerit institutus, & semper actus? fortasse dicẽdum est hic, quod Apostolus docuit, ut non esset schisma, siue gloriatur, inquit, vnum membrum, congaudent omnia membra. nec enim cùm diem festum Iacobi Alphæi Ecclesia Orientis, sicut ei à sanctis Apostolis traditum est, celebrare cœpit, schisma erat, sed poti' illa, & Romana occidentis vnum corpus fuit nostrum igitur cõgaudere illi Ecclesiæ Oriẽtis in hac parte, pars est diem festum Iacobi Alphæi celebrandi, ne vnius Apostoli celebratione fraudari videamur. Sic ad quæstionem respondere soleo, donec melius ab alio audiam, aut ipse reperiam.

Cap. XII. pag. 82.

Sed scribere ad eos, vt abstineant se à contaminationibus gentium, idolothyto, & sanguine, & suffocato & fornicatione, quæ olim quoque sancita sunt illis ante legẽ, physicis, (id est, qui secundũ legẽ naturæ viuebant) Enos, Enoch, Noe, & Melchisedech, Iob, & si quis alius eiusmodi extitit.)

Quoniã Græci fratres nostri, nos quasi violatores huius constitutionis accusant, opus est vt nos excusemus, & pro nostris defendendi causa respondeamus, & quantum consequi possimus, laboremus, vt nõ iudicẽt nos; ne si iudicauerint, secundũ sententiã Dñi condemnẽtur. Quemadmodũ igitur hãc cõstitutionẽ intelligere oporteat, ex ipsamet discere licet: tũ enim diuina scriptura Act. apostolorũ, tũ hæc ipsa Apostolorũ doctrina impura illa & nefaria idolorũ sacrificia vocãt cõtaminationes gẽtiũ. Est aũt cõtaminatio gẽtiũ, lingere sanguinẽ more canũ, vt quidã feri & barbari faciũt: itẽ vesci licẽter suffocatis: de quibus Cyrillus Hierosolymitanus sic in quarta catechesi ait: Multi hoĩes feri & immanes more canũ viuẽtes, & sanguinẽ quidẽ lingũt instar belluarũ, suffocatis vero licenter vescũtur. Deinde subiũgit: Tu verò Domini Dei seruus, cum vesceris vescere cum religione. Quamobrẽ vt nos semper à nefario idolothyto abstinemus, sic etiã à sanguine, & suffocato, quatenus ad contaminationem gentium pertineant. Sic enim intellexit Gregorius Nazianz. in oratione de Pascha, sanguinem nobis eatenus interdictũ, quatenus ad sacrificium idolorũ pertineret: Ait enim nos à principio propter peccatum lapsos, & voluptate vsque ad idolorum cultum, & nefarium sanguinem seductos, oportuisse iterum reuocari, & in antiquum statum restitui. idem sensit Iustinus martyr in quæst. 45. & Origenes lib. 8. cõtra Celsum. Hac ergo ratione, & causa excepta, licet quidem vesci, & sanguine & suffocato, & idolothyto, si ad capiendum alimentum commoda fuerint: ait enim Apostolus, Omne quod in macello venit, manducate, nihil interrogentes propter conscientiam: Domini enim est terra, & plenitudo eius. Illius namque temporibus, vt Magnes antiquissimus auctor in 3. lib. euangelicę apologiæ contra Theostenem scribit, erant in macello quidam serui ad hoc cõstituti, & delecti, vt mysterio quodam idiolis libarẽt, & cum quadam mystica fallacia sacrificarẽt, abstinereque ac non tangere prorsus iuberent. de quibus, vt mihi quidem videtur, Paulus in epistola ad Coloss. scribit, qui aiebant, Ne tetigeris, nec gustaueris, neque cõtractaueris. Paulus ergo pro illa sua perfecta & absoluta ratione docendi, & pro sua admirabili prudentia de communi victu, ait idem Magnes, cauet permittens œconomicè tangere ea, nihil discernẽdo, quæ in macello, communi foro, & loco ab omni ratione scandali libero, veneunt, quamuis dęmoniis cõsecrata sint, vt erat sanguis. immo verò ipse quoque Paulus ait: Si quis infidelium vocat vos, & vultis ire, omne quod apponitur vobis, & manducate, nihil interrogãtes propter conscientiam. Si quis verò vobis dixerit, hoc immolatũ est idolis, nolite mãducare propter illum qui indicauit, & propter conscientiam; conscientiam autem dico, non tuam, sed alterius. Ergo quia omnia, vt ait idẽ Magnes, plena erãt idololatria, & magna pars

tu-

uictus dæmonibus dedicata erat; pręterea multi erant feri, & agrestes, qui sanguinem ritu canū lamberent, & suffocata licenter deuorarent, id quod ad esum crudæ carnis spectat, & tendit, quem, ut Procopius cognomēto Gazæus vetus interpres Genesis sentit, lex vetuit cùm ait, Verùm carnem cū sanguine aiæ non comedetis: atq; hoc, inquit, ne crudo uescētes in seipsos mutuo inuaderent. Conuenienter enim huic proposito subiungit diuina scriptura, Etenim sanguinem animarùm vestrarum requiram: & ex manu hominis requiram ipsum. Idcirco ijs qui piè & purè viuere volunt, iussum est, mensam dæmonum, ac victum inhumanum immanium Barbarorum abominari. altera causa fuit, vt hac ratione, sicut Iustin' martyr in qst. c.45. testať, separaret nos Deus à belluarum similitudine, quæ vnà cum carne sanguinem quoque earum animantium, quas mensis adhibemus, gustant. alia, ne illa cōmunione mēnsæ, animæ pietatem amittamus. At Græci, tametsi adhuc à sanguine, & suffocato se abstinent, cùm alioqui idolorū cultus vbiq; terrarum funditus deletus sit, tamen pio consilio, & proposito ab eis abstinent, quibus suffragatur consuetudo abstinendi in naturam iam quodammodo mutata: cuius origo fuit diuina lex, quæ ista tūc ratione idololatriæ cauendæ interdixit. Sed si omnis creatura Dei, vt Apostolus ait, bona est, & nihil reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur (sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem) liquet carnem in sanguine gustare alia de causa interdictum esse, propter contaminationes scilicet gentium, ut satis ipsi sancti apostoli significant, cùm ijs qui ex gentibus credebant, litteras & decretum mittunt. præterea, si adhuc omnibus modis necesse esse putant Græci à sanguine abstinere, nosq́. non temere, quasi reos sceleris, criminātur, dicant nobis causam, cur à sanguine passerculorum non abstinent? Siue igitur cum ipsi à sanguine abstinent, pio proposito ducūtur, & consuetudine inueterata, & iam ingenita, congaudemus, tanquam eiusdem corporis membra: siue nos id quod legi propositum est, spectantes, non amplius ab istis abstinemus: immò eis religiose & purè ut reliquis vescimur; congaudeant & ipsi, vt eiusdē corporis nobiscum participes ac consortes: (de ijs loquor Græcis, qui schisma non fecerūt) Vescimur dico, non autem nimis licenter vescimur, ut suffocatis; à multis enim eorum abstinemus, aliquando verò non abstinemus, ut cùm strangulatur gallina à coquo, ut tenerior fiat: neq; sanguinē crudum lambimus, ut plerìq; Barbarorum ad Septentrionē, hoc enim, vt dixi, belluarum est, & ad vsum crudi tendit; præterea capto à belluis, & spōte sua mortuis, magna religione, ut canon Apostolorū iubet, abstinemus: cū hæc natura ipsa ut incōmoda, & insalubria, abhorreat: Eos verò qui cōsuetudinem ex illa lege à principio ortam, & iā velut in naturam mutatam nō seruant, ut canones iubent, qui in 19. libro Burcardi descripti sunt, ita pęnis mulctamus, quasi diuinæ istius legis reos, quæ ait, Omne quod mouetur, & viuit, erit vobis in cibū: quasi olera virentia tradidi vobis omnia; legem.n. dedit omne genus carnis eo loco dignitatis habendi, & ita discernendi, ut olera: ut scilicet alia mensis adhibeamus tanquam cōmoda, quod fieri in oleribus cōsueuit: alia abiijceremus tanq̄ incommoda istar cicutę, aut hyoscyami, q̄ nemo, nisi amēs, comedat. Sic enim magn' Basilius īterpretat' est nunc locum in epistola ad Amphilochiū, cùm ad quęstionem ab Encratitis positam respondet. Sed hæc hactenus mihi pro ecclēsia Latinorum aduersus Græcos dicta sint, cui propositū fuit, sicut Christianū decet, vt omnis scandali causa tolleretur, & ecclesiæ membra ne discerperentur, neue pugnarent inter se: immo idēm dicerent omnes, & vnus esset concors animus, & sententia esset in Christo Iesu Domino nostro, cui gloria ī sæcula sæculorum, amen. Hæc in Latinum transtulimus ex Græco scholio, quod ad utilitatem Græcorū pro defensione Romanæ consuetudinis, quā reprehendunt, prius scripsimus. Si quæ desiderabuntur, quæ huc pertinere uideantur, petantur ex proximo inferiore scholio in eundem Clementis locum, in quo alia mihi repetenda, alia addenda fuerunt.

Vt abstineant se contaminationibus gentiū, idolothyto, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, de quibus lex quoq; data fuerat priscis illis qui ante legem secundū naturā viuebāt, vt Enos, Enoch, Melchisedec, Iob, & si quis eiusmodi alius.) Hic rursus quærebat ex me quidam, ubi nam hoc scriptum esset de suffocato ante legem interdicto. Etenim si non ita sit, consequens esse aiebat, ut Clementi affirmanti hoc, derogaretur auctoritas. at hoc non solum dicit constitutio Apostolica, quam Clemens literis mandauit, sed etiam decretum Apostolorum in eorum actis à Luca scriptum, cum sanxerint, ut gentes, quæ in Christum credidissent, ab idolothyto, & suffocato, & sanguine, & fornicatione abstinerent; quæ quidem cùm necessaria esse dicerent, satis eo verbo declararunt, diuina lege sancita esse, alioqui nunquam necessaria dixissent, scilicet necessaria sunt, quoties opus est idololatriam detestari, abstinendo ab his: cùm verò nulla talis necessitas hoc postulat, erit nihilominus alia ratione aliquando abstinendum, nō ratione illius decreti apostolici, sed propter horrorem naturæ: ex quo fit, vt si quod genus suffocati sit, à quo natura non abhorreamus, liceat eo vesci. Sed videamus iā, vbi ista antiquis illis vetita fuerunt: & qua ratione. Ergo quamuis ante diluuium propter fragilitatem, ac sobrietatem in scriptura tacitum de esu carnis fuerat, tamē post diluuium cùm instauratio mundi, & veluti nouus ortus rerum fieret, œconomicè propter idololatriā apertè & clarè sancitum est, vt omnibus ani-

man-

mantibus vesci liceret, vt vel hac ratione summæ stultitiæ haberetur, id habere pro Deo quo vesci liceret; qua etiam ratione munda animalia ab immundis distinxit lex: vt hæc quia immunda, Iudæi pro Dijs non haberent: illa quia munda, & ad vescendum data, multo minus haberent. Itaque iussit omnes animantes in vsu comedendi habere tanquam olera herbarum, quod iam expositum est. Deinde subiungit scriptura, excepto quòd carnem cum sanguine, siue in sanguine, (sic enim est apud 70.) non comedetis. hic prohibuit omophagiam, id est, vesci cruda; hoc enim præcipuè ad detestationē homicidij spectabat: nec hoc solum, sed voluit ēt lex, vt à carne in sanguine abstineremus: ita vt caro in sanguine non solùm intelligatur cruda caro, sed caro etiā idolothyti, aut suffocati, aut morticini, siue elixa, siue assa: vtraque enim caro est, & dr̄ caro in sanguine: voluit, inquam, vt etiam huiusmodi carne abstineremus, cùm opus esset, ad detestationem idololatriæ; quia, vt antea dixi, sanguis qui est in bestijs, & auibus pro aīa, vt est in Deut. apud Gentiles sacratus Dijs habebatur. Hanc verò cām non obscurè significauit hoc loco doctrina Apostolica, quæ idolothytū, fornicationē, suffocatū, & sanguinē, contaminationes gentiū vocauit, coniunxit aūt (vt hoc quoq; obiter obseruemus) fornicationem cū idololatria, quod esset idololatria fornicatio quędam spiritualis; & quòd æquè vtramque fornicationem, corporalem, & spiritualē, leges sęculi non prohiberent. spectare verò hanc legem apostolicam suffocati, & sanguinis cauēdi ad idololatriā prohibendam docuit (vt alios nunc omittā) Cyrillus Hierosolymitanus episcopus, grauissimus auctor, in quarta catechesi. vertam Latinè. Caue inquit, animæ tuę, ne q̄ idolis oblata sunt, vnquam comedas: de his enim non nobis tantum, sed iam olim ipsis etiam Apostolis, & Iacobo ecclesiæ huius episcopo cura & studiū fuit cauere. Itaq; scribunt Apostoli, & presbyteri ad gentes catholicam epistolam, vt in primis idolothytis abstineant: deinde verò sanguine, & suffocatis. Hęc ille. Habebantur ergo sanguis, & suffocatum, siue morticinum, vt est in can. Apost. LIIII. (suffocatum enim hic morticinū cōplectit̄, vt illic morticinum cōplectitur suffocatū) ratione sanguinis retenti, secundo loco post idolothyta Dijs sacrata, quatenus omnis sanguis, ante ēt quā idolis libaretur, Dijs habebatur dedicatus. Accessit præterea alia quędam propria ratio sanguinis prohibendi, scilicet τὸ θηριῶδες, vt idem quoq; Cyrillus notauit, i. quia sanguis erat victus belluarum, & quorundam immanium Barbarorum, qui ad esum crudi pertineret, ac proinde ad homicidium aditū pręparet. Sed vt iam ad propositam quæstionem redeam, quod suffocato abstinendum esse ibi iussum sit ante legē, vbi est iussum nō vesci carne cum sanguine, testatur Tertullianus in apologetico, cap. 9. qui propterea quoq;, inquit, à suffocatis, & morticinis, abstinemus, ne quo sanguine cōtaminemur vel intra viscera sepulto. Quòd si suffocato abstinemus propter sanguinem, ergo scriptura, quæ sanguinē prohibet, suffocatum simul prohibet. Cōsuetudine igitur abstinēdi hinc primum orta, & per tot succedētiū generationū sæcula confirmata, & in naturā quodāmodo mutata, cōmuniter iā à suffocatis, & morticinis abstinemus: ita vt qui non abstineat tāquā cōis consuetudinis, & traditionis maiorū contēptor, etsi nō tanquā idololatria cōtaminatus, aut illius apostolici de suffocatis nō vescēdis decreti violator, secūdū canones pęnitentiale puniatur. Sic enim cautū est in canonibus siue pęnitentialis Romani, siue Theodori, quos Burcardus VVormaciēsis in lib. 19. de pęnitētia inscripto, collegit. Neq; ceruus, inquit, neq; capreus, si mortui inuēti fuerint, comedēdi sunt: aues verò, & cætera animalia si in retibus strangulātur, non sunt comedenda: & si quis comederit nisi cogente fame, decem dies pęniteat in pane, & aqua: neq; si oppresserit accipiter, etsi mortua inueniantur; neq, si piscis inuentus fuerit mortuus in flumine, nō est edendus, quia non est venatio hominis; & qui comederit, tribus diebus pœniteat in pane, & aqua. Et Vmbertus episcopus Siluæ candidæ, legatus Leonis IX. ad Constantinopolitanos in eo libro quo Nicetæ Abbati obijcienti nobis decretum illud Apostolicum respondit, Nobis, inquit, euangelica, & Apostolica auctoritas oīa edēda cōstituit. deinde subiūgit; Nec hoc dicētes suffocatum & sanguinē nobis cōtra vos defendimus; antiquā enim cōsuetudinē, seu traditionē maiorum nostrorum diligenter retinētes, nos quoq; hoc abominamur; adeò vt sanguine, vel quocūq; morticinio, aut aquis, vel quacūq; negligētia humana præfocato, apud nos aliqn̄ vescentibus absq; extremo periculo vitę (id est, nisi cùm nimia fames cogit) pœnitentia grauis imponatur, pro eo maximè, quia antiquas cōsuetudines, & traditiones maiorum, quæ non sunt cōtra fidē, leges Apostolicas arbitramur. hactenus ille. Sed de his scripsimus antea, quantū satis visum est, cùm canonē 62. Apostolorū, aduersus Magdeburgenses centuriatores lib. 1. defensionis, cap. 5. defendimus.

CAP. XIIII. pag. 114.

Scripsimus vobis hanc catholicam doctrinam ad corroborandum vos, quibus episcopatus vniuersalis concreditus est.) Non sic accipiēdū est qđ ait Apostolica doctrina, Episcopis esse concreditū episcopatū vniuersalem; quasi vnusquisque episcopus sit œcumenicus, & vniuersalis, aut quasi oēs simul episcopatum teneant vniuersalem: & præter talem episcopatū omnium cōmunē, & vniuersalem, nullus sit vniuersalis, qui cæteris oībus præsit: quorū utrūque est falsū. Petro enim, & eius successoribus mādatus est vniuersalis episcopatus ab eo qui ei dixit p̄sonaliter, vt ait doctus Tertullianus in libro de pudicitia, Tu es Petrus, & super

hãc petrã ędificabo Ecclesiã meã; & postea, Pasce oues meas; quod quidẽ ad oues rõnales totius mũdi ptinet. Ergo vniuersalem ẽpatum dicit ẽpis cõmissum, scilicet p partes, id ẽ, suã vnicuiq; eorũ partẽ episcopat⁹ vniuersalis: ꝑ qua ita laborare, & cui ita præsidere dẽt, ut suus in ea labor, & ꝑsidẽtia ad oẽs mũdi Ecclesias tãquã ad mẽbra vnius corporis ptineat, iuxta apostolicã illã humani corporis analogiã, cuius mẽbra ad ipsum, inquit, ꝑ inuicẽ sunt sollicita: etsi patit̃ vnũ mẽbrũ, cõpatiũtur oĩa mẽbra: & si gloriat̃ vnũ mẽbrũ, congaudẽt oĩa mẽbra. Sic intellexit Eleuteri⁹ põtifex Romanus, cũ Gallicanis episcopis scripsit, vobis, inquit, huius rei causa vniuersalis à Chr̃o cõmissa est ecclesia, vt ꝑ oĩbus laboretis, & cunctis opẽ ferre nõ negligatis. Auctores uerò cẽturiarũ in secũda cẽturia, Qũo, inquiũt, Sedes Apostolica primatũ obtinebit, si hoc uerũ est? Repugnare itaq; sibi hoc loco Põtificẽ existimãt, cùm minimè repugnet; Vobis enim, inquit, cõmissa est catholica Ecclesia, scilicet cuique uestrũ sua Ecclesia, illius catholicæ pars, quã suscepit, in qua tanquã lucerna in cãdelabro posita, iuxta parabolã Dñi, oĩbus qui ĩ uniuersa domo sunt, luceat tãquã luminare ĩ mũdo, sicut Apostolus ait. Sic B. Cyprianus in libro de vnitate Ecclesię, ẽpatus, inquit, un⁹ est, cuius à singulis in solidũ pars tenet̃. hic est episcopatus uniuersalis, cuius singulæ partes, id est, singulæ parœciæ singulis episcopis in solidũ cõmissæ sunt, in solidũ verò dixit, q̃a vt idẽ lib. 1. epist. 3. ad Corneliũ scripsit, singulis pastoribus portio gregis ascripta est, quã regat vnusquisq;, & gubernet rõnẽ sui actus Dño redditurus. ipse verò episcopatus uniuersalis nõ sic in solidũ vnicuiq; commissus est, sed ex parte. Hinc beatus Gregorius Nazianz. Athanasiũ laudãs, Credit̃, inquit, illi populi Alexãdrini præsidẽtia, quod pinde est, inquit, ut si dicã, totius orbis p̃fectura: quia scilicet ita præfuit ecclesiæ Alexãdrinæ, ut vniuerso orbi ꝑdesset. Fides enim, quã quisq; episcopus prædicare & tueri in ecclesia sua debet, una est, & catholica. i. vniuersalis, & ad oẽs mũdi ecclesias eiusmodi prædicatio ac defensio, & cõseruatio ptinet. Similę est quod idẽ Gregorius de B. Cypriano in laudẽ eius scripsit. Nõ enim, inquit, soli Carthaginiẽsiũ Ecclesiæ præfuit, aut Africę, q̃ merito eius vsq; in hodiernũ diẽ omniũ sermone celebrat̃; sed uniuerso Occidẽti, immo Orienti ferè ipsi, & meridiei, ac Septentrioni, quocũq; ille admiratione sua peruenit. Hactenus Gregorius. Satis hic explicauit, qua rõne qui ecclesiã Carthaginiẽsiũ regendã, tanquã episcopus eius suscepit, eidẽ, iuxta hãc apostolicã doctrinã, uniuersalis ecclesia, siue uniuersalis episcopatus cõmissus esse dicatur; scilicet vt ad episcopatũ uniuersalẽ, cuius pars erat Carthaginiẽsis episcopatus. i. ad oẽs mũdi ecclesias, cũ quibus Ecclesia Charthaginiẽsis cohærebat, sanctitatis illius fama, & sanctę gubernationis exẽplũ, & Catholicæ fidei, ac doctrinæ traditio ad Dei gloriã, & totius corporis Ecclesiæ ædificationem puaderet. Mirabili itaq; breuitate. i. vno uerbo, apostolica doctrina admonuit, quã egregium & arduũ opus sit cuiusque episcopatus, in quo ita laborandum sit, ut ad omnes mundi Ecclesias gloria sanctæ gubernationis, ac catholicæ prædicationis lumen, & fructus perueniat. Cougruit cum his illud in actis Apostolorum, cum ait Paulus, Attendite igitur uobis, & uniuerso gregi, in quo posuit uos Spiritus sanctus episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit proprio sanguine: illud enim, in quo posuit uos, significat proprium cuiusque gregem, similiter atque illud apud Petrum; Pascite, qui in uobis est, gregem Christi; id est, unusquisque suum. Illud uerò, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit proprio sanguine, ad uniuersalem Ecclesiam pertinet, quam dilexit Christus; & tradidit semetipsum pro ea, ut, sicut scriptum est, sanctificaret eam. Expositum itaq; est, quemadmodum singulis Ẽpis uniuersalis ẽpatus creditus est. ex quo etiam fit, ut unus quoque sit uniuersalis episcopus, cui vniuersalis episcopatus, quem dicit apostolica doctrina, specialiter mandatus est. ita ut qui nomen uniuersalis episcopi uni non tribuat, doctrinam apostolorum neget: tollit enim episcopatum uniuersalem, & nomen eius tantum inane & uacuum relinquit, si episcopum uniuersalẽ, qui uniuersalem episcopatũ sustineat, tollit, ac contradicit Christo, & gubernationi eius repugnat, qui posuit in uniuersali corpore Ecclesiæ non solum pedes, oculos, aures, & manus, ac partes alias, sed etiam uniuersale caput vniuersali corpori accommodatum ac conueniens. Quod quidem ut non dicit pedibus, aut oculis, non estis mihi necessarii: sic non potest oculus, aut pes dicere manui, non est mihi opus te: est autem uniuersale caput secundùm uniuersalem uim moderandi, & agendi, quæ in potestate eius inest, tanquam uniuersalis quædam manus mystica, quæ in uniuersali ecclesia est organũ organorum, ut aliquid dicã, ex principe philosophorum mutuatum. Laudemus igitur, & admiremur eum qui, sicut ait euangelium, talem potestatẽ dedit hominibus, de qua potestate plura à nobis in aliis libris scripta sunt.

CAP. XV. pag. 115.

Itaq; neq; impiorũ baptismus vobis ꝓbetur.) & paulò post: *Quare qui ab istis batizati sunt, nõ baptismo initiati, sed inquinati sunt.*) Baptismũ impiorum, vocat hic eum baptismum qui nõ fit in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti, qualis est baptismus q̃ à pijs sacerdotibus ministratur. sic enim ait Apostolica constitutio, quæ iubet cõtentos esse vno baptismo, qui, inquit, non ab hæretico, sed à probatis sacerdotibus fit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Ergo illum baptismum improbat, qui nõ fit in noĩe Patris & Filij, & Spiritus sancti; & illos

& illos uocat hic probatos, ac pios sacerdotes, q piè baptizāt, ut Dominus præcepit, & docuit: ita ut sicut baptismum baptismo opponit, sic ministros unius baptismi, ministris alterius. Baptismus sine inuocatione Trinitatis, ministratur ab impijs; cū inuocatione, ministratur à pijs, & sanctis. Cōgruit cū his quod cōstitutio quoq; ap[o]st[oli]ca ait in lib. 7. ca. 44. Postquā verò baptizauerit in noīe Pr̄is, & Filij, & Spūs sc̄ti, vngat vnctione mystica; & statim, c. 45. de eodē baptismo, Hæc ē, inq̄t, vis appositionis manus in vnoquoq; q baptizatur, nisi enim vniuscuiq; eorū inuocatio à pio sacerdote adhibeatur, in aquā solā descēdit, vt Iudæus. à pio sacerdote dixit, vt rursus intelligeremus, illius impij baptismū improbari, in quo nō adhibetur inuocatio Pr̄is, & Filij, & Spūs sc̄ti. Cōuenit itē hæc cōstitutio cū canone apostolorum 46. qui iubet deponere episcopū, aut presbyterū, qui acceptarint baptismū hæreticorum: quorū verò hæreticorum dicat, ex subiecta cō ītelligitur, ait enim: Quæ enim cōsensio Christo cū Belial? qd verbū declarat peruersum, & absq; iugo. Ex quo ītelligimus huiusmodi hæreticorū baptismum improbari, qui peruersè ac depranatè baptizāt, & nō secundùm legem Chr̄i, cui noluēt esse subiecti. Cōuenit præterea cū canone 49. qui est ex lib. 8. harū cōstitutionū, quo excōicatur episcopus, aut presbyter, qui nō fecerit in vno baptismo tres mersiones, nō quidē materialiter, vt et S. Thomas in 3. par. q. 66. art. 4. rectè intellexisse v[idetur], sed formaliter: id est, qui nō baptizauerit in nomine Pr̄is, & baptizauerit in noīe Filij, & baptizauerit in noīe Spūs sancti: huiusmodi enim est baptismus in trina mersione, formali scilicet, q vt ad baptismū necessaria est, sic illa trina materialis; nō est ita, vt hoc canone nō accidentalis, ac variabilis modus baptismi, vt quidā putant, sed essentialis sancitus sit. Sic intellexit tria baptismata, siue tres mersiones Pelagius Papa, cū scribens ad Gaudentiū episcopū, euāgeliū, inquit, præceptū ipso Dn̄o Deo, & Saluatore n̄ro Iesu Chr̄o tradente, nos admonet in nomine Trinitatis trina mersione sanctum baptismum vnicuiq; tribuere. quem locū recte interpretans S. Tho. in 3. par. q. 66. ar. 4. in rñsione ad primū, Pelagius, inquit, Papa intelligit trinā mersionem esse de mandato Chr̄i; in hoc scilicet, q Chr̄s præcepit baptizare in nomine Pr̄is, & Filij, & Spūs sancti. Hæc igitur est trina mersio formalis, q vt necessaria est ad baptismū, ita illa trina materialis, non est. Sic quoq; intellexit B. Chrysost. cum ait in homilia de fide in Pr̄em, & Filium, & Spiritū sanctum, oībus mysterijs veluti sigillū imponens Dn̄s n̄r in tribus mersionibus aquæ unū baptisma suis discipulis tradidit, dicēs, euntes docete, &c. Si igitur cū præcipit Dn̄s baptizare in nomine Pr̄is, & Filij, & Spūs sancti, hoc ipso præcepit baptizare trina mersione: est igitur ista trina mersio, ipse baptismus factus in nomine Pr̄is, factus in nomine Filij, factus in nomine Spiritus sancti. & synod. Constantinop. c. 7. Eunomianos, qui una mersione baptizantur, id est, in mortem Christi, sicut quidam hæretici tempore apostolorū baptizabāt, vt ex canone apostolorum 50. intelligi pōt, pro non baptizalis habet, quia scilicet nō sunt baptizati in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Sic quoq; intellexit B. Hier. cū ait, licet ter baptizetur, i. mergatur, propter mysterium Trinitatis, tamen vnum baptisma reputatur. Nō intellexit materialiter, cum dixit, licet ter baptizetur, sed formaliter. idem enim declarauit, quū acciperet, ter baptizari, id est, mergi, subiungens scilicet propter mysterium Trinit. Qui enim licet vna mersione materiali baptizatur in noīe Trinit. hic trina mersione, formali scilicet, baptizatur. Illa enim alioqui vna materialis mersio in vno sacramento baptismi. Materiali enim mersione siue una, siue trina baptizare, nihil referre, sed utrumque rectum esse, & vtrumq; irreprehensibile in sancta Dei Ecclesia, synodus 4. Toletana, c. 5. auctoritatē magni Gregorij in epistola ad Leandrum 41. lib. 1. Registri secuta, iudicauit: tametsi, ut eadē Synodus ait, quia dum partes diuersæ in baptizando aliqua contrario modo agunt, ab alijs non baptizatos esse contendunt, ad uitandū schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis usum, quandoquidem ab hæreticis infans tertiò mergebatur, sicut idem S. Gregorius narrat; idcirco eadem synodus eundē Gregorium, vt dixi, sequēs, unam mersionem materialē sanxit, ne videantur, inquit, qui tertiò mergunt, hæreticorū approbare assertionem. Obseruandū est ergo, canonē Apostolorum iubētem fieri tres mersiones in uno sacramento baptismi, & non unā baptizando in mortem Christi, de trina mersione formali intelligendū esse, nō de materiali, vt intellexit sanctus Thomas, neq; modū accidētalem, & variabilem ibi sanciri, sed essentialem. Mirandū verò est, q non sic S. Thomas canonem Apostolorū intellegēdum esse putarit, vt Pelagium interpretatus est. Clarius adhuc hoc, quod dicimus, intelligi potest ex lib. 7. Clemētis cap. 42. vbi is qui baptizatur, docetur dicere post renunciationem, Baptizor in patrem: baptizor in Filium: & baptizor in Spiritum sanctum. Vnde cōsequens est, vt simul doceat Sacerdos baptizare in Patrem, & baptizare in Filium, & baptizare in Spiritum sanctum, quę Paulus uocat baptismata, loquens alioqui de vnius baptismo in Epistola ad Hebr. c. 6. cū tamen nō sit nisi vnum baptisma, sicut idem ait in Epistola ad Eph. vt iam baptismus qui sic nō fit, is intelligatur vocari hic inquinamētū hæreticorum. Præterea, cū ait apostolica doctrina, eos qui ab impijs accipiunt inquinamentū (sic enim, vt diximus, ipsorū baptismū uocat) fieri participes mentis eorū, satis significat nō baptizare illos secūdū mētē Ecclesiæ, & vt in Ecclesia baptizare didicerunt, sed secūdū mentē suam, & scientiā ab Ecclesia alienam.

nam. Vnde de huiusmodi sacerdotibus, qui nõ baptizant secundùm mentem ecclesiæ, & scientiam baptizandi, quã Christus ecclesiæ tradidit, interpretatur apostolica doctrina locum Oseæ prophetæ, cum ait: Quoniã eiecisti cognitionem, ego eijciam te, ne fungaris mihi sacerdotio. Ille ergo baptismus impiorum sacerdotum improbatur tãquam irritus & cassus, qui non secundùm scientiam ecclesiæ catholicæ, quam magister eius Christus eidem tradidit, baptizant. De eo verò quod ait eadẽ apostolica doctrina nõ esse sacerdotes, qui aliter quã Dominus docuit, & pcepit, baptizant, intelligi potest ex eo loco Oseæ quem hoc loco citat, sic enim ait de impijs sacerdotib. impiè baptizantibus, non enim sunt Sacerdotes, sicut Dominus de ipsis ait; Quoniam eiecisti cognitionem, & ego eijciam te, ne fungaris mihi sacerdotio. Ergo hoc loco non esse sacerdotes, significat, tales esse, vt digni sint priuari sacerdotio, id est, vt non amplius sacrificia faciant: sicut euenit impijs sacerdotibus populi Israel, qui ducti sunt captiui Babylonem, vbi non licebat sacrificare, sicut Dominus tum per alios, tum per hunc ipsum prophetam illis minatus est. Sed de hoc plura in explanatione lib. 8. cap. 2.

CAP. XVII. pag. 84.

Episcopum, & presbyterum ac diaconum ordinari præcipimus, qui sint monogami, id est, vnius vxoris viri, siue vxores eorum superstites sint, siue non: post ordinationem tamen, si vxores non habent, præcipimus, vt non liceat amplius ducere: aut si antea duxerant, non alias in matrimonium accipere, sed potius contentos esse, quòd videlicet habentes, ad ordinationem venerunt.) Plurimum refert bene interpretari hanc constitutionem: quæ si malè intelligatur, nõ solùm libidinem sacerdotum Græcorum defendat, sed Latinis quoq; ad petendum, quod concedi non potest, aditum præparet, & muniat: sin autem bene intelligatur, castitatem & continentiam sacri ordinis sanciat. Est itaq; in Græco ᾗ particula, quæ si accipiatur pro articulo in casu dandi, iubet cõstitutio ijs qui sunt ordinis sacri, contentos esse ea quam habẽtes ad ordinationem venerunt. sic enim quibusdam Græcis placet accipere. Sic item accepit, qui has ipsas constitutiones ante me in Latinum sermonẽ conuertit; alij Græci aliter accipiunt, vt similitudinem significet pro eo, ac si diceretur καθὸ, aut καθά, aut ὃν τρόπον, quasi iubeat apostolica cõstitutio eo mõ habendi, scilicet vxorem, contentos esse, quomodo habentes, ad ordinationem venerunt. Itaq; volunt isti, licere hic vti vxoribus ad concubitum post ordinationẽ, vt antè licebat: quòd idem modus habẽdi eas concedatur, vt ipsis videtur. Sed cum sit, vt diuinus Dionysius ait, alienum à ratione, & auersum à recta via, nõ quò tendat sermo, quẽ Scopũ Græci vocant, sed voces tm̃ attendere, considerare hic oportet naturam rei, & cõsequentiã sermonis, ut q̃ sit mens huius cõstitutionis intelligatur; & verba rebus quibus seruire debẽt, nõ res verbis subijciamus: atq; ita ad naturã rei, & ad rõnẽ cõsequentię vsum verborũ accõmodemus. Sic igitur cõtẽdo accipiendũ esse hãc uocem ᾗ, nõ quasi articulus sit, aut vox similitudinis, immo vox affirmantis, & explanãtis: vt perinde sit, quasi iubeat cõtẽtos esse q̃ videlicet habentes, ad ordinationẽ venerũt; i. sufficere hoc eis, hẽre inquã, ita vt fiat hic qđ Apostolus talibus iubet, hẽre tanquã nõ habentes, qđ est, hẽre tantum, id quod ijs qui in ordinẽ sacrum asciti sunt, secũdùm apostolicã traditionẽ, & cõstitutionẽ necessariũ est. Astipulat̃ huic significationi ipsa scriptura dictionis: sic enim in tribus vetustis exẽplaribus scriptũ erat ᾗ, q̃ nõ solũ disiungẽtis, sed, vt dixi, affirmantis, & exponẽtis est. si quis verò pperã scriptũ dicat, & scribendũ esse ᾗ cõtẽdat, idẽ efficitur, erit enim vox definiẽtis, vt Latinis est quatenus; ita vt iubeat apostolica cõstitutio, quatenus habẽtes, scilicet uxores, ad ordinationem uenerunt, eatenus cõtentos esse debere, siue hoc eis sufficere, scilicet habere tantum, non enim posse accipi ᾗ vt referat̃ ad vxorem, conuincit vox numeri multitudinis participij habentes, nõ enim diceret, quã habentes, sed quas habẽtes, si relatiuè accipiẽdum esset, siquidem non plures uxorẽ habẽt, sed plures viri plures vxores, quisq; suam. hactenus de voce, & scriptura eius, ac significatione. Consideremus deinceps seriem verborum, & vim. Sic enim intelligẽdũ esse, vt dixi, ratio quoq; ipsius cõsequẽtiæ probat. Etenim si hæc vox sed, coniunctio aduersantis, q̃ Græcè est ἀλλά, cum dicit sed potius, q̃ habentes, & quæ sequuntur, aliquid cõtrarium eius qđ proximè antecessit, significat, omnino necesse est hoc ipsum, contentos esse, scilicet habere, pugnare cũ eo quod proximè vetuit hæc ipsa cõstitutio, i. cũ eo quod est ducere alias post ordinationem: at cõtentos esse habere simul, & vti, non pugnat cũ eo qđ est, ducere alias post ordinationem: siquidẽ consuetudo, quã ordinatus habet modo cum uxore, si ita ponamus, nõ aduersatur cõsuetudini cũ ea quã post ordinationẽ duceret, si id quoq; ponamus. Quare cũ sit similis vtraq; consuetudo, sequitur opus esse, vt post ordinationẽ sufficiat habere tantũ, & non vti. Habere enim tantũ, aliquid excellentius est, & contrariũ eius quod antecessit, id qđ vis vocis sed, aduersantis, & ratio ipsius consequentiæ postulat. Siquidem inducendo vxorẽ post ordinationẽ, si id liceret, simul contineret̃ potestas vtendi, cui repugnat habere tantũ uxorẽ, & nõ vti: ad quid enim duceretur, si nunquã uti liceret? Deinde sic esse interpretandã hãc cõstitutionẽ, perspici põt ex natura ipsius ordinis sacri, cuius est ppria cõtinẽtia secundũ scripturã, & ut sancta cõcilia, & sancti Doctores Ecclesiæ senserũt. Quæ res cũ à me copiosè ĩ secũdo libro de dogmaticis characteribus tractata, ac demõstrata sit, plurib. S. Scripturæ locis explicatis, ac pmultis

sancto-

sanctorum patrum, ac synodorũ sententijs,& auctoritatibus pro testimonio productis, satis erit ex illis p.multis pauca meminisse nũc. Paulus igitur episcopos,& presbyteros,quos aliquando communi nomine episcoporum appellat,& item diaconos castos, & continentes esse iubet. Qui enim dixit in priore ad Timotheum Epistola. Oportet episcopum esse castum,dixit eti m in Epistola ad Titum:Reliqui te Cretæ, vt cõstituas per ciuitates presbyteros,vt ego tibi constitui; si quis est sine crimine.& quæ sequuntur. Deinde subiungit Oportet enim Episcopũ esse sanctũ,continentẽ.Similiter præcipit esse honestos, & graues diaconos ac similiter vxores scilicet presbyterorũ,& diaconorum. Quomodo igitur oportet castos, & cõtinentes esse eos quibus liceat dare operã liberis?hæc enim pugnãt inter se. ac rursus quomodo mulieres similiter pudicas esse oportet? quod enim Paulus hoc loco de vxoribus sacerdotũ constituerit, significat Clemens in secundo libro constitutionũ,cap. 2.cùm ait,talem esse oportere episcopum, unius vnius vxoris,quæ item sit vnius viri vxor: qui rectè domui suæ præesse sciat. Sic enim, inquit,probetur,& excutiatur,cùm in ordinẽ episcoporum asciscitur,an sit pudicus,fidelis & modestus. Deinde subiungit planè de vxoribus sacerdotũ loquens,sicut Paulus,Si vxorem pudicam,& fidelem habet;aut habuit: si liberos piè & religiosè educauit.& quæ sequũtur. Verùm,si quis adhuc de continentia sacerdotum dubitat,audiãt Basiliũ,cùm scribit ad Gregorium presbyterum;habitabat is vnà cum muliere,quæ erat causa,vt suspectus meritò esset,& scandalo,quasi nõ esset ab omni libidine liber,idq; cũ esset octoginta annos natus.Quia igitur nolebat vltro se ab eius cõsuetudine abducere,iubet magnus Basilius ejicere eam domo, & in monasterio collocare, vt esset inter virgines. Si quis verò inquirat de qua nam muliere loquatur Basilius,non opus est alio interprete: ipsa epistola interpres sui est:de muliere enim loquitur, quæ Gregorio, antequam in ordinẽ sacrum cooptatus esset, nupserat.Etenim si nõ de uxore eius loquitur quare iubet Basilius collocare eam in monasterio inter virgines,simile aliquid cõstituẽs, atque est in 48.canone synodi in Trullo, cùm ait,Vxor eius,qui factus est episcopus,communi consensu à viro suo disiuncta,post ordinationem episcopalem ingrediatur in monasterium,quod sit procul à domicilio episcopi ędificatũ.Paulus igitur liberos ac solutos ad cęlibem vitam hortatur,nõ tamen iubendo,sed monẽdo,ne,sicut idem ait,laqueum iniiciat: hic enim imperium, laqueus est, qui peccatũ trahit. Basilius verò interim non parcens laqueo,si istis assentiendum sit,iubet liberę mulieri ingredi in monasterium,hoc est,manere innuptam,& virginitatem seruare. Ac rursus approbat Paulus,& laudat,cum volunt patres seruare filias virgines, si videantur filiæ concordes esse cum ijs ipsis patribus: Basilius verò iubet presbytero etiam nolenti mulierem, quinimo repugnantem, in monasterium includere. Si igitur non imperat lex mulieri conscientiam,quid tandem beatus Basilius imperat sacerdoti, sic mulierem liberam cogere,vt quamuis nõ assentiatur,inter virgines tñ adscribatur? Non cohærent hæc. omnibus igitur modis necesse est, uxorem fuisse Gregorij istius presbyteri. Præterea etiam iudicium huius rei est nomen ipsum γυναικὸς, quę uxorem quoque significat. γύναιον, verò,id est, vxorculam,hanc uocat,tanquam indignam nomine vxoris,vtpote quam velut sororem non haberet Gregorius,vt oportebat;immò suspicio erat,habere eam sceleratè,vt vxorem. Etenim vt presbyterum maritum castum esse, & continentem,secundùm præceptum Pauli oportebat:sic etiam vxorem eius secundùm præceptum eiusdem,cum ait,vxores similiter similiter castas,& honestas: agami enim castimonia, ut subiungit idem Basilius, in eo consistit,vt non sit ei consuetudo cum vxore. agamiam vocat hic,habere vxores solo nomine eos qui sunt sacri ordinis,id est,habere eas vt sorores, & non amplius vt te vxores. Quare agamus est,qui nõ duxit vxorem:item qui duxit quidem, sed non facit quæ solent qui unà cum vxoribus habitant. Huiusmodi agamiam,id est, vitam cœlibem, profitentur sacerdotes & diaconi, qui ante ordinationem vxores duxerunt, & uxores eorum. Tales enim esse oportet cooptatos in ordinem sacrum,tanquam Deo dedicatos,& qui, vt ait diuinus Dionysius,profitentur nullis corporis appetitionibus operam dare; vt qui habẽt vxores,sicut Apostolus ait,sint tanquam non habentes. Ergo Magnus Basilius, ne videatur nouum aliquid sancire, cum presbytero imperat,vt vxorem,propter suspicionem concubitus excludat, producit pro testimonio Synodum Nicęnam,inquiens;Neque primi,neque soli,ô Gregori, legem tulimus, vt mulier unà cum viro non habitaret: mulierem dixit infinitè, vt de omni muliere suspecta intelligeretur siue nupta sacerdoti unà habitanti, siue non nupta.immo lege,inquit, tertium canonem à sanctis patribus nostris in Nicęna synodo editum, qui apertè prohibet habere cointroductas.sic enim ait: Prohibuit in vniuersum magna synodus; vt neque episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque vlli omnino clerico liceat habere cointroductam præterquam matrem, aut sororem, aut amitam, aut eas tantum personas quæ ab omni suspicione alienæ sunt. Hic quoq; infinitè dixit Synodus,subintroductam,siue potius, vt verbum de verbo exprimam,cointroductam, vt omnis femina cointroducta intelligeretur, siue vxor esset,siue non:has enim Antiochenses συνεισάκτους vocant, vt ait Eusebius Cæsariensis in 7.libro historiæ Ecclesiasticę; Synodus verò Amyrana quasi interpretãs nomen,

men, συνεισάκτους, vocat, id est, congredièntes cainſmodi ſunt, quibus miniſtrandi gratia ingredi licet, quocunq; dominus domus ingreditur, & cum eo ſimul ire per omne conclaue domus. Cùm igitur canō Nicenæ ſynodi, quæ cointroductas prohibet, vxores non exceperit, quę in cointroductis ſecundùm conſuetudinem verbi cenſentur & numerantur, conſequens neceſſariò eſt, vt nxores cum his perſonis, quæ longè extra ſuſpicionem ſunt, comprehenſæ ſint. de quibus ſubiungit, vt præter matrem, & ſororem, & amitam eas tantum perſonas quæ ab omni ſuſpicione liberæ ſunt, cū ſacerdotib. & diaconis habitare liceat. Ex quo ſit, ut cum uerisimile eſt, credituros eſſe omnes, quòd qui ſacri ordinis ſunt, non habitant libidinosè cum nxorib. immo habent nxores tanquam non habentes id eſt habent eas non uxores, ſed ut ſorores; licitum ſi tunc unà cū eis habitare. Reliquis uerò Clericis, lectorib⁹ inquam, & cantoribus tantùm, ſi cęlibes ſunt, licet, ſecundùm canonem apoſtolorum, ducere uxores, ſi uolunt: cæteras uerò cointroductas niſi ab omni ſuſpicione uacuas, habere ſecum non licet. Rurſus hanc magni Baſilij ſententiam confirmat alius canō eiuſdem de diaconiſſa, cùm ait: Nos igitur corpus diaconiſſę, utpote Deo conſecratum, non concedimus cū uiro miſceri. Si ergo eſſe Deo dicatam diaconiſſam, impedimentum eſt, quo minus ei licitum ſit cum uiro conſueſcere, in ijs uerò quæ ſimilia ſunt, ratio eadem idem efficit, conſequens eſt, ut presbyteris, & diaconis, ac hypodiaconis interdictus ſit conuictus uxorius, ac libidinoſus, quia ſint Deo conſecrati. Deinde quid abſordius, quam fœminas alioqui molliores, & infirmiores, carnali concubitu prohiberi; robuſtiores uerò, ac magis uiriles, & perfectiores non prohiberi? Quin potius ſecunda ſynodus Carthaginenſis tertio canone; Placuit, inquit, nt hi tres gradus, qui uinculo quodam caſtimoniæ propter cōſecrationem colligati ſunt, epiſcopi, inquam, & presbyteri ac diaconi continentes ſint in omnibus, ut decet ſanctos epiſcopos, & ſacerdotes ac leuitas, & eos, qui diuinis ſacramentis miniſtrant. deinde ſubiūgit, ut nos ſimiliter cuſtodiamus, Epiphanius nerò in ſecundo libro contra hęreſes ſcribens aduerſus Catharos; Et ipſi; inquit, dū omnia ſimul miſcere voluerunt, omnia rurſus amiſerunt: ac cùm non intelligerent perfectam Dei doctrinam, in errorem lapſi, ad aliam uiam ſe uerterunt, ignorantes hanc eſſe ſcripturę diuinæ traditionem, ac conſequentiam. quæ enim tradita ſunt ad ſacerdotium pertinentia propter ſacri miniſterii excellentiam, hæc ad omnes forſitan pertinere arbitrati ſunt; cùm audiſſent oportere epiſcopum ſine crimine eſſe, unius uxoris uirum, continentem; ſimiliter & diaconnm, ac presbyterum. Reuera enim ſancta Dei pdicatio poſt Chriſti aduentum nō permittit, ut poſt primas nuptias mortua uxore, iterū uxorē ducant, propter præſtantiam honoris ſacerdotalis, atque hęc quidem ſancta Dei eccleſia diligentiſſimè ſeruat: imo & eū, qui adhuc dat operā liberis, alioqui vnius uxoris uirum non admittit, niſi illum, qui aut biduus eſt; aut ab una ſe abſtinet, tum diaconus, tum presbyter, tum epiſcopus, & hypodiaconus: atque hoc illic potiſſimum ſeruatur, ubi ſunt limati ac perfecti canones eccleſiaſtici. Sed dices mihi, in nonnullis locis adhuc presbyteros, diaconos, & hypodiaconos liberos procreare: at hoc non ex canone profectum eſt, ſed ex inertia, & incuria hominum illius temporis; & quia propter multitudinem hominū non reperiebatur qui miniſtraret. Eccleſia enim, quæ ſemper quod magis decet, uidet, & quę ab ſpiritu ſancto rectè conſtituta, & ordinata eſt, didicit cultum Deo aſſiduè ac ſine intermiſſione adhibendū eſſe, ac miniſteria ſpiritualia omni ſtudio rectę & beneuolæ conſcientiæ obeunda eſſe; decet, inquam, propter repentini miniſterij neceſſitatem, ut presbyter, & diaconus atque epiſcopus uacent Deo: etenim ſi laicis apoſtolus de hoc præceptum dat, ut ad tempus, inquit, uacent orationi, quanto magis idem ſacerdoti præcipiat? Vacare (dico) aſſiduè Deo in adminiſtrādis, cùm opus eſt, ſpiritualibus, & in fungendo ſacerdotio. Rurſus idem Epiphanius ſcribens contra Nicolaitas, ſic de Nicolao ſcripſit: Habebat, inquit, uxorculam pulchra forma: cumque à conſuetudine eius ſe abſtinuiſſet exemplo eorum, qui Deo dediti erat, perſeuerauit in eo abſtinēdi inſtituto ad aliquod tempus: noluit tamen uſque ad extremum incontinentiam ſuam refrenare ac cohibere: quin potius cùm nellet, tanquam canis ad vomitum reuerti, captans ſibi occaſiones quaſdam non honeſtas, excogitabat ad defenſionem libidinis ſuæ ea quæ magis ſibi accommodata erant. Poſtea igitur cùm de propoſito decidiſſet, cum ſua uxore licenter ac nihil iam curans conſueuit. Hic quoque ſimiliter, ut magnus Baſilius, uxorculam uocauit, quam iſte ut uxorem, non ut ſororem, ſicut lex diuina iubet, habebat. In ea uerò epiſtola, quam ad Dionyſium epiſcopum Romanū multi patres ſcripſerunt, cùm Antiochiæ aduerſus Paulum Samoſatenſen conueniſſent, qui clericis ſacri ordinis iubebat uti uxoribus, ſcriptum eſt de cointroductis quas tum presbyteri eius, & diaconi habebant: quibus tum hoc, tum multa alia peccata alioqui grauiſſima diſſimulabat, licet eorum conſcius eſſet, & ea deprehendiſſet ſcilicet ut haberet eos obrictos, & obligatos ad cōniuēdū i iniuriis, quas uerbis, & factis īferebat; ut p timore accuſare eū nō auderēt immo ēt ditauit eos: q erat cauſſa, ut ab ijs, qui talia qrebāt, diligeret, & laudaretur. Sed quorſum attinet ſcribere hæc? Scimus, cariſſimi, oportere epiſcopū, & omnē ordinē ſacrū exēplū eſſe uulgo omniū rectè factorū, ac uirtutū. Neque illud ignoramus, quàm multi, quia mulieres coītroductas ha-

habuerint, partim lapsi sunt, partim in suspicionem venerunt. Quamobrem etsi concedamus nihil istos impudicum facere; tamen suspicionē, quæ ex hac re nascitur, cauere illum oportebat, & dare operam, tum ne vllus scandalizaretur, tum vt alios ad imitandum cōmoueret. Quo modo enim iste obiurgabit & monebit alterum, ne immoderatè cum vxore cōsuescat, qui ipse non cauit labij qui vnam quidem iam à se separauit, duas verò ętate florentes, & venusta forma apud se habet? hactenus epistola, quæ in 7. libro Ecclesiast. historię Eusebij posita est. Qui rursus in primo libro euāgelicæ demonstrationis; Secundùm leges, inquit, noui testamenti non est prorsus interdicta liberorum procreatio; immò etiam in hac re cōstituta sunt nobis similia, atque illis olim qui Deo fuerunt cari. Oportere enim; ait scriptura Episcopum vnius vxoris virum esse, verùm in sacrum ordinem ascitis, & studio cultus Dei deditis, conuenit, vt deinceps à concubitu vxoris se contineant. ijs verò, qui nō sunt tam sacrum munus sortiti, habenas remittit scriptura, quæ quasi clara voce omnibus dicit, Honorabiles nuptiæ, & thorus immaculatus: fornicatores ante, & adulteros indicabit Deus. Cyrillus verò Hierosolymitanus sic in 7. catecheši ait: Si is qui bene operatur sacra Domino Iesu, ab vxore se abstinet, quomodo ipse Iesus ex viro atque muliere ortum caperet? Ergo si qui rectè operatur sacra, abstinet se ab vxore, consequens est, vt qui non abstinet, non bene operetur. Hunc locum Cyrilli imitatus est sanctus Maximus in quæstionibus, & responsis ad Thalassium: Cur enim, inquit, non prohibebantur sacerdotes legis habere vxores, sacerdotes verò Christi prohibentur quoad concubitum, quia scilicet est sacerdotium secundùm ordinem Melchisedec, de quo non est litteris mandatum, duxisse vxorem: quare necessariò, qui secundum ordinē eius sacerdotio funguntur, non admittant vxorem. Hæc igitur, & huiusmodi infinita alia clarissimè demonstrant illud, sed contentos esse, si, habentes, ad ordinationem venerunt, perinde esse, quasi diceretur, sed potius si habebant vxores, cùm ad ordinationem venerunt, satis esse eis, scilicet habere. Qui verò hic accipiendum putant, cōtentos esse ea quam habebant; aut sic contentos esse habere nunc, sicut prius; hi traditioni Apostolorum atque ipsis Patribus repugnant, ipsa etiam natura, & constructione verborum cōtradicente. Præterea sacros ordines faciunt similes laicis, quibus Apostoli constitutionem sanxerunt lib. 8. cap. 32. vt seipsis contenti essent; id est, mariti vxoribus suis; & vxores maritis suis; quod est à beato Ignatio in epistola ad Heronem repetitum. Hactenus de castitate sacrorum ordinum. Siquis verò plura desiderat, petat reliqua de cælibatu ex libro 2. eorum, quos de dogmaticis characteribus verbi Dei iampridem scripsimus, in quo de decimotertio canone synodi in Trullo pro vitibus responsum est. legat item quæ scripsimus lib. 1. defens. can. Apost. cap. 1. & 2. vbi cùm de Paulo agerem, vtrum vxorem habuisset, dixi in vetere interpretatione Latina manuscripta epistolæ Ignatij ad Philadelphienses, nō esse eum locum de vxore Petri, & Pauli, & aliorū Apostolorum, qui est in epistola Græca nuper cum alijs Ignatij edita; nescio quomodo illic oblitus sum admonere, nec in exēplari Græco manuscripto vetustissimo bibliothecæ Mediceæ Florentinæ hunc locum esse. immo nec Eusebius Cæsar. hoc legit in epistola ad Philadelphienses, cuius meminit lib. 3. hist. Ecclesiast. cap. 36. coniecturam ex eo facio, quòd eodem lib. 3. cap. 30. Clemētem Alexan. dicit propter eos qui nuptias improbabant, recensuisse ex apostolis qui vxores habuissent, Petrum scilicet, Philippum, & Paulum; hoc autem lib. 3. stromatum fecit: profectò qui hoc in Clemēte obseruari volut, quòd Paulum diceret vxorem cū Petro & Philippo habuisse, multò magis obseruādum esse existimasset in eo præsertim loco, si in Ignatij epistola legisset Petrum, & Paulum, & alios apostolos vxores habuisse. Eadem cōiectura est de beato Hieronymo, quę de Eusebio, legit enim Hieronymus epistolam Ignatij ad Philadelph. vt ex libro eius de scriptoribus ecclesiasticis perspici potest, in quasi hoc de vxore Pauli legisset, profectò non dissimulasset: præsertim cùm ipse idem Hieronymus contra sentiat constanter. immò dicit in Epistola de virginitate seruanda, non esse audiendos eos qui eum habuisse vxorem confingunt, cùm de continentia, inquit, disserens, & suadens perpetuam castitatem, intulerit, volo autem omnes esse sicut meipsum, & quæ sequuntur. idem sensit libro primo contra Iouinianum. Alia etiam coniectura est & quidem grauis, suppositum esse hoc de vxore Pauli in epistola Ignatij Græcè, & Latinè edita, quod nec illud est in exemplari manuscripto peruetusto bibliothecæ Florentinæ Mediceæ, quod paulo pòst sequitur, vt milites, & magistratus, & Cæsar obediant Episcopo, quod meritò ante ma notauit tāquam affictum Kilianus Leib prior monasterij Robdorfensis, vir bene in Theologia eruditus, ac valdè pius, in epistola docta ad Ioannem Cochlæum de quæstione, an Paulus vxorem habuisset, quasi verò, inquit, mandare potuerit, aut debuerit, Traiano, Hadriano, Diocletiano, Maximino, Decio, alijsq; tot tyrannis Cæsaribus, vt Episcopo essent obtemperantes. Hæc ille.

CAP. XIX. pag. 516.

Vt & Saluator aliquando cùm curasset vnum leprosum, & rursus nouem; primo dixit, Abi, ostende te summo sacerdoti, & offer munus quod iussit Moyses in testimonium ipsis: nouem verò rursus, Ite, ostendite vos sacerdotibus.) Et hoc quoque videtur nonnullis ab euāgelio discrepare: ait enim Lucas, & occurrerunt ei decem viri leprosi,

leprosi, & quæ sequuntur, quos vt vidit, dixit, Ite, ostendite vos sacerdotibus. & factum est, dum irent, mundati sunt. Vnus autem ex ipsis vt vidit quia mundatus est, regressus, cum magna voce magnificans Deum. & paulò pòst: Respondens autem Iesus dixit, Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? Matthæus verò sic ait: & ecce leprosus veniens, adorabat Deum dicens: Domine, si vis, potes me mundare. & paulò pòst, & mundata est, inquit, lepra eius. & ait illi Iesus, Vade, ostende te sacerdoti; & offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis. Quæ autem in hac doctrina scripta sunt, non dissident ab euangelio, sed potius illud explanant: Leprosus enim, qui in euangelio Matthæi sanatus est, vnus est ex illis decem qui apud Lucam sanati sunt; qui, propter gratum animum, solus commemoratus est, reliquis nouem præteritis, ac silentio dissimulatis, quos Lucas cum vno illo grato, & memore beneficij connumerauit. quod quidem Spiritus sancti prouidētia ad vtilitatem legentium euangelium factum est. Non enim quæ prius ab aliquo euangelista prætermissa sunt, existimāda sunt vtcumque temere prætermissa, sed potius magno consilio secundùm Spiritus sancti afflatum. Siquidem Spiritu sancto inspirati, sicut ait princeps apostolorū Petrus, locuti sunt sancti Dei homines. Igitur cùm dixit Clemens curasse Dominū vnum leprosum, & dixisse quidem primo, I, ostende te sacerdoti, summo inquam sacerdoti secūdùm doctrinam Apostolicam; rursus verò dixisse nouem illis, Ite, ostendite vos sacerdotibus; significat illum vnum leprosum primum fuisse inter illos nouem; & quia primus erat, scilicet propter præstantiam grati animi, idcirco singulariter à Matthæo commemoratum esse: ac rursus illū ipsum vnum vnà cum nouē illis fuisse decem illos apud Lucam. Est autem hæc interpretatio, vt mihi quidem videtur, sancti Epiphanij, ne si hoc taceam, furti accuser, aut tanquam ingratus reprehendar, vt illi nouem leprosi reprehensi sunt; ait enim scribens cōtra Manichæos, vnū leprosum propter grati animi memoriam pro decem cōmemoratum esse. fortassis Epiphanius, vtpotè multum in Apostolicis cōstitutionibus & earum lectione versatus, inde hunc sensum mutuatus est.

Siquidem Moyses legislator simul & princeps sacerdotum, & propheta ac rex, item Elias ille prophetarum zelotes interfuerunt transfigurationi Domini in monte testes assumptæ humanitatis Christi, & passionum eius.) Quomodo, dicet aliquis, incarnationis, & passionis Christi testes fuerunt Moyses, & Elias? hoc quoque explanādum est, & defendendum à reprehēsione non intelligentium. Interpretatus enim est Clemēs hoc loco Apostolicæ doctrinæ, quod Lucas ait in euangelio, cùm transfigurationem Christi narrat, & ecce duo viri loquebantur cum illo, erant autem Moyses, & Elias visi in maiestate, & dicebant excessum eius, quem completurus erat in Hierusalem: dicebant scilicet per testimonia legis, & prophetarum, quæ erant de excessu, siue exitu Christi in Hierusalem complendo. exitum verò siue excessum Christi, vt interpres vetus vertit, Græcè ἔξοδον, vocat hoc euangeliū exitum Christi à patre in hunc mūdum per incarnationem, qui complendus erat per exitum ex hoc mundo Hierosolymis, vbi damnatus est ad mortem. Vnde Michæas prophetans de exitu Christi à patre ad sumēdam carnem complendo per exitum ex hoc mūdo, qui erant duo exitus, & tu, inquit, Bethleem Ephratha paruulus es in millibus Iuda: Ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israël. Deinde subiungit, & egressus eius, siue exitus, aut excessus, Græcè est ἔξοδοι, numero multitudinis, ab initio, à diebus æternitatis eius. hoc enim dixit, quia, vt ait beatus Cyrillus in commentarijs huius prophetæ, Christus prędestinatus, & positus est Saluator, & liberator à Deo patre, qui non ignorauit ex æternitate, quæ essent propter peccatum Adæ euentura. duos itaque exitus Christi significauit propheta, vnum in hunc mundum à patre ad sumendam carnem, & alterum ex hoc mundo; de vtroque enim ait Ioannes, sciens quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad patrem vadit; & apertius adhuc ipse Dominus, pater, inquit, amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia à Deo exiui; exiui à patre, & veni in mundum, hic est vnus exitus in mundum, & iterum, inquit, relinquo mundum, hic est alter exitus, scilicet ex hoc mūdo. Sic Cyrillus lib. xj. in Ioannem, à patre, inquit, exiuisse dicit, id est, homo factus sum, & ad vestram naturam descendi; quia enim, inquit, assumpsit in se quod non erat, à patre exisse dicitur. igitur quia vita humana Christi cępta per incarnationē, terminata & completa fuit morte, quia exiuit ex hoc mundo, idcirco Apostolica doctrina Moysem, & Eliam, qui testimonia dicebant legis, & prophetarū de excessu Hierosolymis complendo, qui incarnationem, & passionem continebat, dicit fuisse testes incarnationis, & passionis Christi, diuinè interpretans locum euangelij. Sic igitur Dominus in sua transfiguratione Moysem, & Eliam, id est, testimonia legis, & prophetarū per testes istos adhibuit ad testandum veritatem humanitatis assumptæ, & passionis in vera carne sustinendæ contra futuros hæreticos, qui vtrunque negaturi erant, sicut Esaias, vt Cyrillus quoque in commentarijs huius prophetæ obseruauit, iussu Dei duos item testes adhibuit, Vriam sacerdotem, & doctorem legis, & Zachariam prophetam, qui, vt ait idem Cyrill. mystagogiam legis, & prædicationem prophetarum repræsentabant, cùm ei reuelauit generationē Christi secundum carnem, & iussit scribere tomum magnum, & nouum stylo hominis. hactenus de testibus humanitatis Christi assumptæ, & passionum eius in mōte Thabor. testimoniū verò diuinitatis Christi dedit ibidem

Deus

Deus pater voce delapsa ad eum, hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. dedit etiam ipse Christus ostendens lumen diuinitatis increatum, quod sancti apostoli viderũt, scilicet οὐ καθ' ἑαυτό, id est, non in se, sed in lumine illo creato à Deo: nec enim oportet, cùm Lucas ait, & euigilantes viderunt maiestatem, siue gloriam eius, gloriam creatam interpretari. ego enim, inquit beatus Basilius in Exaëmero, cùm senum audio, senum intelligo, similiter cùm arborẽ, cùm piscem, cùm bestiam; sic cùm gloriam Dei audio, gloriam Dei intelligo, quæ increata est: & cùm regnum Dei, regnum Dei increatum. Sic enim dictum est apud Lucam, viderunt gloriam Dei, sicut apud eundem paulo antè, sunt de hic stantibus, qui non videbunt mortem, donec videant regnum Dei. Viderunt ergo gloriam Dei, scilicet non in se, sed in imagine, & symbolo, tanquam in speculo, & regnum Dei, non in se, vt dixi, sed in lumine creato, quod planè intelligo, significatum esse apud Marcum, cùm ait, donec videant regnum Dei in virtute veniens, non enim venit καθ' ἑαυτό, id est in se, sed in miraculo illius luminis diuinitùs creati. Solet enim scriptura vocare miracula, δυνάμεις, id est, virtutes. itaque sicut Ioannes Baptista vidit hypostasim Spiritus sanctus non quidem in se, sed in specie columbæ, & negare non licet, quin sic viderit Spiritum sanctũ: sic non licet negare, quin apostoli sancti lumen diuinum, & increatum viderint, non in se, vt dixi, sed in lumine creato. itaque vt omnes confitentur Spiritum sanctum descendisse, & visum esse descendere, sicut ait euangelium, quia vidi Spiritum sanctum descendentem sicut columbã, sic etiam catholici patres, & item hæretici omnes dicebant ostensum, & visum esse lumen diuinum in monte Thabor. Sed catholici, & sancti patres ostensum, & visum esse non in se, sic enim inuisibile esse, sed visum esse in lumine creato; hæretici verò visum esse in se, ac proinde creatum esse; inde enim filium Dei cum Arrio creaturam facere volebant. horum principes, & duces fuerunt Barlaam & Acidinus Calabri, quos Synodus Const. Ioanne Palæologo, & Ioanne Cantacuzeno Imperatoribus habita, grauissimis testimonijs plurimorum patrum sanctorum damnauit. extat hæc Synodus in bibliotheca Vaticana. dicendum itaque est de vtroque lumine increato, & creato, quod Dionysius Areopag. in capite de sacramento chrismatis de archetypo, & imagine ait, alterum in altero esse præter substantiæ differentiam; ad hoc enim creatum fuit illud lumen quod oculis corporis sancti Apostoli viderunt, vt in eo, quoad fieri poterat, tanquam in imagine illud diuinum inaccessibile, & archetypon viderent, sicut Christus ipse in sua imagine videtur; videtur, inquam, non in se, & propriè, ὑποστατικῶς, sed impropriè, & σχετικῶς: Christum tamen videmus, cùm imaginem eius videmus.

Hæc paulo fusius idcirco exposui, vt corrigerẽ, quæ de hoc lumine diuino ostenso in monte iampridem in Antapologetico meo de residentia pastorum scripseram, cùm nondum hęc satis explicata reperissem: vt tandem reperi in libro eruditissimo, quem Ioannes Cyparissiotus de expositione dictionum theologicarum secundùm seriem, in primis Dionysium Areopag. & alios sanctos patres secutus, magna industria, & artificio composuit. Is igitur in sexta decade cap. 5. recitatis pluribus sanctorum patrũ testimonijs Theodori cognomento γραπτῶν in libro contra Iconomachos aduersus Eusebium quędam, qui aiebat mutatum fuisse Christum in illud lumen Thaborium, item Chrysostomi, sancti Maximi, & Grego. Nazianzeni, repetens deinde more suo summatim superiora subiungit, interpretabor ad verbum: ex his, inquit, patet, quòd lumen illud quod in Thabor ex Domino fulsit, non erat diuina substantia, illa enim penitus occulta, & incognita est, & inaspectabilis, & quæ cogitatione comprehendi non potest, nec aliquis ex ipsa substantia defluxus, & splendor; diuina enim virtus sempiterna est, quin potius ipsa per se virtus nullo modo à substantia, cuius est, discernitur, immò quicquid est diuina substantia, ad omne est eius virtus. Ergo quia nec hoc, nec illud est, relinquitur, vt fuerit adumbratio quædam gloriæ, ac splendoris corporis post resurrectionem glorificati, ac symbolum diuinitatis, quæ in eo latebat, & tenuis imago ipsius gloriæ futuræ, & simulacrum regni cœlorum, nunc quidem ante tempus resurrectionis tanquam in miraculo ostensi, & in speculo atque ænigmate; postea verò speculis disiectis, erit in oculis immortalibus, & ab interitu liberis facie ad faciem, & sicuti ipse est aspectabili visione Dei plenus. Non significat spectandum esse Deum oculis corporis καθ' ἑαυτὴν γυμνωθέντα, id est, secundùm se apertè ac nudè, hoc enim fieri non potest, sed spectandum & videndum eum esse per corpus Christi gloria visibili repletum; sic enim videre Deum vocat hic auctor ὁρᾶν θεωρίας. immò sic videre Deum oculis beatis per aliorũ beatorum corpora fieri posse, & valde credibile esse, sic nos visuros, affirmat beatus Aug. vltimo libr. de ciuit. Dei. c. 29. & eum secutus, & interpretatus S. Thom. 1. p. q. 12. ar. 3.

CAP. XXIII. pag. 119.

Neque verò vult, vt per nos tantum lex iustitiæ eniteat; sed voluit, vt per Romanos quoque luceret atque splenderet. Nam & ipsi postquam in Dominum Iesum crediderunt, & à Deorum multitudine atque iniustitia descuerunt, bonos probant, & prauos puniunt: Iudæos verò cogunt conferre tributum, eosq; legibus suis vti non sinunt.) Ille horum librorum diligentissimus ἐξεταστής, quem sæpe dixi, hæc de Romanis iam Christianis Iudęos coërcentibus, aiebat posse in dubitatio-

bitationem venire, vtrúmne magis in tempora Constantini conuenirent, quàm in tempora apostolorum. ad explicandum ergo ac defendendum ab omni dubitatione locum hunc, valde accommodata sunt quę Paulus in epistola ad Romanos cap. 1. & in epistola ad Philippens. scripsit. Primum quidem, inquit, gratias ego Deo meo per Iesum Christum pro omnibus qui sunt Romæ, quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo. Pro omnibus, inquit Theodoritus Cyri Episcopus, diuitibus, tenuibus, artificibus, ministris, dominis, & magnatibus. deinde subiungit idem: Quòd verò essent tales aliqui ex credentibus, docet epistola ad Philippenses cap. 4. cùm ait, Salutant vos qui sunt ex Cæsaris domo. Scribit autem non ijs qui nondum crediderant, sed qui iam erant Christiani. & paulò pòst explanans quod apostolus ait, agere se gratias, quia fides Romanorum annũciabatur in vniuerso mundo, Non, inquit, hoc assentatoriè dicit, sed quia ita erat; idque magnam vtilitatem auditoribus adferebat: quamobrem gratias pro eo agit Apostolus. neque enim quæ Romæ contingebant, cæteras omnes nationes latere poterant, cùm Imperatores Romanorum rerum potirentur, & ea ciuitas Prætores, Proconsules, & Quæstores ad alias prouincias mitteret. Hæc Theodoritus. Huc pertinet quod Cyrillus Alexandrinus libro quinto Iuliano apostatæ calumnianti, quòd essent Christiani subiecti Romanis, respondet, annuisse Deum Romanorum principatui, vt omnibus imperare possent, quo omnis regio, & ciuitas, & vnà cum alijs ij qui in sacris regni solijs honorifici sunt, ipsum adorarent, id quod tandem, inquit, re ipsa factum videre licet. Erant igitur, cùm ad Romanos Paulus scripsit, qui crederent ex primarijs, immò ex domo Cæsaris, quibus quidem verisimile est mandatos fuisse magistratus, & imperia, ac iudicia commissa, sicuti Tertullianus in libro de fuga in persecutione ad Scapulam gentilem testatur de Seuero, etsi gentili, occultè tamen, vt ego quidem opinor, credente; sed & clarissimas fœminas, inquit, & clarissimos viros sciens Seuerus huius sectæ esse, non modò non læsit, verùm & testimonio exornauit, & populo furenti in os palam restitit. Et idem paulo suprà, Potes, inquit, ex officio iurisdictionis tuæ, & humanitatis meminisse, vel quia & vos sub gladio estis: quid enim amplius tibi mandatur, quàm nocentes confessos damnare, negantes autem, ad tormenta vocare? Hactenus Tertullianus. Item Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus in sermone de certaminibus & peregrinationibus Petri & Pauli; Cùm tandem, inquit, Romam rediret Petrus, anno scilicet Neronis duodecimo, Clementem consecrauit renuentem, & in cathedra posuit. deinde subiungit; Multi igitur insignium animosè obediebãt fidei: multæ etiam nobilium vxores adijciebantur ijs qui salui fiebant. & paulò pòst: Ira inflammatus, Nero scilicet, sententiam protulit contra omnes qui crediderant in Christum, vt morerentur gladio. Milites igitur ceperunt omnes, & ad locum damnatorum duxerunt: sed Clementem quidem tanquam consanguineum Cæsaris dimiserunt. Hæc Sophronius. Nõ igitur necesse est suspicari, scripta esse hęc Constantini temporibus, quasi nõ fuissent antea credentes ex Romanis, qui Iudæos coercerent, & tributa cogerent pendere, cùm ex ijs quæ retulimus, fuisse cõstet temporibus Apostolorum Romæ nobiles multos credentes; ex domo etiam ac familia Cæsaris: quos quidem iudicia exercuisse, & gessisse magistratus; vt hæc, quæ Clemens dicit, facere possent, nemo cum ratione dubitare potest. Laudat itaque hoc loco Clemens in persona apostolorũ Romanos, qui crediderant, eodem consilio & ratione, qua Paulus laudauit in epistola ad Romanos, scilicet, vt Theodoritus ait, non assentatoriè, sed quia ita erat; idque magnam vtilitatem auditoribus adferebat. Quod autem ille acris animaduersor aiebat, videri scripta esse hæc post euersionem templi Hierosolymitani, cùm iam & Petrus, & Paulus, ac Iacobus interfecti erant; immo ita est, post euersionem, inquam, templi scripta sunt. Ait enim euenisse hoc, vt scilicet omni potestate à Romanis Iudæi priuarentur, quia ipsi Christum ad mortem deposcentes, dixerunt; Non habemus Regem, nisi Cæsarẽ: & nisi interfecerimus Christum, omnes in eum credent, & venient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem. Deinde subiungit Clemens, atque ita factum est, vt nolentes prophetarent. & quæ sequuntur. quę quidem personę Clementis tribuenda sunt: sicut in euangelio multa loquitur Euangelista in persona sua.

IN LIBRVM SEPTIMVM
DE VITA COMMVNI CHRISTIANA, ET GRATIARVM ACTIONE, & de Catechesi, ac Baptismo.

CAP. III. pag. 122.

RVNT *enim, inquit, duo in carnem vnam; vnum enim sunt vir, & vxor natura, conspiratione, coniunctione, affectu, vita, more.*) Ex comparatione eorum quæ secundùm ecclesiæ consuetudinem ex Apostolica traditione profectâ, matrimonium contractum dirimunt, facilius intelligere licet vnitates istas multiplices matrimonij. Cùm enim sint propriæ, & substantiales matrimonij, consequens est, vt impedimenta, quæ matrimonium dirimunt, sint earum cōtraria, vt rectè tradit S.Thomas 3.par. q.50.artic.1. in corpore quæstionis. Primum igitur fiunt vnum natura, qui matrimonio copulantur, quia fiunt os ex ossibus, & caro ex carne; id est, fiunt velut vnum corpus, & vna anima, lege diuina eos in vnam carnem, & vnam animam consociante. sic enim beatus Cyrillus in commentarijs Malachiæ cap.2. interpretatus est. Quo in loco Propheta vxorem vocat participem viri, id est, homosarcon, vt idem Cyrillus interpretatur, quasi diceret, cōcarneam. Vnde Paulus ita inquit, & viri debent diligere vxores suas sicut corpora sua: nemo enim carnem suam odio habuit. Quare qui non poterunt fieri os ex ossibus, & caro ex carne per matrimonium, quia iam sint prius facti propter consanguinitatem os ex ossibus, & caro ex carne, sicut Laban dixit consobrino suo Iacob, ex ossibus meis, & ex carne mea es tu, non poterunt isti mattimonio copulari. Ad quotum verò gradum sint censendi os ex ossibus, & caro ex carne, ex ecclesiæ iudicio, & determinatione pendeat, quæ prius quidem cōsanguineos vsque ad septimum gradum cēsuit esse os ex ossibus, & carnem ex carne; nunc verò vsque ad quartum. Deinde alia vnitas inest in matrimonio, quæ est, & dicitur vnitas conspirationis, id est, vt qui matrimonio copulantur, fiant vnum consensu. Vnde error personæ, & violentia, quæ consensum & conspirationem voluntatum tollunt, natura sua impediunt matrimonium, & dirimunt. Debent etiam conspirare ad educandam prolem in fide sancta. Vnde dispar cultus ex natura sua est impedimentum substantiale matrimonij. Ex quo fit, vt prohibitum sit, ne Christianus cum infideli Iudæa, aut Gentili matrimonium contrahat: etsi contraxerit, dirimatur. Secus verò, si alter eorum ad fidem venit (tunc enim si infidelis consentit habitare cum fideli; Ne, inquit, fidelis dimittat infidelem) caussa verò est, quòd velle habitare infidelem cum fideli, iam ad communionem sanctificationis, & vnitatem conspirationis ad educandos filios in fide, quodam modo pertinet. Sanctificatus est enim, inquit Apostolus, vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem, alioqui filij vestri immundi essent; nunc autem sancti sunt. Est alia vnitas matrimonij propria, coniunctio corporum, siue commixtio, ita vt necesse sit, vt qui volunt matrimonium contrahere, possint ex natura matrimonij, si libeat, miscere corpora, quod vocant, consummare matrimonium. Vnde impotentia naturalis gerendi, frigiditas, maleficium perpetuū, votum sollemne, sacramentum ordinis ecclesiastici, impedimenta sunt substantialia matrimonij; prohibent enim fieri posse vnum coniunctione corporum, quæ est naturalis proprietas matrimonij, qua sublata, necesse est tolli naturam matrimonij. Est præterea alia vnitas propria matrimonij, vnitas scilicet affectus coniugalis, ita vt necesse sit, vt qui velint inter se contrahere matrimonium, fieri possint per matrimonium vnum vnitate affectus; ex quo fit, vt qui iam sunt prius vnum vnitate affectus, vt sunt cognati cognatione spirituali, quæ ex datione sacramentorum existit, aut cognati cognatione legali per adoptionem, non possint isti inter se contrahere matrimonium; quia scilicet illa vnitas anticipata affectus ex cognatione non reliquit locum vnitati affectus ex coniugio; qua sublata, necesse est sublatum esse coniugium. Huc pertinere potest cognatio ex sponsalibus, vnde ducitur iustitia publicæ honestatis dirimens matrimonium. Quando verò, & ad quotum gradum, qui huiusmodi cognatione spirituali, aut legali tenentur, censendi sint vnum vnitate affectus ex cognatione, quæ vnitas excludat vnitatem affectus coniugalis, ad ecclesiæ iudicium pertineat. Pergamus nunc ad reliquas vnitates. Est alia vnitas matrimonij propria, scilicet vnitas vitæ, siue cohabitationis, vt nunc vocant, quam sacri canones appellare solent indiuiduæ vitæ consuetudinem, siue societatem: necesse enim est, vt qui inter se contrahunt matrimonium, sint apti nati, si velint, ad habitandum vnà. Seruus autem, quia non habet potestatem corporis

poris sui, sed dominus, non potest, etsi maximè velit, habitare cum vxore. Quare seruitus, cuius non est conscius qui vult cōtrahere, impedimentum substātiale matrimonij efficitur, quia aduersatur coniugali vnitati vitæ indiuiduæ. Quare necesse est, vt redintegret consensum suum, & conspirationem voluntatis, qui ignorauit, & habeat ratum quod prios fecit ignorans; alioqui matrimonium eiusmodi iure naturali, ac diuino irritum est. At non sic, si seruitus non sit ignorata; vt enim possunt coniuges ex consensu abstinere à coniunctione corporum, sic etiam à cohabitatione, si scandalum nō obstet. Est alia vnitas matrimonij propria, scilicet vnitas moris; ita vt qui velint matrimonium contrahere, oporteat, vt possint esse vnius moris in domo, & non habeant aliquid quod omnino obstet virtuti, id est, quominus possint perseuerare in fide, iustitia, & sanctificatione, sicut Paulus dixit de vxore in priore epistola ad Timoth. quod idē quoque de viro intelligendum est. Idcirco minor ætas, quàm ea quę dicitur adulta, & amentia, atque furiæ, impedimenta sunt matrimonij; qui enim non sunt per ætatem plenè liberi arbitrij (quod quidem ecclesia diiudicat, quę tempus idoneum, & maturum nuptijs præscribit) aut propter amentiam, & furiam, non sunt compotes rationis, quia non possunt esse vnius moris in domo, neque esse cōpotes virtutis, non possunt contrahere. Vnde Salomon, Qui spondet, inquit, filium stultum, contumelia afficit iustitiam. Quod enim Deus à principio dixit, Non est bonum, hominem esse solum; faciamus ei adiutorium simile sibi; non dixit propter generationem tantum, in qua opos est vtriusque coniugis opera, & adiumento, sed etiam propter virtutis studium, sicut Apostolus ait: Verùm tamen neque vir, inquit, sine muliere, neque mulier sine viro in Domino. Cùm Deus igitur ad adiutoriū quoque iustitię mulierem à principio in matrimonium viro dederit, cōtumelia, vt ait Salomon, afficit virtutem, & Dei opus, qui eum qui non est compos, &c, vt ita dicam, capax virtutis, matrimonio iungit. Quomodo enim de amente, aut puero licebit dicere esse in adiutorium simile sibi? Hinc etiam fit, vt qui vxorem suam occidit, non possit eam in matrimonium accipere cum qua consuetudinem viuente vxore habebat: neque qui promisit adulteræ, ducturum se eam post mortem vxoris, similiter non possit cum ea contrahere, quia scilicet adulterium cum cæde vxoris, aut cum fide adulteræ data faciunt, vt non possint isti contrahendo matrimonium, effici vnum more, quæ est substantialis proprietas matrimonij, quia repugnant ista bono fidei, sine bono moris, debent in vnum coniungi. Sed hactenus de multiplici vnitate matrimonij ad explicationem Apostolicæ doctrinæ.

Cap. xxiii. pag. 125.

Baptizatus est, & ieiunauit, non quòd opus esset ei ieiunare, aut sordes eluere, qui natura mundus ac sanctus erat, sed vt & Ioanni veritatem attestaretur, & nobis normam præberet.) Non significat verum baptismum fuisse baptismū Ioannis, idque testatum esse Dominum, cùm ab eo baptizari voluit: hoc enim hæreticorum est, qui tradunt baptismum Ioannis quasi perfectū, nihil à nostro differre; non hoc, inquam, significat; sed potius quod diuinus Ignatius in epistola ad Ephesios hunc locum imitatus, scripsit. sic enim ait, baptizatum fuisse Christum à Ioanne, vt fidem faceret de ea institutisse quæ commissa erat Ioanni. commissum enim erat, vt baptizaret aqua in pœnitentiam, ad quam sic baptizando excitabat; quæ erat catechesis quædam ad baptismum noui testamenti faciendum. Erat igitur institutio, ac delineatio quædam baptismi futuri commissa Ioanni, cui Christus præbuit testimonium, cùm voluit ab eo baptizari. Hinc sumpsit Beda, quòd air fuisse Christum baptismo Ioannis baptizatum, vt baptismo suo baptismum Ioannis comprobaret: quod sic est intelligendū, vt nos Ignatium secuti, interpretati sumus.

Cap. xxiiii. pag. 125.

Ieiunia verò vestra ne fint cum hypocritis communia: ieiunant enim secunda feria, & quinta. Vos autem diebus quinque ieiunate; aut quarta, & sexta feria.) Non prohibet hæc apostolica constitutio ieiunare secunda, & quinta feria, vt quidam falsò nuper existimabant, sed sic illis diebus ieiunare, vt hypocritæ ieiunabant: vt Pharisæus ille hypocrita; qui aiebat, Ieiuno bis in sabbato, scilicet secunda, & quinta feria, vt Theophylactus interpretatus est, hanc constitutionem, vt mihi quidem videtur, secutus. Ille enim Pharisæus, vt videretur magnus ieiunator, illos ad ieiunandum dies eligebat, qui præcipuum argumentum lætitiæ, & laotitiæ habebant, iuxta id quod scriptum est in Num. cap. 10. Siquando habebitis epulum, & dies festos, & calendas, canetis tubis super holocaustis, ac pacificis victimis. Ac de secunda quidem feria ex inscriptione psalmi 47. intelligi potest, quæ est, psalmus cantici filij Core secunda sabbati; & ex ipso psalmo pleno lætitiæ & exultationis; de quinta verò, ex inscriptione psalmi 80. quæ est, psalmus ipsi Asaph quinta sabbati; & ex ipso psalmo pleno item exultationis & gaudij. Igitur hypocritæ Christiani ad exemplum Pharisæorum hypocritarum bis in sabbato, secunda scilicet, & quinta feria ieiuuantium, bis quoque in sabbato tempore apostolorum, secunda scilicet, & quinta feria ieiunabant, vt magni ieiunatores viderentur, qui ijs diebus ieiunarēt qui careant

præci-

præcipuo argumento mœroris, & luctus ex passione Christi; quinta enim feria est insignis dies sollemnitatis nostræ, sicut scriptum est, cùm fecit rex noster, iuxta parabolam euangelij, cœnam magnam, deditque nobis carnem suam gloriosam ad manducandum; quo die non iubemur ieiunare, tametsi non prohibeamur. Secunda verò feria minus caussæ luctus habet, quàm tertia: Siquidem consilium, quod secunda feria, sicut ait Clemens in quinto libro cap. 14. iniri cœpit contra Dominum, tertia feria, sicut idem ait, studiosius agitatum est. Vnde in ecclesia nostra non secunda feria, sed tertia in hebdomada sancta legi consueuit passio. Dominico enim die legitur, tametsi eo die non ieiunamus, quia ille magnificus in sanctam ciuitatem ingressus Iudæos incendit, & irritauit ad passionem Christi. Iubet igitur apostolica constitutio ieiunare quarta feria, quòd eo die damnatus est Christus ad mortem, & proditio à Iuda promissa: & sexta feria, quòd eo die in crucem actus est. Quòd si horum dierum ieiunio non fuerint contenti, ieiunent, inquit, totis quinque diebus, in singulis enim est argumentum luctus. Siquidem secunda feria cœptum est consilium contra Dominum, tertia durauit, & creuit; quarta damnatus Dominus; quinta dedit nobis carnem suam ad manducandum in memoriam passionis; sexta crucifixus est. ita fier, vt non videantur isti eligere ad ieiunandum istos dios dies, secundam scilicet, & quintam feriam, propter hypocrisim, prætermissis quarta, & sexta feria, quibus ieiunare iubemur propter maiorem caussam luctus, quæ in eos incidit dies.

Sabbatum, & Dominicum, festos dies agitate: illum quidem, quia sit recordatio fabricationis mundi; hunc verò, quia resurrectionis.) Huc pertinet canon Apostolorum 64. qui est in octauo libro. Si quis, inquit, clericus reperiatur, qui Dominicum diem, aut sabbatum ieiunet, præter vnum; deponatur: sin verò laicus fuerit, excommunicetur. Cùm enim ieiunare sabbatum prohibent Apostoli, sabbatum iubent eatenus festum agitare. quod vsque in hodierum diem in ecclesia Orientis seruatur, ea consuetudine ex apostolica traditione illic relicta. Sed videamus, qua ratione, & quomodo apostolica constitutio hoc iubeat, ne quis non intelligens quid loquatur, aut de quo affirmet, aut reprehendat, & damnet eam, (quod illi Vrbico accidit, aduersus quem ad Casul. August. scripsit) aut nos, qui non seruamus; non enim Iudaicè secundum litteram, vt à Moyse iossum erat, festum esse sabbatum, sic apostolica constitutio iussit; absit. quod ipsum clarissimè perspici potest ex lib. 6. ca. 23. Qui legem, inquit, sanxerat, vt otio & vacatione sabbatum agitaretur festum propter meditationem legis, nunc iussit quotidie gratias Deo agere, legem creationis, & prouidentiæ meditantes. ar hoc non fuit soluere legem sabbati, quæ erat in decalogo, sed adimplere. Consequens ergo est, vt cùm constitutio apostolica iubet nunc sabbatum ἑορτάζειν, id est, agitare festū, quòd sit recordatio fabricationis mundi, non iubeat hoc facere, vt lex iubebat Iudæis, cùm iam Mosaicum sabbatum apostolica constitutio mutatum esse dicat in quotidianum sabbatismum spiritualem. Caussa verò, cur in Oriente hæc consuetudo à sanctis apostolis relicta sit sabbatum celebrandi non otio, & vacatione Iudaica, ac seruili, quę esset instar vinculi, qualis in Exodo descripta est, & apud Hieremiā, sed vt Augustinus ad Casulanum scripsit, sine superstitiosa vacatione prandendo, fuit hæc, siue, vt Ioannes Cassianus lib. 3. de institutis cœnobiorum ait, quia sic visum est sanctis Apostolis, vt laborem vigiliarum, quę per vniuersum Orientē sexta sabbati sollemnes sunt, relaxatio ieiunij sequeretur, siue, quia hæresis Simonis Magi erat, non esse mundum opus Dei, vt Sophronius episcopus Hierosolymorum in Synodicis scripsit. Accedebat huc, quòd in eo errore philosophi quoque Græcię versabantur. Vnde Paulus in sermone illo quem Athenis in medio Areopagi fecit, illorum errorem refellens, Deus, inquit, qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hic cęli, & terræ cùm sit Dominus, & quæ sequuntur. Idcircò visum est sanctis apostolis, congruere illis gentibus aduersus hæresim Simonis, & errorem philosophorum, consuetudinem, sabbatum, in quo Deus à mundi ædificatione requieuisset, celebrandi festiuè, ad recordationem eius, & omnium quæ Deus hominibus cum eo largitus est. Accessit ad hanc caussam altera etiam grauissima resurrectionis corporum, quę, vt diuinus Dionysius in libro de diuinis nominibus ca. 6. de vita scribit, res præter naturam visa est antiquis philosophis, qui naturam, quę cernitur, non distinguebant hic à natura omnipotente, quæ nō cernitur. hanc quoque resurrectionem idem Simon Magus, vt in eodem loco Dionysius testatur, rationibus à sensu mutuatis stultè oppugnabat. Vnde idem apostolus in eodem sermone Athenis contra philosophos habito post fidem creationis mundi, fidē quoq; resurrectionis proposuit, & annunciauit, inquiens: Nunc annūciat hominibus, vt omnes vbiq; pœnitentiam agant, eò quòd statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in æquitate in viro in quo statuit fidem præbens omnibus, suscitans eū à mortuis. Deinde subiungit Lucas; Cùm audissent autem resurrectionē mortuorum, & quæ sequuntur, &c. Visum igitur est eisdem sanctis apostolis hanc quoq; consuetudinē illis regionibus aduersus Simonis hęresim de resurrectione, & philosophorū Græciæ de ea falsam doctrinā conuenire, vt resurrectio Dñi, quæ die Dominico facta est, illic plenius adhuc, q̄ apud nos, propter maiorem causam ab ipso

sabbato celebrari & honorari inciperet. Hanc caussam ne quis à me excogitatam putet, Ioannes Damascenus in libello de ieiunijs ad Cometam attulit. Loquens enim de ieiunio quadragesimæ, Sabbatis quadragesimæ, inquit, & Dominicis abstinentia à quibusdam cibis sancita est, διὰ τὸ ἐπικρατὲς τῆς ἀναστάσεως, id est, quia præualet resurrectio, quia vincit, inquam, caussa lætitiæ, ex resurrectione ad soluendum ieiunium. Eadem ergo caussa est, auctore Damasceno, non ieiunandi Dominicis, & sabbatis quadragesimæ, licet à quibusdam cibis, id est, à carne, & ouis, ac lacte abstineant, scilicet resurrectio Domini, quæ cùm die Dominico facta sit, à sabbato incipit in Oriente plenius celebrari; non ieiunare autem, nemo est qui non intelligat ad lætitiam festiuam pertinere. hoc ipsum quoque ex canone 91. sextæ synodi intelligi potest, qui iubet post vesperam sabbati finito completorio vsque ad vesperam Dominici sequentis non flectere genua in honorem, scilicet resurrectionis Domini, idque secundùm consuetudinem illi ecclesiæ traditam. Illud quoque addam, videri mihi Damascenum accepisse hanc caussam à beato Ignatio, cùm in epistola ad Philippēses ait, videri tanquam Christi interfectorem, qui die Dominico, & sabbato ieiunet; quasi eadem caussa existeret non ieiunandi die Dominico, & sabbato, nempe resurrectio, quam negare videtur tanquam interfector Christi, qui diem Dominicum non agitat festum ieiunando in eo: etenim si propter solam creationem mūdi, à qua Deus sabbato requieuit, non est ibi sabbato ieiunandum, vbi ea consuetudo à sanctis Apostolis relicta est, de qua beatus Ignatius loquitur; ergo illa ratio interfectionis, quæ in ieiunantem die Dominicæ resurrectionis conuenit, non conuenit in ieiunantem sabbato, ut quidem beatus Ignatius conuenire voluit, siquidem vtrumque interfectorem Christi esse dixit, qui die Dominico, & qui sabbato ieiunaret. Hæ igitur caussæ extiterunt consuetudinis ieiunandi sabbato in ecclesijs Orientalium; quam quidem nos consuetudinem, propter apostolicam traditionem canone Apostolorum 64. sancitam, defendimus: qui enim illam accuset, canonē quoque Apostolorum accuset necesse est: ut rursus qui canonem defendat, illam quoque consuetudinem necesse est defendat, in qua non cernitur vlla Iudaica obseruatio, non magis, quàm apud nos cernitur, cùm eosdem dies solemnes, & feriatos, id est, quietos habemus à 14. luna magnæ hebdomadæ vsque ad vigesimam primam. Aliud enim, inquit Vmbertus, innuit Iudæis, aliud nobis. illis dati sunt in memoriā egressionis suæ ex Ægypto: nobis autem in memoriā egressionis nostræ ex hoc mundo, ut uacemus, & videamus, quoniam ipse est Deus, qui nos de tenebris vocauit in admirabile lumen suum, conresurgere, & consedere nos secū faciens in cœlestibus; & vt instar lunaris globi, icipiamus lumē cordis nostri, id est, rationem à terrenis auertere, & conuertere ad cœlestia, sicque sapiendo, & quærendo reuiuiscamus Deo, & moriamur mundo. His enim verbis respondit Græcis Vmbertus Episcopus, Legatus Leonis IX. qui putabant nos cum Iudæis communicare in vsu azymi, quo vtuntur in sacro sacerdotes, & quo Iudæi per illos dies iuxta legem Moysis vescebantur. Hoc dicendum est de sabbatis. alia ratione in eis Iudæi nō ieiunabāt, alia Orientales Christiani non ieiunāt. hoc ipsum quoque sensis eruditissimus auctor, & valde antiquus, Tertullianus, qui his verbis Christianos Orientis diem sabbati celebrantes, ut nos Dominicum, quem diem Solis vocat, ca. 16. sui apologetici defendit, æquè si diem Solis lætitiæ indulgemus, alia longè ratione, q̄ religione Solis. deinde subiungit, de Christianis celebrantibus diem Saturni, id est, sabbati; secundo loco ab ijs sumus, qui diem Saturni otio & victui decernunt, exorbitantes & ipsi à Iudaico more, quem ignorāt. Hactenus Tertull. Sed qui constitutionem apostolicam de non ieiunando sabbatis explicamus, & consuetudinem ex ea Orientalibus propter eas, quas dixi, caussas à sanctis Apostolis relictam defendimus, an canonem sextæ synodi 55. defendimus? in quo cōsuetudo ecclesiæ Romanæ ieiunandi sabbatis quadragesimæ, quasi ab Apostolica traditione aliena, reprehenditur, & damnatur? minimè, immo apocryphū, & falsum esse constat, & in inuidiam ecclesiæ Romanæ ab æmulis eius factum. sic enim ait: Quia didicimus in ciuitate Romanorum in quadragesimæ sabbatis ieiunari præter ordinem ecclesiæ traditum; visum est sanctæ synodo, vt in ecclesia Romanorum ratus & firmus sit canon Apostolorum. Siquis clericus inuentus fuerit, qui Dominico die, aut sabbato ieiunet, uno solo excepto, magnæ scilicet hebdomadis, deponatur: si laicus fuerit, excommunicetur. At nos talem consuetudinem non habemus, nec ecclesia Dei per totum ferè Occidentem: immo non solum sabbatis quadragesimæ integro ieiunio ieiunamus, sed reliquis etiam sabbatis extra quadragesimam, à carne saltem, omnino abstinemus, quod est quoddam ieiunium imperfectum, sicut Ioannes Damascenus in eodem libello de ieiunijs vocat, & Tertullianus in libro de ieiunio contra Psychicos vocat ieiunium portionale, quod Græci in sabbatis tantum quadragesimæ seruant. illos verò centum & tres canones, qui sextæ synodi ferūtur, c. 1. Patres, qui in sexta synodo contra Monothelitas Agathone congregati sunt, non ediderunt, sed alij post 24. annos, vt Theophanes Tarasij Constantinopolit. Patriarchæ Syncellus, & Anastasius Bibliothecarius eum secutus, subiecta ratione temporum, etiam indictione canonis 3. adstipulante, clarè demonstrarūt, vt

à me

à me in libro de actis & canonibus 6. Synodi, & actis 7. copiosius expositũ est. Igmarus quoque archiepiscopus Rhemensis, qui tempore Nicolai primi vixit, testatur in libro de quibusdam canonicis capitulis, nullos canones sextam Synodum, præter sex, fecisse. Vmbertus item Leonis IX. legatus, Nicetæ presbytero nobis hunc canonem contra ieiunium sabbati obijcienti, sic respondet: Vnde nos scientes 6. Synodum ad destruendam hæresim Græcorum Monothelitarum, non ad tradendum Romanis nouas institutiones, congregatam, capitula, quæ nobis sub eius auctoritate opponitis, omnino refutamus: quia prima, & apostolica sedes nec aliquando ea accepit, nec obseruat hactenus. idem sentiendum est de quibusdam alijs eiusdem Synodi capitulis, quæ ab ecclesiasticis decretis ecclesiæ Romanæ discrepant. Quid igitur ille canon apostolorum, qui in illo canone 6. Synodi citatus est, clericum, si sabbato ieiunet, deponit; & laicũ excommunicat? Dixi suprà, ne cõsuetudinem ecclesiasticam totius Orientis damnemus, quã ecclesia Romana nunquam hactenus damnauit, necesse esse canonem illius consuetudinis non damnare: quem tamen Græci si ad ecclesiam Romanam pertinere dicunt, iam repugnantia dicunt, & auctoritatem sui canonis per contentionem, & ignorantiam tollunt, dum ad nos pertinere contendunt, quibus consuetudinem ipsius canonis contrariam ijdem sancti apostoli conuenienter nobis tradiderunt. aliæ enim consuetudines in alium statum temporum, alijs locis quadrare visæ sunt sanctis apostolis. Vnde sanctus Maximus in scholijs suis in Dionysium Areopag. cùm de baptismo agit; Si, inquit, Dionysius aliquãdo tradit diuersa ab ijs quæ in ecclesia cernuntur, non esse mirandum, sed credendum potius, illorum temporum statui congruisse. & beatus Augustinus in epistola ad Ianuariũ, De ijs, quæ variè per diuersa loca seruantur, vnam ait saluberrimam regulam esse retinendam, vt quæ non sunt contra fidem, neq; contra bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem vitæ melioris, vbicunque institui videmus, vel instituta cognoscimus, non solum non improbemus; sed etiam laudando, & imitando sectemur: si aliquorum infirmitas non ita impedit, vt amplius detrimentum nõ sit. Itaque neque nos cùm sabbatis, etiam extra quadragesimam, à carne semper abstinemus, quod, vt dixi, quædam pars ieiunij est, traditionem ecclesiæ Orientalis de sabbatis violamus, quia non est communis totius ecclesiæ: neque ipsi Orientales traditionem nostram. Nouit huiusmodi differentiam traditionum synodus Grangrensis, quæ sic sanxit canone 18. Siquis sine necessitate corporali propter elationem ieiunia in commune tradita, & ab ecclesia obseruata soluerit, & improbauerit, sit anathema. Ieiunia enim in commune tradita, ab ijs distinxit, quæ non in commune vniuersali ecclesiæ tradita sunt, vt ieiunia nostrorum sabbatorum. eadem itaque ratione in ecclesia nostra anathema sit secundum canonem apostolicum, qui Dominico die ieiunet non quidem διὰ ἐγκρατείαν, id est, propter virtutem abstinentiæ, sic enim omni die, etiam Dominico, vt ait S. Epiphanius, ieiunare licet, sed δι᾽ ἀτιμίαν, id est, ad contumeliam resurrectionis, qua in ecclesia Græcorum anathema est, qui sabbato, & Dominico ieiunet. Sed quia non solum apostolica constitutio sabbati iubet non ieiunare, quod ad lætitiam diei festi pertinet, sed vacare etiam lib. 8. cap. 33. iubet, ne quis de vacatione Iudaica, & superstitiosa falso interpretetur, quale otium sit illud, & quorsum spectet illa vacatio, ex ipsa apostolica constitutione clarè intelligi potest: sic enim ait: Sabbato, & Dominico vacent in ecclesia, propter doctrinam de religione. Sabbatum enim repræsentat creationem; dies verò Diminicus resurrectionem. Nihil hic sancitur de otio sabbati extra ecclesiam Iudaico. Si enim hac ratione sabbato vacandum est illis, vt vacet audire in ecclesia doctrinam de religione, si eo die conuentus ecclesiastici fiant, quis dicat otium illud sabbati in ecclesia Iudaicum esse, & ad cultum veteris sabbati pertinere? cùm doctrina de religione, quæ in ecclesia solet, tradi, hoc in primis doceat, vetera transisse, & facta esse omnia noua? Synodus Laodicensis cap. 29. Non oportet, inquit, iudaizare Christianos, & vacare in sabbatis; sed operari in eo die, & diem Dominicum præhonorantes, vacare vt oportet. Si autem inuenti fuerint iudaizantes, sint anathema apud Christum. Hactenus canon, integer ex exemplari Græco manuscripto, qui planè prohibet vacare sabbatis Iudaicè, vt quidem vacaret qui putaret non licere laborare vllo modo sabbato propter veterem illam sanctificationem sabbati, quæ tota ad mysterium nouæ creationis iam factæ, & spiritualis, ac cælestis quietis significandæ adumbrandum spectabat; quod quidem nihil aliud esset, quàm euangelium cum iudaismo more Nazaræorum velle coniungere, & Antichristi præcursores esse, quales fuisse videntur de quibus Gregorius in epistola ad ciues Romanos scripsit; Peruenit ad me, quosdam peruersi spiritus homines praua inter vos aliqua, & sanctæ fidei aduersa seminasse, ita vt die sabbati aliquid operari prohiberent; quos quid aliud, nisi Antichristi prædicatores dixerimus, qui veniens diem sabbati atque Dominicum ab omni faciet opere custodiri? Quia enim mori se, & resurgere simulat, habere in veneratione vult diem Dominicum: & quia populum iudaizare compellit, vt exteriorem legis ritum reuocet, & sibi Iudæorum perfidiam subdat, coli vult sabbatum. Hactenus S. Gregorius. Hæc eadem Nicolaus primus ad consulta Bulgarorum, cap. 10. respõdit: Nosse, inquit, cupitis, si liceat

si liceat alicui sabbato, vel Dominico laborationem aliquam exercere. de hoc sanctus Papa Gregorius Romanos alloquens ait: Peruenit, & quæ sequuntur, paulo antè recitata. Deinde subiungit idē Nicolaus, hoc enim quod per Prophetam dicitur, Ne inferatis onera per portas vestras die sabbati, tamdiu teneri potuit, quandiu legem licuit iuxta litteram custodiri. At postquam gratia omnipotentis Dei Domini nostri Iesu Christi apparuit, præcepta legis, quæ per figuram dicta sunt, iuxta litteram seruari non possunt. nam si quis dicit hoc de sabbato esse seruandum, dicat necesse est etiam carnalia sacrificia persoluenda: dicat præceptum quoque de circumcisione corporis adhuc vsque retinendum. Sed contra se Paulum audiat dicentem; si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit. Nos itaq; quod de sabbato scriptum est, spiritualiter accepimus, spiritualiter tenemus. Sabbatum enim requies dicitur. Verum autem sabbatum ipsum redemptorem nostrum Iesum Christum Dominum habemus; & qui lucem fidei eius cognoscit, si peccatum concupiscentiæ ad mētem per oculos trahit, in die sabbati onera per portas introducit. Non ergo in die sabbati onera per portas introducimus, si in redemptoris nostri gratia constituti pondera peccati ad animam per sensus corporeos non trahamus. nam idem Dominus, ac redemptor noster multa in die sabbati legitur operasse, ita vt Iudæos reprehenderet, dicens, Quis vestrum bouem, aut asinum suum non soluit in die sabbati, & ducit adaquare? si ergo ipsa per se veritas non custodiri iuxta litteram sabbatum præcepit, quisquis otium sabbati, iuxta litteram custodit, cui alteri, nisi ipsi veritati contradicit? Dominico verò die à labore terreno cessandum est, atque omnimodo orationibus insistendum, vt quicquid negligentiæ per sex dies agitur, per diem resurrectionis Dominicæ precibus expientur. Hactenus Nicolaus. Bulgari ergo, qui nationis Græcorum sunt, quia sciebant in ecclesia Græcorum liberum esse à ieiunio sabbatum, idque ad rationem festi diei pertinere, de otio, & vacatione sabbati opportunè Pontificem consuluerunt; quod quidem otium Pontifex iuxta litteram, & carnaliter custodire fas esse negat; vt neque Græci hodie custodiunt: quare si dicant se nō affligi ieiunio sabbatis, immo nec opere corporali toto die fatigari (audio enim post vespertinæ horæ preces solere relaxare opus, & labores, quod in nonnullis quoque locis Occidentis fit) non propter vmbram sabbati veteris, quæ iam præteriuit, ex quo venit, vt S. Epiphanius vocat, magnum sabbatum Dominici diei, in quod illud paruum mutatum est, & quæ fuit caussa obseruandi tunc secundùm litteram, id est, otio carnali illud vetus sabbatum, sed potius propter nouæ creaturæ, & Dominicæ resurrectionis lætitiam à sabbato incipientem, non debemus eos damnare, aut iudicare, quos hoc nomine à sanctis pontificibus, aut concilijs, neque damnatos legimus nec accusatos, sed potius defendere, vt beatus August. contra Vrbicum defendit, neq; canonem, quem illi tenent, & seruant, negare oportet Apostolorum esse; satis est dicere non esse traditū εἰς τὸ κοινὸν, id est, in communes vt quædam sunt ecclesiæ tradita, quod Synodus Gangrensis; vt suprà dixi, notauit. Quòd si qui hunc canonē apostolorum esse aliquando contra Græcos disputantes negarunt, ideò fecerunt, quòd quasi in commune traditum ad nos quoq; Græci eum pertinere volebant. quòd falsum est, & respuendum. Item si sabbati obseruationem aliquando tanquam Iudaicam iisdem exprobrarunt, hoc quoq; fecerunt, quia illi ipsi Græci non verebantur nobis obijcere, quod iudaizaremus in azymo. Deniq; vt hunc locū finiam, Nicolaus primus in responsis ad consulta Bulgarorum cap. 4. & 5. sexta feria ab esu carnis abstinere iussit, non tamen sabbato, quia sciebat ecclesiæ Græcorū traditionem, & apostolorum canonem.

Cap. xxv. pag. 125.

Ter die in hunc modum orate, præparantes vos, vt digni sitis adoptione Dei patris.) Quomodo, dicet aliquis, præcipiunt Apostoli ter die orare, cùm eorum magister in Euangelio Lucæ cap. 18. dixerit, oportere semper orare, & nunquam deficere; & coapostolus Paulus 1. Thess. cap. 5. præcipiat similiter sine intermissione orare? deinde quomodo constitutio hæc cum illa congruit, quę est in lib. 8. cap. 36. vbi iidem apostoli pręcipiunt precationes facere manè, tertia hora, sexta, & nona, vespere, & ad gallicantum? Dicam igitur prius, quid sibi velit quòd Paulus pręcipit sine intermissione orare. neq; enim voluit vt nō liceret intermissa oratione aliud aliquando operari, quí fuit error Adelphij, & Alexandri hæreticorū, qui hunc locū perperam intelligentes, & interpretātes, vt S. Nilus in lib. περὶ ἀκτημοσύνης testatur, tradebant non esse operandum, sed semper orandum. Disserens verò idem Nilus de hoc præcepto orandi sine intermissione, sciens, inquit, Scriptura ignauiam multorū, in arctū nos coegit quibusdam pręceptis, quæ maiora quàm pro viribus apparerent: tum vt studiū nostrū orandi, quoad fieri possit, intenderet: tum vt occasionē elationis subtraheret; magisq; se is qui oraret, modestè ac submissè gereret, quasi non pertingeret quò iubeatur, q̄ inflaretur, quasi partē præcepti faceret: magis metuens, ne reprehendatur, quia deficiat, quā laudē spęrans in eo quod pfecisse videatur: Siquidem nullū opus imperfectum audacem confidentiā prębet ei qui illud fecit, quin potius pudore afficit eū qui non perfecit. Hactenus Nilus. Hęc igit' est œconomia scripturę sanctæ, & ratio diuinę sapientię in pręcipiendo aliquādo aliquid quod prima fronte vires

nostras

nostras superare videatur, quale est, orare sine intermissione. Ex quo fit, vt hæc apostolica cōstitutio de ter precando die, non pugnet cum præcepto diuinæ scripturæ de orando sine intermissione, & nunquam desistendo, si (ut necesse est in nouo quoque testamēto interdum facere, sicut magnus Athanasius admonuit) litterā ab spiritu distinguamus. Itaq; ut Apostolus cùm sine intermissione orare præcipit, quo ad fieri possit, studiū orādi intēdere præcipit. sic apostolica cōstitutio quasi interpres scripturæ, cùm præcipit ter die orare, orare præcipit quàm frequentissimè possumus; ita ut cùm rarissimè, ter saltem oremus, ut is numerus de sancta Trinitate, ad quam omnis nostra precatio pertinet, admoneat. Ex hac constitutione manasse vsque ad nos credendum est, quod quotidie in multis ecclesijs Occidentis ter signum orandi populo datur, manè, meridie, & principio noctis. Est autem facta hæc constitutio ad exemplum Danielis, de quo scriptum est Danielis ca. 6. quòd tribus temporibus in die flectebat genua, & adorabat, confitebaturq; coram Deo suo, sicut antè facere cō sueuerat. Quòd si ille ter orabat in alieno solo, & hostili, & captiuus, cùm diligētissimè ab hostibus religionis suæ obseruaretur (idcirco enim subiungit scriptura: Viri ergo illi curiosius inquirentes, inuenerunt Danielem orantem, & quæ sequuntur) quid nos facere oportet, quorum iustitia abūdare debet plusquàm Scribarum & Pharisæorum, si in regnum Dei intrare volumus? Rursus ut admoneret apostolica doctrina id quod Apostolus præcepisset de orādo sine intermissione, de quo saltem genere orationis intelligi posset, ut uires nostras non superaret, subiungit alteram constitutionem: Estote, inquit, præsto ad agendas gratias semper, tanquam fideles, & grati seruı. quasi diceret, hoc illum modo semper orare, qui semper est gratus, & memor beneficiorum, & præsto in omni re ad agēdum gratias. Hic enim omne quodcunq; facit, vt Apostolus ad Colos. scripsit, in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini facit, gratias agens Deo & patri per ipsum, in quo viuimus, mouemur, & sumus: ut sicut idem rursus ad Corinth. scripsit, siue manducet, siue bibat, siue quid aliud faciat, omnia in gloriam Dei faciat. Iam verò constitutio apostolica lib. 8. de orando manè, tertia, sexta, nona, & vesperè, atque ad gallicantum, non repugnat huic de orando ter die, hæc enim constitutio ad vitā communem Christianam pertinet, secundùm inscriptionem huius ipsius libri, quæ est περὶ πολιτείας. illa verò ad eos pertinet qui in ecclesia ordinantur, de quorum ordinatione, & eorum ministerio multæ constitutiones in eo ipso lib. 8. descriptæ sunt. illi, inquā, preces matutinas, quas nūc vocamus, vnà cum laudibus adhibent, quas preces dicit adhiberi ad gallicantum, qui est nuncius matutinus diei aduentantis: deinde de manè, quàm nos vocamus primam, posteà tertia, sexta, & nona. Cū precibus verò ad vesperam adhibendis coniungit Completorium, quod nunc vocamus: ita fit, vt septem horarias precationes, quas vsque in hodiernum diem ordines Clericorum ritu quotidiano faciunt, ab Apostolis traditas acceperit ecclesia, quas ipsi Apostoli ad exemplū sancti regis Dauid instituerunt, sicut idē Propheta ait, Septies in die laudem dixi tibi. Sed non erit ab re obseruare hoc loco, quod hæc ipsa constitutio ait, orate, sic præparantes vos, vt digni sitis adoptione Dei patris. Oportet. n. accessuros ad precationē, uitam suam sanctis actionibus ornare, faciēdo prius mādata Dei patris, ut filios decet; sicut populus Israeliticus, vt hoc in ænigmate docerentur, prius iussu Dei lauit vestimenta sua, ut sic lotus, exiret ex castris in occursum Dei, sicut ait scriptura. Qui verò perfectiores sunt populo, ut alter Moyses, hi in montem contemplationis ascendunt, vbi diuinissima atq; excellētissima eorum quæ à nobis uidentur, & intelliguntur, sunt illis velut lumina ad cognoscendum ea quæ in Deo sunt, quæ quidem lumina Moyses in monte vidit; sunt item velut tubæ, quas idē audiuit, quæ in ænigmate, & figura huius rei illi contigisse, diuinè Dionysius Areopag. in mystica Theologia cap. 1. explicauit.

CAP. XXVI. pag. 126.

Nosq; omnes in regnum tuum, quod præparasti congrega: hoc maranatha.) Et hunc locum forsasse non deerit qui reprehendat, nisi interpretatione caueatur. Quomodo enim (dicet aliquis) Paulus cùm à regno separat pronunciato anathemate, adhibet verbū maranatha; si quis, inquit, non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema maranata: Clemens verò tunc adhibet, cùm orat, ut in regnum Dei congregemur? & cùm Deum laudibus celebrat? sequitur enim, Osanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini. explicemus ergo prius locum Pauli de maranatha; si quis, inquit, non amat Dominum nostrum Iesum Christum, (quales sunt quos epistola reprehenderat, incestos, adulteros, idololatras, contentiosos, inflatos, & alios resurrectionē nō credentes) sit anathema, id est, alienus à cōmuni corpore ecclesię, ut ait Theodoretus adiunxit autem Paulus maranatha, quòd significat Dominus noster venit, quod non de primo aduentu accipiendum est, sed de secundo, ut perinde sit, quasi diceret, sit anathema vsque ad aduentum Domini nostri Iesu Christi. adiunxit inquam hoc, ut hoc verbo preterrefaceret illos quos anathemate afficiebat, admoneretq; futuros esse verè excommunicatos, ac separatos, & maledictos in secundo aduentu, cùm separabunt Angeli malos de medio iustorum, & dicetur ore Domini, ite maledicti in ignem æternum. Expressit idem Apostolus vim huius anathematis maranatha

ranatha 1.Thessal.1.cùm ait in eos qui fideles persequebantur, si tamē iustū est apud Deum retribuere tribulationē ijs,qui vos tribulant, in reuelatione Domini de cœlo cum angelis virtutis eius in flamma ignis dantis vindictā ijs qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt euangelio Domini nostri Iesu Christi, qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & gloria virtutis eius. Quod ergo dixi,sit anathema maranatha, perinde esse, vt si dictum esset,sic anathema vsque ad aduentum Domini nostri Iesu Christi, sic Clemens in epist.2.interpretatus est; cùm ait in extrema epistolæ 2. hæc igitur frater Iacobe de ore sancti Petri iubentis audiui, si quis præcepta hæc non integra custodierit, sit anathema vsque ad aduentum Domini nostri Iesu Christi. Ot seruaui in quodam Cōcilio ex Toletanis, non memini quoto, pro eo quod est, sit anathema maranatha, dictum esse ad imitationem Clementis, sit illi maledictio in aduentu Domini. Frequens est in concilijs vis huiusmodi anathematis maranatha,alijs verbis idem valentibus explicata,vt in conc.Tol. 6.ca.17.perpetuo anathemate damnetur. & ca.18. anathemate diuino perculsus absque vllo remedij loco habeatur damnatus æterno iudicio.item in conc.Turonico 2.ca.25.anathemate moriatur, & cælesti gladio feriatur. gladium cælestem vocat extremum iudicium in aduentu Domini nostri,cùm diuidet eum, sicut scriptum est de die illo, & partem eius cum infidelibus ponet. anathematizatus igitur,si perseuerat in contumacia, fit anathema maranatha,quia in hac vita est separat' à corpore ecclesiæ,id est,à communione fidelium, & in aduentu Domini verè separabitur à cōmunione sanctorū proiectus in ignem æternum.Hactenus de loco Pauli.Dicamus iam de loco Apostolicæ doctrinæ; *Congrega Domine omnes nos in regnum tuum, quod præparasti; hoc maranatha: Osanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini: Deus Dominus, qui apparuit nobis in carne.*) Vsus est hoc loco Clemens verbo Apostoli, idque interpretatus, significat enim aduentū Domini nostri; cùm venturus est ad dandum suis, à quibus in hac vita sanctificatus, & honoratus est, regnum gloriæ suæ, quod docuit nos quotidie petere, cùm dicimus, adueniat regnum tuum, pro quo dicit hic Clemens; congrega nos in regnum tuū, quod præparasti,de quo dicturus est in aduētu suo,Venite benedicti patris mei, possidete regnū paratum vobis. Cuius regni aduentum precatur idem Apostolus Thessalonicensibus in eadem epist.2.ca.1.vt digni, inquit, habeamini regno Dei in reuelatione Domini nostri Iesu Christi de cœlo cū angelis virtutis eius,cùm venerit glorificari in sanctis suis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt.itaq; quia aduentus Domini nostri secundus affert malis supplicium, & extremā separationem,ac maledictum;cōtra verò bonis,ac pijs affert regnum, & gloriam, idcirco idem verbum maranatha, quod aduentū Domini nostri,vt sępè diximus,significat,anathemati adiunctum est à Paulo ad terrorem; à Clemente verò adiunctum est regno ad consolationem.in secundo enim aduentu dabitur nobis regnum, quod aduenire optamus, & petimus; & integrum supplicium excommunicatis. Non ignoro Chrysostomum, & eius sectatorem Theophylactum ad primum aduentum retulisse verbum maranatha. Sed ad secundùm potius referendum esse tum conuenientia rei, & ratio propositi suadet; tum auctoritas Clemētis, quæ maxima est;is enim ad aduentum regni,quod petimus,& in quo in secundo aduentu congregandi sumus, in precatione paulò ante recitata retulit.postquā enim dixit, Congrega nos omnes in regnum tuum,subiungit statim,hoc maranatha,id est, in regnū dico, cùm Dominus venerit. Deinde, postquam dixit, hoc maranatha, rursus subiungit, Benedictus qui venit in nomine Domini; Deus Dominus, qui apparuit nobis in carne. si maranatha de primo aduentu accepisset Clemens,non diceret subinde rursus de primo aduentu,Deus Dominus,qui apparuit nobis in carne.illud postremò aduertendum est,ne quis in eo hęreat,nihil referre,si in maranatha, id est, Dominus noster venit, verbū venit præteriti temporis sit:in scriptura enim quæ futura sunt, quia nulla in eis sit dubitatio,quasi iam euenerint,in præterito proferri quandoq; solent.& de his hactenus.

CAP. XXXIIII. Pag.127.

Abraham enim primogenitum nostrum, viam veritatis ex ipsa, quæ ei erat, facultate,id est, vi sua capessentem,cùm ei appareres, tanquam dux, deduxisti. Si ex vi naturæ insita, qua præditus erat,potuit Abraham capessere viā veritatis, scilicet practicæ,id est,si potuit bene operari, ergo nō opus erat illi gratia Dei ad hoc?Similiter enim argumentat' S.Thomas p.2.q.109. art.4.Videtur,inquit, quòd homo sine gratia per sua naturalia possit præcepta legis implere,dicit enim apostolus Rom.2.quòd gentes,quę legem non habent,naturaliter ea,quę legis sunt, faciunt: Quod autē,inquit,homo, naturaliter facit, per seipsum facere potest absq; gratia.Sic S.Thomas.Sed de quibus bonis operibus Abrahæ naturalibus loquat' hoc loco apostolica doctrina, statim explicatur, subiungens, cumq; quid tandem esset hoc sæculum, docuisti, ac fidem quidem eius antegressa est cognitio;cognitionem verò fides cōsecuta:igitur de operibus Abrahæ ante fidem loquitur, de illis, inquam, quæ Paulus vocat opera Abrahæ secundum carnem. Cum enim docere vellet neq; in lege,neq; ante legem iustificari hominem ex operibus,quæ non sunt ex fide, postquam dixit, quoniam quidem vnus est Deus, qui iustificat circumcisionem

ex fide

ex fide, & præputium per fidem, subiungit; quid ergo? dicemus inuenisse Abraham patrem nostrum secundùm carnem? id est, ante spiritum ex fide, vt idem Apostolus aliàs loqui solet, ut cùm ait in epistolà ad Galatas, Nos spiritu ex fide, spem iustitiæ expectamus. Deinde postquam quæsiuit, quid Abraham inuenisset secundùm carnem, siue secundùm opera solius naturæ, subiungit, si enim ex operibus iustificatus est, id est, si ex operibus secundùm carnem inuenit iustitiam, ex operibus, inquam, naturalibus, quæ non sunt opera spiritus ex fide, habet laudem & mercedem secundum carnem apud homines: quia secundum spiritum ex fide laus est apud Deum, cuius donum est fides. Quæ verò essent opera ista Abrahæ secundùm carnem, siue secundum naturam, antequam spiritum ex fide à Deo acciperet, optimè docuit Magnetes auctor antiquissimus, in quinto libro apologiarum pro euangelio, seruabat, inquit, Abraham φυσικῶς, id est, naturaliter, id quod Clemens dixit ἐξ ὑπαρχόντων, scilicet [illegible], æquitatem in vita cõiter ratá; vtilis proximis, & à dolo atq; fraude alienus: tũ dãdo, & accipiendo nemini nocens: egentibus benignè faciens, & in simplicitate tribuens: deniq; à prauis studijs se abstinens. Hæc, inquit, tametsi pulchra, & honesta hominibus viderentur, nemo tamen in iustitiam computabat, nemo in virtutibus cum ratione ponebat, qa neque ponere quidem vllus poterat, nisi sólus Deus. Verùm nondum credebat: cùm verò credidit Abraham Deo, hæc atque alia rectè facta computata sunt Abrahæ in iustitiam. Hactenus Magnetes. Huiusmodi verò opera spiritus ex fide, non iam naturalia sunt, sed supra naturam, idcirco ad ea suscipiẽda opus est Dei gratia gratificante, siue iustificante: immo opus quoque erat in statu naturæ integræ, vt rectè tradit sanctus Thomas prima, secundæ q. 109. artic. 2. Quod verò dixit Apostolus in epist. ad Rom. cap. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt (ut hoc quoque obiter notemus) cùm de ijs gentibus loquatur, quæ ad euangelium pertinent, & quæ filij Abrahæ sunt secũdùm fidem, necesse est de ijs operibus accipere nõ qualia erant, quæ Abraham naturaliter ante fidem faciebat, sed de ijs, quæ ex fide Dei fiunt, quæ quidem fiunt natura per gratiam reparata, sicut beatus Augustinus in libro de spiritu, & littera interpretatus est, id est, quę fiunt secundùm illam rationem naturalem, de qua dicit beatus Iacobus, suscipite insitam rationem, quæ potest saluare animas vestras. sic enim est Græcè ἔμφυτον λόγον, quod interpres Latinus verti, insitum verbum. Est autẽ huiusmodi ratio insita, siue naturalis, quæ potest saluare animas, non illa ratio, quæ est semen quoddam in homine satum secundùm potentiam naturalem; sed altera excellẽtior, quæ est semen aliud, in cuius participatio fit secundùm gratiam Dei. Sic enim distinxit Iustinus martyr in prima apologia, cùm ait, Scriptores enim omnes per semen rationis naturæ insitæ obscurè & tenuiter potuerunt videre ea, quæ sunt: deinde subiungit, Aliud enim est semen alicuius, datum secundùm potentiam: aliud verò semen, cuius participatio fit secundum gratiam. Hanc uocat idem Iustinus in secunda Apologia τὸν λόγον θεῖον ὄντα, id est, rationem illã, quæ diuina est. de qua sic scribit: Quod enim leges humanæ non potuerũt efficere, hoc ratio illa, quę diuina est, effecisset, nisi dæmones multa falsa, & impia prædicata aspersissent, vtentes ad omnia adiutrice malitia cuiusq; & multiplici cupiditate naturali. Sed redeamus ad propositum locum de Abrahã, cui quidem quia ad capessendam naturaliter viam veritatis, id est, ad bene viuendum, non solùm opus erat iudicare quid esset suscipiendum, sed eligere quod iudicatum erat; sequitur vt utraque pars, scilicet iudicandi, & eligẽdi, naturæ insita sit. Siquidem ut tradit Apostolica constitutio, ex facultate naturæ innata, quam Euangelium vocat in parabola de talentis distributis, propriam virtutem, viam viuendi ex virtute, Abrahã ingressus est; est igitur potestas eligẽdi, quæ liberum arbitrium dicitur, homini naturalis. Quare naturam hominis tollit, qui liberum arbitrium tollit, vt hæretici faciunt. Vnde rectè ait Dionysius Areopag. in diuin. nomin. cap. 4. ab illis naturam violari, qui impiè aiebant oportuisse, vt prouidentia Dei homines, vel inuiti ad virtutem traherentur: quod quidem, inquit, ab ipsa prouidentia alienum est. Rursus si potest homo naturaliter bene operari, ut tradit Paulus de gentibus, quæ naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, non ergo homo ob eam tãtùm caussam bene operatur, quia Dei gratia operatur in eo bene velle, & bene operari; sed qa ille ipse homo hoc ipsum eligit, qui potestatem habet naturalem liberè suscipiendi studium virtutis: quæ potestas δύναμις προαιρετικὴ dicitur, id est, virtus electiua. Itaq; bene operatur, quia Deus operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate: Simul etiã, quia, vt dixi, ipse ille homo, quod Deus in nobis operatur, eligit faciendum, iuxta prophetiam Michææ, cap. 5. Indicabo tibi, inquit, ô homo, quid Dominus requirat à te: vtique vt sis paratus ambulare cum Deo tuo, id est, eligere quod Deus vult. & Salomon in eadem sententiam loquens in Prouerb. c. 24. de bello spirituali, quod non cum carne & sanguine, sed cum cõcupiscẽtijs, & spiritualibus nequitijs à nobis geritur, non quidem corporis viribus, aut armis, sed cõsilio, iudicio, & electione virtutis, adiutore Deo, cũ gubernatione, inquit, fit bellũ: auxilium autem, scilicet Dei, μετὰ καρδίας βουλευτικῆς, id est, cum corde deliberãte: nõ aũt est deliberatio, vbi nõ electio: quare electionem significat, quæ est, ut tradit Aristoteles in tertio lib. de morib. ὄρεξις βουλευτική, id est, appetitus deliberans; sic enim Aristot.

hunc

hunc locum Salomonis imitatus, vocauit ὄρεξιν βουλευτικήν, quam Salomon καρδίαν βουλευτικήν. Neque discrepat, quòd ait idem Arist. in lib. 6. esse electionem appetitum intellectiuum, siue intellectum appetitiuum, quia scilicet ex intellectu atque appetitu antegressis extitit electio. Præterea idem Salomon in Prouerb. c. 21. Sicut impetus aquæ, inquit, ita cor regis in manu Dei: quocunque voluerit, illuc inclinabit illud. Cum aqua, quæ vim habet naturalem fluendi, quò ducit ὀχετηγός, id est, aquæductus, comparat Salomon animã eius qui velut dux, siue rex quidam, appetitiones suas, Deo adiuuante, ac dirigente, moderatur. Habet enim homo insitam δύναμιν προαιρετικήν, id est, insitam potestatem eligendi actiones honestas, quam Deus potestatem ad actum perducit excitando, & adiuuãdo, quod Salomon vocat inclinare cor regis, quò voluerit. Cor enim non regentis appetitum, non est cor regis, & domini, sed serui, quod non inclinat Dominus quò vult, propter eius duritiã. Rursus idem Salomon in eodem capite, Non est, inquit, sapientia, non est fortitudo, non est consilium contra Dominum. Ne verò aliquis malè hoc intelligeret, quasi non esset Domini liberum secus operari quàm esset Dei voluntas, quia non sit sapientia, non sit fortitudo, neque consilium contra Domini voluntatem, idcirco subiungit statim, equus paratur in diem belli; à Domino autem auxilium. Docet enim his verbis, sic esse verum, non posse resisti voluntati Dei, vt sit semper salua natura hominis, id est, vt sit homo nihilominus natura præditus libero arbitrio: ita vt in pugna spirituali appetitum irrationalem, qui instar equi, Domino adiuuãte regat ac moderetur κατὰ λόγον προαιρετικὸν à natura datum, id est, secundum rationem eligentem, quæ tanquam auriga, cum videt fieri ab hoste spirituali impetum in animam, ita carnem adiutore Deo parat, & instruit, vt illa spiritum prõptè sequatur obediẽs ei, sicut equus solet sedẽti in equo; non rectè autem cum equo compararetur voluntas hominis, nisi quòd equus naturaliter aliquando facit vt resistat calcari, nec ei pareat, hoc ipsum libera voluntas nostra facere posset, vt scilicet auxilio gratiæ Dei resistat. Similiter Paulus Apostolus illi qui peccatum suum excusabat, quasi non posset resistere voluntati Dei id permittentis, ac proinde iniustè Deus quæreretur de eo, quod perinde erat, quasi sentiret sic oportuisse factum esse hoiem, vt ad virtutem traheretur vel inuitus, vt impij quidã, & diuinæ prouidẽtiæ calũniatores olim aiebant temporibus Pauli, quos, vt paulo antè dixi, Dionysius quoque Areopag. in diuin. nominibus cap. 4. prope finem notauit, illi, inquam, Paulus, similiter, postquã dixit, voluntati eius quis resistit? sic respondet, vt admoneat eum de natura, qua à principio fictus formatusque est homo ab auctore suo, tanquam a figulo, natura, inquam, liber: O homo, inquit, tu quis es qui respõdeas Deo? nũquid dicit figmentum ei qui se finxit, Quid me fecisti sic? & quæ sequuntur. quæ nos satis prolixè in libro de electione diuina explanauimus. His igitur exemplis naturalibus sapiẽtissimè docuit Salomon esse aliquid in homine quod natura potestatem suarum actionũ haberet, quod liberum arbitrium vocamus: quod instar aquæductus secundùm propriã virtutem cor, siue appetitũ hominis huc aut illuc adiuuatore Deo rectè dirigit: aut instar equitis, siue aurigæ, ad rectè currendum ipso item adiutore Deo parat. Quare qui liberum arbitrium negat, cor hominis naturali auriga ac rectore priuat, & ex homine equum rationis expertem facit: item fluxum, ac refluxum humani appetitus naturali aquæductu spoliat. Sed de libero arbitrio plura aliàs commodiore loco, si Dominus voluerit, dicam. Nunc verò satis hæc sint ad intelligendũ quod Apostolica doctrina de Abraham ait, scilicet ex facultate naturæ innata viam rectè uiuendi instituisse, dictum esse propter iudicium naturale, & potestatem eligendi quod rectum est, naturæ insitam, id est, propter liberum arbitriũ homini naturale, quo ille ante fidem rectè vtens, licet imperfectè, paratus fuit ad suscipiendam fidem, & Dei gratiam: & qui uestigia eius sequutur, eorum corda parata similiter sunt, vt spiritu Dei impleantur, sicut scribit beatus Antonius in prima epistola ex ijs quas beatus Hieronymus ait Apostolici sensus & sermonis esse.

Cap. xxxvi. pag. 128.

Dixit vnus sanctus Phelmoni loquenti.) Verbum hoc, Phelmoni. Chaldaicũ est, ut ex quodam Chaldaice, & Hebraice linguæ peritissimo audiui. Hebræi uerò, ut idem aiebat, dicũt Phelumni. Vtuntur autem his uocibus, cum aliquem significare uolunt cuius nomen non indicant; tunc scilicet, cum nihil eis referre uidetur ad rationem narrationis. Græci dicunt pro his, ὁ δεῖνα. apud nos uis horum uerborum exprimi potest, si dicatur, certus quidam. Hispana uerò lingua ex hoc uerbo Hebraico, Phelumni, parua deflexione fecit uerbum suũ *phulano*, quo idem significamus, scilicet certũ aliquem, cuius nomen non declaramus. Exemplum est in Euang. Matth. capit. 26. cùm misit Dominus ad parãdum pascha, misisse ait Euãgelista ad quendam, Græcè est πρὸς τὸν δεῖνα, id est, ut ita explicandi cã dicamus, ad certũ quendam. Sciebat enim euangelista nomen: sed non iudicauit quicquam referre, ut efferret. alius uerò euangelista secundum œconomiam Spiritus sancti scriptores euangelij diri gentis, clarius locutus est; dixit enim misisse ad quendam, qui erat dominus eius domus, in quam ingressurus erat, qui tunc aquam ferebat in lagena. Reperi autem scriptũ in Chronico Hippolyti Thebani uetustissimi auctoris,

ris, ut hoc quoque obiter notemus, fuisse istā domum Zebedæi patris Ioannis Euāg. ex quo fit, ut iste quidam certus, ad quem misit Dominus, ut apud eum Pascha pareretur, fuerit Zebedæus pater Ioannis Euangelistę, qui erat iam Christi discipulus, & Apostolus, & qui matrem Domini accepit in propria, id est, in domum patris, quæ erat in Sion: in qua domo paratum est Pascha: & ad quam Apostoli confugerunt propter metum Iudæorum: itē vbi apparuit Dominus discipulis post resurrectionem, ianuis clausis: & vbi dedit Spiritum sanctum, & octauo post resurrectionem die certum reddidit Thomam: ubi etiam primū elocuti sunt mysterium discipuli: & vbi tunc primum elegerunt episcopum Iacobum, scilicet fratrem Domini. hæc ille auctor.

Creationis per mediatorem factæ auctor, & causa.) Non est intelligendum hoc de creatione mundi, quæ non est facta, neque fieri potuit per mediatorem, etsi facta fit intermedia Dei voluntate, ut lib. 8. c. 12. explicatum est. Siquidem mediator non est unius, ut Apostolus ait, Deus autem unus est: quomodo enim filius Dei mediator esse potuit inter Deum, & ea quæ nondum erant? Intelligendum ergo est de creatione spiritali nouę creaturę, de qua Paulus ait in epistola ad Cor. priore: Si qua noua creatura in Christo, & quæ sequuntur. huiusmodi, inquam, creationis effector est Christus ut mediator, & ut causa; ipse enim solus factus est homo, ut morte sua intercedente, uitam nobis restitueret, faciens, sicut Apostolus ait, ex mortuis viuentes: pater verò effector est ut caussa solum, quæ enim ad caussam pertinent, ut diuinus Dionysius in c. 2. cap. de diuin. nomin. tradit, totius diuinitatis communia sunt, quæ dicuntur unita: Mysteria verò humanitatis Christi separata dicūtur, & Christi sunt propria, ut esurisse, sitisse, passum esse, ac per mortem suam nos liberasse. Omnia igitur secundum Euangeliū facta sunt per Christum Dei filium, non ut per, quod Græcè est διά, τὸ ὑπουργικὸν, vt Arriani dicebant, significet, id est, rationem ministerij, sed facta sunt per Christum Dei filiū sine medio, sicut per Patrem eius; neq; enim creationis faciendæ intermedij fuerunt Angeli, aut filius, ut dixi, licet intermedia fuerit uoluntas: immo opus Dei naturale ἀμεσίτευτον est, ut in hoc cap. vocauit Clemens. ualet itaque hoc aduersus Arrianos, qui, ut creaturæ existerent, opus fuisse mediatore, tradebant: at opus redemptionis non caruit intermedio, qui est Christus, Deus enim pater redemit nos in filio, & per filium tāquam per mediatorem, qui est Deus, & idem homo: per se verò tanquam per causam eorum omnium quorum caussa est filius, in quo est pater, sicut filius in ipso. Limate igitur, &, ut ita dicam, nuanter dixit apostolica doctrina contra futuros Theopaschitas, creationis per mediatorem factæ, Deum patrem esse effectorem vt caussam: quod perinde est quasi diceret, non vt mediatorem, sed vt caussam, non, inquam vt mediatorem, quia Deus pater non est passus, neque pati potest. Hic etiam coarguitur error Eusebij Cæs. qui lib. primo contra hæresim Marcelli Ancyrani interpretans Arrianè locum Pauli ad Gal. lex ordinata per angelos in manu mediatoris, ait fuisse filium Dei sub Moyse mediatorem inter Deum, & angelos: hisque verbis, & illis quæ sequuntur mediator autem non est vnius, docuisse Galatas de diuinitate filij, quam, inquit, ignorabant. filium itaque Dei, cuius diuinitatem à diuinitate patris separabat Arrianè, faciebat in loco Pauli ad Gal. mediatorem, cum potius Apostolus, sicut hęc Apostolica doctrina, mediatorem doceat esse Christum, qui sit vtriusque testamenti auctor.

CAP. XLVII. pag. 132.

Ecclesiæ verò Romanæ Linus Claudiæ filius, primus à Paulo, Clemens verò post mortem Lini secundus à me Petro ordinatus est.) Quomodo aiebat quidam, Linus à Paulo primus ordinatus est episcopus Romæ? ergo à Paulo introducta est hæc cathedra Romana; vt iam rectè sit ad dexteram Petri Paulus. Deinde, quomodo Clemens post mortem Lini, secūdus à me Petro, cum Ecclesia Cletum recenseat post Linum? Ergo vt illud prius explicemus, quomodo, inquā, Linus primus ordinatus est à Paulo episcopus ecclesiæ Romanæ? Dico non significari hic, fuisse primum, quem Paulus ordinauit Linum; prius enim ordinauit Ignatium Antiochiæ episcopum; sed potius significari accepisse Linum primum omnium manuum impositionem à Paulo, vt esset Episcopus ecclesiæ Romanæ, non quidem principalis, sed episcopus adiutor Petri in administratione Pontificatus, præsertim si quādo necesse esset abesse Roma Petrum, ne vrbs absque episcopo remaneret. Petrus verò primus, & proprius episcopus Ecclesiæ Romanæ, id est, catholicæ, non ab hominibus, neque per hominem, sed à Christo per Spiritum eius ordinatus est. Clemens autem secundus est à Petro ordinatus, secundus, inquam, post Petrum quod satis forma ipsa sermonis Paulū variata significat, de Lino enim dixit, primus à Paulo episcopus Ecclesiæ Romanæ ordinatus: de Clemente verò post mortem Lini, secundus à me Petro ordinatus est: vt secundus post ipsum Petrum intelligeretur. In quo satis quoque significauit non fuisse Linum principalē episcopum Romanum, sed adiutorem eius. Quid verò discriminis sit inter ordinationē Lini factam à Paulo, & Clementis factam à Petro, ex lib. 8. cap. 4. intelligi potest. iubet enim apostolica constitutio, quam in persona Petri Clemens scripsit, vt qui est inter cęteros episcopos ὁ πρόκριτος, qui est Pontifex (huic enim conuenit hoc nomen) is presbyteros, & populum

populum roget,an is quem petunt, dignus ſit eo loco, & dignitate: tanquam ad eum pertineat audire, & approbare illorũ teſtimonia, & ſuffragia. Itaque Petrus ὁ πρόκριτος τῶν ἀποστόλων, ſic enim eum vocat S. Nilus in epiſtola ad Magnam, Clementem & elegit & ordinauit tanquam proprium epiſcopum Romæ, & proprium ſuum ſucceſſorem: Paulus verò Linum ſolum per impoſitionem manuũ ordinauit epiſcopum Petri adiutorem. Itaque non eſt in Lino à Paulo ordinato introducta, vt ille aiebat, hæc cathedra Romana, ſed à Chriſto, qui Petro principi Apoſtolorũ vniuerſam eccleſiam, & omnium epiſcoporum
1 electiones commiſit. De eo verò quod ad dexteram Petri poſitus eſt Paulus, quid cauſſæ, & ſignificationis ſit, diximus lib. 8. cap. 30. Iã verò quomodo Clemẽs poſt mortem Lini ſecundus ordinatus ſit à Petro, cùm omnes hiſtoriæ narrent, Cleto, ſiue, vt alij dicunt, Anacleto Clementem ſucceſſiſſe; tametſi res, propter varietatem ſcriptorum, non ſatis conſtare videatur; tamen ſic habẽdum eſſe arbitror, quantum ex epiſtola Ioãnis tertij aſſequi poſſum, quem tanquam certiorem auctorem ſequor. ſic enim ait; quod ipſum refertur 8. q. 1. cap. 2. Si autem Petrus princeps apoſtolorũ, adiutores ſibi aſciuit Linum & Cletum, non tamen põtificij poteſtatem, aut ſoluendi, & ligandi normam eis tradidit, ſed Clementi ſucceſſori. Linus igitur, qui manuum impoſitionem à Paulo auctoritate Petri principis apoſtolorum accepit, adiutor Petri fuit in adminiſtrando Romano pontificatu, quia ſæpe eueniebat, vt neceſſe eſſet proficiſci Petrum ad alias regiones, & vrbs ſine epiſcopo eſſe nõ poterat, ut ait S. Epiphanius lib. 1. tomo 2. hæreſi 27. Mortuus verò eſt Linus, vt ait Sophronius Hieroſolymitanus in homilia de agone Petri, & Pauli, viuente Petro. Quod enim ſcriptum eſt in hiſtoria, quę fertur eſſe Damaſi, ſediſſe Linum annis xi. intelligendum eſt non totis, ita vt non peruenerit ad cõſulatum Capitonis, & Rufi, quibus Coſſ. interfectus eſt beatus Petrus. Clemens autem electus, & ordinatus eſt epiſcopus Romę ab ipſo Petro, cũ iam paſſio eius inſtaret. Cletus uerò quia fuerat cum Lino, & poſt Linum adiutor Petri in eodem pontificatu adminiſtrando, qua ratione Clemens ſucceſſit Lino, eadem ſucceſſit & Cleto. Lino ſcilicet ſucceſſit, quia epiſcopatũ Romanum, quem Linus tanquam adiutor Petri, cum proprio epiſcopo, id eſt cum Petro gubernabat, ipſe tanquam proprius, & principalis epiſcopus ſuſcepit. Simili ratione ſucceſſit Cleto: nihil enim differt, niſi quòd Linus uiuẽte Petro mortuus eſt, non autem Cletus. Vnde factum eſt, ut Clementem alij ſecundum poſt Petrum, alij tertium, alii quartum numerent. Et quia Cletus fuit adiutor Clementis, vt fuerat Petri, & anni eius potius fuerunt anni Clementis, idcirco fortaſſis à pleriſque auctoribus, qui ſucceſſiones Põtificum uſque à Petro notarunt, prętermiſſus eſt Cletus, ut qui non eſſet principalis epiſcopus urbis Romæ. Marianus quoque Scotus Clemẽtem ait duodecim annis cum Cleto ſediſſe, & nouem poſt eum. Quod autem tam ueteres ſcriptores, & tanti nominis, Ireneum dico & Euſebiũ, Clementem Anacleto ſucceſſiſſe ſcribunt, mirandum nõ eſt in hiſtoria Romana Grecos erraſſe. niſi dicamus, quod mihi probabilius uidetur, pro Cleto ſcriptum eſſe Anacletum. quomodo autem Cleto ſucceſſiſſe dicatur, dictum eſt ſuprà: magis autem mirandum eſt de noſtris, de Hieronymo præſertim, qui eos aliquãdo ſecutus eſt, etſi in comment. Eſa. cap. 52. & lib. 1. contra Iouinianum Clementem Petri ſucceſſorem fuiſſe ſcripſit. Poſt Clementem verò ſucceſſit tanquam proprius epiſcopus, & principalis Anacletus, ut idem teſtatur in Epiſtola ſua, in qua anteceſſorem ſuum uocat Clementem. Quod autem ſcriptũ eſt tã in Gręcis nuper editus, quàm in Latinis exẽplaribus epiſtolarum B. Ignatij in epiſtola ad Mariam nõ Caſſobolitam, ſed Zarbenſem, cùm eſſes Romæ apud Anacletum papam, cui nũc ſucceſſit B. Clemens, admonui libro 2. defenſionis epiſtolàrum pontificum apoſtolicorum. c. 10. quod libenter repeto, in uetuſtiſſimo & emẽdatiſſimo exemplari Græco bibliothecæ Florentinæ Medicææ non reperiri ſcriptum παρὰ τῷ ἀνακλήτῳ, ſed παρὰ τῷ λίνῳ, id ẽ, nõ apud Anacletum, ſed apud Linum Papam. Quomodo autem intelligendum ſit Lino Clementem ſucceſſiſſe, paulò ante dixi, & explicaui. illud præterea obſeruandum eſt, quod in hoc cap. ſcribit Clemens, ordinatum eſſe à B. Petro epiſcopum Antiochię, Euodium, Ignatium uerò à Paulo conſentire quidem cum eo, quod B. Hieronymus, Sophronius, & Euſebius ſcribunt, fuiſſe beatum Ignatium Epiſcopum tertium poſt Petrum: uideri tamen diſſentire ab Epiſtola 3. Anacleti, in qua affirmat pontifex Anacletus, beatum Petrum, priuſquam Romã ueniret, habitaſſe Antiochię, & illic Ignatium Epiſcopum conſtituiſſe. idem etiam teſtatur beatus Chryſoſtomus patria Antiochenus in homilia de laudibus B. Ignatij, ſucceſſiſſe Ignatium Antiochiæ beato Petro, cùm Romã uenit. Quis cum ratione dubitare poteſt, tot, & tantis auctoribus, utrumq; uerum eſſe, ſi utrũque poteſt? poteſt autem, ſi Euodius uiuente Petro, mortuus eſt, ut Lino contigit. Cur enim minus potuerit Petrus Antiochiæ ordinare epiſcopum adiutorem, quàm Romæ potuit? præſertim cùm in populo Antiocheno, tunc cùm beatus Ignatius ei prępoſitus fuit, cc. milia ciuium eſſent: hoc enim ad teſtimonium, & documentum uirtutis, & ſapientiæ Ignatij acceſſiſſe ait Chryſoſtomus, ſcilicet commiſſum eſſe illi δῆμον εἰς εἴκοσι ἐκτεινόμενον μυριάδας. Rurſus in eadem homilia Petrum ait cuncti orbis magiſtrum Ignatium in ea ciuitate epiſcopum collocaſſe, quæ eſſet τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἀντίῤῥοπος. mortuo igitur Euodio Epi-

ſcopo

scopo Antiochiæ beati Petri coadiutore, idem Petrus Ignatium Episcopum à Paulo ordinatum accersiuit, & eum populo Antiocheno præfecit. idcirco Anacletus, ut mihi videtur, non dixit, ordinasse Ignatium episcopum Antiochiæ, sed illc Ignatium constituisse Episcopum. fuerit igitur hac ratione, sicut in Clemētis successione paulo suprà dictum est, Secundus post beatum Petrum Episcopus Antiochiæ Ignatius, quia Petro successit tanquam primus Episcopus, & caput Ecclesiæ Antiochenæ; Tertius verò, quia ante eum fuerat Euodius ordinatus Episcopus Antiochiæ tanquam adiutor, ut dixi, beati Petri primi Episcopi Antiocheni, & non primus Episcopus Antiochiæ, ne vna ciuitas duos primos Episcopos, id est, duo capita instar monstri haberet. Libenter hæc obseruaui, ne quis in loco epistolæ Anacleti, & in loco Clementis repugnantiam vllam cogitaret.

IN LIBRVM OCTAVVM DE CHARISMATIBVS, ET ORDINATIONIBVS, & Ecclesiasticis Canonibus.

CAP. 11. pag. 120.

Neque verò rex impius, rex est amplius, sed tyrānus: neque Eps ignorantia, aut malo animo refertus, Episcopus est, sed falsus Episcopus, non à Deo, sed ab hominibus promotus: ut Ananias, & Semeias in Israel; Sedecias, & Achias pseudopropheta: immo & Balaam vates pœnas exoluit: & Caiphas postea mortem sibi consciuit.) Hunc locum nequis malè intelligat, aut ab hæreticis suppositum esse suspicet, interpretandus nobis est. Non enim hoc significat, quod hæretici huius temporis tradunt, ex presbytero fieri posse laicum: neque Apostolica doctrina solum dixit, Episcopus ignorantia, aut praua mente repletus, non est Episcopus, sed addidit explicandi gratia, est falsus Episcopus, vt intelligamus non esse Episcopum, scilicet verum, sed falsum: & subiungit, non à Deo, sed ab hominibus protrusus; non dixit, non electus à Deo, qui in alio loco dixit, electionem esse à Deo: sed dixit, οὐ παρὰ θεοῦ προβληθείς, id est, non protrusus à Deo, sed ab hominibus protrusio enim humanæ voluntatis, & studij est; electio verò potestatis spiritualis, quæ in ecclesia canonicè fit, diuinæ est auctoritatis. Deinde addidit exempla, vt Ananias, inquit, & Semeias in Israel; Sedecias, & Achias, siue Achab, pseudoprophetæ; quos constat fuisse quidem charismate propheti à Deo donatos, sed indignos se ea gratia præbuisse, quòd ab hominibus acti, & impulsi, & non à Deo mendaciter prophetarent, loquentes non sermones Dei, sed suos. Itaque erant illi quidem prophetæ, quamuis falso prophetarent. Vnde post mendacem prophetiam Ananiæ, de illo ipso ait Hieremias cap. 28. & mortuus est Ananias Propheta in illo anno. Prophetam vocauit, quia factus erat à Deo Propheta, factus alioqui à se indignus eo nomine, & gratia, qua abutebatur, falsa pro veris loquens, non à Deo inductus, sed ab hominibus, quibus, ad gratiam loquendo, placere volebat. Sic etiam Balaam, quamuis mercedem iniquitatis amauit, ut populo Dei malediceret, Prophetam beatus Petrus vocauit, cùm ait; Subiugale mutuum animal hominis voce loquens, prohibuit prophetæ insipientiam. Vnusquisque, ait beatus Petrus, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Si quis ministrat, tanquam ex virtute, quam administrat Deus: si quis loquitur, tanquam sermones Dei. Itaque cùm quis gratiam, quam accepit, vt presbyter, aut Episcopus, non tanquam gratiam à Deo acceptam administrat, sed potius ea abutitur, ministrando non secundùm Deum, à quo virtutem, & potestatem accepit, sed secundùm voluntatem carnis, non verus iam, sed falsus sacerdos, aut Episcopus est: id est, non verus dispensator, sed falsus, & ideo sacerdotio indignus, aut Episcopi nomine, ut Propheta, qui gratiam accepit à Deo loquendi sermones Dei, cùm gratia abutitur, & sermones non secundùm uoluntatem Dei, sed suam, & eorum quibus placere uult, loquitur, falsus propheta est, & prophetæ nomine indignus; alioqui propheta propter gratiam acceptam. Denique sic hunc locum intelligendum esse, clarius perspici potest ex libri 6. capite 15. vbi sacerdotes non baptizantes secundùm scientiam baptizandi à Christo Ecclesiæ traditā, dixit non esse sacerdotes, qđ Dñs per Oseam diceret, Quia tu scientiam repulisti, & ego repellam te, ne fungaris mihi sacerdotio. Hoc ergo est non esse sacerdotes, qui semel facti sunt à Deo sacerdotes per ministerium in Ecclesia constitutum, scilicet repelli à Deo à ministerio sacerdotali, vtpote indignos; sicut fiebat in vitiosis sacerdotibus

dotibus populi Israel, sicut scriptum est apud Oseam, cùm populum ducendum esse captiuum minabatur Dominus: & erit, inquit, populus, sicut sacerdos, cui contradicitur. Vt enim sacerdos, in quo erat vitiũ aliquod, aut macula ex ijs quas lex prohibebat, non poterat sacrificium facere, neque sacerdotio fungi, qua ratione quodammodo efficiebatur in hac parte tanquam laicus; sic laicus cùm non poterat per sacerdotem offerre, similis efficiebatur huiusmodi sacerdoti, cui interdictum erat ministerium propter vitium aliquod. Itaque imitata est apostolica doctrina scripturam diuinam, quæ huiusmodi vitiosos ac sceleratos sacerdotes à sacerdotio repelli dicit. Illud quoque addam, videri mihi Dionysium Areopagitam imitatum esse hunc locum apostolicæ doctrinæ in epistola ad Demophilum: sic enim ait constitutio de falsis prophetis, cum quibus falsos episcopos côniungit: Liquet itaque, inquit, quamquam impij prophetent, non delere eos propheitjs impietatem: neq; si dæmones expellant, continuo ipsos recessu dæmonum sanctos fore. Deinde subiungit, Nam & se mutuo decipiunt, sicut ij qui præstigias ludicras redendi caussa edunt, illos etiam qui eos attendunt, perdunt: Scilicet se mutuo decipiunt, quia & hi putant se latere istos qui illos attendunt: & isti rursus qui attendunt, putant illos ipsos ignorare se ut deceptores agnosci, & deprehendi: atq; ita vicissim illos fallunt. Conferamus nunc locũ Dionysij, sic enim de scelesto sacerdote, & nõ veretur, inquit, sacra præter dignitatem exequi, & dum existimat ea quorum ipse sibi conscius est, Deum ignorare, putat se fallere eũ quem falso patrem appellat. Deinde subiũgit, non est hic sacerdos, sed maleuolus, fraudulentus, illusor sui. Non prætermittam hic scholion siue Dionysij Alexãdrini, siue sancti Maximi in hunc locũ Dionysij: Obserua, inquir, ꝙ qui præter ordinem sancitum, & præter legem sacra inuadit & aggreditur, neque uidere quicquam ex ipsis, neq; audire, neq; habere creditur, quamuis manibus tractet. Hac igitur ratione & modo dicitur sacerdos improbus, non esse sacerdos; & episcopus, non esse episcopus. cum his congruit quod ait beatus Hilarius in libro de Synodis, cogitemus tot sacerdotes sanctos, & quiescentes, quid de nobis Dominus iudicabit, si nunc anathematizãtur à nobis? quid de nobis erit, qui rem eò deducimus, ut quia episcopi non fuerunt, nos quoq; neque cœperimus? ordinati enim ab his sumus, & eorum sumus successores. renunciemus episcopatui, quia officiũ eius ab anathemate sumpserimus. non dixit, ne simus episcopi ordinatione, hoc enim fieri non poterat à iam ordinatis; sed renunciemus episcopatui, hoc enim fit, cùm quis officio episcopi indignus est. sic efficitur, ut malus aut anathematizatus episcopus, vel sacerdos, nõ sit episcopus vel sacerdos, non quidem ordinatione, sed officio, quo est indignus. Hunc quoque locum apostolicæ doctrinæ imitatus est beatus Hieronymus in Epistola ad Heliodorũ de laude vitæ solitariæ, cùm ait, non omnes episcopos, episcopos esse. Attendis, inquit, Petrum, sed & Iudam considera: Stephanum suspicis, sed & Nicolaum respice. & Zacharias Pontifex in epistola 6. ad Bonifacium episcopum, Si quos, iquit, repererit episcopos, presbyteros, aut diaconos contra canones; vel statuta Patrum excessisse, id est, in adulterio, vel si plures vxores habuerunt, aut sanguinem Christianorum, aut Paganorum effuderunt, vel etiam in alijs capitulis, quibus canonibus obuiasse eos repererit tua sanctitas, nulla ratione Apostolica auctoritate permittat sacerdotio fungi, quia tales à suo proprio ore falsi nominantur sacerdotes. & paulò pòst. Quis enim sapiens habens cor, eos æstimet sacerdotes qui neque à fornicationibus abstinent, neque ab effusione sanguinis manus seruant innoxias? qui sue eorum sacrificijs Deum credit esse placatum? Mali itaque sacerdotes quia non sunt sacerdotio digni, neque digni sunt sacerdotii nomine, cum alioqui sacerdotalis potestatis, atque ordinis gratiam, siue charisma interim non amittant, non magis quàm Ananias, Balaam, & Caiphas, quos scriptura prophetiæ charisma habuisse, quamquã impios, testatur. quæ exempla prudentissimè Apostolica doctrina commemorauit, ne quis malos, & impios sacerdotes, propter impietatem sacerdotes esse non putaret: & si quis putaret, sciret se scripturis sanctis contradicere. Caipham enim etsi impium in Christum, põtificem dicit Euangelista: & Paulus Ananiam iniquè iudicantem, non negauit summum Sacerdotem esse, cùm ei diceretur, Summum sacerdotem Dei maledicis? immo auctoritate scripturæ S. docuit, etiam iniquis iudicibus honorem deberi; Scriptum est enim, inquit, Principem populi tui non maledices. Neque verò Paulus Ananiæ maledixerat, sed potius supplicio Dei à peccato reuocari uoluerat. non enim, vt beatus quoque Augustinus in Epistola ad Marcellinum sensit, Pontificem esse ignorare poterat, tametsi dissimularet, vt eũ de officio admoneret, & iniuriã coerceret.

CAP. IIII. pag. 121.

Igitur nos duodecim Apostoli Domini, qui vnà sumus, has vobis regulas de omni ecclesiastica forma indicimus, præsente Paulo, & Iacobo Episcopo, & reliquis presbyteris, ac septẽ diaconis. Ac rursus ꝓximo seqũeti ca. 5. *ijdem duodecim Apostoli cum septem diaconis, post lectionem, inquiũt, epistolarum nostrarum, & actorum*, & q̃ sequuntur.) Scilicet hoc dicunt, cũ iã Stephanus vnus ex 7. diaconis lapidatus esset; & Iacobus frater Ioannis gladio peremptus, vt in ijs ipsis actis narratur. Deinde scribit Sophroni' Hierosolymitanus patriarcha in homilia de agone Petri, & Pauli, quemadmodũ postquã fuit B. Petrus manu Angeli catenis liberatus,

quibus

quibus iussu Herodis vinctus fuerat, & à quatuor quaternionibus militum custoditus, multas regiones propter Simonē Magum perambulauit, prædicando verbum Dei: & tandem, inquit, rediijt Hierosolymam tertio anno vocationis Pauli: de quo ipse Paulus ait, Post tres annos ascendi Hierosolymam, videre Petrum: & mãsi cum eo diebus quindecim: vbi, inquit, postquam aliquos canones, & constitutiones fecerunt, Paulus quidem ad opus, ad quod vocatus fuit, iuit; Petrus autem iterum rediijt Antiochiam. Igitur cùm canones illi, & constitutiones, quas Sophronius ait, compositæ sunt ab Apostolis, iam erat lapidatus Stephanus, si quidem erat tertius annus vocationis Pauli, ad cuius pedes lapidatores Stephani vestimenta deposuerunt; Iacobus quoque frater Ioannis occisus erat, siquidem post mortem eius comprehensus fuit Petrus, & ab Angelo liberatus: ac post tres annos Hierosolymā reuersus, vbi canones illos, siue regulas, quas Sophronius dicit, composuerunt. Scribit præterea Clemens in persona Apostolorum lib. 6. cap. 12. missis litteris illis cū decreto de cessatione legaliū ad Antiochenses, remansisse eos ibi pluribus diebus, concurrentes vnà quæ ad communem vtilitatem, & correctionē spectarent. Igitur tunc quoque constitutiones fecerunt. Sed multo minus fuerunt tunc omnes simul, cùm hoc factū fuerit post quatuordecim annos, siue à vocatione Pauli, siue ab ascensu Hierosolymā post tertium annū vocationis eiusdem Pauli. Quid igitur dicemus, quādo duodecim apostoli vnà fuerunt cum septē diaconis, ad sanciendas has cōstitutiones? Dicemus scilicet fuisse vnà apostolos, & Paulum ac Iacobū fratrem Domini, & reliquos apostolos, ac presbyteros cum septē diaconis, cùm hæ regulæ sancitæ sunt, vnà dico spiritu, non corpore. Sic enim loqui, & intelligere docuit nos Apostolus Paulus, vt cùm ait in Epistola ad Corinth. congregatis vobis cum spiritu meo, decreui, & quæ sequuntur. & rursus ibidem: Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu. Clemens igitur hæc in persona duodecim Apostolorū, & septem diaconorum scripsit, numerans in illis secundum idioma scripturæ, Iacobum iam occisum, & Stephanum lapidatum, qui κατὰ γνώμην, & secundum spiritū præsentes fuerunt. Hanc enim doctrinam Catholicam ab apostolis prædicatam, quam Clemens litteris mandauit, & has constitutiones Iacobus quoque frater Ioannis, & Stephanus, spiritu cum reliquis congregati, sanxerunt. Sic Synodus Antiochena in epistola ad comministros absentes, quæ est ante canones eiusdē Synodi, scribit, referre se ad eorum notitiam quæ rectè decreta essent, vt tanquam qui potestate (inquit) adestis, & orationibus adiuuatis, immò potius nobiscum vniti, & cum Spiritu sancto præsentes estis, eadem nobiscum communi consensu confirmetis. Sic quoque Augustinus interpretatur, quod Matthæus scribit dictū esse per Hieremiam de triginta argenteis, &c. quod in Hieremia, inquit Hieronymus, non inuenitur, sed in Zacharia, non verbis, sed sensu. Ait ergo Augustinus in libro de consensu euangelistarum: Posuit verò Matthæus Hieremiam, insinuans omnes prophetas vno spiritu locutos, & quæ dixerūt, singula esse omnium, & omnia singulorū. Immò ita esse intelligēdum, idem auctor Clemens satis significauit; postquam enim dixit in persona Apostolorum, Nos duodecim Apostoli Domini, qui vnà sumus, has vobis constitutiones indicimus præsente Paulo, & Iacobo, ac septē diaconis; idem rursus statim ait in persona Petri: Ego primus Petrus dico, sicut antea omnes pariter constituimus, ordinādum esse Episcopum, &c. cùm ait, dico ego, sicut antea omnes pariter constituimus, satis significat nō esse intelligendum, fuisse tunc omnes pariter: immò intelligendum, non omnes fuisse tunc superstites, cū hoc Petrus constituit: tametsi quod nūc dicit se cōstituere, idem reliquis antè visū fuisset; ita vt qui hunc audiret, reliquos absentes, aut iam mortuos audiret.

pag. eadem.

Ego igitur primus Petrus dico ordinandum esse Episcopum, vt omnes pariter antè constituimus, scilicet de quo nulla sit querela, & qui sit à cuncto populo ex optimis quibusque electus. Quo nominato, & placente, populus in vnum congregatus vnà cum presbyteris, atque Episcopis præsentibus die Dominico consentiat, ac comprobet. Qui verò inter cæteros princeps est, percontetur presbyteros, & populum, an ipse sit quem petunt.) Nō tribuit populo hæc constitutio (ne quis erret) eam quæ dicitur propriè ordinatio Episcopi, & Græcè χειροτονία, quòd manus admoneat, item κατάστασις, & προχείρισις, sed eam quæ non admouet manus, quæ est, & dicitur Græcè, ἐκλογὴ, ὀνομασία, αἴτησις, ψῆφος, δοκιμασία, συγκατάθεσις, συνευδοκία, Latinè delectus, nominatio, postulatio, præsentatio, probatio, assensus. nec hic tribuit Apostolica constitutio populo ψῆφον ἢ κρίσιν, id est, suffragium, vel iudicium, sicut ait in ordinatione presbyteri, fieri ψήφῳ καὶ κρίσει, id est, suffragio, & iudicio totius cleri. Cōgruit cum hac cōstitutione quintum caput epistolæ secundæ Cælestini Papæ: Nullus, inquit, inuitis detur Episcopus: Cleri, plebis, & ordinis consensus, & desiderium requiratur. Qui verò ratam habet huiusmodi electionem, siue nominationem, aut postulationem, presbyterorum dico, & populi consensum, est ὁ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων πρόκριτος, id est, princeps inter reliquos Episcopos, qui est vel Metropolitanus, vt est in Concilio Carthaginiens. 4. ca. 2. & Nicæ. 6. qui tenet locum Pontificis, vel Pontifex Petri principis Apostolorum successor, cui propriè conuenit hoc nomen, vt sit, & dicatur πρόκριτος τῶν λοιπῶν, vt est in hoc cap. traditio igitur apostolica est, quæ ex hac constitutione manauit, quòd vsque in hodiernum diem solus Pontifex, aut qui in ea re personam eius sustinet, electiones Episcoporum confir-

confirmet, qui cum duobus alijs consecrat, quæ consecratio χειροτονία dicitur, id est, ordinatio Episcopi, quæ per manuum impositionem à duobus Episcopis vnà cum eo qui vel est primus, aut tenet locum primi, fieri debet. ita enim intelligendus est primus canon Apostolorũ de ordinatione Episcopi à duobus, scilicet excepto principali, aut à tribus, numerato illo primo: minus enim quàm à tribus non potest ordinari, vt Damasus Pontifex in epist. 4. affirmat.

Cap. v. pag. 123.

Vt habeat potestatem remittendi peccata secundum mandatum tuum: item dandi cleros, id est, fortes, vt tu iussisti.) Dubitabit aliquis quid sit habere potestatem dandi cleros, id est, sortes: scilicet ex locis scripturæ vnde hoc sumptum est intelligi potest, vt cùm ait Esaias capite 61. prophetans de ministris noui testamenti, & Ecclesiæ ex gentibus congregatæ. Et venient alienigenæ pascentes oues tuas, & filij peregrinorum agricolæ & vinitores vestri erunt. Vos autem sacerdotes Domini vocabimini ministri Dei nostri. Et paulò pòst, sic secundò sorte possidebunt terram. sic enim est apud 70. quem locum explanans beatus Cyrillus, Olim, inquit, Iesus Naue regiones gentium Amorrhæorũ & Idumæorũ diuisit Israëlitis; postquam autem venit Christus, cuius ille fuit typus, nó solùm Iudæam sed cunctam terram suis ministris diuisit, quæ fuit secunda post illam diuisio. distribuerunt enim sibi regiones & ciuitates suffragio diuino illi ipsi diuini mystagogi, id est mysteriorum dispensatores ac doctores. Hactenus Cyrillus. Hoc verò genus sorte possidendi, ad Israeliticæ possessionis similitudiné non potest ad sacerdotes ex baptismo tantum, qui sunt omnes laici, pertinere: ij enim nó sorte, id est, vocatione a Deo facta; sed aut natura, id est, iure hæreditario, aut humano suffragio terram possident. Significat ergo Propheta, fuisse sortes illas terræ Israeliticæ, figuram & vmbram sortium quæ sanctis Apostolis diuinitus ad prædicandum Euangelium, & constituendum in eis Episcopos, obtigerunt. De huiusmodi sortibus scriptum est in Psal. 67. si dormiatis inter medios cleros, id est, inter medias sortes. de Apostolis enim prophetabat, quibus dedit Deus, vt in eodẽ Psalmo ait, verbum ad euangelizandum virtute multa, qui in ijs ipsis Ecclesijs, quas fundauerunt, quæ cuique eorum diuina sorte obtigit, pro testimonio fidei Christi gloriosè occubuerunt; quod Propheta vocat, dormire propter spem vitam resurrectionis. Dioeceses quoque Episcopis assignatæ, qui sunt omnes Apostolorum successores; & Ecclesiæ item presbyteris assignatæ, cleri, id est, sortes eorum sunt, à Deo, à quo vocati sunt, tributę. Sortes quoque dixit hic Apostolica doctrina, sicut in Actis Apost. de electione Matthiæ scriptũ est, & dederunt eis, Matthię. s. & Barsabæ, cognomento Iusto, sortes. nó enim sortes dicit, quæ vulgo dici & educi solent, vt Chrysostomus & Beda & alij, præter Dionysiũ Areopagitã, intellexerunt & interpretati sunt; Chrysost. enim ait, quia non erat Spiritus, sortibus rẽ peragunt; Beda verò Chrysostomum secutus ordinatũ fuisse sorte Matthiam dicit, quasi nondum Spiritus sancti plenitudine in Ecclesiã effusa. Sed cur quibus tanta erat inter se concordia, tanta in oratione perseuerantia ante aduentum Spiritus sancti, vt scriptura testatur, quę duo ad eligendũ secundum cor Dei plurimum valebant, & quibus dederat Deus potestatem immundorum spirituum, & alia signa faciendi, & docendi omnes gentes, cur, inquam, magis sorti confiderent, quàm iudicio, orationi & concordiæ ac doctrinæ suæ? aut si sperabant, & cõfidebant, quòd à Deo dirigenda esset sortitio, cur non similiter, immò multo magis, idem de iudicio sperabant, quòd à Deo scilicet dirigendum esset. Ait præterea Dionysius Areopagita, reliquisse Apostolos electionem Deo propter reuerentiã. Quòd si propter reuerentiam non permiserunt iudicio suo electionem, sed Deo, multo magis propter eandẽ reuerentiã non permiserunt sorti electionem. reuerentia autem hæc fuit, vt in numerum sacrum duodecim, qui nó ab hominibus neque per hominem, sicut Apostolus de se dixit, sed à Christo & per Christum electi fuerant, nullus per homines eligeretur. Accedit huc quod S. Thomas rectè, vt mihi quidẽ videtur, in libello de sortibus scripsit, peccatũ esse in sortibus; si illud, inquit, quod est per diuinã inspirationem faciendum, aliquis sortè velit committere sorti, sicut ad Ecclesiasticas dignitates promouendi sunt homines concordia electionis, quã Spiritus sanctus facit. & ideo illicitũ est in huiusmodi electionibus sorte vti: faceret enim iniuriam Spiritui sancto, qui humanum sensum instruit ad rectè iudicandum, secundum illud 1. Cor. cap. 2. Spiritualis iudicat omnia. qui autem sorte eligitur, humano iudicio non cõprehenditur. hactenus S. Thomas. & Leo IIII. in epist. ad Episcopos Britanniæ, postquã diuinos & maleficos condemnauit, & pœnitẽtiæ quinquennij subiecit, subiungit, vnde ad illorum similitudinem sortes, quibus vos cuncti in vestris discriminatis iudicijs vtimini, nihil aliud quàm, quod illi patres damnarunt, diuinationes & maleficium esse decernimus. quamobrẽ volumus illas omnino damnari, & vltrà inter Christianos nolumus nominari, & vt abscindantur sub anathematis interdicto præcipimus. de istis ergo sortibus in electione Matthiæ, alios, inquit Dionysius, aliud dixisse non rectè neque religiosè. eos enim notat qui, vt S. Maximus & Gregorius Pachimeres in scholijs Dionysij notarũt, de eiusmodi sortitione accipiebant qualis erat apud gentiles frequens. sibi autem, ait Dionysius, videri appellare hic scripturam sortem diuinum signum, quo ostensus

&, declaratus fuit Apostolis is in quem Deus elegisset. Idem videtur mihi declarare hoc ipsum verbũ in Iosue de diuisione terræ, cùm ait Scriptura, cecidit sors huic, aut illi tribui, &c. quomodo enim diuisores illi sortibus vsi essét, quales nostræ esse solent, si iam erat facta diuisio, & cuique tribui pars sua ab illis assignata? quod intelligi potest ex libro Numerorum cap. 34. cùm ait: Hæc sunt nomina virorũ qui terram illam vobis diuident: Vobis enim dixit, ne intelligeremus, diuisisse illos quidem terram; non tamen assignasse partes, cuique tribui suam. & paulò pòst iterum, Hi sunt, quibus præceperat, vt diuiderent filijs Israël terrã Chanaam. itaque diuisa est terra, & singulis tribubus sua pars assignata, iudicio eorum quibus Dominus præceperat esse diuisores. hoc solum restabat, ne ulla suspicio, aut controuersia reliqua esset, vt assignatio vnicuique tribui facta diuino & cœlesti signo comprobaretur. quod quidem factum esse scriptura diuina significat, cùm ait, cecidit sors huic tribui, aut illi. Similiter cogitandum est factum esse in electione Matthiæ. itaque cùm ait Scriptura, & statuerunt duos; & paulò pòst, & dederunt eis sortes; perinde est, vt si diceret Scriptura, secundùm magni Dionysij interpretationem, & dederunt eis signa; veluti dicentes, vt mihi videtur, erit signum, quòd Deus elegerit alterum horum, si ceciderit tale signum, aut tale super eum, verbi gratia radius luminis, aut aliud: & erit signum quòd alterum non elegerit, si super eum tale signum nõ ceciderit. immò vt sic verbum sortis, & non de communi genere sortiendi accipiatur, admonere videtur scriptura ipsa, cùm ordinem, quem natura rei gestæ postulabat, non seruat; quòd prouidenter & diuinitus factum esse credendum est. natura enim rei gestæ hunc ordinem postulabat, vt diceret, & statuerunt duos, &c. deinde, dederunt eis sortes; & postea, orantes dixerunt, tu Domine, &c. & statim post orationem, cecidit sors super Matthiam: non enim orarunt, vt ostenderet quem eligeret; & post orationem hanc dixerunt, hoc erit signum, aut illud, quòd alterum horum elegerit; sed prius hoc dixerunt, & postea orarunt. non tamen hoc ordine rei gestæ dixit scriptura, sed potius sapientissimè ordinem rectum paulùm immutauit, vt, sicut dixi, tacitè admoneret nos, quæ ista sors Matthiæ cogitanda esset, ne de communi sortitione acciperemus. itaque ait, & statuerunt duos, &c. & orãtes dixerunt, Tu Domine, &c. ostende quem elegeris, &c. vt cùm statim subiunxit, & dederunt eis sortes, iam de eo genere sortium necessariò intelligeretur, quæ planè ostenderent à Deo esse, alterum eorum electũ. hoc autem non poterat esse nisi signum diuinum & cœleste, antè prædictum per spiritum Dei ab ipsis Apostolis; sicut seruus Abraham dedit sibi diuinitus signum ad cognoscendum eam quam Deus elegisset, vt daret in matrimonium filio domini sui Abrahę. Vt ergo hoc quoque ad propositum Apostolicæ doctrinæ conferamus, cùm Episcopus in ordinatione potestatem dandi cleros, id est, sortes, accipit, potestatem accipit administrandi Sacramentũ ordinis, quod est signum sacrum & diuinum, id est, à Christo institutum, quod nobis ostendit, ministros Ecclesiæ à Deo vocatos ad honorem Ecclesiastici ministerij, sicut signum diuinum ostendit Matthiam à Domino electum. accipit item potestatem dandi ordinatis à se, Ecclesias tanquam sortes quasdam ad ministrandum in eis. Sapientissimè igitur & conuenienter scripturis sanctis, potestatem ordinandi vocauit Apostolica doctrina potestatẽ dandi cleros, id est, sortes, vt hactenus explanatum est.

Cap. vi. pag. 125.

Deus Paracleti, & Dominus vniuersorum.) Satis iam hic locus explicatus est de ijs, quæ in cap. 2. lib. 6. dicta sunt, in quo illud tãtum rursus admonebo, hoc, quod addidit Clemens, & Dominus vniuersorum, satis declarare, non esse dictum Deum Paracleti vt creaturę, sed potius Deum vt fontem, siue principium, referẽdumque esse ad Paracletum, tanquam ad eius πρόβλημα, vt Gregorius Nazianzenus vocat; aut tanquam χορηγούμενον ab ipso, vt dixit diuinus Dionysius, Dominum verò, referendum esse ad vniuersa ὡς δοῦλα, id est, vt serua, extra quæ est Spiritus sanctus; nõ enim est ex numero vniuersorum, vt ait idẽ Gregorius Nazianzenus, sed est potius supra vniuersa, sicut scriptum est, Omnia per ipsum facta sunt: non enim filius sine spiritu, qui in ipso est, fecit omnia: & subiungit; sine ipso factum est nihil, quod factum est. sic enim legendum esse (vt hoc obiter obseruetur) sanctus Epiphanius in Anchorato contendit, Athanasium in libro contra gentes, & in libro de incarnatione secutus: legere enim, & interpungere hoc modo, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est in ipso, illorũ hæreticorum erat, qui nolebant cõfiteri opus Dei esse hunc mundum. Sic enim legentes, fingebant omnia facta esse in eo ἀναπλάσει τῶν λογισμῶν, id est, informatione cogitationum, vt sic Deum mundi opificem creatione rerũ priuarent. hæc Photius in responsis ad quæstiones Amphilochij Cyziceni Metropolitani. Vnde cõiectura ducor, in lectione, & interpũctione huius loci, quã S. Epiphanius probat, post illud, quod factum est, non esse adiungendum in ipso, vt est in exemplis editis. Qui autẽ sic interpungunt, & legunt, quod factum est, in ipso vita erat, isti, inquit idem Photius, nullum sensum necessarium afferunt: immò auctorem esse ait Origenem, quem vocat πολυμαθῆ, & πολυπλανῆ: & eam lectionem Macedonium exemplo Origenis in Spiritum sanctum traxisse, vt eum creaturam faceret, tametsi placuit, inquit, hæc lectio beato Cyrillo, sed quantum absuit à sententia impiorum, tan-

tum differt explicatio eius ab illorum studio. hactenus Photius. sed reuertor ad propositū. Cùm igitur omnia facta sint per ipsum, & spiritum eius, vt hæc ipsa Apostolica doctrina à Clemēte descripta in multis alijs locis docet, sequitur, cùm Deum vocauit Clemens Deum Paracleti, & Dominum vniuersorum, satis significasse, non dixisse prius Deum Paracleti vt creaturæ, ac serui: si enim eo sensu dixisset, sic dicere oportebat, ne sermo esset ineptus, & absurdus, Deus Paracleti, & vniuersorum, aut Dominus Paracleti, & vniuersorum. Nunc verò cùm distinctè dixerit, Deus Paracleti, & Dominus vniuersorum, satis ipsa verborum distinctio significat, distinguēdum esse vtrumque dicti sensum: id est, dictum esse Deum Paracleti, non vt creaturæ: Dominum verò vniuersorum dictum esse, vt creaturarum, siquidem omnes creaturæ per ipsum factæ sunt, & in ipso consistunt, vt diximus.

CAP. VII. pag. eadem.

Qui ipsum è cælo in terram instar fulguris erumpere fecisti, non eruptione ad locum pertinente, sed honoris in dedecus mutatione, idq; propter voluntariam mentis malitiam.) Si propter voluntariam mētis malitiam peccauit Angelus, ergo voluntas Angeli à seipsa excitata fuit ad malū. hoc enim est peccare ex malitia, vt sanctus Thomas tradit par. 2. q. 78. art. 3. scilicet moueri voluntatem ex seipsa ad malum: quod potest, inquit, dupliciter contingere; vno quidem modo per hoc, quod homo habet aliquā dispositionem corruptam inclinantem ad malum, ita quòd secundum illam dispositionem fit homini quasi conueniens, & simile aliquod malum. alio modo, inquit, contingit, quòd voluntas per se tendit in aliquod malum per remotionem alicuius prohibentis, vt timoris & spei. cùm enim eligit aliquod malum non timendo Deum, neque in eo spem ponendo, tunc peccat voluntas ex malitia. Hoc euenit in angelis; qui, vt ait Dionysius Areopag. in eo deprauati sunt, quòd cessarunt à bonorum diuinorum contemplatione, & operatione, in quibus habitare eos oportebat. Vnde Iudas Apostolus ait, non seruasse suum principatū, sed dereliquisse suum domicilium: quia scilicet non considerantes ea quæ cōsiderare debebant, verterunt se sua voluntate ad proprium bonum absque ordine diuinæ voluntatis, vt tradit idem sanctus Thomas prima par. q. 63. art. 1. Ac eligere quidem proprium bonum, bonum est secundum se, vt idem air: at eligere illud, omittendo considerationem diuinorum bonorum, neque habendo rationem diuinæ voluntatis, id est, spernendo Dei metum, & abijciēdo Dei obedientiam, malum erat. Quod quia voluntas ex se elegit, vt dixi, idcirco per malitiam peccauit Angelus, quod est cæteris paribus omnium grauissimum; tum quia id genus peccati est maximè voluntarium, quòd nulla sit passio quæ impellat: deinde quia habitus, quo ex malitia peccatur, non transit ita citò, & facilè, vt passio; ex quo fit, vt diuturnius peccet qui ex malitia peccat. Deinde, quia qui ex malitia peccat est malè dispositus quantum ad finem ipsum, qui est principium in agēdis; at non sic in passione. Hæc ex Thoma. Fuit itaque in Angelo peccante omissio considerationis antegressa cum cōmissione voluntariæ conuersionis ad proprium bonum, quæ duo peccata formaliter nō fuerūt specie diuersa, quia ad eundem finem spectabant, scilicet ad placendum sibi; huc enim tendit superbia.

Qui ipsum scilicet Satanam è cælo instar in terram fulguris erumpere fecisti, non eruptione ad locum pertinente sed honoris in dedecus mutatione.) Ne quis malè intelligendo, hunc locum reprehendat, non negat quin Angelus moueatur secundum locum, & quin Satanas [illegible] proiectus sit è cœlo in terram, vt in Apocalypsi beati Ioannis scriptum est: sed potius hoc dixit, ne quis eruptionem audiendo, quæ propriè conuenit corpori, existimaret, vt quidam falsò existimarunt, non esse Angelos omnino expertes corporis. Significauit itaque, quemadmodum Satanas iussu Dei è cœlo eruperit, ac deciderit. Decidit scilicet è cœlo in terram, non sic quasi antea loco cœlesti, deinceps loco circumscriberetur terrestri. nō enim circumscribitur loco instar corporis, cui quidem vt propriè conuenit esse in loco propter circumscriptionem, quæ commensuratio dicitur; sic propriè conuenit moueri; sed sic, vt qui secundum energiam, siue operationem virtutis suæ in cœlo erat honoratus; deinceps secundum operationem virtutis suæ, id est, secundū malitiam suam voluntariam esset in terra dedecoratus, & in supplicio. Comparauit autem (vt hoc quoque obiter notem) casum Diaboli cum fulgure, quòd vt fulgur erumpendo, fulgorem & coruscationem amittit; sic Diabolus splendorem gloriæ, cadendo amisit. Sic Gregorius Nazianzenus in secunda oratione de pacē, cecidisse ait è cœlo tanquam fulgur, propter veterem splendorem.

CAP. VIII. pag. 126.

Exite qui illuminamini, &c.) Illuminari dicit; quos B. Isidorus lib. 2. de Eccles. officijs. ca. 21. ait vocari Competentes. Sunt autem, inquit, Competentes, secundi post catechumenos gradus, qui iam post doctrinam fidei, post doctrinam vitæ ad gratiam Christi participandam, festinant: ideoque, inquit, vocantur Competentes, quia catechumeni tantum audiunt, nec dum petunt; sunt enim quasi hospites, & vicini fidelium: deforis audiunt mysteria, audiunt gratiam; sed adhuc non appellantur fideles. Competentes autē iam petunt, iam accipiunt, iam catechizantur, id est, imbuuntur instructione sacramentorum: istis enim quasi salutare symbolū traditur, quasi cōmunicatorium

rium fidei, & sanctæ confessionis indiciũ, quo instructi agnoscũt, quales iam ad gratiã Christi exhibere se debeant. Hactenus Isidorus. Cõpetentes vocauit prius Augustinus, quẽ Isidorus secutus est, vt videre licet dist. 34. cap. Audite. & rursus idem Augustinus in sermone ad Competentes; Rudimenta, inquit, ministerij nostri, & vestri cõceptus, quod fidei concipitis vtero generari, cœlesti gratia adiuuanda sunt ore. & paulò pòst: Quid enim aliud sunt Cõpetentes, quam simul petentes, &c. Cõpetentium vocabulum non aliunde, quàm de simul petendo, atque vnum aliquid appetendo compositum est. Et quid illud est vnum, quod petitis, vel concupiscitis, &c. & paulò pòst: Exuite veterem hominem, vt induamini nouo. pactum vobiscum Dominus inchoat, &c. Item B. Hieronymus in Epistola ad Pammachium contra errores Ioannis Hierosolymitani, Cõpetentes vocat eos qui offeruntur baptizandi presbyteris in Ecclesia. De his igitur loquitur doctrina Apostolica, quos vocat φωτιζομένους. Simeon Archiepiscopus Thes. in libr. de mysterijs Missæ, genus secundùm catechumenorum posuit eos qui essent quidẽ baptizati, sed nondum essent sancto chrismate vncti. Suspicor sic istos φωτιζομένους intellexisse, vt secundum genus catechumenorum faceret, quia videbat exire ex Ecclesia cum catechumenis. Verum nõdum esse istos regeneratos, ex ipsa precatione intelligi potest. Sic enim precatur eis is qui sacrum facit, sanctifica illos, inquit; sanctificantur verò per baptismum, sicut Apostolus ait, abluti estis, sanctificati estis. sequitur deinde, & præpara illos, vt digni fiant dono cœlesti; & vera adoptione; vera autẽ adoptio per baptismũ tribuitur, de qua Paulus in epist. ad Roma. cap. 8. sed accepistis, inquit, Spiritũ adoptionis; & idem in episto. ad Hebr. cap. 6. gratiam baptismi describens, Impossibile est, inquit, eos qui semel sunt illuminati, & gustauerunt donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, &c. Spiritum adoptionis intelligit, qui hic vocatur vera adoptio, quam hic Apostolica doctrina precatur istis quos vocat φωτιζομένους. rursus donum cœleste vocat Apostolus, quod hic Clemẽs, donum spiritale, gratiam scilicet regenerationis cœlestis, & spiritalis: donum quidẽ, quia, vt Gregorius Nazianzenus in sermone de baptismo interpretatus est, tribuitur nihil nobis inferentibus: cœleste verò, quia sic Dominus de ea gratia loquens Ioan. 3. Si terrena, inquit, dixi vobis, & nõ creditis; quomodo, si cœlestia dixero, credetis? & Lucæ cap. 20. Baptismũ Ioannis, qui erat quædam catechesis ad baptismum Christi, è cœlo docuit esse, cùm interrogauit Iudæos, an esset è cœlo? Est præterea obseruandum hoc, non dici istos hic φωτισθέντας, sicut Paulus dixit in epistola ad Hebræos, quia de iam baptizatis loquebatur, sed φωτιζομένους: & in principio huius orationis nõ vocat μεμυημένους, sed μυουμένους. Denique alienũ est à ratione, & canone, vt ex ecclesia cum catechumenis exeant baptizati nondum confirmati; præsertim cùm non sit sacramentum necessitatis sacramentum cõfirmationis, sine quo is qui illud alioqui non negligat, non possit saluus esse. Restat igitur; vt illud secũdum genus catechumenorum Simeonis, non sit ponendum; neque de eis intellexerit Clemens, cùm iubet hic Apostolica doctrina exire βαπτιζομένους, id est, eos qui baptizantur, quos nos interpretamur baptismum petentes, quos Augustinus, & Isidorus Augustinum secutus, scribit, vt dixi, vocari Competentes, quos iam fideles esse dicit. Denique hi dicuntur φωτιζόμενοι, qui iam sunt catechizati, quibus dicitur pridie quàm baptizentur, vt est in ritu Ecclesiæ Græcorum, Hic est finis vestræ catechesis: adest tẽpus vestræ redemptionis: hodie vestræ fidei libellum Christo estis expositurj. & paulò pòst: & vos cras noctu morituri estis peccato, & ibi post professionem fidei, & renunciationem, & exsufflationes, dicitur in oratione; quæ pro eis adhibetur, quæ ex hac doctrina expressa est, Deus Saluator noster, &c. illumina lumine cognitionis corda nostra, & eorum qui ad sanctum baptismum parati sunt; & dignare eos immortali tuo dono: vni eos cum sancta tua Ecclesia Catholica, & Apostolica.

CAP. XII. pag. 129.

Nemo catechumenorum, nemo audientium, nemo infidelium, neque hæreticorum adsit.) Iubet Apostolica constitutio, vt hoc edicat diaconus ante consecrationem, statim vt sacerdos manus lauit, cum rem diuinam facit. Vocat autẽ audientes, non solum energumenos, pœnitentes, & eos qui iam catechizati baptismum petunt, siquidem catechumeni deforis audiunt, vt ait Isidorus libro 2. de eccles. officijs cap. 21. his enim omnibus paulo suprà cap. 7. 8. 9. iusserat diaconus exire; sed etiam eos qui in peccatis publicis sine pœnitentia hærent, vt vel ex Dionysio Areopagita intelligi potest, sic enim in Ecclesiast. Hierarchia capite de communione scripsit, impurissimum genus energumenorũ esse eos qui à sanctitate vitæ deflexi, mores & studia Dæmonum induerunt, & veris, sempiternisque voluptatibus propter extremam dementiam relictis, terrenas voluptates varijs perturbationibus plenas, caducas, instabiles, ac falsas concupierunt, & tractarunt: Ac huiusmodi quidem energumenos ex Ecclesia eijciendos esse à diacono prius ac potius quàm alios energumenos, qui à Dæmonibus aguntur, neque ad vllam aliam rem diuinam admittendos esse, præterquam ad audiendam doctrinam sanctarum scripturarum, vt eos cõuertamus, sic docet. Etenim si pœnitentes, inquit, prohibẽtur, ne sanctam Eucharistiam sumant, aut videant; multo magis prohibendos esse eos qui sunt à peccatis energumeni. Hi enim sunt, qui, vt Apostolus ait, non re-

sipiscunt à laqueis Diaboli, à quo capti tenentur ad faciendum volūtatem eius. Idem sensit beatus Chrysostomus, qui, vt mihi videtur, Dionysium planè imitatus est; sic enim in homilia de participatione mysteriorum, 61. post multa in eandem sententiam subiungit: Propterea qui sunt in peccatis, prius eijciuntur. Sicut enim ad mensam veniente domino, seruos, qui dominum offenderunt, adesse non oportet, sed procul arceantur; ita scilicet & hic, dum profertur sacrificium, & Christus immolatur, & ouis Dominica. & paulò pòst: Sicut itaque profanorum fas est adesse neminem; ita neque vllum Christianorum quidem, & sordidorum. Cùm igitur Apostolica constitutio iubet edici à diacono nominatim, vt catechumeni, & infideles, ac hæretici exeant, & generatim, vt nemo audientium adsit, energumenos, & pœnitentes, ac baptismum petentes planè significans, meritò cum eis publicos peccatores intelligi, & comprehendi voluit. Etenim si energumeni eijciēdi sunt, profectò multo magis isti qui secundùm sententiam Dionysij sunt impurissimum genus energumenorum. Ac rursus si pœnitentes similiter eijciendi sunt; multo item magis, vt idem sentit, qui in peccatis sine pœnitentia esse sciuntur. Præterea qui in huiusmodi peccatis sunt, cùm admittūtur ad publicam pœnitentiam, certo tempori iubentur esse inter audientes: id est, vt eatenus liceat ingredi in ecclesiam, vt audiant verbum Dei, deinde exeant. Beatus Basilius can. 55. scortatores vel meretrices sic septem annis punit, vt ex his, duobus iubeat esse extra ecclesiam; item duobus alijs, audire, scilicet verbū Dei, &c. Similiter Gregorius Nyssenus sic punit eosdem annis nouem, vt ex his, tribus iubeat esse inter audientes. Itaque Audientes vocat hic Apostolica constitutio eos quibus non licet ingredi in ecclesiam, nisi tantū ad audiendum verbum Dei, ex quibus sunt, vt dixi, non solum energumeni, & pœnitentes, & baptismum petentes, quos Clemens φωτιζομένους vocat, id est, qui illuminantur, sed etiam οἱ μεταβῶς ἐνεργούμενοι, vt ait Dionysius, id est, qui sūt in peccatis sine pœnitentia, vt scortatores, & meretrices; & vt in eo loco ait sanctus Maximus Dionysij scholiastes, ij omnes de quibus ait Apostolus. 1. Cor. cap. 5. si quis frater nominatus est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi, neque cibum sumere. quod perinde esse videtur, quasi diceret, non solum cum talibus Pascha nostrum mysticum non esse epulandum, immò neque videndum, neque adorandum, quin potius neque cibum communem cum eis sumendum. Qui enim scitur non posse communicare, idem neque videre Eucharistiam potest, quod diaconus ante consecrationem edicit, Qui non communicat, exeat: quod perinde est. vt diuinus Dionysius interpretatur, quasi ipsa sancta eucharistia ei qui talis est, diceret, Ἄβατος ἐμοὶ καὶ ἀκοινώνητος, id est, neque me videre potes, neque particeps esse meæ communionis. Vtinam huiusmodi separatio talium nunc restitueretur, quæ etiam tempore sancti Maximi, vt idem dicit, iam intermissa erat. Vtinam dico, qui huiusmodi sunt, ad audiendum verbum Dei in ecclesiam ingrederentur, non autem ad videndum magnum mysterium corporis, & sanguinis Domini, & orandum nobiscum, tunc præsertim, cùm fit consecratio, & ostensio: ita fortasse fieret, vt plerique ab errore vitæ suæ conuerterentur, sic puniti, & confusi.

pag. eadem.

Ipsum ante sæcula generauit voluntate, potentia, bonitate, sine medio filium Deum verbum.) Aiebat Eunomius genitum esse filium voluntate patris, id est, quia ex æternitate voluisset generare eum in tempore: hac enim ratione tradebat filium esse coæternum patri. Item Arriani, qui ipsi quoque voluntate aiebant genitum esse filium Dei, volebant, vt ait beatus Cyrillus in Thesauris de Trinitate ad Nemesinum, voluntatem antecedere generationi eius. ergo & tempus, ait Cyrillus, circa quod erat illa voluntas antecedens; ex quo efficiebatur, ut non esset filius auctor sæculorum: neque omnia per eum pater fecisset: in ijs enim, quæ voluntate scilicet libera fiunt, ait idem auctor, aliud est quod fit, & aliud voluntas qua fit; & necesse est, vt voluntas antecedat ea quorum est voluntas, vt antecessit in mundo hoc, cùm voluntate Dei patris fabricatus est. Sed ne aliquis fidelium sic de generatione filij aliquando sentiret, vt postea hæretici senserunt, non dixit Apostolica doctrina simpliciter de patre Deo, generasse filium voluntate, sed addidit ἀμεσιτεύτως, id est, sine medio, vt intelligeremus, quod dixit, voluntate generasse, pro eo accipiendum esse, quod est, volentem generasse, neque enim inuitus, sed volens generauit ἀμεσιτεύτως, id est, sine medio, ita vt voluntas non antecederet. si enim antecessisset, iam non sine medio, sed intermedia voluntate, tanquam principio generandi, & intermedio tempore genitus esset filius: quod quidem fieri non poterat. Quia enim, vt ait idem Cyrillus, filius est virtus, & sapientia patris, ipse filius est, in quo pater consilium capit, & in quo vult. Vbi verò voluntas antecedit, ibi consilium antecedit: vbi autem consilium, ibi necesse est antecedere tempus quamuis breuissimum, quod consilio detur. Itaque generatio filij Dei, non est subiecta voluntati intermediæ, sed potius, vt idem Cyrillus contra Arrianos docet, proprietas naturæ est: quæ autem ex natura sunt, ait idem, non cadit in ea voluntarium, aut inuoluntarium. Hunc locum Clementis imitatus est Gregorius Nazianzenus libro 1. de filio; cùm enim docuisset, omnia Deum fecisse volentem, & voluntate media ab effectis secerni, idem rursus docuit in generatione filij nihil esse medium, quod Clemens

mens

mens dixit,generasse filium sine medio;& qđ dixit in eodem loco idem Clemens,generasse voluntate,& bonitate,Gregorius Naziāz.scribens contra Eunomium, generasse ait ἀγαθοπρεπῶς καὶ ἀγαπητικῶς,id est, vt bonitatem decebat,& dilectè. Denique idem Clemens lib. 7.capite 42.clarius adhuc dixit de filio esse ante sæcula beneplacito patris genitum; ita vt quod ilhe dixit εὐδοκίᾳ, hic dixerit βουλήσει, hoc est, volente patre, sicut Iustinus martyr scribens contra Tryphonem Iudæū, loquens de generatione filij Dei, volente, inquit, patre prognatum. & Hippolytus martyr in homilia contra Noetianos, loquens item de generatione filij æterna, Quem, inquit,volens Deus pater genuit,& voluit. Qualis verò sit huiusmodi voluntas non media, siue huiusmodi beneplacitum, si quis adhuc requirat, videtur mihi explicasse sanctus Epiphanius i Anchorato,cùm ait,neque volentem genuisse ne,inquit,voluntas sit ante verbum (cùm ergo negat volentem genuisse, volentem voluntate antecedente, negat)rursus neque non volentem,ne necessitate,inquit,ducatur Deus,& non potius ἐλευθεριότητι φρονήματος, id est,& non potius libertate cognitionis: immo genuit,inquit,ἐν τῇ ὑπὲρ βούλησιν φύσει,id est, in natura supra voluntatem, sic enim legēdum est Græcè, & sic legi in exemplari manuscripto emendatissimo, & non ἐν τῇ ὑπερβολῇ, vt nunc legitur in impressis codicibus Græcis. Itaque voluntatem istam patris in generatione filij videtur mihi interpretatus sanctus Epiphanius esse quandam Dei patris ad generādum libertatem cognitionis naturalem supra volūtatem. Huiusmodi libertatem explicādi causa vocare possumus complacentiam.quæ quia ante tempus fuit,& ante omne consilium,necesse est hac ratione supra voluntatem esse, & non,vt Arriani tradebant,falso illud interpretantes,quod pater dixit; Hic est filius meus dilectus,in quo mihi bene complacui: quasi de complacentia tempori, consilio, & voluntati mediæ,siue antecedenti subiecta loqueretur. Ergo,vt hunc locum finiam, cùm Clemēs ait Deum patrem generasse voluntate sine medio apertè significat,generasse quidem voluntate sed non volūtate media,siue antecedente: nō, inquam,voluntate libera,quæ esset generandi principium,sic enim vocant Theologi scholastici,quam veteres patres vocant voluntatem mediam,siue antecedentem, eo quòd voluntas principium liberum alicuius rei efficiēdæ ipsam rem,cuius est principium,antecedit: estque media sicut ipsa operatio inter effectū, & efficiens. Voluntas verò non principium, id est,voluntas nō media,siue non antecedēs, quia pater genuit filium, dicitur ab eisdem scholasticis doctoribus, voluntas concomitās, hoc est,non media,neque antecedens,id scilicet,quod vult talis voluntas. Quod verò est in lib.7.cap.35.opus Dei esse ἀμεσίτευτον,id est, sine medio non repugnat ijs,quæ hactenus dicta sunt,vt nonnullis forsitan videbitur: non enim significat hoc loco ἀμεσίτευτον,factum sine intermedia volūtate, aut sine intermedia operatione,necesse enim est, vt opus aliud sit præter operantem, & operationem, vt ait B.Basilius lib.4.contra Eunomiū; sed significat potius opus factum, sine intermedio ministerio. Non enim opificium mundi per vllius creaturæ ministerium intermedium perfectum est,vt tradebant Platonici, & eos secuti Arriani; cum alioqui voluntate Dei media factus sit mundus.

Pag. 135.

Adhuc offerimus tibi pro omnibus sanctis, qui à sæculo tibi placuerunt: pro Patriarchis, pro Apostolis, pro martyribus.) Quomodo (dicet aliquis) pro Apostolis,& martyribus orare docemur? Tritum enim est illud, iniuriam martyri facere,qui pro eo orat. Sed quomodo intelligendum hoc sit,ex ijs quæ paulò pòst dicit, docemur,ait enim, Memoremus sanctos martyres,vt mereamur, præmij, quod pro certamine tulerunt,participes fieri. Hoc igitur est offerre,& precari pro martyribus, id est, hac ratione eos in mysterijs commemoramus, & in precationibus nostris, vt, sicut ait diuinus Dionysius qui hunc locum imitatus est, huiusmodi commemoratione nos ad beatā virtutem hortemur, & ad diuinam sortem eorū obtinendam per imitationem. Itaque præmium, quod dixit constitutio, vocauit diuinam sortem Dionysius. petantur reliqua ex scholio.

Cap. xix. pag. 143.

De diaconissa verò ego Bartholomæus constituo, vt manus ei tu episcope imponas.) Similiter in ordinatione hypodiaconi cap.21.manus imponitur.immò etiam in ordinatione lectorū cap.22. Hæc fortasse dicet aliquis contra canones fieri. Sed ne quis erret,obseruandū est, esse multiplicem manus impositionem: manus enim dicitur imponi ei qui baptizatur, quæ χειροθεσία,vocatur: item manus imponitur pœnitenti: item in ordinatione diaconissæ,hypodiaconi,& lectorum. Significat enim manus impositio Dei protectionem,quā precando petimus ei,qui ordinatur, qui absoluitur,qui baptizatur,qui omnes dicuntur χειροθετεῖσθαι, id est,accipere manus impositionem. Vnde in precatione, quæ adhibetur ad ordinationem diaconissæ, & hypodiaconi, ac lectoris,petimus dari eis Spiritum sanctum,cuius protectionem manus impositio symbolicè significat: vt beatus Dionysius docuit, cùm ait,significat manus impositio protectionem principis,& perfectoris Dei, qua paternè illi ipsi quibus manus imponitur, tanquam filij gubernantur; quæ virtutem ac robur ipsis largitur,& aduersarias potestates repellit. Docet

etiam

etiam eos quibus manus imponitur, ut omnia opera faciant tanquam sub Deo operantes, à quo manus imposita est; & tanquam habentes eum semper ducem suarum actionũ. hactenus Dionys. horum omniũ vis continetur in precatione quæ ad ordinationem diaconissę adhibetur. Da, inquit, ei spiritum sanctum, & mundam effice ab omni inquinamento carnis, & spiritus ut opus sibi impositum perficiat. & quæ sequuntur. Quod verò concilium Nicænum can. 19. ait, diaconissas nullam habere manus impositionem, accipiendum est de ea manus impositione quę faciat esse eas extra ordinem laicorum, vt ipse canon aptè dicit, si quis cum attentè legat. Mentionem enim, inquit, fecimus de diaconissis quæ in habitu esse probatæ sunt, quoniam manus impositionem non habeant: ita vt omnino inter laicos esse probentur. Hactenus canon. Ergo impositio manus, quæ non eximat ex ordine laicorum, non erit contra canonem. Esse autem, ut paulo antè dixi, multiplicem manus impositionem, obseruauit ante nos Igmarus Rhemensis tempore Nicolai primi, in libro de uariis capitulis ecclesiasticis cap. 16. Nam non uno modo, inquit, semper manus impositio intelligitur, sed pro diuersitate locorum sub diuersa significatione reperitur aliqñ enim ꝓ confirmatione neophytorum accipitur, ut in decretis Apostolicorum uirorum Clementis, Vrbani, Melchiadis expressum sępenumero reperitur: nunc pro ordinatione sacerdotum, siue diaconorum, iuxta illud Apostoli ad Timotheum, Nemini citò manus imposueris. quod & canones apertissimè præscribunt. Est & reconciliatoria manus impositio, per quam pœnitentes hæretici, siue excommunicati sanctę Romanæ ecclesiæ reconciliantur, de qua & canones similiter multa dicunt, de qua beatus Augustinus in libro 3. de baptismo contra Donatistas testatur, quòd nihil fit, nisi oratio super hominem, quæ & iterari possit. Fit etiã manus impositio super infirmos, iuxta illud Euãgelij, super ægros manus imponent: item super catechumenos, & energumenos pro expulsione diaboli, quæ specialiter exorcistis in ordinatione conceditur, quippe ut habeant potestatem imponendi manus super catechumenos, siue energumenos. item & cùm simpliciter aliquem benedicimus, manus ei antiquo more imponimus. Sic enim Iacob patriarcha cùm filios Ioseph benediceret, manus ei imposuit: & Dominus in Euangelio, oblatos sibi paruulos per impositioné manus benedixisse legitur. Siue aũt, manus impositio pro recõciliatione pœnitentium, siue pro depulsione infirmitatis, uel diaboli, siue simplici benedictione hominibus impendatur; satis congruè, iuxta Augustinum, nihil aliud nisi oratio super hominé intelligitur; vnde & iterari, quoties opus fuerit, non prohibetur. Cùm uerò pro confirmatione, siue ordinatione impenditur, non iam pro sola oratione, sed etiam pro sacramento habenda est, quam sancti patres iterari prohibuerũt. Hactenus Igmarus.

CAP. XXI. pag. ead.

Cùm hypodiaconum ordinaueris, episcope, impones ei manus, & dices Domine Deus.) Non pugnat hæc constitutio cum quinto canone quarti concilij Carthaginensis, cùm ait, subdiaconus, cùm ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de episcopi manu accipiat vacuam, & quę sequuntur: impositio enim manus multiplex est, vt antè dixim*. Cùm igitur constitutio sancit, vt manus hypodiacono iponãtur ab episcopo, hoc sancit, ut episcopus creet hypodiaconum, non sic imponendo manus, vt impositio manus perficiat consecrationem, vt in ordinatione Leuitæ, absit; sed tanquam in ordinatione hypodiaconi ministrantis Leuitæ, siue diacono. Similiter cũ ait quarta Synodus Carthaginiẽsis, non accipere manus impositionem hypodiaconum, illam perfectam manus impositionem negat, quæ diacono conuenit, quem beatus Hieronymus in epistola ad Rusticum Narbonensem de septem gradibus (si tamẽ eius est epistola) ait in consecratione perfectum esse, in consecratione scilicet diaconali, vt ex eo intelligamus subdiaconum non esse in tali cõsecratione perfectũ. Esse præterea, ut suprà dixi, multiplicem manuum impositionem, etiam intelligi potest ex 14. canone secundi concilij Nicæni: Quia scimus, inquit, nonnullos sine manus impositione ab infantia tonsuram clerici accipere, & quæ sequũtur. Manus impositionem dixit in ordinatione primæ tonsuræ. omnis itaque electio ac benedictio cuiuslibet ecclesiastici ministri, quę ab episcopo fit, per manus impositionem fieri dicitur. Hæc uerò homonymia, & communio nominis graduum ipsorum distinctionem non tollit, neque eos in vnum confundit.

CAP. XXVI. pag. 144.

Exorcista non fit ordinatione.) Hoc quoque dicet aliquis contra consuetudinem ecclesiæ catholicæ esse, quę secundum Apostolicam traditionem, quæ in omnibus ecclesijs Orientis, & Occidentis viget, exorcistas ordinet. Verùm hæc Apostolica constitutio non de hoc genere exorcistarum loquitur, vt ex verbis ei' perspici potest, sed de eo de quo Apostolus 1. Cor. 12. post Apostolos, prophetas, doctores, & virtutes ait positas fuisse in ecclesia, qui habebant gratias curationum; quos hic Apostolica doctrina, & cõstitutio interpretatur exorcistas fuisse, quos dicit non fieri ordinatione. postquam enim dixit, exorcista non fit ordinatione, subiungit, qui enim accepit gratiã curationum, per reuelationem à Deo declaratur, patefacta omnibus gratia, quæ in eo est. Itaque vt dabat tunc Deus gratiam interpretationis

tationis sermonum ex alia in aliam linguam, sic dabat gratiam curationum, qua eijciebantur dæmones, ex quibus sunt spiritus infirmitatis, sicut Euangelium Lucæ uocat, cùm ait, ecce mulier, quæ habebat spiritũ infirmitatis annis 18. & inclinata erat, nec omnino poterat sursum respicere. Huiusmodi ergo exorcistæ, quorum gratia omnibus erat manifesta, non fiebant ordinatione, sicut nec illi tunc interpretes sermonum studio, labore, & electione atque ordinatione fiebant, sed gratia, quam Deus dabat solus, & omnibus manifestam faciebat. in locum huiusmodi exorcistarum successerunt in ecclesia secundùm Apostolicam traditionem, qui vocantur à Deo per episcopum ad ministerium legendi exorcismos, & imponendi manus super energumenos, vt expellantur dæmones, & Spiritus infirmitatis. Sic autem fieri exorcistam non est in potestate voluntatis nostræ, nisi accedat ordinatio ecclesiasticæ hierarchiæ. idcirco huiusmodi exorcista nunc ordinatione fit: Sicut illius prioris generis exorcista non fiebat tunc ordinatione, quia pendebat tum ex gratia, quam Deus dabat, & manifestabat sine hominis ministerio; tum ex bona voluntate eius qui in ea gratia curationum certare volebat. Vnde in eiusmodi exorcista, sicut ait Apostolica doctrina, certamen est voluntatis eius, & gratiæ Dei; sicut i virgine, quæ similiter non fit ordinatione, quia certamen quoq; est voluntatis eius, & gratiæ Dei.

CAP. XXXI. pag. 147.

Idem Matthæus statuo, ut benedictiones, quæ in mysticis supersunt, diaconi distribuant clero; episcopi, aut presbyteri auctoritate: episcopo partes quatuor; presbytero tres; diacono duas: alijs verò hypodiaconis, aut lectoribus, aut cantoribus, vel diaconissis partem vnam: hoc enim honestum est, & Deo gratum, vt pro sua quisque dignitate honoretur. Ecclesia enim non est indecori, sed decori, & compositionis schola.) Qui hæreticè tradunt, mysterium sanctæ Eucharistiæ non esse extra vsum, & actum communionis, ac proinde non esse seruandum, quasi non sit corpus Domini, nisi cùm sumitur, fortassis hanc constitutionem secum facere falsò existimabunt, quippe quæ iubeat non quidem seruare sacræ Eucharistiæ particulas, se dispartiri ac distribuere, quasi seruatæ nihil fiat. sed non ita est, non facit cum hæreticis hæc constitutio, immo aduersus illos. Etenim si extra vsum communionis nihil ibi est præter panem, si non est, inquam, ibi corpus Christi, quid opus erat, ea quæ ex mysterijs superabant, ministris ecclesiæ pro dignitate cuiusque distribuere? neque enim distribuebantur vt communicarent, quasi non prius communicassent; immo potius distribuebantur, ne seruanda essent, illis scilicet temporibus, cùm tanta erat multitudo, & vis infidelium; vt sicut ex cap. 36. eiusdem libri octaui intelligi potest, sæpe propter infideles non liceret prodire ad ecclesiam; esset que necesse domi ad rem diuinam conuenire: immo aliquando ne in domo quidem priuata tutò liceret congregari. Ob hanc igitur caussam Clemens in persona Matthæi Apostoli constituit, vt quæ ex mysterijs sacris superessent, quæ quidem, benedictiones vocauit, Apostolum Paulum imitatus, cùm ait; Calix benedictionis, cui benedicimus nos, nónne communicatio est sanguinis Domini; Constituit, inquam, vt distribuerentur ijs quos dixit, ne seruata, ab infidelibus, qui vbique dominabantur, tanquam à suibus, aut à canibus impiè & profanè tractarentur. Ex eo autem, quod secundùm hanc constitutionem plures particulæ impertiuntur ei qui maiori dignitate visibili, & externa præditus est, & pauciores ei qui minore, cùm alioqui vnum tantum, & eundem Christum quisque eorum capiat, intelligi potest, sub pluribus speciebus, panis scilicet, & vini communicare, hoc quidem ad honorem, & dignitatem extrinsecus visibilem pertinere; in alijs quidem conficientibus hoc sacramentum, ex institutione, & auctoritate diuina: in alijs verò ex auctoritate Pontificis. Vnde factum est, vt cùm Pontifex Romanus rem diuinam facit, propter honorem, & dignitatem ministrandi Pontifici ad aram, is qui diaconi ministerio fungitur, sub vtraque specie communicet, nisi aliqua ratio specialis id fieri ꝓhibeat, vt cùm orta est hæresis Hussitarum: tunc enim solus Pontifex de calice participabat, vt Augustinus Patricius in libello quem de aduentu Friderici tertij Imperatoris Romani scripsit, de Paulo secundo testatur. Communicauit, inquit, summus Pontifex altaris sacramentum cum Imperatore, diacono, & subdiacono de pane tantum; de calice autem, etsi consuetudo, inquit, sit communicantes cum Pontifice participare; propter insurgentem tamen Hussitarum, & Boemorum damnatam hæresim, quæ calicis potum ad salutem necessarium putat, præter Pontificem bibit nemo. hæc ille, qui se dicit tunc communioni Pontificis interfuisse. Hinc rursus factum, vt quibusdam quoque regibus hoc ipsum Pontifex iam olim concesserit, propter eorum dignitatem externam, vt regibus Christianissimis Gallorum. Quare hoc vt vniuersæ multitudini vulgi concedatur, non est æquũ cùm nulla externæ dignitatis ratio impetat; multo ẽt minus, vt concedatur vni genti, & nationi, & non alij, nisi vbi aliqua priuatæ œconomiæ ratio postulet: præsertim cùm secundum decretum Synodi Tridentinæ, quod nuper factum est, nemo, qui vnam speciem solã accipit, quod ad fructum attinet, necessaria ad salutem gratia defraudetur; immo neque dignitate interiore diuinæ gratiæ. Fieri enim potest, vt qui sub altera tantum specie communicat, dignius communicet, quàm qui dignè sub vtraque. Hanc verò dignitatem interiorem,

teriorem, & inuisibilem, qui solus occulta videt, remunerat, non autem ecclesia, quæ non videt nisi, quæ oculis patent. Igitur vt maior honor, & dignitas externa, & visibilis, neque omnes decet, neque omnibus vtilis est; sic neque communicare sub vtraque specie, quod, vt dixi, ad honorem, & dignitatem exteriorem, & quæ sub sensum cadit, pertinet, non omnes decet, neque omnibus conuenit, neque necesse est, vt cui sub vna specie sancta communio vtilis fuit, mox eadem sub altera fit item vtilis recenti vtilitate; tametsi fieri potest, vt sit; vt iam ne ex hac quidem parte vlla iusta querela ijs relinquatur qui sub vna communicant; quippe, qui sub vna alioqui communicantes, possunt eos qui sub duabus communicant, spirituali profectu pietatis, & interiore dignitate diuinę gratiæ superare. Hinc fortassis elici potest melior, ac solidior ratio, cur, si populus sumat corpus sine sanguine sub specie vini, nullum inde detrimentum, vt ait sanctus Thomas, sequatur; scilicet non sequitur, non solum quia sacerdos in persona populi offert, & sumit sanguinem, & sub vtraque specie totus Christus continetur; sed quia sumere etiam sanguinem, ad exteriorem, & visibilem dignitatem pertinet: Dignitatem verò exteriorem tantum sine interiore dignitate inuisibili diuinæ gratiæ si habuerimus, nō abundabimus, neque si non habuerimus, deficiemus. Ergo neque sanguinem hac ratione exterioris & visibilis dignitatis sumere sub specie vini, abundare est; neque non sumere, erit deficere, idque cùm totus Christus sub vna specie contineatur; interiore verò dignitate diuinæ gratiæ vnusquisque de populo æquè abundare possit. Sacerdos ergo pro dignitate sua sacerdotali, quam sub sensibilibus signis sacris in ecclesia catholica accepit, & quā omnes videmus, debet secundùm Christi institutionem, & Apostolicam traditionem, mystica benedictione calicis effusionem sanguinis Domini, & repræsentare, & sumere.

CAP. XXXII. pag. 157.

Si viri vxorem habet, aut mulier si virum, doceantur se ipsis contenti esse.) Sic erat in duobus exemplaribus vetustioribus, & melioribus: in alio erat, *seipsis contenti, ac casti esse.* Quod quidem videtur esse additum ab eo cui sic videbatur intelligendum esse, vt quidem est: neque enim laxat habenas omni incontinentiæ, qui coniugium concedit: sed potius ita concedit Apostolus coniugibus reuerti in idipsum propter incontinentiam, vt tamen modum teneant in coniunctione corporum: ne sint, inquam, intemperantes, & impudici. Itaq; interpretatio potius videtur quàm textus. Facit enim cum hac lectione Ignatius in Epistola ad Heronem, vbi idem dicit, hinc mutuatus.

Pag. 159. Qui docet, etsi laicus sit, modò sit peritus, & honestis artibus, doceat.) Non permittit hic apostolica constitutio laicis (nequis erret) vt verbum Dei prædicent: quod ne diaconis quidem permittit, vt ex libro tertio cap. 20. intelligi potest. Verùm quando, & vbi laicos docere permittat, & quos docere possint, intelligendum est ex antecedentibus. Sicut enim philosophi docent loquendum esse, ità locutus est hic auctor, scilicet secundùm subiectam materiam. Erat autem sermo de catechesi tradenda ijs qui ad mysterium baptismi accedunt. itaque dixerat, quan to tempore tradenda esset: deinceps dixit, à quibus tradi possit. potest namque tradi à laicis, modò idonei sint, & periti in verbo Dei, & sint honestę vitæ. Etenim mulier, cui docere in ecclesia non licet (hoc enim Paulus, & apostolica constitutio prohibent) potest secundùm apostolicam constitutionem in eis, quæ facilia sunt, erudire eos qui ad fidem veniunt: alia enim difficiliora reseruare debet episcopis, & presbyteris, & ad eos mittere. Quare consequens est, vt laicus, si eruditus est, possit vel in illis quoque difficilioribus, quæ mulieribus tutò committi non possunt, catechumenum erudire, non autem docere in ecclesia. Illa namque auctoritas Esaiæ citata, Erunt enim omnes docibiles Dei, causam declarat, cur laici sciant; non autem cur doceant. Si enim idcirco docet laicus, vt hæretici volunt, quia est docibilis Dei, sunt autem omnes, sicut testatur propheta, docibiles Dei, est igitur licitum, & honestum, vt omnes doceant: at non ita est: hoc enim Paulus prohibet, cùm iubet, vt omnia in ecclesia honestè, & secundùm ordinem fiant, qui in priore ad Cor. epist. de ordine ecclesiæ differens; Si totum corpus, inquit, oculus est, vbi auditus? vbi odoratus? nunc autem posuit Deus membra vnumquodque eorum in corpore, sicut voluit. & paulò pòst apertè, ac sine parabola, Quosdam, inquit, posuit Deus in ecclesia: primùm Apostolos, secūdò prophetas, tertiò doctores. Hi sunt velut quidam speculatores, qui tenent locum oculorum, vt populo lumen & viam ostendant. Auditus verò eum significat, cui conuenit percipere doctrinam, quæ à magistro traditur. Similiter odoratus significat vim discernendi doctrinam boni odoris, à doctrina mali odoris, vt illa appetatur, hæc fugiatur. Igitur non quia aliquis à Deo doctus est, permittitur ei, vt doceat; sed quia qui doctus est, ad hunc honorē docendi, secundū diuinā cōstitutionē, vocatus est. Docet autē Deus, non vt olim per prophetas, loquens in eis multifariè multisque modis, sicut Paulus ait; sed per filium docet omnes, quicunque discere cupiunt; sic enim præstat quod promisit, futuros esse omnes do ctos à Deo. Sic autem docendo, si qui doceri volunt, trahit eos ad patrem, sicut ipse idem magister noster in Euangelio Ioannis interpretatur,

pretatur. Cùm enim Iudæi murmurarét, quia dixerat descendisse è cœlo, subiungit: Nemo potest venire ad me, nisi pater meus, qui me misit, traxerit eum: Scriptum est in prophetis, & erunt omnes docibiles Dei. Cùm igitur exprobraret eis, quòd indigni essent qui ad Deum patrem traherentur, utpote qui filium non reciperent, ait; Nemo potest venire ad me, nisi pater, qui me misit, trahat eum, quomodo autem trahit? scilicet docendo: docet verò omnes, quantum in se est: non tamé omnes discere volunt. Hunc locum interpretatus sum, quòd eum hæretici malè intelligentes, prophetico testimonio probare volunt, licere omnibus, etiam laicis, docere uerbum Dei.

CAP. XXXII. pag. eadem.

Ego Paulus, & ego Petrus constituimus) Sic erat in exemplis manuscriptis. quod quidem dissimulare nolui, ut si quis in ea incideret, mutationem collocationis non per errorem, sed callidè, & consultò factam existimaret; quasi collocatio Pauli priore loco, beati Petri principatui quicquam derogaret. at nó ita est, immo positus est ab scriptore Clemente secúdo loco Petrus œconomicè, ad docendum nos modestiam; & ut faciamus quod Paulus præcepit, ut honore inuicem præueniamus. Hæc itaque collocatio docet nos modestiam; & dignitati Petri principis Apostolorum non derogat. Si quidem in eodem loco suprà cap. 4. dixit Petrus; Ego primus Petr⁹ cóstituo, sicut antea omnes simul. Erat enim princeps omnium; quem quidem honorem non sibi sumpsit, ut esset omnium agnorum, & ouium pastor: etenim hæc omnes pariter antea constituerant. ergo non hoc ipse nunc primum constituit. Quare cùm ait, Ego primus constituo, principatum suum planè significat, ita ut πρῶτος non primum in numero, ut hæretici nolunt, sed τὸν πρόκριτον, id est, primarium declaret: ut eadem constitutio interpretata est, hoc uerbo ibidem usa. Similiter collocatio Pauli ad dexteram Petri non derogat dignitati Petri principis Apostolorum: cuius causa est, ut sapienter explicauit eruditissimus auctor Petrus Damianus in Epistola ad Desiderium Abbatem, interpretatio nominis Beniamin, de cuius tribu fuit. Factus est enim à Deo nouus Beniamin, id est, filius dextræ, ad certandum pro fide Christi cum Iudæis, & gentibus gladio spiritus, quod est uerbum Dei: qui, sicut de Beniamin secundum carnem scriptum est, manè tanquam lupus rapax comedit prædam, & uespere diuidit spolia, ita ipse prius spirans minarum, & cædis, deuastabat ecclesiam Dei, postea uerò diabolum spoliauit, eripiendo eos qui ei prius seruiebant, & ad fidé Christi conuertendo: tum ad fidem cóuersos diuidendo pastoribus eorum. Hactenus de Paulo prius in hac constitutione posito: & de eodem posito ad dexteram Petri cum gladio districto. Quantò uerò est hoc grauius, & eruditius de Paulo prius posito ante Petrú, quàm illud, quod quidam auctor, uir alioqui multa doctrina, multaque obseruatione, in suis uarijs quæstionibus excogitauit, Ad dexteram, inquit, Petri est tanquam stipator, & comes, uelut tegens latus dextrum.

Pag. eadem. Sabbato, & Dominico die, vacent in ecclesia propter doctrinam religionis.) Non significat, non esse vacandum extra ecclesiam; sed potius vacationem operum, quæ diebus quinque facere licet, ad hoc potissimum referendam esse, ut suppetat otium ad conueniendum in ecclesia ad rem diuinam, & audiendú in ea verbum Dei. Cùm enim Apostoli sanciunt, ut quinque diebus operemur; simul sanciunt, ut sabbato, & Dominico non sic operemur, sed potius ab eiusmodi operibus uacemus. Ac de sabbato quidem cùm ratio eo die feriandi, hæresis exiterit Simonis Magi, qui creationem mundi non tribuebat Deo, quam illis quidem temporibus hac ratione sanctissimè, ac prudentissimè sancti Apostoli uacatione operum festum honorari uoluerunt, cùm illa, inquam, hæresis iam extincta sit, non necesse est ab operibus aliorum quinque dierú sabbato uacare, præsertim propter Iudæos, qui illo die Iudaicè uacant, quod Synodus Laodicensis can. 29. Christianis prohibet. De Dominico autem ratio uacationis est, sancta Christi resurrectio: cuius sollemnis cultus, & perpetuus per omnes Dominicos dies agitur, uacando etiam ab omni opere aliorum dierú proprio, secundum traditioné ecclesiæ ab Apostolis relictam; consuetudo enim omnium ecclesiarum catholicarum testis, & interpres est huius Apostolicæ constitutionis. de uacando autem tota hebdomada sancta cum proxima sequenti, ut liceat per quietem, & uacationem audire docentem, sicut ait Apostolica constitutio, quis pro nobis mortuus sit, & quis resurrexerit, hæc constitutio non tam præceptum est, quàm suasio: ut enim S. Epiphanius in epitome de fide catholicæ, & Apostolicæ ecclesiæ, cùm characterem ecclesiæ catholicæ describit, alia ait in ea seruari ex præcepto, alia ex uoluntaria susceptione, id est, libera; sic dicendum est, ex ijs quæ in ecclesia fiunt, quæ à S. Apostolis in ea statuta sunt, alia statuisse ex præcepto seruanda; alia liberè; quę nos non pręcepta, sed suasiones potius uocabimus. huiusmodi est hęc constitutio de uacando tota hebdomada sancta ad audiendum uerbum, & tota proxima sequenti: nisi fuerit consuetudo totam utraque hebdomadá uacádi, ibi enim præceptú erit; quia ipsa iam consuetudo testis est, ex præcepto eiusmodi vacationé suscipere uoluisse.

Pag. 150. Diebus Apostolorú uacét; magistri enim uestri fuerunt ad cognoscendum & profitendum Christum: uobisque Spiritum sanctum dederunt.) Sút qbus nó uideatur uerisimile; iussisse

hoc

hoc Apostolos de seipsis quod ab Apostolicæ modestiæ exéplo alienũ esse videri possit: quibus quidẽ mirum, si ob eandem rõnem uerisimile videatur dixisse Paulum, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Sed nunquid Apostoli huiusmodi vacationem operum, quam sanciunt, ad honorem suũ referũt, an potius ad honorem Christi, & ad salutem nostram? imò maximè. quod satis quidẽ declarãt, cùm rationem subijciunt, dicentes, *Magistri enim vestri fuerunt ad cognoscendum & profitendum Christum: & vobis Spiritum sanctum dederunt.* Et beatus Chrysostomus in principio homiliæ in ascensionem Domini, & in corpora Martyrum quæ prope corpora hæreticorum sepulta erant, hortas populum, vt ea separarent, & in templum ipsis dicatum transferrent, sic sanctos Martyres loquentes facit: Ne, inquit, nos hi Sancti accusent, dicentes; Non habiti sumus digni qui vnum diem Domini nostri celebrari in nostris tabernaculis videremus? ne nos accusent, & dicant, Sanguinem nostrum pro eo profudimus, & digni habiti fuimus ut capita nostra amputarentur, & non estis uos dignati facere vt in nostris domicilijs unum diem Domini agitari videremus? Vides quomodo Sancti qui in cęlis sunt, sui memoriam in templis sibi dedicatis celebratam, ad gloriam & culturam Dei referunt? Reprehendant ergo hunc sermonem Chrysostomi patris sanctissimi, & in scripturis sanctis exercitatissimi, qui hanc apostolicam constitutionẽ à beato Clemente in persona Apostolorum sancitam, & litteris mandatam reprehendere audent: immo potiùs, si sapere volunt, rationem, & œconomiam huius constitutionis cùm ex illo Chrysostomi sermone, tum ex hac ipsa cõstitutione de celebrandis Apostolis intelligant, quare in eorum festis diebus vacare oporteat, nẽpe vt possimus gratias agere Deo, & ad exemplum horum magistrorum uitam moresque nostros componere, ac formare. Quid enim aliud est iubere, vt in diebus Apostolorum feriemur, quàm iubere vt ad Dei gloriam eorum memoriam celebremus? id est, ut vitæ & mortis eorum memores simus, ad imitandum: memores item beneficiorũ Dei, quæ per eos adepti sumus, ad agendum pro eis gratias Deo. Sed quibus adhuc non uidetur hoc verisimile, dicant nobis, quid Paulus dicere voluerit, cùm in epistola ad Hebręos scripsit; Memores estote prępositorum vestrorum, qui uobis locuti sunt verbum, quorum exitum intuentes conuersationis, imitamini fidem? de mortuis enim loquitur, quorũ memoria etiã feriando celebranda est; ut uacet nobis in eorum vitam & mortem, tanquam in formam & exemplum uitæ nostrę intueri. Quòd si hoc dicit Apostolus de iam mortuis, & in primis de ipsis Apostolis, ex quibus iam erat Iacobus frater Ioannis interfectus, Memores estote prępositorum uestrorum, quorum intuentes exitum conuersationis imitamini fidem; an si idem de se quoque dicat per anticipationem, ambitiosus existimabitur, qui iubeat ut memoriam eius ad honorem Christi, & nostram utilitatem celebremus, qui aliàs dicit, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi? Illud uerò, quòd reliquis quoque diebus Martyrum eadem constitutio uacare iubet, sic quidã reprehendebat. Neque hoc, inquit, est uerisimile, constituisse Apostolos, cùm nullus sit dies quo non Martyr aliquis passus sit: quare quotidie uacandum esset. Respondemus igitur, ut Martyrum quidem memoriam celebremus, Apostolos constituisse: id quod per uniuersas ecclesias obseruatur: Quos uerò Martyres uacatione etiam operum seruilium, quæ uocãt, aut non uacatione huiusmodi, sed aliter celebraremus, & quos sigillatim, aut communiter sollemni die festo omnium sanctorum, pastoribus ecclesiarum reliquisse. Propositũ enim fuit sanctis Apostolis, in ijs quę ad Apostolicam & ecclesiasticam cõstitutionem pertinẽt, dare nobis ὑπογραμμὸν, & typum quendam generalem, ad quem postea à pastoribus singula accommodaretur, ut ecclesiastica œconomia secundum rationem temporum, locorum, causarum, ac personarũ postularet. Hac etiam apostolica constitutione probatur piè & sanctè sanctorum auxiliũ precibus apud Deũ implorari. ideò enim in eorum festis diebus ab occupatione operum seruiliũ uacamus; ut ipsi nos per eorum preces, quas eorum dies festos celebrando, & eosdem orando imploramus, Deo commendemus. Quod uerò sancti pro nobis in cœlis orent Deum, ad cæteras auctoritates scripturæ sanctæ ab aliis productas aduersus hæreticos, accedat auctoritas beati Petri principis Apostolorum, qui in 2. epist. c. 1. ait: Dabo autem operam, ut post obitũ meũ frequenter horum memoriam habeatis. sic enim est in Græco. Respondeat autem Vigilantius, & eius similes Lutherani, quomodo post mortem daturus erat operam Petrus, ut obseruarent illi quæ ex Petro prædicante audierãt, ne fortè perfluerent, sicut Paulus in epist. ad Hebræos scripsit, quomodo, inquam, nisi mortuus faceret pro eis orando, quod uiuens Paulus pro Romanis, & Philippensibus item orando, & faciebat?

Cap. XXXIIII. pag. 151.

Fidelis cum cathecumeno neque domi oret; neque enim iustum est, vt baptizatus cum non baptizato coinquinetur, item pius cum hæretico: neque domi oret; quæ enim communio luci cum tenebris.) Ergo contra Apostolicam constitutionem faciunt (dicet aliquis) qui cathecumenos instituunt, & in eadem domo, immo in eodẽ conclaui, dum orare docent, unà cum eis orãt. Item sæpè contingit, ubi hæretici sunt, ut in eadem domo habitent parentes cum filijs, id est, hæretici cum catholicis, quos in eadem

domo

domo orare necesse est. Quid igitur dicemus, ne quis male intelligendo hanc constitutionem reprehendat? repetenda sunt superiora, & conuenienter illis interpretandus canon. Constitutum erat proximè, vt si fieri non posset, propter infideles, vt fideles congregarentur in ecclesia ad faciendam rem diuinam, domi saltem congregarentur, ne impius in ecclesiam piorum ingrederetur: quòd si neque domi, neque in ecclesia congregari possent, vnusquisque apud se psalleret, legeret, oraret. Quare cùm iubet constitutio, vt fidelis cum catechumeno neque domi oret, item neque fidelis cum hæretico; tunc scilicet hoc iubet, cùm domi ecclesiam congregare necesse est ad faciendam rem diuinam: tunc enim idem obseruandum est quod foris in publica ecclesia, scilicet, vt ante consecrationem eijciantur catechumeni, & hæretici, ne cum eis secundam orationem oremus: vt prima oratio illa sit, & dicatur, quæ ante consecrationem adhibetur, quæ communis esse potest cum catechumenis, & alijs, qui non sint excommunicati. Vnde paulò suprà cap. 21. cùm exidit diaconus, postquam sacerdos sacrificans manus lauit, nemo catechumenorum, nemo audientium, nemo infidelium, nemo hæreticorum adsit; subiungit, Qui primam orationem oratis, exite. Sic quoque intellexit Antiochena Synodus, quæ cap. 2. sanxit, vt non liceret, neque domi quidem cum eis precari, qui non precarentur nobiscum in ecclesia. quod quidem cùm in re diuina obseruetur, vt scilicet ex ecclesia, & communi nobiscum precatione ante consecrationem eijciantur; idem domi obseruandum erit, si domi eadem res diuina fiat: sin autem non fiat, non erit obseruandum.

Pag. eadem: Christianus seruus, aut ancilla copulati, aut separentur, aut eijciantur.) Non est existimandum, constitutum esse hic coniugium seruorum sine voluntate, atque auctoritate dominorum, irritum esse. non enim est hæc constitutio de dissoluendo vinculo matrimonij, quod semper firmum manet, & indiuiduum secundum legem diuinam, quæ ait, Quos Deus coniunxit, homo non separet: sed de sola corporis separatione: in coniunctione namque coniugali corporis & animi fit copulatio. Igitur ne euangelium blasphemè vituperaretur, quasi doceret seruos fraudare dominos suos, eosque incommodo afficere, cùm ministerium conuictu coniugum impeditur; constituerunt Apostoli, vt serui, qui non auctoribus dominis coniugium inirent, separarentur corpore; quòd si nollent, eijcerentur ex ecclesia: sic enim fieri poterat, vt secundum Pauli præceptum viuerent, cùm iubet seruis, esse dominis suis subiectos, non defraudantes eos, vt doctrinã Saluatoris nostri Dei ornent in omnibus. Quòd verò sic sit hæc cõstitutio intelligenda, elicitur ex uerbo ἀφίστασθαι, id est, abstrahi, quod ad separationem corporum pertinet: quod ipsum declarat ἀπὸ præpositio, quæ Latinis est à, quasi diceretur, separari à conuictu, & cohabitatione. Similiter in diuina scriptura dimittere, qđ Græcè ἀφιέναι καὶ ἀπολύειν dicitur, eandem vim habet; ait enim Apostolus, Si quis frater vxorem habet fidelem, & ipsa consentit habitare cum eo, μὴ ἀφιέτω, id est, ne dimittat eã: & in Euangelio ait, ὃς ἂν ἀπολύσῃ, id est, qui dimiserit vxorem, excepta caussa fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur. Verbum vero λύειν, id est, soluere, solutionem significat vinculi coniugalis, sicut scriptum est; Alligatus es vxori, ne quæras λύσιν, id est, solutionem: solutus es ab vxore, ne quæras vxorem. Sed quid ad canonem Basilij Magni quadragesimum respondebimus? sic enim ait: Quæ contra Domini sui auctoritatem nupsit, fornicationis crimen commisit: si verò veniam postea & potestatem à Domino suo impetrauit, iam nupsit, ita ut illa fuerit fornicatio; hoc sit coniugium. Conuenta enim & pacta eorum qui sunt in alterius potestate, nihil rati habent. non significat beatus Basilius dirimendum esse huiusmodi coniugium, aut dirimi posse: sed non legitimè nupsisse, quæ sic nupsit, sed potius intemperanter, & libidinosè, ut fornicatio potius videatur quàm matrimonium; quod quidem ad exaggerandum crimen dictum est, non autem ut coniugium irritum fiat: coniugium enim non est genus pacti humani, cuius sit lex hominum; sed potius pactum lege Dei sancitum; qui, vt ait propheta Malachias, contestatus est inter te, & uxorem adolescentiæ tuæ; & ipsa particeps tui, & uxor testamenti tui. Deus enim copulat, qui dedit leges matrimonij; idemque ueluti pronubus, uxorem viro conciliat, qui per Salomonem ait, Prouerb. 19. à Domino aptatur mulier uiro; & qui dixit per Adam, Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebat vxori suæ. quam quidem promissionem omnes coniuges in ipso Adam fecerunt, sicuti à magistris ecclesiæ traditum est.

Cap. XXXVII. pag. 152.

Ipsius Christi ante omnia Deus, & pater.) Ante omnia dixit, id est, ante omnem creaturam: ante, inquam, quàm mundus fieret; secundùm illud quod Salomon ait in persona Sapientiæ viuentis, ac per se existentis, quæ filius Dei est: Dominus creauit me initium viarum suarum, in opera sua, ante secula fundauit me in principio, & quæ sequuntur; quod eadem doctr. Apostolica lib. 5. ca. 20. de humanitate Christi interpretata est, quam interpretationem posteà cæteri Patres contra Arrianos secuti sunt. Erat itaque pater, creator, antequam mundus fieret: nõ autẽ erat pater,

ret, antequam generaret, vt Arriani volebant: quoniam, vt beatus Cyrillus in Thesauris de Trinitate ait, Deo, vt sit creator, conuenit natura; propter artem scilicet, quæ est eorum quæ naturæ diuinæ insunt; cuius quidem artis, quæ Dei propria est, effectus est id quod extra substantiam eius efficitur, quod quidem quia non est ex substantia eius, non necesse est vt simul sit creator, & creatura; imò prius est creator, quàm creet; non autem sic pater priusquàm generet; quia scilicet ex substantia sua generat. Vt igitur ante carnem Christi conditam, Deus pater eius carnis conditor & creator erat; sic etiam erat Deus eiusdem carnis factæ ante mundum, factæ, inquam, non quidem re, & effectu, sed præcognitione, ac prædestinatione, secundum consilium antiquum, & verum, sicut Esaias ca. 25. prophetauit. Hoc enim mysterium à sæculis, & generationibus, sicut Apostolus ait, absconditum, in fine manifestatum est nobis. Itaque quod Apost. doctr. dixit, Deum Christi ante omnia, perinde est, ac si diceret, Deum Christi primogeniti omnis creaturæ: Deum, inquam, Christi secundum humanitatem ex æternitate prædestinatam; secundum quam prædestinationem ex æternitate erat Christus: non quasi verbum separatim consideratum, vnctum esset diuinitate, & sic Christus; qui fuit error, vt anteà dixi, Nestorij, vt docuit Cyrillus in defensione tertij anathematismi, & prius error Origenis in homil. 9. in Hieremiam, & Eusebius, vt dixi, in libris de demonstratione euangelica, non vno in loco, sed multis, nomen Christi verbo tribuit Arrianicè, ante carnem assumptam, non quidem propter carnem sumendam, & ex æternitate præcognitam, vt hoc loco Clemens, sed propter ipsam naturam diuinam verbi, quâ dicit fuisse vnctum.

Paulò pòst, *Dominus spiritus, & intelligibilium, & sensibilium rex.*) Priusquàm hoc interpreter, ne quis malè intelligat, repetendum est illud Dionysij, alienum à ratione esse, & à rectà via deflexum, non attendere quæ sit vis propositi, sed attendere voces, atque hoc quidem non esse eorum qui volunt diuina intelligere, sed eorum qui sonos tantùm extrinsecus excipiunt auribus, neque scire volunt, quid hoc aut illud verbum significet. Consideremus igitur, quid hoc loco verbum Spiritus, declaret: non enim significat Spiritum sanctum, sed animam, quod quidem vel ex eo potest facilè perspici, quod aptissimè subiungit, *intelligibilium, & sensibilium rex*. Etenim si nomen Spiritus hoc loco Spiritum sanctum significat, quomodo Clemens nullam rationem habuit animarum? non enim inter νοητὰ, id est, intelligibilia numeratur anima, nec inter αἰσθητὰ, id est, sensibilia, sed inter νοερὰ, id est, intelligentia, vt philosophi docent; quare non opinandum est Clementem, in omni alioqui philosophia exercitatum, ignorasse hoc. Dionysius verò in ijs quæ de ente, & ideis scripsit, Clementem, quem ibi philosophum appellauit, secutus, tripliciter distinxit omnia hæc, inquiens in diuinis nominibus cap. 4. Status omnes, & motus, alij mentium cœlestium, alij animarum, alij corporum sunt. ac S. Maximus in scholio, quod in hunc locum scripsit, sic ait, Νοερὰ sunt, quæ intelligunt; νοητὰ verò, id est, mentes cœlestes sub intelligentiam cadunt; alimentum autem νοερῶν, id est, intelligentium, sunt ea ipsa quæ sub intelligentiam cadunt, ac consequenter de anima loquens, facultates eius vocat νοερὰς, vt quæ ipsa solùm intelligat ea quæ sensum superant, & omnium quæ sub intelligentiam cadunt extrema est: & paulò pòst, Intelligis, inquit, ex his, quantum anima ab intelligibilibus quæ sunt cœlestes mentes, differat? illæ enim singulari intelligentia, id est, vna statim applicatione notionis percipiunt diuinos superiores fulgores, qui secundum mensuram eorum ostenduntur, at verò anima ratiocinando, & discutiendo, id est, diuisa in particularia, & docta ex participatione eorum, mens enim descendens ad cogitationes velut diuiditur in partes, & indiget ratione discurrente per plura exempla, ad repræsentandum quod supra sensum intelligitur. mixtè igitur operatur anima, & ex alio ad aliud se transferendo, tum quando intelligit intellectualiter, id est, per se intus; hoc enim est proprium animæ; tum etiam quando foris ad alienam manu ducitur, ex alienis enim extrinsecus ascendit. Hactenus S. Maximus. Si igitur tantum interest inter animas, & mentes cœlestes, qui fiet verisimile, aut quomodo nobis persuadebitur, prætermissas esse animas à Clemente, vel mentibus cœlestibus esse annumeratas? Quod verò τὸ πνεῦμα, id est, verbum spiritus, etiam cum articulo positum, vt hoc loco, aliquando animam significet; si quis ambigit, ex Ecclesiaste intelligere licebit, ait enim cap. 3. in persona animalis hominis: & quis nouit τὸ πνεῦμα, id est, spiritum filiorum hominis, an ascendat ipse sursum, & spiritū iumenti, an descendat ipse seorsum in terram? Hunc enim locum interpretans Gregorius Nyssenus, Disserebam, inquit, apud me, de quibus carnales homines disserunt, & loquuntur: huiusmodi enim hominibus idem finis videtur esse animantium, quæ sunt rationis participes, & quæ expertes; & interitum hominibus quoque contingere, ut reliquis animantibus: ac vniusmodi spiritum esse omnibus, vt post equi in nihilum intereat; & ex eadem terra ortum capiat, & constet, & in eandem terram vertatur. incertum enim esse, an humanæ animæ sursum euolaturæ sint, & animæ reliquorum animantium ratione carentium, deorsum delapsuræ. Ex quo factum est, vt eis videretur nihil esse bonum præter sensus voluptatem, qua quispiá fruitur in ijsipsis quæ in præsentia agit; atque hoc solùm ex vita caduca, & breui

comparari. siquidem nemo est qui demonstrare queat, quò abiturus sit post hanc vitam. itaque dum hæc differunt, & loquuntur, seipsi iumenta facere student. Hactenus Nyssenus. Ergo animam hominis carnalis instar iumenti vocat Ecclesiastes τὸ πνεῦμα τοῦ κτήνους, id est, spiritum iumenti cum articulo. huic significatio tribuit quoque testimonium Didymus in tertio de Spiritu sancto libro, adhibita hac ipsa Salomonis auctoritate. deinde cùm enumerat idem Didymus significata huius verbi, adiuncto articulo, ait significare etiam motum cordis, sicut ait Esaias; & cognoscent errantes spiritu, prudentiam; id est, qui falso iudicio alia pro alijs bona putant, discent, vt sententiam falsam corrigant, & bona eligant. Sic enim idem Didymus interpretatur. Similiter dictum est illud Pauli 1. Corinth. ca. 7. de Virgine, vt sit sancta corpore, & spiritu, cùm corpus dicit, opera significat: cùm verò spiritum, voluntatem. & 1. Cor. cap. 14. orabo spiritu, orabo & mente; psallam spiritu, psallam & mente: vtrobique est spiritus cum articulo, quem locum explanans Cæsarius frater Greg. Nazianz. in responsionibus ad quæstiones sibi positas, Spiritum, inquit, vocat animam, mentē verò τὸν αὐτῆς ἡγεμόνα καὶ πρύτανιν, id est, ducem eius, & moderatorem, cui tanquam regi sedenti in capite, & tanquam duci obediens anima, & consilia cordis ad eam referens, efficitur difficile expugnabilis. Hoc ipsum igitur significat apud Clementem, cùm laudans, ac concelebrans Deum, Dominum vocat spiritus, vt qui voluntatis, ac cordis nostri dominatum teneat, Salomone auctore, cùm ait, Sicut impetus aquæ, sic cor regis in manu Dei, quò voluerit inclinare, illuc inclinat ipsum. Hoc verò perspici potest in Pharaone, quem Deus nimio suo furore instar impetus aquæ (voluntati enim eius quis resistit?) decem illis intolerabilibus plagis ad breuiculum tempus flexit, tametsi ad improbitatem suam sponte, pro natura scilicet liberæ voluntatis, quæ salua, & incolumis seruata est illi, tanquam immemor, & ingratus reuersus est. Ait igitur Clemens, *Dominus spiritus*, laude concelebrans admirabilem hunc Dei dominatum, & imperium, quo voluntates hominum, cùm vult, per prouidentiam suam naturæ liberæ conseruatricem, mutat, & vertit. Atque hæc quidem hactenus. Qui verò his contentus non est, ut sine vlla dubitatione id certum habeat, de quo fortassis prius dubitabat, saltem confirmetur initio secundæ precationis. ait enim paulò pòst, precando iterū, *Deus spirituum, & omnis carnis*. Dixit, Deus spirituum numero multitudinis, vt cœlestes spiritus simul, & humanos complecteretur; omnem verò carnem dixit, vt animas intelligeremus animantium ratione carentium; quæ non sunt verè spiritus, sed quæ opinione carnalium falsa specie esse videntur.

CAP. XLI. pag. 153.

Oremus pro fratribus nostris, qui in Christo requieuerunt, vt Deus summa erga homines caritatis, qui animam defuncti suscepit, remittat ei omne peccatum voluntarium, & inuoluntarium: ac propitius ei factus, collocet eum in regione piorum τῶν ἀνειμένων, id est, solutorum.) Cùm sic precatur ecclesia, satis clarè testatur, existimare se in carcere, siue in vinculis esse animam, pro qua orat ut soluatur. orat enim vt soluatur vinculis, cùm orat ut deducatur in regionem eorum qui soluti sunt. Est igitur post hanc vitam aliquis carcer piorum, non clausus; vnde qui in eo vincti sunt, aliquando dimitti possint liberi ac soluti. Ex quo rursus fit, ut sit in eiusmodi carcere non clauso locus soluendi debitum, patiendo: locus item remissioni, & indulgentiæ ac subsidio: contrà atque est in carcere impiorum, qui clausus est, quia nemo inde exire potest. de quo ait Iob cap. 3. Clausit enim contra eum Dominus. Sic enim interpretatus est Dionys. Areop. in cap. de defunctis, cùm ait; Etenim esse vnumquemque remunerandum, rectè noui, scripturam sequēs, quæ ait, Clausit enim Dominus contra eum, &c. item paulò pòst in eodē capite rursus precatur ecclesia, vt collocetur mortuus inter solutos, & in terra rectorum immunium, id est, vbi nullus est vinctus, qui in vinculis soluat debitum. Obseruandus ergo est hic locus aduersus eos qui purgatoriū negant, vel eū nō concedunt supplicij locum esse, cùm sit carcer: tametsi concedant iuuari animas defunctorum post hanc vitam nostris precationibus, & sacrificijs: hi autem sunt Græci neoterici. obseruandus quoque est aduersus eos qui vel hoc etiā negāt, q sunt peiores, & crudeliores. Illud verò, quod Apostoli in eodem capite tradunt ecclesiæ, vt precetur pro defuncto, inquiens, Colloca eum in sinu Patriarcharum, & Prophetarū, atque Apostolorum, & omnium qui à sæculo tibi placuerunt; quibusdam videtur absurdum. Quomodo enim, inquiunt, cōuenit, ut Apostoli dū superstites sunt, doceant precari pro anima defuncti, vt collocetur in sinu Apostolorum? nō est dissimile atque illud alterum de diebus festis Apostolorum post eorum obitum agitandis. quod quidem ut Apostoli ad Dei gloriam, & vtilitatem nostram catholicè præcepetunt, ut loco suo docuimus; sic etiam ad doctrinā catholicam ab Apostolis traditam, & à Clemēte Romano præscriptā pertinet, sic precari pro animis defunctorū, vt collocentur in sinu Patriarcharum, & Prophetarum, & Apostolorū, Sanctorumque omnium qui à sæculo Deo placuerunt. ita enim docebant vnam esse, & fuisse semper fidem, & vnam spē vocationis: omnesque quotquot à sæculo placuerunt Deo, expectare in cœlis repromissionem salutis paratæ reuelari in tempore futuro, sicut ait B. Petrus, cùm erit scilicet omnium resur-

rectio, vt non sine nobis, sicut Apostolus ait, consummationē gloriæ accipiant. Sunt enim sinus Patriarcharum, ac reliquorum omniū Sanctorum, vt Dionys. in cap. de piè defunctis interpretatur, diuinissimæ ac beatissimæ sortes, & quietes, quæ cunctos sanctos excipiunt, vt in eis beatissimam, & nunquam senescentem consummationem capiant. Itaque intuens Dionysius in illam formam Apostolicæ precationis, vt collocetur, inquam, in sinu Patriarcharum, & Prophetarum, & Apostolorum, atque omnium qui à sæculo Deo placuerunt, interpretans quid significaret ille sinus, dixit sinus Patriarcharum, & reliquorū omnium sanctorum, vt Prophetas, & Apostolos, quos ipsa precatio nominat, comprehenderet. Præterea testatur idem Dionysius hanc ipsam precationem, quam pro defuncto facit episcopus, quam fere totam idem Dionysius interpretatur, venisse ad ecclesiam sui temporis ex traditione sanctorum suorū magistrorum, quos vocat καθηγεμόνας, qui fuerunt sancti Apostoli: ne quisdam dubitet tribuere Apostolis tanquam magistris, hanc formam precationis pro defunctis.

Cap. XLII. Pag. 156.

Fiant exequiæ mortuorum die tertio, psalmis, lectionibus, & precationibus, propter eum qui tertio die resurrexit. item fiant die nono, ad recordationem viuorum, & mortuorum. deinde quadragesimo secundum veterem typum; sic enim populus Moysen fleuit. ac rursus anno exacto, ad habendum memoriam ipsius defuncti: suppeditetur, ex bonis eius ad recordationem eiusdem.) Hic quoque dicet aliquos: Si hæc est Apostolica cōstitutio, quomodo Ambrosius ait lib. 5. epistolarum in oratione de exitu, & virtutibus Theodosij, loquens de exequijs, Alij diem tertium, & trigesimum obseruant; alij diem septimum, & quadragesimum: & Origenes in commentarijs Iob libro tertio, septem, inquit, diebus agit luctus mortuorū: & Ephren Syrus in testamento suo iussit, vt post trigesimum diem sui recordarentur. An ignorabant isti Apostolicam constitutionem? minimè; sed nihil referre existimarunt, septimo, an nono; quadragesimo, an trigesimo die exequiæ fierent, quòd eodem scilicet spectaret ratio septimi, & noni; trigesimi, & quadragesimi. Sed explicemus, quomodo eadē sit ratio septimi, & noni in exequijs faciendis: quia scilicet vt tertio die facimus exequias ad precandū pro defuncto, & ad nostram in eo luctu consolationem, vt memores resurrectionis Domini, qui tertio die resurrexit, spem habeamus, quòd qui in Christo mortuus est, sicut Christus resurrexit, resurget & ipse in nouissimo die: Sic etiam eodem proposito septimo die exequias repetimus ad orandum pro mortuo, & ad nostram consolationem, vt luctum temperemus, memores, quòd requieuit defunctus ab operibus suis, sicut à suis Deus die septimo: reliquumque esse, vt is pro quo oramus, in requiem cœlestem ingrediatur: dies enim septimus, dies quietis est; siquidem sabbatum quod solemnis quietis, dies septimus erat. Vnde Græci, ex veterē, credo, traditione, per singula sabbata totius anni tum hac caussa sacrificiū pro mortuis facere consueuerunt; tum etiam, quia resurrectioni Domini, quæ fuit resurrectio nostra, à vespera sabbati initium constat ascribi. sic enim Leo magn⁹ in epistola 81. ad Dioscorum Alexan. scripsit. Itē Ecclesiasticus ca. 22. Modicum, inquit, plora super mortuū, quoniā requieuit. Luctus mortui septē dies; fatui antē, & impij, omnes dies vitæ illorum. Septem, inquit, dies luctus mortui, vt scilicet veniret in mentem quietis quam defunctus sortitus est; numerus enim septē, vt paulò antè dixi, numerus est qetis, sicut numerus sex, numerus operū & laborum. Similiter die nono fiunt exequiæ ad recordationem viuētiū, & mortuorum, vt ait Apostolica constitutio, & ad nostram consolationem, vt precemur, inquam, pro viuis, & defunctis: numerus enim sextus, est dies formationis hominis; & numerus trium, numerus resurrectionis mortuorum per Christum, qui die tertio resurrexit. Eustratius verò Constantinopolitanus, vetus auctor, hanc rationem noni diei in exequijs faciendis attulit, quòd post dies octo iterum apparuit Dominus discipulis, ingressus ad eos ianuis clausis; qui dies, inquit, accedens ad Dominicum, quo die Dominus resurrexit, efficitur nonus. Rationem verò quadragesimi illam esse, idem auctor ait, quòd post quadraginta dies assumptus est Dominus in cœlum, quare eo die exequias, vt ego existimo, facimus, vt in eiusmodi luctu nos consolemur, memores ascensus Domini in cœlum: vnde eum expectamus venturum in die iudicij, sicut ascendit post 40. dies in cœlum, vt idem Dominus dixit discipulis, cùm ascenderet: Hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntē in cœlum. Vnde Apostolus consolatur eos qui deflent mortuos suos, in epist. ad Thess. Si enim, inquit, credimus quòd Iesus mortuus est & resurrexit; ita & Deus eos qui dormierūt, per Iesum adduceret cū eo. & paulò pòst, quoniam, inquit, ipse Dominus in iussu, & in voce archāgeli, & in tuba Dei descēdet de cęlo. Hoc ergo in typo significatū est, cùm populus post 40. dies imposuit finē luctui pro morte Moysis, scilicet ascensurum esse Messiam post 40. dies in cœlum, vnde venturus esset in generali iudicio, & resurrectione mortuorū, vt secum adduceret in cęlū resuscitatos in gloriā. Idcirco ait constitutio Apostolica. Fiant exequiæ quadragesimo die sm veterem typum: Populus enim, inquit, 40. diebus fleuit Moysem; totidem diebus sm eundem typum fleuit Ioseph mortem patris Iacob. tametsi in exemplaribus

tibus quæ nunc habemus, tum Græcis, tum Hebraicis, tum Latinis, in luctu populi propter mortem Moysis 30. dies leguntur, ut etiam reperi scriptum in exemplo Græco cōstitutionum Calabro, quod nescio quomodo oblitus sum notare in margine libri Græci impressi. Vtra verò lectio verior sit, non ausim affirmare, tametsi hanc lectionem Calabri exemplaris de triginta dierum fletu in morte Moysis, confirmet auctoritas Philonis, qui in extrema parte libri tertij de vita Moysis ait, populum fleuisse mortem Moysis integro mense. Ratio verò trigesimi in huiusmodi exequijs, siue in luctu populi Israelitici propter Moysem 30. siue 40. dies legamus, illa est, quòd numerus trigesimus, siue quia constat ex numero perfecto ter duplicato, numerus resurrectionis est, in qua omnes resurgent perfecti propter resurrectionem Christi tertio die factam: siue quia est numerus ætatis Christi, cùm venit ad baptismum, & vidit cœlos apertos: per baptismum verò nostrum, cuius ille fuit protypolis, consepulti sumus cum Christo; vt sicut ille resurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos resurgamus, & in cœlum cum eo ascendamus: siue quia numerus trigesimus, numerus est altitudinis arcæ Noe, quæ fuit typus baptismi, ut nos docuit beatus Petrus, per quem à diluuio peccatorum liberamur, & nobis aperitur cœlū, quò ascendit, quem descensurum inde speramus, ut secum adducat resuscitatos in resurrectionem gloriæ. Deniq; cùm facere exequias mortuorum siue quadragesimo, siue trigesimo die ad subsidium mortuorum, & ad consolationem legentium pertineat, hoc, uur illo die facere, nihil referre voluerunt S. Apostoli, quorum alij alijs ecclesijs hunc, alij alijs illum numerum tradiderunt. Idem dicendum est de die septimo, & nono: neque enim in ijs, quæ huiusmodi sunt, hętere nos litteræ voluerunt, sed spirituali intelligentia potius, caussas traditionum inquirentes, & obseruantes. De die verò tertio nulla est in ecclesijs catholicorum varietas, q̀ hic numerus vbiq; sit dies resurrectionis. idem quoq; numerus erat antiqs partibus, secūdùm ueterem typum sollemnis in luctu mortui. Vnde Ecclesiast. c. 28. Facies, inquit, luctum ſm dignitatē mortui vno die, & duobus propter calumniam. In fine verò anni post mortem defuncti exequias facimus, quod vbiq; etiam sollemne est, & ratum, ut orantes pro mortuo luctum adhuc temperemus, memores, q̀ etsi vitam hic finiuit, quod exitus anni post mortē illius significat, tamen superest altera vita, quam annus sequens, qui præteritum sequitur, repræsentat.

Cap. XLVI. pag. 157.

Cum quo facie ad faciem loquebatur, non per obscura, aut somnia, aut Angelos, aut ænigmata.) Posuit genus: deinde distribuit in species. Habet enim aliquid obscuritatis, siue aliquid nō manifesti sermo Domini per somnium, aut per Angelos, aut in ænigmate factus. vnde q̀a non omnes videbant huiusmodi sermones à Deo proficisci, falsi prophetæ sermones Dei, & visiones, ac ænigmata prophetarum imitabantur. vt cùm Hieremias collo circumposuit circulum ligneum iussu Dei, ad repræsentandam futuram captiuitatem Babylonicam; & Ananias falsus propheta fregit eiusmodi circulum ligneum, inquiens, sic dicit Dominus, Fregi iugum Babylonis; & apud Oseam, Ego, inquit, Dominus visiones multiplicans, & in manibus prophetarum assimilatus sum. Est autē in omni huiusmodi visione, scilicet phantastica, & in huiusmodi assimilatione ἄδηλόν τι, quod propriè conuenit prophetiæ, id est, aliquid non omnino manifestum. Prophetia enim, ut ait S. Thomas. 2. 2. q. 174. artic. 2. ad tertium, importat quandam remotionem, & obscuritatem ab intelligibili veritate. Sed dicet aliquis, quomodo non loquebatur Dominus cum Moyse per Angelos, cùm testetur Apostolus, locutum esse Moysi legem per Angelos, cùm ait Galat. 3. Lex Moysis ordinata p̄ Angelos in manu mediatoris: & Stephanum actuum 7. Hic est, inquit, qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo, qui loquebatur ei in monte Sinai; qui accepit, scilicet per angelū ei loquentem verba vitæ dare nobis. & iterū: Qui accepistis, inquit, legem in dispositione angelorum. Sed rursus dicemus nos, quomodo neq; per ænigmata loquebatur ei, ait enim scriptura Num. c. 12. Ore ad os loquor ei, & non per ænigmata & figuras, cùm tamen dixerit ei Deus, Cùm consummaret tabernaculū, Exod. 25. Inspice, & fac secundùm exemplar, quod tibi in monte mōstratum est. Quod quidem, ut diuinus Dionys. in Hier. ecclesiastica cap. de mysterio sacræ vnctionis Apostolum secutus, interpretatus est, significabat illa omnia quæ secundùm legem in Mosaica hierarchia fiebant, fuisse eorum mysteriorum quę in nouo testamento futura erant, imagines, in illo typo & exemplari tabernaculi, quod tunc in monte ostensum est Moysi, repræsentatas: per ænigmata ergo loquebatur Dominus Moysi. Quare cùm ait Clemens, *Loquebatur ei facie ad faciem, non per Angelos, neque per ænigmata*, non significat nunquam sic ei locutum esse, absit: sed quòd aliquando sic ei loquebatur facie ad faciem, siue ore ad os; ut ait scriptura, Num. 12. quod idem ualet; ita ut non per angelum, aut per ænigmata tunc ei loqueretur. Quomodo verò ore ad os, id est, apertè, & per se ei loqueretur, parum hoc refert intelligere, modò scripturæ, quæ hoc dicit, credamus: idque factum fuisse in figura; vt scilicet hac ratione esset Moyses typus Christi filij Dei, in quo Deus nouissimè diebus istis sine medio ullo locutus est; qui multifariam multisque modis olim patribus locutus fuerat. qui prophetam sicut

Moysem suscitauit Dominum Iesum, alterũ legislatorem, de quo Deuteron.c.18. prædixerat, inquiens, Ponam verba mea in ore eius.

Pag.158. Nos autem tredecim Apostoli à Saluatore nostro facti episcopi.) Non discrepat hic locus à cap.13. Actuum, vbi Paulus, & Barnabas ordinari sunt ab ijs qui erant Antiochiæ. Paulus enim non fuit vocatus ab hominibus, aut per hominem, sicut ipse testatur in epist.ad Gal.& vt Lucas narrat Act.22.sed Christo, vt reliqui Apostoli. Declarata verò fuit eius vocatio accepta potestate hierarchica per ordinationem factam à Christo per homines. Barnabas verò non sic fuit immediatè vocatus à Deo, sed à Deo per alios, à quibus fuit missus, Act.11.qui & ipse cum Paulo fuit ordinatus episcopus.

Pag.eadem. Primus igitur natura pontifex vnigenitus Christus.) Non significat (ne quis erret) verbum Dei natura sua ante carnem assumptam, fuisse pontificem, qui fuit error Arrianorum, vt ex Eusebij libro 10.demonstrat.euangel.cap.p.intelligi potest; quo in loco ait, Verbum, tanquam pontificem humanum corpus de nostro grege instar agni, aut ouis sumpsisse. Idem simili errore tradit fuisse verbum ex æternitate diuinitate vnctum, ac proinde Christum Dei, qui fuit quoq; Nestorij error, qui Christi nomen non vni hypostasia, sed diuinæ naturę tribuebat, & rursus tribuebat humanæ, in duos Christum diuidens cum Paulo Samosatensi: neque significat, natura factum esse pontificem, id est, virtute naturali: vt enim non est factus homo virtute naturali, sed per operationem Spiritus S. ita neque pontifex. Christus igitur non fuit pontifex propter gratiam electionis, aut ordinationis, sed propter humanitatem cum verbo vnitam, nõ vnione secundum gratiam, aut secundum voluntatem, aut dignitatem, aut aliquam habitudinẽ, vt hæretici aiebant, facta, sed naturali, & hypostatica vnione: qui enim dixit ei, sicut Apostolus ait, Filius meus es tu; idem dixit, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Quare sicut filius Dei factus est filius hominis, non adoptione, sed natura, id est, verè, & secundũ substantiam; sic factus est sacerdos secundum eandem naturam verè, & substantialiter vnitam cum verbo in vnam hypostasim. Rursus quatenus Christus vnum est natura cum Deo patre, ante incarnationem, & ante sæcula fuit Christus, & sic in scripturis dicit', vt in Hier. spiritus ante faciem nostram Christus; Dominus autem, vt Apost.ait, spiritus est. & idẽ, bibebant, inquit, de spirituali consequente eos petra, petra autem erat Christus. ac eadem ratione fuit pontifex primus natura; ac sic quidem non cœpit ex tempore sacerdotium, siue pontificatum; quia ante incarnationem non indigebat, donec sumpsit humanitatem, quæ indigebat vnctione regali, & sacerdotali naturali. huc pertinet quod ait Cyrillus in Catechesi 10. de Christo οὐδὲ πὸ χρόνων ἐρξάμενος τῆς ἱερωσύνης, id est, non cœpit ex tempore sacerdotium.

Episcopus aut presbyter aut diaconus curas sæculares ne suscipiat; si non paruerit, deponatur.) Fortasse dubitabit aliquis, an discrepet ab hoc canone Apostolorum decretum Anacleti Apostolici Pontificis in epist.1. cùm ait, *Si* verò fuerit negotium sæculare; apud viros eiusdem ordinis, iudicio tamẽ Episcoporum, iudicetur. At non solùm non discrepat, sed potius eum confirmat & declarat, & Apostoli Pauli locum de iudicijs sæcularibus in epistola ad Corinthios interpretatur. Cùm enim Anacletus iubet, vt si negotium sæculare sit, apud viros eiusdem ordinis iudicetur, apud sæculares sanè iudicari iubet, vt sæcularia à sæcularibus ex officio iudicẽtur. hi enim sunt eiusdem ordinis, cuius sunt negotia sæcularia. subiungit deinde Anacletus, cùm Apostolus priuatorum Christianorum caussas magis Ecclesiæ deferri, & ibidem sacerdotali iudicio magis terminari voluerit. cùm priuatorum Christianorum causas dicit, laicorum siue sæcularium causas dicit. Laici enim sunt priuati Christiani; clerici verò, publici ministri Ecclesiæ. Rursus, cùm dicit Anacletus, Paulum horum causas magis Ecclesiæ deferri voluisse; laicis Christianis dicit deferri voluisse, vt cum eo congruat quod proximè idem Anacletus dixerat, quodq; auctoritate Pauli probat, vt si negotium sæculare sit, apud viros eiusdem ordinis iudicetur, id est, apud sæculares siue laicos, & ibidem sacerdotali iudicio magis terminari voluerit. Cùm hoc postremum dixit, satis significauit; quorsum iudicium Episcopi in causis sæcularibus tunc adhibendum esset, scilicet ut qui parere noluisset, & stare iudicato, ex Ecclesia eijceretur. quod quidem ad illa tempora spectabat; cùm Gentiles dominabantur; & Christiani nullo alio supplicis genere ad parendum iudicio, cogi poterant; nec alio gladio cœli; quàm anathematis. ad decernendum autem iustè anathema necesse erat, vt Episcopus causam cognosceret sæcularem, & eam cum sæcularibus iudicibus iudicaret, vt sic perduceretur ad finem iudicium, iuxta Prophetam Abacuc, pro quo Anacletus dixit terminari iudicium sæculare; iudicio sacerdotali. Cùm igitur canon Apostolorum vetat, ne Episcopus aut Presbyter aut Diaconus sæculares causas suscipiat, ad alia iam tempora spectat, & ad alium statum Ecclesiæ, in quo dominatus nõ Gentilium sed Christianorum est. tunc enim nõ est necesse, vt Episcopus sæcularia iudicet, qui reum iudicio non acquiescentem ex Ecclesia eijciat, & cõmunione fidelium priuet, & sic demum finis liti imponatur; nisi cùm expedit, vt per viã denunciationis, vt nunc loquuntur, ratione peccati causas sæculares iu-

dicandas

dicandas suscipiat, aut ex defectu iustitiæ ad exhibendum iustitiæ complementum. Extra has causas qui eiusmodi causas sæculares suscipit, non solum contra canonem Apostolorum, sed contra scripturam Pauli facit, cùm ait, secularia autem negotia si habueritis, contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, hos cõstituite. laicos dicit, qui nihil sunt in Ecclesia. hoc enim significat, quod Græcè est ἐξουθενημένοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, qui nihil, inquam, sunt in Ecclesia, idest nullius gradus & ordinis Ecclesiastici. vt enim consueuit Apostolus de primarijs in Ecclesia dicere, esse aliquid, de quibus rursus ibidem dixit, qui videbantur columnæ esse; sic consueuit dicere, esse nihil in Ecclesia eos qui nullum gradum in Ecclesia habebant, qui sunt scilicet sæculares siue laici; idcirco non dixit, qui nihil sunt, siue contemptibiles sunt, sed addidit, in Ecclesia: sic enim fecerint laicos à clericis, qui ad eum honorem à Deo uocati sunt, vt in tabernaculo testimonij, quod est Ecclesia, ex clero tanquã ex Leuitica tribu euangelica, Domino seruiunt, qui est eorum pars & hæreditas, quia ex oblatis Deo viuunt, quod ad eorum quoq; honorem pertinet, quorum neutrum laicis conuenit; idcirco eos vocat contemptibiles in Ecclesia. Ac quòd laicos intelligat Apostolus, cùm contemptibiles in Ecclesia dicit, eosque iudices causarum sæcularium constituere iubeat, confirmat B. Petrus cùm ait in ordinatione Clementis, in epistola eiusdem ad Iacobum fratrem Domini, nec enim iudicem aut cognitorem iudiciorum sæcularium hodie te ordinare vult Christus. & paulò pòst, Ista namque, quæ tibi manus congruere superius exposuimus, exhibeant sibi inuicem discẽtes, id est, laici. ac rursus paulò infrà, Sicut eni impietatis tibi crimen est, neglectis verbi Dei studiis, sollicitudines suscipere sæculares; ita vnicuique laicorum peccatum est, nisi inuicẽ sibi etiam in iis quæ ad communis vitæ vsum pertinent, operam fideliter dederint. quòd si fortè à semetipsis hoc laici non intelligũt, per Diaconos edocendi sunt, vt tibi solius Ecclesiæ sollicitudines derelinquant. Laicos igitur, quamuis sint inerudit, & doceri à Diaconis oporteat, vnde discentes paulò suprà eos vocauit, iudicio tamen rerum sæcularium B. Petrus cum Paulo consentiens præficere iubet. Ex libro 2. de Constit. Apost. intelligi quoque potest vocasse hic Paulum laicos contemptibiles in Ecclesia. Sic enim ait Apostolica constitutio cap. 14. Nec enim iustum est ô Episcope, cùm sis caput, vt caudam attendas, id est laicũ seditiosum, sed Deum solum. cum cauda quæ est extrema pars animalis, & ad motu facilis, comparauit laicos ad motus & ad tumultus próperos, qui sunt extrema pars Ecclesiæ, tanquam mystici animalis mystica cauda. Vnde Dionysius Areopagita in epistola ad Demophilum, post Episcopum in Ecclesiã locat Presbyteros; post Presbyteros ministros; post ministros Ecclesiæ, monachos; eos intelligit, qui monachi simplices sunt, neque clerici, neque laici: post monachos, laicos. Immo ipse Apostolus quosnam vocat contemptibiles in ecclesia, & cur, non obscurè exposuisse videtur, cùm paulò suprà dixit, & si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? siue, ut verbum uerbo reddamus, indigni estis minimis iudicijs? minima iudicia vocat iudicia de minimis, id est, de sæcularibus negotijs, quæ minuta sunt & contemnenda, si cum spiritualibus conferantur. Huiusmodi ergo iudicijs minimis præesse eos qui in ecclesia minimi essent, iussit Apostolus. minimos enim vocat B. Chrysostomus, interpretans hunc locum, quos Apostolus uocauit contemptibiles. idem facit B. Hieronymus explanãs eũdem locum. minimi autem in ecclesia, sæculares siue laici sunt; contrà uerò, magni sunt & potentes in ecclesia Episcopi, & infra eos presbyteri, quibus talem & tãtam dedit Deus potestatem, ligandi scilicet & soluendi, quæ essent liganda & soluenda in cœlo, & infra: Presbyteros reliqui ministri ecclesiæ, qui suis etiam gradibus distincti sunt. infimi verò omnium in ecclesia sunt laici, quatenus sæculares sunt. non decebat igitur vt qui maiores erant, minimis iudicijs præficerentur; sicut neque rursus decebat, ut minimi in ecclesia præfecti essent maximis iudiciis, qualia sunt ecclesiastica, quamuis in eis essent periti, immo peritissimi. Sed quasi aliquis Apostolo responderet, non posse minimos in ecclesia Corinthiorum, id est, laicos, causarum sæcularium iudices constitui, quòd non essent sapientes & periti, occurrit Apostolus, inquiens, Ad uerecundiam uestram dico, sic non est apud uos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum? sed frater cum fratre contendit, & hoc apud infideles? significare uoluit his verbis, non ita magna sapientia opus esse ad dirimendum cõtrouersias de rebus sæcularibus inter fratres, ne publicè litigandum esset, præsertim apud infideles, quod omnino licere noluit. Declarat magis hunc locum Apostolica constitutio libro 2. Clementis capitulo 46. Ne igitur, inquit, disceptationes uestras Gentiles cognoscant. & paulò pòst, Si autem fratres habuerint aliquid ad alius aduersus alium, quod Deus auertat, ex ipsismet & ex re ipsa intelligere debetis, qui præpositi estis; quòd qui tales sunt non faciunt opus fratrum in Domino, sed potius hostiliter dissidentium: atque alter quidem eorum reperietur lenis, æquus, & filius lucis; alter uerò immitis, contumax, oppressor. qui igitur conuictus fuerit, obiurgetur, eijciatur, & pœnas fraterni odij luat. Deinde si eum peccati pœnituerit, recipiatur, atq; ita castigati iudicia uestra allevabũt. Huc ergo spectat sapientia, quam Apostolus in iudicijs sæcularibus à Corinthiis laicis requirebat,

quirebat, quæ non poterat deesse illis, siquidem ex ipsis fratribus contendentibus, & ex ipsa re, de qua erat contentio, cognoscere poterant præfecti iudicijs istis, uter eorum esset in crimine, & non faceret opus fratris in Domino, ut condemnatus obiurgaretur, ac ne meritus esset, puniretur. atque ita fieret, ut frater cum fratre non litigaret, quod Apostolus volebat. pro quo Apostolica constitutio dicit, sic castigati iudicia vestra alleuabunt. Cùm ergo dixit Apostolus, ad verecundiam vestram dico; sic non est quisquam sapiens inter vos qui iudicare possit inter fratrem suum? sed magis frater cum fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles? perinde est, ut si diceret, erubescendum vobis est, si nemo sit inter vos tam sapiens, qui sciat causas sæculares dijiudicare, ne necesse sit publicè litigare. sic B. Hieronymus. erat itaque ad hoc faciendum sapiens, quicunque bonum & æquum sciret, quique uirtutibus præditus esset. Ferè enim inquit Aristoteles in libro 5. Moralium, pleræque leges sunt, quæ ab omni virtute iubent. Lex enim iubet viuere ex omni virtute, & rursus prohibet viuere ex omni vitio. & paulò post, Qui controuersiam, inquit, habent, confugiunt ad iudicem. adire autem ad iudicem, est adire ad ius ipsum; Iudex enim est velut ius animatum. & quærunt Iudicem medium, & vocant nonnulli iurimedios, tanquam consecuturi ius ipsum, si medium consequantur. Iustum ergo est medium quid; & Iudex ad medium redigit æquando: ut si linea in duas partes diuisa esset, & id quo maior pars minorem superat, minori addiderit, sitque iam totum diuisum in partes duas æquales, tunc aiunt habere quemque suum, cùm æquale habent. Hæc princeps Philosophorum. Huiusmodi autem ratio iudicandi tantæ sapientiæ erat, ut erubescendum esset populo Corinthiorum, si nullus eam haberet ad iudicandas sæculares causas fratrum de damnis & iniurijs. in his enim habere solent fratres aliquid alius aduersus alium. Huc pertinet quod Plato sola ratione magistra libro 9. de Legibus scripsit, Vbi, rectè, inquit, omnia constituta sunt, cùm futuri iudices bene educati, & omni diligentia probati fuerint; ibi in ijs, quæ alij alijs debēt, etiam parum eruditi iudicare possunt, ac scire cuique culpę parem pœnam irrogare. Hæc Plato. Nolebat itaque Apostolus, ut de reb⁹ sæcularibus iudicarēt, qui erāt aliquid in Ecclesia, ut Episcopi, qui sunt columnæ, neque Presbyteri, qui sunt eorum adiutores, neque reliqui ministri Ecclesiæ, sed qui nullius gradus essent in Ecclesia, id est, laici, & ij quidem, non qui sapientiores cæteris essent; illos enim ad gubernandas potius Ecclesias, quàm ad iudicia sæcularia eligi volebat, vt ex ijs, quę in epist. ad Timotheum & ad Titum de Episcopis scribit, quales esse debeant qui eligendi sunt. Sed absoluamus totum Pauli locum de iudicijs istis sæcularibus: sequitur enim, iam quidem omninò delictum est, quòd iudicia habetis inter vos: ἥττημα est Græcè, quod interpres Latinus vertit delictum. significat autem verbum Græcū hoc loco succumbere tentationi, in quam incidit frater cùm litigare vult cum fratre, & non potiùs damnum pati. subiungit enim statim, quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? sic hunc locum Apostolica constitutio ibidem interpretatur; cùm ait, si tamen alicuius opera, aut tentatione quapiam fiat, ut incidat fratri lis, det operam vt dirimatur, quamuis opus sit aliquid damni facere, & ne adeat ad iudicium Gentilium. Hactenus explicatio loci Pauli de iudicijs sæcularibus, quibus tanquam minimos in Ecclesia, id est, laicos præesse iubet. Quid igitur dicturi sunt Episcopi, qui cùm Christum Episcopum animarum nostrarum repræsentent, qui, vt eos etiam exemplo suo instrueret, illi ex turba, qui in Euangelio Lucæ dixerat, Magister, dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem, respondit, Homo, quis me cōstituit iudicem aut diuisorem inter vos? & cùm sint in summo Ecclesiæ gradu tāquam capita à Deo collocati, tamen dum iudicijs minimis, id est, sæcularibus præesse volunt, se ipsi è summis minimos in Ecclesia secundùm Apostolum, & ex capitibus caudas secundùm Apostolicā constitutionem faciunt, quos parabola Ioathan in libro Iudicum planè arguit, & condemnat: Ferunt, inquit, ligna vt vngerent super se Regem dixeruntq́ oliuæ, Impera nobis. quæ dixit, Nunquid possum deserere pinguedinem meam, qua & Dij utuntur homines, & venire, vt inter ligna promouear? Dixeruntque ligna ad arborem fici, Veni & super nos regnum accipe. quæ respondit eis, Nunquid possum deserere dulcedinem meam fructusque suauissimos, & ire vt inter cętera ligna promouear? locutaque sunt ligna ad vitem, Veni & impera nobis. quę respondit eis, Nunquid possum deserere vinum meum quod lętificat Deum & homines, & inter ligna cætera promoueri? dixeruntq́ omnia ligna ad rhamnum, Veni & impera super nos. quæ respondit, Si verè me regem vobis constituistis, uenite & sub vmbra mea requiescite. hactenus parabola, quæ in Episcopos planè conuenit: hi enim sunt qui relicto verbo Dei dulci, uitali & illuminante, ad spineta litium, siue rerum sæcularium, ut in earum iudicijs regnent, se transferri patiuntur, ex arbore fici, oleæ, & vitis facti arbores rhamni, id est, infrugiferæ & spinosæ; siue potius dicendum est, in arborem fici, oleæ, & vitis rhamnum inserentes; non intelligentes cùm vtrumque facere volunt, alterum eorum, quod præcipuum est, planè deserere, sicut S. Apostoli docuerunt, cùm aiunt in Actis Apostol. Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.

sis. Considerate ergo fratres viros ex uobis boni testimonij, plenos Spiritu sancto & sapientia, quos constituatis super hoc opus; nos verò orationi & ministerio verbi instantes erimus. Deinde, si Apostolus ait, quod ad Timotheum scripsit, Nemo militãs Deo, implicat se negotijs sæcularibus, vt placeat Deo qui se probauit, siue, vt verbum verbo reddam, qui se delegit, ergo Episcopus, qui lites siue res sæculares laicorum iudicat, testatur se non militare Deo, ac proinde non placere ei qui eum ad militiam spiritualem delegit. Denique quid peccet Episcopus, qui se negotijs sæcularibus implicari patitur, ex ijs quæ Beatus Petrus in ordinatione Clementis dixit, perspici potest: si enim, inquit, Clementem alloquens, mundialibus curis fueris occupatus, & teipsum decipies & eos qui te audiunt; non enim poteris quæ ad salutem pertinent, plenius singulis quibusq; distinguere, & ex eo fiet, vt & tu tanquã qui non docueris q̃ ad salutẽ hoĩm pertinet, puniaris; (Græcè est κολασθήσῃ) & discipuli per ignorãtiã pereant. idcirco tu quidem ad hoc solum vacato, vt opportunè & sine intermissione doceas verbum Dei, per quod salutem consequi possint: illi verò contrà, cum tanta reuerentia tua verba suscipiant, tanquam qui sciant te legatum & præconem esse veritatis, vt doceas, inquit, opportunè verbum Dei (Græcè est εὐκαίρως.) Episcopus autem negotijs sæcularibus occupatus, necesse est vt surripiat tempus occupationi sæculari administrandum verbo Dei: & rursus vt surripiat tempus ministerio verbi Dei, ad inseruiendum iudicio rerum sæcularium: ita fit vt non solum alterutrum, sed neutrum opportunè facere possit. Denique qualia esse debeant iudicia Episcoporum, docet Apostolica constitutio, lib. 2. Clem. cap. 47. omnia enim spectare debent ad faciendam reconciliationem pacis inter fratres & cum Deo, vt cum Apostolo dicere possint, Pro Christo legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Hæc hacten⁹ occasio Canonis huc me non importunè, nec, vt spero, & confido, inutiliter detulit. qui legit, intelligit; & qui habet aures audiendi, audiat.

CAN. XXXVII. pag. 161.

Episcopum, aut presbyterum, qui hæreticorum baptismum, aut sacrificium probauerint, deponi iubemus: quæ enim consensio Christo cum Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? Nonnullis fortassis hic canon scrupulum iniiciet, vt aliquando cuidam amico meo, viro valde bono, & erudito, atque acri iudicio iniecit; quasi non fuisset falsa beati Cypriani sententia quæ cũ Apostolico canone congruere videatur; alijs contrà falsus videbitur, quasi cùm Cypriani sententia consentiat: præsertim cùm hoc Vrbano 2. pontifici Romano visum fuerit; 1. c. præter hoc, §. secundùm verò. Sed hoc Vrbano vt interpreti visum est, non ut legislatori. esse ergo hunc canonem de ijs hæreticis intelligendum, qui non seruant formam quam S. Apostoli ecclesiæ tradiderunt, facilè intelligi potest ex caussa subiecta. Postquam enim dixit Episcopum, aut presbyterum, qui hæreticorum baptisma probauerint, aut sacrificium, deponi iubemus: subiungit, quæ enim consensio Christo cum Belial? scilicet declarat verbum Belial, absque iugo, & peruersum: ex quo intelligimus, eiusmodi hæreticorum baptismum hic improbari, qui peruersè baptizant, ac deprauatè, & non secundùm legem Christi, cui nolunt esse subiecti. Præterea sic intelligendum esse hũc canonem Apostolorum, qui est ex lib. 8. Clem. Romani; scilicet de hæreticis qui non baptizant in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, quæ est forma Ecclesiæ catholicæ secundùm doctrinã Christi per Apostolos traditam, ex lib. 6. eiusdem Clementis didicimus. Iubet enim Apostolica constitutio cap. 15. vt simus contenti vno baptismo, qui, inquit, non ab hæreticis, sed à probatis sacerdotibus fit, In nomine Patris, & Filij; & Spiritus sancti. Illorum ergo hæreticorum baptismum improbat, qui non fit secundùm hanc formam: & illi sunt in ministerio baptismi sacerdotes ἀμέμπτοι, id est, probati; qui in nomine Patris, & Filij; & Spiritus sancti baptizant. Vnde in eos qui non sic baptizant secundùm Doctrinam Dei, interpretatur dictum esse illud Oseę cap. 4. cùm ait de sacerdotibus veteribus, qui legem Dei deprauabant, Quoniam abiecisti cognitionem, abijciam & ego te, ne fungaris mihi sacerdotio; ut perinde sit, quasi dictum esset istis per Prophetam: quia scientiam baptizandi, quam Ecclesiæ tradidi, in baptizando nõ teneris, erit irritus baptismus à vobis ministratus. Vnde statim, postquam dixit Dominus de istis, & ego abijciam te, ne fungaris mihi sacerdotio, subiungit Apostolica doctrina; Itaque qui ab eis baptizati sunt, non sacramentum baptismi acceperunt, sed potius inquinati sunt. Quare hæretici quanquam in sacramento Trinitatis peccent, sicut Arriani, qui filium Dei faciunt creaturam, si tamen secundùm formam Ecclesiæ traditam baptizant, verè baptizant, sicut est in Arelatensi Conc. 9. c. 17. sicut Arrianos, inquit, baptizare in Trinitate certum est, &c. de ijs verò Arrianis qui non secundùm formam Ecclesiæ traditam baptizabant, sic est in Arelaten. 1. cap. 8. de Arrianis, inquit, qui propria lege vtuntur, vt baptizentur, placuit. Scilicet hi erant filij Belial, quos canon Apostolicus ait. Deinde subiungit Synodus Arelaten. Si ad Ecclesiam aliqui ex hac hæresi venerint, interrogent eos nostræ fidei sacerdotes symbolum, & si peruiderint in Patre, & Filio, & Spiritu sancto, eos baptizatos, manus eis

tantum

tantum imponant, & accipiant Spiritum sanctum: quòd si sic interrogati non responderint hanc Trinitatem, baptizentur. Hinc intelligere licet quod ait Optatus Afer, lib. 1. cõtra Parmen. hæreticos, quia symbolum falsant, aut duos Deos dicentes, aut patrem in persona filij cognosci; aut carnem à filio detrahentes, hos alienos esse à sacramentis catholicis, neq; baptizare; hoc, inquam, sic intelligendum est, scilicet non baptizare, si ex deprauatione symboli manet apud eos deprauatio formæ baptismi. Etenim si secundùm formam ecclesiæ baptizant isti, id est, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, baptismus erit verus, esto ipsi symbolum falsent. Vt Arriani symbolum quidem falsant, cùm filium faciunt minorem patre secundùm naturam, & Macedoniani Spiritum sanctum, verus tamen est eorum baptismus iuxta canonem 6. Conc. Constantin. quamdiu baptizant sicut traditum est ecclesijs, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti; quicquid ipsi de Patre, aut Filio, aut Spiritu sancto sentiant. dum enim credunt scientiam suam de diuinis personis, scientiam esse ecclesiæ catholicæ, & hoc, existimantes, quanquam falso, secundùm formam ecclesiæ baptizant, verè baptizant. tametsi enim cùm baptizant, dicentes, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, perinde sit secundùm sensum eorum, & hæresim, ac si dicerent, in nomine Patris, & Filij creaturæ, & Spiritus sancti; tamen quia non sic efferũt, quæ esset propria eorum forma, & lex, sed potius secundùm formam Ecclesiæ, quam credunt sentire, quòd ipsi, licet errent, idcirco verè baptizant. Ob hanc caussam Nicæna syn. capitu. 19. ex omnibus hæreticis solos Paulianistas iudicauit tunc non baptizare, quia in nomine Patris, & filij, & spiritus sancti non baptizarent, vt etiam notauit B. Innocentius 1. in epist. 22. sic enim ait cap. 8. de his, qui nominant seipsos Catharos, id est, mundos, & aliquando veniunt ad ecclesiam: Placuit sanctæ, & magnæ synodo, vt accepta manus impositione, sic maneant in clero: possumus verò dicere de solis Nouatianis esse hoc præceptum, neque ad aliarum hæresum clericos pertinere. Nam si vtique de omnibus definirent, áddidissent, de Nouatianis, alijsque hæreticis reuertentes debere in suum ordinem recipi. quod ita esse etiam illud maximè, quod Paulianistis dictum est, poterit confirmare, à quibus venientes etiã baptizari præcipiuntur. deinde subiungit, Num quid nam, cùm de Paulianistis iubent, omnes, qui ab hæreticis reuertuntur, erunt hoc exemplo baptizandi? quòd cùm nullus audeat facere, de ipsis tantum esse præceptum, ratio ipsa demonstrat; qa scilicet Paulianistæ, vt idẽ statim ait, in nomine Patris, & Filij, & Spũs sancti minimè baptizant. Quid igitur dicemus de beato Cypriano, Fuitne in errore? Fateamur hoc planè necesse est, siquidem, vt beatus August. in epist. 48. ad Vincentium scribit, aliter sensisse de baptismo, quàm forma, & consuetudo habebat ecclesiæ, in suis, & in concilij litteris inuenitur: cur verò ortus huius hæresis de baptismo hæreticorum, & schismaticorum iterando à nullo, quod sciam, eorum, qui hæreses, & earum auctores notarunt, beato Cypriano tribuatur, sed Donato potius, vt Philastrius tribuit, credo hanc fuisse causam, quòd primus Donatus ecclesiam scidit rebaptizando; Cyprianus verò sic rebaptizabat, vt nulli eorum qui baptismum hæreticorum probabant, diceret anathema; nullamque faceret discessionem, sed potius paci & tranquillitati ecclesiæ seruiret.

CAN. LX. pag. 163.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut lector, aut cantor sancta quadragesima non ieiunat, vel quarta feria, vel sexta, deponatur; nisi propter infirmitatem corporis impediatur; sin verò laicus fuerit, excommunicetur.) In quinto quoque libro scriptum est, iussisse nobis Dominum, vt quarta, & sexta feria ieiunaremus; quarta quidem, propter Iudæ proditionem: sexta verò, propter passionem. idem decernitur hoc canone. Quamobrem Græci, cùm vident nos quarta feria vesci carnibus, canonem violari putant, dum in id quod fit, intuentur, causam verò, cur fiat, parum considerant. Defensione igitur nobis opus est, & Græcos nostros alioqui fratres, iudicio, & cũdemnatione, quo ad nobis licet, liberare oportet. Periculosum enim, & Deo infestũ est, eum, qui neq; iudex est, neq; præest, alios iudicare. Ne igitur nos vicissim iudicemus, sicut Paulus præcipit, ne condemnemur. Qui sapit, inquit, diem, Domino sapit; & qui non sapit diem, Domino non sapit. Qui manducat, Domino manducat, & gratias agit Deo. Omnes igitur, quæ pacis sunt, sectemur, & quæ ædificationis, &c. Hæc, & alia huiusmodi sententiæ Pauli consentanea, arbitror Latinis, & Græcis sufficere, si inter se amare voluit, & non alij in alios esse contumeliosi. Sed ne videatur hic canon esse rei alicuius, quam nihil intersit sic, aut secus habere, & ne caussa contentionis, ac rixæ in re quasi indifferenti præbere videatur, præsertim cùm ij qui non seruãt canonẽ, partim depositione partim excommunicatione mulctẽtur, & ne hac ratione bonum nostrum, vt Paulus ait, blasphemetur, aggrediar explanare canonem: ac Græcos quidem docere de nostra caussa; Latinos verò docere de caussa Græcorum: vtrosque hoc modo, & via in hac re mutuo concilians. Igitur caussa ieiunandi apud Græcos quarta feria, est indicium, quod eo die secundùm Apost. doctr. contra Dominum factum est, cùm Iudas proditionis promissionem fecit. Caussa verò, cur nos sabbato ieiunemus, est, Christi sepultura; quòd eo,

inquam,

inquam, die in sepul. Christi ospit. Illud itaque iudicium de morte Christi quarta feria factum, ad mortem ipsam; quasi affectus, sepulturæ mandatus est, pertinet. Ergo qui pro proposito propter sepulturam, sabbato ieiunat, non differt ab eo qui propter iudicium de morte quarta feria pronunciatum, ieiunat; in ijs enim quæ sic fiunt, non est necesse, ut nullo modo varient, si idem sit propositum; quæ enim differunt, si eandem vim habent, cùm fiunt, non sunt censenda dissimilia. Sicut euenit in quibusdam quæ variè recitantur. Vnde Apost. doctr. in descriptione mystici cultus, quem Missam vocamus, in quibusdam quæ nihil interest variare, Dicat, inquit, Episcopus hæc, & quæ huiusmodi sunt; tanquam sit in similibus eadem vis. Præterea, durior ac difficilior est apud nos temperantiæ ratio, qui nulla intermedia relaxatione, ieiunium sextæ feriæ cum sabbati ieiunio copulamus, quàm apud eos qui duorum dierum, id est, quartæ, & sextæ feriæ interiecto. Itaq; nos post ieiuniū duorū dierū habem⁹ relaxationē Dñici: Græci verò post ꝓximū ieiuniū vnius diei. i. sextæ feriæ, habent laxamentum sabbati. Illud etiam addo, in multis locis, & regionibus Occidentis, præter sextam feriam, & sabbatum, quarta etiam feria piè ac religiosè ieiunari: verùm sabbato necessariò, & vbique ieiunatur, secundùm legem nobis à principio traditam. Loquor hic de altero genere ieiunij, cùm scilicet carne abstinemus, sicut ait Ioannes Damascenus in libro de ieiunijs ad Cometam: Ieiunium enim, inquit, est, non solum cùm quis ab aurora usque ad vesperam nihil prorsus edit, sed etiam cùm quibusdam cibis abstinemus, ut vino, & carne. quia enim, inquit, canon Apostolorum iubet nō ieiunare sabbato, & Dominico, & ieiunare quadragesima, fortasse iubet ieiunare quinque diebus integrum ieiunium, duobus verò diebus, sabbato, & Dominico, abstinere quibusdam cibis. Ex duobus enim propositis, anteponendum est præstantius. Sanxit quidem Spiritus sanctus per ministros verbi, ieiunium quinque diebus vsque ad vesperam: sabbato verò, & Dominico abstinere quibusdam cibis, propter excellentiam resurrectionis, quæ die Dominico facta est. Hactenus Damascenus, hoc ieiunium, vt aliàs dixi, vocat Tertull. portionale ieiunium, vt Damascenus ieiunium inchoatum. Illud hic obiter obseruandum est, quemadmodum hic pater, ac magister caussam agitandi sabbatum, ac Dominicum, festos dies, vnam eandemque esse dixit, nempe resurrectionem, similiter vt diuinus Ignatius, qui in epist. ad Philippens. interfectorem Christi vocat eum qui sabbato, & Dominico die ieiunat. Quare quod Apost. constit. lib. 5. ait, *Sabbatum celebrabis propter eum qui creauit mundum*, non solū accipiendū est de creatione mūdi, quę semel à principio effecta est; sed etiā de creatione partui mūdi, ratione vtentis, id est, nouæ creaturę, quę p eū qui semel pro nobis mortuus est, & resurrexit, facta est: noua enim creatura δημιουργία est, & vocatur, sicut est in 7. libro capite 35. cùm ait, *Effector creationis per mediatorem, tanquam auctor*. Nouam creaturam significat, quæ per incarnationem, & passionem Christi facta est, cuius auctor fuit Christus Dei & hominum mediator. Creatio enim mundi medio tanquam instrumento caruit; sicut superius in explicatione huius demonstraui. Quare sabbatum propter solam mundi creationem celebrare, Iudæorum est: Græci verò propter excellentiam quoque resurrectionis. Sabbatum cum dominico celebrant, veluti agitationem Dominici diei festi, qui resurrectioni dicatus est, à pridiana vespera, id est, sabbato incipientes; resurrectioni enim Dominici à vespera sabbati initium ascribi constat, ait magnus Leo in epist. ad Dioscorum Alexand. 81. Nos verò totum quidem Dominicum, qui est, ut ait Epiphanius, magnum sabbatum, in honorem resurrectionis impendimus; paruum verò sabbatum, ut idem vocat, in honorem sepulturæ secundùm ritum nobis traditum, ne mysterium sepulturæ sine mysterio mystici cultus prætereamus, idque ut consepulti Christo, extincta eorum, quæ sub speciem cadunt, cura in ijs quæ ad contemplationem animi pertinent, & mente tractantur, veluti in sepulchro quodam quiescamus: vt appareat ratio tanquam à mortuis excitata. Sic enim ex antiquis patribus S. Maximus de sepultura Christi mysticè philosophatus est. Rursus verò de ieiunio sabbati adhuc addam quod beatus Hieronym. in epist. ad Licinium scripsit: De sabbato, inquit, quod quæris, utrum ieiunandum sit, illud te breuiter admonendum puto, traditiones ecclesiasticas, præsertim quæ fidei non officiunt, ita obseruandas, ut à maioribus traditæ sunt. Neque aliorum consuetudinem, aliorum cōtrario more subuerti; atque utinam omni tempore ieiunare possimus, quod in Actibus Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legimus. neque tamen Manichææ hæreseos accusandi sunt, cùm carnalis cibus præferri non debuerit spirituali. & paulò pòst subiungit: Neque hoc dico, quòd Dominicis diebus ieiunandum putem, & contextas quinquaginta diebus ferias auferam, sed vnaquæque prouincia abundet in sensu suo, & præcepta maiorum, leges apostolicas arbitretur. Vt igitur in Oriente ieiunare sabbatum vetatur; sic in Occidente permittitur. illic præceptum est, ut habeatur pro uetito tale ieiunium: hic præceptum est, ut non pro vetito, sed ut pro licito habeatur. Itaque si ad vsum eorū quę nō officiūt fidei, ptinet, interprete beato Hieronymo, quod Apost. dixit, Vnusquisque in sensu suo abundet, cùm eiusmodi sit, ieiunare sabbatum,

tum, aut non ieiunare, ut neutrum scilicet officiat fidei; erit in vtroque tenenda consuetudo ecclesiæ suæ ex præcepto maiorum descendens, & secundùm eam firmanda conscientia. Denique in lege ieiunij obseruandum est, vtrum sit hoc, aut illud ieiunium in commune traditum, an non. Hanc enim distinctionem ieiuniorum docuit Synodus Gangrensis, can. 19. dies Pentecostes, id est, à Pascha vsque ad Pentecosten iubet Apost. constit. feriari, id est, non ieiunare; tamen in cœnobijs Ægypti (vt auctor est idem Hieron. in lib. De custodia virginitatis ad Eustochium) totoa anno æqualiter ieiunant, excepta Quadragesima, cùm strictius ieiunant, & diebus Pentecostes, cùm laxius: quia etsi semel in die capiunt cibum, tamen cœnas, inquit, mutant in prandia.

F I N I S.

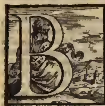
Hi Apostolicarum Constitutionum B. Clementis Romani libri, cum Reuerendi Patris Francisci Turriani scholijs & obseruationibus, veterem Ecclesiæ primitiuæ morem ostendentes, pijssimi sunt ac maximè vtiles populo Christiano. Quare imprimi posse iudico. Datum Antuerpiæ, 21. Iunij, Anno 1575.

Siluester Pardo S. Theol. Licentiatus, & Cathedr. Ecclesiæ Antuerp. Canonicus.

LIBER

LIBER PONTIFICVM
IAM INDE A' PETRO PAPA, VSQVE AD NICOLAVM PAPAM eius nominis primum,
IN QVO EORVM GESTA DESCRIBVNTVR PRIMORVM,
Per Damasum Papam: reliquorum autem, per alios veteres ac Fide dignos.

Petrus I. Pontifex Anno Christi 34.

EATVS PETRVS Apostolus & princeps Apostolorũ filius Ioannis prouinciæ Galilææ, ex vico Bethsaida, frater Andreæ, primò sedit in cathedra Episcopatûs Antiochiæ annis septem. Hinc beatus Petrus ingressus est in vrbem Romam, sub Claudio Cæsare: ibique sedit in cathedra Episcopatûs annis vigintiquinque, mensibus duobus, diebus tribus. Fuit autem temporibus Tiberis Cæsaris, & Gaij, & Claudij, & Neronis. Hic scripsit duas epistolas, quæ Catholicæ ac Canonicæ nominantur, & Euangelium Marci, quia Marcus auditor eius fuit, & filius, à baptismo. Post omnem quatuor Euangeliorum fontem, quæ ad interrogationem & testimonium eius (hoc est, Petri) firmata sunt, dum alius Græcè, alius Hebraicè, alius Latinè scribentes consonant, omnia eius testimonio sunt firmata. Hic ordinauit duos Episcopos Linum & Cletum, qui præsentialiter omne ministerium sacerdotale in vrbe Roma populo, vel ad se venientibus exhiberent. Beatus autem Petrus orationi, prædicatione populum erudiens, vacabat. Hic cum Simone Mago multas disputationes habuit, tam coram Nerone Imperatore, quàm coram populo. Et quos beatus Petrus ad fidem Christi aggregabat, ille per Magias & deceptiones segregabat. Et dum diutiùs altercarentur, Simon diuino nutu interemptus est. Hic Petrus beatum Clementem Episcopum consecrauit, & cui cathedram vel Ecclesiam omnem disponendam commisit, dicens: Sicut mihi gubernandi tradita est à Domino meo IESV CHRISTO potestas ligandi soluendique, ità & ego tibi committo, vt ordines dispositores diuersarum causarum, per quos actus non Ecclesiastici profligentur, & tu minimè curis seculi deditus reperiaris, sed solummodo orationi, & prædicationi ad populum, vacare studeas. Post hanc dispositionem martyrio cum Paulo coronatur, post passionem Domini anno XXXVIII. Qui sepultus est via Aurelia in templo Apollinis, iuxta locum vbi crucifixus est, iuxta palatium Neronianum in Vaticano, iuxta territorium triumphale, tertio Kalendas Iulii. Hic fecit ordinationes per mensem Decembrem, presbyteros decem diacones septem, episcopos per diuersa loca numero tres.

Clemens Epistola 1. ad Iacobum.

Sub Petro celebratum est Concilium primum Hierosolymis, cuius exemplar habes in Actis Apostolorum cap. 15. Nicephorus Callistus historiæ suæ libr. 2, cap. 37. testimonio Tertuliani & Caij historici probat, eodẽ anno, eodẽmq; die Petrum cruci affixum, & Paulum capite truncatum Romæ.

Annum quo creati Pontifices & habita concilia sunt ex Onuphrij Chronico Ecclesiastico & eiusdem epitome Pontificum, adscripsimus: qui nostra ætate in hoc studij genere accuratè versatus putatur. Quamquam non ignoramus quam lubrica, & incerta sit exquisita annorum obseruatio, & aliquot Conciliorum certum annum vix iniri posse putamus. Sed fides penes ipsum sit, qui singulis certum annum adscripsit. Quod si quando minus constabit ratio annorũ, Pontificum, ideo fiet, quod hic aliquando alios auctores, aut rationes locutus, plures, aut pauciores annos Pontificum vitę ascribat, quàm auctor Pontificalis sed ubi insignis erit diuersitas, adnotabitur.

DE SANCTO LINO PAPA ET MARTYRE.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

LINVS natione Italus de regione Tusciæ, patre Herculano, sedit annos vndecim, menses 3. dies 12. Fuit autem temporibus Neronis à consulatu Saturnini & Scipionis, vsque ad Capitonem & Rufum consules. Martyrio coronatur. Hic ex præcepto B. Petri constituit, vt mulier velato capite in Ecclesiam introiret. Hic fecit ordinationes duas, Episcopos XV. presbyteros 18. Qui sepultus est iuxta corpus B. Petri in Vaticano, sub die IX. Kalend. Octobris. Anno Domini 57.

In Chronicis autem Mariani Scoti scribitur sic:

Linus Chorepiscopus sub Petro Apostolo, exteriora cum eis per annos xj. mensesque tres.

DE S. CLETO PAPA ET MARTYRE.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 77. CLETVS natione Romanus, de regione vico Patricij, patre Emiliano, sedit annis xij. mense vno, diebus xj Fuit autem temporibus Vespasiani & Titi, à consulatu Vespasiani septimo, & Domitiani quinto, vsque ad Domitianum nonò, & Rufum consules. Hic ex præcepto B. Petri, xxv. presbyteros ordinauit in vrbe Roma. Qui etiam sepultus est iuxta corpus B. Petri in Vaticano, 6. Kalend. Maias. Et cessauit Episcopatus dies xx.

In Chronicis Mariani Scoti legitur: Anno lxx. dein sic:

Linus his consulibus, scilicet Capitone & Rufo, est passus 9. Kalend. Octobris. Cletus Chorepiscopus successit annis xij.

DECRETA SEV VITA CLEMENTIS PAPÆ I.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 69. CLEMENS natione Romanus, de regione Cœlio monte, ex patre Faustino sedit annis ix. Fuit autem temporibus Galbæ & Vespasiani, à consulatu * Tragali & Italici, vsque ad Vespasianum nono * & Titum. Hic quum multos libros zelo fidei & Christianæ religionis scriberet, martyrio coronatur. Hic fecit 7. regiones diuidi notarijs fidelibus Ecclesiæ, qui Gesta Martyrum solicitè & curiosè, vnusquisque per regionem suam, perquirerent. Hic fecit duas Epistolas, quæ canonicæ nominantur. Hic ex præcepto Beati Petri suscepit Ecclesiæ pontificatum gubernandum, sicut ei fuerat à Domino IESV CHRISTO cathedra tradita vel commissa. Tamen in Epistola, quæ ad Iacobum scripta est, qualiter ei commissa est à Beato Petro Ecclesia, reperies. Ideò Linus, & Cletus ante eum conscribuntur, quia ab ipso principe Apostolorum, ad ministerium sacerdotale exhibendum, sunt Episcopi ordinati. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros decem, diaconos duos, Episcopos per diuersa loca quindecim. Obijt martyr anno Traiani tertio. Qui etiàm sepultus est in * Græcia 9. Kalendas Decembres. Et cessauit Episcopatus dies xxj. Hæc ille.

* Trachalæ

Eusebius verò Cæsariensis Ecclesiasticæ histor. libr. III. cap. 14. de Clemente scribit, dicens:

In vrbe Roma xij. Anacletus annis in Episcopatu exactis, sacerdotij sedem Clementi tradidit. Et capite 34. Igitur in vrbe Roma tertius ab Apostolis Clemens, nouem annis Sacerdotio perfunctus, Euaristo diuini verbi tradidit ministerium.

Græci Cletum, cum Anacleto miscent & ex duobus vnum faciunt, sed latinis potius credendum est, de qua quæstione præter cæteros vide Turrianum lib. 2. pro epistolis Pontificum. cap. 10.

Placuit autem præmissis, quædam addere ex Mariano Scoto, qui anno imperij decimoquarto Neronis Imperatoris, ad veritatem, verò Euangelij, lxxij anno, ac secundùm Dionysij cyclum quinquagesimo, Syluano atque Othone consulibus, de Clemente modo qui subditur, prosequitur:

Imo Ioannes III. id scribit in Epistola sua Decre. ad Episc. Germ. & Gall. centum, & amplius annis Leoni secundo anterior.

Leo secundus successor Agathonis Papæ, de Clemente sic ait in sua decretali Epistola: Si autem Petrus princeps Apostolorum adiutores sibi asciuit Linum & Cletum, non tamē Pontificij potestatem, aut soluendi, vel ligandi normam eis tradidit, sed Clementi successori suo, qui sedem Apostolicam post eum, & potestatem Pontificalem, tradente sibi Beato Petro Apostolo, tenere promeruit: Linus verò & Cletus ministrabant exteriora, princeps autem Apostolorum Petrus verbo & orationi insistebat. Linum namque & Cletū nihil vnquàm legimus ex Pontificali ministeriò potestatéve egisse: sed quantum eis à Beato Petro præcipiebatur, tantum solummodò agebant.

Hæc Leo Papa. Et subdit Marianus Scotus:

Clemens ergò primus post Petrum, Romanam Ecclesiam tenuit, uel cum eo Linus & Cletus, sicut cum Petro fuerunt.

Et idem Marianus post alia subiungit:

Sanctus ergò Clemens nō tantùm successor B. Petri fuit, sed etiàm viuente Iacobo, nouem annis ante passionem Petri Romanam cathedram tenuit, iuxta scripturas, & deindè post Petrum XXI. id est, duodecim cum Cleto, uel cum Lino, & nouem annis post eos, vsque dum in exilium missus est.

Ad hanc sententiam confirmandam quod Clemēs proximè successerit B. Petro, magnum momentum, habere debet, quod Tertullianus de præscriptionibus aduersus hæret. ait Romanorum Ecclesia Clementem à Petro ordinatum edit, q. d per instrumenta, & rationes publicas demonstrat: Græci ferè aliter scribunt, sed Latini hoc melius scire potuerunt. Nam quod D. Hieronymus originè quidem Latinus, sed inter Græcos plurimum versatus, Clementem in Catalogo quartum a Petro facit, ex vsu Græcorum, non adeo monere nos debet, cum interim fateatur plerique Latinorum eundem secundùm a Petro facere, & ipsemet in primo libro contra Iouinianum, & in ca. 52. Isaiæ Clemente scribit fuisse Beati Petri successorem. Sed de hac tota quæstione vide Turrianum lib. 2. pro Epistola Pontificum cap. 10.

EPISTOLA CLEMENTIS PRIMA ad Iacobum fratrem Domini,

Rufino Torano Aquileiensi interprete.

Pro Epistolis Decretalibus Pontificũ Apostolicorum copiosè disserit Franciscus Turrianus Societ. Iesu, quatuor libris. Ioan. 1. f

CLEMENS Iacobo Fratri Domini, & Episcopo Episcoporum, regenti Hebræorum sanctam Ecclesiam Hierosolymis, sed & omnes Ecclesias, quæ vbique DEI prouidentia fundatæ sunt, cum Presbyteris & Diaconibus, & cæteris omnibus Fratribus, Pax tibi sit semper.

Notum tibi facio Domine, quia Simon, Petrus, qui veræ fidei merito, & integræ prædicationis obtentu, fundamentum esse Ecclesiæ definitus est, qua de causa etiam Domini ore diuino cognominatus est Petrus, qui fuit primitiæ electionis Domini, Apostolorum primus; cui & primo Deus Pater filium reuelauit, cui & Christus competenter beatitudinem contulit, qui & vocatus est & electus, & conuiua Domini & comes effectus, tanquàm bonus & probatissimus discipulus, qui obscuriorem Mundi plagam Occidentis (velut omnium potentior) illuminare præceptus est, quique & integrè potuit implere præceptum. Sed quousque sermonem protraho, refugiens indicare quod triste est, quod quidem necesse est, licet tardè, proferre? Hic denique ipse Petrus, qui pro immensa charitate, quam erga omnes homines gerebat, palàm cum omni fiducia (aduersante etiam tyranno totius mundi) bonum prædicare non destitit, & tegem omnium seculorum per orbem terræ, & vsque ad ipsius Romanæ vrbis huius notitiam, vt etiam ipsa saluaretur, inuexit. Hic, inquam, pro pietate pati volens, præsentem vitam finiuit. In ipsis autem diebus, quibus vitæ finem sibi imminere præsensit, in conuentu Fratrum positus, apprehensa manu mea, repentè consurgens, in auribus totius Ecclesiæ hæc protulit verba: Audite me Fratres & conserui mei, quoniam, vt edoctus sum ab eo, qui misit me, Domino & Magistro meo IESV CHRISTO, dies mortis meæ instat, Clementem hunc Episcopum vobis ordino, cui soli meæ prædicationis & doctrinę cathedram trado: Qui mihi ab initio vsque in finem comes in omnibus fuit, & per hoc veritatem totius meæ prædicationis agnouit. Qui in omnibus tentationibus meis socius extitit, fideliter perseuerans: Quem præ cęteris expertus sum Deum colentem, homines diligentem, castum, discendi studijs deditum, sobrium, benignum, iustum, patientem, & scientem ferre nonnullorum (etiam ex his, qui in verbo Dei instituuntur) iniurias. Propter quod ipsi trado à Domino mihi traditam potestatem ligandi & soluendi, vt de omnibus quibuscunque quę decreuerit in terris, hoc decretum sit & in cœlis. Ligabit enim quod oportet ligari, & soluet quod expedit solui, tanquàm qui ad liquidum ecclesiæ regulam nouerit. Ipsum ergò audite, scientes quia quicunque contristauerit doctorem veritatis, peccat in Christum, & Patrem omnium exacerbat DEVM; propter quod & vita carebit. Ipsum autem qui præest cęteris, oportet medici vicem agere, & non ferę bestię furore commoueri. Hæc eo dicente, ego procidens ad pedes eius, rogabam, excusans me, & declinans honorem cathedrę, vel potestatem. At ille respondens: Pro hoc, inquit, nè me rogaueris. Hoc enim fieri statutum est mihi, & eo magis, quo excusas: quia hæc cathedra eum, qui cupit eam & audacter expetit, non requirit, sed ornatum moribus & in verbis eruditum. Quòd si esset alius melior, si quis mihi alius adiutor, tam sedulus adstitisset, si quis tam plenè doctrinæ meę rationem cepisset, sed & Ecclesiasticas dispositiones à me tam plenè didicisset, habens alium talem, non te cogerem opus bonum suscipere nolentem. Superfluum est ergò alium quęrere, cùm primitias eorum qui ex gentibus per me saluantur, & præcipuè huius vrbis, te primum obtulerim Deo. Sed & illud intuere, quia si periculum peccati timens, suscipere refugis Ecclesiæ gubernacula, certus esto, quia ampliùs peccas qui populum Dei velut in fluctibus positum & periclitantem, quum iuuare possis, subterfugis, tui tantummodò habens considerationem, & non quod in commune omnibus expedit, prouidens. Sed certus esto, quòd necesse est te suscipere omne periculum, quia nec ego pro salute omniũ ab obsecrando cessabo. Quanto ergò mihi citiùs acquieueris, tanto me citiùs laboris & tristitiæ meæ mœrore releuabis. Noui etiam hoc, ô Clemens, quòd tibi tædia & molestias, pericula etiam & opprobria inerudíti vulgi indocilisque concibem, quæ tu tamen, scio quòd constanter & fortiter feres, respiciens ad illam spem, quæ tibi apud Deũ patientiæ præparat coronam. Sed & illud cupio, te mecum iusta ratione perspicere, quandò maximè opera tua indiget Christus, nunc inimicus aduersùs sponsam eius commouet bellum, an in futuro tempore, quandò iam CHRISTVS post victoriam triũphabit; nec vltra vllius opera indigebit? Quis non etiam parui sensus intelligat, quòd illud est tempus in quo operam tuam Christus requirit? Totâ igitur mente in præsenti necessitate præbe operam tuam, & auxilium in prælijs exhibe regi optimo, remunerationes magnificas post victoriam reddituro. Libenter ergò suscipe Episcopatùs officium, eò maximè, quòd Ecclesiasticas dispositiones à me probabiliter didicisti, vt salus eorum, qui per nos confugerunt ad Deum, nequaquàm vacillet. Veruntamen & breuiter te de ipsius dispen-

Matth. 16. c.

In decret. Iuo. lib. 5.

13. q. 3. Quicunq; contrist. Et infrà in epist. 1. Alexandri Papæ I.

Videtur polliceri intercessionem post mortem.

dispensationis ordine coram omnibus com-
12.q.1.Te quidem. monere necessarium duco. Te quidem o-
portet irrepræhensibiliter viuere, & summo
studio niti, vt omnes vitæ huius occupatio-
nes abijcias, nè fideiussor existas, nè aduo-
catus litium fias, néve in vlla aliqua occupa-
tione prorsùs inueniaris, mundialis nego-
tij occasione perplexus. Neque enim iudi-
cem aut cognitorem secularium negocio-
rum hodiè te ordinare vult Christus, vti nè
præfocatus præsentibus hominum curis, non
possis verbo Dei vacare, & secundùm verita-
tis regulam secernere bonos à malis. Ista
nanque opera, quæ tibi minùs congruere su-
periùs exposuimus, exhibeant sibi inuicèm
discentes, id est, laici: & te nemo occupet ab
his studijs, per quæ salus omnibus datur.
Sicut enim tibi impietatis crimen est, negle-
11.q.1.Sicut enim. ctis verbi Dei studijs, solicitudines suscipe-
re seculares: ità & vnicuique laicorum pec-
catum est, nisi inuicèm sibi etiàm in his, quę
ad communis vitæ vsum pertinent, operam
fideliter dederint. Te verò securum facere
ex his, quibus non debes vacare omnes com-
muniter elaborent. Quòd si fortè à semet-
ipsis hoc laici non intelligunt, per Diaco-
nos edocendi sunt, vt tibi solius Ecclesiæ so-
licitudines derelinquant, quò ipsam; vt di-
gnum est, dispensare sufficias, & veritatis
verbo abundantiùs & studiosiùs deseruire.
Si enim mundialibus curis fueris occupatus,
& teipsum decipies, & eos qui te audiunt.
Non enim poteris, quæ ad salutem perti-
nent, pleniùs singulis quibusque distingue-
re. Et ex eo fiet, vt & tu, tanquàm qui non
docueris quæ ad salutem hominum perti-
nent, puniaris, & discipuli per ignorantiam
Idem in Epistola Euaristi Papæ. pereant. Idcircò tu quidem ad hoc solum
vacato, vt opportunè & sinè intermissione
doceas verbum Dei, per quod salutem con-
In dec. Iuo. lib. 5. sequi possint. Illi verò cum tanta reueren-
tia tua verba suscipiant, tanquàm qui sciant
legatum te & præconem esse veritatis, &
Matt.16.a quodcunque super terram ligaueris, esse li-
gatum & in cœlo: & quodcunque solueris
super terram, etiàm ibi esse soluendum.
Quoniam quidem & tu, vt dixi, quæ opor-
tet, ligabis, & quæ expedit, solues. Et ad
te quidem qui præ es, ista sint monita, & his
similia. Ad presbyteros verò sint ista: An-
te omnia, vt pudicitiæ studentes, adolescentes
nuptijs iungant, quô calorem feruentis æta-
tis coniugali lege præueniant. Sed nè in pro-
uectioribus quidem curam habere huiusce-
modi negligant, quia in multis; etiàm quum
senuerit corpus, concupiscentia viget. Nè for-
tè ergo fornicationis labes, occasione accepta
tanquàm venenum pessimum serpat in vobis,
cauere & anteuenire necessarium est, nè quod
in vobis adulterij occultum coalescat incen-
dium. Et quid in omnibus peccatis adulte-
rio grauius? Secundum nanque in pœnis ob-
tinet locum, quoniam quidem primum illi
habent, qui aberrant à Deo, etiam si sobriè vi-
xerint. Propter quod vos ô presbyteri, Eccle- 12.q.7. Quid in omnibus.
siam excolite, & ordinate sponsam Christi
ad pudicitiam. Sponsam autem dico, om- Et in dec.
nem Ecclesiæ congregationem: quæ si pudi- Iuo. lib.7.
ca inuenta fuerit à sponso suo, ingentibus ab
eo donis & muneribus honorabitur: & uos,
velut ministri sponsæ & amici sponsi, ingen-
ti gaudio & lætitia perfruemini. Si verò spon-
sa hæc reperta fuerit commaculata peccatis,
ipsa quidem tanquàm indigna, * non trade- * extrudet
tur tegalibus toris. Vos autem pœnas da- à tegalib.
bitis, si fortè per uestram negligentiam uel
desidiam obrepserit contagio sæua peccati.
Idcircò ante omnia sobrietatis & pudicitiæ so-
licitudinem gerite. Valdè enim apud Deum
graue crimen ducitur fornicatio; cuius spe-
cies sunt quidem plures, sicut vobis & ipse
Clemens diligenter exponet. Veruntamen Prima species adul
prima species adulterij est, virum propria uxo terij.
re solummodò non esse contentum, & mu-
lierem non proprio tantùm seruate se viro.
Si ergò castus fuerit quis, potest & humanus
& misericors fieri, per quod & ipse æternam
à Deo misericordiam consequatur. Sanè si-
cut adulterij venenum cunctis malis perni-
ciosius est, ità amor fraternus & charitas to-
tius boni fastigium tenet. Et ideò diligite om 1.Cor.13.
nes fratres vestros, & cum religione ac mi- d
sericordia respicite ad omnes. Orphanis ex-
hibete vosmetipsos parentes. Viduis uiro-
rum curam impendite cum omni castitate,
quę necessaria sunt, præbentes. Iuniores
tamen viduas nuptijs copulate. His qui igno-
rant artificia, exquirite honestas aliquas oc-
casiones, quibus victum necessarium quę-
rant. Artificibus verò opera prouidete, debili-
bus misericordiam facite. Scio autem hæc
omnia facturos vos, si charitatem præ cęte-
ris & ante omnia in vestro corde figatis. Cu- 1.Petr.4.b
ius charitatis & recipiendæ & habendæ ma-
ximum erit fomentum, si frequenter inter
vosmetipsos communem cibum uestrum men
samque faciatis, & inquantùm vnusquisque
præualet, crebriùs panes ac sales suos cum
fratribus suis sumat. Per hæc enim præcipuè
charitas comparatur, & causa totius boni in
huiusmodi communione consistit. Vbi au-
tem pax & bonitas, ibi & salus. Propter quod
communes facite cibos uestros cum his, qui
secundùm Deum fratres sunt, quia per hæc
temporalia officia, pacis & charitatis fructi-
bus gaudia æterna mercamini. Multò autem Matt.25.d
solicitiùs esurientes reficite; & sitientibus po- Itē in epi
tum date, nudis vestimentum: ægros visitate, sto.2. Eua
& eos qui in carcere sunt, prout possibile est, risti Papę.
iuuate: peregrinos satis promptè in domibus
vestris suscipite. Et nè omnia nunc singula-
tim dicam, omne bonum ipsa per se (si in vo-
bis fuerit) charitas vos facere docebit, sicut
& ecótrariò eos qui à salute alieni sunt, omne
malum facere odium docet. Si qui ex fratri- 11.q.1.Si
bus negocia habent inter se, apud cognito- qui ex.

res seculi non iudicentur: sed apud Presbyteros Ecclesiæ, quicquid illud est, dirimatur: & omni modo obediant statutis eorum. Super omnia autem auaritiam fugite, quæ homines occasione præsentis lucri ab æternis separat bonis. Pondera, mensuras, stateras, pro locis quibusque æquissima custodite: deposita fideliter restituite. Quæ omnia, & si qua sunt similia his, ità demum solicitè & diligenter implebitis, si futurum Dei iudicium sinè intermissione in vestro corde voluatis. Quis enim peccare poterit, si semper ante oculos suos Dei iudicium ponat? Quod in fine mundi certum est agitandum, ut tandèm qui benè in hac vita egerunt, consequantur bona reposita, peccatores autem ut consequantur præparatas & reconditas pœnas, de quibus ità futurum dubitare omninò non possumus. Siquidem hæc omnia ita esse ventura, verus nobis propheta prædixit. Vndè & vos, qui estis veri prophetæ discipuli, abijcite à cordibus vestris ante omnia discordias & animorum dissensiones, ex quibus omne malum opus procedit, & benignitatem ac simplicitatem tota mente seruate. Quòd si fortè alicuius cor vel liuor, vel infidelitas, vel aliquod malum ex his, quæ superiùs memorauimus, latenter irrepserit, non erubescat, qui animæ suæ curam gerit, confiteri hæc huic qui præest, vt ab ipso per verbum Dei & consilium salubre curetur, quò possit integra fide & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ vitæ præmia peruenire. Diaconi verò Ecclesiæ, tanquàm oculi sint Episcopi, oberrantes, & circunlustrantes cum verecundia actus totius Ecclesiæ, & perscrutantes diligentiùs, si quem videant vicinum fieri præcipitio, & proximum esse peccato, vt referant hæc ad Episcopum, & commoneri ab eo possit is qui in præcipitium lapsurus est, vel reuocetur, & non corruat in peccatum. Negligentiores quoque & eos qui rariùs ad audiendum uerbum Dei accedunt, nec solicitè ad Episcopi tractatum conueniunt, ipsi commoneant & hortentur. Si enim assidui sint ad audiendum, non solùm uitæ æternæ ex salubri commonitione capiunt lucra, verùm & quæcunque illæ sunt tristitiæ vel mœrores, quæ ex præsentis vitæ necessitatibus & cladibus temporum ueniunt, quæque malorum sermonibus in corde suo velut iacula defixa circunferunt, abijciuntur omnia prædicatione ueritatis & uitæ æternæ doctrina & eruditione purgata. Alioquin, si multo tempore auditum subtrahant à uerbo Dei, & remaneant in cultu vitiorum, sinè dubio* spinis erunt ac sentibus occupati. Et quid aliud, nisi ad ignem talis hæc terra præparabitur? De his ergò, vt diximus, diaconis cura sit. Sed & eos qui secundùm carnem ægrotant, solicitè perquirant, & plebi (si fortè plebs ignorat) indicent de his, ut ipsi uisitent eos, & quæ necessaria sunt, præ-

Eccle. 7. d

Matt. 25. c d

Nota de confessione sacramentali.

Dist. 93. Diaconi ecclesiæ.

* Deësami ferunt, spinis ac

beant eis cum conscientia eius qui præest. Quod tamen etiàm si clàm fecerint, non peccabunt. Sed & de peregrinis, similiter Episcopo suggerant, resouendis, & cætera his similia, quæ ad cultum Ecclesiæ & disciplinam eius pertinent, diaconis curæ sint. Qui catechizant, id est, qui uerbo instruunt incipientes, primò oportet, vt ipsi instructi sint. De anima enim agitur hominum. Et oportet eum, qui docet & instruit animas rudes, esse talem, ut pro ingenio discentium semetipsum possit aptare, & uerbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergò ipse præcipuè apprimè esse eruditus & doctus, irreprehensibilis, maturus, impauidus, sicut ipsi probabitis fore Clementem hunc post me. Multum est autem, si ego nunc de singulis, quæ unusquisque habere debeat, prosequar. Veruntamen illud est quod præ cæteris ab omnibus nobis cupio in commune seruari, vt concordiam teneatis, per quod solum potestis portum quietis intrare, & ciuitatem summi regis (quæ pax nominatur) habitare. Similis nanque est status omnis ecclesiæ magnæ naui, quæ per undosum pelagus diuersis è locis & regionibus uiros portat, ad unam potentis regni urbem properare cupientes. Sit ergò nauis huius dominus, ipse omnipotens Deus, gubernator uerò sit Christus. Tum deindè proretæ officium Episcopus impleat, presbyteri nautarum, diaconi dispensatorum locum teneant: hi qui catechizant, nautologis conferantur: epibatis autem, totius fraternitatis multitudo similis sit: ipsum quoquè mare hic mundus habeatur: uentorum uerò uarietates & turbinum, diuersis tentationibus conferantur: persequutiones, tribulationes & pericula, fluctibus exequentur. Terreni uerò spiritus, qui uel de torrentibus, uel de conuallibus spirat, pseudoprophetarum & seductorum, seu prauæ doctrinæ uerba ducantur: promontoria uerò & loca confragosa, hi qui in potestatibus seculi sunt iudices, & pericula minantur & mortes. Dithalassa uerò loca, quæ duplicibus undè fallacis æstibus uerberantur, dubijs mente, & de repromissionum ueritate nutantibus conferantur, atque his qui irrationabili fidem nostram ratione discutiunt. Hypocritæ autem & dolosi, piratis similes habeantur. Iam uerò rapidus uortex, & tartarea charybdis, & saxis illisa naufragia, ac mortiferæ submersiones quid aliud æstimāda sunt, quàm peccata? Restat igitur, ut hæc nauis cursu prospero tuta possit portum desideratæ urbis intrare, ita Deo precem fundere nauigantes, ut mereantur audiri. Audiri autem à Deo ità demùm meretur quis, si orationes * ipsæ bonis moribus & bonis operibus adiuuentur. Sed ante omnia cum quiete & silentio, epibatæ (id est, laici) in suis unusquisque residean locis, nè fortè per inquietudinem, & inconditos inutilesq; discursus, si passim uagari

Dist. 93. Diaconi ecclesiæ.

Ecclesiæ magnæq; nauis lepida collatio.

* ipsius

vagari cœperint, vel ab officio ſuo nautas impediant, vel in alterum latus per inquietudinem eorum nauis preſſa dimergatur. Nauologi de mercedibus commoneant: & nihil omninò, quod ad diligentiam vel ad diſciplinam pertinet, diaconi negligant. Presbyteri, velut nautæ, aptent ſingula ad inſtructionem nauis diligenter, & inſtruant, quæ in ſuo tempore requirenda ſunt. Epiſcopus tanquàm proreta, vigilanter & ſolicitè gubernatoris verba cuſtodiat Chriſti. Saluator Dominus gubernator eccleſiæ ſuæ, diligatur ab omnibus, & ipſius ſolius præceptis ac iuſſis credat & obediat omnis Eccleſia. Deo quoquè indeſinenter ſupplicetur à cunctis de proſperitate ventorum, vt nauigantes, omnem tribulationem & omne periculum ſuperent, tanquàm mare profundum mundi iſtius & vitæ humanæ pelagus nauigantes, in quo eſuriendum ſit & ſitiendum, nuditatem quoquè ferendam, morbos etiàm corporis & ægritudines tolerandas. Inſupèr & hominum inſidijs ac dolo ſæpè laborandum, quippe qui diſpergendos ſe nonnunquàm nouerint, ſed aliquandò etiàm congregandos, vomitus quoquè & ſuggillationes ferendas, quum ex confuſione peccatorum & reiectione criminum, velut malè congregati in viſceribus fellis, iactura facienda eſt, & abijcienda prorsùs è corde omnis intrinſecùs quæ latet, amaritudo peccati, ſi qua fortè ex deſiderijs iniquis, velut ex cibis noxijs congregata eſt. Quam vtique quum euomuerit quis & abiecerit, ingentis ægritudinis liberabitur morbo, ſi tamen, poſt vomitum, quæ ad ſanitatem pertinent, ſumat. Veruntamen ſcitote cuncti, quòd ſupra omnes vos laboret Epiſcopus: quia vnuſquiſque veſtrûm ſuum proprium fert laborem, ille verò & ſuum & ſingulorum. Propter quod, ô Clemēs, tanquàm qui omnibus præeſſe te noueris, ſingulos (prout potueris) iuua, & ſingulos releua, qui & ſingulorum onus & ſolicitudinem portas. Vnde & ego nunc hanc tibi iniungens diſpēſationem, ſcio quia accipio gratiam magis, quàm præſto. Sed eſto confidens, & fortiter ferens, certus quia laboris tui meritum recipies, quum ad portum quietis incolumem hanc prouexeris nauem. Ibi mercedes & præmia pro omnium ſalute ſuſcipies, ſi hic pro omnium incolumitate vigilaueris. Itaque ſi te multi è fratribus propter rigorem iuſtitiæ odio habuerint, ex hoc quidem nō læderis, ſed ex huiuſcemodi odijs amor tibi conciliabitur Dei. Et ideò ſatage magis & refuge, nè lauderis ab iniquis, & nè à peſſimè agentibus diligaris, ſed potiùs propter iuſtam diſpenſationem, & æquiſſimam regulam diſciplinæ, à Chriſto collaudari merearis. Hæc quum dixiſſet, & his ſimilia quàm plurima, rursùm reſpiciens ad populum, dixit: Sed & vos chariſſimi fratres & conſerui mei, huic qui præſidet vobis ad veritatem docendam, in omnibus obedire, ſcientes quòd ſi quis hunc contriſtauerit, Chriſtum, qui ei docendi credidit cathedram, non recipit. Et qui Chriſtum non ſuſceperit, nec Deum Patrem ſuſcepiſſe iudicabitur, & ideò nec ipſe ſuſcipietur in regno cœlorum. Propter quod ſatagite ad omnem collectam & congregationem ſemper conuenire, vt non velut negligentes & deſides à iudice Chriſto condemnemini. Conuenientes verò ſemper ad Clemētem, date omnes operam pro ipſo ſentire, & ſummo ſtudio fauorem veſtrum erga ipſum oſtendere, ſcientes quia propter ſingulos veſtrûm, ipſi magis ſoli infeſtus eſt inimicus, & in ipſum maiora ſuſcitat bella. Oportet ergò vos ſummo ſtudio niti, vt omni erga illum vinculo amoris innexi, pleniſſimo erga eum inhæreatis affectu. Sed & vos quoque ipſi vnanimes in omni concordia perdurate, quò facilliùs etiam illi obedire omnes pari & conſenſu & vnanimitate poſſitis. Propter quod & vos ſalutem conſequi, & ille poſſit, obtemperantibus ſibi vobis, promptiùs impoſiti oneris pondus euehere. Quædam etiam ex vobis ipſis intelligere debetis, ſi qua ſunt, quæ ipſe propter inſidias hominum malorum nō poteſt euidentiùs & manifeſtiùs proloqui. Verbi gratia: Si inimicus eſt alicui pro actibus ſuis, vos nolite expectare, vt ipſe vobis dicat, Cum illo nolite amici eſſe: ſed prudenter obſeruare debetis, & voluntati eius abſque commonitione obſecundare, & auertere vos ab eo, cui ipſum ſentitis aduerſum: ſed nec loqui his, quibus ipſe nō loquitur, vt vnuſquiſque qui in culpa eſt, dum cupit omnium veſtrûm amicitias reparare, feſtinet citiùs recōciliari ei, qui omnibus præeſt, & per hoc redeat ad ſalutem, quum obedire cœperit monitis præſidentis. Si verò quis amicus fuerit his, quibus ipſe amicus non eſt, & loquutus fuerit his, quibus ipſe non loquitur: vnus eſt & ipſe ex illis, qui exterminare volunt Eccleſiam Dei: & cùm corpore vobiſcum eſſe videatur, mente & animo contra vos eſt. Et eſt multò nequior hoſtis hic, quàm illi qui foris ſunt, & euidenter inimici ſunt. Hic enim per amicitiarum ſpeciem, quæ inimici ſunt, gerit, & Eccleſiam diſpergit ac vaſtat. Et cùm hæc dixiſſet, in medio coràm omnibus manus mihi impoſuit, & in cathedra ſua, ingenti verecundia fatigatum, ſedere me compulit. Quumque ſediſſem, hæc ad me rursùm loquutus eſt: Deprecor te, ô Clemens, coràm omnibus qui præſentes ſunt, vt poſteaquàm (ſicut naturæ debitum eſt) vitæ præſentis finem fecero, Iacobo fratri Domini, deſcripta breuiter, vel quæ ad initium fidei tuæ ſpectāt, vel etiam quos ante fidem animos geſſeris: ſed & qualiter mihi ab initio vſque ad finem comes itineris & actuum fueris, quæque per ſingulas ciuitates (me diſputante) ſolicitus auditor exceperis, quique in prædicationibus meis vel verborum fuerit ordo vel actuū, ſed & qui me finis in hac vrbe repererit, ſicut dixi,

Diſt. 93. Et in epi. dec. 3. Anacl. Papę cuius initium eſt, Benedictꝰ Deus. Et ſimiliter Fab. Papę, quæ incipit, Diuinis præceptis.

dixi; omnia, qui potes, breuiter compræhensa, ad ipsum te destinare non pigeat. Nec verearis, nè fortè multùm de meo exitu contristandus sit, quum id me pro pietate sustinere non ambigat. Erit autem ei grande solatium, si didicerit, quòd post me non imperitus vir aliquis aut indoctus, atque ignorans diuini verbi * mysterium, & Ecclesiastici ordinis disciplinā vel doctrinæ regulam nesciens, susceperit cathedram meam: scit enim, quia si indoctus & inscius officium Doctoris accipiat, sinè dubio discipuli & auditores ignorantiæ tenebris obuoluti, in interitum demergētur. Vndè & ego, mi Domine Iacobe, quum hæc ab eo præcepta susceperim, necessè habui implere quod iusserat, indicans tibi & de his ipsis, simul & de illis breuiter cōprę̄hēdens, quæ per singulas quasque vrbes ingrediens, aut in prędicationis sermone protulerit, aut in gestorum virtute perfecerit, quamuis tibi de his plurima iā & pleniùs antè descripta, ipso iubente trāsmiserim, sub eo ipso titulo, quem ipse præcepit affigi, id est, Clementis Itinerarium, non prædicationis Petri. Sed & nunc exponere iam, quæ præcepit, Domino opem ferente, incipiam: (Pœnitemini,) inquit, (& veram agite pœnitentiā.) Omnes ergò homines, qui Christiano censentur vocabulo, Patrem & Filiū & Spiritumsanctum, vnū Deum & Dominum vera ater credere & confiteri, eumque tota mente & toto corde & tota virtute diligere, & proximos suos tanquàm semetipsos, docibilesque esse vsque ad perfectam doctrinam ad hæc perficienda, summoperè oportet. Fides enim & dilectio, totius bonitatis est fundamētum. Sinè fide autem placere Deo nemo poterit. Christo itaque resurgente, & ascendente in cęlum, misso sancto Spiritu, collata Apostolis scientia linguarum, adhuc in vno positi, symbolum, quod fidelis nunc tenet Ecclesia, vnusquisque quod sensit dicendo, condiderunt, vt discedentes abinuicem, hanc regulam per omnes gentes prędicarent. Summam ergò totius fidei Catholicę recensentes, in qua & integritas credulitatis ostenditur, & vnius Dei omnipotentis (id est, sanctæ Trinitatis) æqualitas declaratur, & mysterium incarnationis filij Dei, qui pro salute humani generis à Patre de cœlo descēdens, de Virgine nasci dignatus est, * quoquo ordine, vel quando mortem pertulerit, quomodò sepultus surrexerit, & in carne ipsa cęlos ascenderit, ad dextramque patris consederit, iudex venturus sit, ac qualiter remissionem peccatorum sacro baptismate renatis contulerit, & resurrectionem humani generis in eadem carne in vitam æternam futuram, sic docuerunt. Symbolum enim Græcè, Latinè collatio dicitur. Et hoc prædicti sancti Apostoli inter se, per Spiritumsanctum salubriter (vt dictū est) condiderunt. Dicitur & indicium, quòd per hoc, qui rectè crediderit, indicatur. Ergò cunctis credentibus, quæ continentur in præfato symbolo, salus animarum & vita perpetua bonis actibus præparatur. Et quod in primordio eiusdem symbolo præponitur, CREDO IN DEVM Patrem omnipotentem: præclarum fidei testimonium & fundamentum in prima fronte monstratur, quia saluus esse poterit, qui rectè crediderit. (Credere enim oportet accedentem ad Deum:) quoniam (corde creditur ad iustitiam, & ore cōfessio fit ad salutē.) Vndè ait Propheta: (Credidi, propter quod locutus sum.) Et illud, (Iustus ex fide viuit.) Et, (Nisi credideritis, non intelligetis.) Ergò in rebus humanis nullum opus incipitur, nisi labor omnis ad effectum venire credatur. Vndè credendum est in Deum, à quo tam pręsens vita, quàm futura tribuatur. Deus autem appellatio est substantiæ sempiternę, siue timoris diuini. Igitur Deus sinè principio, sinè fine, simplex, incorporeus, & incompræhensibilis. Patrem autem cùm audis, agnosce quòd habeat filium veraciter genitum: sicut possessor dicitur, qui aliquid possidet: & dominus, qui habet cui dominetur. Deus ergò Pater, secreti sacramenti vocabulū est, cuius verè filius est verbum, & speculum, & character, & imago viuens Patris viuentis, in omnibus Patri similis, eiusdem naturæ in diuinitate, genitus, & genitori per omnia coæqualis. Nec quæratur, quomodò genuit filium, quod & angeli nesciunt, & prophetis incognitum est. Vndè illud dictū est: (Generationem eius quis enarrabit?) Quā secretam originem cum proprio filio, nouit ipse solus qui genuit. Nec Deus à nobis discutiēdus est, sed credendus: qui in nobisipsis nescimus, quod sapimus, quomodò sapientia, ingenium, aut intellectus, aut consilium, aut mens nostra generat verbum. Sed sufficit nôsse, quia lux genuit splendorem, sicut ait propheta, (In splendoribus sanctorum ex vtero ante Luciferum genui te.) Et illud, (Hic Deus noster, & non reputabitur alter ad eum.) Et pòst, (In terra visus est, & inter homines conuersatus est.) Diligere ergò Deum vnumquenque ex toto corde, & ex tota anima (vt præfixum est) ex tota fortitudine oportet, & proximum tanquàm semetipsum, respōdente Domino cuidam scribarum ac dicente: (Primum omnium mandatū est, Audi Israël: Dominus Deus tuus, Deus vnus est: Et, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mēte tua, & ex tota virtute tua: Hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est illi: Diliges proximum tuū tāquàm teipsum.) Maius horum aliud mandatum non est, quod maius est omnibus holocaustomatibus & sacrificijs. Vndè & in veteri testamento scriptum habetur: (Quod tibi fieri non vis, alteri nè feceris.) Et Dominus ait: (Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite similiter illis.) Quibus vtrisque mandatis, per vnum malitia compēscitur, & per aliud benignitas propagatur, vt nè malum quis inferat, sed bonum impendat. Primum, vt caueat lædere: Secundū, vt nôrit bonū præstare. (Si enim

fratrem

Marginal notes (left column): * ministerium. — Mar. 1. — Compendiolū fidei Christianæ. — Heb. 11. 2. — Act. 1. & 2 — * quoque

Marginal notes (right column): Heb. 11. — Rom. 10. b — Psal. 115. — Rom. 1. b — Abac. 2. a — Esa. 7. b — Hebr. 1. — Esa. 53. c — Psal. 109. — Baruch 3. d. — Ibidem. — Mat. 22. b — Mar. 12. c — Tobiæ 4. c — Matt. 7. b — Lu. — 1. Ioan. 4.

fratrem quem vides, non diligis, Deum quem
non vides, quomodò potes diligere?) Sic ergò
nos decet exercere curam noſtram, vt non di-
mittamus curam veſtram: & ſic diligere nos;
nè negligatur dilectio proximi: quia Dei dile-
Can. 8. ctio morti comparatur, dicente ſapientia, Va-
lida eſt dilectio vt mors: idcircò quia ſicut
mors violenter ſeparat animam à corpore, ità
dilectio Dei ſeparat animam violenter à mun-
Ioan. 14. dano & carnali amore. (Qui enim) Dominus
,, inquit (diligit me, mandata mea ſeruabit.) Nã
qui Dei præcepta contemnit, Deum non dili-
Ibidem. git. Vndè ſcriptum eſt: (Nolite putare quòd
,, maneatis in dilectione mea, ſi non ſeruaueri-
,, tis præcepta mea.) Neque enim regem diligi-
mus, ſi odio leges eius habemus. Neque enim
ex toto corde poterit ille Deum diligere, qui
noſcitur in proximi corruere dilectione: quia
per dilectionem proximi, peruenitur ad cha-
Mat. 22. d ritatem Christi, quoniam (vt prælibatum eſt)
in his duobus præceptis tota lex pẽdet & pro-
phetæ. Docibiles ergò, qui perfectè docti non
ſunt ad hæc peragenda, oportet omnes eſſe, &
vt ipſi docti ſint, & alios prudenter inſtruere,
Dan. 12. c & perfectè poſſint docere, iuxta Danielẽ pro-
,, phetam, qui ait: (Populus autem ſciens Deum
,, ſuum, obtinebit & faciet, & docti in populo
,, docebunt plurimos.) Omnes docibiles, vt iam
dictum eſt, qui docti ſunt, eſſe oportet: ſed ſa-
cerdotes doctiores cæteris populis neceſsè fo-
Matt. 15. b re docebat Christus, dicens, (Quia ſi cæcus cę-
Matt. 5. b co ducatum præſter, ambo in foueam cadunt.)
Diſt. 93. Sacerdotes verò ſal terræ & mundi lumen do-
Sacerdotes verò. cens, præcepit in ſplendore bonorum operum
patrem glorificare Deum, de quibus Dominus
Matt. 5. a ait: (Beati eſtis, quum malè dixerint vobis ho-
,, mines, & perſequuti vos fuerint, & dixerint
,, omne malum aduersùm vos, mentientes, pro-
,, pter me. Gaudete & exultate, quoniam merces
,, veſtra copioſa eſt in cœlis: Sic enim perſequu-
,, ti ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos. Vos e-
,, ſtis ſal terræ. Quòd ſi ſal euanuerit, in quo ſa-
,, lietur? Ad nihilum valet vltrà, niſi ut foràs
,, mittatur, & conculcetur ab hominibus. Non
,, poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita,
,, neque accendunt lucernam, & ponunt eã ſub
,, modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omni-
,, bus qui in domo ſunt, vt qui ingrediuntur, lu-
,, men videant. Sic luceat lux veſtra coram ho-
,, minibus, vt videant bona opera veſtra, & glo-
,, rificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.) Epi-
ſcopos autem per ſingulas ciuitates, quibus ille
non miſerat, perdoctos & prudentes ſicut ſer-
Matt. 10. pentes, ſimplicesque ſicut columbas, iuxta Do-
mini præceptionem, nobis mittere præcepit.
Quod etiam facere inchoauimus, & Domino
opem ferente, facturi ſumus. Vos autẽ per ve-
ſtras diœceſes Epiſcopos ſacrate & mittite, quia
nos ad alias partes (quod idem iuſſit) agere cu-
rabimus. Aliquos verò ad Gallias Hiſpaniasq;
mittemus, & quoſdam ad Germaniam & Ita-
liã, atque ad reliquas gẽtes dirigere cupimus.
Vbi autem ferociores & rebelliores gentes eſſe
cognouerimus, illuc dirigere ſapientiores &
auſteriores neceſsè habemus, qui quotidiè nõ
ceſsent diuina ſeminare ſemina, & multos
Christo lucrari, & ad rectam fidem & viam Diſt. 80.
veritatis perducere, vt plures manipulos Do- in illis ci-
mino valeant præſentare. In illis verò ciui- uitatibus.
tatibus, in quibus olim apud Ethnicos * ar- *primi ſacerdotes
chiflamines eorum, atque primi legis Docto- flamines.
res erant, Epiſcoporum Primates poni, vel *primi flamines.
Patriarchas, qui reliquorum Epiſcoporum iu-
dicia & maiora (quotiès neceſsè foret) negocia
in fide agitarent, & ſecũdùm Dei voluntatem,
ſicut cõſtituerant ſancti Apoſtoli, ità vt nè quis
iniuſtè periclitaretur, definirent. In illis autem
ciuitatibus, in quibus dudum apud prædictos
erant archiflamines, quos tamen minores te-
nebant, quàm memoratos Primates, Archiepi-
ſcopos inſtitui præcepit, qui non tamẽ Prima-
tum, ſed Archiepiſcoporum fruerentur no-
mine. Epiſcoporum quoque iudicia (vt ſupe-
riùs memoratum eſt) & maiora Eccleſiarũ ne-
gocia, ſi ipſi reclamauerint, aut aliquem timo-
rem, aut iſtos vel alios ſuſpectos habuerint, ad
iã dictos Primates vel Patriarchas, nè * aliquis * quis in-
nocenter periret, transferri * perdocuit. In ſin- nocenter.
gulis verò reliquis ciuitatibus ſingulos, & non *iuſſit.
binos vel ternos aut plures, Epiſcopos cõſtitui
præcepit, qui nõ Primatum, aut Archiepiſco-
porum, aut Metropolitanorum nomine, quia
matres ciuitatum non tenent, ſed Epiſcoporũ
tantùm vocabulo potirentur, quoniam nec in-
ter ipſos Apoſtolos par inſtitutio fuit, ſed vnus
omnibus præfuit. Hoc tamen præuidendum In dec.
inſtituit, nè in villis, aut caſtellis, vel modicis ci- Iuo. lib. 1
uitatibus inſtituerentur Epiſcopi, nè vile eorũ
nomen fieret. Epiſcopos ergò vicem Apoſtolo-
rum gerere, Dominum docuiſſe dicebat, & re-
liquorum Diſcipulorum vicem tenere presby-
teros debere inſinuabat. Et ſi quis aliquem ex
his ſcandalizaret, grauiſſimam illi pœnam in-
ferri debere prædicabat. Cunctos ſe inuicèm
diligere & adiuuare debere, & neminem ab ad-
iutorio fratris ſe ſubtrahere inſtruebat. Homi- 7. q. 1. Beatus Petrus
cidas verò & adulteros ac cũctos criminalibus
nexibus alligatos, & qui eis coæquales non e-
rant, ab eorum vexatione & accuſatione (do-
cente Domino) prohibebat, & non niſi à coæ-
qualibus aliquid eis inferri debere docebat,
quia diſcipulum ſupra magiſtrũ eſſe, aut vllam Matt. 10. c
ei iniuriã inferre, nullatenùs debere oportet.
Infames etiàm omnes, & quos Primates & le-
ges ſeculi non ſuſcipiunt, ſed & laicos ab eorũ
accuſatione & vexatione ſemper repelli debe-
re, rogabat, & cunctos illis ſubditos eſſe præci-
piebat. Cunctorum ſacerdotum vitam, ſupe- 2. q. 7. Laici in accu
riorem ſanctioremque ac diſcretam à ſecula- ſatione.
ribus & laicis hominibus eſſe, & ſpirituales
quoſque atq; ſacerdotes ſuper carnales ac lai-
cos ſemper conſtituendos docebat, quoniam
pro minimo nobis eſſe debet, vt à talibus ar-
guamur & iudicemur, vel ab humano die. Ma- 1. Cor. 4 c
iores verò, à minoribus nec accuſari, nec iudi-
cari vllatenùs poſſe dicebat, quoniam non ſo-
lùm

lùm hoc diuinas, sed & leges seculi inhibere
docebat. Omnes ergò legum diuinarum libenter
violatores, & sacrarum institutionum voluntariè
perturbatores, Ecclesiastica indignos
regula & sancta communione, iudicabat. Operatores
verò earundẽ, eisque obedientes, vtrarunque
ac cęterorum bonorum dignos esse dicebat.
Vndè & prophetas in testimoniũ sume-
Esa.1.a bat: (Audite cœli & auribus percipe terra, quoniam
Dominus loquutus est: Filios enutriui
& exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Cognouit
bos possessorem suũ, & asinus præsepe domini
sui, Israel autem non cognouit me, & populus
meus non intellexit. Vę genti peccatrici,
populo graui iniquitate, semini nequam, filijs
sceleratis. Dereliquerunt Dominum, blasphemauerunt
sanctum Israel, ab alienati sunt retrorsùm.
Super quo percutiam vos vltrà, addentes
præuaricationem? Omne caput languidũ,
& omne cor mœrens: à planta pedis vsque
ad verticem non est in eo sanitas: Vulnus & liuor,
& plaga tumens non est circunligata, nec
curata medicamine, neque fota oleo. Terra vestra
deserta, ciuitates vestræ igne succensæ. Regionem
vestram coram vobis alieni deuorant,
& desolabitur sicut in vastitate hostili, & derelinquetur.
Væ) inquit, (qui dicitis bonum malum,
& malum bonum, ponentes tenebras lucem,
& lucem tenebras, ponentes amarum in
dulce, & dulce in amarum. Propterea captiuus
ductus est populus meus, quia nõ habuit scientiam,
& nobiles eius interierunt fame, & multitudo
eius siti exaruit. Propterea dilatauit infernus
animam suã, & aperuit os suum absque
vllo termino. Et descendent fortes eius, & populus
eius, & sublimes gloriosique eius ad eũ.
Et incuruabitur homo, & humiliabitur vir, &
oculi sublimium deprimentur. Et exaltabitur
Dominus exercituum in iudicio, & Deus sanctus
sanctificabitur in iustitia.) Carnales spiritualibus
resistere prohibebat. Et de his qui ceruices
suas contra magistros & seniores suos e-
Esa.14.c rigebant, hęc in exemplum adducebat: (Detracta
est ad inferos superbia tua, cõcidit cadauer
tuum. Subter te sternetur tinea, & operimentũ
tuum erunt vermes. Quomodò cecidisti de cęlo
Lucifer, qui manè oriebaris? Corruisti in
terram, qui vulnerabas gentes, qui dicebas in
corde tuo: In cœlum conscendam super astra
Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte
Testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam
super altitudinem nubium, similis ero altissimo.
Veruntamen ad infernum detrahêris in
profundum laci. Qui te viderint, ad te inclinabuntur,
teq; prospicient: Nunquid iste est vir,
qui conturbauit terrã, qui concussit regna, qui
posuit orbem desertũ, & vrbes eius destruxit,
vinctis eius non aperuit carcerem?) Ebrietatẽ
oppidò prohibebat, & ebriosos, corpore & animo
mortuos esse prædicabat: De quibus &
Esa.5.c in exemplum aiebat: (Væ qui consurgitis manè
ad ebrietatem sectãdam, & portandũ vsque
ad vesperã, vt vino æstuetis, Cithara & Lyra &
Tympanum & Tibia & vinum in cõuiuijs vestris,
& opus Domini non respicitis, nec opera
manuum eius consideratis.) Et iterùm: (Vę qui
potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes
ad miscendam ebrietatem: Qui iustificatis Ibidem. c
impium pro muneribus, & iustitia iusti aufertis
ab eo. Propter hoc, sicut deuorat stipulam
lingua ignis, & calor flammæ exurit, sic radix
eorum quasi fauilla erit, & germen eorum vt
puluis ascendet. Abiecerunt enim legẽ Domini
exercituũ, & eloquiũ sancti Israel blasphemauerunt.
Ideò iratus est furor Domini in populo
suo, & extẽdit manum suam super eum,
& percussit eum. Et cõturbati sunt montes, &
facta sunt morticina eorũ quasi stercus in medio
platearum. In omnibus his non est auersus
furor eius, sed adhuc manus eius extẽta.) Nullum
ẽt presbyterũ in alicuius Epĩ parochia aliquid
agere debere, absque eius permissu, * docebat: * volebat.
sed & cũctos Presbyteros proprijs Episcopis
in omnibus absque mora obediẽtes (instituente
Domino) esse debere docebat. Nullũ
itèm aliena concupiscere aut præsumere, quæ
eorum erant, sed vnumquenque suis sibique
commissis * contentos esse docebat. Neminem * contentũm abire oportere.
etiàm alicui aliquid facere, nisi quod sibi fieri
vellet, instruebat. Sanctam quoquè Ecclesiam Tob.4.c
immaculatam omnes seruare debere euangelizabat,
cuius claues Episcopos esse dicebat. Ipsi Matt.18.e
enim habent potestatem claudere cœlum, &
aperire portas eius, quia claues cœli facti sunt.
Admonere autem eos neminem debere docebat,
quia oculi Domini sunt, & qui eos tangit, Zacha.2.c
tangit pupillam oculi eius. Et quanta pœna dignus
sit, qui eos scandalizat, ipsum Dominum
docuisse dicebat, vbi ait: (Qui scandalizauerit Matt. 18. a b c.
vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit
ei, vt suspendatur mola asinaria in collo
eius, & demergatur in profundum maris. Væ
mundo ab scandalis. Necesse est enim vt veniant
scandala: veruntamen væ homini illi,
per quem scandalum venit. Si autem manus
tua scandalizat te, abscinde eam, & proijce abs
te. Bonum est tibi, ad vitam ingredi debilem,
quàm duas manus habentem, mitti in gehennam
ignis. Et si pes tuus scandalizat te, abscinde
eum & proijce abs te. Bonũ est tibi, introire
ad vitam claudum, quàm duos pedes habentẽ,
mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat
te, erue eum, & proijce abs te. Bonum
est tibi, vnum oculum habentem in vitam introire,
quàm duos oculos habentem, mitti in
gehennam ignis. Videte, nè cõtemnatis vnum
ex his pusillis. Amèn dico vobis, Quæcunque
alligaueritis super terram, erunt alligata & in
cœlo: & quæcunque solueritis super terram,
erunt soluta & in cœlo. Iterum dico vobis, quia
si duo ex vobis consenserint super terram, de
omni re quamcunque petiêrint, fiet illis à Patre
meo, qui in cœlis est. Vbi enim sunt duo vel
tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio
eorum.) Et iterùm per Prophetam loquitur,
dicẽs:) Expauit (inquit) cœlum super hoc,
& hor-

& horruit ampliùs vehementer, dicit Dominus.) O intolerabilem malignitatẽ, O linguam iniquitatem loquentem contra Deum, & mentem in altitudinem cornu extollentem. Et iterùm:

Eccle. 28. propè finem. (Impone homo tuæ linguæ ostium & seram.) Cessa, cornu in altitudinem extollens, & loquens aduersùs Deum iniquitatem & proximum tuũ. Quousquè insultas patienti Christo & Fratribus? 1. Cor. 8. Sic autem peccantes in Fratres, & percutientes eorum infirmam cõscientiam, in Christum grauiter peccatis, & rei iudicio effecti, infames efficiemini, & iustè repellemini. Et iterùm per Prophetã loquitur, dicens: Esa. 61. b c d. (Vos autem sacerdotes Domini vocabimini, Ministri Dei nostri, dicetur vobis: Fortitudinem gentium comedetis; & in gloria eorum superbietis. Pro confusione vestra duplici & rubore, laudabunt partem eorum. Propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, & lætitia sempiterna erit eis: Quia ego Dominus diligens iudicium, & odio habẽs rapinam in holocaustum: Et dabo opus eorum in veritate, & fœdus perpetuum feriam eis. Et scietur in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum. Omnes qui viderint eos, cognoscent eos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus. Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: Quia induit me vestimento salutis, & indumento iustitiæ circundedit me, quasi spõsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis. Sicut enim terra profert germen suum, & sicut hortus semen suum germinat, sic Dominus Deus germinabit iustitiam & laudẽ coram vniuersis gentibus.) Eos autem à solo Domino aut iudicandos, aut remouendos, & non ab alijs esse dicebat, quia sui sunt, & non alterius. Et quis est, qui alterius iudicet seruum? Nam si non patiuntur homines, nec Deus Deorum & Dominus Dominantium hæc vlatenùs patitur. Vndè & prophetas sibi testes esse dicebat, per quos Dominus loquitur, dicens: Esa. 48. b (Eccè excoxi te, sed non quasi argentum: elegi te in camino paupertatis. Propter me faciam, vt non blasphemer, & gloriam meam alteri non dabo. Audi me Iacob & Israel, quem ego voco. Ego ipse, ego primus, & ego nouissimus. Manus quoquè mea fundauit terram, & dextera mea mẽsa est cœlos. Ego vocabo eos, & stabunt simul. Esa. 51. e Me insulæ expectabunt, & brachium meum sustinebunt. Salus autem mea in sempiternum erit, & iustitia mea non deficiet. Audite me, qui scitis iustum, populus meus, lex mea in corde eorũ. Nolite timere opprobrium hominũ, & blasphemias eorum ne metuatis. Sicut enim vestimentum sic comedet eos vermis, & sicut lanam sic deuorabit eos tinea. Salus autem mea in sempiternum erit, & iustitia mea in generationes generationũ. Et iterùm: Esa. 40. g Abscondita est via mea à Domino, & à DEO meo iudicium meum transibit. Nunquid nescis, aut non audisti? Deus, sempiternus Dominus, qui creauit terminos terræ, nõ deficiet, neque laborabit, nec est inuestigatio sapientiæ eius. Qui dat lasso virtutem, & his qui non sunt, fortitudinem & robur multiplicat. Deficient pueri & laborabunt, & iuuenes in infirmitate cadent. Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem: assument pennas sicut aquilæ: current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient. Esa. 41. a Taceant ad me insulæ, & gentes mutẽt fortitudinem. Accedant, & tunc loquantur, simul ad iudicium propinquemus.) Hos autem qui eos vetant, aut amouere vel damnare nitũtur, Dominus per prophetam damnat, & vsque ad satisfactionẽ eorum & Ecclesię damnatos esse docebat, vbi ait: Esa. 66. b (Talia elegerunt in vijs suis, & in abominationibus suis anima eorum delectata est. Vndè & ego eligam illusiones eorum, & damnationem adducam eis, quia loquutus sum eis, & nõ audierunt: feceruntque malum in oculis meis, & quæ nolui, elegerunt. Esa. 65. d Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbũ eius: Dixerunt Fratres vestri, odientes vos, & abijcientes propter nomen meum, Glorificetur Dominus, & videbimus in lætitia vestra, ipsi autẽ cõfundentur.) Non enim laborabunt frustrà in conturbatione præsules mei; quia semen benedictorũ Domini est. Antequam clament, Ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, Ego audiam. Ad glorificandum se, & Diuina mandata seminanda & euangelizanda, eos Dominus elegit, & non vt prohibeantur, aut perturbẽtur, suggerebat: quoniam qui eos lędit, eum lędit, cuius Legatione funguntur. Prædicare eos assiduè, & mãdata Domini sinè intermissione annunciare rogabat. Opera eorum bona coram hominibus monstrare, & conscientiam bonam coram DEO habere insinuabat. Omnes principes terræ, & cunctos homines eis obedire, & capita sua submittere, eorumque Adiutores existere præcipiebat, vt omnes pariter fideles & cooperatores legis Dei mõstrarentur, nè de eis dicatur: Esa. 41. c (Confundentur & erubescent omnes, qui pugnant aduersùm te, & erunt quasi non sint, & peribunt viri qui contradicunt tibi. Quæres eos, & nõ inuenies viros rebelles tuos. Erant quasi non sint, & veluti consumptio hominis bellantis aduersùm te.) Omnes ergò qui eis contraueniunt, ita damnatos & infames vsque ad satisfactionem monstrabat; & nisi cõuerterentur, à liminibus Ecclesiæ alienos esse 11. q. 3. Si autem vobis. præcipiebat. Homicidiorum verò tria genera De pœn. dist. 1. Homicidiorum tria. esse dicebat, & pœnam eorum parilem fore docebat. Sicut enim homicidas interfectores fratrum, ita & detractores eorum, eosque odientes, homicidas esse manifestabat: quia & qui occidit fratrem suum, & qui odit, & qui detrahit ei, pariter homicidę esse monstrantur. 1. Pet. 2. Omnes etiam a carnalibus desiderijs, quæ militant aduersùs animam, abstinere; & bonam eorum conuersationem ac innocentiam omnibus mõstrare rogabat. Ex corde enim cunctos attentiùs inuicem diligere intimabat; & veram fraternitatem inter se habere docebat. Quotidiana

na enim illis prædicatio inter cætera diuina mandata, hæc erat, quam in eius exemplum etiàm tibi frater charissime significare curaui: Bonorum, inquit, operum inter cætera semina ac negocia sunt, quantùm vnusquisque sapit & potest, totis intimi cordis (vt prælibatum est) visceribus Deum diligere, & proximum velut seipsum [Mat. 22. d] [Luc. 10. c]: Abnegare seipsum sibi, vt Iesum Christum Dominum nostrum sequatur [Luc. 9. c]: & nihil eius amori præponere, veritatem corde & ore proferre debere, & totam spem Deo semper committere. Instruebat actus suæ vitæ omni hora custodire, & in omni loco Deum respicere: firmiter scire, cogitationes malas cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere, & sacerdotibus Domini manifestare [Nota de confessione pœnitentiali.]. Os suum à multo, vel prauo colloquio custodire, & verba vana, aut mendacia non loqui: quia (os quod mentitur, occidit animam.) [Sap. 1. c] Verba diuina libenter audire, & sacerdotibus suis libenter obtemperare, atque obedientes esse docebat. Prædicationi & orationi ac lectioni frequenter incumbere, & eleemosynas veras perficere. Desideria carnis non perficere [Gal. 5. c], sed propriam frangere voluntatem: boni aliquid in se quum viderit, Deo * applicare [*attribuere.], non sibi: & malum à se factum cognoscat, & sibi imputet. Multùm loqui non amare [Psal. 33.], sed custodire labia sua, nè dolum, aut malum loquantur: Diem iudicij timere, Gehennam expauescere, vitam æternam omni concupiscentia desiderare: Nõ occidere [Deut. 5. c], Non adulterari, Nõ furtum facere, Non rem proximi concupiscere, Non falsum testimonium dicere, sed omnes homines honorare, corpus custodire, vanas & caducas nõ amplecti delicias, ieiunium & vigilias sanctas amare, pauperes recreare, nudos vestire, infirmos visitare, sitientes potare, mortuos sepelire, & diligenter eorum exequias peragere [De exequijs.], pro eisque orare & eleemosynas dare: Dolentes consolari, & suis bonis refouere, & à malis actibus se alienum facere: Non esse superbum [1. Tim. 3. a], non vinolentum, nec multùm edacem, non somnolentum, non pigrum, non murmuratorem, nec detractorem: quia qui detrahit, non * se [*se solum.], sed & multos alios occidit. Iram non perficere, nec iracũdiæ tempus reseruare. Dolum in corde non tenere, nec pacem falsam * dare [*prætendere.]. Charitatem non derelinquere, nec iurare, nè fortè periurium (quod absit) fiat. Malum pro malo non reddere, nec iniuriam facere, sed factam patienter sufferre. Inimicos diligere, maledicentes se non maledicere, sed magis benedicere, & persequutionem pro iustitia sustinere. * Charitatem [* Castitatem.] amare, & nullum odio habere, quia (qui odit fratrem suum, homicida est:) [1. Ioã 3. c] Elationem fugere, zelum malum non habere, inuidiam non exercere, nec contentionẽ amare. Cum discordantibus ante Solis occasum in pacẽ redire, & de Dei misericordia nanquàm desperare. Seniores venerari, & iuniores diligere. Episcopos, sacerdotes suos ac cunctos reliquos Ecclesiæ ministros, atque omnẽ plebem sibi commissam, verbo diuino & mandato instruere ac dirigere; Eosque omnes & eorum Episcopos tota animi virtute diligere, vt oculos suos, quia oculi sunt illorum. Eorum præceptis in omnibus obedire [2. q. 7. Sacerdotes &], etiàm si ipsi aliter (quod absit) agant, memores scilicet illius Dominici præcepti: Quæ dicunt facite; quæ autem faciunt, facere nolite [Mat. 23. a]. Ipsi autem Episcopi, si exorbitauerint, ab alijs non sunt reprehendendi vel arguendi, sed supportandi, nisi in fide errauerint. Illi ergò super istos sunt, non autem isti super illos, quoniam maior à minore nec argui, nec iudicari potest. Nullus se extollat erga Doctores ac Magistros suos, quia discipulus super Magistrum esse nõ debet, nec potest [Matt. 10. c] [Luc. 10. f]. Nullus velit dici sanctus, antequàm sit, sed prius sit, vt veriùs dicatur. Præcepta Domini, Doctorumque ac Magistrorum, factis quotidiè adimplere, & in Christi nomine pro inimicis orare oportet. Obedientia enim & humiliatio, quę magistris agitur, Domino exhibetur. (Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam & gaudium in longitudinem dierum. [Eccle. 1. b] Timenti Deum benè erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur [Eccle. 2. b]. Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo, & resistunt mãdatis eius, & inobedientes ac contumaces sunt his, qui eius legatione funguntur: & ideò non protegentur ab eo. Væ his, qui perdiderunt sustinentiam, qui dereliquerunt vias rectas, & diuerterunt in vias prauas. Et quid facient, cum inspicere cœperit Dominus? Qui timent Dominum, nõ erunt incredibiles verbo illius: & qui diligunt illum, cõseruabunt viam illius. Qui timent Dominum, inquirent quæ beneplacita sunt illi: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius. Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt vsque ad inspectionem illius, dicentes: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Dei, & non in manus hominũ; secundùm enim magnitudinem illius, sic & misericordia ipsius cum ipso est. Venite (inquit) filij, audite me, timorem Domini docebo vos [Psal. 33.]. Currite dũ lumen vitæ habetis, nè tenebræ mortis vos cõpræhendant [Ioan. 12. f]. Omnis qui vult vitam, & cupit videre dies bonos, prohibeat linguam suam à malo, & labia eius nè loquantur dolum [Psal. 33.]. Diuertat à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & persequatur eam: quia oculi Domini super iustos, & aures eius ad preces eorum. Vultus autem Domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Propterea nolite fieri sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus [Psal. 31.]. Sed lætamini in Domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde. Quia multi venient ab Oriente & Occidente) Domino dicente [Math. 8.], & à Septentrione atque Meridie, (& recumbent cũ Abraham & Isaac & Iacob.) Propter quod, deprecor te frater charissime, vt doceas attentiùs hanc prædicationis ordinẽ

&

& absolutionum dies, vt faloentur animæ hominum, quæ occulta Dei virtute, quę debeant diligere, priusquàm doceantur, agnoscunt. Opera verò ratio, potestati & arbitrio vniuscuiusque permittitur, & hoc ipsorum est proprium. Desiderium verò habere erga doctorem veritatis, hoc à patre cœlesti donatum est. Sed salus in eo est, vt voluntatem eius, cuius amorem & desiderium (Deo largiente) conceperis, facias, nè dicatur sermo eius ad nos, quę idem dixit: (Quid autem me dicitis, Domine Domine, & nō facitis quæ dico?) Est ergò proprij muneris, vt vnusquisque fit (prout Dominus noster dederit) perfectus in Ecclesia, mittens que semina diuina, vt de nobis, non prædictus sermo, sed ille dicatur, quem alibi Dominus noster dixit (Ideò,) inquit, (omnis scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamiliàs, qui profert de thesauro suo noua & vetera.) Nullus ergò (inquit) impediat ordinem, aut locum occupet irrationabiliter, vel temporum permutet vices: sed primò, quę fit iustitia eius, quæ voluntas, requiramus, vt bonis operibus ac Dei gratia repleamur. Deus enim his qui rectè sentiunt, & bona agūt, præstò est, quoniam his manifestat seipsum. Nam si quis velit (antequàm actus suos emendet) de his requirere, quæ non potest inuenire, stulta & inefficax erit huiusmodi inquisitio. Tēpus enim breue est, & in iudicio Dei gestorū causa agitur, non quæstionum. Ideoque ante omnia hoc quæramus, quid nos aut qualiter agere oporteat, vt æternam vitā consequi mereamur. Nam si exiguum hoc tempus vitæ per inanes occupamus & inutiles quæstiones, inanes sinè dubio & vacui ab operibus bonis pergemus ad Deum, vbi iudicium operum nostrorū fiet. Vnaquæque etenim res suum tempus habet & locum. Operum hic locus, hoc tempus est meritorum, seculum futurum. Curratur igitur per viam mandatorum Dei, & à beatorū præceptorum Domini institutis, & à Spiritus sancti doctrina non recedatur. Quapropter præparanda sunt corda nostra ac corpora, sanctæ mandatorum eius, suorumque Episcoporum ac Prædicatorum obedientię militatura, vt suę gratiæ iubeat nobis auxilium ministrari, & fugientes gehennæ pœnam, ad vitam valeamus omnes peruenire æternam.

Luc. 6. g

Mat. 13. g

Hæc itaque frater charissime Iacobe, ab ore sancti Petri iubentis accepi, tibiq; ue (vt optabas) insinuare studui, vt seruari omnia immaculata præcipias, quia Ecclesiastica non oportet negligenter, sed diligenter expleri negocia. Hæc ergo præcepta nemo credat absq; sui periculo negligere vel dissimulare, quia in iudicio Dei ignis æterni tormenta sustinebit, qui Ecclesiastica decreta neglexerit. Qui verò te audierit, (vt iussit ei minister Christi Iesu) gloriā accipiet. Qui autem te non audierit, immò loquentem Dominum per te, ipse sibi damnationem accipiet. Curandum ergò & attendendū est nobis omnibus, quod in perpetuum expedit, vt Christi passionibus per patientiam participemus, atque regni eius mereamur esse consortes. Amen.

EPISTOLA SECVNDA Clementis Papæ ad Iacobum fratrem Domini.

De sacratis vestibus vel vasis.

CLEMENS Romanæ Ecclesiæ præsul, Iacobo Hierosolymorum Episcopo: Quoniam, sicut à beato Petro Apostolo accepimus, omnium Apostolorum Patre, qui claues regni cœlestis accepit, qualiter tenere debemus de sacramentis, quæ geruntur in sanctis, te ex ordine nos decet instruere. Tribus enim gradibus commissa sunt sacramenta diuinorum secretorum, i. presbytero, diacono, & *ministro, qui cum timore & tremore Clericorum, reliquias fragmētorum corporis Dominici custodire debent, nè qua putredo in sacrario inueniatur, nè quum negligenter agitur, portioni corporis Domini grauis inferatur iniuria. Cōmunio enim corporis Dn̄i nostri Iesu Christi si negligenter erogetur, & presbyter minora non curet admonere officia, graui anathemate & digna humiliationis plaga feriatur. Certè tanta in altario holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant. Quòd si remãserint, in crastinum non reseruentur, sed cum timore & tremore, clericorū diligentia consumantur. Qui autem residua corporis Domini, quæ in sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conueniant, nè putent sanctæ portioni commiseri cibum, qui per aqualiculos digestus, in secessum funditur. Si ergò manè Dominica portio editur, vsq; ad sextam ieiunent Ministri, qui eam consumpserunt. Et si tertia vel quarta hora acceperint, ieiunent vsq; ad vesperam. Si secreta sanctificatione æterna custodienda sunt sacramenta. De vasis sanè sacris ità gerendum est: Altaris palla, *cathedra, candelabrū, & velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur: quoniā non licet ea quæ in sanctuario fuerint, malè tractari, sed incendio vniuersa tradantur. Cineres quoquè eorū in baptisterio inferantur, vbi nullus transitum habeat, aut in pariete, aut in fossis pauimentorū iactentur, nè introeuntiū pedibus inquinentur. Nemo per ignorantiā clericus palla mortuum credat obuoluendum, aut Diaconus scapulas operire velit, quæ fuit in altari, aut certè quæ data est in mensam Domini. Qui hæc fecerit, vel leuiter quasi nihil & negligenter habuerit Diuina mysteria, Diaconus triennio, sexq; mēsibus à Dominico alienus erit altari, grauì percussus anathemate. Quòd si clericum presbyter nō commonuerit, decem annis & quinque mensibus excōmunicatus sit, propterea quòd de Dominicis sacramentis subiecta sibi non cōmonuerit ministeria, & posteà cum grandi humilitate matri reconci-

De conse. distinc. 2. Tribus gradibus. *i. hypodiacono.

De conse. dist. 2. Tribus gradibus, vel Tanta in. Et in decret. Ivo. lib. j.

De conse. dist. 1. Altaris palla. *cathara.

De conse. dist. 1. Nemo per

conciletur Ecclesiæ. Pallas verò & vela, quæ in sanctuarij sordidata fuerint ministerio, diaconi cum humilibus ministris * iuxta sacrarium lauent, non eijcientes foràs à sacrario velamina Dominicæ mensæ, nè fortè pulvis Dominici corporis malè decidat à sindone foris abluta, & erit hæc operanti peccatum: idcirco intra sacrarium ministris præcipimus, hæc sancta cum diligentia custodire. Sanè peluis noua comparetur, & præter hoc nihil aliud tangat. Sed nec ipsa peluis velis apponatur lauandis, nisi quæ ad Dominici altaris cultum pertinent. Pallæ altaris solæ in ea lauentur, & in alia, vela ianuarum. De velis autem ianuarum, cura sit Ostiarijs ex admonitione Maiorum, nè quis negligens aut ignarus, ad velum ianuæ domus DOMINI, manus inconditè tergat: sed statim coercitus, discat omnis homo, quia velum atrij domus Domini sanctum est. Præcipimus etiam nè excommunicato Ecclesiæ, siue laico, de fragmentis oblationum Domini ponatur ad mensam. Vnde scis tu, qui passim * sacrarij panes indignis impendis, vndè nôstri, si à mulieribus mundi sunt hi, quibus impendis? Hinc & Dauid, ab Abimelech sacerdote interrogatus, quum panes sibi ad comedendum posceret, si mundus esset à muliere, qui se mundum ante triduum profiteretur, panes propositionis manducauit. Ad Dominica autem mysteria tales eligantur, qui ante Ordinationem suam coniuges suas * nouerint. Quòd si post Ordinationem, ministro altaris contigerit proprium inuadere cubile vxoris, sacrarij non intret limina, nec sacrificij portior fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat, nec ad Dominici corporis * portationem accedat, nec aquam sacerdotibus porrigat ad manus. Ostia forinsecùs claudat, minora gerat officia, vrceum siue calicem ad altare non sufferat. Si fortè quispiam presbyterís siue Diaconus, sacrarij sindonem vel velum, subtracta vendiderit, Iudæ Iscariotis similis æstimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, nouerit se supradicti Iudæ suscepturum pœnam. Clericus verò solus ad fœminæ tabernaculum non accedat, nec properet, siuè maioris natu principis iussione. Nec presbyter solus cum sola adiungatur, sed duobus adductis testibus, visitet infirmam. Nec solus cum sola fœmina fabulas misceat. Nec Archidiaconus aut diaconus, sub prætextu officij humilitatis, frequenter domicilia Matronarum, aut fortè per clericos aut domesticos eius, Matronæ mandent secreti aliquid. Si cognitum fuerit, & ille depouatur, & illa à liminibus arceatur Ecclesiæ. Sed si fortè aliqua intercessio fuerit, Episcopo suggeratur. Et si talis est, ad quam debeat ire pio interuentu, ipse pergat. Sin autem, de latere suo dirigat, cum duobus aut tribus, qui hoc sanare debeant.

De consecr. dist. 1. Tribus gradi. §. Tata in

* sanctuarij

1. Reg. 21. b

* Scilicet, si semper continere noluerit: Sic legit hunc locum & interpretatur Hubertus Cardinalis, tempore Leonis 9. libro contra Nicetam. 27. q. 4. Si forte. Matt. 27. a

Sanè ad visitandam mulierem infirmam, nullus clericus ingrediatur, nisi cum duobus aut tribus. Nemo tamen Clericorum cum extranea habitet fœmina, nisi proxima aut soror fuerit. Et hoc cum magna sollicitudine fiat. Non ignoramus malitias satanæ. Vniuersa hæc cum mansuetudine Ecclesiastica complenda sunt ministeria. Negocium enim Dei non decet negligenter expleri. Iterùm atque iterùm de fragmentis Dominici Corporis demandamus. Calicem verò ad perferendum sanguinem Domini, præparatum cum tota munditia ministerij, minister præparet, nè, non benè lotus calix, diacono peccatum fiat offerenti. Ità cum omni honestate, cuncta quæ suprà exposuimus, oportet impleri. Tales ad ministerium eligentur Clerici, qui dignè possint Dominica sacramenta tractare. Melius est enim Domini sacerdoti, paucos habere ministros, qui possint dignè opus DEI exercere, quàm multos inutiles, qui onus graue ordinatori adducant. A principio Epistolæ vsque ad hunc locum, de Sacramentis delegaui benè intuendis: vbi non murium stercora inter fragmenta Dominicæ portionis appareant, neque putrida per negligentiam remaneant clericorum, & conuenientes, qui accipere sibi medicinam desiderant, putrida quum viderint, magis cum ridiculo & fastidio videantur accipere, & in peccatum magis decidant per negligentiam Clericorum. Quapropter nemo clericorum vltrà hæc dissimulet, aut negligere vlatenùs audeat, sed libenter quæ iussa sunt, expleat, & sacramenta Diuina nequaquàm negligenter contrectet. Ideoque tam iuuenes, quàm senes, de his, & de omni conseruatione sua, & conuersione, & pœnitentia valdè esse solicitos oportet, satisque agere, vt hæc condignè agant, & de reliquo ornent tam clerici, quàm seculares, animas suas ornamentis dignissimis, dogmatibus scilicet veritatis, decore pudicitiæ, splendore iustitiæ, candore pietatis, alijsque omnibus, quibus * compositam decet esse rationabilem mentem. Tum prætereà declinare à consortijs inhonestis & infidelibus, & societates habere fidelium, atque illos frequentare Conuentus, in quibus de pudicitia, de iustitia, de pietate tractatur. Orare semper DEVM ex toto corde, & ab ipso petere quæ decet, ipsi gratias agere, veram pœnitudinem gerere præteritorum gestorum, aliquantulùm etiam (si possibile est) per misericordias pauperum iuuare pœnitentiam. Per hæc enim facilior venia dabitur, & indulgenti citiùs indulgebitur. Quòd si prouectioris ætatis sit is, qui ad pœnitentiam venit, eo magis gratias agere debet DEO, quòd postquàm finis est omnis impetûs concupiscentiæ carnalis, scientia veritatis accepta, nulla ei imminet pugna certaminis, per quam, insurgentes

2. Cor. 2. c

Dist. 23. Tales ad.

Optimæ institutiones.

* compta

surgentes aduersus animam, reprimat corporis * voluntates. Superest ergò ei in agnitione veritatis & misericordiæ operibus exerceri, vt afferat fructus dignos pœnitentiæ. Nec putet, quia in temporis longitudine documentum conuersionis ostenditur, & non in deuotionis ac propositi firmitate. Deo enim manifestæ sunt mentes, quia non temporum rationem colligit, sed animorum. Ipse enim probat, si quis, agnita veritatis prædicatione, non distulit, neque tempus negligendo consumpsit, sed statim & (si dici potest) eodem momentu præterita perhorrescens, futurorum desiderium cepit, & in amorem regni cœlestis exarsit. Propter quod nemo vestrûm vltrà dissimulet, nec retrò respiciat, sed ad Euangelium regni Dei libenter accedat. Non dicat pauper, Quia, quum diues factus fuero, tunc conuertar. Non requirit à te Deus pecuniam, sed animum misericordem & piam mentem. Neque diues conuersionem suam differat, pro solicitudine seculari, dum cogitat, quomodò dispenset abundantiam frugum. Neque dicat intra semetipsum, Quid faciam? vbi recondam fructus meos? Neque dicat animæ suæ, Habes multa bona reposita in annos multos, Epulare & lætare. Nam dicetur ei: Stulte, ac nocte auferetur abs te anima tua, & quæ parâsti cuius erunt? Itaque festinet ad pœnitentiam omnis ætas. omnis sexus, omnisque conditio, ut vitam consequatur æternam. Iuuenes quidem in eo grati sint, quòd in ipso impetu desideriorum, ceruices suas iugo subijciunt Disciplinæ. Senes & ipsi laudabiles, quia multi temporis consuetudinem, in qua malè præuenti sunt, pro Dei amore commutant. Nemo ergò differat, nemo cunctetur. Quæ enim causa cunctandi est ad benè agendum? Animus sibi malè conscius, dum videtur sibi nullam pœnam pati, credit quia non iudicet Dominus: quum abuti patientia Dei, & non intelligere parcentis benignitatem, iam sit magna damnatio. Vndè scriptum est: (Maledictus omnis qui opus Domini negligenter agit.) Quapropter Pastoralis Ordinis est, infatigabiliter reuocare, quicquid ad correctionem populorum, immò magis filiorum spiritualium, (quantùm est fas intelligere) cognouerit pertinere, & non (quod absit) cum suo periculo alienæ spei, per solam negligentiam facere detrimentum, sed quod ad generalis salutis spectat compendium, salubri necessè est prouidere tractatu. Homini religioso parùm esse debet, inimicitias aliorum non exercere, vel non augere malè loquendo, nisi eas etiàm extinguere benè loquendo studuerit. Eccè oris nostri buccina ad aures hominum personamus, neque se deinceps excusabit non monitum, qui, quod sequi debeat, tam verbis, quàm literis edocetur. Qualis autem condemnatio, & qualis

*voluptates.

Luc.12.c

Hierem. 48.b

2.q.7. Sacerdotes, & reliqui.

immineat maledictio his, qui in Patres peccát, Diuina nos docet scriptura. Si enim Cham filius Noæ, quum vidisset nudum suum Patrē, quoniam non cooperuit Patris corporalis nuditatem, sed egressus, nunciauit eam fratribus, & illi vestimento eum cooperuerunt: ipse quidem Cham, & illi qui ex eo nati sunt, sub maledicto facti sunt: qui autem cooperunt, magnam benedictionem meruerunt: multò magis isti maiore & ampliore condemnatione digni sunt, qui Patribus obuiare, aut contra eos insurgere nituntur, aut iniuriam vel contumeliam eis inferre moliuntur: quoniam qui eis resistit, Deo resistit: & qui eis iniuriam vel contumeliam facit, Deo, cuius legatione funguntur, facit. (Expauit cœlum super hoc, & horruit ampliùs vehementer, dicit Dominus.) O intolerabilem malignitatem. O linguam loquentem iniquitatem contra Deum, & mentem in altitudinem cornu extollentem. Et iterùm: (Impone homo tuæ linguæ ostium & seram.) Cella in altitudinem extollens, & loquens aduersùs Deum iniquitatem & proximum tuum. Quosquè insultas patienti Christo & Fratribus? Hæc nos familiariùs docebat, & hæc nobis publicitùs prædictus magister & instructor atque ordinator noster, Princeps Apostolorum Petrus, in Ecclesia prædicabat, exemplum dans, vt & nos similiter faciamus. (Humiliamini, inquit, in conspectu Domini, & exaltabit vos. Nolite detrahere alterutrùm, quoniam qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, & judicat legem. Qui autem iudicat legem, non est factor legis, sed iudex.) Vnus est enim legislator & iudex, qui potest perdere & liberare. Tu autem quis es, qui iudicas proximum? Non oportet. Non præcipit nos iudicare inuicèm, sed magis auxilium ferre. Væ erit (inquit) his qui fratres tribulant, & eis qui eos persequuntur. Vos autem quanto ampliùs tribulamini, tanto purgatiores atque beatiores efficiemini, si tamen ipsa tribulatio patienter fuerit supportata. Quòd etiàm ipse nos Dominus docuit: (Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.) Et itèm, (Beati eritis, quum vos oderint homines, & persequuti vos fuerint, & eiecerint nomen vestrum tanquàm malum. Gaudete in illa die & exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlo.) Vndè & ipse ait: (Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum.) Non enim (inquit) rectè diligit Deum, qui fratrem insequitur: nec diligit proximum, qui ei detrahit, uel qui illum accusat: quia quod sibi quis fieri non uult, hoc alteri nullatenùs facere debet. Discite (inquit) filij mei sapientiam, & tenetote fidem rectam, & amplectimini charitatem, ut non excidatis. Data est enim à Domino potestas, & virtus

Gen.9.c

Hiere.2.c

Eccl.28.d

1.Pet.5.b & Iac.4.b

Matth.5.

Mat.22.d

Tob.4.e

Sap.6.a

Ibidem.b

uictus ab Altissimo, qui interrogabit opera uestra, & cogitationes scrutabitur uestras. Qui autem custodierint iustitiam, iustè iudicabuntur: & qui didicerint iusta, iustè inuenient quid respondeant. Semper caucte. Præcepit enim, ne aliquandò peccato consentiamus, & prætermittamus præcepta DEI nostri. Ecclesias per congrua & utilia facite loca, quæ diuinis precibus sacrare oportet, & in singulis sacerdotes, diuinis orationibus DEO dicatos, poni. Quos ab omnibus venerari oportet, & non à quoquam grauari. Semper vitate mala, & pro animabus vestris ne confundamini dicere verum. Mendacia fugite, & veritatem corde proferre, quoniam multos iam supplantauit suspicio. Charitatem semper diligite, & fratres adiuuate. Erunt enim quasi non sint, & peribunt viri qui contradicunt vobis.

30.q.7. Ecclesias & de cōs. dist. 1. Ecclesias.

Luc. 10. e Marc. 9. Vnde & DOMINVS ait: (Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: & qui spernit me, spernit eum qui me misit.) Et item: (Qui enim non est aduersum vos, pro vobis est. Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia CHRISTI estis, amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Et qui scandalizauerit vnum ex his pusillis credentibus in me, bonum est ei magis, si circundaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur. Et si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam. Bonum est tibi, debilem introire in vitam, quàm duas manus habentem, ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Et si pes tuus scandalizat te, amputa illum. Bonum est tibi, claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis in extinguibilis: vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Quòd si oculus tuus scandalizat te, eijce eum. Bonum est tibi luscum introire in regnum DEI, quàm duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis: vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.) Omnis enim homo igne salietur, & omnis victima *salietur. Bonum est sal. Quòd si sal insulsum fuerit, in quo illud salietis? Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos: quia quisquis vestrûm rectè docuerit, & iustè vixerit, habebit gloriam. Qui autem secùs egerit, indubitanter pœnam sustinebit. Ideò bona agere vos semper oportet, vt brauium æternæ vitæ percipiatis. His ergò benè parere sententijs. Nè quis hæc præcepta minimè credat implenda, & iudicio Dei æterni ignis tormenta sustineat, qui Ecclesiastici operis sacra neglexerit. Hæc igitur, Frater Iacobe, de ore sancti Petri iubentis audiui: Si quis præcepta hæc non integra custodierit, sit anathema vsque ad aduentum Domini nostri Iesu Christi. Hæc præcepta à sancto

*sale salietur.

Petro Apostolo accipi, & tibi Frater charissime, insinuare curaui, vt seruari omnia præcipias sine macula. Si quis verò audierit te, vtilis erit minister Iesu Christi. Qui autem non audierit te, immò loquentem Dominum per te, ipse sibi damnationem accipiet. Omnipotens DEVS, charissime, sua te protectione custodiat, atque ad cœlestis remunerationem patriæ, multiplici animarum fructu perducat. Deus te iterùm iterumque incolumen custodiat, reuerentissime Frater. Amen.

EPISTOLA TERTIA CLEMENTIS PAPAE PRIMI,

De officio sacerdotis & Clericorum, Rufino Torano Aquileiensi interprete.

CLEMENS vrbis Romæ Episcopus, omnibus coëpiscopis, presbyteris, Diaconis, ac reliquis clericis, & cunctis principibus maioribus, minoribùsve, omnibusque generaliter fidelibus, benedictio, charitas & gloria in gratia DEI, quæ data est nobis in Christo Iesu Domino nostro: Vrget nos, Fratres, multus amor vester, & religiosa inuitat Deuotio, quia debitores sumus, vt quædam vobis scribamus. Vos ergò, qui sacerdotio Domini fruimini, & in specula estis positi, plùs scire oportet, vt subditos vobis populos pleniter docere possitis, eisque ad regna cœlorum ducatum præbere, Deo annuente, valeatis. Vnde & ipsa per se Veritas ait: (Vobis datum est, nôsse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis. & reliqua.) Propter quod consilium do vnicuique vestrûm, constanter docere uerba diuina: & discentibus, libenter accommodare aurem uerbo Dei. Vestrum enim, quia legatione Domini fungimini, est docere populos: eorum uerò, est uobis obedire ut Deo. Si autem uobis Episcopis non obedierint omnes presbyteri, diaconi, ac subdiaconi, & reliqui clerici, omnesque principes, tam maioris ordinis, quàm inferioris, atque reliqui populi, tribus & linguæ non obtemperauerint, non solùm infames, sed & extorres à regno Dei & consortio fideliũ, ac à liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ alieni erunt. Nam uestrum est, eos instruere: eorum est, uobis obedire ut Deo, cuius legatione fungimini, dicente Domino. (Qui uos audit, me audit: & qui uos spernit, me spernit. Et qui uos recipit, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me misit.) Nihil enim inim[i]tius vel inhonestius est, quàm filios patribus rebelles, aut clericos uel laicos Doctoribus seu discipulos Magistris inobedientes uel proteruos existere. Nouimus enim, primum hominem per inobedientiam cecidisse: idcircò omnes hoc uitium summoperè cauere mo-

Matt. 13. b Marc. 4. b & Luc 8 b & est ibi forma.

11 q. 3. Si aut vobis.

Luc. 10. e Matt. 10. d

Iacob. 4. b & 1. Petr. 5. b — nemtis. Et quia Dominus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, Dominus noster mittens vos vice sua in loco Apostolorum ad prædicandum, præcepit vobis docere omnes; omnesque vobis fideliter obedientes, vt ipsi, existere: quoniam nec aliter terra pariet fructus suos, nisi culta receperit semen, & irrigata germinauerit, & pariat quæ est paritura. Sic & omnis homo, qui libenter non receperit verbum Dei, illudque in corde suo germinare non siuerit, ac minimè crediderit Doctoribus & Episcopis suis, non beneuolus, sed rebellis atque inobediens extiterit, fructum non germinabit nec pariet, sed similis est arbori illi, de qua Dominus ait: (Matth. 7. Omnis arbor » quæ non facit fructum bonum, excidetur, & » in ignem mittetur.) Primus enim pontifex Aaron, chrismate compositionis perunctus, Princeps populi fuit: & tanquàm rex, primitias & tributum per capita accepit à populo, & iudicandi populum sorte suscepta, de mundis immundisque iudicabat. Sed & si alius ex ipso ungnento perunctus est, uirtute indè concepta, etiàm ipse rex aut propheta aut pontifex fiebat. Quod si temporalis gratia ab hominibus composita, tantum potuit, intelligite iam, quantum sit illud unguentum, quod à Deo de uirgulto uitæ prolatum est, quum hoc quod ab hominibus factum est, tam eximias inter homines cōferat dignitates. Quid enim in præsenti seculo Propheta gloriosus, Pontifice clarius, Rege sublimius? Omnis enim pontifex facto chrismate perunctus, & in ciuitate constitutus, scripturis sacris *conditus (*eruditus), charus & preciosus hominibus oppidò esse debet. Quem, quasi Christi locum tenentem, honorare omnes debent, eiq; seruire, & obedientes ad salutem suam fideliter existere, scientes quòd siue honor, siue iniuria, quæ ei defertur, in Christum redundat, & à Christo in Deum. (Dist. 5. Audire Episcopum.) Audire ergo eum attentiùs oportet, & ab ipso suscipere doctrinam fidei, monita autē uitæ à presbyteris inquirere, à diaconis uerò ordinem disciplinæ. Propter quod deprecor uos conseruos & Adiutores meos, ut discatis attentiùs animarum curam gerere, & pro omnibus stare, maximè tamen pro his, qui in cultu diuino laborant. Ecclesiarum omnium curam habetote, seruisque earum adiutorium præbete, viduarum religiosam curam gerite, pupillos enixiùs *liberate (*iuuate), pauperibus misericordiam facite, iuuenes pudicitiam docere. Et (ut breuiter totum dicam) alterutrùm uos, in quibus res poposcerit, sustentate. Deum colite, qui creauit cœlum & terram, & Christo credite, inuicèm uos diligite, & misericordes estote in omnes, non uerbo solo, sed opere & rebus implere charitatē. Agite pro uiribus, conserui dilectissimi, quia bonum est, ut unusquisque uestrûm, secundùm quod potest, prosit accedentibus ad fidem religionis nostræ. Et ideò non uos pigeat, secundùm sapientiam, quæ uobis per Dei prouidentiam collata est, instruere ignaros & docere. Desiderium ergò habere omnes erga Doctorem ueritatis, eumque ut oculos suos amare oportet: quia & ipsum populum sibi cōmissum, ceu proprios filios, amare & docere condecet. Hoc enim ei à Patre cœlesti donatum est. Sed & salus in eo est, ut uoluntatem eius cuius amorem & desiderium, Deo largiente, conceperint, faciant. Si quis ergò fidelis uoluerit existere, & desiderat baptizari, exutus prioribus malis, de reliquo pro bonis actibus hęres bonorum cœlestium ex gestis proprijs fiet. Accedat autem qui uult, ad sacerdotem suum, & ipsi det nomen suum, atque ab eo audiat mysteria regni cœlorum, ieiunijs frequentibus operam impendat, ac semetipsum in omnibus probet, ut tribus mensibus iam consummatis, in die festo possit baptizari. Baptizetur autem unusquisque in aquis perennibus, nomine Trinæ beatitudinis inuocato super se, perunctus primò oleo per orationem sanctificato, ut ità demùm, per hæc consecratus, possit percipere locum cum sanctis. Nullus enim propter opprobriū senectutis aut iuuentutis, uel nobilitatem generis, à paruulis & minùs eruditis, si quid fortè est utilitatis aut salutis, inquirere negligat. (Dist. 38. *Nullus Episcop*.) Qui enim rebelliter uiuit, & discere atq; agere bona recusat, magis diaboli, quàm Christi membrum esse ostenditur, & potiùs infidelis, quàm fidelis monstratur. Quomodò ergo non omnibus hoc amabile est, cunctisque exoptatum, ut quæ ignorat, discat, & quæ didicerit, doceat? Certissimum namque est, quòd neque amicitia, neque propinquitas generis, neq; regni sublimitas, homini debet esse preciosior ueritate, quia nihil est preciosus anima. Dominus autem creator omnium, ex initio ad imaginem suā (Gen. 1. d) hominem fecit, eique dominationem terræ, marisque & aëris ipsius dedit, ueritatemque inquirere præcepit, sicut & uerus nobis Propheta enarrauit, & ipsa rerum ratio docet. Solus enim homo, rationalis est: & cōsequens est, vt ratio in rationalib⁹ dominet. Hic enim ab initio, quum adhuc iustus esset, cunctis uitijs & omni fragilitate superior erat. Vbi autem peccauit, & factus est seruus peccati, simul & fragilitati efficitur debitor & obnoxius. (Ioan. 8.) Quod idcircò scriptum est, ut sciant homines, quia sicut ex impietate passibiles facti sunt, ità per pietatem possunt esse impassibiles: & non solùm impassibiles, uerùm & parua in Deum fide aliorum passiones curantes. Ità enim uerus ipse Propheta promisit, dicens: (Matt. 17. c, Luc. 17. b — Amen dico uobis, si habueritis fidem sicut granū sinapis, dicetis monti huic, Transi » hinc, & transibit.) » Huius uocis etiàm uosipsi documenta cepistis, & iam facta quædam per Magistros nostros, ipsos uidelicet Apostolos, non ignoratis: quia, adstantibus nobis, eorum meritis dæmones cum passionibus, quas hominibus immiscerant, transierunt &

fugati

fugati sunt. Quia ergo alij quidem homines patiuntur, alij patientes sanant, causa sinè dubio vel patiendi vel curandi noscenda est: Quæ non alia esse, quàm patientibus quidem, infidelitatis: curantibus verò, fidei demonstratur. Infidelitas enim, dum non credit futurum Dei iudicium, peccandi licentiam præbet: peccatum verò, hominem passionibus obnoxium facit. Fides autem, futurum Dei iudicium esse credens, continet homines à peccato. Non peccantes verò, non solùm liberi sunt à dæmonibus & passionibus, verùm & aliorum dæmones & passiones fugare possunt. Ex his ergò omnibus colligitur, quòd origo totius mali ab ignorantia descendat, & ipsa sit omnium malorum mater: quæ incuria & ignauia gignitur, negligentia verò alitur & augetur, atq; in sensibus hominum radicatur, dum amatur: quam si quis fortè doceat effugandam velut antiquis & hæreditarijs sedibus, molestè & indignanter auellitur. Et ideò paululùm laborandum nobis est, vt indignantes, ignorantiæ præsumptionē scientiæ ratione resecemus, in his præcipuè, qui in aliquibus minùs rectis opinionibus præuenti sunt, per quas, quasi sub specie alicuius scientiæ, ignorantia in his vehementiùs radicata est. Nihil enim est grauius, quàm si id, quod ignorat quis, scire se credat, & defendat verum esse, quod falsum est: quod tale est, quale si quis ebrius sobrium se putet, & agat quidem cuncta vt ebrius, sobrium se tamen & ipse putet, & dici à cæteris velit. Ità sunt ergò & hi, qui ignorantes quod verum est, speciem tamen alicuius scientiæ tenent, & mala quasi bona gerunt, atque ad perniciem quasi ad salutem festinant. Propter quod ante omnia properandum est ad agnitionem veritatis, vt possimus, quasi lumine nobis indè accenso, errorum tenebras depellere. Grande enim malum est (vt diximus) ignorantia: sed quia substantiam non habet, facilè ab his, qui studiosi sunt, effugatur. Non enim aliud est ignorantia, nisi, non cognouisse quod expedit. Vbi autem cognoueris, perit ignorantia. Quæri ergò magnoperè debet veritatis agnitio, quam nemo alius assignare potest, nisi verus propheta. Hæc enim via est, vitam volentibus ingredi, & summum iter bonorum operum pergentibus ad ciuitatem salutis. Si quis sanè audiens sermonem veri prophetæ, velit aut nolit recipere & amplecti onus eius, id est, mandata vitæ, habet in sua potestate. Liberi enim sumus arbitrij. Nam si hoc esset, vt videntes ea, ipsi non haberent in potestate aliud facere, quàm audierant: vis erat quædā naturæ, per quam liberum non esset ad aliam migrare sententiam. Aut si rursùs ex audientibus nullus omnino reciperet, & hoc naturæ vis erat, quæ vnum aliquid fieri cogeret, & alteri parti non daret locum. Nunc autem, quia liberum est animo, in quam velit partem declinare iudicium suum, & quam probauerit,

Ignorātia quid.

eligere viam: constat euidenter, inesse hominibus arbitrij libertatem. Igitur priusquàm audiat quis, quod ei expedit, certum est quia ignoret: & ignorans vult & desiderat, quod non expedit agere, propter quod pro hoc non iudicatur. Quum verò audierit causas erroris sui, & rationē veritatis acceperit, tunc si permanserit in his erroribus, quibus dudū fuerat præuentus, rectè iam vocabitur ad iudicium, daturus pœnas, quia vitæ huius spatium, quod ad benè viuendum accepit, in ludibrijs consumpserit errorum. Qui verò audiens hæc, libenter accipit, & gratulatur bonorum sibi doctrinā fuisse delatam, requirat intentiùs, & discere non desinat, vsquequò cognoscat, si est verè aliud seculum, in quo bonis præmia præparata sint. Et cùm certus de hoc fuerit, gratias agat Deo, quòd sibi veritatis lumen ostenderit, ac decæterò dirigat actus suos in omnibus operibus bonis, quorum sibi in futuro mercedem certus est præparatam, demirans per omnia & stupens cæterorū hominum errores, & quòd ante oculos positam, veritatem nemo videat. Ipse tamen gaudens super diuitias sapientiæ, quas inuenit, * satiabiliter his perfruatur, & exercitio bonorum operum delectetur, festinans ad seculum futurum mundo corde & pura conscientia peruenire, vbi etiam videre Deum regem omnium possit. His autem omnibus carere nos, & fraudari, sola facit ignorantia. Dum enim ignorant homines, quantum boni habeat scientia, ignorantiæ malum de se non patiuntur excludi. Nesciunt enim, quanta sit in horū permutatione diuersitatis. Propter quod, consilium do vnicuiq; discenti, libenter præbere aurem verbo Dei, & cum amore veritatis audire quæ dicimus, vt mens optimo semine suscepto, per bonos actus lætos afferat fructus. Nam si, me docente ea, quæ ad salutem pertinent, recipere quis abnuit, & animo prauis opinionibus occupato obsistere nititur, nō ex nobis, sed ex semetipso habebit pereundi causam. Debet enim iusto iudicio examinare, quæ dicimus, & intelligere, quia verba loquimur veritatis, vt cognitis his, quæ sunt, vt sunt, in bonis actibus dirigens viam suam, regni cœlorum possit particeps inueniri, subijciens sibi carnis desideria, & dominus eorum factus, vt ità demùm etiam ipse fiat dominatoris omnium iucunda possessio. Nā qui permanet in malo, & seruus est mali, non potest effici portio boni, donèc permanet in malo: qui ab initio (vt antè iam diximus) duo regna statuit Deus, & potestatem dedit vnicuique hominum, vt illius regni fiat portio, cui se ab obediendum ipse subiecerit. Et quia definitum est apud Deum, non posse vnum hominem, vtriusq; regni esse seruum, omni studio date operam, in boni regis aulam ac iura concurrere. Propter hoc deniquè verus Propheta, quum esset præsens nobiscum, & quosdam ex diuitibus negligentes erga Dei cultū

* Insatiabiliter.

Matt. 6. c

Ibidem. „ videret, huius rei ità aperuit veritatē: (Nemo
„ potest) (inquit) (duobus dominis seruire: &,
„ Non potestis Deo seruire & Mãmonę:) Mammona, partia eorum voce diuitias vocans. Hic ergò verus Propheta, qui in Iudæa nobis apparuit, vt audistis: qui, stãs publicè, sola iussione faciebat cęcos videre, surdos audire, fugabat dæmones, ægris sanitatē reddebat, & mortuis vitam: cumq; nihil esset ei impossibile, etiàm cogitationes hominũ peruidebat, quod nulli est possibile, nisi soli Deo. Hic annũciabat regnum Dei, cui nos de omnibus, quæ dicebat, tanquàm vero Prophetæ credimus, firmitatem fidei nostræ non solùm ex verbis eius, sed & operibus, assumentes: quia dicta legis, quæ ante multas generationes de pręsentia eius exposuerant, in ipso designantur, & imagines gestorum Mosis, & ante ipsum Patriarchæ Iacob, ipsius per omnia typum ferebant. Tempus quoque aduentûs eius, hoc est, ipsum in quo venerat, prædictum ab his constat: & super omnia, quod esset à gentibus expe-
Gen. 49. ctandus, sacris literis compræhensum est, quę in eo pariter vniuersa completa sunt. Quòd autem Iudæorum propheta prædixit eum à Gentibus expectandum, supra modum in eo
Hagge. 2. b fidem veram firmat. Si enim dixisset à Iudęis expectandum, non aliquid eximium prophetasse videretur, quòd à contribuli populo, & à propria gente speraretur is, cuius aduentus ad salutem mundi fuerat repromissus. Videtur enim magis consequens ratio esse, vt hoc fieret, quàm quod prædicebat magnificentia prophetalis. Nunc autem cum Prophetæ dicant, omnem illam spem, quæ de salute mundi repromittitur, & nouitatem Regni, quæ instituenda per Christum est, atque omnia, quæ de eo indicantur, ad gentes esse transferenda, iam non secundùm consequentiam rerum, sed incredibili quodam vaticinationis euentu, magnificentia prophetica confirmatur. Iudæi nanque ex initio, affore aliquandò hunc virum, per quem cuncta repararentur, verissima traditione susceperunt, & quotidiè meditantes ac prospicientes, quandò eius fieret aduentus, vbi adesse eum viderunt, & signa ac prodigia (sicut de eo scriptum fuerat) adimplentem, inuidia excæcati, agnoscere nequiuerunt præsentem, in cuius spe lætabantur absentis. Intellexerunt tantùm sancti Apostoli, qui à Deo electi sunt, & nos, qui pòst ab eis electi sumus. Hoc autem prouidentia Dei factum est, vt agnitio boni huius etiàm gentibus traderetur: & hi, qui nunquàm de eo audiérant, nec à Prophetis didicerant, agnoscerent eum: illi verò, qui quotidianis meditationibus euanuerant, ignorarent. Ecce enim nunc per vos, qui præsentes estis, & desideratis audire doctrinam fidei eius, & agnoscere, quis & quomodò & qualis sit eius aduentus, Prophetica veritas adimpletur. Hoc enim
Esai. 65. a prophetæ prædixerant, quia à vobis quærendus esset, qui de eo nunquàm audîstis. Et ideò videntes in vobisipsis prophetica dicta completi, huic vni rectè creditis, hunc rectè expectatis, de hoc rectè inquiritis, vt non solùm expectetis eum, sed & hæreditatem regni eius credentes consequamini, secundùm quod ipse dixit, quia vnusquisque illius sit seruus, Ioan. 8. d
cui se ipse subiecerit. Propterea ergò vigilate, & Dominum Deumque nostrum uobis conscribite Dominum, qui & cœli ac terræ Dominus est. Et ad ipsius vos imaginem ac similitudinem reformate, sicut ipse verus propheta docet, dicens: (Estote boni & mi- Luc. 6. f
sericordes, sicut & pater vester cœlestis mise- Matt. 5. g
ricors est, qui oriri facit Solem suũ super bo- „
nos & malos, & pluit super iustos & iniustos.) „
Hunc ergò imitamini, & hunc timete, & sicut mandatum datur hominibus, Dominum Deuter. 6.
Deum tuum timebis, & illi soli seruies. Infidelibus quidem dormit Dominus, & absens habetur his, à quibus esse non creditur, & mandatis eius non obediunt, atque ob id illis videtur quasi dormire Dominus, quia pro peccatis suis non exaudiuntur. Quapropter 16. q. 1. cũ-
cunctis fidelibus, & summoperè omnibus ctis fidelibus.
presbyteris & diaconis & reliquis clericis attendendum est, vt nihil absque Episcopi proprij licentia agant. Non vtiquè Missas sinè eius iussu quisquam presbyterorum in sua parochia agat, non baptizet, nec quicquam absque eius permissu faciat. Similiter & reliqui populi, maiores scilicet ac minores, per eius licentiam, quicquid agendum est, agant: nec sinè eius permissu à parochia abscedant, vel in ea aduentantes morari præsumant. Animæ verò eorum creditæ sunt. Ideò omnia eius consilio agere debent, & eo inconsulto nihil. Quicunque enim obediunt Episcopis suis, videntur quidem aliquid gratiæ conferre Deo. Qui autem eis non obediunt, indubitanter rei & reprobi existunt. Porrò ipsi à Deo donum summi muneris consequuntur, qui per iustitiæ & præceptorum eius semitas incedentes, Doctoribus suis (qui rectè Episcopi intelliguntur) libenter obediunt. De quibus & beatus Petrus, Instructor & Ordinator noster, & Princeps Apo- Hęc B. Pe-
stolorum, manifestè cunctos audientes in- tri aposto-
struebat, dicens: Videntur mihi, qui loquun- li verba
tur verba veritatis, & qui illuminant animas habētur ĩ
hominum, similes esse radijs Solis: Qui ut lib. Reco-
processerint & apparuerint mundo, celari vl- gnitionũ.
trà aut occultari nullatenùs possunt, dum non tam videntur ab omnibus, quàm videre omnibus præstant. Vndè & benè ipsa per se veritas, ad veritatis præcones ait: (Vos estis lux Matt. 5. b
mundi. &, Non potest ciuitas abscondi su- „
pra montem posita, neque accendunt lucer- „
nam & ponunt eam sub modio, sed supra cã- „
delabrum, vt luceat omnibus qui in domo „
sunt.) Si quis ergò his obedierit, Deo (vt di- „
ctum est) magnum munus offert. Qui autem his restiterit, aut inobediens extiterit, non

his,

his, sed Domino saluatori nostro, cuius legatione funguntur, resistit. Propter quod pri-
Math. 6. mum est omnium, iustitiam DEI, regnumque eius inquirere, & suis iussionibus obtemperare: iustitiam quidem, ut rectè agere doceamur: regnum verò, vt, quæ sit merces posita laboris & patientiæ, nouerimus: in quo est bonis quidem æternorum bonorum remuneratio, his autem qui contra voluntatem eius egerint, pro uniuscuiusque gestis pœnarum di-
De cons. dist. 1. Hic ergò, id est, gna restitutio. Hic ergò, hoc est, in præsenti uita positos, oportet nos agnoscere uoluntatem Dei, vbi & agendi, & sacrificadi est locus: quoniã in alijs locis sacrificare & Missas celebrare non licet, nisi in his, in quibus Episcopus proprius iusserit, aut ab Episcopo regulariter ordinato, tenente uidelicet ciuitatem, consecratus fuerit. Aliter enim non sunt hæc agenda, nec ritè celebranda, docente nos nouo & ueteri Testamento. Hęc Apostoli à Domino acceperunt, & nobis tradiderunt: hæc nos docemus, vobisque & omnibus, absque repręhensione, tenere & docere, quibus agendũ est, mandamus. Vnaquæque etenim res tempus suum habet & locum. Operum hic locus est, tempus verò meritorum est seculum futurum. Nè ergò impediamur ordinem locorum ac temporum permutantes, primò, quæ sit DEI iustitia, requiramus, & tanquàm iter acturi, abundanti viatico bonis operibus repleamur, quò possimus ad regnum Dei, tanquàm ad vrbem maximam, peruenire. Deus enim his qui rectè sentiunt, per ipsa opera
Rom. 1. mundi, quę fecit, manifestus est, ipsius creaturæ suę vtens testimonio: & ideò, quum de Deo dubitatio esse non debeat, de sola nunc eius iustitia requiramus & regno. Idcircò persuadeo primùm, iustitiam eius esse requirendam, vt per hanc iter agentes, & in via veritatis positi, uerum Prophetam inuenire possimus, nõ velocitate pedum, sed bonorum operum velocitate currentes, vt ipso duce usi, nullum uiæ huius patiamur errorem. Si enim ipsum sequentes, ingredi meruerimus illam, quò peruenire cupimus, ciuitatem, omnia iam de quibus quæritur, oculis uidebimus, tanquàm heredes omnium facti. Intelligite itaq;, viam esse hunc vitæ nostræ cursum: uiatores, eos qui nos instruunt, uel bona opera gerunt; portam uerò, Prophetam de quo dicimus: urbem, re-
Matt. 5. a gnum esse, in quo residet omnipotens Pater, quem soli uidere possunt hi, qui mundo sunt corde. Non ergò nobis difficilis uideatur huius itineris labor, quia in fine eius requies erit.
Matt. 28. d Nam & ipse uerus Propheta, ab initio mundi per seculum currens, festinat ad requiem. Adest enim nobis omnibus diebus: & si quandò necessè est, appáret, & corrigit nos, ut obtemperantes sibi, ad uitam perducat æternam. De his autem qui negligunt uiam suæ salutis, &
* ob hoc * adhuc non benè fideles, & preceptis eius suorumque Pontificum iussionibus inobediẽtes, uel contumaces eis existunt, Dominus noster Iesus Christus, mittens discipulos suos,
Matt. 10. b Luc. 10. b præcepit nobis, dicens, ut in quamcunque ciuitatem aut domum introierimus, dicamus, Pax huic domui. (Et si quidem) inquit (fuerit ibi filius pacis, ueniet super eum pax uestra. Si uerò non fuerit, pax uestra ad uos reuertetur. Euntes autem de domo vel ciuitate illa, etiam puluerem qui adhæserit pedibus uestris, excutiatis super eos. Tolerabilis erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitatis uel domui.) Quod utique ità demùm fieri præcepit, si priùs in ciuitate uel domo ueritatis sermo p̃dicetur: ex quo vel recipientes ueritatis fidem, filij pacis & filij Dei fiant: uel non recipientes, arguantur, quasi inimici pacis & Dei. Ità ergò & nos, MAGISTRI instituta sectantes, primò pacem proponimus Auditoribus, vt absque ulla perturbatione possit uia salutis agnosci. Quòd si quis pacis uerba non suscipit, neque acquiescit ueritati, scimus aduersùs eum pugnam uerbi mouere, & arguere acriùs, confutando ignorantiam, & redarguendo peccata. Necessariò igitur pacem proponimus, ut si quis est filius pacis, pax nostra ueniat super eum: ab eo autem qui se alienũ pacis effecerit, regredietur ad nos pax nostra. Et si iterùm
Math. 10 in mandatis habemus, vt uenientes ad ciuitatem, discamus priùs, quis in ea dignus sit, vt apud eum cibum sumamus: quanto magìs conuenit noscere, quis, qualisve sit is, cui immortalitatis verba credenda sunt? Solicitj
Math. 7. a enim, & ualdè soliciti esse debemus, nè margaritas nostras mittamus ante porcos. Sed & alias ob causas, vtile est viri huius habere me notitiam. Si enim sciam, quia in his, de quibus non potest dubitari, q̃ bona sint, emendatus est & inculpabilis, hoc est, si sobrius, si misericors, si iustus, si mitis & humanus est, quæ vtiquè bona esse nullus ambigit: tunc consequens videbitur, vt ei qui obtinet bona virtutum, etiàm, quod deest fidei & scientiæ, conferatur: & in quibus maculari uidetur eius vita, quæ est in reliquis probabilis, emẽdetur. Si verò in his, quæ palàm sunt, peccatis inuolutus permanet inquinatus, non me oportet aliquid de secretioribus & remotis diuinæ scientiæ proloqui, sed magìs protestari & conuenire eum, vt peccare desinat, & actus suos à vitijs emendet. Quòd si ingesserit se, & prouocauerit nos dicere, quæ eum, minùs rectè agentem, non oporteat audire, prudenter eum debemus eludere. Nam nihil omninò respondere, Auditorum causa, vtile non uidetur, nè fortè existiment, nos responsionis penuria declinare certamen, & fides eorum lædatur, non intelligentia propositi nostrj. Magna cõtumelia, & graue nobis erit peccatum, si ità desipiamus, ut cùm uideamus eum qui idola colit, esse sobrium, nos, qui Deum colimus, sobrij esse recusemus. Nõ hoc sit inter nos, sed magnum habeamus studium, vt si illj qui errant, homicidium non faciunt,

faciunt, nos ne irascamur quidem. Et si illi adulterium non committunt, nos nec concupiscamus quidem alienam mulierem. Si illi amant proximos suos, nos etiàm diligamus inimicos nostros. Si illi mutuò dant his, qui habent vndè reddant: nos etiàm his demus, à quibus recipere non speramus. Et per omnia nos, qui æterni seculi hæreditatem speramus, debemus præcedere eos, qui præsens tantùm seculum nouerunt, scientes, quia si operà illorum nostris operibus collata, in die iudicij similia inueniantur ac paria, confusio nobis erit, quòd æquales inuenimur in operibus, his qui propter ignorantiam condemnantur, & nullam spem futuri seculi habuerunt. Et verè digna confusio est, vbi nihil ampliùs gessimus ab his, quibus ampliùs intelleximus. Quòd si confusio nobis erit, æquales his inueniri in operibus bonis, quid erit nobis, si inferiores nos ac deteriores, Examinatio futura reperiat? Audite ergò, quomodò de his nos ipse verus propheta docuerit: Ad eos autem, qui negligunt audire verba sapientię, ità
Matt.12.d ait: (Regina Austri surget in iudicio cum ge-
Luc.11.d neratione hac, & condemnabit eam, quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis: & eccè plùs Solomon hic, & non audiũt.) Ad eos verò, qui de malis actibus gerere de-
Matth.12. trectabant pœnitentiam, ità ait: (Viri Nini-
Luc.11. uitæ surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egérunt in prædicatione Ionæ, & eccè plùs quàm Iona hic.) Videtis ergò, quomodò eos qui erudiebantur ex Lege, adductis ad exemplum illis, qui ex gentili ignorantia veniebant, & ostendens eos nec æquales illis esse, qui in errore positi videbantur, ex ipsa tantùm comparatione condemnat. Ex quibus omnibus sermo, quem proposuimus, approbatur, vt castimonia, quæ aliquatenùs etiàm ab his, qui in errore sunt positi, custoditur, multo puriùs & attentiùs, & per singulas quasque (sicut suprà ostendimus) species à nobis, qui veritatem sequimur, teneatur, eò magìs, quòd apud nos obseruantiæ eius præmia æterna sunt posita. Aliter enim nemo saluus esse poterit, nisi his obseruationibus pro viribus operam dederit. Deus vos in sua voluntate, vnumquenque in suo ordine semper custodiat, Fratres, & sibi placere in omnibus concedat. Amen.

EPISTOLA QVARTA CLEMENTIS PAPAE,

Scripta discipulis suis Iulio & Iuliano, qui malorum hominum persuasionibus aliquatenùs deuiarant, & gentibus, inter quas habitabant, directa.

CLEMENS Romanę vrbis Episcopus, charissimis Fratribus Iulio & Iuliano, ac reliquis consodalibus nostris, gentibusque quæ circa vos sunt: Oportet, Fratres, omnes Doctores, qui ad salutem animarum instituti sunt, & ad lucrandras animas Episcopi sunt consecrati, pro cunctis solicitudinem gerere, & errantes ad viam veritatis, & ad portum salutis reducere. Et licèt propter gentes, quæ circa vos sunt, in modico vos errasse contigerit, melius est tamen redire ad veritatis viam, quàm diutiùs in ipso errore* perseuerare. Quoscunque enim de his, qui vos errare fecerunt, vel de his, qui adhuc verbum prædicationis non audiérunt, potestis, vobiscum assumite, & ad viam veritatis adducite, nè infructuosi, sed fructuosi Domino inueniamini. Et quoniam quidem, sicut à cultore neglecta terra, spinas & tribulos necessariò producit, ità sensus vester longi temporis incuria multas & noxias opiniones rerũ & intelligentias falsæ scientiæ germinauit: opùs est nunc multa diligentia ad excolendum rus mentis vestræ, ut hoc sermo veritatis (qui est verus & diligens cordis colonus) assiduis excolat disciplinis. Vestrum ergò est præbere obedientiam, & occupationes ac solicitudines superfluas amputare, nè bonum verbi semen enecet noxium germen. Potest enim fieri, ut multi temporis negligentiam breuis & assidua reparet diligentia. Incertum oanque est uniuscuiusque tempus vitæ. Et ideò festinandum est ad salutem, nè fortè cunctantem mors repentina præueniat. Et ob hoc acriùs adnitendum est, ut (dum est temporis spatium) collecta malæ consuetudinis vitia resecentur. Quod non aliter facere poteritis, nisi ut irascamini quodammodò aduersùm vosmetipsos pro his, quæ inutiliter gessistis ac turpiter. Hæc enim est utilis vita, & iusta & necessaria iracundia, vt vnusquisque, in quibus errauit, & perperàm gessit, indignetur, & semetipsum accuset. Ex qua indignatione accenditur in nobis ignis quidam, qui velut agro steliri immissus, consumptis & excoctis radicibus pessimę voluntatis, bono semini verbo DEI fœcundiorem cordis præparet glebam. Puto autem, quòd satis dignas habeans causas iracundiæ, ex quibus iustissimus igois iste coalescat, si consideretis, in quantos vos errores deduxerit ignorantiæ malum, quantosque lapsus & quanta præcipitia ad peccandum dederit: à quantis vos bonis abstraxerit, & in qua præcipitarit mala, & quod est super omnia grauius, quòd vos in futuro seculo æternis pœnis obnoxios fecit. Nonne pro his omnibus, vbi vobis veritatis lumen effulsit, igois iustissimæ indignationis accenditur, & iracundiæ DEO placitæ intra uos consurgit incendium, quo consumatur & radicitus intereat omne germen, si quod fortè intra vos malæ conscientiæ pullulauit? Vndè & ipse, qui misit nos, cùm venisset, & omnem mundum vidisset ad malitiam declinâsse, non continuò ei pacem, in erroribus posito, dedit, nè eum confirmaret in malis:

* Perdurare.

malis: sed ignorantiæ eius ruinis scientiam veritatis opposuit, vt si qui forte resipiscerent, & lumen veritatis adspicerent, deceptos se, & in præcipitia erroris abstractos, meritò dolerent, & iracundiæ salutaris ignem aduersus
Luc. 12. f deceptricem suam conciperent ignorantiam: Ob hoc itaque dicebat: (Ignem veni mittere in terram, quem volo, ut accendatur.) Est ergò pugna quædam, quæ gerenda nobis est in hac uita. Sermo enim veritatis & scientiæ necessariò separat homines ab errore & ignorantia, sicut sæpè videmus, putrefactas & emortuas carnes corporis à connexione viuentium membrorum, ferro secante, separari. Tale ergò aliquid est, quod agit veritatis agnitio. Necesse enim, ut salutis causa filius (verbi gratia) qui sermonem receperit veritatis, à parentibus separetur incredulis, aut rursùm pater separetur à filio, aut filia à matre. Et hoc modo inter propinquos atque consanguineos, credentes atque incredulos, scientiæ atque ignorantiæ, veritatisque & erroris
* ob surgit. Matth. 10. d pugna * consistit. Et ob hoc iterùm dicebat, qui nos misit: (Non veni pacem mittere in terram, sed gladium.) Quòd si dicat aliquis; Et quomodò iustum videtur, separari filios à parentibus? Audi quomodò: Quia cum ipsis si in errore permaneant, neque illis prodesunt, & ipsi cum illis pariter interibunt. Iustum igitur, & valdè iustum est, separari eum qui saluari vult, ab eo qui non vult. Sed & illud aduerte, quia non ex illis qui rectiùs intelligunt, venit ista separatio. Illi enim volunt interesse, pariter & prodesse his, & docere meliora. Sed & istud proprium est ignorantiæ vitium, ut confutantem se veritatis lucem non ferat habere de proximo. Et ideò ex illis ista nascitur separatio. Nam qui scientiam veritatis accipiunt (quia bonitatis plena est) tanquàm à bono Deo datam, cupiunt eam (si fieri potest) cum omnibus habere communem, etiàm cum his, qui oderunt eos & persequuntur. Sciunt enim quia peccatũ, ipsorum causa ignorantiæ est. Propterea denique ipse Magister, quum ab his qui ignorabant eum, duceretur ad Crucem, orabat
Luc. 23. Patrem pro interfectoribus suis, & dicebat: (Pater, dimitte eis peccatum, quia nesciunt quid faciunt.) Imitantes quoque Discipuli
Act. 7. Magistrum, etiàm ipsi, cùm paterentur, similiter pro interfectoribos suis orabant.

Quòd si disciplina nobis est, orare etiam pro interfectoribus & persequutoribus nostris: quomodò non etiàm parentum & propinquorum persequutiones ferre, & pro conuersione eorum orare credimur? Tum deindè etiã diligentiùs consideremus, quæ sit nobis causa parentes diligendi: Pro eo, inquiunt, quia vitæ nostræ videntur authores. Authores quidem vitæ nostræ parentes non sunt, sed ministris. Non enim vitam præbent, sed ingrediendi nobis ad hãc vitam exhibent ministerium: Author autem vitæ vnus & solus, est Deus.

Si autem authorem vitæ diligere volumus; illum nobis esse diligendum sciamus. Sed illum (inquiunt) cognoscere nõ potuimus, istos autem & nouimus, & in affectu habemus. Esto, non potuistis cognoscere, quis sit Deus;
* qui * quid tamen non sit Deus, perfacilè scire potuistis. Nam quomodò latere potuit hominem, quòd lignum, aut lapis, aut æs, vel alia huiusmodi materia, Deus non sit? Quòd si in his quæ facilè deprehendere potuistis, animum ad discutiendum noluistis intendere: certum est, quia in agnitione Dei impediti estis, non impossibilitatis, sed ignauiæ, uitio. Nam si voluissetis; ex his ipsis inutilibus simulacris profectò accepissetis intelligentiæ viam. Certum est, quia per ferrum facta sunt simulacra: ferrum verum per ignem confectũ est, qui ignis aqua extinguitur: aqua autem p spiritum mouetur, spiritus autem à Deo initium habet.
Sic enim dixit Moses Propheta: (In principio fecit Deus cœlum & terram. Terra au- Gen. 1. a
tem erat inuisibilis & incomposita, & tenebræ erant super faciem abissi, & spiritus D E I erat super aquas.) Qui spiritus DEI iussu, quasi ipsa manus conditoris, lucem separauit à tenebris, & post illud inuisibile cœlum istud uisibile produxit, vt superiora quidem habitaculum faceret Angelis, inferiora verò hominibus. Propter vos ergò iussu Dei, aqua, quæ erat super faciem terræ, secessit, vt terra uobis produceret fructus. Cui etiam humorum venas latenter inseruit, vt uobis ex ea profluerent fontes & flumina. Propter uos producere iussa est animantia, & omnia quæ vestro usui voluntatique seruirent. An non propter vos venti spirant, vt ex ipsis concipiens fructus uobis terra parturiat? Nonne propter uos imbres profluunt, & tempora vicissitudines mutant? Num propter uos sol oritur, & occidit, & mutationes Lunæ perpetitur? Propter uos mare exhibet famulatum suum, vt uobis ingratis cuncta subiaceant. Nonne pro his omnibus iusta erit vltionis pœna, quia horum omnium largitorem, quem ante omnia & agnoscere & uenerari debuistis, solum præ cæteris ignoratis? Sed & nunc per idem uos adhuc in intelligentiam eius duco. Videtis, etenim, quod per omnia gignuntur ex aquis; aqua verò per vnigenitum ex initio facta est, unigeniti verò omnipotens Deus caput est, per quem tali ordine (vt suprà diximus) peruenitur ad Patrem. Quum autem perueneritis, agnoscite hanc esse voluntatem eius, ut per aquas, quæ primæ creaturæ sunt, denuò renascamini. Qui enim regeneratus fuerit per aquam, bonis operibus repletus, hæres efficitur eius, à quo in incorruptione regeneratus est. Propter quod, paratis animis accedite, quasi filij ad patrem, vt peccata vestra diluantur, & causa eorum sola ignorantia fuisse probetur apud Deum. Nam si post agnitionem horum permaneretis in incredulitate, vobis iam perditionis vestræ

causa,

causa,& non ignorantiæ,repurabitur.Nec putetis,quòd etiàm si omnem pietatem colatis, omnemque iustitiam, baptismum verò non accipiatis, spem possitis habere apud Deum; immò maiore pęna digni eritis,qui bona opera non benè operati estis.Confertur enim homini ex bonis gestis, sed si ità gerantur, sicut Deus iubet. Deus autem iussit, omnem colentem se,baptismo cõsignari.Quòd si uos renueritis,vt uestræ uoluntati magis,quàm DEI, obtemperetis,contrarij sinè dubio & inimici estis uolũtati eius.Sed dicitis fortassè: Quid confert aquæ baptismus ad Dei cultum? Primò quidem,quia quod Deo placuit,impletur. Secundò,quia regenerato ex aquis,& Deo renato,fragilitas prioris natiuitatis, quæ uobis per hominem facta est, amputatur,& ità demùm peruenire poteritis ad salutem. Aliter impossibile est.Sic enim nobis cum sacramento verus Propheta testatus est,dicens: (Amèn Amèn dico vobis,nisi quis denuò renatus fuerit ex aqua viua, non introibit in regnum cœlorum.) Et ideò accelerate. Est enim in aquis istis Misericordia eius quædam, quæ ex initio ferebatur super eas:& agnoscit eos qui baptizantur sub appellatione triplicis sacramenti,& eripit eos de suppliciis futuris, quasi donum quoddam offerens DEO aanimas per baptismum consecratas. Confugite ergò ad aquas istas: solæ sunt enim, quæ possint vim futuri ignis extinguere. Ad quas qui moratur accedere, constat, in eo adhuc infidelitatis idolum permanere, & ab ipso prohiberi ad Aquas properare quæ salutem conferunt. Siue enim iustus, siue sit iniustus, baptismus ei per omnia necessarius est.Iusto quidem,ut adimpleatur in eo perfectio,& regeneretur Deo iniusto verò, vt peccatorum quæ gessit,remissio concedatur. Omnibus ergò festinandum est,sinè mora renasci Deo,& demùm cõsignari ab Episcopo, id est, septiformem gratiam Spiritussancti percipere, quia incertus est vniuscuiusque exitus uitæ. Quum autem regeneratus fuerit per aquã, & postmodùm septiformi spiritûs gratia ab Episcopo(ut memoratum est) confirmatus, quia aliter perfectus esse Christianus nequaquàm potest, nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate,sed incuria aut voluntate remanserit, (ut à beato Petro accepimus,& cæteri sancti Apostoli, præcipiente Domino, docuerunt) & demùm ex operibus bonis ostendat in se similitudinem eius, qui eum genuit, patris.Post hęc verò agnoscat Deum honorare. Honor autẽ eius est,vt ità viuat, sicut ipse vult:vult enim vnumquenque ità uiuere, vt homicidium & adulterium nesciat, odium & auaritiam fugiat,iram,superbiam, iactantiam respuat & execretur,inuidiam quoquè,& cętera his similia, penitùs à se ducat aliena. Est sanè propria quædam nostræ religionis obseruantia, quæ non tam imponitur hominibus, quàm propriè ab vnoquoque DEVM colere, causa puritatis expetitur:de castimoniæ dico cautela,cuius species multæ sunt.Sed primò, vt obseruet unusquisque, nè menstruatæ mulieri misceatur: hoc enim execrabile dicit Lex Dei. Quòd si lex de his non admonuisset nos, vt* catuli libenter uolueremur in stercore. Debemus aliquid ampliùs habere animalibus, utpotè Rationales homines, & cælestium sensuum capaces, quibus summum studium esse debet, ab omni inquinamento cordis conscientiam custodire. Bonum est autem, & puritati cõueniens,etiàm corpus aqua diluere. Bonum verò dico,non quasi principale illud, in quo Mens purificatur, sed quòd sequela sit illius boni hoc, in quo Caro diluitur. Sic enim & Magister noster quosdam Pharisæorum & Scribarum, quæ videbantur esse cæteris meliores,& à vulgò separati, increpabat, dicens eos hypocritas: quia ea solummodò, quæ hominibus videbantur, purificabant: corda uerò quæ solus Deus adspicit, inquinata relinquebant & sordida. Ad quosdam ergò ex ipsis, non ad omnes, dicebat: (Væ uobis scribæ & Pharisæi hypocritæ,quia mundatis quod deforis est calicis & paropsidis,intùs autem plena sunt sordibus. Pharisæe cęce, munda priùs quod intùs est: & quod deforis est,erit mundum.) Ferè enim, si mens mundetur luce scientiæ, quũ ipsa fuerit munda ac splẽdida,tunc etiàm eius, qui deforis est,hominis ipsa necessariò curam getit, id est, carnis suę, ut & ipsa purificetur. Vbi autem ista,quæ deforis est, purificatio carnis negligitur, certum est, neque de puritate mentis ac munditia cordis curam geri. Ità ergò fit,vt is,qui intrinsecùs mundus est, mundetur sinè dubio & extrinsecùs. Non semper autem is,qui mundatur extrinsecùs,etiàm intrinsecùs mundus est, videlicet quum agit hęc, vt hominibus placeat. Sed & illa species castimoniæ obseruanda est,vtì nè passim & libidinis solius causa, cum fœminis coëat quis, sed posteritatis reparandæ gratia: quæ obseruantia quum etiàm in nonnullis pecudibus inueniatur,pudoris est,si non ab hominibus rationabilibus & Deum colentibus obseruetur. Ergò omnes peccauerunt & egent auxilio Dei. Propter quod, charissimi, sectamini semper charitatem,& æmulamini meliora & spiritualia,& adiuuate uos inuicem, vt Deo semper in omnibus placere ualeatis. Amen.

Ioan. 3. a
Math. 28 d
Ioan. 3. a
De confirmatione loquitur.
Leuit. 18.
* catharides
Matt. 23. e
Rom. 3.
1. Cor. 12 d, & 14. a

EPISTOLA QVINTA S. CLEMENTIS PAPÆ,

De communi vita & reliquis causis, suis discipulis scripta Hierosolymisq́; directa.

12. q. 1. Dilectiss. fratrib.

Dilectissimis fratribus & condiscipulis, Hierosolymis cum charissimo fratre Iacobo coepiscopo habitantibus, Clemens Episcopus. Communis vita, Fratres, omnibus necessaria est, & maximè his, qui Deo irrepræhensibiliter militare cupiunt, & vitam Aposto-

Apostolorum, eorumque Discipulorum imitari volunt. Communis enim vsus omnium, quæ sunt in hoc mundo, omnibus esse hominibus debuit: sed per iniquitatem alius hoc suum esse dixit, & alius illud, & sic inter mortales facta diuisio est. Denique Græcorũ quidam sapientissimus hęc ità sciens esse, ait Communia debere esse amicorum omnia. Et sicut non potest (inquit) diuidi aër, neque splendor Solis, ità nec reliqua quæ communiter in hoc mundo omnibus data sunt ad habẽdum, diuidi debere, sed habenda esse communia. Vndè & Dominus per Prophetam loquitur, dicens: (Eccè quàm bonum & quàm iucundum, habitare Fratres in vnum.) Istius enim consuetudinis more retento, etiàm Apostoli, eorumque Discipuli, ut prædictum est, vnà nobiscum & vobiscum communem vitam duxêre. Vndè (ut benè nôstis) erat multitudinis eorum cor vnum & anima vna; nec quisquã eorum aut nostrûm de his quę possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed omnia illis & nobis erãt communia, nec quisquam egens erat inter nos. Omnes autem, qui domos vel agros possidebant, vendebant eos: & precia eorum, & reliquas res quas habebant, afferebant, ponentes ante pedes Apostolorum, sicut nobiscum quidam uestrûm cognouerunt & viderunt: & diuidebantur singulis, prout cuique opus erat. Ananias autem vir austerus, & Saphira vxor eius, qui mentiti sunt Apostolis de precio agrorum suorum, quos vendiderant, nobis præsentibus, in conspectu omnium circùm adstantium, à conspectu Apostolorum, propter peccatum eorum & mendacij quod fecerunt, mortui delati sunt ambo. Cęteraq; quæ de talibus cognouimus & vidimus, nec recordatione, nec demonstratione digna sunt. Quapropter hæc uobis cauenda mandamus, & doctrinis exemplis Apostolorum obedire precipimus: quia hi, qui mandata eorum postponunt, non solùm rei, sed extorres fiũt. Quæ non solùm vobis cauenda, sed & omnibus prædicanda sunt. Relatum est etiàm nobis, quòd quidam in vestris partibus commorantes, aduersantur sanctis doctrinis, & (prout eis videtur) non secundùm * traditionem Patris, sed iuxta sensum suum docere videntur. Multas enim quidam (vt audiuimus) vestrarum partium, sęcundùm ingenium hominum, ex his quæ legunt, verisimilitudines capiunt: & ideò diligenter obseruandum est, vt lex DEI, quum legitur, non secundùm propriam ingenij intelligentiam legatur vel doceatur. Sunt enim multa verba in scripturis diuinis, quæ possunt trahi ad eum sensum, quem sibi vnusquisque spontè præsumpsit, sed fieri non oportet. Non enim sensum quem extrinsecus adulteretis, alienum & extraneum debetis quærere, aut quomodò ipsum scripturarum authoritate confirmetis, sed ex ipsis scripturis sensum capere veritatis. Et ideò oportet ab eo intelligentiam discere scripturarum, qui eam à Maioribus, secundùm veritatem sibi traditam, seruauit, ut ipse possit ea, quæ rectè suscepit, competenter asserere. Quum enim ex diuinis scripturis integram quis & firmam regulam veritatis susceperit, absurdum non erit, si aliquid etiàm ex eruditione communi ac liberalibus studijs, quæ fortè in pueritia attigit, ad assertionem veri dogmatis conferat, ità tamen, vt vbi vera didicit, falsa & simulata declinet. Incertum est enim etiàm iuuenibus vitæ tempus, senibus autem jam nec incertum est: nõ enim dubitatur, quin quantumcunque est quod putatur superesse, breue sit. Et ideò tam iuuenes quàm senes oportet de conuersione & pœnitentia valdè esse solicitos, & satagere, ut de reliquo ornent animam suam ornamentis dignissimis, id est, dogmatibus veritatis, decore pudicitiæ, splendore iustitiæ, candore pietatis, alijsque omnibus, quibus comptam decet esse rationabilem mentem. Vndè, consilium dantes, vestram prudentiam hortamur, vt ab Apostolicis regulis nõ recedatis, sed cõmunem vitam ducentes, & scripturas sacras rectè intelligentes, quæ Domino vouistis, adimplere satagatis. Et quum oratione assidua DEI gratiam obtinere merueritis, tunc, sinè suspicione mali * interitûs, vota possint celebrari festiua. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

Psal. 132.

Act. 4. g

Act. 5. a, b

Dist. 37. Relatum est.

* Traditiones Patrum.

2. q. 7. dile Dist. fratribus.

* Inter vos.

De Clementis Epistola sub Romanæ Ecclesiæ persona, ad Corinthiorum Ecclesiam, quæ non extat, meminit Euseb. lib. 3. Eccl. Hist. cap. 32. quam omniũ consensu approbatam dicit, & Epistolæ B. Pauli ad Hebr. simillimam. Item D. Hieron. in Catalogo, & in Cõmentarij 52. cap. Isa. vbi pauca quędam ex illa citat.

CLEMENS PAPA EX DECRETO GRATIANI.

Quandò celebratur Missa, presbyterium laicus ingredi non præsumat.

Sacerdotum, aliorumque clericorum Ecclesiæ seruientium honores, à Laicorum loco discretè apparêre conuenit. Quamobrẽ nulli laicorum liceat in eo loco, vbi sacerdotes & reliqui clerici consistunt, (quod Presbyterium nuncupatur) quandò Missa celebratur, consistere, ut liberè ac honorificè possint sacra Officia * exercere.

De cons. dist. Sacerdotum alio, rumque.

* celebrari.

FINIS DECRETORVM CLEMENTIS PAPÆ PRIMI.

DECRETA ANACLETI PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

ANACLETVS natione Græcus, ex patre Antiocho, sedit annos nouem, mẽses tres, dies decem. fuit autem temporibus Domitiani, à consulatu Domitiani decimo & Sabini,

Anno Domini 84.

& Sabini, vsque ad Domitianum decimoseptimô & Clementem Consules. Hic memoriam beati Petri construxit & composuit, dum presbyter factus fuisset à Beato Petro, seu alia loca, vbi Episcopi recordentur sepulturæ. Vbi autem & ipse sepultus est in pace, iuxta corpus beati Petri, tertio Idus Iulij. Hic fecit ordinationes * duas per mensem Decembrem, presbyteros quinq;, diaconos tres, Episcopos per diuersa loca numero sex. Et cessauit Episcopatus dies xiij.

Iuxta Platinã, * vnã

EPISTOLA PRIMA
ANACLETI PAPÆ.

1 *De ijs, qui sacerdotes accusant.*
2 *Vt Episcopus Deo sacrificans, testes secum habeat.*
3 *De peregrinis & prouincialibus iudicijs.*
4 *Vt oppressus iudicio secularium, appellet iudicium sacerdotum, & de maioribus causis ad sedem Apostolicam referendis.*

ANACLETVS seruus Christi Iesu, in sede Apostolica, Domino seruiens, Episcopis omnibus, & cæteris cunctis fidelibus, qui coæqualẽ nobiscum sortiti sunt fidem, Gratia vobis & pax atq; consolatio multiplicentur à Domino in secula: (Benedictus DEVS & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundùm magnã misericordiam suam regenerauit nos in spem viuam, per resurrectionẽ Iesu Christi ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem & incõtaminatam, & immarcescibilem, conseruatam in cœlis, in vobis qui in uirtute Dei custodimini per fidem in salutem paratam reuelari in tempore nouissimo, in quo exultabitis, modicum nunc si oportet contristari in uarijs tẽtationibus, ut probatio vestræ fidei multò preciosior sit auro, quod per ignem probatur,) si tamẽ in tribulationibus experti, probati inueniamini. Patientes estote, dilectissimi, (quia patientia probationem operatur, probatio verò spem, spes autèm non confundit. Eccè Agricola expectat pretiosum fructum terræ, patiẽter ferens, donèc accipiat temporaneum & serotinum.) Si Agricolæ hæc patienter ferunt pro tẽporalibus fructibus, quanto magìs vos pro æternis patientes esse debetis? Estote ergò patientes, & confirmare corda vestra, vt aduenientẽ iudice Christo, læti & probati esse valeatis. (Nolite ingemiscere in alterutrùm, ut non iudicemini. Eccè iudex antè ianuã assistit,) Exẽplũ accipite, charissimi, laboris & patiẽtiæ Prophetas, qui loquuti in nomine Dñi sunt. En beatificamus qui sustinuerunt. Sufferẽtiã Iob audistis, & finẽ Dñi vidistis, quoniam misericors & miserator Dñs est. Tribulationes vestras audiuimus, Fratres, tam per * nostros, quàm & per aliorum Apocrisarios, super quibus valdè dolemus, vobisq; cõpatimur, & auxilium ferre (prout ipse largitus fuerit, qui pro nobis non solùm tribulatus, sed etiàm passus est) parati sumus: Nolite mirari, charissimi, qui persequutiones patimini, quasi noui vobis aliquid contingat, (sed communicantes Christi passionibus gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis, exultantes, Si exprobamini in noĩe Christi, beati eritis: quoniã quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius spũs, super vos requiescit. Nemo autẽ vestrum patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus aut alienorũ appetitor. Si aũt vt Christianus, nõ erubescat. Glorificet autẽ Deum in isto nomine quõ tẽpus est vt incipiat iudicium à domo Dei. Si autem à nobis primùm quis finis eorum, qui non credunt Dei Euangelio? Et si uix iustus saluabitur, impius & peccator vbi parebunt?) Itaque & hi, qui patiuntur sẽm uoluntatem Dei, fideli creatori commendẽt animas suas in benefactis. Nam (vt ait beatus Clemẽs antecessor noster) similis est omnis Ecclesiæ status naui magnæ, quæ per vndosum pelagus diuersis è locis & regionibus viros portat, ad vnã potentis regni vrbem properare cupiẽtes. Sit ergò nauis author huius, Dñs ipse omnipotens Deus: gubernator uerò sit Christus: tum deinde Proretæ officium Episcopus impleat: Presbyteri nautarum, Diaconi dispensatorum locum teneant: hi qui catechizant, nautologis conferantur: Epibatis autem totius fraternitatis multitudo sit similis. Ipsum quoquè mare hic mundus habeatur. Ventorum verò varietates & turbinum, diuersis tentationibus conferantur; persequutiones, tribulationes siue pericula, fluctibus exequentur. Terreni verò spiritus, qui vel de torrentibus, vel de conuallibus spirant, pseudoprophetarum & seductorum, seu prauæ doctrinæ verba * doceantur. Promontoria verò & loca confragosa, hi, qui in Potestatibus seculi sunt iudices, & qui pericula nominantur ac mortes. Bithalassa verò loca, quæ duplicibus undæ fallacis æstibus verberantur, dubijs mente, & de repromissionum veritate mutantibus, conferantur, atque his, qui irrationabili fidem nostram ratione discutiunt. Hypocritæ verò & dolosi, piratis similes habeantur. Iam verò rapidus vortex, & Tartarea charybdis, & saxis illisa naufragia, ac mortiferæ submersiones, quid aliud æstimanda sunt, quàm peccata? Restat igitur, vt hæc nauis cursu prospero, tuta possit portum desideratæ vrbis intrare, & ità Deo precem fundere, vt nauigantes mereantur audiri. Audiuimus, Fratres, quòd quidam detrahunt, & accusant sacerdotes DEI, cupientes eos damnari, non intelligentes forsitan, quòd iniuria sacerdotum ad Christum pertinet, cuius uice funguntur. Nec hoc adspiciunt, quod beatus Petrus princeps Apostolorum, instructor noster, ait: (Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut

1.Pet.1. — Rom. 5 a — Iaco. 5.a — Iaco. 5.b — Ibidem. — * vestros — 1.Petr.4.d — In epistola 1. ad Iacobum. — * dicãtur. — 1.Petr.2.a

modò

modò geniti infantes, rationabiles, sinè dolo, lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem.) Mal. 33. Et Dominus per Prophetam inquit: (Qui vult vitam diligere, & videre dies bonos, coërceat linguam suam à malo, & labia eius nè loquantur dolum, &c.) Qui autem ista transgrediuntur, profectò transgressores legis Dei & contemptores, atque inobedientes eius præceptis existunt. Vndè & beatus Iacobus Apostolus ait: Iaco. 2. b (Si diligitis proximos sicut vosipsos, benè facitis. Si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege, quasi transgressores, &c.) Et beatus prædecessor noster Clemés In episto. sua 1. ad Iacobum sententialiter. vir Apostolicus, & spiritu Dei plenus, vnà cum reliquis sanctis Collegis suis statuit, dicens: Accusandi vel testificandi licentia denegetur his, qui Christianæ Religionis & nominis di- 3. q. 4. Beatus prędecessor. gnitatem, & suæ legis vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Et in Decre. Iuon. lib. 4. Transgressores enim spontè legis suæ, eiusque violatores & recedétes, apostatæ nominantur. Omnes enim apostata refutandus est ante reuersionem suá, non io accusatione rectè agentium, aut testimonio suscipiendus: quia vir Iaco. 1. d. duplex animo, inconstans est in omnibus vijs Iaco. 2. b suis. (Quicunque autem) vt ait Apostolus Iacobus (totam legem seruauerit, offenderit autem in vno, factus est reus omnium. Qui enim dixit, Non mœchaberis: dixit &, Non occides. Quòd si non mœchaberis, occidas autem, factus es trangressor legis. Sic loquimini, & sic facite, sicut per legem libertatis incipientes iudicari. Iudicium enim sinè misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam. Superexal- Ezec. 18. g 33. c tat autem misericordia iudicium.) Et Dominus ait: (Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat.) Et multa talia, horumque simi- Rom. 14. b lia. (Nemo enim) inquit Apostolus (nostrûm sibi viuit, & nemo sibi moritur. Siue ergo viuimus, siue morimur, Domini sumus.) In hoc enim Christus mortuus est, & reuixit, vt & vi- Iaco. 4. c uorum & mortuorum dominetur. Tu autem quid iudicas Fratrem tuú? aut Tu quarè spernis Fratrem tuum? Omnes enim stabimus an- Esa. 45. d Phil. 2. b te Tribunal Dei. Scriptum est enim: Viuo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur DEO.) Itaque vnusquisque nostrûm pro se rationem reddet Deo. Non ergò amplius inuicèm iudicemus, sed hoc iudicate magis, nè ponatis offendiculum Fratri vel scandalú. Scimus enim, quia multùm derogatio præualet, quandò derogator creditur fide dignus. Ideò, Fratres, varijs detractionibus & accusationibus nō oportet labefactari iudices & Primates Ecclesię, sed magis Apostolorum & Doctorum regulis informari ac roborari. Vndè iustum est, omnes in vniuerso Romanorú orbe Doctores legis, ea quæ legis sunt, rectè sapere & operari, & non Regulas nascentis Ecclesiæ confundere, aut fidem, aut doctrinam Apostolorum varijs 6. q. 1. Si omnia in maculare doctrinis, nec Fratres infestare. Si autem omnia in hoc sæculo vindicata essent,

locum diuina iudicia non haberent. Superuacuis enim ad beneficia laborat impendijs, qui Solem certat facibus adiuuare. Ideò si aliquis putat, se Deo in hoc placere, quòd seruos suos accusat, & vt meliores fiant, dicit se hoc agere, in vanum laborat, & plùs inuidiæ stimulis agitatur, quàm charitatis: quoniam gratiæ plenitudo adiectione non indiget, nec vlla requirit commendationis augméta. Erigit ergò Doctores conscientia sua, & si quandò incertis tépo- rum flatibus opponuntur, sustinent mala, quæ sæculis magis sunt adscribenda, quàm meritis. Datam enim scimus satanæ potestatem, vt seruos Christi cribraret: vt quod de Tritico inueniri posset, horreis ingereretur: & quod de Luc. 22. c paleis, ad ignium alimenta transiret. Ad vos specialiter dictum est: (Nolite timere pusillus Luc. 12. d grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.) Venit inter vos gladius perfidorum, vt marcida Ecclesiæ membra resecaret, & ad cœlestem gloriam sana perduceret. Quos habeat Christus milites, certamen ostendit. Qui triumphum mereantur, per bella cognoscuntur. Scimus autem, multos ob id infestare Do- Dist. 43. Scimus auté mul. ctores, vt eos perdant, & propriæ voluntatis placita adimpleant. Non propterea tamen Doctores (inquantùm vires suppetunt) à recta æmulatione & bona * intentione recedere de- * institutione. bent, scientes, quia beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam. Nihil autem il- Matt. 5. a lo est pastore miserius, qui luporum laudibus gloriatur. Quibus si placere voluerit, atque ab Dist. 83. Nihil illo. his amari delegerit, erit hinc quibus magna pernicies. Nullus ergò Pastorum, placere lupis & gregibus ouium potest. Perdit enim laboris memoriam mens terrenis obligata carceribus. Sicut artium in suo quoque opere iouenitur mater instantia, ità nouerca eruditionis est negligentia. Nullus ergò præiudicium alteri faciat, neque quod sibi fieri non vult, exerceat. Nemo dictum de aliquo inueniat, quod in Tob. 4. c eius actibus nō agnoscat. Ego autem labefactatam nō solùm quietem meam, sed & salutem, inimicorum valitudine & rumorum procellis agnosco. Potens est Diuinitas immensa, tempestatis incertæ bono serenitatis amouere. Et quid aliud Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, & Apostoli pas- 1. Pet. 2. d si sunt, sequentes eius exemplum, & reliqui Patres, nisi vt sequamur tam doctrinam eorum, quàm & exemplum, & patiamur aduersa pro Christo, & cum Patribus atque cum fratribus crucem portemus, eorumque tribulationibus compatiamur, vt Christi veri discipuli inueniamur, qui dixit: (Qui vult post me Mat. 16. d venire, abneget semetipsum, & tollat crucem Luc. 9. c suam, & sequatur me,) & reliqua? Præsumptio est, si dominorum beneficia famuli non sequãtur. Obsequium ergò æstimãdum puto, quod pariturus impendo: Quid est enim, quòd plus creditur Filij vocabulum valere, quàm obsequium, & non quæritur, quid in amoris lance promoueas, sed quale ad præiudicium æsti-

manti nomen appponas, quum apud pruden-
tes frustrà sobolẽ dicimus, nisi exhibeat quod
vocatur? Ego verò nolo errore meo alienas
culpas asserere, vt factum, quod doleo, admi-
Psal. 5. sisse conuincat. (Odisti) inquit Dominus per
Prophetam (omnes operantes iniquitatem,
perdes loquentes mendacium. Virum sangui-
num & dolosum abominabitur Domino: Ego
autẽ in multitudine misericordiæ tuæ introi-
bo in domum tuam, adoraboq; in templo san-
cto tuo in timore tuo. Domine, deduc me in
iustitia tua propter inimicos meos, dirige ante
faciem meam viam tuam. Non est enim in ore
eorum rectum, interiora eorũ insidiæ. Sepul-
crum patens guttur eorum, linguam suam le-
nificant. Condemna eos Deus, decidant à cõ-
silijs suis, iuxta multitudinẽ scelerum eorum
expelle eos, quoniam prouocauerunt te. Et læ-
tentur omnes qui sperant in te, in æternũ lau-
dabunt. Et protege eos, & lætabuntur in te,
qui diligunt nomen tuum, quoniam tu bene-
dices iusto. Domine, vt hasta placabilitatis co-
ronabis eum.) DEO enim sacrificantes perfe-
ctè, non debent vexari, sed portari, consolari,
atque ab omnibus venerari. Ipsi autem, quan-
dò Domino sacrificant, non soli hoc agere de-
bent, sed testes secum adhibeant, vt Domino
II. perfectè in sacratis Deo sacrificare locis pro-
bentur. Ait nanque Authoritas legis diuinæ:
Deut. 12. b (Vide nè offeras holocausta tua in omni loco,
De conse. quem videris, sed in loco quem elegerit Do-
distinc. 1. minus Deus tuus.) Episcopus Deo sacrificans,
Episcop' testes (vt præfixum est) secum habeat, & plures
Deo sa. quàm alius sacerdos. Sicut enim maioris ho-
noris gradu fruitur, sic maioris testimonij in-
cremẽto indiget. In solennioribus quippe die-
bus, aut septẽ, aut quinque, aut tres diaconos,
qui eius oculi dicuntur, & subdiaconos atque
reliquos ministros secũ habeat, qui sacris in-
duti vestimentis, in frõte & à tergo, & presby-
teri è regione dextra, læuaque, contrito corde
& humiliato spiritu, ac prono stent vultu, cu-
stodientes eum à maleuolis hominibus, & cõ-
sensum eius præbeant sacrificio. Peracta autẽ
consecratione, omnes cõmunicent, qui noluer-
rint Ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim &
Apostolis statuerunt, & sancta Romana tenet
Psal. 2. Ecclesia. (Seruite) inquit Dominus per Pro-
phetam Dauid (in timore, & exultate ei cum
tremore. Adorate purè, nè fortè irascatur, &
pereatis de via.) Ille enim non perit de via, qui
rectè graditur, & præcepta custodit Maiorum.

Doceri ergò omnes oportet, qui Domini
sacerdotio funguntur, vt & cæteros instruant,
Dan. 12. b & sibi proficiant. Scriptum est autem: (Qui
docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firma-
menti: & qui ad iustitiam erudiunt multos,
quasi stellæ in perpetuas æternitates.) Et alibi:
Dan. 11. c (Populus autem sciens Deum suum, obtinebit,
& faciet, & docti in populo docebunt pluri-
mos.) Ipsa enim veritas per se infert & dicit:
Mat. 11. a (Beatus est qui non fuerit scãdalizatus in me.)
Luc. 7. d Ille proculdubiò scandalizatur in Deum, qui
rectè non docet, & qui eius scandalizat Episco-
pum vel sacerdotem. Impiè nanque agentes, Dist. 93. Ille proculdubio.
sunt impij, neq; intelligent omnes impij: Por-
rò docti intelligent. Omnes enim inuicèm hu- Iaco 4. b
militatem, insinuate, quia Deus superbis resi- 1. Pet. 5. b
stit, humilibus autem dat gratiam. (Nolite) in- 1. Ioã. 4. a
quit Ioannes Apostolus (omni spiritui crede-
re, sed probare spiritus, si ex Deo sunt, quoniã
pseudoprophetæ exiêrunt in mundum.) Et idẽ
ipse alibi ait: Vos quod audistis ab initio, in 1. Ioã. 2. d
vobis permaneat. Si in vobis permãserit, quod
ab initio audistis, & vos in Filio & Patre ma-
nebitis. Et hæc est repromissio, quam ipse pol-
licitus est * vobis vitam æternam. Hæc scripsi *nobis, vita æterna.
vobis de his, qui seducunt vos. Et vnctio quam
accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non ne-
cesse habetis, vt aliquis doceat vos, sed sicut
vnctio eius docet vos de omnibus, & verũ est,
& non est mendacium. Et sicut docuit vos, ma-
nete in eo. Et nunc, filioli, manete in eo, vt
quum apparuerit, habeamus fiduciam, & non
confundamur ab eo in aduentu eius. Si scitis
quoniam iustus est, scitote quoniam & omnis
qui facit iustitiam, ex ipso natus est. (Videte 1. Ioã. 3. a
qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij
Dei nominemur & simus. Propter hoc mun-
dus non nouit nos, quia non nouit eum. Cha-
rissimi, nunc filij Dei sumus, & nondùm appa-
ruit quid erimus. Scimus quum apparuerit, si-
miles ei erimus, quoniam videbimus eũ sicuti
est. Et omnis qui habet spẽ hanc in eo, sanctifi-
cat se, sicut & ille sanctus est. Omnis qui facit Esa. 53. b
peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum est 1. Pet. 2. d
iniquitas. Et scitis quia ille apparuit, vt pecca-
ta tolleret, & peccatum in eo non est. Omnis
qui in eo manet, nõ peccat: & omnis qui pec-
cat, non vidit eum, nec cognouit eum. Filioli,
nemò vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus
est, sicut & ille iustus est. Qui facit peccatum,
ex Diabolo est, quoniam ab initio Diabolus
peccat. In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat
opera Diaboli. Omnis qui natus est ex Deo,
peccatum non facit, quoniam semen ipsius in
eo manet, & non potest peccare, quoniam ex
Deo natus est. In hoc manifesti sunt filij Dei, &
filij Diaboli. Omnis qui non est iustus, non est
ex Deo, & qui non diligit fratrem suum. Quo-
niam hæc est annũciatio, quam audistis ab ini-
tio, vt diligamus alterutrùm: Non sicut Cain, Gen. 4. b
qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum.
Et propter hoc occidit eum, quoniam operà
eius maligna erant, fratris autem iusta. Noli-
te mirari, Fratres, si odit vos mundus. Nos
scimus, quoniam translati sumus de morte
ad vitam, quia diligimus Fratres. Qui non di-
ligit manet in morte. Omnis qui odit fratrem
suum, homicida est. Et scitis, quoniam om-
nis homicida non habet vitam æternam in se
manentem. In hoc cognouimus charitatem
DEI, quoniam ille pro nobis animam suam
posuit, & nos debemus pro fratribus animas
ponere. Qui habuerit substantiam huius
mundi, & viderit fratrem suum necessitatem

habere,

" habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomo-
" dò charitas Dei manet in eo? Filioli mei, non
" diligamus verbo neque lingua, sed opere & ve-
" ritate. In hoc cognoscimus quoniam ex veri-
" tate sumus, & in conspectu eius suademus cor-
" di nostro: Quoniam si repræhenderit nos cor
" nostrum, maior est DEVS corde nostro, &
" nouit omnia. Charissimi, si cor nostrum
" non repræhenderit nos, fiduciam habemus ad
" DEVM, & quicquid petierimus, accipiemus ab
" eo, quoniam mandata eius custodimus, & ea
" quæ sunt placita coram eo, facimus. Et hoc est
" mandatum eius, vt credamus in nomine filij
" eius IESV Christi, vt diligamus alterutrùm, si-
" cut dedit mandatum nobis. Et qui seruat man-
" data eius, in illo manet, & ipse in eo. Et in hoc
" scimus, quoniam manet in nobis, de spiritu
Gen. 1. d quem dedit nobis.) Et sicut Deus Creator, qui
hominem ad similitudinem suam creauit, est
Charitas, est bonus, iustus, patiens, atque mi-
tis, & misericors, & cætera sanctarum virtu-
tum insignia, quæ de eo leguntur: ità homo
creatus est, vt charitatem haberet, vt bonus es-
set & iustus, vt patiens atque mitis, mundus &
misericors foret. Quas virtutes quanto plùs
quisq; in seipso habet, tanto propior est DEO,
& maior est, ac sui conditoris gerit similitudi-
nem. Si verò (quod absit) aliquis per deuia vi-
tiorum, & diuortia criminum, ab hac nobilis-
sima sui conditoris similitudine degener aber-
Psal. 48. ret, tunc fiet de eo quod scriptum est: (Et ho-
" mo cùm in honore esset, non intellexit: com-
" paratus est iumentis insipientibus, & similis
" factus est illis.) Quis maior honor potuit ho-
mini esse, quàm vt ad similitudinem sui facto-
ris conderetur, & eisdem virtutum vestimentis
ornaretur, quibus & Conditor? De quo legi-
Psal. 92. tur: (Dominus regnauit, decorē indutus est,)
id est, omnium virtutum splendore, & totius
bonitatis decore ornatus. Vel quod maius ho-
mini potest esse dedecus, aut infelicior mise-
ria, quàm vt hac similitudinis gloria sui con-
ditoris amissa, ad informem & irrationabilem
brutorum iumentorumq; similitudinem de-
labatur? Quapropter quisque diligentiùs at-
tendat primæ conditionis suæ excellentiam, vt
venerandam sanctæ Trinitatis in seipso ima-
ginem agnoscat, honoremq; similitudinis di-
uinæ, ad quam creatus est, nobilitatē morum,
executionem virtutum, dignitatē meritorum
habere contendat, vt quandò apparuerit quà-
lis sit, tunc similis ei appareat, qui se mirabili-
ter ad similitudinē suam in primo Adam con-
didit, mirabiliusque in secundo reformauit.
Gen. 1. d Omnis ergò homo, qui ad imaginē Dei factus
est, illum debet imitari, cuius ad imaginem
conditus est: illius debet sequi vestigia, qui eū
ad imaginem suî condidit. Consiliarium verò
ac protectorem meliorem reperire non pote-
rit, quàm illum, qui eum ad imaginem suî cō-
didit, qui eum precioso sanguine suo redemit,
& propter eum homo fieri nō est dedignatus.
Quem proculdubiò inueniet, si in eum totam

spem suam, iuxta Psalmistæ vocem, proiece-
rit. Ait namque: Proijce super Dominum * Psal. 54.
charitatem tuam, & ipse te enutriet, nec dabit
in æternum fluctuationem iusto. Omnis enim
homo in sua causa deficiens, & in suis hęsitans
consilijs, quærit sibi amicum fidelem; in cuius
consilijs confidat, qui in suis diffidebat: & ta-
lem fiduciam habet in illo, vt omne secretum
sui pectoris ei pandat & aperiat. Quid dulcius Cicero de
est, quàm vt habeas illum, cū quo omnia pos- Amicitia.
sis loqui vt tecū? Si ista cum hominibus fiunt,
quanto magis cum Deo hoc est agendum, qui
omnes vult saluos fieri, & neminem perire?
Nam si veraciter Deum credimus, eumque di- 1. Tim. 2.
ligimus vt debemus, & proximos sicut nosme- a
tipsos, in eum quoque totam spem proieceri-
mus nostram, ipse nos eripiet & consolabitur.
Et sicut per Angelum suum, Abacuc prophetā Dan. 14. f
cum prandio in lacum Leonum ad Danielem
vatem misit, & Philippum, vnum de septem Act. 8. c
diaconibus, ad eunuchum, ità dabit nobis cō-
solationem & liberationem. Hæc sectamini,
charissimi, & nulli vnquàm nocere. Fratres
estis, inuicèm eos diligite, vt veri Domini di-
scipuli effici mereamini. Nàm qui rancida cor-
da * virorum inficit, malitiam inter homines * viuorū.
spargit: & qui detrahit fratri suo, homicida est.
Et qui abstulerit aliquid patri vel matri, dicit- 12. q. 2.
que hoc peccatū non esse, homicidæ particeps Qui ab-
est. Pater noster sinè dubio Deus est, qui nos stulerit.
creauit: mater verò nostra Ecclesia, quæ nos in Et partim
baptismo spiritualiter regenerauit. Ergò qui ibidē ca.
Christi pecunias & Ecclesiæ rapit, aufert vel Qui Christi pecu-
fraudat, homicida est, atq; homicida ante cō- nias.
spectum iusti iudicis esse deputabitur. Qui ra- Et in De-
pit pecuniam proximi sui, iniquitatem opera- cret. Lucij
tur: qui autē pecuniam vel res Ecclesiæ abstu- Papæ.
lerit, sacrilegiū facit. Priuilegia enim Ecclesia- 17. q. 4.
rum & sacerdotū, sancti Apostoli iussu salua- Qui ra-
toris, intemerata & inuiolata omnibus decre- pit. Et in
uerunt manere tēporibus. Leges Ecclesię Apo- Decr. Lu-
stolica firmamus authoritate, & peregrina iu- cij Papæ.
dicia submouemus. Vndè & Dominus mentio- 25. q. 2.
nem faciens Loth, per Mosen loquitur, dicens: Priuile-
(Ingressus es quidem) inquiunt (vt aduena, nū- gia Eccle-
quid vt iudices?) Vnaquæque prouincia tā iux- siarum &
ta Ecclesiæ, quàm iuxta seculi leges, suos debet sacerd. Et
iustos, & non iniquos habere iudices, & non 3. q.
externos, nisi Apostolicæ sedis huius decreue- 1. 6. Leges
rit authoritas, quatenùs quicūque causam ha- Ecclesia-
buerit, apud suos iudices iudicetur: & non ad rum.
alienos, causa vagandi, stimulante proteruia, Gen. 19 b
suam despiciens patriam, transeat, sed ad duo- 3. quęst. 6.
decim eiusdem prouinciæ iudices, ad quorum Vnaquæ-
iudicium omnes causæ ciuitatum referuntur, que pro-
deferatur negocium. Si autem fuerit Ecclesia- uincia.
sticum, apud Episcopos, (interueniente Pri-
mate) si quidem maior causa fuerit: si verò
minor, Metropolitano: si verò fuerit secula-
re, apud eiusdem ordinis viros, iudicio tamen
Episcoporum; quum Apostolus priuatorum 1. Cor. 6.
Christianorum causas magis Ecclesijs deferri,
& ibidem sacerdotali iudicio terminari vo-

 luit.

IIII. 3.q.6. omnis oppressus. luit. Omnis enim oppressus, liberè Sacerdotũ (si voluerit) appellet iudicium, & à nullo prohibeatur, sed ab his fulciatur & liberetur. Si autem difficiles causæ, aut maiora negocia orta fuerint, ad maiorem Sedem referantur. Et si illic facilè discerni nõ poterunt aut iustè terminari, vbi fuerit summorum congregata cõgregatio, quę per singulos annos bis fieri solet, & debet, iustè & DEO placitè coram Patriarcha aut Primate Ecclesiastico, & corã patricio seculari iudicẽtur negocia in cõmune. Quòd si difficiliores ortæ fuerint quæstiones, aut Episcoporum vel Maiorum iudicia, aut maiores causæ fuerint, ad sedem Apostolicam (si appellatum fuerit) referantur: quoniam Apostoli hoc statuerunt iussione Saluatoris, vt maiores & difficiliores quæstiones, semper ad Sedem deferãtur Apostolicam, super quam Christus vniuersam construxit Ecclesiam, dicente ipso ad beatum principem Apostolorum Petrum: Mat.16.c (Tu es) inquit (Petrus, & super hanc petram „ ædificabo Ecclesiam meam.) & reliqua. Sit ergò, Frater, constantia vestra aduersùs contentiones eorum, qui aduersa sapiunt, & non quæ Dei sunt sapiunt, & erit fortior petra constan- Matt.10.c tia vestra, sicut scriptum est: (Ne timueritis ab „ his, neque terreamini à facie eorũ, qui corpus „ occidunt, animam autẽ non possunt occidere.) Luc.12.a Quod autem in aure auditis, prædicate in lumine, illum timentes, qui potest animã & corpus occidere, & mittere in gehennam. Fratres mei in carne ambulantes, non secundùm carnem militamus. Arma enim malitię nostrę nõ 2.Cor.10.b carnalia, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem exaltationem extollentem se aduersus scientiã Dei, & in captiuitatem redigentes omnem cogitationem, & in obsequium Christo perducẽtes. Ephe.6.b Decæterò, Fratres, confortamini in Domino, & in potentia fortitudinis eius, vt pax vobis multa & gratia à Deo & Domino nostro Iesu Christo ministretur. Amplectimur & osculamur, acsi præsentes, Charitatem vestram, in vnitate spiritus, in vinculo pacis & Charitatis 2.Pet.3.d Christi. Propter quod, charissimi, expectantes satagite immaculati & inuiolati inueniri in pace, & Domini nostri longanimitatem salutẽ arbitramini, sicut & charissimus frater noster Paulus secundùm datam sibi sapientiã scripsit vobis, sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quędam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas, ad suam perditionẽ. Vos ergò, Fratres, præscientes custodite, nè insipientium errore traducti, excidatis à propria firmitate. Crescite verò in gratia & cognitione Iudæ 1.f Domini nostri Iesu Christi & Saluatoris. Vos autem charissimi, memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Iesu Christi, qui dicebant vobis, quoniam in nouissimo tempore venient illusores, secundùm desideria sua ambulantes in impietate. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes. Vos autem charissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, in Spiritu sancto orantes, ipsos vos in dilectione Dei seruate, expectantes misericordiã Domini nostri IESV Christi in vitam æternam. Et hos quidem arguite iudicatos, illos verò saluate, de igne rapientes. Alijs autem miseremini in timore, odientes eam, quæ carnalis est, maculatam tunicam. Ei autem, qui potens est vos conseruare sine peccato, & constituere ante conspectum gloriæ suæ immaculatos in exultatione, soli Deo Saluatori nostro per Iesum Christum Dominum nostrum, gloria, magnificentia, & imperium, & potestas, ante omnia secula, & nunc & in omnia secula seculorum. Amen.

EPISTOLA SECVNDA ANACLETI PAPÆ.

1 *De ordinationibus Episcoporum, & omnium clericorum.*
2 *De accusationibus Episcoporum.*
3 *Quòd minùs quàm à tribus Episcopis Episcopus non debeat ordinari.*
4 *In quibus ciuitatibus Primates, in quibus Metropolitani esse debeant.*

ANACLETVS Episcopus vniuersis Episcopis in Italia constitutis: Quoniam Apostolicæ sedis debitam reuerentiam ergà me charitas vestra distribuit, & quia plurimũ venerationis charissimi filij præbuistis, (nam licèt Ecclesiæ, in qua sanctus Apostolus residens docuit, quodammodò nos gubernacula teneamus, tamen profitemur nos honore & sanctitate minores esse, & propterea omninò festinamus, vt ad gloriam eius beatitudinis peruenire possimus) igitur consultationibus vestris pleniùs respondissemus, si licuisset: sed infirmitatis ac reliquarum oppressionum onere pressi, breuiter (prout Dominus tribuit, & vt à beato Petro Principe Apostolorum sumus instructi, à quo & presbyter sum ordinatus) scribere vobis (sicut petistis) non denegauimus. Ordinationes Episcoporum, authoritate Apostolica, ab omnibus qui in eadem fuerint prouincia, Episcopis sunt celebrandæ. Qui simul conuenientes, scrutinium diligenter agant, ieiuniumque cum omnibus celebrent precibus, & manus cum sanctis Euangelijs, quæ prædicanda sunt, imponentes, Dominica die hora tertia orantes, sacraque vnctione, exemplo Prophetarum & Regum, capita eorum (more Apostolorum & Mosis) vngentes, quia omnis sanctificatio constat in Spiritusancto, cuius virtus inuisibilis, sancto chrismati est permixta, & hoc ritu solennem celebrent ordinationem. Quòd si simul omnes conuenire minimè poterunt, assensum tamen suis precibus præbeant, vt ab ipsa ordinatione animo non desint. Porrò & Hierosolymitarum

(right margin: 1. Dist.64. Ordinationes Episcoporũ. — Dist.75. Ordinationes Episcoporũ. Et in decre. Iuon. lib.3. — Dist.64. Ordinationes Episcoporũ. Et in decre. Iuon. lib.3.)

Dist. 66. Petrò & mitarum primus Archiepiscopus B. Iacobus, qui iustus dicebatur, & secundùm carnem, Domini nuncupatus est frater, à Petro, Iacobo & Ioanne apostolis est ordinatus, successoribus videlicet dantibus formam eorum, vt non minùs quàm à tribus Episcopis, reliquisque omnibus assensum præbentibus, vllatenùs Episcopus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur.

Dist. 67. Reliqui sacerdotes. Reliqui verò sacerdotes à proprio ordinentur Episcopo, ità vt ciues & alij sacerdotes assensum præbeant, & ieiunátes ordinationem celebrent: similiter & diaconi ordinentur. Cæterorum autem gradum distributioni, trium veracium testimonium, cum Episcopi scilicet approbatione, sufficere potest.

11. 2. quæst. 7. Accusatio quoque. Et in Decre. Iuon. lib. 4. Accusatio quoquè eorum, super qua nos consulere voluistis, non nisi ab idoneis & probatissimis viris, qui & suspicionibus & sceleribus careant, fieri debet: quia Dominus sacri sui corporis tractatores, à vilibus & reprobis ac non idoneis personis infamari noluit, nec calumniari permisit,

Ioan. 2. c sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes à templo eiecit. Vndè liquet, quòd summi sacerdotes, id est, Episcopi, à Deo sunt iudicandi, non ab humanis aut prauæ vitæ hominibus lacerandi, sed potiùs ab omnibus fidelibus portandi, ipso Domino exemplū dante, quandò per seipsum, & non per alium,

Matt. 21. b Mar. 11. b Ioan. 2. c vendentes & ementes eiecit de Templo, & mēsas nummulariorum & cathedras vendētium proprio euertit flagello, & eiecit de templo.

Psal. 81. * discernit. Ibidem. b Et sicut alibì ait, (Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem Deos * decernit.) Et alibi, (Egò dixi, Dij estis, & filij Excelsi omnes.) Nullus enim (vt reor) inuenitur inter nos, qui velit suum seruum ab alio, quàm à se, iudicari. Quod si præsumptum fuerit, aut multa ipse indignatione irascitur, aut potiùs vltionem quærit super eum. Si verò hoc inter homines agitur, quid putatis faciet Deus Deorū & Dominus

Luc. 18. d Dominantium, qui vltionem suorum promisit non differre seruorum? Vndè & ipse

Psal. 93. per Prophetam loquitur, dicens: (Deus vltionum Dominus, Deus vltionum liberè egit.) & reliqua.

Rom. 14. a Ibidem. Et Apostolus inquit: (Tu quis es, qui iudicas seruum alienum? Suo enim Domino stat aut cadit.) Et ipse, Nolite iudicare inuicem, sed hoc iudicare magis, nè ponatis offendiculum fratri vel scandalum.

Zacha. 2. c Et Dominus per Prophetam loquitur: (Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.) Nam si aliquis nunc in malum oculos alicuius Principis incipit tractare, manifestè reus Maiestatis iudicatur, & infamis efficitur, aut potiùs capitali sententiæ subiacet. Hæc, Fratres, valdè cauenda sunt, & quod homines nolunt sibi fieri, Deo Deorum non debent inferre, nè fortè irascatur Dominus, & faciat vindictam eorum, etiàm in eos qui non peccauerunt, quia perit sæpissimè iustus pro impio. Imitandus est etiam propheta, per quē

Psal. 100. Dominus ait: (Perambulabam in simplicitate cordis mei, in medio domûs meæ:) Non ponam coram oculis meis verbum Belial: Loquentem in abscondito cōtra proximum suū, hunc interficiam.

Prou. 26. c Et hi cauendi sunt, de quibus Salomon ait: (Sicut noxius est, qui mittit lanceas & sagittas in mortem, sic vir, qui fraudulenter nocet amico suo, & quum fuerit depræhensus, dicit, Ludens feci. Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat rixas. Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa perueniunt ad intima * ventris.) *cordis.

Et si detractores quorumcunque grauiter iudicantur, & in perditionis laqueum cadunt, multò magis laceratores & detractores atque accusatores memoratorum Dei famulorum atque persequutores damnantur, & in barathrum, nisì se correxerint, & per eorum satisfactionem condignam egerint pœnitentiam, indubitanter vadunt, & vindicibus flammis exuruntur. Quapropter oportet omnes ab his cauere, & non solùm non facere, sed nec facientibus consentire: quia non solùm,

Rom. 1. d qui faciunt, damnantur, sed qui consentiunt facientibus.

Matt. 8. c Luc. 9. g De talibus & his similibus ipsa veritas ait: (Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet,) id est, in talibus non habitat Dominus, nec ipsi manent in eo.

Eccl. 27. d Prou. 26. d Pro. 27. a Prou. 28. c d. Et Salomon loquitur, dicens: (Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui voluit lapidem, reuertetur ad eum. Lingua fallax non amat veritatem, & os lubricum operatur ruinas. Graue est saxum, & onerosa arena: sed ira stulti, vtroque grauior. Hominem, qui calumniatur animæ sanguinem, si vsque ad lacum fugerit, nemo sustinet. Qui se iactat & dilatat, iurgia concitat.

Pro. 39. d Qui sperat in Domino, saluabitur. Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autem graditur sapienter, ipse laudabitur. Qui fortiter premit vbera ad elicēdum lac, exprimit butyrum: qui vehementer emungit, elicit sanguinem: & qui prouocat iras, producit discordias.) Hæc & alia periculosa considerantes Apostoli, statuerunt, nè facilè commouerentur, aut lacerarentur, vel accusarentur columnæ sanctæ Dei Ecclesiæ, quæ Apostoli & successores eorum non immeritò dicuntur. Sed si quis aduersùs eos vel Ecclesias eorum commotus fuerit, aut causas habuerit, priùs ad eos recurrat charitatis studio, vt familiari colloquio commoniti, ea sanent quæ sananda sunt: & charitatiuè emendent, quæ iustè emendanda agnouerint. Si autem aliqui eos, priusquàm hoc egerint, lacerare, accusare, aut infestare præsumpserint, excommunicentur, & minimè absoluantur, antequàm per satisfactionem (vt iam dictum est) condignam egerint pœnitentiam, quoniam iniuria eorum ad Christum pertinet, cuius legatione funguntur: Nec hoc mirum, quia si quisque nostrum cuidam * seruorum legationem iniungeret, & à quoquam impediretur, aut ab aliquo subditorum suorum despiceretur, mox indignatus irasceretur, aut talia (prout posset) vindicaret, & ad iniuriam ac contumeliam *suorum.

suum hoc factum reputaret, & talionem (si in præsenti non posset) futuris temporibus redderet. Nam si in hominis causa hæc fiunt, quid putatis Deus faciet de suis, qui nec capillum capitis eorum perire dixerit? Vnde & Dominus per Naum Prophetam loquitur, dicens:

Naum. 1. a

(Deus æmulator, & vlciscens Dominus, & habens furorē, vlciscens Dominus in hostes suos, & irascens ipse inimicis suis: ante faciem indignationis eius quis stabit? & quis resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est sicut ignis, & petræ dissolutæ sunt ab eo.

Ibidem. b

Bonus est Dominus, & confortans in die tribulationis, & sciens sperantes in se.) & reliqua. Quædam autem ex his, iam alijs fratribus scripsimus, quæ toties sunt replicanda, quoties fuerint necessaria.

Electionem summorum.

Electionem quoque (vt suprà memoratum est) summorum sacerdotum sibi Dominus reseruauit, licet electionem eorum bonis sacerdotibus & spiritualibus populis concesserit.

Dist. 89. Electione verò

Electionem enim illorum taliter Apostolus fieri iubet:

Tit. 1. d

7. q. 1. Si sacerdos sine

Si quis sine crimine est, vnius vxoris virum, filios habentem fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. & reliqua. Si enim sine crimine sacerdos eligi præcipitur, nullatenus ab hominibus, criminibus irretitis, accusari aut calumniari permittitur, nec ab alijs, quàm ab his, qui sine crimine sint, & iuxta electionem, si necessitas fuerit, aut ipsi volendo Domino seruire elegerint, sacerdotesque sine crimine fieri & ordinari possint, & tales per omnia fuerint, quales eligi sacerdotes iubentur.

Dist. 84. Porrò Mosi.

Exo. 29. a

Num. 11.

Pro. 20. d

Iob 12. b

Sap. 4. b

Porrò & Mosi præcipitur, vt eligat presbyteros. Vndè & in Prouerbijs dicitur: (Gloria senum canities.) Hæc verò canities sapientiam designat, de qua scriptum est: (Canities hominum prudentia est.) Cumque nongentos & ampliùs annos ab Adam vsque ad Abraham vixisse homines legerimus, nullus alius prius appellatus est presbyter, i. senior, nisi Abraham, qui multò paucioribus vixisse annis conuincitur.

Presbyter quis primum dictus.

Non ergo propter decrepitam senectutem, sed propter sapientiam presbyteri nominantur. Initium enim sacerdotij Aaron fuit, licet Melchisedec prior obtulerit sacrificium, & post hunc Abraham, Isaac, & Iacob. Sed hi spontanea voluntate, non sacerdotali authoritate, ista fecerunt.

Pontifex primus quis in lege.

Exo. 29. a

Cæterùm Aaron primus in lege sacerdotale nomen accepit, primusque pontificali stola indutus victimas obtulit, iubente Domino ac loquente ad Mosen, (Accipe,) inquit, (Aaron & filios eius & applicabis ad ostium tabernaculi testimonij. Cumque laueris patrem cum filijs aqua, indues Aaron vestimentis suis, i. lineam & tunicam, & superhumerale, & rationale, quod constringes balteo: & pones tiaram in capite eius, & laminā sanctam super tiaram, & oleum vnctionis fundes super caput eius, atque hoc ritu cōsecrabitur. Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingesque balteo Aaron & liberos eius, & impones mitras eis, eruntque sacerdotes mihi religione perpetua.) Quo loco cōtemplari oportet, Aaron summum sacerdotē, i. Episcopum fuisse, porrò filios eius presbyterorum demonstrasse figurā. Hoc enim fuit inter Aaron summum sacerdotem, & filios eius qui sacerdotes erant, quod Aaron super tunicā accipiebat poderem, stolam sanctā & coronam auream, mitram, & zonā auream & superhumerale, & reliqua quę præfixa sunt. Filij autem Aaron, super tunicas lineas cincti tantummodo & tiarati, assistebant sacrificio Domini.

21. dist. In nouo test.

In nouo autem testamento, post Christum Dominū à Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primo pontificatus in Ecclesia Christi datus est, dicente Domino ad eū: (Tu es) inquit (Petrus,

Matt. 16. c

& super hanc petrā ædificabo Ecclesiam meā, & portæ inferi non præualebunt aduersus eā, & tibi dabo claues regni cælorum.) Hic ergò ligandi atque soluendi potestatē primus accepit à Domino, primusque ad fidem populum virtute suæ prædicationis adduxit. Cæteri verò Apostoli cum eodem pari consortio honorem & potestatem acceperunt, ipsumque principem eorum esse voluerunt.

Math. 10.

Marc. vlt.

Qui etiam iubente Domino, in toto orbe dispersi euangeliū prædicauerunt: ipsis quoque decedentibus, in locū eorum successerunt Episcopi, quorum ordinatio præmisso fieri debent ordine & modo: quos qui recipit & verba eorum, Deum recipit: qui autem eos spernit, eum à quo missi sunt, & cuius funguntur legatione, spernit, & ipse indubitanter spernetur à Domino.

Luc. 10. a

Mat. 9. d

Videntes autem ipsi Apostoli messem esse multā, & operarios paucos, rogauerunt Dominum messis, vt mitteret operarios in messem suā. Inde electi sunt ab eis septuaginta duo discipuli, quorum typū gerunt presbyteri, atque in eorum locum sunt constituti in Ecclesia, de quorum ordinatione & reliquorum ministrorū, dixisse suprà sufficiat.

Luc. 10. a

Porrò quòd Episcopus non ab vno, sed à cunctis, consensu atque præsentia comprouincialium ordinandus, & nullatenus minus quàm à tribus, cæteris consentientibus cunctis, id est, eo instituto Domino, fieri iubetur, nè aliquid contra fidem Ecclesię vnius tyrannica authoritas moliretur, & regula vel fides cōfunderetur credentiū.

Dist. 99. Prouinciæ multo.

Prouinciæ autem multo ante Christi aduentum tempore diuisæ sunt maxima ex parte, & posteà ab Apostolis & beato Clemēte prædecessore nostro ipsa diuisio est renouata.

Et in decr. Leo. lib. 4.

Et in capite prouinciarum, vbi dudum primates legis seculi erant, ac prima iudiciaria potestas, ad quos qui per reliquas ciuitates commorabantur, quandò eis necesse erat, qui ad aulam imperatoris vel regum confugere non poterant, vel quibus permissum non erat, confugiebant pro oppressionibus vel iniustitijs suis: ipsosque appellabant, quoties opus erat, sicut in lege eorum præceptum erat: ipsis quoque in ciuitatibus vel locis nostris, Patriarchas vel Primates, qui vnam formam tenent, licèt diuersa sint nomina, leges diuinæ & ecclesiasticæ poni & esse iusserunt, ad quos Episcopi (si necesse fuerit) confugerent, eosque appellarent, & ipsi Pri-

si Primatum nomine fruerentur, & non alij.
Reliquæ verò Metropolitanæ ciuitates, quæ
minores iudices habebant, (licet maiores co-
mitibus essent) haberet Metropolitanos suos;
*iure qui prædictis * iustè obedirent Primatibus, si-
cut & in legibus sæculi olim ordinatum erat,
qui non Primatum, sed aut Metropolitanorũ,
aut Archiepiscoporum nomine fruerentur.
Et licet singulæ metropolos ciuitates suas p-
uincias habeant, & suos Metropolitanos iudi
ces habere debeant episcopos, sicut prius Me-
tropolitanos iudices habebant seculares, pri-
mates tamen (vt præfixum est) & tunc & nunc
habere iussæ sunt, ad quos post sedem Apostolicam
licam summa negocia conueniant, vt ibidem,
quibus necessè fuerit, releuentur & iustè re-
stituantur, & hi qui iniustè opprimuntur, iu-
stè reformentur atque fulciantur. Episcopo-
rumque causæ, & summorum negociorum
iudicia (salua Apostolicæ Sedis authoritate)
iustissimè terminentur. Hæc ab antiquis, hæc
ab Apostolis, hæc à sanctis Patribus accepi-
mus, vobisque (vt postulastis) mittenda, & fu-
turis tenenda temporibus mittimus, & reli-
quis fratribus prædicanda, ac cunctis fideli-
bus tradenda mandamus, ne pastorum impe-
ritia, qui sequuntur, deteriores fiant, dicente
Esa. 50. d Domino per prophetam: (Ipsi pastores igno-
rauerunt intelligentiam.) Quos rursus Domi-
Hier. 2. b nus detestatur, dicens: (Et tenentes legem, ne-
scierunt me.) Nesciri ergo veritas se ab eis cō
queritur, & nescire se principatum nescien-
tium protestatur, quia profectò hi, qui ea quæ
sunt Domini, nesciunt, à Domino nesciuntur
1. Co. 14. f Paulo attestante, qui ait: (Si quis ignorat, igno
rabitur.) Hinc & Psalmista, non optantis ani-
mo, sed prophetantis mysterio denuncians, di-
Psal. 68. cens: (Obscurentur oculi eorum, ne videant,
& dorsum eorum semper incurua.) Obscura-
tis ergo oculis, dorsum flectitur: quoniã cùm
lumen scientiæ perdunt qui præeunt, sine du
bio ad portanda peccatorum onera inclinan-
tur sequentes. Hic ergo inter manus latronũ
& dentes furentium luporum, vtcunque ver-
samur. Ideò & docere alios, & nosipsos (prout
Dist. 45. Sanè percussor. Dominus dederit) prouidere debemus. Sanè
percussor ille doctor dicitur, qui sermone inu
tili conscientiam percutit infirmorum. Ideò
Titi 1. b tenere vos & omnes fideles oportet eum, qui
secundùm doctrinam est, fidelem sermonem;
vt potens sit consulari in doctrina sana, & cō-
tradicentes redarguere, & rectè viuentes, atq;
rectam fidem tenentes consolidare. Illis ergò
Esa. 10. f qui dicunt, quòd filius in eo minor est, quia
Roma. 9. e Propheta inquit: Verbũ faciet Dominus bre-
uiatum in vniuerso orbi, sità respondendum est
diuinis testimonijs, Verbũ breuiatum quod
Dominus faciet super terram, non minutio-
nem deitatis in filio Dei significat, sed dispen
sationem susceptæ carnis annunciat; in quali
dispensatione nō solùm patre hominis filiũ,
sed etiam Angelis legimus minoratum, Paulo
Hebr. 2. b attestante Apostolo: (Eum autem) (inquit)

(modicè minus ab Angelis minoratum vide-
mus Iesum, propter passionem mortis gloria
& honore coronatum.) & infrà: (Propter quã Ibidem c
causam nō confunditur fratres eos vocare, dicēs:
Annunciabo nomen tuum fratribus meis, in
medio Ecclesiæ laudabo te.) Et Propheta in- Psalm. 21.
quit: (Minorasti eum paulominus ab Ange- Psalm. 8.
lis, gloria & honore coronasti eum.) Et vt ver-
bum Dei patris breuiatum in filio nō esse, do
ceamus, hanc Esaiæ prophetæ volumine ap-
probamus sententiam: (Nunquid abbreuia- Esa. 50. a
tus factus est sermo meus, aut ita paruus est,
vt non possim redimere, aut non est in me vir
tus ad liberandum, dicit Dominus Omnipo- Esa 59. a
tens.) Et iterum: (Hæc dicit Dominus Omni-
potens: Nunquid abbreuiata est manus mea,
vt saluare non possit? Aut non potest viuifica-
re cor humilium & Spiritum contritorum?)
Et vt brachium patris, quæ manus est, filium Esa. 97. c
esse doceret, intulit, dicēs: (Parauit Dominus
brachium sanctum suum in oculis omnium
gentium, & videbunt omnes fines terræ salu-
tare eius.) Nam & in nouissimo tempore hic
sensus non inaniter poterit coaptari, in quo
tempore Dominus ex cœlesti aula ac empy-
reo domicilio pessimi dæmonis iam ferre de-
dignans tyrannidem, in creaturas suas crude-
lissimè sæuientem, plasmati condolens, ac suæ
immensæ charitatis thesaurum reserare vo-
lens, in castissimæ virginis purissimum vterũ,
omnis con viriles nescium, inenarrabili myste
rio, pro redemptione nostra carnē suscipiens,
aduenit, vt & illum qui habebat mortis impe Hebr. 2.
rium, sua morte destrueret, & eos, quos in te-
nebris & vmbra mortis captiuos subegerat,
virtutis suæ potentia in ipso paruo & exigui
temporis spatio liberaret. De hoc etiam exi-
guo tempore discipulos instruebat, dum eos
in lucem (cùm adhuc tempus haberent) ince-
dere præmonebat: (Adhuc modicum,) inquit Ioã. 12. c
(in vobis lumen est. Dum lucem habetis, am-
bulate in luce, ne vos tenebræ compræhēdãt.)
Et in canonicis Apostolorum legitur episto- 1. Ioan. 2. c.
lis: (Filioli, nouissima hora est, quia multi pseu-
doprophetæ exierunt in hunc mundum.) Et
Paulus Apostolus: (Tempus enim breue est.) 1. Cor. 7. e
Et iterum: (Præterit enim figura huius mun- Ibidem.
di.) Et iterum: (Omnia hæc ad* correctionem 1. Cor. 10 b
nostram facta sunt, in quos fines seculorum * corre-
obuenerunt.) Nam Dominus in ipsa oratio- ptionem.
ne Dominica breuiauit nobis sermonem, dũ
nos à multiloquio prohibens, pauca loqui do
cuerit, quæ pertinent ad salutem. (Cùm ora- Matt. 6. b
tis,) inquit, (nolite multum loqui.) Et infrà:
(Vos autem, cùm oratis, dicite: Pater noster Ibidem. c
qui es in cœlis, &c. Non enim Propheta fi-
lium Dei in hoc capitulo minoratum desi-
gnauit in verbo; quoniam ipse in prophetis
* retrò tempore loquebatur; qui etiam nunc
per Apostolos & apostolicos viros, nouissimo
tempore loquitur: Ego (inquit) qui loquebar Esa. 52. b
in seruos meos prophetas, Ecce adsũ. Et alius Eccl. 42. b
Propheta: Sicut est ab initio vsque in seculũ, Eccl. 36. c
neque

neque adiectum est ei, neque minuetur illi, quoniam ipse est Dominus creaturæ suæ. Ecce quale verbum breuiatum fecit Dominus in orbe terrarum. Non quia (vt illi putant) inferiorem patre intimaret hominibus filium, sed quia nouissimum eius annunciaret aduentum. Si ergò (vt prædictum est). Aaron filij, Presbyterorum figuram gestabant, & Aaron summi sacerdotis, id est, Episcopi, Moses indubitanter Christi tenebat formam: quoniam fuit similitudo mediatoris Dei, qui est inter Deum & hominem Iesus Christus, qui est verus dux populorum, & verus princeps Sacerdotum, & Dominus pontificum, cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

1. Tim. 2. b

EPISTOLA EIVSDEM
Anacleti Papæ Tertia.

1 *De bipartito ordine Sacerdotum.*
2 *De constitutione seu ordinatione Episcoporum ac presbyterorum.*
3 *De discretione Episcoporum & ciuitatum.*
4 *Vt difficiliores causæ ad sedem Apostolicam referantur.*
5 *Non admittendos ad accusationem siue ad testimonium, qui anteà inimici fuerunt, & de extraneo iudicio.*

ANACLETVS seruus Christi IESV, in Apostolica sede à Domino constitutus, & à sancto Petro Apostolorum principe presbyter ordinatus, omnibus Episcopis ac reliquis Christi sacerdotibus salutem. (Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate, prædestinâs nos in adoptionem filiorum, per Iesum Christum in ipsum, secundùm propositum voluntatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redēptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum secundùm diuitias gratiæ eius, quæ abundauit in nobis in omni sapientia & prudentia, vt notum nobis faceret sacramentum voluntatis suæ, secundùm beneplacitum eius, quod proposuit in eo, in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis & quæ in terra sunt in ipso. In quo etiàm sorte vocati sumus prædestinati secundùm propositum eius, qui omnia operatur secundùm consilium voluntatis suæ, vt simus nos in laudem gloriæ eius, qui antè sperauimus in Christo.) De primatibus, charissimi, super quibus me quidam vestrum consuluerunt, & Apostolicæ authoritatis (qua, licèt indigni, Domino dispensante, fungimur) decretum postulauerunt, aut si esse deberent, aut non, quantùm hactenùs de his à beato Petro Apostolo, & à reliquis Apostolis, ac à beato Clemente nostro sancto prædecessore, & martyre, nouimus statutum, denegare vobis minimè possumus. Et quis est, qui quærentibus fratribus denegare possit dubitationes vel necessitates eorum? Sacerdotū, Fratres, ordo bipartitus est, & sicut Dominus illum constituit, à nullo debet perturbari. Scitis autem à Domino Apostolos esse electos & constitutos, & posteà per diuersas prouincias ad prædicandum dispersos. Cùm verò messis cœpisset crescere, videns paucos esse operarios, ad eorum adiumentum septuagintaduos eligi pcepit discipulos. Episcopi verò, Domini Apostolorum: presbyteri quoq; septuaginta duorum discipulorum locum tenent. Episcopi autem non in castellis aut modicis ciuitatibus debent constitui, sed presbyteri per castella & modicas ciuitates atque villas, debent ab Episcopis ordinari & poni, singuli tamen per singulos titulos suos. Et Episcopus non ab vno, sed à pluribus debet Episcopis ordinari, & (vt dictum est) nō ad modicam ciuitatem, nè vilescat nomen Episcopi, aut alicubi, sed ad honorabilem vrbem titulandus & denominandus est. Presbyter verò ad quemcunque locum vel Ecclesiam in eo constitutam, est præficiendus, atq; in ea diebus vitę suæ duraturus. Ampliùs, quàm isti duo ordines sacerdotum, nec nobis à Deo collati sunt, nec Apostoli docuerunt.

Ephe. 1. a b, c

Luc. 10. a
Dist. 80. episcopo non in
11.

Episcoporum verò ordo vnus est, licèt sint Primates illi, qui primas ciuitates tenent, qui & in quibusdam locis Patriarchæ à nonnullis vocātur. Illi autem, qui in Metropoli à beato Petro Apostolo, ordinante Domino, & à prædecessore nostro prædicto sancto Clemēte, seu à nobis constituti sunt, non omnes Primates vel Patriarchæ esse possunt: sed illæ vrbes, quæ præfatis & priscis temporibus Primatum tenuêre, Patriarcharum aut Primatum nomine fruantur: reliquæ verò Metropoles, Archiepiscoporum aut Metropolitanorum, & non Patriarcharum aut Primatum vtantur nominibus; quia hæc eadem & leges seculi in suis continent principibus: aliæ autem primæ ciuitates, quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus, à sanctis Apostolis, & à beato Clemente, siue à nobis, Primates prædicatores acceperunt. Hæc verò sacrosancta Romana & Apostolica ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super vniuersas ecclesias ac totum Christiani populi gregem assecuta est, sic, ut ipse beato Petro Apostolo dixit; (Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersùs eam: & tibi dabo claues regni cœlorum. Et quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlo.) Adhibita est etiam societas in eadem Romana vrbe beatissimi Apostoli Pauli vasis electionis,

De ordine episcoporum.
111.

Dist. 22. Sacrosancta Romana.
Et 1 decr. Iuo. lib. 4.
Matt. 16. c

Passio B. Petri & Pauli vno tēpore ac die facta.

qui

qui vno die, vno quoquè tempore, gloriosa morte cum Petro, sub principe Nerone agonizans, coronatus est, & ambo sanctam Romanam Ecclesiam consecràrunt, alijsque omnibus vrbibus in vniuerso mundo, eâ sua præsentia atq; venerando triumpho prætulerunt. Et licèt pro omnibus assidua apud Deum omniũ sanctorum effundatur oratio, his tamen verbis Paulus beatissimus Apostolus Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens:

Rom. 1. b

(Testis enim est mihi Deus, cui seruio in Spiritu meo in Euangelio filij eius, quòd sinè intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis.)

Sediũ triũ principalium ordo.

Prima ergò sedes est cœlesti beneficio Romanæ Ecclesiæ, quam (vt memoratum est) beatissimi Petrus & Paulus suo martyrio consecràrunt. Sic Roma quæ priùs erat cacodæmonis artificio omniũ errorum mater & altrix, excussis tenebris, & vanis superstitionum ritibus abiectis, filiorum DEI, ex orto sole iustitiæ, facta est copiosa propagatrix.

Secunda autem sedes apud Alexandriam, beati Petri nomine, à Marco eius discipulo atque Euangelista consecrata est, quia ipse & in Ægypto primum uerbum veritatis, directus à Petro, prædicauit, & gloriosum suscepit martyrium. Cui venerabilis successit * Abilius.

* Anianus & post hunc Abilius.

Tertia autem sedes apud Antiochiã, eiusdem (id est, beati Petri) Apostoli nomine habetur honorabilis: quia illic, priusquàm Romam veniret, habitauit, & * Ignatium episcopum constituit, & illic primum nomen Christianorum nouellæ gentis exortum est. Reliquas verò (vt prædiximus) in quodam tomo, prolixitatem vitantes Epistolæ, vobis conscriptas direximus. Indè nanque & beati Apostoli inter se statuerunt, vt episcopi singularum scirent gentium, quis inter eos primus esset, quatenùs ad eum potior eorum solicitudo pertineret. Nã & inter beatos Apostolos quędã fuit discretio. Et licèt omnes essent Apostoli, Petro tamen à Domino est concessum, & ipsi inter se idipsum voluerunt, vt reliquis omnibus præesset Apostolis, & Cephas, id est, caput & principium teneret Apostolatûs: Qui & eandem formam suis successoribus, & reliqui Apostoli Episcopis tenendam tradiderunt. Et non solùm hoc in nouo testamento est constitutum, sed etiàm in veteri fuit. Vndè scriptum est: Moses & Aaron in sacerdotibus eius, id est, primi inter eos fuerũt. Et quanuis ità ordinatum fuerit, nemo tamẽ quod suum est, quærat, sed quod alterius. Vndè ait beatus Apostolus Paulus: (Vnusquisquisque placeat proximo suo in bonum ad ædificationem.) Et sicut ipse Saluator suis ait discipulis: (Qui maior est vestrûm, erit minister vester.) Et reliqua. Et licèt super his aliqua dicta fuerint, repetentes tamen sępiùs admonemus, vt semper in omnibus & ab omnibus vitentur elationes mentis & corporis. Et quanto maior unusquisque uidetur esse, tanto sit humilior, sicut Dominus Saluator noster non uenit ministrari, sed ministrare. Et si frater aliquis preoccupatus fuerit in aliquo delicto, uos qui spirituales estis, instruite eum in spiritu lenitatis. Si quæ uerò causæ difficiliores inter uos ortæ fuerint, ad huius sanctæ sedis apicem eas, quasi ad caput referte, vt Apostolico terminentur iudicio: quia sic Dominum velle, ab eoque ità constitutum esse, antedictis testimonijs declarat. Hæc verò Apostolica sedes cardo & caput (vt prætactum est) omnium Ecclesiarum, à Domino, & non alio, est constituta. Et sicut cardine ostium regitur, sic huius sanctæ Sedis authoritate omnes Ecclesiæ, Domino disponente, reguntur. Accusatores autẽ & testes esse non possunt, qui ante hesternum diem aut nudiustertiùs inimici fuerunt, nè irati, nocere cupiant, vel læsi, se ulcisci uelint. Inoffensus igitur accusatorum & testium affectus quærendus est, & non suspectus. Causam enim uestram alieno nolite committere iudicio. ualdè enim iniquum est, ut omissis suis, alij quilibet aliorum se causis immisceãt quoniã nullis in locis spiritualis cura deficit, sed se per omnia, quocunquè nomen Dei prædicatur, extendit. Studendum est omnibus, nè (ut sunt) æmulationes malæ, sed piæ sint inter uos dilectiones: quia in hoc uos omnes Domini discipulos esse ueros noueritis, si dilectiunem habueritis adinuicèm. Ex omni ergò genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos arutos de potestate tenebrarum, transferat in regnum filij charitatis suæ, & de uasis iræ faciat uasa misericordiæ. Vndè nobis summoperè studendum est, ut cooperatores simus gratiæ Dei: quia ad hoc uocati sumus, eiusque familiari colloquio sociati, & sacerdotes sacrati, ut fructuosos illi manipulos reportemus, cooperante gratia eius. Necesse est enim, vt Rectores à subditis timeantur, ab ipsisque corrigantur, ut humana formidine peccare metuãt, qui Diuina iudicia non formidant. Deteriores quippe sunt, qui Doctorum uitam moresque corrumpunt, his substantias aliorum prædiaque diripiunt. Ipsi enim ea quæ extra nos, licèt nostra sint, auferũt: nostri autem detractores, & morum corruptores nostrorum, siue qui aduersùs nos armantur, propriè nosipsos decerpunt. Et ideò iustè infames sunt, & meritò ab Ecclesia extorres fiunt. Pro meritis ergò plebis; sæpè Pastores deprauantur Ecclesię, ut præcliuiùs corruant qui sequuntur. Capite uidelicet languescente, faciliùs reliqua membra corporis inficiuntur, ut scriptum est: (Omne caput languidum, & omne cor mœrens: A planta pedis usque ad uerticem capitis, non est in eo sanitas.) Quapropter manifestum est, diabolum (qui sicut leo rugiens, circuit quęrens quẽ possit deuorare) cordibus plebium suadere, ut Doctores atque Pastores suos detractionibus accusent, ut (plebibus languescentibus, uel malagentibus, non tenentibus Pastoribus frena eorum) lasciuiant, atque in imaruant. Multùm uerò

Psal. 98.

Rom. 15. a

Mat. 20. d

Marc. 10. g

* Zachęũs, posteà Euodium, post quẽ Ignatium

Dist. 22. Sacrosancta Rom.

Mat. 20. d

Galat. 6. a

IIII.

Dist. 22. Sacrosancta Romana.

V.

3. q. 5. Accusatores aũt & testes.

Et in dec. Iuo. lib. 4.

Ioan. 13. d

6. q. 1. Deteriores sunt.

Esa. 1. b

1. Pet. 5. c

verò distant damna morum, à damnis rerum temporalium, cùm ista extra nos sint, illa verò in nobis. Sententia quoque Cham filij Noe damnantur, qui suorum Doctorum vel Præpositorum culpam produnt, ceu Cham, qui patris pudenda non operuit, sed magis deridenda monstrauit. Doctor autem vel Pastor Ecclesiæ, si à fide exorbitauerit, erit à fidelibus corrigendus: sed pro re probis moribus magis est tolerandus, quàm distringẽdus, quia Rectores Ecclesiæ à DEO iudicandi sunt, sicut ait Propheta: (Deus stetit in synagoga deorum, in medio autẽ deos dijudicat.) Vndè oportet vnumquenque fidelem, si viderit aut cognouerit plebes aduersùs pastorem suum tumescere, aut contra clerum detractionibus vacare, hoc vitium pro viribus extirpare, prudenterq; corrigere satagat. Nec eis in quibuscunque negocijs misceri, si incorrigibiles apparuerint, antequàm suo recõciliẽtur Doctori præsumat: quoniam tam sacerdotes, quàm reliqui fideles omnes, summam curam habere debent de his, qui pereunt, quatenùs eorum redargutione aut corrigantur à peccatis, aut, si incorrigibiles apparuerint, ab Ecclesia separentur.

2.q.7. Sententia Chã. Gen.9.c

Inde c. Iuonis lib. 4.

Psalm. 81.

24.q.3. Tã sacerdotes

Ità ergò beatus princeps Apostolorum Petrus de sancto prædecessore nostro Clemente, plebibus prædicando, quando docebat eas, qualiter ei obedire deberent, eumque obseruare, inter cętera ait: Si inimicus est alicui pro actibus suis, vos nolite expectare, vt ipse vobis dicat, Cum illo nolite amici esse: sed prudenter obseruare debetis, & voluntati eius absque commonitione obsequundare, & auertere vos ab eo, cui ipsum sentitis aduersum: sed nec loqui his, quibus ipse non loquitur, vt vnusquisque qui in culpa est, dum cupit omnium vestrûm amicitias ferre, festinet citiùs recõciliari ei qui omnibus præest, vt per hoc redeat ad salutem, cùm obedire cœperit monitis Præsidentis. Si verò quis amicus fuerit his, quibus ipse non est, & loquutus fuerit his, quibus ipse non loquitur, vnus est & ipse ex illis, qui exterminare DEI Ecclesiam volunt. Et reliqua. His, alijsque quàm plurimis documentis, facilè vnusquisque aduertere potest, qualiter obedire & obtemperare debet præpositis suis, & qualiter circa eos agendum sit, quibus ipsi aut amici sunt, aut inimici. Si quis enim hæc præcepta non obseruauerit, hostis est animæ suæ: & non tantùm infamis, sed & excommunicatus, atque alienus ab ecclesia efficiatur; quoniam necesse est ea vitia ferro abscindere, quæ alijs medicaminibus non sanantur. Parcat vnusquisque à laceratione vel detractione linguæ suæ, caueatque nè aut linguam aut aures habeat prurientes, id est, nè aut alijs deroget, detraharque quibuscunque, aut alios audiat derogantes "vel detrahentes, custodiatque quisque sermones suos, & sciat, quia quicunque de alijs loquitur, sua sententia iudicabitur. Caueat etiam omnis fidelis, nè derogando quod in domo cuiusdam agitur, alia domus per eum cognoscat, sed omnium Christianorũ domos quasi proprias amet. Nemo enim inuito auditori libenter refert. Sitque vniuscuiusque studium, nõ solùm oculos castos seruare, sed & linguã. Vos autem charissimi, qui estis sub Domini disciplina constituti, sic vos exhibete, vt "veri ministri, & dispensatores mysteriorum eius, vt non vituperetur ministerium vestrum, nè fiat in vobis, sicuti scriptum est: (Et erit sicut populus, sic sacerdos.) Sic enim vos, vestrosq; & cunctos corripite, vt nemini noceatis, quatenùs & ab hominibus bonam acquiratis famam, & à Deo mercedis præmium in æterna beatitudine percipere mereamini. Et si quid aduersi de vnitate Ecclesiæ acciderit, radicitùs amputetur, vt Dei Ecclesia, fructusque seruorum eius maneant inconcussa. Propter qđ, charissimi expectantes satagite, immaculati et inueniri in pace, & Domini nostri Iesu Christi lõganimitatem salutem arbitramini. (Estote ergò prudentes, & vigilate in orationibus, ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Hospitales inuicem sine murmuratione. Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Si quis loquitur, sicut sermones Dei. Si quis ministrat, tanquàm ex virtute, quam administrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum, cui est gloria & imperium in secula seculorũ. Amen.)

In ipsa epist. Clementis Papæ ad Iacobum. & dist.93. Si inimicus. & in dec. Leonis Papæ.

In epist. D. Hiero. ad Nepotianum.

1.Cor.4.a

Esa. 24. a

1.Petr.3.d

1.Pet.4 b.

DVO DECRETA ANACLETI PAPÆ EX GRATIANO.

Quarè laici in accusatione Episcoporum non audiuntur.

§ Laici in accusatione Episcoporum audiẽdi non sunt, quia oppidò eis quidam infesti sunt. Et indignum est vt ab eis accusentur, qui eorum grauitatem nolunt imitari.

3.q.7. Laici in episcoporũ. Eadem ferè verba habentur in epistola Eusebij eadẽ. can. laicos.

Singulis annis Apostolorum limina visitent Episcopi, qui ordinationibus Apostolicis subiacent.

Iuxta sanctorum patrum & Canonum instituta, omnes Episcopi, qui huius Apostolicæ sedis ordinationi subiacent, & qui propinqui sunt, annuè circa Idus Mai sanctorũ principum Petri & Pauli liminibus præsententur, omni occasione seposita. Qui verò de longinquo sunt, iuxta chirographum suum impleãt. Qui autem huiusmodi Constitutionis contemptor extiterit, præterquàm si ægritudine fuerit detentus, sciat se canonicis subiacere sententijs.

93. dist. Iuxta sancto rum patrũ. Et in dec. Zachariæ Papæ.

Hic est can 4. Synodi Romæ habitæ sub Zacharia Papa, quæ extat in bibliotheca Vaticana.

DECRE-

DECRETA EVARISTI PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 96. EVARISTVS natione Græcus, ex patre Iudæo nomine Iuda, de ciuitate Bethleem, sedit annos noué, menses decem, dies duos. Fuit autem temporibus Domitiani & Neruæ Traiani, à consulatu Valentis & Veteris, vsque ad Gallum & Braduam consules. Martyrio coronatur. Hic titulos in vrbe Roma diuisit presbyteris. Et septem diaconos ordinauit, qui custodirent Episcopum prædicantem, propter stylum veritatis. Hic fecit ordinationes * tres per mensem Decembrem, presbyteros * sex, diaconos * duos, Episcopos per diuersa loca * quinque. Qui etiam sepultus est iuxta corpus Beati Petri in Vaticano sexto Kalēdas Nouembres. Et cessauit Episcopatus dies XVIII.

* iiij. * xvij. * ix. * xv.

Onuphr. in Epitome Ponti ficū ann. 13. & mēs. 3. illi tribuit.

Hęc ille. Verùm quo ad annos Euaristi Papæ, aliqua est inter scriptores differentia. Platina enim partim consentiens Damaso, in margine tamen per annotationis modum, annos decem scribit, & menses septē. Eusebius autem Ecclesiasticę historiæ libro quarto, capite primo, secùs illius annos prosequitur. Eadem (inquit) tempestate Alexander Romæ, quum octauū annum Euaristus sacerdotalis administrationis impleffet, quinta successione post Petrum atque Paulum plebis gubernacoli sortitus est. Porrò Marianus Scotus de eodem ait: Domitiani Imperatoris anno 15 ad veritatem verò Euangelij, 101 secundùm autem Dionysij cycli, 79. Senecione & Palma Consulibus, Euaristus Papa tertium sedit annis decem, mensibus duobus. Et iterùm idem, Anno 7. Vlpij Crinit Traiani, ad veritatem Euangelij cxj, secundùm Dionysij cyclum 89. Gallo ac Bradua Consulibus, decretalis (inquit) epistola Euaristi Papæ data est, sub quibus & passus est, secundùm gesta Pōtificum. Hæc Marianus. Lectio quoquè Romano Breuiario inserta, habet annos duodecim, cui Eusebius in Chronicis suis, necnon & Cassiodorus cum Gregorio Holoandro in consulum, quem describunt, catalogo, consulibus inter Valentis Veterisque ad Galli usque & Braduæ consulatum intermedijs, ad minus annos duodecim complentibus, cō cordant. Quocircà veritatis scrutatores: concordię dictorum diligentiùs insistant.

EPISTOLA PRIMA EIVSDEM ad omnes Episcopos Aphricanos.

1 *Quot in ciuitate diaconi esse debeant.*
2 *De vxore ducenda.*

DIlectissimis fratribus uniuersis Aphricæ regionis Episcopus, Euaristus:

Consulentibus vobis, fratres charissimi, quid super his quæ in vestris continebantur scriptis, visum nobis esset, vel quid docilis ratio persuaderet, aut quid à B. Apostolis nobis traditum aut custoditum remaneret, optantes (vt retulistis) nostris institui documentis, hæc verò rescribimus: Siquidem dilectio nostra normam sequuta prudentium, ad sedem Apostolicam referre maluit, quasi ad caput, quid deberet de rebus dubijs custodire, potiùs quàm vsurpatione præsumere. Diaconi (qui quasi oculi videntur esse Episcopi) in unaquaque ciuitate, iuxta Apostolorum constituta septem debent esse, qui custodiant Episcopum prædicantem, nè aut ipse ab insidiatoribus quoquo modo infestetur, aut lædatur à suis, aut verba diuina, detrahendo aut insidiando, polluantur vel despiciantur, sed veritas spirituali redoleat feruore, & pax prædicata labijs, animi cum voluntate concordet. Similiter custoditum & traditum habemus, vt vxor legitimè uiro iungatur. Aliter enim legitimum (vt a Patribus accepimus, & a sanctis Apostolis, eorumque successoribus traditum inuenimus) non fit coniugium, nisi ab his, qui super ipsam fœminam dominationem videntur habere, & a quibus custoditur, vxor petatur, & a parentibus aut propinquioribus sponsetur, & legibus dotetur, & suo tempore sacerdotaliter (vt mos est) cum precibus & oblationibus, a sacerdote benedicatur, & a paranymphis (vt consuetudo docet) custodita & consociata a proximis, tempore congruo petita, legibus detur, & solenniter accipiatur, & biduo vel triduo orationibus uacent, & castitatem custodiant, ut bonę soboles generentur, & Domino in actibus suis placeant. Taliter enim & Domino placebunt, & filios non spurios, sed legitimos atque hæreditabiles generabunt. Quapropter filij charissimi & merito illustres, fide catholica suffragante, ita peracta, legitima scitote esse, connubia. Aliter verò præsumpta, non coniugia, sed aut adulteria, aut contubernia, aut stupra vel fornicationes, potiùs quā legitima coniugia esse non dubitate, nisi voluntas propria suffragata fuerit, & uota succurrerint legitima. Nam fructus diuinus est, præcepta diuina custodire. Ea quoquè deserere, præsumptionē fieri, nulli dubium est. Cur ergò indignum est, vnitatem Ecclesiæ custodire? Idemque omnes pariter & sentiamus, & pronunciemus. Si enim aliter pręsumpta fuerint, perdūt profectò ipsi transgressores seipsos, qui semetipsos decipiunt. Hæc cunctis recitāda per omnes Ecclesias Aphricanas, scripta dirigite, & istis connectite, quas adiunximus literas Præfectorū, vt de his quę iniquè laudantur, (si quid tale probari poterit iudicium fiat, & inhibita coerceantur, & præterita mala & illicita coniugia, si doceantur admissa, digna seueritate corripiantur. Decętero verò caueantur talia per omnes Ecclesias, nè Ecclesiæ sanctitas, per nostram fatigata negligentiam, perdat priuilegia, quæ est per viros venerabiles consequuta. De his verò, quibus ab insidiatoribus fatigamini, vndè & nos consulere, & a nobis edoceri inter cætera voluistis, eò quòd sint quidam, qui arbitrantur de

I. 93. Dist. Diaconi qui quasi oculi.

II 35. q. Aliter legitimum nō. Et in dec. Iuo. lib. 6. Quid sit, de hoc loco, qui certè lubricè est & eget interpretatione vide Decretum Concilij Trid. de reformatione matrimonij, c. 5.

3. q. 5. Aliter legit. §. ità p acta.

1. Cor. 1. b

Patre, solo dictum esse, quia ipse solus habet
1. Tim. 6. immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, ità eos Apostolicis percutite ferulis, & diuinis redarguite præceptis. Non enim solus pater sine filio lucem inaccessibilem habitat: quia vbi Pater est, ibi etiam filium esse indubitabili fide credendum est. Nam si solus Pater sine filio (quod dicere nefas est) lucem habitat inaccessibilem, necesse est, vt sequestratam Pater à filio habeat mansionem. Quòd si ità est, quonam modo idem filius, ad dexteram Patris adstans, à beato martyre Ste-
Act. 7. g phano dicitur conspici, si Pater secundum eos solus dicitur sedibus lucis contineri? Absit hoc à sensu fidelium, Christo in vnitate fidei adhærentium: quoniam sicut non obest filio, cùm solus dicitur Pater lucem inacces-
Eccl. 24. a sibilem habitare, ità non obest Patri, cùm sapientia, quæ est filius, dicitur gyrum cœli sola circuire. Pater itaque cùm sit inuisibilis &
Coloss. 1. b ingenitus in se, in filio visus Apostoli testimonio comprobatur, & in filio, à se inenarrabiliter genito, mansisse ac requieuisse monstra-
Eccl. 24. a tur, ipso filio in Propheta loquente: (Qui me genuit, requieuit in tabernaculo meo.) Et in
Ioan. 14. d Euangelio: Pater in me manens, facit opera
Ioan. 1. b hæc. (Et Deum nemo vidit unquàm, nisi vnigenitus filius, qui est in sinu Patris.) Si enim in sinu Patris erat filius ab initio, & ex corde Patris verbum bonum eructatum est, quomo-
Psalm. 44. dò non in corde paterno consistens, lucem cū eodem inaccessibilem habitâsse credendus est? Nunquid Pater absque ulla luce in filio potuit commanere, aut in tabernaculo filij sine radē potuit requiescere, cùm idem filius candor sit æternæ lucis, & speculum sine macula Deitatis, quam Salomon super salutem suam dile-
Sap. 7. d xisse se dicit, in cuius specie, semper delectari gestiuit? (Super salutem & speciem) inquit (dilexi illam, & pro luce proposui habere eam,
Sap. 7. b quoniam inextinguibile est lumen eius.) Hanc ergò Dauid propheta lucem desiderans, anxiè proclamat, dicens: Emitte lucem tuam & veri-
Psal. 42. tatem tuam. (iterùm:) (In lumine tuo videbi-
Psal. 35. mus lumen.) In huius igitur luminis charitate filius seipsum in Monte tribus discipulis præ-
Matt. 17. Marc. 9. a Luc. 9. d ostendit: qui metu mortis præterriti, prostrati que in faciem, sibi vitæ finem adesse senserūt. Hanc (inquam) lucem in se fuisse demonstrās filius proclamabat, & vt in eadem incederent,
Ioan. 18. c discipulos præmonebat: (Cum lucem habetis, inquit, ambulate in luce.) Et iterùm: (Ego sum
Ioan. 8. b lux huius mundi. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ æter-
Ioan. 1. a næ. Et Euangelista: Erat lux vera, ait, quę illuminat omnem hominem uenientem in hūc mūdum. Si hæc lux, quæ credentibus promittitur, in filio esse probatur, & cum æterno æterna esse dicitur, quomodo à uobis ab inaccessibili luce Patris & filius separatur? Si enim filius, Deus verus & uita æterna est, sine dubio in hac luce simul cum patre habitare credendus est, quam nullus modò nostrum, in hoc mortali corpore cōstitutus, potest aliquatenùs contueri: sed dum apparuerit, tunc verè illum
1. Ioan. 3. a debit, sicuti est, qui eius conspectibus fuerit dignus coaptari. Et non sicut Moses, cæteriq; prophetæ per ænigmata & figuram, sed ipsā ueraciter in filio, secundùm Apostolum, con-
2. Cor. 13. d tuebitur deitatis imaginem. Nam si hunc, eun demque prophetæ sub testimonio, subsequen te sereno mentis intuitu, inuestigare volueris, inuenies filium non posse ab hac luce Patris penitùs separari: quoniam cùm solum filium dixerit in terra cum hominibus conuersatum Patrem ab illo, non est credendum, fieri alienum. (Si testimonium enim hominum accipi-
1. Ioa. 5. b mus, testimonium Dei maius est. Quoniam hoc est testimonium quod maius est, quia testificatus est de filio suo: Qui credit in filiū Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit in filium, mendacem facit eum, quia non credit in testimonium, quod testificatus est Deus de filio suo. Et hoc est testimonium, quoniam vitam æternā dedit nobis Deus, & hæc uita est in filio eius. Qui habet filium, habet vitā: qui non habet filium Dei, non habet vitam. Hæc scribo uobis, ut sciatis, quoniam uitam habetis æternam, qui creditis in nomine filij Dei. Et hęc est fiducia, quā habemus ad eum, quia quodcunque petierimus secundùm uoluntatem eius, audit nos. Et scimus quia audit nos, quicquid petierimus: scimus quoniam habemus petitiones, quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo, dico, ut roget quis. Omnis iniquitas peccatum est, & est peccatum ad mortem. Scimus quia omnis qui natus est ex Deo, non peccat, sed generatio Dei conseruat eum, & malignus non tangit eum. Scimus quoniam ex Deo sumus, & mundus totus in maligno positus est. Et scimus quoniam filius Dei venit, & dedit nobis sensum, vt cognoscamus verum Deum, & simus in vero filio eius. Hic est verus Deus, & vita æterna. Hæc fratres prædicate, hæc omni-
2. Cor. 13. d. bus nunciate: Vos verò inuicem exhortamini, perfecti estote, semperque gaudete: pacem autem sectamini in omnes, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Deo autem & Patri nostro gloria in secula seculorum. Amē. Data ix. Calendas Aprilis, Valēte & Vetere vv. cc. coss.

EPISTOLA SECVNDA EVARISTI PAPAE.

De episcopis electis, & alijs loco eorum substitutis.

EVaristus urbis Romæ Episcopus, omnibus per Aegyptum Domino conglutinatis fratribus in Domino salutem. Vnum nos, Fratres, sentire oportet & agere, vt (sicut legimus) in nobis vnum cor & una anima esse perbeatur. Scimus namque, sicut & à patribus accepimus, Christum esse caput, cuius & mem-

bra

Ephe.4.d bra sumus. Ipse enim est sponsus, & Ecclesia sponsa, cuius filij nos sumus: & ideò vnum Patrem habemus Deum in cœlis. Sacerdotes verò vice Christi legatione funguntur in Ecclesia. Et sicut ei sua coniuncta est sponsa, id est, Ecclesia, sic Episcopis iunguntur Ecclesiæ, vnicuique pro portione sua. Et sicut vir non debet negligere vxorem suam, sed diligere & castè custodire & amare atque prudenter regere: sic Episcopus & multò magis custodire & amare, atque prudenter regere debet Ecclesiam. Et velut vxor, quæ sub manu est viri, obedire debet viro suo, eumque diligere & amare, ità potiùs etiam Ecclesia Episcopo suo in omnibus obedire, eumque diligere & amare vt animam suam debet, quia illud fit carnaliter, illud spiritualiter. Et sicut vir non debet adulterare vxorem suam, ità nec Episcopus Ecclesiã suam, id est, vt illam dimittat, ad quam sacratus est, absque ineuitabili necessitate, aut Apostolica vel regulari mutatione, & alteri se ambitur causa coniungat. Et sicut vxori non licet dimittere virum suum, vt alteri se (viuente eo) matrimonio societ, aut eum adulteret, licèt fornicatus sit vir eius, sed iuxta Apostolum, aut viro suo reconciliari debet, aut manere innupta: ità Ecclesiæ non licet dimittere Episcopũ suum, aut ab eo se segregare, vt alterum (viuente eo) accipiat, sed aut ipsum habeat, aut innupta maneat, id est, alterum Episcopum (suo viuente) non accipiat, nè fornicationis aut adulterij crimen incurrat. Nam si adulterata fuerit, id est, si se alteri Episcopo iunxerit, aut super se alterum Episcopũ adduxerit, aut esse fecerit vel desiderauerit, per acerrimã pœnitentiam aut suo reconcilietur Episcopo, aut innupta permaneat. Vndè & Dominus loquitur in Euangelio, dicens: (Si quis viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.) Episcopum verò oportet opportunè & importunè atq; sinè intermissione Ecclesiã suam docere, eamq; prudenter regere & amare, vt à vitijs se abstineat, & salutem consequi possit æternã. Et illa cum tanta reuerentia eius doctrinam debet suscipere, eumq; amare & diligere, vt legatum Dei, & præconem veritatis: quia (restante veritate) (quęcunq; ligauerit super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunq; soluerit super terram, erũt soluta & in cęlo.) Nimis timenda est, Fratres, hæc sententia, & prouidendum vobis, nè offendatis eos, qui tantã à Domino habent potestatem. Et ideò potiùs obediendi, diligendi, & summoperè venerandi sunt, non detrahendi, vel lacerandi, aut eijciendi, sed portandi & amandi, ipso dicente Domino: (Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.) Ideò hæc vobis & omnibus fidelibus scribimus Fratres, vt ab his vos caueatis, & posteris vestris nõ malum, sed bonum exemplum relinquatis, quoniam iniuria Episcoporũ ad Christũ pertinet, cuius

Marginalia (left column): 7.q.1. Sicut vir nõ — 1.Cor.7.b — Matt.5.d — 2.Tim.4. — 7.q.1. Sicut vir. §. Episcopũ verò. Et in epist.3. Clementis ad Iacobum. — Matt.16.c & 18.b — Luc.10.c

vice funguntur. Audiuimus enim quosdam à vobis infamatos & dilaceratos Episcopos, ac è ciuitatibus proprijs pulsos, quia alibi Episcopi constitui non possunt, nisi in ciuitatibus non minimis: & alios in eis, ipsis viuentibus, constitutos. Ideò hæc vobis scribimus, vt sciatis hoc fieri non licere, sed proprios reuocari, & integerrimè restitui debere. Illos verò, qui adulterina fœditate sponsas suas, quas & vxores eorum (præfixo tenore) esse intelligimus, tenent, eijci, vt adulteros, atque infames fieri, eosque ab Ecclesiasticis honoribus arceri, iubemus. Si autem aduersùs eos aliquã querelam habueritis, his peractis, inquirendum erit, & authoritate huius sanctę sedis terminandum. Et nè omnia nunc singulatim dicamus, omne bonũ, si ipsa per se in vobis fuerit, charitas facere vos docebit, sicut & è contrario eos, qui à salute alieni sunt, omne malum facere, odiũ docet. Vndè & vos, qui veri Dei estis discipuli, abijcite à cordibus vestris ante omnia discordias & animorũ dissensiones, ex quibus omne malum opus procedit, & benignitatem ac simplicitatẽ tota mente seruate. Veruntamen scitote cuncti, quòd supra omnes vos laboret Episcopus: quia vnusquisque vestrûm suum proprium fer laborẽ, ille verò & suum, & singulorum. Et ideò sicut ille pro vobis omnibus, ità & vos omnes summoperè laborare pro eo debetis, intantùm, vt (si etiã necessè fuerit) animas vestras pro eo ponatis, sicut & ipse animam suam pro vobis (si necessè fuerit) ponere debet, ipso dicente Saluatore: (Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.) Vos verò obedite eis, & vigilate pro eis, quia ipsi peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes. Non est itaque à plebe aut vulgaribus hominibus arguendus vel accusandus Episcopus, licèt sit inordinatus: quia pro meritis subditorũ, disponitur à Deo vita Rectorũ, exemplo Dauid peccantis, ac comparatione Principum, qui ex merito plebis præuaricantur. Sacerdotes enim exquirere debent peccata populorum, & sagaci solicitudine vnumquemque probare, iuxta testimonium Domini ad Hieremiam loquentis: (Probatorem, inquit, dedi te populo meo robustum, & scies, & probabis viam eorum.) Ideò ista dico, quia insidiator bona sæpissimè solet conuertere in malum, & in electis ponit maculam. Vndè si qui sunt vituperatores aut accusatores Episcoporum, vel reliquorum Sacerdotum, non oportet eos à iudicibus Ecclesiæ audiri, antequàm eorum discutiatur æstimationis suspicio vel opinio, quia intentione, qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conscientia, quòve merito, si pro DEO, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate, ista præsumpserint, néene.

Hæc omnia fideliter sunt perscrutanda, & diligenter pertractanda. Nam sunt nonnulli, qui

Marginalia (right column): 3.q.2. Audiuimus quosd. Et in 3. epist. Clemẽtis ad Iacobũ — Ioã.10.b — Hebr.13. — 2.q.7. Nõ est à. Et in dec. Iuon. lib.4. — Hier.6.g — 2.q.7. Si qui sunt. Et in dec. Iuon. li.4. — 2.q.7. Sũt nonnulli qui.

qui Præpositos suos perversè repræhenduot, si vel parùm ipsis molesti extiterint. Idcircò recto oculo Primates Ecclesiarũ vtiliter præuideant, nè quisquam eorum innocens vexetur aut scandalizetur, intendentes sententiæ Domini, qua ait: (Si quis scandalizauerit vnũ de pusillis istis, melius est illi, vt suspendatur mola asinaria in collo eios, & demergatur in profundum maris.) Et reliqua. Deus autem omnipotens, vt nos à præcipitatæ sententiæ prolatione compesceret, (cùm omnia nuda & aperta sint oculis eius) mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, priusquàm manifestè agnosceret, quæ dicebantur. Vndè ipse ait: (Descendam, & videbo, vtrùm clamorem qui venit ad me, opere compleuerint, an non est ità, vt sciam.) DEVS omnipotens (cui nihil absconditum est, sed omnia ei manifesta sunt, etiàm antequàm fiant) non ob aliud hæc & alia multa (quæ hic, prolixitatem vitantes, oon inseruimus) per se inquirere dignatus est, nisi vt nobis exemplum daret, nè præcipites in discutiendis & iudicandis negocijs essemus, & nè mala quorunque priùs præsumamus credere, quàm probare. Cuius exemplo monemur, oè sd proferendam sententiam vnquàm præcipites simus, aut temerè indiligenterque indiscussa quæque quoquo modo iodicemus, dicente veritatis voce (Nolite iudicare, vt nõ iudicemini. In quo enim iudicio iudicaoeritis, iudicabimioi.) Et reliqua. Nam mala audita nullum moueant, oec passim dicta, absque certa probatione, quisquam vnquam credat, sed antè audita diligenter ioquirat, oè præcipitando quicquam aliquis agat. Si enim Dominus omnium, Sodomorum mala, quorum clamor ad cœlum vsque peruenerat, omnia sciens, priùs nec credere oec iudicare voluit, quàm ipse ea cum fidelibus testibus diligenter inuestigans, quæ audiêrat, opere veraciter cognosceret: multò magis nos humani & peccatores homines, qoibus incognita sunt occulta iudicia Dei, hæc præcauere, & nullum ante veram iustamque probationem iudicare aut damnare debemus, manifestè Apostolo dicente Paulo, qui ait: (Tu quis es, qui iudicas seruum alienum? Suo enim Domino stat, aut cadit.) Vndè & per prophetam Dauid Dominus loquitur, dicens: (Nolite extollere in excelsum cornu vestrum, loquentes in ceruice veteri, quia neq; ab oriente, neque occidente, neque à solitudine montium, sed Deus iudex hunc humiliabit, & hunc exaltabit, quia calix in manu Domini est, vino meraco ad plenum mixtus, & propinabit ex eo. Veruntamen fæces eius potabunt bibentes omnes impij terræ. Ego autem annunciabo in sempiternum, psallam Deo Iacob.) Et alibi idem ait Propheta: (Ab increpatione tua, Deus Iacob, consopitus est & currus & equus. To terribilis es, & quis stabit aduersùm te? Ex tunc ira tua. De cœlo annunciabis iudicium, terra timens tacebit, cùm surrexerit ad iudicandum Deus, vt saluos facias omnes mites terræ.) Et Apostolus ait: (Mihi vindictam, ego retribuam.) Et alibi inquit idem Apostolus: (Sufficit vnicuique obiurgatio, quæ fit à pluribus, ità vt magis doneos, & coosolemini, nè fortè abundantiori tristitia absorbeatur is, qui in angustia est. Propter quod obsecro vos, vt confirmetis in illo charitatem.) Et Dominus in Euangelio ait: (Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum. Dilectio enim proximi, malom oon operatur. Propter quod,) iuxta Apostolum, (inexcusabilis es ô homo omnis, qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, teipsum condemnas, eadem agens quæ iudicas. Scimus enim, quoniam iudicium DEI est secundùm veritatem in eos qui talia agunt. Existimas autem hoc, ô homo omnis, qui iudicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemois? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuiq; secundùm opera eius: his quidem, qui secundùm patientiã boni operis, gloriam & honorem & iocorruptionem, quærenobus vitam æternam: his autem, qui ex contentiooe, & qui oon acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio, tribulatio & angustia, in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primùm & Græci: gloria autem & honor & pax omni operanti bonum.) Et alibi idem ait Apostolus: (Causati enim sumus, omnes sub peccato esse, sicut scriptum est, Quia non est iustus quisquam, non est intelligens, oon est requirens Deum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad voum. Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, venenom aspidum sub labijs eorum. Quorũ os maledictione & amaritudine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt, & non est timor Dei ante oculos eorum. Scimus autem, quoniam quæcunque lex loquitur, his qui in lege sunt, loquitur, vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo, quoniam ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati. Nunc aotem sinè lege iustitia Dei manifestata est, testificata à lege & prophetis. Iustitia autem Dei per fidem IESV Christi in omnes & super omnes qui credunt. Non enim est distinctio. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei, iustificati gratis per gratiã ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit

Marginal notes (left column): Matt.18.a — 2 q.1. De° omnipotens, vt. & i dec. Iuo. lib.4. — Heb.4.d — Gen.18.c — Matth.7.a — 30. qõ. 5. Nullũ ante. — 30. qõ. 5. Nullũ ante. — Rom.14.a — Psal.74. — Psal.75.

Marginal notes (right column): 2.Cor.2.b — Rom.12.d — Mat.22.d — Rom.13.c — Rom.2.a — Mat.16.d — Ro.3.b, c — Psal.13. — Rom.3.c

„ Deus propiciatorem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum, in sustentationem DEI, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus, & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi.)

Rom. 8.f Itèm idem: (Quis accusabit aduersùs electos Dei? Deus qui iustificat? Quis est qui condemnet? Christus Iesus qui mortuus est, immò qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiàm interpellat pro nobis. Quis ergò nos separabit à charitate Christi? Tribulatio? angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scriptū

Psal. 43. est, Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque uita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Chri-

Rom. 15.a sto Iesu Domino nostro.) Debemus autem nos, vt ait idem Apostolus, firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, & nobis

*nostrûm placere. (Vnusquisque * vestrûm proximo suo placeat in bonum ad ædificationem. Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum

Psal. 68. est, Improperia improperantium tibi, ceciderunt super me. Benedictus Deus & Pater

2.Cor. 1.a Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, vt possimus & ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem qua exhortamur & ipsi à Deo: quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis, ità & per Christum abundat consolatio nostra. Siue autem tribulamur, pro vestra exhortatione & salute: siue exhortamur, pro vestra exhortatione, quæ operatur tolerantiam earundem passionum, quas & nos patimur, & spes nostra firma est pro uobis, scientes quoniam sicut socij passionum estis, sic eritis & conso-

1.Cor. 10. lationis. Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari super id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam prouentum, vt

1.Cor. 14.a possitis sustinere.) Propter quod, charissimi, sectamini charitatem, & æmulamini meliora & spiritualia, & adiuuante vos inuicem, ut Deo semper in omnibus placere valeatis. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen. Data kalend. Nouembris, Gallo & Bradua viris clarissimis coss.

EX DECRETIS EVARISTI PAPÆ, secundùm Codicem librorū quinq. libro quinto, capite 8. Tamen secundùm Decret Gratiani, est constitutio Higini Papæ.

Vt sine Missa, Ecclesia dedicari non debeat.

Omnes basilicæ cum Missa semper debent consecrari, altaria verò placuit non solum vnctione chrismatis, sed etiàm sacerdotali benedictione sacrari. Si verò altaria nō fuerit lapidea, ad celebranda diuina officia non consecrentur. Vbi etiàm Ecclesia est, de cuius ambigitur consecratione, à vicinis presbyteris & parochianis fideliter requiratur. Hi ergò cum cęteris omnibus in synodali Concilio ab Episcopo pro suo sunt contestandi sacerdotio, si illorum temporibus vel Antecessorum suorum, sciant Ecclesiæ illius dedicationem, die vel officio vnquàm fuisse celebrem. Quòd si affirmando in hoc concordant, non fiat iniuria Ecclesiæ legitimæ vel suo defensori: Sin autem, in arbitrio sit Episcopi, claudere seu aperire eam.

Vsque ad verbum consecrari apud plerosque collectores citatur ex Euaristo: reliqua aliter habetur apud Grat. De consecr. dist. 1. c. omnes Basilicę. c. Altaria. c. Altaria placuit, ex diuersis Concilijs.

DECRETA ALEXANDRI PAPÆ PRIMI.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

ALEXANDER natione Romanus, ex patre Alexandro, de regione Caput tauri, sedit annos x. menses 7. dies 2. Fuit autem temporibus Traiani vsque ad Helianum & Veterem consules. Hic passionem Domini miscuit in precatione sacerdotum quandò Missæ celebrantur. Martyrio coronatur, & cum eo Euentius presbyter & Theodolus diaconus. Hic constituit aquam adspersionis cum sale benedici in habitaculis hominum. Hic fecit ordinationes tres per mensem Decembrem, presbyteros sex, diacones duos, Episcopos per diuersa loca quinque. Qui & sepultus est via Numentana, vbi decollatus est, ab vrbe Roma non longè, milliario 7. quinto Nonas Maias. Et cessauit Episcopatus dies *xxv. Anno Domini 109.

Hæc Damasus: De eodem autem Alexandro ità scribit Eusebius Ecclesiasticæ histor. libr. 4. capite 4. Tertio autem eiusdem (scilicet Traiani) principatus anno, Alexander Episcopus Romanæ vrbis, sacerdotium simul & vitam finiuit, decennio expleto. Hæc ibi. Et Marianus Scotus: Anno Vlpij Criniti Traiani nono, & iuxta Euangelij veritatem cxij, secundùm verò cyclum Dionysij xcj, Crispino secundò & Solino Consulibus, Alexander Papa quartus pòst Petrum, sedit annis x. mensibus v. Et idem de eodem scribit: Anno Vlpij Criniti Traiani xix, & ad veritatem Euangelij 123, secundùm cyclum Dionysij 101, Adriano secundò & Rustico Consulibus, Alexandri Papæ passio, qua is quinto Nonas Maij, Romæ, via Numentana, ab vrbe milliario 7. cum Euentio & Theodulo presbyteris, sub Traiano Imperatore, iudice Aureliano, decollatur. Siquidem Adrianus adhuc non imperabat. Et in Martyrologio legitur: Alexander Papa constituit aquam adspersionis cum sale benedicto in habitaculis hominum spargi. XXXV.

EPISTOLA EIVSDEM DECRE-talis prima, ad omnes Orthodoxos.

1 *De ijs, qui sacerdotes accusant, vel persequuntur.*

2 *De scriptura vel confessione per vim extorta.*

3 *Si quis aduersùs Episcopum, vel actores ecclesiæ querelam habuit.*

4 *Vt in oblatione Sacramentorum, commemoretur passio Christi, & vt panis tantùm & vinum aqua mixtum offeratur.*

5 *De benedictione salis & aquæ, siue cæterorum elementorum.*

6 *De Trinitate & vnita deitatis.*

ALEXANDER Episcopus, omnibus orthodoxis per diuersas prouincias Christo Domino famulantibus: Cogitantibus nobis metum diuini iudicij, fratres charissimi, & post vitam hanc vnumquenque, prout gesserit, recepturum, quid veniat in querelam, tacere non licuit, sed nobis, vobis loqui, necessitas imperauit, dicente propheta: [Esa. 58.a] (Exalta vt tuba vocem tuam.) Et cui omnium ecclesiarum commissa est cura, si dissimulem, audiã, Domino dicente, [Matt. 15.a] (Reiecistis mandatum Dei, vt statuatis traditiones vestras.) Quid enim [Marc. 7.b] aliud est reijcere mandatum Dei, quàm priuato consilio, iudicio humano, nouis rebus constituendis liberiùs delectari? Vnde & alibi scriptum est: [Prou. 22.d] (Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.) Terminos indubitanter transgreditur, qui statuta patrũ [Deut. 19.c] postponit atque confundit. Peruenit nanque ad conscientiam Apostolicæ sedis, quòd nonnulli sunt tam stolidi, qui Dominica præcepta, & apostolorum, eorumque successorum statuta minimè obseruant, & eos de quibus Dominus ait: [Zach. 2.c] (Qui vos tangit, tangit pupillã oculi mei:) non solùm tangere minimè dubitant, sed etiàm persequi non formidant. Et licèt nos persequantur, quia nec nos sinè illis, nec illos sinè nobis psequi possunt, qm̃ illius sumus discipuli, [Ioan. 15.d] qui animas pro fratribus præcepit ponere, tamen eis pericula & perditiones eorum non sumus ausi celare, nè prophetica (quod absit) damnemur sententia quę ait: [Eze 3.c] (Si annunciaueris iniquo iniquitatẽ suã, animam tuam liberâsti: Si autem non annunciaueris ei, sanguinem eius de manu tua requiram.) [15 q. 6. Si quandoq; à sacerd.] Est etiàm & hoc ad hanc sanctam Sedem perlatum, (quod pudet dicere, & non solùm sacerdotali, sed etiam omni Christiano nomini est inimicum) id est, quòd *nonnullos [*nõnulli] episcopos vel sacerdotes, aut metu cõpellunt, aut vi extorquent, aut fraude decipiunt, aliquas confessionis suæ in alteram partẽ quàm debeant, aut pro suarum non requisitione *rerum, [*causarũ.] aut (quod deterius est) pro alieni erroris secta scripturas facere, & proprijs manibus roborare, & coram populis recitare atq; confiteri. Aliquos dicunt carceribus & ergastulis recludi, vt saltem his territi insidijs, deuient Domini sacerdotes, & suis faueant *voluntatibus. [*voluptatibus.] Relatum insupèr est ad huius sanctæ & Apostolicæ Sedis apicem, cui summarum dispositiones causarum, & omnium negocia Ecclesiarũ ab ipso Domino tradita sunt, [11. q. 1. Relatũ est.] quasi ad caput, ipso dicente principi apostolorum Petro: [Mat. 16.c] (Tu Petrus, & super hanc petram Ecclesiam meã ædificabo:) quòd quidã æmuli Christi, eiusq; sanctæ ecclesiæ insidiatores, sacerdotes Dei ad iudices publicos accusare præsumant, quum magis Apostolus Christianorum causas ad Ecclesias deferri, & ibidèm terminari præcipiat. [1 Cor. 6.a] Taliter præuaricantes, præuaricati sunt in Deum suum, & non obediunt preceptis eius. De quibus Dominus per prophetam Oseę loquitur, dicens: [Ose. 4.d.] (Quasi vaccæ lasciuientes declinauerũt & dilexerunt afferre ignominiam protectoribus suis.) Et idẽ (Væ eis, quoniã recesserunt à me:) [Ose. 7.d] Vastabuntur, quia præuaricati sunt in me. Et ego redemi eos, & ipsi loquuti sunt contra me mendacia. Et non clamauerunt ad me in corde suo, sed vlulabant in cubilibus suis, Super triticũ & vinum ruminabant, & recesserunt à me. Et ego erudiui, & confortaui Brachia eorũ, & in me cogitauerunt malitiam. Reuersi sunt, vt essẽt absq; iugo, facti sunt quasi arc⁹ dolosus. Abijciet eos Dominus,) ait idẽ ꝓpheta, [Ose. 9.d] (quia non audiêrunt eum, & erunt vagi in nationibus.) De his enim clericis & laicis, qui Episcopos vel reliquos sacerdotes, priùs tam ad Primates eorum quàm ad reliquos accusant iudices, quàm auribus eorũ, à quibus se læsos æstimant, inculcent, vt ab eis aut ius suũ, aut iustam recipiant apologiam, item per eundẽ ait Dominus prophetã: [Ose. 5.a] (Audi domus Israel, & domus regis ausculta, & attendite sacerdotes, quia vobis iudicium est. Quoniã laqueus facti estis speculationi, & rete expansum sup Thabor, Victimasq; declinâstis in profundũ, [Ose. 7.b] Et ego eruditor omniũ vestrûm. Et alibi: Omnes calefacti estis quasi clibanus, quia deuoratis iudices vestros.) Ipsi autẽ declinant victimas Domini in profundũ, qui eos deuorant vel iniustè lacerant, qui oculi Domini dicuntur. [*Zach. 2.c] Nam si modò quisquã principis secularis oculos laceraret aut amoueret, esset reus criminis maiestatis, an non? Profectò aut morti traderetur, aut perpetua notaretur infamia. Si pro seculi potestatibus talia ab hominibus fiunt, quid ꝓ his fieri putatis, de quibus Dominus ait, [Ibidèm.] (Qui vos tangit, tangit pupillã oculi mei?) Proculdubiò hi, qui eos persequũtur, [3. q. 4. Hi qui Episcopos] & amouere nituntur iniustè cõtra Apostolicã authoritatem, etsi à morte prohibentur, dicente Domino: [Ezec. 18 g.] (Nolo mortẽ peccatoris, sed vt cõuertatur & viuat,) perpetua tamẽ notantur infamia, & exilio digni iudicantur finitimo. De quibus à temporibus Apostolorũ & infrà, ista tenemus, atq; decreta habemus, quibus earũ accusandi Episcopos, vel testificãdi in eos, vocẽ obstruimus, quos nõ humanis, sed diuinis actibus, mori non esse tenemus. De quibus

bus Dominus loquitur per eundem prophetam: (Calumniam patiens Ephraim, fractus est iudicio, quoniam cœpit abire post sordê. Et ego quasi tinea Ephraim, & quasi putredo domui Iuda. Et vidit Ephraim languorem suum, & Iudas vinculū suū. Et abijt Ephraim ad Assur, & misit ad regem vltorem. Et ipse non poterit sanare vos, nec soluere poterit à vobis vinculum.)* Qui enim sacrilega persequuntur persuasione & lacerare nitūtur Episcopos, vel eos qui Domino rectè sacrificant, indubitanter eum persequuntur & dilaniant, cuius vice funguntur. Vnde ait Dominus per Iohel prophetam: (Nunquid vltione redditis mihi? Et si vlciscimini vos contra me, citò velociter reddam vicissitudinem vobis super caput vestrum.) Et per Oseę prophetā Dominus inquit: (Quis sapiens, & intelliget ista? intelligens, & sciet ea? Quia rectæ viæ Domini, & iusti ambulabunt in eis, præuaricatores verò corruent in eis.) Et ipsa per se veritas ait: (Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.) His & alijs fulti quàm plurimis Dominicis præceptis, vitantes hominum perditiones, cum omnibus huius sanctæ Sedis, quam Dominus caput totius Ecclesiæ constituit, membris, talia fieri prohibemus, nè cōfundatur populus Domini in æternum. Nam & à prædecessoribus nostris inhibitum legimus, vt nemo contristet doctores, neque accusationem aduersùs eos suscipiat. Ipse nanque Apostolorum princeps in ordinatione beati Clementis populum instruens, ait: Quicunque contristauerit doctorem veritatis, peccat in Christum, & patrem omniū exacerbat Deum, propter quod & vita carebit. Et doctor gentium inquit: (Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, sustentate illum in spiritu lenitatis, considerans teipsum, nè & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.) Has considerantes pietates, & pericula vitantes animarum, vnà cum omnibus Domini sacerdotibus, qui nobiscū in hanc sacram conuenerunt vrbem, & cum omnibus huius capitis membris, sicut à beatis Apostolis, & à reliquis sanctis patribus, & à successoribus eorū accepimus, statuentes decernimus, omnes, qui sanctos patres persequuntur, aut amouere vel dilacerare manifestè nituntur, infames esse, & alienos à liminibus ecclesiæ vsque ad satisfactionem fieri: quia sic odit Deus eos, qui aduersùs patres armantur, vt patrum inuasores vel destructores. Qui ideò infames efficiuntur, quia patres persequuntur. Quòd si nec loqui eis licet, quibus doctores summi (quos Episcopos vocamus) propter eorum scelera aduersantur: quanto magis eis, qui eos infestant, nec consentiendum est, nec loquendum, nè participes eorum inueniantur sceleribus, quia non solùm qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus, rei sunt? Vndè & beatus princeps

Psal. 1. Iohelis 3. Osee 14. d Luc. 10. c In episto. Clemētis ad Iacobū, circa initium. Galat. 6. a Rom. 1. d

apostolorum Petrus, qui ordinatione sancti prædecessoris nostri Clementis, instruens clerum & populum, ait: Si inimicus fuerit Clemens alicui pro actibus suis, vos nolite expectare, vt ipse vobis dicat, Cū illo nolite amici esse: sed prudenter obseruare debetis, & voluntati eius absque commonitione obsecundare, & auertere vos ab eo, cui ipsum sentitis aduersum: sed nec loqui his, quibus ipse non loquitur, vt vnusquisque qui in culpa est, dū omnium vestrûm cupit amicitias ferre, festinet citiùs reconciliari ei, qui omnibus præest, vt per hoc redeat ad salutem, quum obedire cœperit monitis præsidentis. Si verò quis amicus fuerit his, quibus ipse amicus nō est, & loquutus fuerit his, quibus ipse non loquitur, vnus est & ipse ex illis, qui exterminare ecclesiam Dei volunt: Et quum corpore vobiscum esse videatur, mente & animo contra uos est. Et est multò nequior hostis hic, quàm illi qui foris sunt, & euidenter inimici sunt. Hic enim per amicitiarum speciē, quæ inimica sunt, gerit, & Ecclesiam dispergit ac vastat. Similiter si huiusmodi psonis quædam scripturæ quoquo modo per metum, aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel vt se liberare possint, quocunque ab eis conscriptæ vel roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præiudicium aut nocumentum* peruenire censemus, neque vllam eis infamiam vel calumniam, aut à suis sequestrationē bonis, vnquàm authore Deo, & sanctis apostolis, eorumque successoribus sustinere permittimus. Confessio verò in talibus nō compulsæ, sed spontanea fieri debet, ipso attestante qui ait: (Ex corde enim procedūt homicidia, adulteria, fornicationes, blasphemiæ,) & cætera quæ sunt ad hæc pertinentia. Nec tantum attendenda sunt quę fiunt, quantùm, quo animo fiant, quorum exempla si omnia scribere cœperimus, antè dies, quàm exempla, deficient. Vndè & illud est, quòd Dominus ad munera Abel respexit, & non ad Cain: quia magis intendit ad offerentis animum, quàm ad ea quæ offeruntur. Indè & Dominus per prophetam inquit: (Dominus scit cogitationes hominum.) Et per Oseā ait: (In gutture tuo sit tuba, quasi aquila super domum Domini.) & reliqua. Et Dominus ait in Euangelio: (Tu autem quum oraueris, intra cubilum tuum: & clauso ostio, ora patrem tuū.) Omnis enim confessio, quæ fit ex necessitate, fides non est. Et Apostolus ait: (Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.) Ampliùs autem respicit Deus ad cogitationes & spontaneas uoluntates, quàm ad actus, qui per simplicitatem, aut per necessitatem fiunt. Confessio ergò in talibus non extorqueri debet, sed potiùs spontè profiteri. Pessimum est enim, de suspicione aut extorta cōfessione quenquā iudicare, cùm magis inspector cordis sit Dominus, q̄ operis: & potiùs requirit Dñs cogitationes puras & volūtates bonas,

In I. Clemētis epistola, & in epistola Anacleti Pap. & similiter Fabiani Papæ.

II. 15. q. 6. Si quando, & fa. Et in decr. Iulio. lib. 4. *prouenire.

Matt. 15. b Gen. 4. a Psal. 93. Osee 8. a Matt. 6. a Rom. 10. b

Esa. 19. d & Math. 15. a, & Marc. 7. a

bonas, quàm labia mẽdacia. Vnde & Dñs per prophetam loquens, ait: (Populus iste labijs me honorat, cor autem eorum lõgè est à me.) Peius malum fore non æstimo, quàm Christianos sinistra inuidere sacerdotibus. Nouit enim Dominus qui sunt eius. [2. Tim. 1.] Non potest autẽ humano condemnari examine, quem Deus suo reseruauit iudicio. Si omnia nanque in hoc seculo vindicata essent, locum diuina nõ haberent iudicia.

III. Quòd autem ad alios iudices priùs non debeant, quàm ad sacerdotes, vel * auditores Ecclesiæ accusari, ità à tempore Apostolorum & infra, obseruatum & diffinitum inuenimus. [* actores] [2. q. 7. Si quis erga. Et in dec. epist. Sixti II. Et in dec. Iulij Papæ. Et in decre. Iuo. li. 4.] Si quis erga Episcopum, aut auctores Ecclesiæ, quàlibet querelam vel actionem iustè se habere crediderit, ipse redemptoris sui (cuius actio, nostra est institutio) viatũ non immemor, sed sectator egregius, qui cùm malediceretur, non remaledicebat, sed tanquàm ouis coram tondente se obmutuit, ac pro suis persecutoribus in cruce pendens, apud patrem intercessit, non priùs [1. Pet. 2. d. Esa. 53. b. Luc. 23. c.] Primates aut alios iudices adeat, quàm ipsos à quibus se læsum æstimat, conueniat familiariter, & non semèl, sed sæpissimè, ut ab eis aut suam iustitiam accipiat, aut iustam excusationem. Boni nempe & verè Christiani hominis est, rem ipsam omnibus amicitiæ ac pacis legibus priùs tentare, quàm in iudicio (vbi frequẽter amarissimus animæ rancor innascitur) suũ ius pertinaciter experiri. Si quis enim cum Deo qui pacis est author, habitare cupiat, ei necesse est, ut pacem inquirat. Si autem secus egerit, & ab ipsis & ab alijs communione priuetur, tanquàm Apostolorum, patrumq; aliorum contemptor. De quibus ait Propheta: [Esa. 41. c] (Erunt quasi non sit, & peribunt viri qui contradicunt vobis.)

IIII. [De conse. dist. 2. In sacramẽtorum.] In Sacramentorum quoque oblationibus, quæ inter Missarum solennia Domino offeruntur, passio Domini miscenda est, ut eius, cuius corpus & sanguis conficitur, passio celebretur, ità ut repulsis opinionibus superstitionum, panis tantùm & uinum aqua permixtum, in sacrificio offerantur. Non debet enim (vt à patribus accepimus, & ipsa ratio docet) in calice Domini aut uinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrunque permixtũ, quia utrunque ex latere eius in passione sua profluxisse legitur. Ipsa verò Veritas non instruit, calicem & panem in sacramento offerre, quandò ait: [Mat. 26. b] (Accepit Iesus panem, & benedixit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite & manducate, hoc est enim corpus meum, quod pro vobis tradetur. Similiter, postquàm cœnauit, accepit calicem, deditq; discipulis suis, dicens: Accipite, & bibite eo omnes, quia hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis fundetur in remissionem peccatorum.) Crimina enim atque peccata, oblatis his Domino sacrificijs delentur. Idcircò & passio eius in his commemoranda est, qua redempti sumus, & sæpiùs recitanda, atque hæc Domino offerenda. Talibus hostijs delectabitur & placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia. Nihil enim in sacrificijs maius esse potest, quàm corpus & sanguis Christi. [De conse. dist. 2. Nihil in sa.] Nec vlla oblatio hac potior est, sed hæc omnes præcellit. Quæ pura conscientia Domino offerenda est, & pura mente sumenda, atque ab omnibus veneranda. Et sicut potior est cæteris, ità potiùs excoli & venerari debet.

V. [De conse. dist. 2. Aquã sale consperſ.] Aquam enim sale conspersam populis benedicimus, vt ea cuncti adspersi, sanctificentur ac purificentur: quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam [Hebr. 9.] si cinis vitulæ adspersus sanguine, populum sanctificabat atque mundabat: multò magis aqua sale adspersa, diuinisq; precibus sacrata, populum sanctificat atque mundat. Et si sale adsperso per Helisæum prophetam, sterilitas aquæ sanata est: [4. Reg. 2. d] quantò magis diuinis precibus sacratus, sterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos sanctificat, atque mundat, & expurgat, & cætera bona multiplicat, & insidias diaboli auertit, & à phantasmatis versutijs homines defendit? Nam si tactu fimbriæ vestimenti Saluatoris, saluatos [Matt. 14. d] infirmos esse non dubitamus, quantò magis virtute sacrorum eius verborum diuinitùs sacrantur elementa; quibus sanitatem corporis & animæ humana percipit fragilitas? His ergò & alijs instructi documentis, vota singulorum Domini sacerdotes respicite, & in uirtute Spiritussancti diuinis precibus, per ministerium vobis diuinitùs collatum, perficere certate. Elementa quoquè, tam ea quæ prædiximus, quàm cætera diuinis apta vsibus, & humanis necessaria infirmitatibus, sacrate: infirmos curate, & cætera quæ ad uos pertinent, diligenter perficite. Ipse enim Saluator, tribuendo nobis exemplum, discipulis suis ait: [Matt. 10.] (In nomine meo dæmonia ejicite, infirmos curate, ægros sanate, leprosos mundate,) &c. (Super infirmos etiàm manus imponite, & benè habebunt.) [Marc. 16.]

VI. [Vide hinc etiàm vnicam Epistolam Benedicti I.] Fidem quoq; sanctæ Trinitatis sic docendam à patribus accepim', vobisque tradendam subditis, destinamus. Esaias nanque propheta ait: [Esa. 6. a] (Vidi Dominũ Sabaoth sedentem super thronum excelsum; & Seraphim stabant in circuitu eius: sex alæ vni, & sex alæ alteri. Duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, duabus volabant, & clamabant ad alterutrum, dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth.) Si Trinitas non est, quarè tertiò, sanctus, dixerunt? Aut si vnitas non est, quarè sub trina repetitione vnum Deum ac Dominum intimauerunt? Si Trinitas nõ est, cur in Geneseos libro dicitur: [Gen. 1. per totum.] Dixit Deus, fecit Deus, & benedixit Deus? Si vnitas non est, quarè tertiò dixit, Deus, & Deos plurali numero non commendauit? Si Trinitas non est, quarè in Exodo dictum est tertiò, [Exo. 34. a] Domine, Domine, Domine, miserator & misericors? Si vnitas non est, quarè dum tertiò Domine diceret, posteà singulariter, miserator, dixit,

& non

& non miseratores, vt plures ostenderet, in-
Gen. 18.a timauit? Si Trinitas non est, cur Abraham ad
ilicem Mambre sedens, tribusque occurrens,
vni Domine dixit, & non (vt videtat) tribus
salutationis obsequium reddidit? Si vnitas nō
Exod. 3.d est, cur quum Mosi Deus Abraham, & Deus
Isaac, & Deus Iacob tertiò diceret, vnitatem
ostendens, Hoc mihi nomen est, dixit, & non,
Hæc sunt nomina nostra, designauit? Si Trini-
tas nō est, quarè Dauid tertiò dixit, Benedicat
Psal. 66. nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus?
Si unitas non est, quarè, quum tertiò, Deum
Esa. 37.c nominâsset, Benedicat, dixit, & non, Benedi-
vbi lxx. cant, adiunxit? Si Trinitas non est, cur Esaias
Domine demuò dixit, Dominus Deus sabaoth, Deus Is-
Sabaoth. rael qui sedes super Cherubim? Si unitas non
2. Reg. 7.d est, cur, qui sedes, dixi, & non, qui sedetis, ad-
& 3. Reg. struxit? Si Trinitas non est, cur in libro regno-
8. per totū rum dicitur, Domine Deus omnipotens, Deus
Israel, sermones tui fideles sunt? Si vnitas non
est, cur tui, dicitur, & nō, vestri, potiùs intima-
tur? Si Trinitas non est, cur in psalmo 58. can-
tatur, Domine Deus uirtutum, Deus Israel, in-
tende ad visitandas omnes gentes? Si vnitas
non est cur intende, posuit, & non, intendite,
Apoc. 4. vt prædicatus est, intimauit? Si Trinitas non
est, cur in Apocalypsi tertiò dixit, Sanctus, san-
ctus, sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui
est, & qui erat, &c. Si vnitas non est, quare, qui
Deut. 4.e est, & nō, q sunt, pluraliter designatur? Si Tri-
nitas nō est, quarè in Deuteronomio dictum
est, Dominus Deus tuus misericors est, & au-
diet vocem tuam? Si unitas non est, quarè po-
suit, audiet, & non audient, intimauit? Si Tri-
Iosu. 22. v- nitas nō est, quarè in Iesu Naue dicitur libro,
bi lxx. Do- Dominus Deus deorum est? Si vnitas non est,
minus Do- quarè Est, dixit, & non, Sunt more loquutionis
minus ve- induxit? Si Trinitas non est, quarè Helias lo-
ster Deus quendo in oratione, Domine Domine Deus
in cœlo su- Israel, ostende, quia tu es Deus meus; dixit? Si
prà: & in vnitas non est quarè, ostende, posuit, & non
terra deor- ostendite? Si Trinitas non est, cur Mardo-
sùm.
3 Re. 18. f
Hest. 13.c chæus orando, Domine Domine Deus omni-
potens, omnia in potestate tua sunt, dixit? Si
unitas non est quarè, in tua, posuit, & non, in
vestra, signauit? Si Trinitas non est, cur etiàm
Iudith orando dixit, Domine Domine Deus
Iudit. 9.d. omnium uirtutum, respice in orationem meā
Si unitas non est, quarè, Respice, & non, Respi-
cite, designauit? Si Trinitas non est, quarè in
Hier. 10.b Hieremia dicitur, Dominus Deus uester uerax
est? Si unitas non est, quarè, uerax est, dixit, &
non ueraces, potiùs intimauit? Si Trinitas nō
Apoc. 1.a est, quarè in Apocalypsi scriptum est, Domi-
nus Deus & spiritus prophetarum, misit Ange-
lum suum ostendere seruis suis, quæ oportet
fieri citò? Si unitas non est, cur quum Patrem
& Filium & Spiritum sanctum nominâsset,
Misit, dixit, & non, Miserunt, sub prætaxato
trium personarum & nominum numero in-
troduxit? Si Trinitas non est, quarè in Deute-
Deu. 19.d ronomio dixit, Dominus Deus uester hic est
Deus? Si unitas non est, quarè, Hic est, dixit, &
non, Hi sunt, plurali numero designauit? Si
Trinitas non est, quarè, in eodem dicitur li-
bro, Dominus Deus tuus, Deus magnus & po- Ibidèm. d
tens est? Si unitas non est, quarè magnus & po-
tens, pluraliter non nominatur? Si Trinitas
non est, cur Tobias, quum filium suum in Ra- Tob. 7.d
ges ciuitatem Raphaele Archangelo mitteret,
benedicens eos, ità dixisse docetur: Deus Abra- Tob. 7.d
hā, & Deus Isaac, & Deus Iacob, ipse impleat
benedictionem suam in uobis? Si vnitas non
est, quarè, Ipse impleat, dixit, & non, Ipsi im- Matt. 28.
pleant, intimauit? Postremò, si Trinitas nō
est, quarè Dominus discipulos suos in nomine
Patris, & Filij, & Spiritussancti, vniuersas gen-
tes misit baptizare? Si vnitas non est, quarè,
In nomine, dixit, & non, in nominibus præci-
piendo perdocuit? Si Trinitas non est, quarè Rom. 11.d
Paulus apostolus ait, Ex ipso, & per ipsum, &
in ipso sunt omnia? Si unitas non est, quarè,
Ex ipso, posuit, & non, ex ipsis, adstruxit? Si
enim certo certiùs volueritis vnitatem Trini-
tatis agnoscere, à sæpè dicto doctore gentium
Apostolo potestis vniuersa condiscere, & se-
qui catholicam fidem & horum respuere pra-
uitatē. Gratia Domini nostri Iesu Christi, in-
quit, & charitas Dei, & communicatio Sancti 2. Co 13.d
spiritūs, ipsa est patris, & filij, & Spiritussancti
gratia: & sic fidem sanctæ Trinitatis & intelli-
gere, & docere, Domino adiuuante, pleniter
potestis. Idcircò igitur, charissimi, fidei regu-
la iuxta huius epistolæ finem posuimus, vt
in eius confessione fideliter perseueremus,
& Domino auxiliante, bonam fidem habere
mereamur. Quicunque voluerit esse amicus Iaco 4. b
seculi huius, inimicus Dei constituitur. An
putatis, quia inaniter scriptura dicit, Ad in-
uidiam concupiscit spiritus, qui habitat in
uobis, maiorem autem dat gratiam? Propter
quod dicitur (Deus superbis resistit, humili- 1. Pet. 5.b
bus autem dat gratiam. Subditi igitur estote „
Deo, resistite autē diabolo, & fugiet à uobis. „
Appropinquate Deo, & appropinquabit vo- „
bis. Emundate manus, peccatores, & purifi- „
cate corda duplices animo. Miseri estote, & „
lugete, & plorate. Risus vester in luctum con- „
uertatur, & gaudium in mœrorem. Humilia- „
mini in conspectu Domini, & exaltabit uos. „
Nolite detrahere alterutrum, fratres: quia qui „
detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, „
detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudi- „
cas legem, non es factor legis, sed iudex. vnus „
enim est legislator & iudex, qui potest per- „
dere & liberare. Tu autem quis es, qui iudi- „
cas proximum? Agitè nunc diuites, plorate „
vlulantes in miserijs vestris, quæ aduenient „
vobis. Diuitiæ uestræ putrefactæ sunt, & ve- „
stimenta vestra à tineis comesta sunt. Aurum „
& argentum vestrum æruginauit, & ærugo „
eorum in testimonium vobis erit, & mandu- „
cabit carnes vestras sicut ignis. Thesauriza- „
stis vobis iram in nouissimis diebus. Ecce „
merces operariorum, qui messuerunt regio- „
nes vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat, „
vindi-

» vindictam poscens retenti laboris, & clamor » eorum in aures Domini Sabaoth introiuit. » Epulati estis super terram, & in luxurijs enutristis corda vestra in die occisionis. Addixistis » & occidistis iustum, & non restitit vobis.) » Væ, fratres, his qui tribulant vos. Vos verò quantò ampliùs tribulamini, tanto purgatiores atque beatiores efficiemini, si tamen ipsa tribulatio patienter fuerit supportata. Vndè ipsa veritas per se dixit: (Beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam.) Et alibi: » (Beati eritis, quum uos oderint homines, & » persequuti uos fuerint, & eiecerint nomē vestrum tanquàm malum. Gaudete in illa die, & » exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlo.) Data 9. Kalend. Augusti, Traiano & * Heliano viris clariss. Consulibus.

Matt. 5. a Luc. 6. d

*Iul. Africano.

EPISTOLA ALEXANDRI PAPÆ SECVNDA.

De causis & grauaminibus sacerdotum.

3. q. 1. Nulli dubiũ.

DILECTISSIMIS fratribus omnibus Episcopis, per diuersas constitutus regiones, Alexander Episcopus: Nulli, Fratres, dubium est, quia boni à malis semper persequutionem patiuntur & tribulantur. Propter quod humiliemur sub potenti manu Dei, ut liberet nos in tempore tribulationis. Nā sicut leo rugiens circuit, quærens quem deuoret, sic diabolus non cessat circuire, & quærere, quos ex fidelibus pdat, & maximè illos, quos ardentiores in seruitio Saluatoris, eique familiariores inuenerit: familiariores dico eos, quos sibi sacrari, & in ordine Apostolatùs cōstitui, noluit. Ipsi enim pro populo interpellant, & populi peccata comedunt, quia precibus suis & oblationibus ea delent atque consumunt. Qui quanto digniores fuerint, tanto faciliùs pro necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur. (Multùm enim) (vt ait B. Iacobus Apostolus) (valet deprecatio iusti as» sidua.) Qui enim vos persequitur, ipsum, cu» ius legatione fungimini, persequitur: quia sicut ipse filius Dei mediator fuit Dei & hominum, ità & uos eius uice in Ecclesia estis constituti, ut inter Deum & homines legatione fungamini. Si quis autem legationem vestram impedit, non unius, sed multorum, profectum auertit. Et sicut multis nocet, ità à multis arguendus est, & bonorum societate arcēdus. Et quia Dei causam impedit, & statum conturbat Ecclesiæ, ideoq; ab eius liminibus arceatur. Ab omnibus quoque talis est cauēdus, & non in communionem fidelium vsque ad satisfactionem recipiendus. Est enim statutum olim, ut qui statum conturbat Ecclesiæ, ab eius liminibus arceatur: nec cum fidelibus communicet, qui eorum bona auertit. Vos ergò si dilectionem habueritis adinuicēm, & vnanimes fueritis, facilè tales superare poteritis. Si verò (quod absit) discordes fueritis, & canino dente vos derodere cœperitis, non

1. Pet. 5. b

Osee 4. b
1. q. 1. Ipsi sacerdotes.

Iac. 5. d

Dist. 94 Si quis autē legationem.

solùm eos non superabitis, sed & vobisipsis nocebitis, atque ab eis superabimini, & innocenter fortè peribitis. Qui autem ex vestro collegio fuerit, & ab auxilio vestro se subtraxerit, magis schismaticus, quàm sacerdos, esse ꝓbabitur. (Eccè (inquit Propheta) (quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres » in vnum.) Illi verò in vnum non habitant, qui » fratrum solatio se subtrahunt, aut (quod deterius est) fratribus insidias præparant, aut laqueos ponunt. De his enim & eorum similibus, Dominus per Oseæ prophetam loqui- tur, dicens? (Propter hoc lugebit terra, & » infirmabitur omnis qui habitat in ea, in be- » stia agri & in uolucre cœli, sed & pisces ma- » ris congregabuntur. Veruntamen vnusquisq; » non iudicet, & nō arguatur vir. Populus enim » tuus, sicut hi qui contradicunt sacerdoti: Et » corrues hodiè, & corruet etiam propheta te- » cum. Noctè feci tacere matrem tuam. Conti- » cuit populus meus, eò quòd non habuit sciē- » tiam. Quia tu scientiam repulisti, repellam » te, nè sacerdotio fungaris mihi. Et oblita es » legis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum & » ego. Secundùm multitudinem eorum sic pec- » cauerunt mihi. Gloriam eorum ad ignomi- » niam commutabo. Peccata populi mei co- » medent, & ad iniquitatem eorum subleua- » buntanimas eorum. Et erit, sicut populus, » sic sacerdos. Et visitabo super eum vias eius » & cogitationes eius reddam ei. Et comedent, » & non saturabuntur. Fornicati sunt, & non » cessauerunt, quoniam Dominum dere- » liquerunt in non custodiendo.) Hæc cauete, » fratres, & bona semper agere festinate: (Quia in hoc cognoscent omnes,) dicit Dominus, » (quoniam mei estis discipuli, si dilectionem » habueritis ad inuicem.) Bonum nanque est » procul dubio, & omnibus timentibus DEVM desiderabile, cohibere dissensiones & altercationes, fratribusque subuenire, & inuicèm non inuidere, sed adiuuare. Nos ergò, qui discipuli Domini & dici & esse cupimus, portare crucem Christi, & compati fratribus debemus, & nos quascunq; eis insidias aut foueas præparare, qui talionem meretur, qui fratribus foueam præparat. Nolite errare fratres, quia Deus non irridetur. Huius rei gratia Dominus vobis commisit Ecclesiam suam, ut pro omnibus laboretis, & cunctis oppressis opem ferre non negligatis. Vndè & Dominus per Prophetam loquitur, dicens: (Hæc dicit Do- minus: Iudicate manè iudicium, & eruite vi » oppressum de manu calumniantis, nè fortè » egrediatur quasi ignis indignatio mea, & » succedantur, & nou sit qui extinguat.) Vos » ergò, qui in summa specula a Domino constituti estis, attendere eos & opprimere oportet, qui in fratres seditiones & scandala excitant, nè simul cum eis pereatis. Salutate omnes qui rectè laborant in Euangelio Christi, & iustè gubernant nauem eius, nè cohabitantes in ea, demergantur aut suffocentur. Salutat

3. q. 1. Nulli dubium.

Psal. 132.

Osee 4. c

Ioan. 13. d

Gal. 6. b

Hier. 21. d & 22. a

*xvij. *Iul. A- phycane. vos omnis Apostolica Ecclesia in Domino, Amen. Data * septimo kalend. Nouembris, Traiano & * Heliano viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA ALEXANDRI PAPÆ TERTIA,

Vt vitentur detractiones & iniustæ pulsationes.

ALEXANDER Episcopus, omnibus diuino sacerdotio fungentibus pax & misericordia multiplicetur, & sapientia atque bona voluntas in omnibus augeatur & fructificetur
1.Cor.15.b in Domino. Gratia Dei sumus, Fratres charissimi, id quod sumus. Idcircò nobis prouidendum est, & oppidò decertandum, nè in eo vacui inueniamur, sed (eadem nobis cooperante gratia) fructum Domino plurimum reportemus. Quod aliter fieri non potest, nisi
* scrutando sapientiam * sectando, eiusque præcepta lectionibus & hymnis meditando, atque eo adminiculante implendo, orando, vigilando, voluntatem eius (inquantum ipse largitus fuerit) perficere studeamus. Nec enim negligendam gratiam nobis Dominus dedit, sed fideliter exercendam tribuit. Dilectio enim sine simulatione in nobis esse & apparere debet:
Roman.b 1.Ioã.3.c quia omnis qui odit fratrem suum, homicida est: Qui verò diligit eum, in Deo manet, & Deus in eo. Vndè & Apostolus ait: (Nolite
Rom.14.c iudicare fratres inuicem, sed hoc iudicate magis, nè ponatis offendiculum fratris vel
Matth.7.c Tob.4.c Ioan.13.c scandalum.) Et Dominus inquit: (Quod tibi non vis fieri, alteri nè facias.) Et alibi: (In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem.) Et Salo-
Eccl.35.a 6.q 1.Sũma iniqui tas. mon ait: (Sacrificium salutare est, attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate.) Summa enim iniquitas est, Fratres, detrahere
1.Ioã.3.c & accusare. Vnde scriptum est: (Omnis qui detrahit fratri suo, homicida est. Et omnis homicida non habet partem aut hæreditatem
Ephe.5.b in regno DEI.) Et alibi: Cauete vos, fratres, charissimi, nè petticipes efficiamini (quod absit) malis eorũ. Et nõ solùm vos cauete à talibus, sed & cauete alios ab eis & auertere docete. De his enim Dominus ait per prophe-
Mich.2.a tam Michæam: (Væ qui cogitatis inutile, & operamini malum in cubilibus vestris: In luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum. Et concupierunt agros, & violenter tulerunt, & domos rapuerunt, & calumniabantur virum & domum eius, virum & hæreditatem eius. Idcircò dicit Dominus hæc: Ecce ego cogito super familiam istam malum, vndè non auferetis colla vestra: & ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est. In die illa sumetur super vos parabola, & cantabitur canticum cum suauitate, dicentium: Depopulatione vastati sumus, pars populi mei commutata est. Quomodò recedis à me, quum reuertatur, qui regiones nostras diuidat; Propter quod, nõ erit tibi mittens funiculum fortis in cœtu Domini. Nè loquamini loquentes, Non stillabit super istos, non comprahendet confusio, dicit Dominus, Iacob. Nunquid abbreuiatus est spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes eius? Nõnne verba mea bona sunt cum eo, qui rectè graditur? Et econtrariò, populus meus in aduersarium consurrexit. De super tunicam pallium sustulistis, & eos qui transibant simpliciter, conuertistis in bellum. Et econtra, de his qui accusantur vel tribulãtur, per Naum
Naum 1.b prophetam confortans eos, sic loquitur Dominus: (Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis, & sciens sperantes in se. Et in diluuio prætereunte consummationem faciet loci eius, & inimicos eius persequentur tenebræ. Quid cogitatis contra Dominum? Consummationem ipse faciet. Non consurget duplex tribulatiò: quia sicut spinæ se inuicem complectuntur, sic conuiuium eorum pariter potantium consumentur quasi stipula ariditate plena. Ex te exibit cogitans contra Dominum malitiam, mente pertractans præuaricationem. Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint, & ita plures: sic quoquè attondentur, & pertransibit. Afflixi te, & non affligam te vltrà.) Facile est, fratres, verbo fallere hominẽ, sed non Deum. Sapiens non est qui nocet, nec vir linguosus in malum se diriget in terra. Nihil verò mali vult, qui fidelis est. Malo enim & prauo ingenio, fides aliena est. Ait enim
1.Cor.2.b Apostolus de infidelium ignorantia: (Si enim cognouissent, nunquàm Dominum gloriæ crucifixissent.) Crucifigunt enim Dominum,
3.q. Nulli dubiũ. qui eum in Sacerdotibus suis persequuntur, quia, etux à cruciatu dicitur. Magnum verò cruciatum sustinet, qui vim patitur. Sed tamen beati, qui persequutionem patiuntur
Matt.5.a propter iustitiam. Ecce, ait Iudas Apostolus, (Veniet Dominus in millibus suis facere iudicium, & perdere omnes impios, & arguere omnem carnem, de omnibus operibus impietatis eorum.) Hæc, fratres, valdè timenda sunt & perpendenda, nè veniens vnusquisq; ad iudicium, pœnas cum impijs recipiat, sed cum iustis gloriã. Quod pius Dominus præstare dignetur, qui viuit & regnat per secula cuncta. Data Kalen. Maij, Heliano & Vetere, viris clarissimis consulibus.

EX DECRETIS ALEXANDRI Papæ primi, secundùm Gratianum.

Vt nemo simul sit accusator & testis.

DECRETVM ALEXANDRI PApæ primi, ex Codice quinque librorum, lib. 4. ca. C.

Vt presbyter ab incestuosis munus non accipiat, eorum scelere tenecas.

Vt

Vt nullus presbyter xenium, vel quodcunque emolumentum temporale, immò detrimentum ſpirituale, à quocunque publico vel inceſtuoſo accipiat, vt nobis uel miniſtris noſtris peccatum illius reticeat: nec profectò cuiuſcunque perſonæ, aut conſanguinitatis, uel familiaritatis, alienis communicans peccatis, hoc nobis uel miniſtris noſtris inoteſcere detrectet, nec à quoquam pœnitente gratiam, aut fauorem, vel munus ſuſcipere præſumat, vt minùs dignè pœnitentem, ad reconciliationem adducat, & ei teſtimonium reconciliationis ferat, & quocunque liuore alium quemlibet digniùs pœnitentem, à reconciliationis remoueat: quia hoc ſimoniacũ, & Deo & bonis hominibus abominabile eſt.

DECRETA *SIXTI PAPÆ PRIMI,

*XYSTI

Ex libro Pontificali Damaſi Papæ.

Anno Domini 117. Hic Gallos in fide cõtinuit. * vaſa

SIxtus natione Romanus, ex patre Paſtore, de regione Via lata, ſedit annos decem, mẽſes tres, dies 21. Fuit autem temporibus Hadriani, vſque ad Verum & Anniculum. Martyrio coronatur. Hic conſtituit, vt * miniſteria ſacrata non tangerentur, niſi a miniſtris ſacratis. Hic conſtituit, vt quicunq; Epiſcopus euocatus fuerit ad ſedem Romanam Apoſtolicã, rediens ad parochiam ſuam, nõ ſuſciperetur, niſi cum formatis ſalutationis ad plebem à Sede Apoſtolica. Et conſtituit, vt Miſſarum actionem ſacerdote incipiente, populus hymnum decantaret, Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus Sabaoth, &c. Hic fecit Ordinationes tres per menſem Decembrem, presbyteros vndecim, diaconos tres, Epiſcopos per diuerſa loca quatuor. Qui etiàm ſepultus eſt iuxta corpus B. Petri in Vaticano, 8. Idus Aprilis. Et ceſſauit Epiſcopatus dies 2.

EIVSDEM EPISTOLA DECRETAlis prima, ad omnes Chriſti fideles.

OMNIBVS in Deo patre & Domino noſtro Ieſu Chriſto dilectis fratribus, in charitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, Sixtus Romanæ Eccleſiæ Archiepiſcopus ſalutem. Chariſſimi, fideliter agite in omnibus, ut fideles, & non infideles, inueniamini. Nolite imitari malum, ſed quod bonum eſt agite: quia qui ex Deo eſt, benè facit: qui autem malè, nõ ex Deo, ſed ex diabolo eſt. Fidem enim rectã vos tenere oportet, vt diſſentientes ab Apoſtolica non ſitis doctrina. Vnum enim uerum Deum patrem & filium, à prophetis & Apoſtolis oſtendimus prędicatum, à quibus etiàm ſpiritumſanctum credimus non eſſe diſcretũ, Eſaia propheta dicẽte: (Ego ſum Deus, & non eſt alius præter me. Et per meipſum iuro, quia exiuit ex ore meo veritas, & ſermo meus non reuertetur; quia mihi inclinabitur omne genu, & omnis lingua iurabit per Dominum, dicens: Iuſtitia & gloria ad eum veniet.) Et ut in hoc teſtimonio patrẽ & filiũ ſimul fuiſſe cognoſcatis, Paulum Apoſtolũ audite dicentem: (Vt in nomine, inquit, Ieſu omne genu flectatur cœleſtium, & terreſtrium & infernorum, & omnis lingua cõfiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt DEI patris omnipotentis.) Quod ſi (ſecundùm aliquos) filius eſt minor patre ſuo, ergò minorata eſt & gloria patris in filio. Et ubi eſt, quod in Salomone ſcriptura loquitur, dicens: (Sicut enim in conſpectu eorum (inquit) magnificatus es in nobis; ità in conſpectu noſtro magnificaberis in illis, vt cognoſcant te, ſicut & nos cognouimus, quoniam nõ eſt Deus præter te Domine?) Diligenter attende, & agnoſce filium eſſe, qui magnificabitur in iudicio, dum venerit uiuos & mortuos iudicare. Item Eſaias: (Audite domus Iacob, & reſidui domûs Iſrael, q egredimini ex utero, & erudimini à puero vſque ad ſenectutem: Ab initio ego ſum, & quouſquè ſeneſcatis, ego ſum: Ego uos feci; & ego ſuſtineo. Ego remittam, ego ſuſcipiam, dicit Dominus.) Et iterùm: (Ego ſum Dominus Deus, prę ter me non eſt alius Deus, annuntians nouiſſima, prinſquàm fiant, & ſtatim conſummata ſunt.) Itẽ alibi: (Audi me Iacob & Iſrael, quoniam ego feci. Ego ſum Dominus Deus tuus, & nõ eſt alius prçter me.) Item alibi: (Ego ſum Dominus Deus tuus primus, & ego nouiſſimus: & in ea quæ superuentura ſunt in nouiſſimis, ego ſum.) Item ibi: (Ego ſum Deus, qui te creaui, qui te adiuui, & communiui dextera mea, (Et vnitatem patris & filij aſſignãs loquitur, dicens:) Ego teſtis veſter, dicit Dominus Deus, & puer meus tu, quem ego elegi, vt ſciatis & credatis quia ègo ſum, & ante me nõ fuit alius Deus, & poſt me non erit.) Vnum hi, qui non ſanè ſapiunt, eligant ex duobus: Aut fateantur patrem & filium Deum vnum, aut ſi ſolum patrem Deum eſſe contendunt, ergò illis Dominus noſter Ieſus Chriſtus * Dei filius non erit Deus, quia ſcriptum eſt: (Ante me non fuit alius Deus, & poſt me non erit.) Si ſecundùm tales ità eſt, cur Apoſtolus talia prædicat, & eundẽ filiũ, Deum ſuper omnia bñdictum inſinuat? Quorum patres, inquit, ex quibus Chriſtus ſm carnẽ, qui eſt ſuper omnia Deus bñdictus in ſecula. Item Eſaias ait: Dominus Deus Iſrael, qui liberauit eũ de Aegypto: Ego ſum primus, & ego poſt hæc, & prę ter me nõ eſt Deus ſicut ego ſum, qui ſtet, & vocet, & præparet mihi, ex quo hoiem feci in ſeculo.) Itẽ alibi. (In te eſt Deus, & neſciebamus, & nõ eſt alius Deᵘˢ præter te.) Tu es enim Deᵘˢ, & neſciebamus, Deus Iſrael ſaluator. Vnᵘˢ Deᵘˢ nõ ſunt pater & filius? Quis eſt hic Deus, ĩ quo eſſe dr Deus, præter quẽ aliũ Deũ nõ eſſe propheta ſæpenumerò perſtatur? Et Hieremias: (Hic Deus nr̃, ait, & nõ applicabitˀ alter ad eũ, q inuenit oẽm viã ſciẽtiæ, & dedit eam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto tuo. Poſt hęc ĩ terris viſus eſt, & inter homines conuerſatus eſt. Et in Salomone

Philip. 2. b — Eccl. 36. a — Eſa. 46. a — Ibidem. c — Eſa. 44. 45. a, b intermixtim — Eſa. 41. b, c — Eſa. 43. b — * Deus — Eſa. 43. b — Rom. 9. — Eſa. 43. a — Eſa. 45. c — Baruch. 3 b — Eccl. 36. a & Deu. 4. c

Eſa. 45. d

„ Salomone habetur : (Miserere nobis Deus
„ omnium , & ostende nobis lumen miseratio-
„ nis , & immitte timorem tuum super gentes,
„ quæ non exquisiérunt te, vt cognoscant quia
3.Reg.8.c non est alius Deus,nisi tu.)Itẽ alibi:)Domine
„ Deus Israel , non est tibi similis in cœlo sur-
„ sùm,neq; in terra deorsũm.)Et in Psalmo 17.
„ (Quoniam quis Deus præter Dominum , aut
Cap.19. c quis Deus præter Deũ nostrum?)Et in Genes.
„ (Et pluit Dominus à Domino ignem & sulfur
„ super Sodomam & Gomorrham , & euertit
„ ciuitates illas.) Si solus pater Deus est, quis
pluit ignem & sulfur à Domino supra prædi-
ctas ciuitates,vt eas euerteret?quæso, respon-
Deut.2. b de. Et in Deuteronomio, (Dominus solus de-
„ ducebat eos , & nõ fuit cũ illis Deus alienus.)
Rom. 3. d Et Paulus Apostolus,(Vnus Deus , qui iustifi-
„ 2.Cor.5.d cat circuncisionem ex fide, & præputium per
1.Cor.8.a fidem.)Et ad Corinth. (Deus erat in Christo,
Galat.3. d mundum reconcilians sibi.) Et iterùm , (Non
est Deus,nisi vnus.) Et ad Galatas, (Mediator
Ephe. 4.a autem vnius non est,Deus autem vnus est.) Et
„ vnitatem Patris & Filij & Spiritussancti de-
monstrans , Ephesijs scribens, ità confirmat:
„ (Sufferentes inuicèm in charitate, soliciti ser-
„ uare vnitatem spiritûs in vinculo pacis . Vnũ
„ corpus & vnus spiritus , sicut vocati estis in
„ vna spe vocationis vestræ . Vnus Dominus ,
„ vna fides,vnum baptisma,vnus Deus.) Si non
sanè sapientes , vnitatem fidei noluerint sim-
Sup.in Epist. Euaristi Papæ . plici corde recipere, ex hoc itaq; testimonio,
in vno spiritu poterunt simul patris & filij
vnitatem condiscere. Patrem igitur (vt supe-
riùs comprænhensum est) in diuinis literis, in-
genitum,propriè positum, nec legere possunt
penitùs,nec probare. Sed quia idipsum fides
exigit Christiana, absque vlla dubitatione in-
genitus creditur,qui tamen secundùm seriem
scripturarũ,in filio à se genito, visus esse mon-
Idem infrà i epist. Iulij Papę strature. Decçterò placuit , propter malorum
hominũ infestationes , vt in accusatione Do-
mini ministrorum,primò persona, fides,vita,
& conuersatio blasphemantium , enucleatim
Ex Enchiridio Xysti philosophi desumpta sẽtentia . perscrutetur.Nam fides , omnes actus homi-
nis præcedere debet:quia dubius in fide,infi-
delis est.Nec eis omninò est credendum, quia
veritatis fidem ignorant, nec rectæ conuersa-
tionis vitam ducunt : quoniam tales facile &
indifferenter lacerant & criminantur rectè
& piè viuentes.Idcircò suspicio eorum discu-
tienda est primùm,& corrigenda,neque accu-
satoribus suspectis, vel de inimicorum domo
1.Ioã.2. c prodeuntibus,est credendũ . Erant enim qui-
dam , qui priùs videbantur esse ex nobis , sed
non erant ex nobis : Si verò fuissent ex nobis,
mansissent vtiq; nobiscum,& non conturbâs-
Psal.138. sent fratres . (Exacuerunt enim) (vt ait pro-
„ pheta) (linguas suas sicut serpentes,venenum
„ aspidum sub labijs eorum.) Quapropter hi
respuendi sunt,si incorrigibiles apparuerint,
& vitandi, nè Domino famulantes decipiant .
Iere.6. d State ergò dilectissimi,super vias, adspiciẽtes
& interrogantes de semitis Domini antiquis,
& videte,quæ est via Domini bona & recta,& Matt.13. d
ambulate in ea,& inuenietis requiem anima-
bus uestris. Data 16. Kalend. Maij , sub Ha-
driano & Tero.

Duo isti consules non recensetur à Mariano Scoto in catalogo Consulum circa hoc tempus , sed anno 137 designat Consules Sergium & Verum. Et anno 130. Verum & Ambiguum.

EPISTOLA SIXTI PAPÆ SECVNDA.

1 *De sacris vasis.*
2 *De appellanda sede Apostolica.*
3 *De Episcopis rebus spoliatis, vel à sede pulsis.*

SIXTVS vniuersalis apostolicæ ecclesiæ
Episcopus,omnibus episcopis in Domino De conse. dist. 1. In sãcta apostolica.
salutem: 1. Cognoscat vestra sapientia,cha-
rissimi fratres , quia in hac sancta sede Apo-
stolica à nobis & reliquis Episcopis, cęterisq; Idẽ infrà in dec Stephani I. cuius initium est, Quanq̃ sperem.
Domini sacerdotibus statutum est, vt sacra va-
sa non ab alijs,quàm à sacratis,Dominoq; di-
catis contrectentur hominibus.Indignũ enim
valdè est,vt sacra Domini vasa,quæcunq; sint,
humanis vsibus seruiãt,aut ab alijs q̃ à Dño fa
mulãtibus,eiq; dicatis tractent viris,nè pro ta
libus præsumptionibus iratus Dñs,*plagã im-
ponat populo suo,& hi etiàm, qui nõ peccaue *plagas
rũt,mala patiant , aut pereãt,quia perit iustus
sæpissimè pro impio. Attẽdite,fratres , nè talia
vestris in Ecclesijs permittatis deincèps fieri ,
nè grex precioso Christi sanguine redẽptus,in
pręcipitiũ (quod absit) ruat. Propter quod as-
sumite armaturã Dei , ut possitis resistere his Ephe. 5.d
qui contradicũt ueritati: & induite vos loricã
iustitiæ,calceati pedes in pręparatione Euãge-
lij pacis. Si quis verò vestrùm pulsatus fuerit 11.
in aliqua aduersitate,licẽter hãc sanctã & Apo 2.q. 6. Si quis vestrum.
stolicã appellet sedẽ, & ad eã, quasi ad caput ,
suffugiũ habeat,nè innocẽs dãnetur,aut Eccle
sia sua detrimentũ patiat. Si aũt ei necesse fue-
rit , eamque appellare minimè ausus fuerit ,
& vocatus tamen ab hac sancta sede fuerit,
nõ renuat venire,sed confestim,ut ei nunciatũ 2. q. 5.
fuerit,venire festinet,& causas, pro quibus vo- Quilibet fratrum.
catus est,prudẽter disponat,atq; si necesse ali-
quid corrigere fuerit, cũ his, quos hic primos
inuenerit , corrigat. Ad Ecclesiã tamẽ suã non
priùs reuertatur , q̃ literis Apostolicis vel for-
matis pleniter instructus atq; purgatus fit , si
fuerit vndè:ut postq̃ domũ reuersus fuerit, co
gnoscãt vicini sui , qualiter hic sua, aliorumq;
causa discussa fuerit,quatenùs eam absque ali-
qua ambiguitate nũciare & prædicare omnib'
possit.ab hac.n.sancta sede,à sanctis apostolis,
tueri,defendi & liberari,Episcopi missi sunt,ut
sicut eorum dispositione (ordinante Dño) pri- Et sen [illegible]
mitùs sunt cõstituti,sic huius sanctæ sedis (cu- [illegible] dec. [illegible]
ius dispositioni eorum causas & iudicia ser- 11. & in
uauerunt) protectione, futuris temporibus dec. Iulij
sint ab omnibus peruersitantibus semp liberi . Papæ.
Vndè culpant hi , qui alitèr circa fratres ege-
rint,

rint, quàm huius Sedis rectoribus placere cognouerint. III. His taliter consideratis, atque cum reliquorum Episcoporum decretis, tanquàm omnium curam gerentes, propter sedis propriæ apicem decernimus, vt nemo pótificum, aliquem suis rebus expoliatum Episcopū, aut à sede pulsum, excõmunicare aut iudicare presumat: quia non est priuilegium, quo expoliari possit iam nudatus. Siquis autem aliter agere præsumpserit, sciat cēsuram huius sedis cum omnibus membris suis sibi venturam: Et sicut egerit, ità recipiet: Si benè, benè: si grauè, grauè: si pessimè, pessimè: quoniam dignus est operarius mercede sua. Nos, fratres, nullum perdere volumus, sed ipse se perdit, qui piè considerate auertit, & qui apostolorum & huius sanctæ Sedis decreta libenter violat. Sed nunc, fratres, commendamus vos omnes Domino, & verbo gratiæ eius, qui potest perficere & dare hæreditate vobis cum omnibus sanctis. Ipse autem Deus pacis & consolationis, det vobis idipsum sapere in alterutrum, vt vobis inuicem succurratis, & nõ sitis diuisi, vt vnanimes, vno ore & vno corde honorificemus eum, in concordia & consolatione fratrum, qui potens est confirmare secundùm Euangelium eius, iuxta reuelationē mysterij æterni, tēporibus scilicet perpetuis, quibus vobis munera futurorum gaudiorum largienda sunt. Data 9. Kalēd. Aprilis, Hadriano & Vero viris clariss. Consulibus.

Idem habetur infrà in dec. Sixti II. cuius initiũ, Magno mun. & in dec. pp. Iulij contra oriētales.

Luc. 10. b

Act. 20. f

Rom. 15. d

Quid de his consulibus, secundùm Marianum, dicendum sit, videatur in priori epistola.

DECRETVM SIXTI EX CODIce 16. librorum, lib. 4. cap. 5. dubium tamen, an primi, secundi, vel tertij.

De presbyteris, per quorum negligentiam sinè baptismate aliquis mortuus fuerit.

Perpendant presbyteri, quanti discriminis sit, animas innocentum per eorum negligentiam à regno Dei excludi. Si enim gaudium est in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente: quid putas, quanta ira & indignatio super illum erit, qui per suam negligentiam ianuam paradisi innocētibus claudit? Et ideò presbyteri summa diligentia caueant, nè animæ, pro quibus sanguis Christi effusus est, p suam incuriam à cœlesti beatitudine separentur. Sed si (quod absit) euenerit, graui pœnitentiæ luctui se submittat, per cuius neglectum euenerit.

Luc. 15.

D E C R E T A
TELESPHORI PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 127 Huius tēporibus invaluit Valētiniana hęresis.

TELESPHORVS, natione Græcus, ex Anachoreta, sedit annos 11. mēses 3. dies 21. Fuit aũt temporibus Antonini & Marci. Martyrio coronatur. Hic constituit, vt septē hebdomadas ante Pascha ieiuniũ celebraret. Hic fecit, vt in natali Domini nr̄i Iesu Christi noctu Missæ celebraretur, cùm omni alio tempore ante horæ tertiæ cursum null° præsumeret Missas celebrare, quia ea hora Dn̄s noster ascendit in crucē: & vt ante sacrificium hymnus diceretur angelicus, hoc est, Gloria ĩ excelsis Deo. Hic fecit ordinationes quatuor per mensem Decēbrem, presbyteros 12. diacones 8. Episcopos per diuersa loca 13. Qui etiam sepultus est iuxta corpus Beati Petri in Vaticano Nonis Ianuarij. Et cessauit Episcopatus dies 7.

EIVSDEM TELESPHORI PAPÆ epistola decretalis, ad omnes vniuersaliter.

1 *Vt septem hebdomadas ante Pascha clerici à carne ieiunent, nec admittant laicos in accusationibus suis.*
2 *De celebratione Missarum, & hymno angelico recitando.*
3 *De episcopis honorandis, & nõ detrahendis.*
4 *De accusatoribus non recipiendis.*

CHarissimis fratribus, & dilectissimis Episcopis, Telesphorus Romanæ vrbis Archiepiscopus, salutem in Domino.

Credimus, sanctam fidem vestram in Apostolorum eruditione fundatam, hanc tenere, hanc populis vniuersis exponere, quæ videlicet à constitutis Apostolorum, eorumque successorum, nulla ratione dissentit, per quos iustum est cæteros erudiri. I. Quapropter cognoscite, à nobis & à cunctis Episcopis in hac sancta & Apostolica sede congregatis, statutum esse, vt septē hebdomadas plenas ante sanctum Pascha, omnes clerici in sortem Domini vocati, à carne ieiunēt: quia sicut discreta esse debet vita clericorum à laicorum conuersatione, ità & in ieiunio debet fieri discretio. Et sicut laici & seculares homines, nolunt eos recipere in accusationibus & infamationibus suis, ità nec clerici debent eos recipere in impulsationibus suis, quoniã in omnibus discreta debet semper esse & segregata vita & cõuersatio clericorum, ac secularium laicorũ. Et sicut hi ampliùs sunt applicati diuinis cultibus, & familiares Domini dicuntur Saluatoris, ità moribus & conuersatione atq; sanctitate debent esse distincti. Has ergo septem hebdomadas omnes clerici à carne, & deliciis ieiunent, & hymnis & vigilijs atque orationibus Domino inhærere die noctuque studeát. II. Nocte verò sancta natiuitatis Domini Saluatoris Missas celebrent, & hymnum angelicũ in eis solenniter decantent, quoniam & eadē nocte ab Angelo pastoribus nunciatus est, sicut ipsa veritas testatur dicens: (Pastores erát in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis supra gregem suum: Et eccè Angelus Domini stetit iuxta illos, & timuerũt timore magno, & dixit illis Angelus: Nolite

Dist. 4. statuimus vt septem. Et in dec. Iuo. lib. 2.

Dist. 4. statuimus vt septem. Et ĩ dec. Iuo. li. 2.

De conse. dist. 1. Nocte sãcta

Luc. 2. b

„ lite timere. Ecce enim euāgelizo uobis gaudiū
„ magnū, quod erit omni populo, quia natus est
„ vobis hodie Saluator, qui est Christus Domi-
„ nus, in ciuitate Dauid. Et hoc uobis signum:
„ Inuenietis infantem, pannis inuolutum, & po
De con. dist. 1. Nocte sanct. Et in dec. Iuo. li. 2. vbi additur, excepta nocte natiuit. situm in præsepio. Et subitò facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis, laudantium Deum, & dicentiū: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Reliquis enim temporibus, Missarum celebrationes ante horam diei tertiam minimè sunt celebrandæ, quia & eadē hora Dominus cru-
Marc. 15. c cifixus est, & super Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur. Ab Episcopis autem
Act. 2. e idem angelicus hymnus pro tempore & lo-
6. q. 1. Sacerdotes qui. co Missarū solennijs celebrandus est, atque solenniter recitādus. Ipsi em̄, qui proprio ore
151. corpus Domini conficiunt, ab omnibus sunt audiendi, obediendi, atque timendi, & non dilacerandi aut detrahendi, qui à quibus se Domini populus benedici, saluari, & instrui, cupit nullatenùs debet eos arguere, nec vulgus ī eorum accusatione suscipi. Populus enim ab eis docendus est & corripiendus, non ipsi ab eo, quia non est discipulus super magistrum.
Luc. 6. f Nullo modo igitur Domini pontifices & reliqui sacerdotes, quibus Domini commissa est plebs, ritè populum possunt corrigere, si deceptionis se cognouerint laqueo infestari. Vndè iustum est omnes in vniuerso orbe doctores legis, ea quæ legis sunt, sapere, & non sacerdotes Domini labijs suis aut quibuslibet machinationibus maculare. Dum enim ipsos dispo-
6. q. 1. Sacerdotes qui nunt aut cupiunt maculare, potiùs seipsos maculant & vulnerant. Dei ergò accusat ordinationem, qui eos, qui ab eo constituuntur, sacerdotes accusat, vel damnari cupit. A quibus se omnes fideles cauere debent, quia non solùm qui faciunt, sed etiàm qui consentiunt fa
Rom. 1. d cientibus, rei sunt. Christus enim Dei filius, Dominus noster, humano generi salutem con-
Luc. 10. e donas plenam, de nobis ait: (Qui vos recipit,
„ me recipit: & qui vos spernit, me spernit.) Si ergò Dominus in eis recipitur & reijcitur, procul dubiò ipsius sunt, qui in eis reijcitur uel
Rom. 14. a suscipitur. Et tu quis es, qui iudicas seruum alienum? Procul dubiò transgressor es legis Dei, & Apostolorum atque Prophetarum: & non solùm harum, sed etiàm legum humanarum. Omnes enim leges tam diuinæ quàm & humanæ, alienum seruum iudicare prohibent. Quid, putas, erit de te, quum transgressores & conculcatores legis DEI damnabuntur? Profectò & tu damnaberis quia post posuisti mandatum Dei, & tuam adimplêsti voluntatem. Quoniam sicut digni sunt, qui mandatum Dei adimpleant atque custodiuit, ità rei & perdigni sunt morte, qui ea
Rom. 1. d postponunt, & in vanum ducunt. Est enim
2. Co. 12. d in Apostolicis scriptum institutis, Alterius vitam nemo laceret, & de malo alieno os suum
Iacobi 4. c non coinquinet. Accusatores verò & accusa-
1. Pet. 2. a tiones, quas leges seculi non admittunt, &

nos submouemus. Et accusatori omninò non credi decernimus, qui absente aduersario, causam suggerit ante vtriusque partis iustam discussionem. Nec hi, qui non sunt idonei, suscipiantur ad accusationem omnes, qui aduersùs Patres armantur, infames esse censemus. Patrem enim omnes uenerandi sunt, nō respuendi aut* insidiandi. Hi verò, qui inimicis morantur, aut qui suspecti habentur, minimè recipiantur: quia eorum æmulatio lacerat etiàm innocentes. Hunc murum firmissimum statuerunt Patres nostri, & nos cum eis, cōtra persequutores nostros, ut hoc remedio eorum pellantur machinamenta, & vos securiores & sanctiores famulari meremini vestro Saluatori. Cæterùm, (considerat impius iustum, & quærit ut occidat eum. (Dominus non derelinquet eum in manus eius, & non condemnabit eum, quum iudicabitur illi. Expecta Dominum & custodi uiam eius, & exaltabit te, vt possideas terrā: quuū interibūt impii, videbis. Vidi impiū robustū & fortissimū, sicut indigenā virentem. Et transiui, & ecce non erat: & quæsiui eū, & nō est inuentus. Custodi simplicitatem, & uide rectum, quia erit in extremum viro pax.* Præuaricatores aūt interibunt pariter, & nouissimum impiorum peribit. Salus autem iustorum à Domino, fortitudo eorum tempore tribulationis. Et auxiliabitur eis Dominus, & liberabit eos, & eripiet eos ab impijs, & saluabit eos, quia sperauerunt in eo.) Et alibi: (Quid gloriaris in malitia potens? Misericordia DEI tota est die. Insidias cogitauit lingua tua, quasi nouacula tua acuta faciens dolum. Dilexisti malitiam magis quàm bonum, mendacium magis quàm loqui iustitiam. Dilexisti omnia verba ad deuorandum lingua dolosa. Sed Deus destruet te in sempiternū, terret bit te, & euellet te de tabernaculo tuo, & eradicabit te de terra uiuētiū. Videbūt iusti, & time būt, & sup eū ridebūt: Ecce uir qui non posuit fortitudinē suā DEVM, sed sperauit in multitudine diuitiarū suarū, cōfortatus est in insidijs suis. Ego autem sicut oliua virens in domo Dei, speraui in misericordia Dei in seculum * & in æternum. Confitebor tibi in seculum, quonia fecisti, & expectabo nomen tuum, quoniam bonum in conspectu sanctorum tuorum.) De talibus enim insidiatoribus & accusatoribus seruorum suorum loquitur Dominus per prophetam, dicens: (Os tuum dimisisti ad malitiam, & lingua tua concinnauit dolum. Sedens aduersùs fratrem tuum loquebaris, & in filium matris tuæ fabricabaris opprobrium. Hæc fecisti, & tacui. Existimasti similem tui me futurum? arguam te, & proponam te ante oculos tuos. Intelligite hæc, qui obliuiscimini DEVM ne fortè rapiat, & non sit qui liberet.) Languētes autem in isto conamine non tandi sunt, & à talibus repellēdi. Tales em̄ mēbra sūt diaboli, qui fursùm atq; dorsū peruolans,

Right margin: 1155. 3. q. 5. Accusatores & Et in dec. Stephani Papæ ac Iulij. 3. q. 9. Accusatori omninò. * incusandi. Psal. 36. * Iniqui autem delebuntur pariter, & Psal. 51. * sempiternum. Psal. 49. 1. Pet. 5. a

lans, quærit quos possit occidere, quos possit separare, quos possit deuorare. Propter quā rem vigilandum est, & armis cœlestibus sumus muniendi, ne in eius compedes incidamus, aut ei' foueis illaqueemur. Decet enim, in talibus causis hoc maximè prouideri, vt sine strepitu concertationum, & charitas custodiatur, & veritas defendatur, atque innocentes & Domini ministri, illæsi liberentur. De bonis ergò & legem Domini custodientibus, fratribusque adiuuantibus, & non nocentibus, sed supportantibus, ait per prophetam Dominus: (Non sedi cum viris vanitatis, & cum superbis non ingrediar. Odiui Ecclesiam pessimorum, & cum impijs non sedebo. Lauabo in innocentia manus meas, & circuibo altare tuum Domine, vt clara voce prædicem laudem, & narrem omnia mirabilia tua. Domine, dilexi habitaculum domûs tuæ, & locum tabernaculi gloriæ tuæ. Nè auferas cū peccatoribus animam meam, & cum viris sanguinum uitam meam. In quorum manibus scelus est, & dextera eorum repleta est muneribus. Ego autem in simplicitate mea gradiar redime me, & miserere mei. Pes meus stetit in recto, in Ecclesijs benedicam Dominum.) Concordent igitur cum omnibus Dei sacerdotibus hæ charitatis sententiæ, in quibus vos fixos & firmos existere iudicamus. Deus vos incolumes custodiat, Filij charissimi. Data decimoquinto Kalendas Martij, Antonino & Marco viris clarissimis consulibus.

for. * fratresq; Psal. 25.

DECRETA HIGINI PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 139. Hic patrinum & matrinam Baptismo & Confirmationi adhibuit.

Higinus natione Græcus, ex philosopho de Athenis, cuius genealogiam nō inueni, sedit annos quatuor, menses tres, dies quatuor. Fuit autem temporibus Veri & Marci, à consulatu Magni & Camerini, vsque ad Orphitum & Priscum. Hic clerū composuit, & distribuit gradus. Hic fecit ordinationes tres per mensem Decembrem, presbyteros quindecim, diacones quinque, Episcopos per diuersa loca sex, Qui etiàm sepultus est iuxta corpus beati Petri in Vaticano, tertio Idus Ianuarij. Et cessauit episcopatus dies tres.

EIVSDEM EPISTOLA Decretalis prima, ad omnes Christi fideles.

1 *De missione filij à Patre.*
2 *De causis Episcoporum.*
3 *De criminationibus maiorum.*
4 *De peregrinis iudicijs.*

Higinvs in Christi nomine almæ vrbis Romę Episcopus, cūctis in Apostolica fide & doctrina degentibus, salutem:

Charissimi, Devs filium suum misit in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iustitia legis impleretur. Filius non secundùm Deitatem solam à Patre missus est, sed secundùm carnem, quam clementer & piè pro nobis assumere non dedignatus est. Nam quòd semetipsum (exinanita Maiestatis suæ potentia) idem se filius miserit, Apostolus contestatur, & dicit: (Semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, & humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.) Et Esaias: (Non legatus, neque Angelus, sed Devs ipse veniet, & saluabit nos.) Item aliàs: (Palàm apparui nō quærentibus me.) Et Hieremias: (Dereliqui domum meam, dimisi hæreditatem meam. Véni, & factus sum illis in opprobrium.) Et in Michæa: (Ecce Dominus veniet, & cōmouebuntur sub eo mótes.) Et in Zacharia: (Gaude & exulta filia Sion, quia ecce egò venio, & cōmorabor in medio tui, dicit Dominus.) Et Apostolus ad Timotheum: (Humanus sermo, & omni acceptione dignus, quoniam Iesus Christus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere.) Et Malachias: (Ecce subitò veniet in templo suo Dominus, quem vos quæritis, & Angelus testamenti, quem vos vultis.) In huangelio: (Non véni vocare iustos, sed peccatores in pœnitentiam.) Item alibi: (Quid nobis & quid tibi Iesu fili Dei, venisti ante tempus perdere nos? Venit filius hominis saluare & quærere quod perierat.) Item alibi: (Ego véni vt vitam habeāt, & abundantiùs habeant.) Item alibi: (Nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, filius hominis qui est in cœlo.) Nūquid in his tantis ac talibus testimonijs, quibus se filius Dei à semetipso venisse testatus est, poterit quis dicere, Ab alio, & non à semetipso, venisse. Dum manifestum est, quòd qui carnem nostram dignanter assumpsit, voluntatiè, & non ab alio missus, venerit. Nam qui in Patre manens, vbique potentia sua consistit, vbi quò à Patre mitteretur, omnimodò non habuit, quoniam nulla pars cœlorum ac terræ à cōtu pectu Patris excipitur, vbi secūdùm vos a Patre Filius mitteretur. Et Paulus: (Renouamini, inquit, spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secundùm Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis.) Et ad Hebræos: (In eo enim, in quo passus est ipse & tentatus est, potens est & eis, qui tentantur, auxiliari.) Vndè, Fratres sancti, vocationis semper cœlestis participes, considerate Apostolum & Pontificem confessionis nostræ, Iesum, fidelem existentē ei, qui vocauit eum. Et ad Colossenses: (Nunc autem deponite & vos vniuersa, iram, indignatiōnē, malitiam, blasphemiam, turpiaq; verba ex ore vestro non procedant. Nolite mentiri inuicem, expoliantes vos veterem hominē cum actibus suis, & induite nouum, eum qui renouatur in agnitio-

Rom. 8. a
Phil. 2. a
Esa. 33. d & 35. b
Esa. 65. a
Hie. 12. b
Mich. 1. a
Zach. 2. g
1. Tim. 1. c
Mal. 3. a
Luc. 5. f
Matt. 8. d
Luc. 19. b
Ioan. 10. b
Ioan. 3. b
Ephe. 4. f
Hebr. 2. d
Col. 3. b

ne. n

nem secundùm imaginem eius qui creauit eũ.) Nunquid is, qui vniuersam creaturam, visibilia & inuisibilia propriæ potestatis virtute procreauit ac fecit, seipsum anteà aut postmodùm (quod dicere nefas est) creauit, vel facere potuit? Et Dominus in Euangelio ait: (Ego & Pater vnum sumus.) Et iterùm: (Qui me videt, videt & Patrem.) Et iterùm: (Qui odit me, & Patrem meum odit.) Et iterùm: (Vt omnes honorificent filium, sicut honorificant Patrem.) Et iterùm: (Vt sint in nobis vnum, sicut & nos vnũ sumus. Tu in me, & ego in eis.) Et iterùm: (Omnia mea, tua sunt.) Et iterùm: (Ego in Patre, & Pater in me.) Et iterùm: (Pater in me manens, facit opera hæc.) Et Iohannes Euangelista ait: (In principio erat verbum, & verbum erat apud DEVM, & DEVS erat verbũ.) Et, iterùm ipse ad Parthos: Tres sunt, inquit, qui testimonium perhibent in terra: aqua, sanguis & caro: & tres in nobis sunt, qui testimonium perhibent in cœlo, Pater, Verbum & Spiritus: & hi tres vnum sunt.) Nos itaque in natura diuinitatis (quia unum sunt Pater & Filius & Spiritussanctus) nec Patrem aliquo tẽpore credimus præcessisse, vt maior sit Filio: nec Filium posteà natum esse, vt Diuinitate Patris minoretur. Cæterùm, Fratres, saluo in omnibus Romanæ Ecclesiæ priuilegio, nullus

15\. Metropolitanus, absque cæterorum omnium comprouincialium Episcoporum instantia, aliquorum audiat causas eorum; quia irritæ erunt, aliter actæ, quàm in conspectu eorum omnium ventilatæ: & ipse si fecerit, coerceatur à fratribus.

III. Criminationes maiorum natu per alios non fiant, nisi per ipsos, qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni & irrepræhensibiles apparuerint, & Actis publicis docuerint omni se suspicione carere & inimicitia, atque irrepræhensibilem fidem habere, ac conuersationem ducere.

IIII. Necnon & peregrina negocia & iudicia prohibemus, quia indignum est, ut ab externis iudicentur, qui * prouinciales & à se electos debent habere iudices. Nos quidem, ex omni parte carpendo, occasiones abscindim⁹. Nos, supernæ memores disciplinæ, quibuscunque cadentibus dexteram porrigimus, & à ruinæ præcipitio, quos possumus, releuamus, & defensionis adminiculum totis viribus præbere cupimus. Certè si vel mens sit recti conscia, vindicta dignus est, qui alijs existit causa periculi. Qui verò innocentem vel fratrem quocunque ingenio persequitur, ipse in se iugulum mortis impingit, vt ait diuinus & beatus præco. Noli detrahere, nè eradiceris: noli accusare, nè accuseris: noli iudicare, nè iudiceris: quia in quo iudicio iudicaueris, iudicabitur de te. Nemo credit nos odisse, quorum relatione non læditur. Dicit enim Dominus: (Omne regnum ĩ se diuisum, non stabit:) & omnis scientia aut regula aduersùm se diuisa, non stabit. Ideoque necessè est, vt concorditer salubres suscipiatis hortatus, nihil per contentionem agẽtes, sed ad omne studium deuotionis vnanimes, diuinis & Apostolicis constitutionibus pareatis. Data 17. Kalendas Octobris, Magno & Camerino consulibus.

Ioan. 10. f. Ioan. 14. b. Ioan. 15. d. Ioan. 5. d. Ioan. 17. b. Ibidem. Ioan. 14. Ioan. 14. b. Ioan. 1. a. 1. Ioã. 5. b. Hanc epistolã scriptam Parthis à B. Iohanne, docetur in hoc loco. 9. q. 3. Saluo in omnibus. 2. q. 7. Criminat. Et in dec. Lucij & Iulij. 3. q. 6. Peregrina iu. Et in dec. Fel. 1. & Iulij, & Sixti 3. * comprouinciales. Luc. 6. f. Matt. 7. a. Rom. 2. a. Matt. 12. b. Marc. 3. c. Luc. 11. c.

EPISTOLA HIGINI PAPÆ secunda, ad Athenienses.

HIGINVS Papa Atheniensibus salutem. Multa mihi fiducia est apud vos, Fratres, & multa gloriatio pro uobis. Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione uestra. Tribulor enim quãdò de uobis audio, quod non oportet: consolor verò, quotiès ea inter uos fieri cognouero, quę bonos Christianos decet implere. Nolite, Fratres, iugum ducere cum infidelibus. Vndè Doctor gentium loquitur, Dicens: (Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Quis autem consensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis templum DEI viui, sicut dicit Dominus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus.) Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit, in iudicium cruciandos reseruari, & originali mundo non pepercit, sed octauum Noe iustitiæ præconem custodiuit, diluuium mundo impiorum inducens, & ciuitates Sodomorum & Gomorrhęorum in cinerem redigens, euersione damnauit, exemplum eorum, qui impiè acturi sunt, ponẽs: quid, putatis, iniquis & impijs perseuerantibus in nequitia eorum erit? Iustum verò Loth oppressum, à nefandorum iniuria & * conuersatione eruit: adspectu enim & auditu iustus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Nouit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij cruciandos reseruare: magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt facere, blasphemantes. Vndè alieni erroris * socium à sui propositi tramite recedentem, aut Apostolicæ sedis iussionibus inobedientiam, suscipere non possumus: nec * impetere rectè credentes, vel sanctorum Patrum iussionibus obtemperantes permittimur, quia inter fideles & infideles magna debet esse discretio. Si Deus, fratres, iustis non pepercit, qd de nobis peccatoribus fieri putatis? Custodite vos ab oĩ inquinamẽto carnis & corporis, vt salui sitis ĩ die aduẽtus Dñi. (Vnũ aũt hoc nõ lateat, vos,) vt ait Apostol⁹, (charissimi, quia vn⁹ dies apud Dñm, sicut mille anni, & mille anni, sicut unus dies. Non tardat Dominus * promissionem suam, sed patienter expectat propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Adueniet autem dies Domini ut fur, in quo cœli magno impetu transient,

2. Cor. 7. 2. Cor. 6. d. Leu. 26. g. 2. Petr. 2. a b. Gen. 7. a. Gen. 19. e. * luxuriosa conuersatione. 3. q. 4. Alieni Err. Et in dec. Dionys. Ep. & in dec. Iulij. * societatem sectãtes, vel * impedire. 2. Petr. 3. b. 1. Thes. 5. a. Apoc. 3. & 16.

» fient, elementa verò calore soluentur.) Quum hæc ergò omnia dissoluenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expectantes & properantes in aduentum diei DEI, per quem cœli ardentes soluentur, & elementa ignis calore tabescent. Nos verò cęlos nouos & terram nouam, & promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia inhabitat. DEUS autem omnis gratiæ, qui uocauit nos in æternam suam gloriã, in CHRISTO IESU modicùm passos, ipse perficiet, confirmabit & solidabit. Ipsi gloria & imperium in secula seculorum, Amen. Data x. Kalendas Martij, Magno & Camerino consulibus.

1.Pet.5.c Apoc.21.

De anno horum consulum videas ur epistola prior.

EX DECRETIS HIGINI PApæ, secundùm Gratianum.

Soboles ex secundis nuptijs genita, consanguineis priori viri copulari non debet.

36.q.10.Si qua mulier

Si qua mulier transierit ad secundas nuptias, & ex eis prolem habuerit, ipsa proles nõ potest se copulare cognationi prioris uiri usq; ad quartam generationem.

EX EISDEM DECRETIS.

Ecclesiarũ in consecratio absque Missa fieri nõ debet.

De conse. dist.1.Omnes basilicæ. Et in dec. Iuo. lib.2.

Omnes basilicæ cum Missa debent semper consecrari, & Ecclesiæ destructæ. Vbi aut plures sunt, quàm necesse sit, aut maioris magnitudinis, quàm ex rebus ad eas pertinentibus restaurari possint, Episcopi prouidentia modus inueniatur, qualiter consistere possint aut restaurari.

EX EISDEM.

De conse. dist.1. Si motũ. Et in dec. Iuo. lib.2.

Quæ Ecclesia est iterùm consecranda, & salibus tantùm exorcizanda.

Si motum fuerit altare, denuò consecretur Ecclesia. Si tantùm parietes mutantur, & non altare, salibus tantùm exorcizetur. Si homicidio uel adulterio Ecclesia violata fuerit, diligentissimè expurgetur, & denuò consecretur.

EX EISDEM.

De conse. dist. 1. Ligna Ecclesiæ.

In vsus laicorum non licet conuerti ligna Ecclesiæ dedicata.

Ligna Ecclesiæ dedicatæ, non debent ad aliud opus iungi, nisi ad aliam Ecclesiam, vel igni sunt comburenda, vel ad profectum in monasterio Fratribus. In laicorum uerò usum non debent admitti.

EX EISDEM.

Necessitate cogente, in Catechismo & Confirmatione idem compater esse potest.

De conse. dist.4. In catechismo. Et in dec. Iuo. lib.1.

In Cathechismo & in Baptismo & in Confirmatione vnus patrinus fieri potest, si necessitas cogat. Non est tamen consuetudo Romana, sed per singulos singuli suscipiunt.

DECRETA PII PAPÆ I.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 158

PIUS natione Italus, ex patre Rufino, frater Pastoris, de ciuitate Aquileia, sedit annos nouemdecim, menses quatuor, dies tres. Fuit autem temporibus Antonini Pij, à consulatu Clari & Seueri. Sub hujus episcopatu frater ipsius Hermes librum scripsit, in quo mandatum continetur, quod ei præcepit Angelus Domini, cùm veniret ad eum in habitu pastoris, ut sanctum Pascha die Dominica celebraretur. Hic constituit, hæreticum venientem ex Iudæorum hæresi, suscipi & baptizari. Et constitutum de Ecclesia fecit. Hic fecit ordinationes quinque per mẽsem Decembrem, presbyteros octodecim, diacones viginti unũ, episcopos per diuersa loca duodecim. Qui etiam sepultus est iuxta corpus B. Petri in Vaticano, quinto idus Iulij. Et cessauit episcopatus dies 14.

EIUSDEM EPISTOLA DEcretalis prima, ad vniuersos Christifideles.

Vt die Dominica Pascha celebretur.

A quibus non oporteat Episcopos accusari, & de his, qui transgrediuntur iussa Apostolicæ sedis.

OMNIBUS Ecclesijs, in eadem, qua fumus, & fide doctrina manentibus, Pius Apostolicæ sedis Archiepiscopus.

Gratias agimus, fratres, DEO, quoniam crescit fides vestra, & abundat charitas vniuscuiusque omnium vestrûm in inuicèm, ità ut nosipsi in vobis gloriemur in Ecclesijs Dei. Videte, fratres, uidete, ut nemo uos seducat, volens in humilitate & religione angelorum, quæ non vidit, ambulans frustrà, inflatus sensu carnis suæ, & non tenens caput, ex quo totum corpus, per nexus & coniunctiones subministratũ & constructũ, crescit in augmentum Dei: (sed induite uos sicut electi Dei, sancti dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes inuicèm, & donantes uobismetipsis, si quis aduersùs aliquem habet querelã. Et sicut Christus donauit uobis, ità & uos. Cæterùm nôsse vos uolumus, quod Pascha Domini die Dominica annuis solennitatibus sit

Colos.2.d

Colos.3.b

De conse. dis.3 Nosse vos volumus.

1.

sit celebrandum. Istis ergò temporibus Hermes, doctor fidei & scripturarum effulsit inter nos. Et licèt nos idem Pascha prædicta die celebremus, quia tamen quidam indè dubitârunt, ad corroborandas animas eorum, eidem Hermæ angelus Domini in habitu pastoris apparuit, & præcepit ei, vt Pascha die Dominico ab omnibus celebraretur. Vndè & vos Apostolica authoritate instruimus, omnes eadem seruare debere, quia & nos eadem seruamus, nec debetis à capite quoquo modo dissidere. Cauete diligenter omnes, nè quis vos decipiat per aliquam astrologiam vel philosophiam & inanem fallaciam, secundùm traditionem hominum, secundùm elementa mundi, & non secundùm Christum

Colos.2.b

& traditionem rectam, (In Christo enim habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter) vt sitis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis, qui & hanc sanctam sedem Apostolicam omnium Ecclesiarum caput esse præcepit, ipso dicente principi Apostolorum:

Matt.16.c

(Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cœlorum: Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlo: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlo.) Sinè dubio qui contra mandata Dei agit, peccat, & qui consensum præstat erranti.

11.distin. Quid enim prodest.

Quid enim prodest illi, suo errore non pollui, qui consensum præstat erranti?

6.q.1. Oues pastorem. Et in dec. Ioo.lib.4.

Oues enim pastorem suũ nõ reprehẽdant, plebs verò Episcopum non accuset, nec vulgus eum arguat, quoniam non est discipulus super magistrum, neque seruus supra dominum.

Matt.10.c Luc.6.f

Episcopi autem à Deo sunt iudicãdi, qui eos sibi oculos elegit. Nam à subditis aut prauæ vitæ hominibus non sunt arguendi, vel accusandi, aut lacerandi, ipso Domino exemplum dante, quandò per seipsum, & nõ per alium, vendentes sacerdotes & ementes

Ioan.2.d

eiecit de templo, & mensas nummulariorum proprio euertit flagello, & eiecit de templo.

Psal.81.

Et sicut alibi per prophetam loquitur, dicens: (Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit.)

3.q.4. Si quis verò a

Si quis verò à suo proposito retrorsùm exorbitauerit, & iustum Apostolicæ sedis libenter transgressus fuerit, infamis efficitur. Reprobari ergò oportet eorum redargutiones, qui in recta fide suspecti sunt. Fides autem & conuersatio, primùm scrutanda est, & denuò, qui irrepræhensibiles apparuerint, sunt recipiendi, & non priùs:

Matt.12.c Luc.6.g

quia (bonus homo) (testante Veritatis voce) (ex bono thesauro cordis sui profert bona, & malus homo ex malo thesauro cordis sui profert mala.) Ex abundantia enim cordis os loquitur. Ideò persona & opinio ac vita vniuscuiusque, in initio rimanda est, quia boni semper infestantur à malis. Boni enim cum malis, licèt mixti sint in Ecclesia, vix concordare inueniuntur, quoniam dissimilis est eo-

rum cogitatio, voluntas, & actus.

De pœn. dist.3. Nihil prodest.

Nihil enim prodest homini ieiunare & orare, & alia religionis bona agere, nisi mens ab iniquitate reuocetur, & ab obtrectationibus lingua cohibeatur.

Et de cons. dist.5. Nihil enim prodest. Psal.33.

Vndè ait propheta: (Cohibe linguam tuam à malo, & labia tua nè loquantur dolum. Diuerte à malo, & fac bonum.)

6.q.1. Oues pastorem.

Nemo enim bonum faciens, alteri verbo aut facto nocere vult: quanto minùs in suspicionem debet venire fidelis homo, vt dicat aut faciat ea, quæ pati non vult? Quia omnis suspicio potiùs repellenda est, quàm approbanda vel recipienda.

1.Cor.13. b

Charitas enim non quærit quæ sua sunt, sed quæ aliorum: quia vnius causa, multorum non est preferenda:

1.Cor.14 a

Sectamini charitatem, æmulamini spiritualia.

1.Co.13. b

(Charitas enim patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperàm, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Charitas nunquàm excidit.) Semper rogo vos, vt deteriora reijciatis, & meliora perficiatis:

1.Cor.2.c

quia nos non spiritum mundi accepimus, sed spiritum ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis, & ea sectamini indifferenter. Data septimo idus Aprilis, Claro & Seuero viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA PII PAPÆ secunda, Italicis directa.

Quæ diuinis sunt assignata usibus, ad humanos vsus sinè sacrilegio non posse transferri.

PIVS Romanæ vrbis Archiepiscopus, Italicis fratribus salutem in Domino.

Scitis, fratres, quia Dei agricultura sumus: ideò eius adiutores esse debemus secundùm gratiam, quam ipse dedit nobis. Si autem hoc esse neglexerimus, nulli dubium est, quòd damnabimur. Si verò in eius seruitio pro viribus laborauerimus, verique eius adiutores fuerimus, eiusq; voluntatem implere studuerimus, profectò ab illo ditabimur,

1.Cor.3.c

quia (vniuscuiusque opus, quale sit,) vt ait Apostolus, (dies Domini declarabit, & ignis probabit.)

12.q.2. Prædia diuinis

Ad sedem autem Apostolicam perlatum est, quòd sint inter vos contentiones & æmulationes: Et prædia, diuinis vsibus tradita, quidam humanis applicant vsibus, & Domino Deo (cui tradita sunt) ea subtrahunt, vt suis vsibus inseruiant.

Attendat schismatici hodierni.

Quapropter ab omnibus illius vsurpationis cõtumelia depellenda est, nè prædia vsibus secretorum cœlestium dicata, à quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quisquam præsumpserit, sacrilegus habeatur, & sicut sacrilegus iudicetur. Ipsos autem qui hoc agunt, clericos & Domini sacerdotes persequi, eosque infamare audiuimus, vt malum super malũ addant, & deteriores fiãt, non intelligentes quòd Ecclesia Domini in sacerdotibus consistit, & crescit in templum

17.q.4. Sicut qui Ecclesiam. 1.Co.14.d. Rom.1.d. 1.Co.5.a,b. 1.Cor.5.c. 1.Co.5.c,d. 1.Cor.6.a.

Dei. Et sicut qui ecclesiam Dei vastat, & eius prædia & donaria expoliat & inuadit, fit sacrilegus: sic & ille, qui eius sacerdotes insequitur, sacrilegij reus existit, & sacrilegus iudicatur. Æmulamini, fratres, charismata meliora, & nolite talia agere, nec eis commisceri aut consentire, qui talia agunt: quoniam non solùm, qui talia agunt, sunt huius criminis rei, sed qui facientibus consentiunt. Non ergò grauius peccatum est fornicatio, quàm sacrilegium: sed sicut maius est peccatum quod in Deum committitur, quàm quod in hominẽ, sic grauius est sacrilegium agere, quàm fornicari. De talibus enim ait Apostolus: (Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrûm, qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicaui, vt præsens, eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri IESV Christi, congregatis vobis & meo spiritu, in virtute Domini nostri IESV CHRISTI, huiusmodi tradere satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini nostri IESV CHRISTI. Non est bona gloriatio vestra. Nescitis, quia modicum fermẽtum totam massam corrumpit? Expurgate (inquit Apostolus) vetus fermentum, vt sitis noua cõspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermẽto malitiæ & nequitiæ, sed in azymis synceritatis & veritatis. Scripsi vobis in epistola, (ait idem ipse Apostolus) nè commisceamini fornicarijs, non vtique fornicarijs huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis seruientibus; alioquin debueratis de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vobis, non commisceri. Si quis frater nominatus, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi de his, qui foris sunt, iudicare? Nónne de his qui intus sũt, vos iudicatis? Nam eos qui foris sunt, Deus iudicabit. Auferte malum ex vobisipsis. Audet aliquis vestrûm, habens negocium aduersus alterũ, iudicari apud iniquos, & nõ apud sanctos? An nescitis quoniam sancti Dei de mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis, qui de minimis iudicetis? Nescitis quoniam Angelos iudicabimus? quantò magis secularia? Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles, qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Ad verecundiam vestram dico: Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare fratrem suum, sed frater cum fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles? Iam quidem omninò delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. Quarè non magis iniuriam accipitis? Quarè non magis fraudem patimini? Sed vos iniuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus. An nescitis, quia iniqui regnũ Dei non possidebunt? Nolite errare. Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neq; adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neq; ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnũ Dei possidebunt. Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis in nomine Domini nostri IESV Christi, & in spiritu Dei nostri.) De cæterò (salua in omnibus Apostolica authoritate) quæcunque sunt ad religionis obseruantiam pertinentia, locis suis, & à suæ diœceseos synodis, audiantur. Et si quis sacerdotum vel reliquorũ clericorum, suo Episcopo inobediens fuerit, aut insidias ei parauerit, aut contumeliam, aut calumniam, & conuinci potuerit, mox curiæ tradatur. Qui autem facit iniuriam recipiat hoc quod iniquè gessit. Corrumpunt enim mores bonos colloquia mala. Euigilate iusti, & nolite peccare. Data Idibus Martij, Claro & Seuero viris clarissimis consulibus.

11.q.1. Si quis sacerdotum. 1.Co.15.g.

De his consulibus videatur in Epistola priori.

EX DECRETIS PII PAPÆ.

Ante vigesimumquintum annum virgines non consecrentur.

Virgines non velentur ante vigintiquinque annos ætatis, nisi fortè necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis. Et non sunt consecrandæ, nisi in Epiphania, & in albis Paschæ, & in Apostolorum Natalicijs, nisi causa mortis vrgente.

20.q.1. Virgines autem. Et in eo, Iuo.lib.

EX EISDEM.

De illis qui per caput Dei vel capillum iurant, vel blasphemia contra Deum utuntur.

Si quis per capillum Dei vel caput iurauerit, vel alio modo blasphemia contra Deum vsus fuerit, si in Ecclesiastico ordine est, deponatur: si laicus, anathematizetur. Et si quis per creaturas iurauerit, acerrimè castigetur, & iuxta hoc, quod synodus iudicauerit, pœniteat. Si quis autem talem hominem non manifestauerit, non est dubium, quin diuina condemnatione similiter coerceatur. Et si Episcopus ista emendare neglexerit, acerrimè corripiatur.

22.q.1. Si quis p. ca.

EX EISDEM.

De illis, qui iubentibus dominis suis, periurium fecerint.

Qui compulsus à Domino, sciens peierat, vtrique sunt periuri, & Dominus & miles: Dominus, quia præcepit; Miles, quia plùs Dominum, quàm animam suam, dilexit. Si liber est, xl. dies in pane & aqua pœniteat, & septem sequentes annos: Si seruus est, tres quadragesimas & legitimas ferias pœniteat.

22.q.5. Qui compulsus.

Anselmus lib. xi. cap. 63. Hoc citat ex pœnitentiali Theodori, ut Burchardus, & Iuo seq. cap.

EX

EX EISDEM.

32. q. 5. Qui peierat. Qui peierat se in manu Episcopi, aut in cruce, consecrata, tres annos pœniteat; Si verò in cruce non consecrata, annum vnum pœniteat. Qui autem coactus fuerit, & ignorans, se peierauerit, & post cognoscit, 3. quadragesimas pœniteat.

EX EISDEM.

De illo, qui vxorem legitimam sine iudicio interfecerit.

33. q. 2. Quicunque propriā. Quicunque propriam vxorem absque lege vel sine causa, & certa probatione, interfecerit, aliamque duxerit vxorem, armis depositis, publicam agat pœnitentiam. Et si contumax fuerit, & Episcopo suo inobediens extiterit, anathematizetur, quousque cōleuatur. Eadem lex erit illi, qui suum seniorem interfecerit.

EX EISDEM.

Pœnitentia eius, cuius negligentia de sanguine Domini aliquid stillat.

De cō. dist. 2. Si per negligentiam. Et in decr. Iuo. lib. 4. Si per negligētiam aliquid de sanguine Domini stillauerit in terram, lingua lambatur, tabula radatur. Si non fuerit tabula, vt non conculcetur, locus corradatur, & igne cōsumatur, & cinis intra altare recondatur, & sacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si super altare stillauerit calix, sorbeat minister stillam, & tribus diebus pœniteat. Si super linteum altaris, & ad aliud stilla peruenerit, quatuor diebus pœniteat. Si vsque ad tertium, nouem diebus pœniteat. Si vsque ad quartum, viginti diebus pœniteat, & linteamina, quæ tetigerit stilla, tribus vicibus minister abluat, calice subter posito, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondatur.

EX EIVSDEM DECRETIS.

Vt arreptitij sacris altaribus non ministrent.

33. distin. Communiter diffini mus, vt null⁹ &c. Communiter diffinimus, vt nullus de his, qui aut in terra arrepti à Dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferuntur, vel sacris audeant ministrare altaribus, vel indiscussè se ingerant. Sacramentis diuinis, exceptis illis, qui corporum incōmoditati dediti, sine huiusmodi passionibus in terra probantur elisi, qui tamen & ipsi tam diù erunt ab officij sui ordine & loco suspēsi, quousquè vnius anni spatio, per discretionē Episcopi, inueniātur ab incursu Dæmonum liberati.

EIVSDEM DECRETVM EX CODICE 5. librorum, lib. 2. cap. 117.

De oblationibus populorum.

Vt de oblationibus quæ offeruntur à populo, & consecrationibus quæ supersunt, vel de panibus, quos deferunt fideles ad Ecclesiam, vel certè de suis, presbyter cōuenienter partes incisas habeat in vase nitido & conuenienti, vt post Missarum solennia, qui communicare nō fuerint parati, eulogias omni die Dominico, & in diebus festis exindè accipiant, quæ cum benedictione priùs faciat.

EIVSDEM DECRETVM EX CODICE 16. librorum, lib. 3. cap. 19.

De consuetudine seruanda, quæ non est contra fidem.

Petistis per Hilarium chartulariū nostrum à beatæ memoriæ prædecessore nostro, vt omnes vobis retrò temporum consuetudines seruarentur, quæ à Petri Apostolorum principis ordinationum initijs, hactenùs vetustas longa seruauit. Et nos quidem iuxta seriem relationis vestræ, consuetudinem laudamus, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil vsurpare dinoscitur. Distin. 11. Consuetudinē laud. Et in Decret. Iuo. lib. 4.

DECRETA ANICETI PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

ANICETVS natione Syrus, ex patre Iohanne de Vico Humisia, sedit annos vndecim, menses quatuor, dies tres. Fuit autem temporibus Veri & Marci, à consulatu Gallicani & Veteris, vsque ad Præsentem & Rufinum. Hic constituit, vt clericus comam non nutriret, secundùm præceptum Apostoli. Hic fecit ordinationes quinque per mensem Decembrem, presbyteros septendecim, diaconos quatuor, Episcopos per diuersa loca nouem. Qui etiàm obijt martyr, & sepultus est in cœmeterio Calixti, via Appia, decimoquinto Kalendas Maias. Et cessauit Episcopatus dies septendecim. Anno Domini 154.

EIVSDEM DECRETALIS epistola ad Galliæ Episcopos.

1 *De ordinationibus Episcoporum, & de causis eorum.*
2 *De Primatibus & Metropolitanis.*
3 *Si Metropolitanus sine consilio egerit, vel si Episcopi eum suspectum habuerint.*
4 *De tonsura clericorum & habitu.*

ANICETVS vniuersis Ecclesijs per Galliæ prouincias constitutis, in Domino salutem: Bonorum operum & spiritualiū studiorum Deum authorem esse, nō dubium est, qui bonorum hominum incitat mentes & adiuuat actiones. Quod nobis euidenter apparuit, quum inter longinqua spatia regionum, vnum corda vestra senserunt cōsilium, & quæ deside-

desiderabatis responsa, nó vnius, sed plurimorum epistolæ intimârunt. De ordinationibus verò Episcoporum, super quibus nos consulere voluistis, olìm in sancti prædecessoris nostri Anacleti ordinationibus quædam iam
Supr. in 2. Anacl. episto. decreta reperimus. Scimus enim beatissimum Iacobum, qui dicebatur Iustus, qui etiàm secundùm carné frater Domini nuncupatus est, à Petro, Iacobo & Iohanne Apostolis, Hierosolymorum Episcopum esse ordinatum. Si autem non minùs, quàm à tribus Apostolis, tantus vir fuit ordinatus Episcopus: patet profectò, eos formam, instituente Domino, tradidisse, non à minùs quàm à tribus Episcopis, Episcopum ordinari debere. Sed crescente numero Episcoporum, nisi necessitas interuenerit, debent etiam plures augeri, id est, si Archi-
66 distin. Archiepiscopus ab omnibus. episcopus diem obiérit, & alter ordinãdus Archiepiscopus electus fuerit, omnes eiusdẽ prouinciæ Episcopi ad sedem Metropoleos cõueniant, vt ab omnibus ipse ordinetur. Oportet autem vt ipse, qui illis omnibus præesse debet, ab omnibus illi eligatur & ordinetur. Reliqui verò comprouinciales Episcopi, si necesse fuerit, cæteris consentientibus, à tribus, iussu Ar-
Ibidem. chiepiscopi, consecrari possunt Episcopis. Sed melius est, si ipse cum omnibus, eũ qui dignus est, elegerit, & cuncti pariter sacrauerint pontificem. Et licèt istud, necessitate cogente, concessum sit: illud tamen, quod de Archiepiscopi consecratione prædictum est atque præceptum, id est, vt omnes Suffraganei eũ ordinẽt, nullatenus immutari licet: quia qui illis pręest, ab omnibus Episcopis, quibus præest, debet
9. q. 3. Archiepiscopus nihil. constitui. Sin aliter præsumptum fuerit, viribus carere nó dubium est, quia irrita erit eius, secùs acta, ordinatio. Ipse autem Archiepiscopus nihil de eorum causis; aut de alijs cõmunibus, iuxta statuta Apostolorum, absque cunctorum illorum agat cõsilio: nec illi, nisi quantùm ad proprias parochias pertinet, sine suo: quoniam tali gaudet concordia Altissimus, &
II. gloriatur in membris suis. Nulli Archiepisco-
99. distin. Nulli Archiepiscopi. pi Primates vocentur, nisi illi qui primas tenẽt ciuitates, quarum Episcopos Apostoli, & successores Apostolorum regulariter Patriarchas & Primates esse constituerunt, nisi aliqua gens deincèps ad fidem conuertatur, cui necesse sit, propter multitudinem eorum, Primatem constitui. Reliqui verò, qui aliàs Metropolitanas sedes adepti sunt, non Primates, sed Metropo-
III. litani nominentur. Si autem aliquis Metropo-
9. q. 3. Si autẽ aliq. litanorum inflatus fuerit, & sine omnium cõprouincialium præsentia vel cõsilio Episcoporum, aut eorum, aut aliàs causas, nisi eas tantùm, quæ ad propriam suam parochiam pertinent, agere, aut eos grauare voluerit, ab omnibus districtè corrigatur, nè talia deicèps pręsumere audeat. Si verò incorrigibilis, eisque inobediens apparuerit, ad hanc Apostolicam sedem (cui omnia Episcoporum iudicia terminare præcepta sunt) eius cõtumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & cęteri timoré habeant.

Si autem propter nimiam lõginquitatem, aut temporis incommoditatem, vel itineris asperitatem, graue ad hanc sedem eius causam deferre fuerit, tunc ad eius Primatem causa deferatur, & penès ipsum huius sanctæ sedis authoritate iudicetur. Similiter, si aliquis Episcoporum proprium Metropolitanum suspectum habuerit, apud Primatem diœceseos, aut apud hanc Apostolicam sedem audiatur. Qui Mat. 20. d
maior est vestrûm, secundùm Dominicam ius- Mar. 10. e
sionem, sit vester minister: & quantò maior es Eccl. 3. c
in omnibus, humilia teipsum. Charissimi, nolite inter vos contendere, nec quærat aliquis
maior esse: sed iuxta Apostolum, Diligite vos 1. Ioã. 4. b
inuicé, quia charitas ex Deo est: & omnis qui diligit fratrem, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, non nouit Deum, quoniam Deus charitas est. (Pascite) inquit prin- „
ceps Apostolorum (qui in vobis est, gregem 1. Pet. 5. a
Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè „
secundùm Deum: neque turpis lucri gratia, „
sed voluntariè: neque vt dominãtes in cleris, „
sed forma facti gregis ex animo. Et cùm appa- „
ruerit princeps pastorum, percipietis immar- „
cescibilem glorię coronam.) Et iuxta aliũ Apo- „
stolorum, fratres, (memores estote verborum, „
quæ predicta sunt ab Apostolis Domini nostri „
Iesv Christi, qui dicebant vobis, quoniam in Iudæ 1.
nouissimo tempore venient illusores, secun- „
dùm desideria ambulantes impietatum. Hi „
sunt qui segregant semetipsos, animales, spiri- „
tum non habentes. Vos autem, charissimi, su- „
peraedificantes vosmetipsos sanctissimę vestrę „
fidei, in Spiritu sancto orantes, ipsos vos in di- „
lectione Dei seruate, expectantes misericordiá „
Domini nostri Iesv Christi in vitam æterná. „
Et hos quidem arguite iudicatos, illos verò sal- „
uate, de igne rapientes. Alijs autem miseremi- „
ni in timore, odientes & eam, quæ carnalis est, „
maculatam tunicam.) Prohibete, fratres, per IIII.
vniuersas regionum vestrarum Ecclesias, vt Dist. 23. Prohibete fratres.
clerici qui laicis & simplicibus, virtutis, honestatis, pudicitiæ, & grauitatis exemplar esse debent, ac seipsos, tanquàm signum purioris vitæ, rudioribus ad imitationem prudenter exhibere, iuxta Apostolum, comam non nutriát, 1 Co. 11. e
sed desupèr caput in modum sphæræ radant: quia sicut discreti debent esse in cõuersatione, ità & in tonsura & omni habitu discreti debẽt apparere. Hæc vobis, frater, vt petîstis, custodienda mittimus, & custodire præcipimus, (vt „
nomine Iesv omne genu flectatur cœlestium, Phil. 2. b
terrestrium, & infernorum, & omnis lingua „
confiteatur, quia Dominus Iesus Christus „
in gloria est Dei patris,) cui honor „
& imperium per ęterna sęcula.

Data octauo Kalendas Iunij, Gallicano & Ruffinio viris clarissimis consulibus.

DE-

DECRETA SOTERIS PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 163. * sex. Huius temporibus Cataphrygarum hæresis orta est. * 5. vel 6. * 25.

SOTER natione Campanus, ex patre Concordio, de ciuitate Fundis, sedit annos 9. menses * 7. dies 21. Fuit autem temporibus Veri & Marci, à consulatu Rustici & Aquilini, vsque ad Cethegum & Clarum. Hic constituit, vt nulla monacha pallam sacratam contingeret, nec incensum poneret in sancta Ecclesia. Hic fecit ordinationes * 3. per mensem Decembré, presbyteros * 18. diacones 9. Episcopos per diuersa loca xj. Qui sepultus est in cœmeterio Calixti via Appia, 10. Kalendas Maias. Et cessauit episcopatus dies xj.

SOTERIS PAPÆ EPISTOLA

Decretalis prima, ad Campaniæ Episcopos, de fide.

SOTER Apostolicæ sedis Archiepiscopus, Campanis omnibus salutem in Domino: Gaudere vos oportet, fratres, quòd, diuina largiente gratia, familiares Domini vocamini, eiusque sacerdotij dignitate fungimini. Nunc autem rogo vos, vt circa plebes vobis commissas laborare dignemini, & fructuosos manipulos Domino reportare nitamini. Paulus enim Apostolus de fide ità loquitur, dicens: (Quod antè promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secúdùm carnem.) Item ipse ad Galatas: (Postquàm autem venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, ex muliere factum, & factum sub lege.) Et ad Philippenses. (In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.) Et in psalmo 30. (Infirmata est in paupertate virtus mea, & ossa mea conturbata sunt, & super inimicos meos factus sum opprobrium.) Itē ibi: (Obliuioni datus sum, tanquàm mortuus à corde, Factus sum tanquàm vas perditum.) Et in septuagesimo: (Tāquàm prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis.) Et in 72. (Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecū.) Et in 86. (Mater Sion dicet homo, & homo factus est in ea, & ipse fundauit eam Altissimus.) Et in 77. (Factus sum sicut homo sinè adiutorio inter mortuos liber.) Et in centesimooctauo: (Et ego factus sum illis opprobrium, viderunt me, & mouerunt capita sua.) Et in cētesimoprimo: (Vigilaui, & factus sum sicut passer solitarius in tecto.) Et in Euangelio: (Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.) Filius igitur secundùm carnem dicitur factus. Nam secundùm diuinitatem, à Patre nusquàm legitur factus, sed genitus. Dū enim Pater loquitur, filius loquitur: & quum filius loquitur, Patrem in illo esse loquentem, documentis cœlestibus comprobatur, Paulo Apostolo attestante, qui ait: (Multifariè, multisque modis olim Deus loquutus est à Patribus in prophetis, nouissimè autem loquutus est nobis in filio.) Et vt eundem filium, excepto Patris præcepto, doceam fuisse loquutū, ex Esaiæ prophetæ volumine proferimus documentū: (Hæc dicit Dominus, In illa die sciet populus meus, quoniam ego sum ipse, qui loquebar in seruis meis prophetis, euangelizans auditum pacis, & eccè adsum.) Item ibì: (Ego sum Dominus, qui loquor iustitiam, & annuncio veritatem.) Item ibì: (Cogitaui & loquutus sum, & adduxi, & creaui, & feci.) Et Apostolus: (An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus?) Et in psal. 118. (Loquebar in testimonijs tuis in conspectu regum, & non confundebar.) Et ipse Dominus in Euangelio cæco à se illuminato dicit: (Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est.) Et Samaritanæ mulieri ait: (Ego sum, qui loquor tecum.) Et ad discipulos: (Verba quæ ego loquutus sum vobis, spiritus & vita sunt.) Et ad Patrē: (Ego ad te venio, & hæc loquor in mundo.) Et iterùm Iudæis dixit: (Loquor vobis, & non auditis. Si autem venerit alius, illum audietis.) Et iterùm: (Hæc loquutus est Dominus in gazophylacio, docens in templo: & nemo apprehendit eum, quia nondùm venerat hora eius.) Eccè in his omnibus, quæ superiùs dicta sunt, non docetur filius præcepto Patris fuisse loquutus, sed magis proprium exercuisse in loquendo sermonem. Esaias quoque propheta ait: (Hæc dicit Dominus, Ego feci terram sensu meo, & hominem super eam: Ego solidaui cœlū manu mea, ego omnibus sideribus mandaui, vt lucerent in cœlo.) Item ibì: (Ego omne consilium meum statui, & omnia quæcunque cogitaui, ego feci.) Itē ibi: (Sic dicit Dominus: Qui constituit cœlum & terram, & fecit eam, & * fundauit eam.) Item ibì: (Ego primus, & ego in æternum: manus mea fundauit terram, dextera mea solidauit cœlum.) Et in Hieremia: (Ego feci terrā in fortitudine mea magna, & in brachio meo excelso.) Item ibì: (Dominus fecit terram in virtute sua magna, & erexit orbem terræ in sapientia, & prudentia sua extendit cœlum, & posuit sonum aquæ in cœlo.) Defendite, charissimi, rogo vos, contra maleuolos homines inconcussum Ecclesiæ statū, vt vos Christi dextera defendat in cunctis. Data Nonis Maij, Rustico, & Aquilino viris clarissimis consulibus.

Marginal references: Rom. 1. a; Gen. 4. a; Phil. 2. a; Psal. 30.; Ioan. 1. b; Hebr. 1. a; Esa. 52. b; Esa. 45. d; Esa. 46. d; 2. Co. 13. a; Ioan. 9. g; Ioan. 4. c; Ioan. 6. g; Ioan. 17.; Ioan. 8. c; Esa. 45. b; 45. c. 45. d; 48. b; * diuisit, vel firmauit; Hier. 27. a; 51. b

EPISTOLA SOTERIS

Papæ secunda, ad Episcopos Italiæ.

Nè fœminæ sacra vasa vel sacras pallas contingant, vel altaria incendant.

DILECTISSIMIS fratribus per Italiæ prouincias sanctis constitutis Episcopis Soter Papa.

Diuinis

Diuinis præceptis & Apostolicis monitis informamur, vt pro omnium Ecclesiarum statu, impigro vigilemus affectu: at si quid vsquàm reprehensioni inuenitur obnoxium, celeri solicitudine, ab ignorantiæ imperitia & præsumptionis vsurpatione, reuocemus. Sacratas DEO fœminas vel monachas, sacra vasa vel sacratas pallas penès vos contingere, & incensum circa altaria deferre, perlatum est ad Apostolicam sedem, quæ omnia reprehensione & vituperatione plena esse, nulli rectè sapientium dubium est. Quapropter huius sanctæ sedis authoritate, hæc omnia vobis resecare funditùs, quanto citiùs poteritis, censemus: & nè pestis hæc latiùs diuulgetur per omnes prouincias, abstergi citissimè mandamus. Ait enim Apostolus: (Despondi enim vos vni viro, virginem castam exhibere Christo.) Illa est enim virgo Ecclesia, sponsa vnius viri Christi, quæ nullo se patitur errore vel inhonesta reprehensione vitiari, vt per totum mūdum vna sit nobis vnius castæ communionis integritas. Vndè consurgite, charissimi, cū Deo, & assistite ei, induentes arma spiritûs, aduersùs malignantes contra fidem eius, & probetur spiritus sapienter, id est, verba illorum, si ex Deo sunt. Scriptū est enim in Hieremia: (Probatorem dedi te in populo meo robustū, & scies probabis viam illorum.) Multùm nanque nobis necessaria est vigilantia tanti Sacramenti sapientiæ discretionis, quæ occulta tenebrarum reuelat, ad requisitionē huiusmodi rei & scrutationem, quoniam latet quodammodò & absconditur, vixque comprahenditur dolosa existens malitia, pro eo quòd sibi pietatem callidè blandiatur, vt valeat scrutantium mentem latere. Quod vtiquè sciens B. Apostolus, ait: (Nam huiusmodi pseudoapostoli, operarij subdoli, transfigurāt se in Apostolos Christi. Sed non mirum, quandò ipse satanas transfigurat se in angelum lucis, si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiæ, quorum finis erit secūdùm opera eorum.) Sed & Dominus in hoc præmuniens nos, ait: (Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos.) Ergò in idipsum ex toto corde vestro referetis ante omnia super tali quæstione deprecationem, & dicetis cum Dauid: (Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua: Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.) Quoniam, vt ait beatus Daniel propheta, (Sapientia & fortitudo eius sunt. Dat sapientiam sapientibus, & scientiam intelligentibus disciplinā. Ipse reuelat profunda & abscondita, & nouit in tenebris constituta, & lux cum eo est.) Quia sapientiam & fortitudinem dedisti mihi, & ostendisti mihi quæ rogaui te. Data decimo Kalendas Iunij, Cethego & Claro viris clarissimis consulibus.

23. distin. Sacratas Deo fœ.
2. Co. 11. a
1. Ioan. 4.
Hier. 6. g
2. Co. 11. c
Matt. 7. b
Psal. 118.
Dan. 2. e

DECRETA SOTERIS PAPÆ, secundùm Gratianum, quæ non habentur in prioribus Decretalibus Epistolis.

Iuramentum malum quod incautè promittitur, non est seruandum.

Si aliquid forte incautiùs nos iurâsse contigerit, quod obseruatū, in peiorem vergat exitum, illud salubri consilio mutandum nouerimus, & magis instante necessitate periurandū nobis, quàm pro facto iuramēto, in aliud crimen maius diuertendum.

22. q. 4. Si aliquid. Ita etiam cæteri collectores. Sed eadē causa & quæstione vtatur ex Beda Hom. mil. 44. in Natali decol. S. Ioan.

ALIVD EIVSDEM ex Gratiano.

Quisque sacrificans sacerdotem habeat, qui cœpta Sacramenta expleat, si necessitas ingruerit.

Vt illud diuini oraculi monētis singuli præcaueant, quo scribitur, (Væ soli, quia cùm ceciderit, non habet subleuantem:) summoperè verendum est nobis atque cauendum, nè horis illis atque temporibus, quibus Deo psallitur vel sacrificatur, vnicuique diuinis singularitèr officijs insistenti, perniciosa passio, vel quolibet corporis inualitudo occurrat, quæ aut corpus subitò subruat faciat, aut mētem alienatione vel terrore confundat. Pro huiusmodi ergò casibus præcauentes, necessarium duximus instituere, vt vbi tēporis vel loci siue cleri copia suffragatur, habeat (quisquis ille) canens Deo atque sacrificans, pòst se vicini solaminis adiutorem, vt si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, à tergo semper habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus, & officium inceptum adimpleat. * Censuimus ergò conuenire, vt cùm à sacerdotibus Missarum tempore sacra mysteria consecrantur, si ægritudinis accidat quilibet euentus, quo cœptum nequeat expleri mysterium, sit liberum Episcopo vel presbytero vel alij, vt consecrationem expleat officij cœpti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysterijs competit, quàm aut incipientis, aut subsequentis explenda benedictio sacerdotis: quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. Cùm enim vnum sumus omnes in Christo, nihil contrarium diuersitas format, vbi efficaciam prosperitatis, vnitas fidei repræsentat. Quod etiam consultum, cuncti ordinis clerici indictū vel indultum esse sibi non ambigant, (sed vt præmissum est in præcedentibus) statim alij pro complemento succedant. Nè tamen quod naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis perniciem conuertatur, nullus post cibum potumque, siue quodlibet minimū sumptū, Missas facere, nullusq; absque pateris molestiæ prouentu minister vel sacerdos, cùm cœperit, imperfecta officia præsumat omninò relinquere. Si quis hæc temerariè præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.

Eccl. 4. ca. De cōsec. distinc. 2. Vt illud. & 7. q. 1. Illud diuin.
* Hactenus tantū apud Gratianum.

EIVS.

EIVSDEM DECRETVM similiter & Gratiano.

Vt presbyter Missam non cantet, nisi duobus præsentibus secum.

De cõs. dist. 1. Hoc quoque.

Hoc quoque statutum est, vt nullus presbyterorum Missarum solennia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus, & ipse tertius habeatur: quia cùm pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum: & illud in secretis, Orate pro me: aptissimè conuenit, vt & ipsius respondeatur salutationi.

EIVSDEM ALIVD, iuxta Gratianum.

Etiam in Cœna Domini sacram communionem debemus accipere.

De cõsec. dist. 2. In cœna Domini.

In Cœna Domini à quibusdam perceptio Eucharistiæ negligitur; quæ quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus (exceptis iis, quibus pro grauibus criminibus inhibitum est) percipienda sit, Ecclesiasticus vsus demonstrat: cùm etiam pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & sanguinis Dominici Sacramenta reconcilientur.

DECRETA ELEVTHERII PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 171. Huius tempore, Marcionis secta variè dissecta est.

ELEVTHERIVS natione Græcus, ex patre Abundio, de oppido Nicopoli, sedit annos quindecim, menses 3. dies 2. Fuit autem temporibus Antonini Commodi, vsque ad Paternũ & Braduam. Hic accepit epistolam à Lucio Britannico Rege, vt Christianus efficeretur per eius mandatum. Et hic constituit, vt nulla esca vsualis, quæ tamen rationabilis & humana est, quam DEVS creauit, à Christianis maximè fidelibus, repudiaretur. Hic fecit ordinationes tres per mensem Decembrem, Presbyteros duodecim, Diaconos 8. Episcopos per diuersa loca quindecim. Qui etiam sepultus est iuxta corpus beati Petri, septimo Kalendas Iunij. Et cessauit Episcopatus dies quinque.

EPISTOLA ELEVTHERII PAPÆ Decretalis, ad Galliæ prouincias.

1 *De escis irrationabiliter non vitandis.*
2 *De accusationibus Episcoporum, & omnium clericorum.*
3 *De accusationibus omnium cõprouincialium.*

ELEVTHERIVS Episcopus vniuersis Ecclesiis, per Galliæ prouincias Domino militantibus, in Domino salutem. Magno munere misericordiæ Dei, totius Ecclesiæ Catholicæ multiplicata sunt gaudia, cùm multos populos ad Domini seruitiũ festinare cognouimus. Qua de re necessarium iudicauimus vos instruere, vt escas, quas vitasse vos audiuimus irrationabiliter, non respuatis. Scitis fratres, legislatorem docuisse, omnia quæ creauit Deus, erant valdè bona. (Gen 1. d) Et ipsa per se Veritas ait: (Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod exit de ore.) (Mat. 15. b) Vndè constat, non debere refutari escas communes, quas Deus ad cibos tribuit fidelibus suis. Et in Actibus Apostolorum de mundis escis legitur ita: (Act. 10. b) (Postera autem die iter facientibus illis & appropinquantibus ciuitati, ascendit Petrus in superiora, vt oraret circa horam sextam. Et quum esuriret, voluit gustare. Parantibus autem eis, cecidit super eum mentis excessus, & vidit cœlum apertum, & descendens vas quoddam velut linteum magnũ, quatuor initiis submitti de cœlo in terram, in quo erãt omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & volatilia cœli. Et facta est vox ad eum: Surge Petre, occide & manduca. Ait autem Petrus: Absit, Domine, quia nunquàm manducaui omne commune & immundum. Et vox iterùm secundò ad eum: Quod Deus purificauit, tu commune nè dixeris. Hoc autem factũ est per ter. Et statim vas receptum est in cœlum.) (11.) De accusationibus ergò clericorum, super quibus consulti sumus, quia omnes eorum accusationes difficile est ad Sedem Apostolicam deferri, finitiua Episcoporum tantùm iudicia huc deferantur, vt huius sanctæ sedis authoritate finiantur, sicut ab Apostolis eorumque successoribus, multorum consensu Episcoporum, iam definitum est. Nec in eorum ecclesiis alij aut præponantur, aut ordinentur, antequàm hic eorum iustè terminentur negotia. (3. quæst. 6. Quamuis liceat. 30. q. 5. Iudicantem oportet.) Quoniã quamuis liceat apud Prouinciales & Metropolitanos atque Primates, eorum ventilare accusationes vel criminationes, non tamen licet diffinire secus, quàm prædictum est. Reliquorum verò clericorum causas apud Prouinciales & Metropolitanos ac Primates, & ventilare & iustè finire licet. Iudicantem tamẽ oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discernere, interrogandi ac proponendi, adiiciendique præbita patientia ab eo, vt ibi actio ambarum partium limitata sit pleniter. Nec litigantibus iudex prius sua velit sententia obuiare, nisi quando ipsi iam, peractis omnibus nihil habeant in quæstione quod proponant. Et tam diu actio ventiletur, quousque rei veritas inueniatur. Frequenter interrogare oportet, nè aliquid prætermissum fortè remaneat, quod annecti conueniat. (3. q. 3. Induciæ nõ modicæ.) Induciæ enim non modicæ ad inquirendum dandæ sunt, nè aliquid præpropere agi à quacunque parte videatur, quia per surreptionem multa proueniunt. Nihil tamen absque legitimo & idoneo accusatore fiat. Nam & Dominus noster Iesus Christus Iudam furem esse sciebat: sed quia non

non est accusatus, ideò non est eiectus. Et quicquid inter Apostolos egit, pro dignitate ministerij ratum mansit. Nam si leges seculi accusatores requirunt, quantò magis Ecclesiasticæ regulæ? Docent enim terrestria & humana, quæ sint ecclesiastica atque cœlestia. De accusationibus verò com prouincialibus ità legitur esse statutum: Si quis super quibuslibet criminibus quemlibet clericum pulsandum crediderit, in prouincia, in qua cōsistit ille qui pulsatur, suas exerceat actiones, nec æstimet eum alibi aut longiùs ad iudicium protrahendum. Illi verò qui pulsatus fuerit, si iudicem suspectum habuerit, liceat appellare. Caueāt etiam iudices Ecclesiæ, nè absente eo, cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, immò etiàm & causam in synodo pro facto dabūt. Proditoris verò nec calumnia, nec vox audiatur. Nemo enim debitorem ampliùs potest cognoscere, quàm ille, qui iniuriā, eiusq; sustinuit nequitiā. Oppressus nanque ab omnibus, in cunctis subueniatur causis. Hæc omnia summoperè sunt attendenda. Nec criminatio minorum, quantò magis Episcoporum, facilè est recipienda, dicente Domino: (Non sequéris turbas ad faciendum malum.) Et alibi: (Non suscipias vocem mendacij.) Et in Paralipomenon legitur: (Omnia corda scrutatur Dominus, & omnem cogitationem nouit. Homo verò videt in facie, Deus autem in corde.) Et alibi scriptum est: Non potest humano cōdemnari examine, quem Deus suo reseruauit iudicio. Igitur omne pondus, & circunstantia aduersariorum nocumenta, per patientiam, fratres, comprimere satagite, sciētes quia subuersi sunt huiusmodi, & delinquunt, proprio ore damnati. Quia qui fratres accusant vel infestant, nō eos diligunt, sed magis negligunt, & peccant dicente Apostolo: (Dilectio proximi, malum non operatur.) Et alibi: (Qui non diligit fratrem suum, quem videt: Deum quē nō videt, quomodò potest diligere?) Nos enim humiles corde, ad ea quæ recta sunt, adiutore Domino, sapienter vinculo charitatis vobiscū sumus constricti, & religionem Catholicam in omnibus fortiter defensātes, improbis probè resistere non negligimus. Vndè dictum est: Negligere enim, cùm possis *deturbare peruersos, nihil aliud est, quàm fouere. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Huius rei gratia vniuersalis vobis à Christo Iesu commissa est Ecclesia, vt pro omnibus laboretis, & cunctis opem ferre non negligatis. Frater autem fratrem adiuuans, exaltabitur: & allidens, dissipabitur. Quapropter releuate semper oppressos, corripite inquietos, vt zizania Dominicam messem non possit suffocare. Data V. idus Iulij, *Paterno & Bradua viris clarissimis consulibus.

2. q. 1. nihil côtra.
221.
3. q. 6. Si quis cler.
3. q. 9. Caueat iud.
Exo. 23. a
Ibidem.
1. Par. 28. b
1. Re. 16. b
Rom. 13. c
1. Ioā. 4. d
*perturbare.
Pro. 18. c
* Materno.

DECRETA VICTORIS PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

VICTOR natione Afer, ex patre Felice, sedit annos x. menses 2. dies x. Fuit autem temporibus Helij Pertinacis & Seueri, à cōsulatu Cōmodi quinto & Glabrionis, vsque ad Lateranum & Rufinum. Hic constituit, vt sanctum Pascha die Dominico celebraretur, sicut Pius. Hic fecit sequentes * cleros. Martyrio coronatur. Et constituit, vt necessitate faciente, vbicunque inuētus fuisset quicunque hominum ex gentibus veniens, siue in flumine, siue in mari, siue in fonte, siue in stagno, baptizaretur: tantùm Christianæ credulitatis confessione declarata, integer efficeretur Christianus. Et fecit concilium. Et collatione facta cum presbyteris & diaconibus, accersitoque Theophilo Alexandriæ Episcopo, constituit, vt à decimatertia Luna primi mensis, vsque ad xxj. die Dominica custodiatur sanctum Pascha. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros quatuor, diaconos septem, Episcopos per diuersa loca numero duodecim. Qui sepultus est iuxta corpus B. Petri in Vaticano, V. Kalendas Augusti. Et cessauit Episcopatus dies x.

Anno Domini 186.

EPISTOLA PRIMA DECRETALIS Victoris Papæ ad Theophilum Alexandriæ Episcopum.

1 *De celebratione Paschæ & Baptismi.*
2 *Nè quis incerta iudicet.*
3 *De causis Episcoporum terminandis.*

VICTOR Romanæ ac vniuersalis Ecclesiæ Archiepiscopus, Theophilo Episcopo & cūctis fratribus in Alexandria Domino famulantibus, in Domino salutem. 1 Multa mihi gratulatio est, dilectissimi fratres, quòd manifestato (sicut optamus) per gratiam Dei lumine Euangelicæ claritatis, & ab Ecclesia iam magna ex parte perniciosi erroris nocte depulsa, creditæ nobis dispensationis fructus crescit & augmentatur in Domino. Celebritatem sancti Paschæ die Dominica agi debere, & prædecessores nostri iam statuerunt, & nos illud vobis eadē die celebrari solenniter mandamus, quia non decet, vt membra à capite discrepent, nec contraria gerant. A quartadecima verò Luna primi mensis, vsque ad vicesimumprimum eiusdem mensis diem, eadē celebretur festiuitas. Eodem verò baptismus celebrandus est Catholicus. Sed tamē, si necessè fuerit, aut mortis periculum ingruerit, gētiles ad fidem venientes quocunque loco vel momento, vbicunquè euenerit, siue in flumine, siue in mari, siue in fontibus, tātùm Christiana confes-

De conse. dist. 3. Celebritatē S. Paschæ. 1.

confessione credulitatis clarificata, baptizentur. Ipsis quoque quod in baptismo polliciti sunt, summoperè est attendendum, nè infideles, sed fideles inueniantur. Ipsi verò qui infidelitatis nota adsperguntur, infames efficiuntur, atque inter fideles minimè reputantur. Hæc verò statuta nulla debent improbitate conuelli, nulla nouitate mutari: quia alia ratio est causarum secularium, alia diuinarum. Audiuimus nanque, apud vos vestrosque diuersa iudicia fieri, & incerta iudicari. Incerta, charissimi, nullatenùs iudicemus, quoadusque veniat Dominus, qui latentia producet in lucem, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Quia quamuis vera sint, non tamen credenda sunt, nisi quæ manifestis indicijs comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur. Similiter, ea vos iudicare, ad Apostolicam delatum est sedem, quæ præter nostram vobis definire non licet authoritatem, id est, Episcoporum causas. Vndè ità constitutum liquet à tempore Apostolorum, & deinceps placuit, vt accusatus vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa Episcopus, licenter appellet & adeat Apostolicæ sedis Pontificē, qui aut per se, aut per vicarios suos, eius retractari negocium procuret. Et dum, iterato iudicio, Pontifex causam suam agit, nullus alius in eius loco ponatur aut ordinetur Episcopus: quoniam quanquàm à comprouincialibus Episcopis accusati causam pontificis scrutari liceat, non tamen diffiniri, inconsulto Romano pontifice permissum est, cùm B. Petro apostolo, non ab alio quàm ab ipso dictum sit Domino: (Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlo.) Et alibi in institutis legitur apostolicis: Si quis putauerit se à proprio Metropolitano grauari, apud Patriarcham vel Primatem diœceseos, aut penès vniuersalis Apostolicæ Ecclesiæ iudicetur sedem. Nihil aliud est, Fratres, talis præsumptio, nisi Apostolorum, suorumque successorum terminos transgredi, eorumque decreta violare. Culpantur enim, vt scriptum est, Fratres, qui aliter circa Episcopos iudicare præsumunt, quàm Apostolicæ sedis Papæ fieri placuerit. Et quis est qui iudicat eum, quē Dominus sibi & huic sanctæ sedi reseruari voluit iudicandum? Ait nanque Dominus per prophetam Esaiam: (Dominus Deus auxiliator meus, ideò non sum confusus. Ideò posui faciem meam vt petram durissimam, & scio quia non confundar. Iuxtà est, qui iustificat me. Quis contradicit mihi? Stemus simul. Quis est aduersarius meus? Accedat ad me. Eccè Dominus Deus meus, auxiliator meus. Quis est qui condemnet me? Eccè omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos. Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem serui sui? Quis ambulauit in tenebris, & non est lumen ei? Speret in nomine Domini, & innitatur super Deum suum. Eccè vos omnes accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & flammis quas succendistis. De manu mea factum est hoc vobis. In doloribus dormietis. Audite me, qui sequimini quod iustum est, & quæritis Dominum: Accedite ad petram, vndè excisi estis, & ad cauernam laci, de qua præcisi estis. Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram quæ peperit vos, quia vnum vocaui eum, & benedixi ei, & multiplicaui eum. Consolabitur ergò Dominus Sion, & consolabitur omnes ruinas eius: & ponet desertum eius quasi delicias, & solitudinem eius quasi hortum Domini. Gaudium & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio & vos laudis. Attendite ad me populus meus, & tribus mea me audite. Quia lex à me exiet, & iudicium meum in lucem populorum requiescet. Propè est iustus meus, egressus est saluator meus, & brachium meum populos iudicabit. Me insulæ expectabunt, & brachium meum sustinebunt. Leuate in cœlum oculos vestros, & videte sub terra deorsùm, quia cœli sicut fumus liquescent, & terra sicut vestimentum attereturn, & habitatores eius sicut hæc interibunt. Salus autem mea in sempiternum erit, & iustitia mea non deficiet. Audite me qui scitis iustum, populus: lex mea in corde eorum. Nolite timere opprobrium hominum & blasphemias eorum nè metuatis. Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis: & sicut lanam, sic deuorabit eos tinea. Salus autem mea in sempiternum erit, & iustitia mea in generatione generationum.) Multis mundi huius illecebris, multis vanitatibus resistendum est, vt veræ charitatis & continentiæ obtineatur integritas. Dominus enim nullum vult perire, sed omnes saluos fieri. Certus autem sum, vos ad hæc emendanda vel defendenda, Domino auxiliante, proficere. Data XIII. kalendas Augusti, Commodo & * Grauione viris clarissimis consulibus.

[Marginalia, left column: II. In decre. Iuo. lib. 4. / 1. Cor. 4. a / III. / 3. q. 6. Accusat' vel iub. Et in decr. Sixti II. Et in dec. Iulij. Et in dec. Iuo. lib. 4. / Mat. 16. c / In epist. 1. Clemētis 2. q. 6. Si quis pu. Et in dec. Sixti II. infrà, & similiter in fra in dec. Iulij, & in dec. Iuon. lib. 4. / Esa. 50. c d — Right column: Esa. 51. a / 1. Tim. 2. b / * Glabrione.]

EPISTOLA EIVSDEM SECVNDA
ad Afros, de causis superioribus.

VICTOR Ecclesiæ Romanæ & vrbis Archiepiscopus, vniuersis Episcopis per Aphricam constitutis, in Domino salutem. Semper enim in æterno consilio Dei mansit humani generis incommutabiliter præordinata reparatio, sed ordo rerum per Dominū nostrum Iesum Christum temporaliter gerēdarū, dispositione verbi diuini sumpsit exordium. Quapropter oportet vos, Fratres, vnanimes esse, & adminiculum vicissim ferre: in recta ergò fide, & in sacramentis diui-

nis non discrepare, sed concordes esse: quia licèt pauci sitis malorum comparatione, si tamen concordes fueritis, facilè, auxiliante Domino, vestros insidiatores superabitis. Si verò discordes (quod absit) fueritis, non superabitis, sed superabimini. Perlatum est enim ad sedem Apostolicam, aliquos vestrûm, nocere fratres velle, & ut cadant, decertare. Similiter in sacramentis discrepare, & ob id contentiones & æmulationes inter vos fieri, à quibus dissensionibus vos auertere, & in his omnibus concordare, & opem ferre vicissim, mandamus. Nam si hoc agere citò neglexeritis, & vicissim reconciliari non studueritis, ab Apostolicæ sedis & totius Ecclesiæ communione vos pelli non dubitetis. Nec attendistis, charissimi, qualiter Dominus per Esaiam prophetam talibus cōminatus est, dicens: (Dominus enim locutus est verbum hoc: Luxit & defluxit terra, & infirmata est: Defluxit orbis, infirmata est altitudo populi terræ. Et terra interfecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt *leges, mutauerunt ius, dissipauerunt fœdus sempiternum. Propter hoc maledictio vorabit terram, & peccabunt habitatores eius. Ideoque insanient cultores eius, & relinquentur homines pauci. Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde. Cessauit gaudium tympanorum, quieuit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ. Cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam. Attrita est ciuitas vanitatis, clausa est omnis domus, nullo introëunte. Clamor erit super vino in plateis, deserta est omnis lætitia, translatum est gaudium terræ, relicta est in vrbe solitudo, & calamitas opprimet portas: quia hæc erunt in medio terræ, in medio populorum, quomodò si paucæ oliuæ, quæ remanserunt, excutiantur ex olea & racemi, cùm fuerit finita vindemia, hi leuabunt uocem suam, atque laudabunt, cùm glorificatus fuerit Dominus, hinnient de mari. Propter hoc in doctrinis glorificate Dominum, in insulis maris nomen Domini Dei Israel.) Et Dominus in oratione, quam discipulos suos docuit orare, ait: (Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum.) In bonis & iustis hominibus sanctificatur nomen Domini, & in malis blasphematur. Et ipsa per se veritas ait: (Si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersùm te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & posteà offeres munum tuum.) Nulli verò liceat doctrinam euangelicam deserere, & sacerdotali honore gaudere. Data kalendis Septembris, Laterano & Rufino viris clarissimis consulibus.

[Margin: In dec. distinct. 90. Perlatum est. — Esa. 24. a — * legem, — Matt. 6. b — Matt. 5. c]

EX HIST. ECCLES. EVSEB. lib. 5. Christophorsono interprete, de controuersia Paschatis:

Decimo anno Commodi Imperij, postquàm Eleutherus decem, & tribus annis Pontificatum administrauerat successit Victor &c. Quoniam verò illis temporibus de festo Paschatis in honorem Seruatoris obseruando non exigua concitata propterea erat controuersia, quòd omnes ecclesiæ Asiæ antiqua quadam traditione adductæ, censebant decimoquarto die lunæ (quo Iudæis olim præceptum erat, ut agnum immolarent) festum illud celebrandum, & omninò eo die, in quemcunq; hebdomadæ diem fortè incideret, ieiunijs finem statuendum: & quod non in more positum esset, cæteris Ecclesijs per vniuersum orbem terrarum dispersis, quæ cōsuetudinem ex Apostolica traditione ad hoc vsq; tempus continuatam tenebant, (nimirum vt nō alio die, quàm eo quo Seruator à mortuis resurrexerit, ieiunia dissoluerentur) istum modum obseruare: idcirco concilia & conuentus episcoporum in unum cogebantur, & omnes vna sententia decretum ecclesiasticum, nempe vt non alio die aliquando quàm Dominico mysterium Domini resurrectionis à mortuis celebraretur, & ut in hoc solo ieiuniorum quæ circiter Pascha fieri solent, finem faceremus, per literas ad omnes ecclesias scriptas ratum faciebant. Decretum autem episcoporum qui tum erant in 1 Palæstina conuocati, ad hanc vsque ætatem scriptis custoditum est. in quorum Synodo Theophilus Cæsariensis ecclesiæ episcopus, & Narcissus episcopus Hierosolymorum, præsides fuerunt. Aliud etiam est episcoporum, qui Romæ similiter conueniebant, de eadem controuersia statutum: quod quidem Victorem id temporis episcopum fuisse declarat. Aliud item episcoporum Ponti, quibus Palmas, vtpotè antiquissimus & maximè venerandus præsidebat. Aliud ecclesiarum Galliæ, quas Irenæus regebat episcopus. Aliud porrò ecclesiarum quæ 2 Osrœnam, & reliquas in eo loco ciuitates incolebant. Aliud separatim Bacchilli ecclesiæ Corinthiorum episcopi: & alia denique aliorum propè infinitorum, qui vno consensu iudicioque vno eandem de illius festi obseruatione tulere sententiam. Atque istorum omnium vna hæc, quam docuimus, consentiens erat decisio.

Episcopis autem in Asia coactis, qui morem iam olim ipsis à maioribus traditum sedulò obseruandum constanter asseuerabant, præfuit Polycrates. Qui in ea epistola quam ad Victorem, & ecclesiam Romanam scripsit, traditionem ad ipsius vsque tempora deductam, his ferè uerbis exponit. Nos diem Paschatis integrè incorruptéque recolimus, neque addendo quicquam, neque detrahendo. Etenim hic in Asia obdormierunt

[Margin: Cap. 21. Anno Domini 186. — Cap. 22. Huc refer Niceph. c. 36. li. 4. Ruff. c. 23. — Cōtentio inter ortus ecclesias mota circa annū Christi 198. — Apostolica traditio. — De die Paschæ consensus diuersarum Synodorū. 1 Palæstinæ. Romæ. Ponti. — Galliæ. 2 Osrœnæ Corinthi. — Cap. 23. Huc referes Niceph. c. 37. li. 4. Ruff. c. 24. Polycrates eps. — De Paschatis obseruatione traditio. Sup. fo. 21.]

† Vide an not. pag. 35. lat. 1. lin. 28.

mierunt in Domino præclara illa Ecclesiæ seminaria (quæ quidem in die aduentus Domini, quo cum gloria & maiestate è cœlis venturus sit, & omnes sanctos excitaturus, denuò resurgent) Philippum dico, † vnum ex septem diaconis, qui Hierapoli exijt è vita: & duas eius filias, quæ virgines ad summam senectutem manserunt: & alteram illius filiam, quæ Spiritus sancti afflatu inspirata vitam piè traduxit, Ephesique obijt in Domino. His accedit Ioannes, qui super pectus Domini recubuit, qui sacerdos fuit, qui laminam auream gestauit, qui martyr doctor extitit, qui tandem Ephesi morte consopitus occubuit. Quid Polycarpum commemorem, qui Smyrnæ episcopus & martyr fuit? Quid Thraseam episcopum & martyrem, Eumeniæ natum, ciuem, qui Smyrnæ ex hac luce migrauit? Quid attinet dicere de Sagari episcopo & martyre, qui Laodiceæ mortem oppetijt? Quid porrò beatum Papirium, & 3 Melitonem eunuchũ recenseam, qui Spiritus sancti instinctu afflatus, totum vitæ suæ tempus piè sanctèque exegit: qui Sardis tumulo conditus est, expectans Christi è cœlo ad vniuersam carnem visitandam aduẽtum, in quo ex mortuis resurget? Isti omnes diem Paschatis decimoquarto die lunæ ex Euangelij præscripto obseruârunt, nihil ab eo instituto ac more planè digressi, sed secundum regulam & normam fidei eum assiduè tenuerunt. Atque ipse etiam Polycrates, qui inter vos omnes postremas sanè fero, ex maiorum meorum & cognatorum traditione, quorum libenter insisto vestigijs, illud ipsum perpetuò obseruo. Septem erant episcopi cognatione mihi coniuncti: ego autem octauus sum. Atque hi maiores mei & cognati tum diem Paschatis semper celebrarunt, cùm sit populo Iudaico in more positum panes azimos apparare. Ego igitur, fratres, qui sexagintaquinque annos in Domino vixerim, qui multis cum fratribus per orbem terrarum dispersis de fide communicarim, qui vniuersam sacram Scripturam studiosè euoluerim, his quæ nobis ad terrorem obijciuntur, minimè conturbor. Mei enim maiores dixerunt, magis Deo quàm hominibus obtemperandum. Deinde ista subnectit de episcopis, qui ei has literas scribenti præsto aderant, eisdemque vno ore assenserunt. Possem, inquit, hoc loco episcopos qui mihi in concilio aderant, commemorare: quos vt accerserem à vobis rogatus, diligenter accersebam. Quorum nomina si subscriberem, nimis multa viderentur. Qui, licet me hominem cùm persona humilem, tum ingenio pertenui animaduerterent: tamen, cùm intelligerent, me istos canos non frustra gessisse, nec ætatem hactenus cõtriuisse temerè, sed semper in Christo Iesu vitam traduxisse, epistolam hanc sua approbatione confirmârunt.

Polycarp. Thraseas. Sagaris.

Papirius. 3 Melito.

Asiani Patres quo die Pascha celebrarint.

Asiani Episcopi Polycratis literis subscribunt.

His rebus adductus Victor, qui tum Rom. ecclesiæ præerat, totius Asiæ ecclesias cum alijs finitimis, tanquam alterius fidei & opinionis, simul omnes (vt complectar breui) à communi vnitate Ecclesiæ amputare conatur, & in eos per literas grauiter inuehitur: atque adeò omnes fratres eam incolentes regionem, prorsùs à communione secludendos edicit. Verùm ista cæteris omnibus parum placebant episcopis. Illum igitur contrà magnoperè adhortabantur, vt pacis, concordiæ & charitatis erga proximos diligentem curam haberet. Quorum verba, vtpotè Victorem acrius & acerbius coarguentium, scriptis prodita adhuc extant. Inter quos Irenæus, quanquam per literas scriptas ex persona fratrum in Gallia, quibus præerat, tradit mysterium resurrectionis Domini solo die Dominico recolendum quidẽ esse: Victorem tamen de hoc, videlicet ne tam multas ecclesias omninò propter traditionis ex antiqua consuetudine inter illas vsurpatæ obseruationem, à corpore vniuersæ Christi Ecclesiæ penitùs amputet, cùm pleraque alia, tum ista quæ sequuntur, appositè & conuenienter admonet, his ferè verbis. Non enim de die Paschatis solùm, sed etiam de ieiunij ratione & modo & ista constituta controuersia. Quidam namque vnum diem se ieiunare oportere existimant: alij duos nõ pauci plures, multi quadraginta: atque diurnis nocturnisque horis omnibus numeratis, diem suum metiuntur ac statuũt. (Atque eiusmodi eorum qui hæc obseruabant ieiunia, varietas ac discrepantia, non iam nostra ætate cœpta est, verùm etiam longè antè apud maiores nostros: qui (vt coniectura assequi licet) non accuratè cõsuetudinem eorum qui vel simplicitate quadam, vel priuata authoritate aliquid in posterum tempus statuissent, obseruârunt. Atque nihilominus cùm isti inter se pacem tranquillam retinuerunt, tum nos etiam inter nos retinemus: sicque varia ac discrepans ieiunij ratio concordiam fidei plurimum commendant. His verò historiam quandam adiungit, quam hoc loco opportunè explicabo sic autem se habet. Presbyteri ante Soterem, qui ecclesiæ, cui tu iam præes, præficiebantur, Anicetum dico, Pium, Hyginum, Telesphorum, Sixtum, licet neque ipsi hoc festum eo die, quo episcopi Asiæ obseruarent, neque alijs post se ita obseruare permitterent: nihilominus tamen cum episcopis illarum ecclesiarum, in quibus ita obseruabatur, ad se accedentibus (ac quid quæso magis repugnat, quàm vt hi hoc, illi illo modo obseruent) pacem inter se & concordiam perpetuò retinuerunt, ac nunquam propter istum varium illius festi obseruandi modum fuêre vlli aliquando ab Ecclesia eiecti: sed presbyteri illi, qui te anteiuerunt ætate, tametsi minimè illud ita obseruant his tamen episcopis qui in alijs ecclesijs idẽ sic obseruabãt,

Cap. 24. Huc refer Nicepho. ca. 38. 39. lib. 4.

Asiaticæ ecclesiæ à Victore Rom. episcopo excommunicatæ.

Irenæus ad Victorẽ.

De Paschatis obseruatione, & ieiunio controuersia.

Concordia religionis inter fratres ob ceremoniarũ varietatẽ nõ dissoluenda.

Euchari-stiæ missæ de cõsue-tudo in ecclesia primitiua.

Eucharistiam miserunt. Atque cùm beatus Polycarpus, Aniceto episcopatum administrante, Romam aduentaret, cùmque ille & Anicetus de alijs rebus, de quibus inter se discrepabant, pauca consuluissent, confestim pax fuit inter eos conciliata: quin pro hoc festo obseruando, quod controuersiæ caput videbatur, charitatis vincula nequiquam ruperunt. Neque tamen Anicetus Polycarpo poterat persuadere, vt suum obseruandi morem (quippe qui cum Ioanne discipulo Domini nostri, & cum reliquis Apostolis, quibuscum multum versatus fuisset, eundem semper ad illum modum obseruasset) deponeret: neque contrà Polycarpus Aniceto persuasit, vt consuetudinem Asiaticam (quippe qui morem presbyterorum qui illum erant antegressi debere sedulò retinere assereret) vllo modo obseruaret. Quæ cum ita essent constituta, communicabant inter se mutuò: & in ecclesia Anicetus, ritus qui in Eucharistia peragi solent, Polycarpo, ob reuerentiam videlicet, quàm erga illum habebat, obeundi potestatem concessit. atque tandé cũ pace alter decessit ab altero: & omnes ecclesiæ, tum eorum qui decimoquarto die festum Paschatis obseruabant, tum eorum qui secus, placida pace & tranquilla inter ipsas fruebantur. Irenæus autem, cùm nominis sui appellationi (εἰρηναῖος enim pacis studiosum significat) pulchrè respondens tum moribus quibus se pacis authorem verè declarabat eiusmodi pro pace & concordia ecclesiarum & hortatus est, & magnoperè flagitauit.) Atque ista aliaque eisdem congruentia, non ad Victorem solùm, sed etiam ad alios plerosque & diuersos ecclesiarum præsides, de ista quæ tum iactabatur controuersia, conscripsit.

Irenæi etymon.

Sed Vicit tandem Victor, vicit Ecclesia Romana sententia, vicit veritas; &, contra sentientes, sub nomine Quartadecimanorum pro Hæreticis habiti sunt. De qua tota controuersia, quomodo ex ea mirificè eluceat auctoritas summa Rom. Pontificis, & quod Victor in ea fecerit, non modo, quod summo iure potuit, sed etiam quod ex æquo, & bono debuit, licet etiam magni nominis viri aliter sentirent, lege Sanderum lib. 7. de Visib. Monarch. Ecclesiæ.

CONCILIA DE PASCHATIS obseruatione sub Victore.

Anno Domini 187.

ROMANVM de celebrando Paschate die Dominico, à Victore habitum.

Palestinum, à Theophilo Cæsariensi, & Narcisso Hierosolymorum episcopis.

Ponticum, à Palma; Achaicum à Bacchillo Corinthio; osrænanum & alia prope infinita in eandem cum Romano sententiam.

Asianum à Polycrate Ephesiorum Episcopo de celebrando Paschate decimoquarto die Lunæ; à Victore & alijs omnibus Ecclesijs, ac denique à Nicæna Synodo improbatum.

DECRETA ZEPHYRINI PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 198.

ZEPHYRINVS natione Romanus, ex patre * Habundio, sedit annos 8. menses septem, dies decem. Fuit autem temporibus Antonini & Seueri, à consulatu Saturnini & Gallicani, vsque ad Præsentem & Strigatum consules. Hic constituit, vt præsentibus clericis & laicis fidelibus, siue clericus, siue Leuita, siue sacerdos ordinetur. Et fecit constitutum de Ecclesia, vt patenas vitreas ministri ante sacerdotes portarent, dum Episcopus Missam celebraret, & vt sacerdotes omnes adstarent, dum sic Missæ celebrarent. Hic fecit ordinationes quatuor per mensem Decembrem, presbyteros xiij. diacones vij, Episcopos per loca xiij. Qui sepultus est in cœmeterio suo, non longè à cœmeterio Calixti via Appia, septimo Kalend. Septembris. Et cessauit Episcopatus dies sex.

EPISTOLA ZEPHYRINI PAPAE PRIMA.

Ad Episcopos omnes Siciliæ.

De iudicijs Episcoporum, & maioribus Ecclesiæ causis, in sede Apostolica terminandis.

ROMANAE vrbis Archiepiscopus Zephyrinus, omnibus per Siciliam cõstitutis Episcopis, in Domino salutem.

Diuinæ circa nos gratiæ memores esse debemus, quæ nos per dignationis suæ misericordiam, ob hoc ad fastigium sacerdotale prouexit, ut mandatis ipsius inhærentes, & in quadam sacerdotum eius speculatione constituti, prohibeamus illicita, & sequenda doceamus. Sicut stellas cœli non extinguit nox, sic mentes fidelium, firmamento inhærentes sanctæ scripturæ, non obscurat mundana iniquitas. Idcircò meditari vos oportet, & scripturas & præcepta diuina, quæ in scripturis continentur, diligenter attendere, nè transgressores legis DEI, sed impletores appareatis. Patriarchæ verò vel primates, accusatum discutientes Episcopum, non antè sententiam proferant finitiuam, quàm Apostolica fulti authoritate, aut reum seipsum confiteatur,

Dist. 18. Sicut stellas cœli.

2. q. 1. Primates accusa Et in decr. Felicis I. Et in dec. Ioan. lib. 4.

aut

aut per innocentes & regulariter examinatos, conuincatur testes: Qui minori non sint numero, quàm illi discipuli fuerunt, quos Dominus ad adiumentum Apostolorum eligi præcepit, id est, septuaginta duo. Detractores quoquè, qui diuina authoritate eradicandi sunt, & authores inimicorum, ab 3.q.4.De-tractores quoquè. Episcopali submouemus accusationes vel testimonio: nec summorum quispiam, minorum accusationibus impetatur aut dispereat. Neque in re dubia, certa iudicetur sententia: 3.q.9.Absens verò. nec vllum iudicium, nisi ordinabiliter habitum, teneatur. Absens verò nemo iudicetur, quia & diuinæ & humanæ hoc prohibent leges. Accusatores autem eorum, omni careant suspicione, quia columnas suas Dominus firmiter stare voluit, non à quibuslibet agitari. Nullum nanque eorum sententia, à non suo iudice dicta, constringat, quia & leges seculi idipsum fieri præcipiunt. Duodecim enim iudices, quilibet Episcopus accusatus, si necesse fuerit, eligat, à quibus eius causa iustè iudicetur. Nec priùs audiatur, aut excommunicetur, vel iudicetur, quàm ipsi per se eligantur, & regulariter vocato ad suorum primò conuentum Episcoporum, per eos eius causa iustè audiatur, & rationabiliter discernatur. Finis verò eius causæ ad sedem Apostolicam deferatur, ut ibidem terminetur. Nec anteà finiatur, sicut ab Apostolis uel successoribus eorum olim statutum est, quàm eius authoritate fulciatur. Ad eam quoque ab omnibus, maximè tamen ab oppressis, appellandum est, & concurrendum quasi ad matrem, ut eius uberibus nutriantur, authoritate defendantur, & à suis oppressionibus releuentur, quia non potest nec debet mater obliuisci filium suum. Iudicia enim Episcoporum, maioresque Ecclesiæ causæ, à sede Apostolica, & non ab alia, sicut Apostoli & sancti successores eorum statuerunt, cum alijs Episcopis sunt terminandæ: quia licèt in alios transferantur Episcopos, beato tamen apostolo Petro dictum est: (Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis.) & reliqua priuilegia, quæ soli huic sanctæ sedi concessa sunt, & in constitutis Apostolorum, eorumque successorum, alijsque quàm plurimis cum eis concinentibus, habentur inserta. * Septuaginta enim Apostoli sententias præfixerunt, cum alijs quàm plurimis episcopis, & seruandas censuerunt. De occultis enim alieni cordis temerè iudicare, peccatum est: & eum cuius non uidentur opera nisi bona, iniquum est ex suspicione reprehendere, quum eorum, quæ hominibus sunt incognita, solus Deus iudex sit. Ipse verò nouit abscondita cordis, & non alius. Iniusta enim iudicia ab omnibus cauenda sunt, maximè tamen à seruis Dei. Seruum autem Dei non oportet litigare, nec quenquam damnare. Episcopi nanque à plebibus & clero, & domini à seruis ferendi sunt, ut sub exercitatione tolerantiæ, sustineantur temporalia, sperentur æterna. Auget enim merita uirtutis, quod propositum non uiolat religionis. Satagendum est uobis, nè aliquis fratrum uestrorũ grauiter laceretur uel pereat. Succurrere ergò uos oportet oppressis, & liberare eos de manu persequentium, ut cum beato Iob dicatis: (Benedictio perituri super me ueniebat, & cor uiduæ consolatus sum. Iustitia indutus sum, & uestiui me uestimento & diademate iudicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam:) & rel. Vos ergo, qui in specula à Domino estis positi, comprimere & repellere eos summoperè debetis, qui fratribus insidias præparant, aut in eos seditiones & scandala excitant. Facile est enim uerbo fallere hominem, non tamen Deum. Ideò hos repellere, & ab his vos cauere oportet, quatenùs extincta funditus huiusmodi caligine, lucifer eis resplendeat, & lætitia oriatur, sanctissimi fratres. Data duodecimo kalend. Octobris, Saturnino & * Gallicano uiris clarissimis consulibus.

5.q.4.Duodecim iudi.

6.q.6. Ad Romanã Ecclesiã.

Matt.16.

*Alias sexaginta alias quinquaginta. Dist.16.Sexaginta Apostoli.

Psal.43.

Iob.29.

*Gallo

EPISTOLA EIVSDEM ZEPHYRINI PAPAE
Secunda, ad Aegypti prouinciæ Episcopos.

1 *De Episcopis rebus spoliatis, vel à sede pulsis.*

2 *De ordinatione presbyterorum atque diaconorum.*

CHARISSIMIS fratribus per Aegyptum Domino militantibus Zephyrinus Romanæ urbis Archiepiscopus: Tantam à Domino, huius sanctæ sedis & Apostolicæ Ecclesiæ fundatore, & beato Petro principe Apostolorum, accepimus fiduciam, ut pro uniuersali, Christi sanguine redempta, Ecclesia, impigro laboremus affectu, & omnibus Domino famulantibus succuramus, & cunctis piè uiuentibus Apostolica authoritate opem feramus. Omnes qui in Christo uolunt piè uiuere, necesse est, ut ab impijs & dissimilibus patiantur opprobria, & despiciantur tanquàm stulti & insani, ut meliores & purgatiores efficiantur qui bona temporalia pereunt, ut percipiant æterna. Eorum uerò despectio & irrisio in ipsos retorquebitur, qui eos affligunt & contumelijs afficiunt, quum & abundantia eorum in egestatem, & superbia transierit in confusionem. Nunciatum est enim Sedi Apostolicæ per Apocrisarios uestros, quosdam fratrum nostrorum, Episcoporum, uidelicet,

2. Tim.4.

In decre. Iuon.li.4.

licet, ab Ecclesijs & sedibus proprijs pelli, suaque eis auferri supellectilia, & sic nudos & expoliatos, ad iudicia vocari: quod omni ratione caret, quum cõstituta Apostolorum, eorumque successorum, & præcepta Imperatorum ac constitutiones legum, idipsum prohibeant, & Apostolicæ sedis authoritas idipsum fieri vetet. Præceptum est ergò in antiquis statutis, Episcopos eiectos, atque suis rebus expoliatos, Ecclesias proprias recipere, & primò sua omnia eis reddi: & tum demũ, si quis eos iustè accusare voluerit, æquo periculo facere, iudices esse decernentes, Episcopos rectè sapientes, & in Ecclesia conuenientes, vbi testes essent singulorum, qui oppressi videbantur: Nec priùs eos respondere debere, quàm omnia sua eis & ecclesijs eorũ, legibus integerrimè restituantur. Nec mirum, fratres, si vos persequuntur, quum caput vestrum Christum Dominum nostrum vsque ad mortem sint persequuti. Ipsæ tamé persequutiones patienter portandæ sunt, ut eius discipuli esse cognoscamini, pro quo & patimini. Vndè & ipse ait: (Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.) His fulti suffragijs, non multùm debemus timere opprobrium hominum, neque eorum exprobrationibus vinci, quoniam hoc nobis Dominus iubet per Esaiam Prophetã, dicẽs: (Audite me qui scitis iudicium, populus meus in quorum cordibus lex mea est. Nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum nè timeatis,) considerantes quod in psalmo scriptum est: (Nónne Deus requiret ista? ipse enim nouit abscondita cordis, & cogitationes talium hominum, quoniam vanæ sunt. Vana autem loquuti sunt vnusquisque ad proximum suum, labia dolosa in corde, & corde loquuti sunt mala. Sed disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. Qui dixerunt, labia nostra à nobis sunt: quis noster dominus est?) Nam si hæc in memoria retinerent, minimè ad tantam ꝓsilirent iniquitatem. Non enim probabili & paterna doctrina hoc faciunt, sed ut suam exerceant in seruos Dei vindictam. Scriptum nanq; est: (Via stulti recta in oculis eius. Et sunt viæ, quæ videntur homini iustæ, nouissima autem earum deducũt ad mortem.) Nos enim qui patimur, iudicio Dei hæc reseruare debemus, qui reddet vnicuiq; secundùm opera eius. Qui etiàm per ministros suos intonuit, dicens: (Mihi vindictam, ego retribuam.) Vos enim in recta fide & opere, ac bona voluntate succurrite vicissìm, nec aliquis à supplemento fratris subtrahat manũ, quoniam (in hoc) (ait Dominus) (cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicèm.) Vndè & ipse per Prophetam loquitur, dicens: (Ecce quàm bonũ & quàm iucundum, habitare fratres in vnũ.) Spiritali dico habitaculo & concordia, quæ in Deo est, & vnitate fidei, huius delectabilis secundùm veritatem habitaculi, quæ videlicet in Aaron magis decorabatur, atque * sacerdotibus induentibus dignitatem, sicut vnguentum super caput, principalem intellectum irrigans, & vsque ad ipsam extremam scientiã deducens. In hoc enim habitaculo benedictionem & æternam vitam promisit Dominus. Huius igitur propheticæ vaticinationis meritum amplectentes, præsentem fraternã syllabam exposuimus, nostra propter charitatem minimè quærentes, aut quæsituri. Nõ enim detrahentibus bonum est detrahere, aut palo (secundùm vulgarem fabulam) excurrere palum. Absit. Non sunt ista nostra. Hæc enim auertat diuinitas. Iusto iudicio DEI datur plerunque peccatoribus potestas, qua sanctos ipsius persequantur, ut qui spiritu DEI iuuantur & aguntur, fiant per laborum exercitia clariores. Ipsis tamen, quis eos persequuntur, & exprobrant, atque detrahunt, erit proculdubiò væ. Væ væ illis, qui detrahũt seruis Dei: quia detractio eorum ad eum pertinet, cuius ministerium agunt, & vice funguntur. Oramus autem, ostium circunstantiæ, qui neminem perire aut labijs suis pollui volumus, eorum oribus imponi, & verbum minimè nociuum concipere, aut ore ꝓferre. Vndè & Dominus per Prophetam loquitur, dicens: (Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea.) Dominus omnipotens, & eius vnigenitus filius, & Saluator noster Iesus Christus, hoc vobis tribuat incitamentum, ut omnibus fratribus, quibuscunque tribulationum molestijs laborantibus, viribus quibus potestis succurratis, & eorum (ut dignum est) iniurias vestras æstimetis: maximum adminiculum eis verbis & factis præbeatis, ut eius discipuli inueniamini veri, qui fratres vt se, omnibus diligere præcepit. Ordinationes verò presbyterorũ & Leuitarum, tempore congruo & multis coràm adstantibus, solenniter agite, & probabiles & doctos viros ad hoc opus * prouehite, vt de eorum societate & adiumento plurimùm gaudeatis. Ponite indesinenter corda vestra in virtute DEI, & enarrate hæc & cætera diuina verba in progenies alteras, quoniam hic est Deus Deus noster in æternum, & ipse reget nos in secula. Data vij. Idus Nouembris, Saturnino & * Gallicano viris clarissimis Consulibus.

Marginal notes: 2.q.2. Præceptũ est. — Ioã. 15.c — Matt. 5. a — Esa. 51.e — Psal. 43. — Psal. 93. — Psal. 11 — Prou. 12. c & 14. b — Matt. 16. d — Rom. 2. a — Rom. 12. d — Deut. 32. c — Ioã. 13. d — Psal. 132. — * sacerdotalem — Psal. 38. — II. Dist. 83. Ordinationes presbyterorum. — * constituite. — Psal. 47. — * Gallo

DECRETA * CALIXTI PAPAE PRIMI.

*Κάλλιστος optimus.

Ex lib. Pontificali Damasi Papæ.

CALIXTVS natione Romanus, ex patre Domitio, de regione vrbis Rauennatum, sedit annos v. menses duos, dies x. Fuit temporibus Macrini & Heliogabali, à consulatu Antonini & Alexandri. Hic martyrio coronatur: Hic

Anno Domini 218.

Hic constituit ieiunium quater in anno fieri frumenti, uini & olei gratia, secundùm prophetiam. Qui sepultus est cœmeterio Calepodij, uia Aurelia, milliario tertio, pridie Idus mensis Octob. Hic fecit Ecclesiam sanctæ Mariæ trans Tiberim. Et fecit aliud cœmeterium via Appia, vbi multi sacerdotes & Martyres requiescunt, quod appellatur vsque in hodiernum diem Cœmeterium Calixti. Hic fecit ordinationes quinque per mensem Decembrem, presbyteros xvj. diacones iiij. Episcopos per loca viij. Quieuit Episcopatus dies sex.

Zach. 8. d

CALIXTI PAPÆ PRIMI DECRETALIS EPISTOLA ad Benedictum Episcopum.

1 *De temporibus ieiuniorum.*
2 *De criminationibus doctorum.*

CALIXTVS Archiepiscopus Ecclesiæ Catholicæ vrbis Romæ, Benedicto fratri & coëpiscopo salutem in Domino. Fraternitatis amore constringimur, & apostolico moderamine connenimur, vt consultis fratrum (prout Dominus dederit) respondeamus, eosque apostolicæ sedis authoritate instruamus. Ieiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, conuenientiùs nunc per quatuor tempora fieri decernimus, vt sicut annus per quatuor voluit tempora, sic & nos quaternum solenne agamus ieiunium, per anni quatuor tempora. Et sicut replemur frumento, vino & oleo ad alenda corpora, sic repleamur ieiunio ad alendas animas, iuxta prophetæ Zachariæ vocem, qui ait: (Factum est verbum Domini ad me, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Sicut cogitaui, vt affligerem vos, quum ad iracundiam prouocâssent me patres vestri. & nõ sum misertus: sic côuersus cogitaui in diebus istis, ut benefaciam Hierusalem & domui Iuda. Nolite timere. Hæc sunt verba quæ facietis: Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, veritatem & iudicium pacis iudicate in portis vestris, & unusquisq; malum contra amicum suum nè cogitetis in cordibus uestris, & iuramentum mendax nè diligatis. Omnia enim hæc sunt. quæ odiui, dicit Dominus exercituum. Et factum est uerbum Domini exercituum ad me, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iudæ in gaudium, & in lætitiam & in solennitates præclaras: veritatem tantùm & pacem diligite, dicit Dominus exercituum.) In hoc ergò omnes nos vnanimes oportet esse, vt secundùm Apostolicam doctrinam, idipsum dicamus omnes, & nõ sint in nobis schismata. Simus autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia, in cuius operis deuotione gratulamur dilectionem tuam esse consortem. Non decet enim à capite membra dissidere, sed, iuxta sacræ scripturæ testimonium, omnia membra caput sequantur. Nulli verò dubium est, quòd Apostolica Ecclesia mater sit omnium Ecclesiarum, à cuius vos regulis nullatenùs conuenit deuiare. Et sicut Dei filius venit facere voluntatem patris, sic & vos voluntatem vestræ impleatis matris, quæ est in Ecclesia, cuius caput (ut prædictum est) Romana existit Ecclesia. Quicquid ergò sinè discretione iustitiæ contrà huius disciplinam actum fuerit, ratum haberi rano nulla permittit. Criminationes verò contra doctorem nemo suscipiat, quia non oportet filios repræhẽdere patres, nec seruos dominos lacerare. Filij ergò sunt doctorum, omnes quos instruunt. Et sicut filij patres carnales, sic & hi patres debent diligere spirituales. Non enim benè viuit, qui nõ rectè credit, aut patres repræhendit, vel detrahit suos. Doctores ergò, qui & patres vocantur, magis portandi quàm reprahendendi sunt, nisi in recta fide errauerint. Nullus ergò doctorem per scripta accuset, nec nisi fideli & legitimo, qui etiàm irrepræhensibilem vitam ac conuersationem ducat, accusatori respondeat: quia indignum est, vt doctor stulto & indocto, atque irrepræhensibiliter viuenti, respondeat iuxta stultitiam suam, dicente scriptura: (Non respondeas stulto iuxta stultitiam suam.) Non benè viuit, qui non rectè credit. Nihil mali vult, qui fidelis est. Si quis fidelis est, videat ne falsa loquatur, aut cuiquam insidias ponat. Fidelis homo semper fideliter agit, & infidelis callidè insidiatur, atque fideles & piè ac iustè viuentes perdere nititur, quia similis similem sibi quærit. Infidelis homo mortuus est in corpore viuente. Et contrà, sermones fidelis hominis vitam custodiunt auditorum. Doctorem enim catholicum, & præcipuè Domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ità nulla oportet machinatione aut cupiditate violari, Dicente quippe scriptura sancta, (Post concupiscentias tuas non eas à voluntate tua auertere:) multis huius mundi illecebris, multi vanitatibus resistendum est, ut veræ continentiæ obtineatur integritas. Cuius prima est labes superbia, initium transgressionis & origo peccati: quoniã mens spontè auida, nec abstinere nouit, nec pietati adhibere consensus. Nullus bonorum inimicum habet, nisi malum: qui ideò esse permittitur, ut aut corrigatur, aut per ipsum bonus exerceatur. Quicquid ergò irreprehẽsibile est, catholica defendit Ecclesia. Nulli Imperatori vel cuiquam pietatem custodiẽti, licet aliquid contra mandata diuina præsumere. Iniustum ergò iudicium & diffinitio iniusta, regio metu aut iussu, aut cuiuscũque Episcopi aut potentis, à iudicibus ordinata vel acta, non valeat. Homini religioso parùm esse debet, inimicitias aliorum non exercere, vel non augere malè loquendo, nisi etiàm

Margin notes: Dist. 76. Ieiunium quod ter. — Zach. 8. c — 1. Cor. 1. b — Dist. 11. Nõ decet à cap. 1. Cor. 12. d — Idem habetur infrà in dec. 2. Stephã. I. & Sixti Papæ III. 11. — Prou. 26. a — Eccl. 18. d — Eccl. 10. b — 11. q. 3 Iniustum iudicium &.

etiàm eas extinguere benè loquendo studuerit. Melior est in malis factis humilis confessio, quàm in bonis superba gloriatio. Omnes uerò qui amant uitam beatam, malunt eam tranquillitatis suæ & iustitiæ statu currere, quàm nostrorum peccatorum pœnis ultricibus interpolari. Memor enim sum, me sub illius nomine Ecclesiæ præsidere, cuius à Domino Iesu Christo est glorificata confessio, & cuius fides omnes semper destruit errores. Et intelligo, aliter mihi non licere, quàm ut omnes conatus meos ei causæ, in qua uniuersalis Ecclesiæ salus infestatur, impendam. Spero autem affuturam misericordiam DEI, quòd cooperante eius clementia, omnis pestifer morbus, ipso pellente, auferatur: & quicquid ipso inspirante atque auxiliante, poterit salubriter fieri, cum tuæ fidei & deuotionis laude peragatur. Quoniam res omnes aliter tutæ esse non possunt, nisi, quæ ad diuini muneris famulatum pertinent, sacerdotalis defendat authoritas. Data undecimo Kalendas Decembris, Antonino & Alexandro uiris clarissimis consulibus.

Matt. 16.

EPISTOLA PAPÆ CALIXTI SECVNDA,

Ad omnes Galliarum Episcopos.

1 *De ijs, qui conspirant aduersus Episcopos, vel qui eis consentiunt.*

2 *De ijs, qui excommunicatis communicant, vel infidelibus.*

3 *Vt nullus Episcopus de alterius parochia aliquid præsumat, & de mutationibus Episcoporum.*

4 *De coniunctionibus consanguineorum, & de ijs, qui ex eis nascuntur. & de accusationibus, quas leges reijciunt.*

5 *Qui non debeant admitti ad accusationem, vel ad testimonium. Nec nisi de ijs quæ in præsentia acta sunt, testimonium dandum, & si possit sacerdos post lapsum ministrare.*

DILECTISSIMIS Fratribus per Gallias constitutis, uniuersis Episcopis Calixtus: Plurimorum relatu comperimus, dilectionem uestram, feruore Spiritussancti, ità Ecclesiæ gubernacula firmiter contra impetus tenere & regere, ut naufragia aut naufragiorum detrimenta, Deo authore, non sentiat. Talibus igitur gloriantes indicijs, rogamus, nè in illis partibus contra statuta apostolica quicquam fieri sinatis, sed nostra fulti authoritate, nociua compescite, illicita prohibete. Conspirationum verò crimina uestris in partibus uigere audiuimus, & plebes contra Episcopos suos conspirare, nobis manifestatum est. Cuius criminis astutia nõ solùm inter Christianos abominabilis est, sed etiàm inter ethnicos, & ab exteris legibus prohibita. Et idcircò huius criminis reos non solùm Ecclesiasticæ, sed etiàm seculi damnant leges: & non solùm conspirantes, sed etiàm consentientes eis. Antecessores verò nostri cum plurima turba Episcoporum, quicunque eorum in sacerdotali honore sunt positi, aut existunt clerici, honore, quo vtuntur, *cadere præceperunt: cœteros verò commu nione priuari, & ab ecclesia extorres fieri iusserunt: omnesque simul vtriusque ordinis viros, infames esse censuerunt: & non solùm facientes, sed & eis consentientes. Iustum est enim, vt qui diuina contemnunt mandata, & inobedientes patrum existunt iussionibus, seuerioribus corrigantur vindictis, quatenùs cæteri talia committere timeat, & omnes gaudeant fraterna concordia, & cuncti sumant seueritatis atque bonitatis exemplum. Nam si (quod absit) ecclesiasticam solicitudinem, vigoremq; negligimus, perdit desidia disciplinam, & animabus fidelium profectò nocebitur. Hi verò in nullius accusationem sunt recipiendi, nec eorum vel anathematizatorum vox, vllum nocere vel accusare potest. Excommunicatos quoq; à sacerdotibus, nullus recipiat ante vtriusq; partis iustam examinationem, nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo communicet, nec Aue eis dicat: quia quicunq; in his vel alijs probibitis, sciēter excommunicatis communicauerit, iuxta Apostolorum institutionem, & ipse simili excommunicationi subiacebit. Ab his ergò clerici & laici se abstineant, qui eadem pati noluerint. Infidelibus quoque nolite coniungi, nec cum eis vllam participationem habere. Talia uerò agentes, non fideles, sed infideles iudicantur. Vndè ait Apostolus: (Quæ pars fideli cum infideli? aut quæ participatio iustitiæ cum iniquitate?) Nemo quoq; alterius terminos vsurpet, nec alterius parochianum iudicare aut excommunicare præsumat: quia talis iudicatio vel ordinatio, aut excommunicatio vel damnatio, nec rata erit, nec vites vllas habebit: quoniam nullus alterius iudicis, nisi sui, sententia tenebitur aut damnabitur. Vndè & Dominus loquitur, dicens: (Nè trāsgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.) Nullus autem Primas vel Metropolitanus, diœcesani Ecclesiam vel parochiā, aut aliquem de eius parochia præsumat excommunicare vel iudicare, vel aliquid agere, absque eius consilio vel iudicio: sed hoc obseruet, quod ab Apostolis ac patribus & prædecessoribus nostris est statutum, & à nobis confirmatum, id est, si quis Metropolitanus Episcopus, nisi quod ad suā solummodò propriam pertinet parochiam, sine consilio ac voluntate omnium comprouincialium Episcoporum, extrà aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit: & quod egerit, irritū habeatur & vacuum. Sed quicquid de prouincialium coepiscoporum causis, eorumque Ecclesiarum, & clericorum atque secularium necessitatibus agere aut disponere necesse

Ex hac clausula claret, cōcilium alia quod aut. synodum præcessisse hūc pōtificem, quamuis non extet. *carere 23. q. 3. Iustum est, vt qui.

3. q. 4. Cōspiratores in nul. 11. q. 3. Ex communicatos quoquē à. 11.

2. Cor. 6. c. 111.

9. q. 2. Nullus alterius terminos.

Pro. 22. d Prou. 19. d 9. q. 3. nullus primas, nul.

necesse fuerit, hoc cum omnium consensu cō-
prouincialium agatur pontificum: nec aliquo
dominationis fastu, sed humilima & concor-
Mat.10.d di administratione, sicut Dominus ait: (Nō vēni
Marc.10. ni ministrari, sed ministrare.) Et alibi: (Qui
5 ,, maior est vestrū, erit minister uester.) & reliq.
,, Similiter & ipsi cōprouinciales Episcopi cūcta
cū eius cōsilio, nisi quātùm ad proprias pertinet
parochias, agant, iuxta sanctorum constituta
Patrum, qui quamuis aliquo temporum
īteruallo nos antecesserint, ab vno tñ eodem-
que puritatis fonte, veritatis & fidei lumē hau
serunt, & eodem illustratore & directore spiri
tu, Ecclesię Dei stabilimentum, & omniū Chri
stianorum communē quæsiuerunt vtilitatē, vt
vno animo, vno ōre cōcorditer sancta glorifi-
In dec. cetur Trinitas in secula. Nullus Primâs, nullus
Iuo.lib.4. Metropolitanus, nullusque reliquorum Epi-
scoporum, alterius adeat ciuitatem, aut ad pos-
sessionem accedat (quæ ad eum non pertinet,
& alterius episcopi est parochiæ) super cuius-
quam dispositione, nisi uocatus ab eo, cuius iu
ris esse dinoscitur: aut quicquam ibi disponat
vel ordinet, aut iudicet, si sui gradus honore
potiri voluerit. Sin aliter præsumpserit, dā-
nabitur: & non solùm ille, sed cooperatores,
eique consentientes: quia sicut ordinatio, ità
eis & iudicatio, & aliarum rerum dispositio
7.q.1. Si- prohibetur. Nam qui ordinare non poterit,
cut alte- qualitèr iudicabit? Nullatenùs proculdubiò
rius uxor iudicabit, aut indicare poterit: quoniam sicut
alterius vxor, nec adulterari ab aliquo, uel iu-
dicari aut disponi, nisi à ꝓprio uiro, eo viuēte,
permittitur: sic nec vxor episcopi (quæ ei' Ec-
clesia vel parochia indubitanter intelligitur)
eo viuentē absq; eius iudicio & volūtate, alte-
ri iudicari vel disponi, aut eius cōcubitu frui,
1.Cor.7.a id est, ordinatione, vllatenùs cōceditur. Vndè
,, ait Apostolus: (Alligata est uxor legi, quandiù
,, vir eius viuit: eo verò defuncto, soluta est à le-
,, ge viri.) Similiter & sponsa Episcopi (quia spō
sa uxorque eius dicitur Ecclesia) illico uiuente
ei est alligata: eò verò defuncto, soluta est, &
cui voluerit, nubat, tātùm in Domino, id est,
regulariter. Si enim eo uiuentē alteri nupse-
rit, adultera iudicabitur. Similiter & ille, si
alteram spontè duxerit, adulter æstimabitur,
& communione priuabitur. Si autem perse-
cutus fuerit in sua Ecclesia, fugiendum illi
est ad alteram, eique est associandus, dicente
Mat.10.c Domino: (Si persecuti vos fuerint in una ciui-
,, tate, fugite in aliam.) Si autem vtilitatis causa
,, fuerit mutandus, non per se hoc agat, sed fratri
In dec. bus inuitātibus, & authoritate huius sanctæ se-
Iuo.lib 3 dis faciat, non ambitûs causa, sed vtilitatis. Cō
xiii. iunctiones autem consanguineorum fieri
35.q.2.3. prohibentur, quandò has & diuinæ & se-
Coniun- culi prohibent leges. Leges ergò, diuinæ, hoc
ctiones agentes, & eos, qui ex eis prodeunt, non so-
cōsangui lùm eijciunt, sed & maledictos appellant. Le-
neo. ges ergò seculi, infames tales vocant, & ab hę-
reditate repellunt. Nos verò sequentes pa-
tres nostros, & eorum vestigijs inhærentes,
infamia eos notamus, & infames esse cense-
mus, quia infamiæ maculis sunt adspersi. Nec
eos viros, nec accusationes eorum, quos le-
ges seculi reijciunt, suscipere debemus. Quis
enim dubitat, leges humanas, rationi &
honestati non repugnantes, esse amplectendas,
præsertim ubi uel publicæ consulunt vti-
litati, uel Ecclesiasticæ dignitatis authorita-
tem defendunt, ac pro adminiculo tuentur?
Eos autem consanguineos dicimus, quos diui-
næ & Imperatorum, ac Romanorum atque
Græcorum leges consanguineos appellant, 3.q.4.Cō-
& in hæreditatem suscipiunt, nec repellere sangui-
possunt. Talium enim coniunctiones, nec neorum
legitimæ sunt, nec manere possunt, sed sunt coniun-
repellendæ: & si quæ ausu temerario ten- ctiones.
tatæ sint, authoritate Apostolica rescinden-
dæ veniunt. Quisquis ergò non est legitimè
coniunctus, uel absque dotali titulo, ac bene-
dictione sacerdotis constat copulatus, sacer- In dec.
dotes uel legitimè coniunctos criminari, uel Iuo.lib.4.
in eos testificari minimè potest: quoniam om
nis incesti macula pollutus, infamis est, & ac-
cusare supradictos non permittitur. Non so-
lùm ergo hi, reijciendi sunt & infames
efficiuntur, sed etiā omnes eis consentientes.
Similiter de raptoribus, uel eis qui seniores
impetunt, fieri censemus. Hos ergò secu-
li leges interficiunt, sed nos misericordia præ
eunte, sub infamiæ nota ad pœnitentiam [illegible]
recipimus. Ipsam quoquè infamiam, qua
sunt adspersi, delere non possumus, sed ani-
mas eorum per pœnitentiam publicam, &
Ecclesiæ satisfactionem sanare cupimus, quia
manifesta peccata sunt occulta correctione
purganda. Omnes ergò, qui in recta fide
suspecti sunt, in accusatione sacerdotum, &
eorum super quorum fide non hæsitatur, mi-
nimè recipiantur, & in testimonio humano
dubij habeantur. Infirmari ergò oportet
eorum vocem, de quorum fide dubitatur:
nec eis omninò esse credendum, qui rectam
fidem ignorant. Quærendum est ergò in 2.q.7.
iudicio, cuius sit conuersationis & fidei, is Quærendum est 1
qui accusat, & is qui accusatur: quoniam hi & in Car
qui non sunt rectæ conuersationis ac fidei, thagi.cō-
& quorum vita est accusabilis, non per- cilio 4.ca.
mittuntur maiores natù accusare, nec quo- 96.
rum fides, vita & libertas nescitur. Ne-
que vtiles personæ in eorum recipiantur ac-
cusationem. Rimandæ verò sunt enuclea-
tim personæ accusatorum, quæ sinè scripto 2.q.8.Ac-
difficilè, per scriptum autem nunquàm re- cusatorū.
cipiantur: quia per scriptuam nullus accu-
sare uel accusari potest, sed propria uoce, &
præsente eo quem accusare uoluerit, suam
quisque agat accusationem. Nec absen- 3.q.9.Ab-
te eo, quem accusare uoluerit, cuicunque sente eo
accusatori credatur. Similiter Testes per quem.
quamcunque scripturam testimonium non 3.q.9.Te-
proferant, sed præsentes de his, quæ stes per
viderunt, & nouerunt, ueraciter testi- quas.
monium dicant. Nec de alijs causis vel
negocijs

3. q. 5. con negocijs dicant testimonium, nisi de his quæ
sanguinei sub præsentia eorum acta esse noscuntur. Ac-
accusato- cusatores verò consanguinei, aduersùs ex-
res. traneos testimonium non dicant, nec fami-
liares, vel de domo prodeuntes: sed si volue-
rint, & inuicèm consenserit inter se, paren-
tes tantummodò testificentur, & non in alios.
Nec accusatores vel testes suspecti recipian-
tur: quia propinquitatis & familiaritatis ac
dominationis affectio, veritatem impedire
solet. Amor carnalis, & timor, atque aua-
ritia, plerunque sensus hebetant humanos,
& peruertunt opiniones, vt quæstum pieta-
tem putent, & pecuniam quasi mercedem
Psal. 4. prudentiæ. Nemo enim in dolo loquatur ad
proximum suum. Fouea alta estos maleuoli.
Prou. 22. c Innocens, dum credit facilè, citò labitur.
iuxta lxx. Sed iste lapsus, surgit: & tergiuersator suis
artibus præcipitatur, vndè nunquàm exiliat
atque euadat. Ponderet ergò vnusquisque
sermones suos, & quod sibi loqui non vult,
alteri non loquatur. Vndè benè sacra ait
Tob. 4. c Scriptura: (Quod tibi non vis fieri, alteri nè
facias.) Nos enim tempore indigemus, vt
aliquid maturiùs agamus. Nec præcipitemus
consilia & opera nostra, neque ordinem cor-
rumpamus. Sed si aliquis lapsus quocunque
modo fuerit, non perdamus eum, sed frater-
no corripiamus affectu, sicut ait beatus Apo-
Galat. 6. a stolus: (Si præoccupatus fuerit homo in ali-
quo delicto, vos qui spirituales estis, instrui-
te huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans
teipsum, nè & tu tenteris. Alter alterius onera
portate, & sic adimplebitis legem Christi.)
Porrò sanctus Dauid de criminibus morti-
feris egit pœnitentiam, & tamen in hono-
re permansit. Beatus quoquè Petrus amaris-
simas lachrymas fudit, quandò Dominum
negâsse pœnituit, sed tamen apostolus per-
Ezec. 18. c mansit. Et Dominus per Prophetam peccan-
tibus pollicetur, dicens: (Peccator in qua-
cunque die conuersus ingemuerit, omnium
iniquitatum illius non recordabor amplius.)
In decre. Errant enim, qui putant Domini sacerdotes
Ino. lib. 4. post lapsum, si condignam egerint pœniten-
tiam, Domino ministrare non posse, & suis
honoribus frui, si bonam deincèps vitam du-
xerint, & suum sacerdotium condignè cu-
stodiêrint. Et ipsi qui hoc putant, non solùm
errant, sed etiàm contra traditas Ecclesiæ cla-
ues, disputare & agere videntur, de quibus
Mat. 18. c dictum est: (Quæcunque solueritis in terra,
erunt soluta & in cœlo.) Alioquin hæc sen-
tentia, aut Domini non est, aut vera est. Nos
verò indubitanter, tam Domini sacerdotes,
quàm reliquos fideles, post dignam satisfa-
ctionem posse redire ad honores credimus,
testante Domino per Prophetam: (Nunquid
Hier. 8. b qui cadit, non adijciet vt resurgat? & qui ad-
Ezec. 33. c uersus est, non reuertetur?) Et alibi: (Nolo, in-
quit Dominus, mortē peccatoris, sed vt con-
Psal. 50. uertatur & viuat.) Et Propheta Dauid pœni-
tentiam agens, dixit: (Redde mihi lætitiam sa-
lutaris tui, & spiritu principali confirma me.)
Ipse nanque post pœnitentiam & alios do-
cuit, & sacrificiûm Deo obtulit, dans exem-
plum doctoribus sanctæ ecclesiæ, si lapsi fue-
rint, & condignam pœnitentiam Deo gesse-
rint, vtrunq; facere posse. Docuit enim quan-
dò dixit: Docebo iniquos vias tuas, & impij
ad te conuertentur. Et sacrificium Deo pro
se obtulit, dum dicebat: (Sacrificium Deo spi- Ibidem.
ritus contribulatus.) Videns enim Propheta,
scelera sua mundata per pœnitentiam, non
dubitauit, prædicando & Domino libando,
curare aliena. Lachrymarū ergò effussio mo-
uet animi passionem. Satisfactione autē im-
pleta, auertitur animus ab ira. Qui enim non
ignoscit alteri, quomodò sibi putat subue-
niri? Superabundant ergò peccata, superabun-
det & misericordia. Quoniam apud Dominū Psal. 129.
misericordia, & copiosa apud eū redemptio.
Penès Dominum omnium abundantia est,
quia Dominus virtutum ipse est & rex gloriæ. Psal. 23.
Ait enim Apostolus: (Omnes peccauerunt, & Rom. 3. d
egent gloria Dei, iustificati gratis per gratiā
ipsius, per redemptionem quæ est in Christo
Iesu, quem proposuit Deus propiciatorem,
per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem
iustitiæ suæ, propter remissionem præceden-
tium delictorū, in sustentatione Dei, ad osten-
sionem iustitiæ eius in hoc tempore: vt sit ipse
iustus & iustificans eum, qui ex fide est Iesu
Christi.) Dauid enim dicit: (Beati quorum re- Psal. 31.
missæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt
peccata.) Mundatur ergò homo à peccato, &
resurgit gratia Dei lapsus, & in pristino ma-
net officio, iuxta prædictas authoritates. Vi-
deat, nè ampliùs peccet, vt sententia Euangelij
maneat in eo: (Vade, & ampliùs noli pecca- Ioan. 8. b
re.) Vnde ait Apostolus: (Nō ergò regnet pec- Rom. 6. b
catum in vestro mortali corpore, vt obediatis
concupiscentijs eius. Sed neque exhibeatis
membra vestra arma iniquitatis peccato, sed
exhibete vos Deo, tanquā ex mortuis viuen-
tes, & membra vestra arma iustitiæ Deo. Pec-
catum enim vobis non dominabitur. nō enim
sub lege estis, sed sub gratia. Quid ergò? Pec-
cabimus, quoniam non sumus sub lege, sed
sub gratia? Absit. An nescitis, quoniam cui
exhibetis uos seruos ad obediendum, serui
estis eius, cui obeditis, siue peccati ad mortem,
siue obeditionis ad iustitiam? Gratias autem
Deo, quòd fuistis serui peccati, obedistis au-
tem ex corde in eam formā doctrinæ, in qua
traditi estis. Liberati autem à peccato, serui
facti estis iustitię. Humanū dico.) Maius enim
peccatū est iudicantis, quàm eius qui iudica-
tur. (Existimas) (inquit Apostolus) (ô homo Rom. 2. a
omnis, qui iudicas eos, qui talia agunt, & facis
ea, quia tu effugies iudicium Dei? An diuitias
bonitatis eius & patientiæ & longanimitatis
contemnis? Ignoras quoniam benignitas
Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm
duritiam autem tuā & impœnitens cor, the-
saurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis
iusti

„ iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundùm opera eius: his quidem, qui secundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem, quærentibus vitam æternam: his autem, qui ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primùm & Græci. Gloria autem & honor & pax omni operanti bonum.) Sententiam, fratres, quę misericordiam vetat, non solùm tenere, sed & audire refugite, quia potior est misericordia omnibus holocaustomatibus & sacrificijs. Consultis vestris breuiter respondimus, quia oppressos nimis & præoccupatos alijs iudicijs, literę nos inuenêre vestræ. Data VIII. Idus Octobris, Antonino & Alexandro viris clarissimis Cõsulibus.

DECRETA VRBANI PAPAE PRIMI.

Ex lib. Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 224 VRBANVS natione Romanus ex patre Pontiano, sedit annos quatuor, menses 10. dies 12. Hic fecit ministeria sacrata omnia argentea, & patenas argenteas 25. apposuit. Hic sua traditione multos cõuertit ad baptismum & credulitatem. Tiburtium etiàm & Valerianum nobilissimum virum, sponsum sanctæ Cæciliæ, quos etiàm vsque ad martyrij palmam perduxit. Et per eius monita & doctrinam, multi martyrio coronati sunt. Hic fecit ordinationes quinque per mensem Decembrem, presbyteros nouem, diaconos quinque, episcopos per diuersa loca octo. Qui & sepultus est in cœmeterio Prætextati via Appia, VIII. Kalend. Iunias. & cessauit Episcopatus dies triginta.

VRBANI PAPÆ PRIMI EPISTOLA DECRETALIS.

1 *De vita communi, & quam ob causam Ecclesia possessiones habere cœperit.*
2 *A quibus vel in quos vsus res Ecclesiastica dispensentur, & de inuasoribus earum.*
3 *Si quis ab Ecclesia ius possidendi auellere tentauerit.*
4 *De cathedris Episcopalibus.*
5 *Vt nullus cõmunicet ijs, quibus Episcopus nõ cõmunicat, vel recipiat, quos ille abiecerit.*
6 *De sponsione in baptismo facta, & de ijs qui communem vitam susceperunt.*
7 *De impositione manus Episcopalis.*

VRBANVS Episcopus omnib. Christianis, in sanctificationem spiritûs, in obedientiam & adspersionem sanguinis Domini nostri Iesu Christi, salutẽ: Decet omnes Christianos, charissimi, ut eum imitentur, cuius nomen sortiti sunt. Quid prodest, fratres mei, (Iacobus Apostolus ait) si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nolite plures magistri fieri, fratres mei, scientes quoniam maius iudicium sumitis. In multis enim offendimus omnes. Qui sapiens & disciplinatus est inter vos, ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. Scimus vos non ignorare, quia hactenùs vita communis inter * bonos Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, & maximè inter eos, qui in sortem Domini sunt electi, i. clericos, sicut in Actibus legitur Apostolorum: (Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima una, nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi. Et gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum, aut domorũ erant, vendentes, afferebant precia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur autẽ singulis, prout cuique opùs erat. Ioseph autẽ, qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis, quod est, interpretatum, filius consolationis, Leuites & Cyprius genere, cùm haberet agrum, vendidit illum, & attulit precium ante pedes Apostolorum.) Et reliqua. Videntes ergò sacerdotes summi & alij, atq; Leuitę & reliq fideles, plus vtilitatis posse afferre, si hæreditates & agros quos uendebant, Ecclesijs, quibus pręsidebant Episcopi, traderẽt, eò quòd ex sumptibus eorum, tam præsentibus quàm futuris temporibus, plurima & elegantiora possent ministrare fidelibus communem fidem ducentibus, quàm ex precio eorum: cœperunt prædia & agros, quos uendere solebant, matricibus Ecclesijs tradere, & ex sumptibus eorum uiuere. Ipsæ verò res in ditione singularum parochiarum, Episcoporum, qui locum tenent Apostolorum, erant, & sint vsque adhuc, & futuris semper debent esse temporibus. E quibus Episcopi, & fideles dispensatores eorum, omnibus communem vitam degere uolentibus, ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint, ut nemo in eis egens inueniatur. Ipsæ enim res, fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Non ergò debent in alijs vsibus, quàm Ecclesiasticis, & p̃dictorum Christianorum fratrum uel indigentium conuerti: quia uota sunt fidelium, & precia peccatorum, ac patrimonia pauperum, atque ad prædictum opus explendum, Domino traditæ. Si quis autem (quod absit) secùs egerit, uideat nè damnationem Ananiæ & Saphiræ percipiat, & reus sacrilegij efficiatur, sicut illi effecti sunt, qui precia prædictarum rerum fraudauerunt, de quibus legitur in prædictis Apostolorum Actibus: Vir autem quidam nomine Ananias, cũ Saphira vxore

Iaco. 2. e Iaco. 3. a 12. q. 1. Scim⁹ uos non ign. * omnes 1. Actor. 4. g 12. q. 1. Videntes autẽ sac.

vxore ſua, vẽdidit agrum, & fraudauit de pręcio agri, cõſcia vxore ſua: & afferẽs partẽ quãdã, ad pedes Apoſtolorum poſuit. Dixit autẽ Petrus Ananiæ: Cur tentauit ſatanas cor tuũ, mẽtiri te Spiritui ſancto, & fraudare de precio agri? Nonne manens tibi manebat, & vænundatũ erat in tua poteſtate? Quarè poſuiſti in corde tuo hanc rem? Non es hominibus mentitus, ſed Domino. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expirauit. Et factus eſt timor magnus in omnes qui audiẽrunt. Surgẽtes autem iuuenes, amouerunt eum: & efferentes, ſepeliẽrunt. Factum eſt autem quaſi horarum trium ſpatium, & vxor ipſius, neſciens quod factum fuerat, introiuit. Reſpondens autem ei Petrus, dixit: Dic mihi, ſi tanti agrũ vendidiſtis? At illa dixit: Etiàm tanti. Petrus autem ad eam: Quid vtiquè conuenit uobis tentare ſpiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui ſepeliẽrunt virum tuum, ad oſtium, & efferent te. Confeſtim cecidit ad pedes eius, & expirauit. Intrantes autem iuuenes, inuenerũt illam mortuam, & extulerunt, & ſepeliẽrunt ad virum ſuum. Et factus eſt timor magnus in vniuerſam Eccleſiam, & in omnes qui audierant hæc. Hæc fratres, ualdè cauenda ſunt & timenda: quia res Eccleſiæ, non quaſi propriæ, ſed vt communes, & Domino oblatæ, cum ſummo timore non in alios, quàm in præfatos, vſus ſunt fideliter diſpenſandæ, nè ſacrilegij reatum incurrant, qui eas indè abſtrahunt, ubi traditæ ſunt, nè pœnam & mortem Ananiæ & Saphiræ incurrant, & (quod peius eſt) anathema maranatha fiant: & ſi non corpore, vt Ananias & Saphira, mortui ceciderint, anima tamen, quæ potior eſt corpore, mortua & alienata à conſortio fidelium, cadat, & in profundum barathri labatur. Vndè attendendum eſt omnibus, & fideliter cuſtodiendum, & illius vſurpationis contumelia depellenda, nè prædia vſibus * ſecretorum cęleſtium dedicata, à quibuſdam irruentibus vexentur. Quod ſi quis fecerit, poſt debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga ſacrilegos iure promenda eſt, perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis vtatur. Quoniam iuxta Apoſtolum tradere oportet huiuſmodi hominem ſatanæ, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini. Memoratis ergò augmentationibus ac cultibus, intantùm Eccleſiæ, quibus Epiſcopi præſident, Domino adminiculante, creuerunt, & tantis maxima pars earum abundant rebus, vt nullus ſit in eis, communem * eligens vitam, indigens: ſed omnia neceſſaria ab Epiſcopo ſuiſque miniſtris percipit. Ideò ſi aliquis extiterit modernis aut futuris temporibus, qui hæc auellere nitatur, iam dicta damnatione feriatur. Quòd autem Sedes in Epiſcoporum ECCLESIIS excelsè conſtitutæ, & præparatæ inueniuntur ut thronus, ſpeculationẽ & poteſtatem iudicandi, & ſoluendi atque ligandi, à Domino ſibi,

12.q.1.Res eccleſię nõ quaſi.

17.q.4.Attendendũ eſt, nè prędia.

* ſacrorũ

1.Cor.5.b

12.q.1.Videntes autem ſacerdot.

III.

* degens vel gerens

IIII.

datam materiam docent. Vndè ipſe Saluator in Euangelio ait: (Quęcunq; ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cęlo.) Et alibi: (Accipite ſpiritũ ſanctũ: Quorũ remiſeritis peccata, remittũtur eis: & quorũ retinueritis, retenta ſunt.) Ideò iſta prætulimus, chariſſimi, vt intelligatis poteſtatem Epiſcoporum ueſtrorum, in eiſq; Deum uenerenemini, & eos ut animas ueſtras diligatis: & quibus illi nõ cõmunicãt, nõ cõmunicetis: & quos eiecerint, nõ recipiatis. Valdè enim timẽda eſt ſnia Epiſcopi, licèt iniuſtè liget aliquẽ, quod tamen ſummoperè præuidere debet. Vos autem, hortãtes, monemus omnes, qui Chriſtianitatẽ ſuſcepiſtis, & à Chriſto vocabulũ Chriſtiani ſumpſiſtis, nè in aliquo Chriſtianitatem veſtram irritam faciatis, ſed ſponſionem, quam Domino in baptiſmo feciſtis, firmiter teneatis, nè reprobi, ſed condigni coram eo inueniamini. Et quicunque veſtrûm communem vitam ſuſceptam habet, & vouit ſe nihil proprium habere, videat, nè pollicitationem ſuã irritam faciat: ſed hoc, quod Domino eſt pollicitus, fideliter cuſtodiat, nè damnationem, ſed præmium, ſibi acquirat: quoniam ſatiùs eſt non vouere, quàm votum, prout melius poteſt, non perficere. Grauiùs enim puniuntur, qui votum fecerunt, aut fidem perceperunt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finiẽrunt, quàm illi, qui uitam ſinè uoto finiẽrunt, aut ſinè fide mortui ſunt, & bona egerunt opera. Ad hoc enim ſenſum rationabilem naturæ munere, & ſecundæ natiuitatis reparationem ſuſcepimus, vt ſecundùm Apoſtolum, magìs quæ ſursùm ſunt, ſapiamus, non quæ ſuper terram: quia ſapientia huius mũdi, ſtultitia eſt apud Deum. Quid aũt ſuadet, chariſſimi, ſapientia huius ſeculi, niſi nocitura quærere, & amare peritura, negligere ſalutaria, pro nihilo reputare perpetua? Cupiditatem commendat, de qua dicitur: (Radix omnium malorum eſt cupiditas.) Quæ in primis hoc malum habet, quòd dum ingerit tranſitoria, abſcondit æterna. Et dum à foris poſita conſpicit, intra ſe latentia non introſpicit: & dum aliena quærit, ſectatori ſuo ſemetipſum alienum facit. Ecce, quid ſuadet ſeculi ſapientia? Viuere in delicijs. Vndè dicitur: (Vidua quæ in delicijs eſt, viuens, mortua eſt.) Suadet ergò molliſſimis ſuauitatibus, peccatis, vitijs & flammis nutrire carnem, cibi & vini intemperantia animam premere, ac vitam ſpiritûs intercludere, & contra ſe hoſti ſuo de ſe gladiũ miniſtrare. Ecce, quid ſuadet ſeculi ſapientia? ut qui boni ſunt, mali eſſe mãlint, & per errorem mentis, fieri etiam ſtudeant peccatores, & non cogitent illam terribilem Dei uocem, cùm exurentur peccatores ſicut fœnum. Omnes enim fideles per manûs impoſitionem Epiſcoporum ſpiritum ſanctum poſt baptiſmum accipere debent, vt plenè Chriſtiani inuenian-

tur:

Matt.18.c

Ioan.20.f

V.

11.q.3. Quibus Epiſcopi non com

VI.

12.q.1.Scimus vos non ign.

Votũ paupertatis.

Coloſ.3.a

1.Tim.6 b

1.Tim.5. a

Pſalm.51.

De conſe. diſt.5.Omnes fideles

VII.

Confirmationis ſacramentum.

tur:quia cùm Spiritusſanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & constantiam dilatat. De Spiaitusancto accipimus, vt efficiamur ſpirituales: quia animalis homo non percipit ea quæ ſont ſpiritus Dei. De Spiritusancto accipimus, vt ſapiamus inter bonum malóq; diſcernere ioxta diligere, iniuſta reſpuere, ut malitiæ ac ſuperbiæ repugnemus, ot luxuriæ ac diuerſis illecebris, & fœdis indignisque cupiditatibus reſiſtamus. De Spiritusancto accipimus, ut amore uitæ & gloriæ ardore ſuccenſi, erigere à terrenis mētem ad ſuperna & diuioa ualeamus. Data Nonis Septembris, id eſt, quinto die eiuſdem menſis, Antonino & Alexandro uiris clariſſimis conſulibos.

1. Cor. 2. d Iſta etiam infrà habentur in decr. Melciadis Papæ.

D E C R E T A
PONTIANI PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damaſi Papæ.

Anno Domini 232

ONTIANVS natione Romanus, ex patre Calfurnio, ſedit annos 9. menſes 5. dies 2. martyrio coronatur. Fuit aũt temporibus Alexãdri, à conſulatu Pompeiani & Pelagiani. Eodem tempore Pontianus Epiſcopus & * Philippus preſbyter, io exilio ab Alexandro ſuot deportati io Sardiniam, in inſulam Buccinam, Seuero & Quintiano conſulibus. In eadem inſula afflictus, defunctus eſt decimotertio Kalēdas Decembris. Hic facit ordinationes duas per mēſem Decembrem, preſbyteros ſex, diaconos quinque, Epiſcopos per diuerſa loca 6. Quē B. Fabianus adduxit cum clero nauigio, & ſepeliuit in cœmeterio Calixti uia Appia. Et ceſſauit Epiſcopatus à die depoſitionis 11. Kalen. Decembris, * dies 13.

* Hippolytus

* dies 10.

EPISTOLA PONTIANI PAPÆ DECRETALIS PRIMA,

ad Felicem Succribonum.

De honore, quo ſacerdotes proſequendi ſunt.

POntianus Epiſcopos Felici * Succribono ſalutem: Oppidò cor noſtrũ charitati ueſtræ congaudet, quòd ſtudium ſanctæ religionis ſommopere adimplere ſtudetis, & fratres mœrentes ac deſtitutos, in fide & religione cõfortatis. Vndè redemptoris noſtri miſericordiã exoramus, ut ſua nobis ĩ oĩbus gratia ſuffragetur, & effectu implere tribuat, quod velle cõceſſit. In hoc itaq; bono, tantò commmoda retributionis accreſcũt, quantò & ſtudiũ laboris augetur. Et quia in his oĩbus diuinæ gratiæ adiutorio opùs eſt, omnipotentis Dei aſſiduis precibus clementiã exoramus, quatenùs hęc vobis ſemper operanda bona & velle tribuat, & poſſe coocedat, atq; in ea uos uia, cum froctu boni operis, quã ſe pãſtor paſtorũ eſſe teſtatus ē, dirigat, vt ſioè quo nihil agi poteſt, per ipſum implere booa, quæ cœpiſtis, valeatis. De ſacerdotibus autem Domini, qoos vos audiuimus contra prauorum hoĩum inſidias adiuuare, eorũq; cauſas portare, ſcitote vos ĩ eo ualdè Deo placere, qui ſibi eos ad ſerniendum adſciuit, & familiares io tm̃ ſibi eſſe voluit, vt etiàm aliorũ hoſtias per eos acceptaret, atq; eorũ peccata donaret, ſibiq; reconciliaret. Ipſi quoquè proprio ore corpus Dñi cooficiunt, & populis tradũt. De illis enim dictũ eſt: (Qui vos cõtriſtabit, me contriſtabit: Zach. 2. c
& qui oobis facit iniuriam, recipiet id quod »
iniquè geſſit.) Et alibi: (Qui vos audit, me au- »
dit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: qoi autem Luc. 10. c
me ſpernit, ſpernit eũ qui me miſit.) Hi enim »
nõ ſunt infeſtandi, ſed honorãdi. In eis quoq; Dñs honoratur, cuius legatiooe fungũtur. Hi ergò, ſi fortè ceciderint, à fidelibus ſunt ſoblenãdi & portandi. Accuſandi autem nõ ſunt ab infamibus, aut ſceleratis, uel inimicis, aut alterius ſectæ vel religionis hoĩbus. Si peccauerint, à reliquis arguantur ſacerdotibus: ſed & à ſummis pontificibus conſtringant, & oõ à ſecularibus, aut malæ uitæ hominibus arguantur vel arceantur. Quod ergò de fratris veſtri tranſitu vos contriſtari audiuimus, oon modico cõpulſi ſumus mœrore. Vndè oĩpotentem Deum rogamus, vt ſuæ vos gratiæ adſpiratione cõſoletur, voſq; & à malignis ſpiritibus, & à puerſis hoĩbus, cęleſti protectione cuſtodiat. Nã & ſi quos poſt illius obitum tumultus qoorundã aduerſantiõ ſuſtinetis, nolite mirari, ſi uos qui frui bonis in terra veſtra, id eſt, in terra uiuentium q̃ritis, mala hominõ in terra aliena portatis. Peregrinatio quippe eſt uita præſens: & qui ſuſpirat ad patriã, ei tormentũ eſt peregrinationis locus, etiàm ſi blandus eſſe uideatur. Vobis autē qui patriam quæritis, ioter ſuſpiria q̃ habetis, etiàm gemitus audio humanæ oppreſſionis exurgere. Quod mira oĩpotentis DEI diſpoſitiooe agitur, vt dum ueritas per amorem uocat, mundus præſens à ſeipſo animum ueſtrũ per tribulationes, quas ingerit, reijciat; tãtoq; faciliùs ab amore hoius ſeculi mens exeat, quantò & impellitur, dum oocatur. Itaq; qd̃ cœpiſtis, hoſpitalitatis curam impendite, in oĩone & lachrymis inſtantiſſimè laborate: Eleemoſynis, quas ſemper amâſtis, iã ounc largiùs atq; uberiùs date operã, ut tantò pòſt creſcat uobis in retributiooe fructus muneris, quãtò hîc excreuerit ſtudiũ laboris. Prętereà, ſalutâres pl̃na dulcedine bonitatē ueſtrã petim⁹, ut in bonis, q̃ cępiſtis, nè deficiatis. Neq; ullus uos ab eis auertere poſſit, ſed in cunctis affectũ ueſtræ charitatis, clerici & ſerui Dei, ac cũcti Chriſtiani, qui ĩ illis partib⁹ cõmorãtur, amore Ch̃ri & S. Petri pleniter inueniãt, & fauoris ueſtri ſolatijs, quocunq; mũ neceſſè fuerit, potiãtur: quatenùs ueſtra cũcti ope defenſi, atque adiuti, & oos uobis gratiarum

* Succeriboni, vel Subcriboni.

possimus existere debitores, & Christus Iesus
Dominus noster æternam gloriã compenset,
& B. Apost. Petrus Apostolorum princeps, in
quorũ vos causis impenditis, ipsius gloriæ ia-
nuã aperiat. Data decimo Kalẽ. Februarij, Se
uero & Quintiano viris clariss. consulibus.

EPISTOLA PONTIANI PAPÆ SECVNDA.

De fraterna dilectione & vitandis malis.

Pontianus sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ
Episcopus, oĩbus rectè Dñm colentibus,
& diuinum cultum amantibus, salutem.
Luc.2.b (Gloria in excelsis Deo, & in terra pax ho
minibus bonę voluntatis.) Hęc verba, charissi
mi, non hoĩum sunt, sed Angelorum: & non
humano sensu excogitata, sed ab Angelis i or-
tu Saluatoris annunciata. Quibus indubitan-
ter ab oĩbus intelligi põt, ꝙ non malæ volun-
tatis hoĩbus, sed bonæ, pax sit à Domino da-
ta. Vndè & Dñs per Prophetã loquitur, dicẽs:
Psalm.72. (Quàm bonus Israel Deus his qui recto sunt
corde. Mei aũt penè moti sunt pedes, penè ef-
fusi sunt gressus mei: qa ęmulatus sum cõtra
iniquos, pace impiorum videns.) De bonis
Matt.5.a verò ipsa per se veritas ait: (Beati mundo cor-
de, quoniam ipsi Deum videbũt.) Mundi eñ
non sunt corde, qui mala cogitant, aut noci-
ua aduersùs fratres suos: quia nihil mali vult,
q̃ fidelis est. Fidelis ergò homo magis diligit
audire quæ oportet, quàm dicere quæ non
oportet. Et si quis fidelis est, videat nè mala
loquatur, aut cuiquã insidias ponat. In hoc er
gò discernuntur filij Dei & filij diaboli. Filij
nanq; Dei semper cogitant & agere conten-
dunt, quæ Dei sunt, & fratres indesinẽter ad-
iuuant, & nulli nocere volunt. Filij autem dia
boli econtrà, mala & nociua semper meditan
tur, quia opera eorũ mala sunt. De quibus lo-
Hiere.1.c quitur Dominus per Hieremiam prophetã,
Hiere.2.b dicẽs: (Loquar iudicia mea cũ eis super om-
ni malitia eorũ. Propterea iudicio contendã
adhuc vobiscũ, ait Dñs, & cum filijs vestris di
sceptabo. Eccè ego fingo cõtra vos malũ, & co
Hier.18.b gito contra uos cogitationẽ.) Hæc, fratres, val-
dè sunt timenda, & ab oĩbus cauenda: quoniã
super quẽ iudiciũ Dei ceciderit, nõ exiet im-
punitus. Et ideò vnusquisque præuideat, nè
hoc machinetur aut agat in fratrẽ, quod ipse
pati noluerit. Et nec in suspicionẽ veniat ho-
mo fidelis, vt dicat aut faciat ea, quæ pati non
3.q.5. Suspectos autẽ ini. Et 2. q. 7. quærendũ est. Et in decr. Iuo. lib.4. vult. Vndè suspectos, aut inimicos, aut facilè
litigantes, & eos qui nõ sunt bonæ conuersa-
tionis, aut quorũ vita est accusabilis, & qui re-
ctã nõ tenẽt & docẽt fidẽ, accusatores esse &
testes, & antecessores nostri Apostolica repu-
lerunt authoritate, & nos submouemus, atq;
futuris tẽporibus excludimus, nè libenter la-
bi possint, quos nos tenere & saluare debem⁹:
nè (quod absit) prędictum Dei iudicium, non
tantùm super vtrosq; ueniat, sed & nos eorũ
vitio (quod Deus auertat) pereamus. Scriptũ
est enim: Rectorem te posuerunt? curam illo- Eccl.32.a
rum habe, ut læteris propter illos, & ornamẽ-
tum gratiæ accipias coronam, & dignationẽ
consequaris corrogationis.) Verbũ enim ne-
quam immutat cor, ex quo quatuor partes o-
riuntur, bonum & malum, vita & mors, & do
minatrix est eorum assiduè lingua. Pro talibus
prædicti uitandi admodũ sunt, & priusquàm
prędictę enucleatìm examinentur opiniones,
& ab illis alieni inueniantur, nõ sunt suscipiẽ- Eccl.35.a
di: quoniam sacrificium salutare est, attẽdere
mãdatis, & discedere ab omni iniquitate: Be-
neplacitum est Domino, recedere ab iniqui-
tate: & laudatio, recedere ab iniustitia. Quo- Eccl.27.c
niam scriptũ est: (Dilige proximum, & coniũ
gere fide cũ illo. Quòd si denudaueris abscon
ia illius, non persequeris post eum. Sicut enim
homo qui perdit amicum suum, sic qui per-
dit amicitiam proximi sui. Et sicut qui dimit
tit auem de manu sua, sic qui dereliquisti pro-
ximum tuum, & non eum capies. Non illum
sequaris, qm̃ longè abest. Effugit enim quasi
caprea de laqueo, quia vulnerata est anima
eius. Vltrà eum non poteris colligare. & ma-
ledicti est concordatio. Denudare autem ami
ci mysteria, desperatio est animæ infelicis. An-
nuens oculo, fabricat iniqua, & nemo eũ abij
ciet. In conspectu oculorum tuorum conculi-
cabit os tuum, & super sermones tuos admi-
rabitur. Nouissimè autem peruertet os suum,
& in verbis tuis dabit scandalũ. Multa audiui
& non coęquaui ei, & Dñs odiet illum. Qui ĩ
altum lapidẽ mittit, super eius caput cadet, &
plaga dolosa dolosi diuidet vulnera. Qui fo-
dit foueam, incidet in illam: & qui statuit la-
pidẽ proximo, offendet in eo: & qui laqueum
alij ponit, peribit in illo. Facienti nequissimũ
consilium, super ipsum deuoluetur: & non
cognoscet undè adueniet illi. Illusio & im-
properium superborum, & vindicta sicut leo
insidiabitur illi. Laqueo peribunt, qui oble-
ctantur casu iustorum: dolor autem consu-
met illos, antequàm moriantur. Ira & furor,
vtraque execrabilia sunt: & vir peccator, con- Eccl.28.a
tinens erit illorum. Qui vindicari uult, à Deo
inueniet uindictam, & peccata illius seruans
seruabit. Relinque proximo tuo nocenti te,
& tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Ho
mo homini reseruat irã, & à Deo quærit me
delam? In hominem similem sibi non habet
misericordiam, & de peccatis suis deprecatur
altissimum? Ipse dum caro sit, reseruat irã:
& propiciationem petit à Deo? Quis orabit
pro delictis illius? Memento nouissimo-
rum, & desine inimicari: tabitudo enim &
mors imminent * mãdatis. Memorare timo- * mãdatis eius.
rem Dei, & non irascaris proximo. Memo-
rare testamenti altissimi, & despice ignoran-
tiã proximi. Abstine te à lite, & minues pec-
cata. Homo enim iracundus incendit litem,
& uir peccator turbabit amicos, & in medio
pacem habentium immittit inimicitiam. So-
cundùm

cundùm enim ligna ſyluæ, ſic ignis exardeſcet: & ſecundùm virtutẽ hominis, iracundia illius erit: & ſecundùm ſubſtantiam ſuã exaltabit iram ſuam. Certamen feſtinatum incendet ignem, & lis feſtinans effundet ſanguinẽ, *feſtinans & lingua * teſtificans, adducet mortem. Si ſufflaueris, quaſi ignis ardebit: & ſi expueris ſuper illam, extinguetur, & vtraque ex ore proficiſcuntur. Suſurro & bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacem habẽtes. Lingua tertia multos commouit, & diſperſit illos de *muratas gente in gentem. Ciuitates diuitum *munitas deſtruxit, & domos magnatum effodit. Virtutes populorum concidit, & gentes fortes diſſoluit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit, & priuauit illas laboribus ſuis. Qui reſpicit il- * habebit amicum, in quo requieſcat. lam, non habebit requiẽ, nec * habitabit cum requie. Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem linguę comminuet oſſa. Multi ceciderunt in ore gladij, ſed non ſic, quomodò qui interièrunt per linguam ſuam. Beatus, qui tectus eſt à lingua nequam, qui in iracundiam illius non tranſiuit, & qui non attraxit iugum eius, & vinculis eius nõ eſt ligatus. Iugum enim illius, iugum ferreum eſt: & vinculum illius, vinculum ęreum eſt. Mors illius, mors nequiſſima: & vtilis potiùs infernus, quàm illa. Perſeuerantia illius non permanebit, ſed obtinebit vias iniuſtorum, & * flamma ſua non comburet iuſtos. *in Qui derelinquunt Dominum, incident in illam, & exardeſcet in illis, & non extinguetur: & immittetur in illos quaſi Leo, & quaſi Pardus lædet eos. Sepi aures tuas ſpinis & noli audire linguam nequam: & ori tuo facito oſtia, & ſeras auribus tuis. Aurum tuum & argentum tuum conſla, & verbis tuis facito ſtateram, & frenos ori tuo rectos. Et attende, nè fortè labaris in lingua tua, & cadas in conſpectu inimicorum inſidiantium tibi, & ſit caſus tuus inſanabilis ad mortem. Eccl. 5 Nè tardes cõuerti ad Dominum, & nè differas de die in diem. Subitò enim veniet ira illius: & in tẽpore vindictę diſperdet te. Noli anxius eſſe in diuitijs iniuſtis. nihil enim proderunt tibi in die obductionis & vindictæ. Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omni via. Sic enim peccator probatur in duplici lingua. Eſto firmus in via Domini, & in veritate ſenſûs tui, & ſcientia: & proſequatur te verbum pacis & iuſtitiæ. Eſto manſuetus ad audiendũ verbum, vt intelligas, & cum ſapientia fer reſponſum verum. Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo: ſin autem, ſit manus tua ſuper os tuum, nè capiaris in verbo indiſciplinato, & confundaris. Honor & gloria in ſermone ſenſati: lingua imprudentis, ſubuerſio ipſius. Non appelleris ſuſurro, & in lingua tua nè capiaris, & confundaris. Super furem enim eſt confuſio & pœnitentia, & denotatio peſſima ſuper bilinguem. Suſurratori autem odium, & inimicitia, & cõtumelia. Iuſtifica puſillum Eccl. 6. a & magnũ ſimiliter. Noli fieri pro amico inimicus proximo. Improperium enim & cõtumeliam malus hæreditabit, & omnis peccator, inuidus & bilinguis. Nõ te extollas in cogitatione animæ tuę velut taurus, nè fortè elidatur virtus tua ſuper ſtultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris velit lignum aridũ in eremo. Anima enim nequam diſperdet, qui ſe habet, & in gaudium inimicis dat illũ, & deducet in ſortẽ impiorũ.)

Chariſſimi oppreſſos erigere ſtudete, & neceſſè habentes ſemper adiuuate: quoniam qui fratrem afflictum releuat, appræhenſum eripit, mœrentem conſolatur, ab illo ſibi retribui, cui totum impendit, non dubitet, qui ait: Mat. 25. d (Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.) Taliter enim bona indeſinenter agere ſtudete, vt fructum boni operis & hic conſequamini, & in futuro gratia Dei perfruamini, quatenus cœleſtis regni aulam introire poſteà mereamini. Data * 4. Kalend. Maij, Seue- *tertio ro & Quintiano viris clariſſimis conſulibus.

DECRETA ANTERI PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damaſi Papæ.

ANTERVS natione Græcus, ex patre Romulo, ſedit annos 12. menſem vnum, dies 12. Martyrio coronatus temporibus Maximini & Aphricani conſulum. Hic geſta Martyrum diligenter à notarijs exquiſiuit, & in Eccleſia recondidit. Propter quod à quodam Maximo præfecto martyr effectus eſt. Hic fecit ordinationem vnam per menſem Decembrem, & vnum Epiſcopum ordinauit in ciuitate Fundis Campaniæ. Qui ſepultus eſt in cœmeterio Calixti via Appia, 3. Nonas Ianuarij. Et ceſſauit Epiſcopatus dies 13.

Anno Domini 236 Onuphri⁹ in chronico & Epitome Põtificũ ponit cõſtãter menſem vnũ dies 14.

ANTERI PAPÆ DECRETALIS Epiſtola ad Epiſcopos prouinciarum Bæticæ & Toletanæ.

De mutatione Epiſcoporum.

CHARISSIMIS fratribus per Bæticam atque Toletanam prouincias Epiſcopis conſtitutis, Anterus Epiſcopus in Domino ſalutem. Optarem, fratres chariſſimi, ſemper dilectionis & pacis veſtrę ſynceritatis gaudia audire, ità vt uiciſsim diſcurrentibus literis ſoſpitatis indicia iuuarentur, ſi quietos nos ab incùrſione ſua vacare hoſtis antiquus ſineret: qui ab initio mendax, inimicus veritatis, æmulus hõis, quẽ vt deciperet, ſe antè decepit pudicitiæ aduerſarius, luxuriæ magiſter: Ioan. 8. f crudelitatibus paſcitur, abſtinentia punitur: odit ieiunia, miniſtris ſuis prędicãtibus, dum dicit eſſe ſuperflua, ſpem non habens de fu-

turis, Apostoli sententia repercussus, dicentis:
1.Co.15.d Manducemus & bibamus, cràs enim moriemur. O infelix audacia, ô desperatæ mentis astutia. Ipse enim hortatur odia, & fugat concordiam. Et quia facilè ad deteriorem partem mens humana transducitur, volens magis per spatiosam viã ambulare, quàm arctæ viæ iter cum labore transire. Qua de re, fratres dilectissimi, sectamini meliora, & semper relinquite deteriora, Bona agite, mala vitate, vt vere discipuli Domini esse inueniamini. De mu-
7.q.1.Mutationes Episcoporum. Et in decret. Iuo.lib.5. tatione ergò Episcoporum, vndè sanctam sedẽ Apostolicam consulere voluistis, scitote, eam communi vtilitate atque necessitate fieri licere, sed nõ libitu cuiusquam aut dominatione. Petrus, sanctus magister noster & princeps Apostolorum, de Antiochia vtilitatis causa translatus est Romam, vt ibidèm potius proficere posset. Eusebius quoque de quadam parua ciuitate, Apostolica authoritate, mutatus est Alexandriam. Similiter Felix de ciuitate, qua ordinatus erat electione ciuium, propter doctrinam & bonam vitam quam habebat, communi Episcoporum & reliquorum sacerdotum ac populorum consilio, translatus est Ephesum. Non enim transit de ciuitate ad ciuitatem, qui non suo libitu aut ambitu hoc facit; sed vtilitate quadam aut necessitate aliorum, hortatu & consilio potiorum, trãsfertur. Nec transfertur de minori ciuitate ad maiorem, qui hoc non ambitu, nec propria voluntate fecit, sed aut vi à propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut vtilitate loci aut populi, non superbè, sed cum humilitate ab alijs
1.Reg.16 b translatus & inthronizatus est: quia homo videt in facie, Deus autẽ in corde. Et Dominus
Psal. 93. per prophetam loquitur, dicens: (Dominus „ scit cogitationes hominũ, quoniã vanę sunt.) Non ergò mutat sedẽ, qui non mutat mentẽ. Nec mutat ciuitatem, qui non sua sponte, sed consilio & electione aliorum mutatur. Nõ ergò migrat de ciuitate ad ciuitatẽ, qui non auaritiæ causa, nec spontè dimittit suam; sed (vt iam dictũ est) aut pulsus à sede sua, aut necessitatẽ coactus, aut electione & exhortatione sacerdotum & populorum, translatus est ad al-
7.q.1 Mutationes Episcoporum. teram ciuitatem: Nam sicut Episcopi habent potestatem ordinare regulariter Episcopos & reliquos sacerdotes, sic quoties vtilitas aut necessitas coegerit, supradicto modo & mutare, & inthronizare potestatẽ habent. Hæc, vt petistis, licèt vobis incognita non sunt, tenenda mandamus, nè ignoratia quorundam, meliora & vtiliora vitentur, & inutiliora sumantur, si-
Mat.23.c cut in sancto legitur Euangelio: (Væ vobis hy„ pocritæ, quia decimatis mẽtham & anethum „ & cuminum, & reliquistis, quæ grauiora sunt „ legis, iudicium & misericordiam & fidẽ. Hæc „ oportuit facere, & illa nõ omittere, Duces cæ„ ci, excolantes culicẽ, camelum autẽ glutiẽtes.)
2.Tim.3.b Quod licet, non licet: & quod non licet, licet.
Exo.7. Quemadmodum Iannes & Mambres restiterunt veritati, sic & illi, mente reprobi, amantes voluptatem magis quàm Deum, quod licet, docent nõ licere, i. Episcopos migrare de ciuitate ad ciuitatem, prætaxato modo: & quod nõ licet, docent licere, i. misericordiã non agere circa patientes necessitatem, hoc est, eis qui Episcopum nõ habent, & sacro Episcopali indigent ministerio, Episcopum de alia ciuitate causa vtilitatis vel necessitatis tribui: & Episcopis persecutione aut necessitatem patiẽtibus, aliam cathedram dari negant. Cõtradicũt etiàm sacræ scripturæ, quæ testatur mãlle Deum misericordiam, quàm iudicium. Quæ, precor, maior charitas, aut quod efficacius pietatis patrocinium potest à quoquam alicui impendi, quàm si ignorãtiæ tenebras & imperitiæ caliginem ab eo repellat, ac demum veræ fidei doctrinæ pabulo, non ad quæstum, nõ ad ambitionem, sed ad eruditionẽ & ædificationem reficiat? Tãquam enim mutilo fit manus, claudo pes, oculos cæco, qui ignorantię tenebris obuoluto, sapientiæ & sciẽtiæ thesaurum reserat, & candorem lucis, viasq; Domini benignit er aperit. Vtrisque autem, id est, & famem verbi Dei patientibus, & Episcopis necessitatem, quando inthronizãtur propter cõmunem vtilitatem in alijs ciuitatibus, nõ modica exhibetur misericordia. Negantes autem hæc, licèt speciem habeant pietatis, virtutem tamen eius abnegãt. Nam in tali negocio prosapiam non agnosco. si quis tamen sapientiũ, quos insipientibus tempestatis huius procella alijs sociauit authoribus, facinorũ participatione maculatur, splendor sapientis, etsi communionem criminum incurrit, nescit tamen ducem se præbere peccantibus. Alia quoquẽ est causa vtilitatis & necessitatis, & alia auaritiæ & præsumptionis, aut proprię voluntatis. Auaritię quoquẽ causa, vel præsumptionis, aut propriæ voluntatis, nõ sunt Episcopi mutandi de ciuitate ad ciuitatem, sed vtilitatis & necessitatis. Quod nemo negat, nisi hi, de quibus dictum est: (Errauerunt in ebrietate, nesciẽrũt Viden tem, ignorauerunt iudicium.) Nam si enarrabo cogerer aperire transacta, ostẽderem vobis, nullum euenire solatium de comparatione factorum. Cæterùm state, charissimi, super vias, adspicientes & interrogantes de semitis Domini antiquis, & videte, quæ est via bona & recta, & ambulate in ea, & inuenietis requiem animabus vestris. Et vt iuxta Sapientiæ vocem dicamus, (Diligite iustitiam, qui iudicatis terram: Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illũ: quoniam inuenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis, qui fidem habent in illum. Peruersæ enim cogitationes separant à Deo, probata autẽ virtus corripit insipientes. Quoniam in maleuolam animam nõ introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu, & corripietur à superueniente iniquitate. Benignus est enim spiritus

Matt.9.d & 12.a & Ose.6.c.
7.q.1.Mutationes Episcoporum.
Esa.28.b
Hier.6.d
Sap.1.a

" spiritus sapientiæ, & non liberabit maledi-
" ctum à labijs suis; quoniam renum illius te-
" stis est Deus, & cordis eius scrutator est verus,
" & linguæ illius auditor. Quoniã spiritus Do-
" mini repleuit orbem terrarum, & hoc quod
" cõtinet omnia, scientiam habet vocis. Propter
" hoc, qui loquitur iniqua, nõ potest latere, nec
" præteriet illum corripiens iudicium. In cogi-
" tationibus enim impij interrogatio erit. Ser-
" monum autem illius auditio ad Dñm veniet,
" & ad correptionẽ iniquitatum illius: quoniã
" auris zeli audit omnia, & tumultus murmu-
" rationum non abscõdetur. Custodite ergò vos
" à murmuratione, quæ nihil prodest. Et à de-
" tractione parcite linguæ, quoniam sermo ob-
" scurus in vacuum non ibit. Os quod mẽtitur,
" occidit animam. Nolite zelare mortem in er-
" rore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionẽ
" in operibus manuum vestrarũ: quoniã Deus
" mortem non fecit, nec lætatur in perditione
" viuorum. Creauit enim, vt essent omnia, & sa-
" nabiles esse voluit nationes orbis terrarum.
" Non est in illis medicamentum exterminij,
" nec inferorum regnum in terra viuentiũ. Iu-
" stitia, perpetua est & immortalis: iniustitia au-
" tẽ, mortis est acquisitio. Impij autem manibus
" & verbis accersierunt illam: & æstimantes eã
" amicam, defluxerunt, & spõsiones posuerunt
Sap. 2. a " ad illam: quoniam morte digni sunt, qui sunt
" ex parte illius. Dixerunt enim, apud se cogi-
" tantes non rectè: Exiguum est, & cum tædio,
" tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in
" fine hominis, & non est, qui agnitus sit reuer-
" sus ab inferis. Quoniã ex nihilo nati sumus,
*ac flatus & post hoc erimus tanquàm non fuerimus.
" Quoniam fumus* afflatus est in naribus no-
" stris, & sermo scintillæ ad cõmouendum cor
" nostrum, qua extincta, cinis erit corpus no-
" strum, & spiritus effundetur tanquàm mollis
" aër. Et transibit vita nostra tãquàm vestigium
" nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata
" est à radijs solis, & à calore illius aggrauata.
" Et nomen nostrum obliuionem accipiet per
" tempus, & nemo memoriam habebit operum
" nostrorum. Vmbræ enim transitus est tempus
" nostrum, & non est reuersio finis nostri, quo-
" niam cõsignata est, & nemo reuertetur.) Pro-
ptereà vnicuique præuidendum est, vt sum-
moperè se custodiat, & vtiliter se præuideat,
vt cùm dies extrema, finisque vitæ aduenerit,
non transeat ad perpetuam mortẽ, sed vitam
9. q. 3. Facta subditorum. æternam. Facta enim subditorum iudicantur
à nobis, nostra verò iudicat Deus. Ex merito
verò plebis nonnũquàm Episcopi deprauan-
tur, quatenùs procliuiùs cadat qui sequuntur.
Capite languescente, cætera corporis membra
inficiuntur. Deteriores sunt, qui vitam mo-
resque bonorum corrumpunt, his qui substã-
tias aliorum prædiaque diripiunt. Caueat vnus-
quisque, nè aut linguã, aut aures habeat pru-
rientes, i. nè aut ipse alijs detrahat, aut alios
Psal. 49. audiat detrahentes. (Sedens,) inquit, (aduer-
sùs fratrem tuum loquebaris, detrahendo, &

aduersùs filium matris tuæ ponebas scanda- "
lum, &c.) Parcant singuli detractioni linguæ, 12. Hieronymo ad Nepotianum.
custodiantque sermones suos: & sciant, quia
cuncta quæ de alijs loquuntur, sua sententia
iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter
refert. Officij singulorum sit, dilectissimi, non
solùm oculos castos seruare, sed & linguam.
Nec quid in cuiusqam domo agatur, alia do-
mus per vos vnquàm nouerit. Habeant om-
nes simplicitatem columbæ, nè cuiquam ma-
chinentur dolos: & serpentis astutiam, nè a-
liorum supplantentur insidijs. Non est humi- Ad Heliodorum prima.
litatis meæ, neque mensuræ, iudicare de cæ-
teris, & de ministris Ecclesiarũ sinistrũ quip- 11. q. 3.
piam dicere. Absit, vt quicquam sinistrum de Absit vt quicquã.
his loquar, qui Apostolico gradui succeden-
tes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per
quos nos etiam Christiani sumus, qui claues
regni cœlorum habentes, ante iudicij diem iu-
dicant. Veteri quidem lege habetur, quicun- Deu. 17. c
que sacerdotibus non obtemperasset, aut ex-
tra castra positus, lapidabatur à populo, aut
gladio ceruice subiecta, contemptum expia-
bat cruore. Nunc verò inobediens spirituali
animaduersione truncatur, & eiectus ab Ec-
clesia, rabido Dæmonum ore discerpitur.
Oportet enim, vt qui Deum hæreditate possi-
dent, absque vllo impedimento seculi, Deo
seruiant, vt dicere possint: (Dominus pars hæ- Psal. 15.
reditatis meæ. O quàm bonus & suauis est spi- Sap. 12. a
ritus tuus, Domine, in omnibus.) Parcis au- "
tem omnibus, quoniam tua sunt Domine qui
animas amas. Ideoque hos, qui ex errant par-
tibus, corripis: & de quibus peccant, admo-
nes & alloqueris, vt relicta malitia, credant in
te, Domine. (Tu autem Deus noster, suauis & Sap. 15. a
verus es, patiens, & in misericordia disponẽs "
omnia. Etenim, si peccauerimus, tui sumus, "
scientes magnitudinem tuam. Et si non pecca- "
uerimus, scimus quoniam apud te sumus cõ- "
putati.) Spiritus timentium Dominum quæ- "
retur ab eo, & in respectu illius benedicentur.
Quapropter, fratres charissimi, (omnis sermo Ephe. 4. f
malus ex ore vestro non procedat: sed si quis "
bonus est ad ædificationem opportunitatis, vt "
det gratiam audientibus, & nolite contristare "
Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in "
diem redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, "
& indignatio, & clamor, & blasphemia tolla- "
tur à vobis, cum omni malitia. Estote autem "
inuicem benigni, misericordes, donantes in-
uicẽ, sicut & Deus in Christo donauit vobis. Ephe. 5. a b c.
Estote ergò imitatores Dei, sicut filij charissi-
mi, & ambulate in dilectione, sicut & Chri- "
stus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro "
nobis oblationem & hostiam Deo in odorem "
suauitatis. Fornicario autem & omnis im- "
munditia, aut auaritia non nominetur in vo- "
bis, sicut & decet sanctos, aut turpitudo, aut "
stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem "
non pertinet, sed magis gratiarum actio. "
Hoc enim scitote intelligentes, quòd omnis "
fornicator, aut immundus, aut auarus, quod "

„ est idolorum seruitus, non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. Nemo vos seducat inanibus verbis. Propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. Nolite ergò effici participes eorũ. Eratis enim aliquandò tenebræ, nunc autem lux in Domino. Vt filij lucis ambulate, (fructus enim lucis est in omni bonitate & iustitia & veritate) probantes quid sit beneplacitum Deo. Et nolite cõmunicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dicere. Omnia autem quæ arguuntur, à lumine manifestatur. Omne enim, quod manifestatur, lumen est. Propter quod dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Videte itaque, fratres, quomodò cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes, redimẽtes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudẽtes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed impleamini Spiritusancto, loquentes vobismetipsis in psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, cãtantes & psallentes in cordibus vestris Domino, gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Iesu Christi Deo & patri, subiecti inuicèm in timore Christi.) State itaque, fratres, & tenete traditiones Apostolorũ & Apostolicæ Sedis, vt Dominus noster Iesus Christus, & pater noster, qui dilexit nos, & dedit consolationem æternam, & spem bonam in gratia, exhortetur corda vestra, & confirmet in omni opere & in sermone bono. Decæterò, fratres, orate pro nobis, vt sermo Domini currat & clarificetur, sicut & apud vos, & vt liberemur ab importunis & malis hominibus. Non enim omnium est fides. Fidelis autem Deus est, qui confirmabit vos, & custodiet à malo. Quapropter ponite indesinenter corda vestra in virtute Dei, & resistite semper malis, & enarrate hæc, luxta vocem prophetæ, in progenies alteras, quoniã hic est Deus Deus noster in æternum, & ipse reget nos in secula. Vndè vos, qui in specula à Domino estis cõstituti, comprimere & repellere eos summoperè debetis, qui fratribus insidias præparant, aut in eos seditiones & scandala excitant. Facile est enim, hominem verbo fallere, sed non Dominum. Ideò hos reprehendere, & ab his vos auertere oportet, quatenùs extincta funditùs huiusmodi caligine, Lucifer eis resplendeat, & lætitia oriatur in cordibus eorum. Confidimus autem de vobis, fratres, in Domino, quoniam quæ præcepimus & facitis & facietis. Quanto enim beneficia vestra his ampliùs exhibetis, tantò maiorem vicissitudinem ab omnipotenti Deo, cui *seruiunt expectatis. Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, honoremque & præceptum seruare concedat, & gloria honorque Deo patri omnipotenti, eiusque vnigenito filio saluatori nostro, cum Spiritusancto sit in secula seculorum. Amen.

2. Thess. 2.d — 2. Thess. 3.a — Psal. 47. — 1. Pet. 1.d — 2. Thess. 3.a — * seruitis

DECRETA FABIANI PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

FABIANVS natione Romanus, ex patre Fabio, sedit annis 14. mensem *vnum, dies 11. martyrio coronatur 14. Kalend. Februarius. Fuit autem temporibus Maximiani & Aphricani, vsque ad Decium secundò & * Gratum. Hic regiones diuisit diaconibus, & fecit septem subdiaconos, qui septem notarijs imminerent, vt gesta martyrum in integrum colligerent: & multas fabricas per cœmeteria fieri præcepit. Post passionem verò eius, Moses & Maximus presbyteri, & Nicostratus diaconus, comprẽhensi sunt, & in carcerem missi. Eodem tempore superuenit Nouatus ex Aphrica, & separauit Nouatianum de Ecclesia, & quosdam confessores, postquàm Moses in carcere defunctus est, quàm fuit ibi mẽses 11. Et sic multi Christiani fugerũt. Hic fecit ordinationes quinque per mensem Decembrem, presbyteros viginti duos, diacones septem, Episcopos per diuersa loca vndecim. Qui sepultus est in cœmeterio Calixti, via Appia, XIII. Kalend. Februarij. Et cessauit Episcopatus dies sex.

Anno Domini 237 — * xj. — Sub hoc Philippus Cæsar baptizatus est. — *Quadratum.

At Clerus Romanus epistola in numero epistolarum D. Cypriani 31 iuxta editionem Pamelij, multo longiorem fuisse cessationem, propter rerum, & temporum, vt ait, difficultates ostendit. Onuphr. in Epitome Pontif. ponit mensem vnum, & dies 26.

EPISTOLA EIVSDEM FABIANI PAPÆ PRIMA.

Qui non debeant admitti ad excusationem, & non esse communicandum excommunicatis.

DILECTISSIMIS vbique Catholicæ Ecclesiæ cõministris, Fabianus salutem in Domino: Diuinis præceptis & Apostolicis monemur institutis, vt pro cunctarum Ecclesiarum statu, impigro vigilemus affectu. Vndè consequens est, debere vos scire, quæ apud Romanam in sacro aguntur ritu Ecclesiam, vt eius sequentes exempla, eius veri filij inueniamini, quæ vestra est mater vocata. Septem ergo diaconos in vrbe Roma per septẽ regiones ciuitatis, sicut à patribus accepimus, habemus: qui per singulas hebdomadas & Dominicos dies, atque festiuitatum solennia, cum subdiaconibus & acolythis, ac sequaciũ ordinum ministris, iniuncta sibi obseruãt ministeria, & parati omni hora sunt ad diuinum officium, & quicquid eis iniungitur, peragendum. Similiter & vobis, prout opportunũ fuerit, per singulas ciuitates est faciendum, vt diuinum absque vlla mora & neglegẽtia studiosè ac solenniter agatur officium. Denique septem similiter subdiacones ordinauimus, qui

septem

septem notarijs imminerent, & gesta martyrum veraciter in integro colligerent, nobisq; rimanda manifestarent. Quod etiam vos omnes agere monemus, nè in posterum aliqua ex his dubitatio fiat, quæstioq; oriatur: quoniam omnia quæ scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Et quæ nostris temporibus veraciter scribuntur, ad futurorum doctrinam diriguntur. Et ideò fidelissimis hæc negocia committi præcipimus, nè aliqua in eis illusio inueniatur, ex qua fidelibus scandalum (quod absit) oriatur. Vndè & charitatem vestram paterna dulcedine petimus, vt in cūctis affectum vestræ charitatis sancta modò Ecclesia inueniat, & fauoris vestri solatijs, quócunque necessè fuerit, potiatur. Et sicut bonitas studij vestri de se nobis certitudinem præbet, vt in nullo dissidere debeamus de ea, sed magis, vt sapientibus filijs Ecclesiæ nostræ, hæc fiducialiter commendamus: ità postpositis opportunitatis occasionibus, vestra efficacia elaborare enixiùs debet, atq; modis, quibus possibile fuerit, omni studio abigere contumelias. Hortamur etiam vos, iuxta dictum Apostoli, Stabiles esse & immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino. Et alibi: Vigilate, & orate, & state in fide. Viriliter agite, & confortamini. Omnia vestra in charitate fiāt. Insupèr & illud vos scire desideramus, quia nostris temporibus præpediētibus quidem nostris peccatis, suadente antiquo hoste, qui semper vt leo rugiens circuit, quærens quē deuoret, superuenit Nouatus ex Aphrica, & separauit de Ecclesia Christi Nouatianum, & quosdam alios Christi confessores, & conuertit in prauam doctrinam. A quibus vos, fratres, auertite, & cauete ab omnib⁹, qui alteram fidem & doctrinam tenent, quàm Apostoli & successores eorum tenuerūt & docuerunt, nè (quod absit) post eum abeuntes, in laqueum satanæ cadatis, & compedibus eius detineamini. Vndè fraternitatis vestræ charitatem intimis obsecramus precibus, vt nostræ paruitatis in vestris sacris orationibus memores esse dignemini, orantes ac deprecātes Dominum cœli, vt tam nos, quàm sancta mater Ecclesia, Christi pretioso sanguine redempta, à laqueis venantis satanæ, & ab importunis & malis hominibus liberemur, & sermo DEI currat & clarificetur, & praua eorum, & omnium peruersa docētium, corruat doctrina atque deficiat. Precamur etiam, vt pietatis vestræ precibus impetrare studeatis, vt Deus & Dominus noster Iesus Christus, qui vult omnes homines saluos fieri, & neminem perire, sua ingenti omnipotentia reuerti faciat corda eorum ad sanam doctrinā & catholicam fidem, quatenùs resipiscant à diaboli laqueis, quibus capti tenētur, & aggregentur filijs matris Ecclesiæ. Reminiscentes quoquè fratrum vestrorum, miseremini illorum, quibus potestus bonis studijs vestris, nè perdantur, sed vt precibus & alijs bonitatis vestræ studijs, * Domino saluentur. Ità ergò in his agite, vt obedientes filij & fideles sanctæ DEI ecclesiæ appareatis, & vt mercedis præmia percipiatis. Hi, & omnes qui rectam non docent doctrinam, vel rectam non tenent fidem, accusatores, neminem rectè credentium accusare possunt, quia infamia sunt notati, & à sinu sanctæ matris Ecclesiæ, Apostolico mucrone, vsque ad rectam conuersationem & reuersionem eorum abscissi. Vndè Apostolica authoritate, cum omnibus eiusdem Apostolicæ atque vniuersalis Ecclesiæ filijs, statuentes sancimus, vt omnes, qui in catholica fide suspecti sunt, in accusatione rectè credentium non suscipiantur: quia suspiciones semper sunt amouendæ. Meritò ergò eorum reprobatur accusatio, qui in recta fide suspecti sunt. Nec eis omninò est credendum, qui Trinitatis fidem ignorant. Similiter omnes, quos sanctorum patrum statuta tàm præteritis, quàm futuris, tēporibus anathematizant, submouemus, & ab omni accusatione fidelium alienamus. Discreti ergò semper debent esse fideles ab infidelibus, & iusti ab iniustis: quoniam infideles & maleuoli, modis quibus possunt, semper infestant fideles & perdere nituntur: & ideò non sunt suscipiendi, sed repellendi & procùl abijciendi, nè perdere fideles aut infamare possint. Quapropter, charissimi, cauete talium foueā, in quam multos cecidisse cognouimus. Cauete talium iacula, & antiqui hostis tentamenta, per quæ etiàm proprios propinquos eorū nobis vulneratos cadere uidimus. Attendite laqueos insidiantium, quibus notos & commilitones strangulare solent. Nolite tales sequi, sed procùl repellite eos. (Estote,) iuxta veritatis uocem, (prudentes vt serpentes, & simplices ut columbæ.) Videte, nè in uacuum quoquè curratis, aut laboretis: sed alterutrūm fulti precibus & orationibus, voluntatem DEI facere contēdite, & à memoratis, si incorrigibiles apparuerint, uos in omnibus separate. Similiter ab omnibus, quos Apostolus commemorat, dicens, cum eis nec cibū sumere: quia & illi, sicut & isti, sunt repellendi, & ante satisfactionem Ecclesiæ non sunt suscipiendi: quoniam illi, eum quibus cibum sumere non licet, manifestè apparent sequestrati vsque ad satisfactionem à reliquis fratribus. Quamobrem non debent nec possunt in accusationem fidelium suscipi, sed etiam ab eorum consortio, vsque ad iam dictam satisfactionem, repelli, nè similes eis efficiantur, aut eorum excommunicationi subiaceant: quoniam sic Apostoli statuerunt, dicentes: Cum excommunicatis non est communicandum. Et si quis cum excommunicatis, auertendo regulas, scienter psallat in domo, aut simul locutus fuerit, aut orauerit, ille communione priuetur. Tales ergò in omnibus sunt cauendi, & non suscipiendi: quia iuxta

Rom. 15. c
1. Co. 15.
1. Cor 16 c
1. Pet. 5. a
2. Thess. 3. c
1. Tim. 2. b
* omnino
3. q. 4. omnes quos sanctorū.
Mat. 10. d
1. Cor. 5. b
6. q. 1. omnes illi sunt ab
11. q. 3. Sicut Apostoli statuerunt.
Cano. 11.

Rom. 1.d iuxta Apostolum, non solùm qui faciunt, dãnantur, sed & qui consentiunt facientibus. Vndè & Beatus Apostolorum princeps Petrus
Dist.63. Si inimicus, &c. in ordinatione Clementis alloquens populum, inter cætera ait: Si inimicus est iste Clemens alicui pro actibus suis, nos nolite expectare, vt ipse vobis dicat, Cum illo nolite amici esse: sed prudenter obseruare debetis, & voluntati eius absque commonitione obsecundare, & auertere vos ab eo, cui ipsum sentitis aduersum: sed nec loqui his, quibus ipse non loquitur, vt vnusquisque qui in culpa est, dum cupit omnium vestrûm amicitias ferre, festinet citiùs reconciliari ei, qui omnibus præest, vt per hoc redeat ad salutem, cùm obedire cœperit monitis præsidentis. Si verò quis amicus fuerit his, quibus ipse amicus non est, & locutus fuerit his, quibus ipse non loquitur, vnus est & ipse ex illis, qui exterminare DEI Ecclesiam volunt: & cùm corpore vobiscum esse videatur, mente & animo contra vos est. Et est multò nequior hostis hic, quam illi, qui foris sunt, & euidenter inimici sunt. Hic enim per amicitiarum speciem, quæ sunt inimica, gerit, & Ecclesiam dispergit ac vastat. Ideoque charissimi, his Apostolicis institutis vos monentes instruimus, vt effecta certior charitas vestra, solicitiùs deincèps agere studeat & cautiùs, nè peruersi & infideles homines, lædendi fideles
Sap.5. et beneuolos habeant facultatem: quoniam spes talium & omnium impiorum, tanquàm lanugo est, quæ à uento tollitur, & tanquàm spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tanquàm fumus, qui à vento diffusus est, & tanquàm memoria hospitis vnius diei prætereuntis. Summoperè, charissimi, tales cauendi sunt, & auertendi atque reijciendi, si nocentes apparuerint: quia non solùm Ecclesiasticæ, sed etiàm seculi leges, se nocentes non suscipiunt, sed repellunt. Vndè scriptum
Prou.19.b est: (Os impiorum deuorat iniquitatem.)
» Et Dominus per prophetam loquitur, dicẽs:
Psal. 17. » (Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso
» peruerteris: Et cum electo electus eris, &
» cum viro innocente innocens eris.) Et Apo-
» stolus inquit: (Peruertunt bonos mores col
1.Cor.15. loquia mala.) Idcircò (vt prælibatum est) iam mali sunt semper cauendi, & bonis atque beneuolis est inhærendum, vt periculum desidiæ, quantùm possumus, declinemus. Et nè pestis hæc latiùs diuulgetur, seueritate qua possumus, abscindamus: quoniam non temeritas interuenit præsumptionis, vbi est diligentia pietatis. Agat semper vnusquisque vestrum, hac informatione Apostolica fultus iuxta uires suas, & fraterna dilectione, & sancta religione, mores proprios conseruare, & in commune alterutrùm adiuuare, & in charitate permanere, & in DEI voluntate indesinenter studeat inhærere, vt simul laudantes Dominum, indefessas semper illi gratias agamus. Valete in Domino charissimi, & prædicta, vt meliùs potestis, Domino opem ferente, adimplere studere. Data Kalendis Iulij, Maximino & Africano viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA EIVSDEM PAPÆ FABIANI SECVNDA,

ad omnes Orientales Episcopos.

1 *Vt per annos singulos nouum chrisma conficiatur, & vetus incendatur.*
2 *De Episcopis non accusandis ac obtrectationibus lacerandis.*

FABIANVS Episcopus vrbis Romæ, omnibus orientalibus Episcopis & cunctis fidelibus in Domino salutem: Exigit dilectio vestra Sedis Apostolicæ consulta, quæ vobis denegare non possumus. Hoc autem & prædecessores nostros multarum regionum Episcopis egisse liquet: & nos, qui in eadem sede, Domino largiente, collocati sumus, agere debere fraterna charitas & obedientiæ debitum compellit. Cura est ergò vestræ solicitudini adhibenda, vt ea, quæ sunt ab Apostolis, eorumque successoribus ordinata, & instigante sancto Spiritu instituta, nec dissimulatio negligere, nec aliqua præsumptio ualeat perturbare. Sed sicut hoc, quod rationis exigebat utilitas, oportuit diffinire, ità quod diffinitum est, non debet violari. Literis vestris verò inter cætera insertum inuenimus, quosdam regionis vestræ Episcopos à vestro nostroque ordine discrepare, & non per singulos annos in cœna Domini chrisma conficere, sed duos aut tres annos confectionem sancti chrismatis semel actam conseruare. Dicunt enim, vt in memoratis apicibus reperimus, nec balsamum per singulos annos posse reperiri, nec necesse fore, per singulos annos chrisma conficere, sed dũ una confectio chrismatis abundat, aliam fieri, necesse nõ habere. Errant enim, qui talia excogitant, & mente vesana potiùs quàm recta sentientes, hęc dicũt. In illa enim die Dominus IESVS, postquàm cœnauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes (sicut à sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt) chrisma conficere docuit. Ipsa enim lauatio pedum, nostrum significat baptismũ, quãdò sancti chrismatis unctione perficitur atque confirmatur. Nam sicut ipsius diei solennitas per singulos annos est celebranda, ità ipsi' sancti chrismatis confectio per singulos annos est agẽda, & de anno in annum renouanda, & fidelibus tradenda: quia nouum sacramentum est per singulos annos, & iam dicto die innouandum, & vetus in sanctis Ecclesijs cremandum. Ista à sanctis Apostolis & successoribus eorum accepimus, vobisque tenenda mandamus. Hæc sancta Romana Ecclesia, & Antiochena à tempore Apostolorũ custo-

Marginal notes (right): De conse. dist.3. Literis vestris, 1. — Ibidem. — Ibidem.

custodit: Hæc Hierosolymorum & Ephesinorum tenet. In quibus Apostoli præsidentes, hęc docuerunt, & vetus chrisma incendi, & nō amplius quàm uno anno uti, permiserunt, atque deinceps nouo frui, & non veteri, iubentes docuerunt. Si quis ergò his obuiare tentauerit omnem sibi per uos & per omnes rectè intelligentes, indulgentiæ aditum intelligat obseratum: quia prauissimarum mentium peruersa doctrina, dum indulgentiùs frenis nititur, in præuaricationem pręsumptionis delabitur: & nullatenùs eruitur, nisi prudentiū sustētatione & correctione liberetur. Illa aūt, quæ circa diuina mysteria & erga baptizandos, in vniuerso mundo sancta Ecclesia uniformiter agit, non ocioso contemplanda sunt intuitu, nè locum superuacuis intentionibus & superstitionibus faciamus. Rudes ergò fidelium mentes ad talia non debemus inducere, quia docendi potiùs sunt, quàm illudendi. Ad nostram enim lætitiam benefacta perueniunt, & mœroris apuleis nos, quæ fuerint malè facta, pungunt. Hîc verò inter manus latronum & dentes luporum furentium, vtcunque versamur, & contumaces sunt subditi atque oues. Nam latratu canum, baculoque pastoris, luporum rabies deterrenda est. Illa verò, quæ fomentis non sanantur vulnera, ferro abscindi necessè est. Nec silere possumus, vt quum hic ab illicitis reuocemus aliquos officij nostri prouocamur instinctu, in speculis à Domino constituti, vt vigilantiæ nostræ diligentiam comprobantes, & quæ coercenda sunt, resecemus, & quæ obseruanda sunt * censeamus. Consulere etiàm nos (ut in prædictis literis uestris inuenimus) super accusatione sacerdotum uoluistis, quæ oppidò apud uos (ut in eisdem apicibus reperimus) crebrescit. Significastis insupèr, plerosque attendere, multos in ipsis honoribus Ecclesiasticis non congruenter viuere sermonibus & sacramentis, quæ per eos populis ministrantur. O miseros homines, qui hos intuendo, CHRISTVM obliuiscuntur: qui & multò antè prædixit, ut legi DEI potiùs obtemperent quàm imitandi videantur illi, qui ea quæ dicunt, non faciunt: & traditorem suum tolerans, usque in finem etiàm ad euangelizandum cum cęteris misit. Nam Apostoli talem consuetudinem non habuerunt, nec habendam docuerunt: similiter & successores eorum, quanquàm multa de talibus, præuidentes spiritu DEI futura, statuerunt. Porrò (vt legitis in Actibus apostolorum) erat eo tempore inter fideles cor unum & anima una, neque aliquis eorum aliquid suum proprium dicebat, sed erant illis omnia communia. Nulla enim inter eos accusatio, nisi familiaris erat, nec unquàm inter imitatores eorum aut fideles fieri debet, dicente Domino: (Quod tibi non vis fieri, alteri non facias. Et idem: (Diliges proximum tuum sicut teipsum. Et, dilectio proximi malum non operatur.) Ipsi ergò Apostoli & successores eorum olim statuerunt, eos ad accusationem non recipi, qui sunt suspecti, uel qui hæretici, aut nudiustertiùs, uel dudùm fuerunt inimici, quoniam suspecti facti sunt? & qui non sunt bonę conuersationis, vel quorum uita est accusabilis, aut dubij in recta fide. Similiter quorum fides, uita & libertas nescitur, uel qui infamiæ maculis sunt adspersi, aut sceleribus irretiti. Neque eos, sacerdotes debere vel posse aut clericos accusare, qui ritè sacerdotes fieri non possunt, nec sui sunt ordinis: quoniam sicut sacerdotes uel reliqui clerici, à secularium laicorum excluduntur accusatione, ità illi ab istorum sunt excludendi & alienādi criminatione. Et sicut isti ab illis, ità & illi ab istis nō recipiantur: quoniam sicut domini sacerdotū segregata debet esse conuersatio ab eorum cōuersatione, ità & litigatio, quia seruum Dei nō oportet litigare. Tales chariss. fratres accusationes, & iniustas aut nociuas æmulationes, pro viribus prohibete, quia contentio summoperè est vitanda. Septiès enim cadet iustus in die, & resurget, impij autem corruent in malum. (Quum ceciderit inimicus tuus,) ait Salomō, (nè gaudeas, & in ruina eius nō exultet cor tuū nè fortè videat Dominus, & displiceat ei, & auferat ab eo iram suam. Non contendas cum pessimis, nec æmuleris impios, quoniam non habent futurorum spem mali, & lucerna impiorum extinguetur. Nec æmuleris viros malos, nec desideres esse cum eis, quia rapinam meditatur mens eorum, & fraudes labia eorū loquuntur.) Hæc cauete charissimi. Hæc meditamini, & fratribus in oibus solatium præstate: quia (in hoc cognoscent omnes) vt ipsa per se ueritas ait (quoniam mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicèm.) Si enim in rebus secularibus suum cuiusque ius, & proprius ordo seruandus est: quantò magis in Ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio? Quod ista obseruatione obseruabitur, si nihil potestati, sed totum æquitati tribuitur. Vndè constat Episcopos locorum singulorum, omnium qui sub eorum degunt moderamine, curam habere solicitam, & causas vtilitatesque eorum cum Dei timore disponere. Valdè ergò iniquum est, vt alij quilibet, omissi suis, se illorum causis admisceant. Sed illi eorum vitam & iudicium competenti regularique debeant moderamine disponere, qui eos in sacerdotium ordinant, & à quibus iam ordinati sunt: quoniam, ut lex loquitur, (maledictus omnis est, qui transfert terminos proximi sui. Et dixit omnis populus, Amē.) Deus ergò, fratres, ad hoc præordinauit uos, & omnes, qui summo sacerdotio funguntur, vt iniustitias remoueatis, & prauas præsumptiones abscindatis, & in sacerdotio laborantibus succurratis, & opprobriis & calamitatibus eorum locum non præbeatis, sed ei, qui calumniam & opprobriū patiatur, adiutorium feratis, Illum verò, qui calumniam uel

Marginalia: *seruem* (at "censeamus"); 2. q. 1. Significastis insupèr; 51.; Actor. 4. f; Matt. 7. b; Luc. 6. c; Tob. 4. c; Mat. 22. d; Marci 11; Lucæ 20. c; Rom. 13. c; 3. q. 5. Suspectos autem inimi.; 2. q. 7. Sicut sacerdotes.; Pro. 24. a b; Ioan. 13. d; 3. q. 1. Deus ergo fratres.

vel opprobriū facit, abscindatis, & Domino
in suis sacerdotibus opem feratis. Sacerdo-
tes quoquè Dominus sibi elegit, vt sacrifi-
cent ei, & offerant oblationes Domino. Le-
uitas quoquè sub eis esse iussit in ministerijs
Num. 3.c eorū. Vndè ad Mosen loquitur, dicens: (Prin-
» ceps autem principum Leuitarum Eleazar,
» filius Aaron sacerdotis, erit super excubito-
Ibidem g res Ecclesiæ sanctuarij.) De his enim loqu-
» tus est Dominus ad Mosen: (Tolle Leuitas p
» primogenitis filiorum Israel, & pecora Leui-
» tarum pro pecoribus eorum, eruntq; Leuitæ
» mei. Ego Dominus.) Si Leuitas suos esse Do-
minus voluit, quantò magis sacerdotes sibi
Num. 1.g adsciuit? De quibus ait: (Si quis externorum
accesserit, morietur.) Omnia verò, quæ Do-
mini sunt, cautè tractanda sunt, & nō leuiter
præcipitanda: quoniā & inter homines pro
fidelibus habentur, qui dominorum suorum
causas benè custodiunt, & fideliter tractant,
atque præcepta dominorū suorum benè cu-
stodiunt, & non transgrediuntur. Pro infi-
delibus verò reputantur hi, qui dominorum
suorum causas incautè & negligēter tractant,
& præcepta eorum despiciunt, & non, vt de-
bent, custodiunt. Ideò hæc præmisimus, vt
cognoscatur ab his, quibus incognitum est,
quòd & sacerdotes (quos sibi Dominus de
omnibus adsciuit, & suos esse voluit) nō sunt
leuiter tractandi, nec lacerandi, nec temerè
accusandi, aut reprehendendi, nisi à Magi-
stris suis, quoniam eorum causas sibi Domi-
nus reseruare voluit, & suo iudicio vindicari.
Nam in his & in alijs præceptis Domini, &
fideles cognoscuntur, & infideles reproban-
tur. Tolerādi enim hi sunt potiùs à fidelibus,
quàm exprobrandi, veluti palea cum tritico,
vsque ad vltimum ventilabrum, sicut pisces ma
li cum bonis, vsq; ad segregationem, quæ futu
Matt. 13.f ra est in littore, hoc est, in fine seculi. Nullate
Eccle. 7 b nùs ergò potest condemnari humano exami-
ne, quem Deus suo iudicio reseruauit, vt pro-
positum DEI, quo decreuit saluare quod pe-
rierat, fiat immobile. Et ideò, quia volūtas eius
non immutatur, nullus præsumat ea, quæ sibi
1.Co. 6.b non sunt concessa. Vndè est illud, quod Apo-
» stolus loquitur, dicēs: (Iam quidem omninò
» delictum est, quia iudicia habetis vobiscum.
» Quarè non magis iniquitatē patimini? Qua-
» re nō potiùs fraudamini?) Ad illud redeatur,
Matt. 5.f quod Dominus ait: (Si quis voluerit tunicam
» tuam tollere, & in iudicio tecum cōtendere,
» dimitte ei & palliū.) Et alio loco. (Qui aufert
Luc. 6.e quæ tua sunt, nè repetas.) Sūt autem quædā,
quæ leuissima putarentur, nisi in scripturis
demonstrarentur opinione grauiora. Quis
Matt. 5.e vnquàm dicentem fratri suo, Fatue, reum ge-
6.q.1. Illi qui. hennæ putaret, nisi ipsa veritas diceret? Illi ve
rò, qui illa peccata perpetrāt, de quibus Apo-
Galat. 5.d stolus ait, (Quoniam qui talia agunt, regnum
» Dei non consequentur:) valdè cauendi sunt,
& ad emendationem, si volūtariè noluerint,
compellendi: quia infamiæ maculis sunt ad-
spersi, & in barathrum delabūtur, nisi eis sa-
cerdotali authoritate subuentū fuerit. Simi-
liter & illi, de qbus ipse ait, Cū huiuscemodi 1.Cor. 5.d
hominibus nec cibum sumere: quia infamia
sunt notati antequàm sacerdotali authorita-
te sanētur, & in gremio sanctæ Matris Eccle-
siæ redintegrentur: quia qui extra nos sunt,
nobiscum communicare non possunt. Ma-
nifestum est enim, quòd hi extra nos sunt, &
à nobis discreti esse debent, cum quibus nos
nec edere, nec cibum sumere licet. Similiter
& omnes personæ, quibuslibet turpitudini-
bus ac scurrilitatibus subiectæ, infames sunt
effectæ: & omnes, qui aduersùs patres arman-
tur, infames efficiuntur. (Arenam verò & sa- Eccl. 22.b
lem & massam ferri facilius est portare, quā »
hominem imprudentem & fatuum atq; im- »
pium. Quoniam qui minoratur corde, cogi- Eccl. 16.d
tat inania: & vir imprudens & errans, cogitat »
stulta. Multos enim supplantauit suspicio il- Eccl. 3.c,d
lorum, & in vanitate detinuit sensus illorum. »
Cor durum malè habebit in nouissimo: & »
qui amat periculum, in ipso peribit. Cor in- »
grediens duas vias, non habebit requiem, & »
* praui cordis in illis scādalizabitur. Cor ne- *prauum cor in
quam grauabitur in doloribus, & peccator »
adijciet ad peccandum.) Talia cogitantes san »
cti Apostoli, eorumque successores, spiritu Idē infrà in dec.
DEI repleti, malos homines præuidentes, & Steph. 1.
simplices considerantes, difficilem, aut nun-
quàm voluerunt esse accusationem sacerdo-
tum, nè à malis potuissent euerti aut submo-
ueri: quia si hoc facilè concederetur seculari-
bus & malis hominibus, aut nullus, aut vix
perpauci remanerent: quoniam semper fuit,
& est, (& quod peius est) nimis viget, vt mali
bonos persequantur, & carnales spirituales
infestent. Idcircò (vt prædictū est) statuerunt,
nè accusarentur, aut si aliter fieri non possit,
perdifficilis eorum fieret accusatio, & à qui-
bus (vt suprà dictum est) non præsumeretur,
neque à proprijs sedibus aut Ecclesijs Epi- 3.q.1. Episcopi si à proprijs se.
scopi eijcerentur. Quod si quo modo præ-
sumptū fuerit, antequàm & proprius locus,
& sua omnia eis, legibus redintegrarentur,
nullateuùs à quoquam accusarentur aut cri-
minarentur, & nisi spōtè elegerint, cuiquam
pro talibus non responderent. Sed postquàm
(vt præfixū est) restituti fuerint, & sua omnia
eis, legibus redintegrata, dispositis ordina-
tisq; suis, magnum spatium, tractandi causa,
eis concederetur. Et posteà, si necesse fuerit,
regulariter vocati, uenirent ad causam: & si
iustum visum fuerit, accusantium propositio-
nibus sustentatione fratrum responderent.
Nulla enim permittit ratio, dum ad tempus 3.q.1. Episcopi si à proprijs.
eorum bona vel ecclesiæ atque res ab æmu-
lis, aut à quibuscunque detinentur, vt aliquid
illis obijci debeat. Nec quisquam potest eis
quoquo modo quilibet maiorum vel mino-
rum obijcere, dum Ecclesijs, rebus, aut pote- 25.q.1. statuimus, & si quis clericorū
statibus carent suis. Similiter statutum est, &
nos eadem statuta firmantes, statuimus, vt si
aliquis

aliquis clericorum suis Episcopis infestus, aut insidiator fuerit, eosque criminari voluerit, aut conspirator fuerit, vt mox ante examinatum iudicium submotus à clero, curiæ tradatur, cui diebus vitæ suæ deseruiat, & infamis absque ulla restitutionis spe permaneant. Nec vllus unquàm præsumat, accusator simul esse & iudex uel testis: quoniam in omni iudicio quatuor personas necesse est semper adesse, id est, iudices electos, & accusatores, ac defensores, atque testes. Similiter statuentes, Apostolica authoritate iubemus, nè pastorem suũ oues, quæ ei commissæ fuerãt, nisi in fide errauerit, reprehẽdere audeãt: quia facta præpositorũ oris gladio feriẽda nõ sunt, neq; potest esse discipulus super Magistrum, dicẽte ueritatis
Matt. 10. c voce: (Non est discipulus super Magistrum, nec
Luc. 6 f seruus super dominum suum. Odibilis autem
Eccl. 10 a e coram Deo & hominibus est superbia, & execrabilis omnis iniquitas.) Perdidit Deus memoriam superborum, & reliquit memoriam humilium sensu. Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum. Semen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Domini. In medio fratrum, rector illorum in honore: & qui timent Dominum, erunt in
Eccl. 10. d oculis eius. (Fili,) ait Salomõ, (in mãsuetudine
Eccl. 11. a serua animam tuam, & da illi honorem, cui honor competit.) Priusquàm interroges, nè vituperes quenquam: & quum interrogaueris, corripe iustè. Priusquã audias, nè respon-
Gene. 9. c d deas verbum: & in medio seniorum nè adijcias loqui. Exemplo Cham filij Noe, damnantur qui patrum suorum culpas in publicum produnt, aut eos accusare vel detrahere præsu-
Sap. habetur idem in epist. Anacle. vlt. munt: veluti Cham, qui patris sui Noe pudenda non operuit, sed deridenda monstrauit. Similiter & illi exemplo Sem & Iaphet iustificantur, qui reuerenter operiunt, & non produnt ea, quæ patres suos excessisse cognoscunt. Si enim à fide deuiauerit Episcopus, erit corrigendus priùs secretè è subditis suis. Quòd si incorrigibilis (quod absit) apparuerit, tunc erit accusandus ad primates suos, aut ad sedem Apostolicam. Pro alijs verò actibus suis magis est tolerandus ab ouibus & subditis suis, quàm accusandus, aut publicè derogandus: quia quum in eis à subditis delinquitur, eius ordinationi obuiatur, qui eos eis
Rom. 13. a prætulit, dicente Apostolo: Dei ordinationi resistit, qui potestati resistit. Qui verò omni-
21. q. 5. Qui omnipot. potentem Deum metuit, nec contra Euangelium, nec contra Apostolos, nec contra Prophetas, vel sanctorum Patrum instituta, aliquid vllo modo agere consentit. Sacerdotes ergò honorandi sunt, non lacerandi vel exprobandi sunt. Legitur in Ecclesiastico: (In
Ecl. 7. d tota anima tua time Deum, & sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, & ministros eius non derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotem, & propurga te cum brachijs. Da illi partem, sicut mandatum est tibi,

primitiarum & purgationis, & de negligentia purga te cum paucis. Datum brachiorum, & sacrificium sanctificationis offeres Domino & initia sanctorum: & pauperi porrige manum tuam, vt perficiatur propiciatio & benedictio tua.) Hæc non tantummodò vobis, sed omnibus fratribus per uos nota fieri volumus, vnanimes, unum sentientes, per- Philip. 2. a
maneamus in Christo. Nihil per cõtẽtionem nobis, neque per inanem gloriam vindicantes, non hominibus, sed Deo Saluatori nostro placentes. Cui est honor & gloria in seculorum secula, Amen.

In decre. Iuonis lib. 4. * alias accusatores idoneos, defensores congruos, atque testes legitimos. Iudices autem debent vti æquitate, testes veritate, accusatores intentione ad amplificandam causam, defensores extenuatione ad minuendam causam.

EPISTOLA FABIANI PAPÆ TERTIA,

Ad Hilarium Episcopum.

1 *Qui non debeant admitti ad accusationem.*
2 *De peregrinis iudicijs.*
3 *De pulsatis.*
4 *Si quis iratus crimen obiecerit, vel obiecta non probauerit.*
5 *Si Episcopus accusatus sedem Apostolicam appellauit.*

Dilectissimo Fratri Hilario Episcopo Fabianus: Diuinæ circa nos gratiæ memores esse debemus, qui nos per dignationis suæ misericordiam, ob hoc ad fastigium sacerdotale pronexit, vt mandatis ipsius inhærentes, & in quadam sacerdotum eius specula constituti, prohibeamus illicita, & sequenda doceamus. Intantum enim in occiduis partibus, quibus moraris, audiuimus astutiam diaboli sæuire in populum Christianum, atque multiplici deceptione prorumpere, vt non solùm laicos seculares, sed ipsos quoque Domini sacerdotes premat atque vexet. Vndè, in grandi mœrore positi, dissimulare non possumus, quod corrigere atrociter debemus. Qua propter competens adhibenda est talibus medela vulneribus, nè immatura curãdi facilitas, mortifera capitis p este nihil possit, sed segniùs tracta pernicies, reatu non legitimæ curationis, sauciat pariter sanciatos & medentes. Ob id ergo statuentes decernimus, ut hi, qui nõ sunt bonæ conuersationis, aut quorum uita est accusabilis, aut quorum fides, uita & libertas nescitur, non possint Domini sacerdotes accusare, ne uiles personæ ad accusationem eorum admittantur. Similiter hi, qui in aliquibus criminibus irretiti sunt, uel qui sunt suspiciosi, vocem aduersùm maiores natu non habeant accusandi: quia suspiciosa uox & inimica, ueritatem solet opprimere. Peregrina uerò iudicia, salua in omnibus Apostolica authoritate,

Hæc ad finem vsque epistolæ habentur etiam in dec. Sixti 4. 1.

11.

tate, generali, sanctione prohibemus: quia indignum est ab externis, vt iudicetur, qui pro-
3.q.6. Si quis episcoporũ. uinciales, & à se electos debet habere iudices, nisi fuerit appellatum. Vndè, oportet, si aliquis Episcoporum super certis accusetur criminibus, ut ab omnibus audiatur, qui sunt in prouincia Episcopis: quia non oportet ac-
3.q.6. Si quis iudicem. cusatum alicubi, quàm in foro suo, audiri. Si quis uerò iudicẽ aduersum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat. Appellantẽ autẽ non debet afflictio vlla autem detentionis iniuriare custodia: sed liceat appellatori, vitiatam causam appellationis remedio subleuare. Liceat etiàm in causis criminalibus appel-
III. lare. Nec vox appellandi denegetur ei, quem
3.q.6. Pulsatus ante. supplicio sententia destinârit. Pulsatus, ante suum iudicem causam dicat: & ante non suũ iudicem, pulsatus, si voluerit, taceat: & ut pulsatis, quotiès appellauerint, induciæ dentur. Si quis ergò iratus, crimen aliquod cuilibe te-
IIII. merè obiecerit, conuicium non est pro accusatione habendum; sed, permissio tractandi spatio, id, quod iratus dixit, per scripturam se probaturum esse fateatur: vt, si fortassè resipiscens, quæ præ iracundia dixit, iterare aut scribere noluerit, non ut reus criminis tenea-
3.q.6 Qui crimen. tur. Omnis ergò qui crimen obijcit, scribat se probaturum. Reuerà semper ibi causa agatur, vbi crimen admittitur. Et qui non probauerit quod obiecit, pœnam quam intulerit,
V. ipse patiatur. Placuit etiam, vt si Episcopus accusatus, appellauit ad Apostolicam sedem, id statuendum, quod eiusdem sedis pontifex cen-
In dec. I. no. lib. 4. suerit. Hæc tamen omninò in sacerdotum causa forma seruetur, nè quenquam sententia, nõ à suo iudice dicta, constringat. Occurrere quoquè quisque fidelium ruinis debet op-
* consilio pressorum & miserorum * subsidio, quo ualeant, ex reuelatione alienæ vindictæ, à se Dei remouere vindictã. Libat enim Domino prospera, qui ab afflictis pellit aduersa. Vndè scri-
Prou. 18. c ptum est: (Frater fratrem adiuuans, exaltabi-
” tur.) Ecclesia enim Dei sinè macula & ruga debet existere, & ideò non oportet eãà quibusdam conculcari aut maculari, quia scriptum
Cant. 6. c est: (Vna est colũba mea, perfecta mea.) Hinc
Exod. 33. d iterùm Dominus ad Mosen ait: (Est locus penès me, & stabis super petram.) Qui est locus, qui non sit Domini, dum cuncta in ipso, per quem creata sunt, continentur? Est tamẽ locus apud Deum, videlicet sanctæ Ecclesiæ vnitas, ĩ qua supra petram stat, dũ cõfessionis soliditas humiliter tenetur. Te frater, & omnes fratres nostros Ecclesiam Christi sanguine redemptum regentes, monemus, vt omnes à præcipitio, in quo fratres & Domini pastores detrahendo & persequendo, verbis & factis labuntur, laqueis quibus potestis, retentetis, & * lacerari eos in hamo iræ non pmittatis, quia
* labi eos in imo nõ scriptum est: Ira enim viri, iustitiam Dei non
Iaco. 1. c operatur. Hinc rursùm dicitur: Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Hæc autem vos, DEO authore, omnia seruare non ambigo, sed occasione admonitionis exorta, bonis vestris desideriis & operibus me furtiuè subiungo, vt quod, non admoniti, facitis, quandò uobis etiàm admonens additur, iam non soli faciatis. Quapropter, fratres, oportet uos & omnes fideles diligere inuicẽ, & non detrahere aut accusare alterutrùm. scri Eccl. 17. c, d
ptum est enim: (Dilige proximum, & * coniungere fide cum illo. Quòd si denudàueris * coniunge fidem.
absconsa illius, non persequeris post eum.
Sicut enim homo qui perdit amicum suum, ”
sic qui perdit amicitiam proximi sui: & sicut ”
qui dimittit autem de manu sua, sic qui dere- ”
liquisti proximum tuum, & non eum capi- ”
es. Non illum sequaris, quoniam longè abest. ”
Effugit enim quasi caprea de laqueo, quo- ”
niam vulnerata est anima eius. Vltrà eum non ”
poteris colligare, & maledicti est concorda- ”
tio. Denudare autem amici mysteria, despe- ”
ratio est animæ infelicis. Annuens oculo, fa- ”
bricat iniqua, & nemo eum abiiciet. In con- ”
spectu oculorum tuorum conculcabit os suũ, ”
& super sermones tuos admirabitur: No- ”
uissimè, autẽ peruertet os suum, & in verbis ”
tuis dabit scandalum. Multa audiui, & non co ”
æquaui ei, & Dominus odiet illum. Qui in ”
altum mittit lapidem, super caput eius cadet: ”
& plaga dolosa, dolosi diuidet vulnera. Qui ”
fodit foueam, incidet in illam: & qui statuit ”
lapidem proximo offendet in eo: & qui la- ”
queum alij ponit, peribit in illo. Facienti con- ”
silium nequissimũ, super ipsum deuoluetur: ”
& non agnoscet, vndè adueniet illi. Illusio & ”
improperium superborũ, & uindicta, sicut leo ”
insidiabitur illis. Laqueo peribunt, qui oble- ”
ctantur casu iustorum: dolor autem consu- ”
met illos anteq̃ moriantur. Ita & furor, vtra- ”
que execrabilia sunt: & vir peccator, conti- Eccl. 28. a, b
nens erit illorum, Qui vindicari vult, à Deo
inueniet vindictam: & peccata illius seruans, ”
seruabit. Relinque proximo tuo nocenti te, & ”
tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Ho- ”
mo homini reseruat iram, & à Deo quærit me ”
delam? In hominem sibi similem non habet * deprecat Ipse
misericordiam, & de peccatis suis * depreca-
tur altissimum? Ipse, dum caro sit, reseruat irã ”
& propiciationem petit à Deo? Quis exora- ”
bit pro delictis illius? Memento nouissimo- ”
rum, & desine inimicari. Tabitudo enim & ”
mors imminent in mandatis eius, Memorare ”
timorem Dei, & non irascaris proximo. Me- ”
morare testamenti altissimi, & despice igno- ”
rantiam proximi. Abstine te à lite, & minues ”
peccata. Homo enim iracundus incendit li- ”
tẽ, & vir peccator turbabit amicos, & in me- ”
dio pacem habentium immittet inimicitiam. ”
Secundùm enim ligna syluæ, sic ignis exar- ”
descet: & secundùm virtutem hominis, ira- ”
cundia illius erit, & secundùm substantiam ”
suam exaltabit iram suam. Certamen festi- ”
natum incendet ignem, & lis festinans effun- ”
det sanguinem, & lingua testificans addùcet ”
mor-

mortem. Si sufflaueris, quasi ignis exardebit: & si expueris super illam, extinguetur, & vtraque ex ore proficiscuntur. Susurro & bilinguis, maledictus: multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia multos commouit, & dispersit illos degente in gentem. Ciuitates muratas diuitum destruxit, & domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissoluit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit, & priuauit illas laboribus suis. Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat. Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem linguæ comminuet ossa. Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic, quomodò qui interierunt per linguam suam. Beatus, qui tectus est à lingua nequam, qui in iracundiā illius non transiuit, & qui non attraxit iugum eius, & vinculis eius non est ligatus. Iugum enim illius, iugum ferreum est: & vinculum illius, vinculum æreum est. Mors illius, mors nequissima: & vtilis potiùs infernus, quàm illa. Perseuerantia illius non permanebit, sed obtinebit vias iniustorum. In flamma sua non comburet iustos. Qui derelinquunt Dominum, incident in illam: & exardescet in illis, & non extinguetur: & immittetur in illos quasi leo, & quasi pardus lædet illos. Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam, & ori tuo facito ostia, & feras auribus tuis. Aurum tuum & argentum tuum confla, & uerbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo rectos. Et attende, nè fortè labaris in lingua tua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, & sit casus tuus insanabilis in mortem.) Ista caueant omnes, & cohibeant linguā

Psalm. 33. suam à malo, & labia eorum nè loquantur dolum. (De cæterò, charissimi, confortamini in

Ephes. 6. b Domino, & in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersùs insidias diaboli: Quoniam non est nobis colluctatio aduersùs carnem & sanguinem, sed aduersùs principes & potestates, aduersùs mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Propterea accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare. State ergò, succincti lumbos vestros in ueritate, & induti loricam iustitiæ, & calceati pedes in præparatione Euangelij pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Et galeam salutis assumite, & gladium spiritûs, quod est verbum Dei.) Hæc, frater, quę tibi scripsimus, generaliter omnibus nota fieri volumus, ut quæ cæteros tangunt, omnibus nota fiant. Omnipotens Deus te, frater, & reliquos fratres nostros, vbiquè consistentes, protegat vsq; in finem, qui cunctum mundum dignatus est redimere, Iesus Christus Dominus noster, qui est benedictus in secula, Amen. Data decimo septimo Kalendas Nouembris, Aphricano & Decio viris clarissimis consulibus.

In Fabiani tempora videtur referēda synodus Philadelphiæ in Arabia habita contra hæresim Berylli Bostrorum Arabiæ episcopi, qui Origenis maximè opera respuit, de quo Euseb. lib. 6. Hist. Cap. 2 ō. Trip. lib. 6. c. 20. Item alia Alberæ in Arabia contra hæreticos quosdam Arabes, qui Origenis opera ad sanitatem rediere. de quo Euseb. Cap. 3 o. eiusdem libri.

DECRETA FABIANI, EX DEcreto Gratiani desumpta, nec prioribus inserta.

Inedijs maceretur acerrimis, qui fratri suo reconciliari non vult.

Si quis contristatus noluerit reconciliari fratri suo, satisfaciente eo, qui contristauit, acerrimis maceretur inedijs, vsque dum grato animo satisfactionem recipiat. Dist. 90. Si quis contristatus.

EIVSDEM EX GRATIANO.

Infamis efficitur, qui sciens pierare præsumit.

Quicunque sciens se pierauerit, quadraginta dies in pane & aqua, & septem sequentes annos pœniteat. Et nunquàm sit sine pœnitentia. Et nunquàm in testimonium recipiatur, communionem tamen post hæc percipiat.

EIVSDEM EX GRATIANO.

Furiosus & furiosa, matrimonium contrahere non possunt.

Neque furiosus, neque furiosa matrimonium contrahere possunt. Sed si contractum fuerit, non separentur. 32. q. 7. Neque furiosus. Et in decre. Iuo. lib. 6.

EIVSDEM EX GRATIANO.

Affines in quinta generatione copulari possunt in quarta, si fuerint inuenti, non separentur.

De propinquis, qui ad affinitatem per uirum & vxorem ueniunt, defuncta uxore uel viro, in quinta generatione coniungantur: in quarta, si inuenti fuerint, non separentur. In tertia tamen propinquitate non licet vxorem alterius accipere post obitum eius. Æqualiter vir coniungatur in matrimonio eis, quæ sibi consanguineæ sunt, & vxoris suæ consanguineis, post mortem suæ vxoris. 35. q. 2. & 3. De propinquis.

EIVSDEM EX GRATIANO.

Ad titulum immediatè præscriptum.

Qui propinquam sanguinis vxorem ducunt, & separantur, non licebit eis quandiū vtrique uiuunt, alias vxores sibi in coniugio sociare, nisi ignorantia excusentur. Eodē ca.

EIVSDEM EX GRATIANO.

Consanguinei tantùm, vel (si progenies defecerit) antiqui & veraces, propinquitatem in synodo computent.

35.q.6. consanguineos. extraneorum. Et in dec. Iuo.lib.7.

Consanguineos extraneorum nullus accuset, vel consanguinitatem in synodo computet, sed propinqui, ad quorum notitiam pertinet, id est, pater & mater, soror & frater, patruus, auunculus, amita, matertera, & eorum procreatio. Si autem progenies tota defecerit, ab antiquioribus & veracioribus, quibus eadem propinquitas nota est, Episcopus canonicè perquirat: & si inuenta fuerit propinquitas, separentur.

EIVSDEM EX GRATIANO.

Tèr in anno quisque fidelium communicet.

De cons. dist.1. Et si non. Et in dec. Iuo. lib.1.

Et si non frequentiùs, saltem in anno tèr laici homines communicent: nisi fortè quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur in Pascha videlicet & Pentecostes, & natali Domini.

EIVSDEM EX GRATIANO.

Ante annos 30. presbyter non ordinetur.

Dist.78. Si quis 30. Et in de. Iu. li. 3.

Si quis triginta ætatis suæ non impleuerit annos, nullo modo presbyter ordinetur, etiamsi valdè sit dignus: quia & ipse Dominus triginta annorum baptizatus est, & sic cœpit docere. Non oportet ergò, qui ordinandus est, vsque ad hanc ætatem legitimam consecrari.

EIVSDEM DECRETA EX CODICE decretorum sexdecim librorum, libro quinto, capite septimo.

Vt oblatio altaris singulis diebus Dominicis fiat.

Decernimus, vt in omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus fiat, tam panis quàm vini, vt per has immolationes à peccatorũ suorum fascibus liberentur.

EIVSDEM DECRETA EX eodem, capite nono.

Vt presbyter illiteratus Missam celebrare non audeat.

Sacrificium non est accipiendum de manu sacerdotis, qui orationes vel actiones, & reliquas obseruationes in Missa secundùm ritum implere non potest.

DIVI CYPRIANI CARTHAGIN. EPISCOPI & Sanctissimi martyris Epistolæ aliquot, PAVCÆ ITEM CLERI ROMANI, certa ratione collocatæ sunt; quod multum conferant ad cognitionem illorum temporum. In quibus Epistolis seruata, est ratio temporis obseruati à Pamelio.

DIVI CYPRIANI EPISTOLA ad Clerum Vrbis Romæ, de dormitione Episcopi Romani.

Libr.3. Epist. 21. iuxta editionem Pamelij

CYPRIANVS presbyteris & diaconib⁹ Romæ cõsistẽtibus fratribus, salutem. Cùm de successu boni uiri collegæ mei rumor apud nos incertus esset, fratres charissimi, & opinio dubia nutaret, accepi à uobis literas ad me missas per * Clementem hypodiaconum, quibus plenissimè de glorioso eius exitu instruerer. Et exultaui satis, quòd pro integritate administrationis eius, cõsummatio quoquè honesta processerit. In quò vobis quoq; plurimùm gratulor, quòd eius memoriam tam celebri & illustri testimonio prosequamini, ut per eos innotescere nobis, quod & nobis esset circa præpositi memoriam gloriosum, & nobis quoquè fidei ac uirtutis pręberet exemplũ. Nã quantùm perniciosa est ad sequentiũ lapsum, ruina præpositi, intantùm contrà utile est & salutare, cùm Episcopus se per firmamentũ fidei fratribus præbet imitandum. Legi etiàm aliàs literas, quibus nec qui scripserint, nec ad quos scriptũ sit, significanter expressum est. Et quoniã me in ijsdem literis & scriptura, & sensus, & chartæ ipsæ quoq; mouerũt, nè quid ex uero uel subtractũ sit uel immutatũ, eãdem ad uos epistolam authenticam remisi, vt recognoscatis an ipsa sit, quam Clementi hypodiacono perferẽdam dedistis. perquàm etenim graue est, si epistolæ clericæ ueritas mẽdacio aliquo & fraude corrupta est. Hoc igitur vt scire possimus, & scripturam & subscriptionem, an uestra sit, recognoscite, & nobis quid sit in uero rescribite. Opto uos, fratres charissimi, semp benè ualere.

*Crementium.

CLERI ROMANI AD CLERVM Carthaginiensem de secessu D. Cypriani.

Scripta sede uacante, per mortem S. Fabiani quæ satis indicat prærogatiuam Ecclesiæ Romanæ.

ARG. Intellexerat Clerus Romanus à Clementio Hypodiacono secessisse Cyprianum in persequutione pro suo itaq; zelo fidei Clerum Carthaginiensem officij sui admonet, ac instruit, quid circa lapsos interea dum abest illorum Episcopus, fieri oporteat.

DIDICIMVS secessisse Benedictum Papam Cyprianum, à Clementio Subdiacono,

cono, qui à vobis ad nos venit certa ex causa; quod vtique rectè feceris, propterea quod cum sit persona insignis, & imminente agone quē permisit Deus in sæculo colluctandi causa cū aduersario, simul cum seruis suis, volens etiam Angelis & Hominibus certamen hoc manifestare, vt qui vicerit coronetur: victus verò portauerit in se sententiam, quæ nobis manifesta est: Et cum incumbat nobis qui videmur præpositi esse & Vice pastoris, custodire gregem; si negligentes inueniamur, dicetur nobis quod & antecessoribus nostris
Ezec. 34. dictum est, qui tam negligentes præpositi erant: quoniam perditum non requisiuimus, & errantem non correximus, & claudum non colligauimus, & lac eorum edebamus, & lanis eorum operiebamur: Denique & ipse Dominus implens, quæ erant scripta in lege &
Ioan. 16. Prophetis, docet, dicens: Ego sum pastor bonus, qui pono animam meam pro ouibus meis: mercenarius autem & cuius non sunt propriæ oues, cum viderit lupum venientem, relinquens effugit, & lupus dispergit oues:
Ioan. 21. sed & Simoni sic dicit; Diligis me? respondit, Diligo, ait ei, Pasce oues meas. Hoc verbum factum ex actu ipso quo cessit cognoscimus, & cæteri discipuli similiter fecerunt. Nolumus ergo fratres dilectissimi, vos Mercenarios inuenire, sed bonos pastores, cum sciatis tum non minimum periculum incumbere, si non hortati fueritis, fratres nostros stare in fide immobiles, ne præceps iens ad idololatriam funditus eradicetur fraternitas. nec enim hoc solum verbis vos hortamur, sed discere poteritis à pluribus à nobis ad vos venientibus, quoniam ea omnia nos Deo adiuuante & fecimus & facimus cum omni sollicitudine & periculo sæculari, ante oculos plus habentes timorem Dei, & pœnas perpetuas, quam timorem hominum & breuem iniuriā; non deserentes fraternitatem, & hortantes eos stare in fide, & paratos esse debere ire cum Domino: sed & ascendentes ad hoc quod compellebantur, reuocauimus. Ecclesia ista fortis in fide, licet quidam terrore ipso compulsi, siue quod essent insignes personæ, siue adprehensi timore hominum reuertuntur: quos quidem separatos a nobis non dereliquimus, sed ipsos cohortati sumus & hortamur agere pœnitentiam, si quo modo indulgentiam potuerunt recipere ab eo qui potest præstare: ne si relicti fuerint à nobis, peiores efficiantur. Videtis ergo fratres, quoniam & vos hoc facere debetis, vt etiam illi qui ceciderunt, hortatu vestro corrigentes animos eorum, si adprehensi fuerint iterato, confiteantur, vt possint priorem errorem corrigere. Et alia quæ incumbunt vobis, etiam ipsa subdidimus, vt si, qui in hanc tentationem inciderunt, cœperint adprehendi infirmitate, & agant pœnitentiam facti sui, & desiderent communionem, vtique subueniri eis debet. Siue viduæ, siue Clydomeni, qui se exhibere nō possunt, siue hi qui in carceribus sunt, siue exclusi à sedibus suis, vtique habere debent, qui eis ministrent. Sed & cathecumeni adprehensi infirmitate, decepti esse nō debebūt, vt eis subueniatur: & quod maximum est, corpora Martyrum, aut cæterorum si non sepeliantur, grande periculum imminet eis quibus incumbit hoc opus. Cuiuscunque ergo vestrum quacumque occasione effectum fuerit hoc opus, certi sumus eum bonū seruum æstimari, vt qui in minimo fidelis fuit, constituatur super decem ciuitates. Faciat autem Deus, Luc. 19.
qui omnia præstat sperantibus in se, vt omnes nos in his operibus inueniamur. Salutant vos fratres qui sunt in vinculis, & presbyteri & tota Ecclesia, quæ & ipsa cum summa sollicitudine excubat pro omnibus qui inuocāt nomē Domini. Sed & nos petimus mutua vice, memores sitis nostri. Sciatis autem Bassianum peruenisse ad vos, & petimus nos, qui habetis zelum Dei, harum literum exemplū ad quoscumque poteritis, transmittere, per idoneas occasiones, vel vestras, faciatis, siue nuncium mittatis, vt stēt fortes & immobiles in fide. Optamus vos carissimi bene valere.

EPISTOLA PRESBYTERORVM ac diaconorum Romæ consistentium, ad Cyprianum Episcopum Charthaginensem.

CYPRIANO Papæ, presbyteri & diaconi Romæ consistentes, salutem. 31. iuxta editionē Pamelij. lib. 2. ep. 7

Quanquam benè sibi conscius animus, & Euangelicæ disciplinæ vigore subnixus, & verus sibi in decretis cœlestibus testis effectus, soleat solo iudice Deo esse contentus, nec alterius aut laudes petere, aut accusationes pertimescere: tamen geminata sunt laude condigni, qui cùm conscientiam sciant Deo soli debere se iudici, actus tamen suos desiderant etiā ab ipsis suis fratribus comprobari. Quod te, frater Cypriane, facere non mirum est, qui pro tua verecundia & ingenita industria, consiliorum tuorū nos non tam iudices voluisti, quàm participes inueniri, vt in tuis rebus gestis laudē tecum, dum illas probamus, inueniremus, & tuorum consiliorum bonorum cohæredes, quia & affirmatores, esse possimus. Idē enim omnes crederemur operati, in quo deprehenderemur eadem omnes censuræ & disciplinæ consensione sociati. * Credimur. * Deprahēdimur.
Quid enim magis, aut in pace tam aptum, aut in bellis persecutionis tam necessarium, quam debitam seueritatem diuini vigoris tenere? Quam qui remiserit, instabili rerum cursu erret semper necessè est, & hùc atque illùc varijs & incertis negociorum tempestatibus dissipetur, & quasi extorto de manibus consiliorum gubernaculo, nauem Ecclesiasticæ salutis illidat in scopulos: vt appareat, non aliter saluti Ecclesiasticæ consuli posse, nisi si qui & contra ipsam faciunt, quasi quidam aduersi fluctus repellantur:

& disciplinæ ipsius semper custodita ratio, quasi salutare aliquod gubernaculum in tempestate seruetur. Nec hoc nobis nunc nupèr consilium cogitatum est, nec hæc apud nos aduersus improbos modò superuenerunt repentina subsidia: sed antiqua hæc apud nos seueritas antiqua fides, disciplina legitur antiqua: quoniam nec tātas de nobis laudes Apostolus protulisset dicendo, Quia fides vestra prædicatur in toto mundo, nisi iam exindè vigor iste radices fidei de tēporibus illis mutuatus fuisset, quarum laudum & gloriæ degenerem fuisse, maximum crimen est. Minus est.n. dedecoris, nūquàm ad præconium laudis, accessisse, quam de fastigio laudis ruisse: Minus est criminis, honoratum bono testimonio non fuisse, quàm honorem bonorum testimoniorum perdidisse: Minus est, sinè prædicatione virtutum ignobilem sine laude iacuisse, quàm exhæredem fidei factū, laudes proprias perdidisse. Ea enim quæ in alicuius gloriam proferuntur, nisi anxio & solicito labore seruentur, in inuidiā maximi criminis intumescunt. Hoc nos non falsò dicere, superiores nostræ literæ probauerunt, in quibus vobis sententiā nostram dilucida expositione protulimus: & aduersus eos, qui seipsos infideles illicita nefariorum libellorum professione prodiderāt, quasi euasuri irretientes illos diaboli laqueos viderentur, quo non minùs, quam si ad nefarias aras accessissent, hoc ipso quòd ipsum contestati fuerant, tenerentur, sed etiam aduersus illos qui acta fecissent, licèt præsentes, cùm fierent, non affuissent, cùm præsentiam suam vtiquè, vt sic scriberentur mandando, fecissent. Non est enim immunis à scelere, qui vt fieret, imperauit: nec est alienus à crimine, cuius consensu, licet non à se admissum, crimē tamen publicè legitur. Et cùm totum fidei Sacramentum, in confessione Christi nominis intelligatur esse digestum, qui fallaces in excusatione præstigias quæsiit, negauit: & qui vult videri propositis aduersus euāgelium vel edictis, vel legibus satisfecisse, hoc ipso iam paruit, quod videri paruisse se voluit. Nec non & cōtra illos quoque, qui illicitis sacrificiis manus suas atque ora polluerant, pollutis ante mentibus propriis, vnde etiam sunt ipsæ manus atque ora polluta fidem nostram consensumq; monstrauimus. Absit enim ab Ecclesia Romana, vigorem suū tam prophana facilitate dimittere, & neruos seueritatis, euersa fidei maiestate, dissoluere, vt cùm adhuc non tantum iaceant, sed & cadant euersorum fratrum ruinæ, properata nimis remedia communicationum, vtique non profutura præstentur, & noua per misericordiam falsam vulnera, veteribus transgressionis vulneribus imprimantur, vt miseris ad euersionem maiorem eripiatur & pœnitentia. Vbi enim indulgentiæ poterit medicina proficere, si etiam ipse medicus inter prænepta pœnitentiæ indulget periculis, si tantummodò operit vulnus, nec sinit necessaria temporis remedia obducere cicatricem? Hoc non est curare, sed (si dicere verum volumus) occidere. Quanquàm Confessorum quoque, quos hîc adhuc in carcerem dignitas suæ confessionis inclusit, & ad certamen Euangelicum sua fides in confessione iam gloriosa semel coronauit, literas habeas, conspirantes cum literis nostris, quibus seueritatem Euangelicæ disciplinæ protulerunt, & illicitas petitiones ab Ecclesiæ pudore reuocārunt. Nisi hoc fecissent, disciplinæ Euangelicæ ruina non facilè sarciretur: præsertim cùm nulli magis tam congruens esset, tenorem Euangelici vigoris illibatum, dignitatemque seruare, quàm qui se excruciandos & excarnificandos pro Euangelio furentibus tradidissent, ne martyrij honorem meritò perderent, si in occasione martyrij, præuaricatores Euangelij esse voluissent. Nam qui quod habet, non custodit in eo, ex quo illud possidet, dum id ex quo possidet, violat, amittit illud quod possidebat. Lo quo loco maximas tibi atque vberes gratias referre debemus, & reddimus, quòd illorum carceris tenebras literis tuis illuminâsti: quod ad illos venisti, quo modò introire potuisti: quòd illorum animos sua fide & confessione robustos, tuis allocutionibus literisque recreâsti: quod felicitatis eorum condignis laudibus prosecutus, accendisti ad multò ardentiorem cœlestis gloriæ cupiditatem: quod pronos impulisti: qui vt credimus & optamus, victores futuros, viribus tui sermonis animâsti. Quanquàm hoc totum de fide confitentium, & de diuina indulgentia venire videatur, tamen in martyrio suo tibi ex aliquo debitores facti esse videntur. Sed vt ad id, vndè digressus sermo videbatur esse, rursus reuertatur: quales literas in Siciliam quoque miserimus, subiectas habebis. Quanquàm nobis differendæ huius rei necessitas maior incumbat, quibus (post excessum nobilissimæ memoriæ viri Fabiani) nondum est Episcopus propter rerum & temporum difficultates constitutus, qui omnia ista moderetur, & eorum qui lapsi sunt, possit cum authoritate & cum consilio habere rationem. Quanquàm nobis in tam ingenti negotio placeat, quod & tu ipse tractâsti priùs, Ecclesiæ Pacem sustinendam: deindè sic collatione consiliorum cum Episcopis, presbyteris, diaconis, confessoribus, pariter adstantibus laicis, facta, lapsorum tractare rationem. Per quàm enim nobis & inuidiosum & onerosum videtur, non per multos examinare, quod per multos commissum videatur fuisse, & vnum sententiam dicere, cùm tam grande crimen per multos diffusum notetur exisse: quoniam nec firmum decretum potest esse, quod non plurimorum videbitur habuisse consensum. Adspice totum orbem penè vastatum, & vbique iacere deiectorum reliquias: & idcircò tam grande expeti cōsilium, quàm latè propagatum videtur esse delictum.

Rom. 1. a

Non

Non sit minor medicina, quàm vulnus est: non sint minora remedia, quàm funera: vt quo modò, qui ruerunt, ob hoc ruerũt, quòd cæca temeritate nimis incauti fuerunt: ità qui hoc disponere nituntur, omni consiliorum moderamine vtantur, nè, quid non vt oportet factum, tanquàm irritum ab omnibus iudicetur. Vno igitur eodemque consilio, ijsdem precibus & fletibus tam nos, qui vsque adhùc videmur temporis istius ruinas subterfugisse, quàm illi, qui in has temporis videntur clades incidisse, diuinam Maiestatem deprecantes, pacem ecclesiastico nomine postulemus. Mutuis votis nos inuicèm foneamus, custodiamus, armemus: oremus pro lapsis, vt erigantur: oremus pro stantibus, vt non ad ruinas vsque tententur: oremus, vt qui cecidisse referuntur; delicti sui magnitudinem agnoscentes, intelligant, non momentaneam neq; præproperam desiderare medicinam. Oremus, vt effectus indulgentiæ, lapsorum subsequatur pœnitentiam: vt intellecto suo crimine velint nobis interim præstare patientiá, nec adhùc fluctuantem turbent Ecclesiæ statum, nè interiorem nobis persecutionem ipsi incendisse videantur: & accedat ad criminum cumulum; quòd etiàm inquieti fuerunt. Maximè enim illis congruit uerecundia, quorum in delictis damnatur mens in uerecunda. Pulsent sanè fores, sed non utiquè confringant: Adeant ad limen Ecclesiæ, sed non utiquè ut transiliant: Castrorum cœlestium excubent portis; sed armati modestia, qua intelligant, se desertores fuisse: Resumant précum suarum tubam, sed qua non bellicum clangant: Arment se quidem modestiæ telis: & quem negando mortis metu, fidei dimiserant clypeum; resumant: sed ut contra hostem diabolum uel nunc armati, non contra Ecclesiam, quæ illorum dolet casus, armatos esse se credant. Multùm illis proficiet petitio modesta, postulatio uerecunda, humilitas necessaria, patientia non ociosa. Mittant legatos pro suis doloribus; lachrymas: Aduocatione fungantur ex intimo pectore prolati gemitus; dolorem probantes commissi criminis & pudorem. Immò si dedecoris admissi magnitudinem perhorrescũt; si pectoris & conscientiæ suæ lœthalem plagam, & sinuosi uulneris altos recessus uerè medica manu tractant, erubescant & petere; nisi quia maioris est rursùm & periculi & pudoris, auxilium pacis non petisse. Sed hoc totum in Sacramento, sed in ipsius postulationis lege, temporis facto temperamento, sed postulatione demissa, sed prece subdita: quoniam & qui petitur, flecti debet; non incitari: & sicut respici debet diuina clementia, sic respici debet & diuina censura: & sicut

Mat.18.d scriptum est; (Donaui tibi omne debitum,

Mat.10.d quia me rogâsti:) sic scriptũ est, (Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eũ) coram patre meo & coram Angelis eius. Deus enim vt est indulgens, ità est præceptorum suorum exactor, & quidem diligens. Et sicut ad conuiuia vocat, sic habitum nuptiarum non habentem, ligatis manibus & pedibus, extra sanctorum cœtum foràs iactat. Parauit cęlum, sed parauit & tartarum: parauit refrigeria, sed parauit etiàm æterna supplicia: parauit inaccessibilem lucem, sed parauit etiàm perpetuæ noctis vastam æternamque caliginem. Cuius temperamenti moderamen nos hîc quærentes tenere diù, & quidem multi, & quidem cum quibusdam Episcopis vicinis nobis & appropinquantibus, & quos ex alijs prouincijs longè positis, persecutionis istius ardor eiecerat, ante constitutionem Episcopi nihil innouandum putauimus: sed lapsorum curam mediocriter temperandam esse credidimus, vt interim dum Episcopus dari à DEO nobis sustinetur, in suspenso eorum qui foris possunt dilatione sustineri, caussa teneatur. Eorum autem, quorum vitæ suæ fine vrgens exitus dilationem non potest ferre, acta pœnitentia, & professa frequenter suorum detestatione factorum; si lachrymis, si gemitibus, si fletibus dolentis ac uerè pœnitentis animi signa prodiderint, cùm spes viuendi secundum hominem nulla substiterit, ità demùm cautè & solicitè subueniri; Deo ipso sciente, quid de talibus faciat, & qualiter iudicij sui examinet pondera: nobis tamen anxiè curantibus, vt nec pronam nostram improbi homines laudẽt facilitatem, nec verè pœnitentes accusent nostram, quasi duram, crudelitatem. Optamus te, beatissime ac gloriosissime Papa, semper in Domino bene valere. Et nostri meminisse.

Matt.22.

DECRETA CORNELII PAPAE.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

ORNELIVS natione Romanus, ex patre Castino, sedit annos tres in Episcopatu, & dies decem. Hic sub Cęsare Decio martyrio coronatur. Sub huius Episcopatu Nouatus Nouatianum extra Ecclesiam ordinauit, & in Aphrica Nicostratum. Hoc facto, confessores qui se separauerant à Cornelio, cum Maximo presbytero, qui cum Mose fuit, ad Ecclesiam sunt reuersi, & facti sunt confessores fideles. Post hoc Cornelius Episcopus Centumcellas pulsus est, & ibi scriptam epistolam de sua confirmatione, Missam à Cypriano, (quam Cyprianus i carcere subscripsit, & dedit Celerino lectori) suscepit. Hic temporibus suis rogatus à quadã matrona Lucina, corpora Apostolorum beatorũ Petri & Pauli, è Catacumbis leuauit noctù. Primùm quidem corpus Beati Pauli Beata Lucina posuit in prædio suo

Anno Domini 251

dio suo via Ostien. ad locum vbi decollatus est. Beati verò Petri corpus accepit beatus Cornelius Episcopus, & posuit iuxta locum, vbi crucifixus est, inter corpora sanctorum episcoporum in templo Apollinis in Vaticano palatij Neroniani, in monte aureo, tertio kalendas Iulij. Post hoc Cornelius ambulauit Centumcellas. Eodem tempore audiuit Decius, quòd epistolam accepisset à beato Cypriano Carthaginensi episcopo. Qui misit Centumcellas, & adduxit beatum Cornelium. Quem iussit sibi cum præfecto vrbis in *Tellude noctù præsentari. Cui itá dixit: Sic definisti, vt nec Deos consideres, nec præcepta principium andias, nec nostras minas timeas, vt contra rempublicam literas accipias, & dirigas? Cornelius episcopus respondit, dicẽs; Ego de corona Domini mei literas accepi & direxi, & non contra rempublicam, sed magis per spirituale consilium ad animas redimendas. Tunc Decius iracundia plenus, iussit eos beati Cornelij cum plumbatis cędi, & præcepit eum duci ante templum Martis, vt adoraret. Quod si non fecerit, dicens: Capite truncetur. Post hoc, id est, tertio Nonas Martij, antequàm passus est, omnia bona Ecclesiæ tradidit Stephano Archidiacono. Hoc factum est. Qui cùm adorare non vellet, decolatus est in loco supradicto. Cuius corpus nocte collegit beata Lucina cum clericis, & sepeliuit in crypta iuxta cœmeterium Calixti in prædio suo via Appia, decimooctauo Kalendas Octobris. Et cessauit Episcopatus dies *triginta quinque.

*Telluris

*66.

Superuixisse tamen Cornelium Decio colligitur ex epistola D. Cypriani ad Antonianum quę est 52. in editione Pamelij num. 3. his verbis; tyrannum (Decium) armis & bello postmodum victum, prior (Cornelius) Sacerdotio suo vicit. Probabilius est igitur sub Gallo & Volusiano martyrio coronatum, imperante adhuc cum illis Q. Herennio Hetrusco Decio, Senioris Decij filio quod aliqui Scriptores ediderunt. Sed latius hac de re disserere non est huius loci.

In vetusto quodam exemplari sic legitur.

Hic iam ante passionem suam, omnia Ecclesiæ tradidit Stephano archidiacono suo. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrium, & ordinauit presbyteros quatuor, diacones quatuor, Episcopos per diuersa loca numero septem. Epistolas atque decreta Episcopis & catholicis viris per diuersa loca direxit.

EPISTOLA CORNELII PAPAE PRIMA.

De translatione corporum Apostolorum Petri & Pauli. Et de Nouato, alijsque hæreticis.

CHARISSIMIS atque dilectissimis fratribus, sanctæ Dei Ecclesiæ filijs, & omnibus Domino rectæ fide famulantibus; Cornelius Episcopus.

Videns charitatis vestræ beneuolentiam, quia Apostolorum amatores estis, eorumq; fidem & doctrinam tenetis, decreui vobis scribere (Domino authore) quædam ex his, quæ nunc temporis necessaria sunt sciri, & quæ apud nos in Ecclesia Romana (auxiliante Domino) meritis Apostolorum nupèr acta sunt siue geruntur: quoniam patrocinante charitate, credo vos paterna gratia scripta sedis Apostolicæ libenter suscipere, & mãdata eius peragere, atque de eius profectibus gratulari: quia quisquis se in radice charitatis inserit, nec à viriditare deficit, nec à fructibus inanescit, nec amore fœcunditatis opus efficax amittit. Ipsa enim charitas exercet corda fidelium, sensus corroborat, vt nihil graue, nihil difficile, sed fiat totum dulce quod agitur, dum eius proprium sit, nutrire concordiam, seruare mandata, atque dissociata coniungere, praua dirigere, & cæteras virtutes perfectionis suæ munimine solidare. Quapropter rogo vos nobis congratulari, quia rogatu cuiusdam deuotæ fœminæ atque nobilissimæ matronæ Lucinæ, leuata sunt corpora Apostolorum Petri & Pauli de Catacumbis. Et primò quidem beati Pauli corpus, leuatum silentio,* positum est in prædio prædictæ matronæ, via Ostien. ad latus vbi decollatus est. Posteà verò beati Apostolorum principis Petri accepimus corpus, & condecenter posuimus illud iuxta locum, vbi crucifixus est, inter corpora sanctorum episcoporum in templo Apollinis, in monte aureo, in Vaticano palatij Neroniani, tertio kalendarum Iuliarum die, orantes Deum & Dominum nostrum Iesum Christum, ut intercedentibus suis sanctis Apostolis, maculas vestrorum purget peccatorum, & in sua vos conseruet voluntate diebus vitæ vestræ, & in fructu boni operis vos perseuerabiles reddat. Vos verò his congaudete, quia & ipsi sancti Apostoli de vestro congratulantur gaudio. Vos semper Deum laudate, & ipse glorificetur in vobis. Scriptum est enim: (Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.) Tantum enim à nobis exigitur, quantum possumus famulatûs nostri obsequio commendare. Vndè quidem tãtò nos necessè est importunis prædicationibus insistere, quantò nobis perfectæ negociationis creditur duplicata talentorum assignatio, atque Dominicæ vocis ad suscipiendam eius requiem suadet assertio. Hæc inuidens antiquus hostis, suscitauit nobis aduersarium Nouatum, rectæ fidei & sanctæ doctrinæ æmulum, qui extra Ecclesiam ordinauit Nouatianum, & in Aphrica Nicostratum, vtrosque hæreticos, sicut ille erat. Hi verò conatibus quibus potuerunt, multos à recta & catholica fide suadẽtes recedere fecerũt,

* depositam.

Psal. 115.

& post se in peruersam & Deo odibilem doctrinam corruere persuaserunt. Sed sicut istorum tergiuersationibus nimis sumus contristati, & de eorum perditione contriti, sic de aliorum conuersatione, Domino auxiliante, sumus lætificati. Deus autem omnipotens, qui tribus miscet læta, oppidò nos lætificauit, quod quidam confessores, qui dudum fuerant fideles, à nobis & à recta fide, diabolo instigante, se separantes, cum Maximo presbytero ad Ecclesiam catholicam & fidem rectam sunt reuersi, & denuò, sicut priùs, facti sunt confessores fideles. Quapropter, charissimi, hortamur vos & deprecamur per Dominum nostrum Iesum Christum, prædictos hæreticos, & omnes quos à recta fide & doctrina apostatare cognoueritis, exhortationibus & bonis studijs vestris ad catholicam fidem & rectam doctrinam conuertere contendite, & in Dei voluntate persistere suadete. Et non solùm hos, sed omnes qui nondùm fidem rectam perceperunt, ad catholicam fidem perducere festinate. (Quia neque
Rom. 8.g » mors, neque uita, neque Angeli, neq; principatus, neque instantia, neque futura, neque
» fortitudo, neque altitudo, neque profundum,
» neque creatura alia) (magistro gentium do-
» cente) (poterit nos separare à charitate Domi
Hebr. 10. ni nostri Iesu Christi,) & quę in ipso est, recta fide. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim nobis necessaria est ad colluctationes aduersariorum, quatenùs fidem intemeratam usque in finem conseruantes, repromissionem principiamus, quam repromisit his qui legitimè certare properant. Adhuc
Abac. 2. enim modicum aliquantulum, qui venturus
Iacob. 5.b est, veniet, & non tardabit. Ecce enim iudex
Apoc. 2.c ante ianuam assistit, coronas hilariter promittens his, qui pro eo passionibus submittun-
Hebr. 10.g tur. Quòd si subtraxerit se quis, non placebit animæ meæ, sed cadet de promissione propter negationem. Nos autem non simus subtractionis filij in perditionem, sed fidei in ac-
Eph. 6.b,c quisitionem animæ. (Propter quod assumite
» armaturam Dei, ut possitis resistere in die ma-
» lo, aduersùs omnes inimicos sanctæ Ecclesiæ
» & vestros, & induite vos loricam iustitiæ, &
» calceati pedes in præparatione Euangelij pa-
» cis, in omnibus assumentes scutum fidei, in
» quo possitis omnia iacula nequissimi ignita
» extinguere. Et galeam salutis assumite, & gla
» dium spiritûs, quod est verbum DEI, per
» omnem orationem & obsecrationem,) radicati & fundati in solatio fratrum pro Christo IESV Domino nostro. Sed & nunc fratres, commendamus vos Domino, & omnes verbo gratiæ eius, qui potest perficere, & dare hære-
Rom. 15.b ditatem nobis cum omnibus sanctis. Ipse autem DEVS pacis & consolationis, det vobis idipsum sapere in alterutrum, vt uobis inuicem succurratis, & non sitis diuisi, vt unanimes, vno ore & vno corde honorificetis eū, in concordiam & consolationem fratrum, qui potest confirmare vos secundùm Euangelium eius, iuxta reuelationem æterni mysterij, temporibus scilicet perpetuis, quibus vobis futurorum gaudiorum largienda sunt munera. Summoperè considerare etiam debetis, quòd illi qui fratribus inuident, eosque damnare atque perdere cupiunt, per se sua dogmata destruunt. Dicit enim Dominus: Mat. 12.b
(Omne regnum in se diuisum, non stabit:) & Marci 3.e
omnis scientia & lex aduersùm se diuisa, non Luc. 11.c
stabit. Ideoque necesse est, vt concorditer Philip. 2.a
salubres suscipiatis hortatus, nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium deuotionis vnanimes, diuinis & Apostolicis constitutionibus pareatis. Data * septimo Idus * Octauo.
Septembris, Decio & Maximo viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA CORNELII PAPÆ secunda, * Rufo coëpiscopo Orientali directa. * Rustico.

1. *Si sacramentum ab Episcopis fieri debeat.*
2. *De causis Episcoporum, & vt quicquid aduersùs absentes agitur, vacuum habeatur.*

CORNELIVS episcopus * Rufo coëpi- * Rustico.
scopo in Domino salutem.

Exigit dilectio tua, frater charissime, ut ex authoritate Sedis Apostolicæ, tuis deberemus consultibus respondere. Quod licèt non prolixè, sed succinctè agere festinaremus, propter quasdam importunitates, quæ nostris præpedientibus peccatis, in nos superuenêre: tuis tamen per reliqua sanctorum patrum instituta studijs perquirere latiùs & inuestigare, permittimus. Non enim potest mens attrita, & oneribus atque importunitatibus grauata, tantum boni peragere, quantum delectata & oppressionibus soluta. Non ergò ista ob id prætermisimus, & alia, quæ necessaria fore cognouerimus, tuæ sanctitati velimus denegare: sed quòd hic minùs inuenitur, latiùs perquiratur. Sacramentum autem hactenùs à summis sacerdotibus vel DEI ministris exigi, nisi pro fide recta, minimè cognouimus, nec spontaneos Sacramentū
iurâsse reperimus. Summoperè ergò san- hactenùs.
ctus Iacobus Apostolus prohibens sacramentum, loquitur, dicens: (Ante omnia, fratres Iacobi 5.c
mei, nolite iurare, neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcunque iuramentum. Si autem sermo vester, est est, nō nō, vt non sub iudicium decidatis. Et Dominus in Euangelio ait: (Audistis quia dictum est Matth. 5.
antiquis, Non peierabis, reddes autem Domi- »
no iuramenta tua. Ego autem dico vobis non »
iurare omninò, neq; per cœlum, quia thronus »
Dei est: neque per terram, quia scabellum est »
pedum eius: neque per Hierosolymam, quia »
ciuitas magni regis est: neq; per caput tuum »
iuraueris, quia non potes unum capillum album

bium facere aut nigrum. Sit autem sermo vester, est est, non non: Quod autem his abundantius est, à malo est) id est, ab exigente & à iurante. Hæc frater charissimè, ipse Dominus prohibet, id est, non debere iurare. Hæc Apostoli maximè omnes, hæc sancti viri prædecessores nostri, q. huic sanctæ vniuersali Apostolicæ Ecclesiæ præfuerunt ante nos, hęc prophetæ & reliqui sancti doctores, per vniuersum mundū dispersi ad prædicandum, iuramenta fieri vetant. Quorum nos exempla si cœperimus enumerare, aut in schedula hac inserere, antè deficiet hora diei, quàm eorū exempla de hac causa prohibita. Quæ nos sequentes, sanctorum Apostolorum, eorumque successorū iura firmamus, & sacramenta incauta fieri prohibemus. Vndè & ipse Dominus in tabulis lapideis, quas Mosi dedit, propria manu scripsit, dicens: (Vide nè assumas nomen Domini Dei tui in vanū.) Et reliquā. Nos autem (vt paulò superius prælibauimus) sacramentum episcopis nescimus oblatum, nec vnquàm fieri debet: quoniam (vt suprà memoratum est) præceptum est à Domino, non iurandū neque per cœlum, quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum est pedum eius: neq; per caput suū, quia nullus potest vnum capillum creare. Vnusquisque enim sicut ante altare stans, Dei timorem habet præ oculis, & propriam conscientiā mundam seruat Deo, quod in memoria retinet, nullatenùs habet intermittere, quoniam os quod mentitur, occidit animam. Et Apostolus ait: (Loquimini veritatem vnusquisq; cū proximo suo, quoniam sumus inuicèm membra.) Et alibi: (Nolite mentiri inuicèm.) Hæc sunt præcepta Saluatoris, hæc prophetarum, hæc sanctorum patrum instituta. Quæ si quis in vanum duxerit, hostis est animæ suæ: quia nemo contra prophetas, nemo cōtra Apostolum, nemo contra euangelium facit aliquid absque periculo. Et summoperè prouidendum est, nè pastorem suum oues, quę ei commissæ fuerant, reprehendere (nisi à fide exorbitauerit) neque accusare præsumant: quoniam tales accusationes vim non habent, neque eis nocere possunt. (Vnum verò charissimi,) vt ait beatus Apostolus Petrus, (non lateat vos, quia vnus dies apud Dominum sicut mille anni, & mille anni sicut vnus dies. Non tardat Dominus* promissis, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Adueniet autem dies DOMINI vt fur, in qua cœli magno impetu transient, elementa verò calore soluentur.) Cùm hæc igitur omnia dissoluenda sint, ex his potestis considerare, quales oporter vos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expectantes & properantes in aduentum diei Dei, per quem cœli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent. (Vos autem charissimi,) dixit Iudas Apostolus,) memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab apostolis Domini nostri Iesu Christi, qui dicebant vobis, quoniam in nouissimo tempore venient illusores, secundùm sua desideria ambulantes * impietatum. Hi sunt, qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes. Vos autem, charissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, in spiritusancto orantes, ipsos vos in dilectione Dei seruate, expectantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi in vitam æternam. Et hos quidem arguite iudicatos, illos verò saluate, de igne rapientes. Alijs autem miseremini in timore, odientes & eam, quæ carnalis est, maculatam tunicam.) Nullus enim sacerdotum causam suam alieno committat iudicio, nisi ad sedē Apostolicam fuerit appellatum. Sed vnusquisque comprouinciales iudices & notos habeat, nisi aliquam vim temerariæ multitudinis timuerit, aut infestos, aut suspectos inibi iudices habuerit, pro quibus causis ad maioris authoritatis iudices, & ad alias prouincias appellare & venire concessum est. Omnia ergò, quæ aduersus absentes in omni negocio aut loco aguntur aut iudicantur, omninò euacuentur: quoniam absentem nullus addicit, nec vlla lex damnat. Facilè ergò homo hominem fallere potest, non tamen Deum, cuius oculis omnia nuda sunt & aperta. Vndè ait propheta: Dominus nouit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Sapiens ergò non est, qui nocet. Nec quicquam mali vult, qui fidelis est, aut cuiquam insidias machinatur. Hortamur frater, & monemus tuam dilectionem, vt omnes semper, prout melius potueris, adiuues, & confortes & consoleris. Et sacramenta, super quibus hanc sanctam Romanam ac vniuersalem Ecclesiam consulere voluisti, fieri prohibeas, & neminem nunquàm infestes aut noceas. Hæc, frater, ad reliquorum fratrum notitiam tua facias sanctitas peruenire, vt omnia hæc mala caueant. Et sicut generaliter tam ab ipso Domino, quàm à sanctis & reliquis Apostolis viris, & cæteris patribus, sunt prohibita, ita generaliter ab omnibus custodiantur. Benè valere beatitudinem tuam semper optamus, & sacris virtutibus proficere te desideramus, frater charissime atque amantissime. Data vndecimo kalendas Iunij, Maximo & Decio viris clarissimis consulibus.

Marginal notes (left): d. 41. c. M. — 2. q6. 4. — * Nos sacramentorū seq. — Exo. 20. b. — 2. q6. 4. — Nos sacramentum. — Matth. 5. — Iacobi 5. c. — Sap. 1. c — Ephe. 4. b — Zach. 8. c — Col. 3. — 2. Pet. 3. b — * Sic M.S. Q. alia promissi vt, & græca, vulgata latina promissionem. — In epistola sua ca.

Marginal notes (right): nonica. — * Sic M.S. Q. edit. non nis vulgata sic & græca alia in impietate, excuss. habet in impietatibus. — 11. In decre. Iuo. lib. 4. — 3. q. 6. Omnia quæ aduer. — Hebr. 4. d Psal. 93. — 6 q. 1. Sapiens non est, allegatur tamen ibi sub nomine Lucii Papæ successoris Cornelij, Vbi etiam habetur.

DECRETVM CORNELII PAPÆ.

Ante 14. annos nullus iurare cogatur, & vt à ieiunis iuramenta præstentur.

Honestum etiàm videtur, vt qui in sanctis audet iurare, hoc ieiunus faciat, cùm omni honestate & timore Dei. — 22. q6. 5. Honestū etiam videtur. Et in decre. Iuo. lib. 8.

Ibidèm quoque quo ad annos, quibus conceditur alicui iurare, subditur.

Et vt pueri ante annos quatuordecim non cogantur iurare.

CON.

CONCILIA ALIQVOT AFRICANA

Ante Cyprianum, quæ hic ponuntur, quod ex eius Epistolis colligantur, & eorum certum tempus ignoretur.

ONCILIVM *Carthaginense sub Agrippino antecessore (non tamen proximo,) Cypriani, de baptizandis hæreticis. qui error, saltem postea sub Stephano, fuit damnatus Cypr. epistola 55. 70. 71. 73.*

Concilium Lambesitanum nonaginta Episcoporum, in quo Priuatus hæreticus damnatus est, Cypr. epistola 55.

Concilium Africanum in quo decretum fuit ne quis, de clericis, & Dei ministris tutorem vel curatorem testamento suo constituat: Cipr. epistola 66.

Anno Domini 253. *Concilium Rom. Sede, per mortem Fabiani, vacante: circa lapsos nihil innouandum; sed eorum curam mediocriter temperandam esse. Epistola Cleri Rom. inter Cyprianicas 31.*

CONCILIA TEMPORE Cornelij & Cypriani celebrata, de lapsis, & Nouatianensibus, à Nouatiano (sic enim eos appellat Cyprianus epistola 73. ad Iubaianum, quamuis vsus obtinuerit, vt quasi à Nouato, & ipso eiusdem factionis Duce, Nouatiani appellentur) hæc fere colliguntur.

ONCILIVM *Carthaginese primum de lapsis, in quo decretum est, vt Libellatici, tanquam qui minus deliquissent, admitterentur, Sacrificati verò diù pœnitentiam agerent, & si periculum infirmitatis vrgeret, pacem sub ictu mortis acciperent. Cypr. Epistola 52. & 54. Ex qua, & quid per Libellaticos, & Sacrificatos intelligat, agnoscitur; Nouatianus item in eodem damnatus. Cypr. epistola 67.*

Concilium Romanum in eandem sententiam cum Africano, de lapsorum causa, consensit. Cypr. in eadem epistola 52. & alijs; quod Euseb. libr. 6. Hist. 33. dicit fuisse celeberrimum Episcoporum 60. numero; Presbyt. quoque totidem, cum Diaconis pluribus; in quo, & Nouatiani damnati fuerunt; eiusdem Concilij Decretum fuisse illud credibile est, de quo Cypr. epistola ad Hispanos ordine 68. his verbis, meminit, Iampridem etiam Cornelius collega noster decreuit: Episcopos lapsos ad pœnitentiam quidem agendam posse admitti, ab ordinatione tamen Cleri, atque Sacerdotali honore prohiberi in qua eadem epistola idipsum in omnibus Africanis Concilijs, ea de re factis, statutum fuisse, significat.

Synodus Antiochena cõtra Nouatianos Euseb. lib. 6. Histor. c. vltimo.

Synodi item alia per id tempus celebratæ per diuersas Prouincias contra Nouatianos. idem Euseb. cap. 42.

Concilium Carthaginense secundum de lapsis; cuius nouum de lapsis Decretum Cornelio Pontifici, suis literis in hæc verba indicarunt.

Placuit nobis Sanctospiritu suggerente, & domino per visiones multas, & manifestas admonente, quia hostis nobis imminere prænunciatur, & ostenditur, colligere intra castra militem Christi, & examinatis singulorum causis, pacem lapsis dare, immò pugnaturis arma suggerere, quod credimus vobis quoque paternæ misericordiæ contemplatione placiturum, Cypr. epistola 54.

CYPRIANI AD CORNELIVM Papam Epistola quòd ordinationem Nouatiani non recepetit.

CYPRIANVS Cornelio fratri salutem: Venerunt ad nos, frater charissime, missi à Nouatiano, Maximus presbyter, & Angendus diaconus, & Macheus quidam, & Longinus. Sed enim cùm ex literis, quas secum ferebant, & ex eorum sermone atque asseueratione Nouatianum Episcopum factum comperissemus, illicitæ & contra Ecclesiam Catholicam factæ ordinationis prauitate commoti, à communicatione eos nostra statim cohibendos esse censuimus, refutatis interim ac retusis, quæ obstinatè ac pertinaciter asserere tentabant: Nam ego & collegæ plurimi, qui ad me conuenerant, expectauimus aduentum collegarum nostrorum Caldonij & Fortunati, quos ad te nupèr & coepiscopos nostros, qui ordinationi tuæ affuerant, legatos miseramus, vt eis aduentantibus, & rei gestæ veritatem reportantibus, maiore authoritate, & elucidata per eos probatione, patris aduersæ improbitas frangeretur: superuenerunt verò Pompeius & Stephanus collegæ nostri, qui & ipsi quoque ad instruendos istic nos, manifesta secundùm grauitatem ac fidem suam indicia ac testimonia protulerunt, vt nec necessè fuerit audiri vltrà eos, qui à Nouitiano venerant missi; qui cùm in statione, inuidiosis quoquè conuicijs & clamoribus turbulentus promerent, & flagitarent, vt crimina, quæ se afferre ac probare dicebant, publicè à nobis & à plebe cognoscerentur, grauitati nostræ negauimus conuenire, vt collegæ nostri iã delecti & ordinati, & laudabili multorum

Lib. 2. Epist. 11. 41. iuxta nouã editionem.

torum sententia comprobari, ventilari vltrà famam ore maledico & emulantium voce pateremur. Et quia quibus refutati & compressi sunt, & illicitis conatibus hæresim fecisse nudati sunt, in epistolam cõgerere, longum fuit, ex Primitiuo compresbytero nostro plenissimè singula, cùm ad vos venerit, audietis. Ac nè eorum furens audacia vnquàm desisteret, hìc quoquè in schismatis partes Christi membra distrahere, & Catholicæ Ecclesiæ corpus vnum scindere ac laniare nituntur, vt ostiatim per multorum domos, vel oppidatim per quasdam ciuitates discurrentes, obstinationis suę, & erroris scissi sibi quærant comites. Quibus semèl responsum dedimus, nec mandare desistimus, vt perniciosa dissensione & concertatione deposita, impietatem esse sciant matrem deserere, & agnoscant atque intelligant, Episcopo semèl facto, & collegarum ac plebis testimonio & iudicio comprobato, alium constitui nullo modo posse: proindè pacificè sibi ac fideliter consuluisse, si se assertores Euangelij & Christi esse confitentur, priùs ad Ecclesiam reuertantur. Opto te frater semper benè valere.

CYPR. AD CORNEL.
De ordinatione eius à se comprobata, & Felicissimo.

Libr. 1. Epist. 10. 42. iuxta nouã editionem.

CYPRIANVS Cornelio fratri salutem: Quod seruis Dei, & maximè sacerdotibus iustis & pacificis congruebat, frater charissimè, miseramus nupèr collegas nostros Caldonium & Fortunatum, vt non tantùm persuasione literarum nostrarum, sed præsentia sua, & consilio omnium vestrûm, eniterentur, quantùm possent, & elaborarent, vt ad Ecclesię Catholicę vnitatem scissi corporis membra componerent, & Christianæ charitatis vinculo copularent. Sed quoniam diuersę partis obstinata, & inflexibilis pertinacia, non tantùm radicis & matris sinum atque cõplexum recusauit, sed etiàm gliscente & in peius recrudescẽte discordia, Episcopum sibi cõnstituit, & contra Sacramentum semèl traditum diuinę dispositionis & Catholicę vnitatis, adulterum & contrarium caput extra Ecclesiam fecit: acceptis literis tã tuis, quàm collegarum nostrorum, item aduentantibus bonis viris, & nobis carissimis collegis nostris Pompeio & Stephano, à quibus hęc omnia nobis cum lętitia communi asseuerata sunt firmiter & probata, secundùm quod diuinę traditionis, & ecclesiasticæ institutionis sanctitas ac pariter veritas exigebat, literas nostras ad te direximus. Sed & per prouinciam nostram hæc eadem collegis singulis in notitiam perferentes, ab his quoquè fratres nostros cum literis dirigendos esse mandauimus, quanquàm mens nostra & propositum iam tunc fratribus & plebi isthic vniuersę manifestatum fuisset, quãdò literis nupèr ab vtraque parte susceptis, tuas literas legimus, & Episcopatûs tui ordinationem singulorũ auribus insinuauimus. Honoris etiam communis memores, & * grauitatis sacerdotalis ac sanctitatis respectum tenentes, ea quę ex diuerso in librum ad nos transmissum congesta fuerant, acerbationibus criminosis respuimus, considerantes pariter & ponderantes, quòd in tanto fratrum religiosoque conuentu considentibus Dei sacerdotibus, & altari posito, nec legi debeant, nec audiri. Neque enim facilè promẽda sunt, & incautè ac temerè publicanda, quę discordioso stylo scripta audientibus scandalum moueant, & fratres longè positos, ac trans mare constitutos, incerta opinione confundant. Viderint, qui vel furori suo, vel libidini seruientes, & diuinę legis ac sanctitatis immemores, iactitare interim gestiunt, quę probare nõ possunt. Et cùm innocentiam destruere, atque expugnare non valeant, satis habent, fama mendacij & falsorum ore maculas inspergere. Certè quod prępositis & sacerdotibus congruit, danda opera est, vt talia cùm à quibusdam scribuntur, per nos respuantur. Vbi enim erit, quod dicimus ac docemus scriptum esse, (Contine linguam tuã à malo, & labia tua ne loquantur insidiose.) Item alibi: (Os tuum abundauit malitia, & lingua tua complectebatur insidias: Sedens aduersùs fratrem tuum detrahebas, & aduersùs filium matris tuę ponebas scandalum?) Item quod Apostolus dicit: (Omnis sermo malus de ore vestro non procedat, sed bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus.) Porrò hæc fieri debere ostendimus, si quandò talia quorundam calumniosa temeritate conscripta sunt, vt legi apud nos non patimur. Et idcircò, frater charissime, cùm ad me talia aduersùm te & compresbyteros tecum considentes scripta venissent, clero & plebi legi præcepi, quæ religiosam simplicitatem sonabant, nec vllis maledictorum & conuiciorum latratibus perstrepebant. Quòd autem scripta collegarum nostrorum, qui illic ordinationi tuæ affuerant, desiderauimus, nõ veteres mores obliti, nouum aliquid quærebamus. Nam satis erat, vt tu te Episcopum factum literis, nunciares: nisi esset ex diuerso discrepans factio, quæ criminosis & calũniosis commentis suis, collegarum pariter ac fratrum plurimorum turbaret mentes, & corda confunderet. Cui rei sopiendæ necessarium duximus, vt scribentium nobis indè collegarum nostrorũ firma & solida authoritas * pareretur, qui moribus ac vitæ & disciplinæ tuę condigna literarum suarum testimonia prędicantes, æmulis quoquè & rerum vel nouitate vel prauitate gaudentibus, omnem ambigendi, & discrepandi scrupulum sustulerunt, & secundùm consilium nostrum salubri ratione liberata in hoc fluctu æstuantium fratrum mentes, syncere, ac firmiter tuum sacerdotium probauerunt. Hoc enim, vel maximè,

*gratia.

Psal. 33.

Psal. 49.

Eph. 4. f

*pararet.

maximè, frater, & laboramus, & laborare debemus, vt vnitatem à Domino, & per Apostolos nobis successoribus traditam, quantùm possumus, obtinere curemus: & quod in nobis est, palabundas & errantes oues, quas quorundam peruicax factio, & hæretica tentatio à matre secernit, in Ecclesiam colligamus, illis solis foris remanentibus, qui in obstinatione sua vel furore perseuerarunt, & ad nos redire noluerunt, discretionis ac separationis à se factæ, & Ecclesiæ derelictæ, ipsi rationem Domino reddituri. Quantùm verò hîc ad presbyterium quorundam, & Felicissimi causam pertinet, quid hîc actû sit, vt scire posses, literas ad te collegæ nostri, manu sua subscriptas, miserunt. Qui auditis eis, quid senserint, & quid pronunciauerint, ex eorū literis disces. Melius antè frater facies, si etiam exempla literarum, quæ ad te legenda pro dilectione communi, per Caldonium & Fortunatum collegas nostros proximè miseram, quæ de eo de Felicissimo & de presbyterio eiusdem, ad * clerum istic nostrum & ad plebem, scripseram, legi illic fratribus iubeas, quę & ordinationem & rationem rei gestę loquantur; vt tam istic, quàm illic circa omnia per nos fraternitas instruatur. Exemplaria autem eadem nunc quoquè per Mettium hypodiaconum, à me missum, & Nicephorum acolythum transmisi. Opto te frater charissime semper benè valere.

*ecclesiā nostrā & ad plebē.

CYPRIANVS AD CORNELIVM Epistola quòd ad Confessores à Nouatiano Seductos literas fecerit.

Lib. 2. Epist. 9. 43. iuxta nouā editionem.

CYPRIANVS Cornelio fratri salutem. Et religiosum nobis, & necessarium existimaui frater charissime, ad confessores, qui illic sunt, & Nouatiani & Nouati obstinatione & prauitate seducti, de Ecclesia recesserunt, literas breues facere, quibus eos pro affectione mutua conuenirem, vt ad matrē suā, id est, Ecclesiā Catholicā, reuertantur: quas literas tibi ad Mettio Hypodiacono legi priùs mandaui, nè quis aliud me scripsisse fingeret, quàm quod meis literis continetur. Mandaui tamen eidem Mettio à me ad vos misso, vt de tuo arbitrio tē gerat: & si easdem literas confessoribus putaueris esse reddēdas, tunc eas tradat. Opto te, frater charissime, semper benè valere.

EIVSDEM Ad EVNDEM Epistola quarta, de Polycarpo Adrumetino.

Lib. 4. Epist. 8. 45. iuxta editionē Pamelij.

CYPRIANVS Cornelio fratri salutem. Legi literas tuas, frater charissime, quas per Primitiuum compresbyterum nostrum misisti, in quibus te comperi motum, quòd cùm de Adrumetina colonia Polycarpi nomine ad te literæ dirigerentur, posteaquàm nos, ego & Liberalis, in eundem locum venissemus, cœpissent illuc ad presbyteros & diaconos literæ dirigi. Quod scire te volumus, & pro certo credere, nulla id leuitate aut contumelia factum. Sed cùm statuissemus collegæ cum plures, qui in vnum conueneramus, vt legatis ad vos coëpiscopis nostris Caldonio & Fortunato missis, omnia interim integra suspenderentur, donèc ad nos ijdem collegæ nostri, rebus illic aut ad pacem redactis, aut pro veritate compertis, redirent: presbyteri & diaconi in Adrumetina consistentes, Polycarpo coepiscopo nostro absente, ignorabant, quid nobis in commune placuisset. At vbi nos in præsentiam venimus, comperto consilio nostro, ipsi quoque id, quod & cæteri, obseruare cœperunt, vt in nullo ecclesiarū istic consistentium consensio discreparet. Quidam tamen mentes nonnunquàm & animos sermonibus suis turbant, dum aliter quædam, quàm se habet veritas, nunciant. Nos enim singulis nauigantibus, nè cū scandalo vllo nauigarent, rationem reddentes scimus nos hortatos eos esse, vt ecclesiæ catholicæ matricem & radicem agnoscerent, & tenerent. Sed quoniam latiùs fusa est nostra prouincia, habet etiam Numidiam & Mauritanias duas sibi cohærentes, nè in vrbe schisma factum, absentium animos incerta opinione confunderet, placuit, vt per episcopos, retenta à nobis rei veritate, & ad comprobandam ordinationem tuam, facta authoritate maiore, tum demum scrupulo omni de singulorum pectoribus excusso, per omnes omninò in prouincia ista positos, literæ fierent, sicuti fiunt, vt te vniuersi collegæ nostri & cōmunicationem tuam, id est, catholicæ ecclesiæ vnitatē pariter & charitatem, probarent firmiter ac tenerent. Quod diuinitùs euenisse, & consilium nostrum prouidenter processisse gaudemus. Sic enim nunc episcopatus tui &, veritas pariter & dignitas, apertissima luce & fundata manifestissima & firmissima comprobatione est, vt ex rescriptis collegarū nostrorum, qui ad nos literas indè fecerunt, & ex relatione ac testimonijs coepiscoporum, Pompeij & Stephani, & Caldonij, ac Fortunati, ordinationis tuæ & origo necessaria, & ratio iusta, & gloriosa quoque innocentia ab omnibus nosceretur. Quod vt simul cum cæteris quoque collegis nostris stabiliter ac firmiter administremus, atque vt catholicæ ecclesiæ pacem concordiæ vnanimitate teneamus, perficiat diuina protectio, vt Dominus, qui sacerdotes sibi in Ecclesia sua eligere & constituere dignatur, electos quoque & constitutos, sua voluntate atque opitulatione tueatur, gubernantes inspirans ac subministrans, & ad improborum contumaciam frenandam, vigorem, & ad lapsorum fouendam pœnitentiam, lenitatem. Opto te frater charissime semper benè valere.

COR-

CORNELII AD CYPRIANVM, De confessoribus ad vnitatem regressis.

Lib. 3. Epist. 11. 46. iuxta editionē Pamelij olim falsò inscripta Cypriano.

CORNELIVS Cypriano fratri salutem. Quantam sollicitudinem & anxietatē sustinuimus de his confessoribus, qui dolo & malitia hominis callidi & veteratoris, fuerant circumuenti & penè decepti, & ab Ecclesia alienati, tantam lætitiam adepti sumus & Deo omnipotenti, Christo Domino nostro gratias agimus, cùm eos, cognito suo errore, intelligamus hominis maligni velut serpentis astutia venenata derelicta, ad Ecclesiam, vndè exierant, sicut ipsi ex suo corde profitentur, simplici voluntate venisse. Et primò quidem fratres nostri probatæ fidei, amantes pacem, vnitatem optantes, tumorem illum, horum mollitum iam ad nunciabant: Fides tamen non idonea, vt facilè nobis credere daretur, illos penitùs esse mutatos. Posteà vestro Vrbanus & Sidonius Confessores ad presbyteros nostros venerunt, affirmantes Maximum confessorem & presbyterum secum pariter cupere in Ecclesiam redire: sed quoniam multa præcesserant, ab eis designata, quæ tu quoquè a coëpiscopis nostris & literis meis cognouisti: vt non temerè eis fides haberetur, ex ipsorum ore & confessione, ista quæ per legationem mandauerant, placuit audiri. Qui cùm venissent, & à presbyteris, quæ * gesserant, exigerentur, nouissimè quòd per omnes Ecclesias literæ calumnijs & maledictis plenæ, eorum nomine frequenter missæ fuissent, & penè omnes Ecclesias perturbassent, circumuentos se esse affirmauerunt, neque in istis literis quid inesset, scisse: tantummodò circumductos se, commisisse quoquè schismata, & hæresis authores fuisse, vt paterentur & * manus quasi in Episcopum imponi: qui, cùm hæc & cætera eis fuissent exprobrata, vt abolerentur, & de memoria tollerentur, deprecati sunt. Omni actu ad me perlato, placuit contrahi presbyterium. affuerunt etiàm Episcopi quinque qui & hodiè præsentes fuerant, vt firmato cōsilio, quid circa personas eorum obseruari deberet, consensu omnium statueretur. Et vt * motum omnium, & consilium singulorum dignosceres, etiàm sententias nostras placuit in notitias vestras perferri, quas & subiectas leges. His ità gestis, in presbyterium venerunt Maximus, Vrbanus, Sidonius, & Macarius & plerique fratres, qui se eis adiunxerant, summis precibus desiderantes, vt ea quæ antè fuerant gesta, in obliuionem cederent, nullaque eorum mentio haberetur, proindè atquè si nihil esset vel commissum vel dictum. inuicèm omnibus remissis, cor mundum & purum iā Deo exhiberent sequentes Euangelicam vocē, beatos esse puros corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Quod erat consequens, omnis hic actus populo fuerat insinuandus, vt & ipsos viderent in Ecclesia constitutos, quos errantes & palabundos iamdiu viderant, & dolebant, quorum voluntate cognita, magnus fraternitatis concursus factus est. Vna vox erat omnium, gratias Deo agentium, gaudium pectoris lachrymis exprimentium, complectentium eos, quasi hodiè pœna carceris fuissent liberati. Et vt ipsorū propria verba designem. Nos, inquiunt, Cornelium Episcopum sanctissimæ Catholicæ Ecclesiæ, electum à Deo omnipotente, & Christo Domino nostro, scimus. (Nos errorem nostrum confitemur.) Nos imposturā passi sumus. Circūuēti sumus perfidie loquacitate * captiosa. Nā & si videbamur quasi quandam communicationem cū schismatico & hæretico homine habuisse. Syncera tamen mens nostra semper in Ecclesia fuit. Nec enim ignoramus vnū Deum esse, & vnum Christum esse Dominum, quē confessi sumus, vnum spiritumsanctum, vnū Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere. Ista eorum professione non moueremur? vt quod apud potestatem seculi erant confessi, in Ecclesiæ constituti, comprobarent? Quapropter Maximum presbyterum locū suum agnoscere iussimus: Cæteros cum ingenti populi suffragio recepimus: Omnia autem remisimus Deo omnipotenti, in cuius potestate sunt omnia reseruata. Hæc igitur, frater carissime, eadem hora, eodem momento ad te perscripta transmisimus, & Nicephorū acolythum, descendere ad nauigandum festinantem, de statione ad vos statim dimisi, vt nulla procrastinatione habitā, velut præsens in isto clero, & in isto populi cœtu, DEO omnipotenti & CHRISTO Domino nostro gratias ageres. Credimus autem fore, quinimò iam pro certo confidimus, cæteros quoque qui in hoc errore sunt constituti, in Ecclesiam breui reuersuros, cùm authores suos viderint nobiscum agere. Has literas, puto, te debere, frater carissime, & ad cæteras Ecclesias mittere, vt omnes sciant, schismatici huius & hæretici dolum & præuaricationem, de die in diem euacuari.

Margin notes: * gesta erant. * manum. * votum. Matt. 5. 8 * factiosa amentes. Vnus Episcopus in Catholica Ecclesia.

CYPRIANI AD CORNELIVM responsum congratulatorium de Confessorum reditu ex Schismate.

Lib. 2. Epist. 12. 47. iuxta editionē Pamelij.

CYPRIANVS Cornelio fratri salutem. Et egisse nos, & agere, frater charissime, maximas gratias sine cessatione profitemur Deo patri omnipotenti, & Christo eius, Domino & Deo nostro salutari, quòd sic Ecclesia diuinitùs protegatur, vt vnitas eius & sanctitas non iugiter, nec in totum præiudiciis & hæreticæ prauitatis obstinatione vitietur. Legimus enim literas vestras, & voti communis amplissimum gaudium exultanter excepimus, Maximum presbyterum & Vrbanū confessores, cum Sidonio & Macario ad Ecclesiam Catholicam regressos esse, id est, errore

rore deposito, & schismatico, immò hæretico furore deserto, vnitatis ac veritatis domiciliũ fideli sanitate repetisse, vt vndè ad gl'iam ꝓcesserãt, illuc gloriosi redirẽt: nè qui Chr̃o confessi essent, Chr̃i postmodùm castra desererẽt: nec tẽtarent charitatis, atq; vnitatis fidẽ, quì victi robore & virtute nõ fuerãt. Eccè incolumis & immaculata laudis integritas, eccè incorrupta & solida cõfitẽtiũ dignitas, à desertoribus & ꝓfugis recessisse, ꝓditores fidei & ecclesiæ Catholicæ ĩpugnatores reliquisse. Meritò illos reuertẽtes, summo (ut scribitis) gaudio & cler⁹, & plebs & fraternitas oĩs excepit, qm̃ in cõfessorib⁹ gl'iã suã cõseruãtibus, & ad vnitatẽ reuertẽtibus, nemo non sociũ se & participẽ eorũ gloriç cõputat. Hui⁹ diei lætitiã de nostris possumus sensib⁹ æstimare. Nã cùm istic ad literas vestras, quas de eorũ cõfessionẽ misistis, lætatus sit oĩs fratrũ numerus, & summa alacritate hũc nũciũ cõis gratulationis exceperit, quid illic, vbi res ipsa & p̃sens lętitia sub oculis omniũ gerebatᷓ Cùm em̃ Dñs in Euãgelio suo dicat, esse summũ gaudiũ in cælo super

Luc. 15. b vno peccatore pęnitẽtiã agẽte: quãto magis est gaudiũ & in terris pariter & ĩ cęlo, sup cõfessoribus ad eccl'iã Dei cũ gl'ia sua & cum laude redeũtib⁹, & redeũdi uiã cęteris exẽplũ suũ, fide & ꝓbatione faciẽtibus? Hîc em̃ quosdã fratres nostros error induxerat, q̃ sibi cõmunicationẽ cõfessorũ sequi viderẽtur. Quo errore sublato, lux oĩum pectoribus infusa est, & Ecclesia Catholica vna esse, nec scindi nec diuidi posse mõstrata est. Nec quisq̃ iã facilè poterit schismatici furẽtis verbis loquacibus decipi, cùm ꝓbatũ sit, bonos & gloriosos Chr̃i milites, nõ potuisse diù aliena fallacia & perfidia extra ecclesiã detineri. Opto te frater charissime semper bene valere.

EIVSDEM AD EVNDEM EPIstola 4. De factione Nouatiani.

Lib. 3. Epist. 12. 48. in noua editione.

CORnelius Cypriano fratri salutẽ: Nè q̃d minus ad pęnã futurã huius scelerati hominis deesset, ꝓstratus virtutibus Dei (cũ Maximus & Lõginus & Machęus idè: fuissent expulsi) denuò resurrexit: & sicut prioribus literis tibi, quas p Augẽdũ cõfessorẽ misi, significaui puto Nicostratũ, & Nouatũ, & Euaristũ, & Primũ, & Dionysiũ, illò iã peruenisse. Inuigiletur ergò, vt omibus coepiscopis nostris & fratribus innotescat, Nicostratũ multorũ criminũ reũ, & nõ solùm patronę suæ carnali, cuius rõnes gessit, fraudes & rapinas fecisse, verùm etiàm quod est illi ad perpetuã pęnã reseruatũ, Ecclesiæ deposita nõ modica abstulisse: Euaristũ verò authorẽ schismatis fuisse, & successorẽ plebi, cui anteà p̃fuerat uetũ, ĩ locũ ei⁹ Ep̃m esse constitutũ. Maiora verò & grauiora hîc designauit malitia & inexplebili prauitate sua, quàm q̃ illic apud suos semp exercuit, vt scias quales duces & protectores iste schismaticus & hæreticus lateri suo semper iunctos habeat.

CYPRIANI RESPONSVM AD Cornelium de Nouati sceleribus.

CYprianus Cornelio fratri salutẽ. Et cũ diligẽtia & cũ dilectione fecisti frater charissime, festinato ad nos mittẽdo Nicephorũ acolythũ, q̃ nobis & de cõfessoribus regressus gl'iosam lætitiã nũciaret, & aduersùs Nouatiani & Nouati nouas, & pniciosas, ad impugnandã Chr̃i Eccl'iã, machinas plenissimè instrueret. Nã quũ pridiè isthuc venisset hæreticę prauitatis nocẽs factio, ipsa iã pdita, & alios qui sibi cõsenserint pditura, postero die Nicephor⁹ cũ vestris literis supuenit: quibus & didicim⁹, & docere atq; instruere cæteros cępimus, Euaristũ de Episcopo iã nec laicũ remãsisse, cathedræ & plebis extorrẽ, & de Ecclesia Chr̃i exulẽ, p alias lõgè ꝓuincias oberrare, & ipsum veritatis ac fidei naufragũ factũ, circa quosdam sui similes paria naufragia cõcitare: Nicostratũ verò, diaconio sãctę administrationis amisso, ecclesiasticis pecudijs sacrilega fraude subtractis, & viduarũ ac pupillorũ depositis denegatis, nõ tã in Aphricã venire uoluisse, quàm cõsciẽtia rapinarũ & criminũ nefandorũ, illinc ab vrbe fugisse: & nũc Ecclesiæ desertor ac ꝓfugus, (quasi mutâsse sit hominẽ, mutare regionẽ) Cõfessorẽ se vltrà iactat & prædicat, quũ Chr̃i cõfessor nec dici, nec esse iã possit, q̃ Ecclesiã Chr̃i negauit. Nã quum Paulus Apo-

Ephe. 5. g & Gen. 2. d stol⁹ dicat. Propter hoc relinquet homo patrẽ & matrẽ, & erunt duo in carnem vnam. Sacra- "mẽtũ istud magnũ est, ego autẽ dico in Chr̃m "& in Ecclesiã) quũ hoc, inquã, B. Apostolus dicat, & Christum pariter atq; Ecclesiæ vnitatẽ indiuiduis nexibus cohærẽtẽ, sancta sua uoce testetur, quomodò potest esse cũ Christo, qui cũ spõsa Chr̃i atq; in eius Ecclesia nõ est? Aut quomodò assumit sibi regẽdę aut gubernãdæ Ecclesiæ curã, qui spoliauit & fraudauit Ecclesiã Chr̃i? Nã de Nouato nihil indè ad nos fuerat nũciandũ, quũ magis p nos vobis debeat. Nouatus ostẽdi, rerũ nouarũ semp cupid⁹, auaritiæ inexplebilis, rapacitate furibũdus, arrogãtia & stupore supbi tumoris inflat⁹, semper isthic Episcopis malè cognitus, quasi hæreticus semp & pfidus, oĩum sacerdotũ voce damnatus, curiosus semp, ut ꝓdat: ad hoc adulatur, vt fallat: nũq̃ fidelis, vt diligat: fax & ignis, ad cõflãda seditionis incẽdia: turbo & tẽpestas, ad fidei faciẽda naufragia, hostis quietis, tranquillitatis aduersarius, pacis inimicus. Denique Nouato illinc à uobis recedẽte, id est ꝓcella & turbine recedẽte, ex parte illic quies facta est, & gloriosi ac boni cõfessores, qui de Ecclesia, illo ĩcitãte, discesserãt, posteaquã ab urbe ille discessit, ad Eccl'iã reuerterũt. Idẽ ẽ Nouatus, qui apud nos primũ discordiæ & schismatis ĩcẽdiũ seminauit, q̃ quosdã isthic ex fratrib. ab ep̃o segregauit, qui ĩ ipsa psequutione aduertẽdas fratrũ mẽtes, alia q̃dam psequutio nr̃is fuit. Ipse est qui Felicissimũ satellitẽ suũ, diaconũ, nec permittẽte me, nec sciẽte, sua factione & ambitione cõstituit: & cũ sua tempestate Romã quoq; ad euertendã ecclesiam na-

digas, similia illic & patria molitus est, à clero
portionē plebis auellēs, fraternitatis bene sibi
cohærētis, & se inuicē diligētis cōcordiā scidēs.
Planè qm̄ ꝓ magnitudine sua dēat Carthagi-
nē Roma ꝓcedere, illic maiora & grauiora cō
misit. Qui isthic aduersùs ecclesiā diaconū fe
cerat, illic episcopū fecit. Nec hoc quisquā mi-
ret ī talib⁹. Feruntur sp mali suo furore demen-
tes: & postaquā scelera fecerint, cōsciētia ip-
sa scelerate mētis agitant. Nec remanere i ec-
clesia Dei possunt, q deificā & Ecclesiasticā di
sciplinā nec actus sui cōuersatione, nec morū
pace tenuerūt. Spoliati ab illo pupilli, frauda
tę viduæ, pecuniæ quoq; ecclīæ denegatę, has
de illo exigūt pœnas, quas in eius furore con
spicimus. Pr̄ ēt eius in uico fame mortuus, &
ab eo in morte postmodū nec sepultus. Vter⁹
vxoris calce perussus, & abortione ꝓperāte, in
parricidiū partus expressus. & dānare nūc au
det sacrificātiū manus, quū sit ipse nocētior
pedibus, qbus filius, q nascebatur, occisus est?
Hāc cōsciētiā criminū iā pridem timebat: pp
hoc se nō de p̄sbyterio excitari tm̄, sed & cōi-
catione ꝓhiberi, ꝓ certo tenebat. Et vrgētib⁹
fratribus, iminebat cognitionis dies, quo a-
pud nos cā eius ageret, nisi psequutio antè ve
nisset, quā iste uoto quodā euadēdæ & lucran
dæ dānationis excipiēs, hæc oīa cōmisit & mi
scuit, ut qui eijci de ecclesia & excludi hēbat,
iudiciū sacerdotū uolūtaria discessione ꝓcede
ret: quasi euasisse sit pęnā, ꝓuenisse snīam. Cir
ca cęteros aūt fratres elaboramus, quos ab eo
circūuētos dolemus, vt veteratoris pnīciosum
lat⁹ fugiāt, ut lęthales laqueos sollicitātis eua
dāt, vt, de qua ille pelli diuinitùs meruit, eccle
siā repetāt. Quos qdē, Dn̄o adiuuante, p eius
mīam regredi posse cōfidimus. Neq; eīn pōt
perire, nisi quē cōstat eē periturū, quū Dn̄s i
Mat. 15.b. euāgelio suo dicat: (Oīs plātatio, quā nō plā-
» tauit pr̄ me⁹ cęlestis, eradicabit.) Qui plātatus
nō est ꝓceptis Dei, pr̄is monitis, solus poterit
de ecclesia ille discedere: solus, episcopis, de-
relictis, cū schismaticis & hęreticis i furore re-
manere. Cęteros verò nobiscū adunabit Dei
pr̄is mīa, & Chr̄i Dn̄i nr̄i īdulgētia, & nr̄a pa
tiētia. Opto te, frater charissime sp bn̄ valere.

AD ANTONIANVM DE
Cornelio & Nouatiano.
EPISTOLA LII.

ARG. Quum Antonianus acceptis litteris à Noua
tiano in partes illius aīo propēdere cœpisset, confir-
mat illū Cyprianus in priori snīa, Vt nēpe cū Corne-
lio, hoc est, cū ecclesia catholica cōicare pergat. Quod
vt psuadeat, totius tragœdiæ inter Corneliū & Noua
tianū historiā texit, & Corneliū uirū optimū & legiti
me electū, Nouatianū uero multis sceleribus obno-
xiū illegitimā electionē usurpasse docet: obiter etiā
sub initiū epistolæ se excusans de mutata quod ad la-
psorum rationem attinet sententia, & sub finem in
quo Nouatiana hæresis consistat explicans.

1. Lib. 4 Epist. 2 CYprianus Antoniano fratri salutē: Ac-
cepi primas literas tuas frater charissi-
me, cōcordiam collegij sacerdotalis firmiter
obtinētes, & catholicæ ecclesiæ cohærētes, qui
bus significasti cū Nouatiano te non cōicare,
sed sequi consiliū nr̄m, & cū Cornelio coepi-
scopo nr̄o vnū tenere cōsensū. Scripsisti ēt, ut
exēplū earundē literarū ad Corneliū collegā
nr̄m trāsmitterē, ut deposita oī sollicitudine
iā sciret te secū, hoc est, cum catholica Eccle-
sia cōicare. Sed. n. superuenerūt postmodū a-
liæ litteræ tuæ per Quintū cōpresbyterū mis-
sæ, in quibus animaduerti aīum tuū Nouatiani li
teris motū nutare cœpisse. Nā cū & cōsiliū &
cōsensū tuū firmiter ante fixisses, desiderasti
in his litteris, vt rescriberē tibi, quā hæresim
Nouatianus introduxisset, vel Cornelius, qua
rōne Trophimo & thurificatis cōicet. Qd̄ qui-
dē si pro sollicitudine fidei anxie curas, & rei
dubiæ ueritatē sollicitus exploras, reprehēdē-
da nō ē in timore diuino æstuātis animi solli-
citudo suspēsa. Qm̄ tn̄ uideo post primā sen-
tētiā ep̄læ tuæ, Nouatiani litteris postmodū te
esse cōmotū, illud frater carissime, primo i lo-
co pono: graues uiros, & semel sup petrā soli-
da stabilitate fundatos, nō dico aura leui, sed
nec uēto aut turbine cōmoueri, ne aīus dubi⁹
& incertus uarijs opinionibus, uelut quibusdā
uētorū incursantiū flatib. frequenter agitetur
& à ꝓposito suo cū quadā leuitatis rep̄hēsio-
ne mutet. Qd̄ ne vel apud te vel apud quēquā
Nouatiani litteræ faciāt, ut desiderasti frater, 2.
rōnē rei tibi breuiter exponā. Et quidē primū
qm̄ de meo quoq; actu motus uideris, mea a-
pud te & psona, & cā purgāda est, ne me aliqs
existimet à ꝓposito meo leuiter recessisse: &
cū euāgelicū uigorē primo & inter initia de-
fenderim, postmodū uidear aīum meū à disci-
plina, & cēsura priore flexisse, vt his, qui libel
lis cōsciētiā suā maculauerint, vel nefanda sa-
crificia cōmiserint, laxandā pacē putauerim.
Qd̄ vtrūq; nō sine librata diu & pōderata rō-
ne à me factū est. Nā cū acies adhuc inter ma
nus eēt, & pliū gloriosi certaminis in psecu-
tione ferueret, toto hortatu, & pleno impetu
militū uires fuerāt excitādę, & maxime lapso-
rū mētes classico quodā nr̄æ uocis aīandæ; vt
pœnitētiæ uia nō solū precibus & lamētatio-
nibus sequerētur, sed (qm̄ repetēdi certaminis
& reparādæ salutis dabatur occasio) ad cōfes-
sionis potius ardorē, & martyrij gloriā nr̄is
increpiti uocibus ꝓuocarentur. Deniq; cū de
quibusdā ad me p̄sbyteri & diaconi scripsissēt
eos immoderatos esse, & ad cōicationē accipiē-
dā festināter vrgere; rescribēs eis in ep̄la mea
q extat, & hoc addidi. Qui si nimiū properāt
hn̄t in sua ptāte qd̄ postulāt, tpe ipso sibi plus
quā postulāt largiēte. Acies adhuc geritur, &
agō quotidie celebratur. Si cōmissi uere & fir
miter pœnitet, & fidei calor præualet, q differ
ri nō pōt, pōt coronari. De eo tn̄ qd̄ statuēdū
eēt circa cam lapsorū, distuli; ut cū qes & trā
quillitas data eēt, & epis in unū cōuenire in-
dulgētia diuina permitteret, tūc cōicato & li-
brato de oīum collatione cōsilio, statueremus
quid fieri oporteret; si quis vero ante cōsiliū
nr̄m, & añ snīam d oīum cōsilio statutā lapsis
temere cōicare uoluisset, ipse à cōicatione ab-
stineretur. Qd̄ ēt Roma ad clerū tūc adhuc si-
ne ep̄o agētē, & ad cōfessores Maximū presby
terum

terũ & ceteros in custodia cõstitutos; nunc in Ecclesia cũ Cornelio iũctos, plenissime scripsi. qđ me scripsisse, de eorũ rescriptis poteris noscere. nã in epistola sua ita posuerũt. Quã quã nobis in tã ingenti negotio placeat, qđ & tu ipse tractasti, prius esse Ecclesiæ pacem sustinendã; deinde sic collatione cõsiliorũ cum Episcopis, presbyteris, diaconibus, cõfessoribus pariter ac stãtibus laicis facta lapsorũ tractare rõnẽ. Additũ ẽ ẽt Nouatiano tũc scribẽte, & quod scripserat sua uoce recitãte, & presbytero Moyse, tunc adhuc confessore, nunc iam martyre subscribente; vt lapsis infirmis, & in exitu constitutis pax daretur. Quæ litteræ per totum mundum missæ sunt, & in notitiam Ecclesijs omnibus & vniuersis fratribus perlatæ sunt. Secundum quod tamẽ ante fuerat destinatum, persecutione sopita, cum data esset facultas in vnum conueniendi, copiosus Episcoporum numerus, quos integros & incolumes fides sua & Domini tutela protexit, in vnum cõuenimus, & scripturis diu ex vtraque parte prolatis, temperamentum salubri moderatione librauimus, vt nec in totũ spes cõmunicationis & pacis lapsis denegaretur, ne plus desperatione deficerent, & eo quod sibi Ecclesia clauderetur, secuti sæculum gentiliter viuerent; nec tamen rursus censura euangelica solueretur, vt ad communicationem temere prosilirent; sed traheretur diu pœnitentia, & rogaretur dolenter paterna clementia, & examinarentur causæ, & voluntates, & necessitates singulorum, secundum quod libello continetur, quem ad te peruenisse confido, vbi singula placitorum capita cõscripta sunt. Ac si minus sufficiens Episcoporum in Africa numerus videbatur, etiam Romam super hac re scripsimus ad Cornelium collegam nostrũ, qui & ipse cum plurimis coepiscopis habito concilio, in eandem nobiscum sententiam pari grauitate & salubri moderatione consensit. De quo tibi necesse nunc fuit scribere, vt scias me nihil leuiter egisse, sed secũdùm quod litteris meis fueram ante complexus, omnia ad commune concilij nostri cõsilium distulisse, & nemini quidem ex lapsis prius communicasse; quando adhuc erat, vnde non tantum indulgentiam, sed & coronam lapsus acciperet: postea tamen sicut collegij concordia, & colligendæ fraternitatis, ac medendi vulneris vtilitas exigebat, necessitati temporum succumbuisse, & saluti multorum prouidendum putasse, & nunc ab his non recedere, quæ semel in cõcilio nostro de communi collatione placuerunt, quamuis multa multorum vocibus ventilentur, & mendacia aduersus sacerdotes Dei, de Diaboli ore prolata, ad rumpendam Catholicæ vnitatis concordiam vbique iactẽtur. Sed te oportet vt bonum fratrẽ atque vnanimem consacerdotem, non quid maligni atque apostatæ dicant facile suscipere; sed quid collegæ tui modesti & graues viri faciant, de vitæ & disciplinæ nostræ exploratione perpẽdere. Venio iã nunc, frater charissime, ad per-

sonam Cornelij collegæ nostri, vt Cornelium nobiscum verius noueris, nõ de malignorum & detrahentium mẽdacio, sed de domini Dei iudicio, qui Episcopum fecit, & coepiscoporũ testimonio, quorum numerus vniuersus per totum mundum concordi vnanimitate consensit. Nam quod Cornelium charissimum nostrum Deo, & Christo & Ecclesiæ eius, item consacerdotibus cunctis laudabili prædicatione commendat; non iste ad Episcopatũ subito peruenit, sed per omnia ecclesiastica officia promotus, & in diuinis administrationibus Dñm sæpe promeritus, ad sacerdotij sublime fastigiũ cũctis religionis gradibus ascendit. Tũ deinde Epatum ipsum nec postulauit, nec uoluit, nec vt ceteri, quos arrogantię & superbiæ suæ tumor inflat, iuasit; sed quietus & modestus, & quales esse cõsueuerũt, qui ad hũc locũ diuinitus eliguntur, pro pudore virginalis cõsciẽtiæ suæ, & pro humilitate ingenitæ sibi & custoditæ verecũdiæ, nõ vt quidã vim fecit, vt eps fieret; sed ipse uim passus est, vt episcopatũ coactus exciperet. Et factus est Eps à plurimis collegis nostris, qui tũc in vrbe Roma aderãt, qui ad nos litteras honorificas, & laudabiles, & testimonio suæ ꝑdicationis illustres đ eius ordinatione miserũt. Fact⁹ est aũt Cornelius Eps de Dei & Chri eius iudicio, đ clericorũ pene oium testimonio; de plebis, q̃ tũc affuit, suffragio, & de sacerdotũ antiquorũ & bonorũ uirorũ collegio; cum nemo añ se factus esset, cũ Fabiani locus, i. cũ locus Petri & gradus cathedræ sacerdotalis vacaret quo occupato de Dei volũtate, atq; oium nostrũ cõsensione firmato; quisquis iã Eps fieri voluerit, foris fiat necesse ẽ, nec hẽat ecclesiasticã ordinationẽ, qui Ecclesiæ nõ tenet vnitatẽ, quisquis ille fuerit, multũ de se licet iactãs & sibi plurimũ vindicãs profanus est, alienus est, foris est. Et cũ post primũ secũdus esse non possit, quisquis post unũ, qui solus esse dẽat, factus est, nõ iã secũdus ille, sed nullus est. Tum deinde post epatũ nõ exambitũ, nec extortũ, sed de Dei, qui sacerdotes facit, volũtate susceptũ, quãta in ipso suscepto Epatu suo virtus? quantũ robur animi? qualis firmitas fidei? qđ nos simplici corde & perspicere penitus, & laudare debemus: sedisse intrepidũ Romæ in sacerdotali cathedra eo tpe, cũ tyrannus infestus sacerdotibus Dei fanda, atq; infanda cõminaretur; cũ multo patiẽtius & tolerabilius audiret leuari aduersus se æmulũ principem quã cõstitui Romæ æmulũ sacerdotẽ. Nonne hic frater charissime summo virtutis & fidei testimonio prędicandus est? nonne inter gloriosos confessores & martyras deputãdus, qui tm̃ tẽporis sedit expectans corporis sui carnifices, & tyranni ferocientis ultores, qui Corneliũ aduersus edicta feralia resistẽtẽ, & minas, & cruciatus, & tormẽta fidei uigore calcãtẽ, vel gladio inuaderẽt, uel crucifigerẽt, vel igne torrerent, vel quolibet inaudito genere pœnarũ uiscera eius & mẽbra laniarent? Etiã si maiestas Dñi protegentis & bonitas sacerdotem,

quem fieri voluit, factum quoque protexit; tũ
Cornelius, quantum ad eius deuotionem per-
tinet & timorẽ, passus est quidquid pati po-
tuit, & tyrannũ armis, & bello postmodũ ui-
ctum, prior sacerdotio suo vicit. Quod autem
quædam de illo in honesta & maligna iactant
nolo mireris, cum scias hoc esse opus semper
diaboli, vt seruos Dei mendacio laceret, &
opinionibus falsis gloriosum nomẽ infamet;
vt qui conscientiæ suæ luce clarescunt, alienis
rumoribus sordidentur. Explorasse autem col
legas nostros scias, & verissime comperisse nul
la illum libelli, vt quidam iactant, labe macu-
latum esse, sed neque cum episcopis, qui sacri
ficauerunt, communicationem sacrilegam mi
scuisse, sed eos demũ quorum causa audita &
innocẽtia comprobata sit, coniunxisse nobis-
cum. Nam & de Trophimo, de quo tibi scribi
desiderasti, non ita res est, vt ad te pertulit ru-
mor, & mẽdaciũ malignorum. Nam sicut an-
tecessores nostri sæpe fecerunt, colligẽdis fra-
tribus nostris, carissimus frater noster Corne-
lius necessitati succubuit: & quoniam cum
Trophimo pars maxima plebis abscesserat, re
deunte nunc ad Ecclesiam Trophimo, &
satisfaciente, & pœnitentia deprecationis er-
rorem pristinum confitente, & fraternita-
tem, quam nuper abstraxerat, cum plena
humilitate & satisfactione reuocante, auditæ
sunt eius preces, & in Ecclesiam Domini non
tam Trophimus quam maximus fratrum
numerus, qui cum Trophimo fuerat, admis-
sus est: qui omnes regressuri ad Ecclesiam
non essent, nisi cum Trophimo comitante ue
nissent. Tractatu ergo illic cum collegis pluri-
mis habito, susceptus est Trophimus; pro
quo satisfaciebat fratrum reditus, & restituta
multorum salus: sic tamen admissus est Tro-
phimus, vt laicus communicet, non secun-
dum quod ad te malignorum litteræ pertule-
runt, quasi locum sacerdotis vsurpet. Sed &
quod passim communicare sacrificatis Corne
lius tibi nunciatus est, hoc etiam de apostata-
rum fictis rumoribus nascitur. Neque enim
possunt laudare nos, qui recedunt: aut expe-
ctare debemus vt placeamus illis, qui nobis
displicentes, & contra ecclesiam rebelles, sol-
licitandis de Ecclesia fratribus violenter
insistunt. Quare & de Cornelio, & de no-
bis quæcunque iactantur, nec audias fa-
cile, nec credas frater carissime. Si qui
enim infirmitatibus occupantur, illis, si-
cut placuit, in periculo subuenitur: postea
quam tamen subuentum est, & periclitan-
tibus pax data est, suffocari à nobis non pos-
sunt, aut opprimi, aut vi & manu nostra in
exitum mortis vrgeri, vt quoniam morien-
tibus pax datur, necessè sit mori eos, qui acce-
perint pacem: cum magis in hoc iudicium
diuinæ pietatis, & paternæ lenitatis appa-
reat, quod qui pignus vitæ in data pace per-
cipiunt, hic quoque ad vitam percepta pa-
ce teneantur. Et idcirco si accepta pace com-
meatus a Deo datur, nemo hoc debet in sacer
dotibus criminari, cum semel placuerit fratri-
bus in periculo subueniri. Nec tu existimes fra 4.
ter charissime, sicut quibusdam videtur, libel-
laticos cum sacrificatis æquari oportere; qñ
inter ipsos etiam qui sacrificauerint, & condi-
cio frequenter & causa diuersa sit. Neq; enim
æquandi sunt, ille qui ad sacrificiũ nefandum
statim voluntate prosiliuit, & qui reluctatus
& congressus diu ad hoc funestum opus ne-
cessitate peruenit: ille qui & se & omnes suos
prodidit; & qui ipse pro cunctis ad discri-
men accedens, vxorem, & liberos, & domum
totam periculi sui perfunctione protexit: il-
le qui inquilinos vel amicos suos ad faci-
nus compulit, & qui inquilinis & colonis
pepercit, fratres etiam plurimos qui extor-
res & profugi recedebant, in sua tecta & ho-
spitia recepit, ostendens & offerens Domi-
no multas viuentes & incolumes animas;
quæ pro una saucia deprecentur. Cum er-
go inter ipsos qui sacrificarint, multa sit di-
uersitas; quæ inclementia est, & quam acer-
ba duritia libellaticos cum ijs qui sacrifica-
uerint iungere? quando is cui libellus acce-
ptus est, dicat: Ego prius legeram & episcopo
tractante cognoueram non sacrificandum
idolis, nec simulacra seruum Dei adorare de-
bere; & iccirco ne hoc facerem, quod non
licebat (cum occasio libelli fuisset oblata,
quem nec ipsum acciperem, nisi ostensa
fuisset occasio) ad magistratum vel veni,
vel alio eunte mandaui, Christianum me es-
se, sacrificare mihi non licere, ad aras diabo-
li me venire non posse, dare me ob hoc præ-
mium, ne quod non licet faciam. Nunc ta-
men etiam ille qui libello maculatus est, po-
stea quam nobis admonentibus didicit,
nec hoc se facere debuisse, & si manus pura
sit, & os eius feralis cibi contagia nulla pol-
luerint, conscientiam tamen eius esse pollu-
tam; flet auditis nobis, & lamentatur, &
quod deliquerit nunc admonetur, & non
tam crimine, quam errore deceptus, quod
iam de cætero instructus & paratus sit, con-
testatur. Quorum si pœnitentiam respua-
mus habentium aliquam fiduciam, tolera- 5.
bilis conscientiæ, statim cum uxore, cum li-
beris quos incolumes reseruauerant, in hæ-
resim vel schisma diabolo inuitante rapiun-
tur: & adscribetur nobis in die iudicij, nec Luc. 15.
ouem sauciam curasse, & propter vnam sau-
ciam multas integras perdidisse. Et cum Do- Matt. 18.
minus relictis nonaginta nouem sanis vnam
errantem & lassam quæsierit, & inuentam hu
meris suis ipse portauerit; nos non tantum
non quæramus lapsos, sed & uenientes ar-
ceamus: & cum pseudoprophetæ gregem
Christi nunc vastare & lacerare non desi-
nant, occasionem canibus & lupis demus,
vt quos persecutio infesta non perdidit,
eos nos duritia nostra & inhumanitate per-
damus. Et ubi erit frater charissime quod
Aposto-

1.Cor.10. Apostolus dicit: Omnibus per omnia placens, non quærens quod mihi vtile est, sed quod multis vt saluentur. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Et iterum: Factus sum infirmus infirmis, vt infirmos lucrarer. Et iterum: Si patitur membrum vnum, compatiuntur & cætera membra: et si lætatur vnum membrum, collætantur & cetera membra. Alia est philosophorum & Stoicorum ratio frater charissime, qui dicunt omnia peccata paria esse, & virum grauem non facile flecti oportere. Inter Christianos autem & philosophos plurimum distat. Et cum Apostolus dicat: Videte ne quis vos deprædetur per philosophiam & inanem fallaciam, vitanda sunt quæ non de Dei clementia ueniũt, sed de philosophiæ durioris præsumptione descendunt. De Moyse autem legimus in scripturis dictum. Et fuit Moyses homo lenis nimis. Et Dominus in Euangelio suo dicit: Estote misericordes, sicut & pater vester misertus est uestri. Et iterum: Non est opus sanis medicus, sed male habentibus. Quam potest exercere medicinam, qui dicit: ego solos sanos curo, quibus medicus necessarius non est? Opem nostram medelam nostram uulneratis exhibere debemus. Nec putemus mortuos esse, sed magis semianimes iacere eos, quos persecutione funesta sauciatos videmus: qui si in totum mortui essent nunquam de eisdem postmodum & confessores & martyres fierent. Sed quoniam est in illis quod pœnitentia sequente reualescat ad fidem, & ad virtutem de pœnitentia robur armatur; quod armari non poterit, si quis desperatione deficiat, si ab Ecclesia dure & crudeliter segregatus ad gentiles se uias & sæcularia opera conuertat, vel ad hæreticos & schismaticos reiectus ab Ecclesia transeat. Vbi etsi occisus propter nomen postmodum fuerit extra Ecclesiam constitutus, & ab unitate atque à caritate diuisus, coronari in morte non poterit. Et ideo placuit frater carissime examinatis causis singulorum libellaticos interim admitti, sacrificatis in exitu subueniri: quia exomologesis apud inferos non est, nec ad pœnitentiam quis à nobis compelli potest, si fructus pœnitentiæ subtrahatur. Si prælium prius venerit, corroboratus à nobis inuenietur armatus ad prælium. si vero ante prælium infirmitas vrserit, cum solatio pacis & communicationis abscedit. neque enim præiudicamus Domino iudicaturo; quo minus si pœnitentiam plenam & iustam peccatoris inuenerit, tunc ratum faciat quod à nobis fuerit hic statutum. Si vero nos aliquis pœnitentiæ simulatione deluserit; Deus qui non deridetur, & qui cor hominis intuetur, de his quæ nos minus perspeximus iudicet, & seruorum sententiam Dominus emendet, dum tamen nos meminisse frater debeamus scriptum esse: Frater fratrem adiuuans exaltabitur: Et Apostolum quoque dixisse: In contemplatione habentes unusquisque, ne & uos tentemini, alterutrum onera sustinete, & sic adimplebitis legem Christi. Item quod superbos redarguens & arrogantiam frangens, in epistola sua ponat: Et qui se putat stare, videat ne cadat. Et alio in loco dicat: Tu quis es qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat aut cadit, stabit autem, potens est enim Deus statuere eum. Ioannes quoque Iesum Christum Dominum aduocatum & deprecatorem pro peccatis nostris probet dicens: Filioli mei ista scribo vobis ne delinquatis, & si quis deliquerit, aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum, & ipse est deprecatio pro delictis nostris. Et Paulus quoque Apostolus in Epistola sua posuit: Si cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est, multo magis nunc iustificati in sanguine illius liberabimur per illum ab ira. Cuius pietatem & clementiam cogitantes, non acerbi adeo, nec duri, nec in fouendis fratribus inhumani esse debemus, sed dolere cum dolentibus, & cum flentibus flere, & eos quantum possumus auxilio & solatio nostræ dilectionis erigere, nec adeo immites & pertinaces ad eorum pœnitentiam retundendam, nec iterum soluti & faciles ad communicationem temere laxandam. Iacet ecce sancius frater ab aduersario in acie vulneratus. Inde Diabolus conatur occidere quem vulnerauit, hinc Christus hortatur ne in totum pereat, quem redemit. Cui de duobus assistimus, in cuius partibus stamus? vtrum ne Diabolo fauemus ut perimat, & semianimem fratrem iacentem, sicut in Euangelio sacerdos & leuites prætereimus? an uero ut sacerdotes Dei & Christi, quod Christus & docuit, & fecit imitantes, vulneratum de aduersarij faucibus rapimus, vt curatum Deo iudici reseruemus? Nec putes frater charissime hinc aut virtutem fratrum minui, aut martyria deficere, quod lapsis laxata sit pœnitentia, & quod pœnitentibus spes pacis oblata. Manet vere fidentium robur immobile, & apud timentes ac diligentes corde toto Deum stabilis & fortis perseuerat integritas. Nam & mœchis à nobis pœnitentiæ tempus conceditur, & pax datur, non tamen iccirco uirginitas in Ecclesia deficit, aut continentiæ propositum gloriosum per aliena peccata languescit. Floret Ecclesia tot uirginibus coronata, & castitas ac pudicitia tenorem gloriæ suæ seruat, nec quia adultero pœnitentia & uenia laxatur, continentiæ vigor frangitur. Aliud est, ad veniam stare, aliud ad gloriam peruenire; aliud missum in carcerem non exire inde, donec soluat nouissimum quadrantem; aliud statim fidei & virtutis accipere mercedem: aliud pro peccatis longo dolore cruciatum emundari, & purgari diu igne; aliud peccata omnia passione purgasse: aliud denique pendere in die iudicij ad sententiam

Marginal references: 1.Cor.4. 1.Cor.9. 1.Cor.12. Coloss.2. Num.12. Luc.6. Matth.9. Gal.6. 1 Reg.16. Prou.18. Gal.6. 1.Cor.10. Rom.14. 1.Ioan.2. Rom.5. Lucæ 10. 6. Matth.5. 1.Cor.3.

Domini, aliud statim à Domino coronari. Et quidem apud antecessores nostros quidam de episcopis istic in prouincia nostra dandam pacem mœchis non putauerunt, & in totum pœnitentiæ locum contra adulteria clauserunt; non tamen à coepiscoporum suorum collegio recesserunt, aut catholicæ Ecclesiæ vnitatem vel duritiæ, vel censuræ suæ obstinatione ruperunt, vt quia apud alios adulteris pax dabatur, qui non dabat, de Ecclesia separaretur. Manente concordiæ vinculo & perseuerante catholicæ Ecclesiæ indiuiduo sacramento, actum suum disponit & dirigit vnusquisque Episcopus rationem propositi sui Domino redditurus. Miror autem quosdam sic obstinatos esse, vt dandam non putent lapsis pœnitentiam; aut pœnitentibus existiment veniam denegandam, cum scriptum sit: Apoc. 2. Memento vnde cecideris, & age pœnitentiam, & fac priora opera. Quod vtique ei dicitur, quem constat cecidisse, & quem Dominus hortatur per opera rursus exurgere, quia scriptum est: Eleemosyna à morte liberat; Tob. 4. & non utique ab illa morte, quam semel Christi sanguis extinxit, & aqua nos salutaris baptismi & redemptoris nostri gratia liberauit, sed ab ea, quæ per delicta postmodum serpit. Alio item loco pœnitentiæ tempus datur, & pœnitentiam non agenti Dominus comminatur: Apoc. 2. Habeo, inquit, aduersus te multa, quod vxorem tuam Iezabel, quæ se dicit prophetem, sinis docere & seducere seruos meos, fornicari & manducare de sacrificijs, & dedi illi tempus vt pœnitentiam ageret, & pœnitere non vult à fornicatione. Ecce mitto eam in lectum, & qui cum ea fornicati sunt, in maximam tribulationem, nisi pœnitentiam gesserint ab operibus suis. Quos vtique ad pœnitentiam Dominus non hortaretur, nisi quia pœnitentibus indulgentiam pollicetur. Luc. 15. Et in Euangelio: Dico, inquit vobis, sic erit gaudium in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, quibus non est opus pœnitentia. Nam cum scriptum sit: Sap. 2. Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum, vtique qui neminem vult perire, cupit peccatores pœnitentiam agere, & per pœnitentiam denuo ad uitam redire. Iohel. 2. Ideo & per Iohel prophetam clamat & dicit: Et nunc dicit Dominus Deus: Reuertimini ad me ex toto corde vestro, simulque & ieiunio, & fletu, & planctu, & discindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & reuertimini ad Dominum Deum uestrum, quia misericors & pius est, & patiens, & multæ miserationis, & qui sententiam flectat aduersus malitias irrogatas. In psalmis etiam legimus censuram pariter & clementiam Dei comminantis simulatque parcentis; punientis ut corrigat, & cum correxerit reseruantis. Psalm. 88. Visitabo, inquit in virga facinora eorum, & in flagellis delicta eorum. Misericordiam autem meam non dispergam ab eis. Dominus quoque in Euangelio pietatem Dei patris ostendens ait: Math. 7. Quis est ex uobis homo quem si petierit filius eius panem, lapidem porriget illi? aut si piscem postulauerit, serpentem illi porriget? Si ergo uos, cum sitis nequam, scitis bona data dare filijs vestris, quanto magis pater uester cœlestis dabit bona poscentibus se? Comparat hic Dominus carnalem patrem & Dei patris æternam largamque pietatem: quod si iste in terris nequam pater offensus grauiter à filio peccatore & malo, si tamen eundem postmodum uiderit reformatum, & depositis prioris uitæ delictis ad sobrios, & bonos mores, & ad innocentiæ disciplinam pœnitentiæ dolore correctum, & gaudet & gratulatur, & susceptum quem ante proiecerat cum uoto paternæ exultationis amplectitur, quanto magis unus ille & uerus pater bonus, misericors & pius, immo ipse bonitas & misericordia, & pietas lætatur in pœnitentia filiorum suorum, nec iram pœnitentibus, aut plangentibus & lamentantibus pœnam comminatur, sed ueniam magis & indulgentiam pollicetur: Math. 5. unde Dominus in euangelio beatos dicit plangentes, quia qui plangit, misericordiam prouocat: qui peruicax & superbus est, iram sibi & pœnam iudicij uenientis exaggerat. Et idcirco frater carissime, pœnitentiam non agentes, nec dolorem delictorum suorum toto corde & manifesta lamentationis suæ professione testantes, prohibendos omnino censuimus à spe communicationis & pacis, si in infirmitate atque in periculo cœperint deprecari; quia rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit, nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitauit esse moriturum. Quod uero ad Nouatiani personam pertinet frater carissime, de 7. quo desiderasti tibi scribi quam hæresim introduxisset, scias nos primo in loco nec curiosos esse debere quid ille doceat cum foris doceat. Quisquis ille est, & qualiscunque est, Christianus non est, qui in Christi ecclesia non est. Iactet se licet & philosophiam vel eloquentiam suam superbis uocibus prædicet; qui nec fraternam caritatem, nec ecclesiasticam unitatem tenuit, etiam quod prius fuerat amisit. Nisi si episcopus tibi uidetur, qui episcopo in Ecclesia à sedecim coepiscopis facto, adulter atque extraneus Episcopus fieri à desertoribus per ambitum nititur: & cum sit à Christo una Ecclesia per totum mundum in multa membra diuisa, item Episcopatus vnus, Episcoporum multorum concordi numerositate diffusus; ille post Dei traditionem, post connexam & vbique coniunctam Catholicæ Ecclesiæ vnitatem, humanam conatur Ecclesiam facere, & per plurimas ciuitates nouos Apostolos suos mittat, vt quædam recentia institutionis

ſtitutionis ſuæ fundamenta cóſtituat; cumq́;
iam pridem per omnes prouincias & per vr-
bes ſingulas ordinati Epiſcopi in ætate anti-
qui, in fide integri, in preſſura probati, in per-
ſecutione proſcripti, ille ſuper eos creare a-
lios pſeudoepiſcopos audeat. Quaſi poſſit
aut totum orbem noui conatus obſtinatione
peragrare, aut Eccleſiaſtici corporis compagi-
nem diſcordiæ ſuæ ſeminatione reſcindere;
neſciens ſchiſmaticos ſemper inter initia fer-
uere, incrementa vero habere non poſſe, nec
augere quod illicitè cœperint, ſed ſtatim cum
praua ſua æmulatione deficere. Epiſcopatum
autem tenere non poſſet, etiam ſi Epiſcopus
prius factus, a Coepiſcoporum ſuorum cor-
pore & ab Eccleſiæ vnitate deſciſceret; quan-
do Apoſtolus admoneat, vt inuicem noſme-
tipſos ſuſtineamus, ne ab vnitate quam Deus
Ephes.4. conſtituit, recedamus, & dicat: Suſtinentes
inuicé in dilectione, ſatis agentes ſeruare vni-
tatem Spiritus in coniunctione pacis. Qui er-
go nec vnitatem Spiritus nec coniunctionem
pacis obſeruat, & ſe ab Eccleſię vinculo atque
a ſacerdotum collegio ſeparat; Epiſcopi nec
poteſtaté poteſt habere nec honoré, qui Epi-
ſcopatus nec vnitaté voluit tenere, nec pacé.
8. Tum deinde quantus arrogantiæ tumor eſt,
quanta humilitatis & lenitatis obliuio, arro-
gantiæ ſuæ quáta iactatio, vt quis aut audeat,
aut facere ſe poſſe credat, quod nec Apoſtolis
Matt. 13. conceſſit Dominus, vt zizania a frumento pu-
tet ſe poſſe diſcernere, aut quaſi ipſi palá ferre
& aream purgare conceſſum ſit; paleas cone-
tur a tritico ſeparare. cumque Apoſtolus di-
2. Tim.2. cat: In domo autem magna non ſolum vaſa
aurea ſunt & argentea, ſed & lignea & fictilia,
aurea & argentea vaſa videatur eligere, lignea
vero & fictilia contemnere, abijcere, damna-
re; quando non niſi die Domini vaſa lignea
diuini ardoris incendio concrementur, & fi-
ctilia ab eo, cui data eſt ferrea virga, frangan-
tur. Aut ſi ſe cordis & renis ſcrutatorem con-
ſtituit & iudicem, per omnia æqualiter iudi-
Ioan. 5. cet, & cum ſciat ſcriptum eſſe: Ecce ſanus fa-
ctus es, iam noli peccare, ne quid tibi deterius
fiat, fraudatores & mœchos a latere atque a
comitatu ſuo ſeparet; quando multo & gra-
uior, & peior ſit mœchi quam libellatici cau-
ſa, cum hic neceſſitate, ille voluntate peccaue-
rit; hic exiſtimans ſibi ſatis eſſe quod non ſa-
crificauerit, errore deceptus ſit, ille matrimo-
nij expugnator alieni, vel lupanar ingreſſus
ad cloacam & cœnoſam voraginem vulgi, ſan-
ctificatum corpus & Dei templum deteſtabili
colluuione violauerit: ſicut Apoſtolus dicit:
1.Cor.6. Omne peccatum quodcunque fecerit homo,
extra corpus eſt; qui autem mœchatur, in cor-
pus ſuum peccat. Quibus tamen & ipſis pœ-
nitentia conceditur, & lamentandi ac ſatisfa-
ciendi ſpes relinquitur, ſecúdum ipſum apo-
2.Cor.12. ſtolum dicentem: Timeo ne forte veniens ad
vos lugeá multos ex ijs qui ante peccauerunt,
& non egerunt pœnitentiam de immunditijs

quas fecerunt, & fornicationibus & libidini-
bus. Nec ſibi in hoc noui hæretici blandian-
tur, quod ſe dicant idololatris non commu-
nicare; quando ſint apud illos & adulteri &
fraudatores, qui teneantur idololatriæ crimi-
ne, ſecundum Apoſtolum dicenté: Hoc enim Ephes. 5.
ſcitote intelligétes quia omnis fornicator aut
immundus, aut fraudator, quod eſt idolola-
tria, non habet hæreditatem in regno Chriſti
& Dei. Et iterum: Mortificate itaque mem- Coloss. 3.
bra veſtra quæ in terra ſunt, exponentes for-
nicationem, immunditiam, & concupiſcentiá
malam, & cupiditatem, quæ ſunt idolorum
ſeruitus, propter quę venit ira Dei. Nam cum
corpora noſtra membra ſint Chriſti, & ſingu-
li ſimus templum Dei, quiſquis adulterio té-
plum Dei violat, Deum violat; & qui in pecca-
tis committendis voluntatem Diaboli facit,
Dæmonijs & idolis ſeruit. Neque enim mala
facta de ſancto Spiritu veniunt, ſed de aduer-
ſarij inſtinctu; & de immundo ſpiritu natæ
concupiſcentię contra Deum facere, & Diabo-
lo ſeruire compellunt. Ita fit vt ſi peccato alte-
rius inquinari alterum dicunt, & idololatriá
delinquentis ad non delinquétem tranſire ſua
aſſeueratione cótendunt; excuſari ſecundum
ſuam vocem nó poſſint ab idololatriæ crimi-
ne, cum cóſtet de Apoſtolica probatione mœ-
chos & fraudatores, quibus illi communicant
idololatras eſſe. Nobis autem ſecundum fidé
noſtram, & diuinæ prædicationis datam for-
mam cópetit ratio veritatis, vnumquemque
in peccato ſuo ipſum teneri, nec poſſe alterú
pro altero reum fieri cum Dominus præmo-
neat & dicat: Iuſtitia iuſti ſuper eum erit, & Ezech.18.
ſcelus ſcelerati ſuper eum erit. Et iterum: Nó
morientur patres pro filijs, & filij nó morié-
tur pro patribus. Vnuſquiſque in peccato ſuo 4.Reg.14
morietur. Quod legentes ſcilicet & tenentes, 9.
neminem putamus a fructu ſatisfactionis &
ſpe pacis arcendum; cum ſciamus iuxta ſcri-
pturarum diuinarum fidem, auctore & hor-
tatore ipſo Deo, & ad agendam pœnitentiam
peccatores redigi, & veniam atque indulgen-
tiá pœnitentibus non denegari. Atque o fru-
ſtrandæ fraternitatis irriſio, o miſerorum la-
mentantium caduca deceptio, o hæreticæ in-
ſtitutionis inefficax & vana traditio; hortari
ad ſatisfactionis pœnitentiam, & ſubtrahere
de ſatisfactione medicinam, dicere fratribus
noſtris, plange & lachrymas funde, & diebus
ac noctibus ingemiſce, & pro abluédo & pur-
gándo delicto tuo largiter & frequenter ope-
rare, ſed extra Eccleſiam poſt omnia iſta mo-
rieris: quæcunque ad pacé pertinent, facies,
ſed nullam pacem, quam quæris, accipies.
Quis non ſtatim pereat? quis non ipſa deſpe-
ratione deficiat? Quis non animum ſuum a
propoſito lamentationis auertat? Operari tu
putas ruſticum poſſe, ſi dixeris: agrum peri-
tia omni ruſticitatis exerce; culturis diligen-
ter inſiſte: ſed nullam meſſem metes, nullam
vindemiam premes, nullos oliueti tui fructus
capies,

capies, nulla de arboribus poma decerpes? Vel si ei, cui dominium est vsum nauium, suadeas, dicas: Materiam de excellentibus syluis mercare frater: carinam præualidis & electis roboribus intexe, clauo, funibus, velis, vt fabricetur atque armetur nauis, operare: sed cum hæc feceris, fructum de actibus eius & cursibus non videbis? Præcludere est atque abscidere iter doloris ac pœnitendi viam, vt Luc. 17. cum in scripturis dominus Deus reuertentibus ad se & pœnitentibus blandiatur; nostra duritia & crudelitate dum fructus pęnitentię intercipitur, pœnitentia ipsa tollatur. Quod si inuenimus a pœnitentia agenda neminem debere prohiberi, & deprecantibus atque exorantibus Domini misericordiam, secundum quod ille misericors & pius est, per sacerdotes eius pacē posse concedi; admittendus est plāgentium gemitus, & pœnitentiæ fructus dolentibus non negandus. Et quia apud inferos confessio non est, nec exomologesis illic fieri potest; qui ex toto corde pœnituerint & rogauerint, in Ecclesiam debēt interim suscipi, & in ipsa Domino reseruari, qui ad Ecclesiam suam venturus de illis vtique, quos in ea intus inuenerit, iudicabit. Apostatæ vero & desertores, vel aduersarij & hostes & Christi Ecclesiam dissipantes, nec si occisi pro nomine foris fuerint, admitti secundum Apostolum possunt ad Ecclesiæ pacem, quando nec spiritus, nec Ecclesiæ tenuerunt vnitatem. Hæc interim frater charissime pauca de multis quātum potui breuiter decucurri, quibus & desiderio tuo satisfacerem, & te magis ac magis collegij & corporis nostri societati coniungerem. Si autem tibi veniendi ad nos opportunitas & facultas fuerit, plura in commune conferre, & vberius ac plenius, quæ in salutarem concordiam faciant tractarę poterimus. Opto te frater charissime semper bene valere.

CYPRIANI EPISCOPI CARTHAginen. & Synodi Africanæ epistola ad Cornelium, de danda lapsis.

Libri 1. episto 2. 54. iuxta editionē Pamelij.

CYprianus, Liberalis, Caldonius, Nicomedes, Cæcilius, Iunius, Marutius, Felix, Successus, Faustinus, Fortunatus, Victor, Saturninus, alius Saturnin*, Rogatianus, Satius, Secundinus, alius Saturninus, Euthyces, alius Saturninus, Aurelius, Priscus, Herculanus, Victoricus, Quintus, Honoratus, Manthaneus, Hortensianus, Gerianus, Iambus, Donatus, Pomponius, Polycarpus, Demetrius, alius Donatus, Priuatianus, Fortunatus, Rogatus, & *Mummillus, Cornelio fratri salutem. Statueramus quidem iampridem, frater charissime, participato inuicēm nobiscum cōsilio, vt qui in persequutionis infestatione supplantati ab aduersario, & lapsi fuissent, ac sacrificijs seillicitis maculâssent, agerent diù pœnitentiam plenam: & si periculum infirmitatis vrgeret, pacem sub ictu mortis acciperent. Nec enim fas erat, aut permittebat paterna pietas & diuina clementia, Ecclesiam pulsantibus claudi, & dolentibus & deprecantibus spei salutaris subsidium denegari, vt de seculo recedentes, sinè communicatione & pace Domini dimitterentur, quando permiserit ipse, qui legē dedit, vt ligata in terris, etiàm in cœlis ligata essent: solui autem possent illic, quæ hic prius in Ecclesia soluerētur. (Mat. 19. b & 18. c) Sed enim quum videamus diem rursùs alterius infestationis appropinquare cœpisse, & crebris atque assiduis ostensionibus admoneamur, vt ad certamen, quod nobis hostis indicit, armati & parati simus, plebem etiàm nobis de diuina dignatione commissam, exhortationibus nostris præparemus, & omnes omninò milites Christi, qui arma desiderant & prælium flagitant, intra castra Domini colligamus: necessitate cogente censuimus, eis qui de Ecclesia Domini recesserunt, sed pœnitentiam agere, & lamentari, ac Dominum deprecari, à prima lapsûs sui die non destiterunt, pacem dādam esse, & eos ad prælium (quod imminet) armari & instrui oportere. Obtemperandum est namque ostensionibus atque admonitionibus iustis, vt à pastoribus oues in periculo nō deserantur, sed grex omnis in vnū congregetur, & exercitus Dñi ad certamen militiæ cęlestis armet. Meritò enim trahebatur dolentium pœnitentia tempore longiore, vt infirmis in extremis subueniretur, quandiù quies & tranquillitas aderat, quæ differre diù plangentium lachrymas, & subuenire serò morientibus in infirmitate pateretur. At verò nunc non infirmis, sed fortibus pax necessaria est: nec morientibus, sed viuentibus communicatio à nobis danda est, vt quos excitamus & exhortamur ad pręliū, non inermes & nudos relinquamus, sed protectione sanguinis & corporis CHRISTI muniamus: & quum ad hoc fiat Eucharistia, vt possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contrà aduersarium volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus. Nam quomodò docemus aut prouocamus eos in confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi sanguinē denegamus? Aut quomodò ad Martyrij poculum idoneos facimus, si nō eos priùs ad bibēdū in Ecclesia poculū Domini, iure cōmunicationis admittimus? Interesse debet, frater charissime, inter eos, qui vel apostatauerunt, & ad seculum, cui renunciauerant, reuersi, gentiliter viuunt: vel ad hæreticos transfugæ facti, cōtra Ecclesiam parricidalia quotidiē arma suscipiūt: & inter eos qui ab Ecclesiæ limine non recedentes, & implorantes iugiter ac dolenter diuina & paterna solatia, nunc ad se pugnam paratos esse & pro Domini sui nomine, ac pro tua salute stare fortiter & pugnare profitentur. Hoc in tempore pacem nos non dormientibus, sed vigilantibus damus: pacem non delicijs, sed armis damus: pacem non ad quietem, sed ad aciem damus. Si secundū quod eos audimus,

&

& optamus & credimus fortiter steterint, & aduersarium nobiscum in congressione prostrauerint, non pœnitet pacem concessisse tam fortibus: immò episcopatus nostri honor grandis & gloria est, pacem dedisse martyribus, vt sacerdotes, qui sacrificia Dei quotidiè celebramus, hostias Deo & victimas præparemus. Si autē (quod Dominus auertat à fratribus nostris) aliquis lapsorum fefellerit, vt pacē subdolè petat, & impendentis prælij tempore cōmunicationem nō præliaturus accipiat, seipsum fallit, & decipit, qui aliud corde occultat, & aliud voce pronunciat. Nos, in quantum nobis & videre & iudicare cōceditur, faciem singulorum videmus, cor scrutari & mentem perspicere non possumus. De his iudicat occultorum scrutator & cognitor, citò venturus, & de arcanis cordis atq; abditis iudicaturus. Obesse autem mali bonis non debent, sed magis mali à bonis adiuuari. Nec ideò martyriū facturis pax neganda est, quia sunt quidā negaturi, cùm propter hoc pax danda sit omnibus militaturis, nè per ignorantiam nostram ille incipiat præteriri, qui habet in prælio coronari. Nec quisquam dicat, Qui martyrium tollit, sanguine suo baptizatur: nec pax illi ab Episcopo necessaria est, habituro gloriæ suæ pacem, & accepturo maiorem de Domini dignatione mercedem. Primò idoneus esse non potest ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium: & mens deficit, quam nō recepta eucharistia erigit & accendit. Dominus enim in Euangelio suo ait: (Cùm autem vos tradiderint, nolite cogitare, quid loquamini: Dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.) Quando autem dicat, in traditis atque in confessione nominis constitutis, loqui spiritum patris, quomodò potest ad confessionē paratus aut idoneus inueniri, qui non prius, pace accepta, receperit spiritum patris, qui corroborans seruos suos, ipse loquitur & confitetur in nobis? Tunc deindè si relictis omnibus rebus suis, fugerit, & in latebris atque in solitudine constitutus, in latrones fortè inciderit, aut in febribus & in languore decesserit: nonne nobis imputabitur, quòd tā bonus miles, qui omnia sua dereliquit, & contēpta domo & parentibus ac liberis, sequi Dominum suum maluit, sinè pace & sinè cōmunicatione decessit? Nonne nobis vel negligentia segnis, vel duritia crudelis ascribetur in die iudicij, quòd pastores, creditas & cōmissas nobis oues nec curare in pace, nec in acie voluerimus armare? Nonne nobis ingeretur à Domino, quod per prophetam suum clamat, & dicit: (Eccè lac consumitis, & lanis vos tegitis: & quod crassum est, interficitis, & oues meas non pascitis: quod infirmatum est, non confortâstis: & quod malè habuit, non corroborâstis: & quod contribulatum est, non consolati estis: & quod errabat, non reuocâstis: & quod perijt, nō inquisistis: & quod forte fuit, confecistis labore: & dispersæ sunt oues meæ, eò quod non sunt pastores, & facti sunt in comesturam omnibus bestijs agri: & non fuit qui inquireret, neq; qui reuocaret. Propterea hæc dicit Dominus: Eccè ego super pastores, & inquiram oues meas de manibus eorū, & auertam eos, vt non pascant oues meas, & iā non eas, & extraham oues meas de ore eorum, & pascam eas cum iudicio.) Nè igitur, ore nostro quo pacem negamus, quòd duritiam magis humanæ crudelitatis, quàm diuinæ & paternæ pietatis dulcedinem apponimus, oues nobis commissæ à Domino reposcantur: placuit nobis, sancto Spiritu suggerente, & Domino per visiones multas & manifestas admonente, quia hostis nobis imminere prænūciatur & ostēditur, colligere intra castra milites Christi, & examinatis singulorum causis, pacem lapsis dare, immò pugnaturis arma suggerere: quod credimus vobis quoque, paternæ misericordiæ contemplatione, placiturum. Quòd si de collegis aliquis extiterit, qui urgēte certamine, pacē fratribus & sororibus non putat dandam, reddet ille rationem in die iudicij Domino, vel importunæ censuræ, vel inhumanæ duritiæ suæ. Nos, quod fidei & charitati sollicitudini congruebat, quæ erant in conscientia nostra, protulimus: diem certaminis appropinquasse, hostem violentum citò contra nos exurgere, pugnam non talem, qualis fuit, sed grauiorem multò & acriorem venire: hoc nobis diuinitùs frequenter ostēditur, de hoc nos prouidentia & misericordia Domini sæpiùs admonere dignatur, de cuius ope & pietate, qui in eum confidimus, possumus esse securi: quia qui in pace militibus suis futuram prænunciat pugnam, dabit militantibus in congressione victoriam. Optamus te frater charissime semper bene valere.

Durior locus dū videtur dicere nondū reconciliatis ab Ecclesia non sufficere Martyrium ad salutem, vide scholium Pamelij in hunc locum.

Matth. 10.b,c

Mat. 10. c

Ex hoc loco & similibus cōfirmatur necessitas confessionis. Vide scholiū. Pamel.

3.Re.46.b

Ezec. 34. a b c.

Vides quomodo confirmari petat, quodam modo sanam Cornelio vt summo Pōtifice, sententiā?

CYPRIANI AD CORNELIVM de Fortunato & Felicissimo siue contra hæreticos.

CYPRIANVS Cornelio fratri salutem. Legi literas tuas, frater charissime, quas per Saturum fratrē nostrum acolythum misisti, & dilectionis fraternæ & ecclesiasticæ disciplinæ, & sacerdotalis censuræ satis plenas, quibus significâsti, Felicissimum hostē Christi, non nouum, sed iam pridèm ob crimina sua plurima & grauissima abstentum, & non tantùm mea, sed & plurimorum coepiscoporum sententia condemnatum, reiectum à te illic esse: & quum venisset, stipatus* caterua & factione desperatorum, vigore pleno (quo Episcopum agere oportet) pulsum de Ecclesia esse, de qua iam pridèm cum sui similibus, DEI maiestate & Christi Domini & iudicis nostri seueritate depulsus est, nè schismatis & dissidij author, nè pecuniæ commissæ sibi fraudator, nè stuprator virginum, nè ma-

55. iuxta nonā editionem. • Hæc nō extat.

* acerba factione

matrimoniorum multorum depopulator at-
que corruptor, vltrà adhuc sponsam Christi
incorruptam, sanctam, pudicam, præsentiæ
suæ dedecore, & impudica atque incesta con-
*Hæc nō extat tagione violaret. * Sed enim lecta alia tua epi-
stola, frater, quam primis literis subiunxisti,
satis miratus sum, quum animaduertissem, te
minis atque terroribus eorum qui venerant,
aliquantum esse cōmotum, quum te (secundū
quod scripsisti) aggressi essent cum summa de-
spesatione, comminantes, q si literas quas at-
tulerant, non accepisses, publicè eas recitarēt,
& multa turpia ac probrosa, & ore suo digna,
Nota. proferrent. Quòd si ità res est, frater, charissi-
me vt nequissimorum timeatur audacia, vt q
mali iure atque æquitate non possunt, temeri-
tate atque desperatione perficiant, actū est de
Episcopatûs vigore, & de Ecclesiæ gubernan-
dæ sublimi ac diuina potestate: nec Christia-
ni vltrà aut durare, aut esse iam possumus, si
ad hoc ventum est, vt perditorum minas atq;
insidias pertimescamus. Nam & Gentiles &
Iudæi minantur, & hæretici, atq; omnes, quo-
rum pectora & mentes diabolus obsidet, vene
natam rabiem suā quotidiè furiosa voce testā
tur: non tamen idcircò cedendum est, quia mi
nantur: aut ideò aduersarius & inimicus ma-
ior est Christo, quia tantum sibi vindicat & as
sumit in seculo. Manere debet apud nos, fra-
ter charissime fidei robur immobile, & stabi-
lis, atque inconcussa virtus contra omnes in-
cursus atq; impetus oblatrantiū fluctuū, velut
petræ obiacētis fortitudine & mole debet ob-
sistere. Nec interest, vndè Episcopo aut terror
aut periculum veniat, qui terroribus & pericu
lis viuit obnoxius, & tñ fit de ipsis terroribus
& periculis gloriosus. Neq; enim solas Genti-
lium vel iudæorum minas cogitare & specta-
re debemus, quū videamus ipsum Dominum
a fratribus esse detentū, & ab eo, quem inter
Mar. 3. e apostolos ipse delegerat, proditū: inter initia
Mat 26. b quoquè mundi, Abel iustum non nisì frater
Mar. 14. c occiderit, Iacob fugientem persequutus sit fra
Ioan. 18. a ter infestus, & Ioseph puer venierit vendenti-
Gen. 4. b
Ibid. 32. b bus fratribus. In Euangelio etiàm legimus
Ibid. 30. f esse prædictum, magis domesticos inimi-
cos futurós: & qui priùs copulari sacramento
Mat. 10. d vnanimitatis fuerint, ipsos inuicèm traditu-
Ibidem c. ros. Nihil interest, quis tradat aut sæuiat, quū
Deus tradi permittat, quos disponit corona-
ri. Neq; nobis ignominia est, pati à fratribus,
quod passus est Christus: nec illis gloria est, fa
cere quod fecerit Iudas. Quæ autem sui elatio
est, quæ comminantiū tumens & inflata ac va
na iactatio, illic absenti minari, quum hic me
habeāt in potestate præsentem? Conuicia eo-
rum, quibus se & vitā suam quotidiè lacerāt,
nō timemus: fustes & lapides & gladios, quos
verbis parricidalibus iactitant, nō perhorre-
scimus. Quòd in illis est, homicidæ sunt apud
Deum tales: necare tñ nō possunt, nisì eis Do-
minus necare permiserit. Et quum nobis se-
mel moriendum sit, illi tñ & odio & verbis &
delictis suis quotidiè perimunt. Sed non idcir
cò, frater, charissime, relinquenda est nobis Ec
clesiastica disciplina, aut sacerdotalis soluen-
da censura, qm cōuicijs infestamus, aut terro-
ribus quatimur, qm occurrat & moueant scri
ptura diuina dicens: (Ille verò qui præsumit, Esa. 5. c. &
& contumax est, vir sui iactans nihil omnino Abac. 2. a
perficiet, qui dilatauit tanquā infernus animā secūdū 70
suam.) Et iterum: (Verba viri peccatoris nè ti- " 1. Mac. 2. g
mueritis, quia gloria eius in stercora erit, & in "
vermes. Hodiè extollitur, & crās non inuenie- "
tur: qm conuersus est in terram suā, & cogita-
tio eius perijt.) Et iterū: (Vidi impium exalta Psal. 36.
tū, & extolli super cedros Libani, & trāsiui, & "
ecce locus non erat: & quæsiui eū, & nō est in- "
uētus locus ei*.) Exaltatio & īflatio, & arrogās
ac superba iactatio, non de Christi magisterio Mat. 11. d
qui humilitatē docet, sed de Antichristi spiri-
tu nascitur, cui exprobrat per prophetā Dñs,
& dicit: (Tu aūt dixisti in animo tuo, in cælū Esa. 14. d
ascēdā, super stellas Dei ponā sedem meā, Se- "
debo in mōte alto, super montes altos in aqui- "
lonē, ascēdam super nubes, & similis ero altis- "
simo.) Et addit, dicens: (Tu verò ad inferos de Ibidem.
scendes in fundaméta terræ, & qui videbūt te, "
super te mirabūtur.) Vnde & paré talibus pœ "
nā scriptura diuina, loco alio cōminatur, & di
cit: (Dies enim Dñi Sabaoth super oēm iniu Esa. 2. c
riosum & superbū, & super oēm elatū & excel "
sum.) De ore itaq; & de verbis suis vnusquis- "
que statim proditur, & verū Christū in corde
suo, an verò Antichristū hēat, loquēdo dete-
gitur, secundū quod Dñs in Euāgelio suo ait: Matt. 3. b
(Progenies viperarū, quomodo potestis bona Luc. 3. b
loqui, cū sitis nequā? De abūdantia enim cor- Matt. 12. c
dis os emittit. Bonus homo de bono thesauro Luc. 6. g
emittit bona, & nequā homo de nequā thesau "
ro emittit nequā.) vndè & diues ille peccator, "
qui de Lazaro in sinu Abrahæ posito, atq; in "
refrigerio cōstituto, implorat auxiliū, cū in tor Luc. 16. e. f
mētis cruciabūdus flāmæ cremātis ardoribus
aduratur, inter oēs corporis partes magis os
eius & lingua dat pœnas, quia plùs scilicet lin
gua sua & ore peccauerat. Nā cùm scriptū sit, 1. Cor. 6.
(Neque maledici regnū Dei consequētur,) & Matt. 5. c
iterū in Euāgelio suo Dñs dicat, (Qui dixerit
fratri suo fatue, q dixerit Racha, reus erit in "
gehenna ignis,) quomodò possunt cēsurā Dei "
vltoris euadere, qui talia ingerūt non solū fra-
tribus, sed & sacerdotibus, quibus honor tāntus
de Dei dignatione conceditur, vt quisquis sa-
cerdoti eius, & ad tēpus hic iudicanti, nō obtē
peraret, statim necaretur? In Deuteronomio Deut. 17.
Dñs Deus loquitur, dicens: (Et homo * quęcū b. c.
que fecerit in superbia, vt non exaudiat sacer- * quicūq; fuerit in
dotē aut iudicē, quicunq; fuerit in diebus illis
morietur homo ille, & omnis populus, cū au- "
dierit, timebit, & nō agēt impiè etiā nūc. Itē ad "
Samuelē, cū a Iudæis sperneretur, Deus dicit, 1. Reg. 8. b
(Non te spreuerunt, sed me spreuerūt.) Et Dñs "
quoquè in Euāgelio: (Qui audit,) inquit, (vos, Luc. 10. c
me audit, & eū qui me misit: Et qui reijcit vos, "
mè reijcit: qui me reijcit, reijcit eum qui me "
misit.)

misit.) Et cum leprosum mũdasset, (Vade,) inquit,
tus, dico dolens, dico compulsus, quũ Eps in lo-
cum defuncti substituitur, quandò populi vni-
uersi suffragio in pace deligitur, quandò Dei
auxilio in persequutione protegitur, collegis
omnibus fideliter iunctus, plebi suæ in episco-
patu quadriennio iam probatus, in quiete ser-
uiens disciplinæ, in tempestate proscriptus, ap-
plicato & adiuncto episcopatus sui nomine, to-
tiès ad leonẽ petitus in circo, in amphitheatro
Dominicæ dignationis testimonio honoratus:
ijs ipsis etiam diebus, quibus has ad te literas
feci, ob sacrificia quæ de edicto proposito cele-
brare populus iubebatur, clamore populariũ
ad leonem denuò postulatus in circo, quum ta-
lis frater charissime à quibusdã desperatis &
perditis, & extra Ecclesiam constitutis, impu-
gnari videatur: apparet, quis impugnet, non sci-
licet Christus, qui sacerdotes aut cõstituit aut
protegit, sed ille qui Christi aduersarius, & Ec-
clesiæ eius inimicus, ad hoc Ecclesiæ præposi-
tum sua infestatione persequitur, vt guberna-
tore sublato, atrociùs atque violentius circa ec-
clesiæ naufragia grassetur. Nec quenquam fide
lem, & Euangelij memorem, atque Apostoli
præmonentis mandata retinentem, mouere de
bet, frater charissime si quidam in extremis tẽ
poribus superbi & contumaces, & sacerdotum
Dei hostes, aut de ecclesia recedunt, aut contra
ecclesiam faciunt, quandò tales nunc futuros,
Ibid. 17.a & 3.d & Dominus & Apostoli eius antè prędixerint.
Nec præpositũ seruum deseri à quibusdã, mi-
retur aliquis, qũ ipsum Dñm magnalia & mi-
rabilia summa facientẽ, & virtutes Dei pris fa-
ctorũ suorũ testimonii cõprobantem, discipu-
li sui relinquerint: & tamen ille non increpuit
Ioan. 6.g recedentes, aut grauiter comminatus est, sed
magis cõuersus ad apostolos suos, dixit: (Nun
quid & vos vultis ire? seruans scilicet legem,
qua homo libertati suæ relictus, & in arbitrio
Mat. 16.c proprio cõstitutus, sibimetipse vel mortem ap
petit, vel salutem. Petrus tamen, super quem
ædificata ab eodem Domino fuerat Ecclesia,
Ioan. 6.g vnus pro omnibus loquens, & Ecclesię voce re-
spondens, ait: (Domine, ad quem ibimus? Ver
ba vitæ æternæ habes. Et nos credimus & co-
gnouimus, quoniam tu es filius Dei viui.) Si-
gnificans scilicet & ostendens, eos qui à Chri-
sto recesserint, culpa sua perire: Ecclesiã tamẽ
quæ in Christũ credat, & quæ semel id, qđ co-
gnouerit, teneat, nunquàm ab eo omnino di-
scedere: & eos esse Ecclesiam, qui in domo Dei
à Deo patre non esse videmus nõ frumenti sta
bilitate solidari, sed tanquàm paleas, dissipan-
tis inimici spiritu ventilari. De quibus & Ioan
nes in Epistola sua dicit: (Ex nobis exiẽrũt, sed
non fuerunt ex nobis. Si enim fuissent ex no-
bis, mansissent vtiquè nobiscum.) Item Paulus
nos monet nos, quum mali de Ecclesia pereũt,
non moueri, nec recedentibus perfidis fidem
minui. (Quid enim,) inquit, (si exciderunt à fi-
de quidam eorum? nunquid infidelitas illo-
rum, fidem Dei euacuauit? Absit. Est enim

permanent. Plantationem verò, plantatam in- Matt. 18.
quit, (& demonstrat te sacerdoti.) Et cũ posteà
tempore passionis alapam accepisset à seruo sa
cerdotis, cumq; ei dixisset, Sic respondes Pon- Ioan 18.d
tifici? aduersùs Pontificẽ Dñs cõtumeliosè ni-
hil dixit, nec quicquã de sacerdotis honore de
traxit, sed innocentiam suam magis asserens &
ostendens, Si malè, inquit, locutus sum, expro-
bra de malo: si autem benè, quid me cædis? Itẽ
in actibus Apostolorũ postmodùm beatus Pau
lus, cũ ei dictũ esset, Sic insilis in sacerdotem
Dei maledicendo? quũius Domino iam cruci- Act. 23.a
fixo, sacrilegi & impij & cruẽti illi esse cœpis-
sent, nec iam quicquam de sacerdotali honore
& authoritate retinerẽt, tamen ipsum, quam-
uis inane, nomen & vmbram quandam sacer-
dotis cogitans Paulus. Nesciebam, inquit, fra-
tres, quia Pontifex est. Scriptum est enim: Prin Exo. 22. d
cipem populi tui non maledices. Cùm hæc tã-
ta ac talia, & multa alia exempla pręcedãt, qui-
bus sacerdotalis authoritas & potestas diuina
dignatione firmatur: quales putas esse eos, qui
sacerdotum hostes, & contra Ecclesiam Catho
licam rebelles, nec pręmonentis Domini com-
minatione, nec futuri iudicij vltione terrẽtur?
Neque enim aliũde hæreses obortæ sunt, aut Hęreses vndè ortæ.
riata sunt scismata, quã indè, q sacerdoti Dei
non obtemperatur, nec vnus in Ecclesia ad tẽ-
pus sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi
cogitatur: cui si secundum magisteria diuina
obtẽperaret fraternitas vniuersa, nemo aduer-
sùm sacerdotum collegium quicquam moue-
ret, nemo post diuinum iudicium, post populi
suffragium, post coepiscoporum consensum,
iudicem se iam non episcopi, sed Dei faceret:
nemo dissidio vnitatis Christi Ecclesiam scin-
deret: nemo sibi placẽs, ac tumens, seorsùm fo
ris nouam hęresim conderet, nisi si ità est ali-
quis sacrilegæ temeritatis ac perditæ mentis,
vt putet, sinè Dei iudicio fieri sacerdotem, cùm
Dominus in Euãgelio suo dicat: (Nonnè duo Matt. 10.d
passeres asse væneunt, & neuter eorum cadit
in terram sinè patris vestri voluntate? Cùm il-
le nec minima fieri sinè volũtate Dei dicat, exi
stimat aliquis summa & magna, aut non scien
te, aut non permittente Deo, in Ecclesia Dei fie
ri, & sacerdotes, id est, dispensatores eius nõ de
eius sententia ordinari? Hoc est fidem non ha
bere, qua viuimus: hoc est Deo honorem non
dare, cuius nutu & arbitrio regi & gubernari
omnia scimus & credimus. Planè episcopi non
de voluntate Dei fiunt, sed qui extra Ecclesiam
fiunt, sed qui contra dispositionem & traditio-
nem euãgelij fiunt, sicut ipse Dominus in duo-
decim prophetis ponit, & dicit, (Sibimetipsis
regem constituerunt, & non per me.) Et iterũ: Osee 7.a Ibid. 9.a
(Sacrificia eorum tanquã panis luctus: oẽs qui
manducant ea, contaminabuntur.) Et per Esaiã
quoquè spiritus sanctus clamat, & dicit: (Vę vo
bis filij desertores, Hæc dicit Dominus: Habui Esa. 30.a
stis consilium, & non per me: & fecistis conuẽ-
tionẽ, & non per spiritum meum, adijcere pec
cata sup pctã.) Cæterùm, dico enim prouoca-
tus

tus, dico dolens, dico compulſus, quandò Epi-
ſcopus in locum defuncti ſubſtituitur, quandò
populi vniuerſi ſuffragio in pace deligitur,
quandò Dei auxilio in perſecutione protegi-
tur, collegis omnibus fideliter iunctus, plebi ſuæ
in epiſcopatu quadriennio iam probatus, in
quiete ſeruiens diſciplinæ, in tempeſtate pro-
ſcriptus, applicato & adiuncto epiſcopatus ſui
nomine, totiès ad leonem petitus in circo, in
amphiteatro Dominicæ dignationis teſtimo-
nio honoratus: ijs ipſis etiam diebus, quibus
has ad te literas feci, ob ſacrificia quæ de edi-
cto propoſito celebrare populus iubebatur, cla-
more popularium ad leonem denuò poſtulatus
in circo, quum talis frater chariſſime à quibuſ-
dam deſperatis & perditis, & extra Eccleſiam
conſtitutis, impugnari videtur: appâret, quis
impugnet, non ſcilicet Chriſtus, qui ſacerdo-
tes aut conſtituit aut protegit, ſed ille qui Chri-
ſti aduerſarius, & Eccleſiæ eius inimicus, ad
hoc Eccleſiæ præpoſitum ſua infeſtatione per-
ſequitur, vt gubernatore ſublato, atrociùs at-
que violentiùs circa Eccleſiæ naufragia graſſe-
tur. Nec quenquam fidelem, & Euangelij me-
morem, atque Apoſtoli præmonentis manda-
ta retinentem, mouere debet, frater chariſſime:
ſi quidam in extremis temporibus ſuperbi &
contumaces, & ſacerdotum Dei hoſtes, aut de
eccleſia recedunt, aut contra eccleſiam faciunt,
quandò tales nūc futuros, & Dominus & Apo-
ſtoli eius antè prædixerint. Nec propoſitum
Ibidèm. ſeruum deſeri à quibuſdam, miretur aliquis,
17. a & 3. d quandò ipſum Dominum magnalia & mirabi-
lia ſumma facientem, & virtutes Dei patris fa-
ctorum ſuorum teſtimonij comprobantem, di-
ſcipuli ſui reliquerint: & tamen ille non incre-
puit recedentes, aut grauiter comminatus eſt;
ſed magis conuerſus ad Apoſtolos ſuos, dixit:
Ioan. 6. g (Nunquid & vos vultis ire?) ſeruans ſcilicet le-
gem, qua homo libertati ſuæ relictus, & in ar-
bitrio proprio cōſtitutus, ſibimetipſe vel mor-
Mat. 16. c tem appetit, vel ſalutem. Petrus tamen, ſuper
quem ædificata ab eodem Domino fuerat Ec-
cleſia, vnus pro omnibus loquens, & Eccleſiæ
Ioan. 6. g voce reſpondens, ait: (Domine, ad quem ibi-
» mus? Verba vitæ æternæ habes. Et nos credi-
» mus & cognouimus, quoniam tu es filius Dei
» viui.) Significans ſcilicet & oſtendens, eos qui
à Chriſto receſſerint, culpa ſua perire: Eccle-
ſiam tamen, quæ in Chriſtum credat, & quę ſe-
mel id, quod cognouerit, teneat, nunquàm ab
eo omnino diſcedere: & eos eſſe Eccleſiam, qui
Mat. 15. b in domo Dei permanent. Plantationem verò,
plantatam non à Deo patre non eſſe videmus
non frumenti ſtabilitate ſolidari, ſed tanquàm
paleas, diſſipantis inimici ſpiritu ventilari. De
1. Ioan. 2. c quibus & Ioannes in Epiſtola ſua dicit: (Ex no-
» bis exierunt, ſed non fuerunt ex nobis. Si enim
» fuiſſent ex nobis manſiſſent vtiquè nobiſcum.)
Item Paulus monet nos, quum mali de Eccleſia
pereunt, non moueri, nec recedentibus perfi-
Rom. 3. a dis fidem minui. (Quid enim,) inquit, (ſi exci-
» derunt à fide quidam eorum? nunquid infide-
litas illorum, fidem Dei euacuauit? Abſit. Eſt »
enim Deus verax, omnis autē homo mendax.) »
Quòd ad nos attinet, conſcientiæ noſtræ con- Pſal. 115.
uenit, frater chariſſime dare operam, nè quis
culpa noſtra de Eccleſia pereat. Si autem quis
vltrò & crimine ſuo perierit, & pœnitentiam
agere, atque ad Eccleſiam redire noluerit, nos
in die iudicij inculpatos futuros, qui conſuli-
mus ſanitati: illos ſolos in pœnis remanſuros,
qui noluerint conſilij noſtri ſalubritate ſanari.
Nec mouere nos debent conuicia perditorum,
quò minùs à via recta & à certa regula non re-
cedamus, quandò & Apoſtolus inſtruat, di-
cens: (Si hominibus placerem, Chriſti ſeruus Gal. 1. b
non eſſem.) Intereſt, vtrùm quis homines pro- »
mereri, an Deum, cupiat. Si hominibus pla-
cetur, Dominus offenditur. Si verò illud enitı-
mur & laboramus, vt poſſimus Deo placere,
& conuicia & maledicta debemus humana
contemnere. Quòd autem tibi de Fortunato
iſto pſeudoepiſcopo, à paucis & inueteratis
hæreticis conſtituto, non ſtatim ſcripſi, frater
chariſſime non ea res erat, quæ in notitiam tuā
deberet per nos feſtinato ſtatim, quaſi magna
aut metuenda, perferri, maximè quandò &
Fortunati nomen iam ſatis nôſſes, qui eſt vnus
de quinque presbyteris, iampridèm de Eccle-
ſia profugis, & ſententia coepiſcoporum no-
ſtrorum, multorum & grauiſſimorum virorum
nupèr *abſtentis, qui ſuper hac re priore anno *i. ſepara-
ad te literas fecerunt. Item, Feliciſſimum ſi- tis.
gniferum ſeditionis recognoſceres, qui & ipſe
in ijſdèm coepiſcoporum noſtrorum factis ad
te pridèm literis continetur, qui non tantùm
ab ijs iſtic *abſtentus, ſed abs te illic nupèr de
Eccleſia pulſus eſt. Cùm hæc in notitia tua eſ- * ſepara-
ſe confiderem, & pro certo hærere memoriæ tus.
& diſciplinæ tuæ ſcirem: neceſſarium non pu-
taui, celeriter & vrgenter hæreticorum tibi
ineptias nunciandas. Neque enim ad Catho-
licæ Eccleſiæ maieſtatem, pariter ac dignitatem
pertinere debet, quid apud ſe hæreticorum &
ſchiſmaticorum moliatur audacia. Nam &
pars Nouatiani Maximum presbyterum, nu-
pèr ad nos à Nouatiano legatum miſſum, at-
que à noſtra communicatione reiectum, nunc
iſtic ſibi feciſſe pſeudoepiſcopum dicitur. Nec
tamen de hoc tibi ſcripſeram, quandò hæc
omnia contemnantur à nobis, & miſeram ti-
bi proximè nomina Epiſcoporum illic conſti-
tutorum, qui integri & ſani in Eccleſia Catho-
lica fratribus præſunt. Quod vtiquè ideò de
omnium noſtrorum conſilio tibi placuit ſcri-
bere, vt errores diluendi, ac perſpiciendæ ve-
ritatis compendium fieret, & ſcires tu & col-
legæ noſtri, quibus ſcribere, & literas mutuò
à quibus vos accipere oporteret: ſi quis au-
tem præter hos, quos epiſtola noſtra comple-
xi ſumus, ſcribere vobis auderet, ſciretis eum
vel ſacrificio, vel libello eſſe maculatum,
vel vnum de hæreticis, peruerſum ſcilicet
& prophanum. Nactus tamen occaſionem
familiariſſimi hominis & clerici, per Felicia-
num

num acolythum, quem cum Perseo collega nostro miseras, inter cætera, quæ in notitiam tuam perferenda hinc fuerant, etiam de Fortunato isto tibi scripsi. Sed dùm istic Felicianus frater noster vel vento retardatur, vel accipiendis alijs epistolis à nobis detinetur; Felicissimo ad vos properante, præuentus est. ità enim semper scelera festinant, quasi cōtra innocentiam festinatione præualeant. Per Felicianum autem significaui tibi, frater, venisse Carthaginem Priuatum veterem hæreticum, in * Lambesitana colonia ante multos ferè annos, ob multa & grauia delicta, nonaginta Episcoporum sententia condemnatum; antecessorum etiàm nostrorum (quod & vestram conscientiam non latet) Fabiani & Donati literis seuerissimè notatum; qui cùm causam suā apud nos in Concilio, quod habuimus Idibus Maijs, quę proximè fuerūt, velle se agere diceret, nec admissus esset, Fortunatum istum sibi pseudoepiscopum, dignū collegio suo fecit. Venerat etiàm cum illo & Felix quidam, quem ipse extra Ecclesiam in hæresi pseudoepiscopum olìm constituerat. Sed & Iouinus & Maximus comites cum Priuato hæretico affuerūt, ob nefanda sacrificia & crimina in se probata; sententia nouem Episcoporum collegarum nostrorum condemnati, & iteratò quoque à pluribus nobis anno priore in Concilio abstenti. Cum his autem quatuor iunctus est & Repositus * Quoturnicensis, qui non tantum in persecutione ipse cecidit, sed & maximam partem plebis suæ sacrilegia persuasione deiecit. Hi quinque cum paucis vel sacrificatis, vel malè sibi conscijs, Fortunatum sibi pseudoepiscopum cooptarunt, vt criminibus in vnum conuenientibus, talis esset scilicet rector, quales illi qui reguntur. Hinc iam & cętera mendacia, frater charissime, potes agnoscere, quæ illic homines desperati & perditi ventilauerunt, vt cùm de sacrificatis vel hæreticis, ampliùs quàm quinque pseudoepiscopi nō fuerint, qui Carthaginem venerunt, & Fortunatum sibi dementiæ suæ socium constituerint, illi tamen quasi filij diaboli & mendacio pleni, ausi sunt (vt scribis) iactitare, vigintiquinque Episcopos affuisse, quod mendacium & istic priùs apud fratres nostros iactitabant, dicentes, vigintiquinque Episcopos de Numidia esse venturos; qui sibi Episcopum facerent: quo in mendacio suo, posteaquàm quinque solis conuenientibus naufragis, & à nobis abstentis, detecti sunt atque confusi, Romam cum mendaciorum suorum merce nauigauerunt: quasi veritas post eos nauigare non posset, quæ mendaces linguas rei certę probatione cōuinceret. Atque hæc est, frater, vera dementia, non cogitare nec scire, quòd mendacia non diù fallant: noctem tam diù esse, quandiù illucescat dies: clarificato autem die & sole oborto, luci tenebras & caliginem cedere: & quæ grassabantur per noctem, latrocinia cessare. Deniquè si nomina ab eis quæreres, non haberent vel quos falsò nominarent. Tanta apud illos etiàm malorum penuria est, vt ad eos nec de sacrificatis, nec de hæreticis 25. colligi possint: & tamen ad decipiendas aures simplicium & absentium, mendacio numerus inflatur, quasi etsi verus esset hic numerus, aut ab hæreticis Ecclesia, aut ab iniustis iustitia vincatur. Nec me oportet, frater charissime, paria nunc cum illis facere, & ea quæ commiserunt, atque hucusque committunt, meo sermone decurrere, cum considerandum sit nobis, quid proferre & scribere sacerdotes Dei oporteat: nè tam dolor apud nos debeat, quàm pudor, loqui; & nè videar, prouocatus, maledicta potiùs, quàm crimina & peccata congerere. Taceo itaque de fraudibus Ecclesiæ factis: coniurationes & adulteria, & varia delictorum genera prætereo. Vnum illud, in quo non mea, nec hominum, sed Dei causa est, de eorum facinore non puto esse reticendum, quòd à primo statim persequutionis die, cū recentia delinquentium facinora feruerent, & sacrificijs nefandis non tantum diaboli altaria, sed adhuc manus ipsæ lapsorum atq; ora fumarent, communicare cum lapsis, & pœnitentiæ agendæ intercedere non destiterunt. Clamat Deus: (Sacrificans dijs eradicabitur, nisì Domino soli.) Et Dominus in Euāgelio dicit: (Qui me negauerit, & ego eū negabo.) Et alio in loco indignatio & ira Diuina non tacet, dicens: (Illis fudistis libamina, & illis imposuistis sacrificia. Super hæc non indignabor, dicit Dominus?) Et intercedunt, nè rogetur Deus, qui indignari se ipse testatur: intercedunt, nè exoretur precibus & satisfactionibus Christus, qui negantem se negare profitetur. Nos in ipso persequutionis tempore de hoc ipso literas misimus, nec auditi sumus: concilio frequenter acto, non consensione tantum nostra, sed & comminatione decreuimus, vt pœnitentiam fratres agerent, vt pœnitentiam non agentibus, nemo temerè pacem daret. Et illi contra Deum sacrilegi, contra sacerdotes Deo impio furore temerarij, de Ecclesia recedentes, & contra Ecclesiam parricidalia arma tollētes, elaborant (vt opus suum diaboli malitia cōsummet) nè vulneratos diuina clementia in Ecclesia sua curet: miserorum pœnitentiam, mendaciorum suorum fraude corrumpunt, nè Deo indignanti satisfiat: nè Christū Dominū suum, qui Christianus esse vel erubuit ante, vel timuit, postmodum quęrat: nè ad Ecclesiā, qui de Ecclesia recesserat, redeat. Datur opera, nè satisfactionibus & lamentationibus iustis delicta redimantur, nè vulnera lachrymis abluantur. Pax vera, falsæ pacis mendacio tollitur: salutaris sinus matris, nouerca intercedente, ꝓcluditur, nè de pectore atq; ore lapsorū, fletus & gemitus audiatur. Cōpellūtur adhuc insupèr lapsi, vt linguis atq; ore, quo in Capitolio antè deliquerant,

*Lābesit. na.

Conciliū 90. episcoporum.

Conciliū 9. episcoporum.

*Saturnicēn.

*Sucronēn.

*Iuburnēn.

*Suburnēn.

Mēdacia nō diù fallunt.

Exo. 22. c

Matt. 10. d

Luc. 9.

Esa. 57.

Concilij mentio.

querant, sacerdotibus conuicium faciant, cõfessores & virgines, & iustos quosq; fidei laude præcipuos, atque in Ecclesia gloriosos, cõtumelijs & maledicis vocibus prosequantur. A quibus quidem non tam nostrorum modestia & humilitas & pudor cæditur, quàm illorum ipsorum spes & vita laceratur. Neq; enim qui audit, sed qui facit conuicium, miser est: nec qui à fratre vapulat, sed qui fratrē cædit, in lege peccator est. Et quum nocentes innocentibus iniuriam faciunt, illi patiuntur iniuriam, qui facere se credunt. Denique hinc illis percussa mens, & hebes animus, & sensus alienus est. Ita est Dei, non intelligere delicta,
Rom.ii.b Esa.6.c.& nè sequatur pœnitentia, sicut scriptum est: Et dedit illis Deus spiritum transpunctionis, nè reuertantur scilicet, & curentur, & deprecationibus & satisfactionibus iustis post peccata sanentur. Paulus Apostolus in epistola sua
*dilectionem. 2.Thes.2.f posuit, & dicit, * Dilectum veritatis non habuerunt, vt salui fierent: ac propterea mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes, qui non crediderunt veritati, sed sibi placent in iniustitia. Primus felicitatis gradus est, non delinquere; secundus, delicta cognoscere. Illic currit innocentia integra & illibata, quæ seruet: hic succedit medela, quæ sanet: quod vtrunq; isti, offenso Deo, perdiderunt, & vt amissa est gratia, quæ de baptismi sanctificatione percipitur: & non subueniat pœnitentia, per quam culpa curatur. An putas, frater, leuia esse aduersus Deum facinora, parua & modica delicta, quòd per illos non rogatur maiestas indignantis Dei? quòd non timetur ira & ignis, & dies Domini? quòd imminente Antichristo, exarmatur fides militantis populi, dum tollitur timor & vigor Christi? Viderint laici hoc, quomodò curent. Sacerdotibus maior labor incumbit in asserenda, propicianda, & procuranda Dei maiestate, nè quid videamur in hac parte negligere, quum admoneat Do-
Malac.2.a minus & dicat: (Et nunc præceptum hoc ad
„ vos est, ô sacerdotes, si non audieritis, & si nō
„ posueritis in corde vestro, vt detis honorem
„ nomini meo, dicit Dominus, immittam in
„ vos maledictionem, & maledicam benedi-
„ ctionem vestram.) Honor ergò datur Deo, quandò sic Dei maiestas & censura contemnitur, vt quum indignari se ille & irasci sacrificantibus dicat, & quum pœnas æternas & supplicia perpetua comminetur, proponatur à sacrilegis, atque dicatur, nè ira cogitetur Dei, nè timeatur iudicium Domini, nè pulsetur ad Ecclesiam Christi, sed sublata pœnitentia, nec vlla exomologesi criminis facta, despectis Episcopis atque calcatis, pax à presbyteris verbis fallacibus prædicetur, & nè lapsi surgant, aut foris positi ad Ecclesiam redeant, communicatio non communicantibus offeratur? Quibus etiàm non satis fuit, ab euangelio recessisse, spem lapsis satisfactionis & pœnitentiæ sustulisse, fraudibus

inuolutos, vel adulterijs commaculatos, vel sacrificiorum funesta contagione pollutos, nè Deum rogarent, nè in Ecclesia exomologesin criminum facerent, ab omni sensu & fructu pœnitentiæ remouisse: nisi foris sibi extra Ecclesiam, & contra Ecclesiam constituisse conuenticulum perditæ factionis, quum malè sibi consciorum, & Deum rogare ac satisfacere nolentium, caterua confluere. Post ista adhuc insupèr pseudoëpiscopo sibi ab hæreticis constituto, nauigare audent, & ad Petri cathedram atque Ecclesiam principalem, vndè vnitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis & prophanis literas ferre: nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides (Apostolo prædicante) laudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum. Quæ autem causa veniendi, & pseudoepiscoporum contra episcopos factum nunciandi? Aut enim placet illis, quod fecerunt, & in suo scelere perseuerant: aut si displicet, & recedunt, sciunt quò reuertantur. Nam quum statutum sit omnibus nobis, & æquum sit pariter ac iustum, vt vniuscuiusque causa illic audiatur, vbi est crimen admissum, & singulis pastoribus portio gregis sit asscripta, quam regat vnusquisque & gubernet, rationem sui actus Domino redditurus: oportet vtique eos, quibus præsumus, non circumcursare, nec episcoporum concordiam cohærentem, sua subdola & fallaci temeritate collidere, sed agere illic causam suam, vbi & accusatores habere & testes sui criminis possint: nisi paucis desperatis & perditis, minor videtur esse authoritas Episcoporum in Aphrica cōstitutorum, qui iam de illis iudicauerunt, & eorum conscientiam multis delictorum laqueis
* vinctam, iudicij sui nupèr grauitate damnârunt. Iam causa eorum cognita est, iam de eis dicta sententia est, nec censuræ congruit sacerdotum, mobilis atque inconstantis animi leuitate reprehendi, quum Dominus doceat dicat: (Sit sermo vester, est est, non non.) „
Si eorum, qui de illis priore anno iudicauerunt, numerus cum presbyteris & diaconis computetur, plures tunc adfuerunt iudicio & cognitione, quàm sunt ijdem isti, qui cum Fortunato nunc videntur esse coniuncti. Scire enim debes, frater charissime, eum, posteaquàm pseudoepiscopus ab hæreticis factus est, iam penè ab omnibus esse desertum. Nanque hi, quibus in præteritum præstigia obtendebantur & dabantur verba fallacia, quòd simul ad ecclesiam regressuri dicerentur, posteaquàm viderunt illic pseudoepiscopum factum, frustratos & deceptos se esse didicerunt, & remeant quotidiè, atque ad Ecclesiam pulsant, nobis tamen, à quibus ratio Domino reddenda est, anxiè ponderantibus, & soliciitè examinantibus, qui recipi & admitti ad Ecclesiam debeant. Quibusdam enim ità aut crimina sua obsistunt, aut fratres obstinatè & firmiter renituntur, vt recipi omni-

Petri cathedra, & ecclesia principalis, Romæ est. Rom.1.b

* molitiā.

Matt.5.f

nò non possint cum scandalo atque periculo plurimorum. Neque enim sic putamina quędam colligenda sunt, vt quæ integra & sana sunt, vulnerentur: nec utilis atque consultus est pastor, qui ità morbidas & contactas oues gregi admiscet, ut gregem totum mali cohærentis afflictione contaminet. O si posses, frater charissime, isthic interesse nobiscum, quum praui isti & peruersi de schismate reuertuntur: videres, quis mihi labor sit, persuadere patientiam fratribus nostris, vt animi dolore sopito, recipiendis malis curandisque consentiant. Nanque vt gaudent & lætantur, quum tolerabiles & minùs culpabiles redeunt, ità contrà fremunt & reluctantur, quoties inemendabiles & proterui, & vel adulterijs vel sacrificijs contaminati, & post hæc adhuc insuper & superbi, sic ad Ecclesiam remaneant, ut bona intùs ingenia corrumpant. Vix plebi persuadeo, immò extorqueo, ut tales patiantur admitti. & iustior factus est fraternitatis dolor ex eo, quòd vnus atque alius, obtinente plebe & contradicente, mea tamen facilitate suscepti, peiores extiterunt, quàm priùs fuerant, nec fidem pœnitentiæ seruare potuerunt, quia nec cum vera pœnitentia venerant. De istis verò quid dicam, qui nunc ad te, cum Felicissimo omnium criminum reo, nauigarunt legati, à Fortunato pseudoèpiscopo missi, tam falsas ad te literas adferentes, quàm est & ipse (cuius literas ferunt) falsus, quàm est & eius peccatorum multiplex cōscientia, quàm execrabilis vita, quàm turpis, ut &, si in Ecclesia essent, eijci tales de Ecclesia debuissent? Denique, quia conscientiam suam nôrunt, nec nos audent adire, aut ad Ecclesiæ limen accedere; sed foris per prouinciam circumueniendis fratribus & spoliandis pererrant, & omnibus iam satis noti, atque vndiquè pro suis facinoribus exclusi, illuc etiàm ad nos nauigant. Neque enim potest illis esse frons ad nos accedendi, aut apud nos consistendi, quum sint acerbissima & grauissima crimina, quæ eis a fratribus ingerantur. Si iudicium nostrum voluerint experiri, veniant. Deniquè si qua illis excusatio & defensio potest esse, videamus, quem habeant satisfactionis suæ sensum, quem afferant pœnitentiæ fructum. Nec Ecclesia isthic alicui clauditur, nec Episcopus alicui denegatur. patientia & facilitas & humanitas nostra venientibus præstò est. Opto omnes in Ecclesiam regredi, opto vniuersos commilitones nostros intra Christi castra & Dei patris domicilia concludi. Remitto omnia, multa dissimulo, studio & voto colligendæ fraternitatis: etiàm quæ in Deum commissa sunt, non pleno iudicio religionis examino. delictis, plusquàm oportet, remittendis penè ipse delinquo. Amplector prompta & plena dilectione cū pœnitentia reuertentes, peccatum suum satisfactione humili & simplici confitentes.

Sic qui autem sunt, qui putant se ad Ecclesiam non precibus, sed minis regredi posse, aut existimant aditum sibi non lamentationibus & satisfactionibus, sed terroribus facere, pro certo habeant, contra tales clausam stare Ecclesiam Domini, nec castra Christi inuicta & fortia, & Domino tuente munita, minis cedere. Sacerdos Dei euangelium tenens, & Christi præcepta custodiens, occidi potest, vinci non potest. Suggerit & subministrat nobis exempla virtutis ac fidei Zacharias antistes Domini, qui quum terreri minis & lapidatione non posset, in templo Dei occisus est, clamans & identidem dicens, quod nos quoquè contra hæreticos clamamus & dicimus: (Hæc dicit Dominus: Dereliquistis uias Domini, & Dominus derelinquet vos.) Neque enim quia pauci temerarij & improbi, cœlestes & salutares vias Domini derelinquunt, & sancta non agentes, à Sancto spiritu deseruntur, ideò & nos diuinæ traditionis immemores esse debemus, ut maiora esse furentium scelera, quàm sacerdotum iudicia censeamus, aut plùs existimemus ad impugnandū posse humana conamina, quàm quod ad protegendum præualet diuina tutela. An ad hoc, frater charissime, deponenda est Catholicæ Ecclesiæ dignitas, & plebis intùs positæ fidelis atque incorrupta maiestas, & sacerdotalis quoquè authoritas ac potestas, ut iudicare velle se dicant de Ecclesiæ præposito extra Ecclesiam constituti? de Christiano hæretici? de sano saucij? de integro vulnerati? de stante lapsi? de iudice rei? de sacerdote sacrilegi? Quid superest, nisi vt Ecclesia Capitolio cedat, & recedentibus sacerdotibus ac de altari se remouentibus, in cleri nostri sacrum venerandumque consessum, simulacra atque idola cum aris suis transeant, & Nouatiano declamandi aduersùm nos, atque increpandi largior & plenior materia præstetur, si ij, qui sacrificauerunt, & Christum publicè negauerunt, non tantùm rogari & sinè acta pœnitentia admitti, sed adhuc insupèr cœperint terroris sui potestate dominari? Si pacem postulant, arma deponant: si satisfaciunt, quid minantur? Aut si comminãtur, sciant quia à Dei sacerdotibus non timentur. Neque enim & Antichristus, quum venire cœperit, introibit in Ecclesiam, quia minatur: aut armis eius, aut violentiæ ceditur, quia resistentes peremptorum se esse profitebitur. Armant nos hæretici, dum nos putant sua comminatione terreri: nec in pace nos deijciunt, sed magis erigunt atque accedunt, dum ipsam pacem persequutione peiorem fratribus faciunt. Et optamus quidem, nè quod loquuntur furore, impleant crimine: nè qui verbis perfidis & crudelibus peccant, factis quoq; delinquant. Oramus ac deprecamur Deū, quē puocare illi & exarcebare non desinūt, ut eorū corde mitescāt: vt furore deposito, ad sanitatē mētis redeāt: ut pectora operta delicto-

Mat. 23. d

2. Par. 15. a

delictorum tenebris pœnitentię lumen agnoscant; & magis petant fundi pro se preces atque orationes antistitis, quàm ipsi fundant sanguinem sacerdotis. Si autem in suo furore permanserint, atque in istis insidiis ac minis suis parricidalibus crudeliter perseuerauerint, nullus Dei sacerdos sic infirmus est, sic iacens & abiectus, sic imbecillitate humanæ mediocritatis ità inualidus, qui non contra hostes & impugnatores Dei diuinitùs erigatur, cuius non humilitas & infirmitas, vigore & robore Domini protegentis animetur. Nostrę nihil interest, aut à quo aut quandò perimamur, mortis & sanguinis præmium à Domino recepturi. Illorum flenda & lamentanda concisio est, quos sic diabolus excæcat, vt æterna gehennæ supplicia non cogitantes, Antichristi iam propinquantis aduentū conentur imitari. Et quanquàm sciā, frater charissime, pro mutua dilectione, quam debemus & exhibemus inuicem nobis, florentissimo illic clero tecum præcedenti, & sanctissimæ atque amplissimæ plebi legere te semper literas nostras: tamen nunc & admoneo & peto, vt quod aliàs spontè atque honorificè facis, etiàm petente me facias, vt hac epistola mea lecta, si quod illi contagium venenati sermonis & pestiferæ seminationis irrepserat, id omne de fratrum auribus & pectoribus exuatur, & bonorum integra ac syncera dilectio, ab omnibus hæreticæ detractionis sordibus repurgetur. Declinent autem de cæterò fortiter, & euitent dilectissimi fratres nostri verba & colloquia eorum, quorū sermo vt cancer serpit, sicut Apostolus ait: Corrumpunt ingenia bona confabulationes pessimæ. Et iterum; (Hæreticum hominem post vnam & correptionem euita, sciens quia peruersus est huiusmodi, & peccat, & est à semetipso damnatus.) Et per Salomonem Spiritus sanctus loquitur: (Peruersus (inquit) in ore suo portat perditionē, & in labijs suis ignem condit.) Item denuò monet, dicens: (Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguā nequā.) Et iterùm: (Malus obaudit linguæ iniquorū, iustus autem nō intendit labijs mendacibus.) Quod quanquàm sciam illic fraternitatem nostram, vestra scilicet prouidentia munitā, & sua vigilantia satis cautam, nec capi hæreticorum venenis posse, nec decipi, tantumq; apud illos præualere & magisteria & præcepta diuina, quantus illis in Deum timor est: tamen ex abundanti vel solicitudo nostra, vel charitas scribere ad vos ista persuasit, vt nulla cum talibus commercia copulentur, nulla cū malis conuiuia vel colloquia misceantur, simusque ab eis tam separati, quàm sunt illi de Ecclesia profugi, quia scriptum est; (Si autem & Ecclesiam contempserit, sit tibi tanquàm ethnicus & publicanus.) Et B. Apostolus non monet tantùm, sed iubet, à talibus vt recedatur: Præcipimus (inquit) vobis in nomine Domini Iesu Christi, vt recedatis ab omnibus fratribus ambulantibus inordinatè, & non secundùm traditionem, quam acceperunt à nobis. Nulla societas fidei & perfidiæ potest esse. Qui cum Christo non est qui aduersarius Christi est. Qui vnitati & paci eius inimicus est, nobiscum non potest cohærere. Si cum precibus & satisfactionibus veniunt, audiantur. Si maledicta & minas ingerunt, respuantur. Opto te, frater, Charissime semp bene valere.

(Margin: *contaminationis; 2. Tim. 2.; 1. Cor. 15. c; Tit. 3. c; Prou. 16. d; Ecc. 28. d; Prou. 17. a; Mat. 18. b; 2. Thess. 3. b; 2. Cor. 6. c; Luc. 11. c)

AD CORNELIVM PAPAM, Cypriani Episcopi Carthaginensis. De Confessione eius.

CYPRIANVS Cornelio fratri salutem. Cognouimus frater charissime, fidei ac virtutis vestræ testimonia gloriosa, & Confessionis vestræ honorem sic exultanter accepimus, vt in meritis ac laudibus vestris, nos quoque participes ac socios computemus. Nam cùm nobis & Ecclesia vna sit, & mens iuncta, & indiuidua concordia, quis non sacerdos in consacerdotis sui laudibus, tanquàm in suis proprijs, gratuletur? Aut quæ fraternitas non in fratrum gaudio vbique lætetur? Exprimi satis non potest, quanta ista exultatio fuerit, & quanta lætitia, cùm de vobis prospera & fortia comperissemus, ducem te illic confessionis fratribus extitisse, sed & confessionem ducis de fratrum confessione creuisse, vt dum precedis ad gloriam, multos feceris glorię comites: & confessorem populum suaseris fieri, dum primus paratus es prò omnibus confiteri: vt non inueniamus, quid priùs prædicare in vobis debeamus, vtrúmne tuam promptam & stabilem fidem, an inseparabilem fratrum charitatem. Virtus illic Episcopi precedentis publicè comprobata est, adunatio sequentis fraternitatis ostēsa est: dum apud vos vnus animus, & vna vox est, Ecclesia omnis Romana confessa est. Claruit, fratres charissimi, fides, quam de vobis beatus Apostolus prędicauit. Hanc laudem virtutis & roboris firmitatem iam tunc in spiritu prçuidebat, & prçconio futurorum merita vestra contestans, dum parentes laudat, filios prouocabat. dum sic vnanimes, dū sic fortes estis, magna & cęteris fratribus vnanimitatis & fortitudinis exempla tribuistis. Docuistis granditer Deum timere, Christo firmiter adhęrere, plebem sacerdotibus in periculo iungi, in persecutione fratres à fratribus non separari: concordiam simul iunctam, vinci omninò non posse: quicquid simul petitur à cunctis, Deum pacis pacificis exhibere. Prosilierat aduersarius terrore violento Christi castra turbare: sed quo impetu venerat, eodem impetu pulsus est: & quantum formidinis & terroris attulit, tantum fortitudinis inuenit & roboris. Supplantare se iterùm posse crediderat Dei seruos, & velut tyrones & rudes, quasi minùs paratos & minùs cautos, solito suo more concutere.

(Margin: Lib. 1. Epist. 1. 57. iuxta editionē Pamelij; Rom. 1. a)

cutere. Vnum primò aggreſſus, vt lupus oue ſecernere à grege, vt accipiter columbam ab agmine volantium ſeparare tentauerat. Nam cui non eſt aduersùs omnes ſatis virium, circumuenire quærit ſolitudinem ſingulorum. Sed repulſus adunati exercitùs fide pariter & vigore, intellexit milites Chriſti vigilare iam ſobrios, & armatos ad prælium ſtare: vinci non poſſe, mori poſſe: & hoc ipſo inuictos eſſe, quia nec mori timent: nec repugnare contra impugnantes, cùm occidere innocentibus nec nocentē liceat: ſed promptè & animas & ſanguinem tradere, vt cùm tanta in ſeculo malitiæ ſæuitia graſſetur, à malis & ſæuis velociùs recedatur. Quale illud fuit ſub oculis Dei ſpectaculum glorioſum, quale in conſpectu Chriſti Eccleſiæ ſuæ gaudium, ad pugnam, quam tentauerat hoſtis inferre, non ſingulos milites, ſed * tota caſtra prodijſſe? Omnes enim conſtat venturos fuiſſe, ſi audire potuiſſent, quando accurrerit properanter & venerit, quiſquis audiuit. Quot illic lapſi, glorioſa confeſſione ſunt reſtituti? Steterunt fortes, & ipſo dolore pœnitentiæ facti ad prælium fortiores: vt appareat, nupèr * ſubitatos eſſe, & nouæ atque inſuetæ rei pauore trepidaſſe: rediſſe ad ſe poſtmodùm, fidem veram & vires ſuas de Dei timore collectas, ad omnem patientiam conſtanter & firmiter roboraſſe: nec iam ſtare ad criminis veniā, ſed ad paſſionis coronam. Quid ad hæc Nouatianus, frater Chariſſime? Vtrùmne iā deponit errorem, an verò (qui dementium mos eſt) ipſis bonis & proſperis noſtris plùs adactus eſt ad furorem? & quo magis ac magis dilectionis ac fidei creſcit hîc gloria, illic diſſenſionis & zeli recrudeſcit inſania? Nec vulnus ſuum miſer curat, ſed adhuc grauiùs & ſe & ſuos vulnerat, in pernicem fratrum lingua ſua perſtrepens, & facundiæ venenatæ iacula contorquens, magis durus ſecularis philoſophiæ prauitate, quàm philoſophiæ Dominicæ lenitate pacificus, deſertor Eccleſiæ, miſericordiæ hoſtis, interfector pœnitentiæ, doctor ſuperbiæ, veritatis corruptor, perditor charitatis? Agnoſcit ne iam quis ſit ſacerdos Dei, quæ ſit Eccleſia & domus Chriſti? qui ſint Dei ſerui, quos diabolus infeſtet? qui ſint Chriſtiani, quos Antichriſtus impugnet? Neque enim quærit illos, quos iam ſubegit: aut geſtit euertere, quos iam ſuos fecit. Inimicus & hoſtis Eccleſiæ, quos alienauit ab Eccleſia & forás duxit, vt captiuos & vinctos cōtemnit & præterit: eos pergit laceſſere, in quibus Chriſtum cernit habitare. Quanquàm & ſi aliquis ex talibus fuerit appræhenſus, non eſt quod ſibi quaſi in confeſſione nominis blandiatur, cùm conſtet, ſi occiſi huiuſmodi extra Eccleſiam fuerint, fidei coronam nō eſſe, ſed pœnam potiùs eſſe perfidiæ: nec in domo Dei inter vnanimes habitaturos eſſe, quos videmus de pacifica & diuina domo furore diſcordiæ receſſiſſe. Hortamur planè, quātùm poſſumus, frater chariſſime pro charitate mutua, qua nobis inuicèm cohæremus, vt (quoniam prouidentia Domini monentis inſtruimur, & diuinæ miſericordiæ conſilijs ſalubribus admonemur, appropinquare iam certaminis & agonis noſtri diem) ieiunijs, vigilijs, orationibus inſiſtere cum omni plebe non deſignamus. Incumbamus gemitibus aſſiduis, & deprecationibus crebris. Hæc ſunt enim nobis arma cœleſtia, quæ ſtare & perſeuerare fortiter faciunt. Hæc ſunt munimenta ſpiritalia & tela diuina, quæ protegunt. Memores noſtrî inuicèm ſimus, concordes atque vnanimes, vtrobiquè pro nobis ſemp oremus, preſſuras & anguſtias mutua charitate releuemus. Et ſi quis iſthinc noſtrûm prior diuinæ dignationis celeritate præceſſerit, perſeueret apud Deum noſtra dilectio, pro fratribus & ſororibus noſtris apud miſericordiam patris non ceſſet oratio. Opto te frater chariſſime ſemper benè valere.

1. Petr. 5. b
* Simul.
* dubitaſſe, &
Rom. 12. d
Iudit. 4. d
Defunctos pro viuis orare.

AD LVCIVM PAPAM Rom. reuerſum ab exilio: Cypriani Epiſcopi Carthaginenſis Epiſtola gratulatoria.

CYPRIANVS cum collegis, Lucio fratri ſalutem. Et nupèr quidem tibi, frater chariſſime, gratulati ſumus, cùm te honore geminato in Eccleſiæ ſuæ adminiſtratione confeſſorem pariter & ſacerdotem conſtituit diuina dignatio: ſed & nunc non minùs tibi & comitibus tuis, atque vniuerſæ fraternitati gratulamur, quòd cum eadem gloria & laudibus veſtris reduces vos denuò ad ſuos fecerit benigna Domini & larga protectio, vt paſcendo gregi paſtor, & gubernandæ naui gubernator, & plebi regendæ rector redderetur: & appareret, relegationem veſtram ſic diuinitùs eſſe diſpoſitam, non vt Epiſcopus relegatus & pulſus Eccleſiæ deeſſet, ſed vt ad Eccleſiam maior rediret. Neque enim in tribus pueris minor fuit martyri dignitas, quia morte fruſtrata, de camino ignis incolumes exiērūt: aut non cōſummatus Daniel extitit in ſuis laudibus, quia qui leonibus miſſus fuerat ad prædam, protectus à Domino, vixit ad gloriam. In confeſſoribus Chriſti dilata martyria non merita confeſſionis minuunt, ſed magnalia diuinæ protectionis oſtendunt. Repræſentatum in vobis vidémus, quod apud regem fortes atque illuſtres pueri prædicauerunt: Ipſos quidem paratos eſſe ardere flammis, nè dijs eius ſeruirent, aut imaginem, quam fecerat, adorarent: Deum tamen quem colebant, quemque & nos colimus, potentem eſſe, vt eos de camino ignis eximeret, & de regis manibus ac de pœnis præſentibus liberaret. Quod inuenimus in confeſſionis veſtræ, fides & in Domini circa vos protectione nunc geſtum,

Lib. 3. Epiſt. 1. 55. iuxta editionē Pamelij.
Dan. 3. b
Dan. 6. & 14. g
Dan. 3.

ftum; ut cum vos parati fueritis & prompti omne subire supplicium, Dominus tamen vos pœnæ subtraheret, & Ecclesiæ reseruaret. Regredientibus vobis, breuis ista nō est in Episcopo confessionis suæ dignitas; sed magis creuit sacerdotalis authoritas, vt altari Dei assistat antistes, qui ad confessionis arma suscipienda, & facienda martyria, non verbis plebem, sed factis cohortetur: & imminente Antichristo, paret ad prælium milites, non solum sermonis & vocis incitamento, sed fidei & virtutis exemplo. Intelligimus frater charissime, & tota cordis nostri luce perspicimus diuinæ maiestatis salutaria & sancta consilia, * vndè illa repentina persecutio nuper exorta sit, vnde contra Ecclesiam Christi & Episcopum, Cornelium beatum martyrem, vosque omnes, secularis potestas subito prosilierit; ut ad confundendos hæreticos & retundendos ostenderet Dominus, quæ esset Ecclesia, qui Episcopus eius vnus, diuina ordinatione delectus, qui cum Episcopo presbyteri sacerdotali honore coniuncti, quis adunatus & verus Christi populus, Dominici gregis charitate connexus, qui essent quos inimicus infestaret; qui contra, quibus diabolus, ut suis parceret? Neque enim persequitur & impugnat Christi aduersarius, nisi castra & milites Christi: hæreticos, prostratos semel & suos factos, contemnit & præterit. Eos quærit deijcere, quos videt stare. Atque vtinam nunc facultas daretur, frater charissime, ut interesse illic, vobis regredientibus possemus, qui vos mutua charitate diligimus, vt aduentus vestri lætissimum fructum, præsentes cum cæteris, ipsi quoque caperemus. Quæ illic exultatio omnium fratrum? qui concursus atque complexus occurrentium singulorum? Vix oculis adhærentium potest satis fieri, vix vultus ipsi atque oculi plebis possunt videndo satiari. De aduentus vestri gaudio, Cognoscere illic fraternitas cœpit; qualis & quanta sit sequutura, Christo veniente, lætitia, cuius quia citò appropinquabit aduentus, imago iam quædam præcessit in vobis; vt quomodo Ioannes præcursor eius & præuius veniens, prædicauit Christum venisse, sic nunc Episcopo confessore Domini & sacerdote redeunte, appareat & Dominum iam redire. Vicarias verò pro nobis ego & collegæ & fraternitas omnis, has ad vos literas mittimus, frater charissime: & repræsentantes vobis per epistolam gaudium nostrum, fida obsequia charitatis expromimus, hic quoque in sacrificijs atque in orationibus nostris non cessantes Deo patri & Christo filio eius Domino nostro gratias agere, & orare pariter ac petere, ut qui perfectus est atque perficiens, custodiat & perficiat in vobis confessionis vestræ gloriosam coronam. Qui & ad hoc vos fortassè reuocauit, ne gloria esset occulta, si foris essent confessionis vestræ consummata martyria. Nam victima, quæ fratribus præbet exemplum virtutis & fidei, præsentibus debet fratribus immolari. Optamus te, frater charissime, semper bene valere.

Matth. 3.

* al. vndè

CYPRIANI ET ALIORVM Epistola ad Fidum presbyterum, de infantibus baptizandis.

Argumentum huius Epistolæ præcipuum, partis meminit D. August. Epistola 28. ad D. Hieronymum. B. Cyprianus non aliquod decretum condens nouum, sed Ecclesiæ fidem firmissimam seruans ad corrigendum eos qui putabant ante octauum diem natiuitatis non esse paruulum baptizandum, mox natum rite baptizari posse cum suis quibusdam coepiscopis censuit.

CYPRIANVS & cæteri collegæ qui in Concilio adfuerunt numero, sexaginta sex, Fido fratri salutem. Legimus literas tuas, frater charissime, quibus significasti de Victore quondam presbytero, quod ei, antequam pœnitentiam plenam egisset, & Domino Deo, in quem deliquerat, satisfecisset, temere Therapius collega noster immaturo tempore & præpropera festinatione pacem dederit. Quæ res nos satis mouit, recessum esse à decreti nostri authoritate, ut ante legitimum & plenum tempus satisfactionis, & sine petitu & conscientia plebis, nulla infirmitate vrgente ac necessitate cogente, pax ei concederetur. Sed librato apud nos diu consilio satis fuit obiurgare Therapium collegam nostrum, quod temere hoc fecerit, & instruxisse, ne quid tale de cæteris faciat: pacem tamen quomodocunque à sacerdote Dei semel datam, non putauimus auferendam: ac per hoc Victori communicationem sibi concessam, vsurpare permisimus. Quantum verò ad causam infantium pertinet, quos dixisti intra secundum vel tertium diem, quo nati sint, constitutos, baptizari non oportere, & considerandam legem esse circumcisionis antiquæ, ut intra octauum diem eum, qui natus est, baptizandum & sanctificandum non putares, longè aliud in Concilio nostro omnibus visum est. In hoc enim quod tu putabas esse faciendum, nemo consensit, sed vniuersi potius iudicauimus, nulli hominum nato misericordiam Dei & gratiam denegandam. Nam cùm Dominus in Euangelio suo dicat, (Filius hominis non venit animas hominum perdere, sed saluare:) quantum in nobis est, si fieri potest, nulla anima perdenda est. Quid enim ei deest, qui semel in vtero Dei manibus formatus est? Nobis enim atque oculis nostris secundùm dierum secularium cursum accipere, qui nati sunt, incrementum videntur: cæterùm quæcunque à Deo fiunt, Dei factoris maiestate & opere perfecta sunt. Esse deniq; apud omnes siue infantes, siue maiores natu, vnam diuini muneris æqualitatem, declarat nobis diuinæ scripturæ fides; cùm Helisæus super infantem viduæ filium, qui

Lib. 3. epi. 8. 63. iuxta editionē Pamelij.

Gen. 17.

Luc. 9.

4. Reg. 4.

mortuus

mortuus iacebat, ita se, Deum deprecatus, superstrauit, vt capiti caput & faciei facies applicaretur, & superfusi Helisæi membra singulis paruuli membris, & pedes pedibus iungerentur. Quæ res si secundùm natiuitatis nostræ & corporis qualitatem cogitetur, adulto & prouecto infans non posset æquari, nec cohærere & sufficere possent paruula membra maioribus: sed illic æqualitas diuina & spiritalis exprimitur, quòd pares atque æquales sint omnes homines, quandò à Deo semel facti sunt, & possit ætas nostra incrementis corporum secundùm seculum, non secundùm Deum habere discrimen, nisi si & gratia ipsa, quæ & baptizatis datur, pro ætate accipientium vel minor vel maior tribuitur, cùm Spiritussanctus non de mensura, sed de pietate atque indulgentia paterna æqualis omnibus

Galat. 2. præbeatur. Nam Deus vt personam non accipit; sic nec ætatem, cùm se omnibus ad cœlestis gratiæ consecutionem æqualitate librata præbeat patrem. Nam & quod vestigium infantis in primis partus sui diebus constituti mundum non esse dixisti, quod vnusquisque nostrûm adhuc horreat exosculari, nec hoc putamus ad cœlestem gratiam dandam impedimento esse oportere. Scriptum est enim,

Tit. 1. (Omnia munda sunt mundis.) Nec aliquis nostrûm id debet horrere, quod Deus dignatus est facere. Nam & si adhuc infans à partu nouus est, non ita est tamen, vt quisquam illum in gratia danda atque in pace facienda horrere debeat osculari, quandò in osculo infantis vnusquisque nostrûm pro sua religione ipsas adhuc recentes Dei manus debeat cogitare, quas in homine modò formato & recens nato, quodammodò exosculamur, quandò id quod Deus fecit, amplectimur. Nam quòd in Iudaica circuncisione carnali octauus dies obseruabatur, sacramentum est in vmbra atque in imagine antè præmissum, sed veniente Christo in veritate completum. Nam quia octauus dies idest post sabbatum primus dies futurus erat, quo Dominus resurgeret, & nos viuificaret, & circumcisionem nobis spiritalem daret, hic dies octauus, id est, post sabbatum primus & Dominicus præcessit in imagine: quæ imago cessauit superueniente postmodùm veritate, & data nobis spiritali circuncisione. Propter quod neminem putamus à gratia consequenda impediendum esse ea lege, quæ iam statuta est: nec spiritalem circuncisionem impediri carnali circumcisione debere, sed omnem omninò hominem admittendum esse ad gratiã Christi, qñ &

Act. 10. Petrus in Actibus Apostolorum loquatur & dicat, (Dominus mihi dixit, neminem communem dicendum & immundum.) Cæterùm si homines impedire aliquid ad consecutionem gratiæ posset, magis adultos & prouectos & maiores natu possent impedire peccata grauiora. Porrò autem si etiam grauissimis delictoribus, & in Deum multùm antè peccantibus, cùm posteà crediderint, remissa peccatorum datur, & à baptismo atque gratia nemo prohibetur: quantò magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccauit, nisi quòd secundùm Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquæ prima natiuitate contraxit: qui ad remissam peccatorum accipiendam hoc ipso facilius accedit, quòd illi remittuntur non propria, sed aliena peccata. Et idcirco frater charissime, hæc fuit in concilio nostra sententia, à baptismo atque à gratia Dei, qui omnibus misericors & benignus & pius est, neminem per nos debere prohiberi. Quòd cùm circa vniuersos obseruandum sit atque retinendum, tum magis circa infantes ipsos & recens natos obseruandum putamus, qui hoc ipso de ope nostra ac de diuina misericordia plus merentur, quòd in primo statim natiuitatis suæ ortu plorantes ac flentes, nil aliud faciunt, quàm deprecantur. Optamus te frater charissime semper benè valere.

CYPRIANI AD CLERVM & plebem Furnitanorum, Epistola ix.

Quòd nulli liceat presbyterum tutorem testamento constituere.

CYPRIANVS presbyteris & diaconis & plebi Furnis consistentibus, salutem. Li.j.epi.9. 66.iuxta editionẽ Pamelij.

Grauiter commoti sumus ego & collegæ mei, qui præsentes aderant, & compresbyteri nostri qui nobis assidebant, fratres charissimi, cùm cognouissemus quòd Geminius Victor frater noster de seculo excedens, Geminium Faustinum presbyterum, tutorem testamento suo nominauerit, cùm iampridem in Concilio Episcoporum statutum sit, ne quis de clericis & Dei ministris tutorem vel curatorem testamento suo constituat, quandò singuli diuino sacerdotio honorati, & cuncti in clerico ministerio constituti, non nisi altari & sacrificijs deseruire, & precibus atque orationibus vacare debeant. Scriptum est enim: (Nemo militans Deo, obligat se molestijs secularibus, vt possit placere ei, cui se probauit.) Quòd cùm de omnibus dictum sit, 2. Tim. 2. quantò magis molestijs & laqueis secularibus obligari non debent, qui diuinis rebus & spiritalibus occupati, ab Ecclesia recedere, & ad terrenos & seculares actus vocari non possunt? Cuius ordinationis & religionis formam Leuitæ priùs in lege tenuerunt, vt cùm terram diuiderent, & possessiones partirentur vndecim tribus, Leuitica tribus, quæ Num. 18. templo & altari & ministerijs diuinis vacabat, nihil de illa diuisionis portione perciperet: sed alijs terram colentibus, illa tantum Deum coleret, & ad victum atque alimentum suum ab vndecim tribubus de fructibus, qui nascebantur, decimas reciperet. Quod totum fiebat de authoritate & dispositione diui-

na, vt qui operationibus diuinis insistebant, in nulla re auocarentur, nec cogitare aut agere secularia cogerentur. Quę nunc ratio & forma in clero tenetur, vt qui in Ecclesia Domini ordinatione clerica promouentur, in nullo ab administratione diuina auocentur, nec molestijs & negocijs secularibus alligentur, sed in honore sportulantium fratrum tanquàm decimas ex fructibus accipientes, ab altari & sacrificijs non recedant, & die ac nocte cœlestibus rebus & spiritalibus seruiant. Quod Episcopi antecessores nostri religiosè considerantes, & salubriter prouidentes, censuerunt, nè quis frater excedens, ad tutelam vel curā clericum nominaret: ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec sacrificium pro dormitione eius celebraretur. Neque enim apud altare Dei meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotes & ministros voluit auocare. Et ideò Victor cùm contra formam nupèr in concilio à sacerdotibus datam, Geminium Faustinum presbyterum ausus sit tutorem constituere, non est, quòd pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequentetur: vt sacerdotum decretum, religiosè & necessariè factum, seruetur à nobis: simul & cæteris fratribus detur exemplum, nè quis sacerdotes & ministros DEI, altari eius & Ecclesiæ vacantes, ad seculares molestias deuocet. Obseruari enim decæterò poterit, nè vltrà hoc fiat circa personam clericorum, si quod nunc factum est, fuerit vindicatum. Opto vos, fratres charissimi, sempèr benè valere.

EX HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ Eusebij Cæsareē. lib. 6. cap. 35. iuxta versionē Ioannis Christophorsoni Episcopi Cicestrēsis in Anglia: nam alij alium habent capitum numerum.

Græci ferè Eusebius; Socrates, Nicephorus, vicinitate nominum decepti, Nouatum presbyterum Carthagin. pro Nouatiano presbytero Romano, (qui Episcopus Romanus factus fuit, opera Nouati, aduersus Cornelium;) vsurpant. Hoc autem perspicuum est ex epistolis Cypriani ad Cornelium, & ad Antonianum, ex Damaso, & ex Hieronymo in Catalogo vel potius irrepsit mendum in Græcos Codices, cum ipse Eusebius in Chronicis, & Nouati, vt presbyteri Cypriani, & Nouatiani, quem sibi ille, Romam veniens, Sociarit, disertè meminerint.

NOVATVS Ecclesiæ Romanæ presbyter, arrogantia quadam & fastidio contra istos (lapsos) elatus, asseruit non ampliùs illis, quamuis omnia quæ viderentur ad veram pœnitentiam, ad conuersionem animorum, ad puram deniquè confessionem spectare, omninò peragerent, spem vllam salutis omninò reliquam fieri. Vndè proprij cuiusdam erroris, & sectæ eorum, qui præ inflata quadam mentis insolentia seipsos *katharous* esse, id est, puros & vacuos a labe peccati asseuerant, author & dux fuit. Ob quam rem concilium maximum Romæ cogitur, in quo sexaginta Episcopi, & presbyteri totidē atque ampliùs, vnà cùm diaconis in unum conueniunt. A pastoribus etiàm separatim per singulas cuiusque regionis prouincias, quid de ea re agendum esset, deliberantibus, colloquia fiunt. A quibus omnibus tandèm decernitur, Nouatum eiusque fautores tanta superbia inflatos, & quotquot illius inhumanissimæ, & à fraterna charitate alienissimæ opinioni assentirētur, in eorum numero, qui erant ab Ecclesia exclusi, haberi: fratres autē, qui casu infelici prolapsi fuissent, pœnitētiæ medicamētis curari, & ad sanitatem restitui. Epistolæ quidem Cornelij Episcopi Romani scriptæ ad Fabium Episcopum ecclesiæ Antiochenæ, ad nos peruenerunt, quę tum acta concilij Romæ habiti, ab omnibus in Italia, in Africa, inque alijs locis de eo errore decreta erant, euidenter declarant. Aliæ item extant epistolæ à Cypriano & alijs Episcopis, qui cum eo in Africa in eum errorem inquisiuerunt, Latino sermone compositæ: ex quibus constat, illis etiàm visum esse, vt & fratres qui per tentationem ceciderant, consolationis subsidio leuarentur, & authori illius hæresis unà cum illis omnibus, qui pari ratione cum eo à veritate essent abducti, catholica Ecclesia, idq; meritò, interdiceretur. His alia quædā Cornelij annectitur Epistola de illis, quæ erant in Concilio Romæ sancita. Alia rursùs de Nouati rebus gestis, ex qua aliquot loca citare non grauabimur, quò qui sint isti fortè historiam perlecturi, ea quę ad eum spectant, manifestò cognoscant. De Nouato igitur, quali uitæ instituto & moribus fuerit, Fabium certiorem faciens Cornelius, hæc ipsa scribit: Vt verò intelligas hunc admirabilem uirum iampridèm in Episcopatu petendo ambitione succensum esse, & eam temerariam effrenatamque cupiditatem occultâsse intra se, & simulatione ac tanquàm inuolucro, quo arrogantiam tegeret, in initio confessores CHRISTI, viros sanè probos secum habuisse, tibi volo apertè ostendere. Presbyter nomine Maximus & Vrbanus è nostris, qui bis ex constanti fidei cófessione summam gloriæ amplitudinem collegerant, Sidonius item & Celerinus, vir qui DEI clementia adiutus, omnia tormentorum genera, maxima cum tolerantia pertulerat, & corporis imbecillitate, vi ac robore fidei suæ confirmata, strenuè ac uiriliter ab aduersario victoriam reportauerat, cùm Nouatum attentiùs considerâssent, & callidam eius fraudem, versutiam, periuria, mendacia, agrestem inhumanitatem, ab omni uitę communione alienam, veteratoriam deniquè instàr lupi amicitiam depræhendissent: eo relicto, ad sanctam Ecclesiam reuerterunt, atque omnes eius fallacias

Nouatiani institutum & mores, ex Epistola Cornelij Episcopi Romani. cur antè Nouatus hic legatur initio capitis annotatū est.

ias & maleficia, quæ longo tempore intimo cordis recessu obtexisset, multis præsentibus tum episcopis, tum presbyteris, tum laicis quàm plurimis, palàm ostendere & cum lachrymis ac querela, cum dolore & pœnitentia suam vicem deplorare cœperunt, quòd subdolæ illius & efferatæ bestiæ consilio adducti, ab Ecclesia etiàm vel ad exiguum temporis spatium desciuissent. Paulò pòst ait: Vix credibile est, charissime frater, quantam in moribus varietatem, quantam mutationem exiguo momento in illo factam conspexerimus. Nā splēdidissimus iste scilicet, qui insinuato ac terribili iureiurando adiecto, fidem suis fecerat, se non aliquandò Episcopatum appetiuisse, tanquàm ex fallaci quadam præstigiarum impostura, in medium protectus, derepentè Episcopus apparuit. Etenim iste nouæ sectæ inuentor, & doctrinæ Ecclesiasticæ, si dijs placet, propugnator, quandò Episcopatum à Deo concessum minimè ei donatum, sibi vi arripere, & ex hominum manibus quodammodò extorquere nitebatur, duos sibi socios de sua ipsorum salute propè desperatos adsciuit, ut eos in exiguam aliquam partem, & minimum quasi Italiæ angulum mitteret, indeque Episcopos tres, homines agrestes, rudes ac simplices simulatione quadam veteratoria in fraudem inductos abduceret, asserens & constanter affirmans, eos quàm celerrimè debere Romam venire, vt videlicet omnis lis & discordia, per sententiam illorum aliorumque Episcoporum interpositam, dirimeretur. Episcopi igitur, quoniam (vt suprà diximus) homines simpliciores erāt, & in perditorum fallacijs dolisque discernendis minùs perspicaces, Romam aduentant. Iste tum per quosdam sui similes ad eam rem cōparatos, eos in vnū locum concludendos curauit: ac cùm circiter horam decimam ebrios & crapula oppressos cerneret, vi cogit imaginaria quadam & vana manuum impositione Episcopatum ipsi tribuere: quem dignitatis gradum parùm sibi accommodatum, ad hunc modum per fraudem & astutiam acquisiuit. Ex quibus Episcopis vnus non longè pòst, peccatum flebiliter lamentatus, & idem apertè confessus, ad Ecclesiam reuenit: quem populo vniuerso pro eo rogante, tandem vt laicum in communionem recepimus: atque alios, qui in reliquorum duorum Episcoporum loca, qui eum creâssent, succederent, misimus. Istum igitur lepidum Euangelij patronum Nouatū omninò præterijt, scilicet vnum solùm Episcopum oportere esse in hac Ecclesia Catholica: in qua tamen non ignorabat (quomodò enim poterat?) presbyteros esse quadragintasex, diaconos septem, subdiaconos septem, acolythos quadragintaduos, exorcistas & lectores vnà cum ostiarijs quinquagintaduos, viduas & alios morbo atque egestate afflictatos, mille & quingentos: quos omnes Domini gratia & benignitas abundè sustentat. Sed tamen nemo ex tanta ministrorum multitudine, tamque in Ecclesia necessaria, nemo ex tāto egenorum numero, Dei prouidentia locupletato, & rerum abundantia circumfluente, nemo denique maxima illa & innumerabili populi frequentia; istum quem dico Nouatum, ab ea desperatæ mentis cæcitate & contumacia auertere; & ad Ecclesiam denuò reuocare potuit. Quinetiam paulò pòst annectit ista: Deinceps dicamus, quibus actis quibusque vitæ institutis cum tanta confidentia Episcopatum prensaret: Num quòd à prima ætatis tempore in Ecclesia versatus fuit? Num quòd multa certamina pro eius defensione subijt? Num quòd multis magnisque periculis pro pietate se obiecit? Non est certè eius generis ille quidem, cui ex satana, qui ingressus in illum, diù est in intimo pectore commoratus, primùm data fuit credendi occasio. Qui quidem vbi exorcistarum præsidio spiritu illo malo esset liberatus, & pòst in tam grauem morbum, vt iam ferè mori putaretur, incidisset, in lecto, in quo decumbebat, aqua circunfusus, baptismum accepit, si modò talem hominem baptismum accepisse dicendū sit. Verùm morbo tandem elapsus, neque cætera quibus post baptismum secundùm Ecclesiæ canonem imbui oportuerat, acquisiuit, neq; Domini sigillo ab Episcopo obsignatus fuit. Quo quidem neutiquàm potitus, quomodò (quæso) spiritumsanctum adeptus est? Atque paucis interpositis, iterùm addit: Iste persecutionis tempore metu debilitatus, & nimia vitæ cupiditate adductus, se presbyterum esse denegauit. Nam cùm à diaconis rogatus oratusque esset, vt domo, qua se conclusum occuluerat, egressus, quantùm presbytero liceret, quantumque in eius situm esset potestate, fratres in periculo constitutos, opisque & auxilij indigentes, iuuaret, tantum abfuit vt Diaconis eum obsecrantibus obtemperaret, vt etiàm non sine stomacho & bile ab illis abiret, discederetque. Nam se nolle ampliùs esse presbyterum, sed alteri vitæ generi se dicaturum asseruit. Qui paulò longiùs progressus, rursùm adiungit: Iste præclarus scilicet & insignis Nouatus, Dei penitùs reliquit Ecclesiam: in qua post fidem receptam, presbyteri munere donatus fuit, idque propter amorem & beneuolentiam, qua Episcopus qui illi manus imposuerat, eum complexus est: qui quidem Episcopus non modò ab vniuerso clero, sed etiàm à multis laicis vetitus, (quoniam minimè licebat, quenquam in lecto propter morbum baptizatum, sicut huic contigerat, in clerum assumi) magnoperè postulabat sibi potestatem dari huic soli manus in sortem presbyterij imponendi. Deindè post ista aliud eius facinus, omnium sanè pessimum, hoc ferè pacto tradit: Cùm fecisset oblationes, & singulis partem Sacramenti distribuisset porrexissetque, miseros homines & infelices pro benedictione & grauatū actione

Clerus Romanæ Ecclesiæ.

actione iusiurandum dare coëgit. Atq; suis vtrisque manibus manus accipientis præhendens, non prius dimisit, quàm hoc iureiurando eũ obstrinxisset, (illius enim verbis vtar) Iura mihi per corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, te nunquàm nec me desertorum, nec ad Cornelium reuersurum. Atque miser homo non antè degustauit, quàm ita illi se deuouisset. Et qui illum acceperat, pro Amen, quod dicere debuerat, hoc dixit, Non deinceps ad Cornelium reuertar. ¶ Post alia quædam, iterùm hæc narrat: Scias velim, propterea quòd in dies singulos iam fratres eum deserunt, & ad Ecclesiam redeunt, iam illum omnium ferè societate denudatum destitutumque esse. Cuius amentem audaciam, & insolentiam etiàm Moyses beatus martyr, qui nuper apud nos fuit eximio & admirabili martyrio decoratus, dum adhuc in vita manebat, perspicuè animaduertens, tum illi, tum alijs quoque presbyteris, qui vnà cum illo sese ab Ecclesia segregauissent, fidelium societate & communione interdixit. Porrò, in extrema epistola Episcopos, qui Romam profecti, Nouati dementiam condemnabant, enumerat, & non solùm nomina cuiusque, sed ecclesias etiàm, quibus singuli præerant, recenset. Quin etiàm episcoporum, qui minimè Romam se contulerant quidem, sed per literas decreto eorum quos diximus, assentiebantur, nomina pariter & ciuitates, vndè quisque scripsit epistolam, commemorat. Ista Cornelius Fabio Antiochiæ Episcopo per literas significauit.

Hucusque ex Eusebio.

DECRETA LVCII PAPÆ.

Ex lib. Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 254 Onuphri* in chronico & Epitome Pontificũ ponit annũ unũ, men ses tres, dies tredecim.

LVCIVS natione Romanus, ex patre Porphyrio, sedit annos tres, menses tres, dies tres. Martyrio coronatur. Fuit autem temporibus Galli & Volusiani, vsque ad Valerianum secundò & Gallienum coss. Hic in exilio fuit relegatus, posteà nutu Dei, incolumis ad Ecclesiam reuersus est. Hic præcepit, vt duo presbyteri & tres diacones in omni loco Episcopum non desererent, propter testimonium Ecclesiasticum. Qui etiàm à Valeriano capite truncatus est, quarto Nonas Martij. Hic omnem potestatem Ecclesiæ dedit Archidiacono suo Stephano, dum ad passionem pergeret. Hic fecit ordinationes * duas per mensem Decembrem, presbyteros quatuor, diaconos quatuor, Episcopos per diuersa loca septem. Qui etiàm sepultus est in cœmeterio Calixti via Appia, & cessauit Episcopatus dies xxxv.

* tres.

EIVSDEM DECRETALIS Epistola ad Galliæ atque Hispaniæ Episcopos.

1 *Vt Episcopus semper testes secum presbyteros ac diaconos habeat.*

2 *De criminationibus Episcoporum, siue maiorum natu, & vt audientia ad maiores personas appellantibus non negetur.*

3 *Vt metropolitanus sinè consilio Episcoporũ nihil agat, nec ipsi sinè illius, nisi quod ad proprias Ecclesias pertinet.*

4 *Vt metropolitanus sinè Episcopis causas eorum non audiat.*

5 *Nè posteriores Episcopi prioribus se præferant, nec eis inconsultis aliquid agant.*

6 *De ijs, qui res Ecclesiæ, vel oblationes fidelium auferunt, & qui eis consentiunt.*

DILECTISSIMIS fratribus omnibus in partibus occidentalibus, tam in Gallijs quàm in Hispanijs consistentibus, Lucius Episcopus in Domino salutem. Literas dilectionis vestræ, quas ad beati Petri Apostoli sedem pro vestra causa negocij misistis, libenter suscepimus: sed de vestris afflictionibus non modicè contristati sumus. Significâstis enim, nos tam à quibusdam, non rectam fidem tenentibus, sed erroribus implicitis, quàm & ab alijs eos imitantibus, persequi & infamari, atque vestras Ecclesias suis dotibus & fidelium oblationibus spoliari, vestrosque ministros nimis vexari: & ideò multos à uobis, & à recta fide discedere, quoniã eis non potestis defensionem impendere, nec ea quæ necessaria sunt, ministrare. Nolite mirari, fratres, si uos maleuoli & impij persequuntur, cùm ipsum Christum caput nostrum sint persecuti. Vndè & consolatricem ipsam habetis ueritatem, quæ ait: (Si patremfamiliàs Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius?) Ipsa iterùm consolans nos, loquitur, dicens: (Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret: sed quia non estis de mundo, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.) Propter tales, fratres, hortamur vos, sicut & in hac sancta Ecclesia constitutum habemus, vt semper testes vobiscum sacerdotes & diaconos habeatis. Et licèt conscientia sufficere possit propria, tamen propter maleuolos, iuxta Apostolum, etiàm testimonium vos oportet habere bonum ab his qui foris sunt. Quoniam & in hac sancta sede constitutum habemus, ut duo presbyteri uel tres Diaconi, in omni loco Episcopum non deserant, propter testimonium Ecclesiasticum. Episcopi ergò non sunt leuiter accusandi vel detrahendi, quia iniuria eorum ad Christum pertinet, cuius vice & legatione funguntur in Ecclesia. Vndè nobis & omnibus, qui nobiscũ sunt in nostro solatio, sicut & olim factum inuenimus, constitui placuit, ut criminatio- nes

Mat. 10. e
Ioan. 15. e
I.
De cons. dist. 1. Iubem* apostolica authoritate.
1. Tim. 3. b
II.
3. q. 7. criminationes maiorum.

nes maiorum natu per alios non fiant, nisi per ipsos, qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni & irreprehensibiles apparuerint, & actis docuerint publicis, omni se carere suspicione atque inimicitia, & irreprehensibilem fidem ac conversationem ducere. Vnde placuit, ut à quibuscunque iudicibus Ecclesiasticis, ad alios iudices Ecclesiasticos, vbi est maior authoritas, si fuerit prouocatum, audientia non negetur.

III. Item constituimus, sicut & à sanctis Apostolis, eorumque successoribus, decretum reperimus, si quis metropolitanus Episcopus, nisi quod solummodò ad propriam pertinet parochiam, sinè consilio & uoluntate omnium comprouincialium Episcoporum, extrà aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit: & quod egerit, irritum habeatur & vacuum. Sed quicquid de comprouincialium coepiscoporum causis, eorumque ecclesiarum & clericorum atque secularium necessitatibus, aut de quibuscunque communibus causis agere, aut disponere necessè fuerit, hoc cum omnium consensu comprouincialium agatur pontificum, non aliquo dominationis fastu, sed concordi & humilima administratione, sicut Dominus ait: (Non veni ministrari, sed ministrare.) Et alibi: (Qui maior est vestrûm, erit minister vester.) & rel. Similiter ipsi comprouinciales Episcopi, cuncta cum eius consilio, nisi quantùm ad proprias pertinet parochias, agant, iuxta sanctorum constituta patrum, ut uno animo, uno ore concorditer

[Margin: 3. q. 3. Nullus autem primas, sub nomine Calixti ponit ibi.]

[Margin: Mat. 20. d. Marc. 10. g. Luc. 22.]

IIII. sancta glorificetur Trinitas in secula. Similiter, authoritate fulti apostolica, præcipimus, ut nullus metropolitanus Episcopus, absque cæterorum omnium comprouincialium Episcoporum instantia, aliquorum audiat causas eorum: quia irrita erunt, & ipse causam pro facto dabit. Episcopi uerò per singulas prouincias obseruent, nè posteriores, se prioribus suis præferant: nec eis inconsultis, nisi quantùm ad propriam pertinet parochiam, aliquid agant: sed omnes de communibus eorum causis consonam sententiam proferãt & determinent, quoniam aliter acta, nullas vires habebunt, nec Ecclesiastica reputabuntur. Bonum esset, fratres, & valdè (Deum timentibus & piè uiuere volentibus) necessarium, si intra catholicam ecclesiam nullius mali, aut infestationis alicuius, erga Domini sacerdotes, aut iustè & piè uolentes viuere, germen exurgeret. Sed quia præualente inuidia, quod deterius est, surgit & crescit, atq; nimis se in omnes parte extendit, idcircò necessè est, illud Ecclesiastico & Apostolico abscindi mucrone, nè * seruis Dei ac Domini * sacerdotibus valeat nocere, aut perdere. (Exhonorauit enim Dominus (ut in Ecclesiastico legitur lib.) conuentus malorum, & destruxit Deus eos vsque in finem. Sedes ducum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis. Radices gẽtiũ superbarũ arefecit DEVS, & plãtauit humiles ex ipsis gentibus. Terras gentium euertit Dominus, & perdidit eas usque ad fundamentum. Arefecit ex ipsis & disperdidit eos, & cessare fecit memoriam eorum de terra. Perdidit Deus memoriam superborum, & reliquit memoriam humiliũ sensu. Nõ est creata hominibus superbia, neque iracundia nationi mulierum. Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum: semen autem hoc exhonorabitur hominum, quod præterit mandata Domini. In medio fratrum, rector illorum in honore: & qui timent Dominum, erunt in oculis illius. Gloria diuitum, honoratorum & pauperum, timor Dei est. Noli despicere hominem iustum pauperem, & noli magnificare virum peccatorẽ diuitem. Magnus est iudex, & potens est honore, & non est maior illo, qui timet DEVM. Seruo sensato liberi seruiẽt, & uir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus & inscius non honorabitur. Noli te extollere in faciendo * opera tua, & noli cunctari in tempore angustiæ. Melior est, qui operatur & abũdat in omnibus, quàm qui gloriatur, & eget pane. Fili, in mansuetudine serua animam tuam, & da illi honorem secundùm meritum suum: Peccantem in animam suam quis iustificabit? Et quis honorificabit exhonorantem animam suam? Pauper gloriatur per disciplinam & timorem suum: & est homo, qui honorificatur propter substantiam suam. Qui autẽ gloriatur in paupertate, quanto magis in substantia? Et qui gloriatur in substantia, paupertatem uereatur. Sapientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum cõsidere illum faciet. Non laudes uirum in specie sua, neque spernas hominem in uisu suo. Breuis in uolatilibus apis, & initium dulcoris habet fructus illius. In vestitu nè glorieris unquàm, nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera altissimi solius, & gloriosa, & absconsa, & inuisa opera illius. Multi tyranni sederunt in throno, & insuspicabilis portauit diadema. Multi potentes oppressi sunt * ualidè, & gloriosi traditi sunt in manus alterorum. Priusquàm interroges, nè uituperes quenquam: & quum interrogaueris, corripe iustè. Priusquam audias, nè respondeas verbum, & in medio seniorum nè adijcias loqui. De ea re, quæ te non molestat, nè certeris, & in iudicio peccantium nè consistas. Fili mi, nè in multis sint actus tui, & si diues fueris, non eris immunis a delicto. Si enim sequutus fueris, non appræhendes: & nõ effugies, si præcucurreris. Est homo, laborans, & festinans, & dolens, impius: & tanto magis non abundat. Est homo marcidus, egẽs recuperatione, plùs deficiens uirtute, & abundans paupertate: & oculus Dei respexit illum in bono, & erexit eum ab humilitate ipsius, & exaltabit caput eius, & mirati sunt in illo multi, & honorauerunt Deum. Bona & mala, uita & mors, paupertas & honestas a Deo sunt.

[Margin: * Seruos. * Sacerdotes. Ecc. 10. c, d]

[Margin: * opere tuo, vel opus tuũ.]

[Margin: Eccl. 11. a, b, c]

[Margin: * valdè]

sunt. Datio Dei permanet iustis: & profectus illius, successus habebit in æternum. Est qui locupletatur, parcè agẽdo, & hæc pars mercedis illius: in eo, quod dicit, Inueni requiẽ mihi, & nũ manducabo de bonis meis solus: & nescit, quod tẽpus prætereat illũ, & relinquet oĩa alijs, & morietur. Sta in testamẽto tuo, & in illo colloquere, & in * opera mandatorũ tuorũ ueteras ce. Nè mireris in operibus peccatorũ. Cõfide aũt in Deo, & mane in loco tuo. Facile est enim in oculis Dei; subitò * honestati pauperem. Bñdictio Dei in mercedẽ iusti festinat, & in honore ueloci processus illius * iustificat. Nè dicas, quid est mihi opus? & quæ erũt mihi ex hoc bona? Nè dicas, sufficiẽs mihi sum; & quid ex hoc pessimabor? In die bonorũ, nè immemor sis malorũ: & in die malorũ, nè immemor sis bonorũ: quoniam facile est coram Deo in die obitûs retribuere vnicuique secundùm vias suas. Malitia horæ, obliuionem facit luxuriæ magnæ: & in fine hominis, denudatio operum illius. Ante mortem nè laudes hominẽ quenquam, quoniam in filijs suis agnoscitur vir. Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim insidiæ sunt dolosi. Sicut enim eructant præcordia * fœtantium, & sicut perdix inducitur in caueam, & vt caprea in laqueum: sic & cor superborum, & sicut prospector videns casum proximi sui. Bona in * malum conuertit insidiator, & in electis ponet maculam. A scintilla una augetur ignis, & ab vno doloso augetur sanguis. Homo uerò peccator sanguini insidiatur. Attende tibi à pestifero: fabricat enim mala, nè fortè inducat super te subsannationem in perpetuũ. Admitte ad te alienigenam, & subuertet in turbine, & abalienabit te à * tuis proprijs.) Tales, charissimi, valdè sunt cauendi, vsque dum aut conuertantur, aut abscindantur verbo diuino. (Beatus autem est ille, qui non est lapsus in uerbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti.) Felix, qui non habet animi sui tristitiam, & non * abscedit à spe sua. Scriptum est enim: (Melior est vnus timẽs Deum, quàm mille impij.) Sapiens uerò non est, omnis qui nocet. Res quoque Ecclesiarum vestrarum, & oblationem fidelium, quas significastis à quibusdam irruentibus uexari, vobisque & Ecclesijs vestris auferri, indubitanter maximum est peccatum, testante ipsa scriptura quæ ait; (Qui abstulerit aliquid patri vel matri, & dicit hoc non esse peccatum, homicidæ particeps est.) Pater ergò noster sinè dubio Deus est, qui nos creauit: & mater nostra Ecclesia, quæ nobis in baptismo spiritualiter generauit. Et ideò qui Christi pecunias & Ecclesiæ aufert, fraudat & rapit, homicida in conspectu iusti iudicis esse deputabitur, Vndè scriptum est: Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem facit: qui autem pecunias vel res Ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit. Vndè & Iudas qui pecuniam fraudauit, quæ vsibus Ecclesiæ, id est, pauperibus, quos Ecclesia pascere debet, distribuebatur iussu Saluatoris (cuius vicẽ Episcopi tenẽt) nõ solùm fur, sed fur & sacrilegus factus est. De talibus enim, id est, qui facultates Ecclesiæ rapiũt, fraudãt, uel auferũt, Dñs comminans omnibus, per Prophetã loquitur, dicẽs: (Deus, nè taceas tibi, nè sileas, & nõ quiescas, Deus: Quia eccè inimici tui tumultuati sunt, & qui oderũt te, leuauerunt caput. Contra populum tuum nequiter tractauerunt, & inierunt consilium aduersùs arcanum tuum. Dixerunt: Venite, & conteramus eos de gente, & non sit memoria nominis Israel vltrà. Quoniam tractauerunt corda pariter, contra te fœdus pepigerunt tabernacula Idumææ & Ismaelitarum, Moab & Agareni, Gebal & Ammon & Amalech, Palestina cum habitatoribus Tyri. Sed & Assur iunxit se cum eis, facti sunt brachium filiorum Loth. Fac illis sicut Madian, sicut Sisaræ, sicut Iabit in torrente * Cison. Contriti sunt in Endor, fuerunt quasi stercquilinium terræ. Pone duces eorum sicut Oreb & Zeb, sicut Zebee & Salmana. Omnes princeps eorum, qui dixerunt, Possideamus nobis pulchritudinem Dei. Deus meus, pone illos vt rotam, quasi stipulam ante faciem venti. Quomodò ignis comburit syluam, & sicut flamma deuorat montes, sic persequéris eos in tempestate tua, & in tuo turbine turbabis eos. Imple facies eorum ignominia; & quærent nomen tuum Domine. Confundantur & conturbentur vsque in æternum, & erubescant, & pereant: Et sciant, quia nomen tuum Dominus: solus tu excelsus super omnem terram.) Hæc fieri prophetæ, hæc Apostoli, hæc successores eorum, & omnium catholicorum patrum uetant decreta: & tales præsumptiones, sacrilegium esse dijudicant. Quorum nos frequentes exempla, omnes tales præsumptores, & Ecclesiæ raptores, atque suarum facultatum alienatores, vnà nobiscum à liminibus sanctæ matris Ecclesiæ, anathematizatos, Apostolica authoritate pellimus, & damnamus, atque sacrilegos esse iudicamus. Et non solùm eos, sed omnes consentientes eis: quia non solùm, qui faciunt, rei iudicantur, sed etiàm qui consentiunt facientibus. Par enim pœna & agentes & consentientes compræhendit. Vos ergò, fratres, uigilate & orate. Viriliter agite, & confortamini in Domino, & omnia uestra (iuxta Apostolum) in charitate fiant. A recta ergò fide & Apostolico tramite propter ullam persequutionem nolite recedere, scientes, quia (iuxta Saluatoris sententiam) beati sunt, qui persequutionem patiuntur propter iustitiam. Hæc est Apostolorum uiua traditio, hæc uera charitas, quæ prædicanda est, & præcipuè diligenda ac fouenda, atque fiducialiter ab omnibus tenenda. Hæc sancta & Apostolica, mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam, à tramite Apostolicæ traditionis nunquàm

Marginal notes (left): * opere. * honestare. * fructificat. * fœtentium. * mala cõuertens insidiatur. * vijs. Eccl. 14. a. * excidit. Eccl. 16. a. 6. q. 1. Sapiẽs non est. Et suprà in decr. Cor. vi. Prou. 28. d. 12. q. 2. Qui abstulerit. 17. q. 4. Qui rapit. Ioan. 13.

Marginal notes (right): Psalm. 82. * Cison. 17. q. 4. Omnes raptores. Rom. 1. d. 1. Cor. 16. c. Matt. 5. a. 24. q. 1. A recta ergo. Et in decre. Felic. Papæ 2.

quàm errâsse probatur, nec hæreticis nouitatibus * deprauanda succubuit: sed, vt in exordio normam fidei Apostolicæ percepit ab authoribus suis, Apostolorum Christi principibus, illibata finetenùs manet, secùdùm ipsius Domini saluatoris diuinam pollicitationè, qui discipulorum suorũ principi in suis fatus est euangelijs: (Petre, inquiens, (ecce satanas expetiuit, vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem pro te rogaui, vt nõ deficiat fides tua: & tu aliquandò cõuersus, confirma fratres tuos.) Consideret itaq; vestra excellens prudentia, quàm bonum sit, persistere in dispensatione vobis credita, & in fide recta, atq; hæreticis & æmulis Christi repugnare, & nunquàm à veritatis tramite declinare: quoniam Dominus & saluator omniũ, cuius fides est, qui pro nobis mori non dubitauit, & proprio nos suo redemit sanguine, fidè beati Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Põtifices, meæ exiguitans prædecessores, confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum. Quorũ & pusillitas mea, licèt impar & minima, pro suscepto tamen, diuina dignatione, ministerio, pedissequa cupit existere. Væ enim erit nobis, qui huius ministerij onus susceptũ habemus, si veritatem Saluatoris nostri Iesu Christi, quam Apostoli prædicauerunt, prædicare neglexerimus. Væ erit nobis, si silentio veritatem oppresserimus, quã erogare nummularijs iubemur, id est, Christianos populos imbuere & docere. Quid in ipsius Christi futuro dicturi sumus examine, si sermonũ eius veritatem confundimus prædicare? Quid erit de nobis, quum de cõmissis nobis animabus, & de officio suscepto, rationem iustus iudex Christus Dominus noster districtè exegerit? Ideò, fratres, hortor dilectionem vestram, obtestor & moneo, vt qua debetis & potestis solicitudine, vigiletis ad inuestigandos hæreticos & inimicos sanctæ DEI Ecclesiæ, & à sanis mentibus, nè pestis hæc latiùs diuulgetur, seueritate qua potestis pro viribus extirpetis: quoniam, vt habebit à Deo dignæ remunerationis præmium, qui diligentiùs, quod ad salutem commissæ sibi plebis proficiat, fuerit executus: ità ante tribunal Domini de reatu negligentiæ se non poterit excusare, quicunq; plebem suã contra sacrilegæ psuasionis authores noluerit custodire. Data Kalendis Aprilis, Gallo & Volusiano viris clarissimis cõsulibus.

* Deprauata. Luc. 22. c. 1. Cor. 9. Matt. 25. c. Ibidem. Luc. 16. c

EX DECRETIS LVCII PAPÆ, ex Gratiano desumptis.

Officio & beneficio priuetur Episcopus, presbyter, vel diaconus, vxorem suscipiens, vel susceptam retinens.

Ministri altaris, presbyteri siue diaconi, ad dominica tales eligantur officia, qui continentiam seruent. Si verò post ordinationem suam ministros contigerit propriæ vxoris inuadere cubile, sacrarij non intrent limina, neque sacrarijs portitores fiant, neque altare contingant, neque ab offerentibus holocausti oblationem suscipiant, neque ab dominici corporis portionem accedant, neque propinquent, neque sinè maioris natù authoritate maiora gerant officia, vtceum sanè ad altare vel calicem non suggerant.

Dist. 81. Ministri.

EX EISDEM.

Clericus matronarum domicilia frequentans, deponatur.

Clericus solus ad fœminę tabernaculum non accedat, neque properet sinè maioris natũ sacerdotis iussione. Nec solus presbyter cũ sola fœmina fabulas misceat. Nec archidiaconus, sub prætextu humilitatis aut officij, frequenter intret domicilia matronarum, aut fortè per clericos aut domesticos matronæ mandet aliquid secretè. Si quid agnitum fuerit, & ille deponatur, & illa à liminibus Ecclesiæ arceatur.

Dist. 81. Clericus. Habetur I epi 2. Clemè. ad Iacobũ fra. Domini.

EX EISDEM.

De eodem titulo.

Sed si fortè aliqua intercessio fuerit, Episcopo suggeratur. Et si talis est, ad quam ire debent, ipse per interuentum pergat. Sin autem, de latere suo dirigat cum duobus aut tribus testibus. Nemo tamen cum extranea habitet fœmina, nisi soror aut proxima fuerit, & hoc cum magna solicitudine fiat. Non enim ignoramus malitias satanæ.

Dist. 81. Sed si fortè. 2. Cor. 2. c

CONCILIA TEMPORE LVCII PAPÆ.

Concilium Aphricanum Episcoporũ 66. de baptizandis infantibus etiam ante octauum diem. Cypr. epist. 59.

Concilium Romanum contra Nouatianos, & de lapsis, quibus dandam esse pacem cẽsuit, & pœnitẽtia acta fructum communicationis, & pacis negandum non esse. Cypr. epist. 67. Anno Domini 254

DECRETA STEPHANI PAPÆ I.

Ex lib. Pontificali Damasi Papæ.

Stephanvs natione Romanus, ex patre Iulio, sedit annos 7. mẽses quinque, dies duos. Martyrio coronatur. Fuit tpibus Valeriani & * Gallicani & Maximi, vsq; ad Valerianum quartò, & Gallicanũ tertiò. * Hic cõstituit, sacerdotes & Leuitas vestibus sacratis in vsu quotidiano nõ uti, & nisi in Ecclesia tm̃. Hic fecit ordinationes duas p mẽsem Decẽbrẽ, presbyteros sex, diaconos 5. Episcopos p diuersa loca tres. Sepultus est in cœmeterio Calixti via Appia, quarto Nonas Augusti. Et cessauit Episcopatus dies 22.

Anno Domini 255 * Gallieni * Coss.

EPISTOLA DECRETALIS I.

Eiusdem Stephani Papæ, ad Hilarium Episcopum.

1 *Qui sint infames, vel qui ad gradus Ecclesiasticos, siue ad accusationem non sunt admittendi.*
2 *De reuerentia præpositis exhibenda.*
3 *De vestimentis Ecclesiasticis.*

DILECTISIMO fratri atque familiari amico Hilario, Stephanus Episcopus intimæ charitatis salutem: Quanquàm sperem, dilectionem tuam ad omne opus bonum esse deuotam, tamen pro familiaritate, quia nobis coniunctus esse cognosceris, vt tua efficacior fiat industria, congruum nobis visum est, has fraternitatis literas tuæ dilectioni debere dirigere. Monemus te charissime, semper in bonis manere, & à malis cauere: cũ bonis & rectæ fidei ac sanctæ conuersationis hominibus assiduè esse, & à peruersis ac fratrum insidiatoribus (nisi vt eos conuertas, & ad concordiam reducas) separari: quoniam vt ait Apostolus, (corrumpunt bonos mores colloquia mala.) Et ipsa per se veritas dicit: (Si oculus tuus scandalizauerit te, érue eũ, & proijce abs te. Et si manus tua scandalizauerit te, abscinde eam, & proijce abs te.) Similiter & de pede agendum est, quia melius est tibi, luscum aut claudum intrare in regnum cœlorum, quàm duos oculos, aut duas manus, aut duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis. Et in Ecclesiastico inuenitur libro: (In bonis viri; inimici illius: in tristitia verò & in malitia illius, amicus agnitus est. In labijs suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur, vt subuertat te in foueam. Et qui tetigerit picem, iniquinabitur ab ea. Et qui communicauerit superbo, * induetur superbia. Pondus super se tollit, qui honestiori se communicat. Ditiori te nè fueris socius. Quid communicabit cacabus ad ollam? Quandò se colliserint, confringetur. Diues iniustè aget, & fremet, pauper autem læsus tacebit. Si largitur fueris, assumet te: & si non habueris, derelinquet te. Si habes, conuiuet tecum, & euacuabit te, & ipse non dolebit super te. Si necessarius illi fueris, supplantabit te, & subridens spem dabit, narrans tibi bona, & dicet: Quid opùs est tibi? Et confundet te in cibis suis, donèc te exinaniat bis & tèr, & in nouissimo deridebit te. Posteà, videns, derelinquet te, & caput suum mouebit ad te. Humiliare Deo, & expecta manus eius. Attende, nè seductus in stultitia humilieris. Noli esse humilis in sapientia tua, nè humiliatus, in stultitiam seducaris. Aduocatus à potentiore, discede: ex hoc enim magis te aduocabit. Nè improbus sis, nè impingaris, & nè longè sis ab eo, * & eas in obliuionem. Nè retineas ex æquo loqui cum illo, & nè credas multis verbis illius. Ex multa enim loquela tentabit te, & subridens interrogabit te de absconditis tuis. Immitis animus illius conseruabit verba tua, & non parcet de malitia & de vinculis. Caue tibi, & attende diligenter auditui tuo, quoniã cum subuersione tua ambulas. Audiens verò illa quasi in somnis, vide, & vigilabis. Omni vita tua dilige Deum, & inuoca illum in salute tua. Omne animal diligit simile sibi, sic & omnis homo proximum sibi. Omnis caro ad similem sibi * coniungitur, & omnis homo simili sibi * sociatur. * Si communicabit lupus agno aliquandò, sic peccator iusto. Quæ communicatio sancto homini ad canem? Aut quæ pax bona diuiti ad pauperem? Venatio leonis, onager in eremo: sic pascua diuitũ sunt pauperes. Et sicut abominatio est superbo humilitas, sic execratio diuiti pauper. Diues cómotus, cõfirmatur ab amicis: humilis autẽ quum ceciderit, expelletur & à notis. Diuiti decepto multi recuperatores; loquutus est superbe, & iustificauerunt illum: humilis deceptus est, insuper & arguitur. Loquutus est sensatè, & nõ est datus ei locus. Diues locutus, & omnes tacuerunt, & verbum illius vsque ad nubes perducent. Pauper locutus est, & dicunt: Quis est hic? Et si offenderit, subuertent illum. Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia, & nequissima paupertas in ore impij. Cor hominis immutat faciem illius, siue in bona, siue in mala. Vestigium boni cordis & faciem bonam difficilè inuenies, & cum labore.) Hæc, frater, caue tibi, & post concupiscentias tuas non vadas. Quòd verò consuluisti sedem Apostolicam, qui sunt infames; aut qui ad gradus Ecclesiasticos nõ sunt admittendi, & nosse, te credimus, & pro authoritate sedis apostolicæ te informare non denegamus. Infames antẽ esse eas personas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia, id est, omnes, qui Christianæ legis normam abijciunt, & statuta ecclesiastica contemnunt. Similiter fures, sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos: Sepulcrorum quoq; violatores, & apostolorum, atq; successorum eorum, reliquorumque patrum statuta libenter violantes, & omnes qui aduersùs patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur. Similiter & incestuosos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis fugientes, & qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt iniustè, & qui fratres calumniantur, aut accusant, & nõ probant: vel qui cótra innocentes, principũ animos ad iracundiam prouocant: & omnes anathematizatos, vel pro suis sceleribus ab Ecclesia pulsos: & omnes, quos Ecclesiasticę vel seculi leges, infames pronunciant: hos verò non ad sacros ordines licet promouere, nec seruos ante legitimam libertatẽ, nec pęnitentes, nec bigamos, nec eos, qui curię deseruiunt, vel qui non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem vel intellectũ, aut

inobe-

1.Cor.15. Mat.18.b & Mar.9. g

Eccl.12.b,d

Eccl.13.a, b,c

*induet superbiam.

*nè.

*coniungetur.
*sociabit,
*Sicut.

1. d.q.1. Infames esse eas. Et in decr. Ivo lib.4.

inobedientes sanctorum decretis existunt, aut furiosi manifestantur: hi omnes nec ad sacros gradus debent promoveri, nec isti, nec liberti, neque suspecti, nec rectam fidem uel dignam conuersationem non habentes, summos sa-
II. cerdotes possunt accusare. Sed & qualiter obedientia uel reuerentia sit præpositis exhibenda, ex tuis quoque subiectis ipse non ambigis. In qua re valdè est utile, si id, quod disci plinę vigor imponit, nullo cogente, humilitas laudanda seruauerit. Omnipotens Deus, in cuius manu sunt omnia, de quo scriptum est,
Prou. 21. d (Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.) ipse te tuosque, & diuina & Apostolicæ sedis instituta illibata seruare, & nos atque omnes fideles ad potiora semper conscendere, & de die
III. in diem deteriora cauere, & meliora ac Deo
De consf. dist. I. Vestimenta placita, sectari atque perficere concedat. Vestimenta uerò Ecclesiastica, quibus Domino
Idem habetur in decr. Sixti Papæ I. ministratur, cultusque diuinus omni cum honorificentia & honestate, à sacerdotibus, reliquisque Ecclesiæ ministris celebratur, & sacrata debent esse, & honesta. Quibus alijs in vsibus (quum Deo, eiusque seruitio consecrata & dedicata sint) nemo debet frui, quàm ecclesiasticis & Deo dignis officijs. Quæ nec ab alijs debent contingi, aut ferri, nisi a sacra-
Dan. 5. tis hominibus; ne ultio, quæ Balthasar Regem percussit, super hæc transgredientes & talia præsumentes, veniat diuina, & corruere eos faciat diuinæ ultionis iustum flagellum ad ima. Hæc illis partibus quibus moraris, & in omnibus quibus potueris, cunctis nota facito, & obseruare apostolica mandato authoritate: quia & nostri, nobisque commissi, in sancta Apostolica & vniuersali Ecclesia, omnes hæc obseruare, nunc & futuris temporibus professi sunt. His breuiter tuis, frater magnifice, respondi literis. Quibus tua dilectio ità societur, ut nihil in his, quæ ad uniuersalis Ecclesiæ statum pertinent, aut dubiè agatur aut signiter. Et cum tali moderatione agantur cuncta, ut nec beneuolentiæ partes, nec iustitiæ negligantur, sed absque personarum acceptione diuinum in omnibus iudiciū cogitetur. Quod ut recta obseruantia ualeat custodiri, catholicæ primitùs seruetur fidei
Matt. 7. integritas. Et quia per omnia angusta & arcta uia est, quæ ducit ad uitam, neque in sinistram, neque in dextram ab eius tramite deuietur. Data quinto Nonas Maij, Valeriano & Gallieno viris clariss. coss.

EPISTOLA STEPHANI PAPAE I.
Secunda, De accusationibus Sacerdotum.

1 *De Episcopis rebus suis expoliatis, aut à sede pulsis.*
2 *Si quis Episcopos vel actores siue defensores Ecclesiæ, antequàm eos charitatiuè conueniat, accusare præsumpserit, vt sit puniendus.*
3 *Qui non debeant admitti ad accusationem.*
4 *Accusationem per scripta non suscipiendam, nec absentem posse accusari vel accusare, nec debere respondere, priusquàm locum accipiat deferendi.*
5 *De Primatibus, & Metropolitanis, & de negotijs Episcoporum ad ipsos referendis.*
6 *Vt Episcopus accusatus, ab omnibus comprouincialibus Episcopis audiatur.*
7 *Vt omnis accusatio intra prouinciam terminetur, nisi ad Sedem Apostolicam fuerit appellatum: & de accusationibus criminalibus implicatis, vel sponte confessis, aut olim inimicis.*
8 *Si clericus Episcopum accusauerit, aut insidiatus fuerit.*
9 *Si laici res Ecclesiasticas dispensare debeant.*
10 *De personis accusatorum.*
11 *De criminationibus Doctorum, vel quòd diuinis vocibus dānati, Episcopos non possint accusare, vel eos testificari.*

STEPHANUS sanctæ Apostolicæ & uniuersalis Romanæ Ecclesiæ Episcopus, omnibus per diuersas prouincias constitutis Episcopis, in Domino salutem: Plurimùm gaudemus in Domino, & in dono gratiæ ipsius gloriamur, quòd fides vestra per bona opera crescit magnificè, & dilatatur amplissimè. Sed nimis affligimur & tribulamur de vestra oppressione, super qua crebrior commeantium vsque ad nos fratrum sermo perlatus est. Non oportuerat quid.m ab illis, à quibus sustētari & portari atq; honorari debueratis, tātis vos oppressionib9 cōcuti. Quapropter necessarium est, ut remotis taliū tergiuersationibus, quib9 venenosa malitia reuelari, atq; obscurari bonitas & veritas solet, adminiculum nō modicū vobis à fidelibus impendatur, atq; ab hac Apostolica sede suffragetr, quos p diuinā gratiā Christi auxilio dignū est adiuuari, nè in totius Ecclesiæ perturbationē imprudēs pcedat intētio, & ea, quę à sanctis prędecessoribus nostris, & reliquis sanctis patribus, dudùm fuerāt phibita, denuò reuiuiscant. Loci nanq; nostri cōsideratione cōpellimur, ea, quę ad notitiā nostrā emendanda peruenerūt, pter Dñm non derelinquere, sed digna emendatione corrigere. Et si secularibus officijs ordo suus, & tradita à Maioribus disciplina seruāda est: quis ferat, Ecclesiasticos ordines temeraria præsumptione cōfundi, audita negligere, & emēdāda, nō opē ferēdo, postponere? Audiuimus enim, uos à quibusdā accusari, nō tā pro vestra culpa, q̄ pro eorū libitu, ut uestra rapere possint: & ideò vos nimis affligi, & cōcuti intantū, ut etiàm à sedibus proprijs pellamini, & tali occasione Ecclesiæ facultatesq; vestræ uastentur ac deprædentur. Ista, charissimi, non oportet fieri, nec denuò replicari. Tamen necesse est, vt quæ totiès vsurpantur,

2.q.2.Nullus episcoporum.

sæpiùs replicentur & prohibeantur. Nã quic-
quid in sacratis Deo rebus & Episcopis in-
iustè agitur, pro sacrilegio reputabitur, quia
sacra sunt, & violari à quoquam non debent.
I. Nullus enim Episcoporum, dum suis fuerit
rebus expoliatus, aut à sede propria qualibet
occasione pulsus, debet accusari, aut à quo-
quam ei potest crimen obijci, priusquàm in-
tegerrimè restauretur: & omnia, quæ illi abla-
ta quocunque ingenio fuerant, legibus re-
dintegrentur, & ipse propriæ sedi & pristino
statui regulariter reddatur, ità vt omnes pos-
sessiones, & cuncta sibi iniustè ablata, atque
fructus omnes, ante cœptam accusationem,
primates & synodus Episcopo, de quo agi-
tur, funditùs restituant: quia hoc non solùm
Ecclesiasticæ, sed etiàm seculi leges fieri pro-
II. hibent. Neque aliquis eorum, aut Ecclesiarũ
Actorum vel Defensorũ ad aliquos priùs ac-
cusari debet, quàm ipsi charitatiuè bis aut tèr
ab eis, qui se læsos æstimant, vel eos pro ali-
quibus erratibus corripere cupiunt, conue-
niantur, vt ab eis aut familiarem emendatio-
nem, aut iustam percipiant excusationem.
III. Quod qui præsumpserit, liminibus arceatur
Ecclesiæ vsque ad condignam satisfactionem.
Accusatores verò & accusationes, quas secu-
li leges non recipiunt, & antecessores nostri
prohibuerunt, & nos submouemus. Nullus
enim alienigena, aut accusator eorum fiat,
aut iudex. Vndè & de Loth scriptum est: In-
gressus es vt aduena, nunquid vt iudices?
Accusator autem vestrorũ: nullus sit seruus,
aut libertus, nullaque suspecta persona, aut
infamis. Repellantur etiàm cohabitantes ini-
micis, & omnes laici: quia infestationem
blasphemiæ, affectio amicitiæ incitare solet.
Nec illi in vestra sunt suscipiendi accusatio-
ne, qui vos in sua volunt recipere infamatio-
ne. Nullus * anathema suscipiatur, nec à
quoquam credantur, quæ ab eis vel dicun-
tur, vel conscribuntur. Eos quoque dico
anathematizatos esse, quos Episcopi suis scri-
IIII. ptis anathematizauerunt, aut eorum statuta
anathematizant. Per scripta enim nullius
* accusatio suscipiatur, sed propria voce,
si legitima & condigna accusatoris persona
fuerit, præsente videlicet eo, quem accusare
desiderat: quia nullus absens aut accusari po-
test, aut accusare. Nullus tamen præfati ordi-
nis vir accusari potest, aut respondere suis ac-
cusatoribus debet, priusquàm regulariter à
suo primate vocatus sit, locumque defenden-
di & * inquirendi accipiat ad abluenda cri-
na. Nulli enim metropolitani, aut alij episco-
pi appellentur primates, nisi hi qui primas
sedes tenent, & quorum ciuitates antiqui pri-
V. mates esse censuerunt. Reliqui verò, qui cæ-
teras metropolitanas ciuitates adepti sunt,
non primates, sed aut Archiepiscopi, aut me-
tropolitani vocentur. Vrbes enim & loca,
quibus primates præsidere debent, non à mo-
dernis, sed etiàm multis ante aduentũ Chri-
sti sunt statutæ temporibus, quarum prima-
tes etiàm gentiles, pro maioribus etiàm ne-
gocijs appellabant. In ipsis verò vrbibus post
Christi aduentum, Apostoli & successores
eorum patriarchas vel primates posuerunt,
ad quos episcoporum negocia, saluis in omni-
bus Apostolica authoritate, & maiores cau-
sæ, post Apostolicam sedem sunt referendæ.
Et licèt (Apostolo prohibente) inter Chri-
stianos non debeant accusationes exerceri,
sed si prohiberi non poterit, accusationes epi-
scoporum ad memoratos primates debent ab
accusatoribus deferri: studendum est tamen
episcopis, vt dissidentes fratres magis ad pa- VI.
cem, quàm ad iudicium coërceantur. Episco-
pus autem aliter non debet audiri aut iudi-
cari, nisi in præsentia omnium comprouin-
cialium, & ab omnibus cõprouincialibus Epi-
scopis: quia ipsis absentibus, nec debet, nec
potest. Quæ verò personæ ad accusationem
eorum non sunt admittendæ, & superiùs ex
parte iam dictum est, & latiùs tam hi, quàm &
infames personæ, in epistola, quam dudum VII.
Hilario misimus, sunt annumeratæ. Vltra pro-
uinciæ verò terminos accusandi licentia non
progrediatur, sed omnis accusatio intra pro-
uinciam audiatur, & à comprouincialibus
terminetur, nisi ad Apostolicam sedem fuerit
tantùm appellatum. Et neganda est accusatis
licentia criminandi, priusquàm se crimine,
quo premuntur, exuerint: quia non est cre-
dendum contra alios eorum confessioni, qui
criminibus implicati sunt, nisi se priùs pro-
bauerint innocentes, quoniam periculosa
est, & admitti non debet rei aduersùs quem-
cunque professio. Familiares verò, & spontè
confessi, atque sceleribus irretiti, non debent
admitti, nec hi, qui hesterna die, aut pridiè,
aut antè fuerunt inimici. Clericus ergò, qui VIII.
Episcopum suum accusauerit, aut ei insidia-
tor extiterit, non est recipiendus, quia infa-
mis effectus est, & à gradu debet recedere,
aut curiæ tradi seruiturus. Laicis quoquè, IX.
quamuis religiosi sint, nulli tamen de Eccle-
siasticis facultatibus aliquid * respondendi le-
gitur vnquàm attributa facultas. Scimus, di-
lectissimi, quia semper carnales, spirituales
solent persequi, & maleuoli beneuolos infa-
mare & lacerare. Ideoque Apostoli & succes-
sores eorum, ac reliqui sancti patres nolue-
runt fieri facilem Episcoporum accusatio-
nem, quoniam si facilis esset, aut nullus, aut
vix aliquis modò inueniretur. Throni enim
DEI vocantur: ideo non debent moueri, aut
affligi, vel perturbari. De ipsis ergò ait Pro-
pheta: (Cœli enarrant gloriam DEI, &
opera manuum eius annunciat firmamen-
tum.) Hi verò, qui non sunt bonæ conuersa-
tionis, & quorum vita est accusabilis, aut
quorum fides, vita & libertas nescitur, non
possunt eos accusare. Primò semper accusa-
torum personæ, fides, vita, & conuersatio est
enucleatim inquirenda: & posteà, quæ obij-
ciunt,

Marginal notes (left): 3.q.5. Accusatores. Et suprà in dec. Telesphori & Iulij. — Gen. 19.b — * anathematizatorum. — 3 q 4. Nullus anath. — 2 q 8. per scrip. — * accusatio, accusatore, & eo qui accusat, absentibus. — * abluẽdi. Idem sup. in decret. Aniceti Papæ. — Dist 80. Vrbes, sed sub nomine Lucij, non Stephani.

Marginal notes (right): 1. Cor. 6. — 3.q 6. Vltra prouinci. Et in decr. Iuo. lib. 4. — 3.q.11. Neganda est. Et in dec. Iuo. lib. 4. — 3.q.4. Clericus qui episcopũ. — * forte disponendi. Idem in Epist. Fabiani pp. — Psal. 18. x. — 2. q 6. 7. Quærendum est. — 1 q.8. Accusatorũ perso. Et i decre. Caliati Papæ

ciunt, fideliter sunt pertractanda, quia nihil
priùs fieri debet, quàm impetitorum perso-
næ, fides, vitaque & conuersatio diligenter
discutiantur, ne alicuius inuidia, aut inimi-
xi. citia vel intentione mala quisquam vexetur.
Criminationes aduersùs doctorem nemo
suscipiat, quia magis sunt doctores portan-
di, quàm lædendi, aut infamandi. Vndè ait
Galat. 6. a Apostolus: (Alter alterius onera portate, &
» sic adimplebitis legem Christi. Charitas au-
1.Cor.13. b tem non est ambitiosa, non æmulatur, non
» inflatur, non quærit quæ sua sunt, sed quæ
1.Ioã. 4. c IESV CHRISTI. Qui manet in charita-
» te, in DEO manet, & DEVS in eo.) Et
qui in DEO manet, nulli vult nocere, sed
omnes desiderat adiuuare & sustentare, sicut
Mat.20. d ipse Dominus omnes venit saluare, & ani-
mam suam dare in redemptionem pro no-
bis. Eorum autem accusandi sacerdotes, vel
testificandi in eos vocem obstruimus, quos
humanis & diuinis vocibus damnatos, vel
mortuos esse agnoscimus. Prævidere ergò
summoperè debent omnes, qui sacerdotes
Domini persequuntur, tam occultè quàm
manifestè, nè subiectis Domini damnentur
præceptis. Per Hieremiam autem Prophe-
tam, talibus comminando Dominus loqui-
Hier. 5. f tur, dicens: (Iniquitates vestræ declinauerunt
* Hæc. * omnia, & peccata vestra amouerunt bona
» à vobis: quia inuenti sunt in populo meo im-
» pij, & loquentes vana, statuerunt ad disper-
» dendos viros, & comprehenderunt, vt la-
» queus venantis plenus volatilibus, sic domus
» eorum plenæ dolo.) Et per Dauid ait: (Qui
Psal. 139. cogitauerunt malitias in corde, tota die ver-
» sati sunt in prælijs: Exacuerunt linguas suas
» sicut serpentes, venenum aspidum sub labijs
» eorum.) Et paulò pòst: (Cadent super eos car-
» bones in igne, deijcies eos in foueas, vt non
» consurgant. Vir linguosus nõ dirigetur in ter-
» ra, virum iniustum mala capient in interitu.
» Scio, quia faciet Dominus causam inopis,
Psal. 30. iudicia pauperum.) Item, idem: (Muta fiant
Mich. 7. a labia dolosa:) Et iterùm per Michæam inquit:
* Insidian- (Omnes in sanguine * iudicantur, vnusquis-
tur, que proximum suum tribulat, omnes in ma-
» lum manus suas præparant.) Hos Dominus
prænidens, Apostolis præcepit, nè facilè serui
sui lacerarentur, nè fortè perderentur, aut in
talem tentationem inciderent, quam ferre
minimè possent. Idcircò sancti Apostoli &
successores eorum, decretorũ normas statue-
runt, nè talium vox (quæ magis perdere niti-
tur innocentes & simplices, quàm saluare) fa-
cilè reciperetur, sed ipsi his iaculis pelleren-
tur procul, & Domini discipulos iuxta vo-
luntates & versutias eorum, minimè perdere
Marc. 6. b possent. Vndè & ipse Dominus ait: (Excutite
» puluerem de pedibus vestris in testimonium
» illis.) Et alibi ipsa per se veritas de talibus di-
Mat. 18. a cit: (Melius est illi vt suspendatur mola asina-
Luc. 17. ria in collo eius, & demergatur in profundũ
» maris, quàm scandalizet vnũ de pusillis istis.)

Et Iacobus Apostolus inquit: (Iudicium sinè Iacobi 2. c
misericordia fiet, illi qui non fecerit miseri- »
cordiam.) Qua enim fronte quis peccatorum »
suorum veniam sperat à Deo se impetratu-
rum, qui delinquenti fratri, nihil per pietatis
& clementiæ officium vult condonare? Pro-
fectò necesse est, vt æstimet se talem in iudi-
cio Deum experturum, (cùm ante iusti iudi-
cis tribunal fuerit constitutus) qualem se fra-
tri suo exhibuerit. Nam qua mensura mensi Mat. 7. a
fuerimus, eadem remetietur nobis. Et Ioan- 1. Io. 3. c
nes Apostolus & Euangelista ait: (Qui odit »
fratrem suum, homicida est. Et scitis quia »
omnis homicida non habet vitam æternam »
in se manentem.) »

¶ Vos tamen (filij charissimi) hortamur, vt
patienter mala vobis illata, Domini admini-
culo portetis, & his Apostolicis præceptis ta-
les procul pellite, nè more canino vos lace-
rare, aut mordere valeant. Memẽtote etiàm,
quia iuxta Psalmographi vocem, (Homo Psal. 102.
sicut fœnum dies eius, & vt flos agri, ità flo- »
rebit.) Et Apostolus ait: (Totus mundus in 1. Io. 5. d
maligno positus est.) Vndè precamur, nè ta- »
les multùm timeatis, quia infames sunt, & nõ
multùm vobis nocere possunt, quia eorum
vox extincta est: quoniam sic odit Deus eos
qui aduersùs patres armantur, vt patrum in-
uasores, qui in omni mundo infamia sunt
notati. Armamini ergò his Apostolicis ad-
miniculis contra eos, & spiritu principali ro-
borate corda vestra, vt Deus, qui vos pasto-
res in populo suo vocari voluit, non negli-
gentes aut tepidos, aut lupis superuenienti-
bus fugientes inueniat, sed exemplo boni pa-
storis, agnos pariter cum matribus & filijs ac
filiabus viriliter defensantes, atque ad sanctã
matrem Ecclesiam fideliter reportantes sem-
per inueniat. Et quanquàm dies mali sint, vos Ephe. 5. d
tamen nolite esse imprudentes, sed intelli-
gentes quæ sit voluntas Dei. Quamobrem, 1. Cor. 16. c
confortamini, & state in fide, viriliter agen-
tes, ac omnia vestra in charitate fiant, & secũ-
dùm sanctum euangelium, (In patiẽtia vestra Luc. 21. d
possidebitis animas vestras.) Recordamini »
quoque sanctorum Apostolorum & Prophe-
tarum, & quia multùm laborauerunt in Do-
mino, ideò adepti sunt præmia sempiterna.
Scitote etiàm, quoniam iuxta Psalmistæ vo-
cem: (Multæ tribulationes iustorum, & de Psal. 33.
omnibus his liberabit eos Dominus.) Qua- »
propter, filij charissimi, hortamur vos & de-
precamur, vt crebris orationum vestrarum
precibus Deum exoretis, vt liberemur nos 2. Thess. 3 a
& vos, iuxta dictum Apostoli, ab importunis
& malis hominibus, quia non omnium est fi-
des. Flagitate etiàm, vt Deus & Dominus no-
ster, qui est refugium pauperum & spes hu-
militum, sanctam suam Ecclesiam, precioso vi-
delicet sanguine suo redemptam, & nos, qui
eandem sanctam Ecclesiam docere, regere,
portare & tueri debemus, de pdictis oppres-
sionibus & tentationibus huius seculi nequã,

atque de omnibus neceſſitatibus noſtris: miſericorditer eruat, vt ſermo Dei curat, & glorificetur glorioſum Euangelium Domini noſtri Ieſu Chriſti, & gratia eius in nobis vacua non fiat, nè ſinè fructu euangelij (quod abſit) ſteriles in conſpectu Dei appareamus, & vacui filiorum filiarumque, numero reuertamur, nec de abſcondito talento, Domino veniente, rei eſſe iudicemur. (Matth. 25) Iſta enim ſemper inuidet ſatan. Et idcircò tales aduersùm nos ſuſcitat, qui nos premant & ſuffocẽt, ut Domini oues abſque nobis rapiat, & in ima, non exiſtentibus paſtoribus, qui eos cuſtodiant & defendant, ruere faciat. Vos igitur pro viribus laborate, & orate, atque vigilate, nè hæc fiant, ſcientes, nos ſemper paratos eſſe in omnibus, quibuſcunque Dominus poſſe dederit, modis uobis opem ferre, licèt nos ab ipſis æmulis ſanctæ DEI Eccleſiæ, & noſtris, non ſimus excepti, & tribulationes cordis noſtri pro noſtra & veſtra tribulatione, ſiue omnium nobis commiſſarum, admodùm ſint dilatatæ. Vos quoquè obſecramus, vt iniunctum uobis à Domino famulatum non negligatis, & omnes oppreſſos, & cunctos Dei ſeruos, atque generaliter omnes Chriſtianos, prout Dominus poſſe dederit, adiuuare ſtudeatis, ut ante tribunal CHRISTI mercedem habeatis perpetuam. Et ſcitote, quòd memoria veſtra coram DEO eſt aſſiduè. Nam quemadmodùm dolentes cognoſcimus, uos ab iniquis & ſceleſtis hominibus obturbari, ità continuò vobis compatimur, Deum orantes pro liberatione ac ſubleuatione veſtræ afflictionis, quæ vobis (vndè grauiter angimur) ab iniquis indiès irrogatur. Et ante corpora apoſtolorum pro vobis preces fiunt quotidiè, ut & vos liberemini ab importunis & malis hominibus, Domini auxilio, & oues vobis commiſſæ, ad paſcua æternæ vitæ vnà uobiſcum perueniant ſempiterna. Vnitatem & communionem dilectionis veſtræ, ualentem atque proficientem in ſalutem omnium populorùm, creator omnium Deus omnipotens memorem noſtrì æternaliter cuſtodiat. Amen. Data Nonis Aprilis, Valeriano & Gallieno viris clariſſimis conſulibus.

¶ Finis decretorum Stephani.

EPISTOLA D. CYPRIANI ad Stephanum Papam, de Marciano Epiſcopo Arelatenſi, fautore Nouatiani.

(Lib 3. Epiſt. 13 67 iuxta editionẽ Pamelij.)

CYPRIANVS Stephano fratri, ſalutem. Fauſtinus collega noſter Lugduni conſiſtens, frater chariſſime, ſemèl atque iterùm mihi ſcripſit, ſignificans ea, quæ etiàm vobis ſcio vtique nunciata tam ab eo, quàm à cæteris coepiſcopis noſtris in eadem prouincia conſtitutis, quòd Marcianus Arelatè conſiſtens, Nouatione ſe coniunxerit, & à catholicæ Eccleſiæ vnitate, atque à corporis noſtri & ſacerdotij conſenſione diſceſſerit, tenens hæreticæ præſumptionis duriſſimam prauitatem, vt ſeruis DEI pœnitentibus & dolentibus, & ad Eccleſiam lachrymis & gemitu & dolore pulſantibus, diuinæ pietatis & lenitatis paternæ ſolatia & ſubſidia claudantur, nec ad fouenda vulnera admittantur uulnerati, ſed ſinè ſpe pacis & communicationis relicti, ad luporum rapinam & prædam diaboli proijciantur. Cui rei noſtrum eſt conſulere & ſubuenire, frater chariſſime, qui diuinam clementiam cogitantes, & gubernandæ Eccleſiæ libram tenentes, ſic cenſuram vigoris peccatoribus exhibemus, ut tamen lapſis erigendis & curandis vulneratis, bonitatis & miſericordiæ diuinæ medicinam non denegemus. Quapropter facere te oportet pleniſſimas literas ad coepiſcopos noſtros in Gallijs conſtitutos, nè vltrà Marcianum peruicacem & ſuperbum, & diuinæ pietatis ac fraternæ ſalutis inimicum, collegio noſtro inſultare patiantur, quòd necdum à nobis videatur abſtentus, qui iampridèm iactat & prædicat, quòd Nouatiano ſtudens, & eius peruicaciam ſequens, à cõmunicatione ſe noſtra ſegregauerit: cùm Nouatianus ipſe, quem ſequitur, olim abſtentus & hoſtis Eccleſiæ iudicatus ſit: & cùm ad nos in Africam legatos miſiſſet, optans ad cõmunicationem noſtram admitti, hinc à concilio plurimorum ſacerdotum, qui præſentes eramus, ſententiam retulerit, ſe foris eſſe cœpiſſe, nec poſſe à quoquam noſtrûm ſibi communicari, qui Epiſcopo Cornelio in catholica Eccleſia de Dei iudicio, & cleri ac plebis ſuffragio ordinato, profanum altare erigere, & adulteram cathedram collocare, & ſacrilega contra verum ſacerdotem ſacrificia offerre tentauerit. Proindè ſi reſipiſcere, & ad ſanę mẽtis conſilium redire vellet, ageret pœnitentiam, & ad Eccleſiam ſupplex rediret. (Vides Primatũ Epiſcopi Romani.) Quàm vanũ eſt, frater chariſſime, vt Nouatiano nupèr repulſo & refutato, & per totum orbem à ſacerdotibus Dei abſtento, nunc adulatores adhuc nobis patiamur illudere, & de maieſtate ac dignitate Eccleſiæ iudicare? Dirigantur in prouinciam, & ad plebem Arelate conſiſtentem à te literæ, quibus abſtento Marciano, alius in locum eius ſubſtituatur, & grex Chriſti, qui in hodiernum ab illo diſſipatus & vulneratus contemnitur, colligatur. Sufficiat, multos illic ex fratribus noſtris annis iſtis ſuperioribꝰ exceſſiſſe ſinè * pace: uel cæteris ſubueniatur qui ſuperſunt, & diebus ac noctibus ingemiſcunt, & diuinam ac paternam miſericordiam deprecantes, ſolatium noſtræ opitulationis expoſcunt. Idcircò enim, frater chariſſime, copioſum corpus eſt ſacerdotum, concordiæ mutuæ glutino atque vnitatis vinculo copulatum, vt ſi quis ex collegio noſtro hæreſim facere, & gregem Chriſti lacerare & vaſtare tentauerit, ſubueniant cæteri, & quaſi paſtores

(* 1. Sine confeſſione, & recõciliatione Eccleſiæ.)

vtiles

viles ac misericordes, qui oues dominicas in gregem colligant. Quid enim si in mari portus aliquis munitionibus suis ruptis, infestus & periculosus esse nauibus cœperit? nónne nauigantes, ad alios proximos portus naues suas dirigunt, vbi sit tutus & salutaris introitus & statio secura? Aut si in uia stabulum aliquod obsideri & teneri à latronibus cœperit, vt quisquis ingressus fuerit, insidiantium illic infestatione capiatur: nonne commeantes, hac opinione comperta, stabula alia in itinere appetunt tutiora, vbi sint fida hospitia, & receptacula commeantibus tuta? Quod nunc esse apud nos debet, frater charissime, vt fratres nostros, qui iactati Marciani scopulis petunt Ecclesiæ portus salutares, suscipiamus ad nos prompta & benigna humanitate, & stabulum commeantibus præbeamus tale, quale est in Euangelio, quo à latronibus sauciati & uulnerati suscipi & foueri & tuari ab stabulario possint. (Luc. 10.) Quæ est enim maior aut melior cura præpositorum, quàm diligenti solicitudine & medela salubri fouendis & conseruandis ouibus prouidere? cùm Dominus loquatur & dicat, Quod infirmatum est, non cōfortâstis: (Ezec. 34.) & quod malè habuit, nō corroborâstis: & quod cōtribulatum est, non consolati estis: & quod errauit, non reuocâstis: & quod perijt, non inquisîstis. & dispersæ sunt oues meæ, eò quòd non sint pastores, & factæ sunt in comessuram omnibus bestijs agri, & non fuit qui inquireret, neq; qui reuocaret. Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego super pastores, & inquiram oues meas de manibus eorum, & auertam eos, ut non pascant oues meas, & iam non pascent eas, & extraham eas de ore eorum, & pascam eos cum iudicio. Cùm ergò pastoribus talibus, per quos dominicæ oues negligūtur & pereunt, sic Dominus cōminetur, quid nos aliud facere oportet, frater charissime, q̄ colligendis & reuocandis Christi ouibus exhibere diligentiam plenam, & curandis lapsorū vulneribus paternæ pietatis adhibere medicinam, quando etiàm Dominus in Euangelio moneat & dicat, (Math. 9.) (Non est opùs sanis medicus, sed malè habentibus.) Nam etsi pastores multi sumus, unum tamen gregem pascimus, & oues vniuersas, quas Christus sanguine suo & passione quæsiuit, colligere & fouere debemus, nec pati supplices & dolentes fratres nostros crudeliter despici, & superba quorundam præsumptione calcari, cùm scriptum sit: Ille autem qui contumax est, vir sui iactans, nihil omninò perficiet, qui dilatauit tanquàm infernus animam suam: (Esa. 5.) & eiusmodi homines Dominus in Euangelio suo culpet & damnet, dicens: (Luc. 16. d) (Vos estis, qui iustificatis vos in conspectu hominum, Deus autem dignoscit corda vestra; quoniam quod excelsum est in hominibus, execratio est in conspectu Dei.) Execrabiles & detestabiles dicit esse; qui sibi placeant, qui tumidi & inflati, aliquid sibi arroganter assumant. Ex quibus cùm Marcianus esse cœperit, & se Nouatiano coniungens, aduersarius misericordiæ & pietatis extiterit, sententiam non dicat, sed accipiat, nec sic agat quasi ipse iudicauerit de collegio sacerdotū, cùm ipse sit ab vniuersis sacerdotibus iudicatus. Seruandus est enim antecessorum nostrorum beatorum martyrium Cornelij & Lucij honor gloriosus: (En quātū tribuit decretis pōtificum.) quorum memoriam cùm nos honoremus, multò magis tu frater charissime honorificare & seruare grauitate & authoritate tua debes, qui vicarius & successor eorum factus es. Illi enim pleni spiritu Domini, & in glorioso martyrio constituti, dandam esse lapsis pacem censuerunt, & pœnitentia acta fructum communicationis & pacis negandum non esse literis suis signauerunt, quam res omnes omninò vbique censuimus. Neque enim poterat esse apud nos sensus diuersus, in quibus vnus esset spiritus. & ideò manifestum est eum Spiritussancti veritatem cum cæteris non tenere, quem videmus diuersa sentire. Significa planè nobis, quis in locum Marciani Arelate fuerit substitutus, ut sciamus ad quem fratres nostros dirigere, & cui scribere debeamus. Opto te frater charissime semper benè valere.

D. CYPRIANI EPISTOLA ad Stephanum Papam, De baptizandis ijs qui ab hæreticis sint baptizati: quæ eius sententia non recipitur: item de non admittendis in clerum, qui ab hæresi redeūt.

CYPRIANUS & cæteri Stephano fratri salutem. (Li. 2. epi. 1. 77. iuxta editionē Pamelij.) Ad quædam deponenda & communis Concilij examinatione limanda, necessè habuimus frater charissime, conuenientibus in unum pluribus sacerdotibus cogere & celebrare cōcilium, in quo multa quidem prolata atque transacta sunt: sed de eo vel maximè tibi scribendum, & cum tua grauitate ac sapientia conferendum fuit, quod magis pertineat & ad sacerdotalem authoritatem, & ad Ecclesiæ catholicæ vnitatem pariter ac dignitatem, de diuinæ dispositionis ordinatione venientem, eos qui sint foris extra Ecclesiā tincti, & apud hæreticos & schismaticos profanæ aquæ labe maculati, quandò ad nos atque ad Ecclesiam, quæ vna est, venerint, baptizari oportere, eò quòd parùm sit eis manum imponere ad accipiendum Spiritumsanctum, nisi accipiant & Ecclesiæ baptismum. Tunc enim demùm plenè sanctificari & esse filij Dei possunt, si sacramento utroque nascantur, cùm scriptum sit, (Ioan. 3.) (Nisi quis natus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum Dei.) Inuenimus enim etiàm in Actis Apostolorum hoc esse ab Apostolis custoditum, (Act. 10.) & salutaris fidei ueritate seruatum, vt cùm in domo Cornelij centurionis super ethnicos, qui illic aderant, fidei calore feruentes, & in Dominum toto corde credentes descendisset Spiritussanctus, quo adimpleti varijs

linguis Deum benedicerent, nihilo minùs tamen beatum Apostolum Petrum, diuini præcepti atque Euangelij memorem, præcepisse vt baptizarentur iidem illi, qui iam fuerant Sancto spiritu pleni, ut nihil prætermissum videretur, quò minùs per omnia diuini præcepti atque Euangelij legem apostolica magisteria seruarent. Baptismum autem non esse quo hæretici utuntur, nec quenquam apud eos qui Christo aduersantur, per gratiã Christi posse proficere, diligenter nuper expressum est in Epistola, quæ ad Quintum collegam nostrum in Mauritania constitutum, super ea re scripta est: item in literis, quas collegæ nostri ad Episcopos in Numidia præsidentes antè fecerunt, cuius utriusque epistolæ exempla subdidi. Addimus planè & adiungimus, frater charissime, consensu & authoritate communi, ut etiamsi qui presbyteri aut diaconi, qui vel in Ecclesia catholica priùs ordinati fuerint, & postmodùm perfidi ac rebelles contra Ecclesiam steterint, vel apud hæreticos à pseudoëpiscopis & Antichristis contra Christi dispositionem profana ordinatione promoti sint, & contra altare unum atque diuinũ sacrificia foris falsa ac sacrilega offerre conati sint, eos quoq; hac conditione suscipi cùm reuertuntur, ut communicent laici, & satis habeant, quòd admittuntur ad pacem, qui hostes pacis extiterint: nec debere eos reuertentes ea apud nos ordinationis & honoris arma retinere, quibus contra nos rebellauerint. Oportet enim sacerdotes & ministros, qui altari & sacrificijs deseruiunt, integros atque immaculatos esse, cùm Dominus Deus in Leuitico loquatur & dicat: (Homo in quo fuerit macula & vitium, nõ accedet offerre dona Deo.) Item in Exodo hæc eadem præcipiat & dicat: (Et Sacerdotes qui accedunt ad Dominũ Deum, sanctificentur, nè fortè derelinquat illos Dominus.) & iterùm: (Et cùm accedunt ministrare ad altare sancti, non adducent in se delictum, nè moriantur.) Quod autem maius potest esse delictum, aut quæ macula deformior, quàm aduersùs Christum stetisse? q̃ Ecclesiam eius, quam ille sanguine suo parauit & condidit, dissipâsse? quam Euangelicæ pacis ac dilectionis oblitum, contra unanimẽ & concordem Dei populum, hostilis discordiæ furore pugnâsse? Qui etsi postmodùm ad Ecclesiam redeunt, restituere tamen eos & secum reuocare non possunt, qui ab eis, seducti & foris morte præuenti, extra Ecclesiam sinè communicatione & pace perierunt, quorũ animæ in die iudicij de ipsorum manibus expetentur, qui perditionis authores & duces extiterunt. Et idcircò satis est talibus reuertentibus veniam dari, non tamen debet in domo fidei perfidia promoueri. Nam quid bonis & innocentibus, atque ab Ecclesia non recedentibus reseruamus, si eos qui à nobis recesserint, & cõtra Ecclesiam steterint, honoramus? Hęc ad conscientiam tuam, frater charissime, & pro honore communi, & pro simplici dilectione pertulimus, credẽtes etiàm tibi pro religionis tuæ & fidei ueritate placere, quæ & religiosa pariter & vera sunt. Cæterùm scimus quosdam quod semel imbiberint, nolle deponere, nec propositum suum facilè mutare, sed saluo inter collegas pacis & concordiæ uinculo, quædam propria, quæ apud se semel sint vsurpata, retinere. Qua in re nec nos uim cuiquam facimus, aut legem damus, cùm habeat in Ecclesiæ administratione uoluntatis suę arbitrium liberum unusquisque præpositus, rationem actus sui Domino redditurus. Optamus te frater charissime semper benè ualere.

Hæretico-rũ pfana ordinatio

Leuit. 21.

Exo. 29. d

Exo. 20. g

AD LECTOREM.

Epist. 73.

Epist. 71.

Epist. 72.

Eusebi. 7. cap. 5.

Diuus Cyprianus sententiam Concilij Africani, iamprìdem sub Agrippino antecessore suo, celebrati, de baptizandis hæreticis ad Ecclesiam redeuntibus, sequutus, pluribus Cõcilijs habitis errorem illum, & prauum morem, fortè etiam intermissum vt colligit D. Aug. 3. de baptismo contra Donatistas, cap. 12. renouare atq; adeo confirmare conatus est. Porro idipsum factũ est per id tempus, in Oriente, Concilijs habitis Iconij, & Synodis, vt constat ex Epistola Firmiliani, inter Cyprianicas 75. & Diony. Alex. apud Euseb. lib. 7. cap. 7. Cyprianus tamen & Orientales ita hanc suam prauam sententiam tenebant, vt non propterea, aliter sentientes, & vsurpantes, damnarent. At Stephanus Papa Epistolis grauiter scriptis, Africanos, & Orientales monuit, nihil vt innouarent, traditionem antiquam retinerent, &, quod vsitatum erat in Ecclesia, obseruarent: quod si in errore persisterent, se eos excommunicaturum denunciat. Grauissimè id tulerunt Cyprianus, & Firmilianus, vt constat ex ipsorum literis Cypriani quidem 72. ad Iubaianum, & 72. ad Pompeium, Firmiliani verò 74. ad Cyprianum. Sed veritas

eandem

tandem obtinuit. Nam non multo poſt, Africani, & Orientales. Decretum illud ſuum, nouo edito condemnarunt, & cum Rom. Eccleſia conſenſerunt, qui error poſtea rurſum in vniuerſali Concilio Nicæno dãnatus eſt. Qua de re tota legendus eſt in primis, D. Aug. totis ſeptẽ libris de baptiſmo contra Donatiſtas, abutentes auctoritate Cypriani ad ſuum errorem tuendum, acerrimè pugnans. Et D. Hieronymus extremo ferè dialogo aduerſus Luciferianos, vbi ſic ſcribit: Conatus eſt beatus Cyprianus contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena; & idcircò hæreticorũ baptiſma reprobans, ad Stephanũ tunc Romæ vrbis Epiſcopũ, qui à beato Petro vigeſimuſſextus fuit, ſuper hac re Africanam ſynodũ direxit, ſed conatus eius fruſtrà fuit. Deniq; illi ipſi Epiſcopi, qui rebaptizandos hæreticos cũ eo ſtatuerant, ad antiquam conſuetudinem reuoluti, nouum emiſere decretũ. Quid facimus? Ità & nobis Maiores noſtri, & illis ſui tradidere Maiores: Hæc ille. Vincentius itẽ Lyrinenſis, in aureo illo libello, aduersùs profanas hæreſum nouationes ſcripto, ſcribens, Quondã igitur, inquit, venerabilis memoriæ Agripinus Carthaginenſis Epiſcopus, primus omniũ mortalium contra Diuũ Canonem, contra uniuerſalis Eccleſiæ regulã, contra ſenſum omnium conſacerdotũ, contra morem atq; inſtituta Maiorum, rebaptizandũ eſſe cenſebat. Quia præſumptio tantũ mali inuexit, vt non ſolũ hæreticis omnibus formam ſacrilegij, ſed etiam quibuſdã catholicis occaſionem præbuerit erroris. Cũ ergò vndiquè ad nouitatẽ rei cuncti reclamarent, atq; omnes quaquauersùm ſacerdotes pro ſuo quiſq; ſtudio reniterentur, tũc beatæ memoriæ Papa Stephanus, Apoſtolicæ Sedis antiſtes, cũ cæteris quidem collegis ſuis, ſed tamen præ cæteris reſtitit: dignũ, vt opinor, exiſtimans, ſi reliquos oẽs tantum fidei deuotione vinceret, quantũ loci authoritate ſuperabat. Deniq; in Epiſtola, quę tunc ad Africã miſſa eſt, idẽ his verbis ſanxit nihil nouandũ, niſi quod traditum eſt. Intelligebat etenim vir ſanctus & prudens, nihil aliud rõnem pietatis admittere, niſi vt omnia, qua fide a Patribus ſuſcepta forent, eadẽ fide filijs conſignarentur, noſq; religionem non quã vellemus ducere, ſed potiùs quà illa duceret, ſequi oportere: idque eſſe proprium Chriſtianæ modeſtiæ & grauitatis, nõ ſua poſteris tradere, ſed à Maioribus accepta ſeruare. Quis ergò tunc vniuerſi negocij exitus? quis vtiq;, niſì vſitatus & ſolitus? Retenta eſt ſcilicet antiquitas, exploſa nouitas. Sed fortè tunc ipſi nouitiæ adinuentioni patrocinia defuerũt. Immò verò tanta uis ingenii adfuit, tãta eloquentiæ flumina, tantus Aſſertorũ numerus, tanta veri ſimilitudo, tanta diuinę legis oracula, ſed planè nouo ac malo ore intellecta, vt mihi omnis illa cõſpiratio nullo modo deſtrui potuiſſe uideatur, niſì ſolũ tanti moliminis cauſam ipſa illa ſuſcepta, ipſa defenſa, ipſa laudata nouitatis ꝓfeſſio deſtituiſſet. Quid poſtremò ipſius Africani Concilii ſiue decreti quæ vires? Donãte Deo, nullæ, ſed vniuerſa tãquàm ſomnia, tanquàm fabulæ, tanquàm ſuperflua abolita, antiquata, calcata ſunt. Et ò rerũ mira conuerſio, authores eiuſdem opinionis catholici, conſectatores verò hæretici iudicantur. Abſoluuntur magiſtri condẽnantur diſcipuli, cõſcriptores librorũ, filii regni erũt: aſſertores verò gehẽna ſuſcipiet. Nã quis ille tã demens eſt, qui illud ſanctorũ omnium & Epiſcoporũ & martyrum lumen, beatiſſimũ Cyprianum cum cæteris collegis in æternũ dubitet regnaturum eſſe cum Chriſto? Aut quis cõtrà tam ſacrilegus, qui Donatiſtas & cæteras peſtes, qui illius authoritate concilii rebaptizare ſe iactitant, in ſempiternũ neget arſuros eſſe cũ Diabolo? Quod quidem mihi diuinitùs videtur promulgatum eſſe iudiciũ, propter eorum maximè fraudulentiã, qui cũ ſub alieno nomine hæreſim cõcinnare machinetur, captãt plerunq; veteris cuiuſdã viri ſcripta, paulò inuolutius edita, quæ ꝓ ipſa ſui obſcuritate dogmati ſuo quaſi cõgruant, ut illud neſcio quid quodcunque proferunt, neque primi, neque ſoli ſentire uideãtur. Quorum ego nequitiam duplici odio dignã iudico, uel eo quod hæreſeõs venenũ propinare aliis nõ pertimeſcunt, vel eo ẽt, quòd ſancti cuiuſq; memoriã tanquàm ſopitos iam cineres, prophana manu ventilant, & quæ ſilẽtio ſepeliri oportebat, rediuiua opinione diffamant: ſequentes omninò ueſtigia authoris ſui Cham, qui nuditatẽ uenerandi Noë non modò operire neglexit, verũ

Ex Hieronymo.

Ex Vincẽtio Lyrin.

quoquè

Gen. 9. quoquè irridendam cæteris enunciauit. Vndè tantam læsæ pietatis meruit offensam, ut etiàm posteri ipsius, peccati sui maledictis obligarentur, beatis illis fratribus longeq; dissimilibus, qui nuditatem ipsam Reuerendi Patris neq; suis temerare oculis, neq; alienis patere uoluerunt, sed auersi, ut scribitur, texerunt eum: quod est, erratum sancti uiri nec approbasse, nec prodidisse, atque idcircò beata in posteros benedictione donati sunt. Hactenùs ille. De Cypriano, Diuus Aug. inquit lib. 2. contra Donatistas, cap. 4. Fortasse etiam factum est, vt veritati patefacta cesserit, sed nescimus, &c. Et Epistola 48. ad Vincentium Donatistã correxisse illum sententiam, ait, non inuenitur, non incongruenter tamen de tali viro existimandum est quod correxerit, & fortasse suppressum est ab eis, qui hoc errore nimium delectati sunt, & tantò uelut patrocinio, carere noluerunt. Aut igitur hoc non sensit omnino, aut hoc postea correxit in regula veritatis; aut hunc, quasi næuum sui candidissimi pectoris, cooperuit vbere caritatis; dum & unitatem Ecclesiæ toto orbe crescentis copiosissimè defendit, & perseuerantissimè retinuit uinculum pacis. Accessit etiam huc, quod tanquam sarmentum fructuosissimum, si quid in eo fuerat emendandum, purgauit Pater, falce passionis. Dionysius tamen Alexandrinus uidetur retractationem quandam etiã ipsi Cypriano adscribere, quum ad Stephanum scribens, cui ille superuixit, omnes ubique Antistites cum ipso sentire asserit. Euseb. 5. c. 4. Et certè Ven. Beda libello 8. quæstionum. q. 5. disertis verbis Cypriani palinodiam asserit: Cyprianus, inquit, cum suis coepiscopis qui erant in Africa, rebaptizandos esse hæreticos, contra morem Ecclesiæ, statuit; sed quia in suo sensu, qui sibi rectus, videbatur bonis abundare operibus studuit, mox corrigi meruit, atque ad uniuersalem sanctæ Ecclesiæ normam spiritualium virorum institutione reduci. Sic ille.

CONCILIA
De baptizandis Hæreticis.

PRimum Concilium Africanum Episcoporum 32. Cypr. Epistola 70. & 71.

Secundum Episcoporum Africæ & Numidiæ 71. Cypr. Epistola 72. 73.

Tertium Episcoporum Africæ Numidiæ, & Mauritaniæ 87. quod vnum extat, & est sequens.

CONCILIVM CARTHAGINENSE SVB CYPRIANO EPISCOPO.
Improbatum ab Ecclesia.

SENTENTIÆ EPISCOPORVM
De Hæreticis baptizandis.

Anno Domini 254 Huius prouincialis concilij decreta non recipit Catholica Ecclesia.

VM in unum Carthagini conuenissent Kalendis Septembris Episcopi plurimi ex prouincia Aphrica, Numidia, Mauritania, cum presbyteris & diaconibus, præsente etiàm plebis maxima parte, & lectæ essent literæ Iubaiani ad Cyprianum factæ, item Cypriani ad Iubaianum rescriptæ, de hæreticis baptizandis, quidque postmodùm Cypriano Iubaianus idem rescripserit.

Cyprianus dixit:

Audistis, collegæ dilectissimi, quid mihi Iubaianus coepiscopus noster scripserit, consulens medio critatem nostram de illicito, & prophano hęreticorũ baptismo, & quid ego ei rescripserim, censens, s. quod semel atq; iterum censuimus, hæreticos ad Ecclesiam venientes, Ecclesiæ baptismo baptizari & sanctificari oportere. Item, lectæ sunt vobis & aliæ literæ Iubaiani, quibus pro sua syncera & religiosa deuotione ad Epistolam nostram rescribens, non tantùm consensit, sed etiam instructum se esse gratias egit. Superest, vt de hac ipsa re quid singuli sentiamus, proferamus, neminem iudicantes, aut à iure communionis aliquem, si diuersum senserit, amouentes. Neque enim quisquam nostrûm Episcopum

scopū se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatē collegas suos adigit, quandò habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis, & potestatis suę arbitrium proprium, tanq; iudicari ab alio non possit, cùm nec ipse possit alterum iudicare. Sed expectemus uniuersi iudicium Domini nostri Iesu christi, qui vnus & solus habet potestatem, & præponendi nos in Ecclesię suæ gubernatione, & de actu nostro iudicandi.

*Bidil *Bida

Cæcilius à * Bilta, dixit:

Ego unum baptisma in Ecclesia sola scio, & extra Ecclesiam nullum. Hoc erit unum, vbi spes vera est & fides certa. Sic enim scriptum est: Vna fides, vna spes, vnum baptisma. Ephe. 4. a Nō apud hæreticos, vbi spes nulla est, & fides falsa: vbi omnia per mendacium aguntur, vbi exorcizat dęmoniacus: sacramentum interrogat, cuius os & uerba cancer emittunt: fidem dat infidelis, veniam delictorum tribuit sceleratus, & in nomine Christi tingit Antichrist: benedicit, à Deo maledictus: vitam pollicetur mortuus, pacem dat impacificus, Deum inuocat blasphemus, sacerdotium administrat prophanus, ponit altare sacrilegus. Ad hæc omnia accedit & illud malum, ut antistes diaboli, audeat Eucharistiam facere, aut qui illis assistunt, dicant hæc omnia falsa esse de hæreticis. Ecce ad qualia ecclesia consentire cogitur, & sine baptismo ac venia delictorum communicare compellitur. Quam rem, fratres, fugere ac uitare debemus, & à tanto scelere nos separare, & vnum baptisma tenere, quod soli Ecclesiæ à Deo concessum est.

Primus Felix à Migirpa, dixit:

Censeo omnem hominem ab heresi venientem, baptizandum. Frustrà enim illic putat se esse baptizatum, cùm non sit baptismum, nisi Ephe. 4. a in ecclesia vnū & verū: quia Dominus vnus, & fides vna est, in qua stat unum baptisma, & sanctitas, & cętera. Nam quæ foris exercētur, nullum habent salutis effectum.

Polycarpus ab Adrumeto, dixit:

Qui hæreticorum baptisma probant, hæreticis communicant.

Nouatus à Thamugade, dixit:

Licèt sciamus omnem scripturam testimonium reddere de salutari baptismo, debemus tamen fidem nostram exprimere: Hæreticos & schismaticos ad Ecclesiam uenientes, qui pseudobaptizati uidentur, debere eos in fonte perenni baptizari. Et ideò secundùm testimonium scripturarum, & secundùm decretū collegarum nostrorum sanctissimorum virorum, omnes schismaticos & hæreticos, qui ad ecclesiam conuersi sunt, baptizari: sed & quicunque ordinati uidebantur, inter laicos recipi.

Nemasianus à * Tubunis, dixit: *Tubinis

Baptisma, quod dant hæretici & schismatici, non esse uerum, vbiquè in scripturis sanctis declaratum est: quoniam ipsi præpositi eorum, falsi Christi sunt, & falsi Prophetæ, dicente Domino per Salomonem: Qui fidens est in falsis, hic pascit ventos, idem autem ipse sequitur aues uolantes. Derelinquit Prou. 10. a autem vias uineæ suæ, & à semitis agri sui errauit. Ingreditur autem per auia loca atque arida, & terram distinet à messe, colligit autem manibus sterilitatem. Et iterùm: Ab aqua aliena abstine te, & de fonte alieno nè bibetis, Prou. 5. b. c vt longum uiuas tempus, adijciantur etiam tibi anni uitæ. Et in Euangelio sua uoce Dominus noster Iesus CHRISTVS locutus est, dicens: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Ioan. 3. a DEI. Hic est spiritus, qui ab initio ferebatur super aquam. Neque enim Spiritus sinè aqua Gen. 1. a operari potest, neq; aqua sinè spiritu. Malè ergò sibi quidam interpretantur, ut dicāt, quòd per manūs impositionem Spiritum sanctum accipiant, & sic recipiantur, cùm manifestum sit, utroque sacramento debere eos renasci in Ecclesia catholica. Tunc quippe poterunt filij Dei esse dicente Apostolo, curantes seruare Ephe. 4. a vnitatem Spiritûs in coniunctione pacis: Vnū corpus, & unus Spiritus, sicut uocati estis in vna spe vocationis vestræ. Vnus Dominus, una fides, unum baptisma, vnus Deus. Et hæc omnia Ecclesia catholica loquitur. Et iterùm in Euangelio dicit: Quod natum est de carne, Ioan. 3. a caro est: & quod natum est de spiritu, spiritus est: quoniam spiritus Deus est, & de Deo natus est. Ergò omnes hæretici & schismatici Ioan. 4. omnia quæcunque faciunt, carnalia sunt, dicente Apostolo: Manifesta enim sunt opera Galat. 5. d carnis, quæ sunt fornicationes, immūdinę, incestus, idololatriæ, ueneficia, inimicitiæ, certamina, zelus, ira, diuisiones, hęreses, & his similia. De quibus prædixi uobis, sicut prædico, quoniam quicunque hæc faciunt, regnū Dei non hæreditabunt. Condemnat æquè Apostolus cum omnibus malis & eos qui diuisionē faciunt, hoc est, schismaticos & hæreticos. Nisi ergò acceperint baptisma salutare in ecclesia catholica, quæ una est, salui esse nō possunt, sed cum carnalibus in iudicio Domini Christi condemnabuntur.

Ianuarius à * Lambese, dixit: *Lambesa

Secundùm scripturarum sanctarum anthoritatem decerno, hæreticos omnes baptizandos, & sic in ecclesiam sanctam admittendos.

Lucius à Castragalba, dixit:

Cùm Dominus in Euangelio suo dixerit, Math. 5. b (Vos estis sal terrę: Si autem sal infatuatū fuerit, id quod salietur ex eo, ad nihilum ualebit,

bit,nisi vt proijciatur foràs, & conculcetur ab hominibus:) Et iterùm,post resurrectionem suam,mittens Apostolos suos,mandauerit, dicens: (Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra: Ite ergò,& docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris,& Filij, & Spiritus sancti.) Cùm ergò manifestum sit hæreticos,id est, hostes, non integram sacramenti confessionẽ habere, item schismaticos non posse condire sapientia spirituali, cùm ipsi ab ecclesia,quæ vna est,recedendo,infatuati, contrarij facti sint,fiat sicut scriptum est: Domus contrariorum legis debent emundationem: & consequens sit, eos qui à contrarijs baptizati, inquinati sunt,primò purgari,& tum demùm baptizari.

Mat.28.d

Crescens à Cirta, dixit:

In tanto cœtu sanctissimorum consacerdotum, lectis literis Cypriani dilectissimi nostri ad Iubaianum,itéque ad Stephanum,quæ tantum in se testimoniorum descendentium ex scripturis deificis continent, vt meritò omnes per Dei gratiam adunati cõsentire debeamus, censeo omnes hæreticos siue schismaticos,qui ad catholicam Ecclesiam voluerint venire, nõ antè ingredi, nisi exorcizati & baptizati fuerint,exceptis his sane, qui in Ecclesia catholica fuerint antè baptizati,ità tamen per manûs impositionem in pœnitentiam ecclesiæ reconcilientur.

Nicomedes à * Segermis, dixit:

* Seggera * Semero, * Suringa.

Mea sententia hæc est, vt hæretici ad ecclesiam venientes,baptizentur, eò quòd nullam foris apud peccatores remissionem peccatorũ consequantur.

* Mommillus à * Girpa,dixit:

* Monnulus * Girba

Ecclesiæ Catholicæ matris nostræ veritas semper apud nos fratres & mansit, & manet, & vel maximè in baptismatis Trinitate, Domino nostro dicente: Ite,baptizate gentes in nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti. Cùm ergò manifestè sciamus, hæreticos non habere nec Patrem,nec Filium,nec Spiritum sanctum, debent venientes ad Ecclesiam matrem nostram,verè renasci & baptizari, vt cancer quod habebant, & damnationis ira & erroris offensa, per sanctum & cœleste lauacrum, sanctificetur.

Mat.28.d

Secundinus à * Cheas,dixit:

* Chusis. * Cuiza

Cùm Dominus noster Christus dicat, Qui non est mecum, aduersùs me est: Et Ioannes Apostolus hos,qui ab Ecclesia exeunt, Antichristos dicat, indubitanter hostes Christi, quique Antichristi nominati sunt, gratiam baptismi salutaris ministrare non possunt.

Mat.12.c
1.Ioan.2.c

Et ideò censeo, eos qui de insidijs hæreticorum confugiunt ad Ecclesiam, baptizandos esse à nobis,qui amici appellati sumus Dei, eius dignatione.

Felix à Bigai, dixit:

* Vagae * Vagal

Sicut cæcus cæcum ducens, ambo in foueã cadunt:ità hæreticus hæreticum baptizans,simul in mortem cadunt. Et ideò baptizandus, & viuificandus est, nè nos uiui mortuis communicemus.

Mat.15.b Lucæ 6.f

Theogenes ab Hippone regio, dixit:

Secundùm sacramentum gratiæ cœlestis, quod accepimus,vnum baptisma,quod est in Ecclesia sancta,credimus.

Pollianus à * Mileo,dixit:

* Milleo

Censeo hæreticum baptizari in Ecclesia sancta.

Datiuus à * Badis,dixit:

* Badris * Baradrim,

Nos,quantùm in nobis est, hæreticis non communicamus, nisi baptizati in ecclesia fuerint, & remissionem peccatorum acceperint.

Successus à Birgermaniciana,dixit:

Hæreticis aut nihil licet,aut totum licet. Si baptizare possunt, & Spiritum sanctum dare possunt.Si autem Spiritum sanctum dare nõ possunt,quia non habent Spiritum sanctũ datũ,nec baptizare spiritualiter possunt: propterea censuimus hæreticos baptizandos esse.

Fortunatus à * Thuccabori, dixit:

* Tucca Terebentina

Iesus Christus Dominus & Deus,natus Dei Patris,& Creatoris filius, super petram ædificauit ecclesiam suam,non super hæresim, & potestatem baptizãdi Apostolis habere dedit, non hæreticis. Quarè,qui extra ecclesiam sunt, & contra Christum stantes,oues eius & greges spargunt,baptizari foris non possunt.

Matt.7.d & 16.c Mat.28.d

Sedatus à Tuborba, dixit:

Inquantùm aqua,sacerdotis prece in Ecclesia sanctificata,abluit delicta, intantùm hæreticus sermone uelut cancer infecta cumulat peccata. Quarè omnibus quidem pacificis uiris nitendum est,nè quis hæretico errore infectus & tinct⁹,singulare & uerũ ecclesiæ baptismum detrectet accipere, quo quisquis non fuerit baptizatus,à regno cœlorum fit alienus.

Priuatianus à * Suficula,dixit:

* Susecula

Qui hæreticos potestatem baptizandi habere dicit,dicat priùs,quis hæresim condiderit. Si enim hæresis à Deo est, habere & indulgentiam diuinam potest. Si verò à Deo non est, quomodò gratiam Dei aut habere, aut conferre alicui potest?

Priuatus

Priuatus à Sufibus, dixit:

Qui hæreticorum baptiſma probat, quid aliud quàm hæreticis communicat?

Hortenſianus à Laribus, dixit:

Quot ſint baptiſmi, viderint præſumptores, aut fautores hæreticorum. Nos vnum baptiſma, quod non niſi in Eccleſia nouimus, eccleſiæ vendicamus. Aut quomodò poſſunt in nomine Chriſti aliquem baptizare, quos ipſe Chriſtus dicit aduerſarios ſuos eſſe? Matt. 12.c

Caſſius à Macomadibus, dixit:

Cùm baptiſmata duo eſſe non poſſunt, qui hæreticis baptiſma concedit, ſibi tollit. Cenſeo itaque, flebiles & tapidos hæreticos, baptizandos eſſe, cùm ad Eccleſiam venire cœperint, & ſacra diuina lauatione lotos, & lumine vitæ illuminatos, non hoſtes, ſed pacificos: non alienos, ſed fidei domeſticos: non adulteros, ſed Dei filios: non erroris, ſed ſalutis effectos, in Eccleſiam recipi, abſque eis, qui de eccleſia fideles ſuplãtati, ad hæreſis tenebras trãſierunt, ſed eos per manûs impoſitionem reſtituendos.

Alius Ianuarius à vico Cæſaris, dixit:

Si non obtemperat error veritati, multò magis veritas non conſentit errori. Et ideò nos Eccleſiæ aſſiſtimus, in qua præſidemus, vt baptiſmum eius illi ſoli vendicantes, eos; quos eccleſia non baptizauit, baptizemus.

Alius Secundinus à Carpis, dixit:

Hæretici Chriſtiani ſunt, an non? Si Chriſtiani ſunt, cur in Eccleſia DEI non ſunt? Si Chriſtiani non ſunt, quomodò Chriſtianos faciunt? Aut quò pertinebit ſermo Domini, dicentis: Qui non eſt mecum, aduerſus me eſt: & qui mecum non colligit, ſpargit. Vndè conſtat, ſuper filios alienos & ſoboles Antichriſti, Spiritum ſanctum per manûs impoſitionem tantummodò non poſſe deſcendere, cùm manifeſtum ſit, hæreticos baptiſma non habere. Matt. 12.c

Victoricus à Thabraca, dixit:

Si licet hæreticis baptizare, & remiſſam peccatorum dare, quid illos infamamus, & hæreticos appellamus?

Alius Felix ab Vtina, dixit:

Nemini dubium eſt, ſanctiſſimi conſacerdotes, non tantum poſſe humanam præſumptionem, quantum Domini noſtri Ieſu Chriſti adorandam & venerabilem maieſtatem. Memores ergò periculi, hoc quoquè non tantum obſeruare, verùm etiàm ab omnibus nobis confirmare debemus, vt omnes, qui ad ſinum matris eccleſiæ accurrunt, baptizentur, vt mens hæretica, quæ diuturna tabe polluta eſt, ſanctificatione lauacri purgata, in melius reformetur.

Quietus à * Buruc, dixit: *Baruc

Qui fide viuimus, obſequi ijs, quę inſtruendis nobis antè prædicta ſunt, ſedula obſeruatione debemus. Nam ſcriptum eſt apud Salomonem: Qui baptizatur à mortuo, & iterùm tangit mortuum, quid proficit lauatio eius? Eccl. 34. Quod vtiquè de his, qui ab hæreticis tinguntur, & de tingentibus loquitur. Si enim, qui apud illos baptizantur, per remiſſionem peccatorum vitam æternam conſequuntur, cur ad Eccleſiam veniunt? Si uerò à mortuis nihil ſalutis accipiunt, ac propterea agnito errore priſtino, ad veritatem cum pœnitentia reuertuntur, vno uitali baptiſmate, quod eſt in Eccleſia catholica, ſanctificari debebunt.

Caſtus à Sicca, dixit:

Qui contempta veritate, præſumit conſuetudinem ſequi, aut circa fratres inuidus eſt & malignus, quibus veritas reuelatur: aut circa Deum ingratus eſt, cuius inſpiratione eccleſię eius inſtruuntur.

Eucratius à Thenis, dixit:

Fidem noſtram & baptiſmatis gratiam, & legis eccleſiaſticæ regulam, Dominus & Deus noſter Ieſus Chriſtus ſuo ore Apoſtolos docens, impleuit, dicens: Ite, & docete omnes gẽtes, baptizantes eas in nomine patris, & filij & ſpiritûs ſancti. Matt. 28.a Falſum ergò hæreticorum baptiſma & iniquum, à nobis pellendum eſt, & omni deteſtatione refutandum, de quorum baptiſmate non vita, nec gratia cœleſtis, ſed blaſphemia Trinitatis exprimitur. Et ideò venientes ad Eccleſiam hæreticos, integro & Catholico baptiſmate baptizari debere, manifeſtum eſt, vt à blaſphemiæ ſuæ præſumptione purificati, poſſint Spiritûs ſancti gratia reformari.

Liboſus ab * Agra, dixit: * Agitia,

In euangelio Dominus: Ego ſum, inquit, veritas: non dixit, Ego ſum in conſuetudo. Ioan. 14.a Itaque veritate manifeſtata, cedat conſuetudo veritati, vt & ſi in præteritum quis hæreticus in Eccleſia non baptizauit, nec nunc baptizare incipiat.

Leucius à Thabeſte, dixit:

Hæreticos blaſphemos atque iniquos, verbis varijs decerpentes ſancta & adorabilia ſcripturarum verba, execrandos cenſeo, & ideò exorcizandos, & baptizandos eſſe.

Eugenius ab Ammeclera, dixit:

Et ego hoc idem censeo, hæreticos baptizandos esse.

Item alius Felix ab Accura, dixit:

Et ipse secutus diuinarum scripturarum authoritatem, baptizandos esse hæreticos censeo, sed & eos, qui apud schismaticos baptizatos se esse contendunt. Si autem secundùm cautum Christi, priuatus fons noster est, intelligant cuncti Ecclesiæ nostræ aduersarij, qui alieni sunt, nobiscum esse non possunt. Nec duobus populis salutare aquam tribuere potest ille, qui unius gregis pastor est. Et ideò manifestum est, nec hæreticos, nec schismaticos aliquid cœleste posse suscipere, qui a peccatoribus hominibus, & ab ecclesia extraneis, audeant accipere. Quandò danti locus non est, vtiquè nec accipienti prodest.

Item alius Ianuarius Muxuleñ, dixit:

Miror, quòd cùm omnes confiteantur, vnum esse baptisma, non omnes intelligant eiusdem baptismatis vnitatem. Ecclesia enim & hæresis, duæ & diuersæ res sunt. Si hæretici habent baptisma, nos non habemus. Si autem nos habemus, hęretici habere nõ possunt. Dubium autem non est, ecclesiam solam baptismum Christi possidere, quæ sola possideat & gratiam Christi, & ueritatem.

Adelphus à Thasbalte, dixit:

Sinè causa quidem, falso & inuidioso verbo impugnant veritatem, ut rebaptizare nos dicant, quandò ab ecclesia hæreticus non rebaptizetur, sed baptizetur.

Demetrius Aleptanus, dixit:

Vnum baptisma nos custodimus, quia Ecclesiæ catholicæ soli rem suam vendicamus. Qui autem dicunt, quia hæretici verè & legitimè baptizare possunt, ipsi sunt, qui nõ unũ sed multa baptismata faciunt. Nam cùm hæreses multæ sint, pro earum numero & baptismata computabuntur.

Vincentius à Thibari, dixit:

Hæreticos scimus, esse peiores, quàm ethnicos. Si ergò conuersi ad Deum venire voluerint, habemus utiquè regulam veritatis, quam Dominus præcepto diuino mandauit Apostolis, dicens: Ite, in nomine meo manum imponite, dæmonia expellite. Et alio loco: Ite, & do-
Mar.16.d
Mat.28.d
cete oẽs gentes, baptizantes eas in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs sancti. Ergò primò per manûs impositionem ad Christi pollicitationem venire, aliâs autem fieri secundò per baptismi regenerationem censeo non debere.

Marcus à Mactari, dixit:

Mirandũ non est, si hæretici, hostes atq; impugnatores veritatis, rẽ sibi vendicent potestatis & dignationis alienę, sed illud mirãdũ est, q quidã nostri, pręuaricatores veritatis, hęreticis suffragant, & Christianis aduersant. Proptereà decernimus hæreticos baptizandos.

Satius à Sicilippa, dixit:

Si hæreticis in baptismo sua peccata donantur, sinè causa ad Ecclesiam veniunt. Nam cùm in die iudicij peccata sunt, quæ puniantur, nihil est quod timere possint hæretici de iudicio Christi, si sunt remissionem peccatorum consecuti.

Victor à Gor, dixit:

Cùm peccata nõ nisi in Ecclesiæ baptismo remittantur, qui hæreticum ad communicationem sinè baptismo admittit, utrunque cõtra rationem facit: nec hęreticos purgat, & Christianos inquinat.

Aurelius ab Vtica, dixit:

Cùm dicat Apostolus, non communicandum peccatis alienis, quid aliud quàm peccatis alienis communicat, qui hæreticis sinè Ecclesiæ baptismo communicat? Et ideò censeo baptizandos esse hæreticos, ut accipiant remissam peccatorum, & sic illis communicetur. 1. Tim. 5.

Confessor Iambus à Germaniciana, dixit:

Qui hæreticorum baptisma probant, nostrum improbant, ut extra Ecclesiam non dicam lotos, sed sordidatos, negent in Ecclesia baptizari oportere.

Lucianus à Rucumma, dixit:

Scriptum est: Et vidit Deus lucem, quia bona est, & diuisit inter lucem & tenebras. Gene. 1. a
Si potest luci & tenebris conuenire, potest nobis & hæreticis aliquid esse commune. Proptereà censeo, hæreticos baptizandos esse.

Pelagianus à Luperciana, dixit:

Scriptum est: Aut enim Deus, Deus est: 3. Reg. 18. d
aut Baal, Deus est. Ità & nunc: Aut ecclesia, ecclesia est: aut hæresis, ecclesia est. Porrò si hæresis Ecclesia non est, quomodò esse apud hæreticos baptisma Ecclesiæ potest?

Con-

Confessor & martyr Iader à Midila, dixit:

Scimus non esse nisi vnum baptisma in ecclesia catholica, & ideò non debemus admittere hæreticum, nisi baptizatus apud nos fuerit, nè se putet extra Ecclesiam catholicam baptizatum esse.

Item alius Felix à Marrazana, dixit:

Ephe. 4.a Vna fides, vnum baptisma, sed ecclesiæ catholicæ, cui soli licet baptizare.

Confessor Paulus ab Obba, dixit:

Me non mouet, si aliquis Ecclesiæ fidem & veritatem non uendicat, quandò Apostolus di-
Rom. 3.a cat: Quid enim si exciderunt à fide quidam illorum? Nunquid infidelitas eorum fidē Dei
Psa. 115. euacuauit? Absit. Est enim Deus uerax, est autem omnis homo mendax. Si autem Deus verax est, quomodò esse apud hæreticos baptismi veritas potest, apud quos DEUS non est?

Confessor Pomponius à Iosiniana dixit:

Manifestum est, hæreticos non posse baptizare, & remissionem peccatorum dare, qui potestatem non habent, vt aut soluere, aut li-
Matth. 18 c & 16. c gare aliquid in terris possint.

Confessor Venantius à Tinisa, dixit:

Si maritus peregrè proficiscens, amico suo commendet vxorem suam custodiendam, cōmendatam sibi ille, quanta posset diligentia, conseruaret, nè ab aliquo sanctitas & castitas adulteraretur. Christus Dominus & Deus noster, ad patrem proficiscens, sponsam suam nobis commendauit: vtrùm ne eam incorruptā & inuiolatam custodiemus, an integritatem eius & castitatem mœchis & corruptoribus prodemus? Qui enim baptisma Ecclesiæ commune cum hæreticis facit, sponsam Christi adulteris prodit.

Aymnius ab Ausuaggia, dixit:

Nos vnum baptismū accepimus, & ipsum
Ephes. 4.a tenemus & exercemus. Qui autem dicit, quia & hæreticis licet baptizare, ipse duo baptismata facit.

Saturninus à Victoriana, dixit:

Si licet hæreticis baptizare, excusati sunt &
Matth. 12 c defensi illicita facientes: nec uideo, quarè eos, aut Christus aduersarios suos, aut Apostolus
1. Ioan. 2. c antichristos appellauerit.

Confessor Saturninus à Tucca, dixit:

Hęc Tucca est in Numidia, & est alia ab illa, quæ dicta est prius, Tucca Terebentina. similiter quæ adhuc postmodùm ponenda est. Sunt tamen omnes & singulæ in Aphrica.

Gentiles, quamuis idola colant, tamen summum Deum, patrem creatorem cognoscunt, & confitentur. In hunc Marcionitæ blasphemant, & quidam non erubescunt Marcionis baptismum probare: quomodò tales sacerdotes sacerdotium Dei aut seruant, aut vendicāt, qui hostes Dei non baptizant, & sic illis communicant?

Marcellus à Zama, dixit:

Cùm peccata non nisi in Ecclesiæ baptismo remittantur, qui hæreticum non baptizat, peccatori communicat.

Confessor Hirenæus ab Vlulis, dixit:

Si ideò ecclesia hæreticum non baptizat, quòd dicatur iam baptizatus esse, hæresis maior est.

Donatus à Cibaliana, dixit:

Ego vnam Ecclesiam & vnū baptisma eius noui. si est q dicat, apud hæreticos esse baptismi gratiam, antè est ut ostendat & probet esse illic Ecclesiam.

Zosimus à Tharassa, dixit:

Reuelatione facta veritatis, cedat error veritati: quia & Petrus, qui priùs circuncidebat, Galat. 2. c
cessit Paulo veritatem prædicanti.

Iulianus à Telepte, dixit:

Scriptum est: Nemo potest aliquid accipere, nisi datum illi fuerit de cælo. Si hæresis Ioan. 3. d
de cælo est, potest & baptisma dare.

Confessor Faustus à Timida regia, dixit:

Non sibi blandiantur, qui hæreticis patrocinantur. Qui pro hæreticis ecclesiastico baptismati intercedit, illos Christianos, & nos hæreticos facit.

Geminus à Furnis, dixit:

Quidam de collegis hæreticos præponere sibi possunt, nobis non possunt. Et ideò quod semel decreuimus, tenemus, ut ab hæreticis venientes, baptizemus.

Rogatianus à Noua dixit:

Ecclesiam Christus instituit, hæresim diabolus. Quomodò potest habere baptismum Christi synagoga satanæ?

Confessor Terapius à Bulla, dixit:

Qui hæreticis Ecclesiæ baptisma concedit, & prodit, quid aliud sponsæ Christi, quàm Iudas exstitit?

Confessor item alius Lucius à Membrelli, dixit:

Ioan. 9. f Scriptum est: Deus peccatorem non audit. Hæreticus, qui peccator est, quomodò audiri in baptismo potest?

Item alius Felix à Bustaccenis, dixit:

In hæreticis sine baptismo Ecclesiæ admittendis, nemo consuetudinem rationi & ueritati præponat, quoniam consuetudinem ratio & veritatis semper excludit.

Alius Saturninus ab Itinis, dixit:

Si potest antichristus dare alicui gratiam
1. Ioan. 2. c Christi, possunt & hæretici baptizare, qui appellati sunt antichristi.

Quintus ab Aggiua, dixit:

Ille potest dare aliquid, qui aliquid habuerit. Hæretici autem quid possunt dare, quos constat nihil habere?

Alius Iulianus à Marcellina, dixit:

Matth. 6. c Si potest homo duobus dominis seruire, Deo & mammonæ, potest & baptisma duo-
Ephe. 4. a bus seruire, Christiano & hæretico.

Tenax ab Horreis Celiæ, dixit:

Baptisma vnum est, sed Ecclesiæ. Vbi Ecclesia non est, baptisma illic esse non potest.

Confessor alius Victor ab Assuris dixit:

Ephe. 4. a Scriptũ est: Quia Deus vnus est, & spiritus vnus est, & ecclesia vna & baptisma vnũ. Quomodò ergò illic baptizari aliquis potest, ubi Deus, & Christus, & Ecclesia una non est?

Donatulus à Capse, dixit:

Et ego semper hoc sensi, vt hæretici, qui nihil foris consequi possunt, quandò ad Ecclesiam conuertuntur, baptizentur.

Martyr de schismaticis Verulus à Rusiccade, dixit:

Homo hæreticus dare non potest, quod non habet: multò magis schismaticus, quicquid habuit, amisit.

Pudentianus à Cuiculi, dixit:

Nouitas Episcopatus effecit, fratres charissimi, vt sustinerem, quid maiores iudicarent. Nam hæreses nihil habere nec posse, manifestum est atque ita, si qui ex iis venerint, baptizari æquissimè est statutum.

Martyr Petrus ab Hipponezarito, dixit:

Cùm baptisma vnum sit in Ecclesia Catholica, manifestum est, extra Ecclesiam non posse baptizari. Et ideò in hæresi tinctos siue in schismate, venientes ad Ecclesiam, censeo baptizari oportere.

Item alius Lucius ab Auasafa, dixit:

Secundùm autem motum animi mei, & Ephe. 4. a
spiritussancti, cùm sit vnus Deus, pater Domini nostri Iesu CHRISTI, & spiritussanctus, & vna spes, & vna Ecclesia, vnum debet & esse baptisma. Et ideò dico, si quid ab hæreticis motum aut factum fuerit, rescindi debere: & eos, qui indè veniunt, baptizandos esse.

Item alius Felix à Gurgitibus, dixit:

Ego censeo, ut secundùm sanctarum scripturarum præcepta, baptizatus ab hæreticis extra Ecclesiam illicite, cùm confugere uoluerit ad Ecclesiam, gratiam baptismi, vbi licet ei dari, consequatur.

Pusillus à Lamasba, dixit:

Ego credo, baptisma salutare non esse, nisi in Ecclesia catholica. Quicquid absque catholica fuerit, simulatio est.

Martyr Saluianus à Gauzafala, dixit:

Hæreticos nihil habere constat. Et ideò ad nos veniunt, vt possint accipere, quod non habent.

Honoratus à Tucca, dixit:

Ista est alia à priori, quæ est in Numidia. Ista autem ciuitas est mediterranea, inter Tabracam ciuitatem, & Bragadam amnem.

Cùm Christus veritas sit, magis veritatem, Ioan. 14.
quàm consuetudinem sequi debemus, ut hæreticos, qui ideò ad nos ueniunt, quia foris nihil accipere potuerunt, Ecclesiæ baptismo sanctificemus.

Victor ab Octauo, dixit:

Quod & ipsi scitis, non olim sum Episcopus cõstitutus: & ideò expectabam prædecessorum consilium. Hoc itaque existimo, vt quicunque ex hæresi venerint, sinè dubio baptizentur.

Confessor Clarus à Mascula, dixit:

Manifesta est sententia Domini nostri Iesu CHRISTI, Apostolos suos mittentis, Matth. 10. b
& ipsis solis potestatem, à patre sibi datam, permittentis, quibus nos successimus, eadem Matth. 28. d
potestate Ecclesiam Domini gubernantes, & credentium fidem baptizantes. Et ideò hæreticos, qui nec potestatem foris, nec Ecclesiam Christi habent, neminem baptizare baptismo eius possunt.

Martyr Secundianus, à Tabeis, dixit:

Non debemus hæreticos nostra præsumptione decipere, ut in ecclesia Domini no-

stri Iesu Christi non baptizati, ac per hoc remissionem peccatorum non consecuti, cùm iudicij venerit dies, nobis imputent, quòd
Ephe. 4. a per nos non sint baptizati,& indulgentiā diuinæ gratiæ consecuti. Propter quod, cùm sit vna Ecclesia,& unū baptisma, quandò ad nos conuertuntur, simul cum Ecclesia & Ecclesiæ baptismum consequantur.

Item alius Aurelius à Cillani, dixit:

Ioannes Apostolus ī epistola sua posuit, di-
2. Ioan. c cens: Si quis ad nos uenit,& doctrinā Christi non habet, nolite eum admittere in domum vestram, & Aue illi nè dixeritis. Qui enim illi dixerit Aue, communicat factis eius malis. Quomodò admitti tales in domum Dei possunt, qui in domum nostrā priuatam admitti prohibentur? Aut quomodò cum eis sinè Ecclesiæ baptismo communicare possumus, quibus si Aue tantùm dixerimus, factis eorum malis communicamus?

Confessor Licteus à Gemellis dixit:

Mat. 15. b Cæcus cæcum si ducat, ambo in foueā cadunt. Quum ergò hæreticos, constet, nō posse illuminare quenquam, vtpotè cæcos, baptisma eorum non valet.

Natalis à Boëa, dixit:

Tam ego præsens, quàm Pompeius Sabratēn, quàm etiàm Dioga Leptimagnensis, qui mihi mandauerunt, corpore quidem absentes, spiritu præsentes, censemus, quod & collegæ nostri, quòd hæretici communicationē habere nobiscum non possunt, nisi Ecclesiastico baptismo baptizati fuerint.

Iunius à Neapoli, dixit:

Ab eo, quòd semèl censuimus, non recedo, vt hæreticos, venientes ad Ecclesiam, baptizemus.

Confessor & martyr Cyprianus a Carthagine, dixit:

Meam sententiam plenissimè expressi Epistola, quæ ad Iubaianum collegam nostrum scripta est, hæreticos: secundùm euan-
Mat. 12. c gelicam & Apostolicam contestationem, ad-
1. Ioan. 2. c uersarios CHRISTI,& Antichristos appellatos, quandò ad Ecclesiam venerint, vnico Ecclesiæ baptismo baptizādos esse, vt possint fieri de aduersarijs amici, & de Antichristis Christiani.

Finis Concilij Carthagin. sub Cypriano.

DECRETA *SIXTI PAPÆ II.

* Xysti

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

SIXTUS natione Græcus, ex philosopho de Athenis, sedit annum vnum, menses decem, dies 24. martyrio coronatur. Fuit temporibus Valeriani & Decij. Eodem tempore hic compræhensus est à Valeriano, & ductus ut sacrificaret dæmoniis, Qui quia contempsit præcepta Valeriani, capite truncatus est,& cum eo sex diacones, Felicissimus, Agapetus, Ianuarius, Magnus Vincentius, & Stephanus octauo Idus Augusti. Et presbyteri præfuerunt a consulatu Maximi & Glabrionis, vsque ad consulatum Tusci & Bassi, 14. Kalen. Augusti. Quo tempore fuit magna persecutio sub Decio. Et post passionem beati Sixti die tertio, passi sunt Laurētius eius archidiaconus,& subdiaconus Claudius, Seuerus presbyter, & Romanus ostiarius, & Crescentius lector. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros quatuor, diacones septem, Episcopos per diuersa loca duos. Sepultus est in cæmeterio Calixti uia Appia, & sex diaconi eius in cœmeterio Prætextati, via Appia, octauo idus Augusti. Beatus uerò Laurētius sepultus est via Tiburtina in crypta, in agro Verano, quarto idus Augusti. Et cessauit episcopatus dies 35.

Anno Domini 257

Huius tēpore orta est hæresis Sabelliana.

EPISTOLA SIXTI PAPÆ PRIMA.

Ad Gratum quendam Episcopum.

Licere accusatis uel damnatis Episcopis appellare, siue adire sedem Apostolicam, sinè cuius authoritate causa eorum terminari non debent.

EPiscopus Sixtus Grato coepiscopo salutem: Lætari & gaudere me plurimū in Christo Iesu Domino nostro dilectionis tuæ scripta fecerunt, quibus euidenter ostenditur, quantùm catholicam diligis fidem, & quantū prauorum hominum detestaris errorē. Omnis enim hęresis nimis est impia, & euāgelicę * veritatis inimica, q̄ non portionem aliquā lædere, sed ipsa Christianæ religionis conatur fundamenta cōuellere. Memor enim sum, me sub illius nomine Ecclesię præsidere cuius à Dño nostro Iesu Christo est glorificata confessio,& cuius fides nullū unquā fallit, sed oēs quidem hęreses destruit. Intelligo autem mihi aliter non licere, quàm vt omnes conatus meos ei causę, in qua uniuersalis Ecclesiæ salus infestatur, impendam. Agnosce, fili charissime, non ex tēpore, neq; post tempora filium Dei natum, sed ante omnia tempora de paterno utero inenarrabiliter gene-

* veritati

24. q. 1. Memor sum, me

ratum, ipso Deo patre per prophetã dicente:
Psal. 109. (In splendoribus sanctorum ex vtero ante lu
ciferum genui te.) Quam sententiam & Esa-
ias propheta dubijs atque incredulis euiden-
ter expressit, dum non aliundè filium, quàm
Esa. 53. de patre natum ineffabiliter ostendit: In hu-
militate, inquit, iudicium eius sublatum est.
Natiuitatem eius quis enarrabit? Et in libro
Iob 28. c Iob: (Sapientiam Dei, ait, vndè inuenies? La-
tet enim ab oculis hominum, & à uolucribus
cœli absconsa est.) Expergiscere paululùm, &
si lumen scientiæ in te ipsum aliquantum ha-
bes, inuenies, cuius natiuitas à propheta non
potuit enarrari ex tempore, uel ut adstruere
ipse conaris, non potuit generari. (In princi-
Ioan. 1. a pio) inquit Ioannes Euangelista (erat verbũ,
& verbum erat apud Deum, & Deus erat ver
bũ: hoc erat in principio apud Deum. Omnia
per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est
nihil.) Et iterũ: (Erat lux vera, quæ illuminat
omnem hominem venientem in hunc mun-
dum.) In isto igitur, quod dicitur, Erat, si tem
pus quærere uolueris, non inuenies: quo-
niam ex quo pater, ex illo & filius: & quod pa
Eccl. 24. a ter est, id est etiàm filius, Salomone dicente:
(Ego ex ore altissimi prodij, primogenita an-
te omnem creaturam. Ego feci, vt in cœlo ori-
Prou. 8. c retur lumen indeficiens, & sicut nebula texi
omnem terram. Ego in altissimis habito, &
thronus meus in columna nubis. Gyrum
cœli circuiui soli, & profundum abyssi pe-
netraui. In omnem terram stiti, & in populo
primatum habui. Item ibi, Cùm præpararet
cœlum, aderam illi, & cùm sedem suam secer
neret. Quandò super uentos fortes faciebat
in summo nubes, & cùm certos ponebat fon-
tes sub cœlo, cùm fortia faciebat fundamen-
ta terræ, ego eram cum illo componens, &
ego eram, qui adgaudebat, cùm lætaretur or-
be perfecto.) Et in Psalmo centesimoprimo:
(Tu Domine in principio terram fundâsti, &
opera manuum tuarum sunt cœli: Ipsi peri-
bunt, tu autem permanes: & sicut opertorium
mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem
ipse es, & anni tui non deficient.) Non enim
erat ætas, aut aliquod tempus, antequàm de
patre filius nasceretur: quoniam qui tempo-
ra vniuersa propria potestate cõstituit, ex tẽ-
pore vel post tẽpora nasci non potuit. His pau
cis sententijs, breuiter consultis tuis respon-
di, frater charissime. De cæterò tuam moneo
dilectionem, vt cunctos, quos errare cogno-
ueris, ad catholicam fidem, & ad vnitatem re-
ctè credentiũ, conuertere studeas; & tu nun-
quàm ab Apostolico tramite recedas. Si au-
tem te non audierint, & errantes (quod absit)
permanserint, nobis eos manifestare, quàm
citiùs poteris, non tardes, vt Apostolica au-
thoritate aut citò ad Ecclesiã conuertantur,
aut ab Ecclesia separentur. Audiuimus etiàm,
quòd quidam erronei & consentientes eis,
te & reliquos infestent Episcopos, & Episco-
pos aliquos comprouinciales ad vestram in-
famationem atque damnationem secum tra-
hant. Quapropter in hac sancta sede dudùm
à multis Episcopis constitutum erat, & mo-
dò ad vestrum & cæterorum fratrum auxi-
lium est denuò roboratum, vt omnes Epi- 2. q. 6. ca. Omnes
scopi, qui in quibusdam grauioribus pulsan- Episcopi
tur vel criminantur causis, quoties necessè qui in.
fuerit, liberè Apostolicam appellent sedem,
atque ad eam quasi ad matrem confugiant,
vt ab ea (sicut semper fuit) piè fulciantur, de-
fendantur, & liberentur. Cuius dispositioni
omnes maiores Ecclesiasticas causas & Epi-
scoporum iudicia, antiqua Apostolorum eo-
rumque successorum atque canonum autho-
ritas reseruauit, * quoniam culpantur Epi- * quandò
scopi, qui aliter erga fratres egerint, quàm
eiusdem sedis Papæ fieri placuerit. Vndè pla-
cuit, vt accusatus vel iudicatus à compro-
uincialibus in aliqua causa Episcopus, licen-
ter appellet & adeat Apostolicæ sedis pon-
tificem. Qui aut per se, aut per vicarios suos 3. q. 6. Ac-
eiusdem retractari negocium procuret. Et cusatus
dum iterato iudicio pontifex causam suam vel iudi-
agit, nullus alius in eius loco ponatur aut or- catus.
dinetur Episcopus: quoniam quanquàm à
comprouincialibus Episcopis accusati cau-
sam pontificis, scrutari liceat, non tamen dif-
finiri, inconsulto Romano Pontifice, per-
missum est, cùm beato Petro Apostolo non
ab alio, quàm ab ipso dictum sit Domino:
(Quæcunque ligaueris super terram, erunt Math. 16. & 18.
ligata & in cœlo: & quæcunque solueris su-
per terram, erunt soluta & in cœlo.) Et si
quis putauerit se à proprio metropolitano 2. q. 6. Si quis puta
grauari, apud Primatem diœceseos, aut penès uerit.
vniuersalis Apostolicæ Ecclesiæ Papam iu-
dicetur. Ait enim Iacobus Apostolus: (Iudi- Iaco. 2. c
cium sine misericordia illi fiet, qui non fe-
cit misericordiam. Superexaltat autem mi-
sericordiam iudicio.) In omnibus ergò, fi-
li dilectissime, cor custodi, sicut scriptum est:
(Omni custodia custodi cor tuum, quia ex Prou. 4. d
ipso vita procedit.) Hæc breuiter pro com-
memoratione rescripsi: sed peto, ut pro me
orare debeas, quatenùs omnipotens DEVS,
& à malignis me spiritibus, & à peruersis ho
minibus custodire dignetur: quia in hac vi-
tæ meæ peregrinatione mala me simul &
multa circundant, ità ut cum Psalmista iu-
dicam: (In me transiêrunt iræ tuæ, & terrores Psal. 87.
tui conturbauerunt me. Circundederunt me
sicut aqua tota die, circũdederunt me simul.)
Cœlestis gratia & nos in vrbibus, & uos ubi-
què protegat, quia antiquus hostis terrarum
locis à tentatione non excluditur: quia si in
paradiso hominem strauit, quis locus extra Gene. 3.
paradisum esse potest, in quo mentes homi-
num penetrare non valeat? Antiqui enim
hostis (cuius inuidia mors introiuit in orbem Sap. 2. d
terrarum) sunt semper oculi uigiles, ad ani-
mos hominum illaqueandum. Multosque
sua prauitate secum in perditionem trahere
cupit, qui suapte malitia à gloria lapsus est
in mi-

in miseriam. In sola ergò creatoris nostri pro-
tectione fidendum est, cui ex intimo corde cla-
Psal. 30. & 70. memus: (Esto mihi in Deum protectorem & in
„ locum munitum, vt saluū me facias.) Data Ka-
lend. Septembris, Valeriano & Decio viris cla-
rissimis consulibus.

EPISTOLA SECVNDA SIXTI PAPÆ SECVNDI.

1 *Si quis aduersùs Episcopos vel actores Eccle-
siæ causam habuerint, qui se gerant.*
2 *De Episcopis rebus expoliatis, aut à sede
pulsis.*
3 *Vt nullus Episcopus alterius parochianum re-
tineat, ordinet, uel iudicet.*
4 *De Episcopis iniustè damnatis, & Apostolica
authoritate restitutis.*
5 *Quòd excommunicati Episcopos accusare non
possunt, nec illi qui eos in sua non recipiunt
accusatione, nec maior à minori iudicari, vel
damnari.*

DILECTISSIMIS Fratribus per Hispa-
niarū prouincias constitutis, Sixtus Epi-
scopus in Domino salutem: Magno munere
misericordiæ Dei, totius Ecclesiæ Catholicæ
multiplicata sunt gaudia; cùm ecclesiarum sta-
tus eo viget ordine, quo Apostoli, eorumque
successores, illum statuerunt. Et cùm antiqui
hostis astutia eum turbari cognoscimus, non
modico contristamur mœrore. Quam ob cau-
sam fratres hortamur vos, monemus, & flagi-
tamus, vt à tramite Apostolicæ institutionis
nequaquàm recedatis, nec à capite dissideatis,
sed fidem & ordinem, quam Apostoli & Apo-
stolici viri statuerunt, absque hæsitatione te-
Iudic. 16. neatis. Nam si columnæ alicuius magnæ do-
mûs corruerint, ipsa posteà domus minimè sta-
bit. Sic & vos, qui columnæ Ecclesiæ estis, si la-
befactari cœperitis, sancta Ecclesia (quę per vos
regitur) tabescet & labetur. Hæc fratres quæ
dico, valdè timenda sunt, & summo modera-
mine pensanda, atque nè fiant, cauenda. Ipsa
Matt. 5. b enim veritas per se dixit: (Vos estis sal terræ.
„ Quòd si sal euanuerit, in quo salietur?) Et cę-
tera. Ideò vos, charissimi, moneo, quia vobis de-
Rom. 1. bitor sum, & valdè uos diligo. Et quandò bona
audio de vobis, congratulor satis: & econtrà,
quandò aduersa, nimis conturbor. Ego verò
quanuis vobis per longa terrarum interualla
disiunctus sim, sum tamen omninò vobiscum
corde coniunctus. Ideoque de vestra beatitu-
dine erga me modis omnibus cōfido, quia cùm
me vicissim diligitis, à me longè non estis. Vn-
dè magis gratias referimus illi grano sinapis,
Mat. 13. d quod ex modici despicabilisq; seminis specie,
Mar. 4. c ità ramis ex eadem surgentibus, atque se distē-
Luc. 13. d dentibus, vsquequaquè diffusum est, vt in eis
Mat. 13. d volatilia cœli cuncta nidificent, gratiaq; sit fer-
Luc. 13. d mento illi, quod tribus farinæ satis, totius hu-
mani generis massam in vnitate conspersit: at-
que paruo lapidi, qui abscissus de monte sinè
manibus, occupauit vniuersam faciem orbis
terræ. Qui ad hoc naturam nostræ carnis, & Dan. 2. c
status seruilis formam assumens, humiliter se
vsquequaque distendit, vt omni humano ge-
nere in vnitatem redacto, totius corpus vnitē
perficere Ecclesiæ: atque ità ad totius compa-
ginis pertineret commodum, membrorū par-
tialis ista distinctio. Vndè nos quoque à vobis
longè non sumus, quia in illo, qui vbique est,
vnum sumus. Agamus ergò ei gratias, qui so-
lutis inimicitijs in carne sua, fecit, vt in omni
orbe terrarum vnus esset grex & vnū ouile sub
vno pastore: semper memores, quòd vos veri- Ephe. 4. a
tatis prædicator admoneat, dicēs: (Soliciti* ser- * seruare.
uare vnitatem spiritûs in vinculo pacis.) Vin- „
culum enim pacis nemo seruat, dum alium in-
festat aut verbis, aut factis persequitur. Ideò,
fratres, ista præmisimus, quia audiuimus inter
vos accusationes exerceri, & pulsos à sedibus
Episcopos, aut suis rebus expoliatos, iudicari. I.
Quapropter statutum est, vt si quis contra Epi- 2 q. 7. Si
scopum, vel actores Ecclesiæ, se proprium cre- quis con-
diderit habere negocium, non priùs adeat iu- tra episco
dices, quàm ad eos recurrat charitatis studio, pum.
vt familiari colloquio cōmoniti, ea sanare de- II.
beant, quæ in querimoniam deducūtur. Quòd Idem su-
si aliter egerit, communione priuetur. Nemo prà in de-
Pontificum deincèps aliquem Episcopum suis cre. Alexā
expoliatum rebus, aut à sede pulsum, excōmu- dr. Papæ.
nicare aūt iudicare præsumat, quia non est pri- Et infrà
uilegium, quo expoliari possit iam nudatus. in decret.
Nullus Episcopus alterius parochianum præ- Iulij Pap.
sumat retinere, aut ordinare absque eius vo- Supra in
luntate, vel iudicare: quia sicut irrita eius erit decr. Sixti
ordinatio, ità & dijudicatio: quoniam cense- primi, &
mus, nullum alterius iudicis, nisi sui, sententia similiter
teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec in dec. Iu
iudicare vllatenùs poterit. Ista enim vobis de- lij Papæ.
inceps tenenda, & fratres vicissim adiuuare, III.
mandamus. Fratres verò, quos timore terreno IIII. 9. q. 3. Fra
iniustè damnâstis, scitote à nobis iustè esse re- tres quos
stitutos. Quibus ex sancti Petri & Apostolica timore.
authoritate, omnia quę eis ablata sunt, integer-
rimè reddi præcipimus, si non vultis vos &
principes vestri, à collegio nostro & membris
Ecclesiæ separari. Iusto enim iudicio DEI da-
tur plerunquè peccatoribus potestas, qua san-
ctos ipsius persequantur, vt qui spiritu DEI
iuuantur & aguntur, fiant per laborum exerci-
tia clariores. Isti tamen qui hoc agunt, nulla-
tenùs euadent pœnā: quia vt ait DOMINVS,
(Væ illi per quem scandalum venit.) Et quan- „
quàm iuxta Saluatoris sententiam, necesse sit Mat. 18. a
venire scandala, væ tamen per quem veniunt.
De occultis enim cordis alienā temerè iudica-
re, peccatum est: & eum, cùius non videntur
opera nisi bona, iniquum est, ex suspicione re-
præhendere, cùm eorum quæ homini sunt in-
cognita, solus DEVS iudex sit iustus, qui inspe-
ctor est verus. Vndè scriptum est: (Incerta non 1. Cor. 4. a.
iudicemus, quousque adueniat Dominus, qui In decre.
& illuminabit abscondita tenebrarum, & ma- Iuonis, li-
nifestabit consilia cordium.) Et quanuis vera bro 4.
„
sint,

sint, non tamen credenda sunt, nisi certis indicijs comprobētur, nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur. Nullus ergò potest humano condē-
2.q.7. Accusatio episcoporum. nari examine, quem Deus suo iudicio reseruauit. Hæc omnia summoperè sunt præcauenda, nè præsumptores esse videamur. Et accusatio Episcoporum non est facilè recipienda, dicente
Exo.23. a Domino: (Non suscipies vocem mendacij.) Et
1. Timo. 5.c Apostolus inquit, aduersùs presbyterū inscriptionem non recipiendam absque duobus vel tribus idoneis testibus. Si hæc de presbyteris vel cæteris fidelibus sunt præcauenda, quantò magis de Episcopis? Quibus cognitis, magis vos dominari velle manifestum est, quàm consulere fratribus, aut sustentare eos, quia honor inflat superbiam: & quod prouisum est ad cōcordiā, tendit ad noxam. Decuerat nanque iuxta præfatas regulas, vt si aliquid egissent cōtra suum ordinem, mandare nobis, & expectare, quid ad vestra consulta rescriberemus, intantum, vt si etiàm quicquā graue intolerandumq; cōmitterent, nostra præstolaretur cēsura, vt nihil priùs aut aliquid aliud decerneretis, quàm quod nobis placere cognoueritis, & a regulis præstitutis nulla, aut negligentia, aut præsumptione recederitis. Cesset huiusmodi, pressā nostra authoritate, præsumptio: vitentur huiusmodi nocumenta, quia nequaquàm talia patienter ferre possumus machinamenta, quoniā conuenit nobis, paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Meritò nanque causa nos respicit, si silentio faueamus errori. Est insupèr à sanctis prædecessoribus nostris plerunquè iam statutū, vt nemo anathema in nostra suscipiatur accusatione, nec illi, qui nos in sua nolunt recipere querela vel accusatione, cùm nos super illos sciamus à Domino constitutos; non illos super nos. Et sicut maior non potest à minore iudicari, itá nec colligari: quia rarū est omne, quod magnum est. Portemus onera omnium qui grauantur, quinimmò hæc portat in nobis beatus Apostolus Petrus, cuius vice fungimur legatione, & cuius regula informamur, quatenùs eius fulti auxilio, ab omnibus nunc & in perpetuum tueamur aduersis. Data 17. Kalendas Augusti, Valeriano & Decio viris clarissimis consulibus.

DECRETA SIXTI SECVNDI ex Gratiano.

2.q. 6. Si quis. Si quis putauerit se a proprio Metropolitano grauari, apud Primatem diœceseos, aut penes vniuersalis Apostolicæ Ecclesiæ Papam iudicetur.

EX EODEM, VT SVPRA.

Iuo. p. 6. c.318. 3.q. 6. Si quis clericus. extat ex Eleuthero.

Super appellatione, alterius prouinciæ iudices audire non oportet.

Si quis clericus super quibuslibet criminibus accusatus fuerit, in prouincia, in qua consistit ille qui pulsatur, suas exerceat actiones: nec existimet eum accusator suus alibi, aut longiùs ad iudicium protrahendum.

DECRETA DIONYSII PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

DIONYSIVS ex monacho, cuius generationem reperire nō potuimus, sedit annos 6. menses 2. dies 4. Fuit temporibus Gallieni ex die 11. Kalendarum Augusti * Emiliano & Basso consulibus, vsque in diem septimū Kalendarum Ianuarij cōsulatùs Claudij & Paterni. Hic presbyteris Ecclesias diuisit & cœmeteria, parochiasque & diœceses constituit. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decēbrem, presbyteros 12. diacones 6. Episcopos per diuersa loca numero septem. Qui etiàm sepultus est in cœmeterio Calixti via Appia, * 5. Kalendas Ianuarij. Et cessauit Episcopatus dies quinque.

Anno Domini 260 · * Aurelia no. · * sexto

EPISTOLA DECRETALIS DIONYSII PAPÆ PRIMA, ad Vrbanum præfectum.

DIONYSIVS Episcopus Vrbano præfecto salutem: Summum bonum est, amare amantes se: Et econtrà, peius malum non est, quàm vt ciues ciuibus inuideant. Gratias siquidem agimus tuę charitati, quòd fideles sancti Petri benè suscipis & adiuuas. Vndè scias, te & à nobis nostrisquę diligi, & tui tuorumque non modicam curam haberi. Quapropter tuā hortamur dilectionem, vt bonum quod cœpisti, semper implere non differas: quia nō laudatur initium, sed finis. Sapientiam etiàm te hortamur diligere & scrutari, vt rationabiliter & sapienter disponas & iudices ea, quæ tibi cōmissa sunt, dicente Domino per prophetam: (Erudimini, qui iudicatis terram. Time ergò Deum, & mandata eius serua. Et dilige eum totis visceribus, & proximum tuū sicut teipsum. Deus altissimus creauit sapientiam in Spiritu sancto. Et vidit, & dinumerauit, & mensus est. Et effudit illam super omnia opera sua, & super omnem * carnem. Secundùm datum suum præbuit illam diligentibus se. Timor Domini, gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis. Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam & gaudium in longitudine dierum. Timenti Deum benè erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur. Dilectio Dei honorabilis sapientia. Quibus autē apparuerit in visu, diligunt * eum in visione, & in agnitione magnalium suorum. Initium sapientiæ timor Domini. Et cum fidelibus in vulua concreatus est, & cum electis fœminis graditur, & cū * iustis fidelibus agnoscitur. Timor Domini scientiæ

Psal. 2. · Eccl. 12. d · Mat. 22. d · Mar. 12. c · Luc. 10. e · Eccle. 1. b c d. · * carnem secūdùm datū suū, & præbet. · * eam · Psal. 110. · Prou. 1. a & 9. b · * iustis &

scientiæ religiositas. Religiositas custodiet, & iustificabit cor, iucunditatem atque gaudium dabit. Timenti Deum benè erit, & in diebus * consummationis illius benedicetur. Plenitudo sapientiæ est, timere Deum, & plenitudo à fructibus illius. Omnem domum illius impleuit à generationibus, & receptacula à thesauris illius. Corona sapientiæ timor Domini, replēs pacem & salutis fructum: & vidit, & dinumerauit eam. Vtraque autē sunt dona Dei * scientia & intellectus. Sapientia compartietur prudentiæ, & gloriam tenentium se exaltat. Radix sapientiæ est, timere Deum: rami enim illius longæui. In thesauris sapientiæ, intellectus & scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus, sapientia. Timor Domini repellit peccatum: nam qui sinè timore est, non poterit iustificari. Iracundia enim animositatis illius, subuersio illius est. Vsque in tempus sustinebit patiens, & posteà redditio iucunditatis. Bonus sensus vsque ad tempus abscōdet verba illius, & labia multorum enarrabunt sensum illius. In thesauris sapientiæ, significatio disciplinæ: execratio autem peccatori, cultura Dei. Fili cōcupiscens sapientiam, conserua iustitiam, & Deus præbebit illam tibi. Sapientia enim & disciplina, timor Domini: & quod beneplacitū est illi, fides & mansuetudo, & adimplebit thesauros eius. Contumax non sis, & incredibilis timori Domini, & nè accesseris ad eum duplici corde. Nè fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris labijs tuis. Attende in illis, nè fortè cadas, & ponas scandalum animæ tuæ, & adducas inhonorationem tibi, & reuelet Deus absconsa tua.) Pro fide frater & iustitia, ac pro salute animæ tuæ certa semper, & pro adiutorio fratrum viriliter age, vt à Domino recipias renumerationem. Scriptum est enim: (Fili, conserua tempus, & deuita à malo. Pro anima tua non confundaris dicere verum. Est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam & gratiam. Nè accipias faciem aduersùs faciem tuam, nec aduersùs animam tuam mendacium. Non reuerearis proximum tuū in casu suo, nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore eius. In lingua enim agnoscitur sapientia, & sensus, & scientia, & doctrina in * verbis veritatis, & firmamentum in operibus iustitiæ. Non contradicas veritati vllo modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere. Non confundaris confiteri peccata tua, & nè subijcias te homini pro peccato. Noli resistere contra faciem potētis, nec coneris contra ictum fluuij. Pro iustitia agonizare pro anima tua, & vsque ad mortem certa pro iustitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos, & eos euertet viriliter. Noli citatus esse in lingua tua, & inutilis & remissus in operibus tuis. Noli esse sicut leo in domo tua, euertens domesticos tuos, & opprimens subiectos tibi. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad daudū collecta.) His fultus scripturarum

*consolationis.

*Scientiā & intellectum prudentiæ sapiētia cōpartietur, &

Eccles. 4. c.d

*verbo sēsati.

authoritatibus, semper sta rectus, & à via veritatis nè auertaris, vt gratiam Dei semper acquiras, & bonorum hominū amicitia semper fruaris: tantoque tua faciliùs ab amore huius seculi mens exeat, quanto & impellitur, dum vocatur. Nam vos & præsentes videre cupimus, & absentibus colloqui, saltem per epistolam, desideramus. Vndè optamus, vt vos beatus Petrus apostolorū princeps ac sua limina feliciter perducat, quatenùs in omnipotentis gratia, perfrui vestra præsentia mereamur. Data 4. Nonas Februarij, Aureliano & Basso viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA DIONYSII PAPÆ secunda ad Seuerum Episcopum.

De Ecclesijs parochianis, vt singula singulis dentur presbyteris, & vt nullus alterius parochiæ terminos vel ius inuadat.

DIONYSIVS Episcopus Seuero Episcopo salutem: Olim & ab initio tantam percepimus à beato Petro Apostolorum principe fiduciam, vt habeamus authoritatem vniuersali Ecclesiæ, auxiliante Domino, subuenire: & quicquid nociuum est, authoritate Apostolica corrigere & emendare. Ad hoc enim diuinæ dispensationis prouisio, gradus & diuersos cōstituit ordines esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vna concordiæ fieret ex diuersitate contextio, & rectè officiorū generaretur administratio singulorum. Neque enim vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiæ ordo seruaret. Quia verò creatura in vna eademque æqualitate gubernari vel viuere non potest, cœlestium militiarum exēplar nos instruit: quia dū sint Angeli, sint Archangeli, liquet quia non æquales sunt, sed in potestate & ordine, sicut nôsti, differt alter ab altero. Si ergò inter eos, qui sinè peccato sunt, ista cōstat esse distinctio, quis hominum abnuat huic se libenter dispositioni submittere? Hinc etenim pax & charitas, mutua se vice complectuntur, & manet firma cōcordiæ in alterna & Deo placita dilectione synceritas: quia vnumquodque tunc salubriter completur officium, cùm fuerit vnus, ad quem possit recurrere, præpositus. De ecclesijs ergò *parochianis, vndè Apostolicam sedem consulere voluisti, qualiter sint custodiendæ per Cordubensem prouinciam, ac diuidēdæ sacerdotibus, nihil tuæ charitati melius nobis videtur intimare, quàm vt sequaris, quod nos in Romana Ecclesia nupèr egisse cognoscitur. Ecclesias verò singulas singulis presbyteris dedimus, parochias & cœmeteria eis diuisimus, & vnicuique ius proprium habere statuimus, ità videlicet, vt nullus alterius parochiæ terras, terminos, aut ius inuadat, sed vnusquisque suis terminis sit cōtentus, & taliter ecclesiam & plebem sibi commissam custodiat,

*parochialib.

13.q.1. Ecclesias singulas singulis.

vt

vt ante tribunal æterni iudicis, ex omnibus sibi commissis, rationem reddat, & non iudicium, sed gloriam pro suis actibus accipiat. Hanc quoque normam, charissime, te & omnes Episcopos sequi conuenit: & quod tibi scribitur, omnibus quibuscunque potueris, notum facias, vt non specialis, sed generalis fiat ista præceptio. Crimina verò, quę episcopis impingere dicis, per alios non sinas vllo modo fieri, nisi per ipsos qui crimina intendunt: si tamen ipsi digni & irrepræhensibiles

15. q. 3. Nemini præterquàm. apparuerint, & actis docuerint publicis, omni se carere suspicione & inimicitia, & irrepræhensibilem fidem cõuersationemque ducere. Nemini enim de se confesso, credi po test super crimen alienum: quoniã eius omnisq; rei * confessio periculosa est, & admitti non debet. Similiter alieni erroris sociũ, vel à sui voluntariè propositi tramite recedentem, aut sacris patrum regulis & constitutionibus inobedientem, suscipere nõ possumus, nec debemus, nec impetere rectè credẽtes, vel sanctorum patrum sanctionibus obtemperãtes, permittimus: quia infames omnes esse cẽsemus, qui suam, aut Christianam præuaricantur legem, aut Apostolicam vel regularem libenter postponunt authoritatem. Hæc itaque frater charissime, quæ pro affectu sacerdotalis nominis & honoris impendimus, tibi, tuisque subditis, & omnibus tenẽda, & alijs nuncianda atque prædicanda mandamus, quibus & pietas ad vtilitatem, & sit ad fructum dilectio. Vndè obiurgando, hortando, suadendo, blandiendo, consolando, prodesse, quibus possumus, festinemus. Lingua nostra bonis fomentum sit, prauis aculeus. Timidos retundat, iratos mitiget, pigros exacuat, desides hortando succendat, refugientibus suadeat, asperis blandiatur, desperatos consoletur, vt quia doctores dicimur, viã salutis gradientibus ostendamus. Simus in custodia vigilantes; aditum contra hostis insidias soliciti muniamus. Et si quandò perditam ouẽ de commissis gregibus error abduxerit, totó illam annisu ad caulas dominicas reuocare contendamus, vt de pastoris nomine quod habemus, non suppliciũ, sed præmium consequamur. Quia ergò in his omnibus diuinæ gratiæ adiutorium opus est, omnipotẽtis Dei assiduis precibus clementiã exoremus, quatenus ad hæc nobis operanda, & velle tribuat, & posse concedat, atque in ea nos via, cum fructu boni operis, quam se pastor pastorum esse testatus est, dirigat, vt finè quo nihil agere possumus, per ipsum implere omnia valeamus. Data quinto Idus Septembris, Claudio & Paterno viris clarissimis consulibus.

* professio.

3. quest. 4. Alieni.

SYNODVS ANTIOCHENA, habita temporibus Dionysij Pontificis Romani, ab Eusebio Cæsareesi. Historiæ Ecclesiast. libro 7. cap. 22. describitur in hæc verba:

Nicepho. lib. 6 c. 27 Obseruandum est, episcopos crebrò Antiochię cõuenisse, & tãdem in extrema Synodo Paulũ Samosatenũ impietatis apertè conuictũ damnasse.

Cvm Xystus (alij legunt Sixtus) Romanam Ecclesiam vndecim annis rexisset, Dionysius, gentilis illius, qui fuit Episcopus Alexandriæ, Episcopatum Romanum obtinuit. Intereà Demetriano Antiochiæ vitam deserẽte, Paulus ex Samosata episcopatũs dignitatem assequitur. Et quoniam iste abiectã & humilẽ nimis de Christo contra doctrinam Ecclesiasticam habebat opinionem, nempè quòd solùm cõmuni natura erat cum homine præditus, Dionysius Alexãdrinus rogatus est, vt veniret ad Synodum. Qui quanquam senectutem simul & imbecillitatem corporis causando præstò esse renuit, per epistolam tamen illos, quam habebat de cõtrouersia sententiã, fecit certiores. Cæteri autem ecclesiarum pastores, alius aliundè, contra istum Paulum tanquàm pestem & perniciem gregis Christi, itinere cũ celeritate confecto, omnes Antiochię in vnum conuenerunt. Inter hos maximè prę stare videbantur, Firmilianus Cæsareæ Cappadocũ Episcopus, Gregorius & Athenodorus fratres, pastores Ecclesiarum quæ sunt in Ponto: Helenus prætereà, qui Tarsi rexit Ecclesiam, & Nicomas, qui Iconij Ecclesiæ ministerio functus est. Huc accedit Hymenæus ecclesiæ Hierosolymitanæ Episcopus, Theotecnus, qui Cæsareæ Palæstinæ, Hierosolymis finitimæ, administrationem obtinuit. Adde his Maximum, qui fratribus Bostræ decorè & insigniter præfuit. Ac tametsi alios penè infinitos Episcopos vnà cum presbyteris & diaconis, qui eius rei gratia in vrbe suprà demõstrata id temporis coacti erant, vix aut nè vix quidem aliquis poterit enumerare, inter eos tamen hi, quos dixi, facilè primas tenuerunt. Omnibus igitur varijs temporibus, vt tulit occasio, & persæpè in vnum conuenientibus, in vnoquoque congressu orationes habitæ sunt, & quæstiones positæ, cùm à Paulo Samosateno, qui peregrinam suam & ab Ecclesia alienã doctrinam adhuc occultare & obtegere moliebatur: tum ab illis, qui eius errorem & in Christum blasphemiã patefacere, & in apertum proferre omni studio elaborabant. Intereà temporis Dionysius, cùm iam decem & septem annis Episcopatum Alexandrię administrasset, duodecimo anno Imperij Gallieni moritur. Huic successit Maximus. Gallienus vbi quindecim annos integros gubernasset, Cap. 25. Claudius imperator designatus est. Iste biennio percurso, Aureliano tradit imperium: cuius temporibus Paulus dux & author erroris, qui Antiochiæ grassabatur, in postremo concilio Episcoporum, numero propè infinitorũ, contra eum conuocato, sui erroris & peregrinæ

næ opinionis perſpicuè cõuictus, & omnium iam conſenſu palàm cõdemnatus, ab vniuerſa & Catholica Eccleſia, quæ ſub cœlo eſt, penitùs exterbatus fuit. Ex quibus Malchion in primis ſcholæ humanioris literaturæ, quæ erat Antiochiæ, magiſter, vir cùm in alijs diſciplinis diſertus, tũ in ſapientiæ ſtudio eximius, ac propter ſingularem fidei in Chriſtum ingenuitatem, presbyterij munere in illa Eccleſia donatus, cum velut integumentis diſſimulationis euoluens, acritèr coarguit. Iſte enim diſputationem contra illum inſtituẽs, (quam id temporis à ſcribis celeri manu exceptam, & hucuſquè reſeruatam ſcimus:) hominẽ animo veteratorio præditum & fraude plenum, ſolus præ cæteris retegendi vim habuit, & tanquàm omnium oculis ſubijciendi.

Epiſtola Epiſcoporum cõtra Paulum, cap. 24.

Omnes igitur Epiſcopi & paſtores, qui in concilio ſuprà commemorato erant cõuocati, vnam cõmuni conſenſu Epiſtolam ad Dionyſium Epiſcopum Romanum, & ad Maximum Alexandriæ Eccleſiam procurantẽ, nominatim cõſcripſerunt: cuius exemplaria ad omnes prouincias miſerunt. In qua quidem epiſtola & ſuum ſtudium ac diligẽtiam in ea re poſitam omnibus declarârunt, & peruerſã Pauli hæreſim, argumenta in ea refutanda, quæſtiones quas ei proponebãt, omnem præterea hominis vitam & mores dilucidè expoſuerunt. Eorum igitur voces ex ea Epiſtola petitas, in præſentia memoriæ & poſteritatis cauſa perſequi præclarum fortaſsè & commodum videbitur: Dionyſio, Maximo, & omnibus vbiquè in orbe terrarum, collegis, Epiſcopis, presbyteris & diaconis, & vniuerſæ & Catholicæ ſub cœlo Eccleſiæ, Helenus, & Hymenæus, & Theophilus, Theotecnus & Maximus, Proclus, Nicomas & Aelianus, Paulus, Bolanus, & Protogenes, Hierax & Eutychius, Theodorus, Malchion & Lucius, & reliqui omnes Epiſcopi, & presbyteri, & diaconi, qui ciuitates & regiones finitimas apud nos incolunt, & Eccleſiæ Dei quæ apud nos ſunt, dilectis fratribus in Domino ſalutem. *Iſti paulò pòſt hæc ſubiungunt:* Scripſimus Epiſtolas ad Epiſcopos, qui longiore locorum interuallo à nobis diſtabant, eoſque obſecrauimus, vt ad hanc letalem & pernicioſam doctrinam curandam accederent: vtpotè ad Dionyſium Epiſcopum Alexandriæ, & Firmilianum Epiſcopum Cappadociæ, homines beatos & Felicis commemorationis: quorum alter, Dionyſius ſcilicet, quanquàm neque ad erroris ducem ſcribere, neque omninò eum ſalutare dignatus eſt; ad vniuerſam tamen Eccleſiam Antiochiæ epiſtolam miſit: cuius exemplar huic noſtræ epiſtolæ ſubiunximus. Alter autem, nempe Firmilianus, bis huc acceſſit, & ea quæ à Paulo innouata erãt & excogitata peruersè, quemadmodùm cùm nos, qui aderamus, & ſcimus & teſtificamur, tum alij complures, q eiuſdẽ rei nobiſcum cõſcij ſunt, coràm erudi tè certe confutauit. Vndè cùm Paulus ſententiam ſe mutaturum fuiſſet pollicitus, iſte fidẽ illi adhibens, & ſpem animo concipiens, cauſam controuerſiamq́ue ſinè vlla verborũ contumelia commodè fore compoſitam, eam ad tempus diſtulit, & ità ab illo, qui & DEVM ſuum negâſſet & Dominum, & fidem quam antè habuerat, minimè conſeruâſſet, dolo deceptus fuit. Firmilianus ergò, vtpotè qui iam de impia eius prauitate, qua Chriſtum DEVM pernegauerat, ſatis feciſſet periculi, cùm eſſet rurſùs Antiochiam peruenturus, & ad Tarſos vſque perrexiſſet, intereà loci dum nos cõueniremus, dum illum accerſeremus, dũ eius expectaremus aduentum, extremum vitæ diẽ obijt. Poſteà in eadem Epiſtola Pauli vitam, quomodò inſtituta fuerit, quo pacto morata, his verbis deſcribunt: Quoniam Paulus relicto Eccleſiæ canone, ad adulterinam deprauatamq́ue doctrinam ſe tranſtulit, eius res geſtas, cùm ſit extra Eccleſiæ fines eiectus, nihil attinet diſquirere, neque quòd antea indigentia & mẽdicitate oppreſſus, neque quòd à parentibus opum, aut facultatis nihil omninò nactus, neque quòd arte aut inſtituto aliquo quicquam adeptus, iam ad maximam diuitiarum affluentiam peruenerit, idq́ue ex nefarijs ſceleribus, ſacrilegijs & muneribus, quæ à fratribus iniuria affectis (quos ſe adiuturũ pollicitus, callidè ludificatus eſt) cùm flagitando, tum eorum animos ad aliquid ſibi largiẽdum impellendo, per fraudem extorſerat, & ità dum quæſtum pietatem ducebat, eorum liberalitate, qui litibus implicati tenebantur, quique quò ab aduerſariorum calumnijs liberarentur, ad dandum valdè erant propenſi, nequiter abuſus eſt. Neque commemorare opus eſt, quo pacto ſe inſolenter extulerit, & ſecularium honorũ gradus ſibi aſſumpſerit, ſeque arroganter in ijſdem geſſerit, & Ducenarius potiùs probabilius eſt nomen eſſe ordinis militaris, quàm Epiſcopus nuncupari voluerit, & per forum volitârit, & modò epiſtolas legendo, modò quid illis reſponſi daretur præſcribẽdo, magna ſatellitum turba, partim eum antecedentium, partim ſubſequentium ſtipatus, ſuperbo gradu palàm inceſſerit, adeò, vt propter intolerandum eius faſtidium, & nimiam animi elationẽ, fides noſtra grauem inuidiæ notam, odiumq́; permagnũ ſubierit. Neque neceſſum eſt dicto perſequi illius præſtigias, in Concilijs Eccleſiaſticis vſurpatas, quas falſæ gloriæ vmbras conſectãdo, & variarum ineptiarum ſpecies aucupando, & imperitorum mẽtes eo pacto in ſui admirationem traducendo, callidè excogitauit: neque qua ratione ſedem & thronum ſublimem ſibi parârit, eumq́ue non vt Chriſti diſcipulum decet, ſed vt mũdi principes ſolẽt, ſecretum & ſeparatum habuerit, nomine ſuo appellârit, femur in eo ſedens manu percuſſerit, calcibus aliquandò ipſum pulsârit, & qui, cùm eum audirent concionantem, non laudibus extollerent, non vt in theatris fieri ſolet,

Paulus Samoſat. morũ deſcriptio.

Tales mores ducũt ad hæreſim, quæ eſt fidei abnegatio.

Ducenarijs hodiè pares eſſe volũt docti, quidã Cancellario Regũ & Principum.

ſolet, ſe agitationibus, quô illi applauderēt, in orbem verſarent, nō more gladiatorū & mulierculaꝛum, quos apud ſe habebat, incōcinnè ei acclamarent, & quaſi tripudijs geſtirent, ſed vt in domu Dei par eſt, modeſtè moderateq; auſcultarent, eos grauiter increpârit, & verbis contumelioſis exceperit: neque quo modo in verbi Dei interpretes, qui è vita exceſſiſſent, dum in hominum frequentia palàm prędicaret, petulāter & importunè debacchatus fuerit, & non tanquam Epiſcopus, ſed tanquā ſophiſta & præſtigiator de ſeipſo verba magnifica iactitârir. Porrò quid vobis in memoriā reuocemus, quemadmodū pſalmos & cantus, qui ad Dñi noſtri Ieſu Chriſti honorē decantari ſolent, tanquam recentiores & à viris recētioris memoriæ editos, exploſerit, & in media Eccleſia ſolēni Paſchatis die mulieres, quę inanes cantilenas (quas ſi quiſpiā audiret, planè exhorreſceret) in ipſius laudem funderēt, parârit? Aut quid vobis exponamus ea blaſphemiarū genera, quæ Epiſcopos & preſbyteros, qui agros & ciuitates finitimas incolebant, quô illi blandirentur, in cōcionibus ſuis ad populum habitis loqui permiſerit? Nam nullo modo confiteri voluit, (vt aliquid iam obitèr inſeramus, quod pòſt dicetur apertiùs: neque id noſtris ſolùm verbis confirmabitur, ſed multis & varijs locis commētariorum ipſius, quos ad vos miſimus, & maximè, vbi aſſerit CHRISTVM terrenum eſſe & humi natū, perſpicuè oſtendetur) filiū Dei è cœlo deſcendiſſe: ſed qui in iſtum Paulum impiū ipſorum magiſtrum cantus recitabant, & palàm apud populum laudibus efferebāt, eū Angelum dixerunt è cœlo demiſſum. Atque iſta fieri non prohibuit, ſed cùm in ipſum impudēter dicebantur, inſolens & faſtidio tumidus adfuit. Præterea quid eſt cur literis prodamus adſcititias illius mulieres, (quas συνεισάκτους Antiocheni appellant) & mulieres etiàm Presbyterorum & Diaconorum ſuorū, quorum non hoc peccatum ſolùm, ſed alia propè inſanabilia, cùm eorundem conſcius eſſet, explorateq; cognita haberet, callidè occultauit, quô illi ità ipſi obærati adſtrictique, dū ſibijpſis metuebant malè, ſcelerum, quæ ille vel verbo vel factis conſciuiſſet, reum agere non aliquandò auderent: quin etiàm ipſos magnoperè locupletauit, & propterea apud illos, qui taliū rerum cupiditate incēdebantur, in magna gratia & admiratione fuit. Atque vt hoc pro certo habemus cognitū, fratres in Chriſto dilecti, non Epiſcopum modò, ſed ſacerdotium etiàm vniuerſum populo omniū bonorū operum & rectè factorū exemplar eſſe debere: ſic illud minimè ignoramus, permultos ab iſta mulierū in ſuam ſocietatem adſciſcendarū ratione & modo, pietate penitùs excidiſſe, alios autem veniſſe in ſuſpicionem flagitij. Quarè licèt aliquis hoc daret, eum nihil laſciuiæ aut petulantiæ in illas admiſiſſe, ſuſpicio tamen, quæ ex eiuſmodi re oriri ſolet, ſedulò cauenda fuiſſet, nè fortaſsè alicui eſſet offenſioni, alios antè ad ſe imitandū impellere potuiſſet. Quo pacto enim alium aut repræhendere poterat aut admonere, vt deincèps ſe à mulieris conſuetudine abſtineret, diligenterq; caueret, nè eius illecebris, ſicut ſcriptum eſt, laberetur in turpitudinem, qui vna repudiata, duas ætate florentes, & adſpectu perliberales ac venuſtas ſecum habuit? quas ſi quopiàm fortè iret, circunduxit vnà: idque delicias cōſectando quibus cæcam animi libidinē extra modū explere laborauit. Quibus de cauſis tametſi omnes intra ſe grauiter lamentati & conqueſti ſunt, eius tamen potentiā & quaſi tyrannidē ità extimuerunt, vt eum accuſare omninò nō auderent. Sed iſta vitia, vt diximus, in homine ſenſu recto & fide Catholica imbuto, & vnà nobiſcum in fideliū numero habito poſſent corrigi, & ab illo, qui nefario errore Artemonis (quidni enim patrem eius, vndè hæreſim ſuā hauſit, vobis ſignificemus?) abductus, myſterium fidei ac religionis noſtræ prodiderit, nefarijsque conuicijs affecerit, non neceſſum arbitramur illarum rerum rationes repoſcere. *Tandèm in ipſo calce Epiſtolæ hæc addunt:* Iſtum igitur tam Deo aduerſariū, tamq; contumacē eramus coacti Eccleſia & congregatione fidelium eijcere excludereque, & aliū Epiſcopū, qui huic Eccleſiæ Catholicæ præeſſet, in eius locū ſubſtituere. Vndè Donnum diuina certè, vt putamus, prouidētia deſignauimus, Demetriani hominis felicis cōmemorationis (quippe qui hanc Eccleſiam antè hunc præclarè rexiſſet) filium, omni genere virtutū, quæ Epiſcopum decēt, exornatum. Ac vos de eius electione per epiſtolam certiores fecimus, vt illi ſcribatis, & ab eo literas accipiatis cōmunionis. Paulus autem ad Artemonem literas ſcribat, & ſi qui Artemonis partibus faueant, cum eo deincèps cōmunicent. Atque hæc hoc loco ſint à nobis collocata. Vbì Paulus igitur ſimul cum orthodoxa fide Epiſcopatum amiſiſſet, Donnus, vt dictum eſt, miniſterium Eccleſiæ apud Antiochiā ſuſcipit. Verùm cùm Paulus ex Epiſcopi domo, eius Eccleſiæ propria exire nollet, Imperator Aurelianus de ea re rogatus ſententiam, ſanctiſſimè, quid eſſet agendum, decreuit. Præcepit enim, vt domus Eccleſiæ illis traderetur, quibus Chriſtiani Italiæ & vrbis Romæ Epiſcopi per literas tribuendam præſcriberent. Sic demum Paulus, de quo docuimus, cū ſummo dedecore ſecularis imperij ac poteſtatis authoritate ab Eccleſia penitùs extruditur. Hactenùs ex Euſebio Cæſareeñ. Videat lector etiàm Nicephori Caliſti Hiſtoriam Eccleſiaſt. lib. 6. cap. 27. &c.

Agnoſce mores hæreticorū, veteres doctores cōtēnentiū.

Perquam ſimiles illi ſunt recentes hęretici.

Hæreſis impia Pauli Samoſat.

Alij ſubintroductas, alij extraneas vertunt. Extat de his homilia Chryſoſtomi.

De eo hic idem Euſeb. lib. 5. c. 27.

Nota primatū Romanæ Eccleſiæ.

Concilium Romanum de filij conſubſtantialitate, in cauſa Dionyſij Alexandrini Epiſcopi, apud Dionyſium Romanū accuſati quod de ea male ſentiret, apud quem, Apologia edita, ſe purgauit. Vide D. Athanaſiū in epiſtola de ſententia Dionyſ. Epiſcopi Alexandrini contra Arrianos, qua eum à calumnia purgat.

Finis Decretorum Dionyſij Papæ, cum alijs eundem concernentibus.

DECRETA
FELICIS PAPÆ PRIMI.

Ex lib. Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 270. Manes Persa Manichæam introducit sectam.

ELIX, natione Romanus, ex patre Constantio, sedit annos 4. menses 3. dies 15. Martyrio coronatur. Fuit autem temporibus Claudii & Aureliani, à consulatu Claudii & Paterni, vsque ad consulatũ Aureliani & Capitolini. Hic constituit, supra sepulcra aut memorias martyrum, Missas celebrari. Hic facit ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros 9. diacones 5. Episcopos per diuersa loca quinque. Sepultus est in cœmeterio suo, vbi & basilicam fecit via Aurelia, milliario ab vrbe Roma secundo, tertio Kalendas Iunias. Et cessauit episcopatus dies quinque.

EIVSDEM FELICIS PAPÆ primi, epistola prima decretalis, ad Paternum episcopum.

CHarissimo atq; dilectissimo Paterno coēpiscopo, Felix episcopus in Domino salutem. Gaudere me plurimùm, & exultare in Domino, dilectionis tuæ scripta fecerunt, quibus euidenter ostenditur, quantùm catholicam diligis fidem, & quãtùm hæreticum detestaris errorem. Hæresis quippe est nimis impia, & euangelicæ veritatis inimica, quæ non portionem aliquam lædere, sed ipsa Christianæ religionis conatur fundamenta cõuellere. Quoscunque enim rapit ad se, non solũ in hoc vitium, sed in multa alia vitia ruere facit: & ipso suadente antiquo hoste, non solùm persecutores Ecclesiæ, sed etiàm sacerdotum eius, fiunt. Vna igitur mente corrigere curemus & insequamur tales, & ab hoste suo Ecclesiam, eiusque fideles & sacerdotes Domini, nitamur liberare. Præstabit vires omnipotens redemptor noster charitati atque iustitiæ: præstabit nobis longè à se positis, vnitatem spiritûs sui ipse, cuius artificio, quasi in arcæ modum, quatuor mũdi constructa lateribus, atque imputribilium lignorum compage & bitumine charitatis adstricta est Ecclesia, vt nullius aduersitate spiritus, nullius venientis extrinsecùs tumore fluctûs perturbetur. Sed quemadmodùm, illius gubernante gratia, petendũ est, vt nulla nos superueniens exteriùs vnda cõturbet, ità ex totis orandum est visceribus, frater charissime, vt suæ prouidentiæ dextera, cumulum sentinæ nobis interioris exhauriat. Aduersarius quippe diabolus, qui contra humiles sæuiens, sicut leo rugiens circuit, quærens quem deuoret, nõ iam, vt cernimus, caulas circuuit, sed ità validè in quibusdam ecclesię necessarijs membris dẽtem figit, vt nulli sit dubium, quia nisi vnanimiter, faciẽte Domino, cunctorum

1. Pet. 5. c

prouida pastorum turba concurrat, omne (quod absit) citiùs ouile dilaniet. Quapropter detractores, qui diuina authoritate eradicandi sunt, & fautores inimicorum, ab episcopali submouem* accusatione. Similiter nè summorum quispiam, minorum accusationibus impetatur aut dispereat. Neque in re dubia certa iudicetur sententia, nec vllum iudicium, nisi ordinabiliter habitũ, teneatur. Si quis super quibuslibet criminibus clericum pulsandum crediderit, in prouincia, in qua cõsistit ille qui pulsatur, suas exerceat actiones, nec æstimet eum accusator alibi, aut longiùs pertrahendum ad iudicium. Illi verò, qui pulsatus fuerit, si iudices suspectos habuerit, liceat appellare primates. Primates quoquè accusatum discutientes episcopum, non antè sentẽtiam proferant damnationis, quàm Apostolica freti authoritate, aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes & canonicè examinatos regulariter testes conuincatur. Aliter irritam esse censemus & iniustam Episcoporum damnationem, & idcirco à synodo retractandam, ità vt oppressis ab omnibus, in cunctis subueniatur causis. Caueant iudices Ecclesiæ, nè absente eo, cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, qui etiã rationẽ pro actione fratrum in præsentia dabunt. Proditoris verò nec * calumnia, nec vox audiatur. Nemo enim debitorem ampliùs potest cognoscere, quã ille, qui iniuriam, eiusq; sustinuit nequitiam. Omnes ergò qui in Christo volũt piè viuere, necessè est vt ab impijs & dissimilibus patiantur opprobria, & despiciantur tanquã stulti & insani, qui præsentia bona perdunt, vt inuisibilia & futura acquirant. Despectio tamen & irrisio talium, in ipsos retorquebit, qui ipsos infestant: quia & abundantia eorum in egestatem, & superbia transibit in confusionem. Et quicquid iustis aduersitatum vel malorum irrogatur, non est pęna criminis, sed virtutis examen. Et sicut aurum, quãto plùs excoquitur, tanto melius efficitur: sic iustus, quãto plùs tribulatur, (si ipsam tribulationem patienter portauerit) multo purior & charior Deo redditur. Vndè ipsa per se veritas dicit: (Beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.) De talibus Dominus per Esaiam loquitur, dicens: (Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum eius. Dixerunt fratres vestri, odientes vos & abiicientes, propter nomen meum: Glorificetur Dominus, & videbimus in lætitia vestra, ipsi autem confundentur. Vox populi de ciuitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis. Antequàm parturiret, peperit: antequàm veniret partus eius, peperit masculum. Quis audiuit vnquàm tales? & quis vidit huic simile? Nunquid parturiet terra in die vna? aut * parturietur gens simul, quia parturiuit, & peperit Sion filios suos? Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam,

3. q. 4. Detractores quoquè qui.

2. q. 7. Maiorũ quispiam.

3. q. 6. Si quis cleri.

2. q. 1. Primates accusatum dis.

11. q. 3. Irritũ esse episcoporum.

* calũniatoris vox vnquàm.

Matt. 5. a

Esa. 66.

* parietur.

dicit Dominus? Si ego, qui generationẽ cæteris tribuó, sterilis ero, ait Dñs Deus tuus? Lætamini cũ Hierusalẽ, & exultate in ea omnes q diligitis eã. Gaudete cum ea vniuersi gaudio, qui lugetis super eã, ut sugatis, & repleamini ab ubere cõsolationis eius, vt mulgeatis, & delicijs affluatis ab omnimoda gloria eius: quia hæc dicit Dñs, Ecce ego declinabo super eam quasi fluuiũ pacis, & quasi torrẽtẽ inundantẽ gloriã gentium quã sugetis. Ad ubera portabimi, & sup genua blãdiẽtur vobis. Quomodò si cui mater blandiatur, ità ego cõsolabor vos, & in Hierusalem consolabimini. Videbitis, & gaudebit cor vestrum, & ossa vestra sicut herba germinabunt. Et cognoscetur manus DOMINI seruis eius, & indignabitur inimicis suis. Quia ecce Dñs in igne veniet, & quasi turbo quadriga eius, reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in flãma ignis. Quia in igne Dñs *dijudicat, & in gladio suo ad omnẽ carnem, & multiplicabũtur interfecti à Domino. Qui sanctificabant, & mundos se putabant in hortis post ianuam intrinsecùs, qui comedebant carnem suillam & abominationem & murem, simul consumentur: dicit Dominus. Ego autem opera eorum & cogitationes eorum, venio vt congregem cum omnibus gentibus & linguis: & venient, & videbunt gloriam meam, & ponam in eis signum. Et mittam ex eis, qui saluati fuerint, ad gentes, in mari, in Aphrica, in *Lydia, tenentes sagittam in Italiam, & Græciam ad insulas longè, ad eos qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annunciabunt gloriam meam gentibus, & adducent omnes fratres uestros de cunctis gẽtibus donum Domino, in equis & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis ad montem sanctum meum Hierusalem, dicit Dominus: quomodò si inferant filij Israel munus in vase mundo in domo Domini. Et assumam ex eis in sacerdotes & in Leuitas, dicit Dominus: Quia sicut cæli noui & terra noua, quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus, sic stabit semen vestrum & nomen uestrum. Et erit mensis ex mense, & sabbatum ex sabbato, & veniet omnis caro, vt adoret coram facie mea, dicit Dominus. Et egredientur, & videbunt cadauera uirorum, qui præuaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, & erunt vsque ad satietatem visionis omni carni. Quid aliud detrahentes faciunt, nisi in puluerem flant, atque in oculos suos terram excitant? Et unde plùs detractionis perflant, indè magis nihil ueritatis uident? Tales tamẽ, frater charissime, portandi sunt & corrigendi, quia cæci sunt & duces cæcorum. His, charissime, respondi breuiter consultus tuis, quæ te & omnes episcopos regulariter tenere mãdamus. Tuam tamen frater monemus prudentiam, vt pro statu ecclesiæ & sacerdotum eius, pro uiribus elaborare studeas, & ordinẽ

*dijudicabis

*Libya

Matth. 15. b

Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ per omnia teneas, & violari sanctorum decretã nõ permittas, sed omnes quoscunque potueris, instruas, vt fructuosos manipulos Domino repræsentes. Vale. Data * Nonis Iunij, Claudio & * Aureliano viris clarissimis coss.

* nono Kalend.

* Mariniano

EPISTOLA FELICIS PAPÆ primi, secunda.

De authoritate iudicis sedis Apostolicæ, & de Episcopis accusatis.

FElix Episcopus vniuersis Epis per Galliæ prouincias cõstitutis, in Dño salutẽ. Bonorũ operum spiritualiũ studiorũ Deum authorem esse, nõ dubiũ est, qui eorũ incitat mẽtes, & adiuuat actiones. Vndè lætari me fecerũt scripta vestra, ex bono studio & ex ĩtegritate fidei deuotionis vestrę: sed ex afflictione & contritione uestra magna, ex parte tristauêre. Tristis enim tristes legi literas uestras, & scripta męsta męrore debito pcurri: q̃a sicut nos ecclesiarũ pax, sacerdotũq; eius cõcordia, & tranquillitas plebis, * audire facit gaudiũ, ità nos affligit & deijcit fraterna afflictio. Vos tñ nolite multùm tristari, q̃a sicut ipsa p se veritas ait, (Si de hoc mũdo fuissetis, mũdus quod suũ erat, diligeret: sed q̃a de hoc mundo non estis, sed ego elegi vos de mũdo, ppterea odit vos mundus,) id est, mũdi amatores. Quicquid enĩ hi loquant, aut aduersùm uos agant, uos tñ semper integram seruate fidem, & puram habetote conscientiã, vt integer spiritus & anima, seruatur in die Domini. Nos verò ad supplementum vestrum fratres, & coepiscopos nostros vocauimus ampliùs quàm septuaginta cum quibus hæc, quæ subtèr habentur inserta regulariter tractando decreuimus. Vestris enim epistolis in omnium audientia perlectis, quæ multas (ut nostris) querimonias & oppressiones in se cõtinebant uestras, decretisque sunt q̃ de accusationibus episcoporum, sancta synodus dixit: Hæc sunt, quæ deinceps propter malorum hominum insidias, qui in ecclesiam & in ecclesiasticos sæuiunt, uiros indifferenter, conseruare firmissimè volumus in secula. Si quis episcopus ab illis accusatoribus, qui recipiendi sunt, fuerit accusatus, postquàm ipse ab eis charitatiue conuentus fuerit, ut ipsam causam emendare debeat, & eam corrigere noluerit, non olim, sed tunc ad summos primates causa eius canonicè deferatur, qui in congruo loco intra ipsam prouinciam, tempore congruo, id est, autumnali uel æstiuo, concilium regulariter conuocare debebunt, ità ut ab omnibus eiusdem prouinciæ episcopis inibi audiatur. Quò & ipse regulariter conuocatus, si eum aut infirmitas, aut alia grauis necessitas non detinuerit, adesse debebit: quia vltra prouinciæ terminos accusandi antè licentia non est, quàm audientia rogetur. Nam si suis fuerit, aut ecclesiæ sibi cõmissæ rebus expoliatus, aut (quod

* adire

Ioan. 15. a

1. Thess. 5. A

Concilij mentio.

3. q. 2. Si episcopus suis fuerit.

abiit,

absit, quod alienum ab omnibus esse debet fidelibus) à sede propria eiectus, aut in detentione aliqua suis ouibus fuerit sequestratus: tūc canonicè, antequàm in pristino statu restituatur cum omni priuilegio sui honoris, & sua omnia, quæ insidijs inimicorū suorum ei oblata fuerunt, legibus redintegrentur, nec conuocari, nec iudicari poterit, nisi ipse pro sua necessitate (minimè tamen iudicandus) aduenire spontè elegerit. Nullatenus ergò à quoquā respondere *rogetur, antequā integerrimè omnia, quæ per suggestiones inimicorum suorū amiserat, potestati eius ab honorabili concilio legali ordine redintegrentur. Præsul verò cum omni honore statui pristino reddatur, & ipse dispositis ordinatisq; liberè atque securè diù suis, tunc regulariter infra quatuor vel quinq; aut * septem menses, iuxta quod possibilitas ei fuerit, & non antè, conuocatus ad tempus concilio in legitimo & canonico, veniat ad causam: & si ità iustè videtur, accusantium propositionibus respondeat. Nam hoc summoperè prouidādum est, nè antequā hæc omnia fiant, coactus respondeat, quia contentio semper vitanda est. Adimi nanque episcopo episcopatū, antequā causæ eius exitus appareat, nulli Christiano videri iure potest, quia talis præsumptio sacrilegium est, & author talium, sacrilegus. Quòd si ægrotans fuerit episcopus, aut aliqua eum grauis necessitas detinuerit, pro se legatū ad synodum mittat. Nec à communione suspēdatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam, electorum iudicum die statuta literis euocatus, minimè occurrerit: hoc est, nisi eum aliqua præoccupauerit necessitas infra spatium prædictorum mensium, & eo amplius, prout causa dictauerit. Quòd si ex vtraque parte ad causam dicendam venerint, quia vnus absque altero audiri non debet, quærendum est in iudicio, cuius sint cōuersationis & fidei atque suspicionis, accusatores, aut qua intentione hoc faciant: quia ad hoc admitti non debent, nisi bonę conuersationis & rectæ fidei viri, hi videlicet, qui omni suspicione careant, & bona vita clareant, neque infames existant. Quòd si accusatōrum personæ, in iudicio episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguandum non admittantur, nisi proprias causas asserere (non tamen criminales) vel ecclesiasticas voluerint. Infamis enim persona, nec procurator potest esse, nec cognitor. Absente verò aduersario, non audiatur accusator: nec sententia, absente parte alia, à iudice dicta, vllam obtinebit firmitatem: neque absens per alium accusari, aut accusare potest, nec affinis testis admittatur. Neminem ergò exiberi de prouincia ad prouinciam, vel ad comitatum oportet, nisi ad relationē iudicis, ad quem fuerit appellatum, id est, vt actor semper rei forum sequatur. Si quis autem iudicem aduersum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat, quam nulli oportet negari. Peregrina verò iudicia, generali sanctione prohibemus: quia indignum

Marginalia (left): rogatur · * sex, aut · 3.q.3. Si ægrotans · 3.q.10. Si accusatorum p. so. · 3.q.7. Infamis p. sona. · 3.q.9. Absente aduersario. · 3.q.9. Absens per aliu m. · 3.q.6. Peregrina iudicia.

est vt ab externis iudicetur, qui comprouinciales & à se electos debet habere iudices. Hæc fratres, ad vestram & omnium coepiscoporum opem & defensionē in synodo vnanimiter sunt decreta, vt si fortè aliqui stultorum vos accusare) qui diabolicæ deceptionis errore decepti sunt (voluerint; dum ista legerint vel audierint, resipiscant, & ad vnitatis concordiā reuertantur: & quod priùs erat in vltionem, transibit in gloriam. Nam proculdubiò multi sunt, qui (secundùm Apostoli vocem) pruriētes auribus, à veritate auditum auertunt, ad fabulas autem conuertuntur, & ad nocumenta honorum transeunt. Ait autem idem Apostolus de infidelium ignorātia: (Si cognouissent, nūquàm Dominum gloriæ crucifixissent.) Similiter, si hi Dominum perfectè agnouissent & amassent, nunquàm seruos eius perturbâssent, nec verbis aut factis persequuti essent. * Quòd verò idem Apostolus dicit: (Si enim quum inimici essemus, recōciliati sumus Deo per mortem filij eius:) cur insequimur fratres? cur perturbamus statum ecclesiæ Dei? & eos, qui ei seruire debent, affligimus? Martyres enim passi sunt, non tamen animæ eorū occisæ sunt in corporis passione, ore veritatis attestante: (Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidère. Vbi agnosci corporis oportet, quòd si animæ martyrum, corpore perempto, supplicijs extingui non possunt, nec animæ Prædicatorum & Doctorum persequi debuissent aut perturbari, & à Dei famulatu auerti, quia cum corporibus non deficiunt. Tales autem perturbatores Ecclesiæ, non solùm prædicta agunt mala, sed & memorias martyrum execrantur. Quapropter in præfata constituimus synodo, vobisque & omnibus Ecclesijs tenendum & agōdum mandamus, vt super memorias martyrum Missæ celebrentur, nè memoriæ eorum à talibus extingui, aut veneratio possit prohiberi. Vos verò, fratres, nolite multùm turbari, nolite vexari, sed confortamini in Domino, & in potentiā claritatis eius. Habetote interìm ista ad suffragium vestrum, Apostolica authoritate decreta: & scitote, nos semper paratos habere etiàm (si necesse fuerit) vsque ad mortem, ad quæcunque vobis necessaria fuerint (Domino opem ferēte) perficienda. Illi tamen, authore Deo, peribunt, & vos stabitis, si tamen labor vester non fuerit inanis, sed plenus fide & charitate. (Væ) (inquit propheta) (qui potum dat amico suo, mittens fel suum.) Et iterùm sapientissimus Salomon ait: (Qui loquitur iniqua, non potest latère, nec præteriet illum corripiens iudicium. In cogitationibus ergò impij interrogatio erit. Sermonum autem illius auditio ad Dominum perueniet, & ad correptionem iniquitatum illius. Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non absconderur. Hæc enim si amplecti uoluissent proprio & sano sensu, ad reprobum sensum

Marginalia (right): 2.Ti.4.b · 1.Cor.2.b · * Quum Rom.5.b · Mat.10.c · Eph.6.b · 1.Cor.15.g · Abac.2.c · Sap.1.c

sensum minimè laberentur: sed per DEI timorem sermonum suorum præcauentes custodiam, piâ sanctorum patrum diffinitionê, siuè quadam nocumẽti præsumptione, vtiquè conseruâssent. Quoniam dicit sacrum eloquium: (Consiliũ bonum conseruabit te, & mens bona custodiet te.) Non enim de fontibus salutiferis spiritualiter ad acquisitionem æternæ vitæ procedunt tales accusationes & detractiones, atq; ideò competentes nos B. Paulus Apostolus præmuniens, ait, non debere plùs sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatê, in definitione pietatis perdurantes. Qui enim hæc prætereũt, non tantum læsi sunt, decidentes à corroboratione sua, sed insipientiæ suę de reliquerunt domibus memoriam, vt in his, in quibus peccauerunt, minimè latére potuissent. Gloria enim & contumelia in loquela, & * in loquela linguę hominis, casus illius est. Ideoq; conueniens est, hanc quidẽ ostensionem repręhensionum illorũ, nostris actibus inferi, nè vlteriùs iam talia patiamini, seminantibus eis zizania & scandala, sed lætari in officijs & dogmatibus vestris mereamini. Igitur erubescant, ac talia & huiusmodi blasphemiam subtrahere festinent, si noluerint à sacerdotali nostro collegio segregari, & à totius Christiani populi societate diuelli. Licèt nanque de his plura & pernecessaria, quæ in decretis sedis Apostolicæ, & ab Apostolis eorumq; successoribus nostris videlicet prædecessoribus, statuta inueniuntur, dicere & conscribere potuissemus, tamen melius nobis visum est, vt epistolam oratione claudamus: Deus omnipotens & huius vnigenitus filius, & Saluator noster Christus, hoc vobis tribuat incitamentum, vt omnibus fratribus & coepiscopis nostris, quibuscunque tribulationibus laborantibus, totis succurratis viribus, & cum eis compatiẽtes, crucem eiusdem Domini Saluatoris portetis, vt veri ipsius discipuli coram omnibus appareatis, vt & vos & qui vobiscum sunt, hîc & in futuro meliora possideatis, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Per Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, per quem & cum quo, omnipotenti Deo gloria in secula seculorũ, Amẽ. Valere vos opto, charissimi fratres. Data quinto idus Augusti, Claudio & Paterno viris consulibus.

Prou.2.c ,, Rom.12.a Eccl.5.c * i. lingua hominis, 1.Cor.6.b Esa.64.b

EPISTOLA FELICIS PAPÆ primi tertia, ad Benignum Episcoporum.

1 *Errant, qui filium non videre patrem contendunt, eò q; Deum nemo vidit vnquàm.*

2 *Errant affirmãtes filium minorem patre, quia ille inuisibilis, filius verò visibilis.*

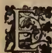
Dilectissimo fratri Benigno Episcopo, Felix episcopus in Domino salutem: Suscipientes fraternitatis tuæ epistolas, quibus me requisisti super fidei documentis, quæ ab aliis habebantur aliter, quàm rectæ fidei contineãt sacramenta, prout Dominus dedit, pro fraternitatis amore respondere non resultauimus. Semper enim dubia & maiora negocia, terminum ab hac sancta sede, à tempore Apostolorum, qui eam suis documentis instruxerũt, accipere consueuerunt. Et ideò tu rectè fecisti, q; huius sanctæ sedis consultis, te cæterosq; firmari & instrui voluisti. Continebant eñi literę tuæ fratrumq; tuorũ, q; quidã dicunt, filiũ nõ posse ꝓpriè videre patrẽ, q̃a scriptũ est: (Deũ enim nemo vidit vnquàm.) Et alij fingũt, Ideò minor est patre filius, q̃m pater illi perhibet testimoniũ. Quidã autem garriunt, q; ideò patre minor est, quia inuisibilis ipse dicitur, filius verò visibilis cõprobatur. Hi enim ignorantes diuinarũ scripturarũ & Apostolorũ iura, ex proprio aut adulterino sensu talia fabricant, & seducere corda fideliũ quærunt. Nos verò ad ipsius fontis originem redeamus, ex quo filium patrẽ semper videre potuisse vel posse, euidentioribus testimonijs de veteris & noui instrumenti literis doceamus, Salomone dicẽte: (Est tecum sapientia, quæ nouit opera tua, quæ affuit tibi, cùm faceres orbẽ terrarum, & ipsa nouit, quid sit placitũ corã oculis tuis.) Et Dominus in euangelio: (Nemo nouit filium nisi pater, neque patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.) Et iterùm: (Nemo Deum vidit vnquàm, nisi vnigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse narrauit.) Et iterùm Iudæis dixit: (Vos non nôstis eum, ego autem noui eũ. Quòd si dixero, quia nõ noui eum, ero similis vobis mendax.) Item ibi: (Qui ex Deo est, hic nouit eum.) Et iterùm: (Ego noui eum, quia ab ipso sum.) Eccẽ docuimus, quia videt semper filius patrẽ. Quomodò adstruunt, eum patrem non posse videre, in cuius sinu nascitur permanere? Si sereno sensu diuinas recenseas scripturas, inuenies non solùm patrem filio testimonium perhibentem, sed totam simul inseparabilem Trinitatem, ipso Domino protestante, qui ait: (Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me, pater.) Et iterùm: (Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum verum est, quia scio vndè venio, & quò vado.) Et de spiritusanctо: (Quum venerit paracletus spiritus veritatis, ille testimonium perhibebit de me.) Intende, quæso, intende, quoniam in quibus vna testificationis virtus ostenditur, nullus ab aliquo neque potior, neque inferior iudicatur. Sæpiùs ista iam diximus, quia secundùm hominis formam filius visibilis dicitur, secundùm verò deitatis substãtiam, inuisibilis prędicatur, Paulo attestãte Apostolo: (O altitudo, inquit, diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius?) Et in Esaia: (Cui similem æstimatis

1 Ioan.1.b Mat.17.a Mar.9.a Luc.9.d 1.Cor.4.a Coloss.1.b 1.Tim.1.d Sap.9.b ,, Mat.11.d Luc.10.d ,, ,, Ioan.1.b ,, Ioan.8.g ,, Ioan.7.d ,, Ioan.8.g ,, ,, Ibidem b ,, Ioan.15.d ,, ,, 11. Ro.11.d Esa.40.c

„ matis eum, quum sit ipse inuisibilis?) Et item
Ephe. 3.b Apostolus: (Mihi autem minimo omniū sanctorum data est gratia hæc in gentibus, euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes, quæ sit dispositio sacramenti absconditi à seculis, in quibus omnia creauit.)
Col. 1.b Item ipse: (Qui est, ait, imago Dei inuisibilis.)
Col. 1.d Et ad Coloss. (Ego Paulus minister, qui nunc gaudeo in passionibus meis pro vobis, & suppleo, quæ desunt tribulationum Christi in carne mea pro corpore eius, quod est ecclesia, cuius factus sum ego minister secundùm dispensationem Dei, in ministerium Christi, quod absconditū fuit à seculis & à generationibus.)
Coloss. 2.a Item ibi: (Vt cōsolentur corda eorum in charitate, in omnes diuitias adimpletionis intellectus, in agnitionem mysterij, quod est Christus, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi.) Et in Psalm. 76. (In mari est via tua, & semitæ tuæ in aquis multis, &
Eccles. 1.a vestigia tua non cognoscentur.) Et in Salo-
Ibidem. mone: (Sapientiam Dei præcedentem omnia, quis inuestigabit?) Item ibi: (Radix sapiētiæ cui reuelata est? & astutias illius quis agnouit?)
Ibidem. Item ibi: (Disciplina sapientiæ cui manifestata est, & multiplicationē ingressus illius quis
Eccl. 11.a intellexit?) Item ibi: (Quoniam mirabilia sunt opera Domini solius, & gloriosa, & absconsa, & opera illius inuisa hominibus.) Ecce sicut pater inuisibilis est, ita etiam & filius inuenitur. Quomodo ergo ab illis, qui hoc dicunt quod mandastis, in eo, quòd nobis carnaliter se videri dignatus est, patre inferior iudicatur? Talibus nolite credere vos, & alios ab eo-
Psal. 2. rum sensu auertere docete. Vos ergo seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremo-
24. q. 1. re: Apprehendite disciplinam, ne pereatis de
A recta re- via iusta. Hæc verò Apostolorum est viua tra-
gò fides. ditio, hæc vera charitas, quæ prædicanda est, ac veraciter diligenda ac fouenda, atque fiducialiter ab omnibus tenenda. Hæc sancta & Apostolica mater omnium ecclesiarū, Christi Ecclesia, quę per Dei omnipotentis gratiam, à tramite Apostolicæ traditionis nunquā errasse probatur, nec ab hæreticis nouitatibus deprauāda succubuit: sed vt in exordio normā fidei Christianæ percepit ab authoribus suis, apostolorum Christi principibus, illibata finetenūs manet, secundùm ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, qui suorum discipulorum principi in suis fatus est euange-
Luc. 22. c lijs: (Petre,) inquiens, (ecce satanas expetiuit, vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua: & tu aliquandò conuersus, confirma fratres tuos.) Consideret itaque vestra excellens prudentia, quàm bonum sit, persistere in dispensatione vobis credita, & in fide recta, atque hæreticis & æmulis Christi repugnare, & nunquàm à veritatis tramite declinare: Quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui pro nobis mori non dubitauit, & proprio nos suo redemit sanguine, fidem B. Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit: quod apostolicos pontifices, meæ exiguitatis prædecessores, confidenter fecisse, semper cunctis est cognitum. Quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepta tamen diuina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere. Væ enim nobis erit, qui huius ministerij onus susceptum habemus, si veritatem Saluatoris nostri Iesu Christi, quam Apostoli prædicauerunt, prędicare neglexerimus. Væ erit nobis, si silentio veritatem oppresserimus, quam erogare nummularijs iubemur, id est, Christianos populos imbuere & docere. Quid in ipsius futuro Christi dicturi sumus examine, si sermonum eius veritatem confundimur prędicare? Quid erit de nobis, quum de commissis nobis animabus, & de officio suscepto rationem iustus index Christus Deus noster districtam exegerit? Ideò, fratres, hortor dilectionem vestram, obtestor & moneo, vt qua potestis & debetis, solicitudine vigiletis, ad inuestigandos hæreticos, & inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ, & à sanis mentibus, nè pestis hæc latiùs diuulgetur, seueritate qua potestis, pro viribus extirpetis: quoniam vt habebit à Deo dignæ remunerationis præmium, qui diligentiùs, quod ad salutem commissæ sibi plebis proficiat, fuerit exequutus: ità ante tribunal Domini de reatu negligentiæ se non poterit excusare, quicunque plebem suam contra sacrilegæ persuasionis authores noluerit custodire. Data Nonis Februarij, Claudio & Paterno viris clarissimis consulibus.

DECRETA EVTYCHIANI PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

EVTYCHIANVS natione Tuscus, ex patre Marino, de ciuitate Luneñ, sedit anno vno, mēse vno, die vno. Fuit temporibus Aureliani, à consulatu Aureliani tertio & Marcellini, vsque in diē Iduū Decembris, Caro secundò & Carino consulibus. Hic constituit fruges fabę & vuæ super altario benedici. Hic temporibus suis per loca diuersa 342. martyres manibus suis sepeliuit. Qui hoc constituit, vt quicunque fidelium martyrem sepeliret, sinè dalmatica aut collobio purpurato nullatenùs sepeliret, dum tamen huius constitutionis ad illum peruenisset notitia. Hic fecit ordinationes quinque per mensem Decembrem, presbyteros 14, diacones quinque, Episcopos * per loca nouē. Et martyrio coronatur. Qui etiàm sepultus est in cœmeterio Calixti via Appia, viij. Kalendas Augusti. Et cessauit Episcopatus dies nouem.

Anno Domini 275

*per diuersa.

EPISTOLA DECRETALIS EVTYCHIANI PAPÆ PRIMA, ad Ioannem & ad omnes Episcopos Bæticæ prouinciæ.

Christus vt salua proprietate vtriusque naturæ, verus Deus, & homo verus extiterit.

CHARISSIMIS fratribus Ioanni & omnibus per Bæticam prouinciam cōstitutis Episcopis, Eutychianus Episcopus in Domino salutem: Hortatur nos æquitas postulationis, desiderio fraternitatis tuæ gratanter annuere, & consultis tuis breuiter respōdere. Et quamuis dilectionem tuā, sciam ad omne opus bonum esse deuotam, vt tamē efficacior fiat ad illos, qui sanè nō sapiunt, qualiter eos de incarnatione Saluatoris nostri informare debeas, mandamus. Vnum igitur hoc immobile fundamentum, vna hæc fœlix fidei petra,
Matt.16.c Petri ore confessa: (Tu es,) inquit, (Christus
" filius Dei viui,) tanta in se argumenta sustinēs veritatis, quantæ peruersitatis quæstiones & infidelitatis calumniæ mouebuntur. Iam in cæteris dispensatio voluntatis paternæ sit. Ergò partus & corpus, postque crux, mors inferni, salus nostra est. Humani enim generis causa Dei filius natus ex Virgine est & Spiritu sancto, ipso sibi in hac operatione famulante, & sua (Dei videlicet) inumbrante virtute, corpo-
*instruxit. ris sibi initia conseuit, & exordia carnis * instituit, vt homo factus ex Virgine, naturam in se carnis acciperet, per quam huius admixtionis societatem, sanctificatū in eo vniuersi humani generis corpus existeret. Et quemadmodùm omnes in ipso per id, quòd corporeum se esse voluit, conderentur, ità rursùm in omnes ipse per id, quod eius est inuisibile, referretur. DEI igitur imago inuisibilis, pudorem humani exordij non recusauit, & per conceptionem, partum, vagitum & cunas, omnesq; nostræ naturæ contumelias transcurrit. Quid
*affectui. tandèm dignum à nobis tantæ dignationis * affectu rependetur? Inenarrabilis ergò à Deo originis, vnus vnigenitus Deus, in corporis humani formam sanctæ virginis vtero insertus accrescit: qui omnia continet, intra quem & per quem cuncta sunt, humani partûs lege profertur. Ad cuius vocem Archangeli, atque Angeli tremunt, cœlum & terra, & omnia huius mundi resoluuntur elementa, vagitus infantiæ auditur: Qui inuisibilis & incomprehensibilis est, non visu, sensu, tactuque moderandus, cunis est obuolutus: hæc si quis indigna Deo recolit, tanto se maioris beneficij obnoxium confitetur, quanto minùs hæc Dei conuenerunt maiestati. Non ille eguit homo effici, per quē homo factus est: sed nos eguimus, vt Deus caro fieret, & habitaret in nobis, id est, assumptione carnis, vnus interna vniuersæ carnis incoleret. Humilitas eius, nostra nobilitas est: Contumelia eius, honor noster est. Quod ille Deus in carne consistens, hoc nos vicissìm in Deum ex carne renouati.
*Planè vitam suam nescit, qui Christū Iesum *Nam sic planè.
vt verum Deū, ità & verum ignorat hominē. Et eiusdem periculi res est, Iesum Christū vel Spiritumsanctum, Deum nō credere, vel carnem nostri corporis in Christo denegare.
(Omnis ergò) ait (qui confitebitur me coram Mat.10.d
hominibus, confitebor & ego eum coram pa- "
tre meo, qui in cœlis est: Qui autem negaue- "
rit me coram hominibus, negabo & ego eum "
coram patre meo, qui est in cœlis.) Hæc verbū "
caro factum loquebatur, & homo Iesus Chri- Ioan.1.b
stus, Dominus maiestatis docebat, mediator ipse in se ad salutem Ecclesiæ constitutus, & ipso illo inter Deum & homines Mediatoris sacramento, vtrinquè vnus existens, dum ipse ex vnitis in idipsum naturis, naturę vtriusque res eadem est, ità tamen, vt neutro careret in vtroque, nè fortè Deus esse, homo nascendo, desineret: & homo rursùm, Deus manendo, non esset. Hæc itaque humanæ beatitudinis fides vera est, Deum & hominem prædicare, verbum & carnem cōfiteri: neque Deum nescire, quòd homo sit: neque carnem ignorare, quòd verbū sit. Natus igitur vnigenitus Deus ex Virgine homo, & secundùm plenitudinem temporum in semetipso profuturus in Deum hominem, hunc per omnia euangelici sermonis modū tenuit, vt se Dei filium credi doceret, & hominis filium prædicaret & admoneret, loquēs & gerens homo vniuersa, quę DEI sunt, loquēs & gerens deindè Deus vniuersa, quæ hominis sunt, ità tamen, vt in ipso illo vtriusque generis sermone, nūquàm nisi cum significatione hominis loquutus sit & Dei. Hæc itaque fallendi simplices atque ignorantes, hæreticis occasio est, vt quæ ab eo secundùm hominem dicta sunt, dicta esse secūdùm diuinæ naturæ infirmitatem mentiantur: & quia vnus atque idem est, loquēs omnia, quæ loquitur de semetipso, omnia eum de diuinitate loquutum esse cōtendant. Nec sanè negamus, totum illum, qui ei manet, naturæ suæ esse sermonē. Sed si Iesus Christus & homo & Deus, & neque quum homo sit, tum primum Deus, neque tū quum & homo sit & Deus, tū nō etiàm & Deus, neque post hominē in Deo, non totus homo totus Deus, vnum atque idē necessè est dicatur eius esse sacramentū, quod generis. Et quum in eo secundùm tempus discernis hominem à Deo, Dei tūc atque hominis discerne sermonē. Et quum Deum atque hominem in tempore confiteris, Dei tunc atque hominis in tēpore dicta dijudica. Quum verò ex homine & DEO, rursùm totius hominis, totius iam Dei tempus intelligis si quidem illud ad demonstrationem temporis dictum est, tempori coaptato, quæ dicta sunt: vt quum aliud sit ante hominem Deus, aliud sit homo & Deus, aliud sit post hominem & Deum, totus homo & totus DEVS, non confundas temporibus & generibus dispensationis sacramentum, cùm pro qualitate generum

ac

ac naturarum, alium cum sacramẽto hominis necesse est sermonem fuisse non nato, alium adhuc morituro, alium etiam æterno. Nostri igitur causa hæc omnia Iesus Christus gerens, & corporis nostri homo natus, secundùm consuetudinem naturæ nostræ loquutus est, non tamen omittens naturæ suæ esse, quod Deus est. Nã tamen in partu & passione & morte naturæ nostræ regẽ peregerit, res tñ ipsas omnes virtute naturæ suæ gessit. Vidèsne ità Deum & hominem prædicari, vt mors homini, Deo verò carnis excitatio deputetur? non tñ sit alius sit, q mortuus est, & alius sit, per quẽ mortuus resurgit. Spoliata enim carne, Christus est mortuus: & rursùm, Chrm à mortuis excitãs, idẽ Christus est, carne se expolians. Naturã Dei, in virtute resurrectionis intellige: dispẽsatione hoĩs, in morte agnosce. Et quũ sint utraq; suis gesta naturis, vnum tñ Christum IESVM eum memento esse, qui vtrunque est. Hæc igitur demonstranda à me paucis fuerunt, vt utriusque naturæ formam tractari in Domino nostro Iesu Christo meminissemus: quia qui manens in forma Dei, formam serui suscepit, ipse diuinitatẽ unquàm amisit. Cæterùm fratres, hortamur uos, ut moneatis eos conuerti ad Deum. Vndè scriptum est: (Fili, nè tardes cõuerti ad Dominum, & nè differas de die in diem. Subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Noli anxius esse in diuitijs iniustis, nihil proderunt tibi in die obductionis & vindictæ. Non uentiles te in omnem ventum, & non eas in omni via. Sic enim peccator probatur duplici lingua. Esto firmus in via Domini & in veritate sensûs tui, & scientia: & prosequatur te verbum pacis & iustitiæ. Esto mansuetus ad audiendum uerbum Dei, vt intelligas: & cum sapientia fer responsum. Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem, sit manus tua super os tuum, nè capiaris in verbo indisciplinato, & confundaris. Honor & gloria in sermone sensati: lingua verò imprudentis, subuersio illius. Non appelleris susurro, & lingua tua nè capiaris, & confundaris. Super furem enim est confusio & pœnitentia, & denotatio pessima super bilinguem: susurratori autem odium, & inimicitia, & contumelia. Iustifica pusillum & magnum similiter. Noli fieri pro amico inimicus proximo. Improperium enim & contumeliam malus hæreditabit, & omnis peccator, inuidus & bilinguis. Non te extollas in cogitatione animæ tuę uelut taurus, nè fortè elidatur virtus tua per stultitiam: & folia tua comedet, & fructus tuos perdet: & relinquéris velut lignum aridum in eremo. Anima enim nequam disperdit, qui se habet, & in gaudium inimici dat illum, & deducit in sortem impiorum.) Talibus vos exhortationibus, fratres, vicissim monetote, & bona semp sectamini, malaq; vitate. Magnis enim studijs (secundùm beatum Apostolum) præcauendum est, nè fides & disciplina Domini blasphemetur. Et si illa nonnunquàm sinenda sunt, quæ (si cæterorum cõstet integritas) sola nocere nõ ualeãt: illa tñ sunt magnoperè præcauenda, q recipi sinè manifesta decoloratione nõ possunt. At ea ipsa, quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda credẽtur, uel rerum temporũq; cogit intuitus, uel acceleratæ prouisionis respectus excusat: quãto magis illa sunt nullatenùs mutilãda, q nec ulla necessitas, nec Ecclesiastica prorsùs extorquet vtilitas? Idcircò, fratres, ista prætulimus, vt hę species, quas nõ licet offerri sup altare, iuxta cõstitutionem Apostolorum, eorumque successorum, ad domum sacerdotum deferantur, & à sacerdotibus benedicantur, & per simplicem benedictionem benedicta, demùm à populis sumantur: fabæ tantùm & vuæ, & cætera, quæ Apostoli constituerunt, super altare offerantur. Optamus igitur, fratres charissimi, & totis omnipotẽtem Dominum precibus exoramus, vt dilectionem uestram in amoris sui constantiam faciat magis magisque feruescere, atque in pace Ecclesiæ in vna vos concedat manere concordia. Admonemus etiàm fraternitatem vestram, vt in commissis vobis animabus solerter inuigiletis, animarumque magis lucris, quàm commodis vitæ præsentis intendatis. In continendis verò ac disponendis rebus Ecclesiasticis, diligentes custodes existatis, vt ex omni parte, susceptum uos condignè gessisse pastoris officium, uenturus iudex, quum ad iudicãdum venerit, debeat approbare. Omnipotens autem Deus sua uos protectione custodiat, honoremque Deo uobis collatum, moribus seruare concedat, atque cum multiplici fructu animas uobis commissas, ad pascua æterna adducere, sibique condignè repræsentare, adiuuet, vosque inter sanctos & electos suos collocare dignetur. Data 2. Idus Aprilis, Aureliano & * Marcello viris clarissimis consulibus.

Eccl. 5. b, c, d

Eccle. 6. a

1. Tim. 6. a

Canonũ cap. 4.

* Marcellino

EPISTOLA EVTYCHIANI Papæ secunda, vniuersis Episcopis per Siciliam constitutis directa.

Dilectissimis fratribus vniuersis Episcopis per Siciliam constitutis, Eutychianus: (Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate, prædestinans nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum, secundùm propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suę: in qua gratificatus est nobis in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius remissionem peccatorum, secundùm diuitias

Ephe. 1. a, b, c

tias gratiæ eius, quæ abundauit in nobis in
omni ſapientia & prudeotia, ut notum faceret
nobis ſa ramentum voluotatis ſuæ, ſecundùm
beneplacitum eius, quod propoſuit in eo, in
diſpenſatione pleni:udinis temporum, ioſtau-
rare omnia in Chriſto, quæ in cœlis & quæ in
terra ſunt in ipſo. In quo etiàm ſorte vocat i
ſumus, prædeſtinati ſecundùm propoſitum
eius, qui omnia operatur ſecundùm conſilium
voluntatis ſuæ, ut ſimus oos in laudem & glo
riam eius, qui antè ſperauimus in Chriſto: in
quo & uos, quum audiſſetis uerbum veritatis,
Euangelium ſalutis ueſtræ: in quo & creden
tes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto,
qui eſt pignus hæreditatis noſtræ, in redem-
ptionem acquiſitioois, in laudem gloriæ ip-
ſius. Propterea & ego, audiens fidem veſtram
in Domino Ieſu CHRISTO, & dilectionem
in omnes ſanctos, non ceſſo, gratias agens pro
vobis, memoriam oeſtri faciens in orationi-
bus meis, vt Deus Domini noſtri IESV
CHRISTI, pater gloriæ, det uobis ſpiri-
tum ſapientiæ & reuelationis in agnitionem
eius, illuminatos oculos cordis veſtri, vt ſciatis
quæ ſit ſpes uocationis eius, & quæ diuitiæ
gloriæ hæreditatis eius io ſanctis, & quæ ſit
ſupereminens magnitudo oirtutis eius in nos,
qui credidimus ſecundùm operationem po-
tentiæ virtutis eius, quam operatus eſt in Chri
ſto, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens
ad dexteram ſuam in cœleſtibus ſuper omnẽ
Principatum, & Poteſtatem, & Virtutem, &
Dominationem, & omne nomen, quod nomi-
natur non ſolùm in hoc ſeculo, ſed & in futu-
ro. Et omnia ſubiecit ſub pedibus eius, & ip-
ſum dedit caput ſuper omnem Eccleſiam, quæ
eſt corpus eius, & plenitudo eius, qui omnia
Epheſ. 2. a in omnibus adimplet. Et vos quum eſſetis
mortui delictis & peccatis veſtris, in quibus
aliquandò ambulâſtis ſecundùm ſeculum mũ-
di huius, ſecundùm principem poteſtatis ae-
ris huius, ſpiritus, qui nunc operatur in filijs
diffidentię, in quibus & oos aliquandò conoer
ſati ſumus in deſiderijs carnis noſtræ, facien-
tes voluntatem carnis & cogitationum, & era-
mus natura filij iræ, ſicut & cæteri.) Modò, fra-
tres, quia ex filijs iræ, ſua gratia & gratuita mi
ſeratione fecit nos Deus filios ſuos: & nos, qui
digni ſerui non eramus, nullis meritis præce-
dentibus, ſed ſua (vt diximus) gratia facti ſu-
Rom. 8. c mus filij eius, in quo clamamus, Abba Pater:
ſequentes eius exempla, ſimus filij miſericor-
diæ & iuſtitiæ atque dilectionis, ut veri filij
Dei & dici & eſſe, ipſo auxiliante, valeamus:
1. Petr. 2. a deponentes (iuxta Petrum Apoſtolum) om-
nem malitiam & omnem dolum, & ſimulatio-
nes, & inuidias, & omnes detractiones. Hi ve-
rò qui talia agunt, non filij Dei, ſed potiùs filij
nequam eſſe comprobantur, ſicut Paulus ait
Galat. 5. d Apoſtolus: (Manifeſta ſunt opera carnis, quæ
ſunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorũ
ſeruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones,
æmulatiooes, iræ, rixæ, diſſenſiooes, ſectæ, in-
uidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, &
his ſimilia, quæ prædico uobis, ſicut prædixi,
quoniam qui talia agunt, regnum Dei non cõ-
ſequeotur.) Graue, fratres, verbum & horren-
dum oimis, quod ait: quoniam qui talia agũt,
regnum Dei non cooſequentur. Et ipſa per ſe
veritas dicit: (Quid prodeſt homini, uniuer- Mat. 16. d
ſum mundum lucrari, animæ verò ſuæ detri-
mentum pati?) Grauia ſunt oimis, quæ prætu-
limus, & perualdè cauenda. Quibus enim re-
gnum Dei præcluditur, proculdubiò & eccle-
ſia deoegatur. De quibus Dñs in Euãgelio, po
teſtatem Apoſtolorũ, eorumq; ſucceſſorũ an-
nuncians, ait: (Quorum dimiſeritis peccata, di Mat. 18. c
mittũtur eis: & quorum alligaueritis, alligata Ioan. 20. c
erunt:) id eſt, quibus Eccleſiam ioterdixeritis,
niſi recoociliati per ſatisfactionem fuerint, ip-
ſis & ianua regni cœleſtis clauſa erit. Vndè iſta
præcauentes, & ſtultorum animos præuidẽtes, I.
cura paſtorali cum omnibus Epiſcopis, & ſan
ctæ Romanæ atq; uniuerſalis Eccleſię utrioſq;
ordinis fidelibus, ſtatuimus, noo ità in Eccle- 2. q. 6. Nõ
ſiaſticis agendũ eſſe negocijs, ſicut io ſeculari- ità in ec-
bus. Nam in ſecularibus legibus, poſtquàm uo cleſiaſt.
catus quis uenerit, & in foro decertare cœpe-
rit, nõ licet ei aote peractam cauſam recedere.
In Eccleſiaſticis verò, dicta cauſa, recedere li- II.
cet, ſi neceſsè fuerit, aut ſi ſe prægrauari vide-
rit. Accuſationis uerò ordinem talem * & di- *eſſe
dicimus, & ſeruari iubemus, id eſt, ſi quis cle-
ricorum io crimine impetitur, nõ ſtatim reus
exiſtimetur, qui accuſari potuit, nè ſuſpectam 1. q. 8.
innocentiam faciamus. Sed quiſquis ille eſt, Quiſquis ille eſt.
qui crimen intendit, in iudicium veniat: nomẽ
rei indicet: uinculum inſcriptionis arripiat:
cuſtodiat ſimilitudinem: habita tamen di-
gnitatis æſtimatione * potiatur: Nec fortè ſibi *patiatur, nè fortè
oonerit licentiam mentiendi, quum calum-
niantes ad vindictam poſcat ſimilitudo ſup-
plicij. Hæretici enim omnes, & ſuſpecti, & ex-
communicati, homicidæ quoque atq; malefi-
ci, fures, ſacrilegi, raptores, uenefici, adulteri,
& qui raptum fecerint, uel falſum teſtimo-
nium dixerint, ſeu qui ad ſortilegos magoſq;
coocurrerint, nullatenùs ad accuſationem
ſunt admittendi. Nulli infami unquàm, atque III.
ſacrilego, de quocunque negocio liceat ad- 3. q. 4. Nulli vnquã infa.
uersùs religioſum Chriſtiaoum, quamois hu-
milis ſeruilisq́ue perſona ſit, teſtimonium di-
cere, nec de qualibet re, actione vel inſcriptio-
ne, Chriſtianum impetere. Omoibus quoque
ſimiliter accuſandi, vel teſtificandi licentia
denegetur, qui Chriſtianæ religionis & no-
minis dignitatem, & ſuæ legis, vel ſui propo-
ſiti normam, aut regulariter prohibita, negle-
xerint. Similiter prohibemus, vt nullæ cau- IIII
ſæ à iudicibus Eccleſiaſticis audiantur, quæ le-
gibus noo continentur, vel quæ prohibitæ
eſſe noſcuntur. Hæc non ſolùm Eccleſiaſticæ,
ſed & ſeculi leges obſeruari præcipiunt. Non
enim paſſim vageq́ue ſacerdotum accuſatio
debet fieri. Nam ſi facilè admitteretur, per- 1. Tim. 5 c
pauci nimis inuenirentur: quia omnes qui piè
volunt

volũt viuere in Christo, persecutionem patiuntur. Beati tñ qui persecutionem patiuntur ꝓpter iustitiã. Vñ & ipsa per ueritas ait: (Pater, manifestaui nomẽ tuũ hoib⁹, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonẽ tuũ seruauerũt. Nũc cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt: quia verba quę dedisti mihi, dedi eis, & ipsi acceperunt: & cognouerunt verè quia à te exiui, & crediderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro eis, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt, & tua mea sunt, & clarificatus sum ĩ eis. Et iam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt vnũ sint, sicut & nos. Cùm essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodiui: & nemo ex his perijt, nisi filius perditionis, vt scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio, & hæc loquor in mundo, vt habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum: & mundus odio habuit eos, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo. Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serues eos à malo. De mundo non sunt, sicut & ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus ueritas est. Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico meipsum, vt sint & ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantùm, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, vt omnes vnum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint, & mundus credat, quia tu me misisti. Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ego in eis, & tu in me vt sint consummati in vnum, vt cognoscat mundus, quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi, volo, vt ubi ego sum, & illi sint mecum, vt videant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste, mundus te non cognouit, ego autem te cognoui, & hi cognouerunt, quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam, vt dilectio, qua dilexisti me in ipsis sit, & ego in ipsis.) Et idem Ioannes Apostolus & Euangelista, in prima epistola sua loquitur, dicens: (Charissimi, diligamus inuicèm, quia charitas ex Deo est: & omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, non nouit Deum, quia Deus charitas est. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium suum vnigenitum misit De⁹ in mundum, ut uiuamus per eum. In hoc est charitas, nõ quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos, & misit filium suum propiciationem pro peccatis nostris. Charissimi, si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrùm diligere. Deum nemo vidit vnq̃. Si diligamus inuicẽ, Deus ĩ nobis manet, & charitas eius in nobis pfecta est. In hoc intelligimus, q̃m in eo manemus, & ipse in nobis, q̃m de spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus, & testificamur, q̃m pater misit filiũ suũ saluatorem mundi. Quisquis confessus fuerit, quoniam Iesus est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. Et nos cognouimus & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis Deus charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. In hoc perfecta est charitas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicii, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foràs mittit timorem, quoniam timor pœnam habet. Qui autem timet, non est perfectus in charitate. Nos ergò diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit, qeoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui autem non diligit fratrem suũ, quem uidet: Deum, quem non uidet, quomodò potest diligere? Et hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Omnis qui credit, quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est. Et omnis qui diligit eum, qui genuit, diligit & eum, qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus, quoniam diligimus natos DEI cùm Deũ diligamus, & mandata eius faciamus. Hæc est enim charitas DEI, vt mandata eius custodiamus: & mandata eius grauia non sunt.) Et per Prophetam Dominus, monendo, nè lædantur discipuli sui, eorumque successores, inquit. (Circundat angelus Domini in gyro timentes eum, & eruet eos. Gustate & uidete quoniam bonus est Dominus. Beatus uir qui sperat in eo. Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam non est inopia timẽtibus eum. Leones indiguerunt, & esurierunt: quærentibus Dominum, nõ deerit omne bonum. Ambulate filij, audite me, timorem Dñi doceo uos. Quis est uir qui uelit uitã, diligit dies uidere bonos? Custodi linguam tuam à malo, & labia tua nè loquantur dolum: Recede à malo, & fac bonum: quære pacem, & persequere eam. Oculi Domini super iustos, & aures eius ad clamorem eorum. Vultus autem Domini in facientes malum, ut perdat de terra memoriam eorum. Clamauerunt iusti, & Dominus exaudiuit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos. Iuxtà est Dominus contritis corde, & confractos spiritu saluabit. Multa mala iusto, & ex omnibus illis liberabit eum Dominus. Custodit Dominus omnia ossa eius, vnum ex his non confringetur. Interficiet impium malitia, & odientes iustum, culpabuntur. Redimet Dominus animas seruorum suorum, & liberabit eos.) Vos ergò fratres super Dominum ponite corda uestra, & ipse enutriet uos, quia non dabit in æternum fluctuationem iustis. Deus autem Dominus noster deducet inimicos nostros,

Matth. 5. c
Ioan. 17. a b
Psal. 40. & 108.
1. Ioan. 4. b c
1. Ioan. 5. a
Psalm. 33.

Psalm. 54. ſtros, iuxta Prophetæ vocem, in puteum interitûs, quoniam viri ſanguinom & doloſi non dimidiabũt dies ſuos. Vos autem ſemper ſperate in Domino, & fiduciam habetote in eo, quia ipſe liberabit nos. Ipſe eſt enim benedictus à ſeculo vſque in ſeculum, & regni eius Lucæ 1. non erit finis. Data decimotertio Kaléd. Octobris, Caro ſecundò & Carino viris clariſſimis conſulibus.

DECRETA EVTYCHIANI PAPAE (ſi in ipſo Eutychiani nomine error nõ eſt) quæ nõ habetur in prioribus, deſumpta ex Gratiano & Iuone & alijs. Et ſunt numero decem.

PRIMVM.

Non eſt obediendum Epiſcopo, qui pro hæreticis Miſſam canere iubet.

21.q.3. Si quis epiſcopus. * Cæteri collectores addũt mortuis, p uiuis. n. & alijs malis etiam ſpeciali oratione licitum eſt orare. Hic gloſſa. In dec. Iuo. lib. 3.

Si quis Epiſcopus aut abbas, presbytero aut monacho ſuo iuſſerit Miſſas pro hæreticis * cantare, non licet. Non enim expedit eis obedire.

SECVNDVM.

Abbatiſſa præſumens velare virginem vel viduam, excommunicetur.

Nihilominùs etiàm in quibuſdam locis inolitum inuenimus vſum ſtultitiæ plenum, & Eccleſiaſticę authoritati contrarium, eò quòd videlicet nonnullæ abbatiſſæ, & aliquæ ex ſanctimonialibus, viduis & puellis virginibus, contra fas velum imponere præſumant: & ideò nonnullæ iniuſtè uelatæ, putant ſe liberiùs ſuis carnalibus deſideriis poſſe ſeruire, & ſuas voluntates explere. Quapropter ſtatuimus, vt ſi abbatiſſa aut quælibet ſanctimonialis, poſt hanc diffinitionem, in tantam audaciam proruperit, ut aut uiduam aut puellã virginem velare præſumat, iudicio canonico vſque ad ſatisfactionem ſubdatur.

20.q.2. Statuim⁹, vt ſi abbatiſſa.

TERTIVM.

Fidelium conſortio careat, qui pœnitentiam periurij agere noluerit.

22.q.1. Prędicandum eſt. Leuit. 6. a Ioſuæ 9. d Malach. 3 b Matth. 5. a

Prædicandum eſt etiàm, vt periurium fideles caueant, & ab hoc ſummoperè abſtineant, ſcientes hoc grande ſcelus eſſe, & in lege & in prophetis & in Euangelio prohibitum. Audiuimus autem quoſdam paruipendere hoc ſcelus, & leuem quodammodò periurijs pęnitentiæ modum imponere. Qui nôſſe debét, talem de periurio pęnitentiam imponi debere, qualem & de adolterio, & de fornicatione, & de homicidio ſpontè commiſſo, & de cæteris criminalibus uitijs. Si quis uerò perpetrato periurio, aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiam longam, ad confeſſionem uenire noluerit: ab Eccleſia repellendus eſt, ſiue à communione & conſortio fidelium, ut nullos cum eo comedat, neque bibat, neque oret, neque in domo ſua eum recipiat.

QVARTVM.

Membra detruncans, domos incendens, abſque iudiciali authoritate excommunicetur.

23.q.8. Si quis mẽbrorum.

Si quis membrorum truncationes & domorum incendia fecerit, ſiue fieri iuſſerit, aut facienti conſenſerit, quouſque de his unicuique legaliter & amicabiliter coram Epiſcopo ciuitatis, alijſque ciuibus, non emendauerit, ab Eccleſia ſe priuatum cognoſcat. Si uerò poſt ſecundam & tertiam conuentionem, cunctα in quibus arguitur, non emendauerit, tanquàm ethnicus & publicanus, ab omni Chriſtianorum collegio ſeparetur.

QVINTVM.

In poteſtate fidelis ſit, poſt baptiſmum recipere uxorem quam antè dimiſerat.

28.q.1. Si quis gentilis.

Si quis gentilis gentilem uxorem dimiſerit ante baptiſmum; poſt baptiſmum in poteſtate eius erit, eam habere, uel non habere.

SEXTVM.

Fidelis infidelem diſcedentem ſequi non cogitur.

Ibidèm ubi ſup. 1. Cor. 7. c

Simili modo, ſi unus ex coniugatis baptizatus eſt, & alter gentilis, & ſequi non uult, ſicut dicit Apoſtolus, infidelis ſi diſcedit, diſcedat.

SEPTIMVM.

Synodale iuramentum.

35.q.6. Epiſcop⁹ in ſynodo reſ. * ipſius * allatis * antea

Epiſcopus in ſynodo reſidens, poſt congruam allocutionem, ſeptem ex plebe * eius parochiæ, uel eo ampliùs, prout uiderit expedire, maturiores, honeſtiores, atque ueraciores uiros, in medium debet aduocare: & * illatis ſanctorum pignoribus, unumquenque illorum tali ſacramento conſtringere, ut amodò in * antè quicquid nôſti, aut audiſti, aut poſtmodùm inquiſiturus es, quod contra uoluntatem Dei & rectam Chriſtianitatẽ in iſta parochia factum ſit, aut futurum erit, ſi in diebus tuis euenerit, tantùm ut ad tuam cognitionem quocunque modo perueniat, ſi ſcis, aut indicatum fuerit, tibi ſynodalem cauſam eſſe, & ad miniſterium Epiſcopi pertinere, quòd tu nec propter amorem, nec propter timorem, nec propter pręmium, nec propter parentelam, ullatenùs celes Epiſcopo, aut eius miſſo, cui hoc inquirere iuſſerit, quádocunque ex hoc interrogauerit: ſic te Deus adiuuet, & iſtæ ſanctorum reliquiæ, & illud ſacramentum, quod * iuſtè iurauit de ſynodali cauſa, quòd tu illud ex te ità obſeruabis, inquantùm ſapis, aut audiſti, aut ab hac die in anteà inquiſiturus es, ſic te Deus adiuuet.

Illud, Burchardus legit iſtud; & præponit hanc rubricam Iuramentum cęterorum. * iſte

OCTA-

OCTAVVM.

Ex Decreto, quod est librorum sedecim, libro decimoquarto, cap. secundo.

Vt malum ebrietatis omninò uitetur.

Magnum malum ebrietatis, vnde omnia vitia pullulant, Christianis modis omnibus cauere præcipimus. Qui autem hoc vitare noluerit, excommunicandum esse decreuimus, vsque ad congruam emendationem.

NONVM.

Ex eodem, cap. 3.

Quod episcopi & Dei ministri, ebrietate non debeant grauari.

Episcopi & Dei ministri, nõ debent comessationibus & vinolentijs nimiis incumbere, sed considerent sententiam Domini, dicentis: Attendite, ne grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate. Moderatè enim cibum & necessarium sumptum sumant, vt iuxta Apostolum, sobrij sint, & parati ad seruitium Dei.

Lucæ 21. g

1. Thes. 5. b

1. Pet. 1. e. 5. b

DECIMVM.

Ex eodem, cap. 10.

Quales personę sacerdotum epulis interesse debeant.

Obseruandum est nobis, vt & vos ab ebrietate abstineatis, & vt plebes subditæ abstineat, prædicetis. Et neque per tabernas eatis bibendo, aut comedendo, neque domos, aut uicos curiositate qualibet peragretis, neque cum fœminis, aut cum quibuslibet personis impuris conuiuia exerceatis, nisi fortè paterfamilias quilibet uos inuitauerit ad domum suam, & cum coniuge sua, & cum plebe velit uobiscum spirituali gaudio lætari; & verborum vestrorum refectionem accipere, & vobis refectionẽ carnalem charitatis officio exhibere. Oportet enim, vt si quando quilibet fidelium carnalibus vos reficit epulis, à vobis reficiatur spiritualibus epulis.

DECRETA GAII PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 283

GAIVS natione Dalmata, ex genere Diocletiani Imperatoris, ex patre Gaio, sedit annis vndecim menses quatuor, dies duodecim. Fuit autem temporibus Cari secundò & Carini, ex die decimosexto Kalendarum Ianuarij, vsque in diem x. Kalendarum Maij, sub Diocletiano sextò & Constantio secundò. Hic constituit, ut omnes ordines in ecclesia sic ascenderent; Si quis episcopus fieri mereretur, vt esset ostiarius, lector, exorcista, acolythus, sequens subdiaconus, diaconus, presbyter, & exinde episcopus ordinaretur. Hic fugiens persecutionem Diocletiani, in cryptis habitans, confessor quieuit, martyrio coronatus post annos octo. Hic facit ordinationes iiij. per mensem Decembrem, presbyteros xxv. diacones 8. episcopos per loca, 5. Qui post annos xi. cũ Gabino fratre suo, propter filiam Gabini presbyteri, nomine Susannam, martyrio coronatur. Sepultus est in cœmeterio Calixti uia Appia, 10. Kalend. Maii. Et vacauit episcopatus dies 11.

TITVLI DECRETORVM GAII PAPÆ.

EPISTOLA DECRETALIS Gaij Papæ ad Felicem Episcopum.

DIlectissimo fratri Felici Episcopo Gaius. Directas ad nos tuæ charitatis epistolas, plenas catholicæ inquisitionis solicitudine, gratanter accepimus, benedicentes Domini nostri clementiam: quia tales ab extremis mũdi partibus dignatur suis ouibus prouidere pastores, per quos & pascuis valeant salutaribus abundare, & ab iniqui lupi rapacitate seruari, vt insidias nequeant eius subreptionis incurrere. Vndè certum est, quia promissæ vos beatitudinis gratia subsequatur, quandò à vobis cœlestium perfectio doctrinarum, tam votiua sciscitatione perquiritur. Scriptum est enim: (Beati qui perscrutantur testimonia eius, & in toto corde exquirunt eum.) Hoc ergò, frater charissime, propositum tuæ consultationis tota mente tractantes, de te quoque prouenire confidimus, qui regulam catholicæ fidei iisdẽ studes tenere uestigiis, quibus eam in Apostolica sede cognoscis esse fundatam. Et quanuis sonus eorum toto orbe diffusus, & vsque ad fines orbis terræ verba eorum distensa, dilectionis tuæ corda Christo probauerit esse fidelia: tamen si quid ex his in ecclesia, quæ tuæ gubernationi (Domino auxiliante) commissa est, necdum plena luce claruerit, ad eundem fontem, de quo illa salutaris manarat lympha, recurritis, id est quod debita charitate sumus ample xi: quia

Psal. 118.

Psalm. 18

xi: quia fiducialiter de his vnde apud nos obseruantiam esse dixistis ambiguam, nostra uoluistis responsione firmari, Quapropter dilectionem tuam in Domino salutantes, de singulis, quid iuxta catholicam disciplinam teneat apostolicæ sedis authoritas subiectis aliquibus etiam sanctarum capitulis regularum, te credimus instruendum. Primò quidem

I. scias, paganos & hæreticos, non posse Christianos accusare, aut uocem eis infamationis (2.q.7. Pagani & hæret.)

II. inferre. Deindè, nemo unquàm episcopum apud iudices seculares, aut alios clericos, (reliquos)

III. accusare præsumat. Et si quis episcopus, presbyter, aut diaconus, uel quilibet clerici, apud episcopos (quia alibi non oportet à qualibet persona, quæ ritè recipienda est) fuerint accusati, quicunque fuerit, siue ille sit sublimis uir honoris, siue ullius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis arripuerit: nouerit, probationis documenta se debere inferre. Si quis ergò circa huiusmodi personas non probanda detulerit, authoritate huius sanctionis intelligat se iacturam infamiæ sustinere, vt damno pudoris, æstimationis dispēdio discat, sibi alienæ verecundiæ impunè insidiari, saltem decæterò non licere. Nam qualiter ad cōcilium veniatur, aut qualiter de suis rebus expoliati, vel eiecti à sedib. proprijs, aut qui accusatores sint recipiendi, quive non sint, aut qualiter eiectis & expoliatis sint omnia legibus redintegranda, quæ eis ablata sunt: & quia priusquàm hoc factum fuerit, nullum crimen eis obijci poterit, & qualiter illis induciæ post integram restaurationem anniuersariæ vel sex mensium, indulgendæ sint, & qualiter sua omnia licenter & pacificè, absque vllius graui impedimento dispónere, & suorum amicorum & Ecclesiasticorum patrum consilijs vti debeant: sufficienter ab Apostolis, eorumque successoribus, ac nostris prædecessoribus statutum esse putamus. Super his autem non reor ampliùs nunc fore disputandum, nisi si surrexerint talia, quæ adhuc non sunt manifesta. Si eorum autem statuta non habueritis, mittite fidelissimos scriptores, qui hæc coram fidelibus testibus excipere, vobisque reportare sub stipulatione valeant. Cæterùm, vt satisfaciā consultis tuis de verbo incarnationis & veritatis, quicunq; illi sunt, ità obcæcati, & à lumine ueritatis alieni, vt verbi Dei à tempore incarnationis denegent veritatem, ostendant, in quo sibi Christianum nomē vsurpent, & cū euangelio veritatis, qua ratione concordent, si beatæ Virginis partu, aut caro sinè deitate, aut deitas est orta sinè carne. Sicut eīm negari non potest, euangelista dicente, quòd verbum caro factū est, & habitauit in nobis: ità negari non potest, beato apostolo Paulo prędicanta, quòd Deus erat in Christo, mundum recōcilians sibi. Quæ autem reconciliatio posset esse, qua humano generi repropiciaretur Deus, si hominis causam mediator Dei hominumq;

(3.q.1. Episcopus suis rebus expoliatis)

(IIII. Hæc, ab isto loco fere usque ad huius epistolæ finem, habentur infrà in epistola Leonis 1. ad Leonem Augustū. Ioan. 1.b 2.Cor.5.d)

non susciperet? Qua verò ratione ueritatem mediatoris impleret, nisi qui in forma Dei æqualis est patri, in forma serui particeps esset & nostri, vt mortis vinculum, vnius prævaricatione contractum, vnius morte (qui solus morti nihil debuit) solueretur? Effusio enim iusti sanguinis CHRISTI, tam fuit diues ad precium, vt si vniuersitas captiuorum in redemptorem suum crederet, nullum diaboli vincula retinerent: quoniam sicut Apostolus ait: (Vbi abundauit peccatum, superabundauit & gratia.) Et cùm sub peccati præiudicio nati, potestatem acceperint ad iustitiam renascendi, validius factum est donum libertatis, quàm debitum seruituris. Quam itaque sibi in huius sacramenti præsidio spem relinquunt, qui in saluatore nostro negāt humani corporis veritatem? Dicant, quo sacrificio reconciliati: dicant, quo sanguine sint redempti. Quis est, ut ait Apostolus, qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis? Aut quod vnquàm sacrificiū sacratius fuit, quàm quod uerus & æternus pontifex, altari crucis per immolationem suæ carnis imposuit? Licèt in conspectu Domini preciosa iustorum mors fuit, nullius tamen insontis occisio, redemptio fuit mundi. Acceperunt iusti, non dederunt, coronas. De fortitudine fidelium, exempla nata sunt patientiæ, non donā iustitiæ. Singulares quippe in singulis mortes fuerūt, nec alterius quisquam debitum suo fine persoluit, cùm filius hominis, vnus solus Dominus noster Iesus Christus, qui verè erat agnus immaculatus, extiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes etiā sunt suscitati. De quibus ipse dicebat: (Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.) Fides etenim iustificans impios, & creās iustos, ad humanitatis tracta participium, in illo acquirit salutem, in quo solo homo se inuenit innocentem, liberum habens, per gratiā Dei de eius potentia gloriari, qui contra hostem humani generis in carnis nostræ humilitate congressus, his victoriam suā tribuit, in quorum corpore triūphauit. Licèt ergò in vno Domino nostro IESV Christo, vero DEI atq; hominis filio, uerbi & carnis una persona sit, quæ inseparabiliter atque indiuisè communes habeat actiones, intelligendæ tamen sunt ipsorum operum qualitates, & synceræ fidei contemplatione cernendum est, ad quæ proueheatur humilitas carnis, & ad quæ inclinetur altitudo deitatis: quid sit, quod caro sinè verbo non agit: & quid sit, quod verbum sinè carne non efficit. Sinè uerbi enim potentia nec conciperet uirgo, nec pareret: & sinè ueritate carnis, obuoluta pannis infantia non iaceret. Sinè uerbi potentia, non adorarent Magi puerum, stella indice declaratum: sinè ueritate carnis, non iuberetur transferri in Ægyptum puer, & ab Herodis persecutione subduci. Sinè uerbi potentia non diceret

(Philip.2.a; Rom.5.d; Ephe.5.a; Psal.115; Ioan.12.d; Lucæ 2.c.a.2; Matt.2.b)

Matt.3. & 17. diceret vos patrix, missa de cœlo: Hic est filius meus dilectus, io quo mihi complacui, ipsum audite: & sinè veritatè carnis noo protestaretur Ioannes, Eccè agnus Dei, eccè qui tollit peccata mundi. Sinè verbi potentia non fieret redintegratio debilium, & viuificatio mortuorũ: & sinè veritate carnis, nec cibus ieiunio, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremò, sine verbi potentia nõ se Dominus patri profiteretur æqualem: & sinè veritate ca rnis oon idem diceret, patrem se esse maiorem, cùm Catholica fides vtrunq; suscipiat, vtrunq; defendat, quæ secundùm confessionẽ beati Petri apostoli, vnum Christum Dei filiũ, & hominem credit & verbum. Quamuis itaq; ab illo inirio, quo in vtero virginis verbum caro factum est, nihil vnquàm ioter vtranque formam diuisionis exstiterint, & per omnia iocrementa corporea, vnius personæ fuerint totius temporis actiones: ea ipsa tamen, vt ità dicam, quæ inseparabiliter facta sunt, nulla permixtione consundimus, sed quid cuiusque formæ sit, ex operum qualitate sentimus. Dicant ergò isti hypocritæ, qui cæcis mentibus lumen nolunt recipere veritatis, in qua forma crucis ligno Domio^o maiestatis CHRISTVS affixus sit, quid iacuerit in sepulcro, & reuoluto lapide monumenti, quæ tertia die caro resurrexerit: & in qua post resurrectionem suá nõ credentes quosdam discipulos arguebat, & hęsitationem cunctantium confutabat, cùm diceret, (Pal pate & videte, quia spiritus carnem & ossa oon habet, sicut me videtis habere:) & apostolo Thomæ, (Inser manum tuá in latus meum, & vide manus meas & pedes, & nòli esse incredulus, sed fidelis:) qua vtiquè manifestatione corporis sui, iam hæreticorũ mẽdacia destruebat, vt vniuersa ecclesia Christi innouanda doctrinis, hoc sibi nõ dubitaret credendum, quod apostoli susceperant prædicandum. At si in tãta luce veritatis tenebras suas hæretica obduratio oon relinquit, ostendant, vndè sibi spem vitæ polliceantur ęternę, ad quam nisì per mediatorem Dei & hominum, hominem Iesum Christum, non potest perueniri. Sicut enim ait beatus Petrus apostolus, non est aliud nomen datum hominibus sub cęlo, in qno oporteat nos saluos fieri: nec est redemptio captiuitatis humanæ, nisl in sanguine eius, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, & qui sicut prædicat Apostolus, (cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit, formá serui accipiẽs, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, humiliauit semetipsum, factus obediens patri vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum: & omois lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris.) Cùm ergò vnus sit Dñs Iesus Christ^o, & ueræ deitatis, ueręq; humanitatis in ipso una prorsùs eademq; persona sit, exaltationem tamen, qua illum (sicut doctor gentium dixit) exaltauit Deus, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, ad eam intelligimus pertinere formam, quæ ditanda erat tantæ glirificationis augmẽto. In forma quippe Dei, æqualis erat filius patri, & inter genitorẽ atq; unigenitũ nulla erat in essentia discretio, nulla in maiestate diuersitas: nec p incaroationis mysteriũ aliquid decesserat uerbo, quod ei patris munere redderetur. Forma autẽ serui, per quam impassibilis Deitas sacramentũ magnæ pietatis impleuit, humana humilitas est, quæ in gloriam diuinę potestatis euecta, est in tantam unitatem, ab ipso conceptu uirginis, deitatis & humanitatis conserta, ut nec sinè homine diuina, nec sinè Deo agerentur humana. Propter quod, sicut Dominus maiestatis dicitur crucifixus, ità q ex sempiternitate æqualis est Deo, dicitur exaltatus: quia inseparabiliter manente unitate personæ, unus atq; idem est & totus hominis filius propter carnẽ, & totus Dei filius propter unam cum patre Deitatem. Quicquid ergò in tempore accepit Christus, secundùm hominem accepit, cui, quę non habuit, conferentur. Nam secũdùm potentiam diuioitatis, indifferenter omnia, quæ habet pater, etiàm habet filius: & quę in forma serui à patre accepit, eadẽ in forma Dei etiàm ipse donauit. Secundùm Dei enim formam, ipse & pater unũ sunt. Secundùm formam autẽ serui, oon uenit facere uoluntatẽ suam, sed uoluntatem eius, qui misit eum. Secũdùm formã Dei, sicut pater habet uitam in semetipso, sic dedit & filio uitam habere in semetipso. Secundùm formam serui, tristis est anima eius usque ad mortem. Et idem ipse est sicut Apostolus prędicat, & diues & pauper. Diues, quia euangelista dicente, In principio erat uerbũ, & uerbũ erat apud Deum, & Deus erat uerbũ, hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sinè ipso factũ est nihil. Pauper uerò, quia propter nos uerbum caro factũ est, & habitauit in nobis. Quæ autẽ est exinanitio eius, quæ ve paupertas, nisl formæ seruilis acceptio, per quã, verbi maiestate uelata, dispensatio humanæ redemptionis impleta est? Nam quia captiuitatis nostrę resolui originalia vincula non poterant, nisì existeret homo oostri generis, nostræq; naturę, quẽ peccati pręiudicia non tenerent, & qui immaculato sanguioe suo chirographum lœthale dilueret, sicut ab inirio erat diuinitùs præordinatum, ità est in plenitudine temporis perfectũ, vt multis modis significata ꝓmissio, in diù expectatũ veniret effectũ: nec posset esse ambiguũ, quod continuis testificationibus semp fuerat nunciatũ. In magno autẽ sacrilegio se uersari hęreticorũ manifestat impietas, *cùm sub specie diuinitatis honorãdę, humanę carnis ĩ Christo denegãt ueritatẽ: & religiosè existimãt, credi si dicatur,

Marginal references: Ioan.1.d; Mat.4.a; Ioan.11.f; Marc.4.d; Ioan.10. & 14.; Mat.16.e; Io.19.d,g; Matt.28.a; Luc.24.d; Ioan.20.g; Act.4.e; 1.Tim.2.b; Phil.2.2,b; Phili.2.b; Ioan.10.f; Ioan.5.d; Ioan.10.f; Io.4.5.6.; Mat.26.d; 2.Cor 8.b; Ioan.1.a; Ioan.1.b; Coloss.2.b

*cùm speciem deitatis honorando.

tur, in Saluatore nostro verum non esse; quod saluat: cùm ità ſm promissionem oia secula * præcurrentem, mundus sit Deo reconciliatus in Christo, ut nisi verbū dignaretur caro fieri, nulla posset caro saluari. Omne enim sacramentum Christianæ fidei, magno (ut hæretici volunt) decoloratur obscuro, si lux veritatis, sub mendacio putatur latuisse phantasmatis. Non ergò quisquam sibi erubescēdum existimet Christianus de nostri in Christo corporis veritate, quia oēs apostoli, apostolorumq; discipuli, & preclari ecclesiarum quiq; Doctores, qui ad martyrij coronam, vel ad confessionis meruerunt gloriam peruenire, in huius fidei lumine splenduerunt, consonis vbiquè sententijs intonantes, q in Dño IESV Christo, deitatis & carnis vna sit confitenda persona. Qua autem rationis similitudine, qua diuinorum voluminum portione hæretica impietas se existimat adiuuari, quæ veritatem negat corporis Christi, cùm hanc non lex testificari, non Propheta præcinere, nō euangelia docere, non ipse destiterit Christus ostendere? Quęrant per omnem seriem scripturarum, quo tenebras suas fugiant, non quo verum lumē obscurēt: & per omnia secula ità veritatem inuenient coruscantem, ut magnum hoc & mirabile sacramentum, ab initio uideant creditum, quod est in fine completum. De quo cùm sanctarum literarū nulla pars sileat, sufficit quædam consona veritatis signa posuisse, quibus diligentia fidei in splendidissimam latitudinē dirigatur, & syncera intelligentiæ luce perspiciat, q in filio Dei, qui se incessabiliter filium hominis, & hominem profitetur, non sit Christianis erubescendum, sed constantissimè gloriādum: quoniam sicut ait beatus Apostolus, (Magnum est pietatis sacramētum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gētibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.) De episcoporum verò & presbyterorum, diaconorumq; & sequentium clericorum ordinationib⁹, sanctos Apostolos & successores eorum, & præcipuè Anacletum, & prætereà alios, sufficienter statuisse cognoscimus: & idcircò nō est necesse * nunc replicari, nisi quod illi non statuerunt. Illud tamen nos statuētes, vobis & omnibus seruare mandamus, ut ad ordines ecclesiasticos sic ascendant in ecclesia, qui ordinari merentur, i. si quis Episcopus esse meretur, sit primò ostiarius, deindè lector, posteà exorcista, indè sacretur acolythus, demùm verò subdiaconus, deindè diaconus, & posteà presbyter: & exindè, si meret, episcopus ordinet. Et regiones, sicut in hac vrbe fecimus, per singulas vrbes, quę populosæ fuerint, diaconibus diuidātur. Et quęcunq; difficiles quęstiones p singulas prouincias exortæ fuerint, semper ad Sedem Apostolicam referantur. Benè vale frater, & ora pro nobis. Data Kalendis Martij, Diocletiano sextò, & Constantio secundò viris clarissimis consulibus.

[Margin: * percurrentem. Titi 2. 2. Cor. 5. d — 1. Tim. 3. d — VI. — * nos replicare, nisi.]

DECRETA MARCELLINI PAPÆ.

Ex lib. Pontificali Damasi Papæ.

MARCELLINUS natione Romanus, ex patre Proiecto, sedit annos 9. mēses 2. dies 16. Fuit autem temporibus Diocletiani & Maximiani, ex die Kalendarum Iulij, à consulatu Diocletiani sexto, & Constantij secūdo. vsq; ad Diocletianum nonō & Maximianum octauō. Quo tpe fuit persecutio magna, ità ut intra 30. dies, 17. millia hominum promiscui sexûs, per diuersas prouincias martyrio coronarentur. De qua re & ipse Marcellin⁹ ad sacrificium ductus est, ut thurificaret. Quod & fecit. Et post paucos dies pœnitentia ductus, ab eodem Diocletiano pro fide Christi, cum Claudio & Cyrino & Antonino, capite trūcatus est, & martyrio coronatus. Qui dum pergeret ad passionem suam, adiurauit Marcellū presbyterum, ut præcepta Diocletiani nō impleret. Iacuerunt autem corpora sanctorū in platea dies 36. ex iussu Diocletiani. Exindè Marcellus presbyter noctū collegit corpora sanctorum cum presbyteris & diaconibus cū hymnis, & sepeliuit ea 6. Kalendas Maij, in via Salaria, in cœmeterio Priscillæ, in cubiculo claro, quod patet vsq; in hodiernū diē, ſm quod ipsi sanctus Petrus præceperat, in crypta iuxta corpus sancti Crescentionis. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros 4. episcopos per loca, 5. Et cessauit episcopatus annos 7. menses 6. dies 25. persequente Diocletiano Christianos.

[Margin: Anno Domini 296 — Onophr. sepitome Pōtificū, & i chron. Eccle. ponit cessasse mēs. 2.]

EPISTOLA EIUSDEM

Decretalis prima, ad Salomonem Episcopum.

Confutatur error dicentium, Patrem esse Filio maiorem, &c.

MARCELLINUS Episcopus sanctę Ecclesiæ catholicæ vrbis Romanę, Salomoni coēpiscopo in Domino salutem: Quàm laudabiliter pro catholicæ fidei veritate mouearis, & q̄ solicitè Dominico gregi deuotionem officij pastoralis impendas, tradita nobis per diaconum tuum fraternitatis tuæ scripta demonstrant, quibus notitiæ nostrę insinuate curāsti, qui errorū morbi in regionibus vestris modò exorti sunt. Nam epistolæ sermo, & commonitorij series, & libelli tui textus eloquitur, q quidam errore decepti, dicunt, ideò patrem maiorem filio esse, quia illi soli sacrificium immolatur, & q filius nullam cum patre communionis operam habeat, & q illud propheticum de solo patre dictum sit, (Sciant gentes, quoniam nomen tibi Deus, tu solus altissimus super omnem terram.) Siue q ideò minor est filius, quia ipse in cruce pendens, dixit: (Deus

[Margin: Psal. 82. — Psal. 21. Matt. 27.]

Deus

Deus meus, quarè me dereliquisti?) Quibus competens & congruũ reddatur responsum, quia sicut patri, ità etiàm filio, non solùm Christianis temporibus, verũ etiàm priscis tẽporibus à sacerdotibus, varijs multisq; modis

Dan.3. probamus, sacrificium fuisse oblatũ, Daniele » propheta, dicente: (Non est locus (inquiunt » tres pueri) ad sacrificandũ nomini tuo, & in- » uenire misericordiam tuam, sed in anima cõ- » trita, & in spiritu humilitatis suscipiamur. Et » sicut holocaustomata arietum & taurorum » agnorumque pinguium, ità fiat sacrificium » nostrum in conspectu tuo hodiè, vt placeat tibi.) Et vt filiũ fuisse agnoscas, cui hi tres pueri sacrificium se confessi sunt obtulisse, ex ipsius regis ac tyranni, qui eos in fornacẽ ignis mitti præceperat, confessione addisce, qui se cũ tribus quartum, in ipso æstuantis camini incendio sociatum, prodidit conspexisse. Nónne, inquit, tres viros misimus in fornacem vinctos? Et dixerunt ei, Verè rex. Et dixit, Eccè, ego video quatuor viros solutos, & deambulantes in medio ignis: & adspectus quarti, similis fi-

Psal.71. » lio Dei est. Idem Dei filius per prophetam loquitur, dicens: (Tibi offerent reges munera.) » Et vt hæc de filio Dei se dixisse doceret, dixit: » (Rege Tarsis & insulæ munera offerent, reges » Arabum & Saba dona adducent: & adorabũt eum omnes reges, omnes gentes seruient ei.) Et vt hæc omnia, superiùs designata, Christo filio Dei doceamus fuisse oblata, in natiuitate eiusdem filij Dei, quæ secundùm carnem

Mat.2.a facta est, probamus fuisse completa, euange- » lio comprobante: (Cùm natus esset Iesus in » Bethlehem Iudæ in diebus Herodis regis, ec- » cè Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam, » dicentes: Vbi est, qui natus est rex Iudæorum? » Et infrà: Et intrantes domum, inuenerunt » puerum cum Maria matre eius: & prociden- » tes, adorauerunt eũ: & apertis thesauris suis, obtulerũt ei munera, aurum, thus & myrrhã.) Sacrificium itaque, quod à Christianis sacris altaribus admouetur, non solùm Deo patri, sed etiàm filio communi deuotione offertur: quoniam nec patri sinè filio potest offerri, neque filio sinè patre sacrari. Quòd autem communem operationem habeant pater & filius, hoc modo docetur, dum primi hominis plasma DEVS ad imaginem Dei

Gene.1.c communi operationis virtute fecisse fertur, » scriptura dicente: (Faciamus hominem ad

Gen.11.b » imaginem & similitudinem nostram.) Item » ibi: (Descendamus, & confundamus ibi lin-

Gen.19.c guam eorum. Et pluit DOMINVS à Do- » MINO ignem & sulfur super Sodomam.) Et

Ioan.5.c in Euangelio: (Pater meus vsque modò ope- » ratur, & ego operor. Similiter & opera quæ

Ioan.7.b ego facio, non sunt mea, sed eius qui misit » me, patris.) Quæ omnia non discretam patris & filij potentiam monstrant, sed vnam diuinitatis operationem annunciant. Et is, qui paternum opus exequitur, à paternis operibus alienus esse non creditur. Si autem ex

euangelio filium Dei cognosceres altissimum nuncupatum, nunquàm filio derogans, hoc de solo Deo patre dictum poneres testimonium, cùm scriptum sit: (Tu puer propheta » Luc.1.g Altissimi vocaberis.) Et vt filius cum patre indiscretè in altissimis habitasse credatur, Salomonis testimonio comprobatur: (Ego sa- Eccl.24.a pientia (inquit) habitaui in altissimis, & thro- » nus meus in columna nubis.) Et in Psalmo » * 92. (Tu autem altissimus es in æternum, Do- *91. mine, quoniã eccè inimici tui peribunt.) Nam » cum diabolus thronum suum contra creatoris sui thronum in altissimis collocaret, elatus superbia, hæc ausus est nefando ore depromere: (Ponam sedem meam ad Aquilo- Esa.14.d nem, ascendam (inquit) super sidera cœli, se- » debo super montes excelsos, & ero similis Al- » tissimo.) Item in Salomone: (Nè dixeris, pec- Eccl.5.a caui, & quid accidit mihi triste? Altissimus » enim patiens est redditor.) Si auditum cordis » tui scripturis non vis accommodare diuinis, quæ filium doceant altissimum nuncupatum, vel diabolo crede, qui contra opificis sui thronum sedem sibi voluit collocare. Vt eũ agno- Esa.14.d scatis filium, à patre (vt vos suspicamini) non fuisse penitùs derelictum, hoc de se in euangelio posuit testimonium: (Pater, qui me Ioan.8.d misit, mecum est: & non reliquit me solum, » quia, quæ placita sunt ei, facio semper.) Vndè » pro surreptione mandamus, vt omnis cura atque solicitudo inuigilet, nè fides temeretur aut violetur. Iam nullus est ignorantiæ locus, nullus utatur simplicitatis excusatione præterita. Scienti peccare, necessaria est confusio: & quod ore contraxit, scientia reformetur. Ista frater tene, & hæc doce. Vtinàm ad plenioris affatus satietatem præsentiæ tuæ nobis gaudia contigissent, ut gratularemur nos & colloquio & præsentia tui frui, quam sumus antè scripto complexi. Veruntamen probâsti dilectissime frater, quo Christianã fidem ueneraris affectu, dum ea quæ, ad regulas patrum pertinent, & ad mandata catholica, sinè aliqua cupis transgressione seruare: & spreta erratica & nociua doctrina, catholica & apostolica tenere præcepta, & rectè fidei regulas docere atque seruare. Hæc, frater charissime, & alia, quæ patrum regulis continentur, in labijs & cordibus nostris indiuisa retractatione meditemur, & sicut scriptum est, narremus ea filijs nostris, ut ea meditentur in cor- Psal.77. dibus suis, sedentes in domo, ambulantes in itinere, dormientes atq; surgẽtes: quia beatus in Dño, q. in lege eius meditabit die ac nocte. Psal.1. Hęc etenim magister gentiũ sequutus, discipulũ suũ instruens, admonet: Hæc meditare, in 1.Tim.4.d his esto, subijciens * plenitudinẽ. Attende tibi ac doctrinæ: quoniã si fidelibus sinè intermissione incũbimus istitutis, separamur à uitijs, dũ impensa cura diuino operi, humano locũ nõ relinquit errori. Quòd si ea, q̃ pdicta sunt, ualidis teneantur fixa radicibus: nec à paterna traditione receditur, & cõstanter q̃stionibus

obuiat, ac prauorũ intentio cassatur, bonorũq; fides & cõstantia roboratur. Data octauo Idus Septembris, Diocletiano sexiò & Cõstantino secundò viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA MARCELLINI papæ secunda.

DILECTISSIMI fratribus vniuersis Episcopis, per Orientales prouincias, cõstitis, Marcellinus Episcopus: Quid tã dulce solicito, q̃ q mihi de vobis innotescunt illa quæ cupio? Quid tã religiosis cõuenientius institutis q̃ vt iotet se sacerdotes pacem, quã necessè est alijs pro officio annunciare, conseruent? Plena (fateor) gratulatione suscepi, q votiua mihi de charitate (quæ inter vos est) Ecclesiarum & pace, in literis indicastis sponte mihi: quicquid hortari poterã, quicquid monere, delatũ est. Confirmet hoc Deus, quod est operatus in
Psal. 67. nobis: & quæ præcepit pro animarum salute faciẽda, hæc ipse qui præcepit, pro ea, qua nos redemit, pietate faciat. Et his tã bonis nuncijs,
* religiosorum vicem redd. nos quoq; * religiosam sanctorum vicẽ reddimos nunciorum. Quicquid cũ orientalibus, quos ad Ecclesiæ corp* vnitatemq; reuocatos, dudum Dei nostri ope literis significauimus
dentes nũciorũ, qc-quid. destinatis, denuò cùm aptum fuerit, repetitis vobiscum participamus indicijs, mox pro nostro edicto ab orientalibus missa legatio est. certa sperauit, certa consuluit. Sed facimus de lus, quæ fuerunt dicenda, compendia, ipsi potiùs ad instruendam notitiã vestram, quæ nobis sunt responsa, dirigentes, nè quid sibi sub spatio prolixiore tetratò, aut opinio vindicet, aut error assumat, cùm ad verũ fidem, ipsam teneri sufficiat veritatem. Quid aotẽ ad continentiam nostratũ pertinet literarũ, oportuit quidẽ desideria plenius expedire. Quapropter scitote, vos à persecutione fratrũ, & ab omni litigio abstinere debere, dicente scriptura:
2. Tim. 2. d Seruum Dei non oportet litigare, nec * quenquam nocere, sed omnes persecutores Eccle-
* cuiquã siæ, seruorumq; eius, vestris redargutionibus
2. Tim. 4. a corrigere, testante Apostolo: Argue, obsecra, increpa. Quæcunq; ergò contentiones inter
11. q. 1. Quæcunque. Christianos ortæ fuerint, ad Ecclesiã deferantur, & ab Ecclesiasticis viris terminentur. Maior autẽ nõ potest à minore iudicari, nec Episcopi pontifici, à quo consecrari probantur, præiudicium inferre vllum possunt. Quod si præsumptũ fuisse cognoscitur, viribus carere non dubium est, nec posse inter Ecclesiastica
* Clericũ 11. q. 1. Clericum cuiuslibet ordinis. vllo modo statuta censeri. * Clericus verò cuiuslibet ordinis, absq; pontificis sui permissu * nullum præsumat ad seculare iudiciũ attrahere. Nec laico quemlibet clericum liceat accusare. Detractiones tamẽ & accusationes atq;
*nullus 2. q. 7. Laico non liceat quẽlibet. persecutiones, inter Christianos oppidò vitandæ sunt: quia licèt pauci simus in comparatione aliorũ, si tamẽ vnanimes fuerimus, faciliùs aduersarijs resistemus. Sãctus etenim protomartyr Stephanus lapidabat, sed lenis suscipiebat plagas. Ideò vnicuiq; prouidendũ est, nè aliquem iniustè iudicet aut puniat, nè IESUM iudicet aut puniat. Et Dominus in Euangelio ait: Nolite iudicare, vt non iudicemini, quo enim iudicio iudaueritis, iudicabimini. Vndè & doctor gentiũ loquitur, dicens: Matth. 7.
(Hoc igitur dico, & testificor in Domino, vt iã Ephe. 4. d
non ambuletis, sicut gentes ambulant in vanitate sensùs sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita DEI per ignorantiam, quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum, qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudicitiæ in operatione immunditiæ, omnisq; auaritiæ. Vos aotẽ non ità didicistis CHRISTUM, si tamen illum audistis, & in ipso edocti estis, sicut est veritas in IESU, deponere vos secundùm pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secundùm desideria erroris. Renouamini autem spiritu meo is vestræ, & induite nouum hominem, qui secũdùm DEUM creatus est in iustitia & sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatẽ vnusquisq; cũ proximo suo, quoniam sumus inuicèm membra. Irascimini, & nolite peccare. Sol nõ occidat super iracundiam vestram. Psal. 4.
Nolite locũ dare diabolo. Qui furabatur, iam non furetur. Magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, vt habeat, vndè tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus est ad ædificationem opportunitatis, vt det gratiã audientibus. Et nolite contristare Spiritum sanctum DEI, in quo signati estis in diem redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autẽ inuicèm benigni & misericordes, donantes in- Ephe. 5. a, b, c
uicèm, sicut & DEUS in CHRISTO donauit nobis. Estote ergò imitatores Dei, sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblation em & hostiam DEO in odorem suauitatis. Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in uobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hæreditatem in regno Christi & DEI. Nemo uos seducat inanibus uerbis. Propter hæc enim uenit ira Dei in filios diffidentiæ. Nolite ergò effici participes eorum. Eratis enim aliquandò tenebræ, nunc autem lux in Domino. Vt filij lucis ambulate; (fructus enim lucis, est in omni bonitate & iustitia & ueritate) probantes, quid sit beneplacitum Deo. Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe * est dicere. Omnia autem quæ arguuntur, à lumine manifestantur. Omne enim, * est &

quod

„ quod manifestatur, lumen est. Propter quod „ dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, „ & illuminabit te Christus. Videte itaque fra- „ tres, quomodò cantè ambuletis: non quasi in- „ sipientes, sed vt sapientes, redimentes tẽpus, „ quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fie- „ ri imprudentes, sed intelligentes quę sit uolũ- „ tas Dei. Et nolite inebriari vino, in quo est lu- „ xuria, sed impleamini Spiritusancto, loquen- „ tes vobismetipsis in psalmis, & hymnis & can „ ticis spiritualibus, cantantes & psallentes in „ cordibus vestris Domino, gratias agentes sem „ per pro omnibus, in nomine Domini nostri „ Iesu Christi, Deo & patri. Subiecti inuicèm in
35. q6. 1. Oẽ quod. timore Christi.) Omne enim quod irreprę- hensibile est, catholica defendit Ecclesia. Non licet ergò Imperatori, vel cuiquam pietatem custodienti, aliquid contra mandata Diuina præsumere: nec quicquam quod euangelicis prophericisque & apostolicis regulis obuiat, agere. Iniustũ enim iudicium & definitio iniusta, regis metu vel iussu à iudicibus ordinata, nõ ualeat: nec quicquam, quod contra euangelicæ vel propheticæ aut apostolicæ doctrinæ constituti onem, successorum ve eorũ, siue sanctorũ patrũ, actũ fuerit, stabit. Et quod ab infidelibus aut hæreticis factũ fuerit, omninò cassabit. Vos aũt state in fide, viriliter agite, & omnia vestra cũ charitate fiãt. Huius rei gratia, ut ait Apostolus, flecto genua mea ad patrem Dñi nostri Iesu Christi, ex quo oĩs paternitas in cęlis & in terra nominatur, vt det vobis ſm diuitias gloriæ suæ virtutẽ, corroborari ꝑ spiritum eius, in interiore hoĩe habitare Christũ per fidẽ in cordibus vestris, in charitate radicati & fundati, ut possitis cõprehendere cum oĩbus sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, * & profundũ, scire etiàm supereminentẽ scietiæ charitatem Christi, vt impleamini in omnem plenitudinem Dei. Ei autem, qui potens est omnia facere superabundanter, quàm petimus aut intelligimus, secundùm virtutem, quæ operatur in nobis, ipsi gloria in Ecclesia, & in Christo Iesu, in omnibus generationibus seculi sęculorum. Amen. Data quinto Idus Septembris, Diocletiano septimò, & Maximiano sextò viris clarissimis consulibus.

* & sublimitas, &

PRÆMONITIO AD LECTOREM SEQVENTIS condemnationis Marcellini Papæ.

PRopter exemplarium intolerabilem, nimiamque & differentiam & deprauationem, quorum alterum vetustum fuit ac mendosum, quanquàm de optimo charactere, atque in pergameno exaratum, alterum magis vetustum, sed æquè deprauatum, ceu ad oculum intuentibus liquet, adeò vt nonnunquam, quid intendat, non ualeat intelligi, idcircò vtriusque exemplaris de syllaba in syllabam, nulla facta mutatione, litera est posita. Vnius quidem in columna anteriori, vbi præponitur, A. alterius in posteriori, vbi præponitur, C. Verùm media columna, cui præponitur B. pro illius capacitate, seu potiùs coniectura, qui vtranque literam sic diuersam concordare uisus est, & ad sensum aliquem reducere, quantùm ei pro sua virili licuit, litera, vbi illius intellectus haberi potuit, manente, ex vtroque exemplari desumptis, quæ literæ magis congruere, illi visa sunt, aut certè quibusdam uel mutatis, vel additis, vbi litera nimis deprauata extabat, aptata est. Nemo ergò caput subsannando moueat, qui uel exemplaribus correctioribus nactis, uel ex ingenij nobilitate aut lympiditate concordiam illam minùs aptam considerans, potest emendare: quinimmò patienter ferat, quod actum est, & in meliorem formam ipse restituat. Proindè visum collectori non est, omninò ista propter præmissas ineptias prętermittere, quæ patres priores nobis suis posteris opera ac diligentia tanta reliquerũt: quin potiùs nostræ posteritate illa communicare decreuit. Nam qui zelo Pontificum Rom. hæc ab æmulis Apostolicæ sedis conficta putant, quasi indignum Apostolica sede fuerit, Pontificem tantum eò redigi, ut idolis litaret, ij parùm meminisse videntur, Petro suam negationem haud officisse, & gaudium esse angelis super vno peccatore pœnitentiam agente, & hunc ipsum Marcellinum postea constanter mortem pro Christo oppetisse, iuxtaque prouerbium, post fugam denuò strenuè certasse. Vtcunquè tamen sit, nos id quod in veterum monumentis reperimus, tibi lector eclatum uoluimus, veritatem huius penès ipsa relinquentes, nemini que sententia nostra quicquam præiudicantes.

DE MARCELLINO EPISCOPO VRBIS ROMÆ, & de Vrbano Pontifice Capitolij.

MARCELLINI PAPAE CONDEMNATIO.

A

DIocletiano & Maximiano Augustis, cum multi in vita sua aspersi mentis suæ uacillitate mentiebãtur, origine dicentes, quod deorũ superstitiò vanitas super se sentirent, & ad sacrificandum eo tempore multi inducerentur per pecuniam, vt sacrificent dijs. Marcellino itaque etiam Episcopo vrbis Romæ, venit quidam nomine Vrbanus, qui erat Põtifex Capitolij,

B

DIocletiano & Maximiano Augustis, cum multi in uita sua mentis suæ facilitate adspersi, deorum mentiebantur originem, dicentes, quod de eorum superstitione vanissima sentirent, & ad sacrificandum eodem tempore multi inducerentur per pecuniam, vt thurificarent dijs, Marcellino, itemque vrbis Romæ Episcopo, venit quidã nomine Vrbanus, qui erat

C

CVM multi in vita sua aspersu mentis suæ vacillitate mentiebantur, origine dicentes, quod de eorum superstitionẽ vanis super sentirent, & ad sacrificãdum eodem tempore multi inducerentur per pecuniam, ut thurificarẽt dijs. Marcellino itaque vrbis Romæ, venit quidam nomine Vrbanus, qui erat Pontifex Capitolij, & repletus multitudine malitiæ, cœpit

lij, & replebatur multitudine
malitiæ, & cœpit cum eo habe
re altercationem de thurificā-
do dijs, dicens ad Marcellinū
Episcopum vrbis Romæ: Si
Christus vester, quem dicitis
natum de virgine Maria, q
apud semetipsum prima luce
missi Magi ab Herode, obtu-
lerunt ei munera: quæ, aurū,
thus, & myrrha, vt scirent sa-
cerdotes per quod placeretur
huncquem dicitis resurrexis-
se, & super thronum. Dicit ei
Marcellinus Episcopus: Non
obtulerunt ei, ut sacrificarent
vanitati, sed ideo, ut Deum &
Dominum altissimum quem
negabant, ostenderent. Vrba-
nus ad eadem respondit, di-
cens: Per vnam noctem simul
adstemus ante Domnos Imp.
inuictissimos Diocletianum
& Maximianum, & dabo tibi
quæstionem de thurificando.
Venientes autem die quo di-
cant Vulcanibus, dicit ei Vr-
banus: Faciamus hinc & in-
de duas chartulas, quasi in-
incrementa petitionum, &
afferamus clemētissimis prin-
cipibus. Fecerunt ambo si-
mul sicut dixerant, Marcelli-
nus & Vrbanus. & venientes
ad sacratissimos principes, of-
ferebant eis. Marcellinus ita-
que vrbis Romæ Episcopus,
fidem seruans, Christum præ-
dicans, dicit ad principes:
Quid mihi & vobis principes
terribiles vniuerso mūdo, qm̄
vana est superstitio thurifican
di? Dicit autem Vrbanus: Lo-
quemur nos contra Pontifices
clementissimi atq; inuictissi-
mi principes, quoniam deum
Iouem, atq; inuictum Hercu-
lem corporei fabricantur, &
Iouem, quem dicimus cœlū,
terram, mariq; cum Saturno
menstruante. Quare ergo hoc
Marcellinus Pontifex, sicut &
ego, non thurificat maiestati-
bus? Dicit itaq; Diocletianus:
Non execrare hominem hūc,
quoniam nostra clementia
non difficultate exhibet in-
flammari, sed eius consilium
accipiamus vtrunque, quo-
niam non probamus post se-
renitatem esse obscurum, nec
cum contra deos immortales
dare sententiam. Romanus
ita-

erat Pontifex Capitolij, & re-
pletus multitudine malitiæ,
cœpit cum eo habere alterca-
tionem de thurificando dijs,
& dixit ad Marcellinū vrbis
Romæ Episcopū: Si Christus
vester, quem dicitis natum de
virgine Maria, Deus est, qua-
re ad ipsum præuia luce missi
Magi ab Herode, obtulerunt
ei munera, quę? Aurum, thus,
& myrrham. Quare hoc, nisi
vt scirent sacerdotes, per quid
placarent hunc, quem dicitis
resurrexisse & viuere, & sede-
re super thronū? Dicit ei Mar-
cellinus Episcopus: Non ob-
tulerunt ei, ut sacrificarent va-
nitati, sed ideo, ut Deum ac
Dominum altissimum, eum
quem posteà negabūt Iudæi,
ostenderent. Vrbanus ad ea-
dē respondit, dicens: Vna no-
cte stemus simul ante Domi-
nos Imperatores inuictissi-
mos Diocletianum & Maxi-
mianum, atq; clementissimos
principes, & dabo tibi quæ-
stionem de thurificando. Ve-
nientibus autem eis die, quē
dicunt Vulcanalia, dicit ei Vr-
banus: Faciamus hinc & inde
duas chartulas, quasi instru-
menta petitionum, & offera-
mus clementissimis principi-
bus. Fecerunt ambo similiter,
sicut dixerant, Marcellinus &
Vrbanus. Et venientes ad sa-
cratissimos principes, offere-
bant eis. Marcellinus itaque
vrbis Romæ Episcopus fidē
seruans, Christum prędicans,
dicit ad principes: Quid mihi
& vobis principes terribiles
vniuerso mundo, quoniā va-
na est superstitio thurificādi?
Dicit autē Vrbanus: Loque-
mur nos contra pontifices ô
clementissimi atq; inuictissi-
mi principes, qui Deū Iouē,
& inuictum Herculem cor-
poreos fabricantur, & Iouem
quoque, quem dicimus cęlū,
terram, mareq; simul cū Sa-
turno mensurantem? Quare
ergo hic Marcellinus Ponti-
fex nō thurificat, sicut & ego,
maiestatibus? Dicit itaq; Dio-
cletianus, Non execrate ho-
minem hunc, quoniam nobis
nullam difficultatē exhibet,
qua offendamur, sed eius cō-
silium accipiamus, quoniam
intel-

cœpit eo habere altercationē
de thurificando dijs, & dicens
ad Marcellinum Episcopum
vrbis Romæ: Si Christus ve-
ster, quem dicitis natum de
virgine Maria, quod apud se-
metipsum prima luce, nisi
Magi ab Herode obtulerunt
ei munera, quæ? aurum, thus
& marrham, ità vt scirent sa-
cerdotes, per quid placerent
hunc, quē dicitis resurrexisse
& viuere super. Dicit ei Mar-
cellinus: Non obtulerunt ei,
vt sacrificarent vanitati, sed
ideo, vt Deum & Dominū eū,
quē negabant, ostenderent.
Vrbanus ad eadem respon-
dit, dicens: Vna nocte simul
stemus ante Domnos Impe-
ratores inuictissimos Dio-
cletianum & Maximianum,
atque clementissimos prin-
cipes, & dabo tibi quæstionē
de thurificando. Venientes
autem quę dicunt Vulcanali-
bus, dicit ei Vrbanus: Facia-
mus hinc & inde duas char-
tulas, quasi incrementa peti-
tionum, & afferamus clemen-
tissimis principibus. Fecerūt
ambo simul, sicut dixerat Vr-
banus, & venientes ad sacra-
tissimos principes, offerebant
eis. Marcellinus itaque vrbis
Episcopus, fidē seruans, Chri-
stum prędicans, dicit ad prin-
cipes: Quid mihi & vobis ter
ribiles vniuerso mundo, quo-
niā vana est superstitio thu-
rificandi? Dicit autem Vrba-
nus: Loquere ad nos. At con-
tra pontifices clementissimi
atque inuictissimi principes,
quoniam deum Iouem atque
iunictum Herculem corpo-
reum fabricantur, & Iouem
quem dicimus cœlo, terræ,
mariq́ue cum Saturno men-
struāte. Quare ergo hic Mar-
cellinus pontifex non thuri-
ficat, sicut & ego maiestati-
bus? Dicit itaque Diocletia-
nus: Non execrare hominem
hunc, quoniam nostræ cle-
mentiæ non difficultatem ex-
hibet inflammare, sed eius
consilium accipiamus vtrun-
que, quoniam non probaui-
mus nostræ serenitati esse ob-
scurum, nec contra deos im-
mortales dare sententiam.
Romanus itaque & Alexan-
der

itaque & Alexander secreto dixerunt Diocletiano: Si hunc domine atque inuictissime princeps consilio tenueris blandimenti, omnem vrbanam plebem habebis vnitatem conuersare, & gentes per sacrificia fidelissima obiurgare.

intelleximus eum nō esse aduersum nobis, nec cōtra deos immortales dare sententiam. Romanus itaq; & Alexander dixerūt secreto Diocletiano: Si hunc dn̄e atq; inuictissime princeps, cōsilio tueris & blādimētis, habebis oēm vrbanā plebē vnitā (aliâs) in vnitate cōseruare, & gentes ꝓpter sacrificia fidelissima obiurgare.

der dixerunt Diocletiano: Si hunc DOMINE atque inuictissime princeps consilio tueris, blandimentis omnem vrbanam plebem habebis munitam conseruare, & gentes per sacrificia fidelissima obiurgare.

DE DIOCLETIANO, ET DE TVRIFICATIONE Marcellini Episcopi vrbis Romæ.

Dicit autem Diocletianus ad Marcellinū Episcopum vrbis Romæ: Video prudentiam tuam, quoniam magna est. Vt nostra sit amicitia, quę dijs & vniuerso mūdo sit inimicitia. Veni itaque, & loquentiam tuam, nostrum incrementum facias fauori. Veniens autem ad templum Vestæ & Isidis, & introduxit Episcopum. Qui dum introissent,

Euntes autem multi Christiani per veritatis exemplū, abierunt & viderunt eum mittentem & thurificantem, & factum amicum principum, qui abierunt ab eo, vt testimonium veritati exhiberent. Isti sunt,

Dicit autem Diocletianus ad Marcellinū Episcopum vrbis Romæ: Video prudentiam tuam, quoniam magna est, nostraque inimicitia, quā dijs & vniuerso mundo sit inimica. Veni itaq;, & eloquentia tua nostro incrementum facias fauori. Veniens autē ad templum Vestæ & Isidis, introduxit Episcopum. Qui dū introissent, erāt cum eo duo diaconi, Gaius & Innocētius, & tres presbyteri, Vrbanus, Castorius & Iuuenalis. Et dum vidissent eum introeuntem, nō tamen mittentem & thurificantem, fugerunt hi omnes ad compresbyteros, & inuenerūt eos in Vaticano palatij Neroniani, & dixerunt rem, quam gestam vidissent. Euntes autem multi Christiani, propter veritatem ad templū abierunt, & viderunt eum mittentem, & thurificantē, & factū amicum principum. Qui autem abierunt ad eum, vt testimonium veritatis exhiberent, isti sunt:

Dicit autē Diocletianus ad Marcellinū Episcopum vrbis Romę: Video prudentiam tuam, quàm magna est, vt nostra sit amicitia, ꝙ dijs & vniuerso mūdo sit inimica. Venit itaq; eloquentia tua nostrum incrementū satiat fauore & eloquio. Veniens autem ad templum Vestianū & ad Isidē, & introduxit Episcopum. Qui dū introissent, erant cum eo duo diaconi, Gaius & Innocentius, & tres presbyteri, Vrbanus, Castorius & Iunenalis. Dum vidissent eum introeuntem, non tamen mittentem & thurificantem, fugerūt hi omnes ad cōpresbyteros, & inuenerunt eos in Vaticano palatij Neroniani, & dixerunt rem quam gestam vidissent. Euntes autem multi Christiani, penes veritatis exemplum abierunt, & viderunt eum mittētem & thurificantem, & factum amicum principum. Qui abierunt ad eum, vt testimonium veritatis exhiberent, isti sunt:

Bonosus, Maximus, Carpilio, Cyp rianus, Olympius, Priscus, Hercu les, Androphemus, Victor, Benenatus, Epiphanius, Crispinus, Theodolus, Alexander, Romanus, Baiulus, Quiriacus, alias Quiricus, Theodolus, Caritosus, Omicasio, alias Octauianus, Honoratus, Crescentio, Maximus, Probinus, Vrbicus, alias Vrbinus, Concordius, Neapolus, Refrigerius, Sebastianus, Calphurinus, Iulianus, Epiphorus, Habet deum, Crispianus, alias Crispinianus, Crescens, Rapula, alias Rabula, Cyprianus, Abentius, alias Habentius, alias Iubentius, Exquiro, alias Exper, Venerius, Oyfitus, alias Orphitus, Carpulianus, alias Carpinianus, Constantius, Vrsus, alias Vrsinus, Valentinianus, alias Valentinus, Priscus, Seuerus, Probus, Faustus, Antonius, Quitillus, Homobonus, Abulus, alias Aibulus, Pulsanus, alias Pulsatius, Caritto, alias Carotto, Crispianus, alias Crispinianus, Herculentius, alias Herculianus, Petrus, Nonnosus, Tespias, Marinus, Fabius, Honestulus, alias Honestatus, Furinus, alias Firminus, Domitianus, alius Dominicus, alias Domninus, Hymulus, alias Hynnulus, Capillatus, alias Catellus, Lugundinus, alias Iucundus, Venerosus, alias Benerosus, Aurelianus, Impeditus, Agapitus, Concordius, Bonifacius, Cyprius, alias Cyprius, Maior, alias Maioranus, Reparatus, Auxentius, Corporanus, alias Corporalis, Bonus homo, Salustius, Origanus, Abundus, Timlus, alias Terula, Nepotianus.

Hi

Hi omnes electi sunt viri libra occidua, qui testimonium perhibent, videntes eũ Marcellinum thurificasse.

Hi omnes electi sunt viri libra occidua, qui testimoniũ perhibent, se vidisse, eundem Marcellinum thurificasse.

Hi omnes electi sunt viri libra occidua, qui testimonium perhibent, videntes eũ Marcellinum thurificasse.

Synodus Sinuessana in causa Marcellini Episcoporum 300. & Presbyterorum 30. vt est apud quosdam.

DE SYNODO, ET DE NEGATIONE MARCELLINI Episcopi, quod non thurificasset.

FActa est itaque synodus, non tamen collecti sunt in integro sacerdotes, quia curriculus vrgebatur persequutionis. Veniens autem Episcopus Marcellinus, negabat se thurificasse. Nam dixit, & hanc sententiam proposuit, quia dimiserunt eum qui cum eo esse videbantur, in eodem loco presbyteri, Vrbanus, Castorius & Iuuenalis, & diacones Gaius & Innocentius. Synodus autem vniuersa hoc dixit cunctorũ iudicio: Tu enim eris iudex. Ex te enim damnaberis, & ex te iustificaberis, tua præsentia. Illuc vero dum veneris ad iudiciũ tuum, ex te damnaberis, ex te iustificaberis. Tu enim iudex, tu reus. Presbyteri autem vel Diaconi, quoniam pontificem qui eos creauit in ordinem presbyterij vel diaconatus honorẽ, & dimiserunt arcam, & vacuauerunt horreum, eos ad probandum admisso ordine intrent examẽ, quoniam euacuauerunt horreum. Debuit enim Pontifex mori cũ quinque, quàm viuat suo iudicio condemnatus. Introiuit autẽ vniuersa synodus in crypta clero Patriẽse in ciuitate Sessuana: & quia non multitudo referebatur in crypta synodi, quinquageni introibant.

FActa est itaque synodus, non tamẽ collecti sunt in integro sacerdotes, quia curriculus vrgebatur psequutionis. Veniens autẽ Episcopus Marcellinus, negabat se thurificasse. Nam dixit, & hãc sententiã proposuit, quia dimiserunt eum, qui cum eo esse videbantur in eodem loco presbyteri, Vrbanus, Castorius, & Iuuenalis, & diacones Gai⁹ & Innocentius. Synodus autẽ vniuersa hoc dixit cũctorum iudicio: Tu eris iudex: ex te enim damnaberis, & ex te iustificaberis, tamẽ in nostra pſentia. Illuc vero dum veneris ad iudicium tuum, ex te tunc damnaberis, & ex te iustificaberis. Tu enim iudex, tu reus, (*alias, tu eris.) Presbyteri autem & diacones (quoniam Põtificem, qui eos creauit in ordinem presbyterij vel diaconatus honorem, & dimiserunt arcã, & euacuauerũt horreum) ad probandum eos, amisso ordine, intrent examẽ, quoniã euacuauerũt horreũ. Debuit enim Põtifex potius mori cum quinque, quàm vt uiueret, suo iudicio condẽnatus. Introiuit autem vniuersa synodus in cryptã Cleopatrẽsem in ciuitate Sinuessana. Et quia tota multitudo non recipiebatur in crypta synodi, quinquageni introibant.

FActa est itaque synodus, non tamen collecti sunt in integro sacerdotes, quia curriculus vrgebatur persecutionis. Veniens autem Episcopus, negabat se thurificasse. Nam dixit, & hoc sentẽtia proposuit, quia dimiserunt eum qui cum eo esse videbantur, in eodem loco presbyteri, Vrbanus, Castorius, & Iuuenalis, & diacones Gaius & Innocentius. Synodus vniuersa hoc dixerunt cũcto iudicio: Tu enim eris iudex. Ex te enim damnaberis, & ex te iustificaberis, tamen in nostra præsentia: illud vero dum veneris ad iudicium tuum, ex te enim damnaberis, & ex te iustificaberis. Tu enim iudex tui eris. Presbyteri autem & diaconi, quoniam Põtificem qui eos creauit in ordine presbyterij uel diaconatus honorem. Et dimiserunt arcam, & euacuauerunt horreum, ad probandum amisso ordine intrent examen, quoniam euacuauerunt horreum. Debuit enim Pontifex mori cum quinque, quam viuat suo iudicio condemnatus. Introiuit autem vniuersa synodus in cryptam Cleopatricnicem in ciuitate Sensuana. Et quia non multitudo referebatur in Crypta synodi, quinquageni introibant.

DE DAMNATIONE VRBANI ET CASTORII, ET DE TESTIMOnio Episcoporum aduersus Marcellinum vrbis Romæ Episcopum.

PRima aũt die synodi introierunt hi damnantes Vrbanum, Castorium & Iuuenalem presbyteros, & diacones Gaium & Innocentium. Hi sunt qui introierunt Episcopi audientes, non tamẽ iudicantes Pontificem:

PRima autem die synodi introierunt hi damnantes Vrbanum, Castorium & Iuuenalẽ presbyteros, & diacones Gaium & Innocentiũ. Hi sunt, qui introierunt Episcopi, audientes, non tamen iudicantes Pontificem:

PRima autem die synodi introierunt hi damnantes Vrbanum, Castorium & Iuuenalẽ presbyteros, & diacones Gaium & Innocentiũ. Hi qui introierunt Episcopi, audientes, non tamẽ iudicantes Pontificem:

Petrus, Castorius, Habet Deum, Castinus, Victor, Felicianus, Parterius, Maiorinus, alias Maioranus, Auxentius, alias Amplexus, Iacintus, alias Iacynctus, alias Hyacinthus, Sauinus, alias Sabinus, Felix, Paulus, Constantius, alias Constantinus, Catelus, alias Catellus, Anastasius, alias Athanasius, Castalius, Spes in Deo, Castinus, Tranquillinus, Victor, Anastasius, Laurentius, Beneseruantius, Bonosus, Iohannes, Firminus, Epiphanius, Herculianus, Castus, Orsytus, alias Oysitus, Cyprus, Gaudiosus, Reparatu, Fortunatus, Quadratianus, Cyprianus, Seba-

Sebaſtianũs, Paſchaſius, Innocens, Valerius, Seruulus, Ceraſianus, Quintilianũs, Montanus, Polycarpus, Hermias, Nepotianus, Petrus, Ariſtonicius alias Ariſto.

Hi intpoeuntes in cryptam propter metum Auguſtorũ, vno ore quaſi trecenti vno die eius concilio iudicantes damnauerunt Vrbanum, Caſtorium, & Iuuenalem preſbyteros, & diacones Gaium & Innocentium, qui euacuauerunt horreum, & dimiſerunt arcam apertam, vt introiret immũdus, & comederet triticum. Ipſos enim (alias etiam) damnauerunt, & indicabant, non tamẽ iudicabant pontificem, quia hoc ex uno ore erant corroborati, vt inter hæc ſeptuaginta duo teſtimonia, ipſe iudex, ipſe re⁹, ipſe ſemetipſum p̄ſentia eorum ſe innocentem reſeruaret, & infidelem ſe damnaret. Quoniam in ſeptua dua accidua repatationem reſurgit annus. Hanc itaque geſta miraculum, vt introiret unus de teſtimonio talis, vnius vxoris filios habens, ſicut & hic: Qui habet vxorem & filios, adulterabit ſuper vxorem, & dedit vxori repudium. Et introierunt alij decem, & alij tres, dicentes: Nos te vidimus mittentem & thurificantem Herculi, Ioui, & Patuſino. Dicit autem Marcellinus: Quo die? Reſpõdit vnus eorum, & dixit: Qua die excidiſti purpuram, & induiſti coctum, & gaudebat ſuper te Diocletianus, quod ſatis paulo ante negabas, & ante eius tribunal thurificabas. Athanaſius Epiſcopus dixit: Ita ſunt quæ teſtantur iſti? Et reſpondit Petrus Epiſcopus, & dixit: Loquere ex pontifex, & iudica cauſam tuam. Et ſubſcripſerũt quinquaginta epiſcopi, qui ſupra dicti ſunt, in quatuordecem verò ex vno ore loquebantur, de ſeptuagintaduo, & firmabant iudicium.

Hi introeũtes in cryptã propter metum Auguſtorũ, vno ore quaſi trecenti, uno die in concilio iudicantes, damnauerunt Vrbanum, Caſtoriũ, & Iuuenalem preſbyteros, & diacones Gaium & Innocentium, qui (alias, quia) euacuauerunt horreũ, & dimiſerunt arcam apertã, ut introiret immũdus, & comederet triticũ. presbyteros & diacones damnabant, qui Marcellinũ Papã dimiſerunt, ipſos etiam iudicabant, non tamen iudicabãt pontificẽ, quia ſic ex uno ore erant corroborati, (alias, concordati) vt intra horũ ſeptuagintaduorũ teſtimonia ipſe iudex, ipſe reus, ipſe ſemetipſum in præſentia eorum ſe innocẽtem ſeruaret, aut infidelem ſe damnaret: quoniã in ſeptuagintaduorum libra occidua in (alias, per) reparationẽ reſurgit annus. Hoc quoq; factum eſt noui, ut introiret vnus de teſtibus, qui quũ & vxorem haberet, & filios ex ea, ipſe tamẽ illi ſpretæ adulteram ſuperinduxit, & dedit vxori repudium. Et introierunt alij decẽ, & alij quatuor dicẽtes: Nos te vidimus mittentem & thurificãtem Herculi, Ioui & Saturno. Dixit ergo Marcellinus: Quo die? Reſpõdit vnus eorum, & dixit: Quo die exuiſti purpurã, & induiſti coccum, & gaudebat ſuper te Diocletianus, & quos paulo ante negabas, & ante eius tribunal eis thurificabas. Athanaſius Epiſcopus dixit: Ita ne vera ſunt, quæ teſtantur iſti? Et reſpondit Petrus Epiſcopus, & dixit: Loquere pontifex, & iudica cauſam tuam. Et ſubſcripſerunt quinquaginta Epiſcopi, qui ſupra dicti ſunt, cũ quatuordecim uiris, q ex uno ore loquebantur cum ſeptuagintaduobus, & firmabãt iudiciũ.

Hi introeũtes in cryptã propter metum Auguſtorũ, uno ore quaſi ccc. vno die eius cõſilio iudicantes, & damnauerunt Vrbanum, Caſtorium, & Iuuenalẽ presbyteros, & diacones Gaium & Innocentiũ, quia euacuauerũt horreum, & dimiſerunt arcam apertã, & introiret immũdus, & comẽderet triticum. Presbyteros & diaconos damnãt, qui Marcellinum Papam dimiſerunt, ipſos etiam damnauerunt & iudicabant, non tamẽ iudicabant pontificem, quia hoc ex vno ore erant corroborati, vt intra hos ſeptuagintaduo teſtimonia ipſe iudex, ipſe reus, ipſe ſemetipſum in præſentia eorum innocẽtem ſe ſeruaret, & aut ĩfidelem ſe damnaret, quoniã in ſeptuagintaduorum libra occidua in reparationẽ ſurgit annua. Hoc itaque geſtum miraculum, & introiret vnus de teſtimonijs talis, unius vxoris, filios habens, ſicut & hic qui habet uxorem & filios, adulterauit ſuper uxorem, & dedit uxori repudiũ. Et introierunt alij decem, & alij tres, dicentes: Nos te vidimus mittentem & thurificãtem Herculi, Ioui & Patuſino. Dicit autem Marcellinus: Quo die? Reſpõdit vnus eorum, & dixit: Quo die excidiſti purpurã, & induiſti coccum, & gaudebat ſuper te Diocletianus, & quod ſatis paulo ante negabas, & ante eius tribunal thurificabas. Athanaſius Epiſcopus dixit: Ita ſunt quæ teſtantur iſti? Et reſpondit Petrus Epiſcopus, dicẽs: Loquere pontifex, & iudica cauſam tuam. Et ſubſcripſerũt quinquaginta Epiſcopi, qui ſupra dicti ſunt in quatuordecim viris, qui ex uno ore loquebãtur de ſeptuagintaduobus, & firmabant iudicium.

DE TRIGINTATRIBVS PRESBYTERIS VRBIS ROMÆ, qui celebrabant ſynodum ſeruandam.

ALia autem die uenerũt trigintatres presbyteri vrbis Romæ, & in eorum iudicio

ALia autẽ die uenerunt trigintatres presbyteri urbis Romæ, & in eorum iudi-

ALia autẽ die venerunt trigintatres presbyteri vrbis Romæ & in eorum iudicio

dicio Vrbani, Castorij & Iuuenalis presbyterorum, & Gagi & Innocentij diaconorum damnationem integram perspexerūt, ipsi de suo ordine, suo iudicio institiā tenuerūt, dicentes: Amisso ordine negent se esse, horumque socios Ecclesiæ. Venientes autē per sm diem post damnationem presbyterorū Vrbani, Castorij & Iuuenalis, & Gagi & Innocentij diaconi, venerunt alij quinquaginta Episcopi, & introierunt in cryptam, ut tertia pars synodi compleretur. Et dū ingressi fuissent in cryptam, propter tempestatem temporis introiuit & Marcellinus vrbis Romæ Episcopus, cùm adhuc itaq; nomen teneret Episcopatus. Nondū enim fuerat damnatus, nisi numerus secundùm ordinem synodi libra probaret exemplum. Introiuit autem

iudicio Vrbani, Castorij & Iuuenalis presbyterorum, & Gaij & Innocentij diaconorū damnationē integrā perspexerūt, ac ipsi de suo ordine, suo iudicio iustitiam tenuerunt, dicētes: Amisso ordine negēt se esse horū, qui sunt socij Ecclesiæ. Conuenientibus autē eis secundo die post damnationem presbyterorū Vrbani, Castorij & Iuuenalis, Gaij & Innocētij diaconorum, venerunt alij quinquaginta Episcopi, & introierūt in cryptā, ut tertia pars synodi compleretur. Et dum ingressi fuissent in cryptā propter tempestatē tpis, introiuit & Marcellinus vrbis Romæ Episcopus, tum adhuc nomē tenēs Episcopatus. nōdum enim fuerat damnatus, (alias damnandus) nisi numerus secundum ordinem synodi libræ probaret exemplum. Introiuit autem

dicio Vrbani, Castorij & Iuuenalis presbyterorum, & Gaij & Innocentij diaconorū damnationem integram perspexerunt, ipsi de suo ordine, suo iudicio iustitiā tenuerūt, dicentes: Amisso ordine negent se esse horum, quæ sunt socij Ecclesiæ. Venientes aūt post secundùm diem post damnationem presbyterorum Vrbani, Castoris & Iuuenalis, Gaij & Innocentij diaconorum, venerunt alij quinquaginta Episcopi, & introierunt in cryptam, ut tertia pars synodi compleretur. Et dum ingressi fuissent in cryptam propter tempestatem temporis, introiuit & Marcellinus Episcopus, cum adhuc nomen tenens Episcopatus. Nondum enim fuerat damnatus, nisi numerus secundùm ordinem synodi libræ probaret exemplum Introiuit autem

Castinus, Carpunianus, alias Carpulianus, Domitianus, alias Domninus, alias Dominicus, Deus dedit, alias Dominus dedit, Domninus, alias Domnininus, Crescentius, alias Crescentio, Asterius, Crispus, Maior, alias Maiorinus, alias Maioranus, Quirillus, alias Quirin*, Quiricus, alias Quiriacus, Anastasius, Valentinus, alias Valentinianus, Vitius, alias Vitus, Vrsus, alias Vrsinus, Anthimus, Ambrosius, Agatho, Bonus, Alexander, Venerosus, Felix, Iohānes, Honestatus, alias Honestulus, Marcus, Vrbanus, Crescens, Salustius, Firminus, Spectator, Sebastianus, Tristator, Serius, Marcus, Montanus, Andreas, Philippus, Placentianus, alias Priscillianus, alias Priscalianus, aliàs Pulsanus, Magnus, Exuperantius, Adrianus, Petrus, Gorgonius, Simplex, Victor, Veneriosus, Honestatus, Benenatus, Petrus. Introibant autem in cryptam,

DE RESPONSIONE ATHANASII (alias ANASTASII) & Anthimi Episcoporum.

RESpondit Athanasius & Anthimus Episcopi, & dixerunt: Tuo ore iudica causam, non nostro solue conditionem. Respondens autem Sebastianus Episcopus, dixit: Noli in nostro iudicio, sed collige in sinu tuo causam tuam, & introduc testes, ut testificentur veritatem. Quoniam ex te iustificaberis, & ore tuo cōdemnaberis: quoniam rectè anticipantes nostri & coepiscopi damnauerunt, sicut & nostro ore petimus, vno consorti iudicio damnari Vrbanum, Castorium & Iuuenalem presbyteros, Gaium & Innocentiū diaconos: quia heri speluncam fregerunt, & tepefactum hi demiserunt, amisso ordine intret examen, quoniam oēs regulæ, dicit Petrus Episcopus,

REsponderunt Anastasius & Anthimus Episcopi, & dixerunt: Tuo ore iudica causam tuā, & non nostro iudicio solue conditionē. Respondēs aūt Sebastianus Episcopus, dixit: Noli audiri in nostro iudicio, sed collige in sinu tuo causam tuā, & introduc testes, vt testificentur veritatem, quoniā ex te iustificaberis, aut ex ore tuo condemnaberis, quoniā rectè p̄scripti patres nostri, & coepiscopi dānauerunt, sicut & nostro ore petimus & vno conformi iudicio damnari Vrbanum, Castoriū, & Iuuenalem presbyteros, Gaium & Innocentium diaconos. Vndè quia isti ex spelunca fugerunt, & sepefatum Marcellinum Episcopum hi dimiserūt, amisso ordine intrēt examē, quia oēs regulæ

REsponderunt Anastasius & Anthimus Episcopi, & dixerunt: Tuo ore iudica causam, non nostro iudicio solue condinonem. Respondens autem Sebastianus Episcopus, dixit: Noli in nostro iudicio, sed collige in sinu tuo causam tuam, & introduc testes, vt testificentur veritatem: quoniam ex te iustificaberis, & ex ore tuo condemnaberis, quoniam rectè anticipantes patres nostri & coepiscopi damnauerunt, sicut & nostro ore petimus vno consorti iudicio damnari Vrbanum, Castorium & Iuuenalem presbyteros, Gaium & Innocentium diacones, quia heri ex spelunca fugerunt, & tepefactum hi dimiserunt, amisso ordine intrent examen, quia omnes regulæ dicit

pus,dum tultę fuerint de fornace iam coctæ, iterùm coquuntur. Sol & pluuiæ in eodem probantur, ut sint super habitacula hominum. Mora autem non faciéte, vt in damnatione eorum interdictorum subscriberent hi quinquaginta Episcopi, vt admisso ordine, introirent in synodum.

tegulæ (dicit Petrus Episcopus) dum cultæ (alias, formatæ, in fornace fuerint coctæ, iterũ coquunt sole & pluuia, & ibi probantur, ut sint super habitaculis hominũ. Moram ergo non faciétes (vt damnationi eorum iam antedictorũ subscriberent hi quinquaginta episcopi) omisso ordine, introierunt in synodum.

dicit Petrus Episcopus, dum tultæ fuerant, fornace iam coctæ, iterum coquuntur sole & pluuia, & in eo probantur, ut sint super habitaculis hominum. moram autem non facientes, vt damnationem eorum interdictorum subscriberent hi quinquaginta Episcopi, amisso ordine introirét in synodum.

DE TESTIMONIO ADVERSVS MARCELLINVM Episcopum, quòd uidissent eum thurificantem.

ECcè introierũt testes 14. qui dicebant se Marcellinum uidisse thurificantem. Respondit vnus Episcopus, nomine Salustius, dicens: Dicite coram ueritatem. Respondit Petrus & dixit ad Marcellinum Episcopum: Iam audi ex pontifex, & iudica causam tuam, quoniam ex ore tuo condemnaberis, & ex ore tuo iustificaberis, quoniã omnia membra sana esse non possunt, sic apud me statuit. Respondit Marcellinus Episcopus, & dixit uoce clara: Non diis sacrificaui, sed tantũ grana leuatis manibus super prunas combussi. Leuauerunt se omnes quinquaginta Episcopi, dicentes ad quatuordecim testimonia: Quid audistis hunc facientem, quod ex ore suo testatur, quasi uno ore dicentes? Et subscripserunt omnes quinquaginta & qninque testimonia etiam quatuordecim uirorum autem uiginti & septem complerentur, cum anticipantes. Vnus autem de Episcopis, nomine Quirinus, dixit: Infudisti cor tuum pontifex malitia, quod & octo annis sic caueras castitate. Præsul uulnerasti uniuersa membra tua, propterea ego non recedam de omni introitu synodi omni purpureo corde tuo.

Alia autem die constituerunt hi ducenti Episcopi, quasi & ipsi introierunt quinquageni in synodum, & facta collocutione in uno, cum os anticipantes centum sederunt in eadem ciuitate omnes ex uno examine trecenti & alligauerunt, & dãnauerunt hos Vr-

ET eccè introierũt & 14. testes, qui dicebãt, se vidisse Marcellinum thurificantem. Respondit vnus Episcopus nomine Salustius, dicens: Dicite coram ueritaté. Respõdit Petrus, & dixit ad Marcellinum episcopũ: Iam audi põtifex, & iudica causam tuam, quoniam ex ore tuo iustificaberis, & ex ore tuo condẽnaberis, quoniã nulla membra sana esse posšũt, si caput mœstum fuerit. Respondit Marcellinus Episcopus, & dixit clara uoce: Non dijs sarificaui, sed tantum grana leuatis (alias, leuata) manibus super prunas cõbussi. Leuauerũt se oẽs quinquaginta præscripti episcopi, dicẽtes ad 14. testificantes: Quid vidistis hunc facientem? Qui ex ore suo testati sunt, quasi vno ore loquentes. Et subscripserunt oẽs 55. intestata 14. uirorũ. (alias, Et subscripserũt oẽs 55. testimonijs 14. virorũ) ita ut 28. complerẽtur cum participãtibus. Vnus aũt de Episcopis, nomine Quirinus (alias, Quirillus) dixit: Infudisti cor tuũ pontifex malitia, quod decẽ & octo annis siccaueras (alias sanctificaueras, alias annis siccaueras manifestare (castitate, pręsul, vulnerasti vniuersa mẽbra tua. Propterea ego nõ recedã de omni cœtu synodi, donec purpureũ cor tuũ manifestet.

Altera autẽ die hi ducenti Episcopi constituerunt, quatenus & ipsi introirét in synodum. Et facta collocutione insimul cum præscriptis centum, sederunt in eadem ciuitate, omnesque uno examine trecenti alligauerunt, & damnauerunt hos, Vrbanum

ECcè introierũt & 14. testes, qui dicebãt se Marcellinum vidisse thurificantem. Respondit unus Episcopus, nomine Salustius: Dicite coram ueritatem. Respondit Petrus, & dixit ad Marcellinum Episcopum: Iam audi pontifex & iudica causam tuam, quoniam ex ore tuo iustificaberis, & ex ore tuo condemnaberis, quoniam omnia membra sana esse non possunt, si caput mœstauit. Respondit Marcellinus Episcopus, & dixit clara uoce: Non diis sacrificaui, sed tantum grana leuatis manibus pruna combussi. Leuauerunt se omnes quinquaginta præsules Episcopi, dicentes ad quatuordecim testimonia: Quid uidistis hunc fa iẽtem, quod ex ore suo testantur, quasi vno ore dicentes? & subscripserunt omnes quinquagintaquinque testimonia quatuordecim virorum, ita vt viginti octo complerentur cum anticipantibus. Vnus autem de Episcopis, nomine Quirinus, dixit: Infudisti cor tuum pontifex malitia, quam decem & octo annis sic caueras castitate, præsul vulnerasti mẽbra tua. Propterea ego non recedam de omni introitu synodi, omne purpureum cor tuum.

Altera die autem constituerunt hi ducenti Episcopi, vt quasi & ipsi introirent quinquageni in synodum, & facta collocutione in uno cum his anticipantibus, centum sederunt in eadem ciuitate omnes ex uno examen ccc. & alligauerunt & damauerunt hos, Vrba-

Vrbanum & Castorium & Iuuenalem presbyteros, Gaium & Innocentium diacones. Respondit Sebastianus Episcopus: Hoc tribunal nostro sermone, nostro cyrographo, nostro eloquio, nostro auxilio, nostra constantia & veritate, & præclara dispositione auditionis exhibemus legamen. non enim nostro ore iustificaberis, aut nostro ore condemnaberis, quoniam sue tunicam tuam in te, quã paulo non induebas sutam, modo excissam siue ex corde tuo, & ex manibus tuis inuoluere in peccato tuo, Marcelline ex pontifex Romæ. Respondit Vrbanus Episcopus ad Sebastianum Episcopum, & dixit: Introducuntur testes viri viriliter numero quadraginta & quatuor, vt libra occidua compleatur à multis, quod à multis fabricatum est. Et introierunt testes:

num, Castorium, & Iuuenalem presbyteros, Gaium & Innocentium diacones. Respondit Sebastianus Episcopus: Huic tribunali nostro sermone, nostro chirographo, nostro eloquio, nostro auxilio, nostra constantia, & veritate fixa & præclara dispositione auditionis exhibemus ligamen. Non enim nostro ore iustificaberis, aut nostro ore condemnaberis. Quapropter consue tunicam tuam, & quam paulo ante induebas sutam, modo conscissam cõsue ex toto corde tuo, & ex manibus tuis inuoluere in peccato tuo Marcelline Pontifex Romæ. Respondit Vrbanus Episcopus ad Sebastianum Episcopum, & dixit: Introducantur testes uiri veridici, numero quadragintaquatuor, vt libra occidua compleatur à multis, quod (alias, quoniã) à multis fabricatum est. Et introierunt testes:

Vrbanum, Castorium, & Iuuenalem presbyteros, Gaium & Innocẽtium diacones. Respondit Sebastianus Episcopus: Hoc tribunal nostro sermone, nostro cirographo, nostro eloquio, nostro auxilio, nostra constantia, & veritate fixa & præclara dispositione auditionis exhibeamus ligamen. Non enim nostro ore iudicaberis, iustificaberis, aut nostro ore condemnaberis, quoniam sue tunicam tuam in te, quam paulo non induebas sutam, modo excisam siue ex toto corde tuo & ex manibus tuis inuoluere in peccato tuo Marcelline Pontifex Romæ. Respondit Vrbanus Episcopus ad Sebastianũ Episcopum, & dixit: Introducantur testes viri viriliter numero quadraginta quatuor, vt libra occidua compleatur multis, quoniam à multis fabricatum est. Et introierunt testes:

Tranquillinus, Priscus, Bonus, Seruulus, Cyprianus, Petrus, Quadratianus, Aristo, alias Aristonicius, Tespias, Quadrus, Epiphorus, Maximus, Gordianus, Gaudiosus, Saturninus, Vrbanus, Priscus, Reparatus, Exper alias Exquiro, Iacintus, alias Hyacinthus, Nicorus, alias Noricus, Probianus, alias Probatianus, Probus, alias Probinus, Terula, alias Tinulus, Vrsus, alias Vrsinus, Venerosus, Romanus, Exuperius, Crispianus, Barbarus, Leforianus, Bacauda, Ambrosius, Iubentius, alias Iuuentius, alias Habentius, Proculus, Octauianus, Valerius, Romanus, Mellicianus, Petrus, Claudius, Vrbatianus, Iohannes.

Singulis autem astantibus in gremio trecentorum Episcoporum, & triginta episcoporum, & triginta presbyterorum Romanorum, & octo viginti supradictorum testiũ, vt libra compleretur, quoniam duodecim vnciæ in libra pbabitur sensus, & in 22. comparatus damnabunt presul respondit. Quiriacus Episcopus dixit ad Marcellinũ: Nunc cognosces vniuersum velamen cordis tui. Iudica eũ causam, & lacera macerationem tuam. Non ex nobis iudicaberis. Tuo enim pontificio cõdemnaberis, & nostro testimonio explicaberis, quoniam nos in damnationem nihil opponimus causale, nihil defendimus, sed dãnamus hos, qui euacuauerunt templũ, & dimiserunt fabrica manu desuper constructa, vt introissent lupi, & facerent speluncas, & comederent Agnos immaculatos, & ex his qui ex veteri

Singulis aũt adstantibus in gremio trecentorum Episcoporũ & triginta presbyterorũ Romanorũ, & viginti octo testiũ supradictorum, ut libra cõpleretur: quoniã xij. vncijs in libra probabitur census, & in 72. cõparentibus dãnabitur præsul. Respõdit Quiriacus Episcopus, & dixit ad Marcellinũ: Nũc cognosces (alias, Nõ cognoscis: alias, Nunc cognosce vniuersum velamen cordis tui. Iudica ipse causam tuã, & disiectã à te maceriem tuã ipse scrutare. Non ẽm nostro, sed tuo ipsius iudicio cõdemnaberis, nostro aũt testimonio excusaberis. Nihil tamen, quoniã nos in tui damnationem nihil opponimus causale, nihil defendimus, sed dãnamus eos, qui euacuauerunt templũ, & dimiserunt fabricã manu desuper cõstructam, ut introirẽt lupi, & facerent speluncas, & comederẽt agnos immaculatos, & eos, q ex veteri ad no-

Singulis autem adstantibus in gremio trecentorũ episcoporum, & triginta presbyterorum Romanorum, & 28. supradicti testes ut libra compleretur, quoniam 12. vnciæ in libra probabitur sensus, & in 70. & duobus comparatus damnabitur præsul. Respondit Quiriacus Episcopus, & dixit ad Marcellinum: Non cognoscis uniuersum velamẽ cordis tui? Iudica enim causam tuã & lacera, macera macerationem tuam. non ex nobis indicabreris, tuo enim pontificio condemnaberis, & nostro testimonio explicaberis metas, quoniam nos in damnationem nihil opponimus causale, nihil defendimus, sed damnamus hos, qui euacuauerunt templum, & dimiserunt fabricã manu desuper constructam, vt introirent lupi, & facerent speluncas, & comederent Agnos immaculatos, & eos qui ex veteri ad nouum

veteri ad nouum venerant, inueterarent. Te enim non condemnamus præsul, quoniam exhorres synodum, cecidisti in terram. Ibi autem iacentem, & ibi eum moram facientem damnauerunt. Synodum aūt & presbyteri triginta voce clara cirographum firmauerunt super Vrbanum, Castoriū, & Iuuenalem presbyteros. Hi autem

nouum venerāt, inueterarent. Te ēm nō cōdemnamus præsul, quoniā ex ore tuo iustificaberis, & ex ore tuo condemnaberis. Marcellinus autem in cōspectu synodi cecidit in terram. Ibi ergo iacentem, & moram eum facientē, damnauerunt. Synodus autē & presbyteri xxx. voce clara chirographum firmauerunt super Vrbanum, Castorium, & Iuuenalem presbyteros. Hi,

nouum venerant, inueterarent. Te enim non condemnamus, quoniam ex ore synodi cecidit in terram. Ibi autem iacens, & ibi eo moram faciente, damnauerunt synodus & presbyteri triginta voce clara cirographum firmū Vrbani, Castorij, & Iuuenalis presbyterorum. Horum

Prisaliamus, alias Pulsanus, alias Placentianus, alias Priscillianus, Herculanns, alias Herculacus, alias Herculentius, Homanus, alias Humanus, Valentinus, alias Valentinianus, Corporalis, alias Corporanus, Virus, alias Vltius, Audax, Capuanus, Collectitius, Cyprianus, Castinus, Castorius, Eusebius, Castorius, Homo bonus, Innocentius, Petrus, Quiriacus, Serenus, Ioannes, Nepotianus, Spes in Deo, Victor, Matthæus, Iulianus, Lucianus, Vincomalus. Et diacones isti, Hermes, Xystus, Petrus.

Subscripserunt autem in dānationem horum quinque, Vrbani, Castorij, & Iuuenalis presbyterorum, & Gagi & Innocentij diaconorum.

Subscripserunt autē in dānationem horum quinque. Vrbani, Castorii, & Iuuenalis presbyterorum, & Gaii & Innocentij diaconorum.

Scripserunt aūt in damnationem horum quinque, Vrbani, Castorii & Iuuenalis presbyterorum, Gay & Innocentii diaconorum.

DE CONFESSIONE MARCELLINI EPISCOPI, & condemnatione eius.

IN sinu autem trecētorum episcoporum caput cinere conuolutū, Marcellinus Episcopus vrbis Romæ uoce clara clamans, dicebat: Peccaui coram vobis, & non possum in ordine sacerdotum esse, quoniam auarus me corrupit auro. Subscripserunt autem in eius damnationem, & damnauerunt eum extra ciuitatem. Sacerdos nomine Helchiadis, subscripsit primus in eius damnationem, non tantum tempore, quod exigebat ordo, sed etiam & futuri temporis, quod etiam & ipse voce clara dicebat: Iuste ore tuo condemnatus es, & ore suo anathematus, accepit maranatha, quoniam ore suo condemnatus est. Nemo enim unquam iudicauit pontificem, nec præsul sacerdotem suum, quoniam prima sedes non iudicabitur à quoquam, Hoc audito Diocletianus dum esset in bello Persarum, audiuit, quòd trecenti Episcopi & triginta presbyteri, & tres diacones in eius damnationem conuenirent, dum subscripsissent omnes, ipse omnium primus manu sua propria Marcellinus conclusit in sua anathemathe, anathe-

IN sinu autem trecētorum Episcoporū, caput cinere conuolutū habens Marcellinus Episcopus urbis Romæ, voce clara clamans dicebat: Peccaui coram vobis, & non possum in ordine esse sacerdotum, quoniam auarus corrupit (alias, corrupi) me auro. Subscripserunt igitur in eius damnationem, & damnauerunt eum extra ciuitatem. Sacerdos, nomine Helchiades, Episcopus subscripsit primus in eius damnationem, non tā tum pro hoc tempore (quod exigebat ordo) sed etiam in exemplum futuri temporis, quoniam & ipse voce clara dicebat: Iuste ore suo condēnatus est, & ore suo anathema suscepit Maranatha, quoniam ore suo condemnatus est. Nemo enim unquam iudicauit pontificem, nec præsul sacerdotem suum, quoniam prima sedes non iudicabitur à quoquam. Hoc autem facto Diocletianus, quum esset in bello Persarum, audiuit quod trecenti Episcopi, & triginta presbyteri, & tres diacones, in eandem damnationem cōuenissent, quodq; dū subscriberent oēs, ipse oium primus Marcellinus manu sua cōclu-

IN sinu autem trecentorum Episcoporum caput cinere conuolutus, Marcellinus Episcopus urbis, voce clamans, dicebat: Peccaui coram vobis, & non possum in ordine esse sacerdotum quoniam auarus me corrupit auro: Subscripserunt autem in eius damnationem, & damnauerunt eum extra ciuitatem. Sacerdos nomine Helchiadis, subscripsit primus in eius damnationē, non tantum tempore, quod exigebat ordo, sed etiam & futuri temporis, quod etiam & ipse uoce clara dicebat: Iuste ore suo condemnatus est, & ore suo anathema suscepit Maranatha, quoniam ore suo cōdemnatus est. Nemo enim vnquam iudicauit Pontificem, nec præsul sacerdotem suum, quoniam prima sedes non iudicabitur à quoquam. Hoc autem audito Diocletianus, cùm esset in bello Persarum, audiuit quòd trecenti Episcopi, & triginta presbyteri, & tres diacones in eandem damnationem conuenirent, dum scripsissent omnes, ipse omnium primus manu sua propria Marcellinus conclusit in suum anathema, anathemati subscri-

Prima sedes à nemine iudicatur.

serat bens,

anathemathe ſubſcripſerunt, Iratus autem Diocletianus, in eandem ciuitatem miſit, & multos Epiſcopos ad Martyrij coronam traxit. Factum eſt autem nihil aliud, dum primo damnati fuiſſent tres presbyteri & duo Diaconi damnati. Damnatus autem & Marcellinus Epiſcopus ſuo iudicio, x. Kalendas Septembris, Diocletiano 8. & Maximiano 7.

ſerat in ſuũ anathema, anathemati ſubſcribẽs. Et iratus Diocletianus, in eandẽ ciuitatem miſit, & multos Epiſcopos ad martyrii coronã traxit. Factũ eſt autẽ nihil aliud, niſi quod dum primo damnati fuiſſent tres presbyteri & duo diacones, damnatus eſt & Marcellinus Epiſcopus ſuo iudicio, x. Kalendas Septembris, Diocletiano 8. & Maximiano 7. clariſſimis conſulibus.

bens. Iratus autem Diocletianus, in eandem ciuitatem miſit, & multos Epiſcopos ad martyrij coronam traxit. Factum eſt autem nihil aliud, dum primo damnati fuiſſent tres presbyteri & duo diacones damnati, damnatus autem & Marcellinus Epiſcopus ſuo iudicio, x. Kalendas Septembris, Diocletiano viij. & Maximiano.

Ex hoc Concilio, hoc habetur, illud non au[illegible]m eſſe, Marcellinum etiam conuictum, præterquam ex ore ſuo condemnare, quoniam prima Sedes à nemine iudicatur.

Anno Domini 303 Concilium Cirthenſe in Numidia de abſoluendis reis proditorum gentilibus ſanctorum librorum. Optatus lib. 1. D. Aug. lib. 3. contra Creſconium. cap. 27.

ANCYRANVM CONCILIVM, NON LONGE POST TEMPORA Marcellini Papæ celebratum.

Onuphrius refert in an. 316.

Probatum à Leone IIII. D. 20. C. de libellis.

Ncyra, teſte Plinio lib. 5. cap. vltimo, dicta eſt ab ancoris nauium captarum à Mithridate, quas Ptolemæus Aegypti rex ſuppetias Galatis ſeu Gallogręcis miſerat, cuius meminit Ptolemęus libr. 5. cap. 4. Concilium Ancyranũ celebratum in ciuitate Ancyra in Prouincia Galatiæ, antiquius eſt Nicęno. Hęc Synodus tametſi prouincialis eſt, & ea de cauſa poſtponitur Nicenæ, Celebratum fuit hoc Concilium poſt tempora Marcellini Papæ, circa annum Domini ferè 308. & aliqui ex Epiſcopis, qui huic Synodo interfuere, conuenerunt etiam in Nicænam Synodum.

TITVLI CANONVM ANCYRANI CONCILII.

Horum quia duplex eſt verſio, & vtraque uetus, viſum eſt vtranque, vetuſtatis honorandæ gratia, hic ſubiungere, tametſi ingratis labor iſte forſan haud ità gratus ſit futurus.

Editio prima.

De presbyteris, qui immolauerunt tempore perſequutionis. 1
De diaconis qui immolauerunt. 2
De his, qui ex fuga compræhenſi ſunt, & per vim pagani ritus aliquid pertulerunt. 3
De his, qui diuerſis cauſis gentilitatis ritûs aliquid peregerunt. 4
De his, qui timore ritus gẽtiliũ peregerunt. 5
De his, qui in locis idolorũ manducauerũt. 6
De his, qui frequenter idolis immolauerũt. 7
De his, q̃ & aliis ſacrificãdi cauſas attulerũt. 8
De diaconis, qui tempore ordinationis de nuptijs atteſtati ſunt. 9
De deſponſatis puellis, & ab alijs corruptis. 10
De his, qui quum eſſent catechumeni, idolis immolauerunt. 11
Quòd non oporteat chorepiſcopos ordinare clericum, niſi in agris & villis. 12
De his, qui eſum carnium, in clero conſtituti, diffugiunt. 13
De rebus eccleſiaſticis, eo tempore diſtractis, quo ipſæ eccleſiæ uiduantur epiſcopis. 14
De his qui fornicantur irrationabiliter, ideſt, qui miſcentur pecoribus, aut cum maſculis polluuntur. 15

De

Editio ſecunda.

De presbyteris lapſis in perſequutione. 1
De diaconibus, qui immolauerunt. 2
De clericis ſiue laicis, quorum manus alii cum iniuria ſuper idolorũ ſacrificia poſuerũt. 3
De his, qui in templis idolorum cœnauerunt. 4
De his, qui timore ritus gentiliũ peregerunt. 5
De his, qui in locis idolorũ manducauerunt. 6
De his, qui frequenter idolis immolauerũt. 7
De his, qui coacti ui, idolis immolauerunt. 8
De his, qui aliis ſacrificandi cauſam attulerunt. 9
De diaconibus proteſtantibus, quum ordinantur, &c. 10
De deſponſatis puellis, & ab alijs corruptis. 11
De his, qui ante baptiſmum ſacrificauerunt idolis. 12
De chorepiſcopis, & eorum poteſtate & authoritate. 13
De presbyteris, à carnibus ſe abſtinentibus. 14
Nõ dẽre presbyteros Eccleſiaſtica iura uẽdere, vel de rebus eccleſiaſticis, eo tpe diſtractis, quo ipſæ Eccleſiæ uiduantur Epiſcopis. 15

De

REGVLÆ, SIVE CAPITVLA SINGVLORVM TITVLORVM, secundùm diuersa exemplaria & translationes.

¶ Istæ regulæ tempore & ordine priores sunt Nicenis, sed ideò Nicenæ in aliquibus exemplaribus post positæ sunt, propter authoritatem eiusdem magni sanctique Concilij, congregati apud Nicæam: quo minùs autem id hic fiat, tempus & ordo quem sequimur, facit.

Editio prima. | Editio secunda. | Versio noua Canonũ Concilii Ancyrani, Gentiani Herueti.

Cap. 1.

Dist. 50. Presbyteros qui.

Presbyteros immolantes, & iterùm luctamen adeuntes, si hoc non per illusionem aliquam, sed ex veritate fecerint, vt iterùm teneri viderentur, aut tormentis subijci, quo facinus pati viderẽtur, inuiti: hos ergò, placuit, honorem quidem sedis retinere: offerre autem, illis, & sermonem ad populum facere, aut aliquibus sacerdotalibus officiis fungi, non liceat.

Cap. 1.

Presbyteros, qui immolauerunt, & posteà certamen iterùm inierunt, si hoc ipsum ex fide, & non aliquo argumento sibimet præparantes, egerunt, vt iterùm teneri viderẽtur, aut tormẽtis subijci putarẽtur, tanquã inuiti: si ex fide ergò luctati sunt, & nõ ex compacto, ad ostentationem, ut caperentur, ipsi fecerunt: hos, placuit, honorem quidẽ sedis propriæ retinere: offerre autẽ, illis, & sermonem ad populũ facere, aut aliquibus sacerdotalib⁹ officiis fungi, non liceat.

Canon 1.

Presbyteros, qui sacrificãrunt, deindè contra reluctati sunt, non fraudulenter & insidiosè, sed verè, nec hoc priùs machinati sunt, nec consultò ac de industria id fecerunt, & persuaserunt, ut tormentis subiici uiderẽtur, cùm ea specie & opinione tantùm inferrentur: uisum est eos cathedræ quidem honoris esse participes, non licere autem ipsis offerre, seu sermonẽ conferre (Græcè ...) vel omninò sacerdotale aliquod munus obire.

Cap. 2.

Dist. 50. Presbyteros qui immola.

Diaconi similiter, qui immolauerunt, honorem quidem habeant: cessare verò ab omni sacro ministerio, siue à pane, siue à calice offerendo, vel prædicando. Quòd si quidam Episcoporum conscij sunt laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis, & voluerint eis aliquid ampliùs tribuere, penès ipsos erit potestas.

Cap. 2.

Diaconos similiter, qui immolauerũt, posteà autem iterum reluctati sunt, illum quidem honorem habere oportet: cessare verò debet ab omni sacro ministerio, ità vt nec panem, nec calicẽ offerãt, nec pronũcient: nisi fortè aliqui Episcoporum conscii sint laboris eorum, & humilitatis, & mãsuetudinis, & uoluerint eis aliquid ampliùs tribuere, vel adimere. Penès ipsos ergò de his erit potestas.

Can. 2.

Diaconos similiter qui sacrificãrunt, posteà autem reluctati sunt, illum quidem honorem habere; ipsos autem ab omni sacerdotali ministerio cessare, & panem uel calicẽ offerendi, vel prędicandi: sed si ex Episcopis aliqui in iis vel afflictionem aliquam, vel humilitatem ac mansuetudinem viderint, & aliquid amplius dare uel offerre uoluerint, in eorum potestate id esse.

Cap. 3.

Qui fugientes compræhensi sunt, vel à domesticis traditi, vel ademptis facultatibus sustinuêre tormenta, aut in custodiam trusi, proclama-

Cap. 3.

Qui fugientes timore persecutionis, compręhẽsi sunt, vel à familiaribus, seu à domesticis traditi, vel bona propria amiserunt, vel sustinuerunt tor-

Can. 3.

Eos, qui fugiẽtes compræhensi sunt, uel sunt à suis traditi, vel suis alioqui facultatibus priuati, uel tormenta perpessi, vel in carcerem coniecti sunt,

clamauerunt se Christianos esse, & eò vsq; adstricti sunt, vt manus eorum compræhédentes, violenter attraherent, & funestis sacrificijs admouerent, ut aliquid polluti cibi per necessitatem sumere cogerentur: confitentes iugiter se Christianos esse, & luctum rei, quæ contigit, incessabiliter ostendentes omni dejectione & habitu & humilitate vitæ, hos uelut extra delictum constitutos, à communionis gratia non vetamus. Si verò prohibiti sunt ab aliquibus, propter ampliorem cautelam, vel propter quorundã ignorantiã, statim recipiãtur. Hoc autem similiter & de clericis, & de laicis cæteris obseruari conueniet. Perquisitum est autem & illud, si possunt etiã laici, qui in has necessitatis angustias incidérunt, ad clericatûs ordinem promoueri: placuit ergò, & hos, tanquàm qui nihil peccauerunt, si & præcedens eorum vita probabilis sit, ad hoc officium prouehi.

Cap. 4.

De his, qui sacrificare coacti sunt, insupèr & cœnauerunt in idolio, quicunque eorum, cùm ducerentur, lætiore habitu fuerunt, & vestimentis preciosioribus vsi sunt, & præparatæ cœnæ indifferenter participes extiterunt: placuit, eos inter audientes vno anno constitui, succumbere verò tribus annis, in oratione autem communicare biennio, & tunc ad perfectionis gratiam peruenire.

* immutata,

Quotquot autem ascenderunt templa veste lugubri, & recumbentes per omne tempus fleuêre discubitûs, si compleuerint pœnitentiam triennij temporis, sinè oblatione suscipiantur. Si autem non manducauerunt, biennio subiecti pœnitétiæ, tertio anno sinè oblatione communicent, vt perfectionem quadriennio consequantur. Penes aũt episco-

tormenta, vel etiàm carcerib⁹ inclusi sunt, & tamen proclamauerunt se esse Christianos, quin etiàm, perseuerante violentia, ad id vsq; pducti sunt, vt manus eorum appræhẽsas & violenter attractas, super sacrificia imponerent, illis scilicet perseuerantibus in fide, & Christianos se esse vociferantibus: hoc ergò, quod eis inuitis, alijs cogentibus, contigit: si luctu & mœrore animi acerbè se ferre demonstrent, ipsisq; humili per bonam cõuersationem habitu incedẽtes, dolere se id quod inuiti coacti sunt, doceant, hos tanquàm inculpatos, à cõmunionè non vetari. Si autem iam prohibiti sunt ab aliquibus à communione, maioris diligẽtiæ & inquisitionis causa, aut per aliquorum ignorantiam, statim recipi oportet. Hoc autem obseruari conuenit & de clericis, & de laicis omnibus. Laicos sanè, qui in similes necessitatis causas inciderũt, tãquàm nihil peccauerint, maximè si eos pbabilis vita commẽdet, ad ordinationem recipi placuit.

Cap. 4.

De his, qui sacrificare coacti sunt, insupèr in tẽplis idolorum cœnauerunt, si qui eorum cum habitu cultiore ad templa pducti sunt, atque ibi, preciosiori veste adhuc * mutata, cœnæ participes facti sũt idolorũ, indifferẽter sumentes omnia quæ fuerunt apposita: placuit, eos inter audientes vno anno constitui, tribus aũt alijs annis agere pœnitentiam: sed ex ipso triennio per biennium tantummodò orationi communicare, tertio autem anno recõciliari sacramentis.

Cap. 5.

Quotquot autem ascenderunt templa cum veste lugubri, & recũbentes inter alios manducauerũt, flentes, si compleuerint pœnitentiã triennij tẽporis, sinè oblatione suscipiantur ad communionẽ, id est, ut ipsi oblationẽ non offerant. Si autẽ perducti ad templa, nõ mãducauerũt, biennio maneãt in pœnitẽtia. Tertio verò anno communicẽt, sed sinè

sunt, clamantes se esse Christianos, & diuulsi ac distracti sunt, vel ijs qui vim afferebãt thus in manus immittentibus, uel cibo aliquo per necessitatem suscepto, se tamen esse Christianos perpetuò fatentes, & eius quod accidit, dolorem & amictu, & habitu, & vitæ humilitate præ se ferentes, à communione non arceri. Sin autẽ etiàm ab aliquo sunt prohibiti, maioris cautionis gratia, vel etiàm pter aliquorum ignorantiam, statim admittantur. Hoc autem similiter in clericis & alijs laicis. Hoc quoque est examinatum, an possint etiàm laici, qui in eandem necessitatẽ inciderunt, ad ordinem promoueri. Visum est ergò, & eos, vt qui nihil peccâssent, si etiàm præcedens eorum vitæ instituendæ ratio recta inueniatur, promoueri.

Can. 4.

De ijs qui vi sacrificârunt, & ptereà ad idola pransi sunt, quicunque abducti quidem, & lætiore habitu accesserunt, & veste sumptuosiore vsi sunt, & parati prandij, non ęgrè id ferẽtes, participes fuerunt, visum est anno audire, tribus autem annis substerni ([illegible]) ac supplices esse, soli autem orationi duobus annis communicare, & tunc ad id quod est perfectum, accedere.

Can. 5.

Quicunq; autem cum ueste lugubri accesserunt, & accumbentes comederunt, intereà toto accubitûs tempore lachrymas fundẽtes, si triẽnale substrationis tempus impleuerint, sinè oblatione recipiantur. Si autem non comederũt, cùm duobus annis supplices substratiq; fuerint, tertio anno communicent sinè oblatione, ut id quod perfectum

scopos erit potestas, modum conuersationis eorum probantes, vel humaniùs erga eos agere, vel amplius tẽpus adijcere. Ante omnia verò præcedens eorum vita, & posterior inquiratur, & ità eis impertiatur humanitas.

Cap. 5.

De his, qui minis tantùm cessère pœnarum, aut priuatione facultatum territi, aut demigratione, sacrificauerũt, & hactenùs pœnitudinis negligentes, neq; conuersi, nunc huius concilij tempore sese obtulerunt, conuersionis suæ consilia capientes: placuit vsque ad magnum diẽ eos inter audientes suscipi, & post magnum diem triennio pœnitẽtiam agere, & postmodũ duobus diebus sinè oblatione cõmunicare, & tunc demũ sex annis cõpletis, ad perfectionis gratiam peruenire. Si verò quidã ante hanc synodũ suscepti sunt ad pœnitentiam, ex illo tempore initiũ eis sexennij computetur. Si quod autẽ periculum, vel mortis expectatio, aut infirmitate, aut ex aliqua occasione, contigerit, his, sub definitione statuta, communio non negetur.

Cap. 6.

De his, qui festis diebus gẽtilium, in remotis eorum locis conuiuia celebrarunt, cibosque proprios deferentes, ibidem comederunt: placuit, post pœnitentiam biennij eos suscipi: vtrùm verò cum oblatione, singuli Episcoporum, probãtes vitam eorum & singulos actus, examinent.

Cap. 7.

Hi, qui secundò & tertiò sacrificauerunt, coacti, quatuor annis pœnitentiæ subiciantur:

sinè oblatione, vt dictum est. In quarto autem anno perfectionem suam recipiant. Episcopum autem hanc habere licentiã oportet, vt pspectã singulorum conuersatione, normam regulamq; conuersationis attribuat: id est, aut humaniùs agẽs, secundùm vitæ modum, tempus alicui pœnitentiæ breuiet, aut etiam prolixius, quod correctioni necessarium viderit, addat. Discutiatur autem omnium horum & præcedẽs vita, & posterior: & ità circa eos sacerdotalis se humanitas moderetur.

Cap. 6.

De his, qui minis tantùm cesserunt, aut bonorũ ablatione, aut transportationis pœna deterriti, sacrificauerunt, & nunc vsque non pœnituerunt, neque conuersi sunt, modò autẽ, id est, tempore huius synodi se obtulerunt, conuersionis suæ cõsilium capiẽtes: placuit, eos vsque ad magnum diem inter audientes suscipi, ac pœnitentiam agere triennio, & post duos alios annos sinè oblatione communicare, & ità demùm sex annis peractis, ad perfectum peruenire. Quòd si aliqui ante hoc conciliũ suscepti sint ad pœnitentiam, ex illo tempore imputabitur eis initiũ sexennii constituti. Quòd si alicui horum quodlibet mortis periculum, aut ex ægritudine, aut ex qualibet causa immineat, his communio propter viaticum suũ non negabitur.

Cap. 7.

De his, qui festis diebus paganorum, in remotis locis eorum conuiuiis interfuerunt, & suas nihilominùs epulas ibidèm portauerunt & comederunt: placuit, vt post biẽnii pœnitentiam suscipiantur, ità tamen, ut utrùm cum oblatione recipiendi sint, an ad solam communionem admitti debeant, unusquisque Episcoporum examinet, vitæ eorum præteritæ ac præsentis habita consideratione.

Cap. 8.

Hi autem, qui secundò & tertiò sacrificauerunt, ui coacti, quatuor annis sese ad pœniten-

fectum est, triennio accipiãt. Statuimus autem vt Episcopi, modo conuersationis examinato, potestatem habeant vel utendi clementia, vel plus temporis adijciendi. Ante omnia autem & præcedens vita, & quæ consecuta est, examinetur, & sic eis clementia impertiatur.

Can. 6.

De iis, qui supplicij minis, & bonorum ablationis, vel exterminationis tantùm cesserunt, & sacrificauerũt, & ad præsens usque tempus pœnitentiam non egerunt, nec conuersi sunt: nunc autem circa tempus synodi processerunt, & conuersionis cogitationem induerunt: visum est ad magnum vsq; diem eos ad auditionẽ admitti, & post magnum diem tribus annis esse supplices & substerni, & post alios duos annos cõmunicare sinè oblatione, & sic ad id quod perfectum est uenire, ut totum sexenniũ impleant: si qui autẽ ante hanc Synodum ad pœnitentiam admissi sunt, ab illo tempore eis sexennium reputari. Sed si periculum, mortisque expectatio ex morbo vel aliqua alia occasione euenerit, ii sub definitione (ἐπὶ ὅρῳ) recipiantur.

à fide ex tauerunt,

Can. 7.

De iis qui in festo ethnico, in loco gentilibus deputato conuiuati sunt, & proprios cibos attulerunt, & comederunt: visum est, cùm biennio substrati fuerint, esse recipiendos. An vnumquenque autem cum oblatione recipere oporteat, est Episcoporum examinare, & aliam uitam in unoquoque inquirere.

Can. 8.

Qui autem bis vel tèr sacrificârunt per vim, triẽnio substernantur, duobus autem

an-

tur.: duobus autem alijs sinè oblatione communicent, & septimo anno perfectè recipiantur.

Cap. 8.

Quotquot autem non solùm ipsi denegarunt, sed etiàm insurrexerunt, & compulerũt fratres, & causas præbuerunt vt cogerentur: hi per triennium quidem locum inter audientes accipiãt, per aliud verò sexenniũ pœnitentiæ subijciantur acriori, & alio anno communionem sinè oblatione percipiant, vt perfectionẽ (expleto decennio) consequãtur. Inter hæc autem & eorũ vita pensanda est.

Cap. 9.

Dist. 28. Diaconi quicunq;

Diaconi; quicunq; ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, & dixerunt, uelle se coniugio copulari, quia sic manere nõ posũt: hi, si postmodùm vxores duxerint, in ministerio maneant, propterea quòd eis Episcopus licentiam dederit. Quicũque sanè tacuerint, & susceperint manûs impositionẽ, professi continentiam, & posteà nuptijs obligati sũt, à ministerio cessare debebunt.

Nota taciitam continentiæ pfessionẽ in susceptione diaconij.

Cap. 10.

27. q. 2. Despõsatas puellas

Despõsatas puellas, & pòst ab alijs raptas, placuit erui, & eis reddi, quibus antè fuerant desponsatæ, etiàm si eis à raptoribus vis illata cõstiterit.

Cap. 11.

Eos, qui ante baptisma sacrificauerunt idolis, & posteà baptisma consequuti sunt: placuit, ad ordinem proueni, eò quòd probentur abluti.

Cap. 12.

id est, Episcopos regionales seu rurales.

Chorepiscopis non licere presbyteros aut diaconos ordinare: sed nec presbyteris ciuitatis, sinè pcepto episcopi uel literis, In unaquaq; parochia aliquid imperare, nec sinè authoritate literarũ eius, in unaquaq; parochia aliquid agere.

Cap.

nitentiam submittant, duobus autem alijs sinè oblatione communicent, septimo anno perfectionẽ recepturi cõmunionis.

Cap. 9.

Quotquot autem non solùm à fide Dominica deniârunt, sed etiàm insurrexerunt in alios, & fratribus persuaserunt, & rei facti sunt persuasionis: hi per triennium quidem inter catechumenos habeantur, per aliud autem sexennium pœnitentiæ recipiãt locum: alio uerò anno, id est, decimo, communionem sinè oblatione recipiant, ut completo decennio, perfectione fruantur. In eo autem ipso tẽpore, etiam vita eorum & conuersatio consideranda est.

Cap. 10.

Diaconi quicunque, cùm ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes velle se habere uxores, nec posse se continere, hi posteà, si ad nuptias uenerint, maneãt in ministerio, propterea quòd his Episcopus licentiã dederit. Quicunque sanè tacuerunt, & susceperunt manûs impositionẽ, professi continẽtiã, si posteà ad nuptias uenerint, à ministerio vel clero cessare debebũt, laicã tantùm recipientes communionem.

Cap. 11.

Despõsatas puellas, & posteà ab alijs raptas, placuit erui & his reddi, quibus fuerant antè desponsatæ, etiam si à raptoribus florem pudoris sui amisisse constiterit.

Cap. 12.

Eos, qui ante baptismum sacrificauerunt, & posteà baptismum consequuti sunt, placuit, ad ordinem promoueri tanquam ab omni crimine, lauacri salutaris sanctificatione, purgatos.

Cap. 13.

Vicarijs episcoporũ, quos Græci* chorepiscopos uocãt, non licere, vel diaconos ordinare: sed nec presbyteris ciuitatis, sinè episcopi præcepto, amplius aliquid imperare, vel sinè authoritate literarũ eius in unaquaq; parochia aliqd agere.

Cap.

annis sinè oblatione communicent, & septimo perfectè suscipiantur.

Cap. 9.

Quicunq; autẽ non solùm desciuerunt, sed etiàm insurrexerunt, & fratres suos coegerũt, & causę fuerũt ut cogerentur, ij annis quidem tribus auditionis locum suscipiant, alio autem anno sinè oblatione communicent, vt decennio expleto, ei⁹ quod est perfectũ, sint participes. Eorum autem in eo quoquè tempore vitam examinare oportet.

Can. 10.

Quicunque diaconi constituti, in ipsa constitutione testificati sunt & dixerunt, oportere se vxores ducere, cũ non possint sic manere, ij si vxorem posteà duxerint, sint in ministerio, eò q hoc sit illis ab Episcopo concessum. Si qui autem hoc silentio præterito, & in ordinatione, vt ità manerent, suscepti sunt, posteà autem ad matrimonium venerunt, ij à diaconatu cessent.

Can. 11.

Desponsas alijs puellas, & ab alijs posteà raptas, visum est ijs, quibus desponsæ erãt, reddi, etiam si vim passę sunt.

Cap. 12.

Eos qui ante baptismum sacrificarunt, & posteà baptizati sunt, visum est ad ordinem promoueri, vt qui abluti sunt.

Can. 13.

Chorepiscopos non licere presbyteros vel diaconos ordinare, sed neque urbis presbyteros, nisi cum literis ab Episcopo permissum fuerit, in aliena parochia.

Can.

Cap. 13.

Hi, qui in clero sunt presbyteri & diaconi, & à carnibus abstinent, placuit, eas quidem contingere, & ità, si voluerint, continere. Quòd si intantùm eas abominãtur, vt nec olera, quæ cum eis coquuntur, existiment comedenda, tanquàm non consentientes regulæ, ab ordine cessare debebunt.

Cap. 14.

De his, qui in clero sunt presbyteri vel diaconi, & abstinens à carnibus, hoc placuit statui, vt non eas, tanquã immundas, contemnant, sed contingant. A quibus quidẽ, si se abstinere volunt, habeant potestatem, ità tamen, vt si, quandò cũ oleribus coquuntur, eadem tanquàm carnibus polluta non iudicent, sed ex his ad cibum adsumant, quamuis à carnibus se abstineant. Quòd si intantùm immundas & abominabiles iudicauerint, vt nec olera, quæ cum carnibus coquuntur, æstiment comedenda, tanquàm non consentientes huic regulæ, cessare eos oportet & à ministerio & ordine suo. Si quis autem huic regulæ monitus non obedierit, sed carnes, vt dictum est, immũdas & abominandas existimauerit, cessare debebit ab ordine suo.

Can. 14.

Qui in clero sunt, presbyteros vel diaconos à carnibus abstinentes, visum est eas attingere, & sic, v velint, ab eis abstinere. Si autem noluerint, olera, quæ cum carnibus apponuntur, comedere, & canoni non cedant, ab ordine cessare. Côci. Bracaren. 1. c. 32.

Cap. 14.

De his quæ pertinent ad Ecclesiam, quæcunque, cùm non esset Episcopus, presbyteri vendiderunt, placuit rescisso contractu, ad iura Ecclesiastica reuocari. In iudicio autem erit Episcopi, si preciũ debeat recipi, nécne: quia plerunque rerum distractarum reditus, ampliorem summã pro precio dato reddiderit.

Cap. 15.

Si qua de rebus Ecclesiæ, cùm Episcopus non est, presbyteri vendiderint, placuit, rescisso contractu, ad ius ecclesiasticum reuocari. In iudicio autem erit Episcopi, si cõstitutum precium debeat recipi, nécne: propter quod sæpè contingit, distractarum rerũ reditus ampliorem summam pro dato precio reddidisse.

Can. 15.

Ex ijs, quæ pertinent ad Dominicum, quæcunq; dum non esset Episcopus, presbyteri vendiderunt, reuocare Dominicum: Episcopi autem iudicio relinqui, an oporteat precium recipere, an non: vtpotè quòd eorum, quæ sunt vendita, reditus eis ipsis maius precium reddiderit. 12. q. 2. Si qua de re quis.

Cap. 15. Cap. 16. Can. 16.

Περὶ τῶν ἀλογευσαμένων ἢ ἀλογευομένων.

In hoc titulo verba Græca hæc sunt, quæ nos Latinè possumus dicere:

De his qui irrationabiliter versati sunt, siue versantur.

Sensus autem in hac sententia duplex esse potest, qui ex subiectis coniicitur; aut de his, qui cum pecoribus coitu mixti sunt, aut more pecudum cum propinquo sanguine incestè commixti sunt.

Quotquot ante uicesimum annum tale crimen commiserint, quindecim annis exactis in pœnitentia, communionẽ mereantur orationum. Deindè quinquennio in hac communione durantes, tunc demùm oblationis sacramenta contingant. Discutiatur autem & uita corũ, quales tempore pœnitudinis extiterint, & ità misericordiam consequantur. Quòd si inexplebiliter his hæsere criminibus, ad agendã pœnitentiã prolixius tempus insumant. Quotquot autem peracta viginti annorum

Quotquot igitur ante 20. ætatis suæ annum tale crimen admiserint 15. annis in pœnitentia peractis, orationi tantùm incipiant communicare, & quinquennium alterum in communione orationis solius perdurantes, post vigesimum cum oblatione, ad communionem suscipiantur. Discutiatur autem & uita eorum, qualis fuerit tẽpore pœnitentiæ, & iuxta hãc, humanitatem cõsequantur. Quòd si quis perseuerantiùs abusus fuerit hoc crimine, hic prolixius tẽpus, 20. annorũ pœnitentiã suscipiat. Qui

De ijs, qui rationis expertia animalia inierunt, uel ineunt (ἀλογευσάμενοι) quicũq; prius q̃ sedecim quidem annos nati essent, peccârunt, postq̃ quindecim annis substrati ac supplices fuerint, communionem ad preces assequãtur. Deindè & cùm in cõmunione quinq; annis perseuerauerint, tunc etiã oblationẽ attingãt. Examinet aũt & eorũ in substratione vita, & ità humanitatem consequantur. Si q aũt improbè ac malignè in peccatis fuerunt, longã substrationẽ habeant. Quicunque aũt hanc ætatem trans-

rom ætate, & vxores habentes, hoc peccato plapsi sunt, vigintiquinque annis pœnitudinem geretes, in communionem suscipiantur orationum. In qua quinquennio perdurantes, tūc demū oblationis sacramenta percipiant. Quòd si qui & vxores habentes, & transcendentes quinquagesimom annom ætatis, ità deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam cōsequantur.

Qui verò excedit 20. annorū ætate, & vxores habentes, in hoc crimen inciderint, post viginti & quinque annos pœnitentia acta; ad communionem orationū admittātur, in qoa cōmunione orationū, altero quinquennio perdurantes, ad plenā communionē cū oblatione suscipiātur. Quòd si aliqui & vxores habentes, & excedētes quinquagesimū ętatis suæ annum, in hoc prolapsi sunt scelere, ad exitū tantum vitę, communionem mereantur.

transgressi, & habentes vxores, in hoc peccatum inciderunt, 25. annis substrati, communionē ad preces assequantur. Deinde cùm in precum communione quinq; annos peregerint, oblationem assequantur. Si qui autem & mulieres habētes, & quinquagesimū annum transgressi, peccauerunt, in vitæ exitu communionem assequantur.

Cap. 16.

Eos, qui irrationabiliter vixerint, & lepra iniusti criminis alios polluerint, præcepit sancta synodus inter eos orare, qui spiritu periclitantur immundo.

Cap. 17.

Hos eosdem sanè non solū leprosos crimine huiusmodi factos; sed & alios isto suo morbo replentes, placuit inter eos orare, qui tempestate iactantur, qui à nobis energumeni appellantur.

Can. 17.

Eos, qui rationis expertia animantia inierunt, & qui leprosi sunt vel fuerunt, iussit sancta Synodus inter hyemantes orare.

Cap. 17.

Dist. 92. Si q. episcopi ordinati sunt. Si qui episcopi ordinati sunt, nec recepti ab illa parrochia, in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim præsulibus catū inferre, seditiones aduersùs eos excitando, hos abijci placuit. Quòd si voluerint in presbyterii ordine, vbi priùs fuerant, vt presbyterint residere, non abiiciantur propria dignitate. Si autē seditiones commouent ibidē constitutis episcopis, presbyterii quoquè honor talibus auferatur, fiantque damnatione notabiles.

Cap. 18.

Si qui episcopi suscepti nō sunt à sua diœcesi, in qua fuerāt denominati; & voluerint aliàs Ecclesias occupare, & vim facere Episcopis, qoos ibi inuenerint, seditiones excitando aduersùs eos hos segregari oportet. Quòd si volunt in presbyteri honore in Ecclesia, vbi priùs fuerāt, residere, non repellantur à propria dignitate. Quòd si etiàm ibi seditiones concitare probantur episcopis ibidèm constitutis, segregari eos necessè est, & nihilominus presbyterii dignitate priuari.

Can. 18.

Si qui constituti Episcopi, & ab illa parochia, in quā oominati fuerūt, non suscepti, aliàs velint parochias inuadere, & iis qui constituti sunt, vim afferre, & seditiones aduersùs illos excitare, eos segregari: Sin autem velint in presbyterio residere, in quo priùs erant presbyteri, ipsos honore non moueri: Quòd si aduersùs eos, qui illic constituti sunt, Episcopos seditiones excitauerint, honorem quoquè presbyterii ab eis auferri, & illos abdicatos effici.

Cap. 18.

27. q. 1. quotquot virginitatem pollicit. Quotquot virginitatē promittētes, irritam faciunt spōsionem, inter bigamos censeantur. Virgines autem, quæ conueniunt cū aliquibus tanquàm sorores, habitare prohibemus.

Cap. 19.

Quotquot virginitatē pollicitam præuaricati sunt, professione contempta, inter bigamos, id est, qui ad secūdas nuptias transierūt, haberi debebunt. Virgines autem pocllas; quæ tanquàm sorores cū nonnollis viris habitare volunt; ab eorum cōsortio prohibemus.

Can. 19.

Quicunque virginitatem profitentes, professionem suā irritam reddunt; ij bigamorum definitionem impleant. Virgines quidem certe, quæ cum quibusdam tanquàm cū fratribus congrediuntur, prohibuimus.

Cap. 19.

Si cuius vxor adultera fuerit, vel si ipse adulterium cōmiserit, septem annorum pœnitentia oportet eum perfectionem consequi, secundùm pristinos gradus.

Cap. 20.

Si quis adulterium commiserit, septem annis in pœnitētia cōpletis, perfectioni reddatur secūdùm pristinos gradus.

Can. 20.

Si alicuius vxor adulterata fuerit, vel quis eam adulterauerit, oportet eū in septē annis, quod perfectū est, assequi per gradus qui eò deducunt.

Cap. 20.

De mulieribus, quæ fornicantur, & partus suos necant, vel quæ agunt secum, vt vtero con-

Cap. 21.

De mulieribus, quæ fornicantur, & partus suos necant, sed & de his quæ agūt secum, vt vte-

Can. 21.

De mulieribus, quæ sunt fornicatæ, & fœtus in vtero perimunt, & fœtuum necatorius

cóceptos excutiant, antiqua quidem definitio, vsque ad exitum uitæ, eas ab Ecclesia remouet. Humaniùs autem núc definimus, vt eis decem annorum tempus, secundùm præfixos gradus pœnitentiæ largiamur.

Cap. 21.

Qui voluntariè homicidiũ fecerint, pœnitentiæ quidem iugiter se submittãt. Perfectionem verò circa uitæ exitũ consequantur.

Cap. 22.

De homicidijs, non spontè commissis, prior quidem definitio post septennem pœnitentiam perfectionem consequi præcipit, secunda verò quinquennii tempus explère. Modus autem huius pœnitentiæ in Episcoporum sit arbitrio, vt secundùm conuersationem pœnitentium, possint & extendere tardãtibus, & minuere studiosè festinantibus.

Cap. 23.

Qui diuinationes expetũt, & morem gentiliũ subsequuntur, aut in domos suas huiuscemodi homines introducũt, exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi causa, sub regula quinquennii iaceant, secundùm gradus pœnitẽtię, definitos.

Cap. 24.

Quidam sponsam habens, sororem eius violauit, & grauidam reddidit, postmodùm desponsatam sibi duxit uxorem: illa verò quæ corrupta est, laqueo se peremit. Hi qui fuerũt conscij, post decennem satisfactionẽ iussi sũt suscipi, secundùm gradus pœnitentię constitutos.

vt vtero conceptos excutiant, antiqua quidem definitio est, vsque ad exitum vitæ eas ab ecclesia remoueri. Humaniùs autem nunc definimus, vt eis decem annorum tempus pœnitentiæ tribuatur.

Cap. 22.

Qui voluntariè homicidiũ fecerint, ad pœnitẽtiam quidẽ iugiter se submittãt. Circa exitum autem uitæ, communione digni habeantur. Eos verò, qui non voluntate, sed casu homicidiũ fecerĩt, prior quidem regula post septem annorum pœnitentiam communioni sociauit secundùm gradus constitutos. Hæc verò humanior definitio, quinquẽnij tempus tribuit.

Cap. 23.

Qui auguria vel auspicia, siue somnia vel diuinationes quaslibet, secundùm morem gentilium obseruant, aut in domos suas huiusmodi homines introducunt in exquirendis aliquibus arte malefica, aut vt domos suas lustrent, confessi, quinquennio pœnitentiam agant, secundùm regulas antiquitùs constitutas.

Cap. 24.

Si quis sponsam habens, sorori eius forsitã intulerit * vitium, eiq; inhæserit tanquàm suæ: hac autem decepta, posteà vxorem duxerit desponsatam: illa verò, quæ vitiũ passa est, si fortè necem sibi intulerit, omnes hi, qui facti huius sunt conscij, decem annis in pœnitentiam redigantur, secũdùm Canones constitutos.

rijs medicamentis (Græcè est, φθόρια) faciẽdis dant operam, prior quidem definitio usque ad uitæ exitum prohibebat, & ei quidam assentiũtur. Sed humanitate tamẽ utentes, decreuimus vt decennium per gradus præfinitos impleant.

Can. 22.

De inuoluntarijs cædibus prior quidem constitutio iubet, in septennio per præfinitos gradus esse perfecti participes: secũda verò, septẽnium implere. Dist. 50. Eos vero, qui non.

Can. 23.

De voluntarijs cædibus, supplices quidem substernantur: a eo autem quod perfectũ est, in fine vitæ digni habeantur.

Can. 24.

Qui vaticinantur, & gentium consuetudines sequuntur, vel in suas ædes aliquos introducunt ad medicamentorum inuentionem, vel lustrationem, in quinquennij canonem incidant, secundùm gradus præfinitos; tres anni substrationis, & duo anni orationis sine oblatione. 26.q. 5. Qui diuinationes exp.

Can. 25.

Quidam cui erat puella desponsa, eius sorori vitium attulit, ità ut ea etiàm conciperet. Sponsam autem posteà vxorem duxit. Ea autem cui vitium erat allatum, se suffocauit. Qui conscij fuerant, iussi sunt decennio in eos qui consistunt, recipi per gradus definitos. * violentiam

¶ Et subscripserunt numero 18. Episcopi, qui in eodem concilio conuenerant:

¶ Vitalis Antiochenus Syriæ Cœles, Agricolaus Cæsareæ Palæstinæ, Marcellus Ancyræ Galatiæ primæ, Lupus Tarseñ Ciliciæ, Basilius Amasenus * Hellesponti, Philadelphius Iuliopolis Galatiæ primæ, Eustolus Nicomediæ Bithyniæ, Heraclius * Zeleñ Armeniæ maioris, Petrus Iconieñ * Lycaoniæ, Nunechius Laodiceæ Phrygiæ Pacatianæ, Sergianus Antiochiæ Pisidiæ, siue Cariæ, Epidaurus Pisideñ Pamphyliæ, Narcissus Neroniadis Ciliciæ, Leontius Cæsareeñ Cappadociæ primæ, Longinus Neocæsareeñ Ponti Palemoniaci, Amphion Epiphaniæ Ciliciæ secundæ, Salamenus Germaniciæ Cœles Syriæ, Germanus Neapolis Palæstinæ. * Armeniæ maioris * Zeleneñ * Pisidiæ

CAPITVLA DVO ANCYRANI CONCILII, ex quodam libello sexdecim librorum partialium desumpta, lib. 6. cap. 6.

De

De illo, qui Domino suo iubente, homicidium fecerit.

SI quis liber (iubente Domino suo) seruũ eius occiderit, vt homicidium spontè commissum, pœniteat.

EX EODEM CONCILIO IVxta exemplar prædictum, lib. 6. cap. 7.

Vt Episcopi de parochijs suis sortilegos & maleficos expellant.

VT episcopi eorumque ministri, omnibus viribus elaborare studeant, ut per- 26.q.1.a. 3. & 4. & potissimũ 4.5.
niciosam & à diabolo inuentam, sortilegam & maleficam artem, penitùs ex parochijs suis eradicent. Et si aliquem virum aut fœminam, huiuscemodi sceleris sectatorem inuenerint, turpiter dehonestatum, de parochijs suis eij-
Tit. 3. c ciant. Ait enim Apostolus: Hæreticum hominem post secundam & tertiam correptionem deuita, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est. Subuersi sunt, & à diabolo capti tenentur, qui derelicto creatore suo, à diabolo suffragia quærunt. Et ideò à tali peste mundari decet sancta ecclesia. Illud etiàm non est omittendum, quòd quædam sceleratæ mulieres, retrò post satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt & profitentur se nocturnis horis cum Diana paganorum dea, uel cum Herodiade & innumera multitudine mulierũ, equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spatia intẽpestæ noctis spatio pertransire, eiusq; iussionibus velut dominæ obedire, & certis noctibus ad eius seruitium euocari. Sed vtinàm hæ solæ in sua perfidia perissent, & non multos secùm in infidelitatis interitum pertraxissent. Nam innumera multitudo, hac falsa opinione decepta, hæc vera esse credit, & credendo, à recta fide deuiat, & in errore paganorum reuoluitur, cùm aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitratur. Quapropter sacerdotes, per ecclesias sibi commissas, populo omni instantia prædicare debent, vt nouerint hæc omnimodis esse falsa, & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium in-
2. Cor. 11. c rogari. Si quidem ipse satanas, qui transfigurat se in angelum lucis, cùm mentem cuiusq; mulierculæ ceperit, & hanc sibi per infidelitatem subiugauerit, illicò transformat se in diuersarum personarum species atque similitudines, & mentem, quam captiuam tenet, in somnis deludens, modò læta, modò tristia, modò cognitas, modò incognitas personas ostendens, per deuia quæque deducit. Et cùm solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hæc non in animo, sed in corpore opinatur euenire. Quis enim non in somnis & nocturnis visionibus, extra se educitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquàm viderat vigilando? Quis verò tam stultus & hebes est, qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiàm in corpore accidere arbitretur, cum Ezechiel Ezechiel in multis cap
propheta visiones Domini in spiritu, non in corpore vidit? Et Ioannes apostolus Apocalypsis sacramentum in spiritu, non in corpore, Apoc. 1. c
vidit & audiuit, sicut ipse dicit: Statim, inquit, fui in spiritu. Et Paulus non audet dicere se ra- 2. Cor. 12 a
ptum in corpore. Omnibus itaque publicè annunciandum est, quòd qui talia & his similia credit, fidem perdit. Et qui fidem rectam in Domino non habet, hic non est eius, sed illius, in quem credit, id est diaboli. Nã de Dño nro scriptũ est: Omnia per ipsum facta sunt. Quis- Ioan. 1. a
quis ergò credit posse fieri, aliquã creaturam aut in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem vel similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubiò infidelis est, & pagano deterior.

DECRETA MARCELLI PAPÆ.

Ex lib. Pontificali Damasi Papæ.

MArcellus natione Romanus, ex patre Benedicto, de regione Vialata, sedit annis quinque, mensibus sex, dies 21. Fuit autem temporibus Constantij & Galerij, & peruenit vsque ad Maxentium, consulatu Maxentij quarto & Maximi, vsque post consulatum. Hic fecit cœmeterium via Salaria, & viginti quinque titulos in vrbe Roma constituit, quasi diœceses, propter baptismum & pœnitentiam multorum, qui conuertebantur ex paganis, & propter sepulturas martyrum. Hic ordinauit vigintiquinque presbyteros in vrbe Roma, & duos diacones per mensem Decembrem, Episcopos per diuersa loca viginti unum. Hic coarctatus & tentus est, eò quòd ecclesiam ordinaret, & comprehensus à Maxentio, vt negaret se esse episcopum, & sacrificijs se humiliaret dæmoniorum. Qui semper contemnens & deridens dicta & præcepta Maxentij, damnatus est in catabulum. Qui dum multis diebus seruiret in catabulo, orationibus & ieiunijs Domino deseruire non cessabat. Mense autem nono venerunt clerici eius omnes, & eruerunt eum noctù de catabulo. Matrona verò quędam (nomine Lucina) vidua, quę uixerat cum uiro Marco annis quindecim, & in uiduitate sua habebat annos nouemdecim, suscepit beatum virum, quæ & domum suam nomine tituli beati Marcelli dedicauit, vbi die noctuque hymnis & orationibus, Domino Iesu Christo confitebantur. His audiens à Maxentio, misit, & tenuit iterum beatum Marcellum, & iussit in eadem Ecclesia iterùm plancas externi, ut ibidem animalia catabuli congregata starent, & ipsis beatus Marcellus deseruiret. Qui tandem in seruitio animalium nudus, amictus cilicio, defunctus est. Anno Domini 304.

est. Cuius corpus collegit beata Lucina, & sepeliuit in cœmeterio Priscillæ uia Salaria, decimoseptimo Kalendas Februarij. Et de cessauit episcopatus dies viginti. Lucina verò proscriptione damnata est.

EPISTOLA DECRETALIS MARCELLI PAPAE PRIMA, ad Episcopos Antiochenæ prouinciæ.

De Romanæ Ecclesiæ primatu & authoritate &c.

Dilectissimis fratribus vniuersis episcopis per Antiochenā prouinciam cōstitutis, Marcellus. Solicitudinē oium ecclesiarum iuxta Apostolū circūferētes, diuinæ circa nos gr̄e memores esse debemus, q nos per dignationis suæ miām, ob hoc ad fastigiū sacerdotale prouexit, ut mandatis ipsius inhærentes, in quadā sacerdotū eius specula cōstituti, phibeam' illicita, & sequēda doceamus. Vnde directis per Bonifaciū diaconū nostrū literis, admonem', vt quæ malè pullulāt, abscindantur, & malefacta corrigātur, atq; bona sectentur, & patrum nostrorum exempla & statuta imitentur. Rogamus ergò uos, fratres, vt nō aliud doceatis neque sentiatis, quàm quod à beato Petro apostolo, & à reliquis apostolis & patribus accepistis. Ab illo enim primò instructi estis: ideò non oportet vos proprium derelinquere patrem, & alios sequi. Ipse enim caput est totius Ecclesiæ, cui ait Dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meā. Et reliqua. Eius enim sedes primitùs apud vos fuit, quæ posteà (iubente Domino) Romam translata est, cui (adminiculante gratia diuina) hodierna præsidemus die. Nec ab eius dispositione uos deuiare oportet, ad quam cuncta maiora ecclesiastica negocia (diuina disponente gratia) iussa sunt referri, vt ab ea regulariter disponantur, à qua sumpsêre principia. Si uestra uerò Antiochena, quæ olim prima erat, Romanæ cessit sedi, nulla est, quæ eius non subiecta sit ditioni, ad quam omnes, quasi ad caput, iuxta Apostolorum eorumque successorum sanctiones, episcopi, qui voluerint, vel quibus necessè fuerit, suffugere, eiq; appellare debent, vt indè accipiant tuitionem & liberationem, vndè acceperunt informationem atque consecrationem. Quod omnibus minimè conuenit, denegare Episcopis, sed absque vlla custodia, aut excommunicatione, vel damnatione, vel expoliatione, liberè ire concedatur. Simulque ijdem (inspirante Domino) constituerunt, vt nulla synodus fieret præter eiusdem sedis authoritatem, nec vllus Episcopus, nisi in legitima synodo suo tempore Apostolica authoritate cōuocata, super quibuslibet criminibus pulsatus audiatur uel iudicetur: quia (ut paulò superiùs prælibatum est) Episcoporum iudicia, & summarum causarum negocia, sine cuncta dubia, Apostolicæ sedis authoritate sunt agenda & finienda. Et omnia comprouincialia negocia, huius sanctæ vniuersalis & Apostolicę Ecclesię sunt retractanda iudicio, si huius Ecclesiæ pontifex præceperit. Nec cui liceat sinè prǽiudicio Romanę Ecclesię (cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia Dei ecclesias nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias, vel aliarum prouinciarum episcoporum iudicium experiri uel pati, sed omnibus eiusdem prouincię episcopis congregatis, iudicium authoritate huius sedis terminetur, quod tamen (vt præfatum est) per eius vicarios, si libuerit, erit tractandum: & quicquid iniustè actum est, reformandum. Pastoralis ergò cura officij nos admonet, & destitutis succurrere, & cuncta neglecta uel malè acta reformare, ut ignis ille, quem Dominus veniens misit in terram, motu crebro emendationis uel crebrę meditationis, agitatus, sic calescat, ut ferueat: & sic inflammetur, ut luceat.

Sępè enim dicendum & agendum est, quia mala pullulantia fraterna charitate oportet resecari, vt bona, crescendi & augmentandi amplissimum locum inueniant. (Nolite ergò) vt Iacobus apostolus ait (plures fieri magistri, fratres mei, scientes quoniam maius iudicium sumitis. In multis enim offendimus omnes. Si quis in uerbo non offendit, hic perfectus est uir, potest etiàm freno circunducere totum corpus. Si autem in equorū ora frenos mittimus ad consentiendum nobis, & omne corpus illorum circunferimus: Ecce & naues, cùm magnę sint, & à uentis ualidis minentur, circunferuntur autem à modico gubernaculo, vbi impetus dirigentis uoluerit: ità & lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat. Ecce quantus ignis, quàm magnam syluam incendit. Et lingua ignis est, uniuersitas iniquitatis lingua constituitur in membris nostris, quę maculat totum corpus, & inflammat rotam natiuitatis nostrę, inflammata à gehenna. Omnes enim naturę bestiarum & volucrum & serpentum, etiàm cęterorum, domantur & domita sunt à natura humana. Linguam autem nullus hominum domare potest. Inquietum malum, plena ueneno mortifero. In ipsa benedicimus Deum & patrem, & in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore benedictio procedit & maledictio. Non oportet, fratres mei, hęc ità fieri. Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam? Nunquid potest, fratres mei, ficus oliuas facere, aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcē potest facere aquam. Quis sapiens & disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conuersatione opera sua in mansuetudine sapientię. Quòd si zelum amarum habetis, & contentiones sunt in cordibus uestris, nolite gloriari, & mendaces esse aduersùs ueritatem.

Non

Marginalia: 1. Cor. 11. g — 24. q. 1. Rogamus vos fratres. — Matth. 16. c — Nulla synodus fieri debet præter sedis Rom. auctoritatem. — Luc. 12. f — Iaco. 3. a b, c

„ Non enim est ista sapientia desursùm descen- „ dens, sed terrena, animalis, & diabolica. Vbi „ enim zelus & contentio, ibi inconstantia & „ omne opus prauum. Quæ autem desursùm „ est sapientia, primùm quidem pudica est, de- „ indè pacifica, modesta, suadibilis, bonis con- „ sentiens, plena misericordia & fructibus bo- „ nis, iudicans sine dissimulatione. Fructus autē „ iustitiæ in pace seminatur facientibus pacem.)
1.Pet.1.c, d Propter quod succincti lumbos mentis uestræ, sobrij, perfecti, sperate in eam, quæ offertur „ vobis, gratiam in reuelatione IESV Christi, „ quasi filij obedientiæ, non configurati priori- „ bus ignorantiæ uestræ desiderijs, sed secun-
Leu.19.a dùm eum, qui vocauit vos, sanctum, ut & ipsi
Deut.10.d sancti in omni conuersatione sitis, quoniam
Coloss.3.d scriptum sit: Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. Et si patrem inuocatis eum, qui
Iaco.2.d sinè acceptione personarum iudicat, secun-
Rom.2.b dùm vniuscuiusque opus, in timore incola-
1.Ioan.1.c tùs uestri tempore conuersamini, scientes, quod
Apoc.1.b non corruptibili auro uel argento redempti „ estis de vana vestra conuersatione paternæ „ traditionis, sed pretioso sanguine, agni qua- „ si incontaminati & immaculati, Iesu Christi, „ præcogniti quidem ante constitutionem mun „ di, manifestati autem nouissimis temporibus, „ propter vos, qui per ipsum fideles estis in Deo, „ qui suscitauit eum à mortuis & dedit ei glo- „ riā, vt fides nostra & spes esset in Deo: animas „ vestras castificantes in obedientia charitatis, „ in fraternitatis amore, simplici ex corde in- „ uicèm diligite attentiùs, renati non ex semine „ corruptibili, sed incorruptibili per uerbū Dei
Esa.40.b uiui & permanentis: quia omnis caro vt fœnū,
Iaco.1.b & omnis gloria eius tanquā flos fœni. Exaruit
1.Pet.1.a, b fœnum, & flos eius decidit, uerbum autē Do- „ mini manet in æternum. Hoc est autem ver-
Ephe.4.f bum, quod euangelizatum est in uobis. De- „ ponentes quidem omnem malitiam & omnē „ dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes „ detractiones, sicut modò geniti infantes, ra- „ tionabile sinè dolo concupiscite, vt in eo cre- „ scatis in salutem: si tamen gustatis, quoniam „ dulcis est Dominus: ad quem accedentes la- „ pidem viuum, ab hominibus quidem repro- „ batum, à Deo autem electum, & honorifica- „ tum, & ipsi tanquàm lapides uiui, superædifi-
* domus spirituales. camini * domos spirituales, sacerdotium sanctum, offerri spirituales hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum. Propter quod con-
Esa.28.d „ tinet scriptura: Eccè pono in Sion lapidem summum, angularem & electum, preciosum: „ & qui crediderit in eum, non confundetur.
Psal.117. „ Vobis igitur honor credentibus, non creden- „ tibus autem lapis quem reprobauerunt ædifi- „ cantes, hic factus est in caput anguli, & lapis „ offensionis, & petra scandali, his qui offendūt
1.Petr.4.b „ verbo, nec credunt, in quo & positi sunt. Vos „ autem genus electum, regale sacerdotium, „ gens sancta, populus acquisitionis, ut uir- „ tutes annuncietis eius, qui de tenebris uos „ uocauit in admirabile lumen suum. Estote

ergò, charissimi, prudentes, & vigilate in ora- „ tionibus. Ante omnia autem mutuam in uo- „ bismetipsis charitatem continuam habentes, „ quia charitas operit multitudinem peccato- „ rum. Hospitales inuicèm sinè murmuratione, „ vnusquisque sicut accepit gratiam in alterutrū „ illam administrantes, sicut boni dispensato- „ res multiformis gratiæ DEI. Si quis loqui- „ tur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tan- „ quàm ex virtute, quam administrat DEVS, „ vt in omnibus honorificetur Deus per Iesum „ Christum, cui est gloria & imperium in secula „ seculorum. Amen.) Data Kalend. Aprilis, Ma- „ xentio & Maximo viris clariss. consulibus.

EPISTOLA MARCELLI PAPÆ SECVNDA

Ad Maxentianum tyrannum.

Commonet Tyrannum, vt desinat sæuire in Christianos.

MArcellus episcopus sanctæ & Apostolicæ & Catholicæ vrbis Romæ, Maxentio: Magistro bonorū omnium charitas, quæ nihil rapit extraneum, nihil agit asperum, nihil confusum, nihil factiosum, nihil, quod honori diuino repugnet, animæ propriæ noceat, aut proximi commodo deroget, oblita sui, non quæ sua sunt, sed quæ DEI uel proximi, quærens, nemini inuidens, omnibus consulens: non sæuiens, sed compatiens: non rapiens, sed largiens: non murmurās, sed omnia æquanimiter tolerans, si inter perfectè habitaret, temperares animum à malis, sæuire desineres, DEI ecclesiam ac sanctos eius persequi cessares, tyrannidi modum imponeres, furorem cohiberes, humanitati inuigilares, modestiam amplecteris, & bonis potioribus frui satageres. Charitas enim exercet corda, sensus corroborat, vt nihil graue, nihil difficile, sed totum fiat dulce quod agitur, dum eius sit proprium nutrire pacifica, seruare cōposita, dissociata coniungere, praua dirigere, & virtutes reliquas perfectionis suæ munimine solidare. De ipsa ergò, omnes monens Apostolus, ità loquitur, dicens: (Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem aūt nō habeam, factus sum velut æs sonās aut cymbalum tinniens. Et si habuero omnē prophetiā, & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiā, & habuero omnem fidē, ità ut mōtes transferam, charitatem aūt non habeam, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum oēs facultates meas, & si tradidero corpus meum, ità vt ardeam, charitatē aūt non habeam, nihil mihi prodest. Charitas patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperàm, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, Omnia suffert, omnia credit, omnia

Phili.2.c

1.Cor.13.a,b

omnia sperat, omnia sustinet. Charitas nunquàm excidit.) Quisquis ergò in eius se radice inserit, nec à viriditate deficit, nec à fructibus inanescit, quia amore fœcunditatis opus efficax non amittit. Licèt modò charitas, in persecutoribus Ecclesiæ seruorumque Dei, arefacta sit, viget tamen in amatoribus eius, & in eis qui patiuntur propter iustitiam. De quibus ipsa per se veritas testatur, dicēs: (Beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam.) Et alibi: (Si me persecuti sunt, & vos persequentur.) Potiùs enim nos & omnes Domini sacerdotes, qui eius videlicet sunt veri sacerdotes, eligimus propter iustitiam & veram fidem persequi, & pro Christi nomine pati, quàm multis diuitijs ditari, honoribusque copiosissimis abundare, & cœlesti regno carere. Ista enim tēporalia sunt, illa æterna: ista caduca, & ad horam transeuntia, illa verò perpetua, & sinè fine mansura. Tu ergò qui nos suades cultum dimittere diuinum, & à recta fide recedere, dijsque immolare, melius tibi foret, vt tu priùs mutabilem te præberes, omnesque exhortareris fidei documenta & diuini cultûs ministeria ità tenere, sicut patres nostri sancti Apostoli sibi tradita prædicauerunt & docuerunt. Boni enim principis ac * regis est, Ecclesias contritas atque * scissas restaurare, nouas ædificare, & Dei sacerdotes honorare atque tueri. Vndè sanctos Apostolos, eorumque successores sub diuina contestatione constituisse legimus, non debere fieri persequutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro Dominico, neque expellere æterni regis dispensatores: sed, si qui expulsi fuerint, aut suis rebus expoliati, primò omnia legaliter reddi, quæ eis ab inimicis aut à persecutoribus ablata sunt, & sedes proprias, cum omnibus ad se pertinentibus, regulariter restitui, & posteà tempore congruo vocari ad synodum regulariter congregatam. Nec liceat ei, priusquàm fiant hæc, de se iuxta statuta prædictorum respondere, aut de suis impetitionibus, si se viderit prægrauari, reddere rationem. Sed his ritè peractis, suisque omnibus liberè dispositis, si eum iustè videtur, suis respondeat accusatoribus, & inducias, si ei necessè fuerit, accipiat non modicas, vt explorare valeat ea quæ obijciuntur ei, nè aliqua delusus fraude, innocenter ruat: quoniam non oportet quenquam iudicari vel damnari, priusquàm legitimos habeat præsentes accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Vndè ait Propheta: Priusquàm agnoscas, non iudices quenquam: In hoc ergò, quòd Episcopi & reliqui serui Dei, persecutionem patiuntur, non tantùm ipsi persequutionem patiuntur, quantùm ille cuius vice funguntur, sicut scriptum est: (Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.) Et alibi: (Qui vos contristauit, me contristauit. Et qui facit iniuriam, recipiet id quod iniquè gessit.) Vos ergò licèt corpora nostra possitis occidere, animas tamen non potestis occidere: nec gradus nobis, diuinitùs collatos, potestis auferre. Synodum ergò, absque huius sanctæ sedis authoritate, episcoporum (quanquàm quosdam episcopos possitis congregare) non potestis regulariter facere: neq; vllum episcopum, qui hàc appellauerit Apostolicam Sedem, damnare, antequàm hinc sententia finitiua procedat. Nam si seculares in publicis iudicijs libellis vtuntur appellatorijs, quanto magìs sacerdotibus hæc eadē agere licet, qui super illos sunt? De quibus dictum est: (Ego dixi, dij estis, & filij excelsi omnes.) Et ideò nullus Episcopus, nisì in legitima synodo, suo tempore Apostolica, aut regulari authoritate conuocata, super quibuslibet pulsatus criminibus, audiatur vel iudicetur, nè innocens damnetur, aut perdat communionem. Quòd laici aut suspecti episcopos non debeant accusare, neque accusatoribus de inimici domo prodeuntibus, credendum sit, & à beato Clemente, ipsis eum instruentibus Apostolis, legimus definitum, & nos eadem firmamus: quoniā ijdem odio multotiès incensi, rectè viuentes atque credentes perturbare nituntur. Propterea persona, fides, vita, & conuersatio, atque suspicio accusantium, enucleatim primò inquirenda est: deindè, quæ obijciuntur, fideliter pertractanda: quia nihil antè fieri debet, quàm impetitorum vita & suspicio atque odium inquiratur. Et si bonæ conuersationis non fuerint, aut laici, vel manifesti inimici, aut odio respersi fuerint, nequaquàm in Episcoporum recipiantur accusatione. Hæc vobis, à quibus nimìs infestè persequimur, scienda mandamus, vt ab his vos caueatis, & cessetis persequi eos, qui Deo ministrant, quorum orationibus & terrena bella sedantur, & Deus peccatoribus conciliatur. Et si ampliùs nos elegeritis persequi, quàm Deo placere: & nos magìs eligimus sustinere persequutionem, quàm regulam confundi Ecclesiasticam, hortante nos ipsa veritatis voce, atque restante ita: (Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.) Et iterùm: (Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam. Qui autem perdiderit animā suam propter me, inueniet eam. Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis, & tunc reddet vnicuiq; secundùm eius opus.) Ista vobis valdè timenda & cauenda sunt, à quibus Ecclesia Dei eiusque ministri vexantur, & persequutionem patiuntur, quibus Dominus per prophetam minando loquitur, dicens: (Homo in honore non commorabitur:

[Margin notes, left column: Matt. 5.a — Ioan. 15.c — * religiosi — * concussas, vel cō scissas. — Dist. 96. Boni principis est. — Quocircà id notandum, paucos ante hàc fuisse summos Pōtifices, qui hæc nō constituerint. — 3.q.9. Nō oportet. — Actor. 25. Prou. 18.c & dist. 29. c. 1. & 11. q. 3. Eorū qui accu. — Zach. 2.c — 2.Cor. 2. — Colos. 3.d]

[Margin notes, right column: Dist. 17 Synodū Episcoporū. — Psal. 81. — In episto. Clemētis Papæ j. — Matt. 10.e — Mat. 16.d — Psal. 48.]

assimilatus iumentis, exæquatus est. * (Hæc est via eorum, insipientia eorum, & post eos iuxta os eorum current. Quasi oues in inferno positi sunt, mors pascet eos. Et subijcient eos recti in matutino, & figura eorum conteretur in inferno post habitaculum suum. Veruntamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cùm assumpserit me. Noli timere, cùm ditatus fuerit vir, cùm multiplicata fuerit gloria domus eius. Neque enim moriens tollet omnia, nec descendet post eum gloria eius. Quia animæ suæ in vita sua benedicet. Laudabunt te, cùm benè fuerit tibi. Intrabit vsque ad generationem patrum suorum, vsq; in finē non videbit lumen. Homo cùm in honore esset, non * cōmouebitur: assimilatus iumentis, exæquatus est.) Et alibi: (Quid gloriaris, qui potens † misericordia Dei tota die? Insidias cogitauit lingua tua, quasi nouacula acuta faciens dolum. Dilexisti malum, magis quàm bonum, mendacium magis quàm loqui iustitiam. Dilexisti omnia verba ad deuorandū lingua dolosa. Sed DEVS destruet te in sempiternū, terrebit te, & euellet te de tabernaculo tuo, & eradicabit te de terra viuentium. Et videbunt iusti, & timebunt, & super eum ridebunt. Ecce vir, qui non posuit Deum fortitudinem suam, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarū, cōfortatus est in insidijs suis. Ego autem sicut oliua viuens in domo DEI, speraui in misericordia Dei in seculum, & in æternum. Confitebor tibi in seculum, quoniam fecisti, & expectabo nomen tuum, quoniam bonū in conspectu sanctorum tuorum.) Ista vobis omnia ad interitum, nobis autem ad cōfortationem, nè pereamus, dicta sunt. Vobis ergò ideò hæc scribimus, quia debitores vobis sumus, dicēte DOMINO: (Diligite inimicos vestros, benefacite eis, qui vos oderunt.) Et alibi scriptura loquitur, dicens: (Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens, carbones ignis * congregas super caput eius.) His fulti authoritatibus, bellum, quod aduersùm nos excitatis, adeò feliciter, dextera Domini protegēte nos, atq; pro nobis pugnāte, pacificè portare cupimus, vt triumphante Christum omnium verorum fiat vna victoria sacerdotū: & coruscante lumine veritatis, solæ erroris tenebræ cū suis authoribus pellantur: quia non est in hominis potestate consilium Dei. Iustus est enim Dominus, & omnia iudicia eius iusta sunt, atq; omnes viæ eius, misericordia & veritas & iudicium. In manu DEI potestas terræ, cui execrabilis est omnis iniquitas. In manu Dei potestas hominis, & super faciem scribæ imponent honorem suum. Perdidit Deus memoriam superborum & iniquè agentium, & nō dereliquit memoriam humilium & bonorum hominum. Hoc autem pro certo habet omnis, qui rectè colit Deū, quia si vita eius in pbatione fuerit, corroborabitur: & si in tribulatione, liberabitur: si verò in correctione fuerit, ad misericordiam perueniet.

* Intellexit, cōparat⁹ est iumētis, & silebitur.
Psal. 51.
Matt. 5.g
Rom. 12.d
* cōgeres.
Apoc. 19.a
Eccl. 10.a

Tu ergò nè delecteris in pditionibus nostris, quia post tempestatem facit Deus tranquillitatem, & post lachrymationē & fletum, exultationē infundit. Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum, qui cùm iratus fuerit, misericordiā faciet, & in tempore tribulationis peccata dimittit. Magnus est Domin⁹ in æternum, & ipse reget nos in secula, quoniā regnū eius permanet in secula seculorū. Amen. Data decimosexto. Kalendas Februarij, Maxentio & Maximo viris clarissimis consulibus.

Tob. 3.4
Tob. 3.c
Psal. 47.

DECRETA MARCELLI PAPÆ duo, quæ in prioribus non habentur.

Sunt enim desumpta ex decreto Gratiani.

PRIMVM.

Extra voluntatem propriam retrusi in monasterijs non teneantur.

Illud autem statuendum esse censemus, vt si in minori ætate filij monasterio oblati fuerint, vel sacram tonsuram vel velamina susceperint, dignum quidem duximus, vt 15. anno à prælatis moniti, verbis inquirantur, vtrùm in ipso habitu permanere cupiant, an non. Si verò permanere professi fuerint, vlteriùs pœnitendi locum minimè amplecti possunt. Si verò ad secularem habitum reuerti voluerint, redeundi licētia nullo modo denegetur: quia satis inutile est, vt coacta seruitia Domino præstentur.

Auctor glos. apud Grat. tribuit Martino cuius tēporibus magis videtur conuenire. 20.q.2. Illud autem statuendū.

Palea. citatur Apud Grat. & auct. glos. sed eam ferè ī omnibus vetustis fine Palea no[illegible]

IN MARCELLI VEL EVSEBII tempora referendum videtur Concilium sequens.

CONCILIVM Carthagin. Episcoporum 70. in quo absens damnatus Cæcilianus Carthagin. Episcopus, quod Concilium optatus lib. 1. c. Parmen. & D. Aug. in Breuiculo, collatione tertiæ diei, iniquum pronuntiant.

Aliquot post annis Romano Concilio sub Melchiade absolutus est Cæcilianus.

Itē Arelatensi, in Gallijs, paullo post habito. De qua tota causa præter optatū, & Aug. locis citatus, legat idē Aug. epist. 162. & 165. & li. 3. cōtra Crescen. c. 61. & 71. & Euseb. lib. 10. c. 5.

DECRETA EVSEBII PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

EVSEBIVS natione Græcus, ex patre Medico, sedit annis sex, mense vno, diebus tribus. Fuit temporibus Cōstantini. Sub huius tempore crux Domini nostri Iesu Christi, quinto Nonas Maij inuenta est. Baptizatur quoquè & Iudas, pòst Quyriacus vocatus, crucis inuentor. Hic, scilicet Eusebius, hæreticos inuēnit in urbe Roma, quos sola manuum impositione reconciliauit. Fecit hic ordinationem vnam mense Decembrio, presbyteros 13. diacones tres, episcopos per loca 14. Sepultus est in cœmeterio Calixti via Appia, sexto Nonas Octobris. Et cessauit episcopatus dies septem.

Anno Domini 309.

Hoc est contra cōsensū omnium historicorū, qui inuētionē crucis, referunt in tēpora Syluestri, & sū D. circiter 315.

EPISTOLA EUSEBII DECRETALIS I.

Ad omnes Galliæ Episcopos.

CHARISSIMIS fratribus Domino & Deo dilectis, Episcopis omnibus per Gallicanas prouincias constitutis, Eusebius: Scripta sanctitatis vestræ cum magna gratiarum actione suscepi, gauisus scilicet de vestra sospitate, sed contristatus nimis de vestra oppressione. Quod significâstis * enim, quid de conuersis hæreticis fieri debuisset, scitote, nos eos, qui in sanctæ Trinitatis fide baptizati sunt, per impositionem manûs suscipere. De accusationibus verò clericorum, super quibus mandâstis, scitote, à tempore Apostolorum in hac sancta vrbe seruatum esse, accusatores & accusationes quas exterarum consuetudinum leges non adsciscunt, à clericorum accusatione submotas. Similiter, laicos non accusâsse Episcopos, hactenùs obseruatum & constitutum est, quia eiusdem nô sunt conuersationis. Et oppidò eis quidam infesti existunt, quippe cum vita eorum & conuersatio debeat esse secreta, & à laicorum actibus remota. Nec ab his impeti debeant, quorum castitatem & grauitatem nolunt imitari, maximè quum nec hi eos in suis nolunt recipere accusationibus. De ipsis uerò, suis videlicet agricultoribus atque ministris, Dominus laicis & cunctis eos persequentibus, ait: (Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari.) Et ipsa sacra scriptura dicit: (Qui uos tangit, tangit pupillam oculi mei.) Talia enim & his similia, sancti patres prouidentes pericula, laicos seculo militantes, ab accusatione sacerdotum prohibuere: similiter seruos & liberos, atque censibus publicis vel priuatis subiugatos, omnesque infames, ab eadem accusatione vel tergiuersatione submouerunt. Non enim oportet, vt permittantur carnales, spirituales persequi, nec sceleribus irretiti vel seculo militantes, Episcopos infamare vel lacerare, aut crimen opponere. Nam si hoc Apostoli aut successores eorum permitterent, perpauci remansissent, qui Domino in sacerdotali ordine militâssent. Idcircò & nos sequentes patrum vestigia, pro saluatione seruorum Dei, quascunque ad accusationem personas leges publicæ non admittunt, his impugnandi alterum, & nos licentiam submouemus. Et nullæ accusationes à iudicibus audiantur ecclesiasticis, quæ legibus seculi prohibentur. Quapropter illi, quibus indita nô est ad unguem polita perfectio, talia silere debent, ità ut nec mouleantur, nec proponantur. Nec illi, qui aut in fide catholica, aut inimicitia suspecti sunt, ad pulsationem prædictorum admittantur: quia veritatem professionis infidelitas & inimicitia impedire solet. Nec illi credendi sunt, aut admittendi, qui aliorum spontè crimina confitentur. Et ideò replicanda solicitè eorum veritas: quam sponte prolata in illis vox habere non potest, hanc diuersis cruciatibus è latebris suis rigorosus tortor exigere debet, ut dum pœnis corpora subijciuntur, quæ gesta sunt, fideliter & veraciter exquirantur. Vndè, quæso, primùm ad leges publicas, deindè ad iudices, ora conuertite, qui possunt & volunt in defensione omnium instè loqui. Nos enim (quos Dei seruitium post istarum rerum abiectionē fecit ingenuos, qui talium insultationes aut contumelias, aut despicimus aut deridemus, quibus scriptum est de famulis & * vulgi hominibus per Apostolum: Mementote, quia vester & illorum Dominus in cœlis est) ad hæc seculi mala reuocabimur? Faciendum à nobis est, quod, faciēte altero, prophanum esse contendimus? Quod per ministerium insfionis & manûs alienæ incestaretur adspectum, nostro peragetur imperio? Nolite hanc p vniuersas Ecclesias mentem, rapacium luporum more & natura, seruare: quia postquam nos maculat fortè pro desiderijs eorum cruenta discussio, effectum in his, quò tendunt, nô habebunt, dicente nobis Propheta: (Ponamus circulum in naribus eorum, & frenum in labijs, & reducamus eos in uiam rectam.) Quia, eodem Propheta asserente, impugnantur, qui dicunt: (Erunt quasi non sint, & peribunt viri, qui contradicunt uobis.) Infames enim sunt proculdubio impugnatores Episcoporum, omnesq; qui aduersus patres armantur, & côculcatores Ecclesiarum, sacerdotumq; eius, & qui de publicis fugiunt prælijs, & mandata Dei contemnunt, & qui aliqua culpa infamię adsperguntur maculis, his omnibus impugnâdi Episcopos, patrum sequentes instituta, & nos licentiam submouemus: Quia sic odit DEUS eos, qui patres persequuntur, ut patrum inuasores, qui in omni mundo infamia notantur, & ideò iustè & regulariter respuuntur. Nunc longa non opus est admonitione. Iam perditis odium debemus operire, de quibus iam non superest, quod damnetur, authoribus. De quibus Dominus per Prophetam loquitur, dices: (Reprobantes verbum, sperâstis in calumniam & inmumultum, & innixi estis in eo. Propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio.) Rursus etiam de talibus Propheta clamat, dicens: (Accedite huc semen * adulteri & fornicarij. Super quem lusistis? super quem dilatâstis, & eiecistis linguam? Nunquid non vos filij scelesti estis, semen mendax?) Cessent impij commentitia aduersus simplices iam fraude mentiri. (Custodi, inquit Propheta, linguam tuam à malo, & labia tua nè loquantur dolum. Recede à malo, & fac bonum: quærere pacem, & persequere eam. Oculi Domini ad iustos, & aures eius ad clamorem eorum. Vultus autem Domini super faciêtes mala, ut perdat de terra memoriā eorū.) Et paulopôst: (Interficiet impiū malitia, & odientes iustum culpabunt.) Nos quanquam multa

Marginalia: * autem. — 3. q. 5. De accusationibus clericorum. — 2. q. 7. Laicos nô accusâsse. — Psal. 104. — Zach. 2. — 3. q. 5. De accusa. clerici. Et 6. q. 1. Nos sequentes patrum. — 3. q. 5. illi qui aut in fide. — * vulgaribus. * vulgis. Ephes. 6. b — Esa. 37. f — Esa. 30. c — Esa 57. a — * adulterorum. — * fornicariæ. — Psal. 33.

multa patiamur à talibus, (diligamus nos, charissimi, inuicèm, quoniã charitas ex Deo est. Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, non nouit Deum, quia Deus charitas est. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium suum vnigenitum misit Deus in mundum, vt viuamus per eum. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrùm diligere. Deum nemo vidit vnquàm. Si diligamus inuicèm, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. In hoc intelligimus, quoniam in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus, & testificamur, quoniam pater misit filium suum, saluatorem mundi. Quisquis confessus fuerit, quoniam Iesus est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. Et nos agnouimus, & credimus ueritati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. In hoc perfecta est charitas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicij, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foràs mittit timorem, quia timor pœnam habet. Qui autem timet, nõ est perfectus in charitate. Nos ergò diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui autem non diligit fratrem suum, quem videt: Deum quem non uidet, quomodò potest diligere? Et hoc mandatum à Deo habemus, ut qui diligit Deum, diligat & fratem suum. Omnis qui credit, quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui natus est ex eo. In hoc *cognoumus, quoniã diligimus natos DEI, quum Deum diligamus, & mandata eius faciamus. Hæc est enim charitas Dei, ut mandata eius custodiamus. Et mandata eius grauia non sunt: quia omne quod natum est ex Deo, uincit mundum: Et hæc est uictoria, quæ uincit mundum, fides nostra. Quis est qui uincit mundum, nisi qui credit, quoniam Iesus est filius Dei? Hic est qui uenit per aquam & sanguinẽ, Iesus Christus, non in aqua solùm, sed in aqua & sanguine. Et spiritus est qui testificatur, quoniam Christus est ueritas. Quoniam tres sunt qui testimonium dant, spiritus, sanguis, & aqua: & hi tres unum sunt. Si testimonium hominũ accipimus, testimonium Dei maius est. Quoniam hoc est testimonium Dei, quod maius est, quia testificatus est de filio suo. Qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit filio, mendacem facit eum, quia non credit in testimonium, quod testificatus est de filio suo Deus. Et hoc testimonium est, quoniam uitam æternã dedit nobis Deus. Et hæc vita in eius filio est. Qui habet filium, habet vitam: qui non habet filium Dei, non habet vitam. Hæc scribo vobis, vt sciatis, quoniam vitam *habebitis æternam, qui creditis in nomine filij Dei. Et hæc fiducia, quam habemus ad eum, quia quodcunque petiêrimus secundùm voluntatem eius, *audiet nos. Et scimus, quia audit nos, quicquid petiêrimus. Scimus, quoniam habemus petitiones, quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat: & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico, vt roget quis. Omnis iniquitas peccatum est, & est peccatum ad mortem. Scimus, quia omnis qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio Dei conseruat eum, & malignus non tangit eum. Scimus, enim quoniam ex Deo sumus, & mundus totus in maligno positus est. Et scimus, quoniam filius Dei venit, & dedit nobis sensum, vt cognoscamus Deum verũ, & simus in vero filio eius. Hic est verus Deus & vita æterna. Propter mala sua multi potentes oppressi sunt valdè, & gloriosi traditi sunt in manus alterorum. Benedictio autem Dei in *mercedem iusti festinat, & in *honore veloci processus illius fructificat. Beatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti.) Scitote, charissimi, pro ea pietate, quæ vobis Dei famulis impendenda est, omnes suggestiones vestras fidei catholicæ profuturas, me dignanter suscepisse, vt ipsarũ quoquè opera & pax Christiana reparari, & error impius possit aboleri. Et si amplius de talibus, aut de his similibus aliquid fuerit deliberandum, celeriter ad nos relatio dirigatur, vt pertractata qualitate horum, nostra, quid obseruari debeat, solicitudo *constituat. Data vj. Kalẽd. Augusti, Cõstãtino Cõs.

1. Ioan. 4. b,c,d

1. Ioan. 5. a,b,c

*cognoscimus,

*habetis.

*andit.

Eccle. 11.

*hora.

Eccle. 14. a

*Constitio.

EPISTOLA EVSEBII PAPÆ SECVNDA,

Ad Aegyptios.

EVSEBIVS Romanæ & Apostolicæ ecclesiæ episcopus, dilectissimis in charitate Christi vnanimis, charitatis glutino connexis fratribus, per Alexandriam & Aegyptum Domino militantibus, & rectam fidem tenẽtibus, in Domino salutem: (Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, vt possimus & ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem qua exhortamur ipsi à DEO. Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis, ità & per CHRISTVM abundat consolatio nostra. Siue autẽ tribulamur pro vestra exhortatione & salute, siue exhortamur pro vestra exhortatione & salute, quæ & operatur tolerantiã earundẽ passionum, quas & nos patimur. Et spes ve-

2. Cor. 1. a

stra

stra firma est pro vobis, scientes quoniam sicut socij passionum estis, sic eritis & consolationis. [2.Cor.5.d] Vetera (dilectissimi) transiêrunt, & eccè facta sunt noua. Omnia autem ex Deo, qui reconciliauit nos sibi per Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis: quoniam quidem Deus erat in Christo, mũdum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergò legatione fungimur, tanquàm Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, recõciliamini Deo. Eum, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso. [2.Cor.6.a, b, c] Adiuuantes autem exhortamur, nè in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te. Eccè nunc tempus acceptabile, eccè nunc dies salutis. Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate & suauitate, in spiritusancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitiæ à dextris & à sinistris, per gloriã & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, vt seductores & veraces, sicut q ignoti & cogniti: quasi morientes, & eccè viuimus: vt castigati, & non mortificati: quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquàm nihil habentes, & omnia possidentes. Os nostrum patet ad vos, Corinthij, cor nostrum dilatatum est. Non angustiamini in * carnalibus, angustiamini autem in * spiritualibus. [* nobis] [* In uisceribus vestris.] Eandem autem habentes remunerationem, (tanquàm filijs dico) dilatamini & vos. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ autem participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras? [Eccl.13.c] [1.Cor.3.c] Quæ autem conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? Quis autem consensus templo Dei cũ idolis? Vos enim estis templum Dei viui, sicut dicit Dominus: [Leui.26.b] [Esa.52.c] Quoniam inhabitabo in illis & inambulabo, & ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus. [2.Cor.7.a] Propter quod exite de medio eorum, & separamini de medio eorũ, dicit Dominus: & immundum nè tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. Has igitur habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritûs, perficientes sanctificationem in timore Dei.) Errorẽ vestrum corrigite, fratres, & ab omni erroris macula vos custodite, vt purum Deo munus offerre valeatis. Seruos Dei nolite persequi, episcopos nolite infamare, neque accusare, quia Deus eos suo iudicio voluit reseruari.

Quòd enim non ab humanis, aut prauæ vitæ hominibus eos deprauari, aut accusari voluit, ipse dedit exemplũ, quãdò per se ipsum, [Eccl.7.b] [Mar.11.b] [Ioan.2.c] & non per alium, negociantes eiecit sacerdotes de templo, & mensas nummulariorum proprio euertit flagello, & eiecit de templo. Et sicut alibi ait: (Dei stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit.) [Psal.81.] Dei ergò ordinationem accusat, qui episcopos accusat vel condemnat, dum minùs spiritualia quàm terrena sectatur. [Eccl.18.d] Causa enim fidei & dilectionis, quibus salus Christiana consistit, multa me solicitudine laborare compellit, metuẽtem, nè prauitas, quæ in suis fuerat imputanda principijs, processu temporis & pertinacior fiat & altior. Nam inimicum nimìs est atque incongruum, eos qui episcopos vel reliquos veros sacerdotes, sua persecutione vexant, catholicorũ nominibus sinè discretione misceri, cùm damnatã impietatẽ non deserentes, ipsi sua prauitate condẽnantur, quos conuenit percelli pro perfidia, aut liberari pro venia: quia sicut plenum pietatis est, oppressis charitatem dominicam reddi, ità iustum est, omnia perturbantis authoritatem amputari. Miror, charissimi, quarè tam citò mouemini, atq; à vestro sensu transferimini, [Galat.1.a] [Eccl.18.d] quum scriptum sit: (Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. Si præstes animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Nè oblecteris in turbis, nec in modicis. * Ad est enim commissio illorum. [* Assidua enim est.] Nè fueris mediocris in contentione ex fœnore, & non est tibi nihil in seculo. Eris enim inuidus vitæ tuæ. Operarius ebriosus non locupletabitur: & qui spernit modica, paulatìm decidet. [Eccl.19.a, b, c] Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguunt sensatos: & qui se iungit fornicarijs, erit nequam. Putredo & * vermis hæreditabunt illum, [* vermes.] & extolletur in exemplum maius, & tolletur de numero anima eius. Qui credit citò, leuis corde est, & minorabitur: & qui delinquit in animam suam, insupèr * habebitur. [* habebit.] Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & qui odit correptionem, minuetur vita: & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. Qui peccat in animam suam, pœnitebit: & qui iucundatur in malitia, denotabitur. Nè iteres verbum nequam & durum, & non minoraberis. Amico & inimico noli enarrare sensum tuum: & si est tibi delictum, noli denudaret. Audiet enim te, & custodiet te: & quasi defendens peccatum, odit te, & sic * adhærebit tibi semper. [* aderit.] Audisti verbum aduersùs proximum? commoriatur in te, s-lens, quoniam non te disrumpet. A facie verbi parturit fatuus, tanquàm gemitus partûs infantis. Sagitta infixa femori carnis, sic verbum in corde stulti. Corripe amicum, nè fortè non intellexerit, & quum fecerit iniuriam, & non intellexerit, dicat, Non feci: aut si fecerit, nè

iterùm addas facere. Corripe proximum, nè fortè non dixerit: & si dixerit, nè fortè iteret. Corripe amicum, sæpè enim fit commissio, & non omni verbo credas. Est qui labitur in lingua sua, sed non ex animo. Quis est enim, qui non deliquerit in lingua sua? Corripe proximum, antequàm commineris: & da locum timori altissimi, quia omnis sapientia & scientia, timor Dei, & in illa est timere Deum, & in omni sapientia dispositio legis. Non est sapientia, * neque scientia, & non est cogitatus bonus * nisi in illa. Peccatorum prudentia est nequitia, & in ipsa execratio: & est insipiens, qui imminuitur sapientia. Melior est homo, qui deficit sapientia, & deficiens sensu in timore DEI, quàm qui abundat sensu, & transgreditur legem altissimi. Est solertia certa, & ipsa iniqua: & est, qui emittit verbum certum, enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se, & interiora eius plena sunt dolo. Et est enim iustus, qui se nimium submittit à multa humilitate: & est iustus, qui inclinat faciem: & fingit non uidere se, quod ignoratum est. Et si ab imbecilitate virium vetetur peccare, si inuenerit tempus malefaciendi, malefaciet. Ex uisu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enuociant de illo. Est correptio mendax in * ore contumeliosi: & est iudicium, quod nō probatur esse bonum: & est tacens, & ipse est prudens. Quàm bonum est arguere, quàm irasci, & confitentē, in oratione non prohibere? Concupiscentia spadonis deuirginauit iuuenculam: sic qui facit per vim iudicium iniquum. Quàm bonum est, correpto manifestare pœnitentiam? sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens, qui inuenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad loquendum. Est autem tacens, non habens sensum loquelæ: est & tacens, tempus sciens apti temporis. Homo sapiens tacebit vsque ad tempus, lasciuus autem & imprudens, non seruabit tempus. Qui multis utitur verbis, * lædit animam suam: & qui potestatem sibi assumit iniustè, odietur. Est processio in malis viro indisciplinato, & est inuentio in detrimentum. Est datū, quod non est utile: & est datum, cuius retributio duplex. Est propter gloriam minoratio: & est, qui ab humilitate leuabit caput. Est, qui multa redimat modico precio, & est restituens ea septuplùm. Sapiens in verbis seipsum amabilem facit, gratiæ autem fatuorum effundentur. * Datum insipientis non erit vtile tibi, oculi enim illius septemplices sunt. Exigua dabit, & multa improperabit: & apertio oris illius, inflammatio est. Hodiè fœnerat quis, & cràs expetit, & odibilis homo huiusmodi. Fatuo non erit amicus, & non erit gloria bonis illius. Qui enim edunt panem illius, falsæ linguæ sunt. Quotiès & quanti irridebunt eum? Neque enim, quod habendum erat, directo sensu distribuit, similiter & quod non erat habendū. Lapsus falsæ linguæ, quasi qui à pauimento cadens, sic casus malorum festinanter venient. Homo * ingratus, quasi fabula vana in ore indisciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo. Est, qui vetatur peccare * ab inopia, & in requie sua stimulabitur. Est, qui perdet animam suam pro confusione, & ab imprudenti persona perdet eam, personæ autem acceptione perdet se. Est, qui præ confusione * promittit pro amico, & lucratus est eum inimicum gratis. Opprobriū nequam in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assiduè erit. * Laudat furem assiduitas viri mendacis, perditionem autem ambo hæreditabunt. Mores hominum mendacium sinè honore, & confusio illorum cum ipsis sinè intermissione.) Vos (fratres) admonemus, profutura hominibus inuicèm indesinenter sectari in charitate Christi: similiter (obsecramus vos in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia supportantes inuicèm in charitate, soliciti seruare vnitatem spiritûs in uinculo pacis. Vnū corpus & vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ: vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus & pater omnium qui super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. Vnicuique autem nostrûm data est gratia secundùm mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem: dedit dona hominibus. Quòd autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primùm in inferiores partes terræ? Qui descendit, ipse est & qui ascendit super omnes cœlos, ut adimpleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem pastores, & doctores ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, donèc occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, ut iam non simus paruuli fluctuantes, & circunferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris.) De occultis enim cordis alieni temerè iudicare, iniquum est: & eum, cuius non uidentur nisi opera bona, peccatum est, ex suspicione repræhendere. Oues ergò, quæ pastori suo cōmissæ sunt, eum nec repræhendere (nisi à recta fide exorbitauerit) debent, nec vllatenùs accusare possunt, quia facta pastorum oris gladio ferienda non sunt, quanquàm rectè repræhendenda videantur. Id eò ista dicimus, quia in scripturis vestris reperimus, quosdam Episcopos vestris in partibus à propriis ouibus accusatos, aliquos videlicet ex suspicione, & aliquos ex certa ratione: & idcircò

quosdam

Marginal notes: * nequitiæ scientia uel disciplina, * peccatorum prudentia, est prudentiæ nequitia, — * ira — Ecc. 20. a, b, c — * lædet — * Datus — * acharis — * præ — * promittis amico. — * Potior fur quàm — Eph. 4. a, b — 2. Cor. 10. d — Psal. 67. — Ioan. 3. b — 1. Cor. 12. d — Ephe. 4. — 2. q. 1. In scripturis vest.

quosdam esse rebus suis expoliatos, quosdam verò à propria sede pulsos. Quos sciatis nec ad synodum comprouincialem, nec ad generalem posse uocari, nec in aliuq iudicari, antequàm cuncta quæ eis sublata sunt legibus potestati eorum redintegrentur. Priùs ergò oportet omnia illis legibus redintegrari, & Ecclesias, quæ eis sublatæ sunt, cum omni priuilegio sibi restitui, & postmodùm, non sub angusti temporis spatio, sed tantum temporis spatium eius indulgeatur, quantum expoliati vel expulsi esse uidentur, antequàm ad synodum conuocentur, & ab omnibus quibusque suæ prouinciæ Episcopis audiantur. Nam nec conuocari ad causam, nec dijudicari potest expoliatus vel expulsus: quia non est priuilegium, quo expoliari possit iam nudatus. Vndè & antiquitus decretum est, ut omnes possessiones, & omnia sibi sublata, atque fructus cunctos, ante litem contestatam percepto vel Primàs possessori restituat. Et alibi scriptum habetur: Ille qui uiolentiam pertulit, uniuersa in statu, quo fuerant, recipiat: & quæ possidet, securus teneat. Et alibi in synodalibus patrum decretis & regum edictis legitur statutum: Redintegranda sunt omnia expoliatis vel eiectis Episcopis, præsentialiter ordinatione pontificum, & in eorum, vndè abscesserunt, loca funditùs reuocanda quocunque conditione temporis, aut dolo, aut captiuitate, aut uirtute maiorum, aut per quascunque iniustas causas, res Ecclesiæ vel proprias aut substantias suas, perdidisse noscuntur ante accusationem eorum, aut regularem ad synodum vocationem eorum, & reliqua. Est etiam in antiquis Ecclesiæ statutis decretum, ut qui aliena inuadit, non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia restituat. Vndè & in Euangelio scriptum est: (Quòd si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.) & in legibus seculi cautum habetur. Qui rem subripit alienam, illi cuius res direpta est, in decuplum, quæ sublata sunt, restituat. Et in lege diuina legitur: (Maledictus omnis, qui transfert terminos proximi sui. Et dicet omnis populus, Amen.) Talia ergò non præsumantur absque vltione, nec exerceantur absque sua damnatione. Pacem, & non damnum, aut iniustitiam alicuius sectamini inuicem, & in omnes. (Veritatem autem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundùm operationem in mensuram vniuscuiusque membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate. De cetero, charissimi, gaudete, & perfecti estote: exhortamini, idem sapite, pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscū.) Dominus custodiat uos & nunc, & in die æternitatis. Amen. Data ix. kalendas Octobris * Constantino clariss. Cons.

[Marginal notes: 5. q6. 2. Priùs ergò oportet omn. — In decre. lib. 4. — 3. q. 2. Nullus Episcoporum. — 3. q. 1. Redin. sunt omnia. — 12. q. 7. In antiquis eccle. — Luc. 19. b — Deut. 28. c — Ephe. 4. d — 2. Cor. 13. d — * Consiitio.]

EPISTOLA EVSEBII PAPÆ TERTIA,
Episcopis Tusciæ & Campaniæ directa.

Dilectissimis fratribus vniuersis Episcopis per Campaniam & Tusciam constitutis, Eusebius: Benedictus Dominus Deus noster, qui per misericordiam suam, Romanam Ecclesiam beati Petri Apostolorum principis sacerdotio ditauit, nobisque uiam monstrandam circa nos (propter uniuersalem curam, quæ nobis est propter priuilegium eiusdem Ecclesiæ) inuicem charitatis indulsit, ut qui cohæremus firmitate fidei, iungamur quoquè uotiui iucunditate colloquij, quò faciliùs dum per literarum ministeria ad uos usque pertendimus, etiam corda uestra ad religiosum cultum apostolicis admonitionibus incitemus: & dum * dilectionis nostræ spei reddimus uelut quoddam debitum, plenum circa Deum monstremus affectum. Iungamus ergò, dilectissimi fratres, continuas & humiles preces: & Deum nostrum, oris & cordis lachrymis supplicantes, iugi deprecatione poscamus, ut institutione & opere, illi, cuius esse membra cupimus, hæreamus, nec vnquàm ab illa uia, quæ Christus est, deuio tramite declinemus, nè ab eo iustè, quem nos impiè relinquimus, deseramur infelices. Quod supernì fauoris auxilio, ea nobis poterit ratione contingere, si apostolica dogmata, si patrum mandata seruamus. Dicit enim Dominus noster: (Qui diligit me sermonem meū seruabit: & pater meus diliget eum, & ad eū ueniemus, & mãsionem apud eum faciemus.) Et licèt hæc possint generaliter dicta sufficere, ut uel declinemus errata, uel custodiamus catholica: ab Apostolis tamen, eorumque successoribus nouimus constitutum, criminationes aduersùs doctores non debere suscipi, nec peregrina iudicia fieri, nec quenquam alterius iudicis, quàm sui sententia debere constringi. Caput enim Ecclesiæ, Christus est. Christi autē uicarij, sacerdotes sunt, qui uice Christi legatione funguntur in Ecclesia. Idcircò quicquid ad eorum fit iniuriam, ad CHRISTVM pertinet, qui dixit: (Qui uos audit, me audit: & qui uos spernit, me spernit. Et qui spernit me, spernit eum qui me misit.) Ista, fratres, terribilia sunt, & oppidò diligenter consideranda & cauenda, & tam propter eos, qui seipsos aut cupiditate, aut auaritia, aut inuidia perdere moliuntur, (nè in profunda labantur, aut in talia incidant mala) quàm propter persequutiones Ecclesiæ, seruorumque eius, qui iuxta veritatis vocem, oculos habentes, nō vident, & aures habentes, non audiunt, nec intelligunt, quæ placent Deo. Sequentes itaque in omnibus Apostolicam regulam, & prædicantes eius omnia constituta, ob custodiam Episcoporum, qui columnæ Ecclesiæ à Deo dicti sunt, & cæterorum verorum sacerdotum, firman-

[Marginal notes: * dilectioni. — Ioan. 14. a — Ioan. 14. c — Ephe. 5. c Coloss. 1. c — Luc. 10. d — Matth. 13. — Galat. 2. c — 3. q6. 5. Constituimus.]

firmantes cana patrum statuta: statuimus iterùm cum omnibus, qui uobiscum sunt, Episcopis, sicut dudùm decretum reperimus, vt homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, adulteri, incesti, venefici, suspecti, criminosi, domestici, periuri, & qui raptum fecerunt, vel falsum testimonium dixerunt, seu qui ad sacrilegos diuinosq; concurrerunt, similesq;
In 2. decr. Eutychiani pp. eorum, nullatenùs ad accusationem, vel ad testimonium sint admittendi, quia infames sunt, & iustè repellendi, quia funesta est vox eorum. Vocem enim funestam in omnibus interdici potiùs, quàm audiri oportet. Periculum ergò, quod doctoribus imminet, summoperè semper cauendum est & declinandum, & illi sunt à cunctis portandi & custodiendi, dicente Domino: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Prima enim salus est, rectæ fidei regulas custodire, & à cõstitutis patrum nullatenùs deuiare. Nec potest Domini nostri Iesu Christi prætermitti sententia, dicentis: (Tu es Petrus, & super hãc petram ædificabo Ecclesiam meam.) Et hæc, quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede apostolica, extra maculam, semper est catholica seruata religio. Ideò, charissimi, & uos iuxta sanctam scripturam discite benefacere, & mala declinare, & patrum regulis imbui, sicut scriptum est: (Fili, si habes, benefac tecũ, & Deo dignas oblationes offer. Memor esto, quoniam mors non tardat, & testamentum inferorum, quia demonstratum est tibi. Testamentum huius mundi morte morietur. Ante mortem benefac amico tuo, & secundùm vires tuas exporrigens, da pauperi. Non defrauderis à die bona, & particula * boni doni non te prætereat. Nonne alijs relinques dolores & labores tuos? In diuisione sortis da & accipe, & iustifica animam tuam. Ante obitum tuum operare iustitiam, quia non est apud inferos inuenire cibum. Omnis caro sicut fœnum veterascet, & sicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generantur, & alia deijciuntur. Sic generatio carnis & sanguinis, alia finitur, & alia nascitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet: & qui illud operatur, ibit cum illo. Et omne opus electum iustificabitur; & qui operatur illud, honorabitur in illo. Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circunspectionem Dei. Qui excogitat uias illius in corde suo, & in absconsis illius intelligens erit, uadens post illam quasi inuestigator, & in vijs illius consistens. Qui respicit per fenestram eius, & in ianuam illius audiens. Qui requiescit iuxta domum illius, & in parietibus illius figens palum. Statuet casulam suam ad manus illius, & requiescent in casula illius bona per æuum. Statuet filios suos sub tegmine illius, & sub ramis eius morabitur. Protegetur sub ramis illius à feruore, & in gloria eius requiescet. Qui timet Dominum, faciet * illud: & qui continens est iustitiæ, appræhendet illam: & obuiabit illi quasi mater honorificata, & quasi mulier à virginitate, suscipiet illum. Cibabit illum pane vitæ & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potabit illum. Et firmabitur in illo, & non flectetur: & continebit illum, & non confundetur, & exaltabit eum apud proximos suos. Et in medio Ecclesiæ aperiet os eius, & implebit eum spiritu sapientiæ & intellectus, & stola gloriæ uestiet illum. Iucunditatem & exultationem thesaurizabit super illum, & nomine æterno hæreditabit illum. Homines stulti non appræhendent illam, & homines sensati obuiabunt illi. Homines stulti non uidebunt illam. Longè enim abest à superbia & dolo. Viri mendaces non erunt illius memores, & viri veraces inuenientur in illa, & * accessum habebunt vsque ad inspectionem Dei. Non est speciosa laus in ore peccatoris, quoniam à Deo profecta est sapientia. Sapientiæ enim Dei stabit laus, & in ore fideli abundabit, & dominator dabit eam illi. Non dixeris, per Dominum abest: quæ enim odit, ne feceris. Non dicas, ille me implanauit: Non enim necessarij sunt illi homines impij. Omne execramentum erroris odit Deus, & non erit amabile timentibus eum. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. Adiecit mandata & præcepta sua. Si uolueris * mandata, conseruabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrigo manum tuam. Ante hominem uita & mors, bonum & malum. Quod placuerit ei, dabitur illi: quoniam multa sapientia DEI, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione. Oculi Domini ad timentes eum, & ipse cognoscit omnem operam hominis. Nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi. Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium & inutilium. Ne iucunderis in filijs impijs, si multiplicentur, nec oblecteris super ipsos, si non est timor DEI cum illis. Non credas uitæ illorum, & * non respexeris in labores eorum. Melior est enim vnus timens DEUM, quàm mille filij impij. Et utile, mori sine filijs, quàm relinquere filios impios. Ab vno sensato inhabitabitur patria, & à tribus impijs deseretur. Multa * alia vidit oculus meus, & fortiora horum audiuit auris mea. In synagoga peccantium exardebit ignis, in gente incredibili exardescet ira. Non exorauerunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt, confidentes suæ virtuti. Et non pepercit peregrinationi illorum, sed percussit eos, & execratus est illos, præ superbia verbi illorum. Non misertus est illis, totam gentem perdens, & extollentes se in suis peccatis. Et sicut sexcenta millia peditum, qui congregati sunt in duritia cordis sui: & si vnus fuisset ceruicatus, mirum si fuisset immunis. Misericordia enim & ira est cum illo, potens exoratio,

Mat. 25. d. — Matt. 16. c — 24. q. 1. In sede apostolica. — Eccl. 14. b, c, d — * bonæ diei. — Eccl. 5. 1. 2. b, c — * illa — * successum — * mandata conseruare — Eccl. 16. — * nec — * talia

ratio, & effundens iram. Secundùm misericordiam suam, sic correptio illius. Hominem secundùm opera sua iudicabit. Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit sufferentia facientis misericordiam. Omnis misericordia faciet locum vnicuique secundum meritum operum suorum, & secundùm intellectum peregrinationis ipsius. Nô dicas, à Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur? In populo magno non agnoscar. Quæ est enim anima mea in tam immensa creatura? Ecce cœlum, & cœli cœlorū, abyssus, vniuersa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu illius commouebuntur, montes simul & colles, & fundamenta terræ. Et quum conspexerit illa Deus, tremore concutientur. Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor intelligitur ab illo, & vias illius qui intelligit, &* procellam quam nec oculus vidit hominis? Nam plurima opera illius sunt in absconsis, sed opera iustitiæ illius quis enarrabit, aut quis sustinebit? Longè enim est testamentum à quibusdam, & interrogatio hominum in consummatione est. Qui minoratur corde, cogitat* mala: & vir imprudens, & errans cogitat stulta. Omnis ergò, fratres, sermo malus de ore vestro non procedat, sed si quis bonus est ad ædificationem opportunitatis, vt det gratiam audientibus. Et nolite contristare spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à uobis cum omni malitia. Estote autem inuicèm benigni, misericordes, donantes inuicèm, sicut & Deus in Christo donauit vobis. Estote ergò imitatores Dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, & sicut Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Fornicatio autem, & omnis immūditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote, intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus) non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. Nemo vos seducat inanibus uerbis. Propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. Nolite ergò effici participes eorum. Eratis enim aliquandò tenebræ, nunc autem lux in Domino: vt filij lucis ambulate, (fructus enī lucis, est in bonitate & iustitia & veritate) probantes, quid sit beneplacitum Deo. Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dicere. Omnia autem quæ arguuntur, à lumine manifestantur. Omne enim quod manifestatur, lumen est. Propter quod dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Videte itaque, fratres, quomodò cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit uoluntas Dei. Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini Spiritu sancto, loquentes nobismetipsis in psalmis & hymnis & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino, gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Iesu Christi, Deo & patri, subiecti inuicèm in timore Christi.) Crucis ergò Domini nostri IESV Christi, quę nupèr nobis gubernacula sanctæ Rom. Ecclesiæ tenentibus, quinto Nonas Maij inuenta est, in prædicto Kalendarum die inuentionis festum uobis solenniter celebrare mandamus. Similiter & hæreticos omnes, quicunque Dei gratia conuertuntur, & in sanctæ Trinitatis nomine credentes, baptizati sunt, Romanæ Ecclesiæ regulam tenentes, per manûs impositionem reconciliari præcipimus. Manus quoquè impositionis sacramentum, magna ueneratione tenendum est, quod ab alijs perfici non potest, nisi à summis sacerdotibus. Nec tempore apostolorum ab alijs, quàm ab ipsis apostolis legitur, aut scitur peractum esse: neque ab alijs (sicut iam dictum est) quàm ab illis, qui eorum locum tenent, vnquàm perfici potest, aut fieri debet. Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter Ecclesiastica unquàm reputabitur sacramenta. De cætero, fratres, gaudete & exultate in Domino, ut sancti spiritûs gratia illuminati & cōfortati, uos ad pascua æternæ uitæ peruenire, uestrosque perducere, adminiculante Domino, ualeatis. Gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, & communicatio spiritussancti sit semper cum omnibus* nobis. Amen. Data 8. Kalen. Septemb. * Constantino clarissimo consule.

* procella
* inania
Ephe. 4.g
Ephe. 5.a b c
De consec. dist. 3. Crucis Domini.
Hoc quidem est contra cōsensum omnium Historicorum, ut etiam supra dictū est, aliunde igitur huic loco assutum est.
De conse. dist. 5. Manus quoquè imp. Confirmationis sacramentum.
2. Cor. 13 d
* Constantino

EIVSDEM EVSEBII PAPÆ decreta ex Gratiano & aliundè desumpta, numero quatuor.

PRIMVM.

Desponsata puella non prohibetur monasterium eligere.

Desponsatam puellam non licet parentibus alij viro tradere, * licet tamen illi monasterium sibi eligere.

27.q.2. Desponsatam puel. * licet tamen monasterium eligere, si voluerit.

SECVNDVM.

Non in serico panno, sed in lineo, sacrificium consecretur altaris.

Consilio omnium statuimus, ut sacrificiū altaris nō in serico pāno aut tincto quisquam celebrare præsumat, sed in puro lineo uel linteo ab Episcopo consecrato, terreno scilicet lino procreato atque contexto, sicut corpus Domini nostri Iesu Christi in sindone linea munda sepultum fuit.

De cōse. dist. 1 consulto omnium 19. Ioan.

TERTIVM.

Ieiunia non soluantur legitima absque necessitate probabili.

Ieiu-

De consec. dist. 5. Ieiunia in Ecclesia. Ieiunia, in Ecclesia à sacerdotibus constituta, sine necessitate rationabili non soluantur.

QVARTVM EIVSDEM DECRETum, secundùm codicem 5. librorum, lib. 5. cap. 41.

Qualescunque personæ sacerdotum epulis debeant interesse.

Episcopi mensa qualis. Oportet Episcopũ moderatis epulis cõtentum esse, suosq; conuiuas ad comedendum & bibendum non vrgere; quin potiùs sobrietatis præbeat exẽplum. Remoueantur ab eius conuiuio cũcta turpitudinis augmenta, non ludicra spectacula, non acroamatum vaniloquia, non fatuorum stultiloquia, non scurrilium admittãtur præstigia. Adsint peregrini & pauperes & debiles, qui de sacerdotali mẽsa Christũ benedicentes, benedictionẽ percipiãt. Recitetur sacra lectio, subsequatur viuæ uocis exhortatio, ut non tantùm corporali cibo, immò verbi spiritualis alimẽto, cõuiuantes se refectos gratulentur, ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum Dominum nostrum.

DECRETA MELCHIADIS PAPÆ.

Ex lib. Pontificali Damasi Papæ.

Al. Miltiades. Anno Domini 311. MELCHIADES natione Apher, sedit annos tres, menses septem, dies octo, ex die Nonarũ Iulij, à consulatu Maximini nono, vsq; ad Maxẽtiũ secundo, qui fuit mense Septembrio, Voluliano & Rufino cõsulibus. Hic cõstituit, nè vlla ratione die Dñica, aut quinta feria ieiunium quis fideliũ ageret, quia eos dies pagani quasi sacrum ieiunium celebrant. Et Manichæi innẽ-Locus, ut uidetur, corruptus. ri sunt in vrbe Roma ab eodem. Hic fecit, vt oblationes consecratę per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur, quod declaratur, fermentum. Hic fecit ordinationem vnam per mensem Decembrem, presbyteros 6. diacones 5. Episcopos per loca, xj. Hic sepultus est in cœmeterio Calixti via Appia, 4. Idus Decembris. Et cessauit Episcopatus dies 17.

EIVSDEM EPISTOLA Decretalis, ad omnes Hispaniæ Episcopos.

1 *De iudicijs Episcoporum, siue maioribus causis ad Apostolicam sedem deferendis: & ut nullus eam prohibeatur appellare.*
2 *Quod sit maius Sacramentum, impositio manus Episcoporum, an baptismus.*
3 *De ieiunio Dominicæ diei, & quinta feriæ.*

DILECTISSIMIS fratribus, Marino, Benedicto, Leontio, & cæteris Hispaniarũ, ac illis in partibus cõstitutis Episcopis Melchiades: Apostolici præcepti verba sunt, apud Iu-1 Cor. 10. g dæos atq; Gentiles sine offensione nos esse debere. Hoc, quisquis Christianus est, tota animi virtute custodit. Quod quum ità sit, nõ parũ periculi illi manere poterit ante Deũ, qui hoc detrectat etiàm fidelibus exhibere. Nã qualiter nos, qui neminem petire uolumus, ista cõtristent, quæ authoribus Christianis percellũt animos Christianos, Dñicus in Euangelio sermo testatur. Ait enim ipse Saluator, quòd expe-Matt. 18. a Marc. 9. f Luc. 17. a diat scandalizanti vnum de pusillis, in maris profundum demergi. Ideò, quæ sit eius iã pœna, quæramus, cui tale supplicium legimus expedire. Quapropter ista, charissimi, verba valdè sunt ponderanda, & cauenda, nè pro tpalibus æterna, & pro caducis mansura, & pro paruissimis temporalibus perdantur (quod absit) perpetua gaudia. Vnde vos rogamus, & obsecramus, ut nullus alteri noceat, neq; iniustus aut nocens existat, sed (iuxta Apostolum) alter al-Gala. 6. a terius onera portet, ut legẽ Christi adimpleat. Et nolite iudicare inuicẽm, sed (iuxta eundem Rom. 14. Apostolum) hoc iudicate magis, nè ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Primò semper ante omnia diligenter inquirite, vt cũ iustitia & * veritate definiatis. * Neminem con-* charitate * neminẽ condẽnãtes ante. demnetis ante verum & iustum iudicium. Nullum suspicionis arbitrio iudicetis, sed primùm probate, & posteà charitatiuã proferte sententiã. Et quod uobis non uultis fieri, alteri nolite Tob. 4. c facere. Mementote sermonis Dñi semper, qui ait (Nolite iudicare, & non iudicabimini: No-Matt. 7. a lite condemnare, & non condẽnemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini.) Epi-Luc. 6. f scopos nolite iudicare, nolite condemnare absq; sedis huius authoritate. Quod si feceritis, irrita erunt vestra, iudicia, & vos condemnabimini. Hoc enim priuilegium huic sanctæ sedi à temporibus Apostolorum statutum est seruare, quod illæsum manet vsq; in hodiernũ diem. Episcopos ergò, quos sibi Dñs tanquàm Zach. 2. c oculos elegit, & columnas Ecclesiæ esse vo-Mat. 16. c luit, quibus etiàm ligandi & soluendi dedit potestatem, suo iudicio reseruauit, hocque priuilegium beato clauigero Petro sua vice solummodò commisit. Quod eius iustè prærogatiuum successit sedi, futuris hæreditandum atque tenendum temporibus, quoniam & inter beatos apostolos fuit quædam discretio potestatis. Et licèt cunctorum par electio foret, beato tamen Petrò concessum est, vt alijs præemineret, eorumq; quæ ad querelam venirent, causas & interrogationes prudenter disponeret. Quod Dei ordinatione taliter ordinatum esse credimus, nè omnes posterorum cuncta sibi vindicarent, sed semper maiores causæ, sicut sunt Episcoporum & potiorum curæ negociorum, ad vnam beati principis apostolorum Petri sedem confluerent, vt indè suscipiant finem iudiciorum, vnde acceperunt initium institutionũ, nè quandoque à suo discreparent capite. Si verò se viderit quisquam vestrûm prægrauari, hanc sedem appellet, huc recurrat, vt semper instituta fuit consuetudo: quia & voluntatiè eis com-

compatiemur, & libenter, prout Dominus
dederit, adminiculũ feremus. Nec à quoquã,
fratres, inhibeatur aut obiurgetur, qui nostræ
consors communionis esse voluerit, sed ma-
gis ei veniendi auxilium præstetur, quia suf-
ficit vnicuique obiurgatio, quæ fit à pluri-
2.Cor.2.b mis, vt (iuxta Apostolum) mágis donetis, &
consolemini, nè fortè abundantiori tristitia
absorbeatur, qui in angustia est. Propter quod
obsecro vos, vt ipse ait, vt confirmetis in illo
charitatem. Eorum enim os accusandi sacer-
dotes, vel testificandi in eos, obstruimus,
quos non humanis, sed diuinis vocibus mor-
tuos esse scimus, quoniã infidelis homo mor-
tuus est in corpore viuente. Nec in suspicio-
nem veniat homo fidelis, vt dicat aut faciat
ea, quæ pati non vult. Si quis fidelis est, videat
nè falsa loquatur, aut cuiquam insidias po-
nat. Facile est ergò hominem fallere, non ta-
men Deum. Sapiens non est, qui nocet. Et
nihil mali vult, qui est fidelis. In his enim fi-
delem & infidelem hominẽ cognoscere pos-
Mat.12.c sumus, in nocendo & adiuuando, vt ipsa ve-
Lucæ 6.g ritas ait: (Bonus homo ex bono thesauro cor-
dis sui profert bona: & malus homo ex malo
thesauro cordis sui profert mala. Ex abun-
dantia enim cordis os loquitur.) Pro nobis
Esa 49.g enim dicit Dominus per prophetam: (Eos ve-
rò qui iudicant vos, ego iudicabo.) Et iterùm
Esa.51.c ad seruos suos dixit: (Nolite timere oppro-
brium hominum, & blasphèmias eorum nè
Psal.1.c metuatis.) De talibus quoque propheta canit,
dicens: (Non sic impij, sed tanquàm puluis
quem proijcit ventus. Propterea nõ resurgent
impij in iudicio, neque peccatores in congre-
gatione iustorum: Quoniam nouit Dominus
Psal.2. viam iustorum, & iter impiorũ peribit. Quarè
conturbatæ sunt gentes, & plebes meditabun-
tur inania? Cõsurgent reges terræ, & principes
tractabunt pariter aduersùs Dominum, & ad-
uersùs Christum eius. Disrumpamus vincu-
la eorum, & proijciamus à nobis iugum ipso-
rum. Habitator cœli ridebit, & Dominus sub-
sannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira sua,
& in furore suo conturbabit eos.) Et alibi di-
Psal.35. xit: (Scelus impij in medio cordis eius, non est
timor Dei ante oculos eius. Quoniam dolo-
sè egit aduersùs eum in oculis eius, vt inue-
niret iniquitatem eius ad odium. Verba oris
eius, iniquitas & dolus: cessauit cogitare, vt
benefaceret. Iniquitatem cogitat in cubili
suo, stabit in via non bonæ, malum non abij-
ciet. Domine, in cœlo misericordia tua, fides
tua vsque ad nubes: Iustitia tua sicut montes
Dei, iudicia tua abyssus multa. Homines &
iumenta saluos facies, Domine: quàm precio-
sa misericordia tua, Deus? Et filij Adam in
vmbra alarum tuarũ sperabunt. Inebriabun-
tur de pinguedine domûs tuæ, & torrente de-
liciarum tuarum potabis eos. Quoniam te-
cum est fons vitæ, & in lumine tuo videbi-
mus lumen. Attrahe misericordiam tuam
scientibus te, & iustitiam tuam rectis corde.
Non veniat mihi pes superbiæ, & manus im-
piorum non me commoueat. Ibi ceciderunt
operantes iniquitatem, expulsi sunt, & non po-
tuerunt surgere.) Audiuimus à quibusdam fra-
tribus, quibus infesti eratis nimis, quòd iurgia &
discordiæ sint inter vos. Propterea ista scripsi-
mus vobis, mandantes, vt ità teneatis, sicut &
ab Apostolica sede vobis tenenda mandantur.
Vnde & Domini præcursor in Euangelio mi-
litibus interrogantibus respondit, dicens: (Ne- Lucæ 3.c
minem concutiatis, neque calumniam faciatis,
sed contenti estote stipendijs vestris.) Concu-
tit enim hominem, qui illũ iniustè conturbat. De con. dist. 5. Spiritus-
De his hæc vobis interdum sufficiant. Si autẽ sanctus, qui super.
maioribus indigueritis, vita comite, mittite, & Et in decr.
mittentur vobis. De his verò, super quibus ro- Iuon. lib.
gitastis vos informari, id est, verùm maius esset 1. c. 1.
sacramentum manûs impositio Episcoporum
aut baptismus, scitote vtrunq; magnum esse sa-
cramentum. Et sicut vnum à maioribus fit, id
est, à summis pontificibus, quod à minoribus
perfici non potest, ità & maiori veneratione ve-
nerandum & tenendum est. Sed ità coniuncta
sunt hæc duo sacramenta, vt ab inuicem nisi
morte præueniente, nullatenùs possint segre-
gari, & vnum sinè altero ritè perfici non po-
test. Nam vnum (præueniente morte) saluare
sinè altero potest, aliud autem non potest. Vn-
dè scriptum est: In diebus illis, dicit Dominus, Iohel 2.g
(Effundam de spiritu meo super omnem car-
nem.) Aduertamus summas diuitias bonita-
tis Dei. Quod in confirmandis neophytis ma-
nûs impositio tribuit singulis, hoc tunc Spiri-
tussancti descensio in credentium populos, do-
nauit vniuersis. Sed quia diximus, quòd manûs im-
positio & confirmatio ad baptismi perfectio-
nem pertineat, & qui iam regeneratus in Chri-
sto est, confirmare aliquid possit, fortè cogitat
sibi aliquis: Quid mihi prodest post mysteriũ
baptismatis, mysterium confirmationis? Aut
quantùm video, non totum de fonte suscepi-
mus, si post fontem adiectione noui generis
indigemus. Non ità, dilectissimi. Attendat cha-
ritas vestra. Sicut exigit militaris ordo, vt cùm
Imperator, quemcunque in militum receperit
numerum, non solùm signet receptum, sed e-
tiàm armis competentibus instruat pugnatu-
rum: ità in baptizato benedictio illa munitio
est. Dedisti militem, da ei adiumẽtum militiæ.
Nunquid prodest, si quisquam parentum ma-
gnam pupillo conferat facultatem, nisi proui-
dere studeat & tutorem? Itaque paracletus re-
generatis in CHRISTO, custos & consolator Psal.126.
& tutor est. Ideò dicit sermo diuinus: (Nisi
Dominus custodierit ciuitatem, frustrà vigilat
qui custodit eam.) Ergò Spiritus sanctus, qui
super aquas baptismi salutifero descendit illa- De cons. dist. 5. Spi-
psu, in fonte, plenitudinem tribuit ad innocen- ritussanctus qui
tiam, in Confirmatione augmentum præstat super
ad gratiam. Et quia, in hoc mundo tota ætate
victuris, inter inuisibiles hostes & pericula gra-
diendum est, in baptismo regeneramur ad vi-
tam, post baptismum confirmamur ad pugnã:
in bapti-

in baptiſmo abluimur, poſt baptiſmum robo-
ramur. At ſi continuò tranſituris ſufficiant re-
generationis beneficia, victuris tamen neceſſa-
ria ſunt Confirmationis auxilia. Regeneratio
per ſe ſaluat, mox in pace beati ſeculi recipien-
dos: Confirmatio autem armat & inſtruit, ad
agones mundi huius & prælia, reſeruandos.
Qui autem poſt baptiſmum, cum acquiſita in-
nocentia, immaculatus peruenit ad mortem,
confirmatur morte, quia non poteſt peccare
poſt mortem. Hic, ſi fortè illud etiam requi-
rere uelimus, poſt paſſionem & reſurrectioné
Chriſti, quid Apoſtolis profuerit aduentus ſpi
ritûs ſancti, ipſe Dominus eis euidenter expo-
nit: (Quæ dico) inquit (uobis, non poteſtis ea
Ioan. 16. c portare modò. Cùm autem venerit ille ſpiri-
tus veritatis, ipſe docebit vos omnem verita-
tem.) Vides, quia cùm ſpiritus ſanctus infundi-
tur, cor fidele ad prudentiam & conſtantiam
dilatatur? Itaque ante deſcenſionem ſpiritûs
ſancti, vſque ad negationem Apoſtoli deter-
rentur: poſt viſitationem verò eius, uſque ad
martyrium contemptu ſalutis armantur. Se-
cúdùm hoc per Chriſtum redimimur, per ſpi-
ritum uerò ſanctum dono ſapientiæ ſpiritua-
lis illuminamur, ædificamur, erudimur, in-
ſtruimur conſummamur, vt illam ſancti ſpi-
ritûs uocem audire poſſimus: (Intellectum ti-
Pſal. 31. bi dabo, & inſtruam te in via hac, qua gradie-
ris.) De ſpiritu ſancto accipimus, ut ſpiri-
1.Cor. 2.d tuales efficiamur, quia animalis homo non
percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei. De ſpiritu
ſancto accipimus, vt ſapiamus inter bonum
malumque diſcernere, iuſta diligere, iniuſta
reſpuere, vt malitiæ ac ſuperbiæ repugne-
mus, ut luxuriæ ac diuerſis illecebris, & fœ-
dis indigniſque cupiditatibus reſiſtamus.
De ſpiritu ſancto accipimus vitæ amorem &
gloriæ ardorem, vt ſuccenſi diuinitùs, erige-
re à terrenis mentem ad ſuperna & diuina va
leamus. Ieiunium verò Dominici diei &
3. quintæ feriæ nemo celebrare debet, ut inter
ieiunium Chriſtianorum & gentilium, uera-
citer credentium atque infidelium & hæreti-
corum, uera, & non falſa, diſcretio habeatur.
2.Cor. 6.c Vnde ſcriptum eſt: (Quæ pars Chriſti ad Be-
lial? aut quæ pars fideli cum infideli? Quæ
autem participatio iuſtitiç cum iniquitate?) Et
2.Cor. 6.c iterùm: (Nolite iugum ducere cum infideli-
Coloſſ. 2. h bus.) De cętero, fratres, (uidete, nè quis uos
decipiat inanibus uerbis, neque per philo-
ſophiam & inanem fallaciam, ſecundùm tra-
ditionem hominum, ſecundùm elementa
mundi, & non ſecundùm Chriſtum: quia in
Chriſto habitat omnis plenitudo diuinita-
tis corporaliter, & eſtis in illo repleti, qui eſt
caput omnis principatûs & poteſtatis, in quo
& circuncisi eſtis circunciſione, non manu-
facta, in expoliatione corporis carnis, ſed in
circunciſione Chriſti, conſepulti ei in baptiſ-
mo, in quo reſurrexiſtis per fidem operatio-
nis Dei, qui ſuſcitauit illum à mortuis. Et vos,
cùm mortui eſſetis in delictis & præputio car-
nis ueſtræ, conuiuificauit cum illo, donans uo-
bis omnia delicta, delens, quod aduerſùm vos
erat, chirographum decreti, quod erat contra-
rium nobis, & ipſum tulit de medio, & affigens
illud cruci, expolias principatus & poteſtates,
traduxit confidenter, palàm triumphans illos
in ſemetipſo. Nemo ergò uos iudicet ĩ cibo &
potu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut
ſabbatorum, quæ ſunt umbra futurorum, cor-
pus autem Chriſti. Nemo uos ſeducat volens
in humilitate & religione angelorum, quę nó
vidit, ambulans fruſtrà, inflatus ſenſu carnis
ſuę, & nó tenens caput, ex quo totũ corpus per
*nexũ & coniunctionem ſubminiſtratum & *nexus & coniunctiones
conſtructum, creſcat in augmentum fidei. Si
ergò mortui eſtis cum Chriſto ab elementis
huius mundi, quid adhuc tãquàm uiuentes in
mundo decernitis? Nè tetigeritis, neq; guſtaue-
ritis, neq; contrectaueritis, quę ſunt omnia in
interitu ipſo vſu, ſecundùm pręcepta & doctri
nas hominum, quæ ſunt rationem quidem ha-
bentia ſapientię, in ſuperſtitione & humilita-
te, & non ad parcendum corpori, nó in hono-
re aliquo ad ſaturitatem carnis. Igitur ſi con-
ſurrexiſtis cum Chriſto, quę ſurſùm ſunt, Colo. 3. a bc
quęrite, ubi Chriſtus eſt in dextera DEI ſe-
dens: quę ſurſùm ſunt, ſapite, non quę ſuper
terram. Mortui enim eſtis, & uita ueſtra ab-
ſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Cùm Chri-
ſtus apparuerit vita veſtra, tunc & uos appa-
rebitis cum ipſo in gloria. Mortificate ergò
membra ueſtra, quę ſunt ſuper terram, for-
nicationem, immunditiam, libidinem, con-
cupiſcentiam malam & auaritiam, quę eſt ſi-
mulacrorum ſeruitus, propter quę uenit ira
DEI in filios incredulitatis, in quibus &
vos ambulaſtis aliquandò, cùm uiueretis cum
illis. Nunc autem deponite & uos *omnem *omnia
iram, indignationem, malitiam, blaſphemiã,
turpem ſermonem de ore ueſtro. Nolite men-
tiri inuicèm, expoliantes uos ueterem homi-
nem cum actibus ſuis, & induentes nouum,
eum qui renouatur in agnitionem ſecundùm
imaginem eius, qui creauit eum, ubi non eſt
Iudęus & gentilis, circunciſio & pręputium,
barbarus & Scytha, ſeruus & liber, ſed omnia
& in omnibus Chriſtus. Induite ergò uos ſi-
cut electi Dei, ſancti & dilecti, viſcera miſeri-
cordię, benignitatem, humilitatem, modeſtiã,
patientiam, ſupportantes inuicèm, & donan-
tes vobiſmetipſis, ſi quis aduerſùs aliquem
habet querelam, ſicut & Chriſtus donauit uo-
bis, ità & vos. Super autem omnia charitatem
habentes, quod eſt vinculum perfectionis: Et
pax Chriſti vigeat in cordibus veſtris, in qua
& vocati eſtis in vno corpore, & grati eſtote.
Verbum Dei habitet in vobis abundanter,
in omni ſapientia docentes & commonentes
uoſmetipſos pſalmis, hymnis & canticis ſpiri-
tualibus, in gratia cantantes in cordibus ue-
ſtris Deo. Omne quodcunque facitis in uerbo
aut in opere, omnia in nomine Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti facite, gratias agentes DEO
&

1.Thes.3. d & patri per ipsum.) Vos, charissimi, nolite deficere benefacientes. Quòd si aliquis fuerit, qui nõ obedierit verbis Apostolicis, hunc notate, & nõ commisceamini cum illo, ut cõfundatur. Et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite vt fratrem. Deus autem pacis det vobis idipsum sapere in alterutrum & in omnes, & ipse sit semp vobiscũ ĩ omni loco, Amẽ. Data Kalendis Martijs, Volusiano & Rufino viris clarissimis consulibus. Rom.15.b

NEOCAESAREENSE CONCILIVM,

Alij referunt hoc Cõcilium in tẽpora Syluestri & in An. 314

Sub Eusebio vel Melchiade. in quo 14. Can. editi. Probatum à Leone IIII. dist. 20. C. de libellis.

AD LECTOREM BREVIS ANNOTATIO.

CONCILIVM hoc Neocæsareense posterius est Ancyrana Synodo, non tamen longo temporis interuallo. Vtrique interfuit quidam insignis vir, Basilius nomine, Amaseæ Episcopus, sub Licinio Cæsare martyrio coronatus, teste Eusebio in Chronicis, anno 320. Porrò vtraque Synodus, tum Ancyrana, tum Neocæsareẽ. Nicenam præcessit: at idem Episcopus, Longinus nomine, & Nicenæ, & Neocæsareẽ. interfuit. Plinius lib. 6 cap 3. meminit ciuitatis Neocæsareẽ. meminit & Ptolemæus in 1. Tabula Asiæ quæ continet minorem Asiam in prouincia Cappadociæ Synodo huic interfuere 17. Episcopi à quibus editi sunt 14. Canones.

TITVLI CANONVM NEOCAESAREENSIS CONCILII, sub duplici interpretatione.

EDITIO I.

DE presbyteris, qui vxores acceperunt, vel fornicati sunt. 1
De his, quæ duobus fratribus nupserint, uel qui duas sorores acceperint vxores. 2
De multinubis. 3
De his, qui proponentes fornicari, vetãtur. 4
De catechumenis peccantibus. 5
De catechumena prægnante. 6
Quòd non oporteat in bigami nuptijs orare presbyterum. 7
De his qui mulieribus adulteris iuncti sunt. 8
De his, qui ad presbyteriũ promouent, & ante ordinationẽ sunt sibi peccatorũ cõscij. 9
De diaconibus similiter. 10
Quo tempore conueniat presbyterum ordinare. 11
De his, qui in ægritudine baptisma consequuntur. 12
De presbyteris agrorum. 13
De numero certo diaconorum. 14

EDITIO II.

DE presbyteris, quòd vxorem ducere non debeant. 1
De muliere, duobus fratribus nubere non licere. 2
De his, q multis nuptijs cõmunicauerunt. 3
De concupiscentia non consummata. 4
De catechumenis peccantibus. 5
De prægnantibus baptizandis. 6
Presbyteros in secundis nuptijs non debere orare. 7
Vxoris adulteræ virũ, clericũ fieri nõ debere. 8
De presbyteris, corporali peccato præoccupatis. 9
De diaconib^9 corporali peccatõ pccupatis. 10
De presbytero minùs triginta annorum, minimè ordinando. 11
De his, qui in ægritudine sunt baptizati. 12
De presbyteris alterius regionis. 13
De diaconibus septem. 14

CANONES NEOCAESAREENSIS CONCILII, sub duplici translatione.

Et hi canones post eos quidem probantur esse, qui apud Ancyram expositi sunt, sed Nicænis priores repetiuntur. Sunt autem qui sequuntur:

EDITIO I.

CAP. I.

Dist. 28. Presbyter. Et in dec. Iuo. lib. 3.

PResbyter si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si verò fornicatus fuerit, vel adulterium perpetrauerit, ampliùs pelli debet, & ad pœnitentiam redigi.

Cap. 2.

Mulier si duob^9 fratrib^9 nupse-

EDITIO II.

CAP. I.

PResbyter si vxorẽ duxerit, ab ordine suo illũ deponi debere: Quòd si fornicat^9 fuerit, vel adulteriũ cõmiserit, extra Ecclesiã abijciat, & pœnitẽtiã inter laicos redactus agat.

Cap. 2.

Mulier si duobus nupserit fra-

Versio noua canonũ Neocæsareẽsis Synodi, Gentiani Herueti.

CAN. I.

PResbyter si vxorem duxerit, ordine suo moueatur. Si autem fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, penitùs extrudatur, & ad pœnitentiam deducat.

Can. 2.

Fœmina si duobus fratribus nupse-

pſerit, abijciatur vſq; ad mortem. Verumtamen in exitu, ꝓpter miſericordiam, ſi promiſerit, quòd facta incolumis, huius coniunctionis vincula diſſoluat, fructum pœnitentiæ conſequatur. Quòd ſi deſecerit mulier aut vir in talibus nuptijs, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti.

Cap. 3.

31.q.1.De his, qui freq.

De his, qui in plurimas nuptias inciderunt, tempus quidem præfinitum, manifeſtum eſt: ſed conuerſatio eorum & fides, tempus abbreuiat.

Cap. 4.

Aduerte

Si quis mulierem concupiſcens, propoſuerit cum eá cõcumbere, & cogitatio eius non perueniat ad effectum, appáret quòd gratia Dei liberatus eſt.

Cap. 3.

Catechumenus ſi ingrediatur eccleſiã, & in ordinem eorum qui inſtruuntur, aſſiſtat, hic autem ſi deprehenſus fuerit peccans, ſi quidem genu flectit, audiat, vt non delinquat vlteriùs: ſi verò & audiens peccauerit, expellatur vi.

Cap. 6.

Grauidam oportet baptizari quandò voluẽrit. Nihil enim in hoc, quæ parit, naſcẽti cõmunicat, proptereà quòd vniuſcuiuſque ſuum propoſitum in confeſſione declaretur.

Cap. 7.

31.q.1.De his, qui freq. Et in decr. Iuo. lib. 6.

Presbyteris, in nuptijs bigami prandere, nõ conuenit: quia cùm pœnitentia bigamus egeat, quis erit presbyter, qui propter conuiuium talibus nuptijs poſſit præbere conſenſum?

Cap. 8.

34. Diſt. Si cuius vxorem.

Mulier cuiuſdam adulterata laici conſtituti, ſi euidenter arguatur, talis ad miniſterium cleri venire nõ poterit. Si verò poſt ordinationem adulterata fuerit, dimittere eam conuenit. Quòd ſi cùm illa conuixerit, miniſterium ſibi commiſſum obtinere nõ poterit.

Cap.

fratribus, abijciatur vſq; ad diẽ mortis. Sed propter humanitatem in extremis ſuis ſacramentis recõciliari oportet, ità tamen, vt ſi fortè ſanitatẽ recuperauerit, matrimonio ſoluto, ad pœnitentiã admittatur. Quòd ſi defuncta fuerit mulier in huiuſmodi conſortio cõſtituta, difficilis erit pœnitẽtia remanenti. Qua ſententia tam viri quàm mulieres teneri debebunt.

Cap. 3.

De his, q frequẽter vxores ducũt, & de his quæ ſæpiùs nubunt, tẽpus quidẽ pœnitentiæ, quod his conſtitutũ, obſeruabunt: ſed conuerſatio & fides eorum, tempus abbreuiabit.

Cap. 4.

Si quis concupita muliere, etiàm cõcubitûs eius deſiderium habeat, non autem ſubſequatur effectus; manifeſtũ eſt, hunc fuiſſe per diuinam gratiam liberatum.

Cap. 5.

Catechumenus, id eſt, audiens, qui ingreditur Eccleſiam, & ſtat cum catechumenis, ſi peccare fuerit viſus, figens genua, audiat verbum, vt ſe abſtineat ab illo peccato, quod fecit: quòd ſi in eo perdurat, abijci omninò debet.

Cap. 6.

De prægnantibus, ꝙ oportet eas baptizari quãdò volũt. Nihil enim in hoc ſacramẽto commune eſt parituræ, & illi, q de eius vtero fuerit edit⁹, q a vnuſcuiuſq; in illa cõfeſſione libertas arbitrij declaratur.

Cap. 7.

Presbyterũ conuiuio ſecũdarũ nuptiarum intereſſe nõ debere, maximè cùm ꝑcipiat, ſecundis nuptijs pœnitentiam tribuere. Quis ergò erit presbyter, qui propter conuiuiũ illis conſentiat nuptijs?

Cap. 8.

Si cuius vxorẽ adulterium commiſiſſe, cùm eſſet laicus, fuerit cõprobatũ, hic ad miniſteriũ Eccleſiaſticũ admitti penitùs nõ debet. Quòd ſi in clericatu, iã cõſtituto eo, adulterauit, dato repudio, dimittere eã debet. Si verò retinere eius conſortiũ velit, nõ poteſt ſuſcepto miniſterio perfrui.

Cap.

nupſerit, extrudatur vſq; ad mortẽ. Sed in morte propter humanitatem ſi dixerit, quòd vbi conualuerit, ſolet matrimonium, habebit pœnitentiã. Sed ſi mortua fuerit mulier exiſtens, vel eius maritus, in tali coniugio, difficilis eſt pœnitentia.

Can. 3.

De ijs, qui in plurima matrimonia incidunt, tempus quidem præſtitutũ eſſe manifeſtum eſt. Sed conuerſio & pœnitentia eorum tempus contrahit.

Can. 4.

Si quis propoſuerit concupiſcere mulierem ad dormiendum cum ipſa, eius autẽ deſiderium ad opus non venerit, videtur eſſe à gratia liberatus.

Can. 5.

Catechumenus, ſi in Dominicum ingrediens, in catechumenorum ordine ſteterit, is autem peccat, ſi genu quidem flectens, audiat, nõ amplius peccans. Sin autem etiã audiens adhuc peccet, extrudatur.

Can. 6.

De ea, quæ vterũ gerit, ꝙ eã oporteat illuminari quandò velit; neq; enim ea quæ parit, cũ fœtu q paritur, ea in re habet aliquid cõmune, ꝙ ꝓpriũ vniuſcuiuſq; inſtitutũ ac ꝓpoſitũ in cõfeſſione oſtendatur.

Can. 7.

Presbyter in nuptijs eius, qui duas vxores ducit, ſeu digamus efficitur, nè conuiuetur. Cùm enim requirat pœnitẽtiam digamus, quis erit presbyter, q s eo ꝙ ſit cõuiuio acceptus, nuptijs aſſentiatur?

Can. 8.

Si alicuius vxor, cùm eſſet laicus, adulterata fuiſſe conuicta fuerit, is non poteſt ad miniſterium accedere. Sin autem etiàm poſt ordinationem adulterata fuerit, debet eam dimittere. Quòd ſi cohabitet, non poteſt ſibi commiſſum miniſterium exequi.

Can.

Cap. 9.

Presbyter, ſi præoccupatus corporali peccato proohaẗ, & confeſſus fuerit de ſe, quòd ante ordinatiooem deliquerit, oblata noo conſecret, manẽs in reliquis officijs, ꝓpter ſtudiom booum. Nam peccata reliqua, pleriq; dixeruot, ꝑ manûs impoſiooné poſſe dimitti. Quod ſi de ſe non fuerit ipſe cóſeſſus, & argui manifeſtè oequioerit, poteſtatis ſuæ iudicio reliquatur.

Cap. 10.

Simili modo etiàm diaconus, ſi eodem peccato ſuccubuerit, ab ordioe mioiſterij ſubtrahatur.

Cap. 11.

Preſbyter ante triceſimum ætatis ſuæ annnm oullateoùs ordioetur, licèt valdè ſit dignus, ſed hoc tempus obſeruet. Nam Dominus noſter triceſimo ætatis ſuæ anno baptizatus eſt, & ſic cœpit docete.

Cap. 12.

Si qois io ægrimdine fuerit baptizatus, ad booorẽ presbyterij nó pôt promoueri, ꝙ nó ex propoſito fides eius, ſed ex neceſſitate deſcendit, niſì fortè propter ſeqoens ſtodiũ eius & fidem, atq; hominũ raritatem talis poſſit admitti.

Cap. 13.

Presbyteri ruris, in eccleſia ciuitatis Epiſcopo præſeote vel ꝑsbyteris vrbis ipſios, offerre non poſſont, nec panẽ ſanctificatum dare, calicemq; porrigere. Si verò abſentes hi fuerint, & ad dandam oratiooem vocẽtur, ſoli dare debebunt. Chorepiſcopi qnoq; ad exemplum quidem & formam Septuagiota, videntur eſſe: vt comminiſtri autem, propter ſtudiom, qood erga pauperes exhibent, honorentur.

Cap. 14.

Diaconi ſeptem debẽt eſſe iuxta regolam, licèt & valdè magna ſit ciuitas. Idipſum autem & Actuum Apoſtolorum liber inſinuat. Actor.6.a

Cap. 9.

Qui admiſerit corporale peccatũ, & bic poſteà ꝑsbyter ordinatus eſt, ſi confeſſus fuerit, ꝙ aote ordinationẽ ſuam peccauerit, non quidẽ offerat, maneat tamẽ in alijs officijs, propter eius ſtudij vtilitatẽ. Nã cætera peccata, cẽſuerunt plurimi, etiã ordinatione pri oari. Quòd ſi de his nó fuerit cóſeſſos, nec ab aliquo pôt manifeſtè cóuinci, buic ipſi de ſe poteſtas eſt permittenda.

Cap. 10.

Similiter & diaconus, ſi in eodem culpæ genere fuerit inuolutus, ſeſe à miniſterio cobibeat.

Cap. 11.

Presbyter ante triginta annorũ ætatem non ordinetur, quamuis ſit probabilis vitæ, ſed obſeruet vſque ad pręfinitum tempus. Domious enim noſter Ieſus Chriſtus trigeſimo aooo baptizatus eſt, & tunc prædicauit.

Cap. 12.

Si qnis in ægritudine cóſtitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari ooo dẽt. Noo enim fides illius voluutaria, ſed ex oeceſſitate eſt, niſì fortè poſteà ipſius ſtudium & fides probabilis fuerit, aut hominnm raritas cogat.

Cap. 13.

Presbyteri, q conregionales ſoot, in eccleſia præſentib. epiſcopis vel presbyteris ciuitatis, offerre non poſſuot, oec dare paoẽ ſanctificatũ, nec calicẽ porrigere. Qoòd ſi abſentes ſiot ciuitatis Sacerdotes, & fuerint inuitati ad dádã orationẽ, ſoli poterũt dare. Vicarij autẽ ẽporum, quos Græci Chorepiſcopos vocaot, cóſtitnti ſont quidem ad exẽplum ſeptuaginta ſeniorũ, ſed tanquam conſacerdotes propter ſolicitudinem & ſtudium, qđ io pauperes agunt, offerant, & honotabiles habeantur.

Cap. 14.

Diaconi ſeptem eſſe debẽt ſecundùm regulam, quamuis magoa ſit ciuitas: cui regulæ aothoritas erit liber Actuum Apoſtolorum.

FINIS.

Cooc.Gen.Pars I.

Can. 9.

Si presbyter, qui corpore priùs peccauerat, prooiotus fuerit, & ſi ante ordinationẽ peccâſſe confeſſus fuerit, nè offerar, manens io alijs, propter aliud eius booæ vitæ ſtudium. Reliqua enim peccata dicuot multi manuum impoſitiooe tolli. Qoòd ſi ipſe nó confiteatur, apertè autem cóuinci nó potoerit, illius quoque ei fiat poteſtas. 15. qõ. 8. Qui admiſit corporale. Et in decr. Iuo. lib.3.

Can. 10.

Similiter & diaconos, ſi io idem peccatum iociderit, miniſtri ordinẽ habeat: (id eſt, hypodiaconi, vel lectoris, vt exponit Balſamon.) Vbi ſuprà 15 q.8.

Can. 11.

Presbyter aute 30. annos non ordinetur, etiamſi fuerit homo valdè dignus, ſed reſeruetur. Dominus eoim Ieſus Chriſtus in 30. anno baptizatus eſt: & cœpir docere. Diſt. 78. Presbyter ante 30. Lucæ 3.

Can. 12.

Si quis ægrotans fuerit illuminatus, noo poteſt in presbyterum euchi. Fides enim eius non eſt ex inſtituto, ſed ex neceſſitate: oiſi forte propter conſequẽs eius ſtudium & fidem, hominumque raritatem. Diſ 57. Si q' in ęgritudine.

Can. 13.

Vicani antem presbyteri nou poſſunt io Domioico offerre pręſentę Epiſcopo, vel vrbis presbyteris, neque panem dare precationis, neque calicem. Sin autem abſiot, & ſolus ad precationem vocatus fuerit, dat.

Can. 14.

Chorepiſcopi autem ſunt qnidem in figura ſeptuagiota: vt aotem cóminiſtri, propter ſtudium in pauperes, offerunt honotati. Chorepiſcopi qui.

Can. 15.

Diacooi ſeptem eſſe debẽt ex Canone, etiamſi ſit magna cioitas. Eius autem rei fidem faciet liber Actorum. Diſt. 93. Diaconi ſeptẽ deb.

CONVENERVNT AVTEM IN VNVM SANCTI Et venerabiles Episcopi hi qui infrà scripti sunt, & cum cæteris, qui statuerunt superiùs scripta, subscripserunt, id est;

Zelamianus. Vitalis Antiochenus Clœes Syriæ. Germanus Neapolis Palæstinæ. Gregorius *Cinneñ. *Cinoneñ. Galatiæ primæ. Alphius Apameæ Cœles Syriæ. Heraclius* Zeloneñ. Armeniæ maioris. Basilius Amasiæ Hellesponti vel Armeniæ maioris. Leontius Cæsareæ Cappadociæ primæ. Amphion Epiphaniæ Ciliciæ secundæ. Stephanus Chorepiscopus Cappadociæ. * Eretius * Placianeñ. * Galatiæ primæ.

Alias * Histrius Timoniaceñ. Cappadociæ Polemoniaceñ.

Lupus Tarceñ. Ciliciæ primæ. Gerontius Larissæ Cœles Syriæ. Narcissus Neroniadis Ciliciæ secundæ. Longinus Neocæsareeñ. Ponti Polemoniaci. Salaminus Germanicæ Cœles Syriæ. *Redus. *Rodon. * Rudus Chorepiscopus Cappadociæ. * Dicasius * Tauieñ Galatiæ. Valentinus Leontius. *Decasi*. * Tabieñ.

Sequens scriptum habetur in collectione Isidori, & continenter sequitur post decreta Melchiadis, vt etiam in antiquis Conciliorum voluminibus, Ex qua coniunctione fortasse factum est, vt hoc quoque scriptum olim decretis Melchiadis adnumerari solitum esset: Cum tamen in eo de Niceno Concilio, & alijs quæ post Melchiadem gesta sunt mentio fiat; vt ex cap. 2. dist. 88. & 15 12. q. 1. hinc citato à Gratiano, apparet.

DE PRIMITIVA ECCLESIA ET MVNIFICENTIA CONSTANTINI MAGNI IMPERATORIS ERGA EANDEM.

NEMO, qui diuinas Scripturas legit, ignorat, quòd in principio nascentis Ecclesiæ discipuli in vnum congregati sunt, cum multitudine credētium, in quibus erat cor vnum & anima vna, quique vendentes prædia & possessiones suas, afferebant precia, & diuidebatur singulis, prout cuique opus erat. (Actu. 2. g. Actu. 4. g.) Futuram nanque Ecclesiam in gentibus Apostoli præuidebant, maximeque quia Dominus illis prædixerat: Euntes in mundū vniuersum, prædicate Euangelium. (12. q. 1. Futuram Ecclesiā Apostoli. Mar. 16. g.) Vel quia expellendos se nouerant à Iudæa, & in gentibus dispergendos, Ecclesiamq; congregandā ex rudi populo, idcircò prædia in Iudæa minimè sunt adepti, sed pretia tantummodò ad fouendos egentes. At verò cùm inter turbines & aduersa mundi succresceret Ecclesia, eiusque peruenit, vt non solùm gentes, sed etiam Romani principes, qui penè totius orbis monarchiam tenebant, ad fidem Christi & baptismi sacramenta concurrerent. Ex quibus vir religiosissimus Constantinus, primus fidem veritatis patenter adeptus, licentiā dedit per vniuersum orbem sub suo degentes imperio, non solùm fieri Christianos, sed etiàm fabricare Ecclesias & prædia tribuere posse constituit. Denique idē præfatus princeps donaria immēsa contulit, & fabricam templi primæ sedis B. Petri principis Apostolorum instituit, adeò vt sedem imperialem, quam Romani principes possederent, relinqueret, & B. Petro, suisq; * præsulibus profuturam concederet. (* Successoribus.) Idē verò præsidens in sancta synodo, quæ apud Niceam congregata erat, cùm querelam quorūdam concupisceret coram se delatam, ait: Vos à nemine dijudicari potestis, quia solius Dei iudicio reseruamini. Dij etenim vocati estis, idcircò non potestis ab hominibus iudicari. (Psal. 81.) Ab illo etenim tempore, & deinceps viri religiosissimi non solùm possessiones & prædia quæ possederant, sed etiam semetipsos Domino consecrârunt, ædificantes basilicas in suis fundis, in honore sanctorum martyrum per ciuitates, ac monasteria innumera, in quibus cœtus Dño seruientium conueniret. Denique reges & præsides ac magistratus, nō solùm hác licentiam tribuēre, sed etiam ipsi propria largiti sunt per vniuersa regna terrarū, vndè alerentur egentes, qui nihil in mūdo possidebāt, ecclesiæq; Dei fabricarentur atq; restaurarentur. (In decre. Iuo. lib. 2.) Deoq; & Ecclesiæ eius ritè famulantibus, seruisq; illius supplementa (vt absq; necessitate essent) tribuerentur, vt hæc accipientes, possent (sm monita Apostol:) orationes, postulationes, obsecrationes, gratiarumq; actiones facere, pro omnibus hominibus, pro regibus, & qui in sublimitate sunt, vt quietā & trāquillam vitam habeant. (1. Tim. 2. b) Et hoc bonum & acceptū esse coram Deo, idem magister gentium protestatur, cui solicitudo omnium ecclesiarum incumbit, quique Episcopos regere per Spiritum sanctum constituit Ecclesiam Dei. (2. Cor. 11. g) Quibus ait: Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, prouidentes non coactè, sed sponiè secundùm Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntariè. (1. Pet. 5. a) Quibus & dicebat: Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus. (2. Tim. 2. a) Quæ autem sint negotia secularia, sancti canones manifestant & inhibent, dum perspicuè docent, quòd quidam, qui in clero videntur electi, propter lucra turpia conductores alienarum possessionum fiant, & secularia negotia sub cura sua accipiant, * Domini quidem ministerium (* Dei.)

ministerium paruipendentes, per secularium verò domos discurrentes, & propter auaritiam, patrimoniorum solicitudinem sumentes. Decreuit nanque supradicta sancta synodus, nullum deinceps clericum aut possessiones conducere, aut negocijs secularibus se miscere, nisi propter curam pupillorum & orphanorum ac viduarum, aut si forte Episcopus ciuitatis ecclesiasticarum rerum solicitudinem habere precipiat. Vbi liquidò patet, quia alia sunt negocia secularia, alia Ecclesiastica. Nónne Moses in seculo erat, cùm crebrò tabernaculum intraret & exiret? qui intùs contemplatione raptus, foris infirmantium negocijs vrgebatur: intùs Dei arcana considerans, foris onera carnalium portabat. Cuius typum sacerdotes in Ecclesia agere debent, vt dum foràs exeunt ad exercenda negocia pro necessitatibus subditorum, intùs ad se redeant per contemplationem mandatorum, sicut Paulus, qui cœlestibus secretis inferitur, & tamé per condescensionis viscera, carnalium cubile perscrutatur. Sic & Iacob ascendentes & descendentes angelos vidit, quia videlicet rectores Ecclesiæ, non solùm Deo contemplando superna appetunt, sed deorsùm quoque ad membra illius miserando condescendunt. Et Domini sacerdotes horũ facta imitantur, & se custodiunt, & subditorũ onera portant, & videntur tales esse, quales idem egregius prædicator præcipit: Vt qui vtuntur hoc mundo, tanquàm non vtantur: & qui gaudent, tanquàm nõ gaudentes: & qui emunt, tanquàm non possidentes.

Dist. 88. Decreuit sancta synodus. Exo. 33. b 2. Cor. 12. a 1. Cor. 7. a Gen. 28. c 1. Cor. 7. c

EDICTVM DOMINI CONSTANTINI IMPERATORIS.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, patris scilicet & filij & spiritussancti, Imperator Cæsar Flauius Constantinus, in Christo Iesu, vno ex eadem trinitate sancta, saluatore Domino Deo nostro, fidelis, mansuetus, beneficus, Alemanicus, Gothicus Sarmaticus, Germanicus, Britannicus, Hunicus, pius, felix, victor ac triumphator, semper Augustus, sanctissimo ac beatissimo patri patrum Syluestro, vrbis * Romanæ Episcopo & Papæ, atque omnibus eius successoribus, qui in sede beati Petri vsque in finem seculi sessuri sunt pontificibus, necnon & omnibus reuerentissimis & Deo amabilibus catholicis Episcopis, eidem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ per hanc nostram imperialem constitutionem, subiectis in vniuerso orbe terrarum, nunc & in posterum cunctis retrò temporibus constitutis, gratia, pax, charitas, gaudium, longanimitas, misericordia, à Deo patre omnipotente, & IESV Christo filio eius, & spiritusancto, cum omnibus vobis. Ea quæ Saluator & redemptor noster, Dominus Iesus Christus, altissimi patris filius, per suos sanctos Apostolos Petrum & Paulũ, interueniente patre nostro Syluestro, summo pontifice & vniuersali Papa, mirabiliter dignatus est operari, liquida enarratione per huius nostræ imperialis institutionis paginã, ad cognitionem omnium populorum, in vniuerso orbe terrarum studuit * propalare nostra mansuetissima serenitas. Primùm quidem nostram fidem, quam à prælibato beatissimo patre & oratore nostro Syluestro, vniuersali pontifice docti sumus, intima cordis confessione ad instruendas omnium vestrùm mentes proferentes, & ità demùm Dei misericordiam super nos diffusam annunciantes, nôsse vos volumus, sicut per anteriorẽ nostrã sacram pragmaticam iussionem, significauimus, nos à culturis idolorum, simulacris mutuis & surdis, manufactis, diabolicis compositionibus, atque ab omnibus satanæ pompis recessisse, & ad integram Christianorum fidẽ, quæ est vera lux & vita perpetua, peruenisse, credentes iuxta id, quod nos idem almificus & summus pater & doctor noster Syluester pontifex instruxit, in Deum, patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium. Et in IESVM Christum, filium eius * vnigenitum, Dominum nostrum, per quẽ creata sunt omnia. Et in spiritumsanctum, Dominum & viuificatorem vniuersæ creaturæ. Hos, Patrem, & Filium, & Spiritumsanctum, confitemur ità, ut in Trinitate perfecta & plenitudo sit diuinitatis, & vnitas potestatis. Pater Deus, Filius Deus, & Spiritussanctus Deus, & tres unum sunt in IESV Christo. Tres itaque formæ, sed una potestas. Nam sapiens retrò semper DEVS edidit ex se, per quod semper erant gignenda secula, uerbum. Et quandò, eodem solo suæ sapientiæ uerbo uniuersam ex nihilo formauit creaturam, cum eo erat, cuncta suo arcano componens mysterio. Igitur perfectis cœlorum uirtutibus, & uniuersis terræ materijs, pio sapientiæ suæ nutu, ad imaginem & similitudinem suam, primùm de limo terræ fingens hominem, hunc in paradiso posuit voluptatis. * Quem antiquus serpens & hostis, inuidens diabolus, per amarissimum ligni vetiti gustum, exulem ab eisdem fecit gaudijs: eoque expulso, non desinit sua venenosa multis modis protelare iacula, ut à uia veritatis humanum abstrahens genus, idolorum culturæ, uidelicet creaturæ, & non creatori, deseruire suadeat: quatenùs per hoc eos, quos suis ualuerit irretire insidijs, secum æterno efficiat concremandos supplicio. Sed Deus noster misertus plasmatis sui, dirigens sanctos suos prophetas, per hos lumen futuræ uitæ, aduentum videlicet filij sui, Domini DEI & Saluatoris nostri IESV Christi, annuncians misit eundem unigenitum filium suum & sapientiæ verbum. Qui descendens de cœlis propter nostram salutem, natus de Spiritu sancto ex Maria virgine, verbum caro factũ est, & habitauit in nobis: Non amisit, quod fuerat; sed cœpit esse, quod non erat. Deum per-

* Romanæ Galat. 5. d 1. Tim. 1. a * propagare. * vnicum Gen. 1. Gen. 3. a, b, c, d * Cui. 1. Cor. 15. d Ioan. 1. b

fectum, & hominem perfectum, vt Deus mirabilia perficiẽs, & ut homo humanas passiones sustinens, ità verbum hominem, & verbũ Deum, prędicante patre nostro Syluestro summo Pontifice, intelligimus, vt verum Deum, verum hominem fuisse, nullo modo ambigamus. Electisque duodecim Apostolis, miraculis coram eis & innumerabilis populi multitudine coruscauit. Confitemur eundem Dominum Iesum Christum adimplêsse legem & prophetas, passum, crucifixum secundùm scripturas, tertia die à mortuis resurrexisse, assumptum in cœlos, atque sedentem ad dexteram patris, indè uenturum iudicare viuos & mortuos, cuius imperij non erit finis. Hæc est enim fides nostra Catholica orthodoxa, à beatissimo patre nostro Syluestro summo Põtifice nobis prolata. Exhortamur idcircò omnem populum, & diuersas gentium nationes, hanc fidem tenere, colere & prædicare, & in sanctæ Trinitatis nomine baptismi gratiã consequi, & Dominum nostrum Iesum Christum Saluatorem nostrum, qui cum patre & Spiritusancto per infinita secula viuit & regnat, quem Syluester beatissimus pater noster vniuersalis prædicat Pontifex, corde deuoto adorare. Ipse enim Dominus noster, misertus mihi peccatori, misit sanctos suos apostolos ad uisitandum nos, & lumen sui splendoris infulsit nobis, ut abstractum à tenebris, ad veram lucem & agnitionem veritatis, me uenisse gratularemini. Nam dũ valida squaloris lepra totam mei corporis inuasisset carnem, & multorum medicorum conuenientium cura adhiberetur, nec ullius quidem cura promeruissemus salutem, ad hoc uenerunt sacerdotes Capitolij, dicentes, mihi debere fieri fontem in Capitolio, & compleri hunc innocentium sanguine, & eo calente* loto me, posse mundari. Et secundùm eorum dicta, aggregatis plurimis innocentibus infantibus, dum uellent sacrilegi paganorum sacerdotes eos mactare, & ex eorum sanguine fontem *repleri, cernens serenitas nostra lachrymas matrum eorum, ilicò exhorrui facinus: miseratusque eas: proprios illis restitui præcepimus filios suos, datisque vehiculis & donis concessis, gaudentes ad propria relaxauimus. Eadem igitur transacta die, nocturno nobis facto silentio, dum somni tempus aduenisset, assunt Apostoli sanctus Petrus & Paulus, dicentes mihi; Quoniam flagitijs po suisti terminum, & effusionem sanguinis innocentis horruisti, missi sumus à Christo Domino Deo nostro, dare tibi sanitatis recuperandæ consilium. Audi ergò monita nostra, & fac quodcunque indicamus tibi. Syluester Episcopus huius ciuitatis ad montem Soracte persequutiones tuas fugiens, in cauernis petrarum cum suis clericis latebram fouet. Hũc ad te cùm adduxeris, ipse tibi piscinam pietatis ostendet, in qua, dum tertiò te merserit, omnis te valetudo ista deseret lepræ.

Ante octingẽtos annos S. Adrianus Pap. in ep. ad Constãtinum, & Irenem, q̃ extat in secũdo Concilio Nicæno, rem hanc totã eodẽ fere modo recenset.

* Letum

* replere,

Quod dum factum fuerit, hanc vicissitudinẽ tuo saluatori compensa, ut omnes, iussu tuo, per totum orbem restaurentur Ecclesiæ. Te autem ipsum in hac parte purifica, ut, relicta omni superstitione idolorum, DEVM viuum & verum, qui solus est & uerus, adores & excolas, ut ad eius voluntatem attingas. Exurgens igitur à somno, protinùs iuxta id, quod à sanctis Apostolis admonitus sum, peregi: aduocatoque eodem præcipuo & magnifico patre, & illuminatore nostro Syluestro, vniuersali Papa, omnia à sanctis Apostolis mihi præcepta dixi verba: percontatique sumus ab eo, qui isti dij essent Petrus & Paulus. Ille verò, non eos deos verè dici, sed Apostolos Saluatoris nostri Domini Dei Iesu Christi, respondit. Et rursùm interrogare cœpimus eundem beatissimum Papam, virùm istorum Apostolorum imagines expressas haberet, vt ex pictura disceremus hos esse, quos reuelatio docuerat. Tunc idem uenerabilis pater imagines eorundem Apostolorum per diaconem suum exhiberi præcepit: quas dum adspicerem, & eorum quos in somno videram, figuratos in ipsis imaginibus cognouissem vultus, ingenti clamore coram omnibus satrapis meis confessus sum eos esse, quos in somno uideram. Ad hæc beatissimus idem Syluester pater noster, vrbis Romæ Episcopus, indixit nobis pœnitentiæ tempus intra palatium nostrum Lateranense, in uno cilicio, ut de omnibus, quæ à nobis impiè peracta, atque iniustè disposita fuerant, vigilijs, ieiunijs, atque lachrymis & orationibus, apud Dominum Deum nostrum Iesum Christum Saluatorem, veniam impetraremus. Deindè per manús impositionem clericorum, vsq; ad ipsum præsulem veni. Ibique renuncians satanæ pompis & operibus eius, vel vniuersis idolis manufactis, credere me in Deum patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium, & in Iesum Christum filium eius vnicum Dominum nostrum, qui conceptus est de Spiritusancto, natus ex Maria uirgine, spontanea uoluntate coram omni populo professus sum. Benedictoque fonte, illic me trina mersione unda salutis purificauit. Positoque me in fontis gremio, manum de cœlo me contingentem proprijs oculis vidi: De qua mundus exurgens, ab omni me lepræ squalore mundatum agnoscite: leuatoque me de venerabili fonte, induto uestibus candidis, septiformis gratiæ Sancti spiritus consignationem adhibuit beati, chrismatis vnctione, & vexillum sanctæ Crucis in mea fronte liniuit, dicens: Signet te Deus sigillo fidei suæ, in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti, in consignatione fidei. Cunctusque clerus respondit, Amen. Et adiecit præsul, Pax tibi. Prima itaque die post perceptum sacri baptismatis mysterium, & post curationem corporis mei à lepræ squalore, agnoui non esse

Baptisterium, quod adhuc extat, & à Marcellino, eius ætatis scriptore, ethnico, Constantinianũ lauacrũ forte appellat. lib. 27 Historiarum Baptismo Cõstãtini attestatur, præter fidem multorũ scriptorum.

alium

alium Deum, nisi Patrem & Filium & Spiritumsanctum, quem beatus Syluester Papa prædicat, Trinitatem in unitate, & vnitatē in Trinitate. Nam omnes dij gentium, quos vsque hactenùs colui, dæmonia, opera hominum manufacta, comprobantur. Etenim quantam potestatem idem Saluator noster suo Apostolo beato Petro contulerit in cœlo ac terra, lucidissimè nobis idem venerabilis pater edixit, dum fidelem eum in sua interrogatione inueniens, ait: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Aduertite potentes, & aure cordis intendite, quid bonus magister & Dominus suo discipulo adiunxit, inquiens: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis. Mirum est hoc valdè & gloriosum, in terra ligare & soluere, & in cœlo ligatum & solutum esse. Et dum hæc, prædicante beato Syluestro, agnoscerem, & beneficijs ipsius beati Petri, integerrimè sanitati me comperi restitutum, utile iudicauimus, vnà cum omnibus nostris satrapis, & uniuerso senatu, optimatibusq; meis etiam & cuncto populo Romanæ gloriæ imperij subiacenti, ut sicut in terris S. Petrus Vicarius filij Dei esse uidetur constitutus, etiàm & Pontifices, qui successores sunt ipsius principis Apostolorum, principatûs potestatem, ampliùs quàm terrena imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam à nobis, nostroque imperio, obtineant, eligentes nobis ipsum principem Apostolorum, & eius successores, firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostram terrenam imperialem potentiam, sic eius sacrosanctam Romanam Ecclesiam decreuimus veneranter honorari, & ampliùs quàm nostrum imperiū & terrenum thronum, sedem sacratissimam beati Petri gloriosè exaltari, tribuentes ei potestatem & gloriæ dignitatem, atque vigorem & honorificentiam imperialem, atque decernentes sancimus, ut principatum teneat tam super quatuor præcipuas sedes, Antiochenam, Alexandrinam, Hierosolymitanam, & Constantinopolitanam, quàmq; etiàm super omnes in uniuerso orbe terrarum Dei Ecclesias. Et Pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat, & eius iudicio, quæque ad cultum Dei, vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. Iustum quippe est, ut ibi lex sancta caput teneat principatûs, vbi sanctarum legum institutor, saluator noster, beatum Petrum Apostolatûs obtinere præcepit cathedram, ubi & crucis patibulum sustinens, beatæ mortis sumpsit poculum, suique magistri & Domini imitator apparuit. Et ibi gentes pro Christi nominis confessione colla flectant, vbi eorum doctor B. Paulus Apostolus, pro Christo, extenso collo, martyrio coronatus est. Illic vsq; in finem quærant doctorem, vbi sanctum doctoris quiescit corpus: & ibi proni ac humiliati, cœlestis regis Dei Saluatoris nostri Iesu Christi famulentur officio, vbi superbi terreni regis seruiebant imperio. Intereà nōsse volumus omnem populum vniuersarum gentium ac nationum, per totum orbem terrarum, construxisse nos intra palatium nostrum Lateranense, eidem Saluatori nostro Domino Deo Iesu Christo Ecclesiam à fundamētis cum baptisterio, & duodecim, nos sciatis, de eius fundamentis secūdùm numerum duodecim Apostolorum, cophinos terræ onustatos proprijs absportâsse humeris: quam sacrosanctam Ecclesiam, caput, & uerticem omniū ecclesiarū, in uniuerso orbe terrarum dici, coli, uenerari ac prædicari sancimus, sicut per alia nostra imperialia decreta constituimus. Construximus quoq; ecclesias beatorum Petri & Pauli * primorum Apostolorum, quas auro & argento locupletauimus, vbi & sacratissima eorū corpora cum magno honore recondentes, thecas ipsorum ex electro (cui nulla fortitudo præualet elementorum) construximus, & crucem ex auro purissimo, & gemmis preciosissimis, per singulas eorum thecas posuimus, & clauis aureis confiximus. Quibus ecclesijs pro cōcinnatione luminariorum, possessionum prædia contulimus, & rebus diuersis eas ditauimus, & per nostram imperialem iussionem sacram, tam in oriente, quàm in occidente, vel etiàm septentrionali & meridiana plaga, videlicet in Iudæa, Græcia, Asia, Thracia, Aphrica & Italia, vel diuersis insulis nostra largitate eis libertatem concessimus, ea prorsus ratione, ut per manus beatissimi patris nostri Syluestri Pontificis, successorumque eius omnia disponātur. Gaudeat ergò unà nobiscum omnis populus, & gentium nationes in vniuerso orbe terrarum, & exhortantes, monemus omnes, ut Deo nostro & saluatori Iesu Christo, immensas unà nobiscum referant gratias, quoniam ipse Deus in cœlis desupèr, & in terra deorsùm, nos per suos sanctos Apostolos uisitans, sanctum baptismatis sacramentum percipere & corporis sanitatem, dignos effecit, pro quo concedimus ipsis sanctis apostolis, dominis meis beatissimis Petro & Paulo, & per eos etiàm beato Syluestro patri nostro, summo Pōtifici, & uniuersalis vrbis Romæ Papæ, & omnibus eius successoribus Pontificibus, qui vsq; in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri: atque de præsenti contradimus palatiū imperij nostri Lateranense, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur, atque præcellit palatijs: deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulq; phrygium, id est, mitrā, necnon & superhumerale, uidelicet lorum, quod imperiale circundare assolet collum: verùm etiàm & chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia imperialia indumenta, sed & dignitatem imperialium præsidentium equitum, conferentes etiàm & impe-

Psal. 113.

Mat. 16. c

Ibidem.

Dist. 96. Cōstātin⁹ Imperator quarta die.

Hæc Græcè & Latinè habentur ī Nomocanono Photij Episcop. Cōstantinopol.

Iure quidē semper tenuit hūc principatum, quē habet à Deo, sed sanxit Imperator, ꝑ sua auctoritate, ut etiā agnosceretur illiq; obsequiū præstarentur.

*Principū

Dist. 96. Constantin⁹ Imp. quarta die

Donatio Cōstātini augusti, q hic tangitur, latiùs patet ī donatione facta Ecclesiæ B. Petri, atq; alijs, inferiùs à Damaso Papa descripta.

B. etiā Gregorius, trecētis ferè post annis, Patrimonij D. Petri, iam tū adhuc extātis, in Italia, Sicilia, Dalmatia, in Gallijs, ī Africa, & alibi meminit in suis epistolis.

Dist. 96. Cōstātin⁹ Imp. quarta die.

Nota phrygiū factū ex pennis pauonū.

& imperialia sceptra, simulque & cuncta signa, atque banta, uel banda etiàm, & diuersa ornamenta imperialia; & omnem processionem imperialis culminis, & gloriam potestatis nostræ. Viris autem reuerendissimis clericis in diuersis ordinibus eidem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ seruientibus, illud culmen singularitate, potentia & præcellentia habere sancimus, cuius amplissimus noster senatus videtur gloria adornari, id est, patricios atque consules effici, necnon & cæteris dignitatibus imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut imperialis militia ornatur, ità & clerum sanctæ Romanæ Ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodùm imperialis potentia officijs diuersis, cubiculariorum nempe & ostiariorum, atque omnium excubitorum ornatur, ità & sanctam Romanam Ecclesiam decorari uolumus. Et ut amplissimè pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, clericorum eiusdem sanctæ Romanæ ecclesiæ manipulis & linteaminibus; id est, candidissimo colore decorari equos, & ità equitare. Et sicut noster senatus calceamentis vtitur cum vdonibus, id est, candido linteamine illustratis, sic vtantur & clerici, & sic cœlestia, sicut terrena ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuimus ipsi sanctissimo patri nostro Syluestro, vrbis Romæ Episcopo & Papæ, & omnibus qui post eum in successum, & perpetuis temporibus aduenerint, beatissimis pontificibus, pro honore & gloria Christi Dei nostri, in eadem Dei magna Catholica & Apostolica Ecclesia, ex nostro indicto, ut quem placatus proprio consilio, * clericali voluerit, & in numero religiosorum clericorum connumerare, nullum ex omnibus præsumentem superbè agere. Decreuimus itaque & hoc; vt idem venerabilis Pater noster Syluester summus Pontifex, & omnes eius successores Pontifices; diademate (videlicet corona, quam ex capite nostro illi concessimus) ex auro purissimo & gemmis preciosis uti debeant, & in capite ad laudem Dei & pro honore beati Petri gestare. Ipse verò beatissimus Papa; quia super coronam clericatûs, quam gerit ad gloriam beati Petri, omninò ipsa ex auro non est passus uti corona, nos phrygium quoquè candidi nitoris, splendidam resurrectionem Dominicam designans, eius sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frenum equi illius, pro reuerentia beati Petri, stratoris officium illi exhibuimus, statuentes, eodem phrygio omnes eius successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem imperij nostri, Vndè ut pontificalis apex non uilescat, sed amphùs etiàm quàm terreni imperij dignitas, & gloriæ potentia decoretur, eccè tam palatium nostrum, ut prædictum est, quamque vrbem * Romam & omnes totius Italiæ & Occidentalium regionum prouincias loca & ciuitates, præfato beatissimo Pontifici nostro Syluestro, uniuersali Papæ, * concedimus atque relinquimus, & successorum ipsius Pontificum potestati & ditioni, firma imperiali censura, per hanc diualem nostram & pragmaticum constitutum, decernimus disponendum, atque iuri sanctæ Romanæ Ecclesiæ concedimus permansurum. Vndè congruum prospeximus, nostrum imperium & regni potestatem, in Orientalibus transferri ac transmutari regionibus, & in Byzantiæ prouinciæ optimo loco, nomini nostro ciuitatem ædificari, & nostrum illic constitui imperium: quoniam vbi principatus sacerdotum & Christianæ religionis caput ab Imperatore cœlesti constitutum est, iustum non est, vt illic Imperator terrenus habeat potestatem. Hæc verò omnia, & per alia diualia decreta statuimus atque confirmauimus, vsque in finem mundi illibata & inconcussa * permanere decernimus. Vnde coram Deo uiuo, qui nos regnare præcepit, & coram terribili eius iudicio obtestamur, per hoc nostrum imperiale constitutum; omnes nostros successores Imperatores, vel cunctos optimates, satrapas, etiàm amplissimum Senatum, & uniuersum populum, in toto orbe terrarum, nunc & in posterum, cunctis retrò temporibus imperio nostro subiacentem, nulli eorum quoquo modo licere, hæc quæ à nobis imperiali sanctione sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, uel eius omnibus pontificibus, concessa sunt, refragari aut confringere, vel in quoquam * conuellere. Si quis autem (quod non credimus) in hoc temerator, aut contemptor extiterit, æternis condemnationibus subiaceat innodatus, & sanctos Dei principes Apostolorum Petrum & Paulum, sibi in præsenti & futura uita sentiat contrarios, atque in inferno inferiori concrematus, cum Diabolo & omnibus deficiat impiis. Huius verò imperialis decreti nostri paginam proprijs manibus roborantes, super venerandum corpus Beati Petri Principis Apostolorum posuimus, ibi eidem Dei Apostolo spondentes, nos cuncta inuiolabiliter conseruare, & nostris successoribus Imperatoribus conseruanda in mandatis relinquere, ac beato patri nostro Syluestro summo Pontifici & uniuersali Papæ, eiusq; cunctis successoribus pontificibus, Domino Deo & saluatore nostro Iesu Christo annuente, tradimus perenniter atque feliciter possidenda. Et subscriptio Imperialis: Diuinitas uos conseruet per multos annos, sanctissimi ac beatissimi patres. Datum Romæ, sub tertio die Kalendarum Aprilium, Domino nostro Flauio Constantino Augusto quater & Gallicano viris clariss. consulibus.

Si nullum omnino aliud extaret Donationis Constantini, aut ullius alterius Imperatoris Donationis, aut restitutionis monumentum,

* clericare

Certe nõ sine magna Dei prouidentia factum uidetur, vt de tot Romanis Imperatoribus orientis & occidentis, post translatam Imperij sedẽ Constantinopolim, nullus unquam amplior Romæ diutius subsisterit, nõ dum vt ibi sedem fixerit. Zonarasquidẽ de Cõstante Heraclii nepote ait, eum cogitasse de transferẽdo Imperio ui ne terem Romam, sed id nõ successit, vt intelligere possimus Deũ, Vrbem B. Petri cathedra in perpetuũ destinasse.

* contradentes, atque relinquentes.

* permansura.

* conuelli.

tum certe continuata, per multa sæcula, Ecclesię Romanæ possessio, tum Vrbis Romæ, tum aliarum, tam magnum ac firmum ius illi asserit, vt temerarium sit, de eo mouere quæstionem. Sed & scriptum extat luculentum, Constantini quidem, non modo apud Latinos, sed & apud ipsos Græcos, Romanæ Ecclesiæ dignitatis æmulos, vt apparet in eorum Nomocanone & in Historijs eorum, qui largissimæ eius munificentię in omnes per orbem Ecclesias, meminere, quam exercuisse in Romanam in primis, in qua fidem acceperat, omnis ratio suadet.

DECRETA SYLVESTRI PAPÆ PRIMI.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 314.

SYLVESTER natione Romanus, ex parte Rufino, sedit annis vigintitribus, mensibus decem, diebus vndecim. Fuit autem temporibus Constantini & Volusiani, ex die Kalendarum Februarij, vsque in diem Kalendarum Ianuarij, Constantino & Volusiano consulibus. Hic in exilio fuit in monte Soracteñ. & postmodùm rediens cum gloria, baptizauit Constantinum Augustum, quem curauit Dominus à lepra, cuius persecutionem primò fugiens, in exilio fuisse cognoscitur. Hic fecit in vrbe Roma ecclesiam in prædio cuiusdam presbyteri sui, qui cognominabitur Equitius, iuxta thermas Traianas, quem titulum Romanum constituit, & vsque in hodiernum diem appellatur titulus Equitij, vbi & hæc doua contulit: Patenam argenteam pensantem libras 20. ex dono Augusti Constantini. Donauit autem & scyphos argenteos 2. qui pensauerunt singuli libras denas. Calicem aureum, pensantem libras duas. Calices ministeriales quinque, pensantes singuli binas libras. Amas argenteas duas, pensantes singulæ libras denas. Patenam argenteam chrismalem, auro clausam, pensantem libras quinque. Pharos coronatus decem, pensantes singulos libras octonas. Pharos æreos 20. pensantes singulos libras denas. Cantharos cerostrotos 12. æreos, pensantes singuli libras 30. Fundum Valerianum in territorio Sabineñ. qui præstat solidos 80. Fundum stationũ in territorio Sabineñ. qui pręstat solidos 55. Fundum ad duas casas in territorio Sabinensi, qui præstat solidos quadraginta. Fundum Pericliauum in territorio Sabinensi, qui pręstat solidos 20. Fundum Corbianum in territorio Sorano, qui præstat solidos 60. Domum cum balneo in vrbe in Sicunini regione, quæ præstat solidos 85. Hortum intra vrbem Romam, in regione ad duos amantes, præstantem solidos 15. Domum in regione Orphea intra vrbem, quæ præstat solidos 58. & tremissem. Hic fecit constitutum etiàm de omni ecclesia.

Huius temporibus factum est Concilium cum eius * consensu in Nicea Bithyniæ. Et * præcepto. congregati sunt 318. episcopi catholici, qui exposuerunt fidem integram, sanctam, catholicam, & immaculatam. Et damnauerunt Arrium, Photinum, & Sabellium, vel sequaces eorum. Et in vrbe Roma congregauit ipse cum consilio Augusti episcopos 277. & damnauit iterùm & Calixtum, & Arrium, & Photinum, & Sabellium. Et constituit, vt presbyter Arrianum resipiscentem non susciperet, nisi episcopus loci designaret eum. Constituit & chrisma ab episcopo confici. Et priuilegium episcopis contulit, vt baptizatum consignent, propter hæreticam suasionem. Hic & hoc constituit, vt baptizatum limitat presbyter chrismate leuatum de aqua, propter occasionem transitùs mortis. Hic quoquè constituit, vt nullus laicus crimen clerico audeat inferre. Et hoc constituit, vt diaconi dalmaticis in ecclesia vterentur, & palla linostima lęua eorum tegeretur. Idemque constituit, vt nullus clericus propter quamlibet causam in curia introiret, nec ante iudicem cinctum causam diceret, nisi in ecclesia. Sed & constituit, vt sacrificium altaris non in serico, neque in panno tincto consecraretur, nisi in tantùm in lineo ex terra procreato, sicut corpus Domini nostri IESV CHRISTI in sindone linea & munda sepultum fuit. Ioan. 19. Constituit nihilominùs, vt si quis desideraret in ecclesia militare proficere, vt esset Ostiarius annis decem, Lector annos 30. Exorcista dies 30. Acolythus annis 5. Subdiaconus annis 5. Custos martyrum annis 5. Diaconus annis 7. Presbyter annis 3. probatus ex omni parte, vt etiàm ab his, qui foris sunt, habeat bonum testimonium. Vnius vxoris vir, vxore à sacerdote benedicta, & sic ad ordinem episcopatùs ascenderet, nullum maioris vel prioris locum inuaderet, nisi ordine temporum cum pudore cognosceret omnium clericorum vota grata nullo omninò clerico contradicente, vel fideli. Hic fecit ordinationes 7. per mensem Decembrem, Presbyteros 42. diaconos * 36. episcopos per diuersa loca & tempora * 66. *25 *65

Huius temporibus fecit Constantinus Augustus basilicas istas, quas & ornauit. Basilica Constantiniana. Basilicam Constantinianam, vbi posuit dona ista: Fastigium argenteum, habens in fronte Saluatorem sedentem in sella quinque pedum, pensantem libras * 120. Et duodecim 310 Apostolos, habentes singuli quinos pedes, pẽsantes libras 90. cum coronis ex argento purissimo. Item à tergo respicientẽ in abside saluatorem, sedẽtem in throno in pedibus quinque, ex argẽto purissimo, pensantẽ libras 140. Et Angelos quatuor ex argento in quinis pedibus

bus, qui pensant singuli libras 105. cum gemmis Alabandenis. Fastigium ipsum pensat libra duo milia 25. Curonas quatuor ex auro purissimo, cum delphinis viginti, pensantes singulæ libras 15. Pharum ex auro purissimo, cum delphinis quingentis, cum catena, qui pensant libras 25. Cameram basilicæ ex auro, pensante in longum & in latum libras 50. Altaria septem ex argento purissimo, pensante libras ducentas. Patenas aureas septem, pensantes singulæ libras triginta. Patenas argenteas sexdecim, pensantes singulæ libras triginta. Scyphos ex auro purissimo septem, pensantes singuli libras decem. Scyphum singularem ex metallo, corallo ornatū, & vndique de gemmis prasinis & hyacinthinis, auro interclusum ex omni parte, qui pensat libras viginti, & vncias tres. Scyphos argenteos viginti, pensantes singuli libras quindecim. Amas ex auro purissimo duas, pensantes singulæ libras quinquaginta, portantes singulæ medimnos tres'. Armas argenteas 20. pensantes singulæ libras 10. portantes singulæ medimnos singulos'. Calices minores aureos purissimo 40. pensantes singuli libras singulas. Calices minores ministeriales quingentos', pensantes singuli libras duas.

Ornamenta in basilica, Pharum cantharum ex auro purissimo ante altare, in quo ardeat oleum nardinum pisticum, cum delphinis octoginta, pensantem libras triginta. Pharum cantharum argenteum cum delphinis viginti, qui pensant libras quadraginta, vbi ardet oleum nardinum pisticum. Pharos cantharos argenteos in gremio basilicæ 45. pensantes singuli libras triginta, vbi ardet oleum suprascriptum. In parte dextera basilicæ pharos argenteos 40. pensantes singuli libras 20. Pharos cantaros in læua basilicæ argenteos 25. pensantes singuli libras viginti. Cantharos cerostrotos in gremio basilicæ argenteos quinquaginta, pensantes singuli libras 20. Metretas 3. ex argento purissimo, pensantes singulæ libras trecentas, portantes medimnos decem. Candelabra ex aurichalco, numero 7. quæ habent pedes denos, cum ornatu ex argento, interclusa sigillis prophetarum, pensantia singula libras trecentas, quæ constituit in seruitio luminum. Massam Gargillanam in territorio Suessano, præstantem solidos 400. Massam Bauronicam in territorio Suessano, præstantem solidos 360. Massam Aurianam in territorio Laurentino, præstantem solidos 500. Vrbanam in territorio Antiano, præstantem solidos 240. Massam Castis in territorio Catanensi, præstantem solidos mille. Massam Trapeas in territorio Catanensi, præstantem solidos mille sexcentos quinquaginta. Thymiamateria duo ex auro purissimo, pensantia libras triginta. Donum aromaticum ante altaria, singulis annis libras centum quinquaginta.

Ex Mariano Scoto, Anno Constantini Magni septimo, ad euangelij veritatem 327. secundùm Dionysij cyclum 305. Constantino quartò ac Licinio quarto consulibus, Constantino à Papa Syluestro baptizato, scribit illi sua mater Helena, vt negans Christum, Iudæos sequeretur. Tunc Idibus Augusti congregati sunt cum Helena 120. sapientiores Iudæorum, cum Constantino autem & Syluestro Papa 24. episcopi. Et superati sunt Iudęi omni scriptura diuina. Hæc ille.

Fontem sanctum, vbi baptizatus est Augustus Constantinus, ex lapide porphyretico, & ex omni parte coopertum intrinsecùs & foris & desupèr, & quantum aqua continet, ex argento purissimo, libras 3008. In medio fontis columna porphyretica, quæ portat phialam ex auro purissimo, pensantem libras 50. vbi ardent balsami libræ ducentæ. *Annexum ex stipa amianti in labro fontis agnum ex auro purissimo, fundentem aquam, pensantem libras 30. Ad dexteram agni, Saluatorem ex argento purissimo, in pedibus quinque, pensantem libras 170. In lęua agni, beatum Ioannem Baptistam ex argento, in pedibus quinque, tenentem titulum scriptum, qui hoc habet: Eccè agnus DEI, eccè qui tollit peccata mundi, pensantem libras 100. Ceruos ex argento 7. fundentes aquam, pensantes singuli libras 800. Thymiamaterium, ex auro purissimo, pensans libras 10. cum gemmis prasinis & hyacinthinis vndiquè, numero gemmæ 42. Donum sancto fonti: Massa Festi ex territorio Prænestino, præstans solidos 300. Massa Gaba ex territorio Gabineñ. præstans solidos ducentos & duos. Massa Pictas, ex territorio supradicto, præstans solidos 205. Massa Statiliana ex territorio Sorano, pręstans solidos 300. Massa intra Siciliam Taurana ex territorio Parentiensi, præstans solidos quingentos. Intra vrbem Romam domus vel horti, præstantes solidos bis mille trecentos. Fundus Bassi, præstans solidos centum viginti. Massa Laninas ex territorio Carsiolano, præstans solidos ducentos. Fundus Catulli ex territorio Nomentano, præstans solidos quinquaginta. Massa Statiana ex territorio Sabineñ. præstans solidos trecentos quinquaginta. Massa Murina ex territorio Appiano Albaneñ. pręstans solidos 300. Massa virginis, ex territorio Sorano. pręstans solidos 200. Transmarina intra partes Aphricę. Massa Vincis, ex territorio *Mucario, præstans solidos 800. Massa Capsis ex territorio *Capsitano, præstans solidos 600. Massa varia *Sardana, præstans solidos quingentos. Massa Camaras, ex territorio *Curialupi, præstans solidos 405. Massa Nummas ex territorio Numidiæ. præstans solidos 650. Massa sulfurata ex territorio Numidiæ, pręstans solidos 720. Massa Baldariolaria ex territorio Numidiæ, pręstans solidos 810. In Gręcia: Massa Cephaleia, præstans solidos quingentos. In *Mengaulu, Massa Amazon, pręstans solidos 222.

Nota de baptismo Constātini contra multos.

*lychnum *innixum

Ioan. 1.

*Musci *Macris *Caput Ciliani. *Saldena *Curta

*Megalula *Megaluso.

Eodem

(Basilica S. Petri apostoli.) Eodem tempore Constantinus Augustus fecit Basilicam beato Petro apostolo in templo Apollinis, cuius loculum, cùm corpus S. Petri recondidit, vndique ex ære Cyprio conclusit, quod est immobile. Ad caput, pedes 5. Ad pedes, pedes quinque. Ad latus dextrum, pedes quinque. Ad latus sinistrũ, pedes quinque. Subtèr, pedes quinq;. Supra, pedes quinque. Sic inclusit corpus beati Petri apostoli, & recondidit, & exornauit super columnas porphyreticas, & alias columnas tres * thyneas, quas de Græcia perduxit. (*thyinas) Fecit autem & cameram basilicæ, ex * crimma auri fulgentem. (for* crimno.) Et super corpus beati Petri, super os quo conclusit illud, fecit crucem auream purissimam, pensantem libras 150. Vbi scriptum est hoc, Constantinus Augustus & Helena Augusta hanc domum regali simili fulgore coruscantem, auro circundant. Scriptũ, est ex literis nigellis in cruce. Fecit autẽ candelabra ex aurichalco in pedibus decem, numero quatuor, argento conclusa, cum sigillis argenteis, vndè actus apostolorum cernebantur, pensantia singula libras trecentas. Calices aureos tres cum gemmis prasinis quadtagintaquinque, pensantes singuli libras duodecim. (*4.) Metretas argenteas * duas, pensantes libras ducentas. Calices argenteos viginti, pensantes singuli libras decem. Amas aureas 2. pensantes singulæ libras denas. Amas argenteas quinque, pensantes singulæ libras viginti. Patenam auream cum thure & columba, ex auro purissimo, ornatam gemmis prasinis & hyacinthinis, margaritisq;, numero 215. pensantem libras triginta. Patenas argenteas qnque, pensantes singulæ libras quindecim. Coronam auream ante corpus, quæ est pharus cantharus, cũ delphinis quingentis, pensantem libras trigentaquinque. Pharos argẽteos in gremio basilicæ cum delphinis, pensantes singuli libras decem. Ad dexteram basilicæ pharos argenteos triginta, pensantes singuli libras octo. Ipsum altare ex auro & argento clausum cũ gemmis prasinis & hyacinthinis & albis 210. pensantibus libras 350. Thymiamaterium aureum cum gemmis vndiquè exornatum, pensans libras quindecim. In reditibus donnm, qnod obtulit Constantinus Augustus beato Petro apostolo per diœceses in Oriente. In ciuitate Antiochia domnm Datiani, præstantem solidos 240. Domnnculam Nicenam, præstantem solidos viginti & tremissem. Cellas in Aphrodisia, præstantes solidos * viginti; (*15.) Balneum in * Ceretea, (* Cyrrctica.) præstans solidos quadragintaduos. Pistrinũ, vbì suprà, præstãs solidos vigintitres. Popinas, vbì suprà, præstantes solidos decem. Hortum Maronis, vbì suprà, præstantem solidos decem. Hortum, vbì suprà, præstantem solidos vndecim, Sub ciuitate Antiochena, possessionem Sibyllinam donatam Augusto, præstantem solidos 322. Cartadecadas 150. Aromatum libras ducentas. Balsami libras trigintaquinque. Sub ciuitate Alexandrina, possessionem Timialicam donatam Augusto Constantino ab Ambronio, præstantem solidos 620. Cartadecadas 300. Olei nardini libras 300. Balsami, sexaginta. Atomatum libras centum qninquaginta, Storacis Isauricæ libras quinquaginta. Possessionem Eutimi Caduci, præstantem solidos quingentos. Cartadecadas 70. Per Ægyptum sub ciuitate Armeniæ, possessionem Agapii, quam donauit Constantino Augusto. Possessionem * Panopoliten, (* Cynopoliten) præstantem solidos 800. Cartadecadas 400. Piperis medimnos 50. Croci libras ceutum. Storacis libras 150. Aromatum Casiæ, libras 200. Olei nardini libras 300. Balsami libras centum. Lini saccos ceutum. Caryophyllorum libras centum quinqnaginta. Olei Cyprini libras centum. * Papyrij canas mundas mille. (* papyri cãnas) Possessionem quam donauit Constantino Augusto Ibronius, præstantem solidos 450. Cartadecadas 200. Aromatũ Casiæ, libras 50. Balsami libras 50. In prouincia * Euphrateñ sub ciuitate * Cyro, possessionem Armanazon, præstãtem solidos 380. (* Euphratesien.) Sub Tarso Ciliciæ, insulam * Cordionum, (* Charta * Corycorum) præstantem solidos 9.

(Basilica sancti Pauli Apostoli.) Eodem tempore Constantinus Augustus fecit Basilicam beato Paulo Apostolo, ex suggestione sancti Syluestri Episcopi, cuius corpus sanctum ità recondidit in ęre & conclusit sicut beati Petri, & dona obtulit. Nam omnia vasa sacra aurea, vel argentea, aut ærea, ità posuit, sicut in Basilica beati Petri Apostoli: & ità beati Pauli Apostoli ornauit, sicut illam. Sed & crucem auream super * locum beati Panli Apostoli posuit, (* loculũ) pensantem libras 150. Sub ciuitate Tyria, possessionem * Comita, præstantem solidos quingentos qninqnaginta. Possessionem Fromimusa, præstãtem solidos 700. Possessionem Timia, præstantem solidos 250. Olei nardini libras septuaginta. Aromatum libras quinquaginta. Casiæ libras quinquaginta. Sub ciuitate Ægyptia, possessionem Cyreos, præstantem solidos 710. Olei nardini libras septuaginta. Balsami libras triginta. Aromatum libras septuaginta. Storacis libras triginta. Stactes libras centum quinquaginta. Possessionem Basiliam, præstantem solidos quingentos quinquaginta. Aromatum libras quinquaginta. Olei nardini libras sexaginta. Balsami libras viginti. Croci libras sexaginta. Possessionem inlnlæ * Machabæ, (forè * Macariæ) prętantem solidos quingentos decem. Papyri * racanas mundas 500. (for * cannas) Lini saccos 300.

(Basilica sanctæ Crucis in Hierusalem) Eodem tempore fecit Constantinns Augustus Basilicam in Palatio Sessoriano, ubi de ligno sanctæ Crucis posuit, & in auro & gemmis conclusit. Vbi & nomen ecclesiæ dedicauit, quo nominatur usque in hodiernum diem, Hierusalem. In qno loco constituit dona ista: Candelabra ante lignum sanctum Incentia argentea quatuor, secundùm numerum quatuor Euangeliorum, pensantia singula libras

bras octogita. Paros cãthazos argẽteos qnquaginta, pẽsantes singuli libras qndecim. Scyphũ aureum purissimum, pensantem libras decem. Calices aureos ministeriales quinque, pensantes singuli libras singulas. Scyphos argenteos tres, pensantes singuli libras octo. Calices ministeriales argenteos decem, pensantes singuli libras * duas. Patenam argenteam auro inclusam cum gemmis, pensantem libras quinquaginta. Altare argenteum, pensans libras ducentas quinquaginta. Amas argenteas tres, pensantes singulæ libras viginti, Et omnes agros circa palatium ecclesiæ donos dedit. Possessionem Sponsas uia Lauicana, præstantẽ solidos ducentos sexagintatres. Sub ciuitate Laurento, possessionem Patras, præstantem solidos centum viginti. Sub ciuitate Nepesina, possessionem Anglesis, præstantem solidos durentos quinquaginta. Sub ciuitate suprà scripta, possessionem Tetega, quæ præstat solidos centum sexaginta. Sub ciuitate Falisca, possessionem prastantem solidos centum quindecim, Item sub ciuitate Falisca possessionem Herculis, quam donauit Augusto, & Augustus obtulit ecclesiæ Hierusalem, præstantem solidos centum quadraginta. Sub ciuitate Tuder, possessionem Angulas, præstantem solidos 153.

* quinque

Basilica sanctæ Agnetis virginis & martyris.

Eodem tempore fecit Basilicã sanctæ martyris Agnetis, ex rogatu filiæ suæ, & baptisterium in eodem loco, ubì baptizata est soror eius Constantia, vnà cum filia Augusti. Et ibidèm constituit hæc: Patenam auream, pensantem libras uiginti. Calicem aureum, pensantem libras decem. Coronam Pharum cantharum ex auro purissimo, cum delphinis triginta, pensantem libras quindecim. Patenas argenteas duas, pensantes singulæ libras uiginti. Calices argenteos quinque, pensantes singuli libras decem. Pharos cantharos argenteos triginta, pensantes singuli libras octo. Pharos æreos ex aurichalco qnadraginta. Cerostrotos ex aurichalco, argento clusos, quadraginta sigillatos. Lucernas aureas duodecim * nixas super fontem. In redditibus circa ciuitatem Fidenas, omnem agrum, præstantem solidos 160. Via Salaria sub Parento vndiquè omnem agrum, præstantem solidos 105. Agrum Muci, præstantem solidos octoginta. Possessionem in vico Pisonis, præstantem solidos 250. Agrum Casulas, præstantem solidos centum.

* lychnorum

Basilica sancti Laurentij martyris

Eodem tempore Constantinus Augustus fecit Basilicam beato Laurentio martyri uia Tiburtina in agro Verano supra arenarium cryptæ. Et vsque ad corpus sancti Laurentij martyris fecit gradus ascensionis & descensionis. In eo loco construxit absidem, & ornauit marmoribus porphyreticis, & desupèr locum conclusit de argento, & * cancellos de argento purissimo ornauit, pensantes libras mille. Et ante ipsum locum in crypta posuit lucernam ex auro purissimo lychnorum decem, pensantem libras uiginti. Coronam ex argento purissimo cum delphinis 50. pensantem libras triginta. Candelabra ærea duo in pedibus denis, pensantia singula libras trecentas. Ante corpus beati Laurentij martyris argento clusit sigilla passionum ipsius, cum lucernis * innixis argenteis, pensantes singulæ libras quindecim. In eodem loco possessionem cuiusdam Quiriacetis religiosę fœminę, quam fiscus occupauerat tempore persecutionis. Vetanum fundum, pręstantem solidos centum sexaginta. Possessionem aqua Tuscia ad latus; pręstantem solidos 153. Possessionem Augusti in territorio Sabineñ, pręstanrem solidos 120. Possessionem Micenas Augusti, pręstantem solidos centum decem. Possessionem Thermulas, præstantem solidos sexaginta. Possessionem Aranas, præstantem solidos septuaginta. Pharos argenteos triginta, pensantes singuli libras octo,

* cancellis

* trium lychnorum

Basilica Petri & Marcellini martyrum

Eisdem temporibus Constantinus Augustus fecit Basilicam via Lauicana inter duas lauros, beato Petro & Marcellino martyribus. Et mausoleum, vbì beatissimam Augustam matrem suam posuit in sarcophago porphyretico. Vbì & donauit patenam auream ex purissimo auro, pẽsantem libras trigintaquinque Candelabra argentea, auro clusa in pedibus 12. quatuor, pensantia singula libras ducentas. Coronam auream, quæ est pharus cantharus cum delphinis 120. pensantem libras triginta. Calices aureos tres, pensantes singuli libras decem, cum gemmis prasinis & hyacinthinis. Amas aureas duas, pensantes singulæ libras 40. Altare ex argento purissimo, pensante libras ducentas. Pharos canthatos argenteos uiginti, pensantes singuli libras uiginti. Item altare ex argento purissimo, pensante libras ducentas. Patenas ex auro purissimo duas, pensantes singulæ libras 15. Patenas argenteas duas, pensantes singulæ libras 15. Scyphum maiorem ex auro purissimo, ubì nomen Augusti designatur, pẽsantem libras 20. Scyphum aureum minorẽ, pensantẽ libras 10. Scyphos argenteos 5. pensantes singuli libras 12. Calices ministeriales argenteos 20. pensantes singuli libras 3. Amas argenteas 4. pẽsantes singulæ libras 15. Annis singulis olei nardini pistici libras 900. Balsami libras 100. Aromatum, in incensum sanctis martyribus B. Marcellino & Petro, libras centum. Fundum Laurentinium iuxta Formiam cum balneo, & omnem agrum à post Sellorianam uiam, & in ærarium, vsque ad uiam Latinam, ad montem Gabum. Ipsum montem Gabum, possessionem Augustæ Helenæ, præstantem solidos mille * centum uiginti. Insulam Sardiniam cum possessionibus omnibus, præstantẽ solidos mille vigintiquatuor. Messanam cum possessionibus suis omnibus, præstantem solidos 810. Insulam Matyziam, præstantem solidos 600. Possessionem in territorio Sabineñ,

* 300.

neñ, quæ appellatur ad duas casa, sub monte Laureti, præstantem solidos 200.

In ciuitate Ostia, Basilica S. Petri & Pauli & Ioã. Bap.

Eodem tpe fecit Constantinus Augustus Basilicã in ciuitate Ostia iuxta portũ vrbis Romę beatorũ apostolorũ Petri & Pauli & Ioãnis Baptistæ, ubi obtulit hæc: Patenã argenteã, pensã tem libras 30. Calices argenteos decẽ, pẽsãtes singuli libras quinq;. Amas argenteas duas, pẽsantes singulæ libras decem. Pharos argenteos triginta, pensantes singuli libras quinque. Scyphos argenteos duos, pensantes singuli libras octo. Patenam argenteam chrismalem singularem, pensantem libras decem. Peluem ex argento ad baptismum, pensantem libras viginti. Insulam, quæ dicitur Assis, quæ est inter portum & Ostiã, & possessiones omnes maritimas, vsque ad digitum solis, præstantes solidos trecentes. Possessionẽm Gracchorum in territorio Ardeatino, præstantem solidos triginta. Possessionem Quirini in territorio Ostiẽn, præstantem solidos 311. Possessionem Balniolum in territorio Ostiẽn, præstantem solidos 42. Possessionẽ Nymphulas, præstantem solidos triginta. Item, quæ obtulit Gallicanus Basilicæ suprascriptæ sanctorum apostolorum Petri & Pauli & Ioannis Baptistæ. Obtulit autem hæc: Coronam argenteam cum delphinis, pensantem libras 20. Calicem argenteum anaglyphum, pensantem libras 17. Massam Mallianam in territorio Sabineñ, præstantem solidos 115. & tremissem. Fundum Picturas in territorio Veliterno, præstantem solidos 43. Fundum Surorum via Clodia in territorio Veientano, præstantem solidos 56. Massam Gargilianam in territorio Suessano, præstantem solidos 656.

In ciuitate Albaneñ Basilica S. Ioannis Bapt.

Eisdem temporibs fecit Constantinus Augustus Basilicam in ciuitate Albaneñ S. Ioannis Bapt. vbi posuit hæc: Patenam argenteam, pensantem libras 30. Scyphum argenteum deauratum, pensantem libras 12. Calices ministeriales decem, pensantes singuli libras ternas. Amas argenteas duas, pensantes singulæ libras 20. Possessiones Laurentinas cum adiacentibus campestribus, præstantes solidos 60. Fundum Molas, præstantem solidos 50. Possessionem Albanensem cum lacu Albano, præstantes solidos 250. Massam Muci, præstantem solidos 170. Omnia * Scheneca deserta, vel domos ciuitatis in Vrbe Albaneñ. oĩa in circuitu ecclesiæ Constantinianæ obtulit Augustus. Possessionem horti præstantem solidos 20. Possessionem Tiberij Cęsaris, præstantem solidos 80. Possessionẽ Marinas, præstantem solidos 50. Possessionem Armatianam in territorio * Corano, præstantem solidos 150. Possessionẽ Statilianam, præstantẽ solidos 70. Possessionem Medianam, præstantem solidos 30.

* Sorano

In urbe Capuana Basilica apostolorum, quæ dicitur Constantiniana.

Eisdem temporibus fecit Constantinus Augustus intra vrbem Capuanam Basilicam apostolorum, quam cognominauit Constantinianam. Vbi & obtulit dona hæc: Patenas argenteas duas, pensantes singulæ libras 20. Scyphos argenteos 3. pẽsantes singuli libras 8. Calices ministeriales 15. pensantes singuli libras duas. Amas argenteas duas, pẽsantes singulæ libras 18. Candelabra ærea in pedibus 10. numero quatuor, pensantia singula libras 180. Pharos cantharos argenteos numero 30. pensantes singuli libras 5. Pharos cantharos æreos, numero 30. Et obtulit possessiones Massam Statilianam in territorio Menturino, præstantem solidos 315. Possessionem in territorio Caietano, præstantem solidos 85. Possessionem Paterni in territorio Suessãno, præstantem solidos 150. Possessionem ad Centum in territorio Capuano, præstantem solidos 60. Possessionem Gauronicam, in territorio Suessano, præstantem solidos 40. Possessionem Leonis, præstantem solidos 60.

Eisdem temporibus fecit Constantinus Augustus Basilicam in urbe Neapoli, vbi obtulit hæc: Patenas argenteas duas, pẽsantes singulæ libras 25. Scyphos argenteos duos, pensantes singuli libras 10. Calices ministeriales 10. pensantes singuli libras duas. Amas argenteas duas, pensantes singulæ libras 15. Pharos argenteos 20. pensantes singuli libras octo. Pharos æreos 20. pensantes singuli libras 10. Fecit autem formam aquæductus per milliaria octo. Fecit autem & forum, & donum obtulit: Possessionem Macarij, præstantem solidos 150. Possessionem Cimbranam, præstantem solidos 105. Possessionem Sclinam, præstantem solidos 108. Possessionem Afilas, præstantem solidos 140. Possessionem Nymphulas, præstantem solidos 90. Possessionem Insulæ cum castro, præstantem solidos 80.

In ciuitate Neapoli Basilica.

Eisdem temporibus constituit B. Syluester in urbe Roma titulum suum in regionem tertiam iuxta thermas Domitianas, quæ cognominantur Traianæ, titulum scilicet Syluestri, vbi donauit Constantinus Augustus patenam argenteam, pensantem libras 20. Scyphos argenteos duos, pensantes singuli libras 8. Amam argenteam, pensantem libras 10. Pharos cantharos argenteos 10. pensantes singuli libras 5. Cantharos cerostrotos ęreos 16. pensantes singuli libras 40. Calices argenteos ministeriales 5. pensantes singuli libras 2. Fundum Percilianum in territorio Sabineñ, pręstantem solidos 50. Fundum Barbatianum in territorio Ferentino, pręstantem solidos 35. & tremissem. Fundum Statianum in territorio Trebulano, præstantem solidos 66. & tremissem. Fundum Beruclas, in territorio Corano, præstantem solidos 45. Fundum Sulpitianum in territorio * Corano, præstantem solidos 70. Fundum Tauri in territorio Veienrano, præstantem solidos 42. Fundũ Sentianũ in territorio Tiburtino, præstãtem solidos 39. Fundum Ceianum in territorio Prænestino, præstantem solidos 50. Fundum Termulas in territorio Prænestino, pręstantem solidos 35. possessionem Cylõis in territorio Prenestino,

Titulus in urbe Roma S. Syluestri. Est antẽ Basilica habens hunc titulum.

* Sorano

no, præstantem solidos 58. Obtulit & omnia necessaria titulo Equitij. Hic Syluester fecit ordinationes sex per mensem Decembrem, presbyteros 42. diacones 26. episcopos per diuersa loca numero 65. Hic sepultus est in cœmeterio Priscillæ uia Salaria, apud vrbem Romā milliario tertio, pridiè Kalen. Ianuar. Qui catholicus & confessor quieuit. Et cessauit episcopatus dies 15. Hæc Damasus.

Quamque edituri sumus, nunc primum, in volumine quidem Conciliorum, Historiam, Acta, & Canones omnes Concilii Nicæni, in quibus & vulgati uiginti continentur, eos tamen, ut antea legebantur, triplici uersione, relinquere placuit, ne à quoquam possent desiderari.

NICÆNI CONCILII

XX. CANONVM TITVLI.

ITAQVE cùm conuenisset hoc sanctum & magnum concilium apud Nicæam Bithyniæ ciuitatem, Constantino Augusto, & Licinio Cæsare, consulatu Paulini & Iuliani, decimotertio Kalendarum Iuliarum, qui est apud Græcos 19. dies, mensis eorum Δεσίου, secundùm Alexandriam tricesimusprimus, æra 363. statuta sunt ab episcopis, quæ infrà scripta sunt, & ex Græco in Latinum versa sermonem. Et placuit vt hæc omnia mitterentur ad Episcopum vrbis Romæ Syluestrum.

Supputatio hæc ab æra Cæsaris, vsitata olim, fuit apud Hispanos, propterea Isidorus inseruit eam his argumentis Conciliorum: quæ autem ratio sit & origo eius supputationis, quoniam res obscura, & uaria est. Vide apud Couar. lib. 1. Var. Resolut. c. 12.

REGVLÆ

REGVLAE SEV CANONES NICAENI CONCILII.

EDITIO I.

CAP. I.

Diſt. 55. Si quis à medicis. Et in decr. Ioo. li. 3. atque ibi additũ eſt, quod ſit, ex editione tertia.

SI quis à medicis propter lãguorem defectus eſt, aut à Barbaris excisſus, hic in clero permaneat. Si quis autem ſeipſum ſanus abſcidit, hunc & in clero conſtitutum, abſtinere conuenit, & deincèps nullum debere talium promoueri. Sicut autem hoc claret, quòd de his, qui hanc tem affectãt, audentq; ſemetipſos abſcindere, dictum ſit: ſic eos, quos aut Barbari, aut domini caſtrauerunt, ſi inueniuntur aliàs digniſſimi, tales ad clerũ ſuſcipit regula.

CAP. II.

Quoniã plura, aut per neceſſitatem, aut aliàs cogẽtibus hominibus, aduersùs eccleſiaſticam facta ſunt regulam, vt homines ex gentili vita nuper accedẽtes ad fidẽ, & inſtructos breui tẽpore, mox ad lauacrũ ſpirituale perducerẽt, ſimulq; vt baptizati ſunt, ad Epiſcopatum, uel ad presbyterium promouerẽt: optimè placuit, nihil tale de reliquo fieri. Nã & tempore opus eſt ei, qui catechizatur, & poſt baptiſma probatione quàm plurima.

Tim. 3. d

Manifeſta eſt enim Apoſtolica ſcriptura, quæ dicit: Non neophytum, nè in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat, & in laqueum diaboli. Si verò ꝓceſſu temporis aliquod delictum animę circa perſonam reperiaṫ huiuſmodi, & à duobus uel tribus teſtibus arguatur, à clero talis abſtineat. Si quis autem prætet hęc fecerit quaſi contra magnum cõciliũ ſe efferens, ipſe de clericatûs honore periclitabitur.

Cap. 3.

Diſt. 32. Interdixit per oĩa. Et in dec. Iuo. lib. 3.

Interdixit per omnia magna ſynodus, non epiſcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omninò, qui in clero eſt, licere, ſubintroductam habere mulierem, niſì fortè, aut matrem, aut ſororẽ, aut

Verſio noua canonũ Nicęnorum, Gentiani Herueti.

CAN. I.

SI quis à medicis in morbo excisſus, vel à barbaris exectus eſt, is in Clero maneat. Si quis autem cùm eſſet ſanus, ſeipſum execuit, eum etiàm in clero examinatum ceſſare conuenit, & deincèps nullum talem oportet promoueri. Quemadmodum autem hoc manifeſtum eſt, quòd de ijs, qui de induſtria hoc agunt, & ſeipſos audent excidere, dictũ eſt: ità ſi aliqui à barbaris vel dominis caſtrati ſint, inueniãtur autem & ii alioqui digni, tales in clerũ admittit Canõ.

Can. 2.

Quoniam multa, vel neceſſitate, vel urgentibus alioquì hominibus, præter Canonem Eccleſiaſticum facta ſunt, vt homines, qui è vita gentili ad fidem nupèr acceſſerunt, & exiguo tempore catechumeni, id eſt, initiati fuêre, ſtatim ad lauacrum ſpiritale deducant, & ſimul ac baptizati fuerint, ad Epiſcopatum vel presbyteratum prouehant, rectè habere uiſum eſt, ut nihil deincèps tale fiat. Nam & catechumeno tempore opùs eſt, & poſt baptiſmum probatione maiore. Apertũ enim eſt ſcriptũ Apoſtolicum, quod dicit, Nõ neophytum, id eſt, recèns plantatum, nè inflatus, in iudicium incidat & Diaboli laqueum. Si autem procedente tẽpore, animale aliquod peccatũ circa perſonam inuẽtum fuerit, & à duabus vel tribus perſonis conuincatur: ceſſet, qui talis eſt, à clero. Qui autem præter hæc facit, ut qui magnæ Synodo aduerſus eſſe audeat, ipſe de clericatu in periculum ueniet.

Can. 3.

Vetuit omninò magna Synodus, nè liceat Epiſcopo, nec presbytero, nec diacono, nec ulli penitùs eorũ qui ſunt in Clero, introductã habere mulierem, præterquam vtiquè matrem, vel ſororem,

EDITIO II.

CAP. I.

SI quis per ægritudinem à medicis ſectus eſt, vel à Barbaris caſtratus, placuit, ut iſte permaneat ĩ clero. Si quis autem ſanus ſeipſum abſcidit hic, etiã ſi eſt in clero, ceſſare debet, & ex hoc, nullum talem oportet ordinari. Sicut ergò de his, qui affectauerunt, vel auſi ſunt ſeipſos abſcindere, hæc quæ diximus, ſtatuta sũt: ità, ſi qui vel à Barbaris, uel à dominis ſuis eunuchi facti ſunt, & probabilis vitę ſunt, tales hos ſuſcipit Eccleſiaſtica regula in clerum.

Cap. 2.

Diſt. ... Quoniam multa sũt ſiue.

Qm̃ multa, ſiue per neceſſitatẽ, ſiue ex quacunq; cauſa, contra regulam geſta ſunt, ità vt hoĩes ex vita gentili nupèr adhuc accedẽtes ad fidẽ, & qui paruo tẽpore catechizati, vel inſtructi, ſtatìm ad ſpiritualẽ baptiſmum uenerint, & continuò, ut baptizati fuerint, etiàm ad epiſcopatum vel ad presbyterium proueherẽtur: rectum eſſe uiſum eſt, decæterò nihil tale fieri. Nam & tempore opùs eſt, ut ſit catehumenus, & poſt baptiſmum. multa probatione indiget. Euidens nanque eſt apoſtolicum præceptum, dicens: Non neophytum, nè fortè elatus, in iudiciũ incidat & laqueum diaboli. Si uerò, procedente tempore, aliquod peccatum quod animæ noceat, inuentum fuerit in ea perſona, & conuincitur duobus uel tribus teſtibus, ceſſabit à clero, qui huiuſmodi eſt. Si quis verò præter hæc facit, tanquàm contraria ſtatutis ſancti huius concilij gerens, etiàm ipſe de ſtatu ſui ordinis periclitabitur.

Cap. 3.

Omnibus modis interdixit ſancta ſynodus, neque epiſcopo, neq; presbytero, neque diacono, neq; ulli clericorum omninò licere habere ſecum mulierem extraneã, niſì fortè mater, aut ſoror, aut auia, aut

aut ami tam, vel eas tantùm personas, quæ suspicinnes effugiunt.

Cap. 4.

Dist 94. Episcopũ ab omnibus q. C. tatur in concilio Nicæno secundo, canone 3.

Episcopum conuenit, maximè quidem ab omnibus, qui sunt in prouincia, episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantē necessitatem, aut propter itineris longitudinem, tribus tamen omnimodis in idipsum conuenientibus, & absentibus quoquè pari modo decernentibus, & per scripta consentientibus, tunc ordinatio celebretur. Firmitas autem eorum, quæ geruntur per vnamquanque prouinciā, Metropolitano tribuatur episcopo.

Cap. 5.

De his qui communione priuantur, seu ex clero, seu ex Laico ordine ab episcopis, p vnamquanq; prouinciam sententia regularis obtineat, vt hi qui abijciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem, nè pusillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet episcopi vitio, uideatur à congregatione seclusus. Vt hoc ergò decentiùs inquiratur, benè placuit, annis singulis per vnamquanque prouinciam, bis in anno Concilia celebrari, ut communiter simul omnibus episcopis congregatis prouinciæ, discutiantur huiusmodi quæstiones. Et sic, qui suo peccauerunt episcopo euidenter, excommunicati rationabiliter ab omnibus existimentur, vsquequò vel in communi, vel episcopo placeat, humaniorem pro talibus ferre sententiam. Concilia verò celebrentur, vnum quidem ante quadragesimam Paschæ, ut omni dissensione sublata, munus offeratur Deo purissimum. Secundum uerò, circa tempus Autumni.

Citatur in Epistola Aphricanorum ad Cælestinum.

viij. Cano. Carthaginēn. iuxta Græcā supputationem.

Cap. 6.

Antiqua consuetudo seruetur per Ægyptum, Libyam & Pentapolim, ità vt Alexandrinus

vel amitam, vel eas solas personas, quæ omnem suspicionem effugiunt.

Can. 4.

Episcopum oportet maximè quidem ab omnibus qui sunt in prouincia, constitui. Si autem sit hoc difficile, vel propter vrgentem necessitatem, vel viæ longitudinem, tres omninò eundem in locum congregatos, absentibus quoquè suffragium ferētibus, scriptisq; assentientibus, tunc electionem fieri, eorum autē quæ fiunt, confirmationē in vnaquaq; prouincia à Metropolitano fieri.

Can. 5.

De ijs, qui à communione segregati sunt, siue Clericorū siue Laicorum sint ordinis, ab Episcopis, qui sunt in vnaquaque prouincia, valeat sententia secundùm Canonem, qui pronunciat eos, qui ab aliis eiecti sunt, non esse ab aliis admittendos. Examinetur autem, nunquid vel pusillanimitate, vel contentione, vel aliqua eiusmodi Episcopi acerbitate, congregatione pulsi sint. Vt hoc ergò conuenienter examinationē accipiat, rectè habere uisum est, vt singulis annis in unaquaq; Prouincia bis in anno Synodi fiant: ut cùm omnes Prouinciæ Episcopi in eundem locū cōmuniter conueniant, eiusmodi quæstiones examinētur: & sic quos Episcopum offendisse constiterit, iuste esse à congregatione separati apud omnes uideatur, donèc Episcoporum congregationi videatur pro iis humaniorem proferre sententiam. Synodi autem fiant, vna quidem ante Quadragesimam, vt omnibus animi sordibus sublatis, purū munus Deo offeratur: Secunda autem, Autumni tempore.

Can. 6.

Antiqui mores seruentur, qui sunt in Ægypto, Libya, & Pentapoli, vt Alexandrinus Episco-

amita, vel matertera sit. In his nanque personis, & harum similibus, omnis, quæ ex mulieribus est, suspicio declinatur. Qui aliter pter hæc agit, periclitabitur de clero suo.

Cap. 4.

Episcopum oportet maximè quidem ab omnibus, si fieri potest, qui sunt in prouincia, episcopis ordinari. Si verò hoc difficile fuerit, siue urgente necessitate, siue itineris longitudine, certè omnimodò tres episcopi debēt in unū esse congregati, ità vt etiā cæterorum, qui absentes sunt, consensum & sententiam per literas teneant: & ità faciant ordinationem. Potestas sanè vel cōfirmatio pertinebit per singulas prouincias ad Metropolitanum episcopum.

Cap. 5.

De his, qui excommunicātur, siue clericis, siue laicis, ab episcopis per suas quasq; prouincias seruetur & ista sententia secundùm canonē, ut hi q ab alijs excommunicantur, ab alijs non recipiantur. Requiratur sanè, ne forte aliqua indignatione, aut contentione, aut qualibet commotione sto machantis Episcopi sui, abstenti sint. Vt ergò digna hæc possint examinatione perquiri, rectè uisum est, per singulos annos in singulis quibusq; prouincijs, bis in anno Episcoporum concilia fieri, vt simul in unum conuenientes ex cōmuni prouincia, huiusmodi examinēt quęstiones, vt ità demū hi, q ob culpas suas episcoporum suorū offensam meritò contraxerunt, dignè etiàm à cæteris excōmunicati similiter habeant, quousq; in communi, vel ipsi epō suo visū fuerit, humaniorē circa eos ferre sententiā. Fiant aūt concilia semel quidē ante dies Quadragesimæ, vt oībus, si q̄ sunt, simultatibus amputatis, mundum & solennæ Deo munus possit offerri. Secūdū verò agatur circa tēpus Autumni.

11. q. 3. Seruetur ista sententia.

Dist. 18. Habeatur semel cōci.

Cap. 6.

Mos antiquus perduret in Ægypto, vel Libya & Pentapoli, vt Alexandrinus epīs horum

Dist. 65. Mos antiquus.

drinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quia & urbis Romæ episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam, cæterasq; prouincias, suis priuilegia seruentur ecclesijs. Illud autem generaliter clarum est, quòd si quis præter sententiam metropolitani fuerit factus episcopus, hunc magna synodus diffiniuit, episcopum esse non oportere. Sin autem communi cunctorum decreto rationabili, & secundùm ecclesiasticam regulam comprobato, duo aut tres propter contentiones proprias contradicunt, obtineat sententia plurimorum.

Cap. 7.

Quia consuetudo obtinuit & antiqua traditio, vt Aeliæ episcopus honoretur, habeat honoris consequentiã, salua metropolis ppria dignitate.

Cap. 8.

Hi sunt Nouatiani hæretici.

De his qui se nominãt Catharos, id est, mundos, si aliquando venerint ad ecclesiã catholicam, placuit sancto & magno Concilio, vt impositionem manus accipientes, sic in clero permaneant. Hęc autem præ omnibus eos scriptis conuenit profiteri, quòd catholicę & apostolicę ecclesiæ dogmata suscipiant & sequantur, id est, & bigamis se communicare, & his qui in persequutione prolapsi sunt, erga quos & spatia cõstituta sunt, & tempora definita, ita ut ecclesię catholicæ & apostolicæ placita sequãtur in omnibus: Vbicũque verò, siue in uicis siue in ciuitatibus ipsi soli fuerint ordinati, q inueniũtur in clero, in eodem habitu perseuerent. Vbi autem catholicæ ecclesiæ episcopo uel presbytero constituto, quidam ex illis adueniunt, certum est, quòd episcopus ecclesiæ habebit episcopi dignitatem. Is autem qui nominatur apud eos episcopus, honorem presbyterij possidebit, nisi fortè placuerit episcopo, nominis eum honore censeri. Si verò hoc ei minimè placuerit, prouidebit ei, aut Chorepiscopatus,

Episcopus horũ omniũm habeat potestatem, quandoquidem & Episcopo Romano hoc est cõsuetũ. Similiter & in Antiochia, & in aliis prouincijs sua priuilegia ac suæ dignitates & authoritates Ecclesijs seruentur. Illud autem est omninò manifestũ, quòd si quis absque Metropolitani sententia factus sit Episcopus, eum magna Synodus definiuit non esse Episcopũ. Quòd si quidem communi omnium electioni, quæ & rationi consentanea, & ex regula Ecclesiastica facta est, duo vel tres propter suam, qua delectantur contentionem contradicant, vincant pluriũ suffragia.

Can. 7.

Quoniã obtinuit consuetudo & antiquæ traditio, vt qui est in Aelia Episcopus, honoretur; habeat honoris consequẽtiam, Metropoli propria dignitate seruata.

Can. 8.

De ijs qui se Catharos, id est, puros quidoq; nominant, ad Catholicam autem & Apostolicam Ecclesiam accedunt, sanctæ magnæ Synodo uisum est, vt * impositis eis manibus sic in Clero maneant. Ante omnia autem hoc in scriptis ipsos ꝓfiteri conuenit, quòd adhærebunt & sequentur catholicæ Ecclesiæ decreta, i.q; & cum bigamis communicabunt, & cum ijs qui in persecutione lapsi sunt, in quibus & tempus constitutum est, & opportunitas præfinita, ut ipsi sequantur in omnibus Ecclesiæ Decreta. Vbi ergò omnes siue in uicis, siue in urbibus, ipsi soli inueniuntur ordinati, qui inueniuntur in clero, erunt in eodem ordine. Si autem catholicæ Ecclesiæ Episcopo uel presbytero existente accedũt aliqui, clarum est, quòd Ecclesiæ quidem Episcopus Episcopi dignitatem habebit: qui autem apud eos, qui Cathari dicuntur, nominatur Episcopus, presbyterii honorem habebit: nisi utique Episcopo placeat ipsum nominis honorem impertire. Si autem hoc illi nõ placeat, vel chorepiscopi, uel presbyterij lo-

rum oĩm habeat potestatem, qm quidem & episcopo * Romano parilis mos est. Similiter aũt & apud Antiochiam, cæterasque prouincias, honor suus vnicuique seruetur ecclesię. Per oĩa aũt manifestũ est, q si quis præter uoluntatem & conscientiã metropolitani epi fuerit ordinatus, hunc statuit hæc sancta & magna synodus non debere esse epm. Sanè si cõmuni omniũ consensu rationabiliter probato, & secundùm ecclesiasticam regulam facto decreto duo uel tres, per contentionem contradicant, obtineat plurimorum sententia sacerdotum.

Cap. 7.

Qm mos antiquus obtinuit & vetusta traditio, vt Aeliæ (id est, Hierosolymæ) episcopo honor deferatur, habeat consequenter honorem suum, manente tamen metropolitanæ ciuitatis propria dignitate.

Cap. 8.

Si q uoluerint venire ad ecclesiã catholicam ex Nouatianis, placuit sancto Concilio, vt ordinẽtur, & sic maneant in clero. Ante oĩa aũt hanc habeãt ab eis cõfessionẽ, quam p scripturã exigi oportet, vt fateãtur se cum omni consensu ecclesiæ catholicæ & apostolicæ statuta obseruaturos; i. cõmunicaturos se & his, q fortè secũdas nuptias experti sunt, uel his, qui ꝑsequutiõis tẽpore lapsi sunt, quibus tñ lapsis pœnitẽtiæ modus & tẽpus ascriptũ est, ut in omnibus sequãtur ea, quæ in ecclesia catholica & apostolica obseruãtur. Sicubi igitur uel in uicis, uel in urbibus soli ipsi reperti fuerint ordinati, hi qui iueniũtur in clero, in eodem permaneãt. Si uerò episcop' uel presbyter ecclesiæ catholicæ fuerit, ad quẽ aliqui ex his accedũt, certũ est, q episcopus quidem catholicus suam habeat dignitatẽ. Similiter autẽ presbyteri & diaconi habeant. Hi uerò, qui ab istis ueniũt, si fortè eps fuerit, habeat ꝑsbyterij dignitatem: nisi fortè placeat catholic. epo, cõcedere ei etiã episcopalis nois honorem. Si uerò nõ placuerit, inueniat ei locum

* Metropolitano, habet quædam Latina editio antiquissima.

Dis. 65. Illud generaliter.

65. dist. Sanè si communi omnium.

Dist. 65. Quoniã mos antiq.

1. q. 7. Si qui uoluerint.

* Tarasius patriarcha sanctis. in actis 2. Syno. Nice. hoc pro benedictione interpreta. sunt

patûs, aut presbyterii locum, & in clero prorsùs esse videatur, nè in vna ciuitate duo episcopi probentur existere.

Cap. 9.

Dist. 81. Si quis sine exa. Si qui presbyteri sine examine sunt prouecti, vel cùm discuterentur, peccata sua cõfessi sunt, & homines contra canones commoti, manus cõfessis imponere tentauerunt, tales regula non admittit: quia quod irrepræhensibile est, catholica defendit Ecclesia.

Cap. 10.

Dist. 81. Quicunque ex his. Quicunque de lapsis ad ordinem cleri promoti sunt per ignorantiam, vel per ordinantium dissimulationem, hoc ecclesiasticæ non præiudicat regulæ: cogniti nanque * deponantur. *deponũtur

Cap. 11.

De his, qui præter necessitatem præuaricati sunt, aut propter oblationem facultatum, aut preter periculum, aut aliquid huiusmodi, quod factum est sub tyrannide Licinii, placuit synodo, quanuis humanitate probentur indigni, tamen eis beneuolentiam commodari. Quicunque ergò veraciter pœnitudinem gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur, & sex annis omnise contritione deiiciant, duobus autem annis sine oblatione populo in oratione cõmunicent.

Cap. 12.

De pœnitẽtia dist. 5. Si qui verò per Quicunque uocati per gratiam, primum quidem impetum monstrauerunt, deponentes militiæ cingulum, postmodùm verò ad proprium vomitũ sunt relapsi, ità vt quidam & pecunias tribuerent, 2. Pet. 2. & beneficiis militiam repeterent, hi decem annis post triennii tempus (quo inter audientes erunt) in afflictione permaneant. Sed in his omnibus propositum & speciem pœnitentiæ conuenit explorare. Quotquot enim metu & lachrymis, atque patientia vel bonis operibus, rebus ipsis conuersionem suam, non simulationem, demonstrant, hi definitum tempus auditionis implen-

locum excogitabit, ut esse episcopus in Clero uideatur, nè in ciuitate duo sint episcopi.

Can. 9.

Si qui citra examinationẽ promoti sunt presbyteri, vel examinati suá peccata cõfessi sunt, eisque confessis, præter canonem moti homines manus imposuerunt, eos canon non admittit. Quod est enim à reprehensione alienum, defendit Ecclesia.

Can. 10.

Quicunque ex iis qui lapsi sunt, vel per ignorantiam, vel scientibus iis qui promouerunt, ordinati sunt, hoc Ecclesiastico canoni non præiudicat. Ij enim cogniti deponuntur.

Can. 11.

De iis, qui sinè necessitate, vel sinè facultatum suarũ oblatione, vel sinè ullo periculo, vel aliquo eiusmodi, transgressi sunt, quod sub Licinii tyrannide factum est, Synodo visum est, etsi humanitate indigni sunt, clementia tamen & benignitate in eos uti. Quicunque ergò germanè & verè pœnitentia ducuntur, tres annos inter auditores exigent, vt fideles, & septẽ annis prosternentur supplices: duobus autem annis absq; oblatione erunt orationum cum populo participes.

Can. 12.

Qui autem à gratia quidẽ euocati, & primum suum ardorem ostenderũt, & cingula deposuerunt, posteà autem vt canes ad suum uomitũ reuersi sunt, vt nonnulli etiam pecuniam profunderent, & beneficiis militiam assequerentur, hi decem annis prosternantur supplices, etiam post triennii auditionis tempus. In his autem omnib^9 examinare conuenit consilium & speciem pœnitentiæ. Quicunq; enim & metu, & lachrymis, & tolerantia, & bonis operibus conuersionem & opere & habitu ostendunt, hi impleto auditionis tempore quod præfinitum est, meritò oratio-

locũ, vt sit in parochia chorepiscopus, aut presbyter, vt in ciuitate una nõ uideatur duo episcopi eẽ, & ille omnimodè in clero permanere uideatur.

Cap. 9.

Si qui, sine examinatione promoti, presbyteri sunt, & posteà examinati, cõfessi sunt peccata sua, & cùm cõfessi fuissent, contra regulam venientes homines, manus eis temerè iposuerũt, hos ecclesiasticus ordo non recipit. In omnibus eñ, quod irreprehẽsibile est, catholica defendit ecclesia.

Cap. 10.

Quicunque ex lapsis per ignorantiã sunt ordinati, vel contemptu eorum qui eos ordinauerunt, hoc non præiudicat regulæ Ecclesiasticæ. Cũ enim compertum fuerit, deponantur.

Cap. 11.

De his, qui præuaricati sunt sinè vlla necessitate, sinè ablatione patrimonii, vel sinè periculo aut aliqua tali re, Hi sunt Nouat. in hac ca. quæ accidit in nouissima tyrannide Licinii, placuit sanctæ synodo, licèt indigni sint misericordia, tamen aliquid circa eos humanitatis ostendi. Si quos ergò ex animo pœnitet, tribus annis inter auditores habeantur: si fideles sunt, septem annis inter pœnitentes sint. Duobus autem annis extra communionem, in oratione sola, participent populo. Si qui verò per Dei gratiã uocati, primò quidem ostenderunt fidem suam, deposito militiæ cingulo, post hæc autem ad proprium uomitũ reuersi sunt, vt & pecunias darent, & ambirent redire rursùm ad militiam, isti decem annis sint inter pœnitentes, post triennium, quo fuerint inter audientes. Ab omnibus verò illud præcipuè obseruetur, ut animus eorum & propositum vel species pœnitentię requiratur. Quicũq; enim cum omni timore & lachrymis perseuerantibus & operibus bonis, cõuersionem suam nõ verbis solis, sed opere & veritate demonstrant, hi tempora auditionis statuta complentes, meritò orationibus

implentes, tùm demùm fidelibus in oratione communicent: postmodùm verò licebit Episcopo, de his aliquid humanius cogitare. Quicunque verò indifferenter tulerunt, & * aditum introeundi ecclesiam, sibi arbitrati sunt ad conuersionem posse sufficere, hi definitum modis omnibus tempus impleant.

* habitū.

Cap. 13.

De his qui ad exitum veniunt, etiam nūc lex antiqua regularisque seruabitur ità, vt si quis egreditur è corpore, vltimo & necessario viatico minimè priuetur. Quòd si desperatus, & cōsequutus communionem, oblationisq; particeps factus, iterùm conualuerit, sit inter eos, qui communionem orationis tātummodò consequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tribui, Episcopus probabiliter ex oblatione dare debebit.

Cap. 14.

De catechumenis, † sancto & magno Concilio placuit, vt tribus annis sint inter audiētes tantummodò, pòst hęc autem cum catechumenis orēt.

Fortè deest, * lapsis

§ Hoc capitulum, secundùm hanc translationem, ponitur infra pro capitulo decimooctauo.

orationum communionē habebunt, cum eo quòd liceat etiam Episcopo humanius aliquid de eis statuere. Quicunque autem non adeò grauiter tulerunt, nec multùm sua referre existimârunt, satisque esse putârunt in ecclesias ingredi ad conuersionem, tempus omninò impleant.

Can. 13.

De ijs qui excedunt, antiqua & canonica lex nūc quoquè seruabitur, vt si quis vita excedat, vltimo & maximè necessario viatico nè priuetur. Si autem deploratus & cōmunionem assecutus, rursùs in viuos relatus sit, cum ijs qui orationum sunt tantùm communionis participes. In summa autem, de quolibet excedente, & Eucharistiæ participationem petente, Episcopus cum examinatione eum oblatione impertiat.

Can. 14.

De catechumenis, & qui lapsi sunt, visum est sanctæ & magnæ Synodo, vt ij tribus tātùm annis audientes, posteà orent cum catechumenis.

nibus communicabunt. Licebit autē Episcopo etiàm humanius circa eos aliquid cōgitare. Qui verò indifferenter habuerunt lapsum suum, & sufficere sibi æstimârunt ad conuersionē hoc ipsum, quòd introire in Ecclesiam videbātur, isti omni modo tempora statuta complebunt.

Cap. 12.

De his verò qui recedunt ex corpore, antiquæ legis regula obseruabitur etiam nūc, ità vt si fortè quis recedat ex corpore, vltimo & necessario vitæ suæ viatico non defraudetur. Quòd si desperatus aliquis accepta communione, superuixerit, sit inter eos, qui in sola oratione cōmunicant, donèc statutum tempus compleatur. De omnibus tamen his, qui à corpore recedunt, & Eucharistiam postulant, in tradēdá eis communione, cura & probatio sit Episcopi.

26. q. 6. De his verò, qui

Cap. 13.

Placuit hoc sancto & magno Concilio de catechumenis, qui lapsi sūt, vt tribus annis inter audientes verbū sint tantummodò: pòst hæc verò orent cum catechumenis.

Cap. 14.

Peruenit ad sanctū Concilium, quòd in locis quibusdam & ciuitatibus, presbyteris sacramenta diaconi porrigāt. Hoc neque regula, neq; cōsuetudo tradidit, vt hi qui offerēdi sacrificij non habent potestatē, his qui offerūt, corpus Christi porrigant. Sed & illud innotuit, quòd quidam diaconi, etiàm ante Episcopos sacramēta sumūt. Hęc ergò omnia amputētur, & maneant diaconi intra propriā mensurā: sciētes, quia Episcoporū quidem ministri sunt, presbyteris autē inferiores sūt. Accipiāt ergò Eucharistiam secundùm ordinē post presbyteros ab Episcopo, vel à presbytero. Quòd si nō fuerit in præsenti vel Episcopus, vel presbyter, tunc ipsi proferāt, & edant. Sed nec sedere quidē in medio presbyterorū liceat diaconis. Extra regulā enim & extra ordinem est, vt hoc fiat.

Dist. 93. peruenit ad san.

Ab hoc loco vsque in finem huius capit. ponitur trāslatio opposita in decr. Gratiani.

Cap. 15.

7.q.1. Non oportet episcopū.

Infrà in concilio Chalcedonen. cano ne 5. Ab hoc loco est 7.q.1. in decr. & in alijs quibusdā exemplaribus.

Propter multam perturbationē, & seditiones quæ fiunt, placuit consuetudinem omnimodis amputari, quæ præter regulā in quibusdam partibus videtur admissa, ità vt de ciuitate ad ciuitatem non episcopus, non presbyter, nō diaconus transferatur. Si quis autem post definitionem sancti & magni cōcilij, tale quid agere tentauerit, & se huiusmodi negocio mancipârit, hoc factum protsùs in irritum ducatur, & restituatur Ecclesiæ,* cuius fuit eps, aut presbyter, vel diacon* ordinatus.

* cui fuerat.

Cap. 16.

9.q.1. Si qui verò ane

Quicunque temerè aut periculosè, neq; timorem DEI præ oculis habentes, nec ecclesiasticam regulam agnoscētes, discedunt ab Ecclesia sibi commissâ presbyteri, aut diaconi, vel quicunque sub regula prorsus existunt, hi nequaquàm debent in aliam ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem conuenit illis imponi, ut ad suas parochias reuertantur. Quod si non fecerint, oportet eos communione priuari. Si quis autem ad alium pertinentem audacter inuadere, & in sua Ecclesia ordinare tentauerit, nō consentiente Episcopo, à quo discessit is, qui regulæ mancipatur, ordinatio huiuscemodi irrita comprobetur.

Dist.71. Si quis ausus fuerit.

Cap. 17.

Dist.47. Quoniā multi sub re. Psal.14.

Quoniam multi sub regula constituti, auaritiam & turpia lucra sectantur, obliti que diuinę scripturę, dicentis: Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram: mutuum dantes, centesimam exigunt: iustè censuit sancta & magna Synodus, vt si quis inuētus fuerit, post hanc definitionem, usuras accipiens, aut ex adinuentione aliqua uel quolibet modo negocium transigens, aut hemiolia, id est, sescupla exigens, vel aliquid tale prorsùs excogitans turpis lucri gratia; deiiciatur à clero, & alienus existat à regula.

Can. 15.

Propter multum tumultū & seditiones, quæ fiunt, omninò visum est, vt consuetudo, quæ præter canonem in nonnullis partibus inneoitur, tollatur: vt à ciuitate in ciuitatē nec Episcopus, nec presbyter, nec diaconus transeat. Si quis autem post sanctæ & magnæ Synodi definitionem tale quippiam aggressus fuerit, vel se rei eiusmodi dederit, quod factum erit omninò infirmabitur, & Ecclesiæ restituetur, cui Episcopus vel presbyter ordinatus fuerit.

Can. 16.

Quicunq; temerè & inconsideratè, nec Dei timorem prę oculis habentes, nec Ecclesiasticum canonem scientes presbyteri vel diaconi, vel qui cuoque omninò in canone recensentur, ab ecclesijs secesserint, ii in aliena Ecclesia nullo modo recipi debent, sed omninò cogendi sunt in suas ipsorum parochias redire: vel si perseuerent, eos à cōmunione separatos esse oportet. Sin autē etiàm ausus fuerit quispiam, eum qui ad alium pertinet surripere, & in Ecclesia ordinare, non consentiēte proprio Episcopo, à quo recessit qui in canone cēsetur, irrita sit ordinatio.

Can. 17.

Quoniam multi qui in canone recensentur, plura habendi studium & turpe lucrum persequentes, diuinæ scripturæ obliti sunt, quæ dicit, Argentum suum non dedit ad usuram: & fœnerantes, centesimas exigunt, æquum censuit sancta & magna synodus, vt si quis inuentus fuerit post statutum usuras ex mutuo sumere, vel eam rem aliter persequi, vel * sesquialteras exigere, vel aliquid aliud excogitare turpis quæstus gratia, è clero deponatur, & sit alienus à Canone.

Si quis autē nō vult subiectus esse etiàm post hanc definitionem, cesset esse diaconus.

Cap. 15.

Propter multas perturbationes, & frequentes tumultus seditionum, quæ fieri solent, placuit omnimodo istam abscindi consuetudinem, si cōtra regulam repertus fuerit in aliquibus partibus de ciuitate ad ciuitatem transire, vel episcopus, uel presbyter, vel diaconus, vel clericus. Si quis verò post hæc statuta sancti huius concilij, tale aliquid agere tentauerit, infringetur omni genere huiuscemodi conat*, & restituetur propriæ ecclesiæ, in qua vel Eps vel psbyter, aut diaconus ordinatus est.

Cap. 16.

Si qui sinè respectu agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque ecclesiastica statuta scientes, recesserint ab ecclesia sua, siue presbyter, siue diaconus, uel i quocunq; ecclesiastico ordine positi fuerint, hi non debēt suscipi in alia Ecclesia, sed cum omni necessitate cogantur, ut redeant ad Ecclesiam suam. Quòd si permanserint, excommunicare eos oportet.

Cap. 17.

Si quis ausus fuerit aliquē, qui ad alterum pertinet, ordinare in sua Ecclesia, quum non habeat cōsensum Episcopi ipsius, à quo recessit clericus, irrita erit huiusmodi ordinatio.

Cap. 18.

14.q.4. Quoniā multi cle.

Quoniam multi clerici, auaritiæ causa turpia lucra sectātes, obliti sunt diuini præcepti quo dictum est, Qui pecuniam suam non dedit ad usuram: fœnerantes; centesimas exigunt, statuit hoc sanctum concilium: Si quis inuentus fuerit, post hanc definitionem, usuras accipere, uel ex quolibet tali negocio turpia lucra sectari, uel etiàm species frumentorum ad sescuplum dare, omnis qui tale aliquid commentatus fuerit ad quæstum, abscindatur à clero, & alienus ab ecclesiastico habeatur gradu.

* ἡμιολια

Porrò

CAP. 18.

Dist. 93. Peruenit ad fan.

Peruenit ad sanctum magnũque concilium, quòd in quibusdam locis & ciuitatibus, presbyteris gratiam sacræ cõmunionis diaconi porrigant, quod nec regula, nec consuetudo tradidit, vt ab his qui potestatem non habent offerendi, illi qui offerunt, Christi corpus accipiant. Necnon & illud innotuit, quòd quidam diaconi ante episcopos oblata contingant. Hæc igitur omnia resecentur, & in sua diaconi mensura permaneant, scientes quòd episcoporum quidem ministri sint, inferiores autem presbyteris habeantur. Per ordinem ergò post presbyteros gratiam sacræ communionis accipiant, aut episcopo aut presbytero porrigente. Sed nec sedere in medio presbyterorum diaconis liceat: quia si hoc fiat, præter regulã & ordinẽ probatur existere. Si quis aũt etiã post has definitiones obedire noluerit, à ministerio cessare debebit.

Infrà canone 20. Laodiceni cõcilii.

CAN. 18.

Peruenit ad sanctam synodum, quòd in nonnullis locis & ciuitatibus diaconi dant presbyteris Eucharistiã, quod neque Canon, neque consuetudo tradidit, vt qui offerendi potestatem non habet, ijs qui offerunt, dent corpus Christi. Iam verò illud etiàm cognitũ est, quòd iam quidam ex Diaconis etiàm ante Episcopos Eucharistiam attingunt. Hæc ergò omnia auferantur, & diaconi intra suas mensuras permaneãt: scientes quòd sunt quidem Episcopi ministri, presbyteris verò minores. Accipiant autem suo ordine Eucharistiam post presbyteros, eis præbente Episcopo vel presbytero. Sed nec in medio quidem presbyterorum liceat diaconis sedere. id fit enim præter Canonẽ & ordinem. Si quis autem nõ *vult obedire etiàm post has constitutiones, à diaconatu desistat.

*Porrò in forma non habetur, nisi ab illo loco, Hæc igitur omnia. Et secundum aliam translationem habentur suprà pro cap. decimoquarto.

Cap. 19.

De Paulianistis ad Ecclesiam catholicam confugientibus definitio prolata est, vt baptizentur omnimodis. Si qui autem de his præterito tempore fuerint in clero, si quidem immaculati & irrepræhensibiles inuenti fuerint, baptizati, ordinentur ab Episcopo Ecclesiæ catholico. Quòd si discussio incongruos eos inuenerit, abijci tales conueniet. Similiter autem & de diaconissis, & omninò de his, qui sub regula versantur, hæc forma seruabitur. Meminimus autem de diaconissis, quę in eodem habitu esse probantur, quòd non habeant manũs impositionem, & ideò modis omnibus eas inter laicas deputari.

Can. 19.

De Paulianistis, qui deindè ad Ecclesiam confugerunt, statutum est, vt ij omninò rebaptizentur. Si qui verò tempore præterito in clericorum numero erant, si quidem à culpa & repræhensione alieni visi fuerint, rebaptizati ordinẽtur à Catholicæ Ecclesiæ Episcopo. Si verò examinatio eos non esse aptos depræhendit, deponi eos oportet. Similiter autem & de diaconissis, & omninò de omnibus, qui inter clericos annumerantur, eadem forma seruabitur. Diaconissarum autem meminimus, quæ in habitu quidem censentur, quoniam nec vllam habent manuum impositionem, vt omninò inter laicos ipsæ connumerentur.

Cap. 19.

Si qui confugerint ad ecclesiã catholicã de Paulianistis & Cataphrygis, statutum est, rebaptizari eos debere. Si qui verò clerici erãt apud eos, si quidẽ inculpati fuerint & irrepręhensibiles, baptizati etiàm ordinentur ab episcopo ecclesię catholicę. Si verò examinati, minùs fuerint apti depręhẽsi, deponi eos oportet. Similiter autem & circa diaconissas, & de oĩbus, qui in clero inueniũtur, eadem forma seruabitur. Commemorauimus autẽ diaconissas, quæ in hoc ordine inuentæ sunt, quæ nec manũs impositionem aliquã habent, ità ut omni modo inter laicas habeantur. Similiter autem diaconissæ, quæ ĩ catholico canone non habentur, simili loco, id est, laicæ & tanquàm non consecratæ, deputentur.

Cap. 20.

Quoniam sunt quidam in die Dominico genua flectentes, & in diebus Pentecostes, vt omnia in vniuersis locis cõsonanter obseruentur, placuit sancto* concilio stantes, Domino vota persoluere.

*cõcilio, à Pascha vsque ad octauas Pẽtecostes, stantes.

Can. 20.

Quoniam sunt quidã, qui in die Dominico genu flectũt, & ipsis diebus Pentecostes, vt omnia similiter in omni parochia seruentur, uisum est Sanctæ Synodo, vt stantes Deo orationes effundant.

Cap. 20.

Qm̃ sunt in Dominica die quidã oratione genua flectẽtes, & in diebus Pẽtecostes, placuit de hoc sanctę & magnæ Synodo, cũctos in oĩbus locis consonanter & consentienter stantes Dominũ orare debere.

De consec. dist. 3. Qm̃ sunt.

NICAE-

NICAENVM CONCILIVM
PRIMVM GENERALE,
PER ALPHONSVM PISANVM, SOCIETATIS IESV COLLECTVM, & in quatuor libros distinctum.

Ex Præfatione ALPHONSI PISANI *Presbyteri* SOCIETATIS IESV.

AD REGEM POLONIÆ STEPHANVM PRIMVM.

EVERAT Concilium Nicænum sub Constantino primo Imperatore aduersus impios Sanctæ Trinitatis abnegatores celebratũ. Sed imperante paulò post Constantio, quem Ariani prodito Constantini testamento in suas partes pertraxerant, tanta exarsit aduersus orthodoxam Ecclesiam persecutio, vt, viuente adhuc Athanasio, Nicænæ Synodi libri passim combusti fuerint; & post non longum tẽpus, neque Acta, neque Canones eiusdem Concilii extarent: quos octoginta primum ediderant Sancti Patres, deinde ad numerum septuaginta redegerant: exceptis viginti, qui consentientibus ipsis Arianis ad nostra tempora vsque conseruati sunt. Cum autem Ecclesiæ necessitas nostro tempore id postulare videretur, vt veterum Conciliorum monumẽta integra permanerent, & delitescentia in lucem ederentur, ante aliquot annos, dum Dilingæ in Sueuia Theologia docerem, ad id animum adieci, & Christo duce perfeci, vt hinc inde ex sanctorum Patrum monumentis, Acta, & Canones septuaginta eius Concilii, quasi ex naufragio colligerẽ. Cumque collectanea illa edita fuissent, contigit, vt Romam me proficisci oporteret, vbi ex Bibliotheca Vaticana beneficio Illustrissimi Cardinalis Sirleti nactus sum exẽplar Grecum, in quo continebantur ea, quamuis, vt arbitror, nõ omnia, quæ in eo Concilio aduersus Arianos disputata sunt. Quare profecturus posteà in regiones Maiest. tuæ subiectas, ad quas me maiorũ meorum auctoritas delegabat: Disputationes illas Niceæ habitas, in Latinum verti, & adiunctis aliis ad eundem scopum pertinentibus, totum Concilium in quatuor libros distinxi. Quorum primus ea cõtinet, quæ ad Concilium quidem pertinent, sed ipsum præcesserunt. Secundus acta in Concilio, vt disputationes, & alia quædam ante decretorum constitutionem. Tertius decreta Concilii cõplectitur, octoginta scilicet Canones ex Arabico exemplari, de quo postea, & ex Græco διατυπώσεις, & similia. Quartus, quæ ad Concilium quidem spectant, sed Canonum constitutionem subsecuta sunt.

extitisse, &c.

Ex duobus itaque codicibus potissimum desumpta sunt, quæ in hoc volumine continentur, Altero Græco, Arabico altero. Codex Græcus erat Vaticanus ille, de quo superius iam aliquid diximus. Eius auctor in sua Præfatione significat, se vixisse circa tempus Basilisci Imperatoris, & historiam suam ex antiquissimis membranis Dalmatii Archiepiscopi Cyziceni collegisse. Cuius Dalmatii videtur meminisse Socrates libro 7. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 28. interprete Christophorsono, dum sub Theodosio iuniori gesta describit. Ex hoc Græco auctore Acta Concilii habemus, & nominatim disputationes ab Episcopis Catholicis, cum Philosophis Ario fauentibus Niceæ habitas. Ex eodem etiã sunt Diatyposes Græcè appellatæ, ex quibus vnã atque alterã, de Baptismo scilicet,

& Euchariſtia citauit aliquando Cuthebertus Tonſtallus, in Angliæ Epiſcopus, in libro de veritate corporis & ſanguinis Domini. Huius Græci Codicis auctoritatẽ cõfirmat cõſenſus, cũ alijs Scriptorib. Eccleſiaſticis, quos ſubinde in margine indicauimus: quales ſunt Ruffinus, & Græci, qui Eccleſiaſticã hiſtoriã ediderũt, & Baſilius in oratione aduerſus eos, qui calũniantur, quod tres Deos ſtatuamus.

Arabicum Codicem ex Alexandria Aegypti, Romam attulit, & in Latinum vertit Baptiſta Romanus Presbyter, Societatis Ieſu, cùm ad Alexandrinum Patriarcham, ipſum ad Concilium Tridentinum inuitaturus, à Pio Quarto ſummo Pontifice miſſus fuiſſet. Non continebat exemplar illud acta Concilij, ſed tantum Canones Nicænos; pleniſſimo tamen numero, nempè octoginta. Ad numerum tamen Septuaginta, poſteà Nicænos omnes Canones redactos fuiſſe, teſtis eſt Athanaſius. ſed id factum eſt Canonum diſtinctionibus duntaxat mutatis, ita vt prioribus octoginta nihil fuerit detractum. Extabat etiam Arabicum exemplar, in Bibliotheca Marcelli Secundi, Romani Pontificis, quod citauit Franciſcus Turrianus, in libro de dogmaticis characteribus: qui etiam meminit noſtri Arabici allati ex Alexandria, & alibi, & in libro de Põtificum decretalibus epiſtolis. Continebat hoc Arabicum exemplar, omnes viginti vulgatos Canones, etſi ordine alio diſpoſitos, primo ſolum excepto. Continebat etiam multa ad Eccleſiaſticam Hierarchiam pertinentia, & ſingulorum in ea graduum poteſtatem, atque officium deſignantia, & quædam ex ijs, quæ Iulius Primus, Epiſt. 2. tanquàm Nicena olim citauit, quædam etiã ex iis, quæ in Concilio Antiocheno repetuntur. Alia verò, quæ Iulius propoſuit, in Concilio Sardicenſi denuò fuerunt inculcata. Quæ omnia nos huic noſtro volumini inſeruimus. Quod ſi 20. vulgati Nicæni canones ideò initio recepti fuerunt, quod ex Alexandria & Cõſtantinopoli poſt Arianorum furorem miſſæ fuerint; Diatypoſes, & Canones, quos hic proponimus, non erunt reiiciendi, ſi quidem eos Roma & Alexandria vel Cyzicum tradiderunt. Adiecimus præterea ſubinde alia ex aliis Auctoribus, qualia ſunt, Præfatio Concilii partim ex Iſidoro, partim ex Conciliorum Tomis; De Prædictionibus Hæreſeos Arianæ ex vita S. Antonii, & S. Petri Epiſcopi Alexandrini, & de Meletio, Ario, Paphnutio potiſſimum ex Epiphanii libro aduerſus Hæreſes. Item de numero Canonum Nicænorum ex Iſidoro, & ex Epiſtola Athanaſij, ad Marcum Romanum Pontificem, & Marci ad Athanaſium, & ex Gratiano capite, Septuaginta, Diſtinctione 16. Canones viginti vulgatos ex Concilio Carthaginenſi ſexto adiecimus, & Canones Nicænos viginti quatuor, ex Epiſtola 2. Iulii Primi Romani Pontificis, & alios quoſdam ex Concilio Sardicenſi, & Antiocheno. Ad hæc ſubſcriptiones Epiſcoporum ex Tomis Conciliorum, & quibuſdam aliis auctoribus mutuati ſumus, quemadmodũ & Epiſtolam Concilii ad S. Syluestrum Papam, & S. Syluestri ad Concilium. Poſtremo alia nonnulla ex idoneis auctoribus petita, quę ſuis locis inſerta lector inueniet, vt in fine libri quædã de laudibus Nicænorum Patrum ex Gregorio Cappadociæ Presbytero, & e Metaphraſte. Cæterùm quòd ex Athanaſio nihil magni momenti, præter pauca quædam teſtimonia, huc tranſtulerimus, in cauſa fuit, quòd inter Athanaſij opera, quamuis tres extent Tractatus, qui decreta Nicæna, & acta in Concilio inter Athanaſium, & Arium Hæreſiarcham continere videantur, res tamen longè aliter ſe habet. Vna enim eſt diſputatio Athanaſij cũ Ario ſub Conſtantio Imperatore filio Conſtantini, coram Probo Iudice Gentili Laodiceæ habita. Atque hæc creditur compoſita à S. Vigilio Epiſcopo Tridentino, eo Conſilio, vt intelligeretur, Catholicam fidem, vel Ethnico iudice, Arianica perfidia, eſſe potiorem. Altera eſt diſputatio Athanaſij apud quoſdam amicos, cùm fortè adfuiſſet quidam ex radice Arij, vt ibidem legitur, qui tamen etiam vocatur Arius: & fortè eſt Arius alter, cuius meminit Alexander Alexandrinus Epiſcop. in literis depoſitionis Arii hæreſiarchæ. Tertius Tractatus, qui titulum pręfert decretorũ Nicęnorum, eſt Apologia pro Concilio Nicęno, &c.

Extitiſſe porrò integrũ Cõciliũ Nicęnũ, Armenica lingua, apud Regẽ Armeniorũ, ante 300. an. indicat Epiſt. Gregorij X. ad eũdẽ Regẽ, quę manuſcripta extat apud Card. Sirletũ, qua illud ſibi mitti rogat, cũ iã indixiſſet Cõc. Lugdunẽſe.

DE

DE NICÆA OPPIDO EX STRABONE, Lib. 12.

INTELLIGENDVM est, complures fuisse huius nominis, & florentisſimas Ciuitates. Nos de illa videlicet loquimur, quæ est in Bithynia, eius Prouinciæ caput. Qua de re Strabo in Geographicis commeminit ad hũc modum Nicæa Bithyniæ Metropolis iuxta lacum Ascanium est, & campus ingens, & valdè fœlix circumstat, æstate non admodum salubris. Eam primo Antigonus condidit Philippi filius, & Antigoniam nominauit. Posteà Lysimachus eam ab vxoris nomine, filiæ Antipatri, Nicæam appellauit. Vrbis ambitus est stadiorum sedecim, in figura quadrata, quæ in campo sita portas quatuor habet ad rectos angulos, & in munitionem excisa. Quare ex vno lapide, qui circa mediũ Gymnasium positus est, omnes quatuor portę cernuntur.

DE TEMPORE CONCILII NICÆNI PRIMI Generalis, ex Chronico Eusebii Cæsariensis, cognomento Pamphili.

ANNO Domini 323. Alexandrinæ Ecclesiæ, decimus octauus ordinatur Episcopus Alexander, à quo Arius Presbyter de Ecclesia eiectus, multos suæ impietati sociat. Ad quam perfidiam coarguendam Synodus CCCXVIII. Episcoporum in Nicæam vrbem Bithyniæ congregata, omnes Hæreticorum machinas homousij oppositione deiecit. Anno Domini 324. Olympiade 275. Et fuit Synodus prima. Arium prius de Ecclesia eiecerat Petrus martyr, sed successor Achillas denuò illum receperat.

DE EODEM EX NICEPHORO CALLISTO, lib. 8. Hist. Ecclesiast. Cap. 26.

TEMPVS Synodi, sicut inuenimus in mensis Maij vndecimum diem, Indictionem XXIII. & consulatum Paulini & Iuliani incidit. Qui annus 636. ab Alexandri Macedonis regno fuit, vicesimus vero imperij Constantini, ex quo rerum in Britannia potiri cępit. Tertiusdecimus porrò, ex quo Bizantium venit Synodus verò ipsa Nicææ annis tribus, & paulò longiùs est acta.

CODEX GRÆCVS HVNC PRÆFIXVM habet titulum & sequentem Præfationem.

Commentarius gestorum in Sancta Nicæna Synodo.

QVAE in sancta, magna, & vniuersali Episcoporum Synodo, Nicææ cõgregata, ex omnibus, vt ita dicatur, Romani orbis Prouinciis, & ex Perside, per Dei gratiam, atque Deo amabilis, & pii Regis nostri Constantini præceptum, pro Apostolica, & Orthodoxa fide, aduersus praua & impia dogmata cum Deo pugnantis Arii, omnia, inquam, in illa præclara & sancta Synodo, dicta, facta, & ordinata, cum dudum, adhuc in paterna domo agẽs legisse, postquam illa inueneram in antiquisſimo libro, in membranis prorsus integris descripta, quas fecerat diuinus ac fama celebris Dalmatius, qui fuit in illustri Cyzicenorũ Metropoli sanctæ atque Catholicæ Ecclesię Archiepiscopus, (peruenerã autẽ aliquando ad familiæ meæ dominũ, parentẽ dico meum secundum carnem,

rum legis Presbyterum genuisse, meminens hoc fieri potuisse ante ordines susceptos.

carnem, qui sanctissimæ eiusdem Ecclesiæ Presbyterio dignus habitus est) in quem librum cùm incidissem, & in eo me multum exercuissem: memoriter quidem omnia retinere non poteram (nemo etenim immēsum illud in eo libro repositorum pelagus in memoriæ spacio conseruare posset) plurima tamen annotaui, & sanctorum nostrorum patrum, ac sanæ doctrinæ Episcoporū dogmata, & quæ ijdem aduersus Ariomanitas obiecerunt, & expressas redargutiones aduersus illam blasphemiam, qua impij contra filium Dei, nō solum autem, sed & contra Spiritum sanctum blasphemabant, & conductiorum Arij Philosophorum, aduersus Episcopos cōtradictiones, & nostrorum aduersus illorum sophismata, per expressa documenta, manifestas solutiones, & de eius, qui non habet initium, sed semper cum Deo & Patre subsistit, filij eius, & Spiritus sancti ante sæcula vna diuinitate, & de eiusdem filij Dei, Dei verbi, in nouissimis temporibus, pro salute nostra, ex Deipara virgine Maria ineffabili incarnatione, & de Apostolicis Ecclesiæ diatyposibus, totam simpliciter ibidem habitam tractationem historicè retuli: sed præ cæteris fidelissimi Regis Constantini, qui in Synodo residebat, diuinis & verè Apostolicis sententijs, quæ in prædicto sacro libro continebantur, sum delectatus, ut possim ad Dominum dicere: Dulcia sunt gutturi meo eloquia tua, & super meliori meo. Tanta sum admiratione correptus in his, q̄ ibi scripta erant de immaculata, illibata, orthodoxa, & Apostolica fide.

Post aliquot autem annos, cum per voluntatem Dei huc peruenissem, in Prouinciam dico Bithynorum: & commotio atque inquisitio magna fieret post impij Basilici tyrannidem, aduersus Catholicam & Apostolicam Ecclesiam Dei, & fidem Apostolicam in ea constitutam: succedente potissimum, atque Imperatoris aulam commouente factione illorum, qui hæretico Eutychi consentiebant: qui & nobis subdole proponebant, vt fidem Patrum, Nicænam, inquam, teneremus: illi quidem à nobis confutati sunt, quippè, qui eius fidei hostes erant (neq; enim sciebant, quid dicerent, aut de quibus affirmarent. proferēte enim me, quæ in illa sancta Orthodoxorum Dei Sacerdotum corona, in Spiritu sancto à domino per eos fuerant explicata: resiliebant à nobis, peiorem Ariana, blasphemiam, lingua sua proferentes, & miseri Anathematismum iacētes aduersus ea, quæ ibidem sunt definita, & aduersus eadem ita sentientes) propter hæc & alia multa, quæ mouebantur aduersus fidem in sancta matre nostra Ecclesia, per sanctos Apostolos ab initio constitutam, deinde etiam à sanctis nostris Patribus Nicææ congregatis, magnam omninò & vbique diligentiam adhibui, hoc est, hæc & illa moui: vt peruestigarem, quæ in illa sancta Synodo gesta sunt, pro sanctæ & Apostolicæ fidei definitione: sed ab ipso nostrum omnium Saluatore ac Deo Iesu Christo, Dei viuentis filio; qui post magnam illam sui in carnem aduentus dispensationem, ipse, sicut scriptum est, mangum veræ pietatis sacramentum, cum manifestatus esset in carne, ac Angelis apparuisset, (neque enim si incarnatus non fuisset vnigenitus, in sua diuinitate ab Angelis videri poterat) cum omnia, quæ ad œconomiam spectabant, consummasset, voluntariam, scilicet pro nobis passionem, sepulturam, & resurrectionem, in illa sancta & omni labe carente carente carne sua, per quam genus nostrum à morte liberauerat: secedens & in cœlum ascendens huius sanctæ & immaculatæ fidei, diuinam & adorandam definitionem, per semetipsum stabiliuit, ac fortiter intonuit, sicut scriptum est: Dominus in cœlos ascendit, & intonuit. & alibi: Intonuit de cœlo Dominus, & altissimus dedit vocem suam. Et quis intonuit, qualemve vocem dedit altissimus? Euntes, inquit, loquens Apostolis docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Intellige videri nō potuisse ab Angelis per eorum vires naturales.

Et quamuis propter suam erga homines charitatē, nostram carnem cum anima & ratione susceperit, ex honestissima & Sancta virgine Maria: illa tamen carnis assumptio Trinitati, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, nullam fecit additionē: sed Trinitas manet Trinitas. Euntes igitur, docete omnes gentes, baptizātes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Hanc sanctam & adorandam, sanctæ & imma-

& immaculatæ fidei definitionem ab ipso Domino accipientes S. Apostoli, toti sub cœlo Dei Ecclesiæ prædicauerunt: ut ita propheticum eloquium impleretur, quo dicitur: In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ, verba eorum. Quam definitionem & adorandam gratiam nobis per Sanctos Apostolos à Dei filio concessam, cum pluribus iam annis Ecclesiæ persecutio cessasset, nostræ salutis hostis iterum per Arium, contra sanctam & irreprehensibilem fidem armatus est, peregrina quædam & blasphema verba contra ipsum Saluatorem introducens, per quę in toto vniuerso Ecclesiam Dei perturbauit. Quam ob causam fidelissimus Rex Constantinus numerosam illam in ciuitate Nicæa Synodum congregauit: cuius gesta, omnia, cum, vt supra dixi, prius cognouissem, & perscrutatus fuissem: vix tamen, quæ ibidem tractata sunt, atque conscripta, expressa inuenire potui apud diuersos quosdam viros disciplinarum studiosos, vt in valdè antiquis quaternionibus Ioannis cuiusdam presbyteri, viri senis, & vt ita dicam, screbacissimi.

Neque tamen omnia inde habui: sed ex alijs etiam Scriptoribus varijs, vt ex Eusebio Pamphili Episcopo Cæsareæ, atque Ruffino Romano Presbytero, & ex alijs, qui sanctæ illi Synodo communicarunt, & alijs plurimis. Neque harmoniæ totius consequentiam inueni in sacro illo Codice, in quem incideram, vt superius à me annotatum est. Solus enim admirabilis Eusebius Pamphili recto itinere publicam viam veritatis, ab aduentu Domini, vsque ad magni Constantini tempora peragrauit. Sed neque omnia inuenire potui, præter mihi nota, & veritatis propria, secundum illud volumen, quod ego prius legeram. Ex vtrisque autem colligens necessarium existimaui, illa in hoc libro describere ad cõmunem vtilitatem, atq; confirmationẽ eorũ, qui in hac scripta fortè inciderint.

Exordiatur ergo mihi deinceps sermo, ducente me, atque viam parante semper viuente Deo verbo, à temporibus regni pijssimi, Christumque in se gerentis Constantinini, qui Synodum Episcoporum in ciuitate Nicæa congregari præcepit. In alio enim Commentario, si dominus voluerit, natiuitatem eiusdem pijssimi Constantini, ac statum temporum, quibus pater eius regnauit, ordine referam.

(Post hanc præfationem per 121 capita primo libro prosequitur auctor Grecus gesta Constantini, ante Concilium, quæ quia nihil faciunt ad nostrum institutum, omittere visum est; & proponere Lectori, secundùm eiusdem Auctoris librum, qui septuplo ferè maior est priori. Cuius secundi libri prima pars, primum huius nostri voluminis librum ferè totum in se complectitur. Sed prius Latinam aliam in Concilium Nicænum Præfationem adscribemus.)

PRAEFATIO IN CONCILIVM NICAENVM partim ex Isidoro, partim ex Tomis Conciliorum.

Mẽsis supra erat Mai°, sed potuit in Maio primum congregari Conciliũ, & postea in Iunio solẽniter incipere.

BEATISSIMO Syluestro in vrbe Roma, Apostolicæ Sedis Antistite, Constantino Augusto, & Licinio Cæsare, consulatu Paulini & Iuliani virorum clarissimorum, ab Alexãdro, 366. Anno, Mẽse Iunio, decimotertio kalendas Iulij, propter insurgentes Hæreses, fides Catholica exposita est, apud Nicæam Bithyniæ, quam sancta & Reuerendissima Romana complectitur, & veneratur Ecclesia. Quippè quam trecenti decem & octo Patres, mediãtibus Victore, atque Vincentio, Religiosissimis Romanæ sedis Presbyteris, inspirante Deo, ad destruenda Arij venena protulerunt. Nam & nonnullæ regulæ sunt, quas memorata suscipiens confirmauit ecclesia.

Tantò sanè certiùs ac sacratius nobis esse debet hoc Concilium, quantò contentiosiùs olim orbis Christianus varijs propter ipsum concussus est tumultibus & dissidijs, dum contra illud insurgeret totis conatibus mundi dominus Imperator Constantius Augustus, Constantini Maximi filius. Cõgregans enim multa & numerosa Episcoporum concilia, iam in Oriente, iam in Occidente, quibus

Acta

Acta sacratissima huius concilij rescinderet, in eam postremò angustiam redegit Ecclesiam catholicam, vt in tribus tantum Episcopis assertio eius fidei consistere videretur, teste Hieronymo, in Athanasio videlicet Alexādrino, Hilarioq; Pictauiensi & Romano Pōtifice Liberio. Hos tamen ille sic exagitauit exilijs, & persecutionibus, vt Liberius fractus tandem ærumnis, in sententiam impij Principis, dum restitueretur, cessisse (quamuis falsò) sit à quibusdam iudicatus. Nisi igitur in solidissima fidei petra (supra quam Ecclesiam suam extruxit Christus) fuissent Decreta, & huius concilij Acta per Spiritum sanctū fundata; præualuissent vtique tam præpotentes illæ inferorum portæ, quæ sæpè trecentorum & amplius Episcoporum subscriptionibus per varia Concilia, Mediolani, Arimini, Sirmij, Seleuciæ, Antiochiæ, &c. à Constantino Augusto conuocata, sacrosanctam huius Concilij fidem, abolere nitebantur, id quod ex historijs Ecclesiastica & Tripartita notissimū est. Quanta igitur existimari debet Nicænæ fidei firmitas & certitudo, quam neque potentia & versutia Constantij Augusti, neque ingenium, & Apostaticum Iuliani Imperatoris odium, neque decem, & amplius concilia numerosa subscribentium Episcoporum, nec item Valentis Augusti, & Iustinæ Augustæ, impij conatus, nec denique tot populorum, barbararumque in Gotthis, Vandalisq; gentium sæuæ impugnationes euertere, atque abolere potuerunt? Nam quia fundata erat supra firmam petram, ideò nec pluuiæ subscriptionum Episcopalium, nec flumina popularium vexationum, nec sæui persecutionum Imperialium, Regaliumq; venti in domum istam irruentes, eam euertere valuerunt. Stetit immota illius fidei veritas, atque inuicta auctoritas, dum tot, tantisque quassaretur Hæreticorum turbinibus & procellis. Permansit deinde in quieta possessione annis plus mille, ad hæc vsque tempora periculosa, in quibus audax impietas, huius quoque Concilij, vt omnium pia instituta, suggillare non formidat: dum alius ordines Sacros, alius homousij vocabulum contēnit, & odit. Sed facilè sustinebit hos nouorum hostium impetus, & incursus Synodus illa tot iam sęculis firmissimè radicata, & per verbū Domini, cui nititur, in ęternum permansura: quicquid in illam dicant, agantque audaces apostatę. Sic enim publica lege, ante mille & centum annos de ea statuerūt pij Principes, Gratianus, Valentinianus & Theodosius. Arceantur cunctorum Hæreticorum ab illicitis congregationibus turbę, & vnius, & summi Dei nomen vbique celebretur: Nicęnę fidei dudū à maioribus traditę, & diuinę religionis testimonio, atq; assertione firmatæ obseruantia semper mansura teneat. Religiosè autem obseruat numerum Episcoporū, qui huic interfuerunt Synodo, Diuus Hilarius, in eo, quē ad Germanię Galliarumq; Episcopos scripsit, tractatu. Et mihi quidem, inquit, ipse ille numerus Sanctus est, in quo Abraham victor Regum impiorum ab eo, qui ęterni Sacerdotii est forma, benedicitur. Cęterum de numero Nicænorum Canonum, & occasione cogendi Concilii, sequentes libri copiosiùs docebunt.

[Margin: πλειόνες, plures.n. fuerunt, sed hi tres inter oēs eminuerunt.]

[Margin: De Sūma Trinitate & fide Catholica, lib. 1.]

SINGVLORVM LIBRORVM ARGVMENTA.

Primus liber continet, quæ ad Concilium quidem pertinent, sed ipsum præcesserunt.
Secundus, Acta in Concilio, vt disputationes, & alia quædam ante decretorum constitutionem.
Tertius complectitur decreta Concilij, 80. scilicet Canones ex Arabico, & ex Græco διατυπώσεις.
Quartus, quæ ad Concilium quidem spectant, sed Canonum constitutionem subsequuta sunt.

Hæc quatuor librorum distinctio, pręter quàm quòd series ipsa rerum nos ad eam ducit, conuenit cum Isidoro, qui volumen Nicęni Concilij, quatuor Euangeliorum magnitudinem ęquasse testatus est.

PRIMVS LIBER DE ACTIS QVAE CONCILIVM ANTECESSERVNT, EX GRAECO VATICANO CODICE.

DE GESTIS POST SVBLATVM impium Licinium, & de Imperio Regis Constantini, & de pace Ecclesiarum Dei.

ONSTANTINVS cũ omniũ victor euasisset, per prudentiã sibi à Deo, datam se Imperatorẽ esse ostendens, quæ Christianorum erant, augere in dies magis ac magis curabat. Id autem faciebat varijs modis, ignitam habens fidẽ, & innatam in Deum vniuersorũ fidelissimam pietatẽ, & tota sub cœlo Ecclesia in profunda pace versabatur. Audiamus iam, quid hic dicat pulcherrimus Ecclesiasticæ agriculturæ Arator, Eusebius, à celeberrimo Pamphilo cognominatus. Licinius quidem, ait lib. 10. quæ impijs iam dudum tyrannis obtigisse oculis aspexisset, eadem pari ratione cum illis perpessus est: idq; merito. Nam neq; disciplinã admittere voluit, neq; proximorũ flagellis admonitus sapere aliquando didicit. Persimilem igitur cũ illis impietatis viã persecutus, ad persimile etiã cũ eisdẽ calamitatis præcipitium, non sine causa ruit. Atq; iste hoc modo tandẽ perculsus, & profligatus decubuit. Cõstantinis autẽ Victor omni genere pietatis ornatus, vnà cũ filio Crispo Imperatore Deo charissimo, & patris rebus in omnibus simili, Orientẽ in suã redegit potestatẽ: atq; Romanorũ Imperiũ, sicut iã olim fuerat, in vnũ redegit, & regnũ vniuersum à sole oriente vndiq; ad extremas Occidentis oras, & ad alteras vtrasq; mundi plagas, Boream pariter, & meridiem, cũ tranquilla pace obtinuit. Proinde metus tyrannidis, qua ante premebantur, tũ ex hominum vita prorsus sublatus fuit. Tunc frequentes conuentus acti, cùm festi dies celebrati, tunc omnia lætitia redundarunt. Tunc, qui ante demissa & contracta fronte erant, hilari vultu, & læto oculorũ obtutu aspexerunt. tunc choreis, tum hymnis, tam per singulas ciuitates, q̃ per agros, primùm Deum omniũ summum regẽ esse, hunc q; reuera esse, prædicarunt; deinde pium Imperatorẽ ac liberos Deo in primis charos laudibus extulerunt. Tunc veterum nulla recordatio malorũ, tunc omnis impietatis obliuio, tunc suauis præsentium bonorũ vsus & oblectatio, tunc iucunda expectatio futurorum; tunc deniq; nõ decreta solùm Imperatoris, victoris illustrissimi, plena humanitatis plena clementiæ, verum etiã leges eximia Magnificentiæ illius, & verę pietatis indicia complectentes, in locis quibusq; diuulgatę. Sic ergo pestifera totius tyrannidis labe purgata, deletaq;. Constantinus solum, & liberi, imperij, iure ad ipsos pertinentis gubernacula, auctoritate & præsidia firma, inuidiæ ac metus expertia deinceps possederunt.

Cap. vlti. Christophorsono interprete.

Hactenus veterũ Ecclesiasticorũ scriptorũ fide dignissimus Eusebius Pamphili, qui magnos adhibens conatus, atq; perscrùtans, & ex his, quæ simpliciter se habebant, congruã partium mensurã conficiens, decẽ integris libris historiã nobis Ecclesiasticã perfectã reliquit: incipiens ab aduentu Domini, definens autẽ in hæc tempora non sine labore. Quomodo enim aliter fieri poterat ab eo, qui tantã curã susceperat, vt taliũ collectaneorũ Armoniam nobis conseruaret? Sed vt paulò ante dicebã, magnũ adhibens studiũ, & immensam laboris abundantiã. Nemo autẽ arbitretur, virũ hunc ex his, quæ de illo fama feruntur, quasi Arij blasphemiæ cõsenserit, sed credat, si quæ protulit, aut scripsit, aliquantulũ Ariũ insinuantia, nõ ea iuxta impiũ Arij sensum, sed ex nõ superuacua simplicitate testatũ esse, vt ipse in libro Apologetico, quẽ ad orthodoxos omnes Episcopos misit, plenius probauit. Veracẽ autem reddet hominem, quicunq; prudens cõsideret, quo tẽpore ille vixit, & ex illo astruat, nondum illa quæ sunt Arij, eo tempore fuisse audita. Demonstrabunt verò idem ipsius in Synodo Nicæna contra impietatem Arij pio Apostolica & Orthodoxa fide certamina.

(Hic quidẽ Græcus author Eusebiũ Pamphili nõn putat Arianũ, quod tamen putat Nicephorus etiam Gręcus, alij prius dubitasse, postea resipuisse credunt: sunt qui inter Sanctos Martyrologijs etiã illum inserunt, nos cum Gelasio cap. Sancta Romana, eum propter antiquitatis cognitionem legimus potius, quàm laudamus, quippe qui quędã habet suspecta, imò & falsa, vt quod baptizatus fuerit Constantinus in fine vitę suę Nicomediæ, nõ Romę in principio Imperij sui; cõtra Nicephoriũ & Metaphrastem, & alios authores etiã Græcos,) sed ad Ecclesiasticæ historiæ ordinẽ reuertamur.

Socr. item li. 2. c. 20. purgat ab Arianismo.

Cùm igitur per vniuersum orbem Ecclesia Christi Saluatoris nostri profunda pace gauderet, quam Deus vniuersorum Rex ei parauerat per seruum suum Constantinum, eiusque filios: post diuini Petri Martyrium, qui fuit Episcopus Ecclesiæ Alexandrinæ, & in ipso martyrio fuit consummatus, & incorrupta sui certaminis corona redimitus: vidua remansit Ecclesia illa per vnum annũ. Transacto autem anno, ordinatur in sede S. Martyris Petri Achillas, vir grauis, magnanimus ac sanctè prudens, religioneq; pariter, ac sapientia

tiæ maxima ornatus, vt nobis antiqui, atq; omni carentes errore Commētarij referunt. Qui multa prius exhortatus suscepit Ariū in ordinem Diaconorū. Cùm autē hic mensibus tantum quinque superuixisset, suscipit sacerdotij principatū ibidē, in Alexandrina, scilicet Ecclesia, Alexander, vir in omni prorsus ecclesiæ clero, ac populo venerandus, magnificus, facilis ad impertiendū, felix, benignus, Dei amator & hominū, etiam pauperū, bonus, & mansuetus ad omnes, si quis alius, qui & ipse Ariū proximum sibi presbyterum constituit. [*Restitutum fuisse oportet ab Achilla Arium ad Diaconatus ministerium, & ab Alexandro in presbyterium, à quo eū deposuerat S. Petrus Martyr, & Episcopus Alexādrinus, vt docetur infrà.*]

Post hæc, Ecclesiarum pace quotidie magis ac magis refulgente, & in vno consensu permanente, nec non in sanctorum Martyrum præmijs vbique gloriante, non ferens inDiabolus tantū fidelissimi Ecclesiæ populi in cœlesti erga Deum fiducia incrementū, iterum, per quandam eorū, qui in Ecclesia erant, contentionem, turbas excitat.

DE PRÆDICTIONIBVS HÆRESEOS Arianæ ex Athanasio in vita S. Antonij, Euagrio interprete, & ex Martyrio S. Petri, Episcopi Alexandrini, interprete, vt creditur, Anastasio Bibliothecario.

SANCTA tunc apud cunctos Antonij flagrabat opinio, ita vt eius se filios cuperent nominari. Magna etenim cum aduenientibus affabilitas, omnium in se studium cōuerterat. Postquàm autem gentiles confutati, Reges admoniti, fratres ab eo sunt consolatione releuati, ad interiorem montem, & ad rigorem solitum regressus est; ibique sæpè cùm introeuntibus deambulans, ac residens stupebat, sicuti in Daniele scriptum est: & interiectis horarum spacijs, consequentia respondebat, vt intelligeretur aliqua revelationis vidisse secreta. Nam in monte positus, ea, quæ in Aegypto longè gerebantur, prævidens, Episcopo Serapioni ibi constituto narrauit. Lamentabilis sequitur visio, & omni lachrymarum fonte plangēda. Cùm enim fratribus circa se sedentibus operaretur, intentè fixit oculos in cœlum, gemens atque suspirans, & post aliquantum spacium reuelationis inceptæ, nimio dolore contremuit, & statim fixis genibus, ante Dei vultum prouolutus orauit, vt clementia sua futurum scelus auerteret. Succedunt orationi lachrymæ, metus ingens inuadit præsentes: obsecrant, vt tantæ calamitatis exponeret visionem. Singultus occupans vocem, lingua fletibus præpeditur, & medio conatu sermo gemitu interrumpitur. Vix tamen cum vociferatione luctuosa ait: Melius erat (ô filioli) impendens piaculū cita morte lucrari. Sic incipiens rursus lachrymis vincitur, & inter ægra suspiria tandē pectori commodans vocē: magnū, inquit, quoddā, & vniuersis seculis inauditū imminet nefas. Magno fides catholica turbine subuertetur, & homines iumentis similes Christi sancta diripient. Vidi enim altare Domini mulorū circundatū multitudine, qui crebris calciū ictibus omnia dissipabant. Hæc est causa gemituum meorū, quos audistis. Et facta est vox Domini, dicens: Abominabitur altare meum, nec mora, visionem sequitur effectus. Nam post annos duos sæua Arianorum erupit insania. Tunc Ecclesiarum fuerunt rapinæ, tunc diuinorū temeratio valorum. Tunc pollutis Ethnicorū manibus sacra polluta sunt ministeria; tūc paganorum opificum præsidia aduersus Christum comparata, cum assumptione palmarū, quod Idololatriæ apud Alexandriam insigne est, ad Ecclesiam pergere compellebantur Christiani, vt Arianorum populi crederentur. Proh scelus horret anim⁹ replicare, quæ gesta sunt: Virginū, matronarumq; ereptus pudor, sanguis ouium Christi in Christi templo effusus veneranda respersit altaria: baptisterium pro voluntate gentilium pollutum est. Nihil defuit, visionis veritatē probauit euentus, quòd calcitrantium mulorum indisciplinatorum Arianorum esset impietas. Sed istam tristitiā consequentis reuelationis prosperitate consolatus est, & ait: Nolite filioli mœrori vos penitus dare, vt enim iratus est Dominus; sic rursum miserebitur, & suum citò Ecclesia recuperabit ornatum, eosque, qui in persecutionibus fidem Domini seruauerint, solito videbitis fulgore relucentes. Reuertentur ad foueas suas serpentes, & religio longius propagabitur: tantum videte, ne fidei vestræ synceritas Ariana labe sordescat. Nō Apostolorum, sed Dæmonum, & patris eorum Diabolista doctrina est: ob id per insipientiam iumentorū, similis pecudum eorum expressus est animus, huculque Antonius. Præterea dum esset in custodia positus Petrus Alexandrinus Episcopus, fama certaminis eius, quo cum diabolo dimicabat, vsque ad infelicissimum Arium discurrendo peruenit, qui ante aliquantos dies pro Zizaniorum doctrina, quam aduersus Christum Dei filium in agro Dominico seminauerat, culpatus sæpius, increpatus, atq; excommunicatus fuerat: & quia sanctis monitis acquiescere noluit, semetipsum eo vsq; perduxit, ut à sancto Petro clericatus officio priuaretur. Cognita ergo infelix Arius sententia, quam tyrannus (Maximinus) aduersus venerabilem ouium Christi pastorem dederat, gaudens atque exultans ad CHRISTI Ecclesiam cum omni velocitate peruenit: & cœpit in dolo quosdam de presbyteris, atque laicis obsecrare, ut ei à sancto Petro veniam atque indulgentiam peterent. Propterea verò conabatur sui Episcopi communionem recipere, ut post illius vitæ terminum ipse successor existeret. Sed qui cordis cognitor est, omnipotens DEVS, in quem grauiter

peccauerat,

peccauerat, diuisiones in sancta Trinitate faciens, non celauit beato Petro iniquum Arij propositum, quod habebat in animo. Eadem namque nocte apparuit beato Petro in custodia carceris quiescenti, & ei nequissima infœlicis Arij consilia manifestauit. Cùm igitur alio die venirent ad eum viri magni, atque religiosi, quos cum presbyteris idem nefandus direxerat, ingredientes carcerem proiecerunt se ad genua beati Petri, obsecrantes eum cum lachrymis, vt Arium à vinculo damnationis absolueret, & eum in sancta Ecclesia presbyterij ministerio restitueret. Dans autem eis beatissimus Petrus manum, eleuauit eos dicens: quid vultis dilectissimi mihi fratres, aut quid quæritis? At illi respondentes, dixerunt: Precamur beatitudinem tuam venerabilis pater, vt digneris veniam præstare infœlicissimo Ario, & absoluas eum à vinculo, quo eum vinxisti; quoniam ecce iam gloriosa Martyrij corona in cœlis paratur; quia non solùm per doctrinam tuam vniuersam illustrasti prouinciam nostram, sed & per confessionem Martyrij multò amplius nobis & perfectius salutem fidei contulisti. Tunc venerabilis Petrus cum ingenti gemitu lachrymans, ait: Pro Ario me obsecrastis dilectissimi fratres, qui sponsam CHRISTI violare conatur? An nescitis, quia pro omnibus semper dolui, & condoleo: & omnibus indulgentiam præstans, neminem aliquando passus sum de ecclesia Christi perire? sed magis pro omnibus diligenter interuenio, omnipotentis Dei exorans clementiam, vt salutis veniam semper ab eo consequi mereantur? Hic autem Arius, pro quo rogatis, soli Deo mortuus est, & à facie illius hic & in futuro sæculo proiectus. Vndè & à sacrosancto altari eius, non mea, sed ipsius est sententia iudicij separatus: quoniam non in homine, sed in DOMINO grauiter peccauit, impiè agens in Trinitatis mysterium, vbi Cherubin & Seraphin non audent respicere, qui incessantes vocibus proclamant, Deo dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Cum etiam & virtutes cœlorum ipsum canentes dicunt; Pleni sunt cœli & terra gloria tua; ille impia & execrabili mente ausus est blasphemias irrogare, & diuisiones facere inter Patrem, Filium, & Spiritũ sanctum. Quemadmodum ergo audeam illi veniam dare, cui omnis creatura irascitur, & maledicit? Quomodo potest veniam promereri à me, dilectissimi fratres? Hæc verò dicente beatissimo Petro, viri, qui pro indulgentia eius venerant petere, proiecerunt se ad pedes eius, & veluti muti sunt effecti, nec quicquam de eo illi amplius locuti sunt. Videns autem beatissimus Petrus eos pauore perterritos, apprehendit duos ex ipsis presbyteros, Achillã, & Alexandrũ, & ducens eos seorsum in parte carceris, vbi erat reclusus, dixit eis: Ego quidem & si peccator sum, scio me vocatione cœlesti ad hunc agonem martyrij esse vocatum. Vobis autem, qui post me futuri estis columnæ in sancta Ecclesia, cupio confiteri mysterium Dei, quod mihi reuelatũ est à Deo meo hac nocte: quoniam post finem martyrij mei tu venerabilis Pater Achilla presbyter, throni mei sedẽ Episcopatus consecuturus es; post te verò hic amabilis nobis Alexander presbyter ipso sacerdotio honorandus. Hoc mihi pro certo à Domino promissum est. Ideoque ne me velitis æstimare immisericordem esse, aut contra delinquentes crudelem. Quia omnis offensa humana carnis vitio peracta, quãuis sit grauis, & periniqua, tamẽ multò leuior est, quàm huius Arij iniqua offensa. Et ideò illis, quæ ad hominis fragilitatem pertinent, facilius est nobis indulgentiam dare: huic autem maledicto, pro quo rogatis, quomodo possum veniam dare, cuius interiora dolo & blasphemia plena sunt? ex cuius corde abyssus tenebrarum prorupit, blasphemiam irrogando aduersus omnipotentem Dei filium, asserens eum creaturam, qui creator est omnium visibilium & inuisibilium qui à Prophetis atque Apostolis & Euãgelistis est prædicatus? Et nunc per istum Diabolus zizania seminauit, per quem multus populus à recta fide auersus, & in profundum erroris deuolutus est. Sæpius à me monitus atque correptus, vt ab hac sacrilega doctrina recederet, nequaquam sermonibus acquiescere voluit; cuius rei causa abiectus atque depositus est deorsum ab ordine presbyterij. Et nunc quẽadmodum iubetis me obtemperare petitionibus vestris, cùm ille meis monitionibus noluerit acquiescere, præsertim cùm in hac causa non meo iudicio sententiam aduersus eum dederim, sed diuinitus inspiratus hoc fieri iusserim? Nam in hac hora noctis, cùm ex consuetudine debita sacras Deo orationes offerrem, eccè subitò video apparere mihi in habitu pueri Iesum Christum Dominum nostrũ. Cuius claritatis splendore nimio illustratus, non valebam vultum tantæ maiestatis inspicere. Qui indutus erat tunicam lineam candidam nimis, sed cõscissam à summo vsque deorsum: quam ambabus manibus constringebat circa pectus suum, cooperiens quodammodò nuditatem suam. Quem cùm sic vidissem, timor magnus irruit sup me, & cũ summo timore deprecans eũ, dixi: Domine, Domine, quid est hoc? Quare video sic tunicam tuam à summo vsque deorsum conscissam? Qui respõdit mihi: quotidiè ipsam tractas in Ecclesia, & nescis quomodo scissa est? Arius mihi hanc scidit, quia separauit à me populũ meum, quem mihi in hæreditatem acquisiui per crucis patibulũ. Et nunc per ipsum schisma factum est in populo meo; & ideo apparui tibi, præcipiens, & monens, ne fortè velis eum in cõmunionem suscipere. Iniqua enim meditatur contra me & populum meum. Ecce enim venturi sunt ad te quidam, quos ipse

cum

eum hypocrisi direxit, qui te rogent pro eodem, vt ei veniam præstes. Tu autem cum omni cautela vigilia, & ne acquiescas petitioni eorum, ne schisma fiat in populo meo, pro quo ego crucem pertuli, & mortem gustaui, & tertia die resurrexi. Omnia quæ mãdo tibi, obserua, & manifesta hunc sermonem meum Achillæ, & Alexãdro, qui post te futuri sunt Episcopi: quibus præcipe, ut & ipsi anathematizent eum à cõuentu suo coram omni populo, ut audientes terreantur, & discedant ab eo. Ideoque hæc omnia quæ mihi præcepta sunt, & iussa à Domino meo, manifestaui vobis, & cognita feci. Ex hoc mundus ero ab omnibus, quæ mandaui uobis, si non fuerint custodita. Et quibusdam interiectis, Mihi verò quanta ostensa sunt in Lycaonia ab hæreticis, credo, quia nec vos latet: quomodo Meletius Christianorum gregem ab Ecclesia separabit, pro quo Dei filius animam suam posuit, & effudit sanguinem preciosum. Aduersus quem Meletius impiè repugnans, sanctos Episcopos, ac religiosos viros in carcerem claudebat, ac tribulabat, cogens eos præuaricari. Propter quod charissimi mihi, moneo uos, atque hortor uiscera mea: custodite fidem, in qua renati estis: videte ne Arij, vel sociorum eius deceptionibus consentiatis. Videtis me, quomodo ob vinculum charitatis Domini nostri in custodia sim clausus, in ea ipsius misericordiam expectans. Comperi autem, quod impius Meletius contra me multa mala testificetur, vt amplius tyranni Maximini furor excitetur, & me interficiat.

DE HÆRESI, AB ARIO CVM Deo pugnante inuenta, ex Epiphanio contra Hæreses, secta 68. & 69. & ex Græco Vaticano.

MELETIVS (de quo plura posteà) in Alexandria existens, & ad tempus illic degens, propriam habens communionem cũ suis, Arium deprehendit, & ad Alexandrum detulit, (erat ille Episcopus Alexandrinus) quòd deprehendisset Arium in ipsius narrationibus, extra propositum fidei trãsgressum. Erat enim hic in Baucalide Ecclesia sic appellata in Alexãdria presbyter. In singulos enim dies presbyter est destinatus. Nam multæ Ecclesiæ erant, nunc autem sunt plures; & ipsa Ecclesia tradita erat ei, etiam si alius cum ipso esset. Qua verò de causa hoc fiebat, suo loco dicemus exactè, quando hoc opus fuerit. Ille igitur presbyter Arius, quem hoc honore dignatum fuisse Alexandrum Alexandrinum Episcopum dicebamus, vir specie quidem pius, cæterum nouitatis & gloriæ ardens amator cœpit circa fidem in Christum peregrina quædam proferre, quæ prioribus temporibus nemo quæsierat aut introduxerat.

(Theodoretus causam reddidit, hæresis ab Ario excitatæ lib. 1. Eccles. hist. c. 2. inuidiam scilicet Arij erga Episcopum Alexandrum; cuius doctrinam carpere voluit, cùm vitam non posset.) Is vnigenitũ Dominum nostrum Iesum Christum à Patris ineffabili & æterna diuinitate separare tentãs, magnæ in Ecclesia perturbationis autor fuit. Verùm Alexandro naturæ suæ benignitate per conuenientes exhortationes Arium conuertere volente, nondum autem depositione uti statuente, contigit deinde, quasi ex parua scintilla magnum ignem excitari, quousq; propterea multos pestilens hæreseos calamitas depasceret. Malum incipiens ab Alexandrinorum Ecclesia plures alias ciuitates atque Prouincias percurrebat. Tradunt autem ipsum Arium Libyn genere, verùm in Alexandria presbyterum fuisse, qui præfectus erat Ecclesię Baucalidis appellatę. Quotquot enim Ecclesiæ in Alexandria, Catholicæ Ecclesiæ sunt, sub vno Archiepiscopo sunt, priuatimq; ad has destinati sunt presbyteri, propter Ecclesiasticas necessitates, ita ut habitatores vicini sint vniuscuiusq; Ecclesiæ, viciq́ue, ac binia, quæ labra vernacula lingua eorum, qui Alexandriam vrbem habitant, appellantur. Fuit autem hic Arius temporibus Constantini Magni ac beati Regis, filij Constantij senis, qui fuit filius Valeriani Regis, qui etiam ipsi cum Diocletiano & Maximiano ac alijs regnauerunt. Omnes autem nouerunt, Constantinum patrem Constantij & Constantis admirandũ fuisse in Christianismo, & fide Patrum Apostolica ac Prophetica in Ecclesijs vsque ad ipsum Arium non adulterata. Contigit autem, ut hic multitudinem discinderet. Hunc enim Arium presbyterum prædicti Alexandri ingressus est spiritus Sathan, & commouit ipsum, (velut scriptum est) ut contra Ecclesiam puluerem excitaretur, & ex seipso ignẽ accenderet non vulgarem, qui occupauit omnem ferè Romaniã, maximè orientis partem, vt vsque in hunc diem ipsius hæresis veram fidem ac Ecclesiam impugnare non cessauerit. At verò illo tempore videbatur Arius presbyter esse, & fuerunt multi eius in presbyterio consortes in singulis Ecclesijs. Sunt itaque plures numero in Alexãdria, cum ea, quæ nũc extructa est Cæsaria appellata, quæ prius Adrianũ fuit, & postea Licinianũ gymnasium sine regia. Posteà verò, temporibus Constantij visum est ipsam ædificare Ecclesiam, Gregorio, Meletiano & Ario auspicante, absoluente autem Athanasio beato, & rectæ fidei patre. Imò etiam rursus ab eodem B. Athanasio restitutum est eadem Ecclesia, cùm combusta esset tempore Iuliani. Sunt autem aliæ plures, velut dixi: Ecclesia Dionysij appellata, & Theonæ, & Pierij, & Serapionis, & Diziæ, & Mendidij, & Aniani, & Baucalidis, & Abiæ. At in una harum Colluthus quidam erat, in altera Carpones, in alia Sarmatas, & Arius prædictus vnã ex relatis Ecclesijs tenebat. Clarum est autem, quòd vnusquisq; horum secundum consuetam communionem populum

lum ipsi concreditum in narrationibus doces, litem quãdam populo immittebant: & alij inclinati erant ad alium, alij ad Colluthum, alij ad Carponem, alij ad Sarmatam. Sicut igitur quisque exponebat in propria Ecclesia, alius aliud quid, & alius aliud, appellationi & laudis exilis gratia, alij Colluthianos seipsos nominauerunt, alij Arianos. Nam & Colluthus quædam peruersa docebat, sed non durauit huius hæresis, sed statim dispersa est. Quomodo vtinam & furiosa Arij fides, immò potius incredulitas, aut adhuc magis mala fides periisset. Elatione enim elatus senex à proposito excidit. Erat autem statura valde longus, subtristi specie, figuratus velut dolosus serpens, qui decipere posset omne innocens cor per versutum suum prætextum. Dimidium enim pallium hic semper indutus, & stolam. dulcis erat in colloquio, persuadens semper animas ac blandiens. Quapropter valdè citò septingentas virginitatem professas in vnum contraxit, & fama est ipsum etiam Presbyteros septem, & Diaconos duodecim abstraxisse. Et venenum ipsius statim vsque ad Episcopos peruenit. Secundum enim Pētapolis Episcopum, & alios persuasit, ut simul cum ipso abducerentur. Fiebant autem hæc in Ecclesia, ignorante beato Alexandro Episcopo, donec Meletius Ægypti etiam ipse Archiepiscopus ex Thebaide, de quo iam à me dictum est, reuelaret. Nondum enim res Meletij ad inimicitiam deuenerat. Zelo itaque perductus Meletius, nihil enim alteratus erat in fide, quam solo prætextu vltroneæ iustitiæ, id quod etiam ipse horrendum in vitam perduxit, velut iam de ipso diximus: detulit itaque ad aures Archiepiscopi Alexandri, Archiepiscopus Meletius in Ægypto, verùm subditus Alexandro. Contemporaneus autem hic Meletius fuit Petri beati Episcopi, ac Martyris sicut dixi. vbi igitur significasset de Ario omnia, quomodo descessisset à veritate, & quòd multos polluisset ac perdidisset, corruptis his à recta fide, qui ipsi credidissent: tunc Episcopus accersitum Arium interrogabat de perlatis ad se, an hæc ita se haberent. Ille verò neque hæsitauit, neque timuit, sed ab exordio perfricta frõte omnem suam malam opinionem euomuit, velut epistolæ ipsius indicant, & examinatio contra ipsum tunc facta. Conuocat itaque Alexander presbyteros & alios quosdam Episcopos præsentes, & examinationem huius facit ac interrogationem. Vbi verò non persuasus est à veritate, expellit ipsum ex Ecclesia, & ipsum per vrbem diffamat. Cùm ipso autem distractæ sunt prędictæ virgines, & clerici prædicti, & alia multa turba. Quum autẽ versaretur Arius multo tẽpore in vrbe, statim moritur confessor Meletius, itemque testis ac Martyr. Itaque Arius seditiones faciens, & singulos decipiẽs, multos perdidit. Postea verò vbi deprehensus est, & ad confutationem venit in vrbe, ac diffamatus est, ab Alexandria

Multum planè fuit hoc tempus, nam Meletius post Cõcilium obijt.

aufugit, & ad Palæstinam iter arripit: quo cum peruenisset singulos episcopos adiit cum blanditiis ac adulatione, ut sibi multos faceret cooperatores. Et suscipiunt quidem ipsum aliqui, alii verò repulerunt. Postea verò ad aures Episcopi Alexandri deuenit, & scribit epistolas encyclicas, hoc est, orbiculares, siue per circuitũ, quæ sanè apud studiosos adhuc seruantur, numero septuaginta ad singulos Episcopos, ad Eusebium statim in Cæsarea: supererat enim, & ad Macarium Hierosolymorum, Æsculapium in Gaza, Longinum in Ascalone, Macrinum in Iamnia, & ad alios, & in Pheniæ ad Zenonem quendam antiquum, & in Tyro, simulque in caua Syria. Quum igitur missæ essent Epistolæ, reprehendentes eos, qui ipsum suscepissent, unusquisque rescripsit B. Alexandro, seque purgauit. Et alii quidem per Ironiã scripserunt, alii in ueritate, partim dicentes se illũ non excepisse, partim per ignorantiam suscepisse. Alii verò responderunt se per susceptionem studuisse, ut ipsum lucrifacerent. Et uaria fuerunt de his argumenta. Postea verò vbi cognouit Arius, quod epistolæ allatæ essent Episcopis undiquaque, & de cætero undique expelleretur, & non amplius quisquam ipsum suscipiebat, quàm ipsius cooperatores. Eusebius enim antiquus senex Nicomediensis totus ipsius erat, qui cum Luciano in Nicomedia conuixerat. Sed & Leontius Apocopus in Antiochia nõdum episcopatum sibi commissum habens, & alii quidam. Quandoquidem igitur ex eadem veneni fraternitate hi omnes erãt, suscipit ipsum Eusebius multo tempore.

GRÆCVS VATICANVS.

Postremò cùm videret (Alexander Alexandriæ episcopus) malũ in peius progredi, synodum subiectorum sibi episcoporũ conuocans & Arium deponens, suis comministris rationem reddit: & fusius aduersus Arium disserens, studiumque ad extirpandam hæresin eis iniiciens, ut parati forent ad iudicium: ipsos in promptu esse adhortatur, in hunc modum ad eos scribens.

DEPOSITIO ARII, ET SOCIORVM eius, missa ab Alexandro Episcopo omnibus Episcopis.

Sic etiam legitur li. 1. Socratis ca. 3. interprete Christoforsono.

CHARISSIMIS HONORATISSIMISQ. fratribus, qui ubique gentium sunt nobiscum in Ecclesiæ ministerio coniuncti.

CVM in sacris litteris sit unum corpus Ecclesiæ Catholicæ nobis traditum & præceptum, vt concordiæ ac pacis vinculum teneamus: consentaneum est, vt per litteras colloquamur inter nos, aliq; alios mutuo de rebus, quæ apud singulos geruntur, certiores faciamus,

ciamus,quo siue vnum ex membris patitur, siue lætatur, nos inter nos, uel patiamur unà, vel vnà lætemur. In nostra quidem Prouincia prodierunt iam viri,qui leges rescindũt,Christum ipsum impugnant,animos hominum ad defectionem (quæ quidem prænuncia,& quasi præcursor Antichristi non sine causa & existimari, & appellari possit) docere nitũtur. Ac mihi certè in animo erat de illo facinore penitus reticuisse, vt eius labes, si quomodo fieri potuisset, inter illos solum, qui ab Ecclesia desciuerant, deleri quiuisset: ne in alia loca euagata, simplicium quorundam aures suis sordibus inficeret.

Verùm quoniam Eusebius,qui nunc Nicomediæ Episcopus est, quique totum Ecclesiæ statum in sua manu positum arbitratur,cùm à nemine quod Ecclesiam Beryti deseruerit, quodque oculos cupiditatis & ambitionis suę ad episcopatũ ecclesiæ Nicomediensis obtinẽdum adieceerit,in se animaduersũ esse videat, istorum etiam, qui ab Ecclesia defecerunt, patrocinium suscipit,& ad omnes qui sunt vbiq; gẽtium literas scribere conatur,eosque in eisdem commendat plurimum, quo imperitos quosdam in grauissimã hæresim, Christoque penitus aduersariam rapiat: necesse habeo,idque sententia quadam, quæ in lege scripta est inductus, silentium rumpere, remque vobis omnibus indicare,quò non modò eos,qui defecerunt à Christo,execrabilesque verba, quæ illorum hæresis usurpat,cognoscatis: uerum etiam si forte. Eusebius literas scripserit, ad eas animos minimè attẽdatis.Nam inueteratã suam maleuolentiam, silentio ad tempus obtutam,iam per istos renouare studet: & licet simulatione quadam præ se ferat, eorum causa literas scribere, re tamen ipsa declarat perspicuè,se in rem suam seriò istud ipsum agere. Qui autem defecerunt ab ecclesia, sunt; Arius, Achillas, Aeitales, Carpones, Arius alter, Sarmates, Euzoius, Lucius, Iulianus, Menas, Helladius, Gaius, Secundus item, & Theonas qui dicti sunt episcopi. Quænam uerò isti cõtra scripturas excogitarint, temereque effutiuerint,sic accipitote: Deum non semper Patrem fuisse: Sed tempus aliquando extitisse, cùm Deus non esset Pater: non ab æterno Dei uerbum fuisse,sed ex nihilo ortum esse. Nam Deũ qui est,eum cùm non erat, ex eo quod non est procreasse:& propterea tempus fuisse aliquando cùm non esset. Creatum enim & factum fuisse filium; neque essentia patri similem, neque natura uerum patris sermonem, neque ueram sapiẽtiam eius esse,sed per abusionem verbum & sapientiam dici. Ipsum factum esse proprio Dei verbo, & sapientia, quæ in Deo est, per quàm cùm cætera omnia, tum illum ipsum fecit Deus. Et ob eam causã natura sua posse cõuerti & mutari, sicut animãtia omnia ratione vtentia: uerbum esse peregrinum, alienum & seiunctum à sapientia Dei, patrem à filio minimè explicari posse. *Nam filium neque Patrẽ plenè & accuratè cognoscere, neq; exquisitè cernere posse.* Etenim suam ipsius essentiam, vt est, filium nõ percipere, quippè filium nostra causa factum esse,vt Deus per ipsum tanquam per instrumentum nos crearet, neque extitisse aliquando, nisi Deus nos creare in animum induxisset. Quæsitum est igitur ab illis, utrum Dei sermo posset mutari, quemadmodũ Diabolus mutatus est? & non veriti sunt respondere: certè potest. Cùm enim & gigni & mutari possit, eius naturam posse mutari. Ario igitur & eius fautoribus, qui ista asserunt, & de eisdem tam impudentiore loquuntur, unà cum illis, qui eius opinioni assentiuntur, nos cum alijs ferè centum Ægypti & Libyæ Episcopis in unum cõuenientes, anathema denunciauimus. Cæterũ Eusebius eos ad se admittit, operamque sedulò dat, ut mendacium cum ueritate & cum pietate impietatem cõmisceat. Verùm ad hoc præstandum non satis habet virium. Nam uincit veritas, & nulla est societas luci cum tenebris, nulla consensio Christi cum Belial. Quis enim unquam talia audiuit? aut quis est, qui si iam audiret, nõ ea tanquam insolita & peregrina obstupesceret, auresque obturaret, ne eiusmodi verborum sordes in audiendi sensum illaberẽtur? Aut quis est, qui, cum Ioannem audiat dicentem: In principio erat verbum, non istos condemnauerit dicentes: Erat tempus aliquando, cum nõ esset? Aut, quis est, qui cum audiat in Euangelio: vnigenitus filius, & per ipsum facta sunt omnia; non istos odio habuerit, affirmantes filium unam esse ex creaturis? Aut qui poterit ipse esse similis illarũ rerum, quæ per ipsum factæ sunt? Aut quemadmodum vnigenitus, si (ut illorum fert opinio) cum alijs rebus vniuersis numeretur? Aut quomodo ex nihilo factus est? cum Pater dicat: Eructauit cor meum verbum bonum: & ex vtero ante luciferum genui te? Aut qua ratione essentia patri dispar ac dissimilis, cum sit perfecta imago & splendor patris, cumque ipse dicat: qui uidit me, uidit & patrem? Aut quo pacto, si verbum & sapientia sit Dei filius, erat tempus aliquando cum non esset? Nam perinde est ac si diceret: Deum aliquãdo & sermone & sapientia caruisse. Aut quo pacto conuerti mutariue potest, cum ita loquatur ipse de se: Ego in patre, & Pater in me est: Et, ego & pater vnũ sumus. & per Prophetam etiã: Videte me, quòd ego sum Deus, & non mutor? Et quanquam hoc dictum ad ipsum patrem referri potest, tamen aptius & magis propriè de filio uerbo iã dicitur, quòd cum sit homo factus, non mutatus est, sed, ut Apostolus ait: Iesus Christus heri & hodie, idem ipse & in secula. Quid igitur illos in hãc perduxit sententiam, cum scilicet propter nos factum esse: cum tamen Paulus scribat: Propter quem omnia, & per quem omnia? Quod autem falsò calumniati sunt, filium non plenè & perfectè patrem nouisse, nemini mirum videri debet. Nam cum semel statuissent contra

Christum

Christum bellum gerere, reiecerunt penitus voces ipsius Domioi, dicentis: Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem. Quòd si ex parte pater cognoscit filium: perspicuũ est filium etiam ex parte patrem cognoscere. Verum si hoc dictu nefas est, & pater plenè filium cognoscit: constat, quod sicut pater cognoscit suum ipsius verbum, sic & verbum suum ipsius patrem cognoscit, cuius est verbum. Cæterum quamquam ista recensendo, atque adeò sacras atque diuinas scripturas apertè explanando, eos sæpenumerò conuicimus: tamen illi rursus velut Chamæleontes sese mutabant; dictumque illud Sapientis, in sua ipsorum capita torquere magnopere contendebant, videlicet, impium, cùm in profundum malorum venerit, contemnere. Ac tametsi complures certè Hæreses ante illorum ætatem exortæ erant, quæ quidem extra modum audacia euagatæ, ad extremam dementiam sunt tandem prolapsæ; isti tamen, qui omni suo sermone verbi diuinitatem tollere nituntur, vtpote ad Antichristi tempora propius accedentes, illas hæreses præ suorum errorum impietate iustas esse quodammodo declarant. Quapropter illis Ecclesia interdictum est, atque adeò anathema denunciatum. Et quamquam de eorum exitio per magnum animis dolorem capimus, & maximè quòd Ecclesiæ instituta aliquando agnouerant, iamq; ab illis exciderunt de illis tamen non magnoperè miramur. Idem namque non Hymenæo solum, sed Phileto contigerat, sed Iudæ etiam ante illos, qui Seruatoris discipul⁹ fuit, postea autem, proditor & desertor illius factus. Atq; istarum rerum oentiquam ignari extitimus. Domious enim prædixerat: Videte, ne quis vos seducat. nã multi venient io nomine meo, dicentes: Ego sum, & tempus appropinquauit; & multos seducent, ne eatis post illos. Paulus etiam cum ista à Seruatore didicisset, scripsit quòd nouissimis temporibus quidam deficerent à fide sana, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis Dæmoniorũ veritatẽ auersantium. Iam verò cùm & Seruator noster Iesus Christus, hoc præceperit, & per Apostolũ de huiusmodi hominibus significauerit, nos certè, quoniam illorum impietatem nostris ipsorum auribus accepimus, nõ sine causa eius generis hominibus, sicut ante diximus, anathema denunciauimus, eosque ab Ecclesia Catholica, fideque alienos palàm declarauimus, vestramque pietatem fecimus certiorem, charissimi, & honoratissimi fratres, qui estis nobiscum in Ecclesiæ ministerio coniuncti, vt, si fortè quidam ex illis temeritate impulsi, ad vos venire oon vereantur: ne eos admittatis, neve Eusebio, vel alteri cuipiam qui eorũ causa ad vos scribat, omninò attendatis. Nam par est, vt nos, qui sumus Christiani, omnes qui contra Christum loquantur, animoque sint ab eo ab alienato, tanquam Dei hostes, & corruptores animorum deuitemus, neque id genus hominibus, sicut præcepit beatus Ioãnes, vel aue dicamus, ne quãdo illorum peccatis communicemus. Salutate, qui apud vos sunt fratres: qui mecum sunt, vos itidem salutant.

ALEXANDRIÆ PRESBYTERI.

Colluthus Presbyter cõsentio prædictis, & depositioni Arij, & eorum qui cum ipso impiè agunt.

Alexander Presbyter similiter.
Dioscorus Presbyter similiter.
Dionysius Presbyter similiter.
Eusebius Presbyter similiter.
Alexander Presbyter similiter.
Silas Presbyter similiter.
Arpocration Presbyter similiter.
Agathus Presbyter similiter.
Nemesius Presbyter similiter.
Longus Presbyter similiter.
Syluanus Presbyter similiter.
Pirous Presbyter similiter.
Apis Presbyter similiter.
Proterius Presbyter similiter.
Paulus Presbyter similiter.
Cyrus Presbyter similiter.

MARIOTIDIS PRESBYTERI.

Apollos Presbyter similiter.
Ingenius Presbyter similiter.
Ammooius Presbyter similiter.
Dioscorus Presbyter similiter.
Sostras Presbyter similiter.
Theor. presbyter similiter.
Tyrannus Presbyter similiter.
Coptes Presbyter similiter.
Ammonas presbyter similer.
Orion Presbyter similiter.
Serenus Presbyter similiter.
Didymus presbyter similiter.
Hercules Presbyter similiter.
Boccon Presbyter similiter.
Agathus Presbyter similiter.
Achillas Presbyter similiter.

DIACONI.

Ammonius Diaconus similiter.
Macarius Diaconus similiter.
Pistus Diaconus similiter.
Athanasius Diaconus similiter.
Eumenes Diaconus similiter.
Apollinius Diaconus similiter.
Olympius Diaconus similiter.
Aphthonius Diaconus similiter.
Macarius Diaconus similiter.
Paulus Diaconus similiter.
Petrus Diaconus similiter.
Amintianus Diaconus similiter.
Gaius Diaconus similiter.
Serapion Diaconus similiter.
Iustus Diaconus similiter.
Didymus Diaconus similiter.
Demetrius Diaconus similiter.
Comon Diaconus similiter.
Marcus Diaconus similiter.
Alexander Diaconus similiter.

Triphon

Triphon Diaconus similiter.
Ammonius Diaconus similiter.
Didymus Diaconus similiter.
Ptolation Diaconus similiter.
Saras Diaconus similiter.
Gaius Diaconus similiter.
Hierax Diaconus similiter.
Marcus Diaconus similiter.

Sic vertit Christofor. lib. 1. hist. Eccle. Theod. c. 4. Græcus noster hâc epistolam nô habet, alibi tamê suam explicat sententiam; Alexandrum, ad quem epistola scribitur, tûc fuisse presbyterum.

ALEXANDRI ALEXANDRINI Episcopi ad Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum gentilem suum Epistola.

CHARISSIMO FRATRI, EST vnamini Alexandro, Alexander in Domino Salutem.

EST quidem propositum hominibus improbis, in quorum animis inexplebilis honoris, & pecuniæ cupiditas insita est, vt Ecclesijs, quæ videntur plus habere dignitatis, ex occulto insidientur, qui per varias ac multiplices vias sincerã ecclesiæ puritatẽ oppugnare non cessant. Nam impulsu Diaboli, qui vim suam in eorũ animis exercet, & in furorẽ acti, ad voluptates, quæ forte se offerunt, feruntur præcipites: atque ab omni pietate refugientes, timorem diuini iudicij proterunt. De quibus ego, qui inde non parum acceperim incommodi, necesse habui vestræ pietati significare, vt id generis homines sedulò deuiteris, nè fortè quisquam illorum audacia fretus, vel per seipsum (præstigiatoribus enim nunquam deest ad fraudem faciendam simulatio) vel per literas, quæ erunt mendacijs ita lepidè, & eleganter aspersæ, vt hominem, qui simplici ac syncerae fidei se addixerit, à veritate abstrahant; in vestras Ecclesias erroris sui imprimat vestigia. Nam Arius & Achillas nuper facta coniuratione, dum Colluthi ambitionem imitari studebant, eum in eo vitiositatis genere longè superarunt. Illo enim, quamquam eas ipsas res, quas ille coarguere conabatur, tamen improbi sui instituti causam, saltem simulatam habuisse visus est. Hi autem cùm illius nundinationem, qua Christum ipsum vendidit, animaduerterent, non amplius ecclesiæ legibus subiecti esse sustinuerunt; sed speluncis latronum sibi constructis conuentus in illis sine intermissione agere, noctes diesque Christo & nobis maledicè obtrectare, omnẽ Apostolicam & piam doctrinam criminari, simulatione Iudaica officinam ad Christum impugnandum instruere, diuinitatem seruatoris nostri inficiari, eum cæteris hominibus, nihilo præstantiorem prædicare, vocibusque omnibus, quæ pro eius salutari in carne œconomia, & abiectione sui nostra causa suscepta, scriptæ sunt, ex sacris literis selectis, eisdem impiam suam prædicationẽ corroborare; & verba, quibus æterna eius diuinitas & gloria vna cum patre ineffabilis confirmatur, auersari nituntur. Quippè impiam gentilium & Iudæorum de Christo opinionem defendentes, suam ipsorum laudem (quantum fieri potest) venatur; & in quibus eis ludibrio sumus, omnia enixè consectari student. Seditiones porrò in nos quotidiè concitare, graues ciere persecutiones, & interdum lites per muliercularum impuratum sermones, quas ipsi in fraudem impulerunt, intendere: nonnunquam religionem Christianam, suas tenellas meretriculas per singulas plateas turpiter circumducendo, grauissimis contumelijs afficere; quin etiam & inconsutam & indissolubilem Christi tunicam, quam tortores noluerunt discindere, hi discerpere non dubitarunt. Nos igitur, sicut scelerata eorum vita, & conatus execrabilis postulat, suffragijs omnium tandem, licèt serò propter rei ignorationem istud sumus aggressi: & ecclesia quæ Christi diuinitatem sanctè adorat, eos eiecimus. Itaq; hi circũcursace hâc, illâc, quò nobis obtrectent, deflectere ad collegas nobiscum in eadem fide cõsentientes, specie quidem pacis, & concordiæ simulata, veniam petere præ se ferre, sed reuera moliri, vt per sermonis lenocinia nonnullos eorum in sui morbi contagionem pertrahant: literas quoque ab illis blandiores petere, vt coram ijs, quos errore implicarint, eas deprauatè legentes, suę prolapsionis impœnitentes reddant, iã ad impietatem assuefactos, quasi episcopos suæ sentẽtiæ, & opinioni consentientes haberent. Nam nõ illis confiteri volunt ea, quæ tam nefariè impieque apud nos cùm docuerunt, tum fecerunt, quorum gratia ecclesia expulsi sunt: sed vel silentio tegere, vel partim sermonibus cõmẽtitijs, literis partim veteratoriè scriptis obscurare nituntur, quo eos dolo deludãt. Quapropter colloquijs tum probabilitate, tum facetijs dicacibus refertis perniciosam suã doctrinam tanquam velis obtendentes, hominẽ simplicem & fraudi expositum, in suum errorem rapiunt: quin etiã à nostræ sanctę piæque religioni, apud omnes obtrectando, haudquaquam se abstinent. Vnde fit, vt nonnulli, qui eorum literis subscribunt, in ecclesiam recipiantur: quod factũ, mea quidem sententia, maximam infamię notam collegis nostris, qui illud ausi sunt, inussit: qui non modo id, quod canon Apostolicus permisit, non faciunt, sed conatum eorũ contra Christum planè diabolicum, qui illis inest, vehementiorẽ efficiunt.

Quocirca, fratres charissimi, abiecta cunctatione, ingenij mei vires, quo istorum vobis infidelitatem significarem, excitaui: qui asserunt; tempus aliquando fuisse, cùm non esset filius Dei, postea factum, cùm non antè extiterit, talem fuisse, tùm cùm factus erat, qualis quisque homo est. Omnia enim Deum ex nihilo fecisse. Qua sententia etiam Dei filium comprehendunt, eumque in creatione omnium rerum, siue rationis sunt illæ participes, siue expertes, concludunt. Quibus

bus etiam consequenter addunt, eum natura posse mutari, virtutis & vitij capacē esse. Itaque hoc posito, eum ex nihilo factum, literarum sacrarū, quæ verbi Dei æternitatem, immutabilitatē, eius sapientiæ diuinitatem, (atque ista sunt Christus) docent, prorsus labefactatur authoritas. Est enim in nostra quoq; situm potestate, vti istæ ecclesiæ pestes prædicant, filios Dei fieri, nō aliter atque ille factus est. Scriptum nanque esse, filios genui & exaltaui. Ac cùm illis obijcitur sententia, quæ deinceps sequitur, & ipsi spreuerunt me: quod planè naturæ seruatoris, qui est natura immutabilis, repugnat: tum omni exuta erga Deum pietate ac reuerentia, aiunt, Deum, cùm eum præscientia & præsensione prænouisset, neutiquam ipsum aspernaturū, iccirco ex omnibus elegisse. Non enim natura aut quicquam præter cæteros filios habuisse prærogatiuæ (nullum namque natura filium Dei esse affirmant, neque quemquam esse, qui vlla cum eo proprietate coniunctus sit,) sed cùm esset natura mutabili & propter singularem in vita, & moribus ritè instituendis diligentiā ac studium, nō ad vitia deflecteret, Deum eum elegisse, adeò, vt si vel Paulus, vel Petrus in hac obnixè incubuisset, eodem modo fuisse filios Dei, quo ille fuit. Ac quo insanam & pestiferam suam doctrinam cōfirment, etiam in ipsas scripturas vim faciunt, & sententiā in psalmis de Christo traditam, quæ ita se habet (dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis) ad suum institutum detorquent.

Verùm quòd filius Dei non creatus fuit ex nihilo, neque tempus fuisse, cùm non erat, Ioannes Euāgelista abundè satis docet. Sic enim de illo scribit: (vnigenitus filius, qui est in sinu patris.) Cùm enim diuinus ille magister docere institueret, patrem & filium duas res esse, quæ separari nequeunt, filium in sinu Patris esse dixit. Quinetiam quòd filius Dei non sit rebus ex nihilo creatis annumerandus, idē Ioannes ostendit, cùm dicat: omnia per ipsum facta esse. Nam propriū eius subsistentiæ modum declarauit his verbis: (In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbū, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factū est nihil.) Quod si omnia per ipsum facta sunt, q fieri potest, vt is, qui rebus creatis essentiam indulserit, quodam tempore nō fuerit? Nulla enim ratio vult, vt quod creat, eiusdem sit cum creatis naturæ. Quod si ipse fuit in principio, & omnia per ipsum facta sunt, creataque ex nihilo (nam quod est, subsistitque, illis, quæ fiunt ex nihilo, contrarium est, vehementerque repugnat. nam cum alterum nullum esse interuallum inter Patrem & filium, neque illud vlla animi cogitatione posse informari, alterum mundum ex nihilo conditum ostendit) perspicuum est, mundum recentiorem, quàm essentiam filij Dei habuisse generationem, quippè cùm omnia à patre per filium talem sint essentiæ originem consecuta. Itaque sanctissimus Ioannes cùm illud, Erat, quod est verbi Dei proprium, immensum esse, & longè supra mortalium captum & cogitationem positum animaduerteret, eius generationem creationemque eloqui noluit: immò verò ne ausus quidem est verbis, literis eisdem ac syllabis compositis gignens & genita nominare. Nō quod verbum Dei ingenitum est, (nam solus pater est ingenitus,) sed quod ineffabilis vnigeniti filii Dei subsistentia non modò solertem intelligentiam Euangelistarum, verum fortassè etiam Angelorum comprehensionem longè superat. Itaque, meo quidem iudicio, ne in pijs quidem numerandi sunt, qui in istarum rerum inquisitionē intrare non dubitant, spreta reiectaque illa sententia: altiora te ne quæras: & sublimiora te ne scruteris. Quòd si cognitio multarum aliarum rerum, quæ sunt sine dubio his longè imperfectiores, comprehensionem fugiat humanam (quales sunt illæ, de quibus Paulus sic loquitur: quæ oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, ea quæ præparauit Deus diligentibus se: quales sunt præterea stellæ, quas Deus Abrahamo negauit posse numerari, qualis deniq; est arena maris, & stillæ pluuiæ, quas res inquit scriptura, quis enumerare poterit? quid ergo est, cur quisquam nisi insanus, & planè mente captus sit, verbi Dei subsistentiam curiosè peruestigare moliatur? De qua ita spiritus loquitur propheticus: generationem eius quis enarrabit? per quam quidem sententiam ab animis eorum, qui erant uelut columnæ & principes omnium, qui in toto orbe uixerunt, seruator noster, quò illis gratificaretur, istarum rerum notitiam tanquam onus auferre laborauit: contraque naturam esse docuit, ut quisquam eas cogitatione deprehenderet. Nam soli patri diuinissimi illius mysterij cognitionem reseruatam esse. Sic enim locutus est: (Nemo nouit quis sit filius, nisi pater, & patrem nemo nouit nisi filius.) De qua re arbitror Patrē hoc quoque dixisse: Secretum meum mihi, & meis. Quod autem extrema dementia est, filium ex iis, quæ non sunt, ortum, inque tempore productum existimare: eædem ipsæ voces, nimirum, ex his quæ non sunt, satis declarant, licet isti stupidi suarum uocum insaniam non intelligant. Nam id quod dicitur: Non erat, aut in tempore fuisse necessè est, aut in aliquo sæculi internallo. Proindè si uerum est, omnia per ipsum facta esse: constat etiam omne sæculum, tempus, interualla temporis, & illud, Quādo, in quibus reperitur id, quod dicitur, Non erat, per ipsum facta esse. Et quid est, quamobrem non sit absordum, eum qui sæcula, tempora, opportunitates temporū, quibuscum illud quod dicitur, Non erat, cōfusum est, progenuit, quodam tempore non fuisse asserere quippè cum insulsum sit, & plenum cuiusque inscitiæ, eū,

qui

qui alicuius rei procreator extiterit, post rei illius procreationem, ipsum procreatum esse. Nam, vt istorum fert opinio, non solùm illud interuallum temporis, in quo filium à Patre generatum esse asseuerant, tempore prius erat, quam Dei sapientia, quæ hanc vniuersitatem construxit: verùm etiam scriptura, quæ illum primogenitum omnis creaturæ nuncupat, mentita est. Accedit eodem Paulus, qui de eo his congruentia voce clarissima fundit. sic enim ait: Quem posuit hæredem omnium, per quem sæcula condidit. Quinetiam in eo condita sunt omnia, & quæ in cœlis, & quæ in terra, visibilia, & inuisibilia, siue principatus, siue potestates, siue dominationes, siue throni. Omnia per ipsum & in ipsum condita sunt, & ipse est ante omnia. Quocirca cùm illud, ex nihilo; seu, ex his quæ non sunt, non sine summo scelere, & impietate positum sit: necessariò sequitur, Patrem semper Patrem fuisse. Atque est Pater semper cum habeat filium, ob quem vocatur Pater: & cùm sit ei semper filius, & semper Pater perfectus; atque in ipso quod verè bonum est, expletus omnibus suis partibus, qui filium vnigenitum, neque in tempore, neque ex interuallo temporis, neque ex nihilo genuit. Qui igitur fieri potest, vt non sit impium dicere, quodam tempore sapientiam Dei non fuisse, cum loquatur de se: Ego eram apud illum componens, ego eram cui adgaudebat? aut virtutem Dei aliquando non fuisse, aut verbum eius mancum fuisse aliquando, aut alia negare, ex quibus & filius cognoscitur, & pater velut notis quibusdam discernitur? Nam cum quis splendorem gloriæ neget esse, tollit simul & primariam lucem, cuius est splendor. Quòd si porrò imago Dei non erat semper, liquet neque illum, cuius imago est, semper fuisse. Quinetiam cùm dicitur formam subsistentiæ Dei non esse, tollitur vnà etiam ille, qui omninò ab ea figuratur. Vnde licet perspicere Seruatoris nostri proprietatem, qua filius est, nihil cum aliorum filiorũ proprietate habere commune. Nam quemadmodũ inexplicabilis eius subsistentia, propter eximiam & singularem ipsius excellentiam, ostenditur rebus præstare omnibus, quibus ipse essentiam tribuerit, sicque & eius filialitas, vt ita dicam, quæ est paternæ diuinitatis secundùm naturam, ineffabili præstantia antecellit filialitati eorum, qui per ipsum adoptantur in filios. Nam ille cum sit in omnibus cumulatè perfectus, & nullius rei indigens, est natura planè immutabilis: hi autem cùm in vtramque partem conuerti possint, illius egent auxilio. Qui enim fieri potest, vt Dei sapientia efficiatur perfectior, aut ipsa veritas aliquid sibi assumat, quod omninò habet, aut verbum Dei eodem modo? aut quomodo ipsa vita lux vera præstabilior fiat? Quod si ita se habet, quantò magis repugnat naturæ, vt sapientia stultitiæ aliquando capax sit: aut potentia Dei implicetur imbecillitate, aut obscuretur temeritate ratio, aut tenebræ denique cum vera luce commisceantur: præsertim, cùm & Apostolus simili causa adductus dicat: quæ societas luci ad tenebras, aut quæ conuentio Christi ad Belial? Et Salomon quoque quod fieri nequit, vt vel cogitatione comprehendatur, vi serpentis super petram, quæ est, vt Paulus censet, Christus. Qui autem sunt eius creaturæ, vt homines, & Angeli, benedictionem accepére, vt indies proficerent, vt virtutibus, mandatisque in lege præscriptis exculti, exercitatique non in vitia delaberentur, ad eum planè finem, vt Dominus noster Iesus Christus, qui est patris natura filius, ab omnibus adoraretur. Quinetiam ijdem ipsi spiritu seruitutis deposito, abiectoque, & spiritu adoptionis filiorum ex rectè præclareque factis, & ex progressione in virtute assumpto, beneficio Christi, qui est natura Dei filius, affecti, fiũt filij adoptiui. Quòd verò ad ingenuam, propriam, naturalem, & eximiam eius filiationẽ attinet, Paulus Apost. explanat de Deo, loquens his verbis: qui proprio filio nõ pepercit, sed pro nobis, videlicet non natura filijs, ipsum tradidit. Nam quo ab alijs filijs, qui nõ sunt proprij, distingueretur, eum proprium filium nominauit. Porrò in Euangelio sic scriptum legimus: hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui. Itemque in Psal. Seruator ait de se: Dominus dixit ad me, filius meus es tu. In qua sententia & suã ipsius demonstrat ingenuitatẽ, & alios quosdam præter se sui patris filios esse non ingenuos. Quid quæso illud: Ex vtero ante Luciferum genui te? an non perspicuè ostẽdit naturalem, quæ in filio est, paternæ generationis proprietatem? quàm nõ studio in moribus piè instituendis, nõ in virtute excolenda progressione, sed propria naturæ vi est cõsecutus. Proinde vnigenitus Patris filius hãc proprietatem, qua filius est, firmam & immutabilem tenet. At adoptio filiorum, quæ in hominibus rationis participibus est, quæque non natura ipsis, sed probitate morum, & Dei beneficio tributa est, ex sacra scriptura mutabilis ostenditur. Nam videntes, inquit, filij Dei filias hominum, acceperunt sibi vxores, & quæ sequũtur. Ac rursus: filios genui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me, Deum per Esaiam Prophetam dixisse cognouimus.

Verùm quamuis de hac re multa habeam dicere, charissimi fratres, tamen ea missa propterea facio, quòd absurdum putem doctores fidei doctrina consentientes pluribus admonere; quippè, cùm ipsi sitis docti à Deo, & non ignoretis, tum Ebionis & Artemæ doctrinam, quæ non ita pridem veram Ecclesiæ pietatem oppugnare cœpit, tum pestiferum studium Pauli Samosateni Episcopi Antiochiæ, qui concilio omnium vbique Episcoporum, atque adeò iudicio Ecclesia eiectus est. Cuius peruersæ doctrinæ Lucianus successor

factus, multorum annorum spacio, hoc est, tantisper dum tres Episcopi alius post alium Ecclesiam illam rexere, exclusus ab Ecclesia mansit. Istorum hæreticorum impietatis feces, hi qui modo in lucem editi, filium Dei ex nihilo ortum asserunt, quique sunt velut Stolones occulti ex illis nascentes, animis hausserunt: Arium dico, Achillam, & reliquam improborum illis adhærentium turbã. quinetiã tres Episcopos in Syria nescio quo modo ordinatos, qui quoniã istorum errores suo cõsensu approbarunt, videntur eorũ amentiam velut facibus nouis admotis magis incendisse: in quos quidem accuratè inquirendi potestas vestro iudicio permissa est. Atque hi quemadmodum voces de Seruatoris passione, de abjectione, & exinanitione suipsius, de eius paupertate, alijsque, quibus tanquã aduentitijs se in sacris literis nostra causa describi passus est, memoria ideo tenent, vt eas citando, summam eius & sempiternam diuinitatẽ deprauent, sic verba, quæ naturalẽ eius gloriam, nobilitatem, & æternam cum Patre mansionem significanter exprimunt, penitus eorum animis exciderunt. cuius generis sunt illa: Ego & pater vnum sumus. Quam sententiam dum protulit Dominus, non se patrem appellauit, neque duas duarum personarum naturas vnã esse ostendit: sed quòd patris filius paternam effigiem accuratè seruare solet, quippè cùm eius similitudinem à natura in se impressam habeat, & perfecta sit Patris imago, & expressa figura exemplaris primarij. Vnde Dominus Philippo quodam tempore patrem eius videre cupienti, dicentique: ostende nobis patrem, apertè commonstrat: Qui vidit me, vidit & patrem, quandoquidẽ Pater per ipsum velut per speculum purissimum, idemque animatum, in quo Dei exprimitur imago, manifestò cernitur. Filium porrò Patri similem in Psalmis pronunciatum memorant sanctissimi viri, in quibus scriptum est: in lumine tuo videbimus lumen. Quapropter qui honorat filium, honorat & Patrem: idque planè meritò. Nam omnis vox impia, quæ temetè contra filium profertur, in Patrem quoque recidit.

Atque nemini mirum debet videri, fratres charissimi (hoc enim quoq; persequi animus est,) si falsas, confictasque tum cõtra me, tum contra populum nostrum sanctissimum criminationes deinceps exposuero. Nam qui aciem ad diuinitatem filij Dei oppugnandam instruxerint, non mirum si nos contumeliosis maledictis lacerare non vereantur. Qui etiam neminem volunt ex antiquis patribus sibi comparari, neque illis, quibus nos ab ineunte ætate vsi sumus præceptoribus, se pares existimari sinunt, imò ne vnum quidem Collegarum nostrorum, vel ad mediocrem sapientiam peruenisse censent: sed se solos sapientes, solos egestatem voluntariam sectantes, solos dogmatum inuentores, & sibi solis ea doctrinæ patefacta esse mysteria, quæ in nullius vnquam sub sole cogitationem, ac mentem venerint, arbitrantur. O impiam arrogantiam, ô insaniam immensam, ô inanem gloriam cum furore coniunctam; O spiritus planè Sathanicos, qui impijs eorum animis velut callum malitiæ obduxère. Non diuina veterum scripturarum claritas vllum ipsis incussit pudorem, non consentiens Collegarum & pia de Christo doctrina eorum audaciam repressit: quorum scelus nefarium ne Dæmones quidem, quippè qui sedulò caueant, ne vllam omninò maledicam, & contumeliosam vocem contra filium Dei eloquantur, omninò ferre videntur. Ista à nobis pro virili nostra parte in præsentia allata sunt, ad eos coarguendos, qui in tam inepta contra Christum disputandi materia, tanquã in puluere se exercent, & nostræ erga illum pietati falsò obtrectare nituntur.

Nam isti ridicularum fabularum inuentores asserunt, nos, dum blasphemiam illam impiam, & à nemine vnquam literis proditam, nimirum, quæ Christum filium Dei ex nihilo ortum prædicat, auersamur, duo ingenita tradere: atque, quæ est eorum inscitia, dicunt necesse esse alterũ ex duobus istis statuere, nempè, vel eum ex nihilo creatum, vel omninò duo esse ingenita: Siquidem propter inertiam ignorant prorsus, quantum intersit inter Patrem, qui ingenitus est, & res ab eo conditas ex nihilo, siue rationis sunt participes illæ quidem, siue expertes. Inter quæ duo natura vnigenita media interposita, per quã Pater Dei uerbi hanc uniuersitatem ex nihilo fabricauit, ex ipso qui pater est, genita fuit: sicut ipse Dominus quodam in loco testatur his verbis: qui diligit patrem, diligit & filiũ, qui ex eo genitus est. De quibus nos sic credimus, uti Apostolicæ placet Ecclesiæ.

In unum nempè ingenitũ Patrem, qui nullam habet causam suæ essentiæ, qui nec conuerti, nec mutari potest, qui semper similiter, & eodem modo se habet, qui neq; accessionis, neq; decessionis capax est, q leges, Prophetas, & Euãgelia nobis tradidit, qui deniq; Patriarcharum, Apostolorum, & omnium sanctorum Dominus est. Et in vnũ Dominũ Iesum Christum filium Dei unigenitum, genitum quidẽ non ex eo, quod non est, sed ex eo qui pater est: neque id quidem more corporeo per incisionem, aut diuisionum fluxiones (uti Sabellio & Valentino uisum est) sed modo quodam qui uerbis explicari, exprimive omninò non potest, secundum illam Prophetæ uocem, quam supra posuimus, Generationẽ eius quis enarrabit? cum eius subsistentia à nulla natura mortali peruestigari queat: quemadmodũ neque ipse pater à quoquã indagari, propterea quòd natura humana, rationisq; particeps cognitionẽ diuinæ à patre generationis comprehẽdere nequit. Quas res nõ par est, ut viri spiritu veritatis incitati à me perdiscãt, preferum

tim cum vox Christi de hac re vestris auribus circumsonet, & doceat, nimirum quòd nemo nouit quis sit pater, nisi filius, & nemo nouit quis sit filius, nisi pater. Hunc præterea agnoscimus perinde atque patrem, nec conuerti, nec mutari posse, nullius rei indigentem, perfectum filium, similē patri, & ab eo solo, quia ingenitus sit, discrepantem. Nam est accurata & expressa patris imago. Atque constat imaginē plenè cōplecti debere eas omnes res, quibus exēplar ipsum quod maius est, perfectius exprimatur. Sicut ipse Dominus docuit: Pater maior me est. Atque hac ratione inducti filiū è pater semper existere credimus. Est enim splendor gloriæ & character paternæ essentiæ. At nemo hanc vocem (semper) sic intelligat, vt per eam filius ingenitus existimetur, sicut ipsi putant, qui sensus animorum habent planè occæcatos. Nam neque cum dicitur, Erat semper, & ante sæcula, idem est, quod ingenitum. Imò verò neque vlla vox, quam humana mens conetur effingere, exprimere post illud ingenitum, adeò, vt vos quoque ipse fretus vestro recto de omnibus rebus iudicio, eodem modo illud ipsum accipere confidam; quandoquidem hæ voces vim huius verbi, ingeniti, nullo modo exprimunt. Nam hæ tanquam temporum productionem videntur in se complecti, diuinitatem autem vnigeniti, &, vt ita dicam, antiquitatem pro dignitate explanare nequeunt. Vnde euenit, vt sancti viri cùm hoc mysterium explicare singuli pro viribus enixè contendant, veniam petant ab auditoribus, & apud illos non sine causa se excusare conentur his ferè verbis: Eatenus de ijs rebus instituimus, quatenus mentis nostræ vis consequi potest. Si qui sunt qui expectent vocem vllam perfectiorem ore humano efferri, quàm captus fert humanus, dicantque ea, quæ fuerant ipsis ex parte cognita, iam obscurari: est sanè perspicuum, quòd illud (erat semper & ante sæcula) longè abest ab eo, quod illi expectant, quæ quidem cuiuscunque generis sint, non sint idem cum ingenito. Ac propterea, & dignitas, quæ est ingeniti propria, ei seruanda est; dicendumque nullam ipsi esse eius essentiæ causam, & honor filio debitus ei tribuendus, assignandaque illi generatio à Patre initio carens. Et cùm hunc illi honorem, quantum in nobis est, tribuimus, has voces, Erat semper & ante sæcula, piè & sanctè, cùm de eo loquimur, proferimus: non tamen vt quicquam de eius diuinitate detrahamus: sed, vt exquisitam omninò imagini & figuræ patris attribuamus similitudinem: & ingeniti vocabulum Patri, vtpotè eius solum proprium asscribendum propterea existimemus: quòd Seruator ipse dicit, Pater maior me est. Ac præter istam piam de patre & filio sententiam, vnum præterea Spiritū sanctum, sicut nos docent sacræ literæ, confitemur, qui non modo sanctos homines veteris testamenti, sed etiam diuinos noui testamenti doctores innouauit. Ecclesiam porrò vnam solam Catholicam & Apostolicam agnoscimus, quæ sicut nunquā expugnari potest, etiamsi totus mundus eam expugnare instituat: sic omnem impiam hæreticorum incursionem euincit, ac profligat, quandoquidem eius Dominus nos efficit satis animosos, dum clamat: Confidite, ego vici mundum. Quinetiam credimus ex mortuis resurrectionem, cuius primitiæ fuit Dominus noster IESVS Christus, qui corpus non specie adumbratum, sed verum ex Deipara Maria sumpsit, qui in fine sæculorum inter homines ad delenda peccata versatus est: qui crucifixus est, & mortuus, sine vlla ipsius diuinitatis imminutione: qui resurrexit à mortuis, ascendit ad cœlos, & sedet ad dexterā maiestatis Dei. Ista quidem ex aliqua parte epistola complexus sum, quandoquidē singula accuratè literis persequi absurdum, vt dixi, ideò sum arbitratus, quod eædem res, vestras pias ac studiosas mentes minimè fugiant. Ista docemus, ista prædicamus, ista sunt Apostolicæ Ecclesiæ dogmata, pro quibus mortē oppetere non dubitamus: neque quicquam moramur de illis, qui nos ad hæc euitanda compellere student: & licet nos tormentis cogere aggrediantur, non tamen spem, quæ animis nostris insita est, abijciemus. Cui doctrinę Arius, Achillas, & reliqui pariter veritatis hostes refragati, Ecclesia exturbati sunt, quippè cùm sint à pia nostra doctrina prorsus auersi, iuxta illam B. Pauli sententiam: Si quis vobis euangelizauerit, præter id quod accepistis, anathema esto, licet Angelū è cœlo se simulet. Quinetiam si quis aliud doceat, & non accedat sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & doctrinæ, quę secundùm pietatem est, is inflatur, nihil sciens: & quæ sequuntur.

Illos verò à fratribus anathemati addictos nemo vestrum accipiat, neque eorum verba, vel scripta audire sustineat. Omnia enim non aliter atque præstigiatores ementiuntur, ueritatem loqui nolunt. Nam per vrbes circumcursant, nō alio quidem studio adducti, quàm vt amicitiæ & pacis nomine, literas per simulationem, assentationemque dent, accipiantque: quo per illas in errorē mulierculas paucas peccatis onustas, quas dolo deceperint, facilius inducant, & quæ sequuntur. Quapropter istos, qui tot scelera cōtra Christum edere ausi sunt, qui religionem Christianam partim maledictis palam concidere, partim in iudicijs contumeliæ exponere, qui tempore pacis, quantum in illis est, persecutionem cōtra nos concitare, qui denique arcanū Christi generationis mysterium eneruare impensè laborârunt: istos inquam, fratres charissimi, & fide nobiscum consentientes auersati, vna nobiscum contra insanam eorum temeritatem ferte suffragia, non aliter atque alij Collegæ nostri, qui rem ęgrè ferunt, qui epistolas contra istos scriptas ad me miserunt, qui libello ad-

aduersus eos edito subscripserunt: quæ omnia per filium meum Apionem Diaconum ad vos misi. Atque primum, epistolas Collegarum, qui sunt in Aegypto, & Thebaide, deinde eorum qui Libyam, Pentapolim, Syriã, Lyciam, Pamphiliam, Asiam, Cappadociam, & alias regiones hisce finitimas incolunt: quorum exemplum vos imitantes persuasum habeo ad nos itidem daturos literas. Et cùm multæ aliæ curationes ad eos sanandos, qui hoc errore vulnerati sunt, suppetebant; tum istud etiam remedium ad medicinam populo ab istis decepto faciendam, inuentum est, si modò obtemperare voluerint: &, cùm consensum Collegarum nostrorum intelligant, eorum hortatu ad pœnitentiam se seriò recipere. Salutate vos ipsos mutuò vnà cum fratribus, qui vobiscum sunt. Opto vos fratres charissimi, tum in Domino valere plurimũ, tum fructum ex vestro pio in Christum animo percipere. Sunt autem hæretici anathemate damnati, ex numero presbyterorum Arius, ex Diaconorum autem Achillas, Euzoius, Aethales, Lucius, Sarmates, Iulius, Menas, Arius alter, & Helladius.

EX GRÆCO VATICANO.

Talia cùm vndequaque per ciuitates scripsisset Alexander, peius eualit malum. Cùm autem Rex Constantinus hæc resciuisset, & ex animo doluisset, propriam calamitatem reputans hoc negocium, studens protinus excitatum malum extinguere, literas ad Alexandrum & Arium mittit per virum fide dignũ Episcopum ciuitatis cuiusdam Hispanorum Cordubæ, si quidem illum amabat Rex, & honore prosequebatur.

Extat etiã circa finẽ lib. 2. de vita Constãtini, Christoforson, Interprete. Græcè noster nõ habebat prima 4 capita à Christoforsono designata.

EPISTOLA CONSTANTINI *Regis ad Alexandrum & Arium, missa per Osium Episcopum Cordubensem.*

VICTOR CONSTANTINUS, Maximus, Augustus Alexandro & Ario.

IPSUM, vt par est, meorum institutorum adiutorem, & conseruatorem omnium, Deum testem adhibeo, istarum rerum, quas mihi re ipsa obeundas suscepi, duplicem causam extitisse. Primum enim, vt omnium gentium de numinis cultu opinionem ad vnius habitudinis, ritusque formam traducerem: deinde, quod in animo habebam, corpus totius mundi, tanquam graui aliquo morbo acerbè vexatum, ad sanitatem restituere. Quę sanè accurata ratione considerans, alterum eorum interiore mentis acie, id est, consilio efficiendum statuebam, alterum autem copiarum militarium subsidio & viribus, quoad poteram, præclarè gerere conabar: persuasum habens, si omnes veros Dei cultores communi concordiæ vinculo, sicut mihi in optatis erat, deuincere possem, vniuersæ Reipublicæ nostræ ciues se ad pia eorum instituta breui conuersuros. Proinde, cùm insania quædam intolerabilis, propter temerariam leuitatem quorundam, religionem à populo obseruatam in varias sectas discindere molientium, vniuersam Africam occuparet: hunc morbum, cùm ipse leuare cuperem, nullum aliud remedium satis idoneum ei curando inueniebam, quàm, vt quosdam ex vestrum numero adiutores ad conciliationem hominum inter se dissentientium mitterem, quo inuidia communis totius orbis inimica, (quæ sacris nostris conuenientibus aduersatur) penitus restingueretur. Et quoniam veri luminis vis, & sacræ religionis disciplina, quæ Dei Optimi Maximi beneficio ex quibusdam Orientis quasi finibus egressa est, vniuersum simul orbem terrarum suo splendore collustrauit, non sine causa vos eam religionem profitentes, quos tanquam quosdam gentiũ duces ad salutẽ fore existimo, non modo propenso animi studio: verum etiam exquisito oculorum obtutu inuestigare conabar. Nam simul ac illustri contra hostes parta victoria verè triumphassem, istud potissimum conquirere instituebam, quod omnium facilè præstantissimum iudicarem. Sed ô præclarissimam & verè diuinam prouidentiam: quale & quàm lethale vulnus auribus meis, imò verò ipsi animo inflictum fuit, cùm audiuissem seditionem inter vos concitatam, multò plus habere acerbitatis, quam eas res, quas ibidem ante gestas fuisse cognouimus: adeò, vt iam vestræ Ecclesiæ membra, ex quibus sperabam alijs medicinam petendam fore, multo maiore curatione egeant.

Ac mihi de principio & causa istarum rerum accuratè cogitanti, valdè exilis & neutiquam tanta contentione digna visa est. Quapropter ad hanc epistolam scribendam necessitate adductus, non solùm ad vestrum viriusq; prudentiam scribo: sed etiam diuinam prouidentiã in hac re adiutricem fore obtestor, meque etiam communem vestræ mutuæ dissensionis arbitrum tãquam pacis moderatorem, non sine causa adhibeo. Quandoquidem Deo Optimo Maximo mihi opem ferente, quamuis maior esset dissentiendi occasio; tamen spero oratione pijs audientium mẽtibus adhibita, quemq; ad id, quod sit vtilius, facilè me posse traducere. Quapropter cùm causa tam exigua sit illa quidem, quæ totius vestræ Reipublicæ commoda impedire videatur, quid est, quamobrem non expeditionem, & multò faciliorem dissidij correctionem spondeat? Inde igitur præsentis controuersiæ fundamẽtum intelligo iactum esse, quod tu Alexander à presbyteris, de loco quodam in sacris literis scripto quærebas, imò verò de inani quadam quæstionis particula sciscitaberis, quid quisque illorum sentiret: tu quoque Arie istud quòd nec initio animo complecti, aut cùm fuisses

fuisses complexus, silentio præterijsse debebas, inconsideratè effutiuisti. Vnde discordia inter vos concitata, tum conuentus, qui in Ecclesia fieri solet, impeditus; tum populus sanctissimus variè in vtramque partem distractus, ex totius corporis Ecclesiæ compage diuulsus est. Proinde vterque vestrum vicissim veniam alteri tribuens, illud approbet, ad quod non sine causa vester conseruus vos cohortatur. At quid istud est? vt de rebus huiusmodi, nec omninò rogetis, nec ad rogatum respondeatis. Tales enim quæstiones, quales nulla lex, canonve Ecclesiasticus necessariò præscribit, sed inanis dissoluti otij certatio proponit, licet ad exercendi ingenij acumen instituantur: tamen interiore mentis cogitatione continere debemus, & neque in publicos populi conuentus temerè efferre, neque vulgi auribus inconsultò concredere. Quotus enim quisque est, qui rerum tam grauium, tantaque obscuritate inuolutarum vim vel satis accuratè peruidere, vel pro dignitate explicare valeat? Quod si quisquam sit, qui istud se facilè efficere, & consequi posse confidat, quota quæso est illa multitudinis pars, quam possit efficere, ut idem ipsum intelligat? Aut quis tandem est, qui in curiosa quæstionum huiusmodi peruestigatione, extra prolapsionis periculum possit consistere? Quocirca in talibus rebus loquacitas coercenda est, ne, vel cum nos præ nostri ingenij imbecillitate, quod propositum est, explanare non possimus; vel auditores inter docendum præ intelligentiæ tarditate ad accuratam sermonis instituti comprehensionem peruenire non queant; ex re alterutra populus, aut in blasphemiæ, aut in dissensionis necessitatem incurrat.

Quare & interrogatio temeraria & inconsulta responsio veniam vtrique vestrum ab altero impetrare debet. Neque enim de summo in sacris litteris præcepto vobis ansa ad digladiandum oblata est: neque nouus ullus de religione diuina introductus error. Sed vnam eandemque tenetis de fide sententiam, ita, ut facilè possitis ad ipsum communionis consensum venire. Nam non est consentaneum, ut propter vestram imprudentem de adeò paruis exiguisque rebus mutuò concertationem, tanta populi multitudo ad dissensionem rapiatur: immò verò non modò non est consentaneum, sed omninò nefas esse existimatur. Verùm, ut rem breuiter exemplo quodam animis vestris mecum recognoscatis, dicam. Non vos præterit, opinor, Philosophos ipsos vnius quidem disciplinæ professione, omnes inter se consentire: sæpè tamen in aliqua parte opinionum, quas asseueratione affirmant, discrepare solere; qui licet disciplinæ causa, quam quisque illorum tuetur, dissentiant, tamen ob professionem, qua conspirare videntur, denuò inter ipsos in gratiam redeunt. Quod si ita res habet, quid est cur non sit multò [illegible]ntius, ut qui famuli præpotentis Dei constituti sumus, propter ipsum religionis institutum, quod profitemur, consentientibus animis inter nos ipsos concordemus? Cæterùm accuratiore cogitatione consideremus, & mente attentiore hoc quod iam à me dicetur, circumspiciamus, num rectè se habeat, ut per leuem & inanem verborum contentionem fratres fratribus reluctentur: & eximia concordia impia simultate per nos, qui de rebus tam exiguis, minimeque necessarijs inter nos confligimus, miserè discerpatur? Popularia quidem sunt ista & puerili inscitiæ magis quàm sacerdotum, & prudentium hominum sapientiæ congruentia. Nostra sponte igitur diabolicas tentationes euitemus. Et quoniam Deus Optimus Maximus conseruator omnium communem suæ gratiæ lucem omnibus porrexit, iccirco mihi eius famulo quæso per vos liceat, ut illius prouidentiæ præsidio adiutus, meum conatum ad eam lucem propagandam susceptum, fœliciter ad exitum perducam: atque etiam, ut ipsius populum tum verbis compellando, tum ministerium diligenter erga Deum præstando, tum acriter admonendo, ad mutuam concordiam traducam. Et cùm, vti dixi, una sit nobis fides, vnaque de nostra religione sententia, vnum denique legis ac disciplinæ institutum, (quod quidem cum suis partibus vniuersum Ecclesiæ corpus, consentiente animorum concordia, & proposito deuincit) istud quod inter vos non mediocrem cõtentionem excitauit, quoniam nullam rem grauem in nostræ religionis quasi ambitu comprehensam attingit, non est, cur distinctionem aliquam animorum, aut discordiam in vobis pariat. Atque hæc dico, non vt cogam vos, in hac leuicula & stulta quæstione, qualiscunque tandem illa fuerit, penitus eandem sententiam sequi. Ac tametsi vos inter vos vicissim de re quapiam minimi momenti dissentitis (si quidem neque omnes de omnibus rebus idem sentimus, neque vna eademque in nobis indoles aut mens versatur) tamen fieri poterit, vt eximia concordia sincerè integreque seruetur: & vna inter omnes animorum cõsperatio custodiatur: verùm de diuina prouidentia, vna vobis sit omninò fides, vnus animorum consensus, vna de Deo sententia. At quæ leuissimis istis quæstionibus inter vos argutè & subtiliter exquiritis, licet non in eandem sententiam tanquã pedibus eatis: ea tamen intra cogitationis vestræ quasi fines cõtinere debetis, intimo mentis domicilio recondita. Communis autem amicitiæ bonum, vera fides, reuerentia erga Deum, & legis obseruationem, stabilis, firmaque apud vos maneat. Redite in gratiam, & mutuam inter vos necessitudinem colite, vniuersoque populo suos mutuos complexus reddite, ipsique, vestris ipsorum animis con-

EX GRÆCO VATICANO,

CAPVT, VBI DEO AMABILISSImus Rex Constantinus Synodum Episcoporum in Nicæa celebrari iubet.

VIDENS autem Rex perturbatam Ecclesiam, synodum generalem concelebrat, Episcopos vndecunq; per literas, vt Nicæam Bithyniæ occurrerent, exhortans. Agebatur autē regni eius annus decimus sextus, quando Ecclesiasticæ paci studebat. Aderant autem ex pluribus Prouincijs & ciuitatibus Episcopi, de quibus Eusebius Pamphili 3. lib. de vita Constantini, hæc ad verbum refert. Ex omnibus Ecclesijs, quæ frequentes in tota Europa, Africa, & Asia extiterunt, Dei ministri, qui facilè primas ferre putabantur, in vnum conuocati. Templum etiam Nicææ velut Dei nutu amplificatum, intra parietes suos Syros pariter & Cilices, Phœnices, Arabes, & Palæstinos, Ægyptios porrò, Thebanos, Afros, aliosque ex Mesopotamia profectos recepit. Aderat etiam vnà in Concilio Persidis Episcopus; nec ab hoc choro Scytha abfuit. Pontus item, Galatia, Pāphilia, Cappadocia, Asia, & Phrygia viros apud se lectissimos suppeditarunt. Quinetiam Thraces, Macedones, Achæi, & Epirotæ, & quorum domicilia multò longiore locorum interuallo distabant, eo aduentarunt. Ex ipsis Hispanis vnus nominis & famæ celebritate insignis, cum alijs multis in consessu illo adfuit. Et quanquam vrbis illius penes quam imperium est, Episcopus (Metrophanes) ingrauescente ætate præpeditus abfuit: Presbyter tamen eius Alexander, qui postea in eius vrbis Episcopatu successit, & Paulus lector adhuc, qui aderant, illius locum impleuerunt, vt & Romani Episcopi (Syluestri) Osius Episcopus Cordubensis cum presbyteris Victore & Vincentio. Talem coronam solum ex omni præteritæ ætatis memoria, vnus Imperator Constantinus pacis vinculo ad Christi gloriam deuinxit; &, quò Seruatori suo gratias ageret, istud eximium victoriæ ab hostibus, & inimicis partæ monumentum obtulit, effigie chori Apostolici, pulchrè in hoc nostro conuentu expressa. Nam dicitur in sacris literis, illorum temporibus uiros pios ex omni natione, quæ sub cœlo est, in vnum conuenisse. Inter quos erant Parthi, Medi, Elamitæ, & qui incolunt Mesopotamiā, Iudæam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam, Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum, & partes Libyæ, quæ est circa Cyrenam, & aduenæ Romani, Iudæi, & Proselyti, Cretes & Arabes. Verùm illis hoc defuit, quòd non omnes, qui eò venerunt, ex Dei ministrorum numero erant illi quidem; sed in hoc præsenti churo fuit episcoporum multitudo ad numerum 300. & amplius: Presbyterorum autem, Diaconorum, Acoluthorum, & aliorum, qui istos comitabantur, turba ne enumerari quidem potest. Atque ex his Dei ministris alij prudenter & disertè dicendo, alii uitæ grauitate, & constanti rerum arduarum perpessione, nonnulli quasi media inter istos interiecta viuendi consuetudine eximij, præclara laudis insignia adepti sunt. Erant inter hos etiam non pauci, qui propter longinquum temporis spatium quo uixerant, multum honorati fuerunt; multi qui in ipso ætatis flore propter ingeniorum acumen magnum splendorē sunt consecuti: quidam modo in ministerij quasi cursum ingressi. Quibus quidem omnibus cibaria in singulos dies Imperator largè & liberaliter suppeditari mandauit.

Sic de his, qui eò conuenerāt, Eusebius Pamphili disseruit.

[Margin notes: Cap. 7. 8. & 9. Christoforf. interprete. — Episcopū Gothorū intelligit Scythæ nomine. — Hæc noīa Græc' noster Christoforf. nō habet. — 300. hēt Græcus noster, Christof. 250. Falsò igitur Sabinus eius seculi hæreticus Nicænos patres imperitiæ notauit.]

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS DE ACTIS

In Concilio ante Decretorum Constitutionem.

CAPVT, VBI REX CVM Episcopis sedet.

Totam fere hūc secundum librum ex Græci Vaticani 2. libro vertimus. Primam orationē habuit Eustathius Antiochenus Episcopus in laudem Imper. ex Theod. li. 2. hist. Eccles. c. 7.

VM aūt Rex festum victoriæ aduersus Liciniū absoluisset: venit & ipse Nicæā. Sequenti postea die oēs simul episcopi in unū locum conuenerunt. Aderat autem & rex post ipsos, & postquā accessit, in medio constituit, nec prius sedere voluit, quàm episcopi innuissent. Tanta religio & virorum reuerētia regem occupauerat. Ad quos laudatissimus Rex exhortatorium, & eruditum sermonem habuit, in laudem & gloriam, & gratiarum actionem, Dei vniuersorū, qui tantam ei gratiam concesserat, ita locutus.

SERMO PROSPHONETICVS CONstantini Augusti ad sanctam Synodum.

Plures quidē illustres vias humano generi ad suam redemptionē magna Dei omnipotentis iustitia præparauit, & inter alias insigniorem illam, & maximè refulgentem, & quasi legis suæ sāctissimæ summā, qua nos oēs in sancta Ecclesia Catholica, quasi in quodam Dominico fidei domicilio congregauit, quod oi miraculo maius est. Huius autem domicilij verticem vsq; ad syderū splendorem videmus pertingere, fundamenta verò in ipso adhuc operis initio, tam profundas fideliter egisse radices nouimus, vt vniuersus terrarum orbis id sensu percipere potuerit. A vertice igitur prædicto, qui reliquis alijs oībus superiacet, vsque ad finem exitus ipsius viæ totum iter æquabile ac planum conspicitur, ac splēdore lucis quasi colore perfusum, cuius & frontispicium sydereo sigillo exornatur. Duodecim numero sunt columnæ niue candidiores, atq; immobiles, & quæ fidei constitutionem per potentiam diuinitatis nostri Saluatoris perpetuò sustinēt. Hoc igitur tm̄ opus, cùm arte nulla nos assequeremur, & animo iustam fidem non comprehenderemus, immortalis legis sanctimoniam mēti nostræ Deus indidit, per cuius portas nullo alio ducente, nisi casto & pio desiderio cū puræ mentis fide, qui vult, ingreditur. Eidem aūt structuræ mirabilem quendā ornamenti splēdorē salubris attulit cogitatio, interna, inquā, hominum fides, per totum domicilij ambitū florentibus coronis decorata, & immortalitatis fructum colligens, quæ castos vitæ humanę splendores in apertum agēs, illustrat, ac rursus ibidem cœlestis existimatio exterius operiens sæculi semper nascentis, aut potius, iam nati p̄mia deliniat, & cum decēti laude totam ædificij perfectionem sustentans, exornat. Domus autem ista Dñi à duobus tātum excubitoribus custoditur. Et timor quidem diuinus quorundam cogitationem castigat, rectę autem sapientibus fauor diuinus semper p̄stò est, quasi prudentiæ premiū. His ambobus ad loci sanctissimi ianuas assidentibus, ostia cùm aperiuntur, iustitiam suscipiunt, quæ intus habitans permanet incorrupta: iniquitatem autem fas non est, portis appropinquare, sed ab illis excubitoribus repulsa loco excluditur.

Hæc fratres honoratissimi, atq; omni laude digni, cum ita sint manifesta, me ad æterni & immortalis luminis splendorem deduxerunt, nisi longius à me fuisset, ambigua fortassis animi fides, veritatem redderet inconcinnam.

Verùm quid primùm cōfirmabo? nunquid fœlicitatis formam, quæ intra pectus meū contepta latet? an diuina beneficia, quæ circa me ab oīpotente Deo tam demōstrata sunt? Quorum numerum ad multa opera sufficere asserimus, vt meam mediocritatem idem Deus ac omnium rerum pater meritò in suam seruitutē redegerit. Credite fratres honoratissimi, & integram fidem dictis adhibete. Et si maximè animus meus Dei beneficijs plenus, fœlix esse videtur, & ob eam causam immēsas laudes eidem posse persoluere, tamen, ut fides veritatis apertè ostendit, neq; uox, neq; lingua mentis imperio seruire sufficiunt, idq; iure optimo. Cùm enim sit immensa beneficiorū magnitudo, mens quidem altior existēs sublimiora corpore loca occupat: linguæ autem via in angustum admodum locum conclusa, ferè cum loqui creditur, omninò cōticescit. Quis enim nostrum tam temerè considerat, ut talis fidei rōnem præcipitet, ideoq; facilè Deum omnipotemtentem alloqui, eiq; ne honorificas, atq; cōdignas laudes dicere audeat?

Quādoquidem si quis solam eius, qui eum nasci constituit, maiestatem perpendat, sciens intelliget, nihil ieueniri posse, quod Deo dignū eloqui queat. Quid ergo in meæ mediocritatis iustificatione dicere oportebat, quàm quod diuinus veritatis sermo demonstraret? Hæc est magnitudo, hæc maxima veneratio. Consideretur lumen, an incidere, ac nullo errore illabi possit in ea, quæ de ipso dicūtur. Atq; utinam mihi, qui vobis in Dei ministerio sum coniunctus, copiosa dicēdi facultas suppeteret ut laudibus celebrarem illa p̄dicatione digna, quę diuinus Saluator noster omnium rerum custos, i principio sui aduentus omnibus hominibus exemplum suæ misericordiæ ostendens, tranquillo suæ diuinitatis nutu demonstrauit; quādo

Vox iustificationis aliquoties repetita, & alia eiusmodi, baptizatū iā fuisse, cūm hæc Patribus loqueretur, Constantinū significat.

do vilitatis nostræ gratia puri corporis domicilium ex virgine assumere dignatus est.

Incipiam vtique ab eius doctrina & maiestate aliquid dicere: sed ab illis documentis, quæ ipse per seipsum solus magister nullo docente declarauit. Atqui respirarunt eius prouidentia tot populi, quot numero comprehendi non possunt. paruo quodam alimēto, ac minimis cibarijs, & solis duobus piscibus, per diuinam eius industriam. Lazari etiā post mortem breui quadam linea resurrectionem operatus est, & ad huius lucis splendorem iterum reduxit. Quomodo autem dicam de pura eius diuinitate, per quam mulierem quandam ineffabili modo intuitus eamque suo duntaxat colloquio dignatus, sanam rursus atque omni morbo liberam ostendit? Quis autem dignè prædicet eius immortale factū, per quod qui continuo & diu absumente morbo detinebatur, membris omnibus solutis, atq; diuulsis iacens, repentè diuino medicamento sanatus, grabatum suum, in quo iacuerat, humeris imposuit, & laudes grauiorum actionis fundens, per patriam & fines suos cucurrit? Et diuinū ac stabilem eius ingressum, quo incidens & humidum mare calcans connexuit, & diuinis vestigijs profundissimi maris humorem compegit, & per medium pelagus nulla profunditatis mensura definitum, quasi per terram iter fecit? Et simplicem patientiam, per quam in omnibus victor insipientium populorum contumaciam edomuit, & domitam eorum ferociā procul ab eis peregrinatus legi subiecit? Et illa diuina & maxima eius diuinitatis opera, quibus viuimus, quibus approbamur, quicunque non solùm futuræ beatitudinis spem expectamus, sed quodammodo iam tenemus? Ego quidem exiguo meæ orationis apparatu plus non audeo dicere, q̄ hoc solum, animam meā iustificatam, in sinceritate seu puritate versari oportere. Qualis igitur est & circa totum genus humanum, maximè autem ac præcipuè circa pulcherrimam, & omni laude maiorem iustitiam, omnipotens Deus, qui cœlum inhabitat? quandoquidem proprium diuinum spiritum meritò sanctissimum ipsius corpus inhabitare, & sic omnibus humanis corporibus salutarem esse dignum duxit. Siquidem igitur immensa hostium insania, quasi caligine quadam perniciosæ vmbræ confusa, sanctissimā & salutarem omnipotentis Dei dispositionem interpretari non dubitat: breuiter id ego, quatenus fides, & animi iustificatio facultatem dicendi dederit, enarrare tentabo.

Hic iterū se baptizatum esse indicat.

(Nota animi iustificationem iam tertiò repetitam contra Eusebium Pamphili, qui Constantinum in fine vitæ baptizatum fuisse scribit.)

Et quidem harum gentium prauæ opiniones id impudentiæ genus inducunt, vt ore impio dicere non expauescant: Deum omnipotentem omnia, quæ diuina lege notantur, neque creasse, neque creare voluisse. O vocem impiam, & quæ dignè omnem supplicij exuberantiam in se postulat. Itane insanè, ac audacter diuini huius beneficij gloriam, quam nullus homo potest comprehendere, inanem reddere desiderat? Quid enim puritate Deo dignius? quæ ex sanctissima eius conuersatione cum fonte iustitiæ promanauit, & per totum orbis circuitum inundauit? & sanctissimarū virtutum facultates hominibus demonstrauit? Quas Assyriorum affectu sibi prius inimicas existimarunt; quorum malum exemplum antecedens reliquas gentes se illis accommodare persuasit. In quibus, vt nos proprio theoremate comprobantes Saluatoris nostri Dei diuinā clementiam cooperari videmus. Quandoquidem & quotidiè & pluribus annis illorum insaniam feruenter concitatam in salutaris medicamenti tolerantiam peruenire iussit. Neq; sic tamen ad reliquos eius beneficij magnitudo in gratiam potest pertingere, ut omni oratione inter homines puritatem, & diuinam potentiam exaltare queant, & exaltatam in sublime confirmare. Imò ut iterum potius deponerent, atq; dissoluerent, contigit: quamuis erat id rebus humanis planè aduersum. Etsi enim Deus omnipotens tacito suæ diuinitatis nutu omnia facere proposuit: hominū tamen insania frequentior facta est; & si humanitas infinita omnes animas correxit, alia tamē plurima, quæ in mundi conuersione in ordine proprio ministrant, emergere non potuerunt. sed simul omnia post diuinitatis ignorationē cito perierunt, & inuidiæ iniquitas & ingratitudinis breui excitata sunt. Alienus autem à malignitate nemo inuentus est, superstitionum generibus lōge lateq; in animos hominum vsq; adeò diffusis, ut earum turpitudine huius nostri splendoris lumen dignis fuerit circunfusum tenebris & ipsi semper luce priuati.

Nulla itaq; ratio poterit meā de prædictis fidem ex animo meo auellere. Nullo enim malo impediente ipsa succedit. Perfecta potentia est viuus sermo veritatis, omnipotens, omniū rerum custos & nostræ salutis procurator. Ita igitur videtur quodammodò sanctissimi verbi abundantiam eius, quem liberat, conuersationem custodire & lucis splendorem nobis præbere. Quam ob causam ergo gentium omniū populi cœleste numen non aspicientes, & nobilissimam pietatē contēnentes, quod de terra est, inquirūt: quod nullum habet veritatis fundamentū, neq; puri splēdoris charitatē, neque cœlestis diuinitatis potētiā? O indignū facinus. Adhuc & nūc cùm nihil impium omittāt, nec in Deū respiciāt, & in miserū errorē prolabantur, nō vident, & sordidis his operibus mundi splendorē contaminare nō cessant. Nempè lignum, lapidem, æs, argētū, & aurum, & huiusmodi alia de terra sumpta, ut adorentur, proponentes, & ad ea vitæ spem publicè referētes, tēpla ipsis insigni ornatu ædificant, & postea in suæ adorationis additamentis gloriantur. Siquidem structuræ magnitudo quam ipsi fecerunt, dignum eorum conspectu miraculum

exhibet,

exhibet. Quandoquidē autē talia facere videntur, manifestè intelligitur, ipsos potissimum neq; sensu, neq; visu præditos esse, & arroganter in suis structuris sese iactare conuincuntur.

Qualis igitur, & quantus est omnipotens Deus, omnium autor & index? quem quidam propriæ, ut opinantur, uirtutis persuasione latent? Ipsius enim dispositione nostri corporis species debitam formam accepit: &, vt armoniæ vigorem haberemus, ipse membrorum omnium cōnexionem neruis fortissimis colligauit, ut in omni nostræ intentionis actione, propriæ armoniæ robur indefessum retineremus. His igitur salubri dispositione absolutis, spiritum etiam, qui hæc omnia mouere ac roborare posset, inspirauit: visumq; oculis nostris concessit, & intellectum capiti nostro indidit, & intra regionē hanc totam nostræ cogitationis rationem conclusit. Quapropter si quis rectè sapiens huius dispositionis rationē consideret, omittat autem alia, quæ neq; uerbo, neque numero comprehendi possunt, celeri attentione salutarem, & æternam immortalis Dei potentiam videre, atque intelligere poterit; non poterit autem errore aliquo temerè implicari: sed manifestè contemplari licebit, atq; uidere: omnia Dei potentia facta esse, sicut ipse omnia hæc existere uoluit.

Vt autem perspicere liceat, quod aliqua illicita in mundo conuersatio ignorationem Dei apud homines effecerit, post natum ex illusione inimici in miseris infœlicium hominum animis primum rationis peccatum; ex diuina lege datur nobis perspicuam huius rei demonstrationem accipere. Ab illo enim tempore, quo à duobus illis in principio creatis, conuenienti diligentia, diuinum & sanctum mandatū obseruatū non est; natus est deinceps huius appellationis (ignorationis.f.) flos: factus est aūt continuus, ac magis auctus, postq̄ prædicti duo illi uoluntate diuina repudiati sunt. Eousque autem materia illa humanæ miseriæ prouecta est, ut Orientis & Occidentis fundamenta damnauerit. Ipsa etiam aduersariæ potestatis uictoria mentes hominum circumuenit, & obscurauit. In ipso nimirum præcepto est sancta, & immortalis, & infatigabilis Dei omnipotentis clementia. Omnibus enim diebus, & temporibus præteritis, innumeras populorū multitudines, ab hoc onere, cuius seruituti addictæ fuerant, per me seruum suum Deus liberat, & in perfectum æterni luminis splendorem deducit.

Post hæc igitur fratres desideratissimi, propinquiore quadam prouidentia, & illustribus immortalis Dei nostri beneficijs insigniorem me in posterum futurū, purissima erga ipsum fide sum persuasus. Suscipiat ergo me ô sincerissimum Concilium sanctitas vestra, nec mihi sanctissimam Ecclesiam, & communis omnium nostrum, castæque matris portas opponi sustineatis. Quamuis enim nunc potissimum animi mei ratio perfectā Catholicæ fidei puritatem inuestigans, hoc sibi fieri dignū non esse arbitratur, suadet tamen, atque admonet. Ex propriæ quidem verecundiæ frons omnium pulcherrimarum virtutum sigillum extulit, portasque immortalitatis cepit contingere, ipsasque pulsare: vt & uos cœpistis nostræ fraternitatis imprudētiæ ueniam dare, pacem fidei Catholicæ respicientes. Hoc enim & Deū decet, & Ecclesiæ Catholicæ fidei conuenit, & Reipublicæ negocijs utile est: ut pro diuinitus nobis concessa preciosissima pace dignam gratiarum actionem eius gratiæ largitori communiter omnes referamus.

Videtur petere admitti ad Conciliū. Videt innuere sacramentū Confirmationis, qd simul cū baptismo à S. Syluestro accepit.

Graue enim esset, imò verò quam acerbum hostibus iam profligatis & nemine ex diuerso se opponere audente, inuicem oppugnare, & lætitiam inimicis, atque adeò risum præbere, præsertim cùm de rebus diuinis disputemus, habeamusque doctrinam sacratissimi spiritus literarum monumentis proditam. Nam libri Euangelistarum & Apostolorum, quinetiam veterum Prophetarum oracula nos euidenter docent, quid de diuino numine sentiendū sit. Omni igitur seditiosa contentione depulsa, literarum diuinitus inspiratarū testimoniis res in quæstionem adductas dissoluamus.

Sic uertit hanc partem Christoforsonus lib. 1. hist. Ecc. Theod. cap. 7.

Ista aliaque id genus dum doctrinæ Apostolicæ consensum stabilire moliretur, tanquā filius Patris amantissimus, Episcopis & sacerdotibus velut patribus proposuit. Erant autem qui ad Synodum simul conuenerunt Episcopi trecenti & octodecim. Sed trecenti quidem ante prædicta persuasi erant & consensum ad inuicem, ac dogmatum sanitatem amplectebantur: reliqui autem, ut iampridem diximus, aduersus Apostolica dogmata pugnabant: qui Arij sententiā magnifice concelebrare studebāt, numero septendecim. Eusebius, scilicet Nicomediensis, cuius & superius mentionē fecim⁹, Theognis Nicænus, Maris Chalcedonensis, Theodorus Heracleæ Thraciæ, Menophātus Ephesi, Patrophilus Scythopolis, Narcissus Neroniadis secundæ Ciliciæ, quam nunc Irenopolin appellamus, Theonas Marmaricæ, Secundus Ptolemaidis Ægypti, & cum eis alii octo, qui seipsos, quasi essent orthodoxi, sanctorum trecētorum choro miscentes, Apostolicis dogmatis repugnabant, Ario cōsentiētes. Cùm his generose decertabant Sancti Patres nostri, Alexander tunc presbyter Constantinopolitanus, & Athanasius Archidiaconus Ecclesiæ Alexandrinorum. Quamobrem inuidia contra eos arma mouit, vt postea dicemus. Nostri autē sancti Episcopi Arium ad Synodum vocabāt, permittentes ei propria dogmata proponere, nutu omnia uincentis regis. nā & ille, ut paulò ante diximus, in Synodo considebat.

Metaphrastes in oratione de gestis Nicææ refert hunc presbyterum uicē gessisse metrophanis Episcopi Constātinopolitani.

CAPVT, VBI PRÆSTANTIORES Episcopos Rex suscipit.

CÆterum admirabile quiddam, quod in synodo fecit Rex omnium uictor, dignū

non

non est, quòd silentio iouoluatur. Et enim cùm ex omnibus penè locis Episcopi conuenissent, &, (ut fieri solet) diuersis ex causis inter se iurgia quædam detulissent, interpellabatur frequenter à singulis offerebantur libelli, culpæ proferebantur, & magis ad hæc, quàm ad id, pro quo uentum fuerat, animos dabant. At ille videns quòd per huiusmodi iurgia causa summi negotij frustraretur, diem certã statuit, qua vnusquisque Episcoporum, si quid querimoniæ habere uideretur, deferret. Et cũ resedisset, suscepit à singulis libellos, quos simul oẽs in sinu suo coutinens, nec in eis quod contineretur aperiens, ait ad Episcopos: Deus uos constituit sacerdotes, & potestatem uobis dedit de nobis quoq; iudicandi, & ideò nos à uobis rectè iudicamur: uos aũt nõ potestis ab hominibus iudicari. propter quod Dei solius inter uos expectate iudicium, & uestra iurgia quæcunq; sunt, ad illud diuinum reseruentur examẽ. Vos enim nobis à Deo dati estis dii, & conueniens nõ est, vt homo iudicet Deos, sed ille solus, de quo scriptũ est: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit. Et ideò his omissis, illa quæ ad fidem Dei pertinent, absque ulla animorum contentione distinguite. Cùm hæc dixisset, omnes simul querimoniarum libellos iussit exuri, ne innotesceret vlli hominum simultatio sacerdotum. Tanta erat Regis erga Dei sacerdotes religio, quam omnes sapientes admirabantur. Aliud etiam simile huic ab eo factum, non arbitror iustum silentio tradere. Viri quidam laici ex eorum numero, qui libenter rixantur, aliosque reddunt odiosos, scripserát quasdam Episcoporum accusationes, easque descriptas ante confectam concordiam Regi obtulerát. Ille cùm suscepisset, vinculum eis imposuit, atque anulo signãs, custodiri mandauit, donec fœderibus consensus confectis, præsentibus omnibus Episcopis proferri eas iussit, atque igne comburi, cùm prius iurasset se nihil eorum, quæ scripta fuissent, legisse. Oportere enim aiebat sacerdotum præuaricationes uulgaribus esse ignotas, ne inde scandali occasione accepta, postea ipsi abiq; metu delinquant. Quin & hoc adiecisse fertur: si contingeret, Episcopum se uidere alienum coniugium uiolantem, propria se purpura iniquum facinus fuisse contecturum, ne talibus factis intuentiũ aspectus læderetur. Per plures postea dies, quin & per longiora tempora cum Episcopis cõueniens, simul cum eis de his, quæ ad fidem pertinent, disserebat, ac diuersas eorum sententias legebat. Erant enim, vt sæpius iam diximus, inter eos nonnulli, qui Arii dogmatis illicitis consentiebant, & multitudini sanctorũ Episcoporum ueritatem propugnantium aduersabantur. Optimi uerò, ac omninò sacratissimi Patres orũ, ueritatis armis muniti, illustrẽ & inuiolatã fidẽ liberè prædicabãt. Cùm quibus etiã Confessorum magnus numerus Arij praua dogmata defenderẽ uolẽtibus resistebat.

Nota dignitatem sacerdotũ

Nota dignã Christ. Imper. sententiã.

DE PAPHNVTIO.

Fvit præterea in illo Concilio & Paphnutius, homo Dei ex Ægypti partibus Confessor, ex illis quos Maximianus dexteris oculis effossis, & sinistro poplite succiso, per metalla damnauerat. Sed in hac tanta uirtutum inerat gratia, ut signa per eum, non minus quàm dudum per Apostolos, fierent. Nam & Dæmones uerbo tantum fugabat, & ægros sola oratione curabat, sed & cæcis uisum dicitur reddidisse, & paralyticos ad stabilitatem corporis reuocasse. Quem Constantinus in tanta ueneratione & affectu habuit, ut sæpius eum intra palatium euocatũ complecteretur & illum oculum, qui in cõfessione fidei fuerat euulsus, auidiorib⁹ oculis demulceret. (*Eadem habet etiam Ruffinus lib.1.hist.Ecclesi.c.4. qui Paphnutium Episcopum facit. Græcus tamẽ noster, vt Cõfessorem tantum laudat, eumq́, postea in Meletianorũ sectam delapsum esse testis est Epiph. in lib. aduersus Hæreses, Secta 68.*)

DE S. SPIRIDIONE.

Spiridion etiam Cyprius vir insignis in Domino, vir vnus ex ordine Prophetarum. Hic pastor ouium etiam in Episcopatu positus permansit. Quidam uerò nocte cùm ad caulas fures uenissét, & manus improbas, quò aditum ederendis omnibus facerent, extendissent, inuisibilibus quibusdam uinculis restricti, usq; ad lucem ueluti traditi tortoribus permanserunt. Cùm uerò oues ducturus ad pascua matutinus se ageret senior, videt iuuenes absque humanis uinculis pendere districtos. Cumque causam noxæ comperisset, absoluit sermone, quos meritis uinxerat. Et ne eis inanis nocturna cederet occupatio: Tollite, inquit, ô iuuenes, vnum uobis arietem, ne sine causa uenisse uideamini, quẽ melius prece quàm furto quæsisse conuenerat. Plura etiã alia mirabilia de hoc sancto audiuimus: vnũ autem ex multis proponemus.

Ita etiam hẽt Ruffinus lib 1. hist. Eccl. cap. 5.

CAPVT, VBI FILIAM MORtuam excitat propter mercatorem.

Filiam habuit Irenem nomine, quæ ei cùm benè ministrasset, virgo defuncta est. Post eius obitum uenit quidam, dicẽs: Se ei quoddam depositum commendasse. Rem gestam ignorauerat pater. Perquisitum in tota domo; nusquam, quod quærebatur, inuentum est. Persistebat tamen ille, qui commendauerat, & fletu ac lachrymis perurgebat: uitæ quoque suæ illaturum se esse exitum, nisi commendata reciperet, testabatur. Permotus lachrymis eius senex, ad sepulchrum filiæ properat, atq; eam ex nomine clamitat. Tum illa de sepulchro, quid vis, ait, pater? Commendatũ, inquit, illius ubi posuisti? At illa locum designans, illic ait inuenies defossum. Regressus ad domum, rem, sicut filia de sepulchro responderat, repertam tradidit reposcẽti. Sed & multa alia ferũtur gesta eius mirabilia, quæ

Hoc e tiã extat apud Ruffinũ ibidem.

etiam

etiam nunc ore omnium celebrantur. Tales igitur in illis adhuc temporibus permulti viri in Ecclesiis Domini refulgebāt, ex quibus plurimi in illo Concilio fuerunt. Sed & Athanasius eodem tempore Alexādriæ Diaconus, Alexandrini Episcopi aderat, cōsilijs, senem quā plurimis iuuans.

EX EVSTATHIO ANTIOCHENO, qui Concilio interfuit, apud Theodoretum lib. 1. hist. Ecclesi. cap. 8.

VBi ergo Nicæam aduentauit maximus Episcoporum cœtus, de fidei modo quæri ceptum est. Eusebij Nicomediensis blasphemia per suas ipsius literas perspicuè deprehensa fuit. Quæ quidem literæ ubi fuere perlēctæ, sicut auditoribus immensum dolorē, propter eius de Ecclesia discessionem: sic eius autori insanabile dedecoris vulnus intulerunt. (*Idem author tradit, illas litteras in Concilio fuisse discerptas, lacer atus est etiam liber Arij Thaliæ inscriptus, vt postea versus libri huius finem refertur.*)

EX GRÆCO VATICANO.

Interea per dies singulos agitabantur conuentus, nec facilè, aut temerè de re tanta statuere audebant. Euocabatur frequenter Arius in Concilium, & assiduo tractatu assertiones eius discutiebantur, & quid aduersum hæc teneri deberet, aut statui, summa cum deliberatione quærebatur. Quamobrem valdè sapienter atque conuenienter aduersus Arij, & qui cum illo erant, illicita dogmata redarguriones opposuerunt, ipsorum impias aduersus Dei filium blasphemias radicitus extirpantes, & eua nescere facientes. Et quidem ei quod illi asserebant: non ex Deo esse Dei filium, illud: Deum de Deo nostri opposuerunt. Et ei quod illi dicebant: Non esse Deum verum de Deo vero, sed creaturam, Nostri contra, genitum non factum definierunt. Ei uerò quod ipsi defendebant, alterius esse substantiæ: Nostri Episcopi contra, Consubstantialem esse filium Patri, obiecerunt, hoc est, ex substantia patris genitum: creatoremque, atque opificem esse uisibilium omnium & inuisibilium prædicarunt, iuxta olim traditam Ecclesiæ ipsius Apostolicam fidem, expressis testimonijs demonstrantes. Hoc Antidoto venena lætalia subuertētes, clariorē in posterum Apostolicam fidem consonanter descripserunt.

DE EO QVOD OPORTET tres personas intelligere & credere, indiuisē in vna diuinitate, ineffabilis Patris, & Filij, & Sancti Spiritus.

Prima sententia Osij qui locū tenebat Romani Pōtificis

SAncta & magna & Generalis Synodus in Nicæa congregatorum sanctorum Patrum nostrorum per beatum & sanctum Episcopū Osium Cordubæ ciuitatis, Hispanicæ Prouinciæ, locum tenentem Romani Episcopi, cum prædictis eiusdem sedis presbyteris, altero ipsum interpretante, dixit: Diuinitas non est una persona, vt Iudæi opinantur; sed tres personæ verè subsistentes, nō solo nomine. Et hoc pluribus testimonijs in nouo & veteri testamento prædicatur. Vetus quidem magis corporeo adhuc modo differens, verbum quasi loquēs exhibuit, nouum autem verbum Deum esse demonstrauit (iuxta illud: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum) & personam perfectam ex perfecta. Deus enim est, non pars, filius, sed perfectus, sicut & Pater: Eiusdem essentiæ, cuius & qui eum ineffabili modo genuit Pater. Sicut Pater, & Filius, simul subsistit Spiritus sanctus, eiusdem essentiæ, & eiusdem potestatis, cuius Pater & Filius. Vnum igitur consilium, unum regnum, unam uoluntatem, unam dominationem in omnibus creatis naturis, & aspectabilibus, & quæ intelligentia percipiuntur: unam diuinitatem & eandem essentiam confiteri nos oportet, non prædicantes ineffabilis illius, ac beatæ Trinitatis personarum cōfusionem, aut diuisionem, sed semper vere Patrē ueri Filij, semper existētē, & filiū verè filiū veri Patris, semper existentem ac subsistentem: Trinitatem indiuiduam, ineffabilem, & quæ verè superat intellectum atque sermonem: unam diuinitatem & eandem ipsius essentiam esse credentes. Et eandem confitemur iuxta nobis ab initio traditam ipsius fidei veram dogmatum integritatem, à Domino per sanctos eius Apostolos, & a sanctis eius Apostolis, & à sanctis antiquis nostris patribus, qui Apostolorum sanctam fidem illibatam conseruauerunt, parati ex sancti Spiritus arbitrio, per plurima diuinarum scripturarum testimonia demonstrare, hæc ita se habere.

His ab ipsis; magis autem à Spiritu sancto per ipsos pronunciatis, qui impietatem Arij asserebant (erant autem pro Ario Eusebius Nicomediæ & Theognis Nicææ, quos iam prius indicauimus) respiciebant pariter in conductitios Arij Philosophos quosdam maxime disertos, quos propriæ nequitiæ patronos cum Arius conduxisset, cum ipsis uenit ad sanctam illam, & Generalem Synodum. Aderant autem & plurimi Philosophi, in quibus sperantes, vt paulò ante diximus, veritatis aduersarii, meritò cum suæ blasphemiæ magistro dānati sunt, impleta in ipso, & in ipsis sacra scriptura, quæ dicit, Maledictus homo, qui confidit in homine, & à Domino recessit cor eius. Recessit enim verè à Domino blasphemū cor Arij cum Deo pugnātis, & eorum, qui eius impietati communicant, audentium dicere Filium Dei creaturam atque factu-ram: cùm sit omnium uisibilium & inuisibiliū creatarum naturarum creator & effector.

CAPVT, QVO PLVRIMÆ PHILOsophorum Arij contra sanctam illam Apostolicorū Dei sacerdotū Synodum, sententiæ proferuntur.

Sic etiam habet Ruffinus lib. 1. hist. Eccl. cap. 3.

QVidā insignis in arte Dialectica per dies singulos, conflictus summi certaminis cum Episcopis nostris, viris adæque in Dialectica non improbabiliter eruditis, mouebat: & fiebat ingens spectaculum, conuenientibus ad audiendum doctis, & literatis uiris. Nec tamen vllo genere Philosophus concludi à quoquam poterat, aut constringi. Tanta enim dicendi arte obiectis quæstionibus occurrebat, vt ibi maximè putaretur astrictus, velut anguis elaberetur. Sed, vt ostenderet Deus, quia non in sermone uerbum Dei, sed in virtute consistit, quidam ex Confessoribus simplicissimæ naturæ vir, & nihil aliud sciens, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixū, inter cæteros auditores episcopos aderat. Qui cùm vidisset Philosophum insultantem nostris, & callidè se disputationis arte iactantem, poscit ab omnibus locum, uelle se paucis cum Philosopho sermocinari. Tum uerò nostri, qui simplicitatem viri, & imperitiam de sermone duntaxat nossent, pauere, & uelut pudorem quēdam pati, ne fortè apud callidos homines risui efficeretur sancta simplicitas. perstitit tamen senior, & hinc mouit sermonis exordium: In nomine inquit, Iesu Christi Philosophe audi, quæ uera sunt. Deus unus est, qui fecit cælū & terram, quiq; homini, quem de terræ limo formauerat, spiritum dedit, uniuersa quæ uidentur, & quæ nō uidentur, virtute uerbi sui creauit, & spiritus sui sanctificatione formauit. Hoc uerbum ac sapientia, quem nos filium dicimus, humanos miseratus errores, ex virgine nascitur, & per passionem mortis à perpetua morte nos liberauit, ac resurrectione sua æternam nobis cōtulit vitam. Quē & expectamus iudicem omnium, quæ gerimus, esse venturum. Credis hoc ita esse Philosophe? At ille, uelut si nunquam ullum sermonem contradicendi didicisset, ita obstupefactus uirtute dictorum, mutus ad omnia, hoc solum potuit respondere, ita sibi uideri, nec aliud uerum esse, quàm quod dixerat. Tum Senior, si hæc, inquit, ita esse credis, surge & sequere me ad Dominicum, & huius fidei signaculum suscipe. Et Philosophus conuersus ad discipulos suos, uel ad eos, qui audiendi gratia conuenerant, Audite, inquit, o eruditi uiri: donec uerbis mecum gesta res est, uerba uerbis opposui: & quæ dicebantur, dicendi arte subuerti: ubi uerò pro uerbis uirtus processit ex ore dicentis, non potuerunt resistere uerba uirtuti, nec homo aduersari potuit Deo. Et ideò si quis uestrum potuit in his, quæ dicta sunt, sentire quæ sensi, credat Christo, & sequatur hūc senem, in quo locutus est Deus. Ita Philosophus Christianus effectus, tandem se gratulatus est victum. Hoc autem Philosopho baptizato, & Dei Ecclesiæ coniunctio, & quiescente, & in Dei magnalibus exultante, Synodus gaudebat.

Hic Spiridion fuisse credit teste Niceph. lib. 8. hist. Eccl. cap. 15. qui & simile quid cum alio Philosopho fecisse refert Alexandrum Cōstantinopolitanū postea episcopum.

CONFVTATIO ALTERIVS PHILOsophi nomine Phædonis, qui & ipse pro Deo repugnante Ario, & pro blasphemia, quam ille inuenit verba fecit.

Mirantur quidam Philosophum ex scri pturis pro Ario disputare, sed cessabit admiratio, si aduertāt D. Augustinum cui Philosophica eruditio non deerat, priusquā à D. Amb. baptizaretur, ex S. literis etiā pro Manichæis disputasse.

PROPOSITIO PHILOSOPHI AD SANctam Synodum super illud: Faciamus hominem, &c.

DIxitque Deus: Faciamus hominem ad imaginē, & similitudinem nostram. Si quidem igitur, vt uox indicat, mēs etiam erat separatim subsistens, Deum dixerit aliquis habere hominis effigiem. Nouimus autem Deū simplicem esse, ac sine figura. Quid ergo sibi volūt appellationum istarum significationes? Dicite. Nunquid diuinitas hominis habet figuram?

RESPONSIO SANCTORVM PAtrum, per Eustathium Episcopum Antiochiæ.

NOn sicò Philosophe. Sed quod Deus dixit: Præsint vniuersæ terræ, & dominentur ei, & omnibus quæ in ea sunt, hoc accommodatum est ei, facere scilicet hominem ad imaginem Dei, & præesse illum uniuersæ terræ. Nam, ut Deus præest toti terræ, & omnibus, quæ in ea sunt, hominem autem totius terræ, & eorum quæ sunt in ea, præsidem secundum constituit: hoc dico esse ad imaginem & similitudinem Dei hominem fieri.

ADHVC RESPONSIO SANCTORVM Patrum per eundem Episcopum Eustathium de eodem.

DIxitque Deus: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrā. sed circa quædam inquiramus, o Philosophe. In eo enim quod dicitur, Dixitque Deus. Faciamus hominem, subiecit dicens: Et fecit Deus hominem, ad imaginam Dei fecit illum, masculum & fœminam fecit eos. Eius ergo uerbi, faciamus, significatio, personam esse concreantem indicat, & æqualem appellationem introducit. Vt enim Pater Deus est, qui dixit: Faciamus hominem, ita & Deus estis, cui dixit, Faciamus: cùm sit utriusque personæ una diuinitas & eius quæ dixit, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & eius quæ hominem fecit. Illa enim uox, Faciamus, Sanctam prorsus, & nequaquam diuersam Patris, & filij diuinitatem exprimit. Imago enim Dei simplex est, & omnis compositionis expers, cùm sit ignis natura.

CON-

CONCORS RESPONSIO sanctorum Patrum.

LVmen inaccessibile,& natura incomprehensibilis est sanctæ Trinitatis essentia. Hic est sensus verbi: Faciamus.

CONTRADICTIO Philosophi pro Ario.

ITerum dicam Deum simplicem esse, & sine figura,& sine compositione. Quomodo igitur intelligendum est illud, ad imaginem & similitudinem nostram: & dicentem non subsistere ante illum cui dicebat: Faciamus hominē, & quæ sequuntur? Enunciate nobis perspicuā de his demonstrationem, si potestis.

S. EPISCOPI, PER OSIVM, Episcopum ciuitatis Cordubæ, interpretante illum altero, dixerunt.

SI,vt tu dicis, Pater ante filium extitit, & posterior filius post aliqua tempora creatus è à Deo,& postea filius ab eodem Patre declaratus,ut impie blasphemantes asseritis, prius eū ab ipso fuisse creatum ad creationem naturarū quæ factæ sunt: Dixit igitur iuxta impietatem vestram increatus Deus ad creatum secundùm vos filium: Faciamus hominem ad imaginē & similitudinem meam. Sed siquidem pater semper est Deus,vt prius ostendimus, filius ēt cum Patre semper existit, non temporibus posterior,non potestate minor,non loco circumscriptus, sed semper itidem perpetuo cum Patre subsistens,ex ipso iuxta prædicta incomprehēsibiliter & ineffabiliter genitus, verus Deus semper existens ex vero Deo, & patre semper existente,dominans cum patre, coæternus patri,regnans semper cum patre, consubstantialis patri,æquè potens vt pater, creator cum patre. Si enim omnia per filium facta testatur diuina Euāgeliorum uox: & sine ipso factum est nihil, quod factum est, & simul, non diuisim à patre creauit; Siquidem vna est diuinitas & essentia vna Patris & Filij & Spiritus sancti, nunquam separato patre à filio, neq; filio à Patre: intelligēdum ergo est ô Philosophe, quòd Pater:& filius,secundùm substātiam Deitatis, vnum sunt. Et in Euangeliis ipse filius clamat: Ego & Pater vnum sumus, cui dicebat: Faciamus hominem ad similitudinem nostram.

CONTRADICT. PHILOSOPHI.

IAm etiam in prioribus interrogationibus dicebamus, Deum non habere hominis effigiem. Quam ergo significationem habet hæc oratio,ad imaginem & similitudinem nostram? Dicite nobis. Non enim paruam nobis hic sermo exhibet difficultatem. Primùm hoc dicendum est.

RESPONSIO SANCTÆ SYNODI per eundem Episcopum Osium ciuitatis Cordubæ.

ILlud: ad imaginē, ô Philosophe, intelligendum est, cuius menti fuisse impressum docet sermo veritatis. Audi ergo,& intellige, Deus cùm sit natura bonus, intelligenti hominis substantiæ insculpsit illud ad imaginem & similitudinem, vt bonitatem, simplicitatem, sanctitatem,puritatem,cādorem, probitatem, fœlicitatem, & his similia: vt, quæ Deus est per naturam, eadem per ipsius gratiam habere posset,ab ipso creatus homo, hoc est, ipsius hominis mens. Et vt pictores periti similitudines imaginum in tabulis ex uariis depingentes,non ex uno colore imagines perpetuò pingunt: sic Deus homini etiam quem creauit in animæ intelligenti conditorio,hoc est,in mente concessit: vt per virtutes haberet illud: ad imaginem suam & similitudinē, inuenta perpetuò in homine imagine per prædictas illas res diuinas,quas Deus in ipso reposuit,dicens: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.

CONTRADICT. PHILOSOPHI.

DIfferantur mihi hæc hoc præsenti tēpore: illud potius q̄rendum est: de eo scilicet per quod Deus hominem fecit,& omnia q̄ videntur, & quæ non uidentur. Non enim mihi uidētur rectè habere,quæ dixistis, Quòd vnum pariter fuerit semper filius cum Patre in idipsum, & quod filius semper fuerit Deus cum Patre. Ego verò dicerem à Deo factū fuisse,vt in creaturis ministrum ageret. Indigebat enim Deus ministro ad hominis & mundi opificium. Ideoque opifex Deus naturas creatas effecturus, constituit sibi instrumentū per quod naturas omnes crearet. Quemadmodū enim faber constituit sibi prius instrumenta, in eorum quæ facturus est, structuram: ita licet in Deo cogitare. Quod supponens sibiipsi filium tanquam instrumentum, mundum per ipsum creauerit. Quod enim ab Apostolis dictum est, quod omnia per ipsum facta sunt, naturæ per ipsum,quasi per instrumentum factæ sunt. Et quod Deus dixit, creatum esse hominem ad imaginē & similitudinem nostram, per instrumentum,hoc est, per filium ad sui ipsius imaginem & similitudinem Deus dixit.

MVTVA RESPONSIO sanctorum Patrum per Leontium Episcopum Cæsareæ Cappadociæ, & Eupsychiū Tyanensem Episcopum.

SI ergo,vt tu dicis, filius instrumentum ad naturarum creatarum effectionem à patre creatus est, ex tuis ipsius uerbis excidis ô Philosophe. Ait enim Euangelii uox,quemadmodum & ipse paulò ante meministi: omnia per

aduersus eos edito subscripserunt: quæ omnia per filium meum Apionem Diaconum ad vos misi. Atque primum, epistolas Collegarum, qui sunt in Aegypto, & Thebaide, deinde eorum qui Libyam, Pentapolim, Syriã, Lyciam, Pamphiliam, Asiam, Cappadociam, & alias regiones hisce finitimas incolunt: quorum exemplum vos imitantes persuasum habeo ad nos itidem daturos literas. Et cùm multæ aliæ curationes ad eos sanandos, qui hoc errore vulnerati sunt, suppetebant; tum istud etiam remedium ad medicinam populo ab istis decepto faciendam, inuentum est, si modò obtemperare voluerint: &, cùm consensum Collegarum nostrorum intelligant, eorum hortatu ad pœnitentiam se seriò recipere. Salutate vos ipsos mutuò vnà cum fratribus, qui vobiscum sunt. Opto vos fratres charissimi, tum in Domino valere plurimũ, tum fructum ex vestro pio in Christum animo percipere. Sunt autem hæretici anathemate damnati, ex numero presbyterorum Arius, ex Diaconorum autem Achillas, Euzoius, Aethales, Lucius, Sarmates, Iulius, Menas, Arius alter, & Helladius.

EX GRÆCO VATICANO.

Talia cùm vndequaque per ciuitates scripsisset Alexander, peius euasit malum. Cùm autem Rex Constantinus hæc rescиuisset, & ex animo doluisset, propriam calamitatem reputans hoc negocium, studens protinus excitatum malum extinguere, literas ad Alexandrum & Arium mittit per virum fide dignũ Episcopum ciuitatis cuiusdam Hispanorum Cordubæ, si quidem illum amabat Rex, & honore prosequebatur.

Extat etiã circa finẽ lib. 2. de vita Constãtini, Christoforson. Iterprete. Græc. noster nõ habebat prima 4 capita à Christoforsono designata.

EPISTOLA CONSTANTINI *Regis ad Alexandrum & Arium, missa per Osium Episcopum Cordubensem.*

VICTOR CONSTANTINVS, Maximus, Augustus Alexandro & Ario.

IPSVM, vt par est, meorum institutorum adiutorem, & conseruatorem omnium, Deum testem adhibeo, istarum rerum, quas mihi re ipsa obeundas suscepi, duplicem causam extitisse. Primum enim, vt omnium gentium de numinis cultu opinionem ad vnius habitudinis, ritusque formam traducerem: deinde, quod in animo habebam, corpus totius mundi, tanquam graui aliquo morbo acerbè vexatum, ad sanitatem restituere. Quę sanè accurata ratione considerans, alterum eorum interiore mentis acie, id est, consilio efficiendum statuebam, alterum autem copiarum militarium subsidio & viribus, quoad poteram, præclarè gerere conabar: persuasum habens, si omnes veros Dei cultores communi concordiæ vinculo, sicut mihi in optatis erat, deuincere possem, minime Reipublicæ nostræ ciues se ad pia eorum instituta breui conuersuros. Proinde, cùm insania quædam intolerabilis, propter temerariam leuitatem quorundam, religionem à populo obseruatam in varias sectas discindere molientium, vniuersam Africam occuparet: hunc morbum, cùm ipse leuare cuperem, nullum aliud remedium satis idoneum ei curando inueniebam, quàm, vt quosdam ex vestrum numero adiutores ad conciliationem hominum inter se dissentientium mitterem, quo inuidia communis totius orbis inimica, (quæ sacris nostris conuenientibus aduersatus) penitus restingueretur. Et quoniam veri luminis vis, & sacræ religionis disciplina, quæ Dei Optimi Maximi beneficio ex quibusdam Orientis quasi finibus egressa est, vniuersum simul orbem terrarum suo splendore collustrauit, non sine causa vos eam religionem profitentes, quos tanquam quosdam gentiũ duces ad salutẽ fore existimo, non modo propenso animi studio: verum etiam exquisito oculorum obtutu inuestigare conabar. Nam simul ac illustri contra hostes parta victoria verè triumphassem, istud potissimum conquirere instituebam, quod omnium facilè præstantissimum iudicarem. Sed ô præclarissimam & verè diuinam prouidentiam: quale & quàm lethale vulnus auribus meis, imò verò ipsi animo inflictum fuit, cùm audiuissem seditionem inter vos concitatam, multò plus habere acerbitatis, quam eas res, quas ibidem ante gestas fuisse cognouimus: adeò, ut iam vestræ Ecclesiæ membra, ex quibus sperabam alijs medicinam petendam fore, multo maiore curatione egeant.

Ac mihi de principio & causa istarum rerum accuratè cogitanti, valdè exilis & neutiquam tanta contentione digna visa est. Quapropter ad hanc epistolam scribendam necessitate adductus, non solùm ad vestrum vtriusq; prudentiam scribo: sed etiam diuinam prouidentiã in hac re adiutricem fore obtestor, meque etiam communem vestræ mutuæ dissensionis arbitrum tãquam pacis moderatorem, non sine causa adhibeo. Quandoquidem Deo Optimo Maximo mihi opem ferente, quamuis maior esset dissentiendi occasio; tamen spero oratione pijs audientium mẽtibus adhibita, quemq; ad id, quod sit vtilius, facilè me posse traducere. Quapropter cùm causa tam exigua sit illa quidem, quæ totius vestræ Reipublicæ commoda impedire videatur, quid est, quamobrem non expeditionem, & multò faciliorem dissidij correctionem spondeat? Inde igitur præsentis controuersiæ fundamẽtum intelligo iactum esse, quod tu Alexander à presbyteris, de loco quodam in sacris literis scripto quærebas, imò verò de inani quadam quæstionis particula sciscitaberis, quid quisque illorum sentiret; tu quoque Arie istud quòd nec initio animo complecti, aut cùm fuisses

ſuiſſes complexus, ſilentio præterijſſe debebas, inconſideratè effutiniſti. Vnde diſcordia inter vos concitata, tum conuentus, qui in Eccleſia fieri ſolet, impeditus; tum populus ſanctiſſimus variè in vtramque partem diſtractus, ex totius corporis Eccleſiæ compage diuulſus eſt. Proinde vterque veſtrum viciſſim veniam alteri tribuens, illud approbet, ad quod non ſine cauſa veſter conſeruus vos cohortatur. At quid iſtud eſt? vt de rebus huiuſmodi, nec omninò rogetis, nec ad rogatum reſpondeatis. Tales enim quæſtiones, quales nulla lex, canonve Eccleſiaſticus neceſſariò præſcribit, ſed inanis diſſoluti otij certatio proponit, licet ad exercendi ingenij acumen inſtituantur: tamen interiore mentis cogitatione continere debemus, & neque in publicos populi conuentus temerè efferre, neque vulgi auribus inconſultò concredere. Quotus enim quiſque eſt, qui rerum tam grauium, tantaque obſcuritate inuolutarum vim vel ſatis accuratè peruidere, vel pro dignitate explicare valeat? Quod ſi quiſquam ſit, qui illud ſe facilè efficere, & conſequi poſſe confidat, quota quæſo eſt illa multitudinis pars, quam poſſit efficere, ut idem ipſum intelligat? Aut quis tandem eſt, qui in curioſa quæſtionum huiuſmodi peruestigatione, extra prolapſionis periculum poſſit conſiſtere? Quocirca in talibus rebus loquacitas coercenda eſt, ne, vel cum nos præ noſtri ingenij imbecillitate, quod propoſitum eſt, explanare non poſſimus; vel auditores inter docendum præ intelligentiæ tarditate ad accuratam ſermonis inſtituti comprehenſionem peruenire non queant: ex re alterutra populus, aut in blaſphemiæ, aut in diſſenſionis neceſſitatem incurrat.

Quare & interrogatio temeraria & inconſulta reſponſio veniam vtrique veſtrum ab altero impetrare debet. Neque enim de ſummo in ſacris litteris præcepto vobis anſa ad digladiandum oblata eſt: neque nouus ullus de religione diuina introductus error. Sed vnam eandemque tenetis de fide ſententiam, ita, ut facilè poſſitis ad ipſum communionis conſenſum venire. Nam non eſt conſentaneum, ut propter veſtram imprudentem de adeò paruis exiguisque rebus mutuò concertationem, tanta populi multitudo ad diſſenſionem rapiatur: immò verò non modò non eſt conſentaneum, ſed omninò nefas eſſe exiſtimatur. Verùm, ut rem breuiter exemplo quodam animis veſtris mecum recognoſcaus, dicam. Nun vos præterit, opinor, Philoſophos ipſos vnius quidem diſciplinæ profeſſione, omnes inter ſe conſentire: ſæpè tamen in aliqua parte opinionum, quas aſſeueratione affirmant, diſcrepare ſolere; qui licet diſciplinæ cauſa, quam quiſque illorum tuetur, diſſentiant, tamen ob profeſſionem, qua conſpirare videntur, denuò inter ipſos in gratiam redeunt. Quod ſi ita res habet, quid eſt cur non ſit multò :ntius, ut qui famuli præpotentis Dei conſtituti ſumus, propter ipſum religionis inſtitutum, quod profitemur, conſentientibus animis inter nos ipſos concordemus? Cæterùm accuratiore cogitatione conſideremus, & mente attentiore hoc quod iam à me dicetur, circumſpiciamus, num rectè ſe habeat, ut per leuem & inanem verborum contentionem fratres fratribus reluctentur: & eximia concordia impia ſimultate per nos, qui de rebus tam exiguis, minimeque neceſſarijs inter nos conflígimus, miſerè diſcerpatur? Popularia quidem ſunt iſta & puerili inſcitiæ magis quàm ſacerdotum, & prudentium hominum ſapientiæ congruentia. Noſtra ſponte igitur diabolicas tentationes euitemus. Et quoniam Deus Optimus Maximus conſeruator omnium communem ſuæ gratiæ lucem omnibus porrexit, iccirco mihi eius famulo quæſo per vos liceat, ut illius prouidentiæ præſidio adiutus, meum conatum ad eam lucem propagandam ſuſceptum, fœliciter ad exitum perducam: atque etiam, ut ipſius populum tum verbis compellando, tum miniſterium diligenter erga Deum præſtando, tum acriter admonendo, ad mutuam concordiam traducam. Et cùm, vti dixi, una ſit nobis fides, vnaque de noſtra religione ſententia, vnum denique legis ac diſciplinæ inſtitutum, (quod quidem cum ſuis partibus vniuerſum Eccleſiæ corpus, conſentiente animorum concordia, & propoſito deuincit) iſtud quod inter vos non mediocrem cõtentionem excitauit, quoniam nullam rem grauem in noſtræ religionis quaſi ambitu comprehenſam attingit, non eſt, cur diſtinctionem aliquam animorum aut diſcordiam in vobis pariat. Atque hæc dico, non vt cogam vos, in hac leuicula & ſtulta quæſtione, qualiſcunque tandem illa fuerit, penitus eandem ſententiam ſequi. Ac tametſi vos inter vos viciſſim de re quapiam minimi momenti diſſentitis (ſi quidem neque omnes de omnibus rebus idem ſentimus, neque vna eademque in nobis indoles aut mens verſatur) tamen fieri poterit, vt eximia concordia ſincerè integreque ſeruetur: & vna inter omnes animorum cõſperatio cuſtodiatur; verùm de diuina prouidentia, vnà vobis ſit omninò fides, vnus animorum conſenſus, vna de Deo ſententia. At quæ leuiſſimis iſtis quæſtionibus inter vos argutè & ſubtiliter exquiritis, licet non in eandem ſententiam tanquã pedibus eatis; ea tamen intra cogitationis veſtræ quaſi fines cõtinere debetis, intimo mentis domicilio recondita. Communis autem amicitiæ bonum, vera fides, reuerentia erga Deum, & legis obſeruationem, ſtabilis, firmaque apud vos maneat. Redite in gratiam, & mutuam inter vos neceſſitudinem colite, vniuerſoque populo ſuos mutuos complexus reddite, ipſique, veſtris ipſorum animis con-

tentionis labe purgatis, iterum amicè & beneuolè vos alter alterum excipite. Nam sæpenumerò post inimicitias depositas, amicitia iterum reconciliata plus solet habere iucunditatis. Date igitur mihi dies tranquillos, & noctes curæ ac molestiarum expertes, vt voluptas, quæ tum ex syncera concordiæ luce, tum ex vita quieta capi solet, mihi integra in posterum conseruetur. Quod quidem si minus contingat, necesse est ingemiscere, lachrymis & mœrore omninò confici: nec fieri potest, vt vitæ cursum de reliquo tranquillè & sedatè transigam. Nam quamdiu Dei populus eum dico, qui communi mecum erga Deū obsequio fungitur, tam iniqua, perniciosaque contentione abs se mutuò dissidet: quomodo fieri potest, vt ipse animo tranquillo consistam? Atque, vt incredibilem huius doloris morsum intelligatis, sic accipite. Non ita pridem ad Nicomediensium ciuitatem adueniens, ex templo iter versùs Orientem maturè facere constituebam. Ac me quidem ad vos citato gradu properantem, cùm maiorem itineris partem confecissem, vt propè iam vobiscum esse viderer, literarum istarum nuncius in contrariam cogitationem compulit, ne oculis ea videre cogerer, quæ ne auribus quidē tolerare me posse planè existimabam. Deinceps igitur vestra concordia patefacite mihi ad Orientem aditum, quem vos vestris dissidijs vltrò citroque feruentibus, intercludistis: & efficite breui, vt cùm vos pariter, tùm reliquum vniuersum populum lætitia gestientem cernam, & omnes vnà pro communi omnium concordia & libertate, consentientibus laudis præconijs debitas gratias Deo Optimo Maximo agamus.

Talia quidem mirabiliter atque sapienter Regis epistola suadebat: malum autem vincebat & Regis studium, & eius literis ministrantis dignitatem.

DE SECTA MELETIANORVM.

Sic Socrates lib. 1. Hist. Eccl. cap. 3.

Meletius ciuitatis cuiusdam in Ægypto Episcopus à Petro Alexandriæ Episcopo (qui regnante Diocletiano mortem obiecit martyrio) cum multis alijs de causis, tum maximè quòd tempore persecutionis fidem inficiatus idolis immolauerat, munere Episcopatus abdicatus est. Qui cùm esset abdicatus, complurésque haberet, qui erant ipsius dicto audientes, illis qui ab illo vsq; tempore vsque ad hodiernum diem in Ægypto Meletiani vocantur, ducem hæresis se præbuit; & cùm nullam iustam accusationē causàm ve afferre posset, cur se ab Ecclesia separasset, verbo tantummodò affirmauit sibi esse factam iniuriam, Petrumque maledictis figere, conuicijs lacerare cœpit. Verùm, vt primùm Petrus per martyrium, persecutione sæuiente mortem oppetierat, probra sua & cōtumelias in Achillam, qui Petro in illo episcopatu succedebat, transtulit: ac postea denuò in Alexandrum, qui mortuo Achilla eum dignitatis gradum adeptus est. Ac dum hi in hoc dissidio & dissensione versabantur, intereà quæstio de Ario habetur. Meletius cū suis Ario subsidio fuit, cumque illo vnà contra Episcopum conspirauit.

DE EODEM EX EPIPHANIO libr. contra hæreses. Secta 68.

MELETIANORVM contubernium quoddam in Ægyptiorum regione est, à Meletio quodam Episcopo in Thebaide Catholicæ Ecclesiæ, ac rectæ fidei: non enim immutata est fides ipsius in aliquo tempore à sancta Catholica Ecclesia. Hic Meletius contemporaneus prædicti Hieracis fuit, & deinceps successit. Fuit etiam sancti Petri Alexandriæ episcopi contemporaneus. Et hi omnes tempore persecutionis fuerunt, quæ facta est tempore Diocletiani & Maximiani. At verò Meletij causa hoc modo se habet. Sectam fecit, non tamen à fide discessit. Hic tempore persecutionis vnà cum Petro S. Episcopo & Martyre & alij martyribus captus est ab his, qui ad hoc à rege destinati erant, nempè à ducibus Alexandriæ, & Ægypti eius temporis. Erat autē Cultianus præses Thebaidis, Alexandriæ verò Hierocles. Et Meletius quidem in carcere detentus erat vnà cum prædictis martyribus, ac Petro Alexandriæ Archiepiscopo. Videbatur autem & Meletius præ eminere inter Episcopos Ægypti, vt qui secundum locum habebat post Petrum in Archiepiscopatu, velut adiuuandi eius gratia sub ipso existens, & sub ipso Ecclesiastica curans. Hic enim mos obtinet, vt Alexandri Episcopus totius Ægypti, ac Thebaidis, Mareotæ-que, ac Libyæ, Ammoniacęque, ac Mareotidis, ac Pentapolis ecclesiasticam habeat administrationem. Postquàm igitur capti hi omnes martyrij gratia in carcere degebant, & multò tempore cōclusi mansissent; alij verò ante ipsos traditi martyrij testimonium subijssent, & honorem præmij accepissent, ac obdormiuissent: hi verò velut principes ac maiores in posterum seruarentur: cùm aliqui quidem martyrium subijssent, alij verò à martyrio excidissent, & nefarium idolorum cultum fecissent, & coacti etiam sacrificassent: qui sanè lapsi sunt, sacrificaueruntque, ac transcenderunt, accesserunt ad Confessores ac Martyres, quo misericordiam assequerentur per pœnitentiam, partim milites, partim clerici diuersæ sortis, partim presbyteri, & Diaconi, atque alij. Commotio facta est inter Martyres, & tumultus non vulgaris: cùm alij dicerent, semel lapsos, & qui abnegassent, & in fortitudine non permansissent, neque decertassent, non oportere dignos fieri pœnitentia, vt ne etiam hi, qui adhuc restarent, minus curarent increpationem ac pœnam propter talem

veniam citius ipsis datam, atque sic præuaricarentur, & ad abnegationem Dei, ac nefariam Græcismi operationem deuenirent. Et erat sanè rationi consentaneum hoc, quod ab ipsis Confessoribus dicebatur. Erant autem hi, qui hoc dicebant, Meletius & Pelleus, & quidam alij plures Martyres & Confessores unà cum ipsis. Zelum itaque pro Deo ostendentes, videlicet hæc dicebant; Pronunciabant autem finita persecutione post multum tempus dandum esse prædictis pœnitentiæ locum in tempore factæ pacis, si reuera pœnitentiam agant, & pœnitentiæ suæ fructum ostendant: non tamen, vt unusquisque exciperetur in propriam sortem, sed post temporis spatium colligeretur in Ecclesiam, & in communitatem, & in contubernium; at non in sortes. Et erat hoc ex ueritatis amore profectum, & zeli plenum; At verò sanctissimus Petrus misericordia præditus, & velut Pater omnium existens, rogabat, & supplicabat, dicens. Suscipiamus ipsos pœnitentes, & ordinemus ipsis pœnitentiam, ut assideant Ecclesiæ, & ne auersemur ipsos, neque sortem, uelut fama ad nos perlata habet, ne fortè, qui semel ad confusionem, præ imbecillitate, ac infirmitate à Diabolo concussi, ac conquassati sunt, etiam propter temporis moram perfectè subuertantur, & non sanentur, velut scriptum est, non debere claudum subuerti, sed potius curari. Et erat quidem Petri oratio pro misericordia, ac humanitate; verùm Meletij & eorum qui ipsi adhærebant, pro ueritate & zelo. Hinc propter faciem argumenti, quod ab vtrisque pium uidebatur, facta est secta, his quidem hoc asserentibus, illis uerò illud alterum.

Quando enim videret Petrus Archiepiscopus, quòd Meletius cum suis, zelo diuino nimium ducti, resisterent consilio humanitatis ipsius, ipse Petrus velum erexit in medio carcere, pallio expasso, hoc est lodice, & præconium fecit. Qui mecum sentiunt, inquit, accedant ad me: & qui Meletij sententiæ adhæret, ad Meletium transeat. Et distributa est multitudo ad Meletium Episcoporum & Monachorum, & Presbyterorum, atque aliorum ordinum. Pauci verò omninò ad Petrum diuerterunt Archiepiscopum Episcopi, & alij pauci. Et de cætero hi priuatim preces faciebant, & illi priuatim item; sed & alia sacrificia similiter singuli seorsim perficiebant. Contigit autem Petrum martyrium subire, & decessit, beatus ille successore relicto Alexandro in Alexandria. Hic enim successit in throno post prædictum Petrum. Meletius tamen & alij multi in exilium relegati sunt, exterminati in Phœnesia metalla, & tunc de cætero qui sequebantur confessores, cum Meletio erant. Et ipse Meletius in carcere, in profectione, per singulas regiones, ac singulos locos transiens constituebat clericos, Episcoposque, ac presbyteros, & Diaconos, & ædificabat proprias

Prius tamé paruo tempore Achilla.

Ecclesias, & neque hi cum illis communicabant, neque illi cum his. Inscribebant autem singuli in propria ecclesia; qui quidem Petrò successerunt veteres habentes Ecclesias, Ecclesia Catholica: Qui uerò Meletio adhærebant, Ecclesia Martyrum. Vndè & in Eleutheropoli, & in Gaza, atq; Aelia cùm accessisset idem Meletius, multos sic elegit. Et contigit, ut ipse multum tẽpus tereret in prædictis metallis. At interim liberantur à metallis confessores, tum qui Petri partium erant, multi enim adhuc superenant, tũ Meletij sectatores: neque enim in metallis inter se cõmunitatem habebant, aut simul preces fundebant. Contigit autem Meletium adhuc ad tempus in mundo vitam agere, ut etiam floruerit cum Alexandro Petri successore, & in amicitia eius esset, curaretque res Ecclesiæ ac fidei. Dixit enim scripè: nihil habui diuersum aut alteratum.

DE DISSENSIONE PROPTER *Paschæ celebrationem.*

Morbus porrò alius longè grauissimus istas res antegressus est, qui longo tempore Ecclesiæ multũ exhibuisset molestiæ: dissensionẽ dico de salutaris Paschatis festo ortã. Etenim alij Iudæorum ritum sequendum asseruerunt, alij temporis quidem articulum in eo festo celebrando, accuratè obseruandum esse, non tamen imitandam consuetudinem eorum, qui errore cœcati, alieni à gratia Euangelica esse viderentur. In hac igitur controuersia, cum prolixo iam temporis spatio populus ubique admodum dissensisset, diuinæque leges & instituta confusione quadam essent permixta, ita ut temporis in uno, eodemque festo obseruando varietas & discrepantia, maximam discordiam Paschalis solennitatem celebrantibus excitaret: (quippè eodem tempore alij ieiunijs & corporis afflictatiõe se exercebant, nonnulli se tradebant otio, & remissioni animorum) quanquam nemo certè erat, qui huic malo remedium inuenire potuerit, præsertim cum contentio dissidẽtium animos ex æquo exagitaret: Deo tamen, qui omnia potest, istis rebus mederi erat perfacile. ex hominibus autem, qui adhuc in terris ætatem degebant, solus restare uidebatur Constantinus, qui rectè factis sedulò operam daret, qui quidem simulatque rerum istarum commemoratarum fama ad ipsius aures permanauit, intellexitque literas ad Alexandrinos a se missas, nihil habuisse ponderis, nouum cõsilium cœpit agitare: inquiens, alio prælio contra occultum illum, & clandestinum hostem, Ecclesiæ statum perturbantem, de integro decertandum.

Sic Euse. lib. 3. de uita Constantini, Christof. interpres te cap. 5.

EX GRÆCO VATICANO.

CAPVT, VBI DEO AMABILISSIMUS Rex Constantinus Synodum Episcoporum in Nicæa celebrari iubet.

VIDENS autem Rex perturbatam Ecclesiam, synodum generalem coocelebrat, Episcopos vndecunq; per literas, vt Nicæam Bithyniæ occurrerent, exhortans. Agebatur autē regni eius annus decimus sextus, quando Ecclesiasticæ paci studebat. Aderant autem ex pluribus Prouincijs & ciuitatibus Episcopi, de quibus Eusebius Pamphili 3. lib. de vita Constantini, hæc ad verbum refert. Ex omnibus Ecclesijs, quæ frequentes in tota Europa, Africa, & Asia extiterunt, Dei ministri, qui facilè primas ferre putabantur, in vnum conuocati. Templum etiam Nicææ velut Dei nutu amplificatum, intra parietes suos Syros pariter & Cilices, Phœnices, Arabes, & Palæstinos, Ægyptios portò, Thebanos, Afros, aliosq; ex Mesopotamia profectos recepit. Aderat etiam vnà in Concilio Persidis Episcopus; nec ab hoc choro Scytha abfuit. Pontus item, Galatia, Pāphilia, Cappadocia, Asia, & Phrygia viros apud se lectissimos suppeditarunt. Quinetiam Thraces, Macedones, Achæi, & Epirotæ, & quorum domicilia multò longiore locorum interuallo distabant, eo aduentarunt. Ex ipsis Hispanis vnus nominis & famæ celebritate insignis, cum alijs multis in consessu illo adfuit. Et quanquam vrbis illius penes quam imperium est, Episcopus (Metrophanes) ingrauescente ætate præpeditus abfuit; Presbyter tamen eius Alexander, qui postea in eius vrbis Episcopatu successit, & Paulus lector adhuc, qui aderant, illius locum impleuerunt, vt & Romani Episcopi (Syluestri) Osius Episcopus Cordubensis cum presbyteris Victore & Vincentio. Talem coronam solum ex omni præteritæ ætatis memoria, vnus Imperator Constantinus pacis vinculo ad Christi gloriam deuinxit; &, quò Seruatori suo gratias ageret, istud eximium victoriæ ab hostibus, & inimicis partæ monumentum obtulit, effigie chori Apostolici, pulchrè in hoc nostro conuentu expressa. Nam dicitur in sacris literis, illorum temporibus uiros pios ex omni natione, quæ sub cœlo est, in vnum conuenisse. Inter quos erant Parthi, Medi, Elamitæ, & qui incolunt Mesopotamiā, Iudæam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam, Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum, & partes Libyæ, quæ est circa Cyrenam, & aduenæ Romani, Iudæi, & Proselyti, Cretes & Arabes. Verùm illis hoc defuit, quòd non omnes, qui eò venerunt, ex Dei ministrorum numero erant illi quidem; sed in hoc præsenti choro fuit episcoporum moltitudo ad numerum 300. & amplius: Presbyterorum autem, Diaconorum, Acoluthorum, & aliorum, qui istos comitabantur, turba ne enumerari quidem potest. Atque ex his Dei ministris alij prudenter & disertè dicendo, alij uitæ grauitate, & constanti rerum arduarum perpessione, nonnulli quasi media inter istos interiecta viuendi consuetudine eximij, præclara laudis insignia adepti sunt. Erant inter hos etiam non pauci, qui propter longinquum temporis spatium quo uixerant, multum honorati fuerunt; multi qui in ipso ætatis flore propter ingeniorum acumen magnum splendorē sunt consecuti: quidam modo in ministerij quasi cursum ingressi. Quibus quidem omnibus cibaria in singulos dies Imperator largè & liberaliter suppeditari mandauit.

Sic de his, qui eò conuenerāt, Eusebius Pamphili disseruit.

Cap. 7. 8. & 9. Christoforsi. interprete.

Episcopū Gothorū intelligit Scythę nomine.

Hæc nōia Græc' noster Christoforsi. nō habet.

300. hēt Græcus noster, Christof. 250. Falsò igitur Sabinus eius sæculi hæreticus Nicænos patres imperitię notauit.

F I N I S   L I B R I   P R I M I.

LIBER SECVNDVS.
DE ACTIS
In Concilio ante Decretorum Constitutionem.

CAPVT, VBI REX CVM Episcopis sedet.

Totum fere hoc secundum librum ex Græci Vaticani 2. libro vertimus. Primam orationem habuit Eustachius Antiochenus Episcopus in laudem Imper. ex Theod. li. 1 hist. Ecclesi. c. 7.

VM aũt Rex festum victoriæ aduersus Liciniũ absoluisset: venit & ipse Nicæã. Sequenti postea die oẽs simul episcopi in unũ locum conuenerunt. Aderat autem & rex post ipsos, & postquã accessit, in medio constituit, nec prius sedere voluit, quàm episcopi innuissent. Tanta religio & virorum reuerẽtia regem occupauerat. Ad quos laudatissimus Rex exhortatorium & eruditum sermonem habuit, in laudem & gloriam, & gratiarum actionem, Dei vniuersorũ, qui tantam ei gratiam concesserat, ita locutus.

SERMO PROSPHONETICVS CONstantini Augusti ad sanctam Synodum.

PLures quidẽ illustres vias humano generi ad suam redemptionẽ magna Dei omnipotentis iustitia præparauit, & inter alias insigniorem illam, & maximè refulgentem, & quasi legis suæ sãctissimæ summã, qua nos oẽs in sancta Ecclesia Catholica, quasi in quodam Dominico fidei domicilio congregauit, quod oi miraculo maius est. Huius autem domicilij verticem vsq; ad sydeiũ splendorem videmus pertingere, fundamenta verò in ipso adhuc operis initio, tam profundas fideliter egisse radices nouimus, vt vniuersus terrarum orbis id sensu percipere potuerit. A vertice igitur prædicto, qui reliquis altis oibus superiacet, vsque ad finem exitus ipsius viæ totum iter æquabile ac planum conspicitur, ac splẽdore lucis quasi colore perfusum, cuius & frontispicium sydereo sigillo exornatur. Duodecim numero sunt columnæ niue candidiores, atq; immobiles, & quæ fidei constitutionem per potentiam diuinitatis nostri Saluatoris perpetuò sustinẽt. Hoc igitur tm̃ opus, cùm arte nulla nos assequeremur, & animo iustam fidem non comprehenderemus, immortalis legis sanctimoniam mẽti nostræ Deus indidit, per cuius portas nullo alio ducente, nisi casto & pio desiderio cũ puræ mentis fide, qui vult, ingreditur. Eidem aũt structuræ mirabilem quendã ornamenti splẽdorẽ salubris attulit cogitatio, interna, inquã, hominum fides, per totum domicilij ambitũ florentibus coronis decorata, & immortalitatis fructum colligens, quæ castos vitæ humanę splendores in apertum agẽs, illustrat, ac rursus ibidem cœlestis existimatio exterius operiens sæculi semper nascentis, aut potius, iam nati pmia deliniat, & cum decẽti laude totam ædificij perfectionem sustentans, exornat. Domus autem ista Dñi à duobus tãtum excubitoribus custoditur. Et timor quidem diuinus quorundam cogitationem castigat, rectè autem sapientibus fauor diuinus semper pstò est, quasi prudentiæ premiũ. His ambobus ad loci sanctissimi ianuas assidentibus, ostia cùm aperiuntur, iustitiam suscipiunt, quæ intus habitans permanet incorrupta: iniquitatem autem fas non est, portis appropinquare, sed ab illis excubitoribus repulsa loco excluditur.

Hæc fratres honoratissimi, atq; omni laude digni, cum ita sint manifesta, me ad æterni & immortalis luminis splendorem deduxerunt, nisi longius à me fuisset, ambigua fortassis animi fides, veritatem redderet inconcinnam.

Verùm quid primùm cõfirmabo? nunquid fœlicitatis formam, quæ intra pectus meũ concepta latet? an diuina beneficia, quæ circa me ab oipotente Deo iam demõstrata sunt? Quorum numerum ad multa opera sufficere asserimus, vt meam mediocritatem idem Deus ac omnium rerum pater meritò in suam seruitutẽ redegerit. Credite fratres honoratissimi, & integram fidem dictis adhibete. Et si maximè animus meus Dei beneficijs plenus, fœlix esse videtur, & ob eam causam immẽsas laudes eidem posse persoluere, tamen, ut fides veritatis apertè ostendit, neq; uox, neq; lingua mentis imperio seruire sufficiunt, idq; iure optimo. Cùm enim sit immensa beneficiorũ magnitudo, mens quidem altior existẽs sublimiora corpore loca occupat: linguæ autem via in angustum admodum locum conclusa, ferè cum loqui creditur, omninò cõticescit. Quis enim nostrum tam temerè considerat, ut talis fidei rõnem præcipitet, ideoq; facilè Deum omnipotentem alloqui, eique honorificas, atq; cõdignas laudes dicere audeat?

Quãdoquidem si quis solam eius, qui eum nasci constituit, maiestatem perpendat, sciens intelliget, nihil iueniri posse, quod Deo dignũ eloqui queat. Quid ergo in meæ mediocritatis iustificatione dicere oportebat, quàm quod diuinus veritatis sermo demonstraret? Hæc est magnitudo, hæc maxima veneratio. Consideretur lumen, an incidere, ac nullo errore illabi potest in ea, quæ de pdicũtur. Atq; utinam mihi, qui vobis in Dei ministerio sum coniunctus, copiosa dicẽdi facultas suppeteret ut laudibus celebrarem illa pdicatione digna, quę diuinus Saluator noster omnium rerum custos, i principio sui aduentus omnibus hominibus exemplum suæ misericordiæ ostendens, tranquillo suæ diuinitatis nutu demonstrauit, quãdo

Vox iustificationis aliquoties repetita, & aliæ eiusmodi, baptizatũ iã fuisse, cùm hæc Patribus loqueretur, Constantinũ significãt.

do vilitatis nostræ gratia puri corporis domicilium ex virgine assumere dignatus est.

Incipiam vtique ab eius doctrina & maiestate aliquid dicere: sed ab illis documentis, quæ ipse per seipsum solus magister nullo docente declarauit. Atqui respirarunt eius prouidentia tot populi, quot numero comprehendi non possunt, paruo quodam aliméto, ac minimis cibarijs, & solis duobus piscibus, per diuinam eius industriam. Lazari etiã post mortem breui quadam linea resurrectionem operatus est, & ad huius lucis splendorem iterum reduxit. Quomodo autem dicam de pura eius diuinitate, per quam mulierem quandam ineffabili modo intuitus eamque suo duntaxat colloquio dignatus, sanam rursus atque omni morbo liberam ostendit? Quis autem dignè prædicet eius immortale factũ, per quod qui continuo & diu absumente morbo detinebatur, membris omnibus solutis, atq; diuulsis iacens, repentè diuino medicamento sanatus, grabatum suum, in quo iacuerat, humeris imposuit, & laudes gratiarum actionis fundens, per patriam & fines suos cucurrit? Et diuinũ ac stabilem eius ingressum, quo incidens & humidum mare calcans connexuit, & diuinis vestigijs profundissimi maris humorem compegit, & per medium pelagus nulla profunditatis mesura definitum, quasi per terram iter fecit? Et simplicem patientiam, per quam in omnibus victor insipientium populorum contumaciam edomuit, & domitam eorum ferociã procul ab eis peregrinatus legi subiecit? Et illa diuina & maxima eius diuinitatis opera, quibus viuimus, quibus approbamur, quicunque non solùm futuræ beatitudinis spem expectamus, sed quodammodo iam tenemus? Ego quidem exiguo meæ orationis apparatu plus non audeo dicere, q̃ hoc solum, animam meã iustificatam, in sinceritate seu puritate versari oportere. Qualis igitur est & circa totum genus humanum, maximè autem ac præcipuè circa pulcherrimam, & omni laude maiorem iustitiam, omnipotens Deus, qui cœlum inhabitat? quandoquidem proprium diuinum spiritum meritò sanctissimum ipsius corpus inhabitare, & sic omnibus humanis corporibus salutarem esse dignum duxit. Siquidem igitur immensa hostium insania, quasi caligine quadam perniciosæ vmbræ confusa, sanctissimã & salutarem omnipotentis Dei dispositionem interpretari non dubitat: breuiter id ego, quatenus fides, & animi iustificatio facultatem dicendi dederit, enarrare tentabo.

Hic iterũ se baptizatum esse indicat.

(Nota animi iustificationem iam tertiò repetitam contra Eusebium Pamphili, qui Constantinum in fine vitæ baptizatum fuisse scribit.)

Et quidem harum gentium prauæ opiniones id impudentiæ genus inducunt, vt ore impio dicere non expauescant: Deum omnipotentem omnia, quæ diuina lege notantur, neque creasse, neque creare voluisse. O vocem impiam, & quæ dignè omnem supplicij exuberantiam in se postulat. Itane insane, ac audacter diuini huius beneficij gloriam, quam nullus homo potest comprehendere, inanem reddere desiderat? Quid enim puritate Deo dignius? quæ ex sanctissima eius conuersatione cum fonte iustitiæ promanauit, & per totum orbis circuitum inundauit? & sanctissimarũ virtutum facultates hominibus demonstrauit? Quas Assyriorum affectu sibi prius inimicas existimarunt; quorum malum exemplum antecedens reliquas gentes se illis accommodare persuasit. In quibus, vt nos proprio theoremate comprobantes Saluatoris nostri Dei diuinã clementiam cooperari videmus. Quandoquidem & quotidiè & pluribus annis illorum insaniam feruenter concitatam in salutaris medicamenti tolerantiam peruenire iussit. Neq; sic tamen ad reliquos eius beneficij magnitudo in gratiam potest pertingere, ut omni oratione inter homines puritatem, & diuinam potentiam exaltare queant, & exaltatam in sublime confirmare. Imò ut iterum potius deponerent, atq; dissoluerent, contigit: quamuis erat id rebus humanis planè aduersum. Etsi enim Deus omnipotens tacito suæ diuinitatis nutu omnia facere proposuit: hominũ tamen insania frequentior facta est; & si humanitas infinita omnes animas correxit, alia tamẽ plurima, quæ in mundi conuersione in ordine proprio ministrant, emergere non potuerunt: sed simul omnia post diuinitatis ignorationẽ cito perierunt, & inuidiæ iniquitas & ingratitudinis breui excitata sunt. Alienus autem à malignitate nemo inuentus est, superstitionum generibus lõge lateq; in animos hominum vsq; adeò diffusis, ut earum turpitudine huius nostri splendoris lumen dignis fuerit circunfusum tenebris & ipsi semper luce priuati.

Nulla itaq; ratio poterit meã de prædictis fidem ex animo meo auellere. Nullo enim malo impediente ipsa succedit. Perfecta potentia est viuus sermo veritatis, omnipotens, omniũ rerum custos & nostræ salutis procurator. Ita igitur videtur quodammodò sanctissimi verbi abundantiam eius, quem liberat, conuersationem custodire & lucis splendorem nobis præbere. Quam ob causam ergo gentium omniũ populi cœleste numen non aspicientes, & nobilissimam pietatẽ contẽnentes, quod de terra est, inquirũt: quod nullum habet veritatis fundamentũ, neq; puri splẽdoris charitatẽ, neque cœlestis diuinitatis potẽtiã? O indignũ facinus. Adhuc & nũc cùm nihil impium omittãt, nec in Deũ respiciãt, & in miserũ errorẽ prolabantur, nõ vident, & sordidis his operibus mundi splendorẽ contaminare nõ cessant. Nempè lignum, lapidem, æs, argẽtũ, & aurum, & huiusmodi alia de terra sumpta, ut adorentur, proponentes, & ad ea vitæ spem publicè referẽtes, tẽpla ipsis insigni ornatu ædificant, & postea in suæ adorationis additamentis gloriantur. Si quidem structuræ magnitudo quam ipsi fecerunt, dignum eorum conspectu miraculum

exhibet.

exhibet. Quandoquidē autē talia facere videntur, manifestè intelligitur, ipsos potissimum neq; sensu, neq; visu præditos esse, & arroganter in suis structuris sese iactare conuincuntur.

Qualis igitur, & quantus est omnipotens Deus, omnium autor & iudex? quem quidam propriæ, ut opinantur, uirtutis persuasione latent? Ipsius enim dispositione nostri corporis species debitam formam accepit: &, vt armoniæ vigorem haberemus, ipse membrorum omnium cōnexionem neruis fortissimis colligauit, ut in omni nostræ intentionis actione, propriæ armoniæ robur indefessum retineremus. His igitur salubri dispositione absolutis, spiritum etiam, qui hæc omnia mouere ac roborare posset, inspirauit: visumq; oculis nostris concessit, & intellectum capiti nostro indidit, & intra regionē hanc totam nostræ cogitationis rationem conclusit. Quapropter si quis rectè sapiens huius dispositionis rationē consideret, omittat autem alia, quæ neq; uerbo, neque numero comprehendi possunt, celeri attentione salutarem, & æternam immortalis Dei potentiam videre, atque intelligere poterit; non poterit autem errore aliquo temerè implicari: sed manifestè contemplari licebit, atq; uidere: omnia Dei potentia facta esse, sicut ipse omnia hæc existere uoluit.

Vt autem perspicere liceat, quod aliqua illicita in mundo conuersatio ignorationem Dei apud homines effecerit, post natum ex illusione inimici in miseris infœlicium hominum animis primum rationis peccatum; ex diuina lege datur nobis perspicuam huius rei demonstrationem accipere. Ab illo enim tempore, quo à duobus illis in principio creatis, conuenienti diligentia, diuinum & sanctum mandatū obseruatū non est; natus est deinceps huius appellationis (ignorationis. s.) flos: factus est aūt continuus, ac magis auctus, postq̄ prædicti duo illi uoluntate diuina repudiati sunt. Eousque autem materia illa humanæ miseriæ prouecta est, ut Orientis & Occidentis fundamenta damnauerit. Ipsa etiam aduersariæ potestatis uictoria mentes hominum circumuenit, & obscurauit. In ipso nimirum præcepto est sancta, & immortalis, & infatigabilis Dei omnipotentis clementia. Omnibus enim diebus, & temporibus præteritis, innumeras populorū multitudines, ab hoc onere, cuius seruituti addictæ fuerant, per me seruum suum Deus liberat, & in perfectum æterni luminis splendorem deducit.

Post hæc igitur fratres desideratissimi, propinquiore quadam prouidentia, & illustribus immortalis Dei nostri beneficijs insigniorem me in posterum futurū, purissima erga ipsum fide sum persuasus. Suscipiat ergo me ô sincerissimum Concilium sanctitas vestra, nec mihi sanctissimam Ecclesiam, & communis omnium nostrum, castæque matris portas opponi sustineatis. Quamuis enim nunc potissimum animi mei ratio perfectā Catholicæ fidei puritatem inuestigans, hoc sibi fieri dignū non esse arbitratur, suadet tamen, atque admonet. Et propriæ quidem verecundiæ frons omnium pulcherrimarum virtutum sigillum extulit, portasque immortalitatis cepit contingere, ipsasque pulsare: vt & uos cœpistis nostræ fraternitatis imprudētiæ ueniam dare, pacem fidei Catholicæ respicientes. Hoc enim & Deū decet, & Ecclesiæ Catholicæ fidei conuenit, & Reipublicæ negocijs utile est: ut pro diuinitus nobis concessa preciosissima pace dignam gratiarum actionem eius gratiæ largitori communiter omnes referamus.

Videtur petere admitti ad Conciliū. Vide & innuere sacramentū confirmationis, qđ simul cū baptismo à S. Syluestro accepit.

Graue enim esset, imò verò quam acerbum hostibus iam profligatis & nemine ex diuerso se opponere audente, inuicem oppugnare, & lætitiam inimicis, atque adeò risum præbere, præsertim cùm de rebus diuinis disputemus, habeamusque doctrinam sacratissimi spiritus literarum monumentis proditam. Nam libri Euangelistarum & Apostolorum, quinetiam veterum Prophetarum oracula nos euidenter docent, quid de diuino numine sentiendū sit. Omni igitur seditiosa contentione depulsa, literarum diuinitus inspiratarū testimoniis res in quæstionem adductas dissoluamus.

Sic uertit hanc partem Christoforsonus lib. 1. hist. Ecc. Theod. cap. 7.

Ista aliaque id genus dum doctrinæ Apostolicæ consensum stabilire moliretur, tanquā filius Patris amantissimus, Episcopis & sacerdotibus velut patribus proposuit. Erant autem qui ad Synodum simul conuenerunt Episcopi trecenti & octodecim. Sed trecenti quidem ante prædicta persuasi erant & consensum ad inuicem, ac dogmatum sanitatem amplectebantur: reliqui autem, ut iampridem diximus, aduersus Apostolica dogmata pugnabant: qui Arij sententiā magnifice concelebrare studebāt, numero septendecim. Eusebius, scilicet Nicomediensis, cuius & superius mentionē fecimus, Theognis Nicænus, Maris Chalcedonensis, Theodorus Heracleæ Thraciæ, Menophātus Ephesi, Patrophilus Scythopolis, Narcissus Neroniadis secundæ Ciliciæ, quam nunc Irenopolin appellamus, Theonas Marmaricæ, Secundus Ptolemaidis Ægypti, & cum eis alii octo, qui seipsos, quasi essent orthodoxi, sanctorum trecētorum choro miscentes, Apostolicis dogmatis repugnabant, Ario cōsentiētes. Cùm his generose decertabant Sancti Patres nostri, Alexander tunc presbyter Constantinopolitanus, & Athanasius Archidiaconus Ecclesiæ Alexandrinorum. Quamobrem inuidia contra eos arma mouit, vt postea dicemus. Nostri autē sancti Episcopi Arium ad Synodum vocabāt, permittentes ei propria dogmata proponere, nutu omnia uincentis regis. nā & ille, ut paulò ante diximus, in Synodo considebat.

Metaphrastes in oratione de gestis Nicææ refert hunc presbyterum uicē gessisse metrophanis Episcopi Constātinopolitani.

CAPVT, VBI PRÆSTANTIORES Episcopos Rex suscipit.

CÆterum admirabile quiddam, quod in synodo fecit Rex omnium uictor, dignū

non

non est, quòd silentio inuoluatur. Et enim cùm ex omnibus penè locis Episcopi conuenissent, &, (ut fieri solet) diuersis ex causis inter se iurgia quædam detulissent, interpellabatur frequenter à singulis: offerebantur libelli, culpæ proferebantur, & magis ad hæc, quàm ad id, pro quo uentum fuerat, animos dabant. At ille videns quòd per huiusmodi iurgia causa summi negotij frustraretur, diem certã statuit, qua vnusquisque Episcoporum, si quid querimoniæ habere uideretur, deferret. Et cũ resedisset, suscepit à singulis libellos, quos simul oẽs in sinu suo continens, nec in eis quod contineretur aperiens, ait ad Episcopos: Deus uos constituit sacerdotes, & potestatem uobis dedit de nobis quoq; iudicandi, & ideò nos à uobis rectè iudicamur: nos aũt nõ potestis ab hominibus iudicari. propter quod Dei solius inter uos expectate iudicium, & uestra iurgia quæcunq; sunt, ad illud diuinum reseruentur examẽ. Vos enim nobis a Deo dati estis dii, & conueniens nõ est, vt homo iudicet Deos, sed ille solus, de quo scriptũ est: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit. Et ideò his omissis, illa quæ ad fidem Dei pertinent, absque ulla animorum contentione distinguite. Cùm hæc dixisset, omnes simul querimoniarum libellos iussit exuri, ne innotesceret vlli hominum simultatio sacerdotum. Tanta erat Regis erga Dei sacerdotes religio, quam omnes sapientes admirabantur.

Nota dignitatem sacerdotũ

Aliud etiam simile huic ab eo factum, non arbitror iustum silentio tradere. Viri quidam laici ex eorum numero, qui libenter rixantur, aliosque reddunt odiosos, scripserãt quasdam Episcoporum accusationes, easque descriptas ante confectam concordiam Regi obtulerãt. Ille cùm suscepisset, vinculum eis imposuit, atque anulo signãs, custodiri mandauit, donec fœderibus concordiæ confectis, præsentibus omnibus Episcopis proferri eas iussit, atque igne comburi, cùm prius iurasset se nihil eorum, quæ scripta fuissent, legisse. Oportere enim aiebat sacerdotum præuaricationes uulgaribus esse ignotas, ne inde scandali occasione accepta, postea ipsi absq; metu delinquant. Quin & hoc adiecisse fertur: si contingeret, Episcopum se uidere alienum coniugium uiolantem, propria se purpura iniquum facinus fuisse contecturum, ne talibus factis intuentiũ aspectus læderetur. Perplures postea dies, quin & per longiora tempora cum Episcopis cõueniens, simul cum eis de his, quæ ad fidem pertinent, disserebat, ac diuersas eorum sententias legebat. Erant enim, vt sæpius iam diximus, inter eos nonnulli, qui Arii dogmatis allicitis consentiebant, & multitudini sanctorũ Episcoporum ueritatem propugnantium aduersabantur. Optimi uerò, ac omninò sacratissimi Patres nostri, ueritatis armis muniti, illustrẽ & inuiolatã fidẽ liberè prædicabãt. Cùm quibus etiã Confessorum magnus numerus Arij praua dogmata defendere uolẽtibus resistebat.

Nota dignã Christ. Imper. sententiã.

DE PAPHNVTIO.

FVit præterea in illo Concilio & Paphnutius, homo Dei ex Ægypti partibus Confessor, ex illis quos Maximianus dexteris oculis effossis, & sinistro poplite succiso, per metalla damnauerat. Sed in hac tanta uirtutum inerat gratia, ut signa per eum, non minus quàm dudum per Apostolos, fierent. Nam & Dæmones uerbo tantum fugabat, & ægros sola oratione curabat, sed & cæcis uisum dicitur reddidisse, & paralyticos ad stabilitatem corporis reuocasse. Quem Constantinus in tanta ueneratione & affectu habuit, ut sæpius eum intra palatium euocatũ complecteretur & illum oculum, qui in cõfessione fidei fuerat euulsus, auidiorib[us] oculis demulceret. (*Eadem habet etiam Ruffinus lib. 1. hist. Ecclesi. c. 4. qui Paphnutium Episcopum facit. Græcus tamẽ non fiet, vt Cõfessorem tantum laudat, eumq; postea in Meletianorũ sectam delapsum esse testis est Epiph. in lib. aduersus Hæreses, Secta 68.*)

DE S. SPIRIDIONE.

SPiridion etiam Cyprius vir insignis in Dominò, vir vnus ex ordine Prophetarum. Hic pastor ouium etiam in Episcopatu positus permansit. Quidam uerò nocte cùm ad caulas fures uenissẽt, & manus improbas, quò aditum educendis omnibus facerent, extendissent, inuisibilibus quibusdam uinculis restricti, usq; ad lucem ueluti traditi tortoribus permanserunt. Cùm uerò oues ducturus ad pascua matutinus se ageret senior, videt iuuenes absque humanis vinculis pendere districtos. Cumque causam noxæ comperisset, absoluit sermone, quos meritis uinxerat. Et ne eis inanis nocturna cederet occupatio: Tollite, inquit, ô iuuenes, vnum uobis arietem, ne sine causa uenisse uideamini, quẽ melius prece quàm furto quæsisse conuenerat. Plura etiã alia mirabilia de hoc sancto audiuimus: vnũ autem ex multis proponemus.

Ita etiam hẽt Ruffinus lib. 1. hist. Eccl. cap. 5.

CAPVT, VBI FILIAM MORtuam excitat propter mercatorem.

FIliam habuit Irenem nomine, quæ ei cùm benè ministrasset, virgo defuncta est. Post eius obitum uenit quidam, dicẽs: Se ei quoddam depositum commendasse. Rem gestam ignorauerat pater. Perquisitum in tota domo; nusquam, quod quærebatur, inuentum est. Persistebat tamen ille, qui commendauerat, & fletu ac lachrymis perurgebat: uitæ quoque suæ illaturum se esse exitum, nisi commendata reciperet, testabatur. Permotus lachrymis eius senex, ad sepulchrum filiæ properat, atq; eam ex nomine clamitat. Tum illa de sepulchro; quid vis, ait, pater? Commendatũ, inquit, illius ubi posuisti? At illa locum designans, illic ait inuenies defossum. Regressus ad domum, rem, sicut filia de sepulchro responderat, repertam tradidit reposcẽti. Sed & multa alia ferũtur gesta eius mirabilia, quæ

Hoc etiã extat apud Ruffinũ ibidem.

etiam

etiam nunc ore omnium celebrantur. Tales igitur in illis adhuc temporibus permulti viri in Ecclesiis Domini refulgebāt, ex quibus plurimi in illo Concilio fuerunt. Sed & Athanasius eodem tempore Alexādriæ Diaconus, Alexandrini Episcopi aderat, cōsilijs, senem quā plurimis iuuans.

EX EVSTATHIO ANTIOCHENO, qui Concilio interfuit, apud Theodoretum lib. 1. hist. Ecclesi. cap. 8.

Vbi ergo Nicæam aduentauit maximus Episcoporum cętus, de fidei modo quæri ceptum est. Eusebij Nicomediensis blasphemia per suas ipsius literas perspicuè deprehensa fuit. Quæ quidem literæ ubi fuere perlectæ, sicut auditoribus immensum dolorē, propter eius de Ecclesia discessionem: sic eius autori insanabile dedecoris vulnus intulerunt. (*Idem author tradit, illas litteras in Concilio fuisse discerptas, lacer atus est etiam liber Arij Thalia inscriptus, vt postea versus libri huius finem refertur.*)

EX GRÆCO VATICANO.

Interea per dies singulos agitabantur conuentus, nec facilè, aut temerè de re tanta statuere audebant. Euocabatur frequenter Arius in Concilium, & assiduo tractatu assertiones eius discutiebantur, & quid aduersum hæc teneri deberet, aut statui, summa cum deliberatione quærebatur. Quamobrem ualdè sapienter atque conuenienter aduersus Arij, & qui cum illo erant, illicita dogmata redargutiones opposuerunt, ipsorum impias aduersus Dei filium blasphemias radicitus extirpantes, & eua nescere facientes. Et quidem ei quod illi asserebant: non ex Deo esse Dei filium, illud: Deum de Deo nostri opposuerunt. Et ei quod illi dicebant: Non esse Deum verum de Deo vero, sed creaturam, Nostri contra, genitum non factum definierunt. Ei uerò quod ipsi defendebant, alterius esse substantiæ: Nostri Episcopi contra, Consubstantialem esse filium Patri, obiecerunt, hoc est, ex substantia patris genitum: creatoremque, atque opificem esse uisibilium omnium & inuisibilium prædicarunt, iuxta olim traditam Ecclesiæ ipsius Apostolicam fidem, expressis testimonijs demonstrantes. Hoc Antidoto venena lætalia subuertētes, clariorē in posterum Apostolicam fidem consonanter descripserunt.

DE EO QVOD OPORTET tres personas intelligere & credere, indiuisè in vna diuinitate, ineffabilis Patris, & Filij, & Sancti Spiritus.

Prima sententia Osij qui locū tenebat Romani Pōtificis

Sancta & magna & Generalis Synodus in Nicæa congregatorum sanctorum Patrum nostrorum per beatum & sanctum Episcopū Osium Cordubæ ciuitatis, Hispanicæ Prouinciæ, locum tenentem Romani Episcopi, cum prædictis eiusdem sedis presbyteris, altero ipsum interpretante, dixit: Diuinitas non est una persona, vt Iudæi opinantur; sed tres personæ verè subsistentes, nō solo nomine. Et hoc pluribus testimonijs in nouo & veteri testamento prædicatur. Vetus quidem magis corporeo adhuc modo differens, verbum quasi loquēs exhibuit, nouum autem verbum Deum esse demonstrauit (iuxta illud: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum) & personam perfectam ex perfecta. Deus enim est, non pars, filius, sed perfectus, sicut & Pater: Eiusdem essentiæ, cuius & qui eum ineffabili modo genuit Pater. Sicut Pater, & Filius, simul subsistit Spiritus sanctus, eiusdem essentiæ, & eiusdem potestatis, cuius Pater & Filius. Vnum igitur consilium, unum regnum, unam uoluntatem, unam dominationem in omnibus creatis naturis, & aspectabilibus, & quæ intelligentia percipiuntur: unam diuinitatem & eandem essentiam confiteri nos oportet, non prædicantes ineffabilis illius, ac beatæ Trinitatis personarum cōfusionem, aut diuisionem, sed semper vere Patrē ueri Filij, semper existētē, & filiū verè filiū veri Patris, semper existentem ac subsistentem: Trinitatem indiuiduam, ineffabilem, & quæ verè superat intellectum atque sermonem: unam diuinitatem & eandem ipsius essentiam esse credentes. Et eandem confitemur iuxta nobis ab initio traditam ipsius fidei veram dogmatum integritatem, à Domino per sanctos eius Apostolos, & à sanctis eius Apostolis, & à sanctis antiquis nostris patribus, qui Apostolorum sanctam fidem illibatam conseruauerunt, parati ex sancti Spiritus arbitrio, per plurima diuinarum scripturarum testimonia demonstrare, hæc ita se habere.

His ab ipsis; magis autem à Spiritu sancto per ipsos pronunciatis, qui impietatem Arij asserebant (erant autem pro Ario Eusebius Nicomediæ & Theognis Nicææ, quos iam prius indicauimus) respiciebant pariter in conductitios Arij Philosophos quosdam maxime defertos, quos propriæ nequitiæ patronos cum Arius conduxisset, cum ipsis uenit ad sanctam illam, & Generalem Synodum. Aderant autem & plurimi Philosophi, in quibus sperantes, vt paulò ante diximus, ueritatis aduersarij, meritò cum suæ blasphemiæ magistro dānati sunt, impleta in ipso, & in ipsis sacra scriptura, quæ dicit, Maledictus homo, qui confidit in homine, & à Domino recessit cor eius. Recessit enim verè à Domino blasphemū cor Arij cum Deo pugnātis, & eorum, qui eius impietati communicant, audentium dicere Filium Dei creaturam atque facturam: cùm sit omnium uisibilium & inuisibiliū creatarum naturarum creator & effector.

CAPVT, QVO PLVRIMÆ PHILOsophorum Arij contra sanctam illam Apostolicorũ Dei sacerdotũ Synodum, sententiæ proferuntur.

Sic etiam habet Ruffinus lib. 1. hist. Eccl. cap. 3.

QVidã insignis in arte Dialectica per dies singulos, conflictus summi certaminis cum Episcopis nostris, viris adæque in Dialectica non improbabihter eruditis, mouebat: & fiebat ingens spectaculum, conuenientibus ad audiendum doctis, & literatis uiris. Nec tamen vllo genere Philosophus concludi à quoquam poterat, aut constringi. Tanta enim dicendi arte obiectis quæstionibus occurrebat, vt ibi maximè putaretur astrictus, velut anguis elaberetur. Sed, vt ostenderet Deus, quia non in sermone uerbum Dei, sed in virtute consistit, quidam ex Confessoribus simplicissimæ naturæ vir, & nihil aliud sciens, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixũ, inter cæteros auditores episcopos aderat. Qui cùm vidisset Philosophum insultantem nostris, & callidè se disputationis arte iactantem, poscit ab omnibus locum, uelle se paucis cum Philosopho sermocinari. Tum uerò nostri, qui simplicitatem viri, & imperitiam de sermone duntaxat nossent, pauere, & uelut pudorem quẽdam pati, ne fortè apud callidos homines risui efficeretur sancta simplicitas. perstitit tamen senior, & hinc mouit sermonis exordium: In nomine inquit, Iesu Christi Philosophe audi, quæ uera sunt. Deus unus est, qui fecit cælũ & terram, quiq; homini, quem de terræ limo formauerat, spiritum dedit, uniuersa quæ uidentur, & quæ nõ uidentur, virtute uerbi sui creauit, & spiritus sui sanctificatione formauit. Hoc uerbum ac sapientia, quem nos filium dicimus, humanos miseratus errores, ex virgine nascitur, & per passionem mortis à perpetua morte nos liberauit, ac resurrectione sua æternam nobis cõtulit vitam. Quẽ & expectamus iudicem omnium, quæ gerimus, esse venturum. Credis hoc ita esse Philosophe? At ille, uelut si nunquam ullum sermonem contradicendi didicisset, ita obstupefactus uirtute dictorum, mutus ad omnia, hoc solum potuit respondere, ita sibi uideri, nec aliud uerum esse, quàm quod dixerat. Tum Senior, si hæc, inquit, ita esse credis, surge & sequere me ad Dominicum, & huius fidei signaculum suscipe. Et Philosophus conuersus ad discipulos suos, uel ad eos, qui audiendi gratia conuenerant, Audite, inquit, o eruditi uiri: donec uerbis mecum gesta res est, uerba uerbis opposui: & quæ dicebantur, dicendi arte subuerti: ubi uerò pro uerbis uirtus processit ex ore dicentis, non potuerunt resistere uerba uirtuti, nec homo aduersari potuit Deo. Et ideò si quis uestrum potuit in his, quæ dicta sunt, sentire quæ sensi, credat Christo, & sequatur hũc senem, in quo locutus est Deus. Ita Philosophus Christianus effectus, tandem se gratulatus est victum. Hoc autem Philosopho baptizato, & Dei Ecclesiæ coniunctio, & quiescente, & in Dei magnalibus exultante, Synodus gaudebat.

Hic Spiridion fuisse creditʳ recte Niceph. lib. 8. hist. Eccl. cap. 15. qui & simile quid cum alio Philosopho fecisse refert Alexandrum Cõstantinopolitanũ postea episcopum.

CONFVTATIO ALTERIVS PHILOsophi nomine Phædonis, qui & ipse pro Deo repugnante Ario, & pro blasphemia, quam ille inuenit verba fecit.

Mirantur quidam Philosophum ex sceri pturis pro Ario disputare, sed cessabit admiratio, si aduertãt D. Augustinum cui Philosophica eruditio non deerat, priusquã à D. Amb. baptizaretur, ex S. literis etiã pro Manichæis disputasse.

PROPOSITIO PHILOSOPHI AD SANctam Synodum super illud: Faciamus hominem, &c.

DIxitque Deus: Faciamus hominem ad imaginẽ, & similitudinem nostram. Si quidem igitur, vt uox indicat, mẽs etiam erat separatim subsistens, Deum dixerit aliquis habere hominis effigiem. Nouimus autem Deũ simplicem esse, ac sine figura. Quid ergo sibi volũt appellationum istarum significationes? Dicite. Nunquid diuinitas hominis habet figuram?

RESPONSIO SANCTORVM PAtrum, per Eustathium Episcopum Antiochiæ.

NOn sicò Philosophe. Sed quod Deus dixit: Præsint vniuersæ terræ, & dominentur ei, & omnibus quæ in ea sunt, hoc accommodatum est ei, facere scilicet hominem ad imaginem Dei, & præesse illum uniuersæ terræ. Nam, ut Deus præest toti terræ, & omnibus, quæ in ea sunt, hominem autem totius terræ, & eorum quæ sunt in ea, præsidem secundum constituit: hoc dico esse ad imaginem & similitudinem Dei hominem fieri.

ADHVC RESPONSIO SANCTORVM Patrum per eundem Episcopum Eustathium de eodem.

DIxitque Deus: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrã. sed circa quædam inquiramus, o Philosophe. In eo enim quod dicitur, Dixitque Deus. Faciamus hominem, subiecit dicens: Et fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit illum, masculum & fœminam fecit eos. Eius ergo uerbi, faciamus, significatio, personam esse concreantem indicat, & æqualem appellationem introducit. Vt enim Pater Deus est, qui dixit: Faciamus hominem, ita & Deus estis, cui dixit, Faciamus: cùm sit utriusque personæ una diuinitas & eius quæ dixit, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & eius quæ hominem fecit. Illa enim uox, Faciamus, Sanctam prorsus, & nequaquam diuersam Patris, & filij diuinitatem exprimit. Imago enim Dei simplex est, & omnis compositionis expers, cùm sit ignis natura.

CON-

CONCORS RESPONSIO sanctorum Patrum.

Lumen inaccessibile,& natura incomprehensibilis est sanctæ Trinitatis essentia. Hic est sensus verbi: Faciamus.

CONTRADICTIO Philosophi pro Ario.

Iterum dicam Deum simplicem esse, & sine figura,& sine compositione. Quomodo igitur intelligendum est illud, ad imaginem & similitudinem nostram: & dicentem non subsistere ante illum cui dicebat: Faciamus hominē, & quæ sequuntur? Enunciate nobis perspicuā de his demonstrationem, si potestis.

S. EPISCOPI, PER OSIUM Episcopum ciuitatis Cordubæ, interpretante illum altero, dixerunt.

Si,vt tu dicis,Pater ante filium extitit, & posterior filius post aliqua tempora creatus ē à Deo,& postea filius ab eodem Patre declaratus, ut impie blasphemantes asseritis, prius eū ab ipso fuisse creatum ad creationem naturarū quæ factæ sunt: Dixit igitur iuxta impietatem vestram increatus Deus ad creatum secundùm vos filium: Facias mihi hominem ad imaginē & similitudinem meam. Sed siquidem pater semper est Deus,vt prius ostendimus, filius ēt cum Patre semper existit, non temporibus posterior, non potestate minor, non loco circumscriptus, sed semper itidem perpetuo cum Patre subsistens, ex ipso iuxta prædicta incomprehēsibiliter & ineffabiliter genitus, verus Deus semper existens ex vero Deo, & patre semper existente, dominans cum patre, coæternus patri, regnans semper cum patre, consubstantialis patri, æquè potens vt pater, creator cum patre. Si enim omnia per filium facta testatur diuina Euāgeliorum uox: & sine ipso factum est nihil, quod factum est, & simul, non diuisim à patre creauit; Siquidem vna est diuinitas & essentia vna Patris & Filij & Spiritus sancti, nunquam separato patre à filio, neq; filio à Patre: intelligēdum ergo est ô Philosophe, quòd Pater: & filius, secundùm substātiam Deitatis, vnum sunt. Et in Euangeliis ipse filius clamat: Ego & Pater vnum sumus, cui dicebat: Faciamus hominem ad similitudinem nostram.

CONTRADICT. PHILOSOPHI.

Iam etiam in prioribus interrogationibus dicebamus, Deum non habere hominis effigiem. Quam ergo significationem habet hæc oratio, ad imaginem & similitudinem nostram? Dicite nobis. Non enim paruam nobis hic sermo exhibet difficultatem. Primùm hoc dicendum est.

RESPONSIO SANCTÆ SYNODI per eundem Episcopum Osium ciuitatis Cordubæ.

Illud: ad imaginē, ô Philosophe, intelligendum est, cuius menti fuisse impressum docet sermó veritatis. Audi ergo,& intellige, Deus cùm sit natura bonus, intelligenti hominis substantiæ insculpsit illud ad imaginem & similitudinem, vt bonitatem, simplicitatem, sanctitatem, puritatem, cādorem, probitatem, fœlicitatem, & his similia: vt, quæ Deus est per naturam, eadem per ipsius gratiam habere posset, ab ipso creatus homo, hoc est, ipsius hominis mens. Et vt pictores periti similitudines imaginum in tabulis ex uariis depingentes, non ex uno colore imagines perpetuò pingunt: sic Deus homini etiam quem creauit in animæ intelligenti conditorio, hoc est, in mente concessit: vt per virtutes haberet illud: ad imaginem suam & similitudinē, inuenta perpetuò in homine imagine per prædictas illas res diuinas, quas Deus in ipso reposuit, dicens: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.

CONTRADICT. PHILOSOPHI.

Differantur mihi hæc hoc præsenti tēpore: illud potius quaerendum est: de eo scilicet per quod Deus hominem fecit,& omnia q̄ videntur, & quæ non uidentur. Non enim mihi uidetur rectè habere, quæ dixistis, Quòd vnum pariter fuerit semper filius cum Patre in idipsum, & quod filius semper fuerit Deus cum Patre. Ego verò dicerem à Deo factū fuisse, vt in creaturis ministrum ageret. Indigebat enim Deus ministro ad hominis & mundi opificium. Ideoq́ue opifex Deus naturas creatas effecturus, constituit sibi instrumentū per quod naturas omnes crearet. Quemadmodū enim faber constituit sibi prius instrumenta, in eorum quæ facturus est, structuram: ita licet in Deo cogitare. Quod supponens sibiipsi filium tanquam instrumentum, mundum per ipsum creauerit. Quod enim ab Apostolis dictum est, quod omnia per ipsum facta sunt, naturæ per ipsum, quasi per instrumentum factæ sunt. Et quod Deus dixit, creatum esse hominem ad imaginē & similitudinem nostram, per instrumentum, hoc est, per filium ad sui ipsius imaginem & similitudinem Deus dixit.

MUTUA RESPONSIO sanctorum Patrum per Leontium Episcopum Cæsareæ Cappadociæ, & Eupsychiū Tyanensem Episcopum.

Si ergo, vt tu dicis, filius instrumentum ad naturarum creatarum effectionem à patre creatus est, ex tuis ipsius uerbis excidis ô Philosophe. Ait enim Euangelii uox, quemadmodum & ipse paulò ante meministi: omnia per ipsum

ipſum facta ſunt, & adiungit: Et ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. Igitur ſi omne creatum per ipſum factum eſt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt; factura eſt autem filius, vt ipſe ais, ſe ipſe utique creauerit, non Pater.

CONTRADICTIO PHILOSOPHI.

SEmel dixi, quòd omnia per ipſum, vt per inſtrumētū fecit Deus, in hoc ipſum ante omnem creaturā ipſum faciens, ipſum inſtrumentum præparauit ad creatarum naturarum effectionem.

MVTVA RESPONSIO SANCTORVM Patrum per eoſdem Epiſcopos.

DIc vir optime, vbinā quiſpiam tibi inſonuit, filium Dei & ſpiritum eius ſanctū inſtrumenta eſſe? Exhibe nobis harum hypotheſium teſtimonia. Cuius, qui quidem ſpiritu ducatur, ſubſcriptiones habes, qui Dei filium inſtrumentum eſſe tradiderit? Cùm ſit creator omnium ſæculorum, & omnium cœleſtium exercituum, & omnium quæ in terra ſunt? Igitur audi ô Philoſophe, teſtimonia ex diuinis ſcripturis, coæternum Patri filium ipſius eſſe aſtruentibus, creatoremque, & opificem omnium creatarum naturarum. In libro quidem Geneſis habes Moyſem Prophetam, qui creatorem ſimul cum Deo & patre filium fuiſſe tradidit, dicens, ut tibi vir optime prius diximus. Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Perſonam cooperantem compellare natura comparatum eſt, non inſtrumenta. Sermo enim ille, Et fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit illum, maſculum & fœminam creauit eos, perſonæ authoritatem ſignificat. in eo enim quod ait; Faciamus hominem, tollit inſtrumentorum cogitationem. Clarius accipe teſtimonium authenticum, ſoli perſonæ Dei propoſitū, oſtendens ipſum eſſe authorem omnium factarum naturarum, ſicut ſcriptum eſt in libro Baruch ex ore Hieremiæ Prophetæ dicentis: Qui præparauit terram in æternū tempus, impleuit eā iumentis quadrupedibus. Qui mittit lumen, & ibit, vocauit illud, & obediuit illi timore, ac ſtellæ ſplenduerunt in cuſtodijs ſuis, & lætatæ ſunt. Vocauit eas & dixerūt: Adſumus. Splenduerūt cum lætitia ei qui fecit illas. Hic Deus noſter, non reputabitur alius aduerſum eum. Inuenit omnem viam ſcientiæ & dedit eam Iacob ſeruo ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. Poſt hoc in terra uiſus eſt, & inter homines conuerſatus eſt. Et Eſaias ad Iſrael: nunquid neſcis, aut non audiſti? Deus ſempiternus Dominus, qui creauit terminos terræ. Quis igitur eſt Deus iſte ſempiternus ô Philoſophe, qui creauit terminos terræ? qui & in terra uiſus eſt, & inter homines conuerſatus eſt? Filium ais conuerſatum fuiſſe cum hominibus, an patrem?

Baruch 3 ſecundū ſeptuaginta.

Eſa. c. 40.

RESPONSIO PHILOSOPHI.

FIlium dico fuiſſe conuerſatum, vt diuinæ ſcripturæ teſtatæ ſunt, & ego ex ipſis perſuaſus approbaui. Sed eſt adhuc mihi grauiſſima, & cui contradici non poteſt, obiectio, quod ante omnem creaturam fecit illum Deus, vt per ipſum omnia crearet, & hæc ī vlterioribus concertationibus demonſtrabo.

RESPONSIO SANCTORVM Patrum per eoſdem piiſſimos Epiſcopos Leontium, & Eupſychium.

NOn ita Philoſophe, non poteris demonſtrare, quæ dixiſti: Proles enim Dei eſt, non opus, vt pluribus oſtendimus. Et qui ô Philoſophe ex viris pietate ac prudentia præpollentibus, in tantis eiuſdem viribus, earum quæ ab ipſo cōditæ ſunt naturarum, tanquam à Deo, hoc eſt, ab ipſo creatarum, non obſtupeſcit? Clamante ſcriptura: Fecit Deus hominem, & vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona. Ioannes autem Euangeliſta manifeſtius demonſtrat ipſum ſemper cum Patre exiſtere, coæternum Patri, & ſuperiore carentem, vt Pater. In principio enim, inquit, erat verbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. Ecce apertiſſimè oſtenſum eſt ô Philoſophe, quòd omnis creatæ naturæ filius opifex ſit, Igitur ſi opifex eſt omnium creaturarum, ut re uera eſt, tam earum quæ uidentur, quàm earum quæ intelliguntur, manifeſtum eſt, quòd uerè Deus natura ſit, & non inſtrumentum, vt ais, neque creatura, neque factura, nec Patre poſterior. Hoc enim ab Euangeliſta quater dictum eſt. Non habet aliquid quod ante illum extiterit. Vt autem perfectiſſimè agnoſcas, quod non eſt alteri ſubiectus, ſed ſuum habet dominium, vt Pater: Accipe aliud expreſſiſſimum teſtimonium. Audi ergo diuinum Eſaiam clamantem, & volens eſſe igne combuſti, (Iudæos prænuncians) quia puer natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, cuius principatus factus eſt ſuper humero eius, & uocatur nomen eius magni conſilij Angelus, admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, potens, princeps pacis, Pater futuri ſæculi. Audi Philoſophe DOMINVM eum eſſe prædicatum, non autem miniſtrum, ut uos dicitis. In uno autem ſuorum beneficiorum ipſe filius Dei vnigenitus exhibuit ſeipſum Dominum, & creatorem hominis, in ſupplemento ſcilicet, quod ipſe Dei filius fecit, in cœco à natiuitate. Splendor eſt enim Patri coæternus & figura immutabilis totius ſubſtantiæ eius, iuxta quæ ait Paulus Apoſtolus, uas electionis. En Philoſophe, tam multi filium Dei ſine initio, nempè increatū, ut patrem,

Eſa. 9. cap. ſecundū ſeptuaginta.

trem, factorem autem omnium creaturarum naturarũ, vt sæpè diximus earum quæ videntur, & quæ intelligentia percipiuntur, demonstrarunt. Vbi autem sint instrumentorum testes, dicas, si habes: & citò igitur credens in instrumenta baptizeris, postquàm, ut ais, Deo fidelis existis.

Cap. 8. secundum septuaginta.

CONTRADICTIO PHILOSOPHI de eo, Dominus cõdidit me initium viarum suarum in opera sua, ex Prouerbijs Salomonis.

POstquàm, inquit, tantopere vim facitis veritati, quid dicemus de hac manifesta sententia, Dominus condidit me initium viarum suarum in opera sua?

RESPONSIO SANCTORVM EPIscoporum per Eusebium Pamphili Episcopum Cæsareæ Palæstinæ.

QVid profunda penetras probabiliter, ac facilè, vt existimas? Ne tibi ipsi ô Philosophe mollia cumules argumenta. Vide ne, scopulos aditu difficiles incautè conscendens, præceps ruas. Verum de illo: Dominus condidit me, nunc dicemus, quod maiores nostri de illa sententia: Dominus condidit me, multa quidem alia tradiderunt. Et de dispensatione apparitionis Domini nostri Iesu Christi secundum carnem, quomodo explicauerint, nostis omninò traditiones. Nos autem nunc cooperante Domino nostro Iesu Christo ex alijs etiam historijs descriptionem faciemus. Et si velis ô Philosophe, ipsam totam sententiam ab eius initio proferamus in medium. Ait enim principium eius: Si annunciauero uobis, quæ quotidiè fiunt, memor ero quæ ex sæculo numerare. Deinde adiungit, dicens: Dominus condidit me initium viarum suarum in opera sua, ante sæculum fundauit me, in initio antequam terram faceret: & antequam abyssos faceret, antequam procederẽt fontes aquarum: antequam mõtes facti essent, ante autem omnes colles gignit me. Vnde muniẽs illud: Dominus condidit me, continuò inquit: Dominus fecit regiones, & inhabitabilia. Quærant deinceps Dominum, qui creauit illum, & qui fecit regiones, & inhabitabilia. Stimulatus enim Salomon ab his, quæ pater Iob dixerat: vbi eras cùm ponerem fundamenta terræ, inquit: Dominus fecit regiones & inhabitabilia.

Baruch 3. secundũ septuaginta.

In libro autem Baruch ex hore Hieremiç prophetæ, vt prius ostendimus de eo, qui fecit regiones, & inhabitabilia, dicitur: Filij Agar exquirentes prudentiam, qui super terram, mercatores Meran, & Theman & fabulatores, & examinatores prudentiæ: uiam autem sapientiæ non cognouerunt, neque recordati sunt semitas eius. Et post pauca: Sed sciens omnia cognoscit eam, adinuenit eam prudentia sua, loquens de eo, qui inuenit sapientiam prudentia sua, adiungit eius opera, dicens: Qui præparauit terram in æternam tempus, impleuit eam iumentis quadrupedibus, qui mittit lumen, & ibit. Non conniuendum est ô Philosophe. Eadem rursus profert ad propositæ hypothesis euidentem demonstrationem. Qui mittit, inquit, lumen, & ibit. Vocauit illud, & obediuit illi timore: at stellæ splenduerunt in custodijs suis, & lętatę sunt. Vocauit eas, & dixerunt; adsumus, splenduerunt cum lętitia ei, qui fecit illas. Hic Deus noster. Non reputabitur alius aduersus eum. Inuenit omnem viam scientiæ, & dedit eam Iacob seruo suo, & Israel dilecto suo. Post hoc in terra visus est, & inter homines conuersatus est. Ratiocinemur, uir optime, quis nã est ille Dominus faciens regiones, & inhabitabilia. Cùm enim dixisset: Condidit me: subiunxit eius opera, dicens, Dominus fecit regiones & inhabitabilia. Intelligemus non esse alium, sed omninò eum, qui præparauit terram in æternum tempus, (in terræ enim præparatione consistit facere regiones, & inhabitabilia) qui impleuit eam iumentis quadrupedibus; qui uocauit lumen & obediuit timore, & quæ sequuntur. De quo inquit, quòd in terra visus est, & inter homines conuersatus est. Intelligendum est ergo, quòd ipse est Dominus, condens rationalem sapientiam, initium viarum suarum, quam ad imaginem suam homini præparanit, qui fecit regiones, & inhabitabilia, qui præparauit terram in æternũ tẽpus.

Verùm rursus principium sententiæ uideamus. Si annunciauero nobis, quæ quotidiè fiunt, non dixit: quæ futura sunt; & iterum ait: Memor ero, quæ ex sæculo numerare, non dixit, ante sæculum. Notum est uobis, quod filius Dei est, qui rationalem sapientiã condidit, qui præparauit terram in æternum tempus, qui fecit regiones, & inhabitabilia. Quid dixit Iob: cùm me laudarent astra matutina & iubilarent omnes filij Dei. Moyses autem ait de eo, qui fecit lucem: Dixitque Deus, fiat lux, & subiungit, dicens: fecitque Deus duo luminaria magna, & stellas, & quæ sequuntur. Sufficere mihi videntur ô Philosophe quæ dicta sunt, & demõstrationes ostenderũt, quòd scilicet filius Dei est, qui apud Salomonem rationalem sapientiam condidit, & omnes creaturas, & non instrumẽtum. Vt autem tibi ueram rerum demonstrationem manifestiorem exhibeamus, intentius accedamus ad rei sensum eiusque contemplationem. Quæ ex scriptura pronũciabimus. Exiturus ex uita Moyses propheta, vt scriptum est in libr. Analipsis Moysis, cùm uocasset ad se Iosue filium Naue, loquens ad eum, dixit: præuidit Deus ante mundi constitutionem futurũ me testamenti sui mediatorem. Et in libro Sermonum mysticorum Moysis, ipse Moyses de Dauide & Salomone prædixit. De Salomone sic. Infundet Deus sapientiam, atque iustitiam, & scientiam plenam. Ipse domum Dei ædificabit, &

Huius libri memini Origenes 3. Periarchon, & Clemẽs 6. Stromatũ, & Athanas. in synopsi, & inde sum ptũ est, &

epist. Iudę illud de altercatione Michaelis Archangeli cum Sathana pro corpore Moysis: aliorum & librorū titulo Mosis meminit Epipha. I. Panarij Sathianorū hæresin confutans.

& quæ sequuntur. Vt autem sit manifestius quod dico, ita intellectum perscrutemur. Est ne homo propter mundum, an mundus propter hominem?

PHILOSOPHVS.

Omninò mundus propter hominem.

SANCTI NOSTRI EPISCOPI PER eundem Episcopum Eusebium Pamphili dixerunt.

SI mundus est propter hominem, omninò cùm homo prior in Dei proposito, mundus in Dei proposito erit homine, ac rationabili sapientia posterior. Igitur si homo prior est mundo, erit etiam prior naturis, quales sunt: Cœlum, terra, dies, nox, nubes, venti, abyssi, fontes, montes, & colles. Omnibus his prior erit sapientia, & homo in Dei proposito iam prior est mundo. Sed eundem accidit posterius in via creationis conditum fuisse. Qui autem in diuina intentione homine posterior erat, ille in uiam creationis prior incidit. Sed & sapientia, quam inuenit prudentia filius Dei, quam dedit homini ad imaginem suam, ipsa etiam in diuina intentione mundo & mūdi naturis prior fuit. Salomō igitur instructus sapiētia, quam ei Deus dederat, in seipso sciēs, hominem, atque sapientiam ante mundum, & mundi naturas in Dei proposito extitisse, accuratè iudicauit in diuina intentione ante mū dum olim fuisse. Quod enim ante mundi constitutionem Dominus inuenit prudentia sua, hoc tandem idem Dominus post mundum, & mūdi naturas creauit. Ait ergo Salomon quasi ex persona humanæ sapientiæ, quæ in diuina intentione ante mundum extitit, Dominus condidit me initium viarum suarum in opera eius, humanam sapientiam ac rationalem homini ad imaginem Dei facto præparatam hęc pronunciantem induxit. Hoc igitur erat: Dominus condidit. De illo enim, qui in diuina intentione ante mūdum extitit, hoc exposuit. Illud verò, gignit me, rursus loquēs de eo, qui editus est ad sequentis exortus terrarum creationes, dixit: gignit me. Intellige igitur Philosophe, vsque ad perfectionem naturam ipsam antiquam factam esse. Illud ergo, Dominus condidit me initium viarum suarum in opera eius, de ratione ac sapientia hominibus concessa explicandum est: Illud verò, gignit me, de natura eadem iuxta Dei præscientiam ex suis imaginibus, quasi lana quadam implicata in suam metam redeunte, ab initio primùm creati hominis facti ad imaginem Dei, in quo rationalem creatam sapientiam reposuit, ac synceram sui charitatē impressit Deus. Quod in seipso renouans Saluator dispensatoriè ad Patrem dicebat: cognoui, inquit, ante mundi constitutionem dilexisti me. Illud autem, ante sæcula in principio fundauit me, videns Salomon quod sæcula in hoc mundo ex diei ac noctis circuitu cōsistentiam habent, existere verò ante diem & noctem, esse etiam existere ante hoc sæculū, has considerationes contemplans Salomon, homini, atque sapientiæ congruè accommodauit. Quamobrem ex eius persona pronuncians ait: Dominus cōdidit me initiū viarum suarum in opera eius ante sæcula, in principio fundauit me. Rursum cogitās in semetipso, quod Deo huius mundi naturas ante hominem, eiusq́ue sapientiam in esse perducente, oportere præsentibus ipsis naturis, quæ priora sunt adesse, videns autem ordine naturas prodeuntes, & quid homo, eiusq; sapientia propositæ fuerant, vt reliqua opera præcederent; rationalis ergo atq; indicatrix sapiētia homini cōcessa, & Salomoni, vt Magnus Moyses ait, infusa loquitur in Salomone: Dominus cōdidit me initium viarum suarū in opera eius, & quæ sequuntur. Ex cuius persona, quæ cum homine prior erat, mundo enarrās opera Dei naturas in mundum producentis, inquit ipse: Dominus fecit regiones, & inhabitabilia, & summa quę habitant eius, quæ sub cœlo. Quādo præparabat cœlum, simul aderam ipsi, & quando secernebat suam sedem super uentos, quando fontes faciebat, quæ supra nubēs, & quando securos ponebat fontes eius, quæ sub cœlo. In ponēdo mari terminum eius, & aquæ non transibunt os eius, & fortia faciebat fundamenta terræ. Eram apud eum componens, ego eram, cui adgaudebat. Hæc ex persona sapientiæ, & haud dubiè ostendunt, φ in diuina intentione ante mundum extitit, propter quā mundus extructus est, constat etiam ante mundi naturas extitisse. Testis ergo factus uiæ naturarum, qui prior illis fuit, earum ordinem numerat per sapientiam, quam inuenit prudē tia sua, quamq́ue homini præparauit. Quis igitur hanc sapientiam præparauit, & dedit homini, vel eius opera enarrauit? non alius omninò quàm qui præparauit terram in æternum tempus, & qui impleuit eam iumentis quadrupedibus, qui mittit lumen, & ibit, vocauit illud, & obediuit illi timore, qui in terra uisus est, & inter homines conuersatus est. Hic sapientiam hæreditauit. Non est itaq; filij Dei illud: Dominus condidit me, sed rationalis sapientiæ, quā ipse Dominus homini dedit, ac præparauit, propter quem mundus factus est. clarissimè siquidem per omnia demonstratum est, in persona rationalis sapientiæ dictum esse. Confirmat autem prædicta Dominus in Euangelio, dicens, sabbatum propter hominem factum est, non homo propter sabbatum. Figura sabbati est pro eo; mundus propter hominem factus est, non homo propter mundum.

Prouer. 8. cap. secundu septuaginta.

Baruch 3 cap. secundū septuaginta.

ALIA PHILOSOPHI contradictio.

AT verò Salomonis sapientia testatur, filium Dei esse, hoc est, Dei sapientiam, quę dixit: Dominus condidit me, & quæ sequuntur.

RESPON-

RESPONSIO SANCTORVM Episcoporum ad Philosophum per Episcopum Eusebium Pamphili.

DIc Philosophe: sapientia, quæ erat in Salomone, vt ais, erat ne sapientia Dei?

PHILOSOPHVS.

Verè inquit, erat profectò.

EPISCOPVS.

Dic, sapientia Dei præscientiã habet an non?

PHILOSOPHVS.

Certè habet.

EPISCOPVS.

Sapiẽtia Dei, quam dicis in Salomone fuisse, est ne filius Dei?

PHILOSOPHVS.

Certè inquit.

EPISCOPVS.

Iudex quomodo iudicat, iuxta præscientiã, an non?

PHILOSOPHVS.

Certè ait, quomodo enim aliter iudicaret?

EPISCOPVS.

Iudex igitur iuxta præscientiam iudicat, & secundum opera, quæ prius nouit?

PHILOSOPHVS.

Certè iam dixi?

EPISCOPVS.

QVomodo igitur ait sapientia Salomonis: tria non possum intelligere, & quartum penitus ignoro. Cumque tria dixisset sapientia Salomonis, quæ in ipsa non posset intelligere: quartum dixit se ignorare, nempè viam viri in adolescentia. Si ergo sapientia Dei est sapientia Salomonis, quomodo iudicat mundum, cùm nesciat viam viri in adolescentia? Et quomodo hoc verum est, quod qui fecit hominem ad imaginem Dei, hoc est, filius Dei, & ne quo ait Ioannes Euãgelista, omnia per ipsum facta sunt, non sciat viã viri in adolescentia: Qui finxit sigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorũ, qui scrutatur corda & renes iuxta prophetam, dicentẽ: tu cognouisti sessionem meam, & resurrectionem meã, Tu cognouisti, ait, de longè omnes cogitationes meas, semitam meam, & funiculum meũ inuestigasti, & omnes vias meas præuidisti: Et rursum alibi, qui docet gentes, non arguet, qui docet hominem scientiam? Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt? Qui ergo hæc nouit, & omnia præscit, nescit viam viri in adolescentia? Et multa ex scripturis licet inuenire, quæ imprudentiam eorum, quæ hoc dictũ malè complectitur redarguũt. Quomodo ergo, qui docet hominẽ scientiã, ipse nescit viam viri in adolescentia? Benè igitur intelligas ô Philosophe, quòd Salomon iudicem sapientiam accepit, quam inuenit filius Dei prudentia sua, quam præparauit homini ad imaginem suam rationalem scilicet. Confirmat iam dicta, quod Dominus in Euangelio loquitur; Ecce plusquàm Salomõ hic, quo funditus euertit dicẽtes ipsum esse Salomonis sapientiam, si enim vt vox suffragatur, æqualem habet appellationem cum sapientia (sapiantia enim Dei est filius Dei) est ergo Deus præscius, qui iuxta præscientiam iudicat, & secundum opera, tanquam omnium opifex & creator, vt ait Paulus vas electionis, qui ad Hebræos scribens, sic de ipso loquitur, Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & penetrans vsque ad diuisionem animę ac spiritus, & discretor cogitationum ac intentionum cordis. Et nõ est aliquid occultum in conspectu eius, sed omnia nuda sunt, & aperta oculis eius, de quo sermo noster est. Et ad Rom. idem scribit, dicens: Quorum patres, ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia benedictus in sęcula sęculorum, Amen. Sic autem ostendit quòd Dei aut patris sapientia Deus verè sit ex ipso Deo, ęternus ex ęterno, verus ex vero, cùm sit natura filius ęterni Dei & Patris.

CONTRADIC. PHILOSOPHI.

QVID igitur est, quod ait: viam sapientię non cognouerunt, neque recordati sunt semitas eius, & quę sequuntur?

RESPONSIO SANCTORVM Episcoporum per eundem Episcopum Eusebium Pamphili.

SÆpenumerò verba sapientiæ considerans ô Philosophe, admiratus es sapientię virtutem, quod breuissimis locutionibus maximam sentẽtiarum veritatem in ea inuenire liceat; & iustissimè quispiam verba scripturę comparauerit Euangelicę parabolę asserenti: Simile esse regnum cœlorum grano synapis, quod cùm minus sit omnibus terræ seminibus, quando tamen creuit, & perfectum est, idoneum tectum volucribus præbet. Sic videmus diuinorum verborum potentiam breuibus locutionibus seminatam, plenam autem sententijs quasi ramis ad hominum, hoc est, volucrum contemplationem protẽsis, in quibus tanta potentia inuenitur, vt non solis terrę habitatoribus, verumetiam assistẽtibus volucribus, sufficiens exhibeant tegumentum. Vnde nam igitur ad hanc consideratiõe excitatus sum, nisi ex verbo sanctę Scripturæ sacri cantoris Dauidis ad demonstrationem, & constitutionem non rationalis sapientię, vt ipse fueras opinatus: sed eius, quę illã, & omnia creata condidit, incõprehensibilis sapientię, increatę, & initio carentis, hoc est, Christi. Siquidem Christus est Dei virtus & Dei sapiẽtia, iuxta modum suæ ineffabilis Deitatis, ex Deo verus Deus verbum, Verbo enim Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Audisti verbum Domini, audisti spiritum oris eius: audi rursus de verę fidei constitutione, quę piè à pijs intellecta & prædicata est: quandoquidem existimo nihil prędicto-

dictorum te suscipere, præter tāti sanctorum Pontificum spiritualis chori sententiam. Audi ergo piè nec humanis ratiocinationib. quę ineffabilia sunt, tenta perscrutari. Perfectus nec minuet, nec augebit. Vnus ingenitus Deus & Pater: vnus ex eo genitus vnigenitus filius, Deus verbum, sicut nō est alter Deus cū Deo, & Patre ingenitus: ita, neque congenitus, neque prior, neque posterior filius, diuersus à Deo vnigenito filio eius, Deo verbo. Vnus verè Deus & Pater, vnus etiam verè ineffabiliter ex eo genitus filius, Deus verbum. Quemadmodum autē nō solo nomine Pater est Deus; sic neque solo nomine filius, sed verè est filius. Verus est Pater, non adulterinus, verus etiam filius. Perfectus pater, perfectus & eius filius. Incorporeus pater, incorporeus & filius. Incorporei enim est figura, & incorporea nimirum imago. Credis hoc Philosophe, quod ex substantia patris sit genitus vnigenitus eius filius? Quemadmodum à principio disputationum perplurima expressa testimonia demonstrauimus, an non?

INTERROGATIO PHILOSOPHI.
Quomodo, & qua nam ratione dic?

SANCTI EPISCOPI PER EVSebium Pamphili dixerunt.

NE quæras quomodo ô Philosophe, alioquin, vt iam pluribus dictum est tibi, & ab initio disputationis testati sumus, studes te præcipitem agere, perscrutari tentās, quæ inscrutabilia sunt. Siue enim quærere licet, siue non deseris quæstionē: quomodo sit genitus, ne quæras inscrutabilia: neq; enim inuenies. Quæras quæ inueniri possunt, & inuenies. Si enim quæsieris, à quo vis discere? à terra? non subsistebat. A mari? nondum creatum fuerat mare. à cœlo? nondum erat factum. A Sole aut Luna vel stellis? nondum fuerant condita. Ab Angelis & Archangelis? nondum erant: Si quidem & ipsorum factor est filius, sed in sæculis ipse ante sęcula vnigenitus. Ne igitur quæras, quæ semper fuerunt, ab eo, quod non semper fuit. Ineffabilis, & ingenitus est pater; ineffabilis est ex eo ineffabiliter genitus filius. Taceas ergo de illo: Quomodo. Et concedas hoc ei qui genuit & genito. Pater enim solus agnoscit filium qui est, & filius patrem, & cui voluerit filius reuelare, vt ait ipsius Euāgeliū. Si autem non vis cessare illud, quomodo, sed contendis inscrutabilia perscrutari; ridemus tuam audaciam, magis autē deflemus te, quod non velis fide intelligere, Deum semper apud suum filium, & vnigenitū suum filium, semper eius filium, semper cum patre fuisse, non posteriorem, vt tu impiè asseris. Sed fide intellige, atque cōfiteare, perfectum filium ex perfecto, vt sępè audisti, lumē ęternum ex ęterno lumine, Deum verum ex vero Deo & patre. Increatum ex increato, sine compositione ab

Has ipsas interrogationes legimus apud Basiliū in orratiõe aduers* eos qui calūniāt quòd tres Deos statuam*.

eo, qui compositionis est expers, semper existentem apud patrem. In principio enim erat verbum, vt ait Ioan. Euāgelista, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Illud: Erat, Philosophe, non habet aliquid pręcedēns, illud, Erat, Philosophe, tollit quod non erāt, vt prius ostendimus. Et illud, Deus, tollit quod non est Deus. Scriptis crede, quæ non scripta sunt, ne cogites, nec inquiras. Credas, quòd omnia condidit filius, quę facta sunt voluntate Patris, non oculorum intuitu. (Deus enim compositionis est expers, vt prędiximus,) sed voluntate, vt ipse solus nouit. Quod nos fide intelligentes prędicamus, iuxta sanctarū scripturarum doctrinam, quòd patris consilio ac suo condidit omnem creaturam, & quę in cęlo est & quę in terra, & quę videtur, & quę intelligentia percipitur, non instrumentis, aut machinis, nec alicuius alterius consilio, sed, vt paulò ante diximus, voluntate patris, qui ad ipsum & ad Spiritum sanctum locutus est: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Nō dixit: Fac, nec facite, sed faciamus, ostendens id quod est cōsubstantiale, & eiusdem honoris in beata illa, & ineffabili Trinitate. Ne obmurmures ô Philosophe, neque oculos moueas: sed mentis intuitu vide Apostolicorum dogmatum integritatem, ac fideliter suscipe non amplius infidelis existēs, sed fidelis. Audi ergo, atque intellige Deī verbū quod fuit ante sęcula, Filius ipsius, ad quē dixit: Faciamus hominem, & quæ sequuntur, ipsum rursus in diebus nouissimis, & patris & sua sententia homo factum est, incarnatum ex virgine propter eum, qui lapsus est, Adamum: incorporeum cùm in corpore semetipsum exinanisset, ut dixit Apostolus Paulus. Propter corpus accepit Deus verbum nubem corporis, vt naturas creatas huius mundi non combureret. Deum etenim nemo vidit vnquā. Carnem accepit, vt caro propter immutabilē cum ipso in vnum coniunctionem à morte liberaretur, inuisibilis visibilem, vt ea quę videtur, sustineat. Quasi homo in tempore, sed reuera vtrumque, Deus & homo, homo & idem Deus, vnus enim ex ambobus Christus intellecta & cognita substantiarum differentia diuinitatis eius, atque carnis. Factus est autem homo propter dispensationē. Propter ipsum Prophetę, propter ipsū Apostoli, propter ipsum Martyres. Prophetę propter eum, qui à Prophetis prędictus est, Apostoli propter eū, qui dispensatoriè missus & Apostolus factus est. Martyres propter eundem protomartyrē. Venit Deus in terram, filius in carnem occultans, vt voluit, suę diuinitatis magnitudinem, non ea quę in cœlis sunt, deserēs. Neque enim ante incarnationem desertus ab eo erat mundus. Deus erat, & est, & factus est homo propter dispensationem, incarnatus & natus ex Virgine propter suam erga genus humanum charitatem. Pater dignum seipso, & ęqualem genuit filium eo modo, quem nouit ipse qui

Non hoc dicit aduersus Eccclesiasticas traditiones. o'ā Eusebius ipse alibi homousion probat ex traditiõe: sed cōtra Philosophi cas cogitationes scripturis repugnantes.

eum genuit Deus, & Pater, & qui ex ipso genitus est filius ô Philosophe.

CONTRADIC. PHILOSOPHI.

NE plurimis perseueres vim faciens veritati, & verborum arte quasi nube obûbrare tentans non obscurum scripturę sermonem. Sed veni ad manifestam scripturam, quæ tibi est proposita, & nô fugias illud: Dominus condidit me, initium viarum suarum in opera eius. Et illud: Dominus fecit regiones, & inhabitabilia, & summa quæ habitantur eius, quæ sub cœlo, vnam & eandem habet intelligentiam. De vno Domino Deo hæc sunt, qui primo factum creauit initium viarum suarû in opera eius, quem & filium appellauit. Qui Deus etiam per ipsum filiû, quasi per instrumentum fecit regiones, & inhabitabilia. Etsi enim creata Dei sapientia, hoc est, filius operatur, Deus tamé est, qui per ipsum quasi per instrumentum ea, quæ non erant, creat.

RESPONSIO SANCTORVM Episcoporum per eundem Episcopum Eusebium Pamphili.

CVm diu in via publica & regia, hoc est, in Apostolica fide permanseris, quomodo extra illam ferri sustines? vt semel sublatus teipsum præcipites, cûm ex profundo impietatis te circumstantis parum emerseris, quando ab hac sancta synodo audisti prophetiam magni Hieremiæ, quasi digito, vt ita loquamur, indicantis, & dicentis: Hic Deus noster, & non reputabitur alius aduersus eum, & quę sequuntur, quibus addit: Posthæc in terris visus, & cum hominibus conuersatus est. Et nosti ô Philosophe, quòd interrogatus à sanctis Episcopis, quisnam in terris visus esset, & cum hominibus conuersatus, paternè an filius? confessus es, quòd filius, vt diuinæ scripturæ testantur. Nonne hæc dixisti? Quomodo iterum in profundum prauitatis Arij teipsum coniycis, aut potius demergis? Non enim ab eo separatus castra moueras, vt teipsum implicares. Præfers ô miser Apostolicis dogmatibus Arij verba blasphema, creaturam & instrumentum filium Dei appellans. Audi ergo à nobis ô Philosophe si tamé Philosophus es, & crede non ipsum filium Dei esse sapientiam creatam rationalem ab ipso filio Dei, qui fecit terram, & inhabitabilia homini dâtam. Animum tuum conuerte non ad odium respiciêt, sed ad veritatem. Et ipsa veritas ducet te atque agnosces, filium Dei vnigenitum nô esse creaturam, sed ipsum creatorem, & opificem omnium creaturarum naturarum.

Sicut & ipse parum respiciens
intellexisti, & intelliges,
vt ego credidi, &
saluari desi-
deras.

CONTRADIC. PHILOSOPHI. de Spiritu sancto.

SInt, inquit, credibilia de filio, & minimè dubia, vt dicitis, quòd creauerit, aut simul cum Deo & Patre condiderit, vt testimonia indicant, & quòd nô opus, sed naturæ germen sit Dei, qui ex ipso genitus est, & quædâ sunt admissa. Cæterum de Spiritu sancto non potestis aliquid affirmare. Quis enim audebit asserere Spiritum sanctum creatorem aliquarum creatarum naturarum? Vbi testimonia de ipso prædicant, condidisse illum aliquam creaturarum, quæ videntur, aut quæ non videntur? Quis verò de ipso protius, sicut de filio scripsit? Proclamet aliquis vestrum, si potest.

RESPONSIO PATRVM PER Protogenem, Episcopum Sardicensem.

NOn difficile, ô Philosophe, operum S. Spiritus testimonia ubi demonstrare, quæ patres nostri de illo exposuerunt. Quod creauit, iterum proponemus, quod de creatione dictum est: dixitque Deus; Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinê nostram, & adiecit, dicens: Fecitque Deus hominem, ad imaginem Dei fecit illum, masculum & fœminam fecit eos. Sicut ergo Deus est pater, qui filio dixit: Faciamus & filius Deus, qui fecit hominem. Sic ergo Deum asserimus eum qui dixit, & qui fecit Adamum & Euam. Deinceps autem de Spiritu sancto. Qui fecit Adamum, erat ne Deus, an non?

PHILOSOPHVS.

Est profectò Deus.

EPISCOPVS.

IN libro Iob Eliu Buzites, ait de Iob: Diuinus Spiritus qui fecit me. Si ergo Deus est, qui Adamum fecit, quid dicis de illo, qui fecit Eliam filium Adami? ex æquali enim artificû peritia æqualem conclusionem proferre, personæ hominis innatum est. Quid ergo dicis Philosophe de illo qui fecit Eliu. Nunquid nô etiam Deum affirmabis, & hominis creatorê? Vt enim dixit de eo qui fecit Adamû: Fecitq; Deus hominê, ita nos dicere pár est de eo, qui fecit Eliu, quòd scilicet Spiritus sanctus sit Deus: vt quorum creationis æqualis est fabrica, æqualis etiam sit opificum appellatio. Si quidé vna est diuinitas sanctæ Trinitatis, quæ in tribus subsistentijs perfectis, & æqualibus consideratur, iuxta illud: & fecit Deus hominem, & illud diuinus spiritus fecit Eliu. In libro autem Analipsis Moyses disputans cum Diabolo dicit, a Spiritu sancto eius omnes creati sumus. Et rursum ait ex persona Dei, Exiuit spiritus eius, & factus est mundus. Inseparabilis enim est diuina, & indiuisa Trinitas, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, quæ simul condidit omnem creaturam, tam quæ intellectu, quàm quæ sensu percipitur. Inquit enim

enim Psalmo 32. Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Audi ergo Deum in Esaia loquētem: Ego dominus Deus tuus. Audiam te Deus Israel. Postquàm autē de beneficijs disseruit, quę ad populum pertinent, adiungit, dicens: vt videant, intelligant, & sciant, quod manus Domini fecit hæc omnia, & sanctus Israel ostendit ea. Manum appellans Spiritum sanctū Dei, sanctum autem Israel, filium eius. Et rursus ad Iacob ait: Manus mea fundauit terrā, & dextera mea cœlum firmauit; vt & Ezechiel dicit: Facta est manus domini super me. Consueuit scriptura ò Philosophe, manum aut brachium appellare Spiritum sanctum Dei, dexteram autem filium eius.

ADHVC SANCTI PATRES DIxerunt per Leontium Episcopum Cæsareæ Cappadociæ.

SVfficiunt quidem, quæ dicta sunt de operibus sancti Spiritus ò Philosophe, vt ipsum credas simul cum patre & filio omniū factarū naturarum esse creatorem, & eiusdem diuinitatis, atque substantiæ, cuius est pater, & filius. Aduertens igitur animum ad ea, quæ prius tibi dicta sunt, audi & nunc de eodem manifestiores demonstrationes ex sacris literis. Ait igitur Propheta Dauid Psal. 97. Cantate Domino canticum nouum. Quare? quia mirabilia fecit. Saluauit sibi dextera eius, pro eo quod est, filius eius & brachium sanctū eius, Spiritum sanctum significans. Et in Catholicis Ioannes Euangelista idem clamat, & ipse, quod & alij omnes de Spiritu sancto diuinitus disserens. Spiritus est, qui testificatur, quia spiritus veritas est, & post pauca: qui credit, inquit, in filium Dei, habet testimonium Dei in semetipso, pro eo quod est, Spiritum sanctū Dei: qui autem non credit filio, mendacem facit eum. Et magnum Apostolorum propugnaculum diuinus Petrus ait ad Ananiā. Cur impleuit Sathanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto? Et post pauca: Non es mentitus hominibus, sed Deo. Et rursum in veteri testamento: Cœlum & terram ego impleo dicit Dominus. Et Salomon indicans quis impleat, ait: Spiritus Domini repleuit orbem terrarū. Crede, & de potestate Spiritus sancti hæc recipe, de ipso testimonia, quòd Spiritus sanctus, vt pater & filius, cum patre, & filio semper extitit. Audis Philosophe.

RESPONSIO PHILOSOPHI ad Sanctos Patres nostros.

IGITVR, vt dicitis, & testimonia scripturarum quas proponitis, indicant, oportet Spiritum sanctum Deum affirmare. Sed mihi videtur coactam esse hanc sententiam, nisi aliæ scripturæ nobis proferantur, nisi quod illa de Eliu demonstratio manifesta est. Alteram verò ex Moysis Analipsi, quā vocant, vt paulò ante dixistis, nunquam audierim: nisi nunc cùm à vobis postulo, clariorem mihi eorum, quæ dicta sunt, consistentiam ob oculos exhibeatis. Ad perfectissimā enim de Spiritu sancto certitudinem non mihi sufficiunt, quæ iam à vobis dicta sunt, sed candidiori, atque vehementiori sermone opus habet hæc hypothesis. Nō enim de passim occurrentibus quæstio est.

RESPONSIO SANCTORVM Patrum per eundem Episcopum Leontium ad Philosophum.

CVM sit copiosa eorum, quæ tibi enarrata sunt, demonstratio, & testimonia, ex diuinis scripturis euidentissima, quæ persuadere tibi propositam hypothesim valeant, miramur ò Philosophe, quomodo qui tanta intelligentia videris pollere, adhuc dubitas.

Verumenimuerò, præsertim cùm veritatē velis aspicere, hoc precamur, & exhortamur prudentiam tuam, ut incipias increatam illā, & immutabilem naturam fide intelligere, nō autem humanis ratiocinationibus, vt sæpè diximus, quæ intellectum superant, curiosè audeas inquirere, neq; prauis & impij Arij opinionibus auxilio esse tandiu sustineas. Sed fideliter suscipe, vt paulò ante monuimus, & quæ tibi sunt dicta, & quæ dicenda sunt. Admitte vnam diuinitatem patris filium ineffabiliter generantis, & filij ex eo geniti, & Spiritus sancti ex eodem patre procedentis, qui & proprius est filij, vt ait diuinus Apostolus Paulus: Qui spiritum Christi non habet, hic non est eius. Et idem alibi. Dominus autem spiritus est. Et rursus. Diuisiones gratiarum sunt, idem autē spiritus, & diuisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones operationum sunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus, & post multa. Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem spiritus, diuidens vnicuique prout vult. Et tibi ò Philosophe manifestissimā atque clarissimam demonstrationem, quæ Deum prædicat Spiritum sanctum, & quæ ostendit eius ex natura sua potestatem. Vide igitur, quomodo sic ait: Diuisiones operationum sunt, idem autē Deus, qui operatur omnia in omnibus: & illud: Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem spiritus, qui diuidit vnicuiq; prout vult. Et Dominus in euangelijs, vt scis, manifestius ad Samaritanā loquens ait: Spiritus est Deus. Si ergo spiritus est Deus; omninò & Deus erit spiritus, non autem alius, atque alius: sed vna diuinitas vtriusque personę, iuxta hypostasiū considerationem: At verò cùm personam audimus, ne suspicemur, quòd est diuinū habere humanam effigiem. Expers est enim compositionis atque figurę, vt in principio disputationum tu ipse, sicut & nos, confessus es. Nam & cœlum & terram personam habere testantur, quemadmodū & ipse Dominus in Euangelijs

ad

ad Scribas & Pharisæos loquens, aiebat; Hypocritæ, faciem siue personam cœli & terræ dijudicare nostis, & quæ sequuntur: Quicquid enim per se subsistit, quatenus per se subsistit, propriæ naturæ personam siue faciem siue figuram habere dicitur. Sed cœlum quidem & terra facta sunt, sicut & omnis creaturarũ natura: Substantia verò diuina, & ineffabilis, increata, siquidem & simplex est, atque omnis cõpositionis expers, infigurata, æterna, & immortalis. Sed ad institutum reuertamur. Pluribus ex diuinis scripturis testimonijs demõstrauimus, Spiritum sanctum simul cum patre ac filio, conditorem esse omnis creaturæ, & eius quæ videtur, & eius quæ intelligẽtia percipitur, quandoquidem inseparabilis semper est à patre, ac filio, quemadmodum & filius à patre, & pater à filio. Age dum si videtur, per similitudines quamuis infirmiores accipe bona documenta. Verbum tuum, vt & cuiusuis hominis prolatitium est, gignitur autem inseparabilie, & ex mente, quemadmodum & spiritus tuus procedit ex te. Neque autem verbum tuum, neque Spiritum tuum à te alienum esse dixeris, & hæc quidem non dedignaris in hominibus considerare, in illa verò Dei substantia ineffabili, & quę superat intellectum, atque comprehendi non potest, verbum non prolatitium, sed semper viuens & efficax, & penetrabilius omni gladio ancipiti, quod iudex est omnium, si quidem & opifex est, in cuius conspectu nulla creatura latet; & Sanctum eius spiritum, qui scrutatur profunda Dei, audeat aliquis alienum esse affirmare, aut verbũ, aut Spiritum Dei, aut hæc asserentes admittere vtique ô Philosophe.

RESPONSIO PHILOSOPHI ad Sanctos Episcopos in vniuersum.

POSTQVAM ad sublimiorem intelligentiam me ducitis, asserẽtes oportere vnam diuinitatem cogitare, ac credere, Patris, & Filij, & Spiritus sancti: memini autem vos prius dixisse, Deum esse patrem, & Deum filium, & Deum Spiritum sanctum: nunc autem dicitis vnã esse diuinitatem trium perfectarum hypostasium, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, candidus precor hãs mihi sententias explicare.

RESPONSIO SANCTORVM Patrum ad Philosophum per eundem Leontium Episcopum.

SI quidem inexplicabilis, ac mente & cogitatione incomprehensibilis est, & in penetrabilis diuina illa, & ineffabilis substãtia, quæ omnibus supereminet, atque omnia continet, tantum audi à nobis. Non alium tibi Deum, atque aliũ protulimus, sicut impius Arius blasphemauit, vnum Deum increatum, & alterũ creatum pronuncians, & Spiritum S. similiter creatum prædicans. Absit. Sed vnam diuinitatem cogitari, & credi asseruimus, vna substãtiam, dominationem, & sententiam vnam, Patris, & Filij, & Spiritus S. Scito autem S. Trinitatis hypostases, nõ esse disiunctas, aut locales, sed sola fide, vnam diuinitatem considerari, & credi, vt sæpius diximus, Sanctæ, & consubstantialis, & adorãdæ Trinitatis. Ecce per omnia fides vera demonstrauit, non oportere in sancta Trinitate differentiam cogitare. Nunc autem parùm animum nobis aduerte, atque amplius persuadeberis, accipiés à Spiritu sancto per nos salutifica documenta, vt agnoscas sanctę Trinitatis, vnam esse diuinitatem semper existentem, & subsistentem, trinitatem verè trinitatem, & nihil in ea prius aliquando, sed semper, & eodem modo existentem, indiuiduam & consubstantialem Trinitatem.

RESPONSIO PHILOSOPHI.

NE cogiteris inuertere me dogmata veritatis. Neque enim à principio disputatiuum reieci sermones vestros: sed propterea perscrutor sententiarum vestrarum significationes, vt fiat mihi manifestior atque dilucida eorum, quę à vobis dicuntur, hypothesis.

HYPOTHETICA RESPONSIO Sanctorum Patrum ad Philosophum, de igne, splendore, & lumine, per eundem Leontium Episcopum.

AVDI iam & nunc, audi ô Philosophe. Proposuimus iam cogitationi tuę fusius ex diuinis Scripturis, quod diuinitas est simplex, & compositionis expers, vt & tu ipse in principio tuarum propositionum cõfessus es, & quòd sit ignis immortalis, æternus, & increatus natura, lumen immensum, & incõprehensibile, nec in vna persona iuxta Iudæorum opinionem intelligatur, sed semper in Trinitate personarũ, quæ à se mutuò separari nequeunt, ab omnibus Christianis creditur & prædicatur, immensa Trinitas Patris, & Filij Spiritus sancti, vt iam demõstratum est. Disce autem & nunc ô Philosophe. Et quamuis audacius agimus, tamen propitia sit nobis diuina magnitudo. pro tua enim & aliorum salute hic labor à nobis transigitur. Disce igitur ex sensilibus intellectilia, & ex his, quæ intellectui subijciuntur, ea quæ intellectũ superant, & ex his quę dicuntur, ea quę sunt super omnem sermonem. Quamuis autem omnia, & quę videntur, & quę intelliguntur, ex cœlestibus creaturis, & his quę in terra, vel sub terra sunt, conferri nequeant cum illa increata, incomprehensibili, & immortali Dei substantia, nihilominus tamen occurrentem similitudinẽ proferemus, etsi non ęquabilem, ad vtilitatem tamen fideliter suscipientium, & quę sufficiẽtem pietatis imaginem prębeat piè cõsiderare volentibus. Sensibilis iste ignis, natura vna siue substantia cũ sit, Trinitas est in eodẽ, ignis, splendor,

ſplendor, lumen, & nihil horum inuenitur altero prius eſſe: ſed à ſe inuicem ſeparari non poſſunt tria, ignis, ex ipſo ſplendor, & lumen. Diſtingue igitur, ſi potes ò Philoſophe tria hæc, & oſtende nobis aliud alio prius exiſtere, vel ignem ante ſplendorem in ſeipſo eſſe, vel ſplendorem poſt aliquot tépora igne poſteriorem, aut rurſus lumen igne, vel ſplendore poſterius eſſe tempore, vel etiam prius, oſtende ſi potes, diuidens ad inuicem hæc tria, & non ſimul exiſtere ignẽ, ſplendorem, & lumen, cùm tamen ſit vna ignis natura. Hæc animo retinẽs ſenſilia & creata, quamuis cõferenda nõ ſint, vt paulò ante diximus, ad æternam illam & incomprehenſibilem Dei ſubſtãtiam: accipe tamen ex his occaſione ſalutares, & fide, quaſi alis quibuſdam, adaptans mentis tuę oculum, ad ſublimiorem Dei cognitionem aſcende, & occurret tibi, vt oramus, & credimus, coruſcationes in te fundẽs vnius diuinitatis, quę ignis immortalis, ſplendor, & lumen, ſimplex, & ſine compoſitione, inſeparabilis, indiuiſa, incogitabilis, & ineffabilis Trinitas, verè conſubſtantialis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

CAPVT, VBI CREDIT PHILOſophus in Sanctam Trinitatem.

CVM hæc audiſſet Philoſophus, & quaſi raptus in ecſtaſin maximè obriguiſſet, eiusq; cogitationes ipſum perturbarent, magnus timor in eum incidit. Deinde in ſeipſum reuerſus clamauit valdè, dicens: Gloria tibi Deus, qui inſpiraſti ſanctis his tuis myſteriũ, quod omnẽ intellectum ſuperat, immaculatę, immenſę, & increatę diuinitatis. Sed oro te Chriſte tanquã vndiquaque boni patris vndiquaque bonũ filium, condona quæ impijs adhuc Arij opinionibus ſeductus peccaui; nec pœnis grauer apud te iuſtum iudicẽ, propter impia illa verba, quę aduerſus te miſer protuli. Væ Ario, & eius impio cœtui, blaſphemantibus aduerſus filium Dei, dicentibus: Erat, quando non erat, & quòd creatura ſit, & opus ex alia ſubſtantia filius Dei, & Spiritus S. & dicentibus filiũ Dei, & Spiritum S. nõ eſſe eiuſdẽ ſubſtantiæ, cuius eſt pater. Anathematizo nũc & ſemper Arium, & impias eius opiniones, & omnes cum eo ſentientes, & blaſphemantes aduerſus patrem & filium, & Spiritum S. Qui enim filium non habet, neque patrem habet, & qui contra filiũ aut Spiritum S. blaſphemauit, in patrẽ blaſphemauit. Supplico autem ſacræ veſtrę ſenectuti, adiuuate me per veſtras de me ad Chriſtum filiũ Dei preces, maximè, cùm iam cõſentiam his, quæ à vobis de S. Spiritu expoſita & definita ſunt. Et confiteor illa eſſe vera atque firma, hoc eſſe credẽs, quod ſacrorum ſcriptor Paulus dixit: Myſteriũ abſcõditum à ſæculis & generationibus, quod nunc reuelatũ eſt, vt aſſerit, Sãctis eius Apoſtolis, & Prophetis, & vobis, in Spiritu S. ſemper ſcilicet exiſtentem, & ſimul ſubſiſtentem, ac permanentem cum Deo & Patre filium eius, & Spiritum eiuſdem ſanctum.

ADDENTES SANCTI PATRES de fonte, fluuio, & aqua, loquuti ſunt ad Philoſophum per Epiſcopum Leontium.

ILLVD etiam amice Philoſophe quod ſupereſt huius veritatis conſiderandum eſt. Fontem cogitemus, qui fluuium aquę generat: omnis enim fluuius, vt noſti, fontem habet genitorem. Inde procedit aquæ fluuius. Sed nemo fluuium appellat fontem, neque fontem fluuium. Sed fons fons appellatur, & fluuius fluuius, & vtrumque aqua vna. Quãdo autem vult quiſpiã à fonte vel fluuio aquã diſſolui, mutat nomenclaturam. Nõ enim dicit: Vade, progrediẽs, haurias, & feras mihi fontem, aut fluuium, ſed aquã. Et vna quidem natura, tres autem facies ſiue perſonæ, dicendæ ſunt: fons, fluuius, & aqua. Sed & diuina Scriptura eadẽ aſſerens demonſtrat. Neque enim ab eadem aliena nos tibi loquimur, ò legitime in poſterum gratię fili, quamuis in ſimilitudinibus, typis, & imaginibus, ſermonẽ veritatis enarramus. Ait igitur de filio diuina Scriptura: Inclinat in eos, quaſi fluuius pacis egrediens, videlicet ex vero vitę fonte, patris diuinitate, vt ipſe Dominus in Euangelio clamat, Ego à Patre exiui & venio. Et quod ipſe candidius aiebat: Ego & pater vnum ſumus. Et illud: Ego in patre, & pater in me. Et Spiritus ſanctus, quia ex ipſo fideles omnes accepimus eiuſdem ſubſtantiæ, cuius & pater, & filius procedẽs à patre, proprius autem filij, vt ſuperius oſtendimus. Quod autem ab ipſo nobis effundatur, clariſſime in Euãgelijs docuit ipſe Dominus, dicens, ſi quis ſitit, veniat ad me & bibat. Qui credit in me, vt ſcriptura teſtatur, flumina de ventre eius fluent aquę viuę. Quibus Euangeliſta diuinitus inſpiratus dictum interpretans ſubinfert: Hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Et Propheta Dauid de hoc vtique fonte vitæ, ſancta Trinitate clamat: Apud te eſt fons vitę, & in lumine tuo videbimus lumen. Fontẽ vitę Deum & patrem appellans, ad filium verò loquens. Siquidem pater eſt in filio, & filius in patre, lumen autem ipſum filiũ nominat, in quo lumine teſtatur videndum eſſe lumen Spiritum ſanctum. In lumine inquit, tuo videbimus lumen. Fons enim verę vitę ac luminis eſt pater. Lumen etiam eſt filius ex patre lumine. Lumẽ etiam eſt Spiritus ſanctus ex eodem lumine. Siquidem, vt nobis ſępè dicendum eſt, vna eſt diuinitas Patris & Filij & Spiritus ſancti, vt ipſe clamat per verba prophetica. Ego ſum Deus & non eſt alius, & ego Deus primum, & ego poſtea, & in ſęculum ego ſum. Et rurſum: Ego ſum, & nõ mutor, & in ſęculum ego ſum, & quę ſequuntur. Et iuxta prius demonſtrata neceſſarium arbitror dicta repetere, quamuis non omnia propter multitudinẽ, ſed clariora, vt firmiorem habeant cõſiſtentiam, quę dicta ſunt. Quę igitur erãt ex ore Hieremię Prophetę pro-

-tæ proponamus. Qui præparauit, inquit, terram in æternum tempus, & impleuit eam iumentis quadrupedibus, qui mittit lumen & ibit, vocauit illud, & obediuit timore, stellæ splenduerunt in custodijs suis,& exultauerũt. Vocatę sunt & dixerunt: Ad sumus Splenduerunt cum exultatione factori suo. Hic Deus noster, non reputabitur alius aduersus eum, & quæ sequuntur. Necessarium igitur ô Deo dilectiss. Philosophe, huc animum aduertere & scripturæ sensum aperire. Ostendit enim, tu ipse pariter confessus es, de filio hæc dicta esse. Post hæc enim, inquit, in terra visus est, & inter homines conuersatus est. Si ergo iuxta impiam Arij prauitatem, alia quędam est filij substantia creata, vt sit Deus patre posterior: ait autem de ipso scriptura: Hic Deus noster, & non reputabitur alius aduersus eũ, Pater nõ erit Deus, secundùm Arij impietatem. Si quidem de filio ait: Non reputabitur alius aduersus eum. Et conuincuntur impij Ariomanitæ, cũ suæ blasphemię furore pręter filij negationẽ ipsum patrẽ à diuinitate depellere, & Athei prorsus deprehenduntur veritatis aduersarij. Qui enim filiũ non habet, vt in Catholicis ait, nec patrem habet. Fides autẽ Catholica vnam dietatem nouit, & colit, Patris & filij & spiritus S. aduersus quam non æstimabitur alia. Porrò mysterium hoc sanctæ, atq; adorandæ, & consubstantialis trinitatis, omnem intellectum atq; sermonem superat, & prorsus comprehendi non potest, sed sola fide percipi.

PHILOSOPHVS.

DIVINA re vera & lucis plena sunt, quę à Spiritu S. per vos fuerunt explicata. Oro autem vos (amo enim sacros doctrinæ vestræ sermones) spondete mihi puras vestras prædicationes, & de his docete, quæ adhuc inquiro, vt plenissimam à Deo pro salute mea remunerationem accipiatis.

RESPONSIO SANCTISSIMORUM patrum per eundem Episcopum Leontium.

DIc quod vis. Cupimus enim te plenissimè scire de omnibus, maximè cum iam te illustrante Spiritu sancto facilè possis dictorum demunstrationes percipere.

GRATIARVM ACTIO PHILOsophi, & interrogatio, de diuina incarnatione.

GRATIA sacro vestro capiti. Dicite autem mihi ô sanctissimi: Quomodo sit intelligendum Deum verbũ Dei filium in terra visum esse, & inter homines conuersatum, cum aspectabilis non sit ab omni creata natura, & quæ videtur, & quæ intelligentia percipitur, & quę sit causa, propter quam hęc gesta sunt, doceatis rogo.

RESPONSIO SANCTORVM Patrum ad Philosophum per Episcopum Leontium.

CAVSA præsentiæ huius ab ipso dispensata est, propter primorum hominum, Adami & Euæ lapsum in paradiso, qui totũ ipsorum genus inuasit. Postquam igitur transgressi præceptum, diuina gratia priuati fuerunt, eam humano generi opifex voluit restituere. Et considerandum hic est, quòd quemadmodum Deus dixit: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & fecit Deus hominẽ iuxta prius dictas demonstrationes: idem rursus dixit, seruemus perditũ hominem, queam ad imaginẽ & similitudinẽ nostram fecimus. Vt autẽ Deus & pater dixit: Faciamus, & filius Deus ex Deo fecit: idem rursus ex Patris sententia saluare hominem voluit in semetipso.

INTERROGATIO PHILOSOphi, de eodem.

ET quomodo in terra visus, & quasi homo inter homines conuersatus, cùm sit Deus immutabilis?

RESPONSIO SANCTORVM PAtrum per Macarium Episcopum Hierosolymorum.

IVXTA diuini Pauli vocem magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatũ est in carne, hoc est, Dei filius. Eodẽ tempore idem apparuit Angelis. Neque enim Angelis vel Archangelis vel aliquibus cœlestibus potestatibus, visibilis est vnigenitus, quandoquidem Deum nemo vidit vnquam. Cuius de celis aduentum audiens, nullatenus immensæ diuinitatis localem migrationem suspiceris. Sed dispensationem cogita totius huius magni reuera pietatis sacramenti, in quo sumus renouati. Renouatio enim fuit nouitatis resumptio. per hoc enim qui nobis dedit similitudinem suam, Deus verbum ad similitudinem nostram descendit. Impossibile est autem Deum nobis assimilari, & non incarnari. Neque enim species incorporea substantię incorporeæ, quæ, quidem ipse erat, accessit, sed corporea. Corporea autem substantia, absque assumptione non erat. Propterea corpus verè assumpsit, vt qui à prima fraternitate, hoc est, gratia sancti Spiritus, quam per primos parẽtes Adamum & Euam amisimus, per figuræ incorporeæ mutationem excideramus, ad fraternitatem per corporis assumptionem reduceremur, & iterum incorpoream speciem diuinam acciperemus. Accipit autem carnem ex muliere. Sic enim nobis similis factus est, vt nos sibi similes participes suæ gloriæ faceret, &, vt mulierem per natiuitatem suam saluaret. Saluabitur enim, inquit, mulier per filiorum

liorum generationem. Caro autem assumpta est, quæ secundùm naturam habebat, quod vitale est. Nulla etenim caro eo quod vitale est caret, quod scriptura propriè animā appellat.

PHILOSOPHVS.

QVIS nō stupeat in his Dei magnalibus, vt dicebatis? veruntamen quomodo accepit carnem ex muliere, vt paulò ante asseruistis?

RESPONSIO SANCTORVM Patrum per eundem Macarium Episcopum Hierosolymorū.

IAM monuimus te vir optime, nequaquā in diuinis mysterijs dicere; quomodo? ineffabilia enim sunt, & incomprehensibilia. Vt autem ex sacris literis edocti sumus, dicemus quantū oratio cōsequi poterit. Omnimodam enim mysterij illius cognitionem, quomodo dispensatio in carne Domini facta sit, nullus neque hominum, neque Angelorum, nec ipse Gabriel, qui eidem mysterio ministrauit, neque omninò sancta, pura, & casta virgo Maria consequi poterit, totam huius Dei verbi incarnationis intelligentiam. Ipse etenim solus vnigenitus Dei filius exactè nouit suam propter nos inhumanationē. Sed quæ nobis tradiderunt, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis, vt ait Lucas, de illius in carne dispensatione: quod scilicet ex semine David & Abraham secundùm carnem, & de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus, hoc est, ex virgine. Et quod non Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit: & quòd per omnia nobis assimilatus est, excepto peccato: hæc scimus. Modus autem quo hæc gesta sunt, omnis creaturæ rationalis cogitationem transcendit. Ait autem & de hoc Hieremias Propheta: Homo est, & quis cognoscet illum? Admirante autē Philosopho, & tota multitudine collecta, ad auscultationē addentes sancti Patres per Macarium Episcopum Hierosolymorum dixerunt.

Pluribus iam demonstrauimus, quòd Deus vnigenitus filius Dei factus sit homo, propter benignitatem erga genus humanum incarnatus, & genitus ex virgine Maria inexplicabili generatione. Postquam enim voluit, vt sermo prior ostendit, instaurare, quæ per primorum parentū lapsum fuerāt soluta: natus est in nostris, vt nos in suis ipsius reficeret, condescendens, quasi optimus medicus, infirmitati nostræ. Iterū dicimus hoc condescendere & descendere & mitti iuxta suæ inhumanationis modum accipiendū esse, vt prius demonstrauimus. Diuinitate enim sua omnia cum patre semper implet secundùm prius traditas intelligentias. Audi ergo. Nati sumus ex muliere. Venit in nos propter charitatē erga homines. At nos ex delectamento somni, & seminis viri: ipse autem solus ex Spiritu sancto & Maria virgine. Lactamur nos, venit etiam in hoc secundùm carnem, qui deitate sua omni carni alimentum præbet. Proficimus in ætatis augmentum. Non dedignatus est & ipse hoc fieri corporaliter; sicut scriptū est, quod Iesus proficiebat sapientia & ætate, & gratia apud Deū & homines. Et vsque ad tricesimum annum transigens, vt omni ætati benediceret, tunc ad baptismum venit: prædicante Ioanne Zachariæ filio ad populum baptismum pœnitentiæ, non autem remissionis peccatorum, aut adoptionis filiorum donum largiente. Non enim erat Ioannis hoc dare, sed neque angeli: sed ipsius duntaxat incarnati, & inhumanati Dei verbi. Et accipit nostrum baptismum, & cùm esset Deus sine peccato, corporaliter baptizatus est, vt homo, non ipse indigens baptismo, sed, vt nostrum baptismum approbaret. Vt credamus quod quemadmodum in eū descendit Spiritus sanctus, ita & in nos in ipso baptizatos. Deinde conuersatus cū hominibus, & suorum diuinorū præceptorum mandans traditiones, signorumque admiranda opera perficiens post tertium annum quarto iam inchoato ad corporalem pro nobis perpessionem sponte peruenit. Nobis quidē debebatur crucis supplicium, sed si omnes crucifixi fuissemus, nos ipsos à morte nō potuissemus liberare. Sed uenit ille Saluator omnium, & à nobis debita supplicia in sua carne, quæ sine peccato erat, pro nobis, & ex nobis, & nomine nostro suscepit. Descendebamus nos post mortem ad inferos. Suscepit & hoc, descenditque sponte ad eos, non tamen detentus est, sicut & nos, sed descendit tantum. Non enim erat subiectus morti, sed mortis Dominus. Cumque solus descendisset, cum multis rediit. Ipse enim erat spiritualiter granū frumenti, quod pro nobis cadens in terram, & carne moriens, per suæ diuinitatis potentiam corporale suum templū suscitauit secundùm scripturas, fructū afferens totius humani generis resurrectionem. Et post triduanam sepulturam: & reditum ex mortuis ad uitā, apparens discipulis ostēdit eis, quas in cruce pertulerat sui corporis affectiones, dicens: Palpate me, ac uidete, quòd ego sum, qui facio admirabilia, qui & pro uestro genere, in carne meas passiones suscepi. Deinde per dies quadraginta uersans cū eis, tradensq; illis salutaria præceptorum pignora, ipsis uidentibus ad cœlos rediit, sedereque illum ad patris dexterā sacri libri demonstrant. Quē & in fine seculi ad iudicandū uiuos & mortuos uenturū expectamus: qui in æternū, ut semper cū patre regnabit, per infinita sæcula. Hæc est Ecclesiæ fides Apostolica & inculpata, quā desuper ab ipso Domino per Apostolos, & à patribus ad filios traditam Ecclesia colit, & usque nunc & in sempiternū retinet, dicente suis discipulis Domino: Euntes docete omnes gētes, baptizātes eos i nomine patris, & filij, & spirit[us] sancti.

Baptism[us] Ioanis nō largiebat donū remissionis peccatorū

ACTA CVM ARIANIS Episcopis ex Athanasio epistola ad Afros apud Theodoretum libro 1. hist. Eccles. c. 8. Christoforsono interprete.

CVm Episcopi, qui in vnum cõuenerant, haberẽt in animo impias voces ab Arianis inuentas tollere, nimirum, filium Dei ex nihilo genitum, creatum esse, & tempus fuisse, quando non erat, & natura esse mutabili, & voces scripturarum omnium cõsensu approbatas in earum locũ reponere, nempè filium ex Deo natura vnigenitum esse, verbum, virtutem, sapientiam solam patris, Deum verũ, vti loquitur Ioannes, & sicut Paulus scribit, splendorem gloriæ, & formam paternæ essentiæ: Eusebius eiusque fautores peruersa sua opinione à vero abducti dixére inter se: Hisce consentiamus. Etenim nos quoque ex Deo sumus. Vnus namque Deus, ex quo omnia. Et rursus vetera præterierunt, ecce noua facta sunt omnia, omnia autem ex Deo. Quinetiam pro se citarunt sententiam libri, qui pastor inscribitur, quæ ita se habet. Primũ omnium credito vnum esse Deum, qui omnia condidit, & absoluit, & ex eo quod non est, effecit v. essent. At verò alij Episcopi astutia eorum, & perdito impietatis ac fraudulento conatu exploratè cognito, planius explicarunt illud: ex Deo esse, vt tum creaturæ propterea quòd non ipsæ ex se, aut fine causa ortæ sint, sed principium ortus sui habeant, ex Deo esse dicantur, tum filius solus existimetur propriè ex patris essentia constare: hoc enim vnigeniti, & veri verbi Dei Patris proprium est. Quod autem ab Episcopis scriptum est, ex patris essentia, hæc causa fuit.

Rursus cùm pauci qui Ariani putabantur, rogarentur ab Episcopis vtrum dicerent: filium nõ creaturam esse, sed virtutem, sapientiamque solam patris, & æternam, atque adeò cumulatè perfectam patris imaginem, & Deum verum: manifestè tenebantur Eusebiani nutu sibi inuicem significasse, hec etiam in nos cadere. Etenim nos imago & gloria Dei dicimur. Et de nobis dictum esse: semper, & nos qui viuimus, & multæ virtutes sunt. Quin etiam illud: Exijt omnis virtus Dei ex terra Ægypti: Itemque, Brucus & locusta dicitur potentia magna. Alio quoque in loco Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster Iacob. Quinetiam nos propriè ex Deo esse; non possumus, inquiunt, simpliciter dicere; sed quòd fratres etiam vocauit. Quòd si filium verum Deum dicant, illud nos minimè conturbat. Nam qui verè factus sit, verus est. Atque ista quidem est deprauata Arianorum sententia. Verùm Episcopi, cùm eorum fraudes perspectas haberẽt, has voces: Splendor, fons fluuius, forma essentiæ, &, in lumine tuo videbimus lumen, &, ego & pater vnũ sumus, ex scripturis collegere: atq; de reliquo scripsére apertius & breuius, filium patri cõ-

substantialẽ esse. Nam voces suprapositæ hanc eandem habent vim. Quod autẽ obstrepunt has voces in scripturis nõ reperiri, frustra sanè ac temerè obstrepunt. Nam illi ipsi ex vocibus non scriptis in impietatem delapsi, voces quoque non scriptas; nimirum filium ex nihilo creatum, & tempus fuisse quando non erat, ad suum errorem confirmandum, adferunt. Quapropter ex non scriptis vocibus, piè tamen excogitatis, cõdemnati sunt. Ipsi enim voces sui erroris ex stercore eruentes, vt verè terrenos decebat, locuti sunt. Episcopi autem non suopte ingenio verba excogitantes, sed à patribus petentes testimonia, sic scripserunt. Nam erant Episcopi veteres ante annos ferè centũ & triginta, cùm Romæ vrbis præpotentis, tum in nostra ciuitate, qui criminabantur eos, à quibus filius factus dicebatur, & non consubstantialis patri. Quod quidem intellexerat Eusebius Episcopus Cæsareæ, qui quanquam ante deflexerat ad hæresin Arianam, postea tamen Concilio Nicæno subscripsit: atque adeò suæ ecclesiæ per literas confirmauit, se planè animaduertisse, hoc verbum homousion, id est, consubstantiale, à veteribus Episcopis, & scriptoribus, ijsque disertis, & illustribus in diuinitate patris & filij explicanda vsurpatum esse.

Ariani ex nõ scriptis vocib. piè tamen excogitatis damnati sunt.

(Inter opera Athanasij extat liber inscriptus Nicænæ fidei decreta, in quo tamen non referuntur acta Concilij, sed defenduntur per modũ apologiæ, quod ipsum Athanasius in pluribus alijs libris facit sub alijs titulis. Extat etiam duplex Athanasij disputatio cum Ario, sed altera illarũ nõ est Nicæ habita, sub Constantino, sed Laodicææ sub Constantio, coram Probo iudice gentili: & creditur illum fuisse alterum Arium, quia primus iam effuderat viscera sua Constantinopoli. Altera etiam extat disputatio Athanasij cum Ario, & quod mirandũ magis est, titulus præfert habitam fuisse in Nicæna Synodo, sed ipsius disputationis exordiũ ostendit, non illam disputationem in Synodo habitam fuisse, sed apud quosdam amicos cum casu inter eos fuisset quidam ex radice Arij, qui tamen in eadẽ disputatione vocatur etiam Arius. Forsan erat Arius alter, cuius meminit Alexander Alexandrinus Episcopus in literis excommunicationis Arij. Sunt quidem prædicta lectu vtilia, & ad Concilium Nicænum spectantia, non sunt tamen pars historiæ ipsius Concilij, & ideò visum ea omittere, præsertim cùm ea quiuis in libris Athanasij legere facilè possit.

De his dictũ est etiã in epistola nuncupatorie.

Hæc disputatio cred. cõposita a S. Vigilio Epo Tridẽtino vide eius opera.

EX GRÆCO VATICANO, De omnium consensu circa consubstantiale.

HIs hoc modo à Sãcto spiritu p sanctos patres nostros in sacra illa Synodo collectos, explicatis, magnificabat Deũ tota illa multitudo, q̃ ad auditionẽ illã cõuenerat. Auscultabat aũt & ipse Deo amabilissimus rex, q vt plurimũ aderat Synodo, & admirabũd laudabat Deũ, cùm diuina hęc audisset dogmata, & gau-

dens de nostrorum Episcoporum concordia, exultabat spiritu. Studebat enim neminem neque magnum, neque paruum ab hac confessione dissentire. Post longam igitur, atque diuturnam huius adorandæ considerationis plenitudinem, uisum est simul omnibus nostris, Consubstantiale in Ecclesiastica fide definiri oportere: ad eum modum quo & post Apostolos sancti patres nostri fidem hanc tradiderant, hoc est, confiteri filium, & Spiritum sanctum eiusdem substantiæ cum patre. Quam fidem omnes Nicææ congregati sancti Episcopi confirmarunt, & tota sacrorum, & confitentium virorum multitudo, & ipse laudatissimus, & Deo dilectissimus Rex, & tota fidelium, quæ illic conuenerat, multitudo, gaudentes hanc fidei confessionem susceperunt, præter septendecim Episcoporum numerum, de quibus supra etiam diximus. Quibus cum detectari Arius videretur, conuictus est cum ipsis ei consentientibus, qui cum eo asserebant, exterius factum esse à Deo filium, ex quibusdam substantijs non extantibus, & non ex ipsa patris diuinitate genitum fuisse.

CAPVT, QVO AB VNIVERSA Synodo excõmunicatur impius Arius, & qui cum illo erant.

PROPTEREA rursus extra Ecclesiæ Catholicæ communionem pelli eos cũ Ario omnibus suffragijs sancti patres nostri definierunt, anathematizantes ipsos, & impiam ipsorum opinionem, & verba eorum, atque blasphemas sententias, quibus aduersus filiũ Dei vtebantur, dicentes: ex non extantibus ipsum esse, & quod erat quando non erat, & quòd libertatis ad malitiam atque virtutem capax est ipse filius Dei, & quod sit creatura, & opus. Omnia hæc & ipsomet sancta synodus anathemate percussit, ne audire quidem sustinens, impiam eorum opinionem, & amẽtiam atque blasphema verba. Quin & scriptum de ipsorum impietate, quod offerre ausi fuerant, protinus dilacerarunt. *(Hunc librum Sozomenus lib. 1. hist. Ecclesiast. cap. 2. Christoforsono interprete Thaliam inscriptum fuisse refert)*

Et quæ quidem illorum erant, à sancta Synodo tale sortitá sunt præmium. Quæ autem fidei erant orthodoxæ, concorditer omnes Episcopi comprehensim breuibus verbis complectentes, propter fidelis populorum multitudinis simplicitatem, ita scripto exposuerunt Catholicæ fidei Symbolum.

DESIGNATIO CATHOLICÆ & Apostolicæ fidei, à Nicæna Synodo expositæ, sub Deo amabilissimo Rege Constãtino, in consulatu Paulini, & Iuliani illustrium, Anno ab Alexandro 636. mense Iunio, ante 13. kalendas Iulias Indictione 13. in Nicæa Bithyniæ Metropoli.

CREDIMVS in vnum Deum, Patrem omnipotentem, omnium visibilium, & inuisibilium factorem. Et in vnum Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei de Patre natum, vnigenitum, id est, de substantia patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum, ὁμοούσιον patri, hoc est, eiusdem cum patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, quę in cœlis, & quæ in terra, qui propter nos, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, homo factus, passus est, & resurrexit tertia die, & ascendit in cœlos, inde venturus iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt: Erat aliquando quando non erat, & antequam nasceretur, non erat: & quia ex nullis substãtibus factus est, aut ex alia subsistentia vel substantia, dicunt esse τρεπτόν, aut conuertibilem, vel mutabilem filium Dei, anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia. — Sic etiam habet Ruffinus li. 1. hist. Eccl. cap. 7.

Hæc est fides quam exposuerunt Nicæni sancti nostri patres, orthodoxi Episcopi. Primum quidem aduersus Arium blasphemantem, & dicentem creaturam filium Dei, & contra Sabellium & Photinum, & Paulum Samosatenum, & Manichæum, & Valentinum, & Marcionem, & aduersus omnem hæresin, quæ surrexit in Catholica & Apostolica Ecclesia, quos damnauit Synodus sanctorum orthodoxorum in ciuitate Nicæa congregata. Quorum nomina & suarum præfecturarum subiuncta sunt. Deferuntur igitur ad pium, & laudatissimum Regem, quæ à Synodo fuerant iudicata, & cum Deo pugnantium euersio, & orthodoxæ fidei expositio: quam, vt diuinitus oblatam libenter suscepit cum maxima reuerentia, hostes autem ipsius tanquam Deo aduersantes exilio subijci constituit. Sex porrò ex Arianis Episcopis cum ipso Ario, & qui cum eo erant, separari sustinuerunt. Vndecim enim, qui Deo amabilis Regis præsentiam, & Synodi Episcoporum multitudinem reueriti sunt, non fuerunt relegati. Simulantes enim manu quidem in consubstantiale subscripserunt, non autem intentione. Huius fictionis Eusebius Nicomediẽsis princeps fuit, qui & vsque in finem altera sententia vsus fuisse ostenditur, vt Eustathius Antiochenus, & Eusebius Pamphili, & magnus Athanasius, & omnes alij, qui Synodo subscripserunt, referunt. Propter hunc simulationem virum hunc nostræ sententiæ fuisse arbitrati sunt, qui aduersariorum cœtum generosius propugnarunt.

(Sozomenus

Scholion: habetur etiā antea in Tomis Conciliorū. praeter quædā à nobis addita. Græcus n. Vaticano° paucas habet subscriptiones, de quibus postea.

(Sozomenus lib. 1. hist. Eccl. cap. 20. D. Eusebium Nicomediensem & Theognidem Symbolo quidem fidei subscripsisse, non tamen Arij abdicationi.)

FIDEI SVBSCRIPTIONES Episcoporum.

OSIVS Episcopus ciuitatis Cordubensis Prouinciæ Hispaniæ dixit: ita credo, sicut superius scriptum est.

Victor & Vincentius presbyteri vrbis Romæ pro venerabili viro Papa & Episcopo nostro, Sancto Syluestro subscripsimus, ita credentes, sicut supra scriptum est.

PROVINCIÆ ÆGYPTI.

ALEXANDER Alexandriæ magnæ cū Athanasio Archidiacono eiusdē ecclesie Meminit etiam Epiphanius Secta. 68. in libro aduersus hæreses, Meletij, Paphnutij, & Ioannis, & Callinici Episcoporum Meletianorum, in Ægypto, quos tamen an Synodo Nicænæ interfuerint, dubitare possumus, præter Paphnutium qui tamen Episcopus nō erat.

Arpocration Naucratites.
Adamantius Cynopolites.
Alberion Pharbeti.
Antiochus Memphites.
Caius Timuites.
Dorotheus Pelusianus.
Philippus Paoephylensis.
Potamon Heracleensis.
Secundus Ptolemaidis Arianus.
Tiberius Tentyrites.

PROVINCIÆ THEBAIDOS.

Atlas Schediæ.
Tyrannus Antinoæ.
Volucianus Lycepolites.

PROVINCIÆ LYBIÆ.

Dathes Berenicæ.
Serapion Antiphrensis.
Zephirus Barcæ.
Secundus Thantites.
Titus Paratonij.

PROVINCIÆ PALÆSTINÆ.

Macarius Hierosolymitanus: cum Eusebio, postea Cæsareensi.
Germanus Neopolitanus.
Marinus Sebasteous.
Gaianus Cæsareensis.
Eusebius Gaderensis.
Sabinus Ascalonitanus.
Longinus Nicopolitanus.
Petrus Iamoiensis.
Macrinus Eleutheropolis.
Maximus Maximianopolis.
Paulus Maximinopolis.
Ianuarius Hierichuntinus.
Heliodorus Zabulonites.
Ætius Lydensis.
Syluanus Azoti.
Patrophilus Scythopolis.
Asclepius Gazæ.
Petrus Ahilæ.
Antiochus Capitoliadis.

PROVINCIA PHOENICES.

Zenon Tyrius.
Aeneas Ptolemaidis.
Magnus Damascenus.
Theodorus Sidonius.
Hellanicus Tripolis.
Philocalis Paneadis.
Gregorius Beryti.
Marinus Palmyrenus.
Talassius Alalius.
Anatholius Emissenus.

PROVINCIÆ SYRIÆ CELES.

Eustathius Antiochenus.
Zenobius Seleuciensis.
Theodorus Laodicæ.
Alphius Apameæ.
Bassianus Raphaneensis.
Philotimus Hierapolitanus.
Piperius Samosatenus.
Archelaus Dolichenus.
Euphatioo Balaneorum.
Palladius Chorepiscopus.
Zoilus Gabalenus.
Bassus Zeugmatis.
Leontius Parissenus.
Eustasius Erethusius.
Mauricius Epiphaneus.
Paulus Neocæsareensis.
Syricius Cyrreticensis.
Seleucus Chorepiscopus.
Petrus Guidarensis.
Pelagius Ambracianensis.
Bason Gabbenus.
Gerontius Coaræ.
Salomoous Germaniciæ.

PROVINCIÆ ARABIÆ.

Nicomachus Bostrensis.
Cyrioo Philadelphiæ.
Gennadius Iabrudorum.
Seuerus Sodomitanus.
Sosipater Betauensis.
Seuerus Dionysiadis.

PROVINCIÆ MESOPOTAMIÆ.

Ætolaus Edessenus.
Iacobus Nisibenus.
Antiochus Rhesinatensis.
Marius Macedonopolitanus.

PROVINCIÆ PERSIDIS.

Ioannes Persidis.

PROVINCIÆ CILICIÆ.

Theodorus Tarsensis.
Amphion Epiphaniensis.
Narcissus Neroonanus.
Moyses Castabalenus.
Nicetas Flauiadis.
Eudæmon Chorepiscopus.
Paulinus Adanorum.
Macedonius Mopuestiensis.
Hesychius Alexandriæ minoris.

Tarcodimantus Aegetanus.
Narcissus Irenopolis.

PROVINCIÆ CAPPADOCIÆ.

Leontius Cæsareensis.
Eupsychius Thianensis.
Eufrasius Colonensis.
Timotheus Cycistrensis.
Elpidius Comanensis.
Gregorius Chorepiscopus.
Stephanus Chorepiscopus.
Euphronius Chorepiscopus.
Rhodon Chorepiscopus.
Theophanes Chorepiscopus.

PROVINCIÆ ARMENIÆ minoris.

Eulogius Sebastenus.
Eutychius Satalensis.

PROVINCIAE ARMENIAE maioris.

Arsaphius Sophonensis.
Aristeus Diospontanus.
Eurychianus Amasens.
Heraclius Salensis.

PROVINCIAE PONTI Polemoniaci.

Longinus Neocæsareensis.
Domnus Trapezuntius.
Stratophylus Pryusius.

PROVINCIAE PONTI Paphlagoniæ.

Philadelphus Pompeiopolis.
Petronius Iunopolis.
Hesychius Amastridos.

PROVINCIAE GALATIAE.

Pancratius Ancyranus.
Dicasius Tauiensis.
Erethius Platanensis.
Gorgonius Cinnensis.
Philadelphus Iuliopolis.

Marcellum postea Ancyranum interfuisse dicit Iulius Romanus Pontifex in quadam epistola apud Athanasium Apologia secunda.

PROVINCIAE ASIAE, scilicet minoris.

Theonas Marmaricenus. Græcus codex habet alium Theonam Cycizenum.

Menophantus Ephesius Arianus.
Orion Iliensis.
Eutychius Smyrnensis.
Mithres Popensis.
Macrinus Hellenopolis.

Paulus Anderêsis. Græcus codex habet etiã Marinum Troadis, & Basilius ad Innocẽtium scribit, Hermogenem Asiaticum composuisse Symbolum Nicænum.

PROVINCIAE LIDIAE.

Arthemidorus Sardensis.
Soron Thyatirensis.
Thomasion Philadelphenus.
Pollion Peperensis.
Apogius Tripolitanus.
Florentius Ancyræ.
Marcus Standitanus.

PROVINCIAE PHRYGIAE.

Nunechius Laodicensis.
Flaccus Sanensis.
Procopius Sinnadensis.
Pistucus Azanensis.
Atheuodorus Dorylcus.
Paulus Apamenus.
Eugenius Eucarpiensis.
Flaccus Hieropolitanus.

PROVINCIAE PISIDIAE.

Eulalius Iconiensis.
Telemachus Adrianopolitanus.
Theodorus Vuzelensis.
Eutychius Seleuciensis.
Hesychius Neapolitanus.
Vranion Selgensis.
Apagamus Lysimeusis.
Tarsitius Apamenus.
Patritius Ambladensis.
Polycarpus Metropolitanus.
Acamedius Pariensis.
Heraclius Bareusis.

PROVINCIAE LICIAE.

Endemus Pauiensis.

Metaphrastes interfuisse refert etiam S. Nicolaum Myrensem in eius vita.

PROVINCIAE PAMPHYLIAE.

Gallides Pergensis.
Euresius Termesenus.
Teuxius Cyrbensis.
Damius Aspendius.
Quintianus Seleuciensis.
Patritius Maximianopolitanus.
Aphrodisius Magidorum.

PROVINCIAE INSVLARES.

Euphrosius Rhodensis.
Meliphron Cous.
Stangius Lemnius.
Apollodorus Corcyreus.

PROVINCIAE CARIAE.

Eusebius Antiochenus.
Ammonius Aphrodisius.
Leodius Cybiritanus.
Eusebius Milenus.

PROVINCIAE ISAVRIAE.

Stephanus Barathenus.
Atheneus Zoropassenus.
Ethesius Claudionopolitanus.
Agapetus Seleuciæ.
Syluanus Metrpolitanus.
Faustus Phuphatensis.
Antonius Antiochenus.
Nestor Sysdrensis.
Hesychius Chorepiscopus.
Cyrillus Synditensis.
Theodorus Vasatensis.
Anatholius Chorepiscopus.
Paulus Larandensis.
Quintus Chorepiscopus.
Tiberius Lystrensis.
Aquila Chorepiscopus.
Eusebius Paralus Lycaoniæ.

PRO-

PROVINCIÆ CYPRI.

Cyrillus Paphensis.

Gelasius Salaminus. celebratur etiam supra Spiridion.

Cyprius Episcopus.

PROVINCIAE BITHYNIAE.

Eusebius Nicomediensis, cui Græcus codex Successorem datum asserit Amphionē, quod nomen habes supra in Cicilia.

Theognis Nicænus, cui Græcus codex successorem assignat Chrestum.

Maris Chalcedonensis Arianus.

Cyrillus Chius.

Hesychi9 Prusensis iuxta Hypiū fluuiū.

Gorgonius Appolloniensis.

Georgi9 Prusiadis iuxta Olympū mōtē.

Euethius Adrianopolis.

Theophanes Chorepiscopus.

Rufus Cæsareensis.

Eulalius Chorepiscopus.

PROVINCIAE EVROPAE.

Sic videntur Greci aliqñ Thraciā appellare.

Phædrius Hæracleæ. Græcus codex supra docuit Alexandrum presbyterum & Paulum lectorem missos fuisse à Metrophane Constantinopolitano Episcopo, qui tamē & ipsi postea fuerunt eiusdem ciuitatis Episcopi.

PROVINCIAE DACIAE.

Protogenes Sardicensis.

Marcus Metropolitanus.

PROVINCIA MYSIAE.

Pictus Marcibnopolitanus.

Marcus Eubœæ.

Strategius Ephestiensis.

PROVINCIAE MACEDONIAE.

Alexander Thessalonicensis.

Budion Thebanus.

PROVINCIAE ACHAIAE.

Pistus Atheniensis.

Festus Strategidis.

PROVINCIAE THESSALIÆ.

Clionius Thebanus.

PROVINCIAE CALABRIAE.

Marcus Calabriæ.

PROVINCIAE CARTHAGINENSIS.

Cecilianus Carthaginensis.

PROVINCIAE DARDANIAE.

Dachus Macedoniæ.

PROVINCIÆ THESSALIÆ.

Claudianus Thessaliæ. Cur bis ponatur prouincia Thessaliæ, non facilè dixeris, nisi error subsit, aut sit maior & minor Thessalia, aut superius pro Thessaliæ legendum est, Beotiæ, in in qua Thebæ sitæ sunt, quarum Episcopus Clionius ibi nominatur.

PROVINCIÆ DALMATIÆ.

Bunius Stoborum.

PROVINCIÆ PANNONIÆ.

Domnus Stridonensis.

Gaspar Bruschi9 in sua Laureaco refert interfuisse Concilio ex Germania Domninū Laureacēsem, qui locus erat in Austria. Austriā aūt quidā Pannoniam superiorem esse volunt.

PROVINCIÆ GALLIARVM.

Nicasius Diniensis.

PROVINCIÆ GOTHIÆ.

Theophilus Gothiæ Metropolis. Hunc Eusebius Pamphili Scytam dixit, in vita Constantini. Eique addit Simeon Metaphrastes in vita sancti Nicetæ Martyris apud Surium in Septembri, Vulphilam eius successorem.

PROVINCIÆ BOSPHORENSIS.

Domnus Bosphori.

Nicephorus lib. 8. Hist. Eccles. cap. 13. refert per miraculum Chrysanthum & Musonium episcopos subscripsisse, post mortem Acesius etiam Nouatianorum Episcopus fidei consensit ex Socrate lib. 1. Hist. Eccle. cap. 7. Si numeres eos, qui Ario cōsentientes ne fictè quidem subscribere voluerunt, & addas communi catalogo eos, quos obiter commemorauimus, nō ita multi deerūt ad integrum numerum 318. quem hactenus non inuenimus. Fertur tamen in manuscripto codice integrum subscribentium numerum haberi apud Sambucum Pannonium Viennæ Austriæ.

EX GRÆCO VATICANO.

CAPVT, VBI REX EX SOLIO surgens voces gratiarum actionis fundit Deo.

REx autem Constantinus post expositionem rectæ atq; Apostolicæ fidei à Spiritu sancto per trecentos sanctos patres quasi ore vno promulgatæ, & ab omnibus comprobatæ, qui ad sanctam illam fidei auditionem concurrerant, expansis manibus, & vultu in cœlum ad Deum intento, ipsum Dominum omnium nostrum Saluatorem & benefactorē clarissimis verbis laudauit, quod desideratum ei Episcoporum consensum & eorundem circa rectam & salutarem fidem cōcordiam firmauerit. Tantus erat prorsus optimus ille, ac Deo amabilis Rex, circa curam Ecclesiarum Dei, atque pastorum tranquillissimum consensum. Non absurdum autem existimo huic Commētario inserere, quæ pulchrè disseruit Eusebius Pamphili 3. lib. de vita Constantini Deo amabilis regis, de gestis in Synodo verba facere incipiens. sunt autem hæc. Cùm igitur multa essent ex vtraq; parte proposita, magnaq; cōtrouersia in ipso disputationis ingressu cōcitata: Imperator toleranter ac placidè omnibus animum attendere, studio acri prolatas sententias sensim percipere; vicissim ferre opem vtrique disceptantium parti, eos magna cum contentione digladiantes paulatim reconciliare; cōferre cū singulis comiter & benignè sermonē: Græcè (nam ne huius quidem linguæ ignarus fuit) quid ipse sentiret, eloqui. Suauis fuit & dulcis, dum alijs persuadere, alios sermone lenire, alios, qui disertè dixissent, collaudare, oēs deniq; ad concordiam reducere contendebat: vsq; eo vt tandem eos in omnib9 rebus, quę in

Sic etiam habet versio Christoforsoni. lib. 3 de vita Constātini ca. 15.

quæstio-

quæstionem aliquando venissent, tum conspirantes animis, tum opinionibus adeò consentientes redderet. Lege statuit etiam, vt præualeret fides salutaris, vera à Spiritu sancto per oēs prædictos sanctos patres nostros promulgata, &, ut apud omnes vnum tempus constaret, pro salutaris Paschatis festiuitate. Tunc etiam, ut per expressam singulorum subscriptionem, quæ in commune decreta fuerant, firmarentur, definiuit: ac ut de singulis Ecclesiasticis diatyposibus atq; canonibus scriptum ederetur, Episcopos adhortatus est.

DE ACESIO NOVATIANORVM Episcopo, & qui cum illo erant.

Squat. lib. 1. c. 10 MONET autem nos regis fides, vt & aliud quidam commemoremus. Quonam. s. pacto studium & prouidentiam Ecclesiasticæ paci adhibens, vt ne minima quidem negligeret, Acesium sectæ Nouatianorum Episcopum ad se accersiuit. Ac postquam decisio de fide à Concilio, cùm in commentarios relata, tum subscriptionibus confirmata erat: Imperator sciscitatur ab Acesio, vtrum ipse & eidē fidei, & decreto quoq; dē festo Paschatis constituto assentiretur? Tum ille, Nihil noui, inquit, ô Imperator Concilium decreuit, statuitq;. Nā antiquitus à primis Ecclesiæ iactis fundamentis, & ab Apostolorum temporibus eādē fidei decisionem deriuatum fuisse, & idem tēpus festi Paschatis celebrandi obseruatū, accepi. Rursus cùm Imperator quæreret, quid causæ esset, cur se à cōmunione segregasset: ille res regnante Decio gestas, & quæ persecutione ingruēte acciderant, pro se citauit, exquisitamq; seueri cuiusdam Canonis obseruationem in mediū adduxit: nimirum eos, qui post baptismum in illud peccati genus, quod sacrosanctæ scripturæ peccatum ad mortem appellant, delapsi fuissent, non debere diuinorum mysteriorum fieri participes: sed ad pœnitentiam cohortādos, & remissionis spem non à sacerdotibus, sed à Deo, qui & potest, & authoritatem habet peccata remittendi, expectandam. Quæ cùm dixisset Acesius, Imperator sic illum denuò affatus est; Erigito tibi scalam Acesi, & ad cælū solus ascēdito. Post hæc omnia Episcopi varias Ecclesiasticas diatyposes ediderunt.

FINIS LIBRI SECVNDI.

TERTIVS LIBER DE NICAENI CONCILII DECRETIS.

IS LIBER præter diatyposes appellatas fere nihil hēt ex Græco desumptū codice. Habet quidem Græcus viginti canones uulgatos, sed qui prorsus conueniant cum illis, qui sexto Concilio Carthaginensi sunt inserti. Idē Græcus author noster duo decretorum genera in Synodo Nicæna constituta fuisse refert, præter fidei declarationem, & Arij excommunicationem, de quibus in secundo libro uisum est. Primum decretorū genus ipse diatyposes uocat, nos cōstitutiones dicere possumus, sed maluimus Græcum nomen retinere, & diatyposes appellare. In eis officia ecclesiastica ad ordinē debitum redacta fuisse idem autor tradit. Illæ verò, quas ipse author profert, iudicant in eis doctrinam potius contineri, quàm præcepta. Alterum genus ὅρους ille nuncupauit, nos Canones passim nominamus, ad Ecclesiasticā disciplinā pertinentes. Diatyposeon numerum ignoramus: author enim ille nouē proposuit, sed adijciens, illas fuisse paucas ex multis. Onufrius in chronico Eccles. 84. Canones Nicænos fuisse retulit, sed quia ex Athanasio nouimus, non fuisse plures quā septuaginta, aut ad summū octoginta: numerus ille octoginta quatuor fortassis numerus erat diatyposeō. De canonū uerò numero, Athanasium qui concilio interfuit, & alios idoneos testes audiemus postea.

DE DIATYPOSIBVS ECCLEsiasticis sermo dogmaticus.

VErsabimur cum luce, quæ est Christus, tanquam ipsi propinqui existentes, & ipsum aspicientes. Sic in sanctificantibus precationibus exercebimur. Preces enim sanctificāt, si diuinum uerbum adoremus. Verbum autem diuinū adest, ubi cor & pura uitæ institutio in humilitate conseruatur. Laborabat Israel sacrificia pficiens. Clamabant prophetę ad Deū: Emitte lucem tuam, & ueritatē tuam. Illi clamabant & nos accepimus. Alij laborauerunt, sicut Christus dixit, & nos in laborem ipsorū introiuimus. Venit enim ad nos Christ⁹ dicēs: Ego sum lux, ego sum ueritas. Sine labore accepimus gratiam: sed cū labore oportet nos gratiam conseruare.

Psal. 42. / Ioan. 4. / Ioan. 8. & 14.

DE HIS QVI DICVNT NON oportere Christianos laborare.

ALiqui nolentes laborare, sed curiosi esse, male accipiunt illud quod Dñs dixit: Ne

Sic vertit Francisc. Turrian.

Ne sitis soliciti animæ uestræ quid manducetis, &c. Quod sequentes aiunt, non oportere laborare Christianos. Demonstrandum est non sic dixisse Dominũ. Possumus enim laborare, & non soliciti esse, scientes & credentes, quòd operum nostrorum incrementum, & fructus ipsos Dominus det, qui dixit: Sic est regnum Dei, ut si homo iaciat semen suum in terram, & dormiat, & surgat nocte & die, & semper germinat, & crescit, & non nouit ipse.

Marc. 4.

DE CLERICIS SACRI ordinis.

Sie etiam vertit Frãciscus Turrianus.

Clerici sacri ordinis esse debent typus & imago cœlestium: episcopus quidem debet esse typus Dei, tanquam caput post illum ecclesiæ, quam recepit: Presbyter tenere debet sedem & locum Seraphicum. Diaconus verò cherubicum: Minister autem, (hoc est, Hypodiaconus, qui ὑπηρέτης) dēt ministrare his.

DE EO QVOD NON OPORTET laicos in suggestum ascendere.

Sic legit Can. 15. Concil. Laodicen.

Non licere præter canonicos psaltes, id est, qui regulariter cantores existunt, quique pulpitum ascendunt, & de codice legunt, alium quemlibet in Ecclesia psallere.

DE SANCTO BAPTISMATE.

Sic etiam habet Cuthebertus Tostallus li. 1. de veris Corp. & Sang. Domini.

Baptisma nostrũ non oculis corporis considerandum est, sed mentis oculis. Aquam vides, considera uirtutem Dei in aquis absconditam. In sancto enim spiritu & igne, baptizari nos docet Euangelium. In fide enim baptizantis, & fide baptizati per sacram inuocationem plenas sanctificatione Spiritus, & ignis diuini aquas considera. Ipse enim, inquit, baptizabit spiritũ, & igne. Descendit itaque qui baptizatur reus peccatorũ, & obnoxius seruituti corruptionis: Et ascendit liberatus ab hac seruitute & peccato, factus filius Dei, & hæres eius gratiæ, cohæres autem Christi, indutus ipsum Christum, sicut scriptum est Quicunque in Christum baptizati estis, Christũ induistis.

Gal. 3.

DE DIVINA MENSA, ET DE EO quod in ipsa est mysterio, corporis & sanguinis Christi.

Sic etiam habet Cuthebertus Tostallus ibidem.

Iterum etiam hic in diuina mensa ne humiliter intenti simus ad propositum panem & poculum: sed attollentes mentem fide intelligamus situm in sacra illa mensa agnum illũ Dei tollentem peccata mundi, incruentè à sacerdotibus immolatum, & pretiosum ipsius corpus & sanguinem nos uerè sumentes credere hæc esse nostræ resurrectionis Symbola: Propter hoc enim neque multum accipimus, sed parum, ut sciamus quòd non satietati, sed sanctimoniæ sumimus.

DE RESVRRECTIONE ex mortuis.

Non simpliciter Dominus suam ipsius carnem pro nobis passioni & morti tradidit: sed, ut nostræ salutis negotium gereret, quãuis liber esset à morte, ut sermo superius demonstrauit. Clamat propheta quasi ex persona ipsius, prædicẽs futurum eius secundum carnem dispensationis mysterium. Factus est, inquit, quasi homo, sine adiutorio inter mortuos liber. Quis autẽ liber à morte nisi Deus? sed iuxta prius ostensas demonstrationes incarnatus propter hominum dilectionem, factus est quasi homo sine adiutorio, humilians usq; ad mortem, mortem autem crucis, suam ipsius carnem: quæ & resurrexisse prædicatur, vt nos immortales faciens, spem nostræ resurrectionis pro imperio constitueret, nobis per ipsas primitias nostras liberatis: ut non amplius serui essemus æternæ mortis: sed liberi quemadmodum & primitiæ nostræ Christus; deinde hi qui sunt Christi in aduentu ipsius. Et ipsum saluatorem hunc Dominum nostrũ Iesum Christum, Dei & patris filium unigenitum expectare nos in cœlis, cum nostra corpora ex sepulchris excitauerit, testatur dicens: Conuersatio nostra in cœlis est, vnde & saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ cõfiguratum corpori claritatis suæ. Sic enim oportet corpus nostrum clarificari, sicut & corpus Domini: ut miseriam, & eas q̃ nunc sunt passiones suscipere nequeat, liberum à morte, & à peccato purum, ut in nouitate uitæ cum ipso possimus ambulare in cœlesti lumine, semper cum ipso Christo regnantes. In hac enim spe sanctum baptisma percepimus, & salutarem sanctorum eius membrorum participationem accepimus, iuxta ecclesię Catholicæ dogmata.

QVOD SIT ECCLESIA DEI.

Vna est Ecclesia in cœlo & in terra, & in hac requiescit spiritus sanctus. hæreses autem, quæ extra hanc sunt, quas habent homines, non sunt doctrinæ Saluatoris nostri, neq; Apostolorum: sed Sathanæ & patris eius diaboli. Quæ autem sunt hæreses Iudæorum, & Gentium, alio docent modo, vt ueram uitam hominibus auferant.

Sic etiam vertit Frãciscus Turrianus.

DE PROVIDENTIA DEI, ET de mundo.

Minor mundus per prouidentiam factus est. Præuidit enim Deus, peccaturum esse hominem. Iccircò nouos cœlos, & nouam terrã speramus, iuxta sacras literas, apparente nobis præsentia & regno magni Dei, & Saluatoris Iesu Christi. Et tunc (ut ait Daniel) percipiunt sancti regnum altissimi, & erit terra pura, sancta terra uiuentium, & nõ mortuorum: quam oculo præuidens Dauid clamat: Credo uidere bona Domini in terra uiuentium, terra mansuetorum & humilium. Beati, inquit, mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Et Pro-

Propheta: Et calcabunt ipsam, ait, pedes mansuetorum & humilium.

Hæc ex elaboratis à sanctis nostris patribus diatyposibus, pauca ex multis hoc cōmētario descripsimus. Exposuerūt aūt & Ecclesiasticos Canones in ipsa Nicęna Synodo: quos ipsos necessarium existimaui scripto proponere.

DE NVMERO CANONVM Nicæoorum epistola D. Athanasij, & Ægyptiorum Episcoporum ad S. Marcum Papam, pro exemplaribus Nicæni Concilij, quia Ariani eorum exemplaria incenderāt.

DOMINO sancto, & Apostolici culminis venerando Marco sanctæ Romanę & Apostolicæ sedis, atque vniuersalis Ecclesiæ Papæ, Athanasius & vniuersi Ægyptiorum Episcopi.

Ad vos peruenisse non dubitamus, quanta & qualia ab hæreticis, & maximè ab Arianis quotidiè patimur: quoniam in tantum ab eis persequimur, ut etiam viuere iam nos tædeat. Nam instanti tempore subitò & insperatè in nos irruentes: nosque iuxta præceptū Domini qui ait: Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam, fugiendo propter cladem populi eos declinantes, nos comprehendere non valuerunt, sed omnia depopulati sunt. In tantū enim nostra vastauerunt, vt nec libros, nec vestimenta Ecclesiastica, aliaque ornamenta, nec reliqua vensilia nobis dimitterent. Libros verò nostros vsq; ad minimum incendentes, nec iota vnum relinquētes, propter veritatis fidem, etiam Nicænam Synodum, quomodo clerus & populus imbuebatur, & maximè iam imbuti erant, in contumeliam nostram & omnium Christianorum incenderunt. Quapropter precamur pater beatissime, quia non dubitamus apud vos plenaria esse Nicæni Conc. exemplaria, vt nobis illa, quæ sanctæ recordationis prædecessoris vestri Syluestri fuerunt sub tuta mittatis stipulatione. Nam quando prædictæ Synodo, cū beatæ memoriæ Alexandro, digno Deo Pontifice nostro, id est, Alexandrinæ magnæ ciuitatis Episcopo, in Diaconatus interfuimus officio, sub nostræ præsentiæ testimonio, per beatos viros Victorem & Vincentiū presbyteros, Apostolicæ sedis Apocrisarios, missa sunt prędicto Papæ Syluestro, cum adstipulatione subnexa capitula septuaginta. Sanè præsentibus nobis octoginta capitula in memorata tractata sunt Synodo, scilicet quadraginta à Græcis, Græca edita lingua, & quadraginta à Latinis, similiter Latina edita lingua. Sed visum est, 318. patribus, Sancto spiritu repletis, in prædicto Concilio congregatis, & maximè iam dicto Alexandro, & Apostolicæ sedis Apocrisarijs, vt decem capitula aduoarentur alijs, atq; congruis locis insererentur; & ad formam septuaginta discipulorum, vel potius totius orbis terræ linguarum, septuaginta tanti, & tam excellentis Concilij fierent capitula, quæ oēm Christianorum informarēt orbem, & oēs sub sacerdotali & Christiano nomine degētes, vna fides, & vna sacerdotalis atq; clericalis regeret norma, nec quisquam à suo dissideret capite. Nunc ergo, quia (vt prædictum est) ab inimicis sanctæ Dei Ecclesiæ, & maximè ab Arianis, à quibus quotidiè expugnamur, conterimur, & opprimimur, præfata septuaginta Nicæni Concilij capitula, quæ præfata Synodo iam facta iubente Domino meo Alexādro, decreto omnium episcoporum attuli, quæ etiā coram omnibus recitaui, atque transcripsi, sunt igne combusta: optamus, vt à vestræ sedis autoritate, quæ est mater & caput omnium ecclesiarum, ea ad correctionem, & recreationē fidelium orthodoxorum percipere per præsentes legatos mereamur: quatenus vestra fulti authoritate, vestrisq; precibus roborati, illæsi à memoratis æmulis sanctæ Dei Ecclesiæ, & nostris euadere, nobisque commissos eruere valeamus. Verè nouimus Apostolatus vestri cor gratia Sancti spiritus in tantum esse accensum, vt omnibus oppressis succuratis: quantò magis nobis, qui licet exigui ordinis, tamē vestri sumus, & semper esse volumus? Ideò decet, & oportet vos nobis hæc quæ rogamus, & alia (quæ necessaria iuxta sapientiam, quam vobis præstitit altissim⁹, esse cognoueritis) absque tarditate præstare, vt tantæ miseriæ squallores à fidelium mentibus detergantur, & quasi vulnus corpori infixum, audi tu tātæ miserię obserato, salutari curetur antidoto, vt diuino freti iuuamine, vestraq; autoritate atq; auxilio roborati, aduersantium tergiuersatioɔes euadere valeamus, atq; inconcusso vultu, non frau de cuiusquam perculsi, assistere æterno Iudici mereamur, & vocem audire inquientem, Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Et subscriptio. Orantem ꝓ nobis sanctum Apostolatum vestrum longæuis Dominus conseruet temporibus.

RESCRIPTVM MARCI PAPAE De missione Capitulorum Nicæni Concilij Athanasio, & omnibus Aegyptiorum Episcopis.

DOMINIS VENERABILIBVS Fratribus Athanasio, & vniuersis Aegyptiorum Episcopis, Marcus sanctæ Romanæ, Apostolicæq; sedis, & vniuersalis Ecclesiæ Episcopus.

DOLEO fratres, & nimium contristor super afflictione vestra, sed oppidò consolor, ꝙ vento agitata non estis arundo, sed rectè in fide inter omnes procellarum & turbinum colluctationes incessanter perduratis. Lectis ergo faternitatis vestræ literis, vigorē constantiæ vestræ, quem olim noueramus, agnouim⁹. Congratulantes vobis, quòd ad custodiendum

Christi

Christi gregem, pastoralem curam vigilanter insequimini, ne lupi qui sub specie ouium subintrarunt, bestiali sæuitia simplices quosq; dilacerent, qui non ad hoc subintrarunt vt aliqua correctione proficiant, sed ut ea, quæ sunt sana, corrumpant. Quapropter moneo, & hortor dilectionem vestram, vt bonum quod incepistis, adminiculante diuina gratia, vsq; in finē perducere satagatis, veritatis voce mouente: Beatus qui perseuerauerit vsq; in finem. Vnde enim beata perseuerantia, nisi de virtute patientiæ? Nam iuxta Apostolum omnes qui volunt piè viuere in Christo, persecutionem patientur, quæ non in eo tantum computāda est, quod contra Christianam pietatem, aut ferro, aut ignibus agitur, aut quibuscunq; supplicijs, cùm persecutionum sæuitiam suppleant, & dissimilitudines morum, & contumaciæ inobedientium, & malignarum tela linguarum, quibus conflictationibus communia semper mēbra pulsantur, & nulla piorū portio conflictatione sit libera, ita vt nec periculis, nec otio careant, nec labore. Nam hæc & omnia incremēta probabilium studiorum, & in eis vsq; in finē perseuerantia, atq; bonæ voluntatis incrementa ad Christi gratiam semper sunt referenda: vt in omnibus, quæ agimus, Deus omni perfectè laudetur tempore.

De capitulorum namq; veritate & numero Nicæni Concilij, cui vos interfuisse literis vestræ fraternitatis, significastis, à nostris, qui vobiscum vnà interfuerunt, diligentioribus requisiuimus collocutionibus, qui ita ut vestræ testatæ sunt literæ, omnem nobis ordinem exposuerunt, & vestram epistolam per omnia veram esse testificati sunt; non, ut nos aliquid sinistrum, vestra ex parte arbitremur. Sed nos & vos, illosque absque vlla in posterum titubatione unū sentire optaremus, & sancta Romana Ecclesia, quæ semper immaculata mansit, & Domino prouidente, & B. Petro Apost. opē ferente, in futuro manebit, sine vlla hæreticorum insultatione firma & immobilis omni tempore persisteret. His ita peractis, diligēter requirentes in sanctę nostræ & Apostolicę sedis scrinio, eadem quæ sanctæ recordationis prædecessori meo Syluestro sunt directa, septuaginta (sicut significastis) capitula illæsa inuenimus. Ipsa enim vobis propter autoritatem & subscriptionē tantorū patrum, & eius magni Cōcilij, minimè misimus, sed pro eisdē cora Apocrisarijs vestris alia similia, eundem numerum, eademq; verba & ipsam subscriptionem continentia, vobis rescribere, & sub certa stipulatione, & confirmatione mittere curauimus. Et quis est, qui fratribus suis talia negare audeat? nā nō negligenda nobis hæc p Sancti spiritus gratiam Dns docuit; sed fideliter exercenda, & fratribus contradenda, & docenda distribuit. Hæc Apostolorum viua traditio, Hæc est vera charitas, quæ prædicāda est, & præcipuè diligenda ac souenda, atq; fiducialiter ab omnibus tenenda. Hæc sancta & Apostolica mater omniū ecclesiarum Christi Ecclesia, quæ per omnipotentis Dei gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticorum nouitatibus deprauanda succubuit; sed vt in exordio normam fidei Christianæ percepit, ab authoribus suis Apostolorum Christi Principibus, illibata fine tenus manet, secundùm ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, qui discipulorum suorum Principi in suis fatus est Euangelijs: Petre, inquit, ecce Sathan expetiuit, vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem pro te rogaui, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra excellens prudentia, quàm bonum sit persistere in dispensatione uobis credita, & in fide recta, atq; hæreticis, & æmulis Christi repugnare, & nūquam à veritatis tramite declinare, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui pro nobis mori non dubitauit, & proprio nos suo redemit sanguine, qui fidem beati Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit. Quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores cōfidenter fecisse semper, cunctis est cognitū, quorum & pusillitas mea licet impar sit, & infima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere. Væ enim erit uobis, qui huius ministerij onus suscepimus habemus, si veritatem Domini Iesu Christi, quam Apostoli prædicauerunt, prædicare neglexerimus. Væ erit nobis, si silentio veritatem oppresserimus, qui erogare numularijs iubemur, id est, Christianos populos imbuere & docere. Quid in ipsius Christi futuro dicturi sumus examine, si sermonis eius ueritatem confundimur prædicare? Quid erit de nobis, cùm de commissis nobis animabus, & de officio suscepto, rationem iustus Iudex Christus Deus noster districtam exegerit? Ideo fratres hortor dilectionem vestram, obtestor, & moneo, vt qua debetis & potestis solicitudine uigiletis ad inuestigandos hæreticos, & inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ, & à sanis membris, ne pestis hæc latius diuulgetur, seueritate qua potestis pro uiribus extirpetis. Quoniam vt habebit à Deo dignæ remunerationis præmium, qui diligentius quod ad salutē commissæ sibi plebis proficiat, fuerit executus: ita ante tribunal Domini de reatu negligentiæ se non poterit excusare, quicunque plebem suam contra sacrilegæ persuasionis authores noluerit custodire. Datum decimò Kalendas Nouembris, Nepotiano, & Secundo viris clarissimis consulibus.

DE PRÆDICTIS EPISTOLIS Athanasij ad Marcum, & Marci ad Athanasium.

MEMINIT harum epistolarū Marianus Scotus, anno 331. suæ historiæ. Extant etiam & in Tomis Cōciliorum, & inter opera Atha-

liorum generationem. Caro autem assumpta est, quæ secundùm naturam habebat, quod vitale est. Nulla etenim caro eo quod vitale est caret, quod scriptura propriè animã appellat.

PHILOSOPHVS.

QVIS nõ stupeat in his Dei magnalibus, vt dicebatis? veruntamen quomodo accepit carnem ex muliere, vt paulò ante asseruistis?

RESPONSIO SANCTORVM Patrum per eundem Macarium Episcopum Hierosolymorũ.

IAM monuimus te vir optime, nequaquã in diuinis mysterijs dicere; quomodo? ineffabilia enim sunt, & incomprehensibilia. Vt autem ex sacris literis edocti sumus, dicemus quantũ oratio cõsequi poterit. Omnimodam enim mysterij illius cognitionem, quomodo dispensatio in carne Domini facta sit, nullus neque hominum, neque Angelorum, nec ipse Gabriel, qui eidem mysterio ministrauit, neque omninò sancta, pura, & casta virgo Maria consequi poterit, totam huius Dei verbi incarnationis intelligentiam. Ipse etenim solus vnigenitus Dei filius exactè nouit suam propter nos inhumanationẽ. Sed quæ nobis tradiderunt, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis, vt ait Lucas, de illius in carne dispensatione: quod scilicet ex semine Dauid & Abraham secundùm carnem, & de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus, hoc est, ex virgine. Et quod non Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit: & quòd per omnia nobis assimilatus est, excepto peccato: hæc scimus. Modus autem quo hæc gesta sunt, omnis creaturæ rationalis cogitationem transcendit. Ait autem & de hoc Hieremias Propheta: Homo est, & quis cognoscet illum? Admirante autẽ Philosopho, & tota multitudine collecta, ad auscultationẽ addentes sancti Patres per Macarium Episcopum Hierosolymorum dixerunt.

Pluribus iam demonstrauimus, quòd Deus vnigenitus filius Dei factus sit homo, propter benignitatem erga genus humanum incarnatus, & genitus ex virgine Maria inexplicabili generatione. Postquam enim voluit, vt sermo prior ostendit, instaurare, quæ per primorum parentũ lapsum fuerãt soluta: natus est in nostris, vt nos in suis ipsius reficeret, condescendens, quasi optimus medicus, infirmitati nostræ. Iterũ dicimus hoc condescendere & descendere & mitti iuxta suæ inhumanationis modum accipiendũ esse, vt prius demonstrauimus. Diuinitate enim sua omnia cum patre semper implet secundùm prius traditas intelligentias. Audi ergo. Nati sumus ex muliere. Venit in nos propter charitatẽ erga homines. At nos ex delectamento somni, & semine viri: ipse autem solus ex Spiritu sancto & Maria virgine. Lactamur nos, venit etiam in hoc secundùm carnem, qui deitate sua omni carni alimentum præbet. Proficimus in ætatis augmentum. Non dedignatus est & ipse hoc fieri corporaliter; sicut scriptũ est, quod Iesus proficiebat sapientia & ætate, & gratia apud Deũ & homines. Et vsque ad tricesimum annum transigens, vt omni ætati benediceret, tunc ad baptismum venit: prædicante Ioanne Zachariæ filio ad populum baptismum pœnitentiæ, non autem remissionis peccatorum, aut adoptionis filiorum donum largiente. Non enim erat Ioannis hoc dare, sed neque angeli: sed ipsius duntaxat incarnati, & inhumanati Dei verbi. Et accipit nostrum baptismum, & cùm esset Deus sine peccato, corporaliter baptizatus est, vt homo, non ipse indigens baptismo, sed, vt nostrum baptismum approbaret. Vt credamus quod quemadmodum in eũ descendit Spiritus sanctus, ita & in nos in ipso baptizatos. Deinde conuersatus cũ hominibus, & suorum diuinorũ præceptorum mandans traditiones, signorumque admiranda opera perficiens post tertium annum quarto iam inchoato ad corporalem pro nobis perpessionem sponte peruenit. Nobis quidẽ debebatur crucis supplicium, sed si omnes crucifixi fuissemus, nos ipsos à morte nõ potuissemus liberare. Sed uenit ille Saluator omnium, & à nobis debita supplicia in sua carne, quæ sine peccato erat, pro nobis, & ex nobis, & nomine nostro suscepit. Descendebamus nos post mortem ad inferos. Suscepit & hoc, descenditque sponte ad eos, non tamen detentus est, sicut & nos, sed descendit tantum. Non enim erat subiectus morti, sed mortis Dominus. Cumque solus descendisset, cum multis rediit. Ipse enim erat spiritualiter granũ frumenti, quod pro nobis cadens in terram, & carne moriens, per suæ diuinitatis potentiam corporale suum templũ suscitauit secundùm scripturas, fructũ afferens totius humani generis resurrectionem. Et post triduanam sepulturam: & reditum ex mortuis ad uitã, apparens discipulis ostẽdit eis, quas in cruce pertulerat sui corporis affectiones, dicens: Palpate me, ac uidete, quòd ego sum, qui facio admirabilia, qui & pro uestro genere, in carne meas passiones suscepi. Deinde per dies quadraginta uersans cũ eis, tradensq; illis salutaria præceptorum pignora, ipsis uidentibus ad cœlos rediit, sedereque illum ad patris dexterã sacri libri demonstrant. Quẽ & in fine seculi ad iudicandũ uiuos & mortuos uenturũ expectamus: qui in æternũ, ut semper cũ patre regnabit, per infinita sæcula. Hæc est Ecclesiæ fides Apostolica & inculpata, quã desuper ab ipso Domino per Apostolos, & à patribus ad filios traditam Ecclesia colit, & usque nunc & in sempiternũ retinet, dicente suis discipulis Domino: Euntes docete omnes gẽtes, baptizãtes eos ĩ nomine patris, & filij, & spirit⁹ sancti.

Baptism⁹ Ioãnis nõ largiebat donũ remissionis peccatorũ

ACTA CVM ARIANIS Episcopis ex Athanasio epistola ad Afros apud Theodoretum libro 1. hist. Eccles. c. 8. Christoforsono interprete.

CVm Episcopi, qui in vnum côuenerant, haberêt in animo impias voces ab Arianis inuentas tollere, nimirum, filium Dei ex nihilo genitum, creatum esse, & tempus fuisse, quando non erat, & natura esse mutabili, & voces scripturarum omnium cõsensu approbatas in earum locũ reponere, nempè filium ex Deo natura vnigenitum esse, verbum, virtutem, sapientiam solam patris, Deum verũ, vti loquitur Ioannes, & sicut Paulus scribit, splendorem gloriæ, & formam paternæ essentiæ: Eusebius eiusque fautores peruersa sua opinione à vero abducti dixére inter se: Hisce consentiamus. Etenim nos quoque ex Deo sumus. Vnus namque Deus, ex quo omnia. Et rursus vetera præterierunt, ecce noua facta sunt omnia, omnia autem ex Deo. Quin etiam pro se citarunt sententiam libri, qui pastor inscribitur, quæ ita se habet. Primũ omnium credito vnum esse Deum, qui omnia condidit, & absoluit, & ex eo quod non est, effecit vt essent. At verò alij Episcopi astutia eorum, & perdito impietatis ac fraudulento conatu explorate cognito, planius explicarunt illud: ex Deo esse, vt tum creaturæ propterea quòd non ipsæ ex se, aut sine causa ortæ sint, sed principium ortus sui habeant, ex Deo esse dicantur, tum filius solus existimetur propriè ex patris essentia constare: hoc enim vnigeniti, & veri verbi Dei Patris proprium est. Quod autem ab Episcopis scriptum est, ex patris essentia, hæc causa fuit.

Rursus cùm pauci qui Ariani putabantur, rogarentur ab Episcopis vtrum dicerent: filium nõ creaturam esse, sed virtutem, sapientiamque solam patris, & æternam, atque adeò cumulatè perfectam patris imaginem, & Deum verum: manifestè tenebantur Eusebiani nutu sibi inuicem significasse, hec etiam in nos cadere. Etenim nos imago & gloria Dei dicimur. Et de nobis dictum esse semper, & nos qui viuimus, & multæ virtutes sunt. Quin etiam illud: Exijt omnis virtus Dei ex terra Ægypti: Itemque, Brucus & locusta dicitur potentia magna. Alio quoque in loco Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster Iacob. Quinetiam nos propriè ex Deo esse; non possumus, inquiunt, simpliciter dicere; sed quòd fratres etiam vocauit. Quòd si filium verum Deum dicant, illud nos minimè conturbat. Nam qui verè factus sit, verus est. Atque ista quidem est deprauata Arianorum sententia. Verùm Episcopi, cùm eorum fraudes perspectas haberêt, has voces: Splendor, fons fluutus, forma essentiæ, &, in lumine tuo videbimus lumen, &, ego & pater vnũ sumus, ex scripturis collegere: atq; de reliquo scripsére apertius & breuius, filium patri cõsubstantialẽ esse. Nam voces suprapositæ hanc eandem habent vim. Quod autẽ obstrepunt has voces in scripturis nõ reperiri, frustra sanè ac temerè obstrepunt. Nam illi ipsi ex vocibus non scriptis in impietatem delapsi, voces quoque non scriptas; nimirum filium ex nihilo creatum, & tempus fuisse quando non erat, ad suum errorem confirmandum, adferunt. Quapropter ex non scriptis vocibus, piè tamen excogitatis, cõdemnati sunt. Ipsi enim voces sui erroris ex stercore eruentes, vt verè terrenos decebat, locuti sunt. Episcopi autem non suopte ingenio verba excogitantes, sed à patribus petentes testimonia, sic scripserunt. Nam erant Episcopi veteres ante annos ferè centũ & triginta, cùm Romæ vrbis præpotentis, tum in nostra ciuitate, qui criminabantur eos, à quibus filius factus dicebatur, & non consubstantialis patri. Quod quidem intellexerat Eusebius Episcopus Cæsareæ, qui quanquam ante deflexerat ad hæresin Arianam, postea tamen Concilio Nicæno subscripsit: atque adeò suæ ecclesiæ per literas confirmauit, se planè animaduertisse, hoc verbum homousion, id est, consubstantiale, à veteribus Episcopis, & scriptoribus, ijsque disertis, & illustribus in diuinitate patris & filij explicanda vsurpatum esse.

Ariani ex nõ scriptis vocib9, piè tamen excogitatis damnati sunt.

(*Inter opera Athanasij extat liber inscriptus Nicænæ fidei decreta, in quo tamen non referuntur acta Concilij, sed defenduntur per modũ apologiæ, quod ipsum Athanasius in pluribus alijs libris facit sub alijs titulis. Extat etiam duplex Athanasij disputatio cum Ario, sed altera illarũ nõ est Nicæ habita, sub Constantino, sed Laodicæa sub Constantio, coram Probo iudice gentili: & creditur illum fuisse alterum Arium, quia primus iam effuderat viscera sua Constantinopoli. Altera etiam extat disputatio Athanasij cum Ario, & quod mirandũ magis est, titulus præfert habitam fuisse in Nicæna Synodo, sed ipsius disputationis exordiũ ostendit, non illam disputationem in Synodo habitam fuisse, sed apud quosdam amicos tum casu inter eos fuisset quidam ex radice Arij, qui tamen in eadẽ disputatione vocatur etiam Arius. Forsan erat Arius alter, cuius meminit Alexander Alexandrinus Episcopus in literis excommunicationis Arij. Sunt quidem prædicta lectu vtilia, & ad Concilium Nicænum spectantia, non sunt tamen pars historiæ ipsius Concilij, & ideò visum ea omittere, præsertim cùm ea quiuis in libris Athanasij legere facilè possit.*)

De his dictũ est etiã in epistola nuncupatoria. Hæc disputatio credita cõposita a S. Vigilio Epo Tridetino videtur eius opera.

EX GRÆCO VATICANO, De omnium consensu circa consubstantiale.

HIs hoc modo à Sãcto spiritu p sanctos patres nostros in sacra illa Synodo collectos, explicatis, magnificabat Deũ tota illa multitudo, q̃ ad auditionẽ illã cõuenerat. Auscultabat aũt & ipse Deo amabilissimus rex, q vt plurimũ aderat Synodo, & admirabũd9 laudabat Deũ, cùm diuina hęc audisset dogmata, & gaudens

Sic habet etiã antea in Tomis Conciliorũ, preter quædã a nobis addita. Græcus n. Vatican° paucas habet subscriptiones, de quibus postea.

(Sozomenus lib. 1. hist. Eccl. cap. 20. D. Eusebium Nicomediensem & Theognidem Symbolo quidem fidei subscripsisse, non tamen A. ij abdicationi.)

FIDEI SVBSCRIPTIONES Episcoporum.

OSIVS Episcopus ciuitatis Cordubensis Prouinciæ Hispaniæ dixit: ita credo, sicut superius scriptum est.

Victor & Vincentius presbyteri vrbis Romæ pro venerabili viro Papa & Episcopo nostro, Sancto Syluestro subscripsimus, ita credentes, sicut supra scriptum est.

PROVINCIÆ ÆGYPTI.

ALEXANDER Alexandriæ magnæ cũ Athanasio Archidiacono eiusdẽ ecclesię. Meminit etiam Epiphanius Sect. 68. in libro aduersus hæreses, Meletij, Paphnutij, & Ioannis, & Callinici Episcoporum Meletianorum in Ægypto, quos tamen an Synodo Nicænæ interfuerint, dubitare possumus, præter Paphnutium qui tamen Episcopus nõ erat.

Arpocration Naucratites.
Adamantius Cynopolites.
Alberion Pharbeti.
Antiochus Memphites.
Caius Timuites.
Dorotheus Pelusianus.
Philippus Panephylensis.
Potamon Heracleensis.
Secundus Ptolemaidis Arianus.
Tiberius Tentyrites.

PROVINCIÆ THEBAIDOS.

Atlas Schediæ.
Tyrannus Antinoæ.
Volucianus Lycepolites.

PROVINCIÆ LYBIÆ.

Dathes Berenicæ.
Serapion Antiphrensis.
Zephirus Barcæ.
Secundus Thantites.
Titus Parætonij.

PROVINCIÆ PALÆSTINÆ.

Macarius Hierosolymitanus: cum Eusebio, postea Cæsareensi.
Germanus Neopolitanus.
Marinus Sebastenus.
Gaianus Cæsareensis.
Eusebius Gadarensis.
Sabinus Ascalonitanus.
Longinus Nicopolitanus.
Petrus Iamnienlis.
Macrinus Eleutheropolis.
Maximus Maximianopolis.
Paulus Maximinopolis.
Ianuarius Hierichuntinus.
Heliodorus Zabulonites.
Ætius Lydensis.
Syluanus Azoti.
Patrophilus Scythopolis.
Asclepius Gazæ.
Petrus Ahilæ.
Antiochus Capitoliadis.

PROVINCIA PHOENICES.

Zenon Tyrius.
Aeneas Ptolemaidis.
Magnus Damascenus.
Theodorus Sidonius.
Hellanicus Tripolis.
Philocalis Paneadis.
Gregorius Beryti.
Marinus Palmyrenus.
Talassius Alalius.
Anatholius Emissenus.

PROVINCIÆ SYRIÆ CELES.

Eustathius Antiochenus.
Zenobius Seleuciensis.
Theodorus Laodicææ.
Alphius Apameæ.
Bassianus Raphaneensis.
Philoxinus Hierapolitanus.
Piperius Samosatenus.
Archelaus Dolichenus.
Euphation Balaneorum.
Palladius Chorepiscopus.
Zoilus Gabalenus.
Bassus Zeugmatis.
Leontius Parissenus.
Eustasius Erethusius.
Mauricius Epiphaneus.
Paulus Neocæsareensis.
Syricius Cyrreticensis.
Seleucus Chorepiscopus.
Petrus Guidarensis.
Pelagius Ambracianensis.
Bason Gabbenus.
Gerontius Coaræ.
Salomonus Germaniciæ.

PROVINCIÆ ARABIÆ.

Nicomachus Bostrensis.
Cyrion Philadelphiæ.
Gennadius Iabrudorum.
Seuerus Sodomitanus.
Sosipater Betauensis.
Seuerus Dionysiadis.

PROVINCIÆ MESOPOTAMIÆ.

Ætolaus Edessenus.
Iacobus Nisibenus.
Antiochus Rhesinatensis.
Marius Macedonopolitanus.

PROVINCIÆ PERSIDIS.

Ioannes Persidis.

PROVINCIÆ CILICIÆ.

Theodorus Tarsensis.
Amphion Epiphaniensis.
Narcissus Neronianus.
Moyses Castabalenus.
Nicetas Flauiadis.
Eudæmon Chorepiscopus.
Paulinus Adanorum.
Macedonius Mopuestiensis.
Hesychius Alexandriæ minoris.

Tarcodimantus Aegetanus.
Narcissus Irenopolis.

PROVINCIÆ CAPPADOCIÆ.

Leontius Cæsareensis.
Eupsychius Thianensis.
Eufrasius Colonensis.
Timotheus Cycistrensis.
Elpidius Comanensis.
Gregorius Chorepiscopus.
Stephanus Chorepiscopus.
Euphronins Chorepiscopus.
Rhodon Chorepiscopus.
Theophanes Chorepiscopus.

PROVINCIÆ ARMENIÆ minoris.

Eulogius Sebastenus.
Eutychius Satalensis.

PROVINCIAE ARMENIAE maioris.

Arsaphius Sophonensis.
Aristeus Diospontanus.
Eurychianus Amaseus.
Heraclius Salensis.

PROVINCIAE PONTI Polemoniaci.

Longinus Neocæsareensis.
Domnus Trapezuntius.
Stratophylus Pryusius.

PROVINCIAE PONTI Paphlagoniæ.

Philadelphus Pompeiopolis.
Petronius Iunopolis.
Hesychius Amastridos.

PROVINCIAE GALATIAE.

Pancratius Ancyranus.
Dicasius Tauiensis.
Erethius Platanensis.
Corgonius Cinnensis.
Philadelphus Iuliopolis.

Marcellum postea Ancyranum interfuisse dicit Iulius Romanus Pontifex in quadam epistola apud Athanasium Apologia secunda.

PROVINCIAE ASIAE, scilicet minoris.

Theonas Marmaricenus. Græcus codex habet alium Theonam Cycizenum.

Menophantus Ephesius Arianus.
Orion Iliensis.
Eutychius Smyrnensis.
Mithres Popensis.
Macrinus Hellenopolis.

Paulus Anderēsis. Græcus codex habet etiā Marinum Troadis, & Basilius ad Innocētium scribit, Hermogenem Asiaticum composuisse Symbolum Nicænum.

PROVINCIAE LIDIAE.

Arthemidorus Sardensis.
Soron Thyatirensis.
Thomasion Philadelphenus.
Pollion Peperensis.
Apogius Tripolitanus.
Florentius Anticyræ.
Marcus Standitanus.

PROVINCIAE PHRYGIAE.

Nunechius Laodicensis.
Flaccus Sanensis.
Procopius Sinnadensis.
Pisticus Azanensis.
Athenodorus Doryleus.
Paulus Apamenus.
Eugenius Eucarpiensis.
Flaccus Hieropolitanus.

PROVINCIAE PISIDIAE.

Eulalius Iconiensis.
Telemachus Adrianopolitanus.
Theodorus Vnzelensis.
Eutychius Seleuciensis.
Hesychius Neapolitanus.
Vranion Selgensis.
Apagamus Lysimensis.
Tarsitius Apamenus.
Patritius Ambladensis.
Polycarpus Metropolitanus.
Acumedius Pariensis.
Heraclius Barensis.

PROVINCIAE LICIAE.

Endemus Pauiensis.

Metaphrastes interfuisse refert etiam S. Nicolaum Myrensem in eius vita.

PROVINCIAE PAMPHYLIAE.

Gallides Pergensis.
Euresius Termesenus.
Teuxius Cyrbensis.
Damius Aspendius.
Quintianus Seleuciensis.
Patritius Maximianopolitanus.
Aphrodisius Magidorum.

PROVINCIAE INSVLARES.

Euphrosius Rhodensis.
Meliphron Cous.
Stragius Lemnius.
Apollodorus Corcyreus.

PROVINCIAE CARIAE.

Eusebius Antiochenus.
Ammonius Aphrodisius.
Leodius Cybiritanus.
Eusebius Miletus.

PROVINCIAE ISAVRIAE.

Stephanus Barathenus.
Atheneus Zoropassenus.
Ethesius Claudionopolitanus.
Agapeius Seleuciæ.
Syluanus Metropolitanus.
Faustus Phuphatensis.
Antonius Antiochenus.
Nestor Sysdrensis.
Hesychius Chorepiscopus.
Cyrillus Synditensis.
Theodorus Vasatensis.
Anatholius Chorepiscopus.
Paulus Larandensis.
Quintus Chorepiscopus.
Tiberius Lystrensis.
Aquila Chorepiscopus.
Eusebius Paralus Lycaoniæ.

PRO-

PROVINCIÆ CYPRI.

Cyrillus Paphensis.

Gelasius Salaminus. celebratur etiam supra Spiridion.

Cyprius Episcopus.

PROVINCIAE BITHYNIAE.

Eusebius Nicomediensis, cui Græcus codex Successorem datum asserit Amphioné, quod nomeo habes supra in Cicilia.

Theognis Nicænus, cui Græcus codex successorem assignat Chrestum.

Maris Chalcedonensis Arianus.

Cyrillus Chius.

Hesychi⁹ Prusensis iuxta Hypiũ flumiũ.

Gorgonius Appolloniensis.

Georgi⁹ Prusiadis iuxta Olympũ mõtẽ.

Euethius Adrianopolis.

Theophanes Chorepiscopus.

Rufus Cæsareensis.

Eulalius Chorepiscopus.

PROVINCIAE EVROPAE.

Sic videntur Greci aliqñ Thraciã appellare.

Phædrius Heracleæ. Græcus codex supra docuit Alexandrum presbyterum & Paulum lectorem missos fuisse à Metrophane Constantinopolitano Episcopo, qui tamẽ & ipsi postea fuerunt eiusdem ciuitatis Episcopi.

PROVINCIAE DACIAE.

Protogenes Sardicensis.

Marcus Metropolitanus.

PROVINCIA MYSIAE.

Pictus Marciboopolitanus.

Marcus Eubœæ.

Strategius Ephestiensis.

PROVINCIAE MACEDONIAE.

Alexander Thessalonicensis.

Budion Thebanus.

PROVINCIAE ACHAIAE.

Pistus Atheniensis.

Festius Strategidis.

PROVINCIAE THESSALIÆ.

Clionius Thebanus.

PROVINCIAE CALABRIAE.

Marcus Calabriæ.

PROVINCIAE CARTHAGINENSIS.

Cecilianus Carthaginensis.

PROVINCIAE DARDANIAE.

Dachus Macedoniæ.

PROVINCIÆ THESSALIÆ.

Claudianus Thessaliæ. Cur bis ponatur prouincia Thessaliæ, non facilè dixeris, nisi error subsit, aut sit maior & minor Thessalia, aut superius pro Thessaliæ legendum est, Beotiæ, in qua Thebæ sitæ sunt, quarum Episcopus Clionius ibi nominatur.

PROVINCIÆ DALMATIÆ.

Bunius Stoborum.

PROVINCIÆ PANNONIÆ.

Domnus Stridonensis.

Gaspar Bruschi⁹ in sua Laureaco refert interfuisse Concilio ex Germania Dmninũ Laureacẽsem, qui locus erat in Austria. Austriã aũt quidã Pannoniam superiorem esse volunt.

PROVINCIÆ GALLIARVM.

Nicasius Diniensis.

PROVINCIÆ GOTHIÆ.

Theophilus Gothiæ Metropolis. Hunc Eusebius Pamphili Scytam dixit, in vita Constantini. Eique addit Simeon Metaphrastes in vita sancti Nicetæ Martyris apud Surium in Septembri, Vulphilam eius successorem.

PROVINCIÆ BOSPHORENSIS.

Domnus Bosphori.

Nicephorus lib. 8. Hist. Eccles. cap. 23. refert per miraculum Chrysanthum & Musonium episcopos subscripsisse, post mortem Acesius etiam Nouatianorum Episcopus fidei consensit ex Socrate lib. 1. Hist. Eccle. cap. 7. Si numeres eos, qui Ario cõsentientes ne fictè quidem subscribere voluerunt, & addas communi catalogo eos, quos obiter commemorauimus, nõ ita multi deerũt ad integrum numerum 318, quem hactenus non inuenimus. Fertur tamen in manuscripto codice integrum subscribentium numerum haberi apud Sambucum Pannonium Viennæ Austriæ.

EX GRÆCO VATICANO.

CAPVT, VBI REX EX SOLIO surgens voces gratiarum actionis fundit Deo.

REx autem Constantinus post expositionem rectæ atq; Apostolicæ fidei à Spiritu sancto per trecentos sanctos patres quasi ore vno promulgatæ, & ab omnibus comprobatæ, qui ad sanctam illam fidei auditionem concurrerant, expansis manibus, & vultu in cœlum ad Deum intento, ipsum Dominum omnium nostrum Saluatorem & benefactorẽ clarissimis verbis laudauit, quod desideratum ei Episcoporum consensum & eorundem circa rectam & salutarem fidem cõcordiam firmauerit. Tantus erat prorsus optimus ille, ac Deo amabilis Rex, circa curam Ecclesiarum Dei, atque pastorum tranquillissimum consensum. Non absurdum autem existimo huic Commẽtario inserere, quæ pulchrè disseruit Eusebius Pamphili 3. lib. de vita Constantini Deo amabilis regis, de gestis in Synodo verba facere incipiens. sunt autem hæc. Cùm igitur multa essent ex vtraq; parte proposita, magnaq; cõtrouersia in ipso disputationis ingressu cõcitata: Imperator tolerantèr ac placidè omnibus animum attendere, studio acri prolatas sententias sensim percipere; vicissim ferre opem vtrique disceptantium parti, eos magna cum contentione digladiantes paulatim reconciliare; cõferre cũ singulis comiter & benignè sermonẽ: Græcè (nam ne huius quidem linguæ ignarus fuit) quid ipse sentiret, eloqui. Suauis fuit & dulcis, dum alijs persuadere, alios sermone lenire, alios, qui disertè dixissent, collaudare, oẽs deniq; ad concordiam reducere contendebat: vsq; eo vti tandem eos in omnib⁹ rebus, quę in quæstio-

Sic etiam habet versio Christoforsoni. lib. 3. de vita Constãtini ca. 13.

quæstionem aliquando venissent, tum conspirantes animis, tum opinionibus adeò consentientes redderet. Lege statuit etiam, vt præualeret fides salutaris, vera à Spiritu sancto per oës prædictos sanctos patres nostros promulgata, &c, ut apud omnes vnum tempus constaret, pro salutaris Paschatis festiuitate. Tunc etiam, ut per expressam singulorum subscriptionem, quæ in communi decreta fuerant, firmarentur, definiuit: ac ut de singulis Ecclesiasticis diatyposibus atq; canonibus scriptum ederetur, Episcopos adhortatus est.

DE ACESIO NOVATIANORUM Episcopo, & qui cum illo erant.

Socrat. lib. 1. c. 10 MONET autem nos regis fides, vt & aliud quidam commemoremus. Quonam. pacto studium & prouidentiam Ecclesiasticæ paci adhibens, vt ne minima quidem negligeret, Acesium sectæ Nouatianorum Episcopum ad se accersiuit. Ac postquam decisio de fide à Concilio, cùm in commentarios relata, tum subscriptionibus confirmata erat: Imperator sciscitatur ab Acesio, verum ipse & eidē fidei, & decreto quoq; de festo Paschatis constituto assentiretur? Tum ille; Nihil noui, inquit, ô Imperator Concilium decreuit, statuitq;. Nā antiquitus à primis Ecclesiæ iactis fundamentis, & ab Apostolorum temporibus eādē fidei definitionē deriuatam fuisse, & idem tēpus festi Paschatis celebrandi obseruatū, accepi. Rursus cùm Imperator quæreret, quid causæ esset, cur se à cōmunione segregasset: ille res regnante Decio gestas, & quæ persecutione ingruēte acciderant, pro se citauit, exquisitamq; seueri cuiusdam Canonis obseruationem in mediū adduxit: nimirum eos, qui post baptismum in illud peccati genus, quod sacrosanctæ scripturæ peccatum ad mortem appellant, delapsi fuissent, non debere diuinorum mysteriorum fieri participes: sed ad pœnitentiam cohortādos, & remissionis spem non à sacerdotibus, sed à Deo, qui & potest, & authoritatem habet peccata remittendi, expectandam. Quæ cùm dixisset Acesius, Imperator ille illum ita affatus est; Erigito tibi scalam Acesi, & ad cœlū solus ascēdito. Post hæc omnia Episcopi varias Ecclesiasticas diatyposes ediderunt.

FINIS LIBRI SECVNDI.

TERTIVS LIBER DE NICAENI CONCILII DECRETIS.

ISTE LIBER præter diatyposes appellatas fere nihil hēt ex Græco desumptū codice. Habet quidem Græcus viginti canones uulgatos, sed qui prorsus conueniant cum illis, qui sexto Concilio Carthaginensi sunt inserti. Idē Græcus author noster duo decretorum genera in Synodo Nicæna constituta fuisse refert, præter fidei declarationem, & Arij excommunicationem, de quibus in secundo libro usum est. Primum decretorū genus ipse diatyposes uocat, nos cōstitutiones dicere possumus, sed maluimus Græcum nomen retinere, & diatyposes appellare. In eis officia ecclesiastica ad ordinē debitum redacta fuisse idem autor tradit, illæ verò, quas ipse author profert, iudicant io eis doctrinam potius contineri, quàm præcepta. Alterum genus ὅρους ille nuncupauit, nos Canones passim nominamus, ad Ecclesiasticā disciplinā pertinentes. Diatyposeon numerum ignoramus: author enim ille nouē proposuit, sed adijciens, illas fuisse paucas ex multis. Onufrius in chronico Eccles. 8.4. Canones Nicænos fuisse retulit, sed quia ex Athanasio nouimus, non fuisse plures quā septuaginta, aut ad summū octoginta: numerus ille octoginta quatuor fortassis numerus erat diatyposeon. De cǣterū uerò numero, Athanasium qui concilio interfuit, & alios idoneos testes audiemus postea.

DE DIATYPOSIBVS ECCLEsiasticis sermo dogmaticus.

VErsabimur cum luce, quæ est Christus, tanquam ipsi propinqui existentes, & ipsum aspicientes. Sic in sanctificationibus precationibus exercebimur. Preces enim sanctificāt, si diuinum uerbum adoremus. Verbum autem diuinū adest, ubi cor & pura uitæ institutio in humilitate conseruatur. Laborabat Israel sacrificia pficiens. Clamabant prophetæ ad Deū: Psal. 42. Emitte lucem tuam, & ueritatē tuam. Illi clamabant & nos accepimus. Alij laborauerunt, Ioan. 4. sicut Christus dixit, & nos in laborem ipsorū introiuimus. Venit enim ad nos Christ' dicēs: Ego sum lux, ego sum ueritas. Sine labore accepimus gratiam: sed cū labore oportet nos gratiam conseruare. Ioan. 8. & 14.

DE HIS QVI DICVNT NON oportere Christianos laborare.

Sic vertit Franciscus Turrianus.

ALiqui nolentes laborare, sed curiosi esse, male accipiunt illud quod Dñs dixit.

Ne

Ne sitis solicici animæ uestræ quid manducetis, &c. Quod sequentes aiunt, non oportere laborare Christianos. Demonstrandum est non sic dixisse Dominũ. Possumus enim laborare, & non solicici esse, scientes & credentes, quòd operum nostrorum incrementum, & fructus ipsos Dominus det, qui dixit: Sic est regnum Dei, ut si homo iaciat semen suum in terram, & dormiat, & surgat nocte & die, & semper germinat, & crescit, & non nouit ipse.

Marc. 4.

DE CLERICIS SACRI ordinis.

Sic etiam vertit Frãciscus Turrianus.

CLerici sacri ordinis esse debent typus & imago cœlestium: episcopus quidem debet esse typus Dei, tanquam caput post illum ecclesiæ, quam recepit: Presbyter tenere debet sedem & locum Seraphicum. Diaconus verò cherubicum: Minister autem. (hoc est, Hypodiaconus, qui ὑπηρέτης) dẽt ministrare his.

DE EO QVOD NON OPORTET laicos in suggestum ascendere.

Sic legit Can. 15. Conc. Laodicen.

NOn licere præter canonicos psaltes, id est, qui regulariter cantores existunt, quique pulpitum ascendunt, & de codice legunt, alium quemlibet in Ecclesia psallere.

DE SANCTO BAPTISMATE.

Sic etiam habet Cuthebertus Tõstallus li. 1. de veris Corp. & Sang. Domini.

BAptisma nostrũ non oculis corporis considerandum est, sed mentis oculis. Aquam vides, considera uirtutem Dei in aquis absconditam. In sancto enim spiritu & igne, baptizari nos docet Euangelium. In fide enim baptizantis, & fide baptizati per sacram inuocationem plenas sanctificatione Spiritus, & ignis diuini aquas considera. Ipse enim, inquit, baptizabit spiritu, & igne. Descendit itaque qui baptizatur reus peccatorũ, & obnoxius seruituti corruptionis: Et ascendit liberatus ab hac seruitute & peccato, factus filius Dei, & hæres eius gratiæ, cohæres autem Christi, indutus ipsum Christum, sicut scriptum est Quicunque in Christum baptizati estis, Christũ induistis.

Gal. 3.

DE DIVINA MENSA, ET DE EO quod in ipsa est mysterio, corporis & sanguinis Christi.

Sic etiam habet Cuthebertus Tõstallus ibidem.

ITerum etiam hic in diuina mensa ne humiliter intenti simus ad propositum panem & poculum: sed attollentes mentem fide intelligamus situm in sacra illa mensa agnum illũ Dei tollentem peccata mundi, incruentè à sacerdotibus immolatũ, & pretiosum ipsius corpus & sanguinem nos uerè sumentes credere hæc esse nostræ resurrectionis Symbola: Propter hoc enim neque multum accipimus, sed parum: ut sciamus quòd non satietati, sed sanctimoniæ sumimus.

DE RESVRRECTIONE ex mortuis.

NOn simpliciter Dominus suam ipsius carnem pro nobis passioni & morti tradidit: sed, ut nostræ salutis negotium gereret, quãuis liber esset à morte, ut sermo superius demonstrauit. Clamat propheta quasi ex persona ipsius, prædicẽs futurum eius secundum carnem dispensationis mysterium. Factus est, inquit, quasi homo, sine adiutorio inter mortuos liber. Quis autẽ liber à morte nisi Deus? sed iuxta prius ostensas demonstrationes incarnatus propter hominum dilectionem, factus est quasi homo sine adiutorio, humilians vsq; ad mortem, mortem autem crucis, suam ipsius carnem: quæ & resurrexisse prædicatur, vt nos immortales faciens, spem nostræ resurrectionis pro imperio constitueret, nobis per ipsas primitias nostras liberatis: ut non amplius serui essemus æternæ mortis: sed liberi quemadmodum & primitiæ nostræ Christus, deinde hi qui sunt Christi in aduentu ipsius: Et ipsum saluatorem hunc Dominum nostrũ Iesum Christum, Dei & patris filium unigenitum expectare nos in cœlis, cum nostra corpora ex sepulchris excitauerit, testatur dicens: Conuersatio nostra in cœlis est, vnde & saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ cõfiguratum corpori claritatis suæ. Sic enim oportet corpus nostrum clarificari, sicut & corpus Domini: ut miseriam, & eas q̃ nunc sunt passiones suscipere nequeat, liberum à morte, & à peccato purum, ut in nouitate uitæ cum ipso possimus ambulare in cœlesti lumine, semper cum ipso Christo regnantes. In hac enim spe sanctum baptisma percepimus, & salutarem sanctorum eius membrorum participationem accepimus, iuxta ecclesię Catholicæ dogmata.

QVOD SIT ECCLESIA DEI.

VNa est Ecclesia in cœlo & in terra, & in hac requiescit spiritus sanctus. hæreses autem, quæ extra hanc sunt, quas habent homines, non sunt doctrinæ Saluatoris nostri, neq; Apostolorum: sed Sathanæ & patris eius diaboli. Quæ autem sunt hæreses Iudæorum, & Gentium, alio docent modo, vt ueram uitam hominibus auferant.

Sic etiam vertit Frãciscus Turrianus.

DE PROVIDENTIA DEI, ET de mundo.

MInor mundus per prouidentiam factus est. Præuidit enim Deus, peccaturum esse hominem. Iccircò nouos cœlos, & nouam terrã speramus, iuxta sacras literas, apparente nobis præsentia & regno magni Dei, & Saluatoris Iesu Christi. Et tunc (ut ait Daniel) percipiunt sancti regnum altissimi, & erit terra pura, sancta terra uiuentium, & nõ mortuorum: quam oculo præuidens Dauid clamat: Credo uidere bona Domini in terra uiuentium, terra mansuetorum & humilium. Beati, inquit, mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Et

Pro-

Propheta: Et calcabunt ipsam, ait, pedes mansuetorum & humilium.

Hæc ex elaboratis à sanctis nostris patribus diatyposibus, pauca ex multis hoc cōmētario descripsimus. Exposuerūt aūt & Ecclesiasticos Canones in ipsa Nicęna Synodo: quos ipsos necessarium existimaui scripto proponere.

DE NVMERO CANONVM Nicænorum epistola D. Athanasij, & Ægyptiorum Episcoporum ad S. Marcum Papam, pro exemplaribus Nicæni Concilij, quia Ariani eorum exemplaria incenderāt.

DOMINO sancto, & Apostolici culminis venerando Marco sanctæ Romanę & Apostolicæ sedis, atque vniuersalis Ecclesiæ Papæ, Athanasius & vniuersi Ægyptiorum Episcopi.

Ad vos peruenisse non dubitamus, quanta & qualia ab hæreticis, & maximè ab Arianis quotidiè patimur: quoniam in tantum ab eis persequimur, ut etiam viuere iam nos tædeat. Nam instanti tempore subitò & insperatè in nos irruentes: nosque iuxta præceptū Domini qui ait: Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam, fugiendo propter cladem populi eos declinantes, nos comprehendere non valuerunt, sed omnia depopulati sunt. In tantū enim nostra vastauerunt, vt nec libros, nec vestimenta Ecclesiastica, aliaque ornamenta, nec reliqua vensilia nobis dimitterent. Libros verò nostros vsq; ad minimum incendentes, nec iota vnum relinquētes, propter veritatis fidem, etiam Nicænam Synodum, quomodo clerus & populus imbuebatur, & maximè iam imbuti erant, in contumeliam nostram & omnium Christianorum incenderunt. Quapropter precamur pater beatissime, quia non dubitamus apud vos plenaria esse Nicæni Conc. exemplaria, vt nobis illa, quæ sanctæ recordationis prædecessoris vestri Syluestri fuerunt sub tuta mittatis stipulatione. Nam quando prædictæ Synodo, cū beatæ memoriæ Alexandro, digno Deo Pontifice nostro, id est, Alexandrinæ magnæ ciuitatis Episcopo, in Diaconatus interfuimus officio, sub nostræ paræsenniæ testimonio, per beatos viros Victorem & Vincentiū presbyteros, Apostolicæ sedis Apocrisarios, missa sunt prędicto Papæ Syluestro, cum adstipulatione subnexa capitula septuaginta. Sanè præsentibus nobis octoginta capitula in memorata tractata sunt Synodo, scilicet quadraginta à Græcis, Græca edita lingua, & quadraginta à Latinis, similiter Latina edita lingua. Sed visum est, 318. patribus, Sancto spiritu repletis, in prædicto Concilio congregatis, & maximè iam dicto Alexandro, & Apostolicæ sedis Apocrisarijs, vt decem capitula adunarentur alijs, atq; congruis locis insererentur; & ad formam septuaginta discipulorum, vel potius totius orbis terræ linguarum, septuaginta tanti, & tam excellentis Concilij fierent capitula, quæ oēm Christianorum informarēt orbem, & oēs sub sacerdotali & Christiano nomine degētes, vna fides, & vna sacerdotalis atq; clericalis regeret norma, nec quisquam à suo dissideret capite. Nunc ergo, quia (vt prædictum est) ab inimicis sanctæ Dei Ecclesiæ, & maximè ab Arianis, à quibus quotidiè expugnamur, conterimur, & opprimimur, præfata septuaginta Nicæni Concilij capitula, quæ præfata Synodo iam facta iubente Domino meo Alexādro, decreto omnium episcoporum attuli, quæ etiā coram omnibus recitaui, atque transcripsi, sunt igne combusta: optamus, vt à vestræ sedis autoritate, quæ est mater & caput omnium ecclesiarum, ea ad correctionem, & recreationē fidelium orthodoxorum percipere per præsentes legatos mereamur: quatenus vestra fulti authoritate, vestrisq; precibus roborati, illæsi à memoratis æmulis sanctæ Dei Ecclesiæ, & nostris euadere, nobisque commissos eruere valeamus. Verè nouimus Apostolatus vestri congratia Sancti spiritus in tantum esse accensum, vt omnibus oppressis succuratis: quantò magis nobis, qui licet exigui ordinis, tamē vestri sumus, & semper esse volumus? Ideò decet, & oportet vos nobis hæc quæ rogamus, & alia (quæ necessaria iuxta sapientiam, quam vobis præstitit altissim*, esse cognoueritis) absque tarditate præstare, vt tantæ miseriæ squallores à fidelium mentibus detergantur, & quasi vulnus corpori infixum, auditu tātæ miserię obserato, salutari curetur antidoto, vt diuino freti iuuamine, vestraq; autoritate atq; auxilio roborati, aduersantium tergiuersationes euadere valeamus, atq; inconcusso vultu, non fraude cuiusquam perculsi, assistere æterno Iudici mereamur, & vocem audire inquientem, Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Et subscriptio. Orantem pro nobis sanctum Apostolatum vestrum longæuis Dominus conseruet temporibus.

RESCRIPTVM MARCI PAPAE
De missione Capitulorum Nicæni Concilij Athanasio, & omnibus Aegyptiorum Episcopis.

DOMINIS VENERABILIBVS Fratribus Athanasio, & vniuersis Aegyptiorum Episcopis, Marcus sanctæ Romanæ, Apostolicæq; sedis, & vniuersalis Ecclesiæ Episcopus.

DOLEO fratres, & nimium contristor super afflictione vestra, sed oppidò consolor, quod vento agitata non estis arundo, sed recti in fide inter omnes procellarum & turbinum collisationes incessanter perdurastis. Lectis ergo fraternitatis vestræ literis, vigorē constantiæ vestræ, quem olim noueramus, agnouim*. Congratulantes vobis, quòd ad custodiendum

Christi

Christi gregem, pastoralem curam vigilanter insequimini, ne lupi qui sub specie ouium subintrarunt, bestiali sæuitia simplices quosq; dilacerent, qui non ad hoc subintrarunt vt aliqua correctione proficiant, sed ut ea, quæ sunt sana, corrumpant. Quapropter moneo, & hortor dilectionem vestram, vt bonum quod incœpistis, adminiculante diuina gratia, vsq; in finẽ perducere satagatis, veritatis voce mouente: Beatus qui perseuerauerit vsq; in finem. Vnde enim beata perseuerantia, nisi de virtute patientiæ? Nam iuxta Apostolum omnes qui volunt piè viuere in Christo, persecutionem patientur, quæ non in eo tantum computãda est, quod contra Christianam pietatem, aut ferro, aut ignibus agitur, aut quibuscunq; supplicijs, cùm persecutionum sæuitiam suppleant, & dissimilitudines morum, & contumaciæ inobedientium, & malignarum tela linguarum, quibus conflictationibus communia semper mẽbra pulsantur, & nulla piorũ portio conflictatione sit libera, ita vt nec periculis, nec otio careant, nec labore. Nam hæc & omnia incremẽta probabilium studiorum, & in eis vsq; in finẽ perseuerantia, atq; bonæ voluntatis incrementa ad Christi gratiam semper sunt referenda: vt in omnibus, quæ agimus, Deus omni perfectè laudetur tempore.

De capitulorum namq; veritate & numero Nicæni Concilij, cui vos interfuisse literis vestræ fraternitatis, significastis, à nostris, qui vobiscum vnà inter fuerunt, diligentioribus requisiuimus collocutionibus. qui ita ut vestræ testatæ sunt literæ, omnem nobis ordinem exposuerunt, & vestram epistolam per omnia veram esse testificati sunt; non, ut nos aliquid sinistrum, vestra ex parte arbitremur. Sed nos & vos, illosque absque vlla in posterum titubatione unũ sentire optaremus, & sancta Romana Ecclesia, quæ semper immaculata mansit, & Domino prouidente, & B. Petro Apost. opẽ ferente, in futuru manebit, sine vlla hæreticorum insultatione firma & immobilis omni tempore persisteret. His ita peractis, diligẽter requirentes in sanctæ nostræ & Apostolicæ sedis scrinio, eadem quæ sanctæ recordationis prædecessori meo Syluestro sunt directa, septuaginta (sicut significastis) capitula illæsa inuenimus. Ipsa enim vobis propter autoritatem & subscriptionẽ tantorũ patrum, & eius magni Cõcilij, minimè misimus, sed pro eisdẽ corã Apocrisarijs vestris alia similia, eundem numerum, eademq; verba & ipsam subscriptionem continentia, vobis rescribere, & sub certa stipulatione, & confirmatione mittere curauimus. Et quis est, qui fratribus suis talia negare audeat? nã nõ negligenda nobis hæc p Sancti spiritus gratiam Dns docuit; sed fideliter exercenda, & fratribus contradenda, & docenda distribuit. Hæc Apostolorum viua traditio, Hæc est vera charitas, quæ prædicãda est, & præcipuè diligenda ac fouenda, atq; fiducialiter ab omnibus tenenda. Hæc sancta & Apostolica mater omniũ ecclesiarum Christi Ecclesia, quæ per omnipotentis Dei gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticorum nouitatibus deprauanda succubuit; sed vt in exordio normam fidei Christianæ percepit, ab authoribus suis Apostolorum Christi Principibus, illibata fine tenus manet, secundùm ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, qui discipulorum suorum Principi in suis fatus est Euangelijs: Petre, inquit, ecce Sathan expetiuit, vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem pro te rogaui, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra excellens prudentia, quàm bonum sit persistere in dispensatione uobis credita, & in fide recta, atq; hæreticis, & æmulis Christi repugnare, & nũquam à veritatis tramite declinare, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui pro nobis mori non dubitauit, & proprio nos suo redemit sanguine, qui fidem beati Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit. Quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores cõfidenter fecisse semper, cunctis est cognitũ, quorum & pusillitas mea licet impar sit, & infima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere. Væ enim erit uobis, qui huius ministerij onus susceptũ habemus, si veritatem Domini Iesu Christi, quam Apostoli prædicauerunt, prædicare neglexerimus. Væ erit nobis, si silentio veritatem oppresserimus, qui erogare numularijs iubemur, id est, Christianos populos imbuere & docere. Quid in ipsius Christi futuro dicturi sumus examine, si sermonis eius ueritatem confundimur prædicare? Quid erit de nobis, cùm de commissis nobis animabus, & de officio suscepto, rationem iustus Iudex Christus Deus noster districtam exegerit? Ideo fratres hortor dilectionem vestram, obtestor, & moneo, vt qua debetis & potestis solicitudine uigiletis ad inuestigandos hæreticos, & inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ, & à sanis membris, ne pestis hæc latius diuulgetur, seueritate qua potestis pro uiribus extirpetis. Quoniam vt habebit à Deo dignæ remunerationis præmium, qui diligentius quod ad salutẽ commissæ sibi plebis proficiat, fuerit executus: ita ante tribunal Domini de reatu negligentiæ se non poterit excusare, quicunque plebem suam contra sacrilegæ persuasionis authores noluerit custodire. Datum decimò Kalendas Nouembris, Nepotiano, & Secundo viris clarissimis consulibus.

DE PRÆDICTIS EPISTOLIS Athanasij ad Marcum, & Marci ad Athanasium.

MEMINIT harum epistolarũ Marianus Scotus, anno 331. suæ historiæ. Extant etiam & in Tomis Cõciliorum, & inter opera Atha-

Athanasij. Meminit earundem epistolarum Iuo Carnotensis Episcopus quarta parte decretorum c. 108. & 109. Citat Gratianus dist. 16. cap. septuaginta, & cap. viginti, Epistolam Athanasii ad Marcum, Papam, & epistolá Stephani Papæ ad Luthobium Episcopum Moguntinum eiusdem argumenti: & fit mentio earundem epistolarum sessione uicesima Concilij Florentini generalis.

DE NVMERO EORVNDEM CANONum ex diuo Isidoro, Præfatione in tomum Conciliorum & decretorum.

SCIRE autem vos octoginta Episcopos, qui hoc opus me icipere & perficere coegistis, & cunctos reliquos domini sacerdotes oportet, quòd plura quàm illa uiginti capitula, quæ apud nos habentur, Nicænæ Synodi reperimus, & in decretis Iulii Papæ septuaginta capitula eiusdem Synodi esse debere legimus. Quam epistolam in suo ordine inter cætera decreta Apostolicorum, posuimus, hæc scrutantibus, & cuncta nosse volentibus rimandã. Nam quòd plura quàm uiginti capitula sint Nicæni Concilii, in multis inuenitur locis. Legitur enim in Constantinopolitano Concilio ita: Manifestum est, quòd illa quæ sunt per unamquamque prouinciam ipsius prouinciæ Synodus dispenset, sicut Nicæno constat decretum esse Concilio. Legitur & in epistola Innocentii Papæ Victricio Rotomagensi episcopo directa, ita: Si quæ causæ uel contentiones inter clericos & laicos. uel inter clericos tam maioris ordinis, quàm etiã inferioris fuerint exortæ, placuit, vt secundùm Synodum Nicænam, congregatis omnibus eiusdem prouinciæ Episcopis iudicium terminetur, & reliqua. Sanctæ etiam memoriæ Theophilus Alexandrinus Episcopus suis in epistolis meminit in Concilio Nicæno statutum esse, ut ab octauo Idus Martii, vsque in diem Nonarum Aprilis, diebus scilicet uiginti octo, qualiscunque luna nata fuerit, in quolibet medio spatio perhibet facere initium primi mensis, quartam decimam verò à duodecimo Kalendas Aprilis vsque in decimum octauum Kalendas Maii solerter inquiri, & si die sabbatorum inciderit, consequẽti die Dominica, id est, luna decima quinta Pascha celebrari cõscripsit. His & aliis quàm plurimis exemplis patet, plura esse quam uiginti Nicæni Concilii capitula, & ueram esse prædictam Iulii Papæ epistolam. Nobis aũt quidã è consortio fratrum nostrorum orientales testati sunt, se uidisse concilium Nicænum, habens potiorem quatuor Euangeliorum magnitudinem, continens in se sessione episcoporum, & Introductiones, iudiciaque querimoniarum, atque definitiones, & constitutiones, nec non & subscriptiones eorum: ad cuius similitudinem magnum Chalcedonense Concilium conscriptum esse cõstauerunt: & deinde alia Constantinopoli cõdita, unum uidelicet sub Iustiniano Imperatore, contra Dei impugnatores Origenem, Didymum, & Euagrium, & aliud temporibus Agathonis Papæ, & Constantini Imperatoris contra Macarium Episcopum, & Stephanum eius discipulum ac reliquos Episcopos, qui pro frumento zizania in Ecclesia seminauerunt, uinũ miscuerunt aquæ & proximo potum dederũt euersione turbida, & tanquam lupi, agni simulabant mendacium, & ueritas, ut mẽdacium refutabatur.

Citat hanc epistolam Isidori Iuo Carnotensis Episcopus quarta parte decretorum c. 110. & epistolam Iulij Papæ cap. 111.

DE EODEM EX GRATIANO DIstinctione 16. capite viginti.

VIGINTI tantum capitula Nicænę Synodi in sancta Romana ecclesia habem⁹. Sed quo neglectu alia defecerũt, ambiguũ est, plurimi arbitrantur Antiocheno Concilio esse in ea inserta.

Glossa decretorum in illud, viginti, habet sic: à Sardicensi. Quare in tomis Conciliorum in epistolam secundam Iulii parte prima legitur: Sardicensis plura capitula sunt, ex Nicæna Synodo accepta, vt patet in decretis, dist. 16. uiginti.

DE EODEM EX COMMONITORIO Zozimi Pontificis inserto ca. 3. Concilii sexti Carthaginensis.

ITA enim dixerunt (dilectissimi fratres) in Concilio Nicæno, cùm de episcoporũ appellatione decernerent. Placuit autem, ut, si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint cõgregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo deiecerint eum, & appellasse Episcopus videatur, & confugerit ad beatissimum Ecclesiæ Romanæ Episcopum; & voluerit audiri, & iustum putauerit, vt renouetur examen: Scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi Romani, quid uelit, & quid existimet, &c.

DE EODEM EX EPISTOLA CONcilij Africani ad Celestinum Papam.

VT aliqui tanquàm à tuæ sanctitatis latere mittantur, nulla inuenimus Patrum synodo cõstitutum. Quia illud quod pridem per eundem Coepiscopum nostrum Faustinum, tanquam ex parte Nicæni concilij exinde transmisistis, in concilijs verioribus, quæ accipiuntur Nicæna à sancto Cyrillo Coepiscopo nostro Alexandrinæ Ecclesiæ, & à uenerabili Attico, Constantinopolitano antistite,

ex autentico missis, quæ etiam ante hoc per Innocentium presbyterum, & Marcellū Subdiaconum, per quos ad nos ab eis directa sūt, venerabilis memoriæ Bonifacio Episcopo prædecessori vestro à nobis trāsmissa sunt, in quibus tale aliquid non potuimus reperire.

DE EODEM EX SESSIONE VIcesima Concilij Florentini generalis, vbi Ioannes prouincialis Marco Ephesino respondet.

NVNC venio ad Zozimum Pontificem, in quem nullum vnquam testē fide dignum possetis producere, cùm equidē contra vos binas Cyrilli literas protulerim, ex quibus vnas Chalcedonensis Synodus suscepit. Aut ergo tales testes contra tantū Pontificem debebas producere, aut in ipsum sine testibus neutiquam inuehi, quanquidem minimè cōuenit ex te crimina talia cōtra eum proferri, sed vetustissimas atque humanissimas Iulij, Liberijque summorum Pontificum literas Pater Reuerende benè memoria tenere deberes, quas Iulianus præstantissimus sanctæ Sabinæ Cardinalis vobis ostendit, quibus patet beatū Athanasium cum ab Antiocheno Cōcilio dānatus fuerit, ac eundem Concilium ipsum vehementer persequeretur, ad Fœlicē, Marcum, Iulium, Liberiumque, qui sequētibus temporibus Romani Pont. fuere, scripsisse, ac eosdē obtestatum fuisse, vt Acta Nicænæ Synodi, quæ perfecta & non mendosa, Romæ in Bibliotheca extarent, ad ipsum mitterent; quandoquidem omnia, quæ in Orientali Ecclesia extarent, ab Arianis corrupta fuerāt. Cui quidem Athanasio summi Pontifices ipsi respōdēre, se acta illa, quæ Græcè, Latineque scripta, ipsorumque met Nicænorum patrum manibus subscripta, & eorūdem sigillis obsignata à summis Pontificibus, summa veneratione seruarentur, nolle mittere, sed tamen ipsi Athanasio nonnullos ex scriptos canones daturos, qui ad rem eius facere viderētur. Deinde, cum Athanasius ab ipso Antiocheno Cōcilio ad Romanam Sedem prouocasset, hæreticis eisdem objicientibus id nō iure fieri potuisse, Liberius ipse ad Athanasium Nicænum decretum de prouocādo ad Romanam Ecclesiam, exscriptum misit. Quod deinde is Athanasius acertimè se contra hæreticos defendit.

Iulius autē ipsius Antiocheni Concilij authores literis acriter reprehēdit, quod absque Sedis Apostolicæ authoritate cōuocare Synodum ausi fuerint, ostendens illis ex Nicænæ Synodi decreto, nullam vnquam Synodum sine Romani Pontificis authoritate celebrandā esse. Cur ergo Pater Reuerēde, Zozimum accusas, immeritò ipsum ad Carthaginense Cōcilium falsum Nicænæ Synodi Canonem misisse, cùm illud idem Concilium, quos ex Oriente Canones acceperat, omnes corruptos ac falsos esse cognouerit, vt multis Sāctorum

authoritatibus, quorum vetustissimos libros habemus, patet.

(Nobis pro 40. Canonibus Nicænis Latinorū, de quibus egit Athanasius supra, erunt viginti quatuor Canones à Iulio citati epist. 2. simul cum Sardicensibus nam & Sardicenses fuisse quadraginta, testatur quædam eius Concilij antiqua præfatio in Tomis Conciliorum. Pro Nicænis autem ibidem quadraginta Græcis, quorum etiam meminit superius Athanasius, nobis erunt viginti vulgati ex Cōcilio Carthaginensi sexto desumpti vnà cum Antiochenis, qui cum sint numero viginti quinque, si adiungantur viginti vulgatis, à numero quadraginta non multum recedunt. Arabicum quidem exemplar habens octoginta Canones & Græcos & Latinos complexum fuisse videri voluit, id autem an verum sit, nec ne, aliorum esto iudicium.)

SEQVVNTVR VIGINTI QVAtuor Nicæni Concilij capitula ex epistola secunda Iulij primi Romani Pontificis, videlicet. 18. 19. 21. 23. 26. 27. 28. 33. 41. & 57. quæ & 9. ac 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 63. 66.

PLVRA his in ea epistola citat Iulius, sed quæ ad prædicta viginti quatuor reducūtur, quæ tamen in tomis Conciliorum ita digesta sunt, vt videantur esse viginti septem. Sed quia quædam sæpè repetuntur, nos hic repetitionibus illis omissis, viginti quatuor tantū Canones ordine proponemus, ex prædicta epistola collectos.

CANON PRIMVS.

Non debent præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari.

CANON SECVNDVS.

Vt omnes Episcopi, qui in quibusdam grauioribus pulsantur vel criminātur causis, quoties necesse fuerit, liberè Apostolicam appellent sedem, atque ad eam quasi ad matrē confugiant, vt ab ea (sicut semper fuit) piè fulciatur, defendantur, & liberentur, cuius dispositioni omnes maiores Ecclesiasticas causas, & Episcoporum iudicia, antiqua Apostolorum, eorumque successorum, atque Canonum authoritas reseruauit. Quoniam culpantur Episcopi, qui aliter erga fratres egerint, quàm eiusdem sedis Papæ fieri placuerit.

CANON TERTIVS.

Dum iterato iudicat Apostolicæ sedis Pontifex causam Episcopi, nullus alius in eius loco ponatur, aut ordinetur Episcopus. Quoniā quanquā à cōprouincialibus Episcopis accusati causam Pōtificis scrutari liceat, nō tamē definiri inconsulto Romano Pōtifice permissū est cùm beato Petro Apostolo, non ab alio q̄ ab ipso dictū sit Dño: quęcunque ligaueris super terrā, erunt ligata & in cœlis: & quęcunq; solueris super terram erunt soluta & in cœlis.

CANON QVARTVS.

Si quis putauerit se à proprio Metropolitano grauari, apud Primatem diœceseos, aut pe-

 nes

Pontificum, præsertim conuenientibus cum Athanasio & eius Concilio, quàm literis Græcorum, post combustos ab Arianis octoginta vel septuaginta Canones Nicænos, mittentiū tantum viginti vulgatos. Epistolas autē Pontificum Romanorum veterum, omnes (quod sciam) Catholici recipiunt, & epistolam illam Iulij, in qua viginti quatuor prædictos Canones Nicænos inseruit, agnoscit Conciliū Sardicense, cuius Concilij epistolam descripsit Athanasius apologia sua secunda aduersus Arianos, & Theodoretus libro 2. Hist. Ecclesiast. cap. 8. Christoforsono interprete: cuius initium est: Sanctum Concilium ab Episcopis Romæ, Hispaniæ, Galliæ, Italiæ, Campaniæ, Calabriæ, Africæ, Sardiniæ, Pannoniæ, Mysiæ, Daciæ, Dardaniæ, & Daciæ inferioris, Macedoniæ, Thessaliæ, Achaiæ, Epiri, Thraciæ, Rhodopæ, Asiæ, Cariæ, Bithyniæ, Hellesponti, Phrygiæ, Pisidiæ, Cappadociæ, Ponti, Phrygiæ minoris, Ciliciæ, Pamphyliæ, Lydiæ, Insularū Cycladum, Aegypti, Thebaidis, Lybiæ, Galatiæ, Palæstinæ, Arabiæ per Dei gratiam Sardicæ celebratū omnibus vbique Episcopis & ministris Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ dilectis fratribus in Domino salutē. In hac epistola illud Concilium illud epistolæ Iulij sic meminit.

Quemadmodum Eusebius, Maris, Theodorus, Theognis, Vrsatius, Valens, Menophātus & Stephanus literas cōtra collegas nostros de quibus modo dictum est, Athanasium nēpè Episcopū Alexandrinum, Marcellum Episcopum Aocyræ vrbis Galatiæ, & Asclepam Episcopum Gazæ, ad collegam nostrū Iulium Ecclesiæ Romanæ Episcopum scripsēre: sic scripsēre quoque aduersarū partium Episcopi, quo tunc integritatem & innocentiā Athanasij collegæ nostri verè testificarentur, tum Eusebianorum facta nihil aliud in se complecti, quam mendacia & calumnias penè innumerabiles ostenderent. Et quamuis falsę eorū criminationes tum ex eo in primis quòd accersiti à charissimo fratre, & collega nostro Iulio non aduenerunt, tum ex literis ab eodē ipso Iulio scriptis omnibus constare possint (nam venissent certè, si modo ea facinora, quę contra collegas nostros commiserunt, se Iulio posse probare nō dubitassent) tamē suos fraudulentos conatus ex rebus, quas in hoc sancto & celebri Concilio gesserunt, multò clarius apertiusque patefecerunt.

Item de epistolis Iulij habes supra ex Isidoro, Iuone, & Gratiano, & Concilio Florentino generali, vbi de numero Canonum Nicænorum agitur, quibus adde Fœlicem Secundum epistola prima ad Aegyptios, & Vincentium Lyrinensem, qui in Concilio Ephesino generali receptas fuisse tradidit epistolas Fœlicis & Iulij Romanorum Pontificum. Ex Græcis autem pręter Athanasij apologiam, Theodoretum, & eos qui Sardicę cōuenerunt, iam citatos, Socrates lib. 2. Hist. Ecclesiast. c. 13. Christoforsono interprete sic habet.

Iulius Episcopus Romanus cū de iniurijs Athanasio ab Arianis illatis certior factus esset, & literas Eusebij, qui iam mortē obierat, recepisset, Athanasium vbi de loco in quo occultabatur, audiuerat, ad se accersit. Eodē temporis momento literę, quas Episcopi Antiochię paulò ante congregati miserant, afferuntur. Porrò autē alię literę ab Episcopis Aegypti ad eū missę sunt, quę quidē crimina Athanasio obiecta perspicue falsa esse docuerunt. Itaque Iulius literis contrarijs ad ipsū missis, episcopis qui Antiochię cōuenerant per literas respōdit. Ac primū docet quantum molestię & acerbitatis eorū epistola ipsi attulisset; deinde eos contra Ecclesię canones legisse, quòd illum ad Conciliū non vocassent, quippè cum canon Ecclesiasticus vetet, ne decreta absque Episcopi Romani sententia Ecclesijs sanciantur, tum fidē illis clàm deprauari. Itē, quę erāt iampridem Tyri peruersè gesta, ea vi ac dolo propter cōmentarios quosdam in Mareote ex vna parte solum malitiosè confectos, omninò transacta esse. Quin etiam quę de Arsenio cōmēti fuissent, meras calumnias esse manifestò ostendit. Ista aliaq; eius generis Iulius ad Episcopos Antiochię cōuocatos pluribus verbis perscripsit. Hoc loco & epistolas ad Iulium, & eius ad alios insereremus, si non verbosa earū lōgitudo nos ab eo faciēdo auocaret. Sabinus erroris Macedoniani propugnator, de quo iā anteà mentionē feci, quanquam in libro eius, qui rerū in Concilijs gestarū collectio inscribitur, epistolā Episcoporum Antiochię conuocatorum ad Iulium scriptā minimè pręter-misit, epistolas tamē ipsius Iulij in eodē neutiquā intexuit. Verùm istud facere illi in more positum erat. Nam quęcunque epistolę in Concilijs conscriptę verbum consubstantiale vel silētio trāsiēre vel penitùs irritum fecēre, eas studiosè & diligenter citauit, cōtrarias autem de industria missas fecit. Hęc Socrates.

Sozomenus verò lib. 3. Hist. Ecclesiast. cap. 9. Christoforsono interprete quę sequuntur. Cùm Episcopi Aegypti hęc falsa esse scripsissent, Iulius certior factus nō tutum esse Athanasio in Aegypto vitam agere, eū ad se accersiuit. Ad illos autem qui Antiochię in vnū conuenerant, (nam forte fortuna id temporis eorum acceperat epistolam) scripsit, atque adeò incusauit, quòd clàm contra fidem Concilij Nicęni nouas res moliti fuerant, quodque cōtra leges Ecclesię ipsum ad Concilium nō vocarant: nam legem esse ad sacerdotij dignitatem spectantem, quę pronunciat, acta illa irrita esse, quę pręter sententiam Episcopi Romani constituuntur.

Theodoretus lib. 2. Hist. Ecclesiast. cap. 4. Christoforsono interprete: Athanasius intellectis eorū insidijs, clàm se subduxit Alexandria, & rectà in Occidentē contendit. Etenim Iulium Episcopum, qui tum Romanam rexit Ecclesiam, Eusebiani de criminibus, quę fal-

sò contra Athanasium confinxerant, per literas certiorem fecerāt; ille Ecclesiæ canonem secutus & eos iussit Romam venire, & diuinū Athanasium, quò pro se in iudicio ipse responderet, vocauit. Qui vt primum fuit accersitus, eo maturè contendit. Tragœdiæ autem authores Romam ideò nō sunt profecti, quòd intellexerunt sua mendacia manifestò fore deprehensa.

Nicephorus lib. 9. hist. Ecclesiast. cap. 8. Horum causa (Athanasij & quorūdam aliorum) Iulius antistes Romanus cognita, quod consentientes sibi de Nicęnis decretis inuenit, cō-munione eos est dignatus. Pro amplitudine autem sedis suæ ex veteri priuilegio & prærogatiua persuasum habens omniū vbique Episcoporum curam & iudicium ad se pertinere, datis cuique libertimè scriptis literis, suas eis Ecclesias reddidit, eosque in Orientem remisit: eos, qui temerè illos exauthorassent, perstringens, vt qui non rectą sequerentur cōsilia, motusque & turbas Ecclesijs crearent, neque semel Nicææ factis fidei decretis starent. Ad hæc præcepit, vt quidam ex eis ad diem constitutum Romæ præsto essent, qui rectè sententiam in condemnatos latam esse probarent, sin minus, minas addidit, nisi à rebus nouandis desisterēt, se ab eis sacras exacturum pœnas. Athanasius, & qui cum eo erant, missis ad Orientales Episcopos literis, Ecclesias suas receperunt. Illi contumeliam esse rati Iulij obiurgationem, Antiochiæ congregati de sententia omnium epistolam ad eū misére, luculenter quidem illam scriptā, ironijs autem, aculeatisque verbis refertam, forensemque, & iudicialem in modum compositam, & quæ styli vi & grauitate minarum expers non esset. Scripserunt enim, Romanæ quidem vrbi ab omnibus obseruantiam exhiberi & honorem, quippè quę antiquitus Apostolorum domicilium & schola, veteq́ue pietatis, vt aliquis dicat, Metropolis, & primaria vrbs fuerit, quāmuis ex Oriēte præcones eius eò venerint, se tamen non ideò secundas ferre debere, quòd Ecclesiæ magnitudine, superiores non essent, &c. & cap. 10.

Iulius Romanæ vrbis Episcopus literis quas Eusebius ante obitum suum cōtra Athanasium scripserat, alijsq́ue quas ij, qui Antiochiæ conuenerant, dedere, atque alijs rursus quorundam Aegyptiorum episcoporum, ementita esse aduersus Athanasium omnia declarantibus, eisq́ue sic inter se pugnantibus acceptis, Antiochenis illis rescribens, epistolę eorum arrogantem, & pręfractam sententiam coarguit: & quòd latēter aggressi essent contra decreta Nicæna fidem nouare & adulterare. Præterea, quòd præter Ecclesiasticam consuetudinem se quoque in Synodum vocare intermisissent. Extare enim Ecclesiasticum canonem, auctoritatem omnem eis abrogās, quę pręter Romani antistitis sententiam peracta essent.

Probata epistolarum Iulij veritate, probati quodammodò videntur etiam viginti quatuor omnes Canones Nicæni, quos ille Orientalibus obiecit: præsertim, cùm Græci prædicti authores ipsorum canonum, & qui pręcipui erant, de prærogatiua scilicet Romanę Sedis, cum quodam consensu meminerint. Cæterum operæpretium erit seorsim, si non omnes, aliquos saltem canones, & quidem maximè controuersos, à Iulio quasi Nicęnos citatos, ex alijs etiam auctoribus comprobare, potissimùm ex Concilio Sardicensi, & epistola Aegyptiorum ad Fœlicem Secundum. Sunt autem sedecim Canones ex viginti quatuor prędictis, quos ita separatim probandos suscepimus.

Pro Canone primo Iulij, non debere Concilia sine auctoritate Romani Pontificis celebrari, ex epistola Aegyptiorū ad Fœlicem Secundum: Scimus in Nicęna magna Synodo 318. Episcoporum ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absque Romani Pontificis sententia Concilia celebrari, nec Episcopos damnari: licet hęc & alia quàm plura necessaria, ab hęreticis, qui nos quotidiè infestant, & perdere nituntur, vt facilius nos capere possint, sint Synodica capitula incensa, nobisq́ue sublata.

Iustinianus Imperator eiusdem est sententię Nouella constitutione 131.

Pro Canone secundo Iulij, de appellationibus Episcoporum ad Sedem Romanam, ex eadem epistola Aegyptiorum ad Fœlicem Secundum. Similiter & prędictis patribus, (de Nicęnis erat sermo) est definitū consonanter, vt, si quisquam Episcoporum, aut Metropolitanum aut Comprouinciales, vel Iudices suspectos habuerit, vestram sanctam Romanā interpellet sedem, cui ab ipso Domino potestas ligandi & soluendi specialis est priuilegio super alios concessa.

Vide etiam Palladium in vita Chrysostomi.

Pro Canone tertio Iulij, vt in cathedra Episcopi appellantis alius non ordinetur, ex Canone quinto Sardicēsi iuxta vnam editionem (sunt enim varię) Gaudentius Episcopus dixit: Addendum est, si placet, huic sententię, quam plenam sanctitate protulistis, vt cum aliquis Episcopus depositus fuerit, eorū Episcoporum iudicio, qui in vicinis commorantur locis, & proclamauerit agendum sibi negocium in vrbe Roma, alter Episcopus in eadem cathedra (post appellationem eius, qui videtur esse depositus) omninò non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio Romani Episcopi determinata.

Pro Canone quarto Iulij, vt grauatus à Metropolitano apud Primatem diœcesis iudicetur, ex Canone nono Chalcedonensi. Si contra ipsius prouincię Metropolitanum Episcopum, Episcopus siue clericus habeat controuersiam, pergat ad ipsius diœcesis Primatem, aut certè ad Constantinopolitanę Regię ciui-

tatis

tatis sedem, vt eorum ibi proprium negocium exquiratur.

Quamuis in hoc Canone sedes Constantinopolis nominatur, pro Romana, quam habet Iulius, tamen constat ex supradictis, ex ipsa Constantinopoli Romam posse prouocari.

Pro Canone quinto Iulij, Accusatores quos leges sæculi reijciunt, non recipiendos, Athanasius in apologia ad Imperatorem Constantium; Nec leue momentum documenti, si dignaberis audire, quod præsentibus nobis, nihil docere potuerūt accusatores Macarij presbyteri, absentibus autem nobis id egerint, quod libuit, cuiusmodi acta, primum diuinę, deinde vestræ leges nullum robur habere definiunt.

Ne accusetur absens, etiam Canonem nominatim repetit Iulius, sed nos illam repetitionem omisimus. nam & Canone vicesimo secundo dicitur, ne iudices in absentem sententiam ferant.

Pro Canone sexto Iulij, vt nullus Episcopus alterius Parochianum ordinet, aut iudicet, ex Canone decimo nono Sardicensis Concilij, Osius Episcopus dixit: Et hoc vniuersi constituimus, vt, quicunque ex alia Parochia voluerit alienum ministrum sine consensu Episcopi ipsius, & sine voluntate ordinare, non sit rata ordinatio eius. Quicunque autē hoc vsurpauerit, à fratribus & Coepiscopis nostris admoneri debet, & corrigi.

De eodem agitur etiam Canone decimo octauo Sardicensi, & Antiocheno vicesimo secundo.

Pro Canone nono Iulij, vt accusatores & testes non idonei nō suscipiantur: Concilium Alexandrinum apologia secūda Athanasij. Sacrorum igitur ministris exclusis coram Ethnicis hominibus quæstiones de Ecclesia, de Calice, de Mensa Domini, de Sanctis Sanctorum habuere & quod grauius est, Ethnicos in quæstione de mystico poculo in testes citauerunt.

In Concilio Cōstantinopolitano primo secundum editionē Græcorum extat sextus Canon longus de accusatoribus, his canonibus Iulianis conformis.

Pro Canone vndecimo Iulij, Synodus Alexandrina omnibus Episcopis Ecclesiæ Catholicæ in apologia secunda Athanasij, probat non esse credendum accusatoribus, qui veritatis fidem ignorant, nec rectæ conuersationis vitam ducunt. His verbis: Meletiani scilicet sunt, qui hic se accusatores præbent, homines prorsus fide indigni, vt & schismatici & hostes Ecclesiæ, &c. Pro altera verò parte eiusdem canonis, accusatoribus inimicis non esse credendum, in apologia secunda Athanasij, Aegyptij ad Episcopos Tyri congregatos dicunt: Lex Dei inimicum neque iudicem neque testem esse vult, & non ignari vel vnius inimici præsentia, ne dum plurium, iudicia turbari & lædi posse.

Pro Canone duodecimo Iulij, vt Primates tantum sint, qui prius primates erant ex epistola Aegyptiorum ad Fœlicem Secundum. Ipsi Primates, qui Episcoporum & summorū Ecclesiasticorum negociorum causas suscipere debent, in præfixa Nicæna Synodo sunt dinumerati, ne in posterum contentio oriretur. Et circa finem eiusdē epistolæ, vt omnes Metropolitani vel reliqui Episcopi sua odia aut vindictas in reliquos Episcopos exercere non valeant. Ideò nominatim in Nicæna Synodo expressi sunt Primates, qui reliquos Episcopos audire & iudicare debeant, ne vlla fraus in iudicio Episcoporum possit irruere.

Pro Canone 14. Iulij, vt Metropolitani agāt cum Comprouincialium Episcoporum consilio ex Canone 9. Antiocheno, vltra nihil agere permittitur citra Metropolitani Episcopi cōscientiā, nec Metropolitanus sine cæterorum aliquid gerat consilio sacerdotum.

Pro Canone 15. Iulij, de peregrinis iudicijs submouendis ex Canone 15. Antiocheno. Si quis Episcopus criminaliter accusatus ab omnibus, qui sunt intra prouinciam, Episcopis, acceperit vnam, consonamque sententiam, ab alijs vlterius iudicari non poterit, sed manere circa eam oportet tanquam conuenientem, quæ ab omnibus prolata est, firmam ratamq; sententiam.

Pro Canone 19. Iulij, de prouinciali Synodo per vicarios vrbis Romæ, retractanda ex Canone septimo Sardicensi, Osius Episcopus dixit. Et hoc placuit: vt, si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum deiecerint: si appellauerit, qui deiectus est, & cōfugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, & uoluerit se audiri, si iustum putauerit, vt renouetur iudicium vel discussionis examen, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnino requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi quid velit, & quid æstimet. Et si decreuerit mittendos esse qui præsentes cum Episcopis iudicent, habentes eius authoritatē à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit Episcopos sufficere, vt negocio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio iudicauerit.

Pro Canone vicesimo Iulij, vt ad maiores Iudices Ecclesiasticos liceat prouocare ex Canone duodecimo Antiocheno. Si quis à proprio Episcopo depositus presbyter vel diaconus, aut etiam si à Synodo quilibet Episcopus fuerit exauthoratus, molestiam Imperialibus auribus afferre nō præsumat, sed ad maiorem Episcoporum Synodum sese conuertat, &c.

Pro Canone vicesimo primo Iulij, vt Episcopi preter ea, quę ad suam diœcesim pertinent, nil agant sine Metropolitano, ex Cano-

ne nono Antiocheno. Per singulas prouincias Episcopos singulos scite oportet, Episcopum Metropolitanum, qui præest, curam & sollicitudinem totius prouinciæ suæ cepisse, propter quod ad Metropolitanum ciuitaté ab his, qui causas habent, concurratur. Quapropter placuit, eum & honore præcellere, & nihil vltra sine ipso reliquos Episcopos agere, secundùm antiquum patrum nostrorum canonem, nisi hoc tantum, quod vnicuique Ecclesiæ per suam diœcesin competit. Vnumquemque enim oportet Episcopum habere suæ diœcesis potestaté, vt regat & gubernet secúdùm competentem singulis reuerentiam, & prouidentiam gerat omnis regionis, quæ sub ipsius est ciuitate, ita, vt etiam ordinare ei presbyteros & diaconos probabili iudicio liceat, & de singulis illius regionis causis cum moderatione & pondere disceptare.

Pro Canone vicesimo secundo Iulij, est Canon quadragesimus tertius Arabicus infra positus.

Pro Canone Iulij vicesimo tertio, de Primatibus qui damnant Episcopos Apostolica freti authoritate ex Canone quarto Sardicensi, Osius Episcopus dixit: Quod si aliquis Episcopus adiudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se causam bonam habere, vt iterum iudicium renouetur, si vobis placet, S. Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur, vel ab his, qui examinauerunt, vel etiam ab alijs Episcopis, qui in propinquo morantur Romano Episcopo. Et si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem causam, vt ea non refricentur, quæ acta sunt, quæ decreuerit Romanus Episcopus, confirmata erunt. Si ergo omnibus placet, statuatur. Synodus respondit, Placet.

Hoc Romanę Sedis Priuilegiú nouit Amianus Marcellinus Historicus, quamuis à Christiana religione alienus.

Vnde libro decimo quinto refert. Constantium Imperatorem ardenter cupiuisse, vt sententia aduersus Athanasium Iudicio Liberij Romani Pótificis firmaretur, propter authoritatem, inquit, qua potiores sunt æternæ vrbis Episcopi.

SEQVVNTVR CANONES NIcæni ex Arabico exemplari, octoginta numero, quibus opportunis in locis additi sunt viginti vulgati, vt habentur in Concilio sexto Carthaginensi, & quidam alij, præsertim Antiocheni.

CANONES Sanctorum 318. Patrum, qui cógregati fuerunt Nicææ. Quorum orationes sint cum eo, qui eos considerat, & legit, & describit, Amen.

Sic subscripti sunt Nicæni Canones in exéplari verso ex Arabico illo, quod Romam sub Pio quarto ex Alexandria Aegypti allatú fuit. Ex his canonibus, viginti sunt inserti Concilio sexto Carthaginensi, qui maximè conueniunt cum Græco Vaticano Codice, quem in Latinum vertimus ab initio huius voluminis vsque ad finé diatypóseon, subscriptionibus, & alijs quibusdam exceptis, quæ ex alijs authoribus desumpsimus, vt suis locis indicatú est. Titulus autem Canonum Nicænorum in Concilio Carthaginensi sexto sic habet.

CAPITVLA NICÆNI CONCILII

per Teilonem, & Theariſtum Constantinopolitanum, de Græco in Latinum versa.

Arabici Canones octoginta.

CANON PRIMVS, DE NON ORdinandis ijs, qui fuerunt insani, aut Energumeni.

NVLLVS insanus fiat clericus, nisi ex ægritudine insania existat, cui medici calidam medicinam adhibebunt, vt sanetur, si quidem eiusmodi insania ex melancholia existit, & non est ipse eius causa, neque Dæmon in eo habitans, vt gradu clerici moueatur, aut ne ad eum admittatur. Quare statuimus, vt nullus Energumenus, siue Dæmoniacus fiat religiosus.

Primus Canon Nicænus, Concilio sexto Carthaginensi insertus & vulgatus, alterius insaniæ meminit, qua scilicet seipsum quis abscindit. Verba sunt;

Si quis per languorem à medicis sectus est, aut à barbaris abscissus est, iste remaneat in clero. Si quis autem sanus se abscidit, istum & in clero positum abstinere oportet, & de cætero nullú talium debere promoueri. Sicut auté hoc manifestum est, quia de his, qui há rem, excogitant, audentque seipsos abscindere, dictum sit. Sic eos qui à barbaris, aut à Dominis castrati sunt, inueniuntur autem alijs digni, tales ad clerum applicat canon.

CANON SECVNDVS, DE SERuis non ordinandis.

SERVI infidelium, quamuis ab eis diligantur, quia res eorú fideliter custodiant, & quamuis sint bonæ famæ & vitæ, tamé quia, difficili ac dura seruitute seruos fideles premunt, non prius debent fieri clerici, quàm sint manumissi ac liberi, satisque probati, an digni sint gradu.

CANON TERTIVS, DE NEOphytis in fide non ordinandis, & de conuictis post ordinationem de peccato graui.

QVI fuit paulò antè baptizatus, & quæ fidei sunt, non scit perfectè, non est ordinandus episcopus, aut sacerdos, aut diaconus,

donec sit benè instructus audiendo, & discendo sacram scripturam, & doctrina scripturæ bonum fructum ferat in corde eius, & donec excesserit ex adolescentibus, si fuerit adolescens. Quod si Episcopus citò aliquem ordinauerit, in quo aliquod peccatum grauissimũ postea reperiatur, & duo aut tres testimonium dicant, uterque deponendus est, & ordinator, & ordinatus, quamuis ordinatus sit presbyter & Episcopus, qui etiam in synodo excõmunicatur, vt meritus est.

Secundus vulgatus. Quia multa aut necessitate, aut aliter cogentibus hominibus facta sunt contra canonem Ecclesiasticum, vt homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, & in paruo tempore catechizati, statim ad spirituale lauacrum ducãtur, & simul cùm baptizati fuerint, promoueantur ad Episcopatum, aut ad presbyterium; placuit de cætero nihil tale fieri. Nam & tempore opus est, ei qui catechizatur, & post baptisma approbatio amplior. Manifesta est enim Apostolica scriptura, quæ dicit, Non neophytum, ne fortè in superbiam elatus in iudicium incidat, & laqueum diaboli. si autem procedente tempore aliquod animi peccatum inueniatur circa huiusmodi personam, & conuincatur à duobus aut tribus testibus, iste cesset à clero. Si quis autem præter hæc facit, quasi aduersus magnũ Concilium se efferens, ipse periclitabitur de clero.

CANON QVARTVS, DE cohabitatione mulierum propter cœlibatum prohibita.

Decernimus, vt Episcopi non habitent cum mulieribus, neq; presbyter viduus, nec illas comitentur, neque cum eis multum loquantur, neque familiarem consuetudinem cum eis habeant, nec in eas studiosè aspiciant. Idem decernimus de omni presbytero cœlibe, idemque de diaconis uiduis. Hoc autem intelligendum est siue mulier pulchra sit, siue deformis, siue puella uirgo, siue ancilla adolescens, grandis vel parua, siue puella orphana, prætextu educandi eam propter charitatem. Si quidem diabolus huiusmodi armis, religiosos episcopos, presbyteros & diaconos oppugnat, & immittit eis ardorem libidinis. Sin autem fuerit anus & prouectæ ætatis, aut mater, aut soror, aut amita, aut auia, licebit cũ eis habitare, vt qui viderint, nihil habeant, quod illarum causa dicant.

Tertius vulgatus. Interdixit omnimodò sanctum concilium, neque Episcopum, neque presbyterum, neque diaconum, neque ex toto eum, qui in clero est, habere secum subintroductam mulierem, nisi fortè matrem, aut sororem, aut eas solas personas, quæ refugiunt omnes suspiciones.

CANON QVINTVS, De electione Episcopi.

Decernimus, vt nullius Episcopi electio approbetur, nec ullus Episcopus constituatur in ciuitate magna, aut minore, nisi uoluntate Episcoporum prouinciæ, qui de fide eius, & timore Dei cognoscere debent. Ad approbandum verò conuenire debent coram Archiepiscopo, aut Patriarcha. Quòd si adesse nõ poterunt propter metum luporum rapacium & periculum gregis, oportet adesse tres, qui ex absentibus per scripturam propriæ manus cuiusque eorum cognoscãt, an eis electio huius placeat, & an sciant eum esse dignum, & si populo placebit, eligatur.

Quartus vulgatus. Episcopum oportet maximè quidem ab omnibus, qui sunt intra prouinciam, episcopis ordinari: si autem hoc difficile fuerit, aut propter urgentem necessitatem, aut propter longitudinẽ itineris, omnimodò tres in unum conuenientes, consentientibus & his, qui absentes sunt, Episcopis, & spondentibus per scripta, tunc manus impositionẽ fieri, Confirmatio autem eorum, quæ fiunt, danda est vnicuique à suæ prouinciæ Metropolitano.

CANON SEXTVS, DE excommunicatis ab uno Episcopo non recipiendis ab alio.

Nullus Episcopus recipiat ab alio quocũque episcopo excommunicatum, siue presbyterum, siue alium ex numero clericorum, siue laicum, nec eum ab excommunicatione liberet, neq; faciat super eum absolutionem, ne excommunicatio illius Episcopi contemnatur. Quòd si Episcopus, qui eum excommunicauit, fuerit iniquus, & tyrannus, oportet confugere ad Archiepiscopum, aut ad Patriarcham, & ad illum de hac re scribere & admonere, & excommunicatũ absoluere, sicut prius erat.

Pars quinti uulgati, de eis qui excommunicantur, siue de clero sint, siue de laico agmine, ab Episcopis per singulas prouincias obtineat sententia, iuxta canones eos, qui ab alijs abijciuntur, ab alijs non recipiendos. Requiratur autem, ne pusillanimitate, aut pertinacia, aut aliqua alia molestia Episcopi, sint excommunicati.

CANON SEPTIMVS, De Concilijs Prouincialibus.

Statuimus, vt omnes Episcopi prouinciæ his singulis annis Concilium habeant, Archiepiscopo, aut Patriarcha præsente, semel ante Quadragesimam secunda hebdomada post festum Epiphaniæ, & iterum mense Septembri, ut in eo Concilio omnia, quæ ad eorum episcopatus pertinent, considerentur.

Et

Et si occurrerit aliquis propter blasphemiam contra fidem excommunicatus, denuò ab omnibus excommunicetur donec episcopi defensionem eius recipiant, facta inquisitione ueritatis.

Pars quinti vulgati. Requiratur autem, ne pusillanimitate, aut pertinacia, aut aliqua alia molestia Episcopi sint excommunicati. ut ergo hoc decentius requiratur, benè placuit singulis annis per singulas prouincias, bis in anno concilia fieri, omnibus simul Episcopis in unum congregatis, ut tales quæstiones requirantur. Et ita qui manifestè offenderint Episcopum, rationabiliter excommunicati apud omnes esse putentur, quàm diu aut in cõmune aut Episcopo placeat humaniorem pro his ferre sententiam. Concilia autem fiant unum quidem ante Quadragesimam Paschæ, ut omni pusillanimitate sublata munus mundum offeratur Deo: Secundum autem circa tẽpus Autumni.

CANON OCTAVVS, DE PAtriarcha lexandrino, & Antiocheno.

Constitutũ est, ut Episcopus Ægypti, id est, Pariarcha Alexandrinus præsideat, & habeat potestatem totius Ægypti, & omnium locorum, ciuitatum, & castellorum, quæ sunt circum eam, quia sic conuenit. Siquidem similiter Episcopus Romæ, id est, successor Petri Apostoli, potestatem habet omnium ciuitatũ ac locorum, quæ sunt circa eam: Ac similiter Episcopus Antiochiæ, id est, Patriarcha, potestatem habeat prouinciæ illius totius & eorũ locorum, quæ circum eam sunt. Et in alijs itẽ locis seruari debet quod in præterito costitutum est.

Pars sexti uulgati. Antiquiores obtineant, qui apud Ægyptum sunt & Lybiam, & Pentapolin, ita vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat sollicitudinem, quia & urbis Romæ Episcopo similis mos est. Similiter autem & circa Antiochiam & in cæteris prouinciis Priuilegia propria reseruentur Metropolitanis Ecclesijs.

CANON NONVS, DE AMbiente Episcopatum.

Relegandus est procul si quis Episcopatum consensu congregationis Episcoporum sine authoritate Archiepiscopi, qui eum ordinare debet, vsurpauerit: quia non conuenit, ut iste sit Episcopus, quamuis omnibus populis diœcesis placeat sine authoritate Archiepiscopi, cui competit idoneum de hac re iudicium. Qui contradixerit, synodus eum excõmunicat, & iste Episcopus remanere debet priuatus. Et si fuerit congregatus uniuersus populus propter aliquam causam necessariam secundum statuta Ecclesiæ illius, quę causa Episcopatum, aut Patriarchatum, aut Archiepiscopatum concernat, congregatisque istis, duo aut tres, aut etiam unus cõtradixerit propter aliquam superbiam, aut studium contradicendi, tunc Patriarcha aut Archiepiscopus si uoluerit, sententiam plurium sequetur.

Pars sexti vulgati. Omninò autem manifestum est illud quia si quis præter consiliũ Metropolitani factus fuerit Episcopus, hunc Concilium magnum definiuit non debere esse Episcopum. Si uerò communi omnium decreto rationabili, secundum canonem Ecclesiasticum comprobato, duo aut tres propter proprias inimicitias contradixerint, obtineat sententia plurimorum.

CANON DECIMVS, DE EPISCOpo Hierosolymitano.

Seruetur consuetudo tribuendi honorem Episcopo Hierosolymitano, ita ut habeat nomen Patriarchæ cùm erit dignus tali nomine propter sanctitatem & gloriam loci in quo præsidet, eritque mundus atque innocens & via recta incedens, & habeat potestatem in totam prouinciam & in omnia loca eius, reddat que Archiepiscopo eius loci debitum honorẽ, voceturque ille Exarchus, id est, maior quàm Archiepiscopus.

Septimus vulgatus. Hierosolymitana consuetudo antiqua seruetur, ut Æliæ Episcopus honoretur & habeat ordinem honoris, salua tamen Metropolitani dignitate eiusdem Prouinciæ.

CANON VNDECIMVS, DE PREsbyteris non electis, aut examinatis.

Si fuerint aliqui sacerdotes sine probatione, & electione, & sine examine, uitæ, & morum, & examinati sponte sua confitentur se peccasse, perseuerareque in eiusmodi peccatis, de quibus supra scriptum est, eijciantur ex presbyterio, & non reputabitur in peccatum eis, qui illis sine electione manus imposuerunt: nec erunt in culpa: Si quidem faciunt in eis, quod à Christo Domino nostro ordinatum est.

Nonus uulgatus. Si qui sine examinatione promoti sunt Episcopi, aut Presbyteri, vel cum discutiuntur, confessi sunt quæ peccauerunt, uel si ab aliis conuincuntur, & confitentibus contra canonem homines commoti manus eis imposuerint, tales canon non suscipit, sed abijcit. hoc enim quod irreprehensibile est, defendit Catholica ecclesia.

CANON DVODECIMVS, DE EPIscopo ordinante, quem intellexit fidem negasse.

Si quis præsums receperit aliquem in Ecclesiam Dei sanctam, qui fidem negauit, aut qui gloriatus est se fidem negasse prius, & ordi-

dinauerit eum sacerdotem, aut in alio gradu: deponendus est ipse, & ordinator. Sed si ipse irrepserit in ordinem, nec examinatus nec interrogatus, & postea ab ijs, qui eum de mala fide reprehendunt, hoc sciatur; deponendus est iste.

Decimus vulgatus. Quicunque de lapsis ordinati sunt per ignorantiam, aut dissimulationē ordinantium, hoc non præiudicat canoni Ecclesiastico. Cogniti enim deponuntur.

CANON DECIMVS TERTIVS, De transeunte ad aliam Ecclesiam.

SI quis Episcopus aut presbyter aut diaconus ab Ecclesia sua ad aliam, ut eam adiuuet, cum electione eius se transferat, & postea nata discordia cum ea plebe ad quam trāsiuit, voluerit eò, vnde prius se transtulit, redire; nō est amplius recipiendus: sed potius in hac & illa Ecclesia ex ordine eijciēdus, quia ipse spōte sua elegit. Si quis autem presbyter aut religiosus, aut diaconus, aut aliquis ex clero dederit operam, ut ex sua ecclesia transferatur, non est in alia recipiendus: sed potius obligare eū debent, ut ad locum suum redeat. Quòd si noluerit, eijciendus est ex Ecclesia, deponendusque ex ordine, & omninò communione fidelium priuandus.

Decimus quintus vulgatus. Propter grandem tumultum & seditiones quæ fiunt, placuit omnimodè auferri consuetudinem, quæ est cōtra canonem, in aliquibus partibus admissa, vt de ciuitate in ciuitatem, nec Episcopum, nec presbyterum, neque diaconum transferri liceat. Si quis autem post sancti & magni concilij definitionem, tale aliquid agere tentauerit, aut se dederit huiuscemodi negocio, cassabitur huiusmodi machinatio, & restituatur ecclesiæ, in qua aut Episcopus aut presbyter, aut diaconus fuerit ordinatus.

Decimus sextus vulgatus. Hi qui facilè se periculis ingerentes, neque timorem Dei ante oculos habentes, neque Ecclesiasticum canonē scientes discedunt ab ecclesia presbyteri, aut diaconi, aut quicunque sunt in canone constituti; isti nullo modo suscipi debent ab alia ecclesia, sed omnem eis necessitatem imponi oportere, vt ad proprias parochias reuertantur, pertinaces autem excommunicatos esse oportet. Si autem aliquis ausu temerario subripuerit, ad alterum pertinentem, & ordinauerit in sua ecclesia, non consentiente Episcopo, à quo discesserat, clericus qui in canone constituitur: infirma sit huiusmodi manus impositio.

CANON DECIMVS QVARTVS, Ne quis fiat Monachus sine facultate Episcopi.

SI QVIS laicus fieri Monachus uoluerit, sine licentia Episcopi, qui illius monasterij potestatem habet, mouendus est ille statu suo in quo est, & non est recipiendus in religionē. Hoc autē iccirco statuimus, ne vllus causam habeat, relinquendi uxorē, aut filios, aut matrem aut similes, qui auxilio eius opus habent.

CANON DECIMVS QVINTVS, De clericis vsurarijs.

SI QVIS eorum qui sunt in clero, aut in regula, acquirendis opibus studeat, aut usuris, vel iniquis lucris, deijciatur ex ordine, & sit alienus à regula.

Decimus septimus vulgatus. Quoniam plures in canone constituti, cupiditatem & lucra turpia sectantur, obliti que sacræ scripturæ dicentis: qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, cùm fœnerantur alijs, centesimas exigūt, iustè statuit sanctum & magnum Concilium, vt si quis inuentus fuerit post hanc definitionem usuram accipiens, aut aliud aliquid excogitans turpis lucri grana, abijciatur à clero, & alienus à canone sit.

CANON DECIMVS SEXTVS, De gradu diaconorum.

DIACONVS non debet communicare, prius quàm Episcopus, neque prius quā presbyter, quia gradus diaconi infra gradum presbyteri est, itaque; debet officij sui esse ministrare Episcopo, & presbyteris: sciatque diaconus facultatem suam, cui neque licet communicare, nisi postquàm Episcopo, & presbyteris ministrauerit. Neque rursus ei licet ministrare sacramentum communionis sacerdoti. Siquidem ministrare hoc sacramentū proprium est sacerdotis, & non diaconi.

Sacerdotibus enim data est hæc gloria. Neque decet, ut diaconi inter sacerdotes sedeant, nec ambulent, aut sint ad latus eorum, neque intus in sacrario, vbi est altare, neque foris, nisi de sententia eorum, quādoquidem gradus diaconi inferior est gradu illorum. Diaconi qui huic decreto contradixerint, eijciātur à gradu suo, & à Synodo excommunicantur.

Decimus octauus vulgatus. Peruenit ad sanctum & magnum Concilium, quòd in quibusdam locis, aut ciuitatibus presbyteris gratiam sacræ communionis diaconi porrigant, quòd neque canon, neque consuetudo tradidit, vt q potestatem offerendi non habent, his qui offerunt, corpus Christi porrigant. Sed etiam hoc quoque innotuit, quòd quidam diaconi ante Episcopos contingant Eucharistiam. Omnia igitur hæc amputentur, & maneant diaconi in proprio ordine: Scientes quod episcoporum quidem ministri sunt, presbyteris autem inferiores existunt. Accipiant autem ex ordine Eucharistiam post presbyteros, eis dante aut Episcopo, aut presbytero. Sed nec sedere eis in medio presbyterorum liceat. Quòd si hoc fiat, pter canonem, & præter ordinem pbatur existere.

ſtere. Si quis autem obtẽperare noluerit, poſt hanc diffinitionem ceſſet à diacono.

CANON DECIMVS SEPTIMVS, De redeuntibus ex hæreſi Pauli Samoſateni.

SI QVIS ex hæreſi Pauli Samoſatẽſis redierit ad fidem Eccleſiæ, debet iterum baptizari, & in quocunque gradu Eccleſiaſtico anteà fuerit, ſi conuertatur dignè, & cum humilitate, eiuſque vita anteacta non poſſit reprehendi, ſed potius laudari, reſtituendus in gradum ſuum, & imponendæ ei manus ab Epiſcopo, ut imponi ſolent ei, cui nunquam anteà impoſitæ fuerint cum benedictione diaconali. Sed ſi aliquis eum accuſauerit, & non fuerit dignus gradu, propter malam fidem, & praua opera, non eſt ordinandus. Quòd ſi aliqua diaconiſſa ex iſta hæreſi ad fidem reuertatur, oportet eam iterum baptizare, & cum ea benedictione recipere, quæ ſuper ſæcularẽ fieri ſolet: examinandumq́; vt ſupra diximus, an verè conuertatur.

Decimus nonus uulgatus. De Paulianiſtis refugientibus ad Eccleſiam Catholicam, definitio prolata eſt rebaptizari eos omninò. Si qui verò ex eis præterito tempore fuerint in clero, ſi quidem ſine querela, & reprehenſione fuerint poſt baptiſmum; ordinẽtur ab Epiſcopo Eccleſiæ Catholicæ. Si uerò diſcuſſio, eos minus idoneos inuenerit, deponi eos conuenit. Similiter autem & de diaconibus, & omninò de his, qui ſub canone conuerſantur, eadem forma ſeruabitur. Meminimus autem de diaconiſſis, quæ in eadem ſpecie ſunt, quia manus impoſitionem aliquam nõ habent, ut omninò inter laicas computentur.

CANON DECIMVS OCTAVVS, De redeuntibus ex hæreſi Nouatianorum.

SI QVI ex his, qui ſe uocãt catharos, ad eccleſiam Catholicam & Apoſtolicam redire voluerint, oportet, ut qui ex illis erant ordinati, remaneant in clero, accepta manus impoſitione: oportet præterea ante omnia profiteri p ſcriptum, quòd aſſentiuntur, & ſequuntur dogmata Catholica, & quòd communicabũt cum pœnitentibus, & cum digamis, & cum his qui in perſecutione lapſi ſunt à fide, quibus eſt cõſtitutum tempus ad ſequendum omnia eccleſiæ Catholicæ decreta. Itaque vbicunque ſiue in ciuitate ſiue in uilla reponentur ordinati, remanebunt in clero in eodem gradu. Sed ſi fuerit in ea ciuitate, aut uilla epiſcopus, aut Sacerdos Eccleſiæ Catholicæ, & ibi aliqui ex catharis reuertantur ad Eccleſiam, debet Epiſcopus Catholicus habere dignitatem Epiſcopi, & ille, qui uocabatur Epiſcopus apud catharos, habebit honorem presbyteri, niſi epiſcopus eccleſiæ Catholicæ uoluerit honorare eũ nomine Epiſcopi, aut presbyteri, vt conſtet eum eſſe in clero, & non ſint duo Epiſcopi in uitate una.

Octauus vulgatus. Si aliquando uenerint ad Eccleſiam Catholicam cathari, placuit ſanctæ & magnæ Synodo, eos ordinatos ſic manere in clero. Ante omnia autem hęc profiteri ipſos per ſcripturam oportet, quòd conſentiant, & ſequãtur Catholica & apoſtolica dogmata, hoc eſt, & bigamis communicare, & his qui in perſecutione lapſi ſunt: circa quos & tempus conſtitutum eſt, & dies definitus. Et ſequantur in omnibus, quæ placuerunt Eccleſiæ Catholicæ epiſcopo, vel presbytero. Vbicunque autem omnes ſiue in caſtellis, ſiue in ciuitatibus ipſi inuenti fuerint ordinati, qui inueniuntur in clero, ſint in eodem habitu. Quotquot autem ubi Catholicæ eccleſiæ epiſcopus, uel presbyter extat, accedunt, manifeſtum eſt, quòd epiſcopus eccleſiæ, habebit dignitatem epiſcopi. Qui autẽ nominatur apud eos epiſcopus, presbyterij honorẽ habebit: niſi fortè placuerit Epiſcopo, honoris eum nomine frui. Sin verò nõ hoc ei placuerit, prouidebit illi locum aut chorepiſcopatus, aut presbyterij, vt in clero omninò eſſe uideatur, quatenus non in ciuitate duo ſint Epiſcopi.

CANON DECIMVS NONVS, DE recipiendis pœnitentibus, qui negauerunt.

SI QVI ex iis, qui ſine uiolentia & periculo negauerunt, ſicut illi, qui à regibus, & principibus gentilium perſecutionem patiebantur, perfectè & rectò corde voluerint ad fidem redire: recipiendi ſunt. Sed oportet, vt nõ prius cum fidelibus communionem habeant, quàm appareat pœnituiſſe eos peccati ſui, & tribus annis pœnitentiam inter audiẽtes agãt, & inter pœnitentes annis ſeptem. Et poſtea poterunt intrare in eccleſiam ad orandum cum populo duobus annis, ſed debent abſtinere à cõmunione corporis Domini. Qui ſi hoc tempore pœnitentiæ redeant ad uomitum, & rurſus agnoſcant peccatum ſuum, debent agere pœnitentiam annis decem poſt tres annos peractos inter audientes. Quòd ſi apparuerit eſſe eos uerè conuerſos, & bona conſcientia ac cũ timore Dei agunt hanc pœnitentiam, & tempore pœnitẽtiæ bona opera faciunt, nec eſt ſimulatio, & hypocriſis, poterunt poſt impletũ tempus conſtitutum manẽdi inter audientes, communicare cum alijs fidelibus in oratione, agetque epiſcopus cum eis humanè, & miſericorditer, nec habebit eos amplius ſuſpectos. Sin uerò aliquis iſtorum per hypocriſin intrauerit in Eccleſiã, debet iterum agere pœnitentiam, quæ à nobis conſtituta eſt. Sed ſi peruenerit ad mortem, dum eſt in pœnitentia, non eſt priuandus ſacra communione quæ eſt viaticum vitæ, ſi eam petierit. Quòd ſi poſt orationem & communionem ex infirmitate, in qua erat, cõualuerit, poſtea communicabit in

oratione

oratione tātum cum fidelibus, & adhibeatur diligentia, vt cuicunque proximo morti, sacramenta si petierit, ministrentur, idque cum Episcopus diligenter inquisierit, an dignus sit.

Vndecimus uulgatus. De his qui præuaricati sunt præter necessitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, uel tale aliquid, quod factum est sub tyrannide Licinii, placuit sancto Concilio (licet indigni sint humanitate) tamen subuenire eis. Quotquot igitur sincere pœnitent, tres annos inter audientes sint, qui lapsi sunt fideles, septem annos succumbāt, duobus verò annis sine oblatione populo communicent in orationibus.

Duodecimus vulgatus. Quicunque uocati sunt per gratiam, & primordia demonstrantes bona, deposuerunt cingulum militiæ, postea verò ad proprium vomitum reuoluti sunt: ita, ut aliqui & pecuniam conferant, & beneficijs militiam repetant; isti decem annos succumbant, post triennium auditionis tempus. Sed in his omnibus oportet discutere uoluntatem & speciem pœnitentiæ. Quotquot enim timore & lachrymis, & perseuerantia & bonis operibus conuersationem, non simulatione demonstrant, isti adimplentes constitutum tēpus auditionis, orationibus meritò communicabūt, & postea licebit Episcopo humaniùs de his aliquid cogitare. Qui autem indiscretè tulerunt, & ingressum sibi sufficere arbitrati sunt, ad conuersionem, definitum omne compleant tempus.

Decimus tertius vulgatus. De exeuntibus de corpore, vetus & Canonica lex custodiatur, & nunc, vt qui mori speratur, nouissimo uiatico non priuentur. Si uerò desperatus communione sumpta, oblatione percepta iterum conualescat, sit inter eos, qui orationibus tantum communicant. Generaliter autem homini morituro petenti sibi communionis gratiam Episcopus probabiliter oblationem ei contradat.

Decimus quartus uulgatus. De cathecumenis lapsis placuit sanctæ & magnæ synodo, ut triennio tantum audiant, postea orent cum Catechumenis.

CANON VIGESIMVS, DE VItandis maleficijs, & diuinis.

NEMO fidelium conuersetur, neque consuetudinem habeat cum maleficis & diuinis: & qui hoc fecerit & eorum dicta approbauerit, in domumq; eorum intrauerit, aut in suam eos receperit, & eorum cibis ac potionibus vsus fuerit, si sacerdos fuerit, mouendus est gradu suo, ac prohibendus communione fidelium, & ingressu ecclesiæ ac communione sacra: si uerò fuerit laicus, prohibendus est Ecclesia. Quòd si ad agendam pœnitentiam uenerint, agenda est eis pœnitentia annis uiginti, quo tempore pane tantum & sale uesci debet, & à vino abstinere, aqua contenti, vt sic castigati non redeant.

CANON VIGESIMVS PRIMVS, de nuptijs aut Patre, aut Matre spirituali.

NEMO fidelium cū patre, aut matre spirituali matrimonium contrahat, id est, cum Patrinis, aut matrinis: & qui hoc commiserit, habeatur tanquam ethnicus quousque se pareatur, & spatio uiginti annorum pœnitentiam sui peccati agant. Decem annis abstineāt à communione fidelium, alteris decem licebit intrare in Ecclesiam ad audiendum tantum scripturas: quandò autem impletum fuerit hoc tempus pœnitentiæ uiginti annorum, licebit intrare in Ecclesiam, & sumere sacram cōmunionem.

CANON VIGESIMVS SECVNDVS, de susceptoribus in baptismo.

VT uiri non teneant in baptismo puellas, aut mulieres, neque mulieres teneant masculos: sed potius mulieres teneant puellas uel mulieres, & uiri teneant masculos.

CANON VIGESIMVS TERTIVS, de nuptiis fratrum & sororum spiritualium.

NEQVE uir det filio suo in matrimonium eam, quam uxor sua tenuit in baptismo, neque mulier det filium suum in matrimonium ei, quem maritus tenuit in baptismo, quia isti habentur, ut fratres & sorores spirituales, & eorum Pater & mater similiter, ut Pater & mater spirituales.

CANON VIGESIMVS QVARTVS, de eo, qui duas uxores simul duxit.

NEMO debet duas vxores ducere, nec uxori suæ alterā mulierem per concupiscentiā introducere, neque proijcere se in periculum peccandi uersando cum pluribus ad concupiscentiam, nec ad semen suscipiendū, sicut Deus ordinauit: Et qui hoc fecerit, si fuerit sacerdos, prohibeatur ministerio sacrificandi, & communione fidelium, quousque eiiciat domo secundam, & debet retinere primam, Idē iudicium est de laicis. Vide canonem 66.

CANON VIGESIMVS QVINTVS de non arcendis à sacra communione.

NVLLVS sacerdos ullū fidelē à sacra cōmunione arceat, neque propter odium, neque propter causam aliam, quamcunque mundanam: & qui hoc commiserit, deponatur, & excommunicetur, quia vsurpauit nanc potestatem tanquam dominans.

CA-

CANON VIGESIMVS SEXTVS, De clericis spondentibus, aut testimonium dicentibus.

NVLLVS clericus pro aliquo spódeat, neque testimonium contra illum in causa criminali dicat, neque de ea coram rege agat, nec ad ea se ingerat, quæ ad se non pertinent, neq; seminet diffidia inter fideles. Et qui hoc commiserit, eijciatur ex clericatu, & prohibeatur communione fidelium.

CANON VIGESIMVS SEPTIMVS, De vitandis excommunicatis.

QVICVNQVE fuerit à sacerdote ligatus, quamuis calumniam passus sit, non est ab eo accipienda oblatio, neć ulla alia rés quæ ad Ecclesiá afferat, nec ullus fidelium debet cũ eo prandere, néc in domum eius ingredi, nec eum in domum suam recipere priusquàm sit ab excommunicatione absolutus. Et qui hoc non seruauerit, parui faciens excommunicationem, & paruum fidei habens, oportet eum quoque excommunicari, quia fuit particeps & consentiens.

Secundus canon Antiochenus. Omnes qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, & scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, sed pro quadam intemperantia se à perceptione sanctæ communionis auertunt: hi de Ecclesia remoueantur, quamdiu per confessionem pœnitentiæ fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur. Cùm excommunicatis autem non licere communicare, nec cum his qui per domos côueniunt, deuitantes orationes Ecclesiæ, simul orandũ est, ab alia quoque Ecclesia non suscipiendum, qui in alia minimè congregatur. Si quis autem de Episcopis, aut presbyteris, aut diaconis, seu quilibet ex clero deprehésus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iste priuetur communione, tanquam qui regulam confundat Ecclesiæ.

CANON VIGESIMVS OCTAVVS, De uitijs fugiendis sacerdoti.

NVLLVS sacerdos habeat amarulentiam, neque sit uelox ad iram, neque velox ad loquendum præsertim episcopus, aut alius q potestatem habeat excommunicandi, ne omni tempore excómunicet, & liget. Et si quis talis extiterit, debet hæc auferre, esseque benignus, ac deponere odiũ, & non exercere omni tempore excommunicationem. Quòd si non paruerit, deponatur. Si quidem ira, amarulentia, idignatio & clamor dæmonis opera sunt: Neque conuenit, ut sit inter sacerdotes Ecclesiæ, qui sit iracundia diabolica preditus: sed potius qui sit mundus ab huiusmodi uitijs, & infamijs, sicut scriptum est.

CANON VIGESIMVS NONVS, quando standum in oratione.

IN oratione diei Domini, & dierum quinquaginta, à Pascha usque ad Pentecosten, & in magnis solennitatibus, & in festis Domini, non oportet flectere genua, sed stantes orare & inclinari.

Vigesimus vulgatus. Quoniam sunt quidã, qui die Dominico flectunt genua, & in diebus Pentecostes; placuit de hoc sanctæ & magnæ Synodo, cunctos in omnibus locis consonáter & consentienter stantes orare debere.

CANON TRIGESIMVS, DE IMponendis nominibus Christianorum.

VT fideles nomina gentiliũ filijs suis non impónát, sed potius omnis natio suis nóminibus utatur, ut gentiles suis utuntur: Imponanturque nomina Christianorum in baptismo, dum legitur scriptura, & baptizantur in nomine sanctissimæ Trinitatis semper colendæ, & adorandæ.

CANON TRIGESIMVS PRIMVS, De redeuntibus ex hæresi Arianorum.

SI QVIS à mala fide ad fidem orthodoxam reuertatur, recipiendus est in Ecclesiam, per manus Episcopi uel Sacerdotis, qui præcipere ei debet, ut anathematizet cunctos fidei orthodoxæ contradicentes, & qui Apostolicæ Ecclesiæ contradicunt. Debetque anathematizare Arium, & hæresin eius, & profiteri fidem, quam in hac perfecta confessione definiuimus, & perfectè fideles esse. Oportet etiam anathematizare eos, qui huic fidei non credunt, & eos neque salutare, neque recipere. Et postquam hæc fecerit Episcopus, vel sacerdos in cuius manibus est, debet vngere eum unctione chrismatis, & ter signare signo crucis ungendo & orando super eum orationé Dionysij Areop. Oportetque orare Deum pro eo deuotè, ut recipiat eum: ac tunc poterit esse particeps sacramentorum, & interesse orationi Eucharistiæ, per quam fit ei remissio peccatorum. Si autem is, in quo hæc facta sunt, fuerit Episcopus, manebit post conuersionem suam in gradu presbyteri; Si presbyter, in gradu diaconi; si diaconus, in gradu hypodiaconi. Et similiter in reliquis deinceps, vt ad gradum inferiorem descendat.

CANON TRIGESIMVS SECVNDVS, de ijs qui salua fide à nobis recesserunt.

SED qui fuerũt ex hæresi Cudanorum, aut Cabazorum, aut Talmanorum, non necesse est eos ungi, neque baptizari, neq; gradu suo moueri, sed potius redire eos oportet ad eosdem

Fortè Audiani erãt hi & Meletiani.

eosdem gradus: & recipi cũ orationibus, quas supra diximus, orandumque pro eis, & præcipiendũ eisdem, vt abhorreant ab his, in quibus antea fuerunt. Sic agendum est cum quocunque qui à vera fide sanctissimæ Trinitatis non vacauit, & qui baptismum & leges ecclesiæ retinuit, sicut alij faciunt Christiani. Et qui ex istis clericus fuerit, si non mutauerit scripturam, neque desierit festos dies celebrare: qui eiusmodi fuerint, non sunt annumerandi infidelibus, & Iudæis, quia non abhorruerunt à nobis, neque nos propter iram & indignationem contempserunt. Et quicunque cõtradixerit, excommunicetur.

CANON TRIGESIMVS Tertius, de Episcopis Thessalonicensi, & Seleuciæ.

Honoretvr, qui tenet sedem Thessalonicæ, quia hoc ei conuenit. fit præterea honorandus, qui tenet sedem Seleuciæ, quæ est in prouincia Orientali, qui debeat etiã appellari nomine Catholici, sitq; obediendũ ei, & possit is ordinare Archiepiscopos, sicut faciunt Patriarchę, & non fiet iniuria Patriarchæ Antiocheno, siquidem ipse cõsensit, postquam hoc ab eo Synodus petiuit, ne de sublata potestate ista irasceretur. Quod quidem factum est, vt illius prouinciæ fideles pace & quiete fruerentur, simul etiam, vt is, qui tenet sedẽ Seleuciæ, nomine catholici honoraretur.

Canon vigesimus Sardicensis Ætius Episcopus dixit: Non ignoratis quanta & qualis sit Thessalonicensium ciuitas. Sæpè ad eam veniunt ex aliis regionibus presbyteri, & diaconi, & non sunt contenti breui tempore morari, aut resident ibi, aut certè vix post longa spatia ad sua redire coguntur. Vniuersi dixerũt: Ea tẽpora quę cõstituta sunt circa Episcopos, & circa has personas, obseruari debent.

CANON TRIGESIMVS Quartus, de Archiepiscopo Seleuciæ.

Si conuenerint Episcopi ad habendũ Concilium in Græcia, & fuerit præsens prælatus Seleuciæ, qui est in prouincia Babyloniæ, in aditu Zabur, quæ hodiè vocantur ciuitatulæ; oportet honorare eum multum, & magnifacere, atque extollere supra omnes episcopos Græciæ. Siquidem ipse tenet locum Patriarchæ in Oriente, & sedes eius in Concilio debet esse sexta post episcopum Hierosolymitanum. Et quicunque hanc cõstitutionem violauerit, synodus eum excommunicat.

CANON TRIGESIMVS Quintus, de Persidis Episcopis.

Qvod non facile habenda sit magna Synodus in prouincia Persidis, sine cõsensu & authoritate Patriarchæ Antiocheni, ne qua in re leges Ecclesiasticæ detrimentum patiantur. Quod si Episcopi illius prouinciæ, aliquem propter beneuolentiam erga eum, à quo labore aliquo, & persecutione liberati fuerint, & quietem ac tranquillitatem cõsequuti, loco Patriarchæ Antiocheni substituerint, ne liceat istis in statuis, & legibus Ecclesiæ, quicquam soluere, aut ligare, quin potius in omnibus obediant Metropolitanis, & cunctis Patriarchis.

CANON TRIGESIMVS Sextus, de Patriarcha Æthiopiæ.

Vt nõ possint Æthiopes creare, neque eligere Patriarcham. Quin potiùs eorũ prælatus sub potestate eius sit, qui tenet sedẽ Alexandriæ. Sit tamen apud eos loco Patriarchæ, & appelletur Catholicus: non tamen ius habeat constituendi Archiepiscopos, vt habet patriarcha, siquidem non habet talem potestatem. Et si acciderit, vt concilium in Græcia habeatur, fueritque præsens hic talis Patriarcha Æthiopum, habeat septimum locum, post prælatũ Seleuciæ, quæ est in prouincia Babyloniæ in regno Zabur: & quando facta fuerit ei potestas cõstituendi archiepiscopos in prouincia sua, non licebit ei constituere aliquem ex illis. Et quicunque non paruerit, Synodus eum excommunicat.

CANON TRIGESIMVS Septimus, de Archiepiscopo Cypri.

Si Episcopus Cypri diem suum in hyeme obierit, & populi non potuerint propter tempestatem maris mittere Antiochiam, vt Patriarcha Antiochenus ordinet eis Archiepiscopum, in locum mortui: debent scribere ad Patriarcham, & petere, vt vnus aliquis fiat Archiepiscopus, quem ipsi desiderant, neque debet hoc prohibere patriarcha cum ad eum scriptum fuerit. Quis enim scit, an defuncto Archiepiscopo, propter tempestatem hyemis sine capite remaneant; an aliquis fortassis ex tredecim Episcopis de vita decedat: atque ita fiat, vt toto illo anno Archiepiscopo careant? ob hanc causam Synodus hunc canonem constituit, cui qui contradixerit, hunc synodus excommunicat.

CANON TRIGESIMVS OCTAVVS, In quo prohibetur Episcopis ordinatio in aliena diœcesi.

Vt nullus episcoporum in Parœcia alterius ordinationes presbyterorum, vel diaconorum faciat, exceptis Patriarcha, & archiepiscopo in locis, quæ sub potestate eorũ sunt. Neque quicquam disponat in aliena Parœcia sine licentia proprij Episcopi.

Canon decimus tertius Antiochenus. Nullus Episcopus ex alia prouincia, audeat ad aliam

liam transgredi, & ad promotionem ministerij aliquos in ecclesijs ordinare, licet consensum videantur præbere nonnulli, nisi literis tam Metropolitani, quam cæterorum, qui cū eo sunt, Episcoporum, rogatus adueniat, & sic ad actionem ordinationis accedat. Si verò nullo vocãte inordinato more deproperet super aliquibus ordinationibus, & ecclesiasticis negocijs, ad eum non pertinentibus componendis, irrita quidem, quæ ab eo geruntur, existant, ipse verò incompositi motus sui, & irrationabilis audaciæ subeat vltionē, ex hoc iam damnatus à sancto Concilio.

CANON TRIGESIMVS NONVS, De potestate Patriarcharum, & Episcopi Romani.

CONSIDERET Patriarcha, quæ Archiepiscopi, & Episcopi eius in prouincijs suis faciunt, & si quid reperiat, secus quàm oporteat factum, mutet, & disponat, vt sibi videbitur. Si quidem ipse est Pater omnium, & illi filij eius, & quamuis sit Archiepiscopus inter Episcopos tanquā frater maior, qui curā habet fratrum suorū, & ei debet obedientiā, quia præest; est tamen Patriarcha loco Patris, sub cuius dominatu ac potestate sunt filij eius.

Sicque præest Patriarcha iis omnibus, qui sub potestate eius sunt, sicut ille, qui tenet sedem Romæ, caput est & Princeps omniū Patriarcharum. Quandoquidē ipse est primus, sicut Petrus, cui data est potestas in omnes principes Christianos & omnes populos eorum, vt qui sit vicarius Christi, Domini nostri, super cunctos populos, & cunctam Ecclesiam Christianam. Et quicunque contradixerit, à synodo excommunicatur.

Hunc canonē citant Augustinus Steuchus libro secundo de donatione Constantini, & Franciscus Turrianus libro 2. de dogmaticis characteribus, & Alanus Copus in dialogis, & extabat Arabicè in Bibliotheca Marcelli secundi Romani Pontificis, numero 44. in hunc modum.

Veneramur secundum scripturas, & canonum definitionē, sanctissimum Romanæ, antiquæque Ecclesiæ Episcopum, primum esse, & maximum omnium Episcoporum. Vt autem cunctis ditionis suæ nationibus imperat Patriarcha, & leges indicit: &, vt à principio Petrus Christi vicarius, religioni, Ecclesijs, cæterisque ad Christum rebus pertinētibus præfectus, principum Christianorum, prouinciarum, & omnium gentium dominus, & rector erat: ita ille, cuius principatus Romæ est, Petro similis, & authoritate par, Patriarcharum omnium dominatum, & principatum obtinet. Huic sanctioni si quis repugnauerit, & obsistere ausus fuerit, totius synodi decreto anathemati subijciatur.

CANON QVADRAGESIMVS, De Synodi prouincialibus.

VT omnes Episcopi bis singulis annis, apud Archiepiscopū suum conueniant, vbi omnia, quæ in locis suis occurunt, considerent, & considerata cōfirment: cognoscantque omnia, & consentiant inter se ad expellendum procul malum, & operandum iustitiam, vt sint excusati in die illo tremendo, & sit hæc eorum excusatio manifesta, ne excidant à vita in æternum permanente, & dedecus propter caduca, & pereuntia ferant. Et quicunque contradixerit, Synodus eum excommunicat.

Canon vigesimus Antiochenus. Propter vtilitates Ecclesiasticas, & absolutiones earum rerum, quæ dubitationem, controuersiamque recipiūt, optimè placuit, vt per singulas quasque prouincias Episcoporum Concilia celebrentur.

CANON QVADRAGESIMVS, Primus, de Synodo Archiepiscoporum.

SIMILITER statuimus, vt omnes Archiepiscopi semel per annū apud Patriarchā suum cōueniant, & in eo concilio faciant similiter in rebus, & peccatis, quæ in eorum locis occurrunt. Faciantque hoc, ne in iudicio eorū sit fraus, sed sit potius quale erat iudicium septuaginta seniorum cū filijs Israel, qui causas suas Moysi proponebant. Sic etiā & episcopi apud Patriarcham facere debent, & dispartiatur benedictio Patriarchæ omni prouinciæ, & omni loco magno vel paruo, quæ sub potestate eius sunt secundum vires, mittaturq; ei singulis annis ad alendum se. Et hic canon caret excommunicatione. Habes in hoc canone fundamentum antiquissimum annatarum, quas vocant.

CANON QVADRAGESIMVS Secundus, de vocatis ad Synodum & non venientibus.

SI quis ex clero, aut ex monachis lapsus fuerit in aliquod peccatū & vocatus à congregatione, causa nō veniendi se excusauerit, & primo non venerint: vocandus est iterum & tertio: & si obstinatè non se sistat, eijciatur de medio eorum, vt meritus est, & insuper deponatur. Et qui contradixerit, Synodus eum excommunicat.

CANON QVADRAGESIMVS Tertius, de reo impunito.

SI ad Episcopum, aut sacerdotem aut diaconum allatum fuerit aliquod crimen manifestum, non opus est testimonijs ad iudicandum. Quòd si propter affectionem cum qui peccauit, nō iudicauerint secundùm meritam pœnam,

pœnam; dimiserintque eum in peccato, & hoc postea peccatum Patriarchæ manifestatū fuerit; oportet, vt ipse Patriarcha iudicet eū, qui crimen commisit, vt meritus est: illumq; deponat, qui habebat certum de crimine cōmisso, & dimisit criminosum: & illum item deponat, qui fuit illius criminis socius. Et quicunque contradixerit, à Synodo excommunicatur.

CANON QVADRAGESIMVS Quartus, Quomodo Episcopus ab Archiepiscopo iudicandus.

VT Archiepiscopus cum Episcopis suis non dominetur alteri Episcopo, qui sit sub potestate ejus in causa alicuius peccati manifesti, nec imponat ei pœnitentiam pro peccato, nisi interueniente cum eis, Patriarcha, qui rem cognitam atque exploratam habeat, & quicunque non paruerit, à Synondo excommunicatur.

CANON QVADRAGESIMVS Quintus, De querelis Archiepiscopi contra Patriarcham.

VT non admittatur querela Archiepiscopi contra suum Patriarcham de vllo peccato, nisi adhibito altero Patriarcha vno ex fratribus eius, qui eius causam excutient, & nullus in hac re Archiepiscopo accusatori fauorem præstet, neque cum eo consentiat, nisi alius Patriarcha adsit. Et quicunque contradixerit, à Synodo excommunicatur.

CANON QVADRAGESIMVS Sextus, De querelis vnius Archiepiscopi aduersus alium Archiepiscopum.

NEQVE Patriarcha querelam vnius Archiepiscopi, de alio Archiepiscopo, qui sub potestate eius sit, accipiat: neq; obligationē super peccato eius, nisi altero Archiepiscopo ex fratribus interueniente, vt consideret hoc sicut illud, quod supradictum est in canone.

CANON QVADRAGESIMVS Septimus, De absoluendis excommunicatis.

NVLLVS Episcopus soluat, quem alius Episcopus iustè ligauit, quandiu ille, qui ligauit, vixerit. Quòd si Episcopus qui ligauit, obierit, & successori uisum fuerit soluere ligatum, licebit facere, postquàm causam propter quam fuit excommunicatus, cognouerit: modo excommunicatus non fuerit propter blasphemiam, aut propter aliquod peccatum publicum, aut aliud simile. Eadem lex erit de sacerdote, id est, ut nullus sacerdos soluat, aut liget, quem alius sacerdos soluerit, aut ligauerit, quàm diu ille qui soluit, aut ligauit, vixerit. Post mortem verò successor eius soluet, quem mortuus ligauit: Sed debet Episcopus præesse huic negotio. Neque conuenit, vt Episcopus, aut Archiepiscopus soluat, aut liget eum, qui dignè à sacerdote solutus, aut ligatus fuit, quam diu ille qui soluit, aut ligauit, vixerit. Patriarcha tamen habet autoritatem ligandi omnes istos, si ei visum fuerit, siquidē est loco patris familias, vniuersalis in hos omnes. Hic canon non habet excommunicationem.

Canon sextus Antiochenus. Si quis à proprio Episcopo communione priuatus est, non ante suscipiatur ab alijs, quàm suo reconcilietur Episcopo, aut certè ad synodum quæ congregatur occurrens pro se satisfaciat. Et persuadens cōcilio sententiam suscipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa laicos, & presbyteros, & diaconos, omnesque qui sub regula esse monstrantur.

CANON QVADRAGESIMVS Octauus, De non eligendo successore in Episcopatu.

VT nullus Episcopus dum viuit, alterum eligat, qui post mortem loco eius succedat, nec ex propinquis, nec ex non propinquis, non ex primarijs ciuitatis; sed cum Episcopus erit mortuus, tunc eligendus est aliquis ex sacerdotibus, aut religiosis, qui habitant per monasteria in deserto, aut certè aliquis in scriptura sancta eruditus, & cuius probitas sit publicè nota. Esto sit externus, si his conditionibus præditus reperitur, ordinetur Episcopus, & eò magis si diues fuerit. & hic canon caret excommunicatione.

Canon vigesimus tertius Antiochenus. Episcopo non licere pro se alterum successorē sibi constituere, licet ad exitū vitæ perueniat. Quòd si tale aliquid factum fuerit, irritum esse huiuscemodi est constitutum. Seruetur autem ius Ecclesiasticum id continens, oportere non aliter fieri, nisi cum Synodo & iudicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis potestatem habent, eum qui dignus extiterit, promouere.

CANON QVADRAGESIMV Nonus, De non ordinando Simoniaco.

VT nullus audeat ordinare Episcopum, aut sacerdotem, aut diaconum pro quauis re data, siue ante ordinationem, siue post: & qui secus fecerit, deponatur. Et quicunque cōtradixerit, Synodus eum excommunicat.

CANON QVINQVAGESIMVS, Vt in vna ciuitate sit vnus Episcopus.

VT non sit, nisi vnus Episcopus vnius ciuitatis, nec in vna Ecclesia villæ sint duo sacerdotes. Et si fuerit magna, poterit habere secum

secum sacerdos diaconus: & solus sacerdos in his, quæ ad altare pertineot, præsit, sicut Episcopus solus est superior in Ecclesia sua. Et si in ciuitate aut villa fuerit aliqua discordia, ita vt alij hunc sacerdotem, aut Episcopum, alij alium velint: debet tunc populus considerare hoc cum veritate. Et si hic non habuerit famam de aliquo peccato manifesto, oportet relinquere eum in loco suo. Sin verò infamia alicuius peccati in eo reperta fuerit, eijciendus est, & in locum eius alter substituendus, qui sit sine crimine. Denique secundus episcopus aut sacerdos non intret in locum primi, si primus fuerit manifestè probus. Siquidem copulatus est cum Ecclesia, sicut constitutum est: quæ est etiam lex sæcularibus, vt nemo eorum accipiat per matrimonium per vim vxorem alterius, donec vir eius mortuus sit: dimittetque eam liberam, vt abeat, quo velit. Qui huic canoni contradixerit, excommonicetur.

CANON QVINQVAGESIMVS Primus, de non separandis coniugibus.

Si quis vxorem ducat, & postea inter eos propter aliquam causam nō conueniat, & vxor sit in culpa, quæ causam præbuit discordiæ: debet vir patienter eam tolerare, quousque resipiscat & corrigatur. Quòd si vir non expectauerit, & ipsa perseueret in vitio, debet interuenire sacerdos Ecclesiæ. Quòd si hoc non sufficiat, debet interuenire Episcopus. Et si Episcopo parere noluerit, nec audire eum, & voluerit à viro discedere, debet Episcopus hortari illum ad patientiam, & si posset habere patientiam, maneat in statu suo cōtinentię. Si autem noluerit, debet fieri religiosus. Sed si vir quæsierit occasionē, vt ab ea alienaretur, non est ei credendum. Quin potius velit nolit cogendus est, vt cum ea cohabitet. Quod si hoc facere noluerit, oportet vt separetur à domo eius, & communione & ecclesia priuetur.

CANON QVINQVAGESIMVS Secundus, vt sacerdos non se immisceat negotijs sæcularibus.

Nullus sacerdos sęcularia negotia tractet, nec ad vsuram commodet, neque quæstum iniquum quærat, vnde sit postea excommunicandus, neque communionem cum Iudæis habeat, neque fraternitatem, neq; cum eis cibum, aut potum sumat. Siquidem hoc sancti Apostoli constituerunt, & hoc fideles facere oportet, & quicunque non paruerit, synodus eum excommunicat.

CANON QVINQVAGESIMVS Tertius, de coniugio disparis cultus.

Vt Christiani vxorem ducant ex quacunque generatione, modo ad fidem veniat: sed non debent Christiani dare filias suas nuptum infidelibus, ne ad errorem maritorum peruertantur, & fiant, vel Iudææ, vel gentiles propter infirmitatem, & qui non paruerit, à Synodo excommunicatur. Vide canonem 67. & 68.

CANON QVINQVAGESIMVS quartus, de electione Chorepiscopi.

Eligat Episcopus ex bonis religiosis qui habitant in deserto, aliquē qui sit doctus, & optimis moribus, & maximè omniū, qui in vniuersa illa cōgregatione sunt, intelligens, qui nihil de electione sua cognouerit. Et qui sunt illius congregationis, debent præsentare eū. Et vnus diaconus congregationis alta voce dicat: nos eligimus talem in Corepiscopum (fortè Chorepiscopum) qui habeat totā potestatem in nos, vt sciant omnes electū esse eum in eo gradu. Et debet Episcopus recitare super electum orationem consuetam, & benedicere super eum, dareque ei nomina omnium Ecclesiarum, & monasteriorum, quæ sub potestate eius sunt, vt eligat ipse, vt melius ei visum fuerit, eos qui sunt idonei, & in sermone suo cōstantes, quos Ecclesijs & monasterijs pręficiat. Et eis qui curam habent ecclesiarum, ne imponat curam monasteriorū, & eis qui præfecti sunt monasterijs, ne iniungat curam ecclesiarum, obligetq; eos ad ea loca, quæ eis data sunt, & eat postea ad visitandas Ecclesias & monasteria. Qui in aliqua Ecclesia, aut monasterio aliquid deesse, aut supra quàm opus sit, abūdare repererit, oportet quod non in loco superfluit, apponere vbi deest, id quod cum timore Dei, & ædificatione illorum locorum fieri debet. Et si fuerint pauci sacerdotes, debet augere numerum ex illis, qui sunt illius loci. Et si inter eos nō fuerit aliquis idoneus, illius castelli, vt ordinetur: debet sumere aliquem, ex monasterijs vel Ecclesijs, & curet, vt fiat sacerdos: vt oratio sit assidua, & nō cesset ministerium altaris, destituanturque templa oratione & missa, & Christiani non habentes pastorem, nomine & opere sint sicut gentiles. Item curet, vt in omni castello, & parua villa sit aliquis, qui colligat prouentus Episcopo secundùm vires cuiusq; loci, & afferantur ad eum. Siquidem ad eum pertinet, vt faciat Eleemosynas pauperibus, & peregrinis, & recreet sacerdotes egentes, vt maneat inter eos charitas. Et hic canon caret excommunicatione.

CANON QVINQVAGESIMVS quintus, de visitatione Chorepiscopi.

Chorepiscopus, cùm visitat Ecclesias & monasteria, quæ sub potestate sua sunt, vt videat, an deficiant fratres & sorores, debet cōgregare seniores castelli, & pdicare ac legere

legere eis scripturas sacras, eosq; de omnibus preceptis sanctis admonere. Item debet interrogare an habeant filios aut filias, & facere, vt ad se adducantur, & signet eos signo crucis, & oret super eos, & imponat manus, ac benedicat: & instituat eos ministros in Ecclesijs, ac monasterijs: sicut prius de hoc eos admonuerat, & instruxerat: debetq; distribuere eos per Ecclesias & monasteria, & prouidere, vt discant, vt fiant instrumenta apta ad ædificandum ministerio suo Ecclesias, & monasteria, ac loca alia, quæ eorum opera indigebunt. Et hic canon caret excommunicatione.

Canon decimus Antiochenus. Qui in vicis vel possessionibus Chorepiscopi nominantur, quamuis manus impositionem episcoporum perceperint, & vt Episcopi consecrati sint, tamen sanctæ Synodo placuit, vt modum proprium recognoscant, vt gubernent sibi subiectas Ecclesias earumque moderamine curæ que contenti sint. Ordinent etiam lectores, & subdiaconos atque exorcistas, quibus promotiones istæ sufficiant. Nec presbyterum verò, nec diaconum audeant ordinare, præter ciuitatis episcopum, cui ipse cum possessione subiectus est. Si quis autē transgredi statuta tentauerit, depositus, quo vtebatur honore, priuetur. Chorepiscopum verò ciuitatis Episcopus ordinet, cui ille subiectus est.

Martinus Perezius Ayala Guidixiensis Episcopus in lib. de traditionibus Apostolicis, citat 77. canonem Nicenū his verbis. Si quis diaconus regens plebem, sine Episcopo vel presbytero aliquos baptizauerit, Episcopus eos per benedictionē perficere debebit. Quòd si ante de sæculo recesserint, sub fide, qua quis crediderit, poterit esse iustus.

CANON QVINQVAGESIMVS Sextus, de cōgregatione presbyterorum ad salutandum Episcopum.

VT Chorepiscopus bis per annum congreget presbyteros, ad salutandum Episcopum, & tradendum se ei, & communionem cum eo habendam, & prandeant cum eo. Fiatq; hoc primum quidem in exitu anni. Secundo verò in festo resurrectionis Domini nostri Iesu Christi. Religiosi tamen semel per annum cum eo congregabuntur, quando eis videbitur.

Si fuerit aliquis tunc primum factus caput in aliquo monasterio, debet ter per annum accedere ad salutandum Episcopum, & tradendum se ei. Sed semel & iterum accedet solus, vt ab Episcopo adiuuetur in suo officio. Tertiò autem cum omnibus fratribus suis. Et tunc oportet, vt Episcopus & Archidiaconus admoneant eos, q̄ vnusquisq; eorum, scilicet Episcopus, abbas monasterij & archidiaconus sunt plataria altaris, & alūni ciuitatis. Et ipsi hoc nouitios, quos abbas monasterij recipiet, admonebūt. Et hic canon caret excōicatione.

CANON QVINQVAGESIMVS Septimus, de officio Archidiaconi, & archipresbyteri.

LOcvs Episcopi in oratione, quod vocant officium, sit in conspectu sacelli, siue Capellæ e regione altaris, vt qui sit pastor, & gubernator. Propè eum sit archidiaconus ad latus dextrum, vt qui sit loco eius, & præsit omnibus, quæ ad orationem & Ecclesiā pertinent. Chorepiscopus autem sit ad alterum latus Episcopi, quia ipse etiam est loco episcopi super villas, & monasteria, & sacerdotes villarum, quæ sub potestate sua sunt. Archipresbyter quoque in absentia Episcopi honoretur tanquam Episcopus, quia est loco eius, & sit caput sacerdotum, qui sub potestate eius sunt in Ecclesia, cum omnibus diaconis, quibus præest Archidiaconus ad componendū, si quid litis & controuersiæ inter eos ortum fuerit, aut aliud aliquid, quod ad iudiciū eius necessario pertineat. De ijs autem, quæ ad se pertinēt, nihil referat Archidiaconus ad Episcopum: sed ipse potiùs eorum controuersias dirimat: Si quidem sub potestate & iudicio eius sunt Diaconi, & debet leuare Episcopum hoc onere. Archidiaconus enim præest vniuerso officio orationis, & per eum gubernari & disponi debent, quæcunque ad Ecclesiam pertinent, ne, si huic officio desit, trāsferatur hoc officium, & gubernatio ad sæculares: quæ quidem possit esse causa, vt meritò clerici minus Episcopum timeant; & frangatur potestas Episcopi, ac sacerdotum, quia nō possunt tueri veritatem. Ex quo fiat, ut populus multa peccata incurrat, nec acquiescant iudicio, in quo oporteat acquiescere: & in vniuerso populo alij alijs placeant, & non Deo. Et hoc etiam populum ab oratione auertit. Canon sine excommunicatione.

CANON QVINQVAGESIMVS Octauus, de honore Archidiaconi & Chorepiscopi.

QVANDO Chorepiscopus, & Archidiaconus sedent in ecclesia, nullus sacerdos, neque Diaconus Ecclesiæ, neque cuiusuis gradus alterius clericorum audeat sedere supra illos: præter quàm Episcopus. quia hi sunt tanquam duæ manus, & duæ alæ, quibus Episcopus uolat. Sed quando Episcopus ambulat siue in ecclesia, siue foris: oportet, ut Archidiaconus sit ad dexteram, & Chorepiscopus ad sinistram, & Episcopus sit inter eos, tanquam pater in medio filiorum. Et quicunque nō paruerit. Synodus eum excōmunicat.

CANON QVINQVAGESIMVS Nonus, de gradibus clericorum.

DESCRIBAT Episcopus, & exponat oēs gradus clericorum, ne vlla inter eos sit diuisio.

diuisio. Si quidem omnia ministeria sunt vniusmodi in cuncta Parœcia, siue diœcesi, quæ sub potestate eius est. Nec oportet, vt ullum eligat Sacerdotem Ecclesiæ Catholicæ, ijs præsentibus, qui sunt eligendi Sacerdotes in Ecclesijs, aut in monasterijs.

CANON SEXAGESIMVS, De eligendis ad sacros ordines.

SI qui sunt ex populo eligêdi ad sacerdotiũ: Primum quidem præsentandi sunt Episcopo, aut Patriarchæ. Postea examinent eos Archidiaconus & Chorepiscopus. Et videât, an prompte & intelligenter legant scripturas, & an sint exercitati in legibus sacerdotalibus, & an sciant statuta Ecclesiæ. Qui si fuerint approbati, & habuerint bonum testimoniũ, quòd sunt digni sacerdotio, & à Deo electi, & quòd sciunt sacramenta; orabunt pro eis orationem solitam, ut fiant digni remissione, & accipiant indulgentiam. Postea adducendi sunt ad Episcopum, ut imponat eis manus, & benedicat, eosque ordinet. Qui cùm erunt ordinati Diaconi, debet Archidiaconus adducere eos ad Chorepiscopum, ut moneat eos, ne ministrent ministerio sacerdotali, idest, sacrificij, sed tantum orationis, donec omnes leges sacerdotij didicerint. Et postea veniant ad Chorepiscopum, ut uideat, an in hoc profecerint, & iterum eos de hoc admoneat. Non enim licet, ut ullus è clero ministret in Ecclesia sine licentia Chorepiscopi, quandoquidem ipse est caput illorum. Et si ordinatus non fuerit prope; qui fuerint ordinati, accipiant literas à Chorepiscopo ad Archidiaconum, qui debet tunc suscipere curam eorum, in ijs, quæ ad statuta Ecclesiæ pertinent. Neq; debet Chorepiscopus dare illis vllius ministerij curam, secundùm ordinem Ecclesiæ. Nec Episcopus nec Chorepiscopus debent eos à clero remouere sine Archidiacono. Siquidê ipse est, ut ante diximus, nutritus in ciuitate, & habet totius populi notitiam, præestque officio orationis, & omnibus Diaconis. Et quando Episcopus proficiscitur ad villam seu castellũ diœcesis, nulli debet Chorepiscopus permittere, vt sine licentia Archidiaconi ordinetur. Nec Episcopus, nec vllus alius Sacerdotem ordinare debet, neque religiosum facere, nisi præsente Chorepiscopo. Siquidem ipse quoq; præest officio orationis, & cæteris omnibus, quæ in uillis suis fiunt. Et quicunque non paruerit, Synodus eum excommunicat.

CANON SEXAGESIMVS PRIMVS, De honore Diaconis habendo.

VT Diaconi non sint præcincti cingulis suis, nisi tantum tempore orationis. Quia sunt liberi, & non dominatur eis, nisi Dominus Christus, Rex vniuersi mundi, & eorum Deus. Hæc enim est eorum, qui liberi sunt, consuetudo; serui verò hanc consuetudinem non habent, quamuis diuites & famosi sint. Atque ita honorandi sunt Diaconi, plus quàm cæteri, exceptis Sacerdotibus. Sacerdotes enim sunt serui Christi, qui cõstituti sunt, vt præsint Ecclesiæ, & orationi, quam nô possunt deserere. At Diaconi oratione & laudib⁹ finitis erunt discincti, quò eis libet, siue p vias, siue per plateas. Hæc de omnibus Diaconis, & Sacerdotibus dicta sunt. Et hic canon sine excommunicatione positus est.

CANON SEXAGESIMVS Secundus, de numero Presbyterorum & Diaconorum.

VT sint Sacerdotes assidui in oratione, & ministerio Ecclesiæ, ne assiduitas orandi deficiat, & ne sit magnus Sacerdotum numerus, ne sumptus Ecclesiæ augeatur. Quamobrem qui Ecclesijs præsunt, ij quidem quid in hac parte opus sit, videbunt. Atque ita oportet, ut tot in Ecclesia Diaconi sint, quot Ecclesia ferre possit, &, vt illis Archidiaconus præsit, sicut sancti Apostoli canonibus suis cõstituerunt, & sancti Patres, qui ante nos fuerunt, & vt sint septem Diaconi, qui Ecclesiæ sumptũ viuant, ac reliqui gratis ministrent. Et hic canon non habet excommunicationem.

CANON SEXAGESIMVS Tertius, de œconomo Ecclesiæ.

VT sit in vnaquaque Ecclesia procurator, & cum eo alij, qui curam habeant prouentuum, & redituum Ecclesiæ, & deinde villarum, & sementis, & sumptuum, ac vasorum auri, & argenti, & vestimentorum, ac ornamentorum Ecclesiæ. Habeant deinde curam loci, in quo sancta Eucharistia seruatur. Et quisq; habeat curam eorum, quæ sibi commissa sunt, idq; cum timore Dei. Et ne inter eos sit, qui illum seruum nequam imitetur, qui talentum Domini sui abscondit, & non est in eo negotiatus, quem iratus Dominus in tenebras exteriores mitti iussit. Et hic canon caret excõmunicatione.

CANON SEXAGESIMVS Quartus, de oratione pro Episcopo.

VT in omnibus horis diurnis, & nocturnis in principio & in fine orationis fiat memoria Episcopi, & oretur pro salute eius, & vt in oratione eius adiuuetur populus.

CANON SEXAGESIMVS Quintus, de funere Episcopi, Chorepiscopi, & Archidiaconi.

QVANDO moritur aliquis episcopus, debent ante feretrũ præire Chorepiscopus & Archidiaconus, ut si filij præirêt patri.

Quando

Quando verò aliquis horum moritur, debet præire Episcopus, vt si pater præcat filijs. Et legantur in funere ea, quæ Doctores & sancti Patres spirituales de oratione constituerunt: interfinq; funeri omnes pastores, siquidem vocabantur eorum omnium patres. Et núcietur de morte eius omnibus Ecclesijs, & monasterijs illius diœcesis, ut fiat oratio pro eis. Et hic canon caret excommunicatione.

CANON SEXAGESIMVS
Sextus, de ducente alteram vxorem, superstite priore.

QVICVNQVE Sacerdos aut Diaconus vxorem suam propter fornicationem dimiserit, aut ob aliam causam ex ijs, quæ supra dictæ sunt, aut domo eiecerit propter bona externa vel vt illam alia meliore, aut pulchriore, aut diuore mutet, vel propter causam cócupiscentiæ, quod Deo displicet: & illa ob has causas dimissa, ipse cum altera matrimonium cótraxerit, aut non dimissa, alteram duxerit, siue liberam, siue seruã, & ambas pariter habeat, deponatur. Si verò fuerit laicus, prohibeatur ecclesia. Sin aũt falsò aliquis vxorem suã de adulterio infamauerit, ut eam dimittat: inquirendum diligenter de hac re est, & si hoc falsum fuerit, deponatur, si ex clero est: sin autem laicus, prohibeatur ingressu Ecclesiæ, & communione fidelium, & cogatur habitare cum ea quam infamauit, quamuis deformis & pauper sit. Et quicunque non paruerit, à Synodo excommunicatur. Vide canonem vigesimum quartum.

CANON SEXAGESIMVS
Septimus, de Muliere fideli nubente viro infideli.

QVICVNQVE duas mulieres in matrimonium acceperit, ipse cum secunda excommunicetur. In quæcunq; mulier fidelis, viro infideli nupserit, ipsa quoque ex Ecclesia eijciatur. Quæ si pœnitẽtiam egerit maleficij, & eum virum, quem habere nõ poterat, id est, infidelem dimiserit, non est recipienda, nisi eo modo quo recipitur, qui postquam fidem negauit, ad fidem reuertitur: debetq; ipsa infidelem relinquere. Erit autem pœnitentia eius ferre cilicium, & dormire super cinerem, & ieiunare quantum sibi conueniat, & tunc licebit cum fidelibus conuersari, & communioné sacram accipere. Et quicunq; contradixerit, à Synodo excommunicatur.

CANON SEXAGESIMVS
Octauus, de dante filiam, aut sororem in matrimonium viro infideli.

SI quis fidelium mulierem infidelem propter fornicationem sollicitet, aut mulier fidelis virum infidelem, & ob hanc causam à fide recedant: pœnitentia horum sit, vt spatio trium annorum stent ad ianuam templi in cilicio & cinere: & hoc tempore peracto intrent in Ecclesiam ad orationem: sed ita, ut spatio vnius anni stent in aliquo loco Ecclesiæ ab alijs separati, neque liceat communicare cum eis, in salutatione, nec in communione. Transacto autem anno, debet sacerdos benedicere aquam & oleum, non sicut fit in baptismo, neque sicut benedicitur chrisma, sed sicut oleum infirmorum, & sicut aqua ad mundationem immunditiæ eorum, qui comederunt morticinum. Et sic debet benedicere eis sacerdos, & aspergere eos aqua ista. Et ipse etiam, qui aspergitur, debet lugere, & mundabuntur ab immunditia sua, remitteturque eis peccatum, orando pro eis, fierique debet diligens inquisitio de eis. Et qui non paruerit, Synodus eum excommunicat. Vide canonem 53. & 67.

CANON SEXAGESIMVS NONVS,
De fideli fornicante cum infideli.

SI quis fidelis filiam, aut sororem non cõnsciam, neque volentem, neque præsentem dederit nuptum non credenti, prohibeatur communione fidelium. Ipsa vero, quæ data est in matrimonium, non est prohibenda. Si autem qui hoc fecit, pœnitentia ductus à non credente illam separauerit: constituenda est ei pœnitentia, quanta sacerdoti uidebitur. Et si pœnitentiam patienter sustineat, debet consolari eum sacerdos, & quicunque non paruerit, Synodus eum excommunicat.

CANON SEPTVAGESIMVS,
De Xenodochijs.

VT sit in omnibus ciuitatibus locus separatus peregrinis infirmis, & pauperibus, qui vocetur Xenodochium, id est, hospitium peregrinorum. Et eligat Episcopus aliquem ex fratribus, qui habitant in eremo, qui sit peregrinus, & procul distet à patria, & familia suæ domus, qui sit etiam vir probus, & hunc præficiat Xenodochio, qui in eo faciat lectos, & quæcunque pauperibus & infirmis opus sunt. Et si bona Xenodochij non poterunt sufficere, debet colligere omni tempore, & ex omnibus Christianis, prouisioné secundùm vniuscuiusque vires: atque his facultatibus sustentet fratres peregrinos, & pauperes, & infirmos, ut cuique opus erit. Si quidem ipse est protector eorum, ad iuuandum eos sollicitè. In hoc opere pietatis inest remissio peccatorũ, solutio iniquitatis, & appropinquatio ad Deum. Et hic canon est sine excommunicatione.

CANON

CANON SEPTVAGESIMVS, Primus, De collocando Episcopo in sua sede.

CVM Archiepiscopus Episcopum ordinauerit, oportet vt mittat Chorepiscopum, qui illum introducat in ciuitatem, & in ecclesiam, & faciat sedere primo die in throno. Et postquàm tribus mensibus in Ecclesia sua resederit, debet Archiepiscopus cùm visitat, salutare eum, & committere Archipresbytero, & Archidiacono, ut eum in statutis Episcopatus examinent. Et si eum repererint didicisse omnia perfectè; confirment illum in Episcopatu, & in statutis eius. sic etiã facere debent Archiepiscopi Patriarchæ sui. Et quicunque contradixerit, Synodus eum excommunicat.

CANON SEPTVAGESIMVS Secundus, de translatione Episcoporum, Sacerdotum, & Diaconorum.

NVLLVS Episcopus se ab episcopatu transferat, in quo ordinatus est, ad alterum maioris populi, & plurium monasteriorum, aut ad minorem. Quia non conuenit hoc. Si quidem vnusquisque habet mensuram à Deo. Nam & hoc statutum est maritis. Quicunque enim laicus vxorem suam repudiat, excepta causa fornicationis, mœchatur: quia hoc facit, ut eam altera meliore mutet. Sic Episcopi & Sacerdotes si ciuitates suas & altaria, propter alia maiora relinquerent, malè facerent. Iccircò hanc prauam consuetudinem prohibuimus, & resecauimus. Quòd si Episcopus propter aliquam causam è ciuitate sua expulsus fuerit, non debet quærere alterum locum, ut ad eum transeat, quia per vim eiectus est; Et tunc oportet constituere eum in alia ciuitate, si tamen perspectum fuerit, esse eum fidelem & probum, modò aliquis defectus eius non exiterit causa expulsionis. Et si primus locus erit paruus, & cognitum fuerit esse dignum eum Archiepiscopatu, creandus est Archiepiscopus in ea ciuitate, quæ Archiepiscopo indigeat. Similiter presbyteros & diaconos non oportet migrare ad alia loca: sed manere, vbi sunt ordinati, nisi de licentia Chorepiscopi, ad profectum vitæ illorum, & fidei. Quòd si sponte sua hoc fecerint ob aliquam causam, non licebit illis permanere ibi, alioqui priuare eos oportet, ne alium locum habeant. Et hic canon caret excommunicatione.

Canon Antiochenus vigesimus primus. Episcopus ab alia Parochia nequaquam migret ad aliam, nec sponte sua prorsus insiliens, nec vi coactus à populis, nec ab Episcopis necessitate compulsus: maneat autem in Ecclesia quam primitus à Deo sortitus est. Nec inde transmigret secundùm pristinum de hac re terminum constitutum.

Canon Antiochenus vigesimus secundus. Episcopus alienam ciuitatem, quæ non est illi subiecta, non adeat, nec ad possessionem accedat, quæ ad eum nõ pertinet, super ordinatione cuiusquam, nec constituat presbyteros, aut diaconos alteri subiectos Episcopo, nisi fortè cum consilio & voluntate regionis Episcopi. Si quis autem tale aliquid facere tentauerit, irrita sit eius ordinatio, & ipse coerceatur à Synodo. Nam si ordinare non potuerit, nullatenus iudicabit.

CANON SEPTVAGESIMVS TERTIVS De non eligendo sacerdote sine authoritate Chorepiscopi.

VT NON audeãt laici eligere sibi sacerdotem, neque monachi superiorem sine authoritate Chorepiscopi. Et si aliquis superior dũ uiuit, præcipiat, vt aliquis sit superior post mortem suam, non succedet iste, si sit nationis suæ, aut consanguineus: Succedet tamen si sit aliquis ex filiis prædecessoris propter utilitatem, probitatem, sanctitatem, continentiam & timorem Dei, vt omnes sint mundi à uitijs. Et hic canon caret excommunicatione.

CANON SEPTVAGESIMVS quartus, de habitatione sororum in monasterijs.

VT monasteria non relinquãtur sine sororibus, inter quas erunt mulieres uiduæ, quæ maritos habuerint, & constituetur illis diligens & probus magister, qui doceat eas legere librum Psalmorum, donec benè didicerint, & discant memoriter psalmos, præsertim diaconissæ. Hæ autem ex iis eligantur, quæ nõ malè audiant, ex eo usque tempore, quo fuerunt adolescentulæ. Sintque annos natæ sexaginta, sicut beatus Paulus ordinauit. Et huiusmodi diaconissæ ad hoc solum paratæ sint, ut fœminas in baptismo suscipiant. Et hic canon caret excommunicatione.

CANON SEPTVAGESIMVS quintus, de non eligendo ambiente electionem.

SI congregatio elegerit aliquem in cognitione fidei eruditum, & probum, ex iis qui altari ministrant, aut ex monasterijs, ut sit Episcopus, aut archidiaconus, aut Chorepiscopus aut præfectus Xenodochii, id est, Hospitalis, non debet ambire ille, qui eligitur, alioqui eijciatur ex congregatione. Quòd si talis extiterit, non est prohibendus, quin eligatur: & electus non est deponendus, & ante mortem, nisi meritus sit. Siquidem omnes ordines etiam in monasterijs, si causam dederint, de gradu suo deiiciendi sunt. Et qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

CA-

CANON SEPTVAGESIMVS sextus, de habitu, & moribus religiosorum.

VT religiosi tum Monachi, tum Moniales habeant alia indumenta & alios mores, quàm habēt laici: & tondeant caput in modum coronæ, & cingant se: neque sigillis aureis, aut argenteis obsignent, neque ferant crumenam ad latus; neque cultellos, sicut solent milites & homicidæ, quando eunt ad bellum, & sicut solent mercatores cùm iter faciunt, portare crumenam, ad ostentationem, ut faciunt magnates populi. Quin potiùs sint probi, & inter se, & aduersus alios patientes, eant per plateas cum modestia. Et ne inter se sæculariter, & ridiculè loquantur, nec alius alium illudat: sed potiùs silentium teneant, & reuerentiam sibi inuicem adhibeant: sintque sibi inuicem benefacientes in iis omnibus, quæ ad statum eorum pertinent, ac maximè quidem apud infideles, & omnibus moribus perfecti. Et hic canon caret excommunicatione.

CANON SEPTVAGESIMVS SEptimus, de Episcopo crimine deprehenso.

SI quis Episcopus deprehēsus fuerit in peccato fornicationis, aut in alio simili, deponendus est: nec est amplius in eūdem gradum restituendus. Quòd si pœnitentiam egerit, non est societate fidelium, neq; sacra communione prohibendus. Et qui contradixerit, Synodus eum excommunicat.

CANON SEPTVAGESIMVS OCTAuus, de sacerdotibus & diaconis lapsis in peccatum carnis.

SI quis sacerdos lapsus fuerit in peccatum carnis, qui non duxit uxorem, & hoc peccatum nunquam anteà commiserit, sed potiùs benè semper audierit: debet agere pœnitentiam in ieiunio & oratione uno anno, & facere eleemosynas secundū uires, & cessare à ministerio gradus sui, quā diu durat unius anni pœnitētia. Quo peracto debet redire ad ministerium, & ad sacrificium, sicut prius, & attendere deinceps diligēter, ac cauere sibi per uniuersum uitæ suæ tempus. Si uerò ad idē peccatum reuersus fuerit, deponendus est tantum, & non prohibendus communione fidelium, & sacra communione. Quod si uxorem duxit, & adhuc uxor uiuit, & cum eo habitat, debet imponi duplex pœnitentia. Idem seruandum est de diacono, qui si tertio ad idem scandalū redierit, deponendus est tunc. Quod tamen intelligendum est si fuerit uiduus. Nam si uxorem habeat, & cum eo habitet: debet remanere in pœnitentia, & excommunicatus tribus annis. Qua pœnitentia peracta redeat ad ordinem. Quod si ad peccatum redierit, deponatur solum: & in uniuersum intelligendum est hoc in omnibus ordinibus. Episcopus uerò cùm primum in hoc peccatum lapsus fuerit, debet ex gradu suo cadere, cui non est pœnitentia imponēda; neque communione fidelium, neque communione sacra prohibendus. Sacerdos uiduus recipiendus est ad pœnitentiam, qui uxorem habet, non est recipiendus. Diaconus uiduus bis est ad pœnitentiam recipiendus; Diaconus coniugatus semel: & nō erunt prohibiti cōmunione fidelium, neq; cōmunione sacra, sed ministerio altaris. Alij verò ex clero, & monachi, atq; laici, si huiusmodi peccatum commiserint, fiet iudicium de eis, vt eorum iudici vel superiori secundùm conuenientiam pœnitentiæ visum fuerit; & non debet superior uel iudex imponere eis grauem pœnitentiam, neque leuem, ne cessant, ad peccatum & eorum damnatio crescat. Et quicunque non paruerit, Synodus eum excommunicat.

CANON SEPTVAGESIMVS nonus, de correctione fraterna.

ET quicunque ex Ecclesia aliquid indignū faciat, adhibebitur ei remedium per exhortationem & diligentem admonitionem, dum non est manifestum, quod facit, ut non perseueret in eo, & discedat à uia sanctorum Dei, earumque conuersatione, imponendaq; ei pœnitentia, prout conueniet. Quòd si pœnitentia & exhortatione non emendetur, separetur à communione fidelium, & abscindatur tanquam membrum putridum, ne contagio eius in reliquum corpus peruadat, & qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

CANON OCTOGESIMVS, DE procuratore pauperum.

ELIGATVR in oī ciuitate aliqs sęcularis uel religiosus, qui est eloquēs, & patiēs & quem manifestum sit via recta, & orthodoxa incedere; habitetque prope Ecclesiam, aut in hospitali, & habeat apud se bona hospitalis, & uisitet hospitalia, & ægrotos; uisitet etiam eos, qui in carcere sunt. Et si inter eos, qui sunt in custodia, aliquem Christianum reperiat, qui sit dignus ut liberetur, debet adiuuare eum, ut à carcere liberetur; Et si quid ei opus sit, aut victu indigeat, & non potest habere ex iis, qui in custodia sunt, quod ei opus sit: debet ab alijs tum uiris, tum mulieribus petere, & eum custodia liberare. Et si cui opus fuerit aliquo fideiussore, debet quærere qui pro illo spondeat, ut liberetur. Et si quis fuerit alicuius grauis criminis reus, & non sit liberatione dignus, debet adiuuare eum, ne ei victus, & uestitus desit: neque debet differre subsidium in eo, quod in causa eius præstare poterit, quousque iuste & ut meritus est, iudicetur. Si quidem ignorant, quæ sibi, aut filiis suis euenire possunt. Mundus enim & casus eius sunt uarii & molesti. Et si quis bona sua epulan-

epulando, & potando, & scortando consumpserit, & ob hanc causam in hanc necessitatem inconsideratè incidit, debet petere à fidelibus tum uiris, tum mulieribus, secundùm uires uniuscuiusque, & colligere, quantum satis sit, vt eum ex creditoribus, & afflictione liberet. Et hic canon caret excommunicatione.

EX GRÆCO VATICANO.

HAS leges scripsit ipse sanctus eorũ consessus, in præsentia Deo dilectissimi & laudatissimi regis Constantini, de Ecclesiastica gubernatione. Statuerant autem & aliam legem Episcopis proponere, quam diuinus prohibuit Paphnutius: de qua necessarium existimaui enarrare, admiratione maxima dignã historiam. Placebat quibusdam Episcopis in Concilio, nouam legem in Ecclesiam introducere, & ut de alijs ad Ecclesiam pertinentibus, ita & eam legem definire.

DE EO, QVOD NON OPORTEAT clericos sacri ordinis suam quamlibet vxorem eijcere.

STATVERANT igit de eo quod nõ oportet clericos sacri ordinis, siue Episcopos, siue hypodiaconos, siue aliquem ex sacro catalogo dormire cum vxoribus, quas adhuc laici duxerant. His ita dispositis, surgens in medio turbæ Episcoporum diuinus Paphnutius magna voce clamauit, dicens: Ne grauetis iugum clericorum sacri ordinis. Honorabile enim, inquit, connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Ne perfectionis excessu Ecclesiam magis lædatis. Neque enim omnes ferre posse arr vacuam affectibus exercitationem. Nemo, vt opinor, in castitate conseruabitur, si maritorum quilibet vxore priuetur. Pulchrã dico esse castitatem vniuscuiusque cum sua vxore conuentum. Imò separari (hac lege) dico eam, quam Deus coniunxit, & quam semel quis, dũ lector esset, aut cantor, aut laicus, vxorem duxit. Et hoc quidem dixit magnus Paphnutius, cùm esset omnis coniugij expers, propterea quòd in monasterijs à pueritia fuerat educatus. Ideoque huius viri consilio persuasa tota Episcoporum concio, de hac quæstione tacuit, iudicio volentium relinquens, continentiam ex consensu à proprijs uxoribus.

Socra. lib. 1. cap. 11. Sozom. li. 1. c. 23.

ANNOTATIO.

NON est verisimile iudicio volentium relictam fuisse à sanctis patribus omniũ Christianorum continentiam, sed eorum duntaxat continentia libera permansit, quæ libera prius erat, eorum videlicet sacri ordinis clericorum, qui cum ordinarentur, coniuges erãt, & continentiam non promiserant, ut prius se habebat mos Ecclesiæ. Consuetudo enim fuit Ecclesiæ à tempore Apostolorum, ut presbyteri à coniugibus, quas ante ordinationem acceperant, continerent, nisi fortè in aliqua necessitate dispensatio intercederet. Christus enim nullos fecit sacerdotes, nisi Apostolos, qui cum omnia reliquissent, si qui vxores habebant, illas etiam reliquerant, ex consensu, ut fecit Petrus, non quod eas non alerent, sed quod ab eis continerent. Id latè probauimus in libro nostro de continentia & abstinentia. Interim nouatores nostri, non habent quod glorientur, ex hoc quod Concilium Nicænum nihil in hoc genere innouarit. Neq; enim Concilium permisit, vt sacerdos vxorem duceret, aut castitatẽ professus votum violaret. Absit. Sed eos, qui cum ordinarentur, continentiam non promiserant, permisit uti vxoribus, quas ante ordinationem duxerant. Quòd etiam permisit D. Gregorius hypodiaconis in Sicilia, qui cum ordinarentur, continentiæ non se astrinxerant, sed ita, ut in posterum non ordinarentur, nisi qui continentiam se velle obseruare profiterentur. Quin & authoritati Paphnutij non est quod multum fidant, quippè qui ex Meletianorum numero fuit, quos Concilium Nicænum damnauit, Epiphanio teste libro aduersus hæreses, cõtra Sectam 68. ut alibi monuimus. Nisi quis Meletianum illum Paphnutium, alium fuisse contendat, quod ægrè defendi potest: Cùm tempus Constantini Imperatoris, locus Ægypti, Paphnutij nomen, cõfessionis denique celebritas eundem esse probare videantur, quem alij propter confessionem laudant, Et Epiphanius Meletianum facit: præsertim cum alia eiusmodi exempla extent simplicium confessorum, qui temporibus illis ex zelo non secundùm scientiam in errorem aliquem lapsi fuerunt, ut quidam Anthropomorphitæ, alij Nouatiani euaserint. Damnationem porrò Meletianorum sic describit Sozomenus lib. 1. historiæ Ecclesiast. cap. vigesimo tertio.

His accedit, quod cum in res à Meletio in Ægypto forte gestas accuratè inquisitum esset, Concilium contra eum pronunciauit sententiam, ut videlicet Lycum incoleret, nomenq; solum retineret Episcopi, atq; de reliquo, neq; in vrbe, neq; in pago, ullum Ecclesiæ ministerium ordinaret. Qui autem essent iam ab eo constituti, illi neq; cõione quidem, neq; à ministerio excluderentur: sed tamen cæteris clericis in singulis Ecclesijs ac prouincijs constitutis essent honore inferiores. Quinetiam, ut in loca demortuorum succederent, si modo tum suffragio populi idonei viderentur, tum Episcopus Ecclesiæ Alexandrinæ eos designaret: Sed minimè liceret quos vellent, suo ipsorum arbitrio diligere. Istud quidem Concilio æquum putabatur, cùm secum consideraret, quam temerario & præcipiti impetu ad ministros Ecclesiæ creandos, tum Meletius ipse, tum suę opinionis fautores ferri consueuissent. Nam Meletius, cùm Petrus, qui pòst martyrio occubit, eo tempore, quo Alexandrinam regebat Ecclesiam, propter persecutionem, tum ingrauescentem

nescentem fugam cepisset: ministrorum ordinationes, ad Petrum solum pertinentes sibi arripuit. Damnati sunt etiam á concilio, qui Pascha cum Iudæis celebrabant: quod sic refert Ruffinus libro primo hist. Ecclesiast. cap. 6.

Igitur cum de his, prout diuinarum legum reuerentia poposcerat, decreuissent: sed & de obseruatione Paschæ antiquum canonem per quem nulla de reliquo varietas oriretur, Ecclesijs tradidissent, omnibus ritè dispositis, Ecclesiarum pax, & fides in Orientis, atque Occidentis partibus vna atq; eadem seruabatur, sed de his plura in libro sequenti.

FINIS LIBRI TERTII.

QVARTVS LIBER NICAENI CONCILII DE IIS, QVAE CANONVM CONSTITVTIONEM SVBSECVTA SVNT.

EX GRÆCO VATICANO.

HÆc gesta sunt in sancto, magno, & generali Concilio, quod in Nicææ Bithyniæ congregatũ fuit. Eusebius autem, & Theognius & qui cum eis erant, Ariani non ferentes vincentem veræ fidei confirmationẽ, quin & Ario anathema dicere non patientes, iterumque cum ipso deprehensi exilio cesserunt, suffragio Deo dilectissimi regis, & indicio sancti Episcoporum Concilij, alijs super eorũ Parochias constitutis, decreto eiusdem concilij, & vniuscuiusque Parochiæ, cleri ac populi. Et Amphion quidem accepit Ecclesiam Nicææ, & alij eiusdem cum ipso sententiæ alias. Verum vtentes rursus gentis artibus Eusebius & Theognius, & occasionem fraudis inuenientes Regis humanitatem, callidè agere iterum, & priorem potestatem recipere tentabant. Sed illorũ commenta, quæ omnia pessima erant, & omnis impietatis plena discere volentes, ad Theodoretum, ac reliquos Ecclesia. hist. scriptores remiserim. Ego autem hinc sermonem meum conferam ad ea, quæ postea secuta sunt; de quibus Episcoporum concilium misit epistolam ad reliquos episcopos, & eorum Parochias: non solùm autem, verum etiam uictor ac fidelissimus Rex ad constitutionem expositæ sanctissimæ fidei, & sanctæ festiuitatis Paschatis: ad redargutionem patronorum impietatis. Post hæc enim omnia magnificè conspirante concilio & Deo conuenienter promulgata fide; cum omnia quæ ad rectam Ecclesiæ administrationem spectant, sancti patres disposuissent: omnia definita per literas indicare omnibus, quæ sub cœlo sunt, sanctis Dei ecclesijs, studuerunt, subiungentes etiam, quæ ad Meletium pertinent.

DE NEFARIO MELETIO.

SIquidem autem Meletius quidam episcopatus ordine insignitus, nõ multò ante insaniã Arij, conuictus fuit sub diuinissimo Petro Alexandrinorum episcopo, & qui martyrij corona fuit exornatus: depositus ipse Meletius non obseruauit depositionis sentẽtiam; sed Thebaidem, & proximam Ægyptum tumultibus, & tempestate impleuit, aduersus Alexandri episcopi præsidentiam tyrannidem vsurpans: Scripsit autem Concilij communitas Alexandrinorum Ecclesiæ, quæ de innouatione huius lege constituit.

SYNODICA EPISTOLA

scripta sanctis Dei ecclesiis, per Alexandriã, Ægyptum, Pentapolim, & Libyam, & omnem terram, quæ sub cœlo est, cleris etiam, & populis orthodoxæ fidei, ab Episcopis, sancti Nicæni Concilii.

SAnctum & magnum concilium, sanctæ, & magnæ Dei gratia Ecclesiæ Alexandrinorum, & dilectis fratribus, & cleris, ac populis orthodoxis, per Ægyptum, Pentapolim, & Lybiam, Episcopi Nicææ Concilium celebrãtes, salutem in Domino. Quandoquidem diuina gratia, & Deo dilectissimo Imperatore Constantino suffragante omninò necessarium visum est, sacram synodum ad uos dare literas, vt intelligere possitis, cum quæ ibi in quæstionem & disquisitionem uenere, tum quæ decreta, sancitaque sunt: Itaque scitote primo omnium inquisitum esse in impietatẽ, & præuaricationem Arij, sectatorumque eius: & in præsentia Dei amantissimi Imperatoris Constantini, consentientibus omnium sententiis placitum, ut anathemate impia eius opinio, & voces atque uerba blasphema condemnarentur, quibus ille uerbum Dei blasphemans usus est: ex nõn extantibus illum esse: dicens, & fuisse

Sic habet apud Socra li. 1 c. 9. Theodor. lib. 1 c. 9. & Niceph. lib. 8. cap. 24.

fuisse aliquando, cùm non fuerit, & arbitrij libertate vitij, virtutisque capacem esse filium Dei, creaturam eundem & facturam nominās. Quæ omnia sancta Synodus anathemati subiecit, ne audire quidem impiam opinionem, mentis uecordiam, blasphemaque eius uerba sustinens. Atque equidem res eius, quem consecutæ sint exitum, aut iam audiuistis, aut iam audietis: ne insultare uos homini uideamur, qui peccati sui condigna tulit præmia. Tantopere autem eius inualuit impietas, vt simul cum eo pessum ieriut, Theonas Marmaricæ, & Secundus Ptolemaidis Episcopi. nam & hi factionis eius sunt. Sed enim cum per gratiam Dei peruersa illa opinione, impietate, & blasphemia, nec non hominibus eis, qui seditionem atque discessionem ausi sunt concitare in populo antea pacato, Ægyptus sit liberata: & temeritas Meletii, atque eorum qui ab eo sunt in sacrum ordinem cooptati, adhuc reliqua fuerit: quæ etiam super hac re Synodus decreuerit, uobis fratres dilectissimi significamus.

Constituit namque, vt Meletius (in quem illa quidem humanius affecta fuit, summo enim iure nullam merebatur ueniam) in ciuitate sua maneat: potestatem autem nullam habeat, uel eligendi, uel manus imponendi: & ut neque in regione, neque in urbe alia, huius saltem rei gratia appareat, nudumque dignitatis nomen retineat: &, qui ab eo in sacrum ordinem lecti sunt, vt arcanioribus, sacratioribusque suffragiis confirmati, ad communionem admittantur. Præterea, ut liceat eis quidem honorem, simul & functionem ministerii obtinere: Secundum autem prorsus locum ab omnibus cuiuscunque Parœciæ & Ecclesiæ exploratis, ac per reuerendissimum fratrem & collegam nostrum Alexandrum lectis, atque designatis Episcopis ferant.

Cæterùm, ut nulla eis sit facultas, quos uisum sit designandi, aut nomina eorum subijciendi, aut omninò faciendi quicquam, præter Catholicæ Ecclesiæ Episcoporum, qui sub Alexandro sunt, sententiam. Qui uerò per gratiam Dei, & precationes uestras, in nulla dissidii factione reperiantur, sed integri, atque impolluti, in Catholica Ecclesia consistant, eis potestas permissa est & designandi, & nomina dictandi eorum saltem, qui clero digni sunt, & omnia prorsus faciendi legibus constitutionibusque Ecclesiasticis. Quod si quem eorum, qui Ecclesiæ præsunt, decedere contingat, tùm in defuncti locum, & honorem prouehi quisquam ex recens cooptatis debet: ut modo idoneus sit, & à populo eligatur, ita tamen, ut ad electionem eiusmodi calculus, suffragium, & confirmatio Episcopi Alexandrini accedat. Atque hoc quidem omnibus alijs concessum est, in persona autē Meletii, non idem constitutum, propter priorem inordinatam eius morem, celeritatemque, & præcipitantiam sententiæ, & consilij, ut ne qua sit ipsi, uel potestas, uel authoritas, homini scilicet, qui rursum temoritatem ordinis negligentem inducere possit. Hæc sunt quæ præcipuè ad Aegyptum, & Ecclesiam Alexandrinam pertinent. si quid uerò præterea uel canonibus uel decretis est constitutum, reuerendissimus dominus, frater, & collega noster Alexander, certius ad uos reuersus perferet, quippè & author, & particeps actorum omnium. Lætum insuper uobis afferimus nuncium, de sanctissimi Paschatis celebrandi consensu. Nam & hæc res precibus vestris rectè constituta, atque ordinata est: fratresque Orientales omnes, qui antea cum Iudæis fecerunt, ex hoc ipso tempore cum Romanis, & nobiscum, omnibusque adeò alijs, qui antiquitus nobiscum Pascha celebrarunt, id se concorditer acturos consenserunt. Gaudete igitur de rebus Ecclesiasticis ordinatis, de pacis consensu, & concordia restituta, & de hæresibus omnibus excisis, atque maiore cum honore prolixioreque charitate suscipite collegam quidem nostrum, Episcopum autem uestrum Alexandrum: qui nos profectò præsentia sua exhilarauit, plurimumque in hac ætate sua, ut pax quoque apud uos esset, sustinuit. Orate pro omnibus nobis, ut quæ à nobis rectè sunt cōstituta, firma, stabiliaque maneant per Deum omnipotentem, & per Dominum nostrum Iesum Christum, cum sancto spiritu, cui sit gloria in sæcula, Amen.

CIRCVLARIS EPISTOLA SCRIPTA ab Eusebio Episcopo Cæsareæ Palestinæ.

ET si uerisimile est, Fratres charissimi, ea quæ de fide Ecclesiastica in amplo & frequenti concilio Nicææ coacto tractata sunt, ad uos antehac perlata esse; præsertim cùm fama ipsa accuratam rerum gestarum narrationem sua celeritate superare soleat: tamen ne ueritas, si auditione sola ea acceperitis, contra ac se habeat, nobis nuncietur, Primum eam fidei formulam, quæ à nobis Concilio proposita est: deinde alteram, quam Episcopi ubi nostris uerbis pauca adiecerāt, ediderunt, ad uos mittere necesse putauimus. Nostra uerò formula, quæ tum coram Imperatore nostro sanctissimo, perlecta est, tum rectè se habere pro certo explorata, ad hunc modum se habet. Socr. lib. 1. c. 8.

FIDES A NOBIS EXPOSITA.

SICVT ab Episcopis, qui nos antegressi sunt, accepimus, sicut cū fidei fundamēta in nostris animis primum iacta essent, cumque lauacro baptismi, abluti essemus, audiuimus, sicut à diuinis scripturis didicimus: & sicut cùm fungeremur presbyterio, & cùm episcopatum obtineremus, credidimus, & docuimus; sic etiam iam credentes nostram fidem patefacimus, ea est talis.

Cre-

Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, visibilium omnium & inuisibilium Creatorem, & in vnum Dominũ Iesum Christum, Dei verbum, Deum de Deo, lumen de lumine, vitam de vita, filium vnigenitum, primogenitum omnis creaturæ, ante omnia sæcula ex Deo Patre genitum, per quem etiam omnia facta sunt, qui propter nostram salutẽ incarnatus est, & inter homines versatus; qui passus est, & resurrexit tertia die, & ascendit ad patrem, & iterum venturus est, in gloria iudicare viuos & mortuos. Credimus etiam in vnum Spiritum sanctum.

Et istorum quemque esse, & existere credimus; patrem verè patrem esse, filium verè filium, & Spiritum sanctum verè Spiritum sanctum, sicut Dominus noster, cùm discipulos suos ad prædicandum mitteret, locutus est: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. De quibus confirmamus nos hoc animo esse, sicque sentire, & sic etiam sensisse, & ad mortem vsque sic sensurum esse, in hac perseueraturos fide, anathemate impiæ cuique hæresi denunciato. Atque de istis rebus omnibus nos syncerè ex animo ita sensisse, ex quo nosmet noscere poteramus, & iam etiam uerè tum sentire, tum dicere, Deum omnipotentem, & Dominum nostrum Iesum Christum coram testamur; certaque demonstratione ostendere possumus, vobisque ratione persuadere, nos temporibus præteritis ita credidisse; & huic fidei à nobis expositæ congruentia prædicasse. Cùm hanc fidem exposuissemus, nullus erat contradicendi locus. Quin etiam Imperator ipse noster sanctissimus, hanc nostrã fidem veritatem in se complecti primus omnium testificatus est, seque eodem animo esse constanter asseruit, præcepitque, vt omnes eidem assentirentur, decretis eiusdem subscriberent, congruerent cum eisdem; dum modò una vox Consubstantialis uidelicet, adscriberetur: quam quidem ille ipse explicauit ad hunc modum. Consubstantiale de corporis affectionibus non posse intelligi: neque fidelium Dei vel diuisione, vel defectione, vt ita dicam, ex patre subsistere. Nam nõ posse fieri, vt natura quæ materiæ expers est, quæ sola intelligentia percipitur, quæ corpore uacat, corpoream ullam affectionem in se excipiat: sed eiusmodi res nos diuinis & arcanis verbis debere complecti. Sapiẽtissimus quidem & pius noster Imperator de his isto modo philosophatus est. Episcopi autem propter hanc uocem Consubstantiale istam formulam ediderunt.

FIDEI FORMVLA IN Concilio edita.

CREDIMVS in vnum Deum, Patrem omnipotentem, omniũ visibilium, & inuisibilium Creatorem, & in unum Dominum Iesum Christum, filium Dei, genitum ex patre, vnigenitum, hoc est, ex substantia patris: Deũ de Deo, lumen de lumine, Deum uerum de Deo vero genitum, non factum, consubstantialem patri, per quẽ omnia facta sunt, & quæ in cœlo; & quæ in terra sunt: qui propter nos homines, & propter nostrã salutem descendit, & incarnatus est: homo factus est, passus est, & resurrexit tertia die; ascendit ad cœlos, venturus est iudicare uiuos & mortuos. Et in Spiritum sanctum.

Qui verò dicunt, quòd erat aliquando tempus, cùm non esset: & antequam genitus erat, non esset: vel quòd ex nihilo ortus est; vel quod ex altera substantia, subsistentiáue quàm ex patris genitus, vel quòd conuerti & mutari potest: istis Catholica & Apostolica Dei ecclesia anathema denunciat.

Cùm ista formula ab illis præscripta esset, illud, ex substantia patris esse, & illud; patri consubstantialem esse, quomodo essent intelligenda, ab eis diligenter quærere cœpimus. Vnde quæstiones, & responsa nata sunt, rationeque accuratè peruestigatum, quæ illis verbis subiecta esset sententia. Fatebantur illi ex substantia esse idem significare, quod ex patre esse, non tamen partem patris esse. Nobis sanè uidebatur pulchrum consentire cum piæ illius doctrinæ sententia, quæ docet filium ex patre esse, non tamen partem substantiæ illius esse. Quapropter huic sententiæ etiam à nobis assensum est: neque uocem Consubstantiale reiecimus: propterea quòd pax tanquam scopus ad intuendam ante oculos nostros uersabatur: & cautio erat à nobis adhibita: ne recta fidei sententia excideremus. Pari ratione genitum, non factum approbauimus. Nam factum verbum cũ cæteris creaturis, quæ per filium factæ sunt, commune esse dixerunt, nec filium earum simile quicquam habere: ac propterea eum non esse creaturam illarum similem, quæ ab ipso factæ sunt, sed præstantioris esse substãtiæ, quã qua ulla creatura prædita sit: quam quidem ex patre genitã esse sacræ literæ perdocent. quippè cũ modus eius generationis à nulla mortali natura vel verbis exprimi uel cogitatione comprehendi possit. Eodem modo etiam illud: filium patre Consubstantialem esse, ratione & exquisitum est, & probatum; non more corporeo debere intelligi, nec quicquam habere simile cum mortalibus anim[illegible]tib. Nam neque diuisione substantiæ, neq; defectione, sed nec affectione ulla, mutationéve paternæ essẽtiæ, & facultatis posse constare. Ingenitã enim patris naturã ab his omnibus prorsus alienã eẽ, & hoc, patri consubstantialem esse, nihil aliud ostẽdere, quàm filium Dei ad reliquas creaturas nullam habere similitudinem: sed patri solum, qui eum genuit, omninò similem esse,

neque ex alia quàm patris subsistẽtia & essentia genitum. Quod quidem sic expositum rectum videbatur assensione approbare. Nam nonnullos veteres Episcopos scriptores, uiros sanè disertos,& illustres in patris & filij diuinitate explicanda hoc uerbo, Consubstantiali, vsos fuisse cognouimus. Sed de fide in Concilio Nicæno exposita, diuulgataque hæc hactenus.

Cui quidem omnes ad vnũ assensi sumus, non temere,& inconsultò, sed secundum sententias coram ipso sanctissimo Imperatore propositas, discussasque, & communi omnium consensu, propter causas, quæ supra commemoratæ sunt, approbatas. Quin etiam anathematis formulam, quæ post fidem explanatam ab illis proposita est, approbandam quoque putauimus: propterea quod uetet, ne quisquã vocibus à scripturis abhorrentibus, (ex quibus in Ecclesias omnis ferè confusio & discordia inuecta est) omninò utatur. Etenim cùm nulla scriptura diuinitus inspirata, his uocibus vsa sit: filium Dei ex nihilo ortum esse, & tempus fuisse aliquando, cùm non esset, & quæ sequuntur in eadem sententiam, minimè consentaneum uidebatur, eas uel proferre, uel docere. Cui sententiæ tam præclarè decretæ, cõstitutæque nos consensimus, quandoquidem nũquam ante hac eiusmodi uerba usurpare consueuimus.

Ista ad uos fratres charissimi, necessitate coacti misimus, non solùm uti nobis decretum, quòd nostram disquisitionem, & assensionem secutum est, planum faceremus: uerum etiam, vt intelligeretis, quòd primò tum, ea, quæ aliter ab alijs scripta erant, animum nostrum offendere videbantur, in una, eademque sententia, (sicut ratio postulabat) ad extremam usque horam perstitimus. Verùm postea facilè sanè, & sine ulla contentione, ea, quæ nullam habeãt offensionẽ, tum demũ amplexati sumus: cùm nobis uerborũ sensũ, & sententiam æquis animis disquirentibus, illa quæ exposita erant, consentire uiderentur cum his, quæ in fidei formula ante proposita, à nobis cõcessa & probata fuerant. Salutamus vos, & cũ ea, quæ apud uos est, fraternitate, ualere uos in Domino precamur, fratres charissimi.

EPISTOLA REGIS CONSTANTINI, ad Alexandrinos aduersus Arium, & ad omnes orthodoxos.

Sic vertit Christoforsonus lib. 1. hist. Ec. Socratis, cap. 6.

CONstantinus Augustus Catholicæ Alexandrinorum, & omnium orthodoxorũ Ecclesiæ. Salutem plurimum fratres charissimi.

Permagnum certè, & singulare beneficium à diuina prouidẽtia in nos collatum est, quòd omni errore liberati, vnam eandemque fidem agnoscamus. Non est profectò diaboli insidijs contra nos intentatis de cætero quicquam loci relictum. Nam quicquid est per fraudem in nos molimis, illud funditus sublatum est. Dissensiones autem animorum, schismata, tumultus illos, & lætalia discordiarum (ut ita dicam) venena, ueritatis splẽdor (iuxta Christi monitum) penitus obruit, deleuitque. Vnũ igitur Deum omnes & nomine uenetamur, & esse credimus. Vt autem istud Dei admonitione, ad exitum perduceretur, magnam Episcoporum turbam ad urbem Nicænam accersiui, quibuscum ego (qui unus ex uestro numero sum, quique eidem obsequio vna uobiscum lubentissimè me ipsum totum addico) operã dedi, ut ueritas diligẽter inuestigaretur. Proinde omnia, quæ aut controuersiæ, aut dissensionis materiam præbere uidebantur, accuratè excussa & exagitata sunt. Quanta & quam execrabilia probra, (ô bone Deus sis nobis clemens, & misericors) nonnulli in ueneranndum nostrum seruatorem, in spem & uitam nostram scelerate, nefarieque iecerunt, & scripturis diuinitus inspiratis: fideique sacrosanctæ contraria non modo impudenter effutiuerant, sed se ita credere palàm confessi sunt? Nam cum amplius trecenti episcopi, viri propter animi modestiam, & solertiam admirabiles, unam eandemque fidem (quæ & ueritate, & exquisitis legis diuinæ testimoniis, uera fides esse confirmatur) constabiliuissent, solus Arius inuentus est, qui ui ac fraude diabolica uictus, ab ea penitus desciuerit: quique im pia animi impulsione incitatus, hanc erroris labem primum apud uos, deinde apud alios sparserit. Quocirca eam, quam omnipotens pater nobis tradidit doctrinam, amplexemur: ad fratres nostros charissimos, à quibus nequam & impudens diaboli minister nos segregauit, redeamus: ad commune corpus Ecclesiæ, & ingenua nostra membra toto pectore (vt dicitur) reuertamur. Istud enim uestræ prudentiæ, fidei & sanctitati in primis consentaneum est, ut errore illius, qui se hostem veritatis constituerit, penitus depulso, ad Dei gratiam & uoluntatem nos denuò recipiatis. Nam quod trecentis Episcopis uisum est, non est aliud putandum, quam Dei sententia: præsertim, cùm in talium & tam præclarorum uirorum mentibus sacer insideret spiritus, qui illis diuinam uoluntatem aperuerit. Quapropter nemo uestrum hæsitet, nemo moram interponat, sed omnes lubentibus animis ad uiam ueritatis redite, vt simulatque ipse ad uos aduenero, debitas gratias Deo, qui omnia lustrat, unà uobiscum agam: quòd non modò fidem sinceram nobis patefecerit, uerumetiam charitatem, quæ omnibus optanda erat, benignè largitus sit. Deus uos fratres charissimi diu seruet incolumes.

Quod 300. Episcopis visum est, non est aliud putãdum, quã Dei sententia.

EPI-

EPISTOLA REGIS CONSTANTINI, quam Nicææ misit ijs, qui Concilio non interfuerunt, Episcopis.

Sic etiam legitur libr. 8. hist. Eccl. Niceph. c. 25 & Socratis, vt supra, I Græco collocatur hæc epistola post proximè sequentem.

CONSTANTINVS AVGVSTVS Ecclesijs & Episcopis, qui à sancto & magno Nicæno Concilio absunt, salutem.

EXperientia edoctus per rerum publicarũ prosperitatem, quanta sit diuinæ potestatis gratia, illum mihi propositum esse debere finem iudicaui, vt à beatissimis Catholicæ ecclesiæ populis, fides una & syncera charitas, consentiensq; in Deum pietas seruetur. Sed enim, cùm aliter omnino fieri nõ posset, ut ordo stabilis & firmus constitueretur, nisi simul omnes, aut certè plures Episcopi conuenirent, & de re qualibet ad sanctissimam religionem pertinente, dijudicarent: eius rei gratia, quàm fieri potuit plurimis coactis, me quoq; perinde atque uno aliquo ex uobis (non enim negauerim, quo maximè lætor, conseruum me uestrum esse) præsente, vsq; adeò omnia in debitam sunt disquisitionem uocata, quousque rerum omnium inspectori Deo, placita sententia, ad consentientis vnitatis concordiam stabiliendam, in lucem est pertracta, ita ut nihil iã quod ad dissensionem, aut professionis fidei ambiguitatem facere posset, sit relictum. Vbi quum de sanctissimo etiam Paschæ die, quæstio esset exorta, sententijs omnium decretum est conuenire, ut in eodem tempore ab omnibus ubique peragatur. Quid enim nobis esse potest uel pulchrius, vel grauius, quã si is dies festus, vnde spem immortalitatis percipimus, uno ordine, & celebri ritu, ab omnibus certò, & inuiolabiliter peragatur? Ac primum quidẽ indigna res fuit, sanctissimum illum diem imitatione, atque consuetudine Iudæorum celebrare: qui manibus suis nefario flagitio contaminatis, non iniuria quoque animis sunt excæcati, homines scelerati. Quidni enim liceat, gẽte ea reiecta, rectiore, uerioreque ordine; quem à primo passionis die hucusque seruauimus, ad futura quoque sæcula obseruationis huius ritum transmittere? Itaque nihil uobis commune sit, cum infestissima Iudæorum turba. Aliam siquidem à seruatore accepimus uiam. Propositus est sacratissimæ religioni nostræ suus cursus, & legitima, quæ illam deceat, regula: quam unanimi consensu complectentes, nos ipsos à fœda illa conscientia, & societate retrahamus, fratres reuerendissimi. Et profectò omnium absurdissimum est, illos gloriando iactare, hisce obseruandis nos sufficere non posse absque illorum doctrina & præscripto. Quidnam verò illi rectè sentire & sapere possunt, qui post illam Domini cædem mentibus capti, non ratione aliqua, sed impotẽti impetu, quocunq; eos insitus impellit furor, ducũtur? Quam ob causam cum in hac quoq; parte uerum non prospiciant, sed uti semper affectu vitioso transuersi rapiantur, potius quàm errorem corrigãt, eodem anno bis Pascha peragũt. Quã igitur de causa eos sequemur, qui graui errore se implicatos esse confitentur? Bis equidẽ eodem anno Pascha celebrare, haud unquam sustinuerimus. Atque etiam si hæc uobis non exponerentur, conueniret tamen uos pro mentis vestræ sagacitate, semper & studere, & optare, ne cuiuspiam similitudine & exemplo puritatem animarum vestrarum pollueritis, ne vel hominum modis omnibus malorum consuetudinẽ imitari uideremini. Adhæc illud quoque considerandum uenit, in re tanta, & tam solennibus religionis nostræ ferijs, dissensionem extare aliquam longè esse impijssimum. Vnum namq; nobis libertatis, atque redẽptionis nostræ diem, sanctissimæ scilicet passionis suæ Saluator noster dedit: Vnam esse Catholicam suam Ecclesiam uoluit; cuius tametsi partes in multis, uarijsq; sunt dispersæ locis, uno tamen spiritu, hoc est, diuino arbitrio fouetur. Cõsideret sanctitatis vestræ solertia, quàm graue sit, & indecorum, per eosdem dies alios quidem ieiunijs intentos esse, alios uerò conuiuijs uacare, & post Pascha dies hos quidem feriari & cõquiescere, illos autem statis ieiunijs macerari. Quapropter hanc rem pro eo atque decet, corrigi, atque ad unum institutum, formamque perduci, diuina uult prouidentia: quantum equidem extra omnem affectum positus perspicio. Itaque cùm hoc sic corrigere conueniat, ne quid nobis cum domini percussoribus sit commune, & decens extet ordo, quem omnes Occidentalium, & Meridionalium, Septentrionaliumq; habitabilis orbis partium ecclesiæ, & quibusdam quoque in locis orientales obseruant: Ea de causa in præsentia omnibus conuenire, atque placere uisũ est, ipseque adeò id solertiæ uestræ placiturum esse recepi; ut quod per urbem Romanam, Italiam, Aphricam omnẽ, Ægyptum, Hispanias, Gallias, Britannias, Libyam, cunctam Græciã, Asianam atq; Ponticã ditionem, & Ciliciam, uno atq; consentiente seruatur consilio, id libenter quoque prudentia uestra suscipiat: secũ ipsa perpendens, nõ modo ampliorem esse Ecclesiarum, in eis, quæ diximus locis, numerum; uerum etiam idem communiter omnes sentire, & uelle, esse quàm sanctissimum. Quin & strictior ipsa, atque exactior ratio flagitare uidetur, ne qua nobis sit cum Iudæorum periurio communio. Et ut tandem summam rei breuiter dicam: communi omnium iudicio placuit, sanctissimæ Paschę ferias uno eodemque die peragi. Minimè namque decet; in re tam sancta aliquam extare dissensionem. Et pulchrius est eam sequi sentẽtiam, in qua nulla sit alieni erroris & peccati cõtagio. Ac quũ ita se res habeat, libentibus animis cœleste hoc & verè diuinum suscipite præceptum: Quicquid enim in sanctis Episcoporum agitur cõ-

Quicquid in Episcoporũ agitur conuẽtibus, ad diuinam referatur uoluntatẽ

uentibus, id ad diuinam refertur uoluntatem. Itaq; eis, quæ scripsimus omnibus dilectis fratribus nostris significatis, iam rationem hanc & obseruationem sanctissimi diei suscipere, atque instituere debetis: ut quũ in pietatis uestræ (quod dudum mihi in uotis) cõspectum uenero, uno eodemq; die sanctas uobiscũ ferias celebrare ualeã, & rebus omnibus una uobiscũ ex animo delecter, feritatem diabolicam per vim diuinã operibus nostris sublatam, uestrãque ubiq; fidem, pacem, & concordiam uigentem cernens. Deus vos seruet fratres dilecti.

VICTOR, CONSTANTINVS, Maximus, Augustus, Episcopis & populis.

Sic etiam legitur apud Nicep. lib. 8. hist. Ec. c. 25. circa finem. & Socratem lib 1. c. 9. Et ponitur in Græco nostro ante proximè præcedentem epistolã.

QVVM malignos & impios Arius sibi imitandos duxerit, par est, ut eãdem cũ illis, ferat ignominiam. Quemadmodũ igitur Porphyrius diuinæ pietatis hostis, iniquis de religione compositis libris, condignã reperit mercedem, per quam omnium futuris sæculis probris obnoxius erit, plurimaq; obruetur infamia, atque insuper impia eius abolita sunt scripta: ita & nunc placitum nobis est, Arium & Arij suffragatores Porphyrianos quidem nominare, vt quorum imitati sunt mores, eorum quoq; obtineant appellationes. Si quod autem scriptum ab Ario compositum reperiatur, ut igni id tradatur uolumus, vt non modo improba eius doctrina abrogetur, uerumetiã ne monumentum quidẽ aliquod eius relinquatur. Illud equidem prædictum uolo, si quis libellum aliquem ab Ario conscriptum celare, nec conti nuò igni comburere deprehẽsus fuerit supplicium ei mortis esse constitutum. Illico namque in crimine tali comprehensus pœnam sustinebit capitalem. Deus vos seruet fratres dilecti.

Et alias autem epistolas rex aduersus Ariũ, & cum ipso sentientes cùm magnificẽtius scripsisset, vbique per singulas ciuitates exhibuit. Hæc igitur absentibus à Cõcilio per literas significauit: eos autem qui conuenerant, sermonibus atq; muneribus benignè tractauit. Cùm autem plura cubilia præparari iussisset, simul omnibus epulum dedit, insigniores in eadem secum mensa excipiens, alios autem per alias mensas distribuens. Videns aũt aliquos oculis dextris carere, ac mutilatos esse, discensq; quõadmodum pietatis in Christum firmitas eius passionis causa fuerat, labia uulneribus admouens, eruere se inde per osculum benedictionẽ credebat. Cùm autem finem accepisset conuiuium, alia rursus ipsis attulit dona: & quidẽ ad principes gentibus præfectos literas dedit: exhortans per singulas ciuitates, virginibus & viduis, & iis, qui officio diuino sunt cõsecrati, sumptus annuos suppeditari, liberalitate magis quàm necessitate ipsos dimetiens: de quibus & Eusebius Pamphili differens, in eum ferè loquitur modum. Sic denique sanctos Episcopos cum maxima reuerentia interquiescere faciens laudabilis prorsus, ac fidelissimus Constantinus, præcipiensque illos domum redire, omnes dimisit. Ipsi verò cum lætitia multa redierũt. obtinebat autem apud omnes una in posterum sententia, apud ipsum Regem cõposita, coniunctisque uelut in unum corpus iis, qui diu separati fuerant. Rex igitur gaudens re feliciter gesta, iis qui Concilio non interfuerunt, Episcopis, uberem fructum per epistolas dabat: populis omnibus tam agros, quàm ciuitates inhabitantibus, pecuniarum essusas largitiones fieri iubebat, hoc modo uicesimũ sui regni annum condecorans. Decimo quidẽ sexto anno & sex mensibus regni sui, iuxta priores historias, sanctum episcoporum conciliũ cõgregauit. Cùm autem uicesimo anno, Synodi conuentum dissoluissent, in suas Parochias, ut relatum est, unumquemque dimisit.

Lib. 3. de vita Constantini c. 20. & 21.

Ego autem, quæ in ipsa sancta Synodo de Catholica & orthodoxa fide, de venerãda sancti Paschatis festiuitate, de diuini Ecclesiastici officij diatyposibus, & de ipsius disciplinæ canonibus iudicata & definita sunt, cùm ad plenissimam eorum securitatem, qui hoc scripto utentur, in hac Ecclesiastica historia, ut potui, ordine proposuerim: hic sermoni finem impono. Reliqua prorsus laudabilis, atque fidelissimi Regis pia pro fide studia in tertio cõmentario relaturum me reputans, in gloriam omnium nostrum Saluatoris Christi, & in Regis fidelissimi manifestissimam pietatis approbationem. Illud solum hic addere necessarium existimaui, non extra rem esse arbitratus; sed ualdè accommodatum: eorum scilicet Episcoporum nomina, qui ex communi omnium Episcoporum consensu in prouincias ubique terrarum missi sunt: per quos quæ à Synodo fuerant iudicata, per synodicas epistolas, & laudatissimi Regis literas ad omnes sãctas suo cœlo Dei ecclesias sunt transmissa; in gloriam Dei Patris, & Filij eius, Iesu Christi, Domini nostri & sancti Spiritus, Amen.

CATALOGVS SANCTORVM Episcoporum, per quos Nicæna, sancta, & magna, generalis Synodus, ea quæ in ipsa per Spiritum sanctum iudicata sunt, omnibus super terram Dei Ecclesiis transmisit.

OSIVS Episcopus Cordubæ sanctus Dei ecclesiis, quæ Romæ sunt, & per Italiam, & Hispaniam totam, & quæ in reliquis ulterius gentibus, vsque ad Oceanum commorantur, cum iis qui cum ipso erant, Romanis presbyteris Vitone, & Vincentio, cum Athanasio tunc Archidiacono Ecclesiis per totam Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, & his finitima usq; ad Indiæ prouincias.

Alexander Alexandriæ.

Macarius Hierosolymorum cum Eusebio Pamphili Episcopo Cæsareæ Palæstinæ, Ecclesiis

desijs per Palestinam, Arabiam, & Phœniciam.

Eustathius magnæ Antiochiæ, Ecclesijs per Cœlesyriam, Mesopotamiam totam, & utramque Ciliciam.

Ioannes Persidis, Ecclesijs per totam Persiā, & magnam Indiam.

Leontius Cæsareæ Cappadociæ, Ecclesiæ Domini ornamentum, Ecclesijs per eandem Cappadociam, & Galatiam, Pontum, Diospontum, Paphlagoniam, Pontum Palemoniacum, Armeniam paruam & magnam.

Theonas Cyzici, Ecclesiis per Asiam, & Hellespontum, & Lydiam, & Cariam, cum Episcopis, qui cum ipso erant, Eutychio Smyrnæ, & Marino Troadis.

Alexander Thessalonicæ cum iis, qui ei annumerantur, Ecclesijs per Macedoniam primam, & secundam, cum tota Græcia, & per totam Europam (Thraciam intellige) Scythiā vtramque; omnibus Ecclesijs per Illyricum Thessaliam & Achaiam.

Nunechius Laodiceæ, Ecclesiis per Phrygiam primam & secundam.

Protogenes Admirabilis, Sardicæ ciuitatis, Ecclesiis per Daciam, Calabriam, & Dardaniā, & earum confinia, (in Calabria licet suspicari errorem codicis.)

Cæcilianus Carthaginis ciuitatis, sanctis Dei Ecclesiis per prouincias Africæ, Numidiæ, atque Mauritaniæ utriusque.

Pistus Marcianopolis, Ecclesiis per Mysiā, Athenarum & Gallorum gentes, & ... proximas ciuitates (supra ubi nos catalogum ex tomis Cōciliorum proposuimus, duo sunt Pisti; Alter Athenarum, alter Marcianopolis, & Nicasius ex Gallia.

Alexander Constantinopolis tunc adhuc presbyter, postea uerò Ecclesiæ illius sacerdotiū Episcopale fortitus, cum Paulo tunc adhuc lectore, atque ipsius notario, Ecclesiis omnium Cycladum Insularum.

Hi omnes sancti atque Apostolici viri omnibus sub cœlo sanctis Dei Ecclesiis: quæ in Nicæna, sancta, magna, & generali synodo iudicata sunt, transmittentes, vbique tradiderūt, vt paulo ante oratio demonstrauit.

Absolutus est liber secundus Ecclesiasticæ historiæ.

Hactenus ex Græco Vaticano; sed operæ precium erit hic addere, quæ sequuntur.

MIRACVLVM POST MORTEM suā Concilio subscribentium, ex Niceph. lib. 8. hist. Eccl. c. 23.

CÆTERVM & in subscriptione sancti symboli insigne accidit miraculū, id non intempestiuum fuerit commemorare. Priusquàm acta Synodi perficerentur; euenit, ut duo Episcopi è uita ante decesserint, quàm professionis fidei scripto annotationem, subscriptionemque suam apposuissēt. At reliqua Patrum turba ad communem sepulturæ, & dormitionis locum venere, & monumento illorum assistentes, scriptumque in manibus habentes, tanquam ad uiuentes, & audientes: Bonum certamen dixerunt diui patres nobiscum decertastis: cursum peregistis, fidem seruastis. Si igitur obtinere debere id censetis, quod à nobis est actum: quoniam nunc nullo posito obstaculo Trinitatis splendore illustrati, clarius id perspicitis, peropus est uos nobiscum libello subscribere. Hæc illi dixere, & libellum obsignatum ad tumulum deposuere, noctemque totam insomnem egere. Postridie ad eum locum rediere, signa inuiolata inuenere, & libello explicato subscriptiones illorum reliquis insertas cognouere, recentes adhuc in hæc verba conceptas: Chrysantus & Musonius, qui cum patribus omnibus in sancta prima œcumenica Nicæna Synodo consensimus, quamuis corpore translati, manu tamē propria nos quoque libello subscripsimus.

EPISTOLA A SYNODO NICÆNA directa Syluestro Papæ primo, ex primo Tomo Conciliorum.

Has duas Epist. vt patet, cor ruptas, ex vetusto Coloniēsi Codice primus edidit Surius.

BEATISSIMO Papæ urbis Romæ cū oī reuerētia colēdo Syluestro, Osius Episcopus prouinciæ Hispaniæ, ciuitatis Cordubensis, & Macarius Episcopus Ecclesiæ Hierosolomitanæ, & Victor & Vincentius presbyteri urbis Romæ ordinati ex directione tua. Quoniam omnia corroborata de diuinis mysteriis, Ecclesiasticæ utilitatis, quæ ad robur pertinent sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, & Apostolicæ ad sedem tuam Romanam explanata, & de Græco redacta scribere cōfitemur. Nunc itaque ad uestræ sedis argumentum accurrimus, roborari.

Itaque censent uestra Apostolica doctrina Episcopos totius uestræ Apostolicæ urbis in vnū conuenire, uestrumq; habere concilium, sicut docet mystica ueritas; ut firmetur, nostra sanctimonia, gradusque fixos, uel textus ordinationis tuæ sanctimoniæ nostra possit habere regulæ, quoniam decet numerum dictorum tuorum Coepiscoporum à te discere gradus uel ordines constituere urbis. Quicquid autem constituimus in concilio Nicæno, precamur uestri oris consortio confirmetur. Oret beatitudo tua pro uniuerso Concilio. Data 8. Kalendas Iulias accepta 13. Kalendas Nouembris, Paulino & Iuliano summis consulibus.

RESCRIPTVM SYLVESTRI EPIscopi ad Synodum Nicænam.

SYLVESTER Eps sedis Apostolicæ, & S. Ecclesiæ Catholicæ, reuerendæ religionis urbis Romæ Fratribus & Coepiscopis, qui in Nicænum Concilium conuenerunt, in Domino salutem. Gaudeo promptam uos benignitatem seruare. Nam & confirmo, sigóque ad doctrinæ uestræ reclamantes de mysterio, uel

vel unitate Trinitatis, chrismatis nos secundū dicta,& doctrinam Euangelicam, sanctam accepisse gratiam: de quo examinationis probo veritate fuisse,& esse mãsura,quæ in vestrum, nostrumque manauére mysterium, meum chirographum & discipulorum meorum offero i vestro sancto Concilio,quicquid constituistis, vnà pacem dare consensum. Atq; in gremio vestræ Synodi parua propter disciplinam Ecclesiæ alligabo præcepta:propter Victorinum, q arbitrio suo,quicquid uellet,affirmabat,& Cyclos Paschæ pronunciabat fallaces,& cum Episcopis totius urbis Italiæ examinatam, uniuersitas vestri sancti Concilij dignetur accipere veritatem.Et alia manu: Oret pro nobis beatitudo vestri sancti concilij,trecentorum, decē, & octo, vt charitatis,quæ nobis data est,Domini nostri Iesu Christi seruetur augmentum. Data quinto Kalendas Nouembris,accepta quarta Idus Februarij. Constantino septies, & Constantio Cæsare quarto consulibus.

Tomo 6. Surij.

EX ORATIONE GREGORII presbyteri Cæsareæ Cappadociæ de sanctis. 318. Patribus Nicænæ Synodi.

SANCTISSIMI aũt Patres, cùm optimũ Imperatorem gratiarum actionibus,& benedictionibus essent remunerati, per quas & pacis amplificationẽ,& imperij confirmationẽ,& inimicorũ subiectionem petit cœtus Episcoporũ; ipsi Nicæa soluẽtes hospitalitatis munificentiã precibus sustentarunt,& roborarũt. Hoc aũt testatur id,quod statim ea de causa factum est signũ. Nã cùm postridie essent precaturi Saluatorem uniuersorum pro suo in domũ reditu,& pro ea,quæ illos excepit,ciuitate: accidit, vt in eo,qui dicitur μεσόμφαλος, id est, medius umbilicus,ingressus orientalis scaturirent fontes,circa medium Apsidis, circa quod constiterat sanctorum chorus. Quæ quidẽ in hodiernum usque diem apparens ostendit orationum fructuosos effectus. Et nunc apud eos omnes celebratur,& nominatur Nicæa, apud quos sanctorum horum 318. Patrum honorata est Synodus. Quantum autem illi pro ea laborauerint, & quantam eius curam gesserint, conijcere licet ex ea re admirabili, quæ nostra ætate facta est.

Fontes ꝑ miraculũ scaturiũt Nicææ.

Nam cum ingrati fuissent Assyrij, & per quẽ eis parta est salus,Romanorum Imperium depopulati essent,& uexassent,& omnia. (Quid enim aliud dicendũ est) barbarica consumeret insolentia, permansit intacta à Babylonica oĩ contumelia,ut quæ nec igne,nec gladio, virorum,aut mulierum,aut infantium senserit captiuitatem,cùm eam sæpè clanculum, & apertè adorti essent. Dicitur autem superbum quoque quendam ex eius exercitu tribunum militum,impudenter audax ceptum esse aggressũ, nẽpe ut Magiæ illic execranda faceret piacula; nocturna autem visione,& diurnis,quæ illi soli apparebant,terroribus incussum esse timorẽ, ne acerbè periret, adeò ut mutarus sceleratus templum illud,uel potiùs templi habitatorem Christum verum Deum nostrum honoraret, & lucernis accensis placaret: & ex eo tempore omnem Babylonicum exercitum à sancto tẽplo arcuisse,& hospitalem mansuetudinem, & barbaricæ ferociæ minimè respondentem iis, qui in ipsa uitam agunt,ostendisse. Quæ etiam externis multis salutem peperit; si quis enim ab eis captus esset, modò se Nicænum iactasset per simulationem, quodcunque sibi ab eis impendebat,propulsauit periculum.

Nicæam expugnare non possunt Assyrii.

Luminaria iam olim in templis accensa.

Hæ sunt gratiæ hospitalitatis in patres,quæ etiam possunt futuris sæculis efficere, ut ab eis Nicææ cura geratur. Illi aũt non secus ac limpidi fluuij ex uno Nicææ fonte diuisi, ad suã quisque gregẽ peruenerunt,fructum referẽtes beatæ peregrinationis, salutare mundi symbolũ. Et cùm veneranda senectute,& in uitæ et uirtute profectu suæ Parœciæ illustrassent curriculum,beatam sortem sunt consecuti. Benignus autem & clemens Deus, seruorumq; suorum amator benificus, qui eos glorificat, qui ipsum glorificant, cum eorum animas dignas censuisset,ut fruerentur delicijs in cœlo repositis,non sine munere, ac præmio dimisit eorũ castissima corpora; sed miraculo, quod est præter opinionem, per hæc quoque suos honorauit ministros. Communem enim mortem tanquam naturalem somnum eis induxit. Vnde q̃ hos Patres susceperẽ corpora, manserunt in vniuscuiusque Parœcijs minimè dissoluta. Horum autem fortasse sunt multi quoque alii testes,qui in locis uiderunt, id quod dicitur, & qui sanctos ipsos veluti quodam somno tenerentur, cùm aliquando eorum aperirentur loculi,in eis sunt complexi. Quinetiam sumus quoque nos huius non falsi testes spectaculi. Angelis enim paris Leontij Cæsareensium ecclesiæ sanctissimi præsulis (cuius multi quidẽ etiam antequam uenirent in Nicænam Synodum,emanarunt sudores propter fidem, multi autem per ipsum Martyres, & uictores athletæ,prostrauerunt aduersarium, multiq; ut eius uitæ doctrina,ciues euasẽre cœlestes; ex iis unus quoque est Gregorius, magnus inter uictores athletas,qui inuenit reliquias sanctorũ martyrum Ripsimes & Gafanæ,&impudicum Teridatem,prius quidem euertit, deinde autẽ ad fidem deduxit) huius,inquam,preciosas reliquias complures nobiscum uidere,quæ neq; pilos abiecerant,neque ungues amiserant; erant autem plenæ omni unguentorum fragrãtia. Neque uerò sit aliquis, qui his fidem non esse habendam existimet. Sunt enim hęc,& his maiora dona gratiæ,ad honorem fidelium, et laudem Ecclesiarum, ad gloriam Christi Dei nostri,cum quo Patri gloria, & uiuifico spiritui,nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

1. Reg. 2.

Nota res miras.

EX

EX ORATIONE HISTORICA Simeonis Metaphrastis, de ijs, quæ Nicææ gesta sunt à Synodo propter Arij depositionem.

Osius Cordubensis & Spiridion.

Tomo 4. Surij.

HI ergo duo viri longè beatissimi, & aliorũ Pontificũ cõgregatus cœtus, Arium, & eos, qui cum ipso sentiebant, cõdemnarunt impietatis, & pronunciarunt, filium esse patri Consubstantialem, easdem vno ore ferentes sententias. Quidam autem octodecim numero visi sunt declinare ad furorem Arij. Sed illis exilio Regia sententia decreto, in impietate sex soli permanserunt, cùm alij præ se tulissent recantare, & ad sensum pietatis, & si non purè & syncere, sed mente subdola concurrissent. Quorum fuit princeps Eusebius Nicomediæ Episcopus. Hinc quæ erant vbique Ecclesiæ à multis tumultibus & seditionibus respirarunt ad pacem. Et Osius quidem Cordubæ Episcopus simul cum ijs, qui eum sequebantur, ferẽs acta Synodica procurauit pacem Occidentalibus. Ijs autem qui erant in Aegypto, & Lybia acer Athanasius. Alexander verò etsi vergebat ad senectutẽ, (erat enim septuagenarius) ijs tamen, qui erant in Thracia & Illyrico, cõcordiæ & pacis Ecclesiarum ferendi fausti nuncij laborẽ sustinuit, vnà habens secũ in eo itinere Paulum, qui tũc tenebat gradum lectorũ, & subscriptorũ Cõstantinopolitanæ Ecclesiæ, qui etiam in Synodo annum agens 12. versabatur cum Alexandro.

Alexãder Constantinopolitanus Eps multis locis Arianismũ extirpat.

Sed hæc quidem paulò pòst: prius autẽ venit ad videndum sanctissimũ Metrophanem, qui cùm eum lætitia affecisset, propter bonũ nuncium, & propter suum aduentum, nõ autẽ propterea quòd esset peregrinaturus, profectus est ad obeundum munus sibi creditum. Peruadẽtes verò Thraciam, & Macedoniam, & Achaiam omnem & Græciam, & tertiã continentẽ, ne Insulas quidẽ neglexerunt, sed etiã nauigantes, radicitus omnem euulserunt zizaniã: Euangelicæ autẽ doctrinæ, & synodicarũ prædicationum generosam sementẽ disseminarunt. Cum Synodus autem accepisset finẽ tribus annis cũ dimidio (cœpit enim decimo quinto Aprilis, finita est autẽ, cum triennium rursus peruenisset ad Aprilem, & excurrisset vsque ad Septembrem. Sic enim sapiẽs adnotauit Alexander, qui scripsit acta Synodi.)

Stans Imperator in medio chori Pontificum, petijt ab eis vnam sibi dari gratiam. Illi autem promptè & alacri animo annuerunt.

Gratia autẽ hæc erat, vt ipsi vnà secũ ingrederentur, vt viderent Pontificem, quẽ esse suũ patrem cõfessus est Imperator, & vt ciuitatis, quam ipse erexerat, eorum præsentia, & precibus eius nomine qui cõdidit, ferent Encænia. Cùm autem inuiserent Põtifices Metrophanẽ perspicacissimũ die quodã Dominico, & vnà adesset Imperator, & alij habiti sũt sermones, & video, inquit, excipiens Imperator, ô patrũ mihi maximè venerãde, te & senio, & morbo laborare: rogo ergo te, vt dicas, & nobis ostẽdas eum, qui post te est gregi præfuturus. Ille autem læto vultu dicit ad regem: Persuasum habeo in Domino, sanctissimũ Spiritum nũc per tuam linguam esse locutum. Mihi autem de eo cogitanti septem ante diebus manifestauit Dominus, & me post decẽ dies è vita emigraturum, & quisnam sit sacram dignitatẽ suscepturus. Is est autem meus cõpresbyter Alexander, qui verè est dignus electione, & sancti Spiritus prædictione, præterea autem eũ quoque, vtpotè puer, Lector Paulus sequetur.

Metrophanes prædicit, qui sint ipsi successuri.

Cùm autẽ respexisset etiam ad diuinũ Alexandrum Pontificẽ Alexãdriæ: & tu quoque, inquit, ô frater, egregiũ relinques successorẽ. Et manu accipiens Archidiaconũ Athanasiũ: Ecce, inquit, strenuus Christi miles. Is tu sequetur, qui non solùm vnà cũ Alexandro fratre meo decertauit aduersus impietatem Arij, sed adhuc cũ eo multa & magna suscipiet certamina. Non solùm autẽ eum manent secũda, sed etiã cum forti & strenuo Paulo sustinebit tertia. Hæc dixit, & tãquam spiritu excitatus, cum Episcopis descendit in Ecclesiam, & cùm post Euãgelij lectionẽ breui sermone esset populum allocutus, & eum instituisset, etiam nõ præsentem presbyterum Alexandrum renunciat Pontificem, & Throni successorẽ. Populus verò vnà voce cũ ipso Imperatore aliquot horas clamauit: dignus. Deinde pallium deponit in sacra mensa, id iubens seruari successori. Venturum autem ipsum prædixit propediem post diem septimũ suæ ad Christum resolutionis. Fiunt ergo omnia, vt prius dixi & vt mandauit. Quieuit autem cùm esset centũ, & 17. annos natus. Quarto mense Iunij.

Nota de Athanasio.

Constantia autẽ soror pij Constantini, quę fuerat vxor impij Licinij, A fratre, inquit, vnã hãc postremam peto gratiã, vt ab exilio reuocetur Arius, in quem iniustè structæ sunt insidiæ: Sentit enim cũ Synodo. Erat enim apud eam quidã Presbyter studiosus Arianę Hęresis: qui cùm se priùs insinuasset in familiaritatẽ Eunuchorũ Constantię, per ipsos quoque ad eã peruenit, verborumq́; illecebris, & blanditijs et persuasit ꝙ per inuidiã expulsus fuerit Arius, & ꝙ rectum dogma teneat Ecclesię. Quæ cum Imperatori dixisset, eum cõmouit, & statim scribit, vt Arius redeat ab exilio. Eũ quoque fratri commendat presbyterum, qui non minus erat hęresis presbyter, quàm assẽtationis. Qui moribus & verbis aptis ad se insinuandũ, haud ita post cõueniendi piuni imperatorẽ cõsequitur libertatẽ, & verba mouet de Ario, quę ipsum faciebant orthodoxum.

Socr. 1. c. 25. & alij. Cõstantia soror Cõstãtini efficit, vt reuocetur ab exilio Arius.

Rex autem, si Arius, inquit, id sentit, quod Synodus, ego eum & lubenter videbo, & cum honore in Alexandrina constituam Ecclesia. Hæc autem dixit, & ipsis literis ad se accersijt.

Atque Arius quidem venit Cõstantinopolim simul cum Euzoio, qui fuerat depositus, eosq́;

Arij fallacia & periurium.

eosq; benignè excipit Imperator, rogansque quidnam sentirent: audit eos dicentes, se non aliud sentire, q̃ exposuissent 318. sãcti Patres. Quinetiam misera fictæ cõfessioni adiunxere iusiurãdũ. Imperator autẽ iubet eos in scripta referre, quod sentiãt. Illi verò prompto & alacri animo falsa scribunt. Dicebãt enim in scriptis, se, & eos qui erãt cũ ipsis, credere ea, quæ lingua cõfingebãt. Motus est ergo Imperator, propterea quòd cõfessi sunt pietatẽ. Statimq; ipsum & eos, qui cum ipso erant, cum honore mittit Alexandriam. Alexandriæ autem Põtifex Alexander, cum eo cõspirante Athanasio, missum minimè suscipit. Et hæresim rursus Arius aperiebat, & Aegyptum perturbabat.

Rursus periurat Arius.

Imperator verò accersit Arium, & rogat an perseueret in ijs, quæ corã esset cõfessus. Is autẽ rursus prõptè asseuerauit, se in ijs perseuerare, & verbis addidit iusiurandũ. Erant autẽ hæc omnia vetè scenica atque adeò ijs, quę in scena aguntur, magis ficta. Aiunt verò, q cùm abscondità librũ descripsisset Arius, & eũ ferret sub axilla, impudẽter loquebatur impietatẽ, & sic se iurabat sentire, pietatis chartam in apertũ proferẽs, sic vt etiã subscripserit. Cùm autẽ res Arij sic essent dubię ac suspẽsę, Imperator breui pòst tẽpore mortalẽ vitã cõmutat immortali, cùm triginta & vnũ annũ regnasset, vitã autẽ trãsegisset, 60. & quinq; annorũ. Moriens verò apud presbyterũ hæresis deponit testamentũ, iubens, vt id traderet filio Cõstãti, quẽ etiã testamẽto scripsit paternę hæreditatis, & imperij successorem, & imperatorẽ.

Perfidia Pseudopresbyteri.

Presbyter autẽ, qui & in Deũ & in homines erat infidelis, dat clãculũ testamẽtũ Cõstãtio, simul visus proditor & patris, & testamẽti, & filij hæreditatis. In proditione autẽ concurrerunt & Eusebius impius præpositus, & quidã alij impietatis, naturæq; Androgynæ sodales.

Cæterùm prodit quidẽ Constantio ea, quæ illius fidei credita fuerant. Eius autẽ in homines infidelitatis à Cõstantio hãc petit mercedẽ, vt rectã suam prodat fidẽ. Familiarẽ verò & sociũ sibi asciscit Eusebiũ Nicomediensem: ij verò machinantur, ne Alexandria audiatur Arius, sed Cõstantinopoli, existimãtes se facilè superaturos. Athanasium, qui nõ aderat, simul etiã secũ Imperatoris ferẽtes authoritatẽ.

Cùm autem cũ Alexandro Cõstantinopolitano Episcopo multa locuti essent de cõuentione, quæ pietatis dogmata eradebat, postquã non persuaserunt, proferunt ei mandatũ Regiũ, vt aut cũ eo, quod sentit, Arium suscipiat, aut sede cedat; aut si neutrum elegerit, sciat se mitti in exiliũ. Persuaserunt etiam Cõstantio verè mancipio, vt accersito Alexandro eadem diceret, & minaretur, vt ei, qui propter maleuolentiã, non autem pietatẽ, Ario esset infensus. Ille verò Christi virtute, inculpataq; vita, & conscientia fretus, respõdet Imperatori; verãne sint ea, quorum insimulor, dies deinceps ostendet. Ego autem eũ, qui tantæ est cõuictus impietatis, & condẽnatus à tot Pontificibus, non possum in venerandorum sanctorum suscipere communionẽ. Constantius verò; Vide, inquit, ô Episcope (congregatur enim Concilium Episcoporũ) ne eum inuitus suscipias.

Sic Socr. Theodor. Sozom.

Precibus suis Alexander interficit Arium.

Post quæ surgens exijt Pontifex, & cũ ad Dei accessisset Ecclesiam, cũ suspirijs, & lachrymis ad Deum clamauit, ne propter Arij irreptionem permittat gregẽ suum dissipari. Totaq; nocte sub altari à Põtifice peracta fuerat precatio. Eusebius autem, vt qui impietatis esset amator vehemens, accedit ad Arium cũ caterua hæretica, & iubet procedere ad Synodum, quæ ei vel inuito Alexandro redderet iniustè ablatam sacerdotij dignitatem. Erat itaque in ciuitate tumultus & perturbatio propter ea, quæ mouebantur, alijs quidẽ Ario fauẽtibus, alijs verò proditionem pietatis non ferẽtibus. Congregatus itaque erat cœtus in Ecclesia, & vna cum iis, qui erant eiusdẽ sententiæ, procedens Arius, cùm ex equo descendisset, quasdã publicas ingreditur latrinas, quę cõstructę fuerant post forum Constãtini. Et cum egereret cum stercoribus quidem intestina, cũ intestinis autem animã quoque miser simul abiicit.

Horrenda Arij mors.

Cùm autem moraretur diutiùs, & quod factũ fuerat, tegeret ignoratio, fama est properè insiluisse Eusebium, & diuturnam quidẽ morã ei exprobrasse, exprobrasse verò illius in eos contumeliam. Quòd enim neque loquatur, & tãtoperè moretur, id argui, eos ab ipso haberi loco seruorum. Is autẽ magis eò quòd mutus esset, quàm q diu moraretur, eos latuit pudore afficiens. Sed mutatus Eusebius iubet eum bono & fidenti animo surgere. eum enim expectari ab vniuersa Synodo ad declarandam eius innocentiam. Is autem extremum silebat silentium, vixque infœlix animaduertit Eusebius, eum cui studebat, esse mortuum.

Soluitur ergo Synodus, & qui Alexandrum cõdemnabant exilio, impiis abiectis calculis, videntes hæresis suæ ducem descẽdisse ad inferos, magno luctu tenebãtur. Cum autẽ propter plagã diuinitus illatã aliquantisper erubuissent, rursus in sua coibant conciliabula, & Dei irã in Arium ostensam, ad cõmunẽ mortem referre contendebant. Atqui etiã si mors cõmunis ei illata eo tempore, quando eũ studebãt inducere in Ecclesiam, mutata sit in nouam mortem, & illatam diuinitùs, Cõstantio tamen mancipio persuaserunt, quod debitum naturæ reddiderit Arius, non autem ira diuina pœnas luerit. Sed ille quidem miser precibus Alexandri sic vim excessit mirabiliter. Diuinus autem Alexander paulò post sanctè, & vt sanctum decuit, pro terrenis cœlestia sortitus est tabernacula. Cùm viginti quidẽ & tres annos in episcopatu transegisset, vixisset autem nonaginta & octo annos, in Christo Iesu Domino nostro, cui gloria, & potentia, in sæcula sæculorum, Amen.

CONCILII NICÆNI, IN QVAtuor libros distincti, finis.

VISVM EST APPONERE EOSDEM NICÆNOS CANONES EX ARABICO, à Francisco Turriano paullo luculentius interpretatos, & erudita præfatione ac scholijs illustratos, additamentum, licet non necessarium, vtile tamen, Lector agnosces.

FRANCISCI TVRRIANI SOCIETATIS IESV

PROOEMIVM IN CANONES MAGNAE SYNODI NICAENAE.

VISSE alios Canones in magna Synodo Nicæna editos præter xx. qui adhuc Græcè extant, quia Madeburgenses in Centuria 4.c.9. de Synodis,negant,cæteris testimonijs, quæ sunt infinita, prætermissis, satis Africani Episcopi testantur: illi enim nisi hoc certum, & exploratè cognitum habuissent, nunquam sic ad Bonifacium Pontificem scripsissent, quia in nullo Codice Græco eos reperire possent,desiderare se vehementer, vt ex Ecclesijs Orientis opera & studio ipsius Bonifacij sibi mitterentur. de reliquis canonibus loquebantur; xx. enim iam habebant à Cyrillo Alexandrino, & Attico Const. missos,& in Conc.Carth.v I.recitatos. cur autem xx.illi vbique ferè & omni tempore seruati fuerint, reliqui verò minus, non potest alia esse causa, nisi sæpissimè descriptos fuisse, ob maiorem eorum in Ecclesijs vsum, & necessitatem, quàm reliquorum: quod facilè intelligi potest, si quis omnes eos inter se conferat. De numero autem testatur Athanasius in epist. ad Marcum pont. fuisse 80. qui postea consilio patrum Conc. Nic. in 70. sententias redacti fuerint. quod quidem ita facile fuit, vt 70. sententias, quas Zepherinus scribit in epist. 1.à sanctis Apostolis constitutas esse,in 85. Canones Apostolorũ distribuere. Fuisse verò Nicænos Canones è Græco in Arabicum trãslatos,quia testes habere non possumus,tota res ad coniecturas, & signa, quibus veritas illustrari solet, traducenda est. Coniecturæ autem capiendæ sunt à causis, à temporibus, à locis, à personis,à Canonibus ipsis. Quis enim cũ ratione dubitare possit, quin Alexander Archiepiscopus Alexãdrinus,qui magnæ Synodo interfuit, illos ipsos Nicænæ Synodi Canones ex integro & incorrupto exemplari Græcè descriptos secum Alexandriam reuersus attulisset, & in Ecclesia sua diligenter seruari curasset? Sed cùm lingua Græca nõ esset prouincijs Alexandriæ,& Aegypti, & Pentapolis vernacula, sed Arabica, quis rursus non iudicet ad prouidum pastorem pertinuisse curare, vt Synodus Nicæna, qua, vt beatus Athanasius ad Marcum pontif.scripsit, populus & clerus imbuebatur, in Arabicum sermonem conuerteretur? Qui enim loquitur lingua, semetipsum,inquit,ædificat: qui autẽ prophetat, Ecclesiam Dei ædificat. Sciebat Alexander, quod Apost.ait, nunc autem fratres, si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in reuelatione,aut in scientia,aut in prophetia,aut in doctrina. Sic Põtif. Euaristus cùm decretum de forma nuptias celebrãdi ad Africanas Ecclesias misit,quia vulgus non intelligebat Latinam linguam,curauit,vt litteræ suæ Latinæ in linguam Punicam transferrentur,quas litteras prophetarum,id est, interpretum vocauit. Sic enim in vetustis, & emendatis codicibus legitur prophetarum, & non præfectorum,vt aliàs à me notatum est. Et B.August.eadem ratione cùm vellet, vt sua cũ Crispino Latina disputatio de rebaptizatis ab eo Mappaliensibus, ab illis ipsis Mappaliensibus, qui Latinè nesciebant, intelligeretur, sic scripsit in epist. 173. Si voluntate sua Mappalienses in tuam communionẽ transierunt, ambos nos audiant, ita vt scribantur quæ dicemus: & à nobis subscripta eis Punicè interpretentur. Hactenus Aug. Sed quomodo,dixerit quispiam,si Canones isti Niceni ex eo tẽpore Arabicè saltẽ seruati sunt,nõ potuit eos B.Athanasius.

nasius Alexandriæ reperire? Immo capitula Synodi Nicænæ cōbusta fuisse querebatur,& dolebat? At quis ignorat in reperiendis libris,siue ad delendum, siue ad seruandum casum esse? Si qua Ariani 70.capitula Synodi Nicænę combusserunt, vbique Canones Nicæni perierunt,neque 20.quos semper Grecè & Latinè habuimus, & qui adhuc in omnibus ecclesijs extant, habere deberemus.Deinde quid interest, vtrum hi Canones Arabici ab illis Græcis ab Alexandro ex Synodo allatis,an ab illis à Marcò pont. ad Athanasiū postea missis profecti sint? Immo quid interest, curasse Arabicam interpretationē è Græco Alexandrum, qui primus Canones Nicenos Alexandriam ex Concilio attulit,an allum ex successoribus eius, aut etiam alium quempiam ex Episcopis prouinciarū Alexandriæ, quibus, vt dixi, lingua Arabica vernacula est? vna enim ratio & causa erat prophetandi,id est,interpretandi Arabicè,vt Ecclesia,quę alia lingua quàm Arabica loquentem non intelligeret,ædificationem ex Canonibus Nicænis acciperet. præterea, quod nos facere solemus, vt bonum auctorem ex Græcis vtraque lingua, & Græca, & Latina, pari diligentia custodiamus, vt si Græcum casu aliquo amiserimus,Latinus superfit qui iacturam compenset: Si Latinum,Græcus.cùm ergo illis temporibus,& illis potissimum locis,quibus Arius cœpit, omnem memoriam Synodi Nicænæ Ariani omni studio & vigilia delere studerēt, quis non facilè credat,dedisse operam Episcopos Alexandrię,vt Canones,& acta Concilii Nicæni & Græcè,& Arabicè scripta custodirentur? Vnde verò factum sit, vt diutius Arabici Canones seruati sint, quàm Græci,in prōptu est ratio, quia quo notior erat tunc,ac magis familiaris Lingua Græca,vt nunc etiam,quàm Arabica,eo facilius ab hostibus Ecclesiæ,qui eos quærebant ad delendū, Græci, quàm Arabici agnosci,& deleri potuerunt. sed concedamus,rursus dicet alius,translatos fuisse in Arabicum Canones Nicænos Græcos, vnde scimus, aut probamus, esse hos Arabicos,illos Nicænos? hic iam non caremus testibus, vt coniecturis tantum agēdum sit. testes enim sunt tum ipsi illi Canones Græci 20. qui extant, qui in hisipsis Arabicis feruntur; tum alij,quos antiqui patres testantur à Synodo Nicæna factos esse,quos quidem cùm in his Arabicis reperiamus,quis eos nō numerabit Nicænos? Qui verò nec ex illis 20.sunt,nec ex illis quorum testes habeamus Nicænos esse,si graues sūt,immo grauissimi,& illa magna Synodo digni, & plerique eorum cum aliorum Cōciliorum Canonibus cōsentientes, quis suppositos esse dicat? nisi aliquis fastidiosè contentiosus,aut contentiosè fastidiosus. Dicēdum est iam,quis nobis hos Canones attulit,& de interprete eorum ex Arabico,vt de omnibus ratio cōstet: nam hæc etiam scire auebunt,qui sunt paulo curiosiores. igitur pater Baptista Romanus Societatis Iesu cùm esset Romæ Alexandriam profectus comes Roderici Hispani Patris Reuerendi eiusdem Societatis Iesu à Pio IIII. cum mandatis missi,ex libro Patriarchæ Alexand. commodato,in quo erant etiam,vt affirmabat,acta Concilii,hos Canones manu sua exscripsit, & Romam attulit: quos cùm Latinè interpretatus esset, & cum Dño Georgio Archiepō Damasceno natione Maronita contulisset,ego,qui vehementer desiderabā, ne quid interpretatione desideraretur, dedi operam, vt Ioannes Senanus Alexandrinus mercator, qui eo tempore ex Melite insula huc aduenerat, & Arabicam linguam probè nouerat, ad recognoscendam, & emendandam interpretationem adhiberetur: & quia non parū interesse putabam percunctari accuratè,& subtiliter,quam vim hoc,aut illud verbum haberet,volui semper interesse,tametsi vt ego Ioannem intelligerem,& ille me,interprete Baptista opus erat. Hos Canones, & hāc eorum interpretationem diu apud me retinui, & suppressi,quòd maiore adhuc studio,& industria limari eam cuperem. Sed cum Reuerendus Pater Pisanus nostrę Societatis Iesu eos flagitaret,multis de causis,negare neque potui,neque debui,præsertim cùm in inuestigandis magna sollertia, & sagacitate, & multiplici lectione colligendis actis, & Canonibus Nicænis iam diu illum laborare intelligerem. Vsus est ille arbitratu suo non omnibus,sed quibus pro ratione propositi,& instituti sui visum est,& ijs quidem non satis emendatis,& integris. Egο interim cùm magno adhuc desiderio tenerer priorem interpre-

Primam editionē Pisani intelligit.

terpretationem cum alio si possem aliquando recognoscere, & cõferre, incidi in Paulum Vrsinum neophytum natione Turcam, qui quia erat studiis Arabicæ, & aliarum linguarum imbutus, & Latinè, atque Italicè mediocriter loqui didicerat, effeci quod volebam. recognita, & collata sunt omnia, & correcta nõ pauca. accessit ad hanc recognitionem aliud exemplar Arabicum vetustum ex Bibliotheca Põtificis Marcelli II. quod ita cum Alexandrino cõueniebat, vt planè videretur vtrumque ex eodem exemplari descriptum; licet in exẽplari Marcelli aliquot paginas anteriores vetustas consumpsisset. Hos igitur Nicænos Canones eo numero, & ordine, quo reperti sunt, ex Arabico translatos quia multi desiderabant, neque laborem meum in eo negotio sumptum, nec alienam industriam in hoc studio positam amicis, & studiosis inuidere volui. erit id etiam Reuerendo Patri Pisano mihi in Domino charissimo non ingratum modò, sed iucundum etiam, & probatum. Vterque enim Canones Nicænos celebrare, & sempiternæ memoriæ mãdare volumus; licet partim eosdem Nicænos numeremus, partim non eosdem, sed alios. in quo licuit quidem illi iudicium suum sequi, & quos in epistola Iulij 1. & 2. Nicænos Canones legebat, in numero 70. sententiarum recensere. & mihi rursus licere existimaui confiteri quidem illos Nicænos, sed extra hanc recensionem ponere, & dare illis locum in actis ipsis, quæ accuratissimè scripta fuisse testatur B. Athanasius in epist. de Synodis Arimini, & Seleuciæ: & Photius Cõstant. legisse affirmat acta Synodi Nicænæ tribus voluminibus à Gelasio quodam scripta. mouit me etiam, quòd legeram Isidorum siue Hispalensem, siue alium in Prologo Collectionis Canonum audisse quosdã Episcopos ex Oriente, qui affirmabant vidisse ingens volumen actorum Synodi Nicænæ; in quibus aiebant iudicia querimoniarum, & definitiones, ac constitutiones contineri. Vbi autem iudicia & actiones causarum tractantur, necesse est interdum, vt leges Ecclesiasticæ recitentur, & iudiciales sententiæ inter actiones ipsas sanciantur. vt in actis Concilij Chalcedonẽsis factum est, quæ illi Episcopi ex Oriẽte ad exemplum actorum Synodi Nicænæ scripta esse dicebant, vt perspici potest in actione 12. vbi causa Bassiani & Stephani Episcoporũ Ecclesiæ Ephesiorum acta, & iudicata est, & quia contra leges Ecclesiasticas ibidem recitatas facti fuerant Episcopi, priuati sunt. item in actione 7. cõtrouersia Maximi Antiochiæ Episcopi, & Ioannis Hierosolymorum de parœciis dirempta est. Ad acta igitur Synodi Nicænæ semper arbitratus sum pertinere quæ Iulius in epist. 1. ad Orientales in Synodo Nicæna statuta esse testatur de prærogatiua Ecclesiæ Romanæ in Concilijs generalibus, in prouincialibus, in iudicijs, & causis Episcoporum, de appellationibus in iudicijs Ecclesiasticis, & illa tam multa capitula, quæ idem Iulius in rescripto contra Orientales sumpta item ex Nicæno Cõcilio affirmat, & recenset, quæ sunt omnia iudicialia. Immo ipse idem Iulius pertinere quidem ista ad acta Synodi Nicænæ, & inde sumpta esse non obscurè significasse videtur, cùm recẽsioni Capitulorum finem imponẽs, subiungit, plura de his ideo non inserimus, ne vacuare, vilemve prædictam Synodum facere videremur, aut fastidium legentibus, audientibusque prolixa faceret epistola. Si quis autem de his ampliora, atque abundantiora scire voluerit, in sacro nostræ sedis scrinio, & ea quæ prædiximus, inuenire poterit, &c. cùm dixit, ne vacuare, vilemve facere prędictam Synodum videremur, profectò acta Synodi intellexit; non enim Synodus in Canonibus tantum cõsistit, alioqui nullę Synodi essent, quæ nullos Canones composuerunt. neque rursus si totos siue 70. siue 80. Canones Synodi Nicænę Iulius recitasset, continuò totã Synodum exinanisset, vilemve fecisset; cùm Canones separatim etiã ab actis Synodi ferri soleant. Deinde cùm dicit Iulius, si quis his ampliora, & abundantiora scire voluerit, in sacro nostrę sedis scrinio inuenire poterit, non potest dubitari, quin ad acta hoc retulerit; in Canonibus enim non copiosè, sed breuiter, & strictim agitur. loquitur ergo mea quidẽ opinione Iulius de legibus, siue Canonibus Ecclesiasticis, quas decisiones vocant, quę erant per acta, & actiones causarum tanquam sanguis per venas corporis fusus. nec enim iudiciales decisiones aptius collocari poterant, quàm inter causas

ipsas,

ipſas, & cauſarum actiones quæ in actis continebantur. Confirmat hoc quoque illud Nicolai 1. diſt. 19. c. Si Romanorum: præſertim, inquit, cùm ſynodalia geſta, inter quæ ipſi Canones ſtatuti ſunt, in Codice Canonum non habeantur. Hoc ipſum teſtatur etiam Theodorus Balſamon Canonum Synodorum Græcarum interpres, qui acta Concilij Nicæni legit. Is ergo explanans primum Canonem Synodi Antiochenæ in eos qui Canonem Concilij Nicæni de celebratione Paſche non ſeruant, hoc, inquit, in Canonibus Nicæni Concilij nõ eſt inuentum, ſed in actis primæ Synodi inuenitur. In illis actis continebatur quoque ille Canon de appellationibus, quem Zoſimus pont. Nicęnum eſſe in 6. Synodo Carthag. teſtatur, qui fuerat poſt Nicænum Conc. in Synodo Sard. c. 7. renouatus. ad eadem acta referendi ſunt Nicæni Canones de generibus non ordinandorum, de pœnitentibus in epiſt. 6. Innoc. ad Agapitum Macedoniũ, & de alijs in epiſt. 24. ad Synodum Toletanam, & de bigamis in epiſt. Ambroſij 82. & ſi qui alij ſunt, de quibus auctores meminerunt, quos Reuerendus Pater Piſanus in libro ſuo de actis, & Canonibus Synodi Nicænæ diligenter, & eruditè notauit. De primo autem Canone ex 20. Græcis, qui in his ex Arabico deſideratur, arbitror dicendũ eſſe, aut illud de Eunuchis non ordinãdis in primo ex Arabicis, de inſanis & energumenis itẽ non ordinandis, ab interprete è Græco in Arabicum per negligentiam prętermiſſum eſſe, vt accidere ſolet interpretibus: aut illud de inſanis, & energumenis, eadem negligentia pretermiſſum in Græco ab eo qui deſcripſit. quòd verò factum eſt initium deſcriptionis Canonum à Canone de nõ ordinandis, valde appoſitè factum mihi videtur, vt in Eccleſiaſticis regulis illæ prius collocentur, quæ ſunt de prohibẽdis ordine Eccleſiaſticorum, ad quos Eccleſiaſticæ regulæ, ſiue Canones in primis pertinent. Alter Canon eſt in Græcis 20. id eſt, 14. de catechumenis lapſis perbreuis, qui in his quoque ex Arabico cũ illo de eunuchis deeſt; quod culpa etiam interpretis fieri potuit. reliquos Canones Synodi Nicænæ Græcos facile eſt in his ex Arabico notare, tametſi aliquos κατ' ἐπιτομὴν Græcè, Arabicè verò eoſdem pleniores. Si quis verò ita delicatus ſit, vt quia ex Barbara lingua interpretatio Latina Canonum Nicænorũ facta eſt, paruifaciendòs eſſe exiſtimet, aut quia aliæ non paucæ aliorum argumentorum, & librorum interpretationes incertæ, ac ſine auctoritate ferri ſoleant, hanc quoque interpretationem Arabicam talem eſſe arbitretur, non puto cum eo contendendum eſſe. quæ pacis ſunt, ſectemur, inquit Apoſtolus, & quæ ædificationis ſunt, cuſtodiamus. dicamuſque iſtis, quod idem apoſt. Theſſalonicenſibus ſcripſit, propheтias nolite ſpernere; omnia probate; quod bonum eſt, tenete. interpretationes enim in ſcriptura prophetiæ quoque licet homonymè dici conſueuerunt. Ego ita ſentio, cùm omnia, quæ in his Canonibus ſunt, rectè expenſa, & accuratè recognita erunt, nihil fortaſſe reperietur, quin probatum, & magna illa Synodo Nicæna dignum appareat. Sed ſatis hactenus præfati ſumus: reddamus iam Canones Nicænos, quibus, cùm opus eſſe viſum eſt, annotationes quaſdam adhibuimus.

CANO-

CANONES CONCILII NICÆNI LXXX. EX ARABICO

In latinum conuersi, & recogniti, cum quibusdam annotationibus.

De ijs qui fuerunt insani, aut energumeni, non ordinandis. Cap. 1.

IVBEMVS, vt insanus non fiat clericus, nisi cùm ægrotauit, & opus fuit calidam medicinam facere, vnde in melancholiam incidit. uius insaniæ cum non sit causa in ipso, neque sit ex dæmone habitante in eo, non prohibet ingredi in clerum, neque cogit exire. Quare iubemus, vt dæmoniacus non possit admitti ad clerum.

33. c. Maritum. c. communiter. c. clerici, 15. q. 1. c. si. can. Apost. 78. Concil. Aur. c. 16. Quia in eo qui fuit energumenus, semper suspecta est ἀνανδρία, vt Dionys. Areopag. vocat, id est, mollitia animi, quæ fecit, vt idem ait, vt iste terroribus dæmonis succumberet, idcirco non potest ordinari. Similis suspicio est redeundi ad insaniam, cum non ex accidenti, vt febri, vel medicina calida extitit causa, sed ex ipsius natura.

De seruis non ordinandis. Cap. 2.

Dist. 54. c. nullus. c. nulli. & multa alia cap. ibidē de eadem re. SI quis fidelium fuit seruus alicuius Gentilis, à quo diligebatur, quia fideliter & diligenter res domini sui custodiebat, postea verò, quia dura seruitute premebatur, inuito domino recessit, non potest iste admitti ad clerum nisi à domino libertate donetur, & sit iudicatus dignus.

De Neophytis in fide non ordinandis ordine sacro antequam scientiā scripturæ sacræ habeant: & de conuictis post ordinationem de peccato graui, cum ordinatore deponendis. Cap. 3.

Can. Nic. Græca. QVI recenter baptizatus est, & veritatem suæ fidei nescit, non erit Episcopus, neque presbyter, neque diaconus, donec possit scire, & intelligere libros sacros, & perfectū habitum, ac fructum spiritualem in corde suo producat; qui si ad maturam ætatem non peruenit, non potest ad gradus iam dictos admitti. Quòd si Episcopus aliquem citò * ordinauerit, in quo aliquod peccatum grauius postea reperiatur, & duo, aut tres testimonium dicant, vterque deponendus est, & ordinator, & ordinatus; quamuis ordinatus sit presbyter, aut Episcopus; qui etiam à Synodo excommunicatur, ut meritus est.

* Leo epist. 85. Quid est citò manus imponere? nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorem tribuere non probatis.

De cohabitatione mulierum prohibita Episcopis, presbyteris, & diaconis propter cælibatum. Cap. 4.

DECERNIMVS, vt Episcopi non habitent cum mulieribus; neque presbyter, qui * viduus est; nec illas comitentur; neque familiarem consuetudinem cum eis habeant; nec in eas studiosè aspiciant. idem decernitur de omni sacerdote cęlibe, idemque de diaconis, qui sine vxore sunt. Hoc autem intelligēdum est, siue mulier pulchra sit, siue deformis, siue puella virgo, siue ancilla adolescens, aut natu grandis, siue puella orphana prætextu educandi eam propter charitatem. Siquidē diabolus huiusmodi armis religiosos, Episcopos, presbyteros, & diaconos occidit; & immittit eis ardorem libidinis. Sin autem fuerit anus, & prouectæ ætatis, aut mater, aut soror, aut amita, aut auia, licebit eum eis habitare, quia tales personæ alienæ sunt ab scandalo suspicionis.

Can. Nicę. Gręc. 3. Epitome huius ex Arabico. Carth. 3. c. 4. Græc. Carth. 2. c. 2. Lat. Apost. c. 26 Chalc. c. 14. Cle. epist. 2. cōc. Elib. c. 33 Agath. 8. Toler 3. c. 1. Hilar. in Syn. c. 2. Syric. epist. 1. c. 6. Inno. epist. 3. c. 1. Aurel 4. c. 17. Aurel. 5. c. 4. Tur. 2. c. 20. Autisio. c. 20. Leo epist. 70. & epist. 90 c. 3. Zach. epist. 6.

* Non permittit hic Canon, ne quis erret, sic istos habitare cum vxoribus, cùm ait, neque presbyter viduus, ut vxoribus vti liceat, immo concedit ut cum eis habitent, quia non licet eas prætextu religionis excludere, iuxta canonem Aposto. 5. sic tamen habitare concedit tanquam cum sororibus, ut, sicut Apost. ait, qui habent vxores, sint tanquam non habentes. etenim si præter anus non suspectas propter ætatem prouectam, & præter matrem, sororem, amitam, & auiam non suspectas propter magnam cognationis propinquitatem, reliquas mulieres tanquam suspectas canon excludit à contubernio clericorum sacri ordinis: ergo quas in contubernio relinquit canon, liberas esse vult a suspicione; propter hanc enim causam, ut dixi, relinquit matrem, sororem, amitam, & auiam: igitur propter eandem causam, sublatæ scilicet suspicionis, relinquit presbyteris & diaconis vxores. vt enim æquum est non suspicari propter vinculum propinquitatis naturalis, & propter mulieris senectutem, ita quoque æquum est non suspicari propter religionem, ac reuerentiam ipsius ordinis sacri; nisi cùm aut uita ipsa non est grauis, & sancta, aut ætas uxoris periculosa. Denique comprehensum esse in his gradibus sacri ordinis cælibatum, testis est epistola beati Basilij Canonica ad Gregorium presbyterū de excludenda muliercula propter suspicionem, & includenda in monasterium. in qua epist. hunc canonē Nicęnum citat, fuisse autem vxorem, cum qua habitare prohibet, argumento est & quidem certissimo, quòd eam iubet includere in monasterium, sicuti canon 48. synodi sextæ iubet, ut post ordinationē Episcopi vxor eius in monasterio collocetur. Denique contineri in hoc Canone Nicęno legem continentiæ sacri ordinis à proprijs uxoribus, antiquissimum & grauissimum testimonium est Synodi 2. Arelat. c. 2. hæc enim synodus illis temporibus synodi Nicęnę habitam hunc Canonem

renouans, ac magis explicans, si quis, inquit, de clericis à gradu diaconatus in solatio suo mulierem præter auiam, matrem, sororem, filiam, neptem, vel conuersam suam uxorem habere præsumpserit, à communione alienus habeatur. conuersam vocat, quia ea quæ sacræ ordinationi mariti consensit, carni renunciauit, & ex uxore facta est soror, ut ipse ex marito frater, iuxta canon. cōc. Tur. 2. Quisquis est presbyter, aut diaconus diuino munere benedictione perrepta, uxoris suæ prius frater illico efficiatur. itaque vterque iam pertinet ad titul. de conuer. coniug. ijs verò qui existimant permisisse vnquam Ecclesiam Romanam Græcis eam cōsuetudinem quam hodie habent, contradicit Nicolaus primus, qui in responsis ad consulta Bulgarorum, cap. 70. dist. 28, c. consulendum, consulendum, inquit, decernitis, utrum presbyterum uxorem habentem debeans sustentare, & honorare, an à vobis proijcere: in quo respondemus, quoniam licet ipsi valde reprehensibiles sint, vos tamen Dominum imitari conuenit, qui solem suum, (vt euangelium testatur) oriri facit super bonos, & malos, &c. nemo cum ratione dubitare potest, quin illos presbyteros Græcos scilicet ob eam causam Pontifex Nicolaus reprehensibiles dixerit, quòd uxores habebent non quasi non habentes, id est, haberent tanquam sorores, & conuersas, sed quòd haberent eas tanquam uxores. habere enim presbyterum uxorem, id est, non eijcere eam prætextu religionis, Apostolorum canon iubet. Si ergo presbyteros illos Græcos habere uxores, ut hodie habent, reprehensibile Pont. Romanus & quidem eruditissimus, ac sanctiss. esse iudicauit, quomodo quod reprehensibile est, ab Ecclesia Romana concedi, dicendum est? restat ergo, ut quod hodie Græci faciunt, repugnante & reprehendente Ecclesia Romana faciant, quod nunquam scilicet approbauit, nec vllo tempore approbatura est.

De electione episcopi, & de approbatione electionis. Cap. 5.

Syricius epist. 4. ad episc. Africanos, c. 2. Innoc. in epist. ad Victriciũ, c. 1. conc. Ant. c. 19. Can. Nic. Græc. 4.

DECERNIMVS, vt nullius episcopi electio approbetur, nec vllus episcopus cōstituatur in ciuitate magna, nisi voluntate episcoporum prouinciæ, & nisi de fide eius, & timore Dei inquirant. ad approbandum verò conuenire debent coram archiepiscopo, aut patriarcha; aut si fuerit hoc difficile, quia non est Archiepiscopus, aut Patriarcha, vel quia metuunt, ne lupi subditos rapiant, vel propter vrgentem necessitatem, vel propter longitudinem itineris, quamuis non sit præsens archiepiscopus, vel Patriarcha, sufficiat tunc, vt sint tres episcopi ad constituendum eum, qui cognoscant ex absentibus per scripturā propriæ manus, esse in eo virtutem, doctrinam, & sanctitatem; fiatque cum consensu populi.

De excommunicatis ab vno episcopo, non recipiendis ab alio; & de absoluendis illis ab arch. vel Patriarcha, cùm constiterit de iniqua excommunicatione. Cap. 6.

Apost. 16. Ant. c. 6.

NVLLVS Episcopus recipiat ab alio quocunque Episcopo excommunicatum, siue presbyterum, siue alium è numero clericorum, siue laicum, nec eum ab excommunicatione liberet, ne excommunicatio illius episcopi contemnatur. Quòd si Episcopus, qui illum excommunicauit, est iniquus, & tyrannus, potestas ablata ab Archiepiscopo, vel Patriarcha, postquam per litteras cognouerit, & admonitus fuerit de illius episcopi iniquitate; & debet Patriarcha, vel Archiepiscopus scribere ad Episcopum, quid actum sit; admoneréque eum de iniustitia, & iniquitate eius.

De concilijs prouincialibus bis quoque anno habendis, ad consideranda omnia quæ ad Ecclesias prouincialium episcoporum pertineant. Ca. 7.

Apost. c. 38. con. Ant. 19. Chalc. c. 19. Leo epist. 4. c. 7.

STATVIMVS, vt omnes Episcopi prouinciæ bis singulis annis concilium habeant, Archiepiscopo, aut Patriarcha præsente, semel ante quadragesimam secunda hebdomada post festum Epiphaniæ, & iterum mense Septembri, ut in eo concilio omnia quæ ad eorum episcopatus pertinent, considerentur, & si inuentus fuerit aliquis propter blasphemiam contra fidem excommunicatus, denuo ab omnibus excommunicetur, donec Episcopi defensionem eius recipiant facta inquisitione veritatis. Dei

Vt illis temporibus & diu deinceps visus est hic canon vtilis, & necessarius Ecclesijs, ita post ea necessarium visum est contrahere bina concilia singulorum annorum in singula, ne bis uno anno futurus esset absens ab Ecclesia sua Episcopus, & oues propter crebram absentiam pastorum facilè à lupis vorari possent. hanc enim causam fuisse mutandi canonem huc de concilijs bis habendis quoque anno scripsit Athanasius Patriarcha Const. in epist. ad Episcopum Sardensium. de concilijs verò semel habendis singulis annis est canon synodi 6. c. 9. Syn. Nic. 2. c. 6. Later conc. c. 6. Hac nostra ætate cognita, & explorate per experientia maiore adhuc necessitate prgsentiæ Episcopi in Ecclesia sua, & maiore periculo absentiæ, singula concilia singulorum annorum in tertios quosque annos prorogata sunt. Si igitur frequens absentia Episcopi ab Ecclesia sua tam periculosa & pestifera iudicata est, ut (ne tempus & occasio frequens ei daretur) Synodus prouincialis alioqui tam necessaria, & salutaris, non nisi ut tertio quoque anno habeatur, Synodus Tridentina prudentissimè & salubeìrimè sanxerit; quid excusaturi sunt, qui tanto animarum periculo, & Ecclesiç Dei incommodo, & detrimento electiones, aut nominationes differunt; & tam diuturnas vacationes muneris pastoralis inuehunt? quid excusabunt, qui interim silent, & dissimulant? quos Deus posuit in Ecclesia tanquam tubas, & buccinas ad canendum, cùm, ut ait Propheta Ezech. viderint gladium venientem. quorum est clamare, & exaltare vocem suam; & quç sequuntur in Propheta Esaia.

De Patriarchis Alexandrino, & Antiocheno, & eorum iurisdictione. Cap. 8.

Can. Nic. Grçc. 6. Epitome vtriusque horũ octaui, & noni.

CONSTITVTVM est, vt Episcopus Ægypti, id est, Patriarcha Alexandrinus, præsideat, & habeat potestatē totius Ægypti, & omnium locorum, ciuitatum, & opidorum, quæ sunt circum eam, quia sic conuenit; & quia similiter Episcopus Romç, id est, successor Petri Apostoli, potestatē habet omniũ ciuitatum, ac locorum quæ sunt circum eam; ac similiter Epūs Antiochiç, id est, patriarcha, potestatē habeat

beat prouinciæ illius totius, & in alijs item locis seruari debet; quod in præterito constitutum est.

De ambiente episcopatum, nolente eum Episcopum populo, vel volente quidem, sed sine voluntate Archiepiscopi. Cap. 9.

Nic. Græc. 6. SI quis populo nolente & sine voluntate Archiepiscopi, atque in iussu eius ambierit Episcopatum, repellendus est. Quòd si populus diœcesis voluerit eum sine Archiepiscopi voluntate, non est admittendus; quia solius Archiepiscopi est hæc potestas, & qui contradixerit, est excommunicatus. & iste Episcopus priuandus est. Sin autem electioni communi omnium episcoporum cum Archiepiscopo, aut Patriarcha recta ratione, & secundùm canonem ecclesiasticum factæ, duo, aut tres ex populo precibus, vel studio contenden di contradixerint, maiorem partem populi, si voluerint, sequentur.

De Episcopo Hierosolymitano honorando, saluo honore Metropolitani Cæsariensis, cui est subiectus. Cap. 10.

Nic. Græc. 7. Hier. tom 2. epi sto. ad Pamachium cõtra errores Ioãnis Hierof. & Nic. in resp. ad cõf. Bulg. c. 92 meminerunt de Hierosolymitano subiecto Cæsariẽsi.

QVIA est consuetudo honorandi episcopum Heliæ nomine Patriarchæ, cùm est dignus honore, propter sanctitatem loci, & propter probitatem eius; præsit illi prouinciæ, & locis ei vicinis, reddatque Archiepiscopo eius loci debitum honorem; & vocetur ille exarchus, id est, maior, q̃ Archiepiscopus.

De ijs qui irrepserunt in ordinem presbyterorum sine electione, & examinatione. Cap. 11.

Can. Nic. Græc. 10. epitome huius. ca. 111.

SI fuerint aliqui presbyteri sine probatione, & electione, & sine examine vitæ, & morũ; & examinati confitentur se peccasse id genus peccatorum de quibus suprà scriptum est, eijciantur ex sacerdotio, & non reputabitur eis in peccatum, quòd illis, cùm nõ essent probati, & electi, manus impositæ fuerint; nec erunt in culpa hoc faciendo, siquidem faciunt in eis quod à Christo Domino nostro ordinatum est.

De Episcopo ordinante quem intellexit fidem negasse; & de ordinato, qui postquam negauit, irrepsit in ordinem. Cap. 12.

SI quis prælatus receperit aliquem in ecclesiam sanctam, qui fidem negarit, quem prælatus ex aliquo cognouerit fidem negasse, & ordinauerit eũ sacerdotẽ, aut in alio gradu, deponendus est ipse, & ordinator ab omni ordine; aut si iste irrepserit in ordinem, nec examinatus, nec interrogatus, & postea ab ijs qui cognouerunt falsitatem, sciatur hoc, deponendus est iste.

De transeunte ad aliam Ecclesiam sponte sua, & electo ab illa, cui postea displicet manere in ea. Cap. 13.

SI quis episcopus aut presbyter, aut diaconus ab Ecclesia sua ad aliam electione illius Ecclesiæ, & voluntate sua se trãsferat, & postea non placet ei esse ibi, volueritq; eò, vnde prius se transtulit, redire, non est postea recipiendus, sed potius ab hac, & illa Ecclesia sit exclusus, quia ipse se sponte sua elegit. Ca. Nicæ. Græc. 15. epitome huius 13. ex Arabico.

De dante operam, ut transferatur à sua ecclesia ad aliam.

SI quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut aliquis ex clero dederit operam, vt ex sua ecclesia transferatur, non est in alia recipiendus, sed potius cogere eum debent, vt ad locum suũ redeat; quòd si noluerit, eijciendus est in totum ex Ecclesia, deponendusque ex ordine, & communione fidelium illorum qui ad illam Ecclesiam pertinent, priuandus.

Ne quis fiat monachus sine licentia Episcopi, & quare requiratur licentia. Cap. 14.

SI quis laicus voluerit monachus fieri sine licentia Episcopi sub cuius potestate est, mouendus est gradu in quo est, & non est recipiendus in religionem. Hoc autem idcirco statuimus, ne iste vxorem, aut filios, aut alios similes, quibus auxilium debet, deserat.

De clericis aut religiosis fœnerantibus deijciendis de gradu. Cap. 15.

SI quis eorum qui sunt in clero, aut subiectus regulæ, auaritiæ & turpi lucro studeat, aut data pecunia fœnori, cẽtesimas exigat, aut sescuplas, deijciatur ex gradu; & sit alienus à regula. Ca. Apost. 44. Lao. 4. Arel. 2. c. 14. Carth. Græc. c. 5. Syn. 6. c. 10 Nic. Græc. 17.

De honore Episcopo, & presbyteris à diaconis tribuendo. Cap. 16.

DIACONVS nõ debet excõicare priusquã Epũs, neq; priusquã presbyter, quia gradus diaconi infra gradũ presbyteri est; sicutq; debet officij sui esse ministrare Epõ, & presbyteris. Sciatq; diaconus facultatẽ suam, cui neq; licet cõicare nisi postquam Epõ & presbyteris ministrauerit, neq; ei rursus ei licet ministrare sacramentum cõionis sacerdoti, siquidem ministrare hoc sacramentum, proprium est presbyteri, & non diaconi; presbyteris enim data est hæc gloria, neque decet, ut diaconi sedeant inter prerbyteros, aut sint ad latus eorum, nec intus in sacrario, ubi est altare; neque foris, nisi de sententia eorum; quandoquidem gradus diaconi inferior est gradu illorum. Diaconi, qui huic decreto contradixerint, eijciantur ex gradu suo, & à Synodo excommunicentur. Can. Nic. Græc. 18. Hier. in epistol. ad Euagriũ 85. Romę presbyteri sedent, & stant diaconi.

De ratione & modo recipiendi conuersos ex hæresi Pauli Samosatensis. Cap. 17.

Can. Nic. GR. 19. epitome huius. Innoc. 1. episto 22. ad Rufum Eusebium explanat hunc Canon.

SI quis ex hæresi Pauli Samosatensis conuertatur ad fidem Ecclesiæ, debet iterum baptizari; & in quocunq; gradu ecclesiastico antea fuerit, si conuertatur digne, & cũ humilitate, eiusque vita anteacta reprehendi non possit, sed laudari potius, restituendus est in gradum suum, & imponendę ei manus, vt imponi solent ei cui nunquam antea impositæ fuerunt, cum benedictione diaconali, id est, quæ fit super ministros Ecclesiæ. Sed si aliquis eum accusauerit, & non fuerit dignus gradu propter malam fidem, & praua opera, non est ordinandus. Quod si aliqua diaconissa ex illa hæresi ad fidem conuertatur, oportet iterum eam baptizare, & cũ ea benedictione recipere quæ super sæcularē fieri solet, examinandumque, vt suprà diximus, vtrũ verè conuertatur.

De ratione, & modo recipiendi conuersos ex hæresi Nouatianorum. Cap. 18.

Ca. Nic. 8. Innoc. in eadē epist. explanat hũc Can.

SI qui ex ijs qui se catharos vocant, se humiliauerint; & ad ecclesiã accedere voluerint, oportet, vt qui ex illis erant ordinati, remaneant in clero. oportet præterea ante omnia profiteri per scripturã, quòd assentientur, & sequentur dogmata catholica, id est, quod communicarunt cum pœnitentibus, & cum digamis, & cum ijs qui in persecutione lapsi sunt à fide, in quibus est constitutum tempus; vt sequantur omnia Ecclesiæ catholicæ dogmata. itaque vbi omnes reperientur siue in ciuitatibus, siue in villis ipsi soli ordinati, reperti in clero, erunt in eodem gradu. Sed si fuerit in ciuitate, aut villa episcopus, aut presbyter Ecclesiæ Catholicæ; & ibi aliqui ex catharis accedant ad ecclesiam, debet episcopus catholicus habere dignitatē episcopi: & ille qui vocabatur episcopus Ecclesiæ Catholicæ, voluerit honorare eum nomine episcopi. quod si hoc ei nõ placeat, excogitabit ei locum chorepiscopi, aut presbyteri, vt omnino videatur esse in clero, ne sint in ciuitate duo episcopi.

De ratione, & modo recipiendi redeuntes post lapsum à fide; & recipiendi relapsos, & de adductis in periculum mortis ex infirmitate ante completam pœnitentiam, & de conualescentibus. Cap. 19.

Nic. 12. & 13. Hic canõ multo explicatior est quam Græ. Lat. ex Arab. Hic Arel. 2. c. 10. Valent. Gallię 3. In... n. 1. epist. 24. c. 3.

SI qui ex ijs qui sine violentia, & periculo negauerunt, & sine illis tribulationibus quas passi sunt fideles Christi à Regibus, & principibus, & Gentilibus, perfectè, & recto corde voluerint ad fidem redire, recipiendi sunt. sed oportet, vt cum fidelibus communionem non habeant, donec pœniteat eos, & tribus annis pœnitentiam inter audientes agant, & inter pœnitentes annis vij. postea poterunt intrare in Ecclesiam ad orandum cum populo tempore sacrificij duobus annis, sed debent abstinere à communione corporis Domini. Quòd si hoc tempore pœnitentiæ ad vomitum redeant, & rursus agnoscant peccatum suum, debent agere pœnitentiam annis x. post tres annos peractos inter audientes. Post hæc autem omnia portet examinare propositum eorum, & modum pœnitentiæ. Qui enim cum timore Dei, & lacrymis, ac patientia, & bonis operibus conuersionem opere, & non simulatione ostendunt, post impletum tempus constitutum manendi inter audientes, meritò communicabunt cum alijs fidelibus in oratione, licebítque episcopo aliquid benignius de eis decernere. Qui autem negligenter se gesserunt, & simulationem ingrediendi in Ecclesiam sufficere sibi ad conuersionem putauerunt; omnino isti tempus pœnitentiæ a nobis constitutum impleant. Sed si quis istorum ad mortem, dum in pœnitentiam est, peruenerit, non est priuandus sacra communione, quæ est viaticum vitæ, si eam petierit. Quòd si post orationem, & communionem ex infirmitatem, in qua erat, conualuerit, communicabit postea in oratione tantum cum fidelibus, & non accipiet communionem sacram; adhibeaturque diligentia, vt cuicumque proximo morti sacramenta, si petierit, ministrentur; idque cùm episcopus diligenter inquisierit, an dignus sit; quia non licet, vt priuemus eos sacramento communionis.

De vitanda conuersatione cum maleficis, & diuinis, & de eorum qui non vitauerunt, pœnitentia. Cap. 20.

Faciũt cũ hoc Canone multa ca. 26. q. 5.

NEMO fidelium conuersetur cum maleficis, & diuinis, & qui hoc fecerit, & eos interrogauerit, eorùmve dicta approbauerit, in domumque eorum intrauerit, aut in suam eos receperit, & eorũ cibis, & potionibus vsus fuerit, si sacerdos est, mouendus est suo gradu, ac fidelium communione, & ingressu Ecclesię, communioneque sacra prohibendus. Si verò fuerit laicus, prohibendus est Ecclesia. Quòd si ad agendam pœnitentiam venerint, agenda est eis pœnitentiæ annis xx. quo tempore pane tantum, & sale vesci debent, & à vino abstinere aqua contenti, vt sic castigati non redeant.

De incestis nuptijs contra legem spiritualis cognationis, & de pœnitentia eorum qui sunt in eiusmodi nuptijs. Cap. 21.

Hinc extitit Can. 53. sextæ Synod. in Trul. & Magũt. c. 55. & c pœnit. 30. q. 1.

NEMO fidelium cum patre, aut matre spirituali matrimonium contrahat, id est, non cum patrinis, aut matrinis, & qui hoc commiserit, habeatur tanquam ethnicus, quousque separetur; & spatio xx. annorum pœnitentiam agat, decem annis non intrabit in Ecclesiam, & abstinebit à

com-

communione fideliũ; alteris x. licebit intrare in Ecclesiam ad audiendum tantũ scripturas. Quando autem impletum fuerit hoc tempus pœnitentiæ xx. annorum, licebit intrare in Ecclesiam, & sumere sacram communionem.

De susceptoribus in baptismo. Cap. 22.

VIRI non teneant in baptismo fœminas, neq; mulieres teneant mares, sed potius mulieres teneãt fœminas, & viri teneãt mares.

De nuptijs prohibitis fratrum, & sororum spiritualium ex susceptione in baptismo. Cap. 23.

NEQVE vir det filio suo in matrimoniũ eam quam vxor sua tenuit in baptismo; neque mulier det filiam suam in matrimoniũ ei quam maritus tenuit in baptismo; quia isti habentur vti fratres, & sorores spirituales; & eorum pater, & mater, similiter vt pater, & mater spirituales.

De eo qui duas vxores simul duxit, aut per libidinem alteram mulierem vxori superinduxit; & de pœna eius. Cap. 24.

NEMO debet duas vxores simul ducere, nec vxori suæ alteram mulierẽ propter voluptatem, & desiderium carnis subintroducere proijciendo se in periculũ peccandi versando cum pluribus ad concupiscentiam, nec ad semen suscipiendum, sicut Deus ordinauit & qui hoc fecerit, si fuerit sacerdos, prohibeatur ministerio sacrificandi, & communione fidelium, quousque eijciat domo secundam, & debet retinere* primã. idẽ iudiciũ est de laicis.

* Non concedit hic Canon, vt sacerdos secunda eiecta, retineant primam ad vtendum, sed iubet ut teneat, ne prætextu religionis eijciat; iam enim antegressus est Canon de cœlibatu sacri ordinis, c. 4.

De nemine arcendo à sacra communione, nisi ratione pœnitentiæ. Cap. 25.

NVLLVS sacerdos vllum fidelem à cõmunione sacra arceat, neq; ꝓpter odiũ, neq; propter aliam causam quamcumq; mundanam; & qui hoc commiserit, deponatur, & excommunicetur, quia vsurpauit hanc potestatem tanquam dominans.

Pertinet hic Canon ad Canonem Apost. 52. de repellente pœnitentem.

De sponsione, & testimonio in causa criminis dicendo clerico prohibitis. Cap. 26.

11. q. 1. c. testimonium. & c. si quisquam.

NVLLVS clericus pro aliquo spondeat, neq; testimoniũ contra vllum in causa criminali dicat; nec eã ad Regem deferat, nec

ad ea se ingerat, quæ ad alios pertinent; neque seminet dissidia inter fideles: & qui hoc commiserit, eijciatur ex gradu, & prohibeatur cõmunione fidelium.

De vitandis excommunicatis, & de non accipienda oblatione ab eis: & de excommunicatione non vitantis excommunicatum. Cap. 27.

QVICVNQVE fuerit à sacerdote ligatus, quamuis calumniam passus sit, nõ est ab eo accipienda oblatio, nec vlla alia res, quã ad Ecclesiam afferat; nec vllus fidelium debet cũ eo prandere, nec in domum eius ingredi, nec eum in domum suam recipere, priusquam sit ab excommunicatione absolutus. & qui hoc non seruauerit, paruifaciens excommunicationem, & fidem contemnens, oportet eum quoque excommunicare, quia fuit particeps, & consentiens.

De excõicatione cõmunicantis cũ excom. Tur. 2 c. 8. De nõ accipienda oblatione ab excõm. est Apostolica Cõsti. li. 3. Clem. c. 8. Qui excõmunicationẽ paruifacit, fidẽ cõtẽnit.

De ira, indignatione, odio fugiendis sacerdoti, & ei potissimum, qui potestatem habet excommunicandi. Cap. 28.

NON erit presbyter vllo modo maleuolus, aut velox ad iram aut ad offensionem, præsertim Episcopus, aut alius, qui potestatem habeat excommunicandi, vt non omni tempore excommunicet, & liget. Et si quis talis extiterit, debet hæc auferre; necesseque est, vt sit moderatus, & deponat odium, & non exerceat semper excommunicationem. Quòd si non paruerit, deponatur; siquidem ira, maleuolentia, indignatio, & clamor opera dæmonis sunt; neque conuenit, vt sit in sacerdote aliquid ex vitijs diabolicis; sed potius, vt sit mundus ab omnibus vitijs & maculis, sicut * scriptum est.

* Hoc dicit, quia scriptum est in Leu. c. 21. ut qui eligendus est ad sacerdotium, careat omni macula. quod quidem in spiritu significabat, ut careret omni vitio, & peccato graui. vnde Apostolica constit. lib. 2. c. 3. exploretur, inquit, qui eligendus est Episcopus, an careat omni macula in ijs quæ pertinent ad usus vitæ: Scriptum est enim, inquit, inspicite maculas eius qui eligendus est ad sacerdotium. Hinc beatus Gregor. scribens de eligendo Episc. Ecclesiæ Ariminensis. 7 q. 1. c. qualiter, iubet eligere diligenti examinatione adhibita, si in eo, inquit, quæ in texto heptateuchi continentur, non fuerint reperta, id est, si caruerit mortalibus peccatis, quæ per maculas in Leu. notatas significantur. Hæc idem Greg. clarius expressit in epist. ad Palinum Episcopum de alio quodam ordinando loquens, si nulla, inquit, ei crimina, quæ per legis sacræ regulam morte mulctanda sunt, obstent. peccata mortalia, quæ à regno Dei excludunt, dicit morte mulctanda secundùm regulam legis sacræ, qualis est illa, neque fornicarij, nec idolis seruientes, nec adulteri, neque molles, &c. regnum Dei possidebunt.

De non flectendo genua in oratione. Cap.29.

CA. NIC. a 2. IN oratione Dominici diei, & in diebus Pẽtecostes, & in magnis festis Domini oportet non flectere genua, sed stantes orare, & inclinari.

De imponendis nominibus Christianorum in baptismo, & de hæreticis fidem Trinitatis, & formam baptismi integram retinentibus, & de alijs non retinentibus dignis peiore nomine, & de modo eos recipiendi, cùm ueniunt ad fidem. Ca.30.

FIDELES nomina Gentilium filijs suis ne imponant; sed potius omnis natio Christianorũ suis nominibus vtatur, vt Gẽtiles suis vtuntur; imponanturque nomina Christianorum secundùm * scripturam in baptismo, & baptizentur in nomine sanctissimæ Trinitatis semper colendæ, & adorandæ anima, mente, & corde; & sanctificent dies festos omnes. Sed si fuerint alij Christiani contrarij in aliquibus, vocabuntur hæretici, & hoc nomine appellabuntur, Ioaniùm, & Memariùm, & Surianiùm, quæ nomina * Arabicè significant homines secundùm carnem, & non secundùm Deum agentes; quamuis non corruperint scripturas, neque combusserint. Qui enim corruperunt, & dies festos mutauerunt, & fidem conturbarunt, ac confuderunt, reliqueruntque genuflexionem, spreuerunt ordinem Ecclesiæ, & alium sibi modum instituerunt, non debent appellari Memariùm, sed potius homines perditi, & errantes, & numerantur inter cultores idolorum, & veræ fidei negatores. Si verò aliquis ex istis conuersus fuerit, recipiat Episcopus petitionem eius, & doceat eum, sicut recipiuntur, & docentur Iudæi, & Gentiles, & baptizabuntur iterum, postquam sectam suam malam abnegauerint, a Syn. Cõst. ca.7. & fidem Ecclesiæ Dei confessi fuerint. a Similiter intelligendum est de Secundijs, Marcunijs, Simonianis, Menandrianis, Sethianis.

Secundùm scripturam imponuntur nomina in baptismo, quia scriptum est in Euangelio impositum esse nomen Ioanni, & Iesu in circumcisione, cui successit baptismus. & Dionys. Areopag. in baptismo scribit dari nomen, quod ex sanctis Apostolis didicit. Illud etiam aduertendum est, non imponi à fidelibus nomina Gentilium, siquando in baptismo imponitur nomen Pompeij aut Octaui, & similium; non enim ut nomen Gentilis, sed ut nostrum imponitur. sic enim Gentilium nominibus tanquam nostris uti possumus, vt Gentiles nostris tanquam suis vtebantur, cùm Antonios, Marcos, & Marcellos, & Iulianos vocabant.

* Quia interpres è Græco, vt verbum verbo redderet, verbis aliquanto obscurioribus vsus erat, interpretatur verba Arabica obscuriora Arabicis clarioribus.

De ratione & modo recipiendi conuersos ad fidem orthodoxam ex hæresi Arij, & aliorum talium. Cap.31.

SI quis ad fidem orthodoxam conuertatur, recipiẽdus est in Ecclesiam per manus Episcopi, vel presbyteri, qui præcipere ei debet, vt anathematizet cunctos qui contra fidem orthodoxam faciunt, & qui Apostolicæ Ecclesiæ contradicunt. Debetque anathematizare Arium, & hæresim eius, & apertè fidem profiteri, quam in hac perfecta confessione definiuimus, ac sincerè fidelis esse. b Oportet etiã anathematizare eos qui huic fidei non credunt, & eum non recipiunt. Et postquãm hæc fecerit, accipiat eum Episcopus, vel sacerdos, ad cuius potestatem pertinet, & vngat eum vnctione chrismatis, & signet ter vngendo, & orando super eum c * orationem Dionysij Areopagitæ, & fiat oratio ad Deum pro eo deuotè, vt recipiat eum. Et postea erit particeps diuinorum sacramentorum, & communionis, per quam fit remissio peccatorum. Si autem is in quo hæc facta sunt, fuerit Episcopus, manebit post conuersionem suam in gradu presbyteri; si presbyter, in gradu diaconi; si diaconus, in gradu hypodiaconi; & similiter in reliquis deinceps, vt ad gradum inferiorem descendat.

b Syn. Cõst. ca.7.

c Dionys. Areopag. citatus in Syn. Nic.

Huic Canoni testimonium tribuit S. Athanas. qui in epist. de Synodis Arimini & Seleuciæ, & in episto. ad Episcopos Africæ scribit patres Nicænos edidisse in concilio perfectam fidei confessionem, & anathematizasse omnes hæreses, & inter eas Arianam. vtrunq; est in hoc Canone. est autem renouatus, & denuo sancitus hic Can. in syn. Const. c.7.

* Oratio, quam dicit Dionysij Areopag. est in Canone Græco 7 Syn. Cõst. σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου, id est, obsignatio, siue sigillum doni Spiritus sancti. Quod verò est hic de vngendo istos chrismate, non est necesse accipere de sacramento confirmationis, ut accepit Bessarion in libello de Eucharistia; siquidem ad multa alia vtitur Ecclesia secundùm apostolicam traditionem vnctione chrismatis, vt in benedictione, siue sanctificatione aquæ baptismi, & altaris, & in ordinatione, & in alijs.

De ratione recipiendi eos qui saluis dogmatibus fidei, & ecclesiæ legibus, à nobis recesserunt, & postea redeunt. Cap.32.

SED qui fuerunt ex secta Caguadanorum, aut Cabariorum, aut Taimainorum, non necesse est eos vngi, nec iterum baptizari, neq; gradu suo moueri; sed potius redire oportet ad eosdem gradus, & recipi cum orationibus, quas suprà diximus; orandumque pro eis, ac præcipiendum eisdem vt abhorreant ab ijs in quibus antea fuerunt.

Sic agendum est cum quocunq; qui à vera fide non vacauit, & qui baptismũ, & leges ecclesiæ retinuit, sicut alij Christiani, & qui ex istis clericus fuerit, si nõ mutauerit scripturã, neq; desierit festos dies celebrare; qui eiusmodi fuerint, nõ sunt annumerandi infidelibus, & Iudæis, quia nõ negauerunt nos, sed nobis propter iram & indignationẽ aduersari sunt. & quicunq; contradixerit, excommunicetur.

Huiusmodi fuerunt Audiani, sic dicti ab Audio quodam temporibus Arij, de quo S. Epiphanius libro 3. hær. 70. qui cum sodalibus suis nihil, inquit,

habebat

habebat in fide diuersum, sed rectissimè credebat. Audiani non desierunt festum Pascha celebrare, licet per errorem cum Iudæis azymorum dies agerent. Illos credo corruptè vocari in hoc canone Caugnadanns. tales etiam fuerunt Meletiani, Meletij Aegyptij sectatores, de quo idem Epiph lib. 2. hær. 68. non est, inquit, immutata fides ipsius aliquo tempore à sancta Ecclesia Catholica. Fortasse etiam corruptè legitur in hoc Can. Taimanorum, pro Meletianorum.

De loco Patriarchæ resistendum, & de honore Episcopo Hierosolymitano, & Seleuciæ, habendo. Cap. 33.

PATRIARCHA fit in ciuitate Regia, vt sit honori ipsi & Regi, & alijs simul presbyteris. Honoretur etiam Episcopus Heliæ plusquam alij Episcopi, quia ipse residet in sancta ciuitate, unde crux Dei Domini nostri cœpit, & vbi est locus * Iudicij. Honoretur quoque timet sedem Seleuciæ, quæ est ex ciuitatibus Orientalibus, qui debeat etiam appellari nomine catholici; & possit is ordinare Archiepiscopos, sicut faciunt Patriarchæ, vt Orientales non patiantur damnum expectando Patriarcha Antiochiæ, aut eundo ad eum, & Gentiles reperiant viam ad necessitates suas: Quia in hoc non fit iniuria Patriarchæ Antiocheno. Siquidem ipse consensit, postquam hoc ab eo synodus petiuit, ne de sublata potestate ista quereretur; quæ nihil aliud desiderabat, ut illius prouinciæ fideles pace, & quiete fruerentur; simul etiam, vt is qui tenet sedem Seleuciæ, nomine catholici honoraretur.

* De iudicio accipiendū est, quo victa est mors morte Domini, & eo resurgente reddita mortuis vita.

De honore habendo Archiepiscopo Seleuciæ in Synodo Græciæ. Cap. 34.

SI acciderit, vt necesse sit conuenire Episcopos Græciæ, & fuerit præsens prælatus Seleuciæ, quem diximus, quæ Seleucia est in prouincia Babyloniæ in Regno Zabur, & hodie est Ciuitatulæ, oportet honorare eum multum, & magnificare, atque extollere supra omnes Episcopos Græciæ, Siquidem ipse tenet locum Patriarchæ in Oriente; & sedes eius in Concilio debet esse sexta post Episcopum Hierosolymitanum. & quicunque hanc constitutionem violauerit, synodus eum excommunicat.

De non habenda synodo prouinciali in prouincia Persidis sine auctoritate Patriarchæ Antiocheni, & vt Episcopi Persidis subiecti sint Metropolitanis Antiochiæ. Ca. 35.

NON permittit magna synodus, vt congregentur in Prouincia Persidis ad disponendum aliquid ad ordinem Ecclesiæ pertinens sine consensu, & auctoritate Patriarchæ Antiocheni: quia quamuis prælatus Persidis sit loco Patriachæ, & non quærat aliud præterquam quietem, & tranquillitatem ipsorum Persarum, tamen non licet immittere se ad constituendum ordinem Ecclesiæ, sed potius in omnibus sint Metropolitanis Patriarchæ obedientes, & qui contradixerit, synodus eū excommunicat.

De creatione Patriarchæ Aethiopiæ, & de potestate eius, ac de honore ei habendo in Synodo Græciæ. Cap. 36.

VT nō possint Æthiopes creare, nec eligere Patriarcham; quin potius eorum prelatus sub potestate eius sit, qui tenet sedem Alexandriæ. Sit tamen apud eos loco Patriarchæ, & appelletur catholicus; nō tamen ius habeat constituendi Archiepiscopos, vt habet Patriarcha, siquidem non habet Patriarchę honorem, & potestatem. Quòd si acciderit, vt concilium in Græcia habeatur, fueritque præsens hic prælatus Æthiopium, habeat septimum locū post prælatum Seleuciæ; & quando facta fuerit ei potestas constituendi Archiepiscopos in prouincia sua, non licebit illi constituere aliquem ex illis. & quicunque non paruerit, synodus eum excommunicat.

De electione Archiepiscopi Cypri subiecti Patriarchæ Antiochiæ. Cap. 37.

SI Episcopus Cypri diem suum in hieme obierit, & non potuerint populi propter tempestatem maris mittere Antiochiam, ut Patriarcha Antiochenus constituat ipsis Archiepiscopum loco mortui, debent scribere ad Patriarcham, & petere ab eo, ut permittat eis constituere quem uoluerint; neque prohibebit hoc Patriarcha, postquam ad eum scriptum fuerit, sed potius cōcedat tredecim Episcopis, ut cōgregentur, & constituant Archiepiscopū loco mortui; ne defuncto Archiepiscopo principio hiemis sine capite propter tempestatem remaneant, & ne aliquis fortassis ex tredecim Episcopis à vita recedat, & non sit Archiepiscopus qui cōstituat Episcopum loco mortui, atque ita fiat, ut toto eo anno Archiepiscopo careat. ob hanc causam constitutum est hoc, & qui cōtradixerit, synodus eum excommunicat.

Attestatur huic Canoni canon Synodi Ephesinæ 7. Græcè. ait enim antiquum morem esse, ut Patriarcha Antiochiæ ordinationes in Cypro faciat, ordinat enim Archiepiscopum Cypri, sine cuius auctoritate non possunt Episcopi Cypri constitui, quisque ab Ecclesia sua electus, & non ab Ecclesia alterius secundum veteres canones.

Quid hic rursus excusabunt qui electiones, aut nominationes Episcoporum diutius protrahunt, cùm Synodus Nicæna, ne eueniret posset, ut anno uno Cyprus sine Archiepiscopo esset, si ad electionem eius auctoritas Patriarchæ Antiochiæ expectanda esset, censuerit, concedendum esse Episcopis Cypri, vt ipsi quē vellent eligerent, ac constituerent Archiepiscopum, si per tempestatem hiemis non liceret de electione ad Patriarcham referre.

De

De ordinatione ministrorum Ecclesiæ Episcopis prohibita in aliena diœcesi. Cap. 38.

Co. Nic. 14. Can. Apost. 35. VT nullus Episcoporum in parœcia alterius ordinationes presbyterorum, aut diaconorum faciat, exceptis Patriarcha, & Archiepiscopo in locis quæ sub potestate eorum sunt, neque quicquam disponat in aliena parœcia sine licentia proprij Episcopi.

De cura & potestate Patriarchæ in Episcopos, & Archiepiscopos sui patriarchatus; & de primatu Episcopi Romani in omnes. Cap. 39.

CONSIDERET Patriarcha ea quæ Archiepiscopi, & Episcopi in Prouincijs suis faciunt; & si quid reperiat secus quàm oporteat factum, mutet, & disponat, prout sibi videatur; siquidem ipse est pater omniũ, & illi filij eius. Et quamuis sit Archiepiscopus inter Episcopos tanquam frater maior, qui curam habet fratrum suorum, & ei debent obedientiam, quia præest; est tamen Patriarcha ijs omnibus qui sub potestate eius sunt, sicut * ille qui tenet sedem Romæ, caput est, & princeps omnium Patriarcharum; quandoquidem ipse est primus, sicut Petrus, cui data est potestas in omnes principes Christianos, & omnes populos eorum, vt qui sit vicarius Christi Domini nostri super cunctos populos, & vniuersam Ecclesiam Christianam. & quicunque contradixerit, à Synodo excõmunicatur.

* Similis est hic Canon sexto eiusdem synodi Nic. & eãdẽ auctoritatẽ, hoc est, summã esse in Episcopo Ro. principe omnium Patriarcharũ, & ob eãdẽ causam scilicet propter formam, quam habet Episcopus Romanus relictam a sanctis Apost ut S. Anacletus in epist. 3. diuinè explicat. formam enim quam sancti Apostoli inter se habebant, ut ait idem Anacletus, suis successoribus scilicet Patriarchis, & metropolitanis, & reliquis Episcopis reliquerunt. vt sicut beatus Petrus reliquis Apostolis præfuit, sic ijdem sancti Apostoli statuerunt, ut omnes Episcopi singularum nationum suum primum haberent iuxta canonem Apostolorum 34. quare consequens necessariò est, ut sicut Apostoli beatum Petrum caput habuerunt, sic successores Apostolorum, qui sunt Patriarchæ, & infra Patriarchas Metropolitani, & infra Metropolitanos reliqui Episcopi, successorem beati Petri, id est, Episcopum Roma. Principem, & caput agnoscant, & habeant. ut hic Canon profitetur, cum eum Principem omnium Patriarcharum vocat, & primum esse dicit, sicut fuit beatus Petrus, cui in omnes Christianos data est potestas. quo testimonio nullum luculentius, neque grauius à synodo Nicæna dari potuit.

De Synodo prouinciali bis singulis annis habenda, & de vsu eius, cum excommunicatione contradicentium. Cap. 40.

VT omnes Episcopi bis * singulis annis apud Archiepiscopum suum conueniãt; Vbi omnia, quæ in locis suis acciderint, considerent; item considerent, quæ opus sunt, cognoscantque omnia, & consentiant inter se ad expellendum procul malum, & operandum iustitiam, ut sint excusati in die illo tremendo, sitque hæc eorum excusatio manifesta, ne excidant è uita in æternum permanente, ac dedecus & ignominiam propter caduca & pereũtia ferant; & quicunque cõtradixerit, synodus eum excommunicat.

* Non est hic canon temerè, aut frustra repetitus: quin potius, ut solet sæpe in scriptura idem utiliter & necessariò repeti, sic hoc de synodis prouinc. bis quotannis habendis vt saluberrimè constitutum. sic enim ait Leo epist. 4. cap. 7. iterato canone repetitum est, in quo decreta est pœna excommunic. contradicentibus, & comprehensum totum negotium huiusmodi cõciliorum, quod positum est in studio expellendi malum, & operandi iustitiam. Similis comprehensio facta est in sexto Canone synodi Nic. 2. studium, inquit, & cura erit congregatis, ut diuina, & uiuifica mandata Dei seruentur.

De synodo Archiepiscoporum apud Patriarcham semel quotannis, & de usu eius; item de collecta per prouincias, & loca Patriarchæ subiecta facienda ad victum Patriarchæ. Cap. 41.

SImiliter statuimus, ut omnes archiepiscopi semel per annum apud patriarcham suum conueniant, & in eo concilio faciant ad eundem modum in omnibus rebus, & in peccatis, quæ in locis eorum contingunt; faciantque hoc, ne in iudicio eorum sit fraus, sed potius tale sit, quale erat iudicium LXX. seniorum cum filijs Israel, qui causas suas Moysi proponebant: sic etiam & episcopi apud Patriarchã facere debent, & dispertiatur benedictio Patriarchæ secundum uires omni prouinciæ, & omni loco magno vel paruo, quæ sub potestate eius sunt, mittaturque ei singulis annis vt inde viuat, & alatur. caretque excommunicatione hic canon.

De clerico, vel monacho lapso in peccatum, & vocato semel, & iterum, & tertiò, & non sistente se in iudicio. Cap. 42.

SI quis ex clero, aut ex monachis lapsus fuerit in aliquod peccatum, & uocatus à congregatione, vt videatur causa eius, & purget peccatum suum, dato primum tempore ad veniendum, non uenerit, uocatusque iterum, & tertiò, obstinatè non se sistat, eijciatur de medio eorum, vt meritus est; & insuper deponatur & qui contradixerit, synodus eum excõicat.

De reo manifesto dimisso impunito ab episcopo, vel presbytero, vel etiam diacono iudice, quid facere debeat patriarcha. Cap. 43.

SI ad episcopum, aut sacerdotem, aut diaconum allatũ fuerit aliquod crimen manifestũ, non opus est testimonijs ad iudicandum. Quòd si propter affectionem eum qui delictũ commisit, non iudicauerint secundum meritã pœnam, dimiserintque eum in peccato, & hoc postea patriarchæ patefactum fuerit, oportet ut ipse patriarcha iudicet eum qui crimen cõmisit, ut meritus est; illumque deponat qui habebat exploratum de crimine, & dimisit eum qui

qui commisit, & illum item deponat qui fuit illius criminis socius. & quicunque contradixerit, à Synodo excommunicatur.

Quomodo archiepiscopus episcopum sibi subiectum iudicare debeat. Cap. 44.

VT archiepiscopus nullum episcopum ex ijs qui sub potestate eius sunt, cuius peccatum, sciat, iudicet, nec imponat ei pęnitentiam pro peccato, nisi interueniente patriarcha, qui rem explorate cognitam habeat, & qui non paruerit, à Synodo excommunicatur.

De ratione admittendi querelas, & iudicia archiepiscopi contra patriarcham suum. Ca. 45.

VT non admittatur querela archiepiscopi contra suum patriarcham de ullo peccato, neque reprehensio, neque iudicium, nisi adhibito altero patriarcha vno ex fratribus eius, qui eius causam excutient. Et nullus in hac re archiepiscopo accusatori faueat, neque cum eo consentiat, nisi auctoritate alterius patriarchæ. & qui contradixerit, synodus eum excommunicat.

Quomodo patriarcha querelam, aut iudicium archiepiscopi contra archiepiscopum admittere debeat. Cap. 46.

NEQVE patriarcha querelam unius archiepiscopi de alio archiepiscopo, qui sub potestate eius sit, accipiat, neque reprehensionem, neque iudicium super peccato eius, nisi altero archiepiscopo ex fratribus interueniente; ut considerent hoc, sicut suprà dictum est in canone; & non oportet ut is interueniat qui querelam habuit in hoc iudicio. & qui contradixerit, habebitur excommunicatus.

De excommunicatis ab uno aliquo quando ab alio absolui, uel non absolui possint. Cap. 47.

NVLLVS episcopus soluat quem alius episcopus ligauit, quandiu ille qui ligauit, vixerit. Quòd si episcopus qui ligauit, obierit, & successori visum fuerit soluere ligatū, licebit facere, postquam causam, propter quam fuit excommunicatus, cognouerit; modò excommunicatus non fuerit propter blasphemiam, aut propter aliquod peccatum publicū, aut aliud simile. Eadem lex erit de sacerdote, id est, vt nullus sacerdos soluat, aut liget, quem alius sacerdos soluerit, aut ligauerit, quamdiu ille qui soluit, aut ligauit, vixerit. Post mortem verò successor eius soluet quem mortuus ligauit; sed debet episcopus præesse huic negotio, neque conuenit, ut archiepiscopus, aut episcopus soluat aut liget eum qui dignè à sacerdote solutus, aut ligatus, est quamdiu is qui soluit, aut ligauit, uixerit. Patriarcha tamen re cognita habet auctoritatem soluendi omnes istos, si ei visum fuerit, siquidem est loco patris familias, qui in eos, & in omnes alios potestatem habet. & hic canon non habet excommunicationem.

De non eligendo sibi successore in episcopatu. Cap. 48.

VT nullus episcopus dum uiuit, alterum eligat qui post mortem loco suo succedat, nec ex multum* propinquis, nec ex primariis ciuitatis; sed cùm episcopus erit mortuus, tunc eligendus est aliquis ex sacerdotibus, aut religiosis qui habitant in monasterijs per desertum, aut aliquis de doctrina, & studio scripturæ notus, & cuius præstantia, & probitas sit cunctis manifesta, quamuis sit externus, ordinetur episcopus, si his condicionibus præditus reperiatur, & diues si fuerit, nihil impediet quominus sit episcopus. & hic canon caret excommunicatione.

Huic Canoni attestatur Conc. Antioch. ca. 23 epist. Innocentij ad Clerum Constāt. quæ est in lib. 13. Nicephori, c. 32. ept. Aug. 110.

Non facit contra hunc canonem, qui assentiente clero, & populo aliquem, qui dignus sit, designat futurum successorem, vt. Aug. in Eradio fecit. is enim non ab episcopo, sed potius a clero, & populo eligi dicendus est. August. uerò à Valerio electus fuit & ordinat*, vt post mortem succederet quod idem Aug. contra canonem Nicæ. factum fuisse per ignorantiam dicit. sic igitur intelligendus est hic Canon. nullus epis. dum viuit, alterum eligat sine clero, & populo, nec ita cum clero, & populo eligat, vt ordinetur episcopus, dum viuit cui successurus est.

Dixit, nec ex multum propinquis, quia esse multum propinquum, vt fratrem, aut filium, aut fratris uel sororis filium, multum valde posset, ut electio huius multum propinqui, quam facit episcopus uiuens, à clero, & populo approbaretur; similiter si ex primariis.

Quia ait beatus Iacobus, nónne diuites per potentiā opprimunt nos, & ipsi trahunt uos ad iudicia, & Paul. qui cupiunt, inquit, diuites fieri, incidunt in desideria multa, inutilia, & nociua, idcirco ut diues ordinatióne episcopi dignus fit, explorare oportet, an sit etiam sicut Apost. diues in bonis operibus, & an facilè tribuat, & communicet. hinc synodus Sardic. c. 10. siquis, inquit, diues, aut scholasticus è foro, uelit episcopus fieri, ne prius fiat quàm in omnibus gradibus ministerium impleat, vt si in singulis dignus censeatur possit ad uerticem dignitatis episcopi ascendere. Cum curialibus cōiunxit synodus diuites.

De non ordinando simoniace. Cap. 49.

VT nullus audeat ordinare episcopum, aut sacerdotem, aut diaconum pro quauis re data, siue ante ordinationem, siue post; & qui secus fecerit, deponatur. & quicunque contradixerit, synodus eum excommunicat.

Testatur decretum fuisse hoc in concilio Nicæno beatus Greg 16. q. 7. c. perueniē.

De episcopo uno tantum vnius ciuitatis, & vno tantum parocho vnius villæ; & de non mouendo primo, siue episcopo, siue parocho, propter alium secundum ab aliqua parte populi petitum, si primus vacat à manifesto crimine. Cap. 50.

VT nō sit nisi vnus eps vnius ciuitatis, nec in vna Ecclesia villæ sint duo sacerdotes, & si

CA. NIC. 21.

& si fuerit magna, poterit sacerdos habere secum diaconos, & solus sacerdos in ijs quæ ad altare pertinent, præsit; sicut solus Episcopus est in Ecclesia sua superior. & si in ciuitate, aut villa, fuerit aliqua discordia, ita vt alij hunc sacerdotem, aut episcopum, alij alium velint, debet tunc populus considerare hoc iuste: & si non auditur de eo aliquod delictum manifestum, oportet relinquere eũ in loco suo: si verò infamia alicuius peccati in eo reperta fuerit, eijciendus est, & in locum eius alter substituendus, qui sit sine crimine. Denique secundus Episcopus, aut sacerdos non intret in locum primi, si primus fuerit manifestè probus; siquidem copulatus est cum Ecclesia, sicut constitutum est, quæ est etiam lex sæcularibus, ut nemo eorum accipiat in matrimonium per vim vxorem alterius, donec vir eius mortuus sit; dimittatque eam liberã, vt abeat, quò velit. Qui huic Canoni contradixerit, Synodus eum excommunicat.

Ista ipsa ratione comparationis, ac similitudinis matrimonij carnalis cum spirituali usus est Euaristus, in episto. 2. & sicut uir, inquit, non debet adulterare uxorem suam, ita nec Episcopus Ecclesiam suam, vt dimittat illam absque ineuitabili necessitate, aut apostolica, uel regulari mutatione.

De non permittenda ab Episcopo separatione vxoris à viro propter discordiam. Cap. 51.

SI quis vxorem ducat, & postea inter eos propter aliquam causam non conueniat, & vxor sit in culpa, quæ causam dedit discordię, debet vir patienter eam tolerare, & cum ea societatem habere, quousque res adducatur ad concordiam. Quòd si non tolerauerit, debet interuenire Episcopus; & si Episcopo parere illa noluerit, & eum audire, & à viro discesserit, debet Episcopus hortari illam ad redeundum; & si noluerit redire, debet cogere, ut redeat. Sed si vir quæsiuit occasionẽ ut ab ea separaretur, non est ei credendum, quin potius, velit, nolit, cogendus est vt cum ea habitet. Quòd si hoc facere noluerit, oportet ut separetur à communione, & ingressu Ecclesiæ.

Tolet. 11. c. 8.

De fœneratione, & turpi quæstu clericis interdicto, & de non conuersando, neque comprandendo cum Iudæis. Cap. 52.

NVLLVS Sacerdos det fœnori, neque quæstum iniquum faciat, neque societatem cum Iudæis habeat, neque fraternitatem; neque cum eis cibum, aut potum sumat: siquidem sancti Apostoli hoc statuerunt, & hoc fideles facere oportet. & quicũque non paruerit, synodus eum excommunicat.

Can. Nic. 17. Ca. Apost. 44. Carth. 5. Sy. Nic. 4. c. 17. Sy. 6. c. 10.

De coniugio disparis cultus vitando. Cap. 53.

VT Christiani vxores ducant ex quacunque natione, modò ad fidem veniãt, sed non debent Christiani dare filias suas nuptũ infidelibus, ne ad errorem maritorum peruertantur, & fiant vel Iudææ, vel Gentiles propter infirmitatem suam, & procliuitatẽ ad malum. & qui non paruerit, à Synodo excõmunicatur.

Cõc. Tolet. 3. c. 14. Agath. 67. Elib. 15. & 16. Aurel. 2. c. 18 Aurel. 4. c. 13. Amb. epist. 70. idẽ lib. de Abr. c. 9.

De electione Chorepiscopi, & de officio eius in castellis, & pagis ac monasterijs. Cap. 54.

ELIGAT Episcopus ex bonis religiosis qui habitant in deserto, aliquem qui sit doctus, & optimis moribus, & maximè omniũ qui in vniuersa illa congregatione sunt, intelligens, qui nihil de electione sua cognouerit; & qui sunt illius congregationis, debent adducere eum, & vnus ex diaconis congregationis dicat alta voce; Nos eligimus talem in chorepiscopum, qui habeat totam potestatem in nos, vt sciant omnes electum esse eum in eo gradu. & debet episcopus recitare super electum orationem consuetam, & benedicere illi; dareque ei nomina omnium ecclesiarum, & monasteriorum quæ sub potestate eius sunt, vt eligat ipse, prout melius ei visum fuerit, eos qui sint idonei, & in sermone suo constantes, quos ecclesijs, & monasterijs præficiat; & eis qui curã habent ecclesiarum, ne imponat curam monasteriorum; & eis qui præfecti sunt monasterijs, ne mandet curam ecclesiarum; obligetque eos ad ea loca quæ eis data sunt; & eat postea ad visitandas Ecclesias, & monasteria. Quòd si in aliqua ecclesia, aut monasterio aliquid deesse, aut supra quàm opus sit, abundare repererit, oportet quod vno in loco superfluit, apponere vbi deest; id quod cum timore Dei, & ædificatione illorum locorũ fieri debet. & si fuerint pauci sacerdotes, debet augere numerum ex illis qui sunt illius loci; & si inter eos non fuerit aliquis illius castelli idoneus, vt ordinetur, debet sumere aliquem ex monasterijs, vel ecclesijs, & curet vt fiat sacerdos, vt oratio sit assidua, & non cesset ministerium altaris, destituanturque templa oratione, & missa, & Christiani nõ habentes pastorem nomine & opere sint sicut Gentiles. itẽ curet, vt in omni castello, & parua villa sit aliquis qui colligat prouentus episcopi secundùm vires cuiusque loci, & afferantur ad eum; siquidem ad eum pertinet, vt faciat eleemosynas pauperibus, & peregrinis, & sacerdotes egentes recreet, vt maneat inter eos charitas. & hic canon caret excommunicatione.

Quod in extrema parte huius Canonis continetur de cura Chorepiscopo habenda, ut ex omnibus castellis, & pagis suppeditetur Episcopo ad victum, & eleemosynas pauperibus & peregrinis & clericis egentibus faciendas, satis conuenit cum eo quod ait Damasus episto. 4. non fuisse iam suo tempore necessarias, sicut inquit, in primitiua Ecclesia, uel propter studium, quod erga pauperes exigebant, hos etiam Syn. Neocæs. c. 14.

cas.c.24. dicit honorari propter studium in pauperes. Deinde quod precipit Canon, ut Episcopus recitet super Chorepiscopum orationem, & benedicat ei, declarat quod ait Damasus fuisse olim Chorepiscopos ad formam 70. discipulorum, id est, non fuisse ordinem eorum nisi presbyterorum tantum, idcirco Chorepiscopus non ordinabatur, sed per orationem benedicebatur. Ad vicem Chorepiscoporum quibus iam non opus est, accedunt nunc visitatores quos vocant. in Mediolanensi Ecclesia vocant vicarios foraneos. hi sunt sacerdotes probati, quos Episcopus deligit, & certas regiones diœcesis suæ attribuit inspiciendas, & lustrandas, ut in ciuitate sua gregem qui extra ciuitatem est, quasi præsens intueri, & curare possit. quibus qui primi nomen hoc imposuerunt, videntur mihi nomen Chorepiscopi ab inspiciendis regionibus interpretari. de horum nomine & officio est cap. 10 secunda parte const synodi prouincialis Mediolanensis anni LXVI. Reuerend. D. Carolo Borromæo Archiepiscopo.

De ratione visitandi Ecclesias, & monasteria quæ in potestate sua habet Chorepiscopus Ca. 55.

CHOREPISCOPVS cùm visitat Ecclesias, & monasteria quæ sub potestate sua habet, videat an pauci sint, vel desint fratres, & sorores; congreget seniores castelli, & prędicet, atq; exponat eis scripturas sacras; eosq; de omnib⁹ sanctis preceptis admoneat. itē interroget, an habeāt filios, aut filias, & faciat ut ad se adducantur, ut signet eos; & oret super eos, imponatq; manus, ac benedicat; & instituat ministros, sicut prius eos admonuerat; debetq; distribuere eos per Ecclesias, & monasteria, & prouidere vt a discant; vt reddātur apti, & idonei ad ædificationem monasteriorū, & Ecclesiarū, & aliorū locorū quæ horum opera indigebunt. & hic canon caret excōicatione.

a De pueris cleri is instituendis Tolet. 4.c.23. Vasen.4.c.1.

Cernitur in hoc Canone ratio quædam seminarij ministrorum Ecclesiæ cum vestigium quoddam Seminariorum quæ nuper secundùm decretum synodi Tridentinę instituta sunt. Ministri, quos iuxta hunc canonem Chorepiscopi instituebant, non erant diaconi neque presbyteri; quos Ancyr. Syn. c.12. prohibet ordinare, sed iuxta Canonem Antioch. Syn. c 10. lectores, exorcistæ & hypodiaconi, qui iuxta Carth.4. c.5. manus impositionem non habent. Quare cùm hic Canon manum imponatque meminit, intelligenda est manus impositio, non ut imponitur in ordinibus sacris.

De profectione presbyterorum ex castellis, & pagis cum Chorespicopo ad salutandum Episcopo bis quotannis, & religiosorum ex monasterijs semel; & noui abbatis monasterij ter. Cap. 56.

VT Chorepiscopus bis per annum congreget presbyteros ad salutandum Episcopum, & tradendum se ei, & ad communionem cum eo habendam; & prandeant cū eo, fiatq; hoc in principio anni, & in festo resurrectionis Domini nostri Iesu Christi. Religiosi tamen semel per annum cum eo congregabūtur, quando ei videbitur. Sed qui fuerit tunc primo factus caput in aliquo monasterio, debet proficisci ter per annum ad salutandum Episcopum, & tradendum se ei: semel, & iterum proficiscetur solus, ut ab Epo adiuuetur in officio suo; tertiò cum omnibus suis fratrib⁹.

Vt semel in anno in loco quem Episcopus elegerit, accepta vocatione abbates conueniant, Aurel. 1 c. 20. Turon. 2.

De loco episcopi, archidiaconi, & chorepiscopi ad sedendum in ecclesia cùm celebratur officium; & de officio archidiaconi, & de honore archipresbyteri. Cap. 57.

LOCVS episcopi in oratione sit in summo sacelli, siue capellæ intra locum altaris, vt qui sit pastor, & gubernator; post eū sit archidiaconus ad latus dextrum, ut qui sit loco eius, & præsit oībus quæ ad orationem, & ecclesiam pertinent; Chorepiscopus autem sit post archidiaconum ad alterum latus, quia ipse etiā est loco episcopi super villas, & monasteria, & sacerdotes villarū quę sub potestate eius sunt. Protopapa verò, id est, archipresbyter, quoque honoretur in absentia episcopi tanquam episcopus, quia est loco eius, & caput sacerdotum, qui sub potestate eius sunt in Ecclesia. in omnibus verò quæ ad diaconos spectant, quibus præest archidiaconus, siue quid inimicitię, aut peccati, aut litis inter eos ortum fuerit, aut aliud quid qd ad iudicium eius necessario pertineat, nihil referat archidiaconus ad episcopū sed ipse potius eorum controuersias dirimat, siquidē sub potestate eius sunt diaconi, & debet leuare episcopū hoc onere. archidiaconus enim præest vniuerso officio orationis, & per eum gubernari, & disponi debent quæcunque ad ecclesiam pertinent; ne, si huic officio desit, transferatur hoc iudicium, & gubernatio ad seculares. quæ quidem possit esse causa, vt minus clerici minus Episcopum timeant, & potestas episcopi, & sacerdotum debilitetur, quia non possint tueri veritatem; ex quo fiat, vt populus multa peccata incurrat, nec acquiescat iudicio in quo oporteat acquiescere, & in vniuerso populo alij alijs placeat, & non Deo, & hoc etiam populum ab oratione auertat. canon sine excommunicatione.

Satis cum his congruunt quæ de officio archidiaconi scripta sunt, c. ad hęc ab lnooc. & dist 25. Archidiaconi est pręesse ordinationi ecclesiæ, cō. Agath. c. 23. Archidiaconi officium suggerere episcopo constitutiones, Tolet. 1 c. 20. Tolet. 4. c. 3.

De honore habendo archidiacono, & chorepiscopo, cùm sedent in ecclesia absente episcopo: & cùm deambulant cum episcopo. Cap. 58.

QVANDO chorepiscopus, & archidiaconus sedēt in ecclesia, nullus sacerdos, neque diaconus Ecclesiæ, neq; cuiuslibet alteri⁹ gradus clericorū audeat sedere supra illos, preterquam episcopus, quia hi sunt tanquā duæ manus, & duæ alæ, quibus episcopus volat. Sed qñ episcopus ambulat siue in ecclesia, siue foris, oportet vt archidiaconus sit ad dextram, & chorepiscopus ad sinistram, & episcopus sit inter eos tanquam pater in medio filiorū, & qui non paruerit, synodus eum excommunicat.

Hæc eò spectant, vt omnia honestè & secundùm ordinem fiant in ecclesia, sicut Apost. pręcepit.

De omnibus gradibus clericorum, et ministerijs eorum publicè describendis, & proponendis. Ca. 59.

Ne cum clericis laici misceātur, Toron. 2. c. 4.

DEscribantur, & exponantur oēs gradus clericorū, & ministeria eorū, ne vlla sit

inter

inter eos dissensio; & ne catholici misceantur, quando uenerint clerici aliarum Ecclesiarum, & aliorum monasteriorum; siquidem omnia ministeria sunt vniusmodi in cuncta parœcia, siue diœcesi, quæ sub potestate eius est.

Fortasse non est alienum ab hoc canone quod scripsit beatus Basilius in epist. ad chorepisc. vt mitterent descriptos in tabella eos qui in singulis pagis essent hypodiaconi, à quo quisque lectus esset, & ut seruarent sibi chorepiscopi exemplum, vt cum missum ad episcopum recognosceretur.

De ratione eligendi ex diœcesi ad sacros ordines, & de ratione examinandi eos. Ca. 60.

SI qui sunt ex diœcesi ad sacerdotium, id est ad sacros ordines eligendi, primum quidẽ adducendi sunt ad episcopum, postea examinent eos archidiaconus, & chorepiscopus, & videant an idonei, & intelligenter legant scripturas, & an sciant leges sacerdotales, & statuta Ecclesię. Qui si fuerint uerè approbati quòd ipsi sciunt ista, sintque verè digni sacerdotio, & à Deo, qui nouit secreta, electi, orabunt pro eis orationem solitam, ut fiant digni remissione, & accipiant indulgentiam. Postea adducendi sunt ad episcopum, vt imponat ei manus, & benedicat, eosque ordinet: qui cùm erunt ordinati debet archidiaconus adducere eos ad chorepiscopum, ut moneat eos, ne ministrent in ministerio sacerdotali, id est, sacrificij, sed tantum orationis, donec didicerint omnes leges sacerdotij, & postea ueniant ad chorepiscopũ, vt uideat an in hoc profecerint, & iterum eos de hoc admoneat. non enim licet, vt ullus ex sacerdotio ministret in sacello, siue capella diœcesis sine licentia chorepiscopi, quandoquidẽ ipse est caput illorum. Et si archidiaconus non fuerit propè, qui fuerint ordinati accipiant literas à chorepiscopo ad archidiaconum, qui debet tunc suscipere curam eorum in iis, quæ ad statuta ecclesiæ pertinẽt, & dare illis curam secundùm ordinem ecclesiæ. Nec episcopus, neque chorepiscopus debẽt eos à clero remouere sine archidiacono, siquidem ipse est, vt ante diximus, nutritus in ciuitate, & habet totius populi notitiam, præestque officio orationis, & omnibus diaconis. Et quando episcopus proficiscitur ad uillam, aut castellum diœcesis, nulli debet chorepiscopus permittere, ut sine licẽtia Archidiaconi ordinem, nec episcopus, nec vllus alius sacerdotem ordinare debet, neque religiosum facere nisi præsente chorepiscopo, siquidem ipse quoque præest officio orationis & cæteris omnibus, quæ in uillis fiunt; & quicumque non paruerit, synodus eum excommunicat.

Huic canoni attestatur epis. beati Basilij ad chorepiscopos, ex ea enim constat chorepiscopos non diaconos, qui sunt ordinis sacri, & sacrificio ministrant, sed hypodiaconos & alios ministros ordinare potuisse, ut ex Canone superiore lvi. liquet, modò essent examinati, & probati a presbyteris, & diaconis.

Ministrare ĩ ministerio sacerdotali est ministrare altari, qđ presbytero, & diacono ministro presbyteri cõuenit.

De honore diaconis habendo, ne se clerici in eos efferant. Cap. 61.

VT diaconi uõ sint præcincti cingulis suis tempore orationis, quia sunt liberi, & nõ dominatur eis nisi Dñs Christus rex vniuersi mundi, & eorũ Deus; hæc est enim eorũ, qui liberi sunt, consuetudo. Serui uerò hanc cõsuetudinẽ non habent, quãuis diuites, & potentes sint; atque hoc honore honorãdi sunt diaconi, & nõ alii clerici. Sacerdotes enim sunt serui Christi, qui constituti sunt ut præsint ecclesiæ, & orationi, quæ non possunt ab eis derelinqui. At diaconi oratione, & laudibus finitis, cũ discincti quò eis libet siue per uias, siue per plateas. Hęc de omnibus diaconis, & sacerdotibus dicta sunt. & hic canon sine excommunicatione positus est.

Eò spectat hic canõ, vt oĩa in ecclesia honestè, & secundũ ordinem fiant, ne clerici in diaconos se efferãt; sicut in superiore Canone 17. ne ĩ presbyteros diaconi.

De numero presbyterorum, & diaconorum ad ministerium ecclesiæ, & ad facultatem eius accommodato. Cap. 62.

VT non sint pauci presbyteri in ecclesia, ne deficiat oratio, & ministerium Ecclesiæ; & ne sit magnus sacerdotũ numerus, ne sumptus ecclesiæ augeatur. Quamobrẽ qui Ecclesijs præsunt, ii quidẽ quid in hac parte opus sit, uidebũt. atq; ita oportet, vt tot in Ecclesia diaconi sint, quot ecclesia ferre possit; & ut illis archidiaconus præsit, sicut sancti Apostoli canonibus suis constituerunt, & sancti patres, q ante nos fuerunt; & vt sint vii. diaconi, qui ecclesię sumptu viuãt, ac reliqui gratis ministrẽt. & hic canon non habet excommunicationem.

Hic Canon canonem Synodi Neocæs. testimonio synodi Florentinæ actione 7. corrigit; illa enim iubet vt in ciuitate quamuis magna sint 7. diaconi, hęc verò, vt tot sint in ecclesia, quot ecclesia ferre possit, ut si plures scilicet non possit, sint saltem 7. reliqui gratis ministrent totidem debere esse scripsit quoque Euaristus ante synodũ Nic. ad custodiã episcopi prædicantis, ut duo essent, sicut ego interpretor, ad dextrã, duo ad sinistrã, duo retro, & vnus à fronte. postquã non opus fuit custodire prędicantẽ, successit, ut puto, hic numerus eu rę septẽpartitę rerũ ecclesię: vt in ecclesia Gręca ex diaconis eligitur vnus magnus œconomus, alius magnus σκευοφύλαξ, hic curã hẽt sacrorum uasorũ, & vestimẽtorũ. Alius curã hẽt sacrarum domorum, siue monasteriorũ, hic est magnus sacellarios. alius seruat scripta & tabulas de iudiciis, & causis; & hic uocaţ magnus chartophylax. Alius habet curã sacrarũ domorũ, q sũt ĩ ciuitate, qui curas ẽt ornatũ altaris, hic vocaţ sacellari⁹, nos uocamus sacristã alius curam hẽt de iis qui ad fidẽ redeũt. qui pręest custodię legũ sacrarũ, & inquirit de homicidis, & aliis criminibus, hic dicitur ἀποτοέχδικος. Septimus est, qui istis oĩbus pręest, archidiaconus. Fortassis hæc fuit cã, cur synodus Nic. statuerit, vt septem diaconi essent in ecclesia, quę tot alere possit, q essent hæc oĩa ab illis curanda. cõstitutio apost. lib. 3. Clem. c. 19 iubet, vt numerus diaconorũ sit ꝓ portione multitudinis populi hic hẽ rõ ministerii obeũdi; maior. n. multitudo populi plures presbyteros requirit, & plures presbyteri plures diaconos, quia diaconi sunt ministri presbyterorum.

De œconomo ecclesiæ, & de alijs cum eo, qui curent res ecclesiæ. Cap. 63.

VT sit in vnaquaq; ecclesia œconomus, & cũ eo alij, qui hẽant curã prouẽtuum, & agro-

agrorum; & alij villarum, & sumptuum quotidianorũ; alij frumenti, & leguminũ; alij vasorum auri, & argenti, & vestimẽtorũ, ac ornamentorũ ecclesiæ; alij habeant curam loci, in quo sancta Eucharistia seruatur; & quisq; habeat curã eorũ quę sibi cõmissa sunt, idq; cum timore Dei, & ne inter eos sit, qui illũ seruum nequã imitetur, qui talentũ Dñi sui abscõdit, & non est in eo negotiatus; quem iratus Dominus in tenebras exteriores mitti iussit. Et hic Canon caret excommunicatione.

De officio in ecclesia horarum diurnarum, & nocturnarum & de oratione pro omnibus qui eam ecclesiam gubernant. Cap. 64.

VT in omnibus horis diurnis, & nocturnis in principio, & in fine orationis fiat cum deuotione memoria Episcopi, & oret pro salute eius, & vt oratione eius populus adiuuet. Sabbato autem, & diebus festis, quando sunt sancta super altare posita, diaconus memoriã faciat, nominatim primũ Patriarchæ, deinde Archiepiscopi, Episcopi, Chorepiscopi, Archipresbyteri, Archidiaconi, quia isti sunt gubernatores ecclesiæ; idcirco nominandi sunt ad altare in ecclesia, quandoquidem per eos omnia ecclesiastica administrãtur, & ipsi sunt in Ecclesia superiores. Et qui contradixerit, sit excommunicatus.

De ordine ducendi funus Episcopi, Chorepiscopi, & Archidiaconi, & de officio exequiarum. Cap. 65.

QVANDO moritur Episcopus, debent Chorepiscopus, & Archidiaconus pręire funeri, vt si filij præeant funeri patris; quãdo verò aliquis morũ moritur, debet præire Episcopus, vt si pater præeat filijs mortuis. & legantur in funere ea quę doctores, & sancti Patres spirituales de oratione constituerunt. intersintque funeri omnes subiecti eis, siquidẽ vocabãtur eorum omnium patres, & nunciet de morte eorum omnibus ecclesijs, & monasterijs illius parœciæ, vt fiat oratio pro eis. & hic Canon caret excommunicatione.

De ducente alteram vxorem dimissa quacunque de causa priore, vel etiam non dimissa; & de falsò accusante vxorem de adulterio. Cap. 66.

QVICVNQVE sacerdos, aut diaconus vxorem suã propter fornicationem dimiserit, aut ob aliã causam, vt suprà dictũ est, aut domo eiecerit propter bona externa, vel vt illam altera pulchriore, aut meliore, aut ditiore mutet, vel propter concupiscentiam suã, quod Deo displicet, & illa ob has causas dimissa, ipse cum altera matrimoniũ cõtraxerit; aut nõ dimissa, alteram duxerit, siue liberam, siue seruã, & ambas pariter habeat licet separatim habitantes, & singulis noctibus cum altera earum cubet, vel eas in eadẽ domo, vel in eodem lecto habeat, deponatur. Si verò fuerit laicus, prohibeatur cõmunione fidelium. Sin autem falsò aliquis vxorem suã de adulterio infamauerit, vt eam dimittat, inquirendũ diligenter de hac re est; & si hoc falsum fuerit, deponatur, si ex clero est. Sin autẽ laicus, prohibeatur ingressu ecclesiæ, & cõmune fideliũ, & cogatur habitare cum ea quam infamauit, quãuis deformis & pauper, & insana sit. & qui non obedierit, à Synodo excommunicatur.

De ducente simul duas vxores; & de muliere fideli nubente viro infideli, & de forma recipiendi eam ad pœnitentiam. Cap. 67.

QVICVNQVE duas mulieres in matrimoniũ simul acceperit, ipse cũ secunda excõmunicetur; & quæcunque mulier fidelis viro infideli nupserit, ipsa quoq; à cõmunione fidelium separetur; quę si pœnitentiã maleficij egerit, & eum virum quem habere non poterat, id est, infidelem, dimiserit, nõ est recipiẽda nisi eo modo quo recipitur is qui postquam fidẽ negauit, ad fidẽ reuertitur; debetq; ipsa infidelem relinquere. erit autem pœnitentia eius qui ad fidẽ reuertitur, & eius quæ virum infidelem reliquit, ferre ciliciũ, dormire super cinerem, constituendumq; est eis de ieiunio, & bonis operibus, prout conueniat, & postea licebit cum fidelibus conuersari, & cõmunionem sacram accipere. & qui contradixerit, à Synodo excommunicatur.

De dante filiam, aut sororem neque scientem, neque volentem, viro infideli in matrimonium. Cap. 68.

SI quis fidelis filiam, aut sororem nõ consciam, neque volentem, neque cogitantẽ, neque præsentem dederit nuptum infideli, separabitur, & prohibebitur communione fidelium. ipsa verò quæ data est in matrimonium, non est prohibenda. Si autem qui hoc fecit, pœnitentia ductus illam ab infideli separauerit, constituenda est ei pœnitentia secundum peccatum eius, quanta sacerdoti videbitur cõuenire illi, & ab eo sustineri posse. quòd si pœnitentiam patiẽter sustineat, debet humaniùs cum eo agere sacerdos. & qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

De fideli discedente à fide propter libidinem, & amorem infidelis; & de forma recipiendi eum, aut eam ad pœnitentiam. Cap. 69.

SI quis fidelium mulieri infideli morẽ gerat propter fornicationem; aut mulier fidelis viro infideli; & ob hãc causam à fide recedãt, pœnitentia horum sit, vt spatio trium annorũ stent ad ianuam templi in cilicio, & cinere; & peracto hoc tempore intrent in ecclesiam ad orationem; sed ita, vt spatio vnius annĩ stent in angulo ecclesiæ ab alijs separati; neque liceat eos salutare, neque cum eis cõmunionẽ participare. transacto autẽ anno, debet sacerdos benedicere aquam, & oleum, nõ sicut benedicit in baptismo, nec vt benedicitur chris-

ma, sed vt oleū infirmorum, & ut benedicitur aqua ad emundationem immunditiæ eorum qui comederunt morticinum; & sic debet eis benedicere sacerdos, & aspergere eos aqua ista, & ipsi etiā debēt compungi, & mundabuntur, remittenturque eis peccatum orando pro ipsis. faciendaque est diligens de eis inquisitio, & sic dabitur communio. & qui nō parue rit, synodus eum excommunicat.

De hospitali faciendo in omni ciuitate, & de electione præfecti & de officio eius. Cap. 70.

VT sit in omnibus ciuitatibus locus separatus peregrinis, infirmis, & pauperibus, qui vocetur xenodochum, id est, hospitiū peregrinorum. Et eligat Episcopus aliquē ex fratribus qui habitant in deserto, qui sit peregrinus, & procul distet à patria, & à familia domus suæ, qui sit etiam vir probus, & hūc præficiat xenodochio, qui in eo faciat lectos, & quæcunque infirmis, & pauperibus opus sūt. Quòd si bona xenodochij non sufficiant, debet colligere omni tempore, & ex omnibus Christianis prouisionē secundū vniuscuiusq; vires. atque his facultatibus sustentet fratres peregrinos, & pauperes, & infirmos, vt cuique opus erit, siquidem ipse est protector eorū ad adiuuandū eos, & eis diligenter prouidendū; quia in hoc opere est remissio peccatorū, solutio iniquitatis, & appropinquatio ad Deū. & hic Canon est sine excommunicatione.

De collocando Episcopo aut Archiepiscopo in sua sede post ordinationem, quæ dicitur inthronizato. Cap. 71.

CVM Archiepiscopus Episcopum ordinauerit, oportet vt mittat Episcopū cū eo, qui illum introducat ciuitatem, & in ecclesiā, & faciat sedere primo die in throno; & postquā tribus mensibus in ciuitate sua resederit, debet Archiepiscopus cùm visitat, salutare eū, & cōmittere Archipapæ, id est, archipresbytero, & archidiaconu, vt eum in statuus Episcopatus examinent, & si repererint didicisse eū omnia perfectè, confirmabitur in episcopatu, & in statutis eius. Sic etiam facere debent Patriarchæ suis Archiepiscopis. & qui contradixerit, Synodus eum excommunicat.

Vt nulli liceat de Ecclesia in qua ordinatus est, ad aliam se transferre & de translatione eius qui per vim eiectus est sine culpa. Cap. 72.

Nicęn. 15. Apost. c. 1. Ant. c. 21. Chalc. 5. 12. 20. Sard. 15.

NVLLVS Episcopus ab episcopatu minore ciuitatis & territorij, vbi ordinatus est, ad alterum propter charitatē anconæ, aut propter paruitatem ciuitatis, aut paucitatem populi, & paucitatem monasteriorū transeat, idē requiritur in maiore, quia nō cōuenit hoc, siquidē vnusquisque sortē habet à Deo; nam & hoc statutū est maritis. quicunque enim laicus vxorem suā repudiat, excepta causa fornicationis, mæchatur, quia hoc facit, vt eā altera meliore mutet. Sic sunt Episcopi, & sacerdotes, si ciuitates suas, & altaria pro alijs maioribus relinquant. idcirco hanc prauā consuetudinē prohibuimus, & resecamus. Quòd si Episcopus propter causam aliquam è ciuitate sua expulsus fuerit, non debet quærere alium locū, vt ad eum transeat, quia per vim eiectus est; & tunc oportet constituere eū in alia ciuitate, si tamen perspectum fuerit esse eū mundum, & sine crimine, iustū, ac fidelem, & aliqua culpa eius nō extiterit causa expulsionis. Quòd si primus locus erat paruus, & cognitū fuerit esse eum dignū Archiepiscopatu, creandus est Archiepiscopus in ea ciuitate quæ Archiepiscopo indigeat. Quòd si mutatur iste ad maiorē episcopatū, nihil obstat, quia nō propter desiderium suū, sed propter necessitatem translatus est. Similiter presbyteros, & diaconos per castella, & vicos nō oportet relinquere altaria sua, & transferre se ad alia, sed manere vbi sunt ordinati, nisi de licentia Chorepiscopi ex causa iusta, & ad profectum vitæ, & fidei: quòd si sponte sua hoc fecerint ob aliquam causā ex supradictis, nō licebit hoc illis, quin potius mouēdi sunt gradu suo qui hoc cōmiserint, & non est admittenda eorū excusatio. Et hic Canon caret excommunicatione.

Differt hic Canon à superiore 15. quòd ille prohibet, ne quis patiatur eligi se ab alia Ecclesia acquiescens electioni, vt ecclesia sua relicta, in qua ordinatus est, ad illam à qua electus est, transeat; & ne det operā, vt ab eo in cuius potestate est, transferatur. hic verò prohibet simpliciter, ne quis sua volūtate à sua ecclesia ad aliam, quæ ei magis placet transeat.

De non eligendo sacerdote à laicis per castella, & pagos sine authoritate Chorepiscopi; nec Abbate per monasteria; & de non præcipiendo, vt aliquis eligatur post mortem suam; et quando hoc liceat superiori. Cap. 73.

VT non audeant laici qui sunt in pagis, eligere sibi sacerdotē, neque monachi superiorē sine authoritate Chorepiscopi. quòd si aliquis superior dū viuit, præcipiat, vt aliquis post mortē suā loco suo succedat, nō succedet iste, si sit nationis suæ, aut cōsanguineus: succedet tamē si sit quispiā ex filijs prædecessoris propter vtilitatē, probitatē, sanctitatē, cōtinētiam, & timorē Dei, vt omnes sint mundi à vitijs. Et hic Canon caret excommunicatione.

Differt hic Canon à superiore 49. quòd ille prohibet ne Episcopus dum viuit eligat successorē; hic prohibet, ne designet qui eligatur post mortem, si cōsanguineus, aut nationis suæ sit, ne suspicio esse possit, quòd affectioni hoc tribuat, & non meritis.

De habitatione sororum, viduarum, & diaconissarum in monasterio retinenda, & de ratione docendi eas, & de electione diaconissarum, & officio atque vsu earum. Cap. 74.

VT monasteria non relinquantur sine sororibus, inter quas erūt mulieres viduæ; & constituatur illis probus magister, qui doceat eas legere libros, & psalmus, donec bene didicerint, præsertim diaconissæ. Hæ autem ex ijs eligantur quæ non malè audiant ex eo vsque tempore quo fuerunt adolescentulæ, sintque annos natæ lx, sicut beatus Paulus ordinauit; & huiusmodi diaconissæ ad hoc solum paratæ sint, vt fœminas in baptismo suscipiant. Et hic Canon caret excōicatione.

De

De non eligendo ambiente electionem, quamuis virtute præstante, & de non prohibenda electione laici ad dictos gradus, & de non priuandis electis ante mortem nisi propter crimen. Cap. 75.

SI congregatio fidelium alicuius parœciæ elegerit aliquem præstantiorem alijs doctrina, prudentia, & fide ex ijs qui ministrant altari, aut ex monarchis, id est, ex sacerdotibus monasteriorũ, vt sit Episcopus, aut Archidiaconus, aut Chorepiscopus, aut præfectus xenodochij, id est, hospitalis, non debet ambire ille qui eligitur, alioqui eijciatur ex cõgregatione. Quòd si laicus fuerit, non est prohibendus quin eligatur; & electus non est priuãdus ante mortem, nisi propter crimen manifestum sit. alios verò gradus clericorum ij qui præsunt, priuare possunt, quando eis visum fuerit. Et qui non paruerit, Synodus eum excõmunicat.

De alio habitu, & alijs moribus, ac conuersatione monachorum, & monialium. Cap. 76.

Meminit huius Canonis Nicæni Gratianus 16. q. 1. c. placuit.

VT religiosi tum monachi, tũ moniales, habeant alia indumẽta & alios mores, quàm habent laici; ac tõdeant caput in modũ coronæ, & cingãt se honestè; neque sigillis aureis, aut argenteis obsignẽt, neque ferant crumenam ad latus, neque cultellos, sicut solent milites, & homicidæ, quando eunt ad bellũ, & homicidiũ; & sicut solent alij ex mercatoribus, & peregrinis ferre crumenã ad voluntatẽ suã sicut omnes ex populo: Quin potius sint probi, & inter se, & alios patientes, & ne eant per plateas nisi cũ modestia, nec inter se ioculariter, & ridiculè loquantur; neq; alius aliũ irrideat, aut ludat, sed potius silentium teneant, & grauitatem, præsertim apud aduersarios fidei, sintq; in omnibus quæ ad honorem eorũ pertinent, patientes, & in omnibus moribus perfecti. & hic Canõ caret excõmunicatione.

De Episcopo deprehenso in adulterio, aut alio simili crimine, deponendo tantùm sine spe restitutionis in eundem gradum, & non excommunicando. Cap. 77.

Ca. Apost. 25. Leo Episco. 92. c. 2. Basil. c. 3. Syno. Carth. 27.

SI quis Episcopus deprehensus fuerit in adulterio, aut in alio simili crimine, deponendus est, nec est amplius in eundem gradũ restituendus. Quòd si pœnitentiam egerit, nõ est societate fidelium, neque sacra cõmunione prohibendus, quia non est eadem ratio peccati eius, & peccati laici. & qui cõtradixerit, Synodus eum excommunicat.

Quod hic dicit Canon, non esse eandem rationem peccati laici, & Episcopi, sic intellexit Leo, quia scriptum, inquit, est, sacerdos si peccauerit quis orabit pro eo? idcirco alienum est, inquit, ab ecclesiastica cõsuetudine, vt qui in presbyterali honore, aut gradu diaconi fuerint cõsecrati, pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitentiæ. Et subiungit. vnde huiusmodi lapsis ad promerẽdam misericordiam expetenda est priuata secessio, vbi illis satisfactio si fuerit digna, sit etiam fructuosa. B. Basil. alium causam esse iudicauit, cur isti deponantur tantùm, & non excommunicentur; quia scilicet satis videatur crimen vindicatum depositione, ex qua nunquam restituẽdus sit, vt restitui solet laicus in eundem gradum, postquam fuerit ei interdicta ecclesia, scriptũ est enim, nõ vindicabis bis in idipsum, quod est etiam in Canone Apost. citatum.

De lapsis semel tantùm in adulterium presbyteris, & diaconis, si nunquam duxerant vxores, & de eisdem lapsis viduis, et lapsis habentibus vxorem superstitem, item de reuersis ad idem peccatum tũ viduis tũ habentibus adhuc viuas vxores, & qui ex his nõ recipiendi ad pœnitentiam, & qui semel tantùm, & qui bis. Cap. 78.

SI quis sacerdos lapsus fuerit in adulteriũ, & hoc peccatũ nunquam antea cõmiserit, quin potius semper bene audierit, & nõ duxerat vxorẽ, sed erat virgo, pœnitentia eius erit in ieiunio, & oratione, & de eleemosynis secũdũ vires vno anno; quo exacto debet redire ad cõmunionẽ fidelium, & cõmunionẽ sacrã, & ad ministeriũ, & sacrificium vt prius, & deinceps attẽdere diligẽter, & cauere sibi per vniuersũ vitę tẽpus. Si verò ad idẽ peccatũ reuersus fuerit, deponendus est omnino, & non est prohibendus cõmunione fideliũ, & sacra cõmunione. Quòd si vxorẽ duxit, imponẽda est ei duplex pœnitentia. idẽ seruandũ est in diacono; qui si ad idẽ scandalũ redierit, omnino deponendus est; quod quidẽ intelligendũ est, si fuerit viduus: nã si vxorẽ duxit, & adhuc viuit, & cũ eo habitat, debet remanere in pœnitẽtia, & tribus annis excõmunicatus. denique in his omnibus Episcopus cùm primũ in hoc peccatũ lapsus fuerit, debet ex gradu suo cadere, cũ nõ est pœnitentia imponẽda, neque cõmunione fideliũ, neque cõmunione sacra prohibendus. Sacerdos ἄγαμος, id est, qui nunquã vxorẽ habuit, vel viduus, recipiẽdus est ad pœnitẽtiã; qui vxorẽ habet, nõ est recipiẽdus: Diaconus ἄγαμος, id est, qui nunquam habuit vxorẽ, vel viduus, bis est ad pęnitentiã recipiẽdus; diaconus coniugatus semel: & non erunt prohibiti cõmunione fideliũ, & cõmunione sacra, sed ministerio altaris. Alij verò ex clero, & monachi, & laici, si huiusmodi peccatũ cõmiserint, fiet iudiciũ de eis, vt eorũ iudici, & ei qui eis pręest, prout pęnitẽtię conuenit, visum fuerit: & nõ debet qui eis præest, & iudex imponere grauẽ pęnitẽtiã quę noceat, neq; leuẽ, ne currãt ad peccatũ, & eorũ dãnatio crescat; & qui nõ paruerit, Synodus eũ excõmunicat.

De remedio cuicunque fideli, dum adhuc peccatum eius nõ est manifestum, per priuatam exhortationem, & admonitionem adhibendo, & de excommunicando, si non profecerit. Cap. 79.

ET quicunque ex ecclesia aliquid indignũ faciat, adhibebitur ei remediũ per exhortationẽ, & diligentẽ admonitionẽ; dũ non est manifestũ quod facit, vt nõ perseueret in eo, & discẽdat à via sanctorũ Dei, eorumq; conuer-

satione; imponentque ei pœnitentia prout conueniet. Quòd si pœnitētia, & exhortatione non emendetur, separetur à communione fidelium, & abscōdatur tanquam membrum putre, ne contagio eius reliquum corpus peruadat. & qui non paruerit, Synodus eum excommunicat.

Interpres est hic Canon quando quis frater in me peccare dicendus est, scilicet quando peccatum commisit, cuius contagio in reliquum corpus peruadere potest, nisi pœnitentia corrigatur: aut si nolit corrigi, ex ecclesia eijciendus sit.

De electione procuratoris pauperum, & de officio eius. Cap. 80.

ELIGATVR in omni ciuitate aliquis sæcularis, vel religiosus, qui sit disertus, & patiens, & quem manifestū sit via recta, & orthodoxa incedere, habiteque prope Ecclesiá, aut in hospitali, & habeat apud se bona hospitalis, & prouideat hospitali, & ægrotis; prouideat etiam ijs qui in carcere sunt. Quòd si inter eos qui sunt in carcere, aliquem Christianum reperiat qui sit dignus vt liberetur, debet adiuuare eū à carcere liberetur. Et si quid ei opus fuerit, aut victu indigeat, & nō potest habere ab ijs qui sunt in custodia, liberare. & si cui opus fuerit aliquo sponsore, debet quærere qui pro illo spondeat, vt liberetur. Et si quis fuerit alicuius criminis grauis reus, & non sit dignus liberatione, debet saltē adiuuare eum, ne ei victus, & vestitus desint; neque debet differre subsidium, neque negligens esse in omni eo quod ad causam eius expediendā pertineat; quousque iustè, & vt meritus est, iudicetur; quia ignorant homines quæ sibi, aut filius euenire possunt. mundus * enim & casus eius sunt in tribulationibus, & molestijs positi. Et si quis ex fidelibus bona sua epulando, potando, & scortando consumpserit, & ob hāc causam in hanc necessitatem inconsideratè incidit, non est deserēdus, sed debet vnusquisque fidelium tum virorum, tum feminarum, dare secundum vires suas, & bonam voluntatē; & colligatur hoc, vt ille à creditoribus, & afflictione liberetur. Et hic Canon caret excommunicatione.

Sic hodie vocatur Romę procurator pauperū, qui eos qui sunt in carcere, iis modis adiuuat quibus hic Canon adiuuare præcipit: quem disertum esse vult, vt causas eorum bonas possit defendere, est autem rationi consentaneum, ex eo tempore, cùm habita est hęc Synodus Nic & Episcopi in suis ciuitatibus presidia, & studio magni Constantini, florere cœperunt, vsurpasse in vsum hunc Canonem pietatis plenissimum, qui vtinam in omni ciuitate Christiani nominis faciatur, si fortè nun est sancitus, * Interpretatus est Canon illud in epist. Ioan. c. 5. mundus totus in maligno positus est; malignum enim vocat tribulationes, & molestias, quibus mundus refertus est.

LAVS DEO.

Canones Sanctorum CCCXVIII. Patrum, qui congregati fuerunt Nicea, eorum orationes sint cum eo, qui eos considerat, & legit, & describit. Amen.

CONCILIVM QVOD SANCTVS PAPA SYLVESTER CELEBRAVIT, PRAESENTE CONSTANTINO AVGVSTO

in vrbe Roma intra thermas Domitianas, cum ducentis 75. Episcopis, qui in ipsa Synodo conuenerant, vocati à B. Syluestro.

SYLVESTER Episcopus sanctæ & apostolicæ Sedis præsul vrbis Romæ, dixit: Quicquid in Nicæa Bithyniæ cōstitutum est, ad robur sanctæ matris Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ, à sanctis sacerdotibus trecentis decem & octo, nostro ore conformiter confirmamus, Omnes, qui ausi fuerint dissoluere diffinitionem sancti & magni Cōcilij, quod apud Nicæam congregatū est, sub presentia pijssimi & venerádi principis Constantini Augusti, anathematizamus. Et dixerunt omnes, Placet.

DE PASCHÆ SOLENNITATE.

OMNIBVS Episcopis, & presbyteris præceptum est, Paschæ obseruantiam custodire à Luna 14. vsque ad 21. ità vt Dominicus dies coruscet. Et dixerunt Episcopi: Placet.

DE CONCILIIS TER in anno celebrandis.

SYLVESTER Episcopus dixit: Robustius duximus cōsilium, si placet, vt omnis Episcopus, qui conuenit ad Concilium, fidē suam chirographo confirmet, vt deincèps rediens ad parochiam suam, compaginem nostræ salutationis plebi suę innotescat, vt fide Concilij declarata, intemeratus ordo seruetur. Et dixerunt Episcopi: Placet.

NVLLI CLERICO LICERE, causam in publico examinare.

SYLVESTER Episcopus dixit: Nulli omninò clerico licere, causam quamlibet in publico examinare, nec vllum clericum ante iudicem laicum stare. Et dixerunt Episcopi: Placet.

DE

DE PRÆFICIENDIS IN ORDINIBUS, & proficiendis.

SI quis clericatû promereri desiderat, hoc iustum est, vt sit ostiarius annum vnum, lector annos 20. exorcista annos 10. acoluthus annos 5. subdiaconus annos 5. diaconus annos 5. Et sic ad honorê presbyterij accedat, & faciens in eo ordine anno 6. si fuerit omniû votiua gratia, non præmio, non inuasione cupiditatis, nulli * prorumpens gradum, sic ab omni ecclesia eligatur consecrandus Episcopus, nullo de membris ecclesiæ * intercidente, & omni ecclesia conueniente. Et dixerunt Episcopi: Placet.

* præriperns.

* intercedente

VT nulli Episcopo liceat sinè cuncta ecclesia, à nouissimo gradu vsque ad primum ordinare neophytum. Et dixerunt Episcopi: Placet.

SYLVESTER Episcopus dixit: A nobis incipientes moderamine lenitatis indicare, cômonemus, vt nulli Episcopo liceat, quemlibet gradum clerici ordinare aut consecrare, nisi cum omni adunata ecclesia. Si placet? Et dixerunt Episcopi: Placet.

F I N I S.

CONCILIVM ROMANVM ALIVD SVB SYLVESTRO PAPA PRIMO.

DE Romana Vrbe Plinius lib. 3. cap. 5. sic habet: Vrbê treis portas habentem Romulus reliquit, aut (vt plurimis traditibus credamus) quatuor. Mœnia eius collegere ambitu, Imperatoribus censoribusq; Vespasianis, anno conditæ vrbis octingentesimo vicesimo octauo, passus tredeciês mille ducentos, complexa montes septê. Ipsa diuiditur in regiones 14. Compita earum ducenta sexagintaquinque, passuum eiusdem spatij mensura currente à milliario in capite Rom. fori statuto, ad singulas portas, quæ sunt hodiè, numero 37. ità vt 12. portæ semel numerentur, prætereanturq; ex veteribus 7. quæ esse desierunt. Efficit passus per directum trigesies mide, septingentos, sexaginta quinque. Ad extrema verò tectorum cum castris prætorijs ab eodem milliario per vicos omnium viarum, mensura colligit paulò ampliùs 70. M. passuum. Quòd si quis altitudinem tectorum addat, dignam profectò extimationem côcipiat, fateaturq; nullius vrbis magnitudinem in toto orbe potuisse ei côparari. Clauditur ab Oriente aggere Tarquinij Superbi, inter prima opere mirabili. Namque eum muris aquauit, quà maximè patebat aditu plano. Cæterùm munita erat præcelsis muris, aut abruptis montibus, nisi quòd expatiantia tecta multas addidere vrbes in prima regione. Hæc ibi.

EPILOGVS BREVIS SEQVENTIS CONCILII Romani.

TEMPORIBVS sancti Syluestri Papæ, & Constantini pijssimi Augusti, factum est magnum Concilium in Nicæa Bithyniæ, & congregati sunt regulariter eiusdem Syluestri Papæ vocatione ad idipsum trecenti decem & octo Episcopi Catholici, qui exposuerunt fidem integram, Catholicam, immaculatam, & damnauerunt Arium, Photinum, Sabellium que, atque sequaces eorum. Eodem quoquè tempore, & 13. Kalendarum Iuliarû die, quandò memoratum Concilium magnum in Nicæa congregatum est, canonica iam * facta Papæ vocatione in vrbem Romam côgregauit & ipse, cum consilio præfati Constantini Augusti ducentos * 67. Episcopos, & damnauit iterùm tam Callistum, quàm Arium, & Photinum, atque Sabellium, & constituit, vt presbyterum Arianum resipiscentem, nemo susciperet, nisi Episcopus eiusdem loci eum reconciliaret, & sacrosancto Chrismate, per Episcopalis manûs impositionem, sancti Spiritûs gratia, quæ ab hæreticis dari non potest, confirmaret. In qua & consensu & subscriptione omnium constitutum est, vt nullus laicus crimen clerico audeat inferre. Et vt presbyter non aduersùs Episcopum, non diaconus aduersùs presbyterum, non subdiaconus aduersùs diaconum, non acolythus aduersùs subdiaconum, non exorcista aduersùs acolythum, non lector aduersùs exorcistam, non ostiarius aduersùs lectorem det accusationem aliquam. Et non damnabitur præsul, nisi in 72. testibus. Neque præsul summus à quoquam iudicabitur, quoniam scriptum est: Nô est discipulus super magistrum. Presbyter autem Cardinalis, nisi* quadraginta quatuor testibus nô damnabitur. Diaconus cardinarius constitutus vrbis Romę, nisi in *26 non damnabitur. Subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, ostiarius, nisi (sicut scriptum est) in septem testibus non damnabitur. Testes autem & accusatores sinè aliqua sint infamia, vxores & filios habêtes, & omninò Christum prædicantes. Testimonium * laici aduersùs cleri-

* fatus Papa.

* 84. * 77.

2. quæst. 7. Nullus laicus. Item 2. q. clericus aduer.

2. quæst. 5. Præsul

Lucæ 6. f 64.

* 37.

* clerici aduersus laicũ. 11. q. 1. Testimoo. clerici adue.

clericum nemo recipiat. Nemo enim clericum quemlibet in publico examinare præsumat, nisi in ecclesia. Nemo enim clericus, uel diaconus, aut presbyter propter quamlibet causã intret in curiam, nec ante iudicem cinctum causam dicere præsumat: quoniã omnis curia à cruore dicitur, & * immolatione simulacrorum. Et si quis clericus, accusans clericum, in curiam introiuerit, anathema suscipiat. Hic inter cætera prædicta omniũ * consultu constituit in synodo, vt sacrificium altaris non in serico panno, aut tincto quicquam celebrare præsumeret, sed in puro lineo ab episcopo cõsecrato, terreno scilicet lino procreato atque cõtexto, sicut corpus Dñi nostri Iesu Chři in sindone munda sepultũ fuit. Et si quis desideraret in ecclesia militare, aut proficere: ut esset priùs ostiarius, deindè lector, & posteà exorcista, per tempora, q̃ episcopus constituerit, deindè acolythus annis quinq; subdiaconus quinque annis, custos martyrum annis quinque, diaconus annis quinq;, presbyter annis tribus ꝓbatus ex omi parte intm̃, vt etiã ab his, q̃ foris sunt, testimonium habeat bonũ, vni⁹ uidelicet vxoris uir, q̃ sñ à sacerdote sit benedicta. Et si probatus fuerit dignus & uota populi & cleri concurrerint, canonice Episcopus cõsecretur, quem posteà nec clericus, nec populus perturbare debet: quia episcopi, qui throni Dei vocantur, non sunt lacerandi, sed magis portandi & venerandi. De quibus ait beatus Paulus apostolus: Seniorem nè increpaueris, sed ut patrem obsecra. Legimus namque ipso Domino dicente, non esse discipulum super magistrum, hoc est non sibi debere quãquam, ad iniuriam doctorum, uindicare doctrinam, nec aliqua machinatione Domini discipulis, id est, apostolorum successoribus detrahere, aut eos infamare, quia iniuria doctorum ad Christum pertinet, cuius vice legatione funguntur. Qualiter enim Dominũ contristent, qui hoc agere præsumunt, * Dominus in euangelio testatur. Ait enim ipse Saluator, quòd expediat scandalizanti ynum de pusillis illis, in maris profunda demergi, & molam asinariam collo eius suspendi. Si talis ergò pœna, Domini discipulos scandalizantibus hic promittitur, quid in futuro eis prouenire debeat, summoperè pensandum est, quoniam non parùm periculi illis manere poterit ante Deum, qui hæc detrectant suis exhibere ministris. Quod ità demum probari poterit, si Deũ timeant, qui talia exercere minimè formidant, si imposito sibimet improbo silentio, à talibus se deincèps custodiant, quia nihil prodest homini, reliqua bona agere, nisi mens ab iniquitate reuocetur, & ab obtrectationibus lingua cohibeatur. Vndè ait propheta: Cohibe linguam tuam à malo, & labia tua nè loquantur dolum. Diuerte à malo, & fac bonum. Nemo enim bonum faciens, alteri uerbo aut facto nocere vult. Et scl... Hic in memorata synodo constituit omnium cum consensu, ut nullus presbyter Missas celebrare præsumat, nisi in sacratis ab episcopo locis, qui sui particeps decætero uoluerit esse sacerdotii. Et pietatis affectu hic sanctissimus Papa sub gesta synodica reuocauit Apostolica authoritate multos, ab alijs episcopis excommunicatos & à tyrannis eiectos, ad communionem, & restituit eos in ecclesiis, quibus fuerant olim instituti sub satisfactione libelli, atque purgatos eos recepit, dans exempla futuris eruendi sacerdotes de persequentiũ manibus. Constituit etiàm, nulla ratione trãsmarinum hominem penès nos in clericatus gradu suscipi, nisi * quinque episcoporum designatus sit chirographis.

*immolatio simulacrorum est.

De conse. dist. 1. cõsulto omnium.

Matt. 27. g

1. Tim. 3. a, b

1. Tim. 5. a

Luc. 6. f

* Dominicus sermo Matt. 18. a

Psal. 33.

De cõse. dis. 1. Nullus presbyter Missas

98. dist. Nullus aliqua ratione

* quinq; & eo ampliùs.

PRAEMONITIO AD LECTOrem, in sequentem synodum.

EX duobus uetustis exemplaribus Canones sequentes descripti sunt ad uerbum, qui multis in locis ob exemplariũ deprauationem aut vix, aut omninò non possunt intelligi. Lector boni consulat, & si quid potest habere certius, communicet.

TITVLI CANONVM SYLuestri Papæ primi,

CANON

CANON, VEL CONSTITVTIO SYLVESTRI EPISCOPI VRBIS ROMAE, ET DOMINI CONSTANTINI AVGVSTI,

qualiter Ecclesiastici gradus custodiantur, vel religio.

ACTIO PRIMA.

EDITIO I.

CAP. I.

CANONVM constitutio, gradus vel religio qualiter custodiatur, à Syluestro episcopo vrbis Romæ, Domino Constantino. Eodem tempore cum multi nobiles gauderét, quòd Constantinus baptizatus à Syluestro episcopo vrbis Romæ, & mundatus fuisset à lepra pro beneficio quod accepit à Domino nostro Iesu Christo, per Syluestrum episcopum cœpit integre prædicare Dominum Iesum Christum, & confiteri eius beneficia. Syluester igitur episcopus urbis Romæ congregans fratres compresbyteros & coepiscopos vel diaconos suos, ciues Romanos, & quoniam mater ecclesia genuerat filium Constantinum charissimú. Integre igitur Syluester episcopus vrbis Romæ, suis cum ordinare desiderat, & filios eius frequenter lactare, & gradus eius ordinis & consuetudinis consternere. Collegit autem vniuersam synodum episcoporum cum consilio Augusti vel matris eius, & fecit parare in vrbe Roma in thermas Domitianas, quæ nunc cognominantur Traianas. Collegit autem in gremio sedis suæ 284. episcopos, quibus Aug. Constantinus vehicula vel annonas omni loco præstari præcepit, & alij 57. episcopi partis Rinocororis, quorum cyrographus in eorum concilio declaratur, & 62. presbyteri urbis Romæ, & diac. acolythi eius consilio facti exorcistæ 22. lectores vrbis Romæ 90. quorum præsentes audiebantur. Notarij ecclesiæ 14. qui gesta diuersorum martyrú suscipiétes, ordine renarrabát. Hos oés ét dum vno examen articulo sanctitatis colligeret ī thermas supradictas ita vero, vt nemo laicorum præesse videretur.

EDITIO II.

CAP. I.

EODEM tempore cum multi nobiles gauderent, quod Constantinus baptizatus à Syluestro vrbis Romæ, & mundatus fuisset à lepra, per hoc beneficium quod accepit à Domino Iesu Christo per Syluestrum episcopum, cœpit integre prædicare Dominú Iesum Christum, & confiteri eius beneficia. Syluester igitur episcopus urbis Romæ, congregans fratres compresbyteros & coepiscopos, vel diaconos suos ciues Romanos. Et quoniam mater ecclesia genuerat filium charissimum Constantinú, Igitur Syluester episcopus urbis Romæ cum suis eam ordinare desiderauit, & filios eius frequenter lactare, & gradus eius ordinis & consuetudines consternere. Collegit autem uniuersam synodum episcoporum cum consilio Augusti vel matris eius, & fecit parari in vrbe Roma intra thermas Domitianas, quæ nunc cognominantur Traianæ. Collegit autem in gremio sedis suæ ducentos octogintaquatuor episcopos, quibus Augustus Constantinus vehicula & annonas præstari præcepit, & alij 57. episcopi partis Rinocoruris, quorum cirographus in eorum concilio declaratur, centú quadragintaduo presbyteri urbis Romæ, & diacones 6. subdiacones 6. acolythi eius concilio facti quadragintaquinq;, exorcistæ 22. lectores vrbis Romæ nonaginta, quorum præsentes parentes audiebant. Notarij ecclesiæ 14. qui gesta diuersorum martyrum suscipientes, ordinare narrabant. Hos omnes etiam dum uno examen articulo sanctitatis colligeret in thermas supradictas, ita uero, vt nullus laicorum præsens uideretur.

Sequuntur 139. Episcopi ex vrbe Roma, vel non longe ab illis.

Castus, Cyprus, Petrus, Abundius, Seuerinus, Lucianus, Capax, Herculanus, Ioannes, Himilus, Andreas, Petrus, Renouatus, Crescontius, Ambrosius, Lucas, Hermogenianus, Augustus, Felix, Barbarus, Secundinus, Citonatus, Reparatus, Gaudentius, Sebastianus, Græces, alias Cresces, Renatus, Hirenæus, Laurentius, Valerianus, Botudorus, Leo, Abundantius, Almachius, Honestosus, Victor, Plenus, Delphinus, Amabilis, Paulus, Constantius, Sixtus Concordius, Nepotianus, Bedandulus, Deutherius, Amabilis, Syrus, Quadratus, Mirabilis, Audacius, Turchianus, Ioánes, Marcus, Fidelis, Simmachus, Ptolianus, Atellus, Crispinus, Rusticus, Faustus, Turdus, Matorianus, Iobianus, Exonosus, Sanctulus, Coricolus, Nepus, Tiburtius, Petrus, Petrus, Siluestrianus, Turturanus, Leontius, Anastasius, Agapitus, Verustimilus, Atellus, Iacobus, Felicissimus, Quadratus, Alexander, Philippus, Exuperantius, Hypolitus, Iordianus, Archuiamus, Loilius, Martialis, Caritosus, Concordius, Ianuarius, Felicianus, Reuus, Auxibus, Timotheus, Bonifacius,

cius, Tranquillinus, Calbulus, Sixtus, Catellus, Epiphanes, Victor, Habet Deum, Contentus, Apronianus, Probus, Repostibus, Paulus, Fidelissimus, Homobonus, Luminosus, Vitalis, Carpilio, Volussianus, Petrus, Probinus, Honestosus, Aristoph, Bacauda, Petrus, Marinus, Priscillianus, Carito, Gattus, Ianuarius, Cæcilius, Epiphanius, Laurentius, Humanianus, Vrbanus, Micinus, Cæcilius, Priscus, Tiburtius, Nonnonus, Anthimus, Agapitus, Vindemius.

Ex Græcia autem isti sunt:

Petrus, Anastasius, Hermes, Nicostratus, Quod vult Deus, Vitalis, Rehatus, Vinulus, Andriphorus, Hirenæus, Olympius, Demeter, Theodolus. Anastasius, Thespias, Firminus, Cleopatris, Honorius, Simplex, Exitiosus, Ioannes, Timotheus, Hermes, Paulus, Metronius, Stephanus, Alexander, Constantinus, Andreas, Exuperantius, Firmus, Quirillianus, Anastasius, Hermogenius, Seuerus, Acontius, Thomas, Thomas, Ioannes, Cæcilianus, Theodolus, Theophilus, Prispilius, Festus, Almacus, Audecius, Concordius, Deutherinnus, Thomas, Quadratus, Timotheus, Potestas, Andreas, Philippus, Thomas, Victorinus, Seuerianus, Domanicus, Eulogius, Demeter, Nepotianus, Albinus, Petrus, Ioannes, Exuperius, Theodolus, Ioannes, Exuperantius, Sebastianus, Theodorus, Claudius, Demetrianus, Rufinus, Spes in Deo, Reparatus, Petrus, Asellus, Archanus, Eufemius, Crisolatus, Lazarus, Leo, Anthimus, Andreas, Catharon, Vultibus, Anastasius, Hermes, Semperuiuus, Titus, Orifensis, Epiphanius, Anastasius, Leo, Vltius, Fortunatus, Cæcilianus, Nicostratus, Audax, Ioannes, Rufinus, Honorius, Felix, Petronius, Andreas, Requisitus, Bacauda, Tersilius, Zenon, Caritosus, Maiotanus, Leo, Hermes, Demeter, Andreas, Spes in Deo, Timotheus, Iacobus, Zenon, Quadratus, Fufilis, Marcus, Paulinus, Oyfensis, Concordius, Priscus, Herculanus, Leoninus, Androtilus, Eufimius, Squiro, Martinus, Anastasius.

Dum hi omnes venissent in synodum, & alij, quorum cyrographus cucurrit, & opinio sanctitatis, sederunt in easdem aspectu thermarum supradictarum. Presbyteri autem Romani omnes, & diaconi, clerusque vel gradus sequentes ad terga Episcoporum steterunt. Nemo enim sedit in eodem loco, nisi tantum episcopi, & Syluester Episcopus Pontifex urbis Romæ. Erat enim ibi & Calphurnius, qui primo gentilis, & postea Christianus, præfectus vrbis. Dicit autem Syluester Episcopus vrbis Romæ rationem hanc s Audite me fratres & coepiscopi, & vniuersus ordo Ecclesiæ Romanæ, quoniam bonum est, vt fixas cortinas habeat ecclesia, vt regiæ Ecclesiæ non uacillent, sed sit firma, & claudat ostium propter persecutorem, & habeat firmum murum, unde expugnet aduersarios.

Dum hi omnes venissent in synodum, & aliquorum cirographus cucurrit, & opinio sanctitatis, & sederunt in eodem aspectu thermarum supradictarum. Presbyteri autem Romani omnes, diaconi, clerusque uel gradus sequentes, à tergo episcoporum steterunt. Nemo enim sedit in eodem loco, nisi tantum episcopi, & Syluester episcopus, Pontifex urbis Romæ. Erat enim ibi & Calphurnius, qui primo gentilis & posteà Christianus, & præfectus vrbis. Dicit autem Syluester episcopus vrbis Romæ rationem hanc: Audite me fratres & coepiscopi, & vniuersus ordo ecclesiæ Romanæ, Quoniam bonum est, ut fixas cortinas habeat ecclesia, ut regia ecclesia non uacillet, sed sit firma, & claudat ostium propter persequutorem, & habeat firmum murum, vnde expugnet aduersarios.

CAPVT SECVNDVM.

Cognitum loquor & probo Calistum & Victorinum, qui arbitrio suo fecerunt creaturam, & Iobinianum, qui in sua extollentia dicebat, non Pascha venire die suo, nec mensem, sed decimo Kalendas Maij custodire. Ego enim (sicut lex memorat) in vestro iudicio commendo sermonem, ut introducantur hi tres quidem primo arbitrio Calisti damnari corroboretur examen, qui se Calistus ita docuit Sabellianum, vt arbitrio suo sumat vnam personam esse Trinitatis. Non enim coæquante Patre & Filio & Spiritu sancto Victorinum ita præcipuæ religionis antistitis, qui in sua ferocitate, quicquid vellet, affirmabat hominibus, & cyclos paschæ pronunciabat fallaces, vt hoc quod constituit x. Kalend. Maij custodiri, vestro ser-

Cognitum loquor & probo Calestum & Victorinum, qui arbitrio suo fecerunt creaturam, & Iouianum, qui in sua extollentia dicebat, non pascha venire die suo, nec mense, sed x. Kalendas Maij custodire. Ego enim sicut lex memorat, in vestro iudicio commendo sermonem, vt introducantur hi tres quidem primo arbitrio Calistus damnari corroboretur examen, qui se Calistum ita docuit Sabellianum, vt arbitrio suo sumat unam personam esse Trinitatis. Non enim coæquante Patrem & Filium & Spiritũ sanctum. Victorino itaque præcipue præsul regionis antistes, qui in sua ferocitate quicquid vellet hominibus, & cyclos paschæ pronunciabat fallaces, vt hoc quod constituit x. Kalendas Maij custodiri, vestro sermone, sicut

ſermone, ſicut veritas habet, ceſſetur, & veſtro indicio condemnetur, & filiorum noſtrorum Auguſtorum præcurrat authoritas ad condẽnandum Victorinum epiſcopum. Damnauit autem Hippolitum diaconum Valentinianiſtam, & Caliſtum, qui in ſua extollentia ſeparabat Trinitatem, & Victorinum epiſcopum, qui ignorans lunæ rationem, ſub arbitrio ſui tenacitate derumpebat veritatem, & præſentiæ epiſcoporum ſupradictorum & presbyterorum damnabit Hyppolitum, Victorinum, Calixtum, & dedit eis anathema, & damnauit eos extra urbes ſuas.

ſicut veritas habet, caſſetur, & veſtro iudicio condemnetur, & filiorum noſtrorum præcurret authoritas condemnandum Victorinum epiſcopum. Et introierunt omnes, vt ſuo ſermone damnarentur iudicio. Damnauit autem Hipolytum diaconum Valentinianiſtam, & Caliſtum, qui in ſua extollentia ſeparabat Trinitatem, & Victorinum epiſcopum, qui ignorans lunæ rationem, ſub arbitrio ſui tenacitate diſrumpebat veritatem. Et præſentia epiſcoporum ſupradictorum & presbyterorum, aliorumque graduum damnauit Hipolytum, Victorinum & Caliſtum. Et dedit eis anathema, & damnauit eos extra vrbes ſuas.

CAPVT TERTIVM.

Poſtea autem fecit gradus in gremio ſynodi, vt non presbyter aduerſus Epiſcopum, non diaconus aduerſus presbyterum, non ſubdiaconus aduerſus diaconum, non exorciſta aduerſus acolythum, non lector aduerſus exorciſtam, non oſtiarius aduerſus lectorem det accuſationem aliquam, & non damnabitur præſul, niſi in ſeptuagintaduobus, neque præſul ſummus à quoquam iudicabitur, quoniam his ſcriptum eſt: Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Presbyter autem niſi in quadragintaquatuor teſtimoniæ non damnabitur. Diaconus autem cardine conſtrictus vrbis Romæ, niſi in trigintaſex, non condemnabitur. Subdiaconus, acolythus, exorciſta, lector, niſi (ſicut ſcriptum eſt) in ſeptem teſtimonia filios & vxorem habentes, omnino CHRISTVM prædicantes, ſicut datur myſtica veritas.

Matt. 10. c
Lucæ 6. f

Poſteà autem fecit gradus in medio ſynodi, vt non presbyter aduerſus epiſcopum, non diaconus aduerſus presbyterum, non ſubdiaconus aduerſus diaconum, non acolythus aduerſus ſubdiaconum, non exorciſta aduerſus acolythum, non lector aduerſus exorciſtam, non oſtiarius aduerſus lectorem, non laicus det accuſationem aliquam. Et non damnabitur præſul niſi in ſeptuagintaduobus, neque præſul ſummus à quoquam iudicabitur, quoniam ſcriptum eſt: Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Presbyter autem, niſi in quadragintaquatuor teſtimonijs non damnabitur. Diaconus autem cardine conſtructus vrbis, niſi in trigintaſex non condemnabitur. Subdiaconus, acolythus, exorciſta, lector, niſi (ſicut ſcriptum eſt) in ſeptem teſtimonijs, filios & uxores habentes, & omnino CHRISTVM prædicantes. Sic datur myſtica veritas.

CAPVT QVARTVM.

Commoneo autem veſtrum conſortes monimentum de redditibus Eccleſiæ quatuor partes fiant, & quod primam partem exigat eccleſia, unam partem Pontifici cum fratribus releuandis, dimidiam eccleſiam, dimidiam presbyteris & diaconibus cum omni clero, vel peregrinis conſtituit hunc ordinem, vt ſi quis de clero uel presbyteris vniuerſi loci, quod commune eſt, tranſire de hoc mundo, & ſi neminẽ de ſua generoſitate haberet conſortem, quicquid paupertas eius haberet, conferret Eccleſiæ, & exinde quatuor partes fierent, ſicut dictum eſt.

Commoneo autem veſtrum conſortes munimen, & de redditibus Eccleſiæ quatuor partes fieri, & quarta pars exigatur ab eccleſia, unam partem pontificum, fratribus dimidiã ad eccleſias releuandas, dimidiam presbyteris & diaconibus cum omni clero, & peregrinis. Conſtituit hunc ordinem, ut ſi quis de clero vel presbyteris uniuerſi loci, quod commune eſt, tranſiret de hoc mundo, ſi neminem de ſua generoſitate haberet conſortem, quicquid paupertas eius haberet, conferret eccleſiæ, & exinde quatuor partes fierẽt, ſicut ſupra dictum eſt.

CAPVT QVINTVM.

Conſtituit etiam voce clara Syluester Epiſcopus vrbis Romæ, vt nemo presbyter chriſma conficeret, dicens, quoniam Chriſtus à chriſmate vocabitur.

Conſtituit enim clara voce Sylueſter Epiſcopus vrbis Romæ, vt nemo presbyter chriſma conficeret, diceret, quoniam Chriſtus a chriſmate vocatur.

CAPVT SEXTVM.

Vt diaconi non essent plus, vel amplius per parochiarũ examen, nisi duo, & diaconi cardinales vrbis Romæ vij, ita tamen, vt dalmaticis vterent, & pallia linostmia lęuã eorũ tegerẽt.

Et diaconi non essent plus nec amplius per parochiarum examẽ, nisi duo, & diacones cardinales vrbis Romæ septem.

CAPVT SEPTIMVM.

Ita autem Syluester clara voce dicebat ad coepiscopos, vt à subdiacono vsque ad lectorem omnes subditi essent diacono cardinali vrbis Romæ, in ecclesia honorem repræsentans tantum, Pontifici vero presbyteri, subdiaco. diac. acolyti, exorcista lectori in omni loco repræsentans obsequium, siue in publico, siue in gremio ecclesiæ, tantum pontifici.

Ita tamen Syluester clara voce dicebat ad coepiscopos, vt à subdiacono vsque ad lectorem omnes subditi essẽt diacono cardinali vrbis Romæ, in ecclesia repræsentantes tantum. Põtifici vero presbyteri, diaconi, subdiacones, acolythi, exorcistas lectori in omni loco repręsentantes obsequium, siue in publico, siue in gremio ecclesiæ tantum pontifici.

CAPVT OCTAVVM.

Nullum autem subdiaconorum ad nuptias transire præcipimus, ne aliqua præuaricatione præsumpserit.

Nullus autem subdiaconorum ad nuptias transire præcipimus, ne aliquam præuaricationem sumpserit.

CAPVT NONVM.

Nullus lector vel ostiarius vasa sacrata contingeret, nullus acolythus rem sacratam à presbytero iam alio porrigeret, nisi tantum supportaret, quod ei sacerdos imponet suo ore benedictum.

Nullus lector vel ostiarius vasa sacrata contigerit, nullus acolythus rem sacratam à presbytero iam alio porrigeret, nisi tantum supportaret, quod ei sacerdos imponeret suo ore benedictum.

CAPVT DECIMVM.

Nullus etiam episcoporum virginem sacratam maritali expeteret benedici, nisi eam probauerit lxxij. annorum esse constituta; vbi probabitur iudicium, pudicitia vero, vt in lxxij. annos, requirẽs verum CHRISTVM, Pudicitia custodita, vncta vertice introducatur ad nuptias Christi, velamen capitis ferens, non cordis. Et subscripserunt supradicti episcopi in istud, prædicante Syluestro episcopo vrbis Romæ. Et subscripsit autem & nouissimus Calpurnius præfectus vrbis. Subscripsit autem August. Constantinus, matre Helena Aug. Tunc dedit orationem, sedens in eodẽ loco, & discesserunt.

Nullus etiam episcoporum virginem sacratam maritali consortio expeterit benedicere, nisi eam probauerit lxxij. annorum esse constitutam. Ibi probabitur iudici à pudicitia vera, aut in lxx. annis requirẽs uirum Christum, pudicitia custodita, vncta vertice introducatur ad nuptias CHRISTI, velamen capitis ferens, non cordis. Et subscripserunt supradicti episcopi in istud, prædicante Syluestro episcopo vrbis Romæ. Subscripsit autem & nouissimus Calphurnius præfectus vrbis. Subscripsit Augustus Constantinus cum matre Helena Augusta. Tunc dedit orationem, sedens in eodem loco, & discesserunt.

ACTIO SECVNDA.

Alia autem die venerunt omnes presbyteri vrbis Romæ, & diaconi omnes 284. in thermas Domitianas, quæ nunc Traianas, & sedit sedem suam in eodem loco. Vbi autem fecit septem regiones, & diuidit diaconibus. Erant autem diacones isti, Fabianus, Marcus, Liuerius, Archidamus, Iulius. Ordinauit autem alios duos, Priscum & Theodorum, vniuersus sexus presbyteri, & diacones, & clerus hoc popoścerunt Syluestrum episcopum, vt eos ordinaret. Ibi autem in thermas hos duos Priscum & Theodorum subordinauit, non

Alia autem die venerunt omnes presbyteri vrbis Romæ & diacones & episcopi oẽs 284. intra thermas Domitianas, quæ nunc Traianas, & sedit in sede sua in eodem loco. Ibi autem fecit 7. regiones, & diuisit diaconibus. Erant autem diacones isti, Fabianus, Marcus, Libertius, Archidamus, Iulius. Ordinauit autem & alios duos, Priscum & Theodorum. Vniuersus sexus presbyteri & diacones & clericus hoc poposcerunt à Syluestro episcopo, vt eos ordinaret. Ibi autem in thermis hos duos, Priscum & Theodorum subor-

non ordinauit aut consecrauit eos, nisi ingremio basilicæ consecrauit, & præter synodi cõstituit.

subordinauit, non ordinauit & consecrauit eos nisi in gremio basilicæ consecrauit, Et præter synodum constituit.

CAPVT VNDECIMVM.

Vt nullus ex laica persona ad honorem acolythi vsque ad episcopatum subleuaretur, nisi prius fuisset lector annis triginta. Deinde vna die exorcista, & postea caperet onus acolythi, & faceret in eodem ordine acolythus annis decem, ut acciperet onus subdiaconi, & in subdiaconatu esset annis quinque, deinde ad diaconatus honorem pertingeret fixus, rogantibus triginta presbyteris examen, ut esset diaconus Cardinalis, quia a prima sede erat constitutum, vt seruiret annis septem. Hoc enim quod si quis desideraretur ordinem presbyterij, ita exigeretur, ut in septem annos cuncto clero Romano priuaretur doctrinæ, natiuitatis, generositatis, & consilio, non expetens prædam a quaquam opinione clara firma omnes presbyteri declararent & firmarent, & sic ad ordinem presbyterii accederent, & facerent in eodem ordine annos tres. Et si exigit ordo, uel dispositio, uel cura pietatis, aut sanctitatis, ad onus episcopatu accedere, ut omnis clerus peteret ordinarj ex uno uoto perhenni. Quod ita gestum sit, & sermonibus Sylnestri episcopi nil opponebat, sed magis firmabant, prece. Dixit autem & hoc Syluester episcopus vrbis Romæ: Audite sancti & coepiscopi. Nemo abscondat, quod ei videtur iustitia obiurgare. Responderunt cum omnes episcopi, & dixerunt, clamantes uniuersis presbyteris clericisque: In te iustitia, & pietas à te non discedat, quoniam a nobis nihil iudicabitur, in opinionem dictorum tuorum, quoniam sapientia non est, nisi in patientia fuerit constructa. Dixit autem Syluester episcopus: Quoniam si sapientia non est, nisi in patientia, quicquid sermone fixero, uestro cyrographo confirmetur.

Vt nullus ex laica persona ad honorem acolythus usque ad episcopatum subleuaretur, nisi prius fuisset lector annis triginta, deinde uno die exorcista, & postea caperet onus acolythi, & faceret in eodem ordine acolythi annos decem, ut acciperet onus subdiaconi, & in subdiaconatu esset annos quinque. Deinde ad diaconatus honorem pertingeret fixus rogantibus triginta presbyteris examen, vt esset subdiaconus Cardinalis, quia à prima sede erat constitutum, ut seruiret annos septem. Hoc enim quod si quis desideraret ordinem presbyteri, ita exigeretur ut in septem annis a cuncto clero Romano probaretur doctrinæ, natiuitatis, generositatis, & consilio non expetens prædam a quoquam opinione clara firmarent omnes presbyteri declararent & firmarent, & sic ad ordinem presbyterii accederet & faceret in eodem ordine annos tres. Et si exigat ordo uel dispositio, uel cura pietatis aut sanctitatis, ad onus episcopatus accederet, ut omnis clerus peteret ordinare ex uno uoto perhenni, quod ita gestum sit, quod & sermonibus Syluestri episcopi nil opponebat synodus, sed magis firmabat prece. Dixit autem & hoc Syluester urbis Romæ episcopus: Audite sancti & coepiscopi, Nemo abscondat quod ei uideretur iustitia obiurgare. Responderunt omnes episcopi, & dixerũt, clamantes cum uniuersis presbyteris clericisque: Vincet iustitia, & pietatis a te non discedat. Quoniam a nobis nihil iudicabitur in opinione dictorum tuorum, quoniam sapientia non est, nisi in patientia fuerit constructa. Dixit autem Sylnester episcopus: Quoniam si sapientia non est, nisi in patientia, quicquid sermone fixero, vestro chirographo confirmetur.

CAPVT DVODECIMVM.

Nemo enim det pœnitentiam, nisi quadraginta annorum petenti baptismum, omnibus enim prædicantes date, Matt. vltimo.

Nemo enim det pœnitentiam, nisi quadraginta annorum, petenti. Baptismum enim omnibus date.

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

Nemo enim, nisi velamen cœleste acceperit, primum coniugij per manus sacerdotis ad clericatus honorem non accedat. Finctus est enim.

Nemo enim nisi velamen cœleste acceperit primum coniugij per manus sacerdotis, ad clericatus honorem accedat. Testimonium clerici aduersus laicum non admitti. Finctus est enim.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

Testimonium clerici aduersus laicum nemo accipiat.

Testimonium clerici aduersus laicum nemo recipiat.

CAP. Ne-

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

Nemo enim clericum, quemlibet in publico examinet, nisi in ecclesia.

Nemo enim clericum quemlibet in publico examinet, nisi in ecclesia.

CAPVT DECIMVMSEXTVM.

Nemo enim clericus uel diaconus, aut presbyter propter causam suam quamlibet intret in curia, quoniam omnis curia a cruore dicitur, & immolatio simulachrorum est. Quod si quis clericus in curia introierit, anathema suscipiat, nunquam rediens ad matrem ecclesiã. A communione autem non priuetur propter tempus turbidum.

Nemo enim clericus uel diaconus, aut presbyter propter causam suam quamlibet intret in curiam, quoniam omnis curia a cruore dicitur, & immolatio simulachrorum est. Quoniam si quis clericus in curiam introierit, anathema suscipiat, nunquam rediens ad matrem ecclesiam. A communione autem non priuetur propter tempus turbidum.

CAPVT DECIMVMSEPTIMVM.

Nemo enim quenquam peccantem clericum cæde attingat, non presbyter, non diaconus, non episcopus supra clericum uel seruitorem ecclesiæ ad cædem perducat. Sed si ita causa exigit clerici, triduo priuetur honore, vt pœnitentes redeant ad matrem ecclesiam.

Nemo enim quisquam peccantem clericũ cæde attingat, non presbyter, non diaconus, nõ episcopus supra clericum uel seruitorem ecclesiæ ad cædem perducat. Sed si ita exigit causa clerici, duo priuentur honore, vt pœnitentes ad matrem ecclesiam.

CAPVT DECIMVMOCTAVVM.

Nemo enim diaconus aduersus presbyteros afferat crimen turpitudinis.

Nemo enim diaconus aduersus presbyterum offerat crimen turpitudinis.

CAPVT DCIMVMNONVM.

Nemo enim presbyter a die onus presbyterij sumat coniugium, ut si quis neglecto exierit, duodecim annis eum dicimus priuari honore. Quod si quis hunc cyrographum præsentem & publica egerit dictum condemnetur in perpetuum.

Nemo enim presbyter à die onus presbyterij sumat coniugium, vt & si neglecto egerit, decem annis eum dicimus priuari honore. Quod si quis contra huuc cirographum præsentem ac publice egerit dictum, condemnetur in perpetuum.

CAPVT VIGESIMVM.

Nemo enim dijudicet primam sedem iustitiæ desiderant temperari, neque ab Augusto, neque ab omni clero, neque regibus, neque a populo iudex iudicabitur. Et subscripserunt 284. episcopi, & 45. presbyteri, & 5. diaconi, & duo sequentes, & Augustus Constantinus, & mater eius Helena. Et fixit Canonem huuc Syluester episcopus urbis Romæ, & omnibus episcopis aspersit. Actum in Traianas thermas, 3. Kalend. Iunij, Donno Constantino Augusto tertio, & Prisco consule.

Nemo enim iudicabit primam sedem, qm̃ oẽs sedes a prima sede iustitiã desiderant temperari. Neque ab Augusto, neq; ab omi clero, neque a regibus, neque a populo iudex iudicabitur. Et subscripserunt 284. episcopi, & 45. presbyteri, & 5. diacones, & duo sequentes, & Augustus Constantinus, & mater eius Helena. Et fixit Canonem hunc Syluester Episcopus in vrbe Roma, & omnibus episcopis aspersit. Actum iu Traianas thermas 3. Kalend. Iunij, Donno Constantino Augusto tertio & Prisco consule.

FINIS.

CONCILIVM ELIBERINVM HISPANIÆ, CIRCA SYLVESTRI PAPÆ I. & Nicæni Concilij tempora.

Onuphrius in chronico refert in annũ 313 paulo ante Siluestrum.

ONCILIVM hoc celebratum putatur circa tempora Syluestri, aut Melchiadis. De Illiberi uide Ptolemæum Geographiæ lib. 2. cap. 4. tit. Hispania. & Plinium lib. 3. cap. 1. Hodiè ciuitas hæc vulgo Granatica dicitur: quanquã sunt qui putent Eliberim antiquam non esse hanc eandẽ dictam Granata, sed non longe distantem, dirutam olim bellorum iniuria, cuius vestigia & rudera adhuc ostenduntur, ad quam itur per portam ciuitatis Granatensis, dictam vulgo & eluxato vocabulo Elvira, quasi dicas, Illiberis, quia per eam itur ad Illiberim antiquam.

CAPITVLA HVIVS CONcilij Eliberini.

De his qui post baptismum idolis sacrificã. 1
De sacerdotibus gentium, qui post baptismum immolauerunt. 2

De

FINIS.

CONCILIVM ELIBERINVM

XIX. EPISCOPORVM;

Tempore Constātini & Syluestri Papæ primi, & circa tempora Nicęnę Synodi celebratū, in quo editi Canones octoginta & vnus, est Prouinciale, nunquàm ab Ecclesia receptum, ob Can. 36. & forte etiam ob 34.

Cùm conuenissent sancti & religiosi Episcopi in Ecclesia Eliberina, hoc est,

*Aquitan. Felix Episcopus * Auxitanus,
* Sabinus *Sauinus Episcopus * Spalen̄,
* Hispalen̄. Smagius Episcopus * Bigerren̄,
* Bigersen̄, Pardius Episcopus Mentesanus,
Caronus Episcopus Corsicanus,
Valerius Episcopus Cæsaraugustanus,
Melanthius Episcopus Toletanus,
Vincentius Episcopus Ossonaben̄,
Successus Episcopus Eliocrocen̄,
Patricius Episcopus Malacitanus,
Osius Episcopus Corduben̄,
Camerinus Episcopus Tuccitanus,
Secundinus Episcopus Castraleucen̄,
Flauius Episcopus Eliberinus,
Liberius Episcopus Emeritanus,
Decentius Episcopus Legionen̄,
*Salarien̄, Ianuarius Episcopus * Sibarien̄,
Quintianus Episcopus Elboren̄,
Eutychianus Episcopus Bassitanus,
Residentibus etiam 36. presbyteris, adstantibus diaconibus & omni plebe, vniuersi Episcopi dixerunt:

CAPITVLVM PRIMVM.

Est Prouincialis Synodus. PLACVIT, vt quicunque post fidem baptismi salutaris, adulta ætate ad templū idoli idololatraturus accesserit, & fecerit, quod est crimen capitale, nec in fine eum ad communionem suscipere.

2 Flamines, qui post fidem lauacri & regenerationis sacrificauerint, eò quòd geminauerint scelera, accedente homicidio, vel triplicauerint facinus, cohærente mœchia; placuit, eos nec in fine accipere communionem.

3 Item, flamines qui non immolauerunt, sed munus tantùm dederunt, eò quòd se à funestis abstinuerunt sacrificijs, placuit, in fine eis præstare communionem, acta tamen legitima pœnitentia. Item, ipsi post pœnitentiam fuerint mœchati, placuit, vlterius eis non esse dandam communionem, nè lusisse de dominica communione videantur.

4 Item, Flamines, si fuerint catechumeni, & se à sacrificijs abstinuerunt, post triennij tempora, placuit, ad baptismum admitti debere.

Dis. 50. Si qua fœmina. 5 Si qua fœmina, furore zeli accensa, flagellis verberauerit ancillam suam, ità ut intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eò quòd incertum sit, volūtate, an casu, occiderit: si voluntate, post septem annos: si casu, per quinque annorum tpa acta legitima pœnitētia, ad cōionem placuit admitti. Quòd si infra tpa cōstituta, fuerit infirmata, accipiat cōionem.

6 Si quis verò maleficio interficiat alterū; eò quòd sinè idololatria perficere scelus non potuit, nec in fine impartiendam esse illi communionem.

7 Si quis fortè fidelis, post lapsum mœchię, post tempora constituta acta pœnitentia, denuò fuerit fornicatus, placuit, eum nec in fine habere communionem.

8 Item, fœminæ, quæ nulla præcedente causa, reliquerunt viros suos, & alteris se copulauerunt, nec in fine accipiant communionem.

9 Item, fidelis fœmina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum duxerit, prohibeatur, nè ducat. Si autem duxerit, non priùs accipiat communionem, quàm is quem reliquit, de seculo exiêrit, nisi necessitas infirmitatis dare compulerit. 32. q. 8. Fidelis fœmina, quę

10 Si ea, quam cathecumenus reliquit, duxerit maritum, potest ad fontem lauacri admitti. Hoc & circa fœminas catechumenas erit obseruandum. (a) Quòd si fuerit fidelis, quæ ducitur ab eo, qui vxorem inculpatam reliquit, & cum cluerit illum ab vxore, quam sinè causa reliquit, placuit, huiusmodi in fine dari communionem.

(a) Quòd si ducitur ab eo, qui inculpatam reliquit vxorem, & cum scierit habere vxorem, quā sinè causa reliquit: placuit, nec in fine huius dati communionem. Sic habet codex quidam membranaceus.

11 Intra quinquennij autem tempora catechumena si grauiter fuerit infirmata, dandū ei baptismum, placuit, non denegari.

12 Mater vel parentes, vel quælibet fidelis, si lenocinium exercuerit, eò quòd alienum vendiderit corpus, vel potiùs suum, placuit eam nec in fine accipere communionem.

13 Virgines, quæ se Deo dedicauerint, si pactum perdiderint virginitatis, atque eidem libidini seruiêrint, non intelligentes, quid admiserint, placuit, nec in fine dandam eis esse communionem. Quòd si semetipsas persuaserint, quòd infirmitate corporis lapsæ fuerint, & toto tempore vitæ suæ huiusmodi fœminæ egerint pœnitentiam, & abstinuerint se à coitu, eò quòd lapsæ potiùs videantur, placuit, eas in fine communionem accipere debere. 27. q. 1. Virgines, quæ se

14 Virgines, quæ virginitatem suam non custodiêrint, si eosdem, qui eas violauerunt, * duxerint & tenuerint maritos, eò quòd solas nuptias violauerint, post annum sinè pœnitentia reconciliari debebunt. Vel si alios cognouerint viros, eò quòd mœchatæ sint, placuit, per quinquennij tempora, acta legitima pœnitentia, admitti eas ad communionem. * acceperint

15 Propter copiam puellarum, gentilibus minimè in matrimonium dandæ sunt virgines Christianæ, nè ætas in flore tumens, in adulterio resoluatur animæ.

Hæ-

16 Hæreticis, qui errant ab Ecclesia Catholica, nec ipsis catholicas dandas puellas, sed neque Iudæis, neque hæreticis dari placuit, eò quòd nulla possit esse societas fideli cum infideli. Si contra interdictum fecerint parentes, abstinere per quinquennium placet.

17 Si qui fortè sacerdotibus idolorum filias suas iunxerint, placuit, nec in fine eis dandam communionem.

18 Episcopi, presbyteri, diacones, si in ministerio positi, detecti fuerint quòd sint mœchati, placuit, & propter scandalum, & propter nefandum crimen, nec in fine eos communionem accipere debere.

19 Episcopi, presbyteri, & diaconi, locis suis negociandi causa non discedant, nec circumeuntes prouincias, quæstuosas nundinas sectentur. Sanè, ad victum sibi conquirendum, aut filium, aut libertum, aut mercenarium, aut amicum, aut quemlibet mittant: & si voluerint negociari, intra prouinciam negocientur.

In decre. Iuo. lib. 3. & dist. 47. Si quis clericorum. 20 Si quis clericorum detectus fuerit vsuras accipere, placuit, degradari & abstinere. Si quis etiàm laicus accepisse probatur vsuras, & promiserit correptus, se iam cessaturum, nec vlteriùs exacturum, placet, ei veniam tribui. Si verò in ea iniquitate durauerit, ab ecclesia sciat se esse proijciendum.

21 Si quis in ciuitate positus, per tres dominicas Ecclesiam non accesserit, * pauco tempore abstineat, ut correptus esse videatur.

* tanto

22 Si quis de catholica Ecclesia ad hæresim transitum fecerit, rursusque ad Ecclesiam recurrerit, placuit, huic pœnitentiam nõ esse denegandam, eò quòd cognouerit peccatum suũ, qui etiàm decem annis agat pœnitentiam, cui post decem annos præstari communio debet. Si verò infantes fuerint transducti, quòd non suo vitio peccauerint, ineunctanter recipi debent.

23 Ieiunia seu abstinentias per singulos mẽses placuit celebrari, exceptis diebus duorum mensium Iulij & Augusti, ob * eorundem infirmitatem.

*Ieiunij superpositiones.

Distin. 98. Oẽs qui in peregr. 24 Omnes qui peregrè fuerint baptizati, eò quòd eorum minimè sit cognita vita, placuit, ad clerum non esse promouendos in alienis prouincijs.

Vide in Arelaten. concil. 1. cap. 9. 25 Omnis qui attulerit literas confessoriæ, sublato nomine confessoris, eò quòd sub hac nominis gloria partim concutiant simplices, communicatoriæ ei dandæ sunt literæ.

26 Errorem placuit corrigi, vt omni sabbati die ieiuniorum superpositionem celebremus.

27 Episcopus, vel quilibet clericus alius, aut sororem, aut filiam virginem dicatam Deo, tantùm secum habeat: extraneam verò nequaquàm secum habeat.

28 Episcopum, placuit, ab eo, qui non communicat, munera accipere non debere.

29 Energumenum, qui ab erratico spiritu exagitatur, huius nomen, neque ad altare cum oblatione esse recitandum, neque permittendum, vt sua manu in Ecclesia ministret.

30 Subdiaconem, eum ordinari non debere, qui in adolescentia sua fuerit mœchatus, eò quòd postmodùm per subreptionem ad altiorem gradum non sit promouendus. Si autem aliqui sunt in præteritum ordinati, amoueantur.

31 Adolescentes, qui post fidem lauacri salutaris, fuerint mœchati, cum duxerint vxores, acta legitima pœnitentia, placuit ad communionem eos admitti debere.

32 Si quis graui lapsu in ruinam mortis inciderit, placuit, agere pœnitentiam non debere sine Episcopi consultu, sed potiùs apud Episcopum agat, cogente tamen infirmitate. Non est presbyterorum aut diaconorum, communionem talibus præstare debere, nisi eis iusserit Episcopus.

33 Placuit, in totum prohibere Episcopis, presbyteris, diaconibus, ac subdiaconibus positis in ministerio, abstinere se à coniugibus suis, & non generare filios. Quod quicunque fecerit, ab honore clericatus exterminetur.

34 Cereos per diem placuit in cœmeterio non incendi. Inquietandi enim sanctorum spiritus non sunt. Qui hæc non obseruauerint, arceantur ab ecclesiæ communione.

35 Placuit, prohiberi, nè fœminæ in cœmeterio peruigilent, eò quòd sæpè sub obtentu orationis, scelera latenter committant.

36 Placuit, picturas in Ecclesia esse non debere, nè quod colitur aut adoratur, in parietibus depingatur. In decre. Iuo. lib. 3.

Hic Canon 36. tunc temporis fortè ob aliquas causas necessariò vel vtiliter institutus est. At postea in 7. Synodo œcumenica picturæ & imagines, atque earum pia venaratio approbata est.

37 Eos, qui à spiritibus immundis vexantur, si in fine mortis fuerint constituti, baptizari placet. Si verò fideles fuerint, dandam eis esse communionem. Prohibendum etiàm, nè lucernas publicè accendant. Si facere contra interdictum voluerint, abstineant à communione.

38 Peregrè nauigantes, aut si Ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem (qui lauacrum suum integrum habet, nec sit bigamus) baptizare, in necessitate infirmitatis positum catechumenum, ità vt, si superuixerit, ad episcopum eum perducat, vt per manûs impositionem perfici possit.

39 Gentiles, si in infirmitate desiderauerint sibi manus imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte honesta vita, placuit, eis manum imponi, & fieri Christianos.

40 Placuit prohiberi, ut eùm rationes suas accipiunt possessores, quicquid ad ido-

lum datum fuerit, acceptum non inferant. Si verò post interdictum fecerint, per quinquennij spatia temporis à communione esse arcendos.

41 Admonere placuit fideles, vt quantùm possint, prohibeant, nè idola in domibus suis habeant. Si verò vim metuunt seruorum, vel seipsos puros conseruent. Si non fecerint, alieni ab ecclesia habeantur.

42 Eos, qui ad primam credulitatis fidem accedunt, si bonæ fuerint conuersationis, intra biennium temporis, placuit, ad baptismi gratiam admitti debere: nisi infirmitate compellente, coegerit ratio, vel socio subuenire periclitanti, vel gratiam postulanti.

43 Prauam institutionem emendari placuit iuxta authoritatem scripturarum, vt cuncti diem pentecostes celebremus. Quod qui non fecerit, quasi nouam hæresim induxisse notetur.

44 Meretrix quæ aliquandò fuerit, & postea habuerit maritum, si postmodùm ad credulitatem venerit, incunctanter placuit esse recipiendam.

45 Qui aliquandò fuerit catechumenus per infinita tempora, & nunquàm ad Ecclesiam accesserit, si eū, de clero quisquam agnouerit, voluisse esse Christianum, aut testes aliqui extiterint fideles, placuit, baptismum ei non negari, eò quòd in vetere homine deliquisse videatur.

46 Si quis fidelis apostata, per infinita tempora ad Ecclesiam non accesserit, si tamē aliquandò fuerit reuersus, nec fuerit idololatra, post decem annos, placuit, eum communionem accipere.

47 Si quis fidelis habens vxorem, non semèl, sed sæpè, fuerit mœchatus, in fine mortis est conueniendus. Quòd si se promiserit cessaturum, detur ei communio. Si resuscitatus, rursùs fuerit mœchatus, placuit, vlteriùs non edere eum de communione pacis.

1.q.1. Emēdari placuit. 48 Emendari placuit, vt hi qui baptizantur, (vt fieri solebat) nummos in concham non mittant, nè sacerdos, quòd gratis accepit, precio distrahere videatur. Neque pedes eorum lauandi sunt à sacerdotibus, vel clericis.

49 Admoneri placuit possessores, vt non patiantur fructus suos, quos à Deo percipiunt cum gratiarum actione, à Iudæis benedici, nè nostram irritam & infirmam faciant benedictionem. Si quis post interdictum facere vsurpauerit, penitùs ab Ecclesia abijciatur.

50 Si verò aliquis clericus, siue fidelis fuerit, qui cum Iudæis cibum sumpserit, placuit, eum à communione abstinere, vt debeat emendari.

51 Ex omni hæresi, qui ad nos fidelis venerit, minimè est ad clerum promouendus. Vel si qui sunt in præteritum ordinati, sinè dubio deponentur.

52 Si qui inuenti fuerint libellos famosos in Ecclesia ponere, anathematizentur. 5.q.1. Si qui inuēti

53 Placuit cunctis, vt ab eo Episcopo quis recipiat communionem, à quo abstentus in crimine aliquo fuerit. Quòd si aliquis Episcopus præsumpserit eum admittere, illo adhuc minimè sciente vel consentiente, à quo fuerat communione priuatus, sciat se huiusmodi causas inter fratres esse cum status sui periculo præstaturum.

54 Si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum, triennij tempore abstineant se à cōmunione. Si tamen ijdem, sponsus vel sponsa, in illo graui crimine fuerint deprehensi, excusati erunt parentes. Si verò in eodem fuerint vitio, & polluerunt se consentiendo, superior sententia seruetur.

55 Sacerdotes, qui tantùm sacrificantium coronam portant, nec sacrificant, nec de suis sumptibus aliquid idolis præstant, placuit, post biennium accipere communionem.

56 Magistratū verò, anno quo agit duūuiratum, prohibere placet, vt se ab Ecclesia cohibeat.

57 Matronæ, vel earum mariti, vestimenta sua ad ornandam seculariter pompam non dent. Et si fecerint, triennij tempore abstineant.

58 Placuit, vbicunque, & maximè in eo loco, in quo primæ cathedræ constitutus est episcopus, vt interrogentur hi, qui communicatorias literas tradunt, an omnia rectè habeant, & suo testimonio comprobent.

59 Prohibendum, nè quis Christianus aut gentilis, ad idolum Capitolij, sacrificandi causa, ascendat & videat. Quòd si fecerit, pari crimine teneatur. Si fuerit fidelis, post decem annos acta pœnitentia recipiatur.

60 Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occisus, quia in Euangelio non est scriptum, neque inuenitur ab Apostolis vnquàm factū: placuit, in numerum eum non recipi martyrum.

61 Si quis post obitum vxoris suæ, sororem eius duxerit, & ipsa sit fidelis, quinquennio à communione placuit abstinere: nisi fortè velociùs dari pacem, necessitas coëgerit infirmitatis.

62 Si augur, aut pantomimi credere voluerint, placuit, vt priùs artibus suis renuncient, & tunc demùm suscipiantur, ità vt vlteriùs non reuertantur. Quòd si facere contra interdictum tentauerint, proijciantur ab Ecclesia.

63 Si qua mulier per adulterium, absente marito, conceperit, idque post facinus occiderit, placuit ei nec in fine dandam esse communionem, eò quòd geminauerit scelus.

64 Si qua mulier, vsque in finem mortis suæ, cum alieno fuerit viro mœchata, placuit, nec in fine dandam ei esse communionem. Si verò eum reliquerit, post decem annos reci-

recipi ad communionem, acta legitima pœnitentia.

65 Si cuius clerici vxor fuerit mœchata, & sciat eam maritus suus mœchari, & eam nō statim proiecerit, nec in fine accipiat communionem: nè ab his, qui exemplum bonæ conuersationis esse debent, videantur magisteria scelerum procedere.

66 Si quis priuignam suam duxerit vxorē, eò quòd sit incestus, placuit, nec in fine dandam esse ei communionem.

67 Prohibendum, nè qua fidelis vel catechumena, aut comicos, aut viros scenicos habeat. quæcunque hoc fecerit, à communione arceatur.

68 Catechumena si per adulterium conceperit, & conceptum necauerit, placuit, eam in fine baptizari.

69 Si quis fortè, habens vxorem, semèl fuerit lapsus, placuit, eum quinquennio agere debere pœnitentiam, & sic reconciliari, nisi necessitas infirmitatis coëgerit, ante tempus dare communionem. Hoc & circa fœminas obseruandum.

70 Si, conscio marito, fuerit mœchata vxor, placuit, nec in fine dandam ei esse communionem. Si verò eam reliquerit, post decem annos accipiat communionem, si eam, cùm sciêrit adulteram, aliquo tempore in domo sua retinuit.

71 Stupratoribus puerorum nec in fine dandam esse communionem.

32.q.1. Si qua mulier in — 72 Si qua vidua fuerit mœchata, & eundem posteà habuerit maritum, post quinquennij tempus, acta legitima pœnitentia, placuit, eam communione reconciliari. Si alium duxerit, relicto illo, nec in fine dandam ei esse communionem. Vel si fuerit ille fidelis, quem acceperit, communionem non accipiat, nisi post decem annos, acta legitima pœnitentia, nisi infirmitas coëgerit velociùs dare communionem.

5.q.6. Delator si qs — 73 Delator, si quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proscriptus vel interfectus, placuit, eum *nec in fine accipere communionem. Si leuior causa fuerit, intra quinquenniū accipere poterit communionē. Si catechumenus fuerit, post quinquennij tempora admittatur ad baptismum.

*non nid

74 Falsus testis, prout crimen est, abstinebit: si tamen non fuerit mortis, quod obiecit. Et si probauerit quòd diù tacuerit, biennij tempore abstinebit. Si autem non probauerit in conuentu clericorum, placuit, per quinquennium abstinere.

75 Si quis autem episcopum, presbyterum, vel diaconem falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem.

76 Si quis diaconum se permiserit ordinari, & posteà fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquandò commiserit, si spontè fuerit confessus, placuit, eum, acta legitima pœnitentia, post triennium accipere communionem. Quòd si alius detexerit, post quinquennium, acta pœnitentia, accipere communionem laicam debere.

77 Si quis diaconus, regens plebem sinè episcopo vel presbytero, aliquos baptizauerit, episcopus eos per benedictionem perficere debebit. Quòd si antè de seculo recesserit, sub fide, qua quis crediderit, poterit esse iustus.

78 Si quis fidelis habens vxorem, cum Iudæa vel Gentili fuerit mœchatus, à communione arceatur. Quòd si alius eum detexerit, post quinquennium, acta legitima pœnitentia, poterit Dominicæ sociari communioni.

79 Si quis fidelis alea, id est, tabula luserit, placuit, eum abstinere. Et si emendatus cessauerit, post annum poterit communione conciliari.

80 Prohibendum est, vt liberti, quorum patroni in seculo fuerint, ad clerum non proueh antur. Dist.54. Prohibendū est vt

81 Nè fœminæ suo potiùs quàm maritorum nominibus, laicis scribere audeant, qui fideles sunt, vel literas alicuius pacificas, ad suum solùm nomen scriptas, accipiant.

CAPITVLA QVATVOR EX concilio Eliberino, quæ desumpta ex Gratiano, non habentur in capitulis præcedentibus.

PRIMVM.

Ante sacram communionem, à propria vxore quisque contineat.

Omnis homo ante sacram communionem à propria vxore abstinere debet tres aut* quatuor, aut septem dies. Nec inter Catholicos connumerabitur, qui in istis temporibus, Pascha, Pentecoste, Natali Domini, non communicauerit. De consec. Dist.2. Omnis homo *quinque

SECVNDVM.

Ante quatuordecim annos, nullus iurare cogatur.

Pueri ante annos quatuordecim non cogantur iurare. Puella quoquè si in puerili ætate in domo patris, illo nesciente, se iuramento constrinxerit, & si pater statim vt audierit contradixerit, vota eius & iuramenta irrita erunt, & faciliùs emendabitur. Burchard. citat ex Concil. Hibern. 22. qō. 5. Pueri ante annos. § Puella quoquè. Et in dec. Iuo.lib.5.

TERTIVM.

Palea præponitur capitulo huic sinè titulo.

Si qua mulier in mortem mariti sui, cum alijs consiliata sit, & ipse vir aliquem illorū se defendendo occiderit, & si probare potest ille vir eam ream esse consilij, potest (vt nobis videtur) ipsam vxorem dimittere, & si voluerit, aliam ducere. Ipsa autē insidiatrix, pœnitentiæ subiecta, absque spe cōiugij maneat. 31 q.1. Si qua mulier.

QVARTVM.

Temeritas emendetur, cùm diffinitio incauta soluitur.

Diffinitio incauta laudabiliter soluēda est. Nec est præuaricatio, sed temeritatis emendatio. 22. q6.4. Diffinitio incauta.

CONCILIVM ARELATENSE PRIMVM,

HABITVM TEMPORE CONSTANTINI IMPERATORIS I.

Et Syluestri Papæ primi. Et est Prouinciale.

Arelate, Galliæ Narbonensis vrbis inter Salies, Plinio lib. 3. cap. 4. Colonia Sextanorū dicta, quòd è sexta legione milites, coloni eò deducti sint. Eam iuxta Rhodanū sitam, celeberrimoq́; emporio insignem scribit Strabo lib. 4.

CAPITVLA CONCILII Arelatensis I.

PROOEMIVM.

DOMINO & sanctissimo fratri Syluestro Episcopo, Marinus, vel cœtus Episcoporum, qui adunati fuerunt in oppido Arelatensi: Quæ decreuimus communi concilio, * charitatiuè significamus, vt omnes sciant, quid in futurum obseruare debeant. [* Charitatiuę.]

CAPITVLVM I.

[De cōsec. dist. 3.] De obseruatione Paschæ Domini, vt vno die & tempore per omnem orbem obseruetur, & iuxta consuetudinem, literas ad omnes tu dirigas. [De obseruatione Paschę.]

2 De his, qui in quibuscunque locis ordinati fuerint ministri, in ipsis locis perseuerent.

3 De his, qui arma proijciunt in * pace, placuit, abstinere eos à communione.

** In codice manuscripto peruesto legitur, in bello: videturq́; magis consentaneum, tales puniri tanquàm desertores.*

4 De agitatoribus, qui fideles sunt, placuit, eos quandiù agitant, à communione separari.

5 De theatricis, & ipsos placuit, quandiù agunt, à communione separari.

6 De his, qui in infirmitate credere volunt, placuit, debere his manum imponi.

7 De præsidibus. Qui fideles ad præsidatum impetu prosiliunt, ità placuit, vt cùm promoti fueruit, literas accipiant ecclesiasticas communicatorias, ità tamen, vt in quibuscunque locis gesserint, ab episcopo eiusdem loci cura de illis agatur, vt cùm cœperint contra disciplinam * publicam agere, tunc demùm à communione excludantur. Similiter & de his fiat, qui rempublicam agere volunt. [* publicè]

8 De Arianis, qui propria lege sua vtuntur, vt rebaptizentur, placuit. Si ad ecclesiam aliqui de hac hæresi venerint, interrogent eos nostræ fidei sacerdotes symbolum. Et si peruiderint, in patre & filio & Spiritusancto eos baptizatos, manus eis tantùm imponatur, vt accipiant Spiritumsanctum. Quòd si interrogati, non responderint hanc Trinitatem, baptizentur. [De cons. dist 4. De Arianis.]

Quidam admodùm antiqui codices sic habent hunc Canonem: De Afris, quòd propria lege sua vtuntur, vt rebaptizent, placuit, vt si ad Ecclesiam &c. [... non *]

9 De his, qui confessorem literas offerunt, placuit, vt sublatis eis literis, alias accipiant communicatorias. [Simile in concilio Eliberino, c. 25.]

10 De his, qui coniuges suas in adulterio deprehendunt, & ijdem sunt adolescentes fideles, & prohibentur nubere: placuit, vt inquantùm potest, consilium eis detur, nè, viuentibus vxoribus suis, licèt adulteris, alias accipiant.

11 De puellis fidelibus, quæ gentilibus iunguntur, placuit, vt aliquanto tempore à communione separentur.

12 De ministris qui fœnerantur, placuit, eos, iuxta formam diuinitùs datam, à communione abstinere. [14. q. 4. Ministri, qui fœ. Luc. 6. e]

13 De

13 De his, qui scripturas sanctas tradidisse dicuntur, vel vasa dominica, vel nomina fratrũ suorum, placuit nobis, vt, quicunque eorum ex actis publicis fuerit detectus, nõ verbis nudis, ab ordine cleri amoueatur.

Nam si ijdem aliquos ordinâsse fuerint deprahẽsi, & de his, quos ordinauerũt, ratio subsistit, nõ illis obsit ordinatio: quoniam multi sunt, qui contra Ecclesiasticã regulam pugnare videntur, & per testes redẽptos putant se ad accusationem admitti debere, qui omninò non admittantur, nisi (ut suprà diximus) actis publicis docuerint, omni se suspicione carere.

14 De his, qui falsò accusant fratres suos, placuit, eos vsq; ad exitum non communicare,
Prou.19.a sed falsum testem, iuxta scripturam, impunitũ non licere esse.

15 De diaconibus, quos cognouimus multis locis offerre, placuit, minimè fieri debere.

16 De his, qui pro delicto suo à cõione separantur, ità placuit, vt quibuscunq; locis fuerãt exclusi, eodẽ loco cõionem consequantur.

17 Vt nullus Episcoporum alium Episcopum conculcet.

18 De diaconibus vrbicis, ut non aliquid per se præsumant, sed honor presbyteris reseruetur.

19 Vt presbyteri sinè conscientia Episcoporum nihil faciant.

20 Vt peregrino Episcopo locus sacrificandi detur.

21 De his, qui vsurpãt sibi, φ soli debeant Episcopũ ordinare, placuit, ut nullus hoc sibi præsumat, nisi assumptis secum alijs septem Episcopis. Si tamen non potuerint septem, sinè tribus fratribus non audeant ordinare.

22 De presbyteris, aut diaconibus, qui solent dimittere loca sua, in quib⁹ ordinati sunt, In decre. Iuo.lib.5.
& ad alia loca se transferunt, placuit, ut his locis ministrent, quibus præfixi sunt. Qui si relictis locis suis, ad alium locum se transferre voluerint, deponantur.

23 De his qui apostatant, & * antequàm se *nũquàm
ad Ecclesiam repræsentent, nec quidem pœnitentiam agere quærunt, & posteà infirmitate correpti, petunt communionem, placuit, eis non dandam communionem, nisi reualuerint, & egerint dignos fructus pœnitentiæ.

CONCILIVM GANGRENSE

CELEBRATVM TEMPORE SYLVESTRI PAPÆ PRIMI,

Circa annum Domini 324. in Paphlagonia seu regione Pelasgorum aduersus Eustathium Sebastiensem in Armenia Episcopum. Et est Prouinciale, sed approbatum a Leone IIII. dist.20.c.de libell.

Gangra, ciuitas est Paphlagoniæ in minori Asia, à Deiotaro Castoris filio iusto imperio occupata. Vide Strabonẽ lib.12. & Plin.lib.6.c.2.

ARGVMENTVM EX GRATIANO in Concilium Gangrense.

Dist.15. Prima annotatio. SYNODVS Gangrensis post Nicenã legitur fuisse, in qua patres 16. statuerunt canones 20. propter quasdã necessitates Ecclesiasticas, maximè contra Eustathium, qui dicebat, φ nullus in cõiugali gradu positus, nec vllus fidelis, qui non omnibus renunciaret quæ possideret, spem ullam ad Deũ haberet. Et multa alia venenosa, quæ enumerare longum est. Et infrà in
Dist.28.Si quis discernit. Dist.19. Sciẽdũ est. alio loco. Item opponitur ex Concilio Gangrẽsi, Si quis discernit presbyterum cõiugatũ tanquàm occasione nuptiarũ, φ offerre nõ debeat, & ab eius oblatione ideò abstinet, anathema sit. Sed notandũ est, inquit, φ sm Isidorum pleraq; capitula ex causa, ex loco, ex tpe, ex persona consideranda sunt. Hinc etiàm Gregorius
Dist.29. Regulæ sanctorũ. Dis.30 ca Illud autẽ quod in canone. ait: Regulæ sanctorum patrum pro tempore, loco & psona & negotio, instãte necessitate, traditæ sunt. Illud ergò, quod in Concilio Gãgrẽsi legitur, ex causa consideratur & ex tpe. Causa fuit hæresis Manichæorũ, qui cõiugiũ detestabantur. Sicut etiàm quorundã superstitio, nul ta in Catholicorũ detestationem introduxisse inuenitur, contra quos in Gangrensi Concilio statum legitur. Hæc Gratianus.

QVa occasione Gangrensis Synodus celebrata sit, apud Nicephorum historia Ecclesiast.li.9.ca.16. his verbis exponitur: Apud Armenios verò & Paphlagones, atque in Põti montibus monasticam philosophiam colere primùm cœpisse Eustathius fertur, qui Sebastiæ Armeniorum sacris Ecclesiæ rebus præfuit. Et post pauca: Vulgatum porrò de eo est, nimis eum exacta cura & diligentia in absurdas quoquè impegisse obseruationes, Ecclesiastico Canoni minimè accommodatas. Sunt tamen, qui eum reprahensioni eximunt, & quosdam ex sectatoribus eius eo nomine accusant. Nam illi precationibus in domibus virorum, qui in matrimonio viuerent, etiamsi presbyteri essent operari recusarunt, eosq; nec alloquio dignati sunt. Diebus quoquè Dominicis ieiunia seruarunt, & conuentus ecclesiasticos plurimùm domi egerunt. Locupletes, extorres prorsùs regno cœlorum esse duxerunt, Qui vel semel carnes edissent, eos repudiarunt. Vestitum monachorum aliorum consuetum reijciẽtes, nouo atque insolito amictu sunt vsi. Sed & alia multa nouarunt. Ab ijs multa non obscuro loco nata fœmina seducta, sub continentia prætextu maritos suos, quibus adolescentulæ nupserant, reliquere. Posteà autem, cùm continere se non possent, Socr.lib. 2. cap.47.

CAPVT SEXTVM.

Vt diaconi non essent plus, vel amplius per parochiarũ examen, nisi duo, & diaconi cardinales vrbis Romæ vij, ita tamen, vt dalmaticis vterent, & pallia linostmia lçuã eorũ tegerẽt.

Et diaconi non essent plus nec amplius per parochiarũ examẽ, nisi duo, & diacones cardinales vrbis Romæ septem.

CAPVT SEPTIMVM.

Ita autem Syluester clara voce dicebat ad coepiscopos, vt à subdiacono vsque ad lectorem omnes subditi essent diacono cardinali vrbis Romæ, in ecclesia honorem repræsentans tantum, Pontifici vero presbyteri, subdiaco. diac. acolyti, exorcista lectori in omni loco repræsentans obsequium, siue in publico, siue in gremio ecclesiæ, tantum pontifici.

Ita tamen Syluester clara voce dicebat ad coepiscopos, vt à subdiacono vsque ad lectorem omnes subditi essẽt diacono cardinali vrbis Romæ, in ecclesia repræsentantes tantum. Põtifici vero presbyteri, diaconi, subdiacones, acolythi, exorcistas lectori in omni loco repræsentantes obsequium, siue in publico, siue in gremio ecclesiæ tantum pontifici.

CAPVT OCTAVVM.

Nullum autem subdiaconorum ad nuptias transire præcipimus, ne aliqua præuaricatione præsumpserit.

Nullus autem subdiaconorum ad nuptias transire præcipimus, ne aliquam præuaricationem sumpserit.

CAPVT NONVM.

Nullus lector vel ostiarius vasa sacrata contingeret, nullus acolythus rem sacratam à presbytero iam alio porrigeret, nisi tantum supportaret, quod et sacerdos imponet suo ore benedictum.

Nullus lector vel ostiarius vasa sacrata contigerit, nullus acolythus rem sacratam à presbytero iam alio porrigeret, nisi tantum supportaret, quod ei sacerdos imponeret suo ore benedictum.

CAPVT DECIMVM.

Nullus etiam episcoporum virginem sacratam maritali expeteret benedici, nisi eam probauerit lxxij. annorum esse constituta, vbi probabitur iudicium, pudicitia vero, vt in lxxij. annos, requirẽs verum CHRISTVM, Pudicitia custodita, vncta vertice introducatur ad nuptias Christi, velamen capitis ferens, non cordis. Et subscripserunt supradicti episcopi in istud, prædicante Syluestro episcopo vrbis Romæ. Et subscripsit autem & nouissimus Calpurnus præfectus vrbis. Subscripsit autem Augnst. Constantinus, matre Helena Aug. Tunc dedit orationem, sedens in eodẽ loco, & discesserunt.

Nullus etiam episcoporum virginem sacratam maritali consortio expeterit benedicere, nisi eam probauerit lxxij. annorum esse constitutam. Ibi probabitur iudici à pudicitia vera, aut in lxx. annis requirẽs uirum Christum, pudicitia custodita, vncta vertice introducatur ad nuptias CHRISTI, velamen capitis ferens, non cordis. Et subscripserunt supradicti episcopi in istud, prædicante Syluestro episcopo vrbis Romæ. Subscripsit autem & nouissimus Calphurnius præfectus vrbis. Subscripsit Augustus Constantinus cum matre Helena Augusta. Tunc dedit orationem, sedens in eodem loco, & discesserunt.

ACTIO SECVNDA.

Alia autem die venerunt omnes presbyteri vrbis Romæ, & diaconi omnes 284. in thermas Domitianas, quæ nunc Traianas, & sedit sedem suam in eodem loco. Vbi autem fecit septem regiones, & diuidit diaconibus. Erant autem diacones isti, Fabianus, Marcus, Liuerius, Archidamus, Iulius. Ordinauit autem alios duos, Priscum & Theodorum, vniuersus sexus presbyteri, & diacones, & clerus hoc popoścerunt Syluestrum episcopum, vt eos ordinaret. Ibi autem in thermas hos duos Priscum & Theodorum subordinauit, non

Alia autem die venerunt omnes presbyteri vrbis Romæ & diacones & episcopi oẽs 284. intra thermas Domitianas, quæ nunc Traianas, & sedit in sede sua in eodem loco. Ibi autem fecit 7. regiones, & diuisit diaconibus. Erant autem diacones isti, Fabianus, Marcus, Liberius, Archidamus, Iulius. Ordinauit autem & alios duos, Priscum & Theodorum. Vniuersus sexus presbyteri & diacones & clericus hoc popoścerunt à Syluestro episcopo, vt eos ordinaret. Ibi autem in thermis hos duos, Priscum & Theodorum subor-

non ordinauit aut consecrauit eos, nisi ingremio basilicæ consecrauit, & præter synodi cōstituit.

subordinauit, non ordinauit & consecrauit eos nisi in gremio basilicæ consecrauit, Et præter synodum constituit.

CAPVT VNDECIMVM.

Vt nullus ex laica persona ad honorem acolythi vsque ad episcopatum sublevaretur, nisi prius fuisset lector annis triginta. Deinde vna die exorcista, & postea caperet onus acolythi, & faceret in eodem ordine acolythus annis decem, ut acciperet onus subdiaconi, & in subdiaconatu esset annis quinque, deinde ad diaconatus honorem pertingeret fixus, rogantibus triginta presbyteris examen, ut esset diaconus Cardinalis, quia a prima sede erat constitutum, vt seruiret annis septem. Hoc enim quod si quis desideraretur ordinem presbyterij, ita exigeretur, ut in septem annos cuncto clero Romano priuaretur doctrinæ, natiuitatis, generositatis, & consilio, non expetens prædam a quaquam opinione clara firma omnes presbyteri declararent & firmarent, & sic ad ordinem presbyterii accederent, & facerent in eodem ordine annos tres. Et si exigit ordo, uel dispositio, uel cura pietatis, aut sanctitatis, ad onus episcopatu accedere, ut omnis clerus peteret ordinarj ex uno uoto perhenni. Quod ita gestum sit, & sermonibus Syluestri episcopi nil opponebat, sed magis firmabant, prece. Dixit autem & hoc Syluester episcopus vrbis Romæ: Audite sancti & coepiscopi. Nemo abscondat, quod ei videtur iustitia obiurgare. Responderunt cum omnes episcopi, & dixerunt, clamantes uniuersis presbyteris clericisque: In te iustitia, & pietas à te non discedat, quoniam a nobis nihil iudicabitur, in opinionem dictorum tuorum, quoniam sapientia non est, nisi in patientia fuerit constructa. Dixit autem Syluester episcopus: Quoniam si sapientia non est, nisi in patientia, quicquid sermone fixero, uestro cyrographo confirmetur.

Vt nullus ex laica persona ad honorem acolythus usque ad episcopatum sublevaretur, nisi prius fuisses lector annis triginta, deinde uno die exorcista, & postea caperet onus acolythi, & faceret in eodem ordine acolythi annos decem, ut acciperet onus subdiaconi, & in subdiaconatu esset annos quinque. Deinde ad diaconatus honorem pertingeret fixus rogantibus triginta presbyteris examen, ut esset subdiaconus Cardinalis, qui à prima sede erat constitutum, ut seruiret annos septem. Hoc enim quod si quis desideraret ordinem presbyteri, ita exigeretur ut in septem annis a cuncto clero Romano probaretur doctrinæ, natiuitatis, generositatis, & consilio non expetens prædam a quoquam opinione clara firmarent omnes presbyteri declararent & firmarent, & sic ad ordinem presbyterii accederet & faceret in eodem ordine annos tres. Et si exigat ordo uel dispositio, uel cura pietatis aut sanctitatis, ad onus episcopatus accederet, ut omnis clerus peteret ordinare ex uno uoto perhenni, quod ita gestum sit, quod & sermonibus Syluestri episcopi nil opponebat synodus, sed magis firmabat prece. Dixit autem & hoc Syluester urbis Romæ episcopus: Audite sancti & coepiscopi, Nemo abscondat quod ei uideretur iustitia obiurgare. Responderunt omnes episcopi, & dixerũt, clamantes cum uniuersis presbyteris clericisque: Vincet iustitia, & pietatis a te non discedat. Quoniam a nobis nihil iudicabitur in opinione dictorum tuorum, quoniam sapientia non est, nisi in patientia fuerit constructa. Dixit autem Syluester episcopus: Quoniam si sapientia non est, nisi in patientia, quicquid sermone fixero, vestro chirographo confirmetur.

CAPVT DVODECIMVM.

Nemo enim det pœnitentiam, nisi quadraginta annorum petenti baptismum, omnibus enim prædicantes date, Matt. vltimo.

Nemo enim det pœnitentiam, nisi quadragiota annorum, petenti. Baptismum enim omnibus date.

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

Nemo enim, nisi velamen cœleste acceperit, primum coniugij per manus sacerdotis ad clericatus honorem non accedat. Finctus est enim.

Nemo enim nisi velamen cœleste acceperit primum coniugij per manus sacerdotis, ad clericatus honorem accedat. Testimonium clerici aduersus laicum non admitti. Finctus est enim.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

Testimonium clerici aduersus laicum nemo accipiat.

Testimonium clerici aduersus laicum nemo recipiat.

CAP. Ne-

FINIS.

CONCILIVM ELIBERINVM XIX. EPISCOPORVM;

Tempore Constãtini & Syluestri Papæ primi, & circa tempora Nicęnę Synodi celebratũ, in quo editi Canones octoginta & vnus. est Prouinciale, nunquàm ab Ecclesia receptum, ob Can. 36. & forte etiam ob 34.

Cùm conuenissent sancti & religiosi Episcopi in Ecclesia Eliberina, hoc est,

*Aquitan. Felix Episcopus * Anxitanus,
* Sabinus *Sauinus Episcopus * Spaleñ,
* Hispaleñ, Smagius Episcopus * Bigerreñ,
* Bigerreñ, Pardius Episcopus Mentesanus,
Catonus Episcopus Corsicanus,
Valerius Episcopus Cæsaraugustanus,
Melanthius Episcopus Toletanus,
Vincentius Episcopus Ossonabeñ,
Successus Episcopus Eliocroceñ,
Patricius Episcopus Malacitanus,
Osius Episcopus Corduben,
Camerinus Episcopus Tuccitanus,
Secundinus Episcopus Castaleuceñ,
Flauius Episcopus Eliberinus,
Liberius Episcopus Emeritanus,
Decentius Episcopus Legioneñ,
*Salarieñ, Ianuarius Episcopus * Sibatieñ,
Quintianus Episcopus Elboreñ,
Eutychianus Episcopus Bastitanus,
Residentibus etiam 36. presbyteris, adstantibus diaconibus & omni plebe, vniuersi Episcopi dixerunt:

CAPITVLVM PRIMVM.

Est Prouincialis Synodus.

PLACVIT, vt quicunque post fidem baptismi salutaris, adulta ætate ad templum idoli idololatraturus accesserit, & fecerit, quod est crimen capitale; nec in fine eum ad communionem suscipere.

2 Flamines, qui post fidem lauacri & regenerationis sacrificauerint, eò quòd geminauerint scelera, accedente homicidio, vel triplicauerint facinus, cohærente mœchia; placuit, eos nec in fine accipere communionem.

3 Item, flamines qui non immolauerunt, sed munus tantùm dederunt, eò quòd se à funestis abstinuerunt sacrificijs, placuit, in fine eis præstare communionem, acta tamen legitima pœnitentia. Item, ipsi post pœnitentiam fuerint mœchati, placuit vlterius eis non esse dandam communionem, nè lusisse de dominica communione videantur.

4 Item, Flamines, si fuerint catechumeni, & se à sacrificijs abstinuerunt, post triennij tempora, placuit, ad baptismum admitti debere.

Dist. 50. Si qua fœmina.

5 Si qua fœmina, furore zeli accensa, flagellis verberauerit ancillam suam, ità vt intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eò quòd incertum sit, volũtate, an casu, occiderit: si voluntate, post septem annos: si casu, per quinque annorum tpa acta legitima pœnitẽtia, ad cõionem placuit admitti. Quòd si infra tpa cõstituta, fuerit infirmata, accipiat cõionem.

6 Si quis verò maleficio interficiat alterũ, eò quòd sinè idololatria perficere scelus non potuit, nec in fine impartiendam esse illi communionem.

7 Si quis fortè fidelis, post lapsum mœchię, post tempora constituta acta pœnitentia, denuò fuerit fornicatus, placuit, eum nec in fine habere communionem.

8 Item, fœminæ, quæ nulla præcedente causa, reliquerunt viros suos, & alteris se copulauerunt, nec in fine accipiant communionem.

9 Item, fidelis fœmina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum duxerit, prohibeatur, nè ducat. Si autem duxerit, non priùs accipiat communionem, quàm is quem reliquit, de seculo exierit, nisi necessitas infirmitatis dare compulerit. 32. q. 8. Fidelis fœmina, quę

10 Si ea, quam cathecumenus reliquit, duxerit maritum, potest ad fontem lauacri admitti. Hoc & circa fœminas catechumenas erit obseruandum. (a) Quòd si fuerit fidelis, quæ ducitur ab eo, qui vxorem inculpatam reliquit, & cum cluerit illum ab vxore, quam sinè causa reliquit, placuit, huiusmodi in fine dari communionem.

(a) *Quòd si ducitur ab eo, qui inculpatam reliquit vxorem, & eum scierit habere vxorem, quã sinè causa reliquit: placuit, nec in fine huius dati communionem. Sic habet codex quidam membranaceus.*

11 Intra quinquennij autem tempora catechumena si grauiter fuerit infirmata, dandũ ei baptismum, placuit, non denegari.

12 Mater vel parentes, vel quælibet fidelis, si lenocinium exercuerit, eò quòd alienum vendiderit corpus, vel potiùs suum, placuit eam nec in fine accipere communionem.

13 Virgines, quæ se Deo dedicauerunt, si pactum perdiderint virginitatis, atque eidem libidini seruierint, non intelligentes quid admiserint, placuit, nec in fine dandam eis esse communionem. Quòd si semetipsas pœnituerint, quòd infirmitate corporis lapsæ fuerint, & toto tempore vitæ suæ huiusmodi fœminæ egerint pœnitentiam, & abstinuerint se à coitu, eò quòd lapsæ potiùs videantur, placuit, eas in fine communionem accipere debere. 27. q. 1. Virgines, quæ se

14 Virgines, quæ virginitatem suam non custodierint, si eosdem, qui eas violauerunt, * duxerint & tenuerint maritos, eò quòd solas nuptias violauerint, post annum sinè pœnitentia reconciliari debebunt. Vel si alios cognouerint viros, eò quòd mœchatæ sint, placuit, per quinquennij tempora, acta legitima pœnitentia, admitti eas ad communionem. * acceperint

15 Propter copiam puellarum, gentilibus minimè in matrimonium dandæ sunt virgines Christianæ, nè ætas in flore tumens, in adulterio resoluatur animæ.

Hæ-

16 Hæreticis, qui errant ab Ecclesia Catholica, nec ipsis catholicas dandas puellas, sed neque Iudæis, neque hæreticis dari placuit, eò quòd nulla possit esse societas fidelis cum infideli. Si contra interdictum fecerint parentes, abstinere per quinquennium placet.

17 Si qui fortè sacerdotibus idolorum filias suas iunxerint, placuit, nec in fine eis dãdam communionem.

18 Episcopi, presbyteri, diacones, si in ministerio positi, detecti fuerint quòd sint mœchati, placuit, & propter scandalum, & propter nefandum crimen, nec in fine eos communionem accipere debere.

19 Episcopi, presbyteri, & diaconi, locis suis negociandi causa non discedant, nec circumeuntes prouincias, quæstuosas nundinas sectentur. Sanè, ad victum sibi conquirendum, aut filium, aut libertum, aut mercenarium, aut amicum, aut quemlibet mittant: & si voluerint negociari, intra prouinciam negocientur.

In decre. Iuo. lib. 3. & dist. 47. Si quis clericorum.

20 Si quis clericorum detectus fuerit vsuras accipere, placuit, degradari & abstinere. Si quis etiàm laicus accepisse probatur vsuras, & promiserit correptus, se iam cessaturum, nec vlteriùs exacturum, placet, ei veniam tribui. Si verò in ea iniquitate durauerit, ab ecclesia sciat se esse proijciendum.

21 Si quis in ciuitate positus, per tres dominicas Ecclesiam non accesserit, * pauco tempore abstineat, ut correptus esse videatur.

* tanto

22 Si quis de catholica Ecclesia ad hæresim transitum fecerit, rursusque ad Ecclesiam recurrerit, placuit, huic pœnitentiam nõ esse denegandam, eò quòd cognouerit peccatum suũ, qui etiàm decem annis agat pœnitentiam, cui post decem annos præstari communio debet. Si verò infantes fuerint transducti, quòd non suo vitio peccauerint, incunctanter recipi debent.

23 Ieiunia seu abstinentias per singulos mẽses placuit celebrari, exceptis diebus duorum mensium Iulij & Augusti, ob * eorundem infirmitatem.

*Ieiunij superpositiones.

24 Omnes qui peregrè fuerint baptizati, eò quòd eorum minimè sit cognita vita, placuit, ad clerum non esse promouendos in alienis prouincijs.

Distin. 98. Oẽs qui in peregr.

25 Omnis qui attulerit literas confessorias, sublato nomine confessoris, eò quòd sub hac nominis gloria passim concutiant simplices, communicatoriæ ei dandæ sunt literæ.

Vide in Arelaten. concil. 1. cap. 9.

26 Errorem placuit corrigi, vt omni sabbati die ieiuniorum superpositionem celebremus.

27 Episcopus, vel quilibet clericus alius, aut sororem, aut filiam virginem dicatam Deo, tantùm secum habeat: extraneam verò nequaquàm secum habeat.

28 Episcopum, placuit, ab eo, qui non communicat, munera accipere non debere.

29 Energumenum, qui ab erratico spiritu exagitatur, huius nomen, neque ad altare cum oblatione esse recitandum, neque permittendum, vt sua manu in Ecclesia ministret.

30 Subdiaconem, eum ordinari non debere, qui in adolescentia sua fuerit mœchatus, eò quòd postmodùm per subreptionem ad altiorem gradum non sit promouendus. Si autem aliqui sunt in præteritum ordinati, amoueantur.

31 Adolescentes, qui post fidem lauacri salutaris, fuerint mœchati, cum duxerint vxores, acta legitima pœnitentia, placuit ad communionem eos admitti debere.

32 Si quis graui lapsu in ruinam mortis inciderit, placuit, agere pœnitentiam non debere sine Episcopi consultu, sed potiùs apud Episcopum agat, cogente tamen infirmitate. Non est presbyterorum aut diaconorum, communionem talibus præstare debere, nisi eis iusserit Episcopus.

33 Placuit, in totum prohibere Episcopis, presbyteris, diaconibus, ac subdiaconibus positis in ministerio, abstinere se à coniugibus suis, & non generare filios. Quod quicunque fecerit, ab honore clericatus exterminetur.

34 Cereos per diem placuit in cœmeterio non incendi. Inquietandi enim sanctorum spiritus non sunt. Qui hæc non obseruauerint, arceantur ab ecclesiæ communione.

35 Placuit, prohiberi, nè fœminæ in cœmeterio peruigilent, eò quòd sæpè sub obtentu orationis, scelera latenter committant.

36 Placuit, picturas in Ecclesia esse non debere, nè quod colitur aut adoratur, in parietibus depingatur. In decre. Iuo. lib. 3.

Hic Canon 36. tunc temporis fortè ob aliquas causas necessariò vel vtiliter institutus est. At postea in 7. Synodo œcumenica picturæ & imagines, atque earum pia venaratio approbata est.

37 Eos, qui à spiritibus immundis vexantur, si in fine mortis fuerint constituti, baptizari placet. Si verò fideles fuerint, dandam eis esse communionem. Prohibendum etiàm, nè lucernas publicè accendant. Si facere contra interdictum voluerint, abstineant à communione.

38 Peregrè nauigantes, aut si Ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem (qui lauacrum suum integrum habet, nec sit bigamus) baptizare, in necessitate infirmitatis positum catechumenum, ità vt, si superuixerit, ad episcopum eum perducat, vt per manûs impositionem perfici possit.

39 Gentiles, si in infirmitate desiderauerint sibi manus imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte honesta vita, placuit, eis manum imponi, & fieri Christianos.

40 Placuit prohiberi, ut cùm rationes suas accipiunt possessores, quicquid ad idolum

lum datum fuerit, acceptum non inferant. Si verò post interdictum fecerint, per quinquennij spatia temporis à communione esse arcendos.

41 Admonere placuit fideles, vt quantùm possunt, prohibeant, nè idola in domibus suis habeant. Si verò vim metuunt seruorum, vel seipsos puros conseruent. Si non fecerint, alieni ab ecclesia habeantur.

42 Eos, qui ad primam credulitatis fidem accedunt, si bonæ fuerint conuersationis, intra biennium temporis, placuit, ad baptismi gratiam admitti debere: nisi infirmitate compellente, coegerit ratio, vel socio subuenire periclitanti, vel gratiam postulanti.

43 Prauam institutionem emendari placuit iuxta authoritatem scripturarum, vt cuncti diem pentecostes celebremus. Quod qui non fecerit, quasi nouam hæresim induxisse notetur.

44 Meretrix quæ aliquandò fuerit, & postea habuerit maritum, si postmodùm ad credulitatem venerit, incunctanter placuit esse recipiendam.

45 Qui aliquandò fuerit catechumenus per infinita tempora, & nunquàm ad Ecclesiam accesserit, si eũ, de clero quisquam agnouerit, voluisse esse Christianum, aut testes aliqui extiterint fideles, placuit, baptismum ei non negari, eò quòd in vetere homine deliquisse videatur.

46 Si quis fidelis apostata, per infinita tempora ad Ecclesiam non accesserit, si tamè aliquandò fuerit reuersus, nec fuerit idololatra, post decem annos, placuit, eum communionem accipere.

47 Si quis fidelis habens vxorem, non semèl, sed sæpè, fuerit mœchatus, in fine mortis est conueniendus. Quòd si se promiserit cessaturum, detur ei communio. Si resuscitatus, rursùs fuerit mœchatus, placuit, vlteriùs non edere eum de communione pacis.

1.q.1. Emẽdari placuit. 48 Emendari placuit, vt hi qui baptizantur, (vt fieri solebat) nummos in concham non mittant, nè sacerdos, quòd gratis accepit, precio distrahere videatur. Neque pedes eorum lauandi sunt à sacerdotibus, vel clericis.

49 Admoneri placuit possessores, vt non patiantur fructus suos, quos à Deo percipiunt cum gratiarum actione, à Iudæis benedici, nè nostram irritam & infirmam faciant benedictionem. Si quis post interdictum facere vsurpauerit, penitùs ab Ecclesia abijciatur.

50 Si verò aliquis clericus, siue fidelis fuerit, qui cum Iudæis cibum sumpserit, placuit, eum à communione abstinere, vt debeat emendari.

51 Ex omni hæresi, qui ad nos fidelis venerit, minimè est ad clerum promouendus. Vel si qui sunt in præteritum ordinati, sinè dubio deponentur.

52 Si qui inuenti fuerint libellos famosos in Ecclesia ponere, anathematizentur. 5.q.1. Si qui inuẽti

53 Placuit cunctis, vt ab eo Episcopo quis recipiat communionem, à quo abstentus in crimine aliquo fuerit. Quòd si aliquis Episcopus præsumpserit eum admittere, illo adhuc minimè sciente vel consentiente, à quo fuerat communione priuatus, sciat se huiusmodi causas inter fratres esse cum status sui periculo præstaturum.

54 Si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum, triennij tempore abstineant se à cõmunione. Si tamen ijdem, sponsus vel sponsa, in illo graui crimine fuerint deprachensi, excusati erunt parentes. Si verò in eodem fuerint vitio, & polluerint se consentiendo, superior sententia seruetur.

55 Sacerdotes, qui tantùm sacrificantium coronam portant, nec sacrificant, nec de suis sumptibus aliquid idolis præstant, placuit, post biennium accipere communionem.

56 Magistratũ verò, anno quo agit dũuiratum, prohibere placet, vt se ab Ecclesia cohibeat.

57 Matronæ, vel earum mariti, vestimenta sua ad ornandam seculariter pompam non dent. Et si fecerint, triennij tempore abstineant.

58 Placuit, vbicunque, & maximè in eo loco, in quo primæ cathedræ constitutus est episcopus, vt interrogentur hi, qui communicatorias literas tradunt, an omnia rectè habeant, & suo testimonio comprobentur.

59 Prohibendum, nè quis Christianus aut gentilis, ad idolum Capitolij, sacrificandi causa, ascendat & videat. Quòd si fecerit, pari crimine teneatur. Si fuerit fidelis, post decem annos acta pœnitentia recipiatur.

60 Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occisus, quia in Euangelio non est scriptum, neque inuenitur ab Apostolis vnquàm factũ: placuit, in numerum eum non recipi martyrum.

61 Si quis post obitum vxoris suæ, sororem eius duxerit, & ipsa sit fidelis, quinquennio à communione placuit abstinere: nisi fortè velociùs dari pacem, necessitas coëgerit infirmitatis.

62 Si augur, aut pantomimi credere voluerint, placuit, vt priùs artibus suis renuncient, & tunc demùm suscipiantur, ità vt vlteriùs non reuertantur. Quòd si facere contra interdictum tentauerint, proijciantur ab Ecclesia.

63 Si qua mulier per adulterium, absente marito, conceperit, idque post facinus occiderit, placuit ei nec in fine dandam esse communionem, eò quòd geminauerit scelus.

64 Si qua mulier, vsque in finem mortis suæ, cum alieno fuerit viro mœchata, placuit, nec in fine dandam ei esse communionem. Si verò eum reliquerit, post decem annos reci-

recipi ad communionem, acta legitima pœnitentia.

65 Si cuius clerici vxor fuerit mœchata, & sciat eam maritus suus mœchari, & eam nô statim proiecerit, nec in fine accipiat communionem: nè ab his, qui exemplum bonæ conuersationis esse debent, videantur magisteria scelerum procedere.

66 Si quis priuignam suam duxerit vxorê, eò quòd sit incestus, placuit, nec in fine dandam esse ei communionem.

67 Prohibendum, nè qua fidelis vel catechumena, aut comicos, aut viros scenicos habeat. quæcunque hoc fecerit, à communione arceatur.

68 Catechumena si per adulterium conceperit, & conceptum necauerit, placuit, eam in fine baptizari.

69 Si quis fortè, habens vxorem, semèl fuerit lapsus, placuit, eum quinquennio agere debere pœnitentiam, & sic reconciliari, nisi necessitas infirmitatis coëgerit, ante tempus dare communionem. Hoc & circa fœminas obseruandum.

70 Si, conscio marito, fuerit mœchata vxor, placuit, nec in fine dandam ei esse communionem. Si verò eam reliquerit, post decem annos accipiat communionem, si eam, cùm sciêrit adulteram, aliquo tempore in domo sua retinuit.

71 Stupratoribus puerorum nec in fine dandam esse communionem.

32. q. 1. Si qua mulier in — 72 Si qua vidua fuerit mœchata, & eundem posteà habuerit maritum, post quinquennij tempus, acta legitima pœnitentia, placuit, eam communione reconciliari. Si alium duxerit, relicto illo, nec in fine dandam ei esse communionem. Vel si fuerit ille fidelis, quem acceperit, communionem non accipiat, nisi post decem annos, acta legitima pœnitentia, nisi infirmitas coëgerit velociùs dare communionem.

5. q. 6. Delator si qs — 73 Delator, si quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proscriptus vel interfectus, placuit, eum* nec in fine accipere communionem. Si leuior causa fuerit, intra quinquenniû accipere poterit communionê. Si catechumenus fuerit, post quinquennij tempora admittatur ad baptismum. *non nisi

74 Falsus testis, prout crimen est, abstinebit: si tamen non fuerit mortis, quod obiecit. Et si probauerit quòd diù tacuerit, biennij tempore abstinebit. Si autem non probauerit in conuentu clericorum, placuit, per quinquennium abstinere.

75 Si quis autem episcopum, presbyterum, vel diaconem falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem.

76 Si quis diaconum se permiserit ordinari, & posteà fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquandò commiserit, si spontè fuerit confessus, placuit, eum, acta legitima pœnitentia, post triennium accipere communionem. Quòd si alius detexerit, post quinquennium, acta pœnitentia, accipere communionem laicam debere.

77 Si quis diaconus, regens plebem sinè episcopo vel presbytero, aliquos baptizauerit, episcopus eos per benedictionem perficere debebit. Quòd si antè de seculo recesserit, sub fide, qua quis crediderit, poterit esse iustus.

78 Si quis fidelis habens vxorem, cum Iudæa vel Gentili fuerit mœchatus, à communione arceatur. Quòd si alius eum detexerit, post quinquennium, acta legitima pœnitentia, poterit Dominicæ sociari communioni.

79 Si quis fidelis alea, id est, tabula luserit, placuit, eum abstinere. Et si emendatus cessauerit, post annum poterit communioni conciliari.

80 Prohibendum est, vt liberti, quorum patroni in seculo fuerint, ad clerum non prouehantur. Dist. 54. Prohibendû est vt

81 Nè fœminæ suo potiùs quàm maritorum nominibus, laicis scribere audeant, qui fideles sunt, vel literas alicuius pacificas, ad suum solùm nomen scriptas, accipiant.

CAPITVLA QVATVOR EX concilio Eliberino, quæ desumpta ex Gratiano, non habentur in capitulis præcedentibus.

PRIMVM.

Ante sacram communionem, à propria vxore quisque contineat.

Omnis homo ante sacram communionem à propria vxore abstinere debet tres aut* quatuor, aut septem dies. Nec inter Catholicos connumerabitur, qui in istis temporibus, Pascha, Pentecoste, Natali Domini, non communicauerit. De cons. Dist. 2. Omnis homo *quinque

SECVNDVM.

Ante quatuordecim annos, nullus iurare cogatur.

Pueri ante annos quatuordecim non cogantur iurare. Puella quoquè si in puerili ætate in domo patris, illo nesciente, se iuramento constrinxerit, & si pater statim vt audierit contradixerit, vota eius & iuramenta irrita erunt, & faciliùs emendabitur. Burchard. citat ex Concil. Hibern. 22. q. 5. Pueri ante annos. § Puella quoquè. Et in dec. Iuo. lib. 8.

TERTIVM.

Palea præponitur capitulo huic sinè titulo.

Si qua mulier in mortem mariti sui, cum alijs consiliata sit, & ipse vir aliquem illorû se defendendo occiderit, & si probare pôtest ille vir eam ream esse consilij, potest (vt nobis videtur) ipsam vxorem dimittere, &, si voluêrit, aliam ducere. Ipsa autê insidiatrix, pœnitentiæ subiecta, absque spe côiugij maneat. 31. q. 1. Si qua mulier.

QVARTVM.

Temeritas emendetur, cùm diffinitio incauta soluitur.

Diffinitio incauta laudabiliter soluêda est. Nec est præuaricatio, sed temeritatis emendatio. 22. q6. 4. Diffinitio incauta.

CONCILIVM ARELATENSE PRIMVM,
HABITVM TEMPORE CONSTANTINI IMPERATORIS I.
Et Syluestri Papæ primi. Et est Prouinciale.

Arelate, Galliæ Narbonensis vrbis inter Salies, Plinio lib. 3. cap. 4. Colonia Sextanorũ dicta, quòd è sexta legione milites, coloni eò deducti sint. Eam iuxta Rhodanũ sitam, celeberrimúq; emporio insignem scribit Strabo lib. 4.

CAPITVLA CONCILII Arelatensis I.

Vt vno die & tempore Pascha celebretur. 1
Vt vbi quisque ordinatur, ibi permaneat. 2
Vt qui in * pace arma proijciunt, excommunicentur. 3 (* bello)
Vt aurigæ, dum agitant, excommunicentur. 4
Vt qui in theatris conueniunt, excommunicentur. 5
Vt in infirmitate conuersi, manûs impositionem accipiant. 6
De præsidibus, vt cum conscientia episcopi sui communicent. 7
Vt ex hæresi conuersi, in Trinitate baptizentur. 8
Vt qui confessorum literas portant, alias accipiant. 9
Vt cuius vxor adulterauit, ipse aliam non accipiat. 10
Vt fœminę fideles, quæ gentilibus se iunxerunt, excommunicentur. 11
Vt clerici fœneratores excommunicentur. 12
Vt proditores fratrum, vel vasorum, seu scripturarum, cum verberibus deponantur. 13
Vt falsi accusatores fratrum, vsque ad exitum excommunicentur. 14
Vt Leuitæ non offerant. 15
Vt pœnitentes, vbi acceperint * onerationem, ibi communicent. 16
Vt nullus episcopus alium conculcet episcopum. 17
Vt diaconus nihil sinè presbytero suo agat. 18
Vt presbyteri sinè conscientia episcoporum suorum nihil faciant. 19
Vt peregrino episcopo locus sacrificandi detur. 20
Vt sinè tribus episcopis nullus episcopus ordinetur. 21
Vt clericus alibi transiens, excommunicetur. 22
Vt apostatæ, qui tardiùs reuertuntur, nisi per dignam pęnitentiã non recipiantur. 23

PROOEMIVM.

DOMINO & sanctissimo fratri Syluestro Episcopo, Marinus, vel cœtus Episcoporum, qui adunati fuerunt in oppido Arelatensi: Quæ decreuimus communi concilio, * charitatiuè significamus, vt omnes sciant, quid in futurum obseruare debeant. (* Charitatiuę.)

CAPITVLVM I.

(De cõsec. dist. 3.) De obseruatione Paschæ Domini, vt vno die & tempore per omnem orbem obseruetur, & iuxta consuetudinem, literas ad omnes tu dirigas. (De obseruatione Paschę.)

2 De his, qui in quibuscunque locis ordinati fuerint ministri, in ipsis locis perseuerent.

3 De his, qui arma proijciunt in * pace, placuit, abstinere eos à communione.

** In codice manuscripto peruetusto legitur, in bello: videturq; magis consentaneum, tales puniri tanquàm desertores.*

4 De agitatoribus, qui fideles sunt, placuit, eos quandiù agitant, à communione separari.

5 De theatricis, & ipsos placuit, quandiù agunt, à communione separari.

6 De his, qui in infirmitate credere volunt, placuit, debere his manum imponi.

7 De præsidibus. Qui fideles ad præsidatum impetu prosiliunt, ità placuit, vt cùm promoti fuerint, literas accipiant ecclesiasticas communicatorias, ità tamen, vt in quibuscunque locis gesserint, ab episcopo eiusdem loci cura de illis agatur, vt cùm cœperint contra disciplinam * publicam agere, tunc demùm à communione excludantur. Similiter & de his fiat, qui rempublicam agere volunt. (* publicè)

8 De Arianis, qui propria lege sua vtuntur, vt rebaptizentur, placuit. Si ad ecclesiam aliqui de hac hæresi venerint, interrogent eos nostræ fidei sacerdotes symbolum. Et si peruiderint, in patre & filio & Spiritusancto eos baptizatos, manus eis tantùm imponatur, vt accipiant Spiritumsanctum. Quòd si interrogati, non responderint hanc Trinitatem, baptizentur. (De cons. dist. 4. De Arianis.)

Quidam admodùm antiqui codices sic habent hunc Canonem: De Afris, quòd propria lege sua vtuntur, vt rebaptizent, placuit, vt si ad Ecclesiam &c.

9 De his, qui confessorem literas offerunt, placuit, vt sublatis eis literis, alias accipiant communicatorias. (Simile in concilio Eliberino, c. 25.)

10 De his, qui coniuges suas in adulterio depræhendunt, & ijdem sunt adolescentes fideles, & prohibentur nubere: placuit, vt inquantùm potest, consilium eis detur, nè, viuentibus vxoribus suis, licèt adulteris, alias accipiant.

11 De puellis fidelibus, quæ gentilibus iunguntur, placuit, vt aliquanto tempore à communione separentur.

12 De ministris qui fœnerantur, placuit, eos, iuxta formam diuinitùs datam, à communione abstinere. (14. q. 4. Ministri, qui fœ. Luc. 6. e)

13 De his, qui scripturas sanctas tradidisse dicuntur, vel vasa dominica, vel nomina fratrũ suorum, placuit nobis, vt, quicunque eorum ex actis publicis fuerit detectus, nõ verbis nudis, ab ordine cleri amoueatur.

Nam si ijdem aliquos ordinâsse fuerint deprahẽsi, & de his, quos ordinauerũt, ratio subsistit, nõ illis obsit ordinatio: quoniam multi sunt, qui contra Ecclesiasticã regulam pugnare videntur, & per testes redẽptos putant se ad accusationem admitti debere, qui omninò non admittantur, nisi (ut suprà diximus) actis publicis docuerint, omni se suspicione carere.

14 De his, qui falsò accusant fratres suos, placuit, eos vsq; ad exitum non communicare, Prou.19.a sed falsum testem, iuxta scripturam, impunitũ non licere esse.

15 De diaconibus, quos cognouimus multis locis offerre, placuit, minimè fieri debere.

16 De his, qui pro delicto suo à cõione separantur, ità placuit, vt quibuscunq; locis fuerãt exclusi, eodẽ loco cõionem consequantur.

17 Vt nullus Episcoporum alium Episcopum conculcet.

18 De diaconibus vrbicis, ut non aliquid per se præsumant, sed honor presbyteris reseruetur.

19 Vt presbyteri sinè conscientia Episcoporum nihil faciant.

20 Vt peregrino Episcopo locus sacrificandi detur.

21 De his, qui vsurpãt sibi, quòd soli debeant Episcopũ ordinare, placuit, ut nullus hoc sibi præsumat, nisi assumptis secum alijs septem Episcopis. Si tamen non potuerint septem, sinè tribus fratribus non audeant ordinare.

22 De presbyteris, aut diaconibus, qui solent dimittere loca sua, in quib⁹ ordinati sunt, & ad alia loca se transferunt, placuit, ut his locis ministrent, quibus præfixi sunt. Qui si relictis locis suis, ad alium locum se transferre voluerint, deponantur. Iu decre. Iuo.lib.3.

23 De his qui apostatant, & * antequàm se ad Ecclesiam repræsentent, nec quidem pœnitentiam agere quærunt, & posteà infirmitate correpti, petunt communionem, placuit, eis non dandam communionem, nisi reualuerint, & egerint dignos fructus pœnitentiæ. *nũquàm

CONCILIVM GANGRENSE

CELEBRATVM TEMPORE SYLVESTRI PAPÆ PRIMI,

Circa annum Domini 324. in Paphlagonia seu regione Pelasgorum aduersus Eustathium Sebastiensem in Armenia Episcopum. Et est Prouinciale, sed approbatum a Leone IIII. dist.20.c.de libell.

Gangra, ciuitas est Paphlagoniæ in minori Asia, à Deiotaro Castoris filio iusto imperio occupata. Vide Strabonẽ lib.12. & Plin.lib.6.c.2.

ARGVMENTVM EX GRATIANO in Concilium Gangrense.

Dist 15. Prima annotano. SYNODVS Gangrensis post Nicænã legitur fuisse, in qua patres 16. statuerunt canones 20. propter quasdã necessitates Ecclesiasticas, maximè contra Eustathium, qui dicebat, quòd nullus in cõiugali gradu positus, nec vllus fidelis, qui non omnibus renunciaret quæ possideret, spem ullam ad Deũ haberet. Et multa alia venenosa, quæ enumerare longum est. Et infrà in Dist.28.Si quis discernit. alio loco. Item opponitur ex Concilio Gangrensi, Si quis discernit presbyterum cõiugatũ Dist.19. Sciẽdũ est tanquàm occasione nuptiarũ, quòd offerre nõ debeat, & ab eius oblatione ideò abstinet, anathema sit. Sed notandũ est, inquit, quòd s̃m Isidorum pleraq; capitula ex causa, ex loco, ex tpe, ex persona consideranda sunt. Hinc etiàm Gregorius Dist. 29. Regulæ sanctorũ. ait: Regulæ sanctorum patrum pro tempore, loco & psona & negotio, instãte necessitate, tra Dist.30 ca Illud aute quod in canone. ditæ sunt. Illud ergo, quod in Concilio Gãgrẽsi legitur, ex causa consideratur & ex tpe. Causa fuit hæresis Manichæorũ, qui cõiugiũ detestabantur. Sicut etiàm quorundã superstitio, mul ta in Catholicorũ detestationem introduxisse inuenitur, contra quos in Gangrensi Concilio statum legitur. Hæc Gratianus.

QVa occasione Gangrensis Synodus celebrata sit, apud Nicephorum historia Ecclesiast.li.9.ca.16. his verbis exponitur: Apud Armenios verò & Paphlagones, atque in Põti montibus monasticam philosophiam colere primùm cœpisse Eustathius fertur, qui Sebastiæ Armeniorum sacris Ecclesiæ rebus præfuit. Et post pauca: Vulgatum porrò de eo est, nimis cum exacta cura & diligentia in absurdas quoquè impegisse obseruationes, Ecclesiastico Canoni minimè accommodatas. Sunt tamen, qui eum reprehensioni eximunt, & quosdam ex sectatoribus eius eo nomine accusant. Nam illi precationibus in domibus virorum, qui in matrimonio viuerent, etiamsi presbyteri essent operari recusarunt, eosq́; nec alloquio dignati sunt. Diebus quoquè Dominicis ieiunia seruarunt, & conuentus ecclesiasticos plurimùm domi egerunt. Locupletes, extorres prorsùs regno cœlorum esse duxerunt. Qui vel semèl carnes edissent, eos repudiarunt. Vestium monachorum aliorum consuetum reijciẽtes, nouo atque insolito amictu sunt vsi. Sed & alia multa nouarunt. Ab ijs multæ non obscuro loco natæ fœminæ seductæ, sub continentiæ prætextu maritos suos, quibus adolescentulæ nupserant, relinquere. Posteà autem, cùm continere se non possent, Socr.lib. 2. cap.47.

sent, in libidinis lubricum sunt coniecta. Fuere ex eis, quæ capillo caso, quod mulieribus fas non est, virilem habitum sumpsere. Horum gratia ab Episcopis finitimis Gangrensis apud Paphlagones Synodus coacta est. &c. Videat lector plura loco memorato: itemq́; eiusdem libri ca. 45. vbi absurda Eustathij huius dogmata apertiùs enumerantur: inter quæ etiàm illud est, quòd stata ieiunia auersatus, Dominicis diebus potiùs ieiunandum esse docuit.

TITVLI CAPITVLORVM GANGRENSIS Concilii, secundùm diuersas translationes.

EPISTOLA SEV PROOEMIVM CONCILII GANGRENSIS.

DOMINIS hooorabiiibus consacertibus, in Armenia constitutis, coepiscopi Eusebius, Hypatius, Eulalius, Gregorius, Ælianus,* Bithynicus, Olympius, Bassianus, Basilius, Philetus, Heraclius, Pappus, Eugenius, Osius Corbubeñ, * Proæresius, Bassus, qui conuenerunt io Gangrensi concilio, in Domino salutem: Quoniam cooueniens sancta Synodus Episcoporum in ecclesia Gangrensi, propter quasdam Ecclesiasticas & necessarias causas inquirendas, & ea, quæ secundùm Eustathium gesta sunt, dinosceoda, inuenit multa fieri indecenter ab his, qui eundem Eustathiũ sequuti sunt, necessariò statuit, palàm omnibus actis, amputare vniuersa, quæ ab eodem malè commissa sunt. Declaratum est enim, hos eosdem nuptias accusare, & docere, quòd oullus in cõiugali positus gradu, spẽ habeat apud Deũ. Vodè factũ est, ut multæ mulieres eos secutę, relictis proprijs uiris, & uiri, vxoribus destitutis, vinculum coniugale dissoluereot, continentiam profitentes: quam quum retinere non possent, adulterium cõmiserunt. Inuenti sunt enim, discessiones ac separationes à dominicis constitutis io ecclesiis Dei docere, id est, traditiones ecclesiasticas, & ea, quæ in ecclesiis aguntur, debere cootemoi, priuatisq́ue conuenticulis instituuus, ad imitationem eorum, quæ in domo DEI aguntur, omnia præsumere celebrare: Adhùc etiàm uestibus com-

Byteni *Proseri* *Pressius

communibus spretis, nouos etiàm & insolitos habitus assompsisse: Primitias quoquè fructuum, & oblationes eorum, quas ueterum institutio ecclesiis tribuit, sibimet vindicasse, id est, propriæ ratiocinatione doctrinæ, tanquàm sanctis, sibi eas offerri debere, apud se & inter se dispensandas: Seruos, à dominis recedentes, per hunc insuitatum religionis morem, dominos cōtempsisse: Mulieres quoquè, præter consuetudinem & sui sexûs ornatum, hinc se iustificari credentes, virilem habitum suscepisse, pluresque earum, occasione religionis, tonsas, genuini decoris comas penitus amputasse: Ieiunia, quæ in ecclesia prædicantur, contemnenda asseruisse: Nonnullos eorum, etiàm cibos carnium tanquàm illicitos reputasse: In domibus coniugatorum, nec orationes quidem debere celebrari, persuasisse intantùm, vt easdem fieri vetent, & oblationibus, quæ in domibus factæ fuerint, minimè communicandum esse, decernant: Presbyteros uerò, qui matrimonia contraxerunt, sperni debere dicunt, nec sacramenta, quæ ab eis conficiuntur, attingi: Loca sanctorum martyrum vel basilicas contemnere, & omnes qui illùc conueniunt, repræhendere: Diuites fideles, qui non omnibus renunciant quæ possident, spem apud Deum non habere: Et multa alia, quæ enumerare, nulli possibile est singulos quoque eorum, pro suo arbitrio constituere. Vnumquenque enim eorum, tales institutiones ab ecclesiastico canone recedentes, tanquàm proprias leges sibimet condidisse. Sed nec communis his omnibus & vna sententia est. Singuli enim, prout videtur, & libet, ad accusationem ecclesiæ nitendo, tanquàm rector nōn sit, vel addunt decreta, vel mouent. Propterea ergò coactum est hoc concilium, in Gangrensi ecclesia habitum, vt canones istos exponeret, quibus probantur memorati extra ecclesiam esse. Quòd si per pœnitentiam condemnauerint omnia hæc, quæ malè senserunt, tanquàm à se non benè prolata, acceptabiles fiant: atque ideò singula quæ debeant condemnare, synodus credidit exponenda. Quòd si quis renuerit hæc, quæ hodiè constituta sunt, tāquàm hæreticus & anathematizatus & damnatus abijciatur. Et erit non solùm incommunicatus, verùm etiàm & ab ecclesia habeatur extorris, donèc deprecetur episcopum, & de vniuersis, quæ penes eos detecta atque deprehensa sunt prodiderit, quid horum susceperit obseruandum.

Lucæ. 14. g

Episcopi huius concilij supradicti, alias numerantur, ordinantur, & uocantur ad hunc modum.

Eusebius, Alpius, Philetus, Eulalius, Pappus, Basilius, Bithynicus, Heratius, Ipati*, Bassus, Eugenius, Gregorius, Elianus, Pressius, Eugenius.

Aliæ verò ad istum.

Eusebius, Olympios, Ælianus, Basilius, Eulalius, Gregorius, Papius, Bassus, Eugenius, Bithynius, Heracles, Presius.

CAPITVLA CONCILII GANGRENSIS

Secundùm triplicem editionem.

EDITIO. 1.

Cap. 1.

Dist. 31. Si quis vituperat. Dist. 30. Si quis nuptias in ac.

SI quis uituperat nuptias, & dormientem cum viro suo fidelem ac religiosam detestatur, aut culpabilem æstimat, velut qoe in regnū DEI introire non possit, anathema sit.

Cap. 2.

Dist. 30. Si quis carnem man.

Si quis carnem edentem, præter sanguinem, & idolis immolatum, & suffocatum, cum religione & fide condēnat, uelut spem propter huiusmodi perceptionem nō habentem, anathema sit.

Cap. 3.

Si quis seruum, prætextu diuini cultûs doceat Dominum contemnere ꝓprium, vt discedat ab eius obsequio, nec ei

Canones Gangrensis Synodi, interprete Gentiano Herueto.

Can. 1.

SI quis matrimonium uituperet, & eam quæ cum marito suo dormit, quæ est fidelis & religiosa, abhorreat & insimulet, tanquàm quæ non possit regnum DEI ingredi, sit anathema.

Can. 2.

Si quis eum, qui carnem, præter sanguinem, & idolothytū & suffocatum, cū pietate & fide comedit, condemnat, tanquàm eò quod ea vescatur, spem non habeat, sit anathema.

Can. 3.

Si quis docet seruum pietatis prætextu dominum contemnere, & à ministerio recedere, & nō cū beneuolentia & omni

EDITIO. 2.

Cap. 1.

SI quis nuptias in accusationē deduxerit, & mulierem fidelem ac religiosam, cum uiro suo dormientem, abominandam crediderit, aut etiàm accusandam, tanquàm non posse cōniugatos in regnum DEI ingredi, anathema sit.

Cap. 2.

Si quis carnem manducantem ex fide cū religione, præter sanguinē, & idolo immolatum, & suffocatū, crediderit condemnandū, tanquàm spem non habentem, qui eas manducat, anathema sit.

Cap. 3.

Si quis seruum alienū, occasione religiōis, doceat domi num suum debere contemnere, & eius ministerium destituere, 17 q. 4. Si quis alienum.

ei cum beneuolentia & omni honore deseruiat, anathema sit.

CAP. IIII.

Quicunque decernit à presbytero, qui vxorem habuit, quòd non oporteat, eo ministrante, de oblatione percipere, anathema sit.

CAP. V.

Dist. 30. Si quis docet do. Si quis docet, domum Dei contemptibilem esse, & conuentus qui in ea celebrantur, anathema sit.

CAP. VI.

Dist. 30. Si quis extra eccle. Si quis extra Ecclesiā seorsùm conuentus celebrat, & despiciens Ecclesiam, ea quæ sunt Ecclesiæ, voluerit vsurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretum Episcopi, anathema sit.

CAP. VII.

Si quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere, vel dare voluerit, præter cōscientiam Episcopi, vel eius, cui huiuscemodi officia commissa sunt, nec cū eius voluerit agere consilio, anathema sit.

CAP. VIII.

Si quis dederit, vel acceperit oblata præter Episcopum, vel eum, qui constitutus est ab eo, ad dispensandam misericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, anathema sit.

CAP. IX.

Quicunque virginitatem custodiens, aut continentiæ studens, velut horrescens, nuptias temerat, nec propter hoc, quòd bonum & sanctum est, nomen virginitatis assumit, anathema sit.

CAP. X.

Si quis ex his, qui virginitatem propter Dominum seruant, extollitur aduersùm coniugatos, anathema sit.

CAP. XI.

Dist. 41. Si quis despicit. Si quis despicit eos, qui fideliter

omni honore domino suo inseruire, sit anathema.

CAN. 4.

Si quis de presbytero qui vxorem duxit, contendat, non oportere eo sacra celebrante oblationi communicare, sit anathema.

CAN. 5.

Si quis docet domum Dei esse contemnendam, & quæ fiunt in ea congregationes (συνάξεις,) sit anathema.

CAN. 6.

Si quis præter Ecclesiam vult Ecclesiam habere, & contemnēs Ecclesiam, vult ea quæ sunt Ecclesiæ agere, non cōueniente presbytero de Episcopi sententia, sit anathema.

CAN. 7.

Si quis vult fructus Ecclesię oblatos accipere, vel dare extra Ecclesiam, præter Episcopi sentētiā, vel ei cui cura eorum tradita est, & non cum eius sententia ea velit agere, sit anathema.

CAN. 8.

Si quis dat, vel accipit fructus oblatos præter Episcopū, vel eum qui est constitutus ad beneficentiæ dispensationem, & qui dat, & qui accipit, sit anathema.

CAN. 9.

Si quis vulgò sit, vel continens, à matrimonio tāquàm abominando recedens, & non propter ipsam virginitatis pulchritudinem & sanctitatem, sit anathema.

CAN. 10.

Si quis eorum, qui sunt virgines propter Dominum, insultet in eos qui vxores duxerunt, sit anathema.

CAN. 11.

Si quis contemnat eos, qui aga-

tuere, ac potiùs non docuerit, cum suo domino bona fide & cum omni honorificentia deseruire, anathema sit.

CAP. IIII.

Dist. 28. Si quis discernit. Si quis discernit presbyterum coniugatum, tanquàm occasione nuptiarum, quòd offerre non debeat, & ab eius oblatione ideò se abstinet, anathema sit.

CAP. V.

Si quis docet, domum Dei contemptibilem esse debere, & congregationes quæ in ea fiunt, anathema sit.

CAP. VI.

Si quis extra Ecclesiam priuatim populos congregans, cōtemnat Ecclesiasticas sanctiones, aliterque ea, quæ sunt Ecclesiæ, voluerit vsurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretum Episcopi, ipsamque Ecclesiam apud se, sine consilio Episcopi, & sine presbytero agat, anathema sit.

CAP. VII.

Si quis oblationes fructuū, vel primitias Ecclesię debitas, voluerit extra Ecclesiam accipere, aut dare præter consciētiam Episcopi, vel huius, cui huiusmodi officia commissa sunt, & non magis cum consilio eiusdem hæc agenda putauerit, anathema sit.

CAP. VIII.

Si quis dederit, vel acceperit fructuum oblationes extra Episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo, ad dispensandam misericordiam pauperibus, qui dat, & qui accipit, anathema sit.

CAP. IX.

Dist. 30. Si quis vel virg. Si quis vel virginitatem, vel continentiam professus, tanquàm abominabiles nuptias iudicat, & non propter hoc solum, quòd continentiæ & virginitatis bonum sit sanctumq; propositum, anathema sit.

CAP. X.

Dist. 30. Si quis propter Deū. Si quis propter Deum virginitatem professus in coniugio positos per arrogantiam vituperauerit, anathema sit.

CAP. XI.

Si quis contemnendos duxerit

liter apages, i. cõuiuia pauperib⁹ exhibent, & ,ppter honorem Dei cõuocant fratres, & noluerit cõicare huiuſcemodi vocationibus, paruipendẽs quod geritur, anathema ſit.

Cap. 12.

Si quis virorũ propter cõtinentiam, quæ putatur, amictu pallij vtitur, quaſi per hoc habere ſe iuſtitiam credens, & deſpicit eos, qui cum reuerẽtia byrrhis & alijs communibus & ſolitis vtuntur, anathema ſit.

Cap. 13.

Dist. 30. Si qua mulier.

Si qua mulier propter cõtinentiam, quæ putatur, habitũ mutat, & pro ſolito muliebri amictũ virilem ſumit, anathema ſit.

Cap. 14.

Ibidem.

Si qua mulier, virum proprium relinquens, diſcedere voluerit, nuptias execrans, anathema ſit.

Cap. 15.

Si quis filios ſuos relinquẽs non eos enutrit, & quod ad ſe pertinet, non ad pietatem diuini cultûs informat, ſed per occaſionem continentiæ negligit, anathema ſit.

Cap. 16.

Quicunque filij à parentibus, prætextu diuini cultûs, abſcedunt, nec debitam reuerentiam dependunt illis, qui diuinum cultum ſibi proculdubiò præferunt, anathema ſit.

Cap. 17.

Si qua mulier, propter diuinum cultũ (vt æſtimat) crines attondeat, quos ei Deus ad ſubiectiones materiã tribuit, tanquàm præceptũ diſſoluens obedientiæ, anathema ſit.

Cap. 18.

Si quis propter continentiam, quæ putatur, aut contumaciã, in die dominico ieiunat, anathema ſit.

Cap. 19.

Dist. 30. Si quis eorũ qui in.

Si quis eorum, qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporea, tradita in commune

agapas ex fide faciunt, & propter Dei honorẽ fratres conuocant, & nolit vocationibus communicare, quòd id quod fit, vilipendat, ſit anathema.

Can. 12.

Si quis vir propter eã quæ exiſtimatur exercitationem, amiculo (περιβολαίῳ) vtitur, & tanquàm habens ex eo iuſtitiam, eos condemnet, qui cum pietate beros ferunt, (Beros videtur Balſamon Epiſcopus Antiochenus, hunc locum interpretans, vocare veſtes ex ſerico contextas) & alia communi & conſueta veſte vtuntur, ſit anathema.

Can. 13.

Si qua mulier, propter eã quæ exiſtimatur exercitationem, veſtẽ mutet, & pro conſueto muliebri indumento virile accipiat, ſit anathema.

Can. 14.

Si qua mulier relinqui maritum, & vult recedere matrimonium abhorrens, ſit anathema.

Can. 15.

Si quis ſuos liberos relinquit, nec eos alit, nec quantũ in ſe eſt, ad conuenientem pietatem religionemq; adducit, ſed exercitationis prętextu negligit, ſit anathema.

Can. 16.

Si qui filij à patẽtibus, maximè fidelibus, prætextu pietatis receſſerint, & parentibus quẽ par eſt honorẽ nõ tribuerint, apud eos ſ. præpoſita in Deum pietate, ſint anathema.

Can. 17.

Si qua mulier, propter eam quę exiſtimatur pietatem, tondeat comam, quã Deus ei dedit ad recordationẽ ſubiectionis, vt quæ ſubiectionis præceptum diſſoluat, ſit anathema.

Can. 18.

Si quis propter eam, quæ exiſtimatur, exercitationem in Dominico ieiunet, ſit anathema.

Can. 19.

Si quis eorũ qui exercẽtur, abſque corporali neceſſitate ſe inſolenter gerat, & tradita ieiunia

xerit agapẽ facientes, & propter honorem Dei fratres ad ſe pauperes conuocantes, & noluerit communicare vocationibus eorũ, tãquàm nihili, quod fit, ducẽs, anathema ſit.

Cap. 12.

Si quis virorum putauerit ſancto propoſito (id eſt, continentiæ) conuenire, vt pallio vtatur, tanquàm ex eo iuſtitiã habiturus, & reprehendat vel iudicet alios qui cum reuerẽtia byrrhis vtuntur & alia veſte communi, quæ in vſu eſt, anathema ſit. Dist. 30. Si quis virorum.

Cap. 13.

Si qua mulier, ſuo propoſito vule iudicans, vt virili veſte vtatur, ad hoc viri habitũ imitatur, anathema ſit.

Cap. 14.

Si qua mulier, derelicto viro, diſcedere voluerit, ſoluto vinculo coniugali nuptias cõtemnendo, anathema ſit.

Cap. 15.

Si quis dereliquerit ,pprios filios ſuos, vt nõ eos alat, atq; eis ſecundùm pietatẽ neceſſaria non præbuerit, ſed ſub occaſione continentiæ negligendos putauerit, anathema ſit. Dist. 30. Si quis dereliquit.

Cap. 16.

Si qui filij parẽtes, maximè fideles, deſeruerint, occaſione Dei cultûs, hoc iuſtũ iudicantes eſſe, & nõ potiùs debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipſum in eis venerentur, quòd fideles ſunt, anathema ſit. Dist. 30. Si qui filij.

Cap. 17.

Quæcũq; mulier, religioni iudicans conuenire, comã ſibi amputauerit, quam Deus ad velamen eius, & ad memoriam ſubiectionis illi dedit, tanquàm reſoluens iura ſubiectionis, anathema ſit. Dist. 30. Quæcũq; mulier.

Cap. 18.

Si quis, tanquã hoc cõtinentiæ cõuenire iudicãs, die Dñico ieiunauerit, aut in eiuſdem diei contemptũ, anathema ſit. Dist. 30. Si quis tãquã hoc.

Cap. 19.

Si quis eorum, qui in propoſito ſunt continentiæ, præter neceſſitatem corporalem, &

mune ieiunia, & ab Ecclesia custodita superbiendo dissoluit, stimulo suæ cogitationis impulsus anathema sit.

Cap. 20.

Si quis superbiæ vsus affectu, conuentus abominatur, qui ad cōfessiones martyrum celebrantur, & ministeria, quæ in eis fiunt, simul cum eorum memorijs execratur, anathema sit.

Et subscripserunt suprà nominati sexdecim Episcopi.

Dist. 30. Hæc autē scripsimꝰ.

Hęc autem scripsimus, non, qui in Ecclesia Dei secundùm scripturas sanctum propositum continentiæ eligunt, vituperantès, sed eos, qui abutuntur proposito in superbiā, & extolluntur aduersùs simpliciores, abscindimus, & damnamus eos, qui aduersùm scripturas & ecclesiasticas regulas, noua introducunt præcepta. Nos autem & virginitatē cum humilitate admiramur, & continentiam, quæ cum castitate & religione suscipitur, approbamus, & renunciationem secularium negociorum cum humilitate recipimus, & nuptiarum castum vinculum honoramus, & diuitias cum iustitia & operibus bonis non spernimus, & habitum simplicem ac vestem viliorem, pro corporis diligentia infucatū, laudamus, sicut etiam solutas ac fractas in vestibus processiones reprobamus. Et domos DEI honoramus, & conuentus qui in his fiunt, tanquàm sanctos & vtiles suscipimus, pietatem in priuatis domibus non claudentes, sed omnem locum in nomine Dei ædificatum, honoramus, & congregationem in eadem Ecclesia, factam pro vtilitate communi, recipimus. Et bona opera, quæ supra vires in fratres pauperes exercentur, secundùm Ecclesiasticas traditiones beatificamus, & omnia, quæ per sanctas scripturas, & per Apostolos sunt tradita, in Ecclesia celebrari exoptamus.

ieiunia, quæ communiter seruantur ab Ecclesia, dissoluat, perfecta in eo residente ratione, sit anathema.

Can. 20.

Si quis arrogantia vtens, & martyrum congregationes abhorrens, & sacra quæ in eis celebrātur, & eorum memorias accuset, sit anathema.

Can. 21.

Hæc autem scribimus, non eos abscindentes, qui in Dei Ecclesia volunt secūdùm scripturas in continentia & pietate exerceri: sed eos, qui pręte textum exercitationis ad arrogantiam assumunt, aduersùs eos qui simplicius viuunt, se efferentes, & pręter scripturas Ecclesiasticosque canones nouitates inducunt. Virginitatem itaque vnà cum humilitate admiramur, & continentiam, quæ cum pietate & grauitate exercetur, admittimus: & à secularibus negocijs secessum, cum humilitate suspicimus: & honorabilem matrimonij coniunctionem honoramus, & diuitias cum iustitia & beneficentia non vilipendimus, & vestium vilitatē ꝓpter corporis tantùm curam minimè curiosam ac operosam laudamus: dissolutos aūt & molles in vestibus incessus auersamur, & domos Dei honoramus, & qui fiunt in iis cōuentus, vt sanctos & vtiles recipimus, non pietatem in domibus includentes, sed omnē locum in Dei nomine ædificatum honorantes, & quæ fit in ipsa Ecclesia, cōgressionem ad publici vtilitatem recipimus, & insignes fratrū beneficentias, quæ tanquàm secundùm traditiones fiunt per ecclesiam ī pauperes, laudamus: & vt semel dicamus, quæ à diuinis scripturis & Apostolicis traditionibus tradita sunt, in ecclesia fieri optamus.

& supbiens, ieiunia cōmunia totius Ecclesię putauerit cōtēnenda, perfectā in sua scientia vindicans rōnē, anathema sit.

Cap. 20.

Dist. 30. Si quis ꝑ superbiā.

Si quis per superbiam, tanquàm perfectū se existimans, conuētus, qui per loca & Basilicas sanctorum martyrū fiūt, accusauerit, vel etiàm oblationes, quæ ibidèm celebrantur, spernēdas esse crediderit, memoriasq; sanctorū contēnendas putauerit, anathema sit.

Et subscripserunt suprà nominati xvj. Episcopi.

Hæc autē scripsimus nō abscindentes eos, qui in Ecclesia Dei secundùm scripturas, sanctorum, propositū continentiæ eligunt, sed eos, qui suscipiunt habitū eius, & in superbiam efferuntur aduersùs eos, qui simpliciùs viuunt. Sed & hos condemnamus, qui se extollunt aduersùs scripturas & Ecclesiasticos canones, & noua introducunt pręcepta. Nos autem & virginitatem cū humilitate admiramur, & continentiam cum castitate & religione Deo acceptissimā dicimus, & renunciationem secularium negociorū, atq; actuū cum humilitate, approbando laudamus, & nuptiarum vinculum, quod secundùm castitatem secum perdurat, honoramus, & diuites cum iustitia & operibus bonis non abiicimus, & parsimoniam cum veste humili non reprobamus, sicut etiàm ornatum, præter corporis diligentiam, infucatum laudamus. Dissolutos aūt & fractos in vestibus incessus, non recipimus, & domos Dei honoramus, & conuentus qui in his fiunt, tanquàm sanctos & vtiles recipimus, pietatem ī priuatis domibus non concludentes, omnem locum in nomine Dei ædificatum, honoramus, & congregationē in Ecclesia factā ad vtilitatē cōmunem, recipimus, & bona opera, q̄ iuxta vires in fratres pauperes exercentur, secundū ecclesiasticas traditiones beatificamus, & oīa q̄ cōueniunt traditionibus apostolicis, & sanctarum scripturarum ꝓceptis, in ecclesia fieri exoptamus.

Dist. 41. Parsimoniam cū veste.

Finiunt Capitula Concilij Gangrensis.

CON-

CONCILIVM ARELATENSE SECVNDVM, TEMPORE SYLVESTRI Papæ primi. Et est Prouinciale.

* erueriit

Plura inferiùs capitula synodi huius, quam hic tituli, habentur

Et primò assignantur nomina eorum, qui interfuerunt.

Celebratum est autem idem concilium tempore beati Syluestri papæ primi, & Constantini Imperatoris, circa annum Domini 326. Volusiano & Anniano uiris clariss. coss.

§ Ex prouincia Siciliæ, ciuitate Syracusana, Sixtus Episcopus, & Florus diaconus.
Ex prouincia Campaniæ, ciuitate Capuana, Protus episcopus, & Tuta & Agrippa diaconi.
Ex prouincia Apuliæ, ciuitate Arpiensium, Pardus episcopus, Crescens diaconus.
Ex prouincia Dalmatiæ, ciuit. Aquileia, Theodorus Episcopus, Agathon diacon.

Ex urbe Roma, quos Syluester episcopus misit* Claudianus & Auitus presbyteri, Eugenius & Quyriacus diacon.

* Claudi & Vitus.

Ex prouincia Italiæ, ciuitate Mediolanen. Orosius episcopus, Nazaræus lector.
Ex prouincia Viennensi, ciuitate Arelate, *Maurinus episcopus, Salanias presbyter. Nicetus, Apher, Vrsinus, & Petrus diacones.

* Marinus

Ex eadem prouincia, ciuitate Vienna, Verus Episcopus, Bedas exorcista.
Ex eadem prouincia, ciuitate Va sionen. Dammas episcopus, Victor exorcista.
Ex eadem prouin. ciuitate * Arausicorum, * Faustinus presbyter.

* Arausicorum. * Iustinus

Ex eadem prouin. ciuitate * Carpentoraco, Innocentius diaconus, Agapius exorcista.
Ex prouin. Galliarum, ciuitate Remorum, * Ibethanius episcopus, * Prigenius diacon.
Ex eadem prouin. ciuitate Rothomagen. * Anicianus episcopus, Nicetius diaconus.
Ex eadem prouin. ciuitate * Augustudimo, Rheticius episcopus, Amandus presbyter, Philomatis diaconus.
Ex eadem prouin. ciuitate * Niueduno, *Euotius, episcopus, * Pitulus exorcista.
Ex eadem prouin. ciuitate Agrippina, Maternus secundus Episcopus, *Mauricius diaconus.
Ex prouin. Aquitaniæ primæ, ciuit. * Gabali, Genialis episcopus.

* Imbetausius * Prigenius * Auidamus * Augustoduno * Heluiduno * Euodius Votius * Pitolin * Marin * Maurin * Vagalij

Ex prouincia Aquitaniæ secundæ, ciuit. Burdegalia. Orientalis Episcopus, Flauius diaconus.
Ex ciuitate Treuirorum, * Agritius episcopus, & Felix exorcista.

* Agricius

Ex prouin. Narbon. ciuitate* Bitteren. * *
Ex eadem prouinc. ciuitate Tolosa, Martinus episcopus, Leontius diaconus.
Ex prouin. Britanniæ, ciuitate Loudinen. Restitutus episcopus.
Ex prouin. Bizacena, ciuit. Turbenicen. Eburius Episcopus.
Ex eadem prouinc. ciuitate Culucitana, Adelphius.
Ex ciuitate Emerita, Liberius episcopus, Florentius diaconus.
Ex Hispania, ciuitate Orcelis, * Natalis presbyter, * Ceterius diaconus.
Ex prouincia Hispaniæ, ciuitate Bætica, * Sabinus presbyter.

* Sauinus

Ex eadem prouincia, ciuitate Tarracona, Probatus presbyter Castorius diacon.
Ex eadem prouincia, ciuitate Cæsaraugusta, Clemenus presbyter, * Rouinus exorcista.
Ex ciuitate * Tebesten. * Trimanus presbyter, Victor diaconus.
Ex prou. Mauritaniæ Cæsareen. ciuit. Cæsareen. Fortunatus episcopus, Deuterius diacon.

* Rufinus * Teneften * Termatius

Ex prouin. Sardiniæ, ciuitate Carali,
Quintianus * Quintus episcopus, Admoni⁹ presbyter.
Ex prouin. Aphricæ, ciuitate Carthagine,
Cæcilianus presbyter, Sperantius diacoñ.
Oeneñ. Ex eadem prouincia * Ooina,
Lampadius Episcopus.
Vtina. Ex eadem prouincia, ciuitate * Vtica,
Victor Episcopus.
Vegesilitana Ex eadem prouincia, ciuitate * Begesilitana,
Anastasius Episcopus.
Turbustina Ex eadem prouincia, ciuitate * Turbineñ,
Faustus Episcopus.
Suffetuleũ Ex eadem prouincia, ciuitate * Sitifeñ,
Surgentius Episcopus.
Consforentis Ex prouin. Numidiæ, ciuitate Volubilis,
Victor Episcopus.
Cocofeltis Ex eadem prouincia, ciuitate Vireñ,
Vitalis Episcopus.
Cunsluẽta Ex prouincia Romana, ciuitate Portueñ,
Gregorius Episcopus.
Ex eadem prouincia, ciuitate Centumcellis,
Epitatus Episcopus.
Ex eadem prouincia, ciuitate Ostieñ,
Leontius & Macarius presbyteri.

Prescriptorum Episcoporum ad diœceses suas assignatio, posita est, inquantum huius Concilii exemplaria illam ministrarunt. Nemo ergo indignetur, si videatur nonnunquam haud ad amussim facta.

CAPITVLA EIVSDEM CONCILII.

CAPITVLVM PRIMVM.

¶ Ordinari ad diaconatûs uel sacerdotii officium, neophytum non debere.

Di. 28. Assumi aliquem ad 2 Assumi aliquem ad sacerdotium nõ posse in uinculo coniugii constitutum, nisi fuerit promissa conuersio.

Ex 3 ca. Nicenæ synodi 3 Si quis clericus à gradu diaconatûs, in solatio suo mulierem, præter auiam, matrem, sororem, filiam, neptem, uel conuersam secũ vxorem habere præsumpserit, à communione alienus habeatur. Par quoque & mulierem (si se separare noluerit) pœna percellat.

4 Nullus diaconus, uel presbyter, uel episcopus, ad cellarij secretum intromittat puellam, uel ingenuam, vel ancillam.

Ex 4. ca. Nicenę synodi 5 Nullus Episcopus sinè metropolitani permissu, nec Episcopus metropolitanus sinè tribus Episcopis comprouincialibus, præsumat Episcopum ordinare, ità vt alij comprouinciales epistolis admoneantur, ut se suo responso consensisse significent. Quòd si inter partes aliqua nata fuerit dubitatio, maiori numero metropolitanus in electione consentiat.

Ex 6. c. Nicenę synodi 6 Illud autem ante omnia clareat, eum qui sinè conscientia metropolitani constitutus fuerit Episcopus, iuxta magnam synodum esse episcopum non debere.

Ex 1. c. Nicenę synodi. Dist. 55 Hi qui se carnali. 7 Si qui se, carnali vitio repugnare nesciẽtes, abscindunt, ad clerum peruenire non possunt.

8 Si quis excommunicatum alterius, siue clericum, siue secularem, recipere post interdictum præsumpserit, nouerit se reum fraternitatis factum, causam in concilio redditurum. *Ex ca. 8. Nicenę synodi*

Ex 8. c. Nicenę synodi

9 Nouatianum in communionem recipi non debere, nisi suscepta pœnitentia incredulitatis, præteritum damnet errorem.

10 De his, qui in persecutione præuaricati sunt, si uoluntariè fidem negauerint, hoc de eis Nicæna synodus statuit, ut quinque annos inter catechumenos exigant, & duos inter discõmunicantes, ità ut communionem inter pœnitentes non præsumant. In potestate tamen uel arbitrio sit Episcopi, ut si eos ex animo errorẽ deflere, & agere pœnitentiam uiderit, ad communionem pro ecclesiastica humanitate suscipiat. *Ex 11. ca. Nicenę synodi*

11 Si qui verò dolore victi & pondere persequutionis, negare & sacrificare cõpulsi sunt, duobus annis ĩter catechumenos, triennio inter pœnitentes habeantur, à communione suspensi. *Ex eodem*

12 De his, qui in pœnitentia positi, uitam excesserunt, placuit, nullum communione uacuum debere dimitti, sed pro eo, quòd honorauit pœnitentiam, oblatio illius recipiatur. *Ex 11. ca. Nicenę synodi*

13 Nullus cuiusque ordinis clericus, non diaconus, non presbyter, non episcopus, quacunque occasione faciente, propriam relinquat Ecclesiam, sed omnimodè aut excommunicetur, aut redire cogatur. Quòd si aliquis, commorationis tempore, inuito episcopo suo, in aliena ecclesia habitans, ab episcopo loci clericus fuerit ordinatus, huiusmodi ordinatio irrita habeatur. *Ex ca. 15. eius.* *Ex ca. 17. eius.*

14 Si quis clericus pecuniam dederit ad vsuram, aut conductor alienæ rei voluerit esse, aut turpis lucri gratia aliquod genus negociationis exercuerit, depositus à clero, à communione alienus habeatur. *Ex ca. 18.*

15 In secretario diacono inter presbyteros sedere, non liceat uel corpus Christi, præsente presbytero, tradere non præsumat. Quod si fecerit, ab officio diaconatûs abscedat. *Ex ca. 14. eius.*

16 Photinianos siue Paulianistas, secundum patrum statuta, baptizari oportet. *Ex ca. 19 eius.*

17 Bonosiacos autem, ex eodem errore uenientes, (* quos sicut Arianos, baptizari in Trinitate manifestum est) dum interrogati, fidem nostram ex tota corde confessi fuerint, cum chrismate & manus impositione in ecclesia recipi sufficit. **qui & Arrianos, qua*

18 Ad Arelatensis episcopi arbitrium synodum congregandam, (ad quam urbem ex omnibus mundi partibus, præcipuè Gallicanis, sub sancti * Marini tempore legimus celebratum fuisse concilium, atque conuentum) si quis commonitus, infirmitatis causa defuerit, personam vice sua dirigat. **Maurini*

19 Si quis autem adesse neglexerit, aut cœtum fratrum, antequàm dissoluatur conciliũ, crediderit deserendum, * alienum se à fratrum *Dist. 18. Si quis autẽ synod.* ** alienatũ*

commu-

communione cognoscat, nec eum recipi liceat nisi in sequenti synodo fuerit absolutus.

20 De agitatoribus siue theatricis, qui fideles sunt, placuit, eos, quàm diù agitant, à communione separari.

21 Pœnitentes, quæ defuncto viro, alij nubere præsumpserint, vel suspecta, vel interdicta familiaritate cum extraneo vixerint, cũ eodem ab ecclesiæ liminibus arceantur. Hoc etiàm de viro, in pœnitentia posito, placuit obseruari.

33.q.4. Pœnitentiam con. 22 Pœnitentiam coniugatis non nisi ex consensu dandam.

23 Si in alicuius Episcopi territorio infideles, aut faculas accenderint, aut arbores, fontes, vel saxa venerentur, si hæc eruere neglexerit, sacrilegij se esse reum cognoscat. Dominus autem vel ordinator rei ipsius, si admonitus emendare noluerit, communione priuetur.

20 q.1. Eos qui. 24 Eos, qui falsa fratribus capitula obiecisse conuicti fuerint, placuit vsque ad exitum nõ communicare, (sicut magna synod⁹ antè constituit) nisi digna satisfactione pœnituerint.

Ex hoc cap. claret, plures esse huiusque synodi constitutiones, quam xx. quum ista non sit de illarum numero. Idem in primo Arelatensi concilio, capite 14. sub alijs verbis.

25 Hi, qui post sanctam religionis professionem apostatant, & ad seculum redeũt, & postmodùm pœnitentiæ remedia non requirunt, sine pœnitentia communionem penitùs non accipiant. Quos etiàm iubemus ad clericatus officium non admitti. Et quicũque ille sit, post pœnitentiam, secularem habitum non præsumat. Quòd si præsumpserit, ab ecclesia alienus habeatur.

Capita hæc sequentia in exemplaribus vetustis non habentur, nec habent titulos.

26 De his, quos clericatui ipsa vitæ gratia suggessit, si fortè * interrupta & duplicata matrimonia inciderint, non vltra subdiaconatum ecclesiasticas capiant dignitates. Quòd si facti forsitan sunt, ab ecclesiastico remoueantur officio.

* cohabitando 27 Professas viduas, si in * cohibenda perstiterint, cum raptoribus esse damnandas.

28 At Concil. Vasense, primum amplius cẽtum annis post, habitum fuit, in quo cap. hoc 28. reperitur, quomodo ergo hic eius fieri mẽtio potuit? verisimile est ex margine à quopiã adnotatum in textum irrepsisse. Secundùm cõstitutionem synodi Vasen. qui oblationem fidelium suppresserit, aut negauerit, ab Ecclesia, cui fraudem fecit, excludatur. ca. 4. eiusdem concilij.

29 Si quis Episcopus suæ sententiæ non acquiescit, synodi legibus audiendum.

30 Secundùm instituta seniorum, si à communione sacerdotali fuerit authoritate suspẽsus Episcopus, hunc non solùm à clericorum, sed etiàm à totius populi colloquio atq; conuiuio placuit excludi, donec resipiscens ad sanitatem redire festinet.

31 Hi, qui publicis inter se odijs exardescunt, ab Ecclesiasticis conuentibus sunt remouendi, donec ad pacem recurrant.

32 Si expositus ante Ecclesiam, cuiuscunque fuerit miseratione collectus, contestationis ponat epistolam. Et si is qui collectus est, intra decem dies quæsitus agnitusque non fuerit, securus habeat qui collegit. Sanè qui post prædictum tempus calumniator extiterit, vt homicida, ecclesiastica districtione damnabitur, sicut patrum sanxit authoritas.

33 De puellis, quæ se vouerunt Deo, & præclari nominis decore floruerunt, si post viginti & quinque annos ætatis ad terrenas nuptias spontè transierint, hij custodiẽdum esse decreuimus, vt cum his, cum quibus se obligauerint, communione priuentur, ità vt eis postulantibus pœnitentia non negetur, & eis pœnitentiæ communio multo tempore differatur.

34 Si quis famulorum, cuiuslibet conditionis aut generis, quasi ad exacerbandam Domini discretionem, se diabolico repletus furore percusserit, ipse tãtùm sanguinis sui reus erit, neque ad Dominum sceleris alieni inuidia pertinebit.

35 Placuit, in ordinatione Episcopi hunc ordinem custodiri, vt primo loco venalitate, vel ambitione submota, ab Episcopis nec nominentur, de quibus clerici vel laici ciues ergà sinum eligendi habeant potestatem.

36 Si quis secularium, amore religionis se ad quemcunque sacerdotum crediderit conferendum, ipse sibi eum, quem erudiendi gratia suscepit, vindicabit.

37 Hoc etiàm placuit custodiri, vt nihil contra magnam Synodum Metropolitani existiment vendicandum.

DECRETA MARCI PAPÆ.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

MARCVS natione Romanus, ex patre Prisco, sedit annos duos, menses octo, dies vigintiunum. Fuit autem temporibus Constantini Augusti, & Nepotiani ac Secundi consulum, ex die Kalendarum Februariarum, vsque in diem Kalẽdarum Octobris. Hic constituit, vt episcopus Ostiensis, qui consecrat episcopos vrbis, tunc pallio vteretur & ab eodem episcopus vrbis Romæ consecraretur. Et constitutum de omni ecclesiastico ordine fecit. Hic fecit duas Basilicas, vnam via Ardeatina, vbi requiescit, & aliam in vrbem Romam, iuxta Palatinas. Ex huius suggestione obtulit Constantinus Augustus Basilicæ, quã constituit via Ardeatina, fundum rosarum

Anno Domini 336 Onuphr. & alii mens. 8. d. 22. tantũ. al. Facundi.

cum

cum omni agro campestri, præstantem solidos quadraginta. In basilica in urbe obtulit hæc: Patenam argenteam pensantem libras triginta. Amas argenteas duas, pensantes singulæ libras * xx. Scyphum argenteum unum, pensantem libras decem. Calices ministeriales argenteos tres, pensantes singuli libras duas. Coronam argenteam, pensantem libras decem. Fundũ Antonianum uia Clodia, præstantem solidos triginta. Fundum Baccanas, via Appia, præstantem solidos quadraginta, & tremisses duos. Fundum * Morrea, via Ardeatina, præstantem solidos quinquaginta quinque & tremissem. Hic fecit ordinationes duas in urbe Roma per mensem Decẽbrẽ, presbyteros uigintiquinque, diacones sex, episcopos per diuersa loca, vigintiseptem. Qui etiam sepultus est in cæmeterio Balbinæ, via Ardeatina, quod ipse constituens fecit, pridiè Nonas Octobris. Et cessauit episcopatus dies uiginti.

* xx.

* Marmoreum.

Epistolas Athanasij, ad Marcum & Marci ad Athanas. habes supra in Concil. Niceno.

DE QVIBVSDAM POST CONstantini Magni obitum gestis, ex Nicephori Ecclesiasticæ Historiæ lib. 9. cap. 2.

VIVENTE adhuc Cõstãtino, nemo apertè contra Nicænam fidei professionem niti audebat, quanuis nonnulli clàm eam non receperint. Postquàm autem is decessit, qui in cordis recessu hæresis uenenum occultum anteà habuerant, & ob id, tum quoque suspecti fuerant, confestim aliundè progressi, clandestinis colloquijs posthabitis, nudo, vt dici, capite eum omnibus congrediebantur, vt Arij maximè opinio obtineret, laborantes. Quorum duces erant episcopi Bithyni Eusebius & Theognis. Facilius autem consilium suum ad optatum exitum peruenturum putabant, si Athanasij in Alexandrinam vrbem reditum impedirent. Et infrà, Postquã dixit Eusebium Nicomediensem maximam in tota Imperatoris Constantij domo potestatem obtinuisse, & ipsam quoque Imperatoris coniugem, & aulam, atque adeò & ipsum Constantium Augustum, Arianæ hæresi laborasse hæc subiungit: Et breui peruasit ista uagatum, hoc malum, extra quoque aulam apertè progressum, omnem ubique percursit urbem. Ibi tum bellum quoddam dialecticum atque disputatorium est exortum, & in ædis, congregationibus, cauponis & conuiuiis, adeò omnibus mulieres quoque & pueri non aliud studio habuere, quam de dogmatibus blaterare: his uidelicet Arij opinioni velut honestæ & bonæ addictis, his autem decreta magis Nicæna complectentibus: vndè rixæ, æmulationes & inimicitiæ excitatæ.

Cap. 3. Hic rerum status in urbibus Orientis erat. Occidentales enim Nicænum decretum inuiolatum retinuere. Porrò Eusebio & Theognidi res, quæ incrementa sua in deterius capiebant, & quotidiè, ut ità dicam, magis magisque excitabantur, ex sententia procedebant: qui in primis studebant, id quod constituissent, ad exitum perducere. Id uerò erat, vt unum aliquem, qui opinionis eorum esset, Alexandrinæ ecclesiæ hierarcham præficerent. Sed consilium eorum ab occidente reuersus impediuit Athanasius, unius Augustorum iunioris uidelicet Constantini, qui Occidentalibus Gallis imperabat, literis fretus. Is namque ubi cognouit, patrem cognominemque suum Athanasij exilium testamento abrogasse reditu concesso, ut Alexandriam is reuerteretur, curauit, Literæ, quas secum attulit, hisce uerbis scriptæ erant.

Literæ Cõstantinij iunioris ad Athanas. Theodor. lib. 2. c. 2.

Constantinus Cæsar populo catholicæ Ecclesiæ Alexandrinorum. Non puto sacris animis uestris excidisse, quam ob causam Athanasius adorandæ legis sacerdos, ad tẽpus in Gallias missus fuerit. Cùm enim sanguinariorum infestorumque inimicorum feritas capiti eius ad periculum creadum immineret, nè per improborum peruersitatem extremum discrimẽ adiret, sed ut immanitas ea eluderet, è faucib. ingruẽtiũ ei virorũ ereptus, i dicione mea uiuere iussus est, ità vt in ea, qua uersatus est urbe, res ei necessariæ omnes abundè suppeditarẽt: quamuis præclara eius uirtus, diuino confisa auxilio, durioris fortunæ graues ærumnas maximè subleuet, atque adeò cõtemnat. Sed enim tametsi dominus noster beatæ memoriæ Constantinus Augustus, pater meus, Episcopum hunc in locum suum apud grauissimam pietatem vestram restituere constituerit: tamen posteaquàm humana sorte præuentus priùs obdormiuit, quàm votum suum impleuerit: conuenire mihi uisum est, cõsilium diuinæ recordationis Imperatoris, per successionem ad me transmissum perficere. Qui vir vbi in conspectum uestrum uenerit, qua apud me acceptus fuerit ueneratione, cognoscetis. Neq; adeò mirandum est, si quid à me pro eo est factum. Animum nanque meum ad id cùm desiderij uestri facies, tum tanti uiri species mouit & excitauit. Diuina prouidentia uos conseruet fratres dilecti. Secundum hasce literas suauiter ab Alexandrinis susceptus Athanasius, Aegypti ecclesias administrauit. Eusebius uerò tanquàm telo quopiam, sic seditionis illius ictus, sycophantijs oppugnare eum rursus, & rem ad seditionem perducere est aggressus, negociumque adeò ei nouis calumnijs exhibuit. Citra moram enim omnem Imperatore (Constantio) adito, illum ut uirum seditiosum, & qui Ecclesiasticas constitutiones ordinemque turbârit, ac citra Episcoporum sententiam sibiipsi ingressum in ecclesiam usurpârit, detulit. Tantoperè certè Imperatorem permouit, ut illum rursus sede Episcopali deturbarit.

Nota Ignia & artes hereticorum.

Series

Series actorum vndecim annorum, qui fluxerunt inter Nicænum Concilium & creationem Iulij Rom. Pontif. ac obitum Constantini Magni, quo ad rem Ecclesiasticam quidem attinet breuiter collectam, subiecimus, quam operæ pretium putamus animaduertere ad eius temporis historiam cognoscendam, ab aliquibus alioqui perturbatius traditam.

Celebrato igitur Anno Domini 325. Concilio Niceno, Ariani episcopi damnati, in exilio egerunt usque ad annum Domini ferè 332. cum libello pœnitentiæ (licet falsæ, ut mox apparuit) præcipuis Episcopis reddito, ecclesias suas receperunt. Interim accidit ut Eustathius Episcopus Antiochenus scriptum quoddam pro Consubstantiali ederet; cui, cum ab altera parte esset responsum, uisum est, ut synodus Antiochiæ super ea re, cogeretur. In ea Ariani qui tamen se aliquandiu, occultata perfidia pro catholicis gesserunt falsis appositis accusatoribus, & testibus Eustathium ipsum, adulterii conuictum, perpetuo exilio damnandum curant. Inde se ad euciendum Athanasium quoque, alterum Consubstantialis acerrimum uindicem, referunt. Sed primum, per Arianum presbyterum, Constantiæ sororis morientis commendatione Constantino familiarem, Arium, tanquam recte sentientem, reuocandum curant; qui simulata pœnitentia receptus à Constantino, & Athanasio commendatus, remittitur Alexandriam; sed ab eo non recipitur. mox illi bonam occasionem nacti, uariis calumniis illum onerant apud Constantinum, quarum causa cum synodum Cæsariæ Palestinæ, deinde Tyri cogendum curasset, Athanasius dissectis calumniis, dum se ad conquerendas Arianorum in se fraudes, confert Constantinopolim, illi capta occasione eius absentiæ, quod ad Cæsariensem synodum, uocatus, non uenisset, in dicta causa condemnant. Interim episcopi qui in synodo aderant, iubentur a Constantino Hierosolymam adire ad nouum Templum consecrandum. Ibi instigante Ariano illo presbytero iubentur de Arii, & sociorum causa cognoscere. qui auditos illos, quasi recte sententes, absoluunt, & Ægyptiis episcopis cleroque Alexandrino commendant per id tempus, mortuo Sylvestro suffectus Marcus, octo tantum mensibus regit Ecclesiam. Sub cuius finem Pontificatus, Constantinus nouis criminibus per Arianos, in Athanasium, incitatus, Treuiros in Galliam eum relegat, siue ira indulgens, siue paci studens, siue furori inimicorum eum subducere uolens quod Constantinus iunior scripsit. hic fuit annos 336. Absente Athanasio, Arius Ecclesiam Alexandrinam perturbans, euocatur Cōstantinopolim, vbi rursum simulata recta fide, iubetur Alexander Episcopus Constantinopolitanos eum recipere in communionem, qui recusans assiduis, per plures dies, intentus precationibus, obtinuit, vt Arii perfidia, omnibus, per subitam, & fœdam eius mortem pate fieret. nō multo post moritur Constantinus, id est anno 337. Hæc fere ex Socrate, & aliis.

Synodus Antiochena

Tyria cōtra Athanas.

Hierosolymitana pro Arianis.

DECRETA IVLII PAPÆ PRIMI.

Ex libro Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 336 * vj Onuphr. & alii an. 16. m. 5. d. 25. quod colligitur aperte ex serie tēporum, & actionum.

IVLIVS natione Romanus, ex patre Rustico, sedit annis quindecim, menses duos, dies * xviij. Fuit autem temporibus Constantii hæretici filii Constantini, à consulatu Feliciani & Maximini. Hic post multas tribulationes in exilio * fuit mēsibus decē, & post * Constantini mortem, cum gloria reuersus ad sedem beati Petri apostoli, fecit basilicas duas, vnam iuxta forum, & aliam via Flaminia: & cœmeteria tria, vnum via Flaminia, aliud via Aurelia, & aliud via Portuen. Hic constitutum fecit, vt nullus clericus causam quamlibet in publico ageret, nisi in Ecclesia, & vt notitia quæ omnibus fidem facit, per notarios colligeretur, & vt omnium monumentorum in Ecclesia confectio per primicerium notariorum celebraretur, siue quòd cautiones, vel instrumenta, vel donationes, vel commutationes, vel traditiones, aut testamenta, vel colligationes, aut manumissiones clericorum in Ecclesia per * scrinium sanctum celebrentur. Hic fecit ordinationes tres in vrbe Roma per mensem Decembrium, presbyteros octodecim, diacones tres, Episcopos per diuersa loca nouem. Qui etiam sepultus est via Aurelia in cœmeterio Calepodii, pridiè idus * Aprilis. Et cessauit episcopatus dies viginti-quinque.

*Huius exilii, nulla quod sciā, apud aliū probatum, auctorē extat memoria, nā Platina hinc videt sumpsisse, q̄ scribit. crēdibile est igitur subesse mendum historia & hoc ad Liberium potius p-tinere, sed quod dicit, post Constantini mortem, vel etiam Cōstantii aperte falsum est.

* Augusti

TOTVS Iulij Pontificatus consumptus fuit in tuenda Nicæna fide, & catholicis Episcopis, in primisque Athanasio, ab impio furore Arianorum, qui Constantio Imperatore suarum partium subnixi, omnia pro libidine agitabant. In qua contentione mirificè eminet auctoritas Romani Pontificis, cuius temporis actorum seriem perspicuè expositam, præstat cognoscere.

Anno igitur Domini 336. creato Iulio, in sequenti 337 moritur Constantinus.

338 *Reuertitur Alexandriam Athanasius 27. post mense, quam in exilium abierat, commendatus litteris Constantini Iunioris.*

339 *Ariani calumniantur Athanasium apud Constantinum, & Constantem Impp. & Iulium Papam, variis criminibus, quæ dissoluit, per suos legatos. Iulius, Arianorum legatis petentibus, indicit Romæ Concilium, ad quod illi non conuenientes, suæ causæ diffisi; à quinquaginta Episcopis, qui ex Occidente conuenerant damnantur, & Athanasius absoluitur.*

Synodus Rom. pro Athanas.

341 *Euseb. ex Nicomediensi; Episcopus Constantinopolitanus, à Constantio, lectus, Synodo Antiochiæ coactā, nonaginta Episcoporum, absentem, indicta causa, Athanasium damnandum curat, quod absque iudicio Episcoporum sedem suam recepisset; ac post, legatis missis, causam Athanasii Iulio cognoscendam remittit, nec multo post moritur.*

Synodus Antiochena Arianorum contra Athanasium.

342 *Ariani Athanasium, & aliquot alios catholicos Episcopos fatigantes, nouis subinde vexationibus, Romam profugere compellunt, vbi habito Concilio, & comperta eorum fide, cum Nicæna consentiente, recipit eos in communionem Iulius, & pro sua auctoritate singulis Ecclesias restituit, domumq; remittit cum litteris increpatoriis ad Orientales; qui Antiochiam rursus conuenientes,*

Synodus Rom. pro Episcopis pulsis ab Arianis.

nentientes, Iulio acerbius rescribunt, ac nouis ratio-nibus catholicos vexare pergunt.

343 *Athanasium ob insidias Arianorum la-tentem, Romam euocat Iulius, & apud Orien-tales de eorum contumacibus ad se litteris con-queritur.*

Synodus Antiochena Arianorum.

345 *Antiochiæ alia Synodus habita, in qua (vt solebant nouis fidei formulis edendis tendere ad obscurandam fidem Nicænam, vt tandem extin-guerent) aliam ediderunt quam longam appella-runt; quæ ab Occidentalibus, ob eius obscurita-tem reiecta est, cum Nicænæ stare velle se dice-rent.*

346 *Demum per constantem obtinent catholici, consentiente Constantio, vt Synodus œcumenica indicatur, ad Nicænam fidem iam duabus Antio-chenis Synodis infirmatam, stabiliendam, quæ 18. post mense Sardicæ celebrata est, præsentibus Iu-lij Papæ legatis.*

Ariani ad 70. suæ causæ diffisi, non audentes prodire in Concilium, seorsum Philippopoli conuen-tu habito, aperte, quod hactenus non fecerant Cō-substantiale damnarunt. Trecenti Sardice con-gregati; eos sæpius citatos, nec comparentes, absen-tes damnarunt; Athanasium & reliquos pulsos Episcopos absolutos, restituerunt, & Nicænam fi-dem confirmarunt. Athanasius adiens Hieroso-lymam, ex sententia Synodi ibi tum habitæ, in com-munionem admissus, & restitutus est; at post Ale-xandriam reuersus, Synodis Alexandriæ & per Aegyptum habitis, Nicænam fidem stabilire instituit.

Anno 350. interfecto Constante catholico, Ariani omni timore liberati, leuissimum Constan-tium, acrius quam unquam antea. in Episcopos Concilio Sardicensi absolutos, incitant. Athana-sius fuga morti se eripit: Paulus Constantinopo-litanus, dum deportatur, strangulatur, reliqui in exilium eiecti, in quibus & Osius fuit.

Synodus Sirmiēsis partim catholica, quo ad dānationem Photini; partim Ariana quo ad damnationem Athanasij, & subscriptionem formularum fidei à Nicæna diuersarū, nisi fortè duæ fuerūt, quod aliqui sentiunt; & D. Hilarius innuit lib. de Synodis.

Anno 351. Oblata occasione damnandi Pho-tini Episcopi Sirmiensis, qui Christum ante Ma-riam non fuisse blasphemabat, Ariani Sirmium Concilium indicendum curant, vt eadem opera Athanasij quoque damnationem obtineant, & Nicænam fidem euertant. In damnationem Pho-tini, Catholici, & Ariani libere consentiunt. in damnationem vero Athanasij, & probationem trium fidei formularum ibi editarum, pars studio Arianorum, pars minis & tormentis, & Osius in primis, adactus, subscribit, pars omnino denegat consensum.

353 *Cum non potuissent obtinere Ariani, vt omnes in Athanasium subscriberent, eliciunt à Constantio edictum, vt qui Athanasij damna-tionem non probarent, in exilium irent. Catholi-ci Synodis Arelate, & Biterris habitis, depre-cati sunt, ne prius in Athanasium subscribere co-gerentur, quam de fide disceptaretur, quod Aria-ni obnuebant; ob id Concilium in sequentem annū Mediolanum indictum. hoc ipso anno moritur Iu-lius. Hæc ferè ex Athanasio Socrate, & alijs.*

Biterrēse Arelatēse

SEQVVNTVR QVÆDAM quæ tempore Iulij Papæ con-tigerunt.

SOZOMENVS: Non multo post tempo-re & Constantinus imperator, Constantini maioris filius, dum annititur inuadere partem iunioris fratris Constantis, circa Aquileiam congressione facta perimitur, consulatu Acyn-dini & Procli. Quamobrem Romani Impe-rij principatus Occidentalium quidem par-tium, peruenit ad Constantem, Orientalis au-tem ad Constantium. THEODORETVS.

Ex tripart. hist. Cassiodori lib. 4. c. 4.

Igitur Eusebius & Theognius, & Theo-dorus Perinthius, (qui eloquentior videba-tur, & scripsit explanationes Euangeliorum, quem plurimi Heracleoten vocant,) isti nam-que sæpius, velut propinqui Imperatori, re-uersionem Athanasij multorum causam as-serebant esse malorum. Et non solùm Ægy-ptum, sed etiam Palæstinam & Phœnicen, vi-cinasque gentes eius gratia dicebant esse tur-batas. Proinde huiusmodi verbis leuissimam obsidentes Imperatoris intentionem, suase-runt, vt Athanasium ab ecclesia rursus expel-leret. Qui agnoscens eorum consilium, ad par-tes Hesperias abijt.

Vbi sup. cap. 5.

Verum Eusebius eiusque consortes, calum-nias in Athanasium factas, Iulio Romano Pon-tifici destinauerunt. Qui ecclesiasticam se-quens legem, etiam ipsos Romam venire præ-cepit, & venerabilem Athanasium ad iudiciū regulariter euocauit. Ille continuò, euocatio-ne suscepta, venit; calumniarum verò sarcina-tores Romam quidem profecti non sunt, sciē-tes facilè suum posse capi mendacium. Sed videntes oues pastore desolatas, lupum super eas pro pastore constituerunt, id est, Gregoriū, qui sex annis bestijs ferocibus crudelius vius, pœnam malitiæ suæ soluit, ab omnibus ama-rissimè laniatus.

Vbi sup. cap. 6.

Athanasius autem veniens ad Constantem, Arianæ cohortis cum gemitu referebat insi-dias, & bellum contra Apostolicam fidem ge-stum, patrisque eius nomen, magnique conci-lij ab illo celebrati mentionem faciebat, & quòd communi lege synodus roborata vide-retur. Hæc insinuando cum lachrymis, ad pa-ternum zelum excitauit Imperatorem. Mox nanque, vt hæc audiuit, mandauit fratri, mo-nens, vt paternæ pietatis inuiolabilem serua-ret hæreditatem. SOCRATES.

Vbi sup. cap. 7. Eiusdem scripti meminit & Rufinus hist. eccles. lib. 10. c. 19.

Igitur Eusebius nullo modo cessare patie-batur, sed omnia commouebat, donec suum propositum perduceret ad effectum. Egit er-gò, vt in Antiochia Syriæ synodus fieret, sub occasione quidem dedicationis ecclesiæ, quam pater Augustorum fabricari cœperat, & post eius obitum Constantius decimo anno eam à tempore fundationis expleuerat; in verita-

Cassiodorus tripartit. hist. li. 4. cap. 19.

te autem.

te autem, ad subuersionem atque destructionem Niceni Concilij. Ad quam Synodū conuenerant ex ciuitatibus diuersis Episcopi nonaginta. Maximus tamen Hierosolymitanus, Macarij successor, non affuit, cogitās, quòd ipsi si potest subripi, vt in dānationem subscriberet Athanasij. Sed neque Iulius affuit, maximæ Romæ præsul, neque in locum suum aliquem destinauit, cùm vtique ecclesiastica regula iubeat, non oportere præter sententiam Romani pontificis Concilia celebrari. Fit ergò Synodus in Antiochia, sub præsente Constantij principis, consulatu Marcelli & Probini. Erat autem quintus annus mortis Cōstantini patris Augustorum. Præsidebatque tunc ecclesiæ Antiochenæ Flacillus successor Euphronij. Fautores igitur Eusebij operæpreciū iudicantes Athanasio derogare, primùm quidem calumniati sunt, quasi præter regulam egisset, quam tunc ipsi decreuerant, quoniam non ex sententia communis Concilij Episcoporum receperat sacerdotium, sed sibimet arrogando, in Ecclesia fuisset ingressus. Deindè, quoniam eius aduentu turba generata, plurimi seditione sint mortui: & quia aliqui ab Athanasio cæsi, iudicibus dicerentur esse contraditi. Hac derogatione tunc habita, constituerūt Episcopum in Alexandria, primò quidem Eusebium Emisenum. Quo ordinato, & in Alexandriam ire metuente, Gregorium fecerunt Episcopum. His ità gestis, transformauerunt fidem, nihil quidem culpantes Niceni Concilij, sed principiū præbētes, vt frequentibus Concilijs alia subindè mutantes & recitantes, efficerent, vt definitio fidei paulatim in Arianam vesaniam relaberetur.

Vbi sup. ca. 10. Nos neque sequaces Arij fuimus, quomodò enim Episcopi presbyterum sequeremur? neque aliam quampiam fidem absque expositam antiquitùs suscepimus. Sed etiam nos examinatores & cognitores eius fidei facti sumus, & iudicauimus potiùs, quā secuti sumus. Didicimus enim ab initio credere in vnū Deum omnium, vniuersorum intelligibilium, sensibiliumq; creatorem & prouisorem. Et in vnū filium vnigenitum, ante omnia secula existentem, & cum suo genitore manentē, per quem omnia facta sunt visibilia & inuisibilia, & qui in nouissimis tēporibus per bonam voluntatē patris descendit, & ex sancta Virgine carnem assumpsit, & omnē voluntatem patris sui impleuit, passus est, & resurrexit, & in cęlos ascēdit, in dextera Patris sedet, venturus iudicare viuos & mortuos, & rex permanet in æternū, & DEVS. Credimus & in Spiritum sanctum. Si autem adijciendum est, credimus & de carnis resurrectione, & vita perpetua. Hæc in prima scribētes epistola, ciuitatibus mittebāt. Sed post paululum aliam in Antiochia dictauerunt. Tunc etiàm terræmotus maximus in Oriente factus est, & præcipuè in Antiochia, quæ anno iugiter est commota.

Vbi sup. ca. 11. Sed quomodò Athanasius Ecclesia pulsus, nè opperetur, effugerit, arbitror esse dicendū. Erat enim vespera, & populus in vigilijs obseruans, sperabaturque futura collectio. Inter hæc venit magister militiæ, & circa Ecclesiam per cohortes suos milites ordinauit. Athanasius autem videns quæ fierent, cogitauit, nè propter se vlla læsio populo proueniret. Et præcipiens diacono, vt compleret orationem, rursus psalmum fecit imponi. Cùmq; consonantia psalmodiæ celebraretur, per vnā ianuam Ecclesiæ egrediebantur omnes. Quo facto, milites quidem sinè commotione steterunt, Athanasius autem inter medios psallentium illæsus abscessit. Et hoc modo fugiens, Romam profectus est. SOZOMENVS.

Ex histor. triparti. lib. 4. cap. 15. Igitur Athanasius relinquēs Alexandriam, Romam profectus est. Contigit autem eodem tempore, etiàm Paulum Constantinopolitanum pontificem illuc vnà cōcurrere, & Marcellum Ancyræ, Asclepamque Gazæ. Qui dū Arianis esset aduersus, calumniam passus ab his, quasi subuertisset altare, damnatus est. Pro quo Gazæorum Ecclesia Quintiano committitur. Lucianus autem Hadrianopolites Episcopus, ob aliam accusationē Ecclesia sua priuatus, degebat in vrbe Roma. Cognoscens ergò Romanus Episcopus crimina singulorum, & omnes Niceno Concilio concordare comperiens, eos in cōmunionem suscepit, tāquàm omnium curam gerens propter sedis propriæ dignitatem, singulisq; reddidit suas ecclesias, & Orientalibus scripsit Episcopis, culpans quòd nō rectè tractassent viros inculpabiles, de suis ecclesijs eos expellentes, & quòd cōstitutiones Niceni Concilij minimè obseruarent. Quorum paucos ad certum diem sibimet adesse præcepit, vt coràm eis ostenderet, iustum se super illis protulisse decretū. Et deinceps non se esse passurum interminatus est, nisi ab huiusmodi turbis & nouitate cessarēt. & ille quidem hæc scripsit, Athanasius autem & Paulus Epistolas Iulij Orientalibus Episcopis miserunt, & singuli eorum suas sedes adepti sunt.

EPISTOLA INCREPATORIA IVLII PAPÆ PRIMA,

ad Orientales Episcopos pro causis Athanasij, & excessibus contra Romanam Ecclesiam.

1 *Quòd soli Romano Pontifici liceat generale Concilium cogere, & Episcopos iudicare.*

2 *Non oportet præter sententiam Pontificis Romani Concilia celebrari, vel Episcopos damnari.*

3 *Vt accusatores & accusationes quas leges seculi non admittunt, repellantur.*

4 *Si quis Episcopum præter authoritatem sedis Apostolicæ damnauerit, vel à sede expulerit, de gradu suo deijciatur, & excommunicetur: & Episcopi eiecti restituantur.*

Vero-

VENERABILIBVS fratribus, vniuersis Orientalibus Episcopis, Iulius. Decuerat vos, fratres, alios ecclesiasticis instruere disciplinis, & nō talibus arguere machinamen-
Luc.3.e tis, dicente Ioanne Baptista: (Neminem concutiatis, neque calumniā faciatis.) & reliqua.
Galat. 6.a De qua re & Apostolus Paulus nos instruit, dicens: (Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, nè & tu tenteris.) & reliqua.
1.Pet.3.b Et alibi Petrus Apostolus ait: (Omnes vnanimes in oratione estote, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum pro malo, vel maledictum pro maledicto, sed econtrariò benedicētes, quia in hoc vocati estis, vt benedictio-
Psal.33. nem hæreditate possideatis. Qui enim vult vitā diligere, & videre dies bonos, coerceat linguam suam à malo, & labia sua nè loquantur dolum. Declinet à malo, & faciat bonum: in-
* perse- quatur. quirat pacem, & *sequatur eam: quia oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum, vultus autem Domini super facientes mala.) Quid peius est, fratres, quàm vt sacerdotes Domini, qui ab omni mala coinquinatione, & à nocumēto omnium Christianorū, quanto magis à fratrum & Coepiscoporum, alieni debent existere, quos tueri & subleuare ab insidijs debent, & quos fouere & diligere summoperè oportet, persequantur eos, & cō-
Sap.1.a munione priuari decertent? Nec recordamini sapientiam, quæ ait: (Peruersæ enim cogitationes separant homines à Deo.) Si peruersæ cogitationes separant homines à Deo;
Zach.2.a quantò magis opera iniqua? Quid enim nequius est, quàm vt illos, de quibus Dominus ait, (Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei,) quisquam auertere, persequi, destrue-
Gal 7. re nitatur? Probata autem virtus portat, pro-
Psier 17.b tegit & consolatur oppressos, & docet insi-
* humani pientes. Est enim Deus testis cordis* hominis, scrutatorq; verus, singularum conscientiarū, & linguarum singularum auditor: quoniā spi-
Sap.1.a ritus Domini repleuit orbem terrarū, & hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis.
1.Ioan.4. b c d. Et aliàs idem ipse ait: (Deus charitas est. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium suum vnigenitum misit Deus in mundum, vt viuamus per eum. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniā ipse prior dilexit nos, & misit filium suū propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si Deus dilexit nos, & nos debemus inuicèm diligere. Deum nemo vidit vnquàm. Si diligamus inuicèm, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. In hoc intelligimus, quoniam in eo manemus, & ipse in nobis, quoniā de spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus, & testificamur, quoniam pater misit filium suū, Saluatorem mundi. Quisquis confessus fuerit, quoniā Iesus est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo, & nos cognouimus, & credidimus* charitati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas est, & qui manet * charitatem.
in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. In hoc perfecta est charitas nobiscū, vt fiduciam habeamus in die iudicij, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foràs mittit timorem, quoniam pœnā timor habet. Qui autem timet, non est perfectus in charitate. Nos ergò diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum; & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim nō diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodò potest diligere? Et hoc mandatum habemus à Deo, vt, qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.)
Nā & ipsa Sapientia ait: (Lingua sapientium Prou.15.a b.
ornat scientiam, os fatuorum ebullit stultitiā. In omni loco oculi Domini contēplantur bonos & malos. Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata est, conteret spiritū. Domus iusti plurima fortitudo, & in fructibus impij conturbatio. Labia sapientium disseminabunt scientiam, cor stultorum dissimile erit. Victimæ impiorū abominabiles erunt Domino, vota iustorum placabilia. Qui sequi- Pro.10. d
tur iustitiam, diligitur à Domino. Item alibi: Ibi ca.15.a b.
Labia iusti considerant placita, os impiorum peruersa. Simplicitas iustorum diriget eos, & supplantatio peruersorum vastabit eos. Iustitia rectorū liberabit eos, & in insidijs suis capientur iniqui. Iustus de angustia liberabitur, & tradetur impius pro eo, simulator ore decipit amicum suum, iusti autem liberabuntur scientia. In bonis iustorum *exaltabitur ciui- * exultabit.
tas, & in perditione impiorum erit laudatio. Benedictione iustorum exaltabitur ciuitas.) Nec considerans, qui fratres persequi nō cessatis, qualia Iob patientissimus inter cætera, exorsus, loquitur: (Auris audiens beatificabat Iob 29.b
me, & oculus videns, testimonium reddebat mihi, quòd liberâssem pauperem vociferantē, & pupillum, cui nō esset adiutor. Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum: Iustitia indutus sum, & vestiui me sicut vestimēto & diademate iudicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo: Pater erā pauperum, & causam, quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam: Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. Et paulopòst: Si negaui, inquit, quod volebāt,
pauperibus, & oculos viduæ expectare feci: Iob 31.b
Si comedi buccellam meā solus, & non comedit pupillus ex ea: quia ab infantia mea creuit mecū miseratio, & de vtero egressa est mecū.) Nam si quis hæc recto omnia considerauerit
oculo, nequaquàm * fratres nocere, sed libe- * fratribus.
rare festinabit, quia nihil deterius est, quàm ciues ciuibus inuidere, & fratres fratribus insidiari, aut calumnias facere. Talibus enim refragari volentes insidiis, Patres sancti Synodū congregauerunt generalem in Nicæa, vitam corrigere hominū cupientes in Ecclesia commoran-

morantiũ. Licèt dudùm instituta sanctorum multa Patrum essent conscripta, posuerunt leges, quas sacros Canones appellamus, quibus multa pernecessaria ad statũ Ecclesiæ sanctæ DEI, & supplementum columnarum eius, id est, Episcoporum, qui eam proprijs humeris gestant, sunt decreta, & nocumenta eorũ prohibita, ità vt qui talia agere tẽtauerint, aut eis nocere præsumpserint, si quidem clerici fuerint, à proprio gradu decidant: Si verò monachi aut laici fuerint, anathematizẽtur. Quibus armati exẽplis, oportere arbitrati sumus, ab omnipotenti DEO inspirati, vt hãc accensam discordiæ flammam extinguere apostolica debeamus authoritate, & non concedere, eam vlteriùs animas depasci humanas. Quapropter vnà cum omnibus Apostolicæ subiectis regulæ sancimus, nè quisquam deincèps Christianorum talia perpetrare, aut Episcopis temerè nocere præsumat, cùm & doctor gentium idipsum prohibeat, dicens: (Seniorẽ nè increpaueris, sed obsecra vt patrẽ.) & reliqua. Bonum est nanque proculdubiò, & omnibus timentibus DEVM desiderabile, cohibere dissensiones & altercationes, fratribusque subuenire, & inuicèm nõ inuidere, sed adiuuare. Audite, inquam, iam factam in Nicæna ciuitate Synodum, cui & ego ipse cõscientiæ meæ cultum decenter exhibui, nihil aliud volens, quàm concordiam omnibus fabricare, & præ cunctis arguere & remouere hanc insidiantiũ altercationem, quas præuidentes sancti patres insidias & illicitas altercationes, vnanimiter in prædicta Nicæna statuerunt Synodo, vt nullus Episcopus, nisi in legitima Synodo, & suo tempore Apostolica authoritate conuocata, super quibusdam criminationibus pulsatus audiatur, id est, iudicetur vel damnetur. Sin aliter præsumptum à quibusdam fuerit, in vanum deducatur quod egerint, nec inter ecclesiastica vllo modo reputabitur. Ipsi verò primæ sedis Ecclesiæ conuocandarum generalium Synodorum iura & iudicia Episcoporum, singulari priuilegio, Euangelicis & Apostolicis atque Canonicis concessa sunt institutis, quia semper maiores causæ ad sedẽ Apostolicam multis authoritatibus referri præceptæ sunt. Nec vllo modo potest maior à minore iudicari. Ipsa nanque omnibus maior & prælata est ecclesijs; quæ non solummodò Canonum & sanctorum Patrum decretis, sed Domini saluatoris nostri voce singularẽ obtinuit principatum. (Tu es) inquit (Petrus, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meã.) & reliqua. (Et quæcũque ligaueris super terram & solueris, erunt ligata & soluta in cœlo & in terra.) Porrò dudùm à sanctis Apostolis, successoribusque eorum, in præfatis antiquis decretum fuerat statutis, quæ hactenùs sancta & vniuersalis Apostolica tenet Ecclesia, non oportere præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari, nec Episcopum damnari, quoniam sanctã Romanam Ecclesiam *Primatem omniũ Ecclesiarum esse voluerunt. Et sicut beatus Petrus apostolus primus fuit omnium Apostolorum, ità & hæc Ecclesia ipsius nomine consecrata, Domino instituente, prima & caput sit cæterorum, & ad eam, quasi ad matrem atque apicem, omnes maiores Ecclesiæ causæ, & iudicia Episcoporum recurrant, *eiusque iusta sententia terminum sumant, nec extra Romanum quicquam ex his debere decerni pontificem, quatenùs non ità proteruè, & pro libitu cuiuspiã, suo proprio arbitrio, quibusque Metropolitanis, sicut agere solebant, liceat, inconsulto Romano Pontifice, aut maiores Ecclesiæ causas deturbare, aut Episcopos damnare, sed cõmuni sanctæ Romanæ sedis Episcopi Concilio, & concordi actione, quæque sunt Christi zelo agenda, disponant vnanimiter, rectèque sentiant, & ea quæ senserint, non sibimet discrepãdo, sed DEO placita perficiant. Est etiàm in iam fata Nicæna concorditer statutum Synodo, accusatores & accusationes, quas seculi leges non admittunt, à sacerdotali funditùs auerti nocumento. (Ecce) inquit propheta (quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum.) Illi verò non in vnum habitant, qui à fratrum se solatio subtrahunt, aut fratribus insidias præparant. Non alieno vos, fratres, patiamini peccato grauari: quia quod necesse est, nos dicere veremur, id est, nè cuius religio dissipatur, indignatio prouocetur. Præ oculis habete, & tota mentis acie reuerenter adspicite beati Petri gloriam, & cum ipso cõmunes omnium Apostolorum coronas, cunctorumque martyrũ palmas, qui pro fratrum non destructione, sed confirmatione & veritate in Christo passi sunt. Nos ergò, qui Domini discipuli & dici & esse volumus, portare crucem Christi, & compati fratribus debemus, & non persequi. Subtrahite (rogamus) actus cogitationesque à talibus nocumentis, si non vultis ipsam in vos suscipere vltionem: quoniã talionem meretur, qui fratri foueam præparat. Et nos, scitote, hunc typum deincèps non esse passuros, vt ea quæ ad hanc specialiter sanctam pertinent sedem, sicut iudicia Episcoporum & maiores Ecclesiæ causæ, vt paulò superiùs prælibatũ est, vos patiamur nobis inconsultis inuadere, absque vestri status periculo. Sed si quis ab hodierna die & deincèps Episcopum præter huius sanctæ Sedis sententiam damnare, aut propria pellere sede præsumpserit, sciat se irrecuperabiliter esse damnatum, & proprio carere perpetim honore, eosque, qui absque huius Sedis sunt eiecti sententia vel damnati, huius sanctæ Sedis authoritate, scitote, pristinam recipere communionem, & in proprijs restitui sedibus: quoniam & priùs, à tempore scilicet Apostolorum, hæc huic Sedi sanctæ concessa sunt, & posteà in memorata Nicæna Synodo, propter prauorum hominum infestationes, atque hæreticorum persequutiones, & insidian-

Ex his & sequẽtib. liquet, plures 20. esse Niceni Concilij Canones.

2. Tim. 5. a

3. quæst. 4. Null' Episcopus.

Primates Ecclesiæ Roma. à Christo.

Matt. 16. c

3. q. 6. Dudù à sanctis

II.

In decre. epist. Eleutherij Papæ. ac Victo.

* primariam.

In 2. decr. epist. Anacleti Pap. Et in 1. decr. episto. Alexãdri Papæ.

* & iuxta eius sentẽtiam.

Habetur infrà in decr. Iulij Papæ, ad Oriẽtales episcopos pro Athanasio.

III.

Psal. 132.

IIII.

diastinæ molimina fratrum, sunt concorditer ab omnibus corroborata: vt magis singuli * prouideant, nè talia audeant perpetrare, & caueant, si non propter Deum & amorē fratrum, tamen pp opprobrium hominū, ruborē suum atque canonicam vltionem, saltem hæc timore & verecundia compressa, silentioque comprimātur, amputato scilicet totius vsurpationis excessu, quia nullus debet præsumere, quæ sibi non videntur esse concessa. Quam culpā nullo modo potuissetis incidere, si vndè consecrationem honoris accipitis, indè legem totius obseruantiæ sumeretis: & beati Apostoli Petri sedes, quæ vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset ecclesiasticæ magistra rationis. Vndè sicut multùm nos ea quæ à vobis piè rectèque sunt acta, lætificant: ità nimiùm ea, quæ sunt perperàm gesta, cōtristāt: quoniam necesse est, post multarum talium experimenta causarum, hæc in posterum sollicitiùs prospici, & diligentiùs præcaueri, quatenùs ea, quæ sunt ab Apostolis eorumq; successoribus statuta, nulla desidia negligantur, nulla dissensione violentur, nulla concertatione turbentur. Nam sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ità multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Connexio totius corporis vnam sanitatem, vnam pulchritudinem facit: & hæc quidem connexio totius corporis vnanimitatem requirit, sed præcipuè exigit concordiam sacerdotū, quibus & si dignitas cōmunis non est, tamen ordo generalis est, quoniam & inter beatissimos Apostolos, in similitudine honoris, fuit quædam discretio potestatis: & cùm omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt cæteris præeminêret. De qua forma Episcoporum quædam orta est distinctio, & magna ordinatione prouisum, nè omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursùm quidam in maioribus vrbibus constituti, solicitudinē eius susciperent ampliorem, per quos ad vnā beati Petri Sedem, vniuersalis Ecclesiæ cura confluerets, & nihil vsquàm à suo capite dissideret. Qui ergò scit se quibusdam præpositū, non molestè ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam, quam exigit, etiām ipse dependat. Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi. Doctrinis varijs & extraneis nolite abduci. En instituta Apostolorum & Apostolicorum virorum, Canonesque habetis: his fruimini, his circundamini, his delectamini, his armamini, vt his freti, circundati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum iacula persistere valeatis. Satis enim indignum est, quenquam vel pontificum vel ordinum subsequentium, hanc regulam refutare, quā beati Petri sedem & sequi videat, & docere. Multùm enim conuenit, vt totum corpus Ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quæ indè authoritatem habet, vbi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum, dicēte scriptura: (Ordinate in me charitatem.) Et item: Omnia cum ordine fiant. Iterumque Psalmista prædicante: (Circundate Sion, & complectimini eam, narrate in turribus eius. Ponite corda vestra in virtute eius, vt enarretis in progenies alteras, quoniā hic est Deus * Dominus noster in æternum, & ipse reget nos in secula.) Officij enim nostri consideratione, non est nobis dissimulare, non est tacere * libertas, quibus maior cunctis Christianæ religionis zelus incumbit, nè per taciturnitatem aut fauere, aut consentire videamur fratrum nocumentis. Data Kaleod. Octob. Feliciano & Maximiano viris clariss. coss.

Ex Nicephoro lib. 9. cap. 8. Vide etiam Sozomenum.

Orientales Episcopi contumeliam esse rati Iulij obiurgationem, Antiochiæ congregati, de sententia omnium epistolam ad eum miserunt, luculēter quidem illam scriptam, ironijs autem aculeatisque verbis refertam, forensemque & iudicialem in modum compositam, & quæ styli vi & grauitate, minarum expers non esset: Scripserunt enim, Romanæ quidē vrbi ab omnibus obseruātiam exhiberi & honorem, quippe quæ antiquitùs Apostolorum domicilium & schola, tetæque pietatis, vt aliquis dicat, Metropolis & primaria vrbs fuerit: quamuis ex Oriente præcones eius eò venerint: se tamen non ideò secundas ferre debere, quòd Ecclesiæ magnitudine superiores non essent, cùm virtute & rebus alijs priores se esse existimarent. Illud etiam criminis loco obiecêre, communicare eum cum Athanasio animum induxisse, idque indignè tulere, vti contumelia Synodi eorum sententiæ irrogata esset. Et factum ipsum, vt quod contra sanctiones Ecclesię processisset, iniquum esse sunt calumniati. Atque ægrè id eis esse, rectèque se eum reprehendere cùm dixissent; postremò si quidem cùm sententiam ipsorum quæ illos condemnassent, tum electionem eorum quos pro illis Ecclesijs præfecissent, comprobaret, pacatos etiam se fore & secum communicaturos. Sin aduersari eis pergeret, & ipsos coniunctos aduersùs eū ituros esse interdere. eum neque maiores eorum contra Cornelium Romæ Episcopum conati aliquid fuerint, cùm illi Nouatum presbyterum Ecclesiā summouissent. De rebus verò Nicænis nihil rescripsere, superfluum id esse arbitrati, quamli plurima quę scriberent, haberetque [illegible] tamen vt omitterent [illegible] sentes necessariò [illegible] gitarent. In eam [illegible] sententiam [illegible] Orientales Episcopi ad Iulium literas dedere [illegible] Hæc ex Nicephoro.

EPI.

Amputato totius vsurpationis,

25. q. 2.

Rom. 12. a

Plura ex his habētur in decret. epist. Vigilij Papæ.

Heb. 13. b. Dist. 11. Nolite errare.

Canti. 2. a 1. Co. 14. g Psal. 47.

* Deus

24. q. 1. Officij nostri consideratione * liberum

EPISTOLA ORIENTALIVM AD IVLIVM PAPAM PRIMVM,

Causantium quòd in communionem receperit Athanasium, & cæteros quos ipsi damnauerant.

Prodit hęc epistola hereticos fuisse, qui eam scripserũt.

DOMINO beatissimo & honorabili patri Iulio, Apostolicæ Sedis venerabili Episcopo, Eusebius, Theognius, Theodorus, & Bæxinthus vnà cũ reliquis fratribus & Coepiscopis nostris, in Antiochia congregatis: Licèt circa omnes Romanam Ecclesiam sciamus esse munificam, & Apostolicam habere curam, & semper matrem existere pietatis, quanquàm ab Oriente ad eam prædicatores, pietatis aduenissent, tamẽ optaremus vos nobiscum concordare, & quos à communione suspendimus, à vobis esse suspensos: & quos in ordine cõfirmamus Episcoporum, à vobis esse confirmandos: nec nos secundo loco habẽdos, cùm ex his partibus ad vos vsque, dogmatizantes Apostoli, peruenerint. Nec enim nos vestris resultauimus, quamuis hoc agere potuissemus, quandò Nouatianus à Romana pulsus est Ecclesia, quoniam (vt iuxta vulgarẽ consuetudinem loquamur) inimicitias quærit omnis, qui vult recedere ab amico. Nec crimine carere potest, qui alterius excommunicatũ, absque eius licentia, à quo cõmunione est priuatus, in cõmunionem susceperit, canonibus scilicet iubentibus, vt excõmunicatus ab alijs, ab alijs non suscipiatur, viuẽtibus illis, à quibus cõmunione priuatus esse dinoscitur. Nec solùm in his nobis cõtumeliam irrogatis, sed etiam in his, quòd Concilia nostra dissoluitis, neque ex rata sinitis esse. Sunt nãque à nobis, & maximè à totius Orientis Episcopis, damnati, Athanasius Alexandrinus, Paulus Constantinopolitanus, Marcellus Ancyræ, Asclepius Gazæ, Lucianusque Adrianopolites, pro certis criminibus, quibus aduersarij sũt apud nos inscripti, quæ per præsentes huius epistolæ latores, omnia sub certa relatione, vestræ innotescere nõ omittimus sanctitati. Quibus cognitis, si nostris placitis magis, quàm eorum machinationibus assentire, & ordinatos Episcopos in damnatorum loco firmare eligitis, pacem vobiscum & cõmunionem habere volumus. Si verò aliter egeritis, & eis ampliùs, quàm nobis assentire iudicaueritis, contraria celebrabimus, & vobiscum deincèps nec congregari, nec vobis obedire, nec vobis vestrisq; fauere volumus, sed per nos, quicquid melius elegerimus, agere conabimur. Nam nullus est in hac parte terrarum, ętatẽ habens, qui ignoret prædictorum molimina seductorum. Propter eos enim multa sunt mala peracta, multa Concilia diuersis & asperis temporibus celebrata, multæ seditiones, multæ machinationes, multa nobis opprobria illata, & alia multa quæ enumerare perlongum est. Nam si his consentire eligitis, tunc liquet, quòd nos perdere vultis, & non vt pater filios, fouere. Dicunt enim & affirmant tam ciues istorum, quàm etiàm sacerdotes eorũ, hos fouere vos velle homicidas, sacrorum templorum euersores, virginum stupratores, sacrorum librorum incensores, sacrorumque vasorum, ac cæterorum sacrorum ministeriorum fraudatores, officiorum neglectores, Imperatorum infidos, gentis & patriæ proditores, & inter sacerdotes maximam generantes discordiam, eò quòd Consubstãtialitatis vocem, quæ scripta nõ inuenitur, in fidei doctrina posuissent. Quid plura enumerare necessè est, cùm propter eos nobis & cunctis huius regionis habitatoribus scientibus, tanta cædes hominum sit perpetrata, vt ampliùs quàm mille homines sint prostrati? Talibus autem fauere, quid aliud est, quàm sceleribus eorum consentire: quum sacra Scriptura hæc prohibeat, dicens: Non solùm qui faciunt, culpabiles existunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Talibus enim vos obsistere totis viribus oportet, nè inuoluamini in peccatis eorum. & excommunicatione eorũ nè suscipiatis. Tales enim à vobis procul abijcite, nè propter animositatem talium hominũ, infirmæ animæ & ignari populi, sacrilega dissensione dispereant. Itaque oportet vos, improbis probè resistere. Quapropter, si neglexeritis deturbare peruersos, liquet, quòd eorum protegatis errorem. Nec verò caret scrupulo societatis occultæ, qui * manifestè facinoribus desinit obuiare. Decet enim vos, ad arguendam proteruiam eorum, linguam vestram exacuere, & velut venenosos à vobis repellere, nè eorũ veneno vos vestrique in aliquo sauciemini. Igitur sufficiunt nobis querimoniæ contra eos delatæ, quoniam derelinquet nos tempus, secundùm quod ait Apostolus, si voluerimus omnium obloquentium oblatas contra eos producere querelas, maximè cùm hæc nobis sufficiant, quæ superiùs dicta sunt. Nec nobis necessè est, iterùm eorum diuulgare mala, cùm ipsa per se prodeant, & maximè omnes Orientales, testes super eorum malis existant. In ore enim (iuxta quod scriptum est) duorum vel trium testium, stabit omne verbum: quantò magis in multitudine tantorum sacerdotũ & populorum, Abbatum vel Monachorum, in scripto & sinè scripto contra horum prauitatem nos quotidiè * vox acclamantium? Nos verò diù expectauimus eos per multam patiẽtiam, vt crearent vuas, sed illi econtrariò fecerunt labruscas. Vos ergò non oportet decætero negligere & differre tales, nè (quod absit) memoratis criminibus eorum submittamini, irrationabiliter eos Episcopos ponentes. Ipsi enim, nisi citò corrigantur, (iuxta quod beatus Apostolus protestatur) secundùm duritiã eorum & cor impœnitẽs, thesaurizant sibi irã in die iræ & reuelationis iusti iudicij DEI, qui reddet vnicuique secundùm opera eius. Qui corrigendi sunt, nè per temporalem delecta-

Pro. 18. a

In Nicęna Synodo. c. 5. Et in Eliberino Concilio. c. 53.

En vt agnoscunt Romani pontificis Primatũ.

Rom. 1. d

* manifestis.

Heb. 11. f

Deutero. 17. a. 19. d

Mat. 18. b

Esa. 5. a

Rom. 2.

lectationem, & per mendacia atque figmenta sua, vobis assensum præbentibus, æterna perdant præmia, quæ per veram pœnitentiam consequi potuerunt. Nec hæc, quæ prædicta sunt, solummodò Athanasio & sequacibus eius irrogamus, sed etiam quòd contra regulam egerit, quam nos decreueramus, quia non decreto communis concilij Episcoporum recepit sacerdotium, sed sibimet arrogando, Ecclesiam fuisset ingressus, & in sede resedisset, cùm dudùm decretum fuisset, nullum à pauciore numero restitui debere, quàm depositum fuisse constaret. Deindè, quoniam eius aduentu sit turba generata, plurimique seditione sint mortui: & non solùm hæc per eum & propter eum sunt peracta, sed etiam quidam à iam dicto Athanasio cæsi, iudicibus dicuntur esse contradici. Hæc & alia innumerabilia, sunt ab eo suisq; sequacibus impudenter perpetrata, quos excómunicatos, communioni (vt audiuimus) cótra regulam in cõtumeliam omnium Orientalium sociastis. Præfato itaque debitæ salutationis officio, propter beati Petri honorem impenso, postulamus, vt deinceps, ad vestras hinc venientes aures, non tam facilè admittatis, neque à nobis excommunicatos, vltrà velitis excipere, nè canonum transgressores inueniamini, sed magis salua fraterna charitate, erratum hoc in posterum minimè patiamini.

Hoc hæreticorũ esse decretum, testatur Iulius in Epistola prima.

Et subscriptio: Orantem pro nobis Apostolatum vestrum Dominus æuo custodiat longiore beatissime Pater. Amen.

Ex Nicephoro lib. 9. cap. 9. & 10.

Athanasius autem Constantij minas veritus, fuga sibi consulens, disparuit. Nam ille capite in eum se animaduersurum denunciauerat, quòd obtrectatores eius & insidiatores eum vt seditiosum detulerant, reditu eius ex vrbe Romana in Ecclesiam, multitudinem ingentem conculcatam interijsse allegantes. Maximè verò Constantium in eum incitauerat calumnia ab Arianis ei intentata, velut annonam pauperum, quam Imperator pater Constantinus Alexandriæ in egenorum alimenta distribuendam sanxerat, Athanasius vendidisset, atque in pecuniam redegisset. Iulius Romanæ vrbis Episcopus literis, quas Eusebius ante obitum suum contra Athanasium scripserat, alijsque quas ij, qui Antiochiæ conuenerant, dedère, atque alijs rursùs quorundam Aegyptiorum Episcoporum, ementita esse aduersùs Athanasium omnia declarantibus, eisque sic inter se pugnantibus acceptis, Antiochenis illis rescribens, epistolæ eorum arrogantem & præfractam sententiam coarguit: & quòd latenter aggressi essent, contra decreta Nicæna fidem nonare & adulterare. Prætereà quòd præter Ecclesiasticam consuetudinem, se quoquè in Synodum vocare intermisissent. Extare enim Ecclesiasticum Canonem, authoritatem omnem eis abrogans, quę prẹter Romani antistitis sententiam peracta essent: Rursùm quòd in rebus, quas in Tyro vrbe & Mareote decreuissent, non legitimè processissent, inquisitione videlicet vna tantùm præsente parte facta. Arsenij autem manum liquidò apparère apertam sycophantiam esse, eis obiecit. Et secundùm ea omnia, æquum esse vt Athanasio & Paulo subueniretur, intulit. Breui nanque post Paulus quoquè Episcopus Cõstantinopolitanus Corinthum se ire assimulans, in Italiam venit, & casum suum miserandum in modum deplorauit. Hæc Nicephorus. Vide etiàm Socratis Historiam Ecclesiasticam, lib. 2. cap. 17.

RESCRIPTVM IVLII PAPÆ PRIMI

Contra Orientales, pro Athanasio, & cæteris.

Tituli Capitulorum sequentis Epistolæ decretalis Iulij Papæ primi.

Si

IVLIVS sanctæ Romanæ & apostolicæ ecclesiæ Episcopus, Eusebio, Theognio, Theodoro, Perintho, & cæteris orientalibus Episcopis. Decuerat vos, aduersùs sanctam Ecclesiam & apostolicam, limatè, & non ironicè loqui, quoniam & ipse Dominus noster Iesus Christus, eam decenter alloquutus, ait: Tu es (inquit) Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersùs eam, & tibi dabo claues regni cœlorum. Habet enim potestatem, singulari priuilegio sibi concessam, aperire & claudere ianuas regni cœlestis, quibus voluerit. Nam si ei detrahere (quæ Domini ore sacrata, atque desupèr exaltata est) non * tenuistis, nec mirum si fratribus iniurias irrogare minimè cessatis. Vndè tam silentio non teguntur, quæ vestro in concilio turbulenter atque cum tempestate decreta sunt. Apparet enim, quoniam tumultuosa quadam indisciplinatione veritas est oppressa: vobis quippe inconsiderantibus, quæ placent Deo, propter iurgia, quæ contra proximos vestros habetis, & vota vestra ineuincibilia esse contenditis. Sed erit opùs diuinæ prouidentiæ, quatenùs * econtrariò apertè deprænsa possint euacuari, & quicquid illic contenientes, sinè qualibet gratia, odio, aut inimicitiarum causa gessistis, funditùs repelli. Quapropter, cum omni festinatione, vos omnes ad huius sanctæ sedis reuerentiam volo concurrere, quatenùs gestorum apud vos integritatem, per vosipsos possitis ostendere. Nam nec dubitare vos credo, Athanasium sacræ legis doctorem, non solùm à nobis, sed etiàm à Nicena synodo veræ fidei cultorem esse comprobatum, qui defuncto Alexandro mirabili sene, qui Arij prostrauerat blasphemias, post quinque menses Niceni concilij, Alexandrinorum Ecclesiæ suscepit præsulatum: Aduersùs quem, eiusque sectatores, multa mendacia texentes, & nudas valdè calumnias quasi veras accusationes componentes, nobis multorum malorum eam causam & caput esse perhibuistis, & non solùm apud Ægyptum, sed etiàm apud Palæstinam & Phœnicen, vicinasque gentes, scriptis vestris illum perturbatorem esse significastis. Qua de re Ecclesiasticam sequentes regulam, vos & illos Romæ regulariter ad iudicium die statuta, non sub angusto temporis spatio (vt excusatio locum non inueniat) literis & apocrisarijs euocauimus: illique, vocatione suscepta, ad diem præstitutum venêre: sed vos, nè vestris mendacijs caperemini, vestraque calumnia endaretur, venire distulistis. Nec his machinationibus solummodò contenti estis, sed etiàm videntes oues pastoribus desolatas, lupos pro pastoribus super eas posuistis. Decuerat ergò, vt ad regularem veniretis conuocationem, qualiter de his & de alijs vestris præsumptionibus veram redderetis rationem, quoniam occurreret veritas, si falsitas displiceret: & nullus dubitat; quòd ità iudicium nocens subterfugit, quemadmodùm qui est innocens, vt absoluatur, requirit. Nec suspicione caret, qui alium calumnijs derogat falsa dixisse, cùm ipse ad iudicium, vt probet quæ intulit, euocatus venire distulerit. Vellem enim vos magis ad iam dictam canonicam conuenire vocationem, vt coram vniuersali concilio redderetis rationem, cur synodum, ad statum Ecclesiarum & fratrum in Antiochia subuertendum & Nicæni magni concilij destructionem, fecistis: aut cur nobis inconsultis, Episcopos in eam conuocastis, ad quam nec Maximus Hierosolymitanus venit, nec nostra interfuit legatio, canonibus quippe in Nicæna synodo iubentibus, non debere præter sententiã Romani Pontificis vllo modo cõcilia celebrari, nec Episcopos dãnari: aut cur in prædictorum loco fratrum,

Marginalia: Matt. 16. c — In decre. Iuo. lib. 4. — * tenuistis — * & hæc cõtētio aperte deprehēsa possit. — Io decre. Iuo. lib. 4.

Hi canones non extant iam. Sunt ergò plures quam viginti. Vide autem in Concilio Sardicen. cap. 5. quo ad articulum de damnatione Episcoporum, cuius Sardicensis plura cap. sunt ex Nicæna Synodo accepta, ut patet in decretis, distinctione 16. Viginti tantùm. Sed & quo ad primum articulum, in cap. 20. Synodi Antiochenæ.

fratrum, alios adulteros posuistis, antequàm penès nos aut apocrisiarios nostros, eorum causa canonicè esset examinata, finemque perciperet rectum. Isti enim, qui ad memoratam regulariter venêre vocationem, videntes, vos à prædictis subtrahere calumnijs, multa aduersùs vos lachrymabilia & doloribus plena referunt, accusantes vos & dicentes, multa se importabilia à vobis esse passos. Vobis ergò refugientibus venire, illisque perseuerantibus in vera ratione, suasque calumnias reclamantibus, super quibus & Ægyptiorum Episcopi, literis nobis missis protestantur suis, falsa esse, quæ contra Athanasium suosque sectatores machinantur, cunctaque Arianorum* machinata, blasphemijs & talibus plena figmentis, liquet eos esse inculpabiles, vosque culpabiles: quia si de vera consideretis innocentia, nullo modo à iam dicta vos canonica subtraheretis euocatione, quę non subitò, sed spatiosè denunciata est: sed omni subducta apologia, absque traditione venire & causas reddere festinaretis. Quibus itâ gestis, scripsi vobis, & omnibus qui in Antiochiam contra Apostolicam canonicamque regulam, nobis inconsultis, fueratis congregati, arguens vos primùm de iniurijs literarum, deindè cur Athanasium, suosque consectatores, ad vestrum concilium connocassetis, canonibus scilicet præcipientibus, nihil extra Romanum decerni pontificem, cui hæc & maiora Ecclesiarum negocia, tam ab ipso Domino, quàm ab omnibus vniuersorum conciliorum fratribus, speciali (vt iam dictum est) priuilegio contradita sunt. Vobis verò refugientibus, & ad conciliorum totiès cōuocatis, adesse nolentibus, illis quoquè in sua reclamatione & iusta ratione persistentibus, vestraque cognoscentes crimina, & illorum iustam examinantes rationem, omnesque eos Niceno concilio comperientes & nostris Apostolicis iussionibus obtemperantes, visum est nobis ac vniuerso concilio, vt nos diuinis præceptis & Apostolicis monitis informati, qui pro omnium Ecclesiarum statu, impigro vigilare debemus affectu, si quicquam reprehensioni vsquàm inuenitur obnoxium, celeri solicitudine ab ignorantiæ imperitia, aut à præsumptionis vsurpatione reuocemus.

*machinamenta.

In Nicęna synodo, vt patet ex sequentibus huius epistolę, c. 2.

CAP. I. His taliter consideratis atque discretis, tanquàm omnium curam gerentes, propter sedis propriæ dignitatem, suscepimus eos in communionem, singulisque cum suis, authoritate huius sanctæ sedis, rebus proprias reddidimus Ecclesias, quoniam huic sanctæ sedi, propter prauorum hominum insidias, ipso Domino instituente, & sanctis Apostolis, eorumque successoribus, per singula concilia roborantibus, hoc semper licuit, licebitque, Domino auxiliante, in perpetuum. Vndè, qui se scit alijs esse præpositum, non molestè ferat, aliquem sibi esse prælatum: sed obtemperantiam, quam ab alijs requirit, gratis & ipse dependat. Quapropter increpando vobis scribo, quia non rectè tractâstis viros inculpatos, & à nobis minimè examinatos, de suis Ecclesijs communione priuatos pellentes, & Ecclesiasticæ disciplinæ iniuriam irrogantes, constitutumque Niceni concilij minimè seruantes, talia indisciplinatè agere non formidâstis. Idcircò quoniam dudùm venire vocati renuistis, modò ad certum diem, id est, quintodecimo Kalendas Nouembris vos iterùm regulariter literis, missisque euocamus, vt coràm vobis ostendamus, nos iustam in eos protulisse sententiam, & decæterò non talia esse passuros. Est etenim in antiquis Ecclesiæ statutis decretum, vt aliena qui inuadit, non exeat impunitus, sed cum multiplicatione restituat. Vndè & in Euangelio scriptum est: Quòd si* aliquid defraudaui, reddo quadruplum. In lege quoquè cautum est: Maledictus omnis, qui transfert terminos proximi sui. Et dicet omnis populus, Amen. Quarè miror vos tam audaces esse, & tam impudenter egisse, & terminos ac iura beati Petri Apostolorum principis inuasisse. Sui enim (vt paolo superiùs comprobatum est) iuris erat, vt absque eius sanctæ sedis authoritate, nullus deberet aut concilia celebrare, aut Episcopos ad synodum conuocare, vel damnare eos, aut proprijs pellere sedibus, aut alios in eorum loco ordinare; quæ omnia vos temerare non timuistis. Quid ergò est aliud talis præsumptio, nisi quòd Apostolorum, eorumque successorum decreta transgredi, & maledictionem superiùs comprehensam, in lege scilicet cautam, quam omnis populus vno ore consonaque responsione, per Amen, id est, fiat, confirmauit, suscipere non timuistis? Nam (vt reor) talibus transgressionum funiculis constricti, nostrum, nè vestra proderentur flagitia, examen declinastis, & ad supradictam vocationem venire distulistis. Sanè manifestum est, suum eos confiteri crimen, qui totiès euocati, absque ineuitabili causa venire distulerunt, & purgandi se voluntate non vtuntur. Nam si de vestris dictis confideretis, etiàm in faciem probare non distulissetis. Tales insidiatores spiritu præuidētes sancti patres in Nicęa congregati, leges statuerunt, quas nos canones appellamus, nè facilè probi ab improbis dānarentur, ex quibus nonnullas sententias his inseri iudicauimus, vt tantorum patrū authoritate, nostra roboraretur epistola, atq; omnes Orientales, siue reliquarū partiū episcopi hæc audiētes, in tantā foueā nō incidant, nè damnationē à patribus decretam percipiant. Sequuntur enim hæc ex pdicto concilio Niceno capitula, id est, 18, 19, 21, 23, 26, 27, 28, 33, 41, & 5, 7, 9; &* 9, ac 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 63, * 66,

2 Vt omnes Episcopi, qui in quibusdam grauioribus pulsantur vel criminantur causis, quotiès necesse fuerit, liberè Apostolicam appellent

12 q. 2 Antiquis.

* quid aliquem

Lucæ 19. b

Deut. 27. c

Deut. 27. c

* viij.

* 67.

2 q. 6. Omnes Episcopi.

pellent sedem, atq; ad eam, quasi ad matrem cõfugiant, vt ab ea (sicut semper fuit) piè fulciantur, defendantur & liberentur. Cuius dispositioni omnes maiores ecclesiasticas causas, & episcoporum iudicia, antiqua apostolorum eorumque successorum atq; canonum authoritas reseruauit: Quoniam culpantur episcopi, qui aliter erga fratres egerint, quàm eiusdem sedis Papæ fieri placuerit.

3.q.6.Accusatus. 3 Placuit, vt accusatus vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa episcopus, licenter appellet & adeat Apostolicę sedis pontificem, qui aut per se, aut per vicarios suos, eius retractari negocium procuret. Et dum iterato iudicio pontifex causam suam audit, nullus alius in eius loco ponatur aut ordinetur Episcopus: quoniam quanquàm à cõprouincialibus Episcopis accusati causam pontificis scrutari liceat, non tamen definiri, inconsulto Romano pontifice, permissum est, cùm beato Petro Apostolo & non ob alio quàm ab ipso dictum sit Domino: Matt.16.c Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunq; solueris super terrã, erunt soluta & in cœlis.

2.q.6. Si quis pu. 4 Si quis putauerit, se à proprio metropolitano grauari, apud primatem diœceseos aut penes vniuersalis apostolicæ ecclesiæ papam iudicetur.

3.q.5. Accus. 5 Accusatores & accusationes, quas leges seculi non adsciscunt, & nos vnanimiter submouemus. Nec fiat in districta probatione impietas, cùm recta sit iudicij in electione sententia.

6 Nullus episcopus alterius prochiānum præsumat retinere, aut ordinare absque eius episcopi voluntate, vel iudicare, salua tamen in omnibus apostolica authoritate: quia sicut irrita erit eius ordinatio, ità & dijudicatio: q̃m censemus, nullũ alterius iudicis, nisi sui, sententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec iudicare vllatenùs poterit.

2.q.7. Si quis er. & in dec.ep. Alexã.Papæ. 7 Si quis erga episcopum, vel actores ecclesiæ, se proprium habere crediderit negocium, non priùs adeat iudices, quàm ad eos recurrat charitatis studio, vt familiari colloquio commoniti, ea sanare debeant, quæ in querimoniam deducuntur. Quod si aliter egerit, communione priuetur.

3.q.1.Nullus potest cõuocari. 8 Nemo pontificum deincèps, aliquem episcopum suis expoliatum rebus, aut à sede pulsum, excommunicare aut iudicare præsumat: quia non est priuilegium, quo possit spoliari iam nudatus.

9 Pari tenore decernimus, non credi accusatori, qui absente aduersario, causam suggerit ante vtriusque partis discussionem. Nec accusatores vel testes suscipi, qui non sunt idonei.

6.q.1. facer.qui. 10 Placuit, vt si accusatus vel damnatus episcopus, appellauerit Romanum pontificem, id statuendum, quod ipse iustè censuerit. Et omnes, qui aduersùs patres armantur, infames esse censemus: neque eos, qui cum inimicis morantur, ad accusationem vel ad testimonium recipiendos.

11 Placuit, vt semper in accusatione clericorum, primò persona, fides, vita, & conuersatio blasphemantium perscrutetur. Nam fides omnes actus hominis præcedere debet, quia dubius in fide, infidelis est. Nec eis omninò est credendum, quia veritatis fidem ignorant nec rectæ conuersationis vitam ducunt: quoniam tales, & facilè & indifferenter lacerant & criminantur rectè & piè viuentes. Ideò suspicio eorum discutienda est primò & corrigenda, neque accusatoribus suspectis & de inimicorum domo prodeuntibus est credendum. Idẽ habet in dec. ep. I. Six. Papæ I.

12 Quòd non aliæ metropolitanæ ecclesiæ, vel primates sint, nisi illæ, quæ priùs primates erant, & post Christi aduentum, authoritate apostolica & synodali primatũ habere meruerunt. Reliquæ verò non primates, sed metropoles vocentur: eorumq́ue episcopi, nõ Primatum, sed aut metropolitanorum aut archiepiscoporum, nomine fruantur. Idẽ habet 1.ep.dec. cle.pp. & 1. ep. dec. Anacleti Papæ.

13 Infames esse censemus omnes, qui suam aut Christianam pręuaricantur legem, aut canonicam postponunt authoritatem.

14 Saluo in omnibus Romanæ ecclesię priuilegio, nullus metropolitanus, absque cæterorum omnium comprouincialium Episcoporum instantia, aliquorum audiat causas eorum, quia irritæ erunt, immò & causam in synodo pro facto dabit.

3.q.4. Alien.er. 15 Alienis erroribus sociatũ, vel à sui propositi tramite recedentẽ, aut sacris canonibus inobedientem, suscipere nõ possumus, nec impetere rectè credentes, vel sanctorum patrum sanctionibus obtemperantes, permittimus.

3.q.6. Peregri. iud. 16 Peregrina iudicia generali sanctione ꝓhibemus: quia indignum est, vt ab exteris iudicentur, qui comprouinciales & à se electos debent habere iudices.

17 Salua apostolicæ ecclesiæ authoritate, nullus episcopus extra suã prouinciam ad iudiciũ deuocetur: sed* euocatus ipse canonicè, in loco omnibus congruo, tẽpore synodali, ab omnibus comprouincialibus episcopis audiatur, qui concordem super eum, canonicamq́; proferre debent sententiã: quoniam si hoc minoribus, tã clericis quàm laicis, concessum est, quanto magis de episcopis seruari conuenit? Nam si ipse metropolitanum aut iudices, suspectos habuerit, aut infensos senserit, apud primates diœcesios, aut apud Romanæ sedis pontifices iudicetur. * vocato

15.q6.3. Nemini. 18 Nemini de se confesso, credi potest super crimen alienum: quoniam eius, atque omnis rei professio, periculosa est, & admitti aduersùs quemlibet non debet.

In dec. Sixti Papę ij. 19 Incerta nemo vnquàm pontificum iudicare præsumat: quia quamuis vera sint, non tamen credenda, nisi quæ manifestis indicijs comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio

conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur.

2.q.7. Criminationes. 29 Criminationes maiorum natû per alios nè fiant nisi per ipsos, qui crimina intendũt, si tamen ipsi digni & irreprǽhensibiles apparuerint, & actis publicis docuerit, omni se carere suspicione atque inimicitia, & irreprǽhensibilem fidem atque conuersationem ducere.

21 Et prouincialis Synodus retractetur per vicarios vrbis Romæ Episcopi, si ipse decreuerit.

Et in conci. Cartha. 3. cap. 10. 2.q.6. Placuit vt à quib. 22 Placuit, vt à quibuscunque iudicibus ecclesiasticis, ad alios iudices ecclesiasticos (vbi est authoritas maior) fuerit prouocatum, audientia non negetur.

23 Si quis Metropolitanus Episcopus (nisi quod ad suam solummodò propriam pertinet parochiam) sine consilio & voluntate omniũ comprouincialium Episcoporum, aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit: & quod egerit, irritum habeatur & vacuum. Sed quicquid de comprouincialium Episcoporum causis, suarumque ecclesiarum & clericorum atque secularium necessitatibus agere, aut disponere necessè fuerit, hoc cum omni consensu comprouincialium agatur põtificum, non aliquo dominationis fastu, sed humilima & concordi administratione, sicut

Mat.20.d Dominus ait: Non veni ministrari, sed mini-
Mar.10.g strare. Et alibi: Qui maior est vestrûm, erit minister vester, & reliqua. Similiter & ipsi comprouinciales Episcopi, cum eius consilio (nisi quãtùm ad proprias pertinet parochias) agant, iuxta sanctorum constituta patrum, vt vno ore, vno animo concorditer sancta glorificetur Trinitas in secula.

3.q.9. Caueat iudi. 24 Caueant iudices Ecclesiæ, nè absente eo, cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, quippe & rationem pro actione reddent in Synodo, & vt proditoris calumnia, nec eorum postea vox audiatur. Nemo enim debitorem ampliùs potest cognoscere, quàm ille, qui iniuriam, eiusque fastinet nequitiam.

3.q.6. Si quis cle. 25 Si quis super quibuslibet criminibus clericum pulsandum crediderit, in prouincia, in qua ille consistit, qui pulsatur, suas exerceat actiones. Nec æstimet eum accusator suus alibi, aut longiùs pertrahendum ad iudicium. Illi verò, qui pulsatus fuerit, si iudices suspectos habuerit, liceat appellare.

26 Primates accusatum discutientes Episcopum, non antè sententiam proferant damnationis, quàm apostolica freti authoritate, aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes & canonicè examinatos regulariter testes conuincatur.

3.q.6. Irritam. * Censem. 27 Irritam esse iniustam Episcoporum damnationem * decernimus, & idcircò à Synodo retractandam, ità vt oppressis ab omnibus in cunctis subueniatur causas.

28 Detractores qui diuina authoritate eradicandi sunt, & fautores inimicorum, ab Episcopali submouemus accusatione. Similiter, nè summorum quispiam, minorum accusationibus impetatur, aut dispereat. Neque in re dubia detur sententia, nec vllum iudicium, nisi ordinabiliter habitum, teneatur. 3.q.4. Detractores quoquè. 2.q.7. Maiorũ quispiam.

29 Plura de his ideò hic non inserimus, nè vacuare, vilemve prædictam facere synodum videremur, aut fastidium legentibus audientibusque prolixa faceret epistola. Si quis autem de his ampliora atque abundantiora scire voluerit, in sacro nostræ Ecclesiæ sedis scrinio & ea, quæ prædiximus, inuenire poterit. Verum me dixisse, testis est diuinitas. De receptione verò sedis, & sacerdotij, atque honoris, quæ dixistis Athanasium absque concilij decreto suscipere, non ità inuenimus, sicut calumniati estis, sed quorundam Episcoporum consilio atque decreto recipit suum, quod iniustè perdiderat, sacerdotium, ac resedit in sede. Quòd enim scripsistis, non eum posse à pauciore numero Episcoporum restitui, quàm depositus fuerat, non ità est: nec hæc regula orthodoxorum sanctæ Ecclesiæ est Episcoporum, sed Arianorum, sociorum videlicet vestrorum, hæc adinuentio, ad perditionem orthodoxorum Episcoporum cõtexta est. Nam ut nobis à veracibus est testibus relatum, quandò Antiochiæ pro damnatione fidei de consubstantialitate prolata, fuistis cõgregati, odio prædicti Athanasij hanc regulam protulistis, quæ nullas habet vires, nec habere poterit, quoniam nec ab orthodoxis Episcopis hoc concilium actum est, nec Romanæ Ecclesiæ legatio interfuit, canonibus præcipientibus, sine eius authoritate concilia fieri non debere. Nec vllum ratum est aut erit vnquàm concilium, quod non fultum fuerit eius authoritate. Dist.17. Regula vestra nullas

30 Igitur de fuga, super qua Athanasium reprǽhenditis, non * benè agitis, cùm ipse Dominus mandatum hoc nobis dederit, Cùm persecuti vos fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. Et ipse Dominus, per semetipsum exemplum nobis * demonstrans, quandò pharisæi concilium fecerunt aduersùs eum, vt eum occiderent; sciens autem Iesus, discessit indè. Et alibi: Tulerunt lapides Iudæi, vt iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo. Et transiens per medium eorum, abiuit, & ità discessit. Nam & discipuli, propter metum Iudæorum, recesserunt, celãtes semetipsos. Et Paulus, in Damasco à principe gentis quæsitus, de muro in sporta depositus est, & manus quærentis effugit. Et alij quàm plurimi & innumerabiles sancti, tam in veteri testamento, quàm in nouo, fugisse leguntur. Si ergò fugam improperatis fugientibus, erubescite potiùs persequi, & quiescite insidiari, quiescentque continuò fugientes. Nam sine persecutione eos, mors semper contra vos exclamat, siue rursus exilia superponatis, vbique in vos mali memoriam destinare noscimini, & illi
* rectè Matt.10.c * demonstrauit. Mat.12.b Ioan.8.g Luce 4.e Ioan.20.e 2.Cor.11.e

illi patiendo sibi proficiunt. Vndè & Domi-
Matt.10.c nus ait: Nolite timere eos qui occidunt cor-
pus, animam autem non possunt occidere.
Sed potiùs eum timete, qui potest & animam
& corpus perdere in gehennam. Multos
enim cognouimus, pessimis machinationibus
* mihi iniustè depositos. Ideò summopere* à me,
cui vice apostolorum principis, vniuersalis ec-
clesiæ cura commissa est, prouidendum est,
auxiliante ipso summo Apostolo, nè deincèps
2. q6. 6. talia fiant: quoniam ideò huic sanctæ sedi pre-
Ideò huic fata priuilegia specialiter sunt concessa, tam
sãctę sedi. de congregandis concilijs & iudicijs ac resti-
tutionibus Episcoporum, quàm & de sum-
mis Ecclesiarum negocijs, vt ab ea omnes op-
pressi, auxilium, & iniustè damnati, restitu-
tionem sumant, & talia ab improbis nè præ-
sumantur absque vltione, nec exerceantur abs-
que damnatione. Non ergò rectè egistis, quòd
prædictos fratres calumniati estis, dicente
Leui.19.c Domino: Non facies calumniam proximo
tuo, nec vi opprimes eum. Nec rectè egistis,
quòd nobis inconsultis, concilium celebrâ-
stis, eosque ad concilium vocâstis, & damna-
re præsumpsistis, canonibus (vt præmissum
est) iubentibus, nihil ex his absque huius san-
ctæ sedis authoritate fieri debere. Non rectè
egistis, quòd regulariter à nobis ad concilium
vocati, venire distulistis. Non rectè egistis,
quòd contra eos rationem reddere, ut vestra erga
eos, aut probaretur recta sententia, aut impro-
baretur, non venistis, nec rationalem mandâ-
stis causam, ut quid hæc renuistis.

His ergò omnibus perpensis, manifestum
est, vos reos existere, & illos innocentes rema-
nere: & vos rectè excommunicatos, illosque
iustè liberari. Noluit itaque Dominus tam
leuiter suos tractari ministros, sicut facitis,
aut à vobis damnari, sed (sicut memoratum
est) aut ab hac sancta Sede, cui commissa
sunt, aut suo reseruari iudicio. Ait enim:
Lucæ 10.c Qui vos contristabit, me contristabit. Qui
Col.3.d fecerit iniuriam vobis, recipiet id quod ini-
què gessit. Et quanta pœna expectet eos, qui
Matt.18.a Domini scandalizant discipulos, Euangelium
Marc.6 f sufficienter exponit, vbì de scandalizantibus
discipulos loquitur. Nam quòd à vobis non
sint damnandi, sed aut ab hac sancta (ut præ-
fatum est) sede, aut sibi reseruandi, ipse ma-
nifestè dat exemplum, quandò peccantes sa-
cerdotes, quorum locum modò in sancta Ec-
Matt.21.b clesia tenent Episcopi, non per alium, sed per
Marci 11.b semetipsum vendentes & ementes eiecit de tẽ-
Lucę 19.g plo, & mensas nummulariorum proprio euer-
Joan.2.c tit flagello, & eiecit de templo. Et ipse alibì
Psalm.81. ait: Deus stetit in synagoga deorum, in medio
autem deos discernit. & reliqua talia & his si-
Matth.7.a milia. Et alibì idem ipse ait: Nolite iudicare,
Lucæ 6.f vt non iudicemini: nolite condemnare, vt non
condemnemini. In quo enim iudicio iudica-
ueritis, iudicabimini.

30. q6. 5. 31 Quapropter non tam temerè (ut vos fa-
Iud.opus, citis) quispiam suam præsumat euomere ini-
quitatem, sed iudicantem cuncta oportet ri- & in decr.
mari, & ordinẽ rerum plena inquisitione dis- Eleuth.
cutere, nec de illis, quæ ei inconcessa sunt, vl- Papę.
lo modo iudicium præsumere interrogandi
ac proponendi, adijciendique, patientia præ-
bita ab eo, vt ibi actio partium limitata sit ple- In decre.
niter. Nec* priùs litigantibus sua velit senten- Iuo.lib.4.
tia obuiare, nisi quandò illi peractis omni- *priùs iu-
bus, iam nihil ampliùs habuerint in quæstio- dex.
ne quod proponat. Nec oportet quenquam
iudicari aut damnari, antequàm suos accusa-
tores præsentes habeat, locumque defenden-
di accipiat spatiosum ad abluenda crimina.

32 Similiter, in iam fata synodo statutum 2.q 6. vl-
est, vt vltra prouinciæ terminos accusandi li- tra prouin
centia non progrediatur, nisi ad hanc aposto- ciarum.
licam fuerit Sedem prouocatum, ad quam Et in 2.
omnes qui voluerint, liberè & absque vllo im- epist. dec.
pedimento à *quibusdam agendo, confluere Step.1.
debent. *quibus-

33 Similiter in iam præfixa synodo est de- uis infe-
cretũ, nè suspecti, aut infames, aut criminosi, rendo,
aut *gratiosi, vel calumniatores, vel affines, 3.q.5. Si-
aut scelerati, aut facilè litigantes, suscipiantur militer in
accusatores, sed tales, qui omni careant suspi- prefa.
cione, quia columnas suas Dominus firmiter *idest, adu
stare voluit, nec à quibuscunque agitari. latores, vt
exponit
glossa in
pfato ca.

34 Similiter statuit præfata synodus, vt nul- 1.q.1. Iu-
lum sententia, nisi à suo iudice dicta, constrin- dices autẽ
gat. Iudices autem alij esse non debent, quàm alij.
quos ipse qui impetitur, elegerit, aut quos, suo
cum consensu, hæc sancta sedes, aut eius pri-
mates authoritate huius sanctæ sedis delega-
uerint. Ex his enim & alijs, quæ tam in hac
sancta sede, quàm & ab apostolis, eorumque
successoribus sunt statuta, nihil præfatis epi-
scopis concessistis, sed vim eis inferentes, in-
iusteq; (vt superiùs commemoratum est) eos
damnantes, aliquos absentes expulistis, quod
omni Christianæ religioni est inimicum. In
quibus apparet, quòd nec Domino sua serua-
stis iura, nec huic sanctæ matri & apostolicæ
ecclesiæ, quæ (vt præscriptum est) eos suo iu-
dicio, aut huic sedi voluit reseruari, ne à tam
prauis (sicut estis) hominibus damnarentur
aut eijcerentur. in his omnibus, vos stultos
& præuaricatores Euangeliorum & cano-
num esse, nulli sanè sapientiam est abscon-
ditum.

35 Nec his contenti in vestra estis præua-
ricatione, sed etiam quòd priùs expulsos eos,
& suis expoliatos rebus, quasi vocastis atque
damnastis, quum nullus regulariter, aut vo- 2.q.2. Nul
cari, aut iudicari possit, antequàm sit regula- lus pōt cō
riter restitutus, & sua omnia ei legibus sint in- uocari.
tegerrimè reformata. Est nanque in sæpè iam
dicta sancta synodo ab omnibus vnanimiter
decretum, & apostolica authoritate robora- 2.q6.2. Si
tum, vt si quis Episcoporum suis fuerit rebus Episcopus
expoliatus, & in accusatione pulsatus, ordi- suis fue.
natione pontificum oportet & decet sanctum Et in dec.
propositum prima fronte cedere, vt omnia Eusebij
quæ super suggestiones inimicorũ suorũ ami- Papę sen-
tentialiter.

ſerar, legaliter primò poteſtati eius ab honorabili concilio redintegrentur, & præſul regulariter priùs ſtatui priſtino reddatur, & ipſe, diſpoſitis ordinatisq; ſuis, tunc ad tempus veniat ad cauſam, & ſi ità iuſtè videtur, accuſantium propoſitionibus reſpondeat. Quarè ergò tranſgreſſi eſtis terminos patrum, iudicantes & damnantes eos, quos non debuiſtis? Quarè iudicâſtis, eos quos non regulariter approbâſtis? Non obſeruâſtis, quod in Regno-
1.Reg.16.b rum libro ſcriptum eſt: Non, quo modo videt homo, videt Deus: quia homo videt in facie,
2.Par.28.b Deus autem in corde videt. Et in Paralipomenon: Omnia corda ſcrutatur Deus, & omnem
In decre. Iuo.lib.4. cogitationem nouit; Et alibi ſcriptum eſt: Nõ poteſt humano condemnari examine, quem Deus ſuo reſeruauit iudicio. Hæc omnia ſummoperè præcauenda ſunt, nec accuſatio Epiſcoporum facilè eſt recipienda, dicente Do-
Exo.23.a mino: Non ſuſcipias vocem mendacij. Et
1.Tim 5.c Apoſtolus inquit: Aduersùs presbyterum inſcriptionem nõ recipiendam, abſque duobus vel tribus idoneis teſtibus. Si hæc de presbyteris vel cæteris fidelibus ſunt præcauenda, quantò magis de Epiſcopis? Quibus cognitis, magis vos dominari velle, manifeſtum eſt, quàm conſulere fratribus, aut ſuſtentare eos, quia honor tollat ad ſuperbiam: & quod promiſſum eſt ad concordiam, tendit ad noxam. Decuerat nanque vos iuxta præfatas regulas, ſi aliquid egiſſent cõtra ſuum ordinem, mandare nobis, & expectare, quid ad veſtra conſulta reſcriberemus, tantùm, vt ſi etiàm quicquam graue intolerandumque committerent, noſtra præſtolaretur cenſura. Et nihil priùs aut aliud decerneretis, quàm quod nobis placere cognouiſſetis, ità vt à regulis præſtitutis nulla aut negligentia, aut præſumptione recederetis. Ceſſet huiuſmodi, preſſa noſtra authoritate, præſumptio: vitentur huiuſmodi nocumenta: quia nequaquàm talia patienter ferre poſſumus machinamenta, quoniam conuenit nos paternarum ſanctionum diligentes eſſe cuſtodes. Meritò nanque nos cauſa reſpicit, ſi ſilentio faueamus errori.
2.q 7.In ſancta Nicena. 36 Eſt inſupèr in prædicta ſancta Nicena ſynodo ſtatutum, vt nemo anathema in noſtra ſuſcipiatur accuſatione: nec illi, qui nos in ſua nolunt recipere querela vel accuſatione, quum nos ſuper illos ſciamus à Domino conſtitutos, non illos ſuper nos. Et ſicut maior non poteſt à minori iudicari, ità nec colligati: quia rarum eſt omne, quod magnum eſt. Portamus onera omniũ qui grauantur, quinimmo hæc portat in nobis beatus Apoſtolus Petrus, cuius vice fungimur legatione, & cuius regula informamur, quatenùs eius fulti auxilio, ab omnibus nunc & in perpetuum tueamur aduerſis. Data kalẽ. Nouemb. Feliciano & Maximiano viris clariſſimis conſ.

EPISTOLA IVLII PAPÆ AD ORIENTALES IN EADEM CAVSA

Athanaſij ex Apologia 2. Athanaſij.

IVLIVS DIACONO PLACILLO, Narciſſo, Euſebio, Mari, Macedonio, Theodoro, cæteriſq; eorum qui nobis dilectiſſimis in Chriſto fratribus ex Antiochia ſcripſerunt, Salutem.

Legi Epiſtolam veſtram, quam mihi mei presbyteri, Elpidius, & Philoxenus, attulerunt; miratusque ſum, quũ à nobis ex vera dilectione & bona conſcientiâ ſcriptũ eſſet, contentioſe à vobis, & non, ut decuit, reſcriptum eſſe. Faſtus enim & arrogantia ſcribentium in Epiſtola apparebat. Atqui aliena ſunt iſta à fide in Chriſtum, decuit enim eum, qui cùm dilectione ad vos ſcriberet, eandem viciſſim dilectionem, non autem contentionẽ referre. Quidnam nõ dilectionis indiciũ erat, nos presbyteros miſiſſe, qui compaterentur patientibus, & incitarent eos, qui iudicium ſcriptis poſtulauerant? vt præſto eſſe vellent, quò primum omnia componerentur, & emendationem acciperẽt, ne diutius aut fratres noſtri iniurias, aut vos calumnias paterentur? Nec ſcio cur vobis ita rem agere placuit, vt nos in hanc opinionem redigatis, vt arbitremur nos ſub ſpecie reuerentiæ pro ludibrio eſſe habitos, dictaq; veſtra irridentium fuiſſe, quum & presbyteros noſtros ad vos miſſos, quos cum gaudio remiſſos oportuit, cum luctu remiſeritis ob ea, quæ iſtic geri conſpiciebant. Ego certe cum literas veſtras euoluerem, poſt varias vltro citroque cogitationes, eas ſupprimendas putaui, ea ſpe, quòd crederem talem aliquos ex veſtris aducnturos, nec opus fore iſtiuſmodi epiſtolis, ne ſi illæ in publicum promerentur, multos hic dolore afficerent. Cæterum vbi nullus veſtrûm ſuperuenerat, neceſſum fuit vt eas proferrem. Credite mihi, omnes admiratione pleni vix induci poterant, vt crederent iſtiuſmodi literas à vobis profectas eſſe, in quibus rixandi potius quam charitatis affectus eminebat. Quòd ſi ambitione eloquentiæ oſtentandæ, ita exceptæ ſunt à dictatore, id certe ſtudium ad alios ſpectat. In rebus enim Eccleſiaſticis, non ſpecimen eloquentiæ, ſed canones Apoſtolici requiruntur, operaque dari ſolet, ne quis ex paruis in Eccleſia ſcandalizetur: Expedit enim ſecundùm Eccleſiaſticum verbum, molam aſinariam ſuſpendi à collo atque ita demergi, quàm vnum

ex

ex puſillis ſcandalizare. Quòd ſi aliquibus in alios ob puſillanimitatem offenſis (nõ enim omnium talem mentem fuiſſe arbitror) iſtiuſmodi epiſtolam ſcribi placuit, primum decuit neminem offendi, neque Solem occidere ſuper huiuſmodi offenſis, certe eo res deduci nõ oportuit, vt offenſiones ſuas ſcriptis proderẽt. Quid enim actum eſt dignum offenſa? aut qua in re vobis quibus ſcripſi, cauſam ſuccenſionis præbui? an quia adhortati vos ſumus, vt ad Synodum occurreretis? Atqui illud potius cũ gaudio excipi oportuit. Qui enim bene ſentiunt de ijs quæ egerunt, & in quibus ipſi (vt aiunt) iudices fuere, non indignanter ferre ſolent, ſi quod ab ipſis iudicatum eſt, ab alijs excutiatur, quippe qui ſecuri ſint, ea quæ ipſi iuſta iudicauerunt, iniuſta nunquam fieri poſſe. Quo circa Epiſcopi in magna Synodo Nicææ congregati, non ſine Dei conſilio permiſerunt prioris Synodi acta, in alia Synodo examinari, vt & illi qui iudices erant, præ oculis habentes ſecundùm de ea ipſa re iudicium futurum, cum omni diligentia cauſam expenderent, & illi qui ſententiam acceperant, certo agnoſcerent, ſe non per ſimultatem priorum iudicum, ſed iure & merito condemnatos eſſe. Quòd ſi iſtiuſmodi cõſuetudo olim fuit eiuſq; memoria renouata eſt, & ſcripto pdita in magna Synodo, eamque apud vos valere non ſinitis, rem profecto indecoram facitis. Morem enim, qui ſemel in Eccleſia obtinuit, & à Synodo confirmatus eſt, iniquum eſt à paucis abrogari, quin ne hoc quidem conceſſio quicquàm æqui habet veſtra offenſio. Siquidem veſtri legati, Macarius preſbyter, & Heſiochus diaconus, nullo modo quum huc veniſſent, pares preſbyteris ab Athanaſio miſſis, ac ſemper ab illis conuicti, reſiſtarique, concilium indici poſtularũt, literaſque & ad Euſebianos, & Athanaſium Alexandriam, quibus conuocarentur, mitti, vt coram omnibus iuſto iudicio de cauſa cognoſci poſſet: tum enim ſe de Athanaſio probaturos eſſe, quod iam nequirent. Publice enim coram nobis Martyrius & Heſychius refellebantur, Athanaſij preſbyteris bona cum fiducia alacriter reſiſtentibus, Martyrius vero cum ſuis, ſi vera dicenda ſunt, vndiq; profligebatur, ac proinde concilium generale poſtulauit. Si igitur Martyrio & Heſychio nullam Synodum poſtulantibus adhortator fuiſſem, ut ad Synodum, qui ad me ſcripſiſſent, conuocarentur, idque in gratiam fratrum, qui ſe iniuriam pati conquerebantur, etiam uel ita æqua & iuſta fuiſſet noſtra cohortatio, quum ea ſit & Eccleſiaſtica & Deo grata: iam vbi ijdem qui à nobis pro gradibus viris & fide digni habiti fuere, authores mihi fuerint vt vos conuocarem, certè id à uobis ægre ferri non debuit, ſed potius alacriter ad citationem occurrere. Quapropter indignatio eorum qui hac citatione offenduntur, temeraria, & tergiuerſatio ſiſtendi ſe in iudicio, inhoneſta, & ſuſpicioſa videtur. An quiſpiam ſtomachari debet, ſi quæ ipſe fecit, ab alijs fieri videat? Si enim, vt ſcribitis, inconcuſſam habet authoritatem quælibet Synodus, & contumelioſe agitur cum Iudice, cuius iudicium ab alijs examinatur, conſiderate quæſo dilectiſſimi, quinam ſunt, qui Synodum improbant, & qui aliorum iudicata reſcindunt, ne ſingula excutiendo certos homines grauem. Certe id quod poſtremo geſtum, quum ſit horrendum auditu, ſufficit ad cetera quæ à me omittuntur, cõprobanda. Ariani à beatæ memoriæ Alexandro quondam Alexandriæ Epiſcopo ob impietatem ad cauſam dicendam citati, non ſolum in eo iudicio à ſingulis ciuitatibus reijciebantur, ſed ab omnibus ſimul qui ad Nicænum concilium coierant, anathemate feriebantur. Nihil enim erat in illorum delicto vulgare, neque in hominem peccauerant, ſed in ipſum Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum Filium Dei viuentis, ijdem tamen ita ab vniuerſo orbe reiecti, & per omnem Eccleſiam famoſiſſime notati, nunc denuo in Eccleſias (quod quidem triſte veſtris animis arbitramur) recipi perhibentur. Qui nam igitur ſunt qui Synodum uituperant, & trecentorum Epiſcoporũ calculos pro nihilo habent, & impietatem pietati anteponunt, niſi Ariomanitæ ab omnibus vbique Epiſcopis cõdemnati & abdicati? Athanaſius contra & Marcellus Epiſcopi plurimos habent, qui verbis ſcriptiſque ſuis eorum innocentiam tuentur. Marcelli enim fides confeſſioque Nicææ ſpectata eſt, quum Arianis cõtradiceret, ibidem quoque Athanaſij ſynceritas in tuenda fide ſpectata fuit, qui nec Tyri condemnatus eſt, nec Mareotæ præſens fuit, vbi contra eum abſentem in lite proceſſum eſt. Scitis autem dilectiſſimi, monumenta actorum vbi vna duntaxat pars adfuerit, nullarum virium eſſe, & ſuſpecta haberi. Nos tamen, quanquàm ita actum eſſet, pro re certius cognoſcenda, neque vobis qui contra eum, neq; illis qui pro eo literas miſere, præiudicium facientes, cohortati ſumus omnes quotquot ſcripſerant, vt præſentes ſe iudicio ſiſterent, quo omnia ad amuſſim, quia quàm plurimi p vtroque ſcribũt in Synodo examinari poſſent, ne vel innocẽs condemnetur: aut qui rei ſunt, puri habeantur. Non igitur à nobis vilipenditur Synodus, ſed ab illis qui quouis modo & temere Arianos ab omnibus condemnatos, contra ſententiam eorum qui cauſam iudicauerunt, recipiunt, quorum plerique ſoluti iam à corpore cum Chriſto viuunt, alij adhuc in vita manentes indigne fuerunt, ſua iudicia ita à quibuſdam reſcindi. Hæc ita eſſe ex ijs, quæ Alexandriæ acta ſunt, deprehendimus. Nam Carpones quidam ab Alexandro ob Arianam hæreſim cum quibuſdam alijs eiuſdem criminis reis olim citatus huc ad nos venit, miſſus à Gregorio. Id ipſum quoque ex Macario preſbytero, & Martyrio, & Heſychio diaconis didicimus, qui antequàm iudicio ſe ſiſterent Athanaſij preſbyteri, authores nobis fuere, ut

ſcribe-

diastinum molimina fratrum, sunt concorditer ab omnibus corroborata, vt magis singuli prouideant, nè talia audeant perpetrare, & caueant, si non propter Deum & amorē fratrum, tamen pp opprobrium hominū, ruborē suum atque canonicam vltionem, saltem hac timore & verecundia compressa, silentioque comprimātur, amputato scilicet totius vsurpationis excessu, quia nullus debet præsumere, quæ sibi non videntur esse concessa. Quam culpā nullo modo potuissetis incidere, si vndè consecrationem honoris accipitis, indè legem totius obseruantiæ sumeretis: & beati Apostoli Petri sedes, quæ vobis sacerdotali mater est dignitatis, esset ecclesiasticæ magistra rationis. Vndè sicut multùm nos ea quæ à vobis piè rectèque sunt acta, lætificant: ità nimiùm ea, quæ sunt perperàm gesta, cōtristāt: quoniam necessè est, post multarum talium experimenta causarum, hæc in posterum solicitiùs prospici, & diligentiùs præcaueri, quatenùs ea, quæ sunt ab Apostolis eorumq; successoribus statuta, nulla desidia negligantur, nulla dissensione violentur, nulla concertatione turbentur. Nam sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ità multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Connexio totius corporis vnam sanitatem, vnam pulchritudinem facit: & hæc quidem connexio totius corporis vnanimitatem requirit, sed præcipuè exigit concordiam sacerdotū, quibus & si dignitas cōmunis non est, tamen ordo generalis est, quoniam & inter beatissimos Apostolos, in similitudine honoris, fuit quædam discretio potestatis: & cùm omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt cæteris præeminerēt. De qua forma Episcoporum quædam orta est distinctio, & magna ordinatione prouisum, nè omnes sibi omnia vindicarēt, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursùm quidam in maioribus vrbibus constituti, solicitudinē eius susciperent ampliorem, per quos ad vnā beati Petri Sedem, vniuersalis Ecclesiæ cura confluerēt, & nihil vsquàm à suo capite dissideret. Qui ergò scit se quibusdam præpositū, non molestè ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam, quam exigit, etiàm ipse dependat. Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi. Doctrinis varijs & extraneis nolite abduci. En instituta Apostolorum & Apostolicorum virorum, Canonesque habetis: his fruimini, his circundamini, his delectamini, his armamini, vt his freti, circundati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum iacula persistere valeatis. Satis enim indignum est, quenquam vel pontificum vel ordinum subsequentium, hanc regulam refutare, quā beati Petri sedem & sequi videat, & docere. Multùm enim conuenit, vt totum corpus Ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quæ indè authoritatem habet, vbi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum, dicēte scriptura: (Ordinate in me charitatem.) Et item: Omnia cum ordine fiant. Iterùmque Psalmista prædicante: (Circundate Sion, & complectimini eam, narrate in turribus eius. Ponite corda vestra in virtute eius, vt enarretis in progenies alteras, quoniā hic est DEVS * Dominus noster in æternum, & ipse reget nos in secula.) Officij enim nostri consideratione, non est nobis dissimulare, non est tacere. * libertas, quibus maior cunctis Christianæ religionis zelus incumbit, nè per taciturnitatem aut fauere, aut consentire videamur fratrum nocumentis. Data Kalend. Octob. Feliciano & Maximiano viris clariss. coss.

Margin notes: * primatum. — * præuideant. — 25. q. 2. Amputato totius vsurpationis. — Rom. 12. a. — Plura ex his habētur in decret. epist. Vigilij Papæ. — Heb. 13. b. Dist. 11. Nolite errare. — Canti. 2. a. — 1. Co. 14. g. — Psal. 47. — * Deus — 24. q. 1. Officij nostri cons. — * liberum

Ex Nicephoro lib. 9. cap. 8. Vide etiàm Sozomenum.

Orientales Episcopi contumeliam esse rati Iulij obiurgationem, Antiochiæ congregati, de sententia omnium epistolam ad eum miserunt, luculēter quidem illam scriptam, ironijs autem aculeatisque verbis refertam, forensemque & iudicialem in modum compositā, & quæ styli vi & grauitate minimè expers non esset. Scripserunt enim, Romanæ quidē vrbi ab omnibus obseruātiam exhiberi & honorem, quippe quæ antiquitùs Apostolorum domicilium & schola, vetæque pietatis, vt aliquis dicat, Metropolis & primaria vrbs fuerit: quamuis ex Oriente præcones eius eò venerint: se tamen non ideò secundas ferre debere, quòd Ecclesiæ magnitudine superiores non essent, cùm virtute & rebus alijs priores se esse existimarent. Illud etiam criminis loco obiecēre, communicare eum cum Athanasio animum induxisse, idque indignè tulere, velut contumelia Synodi eorum sententiæ irrogata esset. Et factum ipsum, vt quod contra sanctiones Ecclesię processisset, iniquum esse sunt calumniati. Atque ægrè id eis esse, rectèque se eum reprehendere cùm dixissent, postremò si quidem cùm sententiam ipsorum qua illos condemnassent, tum electionem, eorum quos pro illis Ecclesijs præfecissent, comprobaret, pacatos etiàm se fore & secum communicaturos. Sin aduersari eis pergeret, & ipsos coniunctos aduersùs eū inuicos esse intulerēt: cùm neque maiores eorum contra Cornelium Romæ Episcopum contra aliquid fuerint, cùm ille Nouatum presbyterum Ecclesia summouisset. De rebus verò Nicænis nihil rescripsere, superfluum id esse arbitrati, etiamsi plurima quę scriberent, haberentque; tamen vt omitterent, res præsentes necessariò esse ... gitarent. In eam sententiam Orientales Episcopi ad Iulium literas dedere. Hæc ex Niceph.

EPI.

EPISTOLA ORIENTALIVM AD IVLIVM PAPAM PRIMVM,

Causantium quòd in communionem recepe-
rit Athanasium, & cæteros quos ipsi
damnauerant.

Prodit hæc epistola hereticos fuisse, qui eam scripserût.

DOMINO beatissimo & honorabili patri Iulio, Apostolicæ Sedis venerabili Episcopo, Eusebius, Theognius, Theodorus, & Berinthus vnà cũ reliquis fratribus & Coepiscopis nostris, in Antiochia congregatis: Licèt circa omnes Romanam Ecclesiam sciamus esse munificam, & Apostolicam habere curam, & semper matrem existere pietatis, quanquàm ab Oriente ad eam prædicatores pietatis aduenissent, tamẽ optaremus vos nobiscum concordare, & quos à communione suspendimus, à vobis esse suspensos: & quos in ordine cõfirmamus Episcoporum, à vobis esse confirmandos: nec nos secundo loco habẽdos, cùm ex his partibus ad vos vsque, dogmatizantes Apostoli, peruenerint. Nec enim nos vestris resultauimus, quamuis hoc agere potuissemus, quandò Nouatianus à Romana pulsus est Ecclesia, quoniam (vt iuxta vulgarẽ consuetudinem loquamur) inimicitias quærit omnis, qui vult recedere ab amico: Nec crimine carere potest, qui alterius excommunicatũ, absque eius licentia, à quo cõmunione est priuatus, in cõmunionem susceperit, canonibus scilicet iubentibus, vt excõmunicatus ab alijs, ab alijs non suscipiatur, viuẽtibus illis, à quibus cõmunione priuatus esse dinoscitur. Nec solùm in his nobis cõtumeliam irrogatis, sed etiam in his, quòd Concilia nostra dissoluitis, neque ex rata finitis esse. Sunt nãque à nobis, & maximè à totius Orientis Episcopis, damnati, Athanasius Alexandrinus, Paulus Constantinopolitanus, Marcellus Ancyræ, Asclepius Gazæ, Lucianusque Adrianopolites, pro certis criminibus, quibus aduersarij sũt apud nos inscripti, quæ per præsentes huius epistolæ latores, omnia sub certa relatione, vestræ innotescere nõ omittimus sanctitati. Quibus agnitis, si nostris placitis magis, quàm eorum machinationibus assentire, & ordinatos Episcopos in damnatorum loco firmare eligitis, pacem vobiscum & cõmunionem habere volumus. Si verò aliter egeritis, & eis ampliùs, quàm nobis assentire iudicaueritis, contraria celebrabimus, & vobiscum deincèps nec congregari, nec vobis obedire, nec vobis vestrisq; fauere volumus, sed per nos, quicquid melius elegerimus, agere conabimur. Nam nullus est in hac parte terrarum, ætatẽ habens, qui ignoret prædictorum molimina seductorum. Propter eos enim multa sunt mala peracta, multa Concilia diuersis & asperis temporibus celebrata, multæ seditiones, multæ machinationes, multa nobis opprobria illata, & alia multa quæ enumerare perlongum est. Nam si his consentire eligitis, nunc liquet, quòd nos perdere vultis, & non vt pater filios, fouere. Dicunt enim & affirmant tam ciues istorum, quàm etiàm sacerdotes eorũ, hos fouere vos velle homicidas, sacrorum templorum euersores, virginum stupratores, sacrorum librorum incensores, sacrorumque vasorum, ac cæterorum sacrorum ministeriorum fraudatores, officiorum neglectores, Imperatorum infidos, gentis & patriæ proditores, & inter sacerdotes maximam generantes discordiam, eô quòd Consubstãtialitatis vocem, quæ scripta nõ inuenitur, in fidei doctrina posuissent. Quid plura enumerare necessè est, cùm propter eos nobis & cunctis huius regionis habitatoribus scientibus, tanta cædes hominum sit perpetrata, vt amplius quàm mille homines sint prostrati? Talibus autem fauere, quid aliud est, quàm sceleribus eorum consentire: quum sacra Scriptura hæc prohibeat, dicens: Non solùm qui faciunt, culpabiles existunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Talibus enim vos obsistere totis viribus oportet, nè inuoluamini in peccatis eorum, & excommunicationẽ eorũ nè suscipiatis. Tales enim à vobis procul abijcite, nè propter animositatem talium hominũ, infirmæ animæ & ignari populi, sacrilega dissensione dispereant. Itaque oportet vos, improbis probè resistere. Quapropter, si neglexeritis deturbare peruersos, liquet, quòd eorum protegatis errorem. Nec verò caret scrupulo societatis occultæ, qui * manifestè facinoribus desinit obuiare. Decet enim vos, ad arguendam proteruiam eorum, linguam vestram excitare, & velut venenosos à vobis repellere, nè eorũ veneno vos vestrique in aliquo sauciemini. Igitur sufficiunt nobis querimoniæ contra eos delatæ, quoniam derelinquet nos tempus, secundùm quod ait Apostolus, si voluerimus omnium obloquentium oblatas contra eos producere querelas, maximè cùm hæc nobis sufficiant, quæ superiùs dicta sunt. Nec nobis necessè est, iterùm eorum diuulgare mala, cùm ipsa per se prodeant, & maximè omnes Orientales, testes super eorum malis existant. In ore enim (iuxta quod scriptum est) duorum vel trium testium, stabit omne verbum: quantò magis in multitudine tantorum sacerdotũ & populorum, Abbatum vel Monachorum, in scripto & sinè scripto contra horum prauitatem nos quotidiè * vox acclamantium? Nos verò diù expectauimus eos per multam patiẽtiam, vt crearent vuas, sed illi econtrariò fecerunt labruscas. Vos ergò non oportet decæterò negligere & differre tales, nè (quod absit) memoratis criminibus eorum submittamini, irrationabiliter eos Episcopos ponentes. Ipsi enim, nisi citò corrigantur, (iuxta quod beatus Apostolus protestatur) secundùm duritiã eorum & cor impœnitẽs, thesaurizant sibi irã in die iræ & reuelationis iusti iudicij DEI, qui reddet vnicuique secundùm opera eius. Qui corrigendi sunt, nè per temporalem delecta-

Marginal notes: Pro. 18.a — In Nicæna Synodo. c. 5. Et in Eliberino Concilio. c. 53. — En vt agnoscunt Romani pontificis Primatũ. — Rom. 1. d — * manifestis. — Heb. 11. f — Deutero. 17. a. 19. d — Mat. 18. b — Esa. 5. a — Rom. 2.

Si quis iudices maioris authoritatis appellauerit. 22

Vt Metropolitanus nihil agat sinè consilio Episcoporum, nec illi sinè ipsius, nisi quantum ad proprias pertinet parochias. 23

Nè iudices in absentem proferant sententiã, & vt proditor non audiatur. 24

De accusationibus clericorum. 25

De episcopis accusatis. 26

De iniusta episcoporum damnatione. 27

Detractores & fautores inimicorum ab accusatione remouendos, nec maiorem à minore debere impeti, nec in re dubia certa iudicari sententia, & de iudicijs inordinatis. 28

Si possit episcopus à pauciori numero Episcoporum restitui, quàm fuerat damnatus. 29

Si sit fugiendũ Episcopis causa persecutionis, & de priuilegijs apostolicæ sedis. 30

Quanta cautela iudicari oporteat, nec damnandum quenquam, priusquàm accusatores præsentes habeat, locumque defendendi accipiat. 31

Vltra prouinciæ terminos accusandi licentia non progrediatur. 32

Qui non debeant admitti ad accusationem. 33

Nullum alterius iudicis, nisi sui, sententia teneri, & quales debeant esse. 34

De episcopis rebus suis expoliatis, vel à sede sua pulsis. 35

Quòd excommunicati, episcopos non possint accusare, nec illi, qui eos in sua non recipiunt accusatione, nec maiorem à minore posse damnari vel iudicari. 36

IVLIVS sanctæ Romanæ & apostolicę ecclesiæ Episcopus, Eusebio, Theognio, Theodoro, Perintho, & cæteris orientalibus Episcopis. Decuerat vos, aduersùs sanctam Ecclesiam & apostolicam, limatè, & non ironicè loqui, quoniam & ipse Dominus noster Iesus Christus, eam decenter alloquutus, ait: Tu es (inquit) Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersùs eam, & tibi dabo claues regni cœlorum. Habet enim potestatem, singulari priuilegio sibi concessam, aperire & claudere ianuas regni cœlestis, quibus voluerit. Nam si ei detrahere (quæ Domini ore sacrata, atque desupèr exaltata est) non * renuistis, nec mirum si fratribus iniurias irrogare minimè cessatis. Vndè iam silentio non teguntur, quæ vestro in concilio turbulenter atque cum tempestate decreta sunt. Apparet enim, quoniam tumultuosa quadam indisciplinatione veritas est oppressa: vobis quippe inconsideranlibus, quæ placent Deo, propter iurgia, quæ contra proximos vestros habetis, & vota vestra inuincibilia esse contenditis. Sed erit opùs diuinæ prouidentiæ, quatenùs * econtrariò apertè depræhensa possint euacuari, & quicquid illic conuenientes, sinè qualibet gratia, odio, aut inimicitiarum causa gessistis, funditùs repelli. Quapropter, cum omni festinatione, vos omnes ad huius sanctæ sedis reuerentiam volo concurrere, quatenùs gestorum apud vos integritatem, per vosipsos possitis ostendere. Nam nec dubitare vos credo, Athanasium sacræ legis doctorem, non solùm à nobis, sed etiàm à Nicena synodo veræ fidei cultorem esse comprobatum, qui defuncto Alexandro mirabili sene, qui Arij prostrauerat blasphemias, post quinque menses Niceni concilij, Alexandrinorum Ecclesiæ suscepit præsulatum: Aduersùs quem, eiusque sectatores, multa mendacia texentes, & nudas valdè calumnias quasi veras accusationes componentes, nobis multorum malorum eam causam & caput esse perhibuistis, & non solùm apud Ægyptum, sed etiàm apud Palæstinam & Phœnicen, vicinasque gentes, scriptis vestris illum perturbatorem esse significastis. Qua de re Ecclesiasticam sequentes regulam, vos & illos Romæ regulariter ad iudicium die statuta, non sub angusto temporis spatio (vt excusatio locum non inueniat) literis & apocrisarijs euocauimus: illique, vocatione suscepta, ad diem præstitutum venêre: sed vos, nè vestris mendacijs caperemini, vestraque calumnia enudaretur, venire distulistis. Nec his machinationibus solummodò contenti estis, sed etiàm videntes oues pastoribus desolatas, lupos pro pastoribus super eas posuistis. Decuerat ergò, vt ad regularem ventretis conuocationem, qualiter de his & de alijs vestris præsumptionibus veram redderetis rationem, quoniam occurreret veritas, si falsitas displiceret: & nullus dubitat, quòd ità iudicium nocens subterfugit, quemadmodùm qui est innocens, vt absoluatur, requirit. Nec suspicione caret, qui alium calumnijs derogat falsa dixisse, cùm ipse ad iudicium, vt probet quæ intulit, euocatus venire distulerit. Vellem enim vos magis ad iam dictam canonicam conuenire vocationem, vt coram vniuersali concilio redderetis rationem, cur synodum, ad statum Ecclesiarum & fratrum, in Antiochia subuertendum & Nicæni magni concilij destructionem, fecistis: aut cur nobis inconsultis, Episcopos in eam conuocastis, ad quam nec Maximus Hierosolymitanus venit, nec nostra interfuit legatio, canonibus quippe in Nicæna synodo iubentibus, non debere præter sententiã Romani Pontificis vllo modo cõcilia celebrari, nec Episcopos dãnari: aut cur in prædictorum loco

Hi canones non extant iam. Sunt ergò plures quam viginti. Vide autem in Concilio Sardicen. cap. 5. quo ad articulum de damnatione Episcoporum, cuius Sardicensis plura cap. sunt ex Nicęna Synodo accepta, ut patet in decretis, distinctione 16. Viginti tantùm. Sed & quo ad primum articulum, in cap. 10. Synodi Antiochenæ.

Matt. 16. c

In decre. Iuo. lib. 4.

*timuistis

*& hęc cōtētio apertè deprehēsa possit.

In decre. Iuo. lib. 4.

fratrum, alios adulteros posuistis, antequàm penès nos aut apocrisiarios nostros, eorum causa canonicè esset examinata, finemque perciperet rectum. Isti enim, qui ad memoratam regulariter venêre vocationem, videntes, vos à prædictis subtrahere calumnijs, multa aduersùs vos lachrymabilia & doloribus plena referunt, accusantes vos & dicentes, multa se importabilia à vobis esse passos. Vobis ergò refugientibus venire, illisque perseuerantibus in vera ratione, suasque calumnias reclamantibus, super quibus & Ægyptiorum Episcopi, literis nobis missis protestantur suis, falsa esse, quæ contra Athanasium suosque sectatores machinantur, cunctaque Arianorum *machinata, blasphemijs & talibus plena figmentis, liquet eos esse inculpabiles, vosque culpabiles: quia si de vera consideretis innocentia, nullo modo à iam dicta vos canonica subtraheretis euocatione, quę non subitò, sed spatiosè denunciata est: sed omni subducta apologia, absque traditione venire & causas reddere festinaretis. Quibus ità gestis, scripsi vobis, & omnibus qui in Antiochiam contra Apostolicam canonicamque regulam, nobis inconsultis, fueratis congregati, arguens vos primùm de iniurijs literarum, deindè cur Athanasium, suosque consectatores, ad vestrum concilium conuocâssetis, canonibus scilicet præcipienbus, nihil extra Romanum decerni pontificem, cui hæc & maiora Ecclesiarum negocia, tam ab ipso Domino, quàm ab omnibus vniuersorum conciliorum fratribus, speciali (vt iam dictum est) priuilegio contradita sunt. Vobis verò refugientibus, & ad conciliorum totiès cõuocatis, adesse nolentibus, illis quoquè in sua reclamatione & iusta ratione persistentibus, vestraque cognoscentes crimina, & illorum iustam examinantes rationem, omnesque eos Niceno concilio compertentes & nostris Apostolicis iussionibus obtemperantes, visum est nobis ac vniuerso concilio, vt nos diuinis præceptis & Apostolicis monitis informati, qui pro omnium Ecclesiarum statu, impigro vigiliare debemus affectu, si quicquam reprætensioni vsquàm inuenitur obnoxium, celeri solicitudine ab ignorantiæ imperitia, aut à præsumptionis vsurpatione reuocemus.

* machinamenta.

In Nicæna synodo, vt patet ex se quentibus huius epistolæ, c. 1.

CAP. I. His taliter consideratis atque discretis, tanquàm omnium curam gerentes, propter sedis propriæ dignitatem, suscepimus eos in communionem, si ogulisque cum suis, authoritate huius sanctæ sedis, rebus proprias reddidimus Ecclesias, quoniam huic sanctæ sedi, propter prauorum hominum insidias, ipso Domino instituente, & sanctis Apostolis, eorumque successoribus, per singula concilia roborantibus, hoc semper licuit, licebitque, Domino auxiliante, in perpetuum. Vndè, qui se scit alijs esse præpositum, non molestè ferat, aliquem sibi esse prælatum: sed obtemperantiam, quam ab alijs requirit, gratis & ipse dependat. Quapropter increpando vobis scribo, quia non rectè tractâstis viros inculpatos, & à nobis minimè examinatos, de suis Ecclesijs communione priuatos pellentes, & Ecclesiasticæ disciplinæ iniuriam irrogantes, constitutumque Niceni concilij minimè seruantes, talia indisciplinatè agere non formidâstis. Idcircò quoniam dudùm venire vocati renuistis, modò ad certum diem, id est, quintodecimo Kalendas Nouembris vos iterùm regulariter literis, missisque euocamus, vt coràm vobis ostendamus, nos iustam in eos protulisse sententiam, & decætero non talia esse passuros. Est etenim in antiquis Ecclesiæ statutis decretum, vt aliena qui inuadit, non exeat impunitus, sed eum multiplicatione restituat. Vndè & in Euangelio scriptum est: Quòd si *aliquid defraudaui, reddo quadruplum. In lege quoquè cantum est: Maledictus omnis, qui transfert terminos proximi sui. Et dicet omnis populus, Amen. Quarè miror vos tam audaces esse, & tam impudenter egisse, & terminos ac iura beati Petri Apostolorum principis inuasisse. Sui enim (vt paolo superiùs comprobatum est) iuris erat, vt absque eius sanctæ sedis authoritate, nullus deberet aut concilia celebrare, aut Episcopos ad synodum conuocare, vel damnare eos, aut proprijs pellere sedibus, aut alios in eorum loco ordinare, quæ omnia vos temerare non timuistis. Quid ergò est aliud talis præsumptio, nisi quòd Apostolorum, eorumque successorum decreta transgredi, & maledictionem superiùs comprehensam, in lege scilicet cautam, quam omnis populus vno ore consonaque responsione, per Amen, id est, fiat, confirmauit, suscipere non timuistis? Nam (vt reor) talibus transgressionum funiculis constricti, nostrum, nè vestra proderentur flagitia, examen declinastis, & ad supradictam vocationem venire distulistis. Sanè manifestum est, suum eos confiteri crimen, qui totiès euocati, absque ineuitabili causa venire distulerunt, & purgandi se voluntate non vtuntur. Nam si de vestris dictis confideretis, etiàm in faciem probare non distulissetis. Tales insidiatores spiritu prauidêtes sancti patres in Nicęa congregati, leges statuerunt, quas nos canones appellamus, nè facilè probi ab improbis dânarentur, ex quibus nonnullas sententias his inseri iudicauimus, vt tantorum patrû authoritate, nostra roboraretur epistola, atq; omnes Orientales, siue reliquarũ partiũ episcopi hæc audiẽtes, in tantã foueã nõ incidant, ne damnationẽ à patribus decretam percipiant. Sequuntur enim hæc ex prędicto concilio Niceno capitula, id est, 18, 19, 21, 23, 26, 27, 28, 33, 41, & 5, 79, &*9, ac 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 63, * 66, 2 Vt omnes Episcopi, qui in quibusdam grauioribus pulsantur vel criminantur causis, quotiès necesse fuerit, liberè Apostolicam appelleat

12 q. 2. Antiquis.

* quid aliquem

Lucæ 19. b

Deut. 27. c

Deut. 27. c

* viij.

* 67.

2. q. 6. oẽs Episcopi.

pellent sedem, atq; ad eam, quasi ad matrem cōfugiant, vt ab ea (sicut semper fuit) piè fulciantur, defendantur & liberentur. Cuius dispositioni omnes maiores ecclesiasticas causas, & episcoporum iudicia, antiqua apostolorum eorumque successorum atq; canonum authoritas reseruauit: Quoniam culpantur episcopi, qui aliter erga fratres egerint, quàm eiusdem sedis Papæ fieri placuerit.

3 q.6. Accusatus. 3 Placuit, vt accusatus vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa episcopus, licenter appellet & adeat Apostolicę sedis pontificem, qui aut per se, aut per vicarios suos, eius retractari negocium procuret. Et dum iterato iudicio pontifex causam suam audit, nullus alius in eius loco ponatur aut ordinetur Episcopus: quoniam quanquàm à cōprouincialibus Episcopis accusati causam pontificis scrutari liceat, non tamen definiri, inconsulto Romano pontifice, permissum est, cùm beato Petro Apostolo & non ob aliò quàm ab ipso dictum sit Domino: Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunq; solueris super terrā, erunt soluta & in cœlis. Matt. 16. c

2. q. 6. Si quis pu. 4 Si quis putauerit, se à proprio metropolitano grauari, apud primatem diœceseos aut penes vniuersalis apostolicæ ecclesiæ papam iudicetur.

3 q. 5. Accus. 5 Accusatores & accusationes, quas leges seculi non adsciscunt, & nos vnanimiter submouemus. Nec fiat in districta probatione impietas, cùm recta sit iudicij in electione sententia.

6 Nullus episcopus alterius prochiānum præsumat retinere, aut ordinare absque eius episcopi voluntate, vel iudicare, salua tamen in omnibus apostolica authoritate: quia sicut irrita erit eius ordinatio, ità & dijudicatio: qm̄ censemus, nullū alterius iudicis, nisi sui, sententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec iudicare vllatenùs poterit.

2. q. 7. Si quis er. & in dec. ep. Alexā. Papæ. 7 Si quis erga episcopum, vel actores ecclesiæ, se proprium habere crediderit negocium, non priùs adeat iudices, quàm ad eos recurrat charitatis studio, vt familiari colloquio commoniti, ea sanare debeant, quæ in querimoniam deducuntur. Quod si aliter egerit, communione priuetur.

3. q. 1. Nullus potest ēuocari. 8 Nemo pontificum deincèps, aliquem episcopum suis expoliatum rebus, aut à sede pulsum, excommunicare aut iudicare præsumat: quia non est priuilegium, quo possit spoliari iam nudatus.

9 Pari tenore decernimus, non credi accusatori, qui absente aduersario, causam suggerit ante vtriusque partis discussionem. Nec accusatores vel testes suscipi, qui non sunt idonei.

6. q. 1. Saccer. qui. 10 Placuit, vt si accusatus vel damnatus episcopus, appellauerit Romanum pontificem, id statuendum, quod ipse iustè censuerit. Et omnes, qui aduersùs patres armantur, infames esse censemus: neque eos, qui cum inimicis morantur, ad accusationem vel ad testimonium recipiendos.

11 Placuit, vt semper in accusatione clericorum, primò persona, fides, vita, & conuersatio blasphemantium perscrutetur. Nam fides omnes actus hominis præcedere debet, quia dubius in fide, infidelis est. Nec eis omninò est credendum, quia veritatis fidem ignorant nec rectæ conuersationis vitam ducunt: quoniam tales, & facilè & indifferenter lacerant & criminantur rectè & piè viuentes. Ideò suspicio eorum discutienda est primò & corrigenda, neque accusatoribus suspectis & de inimicorum domo prodeuntibus est credendum. Idē habet in dec. ep. 1. Six. Papæ I.

12 Quòd non aliæ metropolitanæ ecclesiæ, vel primates sint, nisi illæ, quæ priùs primates erant, & post Christi aduentum, authoritate apostolica & synodali primatū habere meruerunt. Reliquæ verò non primates, sed metropoles vocentur: eorumque episcopi, nō Primatum, sed aut metropolitanorum aut archiepiscoporum, nomine fruantur. Idē habet 1. ep. dec. cle. pp. & 1 2. ep. dec. Anacleti Papæ.

13 Infames esse censemus omnes, qui suam aut Christianam pręuaricantur legem, aut canonicam postponunt authoritatem.

14 Saluo in omnibus Romanæ ecclesię priuilegio, nullus metropolitanus, absque cæterorum omnium comprouincialium Episcoporum instantia, aliquorum audiat causas eorum, quia irritæ erunt, immò & causam in synodo pro facto dabit.

15 Alienis erroribus sociatū, vel à sui propositi tramite recedentē, aut sacris canonibus inobedientem, suscipere nō possumus, nec impetere rectè credentes, vel sanctorum patrum sanctionibus obtemperantes, permittimus. 3. q. 4. Alien. er.

16 Peregrina iudicia generali sanctione pꝛohibemus: quia indignum est, vt ab exteris iudicentur, qui comprouinciales & à se electos debent habere iudices. 3. q. 6 Peregri. iud.

17 Salua apostolicæ ecclesiæ authoritate, nullus episcopus extra suā prouinciam ad iudiciū deuocetur: sed *euocatus ipse canonicè, in loco omnibus congruo, tēpore synodali, ab omnibus comprouincialibus episcopis audiatur, qui concordem super eum, canonicamq; proferre debent sententiā: quoniam si hoc minoribus, tā clericis quàm laicis, concessum est, quanto magis de episcopis seruari conuenit? Nam si ipse metropolitanum aut iudices, suspectos habuerit, aut infensos senserit, apud primates diœcesios, aut apud Romanæ sedis pontifices iudicetur. * vocato

18 Nemini de se confesso, credi potest super crimen alienum: quoniam eius, atque omnis rei professio, periculosa est, & admitti aduersùs quemlibet non debet. 15. q. 3. Nemini.

19 Incerta nemo vnquàm pontificum iudicare præsumat: quia quamuis vera sint, non tamen credenda, nisi quæ manifestis indicijs comprobantur, nisi quæ manifesto indicio In dec. Sixti Papę ij.

 Ggg 2 con-

conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur.

2.q.7. Criminationes.

29 Criminationes maiorum natu per alios nè fiant nisi per ipsos, qui crimina intendũt, si tamen ipsi digni & irrepræhensibiles apparuerint, & actis publicis docuerit, omni se carere suspicione atque inimicitia, & irrepræhensibilem fidem atque conuersationem ducere.

21 Et prouincialis Synodus retractetur per vicarios vrbis Romæ Episcopi, si ipse decreuerit.

Et in conci. Cartha. 3. cap. 10. 2.q.6. Placuit vt à quib.

22 Placuit, vt à quibuscunque iudicibus ecclesiasticis, ad alios iudices ecclesiasticos (vbi est authoritas maior) fuerit prouocatum, audientia non negetur.

23 Si quis Metropolitanus Episcopus (nisi quod ad suam solummodò propriam pertinet parochiam) sinè consilio & voluntate omniũ comprouincialium Episcoporum, aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit: & quod egerit, irritum habeatur & vacuum. Sed quicquid de comprouincialium Episcoporum causis, suarumque ecclesiarum & clericorum atque secularium necessitatibus agere, aut disponere necesse fuerit, hoc cum omni consensu comprouincialium agatur põtificum, non aliquo dominationis fastu, sed humilima & concordi administratione, sicut Dominus ait: Non veni ministrari, sed ministrare. Et alibi: Qui maior est vestrum, erit minister vester, & reliqua. Similiter & ipsi comprouinciales Episcopi, cum eius consilio (nisi quãtùm ad proprias pertinet parochias) agant, iuxta sanctorum constituta patrum, vt vno ore, vno animo concorditer sancta glorificetur Trinitas in secula.

Mat.20.d
Mar.10.g

9.q.9. Caueat iudi.

24 Caueant iudices Ecclesiæ, nè absente eo, cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, quippe & rationem pro actione reddent in Synodo, &, vt proditoris calumnia, nec eorum postea vox audiatur. Nemo enim debitorem amplius potest cognoscere, quàm ille, qui iniuriam, eiusque sustinet nequitiam.

9.q.6. Si quis cle.

25 Si quis super quibuslibet criminibus clericum pulsandum crediderit, in prouincia, in qua ille consistit, qui pulsatur, suas exerceat actiones. Nec æstimet eum accusator suus alibi, aut longiùs pertrahendum ad iudicium. Illi verò, qui pulsatus fuerit, si iudices suspectos habuerit, liceat appellare.

26 Primates accusatum discutientes Episcopum, non antè sententiam proferant damnationis, quàm apostolica freti authoritate, aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes & canonicè examinatos regulariter testes conuincatur.

9.q.6. Irritam.
* Cẽsem*.

27 Irritam esse iniustam Episcoporum damnationem * decernimus, & idcirco à Synodo retractandam, ità vt oppressis ab omnibus in cunctis subueniatur causas.

28 Detractores, qui diuina authoritate eradicandi sunt, & fautores inimicorum, ab Episcopali submouemus accusatione. Similiter, nè summorum quispiam, minorum accusationibus impetatur, aut dispereat. Neque in re dubia detur sententia, nec vllum iudicium, nisi ordinabiliter habitum, teneatur.

3.q.4. Detractores quoquè.
2.q.7. Maiorũ quispiam.

29 Plura de his ideò hic non inserimus, nè vacuare, vilémve prædictam facere synodum videremur, aut fastidium legentibus audientibusque prolixa faceret epistola. Si quis autem de his ampliora atque abundantiora scire voluerit, in sacro nostræ Ecclesiæ sedis scrinio & ea, quæ prædiximus, inuenire poterit. Verum me dixisse, testis est diuinitas. De receptione verò sedis, & sacerdotij, atque honoris, quæ dixistis Athanasium absque concilij decreto suscipere, non ità inuenimus, sicut calumniati estis, sed quorundam Episcoporum consilio atque decreto recipit suum, quod iniustè perdiderat, sacerdotium, ac resedit in sede. Quòd enim scripsistis, non eum posse à pauciore numero Episcoporum restitui, quàm depositus fuerat, non ità est: nec hæc regula orthodoxorum sanctæ Ecclesiæ est Episcoporum, sed Arianorum, sociorum videlicet vestrorum, hæc adinuentio, ad perditionem orthodoxorum Episcoporum cõtexta est. Nam ut nobis à veracibus est testibus relatum, quandò Antiochiæ pro damnatione fidei de consubstantialitate prolata, fuistis cõgregati, odio prædicti Athanasij hanc regulam protulistis, quæ nullas habet vires, nec habere poterit, quoniam nec ab orthodoxis Episcopis hoc concilium actum est, nec Romanæ Ecclesiæ legatio interfuit, canonibus præcipientibus, sinè eius authoritate concilia fieri non debere. Nec vllum ratum est aut erit vnquàm concilium, quod non fultum fuerit eius authoritate.

Dis.17. Regula vestra nullas.

30 Igitur de fuga, super qua Athanasium repræhenditis, non * benè agitis, cùm ipse Dominus mandatum hoc nobis dederit, Cùm persecuti vos fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. Et ipse Dominus, per semetipsum exemplum nobis * demonstrans, quandò pharisæi concilium fecerunt aduersùs eum, vt eum occiderent; sciens autem Iesus, discessit indè. Et alibi: Tulerunt lapides Iudæi, vt iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo. Et transiens per medium eorum, abiuit, & ità discessit. Nam & discipuli, propter metum Iudæorum, recesserunt, celãtes semetipsos. Et Paulus, in Damasco à principe gentis quæsitus, de muro in sporta depositus est, & manus quærentis effugit. Et alij quàm plurimi & innumerabiles sancti, tam in veteri testamento, quàm in nouo, fugisse leguntur. Si ergò fugam improperatis fugientibus, erubescite potiùs persequi, & quiescite insidiari, quiescentque continuò fugientes. Nam siue perimatis eos, mors semper contra vos exclamat: siue rursùs exilia superponatis, vbique in vos mali memoriam destinare noscimini, &

* rectè
Matt.10.c
* demonstrauit.
Mat.12.b
Ioan.8.g
Lucæ 4.e
Ioã.20.c
2.Cor.11.e

illi patiendo sibi proficiunt. Vadè & Domi-
Matt.10.c nus ait: Nolite timere eos qui occidunt cor-
pus, animam autem non possunt occidere.
Sed potiùs eum timete, qui potest & animam
& corpus perdere in gehennam. Multos
enim cognouimus, pessimis machinationibus
* mihi iniustè depositos. Ideò summopere * à me,
cui vice apostolorum principis, vniuersalis ec-
clesiæ cura commissa est, prouidendum est,
auxiliante ipso summo Apostolo, nè deinceps
2. q6. 6. talia fiant: quoniam ideò huic sanctæ sedi præ
Ideò huic fata priuilegia specialiter sunt concessa, tam
sanctæ sedi. de congregandis concilijs & iudicijs ac resti-
tutionibus Episcoporum, quàm & de sum-
mis Ecclesiarum negocijs, vt ab ea omnes op-
pressi, auxilium, & iniustè damnati, restitu-
tionem sumant, & talia ab improbis nè præ-
sumantur absque vltione, nec exerceantur abs-
que damnatione. Non ergò rectè egistis, quòd
prædictos fratres calumniati estis, dicente
Leui.19.e Domino: Non facies calumniam proximo
tuo, nec vi opprimes eum. Nec rectè egistis,
quòd nobis inconsultis, concilium celebrâ-
stis, eosque ad concilium vocâstis, & damna-
re præsumpsistis, canonibus (vt præmissum
est) iubentibus, nihil ex his absque huius san-
ctæ sedis authoritate fieri debere. Non rectè
egistis, quòd regulariter à nobis ad concilium
vocati, venire distulistis. Non rectè egistis,
quòd contra eos rationem reddere, ut vestra erga
eos, aut probaretur recta sententia, aut impro-
baretur, non venistis, nec rationalem mandâ-
stis causam, ut quid hæc renuistis.

His ergò omnibus perpensis, manifestum
est, vos reos existere, & illos innocentes rema-
nere: & vos rectè excommunicatos, illosque
iustè liberari. Noluit itaque Dominus tam
leuiter suos tractari ministros, sicut facitis,
aut à vobis damnari, sed (sicut memoratum
est) aut ab hac sancta Sede, cui commissa
sunt, aut suo reseruari iudicio. Ait enim:
Lucæ10.c Qui vos contristabit, me contristabit. Qui
Col.3.d fecerit iniuriam vobis, recipiet id quod ini-
què gessit. Et quanta pœna expectet eos, qui
Matt.18.a Domini scandalizant discipulos, Euangelium
Marc.6.f sufficienter exponit, vbi de scandalizantibus
discipulos loquitur. Nam quòd à vobis non
sint damnandi, sed aut ab hac sancta (ut præ-
fatum est) sede, aut sibi reseruandi, ipse ma-
nifestè dat exemplum, quandò peccantes sa-
cerdotes, quorum locum modò in sancta Ec-
Matt.21.b clesia tenent Episcopi, non per alium, sed per
Marci 11.b semetipsum vendentes & ementes eiecit de tē-
Lucæ 19.g plo, & mensas nummulariorum proprio euer-
Ioan.2.c tit flagello, & eiecit de templo. Et ipse alibi
Psalm.81. ait: Deus stetit in synagoga deorum, in medio
autem deos discernit. & reliqua talia & his si-
milia. Et alibi idem ipse ait: Nolite iudicare,
Matth.7.a vt non iudicemini: nolite condemnare, vt non
Lucæ 6.f condemnemini. In quo enim iudicio iudica-
ueritis, iudicabimini.

30. q6. 5. 31 Quapropter non tam temerè (ut vos fa-
Iud.opus, citis) quispiam suam præsumat enormare ini-
quitatem, sed iudicantem cuncta oportet ri- & in decr. Eleuth. Papæ.
mari, & ordinē rerum plena inquisitione dis-
cutere, nec de illis, quæ ei inconcessa sunt, vl-
lo modo iudicium præsumere interrogandi
ac proponendi, adijciendique, patientia præ-
bita ab eo, vt ibi actio partium limitata sit ple- In decre. Iuo.lib.4.
niter. Nec * priùs litigantibus sua velit senten- *priùs iudex.
tia obuiare, nisi quandò illi peractis omni-
bus, iam nihil ampliùs habuerint in quæstio-
ne quod proponat. Nec oportet quenquam
iudicari aut damnari, antequàm suos accusa-
tores præsentes habeat, locumque defenden-
di accipiat spatiosum ad abluenda crimina.

32 Similiter, in iam fata synodo statutum 2.q 6. vltra prouinciarum.
est, vt vltra prouinciæ terminos accusandi li-
centia non progrediatur, nisi ad hanc aposto-
licam fuerit Sedem prouocatum, ad quam Et in 2. epist. dec. Step.1.
omnes qui voluerint, liberè & absque vllo im-
pedimento à * quibusdam agendo, confluere *quibusuis inferendo.
debent.

33 Similiter in iam præfixa synodo est de- 3.q 5. Similiter in præfa.
cretū, nè suspecti, aut infames, aut criminosi,
aut * gratiosi, vel calumniatores, vel affines, *idest, adulatores, vt exponit glossa in præfato ca.
aut scelerati, aut facilè litigantes, suscipiantur
accusatores, sed tales, qui omni careant suspi-
cione, quia columnas suas Dominus firmiter
stare voluit, nec à quibuscunque agitari.

34 Similiter statuit præfata synodus, vt nul- 1.q.1. Iudices autē alij.
lum sententia, nisi à suo iudice dicta, constrin-
gat. Iudices autem alij esse non debent, quàm
quos ipse qui impetitur, elegerit, aut quos, suo
cum consensu, hæc sancta sedes, aut eius pri-
mates authoritate huius sanctæ sedis delega-
uerint. Ex his enim & alijs, quæ tam in hac
sancta sede, quàm & ab apostolis, eorumque
successoribus sunt statuta, nihil præfatis epi-
scopis concessistis, sed vim eis inferentes, in-
iusteq; (vt superiùs commemoratum est) eos
damnantes, aliquos absentes expulistis, quod
omni Christianæ religioni est inimicum. In
quibus apparet, quòd nec Domino sua serua-
stis iura, nec huic sanctæ matri & apostolicæ
ecclesiæ, quæ (vt præscriptum est) eos suo iu-
dicio, aut huic sedi voluit reseruari, ne à tam
prauis (sicut estis) hominibus damnarentur
aut eijcerentur. in his omnibus, vos stultos
& præuaricatores Euangeliorum & cano-
num esse, nulli sanè sapientium est abscon-
ditum.

35 Nec his contenti in vestra estis præua-
ricatione, sed etiam quòd priùs expulsos eos,
& suis expoliatos rebus, quasi vocastis atque
damnastis, quum nullus regulariter, aut vo- 2.q.2. Nullus pōt cō uocari.
cari, aut iudicari possit, antequàm sit regula-
riter restitutus, & sua omnia ei legibus sint in-
tegerrimè reformata. Est nanque in sæpè iam
dicta sancta synodo ab omnibus vnanimiter
decretum, & apostolica authoritate robora- 2.q6.2. Si Episcopus suis fue.
tum, vt si quis Episcoporum suis fuerit rebus
expoliatus, & in accusatione pulsatus, ordi- Et in dec. Eusebij Papæ senatualiter.
natione pontificum oportet & decet sanctum
propositum prima fronte cedere, vt omnia
quæ super suggestiones inimicorū suorū ami-

serat,

ferat, legaliter primò potestati eius ab honorabili concilio redintegrentur, & præsul regulariter priùs statui pristino reddatur, & ipse, dispositis ordinarisq; suis, tunc ad tempus veniat ad causam, & si ità iustè videtur, accusantium propositionibus respondeat. Quarè ergò transgressi estis terminos patrum, iudicantes & damnantes eos, quos non debuistis? Quarè iudicastis, eos quos non regulariter approbastis? Non obseruastis, quod in Regnorum libro scriptum est: Non, quo modo videt homo, videt Deus: quia homo videt in facie, Deus autem in corde videt. Et in Paralipomenon: Omnia corda scrutatur Deus, & omnem cogitationem nouit. Et alibi scriptum est: Nō potest humano condemnari examine, quem Deus suo reseruauit iudicio. Hæc omnia summopere præcauenda sunt, nec accusatio Episcoporum facilè est recipienda, dicente Domino: Non suscipias vocem mendacij. Et Apostolus inquit: Aduersùs presbyterum inscriptionem nō recipiendam, absque duobus vel tribus idoneis testibus. Si hæc de presbyteris vel cæteris fidelibus sunt præcauenda, quantò magis de Episcopis? Quibus cognitis, magis vos dominari velle, manifestum est, quàm consulere fratribus, aut sustentare eos, quia honor inflat ad superbiam: & quod promissum est ad concordiam, tendit ad noxam.

I.Reg.16.b
1.Par.28.b
In decre. Iuo.lib.4.
Exo.23.a
1.Tim.5.c

Decuerat nanque vos iuxta præfatas regulas, si aliquid egissent cōtra suum ordinem, mandare nobis, & expectate, quid ad vestra consulta rescriberemus, in tantum, vt si etiam quicquam graue intolerandumque committerent, nostra præstolaretur censura. Et nihil priùs aut aliud decerneretis, quàm quod nobis placere cognouissetis, ità vt à regulis præstitutis nulla aut negligentia, aut præsumptione recederetis. Cesset huiusmodi, pressa nostra authoritate, præsumptio: vitentur huiusmodi nocumenta: quia nequaquàm talia patienter ferre possumus machinamenta, quoniam conuenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Meritò nanque nos causa respicit, si silentio faueamus errori.

2.q.7.In sancta Nicæna.

36 Est insupèr in prædicta sancta Nicena synodo statutum, vt nemo anathema in nostra suscipiatur accusatione: nec illi, qui nos in sua nolunt recipere querela vel accusatione, quum nos super illos sciamus à Domino constitutos, non illos super nos. Et sicut maior non potest à minori iudicari, ità nec colligari: quia ratum est omne, quod magnum est. Portamus onera omniū qui grauantur, quinimmo hæc portat in nobis beatus Apostolus Petrus, cuius vice fungimur legatione, & cuius regula informamur, quatenùs eius fulti auxilio, ab omnibus nunc & in perpetuum tueamur aduersis. Data kalen. Nouemb. Feliciano & Maximiano viris clarissimis cons.

EPISTOLA IVLII PAPÆ AD ORIENTALES IN EADEM CAVSA

Athanasij ex Apologia 2. Athanasij.

IVLIVS DIACONO PLACILLO, Narcisso, Eusebio, Mari, Macedonio, Theodoro, cæterisq; eorum qui nobis dilectissimis in Christo fratribus ex Antiochia scripserunt, Salutem.

Ego epistolam vestram, quam mihi mei presbyteri, Elpidius, & Philoxenus, attulerunt, miratusque sum, quū à nobis ex vera dilectione & bona conscientia scriptū esset, contentiose à vobis, & non, ut decuit, rescriptum esse. Fastus enim & arrogantia scribentium in Epistola apparebat. Atqui aliena sunt ista à fide in Christum, decuit enim eum, qui cum dilectione ad vos scriberet, eandem vicissim dilectionem, non autem contentionē referre. Quid an nō dilectionis indiciū erat, nos presbyteros misisse, qui compaterentur patientibus, & incitarent eos, qui iudicium scriptis postulauerant? vt præsto esse vellent, quo primum omnia componerentur, & emendationem acciperēt, ne diutius aut fratres nostri iniurias, aut vos calumnias pateremini? Nec scio cur vobis ita rem agere placuit, vt nos in hanc opinionem redigatis, vt arbitremur nos sub specie reuerentiæ pro ludibrio esse habitos, dictaq; vestra irridentium fuisse, quum & presbyteros nostros ad vos missos, quos cum gaudio remissos oportuit, cum luctu remiseritis ob ea, quæ istic geri conspiciebant. Ego certe cum literas vestras cuoluerem, post varias vltro citroque cogitationes, eas supprimendas putaui, ea spe, quòd crederem talem aliquos ex vestris aduenturos, nec opus fore istiusmodi epistolis, ne si illæ in publicum promerentur, multos hic dolore afficerent. Cæterum vbi nullus vestrûm superuenerat, necessum fuit vt eas proferrem. Credite mihi, omnes admiratione pleni vix induci poterant, vt crederent istiusmodi literas à vobis profectas esse, in quibus rixandi potius quam charitatis affectus eminebat. Quòd si ambitione eloquentiæ ostentandæ, ita exceptæ sunt à dictatore, id certe studium ad alios spectat. In rebus enim Ecclesiasticis, non specimen eloquentiæ, sed canones Apostolici requiruntur, operaque dari solet, ne quis ex paruis in Ecclesia scandalizetur: Expedit enim secundum Ecclesiasticum verbum, molam asinariam suspendi à collo atque ita demergi, quàm vnum ex

ex pusillis scandalizare. Quòd si aliquibus in alios ob pusillanimitatem offensis (nō enim omnium talem mentem fuisse arbitror) istiusmodi epistolam scribi placuit, primum decuit neminem offendi, neque Solem occidere super huiusmodi offensis, certe eo res deduci nō oportuit, vt offensiones suas scriptis proderēt. Quid enim actum est dignum offensa? aut qua in re vobis quibus scripsi, causam succensionis præbui? an quia adhortati vos sumus, vt ad Synodum occurreretis? Atqui illud potius cū gaudio excipi oportuit. Qui enim bene sentiunt de ijs quæ egerunt, & in quibus ipsi (vt aiunt) iudices fuere, non indignanter ferre solent, si quod ab ipsis iudicatum est, ab alijs excutiatur, quippe qui securi sint, ea quæ ipsi iusta iudicauerunt, iniusta nunquam fieri posse. Quo circa Episcopi in magna Synodo Niceæ congregati, non sine Dei consilio permiserunt prioris Synodi acta, in alia Synodo examinari, vt & illi qui iudices erant, præ oculis habentes secundùm de ea ipsa re iudicium futurum, cum omni diligentia causam expenderent, & illi qui sententiam acceperant, certo agnoscerent, se non per simultatem priorum iudicum, sed iure & merito condemnatos esse. Quòd si istiusmodi cōsuetudo olim fuit eiusq; memoria renouata est, & scripto pdita in magna Synodo, eamque apud vos valere non sinitis, rem profecto indecoram facitis. Morem enim, qui semel in Ecclesia obtinuit, & à Synodo confirmatus est, iniquum est à paucis abrogari, quin ne hoc quidem concessio quicquàm æqui habet vestra offensio. Siquidem vestri legati, Macarius presbyter, & Hesiochus diaconus, nullo modo quum huc venissent, pares presbyteris ab Athanasio missis, ac semper ab illis conuicti, resistatique, concilium indici postularūt, literasque & ad Eusebianos, & Athanasium Alexandriam, quibus conuocarentur, mitti, vt coram omnibus iusto iudicio de causa cognosci posset: tum enim se de Athanasio probaturos esse, quod iam nequirent. Publice enim coram nobis Martyrius & Hesychius refellebantur, Athanasij presbyteris bona cum fiducia alacriter resistentibus, Martyrius vero cum suis, si vera dicenda sunt, vbiq; profligebatur, ac proinde concilium generale postulauit. Si igitur Martyrio & Hesychio nullam Synodum postulantibus adhortator fuissem, ut ad Synodum, qui ad me scripsissent, conuocarentur, idque in gratiam fratrum, qui se iniuriam pati conquerebantur, etiam uel ita æqua & iusta fuisset nostra cohortatio, quum ea sit & Ecclesiastica & Deo grata: iam vbi iidem qui à nobis pro gradibus viris & fide digni habiti fuere, authores mihi fuerint vt vos conuocarem, certè id à uobis ægre ferri non debuit, sed potius alacriter ad citationem occurrere. Quapropter indignatio eorum qui hac citatione offenduntur, temeraria: & tergiuersatio sistendi se in iudicio, inhonesta & suspiciosa videtur. An quispiam stomachari debet, si quæ ipse fecit, ab alijs fieri videat? Si enim, vt scribitis, inconcussam habet authoritatem quælibet Synodus, & contumeliose agitur cum Iudice, cuius iudicium ab alijs examinatur, considerate quæso dilectissimi, quinam sunt, qui Synodum improbant, & qui aliorum iudicata rescindunt, ne singula excutiendo certos homines grauem. Certe id quod postremo gestum, quum sit horrendum auditu, sufficit ad cetera quæ à me omittuntur, cōprobanda. Ariani à beatæ memoriæ Alexandro quondam Alexandriæ Episcopo ob impietatem ad causam dicendam citati, non solum in eo iudicio à singulis ciuitatibus reijciebantur, sed ab omnibus simul qui ad Nicænum concilium coierant, anathemate feriebantur. Nihil enim erat in illorum delicto vulgare, neque in hominem peccauerant, sed in ipsum Iesum Christum Dominum nostrum Filium Dei viuentis, ijdem tamen ita ab vniuerso orbe reiecti, & per omnem Ecclesiam famosissime notati, nunc denuo in Ecclesias (quod quidem triste vestris animis arbitramur) recipi perhibentur. Qui nam igitur sunt qui Synodum uituperant, & trecentorum Episcoporū calculos pro nihilo habent, & impietatem pietati anteponunt, nisi Ariomanitæ ab omnibus vbique Episcopis cōdemnati & abdicati? Athanasius contra & Marcellus Episcopi plurimos habent, qui verbis scriptisque suis eorum innocentiam tuentur. Marcelli enim fides confessioque Niceæ spectata est, quum Arianis cōtradiceret, ibidem quoque Athanasij synceritas in tuenda fide spectata fuit, qui nec Tyri condemnatus est, nec Mareotæ præsens fuit, vbi contra eum absentem in lite processum est. Scitis autem dilectissimi, monumenta actorum vbi vna duntaxat pars adfuerit, nullarum virium esse, & suspecta haberi. Nos tamen, quanquàm ita actum esset, pro re certius cognoscenda, neque vobis qui contra eum, neq; illis qui pro eo literas misere, præiudicium facientes, cohortati sumus omnes quotquot scripserant, vt præsentes se iudicio sisterent, quo omnia ad amussim, quia quàm plurimi p vtroque scribūt in Synodo examinari possent, ne vel innocēs condemnetur: aut qui rei sunt, puri habeantur. Non igitur à nobis vilipenditur Synodus, sed ab illis qui quouis modo & temere Arianos ab omnibus condemnatos, contra sententiam eorum qui causam iudicauerunt, recipiunt, quorum plerique soluti iam à corpore cum Christo viuunt, alij adhuc in vita manentes indigne fuerunt, sua iudicia ita à quibusdam rescindi. Hæc ita esse ex ijs, quæ Alexandriæ acta sunt, deprehendimus. Nam Carpones quidam ab Alexandro ob Arianam hæresim cum quibusdam alijs eiusdem criminis reis olim citatus huc ad nos venit, missus à Gregorio. Id ipsum quoque ex Macario presbytero, & Martyrio, & Hesychio diaconis didicimus, qui antequàm iudicio se sisterent Athanasij presbyteri, authores nobis fuere, ut

scribe-

scriberemus Alexandriam cuidam Pisto, quo tempore etiam dum Athanasius Episcopus Alexandriæ versabatur. Hunc autem Pistum Athanasij presbyteri superuenientes docuerunt Arianum esse, & eo nomine, & ab Alexādro, & Synodo Nicena reum factum, gradusque ordinis sui à quodam Secundo, quem magna Synodus, vt Arianum reiecerat, accepisse. Videtis igitur vel ex hac causa, qui potius in culpa habendi sunt, nosne, qui persuaderi nō potuimus, vt Ariano Pisto literas scriberemus, an illi qui mihi consilium dedere, vt contempto magno concilio, ad impios hæreticos veluti ad pios homines literas darem. Certe Macarius presbyter, cum Legatus ab Eusebio venerat, vbi audiuit Athanasij presbyteros Pisto obsistere, nosque eius præsentiam non admittere, vnà cum Martyrio & Hesychio, quamuis graui valetudine de nocte profectus est, vt non inconcinnè diuinaremus eum impatientia refutati Pisti fugam arripuisse. Impossibile enim est Secundi ordinationem vtpote Ariani, vim vllam in catholica Ecclesiæ habere: id enim vere ad Synodi, & ad Episcoporum, qui in Synodo fuere, contumeliam vergeret, si quæ illi tanto studio & cura, veluti Deo præsente egissent, à nobis vt vana futiliaque abrogarentur. Quòd si igitur (quemadmodum scribitis) pro exemplis in Nouatum & Paulum Samosatensem editis decreta Synodorum obseruari oportet, certe minime oportuit calculos trecentorum Episcoporum irritos haberi, aut catholicam Synodum à paucis contemni. Æquæ enim, vt illi Ariani hæretici sunt, & calculi contra istos dati paris sunt momenti, cum calculis quibus illi damnati sunt. Tali igitur commissa audacia, quinam dicendi sunt flammam discordiæ accendisse, siquidem id nobis in vestris literis obijcitis. Nos scilicet discordiam induximus, qui compatimur cum patientibus fratribus, & omnia secundum canonem facimus? an qui contentiose violato canone trecentorum decreta præuaricantur, & per omnia Synodum contemptui habent? Quum non solum Arianos recipiant, sed iam in vsu habeant de loco in locū ad Episcopatus capiendos transilire. Si igitur vere parem eundemque honorem in omnibus Episcopatibus censetis esse, neque ex magnitudine ciuitatum (vt uos scribitis) honorē eius rei crescere arbitramini, oportuit eum, cui concredita est parua ciuitas, in ea quæ credita est, permanere, & nequaquàm reiecta cōcredita, ad eam quæ concredita non est, transuolare: ne eam quæ à Deo data est, aspernari, illam vero quæ hominum ambitu concessa est, magnifacere videatur. Oportuit igitur vos dilectissimi huc accedere, & nequaquàm tergiuersari, vt res ad finem deducatur: id enim ratio requirit. Sed fortasse dies constituti temporis breuior, quàm par erat, impedimento fuit (nam huiusmodi in literis vestris querimoniam facitis) atqui illud dilectissimi, pro mera cauillatione putandum est: Si enim aliquos in itinere dies oppressisset, arctitudo breuitasque temporis accusari potuisset. Iam quū illi qui nec ipsi venire voluerunt, & presbyteros nos vsque ad mensem Ianuarij, ne venirent, detinuerunt, liquide apparet istam causificationem eorum hominum esse, qui sibi nō satis confidunt: venissent enim, vt dixi, si de sua causa bene sperassent, non respectantes ad interuallum itineris, aut temporis constituti spacium, sed ex iure suo & rationibus fiduciam collegissent: esto ut tempus in causa fuerit, cur non venerint: id enim quoque in scriptis vestris significatis, quum dicitis æquum scilicet fuisse, vt respectu tantorum temporum, quæ venientibus ex Oriente necessaria essent, veniēdi citationem omitteremus. Si igitur, quia dies breuior fuit, iter omisū est, nequaquā oportuit ijs ipsis tēporibus vos præbere authores schismatis, luctus & lachrymarum in Ecclesia. Iam qui talia agunt, ostendunt non tempora ipsorum profectioni, sed conscientiam obstitisse. Admitor quoque eam partem epistolæ, & nescio quomodo hoc scribere potuistis, id vobis ægre esse, quòd Eusebio cum suis duntaxat, & non itidem omnibus vobis literas scripserim, citius in hac expostulatione morositatem prōptissimam, quàm veri quid deprehendas. Ego enim cum non aliunde literas contra Athanasium accepissem, quàm à Martyrio & Hesychio, necessario illis respondi, qui scripserant contra Athanasium. Oportuit igitur non solū Eusebianos absque uobis scribere, aut vos quibus non scripsi, non moleste ferre, si rescripserim illis qui mihi scripserant: nam si par erat ad vos omnes literas dari, par quoque erat & vos vnà cum illis literas mittere. Nunc autem quod consentaneum erat respicientes, illis scripsimus qui nos certiores reddiderant, & literas misere. Quòd si id vos commouet, quòd illis scripserim, consequens est vt indignemini quoque, quòd illi soli mihi scripserint. Verum in hoc ipsa iusta & rationabilis causa est, dilectissimi, quam vobis intimandam puto. Nam tametsi solus sim, qui scripsi, non meam tamē solus sententiam, sed omnium Italorum, & omnium in his regionibus Episcoporum scripsi. Ego autem omnes nolui scribere, ne à multis onerarentur, certe ad constitutum tempus conuenere Episcopi, & eius sententiæ fuere quam vobis iterum significo, qua propter dilectissimi, etiam si solus scribo, scribere me tamen communem omnium sententiam uos scire volo. Hæc quidem à nobis aduersus non æquas vestrorum hominum, sed iniustas & suspectas causificationes dicta fuuto. Quòd autē non temere aut iniuste susceperim in communionem coepiscopos nostros, Athanasium, & Marcellum, etiam si prius dicta sufficiant, breuibus tamen ratio vobis istarum rerum demōstranda est. Scripsere prius Eusebius cum suis contra Athanasium scripsistis & vos in præsentiarum, scripsere etiam plurimi ex Ægypto

& ex

& ex alijs prouincijs Episcopi pro Athanasio: nam quod ante omnia obseruari oportet, literæ vestræ aduersus Athanasium inter se pugnant, & primæ cum secundis nullum concentum habent, sed in plerisque primæ à secundis destruuntur, & secundæ à primis redduntur suspectæ, ex discrepantibus autem literis nulla certitudo cōstitui potest. Quòd si vestris literis fidem dari postulatis, æquum est & literis eorum qui pro eo scribunt, fidem non abnegare, & maxime, quòd vobis à patria eius lōge distātibus, illi qui in ijsdem locis cum Athanasio degunt, vt de homine noto, rebusque ibi gestis certiores, probum testimonium de vitæ eius innocentia perhibent, affirmantes eum non nisi confictis criminibus opprimi. Quin & Arsenius aliquando dictus ab Athanasio interfectus, quem iam cognouimus in vita esse, & cū Athanasio amicitia fouere, is ipse affirmat, ea quæ acta sunt Mareotæ, in absentia alterius partis acta fuisse: neq; enim ibi adfuisse Macariū p̄sbyterū, qui reatū sustinebat, neque Epm eius Athanasiū, & hoc non solū ex verbis eius, sed ex monumentis actorum per Martyrium & Hesychium allatis cognouimus: ea enim perlegentes, inuenimus accusatorē Ischyram ibi præsto fuisse: Macarium autem & Athanasium nequaquam adfuisse, neque Athanasij presbyteros, quamquàm hoc ipsum magnopere solicitantes, admissos esse. Oportebat autem dilectissimi, siquidem synceriter illud iudiciū agebatur, non solum accusatorem, sed & reum præsentem sisti. Et vt Tyri Macarius aderat reus, & Ischyras accusator, vbi nihil criminum docere potuit: Ita quoque in Mareoten non solum oportuit accusatorem, sed & reum quoque vnà proficisci, vt vel præsens conuinceretur, vel si victus non esset, appareret eum calūnijs petitum fuisse: iam cum hoc factum non sit, sed solum ibi accusator steterit, cum ijs quos vt suspectos Athanasius reijciebat, actorum illorum monumenta suspicione carere non possunt. Addebat præterea in sua querela, eos qui Mareoten profecti sunt, se inuito eò profectos esse: misere enim eò (vt ipse dicebat) Theognium, Marium, Theodorum, Vrsaciū, Valentem, & Macedonium, homines suspectos, neque hoc ita esse solummodo verbis suis, sed literis quoque Alexandri Thessalonicensium Episcopi demonstrabat: protulit enim epistolam illius scriptam ad Dionysium, qui in ea Synodo Comes erat, quibus Episcopus ille liquidò declarat, Athanasium calumnijs, & ipsius quoque accusatoris Ischyræ coniurationibus opprimi, veram manum & authenticam protulit, in qua ille testatur Deum omnipotentem inuocans, neque calicis contractionem, neque mensæ subuersionem vllam fuisse, sed se subornatum esse à certis hominibus, vt hoc crimen confingeret: deinde dum huc excurrissent Mareotæ presbyteri, affirmarunt, neque Ischyram esse Catholicæ Ecclesiæ presbyterum, neque tale quid commisisse Macarium, quale illi imputabat. Quinimo presbyteri & diaconi quum huc venissent, non tenuiter sed prolixe testimonia dixere pro Athanasio, affirmantes nihil eorum quæ illi objiceretur, verum esse, eumque coniurationibus premi, quin & Episcopi ex Ægypto & Africa in suis scriptis affirmarunt, constitutionem Athanasij in suscipiendo Episcopatu, legitimam & Ecclesiasticam fuisse, neque cædem commissam, neque quenquam per illum sublatum esse, neque poculum vllum confractum, sed omnia esse conficta. Et ex ipsis iudicijs in Mareota per absentiam alterius partis habitis, ostendebat Athanasius, vnum catechumenum in examinatione sui dixisse, se intus cum Ischyra fuisse, quo tempore Macarius presbyter Athanasij eò, vt aiunt, se in eum locum immisisset, alios item examinatos pro testimonio dixisse, Ischyram in cellula parua latuisse, alios post ostium ægrotum eodem tempore decubuisse, quo Macarius superueniebat. Ex istis rationibus Athanasij facile colligebamus, fieri nō potuisse, vt qui morbo post ostium decumbebat, in sacris constiterit & oblationem confecerit, nec oblationem proponi potuisse, cum intus catechumeni versarentur, quibus intus adhuc agentibus, tempus oblationis nondum esse potuit. Hæc vt iam exposui, pro se dicebat Athanasius, & rē ita esse ex actis declarabat, idē affirmantibus cæteris qui cū eo erant, prorsus nunquā Ischyrā Eccl̃ię p̄sbyterū fuisse, ant vt p̄sbyterū synaxim cū alijs fecisse. Neq; enim quo tēpore Alexander ex humanitate magni cōcilij, eos, qui erant ex schismate Meletij, recipiebat, hunc à Meletio tanquàm suum nominatum fuisse affirmabant, quod ipsum maximum signum est, non fuisse illum ex numero Meletianorum; nam si Meletianus fuisset, omnibus modis illum in eorum classe recensuissent. Quin & alibi falsa dixisse Ischyram ex ipsis actis cōprobatum est ab Athanasio, quippe qui in crimine de combustis libris falsi conuictus sit ab ijs quos in testes adduxerat. Quū igitur istiusmodi allegarentur, & tot testes pro Athanasio starent, & ipse tam iusta pro se adferret, quid quæso nos oportuit facere? an non quod Ecclesiastici canonis est? hominemque proinde non condemnaremus, sed potius reciperemus? eūque pro Episcopo, quemadmodum est, haberemus? Præter hæc omnia annum totum & integros sex menses apud nos hæsit, vestram præsentiam expectans, aut quotquot comparere auderent, suaque præsentia pudefecit omnes: non enim iudicio stetisset nisi sui fiduciā habuisset, neque sponte, sed literis nostris ad iudicium vocatus comparuisset, quemadmodum vos per literas citauimus, & tamen post tanta argumenta nos veluti insolitum quiddam agentes reprehenditis. Qui igitur sunt, qui contra canones agunt? nósne qui cum tantis rerum documentis virum recipimus? an qui solum ad triginta sex suffragia eorum, qui Antiochiæ fuere, exterarum hominem Episcopum

pum ſalutarunt? eumque militari manu Alexa ndriam deduxerunt, quod ne tunc quidem factum eſt, quum Athanaſius in Galliam relegabatur, quod tum haud dubie factum fuiſſet, ſi pro vere damnato habitus fuiſſet: certe quũ inde ab exilio rediret, etiam tum ſuam Eccleſiã, à qua recipiebatur, vacantem inuenit. Prorſus ignoro quanam ratione facta ſunt, quæ facta ſunt. Primum enim (ſi verum dicendum eſt) non decebat, quum nos ad celebrandam Synodum literas mitteremus, aliquos præoccupare iudicium Synodi, deinde non decuit nouos iſtos modos contra Eccleſiam induci: vbi enim eſt iſtiuſmodi Eccleſiaſticus canon, aut iſtiuſmodi traditio Apoſtolica? vt in pace agente Eccleſia, & Epiſcopis concordibus cum Epiſcopo Alexandriæ Athanaſio immittere Gregorium peregrinum & externum hominẽ, neq; Alexandriæ baptizatum, neque plebi cognitum, neq; poſtulatum à presbyteris, eumq; Antiochiæ creare Epiſcopum, atque inde deducere Alexandriam, non cum presbyteris, aut diaconis ciuitatis, non cum Epiſcopis Ægypti, ſed cum militibus? Hæc enim dixere & conqueſti ſunt, qui huc venerunt: Si enim poſt Synodum in culpa fuiſſet deprehenſus Athanaſius, non tamen oportuit creationem noui Epiſcopi ita illegaliter & præter canonẽ Eccleſiaſticum fieri, ſed in ipſa Eccleſia, & ex ipſo ſacerdotali ordine, & ex ipſo clero eius prouinciæ Epiſcopos conſtitui, & nequaquam ex illis qui nunc Apoſtolorum canones violãt. Age ſi tu quenquam veſtrum id commiſſum eſſet, nonne vociferaturi eſſetis? nonne vindictam, quaſi violatis canonib⁹, poſtulaturi fuiſſetis? Dilecti credite, tanquam Deo præſente, cum veritate loquimur, quod loquimur. Non eſt iſtud pie factum, non ex iure, non Eccleſiaſticè. Quinimo quæ feruntur acta in introitu Grægorij, oſtendunt qualis fuerit ordo in eius ordinatione: temporibus enim ita pacatis, prout renunciant qui inde veniunt, & quemadmodum Epiſcopi ſcribunt, ipſa Eccleſia incẽdium paſſa eſt, virgines denudatæ, monachi conculcati, presbyteri, & multi ex populo indigne habiti, & violati, Epiſcopi in carcerem detruſi, multi item ſpoliati. Sacra myſteria de quibus incuſabant Macarium presbyterum, ab ethnicis direpta, & in terram abiecta ſunt, vt vi cogerent nonnullos, ad conſtitutionem Gregorij approbandam. Hæc & iſtiuſmodi oſtendunt, quinam ſint canonum præuaricatores. Nam & ſi legitima fuiſſet eius conſtitutio, non tamẽ cum præuaricatione legum coegiſſet eos ſibi obtemperare, qui ei legitime obaudiebant. Et tamen cum talia ſcelera deſignata ſint, ſcribitis magnificam pacem Alexandriæ & per Ægyptũ fuiſſe, quaſi res officiumque pacis in contrariam iam ſignificationem abierit. Illud quoque neceſſarium exiſtimaui quod vobis indicaretur, Athanaſium affirmaſſe, Macarium ſub cuſtodia militum habitum eſſe, & ſolum accuſatorem vnà cum illis qui Mareoten proficiſcebantur, abijſſe, & presbyteris rogantibus, ut in quæſtione adeſſe liceret, pernegatum, & quæſtionem habitam fuiſſe de calice & menſa in præſentia præfecti & eius cohortis, aſſiſtentibus tum Ethnicis, tum Iudæis. Id principio nobis incredibile videbatur, niſi ex ipſis actorum monumentis demonſtratum fuiſſet, certe nobis magnæ admirationi fuit, ut etiamnum vobis eſſe puto. Atqui ne presbyteris quidem adeſſe permittitur in myſterijs, quum tamen ipſi quoque ſacrorum adminiſtri ſint. Iam quis non execretur ſub externo iudice præſentibus catechumenis, & quod peius eſt, Ethnicis & Iudæis Chriſtianiſmum blaſphemantibus, quæſtionem de ſanguine & corpore Chriſti haberi? Nam ſi omnino delictum aliquod perpetratum fuiſſet, oportebat de eo in Eccleſia inquiri ſub legitimis clericis. De Marcello autem poſtquam de illo quoque, ut impio, in Chriſtum perſcripſiſtis, vobis ſtudui ſignificare, eum cum huc veniſſet, affirmaſſe falſa eſſe quæ de ſe in literis veſtris ſcripta eſſent, ſed tamen cum à nobis poſtularetur, vt de fide diceret, tanta cum fiducia per ſe reſpondit, ut nemo non perciperet, eum nihil à veritate profiteri alienum, ſed eadem cum pietate qua Eccleſia de Domino ac Saluatore noſtro ſentire, neque iam tantummodo, ſed etiam olim huius ſententiæ ſe fuiſſe confirmabat, vti & noſtri presbyteri, qui tunc in Niceno concilio aderant, de ipſius recta fide conteſtabãtur: Nam & eum tunc quoque in ſententijs dicendis dimicaſſe cum Ariana hæreſi, teſtes fuere, cuius quoque vos admonitos velim, ne quis talem hæreſim approbet, ſed abominetur ut alienam à ſana doctrina. De viro igitur quem reiectæ opinionis & ſynceræ religionis eſſe, teſtimonijs approbatum eſt, quid quæſo nos facere oportuit? anne vt eum pro Epiſcopo haberemus, quemadmodum habemus? an potius à communione repelleremus? Hæc quidem ego non tanquam eorum cauſam agens ſcribo, ſed vt & vobis fidem facerem, viros iſtos iuſte & canonicè à nobis receptos eſſe, & vos minime habere cauſam litigandi; par autem eſt vt ſtudium adhibeatis & omnibus modis elaboretis, vt quæ contra canonem acta ſunt, emendationem accipiant, & Eccleſiæ pacẽ habeant, vt Chriſti pax nobis data permaneat, & non ſcindatur Eccleſia, ne vos eam culpam veluti ſchiſmatis authores ſuſtineatis. Dico enim, & plane proteſtor, ea quæ à vobis acta ſunt, non eſſe pacis, ſed ſchiſmatis. Non enim ſolum Athanaſius & Marcellus, Epiſcopi, cum querimonijs de illatis iniurijs, ſed & plurimi alij Epiſcopi ex Thracia, Cœloſyria, Phœnicia, Palæſtina huc conuenere, presbyteri item nõ pauci, partim ex Alexandria, partim aliunde huc ad concilium occurrerunt, & coram omnibus Epiſcopis ibi congregatis, inter reliqua dicta ſua conqueſti ſunt, vim & iniuriam Eccleſijs illatas eſſe, ſuaſque Eccleſias eadem, quæ Alexandrina, paſſas eſſe, & in alijs Eccle-

ſijs

ſijs ſimilia deſignata. Ex Ægypto autem & Alexandria quum denuo ſuperueniſſent presbyteri, literas ſecum attulere, quibus plurimorum Epiſcoporum & presbyterorum querimonia continebatur, ſe, quum huc ad concilium pergerent, detentos fuiſſe, atque etiamnũ detineri. Et queadmodum poſt Athanaſij exilium contigit, Epiſcopos homines confeſſores flagris conſcindi, alios in carceribus haberi, præſulesque longiſſimi in ſuo Epiſcopatu temporis publicis miniſterijs mancipari, & fere omnes clericos & populos Eccleſiæ Catholicæ inſidijs appeti, & perſecutionem pati: quoſdam item Epiſcopos & fratres finib9 ſuis eiectos eſſe, nulla alia de cauſa, niſi ut inuiti cogerentur communicare cum Georgio & Arianis: & Ancyræ quæ in Galatia eſt, non pauca aut parua deſignata eſſe, ſed prorſus eadem cum factis Alexandrinis. Audiuimus etiam iſta ab alijs, & Marcellus quoque Epiſcopus rem ita eſſe ſuo teſtimonio confirmabat. Hæc & huiuſmodi crimina contra quoſdam ex veſtris (vt nomina eorum omittam) hi qui huc venerunt, detulere, quæ ego aſcribere ſubterfugi, & fortaſſe ea ex alijs, quænam ſint, reſciueritis. Et hæc potiſſima mihi ſcribendi cauſa fuit vt huc veniretis, quo vobis præſentibus, omnia corrigi & ſanari poſſent, ac propterea alacrius à vobis & ſine recuſatione occurrendum fuit, ne qui hactenus infamia iſtorum ſcelerum laborant, contumacia non comparendi in iudicio, libellos contra ſe datos, videantur refellere non potuiſſe. Quum igitur talia rumoribus famaque circumferantur, tantasque iniurias Eccleſiæ patiantur, & iſtiuſmodi inſidijs vexentur, vti affirmauere, qui hæc renunciabant, quinam quæſo ſunt, qui flammam diſcordiæ accendunt? nosne qui iſta dolemus, & patientibus fratribus compatimur? an illi qui hæc ſcelera deſignant? Miror autem quum tantæ ac tales turbationes ſint in ſingulis Eccleſijs, vt non alia de cauſa iter ſuſceperint, qui ad concilium venere, vos interim ſcribere concordiam in Eccleſijs fuiſſe, quum iſtiuſmodi facta, non ad ædificationẽ Eccleſiæ, ſed ad ſubuerſionem fieri ſolent, & qui iſtiuſmodi rebus oblectantur, non ſunt pacis filij, ſed perturbationis. Deus autem noſter, non eſt perturbationis, ſed pacis Deus. Quapropter quemadmodũ conſcius eſt Deus Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, hæc putaui neceſſaria eſſe, quæ vobis ſcriberentur, tum ut parcerem veſtræ exiſtimationi, tum quia optarem Eccleſias non in perturbatione eſſe, ſed ſecundùm canones Apoſtolorum regi, & ut nunc tandem pudefaceretis illos, qui ob mutuum inter ipſos odium ita Eccleſias vexant. Audio paucos eſſe iſtorum malorum authores, quapropter operam date, vt habentes viſcera miſericordiæ, corrigatis ea, quæ (vt dixi) contra canonem facta ſunt, ut ſi quid vitij anteuertur, id ueſtro ſtudio emendetur, & ne mihi ſcribatis, quòd Marcelli & Athanaſij communionem potius, quàm veſtram præoptauerim: nam hæc non pacis ſed contẽtionis & odii fraterni argumenta ſunt. Atque ideo ſuperiora ſcripſi, quo certiores facti, eos non iniuſte receptos eſſe, deſiſteretis ab huiuſmodi iurgio, qui ſi à vobis hic cum cæteris congregatis in iudicio conuicti fuiſſent, neq; probas rationes pro ſui defenſione habuiſſent, recte nobiſcum in ſcriptis veſtris expoſtulaſſetis. Poſtquàm autem, vt dixi, canonice & non iniuſte cum iis fouemus communionem, obſecro vos per Ieſum Chriſtum, ne ſinatis diſcindi membra Chriſti, neque præoccupationibus fidem habete, ſed Domini pacem anteponatis: non enim ius aut fas eſt, ob paucorum degeneres animos, eos abiici, qui condemnati nõ ſunt aut Spiritum Domini contriſtari. Quòd ſi creditis poſſe quædam illis obiecta oſtendi, & coram in facie redargui, ueniant qui volunt. nam & ſe paratos eſſe & probaturos dicunt, quæ denunciauerunt. Certiores igitur nos dilectiſſimi de ea re facite, quo & illis ſcribamus, & cæteris item Epiſcopis qui huc debent conuenire, vt coram omnibus qui culpæ obnoxii ſunt, condemnentur, & ne vlterius perturbatio in Eccleſia fiat: ſufficiunt enim quæ facta ſunt, ſufficit quoque in præſentia Epiſcoporum, Epiſcopos in exilium actos eſſe: de quare nõ eſt prolixior ſermo habendus, ne grauari videantur, qui tum adfuere. Nam ſi verũ eſt dicendum, minime decuit eouſque procedere, aut eouſque euadere iſtas animorum degeneres puſillanimitates. Eſto vt ſint Athanaſius & Marcellus (vt ſcribitis) tranſlati è ſuis ſedibus, ſed quid de aliis dicas, qui ex diuerſis locis tũ Epiſcopi, tum presbyteri, quemadmodum dixi, huc uenere? Nam & iſti ſe denuo abreptos & iſtiuſmodi paſſos eſſe dixerunt. O dilecti, nõ iam vlterius Eccleſiæ iudicia ſecundùm Euangelium, ſed vel ad exilium vel ad mortem inſtituuntur. Nam ſi, vt dicitis, omnino in culpa fuerunt, oportuit ſecundum canonem, & non iſto modo iudicium fieri, oportuit ſcribere omnibus nobis, ut ita ab omnibus quod iuſtum eſſet, decerneretur. Epiſcopi enim erant, & non vulgares Eccleſiæ, qui iſta patiebantur, ſed quam ipſi Apoſtoli ſuamet opera ad fidem inſtruxerant. Cur igitur & in primis de Alexandrina ciuitate nihil nobis ſcribere voluiſtis? an ignari eſtis hanc conſuetudinem eſſe, vt primum nobis ſcribatur, vt hinc, quod iuſtum eſt, definiri poſſet? Quapropter ſi iſthic huiuſmodi ſuſpicio in Epiſcopum concepta fuerat, id huc ad noſtram Eccleſiam referri oportuit. Nunc autem nos, quos certiores minime fecerunt, poſtquàm iam egerint, quod libuit, ſuffragatores ſuæ damnationis, cui non interfuimus, eſſe volunt. Non ita ſe habent Pauli ordinationes, non ita Patres docuerunt, ſed faſtus iſte & nouum ſtudium eſt. Obſecro uos cum alacritate audite, pro publico bono iſta ſcribo: Quæ enim accepimus à beato Petro Apoſtolo, ea vobis ſignifico, non ſcripturus alioqui,

qui, quæ nota apud vos esse arbitror, nisi facta ipsa nos conturbassent. Episcopi abripiuntur, & suis è sedibus propelluntur: alij vero aliunde in eorum loca reponuntur, alii verò insidijs appetuntur, vt subditi & de abreptis doleant, & à summissis vim patiantur, vt quos optant, frustra requirant: quos nolunt, inuiti recipiant. Obsecro ne ista vlterius fiant, vel potius contra illos scribite, qui talia moliuntur, ne deinceps has iniurias Ecclesiæ patiantur, aut Episcopus aut presbyter istiusmodi contumelias sentiat, aut præter animi sententiam ea quæ nolint, vt nobis indicarunt, cogatur facere, ne apud ethnicos ridiculi efficiamur, aut, quod præ omnibus grauissimum est, Deum exacerbemus. Vnusquisque enim nostrum eorum quæ hic turbauit, rationem reddet in die iudicij, optoque vt omnes secundùm Deum sentiant, quo Ecclesiæ suis Episcopis receptis perpetuo gaudeant in Christo Iesu Domino nostro, per quem gloria Patri in secula seculorum, Amen. Valere vos in Christo opto desideratissimi fratres. Hæccum Romæ Synodus per Iulium Romanum Episcopum scripsisset, improba iterum audacia Eusebiani in Ecclesijs perturbandis, insidijsque tendendis vsi sunt. Quod cum rescitum esset ab religiosissimis Imperatoribus Constantio & Constante, iussi sunt Episcopi Orientis & Occidentis, Sardim conuenire: verum Eusebius interea diem suum obiit. Nos igitur plurimis conuenientibus, eos qui cum Eusebio communicauerant, in iudicium prouocauimus: illi vero, quibus in oculis erant sua delicta, cōspectis ibi suis accusatoribus, magnopere iudicium exhorruere. Quum enim omnes se rite & legitime sisterent, Eusebiani secum Comites Musonianum, Hesychium, & Castritium adduxere, vt pro sua consuetudine, illorum potestate, quicquid animo libuisset, perficerent: ibi quum sine comitibus concilium ageretur, neq; ullus miles interueniret, icti à suis conscientiis ingentem animo consternationem acceperunt. Siquidem nō eo modo quo volebant, iudicia de ipsis fiebāt, sed ut ratio veritatis requirebat. Diu igitur nobis eos prouocantibus, & Synodo Episcoporum eos his verbis accersente, Venistis ad iudicium cur igit' postquàm venistis, vos subducitis? atqui oportuit vos vel non venire, vel postquam venistis, latibula non quærere: id enim ipsum vobis adfert summam condemnationem. En adest Athanasius cum suis, quos absentes culpauistis. Quapropter si quid vos habere putatis, conuincite eos præsentes. Quòd si id à vobis fieri nequit, neque vllam speciem criminis obtenditis, profecto sycophantæ pronunciandi estis, neque aliam sententiam Synodus in uos prounnciabit: quibus auditis despondebant animos: timebant enim quæ & ipsi fecerant, & quæ finxerant de nobis: metu igitur prohibiti ne se in conspectum darent, ea ipsa fugitatione cum dedecore suas sycophantias manifestarunt. Synodus autem sancta, damnata illorum turpi & suspecta fuga, nostram excusationem recepit, ibi referentibus nobis per testes & firmas rationes, quæ contra nos illi ipsi designarant, magna admiratio oborta, cognitumque est vulgo non sine causa eos concilium, ne coram in facie conuenirentur, exhorruisse, dictumque à plerisque ideo eos fortasse ex Oriente ad concilium venisse, quòd Athanasium minime venturum arbitrarentur, nunc quia illum cum suis præsto vident, causæ suæ diffisi iudicio se committere non audent. Nos igitur, ut iniuriam passos & temere calumniis impetitos, receperunt, decreueruntque firmis sanctionibus nobiscum communionem & dilectionem esse fouendam. Socios autem Eusebii, eosque qui improbius se in maleficiis gesserant, deposuerunt, Theodorum Heracliensem, Narcissum ex Neroniade, Acacium Cæsariensem, Vrsacium & Valentē ex Pannoniis, & Manophantū Ephesum, Georgium ex Laodicea, & scripserunt ad omnes vbique terrarum Episcopos, & ad singulas parœcias eorum qui iniuriam passi erant, ad istum modum.

EX NICEPHORI HIST. Ecclesiast. lib. 9. cap. 10.

Verum enimuerò vbi Iulius scriptis suis apud Orientales Episcopos nihil effecit, occidentis Imperatorem Constantem de rebus Athanasii & Pauli certiorem fecit: qui ei etiam adito Arianæ factionis subdolas fraudes exposuère, patris mētione illata, vt ille œcumenicam & vniuersalem synodum coëgerit, constitutioneque decreta illius stabilierit, referentes, & eum ad paternam æmulationem con sectandam cohortantes. Constans, rebus eis cognitis, casum eorum virorum calamitatem suam prorsus esse putauit: & ad fratrem scribens, eum admonuit, vt paternæ religionis incorruptam integramque seruaret normam. Ille enim, inquit, vera pietate stabilito imperio, tum tyrannos Romanos omnino sustulit, tum barbaros hostes circumcirca deuicit. Significauit eidem etiam, vt tres ex Oriente in Occidentem mitterentur Episcopi, qui rationem de Athanasii & Pauli exauthoratione exponerent. Ad id delecti sunt Narcissus Irenopolis Ciliciæ, Theodorus Perinthi, & Marcus Arethusæ Syriæ Episcopi. Qui in Italiam cùm venissent, Imperatori Constanti iustam esse quæ contra illos lata fuerat, sententiam persuadere voluerunt. In Athanasii verò colloquium venire non sustinuerunt. Porrò vbi de fidei eorum ratione quæsitum est, aliam eius quàm quæ Antiochiæ composita erat, Constanti formulam obtulere. Constans autem perspectum habens eos iniquè contra diuinos viros conspirâsse: neque criminum aliquorum gratia, neque propter vitæ prauitatem, sicuti attestationes declarabant, communionem illorum

rum auersatos, sed dogmatis dissonantium prorsus causa dissidij esse; infecta, cuius causa venerant, re, eos dimisit. Hæc ibi. Et rursus cap. 11. Triennio deinde elapso, Orientales Episcopi, scripto alio composito, ad Occidentales id misere: quod μακρόστιχον, hoc est, longiorem vocarunt formulam, seu expositionem, quod scilicet verba & sententias plures complecteretur. Verùm ne in eo quidem substantiæ Dei nominatim mentionem fecere. Eos verò, qui filium ex non existentibus, aut ex alia substantia quàm ex Deo esse & fuisse quando-que tempus aut seculum, cùm ille non fuerit, dicerent, proscripsere. Scriptum illud pertulit Eudoxius Germaniciæ antistes, qui etiam post Macedonium Constantinopolitanæ præfuit Ecclesiæ; & Martyrius, & Macedonius Mopsuestiæ Ciliciæ Episcopus, Occidentalis Episcopi scriptum non receperunt: sufficere sibi Nicænam fidei professionem, neque se vlteriùs anxiè nimis & curiosè de ea inquirere velle dicentes: atque illud etiàm prætexentes, aliena lingua libellum scriptum esse, & se verborum sententiam non intelligere. Hæc ex Nicephoro.

ROMANA SYNODVS,

HABITA A IVLIO PAPA PRIMO,

& reliquis Orthodoxis Episcopis.

IN nomine Domini Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi, imperantibus quoque Constantio & Constante Augustis, anno quarto, sub idae 10. Kalendarum Octobrium, indictione sexta, præsidente sancto ac beatissimo Iulio Papa Sedis Apostolicæ Romæ, propositis sacrosanctis & venerabilibus Euangelijs, in Ecclesia Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ vocatur Constantiniana, residentibus etiàm viris venerabilibus, pariterque cum eo audientibus, Benedicto Aquileiensi Episcopo, Rufo Carthaginensi Episcopo, Agapito Rauennatis Ecclesiæ Episcopo, Iulio Mediolanensi Episcopo, Luciano * Mauritanensi, & reliquis cum eis 116. Episcopis, Iulius prædictus sanctissimus Episcopus vrbis Romæ, dixit sanctæ Dei & Apostolicæ Synodo, & Dei volũtate & gratia in indiuisa communione sancti Spiritus, in hac consonanter & vnanimiter congregatæ antiqua alma vrbe Roma, ad confirmationem sacram & correctionem fidei nostræ & Christianorum immaculatæ disciplinæ: Vt nobis, beatissimi fratres, necesse est cogitare, & consonanter omnes nos docere, secundùm naturam Dei summi & patris sapientiam, Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, omnem desiderantem humanam, diuinamque in eo, attestante veritatis voce, naturam: quoniam qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui in cœlis est: qui autem negauerit me & verba mea, negabo eum & ego coram patre meo qui in cœlis est. Vndè oportet, vt primò fidem trecentorum decem & octo Patrum in Nicæna Synodo corroboratam, ponamus, & postmodùm, quæ necessaria sunt, fideliter tractemus. Cui ab omnibus vna voce responsum est: Ad hoc conuenimus, vt hoc primùm secundùm Dei voluntatem faciamus, & à fundamento Christi Iesu incipiamus, & deinde pro fratrum oppressione tractantes, laboremus: quia dum illi tam grauiter affliguntur, nos nec respirare, nec quiescere possumus: quia dum membra vexantur, corpus reliquum pacem aut quietem minimè habere poterit. Hæc est * enim fides, in Nicæna generali tractata Synodo.

* Marianē. & fuit quõdam Archiepiscopatus Calabriæ.
* Maranē. & fuit quõ iam Episcopatus Dalmatiæ.

Mat. 10.d

* autem.

CREDIMVS in vnum Deum patrem omnipotentem, omnium visibilium, inuisibiliumque factorem: & in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei, natum ex patre, vnigenitum, hoc est, ex substãtia patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verũ ex Deo vero, natum, non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt, & quæ in cœlo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus est, passus, & resurrexit tertia die, & ascendit in cœlos, & venturus est iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritum sanctum. Dicentes autem, Erat, quãdo non erat, aut, Non erat, antequàm fieret: aut, quia ex non existentibus factus est: aut, ex altera substantia vel essentia dicentes esse, aut, creatum aut conuertibilẽ filium Dei, hos tales anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia. Hanc fidem venerabilem trecenti decem & octo & agnouerunt, & corroborauerunt, consonantesque & vnanimes scriptis explanauerunt. Nam Dñs noster, mittẽs ad prædicandũ discipulos suos, ait: Euntes, docete omnes gẽtes, baptizãtes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. De quibus & affirmamus, ità habere, & ità sapere, * sed etiàm dudùm sic habuisse, & ità sapuisse, & vsque ad mortẽ pro hac * stare fide, anathematizãtes omnem sine Deo hæresim. Hæc omnia ex corde & anima nos sapuisse, ex quo nouimus nosmetipsos, & nũc sapere & dicere, corã omnipotente Deo, & Dño nostro Iesu Christo, cũ veritate testamur. His * enim ità prælibatis, ingenita patris natura extranea est: sed prædicãdũ est, esse cõ-

Mat. 28.d

* sed &

* certare

* autem

ſubſtantialem patri filium, eò quòd nullā æqualitatem ad creaturas factas Dei filius habeat, ſed ſoli patri genitori per omnem modum ſit ſimilis,& non ſit ex alia qualibet ſubſtātia vel eſſentia, ſed ex patris. Ante omnia ſiquidem exquiſita ſunt impia & iniqua & ſinè Deo dogmata Arij, & conſentientium ei, ſub præſentiáq; omnium decreto, comp lacuit anathematizari impiam eius ſectam,& iniqua atque ſinè Deo verba ſimul & nomina, quibus vtebatur, filium Dei blaſphemās,& dicens,ex nō extātibus eſſe:& iterùm, Fuit aliquandò, quādò nō fuit. Quomodò enim fuit, aut quomodò iterum nō fuit? Et pro libero arbitrio, malitiæ atque virtutis capabilem filium Dei dicentes,& creaturam nominātes eum atque facturam. Hæc ergò omnia, fatua & anilia & blaſphema, anathematizauit ſanctum & vniuerſale Concilium,& nec vſque ad auditū impiæ ſectæ, atque * tumoris huius, aut intellectuum iniquorum ſenſum accommodauit. Ea quidem, quæ de illo geſta ſunt, quale terminū habuerunt, omnia iam audiſtis,& audietis, nè nos fortè videamur viro obloqui propter delictum ſuum improperia digna portanti. Eos enim, qui diuidunt à paterna ſubſtantia & diuinitate,& alienant verbum à patre, diuidi ab Eccleſia Catholica conuenit, & eſſe alienos à nomine Chriſtiano. Sin igitur nobis & omnibus anathema, eo quod verbum veritatis videantur eſſe cauponati. Apoſtolicum nanque præceptū eſt: Si quis vobis annunciauerit, præter quod accepiſtis, anathema ſit. His ergò nullū communicare denunciate. Nulla eſt enim cōmunio luci ad tenebras. Hos pellite procùl ab omnibus. Nulla enim cōcordia Chriſti ad Belial. Seruate vos, fratres chariſſimi, vt neque ſcribatis eis, neque eorum ſcripta ſuſcipiatis. Studete ſimul & vos, fratres chariſſimi, & cōminiſtri, tanquàm ſpiritu præſentes, noſtro Concilio conſentire, atque ſubſcriptione veſtra decernere, vt ab omnibus vbiquè comminiſtris noſtris conſonantia vna ſeruetur. Abdicamus autē illos, & extra terminos Catholicæ Eccleſiæ abijcimus, qui non affirmant, quod Deus eſt Chriſtus, ſed aiunt, verus Deus non eſt, quia filius eſt, ſed verus filius non eſt, nè genitus ſit ſimul,& ingenitus. Sic enim ſe intelligere natum profitentur, quia ſic dixerūt: Quod natū eſt, factū eſt. Et quia quum Chriſtus ante ſecula ſit, dederunt ei principiū atq; finem, ſed habet ante ſecula. Oremus ſimul & pro nobis omnibus, & reliquis oppreſſis fratribus, vt ipſi eruantur illæſi,& ſeruentur immaculati, vt, quæ beoè placuerunt, firma permaneant, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſecundùm bonam voluntatem facta, ſicuti credimus, Dei & Patris, in Spiritu Sancto, cui eſt gloria in ſecula ſeculorū. Amē. Trinitas conſubſtantialis æterna eſt. Data Kalendis Nouembris, Feliciano & Maximiano viris clariſſimis conſulibus.

*tumoris

Gal. 1. b

2. Cor. 6. c

AGRIPPINENSIS
SEV COLONIENSIS SYNODVS,
tempore Iulij Papæ primi celebrata, contra Euphrata, qui negabat Chriſtum Deum.

Colonia Agrippina, inſignis vrbs eſt Germaniæ inferioris, Vbiorum Metropolis & caput: vbi quōdam Romani perpetuas habuere ſtationes, & multa cum Germanis bella geſſere. Sunt qui ſcribant eam priùs Vbiopolim dictā, pòſt ab Agrippa Auguſti Cæſaris genere, qui eam inſtaurauit, Agrippinam appellatam. At Cornelius Tacitus author eſt, Agrippinam Claudij Cæſaris coniugem, quò vim ſuam ſocijs quoquè nationibus oſtentaret, in oppidum Vbiorum, in quo genita erat, veteranos Coloniamq; deduci imperaſſe, eiq; nomen inditum ex vocabulo ipſius. D. Maternus diſcipulus S. Petri primus apud Vbios fidem Chriſti prædicauit: in qua fide Agrippina Colonia in hunc vſque diem conſtantiſſimè perſeuerat. Meminit eius Ptolemaeus, libr. 2. cap. 9. & Plinius libr. 4. c. 17. itemq; Strabo lib. 4.

Anno Domini 346.

POST conſulatum Amantij & Albini, 4. Idus Maias, quum conſediſſent Epiſcopi in Agrippinēſium ciuitate, id eſt, Maximinus Treuirorum, Valentinus ab Arelato, Donatianus * Cabellonorum, Seuerinus Senonum, Optatianus Tricaſſium, * Teſſis Nemetum, Victor Vangionum, Valerianus Antiſiodorēſium, Simplicius Auguſtudunenſium, Amandus Argentinēſ, Iuſtinianus Rauricorū, Eulogius Ambianorum, Seruatius Tungrorum, Dyſcolius Rhemorum, cōſentientibus & mādantibus Martino Epiſcopo Moguntiacenſiū, Victore Mediomatricorū, Deſiderio Liogonicæ, Panchario Viſocenſium, Sanctino * Articlauo, Victorino Parrhiſiorum, Superiore Neruiorum, Mercurio Sueſſionum, Diopeto Aurelianorum, Euſebio Rothomagenſium.

*Cabillonorum.

*Ieſſis.

Quumque recitata fuiſſet epiſtola plebis Agrippioentium, ſed & omnium caſtrorum Germaniæ ſecundæ, de nomine Euphratæ, qui Chriſtum Deum negauit, Maximinus Epiſcopus dixit: Quia voluntas Dei patris & Domini noſtri Ieſu Chriſti voluit nos, iuxta poſtulatum fratrum, ad hoc Agrippinenſe oppidum conuenire, propter perditum & blaſphemum Euphratam, quem omnis mundus iam ore Domini cognouit eſſe damnatum, qui in Spiritum Sanctum eatenùs blaſphema-

ſphemauit, quòd Chriſtum negat, hanc mediocritas mea ſentẽtiam fert, ſicut Dei & Domini noſtri Saluatoris ore prolata eſt, dicẽtis: Omnia peccata & blaſphemiæ remittũtur homioibus: qui autẽ blaſphemauerit Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque hic, neque in futuro, ſed reus erit æterno iudicio: Ideò Epiſcopũ eum, manifeſtũ eſt eſſe non poſſe.

Matt. 12. Marc. 3.

Valentinus Epiſcopus dixit: Quia Euphrata Chriſtum Deum negat, conſentio eũ Epiſcopum eſſe non poſſe, qui nec laicam debet communionem accipere.

Donatianus Epiſcopus dixit: In pace negauit Chriſtum Deum, & ideò cõſtat Euphratam non eſſe catholicum.

Seuerinus Epiſcopus dixit: Quum conſtet Euphratam, ſubſcriptione fratrum plurimorum, in Spiritum Sanctum blaſphemaſſe, negando Deum Chriſtum, & ego cõſentio eundem iuxta Euãgelica præcepta iure ab epiſcopatu eſſe deiectum.

Optatianus Epiſcopus dixit: Et ego ſentio Euphratam in epiſcopatu permanere nõ poſſe, qui in Spiritum Sanctum blaſphemauit, negando Chriſtum Deum.

Teſſis Epiſcopus dixit: Non ſolùm epiſtolis omnium Eccleſiarum, * qui audierunt Euphratam negare Deum Chriſtũ, ſed quòd ego ipſe auribus meis audiui, ſub præſentia Martini conſenioris noſtri, & Metropij presbyteri, & * Quentini presbyteri, & Victoris diaconi, ideò conſenſi illum iure eſſe depoſitum.

* quæ

* Quintini.

Victor Epiſcopus dixit: Quoniam palàm factum eſt & probatũ, Euphratam immemorem Sacramenti cœleſtis, blaſphemaſſe in Spiritum Sanctum, negãdo Chriſtum Deum Dei filium, & multis criminibus coarguitur, quod Epiſcopum nullo modo decet, conſentio eum eſſe depoſitum.

Valerianus Epiſcopus dixit: Etſi non omnes cõſeniores hic apud Agrippinam Dei voluntatem, qui ſumus adunati, conueniſſemus, ſuffecerat, a quinque Epiſcopis Euphratã blaſphemum, quia Chriſtũ Deum negat, pro meritis ſuis ſentẽtiari, eodem iure eſſe depoſitũ. Nunc autẽ in præſenti maiora cognouimus: multorum etiam clericorũ laicorũ ſubſcriptione manifeſtum eſt, quia primordialẽ Dominum & Deum noſtrum negat, quum per vniuerſos prophetas manifeſtetur, illum ante mundi conſtitutionem fuiſſe cum Deo patre omnipotente, & quia omnes cecinerunt illum venturum, & pati pro totius mundi ſalute, ſicut ipſe compleuit. Quapropter Euphratas falſus doctor, qui nudum tantùm hominem aſſerit Chriſtum, rectè omnium conſacerdotum voce damnatus eſt. Ideò conſentio, vt ſi quis epiſtolas ipſius per Catholicã Eccleſiam attulerit, communione priuetur, eundemque cenſeo iuſtè eſſe depoſitum.

Simplicius Epiſcopus dixit: Eſſe Epiſcopũ non poſſe Euphratam cõſentio, quia Chriſtũ Deum negat.

Amandus Epiſcopus dixit: Siquidem in præſenti, quãdò Euphrata à quinque Epiſcopis ſententiam accepit, me inter ipſos fateor eſſe conſentaneum, qui epiſtolis meis ad eundem deponendum cõſenſi ſecundùm falſam doctrinam ipſius, qui Chriſtum Dñm Deum negat, meritò in ipſum ſentẽtiam collatã eſſe conſtat, ad cuius damnationem conſentio.

Iuſtinianus Epiſcopus dixit: Exempla clericorum Agrippinenſium, necnon & fratrum per ſingula caſtra cõſtitutorum, quorum epiſtolæ & ſubſcriptiones tenentur, cognouimus Euphratam eſſe blaſphemum, qui Chriſtum Saluatorem Dominum noſtrum, Deum eſſe negat: quapropter & ego conſentio, illum ab Eccleſia Catholica eſſe damnatum.

Eulogius Epiſcopus dixit: Diabolus, qui ab initio fuit, qui perijt primus, & cæteros perdidit, ipſe hodiè in Euphrata perſiſtit. Nam & idem multos ſecum trahendo decepit, qui tamen meminiſſe debuerat, Apoſtolum prædicaſſe, qui ait: Et ſi Angelus deſcenderit de cœlo, & vobis aliter prædicauerit, quàm vobis eſt prædicatum, anathema ſit. Quarè Euphrata falſus doctor, legiſque ſubuerſor, meritò omnium Epiſcoporum ſententia damnatus eſt, qui benedictum Dominum & Saluatorem noſtrum, authorem lucis & vitæ, Ieſum Chriſtũ, Deum negare auſus eſt. Et ideò puſillitatis meę conſenſu, vt meretur, damnatione percuſſus eſt.

Galat. 1.b

Seruatius Epiſcopus dixit: Quid fecerit, quidve docuerit Euphrata pſeudoepiſcopus, non opinione, ſed veritate cognoui, pro finitimi loci coniunctã ciuitate, cuique publicè & domeſticè obſtiti ſæpè, cùm ille Chriſtum Deum negaret, audiente Athanaſio Epiſcopo Alexandriæ, & presbyteris & diaconibus plurimis: & idcircò cenſeo, Chriſtianis Epiſcopũ eum eſſe non poſſe, quia Deum Chriſtum ſacrilega voce negauit, neque illum Chriſtianũ eſſe iudicandum, qui eiuſdem conſinitimus fuerit inuentus.

Dyſcolius Epiſcopus dixit: Qui Chriſtum Deum negat, in Eccleſia non poteſt permanere, dicente Domino noſtro Chriſto: Qui me negauerit corã hominibus, & ego negabo eũ coram patre meo, qui eſt in cœlis. Et ideò Euphratam, inter cæteros fratres meos arbitror & rectiſſimè cenſeo, eſſe Epiſcopum nõ permitti. Item ex epiſtola Diopeti Epiſcopi Aurelianorum: Inter omnium voces Euphratas damnationi tradatur, atque puniatur, qui Chriſtum negat eſſe filiũ Dei, cuius falſa machinatio multis innocentibus attulit prauitatem, ſed neceſſe eſt, vt ipſe veterator, qui tantum molitus eſt ſcelus, cœleſti plaga feriatur.

Mat. 10. d

FINIS.

§QVÆDAM DESVMPTA EX HIstoria beati Seruatij Episcopi Tungeñ, Synodum Agrippineñ seu Colonieñ concernentia.

IN eodem quoque loco (Traiecteñ, videlicet ciuitate) reuelante sibi Spiritusancto, præcognouit beatus Seruatius, quæ superuentura erant subteriacenti seculo: conuocatisq; fratribus, prædixit, Barbaricas Hunnorū phalangas de puteo abyssi suæ progressuras fore, orbemq; rebellis & criminosi populi, præcipuè per Gallias, nominatim vrbem Octauiā, depastum iri. It rumor & pauor per populos & prouincias. Rogatur sanctus in Franciam aduenire Tricassinam, Assensit sancti benignitas, cōscenditq; obuiàm illi omnis sacerdotalis dignitas. Appellatur exponere, quæ nouerit. Exoratus, exponit. Occupat extēplo audiētes horror, & mentis hebetudo, timorque & tribulatio. Initur Cōcilium, placuit supplicationes dirigi Romam ad principē Apostolorū, quæriturq; legatus. Eligitur ergò primùm ad hoc opus, Exuperius Tolosanus episcopus. Sed illo multipliciter excusante, adposcūt voce vnanimi Seruatium legationi. Acquipollētissimum ab omnibus probatur continuò, vt qui núcius ad populum electus fuisset à Dño, ad Apostolorū principē interpellator dirigeretur à populo. Superatus autē vniuersorum instantia, vix tandem acquieuit. Hortabatur igitur prędicari ieiuniū, & corrigi ausus indisciplinatorū. Sed neque sic expeditū satis iter suum iudicat, nisi Euphratam Coloniorum pseudopræsulē, quem post tergū suū Ecclesiæ nociturum timuit, Ecclesiastica seueritas iudicialiter discusserit. Ilicò ergò *præcedunt vniuersali principum decreto veredarij veloces Agrippinā, cogitur cœtus clericorū, ir senatus ad Synodum. Pontifices postremò, comitante singulos aliquanta mole populorū, Maximinus Treuirorū, Valētinus Arelateñ, Donatianus *Cabilonorū, Seuerinus Senonū, Optatianus Tricassinorū, *Iessius Nemetum, Victor Vangionū, Valerianus Antisiodoreñ, Amandus Argentoratensis, Seruatius Tungrorum, Simplicius Augustoduneñ, Iustinianus Rauricorum, Eulogius Ambianorum, Dyscolius Rhemorum, Diopetus Aurelianorum, procedunt tempore statuto ad Concilium. Iudicantibus autem ibi quibusdā debere correctionem Euphratæ indici, non tamen oportere virum tam clara sede subitò deponi, alijs sanè præpauentibus, nè ex hac venia causa præstaretur scelus hoc dilatandi, inter hos illosque sententia Seruatij mediastim censebatur huiusmodi: Euphratam, qui Christum Saluatorem meum negauit esse Deum, ego nego esse posse Episcopum, cum quo sæpè (Athanasio Alexandrino cognoscente) contendi, diræque conscientiæ pectus inflexibile depræhendi. Cuius & pœnitentia si qua est expectanda, potiùs hanc sentio inter laicos quàm inter Episcopos agendam. Nulla mora, singulis pontificibus orationes similes ad eandem normam dictantibus, Euphrata deordinatur, & Seuerinus, qui tunc ex voluntate Dei aderat, plenariè catholicus & sanctus, in locum eius exaltatur.

*procedunt.
*Iessis.

CONCILIVM ANTIOCHENVM SVB IVLIO PAPA PRIMO.

Quod nam sit hoc Concilium è pluribus quæ habita sunt Antiochiæ sub Iulio, an ferat ab Arianis non facile est dictu.

ANTIOCHIA vrbs in Syria, Metropolis Epiphanæ, quam Orontes fluuius interfluit, vna ex quatuor insignibus ciuitatibus, quas in Syria fuisse Strabo libr. 16. asserit. Vndè etiam Tetrapolis est dicta. Scribit Nicephorus Histor. Eccl. lib. 1. cap. 17. Tiberium Cæsarem à bello Persico reuertentem, Antiochiam muro firmo & inexpugnabili cinxisse, porticus extruxisse, columnis æreis, statuis, alijsq; ædificijs varijs exornasse, &c.

TITVLI CANONVM ANTIOCHENI CONCILII.

EDITIO PRIMA.

De his, qui cōtra gerunt his, quæ regulariter de Pascha statuta sunt in Niceno Cōcilio. 1

De his, qui se à perceptione sanctæ cōmunionis auertunt, & qui excommunicatis per domos communicant. 2

De his, qui ab alia parochia, præter conscientiam Episcoporum suorum, in alijs immorantur. 3

De damnatis, & ministrare tentantibus. 4

De his, qui se à ministerio ecclesiastico subtrahunt, & seorsùm colligunt. 5

De clericis excommunicatis, & laicis. 6

De peregrinorum susceptione. 7

De pacificis peregrinorum, id est, commēdatiuijs

EDITIO SECVNDA.

Non licere Pascha diuerso tempore facere, neque cum Iudæis celebrare. 1

Non licere communionem Ecclesiæ contemnere, aut excommunicatis communicare. 2

Non debere clericum ad Ecclesiā migrantem, ibi perseuerare. 3

Non licere Episcopo, vel cuiquam clerico, si exauthoratus fuerit, ministrare. 4

Non licere clericis, contempto Episcopo, seorsùm se colligere. 5

De excommunicatis. 6

Nullū peregrinū absq; Episcopis suscipi. 7

Vt epistolæ à solo fiant Chorepiscopo. 8

De

datirijs literis. 8	8
De Metropolitanis singularum prouinciarum. 9	De Metropolitanis Episcopis. 9
De his, qui vocantur Chorepiscopi. 10	De Chorepiscopis. 10
De Episcopis & clericis, adeuntibus Imperatorem. 11	De his Episcopis vel clericis, qui sinè literis Episcoporum ad Imperatorem vadunt. 11
De dãnatis Episcopis aut clericis, & adeuntibus Imperatorem. 12	De Episcopis vel clericis depositis. 12
De his, qui, cùm sint ex alia prouincia, in alijs audent ordinationes efficere. 13	Non licere Episcopis, in aliena prouincia clericos ordinare. 13
De dissensione, quæ super Episcoporum dijudicatione cõtingit, appellantium prouinciales antistites. 14	De Episcopis accusatis. 14
De Episcopis, ab eiusdem prouinciæ sacerdotibus consonanter exclusis. 15	De quibus suprà. 15
De vacantibus Episcopis. 16	De Episcopis vacantibus. 16
De his, qui cùm ad Episcopatum conuocantur, euitant. 17	De Episcopis, qui accepta manûs impositione, nõ acquiescunt suscipere ministeriũ. 17
De his, qui promouentur ad Episcopatũ, nec recipiunt. 18	De his quibus suprà. 18
De episcopalibus in prouincijs ordinationibus. 19	Non licere, sinè cõsilio Metropolitani Episcopi, Episcopum ordinari. 19
De Synodis, quæ debent ab Episcopis, suis temporibus in prouincijs celebrari. 20	Vt bis in anno Synodus celebretur. 20
Vt nullo modo Episcopus de parochia in aliam parochiam transeat. 21	Episcopum de diœcesi ad diœcesim nõ debere transire. 21
Vt in altera parochia clericos alterius parochiæ Episcopus nullatenùs ordinet. 22	Episcopum non debere in alienam irruere ciuitatem. 22
Vt nullum ad Episcopatum pro se constituat promouendum. 23	Episcopo non licere successorem sibi constituere. 23
De rebus ad Ecclesiam pertinentibus, & de his quæ propria Episcopi esse noscũtur. 24	De rebus ecclesiasticis & episcopalibus. 24
Vt Episcopus dispensandi res ecclesiasticas habeat potestatem. 25	Episcopum habere potestatem in rebus ecclesiasticis exponendis. 25

REGVLÆ ANTIOCHENI CONCILII
EXPOSITÆ APVD ANTIOCHIAM IN ENCÆNIIS.

SANCTA & pacifica Synodus in vnum congregata, his, qui per singulas prouincias sunt, vnanimibus sanctis consacerdotibus, in Domino salutem.

Gratia & veritas Iesu Christi, Domini & Saluatoris nostri, sanctam Antiochenam Ecclesiam visitans, & in vnum connectens per concordiam pacatissimi Spiritûs, multa quidem & alia perfecit: in omnibus autem suggerente sancto & pacifico Spiritu, etiàm hoc perfecit, vt quæ visa sunt rectè constitui, cum plurima consideratione & iudicio, vnà omnibus nobis Antiochię ex diuersis prouincijs in vnum collectis Episcopis, in vestram notitiam deferrentur. Credimus autem gratiæ Domini, & sancto Spiritui pacis, quòd & ipsi conspirabitis nobiscum, tanquàm in vna fuissetis virtute nobiscum & orationibus adnitentes, magis autem muniti, & in Spiritu sancto præsentes, ijsdem ipsis quæ definita sunt, consentientes, & ea quæ visa sunt recta roborantes, cum consensu sancti Spiritus consignabitis. Sunt autem præfiniti Canones Ecclesiastici hi, qui infrà sunt scripti, quos subtèr inserti promulgauere Episcopi.

§ Prouinciæ Palæstinæ:
Eusebius Gadareñ.
§ Prouinciæ Phœniciæ:
Anatolius Emisenus,
Aeneas Ptolemaidis:
Magnus Damascenus.
§ Prouincię Arabię Petreę.
Nicomachus Bostrorum.
Cyrion Philadelphiæ.
§ Prouincię Mesopotamię: • Petrus.
Aethereus Edissenus,
Antiochus Rhesinatus,
Iacobus Nisiben.
§ Prouinciæ Syriæ Cœles:
Archelaus Dolichenus,
Alphius Apameæ,
Basilius Zeugmatis,
Mauricius Epiphaniæ,
Petrus * Gindareñ.
Paulus Neocæsareeñ.
* Pipernus Samosatenus,
Theodorus Laodiceæ,
Syricus Cyrreticeñ.
§ Prouinciæ Ciliciæ.
Macedonius Mopsuestieñ.
Helychius Alexãdriæ minoris,
Moyses Castabalæ,
Nicetas Flauiadis,
Narcissus * Irenopolis, • Neroniadis,
* Tarcondimãtus Aegerates. • Tarcodunãtus.
§ Prouinciæ Isauriæ:
Agapius Seleuciæ,
Theodorus Vasadeñ. Eustathius, Patricius, Alexander, & cæteri, ex prouincijs Palæstinæ, Phœniciæ, Syriæ cœles, Arabiæ, Mesopotamiæ, Ciliciæ, Isauriæ: & hæc constituerunt, quæ infrà scripta sunt.

EDITIO j.

Cap. I.

OMnes, qui ausi fuerint dissoluere diffinitionem sancti & magni Cocilij, quod apud Nicæam congregatum est sub præsentia pijssimi & venerandi principis Constātini, de salutifera solennitate sacratissimæ Paschæ, excommunicandos, & de Ecclesia pellendos esse censemus, si tamen contentiosiùs aduersùs ea, quæ benè sunt decreta, perstiterint, & hæc quidē de laicis dicta sint. Si quis autem eorum, qui præesse noscuntur Ecclesiæ, aut Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, post hanc definitionem tēmuerit, ad subuersionem populorū, ecclesiarumque perturbationem, seorsùm colligere, & cum Iudæis Pascha celebrare: sancta Synodus hunc alienum iam hinc ab ecclesia iudicauit, quòd non solùm sibi, sed & plurimis, causa corruptionis & perturbationis extiterit. Nec solùm tales à ministerio remouet, sed etiàm illos, qui post damnationē huiusmodi communicare tentauerint, damnatos autem, omni quoque extrinsecùs honore priuari, quem sancta regula & sacerdotium Dei promeruit.

Canones Synodi Antiochenæ, versi ab Gentiano Herueto.

Can. 1.

OMnes, qui audent dissoluere decretum S. & magnę Synodi, quę Nicęę coacta est in præsentia pietatis religiosissimi Imperatoris Constantini de sancto festo salutiferi Paschatis, esse excommunicatos & ecclesia eiectos statuimus, si aduersùs ea, quæ rectè decreta sunt, contentiosiùs insistere perrexerint. Et hæc quidē de laicis dicta sint. Si quis autē eorum, qui præsunt ecclesiæ, Episcopus, vel presbyteris, vel diaconus, audebit post hoc decretū ad populorum subuersionē & Ecclesiarū perturbationē seorsùm agere, & Pascha cum Iudæis peragere, sācta Synodus eum abhinc alienum esse ab ecclesia iudicauit, vt qui non sibi solùm peccati, sed & multis exitij & subuersionis causa fuerit: & non solùm eos à ministerio deponit, sed & eos, qui audent ijs communicare post depositionem. Depositos autem etiàm externo honoré priuari, cuius sanctus Canon & Dei sacerdotiū fuit particeps.

EDITIO ij.

Cap. I.

OMnes qui audēt dissoluere regulam sancti & magni Concilij Nicæni, quod celebratum est in præsentia Dei amantissimi Constantini Imperatoris, de sancta & salutari festiuitate Paschali Saluatoris nostri, excommunicatos & eiectos ab Ecclesia esse debere, maximè si perseuerēt studio contentionis, ad subuertenda ea quæ optimè constituta sunt. Et hæc quidē dicta sunt de laicis. Si autem de præpositis ecclesiæ aliquis, id est, vel presbyter, vel diaconus, post hāc diffinitionem & hunc terminū, ausus fuerit, in subuersionem populorum & perturbationē ecclesiarum, seorsùm colligere, & cum Iudæis Pascha voluerit celebrare, hunc sancta Synodus ab hoc iam alienum ab ecclesia esse iudicauit, tanquàm eū qui non solùm proprij peccati, sed & aliorū corruptæ mentis & conuersationis supplātator extiterit, &c. Et non solùm huiusmodi deponit à sacerdotio & ministerio, sed & eos, qui ausi fuerint his communicare post damnationem. Depositos autem, etiàm honore qui extrinsecùs est, priuari oportet, quē sanctus Canon & Dei sacerdotium promeruit.

Cap. 2.

Omnes, qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, & scripturas sacras audiunt, nec communicāt in oratione cum populo, sed pro quadam intemperātia se à perceptione sanctæ communionis auertunt, hi de Ecclesia remoueantur, quandiù per confessionem pœnitentiæ fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur. Cum excommunicatis autem non licere cōmunicare, nec cū his, qui per domos conueniunt, deuitantes orationes Ecclesiæ, simul orandum est; ab alia quoquè ecclesia non suscipiendū, qui in alia minimè congregatur. Si quis autem de Episcopis, aut presbyteris, vel diaconis, seu quilibet ex clero, depre-hen-

In decret. Iuonis libro 5.

Can. 2.

Omnes qui in Ecclesiam ingrediuntur, & sacras scripturas audiunt, orationi autem cum populo nō communicant, vel sanctam Eucharistiæ participationem propter aliquam insolētiam auersantur, eos ab Ecclesia expelli, donèc, postquàm cōfessi fuerint, fructusque pœnitentiæ ostēderint, & implorauerint, veniam assequi possint. Non licere autem cōmunicare cū excommunicatis, neque in domibus conuenientes orare pro ijs, qui in ecclesia non communicant: neque in alia ecclesia recipi, qui in alia ecclesia non conueniunt. Si quem autem ex Episcopis, vel presbyteris, vel diaconis, vel quempiam ex canone ex-com-

Cap. 2.

Omnes qui ingrediuntur in ecclesiā Dei, & sacras Scripturas audiunt, non autē cum populo in oratione cōmunicant, auersantur etiàm sanctā assumptionem Dominici sacramenti, secundùm aliquam propriam disciplinā, hos ab ecclesia eijci oportet, donec confitentes, fructum pœnitētiæ demonstrent, & deprecati fuerint, vt data venia suscipi mereantur. Non autem liceat excommunicare excommunicatis, neque cū his per domos ingredi, & cum eis orare, qui Ecclesiæ non participant in oratione: nec in alterā ecclesiam recipi, qui ab alia excōmunicant. Quòd si quis Episcoporū, vel presbyterorum, vel diaconorū, vel etiàm qui i cano-

Ex Apostolorum. Canone 10.

hensus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iste priuetur communione, tanquàm qui regulam confundat Ecclesiæ.

Cap. 3.

Si quis presbyter, aut diacon*, & omninò quilibet ex clero, parochiã propriam deserẽs, ad aliam properauerit, vel omninò demigrãs, in a ia parochia per multa tempora nititᵣ immorari, ulteriùs ibidem non ministret, maximè si uocãti suo episcopo, & regredi ad propriam parochiã commonenti, obedire contempserit. Quòd si in hac indisciplinatione perdurat, à ministerio modis omnibus remoueatᵣ, ità ut nequaquàm locum restitutionis inueniat. Si uerò ꝑ hac causa damnatũ alter episcopus susciperat, hic etiam à communi coerceatur synodo, uelut qui ecclesiasticà constituta dissoluat.

Cap. 4.

11. q. 4. Si quis epis. dãnatus. Si quis episcopus damnatus à synodo, vel presbyter, aut diaconus à suo episcopo, ausi fuerint aliquid de ministerio sacro contingere, siue episcopus iuxta præcedentem cõsuetudinem, siue presbyter, aut diaconus, nullo modo liceat ei, nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis, sed cõmunicantes ei omnes abijci de Ecclesia, & maximè, si posteaquàm didicerint aduersùm memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem cõmunicare tentauerit.

Cap. 5.

Si quis presbyter aut diaconus episcopum proprium contemnens, se ab Ecclesia sequestrauit, & seorsùm collegens, altare constituit, & cõmonenti episcopo non acquiuerit, nec consentire vel obedire uoluerit semel & iterùm conuocanti, hic damnetur omni modo, nec vltrà remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quòd si Ecclesiam conturbare & solicitare perstitat, tanq̃ seditiosus, ꝑ potestates exteras *opprimat.

Cap.

communicatis, communicare appáruerit, eum quoquè esse excommunicatum, vt qui canonem Ecclesiæ confundat.

Can. 3.

Si quis presbyter, uel diaconus, uel quis omninò ex sacerdotali ordine relicta sua parochia in aliam abierit, deindè omninò commigrans, in alia parochia longo tempore uersari conatur: nè amplius celebret, maximè si proprio uocanti episcopo vt in suam parochiam redeat, exhortantique non pareat. Si autem in insolentia (ἀταξίᾳ) omninò perseuerat, is omninò à sacro ministerio deponatur. Si autem eum, qui propter hanc causam depositus est, alius episcopus receperit, ille quoquè à commun synodo puniatur, ut qui ritus ecclesiasticos dissoluat.

Can. 4.

Si quis episcopus à synodo depositus, uel presbyter, aut diaconus à ꝓprio episcopo, sacrũ celebrare ausus fuerit, siue episcopus secundùm præcedentem cõsuetudinem, siue presbyter, siue diaconus, nullam amplius spem restitutionis in alia synodo, neque defensionis locum ei habere liceat. Sed & omnes qui ei communicant, ex Ecclesia eijciantur, & maximè si cùm sententiam aduersùs prædictos prolatam didicerint, eis communicare ausi fuerint.

Can. 5.

Si quis presbyter uel diaconus proprio contempto episcopo, ab ecclesia seipsum segregauerit, & priuatim congregationem effecerit & altare erexerit, & episcopo accersente non obedierit, nec uelit ei parere nec morem gerere primò & secundò uocanti is, omninò deponatur, & non amplius curationem, asequi, nec suum possit honorem capere. Sin autem perseuerat perturbare & Ecclesiã euertere, is per externã potentiam vt seditiosus castigetur.

Can.

canõe detinent, excõmunicatis cõmunicare depræhensus fuerit, & hũc oportet cõmuniõe priuari, tanquàm ecclesiæ regulas confundentem.

Cap. 3.

Si quis presbyter, uel diaconus, uel quilibet clericus, deserta sua Ecclesia, ad aliam transeundũ esse crediderit, & ibi paulatim tentet, quò migrauit, perpetuò manere, ulteriùs ministrare non debet, præsertim si ab episcopo suo, ad reuertendũ fuerit exhortatus. Quòd si & pòst euocationem sui episcopi non obedierit, sed inobediens perseuerauerit, omnibus modis ab officio suo deponi debere, nec aliquandò facultatem habeat ad ecclesiasticum ordinem redeundi. Si uerò propter hanc culpam depositum alius episcopus susceperit, & ipse à communi synodo arguatur, tanquàm ecclesiastica iura dissoluens. 7. q. 1. Si quis presbyter vel diaconus.

Cap. 4.

Si quis episcopus à synodo fuerit depositus, uel presbyter, uel diaconus, à proprio episcopo condemnatus, & ꝑsumpserit sacerdotij seu sacri ministerij aliquã actionem, non ei ampliùs liceat, neq; in alia synodo, spem restitutionis habere, neque *assertionis alicuius locum: sed & communicantes ei abijci omnes ab Ecclesia, maximè, si postq̃ cognouerint sententiam aduersùs eum fuisse ꝓlatam, ei contumaciter communicãrunt. *satisfactionis

Cap. 5.

Si quis presbyter, uel diaconus, cõtempto suo episcopo, seipsum ab ecclesia segregauerit, & priuatim apud se, collectis populis, altare erigere ausus fuerit, & nihilominùs, episcopo te exhortante, & semel & iterùm reuocãte inobediens extiterit, hunc modis omnibus deponendũ, nec aliquandò consequi curationẽ, aut proprium honorem recipere speret. Quòd si etiam perseuerauerit, conturbãs & concitãs Ecclesiã, per eã, q̃ foris est, potestatẽ hũc tanq̃ seditiosũ corripi oportet.

Cap.

Cap. 6.

Si quis à proprio Episcopo communione priuatus est, non antè suscipiatur ab alijs, quàm suo reconcilietur episcopo, aut certè ad synodum, quę congregatur, occurrens, ꝓ se satisfaciat, & persuadens cõcilio, sententiam suscipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa laicos & presbyteros, & diaconos, omnesque, qui sub regula esse monstrant.

Cap. 7.

Nullus peregrinorum sinè pacificis, id est, commendatitijs, suscipiatur epistolis.

Cap. 8.

Presbyteri, q̃ sunt in agris, canonicas epistolas dare non possunt: ad solos tantùm vicinos episcopos literas destinabunt. Chorepiscopi autem, qui sunt inrepræhensibiles, dare possunt pacificas, id est, generales epistolas.

Cap. 9.

Per singulas regiones episcopos cõuenit nôsse, Metropolitanum episcopum solicitudinem totius prouinciæ gerere. Propter quòd ad Metropolim omnes vndiq;, qui negocia videntur habere, concurrant. Vndè placuit, eum & honore ꝓcellere, & nihil ampliùs prętet eum cæteros episcopos agere, secundùm antiquã à patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantùm, quæ ad suam diœcesim pertinẽt, possessionesque subiectas. Vnusquisque enim episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, vt regat iuxta reuerentiam singulis competentem, & prouidentiam gerat oĩs possessionis, quæ sub eius est potestate, ità vt presbyteros & diaconos ordinet, & singula suo iudicio compræhendat. Ampliùs autem nihil agere tentet præter antistitem Metropolitanum, nec Metropolitanus sinè cęterorum gerat cõsilio sacerdotum.

Can.

Can. 6.

Si quis à proprio Episcopo fuit excommunicatus, nè priùs ab alijs suscipiatur, quã fuerit à proprio Episcopo susceptus, vel facta Synodo accedens se defenderit, & persuasa Synodo aliam sententiam retulerit. Idem autem decretũ aduersùs laicos, & presbyteros, & diaconos, & eos qui sunt in cleri catalogo, obseruetur.

Can. 7.

Nullus externus sinè pacificis suscipiatur.

Can. 8.

Nec presbyteri, qui sunt in pagis, dent canonicas epistolas, vel ad solos vicinos Episcopos Epistolas emittant. Chorepiscopi autẽ nulli reprehensioni affines dent pacificas.

Can. 9.

Episcopos, qui sunt in vnaquaque prouincia, scire oportet Episcopum, qui pręest Metropoli, etiàm curàm suscipere totius prouinciæ, eò quòd in Metropolim vndequaquè concurrũt omnes qui habent negocia. Vndè visum est eum quoquè honore præcedere: reliquos autem Episcopos nihil magni momenti aggredi sinè ipso, vt vult, qui ab initio obtinuit, Patrum Canon: vel sola, quæ ad vniuscuiusq; parochiã conferunt, & regiones quæ ei subsunt. Vnumquenque enim Episcopum habere suæ parochiæ potestatem, & administrare pro vnicuique conueniẽte religione, & totius regionis curam gerere, quæ suæ vrbi subest. Vt etiàm ordinent presbyteros & diaconos, & vnaquæque cum iudicio tractent, & nihil vltrà facere aggrediantur sinè Metropolis Episcopo: neque ipse sinè reliquorum sententia.

Can.

Cap. 6.

Si quis à proprio Episcopo excommunicatus est, non eũ priùs ab alijs debere suscipi, nisi aut à suo fuerit receptus episcopo, aut Concilio facto, occurrat vt respondeat. & si synodo satisfecerit, * statuimus sub alia sententia eum recipi. Quòd etiàm circa laicos, & presbyteros, & diaconos, & omnes qui in clero sunt, conuenit obseruari. 11.q.3. Si quis à ꝓprio epo. * quòd satisfecerit, sub

Cap. 7.

Nullum absque formata (quam Græci epistolã dicunt) peregrinorum clericorum suscipi oportet. Dist. 71. Nullum absque formata

Cap. 8.

Neq; presbyter ad regiones longinquas, formatas (id est, Canonicas) epistolas dare, & nisi ad finitimos episcopos, simplices Epistolas mittere ꝓsumat. Vicariis verò episcopi, qui à Græcis Chorepiscopi vocantur, formatas facere liceat. Chorepiscopi qui

Cap. 9.

Per singulas ꝓuincias episcopos constitutos scire oportet, episcopum Metropolitanum, qui præest, curam & solicitudinem totius prouinciæ suscepisse: Propter quod ad Metropolitanam ciuitatem ab his, qui causas habent, sinè dubio concurratur. Quapropter placuit eum & honore præire, & nihil vltrà sinè ipso reliquos episcopos agere, secundùm antiquum patrum nostrorum, qui obtinuit, canonem, nisi hæc tantùm, quæ vniuscuiusque Ecclesiæ per suam diœcesim competunt. Vnumquenque enim Episcopum oportet habere suæ diœcesis potestatem, ad hanc gubernandam secundùm competentem sibi reuerentiam, ad prouidendum omni regioni, quæ sub ipsius est ciuitate, ità vt etiàm ordinare ei presbyteros & diaconos probabili iudicio liceat, & de singulis illius regionis causis, cum moderatione & pondere disceptare. Vltrà autẽ nihil agere permittitur citra Metropolitani episcopi cõsciẽtiã, nec Metropolitanus sinè cęterorum aliquid gerat consilio sacerdotum. 6.q.3. Per singulas ꝓuincias.

Cap.

Cap. 10.

Qui in uicis uel possessionibus chorepiscopi nominantur, quamuis manus impositionem episcoporum perceperint, & ut episcopi consecrati sint, tamē sanctæ synodo placuit, ut modum proprium recognoscant, ut gubernent sibi subiectas Ecclesias, earūq; moderamine curaque contēti sint. Ordinent etiam lectores, & subdiaconos, atque exorcistas, quibus promotiones istæ sufficiant. Nec presbyterum verò, nec diaconum audeant ordinare, præter ciuitatis episcopum, cui ipse cum possessione subiectus est. Si quis autem transgredi statuta tentauerit, depositus, quo vtebatur, honore priuetur. Chorepiscopum uerò ciuitatis episcopus ordinet, cui ille subiectus est.

Can. 10.

Ij qui sunt in uicis uel pagis, vel qui dicuntur Chorepiscopi, etiāsi episcopi ordinationem manuumve impositionem acceperint, visum est vt suum modum sciāt, & sibi subiectas Ecclesias administrent, earumque cura & solicitudine gerenda contēti sint: constituant autē lectores, hypodiaconos & exorcistas, & eorum promotionē sufficere existimēt; nec presbyterum, nec diaconū ordinare audeāt absque urbis Episcopo, cui subijcitur ipse & regio. Si quis autem ea quæ definita sunt, transgredi audeat, ipse quoq; deponatur ab eo honore quē habet. Fiat autem chorepiscopus ab Episcopo ciuitatis, cui subijcitur.

Cap. 10.

Qui in vilis & uicis constituti sunt Chorepiscopi; tametsi manūs impositionem ab Episcopis susceperunt, & vt episcopi sunt consecrati, tamen placuit sanctæ synodo scire eos oportere modum proprium retinere, & gubernare adiacentes Ecclesias sibi commissas, & esse contentos propria solicitudine & gubernatione, quā susceperunt. Constituere autem his permittitur lectores, & subdiaconos, atque exorcistas, quibus sufficiat istorum tantùm graduum licentiam accepisse. Non autem presbyterum, non diaconum audeant ordinare, præter conscientiam episcopi ciuitatis uel ecclesię, cui adiacens inuenit seu ipse, seu regio, in qua præesse dignoscitur. Quòd si quis præuaricari ausus fuerit constituta, deponi eum, & dignitate qua pditus est, debere priuari. Chorepiscopus autē ab episcopo ciuitatis uel loci, cui idem adiacet, ordinādus est.

Cap. 11.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ subiectus ecclesiæ, præter cōcilium & literas episcoporū prouinciæ, & præcipuè Metropolitani, adierit Imperatorem, hunc reprobari & abijci oportere, non solùm à communione, uerùm & ab honore, cuius particeps videt existere, quia uenerandi principis auribus molestiam tentauit inferre contra leges ecclesiæ. Si igitur adire principem necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu & consilio metropolitani, & cæterorum episcoporum, qui in eadem prouincia commorantur, qui etiàm proficiscentem suis prosequantur epistolis.

Can. 11.

Si quis Episcopus, uel presbyter, uel omninò ex Canone citra sententiam & literas Episcoporum prouinciæ, & maximè metropolitanorum ad imperatorē proficisci aggressus fuerit, is abdicetur & eijciat non solùm à cōmunione, sed etiā à dignitate cuius est particeps, ut qui religiosissimi Imperatoris nostri auribus molestiam adferre audeat præter ritum Ecclesiæ. Si autē necessarius usus exigat, vt ad Imperatorem se conferat, id agat enm deliberatione & sentētia metropolitani prouinciæ, & eorum qui sunt in ea, eorumque literis munitus iter inuadat.

Cap. 11.

Si quis episcopus, uel presbyter, uel quicunq; clericus, & omnis omninò, qui est sub ecclesiastica regula constitutus, præter consilium uel literas eorum episcoporum, qui sunt intra prouinciam, & maximè metropolitani, ad Imperatorem perrexerit, hunc abdicari, & eijci non solùm de cōmunione debere, sed etiam propria dignitate priuari, tanquàm molestum & importunum imperialibus auribus, contra ecclesiastica constituta. Si autem necessitas cogat ad Imperatorem excurrere, propter aliquam actionem, com deliberatione & consilio metropolitani ipsius prouinciæ episcopi, & cæterorū conscientia episcoporum, qui in eadem prouincia sunt, atque cum literis eorū, ire debebit.

53 q 8. Si quis eps, aut presb. vel oīs.

Cap. 12.

11. quæst. 5. Si quis a proprio episcopo.

Si quis à proprio episcopo presbyter aut diaconus, aut à synodo fuerit episcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus molestus extiterit, oporteat ad maius episcoporum conuerti Concilium, & quæ

Can. 12.

Si quis à proprio Episcopo depositus presbyter uel diaconus, uel Episcopus à synodo, ausus fuerit Imperatoris auribus molestiam exhibere, cùm oporteat ad maiorem synodum cōuerti, & ius, quod se habe-

Cap. 12.

Si quis à proprio episcopo depositus uel presbyter, uel diaconus, aut etiàm si à synodo quilibet episcopus fuerit exauthoratus, molestiam imperialibus auribus inferre nō præ-

quæ putauerint habere iusta, plurimis episcopis suggerãt, eorumq; discussiones ac iudicia præstolentur. Si uerò hæc parui pendentes, molesti fuerint Imperatori, hos nulla venia dignos esse, nec locũ satisfactionis habere, nec spẽ futuræ restitutionis penitùs opperiri diiudicamus.

se habere putat, ad plures Episcopos referre, eorumq; examinationem & iudicium suscipere: qui itaque his contẽptis Imperatori molest⁹ fuerit, is nulla venia dignus, neque suî defendendi locum habeat, nec restitutionis futuræ spem expectet.

præsumat, sed ad maiorẽ episcoporum synodum sese conuertat: & quæ se putat habere iusta, in eorum Concilio, alleget, atque ab his de se, expectet, quę fuerit deprõpta sententia. Quòd si deficiens pusillanimitate, hoc noluerit facere, sed Imperatori fuerit importunus, huiusmodi nullã veniã habeat, neq; locũ ullius assertionis suæ, nec spem recipiendi gradûs hẽat in futurũ.

Cap. 13.

Nullus episcopus, ex alia prouincia audeat ad aliã trãsgredi, & ad promotionem ministerij aliquos in Ecclesiis ordinare, licèt consensum videantur præbere nonnulli, nisi literis iam metropolitani quàm exterorum qui cum eo sunt, episcoporum rogatus aduenial, & sic ad actionem ordinationis accedat. Si uerò nullo uocante, inordinato more deproperet super aliquibus ordinationibus & Ecclesiasticis negocijs, ad eum non pertinentibus, componendis: irrita quidem quæ ab eo geruntur, existant: ipse uerò incompositi motûs sui & irrationabilis audaciæ subeat ultionem, ex hoc iam damnatus à sancto concilio.

Can. 13.

Nullus episcopus audeat ab una prouincia in aliã trãsire, & aliquos in Ecclesijs ordinare ad sacrorum celebrationem, nec si alios unà secũ inducat, nisi uenerit literis accersitus metropolitani, & episcoporum qui sunt cum ipso, in quorum regionem accedit. Si autem nullo uocante, ad aliquorum ordinationem & Ecclesiasticarum rerũ ad se non pertinentium constitutionem inordinatè insolẽterque processerit, sint quidem irrita quæ ab ipso gerunt, ipse autem suæ insolentiæ & pręter rationem factę aggressionis det pœnas; à sancta scilicet Synodo exindè depositus.

Cap. 13.

Nullum episcopum audere debere ex alia prouincia ad aliam transitum facere, & ordinare aliquos in Ecclesijs, nisi prouehere ad sacrum ministerium, nec alios illuc secum attrahat episcopos, nisi fortè per literas rogatus, abierit, non solùm à metropolitano, sed & ab his, qui cum eo sunt, omnibus ipsius prouinciæ episcopis. Quòd si nullo inuitante, inordinatè superueniat, & aliquos uel ordinare præsumpserit, vel quoslibet actus illi Ecclesiæ competentes, quæ ad se minimè pertinent, usurpare tentauerit: uacua quidem & inania erũt omnia, quæ gesserit: ipse verò huius indisciplinati ausûs & irrationabilis cœpti dignas causas expendat, tanquàm depositus à synodo sancta, & propter huiusmodi præsumptionem iam prædamnatus. 9.q.2. Nullum epm audere ex alia

Cap. 14.

Si quis episcopus de certis criminibus iudicetur, & contingat de eo comprouinciales episcopos dissidere, cũ iudicatus, ab alijs innocens creditur, reus ab alijs extimatur, pro totius huius ambiguitatis absolutione, sanctæ synodo placuit, ut Metropolitanus episcopus à uicina prouincia iudices alios conuocet, qui controuersiam tollant, ut per eos, simul & per comprouinciales episcopos, quod iustum uisum fuerit, approbetur.

Can. 14.

Si quis Episcopus ob aliqua crimina iudicetur, deindè contingat Episcopos, qui sunt in prouincia, de ea dissentire, illis quidem eum, de quo fertur sententia, innocẽtem pronunciantibus, his verò reum: pro tota componenda controuersia visum est sanctæ Synodo, vt metropolitanus Episcopus ex propinqua prouincia alios euocet iudicaturos, & controuersiam decisuros: & cum prouincialibus quod probatum fuerit, confirmet.

Cap. 14.

Si quis episcopus ď aliquibus causis criminalibus in iudicio episcoporum fuerit accusatus, contingat autem de ipsis, episcopos prouinciæ, qui conuenerunt, diuersas habere sententias, & alios quidem innocentem eum pronunciare, alios reum: propter huiusmodi itaq; cõtrouersiã amputãdam, placuit sanctæ synodo, metropolitanum episcopum alterius uicinę ꝓuinciæ aduocari oportere, & aliquãtos cum eo episcopos alios. Qui pariter residentes, quæcunq; fuerint, dirimant q̃stiones, ꝓpter hoc, vt firmũ sit iudicium, quod ab unius prouinciæ Episcopis fuerit promulgatum. 6.q.4. Si quis eps criminaliter in iudi.

Cap. Can. Cap.

Cap. 15.

Si quis episcopus de certis criminibus accusatus, condemnetur ab omnibus episcopis eiusdem prouinciæ, cunctiq; consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint, hûc apud alios nullo modo iudicari, sed firmam côcordâtium episcoporum prouinciæ manere sententiam.

Cap. 16.

Si quis episcopus vacans, in ecclesiam vacantem prosiliat, sedemq; puadat, absque integro perfectoque concilio, hic abijciatur necesse est, etsi cunctus populus, quem diripuit, eum habere delegerit. Perfectum verò concilium illud est, vbi interfuerit metropolitanus antistes.

Cap. 17.

Dist. 92. Si quis episcopus p manus. Si quis episcopus per manûs impositionem episcopatum acceperit, & præesse populo constitutus, ministerium subite neglexerit, nec acquieuerit ire ad ecclesiam sibi cômissam, hunc oportet communione priuari, donec susceperit coactus officium, aut certè de eo aliquid integra decreuerit eiusdem prouinciæ synodus sacerdotum.

Cap. 18.

Si quis episcopus ordinatus, ad parochiam minimè, cui est electus, accesserit, non suo vitio, sed quòd eum aut populus * vitet, aut propter aliam causam, non tamen eius vitio perpetratam: hic & honoris sit & ministerij particeps, dûmodò nil molestus Ecclesiç rebus existat, vbi ministrare cognoscitur. Quem etiàm obseruare conuenit, quicquid synodus perfecta prouinciæ, quod visum fuerit, iudicando decreuerit.

* vetet

Cap. 19.

Episcopus, prçter synodum & præsentiam metropolitani, nullatenùs ordinetur. Hoc autem modis omnibus coram posito, melius quidem est, vt omnes simul adsint eiusdem prouinciæ sacerdotes, quos metropolitanus episcopus aduocare

Can. 15.

Si qi Episcopus aliquorû criminum accusatus, fuerit ab omnibus prouinciæ Episcopis condemnatus, & omnes vnam côsentientem aduersùs eum sententiam tulerint, is nè ampliùs ab alijs iudicetur, sed prouinciç episcoporum firma maneat sententia.

Can. 16.

Si quis vacans Episcopus in vacantem ecclesiam irrumpens, sedem arripuerit absq; perfecta synodo, is sit eiectus, etiam si omnis populus, quem inuasit, eum elegerit. Sit autê illa perfecta synodus, cui vnà quoquè adest Metropolitanus.

Can. 17.

Si quis Episcopus accepta ordinatione & manuum impositione episcopi, & populo præesse iussus, munus non susceperit, nec vt ad sibi concreditam ecclesiam pficiscatur, persuaderi possit, is sit excommunicatus, donèc coactus suscipiat, vel perfecta synodus Episcoporum prouincialium de ipso aliquid decernat.

Can. 18.

Si quis ordinatus non ierit in parochiam, ad quam est ordinatus, non sua quidem culpa, sed propter populi recusationem, vel aliquam aliam causam, quæ à se non oritur, is sit, & honoris & muneris particeps, dum modò nullam rebus ecclesiæ, in qua conuenit, molestiam afferat. Is autem id suscipiat, quod perfecta prouinciæ synodus, eo quod ad se allatum est iudicato, statuerit.

Can. 19.

Episcop⁹ nè ordinetur absque synodo & præsentia Metropolitani prouinciæ. Eo autem præsente, omninò melius est, omnes vnà cum eo adesse, qui sunt in prouincia, eiusdê muneris officijq; socij (συλλειτουργοὺς,) & oportet per

Cap. 15.

Si quis Episcopus criminaliter accusatus ab omnibus, qui sunt intra prouinciam, episcopis, exceperit vnam consonamque sententiam, ab alijs vlteriùs iudicari non poterit, sed manere circa eû oportet, tanquàm conuenientem, quæ ab omnibus prolata est, firmam ratamq; sententiam. 6. q. 4. Si quis episcopus criminaliter accusatus.

Cap. 16.

Si quis Episcopus vacans, in Ecclesiam vacantem, superuenerit, & hanc obrepenter, præter plenariam synodum, diripiendam esse crediderit, hunc abijci oportet, tametsi eum plebs, quam diripuerit, velit sibi episcopum retinere. Illa autem dicitur synodus plenaria, in qua etiam episcopus Metropolitanus affuerit.

Cap. 17.

Si quis Episcopus, suscepta manûs impositione, & deputatus populis præesse, non suscipiat ministerium sacerdotij, nec consentiat abire in Ecclesiam, cui fuerat ordinatus, hunc incommunicabilem esse debere, donèc coactus consentiat plebem suscipere sibimet deputatam, aut prouinciç plenaria synodus episcoporum de eo aliquid statuat. Dist. 92. Si quis episcopus vacans. Istud est î decr. Iuo. lib. 4.

Cap. 18.

Si quis Episcopus ordinatus, non abierit in parochiam, cui ordinatus est, non suo vitio, sed plebis forsitàn côtradictione, hic honorem susceptum retinere debebit, & sacerdotio fungi, ità vt nihil molestiæ afferat ecclesiæ illi, in qua est constitutus. Expectare autem eum oportet prouinciæ plenariam synodum, donèc de eo, quod competit, statuatur. Dist. 92. Si quis episcopus ordinat*.

Cap. 19.

Episcopum non ordinandum sinè consilio & præsentia Metropolitani Episcopi, cui melius erit, si ex omni prouincia congregentur Episcopi. Quod si fieri non potest, hi qui adesse non possunt, proprijs literis consensum suum de Dist. 65. Episcopus non est ordi.

uocare debebit. Et si quidem omnes occurrerint, optimè: quod si difficile fuerit, saltem plures adesse omninò conuenit, aut certè scriptis eiusdem sententiæ comprobari: & ità sub plurimorum uel præsentia, uel decreto, ordinatio celebretur. Quod si secùs contra definita factum fuerit, nullas ordinatio uires habeat. Si uerò iuxta definitam regulam fiat, & nonnulli pro contentione propria contradicant, obtineat sententia plurimorum.

Cap. 20.

Propter utilitates Ecclesiasticas, & absolutiones earum rerum, quæ dubitationē controuersiamq́; recipiunt, optimè placuit, vt per singulas quasq; prouincias, bis in anno episcoporum Cōcilia celebrētur. Semel quidem post tertiam septimanam festi paschalis, ità ut in quarta septimana quæ cōsequitur, id est, medio pentecostes conueniat synodus, metropolitano comprouinciales episcopos admonente. Secunda uerò synodus fiat Idibus Octobris, id est, quintodecimo die mensis Octobris, quem hyperbæretæon Græci nominant. In ipsis autem concilij adsint presbyteri & diaconi, & omnes, qui se læsos existimāt, & synodi experiantur examē. Nullis uerò liceat apud se celebrare cōcilia, pter eos, q̄bus metropolitana uident esse iura commissa.

Cap. 21.

Episcopus ab alia parochia nequaquàm migret ad aliam, nec spontè sua prorsùs insiliens, nec ui coactus à populis, nec ab episcopis necessitate cōpulsus: maneat autē in Ecclesia, quàm primitùs à Deo sortitus est. Nec indè transmigret, secundùm pristinum de hac re terminum constitutum.

Cap. 22.

Episcopus alienam ciuitatem, quæ non est illi subiecta, non adeat; nec ad possessionē accedat, quæ ad eum nō pertinet super ordinationem cuius-

per epistolam metropolitanū eos conuocare, & si omnes quidem accesserint, bene est: sin autem hoc fuerit difficile, plures omninò adesse oportet, uel per literas unà cū illis suffragium ferre, & sic cum pluriū præsentia uel electione fieri constitutionem. Sin autem aliter præter hæc quæ decreta sunt, fiat, non ualeat ordinatio. Sin autem ex præfinito Canone facta fuerit constitutio, aliqui autem propter suum contentionis studium cōtradicant, uincat plurium suffragium.

Can. 20.

Propter usus Ecclesiasticos, & pro componendis controuersijs, rectè habere uisum est, vt Synodi Episcoporum in unaquaque prouincia fiāt bis in anno: semel quidē post tertiam hebdomadem festi Paschæ, ut quarta hebdomade pentecostes perficiat synodus, metropolitano prouinciales Episcopos admonente: secundùm Synodum Idibus octobris futuram, qui est decimus hyperberetæi: vt in his ipsis Synodis accedant presbyteri & diaconi, & omnes qui se iniuria affectos putant, & à Synodo iudicium assequantur: nec ullis liceat Synodos per se facere, sinè ijs quibus sunt creditæ metropoles.

Can. 21.

Episcopus ab alia parochia in aliam nè trāseat, nec se sua sponte ingerens, nec à populis ui adactus, nec ab Episcopis coactus: maneat autem in ea quam à Deo sortitus est Ecclesia, & ab ea non recedat, secundùm decretum priùs de ea re editum.

Can. 22.

Episcopus in alienam ciuitatē, quæ ei subiecta non est non ascendat, nec in regionē quæ ad eum non pertinet, ad alicuius ordinationem, nec pre-

de ipso designent, & tunc demùm, post plurimorum siue per præsentiam, siue per literas consensum, sententia consona ordinetur. Quod si aliter, q̄ statutum est, fiat nihil valere huiusmodi ordinationem. Si uerò etiàm secundùm definitas regulas ordinatio celebretur, contradicant autem aliqui, propter proprias & domesticas simultates, his contemptis, sententia de eo obtineat plurimorum.

Cap. 20.

Propter Ecclesiasticas causas &, quæ existunt, controuersias dissoluendas sufficere uisum est bis in anno per singulas prouincias episcoporū cōcilium fieri. Semel quidem post tertiam hebdomadam paschalis festiuitatis, ità ut in quarta septimana sanctæ Paschæ perfici concilium possit, conuocante metropolitano episcopo omnes prouinciæ episcopos. Secundò autem concilium fieri Idibus Octobris, qui dies apud Græcos hyperberetæi mensis xv. inuenitur: ità vt in his concilijs procedant omnes presbyteri, diacones, & reliqui, qui se læsos dicunt, vt in concilio eorum causa examinata, ad debitum iudicium perueniant. Nec liceat ulli propriè apud semetipsum concilium celebrare, præter eos, quibus metropoles creditæ sunt.

Dist. 18. Propter Eccle. Et in dec. Iuo. lib. 4.

Cap. 21.

Episcopum de diœcesi ad diœcesim alteram non debere transire, neq; si seipsum ingesserit, neq; si à populis fuerit uiolenter attractus, neque si etiàm hoc ei ab episcopis suadeatur. Manere autē eum debere in Ecclesia Dei, quam ab initio sortitus est, & nō ab ea aliò demigrare, secundùm regulam super hoc olim à patribus constitutam.

7. q. 1. Episcopū de diœcesi.

Cap. 22.

Episcopum non debere in alienam irruere ciuitatē, quæ illi probatur non esse subiecta, neque in regionem, quæ ad eius curam minimè dinoscitur

9 q. 2. Episcopū nō debere.

cuiusquã: nec constituat presbyteros, aut diaconos alteri subiectos Episcopo, nisi fortè cum consilio & voluntate regionis Episcopi. Si quis autẽ tale aliquid facere tentauerit, irrita sit eius ordinatio, & ipse coërceatur à synodo. Nam si ordinare non potuerit, nullatenùs iudicabit.

presbyterum vel diaconum constituat in locis alijs Episcopo subiectis, nisi cum volũtate proprij illius regionis Episcopi. Si quis autem tale quid ausus fuerit, infirma sit ordinatio, & ipse à Synodo puniatur.

sciturpertinere, ad aliquid ordinandum, neq; presbyteros, neq; diaconos constituere ad alios Episcopos ptinẽtes, nisi fortè cũ consilio & voluntate propriæ regionis Episcopi. Quòd si quispiã horũ aliquid audere voluerit, irrita quidẽ erit huiusmodi ordinatio: & is qui malè vsurpauerit, à synodo arguatur. Nã si ordinare nõ potuerit, nullatenùs alteri⁹ parochianũ iudicare p̃sumat.

Cap. 23.

8.q.1.Epo nõ liceat pro se. Episcopo non licere, pro se alterum successorem sibi constituere, licèt ad exitum vitæ perueniat. Quòd si tale aliquid factum fuerit, irritum esse huiusmodi, est constitutum. Seruetur autẽ ius Ecclesiasticum, id continens, oportere non aliter fieri, nisi cum synodo & iudicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis, potestatem habent, eũ, qui dignus extiterit, promouere.

Can. 23.

Nè liceat Episcopo alium pro se successorem constituere, etiamsi sit in fine vitæ. Si quid autẽ fiat eiusmodi, irrita sit constitutio. Seruetur autem ritus Ecclesiasticus, qui continet non aliter debere fieri, quàm cum Synodo & iudicio Episcoporum, qui post defuncti dormitionem potestatem habent dignum prouehendi.

Cap. 23.

Episcopũ nõ licere, tãquàm successorẽ sibi futurũ, constituere alterũ, quãuis circa vicinia mortis habeatur. Quòd si tale aliquid factũ fuerit, irrita sit huiusmodi ordinatio. Custodiri autẽ oportet Ecclesiastica cõstituta, q̃ se ità cõtinẽt, nõ posse aliter Episcopũ fieri, nisi in cõcilio & cũ consensu Episcoporũ, eorũ duntaxat, q post obitũ illius, qui præcessit, habuerint potestatem eũ, qui dignus fuerit, prouehendi.

Cap. 24.

Quæ sunt Ecclesię, sub omni solicitudine, & conscientia bona, & fide, quæ in Deum est, qui cuncta considerat iudicatque, seruentur: quæ etiã dispensanda sunt iudicio & potestate Pontificis, cui commissus est populus & animæ, quæ in Ecclesia cõgregantur. Manifesta verò sint, quæ pertinere videntur ad Ecclesiam, cum notitia presbyterorum & diaconorũ, qui circa ipsum sunt, ità vt agnoscant, nec ignorent, quæ sint Ecclesiæ propria, nec eos aliquid lateat: Vt si contigerit Episcopum migrare de seculo, certis existentibus rebus, quæ sunt Ecclesiæ, nec ipsæ collapsæ depereant, nec quæ propria probantur Episcopi, sub occasione rerum peruadantur Ecclesiæ. Iustum nanque & acceptum est coram Deo & hominibus, vt sua Episcopus, quibus voluerit, derelinquat: & quę Ecclesię sunt, eidẽ conseruentur Ecclesiæ, vt nec Ecclesia aliquod patiatur incõmodũ, nec Episcopus sub occasione proscribatur Ecclesiæ, & in causas incidant, qui ad eum pertinent, & ipse post obi-

Can. 24.

Rectè habet, vt ea quæ sunt Ecclesiæ, Ecclesiæ seruentur cum omni bona conscientia, & fide in omnium præsidem & iudicem Deum: quæ etiàm administrari conuenit cum iudicio, & potestate Episcopi, cui est omnis populus creditus, & eorum animę quæ in Ecclesiam conueniunt. Sint autem manifesta quæ ad Ecclesiam pertinent cum cognitione presbyterorum & diaconorum, qui sunt circa eum, vt sciant & non ignorent quæ sunt propria Ecclesiæ, vt nihil ipsos lateat: vt si contingat Episcopum è vita migrare, ijs manifestis existentibus, quæ ad Ecclesiam pertinent, nè ea intercidant & pereant: nec quæ sunt propria Episcopi, prætextu rerum Ecclesiasticarum vexentur. Est enim iustum, & apud Deum & homines acceptũ, vt Episcopus propria quibus velit relinquat. Quæ sunt autem Ecclesiæ, ipsi seruentur, & nec Ecclesia damnum aliquod sustineat, nec Episcopus Ecclesiæ prætextu proscribatur, vel qui ad eum attinent, in negocia incidant, cum eo quòd &

Cap. 24.

9.q.1.Quęcunq; res Ec. Quæcunque res Ecclesiæ sunt, benè debent cum omni diligentia & bona fide seruari: illa scilicet fide, quæ DEO seruatur omnia prouidenti atque iudicanti: easque gubernari & dispensari oportet cum iudicio & potestate Episcopi, cui totius plebis animæ videntur esse commissæ. Manifesta autem esse oportet, quæ Ecclesiæ competunt, sub conscientia eorũ presbyterorum & diaconorum, qui circa ipsum sunt, vt ipsi non ignorent, nec eos aliquid lateat eorum, quæ sunt propria Ecclesiæ. Vt si contigerit Episcopum ex hac vita migrare, cùm manifestæ sunt & notæ res Ecclesiasticæ, non intercidant atque depereant: sed nec res propriæ Episcopi, tanquàm obnoxiæ, rerum Ecclesiasticarum occasione, vllius pulsentur iniuria: quia iustũ & acceptum est apud Deum & homines, quæ propria sunt Episcopi, quibus ipse iusserit derelinqui, & quæ Ecclesiæ, ipsi seruari. Ità enim fit, vt nec Ecclesia damno aliquo affligatur, nec Episcopus occasione rerum Ecclesiastica- rum

Idẽ habet in canonibus Apostolorum cap. 39.

obitum maledictionibus ingrauetur.

Cap. 25.

12. q8. 1. Episcop' ecclesiasticarũ rerũ.

Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ad dispensandũ erga omnes qui indigent, cum summa reuerentia & timore Dei. Participet autem & ipse, quibus indiget, si tamen indiget, tam in suis, quàm in fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessarijs vsibus profuturis, ità vt in nullo qualibet occasione fraudentur, iuxta sanctum Apostolum sic dicentem: Habentes victum & tegumentum, his contenti sumus. Quòd si contentus istis minimè fuerit, conuertat autem res ecclesiæ in suos vsus domesticos, & eius commoda vel agrorum fructus, non cum presbyterorum conscientia diaconorũque, pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filijsque committat, vt per huiusmodi personas occultè cæteræ lædantur Ecclesiæ, Synodo prouinciæ pœnás iste persoluat. Si autem & aliter accusetur Episcopus, aut presbyteri, qui cum ipso sunt, quod ea quæ pertinent ad Ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibimet vsurpent, ità vt ex hoc affligantur quidem pauperes, * criminatori verò & blasphemijs tam sermo prædicationis, quàm hi qui dispensant, taliter exponantur, & hos oportet corrigi, sancta Synodo, id quod condecet, approbante. Et subscripserunt triginta Episcopi, qui in eodem concilio conuenerũt. qui suprà in principio alterius trãslationis huius cõcilij adnotati sunt.

1. Tim. 6. b — *criminationi. — Superius tãtũ xxix. exprimuntur.

& ipsum post mortem malis omnibus prosequantur.

Can. 25.

Episcopus habeat rerum Ecclesiæ potestatem, vt eas in omnes egentes dispenset cum multa cautione & Dei timore: ipse antem eorum, quæ opus est, sit particeps ad vsus necessarios, & fratrum qui apud eum hospitio excipiuntur, ut ipsi nullo modo priuentur, secundùm diuinum Apostolum, qui dicit, Habentes autem alimenta & quibus tegamur, ijs contenti erimus. Sin autem ijs non sit contentus, & res in proprios vsus conuertat, & Ecclesiæ reditus, vel agrorum fructus non cum presbyterorum vel diaconorum sententia administret, sed suis cognatis, vel fratribus, vel filijs præbeat facultates, vt per hæc rationes Ecclesię latenter lædantur, is det Synodo prouinciæ rationem. Sin autem etiàm alias insimuletur Episcopus, vel qui sunt cum eo presbyteri, quòd quæ pertinent ad Ecclesiam, vel ex agris, vel ex quacunque alia causa ecclesiastica, ad seipsos referre, vt pauperes quidam opprimantur, & inuidia ac infamia verbo inuratur, & ijs qui sic administrant, ij quoque correctionem assequantur, sancta Synodo id quod decet examinante.

rũ prscribatur, neq; pertinentes ad eum, causas incurrant, quô post mortẽ memoria ei' maledictis aliquibus oneret.

Cap. 25.

Episcopum habere rerum ecclesiasticarum potestatẽ, ad dispensandum omnibus indigentibus, cum omni timore & reuerẽtia Dei. Ipsum quoquè ex eis percipere, atque vti debere, quibus indiget, si tamen indiget, vel ad suas necessarias expensas, vel fratrũ, qui apud eum hospitalitatis gratia cõmorãtur, vt nulla ex parte per inopiã defraudentur, secundùm Apostolum dicentem: Habentes victum quotidianũ & tegumenum corporis, his contenti sumus. Quòd si his minimè contentus atque sufficiens, transferat in necessitates domesticas ecclesiasticas res, vel commoda qualiber Ecclesiæ, aut agrorum ecclesiasticorũ fructus citra cõsciẽtiã presbyterorũ apud se redigat, & domesticis suis, vel etiã affinibus, aut fratribus, aut filijs earũ rerum tribuat potestatẽ, vt per eorũ secretã diligẽtiã cæteri ecclesiastici lædi videantur, reatũ hunc, qui huiusmodi est, apud Metropolitanũ prouinciæ præstare debebit. Quòd si aliter repręhẽdatur Episcopus, vel qui cũ ipso sunt, presbyteri, quod dicatur, hæc quæ ad Ecclesiam pertinent, siue de agris, siue de alijs quibuscunq; ecclesiasticis causis, eos sibimet vsurpare, pauperes verò necessitate & penuria opprimi, atq; ex hoc ipso non solùm ecclesiasticæ rationi, verùm etiàm dispensatoribus eius maledicta & repræhensio augeat: hos igit' correptionem oportet mereri, quã cõdecet, sancta synodo cognoscẽte. Eusebius omnibus, quæ constituta sunt à sancta synodo, præsens cõsensi. Theodorus, Nicetas, Macedoni', Anatholius, Tarcodimãtus, Æthere', Narcissus, Eustathius, Hesychius, Mauricius, Paulus, & cæteri, quorum nomina in Græco iam superiùs continentur, cõsenserunt & subscripserunt triginta Episcopi, in initio huius Concilij adnotati.

CON-

CONCILIVM SARDICENSE. EST AVTEM OECVMENICVM, ET TOTO ORBE RECEPTVM.

Vide Dist. 16. c. Quòd dicitis.

DE QVIBVSDAM AD HANC Sardicensem Synodum pertinentibus, ex Nicephori lib. 9. cap. 12. Vide etiàm Theodoritum lib. 2. cap. 8. Histor. Ecclesiast.

VT ab Occidentalibus repudiata est prolixior expositio quorundã orientalium, Constans Cæsar vnũ illud à fratre sibi dari postulauit, vt Paulus & Athanasius sedes suas reciperent. At cùm literis suis nihil effecisset, propterea quòd aduersarij contrà niterentur, & cùm populus ea de causa seditionem moueret, Paulus & Athanasius rursùm Constantẽ adiêre, & vt vniuersalis synodus cogeretur petiêre, vt de professione fidei & de eorũ causis accuratiùs res explorari posset. exauthorationis.n. ignominiam se ꝑpter fidei synceritatẽ sustinere affirmârunt. Quapropter de duorũ Imperatorũ istorũ sententia statutũ, vt vtriusq; Imperij Epi ad diẽ certũ Sardicam, quæ Illyrica ciuitas est, cõuenirẽt. Id quod Cõstãs sic petierat, Cõstantius aũt assenserat, vt videlicet seditio solueret. Atq; ex occidẽtis partibus circirèr trecenti cõuenere Epi, sicuti alibi sacer dicit Athanasius: ex oriente verò, Sabino Macedoniano referẽte, sex & septuaginta: quibus accẽsus est & Ischyras ille, ex sese ortus presbyter. Ob quam causam cùm negociũ ei cum Athanasio esset, in aduersariorũ partes concessit, apud quos ꝑter mẽdacia cõficta Episcopus apud Mareoten est creatus: Reliqui aũt angustias cõstituti tpis prætexentes, atq; alius aliam causam allegantes, nòn cõparuere. Potissimùm verò in Iulium culpã eius rei cõferebant, cùm quidẽ mensibus viginti ante Eporum aduentũ dies esset constituta. Decimus is erat annus, ex quo Cõstãtinus Imperatoris vtriusq; pater, ad meliorẽ migrauerat vitã. Et oriẽtales, qui Philippopolim in Thracia vẽnerãt, Occidẽtalibus qui Sardicæ iã præstò erãt, scripsêre, vt Athanasiũ eiusq; studiosos, vt quibus sacris ministerijs interdictũ esset, à Cõcilio remouerẽt: aliter.n. fieri non posse, vt in vnũ conuenirent. Quod quidem posteà quoq;, cùm Sardicæ essent, obtinere contendebant. Occidentales autẽ, atque in primis Osius Cordubẽsis Hispanus, & Protogenes Sardicensis respondêre, nunquam se cõionem illorum desitasse, neq; porrò etiàm viaturos esse, cùm Iulius Episcopus Romanus, causa eorum perspecta, iniquè eos insidijs circumuentos esse iudicârit: adesse ipsos quoq; & redarguere iniquum illud iudiciũ velle. Plura quoque alia vltrò citroque & scripsere, & per internuncios alteri alteris significauêre: vndè maior etiàm inter eos est excitata simultas, maius odium: dies quoque constituta præterijt. Et confestim discessione facta, seorsimq; vtrisq; cõsilia agitãtibus, cõtrarias alteri aduersùs alteros sentẽtias tulêre. Orientales nanque Philippopoli conuentũ egêre, atq; ibi decretis suis in Athanasiũ, Paulũ, Asclepã, & Marcellũ magis etiàm cõfirmatis, Iulio insupèr Romæ antistiti magistratũ Ecclesiasticũ abrogarunt, ꝗ primus ipse cũ illis cõicâsset. Confessorẽ etiàm Osiũ ea de causa, & præterea ꝗ amicus Eustathij & Paulini Antiochenæ Ecclesiæ Eporum fuerit, exauthorârunt. Deindè & Maximinum Treuirorũ antistitem, qui primus ad cõionem Paulum admiserat, reditumq; eius in vrbẽ Cõstãtinopolitanã procurauerat, insupèr ꝗ orientales Epos in occidentem veniẽtes proscripserat. Nec ijs tãtũ sacrã ademêre dignitatem, sed & Protogeni Sardicensi: qm̃ Marcellũ Ancyranũ, quẽ anteà calculo suo damnauerat, ope sua subleuaret: atq; itẽ Gaudẽtium, quia quos illi per abrogationem ignominia affecerãt, multo ꝑsequeretur honore: & ꝗ aliter de rebus diuinis q̃ Cyriacus sentiret, cuius ipse successor erat. Porrò in causa fidei ὁμοούσιον consubstantiale quidem repudiârũt, τοῦ ἀνομοίου in æqualitatis verò opinionem literis in partes omnes scriptis diuulgârunt: in quibus locorum plerorumq; Episcopis quoq; significârunt, nè eos quos proximè sententia sua notâssent, vel in cõionem reciperent, vel literis etiàm dignarẽtur. Alij autem dicunt, eos de fide iuxta prolixiorem quam præmisimus formulam credere iussisse, in qua τοῦ ὁμοουσίου consubstantialis, verbo nullo meminêre: sed eorum tantùm, qui tres deos esse, aut Christum non esse Deum, aut eundem esse Patrem & Filium & Spiritum sanctum, aut filium ingenitum, aut fuisse aliquandò tempus, aut seculum, cùm ipse non fuerit, dicunt. Hæc quidem Episcopi Orientales Philippopoli in Thracia agebant. Osius autem & qui cum eo Sardicæ erant, primum qu dem illos indicta & deserta causa propter contumaciam damnârunt, Athanasium receperunt, & quæ aduersùs eum Tyri acta fuerant, anathemate sunt persecuti: Asclepæ Episcopatum Gazæorum authoritate sua confirmârunt, qui anteà quoque multorum antistitum, & maximè Eusebij Pamphili suffragio Episcopalem susceperat dignitatem, cuius rei certitudinem acta iudicij declarabant. Lucium etiam, ꝗ eius accusatores profugerant, restituerunt: horumq; parœcijs & Ecclesijs scripserunt, nè alios quàm hos ipsos haberent Episcopos, eorumq; q̃ primùm expectarent aduentũ. Abrogârunt quoq; Episcopatum * Gregorio Alexandrino, Basilio Ancyrano, & Quinniano Gazæo: & ut nó modò Episcoporum, sed nè Christianorũ quidem appellatione honorarentur statuêre. Idem fece-

Vide Ptolemęũ lib. 3. cap. 11.

Nota impudẽtiam hæreticorum.

* Georgio

fecerunt Theodoro Perinthio, Narcisso Irenopolitano, Acacio Cæsareensi Eusebij Pamphili successori, Menophanto Ephesio, Vrsacio Singidonis, & Valenti Mursæ Pannoniorum Episcopis, & Laodicensi Georgio, quamuis Synodo orientalium is non interesset. His omnibus dignitate adempta, communione interdixerunt, quòd filium DEI à paterna substantia separarent, & quòd qui dudùm propter Arianam hæresim reiecti fuerant, eos recepissent, & ad ampliorem ministerij DEI euexissent dignitatem. Eis damnatis, ad omnes, vbique Episcopos miserunt, vt decreta ea rata haberent & confirmarent, necnon Nicænis placitis consentirent. Quibus roboratis, τὸ ἀνόμοιον inæqualitatem repudiârunt, τὸ ὁμοούσιον consubstâtiale apertè promulgarunt. Et scripto quodam composito, quod diffusius quidem quàm Nicænum esset, finitionem autem eius seruaret, verbisque non admodùm ab illo differret, id passim ad loca omnia miserunt. Nè verò nouare quidquam contra Nicæna decreta viderentur, Osius & Protogenes, qui tum Synodo præierant, cum certa attestatione ad Iulium literas dederunt, authoritatē suam se Nicænæ fidei professioni integram relinquere: perspicuitatis antem gratia, quæ Nicææ constituta essent, non ità multis lanùs extendisse, nè scilicet Ariani cōpendio professionis fidei, ad absurdas opiniones eos abducerent, qui dialecticæ sunt imperiti. His ità peractis, domum reuertēre. Et vtrique in ea erant sententia, rectè ab eis quę sententijs proscriptionis serendis egissent, esse facta; Orientales quidem, quòd occidentales, quos ipsi sacro ordine mouissent & reiecissent, eos ad communionem admisissent: Occidentales autem, quòd illi qui Athanasium & alios damnationis sententia notâssent, ante publicam cognitionem profugissent. Et quòd ij Nicæna decreta complectebantur, illi verò ea deprauare & adulterare audebant. In Sardicensi Concilio Marcello quoque, de quo suprà diximus, Ancyræ Galatiæ Episcopatum rursùm mandârunt. Nam is Synodo exposuit, à multis libri sui scripta intellecta non esse, vnde illi suspicionem conceperint, eadem se cum Samosateno Paulo & Sabellio sentire. Et rursùs cap. 13. Sardicensi conuentu ità peracto, domum se quisque recepit, ac deinceps Occidens ab Oriente per secessionem diuisus est. Non ampliùs enim occidentales cum orientalibus haud eadem secum sentientibus, negocij sibi quidquam & coniunctionis esse voluere. Et paulò pòst: Et vt paucis dicam, Ecclesia occidentalis omnis patriæ insistens religioni, contentionis expers, & à studio de dogmatis nugandi aliena fuit, syncerè professionem fidei Nicænam sonans atque profitens. Quanuis enim tum Vrsacius Pannonius & Auxentius Mediolanensis, conati sunt Ecclesias distrahere, & ad Arianam opinionē traducere, efficere tamen id nequiuère, sede Romana & alijs occidentalibus Episcopis vigilantibus, & hæresis eius surculos illicò extirpantibus. Hæc ibi.

Insigne encomiū Ecclesię occidentalis.

TITVLI CANONVM SARDICENSIS CONCILII SVB DVPLICI EDITIONE, ADDITA ETIAM TERTIA

eorundem versione, Gentiani Herueti Galli.

EDITIO PRIMA.	EDITIO SECVNDA.
De Episcopis, etiàm laica communione priuandis, qui ciuitates mutauerint. 1	Episcopum non debere ad aliam ciuitatem transferri. 1
De ijsdem Episcopis, vt si per ambitionem sedem mutauerint, nec in exitu communionem laicam consequantur. 2	Episcopum de prouincia ad prouinciam non transire, nisi fuerit inuitatus. 2
Vt inter discordes Episcopos, comprouinciales antistites audiant. Quòd si damnatus appellauerit Romanum pontificem, id obseruandum, quod ipse censuerit. 3	De duobus Episcopis vnius prouinciæ, inter se contentionem habentibus. 3
Vt nullus accusati sedem vsurpet Episcopi. 4	De Episcopo adiudicato. 4
Quandò quis debeat à vicinis prouinciæ Episcopis ordinari. 5	De Episcopis à synodo depositis. 5
De nō ordinandis Episcopis per vicos & modicas ciuitates. 6	De quibus suprà. 6
De prouinciali synodo retractanda p vicarios Episcopis vrbis Romæ, si ipse decreuerit. 7	De Episcopis accusatis. 7
Quandò, & in quibus causis Episcopi ad comitatum ire debeant. 8	Vt Episcopi passim ad comitatum non pergant. 8
De diaconis, ad comitatum dirigendis. 9	De quibus suprà. 9
Quòd ad comitatum pro pupillis & viduis, ac necessitatem patientibus, sit eundum. 10	De quibus suprà. 10
Canalis hic & alibi. Vt qui in canali sunt Episcopi, euntes ad comitatum solicitè discutiant. 11	De quibus suprà.

De his, De qui-

CANONES SARDICENSIS CONCILII
SVB IVLIO PAPA PRIMO.

* Rectius Nicephorus refert in decimū annum. ¶Anno sexto Constantij Imperatoris, Leontio & Salustio consulibus, ęra 381. Sardicensis Synodus congregata est, vbi omnes per Orientem Ariani Episcopi condemnati sunt, qui conuenti ad Concilium occurrere, reatus conscientia noluerunt. In quo Concilio inter cætera hæ regulæ pro disciplina Ecclesiastica institutæ sunt:

EDITIO I.

Caput. I.

Dis. s. Ma lacōsuetudo. sob ti. Nicolai IIII. ad Ignarum archiepiscopum Rhemēs.

Osius Episcopus dixit: nō minùs mala cōsuetudo, quàm perniciosa corruptela, funditùs eradicanda est, nè cui liceat Epō, de sua ciuitate ad aliā transire ciuitatē. Manifesta est enim causa, qua hoc facere tentant, cùm nullus in hac re inuētus sit Episcopus, qui de maiore ciuitate ad minorem transiret. Vndè appàret, auaritiæ ardore eos inflāmari, & ambitioni seruire, vt dominationem agant. Si omnibus placet, huiusmodi perniciẽs sæuiùs & austerius vindicetur, ut nec laicam communionem habeat, qui talis est. Responderunt vniuersi: Placet.

Cap. 2.

Osius Episcopus dixit: Etiàm si talis aliquis extiterit temerarius, vt fortassis excusationem afferens, asseueret, quòd populi literas acceperit, cùm manifestum sit potuisse paucos præmio & mercede

EDITIO II.

Caput I.

Osius Eps dixit: Non minùs mala cōsuetudo, q̃ pniciosa corruptela, funditùs eradicanda est, nè cui liceat Epo, de sua ciuitate ad aliam ciuitatem transire. Manifesta est enim causa, qua hoc facere tentant, cùm nullus in hac re inuentus sit Epus, qui de maiore ciuitate ad minorẽ trāsiret. Vndè apparet auaritiæ eos ardore inflāmari, & ambitioni seruire, & vt dominationem exerceant. Si ergò omnibus placet, hmōi pernicies austeriùs vindicetur, nec laicam communionem habeat, qui talis est. Vniuersi dixerunt: Placet. Osius Episcopus dixit: Etiàm si talis aliquis extiterit temerarius, vt forsitā excusationem afferat, quòd populi literas acceperit, cùm manifestum sit, præmio & mercede paucos qui fidem synceram non habent, potuisse corrumpi, ut clamarent in Ecclesia, & ipsum petere viderētur Episcopū oīnò has frau-des

Canones Sardicensis Concilij, interprete Gentiano Herueto.

Canon I.

Osius vrbis Cordubę Eps dixit: Nō tātū mala cōsuetudo, quātùm perniciosissima rerū corruptela, est ex ipsis fundamētis penitùs extirpāda, nè cui Epo liceat à parua ciuitate i aliā migrare. Eius enim causę ptextus est manifestus, pter quē talia aggredit. Nulls enim Epus adhuc inueniri potuit, quì à maiori ciuitate in minorē trāsire studuerit. Vndè cōstitit eos ardenti plura habēdi cupiditate succēdi, & magis arrogātiæ seruire, vt videant maiore habere potestatē. Placetne hoc oībus, vt eiusmodi improbitas acerbiùs vindicet? Existimo eñ eos nè laicorū quidē debere habere cōionē. Oēs Episcopi dixerūt, Placet omnibus.

CAN. 2. Osius Episcopus dixit: Si quis aūt adeò insanus vel audax inueniat, vt de ijs videat aliquā afferre excusationem, afferens sibi à populo allatas esse literas, clarum est potuisse paucos aliquos mercede & precio

cede corrumpi eos, qui synceram fidem non habent, vt clamarent in Ecclesia, & ipsum petere viderentur Episcopum. Omninò has fraudes damnandas esse arbitror hoc modo, vt nec laicam in fine communionem talis accipiat. Si vobis omnibus placet, statuite. Synodus respondit: Placet.

Cap. 3.

Osius Episcopus dixit: Illud quoque necessariò adijciendum est, vt Episcopi de sua prouincia ad aliam prouinciam, in qua non sunt Episcopi, non transeant, nisi fortè à fratribus suis inuitati, nè videamur ianuam claudere charitatis. Illud quoquè prouidendum est, si in aliqua prouincia aliquis Episcopus contra fratrem suum Episcopum litem habuerit, nè vnus è duobus ex alia prouincia aduocet Episcopum cognitorem. Quòd si aliquis Episcopus iudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere, vt iterùm concilium renouetur, si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur ab his, qui causam examinârunt, Iulio Romano Episcopo; & si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem causam esse, ut non refricentur ea, quæ acta sunt; quæ decreuerit, confirmata erunt. Si hoc omnibus placet? Synodus respondit: Placet.

6.q.4. Osius Episcopus dixit: Qd

des damnandas esse arbitror, ità vt nec laicam communionem in fine accipiat talis. Quòd si vobis omnibus placet, statuite. Vniuersi dixerunt: Placet.

Cap. 2.

Osius Episcopus dixit: Illud quoq; statutū sit, vt Episcopus de sua prouincia ad aliam prouinciam, in qua sunt Episcopi, non transeat, nisi fortè à fratribus inuitatus, nè videamur ianuā charitatis claudere.

Cap. 3.

Osius Episcopus dixit: Prouidendum est etiàm, vt si in aliqua prouincia fortè aliquis Episcopus contra fratrē suum Episcopum litem habuerit, nè vnus è duobus, ex alia prouincia aduocet Epōs ad iudicium.

Cap. 4.

Osius Episcop9 dixit: Quòd si aliquis Episcopus adiudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere, vt iterùm iudicium renouetur, si vobis placet, S. Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur vel ab his, qui examinauerunt, vel etiàm ab alijs Episcopis, qui in propinquo morantur, Romano Episcopo. Et si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem causam, vt ea non refricentur, quæ acta sunt; quæ decreuerit Romanus Episcopus, confirmata erunt. Si ergò omnibus placet, statuatur. Synodus respondit: Placet.

precio corruptos in Ecclesia sedetionem mouere vt eundē vtiq; velint habere Episcopū. Omninò ergò has fraudes & artes puniendas esse existimo, vt nemo possit qui est eiusmodi, ne in fine quidē laica communione dignus haberi. An ergò hæc placet sententia, respondete. Responderunt: Placent quæ dicta sunt.

Can. 3. Osius quoquè Episcopus dixit: Hoc quoque necessariò est adijciendum, vt nullus Episcoporum ex sua prouincia in aliam prouinciam, in qua sunt Episcopi, transeat, nisi utique à suis fratribus vocetur, nè videamur dilectionis fores claudere. Hoc autem etiàm similiter prouidendum est, vt si in aliqua prouincia Episcoporū quispiam aduersùs fratrem suum & coepiscopum negocium habeat, neuter eorum ex alia prouincia cognitores euocet. Si quis autem Episcoporum in aliquo negocio condēnandus visus fuerit, & existimet se non malam, sed bonam causam habere, vt etiàm rursùs iudicium renouetur, si vestræ dilectioni videtur, Petri Apostoli memoriam honoremus: vt de ijs qui iudicauerunt, scribatur Iulio Romanorum Episcopo, & per propinquos prouinciæ Episcopos, si opùs sit, iudicium renouetur, & cognitores ipse præbeat. Si autem probari non potest causam eius esse talem, ut eam rursùs iudicari opùs sit, quæ semèl sunt iudicata, non infirmentur.

Cap. 4.

Gaudentius Episcopus dixit: Addendum, si placet, huic sententiæ, quam plenam sanctitate protulisti, vt quum aliquis Episcopus depositus fuerit eorum Episcoporum iudicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamauerit agendum sibi negocium in vrbe Roma, alter Episcopus in eius cathedra, post appellationem eius, qui videtur esse depositus, omninò non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio

Cap. 5.

Gaudentius Episcopus dixit: Addendum est, si placet, huic sententiæ, quam plenam sanctitate protulistis, vt quum aliquis Episcopus depositus fuerit eorum Episcoporum iudicio, qui in vicinis commorantur locis, & proclamauerit agendum sibi negocium in vrbe Roma, alter Episcopus in eadem cathedra (post appellationem eius, qui videtur esse depositus) omninò non ordinetur, nisi causa fuerit in iu-

Can. 4. Gaudentius Episcopus dixit: Si videtur necesse esse adijci huic sententiæ, quam syncera dilectione plenam protulisti, vt si quis Episcopus fuerit depositus iudicio Episcoporum, qui sunt in vicinia, & dicat rursùs sibi responsionis negocium competere, non priùs in cathedram alius substituatur, quàm Romanus Episcopus, causa cognita, sententiam tulerit.

Osius

dicio Episcopi Romani determinata.

Cap. 5.

Dist. 65 c. si. Si for. I pro.

Osius Episcopus dixit: Si cõtigerit in vna prouincia, in qua plurimi fuerint Episcopi, vnum fortè remanere Episcopum, ille verò per negligentiã noluerit ordinare Episcopũ, & populi conuenerint, Episcopi vicinæ prouinciæ debent illum priùs cõuenire Episcopum, qui in ea prouincia moratur, & ostendere, ꝙ populi petant sibi rectorẽ, & hoc iustum esse, vt & ipse veniat, & cũ ipso ordinent Episcopum. Quòd si, conuentus literis, tacuerit & dissimulauerit, nihilq; rescripserit, satisfaciendum esse populis, vt veniãt ex vicina ꝓuincia Episcopi, & ordinent Episcopũ.

Cap. 6.

Licentia verò danda nõ est ordinandi Episcopum, aut in vico aliquo, aut in modica ciuitate, cui sufficit vnus presbyter, quia nõ est necesse ibi Episcopum fieri, nè vilescat nomen Episcopi & authoritas. Nõ debent illi ex alia prouincia

iudicio Romani Episcopi determinata.

Cap. 6.

Osius Episcopus dixit: Si cõtigerit in vna prouincia, in qua fuerint plurimi Episcopi, vnum fortè remanere Episcopum, ille verò per negligentiam noluerit ordinare Episcopum, & populi conuenerint: Episcopi vicinæ prouinciæ debent illum conuenire Episcopum, qui in eadem prouincia moratur, & ostendere, ꝙ populi petant sibi rectorem, & hoc iustum esse, vt & ipse veniat, & cum eo ordinent Episcopũ. Quòd si, conuentus literis, tacuerit & dissimulauerit, nihilq; respõderit, tunc satisfaciendũ esse populis, vt veniant ex vicinis ꝓuincijs, & ordinent Episcopũ.

Cap. 7.

De quibus suprà.

Iterùm licentia ordinandi Episcopum, danda passim nõ est. Si enim subitò aut vicus aliquis aut modica ciuitas, cui satis est vnus presbyter, voluerit sibi Episcopũ ordinari, ad hoc, vt vilescat nomẽ Episcopi

Osius Episcopus dixit: Placuit vt si quis Episcopus delatus fuerit, & cõgregati huius regionis Episcopi eum gradu mouerint, & veluti appellans confugerit ad beatissimũ Romanum Episcopum, & velit ipsum audire, & iustũ esse existimauerit eius rei examinationem renouari, coepiscopis scribere dignabitur qui sunt propinqui prouinciæ, vt ipsi diligenter & accuratè singula perscrutentur, & ex veritatis persuasione de re sententiam ferant. Si quis autem postulet suum negociũ rursùs audiri, & ad suã supplicationem Romanorum Episcopũ iudicare visum fuerit, à proprio latere presbyteros mittat, vt sit in potestate Episcopi, quod rectè habere ꝓbauerit & statuerit, oportere eos mitti qui cũ Episcopis sint iudicaturi, habentes authoritatẽ ei⁹ à quo missi sunt, & hoc ponendũ est. Si autẽ sufficere putauerit ad rei cognitionẽ & Episcopi sentẽtiam, faciet quod prudentissimo eius cõsilio rectè habere videbit. Responderũt Episcopi: Quæ dicta sunt, placuerũt. CAN. 5.

Osius Episcopus dixit: Si cõtigerit in vna prouincia, in qua sunt plurimi Episcopi, vnũ Episcopũ remanere, & ille per quandã negligentiã nolit cõuenire, & Episcoporum cõstitutioni assentiri, congregata autem populi multitudo suadeat & instet, vt fiat cõstitutio Episcopi, qui ab eis quęritur, oportet illũ priùs q̃ remansit, Episcopũ admoneri ꝑ literas exarchi ꝓuinciæ, dico autẽ Episcopi Metropolitani, ꝙ vult populus sibi pastorem dari, & existimo rectè habere hunc quoq; admitti vt adsit. Si autẽ literis rogatus nõ adfuerit, sed neque rescripserit, populi volũtati satisfiat. Oportet autẽ ex vicina quoq; prouincia accersi Episcopos ad Metropolitani Episcopi constitutionẽ: nõ licere autẽ simpliciter Episcopũ constituere in aliquo pago vel parua vrbe, cui vel vnus presbyter sufficit. Nõ necessè est enim illic Episcopum constitui, nè Episcopi nomen & authoritas vili- CAN. 6.

uincia inuitati facere Episcopum, nisi aut in his ciuitatibus, quæ Episcopos habuerunt: aut si qua talis aut iam populosa est ciuitas, quæ mereretur Episcopum. Si hoc omnibus placet? Synodus respundit: Placet.

Cap. 7.

11.q 9. Si quis episcopus accusatus.

Osius Episcopus dixit: Placuit autem, vt si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum deiecerint, si appellauerit, qui deiectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesię, & voluerit se audiri, si iustum putauerit, vt renouetur iudicium, vel discussionis examẽ, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omninò requirant, & iuxta fidem veritatis definiāt. Quòd si is, qui rogat causam suam iterùm audiri, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi, quid velit & quid æstimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui præsentes cum Episcopis iudicent, habentes eius authoritatem, à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit Episcopos sufficere, vt negocio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio suo iudicauerit.

pi & summi honoris authoritas, non debent illi, ex alia prouincia inuitati, facere Episcopum, nisi aut in ciuitatibus, quæ Episcopos habuerunt, aut si qua tam populosa est ciuitas, vel locus, qui mereatur habere Episcopum.

Cap. 8.

De accusatis Episcopis.

Osius Episcopus dixit: Et hoc placuit, vt si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint &c. *nam quæ restant, satis in litera quadrant, etiàm in capitulorum assignatione, exceptis quæ in margine annotabuntur, & excepto cap. 10. eo modo, quo in margine signatum est, & annotatum ex editione secunda. Sumtę, marginales additiones sumptæ ex eadem secunda editione &c.*

vilipendatur. Sed prouinciæ, vt priùs dixi, Episcopi debent in ijs vrbibus Episcopos constituere, vbi etiàm prius Episcopi fuerunt. Si autem inueniatur vrbs aliqua tam populosa, vt ipsa Episcopatu digna iudicetur, accipiat. An hoc omnibus placet? Responderunt omnes, Placet.

8 Osius episcopus dixit: Importunitates, & nimia frequentia, & iniustæ petitiones fecerunt, nos non tantam habere vel gratiam, vel fiduciam, dum quidam non cessant ad comitatum ire episcopi, & maximè Aphri, qui (sicuti cognouimus) sanctissimi fratris & coepiscopi nostri Grati salutaria consilia spernunt atque contemnunt, vt non solùm ad comitatum multas & diuersas ecclesiæ non profuturas perferant causas, vt fieri solet, aut oportet, vt aut pauperibus, aut viduis, aut pupillis subueniatur, sed & dignitates seculares, & administrationes quibusdam postulent. Hæc itaque prauitas olim non solùm murmurationes, sed & scandala excitat. Honestum est autem, ut episcopi intercessionem his præstēt, qui iniqua vi opprimuntur, aut si vidua affligatur, aut pupillus expolietur, si tamen isthæc nomina iustam habeant causam, aut petitionem. Si vobis ergò, fratres charissimi, placet decernite, nè episcopi ad comitatum accedant, nisi fortè hi, qui religiosi Imperatoris lite-

23.q 8. Si vobis fratres charissi.

Osius Episcopus dixit: Importunitas nostra & multa assiduitas & iniustæ preces effecerunt, vt nos non habeamus tantam gratiam & libertatem dicendi, quantam debebamus habere. Multi enim Episcopi non intermittunt ad castra accedere, & maximè Aphri, qui quemadmodùm cognouimus à dilecto fratre nostro & coepiscopo Grato, salutaria consilia non admittunt, sed ità contemnunt, vt vnus homo plurimas & diuersas & quæ non possunt iuuare Ecclesias, preces adferat, & non, vt debet fieri & conuenit, pauperibus & Laicis vel viduis opem & auxilium afferat, sed seculares dignitates & functiones aliquibus acquirat. Hæc ergò peruersitas (*exaúrus*) detrimentum non sine offendiculo & condemnatione nobis conciliat. Conuenientius autem esse existimaui, vt Episcopus illi suum auxilium præbeat, cui ab aliquo vis affertur, vel si quæ vidua iniuria afficiatur, vel si quæ rursùs orba priuetur ijs, quæ ad ipsam pertinent; si quidē hæc nomina iustè habent causam CAN. 7.

literis vel inuitati, vel euocati fuerint. Sed quoniam sæpè contingit, vt ad misericordiam Ecclesiæ confugiant, qui iniuriam patiuntur, aut qui peccantes in exilium vel insulas damnantur, aut certè quamcunque sententiam excipiunt, subueniendum est his, & sinè dubitatione petenda indulgentia. Hoc ergò decernite, si vobis placet. Vniuersi dixerunt: Placet, & constituatur.

9 Osius Episcopus dixit: Hoc quoque prouidentia vestra tractare debet, quia decreuistis, nè Episcoporum improbitas nitatur, vt ad comitatum pergant. Quicunque ergò (quales superiùs memorauimus) preces habuerint vel acceperint, per diaconum suum mittant, quia persona ministri inuidiosa non est, & quæ impetrauerit, celeriùs poterit referre. Et hoc consequens esse videtur, * vt de qualibet prouincia Episcopi ad eum fratrē & coepiscopū nostrū preces mittant, qui in metropoli consistit, vt ille & diaconum eius, & supplicationes destinet, tribuens commendatitias epistolas pari ratione ad fratres & coepiscopos nostros, qui in illo tempore in his regionibus & vrbibus morantur, in quibus felix & Beatus Augustus rem publicam gubernat. Si verò habet Episcopus amicos in palatio, qui cupit aliquid (quod tamen honestum est) impetrare, non prohibetur per diaconum suum & rogare, ac significare his, quos scit benignam intercessionem sibi absenti posse præstare.

Aliàs sic legitur: * vt vnusquisque, qui preces habuerit, eas ad fratres & coepiscopos nostros, qui in maxima ciuitate, id est, qui ī metropole consistunt, mittat, & illi per suos diaconos destinent tribuendo commendatitias &c.

10 Qui verò Romam venerint, sicut dictum est, sanctissimo fratri & coepiscopo nostro Romanæ Ecclesiæ preces, quas habent, tradant, vt & ipse priùs examinet si honestæ & iustę sunt, & præstet diligentiam atque solicitudinem, vt ad comitatum proferantur. Vniuersi dixerunt, placere sibi, & honestum esse consilium. Alypius Episcopus dixit: Si propter pupillos & viduas, vel laborantes, qui causas non iniquas habent, susceperint peregrinationis incommoda, habebunt aliquid rationis: nunc verò cùm ea postulent præcipuè, quæ sinè inuidia * hominum, & sinè repræhensione esse non possunt, non necessè est eos ire ad comitatum.

*omniū &

11 Gaudentius Episcopus dixit: Ea, quæ salubriter prouidistis conuenientia & æstimatione omnium, & Deo placitura & hominibus, tenere hactenùs firmitatem possunt, si metus huic sententiæ coniungatur. Scimus enim & ipsi, sæpissimè propter paucorum impudentiam, religiosum sacerdotale nomen fuisse

sam & supplicationē. Si itaque dilecti fratres hoc omnibus videtur, statuite nullū oportere Episcopū ad castra accedere, præter eos quos pius Imperator noster suis literis accersit. Sed quia sæpè contingit aliquos, qui egent misericordia, ad Ecclesiā confugere, qui propter sua peccata vel relegatione, vel in insulam deportatione damnati sunt, vel quamuis aliam sententiam accepere, ijs non esse negandum auxiliū, sed sinè cunctatione & dubitatione ijs veniam esse petendam. Si vtique hoc quoque placet, omnes vnà quoque vestrum suffragium ferte. Responderunt omnes: Decernatur & hoc.

Osius Episcopus dixit: Hoc quoquè vestra solertia iudicet, vt quia visum est, nè aliquis Episcopus in condemnationem incidat ad castra veniens, si qui eorum, quorum superiùs meminimus, tales habeant preces, per propriū ministrum peragant. Ministri enim persona non est inuidiosa, & quæ mandata fuerint, citiùs ferre poterit. Can.8.

Osius Episcopus dixit: Hoc quoque consequens esse existimo, vt in quacunque prouinciæ Episcopi ad fratrem & coepiscopum suum mittunt supplicationes, is qui est in maiori ciuitate, hoc est, in metropoli, ipse ministrum suum & supplicationes mittat, præbens ei cōmendatitias quoque literas, scribens scilicet per consequentiam etiàm ad fratres & coepiscopos nostros, qui scilicet illo tempore in locis vel vrbibus agant, in quibus Imperator imprimis pius Rempublicam gubernat. Si quis autem Episcopus habet amicos in aula palatij, & velit aliquid quod sit honestum & iustū impetrare, nè prohibeatur per suum ministrū & rogare, & ijs mandare, vt bonum suum auxilium ei velint præbere. Qui autem Romam accedunt, quemadmodùm superiùs dictum est, dilecto fratri nostro & coepiscopo Iulio, preces quas habet dandas, præbere debent, vt ipse prius examinet, nisi aliquæ earum sint imprudentes, & sic suam authoritatem & curam (προνοίας) præbens, eos ad castra mittat. Omnes Episcopi dixerunt eis placere, & esse conuenientissimum hoc consilium. Can.9.

Osius

fuisse reprehensum. Si igitur aliquis contra omnium sententiam nisus, voluerit ambitioni magis placere, quàm DEO, is debet scire, causis redditis, honorem dignitatemque se amissurum. Quòd ità demùm compleri poterit, si vnusquisque nostrûm, qui in canali constitutus est, quum progredientem Episcopum viderit, inquirat transitum eius: causas videat: quò tendat, agnoscat: & si quidem eum inuenerit ire ad comitatum, requirat & illud, quod superiùs compræhensum est, nè fortè inuitatus sit, vt ei facultas eundi permittatur. Si verò (vt superiùs memorauit sanctitas vestra) propter desideria & ambitiones ad comitatũ pergat, neq; in literis eius subscribatur, neque in communionem recipiatur. Si vobis placet, omnium sententia confirmari debet. Vniuersi dixerunt, hoc honestum esse, & placere sibi hanc constitutionem.

12 Osius Episcopus dixit: Sed & moderatio necessaria est, dilectissimi fratres, nè adhuc aliqui, nescientes quid decretum sit in synodo, subitò veniant ad ciuitates eas, quæ in canali sunt. Debet ergò Episcopus ciuitatis ipsius, admonere eum & instruere, & ex eo loco diaconum suum mittat admonitus: ipse tamẽ redeat in parochiam suam.

Dist. 61. Osius Episcopus. 13 Osius Episcopus dixit: Et hoc necessarium arbitror, vt diligentissimè tractetis, si fortè, aut diues, aut scholasticus de foro, aut ex administratione Episcopus fuerit postulatus, vt non priùs ordinetur, nisi antè & lectoris munere, & officio diaconi, aut presbyteri fuerit perfunctus, & ità per singulos gradus (si dignus fuerit) ascendat ad culmen Episcopatûs. Potest enim per has promotiones, quæ habebunt vtique prolixum tempus, probari, qua fide sit, quàve modestia, qua grauitate & verecundia. Et si dignus fuerit probatus, diuino sacerdotio illustretur: quia conueniens non est, nec ratio vel disciplina patitur, vt temerè, vel leuiter ordinetur, aut Episcop⁹, aut presbyter, aut diaconus, qui neophytus est, maximè cùm & magister gentium beatus Apostolus, nè hoc fieret, denunciasse & prohibuisse videatur, sed hi, quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata. Vniuersi dixerunt placere sibi hæc. 1.Tim.3.c

Osius Episcopus dixit: Hoc quoque necessarium existimo, vt cum omni cura & diligẽtia examinetur, vt si qs diues, vel ex foro scholasticus, Episcopus fieri dignus habeatur, non priùs constituatur, quàm lectoris, & diaconi, & presbyteri ministeriũ peregerit: vt in vnoquoque gradu si dignus existimatus fuerit, ad Episcopatûs fastigium per progressionẽ possit ascendere. Habebit autem vniuscuiusque ordinis gradus nõ minimi, scilicet temporis longitudinem, per quod & fides, & morum probitas, & cõstantia, & moderatio possit cognosci, & ipse diuino sacerdotio dignus existimatus, maximum honorem assequetur. Neque enim conuenit, neque scientia & bona cõuersatio hoc recipit, vt temerè & leuiter ad id accedatur, vt Episcopus, vel presbyter, vel diaconus promptè ac facilè constituatur. Sic enim meritò neophytus existimetur, quandoquidẽ beatissimus Apostolus, qui fuit etiàm doctor gentium, maximè prohibuisse videtur, nè celeres fierent constitutiones. Longissimi enim temporis probatio, & conuersationem & vniuscuiusque mores non improbabiliter exprimere poterit. Omnia dixerunt ipsis placere, & omninò non oportere ea subuertere. CAN. 10.

14 Osius Episcopus dixit: Et hoc quoq; statuere debetis, vt Episcopus si ex alia ciuitate cùm venerit ad aliam ciuitatẽ, vel ex prouincia sua ad aliam prouinciã, & ambitioni magis quàm deuotioni seruiens, voluerit in aliena ciuitate multo tempore residere, (Fortè enim euenit, Episcopum loci non esse tam instructum, neq; tam doctum) is verò qui aduenit, incipiat contemnere eum, & frequenter facere sermonem, vt dehonestet & infirmet

Osius Episcopus dixit: Hoc quoque definire debemus, vt quandò Episcopus ex alia ciuitate in aliam ciuitatem, vel ex alia prouincia in aliam prouinciam accesserit, iactationis gratia proprijs laudibus seruiens, vel religionis sanctificationi, & velit longiori tempore illic agere: illius autem ciuitatis Episcopus doctrinæ non fuerit peritus, nè illum despiciat, & frequentiùs concionetur, studens dedecore afficere & vilipendere personam. CAN. 11.

Epi-

met illius personam, ità vt ex hac occasione non dubitet relinquere adsignatam sibi ecclesiam, & transeat ad alienam. Definite ergò tempus, quia & non recipi Episcopum, inhumanum est, & si diutiùs resideat, perniciosum est: hoc ergò nè fiat, prouidendum est. Memini autem, superiore concilio fratres nostros constituisse, vt si quis laicus in ea, in qua commoratur ciuitate, tres dominicos dies, idest, per tres septimanas, non celebrasset conuentum, communione priuaretur. Si ergò hæccirca laicos constituta sunt, multò magis Episcopo non licet, nec decet, si nulla sit tam grauis necessitas, quæ detineat, vt ampliùs à suprà scripto tempore absens sit ab ecclesia sua. Vniuersi dixerunt placere sibi.

15 Osius Episcopus dixit: Quia nihil prætermitti oportet, sunt quidam fratres & coepiscopi nostri, qui nō in ea ciuitate resident, in qua videntur Episcopi esse constituti: vel certè quòd paruam rem illic habeant, alibi autem idonea prædia habere cognoscuntur, vel affectionem proximorum, quibus indulgeant, hactenùs permitti eis oportet, vt accedant ad possessiones suas, & disponant vel ordinent fructum laboris sui, vt post tres dominicas, id est, post tres hebdomadas, si morari necesse est, in suis potiùs fundis morentur. Aut si est proxima ciuitas, in qua est presbyter, nè sine ecclesia videatur facere diem Dominicum, illuc accedat, vt neque res eius domesticæ per absentiam eius detrimentum sustineant, & non frequenter veniendo ad ciuitatem, in qua Episcopus moratur, suspicionem iactantiæ & ambitionis euadat. Vniuersi dixerunt, placere sibi.

16 Osius Episcopus dixit: Hoc quoq; omnibus placeat, vt siue diaconus, siue presbyter, siue quis clericorū ab Episcopo suo cōmunione fuerit priuatus, & ad alterum perrexerit Episcopum, & scierit ille, ad quem confugit, eum ab Episcopo suo fuisse abiectum, non oportet vt ei cōmunionem indulgeat. Quod si fecerit, sciat se, conuocatis Episcopis, causas esse dicturum. Vniuersi dixerunt: Hoc statutū & pacem seruabit, & concordiam custodiet.

11.q.3. Si forte Episcop⁹ iracūd. & in decr. Iuo. lib.5. 17 Osius Episcopus dixit: Quod me adhuc mouet, reticere non debeo. Si Episcopus quis fortè iracundus, (quod esse non debet) citò asperè commoueatur aduersùs presbyterum, siue diaconum suum, & exterminare eum de ecclesia voluerit: prouidendū est, nè innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideò habeat potestatem is, qui abiectus est, vt Episcopos finitimos interpellet, & causa eius audiatur, ac diligentiùs tractetur, quia nō oportet ei negari audientiam roganti. Et ille Episcopus, qui aut iustè, aut iniustè eum abiecit, patienter accipiat, vt negocium discutiatur, vt ꝓbetur sententia eius à plurimis, vel emēdetur.

Episcopi. Hic enim prætextus solet turbas excitare, & eiusmodi calliditate alienam sedem sibi conciliare & attrahere studere, cùm non dubitet sibi traditam Ecclesiam relinquere, & in aliam transire. Ad hoc ergò tempus definiendum est. Nam Episcopum non recipi, inhumanum & inciuile existimatum est. Recordemini autem patres nostros in tēpore præterito iudicauisse, vt si quis laicus in vrbe agens, tribus diebus dominicis in tribus hebdomadibus non conueniat, is communione moueatur. Si hoc ergò de laicis statutum est, non oportet nec conuenit, sed neque est vtile Episcopum, si nullam habet grauiorem necessitatem, vel negocium difficilius, longiùs à sua abesse Ecclesia, & sibi commissum populum dolore afficere. Omnes Episcopi dixerunt, hanç quoquè sententiam esse conuenientissimam.

Osius Episcopus dixit: Quia nihil est prætermittendum, hoc quoque definiatur: Quidā fratres & coepiscopi in ciuitatibus, in quibus Episcopi constituuntur, videntur valdè pauca quę sibi sint propria, possidere: in alijs autem locis magnas possessiones, ex quibus etiàm possunt opē ferre pauperibus: ijs ità esse concedendū iudico, vt si in suas possessiones venturi sunt, & fructus suos collecturi, tribus diebus dominicis, idest, tribus septimanis in suis possessionibus degant: & in ecclesia, quæ propè est, in qua presbyter populum congregat, nè à cōmunione alienus videatur, conueniat & sacrificium celebret, & nè frequētiùs in ciuitatem, in qua est Episcopus, adsit. Eo enim modo & res eius propter ipsius absentiam nihil detrimenti patientur, & arrogantiæ ac superbiæ crimen effugere videbitur. Omnes Episcopi dixerunt: Placet hæc quoque constitutio. Can. 12.

Osius Episcopus dixit: Hoc quoquè omnibus placeat, vt si diacon⁹, vel presbyter, vel etiàm aliquis ex clericis sit excommunicatus, & ad alium episcopum qui eum nouit confugerit, scientem eum à proprio episcopo esse communione motum, non oportere Episcopo & fratri suo iniuriam facientem, ei cōmunionem præbere. Sin autem hoc facere ausus fuerit, sciat cùm conuenerint Episcopi, seipsum causam esse dicturum. Can. 13.

Osius Episcopus dixit: Quod autem me vndiquaque mouet, reticere non debeo. Si inueniatur quis Episcopus ad iram propensus, quod quidem ab eiusmodi homine abesse debet, & aduersùs presbyterum vel diaconum citò commotus, eum ex ecclesia ejicere voluerit, prouidendum est nè is repētè cōdemnetur & communione priuetur. Omnes Episcopi dixerunt: Qui ejicitur, potestatem habeat confugiendi ad episcopatum Metropolis eiusdem prouincię. Si autem Metropolitanus abest, ad finitimum cōcurrendi, & rogandi, vt suum negocium accuratè examinet. Neque enim non sunt aures præbēdæ ijs qui ro- Can. 14.

detur. Tamen priùs quàm omnia diligenter & fideliter examinentur, eum qui fuerit à communione separatus, ante cognitionem nullus debet præsumere, vt eum communioni societ. Hi uerò qui conueniunt ad audiendum, si uiderint clericorum esse fastidium & superbiam, quia iam non decet, vt Episcopus iniuriam uel contumeliam patiatur, seuerioribus eos uerbis castigent, ut obediant honesta præcipienti Episcopo: quia sicut ille clericis synceram exhibere debet amorem charitatis, ità quoque uicissim ministri infucata debent Episcopo suo exhibere obsequia.

18 Ianuarius Episcopus dixit: Illud quoquè statuat sanctitas uestra, vt nulli Episcopo liceat alterius Episcopi ciuitatis ministrum ecclesiasticum solicitare, & in suis parochiis ordinare. Vniuersi dixerunt: Placet, quia ex his contentionibus solet nasci discordia, & ideò prohibet omnium sententia, nè quis hoc facere audeat.

19 Osius Episcopus dixit: Et hoc uniuersi constituimus, vt quicunque ex alia parochia uoluerit alienum ministrum, sinè consensu Episcopi ipsius, & uoluntate ordinare, non sit rata ordinatio eius. Quicunque autem hoc vsurpauerit, à fratribus & coepiscopis nostris & admoneri debet, & corrigi.

20 Aetius Episcopus dixit: Non ignoratis, quanta & qualis sit Thessalonicensium ciuitas. Sæpè ad eam ueniunt ex alijs regionibus presbyteri & diaconi, & non sunt contenti breui tempore morari, & aut resideot ibì, aut certè uix post longa spatia ad sua redire cogūtur. Vniuersi dixerunt: Ea tempora, quæ constituta sunt circa Episcopos, & circa has personas obseruari debent.

21 Osius Episcopus dixit: Suggerente fratre & coepiscopo nostro Olympio, etiam hoc placuit. ut si aliquis uim perpessus est, & iniquè expulsus pro disciplina & catholica confessione, uel pro defensione ueritatis, effugiens pericula innocens & deuotus, ad aliam uenerit ciuitatem, non prohibeatur immorari, q̄ diù aut redire possit, aut iniuria eius remedium acceperit: quia durum est, eum qui persequutionem patitur, non recipi. Etiàm & larga beneuolentia & humanitas ei est exhibenda. Omnis synodus dixit: Vniuersa quæ constituta sunt catholica Ecclesia in uniuerso orbe diffusa, custodiet. Et subscripserunt, qui conuenerant Episcopi omnes sic: Ego ille Episcopus illius ciuitatis & prouinciæ illius, ità credo sicut suprascriptum est.

Huic concilio teste D. Athanasio, circiter 300. Episcopi interfuere.

rogant. Ille quoque Episcopus qui iure uel iniuria eum expulit, æquo animo ferre debet, vt rei fiat examinatio, & uel eius confirmetur sententia, uel corrigatur. Priusquàm autem diligenter & ex fide singula examinata fuerint, qui communionem non habet, non debet ante rei cognitionem sibi suo iure communionem tribuere. Si autem clerici aliqui conuenerint, & eius superbiam & arrogantiā uiderint, quia non conuenit contumeliam uel iniustam expostulationem pati, acerbioribus & grauiorib. uerbis eum debent corrigere, ut ei qui iubet quæ decet, inseruiant & obediant. Sicut enim debet Episcopus ministris synceram dilectionem & affectionem præbere, eodem modo & subiecti debent Episcopis non fraudulentum ministerium & obsequium exhibere.

Osios Episcopus dixit: Hoc quoque omninò definiamus, vt si quis Episcopus ex alia parochia velit alienum ministrum sinè consensu proprij Episcopi in aliquo gradu constituere, irrita & infirma eiusmodi constitutio existimetur. Si qui autem hoc sibijpsis permiserint, à fratribus & coepiscopis & admoneri & corrigi debent. Omnes dixerūt: Hoc quoque decretum stet firmum & immobile. Can. 15.

Aetius Episcopus dixit: Non ignoratis cuiusmodi & quanta sit Thessalonicensium Metropolis. Sæpè itaq; ad eam ex alijs prouincijs presbyteri & diaconi accedunt, & breuis temporis mora nō contenti, permanent, & omne tempus illic agentes trāsigunt: uel uix tandèm post plurimū tps in suas Ecclesias reuerti coguntur. de ijs ergò definiendū est. Osius Episcopus dixit: Ea decreta quæ de Episcopis constituta sunt, seruentur etiā in huiusmodi personis. Can. 16.

Osius Episcopus dixit, Suggerente fratre nostro Olympio hoc quoquè placuit, ut si quis Episcopus uim passus, iniustè eiectus sit, vel propter scientiam, vel propter catholicæ Ecclesiæ confessionem, vel propter veritatis defensionē & fugiens periculum, innocens execrationi subiectus in aliā vrbē venerit, nè prohibeatur illic tam diù agere donèc reuertatur, vel à facta sibi iniuria possit liberationem inuenire. Durum enim est, atq; adeò grauissimum, eum qui iniustam eiectionem passus est, à nobis non suscipi. Is enim debet à nobis plurima benignitate & humanitate excipi. Can. 17.

Gaudentius Episcopus dixit: Scis frater Aetie, quòd tunc cùm Episcopos constitutus es, pax deinceps viguit, nè aliquæ discordiæ reliquiæ remaneant, visum est vt q à Musæo & Eutychiano constituti sunt, quia nulla eorum culpa inueniebatur, omnes susciperentur. Can. 18.

Can. 19. Osius Episcopus dixit: Meæ mediocritatis hæc est sententia: Quia quieti & patientes esse debemus & sufficientem in omnes habere misericordiam, eos qui semel in clerum ecclesiasticum ab aliquibus fratribus nostris promoti sunt, si nolint redire ad eas, ad quas nominati sunt Ecclesias, deinceps non admitti: Eutychianum autem ne Episcopi quidem sibi nomen usur-

vſurpare, ſed neque Muſæum vt Epiſcopum exiſtimari. Si autem laicum petiuerint, nō oportere eis denegari. Omnes dixerunt, Placet.

Can. 10. Gaudentius Epiſcopus dixit: Hæc ſalutariter & conſequenter definita, & noſtræ ſacerdotū dignitati conuenienter, & quæ Deo & hominibus placuerunt, potentiam & vires ſuas obtinere non poterunt, niſi etiam metus editas ſententias conſecutus fuerit. Ipſi enim ſcimus, ſæpè propter paucorum impudentiam, diuinum & imprimis venerandum ſacerdotij nomen in damnationem incurriſſe. Si quis ergò præter ea, quæ omnibus viſa ſunt, auſus fuerit, ſtudens faſtui & arrogantiæ magis quàm Deo placere, aliquid aliud agere, ſciat iam ſe eum conſtituere, & Epiſcopatus honorem & authoritatem amittere. Omnes reſponderunt: Decet, & placet nobis hæc ſententia.

Porrò autem hoc quoquè illinc erit maximè notum & comprobatum, ſi vnuſquiſque veſtrûm, qui eſtis in tranſitu, ſeu canali (κανάλιν) conſtituti Epiſcopi, cùm viderit Epiſcopum, quærat cauſam aduentûs, & quò pergit: & ſi eum quidem in caſtra proficiſcentem inuenerit, quærat conditiones quæ ſuperiùs propoſitæ ſunt: & ſi euocatus veniat, ei abeunti nihil impedimenti fiat. Sin autem oſtentationis gratia, quemadmodùm veſtræ dilectioni ſuperiùs dictū eſt, vel propter aliquorum preces in caſtra feſtinat, nec literis eius ſubſcribat, nec cum eo communicet. Omnes dixerunt: Hoc quoque decernatur.

Hactenùs verſio Gentiani.

¶ Inter cæteros ergò, qui ſubſcripſerunt, nominatim ſequentes exprimuntur.

Athanaſius Epiſcopus ciuitatis Alexandriæ magnæ.
Arius Epiſcopus
Alexander Epiſcopus ciuitatis Meſeniæ.
Annianus Epiſcopus ciuitatis Caſtulonis.
Aſclepius Epiſcopus ciuitatis Gazæ.
Athenodorus Epiſcopus ciuitatis Plateæ.
Alexander Epiſcopus ciuitatis Lariſſæ.
Alypius Epiſcopus ciuitatis Megaridis.
Aſterius Epiſcopus ciuitatis
Alexander Epiſcopus ciuitatis Maroneæ.
Baſſus Epiſcopus ciuitatis Diocletianopolis.
Coſtus Epiſcopus ciuitatis Cæſarauguſtanæ.
Chrocras Epiſcopus ciuitatis
Calepodius Epiſcopus ciuitatis Neapolitanæ.
Calimis Epiſcopus ciuitatis Ripeñ.
Dioſcorus Epiſcopus ciuitatis Theraſiæ.
Domitianus Epiſcopus ciuitatis Auguſtæ.
Dias Epiſcopus ciuitatis * Aſophis. (* Pſophis)
Dionyſius Epiſcopus ciuitatis * Helidis. (* Heliceæ)
Diodorus Epiſcopus ciuit. Tenedos inſulæ.
Eutherius Epiſcop⁹ ciuit. Prochitę de Cādos.
Euagrius Epiſcopus ciuit. Heracleanopolis.
* Erius Epiſcopus Theſſalonicæ ciuitatis. (* Aetius)
Eutherius Epiſcopus ciuitatis
Eutychius Epiſcopus ciuitatis
Florentinus Epiſcopus ciuitatis Emeritæ.
Fortunatianus Epiſcopus ciuitatis Aquileiæ.
Gaudentius Epiſcopus ciuitatis * Naiſo. (* Naiſi.)
Gerontius Epiſcopus ciuitatis * Brebi. (* Beri)
Heliodorus Epiſcopus ciuitatis Nicopolis.
Hymenæus Epiſcopus ciuitatis Cyperæ. (* Beroæ)
Ianuarius Epiſcopus ciuitatis Beneuentanæ.
Ionas Epiſcopus ciuitatis * Partecopolis. (* Pareco-polis, vel, Partheno polis)
Iulius Epiſcopus ciuitatis * Tibiſcæ. (* Thisbæ)
Irenæus Epiſcopus ciuitatis & Inſulæ.
Lucius
Lucius Epiſcopus ciuitatis Veronæ.
Maximus
Moyſcus Epiſcopus ciuitatis Thebanæ.
Macedonius Epiſcopus ciuitatis Vlpianæ.
Martyrius Epiſcopus ciuitatis Neapolis.
Marcellus Epiſcopus ciuitatis Ancyranæ.
Marcus Epiſcopus ciuitatis * Sciſſiæ. (* Ciſſiæ)
Oſius Epiſcopus ciuitatis Cordubenſis.
Porphyrius Epiſcopus ciuitatis Philippis.
Paregorius Epiſcopus ciuitatis Scupis.
Protaſius Epiſcopus ciuitatis Mediolaneñ.
Palladius Epiſcopus ciuitatis Dieñ.
Prætextatus Epiſcopus ciuit. Barchinonēſis.
Protogenes Epiſcopus ciuitatis Sardicæ.
Proſtrarcus Epiſcopus ciuitatis Patras.
Stercorius Epiſcopus ciuitatis Canuſiæ.
Seuerus Epiſcopus ciuitatis Raueñ.
Tychius Epiſcopus ciuitatis * Metonæ. (* Mothonæ)
Tryphon Epiſcopus ciuitatis * Macaræ. (* Marathon)
Vincentius Epiſcopus ciuitatis Capuanæ.
Verus Epiſcopus ciuitatis Lugdunenſis.
Vitalis Epiſcopus ciuitatis Aquiripenſis.
Vrſacius Epiſcopus ciuitatis Brixieñ.
Valens Epiſcopus ciuitatis * Scythopolis Arcadiæ. (* Stymphali)
Zoſimus Epiſcopus ciuitatis * Lichnidi.

THEODORETUS:

Ex libr. 4. hiſt. trip. c. 24. Et Theod. l. 2. cap. 8.

1 Quæ verò Sardicæ geſta ſint, Concilij literæ clariùs edocebunt, quas propter modum explanationis huic ſcripturæ interponere nō omiſi.

EPISTOLA SARDICENSIS Concilij ad omnes Epiſcopos.

SAncta ſynodus Dei gratia Sardicæ congregata, ex vrbe Roma, Hiſpanijs, Gallijs, Italia, Campania, Calabria, Aphrica, Sardinia, Pannonia, Myſia, Dacia, Dardania, altera Dacia, Macedonia, Theſſalia, Achaia, Epiro, Thracia, Rhodope, Aſia, Caria, Bithynia, Helleſponto, Phrygia, Piſidia, Cappadocia, Ponto, Cilicia, altera Phrygia, Pamphylia, Lydia, Inſulis Cycladibus, Aegypto, Thebaide, Libya, Galatia, Paleſtina, & Arabia, vniuerſis coepiſcopis & comminiſtris ſanctę & Apoſtolicæ Eccleſię dilectiſſimis fratribus in Domino ſalutem.

1 Multa quidem ac ſæpiùs, Arianam veſaniam ſequentes, præſumpſerunt aduerſùs DEI ſeruos, & rectam fidem cuſtodientes,

Adulteram nanq; doctrinam proponentes, orthodoxos expellere sunt conati, & intantùm insurrexerunt aduersùs fidem, vt neque auditus Deo amabilium lateret Imperatorũ. Igitur, gratia Dei cooperante, etiàm ipsi pijssimi principes ex diuersis nos prouincijs & ciuitatibus colligentes, sanctum hoc Concilium in Sardicensium celebrari vrbe praeceperunt, vt ablata omni discordia, & omni perfidia procùl expulsa, sola Christi pietas apud omnes inuiolata seruetur. Venerunt enim Orientales Episcopi, à pijssimis Imperatoribus inuitati, praecipuè propter famam, quae de charissimis nostris fratribus & comministris fuerat diuulgata, id est, Athanasio Alexandrino, & Marcello Ancyrae Galatiae, & Asclepa Gazęo: forsan etiàm ad vosipsos detractiones huiusmodi peruenerunt, quomodò etiàm nostras aures venulare conati sunt, vt ea, quae contra innocentes referunt, vera esse credantur, & iniqua haereseos celetur opinio. Sed haec diutiùs facere permissi non sunt. Etenim praesul Ecclesiarum Dominus est, qui pro his & pro vniuersis mortem sustinuit, & per eas ascensum ad coelos nobis omnibus condonauit. Pridèm itaque Eusebius, & Maris, & Theodorus, atque Theognius, Vrsacius, & Valens, & Menophantus & Stephanus, scripserunt Iulio comministro nostro, Ecclesiae Romanae Pontifici, contra praedictos consacerdotes nostros, id est, Athanasium Episcopum Alexandriae, & Marcellum Episcopum Ancyrae Galatiae, & Asclepam Gazae. Scripserunt quoquè ex aliis partibus Episcopi, testimonium perhibentes puritati Athanasij consacerdotis nostri, & ea, quae ab Eusebio & consectatoribus eius gesta sunt, nihil aliud quàm mendacijs & calumnijs plena esse adfirmantes. Quum vtiq; euocati à charissimo & consacerdote Iulio, & non occurrentes, (sicut scriptis eiusdem Episcopi Iulij comprobatur) apertè videantur calumniatores existere. Nam si de gestis contra eos habitis praesumpsissent, non cunctarentur occurrere. Veruntamen etiàm ex his, quae fecerunt in hoc sancto magnoque concilio, eorum machinatio euidenter apparet. Venientes enim in Sardicensium ciuitatem, atque uidentes fratres nostros, Athanasium, Marcellum, Asclepam & caeteros, ad iudicium accedere timuerunt. Et non semèl, non secundò, sed etiàm frequenter citati, vocationibus obedire noluerunt, congregatis videlicet in concilio, Osio longaeuo (qui propter aetatem atque confessionem, tantumque laborem, omni honore dignus apparuit) & reliquis, sustinentibus & inuitantibus eos ingredi iudicium, vt quae contra absentes consacerdotes diffamauerant, atque conscripserant, praesentes ostenderent. Sed (sicut praediximus) euocati, non venerunt, ut etiàm in hoc calumniam propriam ostenderent, & quodammodò, respuendo iudicium, insidias suas & molimina proclamarent. Nam qui de suis dictis confidunt, etiàm ad faciem probare non fugiunt. Ioan. 3. Quia verò non occurrerunt, nullum de eis ignorare confidimus, (si forsan rursùs illic quicquam machinari voluerint) quòd nihil habentes, quo possint consacerdotes nostros arguere, absentibus detrahunt, praesentes effugiunt. Fugerunt enim, charissimi fratres, non solùm propter calumniam aduersùs istos instructam, verùm quia suos pro diuersis criminibus accusatores occurrisse viderunt. Proferebantur enim vincula & catenae, venerant homines ab exilio, & consacerdotes, necnon cognati, pariter, & amici eorum, qui propter eos mortui dignoscuntur. Et, quod est admirandùm, aderant Episcopi, quorum vnus quidem catenas gestabat & vincula, quibus vinctus fuerat propter eos. Alij verò eorum insidijs mortẽ sibi testabantur inflictam: quia ad tantam superbiam sunt perducti, vt etiàm Episcopum occidere conarentur, quem nisi fuga liberasset, obierat. Venit etiàm consacerdos noster Theodulus, fugiẽs eorum molimina, quibus fuerat iussus occidi. Alij verò gladiorum vulnera demonstrabant, alij famẽ se ab eis passos ingemiscebant, & haec non quilibet homines testabantur, sed omnes Ecclesiae, pro quibus hi, qui occurrerunt, & qui legatione fungebantur, insinuabant violentiarum pestes, armatos milites, populos cum fustibus, iudicũ terrores, falsarum literarum obiectiones. Lectae sunt enim literae Theognij contra sacerdotes nostros, Athanasiũ, Marcellum, & Asclepam, vt etiàm Imperatores mouisse viderentur. Quas literas diaconi Theognij vulgauerunt. Super haec autem virginum nuditates, Ecclesiarum incendia, carceres contra consacerdotes nostros adhibitos. Quae omnia praelia non nisi pro detestabili Arianorum haeresi commisisse noscuntur. Quisquis enim eorum respuisset ordinationem, atq; communionẽ, his necessariò subdebatur iniurijs. Conspicientes igitur facinorum suorum angustias, confusi recesserunt. Et vlteriùs haec non valentes abscondere, in Sardicensium venerunt vrbem, vt per aduentum suum, quasi talia se nequaquàm perpetrasse monstrarent. Vidẽtes autem quibus calumnias irrogârant, & oppressos à se, simul accusatores & increpationes prae oculis suis habentes, euocati, ad iudicium ingredi nequiuerunt, Athanasio quippe, Marcello & Asclepa nostris consacerdotibus fiducialiter agẽtibus, & valdè ingemiscentibus, & imminentibus, atq; prouocantibus eos, & promittentibus, nõ solùm se calũnias euidenter ostendere, sed etiàm quae in eorum Ecclesias deliquissent: illi verò tanto consciẽtiae terrore constricti sunt, vt fugerent, & per fugam suas calumnias aperirẽt, delictaq; sua iudicij declinatione faterentur. Et licet non solùm ex prioribus, sed etiã ex istis malitia eorum, atq; calumniae pateſiant, tamẽ vt

neque per fugā occaſionem alterius iniquitatis accipiant, curauimus, contra veritatem facta eorum molimina examinare. Et hoc propoſito, ex his quæ geſta ſunt, eos calūniatores inuenimus, & nihil aliud, niſi aduerſus conſacerdotes noſtros inſidias inſtitutas. Nam * Arſeniū quē dicebant ab Athanaſio peremptum, hic viuit, & inter viuentes commorari dinoſcitur: ex quo etiàm alia probantur eſſe conficta. Quòd verò etiàm calicem diuulgauerunt fractum à Macario Athanaſij presbytero, teſtati ſunt, qui de Alexandria & Mareote venerunt, nihil tale fuiſſe geſtum. Sed etiàm Epiſcopi Ægypti, Iulio conſacerdoti noſtro ſcribentes, valdè affirmabant, quòd neque ſuſpicio fuiſſet huiuſmodi. Proindè dixerunt monimenta aduerſùs eos fuiſſe confecta, quæ tamen, probatum eſt, ex vna parte celebrata: in quibus geſtis pagani examinabantur & catechumeni, ex quibus vnus catechumenus inquiſitus, ait intus ſe fuiſſe, quando Macarius venerat ad eundem locum. Alter autem interrogatus, dixit illum famoſiſſimum Iſchyram tunc ægrotaſſe, & in cellula iacuiſſe: vt ex hoc appareat, nihil geſtum ex omnibus ſacramentis, eò quòd & catechumeni intùs fuiſſent, & Iſchyras non adeſſet, ſed iaceret ægrotus. Is nanque maligniſſimus Iſchyras, mentitus quòd Athanaſius quoſdam ſacros incendiſſet libros, illo tempore ægrotaſſe declaratus eſt, quandò Macarius ibi fuit. Vndè etiàm ex hoc calumniator apparuit. Deniquè pro huiuſmodi calumniæ mercede dederunt Iſchyræ nomen epiſcopi, qui neque presbyter fuerat aliquandò. Duo nanque presbyteri, qui cum Melitio aliquandò degebant, & poſteà à beato Alexandro Epiſcopo ciuitatis Alexandrinæ ſuſcepti ſunt, & cum Athanaſio conſtituti, teſtati ſunt, nunquàm illum presbyterum fuiſſe Meletij, neque habuiſſe Meletium in Mareote Eccleſiam vel miniſtrū, & qui penitùs nec presbyter fuerat, nunc eum velut Epiſcopum produxerunt, vt eo nomine in ſuis calumnijs terrere viderentur auditores. Lectæ ſunt enim & literæ conſacerdotis noſtri Marcelli, & inuenta eſt Euſebij, ſimiliumque nequitia. Nam ea quæ, veluti querimoniam faciens, Marcellus dixit, hæc, tanquàm ipſe confirmaret, accuſauerunt. Hæc ergò ſunt lecta, & reliqua, & præcedentes pariter quæſtiones, rectaque huius viri fides inuenta eſt. Non enim à ſancta MARIA (ſicut iſti confirmabant) dedit DEO verbo principium, neque finem habere aſſeruit eius imperium, ſed regnum eius & ſinè principio, & ſinè termino eſſe, conſcripſit. Aſclepas autem comminiſter obtulit monimenta Antiochiæ confecta, ſub accuſatorum præſentia & Cæſarenſis Euſebij, & ex ſententia iudicantium Epiſcoporum ſe oſtendit innoxium. Rectè ſiquidem, ô chariſſimi fratres, euocati frequenter, obedire noluerunt, rectèque fugerunt. Conſcientia namque ſua perterriti, per fugas ſuas calumnias indicârunt, & quæ præſentes accuſatores ſuper eis dixerant, etiàm probauerunt. Ad hæc autem etiàm eos, qui dudum accuſati propter Arianam hæreſim fuerant, & proiecti, non ſolùm ſuſceperunt, ſed etiàm in maiori ordine poſuerunt, diaconos ad presbyterium promouentes, presbyteros ad epiſcopatum, non ob aliud, niſi vt impietatem ſeminare & dilatare poſſent, & fidei corrumpere pietatē. Sunt autem horum principes, Euſebius, Theodorus Heracleæ, Narciſſus Neroniadis Ciliciæ, Stephanus Antiochiæ, Georgius Laodiceæ, Acacius Cæſareæ Palæſtinæ, Menophantus Epheſius, Vrſacius * Mygdonij, Valens Mirſi Pannoniæ. Iſti nanque conuenientes, non ſinebant eos, nec in ſanctum Concilium ingredi, nec omninò accedere ad Eccleſiam Dei. Et venientes in Sardicam, conciliabula apud ſemetipſos per loca ſingula faciebant, & acta quædam cum terroribus concinnabant, vt nihil penitùs ad iudicium perueniret, neque ſanctum poſſemus celebrare concilium. Hæc omnia cognoſcere potuimus à conſacerdotibus noſtris, Macario Palæſtino & Aſterio Arabiæ, qui cum eis venerant, & ab eorum perfidia receſſerant. Hi nanque ad ſanctum Concilium venientes, violentiam, quam paſſi ſunt, narrauerunt, dicentes nihil apud eos agi rectum; inſuper adijcientes, quòd, quum eſſent rectæ fidei, prohibiti fuiſſent ab eis ad hæc loca venire, & propter interminationem vix ab eis diſcedere potuiſſent. Ob hanc cauſam Sardicen. venientes in vna domo cuncti manſerunt, neque breui tempore à ſe recedere patientes. Quia verò tacere non decuit, nec ſinè vindicta relinquere calumnias, vincula, neces, vulnera, concinnationes falſarum epiſtolarum, verbera, nuditates Virginum, exilia, deſtructiones eccleſiarum, incendia, migrationes à minoribus ciuitatibus ad maiores eccleſias, & præ omnibus aduerſùs rectam fidem, nunc Arianam veſaniam per eos crudeliter inſurgentem; propterea chariſſimos quidem fratres noſtros & comminiſtros, Athanaſium Alexandrinæ ciuitatis epiſcopum, & Marcellum Ancyræ Galatiæ, & Aſclepam Gazæ, comminiſtrantes Chriſto, innoxios & puros eſſe decreuimus, ſcribentes ad vniuſcuiuſque parochiam, vt ſingularum eccleſiarum populi cognoſcentes ſui Epiſcopi puritatem, eum ſe Epiſcopum & habere & ſperare cognoſcant. Eos autem, qui in eorum Eccleſias luporum inſtàr ingreſſi ſunt, id eſt, * Gregorium in Alexandria, Baſilium in Ancyra, Quintianum Gazæ, nec Epiſcopos nominandos, nec Chriſtianos, nec quamliber penitùs cum eis habendam eſſe communionem, nec eorum literas habendas, neque ſcribendum eis. Theodorum verò Heracleæ Europæ, Narciſſum Neroniadis Ciliciæ, Acacium Cæſareæ Palæſtinæ, & Stephanum Antiochiæ, Vrſacium

* Arſeni*

* Sigidani in Myſia

* Georgium

cium Mygdoniæ Myſiæ, Valentem ex * Mirſis Pannoniæ, Menophantum Epheſi, & Georgium Laodiceæ, licèt metuentes, ab Oriente non uenerint, tamen eò quod à beatæ memoriæ Alexandro ciuitatis Alexandrinæ pontifice ſunt damnati, & eo quòd ſecum Arianos habeant, & propter crimina eis illata, generali eius decreto ſanctum concilium epiſcopatu depoſuit, & decreuimus, non ſolum Epiſcopos eos non eſſe, ſed neque communionem cum fidelibus promoueri. Eos enim, qui diuidunt à paterna ſubſtantia & diuinitate, & alienant uerbum à patre, diuidi ab eccleſia Catholica conuenit, & eſſe alienos à nomine Chriſtiano. Sint igitur nobis & omnibus anathema, eò quòd uerbum ueritatis uideantur eſſe cauponati. Apoſtolicum nanque præceptum eſt, Si quis uobis annunciauerit, præter quod accepiſtis, anathema ſit. His ergò nullum communicare denunciate. Nulla enim communio luci ad tenebras: Hos pellite procùl ab omnibus. Nulla enim concordia Chriſti ad Belial. Seruate uos, fratres chariſſimi, ut neque ſcribatis eis, neque eorum ſcripta ſuſcipiatis. Studete ſimul & uos, chariſſimi fratres & comminiſtri, tanquàm ſpiritu præſentes, noſtro Concilio conſentire, atque ſubſcriptione ueſtra decernere, quæ ab omnibus ubiquè comminiſtris noſtris conſonantia una ſeruentur. Abdicamus autem illos, & extra terminos Eccleſiæ catholicæ procùl abijcimus, qui adfirmant, quòd Deus eſt Chriſtus, ſed uerus Deus non eſt: quòd filius eſt, ſed uerus filius non eſt: quòd genitus eſt, ſimul & ingenitus. Sic enim ſe intelligere genitum profitentur, quia ſic dixerunt, Eſt, quod genitum eſt. Et quia, quum Chriſtus ante ſecula ſit, dederunt ei principium atque finem, quod non in tempore, ſed habet ante ſecula. Proindè duæ uiperæ ex aſpide Ariana progreſſæ ſunt, Valens & Vrſacius, qui gloriantur & non dubitant ſe dicere Chriſtianos, profitentes, quoniam uerbum, & quoniam ſpiritus, & uulneratus, & interfectus eſt, & mortuus eſt, & reſurrexit: quodque cohors ſtudet hæreticorum, diuerſas eſſe ſubſtantias Patris, & Filij, & Spiritus ſancti pronunciant, & eas eſſe diuiſas. Nos autem hanc percepimus & eruditi ſumus, hanc habemus catholicam, apoſtolicamque traditionem, & fidem atque confeſſionem, unam eſſe ſubſtantiam patris & filij & ſpiritusſancti. Et ſi quæratur, quæ ſit filij ſubſtantia, profitemur, eam eſſe quæ patris, indubitanter, nunquàm patrem ſinè filio, neque filium ſinè patre fuiſſe credentes, nec eſſe poſſe, quod eſt uerbum, ſpiritus. Abſurdum nanque eſt dicere, aliquandò patrem non fuiſſe patrem. Patrem enim ſinè filio nominari, nec eſſe poſſe, eſt ipſius filij teſtimonium: Ego in patre, & pater in me eſt. Et: Ego & pater unum ſumus. Nullus noſtrum negat genitum. Sed genitum ante omnia, quæ uiſibilia, & inuiſibilia nuncupantur, opificem Archangelorum, & Angelorum, & mundi, & humani generis, quoniam ait: Omnium artifex ſapientia docuit me. Et omnia per ipſum facta ſunt. Non enim ſemper eſſe potuiſſet, ſi ſumpſiſſet exordium: quandoquidem uerbum, quod ſemper eſt, non habet initium: Deus autem nunquàm terminum habet. Non dicimus, patrem filium eſſe, neque rurſum filium patrem eſſe: ſed pater, pater eſt: & filius, patris eſt filius. Confitemur, uirtutem eſſe patris filium. Confitemur, uerbum Dei patris eſſe, præter quod aliud non eſt. Et uerbum verum Deum, & ſapientiam, & uirtutem, uerumque filium tradimus. Et non ſicut cæteri filij nominantur, ità filium dicimus: quoniam illi, aut gratia generationis dij erunt, aut eò quòd digni fiant, filij nuncupantur; neque propter unam ſubſtantiam, quæ eſt patris & filij. Confitemur item, & unigenitum, & primogenitum: ſed unigenitum uerbum dicimus, quòd ſemper fuit, & eſt in patre: primogenitum autem, quantùm ad hominem, ſed tamen differt à creatura communi, quoniam & primogenitum à mortuis, confitemur vnum eſſe Deum. Confitemur unam patris filijque Diuinitatem, neq; quiſquam negat aliquandò patrem filio maiorem, non propter aliam eſsentiam, non propter differentiam, ſed quia ipſum nomen patris maius eſt filio. Hęc autem illorum blaſphemia, atque corruptibilis interpretatio eſt: hac gratia eum dixiſse contendunt, Ego & pater unum ſumus, propter concordiam & unanimitatem. Sed reprobauimus omnes catholici intellectum eorum fatuum & abiectum, ſicuti mortalium hominum. Qui quoniam corrumpi cœperunt, offendentes, diſcordare noſcuntur, & ad permutationes aſcendunt, hoc modo diſtantiam & diſcordiam inter patrem Deum omnipotentem & filium eſse poſse dicentes, quod abſurdum eſt intelligere, & aliquatenùs arbitrari. Nos autem & credimus, & affirmamus, & ſic intelligimus, quoniam ſacra ſcriptura ſic loquuta eſt, Ego & pater unum ſumus, propter eſſentię vnitatem, quę eſt una & eadem patris & filij, & credimus ſemper ſinè principio & ſinè termino hunc regnare cum patre, & non habere nec tempus, nec defectum eius imperium, quia ſemper eſt: nunquàm enim eſse cœpit, ideoque nec deficere poterit. Credimus & percipimus paracletum ſpiritumſanctum, quem nobis ipſe Dominus promiſit & deſtinauit, & eum credimus miſſum. Sed is paſſus non eſt, ſed homo, quo indutus eſt, quem aſſumpſit ex MARIA uirgine; qui pati potuit, ſicut mortalis, Deus autem immortalis eſt. Credimus quod tertia die reſurrexit, nō DEVS in homine, ſed homo in DEO reſurrexit, quem & obtulit patri ſuo donum, quem utique liberauit. Credimus autem, quoniam opportuno tempore atque definito, omnes & de omnibus ipſe iu-

Gal. 1. b
Hæretici vitandi.
2. Cor. 6.
Fides patrum Sardicē. Cōcilij.
Ioā. 14. b
Ioā. 10. b
Sap. 7. e
Ioan. 1. a
Ioan. 10. f
Ioan. 10. f

iudicabit. Tanta siquidem eorum stultitia, & itā crassitudine tenebrarum eorum mens excæcata est, vt nequeant lumen cernere veritatis, nec intelligere, qua ratione dictum sit, Vt & ipsi in nobis vnum sint. Palàm verò est id, cur dixerit, vnum: quoniam Apostoli Spiritū sanctum Dei acceperunt, sed tamen ipsi non erāt spiritus, nec aliquis corū aut verbum, aut sapiētia, aut virtus, aut vnigenitus erat. Sicut ego & tu (inquit) vnum sumus, sic & isti in nobis vnū sint. Certissimè igitur scriptura diuina hoc distinxit, In nobis (inquit) vnum sint. Non ait, Sicut nos vnum sumus, ego & pater: sed discipuli in semetipsis coniuncti & copulati, vnū sint fide, confessione: in gratia & pietate Dei patris, & Domini & Saluatoris nostri concessione & charitate vnum esse possint.

Ioan. 17. c

Ioan. 17. c

EX NICEPHORI ECCLE. Hist. lib. 9. cap. 21.

CONSTANS occidentis Imperator, actis Sardicēsibus cognitis, duobus episcopis & Saliano duce quodam pietate & iustitia claro viro, ad fratrem missis, per literas etiā quæ Sardicæ gesta essent, ei declarauit: & Paulo atque Athanasio, qui iniuria affecti fuerant, Ecclesias suas reddere iussit. Cùm autem Constantius frustrà tempus extraheret, alia epistola ei Constans instituit, vt aut Paulum & Athanasium reciperet, eisque thronos suos redden dos curaret, aut nisi hoc faceret, ad bellum se prœpararet. Atque ille re cum quibusdam episcopis deliberata, de eorum sententia satius esse statuit Athanasio de ecclesia decedere, quàm ciuili decertare bello. Cōstantis literæ Laconicè his verbis scriptę erant: Venit ad nos Athanasius, & ad se episcopatum Alexandriæ pertinere probauit. Quapropter illum opera tua fac consequatur: alioquì nanque armis eū meis recuperabit. Hisce literis adactus Constantius, Athanasium publica disposita vectura, ad se vocauit. Atq; illo, quòd aduersariorū dolos suspectos haberet, reditum differente, iterùm sæpiusq; Constantius literis eum ad se inuitauit: quas ad fidem dictis faciendam, historiæ inserere libet: Cōstantius victor Augustus Athanasio Episcopo: Diutiùs tanquàm sæuis pelagi fluctibus te differri & affligi non patitur mansuetudinis nostræ humanitas: neque patrijs expulsum laribus bonisq; spoliatū atque inaccessis ferarum locis oberrantem despicit indefessa pietas nostra, quanuis diutiùs ad te animi mei sententiam perscribere distulerim, sponte tua te ad nos venturum, atque laborum remedium periturum esse opinatus. Verùm cùm fortassè consilium propositumq; tuum timor impedierit, literas hasce munificentiæ plenas ad firmitatem tuam dandas existimauimus: quo citra metum omnem in conspectum nostrum quàm celerrimè venire properes, vt cum integrum statum tuum recipias, tum humanitatem nostram expertus, i ea quæ

Constantis literæ.

Lîæ Constantij.

iuris tui sunt, restituaris. Hac enim de causa & dominum atque fratrem meum Constantem victorem Augustum pro te rogauimus, vt redeunti tibi facultatem permitteret, quo ad eū modum, vtrisque nobis annuentibus, in patriam reducaris, & hoc nostræ in te gratiæ pignus habeas.

Cōstantius victor Augustus Athanasio Episcopo: Etiamsi prioribus literis nostris tibi significauimus, vt absque solicitudine omni in comitatum nostrum venires, quòd te maximè in ius tuum restituere cupiamus, tamen nunc quoquè hasce ad firmitatem tuam dedimus, Quapropter te hortamur, vt diffidentia metuque omni seposito, publica conscendas vehicula, & ad nos venire contendas, vt quarum rerū recuperandarum desiderio teneris, eisdem potiri queas. Cōstātius victor Augustus Athanasio presbytero: Cùm Edessæ ageremus, & presbyteri tui ibi præstò essent, placuit nobis, vt misso ad te presbytero; in comitatum nostrum venire properares, quo in conspectum nostrum admissus, confestim Alexandriam proficiscerere. Quandoquidem verò plurimum iā præterijt temporis, ex quo literis nostris acceptis non venisti, nunc quoque commonere te voluimus, vt aduentum ad nos tuum matures, & sic patrię tuæ restitui, & voto tuo potiri possis. Misimus autem ad te Achetam diaconum, vt pleniùs hæc ad te referret: ex quo animi nostri voluntatem, te scilicet quod optas, consecuturum esse, cognoscere poteris. Athanasius epistolis Aquileiæ (ibi enim degebat) acceptis, Romam ad Iulium, vt de rebus suis cum eo constitueret, profectus est. Cui quidem Iulio & Romanæ Ecclesiæ ille plurimum attulit lætitiæ, cùm literas eis exhibuisset. Credebant enim, Orientis quoquè Imperatorem cum eis professioni fidei assentire, qui tam humaniter ad se Athanasium inuitaret. Et Iulius rebus quibus oportuit, illum instruxit, viaticoque donauit: & literas insupèr ei ad Clerum & populum Alexandrinum dedit, quibus se lætari & gratulari eis indicat de tanti præsulis restitutione. Ad verbum hoc modo Epistola scripta erat:

Aliæ liæ.

Lîę aliç.

Cap. 21.

IVLIVS Episcopis & presbyteris & Diaconis, & populo Alexandriā incolenti, dilectis fratribus, in Domino salutem: Congratulor & ego vobis, Fratres dilecti, vos fidei vestræ fructum oculis vestris percipere. Id enim verè quispiam fieri dicat in Fratre & coepiscopo nostro ATHANASIO, quem & propter vitæ eius puritatem, & propter vestras preces DEVS vobis restituit. Ex hoc sanè perspicere est, puras vestras charitatisque plenas orationes, semper ad DEVM esse delatas. cœlestium enim promissionum, charitatisque in DEVM memores, quam ex doctrina eiusdē fratris, quem diximus, nostri addidicistis, illud certò cognouistis, & pro insita vobis recta fide percepistis, non ad finem vsque à vobis segregatum eum iri, quem in pijs vestris,

Literæ Iulij Papæ.

animis ueluti præsentem semper habuistis: Itaque non multis mihi opus est uerbis ad uos scribenti. Quæcunque enim à me dici uobis possunt, ea fides prius uestra anticipauit. Et profectò impletæ sunt per gratiam Christi communes omnium uestrùm precationes. Gratulor igitur uobis (iterùm enim id dico) inuictas uos in fide animas uestras conseruâsse. Nec minùs fratri meo Athanasio gratulor, quòd tametsi luctuosa multa est perpessus, nulla tamen hora charitatis uestræ & desiderii in obliuionem uenit. Quamuis nanque corpore ad tempus à uobis distractus esse uisus est, spiritu tamen continuè ueluti præsens uobiscum fuit. Atque equidem, dilecti, tentationem & ærumnam eius omnem non puto gloria sua carere. Nam simul & uestra & illius fides multis est perfecta & explorata. Nisi enim hæc intercessissent, quis tandem credidisset, aut uos tantum iudicium, tantumque erga talem Episcopum obtinere amorem, aut illum tantùm esse accumulatum uirtutibus, per quas etiam cœlesti spe non excideret? Consecutus namque est uarijs modis, & in præsentia, & in futuro gloriosum confessionis martyrium testimoniumque, quòd multis terra simul & mari sepiùs procellis iactatus, insidias & fraudes Arianæ hæresis omnes conculcauit, & sæpiùs per inuidiam in periculum insidiosè coniectus, mortem contempsit: præsidio scilicet omnipotentis Dei & Domini nostri Iesu Christi tectus, sperauit simul & insidias aduersariorum se euasurum, & ad uos consolationis uestræ gratia rediturum. Et itinerii uobis ex conscientia uestra præclara tulit tropæa, per quæ ad orbis usque terminos explorata uitæ sanctitate præclarus cognitus est: multa ille quidem libertate propalàm animi instituto & cœlesti doctrinæ usus, abundè autem perpetuo & constanti se à uobis iudicio esse amatum testatus. Redit igitur ad uos multò etiam splendidior, quàm à uobis discessit. Si etenim preciosiorem materiam, aurum dico & argentum, ad puritatem ignis explorat: quidnam quisquam pro rei dignitate de uiro isto dixerit, qui tot & tantis ærumnarum incendijs & periculis deuictis, uobis redditur purus & insons, non à nobis tantùm, sed à tuncta etiam Synodo receptus? Suscipite ergò, dilecti fratres, cum omni quæ Deo accepta est gloria & lætitia Episcopum uestrum Athanasium, unà cum eis qui aduersarum rerum eius participes fuêre: & gaudete quòd optatis, uestris fruimini, & quòd pastorem uestrum, ut ità dicam, desiderantem & sitientem pietatem uestram, salutaribus scriptis aluistis & potâstis. Siquidem ei peregrè uersanti uos solatio fuistis, eumque in medijs persecutionibus, procellis atque inimicorum insidijs, fidelissimis animis & mentibus uestris fouistis. Me uerò iam exhilarat, quòd mecum in animo cõsidero & præuideo, uiuisculusque uestrum in reditu illius gaudium, & multitudinis sanctissimæ accursationes, necnon præclaros & festos concurrentium hominum conuentus. Et quæ tandem & qualis ea futura est dies, cùm frater quidem meus restituetur, qui uerò ante eum fuêre, destituentur, & honoratissimus optatissimusque reditus in lætitiam gaudio plenissimam uos efferet omnes? Quod sanè gaudium maxima ex parte ad nos etiam pertingit, quibus à Deo & hoc concessum est, ut in tanti uiri notitiam peruenire potuerimus. Sed enim pulchrum fuerit epistolam precatione claudere: Omnipotens Deus atque huius filius Dominus & Saluator noster Iesus Christus, gratiam hanc uobis perpetuam esse uelit, qui præmium admirandæ fidei uestræ dedit, quam in Episcopo uestro præclaro testimonio exhibuistis: & ut uobis & posteris uestris & hîc & in futuro bona ea maneant, quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis conscendêre, q̃ scilicet præparauit Deus diligentibus se, per Dñm nostrum Iesum Chrm, p quem omnipotenti Deo gloria sit in secula seculorum, Amen. Valere uos opto, fratres dilecti.

Cap. 23. Hisce instructus literis Athanasius, in Orientem Antiochiam Syriæ, ubi tum Constantius agebat, profectus est. Cap. 24. Et Constantius quidem non illibenter eum suscepit, nihilo minùs tamen beneuolentiam humanitatemque eius tentauit. Captioso enim sermone eum, aduersariorum suggestione, fallere uolens, sic ad eum locutus est: Ego quidem de communi Synodi sententia, fratrisque & mea tibi quod optas peticio & thronum tibi tuum trado. Æquum uerò est, te quoque mihi hanc reddere gratiam, ut unam Alexãdriæ Ecclesiam eis permittas, qui à te dissidẽtes, à tua cõmunione abhorrent. Atque Athanasius: Æquissimum sanè est, ô Imperator, iquit, vt mos tibi geratur. Sed eandem rursùs à te gratiam peto, quãdoquidẽ & Antiochiæ quidam sunt, qui sacerdotum ordinem hîc auersantur, iube eos quoque Ecclesiam suam habere, in qua liberè placitas sibi & statas peragant cæremonias. Ad hęc cùm Imperator quod diceret non haberet, satiùs esse duxit aduersarios esse quetos, petitioneque sua ut parùm cõmoda supsedere, itaque nihil ampliùs mouere. Atque illi rectè ꝓfectò eã rẽ putârunt, nihilo scilicet minùs Alexandriæ res Catholicorũ incrementum suum habituras, cùm Athanasius non solùm suos à periculo tueri, sed alienos etiâm ad se allicere pro industria sua posset. Si uerò Antiochiæ quod ille petebat fieret, non exigua augmenta Eustathianis, qui non pauci essent, accessura: & fortassè eos ad res nouas adspiraturos esse, cùm sine periculo quæ cõsueuissent, agere possent. Ille quoque nõ minor metus, animos eorũ subijt, quia tametsi penès eos Ecclesiarum eius loci potestas summa esset, non omnẽ tñ clerũ & populum obedientem haberent. Sententiam enim quã quisque de Deo obtineret, in choro stãtes ad finem psalmodiæ declarabãt. Quidã eñ pa-

trem

trem & filium eodẽ honore celebrantes, nonnulli patrem in filio, (præpositione intericcta obscuriùs secundas partes filio tribuẽtes) alij, Gloria patri per filium in Spiritusancto: quidam etiam, Gloria Patri & Filio in Spiritusancto, canebant. Primum omnium ferunt, Antiochenum Flauianum, monachorum coacta caterua, clarè accinuisse, Gloria Patri & Filio & Spirituisancto. Quod quidem, vt nihil habens suspicionis in ecclesijs Dei obtinuit. Et paulò infrà, Constantius Athanasio & alijs, scripto quoquè edito, ecclesias suas reddẽdas curauit: cum quo scripto (iubebat enim eos non grauatè recipere) illi in vacuam sedium suarum possessionem rediêre. Athanasio verò alias etiam literas Constantius dedit, quibus ei reditum permisit: & ea, quæ varijs modis in iudicijs contra eum gesta fuerant, aboleri atque obliuioni tradi iussit. Literas eas, atque itidèm alteras, hîc subijciendas esse duxi, quæ sic habent:

Cap. 15. Victor Constantius Maximus Augustus, Episcopis & presbyteris Catholicæ Ecclesiæ Alexandrinæ: Non destitutus est diuina benignitate Reuerendissimus Episcopus vester Athanasius. Sed quamuis ad breue tẽpus humanæ obiectus est explorationi, tamen debitum ab ea, quæ omnia respicit, Prouidentia tulit calculum, voluntate Dei & iudicio nostro patria simul & Ecclesia, cuius præfectura diuino ei nutu cõtigit, recepta. Quem æquum fuit, vt sententia consentanea nostra quoquè imitaretur mansuetudo: videlicet vt omnia, quæ antehàc contra eos, qui cum ipso cõmunione vsi essent, decreta sunt, nunc obliuione oblitterentur, suspicioque aduersùs eum omnis deincèps intercidat: & immunitas, quam dudùm qui cum eo fuere clerici habuêre, pro eo atquè decet, literis hisce cõfirmetur. Quin & illud nostræ erga eum benignitati meritò adijciendum esse iudicauimus, vt vniuersi qui in sacri ordinis albo sunt, cognoscant securitatẽ adauctam esse omnibus, qui ei fuere coniuncti, Episcopis simul & clericis. Certum verò vniuscuiusque rectę sententiæ iudiciũ erit, si cum hoc vnitus coniunctusque fuerit. Quicunque enim pręstantiore sorte & iudicio cõmunionem ipsius sequẽdam sibi delegerint, eos omnes ad similitudinem, quæ nos peruenit, prouidentiæ, hac nostra, Dei voluntate exhibita gratia & benignitate perfrui iussimus.

Victor Cõstantius Maximus, populo Catholicæ Ecclesiæ Alexandrinæ. Cùm in rebus omnibus proposita nobis sit vestra, quę ex recta iuris legumque Constitutione prouenit, felicitas, & non ignoremus satis diù Episcopi vos caruisse prouidentia: Athanasium antistitem, virum propter insitam sibi fidei synceritatem morumque natiuam probitatẽ hominibus omnibus spectatum, æquum esse duximus, vt ad vos remitteremus. Eum ità vt cõsuetudo fert, & decet, suscipientes, precumque vestrarum ad Deum adiutorem constituentes, quæ & vobis congruit, & nobis accepta est, cõcordiam & pacem iuxta Ecclesiæ sanctionem prolixè seruare studete. Minimè enim omniũ cõuenit, discordiam aliquam aut seditionem inter vos concitari in ista temporum nostrorum tranquillitate. Atque eam quidem incõmoditatem à vobis abesse omninò volumus. In precationibus verò vt eo, quem diximus, authore & adiutore sedulò vtẽtes, Diuinis rebus more recepto insistatis, vos admonemus: vt tali animorum vestrorũ proposito ad vniuersorum vota transeunte, ex gentibus etiàm, qui adhuc idolorum errore sunt implicati, ad sacrosancti sacrificij cognitionem peruenire, Alexandrini charissimi, maturent. Quarè vos iterùm admonemus, vt in ijs quæ diximus, persistatis. Episcopum verò Dei ipsius nutu & sententia nostra ad vos missum, libẽter recipiatis, atque eum ex animo complectẽdum vobis esse existimetis: id quod & vos decet, & mansuetudini nostræ conuenit. Vt enim tumultûs & seditionis occasionem omnem eorum, qui consultò deteriora corpta consectãtur, præcideremus, iudicibus qui apud vos sũt, literis nostris mãdauimus, vt omnes quos seditiosos esse cognoscerent, legum subijciant vindictæ. Itaque cùm vtrunque perspiciatis, simul scilicet & diuinam nostramque sententiam, curam etiàm quam de vobis atque concordia vestra gerimus, & legitimam aduersùs improbos pœnã, ea quæ sacræ religionis sanctionibus conueniunt, eiẽ seruantes, & quem diximus Episcopum omni honore & reuerẽtia prosequentes, preces cùm pro vobis ipsis, tũ pro vitæ totius & Reip. prosperitate & totum vniuersitatum Deum patrem fundere sedulò studete. Eodem exemplo præfectis Augustonicæ, Thebaidis & Libyæ scripsit, in quibus & illa fuêre: Quòd si quandò antehàc cum ignominia & detrimento eorũ, qui cum Athanasio Episcopo cõmunicàrunt, quidquã actum reperitur, abolitum id nunc volumus, Immunitatem namque, quam clerici priùs habuerunt, eandem eos recipere statuimus, & cõstitutionem hanc nostram seruari præcipimus, vt reddito ecclesiæ Athanasio Episcopo, participes quoque eius quam anteà habuêre, immunitatem retineant: eam scilicet, quam reliqui habent clerici, vt & ipsi ea vtentes gaudeant. Immunitas Ecclesiastica.

Cap. 26. Huiuscemodi literis munitus Athanasius, per Syriam in Aegyptum contendit, & indè per Pelusium Alexandriam profectus est. Peragrans autẽ vrbes in Aegypto, quos ibi Ariano dogmati addictos repetit, illis exauthoratis, quorum doctrinam exploratam probasset, ecclesiarum eis administrationem committebat. Idque itidèm, cùm per alias nationes iter fecisse dicitur: si quidem ibi quoque Ecclesiæ Arianis gubernandæ mandatæ fuissent. Quæ res ei posteà aliarum criminationum initium & causa fuit, quòd nimirum in parœcijs, quæ ad iurisdictionem eius non pertinerent, electionem

ctionem ecclesiasticam vsurpare ausus esset. Et cùm reditu suo non ex aduersariorum sententia instituto, propter Constantias amicitiã maiore esset animo, eo minùs contemnendus visus est,quò in maiorem illustrioremque honorem & gloriam ità euectus fuerat,vt ex aduersarijs multi,animos despondèrint,& quod in eum gerebant,odio deposito,communioni eius se aggregarint. Quemadmodùm quidam Palæstini fecere,& Maximus Hierosolymorũ Episcopus, qui in Licinij persecutione egregium se ostẽdit martyrem, cùm ei ex oculis alter propter veram pietatem effossus est: Expositis nanque apud hos Sardicensibus actis, & literis Imperatoris, quę idem decernebant, exhibitis, in sententiam eos suã Athanasius pertraxit. Atque illi Synodu ex Syria, Palęstina & regione finitima coacta, ad communionem eum receperunt, debitumq; dignitati eius honorem exhibuerunt. Vndè nõ minima ab eis, qui Athanasiu malè volebãt, Maximo prouenit inuidia & repręhẽsiu, quòd qui anteà Tyri suffragator Athanasium condemnantium fuisset, nunc seorsim sententiam pro eo talem tulisset, authoritate sua dignitatem illius confirmasset, & alacritate summa cum eo cõmunicasset. Quæ verò pro eo Synodus Hierosolymitana in Aegyptũ, Libyam & ipsam Alexandriam ad presbyteros, & diaconos, & plebem reliquam scripsit, talia fuere: Sancta Synodus Hierosolymis congregata, eis qui in Aegypto & Libya & in ipsa Alexandria sunt, presbyteris, diaconis & populo, dilectis desideratisque fratribus. in Christo salutem. Vniuersarum rerum Deo, dilecti, pro rei dignitate debitas agere gratias, propter ea quæ semper fecit admiranda, non possumus. Fecit autẽ nunc quoquè cum Ecclesia vestra, pastore vestro & domino collegaque nostro Athanasiu vobis reddito. Quis etenim se oculis suis visurum sperauit, quæ nunc vos rebus ipsis percipitis? Sed enim verè profectò orationes vestræ exauditæ sunt ab vniuersitatis huius Deo, qui Ecclesiæ suæ curam gerit: quique lachrymas vestras & luctum respexit, & propterea preces vestras exaudiuit. Eratis nanque sicut oues iactatæ & dispersæ, non habentes pastorem. Et verus in cœlu pastor, oues suas curãs, reddidit vobis quem desiderastis. Eccè enim & nos, qui nihil pro Ecclesiastica pace nõ egimus, & cum vestra conspiramus charitate, illum priùs receptum complexi sumus: & per eum in communionem vos recipientes, hoc scriptum & gratiarum actionem nostram ad vos dedimus, vt dilectionis vinculo nos & illi & vobis vnitos atque cõiunctos esse intelligatis. Debetis verò etiam pro pietate Dei amantissimorum Imperatorum orare: qui sanè & ipsi tum desiderio in illum vestro, tum syncetitate eius cognita, restituere eum vobis cum omni honore sunt dignati. Itaque obuijs eum excipite vlnis, & debitas pro eo gratiarum actiones, à quo hanc tantam recepistis gratiã, Deo reddere studete, vt perpetuò cum Deo lętari, & Dominum celebrare valeatis, in Christo Iesu Domino nostro: per quẽ patri sit gloria in secula seculorum. Hæc Maximus & Palæstina Synodus pro Athanasio scripsit.

Literæ Synodi Hierosolymitanæ.

Cap. 17.

Cæterùm alij quoquè, tametsi ingenti erga Arianam religionem ardore essent, in illius tamen concessere sententiam, id quod & Vrsacius & Valens fecere, qui eum Theognide & alijs apud Mareoten fuere: ea quæ Ischyras dixerat de confracto mystico poculo, & alijs rebus inquirentes. Ij priore opiniuue mutata, Rumam profecti sunt, atque ibi Iulio Episcopo libello pœnitentiæ oblato, victos se ab Athanasio sunt cõfessi, simulq; in posterum se τῷ ὁμοουσίῳ cõsubstantiali assensuros esse receperunt. Ad ipsum etiàm Athanasiom scribentes, benignè se cum eo communicaturos esse significarunt. Quæ sanè res publicitùs in maximum euasit veluti triumphum, & documentum certũ, iniquas esse Tyri dictas latasq; in Athanasium sententias. Ad Iulium Episcopum Rumanum quæ scripserant, hæc fuere: Beatissimo Domino Papæ Iulio, Vrsacius & Valens. Quandoquidẽ antehàc multa & grauia de Athanasiu Episcopo scriptis nos suggessimus, bonitatis tuæ literis in sententiam aliam traducti, negocio eo, de quo ad te scripsimus, impediti, rationem eorum reddere non potuimus. Sed enim præsentibus nunc fratribus nostris presbyteris omnibus, apud humanitatem tuam profitemur, omnia quæcunque anteà de nomine, quẽ diximus, Athanasij ad aures nostras peruenêre, falsa & conficta, modisq; omnibus aliena ab eo esse. Quapropter communionem eius cupidè affectamus, præcipuè cùm pietas tua, pro insita sibi integritate, gratiam nobis erroris facere est dignata. Profitemur & illud, si quandò Orientales malignè, aut ipse etiam Athanasius, nos de rebus his in ius vocare voluerint, nos præter animi tui sententiam eò nõ ituros. Arium autem hæreticũ eiusque defensores, qui dicunt, fuit aliquandò cùm non fuit filius: &, Christũ ex non existente esse: & qui Christum Deum esse & filium Dei ante secula negant, sicut & in priore libello nostro Mediolani oblato, ità nunc quoquè anathemate mactamus. Hæc autem manuum nostrarum subscriptione annotantes, iterùm iterumque profitemur, nos, quemadmodùm modũ diximus, Arianam hęresim & authore eius damnare in seculum. Ego Vrsacius professioni huic meæ præsens subscripsi: itidèm verò & Valens. Hæc quidẽ ad Iulium. Quæ verò ad Athanasium scripsere, sic habebant: Dominu fratri Athanasio Episcopo Vrsacius & Valens Episcopi: Occasionem per fratrem & compresbyterum nostrum Musæum, qui ad dilectionem tuã proficiscitur, frater dilecte, nacti, compellandum te ex ipsa Aquileia duximus, optantes, vt salu us literas nostras legas. Addes autem nobis fiduciã, si tu quoquè scribendo nobis respondetis.

Libellus pœnitentiæ.

deris. Scito nanque paratos nos esse, & Ecclesiasticam tecum communicare coniunctionem. Indicium enim rerum est, literarū nostrarum isthæc compellatio. Res Athanasij ita se habuere. Et sic ille ex Occidente in Orientales partes reuersus, ecclesias in Aegypto rursùs gubernauit. Itidem verò & Paulus, & Marcellus, & Asclepas, & Lucius sedes suas recepere. Eo tempore Athanasius Episcoporum Aegyptiorum Synodum Alexandriæ coegit, in qua quæ de eo vel Sardicæ, vel in Palæstina decreta essent, comprobarentur atque confirmarentur.

In fine ca. 28.

Cap. 29. Imperator autem Constantius aduersantis sectæ importuna sollicitatione transuersim actus, priorem mutauit sententiam. Suggesserant enim ei, Athanasium rursùm Aegyptum & Libyam turbare. Addiderant etiàm, in parœcijs quæ iurisdictionis eius non essent, episcopos & presbyteros designâsse: & quod omnium maximum foret, ipsum quoque fratrem Constantem ad inimicitias aduersùs eū concitâsse. Quibus criminibus apud Cōstantium, vt qui Euripus esset, effecere, vt quæ Sardicæ constituta fuerant, prorsùs aboleret, & eos qui per eam Synodum restituti fuerant Episcopi, exigi iuberet. Ità factum, & Marcello deiecto, Basilius Ancyram Galatiæ sit reductus, & Orestiadis Episcopus Lucius vinctus in carcere interierit: Paulus verò Constātinopolitanus perpetuo exilio mulctatus, in oppidum quoddam Armeniæ in solitudine quadam situm, Cucusum nomine, deportatus sit: vbi laqueo strangulatus, Macedonianorum opera perijt. Tātum autem calumnia Athanasio apud Imperatorem intentata valuit, vt is quendam summiserit, qui caput illi vbicunque reperto amputaret: & cū eo Theodulo itidem & Olympio, ecclesiarum quarundam in Thracia Episcopis. Quam rem vbi Athanasius præsensit, minis illius cedens, fuga vitæ suæ consuluit: quam deindè fugam Ariani sunt calumniati. Porrò Georgius in locum eius subrogatus, Ecclesias Aegyptias malè tractauit. Quæ autem is commiserit, ea ex Athanasij verbis, qui eis rebus interfuit, easque pertulit, rectiùs intelligentur. In Alexandriam, inquit, rursùs irruerunt, qui nos vt occiderent inquirebant: & facta sunt posteriora deteriora prioribus. Subitò enim milites ecclesiā circumuallârunt, & pro precatione bellum institutum. Deindè Quadragesima ipsa, qui ab eis è Cappadocia missus fuerat Georgius ingressus, clades quas ab illis cognouerat, adauxit etiàm. Post Paschæ hebdomadam virgines in vincula conijciebantur, Episcopi à militibus vincti ducebantur, pupillorum & viduarū domus & panes diripiebantur, impetus in ædes fiebant. Noctù Christiani submergebantur, domus resignabātur, clericorum fratres pro fratribus periclitabātur. Et dura quidem ista: quæ verò subsecuta sunt, duriora. Hebdomada enim post sanctā

In lib. Apologetico de fuga.

Pentecosten, ieiunio absoluto, populos ad cœmeterium oratum, propterea quod communionem cum Georgio omnes auersarentur, egressus erat. Atque eo cognito, improbissimus ille ducem Sebastianū Manichæum excitauit: & ipse adeò cum ingenti militum, arma, strictos enses, arcus & sagittas ferentium, manu, ipso die Dominico contra populū processit, & paucis qui precabantur (plurimi namque iam propter diei horam domum se receperant) repertis, talia ibi fecere, qualia ab eis fieri decebat. Rogo enim accenso, & virginibus ad ignem admotis, vt se Arianæ fidei esse dicerent, cogebat. Atque vbi eas superiores esse, ignemque nihil curare vidit, denudatis eis ità facies verberibus cōtudit, vt ad tempus aliquod vix cognoscerentur. Et viris quadraginta comprehensis, nouo eos diuerberauit modo. Virgis nanque è palmarum arboribus repentè deiectis, quibus adhuc acumina sua inessent, terga eorum tam crudeliter cōscidit, vt quidam ex eis sæpiùs à chirurgis propter acumina infixa curati, quidā verò, quòd curam eam ferre nequirent, mortui sint. Reliquos verò simul omnes, atq; vnà virgines in magnā Oasim in exiliū egit. Expulere verò Episcopos plures quàm triginta, eosque tam acerbè exegere, vt nonnulli quidem in itinere ipso, quidam autem in exilio decesserint. Studio enim eis erat, iuxta Achab, si fieri posset, tollere veritatem.

Ieiunium post Pentecosten.

Cap. 30. Non secùs verò & Macedonius Constantinopoli post Paulum ecclesia ibi occupata, sæuiebat. Accepta enim plurima ab imperatore potestate, bellum cōtra Ecclesiam suscepit, nihilque ad tyrannicam crudelitatem, reliqui fecit. Eo Imperatore arte circumuento, cōstitutione eius rapinas & direptiones suas, quas in Ecclesijs peragere decreuerat, cōfirmauit, &c.

Cap. 31. Constantius autem ex Oriēte in Illyricum aduersùs tyrannos exercitum ducebat. Cùm autem Sirmij esset, Photini dogma in disquisitionem adduxit: Qui eloquens quidem & ad persuadendum idoneus, ecclesiæque Sirmiensis antistes fuit: noua autem hæresi instituta, multos in sententiam suam pertraxerat: quā etiàm in imperatoris præsentia propalàm & liberè in primis promulgabat. Dogma eius erat, vnum esse Deum omnipotentē, qui verbo suo vniuersitatem hanc cōstituerit. Ante secularem verò verbi generationem & existentiam prorsùs negabat. Ex Maria autem Christum initium sumpsisse docebat. Eo dogmate vbiquè locorum diuulgato, vniuersi tam in Oriente quàm in Occidente Episcopi, siue Nicenam sequerētur fidem, seu Arianam cōplecterentur sententiam, grauiter id tulere, quòd ex æquo cōtra omnes, nouas res inducere existimaretur. Ne ipse quidē Imperator mediocriter dissidio eo est commotus: quapropter etiàm Concilium ibi coegit. Conuenere eò ex Oriente Episcopi, Marcus Arethusius, Georgius Alexandrinus, quem Ariani miserant,

Photini hæresis.

Basi-

Basilius Ancyranus, Pancratius Pelusius & Hypatianus Heracleotes. Ex Occidente, Valens Mursorum, & propter virtutem magnus Osius Cordubæ Hispaniæ vrbis Episcopus, cõfessor, & Nicænæ Synodi particeps, qui quidem perinuitus tum Sirmij adfuit. Arianorũ enim dolo non dudùm anteà in exilium pulsus, annitentibus eis qui Sirmium conuenerant, Imperiali edicto reductus fuerat. Sperauerant enim illi, si is suffragator eorum siue persuasione, seu vi fieret, multùm eum ad cõstituendum stabiliendumque dogma eorum momenti allaturum esse: vt qui spectata fide testis, & veluti miraculum quoddã ab eius ętatis hominibus haberetur. Verùm vbi assentiri eis renuit, varios rursùm, contracto iam extenuatoque grauiore ætate corpore, sustinuit cruciatus. Sed enim Synodus cùm Photinum cum Sabellio Libyco & Paulo Samosateno facere, eademque docere manifestò depræhendisset, statim ei Episcopalem abrogauit dignitatem. Quod sanè vt ritè atque ordinè factũ, & tum & posteà omnes complexi sunt, & cõprobatione debita dignum iudicârunt. Cæterùm illi diutiùs ibi manentes, perindè atque priores fidei formulas damnarent, tres alias promulgârunt: Atque vnam quidem Græca lingua Marcus Arethusius cõposuit, reliquæ Latino sermone fuerant cõscriptæ: quæ simul & verbis & eorum structura atque cõpositione, ab Arethusij expositione prorsùs dissidebant. Quin neque eadem quæ priores formulæ, complectebantur. Græca namque neque ὁμοούσιον consubstantialem, neque ὁμοιούσιον æquisubstantialem patri filium dicebat. Et eos qui docerẽt filium principij expertem esse, aut qui filium dilatatam Dei substantiã facerent, aut qui etiàm coniunctum, non autem subiectum patri dicerent, excommunicabat. Itidèm verò & altera Latina de substãtia agẽs, ὁμοούσιον consubstantialem iuxta & ὁμοιούσιον æquisubstantialem, omninò dicẽdum esse inhibebat: vt quæ verba neque in Scripturis sacris vspiàm inuenirentur, neque notitijs primis aut cognitione hominum perciperentur. Constituit sanè, patrem maiorem dicendum esse, cùm honore & dignitate & diuinitate, tũ ipso paternitatis nomine. Decernit etiàm, cũ omnibus filium subiectum esse patri: & principij quidem expertem esse patrem, omnibus verò (patre excepto) filij generationẽ esse incognitam. Quam formulam vt minùs rectè compositam, posteaquàm multis promulgata traditaque fuerat, Episcopi retractare contẽderunt: & Imperator ipse id, seriò coertitionem eis & pœnam, qui eam in lucem prolatã non reddidissent, minatus, mãdauit. Verùm quòd ea in multorum manus peruenerat, non prorsùs est abolita. De hac Synodo si quis plura nôsse velit, legat Socratis Ecclesiasticã Historiam, lib. 2. ca. 30. & 31. & Nicephorum lib. 9. cap. 32.

DECRETA IVLII PAPÆ DECEM,

iuxta Gratianum & Iuonem, quæ non sunt prioribus inserta.

PRIMVM.

¶ Turpe lucrum sequitur, qui minùs emit, vt plus vendat, vel quid sit vsura.

Quicunque tempore messis vel vindemiæ, non necessitate, sed propter cupiditatem cõparat annonam vel vinum, verbi gratia de duobus nummis comparat modium vnum, & seruat vsquedùm venũdetur denariis quatuor aut sex, aut ampliùs, hoc turpe lucrum dicimus. 14. q. 4. Quicunque tempor. Et in decr. Iuo. lib. 3.

SECVNDVM.

¶ Reus est animarum presbyter, qui pœnitentiam morientibus abnegat.

Si presbyter pœnitentiam morientibus abnegauerit, reus erit animarũ, quia Dominus dicit: (Quacunque die conuersus fuerit peccator ad pœnitentiam, vita viuet, & non morietur.) Vera enim confessio in vltimo tẽpore esse potest, quia Dominus non solùm tẽporis, sed etiàm cordis inspector est. Sicut latro, vnius momenti pœnitentia, meruit esse in paradiso in hora vltimæ confessionis. 26. q. 6. Si presbyter pœniten. Ezech. 18. g Luc. 23. f

TERTIVM.

¶ Post mortem alicuius, nullus de eius consanguinitate sponsam accipiat.

Si quis desponsauerit vxorem, vel subarrauerit, & siue præueniente die mortis, siue irruentibus aliis causis, minimè eam cognouerit, neque eius superstes frater, neque vllus de consanguinitate eius, eandẽ sibi tollat in vxorem vllo vnquàm tempore. 27. q. 2. Si quis desponsaue.

QVARTVM.

¶ Licet seruo matrimonia contrahere.

Omnibus nobis vnus est pater in cœlis, & vnusquisque diues, pauper, seruus, & liber, æqualiter pro se, & pro animabus eorum rationem reddituri * sumus. Quapropter omnes, cuiuscunque conditionis sint, vnam legẽ (quantùm pertinet ad DEVM) habere non dubitamus. Si autem omnes vnam legem habent, ergò sicut ingenuus dimitti non potest, sic nec seruus, semel coniugio copulatus, vlteriùs dimitti poterit. Mat. 23. b * sunt. 29. q. 2. Omnibus nobis vnus.

QVINTVM.

¶ Ex propinquitate sui sanguinis vel vxoris, vsque in septimum gradum, nullus ducat vxorem.

Nullum in vtroque sexu permittimus, ex propinquitate sui sanguinis vel vxoris, vsque in septimum generis gradum, vxorem ducere, vel incesti macula copulari. Prætereà quoquè illud adiecimus, quoniam sicut non licet cuiquam Christiano de sua consanguinitate, sic etiàm nec licet de consanguinitate vxoris suæ coniugem ducere, propter carnis vnitatẽ. 35. q. 2. & 3. Nullũ in vtroque. Et in dec. Iuo. li. 7. sub titulo Aurelianeñ. Concilij c. 10.

SEXTVM.

¶ Ecclesia semèl Deo consecrata, quandò est iterùm consecranda.

De

De có. di stinct. 1. De fabrica verò. De fabrica verò cuiuslibet Ecclesiæ, si diruta fuerit, instauranda, & si in eo loco cõsecrationis solẽnitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil iudicamus officere, si per eam minimè iactetur aqua exorcizata, quia in consecratione cuiuslibet ecclesiæ, in qua Spiritus sancti arra non ponitur, celebritatem scimus tantùm esse Missarum. Et ideò, si qua sanctorum basilica à fundamentis fuerit innouata sine altaris motione, sine aliqua dubitatione, cùm in ea fuerit Missarum solẽnitas celebrata, totius consecratio sanctificationis implebitur. Si verò sanctuaria, quæ habebant, ablata sunt, rursùs eorum depositione, & Missarum solennitate reuerentiam sanctificationis accipiat.

SEPTIMVM.

¶ De his, qui sacrificando, variè errabant.

De có. di stinct. 2. Cum omne. Et in decr. Iuo. lib. 1. Cùm omne crimen atque peccatum, oblatis Deo sacrificijs, deleatur, quid decætero pro expiatione delictorum Domino dabitur, quãdo in ipsa sacrificij oblatione erratur? Audiuimus enim quosdã, schismatica ambitione detentos, contra diuinos ordines & Apostolicas institutiones, lac pro vino in diuinis sacrificijs dedicare: alios quoque intinctam Eucharistiam populis, pro complemento cõmunionis porrigere: quosdam etiam expressum vinum in sacramẽto Dominici calicis offerre: alios verò pannum lineũ musto intinctum, per totum annum reseruare, & in tempore sacrificij partem eius aqua lauare, & sic offerre: quòd qui sit Euangelicæ & Apostolicæ doctrinæ contrarium, & consuetudini Ecclesiasticæ aduersum, nõ difficilè ab ipso fonte veritatis probatur, à quo ordinata ipsa Sacramẽtorũ mysteria processerunt. Cùm enim magister veritatis, verum salutis nostræ Sacrificium suis cõmendaret discipulis, * nulli lac, sed panem tãtùm & calicem sub hoc sacramẽto cognoscimus dedisse. Legitur enim in euãgelica veritate: Accepit IESVS panem & calicem, & benedicẽs, dedit discipulis suis. Cesset ergò lac * sacrificando offerri, quia manifestum & euidens exemplum veritatis Euangelicæ illuxit, quòd præter panem & vinum, aliud offerri non liceat. Illud verò, quòd pro complemento communionis, intinctam tradunt Eucharistiam populis, nec hoc prolatum ex Euãgelio testimoniũ receperunt, vbi Apostolis corpus suum cõmendauit & sanguinẽ. Seorsùm enim panis, & seorsùm calicis commendatio memoratur. Nam intinctum panẽ, alijs Christum præbuisse, nõ legimus, excepto illo tantùm discipulo, quem intincta buccella Magistri proditorem ostenderet, non quæ sacramenti huius institutionem signaret. Nam quòd de expresso botro, id est, de vuarum granis populus communicatur, valdè est omninò confusum: sed si necessè sit, botrus in calice comprimatur, & aqua misceatur: quia calix Dominicus, iuxta Canonum præcepta, vino & aqua permixtus debet offerri, quia videmus populum in aqua intelligi, in vino verò ostẽdi sanguinem Christi. Ergò cùm in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs, ei in quem credit, copulatur & iungitur: quæ copulatio & coniũctio aquæ & vini, sic miscetur in calice Domini, vt mixtio illa non possit separari. Nam si vinum tantùm quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis: si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Ergò quãdò botrus solus offertur, in quo vini * efficacia tantùm designatur, salutis nostræ sacramentum negligitur, quod aqua significatur. Non enim potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi vtrunque misceatur. Et ideò, quia iam ex hoc plurima & multiplex maiorum manauit sententia, omnis deinceps talis error, atque præsumptio cessare debet, nè peruersorum & inordinata cõpago, statum veritatis eneruet. Et ideò nulli deinceps erit licitum, aliud in sacrificijs diuinis offerre, nisi iuxta antiquorum sententiam Conciliorum, panem tantùm, & calicem vino & aqua permixtum. Decætero aliter quàm præceptum est faciens, tam diù à sacrificando cessabit, quàm diù legitima pœnitentiæ satisfactione correctus, ad gradũs sui officium redeat quod amisit.

*nõ illis.

Mat. 26. c

*in sacrificio.

Mat. 26. c

Ioan. 13. c

Apo. 17.

*efficiẽtia

OCTAVVM.

Item aliud Iulij Papæ decretum, ex decreto Iuonis Carnoteñ. desumptum.

¶ Quid sit Ecclesia.

Ecclesia, Græcum nomen est, quod in Latinum vertitur conuocatio, * propter * quod ad se omnes vocet. Catholica (id est, vniuersalis) ideò dicitur, quia per vniuersum mũdum est constituta. Vel, quoniam catholica, hoc est, generalis, in eadem doctrina est ad instructionem.

In decret. Iuo. lib. 1. * propterea quod

NONVM.

Item aliud ex eodem.

¶ De illis qui Ecclesias incenderunt.

Si quis Ecclesiam comburit, quindecim annos pœniteat, & eam sedulè restituat, & precium pauperibus distribuat. In decret. Iuo. lib. 6.

DECIMVM.

Item aliud ex eodem.

¶ Libertam domino legitimè nubere posse.

Si quis ancillam suam libertate donauerit, & in matrimonio sibi sociauerit, dubitabatur apud quosdam, vtrùm huiusmodi nuptiæ legitimæ esse videantur, an non. Nos itaque vetustam ambiguitatem decidentes, talia connubia legitima esse censuimus. Si enim ex affectu fiunt omnes nuptiæ, & nihil impium & legibus contrariũ in tali copulatione fieri potest, quarè prædictas nuptias inhibendas existimaremus? In decret. Iuo. lib. 6.

¶ Finis decretorum Iulij Papæ primi, & gestorum ipsius tempore.

CONCILIVM CARTHAGINENSE PRIMVM,

TEMPORE IVLII PRIMI PAPÆ.

Est verò Prouinciale, probatum à Leone IIII. dist. 20. c. de libellis.

ARTHAGO, *insignis Aphricæ vrbs, quæ post Troianum bellum, teste Eusebio, à Didone condita fuit. De ea rectè Salustius ait satiùs esse silere, quàm pauca dicere. Tanta enim eius potẽtia fuit, vt authore Polybio & Strabone, tota Aphrica cultiore potiretur: in Hispania verò ab Herculis columnis adusque Pyrenæos montes maximis ciuitatibus imperauerit. Tandem à Romanis funditùs euersa est. Porrò cùm diù deserta permansisset, vt inquit Strabo lib. 17. eodem ferè tempore, quo & Corinthus, à diuo Cæsare instaurata est, missis eò colonis, quicunque vellent, & ex militibus nonnullis &c. Vide etiam Plinium lib. 5. cap. 4. & Ptolemæum lib. 4. cap. 3.*

Ex cap. 5. satis constat, hoc post Sardicẽse Cõciliũ fuisse celebratum.

TITVLI CAPITVLORVM CONcilij Carthagineñ. primi.

Vt baptismum in Trinitate susceptum, non iteretur. 1

De martyrum sepulchris & honorificentia. 2

Vt clerici & sanctimoniales fœminæ, cum extraneis viris, vel fœminis non habitent. 3

Vt clerici cum viduis, vel alijs extraneis personis non commorentur. 4

Vt clerici, vel laici in alterius ecclesia non ordinentur. 5

Vt clerici actus secularium, vel procurationes non suscipiant. 6

Vt clerici vel laici in ecclesia aliena non communicent sinè literis sui Episcopi. 7

Vt implicati negocijs alienis, ante redditam rationem clerici non ordinentur. 8

Vt laici clericos actores, vel ratiocinatores sibi non constituant. 9

Nè Episcopus alterius Episcopi plebes, vel fines vsurpet. 10

De clericis contumacibus, & de numero iudicantium presbyterorum & diaconorũ. 11

Vt pacta, inter Episcopos inita, custodiant. 12

Vt non liceat clericis fœnerari. 13

Vt laici contemptores canonum excommunicentur, clerici verò honore priuentur. 14

CONCILII PRIMI CARTHAginensis exordium.

QVum Gratus Episcopus Carthaginensis, in Concilio vnà cum collegis suis consedisset, & qui ex diuersis prouincijs Aphricanis ad Carthaginem cõuenerunt, Felice* Baianeñ. Fortunatiano Raptano, Crescente Vagensi, Vindiciano Lacobricensi, Abundantio Adrumetino, Priuato Vegesilitano, Gaudentio * Tusdritano, Patricio * Sincensi, Quieto Vricensi, Rumulo Tebestensi, & cæteris, quorum manus continentur, idem Gratus Episcopus dixit: Gratias Deo omnipotenti & Christo Iesu, qui dedit malis schismatibus finem, & respexit Ecclesiam suam, vt in eius gremium erigeret vniuersa mẽbra dispersa, qui imperauit religiosissimo Constantino Imperatori, vt votum gereret vnitatis, & mitteret ministros sancti operis famulos DEI Paulũm & Macarium. Dei ergò nutu congregati ad vnitatem, vt per diuersas prouincias Concilia celebremus, & vniuersę prouincię Aphricæ hodierna die, Concilium gratia Dei Carthaginem veniret, vndè, considerantibus vobis cũ mea mediocritate tractentur tituli necessarij, de quibus necessè est, nos, nemo res præceptorum diuinorũ & magisterij diuinarum scripturarum, contemplantes vnitatis tempus, id de singulis definire, quòd nec Carthago vigorem legis infringat, nec tamen tempore vnitatis aliquid durissimum statuamus.

Bizaceneñ.

*Turritano

* Sedensi,

* Simittueñ,

Capitulum primum.

ERgò, si vobis placet, consideremus primùm titulum rebaptizationis. Vndè sanctitatem vestram postulo, vt mẽtis vestræ placita producatis ad descendentem in aquam, & interrogatum in Trinitate secundùm Euãgelij fidem & Apostolorum doctrinam, & cõfessum bonam conscientiam in Deum, de resurrectione Iesu Christi, si liceat iterùm interrogari in eadem fide, & in aqua iterùm intingi. Vniuersi Episcopi dixerunt: Absit absit. Illicitas esse sancimus rebaptizationes, & satis esse alienum à syncera fide & catholica disciplina. Gratus Episcopus dixit: Magna beatitudo à Deo patre per Dominum Christum concessa est tempore nostro, vt liceat religiosis mentibus insinuare ecclesiasticam disciplinam, vt auditores percipientes regulam rectam, & DEO placentem, præmia multorum bonorum percipiant, vt in ipsis Deus in omnibus & pro omnibus honoretur. Discussus est titulus necessarius rebaptizationis, in quo plùs schismatis rabies delitescebat, & habita moderatione, legis vigore & authoritate fides custodita est. Illud sanè sapientissimis vestris sensibus insinuare contendo, licèt vestra prudentia sit instructa à Deo, & mereatur in pace & vnitate consequi desupèr munera larga, tamen & ego vnus ex vobis, & qui parem vobiscum sollicitudinem gero, propter Ecclesiasticum ordinem illud insinuare curabo.

II. Martyrum dignitatem nemo prophanus infamet, neque ad passiua corpora, quæ sepulturæ tantùm propter misericordiã Ecclesiasticam, commendari, mandatum est, redigat, vt aut insania præcipitatos, aut aliquo tali pacto, aut alia ratione peccati * diiũctos,

* discreto.

non

non ratione vel tempore competenti, quo martyria celebrentur, martyrum nomine appellet. At si quis ad iniuriam martyrũ, claritati eorum adiungat infamiam, placet, eos si laici sint, ad pœnitentiam redigi. Si autem sunt clerici, post commonitionem, & post cognitionẽ honore priuari. Vniuersi dixerunt: Rectè* stabilit sanctitas vestra. Hoc & singulis Concilijs statutum est.

* statuit.

III. Gratus Episcopus dixit: Et illud præcipuè, si videtur vestræ dilectioni, cauendum est, vt pastoris cura, quantum debet & potest regularis prouidentia, præmoneat, *vt nullis liceat, ab affectu abstinentibus carnali, apud extraneas pariter commorari. Occasiones enim amputandæ sunt peccatorum, & tollendæ omnes suspiciones, quib* subtilitas diaboli, sub prætextu charitatis & dilectionis, incautas animas vel ignaras irretire consueuit. Nullus igitur, nullaque sanctimoniæ & virginitati deseruiens, propter blasphemiam Ecclesiæ, si vobis placet, in vna domo cum extraneis penitùs commorari debent. Vniuersi dixerunt: Qui nolunt nubere, & pudicitiæ meliorem eligunt partem, hæc vitare debent. Et non solùm non habitare simul, sed nec habere ad se aliquem accessum. Hoc ergò & lex iubet, & sanctitas vestra commendat, vt in singulis Concilijs statutum est. Gratus Episcopus dixit: Ergò persuasio interdùm prudẽtes solet arcere à peccatis, dum imprudentes debet metus huiusce modi constringere, si sanum consilium respuunt, & salutare mandatum. Si ergo laici sunt, post commonitionem, si contempserint, à communione separentur. Vniuersi dixerunt: Placet.

In Conc. Arelaten. 2. ca. 3. Et in Nicæ. cap. 3. Et in Eliber. ca. 27.

IIII. Gratus Episcopus dixit: Etsi infinita sunt, quæ, lege præscripta, proficientia, suot disciplinæ, & vnusquisque nostrûm tractatu assiduo & commonitione frequenti, per singulas quasque species proficientes ad disciplinam, poterit populos inuitare, tamẽ aliqua ex eis propter blasphemias suggerenda sunt à nobis, & in Concilio statuenda. Si videtur vobis, pari sententia teneantur etiàm hi, qui cum viduis commorãtur, & nulla secum germanitate coniuncti sunt. Vniuersi dixerunt: Iuxta viduos & viduas eadem lex maneat & sententia.

V. Priuatus Episcopus Vegeselitanus dixit: Suggero sanctitati vestræ, ut statuatis, nõ licere clericum alicuum ab aliquo suscipi sine literis episcopi sui, neq; apud se retinere nec laicum vsurpare sibi de plebe aliena, vt eum ordinet sinè conscientia eius episcopi, de cuius plebe est. Gratus episcopus dixit: Hæc obseruãtia pacem custodit. Nam & memini, in sanctissimo Concilio Sardicensi statutum, vt nemo alterius plebis hominẽ vsurpet. Sed si fortè erit necessarius, petat à collega suo, & per consensum habeat.

Cap. 16. & 19.

VI. Necasius Episcopus Culusitanus dixit: Credo placere suggestionem meam sanctitati vestræ, & displicere vobis, vt qui seruiunt Deo, & annexi sunt clero, *nõ accedant ad actus seu administrationem vel procurationem domorum. Gratus episcopus dixit: Et Apostolorum statuta sunt, quæ dicunt, (Nemo militans Deo, ingerit se negocijs secularibus.) Proindè aut clerici sint sinè actionibus domorum, aut actores sinè officio clericorum. Vniuersi dixerunt: Hoc obseruemus.

21. q. 3. Credo

* conductant ad actiones in Can.

2. Tim. 2. a

VII. Cassianus Vsulensis episcopus dixit: Statuat grauitas vestra, vt vnusquisque clericus vel laicus, non communicet in aliena plebe, sinè literis episcopi sui. Gratus episcopus dixit: Nisi hoc obseruatum fuerit, communio fiet* passiua. Nam si cum literis receptus fuerit, & concordia inter episcopos seruatur, & nemo subtilis, alterius fugiens communionem, ad alterum latenter accedit. Vniuersi dixerunt: Omnibus prouides, & clero & laicis consulis.

for.* passim.

VIII. Magnus episcopus Astyagen. dixit: Quid dilectioni vestræ videtur? Procuratores,* & actores, etiàm per se tutores pupillorum, si debeant ordinari? Gratus Episcopus dixit: Si post deposita vniuersa & reddita ratiocinia, actus vitæ ipsorum fuerint probati in omnibus, debent & cum laude, cleri (si postulati fuerint) honore munerari. Si enim ante libertatem negociorum vel officiorum, ab aliquo sinè consideratione fuerint ordinati, ecclesia infamatur. Vniuersi dixerunt: Rectè omnia statuit sanctitas tua, idcoque tua est & nostra ista quoquè sententia.

dist. 54. Magnus episcopus * actores, tutores et & executores, seu curatores

IX. Metus Caunensis episcopus dixit: Rectè statutum est, vt obnoxij alienis negocijs non ordinentur. Tamen dimissi, & gratias referre deberet, & à clericorum iniuria temperare. Et ipsis non liceat, clericos nostros eligere apothecarios, vel ratiocinatores. Gratus episcopus dixit: Nulli dubium est, quòd omnes vel Domini, vel procuratores, vel quicunque piæ fuor, quum audierunt saluberrima instituta Concilij, & sibi esse consultum, nec impeditum, propriam debebunt temperare iniuriam in clericis nostris. Quòd si iniuria constitutionis imperatoriæ clericos inquietandos putauerint, si defensio ecclesiastica non non deridet, pudor publicus vindicabitur. Vniuersi dixerunt: Saluberrimæ professiones debuerunt à tanto concedi Concilio.

X. Felix Episcopus* Baiaoen. dixit: Nullus debet collegæ suo facere iniuriam. Multi enim transcendunt sua, & vsurpant aliena, ipsis inuitis. Gratus Episcopus dixit: Auaritiæ cupiditatem, radicem omniũ malorum esse, nemo est qui dubitet. Proindè inhibẽdum est, nè quis alienos fines vsurpet, aut transcendat episcopum collegam suũ, aut vsurpet alterius plebes, sinè eius petitu, quia indè cætera mala omnia generantur. Vniuersi dixerunt: Placet placet.

* Byzacinen.

1. Tim. 6. b

* Chusitanus.

XI. Elpidophorus * Cuizitanus Episcopus dixit: Statuat sanctitas vestra, vt clerici, qui superbi vel contumaces sunt, coerceantur, vt qui minores maioribus irrogauerint iniurias, metum habeant. Gratus Episcopus dixit: Manifestum est illum non esse Dei, qui humilitatem contemnit, sed Diaboli, qui superbiæ inuentor & princeps est. Vndè si quis tumidus vel contumeliosus extiterit in maiorem natu, vel aliquam causam habuerit, à tribus vicinis Episcopis, si diaconus est, arguatur: presbyter, à sex: si Episcopus, à duodecim consacerdotibus audiatur. Vniuersi dixerunt Episcopii Contemptus debet contumaciæ & superbiæ in oībus frāgi, cā verò pro personis à statuto numero audiaē.

Iob 41. d 15.q.7. Si quis tumidus.

XII. Antigonus Episcopus Madureñ. dixit: Grauem iniuriam patior, & credo, dolere sanctitatem vestram contumeliam meam, & computare communem iniuriam. *Optantius, quum se repræsentaret, pactum mecum habuit, & diuisimus plebes. Manuscriptiones nostræ tenentur epistacia. Contra hoc pactū circuit plebes mihi attributas, & vsurpat populos, vt illum patrem, me vitricum nominent. Gratus Episcopus dixit: Factum hoc dolendum est, vt in se illiciat populorum imperitorum animas contra disciplinam, contra euangelicam traditionem, contra pacis placita. Nam si sibi id posse contingere arbitraretur, nunquàm profectò in fratrem aliquis deliquisset. Vndè, aut inita pacta suam obtineant firmitatem, aut conuētus, si se non cohibuerit, Ecclesiasticam sententiat disciplinam. Vniuersi dixerunt: Pax seruetur, pacta custodiantur.

* Optatianus.

XIII. Abundantius Episcopus Adrumetinus dixit: In nostro Concilio statutum est, vt non liceat Clericis fœnerari. Quod si & Sanctitati tuæ & huic Concilio videatur, præsenti placito designetur. Gratus Episcopus dixit: Nouellæ suggestiones, quæ uel obscuræ sunt, vel sub genere latent, inspectę à nobis, formam accipient. Cæterùm, de quibus apertissimè diuina scriptura sanxit, nō differenda sententia est, sed potiùs exequēda. Proindè quod in laicis reprehenditur, id multò magis in clericis oportet prædamnari. Vniuersi dixerunt: Nemo contra Prophetas, nemo contra Euangelia facit sinè periculo.

In 2. Are latēñ. cō. ca. 14. Et in 1. Arelat. c. 12.

XIIII. Gratus episcopus dixit: Iuxta statuta Concilij & meæ mediocritatis sententiam, placet facere rerum omnium conclusionē. Vniuersi tituli designati & digesti, teneant sententias suas. Sanè credo vos retinere, multis concilij à patribus nostris & traditionem temerariam esse damnatam, & rebaptizationis impietatem esse puniēdam, quas res etiam nostro Concilio, credo, iam terminum accepisse. Reliqua verò, quæ vel facta, vel dicta, superiùs comprehensa sunt, vel * alijs Concilijs conscripta, quæ secundùm legem inueniuntur, custodire nos oportet. Si quis verò statuta supergressus corrupetit, vel pro nihilo habenda putauerit, si laicus est, communione: si clericus est, honore priuetur. Vniuersi dixerunt: Placet placet. Gratus Episcopus dixit: Superest iam, vt placita omnium * nostrorum, quæ ad consensum vestrum sunt scripta, vestra quoquè subscriptione firmetis. Vniuersi dixerunt: Et consensisse nos, concilij huius scripta testantur, & subscriptione nostra consensus declarabitur noster. Et subscripserunt.

* ab alijs subscripta.

* nostrū.

¶Finis Concilij Carthagineñ. primi.

DECRETA LIBERII PAPÆ.

Ex lib. Pontificali Damasi Papæ.

Anno Domini 355

LIBERIVS natione Romanus, ex patre Augusto, sedit annis sex, mensibus tribus, diebus quatuor. Fuit autem temporibus Cōstantij filij Cōstantini vsq; ad Cōstantiū Augustū * octauū. Hic à Cōstantio deportatur in exilium, eò quòd noluisset hæresi Arianæ consentire: Et fuit in exilio annos tres. Et * congregantes sacerdotes Concilium, ordinauerunt in locum eius Episcopum Felicem presbyterum venerabilem virum. Et fecit Concilium Felix, & inuenit duos * Episcopos, consentientes Constantio Augusto Ariano, nomine Vrsaciū & Valentem & damnauit eos in Concilio quadragintaocto Episcoporum. Post paucos autem dies, zelo ducti Vrsatius & Valens, rogauerūt Constantium Augustum, vt reuocaret Liberium de exilio, vt * vna tantùm communione participaret, extra secundùm baptismū. Tunc missa authoritate per Catulinum agentem in rebus, simul & Vrsacius & Valens venerunt ad Liberium. Qui Liberius consensit præceptis Augusti. Tunc reuocauerunt Liberium de exilio. Rediens autem Liberius de exilio, habitauit in cœmeterio sanctæ Agnetis apud germanam Constantij Augusti, vt quasi per eius interuentionem aut rogatum, rediret Liberius in ciuitatem. Tunc Constantia Augusta, quæ fidelis erat Domino Iesu Christo, noluit rogare Constantium Augustum germanum suum, quia senserat consilium. Eodem tempore Constantius Imperator, vnà cū Vrsacio & Valente, conuocauerunt aliquos q ex fęce Ariana erant, & quasi facto cōcilio, misit & reuocauit Liberium de cœmeterio beatæ Agnetis vbi sederat. Et ingressus Romam, in ipsa hora Constantius Augustus fecit Concilium cum hæreticis, simul etiàm cum Vrsacio & Valēte, & eiecit Felicē de Episcopatu, q erat catholicus, & reuocauit Liberiū. Ab eodē die fuit persecutio maxima in clero, ita vt intra Ecclesiā presbyteri & clerici plures necarentur,

* Congregās sacerdotes cū Concilio suo Liberius.

* Presbyteros.

* vnà tantùm communione.

carentur, & martyrio coronarentur. Qui Felix, depositus de Episcopatu, habitauit in prædiolo suo via Portueñ. vbi & requieuit in pace 4. Kaleñ. Augusti. Ingressus Liberius in vrbem Romam quarto Nonas Augusti, consensit Constantio hæretico, non tamen rebaptizatus est, sed consensum præbuit. Et tenuit Basilicas B. Petri & beati Pauli, & Basilicam Con-
*septem. stantinianā annis * sex. Et persecutio magna fuit in vrbe Roma, ità ut clerici & sacerdotes, neque in Ecclesiam, neque in balnea haberent introitum. Hic Liberius ornauit de*platonijs marmoreis sepulcrum sanctæ Agnetis martyris. Omnes itaque anni Felicis in eius ordinem dinumerantur. Hic fecit Basilicam nomini suo iuxta macellum Libyę. Hic fecit ordinationes duas in vrbe Roma per mensem Decembrem, presbyteros octodecim, diacones quinque, Episcopos per diuersa loca decem & nouem. Qui sepultus est via Salaria in cœmeterio Priscillæ, quinto Idus Septembris,
*septimo aliàs * Octauo Kalendas Maij. Et cessauit Episcopatus dies sex.

Acta sub Liberio.

Anno Domini 353. *Iulio succedit Liberius; Mediolani coactum Cōcilii opera Arianorum, recusantes subscribere in Athanasium, exilio damnantur.*

355. *Liberium constanter negantem assentiri damnationi Athanasij, Mediolanum Roma pertractum, in Thraciam deportari iubet Cōstantius illi Felix Archidiaconus Arianorum opera sufficitur. eum populus Romanus, ob communionem cum Arianis, auersatur.*

358. *Pulso Felice, reuocatur Liberius.*

359. *Adnitentibus Arianis, ad subuertendam fidem Nicænam: Concilia celebrata; Arimini in Occidente, vbi post longam concertationem Occidentales frequentissimi, ab Arianis qui ad octoginta conuenerant, in fraudem inducti, consubstantiale damnarunt: & Seleuciæ in Oriente, vbi, ob dissensiones, nihil ferè confectum. Mox Constantinopoli aliud habitum, in quo Ariminensis fidei formula probata.*

361. *Antiochiæ aliud item Arianorum in peius semper proficientium. Mortuo Constantio, succedit Iulianus.*

362. *Catholicis Episcopis, ad ineundam gratiam à Iuliano reuocatis, Athanasius prodit è latebris duodecim annorum; & Concilio Alexandriæ habito consubstantiale stabilit.*

Hilarius item non ita pridem ab exilio reuersus concilijs per Gallias habitis, Ariminensis fidei formula damnata, Nicænam statuit.

Athanasius Iuliani metu iam aperte, ethnicismum professi, seque ad necem deposcentis, profugit.

363. *Mox, eo interfecto, redijt sub Iouiano, ac tandem sub Valentiniano, & Valente anno Domini 371. Ecclesia Alexandrina per quadraginta sex annos, in magna rerum varietate, piè & fortiter administrata, in pace quieuit.*

Iouiano succedit Valentinianus, per hæc tempora plures Synodi habitæ, Macedonianorum, qui pars quædam sunt Arianorum. 364.

Macedoniani abnegato Arianismo, à Liberio in communionem admissi. mortuo Liberio succedit Damasus; qui Concilio habito ex Gallis, & Italis, Nicæna fide firmata. 366.

Ariminense Concilium damnauit: Decreto Romani Concilij in Illyricum misso, Illyricianum Concilium habitum. 368.

Hæc breuiter ex Socr. Theodor. Sozom. & alijs.

Ex Nicephori libro 9. cap. 33.

Constantius cura & periculo tyrannorum liberatus, venit Romam, vbi de tyrannis triumphum sibi agendum esse duxit. Eodem tempore ad concordiam dogmatis Orientales simul & Occidentales Episcopos, sicuti putabat, adducturus, Synodum cogi in Italia præcepit. Iulius tum, viginti- quinque annis Romana Ecclesia administrata, decessit, prouinciamque eius Liberius sortitus est. Tum verò opportunitatem sibi oblatam esse existimantes, qui professionem fidei Nicęnam abrogauerant, calumnias rursùm contexuerunt, vt τοῦ ὁμοουσίου consubstantialis professores, quos anteà, vt sententiæ alterius sectatores exauthorauerant, Ecclesijs prorsùs exigerent. Constante nanque adhuc superstite, non ausi fuerant fraudulenta temeritate Imperia inter se committere. Quippe bellum fratri Constans denunciauerat, nisi Athanasium reciperet. Potissimùm verò Athanasium illi expellere studio omni contendebant: qui sanè, etiàm Constante nondùm cæso, Constantio autem propter illum, Athanasium se complecti assimulante, (tantum illorum erat odium) conquiescere non potuerunt. Sed enim triginta ex illorum maligna multitudine Antiochiæ congregatis, Narcisso videlicet Cilice, Theodoro Thrace, Eugenio Nicæno, Patrophilo Scythopolitano, Menophanto Ephesio, atque alijs, reditum Athanasij illi tanquam illegitimum culpabant, & omnibus vbiquè Episcopis scribebant, nè cum illo communicarent, néve ad illum scriberent. sed Georgium honore prosequerentur, quem ipsi Episcopum constituerant. Athanasius autem nihil prorsùs hæc curabat. Id ità factum, donèc Constantius, tyrannis sublatis, vnus ipse Orientis simul & Occidentis imperio est potitus. Et Constantius cùm in Occidente esset, cum Episcopis τὸν ὁμοούσιον consubstantialis fidei assentientibus, se coniunctum esse, & cum eis sibi conuenire simulanit: & fortasse in partibus eorum esse omninò constituit. Arte certè vsus est, cùm vim nullam eis primùm adhiberet, sed tantùm persuaderet, vt eandem contra Athanasium, quam Orientales

Imo sexdecim & paullo amplius, ut alij diligētius annotarunt.

Episcopi tulissent, ipsi etiàm sententiam ferrent. Sic etenim quodammodò putauit, si omnium orientalium iuxtà & occidentalium calculis Athanasius damnaretur, facilimum sibi forte, vt religionem pro arbitrio suo constitueret atque ordinaret. Itaq; in Italia Mediolani conuentus coactus est: & ex Oriente quidem pauci admodùm ibi præstò fuêre. Itineris enim magnitudo, & morbus, & ætas grandior multorum impediit aduentum. Occidentales autem plures quàm triceni conuenêre. Enimuerò Orientalium consiliū fuit, vt Athanasius damnaretur, eique Alexandrina vrbe interdiceretur. Et reliqua synodus sine errore aut metu, seu etiàm ignorantia, pedibus in eā ibat. Soli verò ex omnibus Dionysius Albæ, quæ vna ex metropolitanis in Italia vrbs est, & Eusebius Vercellarum Liguriæ, & Paulinus Treuirorum in Gallia Episcopi, & prættereà Rhodonus & Lucifer dolo depræhenso, Orientales euertendi Nicęni dogmatis gratia condemnationem Athanasij vrgere, assurgentes vociferati sunt, Fraude Christianissimum circunueniri, neque verbis eiusmodi de Athanasio agi: sed insidias decretis, ritè atque ordinè de Deo olim factis, Imperatorem & Arrianos tendere. Hæc vbi dicta, conuentus rebus infectis solutus est.

Synodus Mediolanen.

Qui autem liberiùs sententiam dixerant, condemnati, solum exilij causa verterunt: inter quos Hilarijs etiàm Pictauiensium Episcopus fuit. Porrò verum fuisse, quòd sub obtentu nominis Athanasij, aduersùm fidem Nicænam Mediolanendis synodus sit congregata, ea quæ sequuntur, confirmabunt. Nam quæ paulò pòst eodem tempore & Arimini in Italia, & Seleuciæ in Isauria acta sunt concilia, res nouas contra Nicęnas constitutiones molita sunt. Imperator stomachabundus vniuersale concilium cogere, & Episcopos Orientales omnes in Occidentem pertrahere volebat, omnem mouens funem, si quo modo facere posset, vt ad concordiam omnes adduceret. At vbi re deliberata difficile id visum est, quòd ei itineris longinquitas obstaret, vnam quidem, sed duobus in locis congregandam esse synodum statuit. Et Occidentales Arimini, Orientales verò Nicomediæ conuenire literis suis iussit. Imperator sanè quidem hoc, sic concordiam omnium spectans, instituit, sed consilium eius aliter cessit. vtrinquè enim dissensio inter eos intercessit. Neque enim Arimini qui conuenerant, concordes erant: maius autem inter eos, qui Nicomediæ quidem per terræmotum coire impedlti, Seleuciæ verò deindè congregati fuerant, dissidium est ortum.

De synodo vtraq; vide Nicephorū lib. 9. cap. 39. & 43.

Cap. 35. Imperator verò priusquàm Romam iret, & solitum ob victoriam triumphum ageret, accito Liberio Romanorum Episcopo, Iulij successore, persuadere ei conatus est, vt in sententiam, quos secum habebat, Episcoporum iret: quorum vnus Eudoxius erat. Quod vbi ille ei resistens se facturum negauit, ad exiliū est damnatus. Berrhœa autem Thraciæ, quò deportaretur, designata fuerat. Sed & alia cōdemnationis eius causa fuisse dicta est, videlicet quòd renunciare Athanasij communioni noluerit, eundemque apud Imperatorem defenderat, qui Athanasium accusabat, quòd & Ecclesias iniuria affecisset, & causa necis duobus fratribus suis fuisset. Idem comprobanda esse, quæ Tyri aduersùs Athanasium per inuidiam alienæ sententiæ sectatorum acta constitutaque fuerant, dicebat. At Liberius pœnitentiæ libellum Vrsacij & Valentis Iulio decessori suo oblatum, Imperatori exhibuit, in quo falsa esse & ementita, quæ apud Mareoten facta erant, significantes, noxæ gratia petiērunt. Rogauit insupèr, nè ità indicta causa Athanasium damnaret, nève quæ perperàm decreta & manifestæ calumnię essent, comprobaret. De fratribus autem nè prorsùs Episcopali manu vindicatam iniuriam vellet, dixit: quam manum Deus non ad eiusmodi facta, sed ad sanctificationem & omne aliud bonū opus constituerit. Sed enim Constantius nihil omninò illum de sententia sua decedentem videns, biduò ad deliberandum ei permisso, nisi animum mutaret, in Thraciam deportari iussit. Atque ibi Liberius, Mihi verò, inquit, dudùm hæc deliberata atque constituta fuot: & paratus adeò sum in exilium exire. Porrò cùm iam abduceretur, Constantinus ei quingentos aureos misit. quos ille reiecit, & ei qui illos attulerat, Imperatori renunciare iussit, Non indigere se eis: daret eos, quos secum in aula haberet, adulatoribus, & ad simulandum dissimulandumque compositis hominibus, quorū insatiabilis cupiditatis inopia, animis eorum semper insidens, eosque excrucians, nunquàm expleri posset. Mihi nanque Christus, inquit, patri æqualis, largior semper alimentorum atque conciliator & promus condus bonorum omnium erit. Hæ liberio causę, vt in Thracia exularet, extitêre. Felix autem Romanæ Ecclesiæ diaconus, administratione eius sortitus est: qui Nicænam quidem fidei professionem retinebat, & in religione reprehensione carebat: vnum tamen illud vitio ei vertebatur, quòd priusquàm Episcopus creatus esset, cum diuersæ opinionis studiosis cōmunicâre sustinuerit. Vbi verò Constantius Romam venit, populi & nobilitatis illustriores fœminæ pro Liberio deprecantes, vt illum restitueret, ei instiêre. Et Imperator cum Episcopis suis re communicata, redditurum se eis hominem pollicitus est, si in eandem cū Episcopis suis concederet sententiam. Videat lector Theodoriti Historiam Ecclesiasticam, lib. 2. cap. 16. vbi hæc fusiùs habentur.

Per idem tempus Æuus Syrus manifestò & liberè suam de Deo opinionem diuulgabat. Diaconus tū adhuc erat, sicut à Leontio Antiochiæ Episcopo castrato illo creatus fuerat. Opinabatur autem itidèm vt Arrius, Cap. 36.

rius, conditum, & ex non existentibus, atque inæqualem patri filium esse. At quòd ingenti contentione, acriusque de Deo disserere audèret, varijsque vteretur ratiocinationibus, factionis suæ popularibus diuersus esse, atque ab eis dissidere visus est. Quam ob causam ecclesia eorum pulsus, arte quadam per dissimulationem eos vitabat, communionemque eorum detestabatur, veluti qui se Ario post periurium coniunxissent, cum ille pœnitentia ductus, Constantino Imperatori consentanea se cum Nicæna fide sentire adiurauit. Videat de his lector plura apud Nicephorũ hoc loco.

Aetij hæresis.

Cap. 37. Breui deinde cùm Roma in Sirmium Constantius redijsset, Occidentalibus Episcopis precantibus, Liberius ex Berrhœa reductus est. Atque ibi in præsentia eorum quos diximus, aliorumque plurimorum Orientalium Episcoporum, Imperator suadere Liberio, vt filium non esse patri consubstantialem opinaretur, tentauit. Egit id quoque Basilius, & qui cum eo erant: eamq; illi rem Imperatori, apud quẽ in magno erant precio, suggessêre. Et afferentes, quæ vel de Paulo Samosateno, vel de Photino apud Sirmium constituta fuerant omnia, & præterea formulã fidei Antiochiæ Encænijs in Ecclesię cõsecratione, ob ὁμοούσιον consubstantialis causam editam allegantes, veluti contenderent quidam heresim propriã per prætextum & occasionem cõsubstantialis instituere, in sententiam suam adducere studuere Liberium, & Athanasium, & Alexandrum, & Seuerianum, & Crescentem, Africanos Episcopos. Non minùs id quoque conabantur Vrsacius & Valens, & Germinius Sirmiensis Episcopus, & qui præterea ex Oriẽte ibi aderant. Liberius autem aliam quoque seorsim fidei conscripsit professionem, quæ omnes ab Ecclesiæ communione arcebat, qui filium patri non secundùm substantiam & per omnia æqualem dicerent. Id propterea fecit, quòd Eudoxius & qui factionis eius fuere, non ità pridem Antiochiæ propter Ætij hæresim congregati, cùm Osij epistolam in manibus haberent, plurimùm verborum fecerant, quibus Liberium per calumniam traduxerant, perindè atque τὸ ὁμοούσιον consubstantiale repudiâsset, & patri filium omninò inæqualem dixisset. Romani legati rebus ità benè gestis, assumpto secum Liberio, Romam reuerterunt, literas ab Episcopis Sirmij congregatis, ad Felicem Romanæ tum Ecclesiæ præfectum, & ad clerum populumque Ecclesiæ eiusdem afferentes: quibus vt pastorem suum libenter susciperent, admonebantur. Ambobus porrò & Felici & Liberio permissum est communiter sacra curare, & munus Apostolicum administrare. Qui quidem concordes fuere, & quicquid medio tempore acciderat rerũ aduersarum & tristiũ, per amnestiam & obliuionem aboleuere. Quòd nanq; admodùm bonus vir esset Liberius, quodque pro rectâ Ecclesiæ doctrina Imperatori constanter restitisset, multa pietate & benignitate populus Romanus in eum fuit: vsque adeò certè, vt in eius eiectione, per seditionem eius causa motam, res ad cædem processerit. Sed paulò pòst Felix mortuus est, & solus Liberius Episcopatum administrauit. Quod sic DEVS rectè prouidit, Ecclesiæ ità, vt decebat, rebus consulens, nè primaria Apostolorum sedes fœdam illam & incommodã, à duobus gubernata ducibus, contraheret notam: quæ res ab Ecclesiæ cõstitutionibus perquàm est aliena, discordiamque vt plurimùm conciliare solet. Hæc in Sirmio acta. Legat, qui volet, de his etiàm Sozomeni Ecclesiasticam historiam, lib. 4. cap. 15.

Hinc illa falsa nata opinio, Liberium Arianis cõsensisse.

Cap. 38. Et pulchrè conuenire tum Orientalibus cũ Occidentalibus est visum: res verò aliter se habebat. Imperatoris enim metus id faciebat, cui propter Ætij & Eudoxij in vrbe Antiochena excitatas res nouas, rursum Nicææ Synodum cogere placuit. Cùm autem Basilius Ancyranus contrà niteretur, quòd primùm ibi de fide disquisitum esset: magis conuenire, vt id Nicomediæ fieret, est visum. Et ex nationibus iam omnibus, qui vel à prudentia, vel ab eloquentia aliquid valerent, Episcopi eò contendebant: Cùm terræmotus ingens exortus, vrbem & simul templum nupèr admodùm constructum, ex fundamentis ipsis concussit, atque deiecit, multosque pro eo, atque hoc vel illo quenque loco deprehendit, vel seruauit, vel interemit. Cecropius quidem Nicomediensis, & * alius quidã Episcopus paruo momento periculum euasere. Quæ res, fama vbique vulgata, Episcoporum aduentum prohibuit: Et infrà: Et quoniam Nicomediensis casus Episcoporum conuentum interturbauit, primùm quidem Imperatori, vt Nicææ rursùm congregarentur, placuit. Basilios autem de eo loco diũ multumque deliberauit: Et sic in vrbe Nicæna, populo ibi omni terræmotu conturbato, deliberatio hærebat. Porrò Marcò Arethusio, Georgio Alexandrino, & Basilio Ancyrano, qui tum Sirmij cum Imperatore in negocio quisque suo agebant, Tarsus Ciliciæ commoda visa. Vt verò & hæc alijs minus conuenire existimata est, tandèm vt Seleuciæ in Isauria Synodus ageretur, constitutum. Atque hoc sic decreto, quia ibi aderant Valens, Vrsacius & Eudoxius, qui potissimum inæqualitatis opinioni præibant, effecerunt illi, vt Episcopi eo loco congregati, formulæ fidei ex tempore compositæ subscriberent: in qua formola substantiæ nomen insertum non erat. Ad hæc in animis ipsi secum perpendere, Episcopos Seleuciæ coactos partim Nicænam fidem, partim Antiochiæ in templi dedicatione professionem editam cõplexuros, & per æmulationem ardentiùs defensuros: vtranque verò formulam substantię nomen habere, & filium patri per omnia similem disertè promulgare: ac si in locũ vnum

*Bosphoranũ fuisse Sozomenus ait.

Nota astũ hæreticorum.

Episcopi conuenirent, omnino eos Aërij opinionem, quam ipsi laudantes studio omni stabilire conabantur, repudiaturos esse. hoc illis minimè dubium fuit. Quid ergo faciunt? dolum instituunt, vt occidentales quidem Arimini, orientales verò Seleuciæ congregarentur, vt eo faciliùs quod agebant, perficeretur. Procliuius nanque putabant, paucis, quàm multis quod vellent, persuadere. Et patribus ità segregatis, si quidem possent, vtranque Synodum dissidio in vtraque instituto: sin minùs, alteram saltem in sententiam suam se pertracturos esse confidebant. illo prouiso, vt ne calculis omnium, hæresis eorum damnaretur. Hæc agebant per Eunuchum Eusebium, Imperatoriæ tum aulæ præfectum, Eudoxio quàm maximè assentientem: & alios quosdam, qui magistratus & honores gerentes, & graua pollentes, ex sententia omnia perficiebant. A quibus persuasus Constantius, perindè atquè in commodum simul & Reipubl. propter graues impensas, & ipsis Episcopis propter itineris magnitudinem esset, si in eodem loco conuenirent, synodum diuisit, eamq; Arimini & Seleuciæ celebrare iussit, Atque in literis suis constituit, vt primùm controuersia de fidei professione decideretur: deindè de alijs Ecclesiasticis sanctionibus deliberatio fieret. Tum autem de ijs, qui per iniuriam exauthorati, & in exilium acti visi essent, in quibus etiàm Cyrillus Hierosolymorum Episcopus fuit, consultaretur: posteà de eis quoquè Episcopis, qui rei agerentur, inquireretur. Permulti enim accusabantur, & ab Ægyptijs maximè Georgius, quòd scilicet alienorum bonorum rapinis gauderet, & contumeliosis quibusdam hominibus delectaretur. Postremò, vt per decem delectos legatos se de actis suis certiorem facerent.

Cap. 36. Ariminensis Synod⁹

Episcopi, sicutì Imperator iusserat, conuenêre, & primùm quidem Arimini Occidentales quadringenti, & aliquot prætereà numero. Et qui grauiter in Athanasium animati erant, minimè omnium de eo quicquam mouendum esse duxêre, quòd hoc sic commodius esse putarent. Cæterùm postquàm de fide, quomodò eam profiteri conueniret, quæstio proposita est, ibì Valens & Vrsacius, qui primùm Arij opinionem defenderant, medio autem tempore libello supplici Iulio Romano antistiti dato, τῷ ὁμοουσίῳ consubstãtiali assenserant, quemadmodùm diximus, temporibus sese & rebus obtinentibus semper accommodantes, alijs alia, sicutì fieri solet, censentibus, dixêre priores fidei formulas abolendas esse, vnamque eam obtinere oportere, quæ non ità pridèm Sirmij lingua Romana composita, ab ipso etiàm Imperatore plurimi fieret. Debere quippe Synodum quoquè de sententia illius professionem eam approbare, neque vlterius quicquam curiosius indagare, vt eo modo omnis discordiæ occasio, verbis nihil ambigui habentibus, quę subtili & accurata exploratione perpensa essent, in formula insertis præcideretur: longè præstantius esse asserentes, cùm rusticitate quadã rectam de Deo tenere opinionem, quàm ex Græcorum nugamentis nouis petitis verbis, quæ non intelligerentur, inducere vocabula. Quibus illi dictis obscurè innuebant, seu potiùs propalam τοῦ ὁμοουσίου consubstantialis verbum per calumniam reprehenderũt, velutì in sacris literis non expressum. Sub hæc verba charta prolata, legi eam postularunt, in qua æqualem patri, filium secundùm scripturas dicebant: mentionem verò substantiæ in Deo omninò fieri interdicebant, & pro eo æqualem per omnia filium patri, reponi volebant. Hæc porrò formula illa erat, quam anteà quidem pressam seruauerant, tum verò in lucem proferebant. Eam maximè probabat Germinius, & Auxentius, & Caius, & Demophilus: ea lecta, plurimi nihil opùs esse noua fidei formula eo tpe affirmabant, contẽtos se esse professione Nicena. In præsentia prætereà in locum vnum conuenisse, si quid nouarum esset, vt id inhiberetur. Et vt quæ tum lecta essent, nihil haberent nouarum rerum, vt dicerent tamen eos qui scriptum id composuissent, atque vt illi ipsi Arij dogma, quippe quod turbas vbiquè in Ecclesijs cõcitarit, anathemati primùm subijcerent, petebant. Vbi Valens & Germinius petitionem eam repudiarũt, illi formulas hæreticorum & item Nicænam in medium proferri iussêre, vt illę quidem damnatæ reijcerentur, hęc verò authoritate denuò & suffragijs Synodi cõfirmaretur; Et vt decęterò, neq; disputatio de fide moueretur, neq; synodus peteretur, sanxerũt. Sufficere enim, quæ à maioribus dudùm constituta essent: ea cõplecti posteros debere; & perquàm absurdum esse, nunc demùm fidem conscribere eos, qui nupèr admodùm credere cępissent; & veterum traditionẽ abolere, per quã & ipsi & patres eorũ Ecclesias gubernassent, ex quib⁹ plures martyrijs & obitæ confessionis coronis condecorati fuissent. Et ij quidẽ sic dicta sententia, antiquitùs decretis stare, nihilq; nouũ inducere cõstituerunt. Illi autẽ, Valens scilicet & reliqui, quos pauloantè nominauimus, cõtrà nisi sunt. Ibì tum Episcopi vt fidẽ propositam complecterentur, ab eis contenderunt. Quod vbi illi renuerunt, dãnationis sententia ab eis sunt exauthorati. Porrò synodus professionem Nicenã amplùs etiàm confirmauit. Illi aũt damnationem ęgrè ferentes, ad Imperatorem confugêre. Cęterùm synodus ea non solùm formulæ illorum præfationem, sed ipsam quoquè formulã repræhendit, cuius verba erant: Composita est fides catholica in præsentia dñi nostri Constantij perpetui Augusti, cõsulatu clarissimorũ virorum Flauij Eusebij & Hypatij, Sirmij ante xj. Calend. Iunij. Ac deindè: Credimus in vnum solum & verum Deum, patrem omnipotentem, & creatorẽ & conditorem omniũ. Et in vnũ vnigenitũ filiũ

Dei

Dei ante omnia ſecula, & ante principium omne, & ante omne quod mente concipi intelligique poteſt tempus, & ante conſiderationem & cogitationem omnem, ſinè perpeſſione, ſiue affectione genitum ex Deo, per quē ſecula condita & omnia facta ſunt. Genitum verò vnigenitum, vnum ex uno, à patre, Deū ex Deo, æqualem qui ipſum genuit patri ſecundùm ſcripturas: cuius generationem nemo nouit, præterquàm ſolus qui eum genuit pater. Hunc ipſum vnigenitum filium eius ſcimus nutu paterno aduenisse cęlitùs ad abolitionem peccati: Et natum ex Maria virgine, & conuerſatum cum diſcipulis, & omnem œconomiam ſiue adminiſtrationem executū ſecundùm paternam voluntatem: crucifixū, & paſſum, & mortuum. Qui deſcendit ad inferos, atque res ibi conſtituit: ad cuius cōſpectum infernalium portarum ianitores exhorruerunt: Qui etiàm reſurrexit tertia die, & cum diſcipulis conuerſatus eſt: Et diebus quadraginta expletis, receptus eſt in cælum, & conſedit ad dexteram patris: venturus extrema die cum paterna gloria, & rediturus vnicuique ſecundùm opera eius. Et in Spiritumſanctum, quem ipſe vnigenitus filius Dei Ieſus Chriſtus ſe miſſurum pollicitus eſt generi hominum paracletum, ſiue conſolatorem, pro eo atquè ſcriptum eſt: Vado ad patrem meum, & rogabo patrem meum, & alium paracletum mittet vobis, ſpiritum veritatis.

Ioan. 14.

Ille de meo accipiet, & docebit atque admonebit vos omnia. Et circa finem hoc etiàm addidêre: Nomen ſubſtantiæ per ſimplicitatem à patribus poſitum, non intellectum verò à populis ſcandalo & offendiculo eſt. Et quoniam ſcripturæ id quoquè non habent, placitum eſt id tollere, & deincèps nullam omninò ſubſtantiæ in Deo facere mentionem, propterea quòd diuinæ ſcripturæ patris & filij ſubſtantiæ prorsùs non meminere. Æqualem autem filium patri per omnia dicimus, ſicuti ſacræ ſcripturę & dicunt & docent. Hactenùs formula. Ridiculum porrò Epiſcopis viſum eſt, Imperatorem quidem perpetuum ſeu æternum nominare, filium autem Dei, ſempaternum vocare nolle &c. Hoc loco inſerere placet in gratiam lectoris partem Epiſtolæ D. Athanaſij qua hanc Sirmienſem formulam confutauit. Sumpta verò eſt ex Socratis Eccleſiaſt. Hiſt. lib. 2. cap. 27.

Epiſtola Athanaſij de Sirmienſi fidei formula.

Quid enim, inquit Athanaſius, in doctrina veræ pietatis, Eccleſiæ catholicæ defuit, vt iſti nunc de fide diſquirant, & conſulatum præſentium temporum verbis ſuis, quæ de fide promulgarunt ſcilicet, adijciant? Fecerunt ſanè Vrſacius, Valēs & Germinius, quod neque factum, neque auditum vnquàm eſt apud Chriſtianos. Cùm nanque ſcripſiſſent quemadmodùm ipſi voluērunt credendū eſſe, Conſulatum, & menſem, & diem adiecerunt, vt declararent cordatis omnibus, non anteà extitiſſe, ſed nunc primùm ſub Conſtantio initium cepiſſe eorum fidem. Omnes etenim illi hæreſim ſuam ſpectantes ſcripſerunt. Ad hæc de Domino ſeſe ſcripturos aſſimulantes, alium ſibi nominatim deſignant dominum, Conſtantium. Is enim fuit, qui poteſtatem illis impietatis præſtitit. Et dixerunt illi Imperatorem ſuum perpetuum, cùm filium Dei æternum negent. adeò per impietatem Chriſtum oppugnant. Fortaſsè autem annotandi Conſulatûs cauſam & occaſionem à ſanctorū prophetarum temporis adſcriptione acceperunt. At ſi hoc ipſum dicere auſi fuerint, inſcitiam ſuam admodùm prodent. Sanctorū nanque hominum prophetiæ, temporum continent memoriam. Sic Eſaias quidem & Oſeas, in diebus Oſiæ, & Ioatham, & Achaz, & Ezechiæ: Hieremias autem temporibus Ioſiæ, Ezechiel porrò & Daniel ſub Cyro & Dario fuere. Atquio item alij alijs annis ſunt prophetati, nō iacientes verę pietatis initium. Ante illorum enim tempora, & perpetua ea fuit: quippe quam ante mundi conſtitutionem Deus in Chriſto nobis præparauit. Neq; fidei ſuæ illi tempora indicarunt: nam & ante ea ipſa tempora fideles ipſi fuerant: ſed tempora promiſſionum per eos factarum oſtenderunt. Promiſſiones verò de aduentu Saluatoris noſtri præcipuè factæ: quibus tanquàm acceſſio quædam & ſequela, res in Iſraël & apud gentes futuræ ſunt annexæ. Et tempora annotata non ſunt, ſicut dixi, quòd tum cepiſſet initium fides: ſed vt ipſorum prophetarum ætas, qua illi qui talia vaticinati eſſent, vixere, oſtenderetur. At noſtri iſti ſapientes non hiſtoriam commemorantes, neque futura prædicentes, ſed ſcribentes, Promulgata eſt fidēs catholica, ſtatim conſulatum adiecerunt, & menſem, & diem. Et ſicuti ſancti viri hiſtoriarum & miniſterij ſui tempora declararunt, ità iſti fidei ſuæ tempus annotarunt. Atque vtinàm de ſua ipſorum fide expreſsè ſcripſiſſent. Illi verò ſa initio fidem allegant, quam conſectati nō ſunt. Non enim ſcripſerunt, Ità credimus: ſed, Promulgata eſt fides catholica. Itaque cùm conſilij eorum temeritas ſummam declarat impietatem, tum nouum inſolensque ſcripturæ inuentum, Arianum æquat inſtitutum. Atq; hoc ità ſcribentes, ſatis docuerunt tum eos primùm credere cœpiſſe, atque ab eo tempore, fidem eorum in medium annūciari voluiſſe. Et quēadmodùm ſecundùm Euangeliſtam Lucā, propoſitum publicè eſt decretum deſcriptionis ſiue censûs agendi, atq; idipſum decretū priùs quidem non extitit, verùm ab eiſipſis diebus eſſe cœpit à promulgante vulgatum: itidèm & iſti ſcribentes, Promulgata nunc eſt fides, oſtēderunt recentem eſſe hæreſis ſuæ ſententiam, nec antehàc eam extitiſſe. Quòd ſi addunt, Catholica: non animaduertunt ſe in Phrygū incidere præuaricationē: ità vt & ipſi, perindè atquè illi, dicant, Nobis primùm reuelata eſt, & à nobis initium cepit Chriſtianorū fides:

Lucæ 2.

Et

Et sicut illi Maximillam & Montanum, sic isti pro Christo dominum Constantium professioni suæ inscribunt. Quòd si iuxta eorum verba, ab annotato cõsulatu fides initium habet, quid patres facient? quid beati martyres? quid ipsi quoquè de eis facient, qui ab ipsis de fide sunt instituti, & ante consulatum eum obdormierunt? Quomodò eos resuscitabunt, vt quę priùs docuerunt, in illis abstergant: & quæ nunc inuenta scripserunt, eis inserant? Adeò sunt imperiti, nihil aliud quàm prætextus confingere scientes, eosque absurdos & incredibiles, vt qui secum ipsi statim suam adferãt redargutionem? Hactenus ex Epistola Athanasij è Socratis Historia huc adscripta. Iam ad Nicephorum reuertamur, in cuius libri noni cap. 39. sub finem hæc sequuntur. Damnati illi, sicut dixi, formulam secum ferentes, ad Imperatorem confugere. Concilium verò, decem ad eum legatis Episcopis, literis quoquè rem actam declarauit, quæ in hanc formulam scriptæ fuerant.

LITERÆ EPISCOPORVM Catholicorum ex Synodo Ariminẽsi ad Constantium Imperatorem.

Cap. 40. ET Dei iussu, & pietatis tuę mandato, quę antiquitùs constituta sunt, credimus. Ariminum nanque ex omnibus Occidentis vrbibus Episcopi omnes in locum eundem conuenimus, vt simul & fides Ecclesiæ catholicæ cognosceretur, & qui aliter sentiunt, manifesti fierent. Atq; vbi rem omnem diù multumque considerauimus, faciendum esse comperimus, vt quæ fides antiquitùs obtinet, & quam Prophetę & Euangelia & Apostoli per Dominum nostrum Iesum Christum Imperij tui custodem, valetudinisque etiàm tutorem promulgarunt, eam à maioribus acceptam seruemus, & seruatam ad finem vsque custodiamus. Et absurdum nefariumque esse putauimus, quæ rectè & legitimè à patribus constituta, & Nicęę communiter vnà cum gloriosissimo parente tuo Imperatore Constantino deliberata sunt, ex eis mutare quicquam: quorum doctrina & sententia ad omnes omnium hominum aures & animos vulgata peruenit, quæ vnà Arij hęresim expugnauit, atque extinxit: per quam non solùm eaipsa, sed & reliquæ hæreses sunt euersæ: cui omninò vel addere quicquam nõ tutum, vel adimere etiàm periculosum est. Atque si alterutrum in ea fiat, licentia aduersarijs detur, vt quod libeat, facere eis liceat. Proindè & Vrsacius atque Valens, quòd iamdudùm suffragatores & participes Ariani dogmatis fuerint, à communione nostra exclusi sunt. Ad quam tamen posteà admissi sunt, quia se errasse cognouerunt: atque ut ad pęnitentiam admitterentur, & noxæ gratiã consequerentur, orauerunt: id quod scriptum eorum attestatur. Quapropter vt in gratiam reciperentur, & venia eis delictorum daretur, obtinuerunt. Factum ideò tempore, cùm Mediolani synodus est coacta, presbyteris quoquè Romanæ Ecclesiæ præsentibus. Nôrunt illi eum qui etiàm post obitum memoria dignus est, Constantinum omni adhibita exquisitiore cura & diligentiore inuestigatione, fidei professionem, quæ edita est, publicâsse. Posteaquàm autem baptizatus ille inter homines esse desijt, & ad debitã sibi quietem translatus est, ineptum esse sciant nouæ quicquam rei inuehere, & tot sanctos patres, confessores & martyres, dogmatis ipsius authores atque inuẽtores, despicere: qui quidem patres iuxta ueterem Ecclesię Catholicę sanctionem, omnes in eadem sententia perseuerârunt: eorumque etiàm fidem DEVS ad Imperii tui tempora trãsmisit, per Dominum nostrum Iesum Christum, cuius beneficio Imperium obtines, rerumque in orbe etiàm nostro potiris. At rursùs miserandi & ærumnosi illi impia mente nefarioque ausu præcones, seipsos impiæ opinionis renunciarunt, & ueritatis Constitutionem euertere conati sunt. Postquàm enim iuxta mandatum tuum Synodi concilium coactũ est, seductionis fraudisque suę illi consilium detexerunt. Contenderunt nanq; versutia quadam tumultuosè sese ingerentes, nouare quiddam; ubi sodalitatis impietatisq; eiusdem suæ compertos homines inuenissent, Germinium, Axentium & Caium dissidij & seditionis authores: quorum inconstans doctrina, blasphemiarum omnium aceruum impietate sua longè excedit. Vbì uerò animaduertẽre, nos non eiusdem hæresis esse, neque prauis opinionibus eorum assentiri, in consilium se nostrum insinuarunt, perindè atque aliud quicquam decreturi. Perbreue autem intercessit tempus, quod eorum sententias in lucem coarguens protulit. Verumenimuerò oẽ res Ecclesiæ semper eodem affligeretur casu, turbaque & tumultus prouolutus omnes comprehenderet, tutissimum visum est, ut quę antiquitùs decreta sunt, integra atque inuiolata seruarentur, atque illi, quos diximus, à commercio communioneque nostra segregarentur. Quam ob causam oratores nostros ad humanitatem tuam misimus, qui eidem consilij nostri sententiam per scriptum quoquè indicent atque declarent. Quibus illud quoquè præcipuè mandauimus, vt ex antiquis legitimisque decretis, veritatis fidem faciant, eamque confirment. Declarabunt illi etiam sanctitati tuæ, minimè futuram, sicuti Vrsacius & Valens, dixere, pacem, si quid in legitimis constitutionibus immutatum fuerit. Quomodò nanque pacem seruent, qui pacem ipsam tollunt? Quin contentio potiùs & turba per cępta eiusmodi cùm alibì, tum in Romana Ecclesia exorietur. Itaque humanitati tuæ supplicamus, vt sereno vultu respicias, benignisque auribus oratores nostros audias, neque cum defunctorum iniuria nouare quicquam, & mutare permittas: sed nos in ijs, quæ à maioribus

Synodus Mediolanensis.

Notatu dignum contra nouatores schismaticos.

no-

nostris definita legitimeque constituta sunt, conquiescere sinas, quos profectò solerter & prudenter omnia Spiritussancti afflatu egisse diximus. Quæ verò nunc ab istis nouantur, fidelibus quidem incredulitatem, infidelibus autem ferocitatem afferunt. Supplicamus præterea, vt Episcopos, qui in longinquis alienisque regionibus degunt, & vel ætatis grandioris imbecillitate, vel paupertatis grauioris difficultate premuntur, cum bona venia redire ad suos iubeas, nè ecclesię, Episcopis eorū ab eis disiunctis, diutiùs in tali solitudine permaneant. Ad hæc insupèr omnia, illud quoquè te oramus, vt nè quid adimatur, nève addatur ad ea, quæ priùs extant, quicquam: sed vt omnia intacta integraque permaneant, sicuti à patris tui pietate ad hoc vsque tempus sunt conseruata. Ac nè deinceps nos itineris labore affligi, atque alienos longeque dissitos à parœcijs nostris esse permittas: sed vt Episcopi potiùs cum populo suo in pace sacris epulis & rebus diuinis vacare possint, pro tua salute, imperio & pace, orantes, quam tibi diuinum numen largiri dignetur prolixam. Legati verò nostri & subscriptiones & nomina Episcoporum secum ferunt: qui quidem etiàm ex ipsis sacris literis de sententia nostra certiorem facient tuam pietatem. Hæc Episcopi Arimini congregati, ad Imperatorem scripsere.

Cap. 41. Sed Valens & Vrsacius legatos prǽuenerūt, & Imperatori rem omnem arbitratu suo exposuerunt: scriptoque quod legerant ostenso, Synodum apud eum calumniosè proscidetūt, vt quę formulam non recepérit, cui conscribendæ ipse adfuisset. Atque ille Synodo succensens, oratores quibus diuturna mora in aula molesta erat, diem de die diffundens, differebat: contrà autem quos illi damnauerant, in precio habebat. Et vix tandèm excusans se scripsit, quòd necessitate vrgente, vt contra hostes iret, per expeditionem eam legatos facilè videre non potuerit: Adrianopoli autem redeuntem se expectare illos iusserit, vt ibi ab externis tumultibus liber, per ocium & legationem audiret, & quæ opùs essent, constitueret. Addidit & illud, de diuinis rebus deliberare volentem, negocijs alijs vacuum, animumque syncerum, atque quietum obtinere debere. Ad quæ Synodus rescripsit, nihil se aliud omninò quàm decretum esset, etiamsi quicquā præterea statueretur, facturam. Et non modò scripsit, sed id quoquè dicere legatos iussit. Insupèr eidem supplicauit, vt placidè oratoribus receptis, & quæ dicturi essent benignè acciperet, & quæ ipsi scripsissent, diligenter cognosceret. Durum etiàm esse quodammodò significarunt, ipso imperante tot Ecclesias tanto tempore viuis adhoc Episcopis orbari: opusque esse, si ipsi quoquè videretur, priùs eos ad Ecclesiam quenque suam redire, quàm hyems eos opprimeret. Hæc atque alia husce similia cum oratione ad persuadendum apposita per epistolam grauem & tersam ad eum scripsissent, atque ipse celeriter nihil eis respondisset, satis diù adhuc ibi morati, deindè ad sedes suas sunt reuersi. Atque quòd Episcopi quidem Arimini congregati Nicęnam confirmauerint fidem, satis iam constat. Quòd verò posteà multi formulæ ab Vrsacio & Valente ex Sirmio allatæ subscripserint, id quoquè declarabimus: Qua de re duplex fertur opinio: Harum altera est, Imperatorem occasione arrepta à Synodo, quasi non sua voluntate soluta, Valenti eiusq; sectatoribus facultatem permisisse, vt quas vellent in Occidente Ecclesias administrarent, omnibusque lectam ab eis fidem traderent: & quicunque subscribere illi nollent, sedibus suis deijcerent, atque alios factionis suę, illis surrogarent. Qua potestate accepta, illos vi omnes, vt quam diximus formulam comprobarent, adortos esse, & qui id facere noluissent, quamprimùm Ecclesijs expulisse: primùmque Liberium, quòd dicto audiens non fuisset, vi exactum esse. Quidam sanè secundam hanc proscriptionem eius fuisse dicunt: alij autem primam, cùm ea etiàm, quæ suprà de Felice diximus, acta sunt. Atque illos, rebus ità per Italiam gestis, eadem per Orientem quoquè facere constituisse. Et per Thraciam euntes, vbi in oppidum quoddam regionis eius nomine Nica peruenissent, conuentum coegisse: fidemq; Arimini à se lectam, ex Latina in Græcam linguam conuersam stabilire conatos esse: atque publicè sermonibus sparsisse, formulam eam Nicæ à Synodo vniuersali ritè atque ordinè editam confirmatamque esse: vt videlicet nominū vicinitate per fraudem simpliciores scriptum id, perindè atque Niceæ in Bithynia compositum esset, accipientes decipere possent. Verùm calliditatem cauillationemque eam deprehensam, irrisum atque ludibrium abijsse. Atque hoc sic nonnulli tradidere. Altera autem opinio fuit: Cùm Episcopi Arimini congregati, quòd Imperator responsum differret, quodque illis redire ad sua non liceret, macerarentur, qui alteri sententiæ addicti erant, subornaruot quosdam qui dicerent non conuenire, quòd quidam vnum substantiæ verbum tantopere propugnarent, vt propterea omnes vbique Episcopi per seditionem dissideant. Licere æqualem patri filium dicere, & vniuersalem orbis contentionem sopire: Episcopos Orientales, nisi substantiæ nomen tolleretur, conquieturos non esse. Hæc cùm ab eius sententiæ studiosis cum versuta quadam grauitate & vi dicta essent, ęgre tandem Synodum adductam esse, vt Vrsacij & Valentis formulæ subscribendum putaret. Obstitisse autem istis metus ille dicitur, ne legati apud Imperatorē Occidentalium Episcoporum Constantem, quam inde ab initio præstitissent alacritatem, & τοῦ ὁμοουσίου cōsubstantialis tollendi causam exponerent. Quare illud eos inuenisse consilium, vt oratores in oppido Thraciæ, quod dictum est Nica, distinerentur, per causæ eiusmodi obtentum, propter hyemis asperitatem

Nota fraudem hæreticorū.

&

enim ipse quoquè Dominus irridebit eos, & subsanabit, & tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos, secundùm
Hie.14. c beatum Hieremiam, dicens: (Falsò Prophe-
» tæ isti vaticinantur in nomine meo. Nō enim
» misi eos, & non præcipi eis, neque loquutus
» sum ad eos. Visionem mendacem, & diui-
» nationem, & fraudulentiam, & seductionē
» cordis sui prophetant vobis. Ideò hæc di-
» cit Dominus de Prophetis, qui prophetant
» in nomine meo mendacium: Erunt proiecti
» in vijs Hierusalem, & conculcatio omnium
» piè confitentium me, & non erit qui sepeliet
» eos.) Nemo enim * se abscondere potest,
* abscōdi quibusdam subreptionibus commentitijs, sicuti nec folijs fici antiquus transgressor præ-
Genes.3.b cepti Adam potuit, qui per propriam linguā inuerecundè nudatur. Laqueus enim fortis
Prou. 6. a viro, labia eius: & captus proprijs sermonibus, & opere manuum eius: retributio antem labiorum eius dabitur ei, & impietatis repræhensio. Arguam te, inquit, & statuam
Psal. 49. contra faciem tuam. Existimâsti iniquè, quòd
Iudic.7. b essem tibi similis. Propterea (sicut dicit (Dominus ad Gedeon) deponamus eos ad aquā veræ discretionis, & probemus eos ibi regulari examinatione, in idipsum pronos corruētes, per ostensionem praui intellectûs eorum, vtrumne sint apud se sapientes, diuini verbi scientiam ignorantes, quoniam dicentes esse
Roma.1.e se sapientes, stulti facti sunt, & mutauerunt gloriam Catholicæ Ecclesiæ propria nouitate & voluntate, siue per ea, quæ illicitè in eius defensione gesta sunt, hæreticam turbulentiā introducentes, illud competenter ad nos retinētes, quòd benè ad Iesum filium Syrach di-
Eccles.4.d ctum est: (Vsq; ad mortem certa pro verita-
» te, & Dominus Deus pugnabit pro te.) Huius rei gratia, vniuersalis vobis à Christo Iesu commissa est Ecclesia, vt pro omnibus laboretis, & cunctis opem ferre non negligatis: quadum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia, quæ possidet. Ideoq;, tanta
Luc.11. e vrgente necessitate, summoperè comprimite vestra summa authoritate infestos, releuate oppressos, vt absque graui, Domino opitulāte, difficultate ipsi gratanter omni tēpore sacrificare mereamur illesi. Et subscriptio: Æternæ te seruet diuinitas per multos annos, sanctissime patrum pater. Amen.

RESCRIPTVM LIBERII PAPÆ ad eosdem, & est eiusdem Epistola I.

DILECTISSIMO filio Athanasio, & oībus in vnum congregatis, & de Trinitatis fide rectè sentiētibus Ægyptiorū Episcopis Liberius Papa. Olim & ab initio tantā percepimus à B. Petro apostolorum Principe fiduciam, vt habeamus authoritatem pro vniuersali Ecclesia, ad rectam defendendam fidem, quatenus nulli liceat statum sanctæ Ecclesiæ commouere, ad læsionem rectè credentium, absque sui periculo honoris. Epistolam siquidem vestram, nobisq; directam ante nos recitari fecimus, tribulationes & persecutiones, quas pro recta fide patimini, intelleximus. Super quibus & nos vnà vobiscum cōdolemus, & laborare pro vobis, vt pater pro filijs, parati sumus. Fidem verò Nicænā concilij in eadem epistola rectā reperimus, super qua & Deo gratias vberrimas retulimus, pro qua non solummodò persecutiones & passiones sustinere vobiscū parati sumus, sed etiā, si necesse fuerit, mori pro Christi nomine, inquantùm nostra sinit fragilitas, non respuimus. Igitur prædictum sanctum conciliū (vt legimus) definit Nicænum, aliam fidem nulli licere proferre, aut conscribere vel componere, aut sapere vel docere aliter, nec quicquā in fide sentire, aut proferre, quod his patrum regulis possit obuiare. Qui autē præsumpserit cōponere aliam fidem aut proferre, docere, vel tradere aliud symbolum, ad viam veritatis conuerti desiderantibus de quacunque hæresi, vel ex Iudæis, vel ex paganis Christianos se fieri volentibus, hi si Episcopi fuerint aut clerici, alienari quidem episcopos ab episcopatu, clericos à clero: si verò monachi, aut laici fuerint, anathemate feriri. Protestatur 1. Tim.6
etenim beatus Apostolus, dicēs: (Si quis cer- „
tat, non coronatur, nisi legitimè certauerit.) „
Et iterùm Dominus ait: (Qui autē perseue- Matt.10. c
rauerit vsque in finem, hic saluus erit.) Vide- »
licet, certaminibus sacris propositis nobis, pro defensione catholicæ Ecclesiæ, magnaq; salute ex hoc sperata ab omnium bonorum datore DEO, non deficiant manus nostræ, dilectissimi fratres, per occasionē cuiuslibet desidiæ: dissolutę, sed fortes efficiamur pro gratiam Domini atq; virtutē potentiæ eius, quoniam perfecit pedes nostros tanquàm ceruorum, Psalm.7.
& super excelsa firmiùs statuit intellectū summæ eius humanitatis propter salutem, maximè, tantam habentes impositam sanctorum testium nubem. Deponentes ergò omne pondus & circunstantem aduersariorum nouita- Heb.12. a
tem, per patientiam curramus, adspiciētes in authorem fidei & consummatorē Iesum, qui in proposito nobis propter eum negocio, spiritum nobis suæ veritatis condonet, loquentem in nobis, atque perhibētem magnalia fidei per doctrinam sanctorum patrum, quos aduersarij calumniantur quotidiè. In Prophetis nanque habetur: (Propter Sion nō tacebo, Esa.62.a
& propter Hierusalem non quiescam, donec "
egrediatur vt splēdor iustus eius, & Saluator "
eius vt lampas accendatur.) Profectò catho- "
lica ecclesia, quæ vera consistit Sion, & ciuitas Christi cœlorū regis, per tot annorum spatia expugnata ab auersantibus verba fidei, qui neque Deum timent, neque hominē reuerentur, sed incassùm perducentibus pias & canonicas de hoc verbo doctrinas, dum à diuersis tantisq;, scripto & sinè scripto, contestationibus inuitati fuissent corrigere propriā & à se pellere hæresim, sicuti & per anteriorem cognitionem luculentiùs demōstratum est, iam

per

per libellos, quàm per suggestiones reuerentissimorum sacerdotum, & venerabiliũ ablatũ, Apostolo protestante nobis, vt hominẽ hæreticum post primam & secũdam correptionem euitare debeamus, sciẽtes quia huiusmodi subuersus est, & delinquit proprio iudicio cõdẽnatus, nullo modo oportet nos deincèps tacere, aut quiescere, (nè quoquo modo iniquè iudicemur) odibilẽ Deo pacem amplectentes: quoniam scriptum est, (Zelaui in peccatoribus pacẽ peccatorũ videns;) & dicat etiã de nobis; (Sacerdotes mei contẽpserunt legẽ meã, & polluerũt sanctuaria mea: inter sanctum & prophanũ non habuêre distantiam, inter pollutum & mundum nõ intellexerũt) sed consurgere cum Deo, & consistere promptè induẽtes arma spiritus, aduersùs malignãtes cõtra fidem eius, vt approbemus spiritus sapienter, id est, verba eorum, si ex Deo sunt. Scriptum est enim in Hieremia; (Probatorẽ dedi te in populo meo robustũ, & scies, & probabis viam eorũ.) Multa nanq; nobis necessaria est vigilantia, & tanta diuinæ sapientiæ rimatio, q̃ occulta tenebrarum reuelat, ad requisitionem huiusmodi rei & scrutationem, quoniam latet quodãmodò & absconditur, vixq; comprahenditur dolosa existens malitia, pro eo, ꝙ sibi pietatem callidè blandiatur, vt valeat scrutantium mẽtẽ latere. Quod vtiq; sciens beatus Apostolus, ait: (Nam huiusmodi pseudo Apostoli & operarij subdoli, transfigurant se in Apostolos Christi.) Sed nõ mirum, quoniam & ipse satanas transfigurat se velut angelum lucis. Et ideò non mirũ, si ministri eius transfigurantur, velut minister iustitiæ, quorũ finis secũdùm opera eorum. Sed & Dominus in hoc p̃muniens nos, ait: (Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecùs autẽ sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos.) Ergò in idipsum ex toto corde referentes ante oĩa super tali quæstione deprecationem, & dicentes cũ Dauid: (Reuela oculos meos, & cõsiderabo mirabilia de lege tua: Lucerna enim pedibus meis verbum tuum Domine, & lumen semitis meis; quoniam ipsius est (sicut ait beatus Daniel propheta) sapientia & fortitudo. Dat sapiẽtiã sapientibus, & sciẽtiã intelligẽtibus disciplinam. Ipse reuelat profunda & abscõdita, & nouit in tenebris cõstituta, & lux cũ eo est.) qui sapiẽtiã (inquit) & fortitudinẽ dedisti mihi, & ostẽdisti mihi, quæ rogaui te, cum ope diuina, vniuscuiusq; personæ conscripta eorum, qui pro nouitatis cõmento accusati sunt, de venerabili scrinio nostro obsecundantibus, & nobis rationabiliter offerentibus solertiùs tendamus, ità vt qui hęc præsumpserint prçuaricari, primùm quidem subiaceant iudicio terribili omnipotentis Dei, deindè autẽ qualemcunque regalem indignationẽ reuereantur, per quam, si quidem Episcopi aut clerici sunt, à sui sacerdotij, siue à cleri sui ordine modis oĩbus excidant: si autẽ monachi sunt, segregẽtur, & alieni sint de suis locis. Si autẽ dignitatẽ, aut cingulũ, aut militiam habeant, nudẽtur eis. Si autẽ sunt priuati, si quidẽ nobiles existũt, suarũ substantiarũ proscriptionem patiãtur. Si autẽ ignobiles, non solùm in corpore verberentur, sed exilio perpetuo castigentur: vt omnes timore DEI compressi, & comminata eis digna supplicia reuerentes, immobilem & sinè turbatione pacem sanctarum Dei Ecclesiarum custodiant. Data 8. Kalendarũ Iunij Asclepio & Deodato viris clarissimis consulibus. Gloria Christo Iesu Domino nostro, pax vobis. Amen.

Tit.3.c. Psal.72. Sopho.3.a. Ezec.22.f. 1.Ioã.4.a. Hiere.6.g. 2.Co.11.c. Math.7.b. Psal.118. Dan.2.c. Iob.12.c. 24.q.1. Qui contra pacẽ.

DECRETA FELICIS PAPÆ SECVNDI.

Ex libro pontificali Damasi Papæ.

FELIX natione Romanus, ex patre Anastasio, sedit annũ vnũ, menses tres, dies tres. Hic declarauit Cõstantiũ filiũ Constantini hæreticum, & secundò rebaptizatũ ab Eusebio Nicomediẽsi iuxta Nicomediã in Aquilone villa. Et ꝑ hoc declaratu, ab eodẽ Cõstãtio Constãtini Augusti filio, martyrio coronat, & capite truncatur. Hic fecit basilicã via Aurelia milliario ab vrbe secundo, quũ presbyterij honori fungeret. Et ad eãdẽ basilicã emit agrũ circa locũ, quẽ obtulit Ecclesiæ, quã fecit. Hic fecit ordinationẽ vnã in vrbe Roma per mensem Decẽbrẽ, presbyteros xxj. diacones v. Episcopos per diuersa loca xix. Qui etiàm passus est in ciuitate *Corona cum multis clericis & fidelibus occultè iuxta muros vrbis * ad lacus Traiani, iij. Id. Nouẽbris. Et exindè raptũ est corpus eius à presbyteris & clericis noctù, cũ Damaso presbytero, & sepultum est in basilica supradicta, quam ipse via Aurelia construxerat, * xij. Kalẽdas Decembris, milliario secundo. Et cessauit Episcopatus dies xxxviij.

* Corona. * xvij.

De Liberio, & Felice Pontificale, admodũ diuersa ab omnibus ferè, quos legi, veteribus scriptoribus ponit, nam Liberiũ ait a Cõstantio exulare iussũ, quod hæresi Arianæ assentiri nollet, (in quo cũ oĩbus consentit) reuocatũ porrò post ærumnas, quod Constantio assensus est, ac magnã proptereà, eo redeunte, Romæ cædem factam, in quo à cæteris ferè omnibus, dissidet: Sulpicius enim Liberium, paulo post vrbi redditum, ait, ob seditiones Romanas. sacræ hist. lib.2.

Socrates non multò post reuocatum, quod pop. Romanus, seditione conflata, Felicem Ecclesia illa eiecerat. li.2.c.29.

Theodoritus, quod Matronæ Romanæ eius reditum à Cõstantio impetrauerint. lib.2.c.17.

Sozomenus quod pop. Romano petenti eũ indulserit, ac demum legatis occidentalium episcoporum expetentibus, eũ Firmij cum esset Romã deducendum tradiderit. Quæ omnes causæ, licet variæ in eundem exitum concurrere potuerunt. li.4.c.14.

Cum Sozomeno Nicephorus, magnopere contendisse, ait, Constantium, & Arianos episcopos, vt Liberium ad suas partes pertraherẽt; ac vulgasse etiam, per fraudem & calumniã, illũ sibi assensum fuisse. quã infamiam Liberiũ à se auertere studuisse, professione catholicæ fidei edita, qua omnes Consubstantialis abnegatores, anathemate damnauit. li.9.c.37.

Atque hæc omnia pro Liberio faciunt, contraria his, quæ Pontificale tradit; quæ sequuntur, aliqua ex parte, contra Liberium faciunt, & Pontificali consentiunt.

Ruffinus; Liberius, Vrbis Romæ episcopus, Cõstantio viuente regressus li.1.c.27.

regressus est: sed hoc, verũ, q̃d acquieuerit volũtati suæ ad subscribendũ an ad pop. Romani gratiã, p certo cõpertũ nõ habeo.

D. Athanasius, post multã prædicationẽ Liberij, Epistola ad solitariã vitam agentes, sic scribit; Liberius deinde, post exactũ in exilio biennium, inflexus, minisq; mortis ad subscriptionẽ inductus est: verũ, & vnũ illud ipsum quoq; & eorũ violentiã, & Liberij in hæresim odium, & suũ pro Athanasio suffragiũ, cũ liberos affectus habebat, satis coarguit, hoc, Athanasius, quod quidẽ potuit vel ex sola illa fama, per calumniã, ab Arianis vulgata, ad Athanasiũ peruenisse. subscriptio vero illa ab aliquibus intelligitur, nõ quidem in Arianismu, sed tantum in damnationem Athanasij.

Magis mirandum est, & forte ab eadẽ fama profectũ, quod scribit D. Hieronymus, de Fortunatiano, episcopo Aquileiensi, in Catalogo loquens. Et in hoc, inquit, habetũ detestabilis, quod Liberiũ, Romanæ vrbis episcopum, pro fide ad exilium pergentem, primus solicitauit, ac fregit, & ad subscriptione hæreseos impulit. De hoc quidem Fortunatiano, & alijs aliquot occidentalibus episcopis, D. Athanasius, Apologia ad Constantium, scribens, ait, Vim non vulgarem, grauesq; contumelias passos esse, donec promitterent sese a nostra cõmunione abstinere. quod ipsum forte illud est, quod hic Fortunatianus Liberio suasit, & D. Hieronymus interpretatus est, subscriptionem hæreseos, fama res semper in maius augente. sed hoc ipsum, quã nõ habet probabilitatẽ? abeuntem in exilium, hæresi, vel damnationi Athanasij subscripsisse, & tamen per biennium, vt alij fere omnes, vel triennium, vt vnum Pontificale, in exilio egisse? quod vero in chronico D. Hieronymi legitur, ab hoc quidẽ diuersũ, Liberiũ, tædio victũ exilij, in hæresim subscripsisse; vt alieno loco est positũ, ita ab alio aliquo insertum suspicari licet.

Denique, pro Liberio; hoc est certum, propter fidem catholicã multa eum egisse, & perpessum esse, & tandem in exilium eiectum: reuersum, quod hæresi subscripserit, non omnino est certum. post reuersionem, catholici argumenta sunt perspicua, tum quod communione interdixerit, negantibus consubstantiale, vt est apud Sozom. & Niceph. locis citatis: tum quod extremo suo anno Macedonianos ab Arianis non multũ dissimiles, non prius ad communionem admisit quàm Nicænam fidem, libello scripto, professi essent; & epistola sua, ad Orientales, Ariminensem fidem detestatus est; vt est apud [a] Socr. [b] Sozomenum. [c] Nicephorumq́; tum denique quod sanctissimi Patres de Liberio vt de optimo Pontifice meminerunt, [d] D. D. Basilius [e] Ambrosius, [f] Epiphanius, Siricius, [g] Damasi successor.

a li. 4. c. 12.
b li. 6. c. 1.
c li. 11. c. 6.
d ep. 74.
f hæ. 75.
g ep. ad. 1.

Vnum reperi Petrum Damianum, mediæ ætatis, nobilem scriptorem, qui epist. 15. siue libro. qui dicitur Gratissimus c. 16. asperè de Liberio scribit, à Pontificali, credo motiuatus. Hinc est, inquit, quod omnes ordinationes, quæ à Liberio, hæretico videlicet ac sedicioso, factæ sunt, in suo statu nosciuntur immobilitate seruatæ, &c.

[13] In Felice, Pontificale non omnino sibi constare videtur, & ab alijs diuersum est. Felicem presbyterum venerabilem virũ a clero Rom. in Liberij locũ, exilio mulctati, suffectum scribit, eundemq; in Concilio 48. episcoporum, Vrsacium, ac Valentem, Arianos episcopos, damnasse at denique Imperatorẽ Constantium, a quo post, cum multis alijs, capitis obtruncatione, sit martyrio coronatus.

Idem tamen in vita Liberij scribit, Felicem de episcopatu depositum, habitasse in prædiolo suo, via Portuensi, vbi & requieuit in pace 4. K. Aug. quo modo mors naturalis, non violenta satis significatur, præter alia, in quibus, in duabus illis vitis, variat a se ipso. At reliqui scriptores oĩno aliter pdũt.

lib. 2. 29. Socrates quidem sic, Felix Ecclesiæ Rom. Diaconus, Arianæq; sectæ addictus, per vim & violentiam ab eodem Vrsacio (a quo Liberium eiectum dixit in exilium) ad eum dignitatis gradum delectus est, & mox, Liberius autem non multo post ab exilio reuocatus sedẽ episcopatus propterea recuperauit, quod pop. Rom. seditione cõflata, Felicẽ Ecclesia illa eiecerat.

li. 2. c. 17. Theodoritus vero, sic, successum est Liberio à fideli quodam illius Diacono nomine Felice, qui tametsi fidem in Concilio Nicæno expositam, ipse seruauit integram; tamen cum illis, qui eam labefactare studebant, libere communicauit, ac propterea nemo ex Romæ habitatoribus in Ecclesiam, dum ille intus erat, ingredi voluit.

lib. 4. c. 10. Sozomenus, eadem ijsdẽ fere verbis, & paulo [*] infra, affirmat Felicem post Liberij reditum vrbe cessisse, ac non multo post etiam vita, quod diuina prouidentia idem, & Nicephorus ascribunt, ne sedes B. Petri a duobus Præsidibus, pessimo exemplo gubernaretur.

[*] cap. 14.

In eandem plane sententiam scribit Ruffinus. li. 5. c. 22.

D. Hieronymus, in catalogo, de Acacio Cæsariensi loquẽs, in tantum, inquit, sub Constantio Imper. claruit, vt in Liberij locum, Romæ, Felicem Arianum Episcopum, constitueret. quanquàm Victorius in schol. ad D. Hieronymũ testatur, illud, Arianũ, abesse à Græca Sophronij editione, & à latinis exemplaribus Medicæo, & Fæsulano.

In ea vero parte, quam diximus, supra videri alieno loco insertam in chronico D. Hierony. quod sic habetur obscurius; Verum cum Felix ab Arianis fuisset in sacerdotium substitutus, plurimi peierauerant, & post annum eiecti sunt. planius exstat in registro per antiquo Ecclesiæ Romanæ, quod refert Onuphrius in suis scholijs ad Platinã. Felicis certe, vt Romani Pontificis, nulla habetur ratio ab [a] Optato Milenit. nec à [b] D. August. Ioannes tamen Diaconus in vita D. Gregorij Papæ, Felicem quartum Rom. Pontificem eius atauum fuisse memorat, quod nisi hic secundus sit, constare omnino non potest, Leo item ostiensis in chronicis suis, eius, in numero Pontificum Romanorum, habet rationem.

a lib. 2. contra Parme.
b epist. 165.

Quantumuis autem de Felicis martyrio nihil ab antiquis scriptoribus, quod sciam, memoretur, præterquàm ab vno Pontificali libro, magnam tamen illi plane, & cui obsisti non possit, fidem astruunt antiqua Martyrologia, quæ Felicem 2. Papam in martyribus numerant, & Ecclesiæ Romanæ publicum testimonium, assignato etiam in eius cultu proprio officio, vt est apud Micrologum cap. 43. denique quod Romæ contigit anno D. 1582. cum enim de corrigendo Martyrologio, Gregorij XIII. iussu ageretur, & de Felice 2. ambigeretur, an de Martyrologio amouendus esset, ecce tibi pridie aut summum biduo, ante quam eius memoria celebratur, qui dies est 29. Augusti, cum in æde SS. Cosmæ, & Damiani, arã peruetustam, vt sacellum illud instaurarent, fabri demolirentur, subter basim, quæ aram sustinebat, effossi sunt duo loculi, quorum alter habebat hanc inscriptionem. Hic requiescit S. Felix Papa Martyr, q damnauit Constantiũ hæreticũ. ex qua inuentione, quæ miraculi loco habita est, & ex rationibus, ac autoritatibus, ab illis, qui eum in Martyrologio retinendum censebant, allatis, censuit Pontifex Maximus, nullo modo remouendum. & sane, vt pro Felice hæc maxime facienda sunt, ita contra Liberium, non est pro nihilo ducendum, quod Ecclesia Romana nullam eius memoriam fieri statuerit, quod profecto non omissura videtur fuisse, nisi ille exilium suum & confessionem aliqua inconstantia maculasset.

Itaque dicendũ videtur initia, & finem Liberij bona fuisse, media non item, Felicis initia non omnino legitima, finem optimum fuisse. atque de hoc controuersia hæc breuiter.

EPISTOLA AEGYPTIORVM Pontificum ad eundem, de infestationibus Arianorum.

DOmino beatissimo & honorabili, sancto patri Felici, sanctæ Sedis Apostolicæ vrbis Romæ Papæ, Athanasius & vniuersi Ægyptiorũ, Thebaidorũ, & Libyorũ Episcopi, in sancta Alexãdrina synodo, gratia DEI, cõgregati: Vestro sancto suggerimus Apostolatui, vt nostri; more solito solicitudinẽ gerere dignemini, iuxta vestrã prudẽtissimã sapiẽtiã, quæ oĩbus luce clariùs manifesta est q: a Apostolicis vestra beatitudo visceribus cõmota, super tribulatiõe nr̃a, nos oẽs hortata est, ad tuitionẽ catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ in vnũ cõuenire, & de nr̃a oppressione canonicè & vnanimiter tractare, dũ cõstat vos vnà cũ B. Paulo Apostolo eadẽ cõpassibiliter dicere: (Quis infirmatur, & ego nõ infirmor? Quis scãdalizatur, & ego nõ vror?) satagẽtes, nè aliqua de his, quæ vobis creditæ sũt, rõnabilibus ouib' à bestijs capiatur. Ideò pater Beatissime, quia semper antecessores nr̃i & nos à vestra Apostolica sancta sede auxiliũ hausimus, & nr̃i vos curã habere agnouimus, p̃fatã Apostolicã & sũmã expetimus iuxta canonũ decreta sedẽ, vt indè auxi-

2. Cor. 11.

Mmm lium

lium capiamus, vnde p̄deceſſores nr̄i ordinationes & dogmata atque ſubleuationes ceperūt. Ad eam quoque, quaſi ad matrē recurrimus, vt eius vberibus nutriamur, qm̄ nō pōt mater obliuiſci infantē ſuū. Sic & vos nolite obliuiſci nos vobis cōmiſſos, qm̄ nō leuibus nos inimici nr̄i implicauerūt afflictionibus, & quotidiè facere moliunt, & appræhēdere, aut ferris nos cōſtringi minant, niſi eorū cōſentiamus erroribus: qđ nequaq̄, vobis incōſultis, agere p̄ſumimus, canonibus q̄ppe iubentibus, abſq; Romano, nos de maioribus cauſis nihil dr̄e decernere, pontifice. Ideoq; ad ꝓpoſitū recurrētes, & ad brauiū ꝓperantes, veſtrę Apoſtolicę Sedis imploram⁹ auxiliū: qa (vt credimus) nō deſpexit Deus preces cū lachrymis ſibi oblatas ſeruorū ſuorū, ſed ob id vos p̄deceſſoresq; veſtros, Apoſtolicos videlicet p̄ſules, in ſummitatis arce cōſtituit, omniumque Eccleſiarū eis curā hr̄e p̄cepit, vt nobis ſuccurratis, noſq; tuētes, cui omne Epiſcoporū iudiciū eſt cōmiſſū, liberare ab hoſtibus noſtris nō negligatis. Nā ſcimus in Nicæna magna ſynodo trecētorum xviij. Epiſcoporū, ab oībus cōcorditer eſſe roboratū, nō debere abſq; Romani Pōtificis ſn̄ia cōcilia celebrare, nec Epiſcopos damnare, licèt hæc & alia q̄ plura neceſſaria, ab hr̄eticis, qui nos quotidiè infeſtant & perdere nitūtur, vt faciliùs nos capere poſſint, ſint ſynodica capitula incenſa, nobiſq; ſublata. Qua de re, hac inuēta occaſione indifferenter, omni canonica & apoſtolica poſtpoſita authoritate, nos vi à ꝓprijs, vobis inconſultis, illicitè expellunt ſedibus: oueſq; nobis à Chriſto Dn̄o apoſtolica commiſſas gratia, inuadūt, gradibus priuāt, & qđ peſſimū eſt, & oībus Chriſtianis legibus inimicū, interficere decertāt. Vos ergò (vt ſemper veſtræ ſedi ſanctæ conſuetudo fuit) periclitātibus ſubuenite, oppreſſos roborate, tribulatis manū porrigite, taliaq; ꝓhibete & leges imponite, vt Apoſtolica doctrina, q̄ in Deo, eſt citò ad victoriā iudicium perducere valeat noſtrū, noſq; (Apoſtolorū principe ſuffragante Petro) ab imminētibus periculis liberare. Nouimus nāq;, in iā præfata Nicæna ſynodo gn̄aliter eſſe decretum, vt nullus paſsim vageq; Epiſcopos, aut præſumptiuè lacerare, aut accuſare, & qui nō ſunt rectæ fidei, vel bonæ vitæ, vel claræ cōuerſationis, aut infamare p̄ſumat: ſed priùs, ſi erga Epiſcopos vel authores Eccleſię quiſquā cām habuerit, eos cū charitate manſuetè cōueniat, vt ab eis vulnus, vndè agit, rectè ſanet: aut ipſe, ſi ſecùs egerit, accuſator excōicet. Quòd ſi ab eis nihil valuerit rectè p̄cipere, tūc primò ſūmos adeat primates, & ipſi, tēpore congruo, canonicè eos cōuocare debebunt. Qui ſi aut ſuis rebus expoliati, aut à ꝓprijs ſedibus eiecti, aut exulantes, vel oppreſſi, aut iniquè tractati fuerint, primò eruant, & canonicè reſtituant, atq; oīa ibi ſublata integerrimè eis legibus reddant: qm̄ priuſq̄ hæc fiant, (vt in p̄dicto cōſtitutū eſt cōcilio) nec canonicè cōuocari, nec diſtringi à quoquam poſſunt, qm̄ nec ſeculi leges hæc fieri p̄mittūt, quātò magis eccleſiaſticę? Similiter & à ſupradictis patribus eſt definitū cōſonāter, vt ſi quiſquam Epiſcoporū, aut metropolitanorū, aut cōprouinciales, vel iudices ſuſpectos habuerit, veſtrā ſanctā Romanā interpellet ſedem, cui ab ipſo Dn̄o poteſtas ligādi ac ſoluendi ſpāli eſt priuilegio ſup alios cōceſſa. Ipſa.n. firmamētū à Deo fixū & immobile percepit, qm̄ ipſam formā vniuerſorū titulorū lucidiſſimā, Dn̄s Ieſus Chriſtus veſtrā Apoſtolicam conſtituit ſedem. Ipſa eſt em̄ facer vertex, in quo oēs (Eccleſiæ) vertunt, ſuſtentātur, releuant. Et ſicut ī Chr̄o Chriſtiani, & in petra (id eſt, Chriſto) Petrus, Petri renouantur Eccleſiæ. Tu es.n. (ſicut diuinū veraciter teſtat eloquiū) Petrus, & ſuper fundamētum tuū, Eccleſiæ colūnæ, i. Epiſcopi, q Eccleſiā ſuſtinere, & ꝓprijs humeris portare dēnt, tibi ſunt confirmatæ, tibiq; claues regni cęlorū cōmiſit, atq; ligare & ſoluere poteſtatiuè, quę in terra, & q̄ in cęlis ſunt, ꝓmulgauit. tu prophanarū hęreſiū, & impetitoriū, atq; omniū infeſtantiū depoſitor, vt princeps & doctor, caputq; oīum orthodoxæ doctrinę, & immaculatę fidei exiſtis. Igit nè deſpicias, pater, tuorū patrū pietatē, bonamq; intentionē. Et ſicut illi, patres & p̄deceſſores noſtros à multis liberauerūt oppręſſionibus & anguſtijs, ità nos liberare digneris. Nā fuit ſemper veſtræ ſanctæ & Apoſtolicæ Sedi licentia, iniuſtè dānatos vel excōicatos, poteſtatiuè ſua authoritate reſtituere, & ſua eis oīa reddere, & illos, q eos cōdēnauerunt, aut excōicauerunt, apoſtolico punire priuilegio, ſicut etiàm noſtris & anterioribus cognouimus actum tēporibus. Porrò, & ipſi primates, qui Epiſcoporum & ſummorū Eccleſiaſticorum negociorū cauſas ſuſcipere debent, in præfixa Nicęna Synodo ſunt dinumerati, nè in poſterū cōtētio ex hoc oriretur. O ſanctiſſime Pater patrū, abſcinde blaſphemias, & iactātiā vaniloquorū, & inſidiātiū infeſtationes, nos & fratres noſtros opprimētiū, atq; p̄dere volentiū, q ad vos, quaſi ad caput confugimus, vt veſtro ſuffulti auxilio liberemur, & vobis nobiſq; cōmiſſas Chriſti oues, à luporū ore, Dn̄o adminiculāte, anteq̄ deglutiant, eripiamus. Nec.n. fas eſt, ſupplicum Apoſtolicæ ſedis ſcripto aut ſinè ſcripto preces oblatas deſpicere, ſed (vt cōdecet, vt priuilegium veſtræ ſedis eſt) & nos & illi canonicaliter conuocemur, & ante vos de noſtris obiectionibus canonicè cū omni probitate concertemus, ſicut prædeceſſores noſtri penès veſtros fecerunt anteceſſores, & ſicut canonica in prædicta ſancta ſynodo docent inſtituta,

Legēdū videtur, Et ſicut ī Chriſto Chriſtiani, ità & in Petra, i. Petro, renouant Eccleſiæ. vt ſit ſenſus, Rom. Eccleſiæ Pōtificem, ſi quid in cæteris Eccleſijs vitiatum aut deprauatū ſit, ſua authoritate & poſſe & debere corrigere.

Iſa. 46. d

Et hētur ī epi. decr. Iulij cōtra Orientales pro Athanaſio. cap. 7.

Ibidem, cap. 57.

Ibidem, cap. 6.

Ibidem, cap. 4.

Ibidem, cap. 3.

Matt. 16. c

Ibidèm.

* verbi

instituta, & veluti palliati * verbi per ventilabrum canonicæ examinationis, plenam purgationem in communi consistentes auditorio, de maturis & enutrientibus Catholicæ Ecclesiæ dogmatibus, quæ confirmant cor hominis, per participationem paternarum consequamur institutionum. Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid quamuis in remotis, aut longinquis positis prouincijs super Episcoporum querelis, aut accusationibus ageretur, non prius tractandum vel accipiendum esset, quàm ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt huius authoritate * iuxta, quæ fuisset, pronunciatio infirmaretur, aut firmaretur: indeque sumerent normam, vnde ecclesiæ sumpsere prædicationis exordium, nè passim ab insidiatoribus columnæ euerterentur ecclesiæ. Certum est enim, eidem sanctæ Sedi vestræ, in honorem beatissimi Petri, patrum decreta peculiarem decreuisse reuerentiam DEI, pro rebus inquirendis atque determinandis; quas solicitè decet iusteque ab ipso præsulum examinari vertice apostolico, cuius solicitudo semper fuit & est, tam mala damnare, quàm probare laudanda. Quocircà humilimum vestro Apostolico culmini persoluentes obsequium, vt ipse Dominus præcepit, & sanctorum decreta patrum statuerunt, cum lachrymis suggerimus, quod sinè gemitu cordis reticere non valemus. Nam intantùm à persequutoribus sanctæ Dei ecclesiæ, nostrisque inimicis persequimur, vt magis nos tædeat viuere, quàm mori. Vndè præ omnibus fatemur intantùm cor esse nostrum vulneratum, vt prophetarum

* iuxta q̃ fuisset p̄nunciatio facta, infirmaretur, aut

Hiere. 9. a

illum planctum exoptemus, dicentes, (Quis
» dabit capiti nostro aquam, aut oculis nostris
» fontem lachrymarum, vt sedentes, ploremus
» die ac nocte?) Eccè enim Ecclesia Dei non leuiter perturbatur, columnæque eius nimis infestantur, atque à prauis amoueri hominibus nituntur. Christianorum verò voces ac gemitus Episcoporum, longè lateque resonant, nouitates insurgunt, calumniæ crescunt, persequutio grassatur, perditio fit populorum. Vestrum est enim, nobis manum porrigere, quia vobis commissi sumus. Vestrum est nos defendere atque liberare, nostrumque est, à vobis auxilium expetere, vestris parere iussionibus. Præ nimio ergò dolore & gemitu, omnia quæ nobis instant, & nos infestant, * necessario recordari, vobisque significare nequimus. Ideò almum vestrum exoramus apostolatum, vt super his legem, quæ in memorata Nicæna synodo est promulgata, licèt prædictorum insidiatorum & aliorum malorum hominum (vt faciliùs Episcopos, Deique ministros valeant illaqueare) deprauatione sit suffocata, reparetis: & quæ necessaria fore cognoscitis, vestræ sanctæ sedis authoritate, nos cunctosque fratres informetis, vt malorum insidias hominum, vestra fulti authoritate, illæsi, Domino opitulante,

* necessaria

euadere valeamus: quia nõ est ouium, insidias luporum præuidere, sed pastorum est. Scimus enim (vt semper vestræ Sedis præsules, primò Apostoli, deindè successores eorum, fecerunt) vos vniuersalis ecclesiæ, & maximè Episcoporum, qui oculi, propter contemplationem & speculationem, vocantur Domini, curam gerere, ac de releuatione & lege nostra assiduè cogitare debere, sicut scriptum est: (Beatus vir Psalm. 1.
» qui meditatur in lege Domini die ac nocte:)
quæ meditatio, non lectione per figuram literarum tantùm conspecta, sed exuberante in uobis Christi gratia, in uestra cognoscitur conscientia immobiliter insita, & nullatenus de uestro corde recedente lege Christi Dei Domini sacrosancta, sicut in Psalmo dicit propheta:
(Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua ei- Psalm. 36.
» us loquetur iudicium, lex DEI eius in cor-
» de ipsius:) non atramento, sed spiritu Dei uiui uestra in arcana conscripta, neque in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus, sicut beatissimi Apostoli Pauli ad Corinthios 2. Cor. 3. a
missa nos docet epistola. Quibus præmissis, significamus Deo placitæ paternitati uestræ, die xvij. Kalendarum Augustarum, indictionis quartæ, nostram humilitatem, diuina gratia, suo (vt præcepit) munere præueniente, uestris sanctis ac Deo dignis precibus in sancta Romana Ecclesia Pontificalis honoris accepisse consecrationem & stolam, in quo dignitatis fastigio, ut à Deo omnipotente regamur altissimo, & à malis omnibus liberemur, ut nõ sacerdotale nomen tantùm, sed Christi Domini Dei nostri protegente auxilio, & meritum habeamus, uestris sanctis ac Deo acceptabilibus nos commendantes orationibus, poscimus, quatenùs & uestris deprecationibus, pro nobis ad Deum effusis, muniti, & eruditionibus bonis instructi, digni efficiamur, cum omni nobis populo Christiano commisso, illæsi, protegi uelamento diuino. Ad salutationem ergò uestræ sanctæ & honorandæ paternitatis uice nostra, Benedictum humilem uestrum fratrem, nostrum Episcopum, & Alexandrũ presbyterum, Crispinum quoquè diaconem uestros famulos destinauimus, quos postulamus, celeriùs nobis à uestra beatitudine persolui, ut vestris cohortationibus roborati, & vestris regulis informati, inimicis videlicet compressis, ad proprias prudenter consolati ualeamus Ecclesias ante hyemem Deo propicio remeare. Vestrum est quippe, pater sanctissime, canonica districtione solicitè, Ecclesiasticæ regulæ aduersantibus & fratrum insidiatoribus obuiare nec permittere nouiter dici, quod patrum venerabilium authoritas omninò non censuit. Nos enim humiles corde, quæ recta sunt, adiuuante Domino, sapientes, vno vinculo charitatis vobiscum sumus constricti, veram fidem ac religionem catholicam in omnibus fortiter defensantes. Studiosiùs itaque à catholicis, improbis probè resistere innitendum est, nè torpentes desidia oppressi, culpę taciturnitatis

teneamur obnoxij, & quasi fauorem impendentes iudicemur, dum aduersa catholicæ fidei propulsare negligimus. Vndè dictum est; Negligere quippe, dum possis deturbare peruersos, nihil aliud est, quàm fouere. Nec careret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Liquet, doctor, sanctissime, venenosa serpentium sinè simplicitate astutia, dum manifesta est dolosa inimicorum fallacia. Succurrite (quæsumus) oppressis, liberate nos de manu persequen-
Job 19. c tiũ, vt cum beato Iob cantetis: (Benedictio pe-
» rituri super me veniebat, & cor viduę conso-
» latus sum. Iustitia indutus sum, & uestiui me,
» sicut uestimento & diademate, iudicio meo.
» Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram
» pauperum, & causam quam nesciebam, dili-
» gentissimè inuestigabam. Conterebam mo-
*Illius las iniqui, & de dentibus * eorum auferebam
» prædam.) & reliqua. Nos enim quos tua maxima expectat cura, i. omnes Episcopi, præcipuè tuum mereri debemus iudicium, & non ab alijs deuorari. Meritò ergò nos Domini causa respicit sacerdotes, si silentio faueamus errori. Siquidem corripiantur huiusmodi, nec sit liberum eis, pro uoluntate facere iudiciũ. Desinat nouitas incessere uetustatem, desinat Ecclesiarum quietem inquietudo turbare. Nam ut omnes Metropolitani uel reliqui Episcopi, sua odia aut vindictas in reliquos Episcopos exercere non valeant, ideò nominatim in Nicena synodo expressi sunt primates, qui reliquos Episcopos audire & iudicare debeant, nè ulla fraus in iudicio Episcoporum possit irruere. Vos ergò, qui in summa specula gratia Dei estis positi, attendere eos & opprimere oportet, qui in fratres seditiones & scandala excitant. Ideoque exoramus, vt minimè despiciatis humilitatis nostræ & omnium Orientalium orthodoxorum sacerdorum & populorum afflictiones, & deprecationes cum lachrymis oblatis, sed sicut luminaria vniuersi mundo, verbum uitæ retinentes, introductas extinguite tenebras nefandissimorum insidiatorum, temporibus etiàm nostris procaciter germinatas, quatenùs funditùs extincta huiusmodi caligine, lucifer nobis resplendeat per uos, sanctissime pater, & dogmatica definitio ubiquè omnes lætificans, quam gloriosi Ecclesiæ sanctæ patres per propria pijssima dogmata in æternæ uitæ firmam hæreditatem prædicasse noscuntur.

Et subscriptio:

Incolumen te & beneplacitum Deo, sanctissime pater patrum, orantem pro nobis, Dominus custodiat in æuum. Amen.

CAPITVLA SEQVENTIS
Epistolę decretalis Felicis Papæ secundi.

Vt nemo Episcopum penès arbitros seculares accuset.

Si quis aduersùs Episcopum causam habuerit.

De eadem re. 3

De Episcopis rebus suis expoliatis, aut à sede pulsis. 4

Infames & sacrilegos ad testimonium nõ admittendos. 5

Si Episcopus uocatus ad concilium, ire non potuerit. 6

De causis quæ legibus non continentur, uel prohibitæ noscuntur. 7

De accusationibus Episcoporum, & rerũ suarum ablatarum redintegratione. 8

Quibus non liceat accusare, vel testificari. 9

De eadem re. 10

De personis accusatorum. 11

De primatibus & Metropolitanis. 12

De accusationibus Episcoporum, & ineptitudine accusantium. 13

Qui nõ debeant admitti ad accusationem. 14

De eadem re. 15

Licere in Ecclesiasticis negocijs, dicta causa & finita, recedere, quod in secularibus non licet. 16

De accusationibus Episcoporum. 17

De non terminãdis causis Episcoporũ absque authoritate Romani pontificis. 18

Si episcopus à comprouincialibus, uel à metropolitano senserit se prægrauari. 19

De iudicijs Episcoporũ, & de tẽpore concesso ad præparandum, & comparendum. 20

De iudicibus & accusatoribus, quales debeãt esse. 21

RESCRIPTVM FELICIS PAPÆ SECVNDI,
Ad eosdem in Alexandrina synodo congregatos; & est ipsius epistola prima.

Reuerendissimis atque dilectissimis fratribus, Athanasio & vniuersis Ægyptiorum, Thebaidorum, Libyorum episcopis, in sancta Alexandrina synodo congregatis, Felix almæ Romanæ urbis & vniuersalis ecclesię episcopus, & sancta synodus, quæ in urbem Romã conuenit, in Dño salutem. Sacram vestram synodicam epistolã, per gratiã sancti spiritus, & Deo placitũ studium cõscriptam uestræ à DEO honorandæ sanctitatis gratia libenter suscepimus, atq; instanter in synodo recitari per singula iussimus, & oẽs intentè eius colligere uerba præcepimus: super quæ dum lætari sperabamus & cupiebamus, versa est in luctum cithara nostra, can- Iob 30. d
tatio in plorationem, & omne totius synodi gaudium in mœrorem translatum est: quia nõ decuerat, vt hi, qui corpus CHRISTI quotidiè proprio conficiunt ore, tantam paterentur persecutionem, quoniam Dominus Deus noster, salutem prouidens generis humani, mandauit persecutiones non fieri, ne-

que fluctuationes inferri, nec inuideri laborantibus in agro Dominico, neque dispensatores magni regis vexari aut expelli. Quiescite, inquit sancta magna Nicæna synodus, & nolite persequi eos, qui DEO perfectè ministrant, & syncera voluntate Dei superni mandata custodiunt, & nostris legibus subiugantur, quia nec decet, nec ordo patitur, vt iniqui & carnales, spirituales persequantur. Omnis enim qui resistit alicui, nunc vertendo, nunc celando veritatem, mentitur aduersùs eum, contra quem litigat. Et qui infestus est alicui, omnia sicut hostis agit, & insupèr loqui contendit. Vos enim monemus, fratres, in speculis esse debere, vt in quantùm potestis, & Dominus auxilium dederit, talibus nostra Apostolica vestraque authoritate resistatis, nec quisquam vestrum à fratris auxilio se subtrahat, sed pro viribus præstet adminiculum. Quoniam, licèt pauci sitis, si vnanimes fueritis, nullatenùs, iustitia suffragante, Domino quoque opem ferente, superabimini, quia funiculus triplex difficilè rumpitur. Nam si officijs secularibus humana lex subuenit, quanto magis ecclesiasticis & Domini sacerdotibus, maximeque pontificibus, qui pupillæ oculorum Domini nuncupantur, diuina atque catholica lex suffragari debet? Ait enim diuinum de episcopis eloquiũ: (Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.) Et si seculares humana multipliciter explorantur homines lege, & requisitiones atque induciæ eius multorum mensium conceduntur, nè iniustè damnentur: quantò magis episcopis, qui proximiores sunt Deo, & super hos constituti, positique in cœlesti militia, quæ impensiùs ponderanda est, tempora sunt concedenda multò ampliora, nè à quibusdam grauentur, opprimantur, vel subitò damnentur? Incipiamus ergò, adiuuante Deo, & sancto Petro Apostolo, per quem apostolatus & episcopatus in CHRISTO cepit exordium, quoniam plures sæpè emerserunt causæ, quæ in quibusdam non erant causæ, sed crimina: quia magis, vt comperimus, iniquitate, quàm charitate fratribus sunt impositæ, & vt decæterò solicitudo sit, nè talia eueniant, capitula quædam, à sanctis patribus tam in Nicæna synodo, quàm & in hac sede constituta, ponamus, quibus fratres & coepiscopi nostri fulti, insidias inimicorum, auxiliante Domino, valeant euadere, & prout Dominus posse dederit, paucioribus verbis tantorum malorum imitemur compendium, & strictim, quæ in volumine literarum vestrarum comperimus, retractemus, & alia nonnulla instantis temporis necessaria, prout petius, ponamus.

1 Est nanque synodicis decretum institutis, vt nemo episcopum penès seculares arbitros accuset, sed apud summos primates.

2 Si quis aduersùs Episcopum causam habuerit, non priùs alios Episcopos adeat, vt eum accuset, quàm familiariter ei suam indicet querelam, & ab eo aut iustam emendationem, aut rationabilem percipiat excusationem, ipsa nos instruente veritate: (Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum, si te non audierit, adhibe duos vel tres tecũ: & si nõ hos audierit, dic ecclesię,) id est, accusa eũ publicè, & nõ priùs. & reliqua.

3 Si quis episcopum post hæc elegerit accusare, summis primatibus Episcoporum suam indicet causam, & non secularibus, qui magis ad pacem, quàm ad iudicium eos reuocent, vt charitas in omnibus & ab omnibus custodiatur. Si primates accusatores episcoporum cum eis pacificare familiariter minimè potuerint, tunc tempore legitimo eos ad synodum, canonicè conuocatam, non infra angusta tempora, canonicè conuocent, & non priùs, quàm eis per scripta significent quid eis opponitur, vt ad responsionem præparati adueniant. Nam si aut vi, aut timore eiecti, aut suis rebus expoliati fuerint, nec canonicè euocari ad synodum possunt, nec respondere æmulis debent, antequàm canonicè restituantur, & sua eis omnia legaliter reddant.

4 Si quis Episcoporum fuerit suis rebus expoliatus, aut à sua Ecclesia vi aut timore expulsus, quod omni Christiano nomini est inimicum, oportet & decet* Episcoporum propositum semper prima fronte cedere, vt omnia, quæ ei ablata sunt, potestati eius legaliter reddantur, & præsul priùs restituatur, & posteà non statim, sed diù & per spatiosa tempora suis potestatiue dispositis, & ad suam necessitatem præparatis, ad tempus veniat ad causam, & si iustè visum fuerit, accusatoribus respondeat suis.

5 Nulli infami atque sacrilego de quocunque liceat negocio aduersùs religiosum Christianum, quamuis humilis seruilisq; persona sit, testimoniũ dicere, nec de qualibet re actione, aut inscriptione Christianum impetere.

6 Si quis episcopus legitimè accusatus, & supradicto ordine ad concilium canonicè conuocatus fuerit, absque vlla trepidatione ire debebit, & si ire non potuerit, pro se legatum ad synodum mittat.

7 Nullę causæ à iudicibus ecclesiasticis audiantur, quæ legibus non conueniuntur, vel quæ prohibitæ esse noscuntur.

8 Si quis aliter nõ adquieuerit, nisi vt episcopũ accuset, suprà taxato hoc tenore agere debebit, qa aliter rata non põt accusatio existere. Tũc primò accusati causam accusator apud primates canonicè deferat. Nec à cõmunione prohibeat accusatus, nisi ad electorum iudiciũ canonicè conuocatus, infra tres aut sex vel plures mēses, pro suis rationem redditurus, venire distulerit. Quòd si probare potuerit, quòd non noluerit, sed nõ potuerit venire, nihil ei nocebit. Ille verò, qui vi aut timore à sede pulsus, aut suis rebus expoliatus fuerit, non priùs vocetur ad synodum, quàm ei omnia legibus redinte-

6. q. 1. Quiescite. inquit sancta.

Eccle. 4. c

Zach. 2. c

Matth. 18. b

Luc. 17. e a

5. q. 2. Si primates accusatorum.

*Episcoporũ propositum semper prima fronte solicitum esse. *sanctum propositum semper prima fronte incedere. Et idẽ habetur in decretis Iulij, cap. 55.

3.q.2. Tā diù in se de. Et in de.Iuo.li. 4.3.q.3. Cum accusatus ad. Et in dec. Iuo. lib.4.

dintegrentur. Et tam diù in sede propria pacificè & protestatiuè cuncta disponens, resideat, quàm diù expulsus vel expoliatus carere visus est rebus. Cùm autem ad iudicium venerit, si voluerit & necessè fuerit, induciæ ei petenti à patribus constitutæ, absque impedimento concedantur, & iudices à se electi, tribuantur vt in loco vnde est ille, qui accusatur, aut si alibi alicuius temerariæ multitudinis vim metuerit, locum sibi congruum eligat, quo absque timore suos si necessitas exposcerit, testes habere, & absque impedimento suam canonicè sententiā finire valeat, quia multa per subreptionem euenire solent.

9 Vt testificandi, vel accusandi licentia denegetur his, qui Christianæ religionis & nominis dignitatem, & suæ legis vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita, neglexerint.

10 Multùm derogatio prævalet, quandò derogatori creditur. Ideò varijs detrectationibus atque accusationibus nō decet labefactari primatem, sed magis parrū regulis roborari. Nec facilè, aut indifferenter suscipere accusationes præsumat, dicente Domino: Non suscipias vocem mendacij: sed priùs probare debet suspicionem & causam, aut quo animo hoc faciat, & postmodùm suscipere: quia veritatis professionē, propinquitatis, inimicitiæ, timoris, amoris, odij & cupiditatis intētio, impedire & aduersa fratribus irrogare solet.

Exo.24 a

11 Personæ accusantium tales esse debent, quarum fides & conuersatio & vita, probabilis & absque repræhensione sit, & quæ omni careant suspitione: quia & hoc, te præsente, vt benè nôsti, in Nicæna synodo, propter malorum hominum infestationem, ab omnibus diffinitum est, licèt prauorū hominum insidijs sint hæc & alia quàm plura deleta.

Hic nota quædā de decre. in Nicæna synodo deleta.

12 Primates illi, & non alij sint, quàm in Nicæna synodo sunt constituti. Reliqui verò, qui metropoles tenent sedes, archiepiscopi vocantur, & non primates, salua in omnibus apostolicæ sedis dignitate, quæ ei ab ipso Domino est concessa, & posteà à sanctis patribus roborata.

Mat.16.c

13 Primò semper in omni Episcoporum accusatione, vita, persona & conuersatio accusantiū enucleatim inquiratur: & postmodùm ea, quæ objiciuntur, fideliter pertractentur: quoniam nihil aliter fieri * debet, nisi impetitorum prius requiratur fides, personæ, vita, & actus discutiantur: quia non debet prauorū aut insidiantium hominum pernicie, vita lacerari innocentium. Sanè sæpissimè boni à malis persequuntur, qui non cessant suis * calamitatibus alijs derogare. Ideò summoperè prouidendum est, nè hæc fiant.

*decet

Calumnijs alios denigrare.

14 Nullus seruus, nullus libertus, nullus infidus, nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus qui inimicitijs studet, nullus qui frequenter litigat, & ad accusandum vel detrahendum est facilis, nulla infamis persona, vel omnes, quos ad accusanda crimina publica leges publicæ non admittunt, permittantur episcopos accusare: quoniam accusatores & accusationes, quas leges seculi non recipiant, qua ratione sacerdotalis eas recipere debet ordo, inuenire nequeo, cùm hæc & in Nicæna synodo prohibita sint, & illi magis ab istis, non isti ab illis iudicari debeant: & Apostolus dicat, (Spiritualis iudicat omnia, ipse verò à nemine iudicatur.) 1.Co.2.d

15 Hæretici, à quibus nimium opprimimur excommunicatique, homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel falsum testimonium dixerint, seu qui ad sortilegos magosq; concurrerint, nullatenùs ad accusationem vel ad testimonium erunt admittendi.

16 Nec ità in ecclesiasticis agendum est negocijs, sicut in secularibus. Nam in secularibus postquàm legibus vocatus venerit, & in foro decertare cœperit aliquis, non licet ante peractam causam recedere: in ecclesiasticis verò, dicta causa, recedere licet, si necessè fuerit, aut si se prægrauari viderit.

17 Quotiès Episcopus super certis accusatur criminibus, si tales fuerint accusatores, qui iustè & canonicè recipi debeant, legitima in synodo suo in tempore congregata, ab omnib. canonicè audiatur, qui sunt in prouincijs, episcopis. Quòd si legitimè non fuerint accusatores, non fatigetur Episcopus: quia sacerdotes ad sacrificandum vacare debent, non ad litigādum. Nec illi, qui Throni DEI vocantur, prauorum hominum insidijs turbari debent, sed liberè Christo Domino famulari.

18 Quanquàm comprouincialibus episcopis vnà cum eorum metropolitano, suæ prouinciæ causas Episcoporum liceat charitatiuè & concorditer agitare, non tamen (sicut in pdicta, te præsente, cōstitutum est synodo) licet definire absque Romani pontificis authoritate. Quòd si secùs à quibusdam præsumptū fuerit, ipsi qui hoc egerint, suę præsumptionis suscipiant damnum: & illi, qui ab eis perperàm excommunicati, aut damnati fuerint, authoritate huius sanctæ sedis, & beati præceptoris nostri clauigeri Petri potestate soluantur, atq; restituantur. Ipse enim ait Dominus: (Quecūq; solueris super terram, erūt soluta & in cœlis.) Mat.16.c

19 Quotiès episcopi se à suis comprouincialibus, vel à Metropolitano putauerint prægrauari, aut eos suspectos habuerint, mox Romanam appellent sedem, ad quam eos absque vlla detentione, aut suarum rerum ablatione liberè ire liceat. Et dum prædictam Romanam matrem appellauerint ecclesiam, aut ab ea se audiri exposcerint, nullus eos, ante excommunicare, aut eorum sedes subripere, aut eorum res auferre, aut aliquam eis vim inferre præsumat, antequàm eorum causa Romani pontificis authoritate finiatur. Quod si aliter a quoquam præsumptum fuerit, nihil erit, sed viribus carebit. Nam nec

hoc

hoc perperàm præsumimus, sed & ipsum in Nicæna Synodo constitutum, & antecessores nostros egisse, benè Athanasi nôsti: quoniam quandò tu & Paulus Constantinopolitanos, Asclepius Gazæ & Lucianus Adrianopolites, ab Orientalibus Episcopis, inconsulto sanctæ memoriæ Iulio prædecessore nostro, damnati estis, & ad eum quasi ad totius orbis caput (vt semper huic sedi sanctæ licitum fuit) confugistis, cognita eorum nequitia, & vestra iustitia, vos in cõmunionem suscepit, & omnium vestrûm curam gerens, propter sedis propriæ dignitatem, suas singulis reddens ecclesias, Orientalibus scripsit, culpans eos, quòd non rectè tractâssent viros inculpabiles de suis ecclesijs expellentes, & constituta Nicæni Concilij minimè conseruantes. E quibus ad certũ diem nonnullos sibimet adesse præcepit, vt de talibus præsumptionibus certam redderent rationem, & coram eis ostenderet, iustũ se super eis protulisse decretum. Interminatus est etiàm non talia deincèps fratres esse passuros, & nisi ab huiusmodi præsumptionibus cessarent, à proprijs esse gradibus eos recessuros. Tali enim huius sanctæ sedis priuilegio tu & fratres tui proprias recepistis Ecclesias, cum omnibus sibi pertinentibus. His enim & alijs quàmplurimis documentis manifestum est, nullum damnari, aut suis expoliari rebus debere Episcopum, qui hanc sanctam sedem interpellauerit, aut sibi defensatricem adsciuerit, donèc iudicium de eo nostræ Apostolicæ authoritatis, hoc est, principis apostolorũ Petri agnoscat, quia solummodò Christus Iesus huic sanctæ sedi, id est, apostolicæ, hoc facere commisit, vtpotè quoniam solus atque præ omnibus præfatus princeps apostolorum creditus est, atque percipere meruit à rege regũ Christo Deo claues regni cœlorum.

Mat. 16. c. 3. q. 3. De inducijs verò. Et in decret. Iuo. lib. 4. 20 De inducijs verò Episcoporum, super quibus consuluistis, diuersas à patribus regulas inueuimus institutas. Quidam enim ad repellenda impetitorum machinamenta, & suas præparandas responsiones, & testes confirmandos, & consilia Episcoporũ atque amicorum quærenda, annũ aut sex mandauerunt menses cõcedi, quidam autem annum, in quo plurimi concordant. Minùs verò quàm sex menses non * reperi, quia & laicis hæc indulta sunt, quanto magis Domini sacerdotibus? Nã & à nostris antecessoribus, atque reliquis sanctis patribus multotiès inhibitum est, nè quis Domini sacerdotibus detractiones irroget: quanto magis accusationes, non ex radice charitatis prolatas? Quiescite, inquiunt, & nolite persequi eos, qui perfectè Deo ministrant, quorum orationibus & terrena bella sedantur, & recedentium à Deo angelorum pelluntur incursus, quique omnes dæmones, qui corrupti sunt, precum assiduitate confunduntur. Induciæ nanque non sub angusto tempore, sed sub longo spatio concedendæ sunt, vt accusati se præparare, & vniuersos cõmunicatores in prouincijs positos conuenire, & testes præparare, atque contra insidiatores se pleniter armare valeant.

* recipi

Suprà in principio hui⁹ decr. vbi allegatur Nicænũ Cõcilium.

21 Iudices enim & accusatores tales esse debent, qui omni careant suspicione, & ex radice charitatis suam desiderent promere sententiam. His ergò tam legaliter, quàm & canonicè prolatis, etiàm omnium Christianorum reuerentiã congaudere deposcimus, spirituali intercedente dilectione & timore Dominico, per quem humana remouetur offensio, & ecclesiarum ædificatio præponitur vniuersis, vt magis vniuersi ad ædificationem fratrum laborent, quàm ad damnationem, quoniam ait Dominus: (In hoc cognoscẽt omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicèm.) Iam enim formam dedimus, & à prædecessoribus nostris datam esse cognouimus, vt si quis se agnouerit Christianum, illud seruet, quod ab apostolis noscitur esse contraditum, dicente apostolo Paulo: (Si quis vobis annunciauerit, præter quod accepistis, anathema sit.) Christus enim Dei filius, Dominus noster, humano generi propria passione salutem plenissimam condonauit, vt nos liberaret. Et si Deus intãtùm nos dilexit, vt etiàm proprio filio non parceret, sed pro nobis omnibus illum traderet, vt nos liberaret: vt quid nos non diligimus fratres, aut eos temere iudicamus, cùm prædictus dicat Apostolus, (Nolite iudicare inuicèm, sed hoc magis iudicate, nè ponatis offendiculum fratri vel scandalũ?) Nam si illi qui fratres diligunt, ex Deo nati sunt, & vident Deum: quid ergò erunt illi, qui eos persequuntur, & eos, detrahendo, machinando, accusando, infestando, damnare moliuntur? Si illi filij Dei, proculdubiò hi filij sunt Diaboli, qui semper, sicut Leo rugiẽs circuit, quærens quem deuoret, ità fratres insequuntur, vt perdant. Qui verò adiuuare fratres refugiunt, maius peccatorum onus acquirunt, & fraternitatis solatio rei existunt: (Væ) inquit propheta (qui potum dat amico suo, mittens fel suum.) Et iterùm sapientissimus Salomon ait: (Quoniam qui loquitur iniqua, non potest latère, nec præteriet illum corripiens iudicium. In cogitationibus enim impij interrogatio erit: sermonum autem illius ad Deum perueniet auditio, ad correptionem iniquitatum illius, quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurantium non abscondetur.) Hæc enim si amplecti voluissent proprio & sano sensu, ad reprobum minimè laberentur, sed per Dei timorem sermonum suorum præcauentes custodiam, piam sanctorum Patrum definitionẽ, sine quadam nocumenti præsumptione vtiquè conseruarent: quoniam dicit sacrum eloquium, (Consilium bonum cõseruabit te, & mens bona custodiet te.) Non enim de fontibus saluriferis, spiritualiter ad acquisitionem æternæ vitę, procedunt tales accusationes & detractiones, atque ideò cõpetenter nos beatus Paulus admonens, ait: (Non

3. q. 5. De inducijs verò

Ioan. 13. d

Galat. 1. b

Rom. 8. f

Rom. 14. c

1. Pet. 5. c

Abac. 2. b

Sap. 1. b

Prou. 2. c

„ (Non debere plùs sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.) In definitione pietatis perduremus. Qui enim hanc prætereunt, non tantùm ipsi sunt decidentes à corroboratione sua, sed insipietiæ suæ dereliquerunt omnibus memoriam, vt in his, in quibus peccauerunt, minimè latére potuissent. Gloria enim & cōtumelia in loquela: & in lingua hominis, casus illius est. Ideoque conueniens est, hanc quidem ostensionem repræhensionū illorum nostris actibus inseri, nè vlteriùs iam talia patiamini, seminantibus illis zizania & scandala, sed lætari in officijs & dogmatibus vestris mereamini. Igitur erubescant talia, & * huiusmodi blasphema subtrahere festinēt, si noluerint à sacerdotali nostro collegio segregari, & à Christiani populi societate diuelli. Licèt nanque de his plura & pernecessaria, q̄ in decretis Sedis Apostolicæ, & ab Apostolis eorumque successoribus, nostris videlicet prædecessoribus, statuta inueniuntur, dicere & conscribere potuissemus, tamen melius nobis visum est, vt epistolā oratione claudamus: Deus omnipotens, & huius vnigenitus filius, & Saluator noster Iesus Christus, hoc vobis tribuat incitamentum, vt omnibus fratribus & Coepiscopis nostris, quibuscunque tribulationibus laborātibus, totis succuratis viribus, & cum eis compatientes, crucem eiusdē Domini Saluatoris portetis, vt veri ipsius discipuli coram omnibus appareatis, vt & vos, & qui vobiscum sunt, hic & in futuro possideatis meliora, quæ oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se, per Dominū nostrum Iesum Christum, per quem & cum quo omnipotenti DEO patri gloria in secula seculorum. Amen. Valere vos opto, fratres charissimi. Data Idibus Februarij, Agario & Iuliano viris clarissimis consulibus.

Eccl. 5.c

* ab huiusmodi blasphemia se sub.

1.Cor.2.

EIVSDEM AD EOSDEM EPIstola, & ad reliquos Domini sacerdotes de patienti sufferentia persecutionum & tribulationum, estque tertia epistola.

FELIX sanctæ vniuersalis Ecclesiæ Papa, atque per gratiam Dei Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ vrbis Romæ Episcopus, vnà cum sancto Concilio nostro reuerentissimorū sacerdotum, huc nobiscum conuenientium, in confirmatione pijssimorum Catholicæ Ecclesiæ dogmatum, & releuatione oppressorū fratrum, Coepiscoporum videlicet nostrorū, qui rectam Nicæni Concilij tenent fidem, & qui fratres non infestant, vniuersis spiritualibus fratribus nostris, & reliquis in sacerdotalis collegio Domino consecratis, atque omni plenitudini Ecclesiæ Catholicæ, gratia vobis & pax multiplicetur in consortatione & sancti Spiritus cōmunione, quatenùs in eo proficientes, à gloria in gloriam, virtutes annunciemus eius, qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumen suū, apud quem nō est transmutatio, nec * vicissitudinis obumbratio. Portate, fratres, hortamur, persecutiones & tribulationes patienter, vt eius inueniamini filii, quem quotidiè patrem vocatis Deum in cœlis: & in eo vincatis omnia, qui propter nos vicit omnia. Qui etiàm proprio filio suo nō pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Imitatores quoquè Dei, conuenit, in omni verbo & opere imitari Deum. Ideoque illud oportet nos dicere, quod ipse de se perhibuit Dominus: (Veniet princeps huius mundi, & in me nihil inueniet.) Venerunt & illi qui vos & nos persequūtur, quia vos sinè nobis persequi nō possunt, quoniam vnius Dei membra sumus, & vnum illius sacerdotium per eius sanctificationem retinēmus, & in nobis de suis nihil inuenerunt: quia quicquid sumus, gratia Dei sumus, licèt proptereà calumniari nos irrationabiliter studuerint, quod facere solēt inimici, suam ex hoc cooperire dementiam properantes, quatenùs per mēdacium veritatem valeant obumbrare. (Scripsi enim vobis) inquit beatus Apostolus (per multas lachrymas, non vt contristemini, sed vt sciatis, quam charitatem abundantiùs habeo in vobis.) Etenim detrahentibus detrahere, non est bonum, * vt non ad ea quæ scripta sunt, commoti, iniuriæ certamen efficiamus. Non debemus omninò timere opprobrium hominum, neque eorum exprobrationibus vinci, quoniam hoc nobis Dominus iubet per Esaiam prophetā, dicens: (Audite me, qui scitis iudiciū, populus meus, in quorum cordibus lex mea est. Nolite timere opprobrium hominū, & blasphemias eorum nè timeatis) Considerantes etiam, quod in psalmo scriptum est: (Nónne Deus requiret ista? Ipse enim nouit abscondita cordis, & cogitationes talium hominum, quoniam vanæ sunt. Vana autē loquutus est vnusquisque ad proximum suum, & labia dolosa in corde & corde loquuti sunt mala. Sed disperdet Dominus vniuersa labia dolosa & linguam magniloquam. Qui dixerunt, labia nostra à nobis sunt: quis noster Dominus est?) Nam si hæc in memoria retinerent, minimè ad tantā prosilirent iniquitatem. Non enim per probabilem & paternam doctrinam hoc faciunt, sed vt suam exerceant in seruos Dei vindictā. Scriptum nanque est: (Via stulti recta in oculis eius. Et sunt viæ, quæ videntur homini iustæ, nouissima autem earum deducūt ad mortem.) Nos enim qui hæc patimur, iudicio Dei hæc reseruare debemus, qui reddet vnicuiq; secūdùm opera sua. Qui etiàm per ministros suos intonuit, dicens: (Mihi vindictam, ego retribuam.) Vos enim in recta fide, & pura ac bona succurrite volūtate vicissim, nec aliquis à supplemento fratris subtrahat manū: (quoniam in hoc, ait Dominus, cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionē habueritis adinuicèm.) Vndè & ipse per prophetam loquitur, dicēs: (Eccè quàm bonum, & quàm iucun-

1.Pet.2 b

Iaco.1.c

* mutatio

Rom. 8.

Ioan.14.d

1.Co 2.b

* in ne

Esa.51.c

Psal. 43.

Psal. 11.

Pro. 12.c

Pro.14. b

Hier. 25. d

Deut 32.

Rom. 12.

Ioan. 13.

Psal. 132.

iucundum habitare fratres in vnum.) Spirituali dico habitaculo, & concordia, quæ in Deo est, & vnitate fidei huius delectabilis, secundùm veritatem inhabitaculi, quæ videlicet in Aaron magis decorabatur, atque sacerdotalem induentibus dignitatem, sicut vnguentum super caput, principalem intellectu irrigans, & vsque ad ipsam extremam scientiam deducens. In hoc enim habitaculo benedictionem & æternam vitam promisit Dominus. Huius ergò propheticæ vaticinationis meritum amplectentes, fraternam præsentem syllabā exposuimus, nostra propter charitatem minimè quærentes, aut quæsituri. Nō enim detrahentibus bonum est detrahere, aut palo, secundùm vulgarem fabulam, excutere palum. Absit. Non sunt nostra ista, quapropter hæc auertat Diuinitas. Nō sunt edocti habitus nostri ità vincere, sed in patientia longanimitatis & spiritu humilitatis: quia, sicut per duritiam minimè (vt propheticè dicamus) purgatur nigella, ità nec pacis soporatus fructus intelligentiæ per asperitatem exprimitur. Propter hoc enim & verborum supportauimus colaphos, vt vel paulatim valeamus eū imitari, qui propter nos se humiliare dignatus est, & extremæ illius ultionis per hanc plagam, verba declinemus. Audiamus ergò, & consentiamus ecclesiæ oratori, qui per linguam Spiritussancti clara voce exclamat, dicens: (Omnia vobis in charitate fiant.) Ergò siue querimus, siue tantummodò dicimus, & tantummodò audimur, charitas intercedat. Ars aliqua existat ad compositionem concordiæ boni & coniunctionem. Oportet enim, de Deo quærentibus nobis spiritu rectitudinis mentis nostræ dinumerantes intentiones templum pacificè inhabitare in eum propter Dominum, qui per Prophetam loquutus est: Quærens quære, & apud me habita. Speculum enim dedit nos Deus populo suo, & oportet eos, qui à Deo sunt deputati sacerdotium adipisci, ità in humilitate gressum mentis adinuicem tendere, vt in melius ædificentur hi, qui ad nos respiciunt, quàm (quod dicere piget) per nostram discordiam semitam pedum eorum concitere. Ad concordiam inclinemus nos ipsos, & vnum in charitate sapiamus. Humilitatem veneremur, per quam apprehendi solet altitudo spiritûs. Si enim ampliùs vsque adhuc taciturnitatem, quàm verborum garrulitatem dileximus, hoc quidem benè habere arbitrati sumus, nè scriptis vestris reciproca respondentibus, iniuriæ fomitem exhortemur, & pusillanimitate dijudicemur ab eo, qui omnia ad charitatem dirigere promulgauit. Orauimus verò & tunc ostium circunstantiæ labijs nostris imponi, & uerbum insonitum concipere potiùs quàm uerbum sonabile: & hoc tamen mihi donum est à Domino, & factus sum sicut homo non andiés, & non habens in ore suo redargutiones. Sed quia tempus est loquendi, & tempus tacendi, aperio verbum, & claudo ostium per taciturnitatem, competenter exorans: Domine, labia mea aperies, & respondeam exprobrantibus mihi verbum. Licet enim tacuissemus, non semper tamē tacebimus, adaperiente nobis Domino claues verbi. Igitur directi in præsenti à beatitudine fraternitatis vestræ apocrisarij, pòst multas factas inter nos de ecclesiastica requisitione dissonātes sermocinationes, in fine ad hoc peruenerunt, admonentes nos atque hortantes interpretari vnius veri Christi Dei nostri voluntatis intellectum, atque huiusmodi interpretationem destinare vestræ sacratissimæ venerationi. Nos autem acceptam habentes bonæ conscientiæ prædictorum venerabilium virorum admonitionē, cognoscentes autem & quę principatus Apostolorum summitas docet, paratos esse ad satisfactionem omni poscenti verbum de spe, quæ in nobis est, secundùm Dei timorē, mansuetudinemque ad bonam scientiā temperantes, super tali tātummodò requisitione mentem nostram per has syllabas exponimus, superfluam exercitationem & altercationē verborum, propter satietatem & præsentis temporis incongruitatem, declinantes ac præcauentes, nihil omninò aliud intelligentes, aut proferentes vel dicentes, quàm quod audiuimus & cognouimus à sanctis & vniuersalibus magnis Apostolis, eorumque successoribus, & patres nostri enarrauerunt nobis, & audiētes prædicauimus, ad supernam tendentes vocationem. Nostrum est studium, vbi pacis constitutio manet his, qui in stadio pietatis sunt, benè vnica gloria intercessori tribuitur & corona. Deo manifestati sumus, qui iudicat omnia, & comprobat. Nō iurgialiter stamus, non ad contradictionem respicimus, nec favorem inanē amplectimur: sed in verbo Dei proposito, huiusmodi requisitionis resolutionem fecisse dinoscimur, confidentes quoniam pacis Dominus Deus, ad alterutrū nostrorum vnitatem & dilectionem conseruabit in gloria eius benignissimæ maiestatis. Omnē cum vestra beatitudine in Christo existentem fraternitatem, tam nos, quàm qui nobiscum sunt, multùm salutamus. Data 8. Kalendas Nouembris, Philemone & Attico viris clarissimis consulibus.

Psal. 132. | 2.Co.16.c | Dan. 3.d | Esa. 15. iuxta 70. | Hieremię iuxta 70. | 1.Co.16.c | Psal. 140. | & Psal. 37. | Eccl. 3.a | Psal. 50. | Psal. 118. | 1.Pet.3.c

Marginal variants: *qui *quod; *pudet; *vt; *dileximus; *verbo inaudibile

EPISTOLA LIBERII PAPÆ AD omnes generaliter Episcopos, vt nullus pro persecutionibus, dum durare potest, suam relinquat Ecclesiam, nec quietē magis eligat, quàm pro populo sibi commisso laborare intendat. Et est Epistola eiusdem secunda.

DOMINIS sanctissimis & Deo amantissimis vniuersis Episcopis, Liberius Episcopus in Domino salutē. Nihil est quod nos diu stare faciet, nisi Dei gratia. Cæterùm nequitia

quitia Diaboli, contemptibile malum, plenū
veneno mortifero sæuit, qui sursum atque
1.Pet.5.b deorsum circuit, quærens quem deuoret. Vn-
dè vigilare, & sobrij esse ad orationes, & Deo
propinquare debemus, & fatuas, Domino au-
xiliante, hominum insidias, prout Dominus
posse dederit, respuere, & patres sequi, & non
transgredi terminos patrum, (id est, vt non
relinquamus nostras, dum in eis persistere ali-
quo modo valebimus, Ecclesias, vt ad alias
properemus) aut populos nobis commissos
for. * qui- negligere, vt * quietem ampliùs quàm pro eis
escere. elaborare, pro quibus etiam animas ponere
debemus, studeamus, nè reprobi in conspe-
ctu DEI inueniamur, sed fructuosos illi ma-
nipulos de commissis nobis gregibus, ipso ad-
miniculante, præsentare valeamus, quanquàm
multi nos persequantur, & oues Christi dila-
Matt.7.c cerare desiderent, qui quasi in vestibus ouium
apparent, intùs autem sunt lupi rapaces, quos
ex fructibus cognoscimus. Isti primò quidem
videntur ex nobis esse, sed non sunt ex nobis:
1.Ioā.2.c Si enim fuissent ex nobis, mansissent vtique
nobiscum. Quandò verò suam euomuerint
impietatem, dolum qui in eis est, erumpētes,
& apprehendentes infirmiores, & eos qui ad
eloquia diuina sensus inexercitatos habent,
secum eos contrahunt ad perditionē, subuer-
tentes & iniuriātes paternas doctrinas, sicut
& sacras scripturas ad perditionem suā, quos
oportet præscienter cauere, nè malitia eorum
quidam seducti, abscindantur à propria fir-
mitate. Exacuunt enim linguas suas, iuxta
Psal.139. prophetæ vocem, sicut serpentes: venenum
aspidum sub labijs eorum. Nec nos pigeat,
per temporales cruciatus pro Christi nomi-
ne elaborare, sed emolumēta futuræ remune-
rationis, huius seculi vexationes tolerare per-
Psal.115. suadeant. Scriptum nanque est: Quid retri-
buā Domino pro omnibus quę retribuit mi-
hi? Calicem salutaris accipiā, & nomen Do-
mini inuocabo. Tantum enim à nobis exigi-
tur, quantum possumus famulatûs nostri ob-
sequio commodare. Vndè quidem tantū nos
necesse est importunis prædicationibus insi-
stere, quāto nobis perfectæ negociationis cre-
ditur duplicata talentorum assignatio, atque
Mat.25.b Dominicæ vocis, ad suscipiendā eius requiē,
Luc.19.c persuadet assertio. Suggestum nanque nobis
7.quęst.1. est, quòd pro præteritis laboribus & infesta-
Suggestū tionibus nōnulli vestrûm assignatas sibimet,
est nobis. & à Deo commissas relinquunt plebes, & in
futuro plures relinquere velint eas, quas tueri
debēt, Ecclesias, & pro ouibus sibi commissis
laborare negligant, & monasteriorū se quieti
contradere festinēt, & vacationem ab Episco-
patûs laboribus eligere, & silentio atque ocio
vitam degere magis appetāt, quàm in his, quæ
sibi commissa sunt, permanere, dicēte Domi-
Mat.10.c no: Beatus qui perseuerauerint vsque in finē.
& 24.b Vndè nanque est beata perseuerantia, nisi de
virtute patientiæ? Quoniam secundùm apo-
stolicam prędicationem, omnes qui voluerint

in Christo piè viuere, persecutionem patiun-
tur. Ideoque, fratres charissimi, non vos affli- 2.Tim.3.
ctionum amaritudo à pio mentis vestræ pro- c
posito coarctet recedere. Cōsiderate nanque,
quanta pro absolutione nostrā & liberatione
creator, Dominusq́; & redemptor noster per-
tulerit, quibúsve se contumelijs afficiendum
tradiderit, vt nos à vinculis potestatis Diabo-
licæ liberaret. Attendite itaque vobis & omni Acto.20.f
gregi, in quo vos Spiritus sanctus constituit
Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acqui- Rom.16.
siuit proprio sanguine, vt non sit, qui vos de- c
cipiat aut seducat in subtilitate sermonis, vt
plebes vobis commissas relinquatis, & alicui,
propter malorum opprobrium hominum,
quieti vos tradatis; & vt vos solummodò sal-
uetis, & filios orphanos relinquatis. Apertis-
simè enim Spiritus sanctus per Apostolū di- 1.Tim.4.
cit, quia in nouissimis temporibus recedent a
quidam à fide & charitate, attendentes spiri-
tibus seductoribus & doctrinis Dæmoniorū,
& in hypocrisi mendacij eloquiorū cauteria-
tam habentes suam conscientiam. Propter Mar.14.c
quod vigilate & orate, vt nō intretis in tenta- Luc.22.c
tionem. Quæ verò mentis transgressio ope- Luc.22.e
ratur in his, qui non crediderint sermonibus
Domini, & recesserint pro sua quiete à serui-
tio sibi commisso, & suis se subdiderint volu-
ptatibus? Talibus quippe & alijs pro populo
Dei constricti necessitatibus, nè pereatis, vnà
cum omnibus vobis commissis, sed salui sitis
in die æternæ retributionis, hortamur vestrā
charitatem, exemplo eius, qui pro nobis pati
voluit, promptos vos in cunctis eius perma-
nere seruitijs, nec quidem quoquo modo à
commissa cura recedere, sed totis viribus, in
commissis vobis negocijs, fortiter vsque in
finem perdurare: quoniā beatus est, qui per-
seuerauerit vsque in finem: nec laudatur ini-
tium, sed finis. Nemo vos seducat inanibus Ephe.5.b
verbis. Propterea enim venit ira DEI in fi-
lios diffidentiæ. Nolite ergò effici comparti-
cipes eorum dogmatum, neque communice-
tis infructuosis verbis illorum, magis autem
& redarguite: quoniam cœtus præuaricato-
rum sunt, & extenderunt linguam suam quasi
arcum mendacij, & non veritatis. Completū Hiere.9.a
est in eis, quia de malo ad malū egressi sunt,
& me non cognouerunt, dicit Dominus. Ve-
ritatem non loquentur. Docuerunt enim lin-
guam suam persecutores ecclesiarū, earumq́;
sacerdotum, loqui mendacium. Vt impiè age-
rent, laborauerūt, & renuerunt scire me, dicit
Dominus. State ergò vos, dilectissimi, super Hiere.6.
vias, & videte. Interrogate de semitis Domini d
antiquis, & videte, quæ est via bona sanctorū
Patrum, & ambulate in ea, & inuenietis re-
quiem animabus vestris. Sed & si patimini
propter Christum, beati eritis. Metum autem 1.Pet.3.c
eorum nè timueritis, neque conturbemini.
Dominum autē Deum sanctificate in cordi-
bus vestris, ipso dicente: (Nolite timere eos, Mat.10.c
qui corpus occidunt, animā autē non possunt
occide-

» occidere. Sed potiùs eum timete, qui potest
» animã & corpus perdere in gehennã. Nónne
» duo passeres asse veneunt, & vnus ex illis non
» cadet super terrã sine patre vestro? Vestri au-
» tem & capilli capitis omnes numerati sunt.
» Nolite ergò timere, multis passeribus melio-
Heb.12.a res estis vos.) Rememoramini ergò fratres eum, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersùs semetipsum cõtradictionem, vt nè fatigemini animis vestris, deficiẽtes. Nondùm enim
* certami-nis. vsque ad sanguinem * certauimus, aduersùs peccatum repugnantes.

Heb.6. b Confidimus autem de vobis, fratres charis-
Rom.8. g simi, meliora & viciniora salutis, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque potestates, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, magistro gẽtium docente, poterit nos separare à charitate Dñi nostri Iesu Christi, & quæ in ipso est, re-
Heb.10.g cta fide. (Nolite itaque amittere confidentiã
» vestrã, quæ magnam habet remunerationẽ.) Patiẽtia enim nobis necessaria est ad colluctationes aduersariorũ, quatenùs fidẽ intemeratam vsque in finem conseruãtes, repromissionẽ percipiamus, quam repromisit his, qui
Agg.2. legitimè certare deproperant. Adhuc enim mo-
Abac.2. dicum aliquantulum, qui venturus est, veniet,
Iacob.5.b & non tardabit. Ecce enim iudex ante ianuã assistit, coronas hilariter promittens his, qui pro eo passionibus submittunt. Quòd si sub-
* mea traxerit se quis, nõ placebit aiæ * suæ, sed ca-
Heb.10.g det de promissione pp negationem. Nos autem non sumus subtractionis filij in perditio-
Ephe.6. c nem, sed fidei in acquisitionem animæ. Propter quod assumite arma Dei, vt possitis resistere in die malo, aduersùs omnes inimicos sanctæ Dei ecclesiæ & vestros, & induite vos loricã iustitiæ, calceati pedes in præparationem euangelij pacis, in omnibus assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia iacula ne-
* ignea. quissimi * ignita extinguere: & galeã salutis accipite, & gladium spiritûs, quod est verbũ Dei, per omnem orationem & obsecrationẽ radicati & fundati in solatio fratrũ ꝑ Chri-
Rom.15.d sto Iesu Dño nostro. Sed & nunc, fratres, cõmendamus vos omnes Dño, & verbo gratiæ eius, qui potest perficere & dare hæreditatẽ
Ibidem. vobis cum omnibus sanctis. Ipse autem Deus pacis & consolationis det vobis idipsum sapere in alterutrũ, vt vobis inuicèm succurratis, & non sitis diuisi, vt vnanimes vno ore &
* puro * vno corde honorificemus eũ in concordiã
Rom.16.d & consolationẽ fratrũ, qui põt cõfirmare nos secundùm euangelium eius, iuxta reuelationẽ mysterij æterni, tẽporibus scilicet perpetuis taciti, quibus vobis futurorũ gaudiorum largiẽda sunt munera. Summoperè etiàm cõsiderate debetis, quòd hi qui fratribus inuident, eosque damnare aut perdere cupiunt, per se sua dogmata destruũt. Dicit enim Do-
Luc.11. c minus: (Omne regnum in se diuisum, non
Matt.12.b stabit:) & omnis scientia & lex, aduersùm se diuisa non stabit. Ideoq; necesse est, vt cor- Matt.5. e
corditer salubres suscipiatis hortatus, & ni- Philip.2.a
hil per contentionem agentes, sed ad omne studiũ deuotionis vnanimes, diuinis & apostolicis cõstitutionibus pareatis, & in nullo patiamini prouidentissima canonum decreta violari, quatenùs & Nicenorum canonum constituta, & quæ à nobis vel à prædecessoribus nostris sunt prouidè & salubriter decreta, intemerata permaneant in futuro.

Quomodo Macedoniani cum Liberio Romano Episcopo concordiam inierint. Cap. 11.

HOMOVSIANIS autẽ tum tẽporis vehementer exagitatis, versa est iterum persequutio contra Macedonianos. Illi autẽ metu & violentia angustiati legationes inter se per ciuitates miserunt, significantes necessariò confugiendum esse cum ad fratrem Imperatoris, tum ad Liberium Romanum Episcopum, amplectendumq; illorũ fidem magis quàm communicandum cum Eudoxio. Mittunt igitur Eustathium Sebastiæ, qui sæpius fuerat depositus, Siluanũ, Tarsi Ciliciæ, & Theophilum Castabalæ, quæ & ipsa est Ciliciæ ciuitas, dantque illis in mandatis, ne in fidei causa discrepent à Liberio, sed cum Romana ecclesia communicent, & fidẽ homousianam confirment. Hi literas Seleuciæ scriptas adferentes antiquam Romam veniunt. & Imperatorem quidem non conueniunt, eo ꝙ in Gallijs occupatus bellum contra Sauromatas gereret, Liberio autem epistolas offerunt. Hic eas nullo pacto recipere volebat. Dicebat enim eos ex Arianorum esse parte, nec posse ab ecclesia recipi, vt qui Nicænam fidem reprobassent. Illi autem respondebãt, per resipiscentiam se veritatem agnouisse, & iam antea Anomiorum fidem abnegasse, & filium patri per omnia similem esse confessos, nec homion differre ab homousio. Cum hæc dixissent, exigit ab eis Liberius sententiæ huius confessionem scripto comprehensam. Illi autem offerunt ei libellum, in quo & verba fidei Nicææ expositæ, adscripta erãt. Epistolas quidem quas Smyrnæ in Asia, & Pisidiæ, & Isauriæ, & Pamphiliæ & Lyciæ congregatis Synodis scripserant hoc loco, propter prolixitatem non adscripsi, libellus verò, quem qui cum Eustathio legati erant, Liberio tradiderunt hic est.

DECRETA LIBERII PAPÆ, prioribus non inserta, desumpta ex codice vetusto 16. librorum, lib. 13. cap. 9.

Quòd in diebus ieiunij nullæ iurgia esse debeant.

In his ieiuniorum diebus nullæ lites, nullæ cõtentiones esse debent, sed in Dei laudibus & opere necessariò persistendum. Arguit enim eos, qui contentiones & lites quadragesimæ

simæ tempore faciunt,& qui debita à debitoribus exigunt,Dominus per Prophetā dicens:
Esa. 58. a (Ecce in diebus ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè.)

EIVSDEM CAPITE DECIMO.

Vt in sacris diebus ieiuniorum, coniugati à coniugibus se abstineant.

Abstinendum est in his sacratissimis quadraginta diebus à coniugibus & castè & piè viuendum, vt sanctificato corde & corpore isti dies transigantur,donec perueniatur ad diem sanctum Paschæ: quia penè nihil valet ieiunium, quod coniugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ & eleemosynæ non commendant.

EIVSDEM CAPITE XII.

Si euenerit fames aut inæqualitas aeris:quid agendum.

Si euenerit fames, inæqualitas aeris, pestilentia,vel talis qualiscunque tribulatio: statùm ieiunijs, eleemosynis & obsecrationibus Domini misericordia deprecetur.

CONCILIVM LAODICENVM,

SECVNDVM QVOSDAM IN FINE LIBERII,

secundùm alios, in initio Damasi Papæ I. seruatum seu celebratum.

LAODICEA *vrbs vini fertilitate,& ciuium felicitate celeberrima.Syriæ Tetrapolis,Lyco flumini imposita.Vide Ptolem.lib.5.cap.15.& Plinium lib.5.cap.23.& 29.& Strabonem lib. 16.*

CAPITVLA CONCILII LAODICENSIS,

SECVNDVM DIVERSAS TRANSLATIONES.

De

...secretario sint remoti. 21
Subdiaconos cũ orarijs assistere nõ debere. 22
Lectores, & cantores q; cum orarijs agere suum officium non debere. 23
Quòd nullus Ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat. 24
Quòd subdiaconi nõ debeant benedicere, vel benedictionem tribuere. 25
De exorcistis, qui non sunt ab Episcopis ordinati. 26
Quòd de conuiuijs, quæ ex agape fiunt, escarum partes accipi non debeant. 27
In ecclesijs prandia fieri non debere. 28
De Christianis, qui sabbatizare, vel iuxta quendam modum, iudaizare noscuntur. 29
De viris cum mulieribus lauacra celebrantibus. 30
De his, qui cum hæreticis iungunt fœdera nuptiarum. 31
Ab hæreticis eulogias accipere nõ debere. 32
De schismaticis. 33
De martyribus hæreticorum. 34
De his, qui Angelos colunt. 35
De his, qui incantationibus vel phylacterijs vtuntur. 36
De his, qui ab hæreticis vel Iudæis festiuitatis eorum dona suscipiunt. 37
De Chrianis, qui Iudæorũ azyma comedũt. 38
De Chrianis celebrantibus festa gentiliũ. 39
De Episcopis, qui eas, quæ fiunt, euocationes ad Synodum, * vitant. 40
Quòd sine literis, ministerio sacro seruientes, proficisci non debeant. 41
Quòd præter Episcopum, clericus proficisci non debeat. 42
Vt subdiaconi ad ostia perseuerent. 43
Vt ad sacrarium mulieres non introeant. 44
De his, qui circa mediam septimanam ad baptisma veniunt. 45
De redditione fidei baptizandorum. 46
De his, qui in ægritudine baptizantur. 47
Vt post baptisma chrisma detur. 48
Oblationes offerri in Quadragesima non oportere. 49
Non debere ieiuniũ solui in quinta feria maioris * septimanæ. 50
Nõ debere in diebus ieiuniorum commemorationes martyrum fieri. 51
Vt natalitia vel nuptiæ in Quadragesima non fiant. 52
Vt in Christianorum non saltetur nuptijs. 53
Non licere clericis, ludicris spectaculis interesse. 54
Non congruere penitùs Christianis, comessationibus interesse. 55
Nõ licere presbyteris introire ad altare, priusquàm ingrediatur Episcopus. 56
Qui in agris vel possessionibus debeant ordi-

* vetant
* hebdomadæ

De ministris, vt orario non vtantur. 22
Quoniam nõ oportet lectores vel psalmistas orario vti, & sic legere. 23
De lectoribus & psalmistis, vt tabernas non intrent. 24
Non licet ministris panem dare, aut calicem benedicere. 25
De exorcistis. 26
Non debere clericos siue laicos ad agapen vocatos, partes tollere. 27
Non licere in ecclesijs accubitus sternere, vel agapen facere. 28
Non debere Christianos sabbatizare. 29
Nulli Christiano licere, cum mulieribus lauacra exercere. 30
De cauendis hæreticorum connubijs. 31
Non licere ab hæreticis eulogias accipere. 32
Non debere cum hæreticis aut schismaticis orare. 33
Non eundum ad falsos martyres. 34
Non licere Christianis, derelicta ecclesia, ad angulorum congregationes colligi. 35
Nõ licere, clericos magos vel incantatores esse, aut phylacteria facere. 36
Non licere, ab hæreticis vel Iudæis feriatica, quæ mittuntur, accipere. 37
Non licere, à Iudæis azyma accipere. 38
Non licere, cum paganis festa celebrare. 39
Episcopos ad Synodum vocatos, non debere contemnere. 40
Non debere clericum vel laicum sine epistolis peregrinari. 41
Nullum clericũ debere, sine episcopi sui iussione, peregrinari. 42
Ministros non debere ab ostijs recedere. 43
Non debere mulierem ingredi ad altare. 44
Non oportet per duas septimanas Quadragesimæ aliquem ad baptismum suscipere. 45
Baptizandos debere symbolum fidei & discere & docere. 46
De his, qui in ægritudine baptizantur. 47
Quia post baptismum chrismandum est. 48
In quadragesima, sabbato tantùm & Dominica offerendum est. 49
Non licere, quinta feria septimanæ maioris, ieiunium solui. 50
Non debere in Quadragesima, nisi sabbato & Dominica, natalitia martyrũ celebrari. 51
Non licere, nuptias fieri in Quadragesima. 52
Non licere, Christianos ad nuptias euntes, cantare aut balare. 53
Non licere, ministros altaris vel cęteros quoslibet, spectaculis quæ in nuptijs aut in scenis exhibentur, interesse. 54
Non debere clericum vel laicum Christianũ, ex symbolis conuiuia celebrare. 55
Non oportet presbyteros ante ingressum episcopi ingredi, aut sedere in tribunali. 56
Non debere in vicis & villis episcopos ordinari,

TEXTVS CANONVM CONCILII LAODICENSIS PHRYGIAE PACATIANAE.

Est Synodus prouincialis.

PRÆFATIVNCVLA.

EDITIO j.	EDITIO ij.	Concilij Laodiceni Canones, versi à Gentiano Herueto.	
SAncta Synodus, quę apud Laodiceam Phrygię Pacatianæ conuenit ex diuersis regionibus Asiæ, definitiones exposuit ecclesiasticas, quæ subter annexæ sunt.	SAncta Synod⁹, apud Laodiceam Phrygiæ Pacatianę conuocata ex diuersis prouincijs Asiæ, regulas exposuit ecclesiasticas, sicut infrà scriptum est.	SAncta Synodus, quæ Laodiceæ, quæ est vrbs Phrygiæ Pacatianę, ex diuersis Asię prouincijs congregata est, cõstitutiones Ecclesiasticas edidit, vt hic subscriptum est.	
CAP. I.	CAP. I.		
De his, qui secundùm Ecclesiasticam regulã liberè ac legitimè secundis nuptijs iũcti sunt, nec occultè nuptiarũ copulam fecerunt, oportet, vt paruo tempore translacto, vacent orationibus & ieiunijs, quibus etiàm iuxta indulgentiam, communionem reddi decreuimus.	De eo, quòd oportet secundùm ecclesiasticum canonem, eos qui liberè & legitimè secundò nuptijs connexi sunt, nec occultam permixtionem operati sunt, pauco tempore exempto, vacare orationibus & ieiunijs, & secundùm veniã reddi eis communionem.	Oportere, ex Ecclesiastico canone eos, qui liberè & legitimè secundo matrimonio cõiuncti sunt, & non clàm vxores duxerunt, cùm exiguum tempus præterierit, & orationibus & ieiunijs vacauerint, eis ex venia dari communionem.	Can. 1.
2. De his qui diuersis facinoribus peccauerunt, & perseuerantes in oratione cõfessionis & pœnitentiæ, conuersionem à malis habuere perfectam, pro qualitate delicti, talibus pœnitentiæ tempus impensum, propter clementiam & bonitatem Dei communio concedatur.	2 His, qui diuersorum peccatorum lapsus incurrunt, & instant orationi, confessioni ac pœnitentiæ malorum suorum perfectam cõuersionem demonstrantes, pro qualitate peccati, pœnitentiæ tempus tribuendum est; pp misericordiã & bonitatem Dei, qui huiusmodi sunt, reuocandi & ad cõmunionẽ sunt applicandi.	Eos qui in diuersis delictis peccant, & in oratione cõfessioneque & pœnitentia fortiter perseuerant, & se à malis perfectè conuertunt, tempore pœnitentiæ eis pro delicti ꝑportione dato, propter Dei miserationes & bonitatem offerri communioni.	Can. 2.
3 De his, qui nuper sunt illuminati baptismate, quòd eos in sacerdotali non conueniat ordine promoueri.	3 Non oportet neophytum ꝓmoueri ad ordinem sacerdotalem.	Non oportere eos, qui sunt recèns illuminati, in ordinem sacerdotalem promoueri.	Can. 3.
4 Quòd non oporteat, ordinationes sub cõspectu audiẽtium celebrari.	4 Nõ licere, manûs impositionẽ super ordinandos, præsentibus catechumenis, fieri.	Nõ oportet hominẽ sacratũ fœnerari, & vsuras, & q̃ dicuntur sesquialteras accipere.	Can. 4.
Dist. 46. Non licet fœner. 5 Quòd non oporteat, sacerdotes & clericos fœnerantes vsuras vel quę dicuntur sescupla, id est, summam capitis, & dimidiũ summæ, percipere.	5 Non licere fœnerari ministris altaris, vel in sacerdotali ordine constitutis, vel vsuras vel lucra, quæ sexcupla dicuntur, accipere.	Non oportere ordinationes fieri in præsentia eorum qui audiunt.	Can. 5.
6 Quòd hæretici, nõ permittendi sint ingredi in domum, in hæresi permanentes.	6 Non concedendum hæreticis ingressum domûs Dei, in hæresi permanentibus.	Non permittere hæreticis, vt in domum Dñi ingrediantur, si in hæresi permaneant.	Can. 6.
7 De his, qui ab hæreticis conuertuntur, id est, Nouatianis, aut Photinianis, aut Tessaradecatitis, siue bapti-	7 Nouatianos, vel etiã Quartodecimanos, quos Græci Thessaradecatites appellant, id est, qui quartadecima Luna	Eos qui ex hæresibus, hoc est, Nouatianis, siue Photinianis, vel Tessaradecatitis conuertunt, siue catechumenos, siue	Can. 7.

priesti sint illi, seu catechumeni, non ante suscipiantur, quàm omnes hæreses anathematizent, & præcipuè illam qua detinebantur. Et tunc demùm hi, qui apud eos dicebantur fideles, nostrę doceantur fidei symbolum: & vncti sancto chrismate, sic mysterijs communicent sacrosanctis.

na primi mensis cum Iudæis Pascha celebrant, sed & catechumenos eorum vel fideles non recipi, priusquàm condemnent omnē hæresim plenissimè, aute omnia autem, in qua detinebantur. Et nunc, qui apud eos fideles dicūtur, symbolum fidei doceantur, atque ità vnctos sancto chrismate, diuino sacramento communicare conueniet.

siue qui apud illos fideles dicunt, non admitti priusquàm omnem hæresim anathematizauerint, & præcipuè eam in quàm detinebantur: & tunc deinceps eos, qui apud illos fideles dicebantur, fidei symbola discētes, & sancto chrismate inunctos, sic sancto mysterio communicare.

8 De his, qui conuertuntur ab hæresi, quæ dicitur Cataphrygarum, & si in clero, qui apud eos esse credit, fuerint, & si maximi nominētur, hos sub omni diligētia ab Episcopis Ecclesię vel presbyteris instrui & baptizari conueniet.

8 Eos, qui conuertantur ab hæresi, quę dicitur Cataphrygarum, seque in clero constitutos existimant, quanuis magni dicantur, huiusmodi cum omni diligētia catechizari oportet, & baptizari ab ecclesię catholicæ Episcopis & presbyteris.

Eos qui ab eorum hæresi, qui Phryges dicuntur, cōuertuntur, siue sint in clero qui apud illos existimāt, siue maximi dicantur, eos cum omni studio catechizari seu initiari, & baptizari ab Ecclesiæ Episcopis & presbyteris. Can. 8.

9 Quòd non permittantur ecclesiastici ad hæreticorum cœmeteria, vel ad ea, quæ ab eis martyria appellantur, orationis causa vel sanitatis accedere: sed huiusmodi, si fideles fuerint, certo tempore cōmunione priuari: pœnitentes autem, & confitentes se deliquisse, conuenit suscipi.

9 Non concedendum, in cœmeteria & quæ martyria hæreticorum dicūtur, catholicos orationis gratia & petēdæ curationis intrare. Sed & qui ierint, si sunt fideles, incōmunicabiles factos, ad pœnitentiam vsque ad aliquod tēpus redigi: pœnitentes autem eos, & errasse se confitentes, suscipi oportere.

Non concedendum esse, vt in cœmeteria, vel in ea quæ dicuntur martyria quorumuis hæreticorum, abeant ij qui sunt Ecclesiæ, orationis vel venerationis (θεραπείας) gratia. Sed tales si sint fideles, esse aliquantispèr excommunicatos: sin autem pœnitentia ducantur, & se deliquisse confiteantur, suscipi. Can. 9.

10 Quòd nō oporteat, indifferenter ecclesiasticos fœdere nuptiarum hæreticis suos filios filiásque coniungere.

10 Eos, qui ad Ecclesiā pertinent, indifferenter filios proprios hæreticorum nuptijs minimè sociare debere.

Non oportere eos qui sunt Ecclesiæ, idiscriminatim suos filios hæreticis matrimonio coniungere. Can. 10.

Dist. 32. Mulieres quæ. 11 Quòd non oporteat eas, quæ dicuntur presbyteræ vel præsidentes, ecclesijs ordinari.

11 Mulieres, quæ apud Grecos presbyteræ appellantur, apud nos autem viduæ seniores, vniuiræ, & matriculariæ nominantur, in ecclesia, tanquàm ordinatas, constitui nō debere.

Non oportere eas, quæ dicuntur presbyteræ & præsidentes, in Ecclesijs constitui. Can. 11.

Dist. 61. Episcopū nō oportet. 12 Vt Episcopi iudicio Metropolitanorum & eorū Episcoporum, qui circumcircà sunt, prouehantur ad ecclesiasticam potestatem, hi videlicet, qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei, quàm rectę conuersationis exemplo.

12 Episcopos non oportet, præter iudicium Metropolitanorum & finitimorum Episcoporum, constitui ad Ecclesiæ principatum. Nec eligantur nisi hi, quos multò antè nota probabilisque vita commendat. Et nihilominùs, si in sermone fidei & recta operatione per suam conuersationem fuerint probati.

Vt Episcopi Metropolitanorum & eorum qui sunt circumcircà Episcoporum iudicio, in Ecclesiastico magistratu constituātur, diù examinati & in ratione fidei, & in rectæ rationis dispensatione. Can. 12.

Dist. 63. Non est permit. 13 Quòd non sit permittendum turbis electiones eorum facere, qui sunt ad sacerdotiū prouehendi.

13 De eo, quòd nō sit populis concedendum, electionem facere eorum, qui altaris ministerio sint applicandi.

Turbis non esse permittendum, eorū qui sunt in sacerdotio constituēdi, electionem facere. Can. 13.

14 Quòd sancta nullo modo, causa eulogiarum tempore Paschalis festi, ad alias parochias debeant destinari.

14 Sanctas oblationes, ad vicem eulogiarum, per festiuitatem Paschalē ad alias parochias mitti minimè oportere.

Ne sācta instar benedictionum, in festo Paschæ in alias parochias transmittantur. Can. 14.

15 Quòd non oporteat ampliùs, præter eos qui regulariter cantores existunt, qui & de codice canűt, alios in pulpitum conscendere, & in Ecclesia psallere.

16 Quòd in sabbatis Euangelia cum alijs scripturis legi conueniat.

17 Quòd in conuentu fideliũ nequaquàm psalmos continuare conueniat, sed per interuallum, id est, per psalmos singulos recenseri debeant lectiones.

18 Quòd idipsum officium precum, & nona & vespera semper debeat exhiberi.

19 Quòd oporteat seorsùm primùm post allocutiões Episcoporũ, orationes super catechumenos celebrari. Et postquàm catechumeni egressi fuerint, super eos, qui sunt in pœnitentia, precem fieri. His etiàm accedẽtibus ad manum sacerdotis, & discedentibus, tres orationes cõsummari fidelium, ità vt prima quidem sub silentio, secunda verò & tertia per exclamationes solitas expleantur, & ità demùm pacem sibi inuicèm dabunt. Et posteaquàm dederit Episcopus presbyteris osculum pacis, tunc laici sibi tribuent, Et ità sancta celebrabitur oblatio. Solis autem ministerio sacro deditis, ad altare ingredi, & communicare ibidèm liceat.

Dist. 93. Nõ opor. Et in Cõcilio Agathẽ. c. 65. 20 Quòd non oporteat diaconum coram presbytero sedere, sed iussione presbyteri sedeat. Similiter autem & diaconis honor babeatur ab obsequentibus, id est, à subdiaconis & omnibus clericis.

Dist. 23. Nõ opor. Et in Cõcil. Agatẽ. cap. 66 21 Quòd non oporteat, subdiaconos habere locum in diaconico, & Dominica vasa contingere.

Dist. 23. Ministrũ nõ opor. 22 Quòd non oporteat, subdiaconum vti orario, nec ostia derelinquere.

23 Quòd nõ oporteat lectores aut cantores orarijs vti, & ità legere vel psallere.

Dist. 44. Nõ oporret cle. 24. Quòd non oporteat sacro ministerio deditos, à presbyteris vsque ad diaconos, &

reli-

15 Non licere, præter canonicos psaltes, id est, qui regulariter cãtores existunt, quiq; pulpitum ascendunt, & de codice legunt, alium quemlibet in Ecclesia psallere.

16 Sabbatis Euangelia cum alijs scripturis legenda esse.

17 In processionibus nõ cõnectere, id est, ex diuersis versibus & sensibus libri vnũ cãticum minimè cõiungere, sed singulorum psalmorum ordinabiliter de medio debere fieri lectionem.

18 De eo, quòd semper easdẽ supplicationes orationum, & ad horam nonam & vesperã, oportet celebrari.

19 Quoniam catechumenorum orationem separatim, & priùs post tractatum Episcoporũ oporteat celebrari. Quibus egressis, orẽt etiàm hi, qui in pœnitentia sunt constituti, & post manûs impositionem, his quoque abscedentibus, tũc fideles orare debebunt. Quorum tres orationes fiant, vna quidem (i. prima) per silentiũ, secunda verò & tertia per vocis pronunciationem. Et tunc demùm osculo pacẽ dari debere. Et posteaquàm presbyteri Episcopo pacẽ dederint, tunc etiàm laicos dare. Et sic oblatio offeratur. Solis autem ministris altaris liceat ingredi ad altare, & ibidem communicare.

20 Quoniam non oportet, diaconũ sedere præsente presbytero, sed ex iussione pñbyteri sedeat. Similiter antẽ honorificetur & diaconus à ministris inferioribus, & omnibus clericis.

21 Quoniam non oportet, subdiaconos licẽtiam habere, in secretarium, quod Græci *diaconicon appellant, ingredi, & contingere vasa Dñica.

22 Ministrum, non oportet orario vti, nec ostia derelinquere.

23 Quoniam non oportet lectores aut psaltes orario vti, & sic legere aut psallere.

24 Quoniam non oportet altari deseruientes à presbyteris vsq; ad diaconos, & deincèps

Nõ oportere præter canonicos cãtores, qui suggestum ascendunt, & ex membrana (διφθέρας) legunt, aliquos alios canere in Ecclesia. Can. 15.

Vt Euangelium cum alijs scripturis sabbato legatur. Can. 16.

Non oportere psalmos in conuentibus contexere, sed in vnoquoq; psalmo interiecto spatio, lectionem fieri. Can. 17.

Idem precum ministerium omninò debere fieri in Nonis & vesperis. Can. 18.

Oportere seorsùm primùm, post Episcoporum sermones (ὁμιλίας) catechumenorũ orationem peragi, & postquàm exiêrint catechumeni, eorum qui pœnitentiam agunt, fieri orationem: & cùm ij sub manũ accesserint, & secesserint, fidelium preces sic tèr fieri: Vnam quidã, scilicet primã, silentio: secundam autem & tertiam, per pronũciationem impleri: deindè sic pacem dari, & sic sanctam oblationem perfici: & solis licere sacratis ad altare accedere & communicare. Can. 19.

Quòd non oportet diaconũ ante presbyteros sedere, sed sedere cum iussu presbyteri. Similiter autem etiàm haberi honorem diaconis à ministris & omnibus clericis oportet. Can. 20.

Quòd non oportet ministros locũ habere in diaconio, & sacra vasa tangere. Can. 21.

* diaconium.

Quòd non oportet ministrum ferre orarium, neque enim fores relinquere. Can. 22.

Quòd nõ oportet lectores vel cantores ferre orarium, & sic legere vel canere. Can. 23.

Quòd nõ oportet sacratũ à presbytero vsque ad diaconũ, & deincèps quemlibet Ecclesia- Can. 24.

reliquorum Ecclesiasticũ ordinem, i. vsque ad subdiaconos, lectores, cantores, exorcistas & ostiarios, & ex numero continentium & monachorum, ingredi tabernas.

Dist. 93. Nõ oportet diaconos. 25 Quòd non oporteat subdiaconos panem dare, vel calicem benedicere.

Dist. 69. Nõ oportet exorcizare. 26 Quòd hi qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in Ecclesijs, quàm in domib⁹ exorcizare non possint.

Dist. 42. Nõ oportet ministros alt. 27 Quòd nõ oporteat sacro ministerio deditos clericos, aut laicos ad Agapen vocatos, eorum partes accipere, propterea quod hinc ecclesiastico ordini fiat iniuria.

Dist. 42. Nõ oportet in basilicis. 28 Quòd nõ oporteat in domicilijs diuinis, id est, in Ecclesijs conuiuia, quæ vocantur Agapæ, fieri, nec intra domũ Dei comedere, vel accubitus sternere.

29 Quòd nõ oporteat, Christianos iudaizare, & ociari in sabbato, sed operari eos in eodem die. Præferentes autẽ in veneratione Dominicũ diem, (si vacare voluerint) vt Christiani hoc faciant. Quòd si reperti fuerint iudaizare, anathema sint à Christo.

Dist. 81. Nõ oportet ministros. Et in Agathen. Concilio, c. 67. 30 Quòd nõ oporteat sacris officijs deditos, aut clericos, aut continentes, vel omnem laicum Christianum, lauacra cũ mulieribus celebrare, quia hæc apud gentes repræhensio prima est.

31 Quòd non oporteat cum hæreticis vniuersis nuptiarum fœdera celebrare, nec eis filios dare vel filias, sed magis accipere, si tamen Christianos se fieri promittant.

1. q. 1. Nõ oportet hæreticorum bened. 32 Quòd nõ oporteat ab hæreticis eulogias accipere, quia sunt maledictiones potius q̃ benedictiones.

33 Quòd non oporteat cum hæreticis aut schismaticis pariter orare.

34 Quòd omnem Christianum non oporteat deserere martyrem Christi, & ire ad pseudomartyres, id est, hæreticorum, & quos ipsos constet hæreticos extitisse. Hi nanque sunt

ceps ordinis Ecclesiastici omnes, vsque ad ministros, aut lectores, aut psaltes, aut exorcistas aut ostiarios, aut etiã eos, qui in proposito continentiæ sunt, tabernas intrare.

25 Nõ oportet ministros panem dare, nec calicem benedicere.

26 Non oportet exorcizare eos, qui necdùm ab Episcopis sunt prouecti, neque in Ecclesijs, neque intra domos.

27 Non oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos aut etiàm laicos ad Agapen vocatos partes tollere, propter iniuriam quæ ex hac occasione Ecclesiastico ordini possit deputari.

28 Nõ oportet in dominicis seu Ecclesijs Agapen facere, & intùs manducare vel accubitus sternere.

29 Non oportet Christianos iudaizare, & in sabbato vacare, sed operari eos in eadem die, dominicam præponendo eidem diei. Si hoc eis placet, vacent tanquàm Christiani. Quòd si inuẽti fuerint iudaizare, anathema sit.

30 Quoniam non oportet, ministros altaris, vel etiàm clericos quoslibet, aut continentes, se aut omnem omninò Christianum, cum mulieribus lauacra habere communia. Hæc est enim prima apud Gentiles repræhensio.

31 Quoniam non oportet cum omnibus hæreticis miscere connubia, & vel filios vel filias dare, sed potiùs accipere, si tamen profiteantur, Christianos se futuros esse catholicos.

32 Non oportet hæreticorũ benedictiones accipere, quoniam istæ maledictiones magis sũt, quàm benedictiones.

33 Non oportet cum hæreticis vel schismaticis orare.

34 Non oportet Christianũ, derelictis martyrib. Christi, abire ad falsos martyres. Hi enim alieni à Deo sunt. Quicunque autẽ abire voluerint, anathema sit.

clesiastici ordinis vsq; ad ministros, vel lectores, vel cantores, vel exorcistas, vel ostiarios vel exercitatorum ordinis, in canponam ingredi.

Quòd non oportet ministrum panẽ dare, vel calicem benedicere. Can. 25.

Quòd eos adiurare non oportet, qui ab Episcopis promoti non sunt, neque in Ecclesijs neque in ædibus. Can. 26.

Quòd non oportet eos, qui sacrati sunt ordinis, vel clericos vel laicos, ad agapas vocatas, partes tollere, eò quòd ignominia inuratur ordini sacerdotali. Can. 27.

Quòd non oporter in locis dominicis, vel in Ecclesijs eas quæ dicuntur agapas facere, & in domo comedere, & accubitus sternere. Can. 28.

Quòd non oportet Christianos Iudaizare, & in sabbato ociari: sed ipsos eo die operari: diem autem dominicum præferentes ociari, si modò possint, vt Christianos. Quòd si inuenti fuerint vt Iudaizantes, sint anathema apud Christum. Can. 29.

Quòd nõ oportet eum qui est sacratus, vel clericus, vel exercitator, in balneo cum mulieribus lauari, neque omnem penitùs Christianum vel laicum. Hæc est enim prima apud gentes condemnatio. Can. 30.

Quòd non oportet cũ omni hæretico matrimoniũ contrahere, vel dare filios aut filias: sed magis accipere, si se Christianos futuros profiteantur. Can. 31.

Quòd non oportet hæreticorum benedictiones accipere, quæ sunt potiùs maledictiones, quàm benedictiones. Can. 32.

Quòd nõ oportet vnà cum hæretico vel schismatico orare. Can. 33.

Quòd nõ oportet omnem Christianũ Christi martyres relinquere, & ad falsos martyres, hoc est, hæreticos abire, vel eos qui priùs hæretici fuere. Hi enim sunt à Deo alieni, sint Can. 34.

ſunt alienati à Deo. Sint igitur anathema, qui ad tales acceſſerint.

*angulos 35 Quòd non oporteat Eccleſiã Dei relinquere, & abire, atque *Angelos nominare, & congregationes facere, quæ interdicta noſcuntur. Si quis igitur inuẽtus fuerit huic occultæ idololatriæ ſeruiens, ſit anathema, quia derelinquit Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum filium Dei, & ſe idololatriæ tradidit.

26. q. 5. Nõ oportet ſac. & I Agathẽ. Concilio cap. 68. 36 Quòd non oporteat ſacris officijs deditos vel clericos, magos aut incantatores exiſtere, aut facere phylacteria, quæ animarum ſuarũ vincula comprobãtur. Eos autem qui his vtuntur, ab Eccleſia pelli præcipimus.

37 Quòd non oporteat à Iudæis vel hæreticis, quæ mittuntur, munera feſtiua ſuſcipere, nec cum eis feſta celebrare.

38 Quòd nõ oportet azyma à Iudæis accipere, & communicare impietatibus eorum.

39 Quòd non oporteat cum gentilibus feſta celebrare, & cõmunicare prauitatibus eorum, qui ſinè Deo ſunt.

Diſtin. 18. Nõ oportet vocatos. 40 Quòd non oporteat Epiſcopos ad Synodum vocatos omninò contemnere, ſed protinùs ire, & docere vel diſcere ea, quæ ad correctionem eccleſiæ, vel reliquarum pertinent rerum. Seipſum verò, qui contempſerit, accuſauit: niſi fortè per ægritudinẽ ire non poſſit.

De conſt. diſtinc. 5. Nõ oportet min. 41 Quòd nõ oporteat ſacerdotẽ vel clericum ſine literis proficiſci canonicis.

42 Quòd non oporteat ſacerdotem vel clericum, præter iuſſionem ſui proficiſci pontificis.

43 Quòd non oporteat ſubdiaconos, ſaltẽ paululùm, ianuas deſerere, & ořoni vacare.

44 Quòd non oporteat mulieres ingredi ad altare, nec ea contingere, quæ virorum officijs deputata ſunt.

De conſ. diſtinc. 4. Baptizãd. ꝗrd. 45 Quòd nõ oporteat ad baptiſma quenquam poſt duas quadrageſimæ hebdomadas admitti.

46 Quòd

35 Nõ oportet Chriſtianos, derelicta Eccleſia Dei abire, & ad angulos idololatriç abominandæ congregationes facere, quæ omnia interdicta ſunt. Quicunque antẽ inuentus fuerit occultè huic idololatriæ vacans, anathema ſit: quoniam derelinquens Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum filium DEI, acceſſit ad idola.

36 Quoniam non oportet miniſtros altaris aut clericos magos & incantatores eſſe, aut facere quæ dicuntur phylacteria, quç ſunt magna obligamẽta animarum: hos antẽ, qui talibus rebus vtunť, proijci ab Eccleſia iuſſimus.

37 Non oportet à Iudçis vel hæreticis feriatica, quæ mittuntur, accipere, nec cum eis dies agere feſtos.

38 Nõ oportet à Iudæis azyma accipere, aut communicare impietatibus eorum.

39 Non oportet cum paganis feſta celebrare, & impietatis eorum habere ſocietatem.

40 Nõ oportet vocatos Epiſcopos ad Synodum, contemnere, ſed abire debere, & aut docere, aut doceri, quæ ſunt ad Eccleſiæ cæterorũque correctionem. Quòd ſi contempſerit, ſeipſum videbitur accuſaſſe: niſi fortè per infirmitatem ire non poſſit.

41 Non oportet miniſtrum altaris, vel etiàm laicum, ſinè canonicis literis, id eſt, formata, aliquò proficiſci.

42 Non oportet miniſtrum altaris vel quemlibet clericũ, præter iuſſionem Epiſcopi, ad peregrina proficiſci.

43 Nõ oportet miniſtros vel breui tempore ab oſtijs deeſſe, & orationi vacare.

44 Non oportet mulieres ingredi ad altare.

45 Non oportet poſt duas hebdomadas quadrageſimæ quẽquam ad baptiſmum ſuſcipi.

46 Ba-

ſint ergò anathema, qui ad eos abeunt.

Quòd non oportet Chriſtianos, relicta Dei Eccleſia, abire, & Angelos nominare, vel congregationes facere, quod eſt prohibitum. Si quis ergò inuentus fuerit huic occultæ idololatriæ vacare, ſit anathema, quia reliquit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & acceſſit ad idololatriam. Can. 35.

Quòd non oportet eos, qui ſunt ſacrati, vel clerici, eſſe magos, vel incantatores, vel mathematicos, vel aſtrologos, vel facere ea quæ dicuntur amuleta, quæ quidẽ ſunt ipſarum animarum vincula: eos autem qui ferunt, eijci ex Eccleſia iuſſimus. Can. 36.

Quòd non oportet quæ à Iudæis vel hæreticis mittunť feſtiua, accipere, neque vnà cum eis feſtum agere. Can. 37.

Quòd nõ oportet à Iudçis azyma accipere, vel eorũ impietatibus communicare. Can. 38.

Quòd non oportet cũ gẽlibus feſtum agere, & eorum impietati communicare. Can. 39.

Quòd non oportet Epiſcopos, qui vocantur ad Synodũ, negligere, ſed abire, & docere vel doceri ad correctionẽ Eccleſiæ & reliquorum. Si quis autem neglexerit, is ſeipſum accuſabit, præterquàm ſi ꝓpter intemperiem & ægritudinem non veniat. Can. 40.

Quòd non oportet eũ qui eſt ſacratus vel clericus, ſinè iuſſu Epiſcopi iter ingredi. Can. 41.

Quòd nõ oportet eos, qui ſunt ſacrati vel clerici, ſinè literis canonicis iter ingredi. Can. 42.

Quòd non oportet miniſtros vel breui tempore fores relinquere, & oratiõi vacare. Can. 43.

Quòd non oportet mulierem ad altare ingredi. Can. 44.

Quòd non oportet, poſt duas hebdomadas Quadrageſimæ, ad illuminationem admitti. Can. 45.

Quòd

46 Quòd oporteat eos, qui ad baptismа veniunt, fidem discere, & quinta feria septimanæ maioris, episcopo aut presbyteris reddere.

46 Baptizandos oportet & fidei symbolũ discere, & quinta feria, vltimæ septimanæ, vel episcopo vel presbyteris reddere.

Quòd oportet eos qui illuminantur, fidem discere, & quinta hebdomadis feria Episcopo renunciare vel presbyteris. Can.46

47. Quòd oporteat eos, qui in ægritudine percipiunt baptisma, postquam conualuerunt, fidem perdiscere, & scire cui⁹ muneris participes facti sint.

47. Qui in ægritudine constituti, baptismum perceperunt, facti sani, fidei symbolum edoceantur, vt nouerint, qua donatione digni sunt habiti.

Quòd oportet eos qui in morbo baptismum accipiunt deindè resurgunt, fidem discere, & nôsse quòd diuino munere digni habiti sunt. Can.47

48. Quòd oporteat eos, q baptizantur, post lauacrum chrisma ecclesiæ accipere, & regni Christi participes inueniri.

48. Oportet baptizatos post baptismum, chrismatis quoq; cœlestis, & regni Christi participes.

Quòd oportet eos qui illuminantur, post baptisma inũgi supercœlesti chrismate, & esse regni Christi participes. Can.48.

De consec. dist.3. Nõ opor. in xl. 49. Quòd non oporteat in quadragesima panem benedictum offerri, nisi in Sabbato & Dominica.

49. Non oportet in quadragesima panem offerri, nisi sabbato & Dominica tantùm.

Quòd non oportet in quadragesima panem offerri, nisi sabbato & solis Dominicis. Can.49.

50. Quòd non oporteat in Quadragesima, in vltimæ septimanæ quinta feria ieiuniũ soluere, totamque Quadragesimam sinè veneratione transire, magisque conueniat, omnem Quadragesimã districtò venerari ieiunio.

50. Nõ oportet in Quadragesima quintam feriã vltimæ hebdomadæ ieiunium dissolui, & totam Quadragesimam inhonorari, sed per totos hos dies ieiunare, & escis abstinentiæ conuenientibus, id est, aridioribus vti.

Quod nõ oportet in Quadragesimę postrema septimana ieiunium soluere, & totam Quadragesimam iniuria afficere: sed oportet totam Quadragesimam ieiunare, aridis vescentes. Can.50.

3.q.4. Non licet in xl. Sed non sub nomine Concilij Laodiceni, sed Martini Papæ. 51. Quòd non oporteat in Quadragesima martyrum natalitia celebrari, sed eorũ sanctà commemoratio in diebus Sabbatorum & Dominicarũ fieri conueniat.

51. Nõ oportet in Quadragesima martyrum natalitia celebrari, sed eorum in sabbato & Dominica tantùm memoriam fieri.

Quod nõ oportet in Quadragesima martyrum natales peragere, sed sanctorum martyrum facere commemorationes in sabbatis & Dominicis. Can.51.

3.q.4. Nõ oportet in xl. aut 52. Quòd non oporteat in Quadragesima aut nuptias, aut natalitia celebrari.

52. Nõ oportet in Quadragesima aut nuptias, aut natalitia celebrare.

Quòd nõ oportet in Quadragesima nuptias vel natalitia celebrare. Can.52.

53. Quòd non oporteat Christianos eũtes ad nuptias, plaudere vel saltare, sed venerabiliter cœnare vel prandere, sicut Christianos decet.

53. Non oportet Christianos ad nuptias euntes, vel ballare, vel saltare, sed castè cœnare vel prandere, sicut competit Christianis.

Quod non oportet Christianos ad nuptias venientes, se turpiter & indecorè gerere vel saltare: sed modestè cœnare & prandere, vt decet Christianos. Can.53.

De cõsec. dist.5. Nõ opor. mi. 54. Quòd non oporteat sacerdotes aut clericos, quibuscunque spectaculis in scenis aut ĩ nuptijs interesse, sed antequàm thymelici ingrediantur, exurgere eos conuenit, atque indè discedere. i. tibicines

54. Non oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis, aut in scenis exhibentur, interesse: sed antequàm thymelici ingrediantur surgere eos & de cõuiuio abire.

Quòd nõ oportet sacratos & clericos in nuptiis vel conuiuiis aliqua spectacula contemplari: sed priusquàm ĩgrediantur thymelici, surgere & secedere. Can.54.

Dist.44. Nõ opor. mi. 55. Quòd nõ oporteat sacerdotes aut clericos, ex collatis vel commissaliis conuiuia celebrare. Hoc autem nec laicis posse congruere.

55. Non oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos, vel etiàm laicos Christianos, ex symbolis (quæ vulgus comẽsalia appellat) conuiuia celebrare.

Quòd nõ oportet sacratos & clericos ex collatione conuiuia peragere, sed neque laicos. Can.55.

Dist.95. Nõ oportet presbyteros ante 56. Quòd non oporteat presbyteros ante processionẽ episcopi, introire sacrarium, & sedere, sed cum episcopo debent ingredi, vel in subselliis sedere, nisi forsitan infirmitate

56. Non oportet presbyteros ante ingressum episcopi ĩgredi, & sedere in tribunalibus, sed cum episcopo ingredi: nisi fortè aut ægrotet episcopus, aut in peregrinis eum esse

Quòd nõ oportet presbyteros ante Episcopi introitum sacrum tribunal ingredi, & sedere in tribunali: sed cum episcopo ingredi, præterquàm si Episcopus sit mala valetudine. Can.56.

mitate detineatur, aut proficiscatur episcopus.

Dist. 80. Nondêre in vicis & in

57. Quòd non oporteat in villulis vel in agris Episcopos constitui, sed visitatores. Veruntamen iampridèm constituti, nihil faciant præter conscientiam Episcopi ciuitatis. Similiter & presbyteri, præter consiliam Episcopi nihil agant.

58 Quòd nõ oporteat, in domibus oblationes celebrari ab Episcopis vel presbyteris.

59 Quòd non oporteat plebeios psalmos in Ecclesia cantare, nec libros præter canonem legi, sed solùm sacra volumina noui testamenti vel veteris.

esse constiterit.

57 Nõ oportet in villis & vicis Episcopos ordinari, sed visitatores, id est, qui circumeant constituti. Hos autẽ, qui antehàc ordinati sunt, nihil agere, sinè cõscientia Episcopi ciuitatis. Similiter etiam presbyteri nihil sinè precepto & consilio Episcopi agant.

58 Non oportet in domibus oblationes ab Episcopis siue presbyteris fieri.

59 Nõ oportet ab idiotis psalmos compositos & vulgares, in Ecclesijs dici, neque libros qui sunt extra canonem legere, nisi solos canonicos noui & veteris testamenti.

Quæ autẽ oporteat legi, & in authoritatem recipi hęc sunt: Genesis mundi, Exodus Aegypti, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu Naue, Iudicum, Ruth, Regnorum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Esdræ, liber Psalmorum 150. Prouerbia Salomonis, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Iob, Hester, duodecim Prophetæ, id est, Osee, Amos, Iohel Abdias, Ionas, Michæas, Naum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. Item Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel. Noui autem testamenti Euangelia quatuor, secundùm Matthæum, secundùm Marcum, secundùm Lucam, secundùm Iohannem, Actus Apostolorum, Epistolæ Catholicæ septem Iacobi vna, Petri duæ, prima & secunda, Ioannis tres, prima, secunda & tertia, Iudæ vna, Epistolæ Pauli Apostoli numero quatuordecim, ad Romanos, ad Corinthios prima & secunda, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses, prima & secunda, ad Timotheum, prima & secunda, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos.

dine, vel profectus sit peregrè.

Quòd non oportet in vicis & pagis episcopos constitui, sed periodeutas, hoc est, circuncursatores: eos autem qui priùs constituti fuerunt, nihil agere sinè mẽte Episcopi qui est in ciuitate. Similiter autẽ & presbyteros nihil agere sinè mente Episcopi. Can. 57.

Quod non oportet in domibus fieri oblationẽ ab Episcopis vel presbyteris. Can. 58.

Quod non oportet priuatos & vulgares aliquot Psalmos dici in Ecclesia, nec libros non canonicos, sed solos canonicos veteris & noui testamenti. Can. 59.

Hæc sunt quæ legi oportet ex veteri Testamento: Genesis, Exodus, i. exitus ex Aegypto, Leuiticum, Numeri, Deuteronomium, Iesu Naue, Iudices, Ruth, Hester, Regum, primus, secundus, tertius & quartus, Paralipomenon primus & secundus, Esdræ primus & secundus, Liber Psalmorum 150. Prouerbia Salomonis, Ecclesiastes, Cantica Canticorum, Iob, Duodecim Prophetæ, Esaias, Hieremias, Baruch lamentationes & epistolæ, Ezechiel, Daniel. Noui autem Testamenti hæc: Euangelia quatuor, secundùm Matthæum, secundùm Marcum, secundùm Lucam, secundùm Iohannem, Actus Apostolorum, Epistolæ catholicæ, Iacobi vna, Petri duę, Iohãnis tres Epistolæ Pauli 14. Ad Romanos vna, ad Corinthios duæ, ad Galatas vna, ad Ephesios vna, ad Philippenses vna, ad Colossenses vna, ad Thessalonicẽses duæ, ad Hebræos vna, ad Timotheum duæ, ad Titũ vna, ad Philemonem vna. Can. 60.

Canonum Concilij Laodicen. numero 59. siue 60. FINIS.

DECRETA DAMASI PAPÆ PRIMI.

Ex libro Pontificali.

Anno Domini 366

AMASVS natione Hispanus, ex patre Antonio, sedit annos decem & octo, menses tres, dies vndecim. Et cũ eo ordinatur sub contentione Vrsinus. Et facto concilio sacerdotum, constituerunt Damasum, quia fortior & plurima multitudo erat. Et sic constitutus est Damasus, & Vrsinum eiecerũt ab vrbe, & constituerunt eum Neapoli Episcopu. Et mansit Damasus in vrbe Roma præsul in sede Apostolica. Fuit autem temporibus Iuliani. Hic fecit eodem tempore basilicas duas, vnam iuxta theatrum sancti Laurentij, & aliã via Ardeatina, vbi requiescit intra Catacumbas, vbi iacuerunt corpora sanctorum Apostolorum Petri & Pauli. In quo loco dedicauit platoniam ipsam, vbi iacuerunt corpora sancta, & versibus exornauit. Hic multa corpora sanctorum martyrum requisiuit, & inuenit: quorum etiàm conchylia atque sepulcra versibus declarauit & adornauit. Hic cõstitutum fecit de Ecclesia. Hic inuidiosè accusatus ac incriminatus de adulterio, facta synodo, purgatus est à 44. Episcopis, qui etiàm damnauerunt Concordium & Calixtum diacones accusatores eius, & proiecerunt de Ecclesia. Hic constituit titulum in vrbe Roma Basilicam; quam ipse construxerat, vbi & donauit patenam argenteam pensantem libras 20. Amam argenteam, pensantem lib. 15. Scyphumm argenteum anaglyphum, pensantem libras 10. Calices ministeriales argenteos 5. pensantes singuli libras 3. Coronas argenteas 5. pensantes singulæ libras octo. Canthara cerostrota ærea 16. Domos in circuitu Basilicæ, præstantes solidos 155. Possessionem Papyrianam in territorio Ferentino, cum adiacentibus attiguis, præstantem solidos 120. & tremissem. Possessionem Antonianam in territorio Casino, præstantem solidos 103. Balneum iuxta titulum, præstans solidos 27. Hic constituit, vt psalmi die noctuque canerẽtur per omnes Ecclesias, qui hoc præcepit presbyteris, Episcopis, ac monasterijs. Hic fecit ordinationes in vrbe Roma 5. per mensem Decembrem, presbyteros 31. diacones 11. Episcopos per diuersa loca numero 62. Qui etiàm sepultus est via Ardeatina, in Basilica sua, tertio Idus Decembris, iuxta matrem suam & germanam. Et cessauit Episcopatus dies 31.

De eodem Damaso Rufinus lib. 11. ecclesiast. histo. cap. 10. scribit in hũc modum: Damasus post Liberium per successorem sacerdotium in vrbe Roma susceperat. Quem prælatum sibi non ferens Vrsicinus quidam, eiusdem Ecclesiæ diaconus, in tantum furoris erupit, vt persuaso quodam satis imperito & agresti Episcopo, collecta turbulentorum & seditiosorum hominum manu, in Basilica, quæ Sicinini appellatur, Episcopum se fieri extorqueret, legibus & ordine & ratione peruersis. Quo ex facto tanta seditio, immo verò tanta bella coorta sunt, alterutrùm defendentibus populis, vt replerentur humano sanguine orationum loca. Quæ res sanctione Maximini præfecti saui hominis, ad inuidiam boni & innocentis versa est sacerdotis, ità vt causa clericorum vsque ad tormenta duceretur. Sed assertor innocentiæ Deus affuit, & in caput eorum, qui intenderant dolum, pœna conuersa est. Hac ille.

EPISTOLA DAMASI PAPÆ PRIMI,

Ad Paulinum * Antiochenum Episcopum, de fide & formula libelli, cuiusmodi, qui ab hæresi reuertuntur, debeant profiteri.

* Thessalonicẽ.

Cap. I. Quòd integrum hominem susceperit Christus sine peccato.

Cap. II. Quòd vnus sit Christus, ante sæcula ex patre natus, & in tempore ex virgine editus.

Ilectissimo fratri Paulino, Damasus. Per filium meum Vitalem ad te rescripta direxeram, tuę voluntati & tuo iudicio omnia derelinquens, & per Petronium presbyterum breuiter indicaueram me in articulo iam profectionis eius aliqua ex parte commotum. Vndè nè aut tibi scrupulus resideret, & volentes forsitan Ecclesiæ copulari tua cautio probanda differret, fidem nostram misimus, non tam tibi, qui eius fidei communione sociaris, quàm his, qui in ea subscribentes, tibi, id est, nobis per te voluerint sociari, dilectissime frater. Quapropter, si supradictus filius meus Vitalis, & qui cum eo sunt, tibi voluerint aggregari, primùm debent in ea expositione fidei subscribere, quæ apud Nicæã piã patrum voluntate firmata est. Deindè, quoniã nemo potest futuris vulneribus adhibere medicinam, ea hæresis eradicanda est, quæ posteà in Oriente dicitur pullulasse, id est, confitendus ipsa sapientia, sermo, filius DEI humanum suscepisse corpus, animã, sensum, id est, integrum Adam, & (vt expressiùs dicam) totum veterem nostrum sine peccato hominẽ. Cap. 1. Sicuti enim, confitentes eum humanum corpus suscepisse, non statim ei & humanas vitiorum adiungimus passiones: ità & dicentes eũ suscepisse & hominis animam & sensum, non statim dicimus & cogitationum eum humanarum subiacuisse peccato. Si quis autem dixerit, verbum pro humano sensu in Domini carne versatum, hunc catholica Ecclesia anathematizat, nec non & eos qui duos in Saluatore Cap. 2.

tore filios confitentur, id est, alium ante incarnationem, & alium post assumptionem carnis ex virgine: & non eundem Dei filium, & antè & posteà confitentur. Quicunque huic Epistolæ subscribere voluerit, ità tamen, vt in Ecclesiasticos canones, quos optimè nôsti, & in Nicænam fidem ante subscripserit, hûc habebis absque aliqua ambiguitate suscipere. Non quòd hæc ipsa, quæ nos scribimus, non potueris cōuertentium susceptioni proponere, sed quò tibi consensus noster liberum in suscipiendo tribuat exemplum.

PROFESSIO CATHOLICÆ fidei, quam scripsit Damasus Paulino Episcopo Thessalonicæ in Macedonia.

12.

Vide Theodo. lib. 5. c. 10 & 11. & Nicepho. lib. 12. c. 18.

QVIA post Concilium Nicænum is error inoleuit, vt quidam ore sacrilego audērent dicere, Spiritum sanctum factum esse per filium, Anathematizamus eos qui non tota libertate proclamāt, eum cum Patre & Filio vnius potestatis esse atque substātiæ. Anathematizamus quoque eos, qui Sabellij sequūtur errorem, eundem dicentes patrem esse quem & filium. Anathematizamus Arium atque Eunomium, qui pari impietate, licèt sermone dissimili, filium & & Spiritumsanctum asserunt esse creaturas. Anathematizamus Macedonianos, qui de Arij stirpe venientes, non perfidiam mutauerunt, sed nomen. Anathematizamus Photinum, qui Hebionis hæresim instaurans, Dominum Iesum Christum tantū ex Maria virgine confitetur. Anathematizamus eos, qui duos filios asserunt, vnum ante secula, & alterum post assumptionem carnis, ex virgine. Anathematizamus eos, qui pro hominis anima rationali & intelligibili, dicūt Dei verbum in humana carne versatum. cùm ipse filius sit verbum Dei, & non pro anima rationali & intelligibili in suo corpore fuerit, sed nostram, id est, rationalem & intelligibilem sinè peccato animam susceperit, atq; saluauerit. Anathematizamus eos, qui verbum Dei filium extēsione aut collectione, & à patre separatum, insubstantiuum, & finem habiturum esse contendunt: Eos autem, qui ab ecclesijs ad ecclesias migrauerint, tamdiu à nostra communione alienos habemus, donèc ad eas redierint ciuitates, in quibus primitùs sunt constituti. Quòd si quis alius, alio transmigrāte, in locum viuentis ordinatus est, tam diu vacet sacerdotij dignitate, qui suam deseruit ciuitatem, donèc successor eius quiescat in Domino. Si quis nō dixerit, semper Patrem, semper filium, semper Spiritumsanctum esse, anathema sit. Si quis non dixerit, filium natum de patre, id est, de substantia diuina ipsius, anathema sit. Si quis non dixerit, Deum verum filium Dei, sicut Deum verum patrem eius, & omnia posse, & omnia nosse, & patri æqualem anathema sit. Si quis dixerit, quòd in carne cōstitutus filius Dei, cùm esset in terra, in cœlis cum patre non erat, anathema sit. Si quis dixerit, quòd in passione crucis dolorem sustinuit filius Dei Deus, & non caro cum anima, quam induerat in forma serui, quam sibi acceperat, sicut ait scriptura, anathema sit. Si quis non dixerit, excruciatum carne Dei filium, & carne mortem gustâsse, fuisseque primogenitum ex mortuis, quatenùs vita est & viuificus Deus, anathema sit. Si quis non dixerit, quòd in carne, quàm assumpsit, sedet ad dexteram patris, in qua venturus est iudicare viuos & mortuos, anathema sit. Si quis non dixerit, Spiritumsanctum de patre esse verè ac propriè, sicut & filium de diuina substantia, & Deum Dei verbum, anathema sit. Si quis non dixerit, omnia posse Spiritumsanctum, omnia nosse, & vbiquè esse, sicut patrem & filium, anathema sit. Si quis dixerit Spiritumsanctum factum, aut per filium factum, anathema sit. Si quis non dixerit, omnia per filium posteà incarnatum & spiritumsanctum p̄rem fecisse, id est visibilia & inuisibilia, anathema sit. Si quis nō dixerit, Patris & Filij & Spiritussancti, vnā diuinitatem, potestatem, maiestatem, potentiam, vnā gloriam, dn̄ationem, vnum regnum atque vnam voluntatem ac veritatem, anathema sit. Si quis tres personas non dixerit veras Patris, & Filii, & Spiritussancti, æquales, semper viuentes, omnia continentes visibilia & inuisibilia, omnipotentes, omnia iudicantes, omnia viuificantes, omnia facientes, omnia saluantes, anathema sit. Si quis nō dixerit, Spiritumsanctum adorandum ab omni creatura, sicut & Filium & Patrem, anathema sit. Si quis de Patre & Filio benè senserit, de Spiritu autem sancto non rectè habuerit, hæreticus est: quia omnes hæretici de Filio Dei & de Spiritusancto malè sentientes, in Iudæorum atque Gentilium perfidia ineniuntur. Quòd si quis partiatur, Deum Patrem dicens, & Deum Filium eius, & Deum Spiritumsanctum Deos dici, & non Deum, propter vnam diuinitatem & potentiam, quam credimus esse & scimus Patris, & Filii, & Spiritussancti, Deum verum, subtrahens autē Filium & Spiritumsanctum, ità solum existimet Deum p̄rem dici aut credi vnum Deum, anathema sit. Nomen enim Deorum & Angelis, & sanctis oībus à Deo est impositum & donatum. De Patre autem & Filio & Spiritusancto, propter vnam & æqualem diuinitatem, non nomen deorum, sed Dei nobis ostenditur atque indicatur, vt credamus, quia in Patre, & Filio, & Spiritusancto solùm baptizamur, & non in Archangelorum nominibus & Angelorum, quomodò hæretici, aut Iudæi, aut etiàm gentiles dementes. Hæc est ergò salus Christianorum, vt credentes Trinitati, id est, Patri, & Filio & Spirituisancto, & in eam baptizati, veram solamq; vnam diuinitatem, potentiam, maiestatem, & substantiam eiusdem sinè dubio credamus.

Phil. 2. a

EPISTO-

EPISTOLA DAMASI PAPÆ SECVNDA.

Ad Hieronymum presbyterum

DAMASVS Episcopus fratri & compresbytero Hieronymo in Dño salutem.

Dum multa corpora librorum in meo arbitrio illata fuissent, cõtigit, vt & librum psalmorum in meo animo festinus cognoscerem deuteri, & memoriam capacitatis meę imbuere. Cogitaui, frater amantissime & in Christo semper sacerdos, vt secundùm septuaginta interpretes & presbyteros, id est, Matthiam & Ptolemæum, Muchium, Sacreum, Hydronium, Pamphilum, Zoasticum, Didymum, Sanium, Epiphanium, Cunctem, Simonem, & ceteros, inquantùm nostra recurrit conscientia, de positione inire vestigia. Peto etiam tuam charitatem; vt sicut à * rectore tuo Alexandro episcopo nostro didicisti, * Græcorum psallentiũ ad nos dirigere tua fraternitas delectetur: quia tanta apud nos simplicitatis indago est, vt tantùm in die Dominica Apostoli epistola vna recitetur, & Euangelij capitulum vnum dicatur & nec psallentium * mos tenetur, nec * hymnidictus in ore nostro cognoscitur. Peto ergò per fratrem & compresbyterum nostrum Bonifacium, vt * iubeat fraternitas tua rei huius nobis aperire vestigia. missa 5. Kalendas Nouembris, per Bonifacium presbyterum Hierosolymam.

* creatore

* i gremio Græcorũ psallere.

* vox vlla resonet,

* hymnidicus

* iubeat

RESCRIPTVM HIERONYMI

presbyteri ad Damasum Papam, vbi suggerit de Gloria Patri; & Alleluia, in fine psalmorum apud Romanam Ecclesiam concinendo.

BEatissimo Papæ Damaso Sedis Apostolicæ vrbis Romæ, Hieronymus supplex. Legi literas apostolatus vestri, poscentes, vt secundùm simplicitatem LXX. interpretum, canendum psalmographum interpretari festinem propter fastidium Romanorum, vt vbi obscuritas impedit, apertiùs Latinè * trahatur sensus. Precatur ergò cliens tuus, vt vox ista psallentium in sede tua Romana, die noctuq; canatur, & in fine psalmi cuiuslibet siue matutinis vel vespertinis horis, coniungi præcipiat apostolatûs tui ordo, Gloria Patri, & Filio, & Spirituisancto, Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula, seculorum, Amen. Istud carmen laudis, omni psalmo coniungi præcipias, vt fides 318. episcoporum Nicæni Concilij, in vestro ore pari cõsortio declaretur. Vbi autem Deus & homo honorabili voce * cantatur, Alleluia semper cum omnibus psalmis affigatur, vt in omni loco communiter respondeatur nocturnis temporibus. In ecclesia autem à sancta resurrectione vsque ad sanctum Pentecosten finiatur, inter dierũ verò spatia Quinquagesimæ propter nouitatem sancti Paschæ, vt vox ista laudis canatur in aleph; quod prologus Græcè, Latinè præfatio dicitur.

* prædicatur,

EPISTOLA STEPHANI

Archiepiscopi & trium Conciliorum Aphricæ, ad Damasum Papam de priuilegio Romanæ Sedis.

BEatissimo domino, & apostolico culmine sublimato, sancto patri patrum Damaso Papæ, & summo omnium præsulum põtifici, Stephanus Archiepiscopus Cõcilij Mauritaniæ, & vniuersi Episcopi de tribus concilijs Africanæ prouinciæ. Notum vestræ facimus beatitudini, quòd quidam fratres in confinio nobis positi, quosdam fratres nostros, venerabiles videlicet episcopos, vobis inconsultis, à proprio deiicerunt gradu, vel deiicere moliuntur, cùm vestræ Sedi, episcoporum iudicia & summorum finem ecclesiasticorum negociorum, in honore beatissimi Petri, patrum decreta omnium, cunctum reseruauere sententiam, inquirendi reuerentia de Dei rebus, quas omni cura & solicitudine obseruare debemus. Maximè vero iustè debent ab ipso præsulum examinari vertice apostolico, cuius vetusta solicitudo est, tam mala damnare, quàm celebrare laudanda. Antiquis enim regulis censitum est, vt quicquid horum quamuis in remotis, vel in longinquo positis, agitur prouincijs, non priùs tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt eius authoritate, iuxta quod fuisset pronunciatum, firmaretur; & reliqua multotiès talia, & his similia, quæ super his constituta sunt: quibus, si illicitè factum est, vt semper vestræ sedi consuetudo fuit, festinanter occurrite, & his viriliter, vt pater pro filijs certantes, state, sicut benè à Iesu filio Sirach dictũ est: Vsq; ad mortem certa pro veritate, & semper Dominus Deus tuus pugnabit pro te. Accipere enim personam impij, non est bonum, vt declines à veritate iudicij. Sed si minus illicita sunt hæc, pateat nobis talis omnibus licentia, beatissime pater. Aut si liceat hos, vel aliquos etiàm minorum graduum clericos, nisi canonicè tempore legitimo vocatos, aut sinè legitimis accusatoribus, aut absque veris & innocentibus testibus, vel nisi manifestè canonicè conuictos, aut spontè confessos, vel à suis sedibus eiectos, aut suis expoliatos rebus, vocare ad synodum vel damnare: quia legimus, eos non posse canonicè ad synodum, ante suã diù tenendam & gubernãdam, viribus scilicet plęniter resumptis, restitutionem, suisque omnibus sibi legaliter restitutis integerrimè * vocari, aut, vt veniant ad synodum, nisi spontè voluerint, imperari. Deus ergò creator omnium conseruet longæuum apostolatum vestrum ad stabilitatem ecclesiarum sanctarum & orthodoxæ fidei, vosque pastorem bonum, qui pro spiritualibus ouibus vestram ponitis animam,

Conciliũ Africanũ Mauritaniæ.

Idẽ hẽtur in dec. Felicis Papæ 2. in epistola Ægyptiorum ad eundem.

Eccle. 4. d

* euocari,

mā, atque baculo pastorali lupos rapaces expellitis, omnibusque oppressis auxilium fertis. Quod & istis atque omnibus vos semper facere optamus, sanctissime Papa. Subscriptio. Et alia manu: Ora pro nobis charissime pater.

EPISTOLA DAMASI PAPÆ TERTIA,

Ad eundem Stephanum & ad concilia Aphricæ.

1. *De primatu Apostolicæ sedis.*
2. *De causis episcoporum, & de Synodo congreganda.*
3. *De accusatoribus & testibus.*
4. *Quòd qui vocatus non est, respondere non debeat, nisi sponte velit.*
5. *De episcopis eiectis, aut rebus expoliatis.*
6. *De accusatoribus & accusationibus.*
7. *De causa personæ accusatæ, & vt alij accusatores, alij iudices, alij sint testes, & de inscriptione.*
8. *De inducijs.*
9. *Vt nullus iudicetur aut damnetur, priusquàm accusatores præsentes habeat, induciasq́; accipiat: nec extra prouinciam fiat prima discussio.*

Damasus seruus seruorum Dei, atq; per gratiam eius episcopus sanctæ catholicæ Ecclesiæ vrbis Romæ, Stephano archiepiscopo concilij Mauritaniæ, & vniuersis episcopis Aphricanæ prouinciæ. Lectis fraternitatis vestræ literis, primò gratias ago, quòd tantorum fratrum merui benedictione frui: deinde, quòd circa fratres solicitos vos reperi, & cum eis crucem Domini deferre, qui ait: (Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.) & reliqua ad hunc modum pertinentia. Igitur, quoniam in præsenti opportunè gestorum cōsultatione, apostolicis vestra beatitudo visceribus commota nos hortata est, tuitionem fratrum apostolica impendere authoritate, & eorum iniurijs subuenire, dum constet, eadem vos cum Apostolo compassibiliter dicere, (Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror?) satagentes, nè aliquis de his, qui vobis crediti sunt, à sæuis bestijs laceretur aut capiatur: pro qua re oportet, iuxta vestram prudentem commonitionē, magis autem secūdùm Domini diuinam præceptionem, nos, qui supra domum eius, hoc est, vniuersalem ecclesiam catholicam, episcopale suscepimus ministerium, solicitè vigilare, nè de sacris eius muneribus, id est, apostolicis viris, apostolorumque successoribus, atque ministris quisquam, nobis dormitantibus, valeat supprimi, atque iniustè, nobisque inconsultis, damnari. Scitis, fratres charissimi, firmamentum à Deo fixum & immobile, atque titulum lucidissimum suorum sacerdotum, id est, omnium episcoporum, apostolicam sedem

Luc. 9. c

2. Cor. 11. g

I

ipse constituit, & verticem ecclesiarum. Tu es enim (sicut diuinum pronūciat verbum veraciter) Petrus, & super firmamentum tuum ecclesiæ columnæ, qui episcopi intelliguntur, confirmatæ sunt: & tibi claues regni cœlorum commissi, atque ligare & soluere potestatem quæ in cœlis sunt, & quæ in terris, promulgaui. Tu prophanatorum hominum, & membrorum meorum, maximèque discipulorum meorum existis vt princeps & doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei, cuius vice hodiè, gratia Dei, legatione pro Christo fungimur, & omnes huius sanctæ sedis præsules eius vicem gesserunt, gerunt, & gerent. Ideo omnia, quæ annotastis, non licere mandarem, nisi vos tā pleniter instructos esse scirem, quòd cuncta, super quibus consuluistis, illicita esse non dubitetis. Discutere namque episcopos, & summas ecclesiasticorum negociorum causas metropolitano, vnà cum omnibus suis comprouincialibus, ità vt nemo ex eis desit, & omnes in singulorum concordent negocijs, licet: sed definire eorum atque ecclesiasticarum summas querelas causarum, vel damnare episcopos, absque huius sanctæ sedis authoritate, minimè licet, quam omnes appellare, si necessè fuerit, & eius fulciri auxilio oportet. Nam (vt nostis) synodum sinè eius authoritate fieri, non est catholicum: nec episcopus, nisi in legitima synodo, & suo tempore apostolica vocatione congregata, definitè damnari potest: neque vlla vnquàm concilia rata leguntur, quæ non sunt fulta apostolicā authoritate. Accusatores autem Episcoporum & testes, super quibus rogitâstis, absque vlla infamia, aut suspicione, vel manifesta macula, & veræ fidei pleniter instructi esse debent, & tales, quales ad sacerdotium eligere iubet diuina authoritas: quoniam sacerdotes (vt antiqua tradit authoritas) criminari non possunt, nec ab eos testificari, qui ad eundem non debent nec possunt prouehi honorem. Vocatio enim ad synodum (iuxta decreta patrum) canonica eius, qui impetitur, tam sua præsentia, quàm & scriptis atque apocrisarijs, per spatium fieri debet congruum atq; canonicum: quia nisi canonicè vocatus fuerit suo tempore, & canonica ordinatione, licèt venerit ad conuentum quacunque necessitate, nisi spontè voluerit, nullatenùs suis respondebit insidiatoribus: quoniam nec seculi leges hoc permittunt fieri, quantò magis diuinæ? De eiectis verò, atque suis rebus expoliatis, nihil vobis veriùs significare queo, quàm sancti patres diffiniērunt, & nostri prædecessores apostolica authoritate roborauerunt. Ità enim hæc se habent: Episcopos eiectos, atque suis rebus expoliatos, ecclesias proprias primò recipere, & sua eis omnia legaliter reddi, sancti canones decreuerunt: & posteà si quis eos accusare voluerit, æquo periculo facere sanciuerunt, iudices esse decernentes episcoporum, episcopos rectè sapientes & iustè volentes, ad tempus diuque illis, resumptis viribus & suis potesta-

Mat. 16.

II 4. q. 6. Discutere episcopos

III 2. q. 7. Testes absq; vlla

2. q. 7. Sacerdotes vt an.

IIII 5. q. 2. Vocatio ad syno.

V

potestatiue fruētibus rebus, amicisque & Dei seruis sapiētibus cōsulentibus viris, in ecclesia cōuenientes, vbi testes essent singulorū, qui oppressi esse videntur. Et reliqua, ad hūc ordinem pertinētia: q̄ prolixitatē vitantes, hic nō inserimus, quia hæc sufficere credimus. Si quis autē his nō est contentus, legat ea, & satiabitur. Scimus enim, homines inermes nō posse cū armatis ritè pugnare: sic nec illi, qui eiecti vel suis bonis sunt expoliati, cū illis, qui i suo *statu gradu, & suis fruūtur amicis atq; bonis, litigare ritè possunt. Ne seculi quoquè leges hæc fecularibus fieri pmittūt, sed prius eiectos, vel oppressos, aut expoliatos cum suis oībus restitui iubent, & postea suo tempore, sicut lex eorum continet, ad placita venire præcipiūt, nec vlla carceris custodia appellātem arceri pmittūt. Docēt enim ex parte (sicut nostis) terrena, quæ sunt cœlestia. Accusatores verò & accusationes, quas seculi leges non adsciscunt, nullatenus sunt in horum admittendæ causis: quia omne quod irrepræhensibile est, catholica defendit ecclesia. Et hoc à maioribus definitum esse, propter prauorum hominum insidias, non dubitatur. Debet enim Domini sacerdotes, fratrum causas piè tractare, & venerabiliter intendere, atque eorum iudicia super sacrificia ordinare, nec proterue aut tyrannica dominatione, (vt de quibusdam refertur) sed charitatiuè pro Deo & fraterno amore cuncta peragere. & quod sibi quis fieri, secundùm Dominicam vocem, non vult, alij inferre non præsumat: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Ea verò, quæ Apostolorum prædicatione & patrum instructione percepimus, semper tenere debemus, ne aliqua noua cudere, aut adiuoxam fratrum *intendere videamur: sed alterutrùm onera portemus, vt iuxta Apostolum, legem Domini adimplere valeamus. Tempus enim congruum præuideri oportet, quandò vnusquisque accusatæ personæ causa rectissimè in medio producatur, quatenùs grauitatem eius consonantiamque contra patrum decreta vel synodorum confessionem, prodi minimè cognoscatur. Quam ordinabiliter omnes intendant, vt ad eam in omnibus rationabiliter respondeant, & iustè se velle manifestè ostendant. Nullus autem introducatur personaliter, sed accusatores & accusati æqua audiantur ratione, iuxta quod gestorum ordo exigit. Accusatores verò & iudices non ijdem sint, sed per se accusatores, p se iudices, per se testes, per se accusati vnusquisque in suo ordinabiliter ordine. Nam inscriptio primò semper fiat, vt talionem calumniator recipiat, quia ante inscriptionem nemo debet iudicari vel damnari, cùm & seculi leges hæc eadem retineant. De quibus omnibus vera semper fiat *æquitas, quatenùs accusationis & iudicij ac testimonij mercedem, per veritatem gestorum cōsequi valeāt. Scriptum est enim: (Abominatur Dominus labia mēdacia, & testem fallacē, proferentem mendacia, & seminātem inter fratres scandala atq; litigia, ipso monente atq; dicente: Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eū. Nō facies quod iniquū est, nec iniustè iudicabis. Nō considerabis personam pauperis, nec honores vultū potētis. Iustè iudica pximo tuo. Et quod tibi nō vis fieri, alteri ne facias, &) reliqua. Et maximè præceptū habētes Apostolicum, attendere nobisipsis & gregi, in quo nos spiritussanctus posuit Epōs, regere Dei Ecclīam, quā acquisiuit per sanguinē suū pprīū, cōuenit. Et iterūm: *Attendere lupos, attēdere malos operarios, qui, qui peruersa faciūt, & aduersa loquūtur, vt detrahere semper semp discipulis Dñi, & infamare queāt, quos corrigere, vos & oēs Dñi sacerdotes summo studio oportet: quia peius malū nō est, quàm vt ciues ciuibus inuideāt, & sacerdotes vel clerici, sacerdotibus vel pōtificibus insidiētur, te ſtante etiām veritatis voce: (Qui vos tāgit, tāgit pupillā oculi mei. Et qui scādalizauerit vnū de pusillis istis, melius est vt suspēdatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in pfundum maris.) Et item: (Beatus qui nō fuerit scandalizatus i me.) Ille proculdubio scādalizatus est in Deum, qui eius scādalizat Epūm vel sacerdotē. Et multa talia, q̄ hic nō inferuntur, nè nimis prolixa efficiatur epistola. Monentes quoquè instruere debetis memoratos uicinos vestros, vt à talibus se subtrahant, & quæ illicitè contra præfixos fratres egerunt, citò corrigant. Et quos nobis inconsultis læserunt nobis inconsultis, plena satisfactione saneant, & citò sibi eos reconcilient, si noluerint Apostolicæ sedis suscipere censuram. Nam si quid fortassè in eos aut contra eos emerserat, nostrum fuerat expectandum examen, vt nostra (vt semper huic fuit sedi concessum priuilegium) aut condemnarentur authoritate, aut fulcirentur auxilio. Neque enim suo pro libitu nostra debuerant iura peruadere, absque Apostolicæ Sedis dispositione mandante. A talibus deincèps omnes se abstineant sacerdotes, qui noluerint ab Apostolicæ petræ (super quam Christus, vt prædictum est, vniuersalem construxit Ecclesiam) cui Episcoporum summa iudicia atque maiores causæ, sicut paulò superiùs memoratum est, reseruatæ sunt atque solidatæ) censura ac sacerdotali honore secludi. Induciæ enim accusatis in criminalibus Episcopis ex mensium, vel eo ampliùs, si necessè fuerit, concedendæ sunt: quoniam & laicis hoc permissum, nullus secularibus imbutus disciplinis ignorat: quantò magis sacerdotibus, qui superiores esse eis non dubitantur? Habetur quoquè in decretis sanctorum patrum sancitum, nō fore canonicum, quemquam sacerdotum iudicare vel damnare, antequàm accusatores, canonicè examinatos, præsentes habeat, locumquè defendendi accipiat, id est, inducias Ecclesiasticas ad abluenda crimina, &c. Nec extra ppriam

Marginalia (left column): *statu, | VI | Psal. 49. | Tob. 4. c Matt. 7. b Lucæ 6. c Matt. 7. a Marc. 4. c | *superintendere | Galat. 6. a VII | 4. q. 4. Nullus introducatur. | *æqualitas | Eccles. 2. d

Marginalia (right column): Leui. 19. c | Tob. 4. c Matt. 7. b Lucæ 6. c | Acto. 20. f | *Attendite lupos, attendite | Zacha. 2. c Matt. 18. a | Matt. 11. a Lucæ 7. d | Matt. 16. c | VIII 3. q. 3. Induciæ accusatis in | 3. q. 9. Hi quoq; in decret. | Ibid. Nec extra patriam

priam fiat prouinciã primò discussionis accu-
satio, sinè Apostolica præceptione, cui in om-
nibus causis dẽt reuerẽtia custodiri, qm̃ & anti
qua docet hoc patrũ regula, in q̃ & imperialia
pariter statuta concinunt. Criminũ, inquiunt,
discussio ibi agenda est, vbi crimen admissum
est. Nã alibi criminũ reus prohibetur audiri.
Et alibi in canonibus præcipitur: Quæcunq;
negocia ĩ suis locis, vbi orta sunt, finiẽda sunt,
& reliqua talia & his similia, salua tñ in om-
nibus Apostolica authoritate, vt nihil in his
definiat priusquàm ei placere cognoscat, qua
omnes suffultos esse oportet. Et si quid eis gra
ue intolerãdumq; acciderit, eius semper expe-
ctanda censura. Neque enim proterue, aut
stimulo suæ cogitationis impulsus, (vt sæpè
actum agnouimus) detrahere aut accusare
præsumat quenquam sacerdotum, quia iniu-
ria eorum ad Christum pertinet, cuius vice
legatione pro populo, Christi sanguine, re-
dempto, funguntur. Causas enim eorũ, quiã
Dei causæ sunt, eius esse iudicio scimus reser-
uandas, qui valet corpus occidere, & animam
Lucę 12.a mittere in gehennam. Qui dicit, (Mihi vindi-
Deut. 32. ctam, & ego retribuam.) Apud quem con-
Ro. 12. scientia nuda est cui non absconduntur occul
He. 2. ta. Instruendi etiam omnes sunt, quoniam
Heb. 4.d
Ioan. 10.a per nos illis Christus intonuit, non esse ouiũ
b lupi insidias præuidere, sed pastoris. Monet
ergò beatus Apostolus Paulus, ne de his te-
merè leuiterque præsumatur iudiciũ, de qui-
bus nemo potest veriùs vel meliùs iudicare,
Rom. 14. quàm Deus: (Tu autem, inquit, quarè iudicas
" fratrem tuum? aut cur spernis eum? Omnes
" enĩ stabimus ante tribunal Christi. Scriptum
" est enĩ: Viuo ego, dicit Dominus, quoniam
Esaię 42. mihi flectetur omne genu, & omnis lingua
" confitebitur Domino.) Itaque vnusquisq; no-
" strũm pro se rationẽ reddet Deo. In hoc ergo
nõ sibi quispiam temerarios ausus vsurpet, vt,
præter quod ad concordiam pertinet, aliud
agat, vndè vnitas ecclesiæ dissipetur. Non ergo
leuiter quisquam assentiat in detractione vel
iudicatione vel damnatione fratrum, maxi-
meque sacerdotũ, qui proximiores sunt Deo,
& qui proprio ore corpus Christi conficiunt:
prævari- quia ob hoc venit ira Dei in filios diffiden-
cationum tiæ, qui Christum persequuntur in suis mẽ-
bris. Nolite, fratres, nolite effici participes
eorum, nec communicetis peccatis talium,
aut infructuosis verbis illorum. Magis autem
redarguite talium coetus, qui extendere mo-
liuntur, quasi arcum, in fratres linguas suas.
Ephe. 5.b Defendite ergò fratres, & omnes monete, vt
Colos. 3.a armentur contra fratrum persecutores. Con-
Psal. 63. fidimus autem de vobis meliora & viciniora
Hebr. 6.b saluti, quia neque mors, neque vita, neque
Ro. 8.g Angeli, neque principatus, neque uirtutes,
neq; instantia, neq; futura, neque fortitudo,
neq; altitudo, neq; profundũ, neque creatura
alia, magistro gentium docente, poterit nos
Heb. 10. separare à charitate Domini nostri Iesu Chri-
sti, quæ maximè in sacerdotibus & reliquis
perficitur membris eius. Nolite itaq; amitte-
re confidentiã vestrã, quæ magnã habet remu-
nerationẽ. Ecce enim iudex ante ianuã assistit, Iacob. 5.b
coronas hilariter ꝓmittẽtes his, qui ꝓ eo fra-
tribus auxiliũ ferut, & oppressis succurrũt, at-
què in charitate collaborãt. Quòd si subtraxe-
rit se q̃s, nõ placebit Deo sed * cadit, quia non *cadet.
subleuauit cadẽtẽ, sed emarcuit. Nõ aũt simus
subtractionis in oppressionẽ, sed adminiculi ĩ
acquisitionem & supplemẽtũ fratrũ. Propter
quod assumite armaturã Dei, vt possitis resiste- Eph. 6.b
re omnibus taliter præsumentibus, & indui-
te vos loricam iustitiæ, calceati pedes in præ-
parationem euangelij pacis, in omnibus su-
mentes scutum fidei, in quo possitis omnia
tela nequissimi ignea extinguere. Et galeam
salutis assumite, & gladium spiritus quod est Ephe. 3. d
verbum Dei, per omnem orationem & ob-
secrationem radicati & fundati, vt idipsum 1. Cor. 1.b
dicatis omnes, & non sint in vobis schisma-
ta, diuidentes corpus ecclesiæ bonum & in-
tegrum in tortuosas nouitates. Monet ergò
Apostolus, non amplius nos inuicem teme- Rom. 2. a
rè iudicare. Temerè enim iudicat, si quis epi-
scopum absque sedis Apostolicæ authoritate
condemnat, cùm ei (vt paulò superius præli-
batum est) hoc specialiter priuilegium reser-
uatum sit. Sed hoc iudicate magis, inquit, nè
ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Rom. 14.c
Patenter enim his & alijs innumerabilibus
doctorum testimonijs, omnibus manifestũ
est, non debere Episcopum damnari, licèt
eius perscrutetur opinio, donec iudicium de
eo nostræ Apostolicæ authoritatis, hoc est,
principis Apostolorum Petri, cognoscatur,
vtpote quoniam solus & præ omnibus, credi-
tus est atque percipere meruit à Rege Regum
Christo Deo claues regni cęlorum, ad aperiẽ- Matt. 16.c
dũ fidelibus & beneuolis hominibus in eun-
dem Dominum nostrum, & claudẽdum infi-
delibus & maleuolis, atque* suis sacerdotibus, fo.* suo-
& sanctæ ecclesiæ, suo preciolo sanguine re- rum sacer
demptæ, & impugnatoribus siue nocentibus. dotum
Quod vtique & nos facere postulauit. Non
quòd noui aliquid nunc imperatur, sed illud
quod per desidiam aliquorum aut scienter
aut negligenter transgreditur, deincèps ob-
seruetur ab omnibus, vt illa semper, quæ apo-
stolica & patrum traditione constituta sunt,
sub metu, irrefragabili authoritate, tenean-
tur. Scriptum namque est in secunda ad Thes- 2. Thes. 2.
salonicenses epistola, & ad Timotheũ, & Apo d
stolo monente: (State, & tenete traditiones ve- 1. Tim. 3.
stras, quas didicistis seu per verbum, seu per b
epistolam.) Item alibi per prophetam: (Expe- "
ctaui quoq;,) sicut beatus Esaias intonuit, (vt Ibidẽ 6.d
facerent iudicium, fecerunt autem iniquita- 1. Tim. 3.
tem, & non iustitiam, sed clamorem, omnes d
pios conturbantes.) Et hoc scire debeant, Esaię 5. c
quoniam iudicium Dei est secundum verita-
tem in eos, qui talia agunt, licèt diuitias bo-
nitatis Dei, & sustentationis, & patientiæ con-
temnant, ignorantes quoniam benignitas Rom. 2. a

Dei

Dei ad pœnitentiam eos adducit: secundùm duritiam aũt eorum & cor impœnitẽs, thesaurizant sibi iram in die iræ & reuelatinnis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundùm
Leui.19.c opera eius. Et alibi scriptum est: (Ego sum Do
» minus Deus vester: Nnn facientis iniquitatem
* diuitis in iudicio. Non accipies personam* hnminis,
» neque mireris vultũ potẽtis. Ab nmni iniquo
» verbo recedes. Innncentem & iustum non
» oppugnabis, neque interficies.) Ille proculdubiò facit iniquitatem in iudicio, qui ea sibi
Dist. 17. Huic sedi. vindicat, quæ ei vindicare non licet. Ideò, quæ huic sanctæ Sedi concessa sunt, nullus vsurpare sinè eius consultu præsumat, qui
* aut non vult honore ecclesiastico indignus, * vt contemptor, iudicari. Itaque nportet negligentes propulsare, sed ità, vt nocentes non rnborentur: & bonos improbis aut insidiatoribus fratrum resistere, nè torpore desidiæ nppressi, taciturnitatis teneantur obnoxij.
23.q.3. Qui põt obuiare. Itaque qui potest nbuiare, & perturbare peruersos, & nnn facit, nihil aliud est, quàm fauere eorum impietati. Nec enim caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto faci-
2.Cor.1.b nnri desinit obuiare. Suis antem perfecti & integri in eodem sensu, & in eadem scientia firmati, vt per eam vias vestras dirigentes in eundem inflexibiliter, omnibus occurratis
1.Petr.2.a oppressis, quia vobis creditur Dominus; ad quem accedentes lapidem viuum, ab hominibus quidem reprobatum propter talium impietatem, à Deo autem electum & honorificatum, super quem vos, tamquàm lapides viui, ædificamini in domum spiritualem, in sacerdotium sanctum, offerentes spiritales hostias ipsi in odorem suauitatis. Gratũ enim admodùm est sacrificium Domino, oppressis omnibus subuenire: quanto magis illis,
Lucæ.10.c de quibus ait: (Qui vos audit, me audit: & q
» vos spernit, me spernit, &c.) Libat quidã Do-
Acto.20.f mino prospera, qui ab afflictis & oppressis pellit aduersa. Sed & nunc, fratres, commendamus vos Deo & verbo gratiæ eius, qui potest perficere, & dare hæreditatem in omni-
Rom.15.b bus sanctificatis. Ipse autem D E V S pacis & consulationis, det vnbis idipsum sapere in alterutrum, & in ipso semper & in omnibus, vt vnanimes, vno ore & vnn corde honnrificetis eum in concordiam & auxilium fratrum, qui potens est confirmare omnes & cõ-
Rom.16.d solari secundùm euãgelium eius, & iuxta reuelationem mysterij temporibus æternis taciti patefacti antem per scripturas sanctas & patrum orthodoxnrum, doctrinas, secundùm præceptum æterni Dei, ad obediendum fidei, in omnibus cognitis nobis, soli sapienti Deo, Domino nostro Iesu Christo, cum quo patri & spiritui sanctn gloria, honor & imperium & pntestas in secula seculnrum. Amen. Dominus vos custodiat, dilectissimi fratres, incolumes semper. Data octauo Kalendas Nnuembris, Flauio & Stilicone viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA DAMASI PAPÆ QVARTA,

de Chorepiscopis, & qui ijdem sint, aut si aliquid sint, aut nihil, & de vana superstitinne eorum vitanda.

DOMINIS venerabilib⁹, fratrib⁹, Prospero Numidiæ primæ sedis episcopo, Leoni, Reparato, Alexandro, Benedicto, Ruso, & nmnibus cæteris, vbiquè in recta, sancta & Apostnlica fide consistentibus, orthndoxis episcopis Damasus episcopus. Licèt fratres charissimi, vobis sint nnta patrũ decreta, mirari tamen non possumus: vestram solertiam circa instituta maiorum, vt cuncta quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos, quasi ad caput, vt semper fuit consuetudo, deferre non desinatis, vt indè capiatis responsa, vndè * accepistis institutinnem & nor- * ecclesia accepit
mã rectè viuendi. Vndè & vos nõ immemores canonũ esse recordamur, q & idipsum fieri pcipiunt. Non vt vobis scientiæ ecclesiasticæ regulę aliquid desit, sed vt authoritate sedis apostolicæ fulti, in nullo ab eius deuietis regulis. Igitur de chorepiscopis, de quibus nos consulere voluistis, quale sit eorũ ministeriũ, aut qd eis agere liceat, aut quàm authoritatẽ habeãt, vel si liceat eos fieri, an nõ, quia audiuim⁹ eos iã esse phibitos, aut quid de his, qui iã ordinati reperiuntur, agendum sit: nil vobis certius respondere nobis videtur, quàm olim à prædecessoribus nostris decretum reperimus, vt eis ad veniam nihil prorsùs aliud reseruetur, quàm priuatio sacri ministerij, quod illicitè assumpserunt, quia prohibiti tam ab hac sacra sede, quàm à totius orbis fuerant episcopis. Nimis ergò eorum institutio improba; nimis est praua: quia vt hi de summo sacerdotij ministerio aliquid præsumãt, omni authoritate caret & sacris canonibus inuenitur esse contrarium, atque ad totius ecclesiæ perturbationem superba & superflua tendit elatio: & vacuum est & inane, quicquid in prædicto sacerdotij summi egerunt ministerio. Quòd ipsi ijdem sint, qui & presbyteri, suf- Sup. in cõci. Neocæsariesi. cap.13.
ficienter inuenitur: quia ad formam & exemplum Septuaginta, inueniuntur priùs instituti. Sed quia (Deo gratias) modò necessarij, sicut in primitiua ecclesia propter studium, quod erga pauperes exigebant, non sunt, & quia illicita p̃sumebãt, & quod agebant, actũ non erat, & propterea multi in securitatem lapsi, ecclesiastico fraudabantur & frustrabantur ministerio: ideò tam ab hac sancta sede, vt superiùs memorauimus, quàm & ab omnibus totius orbis Episcopis, à pontificalibus sunt remoti officijs. Nam (vt nobis relatum est) quidam Episcoporum, propter suam quietem, eis plebes suas committere non formidant: & vt illicita atque prohibita agant, ijdem ea quæ solis pontificibus debentur, sibi vsurpant, & ipsi in sua quiete torpent, & curam sibi à Deo commissam negli-

Dan.10.c guni, quum Dominus dicat: (Bonus pastor
» animam suam ponit pro ouibus suis, & vo-
» cat eas nominatim, & cognoscit suas, & suæ
» agnoscunt eum.) Et item: (Sicut nouit me pa-
Ibidèm. ter, & ego agnosco patrem, & animam meam
pono pro ouibus meis.) De mercenario autem
Ibidèm.b quid dicat, benè nostis, (quia videt lupum ve-
nientem, & dimittit oues, & fugit, & lupus ra-
pit & dispergit oues.) & reliqua. Pro talibus
verò negligit cura ecclesiæ, & eius status per-
turbatur. Et ideò sunt prohibiti, intantùm, vt
si aliqui ex his reperti fuerint, à proprio deci-
dant gradu. Illi namque episcopi, qui talia sibi
præsumunt, videntur mihi esse meretricibus
similes, quæ statim, vt pariunt, infantes suos
alijs nutricibus tradunt educandos, vt suam
citiùs libidinem explere valeant. Sic & isti in-
fantes suos, id est, populos sibi commissos, a-
lijs educandos tradunt, vt suas libidines ex-
pleant, id est, vt pro suo libitu secularibus cu-
ris inhient, & quod vnicuique visum fuerit, li-
beriùs agant. Pro talibus enim animæ negligũ-
tur, oues pereunt, morbi crescunt, hæreses &
schismata prodeunt, Ecclesiæ destruuntur, sa-
cerdotes vitiantur, & reliqua mala proueniũt.
Non taliter Dominus docuit, nec Apostoli in-
stituerunt: sed ipsi qui curam suscipiunt, ipsi
peragant; & ipsi proprios manipulos Domi-
Luc.15.a no repræsentent. Nam ipse ouem perditam di-
ligenter quæsiuit, ipse inuenit, ipse proprijs
humeris reportauit, nosque idipsum facere
perdocuit. Si ipse pro ouibus tantam curam
habuit, ipse docuit, ipse curauit, ipse sanauit,
ipse proprijs humeris reportauit, atque intan-
tùm dilexit, vt etiàm animam suam (multas su-
stinens iniurias, multa opprobria, multasque
passiones) pro nobis traderet, quid nos mise-
ri & desides dicturi sumus, qui etiam pro oui-
bus nobis commissis curam impendere negli-
gimus, & alijs eas educandas tradimus? Cor-
rigantur hæc, fratres, necessè est: quia qui plùs
68.di. co- laborat, maiorem mercedem accipiet. Nam
repiscopi non ampliùs quàm duos ordines inter disci-
tā ab hac pulos Domini esse cognouimus, id est, duode-
cim Apostolorum, & septuaginta discipulo-
rum; vndè iste tertius processerit, funditùs
ignoramus. Et quod ratione caret, extirpare
necessè est. Quòd enim Episcopi non sint,
qui minùs quàm à tribus sunt ordinati Epi-
scopis, omnibus patet: quoniam (vt benè no-
stis) prohibitum à * sacris est patribus, vt qui
* sanctis ab vno vel à duobus sunt ordinati Episcopis,
nec nominentur Episcopi. Si nomen non ha-
bent, qualiter officium habebunt? Quicquid
enim inter Episcopos, aut de rebus ad eos so-
lummodò pertinentibus egerint, necessè est
(vt superiùs iam prælibatum est) vt irritum
fiat: quia quod non habent, dare nequaquàm
possunt, præsertim quum nullum ex septua-
ginta discipulis, quorum speciem isti, ante-
quàm prohiberentur, (vt superiùs memoratũ
est) in Ecclesia gerebant, nil de hoc, quod Apo-
stolis eorumque successoribus specialiter de-
bebatur, legitur assumpsisse. Nec in lege Do-
mini, quæ Mosi ab ipso Domino legitur di- Patet ex
ctata, de his, quæ summis sacerdotibus, id est, pluribus
Mosi & Aaron, erant specialiter concessa, filij pentateu-
chi locis
Aaron quicquam præsumebant. Nulli enim Num.7.c
dubium est, quòd Moses & Aaron soli, præci-
piente Domino, in tabernaculo DEI erige-
bant altare, soli vngebant, soli sacerdotes sa-
cra vnctione instituebant, & alia, quæ ad sum-
mum sacerdotium pertinebãt, de quibus suf-
ficienter in diuinis legitur literis, agebãt: quo-
niam summi Domini sacerdotes erant, sicut
de eis scriptum est, Moses & Aaron in sacerdo Psal.98.
tibus eius. Sic & modò, quia vmbra legis tran-
sijt, & lux Euangelij in nos, Dei gratia, mani-
festè coruscat, de his quæ in summis sacerdo-
tibus, id est, Episcopis sunt, quorum figuram
Moses & Aaron tenuerunt, illi qui septuagin-
ta discipulorum formam gestant, in quorum
videlicet typo filij Aaron erant, nihil præsu-
mere debent, sicut nec illi quicquam de sum-
mi sacerdotij ministerio attingebant. Nam
quòd chorepiscopi antequàm præfato prohi-
berentur tenore, ad formam septuaginta insti-
tuti erant, canon sufficienter manifestat, vbi
ait: Chorepiscopi quoquè ad exẽplum & for- In conc
mam septuaginta videntur esse. & reliqua. Nec lio Neoc
illud prætereundum nobis videntur, quod ali- sareen.
bi in canonibus expressum est: Qui in vicis & cap.13.
possessionibus Chorepiscopi nominantur,
quamuìs manus impositionem episcoporum In conci-
perceperint, & vt Episcopi consecrati fuerint, lio Antio
&c. Nec ab re dictum perpendo, quamquàm cheo.c.10
manus impositionem episcoporum percepe-
rint, cùm Episcoporum nomen pluralem in
se contineat numerum, & apud grammaticos
pluralis sit genitiuus: videtur enim mihi, quòd
tunc non ab vno, sed à pluribus ordinaban-
tur: quia nullatenùs diceret, Episcoporum,
si ab vno fieret talium ordinatio, cùm Episco-
porum, pluraliter dictum sit. Cùm autem
dixit chorepiscopum, profectò villanum vo-
luit intelligi Episcopum. Et si villanus, quid
agit in ciuitate, cùm in vna ciuitate duo omni-
nò prohibeantur esse Episcopi? Et si in villa &
in eo loco, vbi anteà Episcopi nõ fuerunt, cùm
& in modica ciuitate, vel in villa, aut castello
Episcopus fieri prohibeatur, & in omnibus
omninò locis, vbi anteà Episcopi nõ fuerunt,
nè vilescat authoritas & nomen Episcopi, fue-
rint constituti, quid (rogo) erunt? Eccè nec
locus cum ordinatione concordat, nec ordi-
natio cum loco: quoniam si Episcoporum ma-
nus impositionem perceperunt, & vt Episco-
pi sunt consecrati, vbì sunt consecrati? Ad vil-
lam, quia χώρα villa est apud Græcos. Et quali-
ter ad villam, si nec in castello aut in modica
ciuitate licet fieri, rogo, vt promatis: & si pro-
mere nõ potestis, quia (scio) per rationem aut
plenam authoritatem minimè potestis, digitũ
ori imponite, & eos omni authoritate carere non
dubitate, scilicet quia tria obstant, quibus eo-
rum cassatur actio vel institutio: Vnum, quòd
ab

ab vno Episcopo ordinari solent; in quo eorum ordinatio à canonibus discordat, qui per manus Episcoporum eos institui iubet. Aliud si à pluribus Episcopis sunt ordinati, & aut in villa, aut in castello, seu in modica ciuitate, aut omninò non in eo loco præfixi, quo iustè Episcopi fieri debent, aut dudùm non fuerunt, vbi vilescat authoritas & nomen Episcopi: aut si in ciuitate cum altero Episcopo: cùm (vt prædictum est) in vna ciuitate duo non debeant consistere Episcopi. Tertium, si absolutè fuerint instituti, sicut de quibusdam audiuimus, quæ omnia Episcopali omninò carent authoritate. Et illud adhuc restat, quòd eorum ordo non habet in diuinis literis authoritatem, quia (vt præfixum est) ordines sunt duo tantum primi in Ecclesia, id est, Apostolorum & septuaginta discipulorum. Sanè si nec Episcopi sunt, quia pro præfatis causis Episcopi esse non possunt, nec presbyteros se nominari volunt, quia amplios esse ambiunt, atque plus quàm Septuaginta discipuli fecissent,) ad quorum formam, vt paulò superiùs prælibauimus, hi, antequàm prohiberentur, à quibusdam stultis & sua quærentibus, & non quæ CHRISTI IESV, instituebantur) præsumere tentant, & illicita atque prohibita agere præsumũt, nec hoc dici se volunt, quod sunt, rogo, vt manifestè prodaris, quid sint: quoniam aut aliquid sunt, aut nihil. Nam manifestè patet, quoniam Episcopi non sunt. Et si Episcopi non sunt, & presbyteri esse despiciunt, quid erunt? Aut aliquid prorsus erunt, aut nihil: quia nihil potest esse, nisi habeat vndè sit. Et si non habet vndè sit, aut vndè originem ducat, nec authoritatem habet, nec stare ritè poterit, quia inane est, & vt destruatur, & cadat necesse est, quoniam nihil est, & in nihilum reputabitur.

Si verò nihil ex his sunt, quæ superiùs memorauimus; tunc necessè est, vt nihil sint ex his quæ sacerdotibus debentur. Et ideò nec in sacerdotali cathalogo habeantur, nisi tantùm (vt primò commemorauimus) vt pro misericordia illis, qui humiliter hoc ferre voluerint, nec ampliùs ambierint, & per scriptum propria manu subtèr corroboratum, idipsum confirmauerint, hoc solummodò concedatur, vt inter sacerdotes locum habeant, & ministerio presbyterorum contenti sint, atque mensæ Domini tantummodò participes existant. Amplius autem qui ambire voluerint, nec hoc re teneant, vt sacerdotes sint, sed omni Ecclesiastico funditus priuentur honore. Quòd verò eis non liceat sacerdotes consecrare, nec diaconos aut subdiacones, nec virgines, nec altare erigere, nec vngere aut sacrare nec Ecclesias dedicare, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontes signare, nec publicè quidem in Missa quenquam pœnitentem reconciliare, nec formatas Epistolas mittere, nec populum benedicere, nec ante Episcopum in baptisterio aut in sacrario introire, nec præsente Episcopo infantem tingere aut signare, nec pœnitentem sine præceptione Episcopi sui reconciliare, nec eo præsente, nisi illo iubente, sacramentum corporis & sanguinis CHRISTI conficere, nec eo coràm posito populum docere aut salutare, nec plebem exhortari: quæ omnia solis pontificibus deberi, tam ex superioribus, quàm ex alijs patrum constitutis, aut sacris canonibus, edocti estis. Et si necessè est quibusdam minùs scientibus, doceri pleniter & instrui possunt, vt per hoc & discretio graduum, & dignitatis fastigium & summorum Pontificum demonstretur. Similiter & de presbyteris hæc habeantur, vt sine iussu proprii Episcopi nil agant: quia quod rarum est, hoc & pulchrius esse videtur. Et si nomen vilescit Pontificum, omnis status perturbatur Ecclesiæ. Triplex itaque in hac parte reatus est, quòd & prohibita agunt, & quòd sacrum ministerium talis consortii vilitate polluitur, & Episcoporum (quantùm ad illicitæ vsurpationis temeritatẽ pertinet) iura soluuntur. Quòd autem solis Apostolis eorumque successoribus proprii sit officij tradere Spiritumsanctum, liber Actuũ Apostolorum docet, præsertim quum nullus ex septuaginta discipulis, quorum isti in Ecclesia speciem gerunt, legatur donum sancti Spiritus per manus impositionem (vt prædictum est) tradidisse. Hæc ergò, quia omni carent ratione, nullus deinceps vsurpet, aut consentiat sacerdotum, qui noluerit à nostro sacerdotali collegio separari. Nec quod a nobis extinguitur, & a prædecessoribus nostris ac reliquis (vt dictum est) totius orbis Episcopis iam extinctum est, apud aliquos tenebrosis seminetur radicibus: sed quæ male pullulasse noscuntur, radicitus euellantur, nè messem Dominicam vlla corrumpant zizania. Ita enim fructũ vberem Domini sacerdotes præstabunt, si ea, quæ natam segetem enecare consueuerunt, radicitùs amputentur. Cesset ergò, cesset tot vicibus prohibita & damnata præsumptio: nec imitentur summi sacerdotes mulieres meretrices, quæ infantes suos, præfata voluptate, alijs ad nutriendum tribuunt: sed ipsi nutriat ipsi Domino suo fructum cum vsura reddant fructuososque manipulos ei cum gloria representent. Nam si Dominus leprosos, inter cæteras ouium suarum curas, tetigit & mundauit, cur nos eadem agere dedignamur? Aut cur nos ipsi, qui pastorale officium suscepimus, aliis alendas tradimus? maximè, quum Dominus Petro præceptori nostro dixerit: Si diligis me, pasce oues meas: & multa alia, & his similia. Nam benedictio, quam prædicti chorepiscopi ante suam prohibitionem, per manus impositionem dabant, magis nobis videtur vulnus inferre, quàm salutem. Et illi qui pontificatus apicem non habebant, quomodò ea quæ non habebant, dare poterant? quoniam nihil in dante erat, quod alle posset accipere. Aut quis hominũ, licèt more huma-

Acto. 8.c
Matt. 8.a
Marci. 1.d
Luce. 5.c
Ioan. 21.c

humano loquamur, dare potest, quod non habet? Præsertim quum pontifices non erant, ea quæ solis pontificibus debentur, dare non poterant. Et propterea magis vulnerabant capita, quæ per manus impositionem tangebant, quum ea, quæ eis collata non erant, per aliquam benedictionem darent. Et ideò, quicquid ex supradictis ministeriis pontificalibus præsumebant, irritum erat, & nihil * tactis proficiebat: sed magis, iuxta prophetam, maledictionem pro benedictione (si ratum est dicere) conferebant. Quapropter per illam illicitam manus impositionem, vt paulò superius prælibauimus, vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepisse, habebant. Et vbi vulnus infixum est, necesse est medicinam adhibere, qua infixa sanetur macula; id est, renouari necessum est quod legitimè * actum aut collatum minimè approbatur, si perfectum esse debebit. Nam quomodò honorem possit retinere, qui ab illo acceperit, qui potestatem dare legitimè non habuit inuenire non possum: quum ille, qui honorem pontificalem non habuit, pontificalia non potest iura tribuere: nec hoc sibi poterant vendicare, cuius capaces per hoc quod illis obstiterat, non fuerunt. Huius ergò discussionis curam nobis specialiter vendicantes, ità misericordiam irrogamus, vt si qua forsitan de his commissa sunt, corrigantur: nè talia liceat vltrà committi, & nè qua excusatio de ignoratione nascatur: quia vt nobis gratulationem facit Ecclesiarum status, salubri dispositione attributus vel adornatus, ità non leui nos mœrore contristat, quotiès aliqua contra instituta Canonum vel Ecclesiasticam disciplinam præsumpta aut commissa cognoscimus. Quæ si non qua debemus vigilantia resecemus: illi, qui nos speculatores esse voluit, nos excusare non possumus, si eius Ecclesiam, quæ nobis generaliter commissa est, in quantùm præualemus, puram à tam illicitis superstitionibus non custodiamus: quia non aliter vnus grex & vnus pastor sumus, nisi quemadmodum Apostolus docet, Idipsum dicamus omnes: Simus autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sapientia. Nec aliter veri discipuli Domini erimus, nisi radicem amaritudinis sursùm germinantem, (sicut hoc, vt asseritis modò facit) nè nocere valeat, aut Episcopale ministerium vilescere faciat per eorum negligentiam, idest omnium sacerdotum, qui euellere mala, & meliora plantare sunt ab eo præpositi vnusquisque pro viribus extirpare festinet, & ipse qui pro suis ouibus est æterno iudici rationem redditurus, eas fouere & educare decertet. Si Domini desideramus esse discipuli, ipsius imitemur vestigia, vt de nobis dicatur: (Ego sum pastor bonus, & cognosco » oues meas, & voco eas nominatim, & cogno- » scunt me meæ, & reliqua. Et iterùm, monente Dominicæ uocis imperio, quo beatissimus Apostolus Petrus, trina repetitione mysticæ sanctionis, imbuitur, vt Christi oues, qui Christum amat, diligenter & cum magna cura pascat: quoniam ipsius sanctæ sedis, cui per abundantiam diuinæ gratiæ præsumus, amore & reuerentia coarctamur, vt tantæ superstitionis, quæ nullius (vt sæpè dictum est) fulcitur authoritate, periculum, quantum possumus, declinemus, nè beati magistri nostri Petri, & summi Apostoli dilectio, qua se amatorem Dei esse testatus est, vana inueniatur in nobis: quoniam omnis negligenter pascens totiès sibi commendatum Dominicum gregem, conuincitur summum non amare pastorem, nec eius se velle discipulum fieri, cuius exempla negligit imitari. Nam gratia promptius maior acquiritur, si de commissis ouibus lucrum offerat Domino solicitudo pastoris. Nam & beatum Iacob qui pro vxoribus diù seruierat, dixisse meminimus: (Viginti annis fui tecum: oues tuæ & ca- » præ steriles non fuerunt: arietes gregis tui nõ » comedi, nec captum à bestia ostendi tibi: Ego » damnum omne reddebam: & quicquid furto » perierat, à me exigebas: die noctuque æstu vre- » bar & gelu: fugiebat somnus ab oculis meis.) Si ergò sic laborat & vigilat, qui pascit oues Laban: quanto labori, quantisque vigiliis debet intendere, qui pascit oues Dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui pro suis dedit ouibus animam, & adiuuet nos, vt de his, qui nobis commissi sunt, fructum multiplicem ac mensuram superfluentem ad æterna gaudia reportare concedat. Tantumque vos beati Petri Apostolorum principis amor incendat, vt in ouili ipsius, cui omnes creaturæ sunt traditæ, omnes taliter errantes, & illicita atque prohibita præsumentes, sanctis vestris studiis summo redintegrare cum desiderio festinetis, qualiter animæ pretioso Christi sanguine redemptæ, eorum non pereant deceptione. Restat etiàm, quòd per ostium hi nequaquam subintrârunt, quia non habebant ostium per quod ingrederentur: quia (vt dictum est) hi nec Episcopi sunt, & priusquàm presbyteri esse ambiunt, per quod ostium intrabunt, cùm hi tantùm duo ordines in Ecclesia leguntur, nec amplius ad pastorale officium aliquod pateat ostium, per quod pastor intret? Audite fratres non me, sed ipsam dicentem veritatem: (Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascen- » dit aliunde, hic fur est & latro. & reliqua. » Cùm etiàm egregius prædicator dicat, Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est: cùm prædicta duo fundamenta in Ecclesia tantùm inueniantur posita, quicquid amplius positum in his inuenitur, stare nullatenus poterit. Et ideò, cum omnibus suis fundamentis & actionibus atque radicibus vt euellatur necesse est, ita vt amplius pullulare nec germinare valeat. Non ergò generet, & non faciat vobis, fratres, totiès repetita locutio fastidium: quia summa necessitas est sæpius prohiberi, quod totiès, vt à vobis cognouimus, illicitè vsurpatur: & quoniam veritas sæpius exagitata, magis splendescit in lucem:

* tangendo proficiebant: 2. Re. 16 c. Psal. 108. 1. q. 6. Per illicitam ma. Et 9. q. 1. Per illic.

* actũ nõ est, aut

1. Cor. 1. b

Ioan. 10. c

Ioan. 21. d

Ioã. 21. c

Gen. 31. c

Ioã. 10. c

Ioã 21. c

Ioã. 10 a

1. Cor. 3. c

lucem: & quòd toties repetendo admonetur, minùs vsurpatur. Super his enim multa iam ab antecessoribus nostris dicta sunt, à quibus ipsi, sicut nunc à nobis, ità olim ab eis damnati & prohibiti sunt. Ideò sæpiùs repetentes, omnes monemus, vt vitēt huiusmodi, & à talibus se abstineant, qui noluerint vnà cum eis à sacerdotali ministerio, vt rebelles, fieri alieni. Quod ità demùm probare poterimus, si tales extirpare, & non eis fauere decernimus: tristis & ità in posterùm de tali re querela cessabit, quia contumeliæ studio fit, quicquid interdictum toties vsurpatur. Omnia hęc decretalia, & cūctorum prædecessorū nostrorū constituta, quæ de ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis, ità à vobis & omnibus episcopis, ac cunctis generaliter sacerdotibus custodiri debere mandamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deincèps nouerit denegari, quoniam occurrere veritati si falsitas displicere. Et meritò nos, qui summa Ecclesiæ tenere debemus gubernacula, causa respicit, si silentio faueamus errori. Datum Kalendis Iunij, *Libio & Theodosio viris clarissimis consul.

* Liuio

EPISTOLA DAMASI PAPÆ quinta, & Episcoporum, qui ad eum in Romanam vrbem ex Italia & Gallia conuenerant, numero nonaginta.

Theo. lib. 2.c.22. Concilii Romanū tempore Damasi Papæ.

DAMASVS, & cæteri Episcopi Romæ cōgregati, dilectissimis fratribus in Illyrico constitutis episcopis, in Domino salutem.

Credimus sanctam fidem vestram, in Apostolorum eruditione fundatam, hanc vos tenere, & hanc populis vniuersis exponere, quę videlicet à constitutis patrum nulla ratione dissentit, per quos iustum est cæteros erudiri. Sed relatione Gallicanorum & Venetorum fratrū, quosdā hæresibus fauere cognouimus. Quod malum nō solùm cauere debent Episcopi, sed etiàm reluctari contra ea, quæ gesta sunt imperitia aut simplicitate quorūdam, prauis interpretationibus deceptorum. Varijs ergò doctrinis non decet labefactari, sed magis patrū nostrorum corroborari sententijs. Auxētium ergò Mediolanensem præcipuè in hac causa damnatum esse liquet. Vndè iustum est, omnes in vniuerso Romanorum orbe doctores legis, ea quæ legis sunt, sapere, & non fidem doctrinis varijs maculare. Itaque dum primùm hæreticorum cœpisset nequitia pullulare, sicut etiam nunc blasphemia nefandorum Arianorum, tunc patres nostri trecenti decem & octo Episcopi, habito tractatu in vrbe Nicena, hūc murum fortissimū contra arma diabolica statuerunt, & hoc remedio venena mortifera sūt depulsa, vt pater & filius vni⁹ diuinitatis, vni⁹ virtutis, vniusque magnitudinis debeat credi, vniusque essentiæ siue substātiæ, simul & Spiritus sanctus. Aliter enim sapientes, alienos esse à nostra communione iudicauerunt. Quem terminum salutarem, adorabilemque deliberationem, corrumpere quidam alijs cogitationibus atque temeraria voluerunt: sed in ipso principio, ab his ipsis, qui in Arimino reuocare aut retractare cōpellebantur, vsque ad hoc causa correcta est, vt confiterentur, alia sibi circumuentione subreptum, aut certè ipsi nō intellexerunt, patrum sententię in Nicea constitutæ hoc esse contrarium. Neque enim præiudiciū aliquod fieri potuit per numerū Arimino congregatū, quando constat, neque Romanum Episcopum, cuius ante omnia decebat eos expectare decretum, neque Vincentiū, qui tantis annis Episcopatum inuiolabiliter custodiuit, neque alios talibus præbuisse consensum, maximè dum (sicut prædiximus) isti ipsi, qui per circumuentionem declinasse videbantur, ipsi denuo vtētes meliori consilio, hęc sibi displicere testati sunt. Perspicit itaque vestra salubritas, hanc solam fidem, quæ Niceæ Apostolorū authoritate fundata est, esse perpetua firmitate seruandam, & simul Orientales hoc facere nobiscum, qui se catholicos esse cognoscunt, Occidentales etiam gloriari. Credimus autem, languentes in isto conamine, nō tardè à nostra separandos esse communione, & ab eis episcopatus nomen auferri, quatenus populi eorum liberati errore, respirent. Nullo enim modo à deceptione poterunt corrigere populum, qui deceptionis laqueo detinentur. Concordet cum omnibus Dei sacerdotibus etiam charitatis vestræ sententia, in qua vos fixos ac firmos existere iudicauimus. Si ergò & nos vobiscum rectè credere debemus, vestræ nos charitatis literis lætificate reciprocis. Valete fratres charissimi. Data decimo septimo Kalendas Nouembris, Siricio & Ardabure viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA DAMASI SEXTA, ad Episcopos Italiæ.

VNIVERSIS Episcopis per Italiæ prouincias constitutis, Damasus Episcopus in Domino salutem: Optauerā, dilectissimi, pro nostri charitate collegij, omnes Domini sacerdotes (sicut in primitiua fuit Ecclesia) vnum esse cor & animam vnam, atque in vna deuotione persistere, nec quenquam sacerdotum, gratia aut formidine seculariū deprauari, aut à via veritatis quoquo modo abscedere. Sed quia multa quæ corrigi possunt, proueniunt, & superat culpas delinquentium misericordia Dei: atque ideò suspenditur vltio, vt possit locum habere correctio. Relatum est enim ad sedem Apostolicam, vos accusationes fratrum per scripta suscipere absque legitimo accusatore. Quod deincèps in omni orbe terrarum fieri, Apostolica authoritate prohibemus: & quod nupèr factū est, absque vlla retardatione corrigi rogamus: nec vnquam prius

Actor. 4. f

5 q. 2. Relatum est ad sedem.

11. q. 3. Eorum qui accusant.

prius per scripta, eorum qui accusantur, causam discutere liceat, quàm per querulantium institutiones vocati canonicè, ad Synodū veniant, & præsens per præsentem agnoscat veraciter & intelligat, quæ ei obijciuntur. Quod benè & per sapientiam Salomonis dicitur: (Antequàm scruteris, nè reprehendas: Intellige priùs, & tunc increpa: Antequàm audieris, nè respondeas.) Et licèt apertissima sit cōtrariorum reprehensio, veruntamen oportet his, qui dati sunt ad eorum examinationem, ordinem seruari ab his, qui secundùm Deum perscrutati deputati sunt, quatenus ità cum operatione cooperante inueniamus & cōfessorem Deum, qui dicit: (Vbi duo sunt vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.) Nam & Dominus noster Iesus Christus Iudam furem esse sciebat: sed quoniam non est præsentialiter accusatus, ideò non est eiectus. Nec vos vllo modo agere oportet, quod ille noluit facere. Leges enim seculi accusatores præsentes exigunt, & non per scripta absentes. Vndè canonica patrum constituta non semel, sed sæpissimè clamant, nec accusationes nec testimonia vllum per scripta posse proferre: nec de alijs negocijs quicunque testimonium dicant, nisi de his, quæ sub præsentia eorum acta esse noscuntur. Similiter & qui alium accusare elegerit, præsens, per se, & non per alium, accuset, inscriptione videlicet præmissa. Neque vllus vnquàm iudicetur, antequàm legitimos accusatores præsentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluēda crimina. Cauendum namque est, nè ira quenquam subripiat, faciatque citiùs omne quod non licet. Omnipotens Deus hæc vos & cuncta diuina mandata & Apostolica præcepta custodientes, in cunctis actibus vestris cœlestis brachij extensione protegat, atque ad cœlestis remunerationem patriæ cum multiplici animarum fructu perducat. Amē. Data tertio Idus Aprilis, Siricio & Ardabure viris clarissimis consulibus.

5.q.2. Relatum est ad.
Eccl.11. a
Matt.18.e
Ioan.13.c
5.q.2. Relatum est ad sedem.
3.quest.9. Qui accusare aliū.

DECRETA DAMASI PAPÆ PRIMI,

Ex Decreto Gratiani & Iuonis, numero quinque prioribus non inserta.

PRIMVM.

¶ Si accusator in accusatione defecerit, talionem recipiat.

2.q.3.Calūniator si in. Calumniator, si in accusatione defecerit, talionem recipiat.

SECVNDVM.

¶ De his qui clericum falsò nomine impetunt.

Ibidē. Si quis episcopū. Si quis Episcopum, aut presbyterum, aut diaconem falsis criminibus impetierit vel accusauerit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei communionem censemus.

TERTIVM.

¶ Ecclesiarum oblationes sub laicorum dominio non detineantur.

Hanc consuetudinem, quæ contra sanctam Ecclesiam catholicam agere videtur, omninò interdicimus, vt nullo modo, vllo vnquàm tēpore, oblationes quę intra sanctam ecclesiam offeruntur, sub dominio laicorum detineantur: sed tantummodò sacerdotibus, qui quotidiè Domino seruire videntur, illis solis liceat comedere & bibere: quia in veteri testamento prohibuit Dominus, panes sanctos comedere filijs Israel, nisi tantummodò Aaron & filijs eius, qui longè erant ab istis panibus, qui nunc in sancta Ecclesia offeruntur, quia illi sub vmbra legis erant. Qui verò modò sub gratia sunt Spiritus sancti, toti mundo, Euangelio coruscante, lucidiores esse videntur. Qua fronte, aut qua conscientia oblationes vultis accipere, qui vix valetis pro vobis, nedum pro alijs, Deos preces offerre? Quia prauum est & contra Dominicum præceptum, & detrimentum animæ suę infert, qui illud agere conatur, quod et nulla ratione conceditur: quia omnibus sanctis patribus, nostrisque prioribus placuit, hanc sanctionem fieri, & nos similiter in eisdem persistere volumus, vt nullus audeat irritum facere hoc quod constitutum est, si in perpetua damnatione noluerit persistere. Si quis verò contra hanc regulam nostram, & contra sanctorum trecentorū decem & octo patrum, qui in Nicæno Concilio hoc cōstituerūt, temerarius præsumptor fuerit, & vlteriùs oblationes de sacris Ecclesijs auferre molitus fuerit, sub anathematis vinculo sit colligatus & condemnatus. Responderunt omnes, Fiat fiat.

10. q. 1. Hanc cōsuetud.
Leuit. 2. e & 24.b

QVARTVM.

¶ In Spiritum sanctum blasphemant, qui sacros canones violant.

1.5.q.1. Violatores. Violatores Canonum voluntariè, grauiter à sanctis patribus iudicantur, & à sancto Spiritu, cuius instinctu ac dono dictati sūt, damnantur: quoniam blasphemare in Spiritum sanctum non incongruè videntur, qui contra eosdem sacros Canones, non necessitate compulsi, sed libenter (vt præmissum est) aliquid aut proteruè agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt. Talis enim præsumptio, manifestè vnum genus est blasphemantium in Spiritumsanctum: quia (vt iam prælibatum est) cōtra eum agit, cuius nutu & gratia sancti Canones editi sunt.

QVINTVM.

¶ Ex Decreto Iuonis Carnotensis, libro primo.

Quoniam quidam Metropolitanorum, fidem suam secundùm priscam consuetudinem sanctæ Sedi Apostolicæ exponere detrectantes, vsū pallij neque expetunt, nec percipiunt, ac per hoc Episcoporum cōsecratio, viduatis Ecclesijs, nō sinè periculo protelatur: placuit, vt quisquis Metropolitanus infra tres mēses consecrationis suæ, ad fidem suam exponendam, palliumque suscipiendum, ad Apostolicam sedem non miserit, commissa sibi careat digni-

dignitate: fitque licētia Metropolitanis alijs, post secundam & tertiam commonitionem, viduatis Ecclesijs, cum consilio Romani Pontificis, ordināndo Episcopos, subuenire: Si verò consecrandi Episcopi negligentia prouenerit, vt vltra tres menses Ecclesia viduata cōsistat, cōmunione priuetur, qunusque aut loco cedat, aut se consecrandum præbere non differat. Quòd si vltra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam Ecclesiam, neque ibi, neque alicubi consecrationis donum percipiat, immò Metropolitani sui iudicio cedat.

Cæsaraugustanum Concilium in Hispania est celebratum præsentibus etiam Aquitanicis Episcopis, contra Priscillianistas. De Priscilliano sic Prosper in Chr. An. Chri. 379. Priscillianus de Gallæcia ex Manichæorum, & Gnosticorum dogmate hæresim nominis sui condidit. D. Augustinus Priscillianistæ, quos in Hispania Priscillianus instituit, maximè Gnosticorum, & Manichæorū dogmata permixta sectātur quàmuis, & ex alijs hæresibus in eam sordes, tāquàm in sentinam quandā, horribili confusione confluxerunt. Hæretici iudicio se committere non ausi, absentes dānati Instantius, & Saluianus Episcopi Elpidius, & Priscillianus laici: qui eos ité in communionem recepissent, communione priuati. Quinquennio post, cum à Damaso Romæ, & Ambrosio Mediolani reiecti, per corruptos Aulæ ministros Imperiali rescripto elicito, ecclesias, & statū recuperassent, Maximi, iussu, qui, necato Gratiano, Imperium inuaserat, in Burdegalense Cōcilium pertracti, cum ad Principem appellassent, conuicti multorum maleficiorū, alij gladio addicti (nequidquàm S. Martino Turonensi contra nitente, qui sanguine abstinendum censebat) alij deportati in Insulam, alij exilio temporario affecti.

* Vide Sulpicium, qui lib. 2 sacræ historiæ, rem haud omnium optime exequitur.

CONCILIVM AQVILEIENSE,

TEMPORE DAMASI PAPÆ PRIMI CELEBRATVM:

Ad extirpandas Arianæ hæresis reliquias; ex Italis, Gallis, & Pannonicis Episcopis, præsentibus Gallorum, & Afrorum legatis. Est Prouinciale.

AQVILEIA *vrbs Carnorum Metropolis, ab aquis legendis dicta. Habet iuxtà præter fluentem Timauum. A Plinio in decima Italiæ regione ponitur: fuitq; olim Colonia Romanorum potens admodùm, sed ab Hunis Attilæ ductu euersa & diruta est, ità vt vix vlla extent vrbis indicia: nec quicquam insigne habet, præter vetustum & ruinosum templum, cuius canonici ob cœli intēperiem & adiacentes paludes vix trimestri spatio, suo illic possunt fungi officio. Vide Plin. lib. 3. cap. 18. Strabonem lib. 5.*

EPISCOPI QVI HVIC CONCILIO interfuerunt.

VALERIANVS Episcopus Aquileień. Ambrosius Episcopus Mediolaneń. Eusebius Episcopus Bononień. Limenius Episcopus Vercelleń. Armenius Episcopus Sirmień Illyrici. Sabinus Episcopus Placentinus. Abūdātius Episcopus Tridentinus. Philaster Episcopus Brixianus. Constantius Episcopus* Arausicus. Theodorus Episcopus Octodoreń. Dñs Episcopus Gratianopolitanus. Amātius Episcopus Nicień. Maximus Episcopus Emoneń. Basilianus Episcopus Laudeń. Proculus Episcopus Massilień. Heliodorus Episcopus Altinensis. Felix Episcopus * Iadreń. Euētius Episcopus* Citinień. Exuperātius Episcopus Dertonensis. * Diogenes Episcopus Genueń. Constantius Episcopus Sciscianeń, legatus Gallorum. Iustus legatus Gallorum. Felix legatus Aphrorum. Numidius legatus Aphrorū, Euagrius presbyter & legatus. Artemius. Almachius. Ianuarius. Iouinus. Macedonius. Cassianus. Marcellus. Eustathius. Maximus, Chromatius presbyter.

* Arausicen.
* Iadertinus.
* Tinien.

GESTA CONCILII AQVILEIENSIS TEMPORE DAMASI Papæ primi.

EPISTOLA CONCILII AQVILeiensis ad Episcopos Galliæ.

CONCILIVM, quod cōuenit Aquileię, dilectissimis fratribus Episcopis prouinciæ Viennensium & Narbonensium primę & secundæ. Agimus gratias sanctæ vnanimitati vestræ, quòd in dominis & fratribus nostris Constantio & Proculo, omnium nobis vestrā præsentiam contulistis, simul præscripta maiorū sequentes, non mediocre addidistis pōdus sentētijs nostris, cum quibus etiām vestrę sanctitatis conuenit professio, Domini fratres dilectissimi. Itaque vt libēter suscepimus memoratos de vestro nostroq; consortio sanctos viros, ità etiā vberi gratiarum actioni dimittimus. Quàm necessarius autē conuentus hic fuerit, rebus ipsis patescet, quando aduersarij & inimici Dei, Arianæ sectæ hæresis defensores, Palladius ac Secundianus, duo tātùm qui ausi sunt ad Concilium conuenire, debitam præsentes excepere sententiam, super impietate conuicti. Valete, Incolumes vos & florentissimos Deus noster tueatur omnipotens domini fratres dilectissimi. Amen.

EPISTO-

EPISTOLA EIUSDEM CONCILIJ ad Gratianum & Valentinianum & Theodosium Imperatores.

IMPERATORIBUS clementissimis & Christianis beatissimisq; principibus, Gratiano, & Valentiniano & Theodosio sanctum Concilium, quod conuenit Aquileiæ. Benedictus Deus pater Domini nostri Iesu Christi, qui vobis Romanum Imperium dedit, & bñdictus Dominus noster Iesus Christus vnigenitus Dei filius, qui regnũ vestrum sua pietate custodit, apud quem gratias agimus vobis clementissimi principes, quòd & fidei vestræ studium probauistis, qui ad remouẽdas altercationes cõgregare studuistis sacerdotale Cõcilium, & Episcopis dignatione vestra honorificentiam reseruastis, vt nemo deesset volẽs, nemo cogeretur inuitus. Itaque iuxta mãsuetudinis vestræ statuta cõuenimus sine inuidia multitudinis, & cũ affectu disceptationis, nec vlli de hæreticis Episcopi sunt reperti, nisi Palladius ac Secundianus homines vetustæ perfidiæ, propter quos cõgregari Concilium postulabant, de extrema parte orbis Romani. Ecce nullus senectutis annis grauatus, cuius vel sola esset reuerenda canicies, de vltimo sinu maris Oceani venire compulsus est, & Cõcilio nihil defuit. Nullus debile corpus trahens, ieiuniorum stipendijs oneratum, itineris est coactus iniuria, fortitudinis amissæ dãna deflere. Nullus postremò pauperiem, in sacerdotibus gloriosam, subsidio veniendi destitutus ingemuit. Vndè completum in te est, clementissime principum Gratiane, quod scriptura diuina laudauit: (Beatus qui intelligit super egenum & pauperẽ.) Quàm graue autem, si propter duos in fide cariosos, toto in orbe essent Ecclesiæ sacerdotibus destitutæ? Qui etiam si venire propter prolixitatem itineris nequiuerunt, tamẽ omnes propè ex omnibus prouincijs Occidẽtalibus, missis ad sueere legatis, & altercationibus euidentibus id se tenere, quod nos asserimus, & in tractatu Nicæni congruere Concilij designarunt,* subiecta declarant. * Vbi ergò nunc pro vestro Imperio concinunt vota populorum, nec tamen arbitrio vestro assertores fidei defuerunt. Nã licèt euidentia essent præscripta Maiorum, à quibus impium est & sacrilegum deuiare, tamen disceptandi attulimus facultatẽ. Ac primùm principium ipsum obortæ discussimus quæstionis, atque Arij Epistolam putauimus esse recitandam, qui author Arianæ hæresis inuenitur. Vndè & nomen hæresis accepit, ea videlicet gratia, vt quoniam Arianos se negacõsueuerant, Arij blasphemiam aut incusando damnarent, aut adstruendo defenderent, aut certè non recusarent nomen eius, cuius impietatem perfidiamque sequerentur. Sed quia authorem suum nec damnare poterant, nec probare, cùm ipsi ad disceptandum ante triduum prouocassent, locoque & tẽpore constituto, non expectata cõuentione prodissent: subitò qui dixerant se, quia Christiani essent, facilè probaturos, quod nos libenter accepimus, & optauimus vt probarent, refugere cõgressum ilicò, & disceptationem declinare cœperunt. Multus tamen nobis cum his sermo fuit: propositæ diuinæ in medio scripturæ: disceptandi, de primo ortu diei in horam septimam, copia data, delata patientia. Atque vtinàm pauca dixissent, vel certè quæ audiuimus, possemus abolere. Nam cùm sacrilegis vocibus (quum Arius solum patrem sempiternum, solum bonum, solum verum Deum, solum immortalitatem habentem, solum sapientem, solum potentem dicendo, expertem eorum filium, impia commotione voluisset intelligi) isti Arium potiùs sequi, quàm sempiternum Deum Dei filium, & verum Deum, & bonum Deum, & sapientem, & potẽtem, & immortalitatem habentem, voluerunt fateri, multas horas frustrà consumpsimus. Crescebat illorum impietas, nec corrigi vllo poterat modo. Denique quum videret se Arij Epistolæ sacrilegijs perurgeri, quam ideò subdidimus, vt etiam vestra clemẽtia perhorresceret, resilientes de media epistola, electionẽ petierunt, vt eorũ propositis responderemus, quãquam nõ esset ordinis neque rationis, vt proposita interrumperemus, responsumque esset à nobis, vt damnarent Arij impietates, & de quibus vellent, ordine locoque seruato, eorũ intentionibus responderemus, tamen acquieuimus præposteræ voluntati. Ibi tamen Euãgelij scripta falsantes, proposuerunt nobis, dixisse Dominum: Qui me misit, maior me est: quum aliter scriptum doceat series scripturarum. Redarguti de falsitate sunt, vt faterentur, nec tamen ratione correcti. Nam quum diceremus, secundùm carnis susceptionem minorem patre suo filium dici, secundùm diuinitatem autem pro testimonijs scripturarum, parem & æqualem probari, nec posse ibi esse discretionis gradus alicuius, aut magnitudinis, vbi esset vnitas potestatis: non solum illi noluerunt emendare errorem, sed etiam vesaniã augere cœperunt, ut & subiectum secundùm diuinitatẽ dicerent, quasi ulla Dei secundùm diuinitatem possit esse subiectio. Mortem denique non ad sacramentum nostræ salutis, sed ad infirmitatẽ quandam diuinitatis referunt. Horremus, clementissimi principes, tam dira sacrilegia, prauosque doctores, & nè ulteriùs populos deciperent, quos tenebãt, sacerdotio putauimus abdicandos. Neque enim dignũ est, vt sacerdotium eius sibi vendicent, quem negauerunt. Vestram fidẽ, vestram gloriam deprecamur, vt reuerẽtiam imperij vestri deferatis authori, censeatisq; impietatis assertores & adulteros veritatis, datis apicibus clementiç vestræ ad iudicia competentia, ab Ecclesiæ arcendos esse liminibus, vt in damnatorum locum per nostræ paruitatis legatos, sancti subrogentur sacerdotes. Attalum quoquè presbyterum

Psal. 40.

* idque

Ioan. 14.

Hæretici scripturas deprauãt.

terum de præuaricatione confessum, & palàm sacrilegijs inhærentem, per sententia comprehendat. Nam quid de magistro eius Valente dicemus? qui cùm esset proximus, declinauit sacerdotale concilium, ne euersæ patriæ, perditorumq; ciuium causas præstare sacerdotibus cogeretur, qui etiàm * torquem (vt asseritur) & * brachialis, impietate Gothica prophanatus, more indutus gentilis, ausus sit in prospectum exercitûs prodire Romani. Quod sine dubio nõ solùm in sacerdote sacrilegium, sed etiam in quocũque Christiano abhorret more Romano, nisi fortè sic solêt idololatræ sacerdotes prodire Gothorum. Moueat pietatem vestram sacerdotale nomen, quod ille sacrilegus infamat, qui etiàm suorum vocibus, qui tamen superesse possunt, nefandi sceleris arguitur. Certè domũ repetat suam, non contaminet florẽtissimas Italiæ ciuitates, qui nũc illicitis ordinationibus consimiles sui sociat sibi, & seminarium quærit suæ impietatis atque perfidiæ per quosque * perditos, *delinquerer*, qui Episcopus esse nec cœpit. Nam primò Petauione superpositus fuerat sancto viro Marco admirabilis memoriæ, * sacerdos: & posteaquàm deformiter deiectus à plebe est, qui Petauione esse nõ potuit, is nunc Mediolani post euersionem patriæ (nè dicamus proditionem) * inquietatur. Super omnibus igitur pietas vestra consolari dignetur, nè obtemperantes vestræ trãquillitatis statutis, frustrà conuenisse videamur. Non solùm enim cauendum est, nè nostra, sed etiam vestra decreta infamentur. Petimus igitur, vt legatos concilij sanctos viros æquè clementia vestra audire dignetur, & cũ effectu eorum quæ poscimus, maturiùs redire præcipiat, vt mercedem accipiatis à Domino Deo Christo, cuius Ecclesias ab omni sacrilegorũ labe purgastis. Photinianos quoquè, quos & superiori lege censuistis, nullos facere debere conuentus, & eam, quæ de concilio sacerdotum data est cõgregando, remouistis, petimus, vt quoniam in Sirmiensi oppido adhuc cõuentus tentare cognouimus, clementia vestra, interdicta etiam nunc coitione, reuerentiam primùm Ecclesiæ catholicæ, deindè etiam legibus vestris deferre iubeatis, vt & vos, Deo præstante triõpheris, qui paci Ecclesiarum quietique consulitis.

SIAGRIO & Eucherio viris clarissimis coss. Nonis Septembribus Aquileiæ in Ecclesia cõsidentibus, cum Episcopis, Aquileiensium ciuitatis Valeriano, Ambrosio, Eusebio, Limenio, Amenio, Sabino, Abundantio, Artemio, Constantio, Iusto, Philastro, Constantio, Theodoro, Almachio, Domnino, Amantio, Maximo, Felice, Basiliano, Numidio, Ianuario, Proculo, Heliodoro, Iouino, Felice, Exuperantio, Diogene, Maximo, Macedonio, Cassiano, Marcello & Eustathio Episcopis, Ambrosius Episcopus dixit * :

Diu * citra acta tractauimus. Et quoniam tãta sacrilegia à parte Palladij & Secundiani nostris auribus ingeruntur, vt difficilè quisq; credat, tam apertè eos blasphemare potuisse, vel ne quia ipsi calliditate dicta sua posteà negare conentur, licèt de tantorum sacerdotum testificatione dubitari non queat, tamen quoniam omnibus Episcopis placet, fiant acta, vt vnusquisque professionem suam negare non possit. Quid ergò vobis, sancti viri, placeat, declarandum est. Omnes Episcopi dixerunt: Placet. Ambrosius Episcopus dixit: Disceptationes nostræ ex re firmandæ sunt scripto imperiali, vt allegentur. Sabinianus diaconus recitauit: Ambigua dogmatum reuerẽtia ne diffideant sacerdotes, quàm primùm experiri cupientes, conuenire in Aquileiensium ciuitatem ex diœcesi, meritis excellentiæ tuæ creditam, Episcopos iusseramus. Neque controuersiæ dubiæ sententię rectiùs poterant experiri, quàm si obortæ altercationis * in interpretes ipsos constituissemus antistites, vt videlicet à quibus proficiscũtur instituta doctrinæ, ab eisdẽ * discordię eruditionis repugnantia solueretur. Neque sanè nunc aliter iubemus, ac iussimus, non inuertentes præcepti tenorem, sed superfluam conuenarum copiam recolentes. Nam quòd Ambrosius & vitę merito & Dei dignatione conspicuus Episcopus Mediolanensium ciuitatis, ibi multitudinem non opùs esse suggerit, vbi veritas non laboraret in pluribus, si locata esset in paucis, seque eorum, qui contrà adstarent, assertionibus, & sacerdotes vicinarum ex Italia ciuitatum, satis abundeq; sufficere posse suggerit, abstinendũ venerabilium virorũ fatigatione censuimus, nè quis vel maturo æuo grauis, vel corporali debilitate confectus, vel laudabili paupertate mediocris, insuetas repetat terras, & rel. Ambrosius Episcopus dixit: Ecce quod Christianis constituit Imperator. Noluit iniuriam facere sacerdotibus: ipsos interpretes constituit Episcopos. Ac per hoc, quoniam in sacerdotali concilio considemus, responde ad ea quæ tibi proponuntur. Arij epistola lecta est: etiam nunc recitabitur, si tibi videtur. A principio habet blasphemias, solum patrem æternum dixit. Si tibi videtur, quòd Dei filius sempiternus nõ sit, hoc ipsum (quemadmodùm vis) adstrue. si damnandum putas, damna Euangelium. Præsens est & Apostolus, omnes scripturæ præstò sunt. vndè vis, adstrue, si putas non esse Dei filium sempiternum. Palladius dixit: Vestro studio factum est, sicut dictat lectio sacra à vobis prolata, vt non esset generale & plenùm concilium. Absentibus sacerdotibus nostris, nos respondere non possumus. Ambrosius Episcopus dixit: Qui sunt cõsortes vestri? Palladius dixit: Oriẽtales Episcopi. Ambrosius Episcopus dixit: Interim quia superioribus temporibus concilium sic factum est, vt Orientales in Orientis partibus cõstituti, haberent concilium, Occidentales in Occidente: nos in Occidentis partibus constituti, conuénimus ad Aquileiensium ciuitatẽ iuxta

Impe-

fortè * torquatus
for. * braccatus,
for. * perditos relinquere,
* circa
* iudiciũ in
for. * discordis.

Imperatoris præceptum. Denique etiam præfectus Italiæ literas dedit, vt si vellent conuenire, in potestate haberent. Sed quia scierunt consuetudinẽ huiusmodi, vt in Oriẽte Orientalium esset concilium, intra Occidentem Occidentalium, ideò putauerunt non esse veniendum.

Palladius dixit: Imperator noster Gratianus iussit Orientales venire, negas tu iussisse eum? Ipse Imperator nobis dixit, se Orientales iussisse venire. Ambrosi[9] Episcopus dixit: Vtique iussit, qui non prohibuit huc venire. Palladius dixit: Sed ne venirẽt, tua petitio fecit: sub specie falsę voluntatis hoc impetrasti, & distulisti concilium. Ambrosius Episcopus dixit: Nõ opus est euagari diutiùs. rñde nũc. Benè dixit Arius solum æternum patrem? & secundùm scripturas hoc dixit, an non? Palladius dixit: Non tibi rñdeo. Constantius Episcopus dixit: Nõ rñdes, qui tam diu blasphemasti? Eusebius Episcopus dixit: Sed debebis simpliciter fidei tuæ prodere libertatem. Si à te gentilis exigeret, quemadmodùm in Christũ crederes, cõfiteri erubescere non deberes. Sabinus Episcopus dixit: Tu petisti, vt rñderemus hodie ex voluntate tua, & vrgẽte te cõuénimus, & non expectauimus reliquos fratres, qui poterant venire. Proindè nõ tibi liberum est euagari. Christum dicis esse creatum? aut sempiternum dicis esse filium DEI? Palladius dixit: Dixi tibi, nos ideò diximus vobis, vt veniremus, & cõueniremus, q̃ nõ rectè fecissetis, * subrepere Imperatori. Ambrosius Episcopus dixit: Legatur Epistola Palladij, vtrùm nobis hoc mandauerit: & docebitur, q̃ etiam nũc fallit. Palladius dixit: Legatur planè. Epi dixerunt: Imperator quum esset præsens Sirmio, tu illũ interpellasti, an ipse te cõpulit? Et addidit: Quid ad ista rñdes? Palladius dixit: Dixit mihi, Vade. Diximus. Orientales conuenti sunt? Ait, Conuenti sunt. Nunquid si Orientales nõ fuissent conuenti, nunquid nos conuenissemus? Ambrosius Eps dixit: Sequestrata sit causa Orientalium. sententiam tuam hodiè * quære, Arij tibi epistola lecta est. Soles te Arianum negare. Aut damna hodiè Arium, aut defende. Palladius dixit: Nõ est hoc authoritatis tuæ, vt hoc à me quæras. Eusebius Eps dixit: Nõ credimus religiosum Imperatorẽ aliud dixisse, q̃ scripsit. Episcopos iussit conuenire, non potuit tibi soli cõtra rescriptum suũ dicere, vt sine Oriẽtalibus causa minimè dicerent. Palladius dixit: Si Itali soli iussi sunt conuenire? Euagrius presbyter & legatus * dixit, vt ante quatuor dies, & ante biduum rñderet se affuturum. Quid ergo expectabas (vt dicis) Orientalium consortiũ tuorũ sententiã expectandam? sic debuisti mandare, non promittere conflictum. Palladius dixit: Quia quasi ad Conciliũ plenũ veneram, vidi non meos consortes conuenisse: vt conuenirẽ & dicerem, s̃m iussionem egeritis in præiudicium futuri Cõcilij. Ambrosius Eps dixit: Vt hodiè resideremus, ipse exegisti. Denique, etiã hodie tu ipse dixisti, quia Christiani ad Christianos venimus. Christianos nos probasti. Promisisti te cõflictaturũ promisisti te allaturum esse rationẽ. Libenter itaque accepimus præfationẽ tuã. Optauimus, vt quasi Christianus venires. Obtuli tibi epistolã Arij, quã scripsit Arius, de cui[9] nomine dicitis vos iniuriã frequenter sustinere. Dicitis q̃ Arium non sequamini. Hodiè aperta debet esse sententia. Aut condemna illũ, aut adstrue quibus vis lectionib[9]. Et addidit: Ergo, iuxta Epistolã Arij, Christus DEI filius non est sẽpiternus? Palladius dixit: Nos diximus, ꝓbaturos nos Chr̃ianos, sed in Cõcilio pleno. Non vobis rñdem[9] omninò in præiudiciũ Cõcilij futuri. Eusebius eps dixit: Sinè calliditate, fidei tuæ ꝓfessionẽ debes exponere. Palladius dixit: Et quid Cõcilio reseruamus? Ambrosius eps dixit: Omni ori condemnatio facta est in eum, qui negaret DEI filiũ sempiternũ. Negauit Arius, hũc sequitur Palladius, qui non vult condemnare Ariũ. Itaque vtrùm huius probanda sententia sit, cõsiderate: & vtrùm s̃m scripturas dicat, aut cõtra scripturas, intelligere liquet. Lectũ est enim, sempiterna virtus Dei atque diuinitas, Dei virtus Chr̃s est. Si igit̃ sempiterna Dei virtus est, sẽpiternus vtiquè Christus est, quia Chr̃s est Dei virtus. Eusebius eps dixit: Hęc fides nostra est, hæc intelligentia catholica. Qui hęc nõ dixerit, anathema. Omnes epi dixerũt, Anathema. Eusebius eps dixit: Specialiter dicit solum patrem sempiternũ, & filiũ aliquandò cœpisse? Palladius dixit: Arium nec vidi, nec scio qui sit. Eusebius eps dixit: Arij blasphemia, prolata, in qua negat Dei filiũ sempiternum. Hanc perfidiã damnas cũ authore, * aut asseris? Palladius dixit: Vbi authoritas pleni Concilij nõ est, nõ dico. Ambrosius eps dixit: Dubitas damnare post diuina iudicia, quẽ crepuerit medius? & addidit. Dicãt enim sancti viri legati Gallorum. Constantius episcopus legatus Gallorum dixit: Hãc impietatem eius hominis, & semper damnauimus, & nunc damnamus, non solùm Arium, sed & quicunque filium Dei non dixerit sempiternum. Ambrosius episcopus dixit: Quid etiam dicit dominus meus Iustus? Iustus episcopus legatus Gallorum, dixit: Qui filium Dei coæternum cum patre non confitetur, anathema habeatur. Omnes episcopi dixerunt, Anathema. Ambrosius episcopus dixit: Dicant etiam Aphrorum legati, qui omnium ciuium huc attulere sententias. Felix episcopus & legatus dixit: Si qui filium DEI negauerit & sempiternum, & coæternũ negauerit, non solus ego legatus totius Aphricanæ prouinciæ damno, sed & cũctus chorus sacerdotalis, qui ad hũc cœtum sanctissimum me misit, etiam ipse antè dãnauit. Amenius episcopus dixit: Caput Illyrici, non nisi ciuitas est Sirmiensis. Ego igitur episcopus illius ciuitatis sum. Eum, qui non confitetur filium Dei æternũ & coæternum

Marginal notes:

* subrepẽtes

* quæro

for. * dilit: ante 4. dies & añ biduũ respondisti te adfuturum.

Nota miram hæreticí tergiuersationem.

* an

Sententia Gallorũ.

Sententia aphorũ.

æternum patri, quod est sempiternum, anathema dico.* Sed etiàm is quidem non confitetur.* Ambrosius Episcopus dixit: Audite sequentia. Vt recitatum est, solum æternum, solum sinè initio, solum verū, solum immortalitatem habentem. Ambrosius Episcopus dixit: Et in hoc damna eum, qui negat filium

Ioan.14. Deum verum. Quum enim ipse sit veritas, quemadmodùm non est Deus verus? Et addidit. Quid est hoc? Palladius dixit: Filium verū

* quis * qui non dicat? Ambrosius Episcopus dixit:

Roma.9. Arius negauit. Palladius dixit: Quum Apostolus dicat, Christum super omnia Deum, potest aliquis negare verum filium Dei? Ambrosius Episcopus dixit: Vt scias, quàm simpliciter veritas à nobis requiratur, ecce dico ego, vt dicis, sed semiplenū habeo. Cùm enim ità dicis, vidéris negare Deum verum: si autē simpliter confiteris verum Deum filium Dei, eo ordine adstrue, quo ipse propono. Palladius dixit: Ego secundùm scripturas tibi loquor, verum filium Dei Dominum dico. Ambrosius Episcopus dixit: Verum Dominum dicis filium Dei? Palladius dixit: Quum verum filium dicam, quid amplius? Ambrosius Episcopus dixit: Non quæro tantummodò, vt verum filium dicas, sed vt verum Dominum Dei filium dicas. Eusebius Episcopus dixit: Christus Deus verus est, secundùm omnium fidem & catholicam professionem: Palladius dixit: Verus Dei filius est. Eusebius Episcopus dixit: Nam & nos per adoptionem filij sumus, ille secundùm proprietatem generationis diuinæ. Et addidit: Confiteris ergo verum filium Dei, Dominum verum esse, secundùm natiuitatem & proprietatem? Palladius dixit: Verum Dei filium vnigenitū dico: Eusebius Episcopus dixit: Hoc ergo putas cōtra scripturas, si, Christus Deus verus est, dicatur? Cumque Palladius reticeret, Ambrosius Episcopus dixit: Solum verum filium Dei qui dicit, & non vult dicere Dominum verum, videtur negare. Hoc igitur ordine confiteatur (si tamen confitetur) Palladius, & dicat, verùm verum Dominum Dei filium dicat. Palladius

Ioan.17.c dixit: Quum dicat filius, Vt cognoscant te so-

* Deum lum verum * Dominum, & quē misisti Iesum Christum, cū affectu, an veritate? Ambrosius episcopus dixit: Ioannes dixit in epistola sua,

1.Ioā.5.d Hic est verus Deus. Nega hoc. Palladius dixit: Quum dicam tibi verum filium, profiteor veram etiàm diuinitatem. Ambrosius episcopus dixit: Et in hoc est fraus. Sic enim soleris dicere vnam & verum diuinitatem, vt patris tantummodò, non etiàm filij, veram & vnam diuinitatem dicatis. Ergo si apertè vis dicere, quia ad scripturas me prouocas, dic, quod dixit Euangelista Ioannes, Hic est verus Deus, aut nega dictum. Palladius dixit: Absq; filio alius genitus non est. Eusebius episcopus dixit: Christus verus Deus secundùm omnium fidem & catholicam professionem, an in sententia tua Deus verus non est? Palladius dixit: Virtus Dei nostri est. Ambrosius Episcopus dixit: Non habes libertatem profitendi: ac per hoc anathema ei, qui non confitetur verum Deum filium Dei. Omnes episcopi dixerunt: Anathema habeatur, qui Christum filiū Dei, Dominum verum nō dixerit. Iterùm addidit: Solum verum, solum immortalitatem habentem. Ambrosius Episcopus dixit: Filius Dei habet immortalitatem, aut non habet, secundùm diuinitatem? Palladius dixit: Apostolum

admittis, an non? Rex regum, qui solus habet 1.Tim.6.c

immortalitatem. Ambrosius episcopus dixit: De Christo filio Dei quid dicis? Palladius dixit: Christus nomen diuinum est, an humanum? Eusebius Episcopus dixit: Secundùm carnis quidem sacramentū Christus dicitur, sed idem Deus & homo est. Palladius dixit: Christus nomen carnis est, Christus nomen humanum est, & respondete vos mihi. Eusebius episcopus dixit: Quid superfluis immoraris? Quū legeretur impietas Arrij, qui hoc dicit de patre, quia solus habet immortalitatem, attulisti testimonium ad consensum im-

pietatis Arij ex Apostolo, dicens: Qui solus 1.Tim.6.e

habet immortalitatem, & lucem inaccessibilē habitat. Sed si intelligis, totius naturæ dignitatem in Dei nomine expressit: si quidem in Dei nomine, pater & filius designantur. Palladius dixit: Et ego vos quod interrogaui, respondere noluistis. Ambrosius episcopus dixit: Apertè de te sententiam quæro: Filius Dei habet immortalitatem secundùm generationem diuinam, an non habet? Palladius dixit: Secundùm generationem diuinam incorruptibilis, & per carnem mortuus est. Ambrosius episcopus dixit: Non diuinitas mortua est, sed caro mortua est. Palladius dixit: Antè vos mihi respondete. Ambrosius episcopus dixit: Filius Dei secundùm diuinitatem habet immortalitatem, an nō habet? Sed etiàm fraudes & insidias tuas, non secundùm Arij professionem, prodidisti. Et addidit: Qui filium Dei negat habere immortalitatē, quid vobis videtur? Omnes episcopi dixerunt: Anathema habeatur. Palladius dixit: Status diuinus immortalis est. Ambrosius episcopus dixit: Astutè & hoc, vt de Dei filio nihil exprimas euidenter. Et ego dico: Immortalitatem habet Dei filius secundùm diuinitatem? Aut nega, quia non habet immortalitatem. Palladius dixit: Christus mortuus est, an non? Ambrosius episcopus dixit: Secundùm carnem anima nostra non moritur.

Scriptū est enim: (Nolite timere eos qui occi- Mat.10.c

„ dunt corpus, animam autem non possunt occidere.) Quum igitur anima nostra mori non possit, putas, quòd Christus secundùm diuinitatem mortuus sit? Palladius dixit: Mortis appellationem quarè tu horres? Ambrosius episcopus dixit: Immò non horreo, sed confiteor secundùm carnem meam. Est enim, per quàm à mortis vinculis sum reuinctus. Palladius dixit: Mortem separatio facit spiritus.

Nam Christus filius Dei carnem suscepit, &
per carnem mortuus est. Ambrosius Episco-
1.Pet.3.d. pus dixit: Scriptum est, Christum passum.
Secundùm carnem igitur passus est, secun-
dùm diuinitatem habet immortalitatem. Hoc
qui negat, diabolus est. Palladius dixit: Ego
Arium non noui. Ambrosius Episcopus di-
xit: Ergo malè dixit Arius, quum etiàm fi-
lius Dei habeat immortalitatem secundùm
diuinitatem. Et addidit: Benè dixit, an ma-
lè? Palladius dixit: Non consentio. Ambro-
sius Episcopus dixit: Cui non consentis? Ana
thema illi, qui non explicat fidei libertatem.
Omnes Episcopi dixerunt: Anathema. Palla-
dius dixit: Dicite quod vultis, eius est diuini-
tas immortalis. Ambrosius Episcopus dixit:
Cuius? Patris, an & filij? Et addidit: Multas
impietates cōgessit Arius: ad alias trāseamus.
Et recitatum est, solum sapientem. Palladius
dixit: Pater à se sapit, filius autem sapiens nō
est. Ambrosius Episcopus dixit: Ergo filius
non est sapiens, quum ipse sit sapientia? Nā
& nos dicimus, quia ex patre natus est filius.
Eusebius Episcopus dixit: Est aliquid tam
impium, tam propbanum, quàm quòd di-
* negari? xis, sapientem filium Dei * negare? Palladius
dixit: Sapientia dicitur. Quis potest sapien-
tiam denegare? Ambrosius Episcopus dixit:
Sapiens est, an non? Palladius dixit: Sapien-
tia est. Ambrosius Episcopus dixit: Sapiens
ergo, quum sit sapientia. Palladius dixit: Se-
cundùm scripturas vobis respondemus. Am-
brosius Episcopus dixit: Etiàm sapientem
(quantùm video) filium Dei Palladius negare
conatus est. Eusebius Episcopus dixit: Qui ne
gat filium Dei sapiētem, anathema sit. Omnes
Episcopi dixerunt: Anathema. Eusebius Epi-
scopus dixit: Etiàm Secundianus ad hoc re-
spondeat. Quumque Secundianus reticeret,
Ambrosius episcopus dixit: Qui tacet, inte-
grum vult habere iudicium. Et addidit: Solū
patrem bonum quum dicit, filium confessus
Io.10.c est, an negauit? Palladius dixit: Legimus,
Ego sum pastor bonus, & nos negamus? Quis
non dicat bonum Dei filium? Ambrosius epi-
scopus dixit: Ergo bonus est Christus. Palla-
dius dixit: bonus. Ambrosius episcopus di-
xit: Malè ergo Arius de solo patre dixit, quū
etiàm filius Dei, Deus* omnibus sit. Palladius
for.*bon' dixit: Qui bonum non dicit Christum, male-
dicit. Eusebius episcopus dixit, Christum bo-
num confiteris? Nam & ego bonus sum. Mihi
Mat.25.b dixit, Eugè serue bone. Et, homo bonus pfert
Luc.6.g de thesauro suo bona. Palladius dixit: Iā dixi,
nunc vobis non respondeo vsq; ad plenū con-
cilium. Ambrosius episcopus dixit: Iudæi di-
Ioan.7.b cebant, bonus est, & Arius negat, quia filius
Dei bonus est. Palladius dixit: Quis potest
hoc negare? Eusebius episcopus dixit: Bonus
est ergo Deus filius Dei. Palladius dixit: Bo-
nus pater, bonum filium genuit. Ambrosius
episcopus dixit: Et nos bonos genuit, sed nō
secundùm diuinitatem. Deum bonum Dei

filium dicis? Palladius dixit: Filius Dei bonus
est. Ambrosius episcopus dixit: Vides ergo,
quia Christum bonum, bonum filium, non
bonum Deum dicis, quod à te quæritur. Et
addidit: Qui bonum Deum, filium Dei Deū
non confitetur, anathema. Omnes Episcopi
dixerunt: Anathema. Item recitauit, Solum
potentem. Ambrosius episcopus dixit: Potēs
est filius Dei, an non? Palladius dixit: Qui
omnia fecit, non est potens? qui omnia fecit,
minùs potest? Ambrosius episcopus dixit:
Ergò Arius malè dixit. Et addidit, Vel in hoc
damnas Arium? Palladius dixit: Vndè scio
qui scit? Ego pro me respondeo tibi. Ambro-
sius episcopus dixit: Filius Domini mei potēs
est? Palladius dixit: Potens. Ambrosius epi-
scopus dixit: Deus bonus est. Palladius dixit:
Iam dixi filium Dei vnigenitum esse potētem.
Ambrosius Episcopus dixit: Dominum po-
tentem? Palladius dixit: Filium Dei poten-
tem. Ambrosius episcopus dixit: Potentes &
homines sunt. Scriptum est, (Quid gloria- Psal.51.
ris in malitia, qui potens es in iniquitate?) »
Et alibi? (Quum infirmor, tunc potens sum.) »
Illud à te requiro, vt confitearis Dominum 2.Cor.12.
potentem esse Dei filium Christum: aut si ne- c
gas, adstrue. Nam qui vnam potentiam dico
patris & filij, sic filium Dei dico potentem si-
cut & patrem. Dubitas ergo confiteri poten-
tem esse Dominum Dei filium? Palladius di-
xit: Iam dixi, secundùm disputationem (quę
possumus) respondemus vobis. Vos enim so-
li vultis esse iudices. Vos litigatores esse vul-
tis. Non vobis respondemus nunc, sed in
Concilio generali & pleno respondebimus
vobis. Ambrosius Episcopus dixit: Anathe-
ma illi, qui negat Dominum potentem Chri-
stum. Omnes Episcopi dixerunt: Anathema.
Item recitatum est, Solum potentem, omniū
iudicem. Palladius dixit: Omnium iudicem
filium Dei. Est qui dat, est qui accipit. Am-
brosius episcopus dixit: Per gratiam dedit,
an per naturam? Et hominibus datur iudiciū.
Palladius dixit: Patrē maiorem dicis, an non?
Ambrosius episcopus dixit: Posteà respon-
debo tibi. Palladius dixit: Ego tibi non re-
spondebo, si non respondes mihi. Eusebius
episcopus dixit: Nisi impietatem Arij ex or-
dine damnaueris, interrogandi tibi non da-
bimus facultatem. Palladius dixit: Non tibi
respondeo. Ambrosius Episcopus dixit: Fi-
lius Dei (sicut lectum est) iudex est, an non?
Palladius dixit: Si non respondes mihi, ego
tibi vt impio non respondeo. Ambrosius epi-
scopus dixit: Habes professionem meam, qua
respondebo tibi. Interim perlegatur epistola
Arij. Et addidit: In epistola Arij inuenies
& hoc sacrilegium, quod tu moliris. Palla-
dius dixit: Ego * qui interrogo, non respon- for. * vos.
detis. Eusebius episcopus dixit: filium Dei
* DEVM æqualem dicimus. Palladius dixit: for. * Deo
Tu iudex es, tui exceptores hîc sunt. Ambro-
sius episcopus dixit: Scribant tui, qui * no- for. * vo-
lunt. lunt,

ſunt. Palladius dixit: Pater maior eſt, an non?
Euſebius Epiſcopus dixit: Secundùm diuini-
Ioã.5.c taiem æqualis eſt filius patri. Habes in Euan-
gelio, quòd Iudæi perſequebantur eum, quia
non ſolum ſoluebat ſabbatum, ſed & patrem
ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciēs Deo.
Quod ergò impij perſequentes confeſſi ſunt,
non credentes negare non poſſumus. Ambro-
Phili.2.a ſius Epiſcopus dixit: Et alibi habes: (Qui
quum eſſet in forma DEI, non rapinam ar-
bitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemet-
ipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens. in
ſimilitudinem hominum factus, obediens
vſque ad mortem.) Et addidit: Vides, quia
in forma Dei æqualis eſt? Et formam, inquit,
ſerui accepit. In quo ergò minor eſt? Secun-
dùm formam vtique ſerui, non DEI. Euſe-
bius Epiſcopus dixit: Sicut in forma ſerui cō-
ſtitutus, inferior ſeruo non fuit: ità in for-
ma Dei conſtitutus, inferior Deo eſſe non po
tuit. Ambroſius Epiſcopus dixit: Aut dic,
quia ſecundùm diuinitatem minor eſt filius
for. *Pater inquit, maior. DEI. Palladius dixit: * Pater maior me eſt.
Ambroſius Epiſcopus dixit: Secundùm car-
nem. Palladius dixit: Qui me miſit, maior
eſt me. Caro miſſa eſt à DEO, aut filius DEI?
Ambroſius Epiſcopus dixit: Falſari à vobis
diuinas ſcripturas hodiè comprobamus. Sic
Io.14.d enim ſcriptum eſt: (Pacem meam do vobis;
pacem meam relinquo vobis. Non turbe-
tur cor veſtrum. Non quomodò hic mundus
dat, & ego do vobis. Si diligeretis me, gau-
* vtique, quia vado deretis, * quia dixi vado ad Patrem, quia Pa-
ter maior me eſt.) Non dixit, Qui me miſit,
maior me eſt. Palladius dixit: Pater maior eſt:
Ambroſius Epiſcopus dixit: Anathema illi,
qui diuinis ſcripturis addit aliquid aut mi-
nuit. Omnes Epiſcopi dixerunt: Anathema.
Palladius dixit: Pater maior eſt filio. Ambro-
ſius Epiſcopus dixit: Secundùm carnem filius
minor eſt Patre, ſecundùm diuinitatem ęqua
lis eſt Patri. Legi igitur æqualem DEI fi-
lium Patri, ſicut iam & prolata exemplaria
Eſa.49.6. teſtantur. Secundùm carnem autem quid mi-
28. raris minorem, quum dixerit ſe ſeruum, quū
Matt.21. dixerit ſe lapidem, quum dixerit ſe vermem,
Leu.20. quum dixerit ſe minorem Angelis, quia ſcri-
Dan.2. ptum eſt, Minoràſti eum paulo minùs ab An-
Pſ.117.22. gelis? Palladius dixit: Impiè vos aſſerentes
Pſal.8 video, non reſpondemus vobis ſinè auditori-
Heb.2. bus. Sabinus Epiſcopus dixit: Nemo requi-
rat ab eo ſententiam, qui tam innumeris ſen-
tentijs blaſphemauit. Palladius dixit: Non
vobis reſpondemus. Sabinus Epiſcopus di-
xit: Ab omnibus iam damnatus eſt Palladius.
Arij blaſphemiæ multò minores ſunt quàm
Palladij. Et quum Palladius ſurrexiſſet, atq;
foràs exire voluiſſet: Ideò, inquit, ſurrexit
Palladius, quoniam apertis ſcripturarū teſti-
monijs conuincendum eſſe ſe cernit, ſicut iam
conuictus eſt. Sic enim lectum eſt, ſecūdùm
diuinitatem quòd æqualis patri filius ſit. Ac-
cipiat autem, quòd ſecundùm diuinitatem

maiorem non habet. Scriptum eſt: Abrahæ Heb.6.c
quum repromiſiſſet Deus, quoniam nullum
alium habebat maiorem, per quem iuraret,
iurauit per ſemetipſum. Vides igitur ſcriptu
ram, quia nullum alium maiorem habet, per
quem iuraret. Filius autem eſt, de quo dici-
tur, quoniam ipſe viſus eſt Abrahæ. Vnde & Io.8.g
ait: Abraham diem meum vidit, & gauiſus
eſt. Palladius dixit: Pater maior eſt. Euſebius
Epiſcopus dixit: Quandò vt Deus loquutus,
maiorem non habuit: quandò vt homo lo-
quutus, maiorem habuit. Palladius dixit: Pa-
ter genuit filium, Pater miſit filium. Ambro-
ſius Epiſcopus dixit: Anathema illi, qui ne-
gat filium ſecundùm diuinitatem æqualem
Patri. Omnes Epiſcopi dixerunt: Anathema.
Palladius dixit: Filius ſubiectus patri, filius
præcepta patris cuſtodit. Ambroſius Epiſco-
pus dixit: Subiectus ſecundùm carnis ratio-
nem, cæterùm & ipſe meminiſti, quia legiſti,
Nemo venit ad me, niſi quē pater attraxerit. Ioã.6.c
Sabinus Epiſcopus dixit: Dicat, ſi ſecundùm
diuinitatem ſubiectus eſt patri, an ſecundùm
incarnationem. Palladius dixit: Ergo pater
maior eſt. Ambroſius Epiſcopus dixit: Et alibi
ſcriptum eſt, Fidelis Deus, per quē vocati eſtis 1.Cor.1.b
in communionem filij eius. Ego dico patrem
maiorem eſſe ſecundùm carnis aſſumptionē,
quam ſuſcepit filius Dei, non ſecundùm diui
nitatem. Palladius dixit: Quæ enim compa-
ratio eſt filij Dei? Et caro poteſt dicere, Deus
me maior eſt. Caro loquebatur, aut diuinitas,
quia ibi erat caro? Ambroſius Epiſcopus di-
xit: Caro ſine anima non loquitur. Euſebius
Epiſcopus dixit: Deus in carne loquebatur ſe-
cundùm carnem quandò dicebat, Quid me p- Ioã.8.c
ſequimini hominem? Quis hoc dixit? Palla-
dius dixit: Filius Dei. Ambroſius Epiſcopus
dixit: Deus ergo filius Dei eſt ſecundùm diui-
nitatem, & homo eſt ſecundùm carnem. Palla
dius dixit: Carnem ſuſcepit. Euſebius Epiſco
pus dixit: Ergò humanis verbis vſus eſt. Pal-
ladius dixit: Carnem humanam ſuſcepit. Am-
broſius Epiſcopus dixit: Dicat quia non ſecū-
dùm diuinitatem Apoſtolus dixit ſubiectum,
ſed ſecundùm carnem. Scriptum eſt. n. Humi- Philip.2.a
liauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad
mortem. In quo ergò mortē guſtauit? Palladi⁹
dixit: Quia ſe humiliauit. Ambroſius Epiſco-
pus dixit: Nō diuinitas, ſed caro humiliata eſt
atq; ſubiecta. Et addidit: Creaturam perfectā
benè dixit Arius, an malè dixit? Palladius di-
xit: Ego tibi non reſpondeo, authoritatem
non habenti. Ambroſius Epiſcopus dixit: Pro-
fitere quod vis. Palladius dixit: Non reſpon-
deo vobis. Sabinus Epiſcopus dixit: Pro Ar-
rio non reſpondes? ad te interrogata nō reſpon-
des? Palladius dixit: Pro Ario ego non re-
ſpondi. Sabinus Epiſcopus dixit: Vſque adeò
reſpondiſti, vt filium Dei negares potentem,
negares verum Deum. Palladius dixit: Ego
te iudicem non patior, quem impietatis ar-
guo. Sabinus Epiſcopus dixit: Ipſe nos coē-

gisti sedere. Palladius dixit: Mandaui, vt sederetis, vt argueretur vos. Quarè subripuistis Imperatori? Vt plenum Concilium non esset, obripuistis. Ambrosius Episcopus dixit: Quū Arij impietates legerentur, & impietas tua pariter condemnata est, quæ consensit Arianæ impietati. Placuit tibi in media epistola lectionem proponere, quā volebas. Responsum tibi est, quemadmodùm patrem maiorem dixerit filius DEI, eò quòd secundum carnis susceptionem, filius maiorem patrem dixerit. Proposuisti etiā subiectum esse filium DEI, & in hoc responsum tibi est, quia subiectus filius DEI secundùm carnem est, non secundùm diuinitatem. Habes professionem nostram, nunc audi cætera. Quoniam tibi responsum est, responde ad ea, quæ leguntur. Palladius dixit: Non tibi respondeo, quia quæcunque ego dixi, non sunt scripta. Vestra tantummodò scribuntur verba, non vobis respondeo. Ambrosius Episcopus dixit: Omnia vides scribi. Deniquè quæ scripta sunt, abundant ad tuæ impietatis iudicium. Et addidit: Creaturam dicis Christum, an negas? Palladius dixit: Non respondeo. Ambrosius Episcopus dixit: Ante horam citra actam, cùm legeretur, quia Arius dixit creaturam Christum, negâsti. Oblatum est tibi, vt damnares perfidiam. noluisti. Vel nūc dic, vtrùm natus ex patre Christus sit, an creatus. Palladius dixit: Si vultis, exceptores nostri veniant, & sic totum excipiatur. Sabinus Episcopus dixit: Adducat suos exceptores. Palladius dixit: Pleno Concilio vobis respondebimus. Ambrosius Episcopus dixit: Attalus in tractatu Niceni concilij subscripsit, neget factum, quia venit ad Concilium. Dicat hodiè, vtrùm subscripserit in tractatu Niceni concilij, an non. Cumque Attalus reticeret, Ambrosius Episcopus dixit: Attalus presbyter licèt inter Arrianos sit, tamen habet authoritatē loquendi. Liberè profiteatur, vtrùm subscripserit in tractatu Niceni Concilij sub Episcopo suo Agripino, an non. Attalus dixit: Iam dixisti me aliquotiès damnatum, non tibi respondeo. Ambrosius Episcopus dixit: Subscripsisti in tractatu Concilij Niceni, an non? Attalus dixit: Non tibi respondeo. Palladius dixit: Modò vultis tractatum plenum haberi, an non? Chromatius presbyter dixit: Creaturam non negâsti, potentiam negâsti, Omnia negâsti, quæ fides catholica profitetur. Sabinus Episcopus dixit: Testes sumus nos, Attalum subscripsisse in concilio Niceno, & nunc nolle respondere. Quid cunctis videtur? Cumque Attalus reticeret, Ambrosius Episcopus dixit: Dicat, vtrùm subscripserit in tractatu concilij Niceni, an non. Palladius dixit: Exceptor vester & noster stent, & omnia scribant. Valerianus Episcopus dixit: Iam quæ dixisti & negâsti, scripta sunt omnia. Palladius dixit: Dicite quod vultis. Ambrosius Episcopus dixit: Quia sæpiùs vult dānari Palladius, qui iam frequenter damnatus est, lego Epistolam Arij, quam ille noluit condemnare. Profitemini. quid vobis videtur? Omnes Episcopi dixerunt: Legatur. Et recitata est. Nato autem nō putatiuè, & reliqua. Ambrosius Episcopus dixit: Respondi tibi de maiore, respondi tibi & de subiecto, nunc & ipse responde. Palladius dixit: Non respondebo, nisi authores veniant post Dominicam diem. Ambrosius Episcopus dixit: veneras tractaturus, sed postea quàm obieci tibi, vidisti epistolam Arij, quam damnare noluisti. asserere autem non potes, idcircò nunc refugis & cauillaris. plenariè ipsam recito. Ad singula dic, vtrùm Christus creatus videatur, an fuit quādò non fuit Christus, an verò semper fuit vnigenitus Dei filius. Cùm Arij epistolam audieris, aut damna, aut ꝓba. Palladius dixit: Cùm impietatis te arguam, te iudice non vtor. Trāsgressores. Sabinus Episcopus dixit: Quas impietates obijcis fratri nostro & consacerdoti Ambrosio, dicito. Palladius dixit: Iam vobis dixi: Pleno concilio respondebo, & præsentibus authoribus. Ambrosius Episcopus dixit: In consessu fratrum cupio confutari & redargui. Quæ igitur impiè dixerim, dicito, si impius tibi videor, qui pietatem adstruo. Sabinus Episcopus dixit: Ergo impius tibi videtur, qui Arij blasphemias arguit? Palladius dixit: Ego nō negaui bonum filium Dei. Ambrosius Episcopus dixit: Dicis ergo Christum Deum bonum? Palladius dixit: Non vobis respondeo. Valerianus Episcopus dixit: Nolite multùm adigere Palladium, non potest vera nostra simpliciter confiteri. Ipsius enim conscientia duplici blasphemia confusa est. Nam à Photinianis est ordinatus, & cū ipsis est damnatus, & nunc pleniùs damnabitur. Palladius dixit: Hoc proba. Sabinus Episcopus dixit: Non aliter poterat Christum verum negare, nisi authores suos sequeretur. Ambrosius Episcopus dixit: Obiecisti me esse impium, hoc proba. Palladius dixit: Expositionem afferimus. Cùm attulerimus, tunc dispositio habebitur. Ambrosius Episcopus dixit: Damna impietatem Arij. Cùm reticeret Palladius, Eusebius Episcopus dixit: Superfluis immoramur. Tot impietates Arij Palladius noluit condemnare, immò potiùs asserendo confessus est. Hunc qui nō damnat, similis illius est, & hæreticus iure dicendus est. Omnes Episcopi dixerunt: A nobis omnibus anathema sit Palladius. Ambrosius Episcopus dixit: Acquiescis, vt cætera legantur Palladi? Palladius dixit: Date auditores, veniant & ex vtraque parte exceptores. Non potestis esse iudices, si auditores non habuerimus: & nisi ex vtraque parte venerint, qui audiant, non vobis respondemus. Ambrosius Episcopus dixit, Quos quæris auditores? Palladius dixit: Sunt hic honorati multi. Sabinus Episcopus dixit: Post tot blasphemias auditores petis? Ambrosius Episcopus dixit: Sacerdotes

cerdotes de laicis iudicare debent, non laici de sacerdotibus. sed tamen quos iudices petas, dicito. Palladius dixit: Auditores veniant. Chromatius presbyter dixit: Sala condemnationi sacerdotali, quin & qui Palladij sunt, etiàm in pleno legantur. Palladius dixit: Non permittantur loqui. auditores veniant, & ex vtraque parte exceptores, & respondebunt vobis hi in concilio generali. Ambrosius episcopus dixit: Etsi in multis impietatibus deprehensus sit, erubescimus tamen, vt videatur, qui sacerdotium sibi vendicat, à laicis esse damnatus. Ac per hoc, quoniam & in hoc ipso damnandus est, qui laicorum expectat sententiam, cùm magìs de laicis sacerdotes debeant iudicare, iuxta ea quæ hodie audiuimus Palladium profitentem, & iuxta ea, quæ condemnare noluit, pronuncio illum sacerdotio indignum & carendum, & in loco eius catholicus ordinetur. Omnes Episcopi dixerunt: Anathema Palladio. Ambrosius Episcopus dixit: Imperator clementissimus & Christianus sacerdotum iudicio causam, vt & ipsi arbitri essent altercationis, * ipsi (inquit) constituissemus: quoniam igitur nobis iudicium videtur delatum, interpretes esse scripturarum, condemnemus Palladium, qui impij Arij noluit damnare sententiam. Et quia filium DEI sempiternum, & cætera quæ actis haberet, negauit, ergo anathema habeatur. Omnes Episcopi dixerunt: Omnes condemnamus eum. Anathema habeatur. Ambrosius Episcopus dixit: Quoniam omnes consistunt viri Christiani & DEO probati fratres & consacerdotes nostri, dicat vnusquisque, quid sibi videatur. Valerianus Episcopus dixit: Mihi quidem videtur, quia qui Arium defendit, Arianus est: qui blasphemias ipsius non condemnat, ipse blasphemus est. Ideoque huiusmodi hominem à consortio sacerdotum censeo esse alienum. Palladius dixit: Cœpistis ludere? ludite. sine Concilio Orientali vobis non respondemus. Amenius Episcopus Sirmiensis dixit: Quicunque hæreses Arianas non condemnat, Arianus sit necesse est. Hunc igitur alienum etiàm à nostra communione, & sacerdotali cœtu priuatum esse censemus. Constantius Episcopus Arausicus dixit: Palladium Arij discipulum, cuius impietates iam olim damnatæ sunt à patribus nostris in Concilio Niceno, & nunc hodiè probatæ, cùm recenserentur à Palladio singulæ, quia non confusus est, dum Dei filiũ à Deo patre esse alienum, cùm creaturam confitetur, cùm * tempore dicit, Dominum verum negat, in sempiternum censeo esse damnandum. Iustus Episcopus dixit: Palladium, qui blasphemias Arij damnare noluit, sed etiàm magis has confiteri videtur, censeo vlteriùs sacerdotem dici non posse, nec inter Episcopos deputari. Euentius Episcopus * Ciuiniensis dixit: Palladium, qui impietatem Arij dãnare noluit, arbitror à cõsortio sacerdotali in perpetuum

Cõdēnatio Palladij hæretici à concilio.

* for. * cõmisit: qm

* tẽporeũ

* Tinicñ.

esse remotum. Abundantius Episcopus Tridentinus dixit: Cùm euidentes blasphemias Palladius defendat, damnatum se ex Concilio Aquileiensi cognoscat. Eusebius Episcopus Bononiensis dixit: quia impietates Arij diabolico stylo conscriptas, quas non licebat nec ad aures admittere, Palladius non solùm noluit condemnare, sed & earum extitit assertor, negando filium DEI filium verum, Dominum bonum, Dominum sapientem, Dominum sempiternum, hunc à cœtu sacerdotali, & mea sententia & omnium catholicorum iudicio arbitror iure esse damnatum. Sabinus Episcopus Placentinus dixit: Quoniam cunctis patefactum est, Palladium, qui Arianæ perfidiæ author est, etiàm eius impietatem tenere, quianq; ne contra Euangelica & Apostolica instituta venit, iusta in eum totius Concilij illata sententia est, & meæ licèt paruitatis sententia, sacerdotio denuò priuatus, ex hoc sacrosancto cœtu iure pellatur. Felix & Numidius legati Afrorum, dixerunt: Arianæ hæresis sectæ, in qua Palladius in Aquileiensi Synodo declaratus est, anathema. Sed & eos qui cõtra veritatem Nicęnæ Synodi repugnãtes sunt, condemnamus. Limenius Episcopus Vercellensis dixit: Arianam doctrinam sæpè esse damnatam, manifestum est: & ideò Palladius conuctus in hac sacra Synodo Aquileiensi, quia noluit se corrigere vel emendare, sed magis probauit repræhensibilem, & olitauit perfidia, quàm publicè confessus est tenere, hunc sententia mea & ego profiteor consortio sacerdotali esse priuandum. Maximus Episcopus Emonensis dixit: Palladium, qui blasphemias Arij nec damnare voluit, sed magis confessus est, iustè ac meritò esse damnatum, & Deus nouit, & fidelium conscientia condemnauit. Exuperantius Episcopus Dertonensis dixit: Palladium, qui sectam Arij vel eius doctrinam damnare noluit, sed defendit, vt cęteri consortes mei damnauerunt, etiàm & ego condemno. *Basianus Episcopus Laudensis dixit: Audiui, sicut & cæteri consortes mei, impietates Arij, quas Palladius nõ solùm non condemnauit, sed confirmauit. Hic anathema sit, & sacerdotio priuatus. Philaster Episcopus Brixianus dixit: Blasphemias & iniquitatem Palladij, qui Arianam doctrinam sequitur & defendit, vnà cum omnibus ego condemnaui. Constantius Episcopus Sciscinensis dixit: Palladium, qui blasphemias & impietates Arij non condemnauit, sicut & cæteri consacerdotes mei, & ego censeo damnandum. Heliodorus Episcopus Altinensis dixit: Qui perfidiam Arij omniumque hæreticorum, quorum consors est Palladius, huius insipiens cor, qui veritatem non est cõfessus, cum cęteris consacerdotibus meis condemno. Felix Episcopus *Iadertinus dixit: Palladium, qui blasphemias dicit in filium, sicut Arius, cum omnibus pariter condemno. Theodorus Episcopus Octodorũ, dixit: Palladium,

* Basilianus.

* Iaderñ.

dium, qui Christum Deum verũ, coæternum patri negauit, nec Christianum hunc, nec sacerdotẽ vllo modo censemus. Domninus episcopus Gratianopolitanus dixit: Palladium in perfidia Arij permanentem, in perpetuum, sicut & fratres damnauerunt, etiam & ego cẽseo esse damnandum. Proculus Episcopus Massiliensium dixit: Palladium, qui Arrij blasphemias sub quadam impia hæreditate non condemnando defendit, sicut hunc & plurimorum iam venerabilium sacerdotum sententia blasphemum designauit, atque à sacerdotio alienum dixit, ità mea pariter sententia in perpetuum condemnatum designat.

* Diogenus Episcopus Genuensis dixit: Palladium, qui Christum Dominum Deum verum, similem & æqualem patri dum non confitetur, immò negauit, damnationem iudico cum cæteris fratribus meis vel consacerdotibus sortiri. Amantius Episcopus Nicensis dixit: Palladium, qui sectam Arrij nõ destruxit, secundùm consacerdotum meorum iudicium, etiàm & ego condemno. Ianuarius Episcopus dixit: Sicut omnes consacerdotes mei damnauerunt Palladium, ità & ego pari iudicio eum censeo esse damnandum. Et cùm Secundianus subripuisset, Ambrosius Episcopus dixit: Audisti Secundiane, cuiusmodi Palladius impius sententiam, sacerdotali concilio damnatus, exceperit. Licèt displicuerit nobis, quòd eius, hoc est, Palladij non horrueris amentiam, tamen de te aliqua specialiter quæro. Vtrum Dei filium Dominum nostrum Iesum Christum, vel non, verum Deũ dicas. Secundianus dixit: Qui negat Dominum verum esse patrem Domini & Dei nostri Iesu Christi, non est Christianus, nec qui negat Dominum filium verum. Ambrosius Episcopus dixit: Deum verum Dei filium cõfiteris? Secundianus dixit: Verum Dei filiũ, vnigenitum Dei filium verum dico. Ambrosius Episcopus dixit: Verum Dominum dicis? Secundianus dixit: Verum vnigenitum filium, quis negat verum filium Dei? Eusebius Episcopus dixit: Non sufficit, quòd filiũ Dei vnigenitum confiteris: nam hoc omnes confitentur: sed hoc mouet, quòd Arius dixit Dominum solum patrem, solum verum, negauit filium Dei Dominum verum. Simpliciter filium Dei, Deum verum cõfiteris? Secundianus dixit: Qui fuerit Arius, ignoro: quod dixerit, nescio: mecum loqueris viuus ad viuum. Illud dico quod Christus dixit: Vnigenitum filium se asserit patris, filius vnigenitus est Dei filius verus. Ambrosius Episcopus dixit: Deus verus est, verus Dei filius Deus.

Esaiæ 65. Et addidit: In diuinis scriptum est, quia qui iurant super terram, iurabunt* Deum verum. for.* per Deum. Quod vtique de Christo esse, nõ dubium est. Nos ergò verum Deum profitemur, & fides nostra hæc est, & professio, quia vnigenitus patris filius, est verus Deus. Dic & tu de Deo vero, deindè filium Deum verum. Secundianus dixit: De Deo vero. Ambrosius Episcopus dixit: Filius Dei Deus verus est? Secundianus dixit: * Ergo mendax. Ambrosius Episcopus dixit: In hoc fraudem facis, vt non Deum verum dicas, sed Deum vnigenitum, ac per hoc dic simpliciter, vnigenitus Dei filius, Deus verus. Secundianus dixit: Vnigenitum dixi Dei filium. Eusebius Episcopus dixit: Hoc Photinus non negat, hoc Sabellius confitetur. Ambrosius Episcopus dixit: Et qui hoc non confitetur, iure damnatur. Ac per hoc sæpe te conuenio, licèt cauillando negaueris veritatem. Non quæro, vt tantummodò vnigenitum filium dicas Dei, sed etiàm Deum verum. Secundianus dixit: Veritatis me seruum profiteor. Quæ dico, non scribuntur: & quæ dicis, scribuntur. Christum verum Dei filium dico. Quis negat filium Dei verum esse? Ambrosius Episcopus dixit: Qui negat vnigenitum Dei filium, anathema sit. Secundianus dixit: Deum verum vnigenitum filium Dei, quid mihi profiteris, quod non est scriptum? Ambrosius Episcopus dixit: Apertum sacrilegium est, quandò Christum Dei filium Arius Deum verum negauit. Secundianus dixit: Iesum Christum filiũ Dei Deum, quia Christus dicatur filius verus, filium Dei dico. Ambrosius Episcopus dixit: Nondum resipuisti. Et adiecit: Nè quid illi videatur subreptum, confitetur sententiam suam. Dicat ergò vnigenitum Christũ, Dei filium Deum verum. Secundianus dixit: Iam dixi. Qui mihi extorquere vis ampliùs? Ambrosius Episcopus dixit: Quid dixisti? Certè si dixisses tanta, quod gloriosè dicitur, sæpè repetendum est. Secundianus dixit: Dictum est: Sit sermo vester, est est, non non. Matt. 5. f Ambrosius Episcopus dixit: Qui dicit ipsum patrem filium, sacrilegus est. Hoc à te quæro, vt dicas, de Deo vero Deum verum Dei filium natum. Secundianus dixit: Ego filium à Deo genitum, dicente ipso, Genui te, confitentem se, genitum esse dico. Ambrosius Psal. 109. Heb. 1. b Episcopus dixit: A Deo vero Deus verus est. Secundianus dixit: Et cùm nomini etiàm addis & verum, audis, qualis in te fides sit, & Christianus es? Eusebius Episcopus dixit: Qui negauit illum verum Deum? Arius & Palladius negauit. Tu si Deum verum credis, debes simpliciter designare. Ambrosius Episcopus dixit: Si non dixeris Deum verum de Deo vero natum esse, Christum negâsti. Secundianus dixit: Interrogatus de filio, dedi responsum: quemadmodùm deberem profiteri, respondi. Habemus vestram expositionem, afferemus, legatur. Ambrosius dixit: Hodiè afferre debueras, cæterùm subterfugere conaris. Professionem à me* exige, & professionem à te exigo. Deus verus est Dei for.* exigis. filius? Secundianus dixit: Vnigenitus est Deus Dei filius. Et ego eum interrogo, vnigenitus est? Ambrosius Episcopus dixit: Ratio permoueat nos, & impietas, & insipientia tua.

Cùm

Cùm dicis Deum verum vnigenitum, non Deum verum dicis, sed verum vnigenitū: ac per hoc, vt istam * adunas quæstionem, ità responde. Ex Deo vero, Deus verus est: Secundianus dixit: Ergò Deus Deum non genuit? Deus verus ille qui est, quod est genuit, vnum verū vnigenitum filium genuit. Ambrosius dixit: Non confitetis Deum verum, sed vis dicere verum vnigenitum. Et ego vnigenitum, sed dico & Deum verum. Secundianus dixit: Ego dico genitum à patre, verum genitum dico omnibus.

Gesta Concilij Aquileiensis cōtra Palladium & Secundianum Arianæ hæresis assertores, finiunt, prout exemplar connnebat. Videtur tamen non in integrū haberi, sed mutilum esse ac defectuosum.

Secundum vniuersale Concilium,

CONSTANTINOPOLITANVM PRIMVM,

HABITVM A' CL. EPISCOPIS SVB THEODOSIO maiore, Siagrio & Eucherio consulibus Anno Do. 381. æra 419. aduersùs Macedonium.

Onstantinopolis à Constantino primo nomen accepit, cùm prius Byzantium diceretur. Inquam vrbem quæ ornamenta contulerit idem Constantinus, partim commemorat Nicephorus Histor. Eccle. libr. 7. cap. 48. & 49. Ad eius verò reliquam felicitatem teste Procopio accedit, quòd mare eam pulchriorem situ reddit, circa eam se insinuans quam maximè, & in pelagus vastum exundans, admodùm eā exornat, & tranquillos portus nautis præstat. Duo namque Maria Aegæum & Euxinum, ea parte qua ad Orientem vrbis spectat, cōfluunt, fluctuūque mutua collisione commoditatem & amœnitatem plurimam ex parte omni illi afferunt. Hodiè Turcici Imperij caput est.

DE SYNODO CONSTANTINOPOLITANA, EX NICEPHORI Ecclesiastica Historia.

PRoindè Theodosius Imperator primo quoq; tempore Synodum Episcoporum in locum vnum conuenire iussit, ad Nicænam decreta confirmanda: atque vt ibidem, cuinā Constantinopolitanæ Ecclesiæ sedes commit tenda esset, deliberaretur. Quòd autem Macedonianos vniuersali Ecclesiæ aggregari atque vniri posse existimaret, quia non admodùm opinione sua de Deo ab vtraque parte & factione dissidebant, eos quoquè ad cōuentum euocauit. Et conuenerunt ab eis, qui Trinitatē ὁμοούσιον consubstantialem prædicant, circiter centum & quinquaginta: alterius autem sectæ triginta & sex, quorum plures ex Hellesponto erant. His præibant Eleusius Cyzicenus, & Martianus Lampsacenus. Inter catholicos pcipui erant Timotheus, qui Alexandriæ in locum Petri fratris sui, eiusdemque Athanasij successoris surrogatus fuerat: Meletius Antiochiæ Episcopus, qui pridem Gregorij causa Constantinopolim venerat, & Hierosolymitanus Cyrillus, qui cùm anteà Macedonij opinionem secutus fuisset, tum per pœnitentiam resipuerat. Præterea Ascolius Thessalonicæ, Diodorus Tarsi, & suum rectè gerens nomen Aratius Berrhœæ, Episcopi. Ij sanè omnes in Nicænis decretis acquiescentes, Eleusium & populares eius in sententiam suam adducere conabantur, in memoriam eis redigentes, quā ad Liberium miserant legationem, in qua per Eusthathium, Syluanum & Theophilum se Nicænam fidem secuturos receperant. Tum autem quòd sua ipsorum voluntate longo tempore se ab eorum communione non segregassent, non rectè eos facere dicentes, cùm semel flagrantibus animis eandem cum eis fidem susceperirinc, quòd nā rectè ab eis constituta rursùm antiquarēt. At illi cohortatione tali spreta, cùm apertè Arij opinionem iudicio suo meliorem censeri, neque vnquàm fore, vt patri filium ὁμοούσιον consubstantialem esse faterentur, quamuis aliter Liberio Liberio polliciti essent, dixissent, discesserunt, & ad factionis suæ populares vbicūquè in vrbibus essēnt, vt nequaquàm Nicænam fidem complecterentur, literas dederunt. Qui verò ab vniuersali Ecclesia stabant, ibi manentes de eligendo Constantinopolitano Episcopo concilium habebant. Et primus ibi Imperator Gregorium propter vitam & eruditionem præstantem admiratus, dignum illum ea sede calculo suo iudicasse dicitur. Qua in re Synodus ei, quòd virtutem eius viri reuereretur, suffragata est. Potissimùm verò diuo ipsi Meletio videbatur Gregorio Constantinopolitanum Episcopatum confirmandum esse, hac in parte canone de Episcoporum translatione, quem nonnulli, concilium hoc reprehendentes, obijciebāt, posthabito. Optimè quippe diuinus pater eorum virorum, mentem & consilium, qui illum promulgauerant, tenebat. Synodus namque illa, vt occasionem ambitus in Ecclesijs præcide-

Macedoniani post Decretū Gratiani de libera Religione à catholicis defecerāt Socr. lib. 5. cap. 4.

Nazanzenū dicit.

præcideret, canonem eum proposuerat, quòd multa tum ex competitorum ambitiosa prensatione proneniissent mala: Quòd si ambitus abesset, nihil prorsùs extare impedimenti censuit, vt modò vita aut doctrina multis alijs præstantior, aut simul vtraque hæc constaret, aut communis deniquè & publica cùm magna commoditate vulitas per translationem in expectatione esset.

Hæc Nicephorus cap. 10. Ar. 11. agit de Gregorij Nazianzeni præclara administratione Ecclesiæ Constantinopolitanæ, & eius dignitatis voluntaria abdicatione, cùm quidam Episcopi eius in Ecclesiam Constantinopolitanam translationem criminarentur; Indè iam sequitur cap. 12. in hæc verba:

Cæterùm maxima cura & deliberatio Imperatori & Episcopis incumbebat, Imperatore potissimùm eos cohortante, ad diligentem exactamque disquisitionem adhibendã, vt quàm optimus atque honestissimus vir inueniretur, cui vrbium maximæ rectæ administrationis committerentur habenæ. Porrò Synodus hac in re non eundem, quem Imperator, obtinebat animũ. Pro se enim quisq; vt ex necessarijs & amicis suis quispiam honorem sedis eius cõsequeretur, laborabat. Quod consiliũ cũ Episcopi texerent, Nectarius quidam Tarsi Cilicum ortus, primariæ nobilitatis vir, senatoriaque dignitate clarus, & humanitate morum admirationem omnium promeritus, tum autem prætoris magistratu & honore conspicuus, Constantinopoli degẽs, in patriam iamiam iturus, ad Diodorũ Tarsi Episcopum venit, vt ab eo, sub cuius scilicet Episcopatu censeretur, cum precatione benedictionem acciperet, atque si opùs esset, literas eius secum ferret. Et commodùm tum accidit, vt Diodorus secum ipse consideraret, quemnam ad functionem propositam eligi conueniret: Et Nectarium ingredientem conspicatus, statim illi in animo suo idoneum ad sedem eam suscipiendam iudicauit. Et intra seipsum affectione propensus in eum fuit, caniciem illius venerandam cernens, speciemque Episcopo dignam, morumque simul humanitatem eximiam perpendens: & alio quodam sub prætextu eum ad Episcopũ Antiochenum adduxit mirificè laudauit, & illum, vt secum ei faueret, rogauit. Ille verò, quòd multi præclari viri designati essent, velnti in re graui & seria, apud seipsum subridens, Diodori suffragium abrogauit: Nectario tamen nihilo minùs vocato, paulispèr eum secum manere iussit. Intereà Imperator in charta describi iussit eorum nomina, quem quisq; aptum esse ad tantam Ecclesiæ scaphã gubernandam putaret, vt sibi illis in scripto repræsentatis, vnius ex omnibus eligendi potestas relinqueretur. Et alij quidem alios, prout cuique visum erat, annotârunt. Antiochenæ verò Antistes Ecclesiæ, postquàm ex sententia sua quos volebat in libello nominauit, extremo loco, vt Diodoro gratificaretur, Nectarium etiàm subiecit. Imperator charta in manus accepta, in qua designatorum nomenclatura descripta erat, vbi ad Nectarij nomen peruenit, constitit: & altiùs more suo rem mente reuoluens, secum ipse consultauit: & digito Nectarij nomini impresso, denuò eorum qui calculos & suffragia Episcoporum meriti fuerant, nomina percurrens, vbi rursùm ad Nectarium peruenit, diù multùmque re deliberata, eum ipsum præ omnibus sede ea dignum esse censuit. Ad id factum obstupuêre omnes, verbisque & ore omnium quærebatur, quisnam Nectarius iste esset, quæ studia eius, atque vndè ortus esset. Vt verò nõdùm quoquè initiatum esse cognouerũt, ampliùs etiàm admirati, & ad Imperatoris iudicium animis consternati sunt. Ego quidem id etiàm Diodorum ignorâsse puto. neque enim credibile est, non initiato eum suffragari tantoperè ausurum fuisse. Sed illum iam canum, vt æquum fuerat, initiatum fuisse opinatus est. Ego verò non sinè nutu Dei hoc accidisse puto. Atque vbi id Princeps quoquè resciuit, quamuis ex Episcopis multi contrà niterentur, in sententia tamen sua ille conquieuit. Postquam verò qui conuenerant, omnes Imperatoris calculum confirmârunt, exemplò Nectarius baptismo initiatus, atq; etiamnum mystica veste indutus, communibus synodi suffragijs Episcopus Constantinopoli declaratus est. Hæc sic accidisse, Deo tamquàm instrumento ipso principe vtente, à multis creditum est. Sed verùm ne id sit, an secùs, affirmare certò non possum. Mihi quidem ipse persuaserim, rem tantam non sine prouidentia diuina actam esse, cùm propter insolitum nouumque electionis & consecrationis morem, tum propter earum rerum quæ consecutæ sunt, magnitudinem, coniecturam hãc faciens. Quòd namque placidus & in rebus omnibus bonus fuit, verisimile est, Deum illi per synodum tantam Episcopatum commisisse. Consecratio quidem Nectarij tale consecuta initium, auspicatum quoquè habuit finem.

Posteà Episcopi omnes vnà cum Nectario congregati, vt Nicenæ fidei decretum certum esset, constituerunt: hæresim omnem damnârunt, & prouincijs diuisis, Patriarchas constituerunt. Et post pauca: Igitur diœcesibus ordinandis, Nectarius quidem Thraciam sortitus est & Megalopolim, (hoc est, magnam vrbem, quia Constantinopolim) Ponticam autem diœcesim à Bithynia vsque ad Armenios, Helladio, qui Basilio in Cappadocia successerat, & Gregorio Nyssæ, quæ & ipsa Cappadocum ciuitas est, Episcopo attribuerunt. Prouinciam autem Melitinensem Otreio reliquerũt. Asianam verò administrationem Amphilochius Iconij & Optimus Antiochiæ in Pisidia Episcopi acceperunt. Ægyptus porrò sub Timotheo Alexandrino permansit. Gubernationem autem Orientalium Cap. 13.

lium Ecclesiarum Episcopis earum permisere, videlicet Pelagio Laodicensi & Diodoro Tarsensi. Antiochiæ verò soli sua relinquentes priuilegia, Meletio etiàm adhuc superstiti tribuerunt. Vrbibus autem circa Thraciam & Scythiam sitis, Terentium Tomitanum & Martyrium Martianopolitanum præfecere. Quòs cùm Imperator omnes visos collaudasset, sententia sua calculos quoquè eorum comprobauit. Et erat eorum illustris gloria, quippe qui Ecclesias pro eo atquè par est, administrarent. De Maximo verò decreuere, vt neque esset, neque nomen Episcopi haberet: quos verò consecrasset clericos & quæcunque egisset, irrita vt omnia essent. Constitutione quoquè Imperator sanxit, vt firma & perpetua esset Nicænæ fidei authoritas, atque vt omnes omniū locorum Ecclesiæ illis committerentur, qui in subsistentia trium eiusdem honoris & eiusdē gloriæ personarum, diuinitatem vnam Patris & Filij & Spiritusſancti profiterentur. Et canonibus quibusdam Ecclesiarum exornandarum gratia promulgatis, etiàm Spiritusſancti gloriam, vtpotè similem atque æqualem Patri & Filio, sancto Nicænæ fidei symbolo adiecerunt, Gregorio Nysseno id quod illi deesset, supplente.

Cap. 14. His ità actis, simul & synodus finem suum habuit, & reliqui Episcopi ad sedes suas redierunt. Nectarius autem Cyriacum Adançorū Episcopum secum retinuit, vt Episcopalem disciplinam ab eo addisceret, &c.

Cap. 15. Eodem tempore cùm Ariani ex sacris ædibus deturbarentur, & Catholici in possessionem earum vacuam inducerentur, non paruæ exortæ sunt turbæ. Quapropter Imperator Theodosius exiguo à priore Synodo temporis interuallo antesignanos vigentium tum hæresum rursùm cōuocauit, vt alteri istorum fieret: videlicet, vt vel ipsi alijs opinionem suā persuaderent, vel ab alijs persuaderentur, de rebus quæ in controuersia essent: in vnam eandemque sententiam omnes adductum iri ratus, si in publico auditorio opiniones dubiæ per disputationem discuterentur. Cùm autem vniuersi cōuenissent, (factum id eo anno, quo cōsilium Archadium Augustū renūciauit) consilium de synodo celebranda cùm Nectario Constantinopolitano communicauit, cohortatus, vt quæstiones vndè hæreses orirentur omnes, in publicum deducerentur disputationem, quò cùm vna fieret Ecclesia, atque vnum inter omnes consentiens constitueretur dogma, tum vniuersi religionem ità vt decet colerent, neque quicquam controuersiæ relinqueretur. Nectarius plurima secum animo reuoluens, Nouatianorum Episcopum Agelium accersijt, eiusdem cuius ipse erat, de consubstantiali sententiæ virum: qui quòd factis potiùs virtutem declararet, & à verborum nugamentis & fastu alienus prorsùs esset, aliū vicē suam ad despiciendum, quid facto opus esset, atque etiàm, si hoc vsus ferret, ad disputandum, designauit, Sisinium nomine, qui tum in Lectorum ordine enitebat, & breui post Episcopatum eius suscepit, hominem ad inueniendum perquàm ingeniosum, & ad id quod inuenisset eloquendum, valdè commodum: nec minùs ad arcanos & latentes sacræ scripturæ sensus inquirendum, eosque copiosè suaui lingua exponendum sanè quàm idoneum, necnon prophanæ simul & sacræ philosophiæ egregiè peritum. Is, quòd rectissimè tum dicere visus est, suasor fuit, nè qua cum eis qui aliter opinarentur, susciperetur disputatio, vt quæ aliam ex alia rixam & contentionem parere soleret, sed vt illi interrogarentur, an eos sacrorum oraculorum interpretes, qui priùs extiterint, quàm dissensio in ecclesijs orta sit, admitterent. Ac si quidem sententias illorum reijcerent, tum fore dixit, vt eos etiàm factionis suæ populares reijciāt. Sin verò idoneos illos ad declarationem seu decisionem controuersiarum esse putarent, statim illorum libros in medium proferri debere. Atque hoc sic suasit, quòd certò sciret veteres cùm in diuinis literis coæternum patri filium inuenerint, haud quaquàm ab initio aliquo generationem eius incepisse dicere ausos fuisse. Vt autem & Nectario & Imperatori optimum hoc consilium esse visum est, omnibus coactis, cognoscere primùm quid de veterum scriptis illi sentirent, tenauit. Atque vbi illi clamore & admiratione suam erga illos affectionem & pietatem indicārūt, apertè pronunciauit: si testes illi dogmatis classici & idonei essent, facilè eos quæstionem rei cuiuslibet decisuros, si ipsi in eos acquiescerent, quod illi de controuersijs eiusmodi & senserint & dixerint. Quandoquidem autem etiam de eo hæresum duces dissentiebant, (nō omnibus enim eadem de veterum opinionibus sententia erat) rem secum ipse perpendens Imperator, intellexit propereà illos propositam sibi conditionem repudiare, quòd disputationibus suis confiderent. Quam ob rem iniquam sententiam eorum molestè ferens, hæresim quamque libellum opinionem cuiusque complectentem offerre sibi iussit. Atque vbi dies constituta aduenit, ex eis qui Trinitatem ὁμοούσιον consubstantialem profitētur, Nectarius adfuit, & Agelius: ex Arianis autem Demophilus: Hæresis suo nomine mius: Eleusius autem Cyzicenus, Macedonianorum partes propugnans. Porrò Imperator opinionibus hæreticorum omnib⁹ perlectis, solam admiratus est & veram esse iudicauit, quæ Trinitatem ὁμοούσιον consubstantialem deprædicat. Reliquas verò vt veritati repugnantes conscidit. Enimuerò eis qui Nouati hæresi laborant, nihil aduersi accidit, quippe qui Ecclesiæ Catholicæ præterquàm in re vna consentirent, ὁμοουσίῳ consubstantiali admodùm inhærerent. Reliquæ autem hæreses grauiter Episcopos suos accepêre, quòd non satis considerate cum Imperatore egissent.

ſent. Plurimi etiam ex eis, opinione illorum ſpreta, ad ſententiam laudatam tranſiêre. Deindè Imperator legem tulit, nè à conſubſtantialis fidei profeſſione abhorrentes, conuentus aliquos eccleſiaſticos agerent, néve poſteà de fide docere auderent, aut eligendi conſecrandique quempiam poteſtatem haberent. Sanxit præterea, vt illi partìm ex agris & vrbibus pellerentur, partìm ærarij fierent, neq; quicquam cum reliquis ciuibus commune haberent. Conſtitutionibus eiuſmodi pœnas graues addidit, ſi quenquam contra decreta ſua commiſiſſe comperiſſet: ſed eas executioni non mandauit: metum enim tantùm hæreſum ſtudioſis incutere voluit. Et id maximè ſtudio habuit, vt populi imperio eius ſubiecti, eadem de DEO ſecum opinionem obtinerent. Quapropter magno etiàm eos proſecutus eſt honore, quos ab hæreticis ad Eccleſiam vniuerſalem tranſijſſe cognouit.

Cùm Synodus Conſtantinopoli iterùm, ſicutì dictum eſt, ſub Imperatore Theodoſio ageretur, ex Occidente literæ venerunt, vt ipſi quoquè Romam ad Concilium ibi maximum inſtitutum, in quo de rebus etiàm Antiochenis inter Paulinum & Fluuianum decideretur, venirent. Cæterùm qui Conſtantinopoli cõgregati erant Epiſcopi, profectionem Romanam vt incommodam detrectârunt: epiſtolam autem ſcripſerunt, in qua excitatam in Eccleſia ab hæreticis procellam maximam expoſuerunt, ſummatimque Apoſtolicam ſententiam inſeruêrunt. Sed virilem eorum animum veramq; ſapientiam illæ ipſę literæ declarabunt, in hæc verba conceptæ.

Epiſ. Orientaliũ Epiſc. ex Cõcil. Cõſtãtinopolit. ex Theodoriti hiſtor. lib. 5. cap. 9. Cap. 16.

Reuerendiſſimis Dominis & maximè pijs fratribus atque collegis, Damaſo, Ambroſio, Brittoni, Valeriano, Aſcholio, * Anemio & reliquis ſanctis Epiſcopis, in magna vrbe Romana coactis, ſancta Synodus orthodoxorũ & rectè ſentientium Epiſcoporum in magna vrbe Conſtantinopolitana congregatorum, in Domino ſalutem. Pietatem veſtram tãquã ignaram docere, & ærumnarum vim nobis ab impotenti dominatione Arianorum illatarũ commemorare, ſuperfluum fortaſse eſt. Non enim exiſtimamus pietatem veſtram res noſtras tam nihil ad ſe pertinere iudicare, vt de eis commonefacienda ſit, in quibus eam condolere nobiſcum oportuit. Neque tales ſunt, quas pertulimus, tempeſtates, vt latére tenuitate ſua potuerint. Et tempus perſecutionum propinquum, recentem adhuc memoriam conſeruat, nõ eis tantùm qui afflicti ſunt, ſed etiàm qui per charitatem afflictorum miſerias ſuas, ipſorum ærumnas eſſe reputant. Heri nanque, vt ità dicamus, & nupèr admodùm alij quidem exilij vinculis ſoluti, ad eccleſias ſuas per afflictiones innumerabiles rediêrunt. Quorundam autem in exilio defunctorum relatæ ſunt reliquiæ. Quidam etiàm poſt reditum, cùm in feruentem adhuc hæreticorum incidiſſent furorẽ, acerbiora quoquè

* Amenio

domi, quàm in longinquo & alienis terris mala pertulêre, lapidibus ad necem vſque, ſicuti beatus Stephanus, obruti. Alij varijs conciſi verberibus & flagris, ſtigmata & notas adhuc Chriſti & vibices in corpore circumferunt. Pecuniarum verò mulctas, & exconfiſiones vrbium, & priuatorum bonorum publicationes, inſidias ſtructas, contumelias & vincula quis nam enumerare queat? Reuerà profectò in nobis afflictiones multiplicatæ ſunt ſupra numerum, fortaſsè vel quòd peccatorũ pœnas perſoluimus, vel quòd benignus Deus pro ſuo in homines amore per tantam vim & multitudinem malorum nos exercuit. Quo nomine DEO agimus gratias, qui per tot & tantas afflictiones ſeruos ſuos caſtigârit, & ſecundùm multitudinem miſerationum ſuarum nos rursùm eduxerit in refrigerium. Nobis verò diuturno opùs eſſet ocio & tempore multo ad Eccleſiarum reſtitutionem, vt perindè atquè ex longa ægritudine paulatim ſedula cura Eccleſiæ corpus confirmantes, ad priſtinam valetudinem & ſanitatem reduceremus. Quãquàm enim maximè à vehemẽti iniuria perſecutionum videmur eſſe liberati, & Eccleſias diutiùs ab hæreticis detentas nuper recuperauimus, graues tamen adhuc nobis imminent lupi, qui etiàm ex ouilibus depulſi, in ſyluis & ſaltibus greges diripiunt, cõuentus contra nos cogunt, vulgi ſeditiones mouent, & nihil quod in Eccleſiarum detrimentum cedat, nõ tentent. Quapropter quod diximus, ampliore nos ocio & tempore longiore abundare oportebat. Sed enim cùm fraternam veſtram erga nos pietatem conſeruantes & dilectionem exhibentes, indicto Romæ de voluntate Dei concilio, per Dei amantiſſimi Imperatoris literas, nos quoquè vt membra veſtra propria eò euocâritis, vt poſteaquàm tum quidem ſoli nos calamitatibus addicti atque adiudicati fuimus, nunc tandem in conſentienti ipſorum Imperatorum de vera pietate concordia non ſinè nobis regnetis, ſed & nos vnà vobiſcum iuxta Apoſtolicam vocem regnemus, in votis nobis erat, ſi fieri poſſet, vt ſimul omnes Eccleſijs relictis, ſeu deſiderio ſeu vſui veſtro pro gratificandi ſtudium ſatisfaceremus. Quis enim nobis alas veluti columbæ tribuat, vt volitemus & ad vos perueniamus? Cùm verò id ſi fieret, prorsus Eccleſias nudaret, quæ nupèr reuocari cœperunt, & res hæc multis omnino impoſſibilis ſit: conuenimus tamen Cõſtantinopolim literis proximis adducti, quas reuerentia veſtra poſt ſynodum Aquileienſem ad Dei amantiſſimum Imperatorẽ Theodoſium dedit, ad ſolam hanc Conſtantinopolim vſque profectionem inſtructi, & de vna hac ſynodo ab eis qui in prouincijs permanſêre Epiſcopis aſſenſionem acceptam habentes. De longiore autem profectione neque neceſſitatem aliquam expectauimus, neque quicquam omninò priùs audiuimus, quàm

Actor. 7.

Pſalm. 65

Studia hæreticorũ.

Gratianũ dicit.

Pſal. 54.

Coſtanti-

Constantinopoli conuenimus. Ad hæc ea est constituti temporis angustia, vt neque ad iter longius nos instruendi spatium habeamus, neque omnes in prouincijs communionis nostræ Episcopos de profectione tali certiores facere, & comprobationem eorum accipere possimus. Cùm hæc & multa præterea alia aduentum complurium impedirent, quod reliquum erat, simul & ad res plerasque corrigendas, & ad nostram erga vos charitatem declarandam, faciendum duximus, vt reuerendissimos atque honorandos maximè fratres & collegas nostros, Cyriacum, Eusebium & Priscianum Episcopos, quò viæ laborem Romam vsque alacribus subirent animis, exoraremus: per quos voluntatem & sententiam nostram, pacificam esse, & vnionis coniunctionisq; consilium & finem sibi propositam habere ostendimus, ardoremque simul pro saniore fide nostrum manifestò declaramus. Nos enim siue persecutiones, seu afflictiones, siue Imperatorum minas, seu magistratuum feritatem, siue etiàm aliam quampiam tentationem & periculum ab hæreticis sustinuimus pro Euangelica fide Nicææ apud Bithynos à trecentis decē & octo patribus confirmata, quicquid id fuit pertulimus. Eam enim & nobis & vobis, alijsque adeò omnibus, qui verę fidei verbum non peruertunt, complacere oportet, quippe quæ antiquissima & baptismum consecuta sit, credere nos docens in nomen Patris & Filij & Spiritussancti, videlicet vt diuinitas & potestas vna Patris & Filij & Spiritussancti, & eiusdem honoris dignitas, & coæternum regnum in tribus perfectis subsistentijs, siue tribus perfectis personis credatur: ità vt neque Sabellij contagio locum habeat, subsistentijs confusis, seu proprietatibus sublatis: neque Eunomianorum & Arianorum & Pneumatomachorũ blasphemia seu maledicentia inualescere possit, substantia vel natura vel diuinitate diuidēda, & increatę consubstantialique & coæternæ Trinitati posteriore quapiam sine creata seu alteri substantiali natura inducenda. Inhumanationis etiàm Domini rationem minimè peruersam retinemus, neque vel anima vel mente carentem, aut imperfectam carnis* administrationem credentes. Certò quippe sciētes, perfectum quidem ante secula fuisse Deũ verbum, perfectum veró hominem in extremis diebus propter salutem nostram esse factum. Et fides quidem, quæ à nobis constanter deprædicatur, in summa sic habet: de qua ampliorem etiàm animorum cōsolationem percipere poteritis, si non grauabimini decreti libellum, quod Antiochiæ à synodo ibi coacta factum, & item id quoquè, quod proximè Cōstantinopoli ab vniuersali concilio promulgatum est, legere. In quibus & fusius fidē professi sumus, & hæreses nupèr per res nouas exortas, à nobis anathemate confossas, in scriptum retulimus. Porrò de singularibus ecclesiarum administrationibus veterem scitis esse

*ἀνοικονομίαν dispensationem

sanctionem, & sanctorum Nicææ congregatorum patrum decretum, vt in prouincia quaque prouinciæ eius Episcopi, & cum eis, si illi velint, finitimi quoquè electiones & consecrationes, ex vsu publico peragant. Iuxta eiusmodi constitutionem cùm alias apud nos ecclesias ordinari atque administrari, tum in celeberrimis quibusque antistites renunciatos esse scitote. Proinde in recens fundata, vt ità aliquis dicat, Constantinopolitana Ecclesia, quã nupèr tanquàm ex ore leonis, sic ex blasphemia & maledicentia hæreticorum eripuimus, per miserationes Dei, in vniuersali Synodo, cōmuni & publico consensu in ipsius Dei amantissimi Imperatoris Theodosij conspectu, clero omni & ciuitate cuncta suffragante, reuerendissimum & Dei amantissimum Nectariũ Episcopum legimus. In vetustissima verò proindeque Apostolica Ecclesia Antiochiæ apud Syros, in qua prima venerandum Christianorum nomen extitit, prouinciales & Orientalis diœcesis Episcopi conuentu acto Canonicè & legitimè reuerendissimum & Dei amantissimum Flauianum antistitem creãrunt, ecclesia tota consentiente, & quasi voce vna virum eum cohonestante. Quam electionem vt ordinariam & legitimam, Synodi etiàm communitas comprobauit. In ea verò Ecclesia, quæ aliarum omnium mater est, Hierosolymis, reuerendissimum & Dei amantissimum Cyrillum Episcopum esse scimus, ritę iamdudùm à prouincialibus Episcopis electum, qui sanè diuersis in locis plurimum aduersùs Arianos decertauit. Quæ cùm legitimè & canonicè apud nos acta obtineant, vt in eis pietas etiàm vestra læta & gratulabunda acquiescat hortamur, spirituali scilicet charitate intercedente, & Domini timore fauorem hominum omnem & affectionis in aliquem inclinationem contrahente, ecclesiarumque ædificationem & commodum consuetudini & gratiæ alicuius singulari præferente. Sic nàque fidei verbo ad consensum & concordiam redacto, & Christiana charitate confirmata, illud vsurpare, quod ab Apostolis est damnatum, desinemus: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ. Sed cùm omnes nos Chri esse cōstiterit, qui in nobis diuisus nō est, Deo benè iuuāte, integrum atque indiuisum Ecclesię corpus conseruabimus, & ad tribunal Domini cum fiducia & libertate consistemus. 1.Cor.1.

Hæc illi cōtra Arium & Eunomium, atquè aduersùs rabiem & insaniam Sabellij, Photini, Marcelli, Pauli Samosateni & Macedonij scripserunt. Atque itidèm Apollinaris quoquè res nouas propalam damnarunt, dicentes: Inhumanationis quoquè Domini rationem minimè peruersam retinemus, neque vel anima vel mente carentem, aut imperfectam carnis administrationem credentes.

Sed enim Damasus vir celeberrimus, vbi hanc quoque hæresim exortam esse cognouit, nō Apollinarim modò, sed & Timotheum sectatorem Cap.17.

ctatorem eius exauthoratum semel atque iterùm proscripsit, atque id Episcopis Orientalibus per Epistolam significauit; quam vt historiæ annecterem, ex vsu esse putaui. Ea de verbo ad verbum sic habet: Quòd Apostolicæ sedi charitas vestra debitam exhibet obseruantiam, vobis ipsis plurimùm, & maximè Ecclesiæ sanctæ eo honore tributis, filij reuerendissimi. In qua cōsidens sanctus Apostolus docuit, quomodò nos qui suscepimus gubernacula regere conueniat. Ac nos quidē iudicio nostro honore tanto inferiores sumus. Veruntamen ea de causa quocunque possumus modo operam damus, si aliqua ex parte ad gloriam beatitudinis eius accedere possimus. Scitote igitur Timotheum, iā olim impurum ac prophanum Apollinaris hæretici discipulum, vnà cum impio eius dogmate à nobis exauthoratum damnatumque esse. Et haud quaquàm credimus reliquias eius ratione aliqua in futurum robur accepturas. Sin verò serpens ille antiquus, qui extra Ecclesiam, semel atque iterùm morsu enectus, ad suam ipsius pœnam reuiuiscat, & vt mortifero veneno suo infideles quosdam pellundet, tentare non desinat, eum perindè atque præsentē pestem declinate. Et simul memoria retinētes fidem Apostolicam, eamq; imprimis, quæ Nicææ à patrib⁹ in scriptum est relata, in fide gradu firmo immobiles fortiter atq; perseueranter consistite. Et posthàc clericos aut laicos vestros, vanas disceptationes & abrogatas quæstiones audire non patimini. Iam.n. semel typum & formam proposuimus, vt quicunque se Christianum esse agnoscit, illud seruet quod ab Apostolis est traditū, sancto Paulo videlicet dicente: (Si quis vobis euangelizauerit pter id quod accepistis, anathema sit.) Siquidē Christus filius Dei Dominus noster, hominum generi per passionem suam plenissimam contulit salutem, vt hominem vniuersum peccatis obnoxium, à peccato omni liberaret. Hunc si quis siue in humanitate, seu in diuinitate defectum aliquem habuisse dicat, diabolici is spiritûs plenus, gehennæ se filium esse ostendit. Quid igitur denuò à me Timothei condemnationem petitis, qui & hic Apostolicæ sedis iudicio, præsente etiàm Alexandrinæ vrbis episcopo Petro, damnatus est, vnà cum magistro suo Apollinari? Qui etiàm in iudicij die debitas pœnas & cruciatus sustinebit. Sin leniores quosdam homines ille, perindè atque spem aliquam habens, persuasione sua ducit, quicunque veram in Christum spem professione Apollinaris mutauit, iidem vt ille peribit Ecclesiæ canoni reluctans. Deus vos, filij reuerendissimi, cōseruet incolumes.

Rescriptū ad Oriēt. ex Theodoriti hist. lib. 5. cap. 9.

Gal. 1.

TITVLI CAPITVLORVM CONCILII PRIMI CONSTANTINOPOLITANI SECVNDVM diuersas translationes.

EDITIO PRIMA.

Custodiendam esse fidem patrum trecentorū decem & octo. 1
Vt Episcopi suam diœcesim gubernent, nec ad alias accedant. 2
Non inuitatos episcopos, vltra diœcesim propriam accedere non debere. 3
De ecclesijs barbaricis positis. 4
De honore Constantinopolitani episcopi. 5
De Maximo Cynico philosopho. 6
De fide symboli apud Constantinopolim cōstituti. 7

HÆ regulæ, siue diffinitiones sunt expositæ ab episcopis centum quinquaginta, qui in vnum Constantinopolim conuenerunt, quando beatus Nectarius episcopus ordinatus est, damnato Maximo Cynico, quorum nomina & prouinciæ nominantur in Græco.

EDITIO SECVNDA.

Cap. I.
Vt ea, quæ apud Nicæam statuta sunt, immota permaneant. Et de anathemate Arianorum, Eunomianorum, Macedonianorum, Sabellianorum, Photinianorum, Marcellianorū & Apollinariorum.

Cap. II.
De ordine singularum diœceseon, & de priuilegijs, quæ Aegyptiis, Antiochenis, Constantinopolitanisque debentur.

Cap. III.
De Maximi illicita ordinatione.

SVb Theodosio pijssimo Imperatore, apud Constantinopolim expositi sunt canones numero tres. Hæ diffinitiones expositæ sunt ab episcopis centum quinquaginta, qui in idipsum apud Constantinopolim conuenerunt quandò beatus Nectarius Episcopus est ordinatus.

Cap. I.

NOn spernendam esse fidem patrum CCC. decem & octo, qui in Niceam Bithyniæ conuenerunt, sed manere eam ratā oportet, & anathematizari omnem hæresim specia-

Cap. I.

FIdem non violandam patrum trecentorum decem & octo, qui apud Nicæam Bithyniæ conuenerunt, sed manere eam firmam & stabilem. Anathematizandam omnem hære-

Canones synodi I. Constantinopolitanæ, interprete Gentiano Herueto.

Can. I.

STatuerunt, qui Constantinopoli conuenerunt, sancti patres, trecentorum decem & octo patrū, qui Nicææ conuenerunt, fidē non abrogari, sed firmam ac stabilē manere opor-

ſpecialiter autem Eunomianorum, immò Anomianorũ, qui Latinè ſinè lege dicũtur, & Arianorũ ſiue Eudoxianorũ, & Semiarrianorũ, necnon Pneumatomachorũ, id eſt, q contra Spiritumſanctum pugnant, & Sabellianorũ, & Macedonianorum, & Photinianorum, & Apollinariſtarum.

Cap. 2.

9.q 2.Epiſcopi, qui extra diœce.c.eodẽ ſynod.Nicenæ.

EPiſcopi qui extra diœceſim ſunt, ad Eccleſias quæ extra terminos eorum ſunt, non accedant, neq; confundãt & permiſceant Eccleſias, ſecundùm regulas conſtitutas: Alexandriæ quidẽ Epiſcopus ea, quæ ſunt in Aegypto, tantùm gubernet. Orientis aũt Epiſcopi ſolius Orientis curã gerant, ſeruatis honoribus primatûs Eccleſiæ Antiochenæ, q in regulis Nicęnę ſynodi cõtinent. Sed & Aſianę diœceſis Epĩ ea q̃ ſunt in Aſia, & ad Aſianã tãtũmò diœceſim ptinẽt, gubernẽt. Ponti aũt Epĩ, Ponticę tm̃ diœceſis hẽant curã: Thraciæ verò ipſius tantummodò Thraciæ.

Cap. 3.

9.q.2.Nõ inuitatiEpiſcopi.

NOn inuitati Epiſcopi, vltra diœceſim accedere nõ dẽnt ſuper ordinandis aliquibus, vel quibuſcũq; diſponẽdis Eccleſiaſticis cauſis, ſeruata regula, q̃ ſupràſcripta eſt, de vnaquaq; diœceſi. Manifeſtũ namq; eſt, q per ſingulas quaſq; prouincias, prouincialis ſynodus adminiſtrare & gubernare oĩa dẽat, ſm ea quæ ſunt in Nicea definita.

Nicenæ ſynodi cap. 5.

Cap. 4

ECcleſias autem Dei, quæ ſunt in barbaricis gentibus cõſtitutæ, regere atq; adminiſtrare oportet, ſm cõſuetudinẽ, quã a pñb⁹ obtinuiſſe dignoſcitur. Cap. 5.

Di.22.Cõſtantinopolitanæ ciuitatis.

COnſtantinopolitanæ ciuitatis Epm̃ hẽre oportet primatus honorẽ poſt Romanum Epiſcopum, propterea quòd ſit noua Roma.

hæreſim, & ſpecialiter Eunomianorum vel Anomianorũ & Arianorum vel Eudoxianorum, & Macedonianorũ, & Photinianorum, & Apollinariorum.

Cap. 2.

QVi ſunt ſuper diœceſim Epiſcopi, nequaquàm ad Eccleſias, q̃ ſunt extra præfixos ſibi terminos, accedant, nec eas hac præſumptione cõfundãt, ſed iuxta canones, Alexandrinus antiſtes, q̃ ſunt i Aegypto, regat ſolummodo. & Orientis Epĩ, Orientem tãtùm gubernent, ſeruatis priuilegijs, quæ Nicænis canonibus eccleſiæ Antiochenæ tributa ſunt. Aſianæ quoq; diœceſeos Epiſcopi, ea ſolùm quę ſunt in Aſiana diœceſi, diſpẽſent. Necnon & Ponti Epiſcopi ea tm̃ quę ſunt in Ponto: & Thraciarum, quæ in Thracijs ſunt, gubernent. Non vocati aũt Epiſcopi, vltra ſuam diœceſim non accedant propter ordinationes faciẽdas, vel ꝓpter alias diſpenſationes Eccleſiaſticas. Seruata verò, quę ſcripta ẽ de gubernationibus regula, manifeſtum eſt, q illa quæ ſunt per vnàquanq; prouinciã, ipſius prouinciæ ſynodus diſpẽſet, ſicut Nicæno cõſtat decretum eſſe concilio. Eccleſias autem Dei, in barbaricis gentibus conſtitutas, gubernari conuenit iuxta conſuetudinem, quæ eſt à patribus obſeruata. Veruntamen Conſtãtinopolitanus Epiſcopus habeat honoris primatũ poſt Romanum Epiſcopum, propterea quòd vrbs ipſa ſit iunior Roma.

Ergo Romanus Epiſcopus iam tũ quoque habitus primus.

oportere, & omnem hæreſim anathematizati, & ſpecialiter Ennomianorum ſeu Eudoxianorum, & Semiarianorum, ſiue Spiritusſancti aduerſariorum, & Sabellianorũ, & Marcellianorum, & Photinianorum, & Apollinariſtarum.

Can. 2.

EPiſcopi ad Eccleſias, quæ ſunt vltra ſuam diœceſim ſuosq; limites, nè accedãt, nec Eccleſias confundãt: ſed ſecũdùm canones, Alexandrię q̃dem Epiſcopus Ægyptũ ſolũ regat. Oriẽtis aũt Epiſcopi Orientẽ ſolùm adminiſtrent, ſeruatis priuilegijs ac pęminẽtijs, q̃ ſunt in Nicęni cõcilij canonibus, Antiochenæ Eccleſię. Et Aſianę diœceſis Epiſcopi Thraciã tantùm regãt, & Põtanę Pontanã. Non vocati aũt Epiſcopi, vltra diœceſim nè tranſeant ad ordinationem, vel aliquam aliã adminiſtrationem Eccleſiaſticã. Seruato autem præſcripto de diœceſibus Canone, clarum eſt quòd vnamquanque prouinciam prouinciæ ſynodus adminiſtrabit, ſecundùm ea quæ fuerunt Niceæ definita. Quæ autem in barbaris ſunt gentibus, Dei Eccleſias adminiſtrare oportet, ſecundùm patrum, quæ ſeruata eſt, conſuetudinem.

Can. 3.

COnſtãtinopolitanus Epiſcopus habeat priores honoris partes poſt Romanũ Epiſcopum, eò quòd ſit ipſa noua Roma.

De hoc Canone Leo primus Epiſcopus 53. ad Pulcheriam Auguſtam, ſic ſcribit. Fruſtra quorundam Epiſcoporum profertur conſenſus, cui tot annorum ſeries negauit effectum. de qua eadem re idem Leo eps 51. ad Anatol & 51. ad Marcianũ Imper. ſed quãuis renouatus Canon in pſeudoſexta ſynodo, ſub Iuſtiniano can 39. * & in 8. Can. * 21. nõ fuit tñ per plura ſecula probatus ab Eccleſia Romana, lege D. Greg Ep. 31. lib. 6. aſt Eulogium Alexandrinum. & Anaſtaſ. Antioch. & Nicolaum primum epiſcopum ad Michaelem Imp. quæ incipit, Propoſueramus. & Leonem IX. ad Michaelem Imp. Veruntamen Cõſtantinop. Epiſcopi ob dignitatem Regię vrbis ambitioſe ſecundum ſibi locum vſurparunt, quod tandem pacis cauſa illis fuit conceſſum, vt declarat Innocent. III. can Antiq. de Priuileg.

* 12. Renouãtes. * Et, Diffinimus.

Cap. 6.

DE Maximo Cynico philosopho, & propter totius indisciplinationis eius doctrinam, quæ Constantinopoli orta est, statutum est, vt neque Maximus fuisse aut esse etiam putetur Episcopus neque hi, qui ab eo sunt ordinati, qualemcunque gradum clericatûs obtineant, omnibus scilicet, quæ circa eum vel ab eo gesta sunt, in irritũ reuocatis.

Cap. 3.

DE Maximo Cynico, & eius inordinata constitutione, quæ Constantinopoli facta est, placuit, neque Maximum Episcopum esse vel fuisse, nec eos qui ab ipso in quolibet gradu clerici sunt ordinati, cùm omnia, quæ ab eodem perpetrata sunt, in irritum deducta esse videantur.

Can. 4.

STatuerunt etiàm de Maximo Cynico, & eius petulantia & insolẽtia, quæ fuit Constãtinopoli, vt Maximus Episcopus nec fuerit vel sit, nec qui ab eo ordinati fuerũt in vllo, quicunque is sit, gradu cleri, omnibus & quæ circa ipsum fuerunt, & quæ ab illo facta sunt, infirmatis.

Can. 5.

DE parte Occidentalium etiàm eos suscipimus, qui Antiochiæ vnã Patris & Filij & Sancti Spiritus deitatem confitentur.

Hi tres Canones postremi adiecti sunt ex Græco Balsamone, ijdemque infrà habentur in libello Synodicarum Constitutionum, alio interprete.

Can. 6.

QVONIAM multi Ecclesiasticum ordinem confundere & subuertere volentes, inimicè & sycophanticè aduersùs orthodoxos Episcopos, qui Ecclesias administrant, accusatione quadam confingunt, nihil aliud quàm sacerdotum bonam existimationem contaminare, & in pace degentium populorum tumultus concitare conantes: ea de causa placuit sanctæ Synodo Episcoporum, qui Constantinopoli conuenerunt, nec omnibus eorum qui Ecclesias administrant, accusationes permittere, nec omnes excludere: sed si quis propriam quidem querelam, id est, priuatam intendat Episcopo, vt detrimento aliquo vel iniuria aliqua ab ipso affectus, in eiusmodi accusationibus nec accusatoris personam, nec religionem examinari: oportet enim Episcopi conscientiam esse omnibus modis liberam, & eum qui sibi iniuriam factam esse dicit, cuiuscunque sit religionis, ius suum consequi. Si autem sit crimen Ecclesiasticum, quod Episcopo intenditur, tunc examinare personas accusatorum: vt primùm quidem hæreticis non liceat orthodoxos Episcopos pro rebus Ecclesiasticis accusare. Hæreticos autem dicimus, & qui olim ab Ecclesia abdicati sunt, & qui sunt posteà à nobis anathematizati. Ad hæc autem & eos, qui se sanam quidem fidem confiteri præ se ferunt, auulsi autem sunt & abscissi, & aduersùs canonicos nostros Episcopos congregationem faciunt. Præterea autem & si aliqui eorum ab Ecclesia ob aliquas causas priùs condemnati & eiecti vel excommunicati fuerint, siue ex clero, siue ex laicorum ordine, nec eis licere Episcopum accusare, priusquàm proprium crimen absterserint. Similiter autem & eos, qui priùs rei facti accusatique sunt, non priùs ad Episcopi vel aliorum clericorum accusationem admitti, quàm se obiectorum sibi criminum insontes ostenderint. Sed si nonnulli nec hæretici nec excommunicati fuerint, nec priùs damnati, vel aliquorum criminum accusati, dicant autem se habere aliquas aduersùs Episcopum criminationes: eos iubet sancta synodus primùm quidem apud prouinciæ Episcopos accusationem persequi, & apud eos probare crimina Episcopi, qui alquarum rerum accusatur. Quòd si euenerit, vt prouinciales Episcopi crimina, quæ Episcopo intentata sunt corrigere non possint, tunc ipsos accedere ad maiorem Synodum diœcesis illius Episcoporum, pro hac causa conuocatorum: & accusationem non priùs intendere, quàm æquale sibi periculum statuant, si quidem in rebus examinandis accusatum Episcopum calumniari conuicti fuerint. Si quis autem ijs, quæ, vt priùs declaratum est, decreta fuerunt, contemptis, ausus fuerit vel Imperatoris aures molestia afficere, vel secularium Principum iudicia, vel vniuersalem synodum perturbare, neglectis diœcesis Episcopis, eum nullo modo esse ad accusationem admittendum, vt qui canonibus iniuriam fecerit, & Ecclesiasticum ordinem euerterit.

Can. 7.

EOs qui rectæ fidei adijciuntur, & parti eorum, qui ex hæreticis seruantur, recipimus, secundùm subiectam hic consequentiam & consuetudinem. Arianos quidem & Macedonianos,

cedonianos,& Sabbatianos,& Nouatianos,qui dicunt seipsos Datharos,& aristeros,hoc est, mundos,vel sinistros,& Tessaradecatitas siue Tetraditas, & Apollinaristas recipimus,dantes quidem libellos,& omnem hæresim anathematizantes, quæ non sentit vt sancta Dei catholica, & Apostolica Ecclesia,& signatos siue vnctos primum sancto chrismate,& frontem ,& oculos, & nares,& os,& aures.Et eos signantes,dicimus,Signaculum doni Spiritus sancti. Atqui Eunomianos, qui in vnam demersionem baptizantur,& Montanistas,qui hic dicuntur Phryges , & Sabellianos,qui eundem esse patrem & filium opinantur,vtrunque simul confundentes, & alia grauia & indigna faciunt:Et alias omnes hæreses, (quoniam hic multi sunt hæretici, & maximè qui ex Galatarum regione veniunt) quicunque ex his rectæ fidei abscribi volunt, vt Græcos admittimus:& primò quidem die ipsos Christianos facimus,secundò catechumenos. Deindè tertiò exorcizamus siue adiuramus ipsos,ter simul in faciem eorum & aures insufflando. Et sic eos catechizamus siue initiamus,& curamus,vt longo tempore versentur in Ecclesijs,& audiāt scripturas:& tunc eos baptizamus.

Cap. 7.

CRedimus in vnum Deum Patrem omnipotentem,factorem cœli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium conditorem. Et in vnum Dominum Iesum Christum, filiū Dei vnigenitum,ex patre natum ante omnia secula,Deum ex Deo,lumen ex lumine,Deum verum ex Deo vero,natum,non factum,homousiō patri,hoc est,eiusdem cum patre substantiæ,per quem omnia facta sunt,quæ in cœlo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis,& incarnatus est de Spiritusancto ex Maria virgine, Homo factus,passus est sub Pontio Pilato,ac sepultus, & tertia die resurrexit. Ascendit in Cœlos sedet ad dexteram Patris, indè venturus est cum gloria iudicare viuos & mortuos,cuius regni non erit finis. Credimus in Spiritumsanctum , Dominum & viuificatorem, ex patre procedentem, cum patre & filio adorandum & conglorificandum, Qui locutus est per prophetas . Et vnam catholica & apostolicam Ecclesiam confitemur, vnum baptisma in remissionem peccatorum , expectamus resurrectionem mortuorum,& vitam futuri seculi. Amen.

Symbolum eiusdem concilij.

CRedimus in vnum Deum patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ,visibilium omnium & inuisibilium. Et in vnum Dominum Iesum Christum , filium Dei , natum ex patre ante omnia secula , Deum verum de Deo vero,natum,non factum, consubstantialem patri,per quē omnia facta sunt. Qui pp nos homines,& salutem nostram,descendit de cœlis. E incarnatus est de Spiritusancto,ex Maria virgine. Et inhumanatus est . Et crucifixus est pro nobis sub Pontio Pilato. Et sepultus est. Et resurrexit tertia die. Ascendit in cœlos, sedet ad dexteram patris . Iterùm venturus est cum gloria iudicare viuos & mortuos . Cuius regni non erit finis . Et in Spiritumsanctum, Dominum & viuificantem,ex patre procedentem,cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum . Qui locutus est per sanctos prophetas. Et vnam sanctam catholicam & apostolicam Ecclesiam. Confitemur vnum baptisma in remissionem peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum,& vitam venturi seculi. Amen.

SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM

Concilij Constantinopolitani sub Damaso Papa I.

In quorum Episcoporum assignatione sicubi fortasis nonnihil erratum est,candidus lector ignoscat.

Et subscripserunt 150. Episcopi, qui in eodem concilio conuenerunt.

1 Nectarius Constantinopolitanus.
Prouinciæ Ægypti.
2 Timotheus Alexandrinus.
3 Dorotheus Oxyrinchites.
Prouinciæ Palæstinæ.
4 Cyrillus Hierosolymitanus.
Gelasius 5 * Thalassius Cæsareeñ.
6 Macrir Hiericuntinus.
7 Dionysius Diospolitanus.
Priscianus 8 * Pristianus Sebasteñ.
9 Saturninus Scythopolitanus.
10 Rufus Nicopolitanus . quæ Nicopolis, quandoquè dicta Emmaus.
11 Auxentius Ascalonitanus.
12 Aelianus Iamnieñ.
Prouinciæ Phœnices.
13 Zenon Tyrius.
14 Paulus Sidonieñ.
15 Nectabus Ptolemaideñ.
16 Philippus Damascenus.
17 Bassiachus Paneadeñ.
18 Timotheus * Berytius. *Barutius
19 Basilides Bybleñ.
20 * Mochimus Aradñ. Mocim*
21 Alexander * Aracheñ. *Aradeñ.
Prouinciæ Syriæ * Cœles. *curuæ *cauæ
22 Melitius Antiocheñ.
23 * Pegasius Laodiceñ. *Pelagi
24 Acacius Berœeñ.
25 Ioannes Apameeñ.
26 Byzus S.l.ucieñ.

27 Euſebius Epiphanień.
*Seleucopolitanus 28 Martianus * Seleucobelitanus.
Seleucouallitan 29 Paropilus Lariſſenſis.
30 Seuerus Patreń.
31 Flauianus Antiocheń.
32 Euſebius Chalcideń.
33 Domnus Gabalęń.
34 Baſilius Rophaneń.

Prouinciæ Arabiæ.

35 Agapius.
36 Bagadius.

Prouinciæ Boſtron.

37 Elpidius * Dioniſteń.
38 Vranius Adraeń.
39 Chilon Conſtantień.
40 Seuerus Neaſpolitanus.

¶ Prouinciæ Oſdroenæ.

41 Eulogius Edeſſeń.
42 Vitus Carreń.
*Betoneń *Bethauneń. 43 Abramus*Bathneń.

¶ Prouinciæ Meſopotamiæ.

44 Maras Amideń.
45 Bathes Conſtantień.
46 Iobianus Imetień.

¶ Prouinciæ Auguſtæ * Euphrateſiæ.

*circa Euphraten. 47 † Theodotus Hierapolitanus.
*Theodorus 48 Antiochus Samoſatenus.
49 Iſidorus Surreń.
*Peneń. 50 Iobinus * Pelleń.
51 Maris Doliche̅ń.

¶ Prouinciæ Ciliciæ.

52 Diodorus Tarſeń.
53 Cyriacus Adaneń.
54 Heſychius Epiphanień.
55 Germanus Coriceń.
*Zephyreń. 56 Aerius * Zephyrień.
*Pompeiopolis 57 Philomuſus * Pomperopolis.
58 Olympius Mopſueſtień.
59 Philomuſus Alexandrinus per Alpium presbyterum Cappadociæ.
60 Helladius Cęſareeń.
Nyſſen 61 Gregorius * Nyſſenſis.
62 Epherius Tyaneń.
63 Boſphorus * Colonień.
*Coloneń 64 Olympius Pharnacień.
65 Gregorius Nazianzenus.

¶ Prouinciæ Armeniæ minoris.

*Oterius 66 * Otreius Meliteneń.
†Oterius 67 * Otreius Arabiſſeń.

¶ Prouinciæ Iſauriæ.

68 Sympolius Seleucień.
69 Philotheus Irenopolis.
70 Montanus Claudiopolitanus, per Paulum presbyterum.
*Iſiſtius 71 * Ipſiſtius Philadelphius.
72 Marinus Daliſandeń.
73 Theodoſius Antiochenus.
*Titiopolitanus 74 Artemius * Titiopolitanus.
75 Neon Selenunteń.
76 Euſebius Olbień.
77 Montanus Dioceſareeń.
78 Muſonius Celenderitanus.

¶ Prouinciæ Cypri.

79 Iulius Papheń.
80 Theopompus Tremithuntis.
81 Tychon Thamaſſeń.
82 * Mnemius Cittień. *Meminius

¶ Prouinciæ Pamphyliæ.

83 Troilus * Geoneń. *Goneń
84 Caius * Lirbeń. *Gyrbeń
85 Longinus Colobraſſeń.
86 Theodulus Coraceſień.
87 Heſychius Commaceń.
88 Tueſianus Caſſeń.
89 Mydus Penteneſſeń.
90 Heraclides * Titienſis. *Pryſeń
91 Theodulus Silui.
92 Pammenius Ariaſſeń.

¶ Prouinciæ Lycaoniæ.

93 Amphilochius Iconień.
94 Dyrillus Homonadeń.
95 Ariſtophanes Sobareń.
96 Paulus Lyſtreń.
97 Inzus Comeń.
98 Darius Nyſteń.
99 Leontius Pergeń.
100 Theodoſius * Hydeń. *Sydeń
101 Euſtathius Canneń.
102 Daphnus Derbeń.
103 Eugenius Paſpaneń.
104 Iluarius Iſaureń.
105 Seuerus Ambladeń.

¶ Prouinciæ Piſidiæ.

106 Optimus Antiochenus.
107 Themiſtius Adrianopolis.
108 Attalus Proſtameń.
109 Ananius Adadeń.
110 Fauſtus Lyſinień.
111 Ionius Sagaleſſeń.
112 Callinicus Podalień.
113 * Euſtathius Metropolis. *Vſtadius
114 Patricius Paralień.
115 Lucius Neapolitanus.
116 Longianus Sozopolis, per Simplicium presbyterum.
117 Tyrannus presbyter Amorij.
118 Auxanon presbyter Apameæ.
119 Helladius presbyter Commaneń.
120 Theoſebi* Philomelień. per Baſſum presbyterum Lyciæ.
121 Tacianus Myreń.
122 Pionius Comaſeń.
123 Eudemius Pattareń.
124 Patricius Oenandeń.
125 Lupicinus Lymireń.
126 Macedon Xantheń.
127 Romanus Buboneń.
128 Theantinus Araxenus.

¶ Prouinciæ Phrygiæ ſalutaris.

129 Vitus Primneſień.
130 Auxamanus Eucarpień.

Prouinciæ Phrygiæ Pacatianæ.

131 Nectarius Apierń.
132 Theodorus Eumenień. per Profuturum presbyterum.

133 Eudo-

133 Eudoxius Aphrodisiadis.
134 Leontius Cyburen.
§ Prouinciæ Bithyniæ.
135 Euphrasius Nicomedien.
136 Dorotheus Nicænus.
137 Olympius Neocæsarien.
aliàs Cæsareen.quę etiam dicitur Smyrdiana.
138 Theodulus Chalcedonen.
139 Eustasius Prusen.
§ Prouinciæ Ponti Amasiæ.
140 * Pantophilus Iberorum. *Patophilus

§ Prouinciæ Mysiæ.
141 Martyrius Martianopolis.
§ Prouinciæ Scythiæ.
142 Gerontius Tomen.
143 Aetherius * Tersonitanus. * Tonsositanus.
144 Sebastianus Anchialen.
§ Prouinciæ * Spaniæ. * Hispaniç.
145 Agrius * Immontinen. Laminitanen.
§ Prouinciæ Ponti Polemoniaci.
146 Atarbius per Cylum lectorem.

Finis Concilij primi Constantinopolitani.

¶ Si quis nonnihil ad pauca ista de synodo I. Constantinop. legere voluerint, infra Deo volente in libello Synodicarum constitutionum, post Concilium I. Ephesinum, eius copia fiet.

Damasus ad examinanda synodi Constantinop. acta, pro Ecclesiæ Romanæ more, & auctoritate Romæ Concilium indixerat, ad quod & Orientales euocati legatos cum purgatione miserunt. Id, sequenti Anno 382. frequentissimum celebratum est, Concilium Constantinopolitanum confirmatum, & omnes hæreses condemnatæ. Eius Decreta continentur Epistola Damasi ad Paulinum Thessalonicensem apud Theodoritum libr. 5. histor. cap. 10. quæ supra est posita.

CONCILIVM VALENTINVM GALLIÆ, SVB DAMASO PAPA I.

Estque Prouinciale.

Alentia hæc Allobrogum, quæ nunc Sabaudienses & Pedemontani vulgò dicuntur, vrbs est in Gallia Transalpina, haud procul à Vienna ad Rhodanum sita. Meminit eius Plinius lib. iij. cap. iiij. & Ptolemæus lib. ij. cap. ix. Huius vrbis Episcopus suffraganeus est Archiepiscopi Viennensis.

CAPITVLA CONCILII Valentini.

De bigamis non consecrandis. 1

Vt deuota, si se maritauerit, aut mœchata fuerit, pœnitentiæ deputetur. 2

Qualis pænitentia ijs, qui se post vnum & sanctum lauacrum, vel profanis sacrificijs dæmonum, vel incesta lauatione polluerunt, statuenda. 3

Vt sacerdos vel Leuita, si de se crimen aliquod confitetur, deponatur. 4

CONCILIVM VALENTINVM 30. Episcoporum An. Domi. 374. æra 412. sub Gratiano & Valentiniano Imperatoribus, Gratiano tertiò & Equitio consulibus, sub die 4. Idus Iulij.

Dilectissimis fratribus per Gallias, & quinque prouincias constitutis Episcopis, Ecgadius, Emerius, Florentius, Artemius, Aemilianus Britto, Iustus, Eurodius, Rodamir, Euortius, Chrestus, Concordius, Cóstantinus, Paulus, Anterius, Felix, Neuterius, Nicetius, Vrbanus, Simplicius & Vincentius Episcopi in Domino salutem.

Transactis Valentiæ omnibus, & in Dei nomine in statu meliore compositis, quæ fuerűt cœpta causa dissidij, quorundam fuit patrum vtilis & religiosa suggestio, retractandű etiam de his, quæ nec recipere possumus ob ecclesiæ sanctitatem, nec tamen vsquequaquè, consuetudinis causa, damnare. Ità enim per omnes Ecclesias eiusmodi vitiorum germen inoleuit vt ad plena remedia non facilis sit recursus: certè non sinè verecundia eorum, quos causa contingit. Quocirca, fratres, librato diu mode ratoque consilio, ea cautelæ ratio seruata est, quæ & scandala submoueret, & sanctitaté Ecclesiæ custodiret.

Capitulum primum.

Sedit ergò neminem post hanc synodum, qua eiusmodi illicitis vel serò succurritur, de bigamis aut internuptarum maritis, ordinari clericos posse: nec requirendum, vtrumne initiati sacramentis diuinis, an ne Gentiles hac se infelicis sortis necessitate maacularint, cùm diuini præcepti casta sit forma. Sed quia fratrum nostrorum vel imperitiam, vel simplicitatem, vel etiam præsumptionem damnare non possumus: nec per omnes Ecclesias, quæ sunt iampridem malè gesta, corrigere: placuit etiam, de eorum statu, qui priùs ordinati sunt, nihil reuolui, si nulla extrinsecus causa procedit, qua indigni ministerio cóprobentur.

2 De puellis verò, quæ se Deo vouerunt, si ad terrenas nuptias spontè transierint, id custodiendum esse decreuimus, vt pœnitentia his non statim detur: & cùm data tamé fuerit, nisi plenè satisfecerint Deo, inquantùm ratio

poposcerit eatundem communio differatur.

3 Circa eorum verò personas, qui se post vnum & sanctum lauacrum, vel prophanis sacrificijs dæmonum, vel incesta lauatione polluerunt, eam censuræ formam duximus esse seruandam, vt his, iuxta synodum Nicenam, satisfactionis quidem aditus non negetur, nè infelicibus lachrymis vel solatij ianua desperatione claudatur: acturi verò pœnitentiam vsque in diem mortis, non sine spe tamen remissionis, quam ab eo plenè sperare debebunt, qui eius largitatem & solus obtinet & tam diues misericordia est, vt nemo desperet. Deus enim mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuuntum.

Nicenę synodi c. 11.

Sap. 1. d

4 Nec illud fratres, scribere alienum ab Ecclesiæ vtilitate censuimus, vt sciretis, quicunque sub ordinatione vel diaconatus, uel presbyterij, vel Episcopatus, mortali crimine dixerint se esse pollutos, à supradictis ordinationibus submouendos, reos scilicet vel veri confessione, vel mendacio falsitatis. Neque enim absolui potestis, qui in seipsum dixerit, quod dictum in alios, puniretur: cum omnis qui sibi fuerit mortis causa, maior homicida est. Diuina pietas vos in æternum custodiat, dilectissimi fratres.

EPISTOLA EIVSDEM CONcilij Valentini ad clerum & plebem ecclesiæ Foroiulien.

DIlectissimis fratribus clero & plebi Ecclesiæ Foroiuliẽsis, Fegadius, * Emerius, Florentius, Artemius, Aemilianus, Britto, Iussus, * Eufodius, Rodamius, Euortius, Constantinus, Paulus, * Cretus, Concordius, Anterius, Neuterius, Nicetius, Vrbanus, Felix, Simplicius & Vincentius Episcopi in Domino salutem: Quamuis tam ea Benedictus frater de sanctissimi Accepti persona suggerit, quæ prudenti & Christiano viro sunt condigna, quàm quod studiu omnium vestrum ad honorem sacerdotij poscatur, edixerit: tamen quia in synodo tam sederat, ordinationes eiusmodi submouendas, quæ sine scandalo esse non possunt, non potuimus vni præstare, quod cæteris negabantur. Et licèt non ignoremus, multos verecundia, & nonnullos horrore suscipiendi sacerdotij, & vt trepidos, (quæ vtiquè signa sunt sanctitatis) falsa in se, reijciendi honoris causa, dixisse: tamen quia omnium ferè ad ea, quæ sunt peiora, procliue iedicium est, & hinc materies disputationum in obtrectationes sacerdotum Dei quæritur: sedit in synodo, vt quisquis de se vel vera, vel falsa dixisset, fides, quàm fuimet testimonio confirmaret, haberetur. Quapropter decretum est, submouendos prorsùs esse ab eo gradu, quem ab omni scandalo liberum esse decet. Diuina pietas vos in æternum protegat.

* Euodi. * Chrestus.

cap. 4. huius concilij.

DECRETVM, SIVE STATVTVM vnum dicti concilij Valentini, iuxta decretum Gratiani vel Iuonis, & iuxta. 39. capit. libr. 5. codicis sex decim librorum, ex monasterio sancti Bauonis Gandcã exceptum est.

Nisi vt meliora prospiciat, rem Ecclesiæ non liceat distrahere Episcopo.

Irrita erit Episcuporum donatio, vel venditio, vel cõmutatio rei Ecclesiasticæ, absque *collaudatione & subscriptione sacerdotum.

*conniẽtia

Hoc decretum 12 q. 2. sine exceptione dicitur, aut scribitur esse ex epistola Leonis ad Episcopos, per vniuersam Siciliam. In decr. autem Iuonis lib. 3. legitur, secundùm exemplar impressum, esse ex concilio apud Valentias Nec tamen reperitur in epistola Leonis, vbi suprà, nec in Valentino concilio Galliæ aut Hispaniæ, sed in decretis concilij 4. Carthaginen cap. 32.

ALIVD DECRETVM Valentinum.

Non nisi à proprijs Episcopis presbyteri chrisma petant.

Presbyteri, qui diœcesanas Ecclesias regũt, nun à quibuslibet Episcopis, sed à suo, nũ per iuniorem clericum, sed per seipsos, aut per illum, qui eiusdem ordinis sit, ante Paschæ solennitatem chrisma petant.

De conf. dist. 4. Presbyteri qui dioec.

DECRETA * SIRICII PAPAE.

*Syricij

Ex Libro pontificali.

SIricius natione Romanus, ex patre Tiburtio, sedit annis 15. mẽses 11, dies 25. Hic constitutum fecit de omni ecclesia, & contra oẽs hæ̃ses, & dispersit p vniuersum mũdũ, ac per oẽs prouincias, vt in ui archiuu Eccliæ cõseruarẽt, ob oppugnatiõnẽ cõtra oẽs hæreses. Hic constituit, vt nullus presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratum Episcopi loci designati susciperet declaratum, quod nominatur, fermentum. Hinc inuenit Manichæos, quos in exiliu deportauit. Et hoc constituit, vt non participarent cum fidelibus communionem, quia ore polluto non liceret sanctum corpus Dominicum vexare. Hic quoquè constituit, vt si quis conuersus, de Manichæis rediret ad Ecclesiam, nullatenùs communicaret, nisi tantùm relegatiõnẽ mõnasterij diebus vitæ teneretur obnoxius, vt ieiunijs & orationibus maceratus, probatus sub omni examinatione vsque ad vltimum diem transitûs sui, humanitate Ecclesiæ viaticum eis largiretur. Hic constituit, hæreticos sub manûs impositione recipi, & reconciliari præsente cuncta Ecclesia. Hic fecit ordinationes quinque in vrbe Roma per mensem Decembrem, presbyteros 31. diacones 16. Episcopos per diuersa loca numero 32. Qui etiam sepultus est in cœmeterio Priscillæ via Salaria, 8. Kalẽ. Martij. Et cessauit Episcopatus dies 20.

Anno Domini 384 sedisse an: 13. ex ratione tẽdorum Culligãt alij

TITV-

TITVLI CAPITVLORVM sequentis epistolæ.

EPISTOLA SIRICII PAPÆ prima, ad Himerium Tarraconeñ.

SIRICIVS Himerio Tarraconensi Episcopo salutem. Directa ad decessoré nostrum sanctæ recordationis Damasum, fraternitati tuæ relatio, me iam in sede ipsius constitutum (quia sic Dominus ordinauit) inuenit: quam cùm in conuentu fratrum solicitiùs legeremus, tanta inuénimus, quæ reprehensione & correctione sunt digna; quanta optaremus laudanda cognoscere. Et quia necesse erat, nos in eius laboribus curisque succedere, cui per Dei gratiam successimus in honore, facto, vt oportebat, primitùs meæ prouectionis indicio, ad singula (prout Dominus adspirare dignatus est) consultationi tuæ responsum competens non negamus: quia pro officij nostri consideratione non est nobis dissimulare, non est tacere libertas, quibus maior cunctis Christianæ religionis zelus incũbit. Portamus onera omnium qui grauantur: quinimmò hæc portat in nobis beatus Apostolus Petrus, qui nos in omnibus, vt confidimus, administrationis suæ protegit & tuetur, hæredes.

CAPITVLVM PRIMVM.

Prima itaque paginæ tuæ fronte signasti, baptizatos ab impijs Arianis, plurimos ad fidem catholicam festinare, & quosdam de fratribus nostris, eosdem denuò baptizare velle: quod non licet, cùm hoc fieri & Apostolus vetet, & canones contradicant, & post cassatum Arimineñ. Concilium, missa ad prouincias à venerandæ memoriæ prędecessore meo Liberio generalia decreta prohibeant, quos nos cũ Nouatianis, alijsq́ue hæreticis, sicut est in Synodo constitutum, per inuocationem solam septiformis spiritus, Episcopalis manus impositione, catholicorum conuentui sociamus. Quod etiam totus Oriens, Occidensq; custodit: à quo tramite vos quoque posthac minimè conuenit deuiare, si non vultis à nostro collegio Synodali separari sententia. — Ephe. 4. b

2 Sequitur de diuersis baptizandorum tẽporibus, prout vnicuique libitum fuerit, improbabilis & emendanda confusio, quæ à nostris consacerdotibus (quod cõmoti dicimus) non ratione authoritatis alicuius, sed sola temeritate præsumitur, vt passim ac liberè natalitijs Christi, seu apparitionis, necnon & Apostolorũ seu martyrum festiuitatibus, innumeræ (vt asseris) plebes baptismi mysteriũ consequantur, cùm hoc sibi priuilegium & apud nos, & apud omnes Ecclesias, Dominicũ specialiter cũ Pentecoste sua Pascha defendat: quibus solis per annum diebus, ad fidem confluẽtibus generalia baptismatis tradi cõuenit sacramenta, his duntaxat *electis, qui ante quadraginta vel eo ampliùs dies nomẽ dederint, & exorcismis, quotidianisque orationibus atque ieiunijs fuerint expiati, quatenùs apostolica illa impleatur præceptio, vt expurgato fermento veteri, noua incipiat esse conspersio. Sicut sacram ergò paschalem reuerentiam in nullo dicimus esse minuendam, ità infantibus, qui necdùm loqui poterunt per ætatem, vel his, quibus in qualibet necessitate opus fuerit sacra vnda baptismatis, omni uolumus celeritate succurri, ne ad nostrarũ perniciem tendat animarum, si negato desiderantibus fonte salutari, exiens vnusquisque de seculo, & regnum perdat & uitam. Quicunq, etiá discrimen naufragij, hostilitatis incursum, obsidionis ambiguum, uel cuiuslibet corporalis ęgritudinis desperationem inciderint, & sibi unico credulitatis auxilio poposcerint subueniri, eodem, quo poscunt, momẽto temporis, expetitæ regenerationis præmia consequantur. Hactenus erratum in hac parte, sufficiat: nunc pręfatam regulam omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab apostolicæ petræ, super quam Christus uniuersalem construxit ecclesiam, soliditate diuelli.

De conse. distinct. 4. Nõ ratione autho.

* exceptis,

1. Cor. 5. b

Matt. 16. c

3 Adiectum est etiàm, quosdam Christianos ad apostasiam, quod dici nefas est (transeuntes, & idolorũ cultu ac sacrificiorum contaminatione prophanatos, quos à Christi corpore & sãguine, quo dudùm redempti fuerát renascẽdo, iubemus abscindi. Et si resipiscentes, fortè aliquandò fuerint ad lamenta conuersi, his quãdiu uiuunt, agenda pœnitẽtia est, & in vltimo fine suo recõciliationis gratia tribuẽda: quia docente Domino, (nolumus mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & uiuat.

Ezec. 18. g

27. q. 2. De cõiugali violatione.
4 De coniugali autem violatione requisisti, si despõsatam alij puellam, alter in matrimoniũ possit accipere. Hoc ne fiat, omnibus modis inhibemus: quia illa benedictio, quam nuptura sacerdos imponit, apud fideles cuiusdam sacrilegij instàr est, si vlla transgressione violetur.

33. q. 2. De his verò
5 De his qui verò non incongruè dilectio tua apostolicam sedem credidit consulendã, qui, acta pœnitentia, tamquàm canes ac sues, ad vomitus pristinos & ad volutabra redeuntes, & militiæ cingulũ, & ludicras voluptates, & noua coniugia, si inhibitos denuò appetiuere concubitus. Quorum professam incontinentiam, generati post absolutionem filij prodiderunt. De quibus, quia iam suffugium non habent pœnitendi, id diximus decernendum, vt sola intra ecclesiam fidelibus oratione iungantur, sacræ mysteriorum celebritati, quamuis non mereãtur, intersint: à Dominicæ autẽ mensæ conuiuio segregentur, vt hac saltem districtione correpti, & ipsi in se sua errata castigent, & alijs exemplum tribuant, quatenùs ab obscœnis cupiditatibus retrahantur. Quas tamen (quoniã carnali fragilitate ceciderunt) viatico munere, cùm ad Dominum cœperint proficisci, per cõmunionis gratiam volumus subleuari. Quam formam & circa mulieres, quæ se post pœnitentiã talibus pollutionibus deninxerunt, seruandam esse censemus.

6 Præterea monachorum quosdam atque monacharum, abiecto proposito sanctitatis, in tãtam protestaris demersos esse lasciuiam, vt priùs clanculò, velut sub monasteriorum prætextu, illicita ac sacrilega se contagione miscuerint: posteà verò in abruptũ conscientiæ desperatione perducti, de illicitis complexibus liberè filios procrearint, quod & publicę leges, & ecclesiastica iura condemnant. Has ergo impudicas detestabilesq; personas à monasteriorum cœtu, ecclesiarumque conuentibus eliminandas esse mandamus: quatenùs retrusæ in suis ergastulis, tantum facinus continua lamẽtatione deflentes, purificatorio possint pœnitudinis igne decoquere, vt eis vel ad mortem saltem solius misericordiæ intuitu, per communionis gratiam, possit indulgentia subuenire.

7 Veniamus nunc ad sacratissimos ordines clericorum, quos in venerandæ religionis iniuriam, ita per vestras prouincias calcatos atquè confusos, charitate tua insinuante, reperimus, vt Hieremiæ nobis dicendum sit voce (Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & flebo populum hũc die ac nocte?) Si ergò beatus propheta, ad lugenda populi peccata non sibi ait lachrymas posse sufficere: quanto nos possumus dolore percelli, cùm eorũ, qui in nostro sunt corpore, compellimur facinora deplorare? Præcipuè quibus secundùm beatũ Paulum, instantia quotidiana, & solicitudo omnium ecclesiarum indesinenter incumbit. Quis enim infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Plurimos enim sacerdotes Christi atque Leuitas, post longa consecrationis suæ tempora, tam de coniugibus proprijs, quàm etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, & crimen suum hac præscriptione defendere, quia in veteri testamento sacerdotibus ac ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc, quisquis ille est sectator libidinũ, præceptorq; vitiorum, si æstimat, quòd in lege Moysi passim sacris ordinibus à Domino laxata sunt frena luxuriæ, cur eos, quibus committebantur sancta sanctorũ, præmonet, dicens: (Sancti estote, quia & ego sanctus sum Dominus DEVS vester?) Cur etiam procul à suis domibus, anno vicis suæ, in templo habitare iussi sunt sacerdotes? Hac videlicet ratione, ne vel cum vxoribus possent carnale exercere cõmerciũ, vt conscientiæ integritate fulgentes, acceptabile DEO munus offerrẽt. Quibus etiam, expleto deseruitionis suæ tempore, vxorius vsus solius successionis causa fuerat relaxatus, quia non ex alia, nisi ex tribu Leui, quisquã ad DEI ministerium fuerat præceptus admitti. Vnde & Dominus IESVS, cùm nos suo illustrasset aduentu, in euangelio protestatur, quia legem venerit implere, non soluere. Et ideò ecclesiã, cuius sponsus est speciosus formam, castitatis voluit splẽdore radiare, vt in die iudicij, cùm rursùs aduenerit, sine macula & ruga eã possit, sicut per Apostolum suum instituit, reperire. Quarum sanctionum sacerdotes omnes atque Leuitæ insolubili lege constringimur, vt à die ordinationis nostræ, sobrietati ac pudicitię & corda nostra mancipemus & corpora, dummodò per omnia Deo nostro in his, quæ quotidiè offerimus, sacrificijs placeamus. (Qui autem in carne sunt, dicente electionis vase, Deo placere non possunt. Vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis.) Et vbi poterit, nisi in corporibus (sicut legimus) sanctis, Dei spiritus habitare? Et quia aliquanti, de quibus loquimur, vt tua sanctitas retulit, ignoratione lapsos esse se deflent, his hac conditione misericordiam dicimus non negandam, vt sine vllo honoris augmẽto, in hoc, quo detecti sunt, quàm diù vixerint, officio perseuerẽt, si tamẽ posthæc continentes se studuerint exhibere. Hi verò, qui illiciti priuilegij excusatione nituntur, vt sibi asserunt veteri hoc lege concessum, nouerint se ab omni Ecclesiastico honore, quo indignè vsi sunt, Apostolicæ sedis authoritate deiectos, nec vnquàm posse venerãda attrectare mysteria, quibus se ipsi, dum obscœnis cupiditatibus inhiant, priuauerunt. Et quia exẽpla præsentia cauere nos præmonent in futurum, si quilibet Episcopus, presbyter atque diaconus (quod nõ optamus) deincèps fuerit talis inuentus, iã nunc sibi omnem per nos indulgentię aditum intelligat obseratum: quia ferro necesse est excidantur vulnera, quæ fomen-

Marginal notes: Hiere. 9. a (beside "Quis dabit capiti meo aquam"); 2. Co. 11. g (beside "Præcipuè quibus secundùm beatũ Paulum"); 82. distin. Plurimos sacer. (beside "Plurimos enim sacerdotes"); Leui. 20. b (beside "Sancti estote"); Luc. 1. a (beside "Hac videlicet ratione"); Matt. 5. b (beside "Vnde & Dominus IESVS"); Cant. 4. (beside "Et ideò ecclesiã"); Ephe. 5. f (beside "sine macula & ruga"); Rom. 8. b; 1. Cor. 3. d; Ibidẽ. 6. d; 2. Cor. 6. d; Sap. 1. a (beside "Qui autem in carne sunt … Dei spiritus habitare"); 82. Dist. aliquanti de. (beside "Et quia aliquanti"); Leui. 22. a (beside "vt sibi asserunt veteri hoc lege concessum").

fomentorum non senserint medicinam.

8 Didicimus etiam, licenter ac liberè inexploratæ vitæ homines, quibus etiam fuerint numerosa coniugia, ad præfatas dignitates, prout cuique libuerit, adspirare. Quod non tantùm illis, qui hæc immoderata ambitione peruenient, quantùm Metropolitanis specialiter pontificibus imputamus, qui dum inhibitis ausibus conniuent, Dei nostri, quantùm in se est, præcepta cõtemnunt. Et vt taceamus, quod altiùs suspicamur, vbi illud est, q Deus noster, data per Mosen lege, constituit dicens: (Sacerdotes mei semel nubant?) Et alio loco: (Sacerdos vxorem virginem accipiat, non viduam, non repudiatam, nõ meretricẽ) Quod sequutus Apostolus, ex persecutore prædicator, vnius vxoris virum, tam sacerdoté, quàm diaconum, fieri debere mãdauit. Quæ omnia ita à vestrarum regionũ despiciuntur episcopis, quasi in contrarium magis fuerint constituta. Et quia nõ est nobis de huiusmodi vsurpationibus negligendum, oẽ nos indignantis Domini vox iusta corripiat, qua dicit, (Videbas furem, & currebas cum eo, & ponebas tuã cum adulteris portionem:) quid ab vniuersis posthàc ecclesijs sequẽdum sit, quid vitandũ, generali pronunciatione decernimus.

Leui. 21. c. Ezec. 44. d. 1. Tim. 3. a b. Psal. 49.

9 Quicunque itaque se ecclesiæ vouit obsequijs à sua infantia, ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet ministerio sociari. Qui ab accessu adolescentiæ vsque ad tricesimum ætatis annũ, si probabiliter vixerit, vna tantùm, & ea, quam virginem communi per sacerdotem benedictione perceperit, vxore contentus, acolythus & subdiaconus esse debebit: post quæ ad diaconij gradum, si se ipse primitùs, continentia præeunte, dignum probarit, accedat. Vbi, si vltra quinque annos laudabiliter ministrarit, congruè presbyterium consequatur. Exindè, post decennium, episcopalem cathedram poterit adipisci, si tamẽ per hæc tempora, integritas vitæ ac fidei eius fuerit approbata.

Dist. 77. Quicunque itaq. se

10 Qui verò iam ætate grandæuus, melioris propositi conuersatione prouocatus, ex laico ad sacram militiam peruenire festinat, desiderij sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo, quo baptizatur, tempore, statim lectorum aut exorcistarum numero societur, si tamen eum vnam habuisse, vel habere, & hanc virginem accepisse, constet vxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud, acolythus & subdiaconus fiat, & sic ad diaconatum (si per hæc tempora dignus iudicatus fuerit) prouehatur. Exindè iam accessu temporum, presbyterium vel episcopatum, si eum cleri ac plebis euocarit electio, nõ immeritò sortietur.

11 Quisquis sanè clericus aut viduã, aut certè secundam coniugem duxerit, omni Ecclesiasticę dignitatis priuilegio mox nudetur, laica sibi tantùm communione concessa. Quam ita demum poterit possidere, si nihil postea, propter quod hanc perdat, admittat.

Dist. 84. Quisquis cle.

12 Fœminas verò non alias esse patimur in domibus clericorum, nisi eas tantùm, quas propter solas necessitudinum causas, habitare cum ijsdem Synodus Nicæna permisit.

Dist. 81. Feminas. Ca. 3. Nicæ. Sy.

13 Monachos quoque, quos tamen morum grauitas, & vitæ ac fidei institutio sancta commendat, clericorum officijs aggregari & optamus & volumus, ita vt qui intra tricesimum ætatis annum sunt digni, in minoribus per gradus singulos, crescẽte tẽpore, promoueantur ordinibus: & sic ad diaconatus vel presbyterij insignia, maturæ ætatis consecratione perueniant. Nec statim saltu ad episcopatus culmen ascendant, nisi in his eadem, quæ singulis dignitatibus superiùs præfiximus, tempora fuerint custodita.

16 q. 1. Monachos quoque

14 Illud quoque nos par fuit prouidere, vt sicut pœnitentiam agere cuiquam non cõceditur clericorum, ita & post pœnitudinem ac reconciliationem, nulli vnquàm laico liceat honorem clericatus adipisci: quia quamuis sint omnium peccatorũ contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum sacramentorum instrumẽta suscipere, qui dudùm fuerint vasa vitiorum.

Dist. 50. Illud

15 Et quia in his omnibus, quę in repræhensionem veniunt, sola excusatio ignorationis obtenditur, cui nos interim, solius pietatis intuitu, necesse est clementer ignoscere: quicũque pœnitens, quicunque bigamus, quicũque viduæ maritus, ad sacram militiam indebitè & incompetenter irrepsit, hac sibi conditione à nobis veniam intelligat relaxatam, vt in magno debeat computare beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc quo inuenitur ordine, perpetua stabilitate permaneat: scituri posthàc omnium prouinciarum summi antistites, quòd si vltrà ad sacros ordines quenquam de talibus crediderint assumendum, & de suo, & de eorum statu, quos contra canones & interdicta nostra prouexerint, cõgruam ab Apostolica sede promendam esse sententiam.

Dist. 50. Quicunque pœni.

Explicuimus, vt arbitror, frater charissime, vniuersa, quæ digesta sunt in querelam: & ad singulas causas, de quibus per filium nostrum Bassianum presbyterum, ad Romanam Ecclesiam, vtpotè ad caput tui corporis, retulisti, sufficientia, quantùm opinor, responsa reddidimus. Nunc fraternitatis tuæ animum ad seruandos canones, & tenenda decretalia cõstituta, magis ac magis incitamus, vt hæc quæ ad tua cõsulta rescripsimus, in omniũ Coepiscoporũ nostrorum perferri facias notionẽ: & non solùm eorum, qui in tua sunt diœcesi constituti: sed etiam ad vniuersos Carthaginenses ac Bæticos, Lusitanos atque Gallicos, vel eos, qui vicinis tibi collimitant hincindè prouincijs, hæc, quæ à nobis sunt salubri ordinatione disposita, sub literarum tuarũ prosecutione mittantur. Et quanquàm statuta sedis Apostolicæ, vel canonum venerabilia definita,

finita, nulli sacerdotum Domini ignorare sit liberum: utilius tamen, atque pro antiquitate sacerdotij tui, dilectioni tuæ esse admodùm poterit gloriosum, si ea, quæ ad te speciali nomine generaliter scripta sunt, per vnanimitatis tuæ sollicitudinem, in vniuersorum fratrū nostrorum notitiam perferantur, quatenùs & quæ à nobis non inconsultè, sed prouidè sub nimia cautela & deliberatione sunt salubriter constituta, intemerata permaneant, & omnibus in posterum excusationibus aditus, qui iā nulli apud nos patére poterit, obstruatur. Data tertio Idus Februarij, Archadio & Bautone viris clarissimis consulibus.

EIVSDEM SIRICII PAPÆ Epistola Secvnda,

Aduersùs Iouinianum hęreticum, eiusque socios, ab ecclesiæ vnitate remouendos.

SIRICIVS Mediolanensi ecclesiæ. Optarē semper, fratres charissimi, dilectionis & pacis vestræ synceritatis gaudia nunciari, ita vt vicissim discurrentibus literis, sospitatis indicio iuuaremur vestræ: quia nō patitur quietos nos ab incursatione sua vacare hostis an-
Ioan.8.f tiquus, ab initio mendax, inimicus veritatis, æmulus hominis, quem vt deciperet, se ante decepit, pudicitiæ aduersarius, luxuriæ magister, crudelitatibus pascitur, abstinentia puniendus, odit ieiunia, ministris suis prædicantibus dum dicit esse superflua, spem non habens de futuris, Apostoli sentētia repercus-
1.Co.15.d sus, dicentis: Manducemus & bibamus, cràs enim moriemur. O infelix audacia, ò desperatæ mentis astutia. Tam incognitus sermo hæreticorum intra ecclesias cancri more serpebat, vt occupans pectus, totum hominem præcipitaret in mortem. Et nisi Dominus Sabaoth laqueum, quem parauerant, dirupisset, scena tanti mali & hypocrisis publicata, multorum simplicium corda traxisset in ruinam: quia facilè ad deteriorem partem mēs humana traducitur, volens magis per spatiosa volitare, quàm arctæ viæ iter cum labore transire.
Mat.7.b Qua de re necessarium satis fuit, dilectissimi
Luc.13.d mihi; quæ gesta sunt hic, ad vestram conscientiam cognoscenda mandare, ne ignorantia cuiuspiam sacerdotis, pessimorum hominum ecclesiam irrumpentium sub religioso nomine contagio violaretur, sicut scriptum est, dicen-
Mat.7.c te Domino: (Multi venient ad vos in vestimentis ouium, intùs autem sunt lupi rapaces. Ex fructibus eorum cognoscetis eos.) Hi sunt videlicet, qui subtiliter Christianos sese iactant, vt sub velamento pij nominis gradientes, domum orationis ingressi, sermonem serpentinæ disputationis effundāt, vt sagittent in obscuro rectos corde, atque veritatē catholicam
Psal. 10. vertendo, ad suæ doctrinæ rabiem diabolico more traducant, atque ouium simplicitatem defraudent. Et quidem multarum hæresum malignitatem ab apostolis nunc vsque didicimus, & experti probauimus: sed nunquàm tales canes Ecclesiæ mysterium latratibus fatigarunt, quales nunc subitò hostes fidei erumpentes, doctrina perfidiæ polluta, cuius sint discipuli, verborum fructibus prodiderunt. 1.Tim.4.b Nā cùm alij hæretici singula sibi genera quæstionum, malè intelligendo, proposuerint cōuellere atque cōcerpere de diuinis institutionibus, isti non habentes vestem nuptialem, sauciātes catholicos, noui ac veteris testamēti (vt dixi) continentiam peruertentes, ac spiritu diabolico interpretantes, illecebroso atque ficto sermone aliquot Christianos cœperunt iam vastare, atque suę dementię sociare, intra se continentes nequitiæ suæ virus. Verùm illecti blasphemias suas conscriptione temeraria publicè prodiderunt, & desperatę mentis furore conciti, passim in fauorem gentilium publicarunt. Sed à fidelissimis Christianis viris, genere optimis, religione pręclaris, ad meam humilitatem subitò scriptura horrifica videtur esse delata, ut sacerdotali iudicio detecta, diuinę legi contraria, spirituali sententia deleretur. Nos sane nuptias non aspernanter accipimus, quibus uelamine intersumus: sed virgines, quas nuptię creant, Deo deuotas, maiore honorificentia ueneramur. Facto ergo presbyterio, constitit doctrinę nostrę, id est, Christianę legi esse contraria. Vndè Apostolicum sequuti pręceptum, quia aliter, quàm quod accepimus, annūciabant, omnium nostrum tam presbyterorum & diaconorum, quàm etiam totius cleri vna suscitata fuit sententia, vt Iouinianus, Auxentius, Genialis, Geminator, Felix, Plotinus, Martianus, Ianuarius, & Ingeniosus, qui incentores nouę hęresis & blasphemię inuenti sunt, diuina sentētia & nostro iudicio in perpetuum damnati, extra ecclesiam remanerēt. Quod custodituram sanctitatem vestram non ambigens, hęc scripta direxi per fratres & compresbyteros meos, Crescētem, Leopardum & Alexandrum, qui religiosum officium fidei possint spiritu adimplere feruentes.

Decreto Ecclesiæ Romanæ Iouinianū hæresis sectarū Virginū nuptias inde cēs, damnatur. Galat.1.b

RESCRIPTVM EPISCOPORVM, AMBROSII &c. ad Siricium Papam.

DOMINO dilectissimo, fratri Siricio Papę Ambrosius, Sabinus, Bassian⁹ & cęteris. Recognouimus literis sanctitatis tuæ boni pastoris excubias, qui diligenter cōmissam tibi ianuam serues, & pia solicitudine Christi ouile custodias, dignus quem oues Domini audiant & sequantur. Et ideò, quia nosti oniculas Christi, lupos facilè deprehendis, & occurris quasi prouidus pastor, nè isti morsi-

morsibus perfidiæ suæ, feralique vlulatu Dominicum ouile dispergant. Laudamus hoc, Domine frater nobis dilectissime, & toto concelebramus affectu. Nec miramur, si luporum rabiem grex Domini perhorruit, in quibus Christi vocem non recognouit. Agrestis enim vlulatus est, nullam virginitatis gratiam, nullum castitatis ordinẽ seruare, promiscuè omnia velle confundere, diuersorum gradus abrogare meritorum, & paupertatem quandam cœlestium remunerationum inducere, quasi Christo vna sit palma quam tribuit, ac non plurimi abundent tituli præmiorum. Simulant se ista donare coniugio. Sed quæ potest laus esse coniugij, si nulla virginitatis est gloria? Neque verò nos negamus sanctificatum à Christo esse coniugium, diuina voce dicente:

Gen. 2. d Erũt ambo in vna carne & in vno spiritu. sed prius est, quod nati sumus, quàm quod effecti: multoque præstantius diuini operis mysterium, quàm humanæ fragilitatis remediũ. Iure laudatur bona vxor, sed meliùs pia vir-

1. Cor. 7. g go præfertur, dicente Apostolo: (Qui iungit

Ibidem. f virginem suam, benè facit: & qui non iungit,

„ meliùs facit. Hæc enim cogitat, quæ Dei sunt:

„ illa, quæ mundi.) Illa coniugalibus vinculis colligata est, hæc libera vinculorum. Illa sub lege, ista sub gratia. Bonum coniugium, per quod est inuenta posteritas successionis humanæ: sed melior virginitas, per quam regni cœlestis hæreditas acquisita, & cœlestium meritorum reperta successio. Per mulierem cuius successit, per virginem salus euenit. Deniquè speciale sibi donum virginitatis Christus elegit, & integritatis munus exhibuit, atque in se repræsentauit, quod elegit in matre. Quanta amentia funestorum latrantium, vt iidem dicerent, Christum ex virgine non potuisse generari, qui asserunt, ex muliere, editis humanorum pignorum partubus, virgines permanere? Alijs præstat ergò Christus, quod sibi (vt dicunt) præstare non potuit? Ille verò qui sic carnem suscepit, & si homo factus est, vt hominem redimeret, atque à morte reuocaret: inusitato tamen quasi Deus itinere ve-

Apo. 21. b nit in terras, vt quemadmodùm dixerat, Ec-

Esa. 43. c ce faciam omnia noua, partu etiam immaculato virginis nasceretur, & (sicut scriptum est)

Matt. 1. d crederetur nobiscũ Deus. Sed de via peruersitatis produntur dicere, Virgo concepit, sed non virgo generauit. Quæ potuit ergo virgo concipere, potuit virgo generare, quum semper conceptus præcedat, partus sequatur. Sed si doctrinis non creditur sacerdotum, credatur oraculis Christi, credatur monitis An-

Luc. 1. d gelorum, dicentium, (Quia non est impossibile Deo omne verbum:) credatur symbolo

„ apostolorum, quod ecclesia Romana intemeratum semper custodit & seruat. Audiuit Maria vocem Angeli, & quæ dixerat ante, Quomodò erit istud, non de fide generationis in-

Ibidem. terrogans, respondit posteà: (Ecce ancilla

„ DOMINI, contingat mihi secundùm verbum tuum.) Hæc est virgo, quæ in vtero con- „
cepit, virgo quæ peperit filium. Sic enim scriptum est: (Ecce virgo in vtero accipiet, & Esa. 7. c
pariet filium.) Non enim concepturam tan- „
tummodò virginem, sed & parituram virginem dixit. Quæ autem est illa porta sanctua- Ezec. 44. a
rij, porta illa exterior ad Orientem, quæ manet clausa, & nemo (inquit) pertransibit per eam, nisi solus Deus Israel? Nõnne hæc porta Maria est, per quam in hũc mundum redemptor intrauit? Hæc porta iustitiæ, sicut ipse dixit: (Sine nos implere omnem iustitiam.) Hæc Matt. 3. d
porta est beata Maria, de qua scriptũ est, quia Ezec. 44. a
Dominus pertransibit per eam, & erit clausa post partum, quia virgo & cõcepit, & genuit. Quid autem incredibile, si contra vsum originis naturalis peperit Maria, & virgo perma-
net, quando contra vsum naturæ, mare vidit Psal. 113.
& fugit, atquè in fontem suũ Iordanis fluenta Ios. 3.
remearunt? Non ergo excedit fidem, quòd Exo 17. b Deut. 8. c
virgo peperit, quando legimus, quòd & pe- Exo. 14. c
tra vomuit aquas, & in muri speciem maris Exo 17. b
vnda solidata est. Non excedit fidem, quòd Deut. 8. c
homo exiuit ex virgine, quãdo petra pro fon- 4. Reg. 6. b Matt. 14. d
te flumen scaturiuit, ferrum super aquas natauit, ambulauit homo super aquas. Ergo, si hominem vnda portauit, non potuit hominem virgo generare? At quem hominem? De
quo legimus, Et mittet illis Dominus homi- Esa. 19. d
nem, qui saluos faciet eos, & notus erit Dominus Aegyptijs. In veteri itaque testamento,
virgo Hebræorum per mare duxit exercitum. Exod. 15.
In nouo testamento, virgo regis aula cœlestis electa est ad salutem. Quid autẽ etiam viduitatis attexamus præconia, quum in euangelio,
post virginis celeberrimum partum, Anna vi- Luc. 2. f
dua subrogetur, quæ vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua, & hæc vidua erat annorum 84, quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiẽs die ac nocte? Meritò ab illis viduitas despicitur, quæ solet obseruare ieiunia, quibus se dolent isti aliquo tempore esse maceratos, & propriam vlciscuntur iniuriam, quotidianisque conuiuijs, vsuque luxuriæ, laborem abstinẽtiæ propulsare desiderant. Qui nihil rectiùs faciunt, quàm quòd ipsi se suo ore condemnant. Sed enim metuunt, ne in istis illud ieiunium reputetur. Eligant, quod volunt. Si aliquando ieiunauerunt, gerant ergo boni facti sui pœnitentiam. Si nunquàm, suam ergo ipsi intemperantiam & luxuriam confiteantur. Et ideò dicunt, Paulum luxuriæ magistrum fuisse. At quis erit sobrietatis magister, si fuit ille luxuriæ, qui castigauit corpus suum, & in seruitutem redegit, atque ieiunijs multis se debitam
Christo obseruantiam detulisse memorauit, 1. Cor. 9. d
non vt se suaque laudaret, sed vt nos, quid sequeremur, doceret? Ille ergo luxuriam docuit,
qui ait: (Quid adhuc, velut viuentes, de hoc Colos. 2. d
mundo decernitis? Ne tetigeritis, ne attami- „
naueritis, ne gustaueritis, quæ sunt omnia in „
corruptelam: qui ait, non in indulgentia cor- Ibidem.

potis,

„ poris, non in honore aliquo ad saturitatem & Ephe.4.f diligentiam carnis, non in desiderijs erroris, „ sed in spiritu, quo renouamur, esse viuendū.) Psal. 68. Si parum est quod Apostolus dixit, audiant „ prophetam dicētem: (Et cooperui in ieiunio „ animam meam.) Ergo, qui non ieiunat, inte- Gen. 3.b ctus & nudus est, patet vulneri. Denique, si Adam se texisset ieiunio, nō fuisset nudus ef- Ione 3.b fectus. Niniue se à morte ieiunio liberauit. Et Matt.17.c Marc.9.c ipse Dominus ait: (Non eijcitur hoc genus, nisi per orationem & ieiuniū.) Sed quid plura apud magistrum atque doctorem? quum iā dignū præmium retulerint illi perfidiæ suæ, qui ideo huc venerunt, ne superesset locus, in quo non damnarētur, qui verè se Manichæos probauerunt, non credentes quia ex virgine vtique venisset. Quænam hæc est suppar nouorum Iudæorum amentia? Si venisse non creditur, nec carnem creditur suscepisse: ergo in phantasmate visus est, in phantasmate crucifixus est. Sed nobis in veritate crucifixus est, In veritate redēptor est noster. Manichæus est, qui abnegat veritatem, qui carnem Christi negat, & ideò non est illis remissio peccatorum, sed impietas Manichæorum, quam & clementissimus execratus est Imperator, & omnes qui illos viderunt, quasi quædam contagia refugerunt. Sicut testes sunt fratres & compresbyteri nostri, Crescēs, Leopardus & Alexander sancto feruentes spiritu, qui eos omnium execratione damnatos, Mediolanēsi ex vrbe quasi profugos repulerunt. Itaque Iouinianum, Auxentium, Germinatorem, Felicem, Plotinum, Genialem, Martianū, Ianuarium, & ingeniosum, quos sanctitas tua damnauit, scias apud nos quoque secundùm iudicium tuum esse damnatos. Incolumem te & florentissimus DEVS noster tueatur omnipotens, domine dilectissime frater. Item subscriptio, Ego Euentius Episcopus saluto sanctitatem tuam in Domino, & huic epistolæ subscripsi, Maximus Episcopus, Felix Episcopus, Bassianus Episcopus, Theodulus Episcopus, ex iussu domini Episcopi Geminiani, ipso præsente, Aper presbyter subscripsi, Entalius Episcopus, Constantius Episcopus, Eustasius Episcopus, * eo omnes ordine subscripserunt.

* & omnes ordinates

EPISTOLA SIRICII PAPÆ tertia, ad vniuersos orthodoxos.

CAPITVLVM PRIMVM.

SIRICIVS Papa orthodoxis per diuersas prouincias. Cogitātibus nobis metum diuini iudicij, fratres charissimi, & post hanc vitam vnumquenque, prout gesserit, recepturū: quid in querelam veniat, tacere non licuit, sed Esa.58.a nobis loqui necessitas imperauit, dicente propheta: (Exalta vt tuba vocem tuā.) Et cui omnium ecclesiarum cura est, si dissimulem, audiam, DOMINO dicente: (Reijcitis mandatum DEI, vt traditiones vestras statuatis.) Matt.15.a Marc.7.b Quid enim aliud est, reijcere mādatum DEI, quàm, priuato iudicio & humano cōsilio nouis rebus cōstituendis liberiùs delectari? Perlatum itaque est ad conscientiam apostolicæ sedis, contra ecclesiasticum canonem præsumi, & quæ ità sunt à Maioribus ordinata, vt ne vel leui susurrio debeant violari, proprias quosdam obseruationes nouas inducere, & prætermisso fundamento, supra arenam velle construere, dicente Domino: (Non transi- Deu.19.d & Ibid. 27.c Pro.22.d bis terminos, quos constituerunt patres tui.) Quod & sanctus quoque Apostolus, noui & veteris testamenti prædicator, monet, in quo loquutus est Christus: (State, inquit, & tene- 2.Thess. 2.c te traditiones† vestras, quas didicistis siue per verbum, siue per epistolam.) Qua de re videt vestra synceritas, in sacris ministerijs aut in ordinationibus vestris, quantùm sacerdotum magna cura & diligens solicitudo debeat obseruari. Denique ad Timotheum loquitur: (Manus citò nemini imposueris, neque com- 1. Tim.5. 5.d municaueris peccatis alienis.) Quod propterea memoratur, vt examine habito, & probitate morum & ecclesiastico labore sit commendatior, qui vocatur in medium, vt summum sacerdotium possit accipere, probatus iudicio, non fauore: susceptus veritate, non gratia: Apostolico ordine * functus, non * fretus præcipiti voluntate. De quo, charissimi, mihi ante vestram synceritatem huiusmodi literæ cucurrerunt, multo fratrum & consacerdotum consensu, vt hac vestra subscriptione fiemata ecclesiastica canonis dispositio, quæ apud Nicæam tractata * est, cōfirmata, suo me- for. * est aut for. * est & rito fundatissima permaneret: vt tales videlicet ad Ecclesiasticum ordinem permitterentur accedere, quales apostolica authoritas iubet, non quales dico, vel eos, qui cingulo militiæ secularis adstricti, olim gloriati sunt. Qui postea quàm pōpa seculari exultauerunt, aut negocijs Reipub. optauerunt militare, aut mundi curam tractare, adhibita sibi quorundam manu, & proximorum fauore stipati, hi frequenter ingeruntur auribus meis, vt Episcopi esse possint, qui per traditionem & euāgelicam disciplinam esse non possunt. Quantis hoc aliquoties certatum est viribus? Sed nihil tale potuit elici, quæ ratio non compellit. Etiam de longinquo veniant ordinandi, vt digni possint & plebis & nostro iudicio comprobari.

2 * Quantum illicitum sit illud, æstimari *Quàm non potest, vt transeuntes (siue simulent, siue sint monachi, quod se appellant, quorum nec vitam possumus scire, nec baptismum, quorum fidem incognitam habemus, nec probatam) nolint sumptibus adiuuare, sed statim aut diaconos facere, aut presbyteros ordinare festinent, aut quod est grauius, Episcopos consti-

constituere non formident. Carius apud illos, dari sumptum transeunti, quàm sacerdotium non retento. Indè in superbiam exaltantur, indè insupèr ad perfidiam citò corruunt, quia fidem veram in ecclesiasticis toto orbe peregrini * discere non asseruntur.

* non discere

3 Certè illud etiàm non fuit prætermittendum, vt quod semèl aut secundò necessitas hæreticorū intulit, contra apostolica præcepta, velut lege licitum, * præsumi, neophytum vel laicum, qui nullo ecclesiastico functus fuerit officio, inconsideratè vel presbyterum vel diaconum ordinare: quasi meliores apostolis sint, quorum audeant mutare præceptum: Et qui non didicit, iam docere compellitur. Ità nullus reperitur idoneus clericorum? Nec inter diaconos, nec inter alios clericos inuenitur, qui sacerdotio dignus habeatur, sed ad condemnationem Ecclesiæ, laicus postulatur? Quod nè fiat vltrà, admoneo. Prædico, vt vnam fidem habentes, vnū etiàm in traditione sentire debeamus, ꝓbantes nos vnanimes atque concordes * pacifici Christo, & in obseruationibus apostolicis habere charitatem. Medio itaq; patre, & vnigenito filio eius, & Spiritusancto, & vnius diuinitatis trinitate, cōuenio, vt in his fides catholica & disciplina nostra permaneat. Nec quisquam putet, tamquàm ordinationes terrenas heri: cùm cœleste sit sacerdotium, vt fidelibus gloria maneat dignitatis eiusdem, & ante tribunal Christi exhoc non habeat, quod accuset.

* cœpisse præsumi, 1.Tim.3.b

for * pacifici Christo,

CONCILIVM TELENSE HISPANICVM.

Super Tractatoria Siricij Papæ. Est verò Prouinciale.

HVIVS vrbis nec Plinius, nec Ptolemeus, nec Strabo meminit. sed solus Antoninus in itinerario de ipsa loquitur, tit. Iter ab Asturica per Cantabriā, Cæsaraugustam &c. Brigeco, Intercatia, Tela &c. Dicit autem Antonius Nebrissen. in dictionario suo: Tellene oppidum est Latij, quod interijt. Porrò sciendum, concilium istud Telense seruatum esse tempore Zosimi Papæ primi: ponitur autem hoc loco ob decretalem Siricij papæ epistolam, in illo recitatam.

A.D. 417.

PROOEMIVM.

POST consulatum gloriosissimi, Honorij vndecimum & Constantij secundū sextò Kaleñ. Martias, congregato in Ecclesia Apostolorum concilio plebis Teleñ, beatus pater primæ sedis Episcopus Donatianus ciuitatis Teleñ, cùm resedisset, considentibus secum Ianuario, Felice, Secundo, Fortunio, item Porphyrio, Maximo, Maximino, Iocundo, Eunomin, Cyrino, Quintiano, Donato, Donatiano, Romano, Sopatro, Maximiano, Victore, Capione, Papiniano, Basilio, Tertiolo, Restituto, Donato, Secundiano, Iuliano, Ianuario, Porphyrio, Micilio, Iuliano, Cresconio, Geta, Tuto, & cæteris Episcopis, necnon etiàm Vincentio & Fortunatiano, legatis prouinciæ Proconsularis ad Byzacenum concilium directis, & rel. Vincentius & Fortunatianus dixerunt: Etiàm quum essemus Tusdrum, sicut mecum recolit memorialis auditio vestra, & epistolas sanctæ memoriæ Siricij sedis Apostolicæ Episcopi dederamus recitandas, ex quibus cùm legeret vnam sanctimonium fratris nostri Episcopi Latoni, vtrasq; nunc nos referre suggestio indicat. has recitari donate. Episcopi dixerunt: Recitentur epistolæ verabilis memoriæ Siricij, vt nouerimus. quid earū textus contineat. Quumque traderentur, Priuatus notarius dixit: Exēplum tractatoriæ Episcopi vrbis Romæ.

EPISTOLA SIRICII PAPÆ QVARTA.

DILECTISSIMIS fratribus & coepiscopis per Aphricam, Siricius. Quum in vnum plurimi fratres conuenissemus ad sancti Apostoli Petri reliquias, per quem & apostolatus & Episcopatus in Christo cepit exordium, placuitque propter emergentes plurimas causas, quæ in aliquantis nō erant causæ, sed crimina, vt decæterò solicitudo esset vnicuiquè in Ecclesia curam huiusmodi habere, sicuti Apostolus prædicat Paulus, talem DEO Ecclesiam exhibendam, non habentem maculam aut rugam, nè per alicuius morbidæ afflatum ouis, conscientia nostra contaminata videretur: hac de re, meliore consilio id sedit, propter eos maximè, qui in præsenti valetudine corporis aut fessæ ætatis causa, adesse minimè potuerunt, quò perpetuò istiusmodi forma seruetur, literas tales dare placuit, nō quę noua præcepta aliqua imperent, sed quibus ea, quæ per ignauiam desidiamque aliquorum neglecta sunt, obseruari cupiamus, quæ tamen apostolica & patrum constitutione sunt constituta. Scriptum est: (State, & tenete traditiones nostras, siue per verbum, siue per epistolam.) Illud certè vestram debet mentē, dilectissimi fratres, vehementiùs * excotere, vt ab omni labe seculi istius immunes securique, ad Dei conspectum veniamus. * Nec enim erimus immunes, qui & præsumus plebibus, quum scriptum sit: (Cui multum crēditum fuerit, plus ab eodē requiretur.) Ergò, quoniam non pro nobis tantùm, sed pro populo credito cogimur præstare rationem, populum

Ephes. 5. f

2. Thes. 2. d

* excitare,

* Non

Luc. 12. f

pulum disciplinam deificam & humilem erudire debemus. Extiterunt enim nonnulli, qui statuta Maiorum contemnentes, castitatem Ecclesiæ præsumptione sua violârunt, voluptatem populi sequentes, Dei iudicium non timentes. Ergo, nè pari more silentio conniuere atque adhibere consensum talibus videamur, vndè gehennæ pœnas possimus incurrere,
Psalm. 49. re, dicente Domino, (Furem videbas, & currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas:) hæc sunt, quæ deinceps, intuitu diuini iudicij, omnes catholicos Episcopos expedit custodire.

Dist. 64. Extra conscient. Primum, vt extra conscientiam sedis Apostolicæ, hoc est, Primatis, nemo audeat ordinare. Integrum enim iudicium est, quod plurimorum sententia consequatur.

2 Nè vnus Episcopus Episcopum ordinare præsumat propter arrogantiam, nè furtiuum beneficium præstitum videatur. Hoc
Nicęnę synodi ca. 4. enim in Synodo Nicæna constat esse definitũ.

3 Item, si quis post remissionem peccatorũ, cingulum militiæ secularis habuerit, ad clerum admitti non debet.

4 Vt mulierem, id est, viduam, clericus non ducat vxorem.

5 Vt is, qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum.

6 Vt de aliena Ecclesia ordinare lericuem nullus vsurpet.

7 Vt abiectum clericum alia Ecclesia non admittat.

8 Vt venientes à Nouatianis vel Montensibus, per manûs impositionem suscipiantur, præter eos quos rebaptizant.

9 Præterea, quod dignum & pudicum & honestum est, suademus vt Sacerdotes & Leuitæ cum vxoribus suis non coeant, quia in ministerio diuino quotidianis necessitatibus
1. Cor. 7. a occupantur. Ad Corinthios namque sic Paulus scribit, dicens: (Abstinete vos, vt vacetis orationi.) Si ergò laicis abstinentia imperatur, ut possint, deprecantes, audiri; quantò magìs Sacerdos vtiq; oĩ momẽto paratus esse debet, munditiæ puritate securus, ne aut sacrificium offerat, aut baptizare cogatur? Qui si contaminatus est carnali concupiscentia, quid faciet? excusabit? Quo pudore, qua mente vsorpabit? Qua conscientia, quo merito hîc exaudiri se credit, quum dictum sit: (Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum?) Qua de re, hortor, moneo, rogo, tollatur hoc opprobrium, quod potest iure etiàm gentilitas accusare. Tit. 1. d

* Forte creditur, quia scriptum est: Vnius vxoris virum. Non * permanenti in concupiscentia generandi dixit, sed propter continentiam futuram. Neq; n. integros non admisit, q ait: (Vellem autem oẽs homines sic esse, sicuti & ego.) Et apertiùs declarat, dicens: (Qui autẽ in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu.) * Sed, fortè licere hoc creditur, 1. Tim. 3. a Tit. 1. b * permanentem. 1. Cor. 7. b Rom. 8. b

Hæc itaq; (fratres) si plena vigilantia fuerint ab omnibus obseruata, cessabit ambitio, dissensio conquiescet, hæreses & schismata nõ emergent locum non accipiet diabolus sæuiẽdi, manebit vnanimitas, iniquitas superata calcabitur. Charitas spiritali feruore flagrabit: pax prędicata labijs, cum voluntate concordabit. Pax vtiq; Dei nostri Saluatoris, quam proximus passioni seruandam esse præcepit, & hæreditario eam nobis iure dereliquit, dicens: (Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.) & dictum Apostoli, vt vnanimes, vnum sentientes, permaneamus in Christo, nihil per contentionem nobis, neque per inanem gloriam vindicantes, nec hominibus, sed Deo nostro Saluatori placentes. His præceptis omnib⁹ si fideliter voluerimus obedire, custodiet Dominus corpora nostra & animas nostras in diem, qua redditurus est vnicuiquè iuxta opera sua.. Si quis sanè inflatus mente carnis suæ, ab hac canonis ratione voluerit euagari, sciat se à nostra communione seclusum, & gehennæ pœnas habiturum. Prætereà misericordia cum iudicio esse debet. Talibus enim oportet labentibus manum porrigere, * qui sic currentem non pertrahant in ruinam. Data Romę in Concilio Episcoporum 80. sub die 8. Idus Ianuarij, post consulatum Archadij Augusti & Bautonis, vir. clarissim. consulum. Idem legitur in epi. Innocẽtij Papę primi ad victricium. Ioan. 14. d Philip. 2. a Rom. 2. b for. * qui secum. A.D. 385.

CONCILIVM CARTHAGINENSE SECVNDVM HABITVM

æra. 428. Circa tempora Siricij Papæ, Probatum à Leone IIII. Cap. de libellis. d. 20.

CAPITVLA CONCILII Carthaginensis secundi.

Vt, si presbyter, inconsulto Episcopo, agenda celebrauerit, honore priuetur. 9

Quanti debeant iudicare Sacerdotem, atque * Leuiten. 10

* Leuitam

Vt nullus parochiam alienam præsumat. 11

Vt sine consultu Metropolitani, nullus ordinetur Episcopus. 12

Vt, qui contra professionem & subscriptioné suam venerit, in concilio deponatur. 13

Anno D. 396. sub aliq. Alij referũt in A.D. 386. sed Consulatus non cõsentit. Nam Valentianus IIII. cadit in annum 390. nec tamen cũ Theodosio, sed cũ Neoterio.

GLORIOSISSIMO Imperatore Valentiano Augusto IIII, & Theodosio viris clarissimis consulibus, 14. Kalẽ. Iunij, Carthagine in Basilica Perpetua restituta, quum Genedius Episcopus vnà cum Victore * Abderitano, & alio Victore Pupputaneñ, & cæteris coepiscopis suis prouinciarum diuersarũ consedisset, Genedius Episcopus dixit:

* Abziritano
* Abzuritano

CAPITVLVM PRIMVM.

Omnipotenti Deo gratias refero, qui permisit, vt secundùm commune concilium habitum in prætorio, etiàm ità, iuxta tenorem petitionis literarum mearum, ad Carthaginé pro fide atque vtilitate Ecclesiastica veniretis, licèt non omnes. Tamen quoniam charitas totum persuadet, vt qui corpore sunt absentes, nobiscum in spiritu videantur esse coniũcti: idcircò, Deo propitio, quia præsentes estis, pari professione fides ecclesiastica, quæ per nos traditur, in hoc cœtu glorioso primitùs confitenda est. Tunc demùm, ordo Ecclesiasticus singulorum, ex consensu omnium est extruendus * atque roborandus, vt fratrum & coepiscoporum nupèr promotorum mentes de his, quæ proponenda sunt, roborétur. Et sicut à patribus, certa dispositione accepimus, vt Trinitatem, quam in nostris finibus consecratam retinemus, Patris & Filij & Spiritûs sancti vnitatem, quæ nullam noscitur habere notitiam, sicut didicimus, Dei populos instruamus. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Planè sic accepimus, sic tenemus, fidem Apostolicam sequentes.

alias. * ad corroborandas autẽ fratrum & coepiscoporum nostrorum nupèr promotorum mentes, ea proponenda sunt; quæ à patribus certa dispositione accepimus, vt Trinitatis, quam nostris sensibus cõsecratam retinemus, patris & filij & spiritussancti, vnitatẽ, q̃ nullam noscitur habere differentiam, sicuti didicimus, ità Dei populos.

Dist. 84. Cum in. p̃terito,

2 Aurelius Episcopus dixit: Quum in præterito concilio de cõtinentiæ & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres, conscriptione quadam * castitatis, per consecrationes annexi sunt. Episcopos, inquã, presbyteros, & diaconos ità placuit, vt condecet sacrosanctos antistites, & Dei Sacerdotes, necnon & Leuitas, vel qui sacramentis diuinis inseruiunt, cõtinentes esse in omnibus, quò possint simpliciter, quod à Deo postulant, impetrare, vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoquè custodiamus.

* castitati.

Dst. 31. Episcopos presbyt.

* Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placet, vt episcopi, presbyteri, & diaconi vel q. sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes, etiàm ab vxoribus se abstineant. Ab omnibus dictum est: Placet, vt in omnibus & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altari deseruiunt.

Aliàs, * Faustinus Episcopus Ecclesiæ * Potẽtinæ, prouinciæ Piceni, legatus Ecclesiæ Romanæ, dixit: Placet, vt Episcopi, presbyteri & diaconi, vel qui sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes, ab vxoribus se abstineant.

* Potẽtianæ

3 * Fortunatus Episcopus dixit: Si iubet sanctitas vestra, suggero: Nam memini præterito concilio fuisse statutum, vt chrisma, vel reconciliatio pœnitentium, necnon & puellarũ consecratio, à presbyteris non fiant. Si quis autem emerserit, hoc faciens, quid de eo statuendum sit? Aurelius Episcopus dixit: Audiuit dignatio vestra suggestionem fratris & coepiscopi nostri Fortunati. Quid ad hæc dicitis? Ab vniuersis Episcopis dictum est: Chrismatis confectio, & puellarum consecratio, à presbyteris non fiant. Vel reconciliare quemquam in publica Missa, presbytero non licere, hoc omnibus placet.

* Fortunatianus. * Si iubet sanctitas.

26. qũ. 6. Aurelius Episcopus

4 Aurelius Episcopus dixit: Si quisquam in periculo fuerit constitutus, & se * reconciliari diuinis altaribus petierit, si Episcopus absens fuerit, debet vtiquè presbyter consulere Episcopum, & sic periclitantem eius præcepto reconciliare. Quam rem debemus salubri concilio corroborare. Ab vniuersis Episcopis dictum est; Placet, quod sanctitas vestra necessariò nos instruere dignata est.

* reconciliare

16. q. 1. Felix

5 Felix Episcopus * Selemselitanus dixit: Etiàm, si hoc placet sanctitati vestræ, insinuo, vt diœceses, quæ nunquàm episcopos * acceperunt, non habeant: & illa diœcesis, quæ aliquandò habuit, habeat proprium. Et si, accedente tempore, crescente fide, Dei populus multiplicatus, desiderauerit proprium habere rectorem, eius videlicet voluntate, in cuius potestate est diœcesis constituta, habeat Episcopum. Secundùm autem hanc prosequutioné sanctitas vestra æstimet, quid fieri debeat. Genedius Episcopus dixit: Si placet insinuatio fratris & coepiscopi nostri Felicis, ab omnibus confirmetur. Ab vniuersis Episcopis dictum est, Placet.

* Salambinitanus.
* habuerunt,

6 Numidius Episcopus * Massylitanus dixit: Præterea sunt quamplurimi non bonæ cõuersationis, qui existimant maiores natu vel Episcopos, passim vageque in accusationem pulsandos, debent tam facilè admitti, néc ne? Aurelius Episcopus dixit: Placet ergo charitati vestræ, vt is, qui aliquibus sceleribus irretitus est, vocem aduersus maiores natù non habeat accusandi? Ab vniuersis Episcopis dictum est: Si criminosus est, non admittatur. Omnibus placet.

* Masclianitanus.
* Maxulitanus.

7 Felix Episcopus * Selemselitanus dixit: Illud autem vestræ suggero sanctitati, vt si qui pro facinoribus suis de Ecclesia pelluntur, &

* Selambinitanus.

ausi fuerint ad comitatum pergere, aut ad iudicia publica prosilire, aut forsitan Ecclesiæ catholicæ limina contturbare, si Episcopus vel clericus cuiuslibet plebis, eos sine * consensu susceperit, de his quid censetis? Epigonius Episcopus Bullensium regionum dixit: Si quis Episcopus, communionem tenens catholicam, huiusmodi homines, vanis blandimentis incedentes, temerè susceperit, sciat cum his se rectissimè deprauatum vel damnatum. Genedius Episcopus dixit: Ergò rectè fuggerunt fratres & coepiscopi, vt qui merito facinorum suorum ab Ecclesia pulsi sunt, si ab aliquo Episcopo aut presbytero vel clerico fuerint in communione suscepti, refugientes sui Episcopi regulare iudicium, etiàm ipse pari cum eis crimine teneatur obnoxius. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placet.

for.* consensu sui episcopi.

11. q6.3. Qui merito fac.

8 Alypius Episcopus Ecclesiæ Tagastensis, legatus prouinciæ Numidiæ, dixit: Nec illud prætermittendum est, vt si quis fortè presbyter ab Episcopo suo correptus, aut excommunicatus, tumore vel superbia inflatus, putauerit separatim DEO sacrificia offerenda, vel aliud erigendum altare contra Ecclesiasticam fidem disciplinamque crediderit, non exeat impunitus. Valentinus primæ sedis prouinciæ Numidiæ, dixit: Necessariò disciplinæ Ecclesiasticæ & fidei congrua sunt, quæ frater noster Alypius prosequutus est. Proindè, quid exinde videtur vestræ dilectioni, edicite: Si quis presbyter contra Episcopum suum inflatus, schisma fecerit, anathema sit? Ab vniuersis Episcopis dictum est: Si quis presbyter à præposito suo excommunicatus, vel correptus fuerit, debet vtiquè apud vicinos Episcopos conqueri, vt ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo Episcopo reconciliari. Quod nisi fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus, secernendum se ab Episcopi sui communione duxerit, ac separatim cum aliquibus, schisma faciens, sacrificium Dei obtulerit, anathema habeatur, & locum amittat. Nihilominùs & de ciuitate & congregatione, in qua fuerit, longiùs repellatur, nè vel ignorantes, vel simpliciter viuentes, serpentina fraude decipiat, quoniam (secundùm Apostolum) Ecclesia vna est, vna fides, vnum baptisma. Et si querimoniam iustam aduersùs Episcopum habuerit, inquirendum * erit.

11. q. 3. Si quis presbyter.

Ephes. 4. a

est

9 Numidius Episcopus * Massylitanus dixit: In quibusdam locis sunt presbyteri, qui aut ignorantes simpliciter, aut dissimulantes audacter, præsente & inconsulto Episcopo, cōplurimis in domicilijs agant agenda, quod disciplinæ incongruum cognoscit esse sanctitas vestra. Genedius Episcopus dixit: Fratris & coepiscopi nostri dignę suggestioni respondere nō immoremur. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Quisquis presbyter, inconsulto Episcopo, agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo contrarius existit.

Masclianitanus. * Mazulitanus.

10 Felix Episcopus * Selemselitanus dixit: Etiàm hoc adijcio secundùm statuta veterum conciliorum, vt si quis Episcopus (quod non opinamur) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas, non posse plurimos congregare, ne in crimine remaneat, à duodecim Episcopis audiatur, & à sex presbyteris, & à tribus diaconibus cum proprio suo Episcopo. Geneclius Episcopus dixit: Quid ad hoc dicit sanctitas vestra? Ab vniuersis Episcopis dictum est, A nobis veterum statuta debere seruari.

* Selabitanus. 15 q. 7. Felix 3. q. 8. Suggero secundùm sta.

11 Victor Episcopus * Abderitanus dixit: Roboranda est Ecclesiastica disciplina, nè quisquam Episcoporum alterius plebes, vel diœcesim sua importunitate pulsare debeat. Qui hoc facere tentauerit, quemadmodùm coërcendus est? Genedius Episcopus dixit: Et lex sancta prohibet, & ipsa veritas definit, nō debere quenquam aliena concupiscere. Proindè, quid etiàm vobis omnibus placeat, propria voce signate. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet, secùdùm diuinæ legis & sancti Euangelij authoritatem, vt nemo nostrûm alienos limites transgrediatur.

* Abziritanus. * Abzuritanus.

Exo. 20. c Deut. 5. c & 7. d Deut. 19. d & 27. c Prou. 22. d Matth. 5.

12 Numidius Episcopus * Massylitanus dixit: Alij Episcopi vsurpatione quadam existimant, contempto primate cuiuslibet prouinciæ suæ, ad desiderium populi, Episcopū ordinare, sine literis ad se primæ cathedræ manantibus, neque posteà acceptis. Quid de hoc statuet sanctitas vestra? Genedius Episcopus dixit: Quoniam communis est honorificentia, quæ vnicuiq; seruari oportet, id ipsum fraternitati vestræ conuenit pronunciare. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet omnibus, vt inconsulto primate cuiuslibet prouinciæ, tam facilè nemo præsumat, licèt cum multis Episcopis, in quocunque loco sine eius (vt dictum est) præcepto Episcopum ordinare. Si autè necessitas fuerit, tres Episcopi, in quocunque loco sint, cum primatis præcepto ordinare debeant Episcopum.

* Masclianitanus. * Mazulitanus.

Dist. 31. Placet omnibus.

13 Genedius Episcopus dixit: omnia ergò, quæ à vestro cœtu gloriosissimo statuta sunt, placet ab omnibus custodiri? Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet placet, vt custodiantur ab omnibus. Genedius Episcopus dixit: Si (quod non opinamur) ab aliquo fuerint violata, quid statutis, quod fieri debeat? Ab vniuersis Episcopis dictum est: Qui contra suam professionem vel subscriptionem venerit, ipse se ab hoc cœtu separabit. Genedius Episcopus dixit: Gratulemur, Domino nostro præstante, quòd pro statu Ecclesiæ catholicæ cuncta nos salubri consilio seruanda decreuimus. Et ideò, quæ ab omnibus sunt dicta, propria debemus subscriptione firmare. Ab vniuersis Episcopis dictum est, Fiat fiat. Et subscripserunt.

Explicit concilium Carthaginense secundum.

CONCI-

CONCILIVM CARTHAGINENSE TERTIVM,

Circa tempora Siricij Papæ, Probatum à Leone IIII. d.20.Cap.de libellis.

CAPITVLA CONCILII Carthaginensis tertij.

CÆSARIO & Attico viris clarissimis cōsulibus,* Kalend. Septembris, Carthagine in secretario Basilicæ Restitutæ, quum Aurelius episcopus vnà cū episcopis consedisset, adstantibus etiàm diaconibus, cōstituta sunt hæc, quæ in præsenti concilio definita sunt.

Capitulum primum.

A.D. 397.
* sub die Iduū Augustarum

Placuit ergo in principio propter errorem, qui sæpè solet oboriri, vt omnes Aphricanæ prouinciæ Episcopi, obseruationem paschalem

paſchalem ab Eccleſia Carthaginenſi curent accipere.

2 Similiter placuit, vt propter cauſas Eccleſiaſticas, quæ ad perniciem plebium ſæpè veteraſcunt, ſingulis quibuſq; annis concilium conuocetur. Ad quod omnes prouinciæ quę primas ſedes habent, de concilijs ſuis ternos legatos mittant, vt & minùs inuidioſi, minusq́ue hoſpitibus ſumptuoſi conuentûs plena poſſit eſſe authoritas. De Tripoli autem, propter inopiam Epiſcoporum, vnus Epiſcopus veniat.

Diſt. 38. Placuit, vt ordinād. 3 Item placuit, vt ordinandis Epiſcopis vel clericis, priùs ab ordinatoribus ſuis decreta conciliorum auribus eorum inculcētur, nè ſe aliquid contra ſtatuta concilij feciſſe aſſerant.

Diſt. 7 Placuit, vt ante annos 25 Et 20. q. 1. placuit, vt ſuprà. 4 Item placuit, vt ante vigintiquinque annos ætatis, nec diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur. Et vt lectores populum non ſalutent.

Hoc capitulum in vetuſtis quibuſdam codicibus ſic habetur: Item placuit, vt lectores populū non ſalutent, & vt ante 25. annos nec clerici ordinentur, niſi primùm diuinis ſcriptis inſtructi, vel ab infantia eruditi, propter fidei profeſſionem vel aſſertionem.

5 Item placuit, vt etiàm per ſolenniſſimos paſchales dies ſacramentum catechumenis nō detur, niſi ſolitum ſal: quia ſi fideles per illos dies ſacramentum non mutuant, nec catechumenis oportet mutari.

Matt. 26. c 6 Item placuit, vt corporibus defunctorum Euchariſtia non detur. Dictum eſt enim à Domino, Accipite & edite. Cadauera autem nec accipere poſſunt, nec edere. Cauendum eſt etiàm, nè mortuos baptizari poſſe fratrū infirmitas credat, cùm Euchariſtiam mortuis non dari animaduerterit.

4. q. 5. Quiſquis 7 Aurelius Epiſcopus dixit: Quiſquis epiſcoporum accuſatur, ad primatem prouinciæ ipſius cauſam deferat accuſator. Nec à communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam primatis literis euocatus, minimè occurrerit, hoc eſt, intra ſpatium menſis, ex ea die, qua eum literas accepiſſe conſtiterit. Quòd ſi aliquas veras neceſſitatis cauſas probauerit, quibus eum occurrere non potuiſſe manifeſtum ſit, cauſæ ſuæ dicendæ intra alterum menſem, integram habeat facultatem. Verùm poſt menſem ſecundum tam diù non communicet, donèc purgetur. Sin autem nec ad concilium vniuerſale anniuerſarium occurrere voluerit, vt vel ibi cauſa eius terminetur, ipſe in ſe damnationis ſuæ ſententiam dixiſſe iudicetur. Tempore ſanè quo non communicat, nec in ſua plebe communicet. Accuſator autem eius nunquàm diebus cauſæ dicendæ defuerit, à communione non remoueatur. Si verò aliquandò defuerit, ſubtrahens ſe, reſtituto in communionem Epiſcopo, ipſe remoueatur, ità tamen, vt nec ipſi adimatur facultas cauſæ peragendæ, ſi ſe ad diem occurrere nō noluiſſe, ſed non potuiſſe, probauerit. Illud verò placuit, vt cùm agere cœperit in Epiſcoporum iudicio, ſi fuerit accuſatoris perſona culpabilis, ad accuſandum vel agendum non admittatur, niſi proprias cauſas, non tamen Eccleſiaſticas, dicere voluerit. 4. q. 6. Illud verò placuit.

8 Si autem presbyteri vel diaconi fuerint accuſati, adiuncto ſibi ex vicinis locis legitimo numero collegarum, id eſt, in presbyteri nomine quinque, in diaconi duobus, Epiſcopi ipſorum cauſas diſcutiant, eadem dierū & dilationum & à communione remotionū, & diſcuſſione perſonarum, inter accuſatores, & eos qui accuſantur, forma ſeruata. Reliquorum autem cauſas, etiàm ſolus Epiſcopus loci agnoſcat & finiat. 15. q. 7. Si autē presbyteri vel diac.

9 Item placuit, vt quiſquis Epiſcoporum, presbyterorum, & diaconorum ſeu clericorum, cùm in Eccleſia ei crimen fuerit intentatum, vel ciuilis cauſa fuerit commota, ſi relicto Eccleſiaſtico iudicio, publicis iudicijs purgari voluerit, etiàm ſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat, & hoc in criminali iudicio. In ciuili verò perdat, quod euicit, ſi locum ſuum obtinere voluerit. Cui enim ad eligendos iudices vndique patet authoritas, ipſe ſe indignum fraterno conſortio iudicat, qui de vniuerſa Eccleſia malè ſentiendo, de iudicio ſeculari poſcit auxilium, cùm priuatorum Chriſtianorum cauſas Apoſtolus ad Eccleſiam deferri, atque ibì determinari præcipiat. 11. q. 1. Placuit, vt qſquis epiſcoporū. 1. Cor. 6. a

10 Hoc etiàm placuit, vt ſi à quibuſcunq; iudicibus eccleſiaſticis, ad alios iudices Eccleſiaſticos, vbì eſt maior authoritas, fuerit prouocatum, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi conuinci non potuerint, vel inimico animo iudicâſſe, vel aliqua cupiditate, aut gratia deprauati. Sanè ſi ex conſenſu partium iudices electi fuerint, etiàm à pauciore numero, quàm conſtitutum eſt, non liceat prouocari. 2. q. 6. Placuit. 2. q. 6. Sanè ſi

11 Vt filij epiſcoporum vel clericorum, ſpectacula ſecularia non exhibeant, ſed nec ſpectent, quandoquidem a ſpectaculo & omnes laici prohibeantur. Semper enim Chriſtianis omnibus hoc interdictum eſt, vt vbi blaſphemi ſunt, non accedant.

12 Item placuit, vt filij vel filiæ epiſcoporum, vel quorumlibet clericorum, gentibus vel hæreticis aut ſchiſmaticis matrimonio nō iungantur.

13 Vt Epiſcopi vel clerici, in eos qui catholici Chriſtiani non ſunt, etiam ſi conſanguinei fuerint, nec per donationes nec per teſtamentum rerum ſuarum aliquid conferant.

14 Vt epiſcopi vel clerici ſuos filios à ſua poteſtate per emancipationem exire non ſinant, niſi de moribus eorum fuerit & ætate ſecuri, vt poſſint ad eos iam propria pertinere peccata.

15 Item placuit, ut epiſcopi & presbyteri & diaco- 21. q. 3. placuit, vt epī

diaconi vel clerici, non sint conductores, neque procuratores, neque vllo turpi vel inhonesto negocio victum quærant: quia respicere debent scriptum esse, (Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus. 2.Tim. 2.

Idem cap. 15. sic in vetustis quibusdam libris legitur: Vt episcopi, presbyteri & diacones non sint conductores aut procuratores priuatorum, neque vllo negocio tali victū quærant, quo eos peregrinari vel ab ecclesiasticis officijs auocari, necesse sit.

14. q6. 4. Null^9 clericorum. 16 Vt nullus clericorum ampliùs recipiat, quàm cuiquam accommodauerit: si pecuniā, accipiat: speciem eandem, quantam dederit, accipiat: & quicquid aliud tantum, quantum dederit, accipiat.

Dist. 81. cū omnibus omnino. 17 Vt cum omnibus omninò clericis extraneæ fœminę non cohabitent, sed solæ matres, auiæ, materteræ, amitæ, sorores, & filiæ fratrum aut sororum, & quæcunque ex familia, domestica necessitate, etiàm antequàm ordinarentur, iam cum eis habitabant, vel si filij eorum, iam ordinatis parentibus, vxores acceperint, aut seruis non habentibus in domo, quas ducant, aliundè ducere necessitas fuerit.

18 Vt Episcopi, presbyteri & diaconi non ordinentur, priusquàm omnes qui sunt in domo eorum, Christianos catholicos fecerint.

Dist. 23. Lectores cùm ad. 19 Placuit, vt lectores, cùm ad annos pubertatis venerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.

Hoc 19. cap. vetusti codices sic habent: vt lectores vsq; ad annos pubertatis legant, deincèps aūt, nisi vxores, custodita pudicitia, duxerint, aut continentiam professi fuerint, legere non sinantur.

7. q. 1. Placuit, vt a nullo. 20 Placuit, vt à nullo Episcopo vsurpentur plebes alienę, nec aliquis Episcoporum supergrediatur in diœcesi suum collegam.

Dist. 71. Clericum alienum nisi. 21 Vt clericum alienum, nisi concedente eius Episcopo, nemo audeat vel retinere, vel promouere in ecclesia sibi credita. Clericorum autem nomen etiàm lectores, & psalmistæ, & ostiarij retinent.

Dist. 24. Null^9 clericorum. 22 Vt nullus ordinetur clericus, nisi probatus vel Episcoporum examine, vel populi testimonio.

23 Vt nemo in precibus vel patrem pro filio, vel filium pro patre nominet. Et cùm altari assistitur, semper ad patrē dirigatur oratio. Et quicunque sibi preces aliundè describit, non eis vtatur, nisi priùs eas cum instructioribus fratribus contulerit.

De cons. dist. 2. in sacramēt. 24 Vt in sacramentis corporis & sanguinis Domini, nihil ampliùs offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aquæ mixtum. Nec ampliùs in sacrificijs offeratur, quàm de vuis & frumentis.

Hoc cap. 24. in vetustis codicibus ità habetur: Vt in sacramentis corporis & sanguinis Domini, nihil ampliùs offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aqua mixtum. Primitiæ verò, seu mel & lac, quod vno die solennissimo pro infantis mysterio solet offerri, quamuis in altari offeratur, suam tamen habent propriam benedictionem, vt à sacramento Dominici corporis aut sanguinis distinguantur: nec ampliùs de primitijs offeratur, quàm de vuis & frumentis.

25 Vt clerici vel continentes, ad viduas vel virgines, nisi iussu vel permissu Episcoporū aut presbyterorum, non accedant. Et hoc non soli faciant, sed cum clericis, vel cum his, cum quibus Episcopus iusserit vel presbyter. Nec ipsi Episcopi aut presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi fœminas, nisi aut clerici præsentes sint, aut graues aliqui Christiani. Dist. 81. Clerici vel cōtinent.

26 Vt primæ sedis Episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus. Dist. 99. Primę sedis episcopus.

27 Vt clerici, edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi. Dist. 44. Clerici edendi vel bibendi.

28 Item placuit, vt Episcopi trans mare nō proficiscantur, nisi consulto primæ sedis Episcopo suæ cuiusque prouinciæ, vt ab eo præcipuè possint sumere formatam: Hinc etiàm dirigendæ literæ concilij ad transmarinos Episcopos.

29 Vt sacramenta altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur. Nam si aliquorū, pomeridiano tempore defunctorum, siue Episcoporū seu clericorum, siue cæterorum, commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi qui faciunt, iam pransi inueniantur. De cons. dist. 1. Sacramenta altaris.

30 Vt nulli Episcopi vel clerici in ecclesia conuiuentur, nisi fortè transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiantur. Populi etiàm ab huiusmodi conuiuijs, quantùm fieri potest, prohibeantur. Dist. 42. Nulli epi in ec.

31 Vt pœnitentibus secundùm peccatorū differentiam, Episcopi arbitrio, pœnitentiæ tempora decernantur. 16. q. 7. Pœnitētibus secūdùm.

32 Vt presbyter, inconsulto Episcopo, non reconciliet pœnitentem, nisi absente Episcopo & necessitate cogente. Cuiuscunque autem pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod vniuersa ecclesia nouerit, ante absidem manus ei imponatur. 26. q. 6. Presbyter inconsulto episcopo.

33 Vt virgines sacræ, cùm parentibus, à quibus custodiebantur, priuatæ fuerint, Episcopi prouidentia, vel presbyteri, vbi Episcopus absens est, in monasterio virginum, vel grauioribus fœminis commendentur, vt simul habitantes, inuicèm se custodiant, ne passim vagantes, ecclesiæ lædant existimationem.

34 Vt ægrotātes, si ꝓ se respondere nō possunt, cùm voluntatis eorum testimoniū hi qui sui sunt, periculo ꝓprio dixerint, baptizentur. De cons. dist. 4. Aegrotātes.

35 Vt scenicis atque histrionibus, cæterisque huiusmodi personis vel apostaticis, cōuersis vel reuersis ad Dominum, gratia vel reconciliatio non negetur. De cons. dist. 2. Scenicis atq;

16.q.6. Presbyter inconsulto episcopo. 36 Ut presbyter inconsulto episcopo, virgines non consecret, chrisma verò nunquàm conficiat.

37 Ut clerici in aliena ciuitate non immorentur, nisi causas eorum iustas episcopus loci vel presbyteri locorum peruiderint.

* Capsensi

De cõse. di.4. Non licet fieri.

38 Illud autem suggerimus, mandatum nobis, quod etiàm in * Capuensi plenaria synodo videtur statutum, non liceat fieri rebaptizationes, & reordinationes, vel translationes episcoporum. Nam Cresconius Villeregiensis episcopus, plebe sua derelicta, Tubuniensem inuasit ecclesiam, & vsque hodiè cõmonitus, secundùm quod statutum fuerat, relinquere eandem, quam inuaserat plebem, cõtempsit. Aduersùs istum, quæ pronunciata fuerant, confirmata quidem audiuimus: sed petimus, secundùm quod nobis mandatũ est, vt dignemini dare fiduciam, quo iam, necessitate ipsa cogente, liberum sit nobis, rectorem prouinciæ, secundùm statuta gloriosissimorum principum, aduersùs illum adire, vt qui miti admonitioni sanctitatis vestræ acquiescere noluit & emendare illicitum, authoritate iudiciaria protinuùs excludat. Aurelius episcopus dixit: Seruata forma disciplinę, nõ æstimabit appetitus, si à vestra charitate modestè conuentus, recedere detrectauerit, cùm fuerit suo contemptu & contumacia faciente, etiàm authoritate iudiciaria conuentus. Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt: Hoc enim omnibus placet. Ab vniuersis episcopis dictum est: Iustum est, Placet.

11.q.1. Petimus

19 Honoratus & Vrbanus episcopi dixerũt Et illud nobis mandatum est, vt quia proximè fratres nostri Numidiæ duo episcopi, ordinare præsumpserunt pontificem, non nisi à duodecim censeatis episcoporum celebrari ordinationes. Aurelius episcopus dixit: Forma antiqua seruabitur, vt non minùs quàm tres sufficiant, qui fuerint destinati ad episcopũ ordinandum, propterea quia & in Tripoli fortè & Arzuge interiacere videtur Barbaræ gentes. Nam in Tripoli (vt asseritur) episcopi sunt quinque tantummodò, & possunt fortè de ipso numero vel duo, necessitate aliqua occupari. Difficile est enim, vt de quolibet numero omnes possint occurrere. Nunquid debet hoc ipsum impedimento esse ecclesiasticæ vtilitati? Nam & in hac ecclesia, ad quam dignata est sanctitas vestra conuenire, crebrò ac penè per diem Dominicam ordinãdos habemus. Nunquidnam frequenter duodecim vel decem, vel multò minus aduccere possum episcopos? Sed facile est mihi, duos adiungere meæ paruitati episcopos vicinos. Quapropter cernit mecum charitas vestra, hoc ipsum obseruari non posse.

Dist.59. Illud statuendum est.

40 Sed illud est statuendum, vt quandò ad eligendum episcopum conuenerimus, si qua contradictio fuerit oborta, (quia talia tractata sunt apud nos) non præsumant ad purgandum eum, qui ordinandus est, tres iam, sed postulentur ad numerum supradictorũ, vnus vel duo & in eadem plebe, cui ordinandus est, discutiatur primò personæ contradicentiũ: postremò illa etiàm, quæ obijciuntur, pertractentur. Et cùm purgatus fuerit, sub conspectu publico, ità demùm ordinetur. Si hoc cum vestræ sanctitatis animo concordat, roboretur vestræ dignitatis responsione. Ab vniuersis episcopis dictum est: Placet satis.

41 Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt: Quoniam de * concilio quædam tractata noscuntur, adijcimus etiàm, de die paschæ nobis esse mandatum, vt de ecclesia semper Carthaginensi (sicut prædictum est) instruamur, & non sub angusto temporis spatio. Aurelius episcopus dixit: Si sanctitati vestræ videtur, (quoniam nos spopondisse iam superiùs meminimus) vt singulis quibusquè annis ad tractandum conueniamus, & cùm conuenerimus in vnum, tunc diuulgabitur sanctus paschæ dies per legatos, qui fuerunt in concilio. Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt: Nunc de præsenti cœtu petimus, vt literis prouinciam nostram de hac die informare dignemini. Aurelius episcopus dixit: Ità fiat necessè est.

* commonitorio nostro omnia tractata

Præsentis concilij cap. 2.

19.q.1. Multis conciliis hoc.

42 Epigonius episcopus dixit: Multis in concilijs hoc statutum est à cœtu sacerdotali, vt plebes, quæ in diœcesibus ab episcopis retinentur, quæ episcopum nunquàm habuerunt, non nisi cum voluntate eius episcopi, à quo tenentur proprios accipiant rectores, ide est, episcopos. At verò, quia nonnulli, quodam dominatu adepto, communionem fratrum abhorrent, vel certè, cùm eleuati fuerint, quasi in quadam arce tyrannicam ubi dominationem vindicant, quòd plerique stolidi aduersùs episcopos suos ceruices erigunt presbyteri, vel conuiuijs sibi * conciliantes plebem, vel certè persuasu maligno * & illicito eosdem velint sibi collocare rectores, quod quidem insigne mentis tuæ tenemus votum, frater religiose Aureli, quia hęc sæpè oppressisti, non curando tales * petitiones, sed propter eorum malos cogitatus, & prauè cõcinnata concilia hoc dico, non debere rectorem accipere eam plebem, quæ in diœcesi semper subiacuit, nec vnquàm proprium episcopum habuit. Quapropter, si vniuerso sanctissimo * concilio complacet hoc, quòd prosecutus sum, confirmetur. Aurelius episcopus dixit: Fratris & consacerdotis nostri prosecutioni non obsisto, sed hoc me & fecisse, & facturũ esse confiteor, circa eos sanè, qui fuerint concordes, non solùm circa Ecclesiam Carthaginensem; sed circa omne sacerdotale consortium.

* tumidi atque stolidi.

* vel illicito fauore

* petitores,

* cœtui,

43 Sunt enim plerique, conspirantes cum proprijs plebibus, quas decipiunt, vt dictum est, earum scalpentes aures, ad seducendum vitiosæ vitæ homines, vel certè inflati, & ab hoc consortio separati, qui putant propriæ plebi incumbandum, & nonnunquàm côue-

ti, ad

ti, ad concilium venire refugiunt & detrectant, sua fortè ne prodantur flagitia, metuentes. Dico, si placet, circa hos, non tantùm dioeceses non esse seruandas, verùm etiàm & de propria ecclesia, quæ illis malè fauerit, omninò adnitendum, vt etiàm authoritate publica reijciantur, atque ab ipsis principalibus cathedris remoueantur. Oportet enim, vt qui vniuersis fratribus ac toti cōcilio inhæserit, non solùm sua iure integro, sed & dioeceses possideat. At verò, qui sibimet putant plebes suas sufficere, fraterna dilectione cōtēpta, nec tantùm dioeceses amittant, sed (vt dixi) etiàm proprijs publica careant authoritate, vt rebelles. Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt: Summa prouisio sanctitatis tuæ vohæsit mentibus singulorum, & puto, omnium responsione, ea quæ prosequi digna tus es, probanda. Vniuersi episcopi dixerunt: Placet placet.

44 Epigonius Episcopus dixit: In multis concilijs hoc statuum est, etiàm nunc hoc confirmandum est vestra prouidentia, fratres beatissimi, vt clericum alienum nullus sibi præripiat episcopus, præter eius arbitrium, cuius fuerit clericus. Dico autem Iulianum, qui ingratus est Dei beneficijs, per meam paruitatem in se collatis, ità temerarium & audacem extitisse, vt cum qui à me baptizatus est, cùm esset puer egenussimus, milli ab eodem condemnatum, cumq; multis annis a me aleretur, atque incresceret, hunc, vt dixi, baptizatum in ecclesia mea, per manum paruitatis meæ, constat, (idem in dioecesi Mapalensi lector esse coeperat, immò annis fermè duobus legerant) nescio quo contemptu humilitatis meæ, idem Iulianus arripuit * quem dicit, quasi proprium ciuem sui loci * Vzaritani, me inconsulto, vsurpare: nam & diaconum illum ordinauit: hoc si liceat, pateat hęc licētia à vobis, beatissimi fratres: sin minùs, tam impudens cohibeatur, nec se misceat communioni cuiusquam. Numidius episcopus dixit: Si non postulata, neque consulta tua dignatione, id videatur fecisse Iulianus, iudicamus omnes iniquè factum atque indignè. Quapropter nisi idem Iulianus correxerit errorem suum, & cum satisfactione eūdem clericum, quem fuit ausus ordinare, reuocauerit tuæ plebi, contra statuta concilij faciens, contumaciæ suæ, separatus à nobis excipiet iudicium. Epigonius episcopus dixit: Aetate pater, & ipsa promotione antiquissimus, vt laudabilis, frater & collega noster Victor, vult hanc petitionem generalem omnibus effici.

for. * aufus eam quasi
* Vssaritani, * Vassianitani,
* Nazaritani,

45 Aurelius episcopus dixit: Sermonem meum admittite fratres. Contingit nonnunquàm, vt postulentur ab ecclesijs quæ præpositis egent, vel episcopis, vel presbyteris: & tamen memor statutorum, id sequor, vt conueniam episcopum eius, atque ei inculcem, quòd eius clericus à qualibet ecclesia postuletur. Sed fortè in hodierno non reluctati sunt, & nè quandò contingat, vt reluctentur, cùm fuerint a me in hac causa postulati, quem scitis multarum ecclesiarum & ordinandorū causam sustinere: Iustum est ergò, vt quemlibet consacerdotum conueniam, cum duobus è consortio nostro vel tribus testibus. Si verò indeuotus extiterit, quid censet charitas vestra faciendum? Ego * enim cunctarum ecclesiarum, dignatione Dei, vt scitis fratres, solicitudinem sustineo.

*Subintellige. Afri ex tàtùm, non mun di totius. 2. Cor. 11.

Numidius episcopus dixit: Fuit semper hæc licentia huic sedi, vndè vellet, & de cuius nomine fuisset conuentus, pro desiderio cuiusque ecclesiæ ordinare episcopum. Epigonius episcopus dixit: Bonitas sequestrat posibilitatem. Minus enim præsumis, frater. Et cùm te bonum & clementem omnibus reddis, (habes enim hoc in arbitrio) satis est vt satisfiat personæ vniuscuiusque episcopi in prima tantummodò conuentione. Si autem quodlibet huic sedi, vindicandum fuerit sibi arbitratus, necesse habes tu omnes ecclesias suffulcire. Vndè tibi non potestatem damus, sed tuam assignamus, vt liceat voluntati tuæ semper & tenere quem volens, vt præpositos plebibus vel ecclesijs constituas, qui postulati fuerint, & vndè voles. Posthumianus episcopus dixit: Deindè, qui vnum habuerit, nunquid debet illi ipse vnus presbyter auferri? Aurelius episcopus dixit: Sed episcopus vnus esse potest, per quem, dignatione diuina presbyteri multi constitui possunt: vnus autem episcopus, difficilè inuenitur constituendus. Quapropter si necessarium episcopatui quis habet presbyterum, & vnum (vt dixisti frater) habuerit, etiàm ipsum ad promotionem dare debebit. Posthumianus episcopus dixit: Ergò si habet alius abundantes clericos, debet mihi alia plebs subuenire. Aurelius episcopus dixit: Sanè, quomodò ecclesiæ alterius tu subueneris, persuadebitur illi, qui plures habet clericos vt vnum tibi ordinandum largiatur.

46 Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt. Audiuimus constitutum, vt dioeceses non mereantur episcopos accipere, nisi cum consensu eius, sub quo fuerint constitutæ. Sed in prouincia nostra, cùm aliqui fortè in dioecesi (concedente eo episcopo, in cuius potestate fuerant constitutæ) ordinati sunt episcopi, etiàm dioeceses sibi vindicant. Hoc & corrigi charitatis vestræ iudicio, & inhiberi decæterò debet. Epigonius episcopus dixit: Singulis episcopijs seruatum est, quod decebat, vt ex massa dioecesium nulla caperetur, vt proprium episcopum habuisset, nisi ipse consensum adhibuisset concedendi. Sufficiat enim si * consenserit, vt eadem dioecesis permissa, proprium tantùm episcopum habeat, & cæteras sibi non vindicet dioeceses, quæ exempta de fasce multarum, sola meruit honorem episcopatûs suscipere. Aurelius

lius Episcopus dixit: Non dubito charitati vestræ omnium placere, eum, qui in diœcesi, concedente Episcopo, qui matricem tenuit, solam eandem retinere plebem, in qua fuit ordinatus.

47 Item placuit, vt præter scripturas canonicas, nihil in ecclesia legatur, sub nomine diuinarum scripturarum. Sunt autem canonicæ scripturæ, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, IESV Naue, Iudicium, Ruth, Regnorum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Iob, Psalterium Dauidicum, Salomonis libri quinque, Libri duodecim prophetarum, Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Tobias, Iudith, Hester, Esdræ libri duo, Machabæorum libri duo. Noui autem testamenti, Euangeliorum libri quatuor, Actuum Apostolorum liber vnus, Pauli Apostoli epistolæ tredecim, Eiusdem ad Hebræos vna, Petri apostoli duæ, Ioannis apostoli tres, Iudæ apostoli vna, & Iacobi vna, Apocalypsis Ioannis liber vnus.

Quidã vetustus codex sic habet. De confirmando isto canone transmarina Ecclesia consulatur.

Hoc etiàm fratri & consacerdoti nostro Bonifacio, vel alijs earum partium Episcopis, pro confirmando isto canone, innotescat, quia à patribus ista accepimus in ecclesia legenda. Liceat etiàm legi passiones martyrum, cùm anniuersarij dies eorum celebrantur.

Licèt istud cap. 47. in præsenti exemplari, tãquàm aliquod huius concilij capitulum habeatur: in alijs tamen certis conciliorum libris dicitur esse Carthaginensis concilij xxiiij. capitulum, celebrati post consultatum Honorij duodecimum, & Theodosij octauum. quorum annus currit sub Bonifacio Papa.

1. q. 4. Placuit vt de infantib'. 48. De Donatistis placuit, vt consulamus fratres & consacerdotes nostros Siricium & Simplicianum, de solis infantibus, qui baptizantur penès eosdem, nè quod suo non fecerunt iudicio, cùm ad ecclesiam DEI salubri proposito fuerint conuersi, parentum illos error impediat, * nè prouehantur sacri altaris ministri. Quibus insertis, Honoratus & Vrbanus Episcopi legati prouinciæ Mauritaniæ Sitifensis, dixerunt: Iam dudùm, cùm apud sanctitatem vestram allegaremus scripta, dilati sumus, ea cõtemplatione, quòd fratres nostri aduenire possent de Numidia legati: sed quia non pauci dies sunt, quibus expectati, minimè venerunt, vltra prætermittere, quæ nobis mandata sunt à nostris coepiscopis, non oportet: atque ideò, fratres, suggestionem nostram libenter admittite: De fide enim Niceni tractatûs audiuimus. Verùm & de sacrificijs inhibendis post prandium, vt à ieiunis, sicut dignum est, offerantur, & tunc & nunc confirmatum est.

* quò nã prouehantur.

12. q. 3. Placuit vt episcopi. 49 Placuit, vt Episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicunque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore episcopatûs vel clericatûs sui, agros vel quæcunque prædia nomine suo comparant, tamquàm rerum dominicarum inuasionis crimine teneantur obnoxij, nisi admoniti, ecclesiæ eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis propriè aliquid liberalitate alicuius, vel successione cognationis * obuenerit, faciant indè quod eorum proposito congruit. Quòd si à suo proposito retrorsùm exorbitauerint, honore ecclesiastico indigni, tamquàm reprobi, iudicentur.

50 Aurelius Episcopus dixit: Quoniam igitur vniuersa arbitror fuisse tractata, si omnia cum animo vestro conuenerunt, sermone vestro cuncta roborate. Vniuersi Episcopi dixerunt: Omnibus hæc placuerunt, & hæc nostra subscriptione firmamus. Et subscripserunt: Aurelius Episcopus ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & relecto subscripsi. Epigonius Episcopus Bullen̄ regionis, subscripsi. Augustinus Episcopus plebis Hipponę Regiensis, subscripsi. Similiter & omnes Episcopi, quadragintaquatuor numero, subscripserunt.

§ Concilij tertij Carthaginensis finis.

CAPITVLA NVMERO QVINQVE, ex Gratiano & aliàs desumpta, quę scribuntur esse vel alicuius concilij Carthaginensis, vel Africani: veruntamen non satis certum est, an sint concilij primi, vel secundi, vel tertij &c.

PRIMVM.

Non est aliquid exigendum ab his, qui infantes suos ad baptizandum adducunt.

Placuit vt vnusquisque Episcopus per ecclesias suas hoc faciat, vt hi, qui infantes suos ad baptismum offerunt, si quid voluntariè pro suo voto offerunt, ab eis suscipiatur. Si verò per necessitatem paupertatis, aliquid non habeat quod offerant, nullum eis pignus violenter * trahatur à clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios suos à baptismo retrahunt. Quidam verò, dum differuntur, si sinè gratia baptismi de hac vita recesserint, necesse est vt ab illis eorum perditio requiratur, quorum spolia pertimescentes, à baptismi gratia se subtraxerunt. 1. q. 1. Placuit vt vnusquisq. * abstrahat

SECVNDVM.

Ecclesiasticarum rerum precarię, qualiter fieri debeant.

De precarijs, quæ à rectoribus ecclesiarũ irrationabiliter fiebant, suosque successores pœna graui obligabant, vt facta ipsorum nequiuissent dissoluere, præcipimus, vt nemo successor in antecessoris sui pœna sit obligatus, sed suæ prouidentiæ sit concessum, vt si antecessor eius res ecclesiæ irrationabiliter distribuit, ab eo ad ius ecclesiæ eiusdem reuocentur. 10. q. 2. De precarijs, quę a

TERTIVM.

De his, qui clericum falso crimine impetunt.

Si quis Episcopum, aut presbyterum, vel diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nisi in fine dandam ei cõmunionem. 2. q. 3. Si quis episcopum. sub Dama si nomine

QVAR-

QVARTVM.

Ex codice sexdecim librorum, lib. 2. cap. 3c.

De clericis scurribus.

Si quis clericus aut monachus verba scurrilia, ioculatoria risúmque mouentia loquitur, acerrimè corripiatur.

QVINTVM.

Ex eodem codice, libro 15. cap. 4.

De præuaricatoribus diuinarum legum.

Vt laici contemptores canonum, excommunicentur: clerici honore priuentur.

CANONES CONCILII CARTHAGINENSIS,

Habiti sub die Iduum Augustarum, circa tempora Siricicij papę, Attico & Cæsario consulibus, & epistola Aurelij & Muzoni ad episcopos.

Huius concilij sub anno 417. Marianus Scotus mentionem facit, dicens: Cæsario & Attico consulibus, Concilium Carthaginis, vbi Hipponensis concilij statuta firmantur & inseruntur. at non satis constat, pars ne sit tertij Carthag. statim habiti, an per se aliud nouum. certè præsens titulus innuere videtur, esse aliud à superiori: qui verò mox sequitur post habitam hic Nicenæ fidei professionem, superiori coniungit.

DILECTISSIMIS fratribus & coepiscopis diuersarum prouinciarum, Numidiæ, Mauritaniæ, vtriusquè Tripolis, & prouinciæ procōsularis, Aurelius, Muzonius, & cæteri episcopi. Ecclesiasticę vtilitatis causa, dū in Carthagineñ vrbe cōueuiremus in vnū, à plerisq; suggestū est, ea quæ in cōcilio Hipponēsi iamdudum maturata sunt, & legitimè ad corrigendā disciplinam salubriter gesta & statuta noscunt, effrenata temeritate quosdam minimè custodire. Ad huiusmodi verò excusandos excessus, illud ab aliquibus prætendit, quòd ea, quæ iamdudùm legibus statuta sunt ignorantes prætermiserint. Ob quam rem, hæc communi concilio per vniuersam prouinciam Bizacenam, in notitiam cunctis deducenda censuimus, vt in his, quisquis decærerò temerator extiterit, sciat se status sui operatum fuisse iacturam. Breuem verò statutorum (in quo omnia videntur esse complexa, & quædam diligentiùs custodita) huic epistolæ subdi fecimus, vt compendio (quæ decreta sunt) recensentes, solicitiùs obseruare curemus. Optamus vos, fratres, in DEO semper benè valere, & nostri memores esse. & Manu senis Muzonij: Optamus vos, fratres, beatos semper in Deo gaudere, & nostri memores.

STATVTA CONCILII HIPponensis breuiata, & quædam eorum in concilio Carthagineñ. cum Byzacenis episcopis collata, & diligentiùs pertractata, hæc sunt:

NICENI CONCILII PROFESsio & fides, recitata & confirmata est, quæ ita se habet:

Sequens fidei Nicenæ professio, alium interpretem sapit, quam superius habita: præterquam quòd nonnulla addita aut adempta esse liquido constat.

CREDIMVS in vnū DEVM, patrē omnipotentem, visibilium & inuisibilium factorem. Et in vnum Dominum nostrū Iesum Christum, filium Dei, natum de patre vnigenitum, homousion, hoc est, de substantia patris, Deū de DEO, lumē de lumine, Deū verum de Deo vero, natum, nō factum, vnius substantiæ cum patre, per quem omnia facta sunt, siue quæ in cælo, siue quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostrā salutem descendit. Incarnatus est, homo factus est per virginem. Passus est, & resurrexit tertia die. Ascendit in cælum, venturus iudicare viuos & mortuos. Et in spiritum sanctū. Eos autem qui dicunt, Erat quandò non erat, & priusquàm nasceretur, non erat: &, quia ex vllis non extantibus factus est, aut ex alia substantia, dicentes mutabilem & conuertibilem filium Dei, hos anathematizat catholica Ecclesia, & apostolica disciplina.

CONCILII HIPPONEN. abbreuiationes, factæ in concilio Carthagineñ.* iij.

1 Placuit etiàm, propter errorem, qui sæpè solet oboriri, vt omnes Aphricanæ prouinciç obseruationem diei paschalis ab ecclesia Carthagineñ. curent accipere. Ponitur hæc constitutio Carthag. 3. supra habito, c. 1. & 41.

2 Vt lectores populum non salutent. Ibidèm, cap. 3.

3 Vt clerici instructi promoueantur. Ibid. c.4.

4 Vt sacramēta cathecumenis non dentur. Ibid. c. 5

5 Corporibus defunctis eucharistia nō det. Ibid. c. 6.

6 Vt per singulos annos concilium conuocetur. Ibid. c. 2.

7 Si episcopus accusatus fuerit, ad primatē prouinciæ causam suam referat. Ibid. c. 7.

8 Episcopus accusatus, si ad cōcilium anniuersarium non venerit, sententiam dānationis suæ tulisse iudicetur. Ibid. c. 7.

9 Presbyter, si accusatus fuerit, cum quinq; collegis ex vicinis Episcopis, cā sua discutiatur, Diaconus cum duobus. Ibid. c. 8.

11 Episcopo aut clerico si fuerit crimen institutum. Ibid. c. 9

12 Vt iudices ecclesiastici ad alios iudices causam non prouocent. Ibid. c. 10

13 Vt filij clericorum spectacula non exhibeant. Ibid. c. 11.

14 Vt filij Episcoporum hæreticis non coniungantur. Ibid. c. 12.

15 Vt episcopi & clerici filios suos non eijciant. Ibid. c. 14.

16 Vt episcopi, & clerici nihil conferant rerum suarum, nisi catholicis. Ibid. c. 13

17 Episcopus, presbyter, aut diaconus non Ibid. c. 15.

sint

sint conductores.
Ibid.c.17. 18 Vt clerici cum extraneis fœminis nõ habitent.
Ibid.c.18. 19 De sacris gradibus.
Ibid.c.19. 20 De lectoribus.
Ibid.c.21. 21 Vt clericum alienum nemo retineat.
Ibid.c.22 22 Vt clericus nõ ordinetur, antequàm probatus sit.
Ibid.c.23 23 Vt in precibus, nec pater pro filio, nec filius pro patre nominetur.
Ibid.c.18. 24 Vt nullus clericus ampliùs accipiat, quàm dedit.
Ibid.c 24 25 In sacramentis aliud nõ offeratur, quàm panis, & vinum aqua mixtum.
Ibid.c.25 26 Vt episcopi, presbyteri, aut clerici, ad viduas vel virgines soli non accedant.
Ibid.c.26 27 Vt primæ sedis Episcopus princeps sacerdotum non appelletur.
Ibid.c.27 28 Clerici in tabernis nec manducent, nec bibant.
Ibid.c.28 29 Vt episcopus trans mare nõ proficiscatur.
Ibid.c.29 30 Vt à ieiunis altaris sacraméta celebrẽtur.
Ibid c.30 31 Vt in Ecclesia neq; Episcopus, vel clerici conuiuentur.
Ibid.c.32 32 Vt presbyter, inconsulto episcopo, nõ reconciliet pœnitentem.
Ibid.c.33 33 Vt virgines grauioribus fœminis comẽdentur.
Ibid.c.34 34 Vt ægrotantes baptizentur.
Ibid.c 35 35 Vt reuersis reconciliatio non negetur.
Ibid.c 36 36 Vt presbyter chrisma non conficiat.
Ibid.c.37 37 Vt in aliena ciuitate clerici non morẽtur.
Ibid.c.47 30 Scripturæ canonicæ in Ecclesia legendæ q̃ sint, & præter quas alia non legantur.
Ibid.c.39 39 Vt episcopus minùs quàm à tribus Episcopis non ordinetur.
In concilio Carthagi. 5.cap. 6. 40 De his qui in nullo testimonio se baptizatos nouerunt, vt baptizentur.
41 Vt Donatistæ in numero laicorum recipiantur.

SEQVITVR CAPITVLVM SEV STATVTVM.

Placuit etiàm, vt quia in præcedentibus concilijs statutum est, nè quis Donatistarum cum honore suo recipiatur à nobis, sed in numero laicorum: propter salutẽ, quæ nulli deneganda est, (tantùm autem inopiæ clericorum ordinandorum in Aphrica patiuntur Ecclesiæ, vt quædam loca omninò deserta sint) seruetur quidem in istis, quod iàm antea * creditũ est: sed exceptis his, quot aut non rebaptizasse constiterit, aut qui cum suis plebibus ad communionem catholicã transire voluerint. Sic enim scriptum est: Quod duobus si conuenerit Christianis, quicquid petierint, impetrabunt. Non oportet dubitari, quòd remoto scandalo dissensionis vniuersæ plebis, inuitatæ pacis compensatione & sacrificio charitatis, aboleantur, quæ maiorum suorum authoritatem sequentes, repetitione baptismi commiserunt. Matt. 18.

* traditũ

Sed hanc rẽ, placuit, non confirmari priùs, quàm exindè transmarina Ecclesia consulatur. Et alia manu: Aurelius Episcopus ecclesię Carthagineñ, placitis à nobis omnibus confirmatis, exceptis emancipationibus, de quibus consulendum censuimus, relectis & agnitis subscripsi. Muzonius Episcopus, placitis superiùs cõprehensis, emancipatione ad tractatum meliorem dilata, subnotaui, primæ sedis Episcopus prouinciæ Byzacenæ.

Victorianus Episcopus plebis * Mascilianeñ, subscripsi. † Massylien.

Lupianus Episcopus plebis * Tamugadeñ, subscripsi. † Thamudaden.

Ninus Epus plebis * Tubaltaneñ, subscripsi. † Thabaltaneñ.

Philologus Episcopus plebis Adrumentanæ, subscripsi.

Ferox Episcopus Macrieñ, subscripsi.

Hoc modo & omnes subscripserunt, qui huic concilio interfuerunt.

ADDITIO QVAEDAM SEV appendix ad concilium Hipponeñ immediatè præmissum.

Præsens verò concilium ordine suprascripto habebatur in quodam codice vetusto monasterij sancti Bauonis Flandriæ ciuitatis. Veruntamen canonum ipsius, titulis duntaxàt, omissis capitulis, hic scribantur, vitandæ prolixitatis gratia, quòd in concilio Carthaginen. 3. immediatè suprà habito, ferè omnia ad longum ponantur: Hic autem ad illa remittuntur.

Sciendum quoquè, concilium præsens ob certas causas non haberi sub numero aliquo, vt in ordine dicatur quartum vel quintum &c. nè fortè error committatur propter sequentia concilia eiusdem ciuitatis, quæ in exemplaribus potioribus sub numero assignantur. Idem sentiendum est de his, quæ immediatè sequuntur.

¶ *SEQVVNTVR HIC IN ALIIS quibusdam editionibus aliqua concilia in Carthagine celebrata, breuiter annotata, concernentia tempora Siricij Papæ, ex impresso conciliorum libro in ædibus Ioannis Schoffer, anno M.D.XXV. mense Aprili: sed eadem infrà habentur temporibus Bonifacij Papæ.*

CONCILIVM QVARTVM CARTHAGINENSE,

Habitum ab Epiſcopis 214, æra 436. Sub Siricio, vel Anaſtaſio qui hoc anno iniuit Pontificatus; & eſt Prouinciale probatum à Leone IIII.

Huic Concilio dicitur (diſt. 93. Diaconi ità ſe &c.) interfuiſſe Sozimus Papa per vicarios: quod putatur intelligendum de Concilio Carthaginenſi ſexto, in quo (vt habetur ibidem 2. & 3 capitulis) ipſius literæ, ſuis vicarijs ſeu legatis ad illud concilium datæ, coram Synodo lectæ.

TITVLI CANONVM CONCILII Carthagineñ. quarti.

PRO VNIVERSORVM CAPITVLOrum sequentium titulo vniuersali, ponebatur, tam in Gemblacen. cœnobij codice, quàm S. Bauonis in Gandauo, solùm istud:

STATVTA ECCLESIÆ ANTIQVA.

Anno Domini 398

VOVSTO Honorio quarto & Eutychiano consulibus, sexto Idus Nouēbris, cùm Aurelius Episcopus in Concilio vniuersali, Carthagine in secretario cum omnibus consacerdotibus suis consedisset, placuit cum eo cunctis, qui fuerunt in eadem sancta Synodo, constituere hæc, quæ ad ordines Ecclesiasticos canonicis sunt necessaria disciplinis. Ibi in principio constitutum est, qualis ordinari debeat Episcopus.

Capitulum I.

Qui Episcopus ordinandus est, anteà examinetur, si natura sit prudens, si docibilis, si moribus temperatus, si vita castus, si sobrius, si semper suis negocijs* cauens, si humilibus affabilis, si misericors, si literatus, si in lege Domini instructus, si in scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus: & ante omnia, si fidei documenta verbis simplicibus asserat, i. patrem & filium & Spiritumsanctum, vnum Deum esse cōfirmans, totamque Trinitatis deitatem coessentialem, & consubstantialem, & coæternalem, & coomnipotentem prædicans: si singulam quanque in Trinitate personā plenū Deum, & totas tres personas vnū Deum: si incarnationem diuinam non in patre, neque in Spiritusancto factam, sed in filio tantùm credat, vt qui erat in diuinitate DEI patris filius, ipse fieret in homine hominis matris filius, Deus verus ex patre, homo verus ex matre, carnem ex matris visceribus habēs, & animam humanam rationalem, simul in eo ambæ naturæ, id est, Deus & homo, vna persona, vnus filius, vnus Christus, vnus Dominus creator omniū quæ sunt, & author, & Dominus, & rector, cū patre & Spiritusancto, omnium creaturarū: qui passus sit vera carnis passione, mortuus vera corporis sui morte: resurrexit vera carnis suæ resurrectione, & vera animæ resumptione, in qua veniet iudicare viuos & mortuos. Quærendum etiam ab eo, si noui & veteris testamenti, id est, legis & prophetarum, & Apostolorum, vnum eundemque credat authorem & Deum: si Diabolus non per cōditionem, sed per arbitrium factus sit malus. Quærendum etiam ab eo, si credat huius, quā gestamus, & non alterius, carnis resurrectionem: si credat iudicium futurum, & recepturos singulos pro his, quæ in carne gesserunt, vel pœnas, vel gloriam: si nuptias non improbet, si secunda matrimonia nō damnet, si carnium perceptionem non culpet, si pœnitentibus reconciliatis communicet, si in baptismo omnia peccata, id est, tam illud originale contractum, quàm illa quæ voluntariè admissa sunt, dimittantur: si extra ecclesiam catholicā nullus saluetur. Cùm in his omnibus examinatus inuentus fuerit plenè instructus, tunc cum consensu clericorum & laicorum, & cōuentu totius prouinciæ episcoporum, maximeque Metropolitani vel authoritate vel præsentia ordinetur Episcopus. Suscepto in nomine CHRISTI Episcopatu, nō suæ delectationi, nec suis motibus, sed his patrum diffinitionibus acquiescat. In cuius ordinatione, etiam ætas requiratur, quam sancti Patres in præli-

Dist. 23. Qui episcopus ordinandus.

*vacans.

præeligendis Epiſcopis cóſtituerunt. Dehinc diſponitur, qualiter eccleſiaſtica officia ordinantur.

Diſt. 23. epiſcopus dum ordi. 2 Epiſcopus quum ordinatur, duo epiſcopi ponant & teneant euangeliorum codicem ſuper caput & *ceruicem eius, & vno ſuper eum fundente benedictionem, reliqui omnes epiſcopi, qui adſunt, manibus ſuis caput eius tangant.

*verticē

Ibi. Presbyter cum ord. 3 Presbyter quum ordinatur, Epiſcopo eũ benedicente, & manum ſuper caput eius tenente, etiam omnes presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas iuxta manum epiſcopi ſuper caput illius teneant.

Ibi. Diaconus cum ord. 4 Diaconus quum ordinatur, ſolus epiſcopus, qui eum benedicit, manum ſuper caput illius ponat: quia non ad ſacerdotium, ſed ad miniſterium conſecratur.

Ibi. Subdiaconus. 5 Subdiaconus quum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de Epiſcopi manu accipiat vacuam, & calicem vacuum. De manu verò archidiaconi, vrceolũ cum aqua, & *mantile, & manutergium.

*aquamanilem.

Ibi. Acolythus. 6 Acolythus quum ordinatur, ab epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat. Sed ab archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, vt ſciat ſe ad accẽdenda eccleſiæ luminaria mancipari. Accipiat & vrceolum vacuum, ad ſuggerendum vinum in euchariſtiam ſanguinis Chriſti.

Ibi. Exorci. 7 Exorciſta quum ordinatur, accipiat de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi, dicente ſibi Epiſcopo: Accipe, & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, ſiue baptizatum, ſiue catechumenum.

Ibi. Lector 8 Lector quum ordinat᷑, faciat de illo verbum epiſcopus ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam, atque ingenium. Poſt hæc, ſpectante plebe, tradat ei codicem, de quo lecturus eſt, dicens ad eum: Accipe, & eſto *lector verbi DEI, habiturus, ſi fideliter & vtiliter impleueris officium, partem cum eis, qui verbum Dei miniſtrauerunt.

*relator

Ibi. Oſtiarius. 9 Oſtiarius quum ordinatur, poſtquàm ab archidiacono inſtructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuerſari, ad ſuggeſtionẽ archidiaconi, tradat ei Epiſcopus claues eccleſiæ de altario, dicens: Sic age, quaſi redditurus DEO rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.

Ibi. Pſalmiſt. 10 Pſalmiſta, id eſt, cantor poteſt abſque ſcientia Epiſcopi, ſola iuſſione presbyteri, officiũ ſuſcipere cantandi, dicente ſibi presbytero: Vide, vt quod ore cantas, corde credas: & quod corde credis, operibus comprobes.

Ibi. Sanctimonialis. 11 Sanctimonialis virgo, quum ad conſecrationem ſui Epiſcopo offertur, in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper vſura eſt, profeſſioni & ſanctimoniæ aptis.

12 Viduæ vel ſanctimoniales, quæ ad miniſterium baptizandarum mulierum eliguntur, tam inſtructæ ſint ad officium, vt poſſint *apto & ſano ſermone docere imperitas & ruſticas mulieres, tempore quo baptizandæ ſunt, qualiter baptizatori interrogatæ reſpõdeant, & qualiter, accepto baptiſmate, viuant.

*aperto

13 Sponſus & ſponſa, quum benedicendi ſunt à ſacerdote, à parentibus ſuis vel paranymphis offerãtur. Qui quum benedictionẽ acceperint, eadem nocte pro reuerẽtia ipſius benedictionis, in virginitate permaneant. Diſt. 23. & 30. q. 5. Spõſus & ſponſa.

14 Vt epiſcopus non longè ab eccleſia hoſpitiolum habeat. Diſt. 41. Epiſcopus vilem.

15 Vt epiſcopus vilem ſupellectilem, & mẽſam ac victũ pauperẽ habeat, & dignitatis ſuæ authoritatẽ, fide & vitæ meritis quærat. Ibidem.

16 Vt epiſcopus gentilium libros non legat, hæreticorum autem pro neceſſitate & tempore. Diſt. 37. Epiſcopus gẽtil. lib.

17 Vt epiſcopus gubernationem viduarũ & pupillorum ac peregrinorum non per ſeipſum, ſed per archipresbyterum, aut per archidiaconum agat. Diſt. 88. Epiſcop᷒.

18 Vt epiſcopus tuitionem teſtamentorum non ſuſcipiat. Ibidem.

19 Vt epiſcopus pro rebus tranſitorijs non litiget prouocatus. 14. q. 1. Epiſcop᷒.

Gratianus et quidam vetuſti codices ſic legunt hunc canonem: Vt Epiſcopus nec prouocatus pro rebus tranſitorijs litiget. Expoſitionem Canonis lege apud Gratianum loco hic citato.

20 Vt epiſcopus nullam rei familiaris curã ad ſe reuocet, ſed lectioni & orationi & verbi Dei prædicationi tantummodò vacet. Diſt. 88. Epiſcop᷒ nullá rei.

21 Vt epiſcopus ad Synodum ire non ſine ſatis graui neceſſitate inhibeatur: ſic tamen, vt in ſua perſona legatum mittat, ſuſcepturus, ſalua fidei veritate, quicquid Synodus ſtatuerit. Diſtin. 18. Epiſcopus ad ſynod.

22 Vt epiſcopus ſine conſilio clericorum ſuorum, clericos non ordinet, ita vt ciuiũ conniuentiam & teſtimonium quærat. Diſt. 24. Epiſcop᷒ ſine cõſilio.

Admodùm antiqui codices hic addunt: Quòd ſi præaccepta ordinatione in fraude inuẽtus fuerit, ipſi qui eum teſtimoniant, quandiù Epiſcopo viſum fuerit, ab eccleſia liminibus arceantur.

23 Vt epiſcopus nullius cauſam audiat, abſque præſentia clericorum ſuorum: alioquin irrita erit ſententia Epiſcopi, niſi clericorum præſentia confirmetur. 15. q. 7. Nullius cauſam.

24 Sacerdote verbum faciente in eccleſia, qui egreſſ᷒ de auditorio fuerit, excõmunicet. De conſe. diſtinct. 1. Sacerdote ver

25 Diſſidentes epiſcopos, ſi nõ timor Dei, Synodus reconciliet. Diſt. 90. Diſſiden.

26 Studendum eſt epiſcopis, vt diſſidentes fratres, ſiue clericos ſiue laicos, ad pacem magis, quàm ad iudicium cohortentur. Diſt. 90. Studendũ eſt epiſcopis.

27 Vt epiſcopus de loco ignobili ad nobilem, per ambitionem non tranſeat, nec quiſquam inferioris ordinis clericus. Sanè ſi id vtilitas Eccleſiæ fiendum popoſcerit, decreto pro eo clericorum & laicorum epiſcopis porrecto, *in præſentia Synodi transferatur, nihilominus alio in loco eius epiſcopo ſubrogato. Inferioris verò gradus ſacerdotes 7. q. 1. Epiſcopus de loco ignobili.

*per ſententiam.

vel alij clerici, concessione suorum episcoporum, possunt ad alias ecclesias transmigrare.

11.q.3. Irritam esse & iniustã.

38 Irritam esse, iniustam episcoporum damnationem: & idcirco à Synodo retractandã.

6.q.1. Episcopus si cleric.

29 Episcopus, si clerico vel laico crimen impegerit, deducatur ad probationem in Synodum.

3.q.9. Caueant.

30 Caueant iudices ecclesiæ, nè absente eo, cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, immò & causam in Synodo profectò dabunt.

12.q.2. Sine exceptione.

31 Vt episcopus rebus ecclesiæ, tamquàm commendatis, non tamquàm proprijs, vtatur.

Ibidem.

32 Irrita erit donatio Episcoporũ, vel venditio vel cõmutatio rei ecclesiasticæ, absque conniuentia & subscriptione clericorum.

7.q.1. Episcopi vel presbyteri.

33 Episcopi vel presbyteri si causa visitandæ Ecclesiæ, ad alterius Ecclesiam venerint, in gradu suo suscipiantur, & tam ad verbum faciendum, quàm ad oblationẽ consecrandam inuitentur.

Dist. 95. Episcopus in quolibet loco.

34 Vt episcopus quolibet loco sedens, stare presbyterum non patiatur.

Dist. 59. Episcopus in ecclesia.

35 Vt episcopus in Ecclesia, & in consessu presbyterorum, sublimior sedeat. Intra domum verò, collegam se presbyterorum esse cognoscat.

Dist. 95. Presbyteri qui per.

36 Presbyteri, qui per diœceses ecclesias regunt, non à quibuslibet episcopis, sed à suis, nec per iuniorem clericum, sed aut per seipsos, aut per illum, qui sacrarium tenet, ante Paschæ solennitatem chrisma petant.

Dist. 93. Diacon. ità se.

7 Diaconus ità se presbyteri, vt Episcopi, ministrum nouerit.

Ibidem.

38 Vt Diaconus, præsente presbytero, Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussus eroget.

Ibidem.

39 Vt Diaconus quolibet loco, iubẽte presbytero, sedeat.

Ibidem.

40 Vt diaconus in conuentu presbyterorũ, interrogatus loquatur.

Ibidem.

41 Vt diaconus tempore oblationis tantùm vel lectionis, alba vtatur.

42 Clericum inter tentationes officio suo incubantem, gradibus sublimandum.

43 Christianum Catholicum, qui pro catholica fide, & ꝓ ecclesiastica re, & Christiana religione tribulationes patit, honore omni à sacerdotibus honorandum. Etiam & per diaconum ei victus administretur.

Hunc canonem peruetusti codices ità habent: Christianum catholicũ, qui pro catholica fide tribulationes patitur, omni honore à sacerdotibus honorandũ, etiã in quotidiani victus ministerio.

44 Clericus nec comam nutriat, nec * barbam.

Aliàs, nec barbam tondeat. ità in libro Gemblacẽsi. Aliàs, barbam radat, additur in libro Gandensi sancti Bauonis, Titulo Statuta Ecclesiæ antiqua. Pleraque autem exemplaria non habent, Radat, vel Tondeat: vt sit sensus, clerico nec comam, nec barbam nutriendam.

Dist. 41. clericus profes.

45 Clericus professionem suam & in habitu, & in incessu probet: & nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat.

46 Clericus cum extraneis mulieribus non habitet.

47 Clericus per plateas & andronas, nisi certa & maxima officij sui necessitate, non ambulet.

Dist. 91. clericus quilibet.

48 Clericus, qui non pro emendo aliquid in nundinis vel in foro deambulat, ab officio suo degradetur.

Ibi. cle. vict.

49 Clericus, qui absque corpusculi sui inæqualitate, vigilijs deest, stipendijs priuetur.

Ibi. cle. quili.

50 Clericum, inter tẽtationes ab officio suo declinantem, vel negligentiùs agentem, ab officio suo remouendum.

Ibidem. *, artificio honesto victum & vestitum.

51 Clericus, quantumlibèt verbo Dei eruditus, * artificio victum quærat.

52 Clericus victum & vestimentum sibi artificiolo vel agricultura, absque officij sui detrimento, paret.

Ibidem.

53 Omnes clerici, qui ad operandum validiores sunt, & artificiola & literas discant.

Dist. 46. clericus inuidens

54 Clericus inuidens fratrum profectibus, donec in vitio est, non promoueatur.

Ibi. accusatores fratrum.

55 Vt episcopus accusatores fratrum excõmunicet. Et si emendauerint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad clerum.

Ibi. clem. qui adul.

56 Clericus, qui adulationibus & proditionibus vacare depræhenditur, ab officio degradetur.

Ibi. cle. mal.

57 Clericus maledicus, maximè in sacerdotibus, cogatur ad postulãdum veniam. Si noluerit, degradetur, nec vnquàm ad officium absque satisfactione reuocetur.

58 Eius qui frequenter litigat, & ad causãdum facilis est, testimoniũ nemo absque grãdi examine recipiat.

Dist. 90. dist. *audaciã

59 Discordantes clericos episcopus vel ratione, vel potestate ad cõcordiam trahat: inobedientes Synodus per * audiẽtiam damnet.

Dist. 46. cleri.

60 Clericum scurrilem, & verbis turpibus iocularem, ab officio retrahendum.

22.q.1. clericum per crea.

61 Clericum, per creaturas iurantem, acerrimè obiurgandum. Si persliterit in vitio, excommunicandum.

Ibidem.

62 Clericum, inter epulas cantantem, supradictæ sententiæ seueritate coercendum.

63 Clericum, qui tempore ieiunij absque ineuitabili necessitate ieiunium rumpit, minorem habendum.

16.q.7. Sacerdos pœniten.

64 Qui Dominico die studiosè ieiunat, nõ credatur catholicus.

De consec. dist. 3. Paschæ so.

65 Paschæ solennitas vno die & tempore celebranda.

11.q.3. cle. qui.

66 Clericus, qui episcopi circa se districtionem iniustam putat, recurrat ad Synodum.

Dist. 46. Sed.

67 Seditionarios nunquàm ordinãdos clericos, sicut nec vsurarios, nec iniuriarum suarum vltores.

Dist. 50. Ex pœniten.

68 Ex pœnitentibus (quanuìs sit bonus) clericus non ordinetur. Si per ignorantiam episcopi factũ fuerit, deponatur à clero, quia se ordinationis tempore non prodidit fuisse pœnitentem. Si autem, sciens, episcopus ordinaue-

dinauerit talem, etiam ab episcopatus sui, ordinandi duntaxat, potestate priuetur.

69 Simili sententiæ subiacebit episcopus si sciens, ordinauerit clericum eum, qui viduā aut repudiatam vxorem habuit, aut secundā.

24. q. 3. clericus hæreticorum.
70 Clericus hęreticorum & schismaticorum tam conuiuia, quàm sodalitates euitet æqualiter.

71 Conuenticula hæreticorum non ecclesia, sed conciliabula appellantur.

72 Cum hæreticis nec orandum, nec psallendum.

11. q. 3. Qui communicauerit.
73 Qui communicauerit vel orauerit cū excommunicato, siue clericus, siue laicus, excōmunicetur.

26. q. 7. Sacerdos pœnitentiam.
74 Vt sacerdos pœnitentiam imploranti, absque personæ acceptione, pœnitentiæ leges iniungat.

75 Vt negligentiores pœnitentes, tardiùs recipiantur.

26 q. 6. Is qui in infirmitate.
76 Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. Si superuixerit, admoneatur à supradictis testibus, petitioni suæ satisfactum, & subdatur statutis pœnitentiæ legibus, quàm diù sacerdos, qui pœnitentiam dedit, probauerit.

77 Pœnitentes, qui in infirmitate sunt, viaticum accipiant.

26. q. 6. Is qui in infirmitate.
78 Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum Eucharistiæ acceperint, nō se credāt absolutos sine manus impositione, si superuixerint.

26. q. 7. Sacerdos pęnitentiā.
79 Pœnitentes, qui attentè leges pęnitentiæ exequūtur, si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint, vbi eis subueniri nō possit, memoria eorum & orationibus & oblationibus cōmendetur.

26. q. 7. Sacerdos pœnitentiam.
80 Omni tempore ieiunij, manus pœnitētibus à sacerdotibus imponatur.

81 Mortuos pœnitentes ecclesię afferant & sepeliant.

82 Pœnitentes etiā diebus remissionis genua flectant.

83 Pauperes & senes ecclesiæ, plùs cæteris honorandi sunt.

De conse. dist 1. Episcop. nul.
84 Vt episcopus nullum prohibeat ingredi ecclesiam, & audire verbum Dei siue gentilē, siue hæreticū, siue Iudæum, vsque ad Missam catechumenorum.

De cō di-stin. 4.
85 Baptizandi, nomen suum dent, & diù sub abstinentia vini & carnium, ac manus impositione crebra examinati, baptismum percipiant.

De cō. distinct. 5. Neophytial.
86 Neophyti aliquādiu à lautioribus epulis & spectaculis, & coniugibus abstineant.

2. q. 6. cath.
87 Catholicus, qui causam suam siue iustā, siue iniustam, ad iudicium alterius fidei iudicis prouocat, excommunicetur.

De cō. distinct. 5. Qui die solen.
88 Qui die solenni, prætermisso solēni Ecclesiæ conuentu, ad spectacula vadit, excommunicetur.

26. q. 5. Augur.
89 Augurijs vel incantationibus seruientem, à conuentu Ecclesiæ separandum. Similiter & superstitionibus Iudaicis vel ferijs inhærentem.

De cō. distinct. 5. Omni die.
90 Omni die exorcistę energumenis manus imponant.

91 Pauimenta domorum Dei energumeni verrant.

92 Energumenis, in domo Dei assidentibus, victus quotidianus per exorcistas opportuno tempore ministretur.

Dist. 90. Oblationes dissiden.
93 Oblationes dissidentium fratrum, neque in sacrario, neque in gazophylacio recipiantur.

Et ibidē, Eorū qui.
94 Eorum, qui pauperes opprimunt, dona à sacerdotibus refutanda.

13. q. 2. Qui oblationes def.
95 Qui oblationes defunctorum aut negant ecclesijs, aut cum difficultate reddunt; tamquàm egentium necatores excommunicentur.

2. quæst. 7. Quærendum est.
96 Quærendum in iudicio, cuius sit conuersationis & fidei, is qui accusat, & is qui accusatur.

18. q. 2. Qui Vir, qui
97 * Qui religiosis fœminis præponendus est, ab Episcopo loci probetur.

98 Laicus, præsentibus clericis, nisi ipsis iubentibus, docere non audeat.

Dist. 23. Mulier.
99 Mulier, quamuis docta & sancta, viros in conuentu docere non præsumat.

De cōsec. dist. 4.
100 Mulier baptizare non præsumat.

In decre: Iuo. lib. 1.
101 Viduæ adolescentes, quæ corpore debiles sunt, sumptu ecclesiæ, cuius viduę sunt, sustententur.

Dist. 81. Ad reatū.
102 Ad reatum Episcopi pertinet, vel presbyteri qui parochiæ præest, si sustentandæ vitæ præsentis causa, adolescentiores viduæ vel sanctimoniales clericorū familiaritatibus subijciantur.

Ibid. Viduæ, quæ.
103 Viduæ, quæ stipendio ecclesiæ sustentantur, tam assiduæ in Dei opere esse debent, vt & meritis & orationibus suis Ecclesiam adiuuent.

27. q. 1. Sicut.
104 Sicut bonum est castitatis præmium, ità & maiori obseruantia & præceptione custodiendum est. Vt si quæ viduæ, quantumlibèt adhuc in minoribus annis positæ, & matura ætate, à viro relictæ, se deuouerunt Domino, & veste laicali abiecta, sub testimonio episcopi & ecclesiæ religioso habitu apparuerint, posteà verò ad nuptias seculares transierunt, secundùm Apostolum, damnationem habebunt, quoniam fidem castitatis, quam Domino vouerunt, irritam facere * ausæ sunt. (1. Tim: 5. b) (* nisæ) Tales ergo personę sine Christianorum communione maneant, quæ etiam nec in conuiuio cum Christianis communicent. Nam si adulteræ coniuges reatu sunt viris suis obnoxiæ, quantò magis viduæ, quæ religiositatem mutauerunt, crimine adulterij notabuntur, si deuotionem, quam Deo spontè, non coa-

ctæ, obtulerunt, libidinosa corruperint voluptate, atque ad * secundas nuptias transitum fecerint? Quæ & si violentia irruente, ab aliquo præreptæ fuerint, ac posteà delectatione carnis atque libidinis, permanere in coniugio, raptori vel violento viro consenserint, dānationi superiùs comprehensæ tenebuntur obnoxiæ. De talibus ait Apostolus: (Quum luxuriatæ fuerint, nubere volunt, habentes damnationem, quia primā fidem irritam fecerunt.) Aurelius Episcopus Carthagineñ ecclesiæ, subscripsi. Donatianus Talabricensis primæ sedis, subscripsi. Augustinus Hipponæ Regiensis, subscripsi. Similiter omnes episcopi subscripserunt.

*seculares

1. Tim. 5. b

¶ Finis Concilij Carthaginensis quarti.

Capitulum quod subiungitur, scriptū erat in quodam vetusto codice sancti Bauonis, cui præscriptus fuerat talis titulus: Statuta Ecclesiæ antiqua, in quo quidem codice etiam præscripta capitula Carthaginensis Concilij quarti habebantur.

¶ Falsus accusator depræhensus, absque ecclesia fiat, donec pœnitendo emendetur.

CONCILIVM TAVRINATENSE,

SERVATVM CIRCA TEMPORA SIRICII

Papæ, & sancti Ambrosij Episcopi Mediolaneñ. Estque prouinciale.

Anno Domini 395

Taurinatum, quondam Augusta Taurinorum, vrbs est in regione Pedemontana, pulcherrimis ornata structuris, & arce elegantissima. Habet Archiepiscopum & Academiam illustrem.

CAPITVLA CONCILII

*Taurinatis.

*Taurinensis *Taurinateñ.

PROOEMIVM SEV EPISTOLA

Concilij Taurinatensis.

FRATRIBVS dilectissimis per Gallias & quinque prouincias constitutis, sancta Synodus, quæ conuenit in Vrbe Taurinatum, die decimo Kalendas Octobris. Quum ad postulationem prouinciarum Galliæ sacerdotes conuenissemus ad Taurinatum ciuitatem, atque in eiusdem vrbis ecclesia, authore Domino vel mediatore sederemus, auditis allegationibus Episcoporum, eorum videlicet, qui ad iudicium nostrum fuerant congregati, de singulis negocijs sententię forma processit, ità vt pacis bonum, & instituta Canonum seruarentur, & plurimorum contentionibus adhiberetur vtilis medicina.

Capitulum primum.

NAM quum primò omnium vir sanctus Proculus, Massiliensis ciuitatis Episcopus, se tanquàm Metropolitanum Ecclesijs, quæ in secunda prouincia Narbonensi positæ videbantur, diceret præesse debere, atque per se ordinationes in memorata prouincia summorum fieri sacerdotum, siquidem assereret easdem ecclesias vel suas* fuisse, vel episcopos à se in eisdem ecclesijs ordinatos: & ediuerso eiusdem regionis episcopi aliud defensarent, ac sibi alterius prouinciæ sacerdotem præesse non debere, contenderent: id iudicatum est à sancta Synodo, contemplatione pacis atque concordiæ, vt non tam ciuitati eius, quæ in altera prouincia sita est, cuius magnitudinem penitùs nesciremus, quàm ipsi potissimùm deferretur, vt tanquam pater filijs honore primatus assisteret. Dignum enim visum est, vt quamuis vnitate prouincię minimè tenerentur, constringerentur tamen pietatis affectu. Hæc igitur ipsi tantùm in * diebus vitæ eius forma seruabitur, vt in ecclesijs prouinciæ secundæ Narbonēsis, quas vel suas parochias, vel suos discipulos fuisse constiterit ordinatos, primatus habeat dignitatem. Illud quoquè à partibus sit obseruandum, quod licèt ex superfluo, non tamen inutiliter cōmonetur, vt ipse Proculus, tanquàm pius pater, cōsacerdotes suos honoret vt filios, & memoratæ prouinciæ sacerdotes, tāquàm boni filij, eundem habeant vt parentem, & inuicem sibi exhibeant charitatis affectum, impleto hoc quod ait beatus Apostolus: (Honore mutuo præuenientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes.) Illud deindè inter Episcopos vrbium Arelatensis & Viennensis, qui de primatus apud nos honore certabant, à sancta Synodo definitum est, vt qui ex eis comprobauerit suam ciuitatem esse Metropolim, is totius prouinciæ honorem primatus obtineat, & ipse, iuxta pręceptum Canonum, ordina-

*parochias fuisse,

*vita eiusdē forma ser.

Rom. 12. c d.

dinationum habeat potestatem. Certè, ad pacis vinculum conseruandum, hoc consilio vtiliori decretum est, vt (si placet memoratarum vrbinm episcopis) vnaquæque de his, viciniores sibi inter prouincias vendicet ciuitates, atque eas Ecclesias visitet, quas oppidis suis proximas magis esse constiterit, ità vt memores vnanimitatis atque concordiæ, non alter alterum, sibi longius vsurpando, quod est alii propius, inquietet.

2 Gestorum quoquè seriem conscribi placuit ad perpetem disciplinam, quæ circa Octauinm, Vrsionem, Remigium, & Triferium Episcopos sancta synodus decreuit,* qui in vsurpatione quadam de ordinatione sacerdotum, ad inuidiam vocabantur: quod eis eatenùs idcircò videtur indultum, vt de cæterò, hac authoritate commoniti, nihil tale vsurpare conentur, si quidem ea se ab hac causa excusatione defenderint, qua dicerent, priùs se nō esse conuentos. Proindè iudicauit synodus, vt si quis ex hoc fecerit, contra statuta Maiorum, sciat is, qui ordinatus fuerit, sacerdotij se honore priuandum: ille verò qui ordinauerit, authoritatem se in ordinationibus, vel in Cōcilijs minimè retenturum. Non solùm autem circa memoratos Episcopos hæc sententia præualebit, sed & circa omnes, qui simili decepti errore, ordinationes huiusmodi perpetrant.

* qui in vsurpatione quadam de ordinatione

3 De Palladio autem laico, qui Spano presbytero non leue crimen intenderat, inter quos episcopus Triferius, eiusdem criminis causas se cognouisse testatus est, id Concilij decreuit authoritas, vt idem Palladius in eadem sententia maneret, qua, cognitionis tēpore, à Triferio fuerat sacerdote mulctatus, hoc ei humanitate Concilij reseruato, vt ipse Triferius in potestate habeat, quandò voluerit, ei relaxare.

4 Statuit quoquè de Exuperantio presbytero sancta Synodus, qui ad iniuriam sancti episcopi sui Triferij, grauia & multa congesserat, & frequentibus eum contumelijs prouocauerat, ità vt nonnulla fecerit contra ecclesiasticam disciplinam, propter quam causam ab eo fuerat Dominica communione priuatus, vt in eius sit arbitrio restitutio ipsius, in cuius potestate eius fuit abiectio, hoc est, vt quandò vel idem Exuperantius satis fecerit, vel Episcopo Triferio visum fuerit, tunc gratiam cōmunionis accipiat.

5 Illud decreuit prætereà sancta synodus vt (quoniam legatos episcopi Galliarum, qui Felici non communicant, destinârunt) si quis ab eius communione se voluerit sequestrare, in nostræ sanctæ pacis consortium suscipiatur iuxta literas venerabilis memoriæ Ambrosij episcopi, vel Romanæ Ecclesiæ sacerdotis, dudùm latas, quæ in Concilio, legatis præsentibus, recitatæ sunt.

6 Nec illud prætermittendum fuit, quod synodi sententia definitum est, vt clericum alterius, secundùm statuta Canonum, nemo suscipiat, neque suæ Ecclesiæ in alio gradu audeat ordinare, neque abiectum recipiat in cōmunionem.

In Carthag. quodam c. 21. In Carthag. 3. c. 44. In Carthag. 2. c. 7.

7 Hi autem, qui cōtra interdictum sunt ordinati, vel in ministerio genuerunt filios, nè ad maiores gradus ordinum permittantur, synodi decreuit authoritas. Incolumes vos Dominus noster æuo longissimo conseruare dignetur, domini fratres dilectissimi.

DECRETA ANASTASII PAPÆ PRIMI.

Ex libro Pontificali.

Anastasivs natione Romanus ex p̄re Maximo, sedit annos tres, dies decem. Hic cōstituit, vt quotiescunque sancta euangelia recitarentur, sacerdotes non sederent, sed curui starent. Hic fecit constitutum de ecclesia. Hic fecit Basilicam, quæ dicitur Crescētiana, in regione secunda, in via Mamertina, in vrbe Roma. Et hoc constituit, nulla ratione transmarinum hominum in clericatus honorem suscipi, nisi quinque Episcoporum designaret chirographos, quia & eodem tempore Manichæi inuenti sunt in vrbe Roma. Hic fecit ordinationes duas in vrbe Roma per mensem Decembrem, presbyteros octo, diacones quinque, episcopos per diuersa loca decē. Qui etiàm sepultus est in cœmeterio suo Ad vrsum pileatum, quinto Kalendas Maij. Et cessauit episcopatus dies viginti unum.

Anno Domini 398 Huius tēpore habita est synodus alexādrię ob examinanda Origenis scripta.

TITVLI CANONVM sequentis decretalis epistolæ.

Vt sanctum euangelium vniuersi, non sedētes, sed stantes audiant. 1
Transmarini quomodò ad clerum recipi debeant. 2
De Manichæis in vrbe Romana repertis. 3

EPISTOLA DECRETALIS Anastasij Papæ prima, ad omnes Germaniæ ac Burgundiæ episcopos.

Anastasivs Episcopus, cunctis Germanici & Burgūdiæ regionis episcopis in Domino salutem. Exigit dilectio vestra, charissimi, vt ex authoritate sedis apostolicæ vestris deberemus respondere consultis. Et quāuis non prolixè, sed succinctè hoc agere, p̄pter quasdam alias occupationes festinaremus, denuò tamē, si necesse fuerit, ob has, vel alias necessitates quasi ad caput, mittere charitatiuè non dubitetis, quia vestras preces & nunc & tunc acceptas habemus.

Capitulum primum.

Significastis enim quosdam sacerdotes in ecclesia, quandò leguntur euangelia, sedere, & Domini Saluatoris verba non stantes,

De cōsec. di. 2. apostolica au tho.

tes, sed sedentes audire, & hoc ex Maiorum traditione se accepisse narrant: quod vt nullatenùs deinceps fieri sinatis, Apostolica authoritate mandamus. Sed dum sancta euangelia in ecclesia recitantur, sacerdotes & cæteri omnes præsentes, non sedentes, sed venerabiliter curui, in conspectu sancti Euangelij stantes Dominica verba intentè audiant, & fideliter adorent.

Dist. 99. Trāsmarinos. Et in decre. Iuo. lib. 3. 2 Similiter & transmarinos homines, de quibus nos consuluistis, in clericatus honore nolite suscipere, nisi quinque aut eo amplius episcoporum chirographis sint designati, quia multa per subreptionem solent euenire. Ideò & hæc summoperè sunt cauenda.

3 Manichæos verò, quos in vrbe Coma inuenimus, & sequaces eorum nolite recipere, neque eis communicare, aut vllam cum eis participationem habere, prius quàm ad rectam conuertantur fidem, nè eorum malè pullulantia semina, quæ à nobis in vrbe extinguuntur, pessimis vobiscum radicibus semioentur vel germinent. Plurimos verò eorum, & suæ sequaces impietatis, atque illorũ doctores inuestigatio nostra reperit, vigilantia diuulgauit, authoritas & censura coercuit. Quos potuimus emendare, correximus: & vt damnarent Manichæum cum prædicatione & disciplinis suis, publica in ecclesia professione & manus suæ subscriptione compulimus: & ità de voragine impietatis suæ cõfessos, pœnitentiam concedendo, leuauimus. Aliquanti verò, qui ità se demerserunt, vt nullum his auxiliantis remedium posset subuenire, subditi legibus, secundùm Christianorum principum constituta, nè sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos iudices perpetuo sunt exilio relegati, & omia, quæ tam in scriptis, q̃ in occultis traditionibus suis habẽt prophana vel turpia, vt nosset populus, qd fugeret aut vitaret, oculis Christianæ plebis certa manifestatione * probauimos, adeò, vt ipse, qui eorũ dicebatur episcopus, à nobis tẽtus, proderet flagitiosa in suis *mysterijs, q̃ teneret, sicut gestorũ vos series poterit edocere. Ad instructionem em̃ vestrã etiàm ipsa direximus: quibus lectis, omnia, quæ à nobis depræhensa sunt, nosse poteritis. Et quia aliquãtos de his, quos, nè absoluerentur, * arctior reatus inuoluerat, cognouimus aufugisse, hanc ad dilectionem vestrã epistolam misimus; vt effecta certior sanctitas vestrà, solicitiùs agere dignetur & cautiùs, necubi Manichææ peruersitatis homines plebes vestras facultatem lædendi, & huius sacrilegij possint inuenire doctores. Aliter enim nobis commissos regere non possumus, nisi hos, qui sunt peruersi * doctores & perditi, zelo fidei Dominicæ persequamur, & à sanis mentibus (nè pestis hæc latiùs diuulgetur) seueritate, qua possumus, abscindamus. Vndè hortor dilectionem vestram, obtestor & moneo, vt qua debetis & potestis, solicitudine vigiletis ad inuestigandos eos, necubi occultandi se reperiant facultatem. Hi fratres, valde cauendi sunt, nè Dominicum gregem peruersitatibus, quibus possunt, contaminare valeant. Sunt ergò quidam eorum veste sua oues significantes, interiùs verò lupi rapaces existunt, quos (iuxta veritatis vocem ex fructibus eorum debemus agnoscere. Quandò autem cœperint tempietatem assumere, illud quod occultabatur in illis, aperitur, & dolus omnis fit omnibus manifestus. Inueniuntur quoquè infirmæ fidei homines, & qui diuinas lectiones sitiunt, secum eos in perditionem præcipitant. Dissipant enim & vituperant patrum disciplinas, & relinquunt sanctas scripturas ad suam perditionem. Quos (vt prædictum est) debemos præuidere, & ab his multùm cauere, nè in malitia sua aliqui occupati, concidant de sua firmitate. Saluto itaque vos, fratres, & omnes quæ vobiscum bene sentiunt, ecclesias. Nos quoquè, vt modò facitis, & alloquamini, peto, crebriùs literis, & frequenniùs de fide & bona intentione vestra atque sospitate lætificate, vt & gaudium commune habeamus, & Domino pari voto fideliter seruiamus. Data Nonis Octobris, & Archadio & Bautone viris clarissimis consulibus.

Margin notes: *propalauimus. *mysticis. *atrocius. *proditores. *perditores. Matt. 7. a

Hoc quidem constare non potest, nam siue gesserint hi consulatum A. D. 358. vt edit Prosp. in cler. siue 385. vt alij, procedunt multis ann. Pontificatum Anastasij, qui 398. creatus fuit Pontifex.

EPISTOLA SECVNDA EIVSdem Papæ, Neriano nobilissimo viro directa.

DILECTISSIMO fratri Neriano Anastasius. Multa mihi io omnibus fidei & bonitatis tuæ literis causa gaudij est, qđ tantum studium circa religionis cultum exhibes, & Domini sacerdotes tuis in partibus adiuuare studes. Vndè & Deo gratias ago, qui te ad hoc instigat, & vt perseuerabilem in bonis operibus te faciat, exoro. Vos tamen & in prosperis & aduersis Deum laudare magnificè oportet, eius sub potenti humiliari manu, vt in tempore vos tribulationis (iuxta Petrum apostolum) confortet & exaltet. Fraternitatis ergò vestræ afflictio, quam de amissione parentum vestrorum vos habuisse audiuimus, tantam nobis causam mœroris iniecit, vt quia nos de duobus charitas vnum fecit, cor nostrum in vestris specialiter vri tribulationibus sentiremus. Sed in hoc dolore multùm me consolata est sanctitatis tuæ ad animum res deducta, * quia & patienter ferre tristitiam decet, & de morte plebis tuæ vlteriùs longam non habere mœstitiam. Nè tamen aliqua adhuc tribulatio in vestra mente resideat; hortor * quiescere à dolore: quia indecens est, de illis tædio affectionis addici, quos credendum est ad veram moriendo vitam peruenire. Habent forsitan illi

Margin notes: 1. Pet. 5. b. *qua. *quiescere. 3. q. 1. Habent forsitan.

illi iustam longi doloris excusationem, qui vitam alteram nesciunt, qui de hoc seculo ad melius esse transitum, non confidunt. Nos autem qui nouimus, qui credimus & docemus, contristari nimiùm de obeuntibus non debemus, nè quod apud alios pietatis tenet speciē, hoc nobis magis in culpa sit. Nam diffidentiæ quodammodo genus est, cōtra quod quisque prædicator quæritur, iustitiam amans, dicente Apostolo: (Nolumus autem vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut & cæteri qui spem non habent.) Hac itaque, frater charissime, ratione perspecta, studendum nobis est, nè (sicut diximus) de mortuis affligamur, sed affectum viuentibus impendamus, quibus & pietas ad vtilitatem, & sit ad fructum dilecto. Depone ergò, charissime, mærorem, & assume spiritualem fructum lætitiæ ad vtilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ, seruorumque eius profectum, & vitæ huius quęcunque sunt spatia, ęternis diuinisque officijs illustrare contende, vt qui insignem te præstitit, reddat per secula clariorem. Data septimo Idus Iunij, Theodosio Augusto septimò & Palladio viris clarissimis coss.

1. Thes. 4.

Consulatus non consentit sine enim Theodosio sextum, vt alij, siue VII. vt hic, cum Palladio (qui fuit an. 416. & vltimus Innocentij, qui succedens Anastasio rexit Eccl. ann. 15.) hæc epist. non potuit hoc tempore scribi ab Anastasio.

Synodo Cypria, sub Epiphanio Salaminę Episcopo; & Alexandrina sub Theophilo Origenis scripta damnantur. Niceph. lib. 13. cap.

Anno Domini 403

CONCILIVM CARTHAGINENSE QVINTVM,

HABITVM AB EPISCOPIS SEPTVAGINTATRIBVS, æra 438. circa tempora Anastasij Papæ, vel potius Innocentij. Estque Prouinciale.

Probatum à Leone IIII. d. 20. C. de Libellis.

TITVLI CANONVM Concilij quinti Carthagineñ.

POst consulatum placuit, vt die sexta Kalend. Iunij Carthagine in secretario Basilicæ Restitutæ subter inserta statuerentur. Cū Aurelius eps vnà cum episcopis suis consedisset, adstantibus diaconibus, cōstituta sunt hęc, quæ in sequenti concilio definita sunt.

Capitulum primum.

IN principio statuendum est, vt qui fortè in Ecclesia quamlibet causam, iure Apostolico Ecclesijs imposito, agere voluerit, & fortassè decisio clericorum vni patri displicuerit, non liceat clericum in iudicium ad testimonium deuocari eum, qui cognitor vel pręsens fuit, & nulla, ad testimonium dicendum, ecclesiastici cuiuslibet persona pulsetur. 2. q. 6. statutū est, vt qui in.

2 Et illud statuendum, vt si quis cuiuslibet honoris clericus, iudicio Episcoporum pro quocunque crimine fuerit damnatus, non liceat eum, sine ab ecclesijs, quibus præfuit, siue à quolibet homine defensari, interposita pœna damni, pecuniæ atque honoris, quo nec ætatē, nec sexū excusandum esse, præcipimus. 11. q. 3. Si quis cuiuslibet hono.

3 Præterea, cùm de quorundam clericorum, quamuis erga vxores proprias, inconuinentia referret, placuit episcopos & presbyteros & diaconos, secundùm * propria statuta, etiàm ab vxoribus continere. Quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico remoueantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi, sed secundùm vniuscuiusque ecclesiæ consuetudinē obseruari debere. Dist. 84. Cum de quorundam. Dist. 32. Placuit episc presby. diac. * priora vel priorum

4 Placuit etiàm, vt rem ecclesiæ nemo vēdat. Quòd si aliqua necessitas cogit, hanc insinuandam esse primati prouinciæ ipsius, vt cum statuto numero episcoporum, vtrùm faciendum sit, arbitretur. Quod si tanta vrget necessi- 17. q. 4. Nullus res ecclesiæ.

necessitas ecclesiæ, vt non possit antè primatem consolere, saltem * post factum curiositatem habeat & vicinis episcopis hoc antè indicare, & ad Concilium referre ea suæ Ecclesiæ necessitates. Quod si non fecerit, reus * Concilij venditor teneatur.

vicinos testes conuocet episcopos, curans & * Deo & Concilio venditor

5 Placuit, vt nemini sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam ecclesiam in diœcesi constitutam, se conferre, vel in re propria diutiùs, quàm oportet, constitutum, curam vel frequentationem propriæ cathedræ negligere.

7 q. 1. Placuit vt nemini.

6 Placuit de infantibus, quotiès non inueniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sinè dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem idonei, de traditis sibi sacramentis respondere, absque vllo scrupulo eos esse baptizandos, nè ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione priuari. Hinc enim legati Maurorum fratres nostri consuluerunt, quia multos tales à Barbaris redimunt. Similiter & de ecclesijs (quotiès super earum cõsecratione hæsitatur) agendum est, id est, vt sinè vlla trepidatione consecrentur.

De cõse. di. 4. Placuit de infantibus.

7 Placuit, vt dies venerabilis paschæ, formatarum subscriptione omnibus intimetur: dies verò Concilij, vndecimo Kalendas Nouembris seruetur: & scribendum ad singularũ quarunque prouincialium primates, vt quandò apud se Concilium congregant, istum diem non impediant.

De cõse. di. 3. Placuit vt dies venerabilis.

8 Item constitutum est, vt nulli intercessori licitum sit cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studijs vel seditionibus retinere, sed dare operam, vt intra annum eisdem Episcopum prouideat. Quod si neglexerit, anno exempto, interuentor alius tribuatur.

7 q. 1. Cõstitutum est vt nulli.

9 Ab Imperatoribus vniuersis visum est postulandum, propter afflictionem pauperũ, quorum molestijs sinè intermissione fatigatur Ecclesia, vt defensores eis, aduersùs potentias diuitum, cum episcoporum prouisione delegentur.

23. q. 3. Ab Imperatoribus vniuersis.

10 Item placuit, vt quotiescunquè congregandum est Concilium, Episcopi, qui neque ætate, neque ægritudine, neque alia grauiori necessitate impediuntur, competenter occurrant: primatit usque suarum quarumcunque prouinciarum intimetur, vt de vniuersis episcopis vel duæ, vel tres fiant turmæ, ac de singulis turmis vicissìm, quotquot electi fuerint ad diem Concilii instantissimè occurrant. Quòd si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractatoria subscribant: vel si post aduentum tractatoriæ aliquæ necessitates repentè forsitan ortæ fuerint, nisi rationem impedimenti sui apud suum primatem reddiderint, * ab ecclesiæ communione debere esse contemptos.

Di. 18. Placuit vt quotiescunquè.

* ecclesię suæ communione dēre esse cõtentos.

11 Item confirmatum est, vt si quando presbyteri vel diaconi, in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, qua eos a ministerio necesse fuerit remoueri, non eis manus, tamquàm pœnitentibus, vel tamquàm fidelibus laicis, imponatur: neque vnquàm permittendum, vt rebaptizati, ad clericatus gradum promoueantur.

Dist. 50. Confirmandum est.

12 Rursùs constitutum est, vt quotiès clericis conuictis & confessis in aliquo crimine, vel propter eorum quorum verecũdiæ parcitur, vel propter Ecclesiæ opprobrium, aut insolentem insultationem hæreticorum atq; gẽtilium, si fortè causæ suæ adesse voluerint, & innocentiam suam asserere, intra annum excõmunicationis hoc faciãt. Si verò intra annum causam suam purgare cõtempserint, nulla eorum vox posteà penitùs audiatur.

11. q. 3. Rursùs constitutum est.

13 Item placuit, vt si quis de alterius monasterio repertum, vel ad clericatum promouere voluerit, vel in suo monasterio maiorem monasterij constituere: Episcopus, qui hoc fecerit, a cæterorum communione seiunctus, suæ tantùm plebis communione contentus sit: & ille neque clericus, neque præpositus perseueret.

Dist. 58. Si quis de alterius

14 Item placuit, vt altaria, quæ passim per agros aut vias, tamquàm memoriæ martyrum constituuntur; in quibus nullum corpus aut reliquiæ martyrũ conditæ probantur, ab Episcopis, qui eisdem locis præsunt, si fieri potest, euertantur. Si autem hoc propter tumultus populares non sinitur, plebes tamen admoneantur, nè illa loca frequentent, vt qui rectè sapiunt, nulla ibi superstitione deuincti teneantur, Et omninò nulla memoria martyrũ probabiliter acceptetur, nisi aut ibi corpus, aut aliquæ certæ reliquiæ sint, aut ubi origo alicuius habitationis, vel possessionis vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quę p somnia & per inanes quasi reuelationes quorũlibet hominum vbiquè cõstituuntur altaria, omnimodè reprobentur.

De cõsec. di. 1. Placuit vt altaria, quę.

15 Item placuit, ab Imperatoribus gloriosissimis peti, vt reliquię idololatrię non solùm in simulacris, sed in quibuscunque locis vel lucis vel arboribus omnimodò deleantur. Aurelius episcopus ecclesię Carthaginis, supra comprehensis in nostro Concilio statutis, subscripsi. Similiter septuagintaduo episcopi subscripserunt.

FINIS.

CONCILIVM TOLETANVM

PRIMVM NOVEMDECIM EPISCOPORVM,

TEMPORE ANASTASII HONORII ET ARCHADII Stilicone consule habitum An. Do. 400. Patrono Episcopo præsidente, sub die septimo Idus Septembris. Est Prouinciale, sed confirmatum videtur authoritate Leonis Papæ. d. 20. C. de Libellis.

OLETVM, quæ nunc metropolis est Hispaniæ, cuiusq; Archiepiscopus titulo Primatis insignitur, à Plinio lib. 3. cap. 3. sub titulo Hispaniæ citerioris collocatur. Hæc vrbs multis nominibus & diuitijs clara, & religione clarissima, hoc etiam nomine celebrior habetur, quòd tredecim concilia totius prouinciæ in ea celebrata sint, fidem & bonos mores concernentia.

TITVLI CANONVM

Concilij Toletani primi.

De presbyteris & diaconibus, si post ordinationem filios genuerint. 1

Vt pœnitens, si necessitas cogat, lector aut ostiarius fiat. 2

De his, qui viduas acceperint, ne diacones efficiantur. 3

Vt subdiaconus, si defuncta vxore, aliam duxerit, ostiarius fiat. 4

Vt si cuiuslibet ordinis clericus ad ecclesiá nó venerit, deponatur. 5

Vt religiosa puella, virorum familiaritatem in domo non habeat. 6

Vt clericus cuius vxor peccauerit, pter necem, potestatem habeat distringendi eam, & cũ ea cibum non sumat. 7

De eo, qui post baptismum militauerit, vt ad diaconatum non permittatur. 8

Vt nulla professa, vel vidua, absente sacerdote, in domo sua sacerdotale officium vel lucernale impleat. 9

Vt nullus obligatum cuiquam, absque consensu dñi vel patroni clericum faciat. 10

Vt si quis potentum expoliauerit quemlibet, & admonente Episcopo non reddiderit, excommunicetur. 11

Vt nullus clericus ab Episcopo suo recedat, & ad alium se transferat. 12

De his, qui Ecclesiam intrant, & non communicant, vt excommunicentur. 13

De eo, qui acceperit Eucharistiam, & nó sumpserit, vt sacrilegus repellatur. 14

De his qui excommunicantur à sacerdotibus, vt nullus ad eos accedat. 15

Vt deuota, si adultera fuerit, decem annos pœniteat. Si maritum duxerit, non permittendam ad pœnitentiam, nisi maritus decesserit. 16

De eo qui vxorem habet, si cócubinam habuerit, vt non communicet. 17

Si vidua Episcopi, presbyteri vel diaconi, maritum acceperit. 18

Si sacerdotis vel diaconi filia religiosa peccauerit, in fine tantùm communicet. 19

Vt nullus præter Episcopum chrisma conficiat. 20

De regulis fidei Catholicæ contra Priscillianos. 21

Conuenientibus Episcopis in Ecclesia Toleto, id est, Patrono, Marcello, Aliciano, Aphrodisio, Iocundo, Olympio, Seuero, Asterio, Hilario, Lampadio, Eustochio, Exuperantio, Sereno, Floro, Leporio, Aureliano, Lampadio, Leona, *Galliæ, Lucentio, *Hic conuentus municipijs Celenis actus est. Isti sunt qui & in alijs gestis aduersus Priscilliani sectatores & hæresim, quam adstruxerat, libellarem dedere sententiam*) confidentibus presbyteris, adstátibus diaconibus, & cæteris, qui interetant Cócilio congregato, Patronus Episcopus dixit: Quoniam singuli cœpimus in ecclesijs nostris facere diuersa, & indè tanta scádala sunt, quæ vsque ad schisma perueniunt, si placet, communi Concilio decernamus, quid ab omnibus episcopis, in ordinandis clericis sit sequendum. Mihi autem placet, constituta primitus Nicæni Concilij perpetuò esse seruanda, nec ab his esse recedẽdum. Vniuersi episcopi dixerunt: Hoc nobis placet, ità vt si quis, cognitis gestis Nicæni Concilij, aliud quàm statutum est, facere præsumpserit, & non in eo perseuerandum putauerit, hic excommunicatus habeatur, nisi per correptionem fratrum emendauerit errorem.

* De Gallicia Lucẽ sis vrbis conuẽtu & municipii Celenis, oés decem & nouẽ, isti sunt

Capitulum primum.

Placuit, vt diacones, si vel integri, vel casti sint, & continentis vitæ, etiàm si vxores habeant, in ministerio constituantur, ità tamen, vt si qui, etiàm ante interdictũ, quod per priores ante nos episcopos constitutum est, incontinenter cum vxoribus vixerint, presbyterij honore non cumulentur. Si quis verò ex presbyteris ante interdictum filios susceperit, de presbyterio ad episcopatum non admittatur.

In dec. Iuo. lib. 3.

2 Item

Dis. 50. Plac. & in de. Iuonis lib. 4. 2 Item placuit, vt pœnitentes non admittantur ad clerum, nisi tantùm si necessitas aut vsus exegerit, & tunc inter ostiarios deputentur, vel inter lectores, ità vt Euangelia aut *Apostolum nō legant. Si qui autem antè ordinati sunt diacones, inter subdiacones habeantur, ità vt manū nō imponant, nec sacra contingant. Eum verò pœnitentem dicimus, qui post baptismum, aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus grauissimisque peccatis, publicam pœnitentiam gerens, sub concilio, diuino fuerit reconciliatus altario.

*epistolā

3 Item constituit sancta synodus, vt lector fidelis, si viduam alterius vxorem acceperit, amplius nihil sit, semper lector habeatur aut fortè subdiaconus.

4 Subdiaconus autem, defuncta vxore, si vxorem aliam duxerit, ab officio, in quo ordinatus fuerat, remoueatur, & habeatur inter ostiarios vel lectores, ità vt Euangelium & *Apostolum non legat: propterea, nè qui Ecclesiæ seruierit, publicis officijs seruire videatur. Qui verò tertiam, quod nec dicendum est, acceperit, abstentus biennio, postea inter laicos, reconciliatos per pœnitentiam, communicet.

* epistolā

5 Presbyter, vel diaconus, vel subdiaconus, vel quilibet ecclesiæ deputatus clericus, si intra ciuitatem fuerit, vel in loco, in quo ecclesia est, aut castella, aut vici sunt, aut villæ, si ad Ecclesiam, aut ad sacrificium quotidianum non venerit, clericus non habeatur, si castigatur, per satisfactionem veniam ab episcopo noluit promereri.

6 Itemque puella DEI nec familiaritatē habeat cum confessore, aut cum quolibet laico sanguinis alieni, aut conuiuium sola adeat, nisi vbi sit seniorum aut honestorum, aut viduarum honestarumque frequentia, vbi honestè confessor quilibet, cum plurimorum testimonio testium, conuiuio interesse possit. Cum lectoribus aut in ipsorum domibus non admittendas penitùs, nec videndas, nisi fortè consanguinea soror sit, vel vterina.

33. q. 2. Placuit, vt si quorūcumq. 7 Placuit, vt si quorumcunque clericorum vxores peccauerint, (nè fortè licentiam peccandi plùs habeant) accipiant mariti earum hanc potestatem, præter necem, custodiendi ac ligandi in domo sua, ad ieiunia salutaria, non mortifera, eas cogentes, ità vt inuicèm sibi clerici pauperes auxilium ferant, si seruitia fortè non habeant. Cum vxoribus autem ipsis, quæ peccauerint, nec cibos sumāt: nisi fortè ad timorem Dei, acta pœnitentia, reuertantur.

Dis. 51. Si quis post baptis. 8 Si quis post baptismum militauerit, & chlamydem sumpserit, aut cingulum ad necandos fideles, etiàm si grauia non admiserit, si ad clerum admissus fuerit, diaconij non accipiat dignitatem.

9 Nulla professa vel vidua, absente episcopo vel presbytero, in domo sua antiphonas cum confessore vel seruo suo faciat. Lucernarium verò, nisi in ecclesia, non legatur: aut si legatur in villa, præsente episcopo vel presbytero vel diacono legatur.

10 Clericos, si quidem obligati sint vel pro æquatione, vel de genere alicuius domus, non ordinandos, nisi probatæ vitæ fuerint, & patroni consensus accesserit.

11 Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem, aut religiosum expoliauerit, & mandauerit eum ad se venire episcopus, vt audiatur, & his contempserit, inuicèm mox scripta percurrant per omnes prouinciæ episcopos, & quoscunque adire potuerint, vt excommunicatus habeatur ipse, donèc obediat, & reddat aliena. 24. q. 3. Si quis de potentibus

12 Item, vt liberum nulli clerico sit, discedere ab episcopo suo, & alteri episcopo communicare: nisi fortè ei, quem episcopus alius libenter habeat de hæreticorum schismate discedentem, & ad fidem catholicam reuertentem. Si qui autem de catholicis discesserint, & in communione eorum vel palàm, vel occultè cum eis, qui vel excommunicati sunt, vel per sententiā iam notati, fuerint inuenti, habeant illorum, ad quos ire voluerint, etiàm in damnatione consortium.

13 De his, qui intrant in Ecclesiam, & deprehenduntur nunquàm communicare, admoneantur. Quòd si non communicant, ad pœnitentiā accedāt. Si cōmunicant, non semper abstineātur. Si non fecerint, abstineantur. De consec. dist. 2. Hi qui intrant.

14 Si quis autem, acceptam à sacerdote, eucharistiam non sumpserit, velut sacrilegus propellatur. ii. q. 3. Si quis laic. abstin.

15 Si quis laicus abstinetur, ad hunc vel ad domum eius, vel clericorum vel religiosorū nullus accedat. Similiter & clericus, si abstinetur, à clericis deuitetur. Si quis cum illo colloqui aut conuiuari fuerit deprehensus, etiàm ipse abstineatur. Sed hoc pertineat ad eos clericos, qui eius sunt episcopi: & ad omnes, qui commoniti fuerint de eo qui abstinetur, siue laico quolibet, siue clerico.

16 Deuotam peccantem, non recipiendam in ecclesiam, nisi peccare desierit: & si desinens, egerit *aptam pœnitentiam decem annis, recipiat communionem. Priusquàm autem in ecclesiam admittatur ad orationem, ad nullius conuiuium Christianæ mulieris accedat. Quòd si admissa fuerit, etiàm hæc quæ eam receperit, habeatur abstenta. Corruptorem etiàm par pœna constringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiā, nisi adhuc ipso viuente marito, castè viuere cœperit, aut postq̄ ipse decesserit. 27. q. 1. Deuotam peccantē non

* veram

17 Si quis habens vxorem fidelem & concubinam habeat, non communicet. Cæterùm is qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habet, à communione non repellatur: tantùm vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ (vt ei placuerit) sit coniunctione contentus. Alias viuens abijciatur, donèc desinat, & ad pœnitentiam reuertatur. Dis. 34. Is qui. Videatur de concubina decretum Gratiani d. 34 c. omnibus, & ejus glossa.

18 Si

Itē 32.q.5 cap. Solet. 18 Si qua vidua Episcopi aut presbyteri aut diaconi, maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa cum ea conuiuium sumat, nūquàm communicet: morienti tantùm ei sacramentum subueniat.

19 Episcopi, siue presbyteri, siue diaconi filia, si deuota fuerit, & peccauerit, & maritum duxerit, si eam pater vel mater in affectū receperint, a communione habeantur alieni, pater verò causas in Concilio nouerit se præstaturum. Mulier aut non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto egerit pœnitentiam. Si autem viuente eo fecerit & pœnituerit, * nullo modo, nisi vita deficiens, accipiat communionem.

* vel petierit cōionē in vltimo accipiat.

20 Quamuis penè vbiquè custodiatur, vt absque Episcopo chrisma nemo conficiat, tamē quia in aliquibus locis vel prouincijs presbyteri dicuntur chrisma conficere, placuit, ex hac die nullum alium, nisi Episcopū, chrisma conficere, & per diœcesim destinare, ità vt de singulis ecclesijs ad Episcopū ante diem Paschæ diaconi destinentur, aut subdiaconi, * qui confectum chrisma ab Episcopo destinatum, ad diem Paschæ, * possint ad tempus deferre. Episcopo sanè, certum est, quòd omni tempore licet chrisma conficere. Sinè conscientia autem Episcopi nihil penitùs presbyteri agere præsumant. Statutum verò est; diaconum non chrismare, sed presbyterum, absente Episcopo, præsente verò non, nisi ab ipso fuerit præceptum. Huiusmodi constitutionem meminerit semper archidiaconus vel præsentibus vel absentibus Episcopis suggerendam, vt eam & Episcopi custodiant, & presbyteri non relinquant.

* vt confectum. * possit occurrere.

Patronus Episcopus subscripsi. Marcellus Episcopus subscripsi. Afrodisius Episcopus subscripsi. Alicianus Episcopus subscripsi. Olympius Episcopus subscripsi. Asterius Episcopus subscripsi. Lampadius Episcopus subscripsi. Serenus Episcopus subscripsi. Iocundus Episcopus subscripsi. Seuerus Episcopus subscripsi. Leonas Episcopus subscripsi. Hilarius Episcopus subscripsi. Florus Episcopus subscripsi. Leporius Episcopus subscripsi. Exuperantius Episcopus subscripsi: Aurelianus Episcopus subscripsi. Eustochius Episcopus subscripsi. Lampadius Episcopus subscripsi. Ortygius Episcopus subscripsi.

Regulæ fidei contra omnes hæreses, quàm maximè contra Priscillanistas, quas Episcopi Tarraconensis, Carthaginē, Lusitani & Bętici fecerunt ex pręcepto Papæ Leonis, & ad Balconium Episcopum Gallicięe transmiserunt. Ipsi etiam & suprascripta 20. Canonum capitula statuerunt in Concilio Toletano.

ASSERTIO FIDEI EIVSDEM CONCILII.

Credimus in vnum verum Deum, Patrem omnipotētem, & Filium, & Spiritum sanctū, visibilium & inuisibilium factorem, per quem omnia facta sunt in cœlo & in terra, vnum Deum, & vnam esse diuinæ substantiæ Trinitatē. Patrē aūt non esse filium ipsum, sed habere filium, qui pater non sit: filiū nō esse patrem, sed filium Dei de patris esse natura. Spiritū quoquè esse paracletū, qui nec pater sit ipse, nec filius sed à patre filioq; procedens. Est ergò ingenitus pater, genitus filius, nō genitus paracletus, sed à patre filioque procedens. Pater est, cuius vox hæc audita est de cœlis: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipsum audite: Filius est, qui ait: Ego à patre exiui, & à Deo véni in hunc mundum. Paracletus est Spiritus, de quo filius ait: Nisi ego abiero ad patrem, paracletus nō veniet. Hanc Trinitatem personis distinctam, substantia vnitam, virtute & potestate & maiestate indiuisibilē, indifferentem: præter hanc nullam credimus diuinam esse naturā vel angeli, vel spiritûs vel virtutis alicuius, quæ Deus credatur. Hunc ergò filium Dei Deū natum a patre, ante omne omninò principium, sanctificasse vterum virginis Mariæ, atque ex ea verum hominem, sinè virili generatum semine, suscepisse, duabus duntaxàt naturis, i. deitatis & carnis, in vnam cōuenientibus omninò personam, i. Dn̄m nostrum Iesum Christum. Nec imaginarium corpus aut phantasmatis alicuius in eo fuisse, sed solidum atq; verum, hunc & esurisse & sitisse, & doluisse, & fleuisse, & omnes corporis iniurias pertulisse. Postremò à Iudæis crucifixum, & sepultum, & tertia die resurrexisse. Conuersatum postmodùm cum discipulis suis, & quadragesima post resurrectionem die ad cęlū ascendisse. Hunc filiū hominis, etiàm filiū Dei: & filium Dei, etiàm hoīs filium appellamus. Resurrectionē verò futurā humanæ credimus carnis, animam aūt hominis non diuinæ esse substantiæ, aut Dei patris, sed creaturam dicimus Dei voluntate creatam. Si quis aūt dixerit aut crediderit, à Deo omnipotenti mundū hunc factum non fuisse, atq; oīa eius instrumēta, anathema sit. Si quis dixerit atq; crediderit, Deū patrem eūdem esse filiū vel paracletū, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit filiū eundem esse patrē vel paracletū, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, paracletū esse vel patrē vel filium, anathema sit. Si quis crediderit vel dixerit, carnē tantùm sinè anima, à filio Dei fuisse susceptā, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, Christū innascibilem esse, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, deitatem nascibilē esse, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, deitatē Christi conuertibilem fuisse vel passibilem, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, alterum Deū esse priscæ legis, alterū euāgeliorum, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, ab altero Deo mundum factum fuisse, & non

Matt. 3. d
Marc. 1. b
Luc. 3. d
Ioā. 16. f
Io. 16. b

Gen.1.a ab eo, de quo scriptum est: In principio fecit Deus cęlum & terram, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, corpora humana non resurgere post mortem, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, animam humanā, Dei portionem vel Dei esse sobstantiam, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, alias scripturas, præter quas ecclesia catholica recipit, in authoritate habendas vel esse venerandas, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, deitatis & carnis vnam in Christo esse naturam, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit, esse aliquid, quod se extra diuinam Trinitatem possit extendere, anathema sit. Si quis astrologiæ vel matheſi existimat esse credendum, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, cooingia hominom, quæ secundùm legem diuinam * licet habere, execrabilia esse, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, carnes auium seu pecudum, quæ ad escam datę sunt, non tantùm pro castigatione * homiuum abstinendas, sed execrandas esse, anathema sit. Si quis in errore Priscilliani sectam sequitur, vel profitetur, vt aliud in * salubri baptismo contra sedem sancti Petri faciat, anathema sit.

* licita habentur, * corporū abstinendas, * corporū hominū. * salutari.

Explicit regula fidei caholicæ aduersùs Priscillianistas.

Patronus Episcopus subscripsi. Marcellus Episcopus subscripsi. Aphrodisius Episcopus subscripsi. Subscripserunt & alij Episcopi, qui interfuerunt Concilio.

FINIS.

SEQVVNTVR HIC ALIQVA Concilia in ciuitate Carthagineñ celebrata, breuiter hic annotata duntaxat per titulos, capitulis latiùs alibi exprimendis sub Bonifacio Papa, in Concilio seruato tempore Honorij * 12, & Theodosij * 8.

POST consulatum Flauij Stiliconis viri clarissimi, 14. Kaleñ. Iulias, Carthagine in basilicæ Restitutæ secretario, Cùm Aurelius Episcopus vnà cum Episcopis suis consedisset, astantibus diaconibus Aurelius Episcopus dixit: Ecclesiarum DEI per Aphricam constitutarum.

& reliqua, quæ pleniùs habentur in Aphricano Concilio tempore Bonifacij primi.

TITVLI CAPITVLORVM, QVORVM iam antè immediatè mentio facta est.

* in ecclesia celebrādis.

SEQVITVR ALIVD CONCILIVM, ANASTASII Papæ tempore seruatum.

In hoc cōcilio literæ legūtur Anastanj Romani Pōtificis, de Donatistis catholicos Episcopos admonēns.

VINCENTIO & * Flabito viris clarissimis consulibus, Idibus Septembris Carthagine io secretario basilicæ Restitutæ, cùm in cōcilio cōgregati, in ecclesia Carthagineñ consedissemus ex Aphricanis omnibus prouincijs Episcopi, id est, Aurelius eiosdē sedis Episcopus cum collegis suis, quos eorum subscriptio manifestat, ait idem Aurelius Episcopus: Recitatis epistolis beatissimi fratris & consacerdotis nostri Anastasij, ecclesiæ Romanæ Episcopi, quib⁹ nos pateroę & fraternę charitatis

* Vincentio & Fravitta A.D. 401.

charitatis solicitudine ac synceritate adhortatus est, vt de hæreticorum & schismaticorum Donatistarum insidijs & improbitatibus, quibus Aphricanam Ecclesiam catholicam grauiter vexant, nullo modo dissimulemus, gratias agimus Domino nostro, quòd illi optimo ac sancto antistiti suo tam piè curam pro membris Christi, quamuis in diuersitate terrarū, sed in vna compage corporis constitutis, inspirare dignatus est.

Capitula sequentia cum ijs quæ paulo superiùs habita sunt, continuātur inferius in concilio Aphricano sub Bonifacio I. tolliq; hic possent, nisi Papæ Anastasij suggestione condita fuisse ipsorum præfatio testaretur.

¶ Finis actorum seu decretorum sub Anastasio Papa.

DECRETA INNOCENTII PAPÆ I.

Ex Libro Pontificali.

Anno Domini 402

INNOCENTIVS natione Albanēs. ex patre Innocentio, sedit annis XV. mensibus duobus, diebus XXI. Hic constitutum fecit de omni Ecclesia, & de regulis monasteriorum, & de Iudæis, & de paganis. Et multos Cataphrigas inuenit, quos in exilio monasterij relegauit. Hic inuenit Pelagium & Cœlestium hæreticos, & damnauit eos. Et hoc constituit, ut qui natus fuerit de Christiana, denuò nasci debeat per baptismum, hoc est, baptizari, quod Pelagius damnabar. Eodem tempore dedicauit Basilicam sanctorum Geruasij & Protasij ex deuotione testamenti cuiusdam illustris fœminæ Vestinæ, laborantibus presbyteris Vrsicino & Lopardo, ac diacono Libyano. Quæ fœmina suprascripta testamenti paginam sic ordinauit, vt basilica sanctorum martyrum, ex ornamentis & margaritis, venditis iustis existimationibus, construeretur. Et constructa est vsque ad perfectum. In quo loco beatissimus Innocentius ex delegatione illustris fœminæ Vestinæ, titulum Romanum constituit. Et in * eadem domo obtulit patenas argenteas duas, pensantes singulæ libras 20. Amas argenteas duas, pensantes singulæ libras 20. Coronas argenteas 12. pensantes singulæ libras 14. Farum cantharum vnum, pensans libras 22. Cerostrota argentea 4. pensantia singula libras 25. Turrim argenteam cum patena & columbam deauratam, pensantem libras 30. Ad ornatum baptisterij, ceruum argenteum, fundentem aquam, pensantem libras 15. Vas ad oleum chrismatis argenteum, pensans libras quinque. Vas aliud ad oleum exorcizatum, pensans libras quinque. Patenas duas ad Chrisma, pensantes singulæ libras tres. Scyphum argenteum anaglyphum, pensantem libras decem. Scyphum alium argenteum, pensantem libras decem. Calices argenteos quinque, pensantes libras tres. Calices argenteos baptismi numero tres, pēsantes singuli libras 2. Aquamaniles argenteos, pensantes libras 16. Fara canthara ærea 16. pensantia singula libra decem. Fara canthara ærea cerostrata in gremio Basilicæ numero 20. pensantia singula libras 40. Domos iuxta Basilicam Libyanam, præstantes solidos octogintaquinque, & tremissem. Balneum in eodem iuxta templum Mamuri, præstans solidos 32. Domos in cliuum salutis balneatæ, præstantes solidos sempiē, & tremissem. Possessionem Sarras in Clusino territorio, præstantem solidos 71. & tremissem. Possessionem Corbianam in territorio Clusino, præstantem solidos 79. Possessionē Fundanensem in territorio Fundano cum adiacentibus atriguis 15. præstantem solidos 181. & tremissem. Possessionem Figlinam in territorio Casinate, præstantem solidos 58. & tremissem. Possessionem Amandini, quam donauit * illustris fœmina Vestina consobrinę suæ in territorio Veientano, præstantem solidos 46. & tremissem. Possessionem Antonianam in territorio Clodiano, præstantem solidos 62. Domos Emeriti in cliuo * Mamuri,

* eodē dominico

* Illustri fœminæ Vestinæ.

* Mamortini.

muri, inter vrbem Romam iuxta Basilicam, præstantes solidos 62. Domos in cliuum Patricij * arbitrata. Domos iuxta Basilicam in vico longo, qui cognominatur ad lacum, præstantes solidos 82. Domos ad cathedram lapideam Florianam, præstantes solidos 58. Pistrinum in vico longo, qui cognominatur Castoriani, præstans solidos * 61. Balneum in vico longo, qui cognominatur Templum, præstans solidos 40. * Siliquas * 3. * vncias * Portæ Nomētanæ, præstans solidos 22. & tremissem. Hic constituit sabbato ieiunium celebrari, quia sabbato Dñs in sepulcro positus est, & discipuli ieiunarunt. Hic constituit Basilicam sanctæ Agnetis martyris, à presbyteris Leopardo & Paulino, solicitè ac dignè gubernari & tegi & ornari. Et ex dispositione Vestinę, tituli supradicti presbyteris est cōcessa potestas. Hic fecit ordinationes quatuor in vrbe Roma per mensem Decembrem, presbyteros triginta, diacones quindecim, Epōs per diuersa loca 54. Qui etiàm sepultus est in cœmeterio Priscillæ, ad vrsum pileatum. 5. Kalendas * Augusti. Et cessauit Episcopatus dies 22.

*orbitata. * lxxxj. Locus obscurus. * Iulij.

TITVLI CANONVM SEQVENTIS Epistolæ Innocentij Papæ primi.

EPISTOLA REGVLARIS INNOCENTII PAPÆ PRIMA, Ad Decentium Eugubinum Episcopum.

INNOCENTIVS Decentio Episcopo Eugubino salutem. Si instituta Ecclesiastica, vt sunt à beatis Apostolis tradita, integra vellent seruare Domini Sacerdotes, nulla diuersitas, nulla varietas in ipsis ordinibus & cōsecrationibus haberetur. Sed dum vnusquisque, non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc æstimat esse tenendum, indè diuersa in diuersis locis vel ecclesijs aut teneri, aut celebrari videntur, ac fit scandalum populis: qui dum nesciunt traditiones antiquas, humana præsumptione corruptas, putant sibi aut Ecclesias non conuenire, aut ab Apostolis vel ab Apostolicis viris contrarietatem inductā. Quis enim nesciat aut non aduertat, id, quod à Principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc vsque custoditur, ab omnibus debere seruari, nec superinduci aut introduci aliquid, quod aut authoritatem non habeat, aut aliundè accipere videatur exemplum? præsertim cùm sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Aphricam atque Siciliam, insulasque interiacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus aut eius successores, constituerint Sacerdotes? Aut legant, si in his prouincijs alius Apostolorum inuenitur aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquàm inueniunt, oportet eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse, non dubium est, ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur omittere. Sæpè dilectionem tuam ad vrbem venisse, ac nobiscum in Ecclesia conuenisse, & quem morem vel in consecrandis mysterijs, vel in cæteris agendis arcanis teneat, cognouisse, dubium non est. Quod sufficere ad informationem Ecclesiæ tuæ vel reformationē, (si prædecessores tui minùs aliquid aut aliter tenuerūt) satis certum haberem, nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisses. Quibus idcircò respondemus, non quòd te aliqua ignorare credamus, sed vt maiori authoritate vel tuos instituas, vel si qui à Romanæ Ecclesiæ institutionibus errant, aut commoneas, aut indicare non differas, vt scire valeamus, qui sint, qui aut nouitates inducunt, aut alterius Ecclesiæ quàm Romanæ, existimant consuetudinem esse seruandam.

Distin. 11. Quis enim nesciat.

Capitulum I.

Pacem ergò asseris ante confecta mysteria quosdam populis imperare, vel sibi inter Sacerdotes tradere, cùm post omnia, quæ aperire non debeo, pax sit necessariò indicenda, per quam constet, populum ad omnia, quę in mysterijs aguntur, atque in Ecclesia celebrantur, præbuisse consensum, ac finita esse, pacis concludentis signaculo demonstrentur.

De consec. dist. 2. Pacem igi.

2 De nominibus verò recitandis, antequàm preces Sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, sua oratione commendet, quàm superfluum sit, & ipse pro tua prudentia recognoscis, vt, cuius hostiam necdùm Deo offeras, eius antè nomen insinues, quamuis illi incognitum sit nihil. Priùs ergò oblationes sunt commendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda, vt inter sacra mysteria nominentur, non inter alia, quæ antè præmittimus, vt ipsis mysterijs viam futuris precibus aperiamus.

De consec. dist. 1. De nominib⁹ recitādis.

3 De consignandis verò infantibus manifestum est, non ab alio, quàm ab Episcopo, fieri licere. Nam presbyteri licèt sint Sacerdotes, pontificatûs tamen apicem non habent.

bent. Hæc autem pontificibus solis deberi, vt vel consignent, vel paracletum spiritum tradant, non solùm consuetudo ecclesiastica demonstrat, verùm & illa lectio Actuũ Apostolorum, quæ asserit, Petrum & Ioannem esse directos, qui iam baptizatis traderent spiritum sanctum. Nam presbyteris, seu extra Episcopum, seu præsente Episcopo baptizant, chrismate baptizatos vngere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cùm tradunt spiritum paracletum. Verba verò dicere non possum, nè magis prodere videar, quàm ad consultationem respondere.

Acto. 8. f
De cons. dist. 4. presbyteris.

4 Sabbato verò ieiunandam esse, ratio euidentissima demonstrat. Nam si diem Dominicum, ob venerabilem resurrectionem Domini nostri Iesu Christi, non solùm in pascha celebramus, verùm etiàm per singulos circulos hebdomadarum, ipsius diei imaginem frequentamus, ac sexta feria propter passionem Domini ieiunamus, sabbatum prætermittere non debemus, quod inter tristitiam atque lætitiam temporis illius videtur inclusum. Nam vtiquè constat, Apostolos biduo isto & in mœrore fuisse, & propter metum Iudæorum se occuluisse. Quod vtiquè non dubium est, intantùm eos ieiunâsse biduo memorato, vt traditio ecclesiæ habeat, isto biduo sacramenta penitùs non celebrari: quæ vtiquè forma per singulas tenenda est hebdomadas, propter id, quòd commemoratio diei illius semper est celebranda. Quòd si putant, semel atque vno sabbato ieiunandum, ergò & dominica, & sexta feria semel in Pascha erit vtiquè celebranda. Si autem Dominicæ diei & sextæ feriæ per singulas hebdomadas reparãda imago est, dementis est, bidui agere consuetudinem sabbato prætermisso, cùm nõ disparem habeat causam, à sexta videlicet feria, in qua Dominus passus est, quandò & ad Inferos fuit, vt tertia die resurgens, redderet lætitiam post biduanam tristitiam præcedentem. Non ergò nos negamus sexta feria ieiunandũ, sed dicimus & sabbato hoc agendum, quia ambo dies tristitiam Apostolis, vel his qui Christum sequuti sunt, indixerunt. Qui die Dominico exhilarati, nõ solùm ipsum festiuissimũ esse voluerunt, verùm etiàm per omnes hebdomadas frequentandum esse duxerunt.

De cons. di. 3. Sabbato vc. Et iu decret Iuon. li. 2.
Ioan. 20.

5 De fermento, verò quod die Dominica per titulos mittimus, superfluè nos consulere voluisti, cùm omnes Ecclesiæ nostræ intra ciuitatem sint constitutæ. Quarum presbyteri, quia die ipsa propter plebem sibi creditam, nobiscum conuenire non possunt, idcircò fermentum, à nobis confectum, per acolythos accipiunt, vt se à nostra communione, maximè illa die, non iudicent separatos. Quod per parochias fieri debere non puto, quia nec longè portanda sunt sacramenta: nec nos per cœmeteria diuersa constitutis presbyteris destinamus, & presbyteri eorum conficiendorum ius habeant atque licentiam.

6 De his verò baptizatis, qui posteà à dæmonio, vitio aliquo aut peccato interueniente, corripiuntur, quæsiuit dilectio tua, si à presbytero vel diacono possint aut debeant consignari: quòd hoc nisi Episcopis, præcipere non licet. Nam ei manus imponenda omninò non est, nisi Episcopus authoritatem dederit id efficiendi. Vt autem fiat, Episcopi est imperare, vt manus ei vel à presbytero, vel à cæteris clericis imponatur. Nam quomodò id fieri sinè magno labore poterit, vt longè constitutus energumenus, ad Episcopum deducatur, cùm, si talis casus ei in itinere acciderit, nec perferri ad Episcopum, nec referri ad sua facilè possit?

7 De pœnitentibus verò, qui siue ex grauioribus commissis, siue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interueniat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis remittendum Romanæ ecclesiæ consuetudo demonstrat. Cæterum de pondere æstimando delictorum, sacerdotis est iudicare, vt attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus atque lachrymas corrigentis, ac tum iubere dimitti, cùm viderit congruam satisfactionem. Sanè si quis ægritudinem inciderit, atque vsque ad desperationem deuenerit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, nè de seculo absque cõmunione discedat.

De cons. dist. 1. De pœnitentib' verò.

8 Sanè quoniam de hoc sicuti de cæteris, consulere voluit dilectio tua, adiecit etiàm filius meus Cælestinus diaconus in epistola sua, esse à tua dilectione positum illud, quod in beati Apostoli Iacobi epistola conscriptum est: (Si infirmus aliquis in vobis est, vocet presbyteros, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit laborantem, & suscitabit illum Dominus: & si peccata fecit, remittet ei.) Quòd non est dubium, de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto, non solùm sacerdotibus, sed omnibus vti Christianis licet in sua aut suorum necessitate * inungendo. Cæterùm illud superfluum videmus adiectum, vt de Episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcircò de presbyteris dictum est, quia Episcopi occupationibus alijs impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Cæterùm, si Episcopus aut potest, aut dignum ducit, aliquem à se visitandum, & benedicere & tangere chrismate, sinè cunctatione potest, cuius est ipsum chrisma conficere. Nam pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodò vnum genus putatur posse concedi? His ergò, frater charissime, omnibus, quæ tua dilectio voluit à nobis exponi, pro-

Iacob. 5. c

*ad vngendum.
Di. 95. Illud super fluum.

vt potuimus, respondere curauimus, vt Ecclesia tua Romanam consuetudinem, à qua originem ducit, seruare valeat atque custodire. Reliqua verò, quæ scribi fas non erat, quum adfueris, interrogati, poterimus edicere. Erit autem Domini potentiæ, etiàm id procurare, vt & tuam Ecclesiam, & clericos nostros, qui sub tuo pontificio diuinis famulantur officijs, benè instituas, & alijs formam tribuas, quam debeant imitari. Data xiiij. Kalendarum Aprilis, Theodosio Augusto septiès, & Palladio viris clarissimis consulibus.

A.D. 416. qui fuit Innocentij vltimus.

EPISTOLA SECVNDA EIVSDEM Innocentij Papæ ad Victricium Rothomageñ. Episcopum.

CAPITVLA EIVSDEM EPISTOLAE.

for.* & vt ipsi.

INNOCENTIVS Victricio Episcopo Rothomagensi, salutem. Etsi tibi, frater charissime, pro merito & honore Sacerdotij, quo plurimùm polles, viuendi & docendi secundùm Ecclesiasticas regulas non sunt omnia, neque est aliquid, quod de sacris lectionibus tibi minùs collectum esse videatur, tamen quia Romanæ Ecclesiæ normam atque authoritatem magnoperè postulâsti, voluntati tuæ morem admodùm gerens, digestas vitæ & morum probabilium disciplinas, annexas literis meis misi, per quas aduertant ecclesiarum regionis vestræ populi, quibus rebus & regulis Christianorum vita, in sua cuiusque professione debeat contineri qualisque seruetur in vrbis Romæ Ecclesijs disciplina. Erit dilectionis tuæ, per plebes finitimas, & consacerdotes nostros, qui in illis regionibus proprijs ecclesijs præsident, regularum hunc librum, quasi didascalicum atque admonitorem, sedulò insinuare, vt & nostros cognoscere, & ad fidem confluentiũ mores valeant docendi sedulitate formare. Aut enim propositum suum ex hac nostra cõgruenti lectione cognoscent, aut si quid adhuc desideratur, facilè poterunt ex bona imitatione supplere.

Incipiamus ergò, adiuuante Deo & sancto Dei Apostolo Petro, per quem & Apostolatus & Episcopatus in Christo cepit exordiũ, vt quoniam sæpè plures emerserunt causæ, quæ in aliquantis non erant causæ, sed crimina, vt decæterò solicitudo sit vnicuique sacerdoti in sua Ecclesia, curam huiusmodi habere, sicut beatus Apostolus Paulus prædicat, talem Ecclesiam Deo exhibendam, non habentem maculam aut rugam, ne alicuius morbidæ ouis afflatu conscientia nostra contaminata violetur.

Hæc vsque ad ca. x. habentur supra in epistola Siricij Papæ, sed cõtractius.

Ephes. 5. f

Propter eos igitur, qui vel ignorantia vel desidia non tenent ecclesiasticam disciplinam, & multa non præsumenda præsumunt, rectè postulâsti, vt in illis partibus istiusmodi, quam tenet Ecclesia Romana, forma seruetur. Non quòd nostra præcepta aliqua imperentur, sed ea, quæ per desidiam aliquorum neglecta sunt, ab omnibus obseruari cupiamus, quæ tamen Apostolica & patrum traditione sunt constituta. Scriptum est nãque ad Thessalonicenses, Paulo monente: (State & tenete traditiones nostras, quas tradidimus vobis, siue per verbum, siue per epistolam.) Illud certè debet tuam mentem vehementer excitare, vt ab omni labe seculi istius immunis, ante Dei conspectum securus inueniaris. Cui multum enim creditur, plus ab eo exigitur vsura pœnarum. Ergo, quoniam non pro nobis tantùm, sed pro populo Christi cogimur præstare rationem, disciplina deifica populum erudire debemus. Quosdam enim asseris extitisse, qui statuta Maiorum non tenentes, castitatem Ecclesiæ sua præsumptione violârint, populi fauorem sequentes, & Dei iudicium non tenentes. Ergo ne silentio nostro existimemur his præbere consensum, dicente Domino, (Videbas furem, & currebas cum eo, hæc sunt,) quæ deincèps intuitu diuini iudicij, omnem catholicum Episcopum expedit custodire.

2. Thes. 2. d
1. Tim. 4. 2. Tim. 3. d

Psal. 49.

Capitulum I.

PRIMVM, vt extra conscientiam Metropolitani Episcopi, nullus audeat ordinare Episcopum. Integrum enim est iudiciũ, quod plurimorum sententijs cõfirmatur. Nec vnus Episcopus ordinare præsumat Episcopum, ne furtiuum præstitum beneficium videatur.

Di. 64. Extra cõcilĕ. Nicenę synodi. c. 4.

Hoc

Hoc enim & à synodo Nicena constitutum est atque definitum.

Niceę.syno di cap. 11. 2 Item si quis post remissionem peccatorũ cingulũ militiæ secularibus habuerit, ad clericatum admitti omninò non debeat.

11.q6.1.Si quę causę vel. 3 Si quæ autem causæ vel contentiones inter clericos tã superioris ordinis, quàm etiàm inferioris fuerint exortæ, vt secundùm Synodum Nicenam, congregatis eiusdem prouinciæ Episcopis, iurgium terminentur. nec alicui liceat, (Romanæ ecclesiæ, cuius in omnibus causis debet reuerentia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia DEI Ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias. Quod si quis fortè præsumpserit, & ab officio clericatûs submotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur. Si autem maiores causæ in medium fuerint deuolutæ, ad sedem Apostolicam, sicut synodus statuit & beata consuetudo exigit, post iudicium Episcopale referat.

Niceę.syno di cap. 5. 3.q.6.Nõ liceat.

Leuit.21 c Ezec.44. f 4 Vt viduam clericus non ducat vxorem: quia scriptum est, (Sacerdos vxorem virginẽ accipiat,) non viduam, non eiectam. Vtiquè, qui ad sacerdotium labore suo & vitæ probitate contendit, cauere debet, nè hoc præiudicio impeditus, peruenire non possit.

34.dist. Si qs viduã, licèt. 5 Vt si quis viduam, licèt laicus, duxit vxorem, siue ante baptismum, siue post baptismum, non admittatur ad clerum, quia eodẽ videtur vitio exclusus. In baptismo enim crimina dimittuntur, non acceptæ vxoris consortium relaxatur.

1.Tim.3.a Titi 1.b 6 Nè is, qui secundam duxit vxorem, clericus fiat: quia scriptum est, (Vnius vxoris virum.) Et iterum: (Sacerdotes mei semèl nubant.) Et alibi: (Sacerdotes mei non nubant amplius.) Et si ab aliquibus existimatur, ante baptismum si fortè quis accepit vxorem, & ea de seculo recedente, alteram duxerit, in baptismo esse dimissum, satis errant à regula: quia in baptismo peccata remittuntur, non acceptarum vxorum numerus aboletur: quũ vtique vxor ex legis præcepto ducatur, intantùm, vt & in paradiso quum parentes humani generis coniungerentur, ab ipso Domino sint benedicti, & Salomon dicat, A Deo præparabitur viro vxor. Quam formam etiàm sacerdotes omnes seruare, vsus ipse demonstrat ecclesiæ. Satis enim absurdum est, aliquem credere, vxorem ante baptismum acceptam, post baptismum non computari, quum benedictio, quæ per sacerdotem superinducentes imponitur, non materiam delinquendi dedisse, sed formam tenuisse legis, à Deo antiquitùs institutæ, doceatur. Quòd si non putatur vxor esse computanda, quæ ante baptismum ducta est: ergò nec filij, qui ante baptismum geniti sunt, pro filijs habentur.

Gen.1.d Prou.19. c Dist.34.Si quis viduam.

Dis.71.De aliena. 7 Vt de aliena ecclesia clericum, ordinare nullus vsurpet, nisi eius Episcopus, precibus exoratus, concedere voluerit. Hoc etiàm synodus statuit Nicena, vt abiectum ab altero clericum, altera ecclesia non recipiat.

Niceę.syn. 16.& 17. c.

8 Vt venientes à Nouatianis vel Montensibus, per manus tantùm impositionem suscipiantur: quia quamuis ab hæreticis, tamen in Christi nomine sunt baptizati: præter eos, si qui fortè à nobis ad illos transeuntes, rebaptizati sunt. Hi si resipiscentes, & ruinam suam cogitantes, redire voluerint, sub longa pœnitentiæ satisfactione admittendi sunt.

Di.31.Tenere deb. 9 Prætereà, quòd dignum & pudicum & honestum est, tenere ecclesia omnimodò debet, vt sacerdotes & Leuitæ cum vxoribus suis non coeant, quia ministerij quotidiani necessitatibus occupantur. Scriptum est enim: (Sancti estote, quoniam & ego sum sanctus, Dominus Deus vester.) Nam si priscis temporibus, de templo Dei sacerdotes anno vicis suæ non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omninò tangebant, quibus vtiquè propter sobolis successionem vxorius vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & preterquàm ex semine Aaron, ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere: quanto magìs hi sacerdotes vel Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel à sacrificijs diuinis, vel à baptismatis officio vacent? Nam si beatus Apostolus Paulus ad Corinthios scripsit, dicens: (Abstinete vos ad tẽpus, vt vacetis orationi,) & hoc vtique laicis præcepit: multo magìs sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi iuge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere. Quòd si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore sacrificare vsurpabit? aut qua cõscientia, quove merito exaudiri posse se credit, quum dictum sit, (Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum?) Sed fortè licere hoc credit, quia scriptum est, Vnius vxoris virum: non permanentem in concupiscentia generandi, dixit, sed propter futuram continentiam. Neque enim integros corpore non admisit, qui ait, Vellem autem omnes sic esse, sicut & ego. Quòd apertiùs declarat, sic dicens: (Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu.)

Leuit.11. g 20.b Luc.1.a Leuit.21.c Num.18.a 1.Cor.7.b Tit.1.d 1.Tim.3.a Tit.1.b 1.Cor.7. b Rom. 8. b

16.q.1.De monachis 10 De monachis, qui diù morantes in monasterijs, si posteà ad clericatûs ordinem peruenerint, non debere eos à priore proposito deuiare. Aut enim, sicut in monasterio fuit, & quod diù seruauit, id in meliori gradu positus, amittere non debet: aut si corruptus, posteà baptizatus, & in monasterio sedens, ad clericatûs ordinem accedere voluerit, vxorem omninò habere non poterit: quia nec benedici cum sponsa potest, iam ante corruptus. Quæ forma seruatur in clericis, maximè quũ vetus regula hoc habeat, vt quisquis corruptus

ptus baptizatus, clericus esse voluisset, spondere se vxorem omninò non ducere.

Dist. 51. Præterea frequenter.

11 Præterea, frequenter quidam ex fratribus nostris, curiales vel quibuslibet publicis functionibus occupatos, clericos facere contendunt, quibus postea maior tristitia, quum de reuocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quàm gratia de adscitis nascitur. Constat enim, eos in ipsis muneribus etiàm voluptates exhibere, quas à diabolo inuentas esse, non dubium est, & ludorum vel munerum apparatibus aut præesse, aut interesse. Sit certè in exemplum sollicitudo & tristitia fratrum, quam sæpe pertulimus, Imperatore præsente, cum pro his sæpiùs rogaremus, quam ipse, nobiscum positus cognouisti, quibus non solùm inferiores clerici ex curialibus, verùm etiàm iam in sacerdotio constituti, ingens molestia, vt redderentur instabat.

27. q. 1. Quæ Christo spiritualiter.

12 Item quæ Christo spiritualiter nupserunt, & velari à sacerdote meruerunt, si posteà vel publicè nupserint, vel se clanculò corruperint, admittendas esse ad agendam pœnitentiam nisi is, cui se iunxerant, de seculo decesserit. Si enim de omnibus hæc ratio custoditur, vt quæcunque, viuente viro, alteri nupserit, habeatur adultera, nec ei agendæ pœnitentiæ licentia licentia concedatur, nisi vnus ex eis defunctus fuerit: quantò magis de illa tenenda est, quæ antè immortali se sponso coniunxerat, & posteà ad humanas nuptias transmigrauit?

27. q. 1. Hę verò quę nondum.

13 Hæ verò, quæ necdùm sacro velamine tectæ, tamen in proposito virginali semper se permanere promiserant, licèt velatæ non sint, si fortè nupserint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia est, quia sponsio earum, à Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione dissolui, quanto magis ista pollicitatio, quàm cum Deo pepigerunt, solui sine vindictà non debet? Nam si Apostolus Paulus, quæ à proposito viduitatis discesserant, dixit eas habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: quantò magis virgines, quæ pactionis suæ fidem minimè seruauerunt? Hæc itaque regula, frater charissime, si plena vigilantia fuerit ab omnibus Dei sacerdotibus obseruata, cessabit ambitio, dissensio conquiescet, hæreses & schismata non emergent, locum non accipiet diabolus sæuiendi: sed manebit vnanimitas, iniquitas superata calcabitur; veritas spiritali feruore flagrabit, pax prædicata labijs, cum voluntate animi concordabit. Implebitur & dictum Apostoli, ut unanimes, vnum sentientes, permaneamus in Christo, nihil per contentionem nobis, neque per inanem gloriam vendicantes, non hominibus, sed Deo nostro salutatori placentes, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen. Datum 15. Kalendas Martij, Honorio Augusto 6. & Aristneto uiris clarissimis consulibus.

1. Tim. 5. Idem habetur in epist. Siricij Pap. cuius principium est, Diuersa quamuis. Philip. 2. a

EPISTOLA EIVSDEM TERtia ad Exuperium Tholosanum Episcopum.

INNOCENTIVS Exuperio episcopo Tholosano salutem. Consulenti tibi, frater charissime, quid de proposita specie vnaquaque sentirem, pro captu intelligentiæ meæ, quæ sunt visa, respondi quid sequendum, vel docilis ratio persuaderet, vel authoritas lectionis ostenderet, vel custodita series temporum demonstraret. Et quidem dilectio tua, institutum sequuta prudentium, ad sedem Apostolicam referre maluit, quid de rebus dubijs custodire deberet, potiùs quàm vsurpatione præsumpta, quæ sibi viderentur, de singulis obtinere. Cur enim magis pudendum putemus, discere aliquid, quàm omnino nescire? Mihi quoque ipsi de collatione docilitas accedit, dum perscrutatis rationibus, ad proposita respondere compellor: eoque fit, vt semper aliquid addiscat, qui postulatur vt doceat. Proponam igitur singula subijciamque responsum.

CAP. PRIMVM.

Proposuisti, quid de his obseruari debeat, quos in diaconij ministerio, aut in officio presbyterij positos, incontinentes esse aut fuisse, generati filij prodiderunt. De his, & diuinarum legum manifesta est disciplina, & beatæ recordationis viri Siricij episcopi monita euidentia commearunt, vt incontinentes in officiis talibus positi, omni ecclesiastico honore priuarentur, nec admitterentur accedere ad ministerium, quod sola continentia oportet impleri. Est enim vetus admodùm sacræ legis authoritas, iam indè ab initio custodita, quòd in templo anno vicis suæ habitare præcepti sunt sacerdotes, vt seruientes sacris oblationibus, puros & ab omni labe purgatos, sibi vendicent diuina ministeria, neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum vxore carnale consortium, quia scriptum est: (Sancti estote, quia & ego sanctus sum, Dominus Deus uester.) Quibus vtique propter sobolis successionem vxorius vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere: quantò magis hi sacerdotes vel Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ

Dist. 28. Proposuisti. Et in dec. Ino. lib. 3.

Luc. 1. a 1. Par. 24 c

Dist. 31. Eos ad sac. Leuit. 11. g & 20. b

suæ seruare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel a sacrificiis diuinis, vel a baptismatis officio vacent? Nam si beatus Pau-
1.Cor,7.a lus Apostolus ad Corinthios scribit dicens,
» (Abstinete vos ad tempus, vt vacetis oratio-
» ni;) & hoc vtiquè laicis præcepit: multò magis sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi iuge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere. Qui si contaminatus fuerit carnali cócupiscentia, quo pudore vel sacrificare vsurpabit, aut qua conscientia, quóve merito exaudiri se credit, quum
Tit.1.d dictum sit: (Omnia munda mundis, coin-
» quinatis autem & infidelibus nihil mũdum?)
1.Tim.3.a Sed fortasse hoc licere credit, quia scriptum
Tit.1.d est, Vnius vxoris virum. Non de permanente in concupiscentia generandi, hoc dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit, qui ait:
1.Co.7.b (Vellem autem omnes sic esse, sicut & ego.)
Rom.8.b Quod & apertiùs declarat, dicens: (Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt.
» Vos autem iam non estis in carne, sed in Spi-
» ritu.) & habentem filios, non generantem,
Idem in concil.Agath.ca.9. dixit. Sed ea planè dispar & diuersa sententia est. Nam si ad aliquos forma illa ecclesiasticæ vitæ, pariter & disciplinæ, quæ ab episcopo Siricio ad prouincias commeauit, non probabitur peruenisse, his ignorationis venia remittitur, ita vt deceterò penitùs incipiát abstinere. Et ita gradus in quibus inuenti fuerint, sic retentent, vt eis non liceat ad potiora conscendere. Quibus in beneficio esse debet, quòd hunc ipsum locum, quem retinent, non amittunt. Si qui autem scisse formam viuendi, missam a Siricio, detegentur, neque statim cupiditates libidinis abiecisse, illi sũt modis omnibus submouendi: quia post admonitionem cognitam, præponédam arbitrati sunt voluptatem.

2 Et hoc quæsitum est, quid de his obseruari oporteat, qui post baptismum omni tempore incontinentiæ & voluptatibus dediti, in extremo fine vitæ suæ, pœnitentiam simul & reconciliationem communionis exposcunt. De his obseruatio prior, durior: posterior, interueniente misericordia, inclinatior est. Nam consuetudo prior tenuit, vt concederetur eis pœnitentia, sed communio negaretur. Nam cùm illis temporibus crebræ persequutiones essent, nè communionis concessa facilitas, homines de reconciliatione securos, non reuocaret a lapsu, negata meritò communio est, concessa pœnitentia, nè totum penitùs negaretur. & duriorem remissionem fecit temporis ratio. Sed postquam Dominus noster pacem ecclesiis suis reddidit, iam depulso terrore, communionem dari abeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam, quasi viaticum profecturis, nè Nouatiani hæretici, negantis veniam, asperitatem & duritiam subsequi videamur. Tribuetur ergò cum pœnitentia extrema communio, vt homines huiusmodi vel in supremis suis, permittente saluatore nostro, à perpetuo exitio vindicentur.

3 Quæsitum etiàm est super his, qui post baptismum administrauerunt, & aut tormenta sola exercuerunt, aut etiam capitalem protulêre sententiam. De his nihil legimus à maioribus definitum. Meminerant enim, à Deo potestates has fuisse concessas, & propter vindictam noxiorum, gladium fuisse permissum, & Dei esse ministrum, vindicem in huiusmodi datum. Quomodò ergò repræhenderent factum, quod authore Deo viderent esse concessum? De his ergò ità, vt hactenùs seruatũ est, sic habemus, nè aut disciplinam euertere, aut contra authoritatem Domini venire videamur. Ipsis autem in ratione reddenda, gesta sua omnia seruabuntur. 23.q6.4. Quæsitum est etiam super his. Rom.13.a.b.

4 Et illud desideratum est sciri, cur communicantes viri, cum adulteris vxoribus non conueniant, cùm contrà vxores in consortio adulterorum virorum manere videantur. Super hoc Christiana religio adulterium in vtroque sexu pari ratione condemnat. Sed viros suos mulieres non facilè de adulterio accusant, & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem liberiùs vxores adulteras apud Sacerdotes deferre consueuerunt: & ideò mulieribus, prodito earum crimine, communio denegatur. Virorum autem latente commisso, non facilè quisquam ex suspicionibus abstinetur. Qui vtiquè submouebitur, si eius flagitium detegatur. Cùm ergò par causa sit, interdùm probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit. 32.q6.5. Christiana religio ad.

5 Illud etiàm sciscitari voluisti, an preces dictantibus liberum concedatur, vtiquè post baptismi regenerationem, a principibus poscere mortem alicuius, vel sanguinem de reatu, quam rem principes nunquàm sinè cognitione concedunt, sed ad iudices commissa ipsa vel crimina semper remittunt, vt causa cognita vindicétur. Quæ cùm quæsitori fuerint delegata, aut absolutio, aut damnatio, pro negocij qualitate, profertur. Et dum legum in improbos exercetur authoritas, erit dictator immunis. 23.q.4. Illud etiàm sciscitari.

6 De his etiàm requisiuit dilectio tua, qui interueniente repudio, alij se matrimonio copulârũt, quos in vtraque parte adulteros esse manifestum est. Qui verò vel vxore viuente, quamuis dissociatum videatur esse cóiugium, ad aliam copulam festinârunt, neque possunt adulteri non videri, intantùm, vt etiàm hæ personæ, quibus tales coniuncti sunt, etiàm ipsæ adulterium commisisse videantur, secundùm illud quod legimus in Euangelio:
(Qui dimiserit vxorem suam, & duxerit aliã, Matt.19.b
mœchatur. Similiter & qui dimissam duxe- & cap.5.c
rit, mœchatur.) Et ideò tales omnes à cómu- »
nione fidelium abstinendos. De parentibus autem, aut de propinquis eorum, nihil tale,

statui

EPISTOLA EIVSDEM V.

De his qui in presbyterio filios genuerunt, vt ab officio remoueantur.

INNOCENTIVS Maximo & Seuero episcopis per * Britios. Ecclesiasticorum ca- * Bratios
canonum norma nulli esse debet incognita sacerdoti, quia nesciri hęc à pötifice, satis est indecorũ, maximè quũ à laicis religiosis viris & sciatur, & custodienda esse ducatur. Nupèr quidem Maximilianus filius noster agens in rebus huiusmodi, qualem querelam detulerit, libelli eius series annexa declarat. Qui zelo fidei & disciplinæ ductus, non patitur ecclesiam pollui ab indignis presbyteris, quos in presbyterio filios asserit procreasse. Quod non licere exponerem, nisi nossem vestram prudentiam legis totius habere notitiam. Et ideò, fratres charissimi, libelli, qui subiectus est, tenore perspecto, eos, qui talia perpetrasse dicuntur, iubebitis in medio collocari: discussisque obiectionibus, quæ ipsis presbyteris impinguntur, si conuicti fuerint, à sacerdotali remoueantur officio: quia qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt: atque alieni efficiantur à ministerio, quod viuendo illicitè polluerunt. Miramur autem hæc eorum dissimulare episcopos, vt aut conniuere, aut nescire esse illicita iudicentur.

Dist 81. Maximilianus

EPISTOLA EIVSDEM VI.

Quòd pœnitentium nullus ad clerum possit admitti.

INNOCENTIVS Agapito, Macedonio, & Mauriano episcopis Apulis. Multa in prouincia cötra canones ecclesiasticos, decretaq; Maiorum vsurpari à plurimis, & relationes diuersorum, & suggestiones fidissimæ retulerunt, quæ quidem possent facilè resecari, si episcopi in his non inuenirentur authores. Qui dum aut amicis, aut obsequentibus gratiam præstare nituntur, religionem violant, ordinesquè corrumpunt. Ac sic euenit, vt indigni quiquè honores suscipiant ecclesiasticos, & admittantur ad clerum, qui nec inter laicos quidem dignum locum habere mererentur: sicuti in nunc dato nobis libello monstratum est, Modestum quendam, multis criminibus inuolutum, propter quæ etiàm pœnitentiam egisse dicitur, non solùm clericum effectum, quod non licet, verùm etiam ad episcopatùs apicem eum tendere: quum canones apud Nicæam constituti, pœnitentes etiàm ab infimis officijs clericorum excludât. Et ideò, fratres charissimi, perspecto tenore libelli, eum iubete præsentari: ac si verè constiterit, talem, qualem libellus affirmat, non solùm ab episcopatus ambitione, sed etiàm à clericatus remoueatur officio.

Dist. 50. Canones apud Nicæam Cap. 10. Nic. côci l ij.

EPISTOLA EIVSDEM VII.

De Bubalio & Tauriano damnatis à prouincialibus episcopis, quorum sententiam sedes Apostolica retractare curauit.

INNOCENTIVS Rufo, Gerontio, & Sophronio, Flauiano, Macedonio, Prosdotio, & Oristeo episcopis per Macedoniã cöstitutis. Mora coepiscoporum nostrorum Maximiani & Eumenij, vel potiùs importunitas tëporũ fecit, vt vos iteraretis de Bubalio & Tauriano quærimoniam, & nos iterùm in homines perditissimos insurgeremus. Sed, vt possum, paucioribus verbis tantorum malorum imitabor compendium, & strictim, quæ in volumine literarum vestrarum conspexerim, retractabo. Graue non oportuit videri pijssimis mentibus vestris, cuiuscunque retractari iudicium: quia veritas exagitata sæpiùs, magis splëdescit i luce: & pernicies reuocata in iuditiũ, grauiùs & finè * pęnitentia cödemnatur. Nam fructus diuinus est, iustitiam sępius recenseri, fratres charissimi. Verũ illud video mouisse animos vestros, quod ĩ multis Bubalius sæpè fallacijs depræhensus, obiecerit exemplaria fictarum quasi à nobis literarum, quum pro consuetudine hominis nihil, quod proferret, iam fide dignissimum videretur. Sed sileatur omne iã de tali negocio murmur, & conuicti diaboli ipsi anhelitus comprimantur. Subiunximus autem his priores literas, quas per memoratos Episcopos miseramus, quibus itã plenaria sensuum nostrorum sententia designata est, vt dum relegeritis, nihil ambiguum, nihil requirendum in hac causa, decętero repetatis. Hanc autem paginulam nostram solicitiùs, credentibus sibi episcopis, relegendam mittite, vt sciant plenissimè, quid sit de Bubalio & Tauriano, cęterisq; ꝓnunciatum, vt seruent, qui digni admonitione sunt, cauere à talibus, nè * talibus socientur.

35. q. 9. Graue non.

* illius, qui primò iudicauit. pœnitentia

* talia sortiantur.

EIVSDEM EPISTOLA VIII.

De inuasione parochiæ alterius, vel de terminis minimè transferendis.

INNOCENTIVS Florentio episcopo Tiburtinensi. Non semèl, sed aliquoties clamat scriptura diuina, Transferri non oportere terminos, à patribus cöstitutos: quia nefas est, si quod alter semper possederit, alter inuadat: quod tuam bonitatem frater & coepiscopus noster Vrsus asserit perpetrasse. Nam Nomentanam sine Felicientem parochiam, ad suam diœcesim à maioribus pertinentem, inuasisse te, atque illic diuina celebrasse mysteria, inconsulto eodem ac nesciente, non sinè dolore conquestus est. Quod si verum est, non leuiter te culpam incurrisse cognoscas. Vndè si de-

Deut. 19. & 27. c Prou. 22.

si declinare cupis tantæ vsurpationis inuidiã, nostris literis admonitum te conuenit abstinere. Certè si aliquid tibi credis iustitiæ suffragari, integris omnibus, & in pristino statu manentibus, post dies venerabiles paschæ adesse debebis, vt memoratis possis intentionibus respondere: partibusque in medio collocatis, quid antiquitas aut veritas habeat, inquiramus.

EIVSDEM EPISTOLA IX.

De eo, cuius de captiuitate reuersa est vxor, vt eam recipiat altera, quam duxerat, repudiata.

INNOCENTIVS Probo. Conturbatio procellæ Barbaricæ, facultati * legis intulit casum. Nam benè constituto matrimonio inter Fortunium & Vrsam, captiuitatis incursus fecerat neuum, nisi sancta religionis statuta prouideret. Cùm.n.in captiuitate prædicta Vrsa mulier teneretur, aliud coniugium cum Restituta Fortunius memoratus inisse cognoscitur. Sed, fauore Domini, reuersa Vrsa nos adijt, & nullo diffitente, vxorem se memorati esse perdocuit. Qua de re, domine fili merito illustris, statuimus, fide catholica suffragante, illud esse coniugium, quod primitùs erat gratia diuina fundatum: conuentumque secundæ mulieris, priore superstite, nec diuortio eiecta nullo pacto posse esse legitimum.

* legum

34.q.1.& 2.Cùm in c.& in dec.Iuo. lib.6.

EIVSDEM EPISTOLA X.

Epistola familiaris ad sanctos Dei sacerdotes, Aurelium Carthaginensem & Augustinum Hipponensem.

INNOCENTIVS Aurelio & Augustino episcopis. Acceptissimi mihi germani com presbyteri illò recursus vacuus officio vestro esse non debuit. Percharos enim salutare charissimos, naturale quodammodò videtur & consequens. Gaudere igitur in Domino vestram germanitatem, amantissimi, cupimus, & pro nobis paria ad Deum vota rependere precamur: quia (vt benè nostis) communibus & alternis plùs agimus orationibus, quàm singularibus aut priuatis.

EPISTOLA EIVSDEM XI.

De ratione paschali ad eundem Aurelium.

INNOCENTIVS Aurelio. Charitatis nostræ officium nullo interuallo dirimitur, & si charta nullos apices ferat. Viuit enim spiritualis gratia alternis in cordibus, & amorem nostrum confouet sacerdotalis ipsa societas. Cur ergò indignum est, vnitatem ecclesiæ * custodiri? Idemque omnes pariter & sentiamus, & pronunciemus, frater charissime. Has ergò literas de ratione paschali alterius (dico, futuri) anni præscripsi. Nam quũ ante diem vndecimum Kalendarum Aprilium penè luna 16. colligatur, (nam quippiã minus est) itemque quum in ante diem quartum Kalendarum earundem veniat 23. existimaui 11. Kalendarum memoratarum die, festa paschalia celebranda: quoniam in vigesimatertia luna, nullum pascha vnquàm, ante hoc pascha, factum esse cognoscimus. Sententiæ meæ exposui atq; edixi tenorem. Iam prudentiæ tuæ erit, consors mihi frater, cum vnanimis & consacerdotibus nostris, hanc ipsam rem in synodo religiosissima tractare, vt si nihil dispositioni nostræ resultat, nobis plenissimè aperteq; referibas, quò deliberatam paschalem diem, iam literis antè (vt moris est) seruandam, suo tempore præscribamus. Cõpresbyterum autem Archidamum, quãuis nouerim, quòd libentissimè ac more suscipias consueto, tamen ex abundanti postulo, vt eum inter tuos habere digneris.

* custodire

EPISTOLA EIVSDEM XII.

Vt nullus contra ordinationem canonum fiat Episcopus, ad eundem.

DILECTISSIMO fratri Aurelio, Innocentius. Qua in dignitate, qua molestia malè tractetur ecclesia, præcipueq; Episcopus, relegam vel audiam, & tua fraternitas benè nouit, & ego tam idonea tanto dolori verba uenire non possum, dum facilè imponũtur manus, dum negligenter summus sacerdos eligitur. Ecce facta est querela publica, quæ fecit semper, vt communis omnibus tremenda sit reuerentia. Sic clerici ecclesiasticorum dogmatum nutriti vel honorati intra altaria Christi, respuuntur: sic prætereunter promouentur, quasi nefas sit, ad primatum per ordinem peruenire. Nam quum, inuoluti mundanis nexibus, actibus vel moribus, abruptè adsciscuntur ad tanti collegium sacerdotij, & illi videntur contemni, de quibus oportuerat eligi, & isti malè intromitti, qui præter ordinem irrumpunt potiùs, quàm eliguntur. Quàm enim miserum est, eum magistrum fieri, qui nunquàm discipulus fuit: eum summum fieri sacerdotem, qui nũquam in vllo gradu obsequutus fuerit sacerdoti? Relege præfectorum literas, & vide, quæ vel falsò, vel pro certo sublimium potestatum annotentur scriptis. Perdimus profectò nosipsi, nos inquam, sanctimoniæ reuerentiam, qui, quasi vilissimum aliquid, summos efficimus sacerdotes, vt iam incipiat, quasi noxium aliquid publicis interloquutionibus condemnari. Frater charissime, hæc velim cuncta, recitanda per omnes Aphricanas ecclesias, scripta dirigas, & istis connectas, quas adiunximus literas præfectorum, vt consilium de his, quæ iniquè laudantur, iudiciumque, si quid

Dis.61.Miserum est enim.

quid tale probari poterit, fiat, vt præterita mala, si doceantur admissa, digna seueritate coerceantur: & decætero caueatur, ne ecclesiæ sanctitas, per nostram fatigata negligentiam, perdat priuilegia, quæ est per viros venerabiles consequuta. Deus te incolumē custodiat. Data * 4. Nonas Iunij, Iulio quarto & Palladio viris clarissimis coss.

EIVSDEM EPISTOLA XIII.

Ad Iulianam nobilem fœminam.

SINGVLARE membrum ecclesiæ, tuæ religionis amplitudinem existere, & à nobis reuerentissime coli, satis est omnibus manifestum. In ipso enim apice nobilitatis, multò nobiliorem ecclesiæ deuotionem impendis, & magis læta Christi agnitione, præceptis eius obtéperas, & in fide potiùs exultas, quàm tāti generis flore iactaris. Summæ virtutis est, vicisse gloriam carnis: & magnæ est Christi gratiæ, nobilitatem moribus superasse, domina filia meritò illustris. Certa igitur existens dilectissima, huius vitæ (quæcunque sunt) spatia æternis diminui; officijs illustrare contende, vt qui insignem te præstitit, reddat sibi per secula clariorem.

EIVSDEM EPISTOLA XIIII.

De Antiochena ecclesia.

INNOCENTIVS Bonifacio presbytero. Ecclesia Antiochena, quam, priusquàm ad vrbem perueniret Romam, beatus Apostolus Petrus sua præsentia illustrauit, velut germana ecclesiæ Romanæ, diù ab eodem alienam esse non passa est. Nam missis legatis, ità pacem postulauit & meruit, vt & Euagrianos suis ordinibus ac locis, intemerata ordinatione, quam acceperant à Memorato, suscipere: & Ioannis sanctæ memoriæ vel clericos vel laicos, in vnum colligeret atque cōgregaret,* promittens ipsius ciuitatis episcopus, frater meus Alexander, etiam si quis forte vel à nobis, vel aliundè, posterioris ordinationis ad eosdem venerit, se sine controuersia recepturum, ac nomen episcopi Memorati inter quiescentes episcopos recitaturum. Cui rei nos nōueris tradidisse manus, frater charissime, & eos in nostra viscera recepisse, ne diù membra, quæ requisierant sanitatem, ab vnitate corporis haberentur aliena. Omnia verò, quæ per ordinem gesta sunt, filius meus Diaconus Paulus, harum scilicet portitor literarum, dilectioni tuæ poterit enarrare, vt & gaudium commune nobiscum habeas, & eos informes, qui pro Attici partibus interuenire consueuerunt.

for. * promittente ipsius ciuitatis episcopo, fratre meo Alexandro.

EIVSDEM EPISTOLA XV.

Ad Alexandrum Antiochenum Episcopum, de pace.

INNOCENTIVS Alexandro episcopo. Quàm grata mihi, quàm pia, quàm necessaria legatio à tua sanctitate, frater charissime, ad nos directa fuerit, gestorum ipsorū replicatione cognosces. Voluit enim compresbyter noster Cassianus, hanc amicitiarum nostrarum paginulam per compresbyterum nostrum Paulum, Nicolaum diaconū, & Petrum subdiaconum, filios nostros, quæ si primitias pacis nostræ cōscribi. Saluto itaque & tuam mihi in Christo germanitatem, & omnem illam, quæ tecum tam benè sentit, ecclesiam. Nosque, vt facitis, & alloquamini (peto) crebriùs literis, & frequentiùs de vestra salute læuficetis. Dabit enim, vt confido, Dominus, totius nos præteriti temporis dispendia amantissimo literarum colloquio recompensare.

EIVSDEM EPISTOLA XVI.

De Attico Episcopo Constantinopolitano.

INNOCENTIVS Maximiano episcopo. Miramur, prudentiam tuam scripta ad Atticum Episcopum Cōstantinopolitanæ vrbis à nobis, & prosequutione propria, & dato libello, qui subtèr annexus est, postulare, à quo nec missas vllas saltē epistolas ad nos, vel ad vestram Synodum vtique pertulisti. Idque non petenti tribuendum existimes, quod vides deprecantibus, discussa ratione, concessum. Communio enim suspensa restituitur demonstranti causas, quibus id acciderat, iam esse detersas, & profitenti conditiones pacis impletas. Quod neque apud vos, neque apud nos (vt prędixi) Atticus, missis aliquibus suorum, vel dicere voluit, vel demōstrare completum, quemadmodùm Antiochenæ Ecclesiæ frater & coepiscopus noster Alexander, digna legatione & prosequutus est, & probauit. Quibus omnibus vtique interesse dignatus, cognouisti, quemadmodum singulatim omnia scriptorū nostrorū antè hac de causa beatissimi Ioannis, quōdam episcopi, nostri discusserint, vt quę illi in omnibus satis euidēter ostenderint, vniuersa, quę apud Antiochiam fieri debuerint, fuisse completa. Quorum amplexati pacem, vtique fidem fecimus, & magno tramite omnibus eandem postulaturis ostēdimus, si modò quę discussa sunt atque cōpleta, etiam ipsi se pro suo loco fecisse vel complēsse, aliquandò mōnstrauerint, communionemque, vt isti, legatione solenniter destinata, sibi rogauerint reddi. Expectamus ergò & professionem Memorati & completis omnibus conditioni-

bus, quas diuersis temporibus prædiximus, & petitionem communionis, vt rectè & petenti, & probanti se eandem mereri, reddamus, frater charissime. Nam de omnibus plenissimas ad sanctam nostrorum fratrum Synodum dudùm literas percepisti.

EIVSDEM EPISTOLA XVII. Ad Alexandrum Antiochenum episcopum, de pace.

APOSTOLICI fauoris gratia, magno pacis vsque ad nos decore resplēduit: tantumque lucis gaudiorumque infulsit fidelibus, vt dicentes Deo maximas laudes, maiores debere nos fateamur. Plusque à Deo iucundati sumus, quòd discussis omnibus lateribus actionum tuæ fraternitatis, ità totū pietate ac patientia gestū cognouimus, vt in omnibus Dominum laudaremus: successumque ipsum ideò præstitum tuis laboribus videamus, quòd tota virtute, pacis amator existēs, eam requisitam inueneris, & reperta summa charitate tenueris, quum erga omnes, tū præcipuè circa illos, qui quondam Paulini atque Euagrij episcoporum censiti fuerant, nomine, * habeam summam votorum meorum, quòd antiqui neui purgatio, tuis tēporibus, tuisque meritis prorogatur. Quorum etiam illos eiusdem nominis, qui in Italia meritum clericatus acceperant, eēsui bono quietis gratiam retinere susceptam. Et quia noster compresbyter Cassianus gratum * duxit tuæ fore dignationi, si meo consilio in ciuitate vestra clericatus ordinem ducere censerentur, statui propter beneuolentiam tuam, promissaq; Memorati, vt inter cæteros sacerdotes ministrosque, qui in ciuitate sunt, annumerentur, frater charissime. Libenter prætereà de episcopis Helpidio atque * Papo cognoui, quòd sine quæstione suas ecclesias recuperauerint, & multum in gestis (vt subscripta testantur) solicitus inquiliui, vtrùm omnibus esset conditionibus satisfactum, in causa beati & verè Deo digni sacerdotis Ioannis. Et quum per singula assertio legatorum ex voto completa esse fateretur, gratias agens Domino, communionem ecclesiæ vestræ ità recepi, vt præ me feram, Apostolicæ sedis cōdiscipulos primos dedisse cæteris viam pacis, in qua firmatos vos, nosque Domini CHRISTI ità benignitas amplexabitur atque communiet, vt nullo decętero titillamento, vel leui cuiusquā contentionis pudore pulsetur. Scripta autem Attici episcopi, quoniam cum vestris fuot porrecta, suscepimus, ne per vestram iniuriā ille, qui olim à nobis suspensus fuerat, repudiaretur. Et tamen satis abundè quæ in actis statuimus, sicut dignanter relegere procurabis, quid in eius persona debeat custodiri, vt si per omnia vestris consilijs, actibusque tam sanctis se rogauerit esse commonem, præstetur * seni fauore vestro nostroque iudicio, communionis atque e literarum à nobis gratia prorogata. Subscripserunt episcopi * Italiæ 24.

* for. habeo
* dixit
* Pappo
* Gaud
* 20 Italiæ.

EPISTOLA EIVSDEM XVIII. ad Alexandrum Episcopum.

EIVSDEM EPISTOLÆ CAPITVLOrum tituli.

CAPITVLVM PRIMVM.

INNOCENTIVS Alexandro Episcopo. Etonus, & honor nobis à tua fraternitate impositus, necessarij tractatus causas induxit, quò literis vel commonitorio vestro, vt dat sancti spiritûs gratia, respondere possimus. Reuoluentes itaque authoritatem Nicænæ Synodi, quæ vna omnium per orbem terrarum explicat mentem sacerdotum, quæ censuit de Antiochena ecclesia, cunctis fidelibus, ne dixerim sacerdotibus, esse necessarium custodire, qua super diœcesim suam prædictam ecclesiam, nō super aliquam prouinciam, recognoscimus constitutam. Vnde aduertimus, non tam pro ciuitatis magnificentia, hoc eidem attributum, quàm quòd prima primi apostoli sedes esse monstretur, vbi & nomen accepit religio Christiana, & quæ conuentum apostolorum apud se heri celeberrimum meruit, quæque vrbis Romæ sedi nō cederet, nisi quod illa in transitu meruit, ista susceptum apud se, consommammq; gaudet. Itaque arbitramur, frater charissime, vt sicut Metropolitanos authoritate ordinas singulari, sic & cæteros, non sine permissu conscientiaq; tua, sinas episcopos procreari. In quibus hunc modum rectè seruabis, vt longè positos literis datis, ordinari cēseas, ab his, qui nunc eos suo tantùm ordinant arbitratu: vicinos autē, si æstimas, ad manûs impositionē tuæ gratiæ statuas peruenire. Quorum enim te maxima expectat cura, præcipuè tuum debent mereri iudicium.

Nicænæ Synodi cap. 6.
Act. 11.

2 Nam quòd sciscitaris, vtrùm diuisis imperiali iudicio prouincijs, vt duæ Metropoles fiant, sic duo Metropolitani episcopi debeant nominari: non verè visum est, ad mobilitatē necessitatū mundanarum Dei ecclesiā commutari, honoresque aut diuisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator. Ergo secundùm pristinū prouinciarum morem, Metropolitanos episcopos conuenit nominari.

mioari. Cyprios sanè asseris, olim Arrianæ impietatis potentia fatigatos, oō renisisse. Nicenos canones in ordinandis sibi episcopis, & vsq; adhuc habere præsumptum, vt suo arbitratu ordinent, neminem cōsulentes. Quocircà persuademus eis, vt curent, iuxta canonum fidem, fidē catholicam sapere, atque vnū cum cæteris sentire prouincijs, vt appareat sancti spiritûs gratia ipsos quoque, vt omnes ecclesias, gubernari.

Nicæna synodi c. 4. & 9.

3 Arrianos prætereà, cæterasque huiusmodi pestes, quia eorū laicos conuersos ad Dominum, sub imagine pœnitētiæ ac sancti spiritûs sanctificatione per manûs impositionē suscipimus, non videtur, clericos eorum cum sacerdotij aut ministerij cuiuspiā suscipi debere dignitate: qooniam quibus solum baptisma ratum esse permittimus, quod vtique in nomine patris, & filij, & spiritus sancti perficitur, nec spiritum sanctum eos habere ex illo baptismate illisq; mysterijs arbitramur: quooiam cùm à catholica fide eorum authores desciscerent, perfectionem spiritus quam acceperant, amiserunt. Nec dare eius plenitudinem possunt, quæ maximè in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam potiùs, quàm per fidem, dixerim, perdiderunt. Quomodo fieri potest, vt eorum prophanos sacerdotes, dignos Christi hoooribus arbitremur, quorum laicos imperfectos, vt dixi, ad sancti Spiritûs percipiendam gratiam, cum pœnitentiæ imagine recipiamus? Grauitas itaq; tua hæc ad notitiam coepiscoporum, vel per synodum, si potest, vel per harum recitationem faciat peruenire, vt ea quæ ipse tam necessariò percontatus es, & nos tam, clematè respoodimus, cōmuni omnium consensu studioque seruentur.

1. q. 1. Arrianos prætereà cæteros.

1. q. 1. Qui perfectionē.

EIVSDEM INNOCENTII PAPÆ epistola 19. ad Atticum Berœæ Episcopum, de sancto Ioanne Constantinopolitano episcopo.

Adgaudere literis fraternitatem tuam, de receptis Paulini vel Euagrij episcoporum clericis populisq;, & de restitutis Helpidio atq; * Papo coepiscopis percensuimus, & vel serò receptæ pacis gratiam te fouere, postposita omoi contentione, peruidimus. Vnde has ad præstantissimum fratrem & coepiscopum nostrum Alexandrum, reddendas tuæ transmisimus voanimitati, videlicet vt si omnes inimicitiæ, omois æmulatio, tam de nomine sancti Ioannis mirandi episcopi, quā de omoibus eiusdem communionis participibus, à tua animositate discessit, has nostræ societatis recipias literas frater charissime, modò, vt omnia quæ * his actis firmata sunt, apud mediatorem oostrum amabilem Alexandrum ore proprio, vt communicantem conuenit, fatearis. Vt enim oobis hæc vnanimitatis, charitatisque causa venerabilis est, sic inhæret solicita, nè quid obliquum aut succisiuum in quo quam residere cognoscat.

* Pappo.

* hic

* de his

EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ 20. Ad Laurentiom Episcopum Seniensem, De Bonosiacis, quod sunt Iudæis comparandi.

Innocentius Laurentio episcopo Seniensi. Diù mirati sumus, dilectionis tuæ literis lectis, hæreticos Photini venena sectantes, in territorio dilectionis tuæ oon solùm esse, sed & publicè sibi cōuenticula in aliquorum possessionibus præparare, cùm de toto penè orbe nusquàm tam multi, quàm apud vos, delegerint habitare. Quorum doctrinæ nefariæ author Marcus, dudùm de vrbe pulsus, temeritatis tantę ductus est audacia, vt primum sibi inter eos vendicet locum. Sed nè vlterius debacchandi habeant facultatem, & animas simplicium ac rusticanorum secum in gehennam, cui destinati sunt, trahant, actum est aduersùs eos à defensoribus ecclesiæ nostræ, quòd eos possint expellere, vt qui Christum Deum ex patris substaotia ante secula, negant genitum, hi cum Iudęis, qui eius deitatem negauerunt, & nunc vsque negant, participium habeant damnatioois. Tuum est, frater charissime, quæ pręcepta sunt, non segniùs agere, nè plebem tibi creditam dissimulatione deperdas, & incipias Deo de perditis reddere ratiooem.

EPISTOLA EIVSDEM INNOCENTIJ Papæ 21. ad Martianum episcopum *Naresitanum, De suscipiendis clericis, quos Bonosus antequā damnaretur, ordinasse cognoscitur.

* Naxitanum

Innocentius Martiano episcopo * Naxitano. Superiori tempore, si tamen rectè recordor, memini me tam ad dilectionem tuā, quàm ad fratres & coepiscopos nostros, Rufum & cæteros huiusmodi, literas de clericis * Nareliensibus transmisisse, his videlicet, qui se ante damnationem Bonosi asserebant, ab eodem tam presbyteros, quàm diaconos ordinatos, vt si relicto atq; damnato eius errore, vellent ecclesiæ copulari, libenter reciperentur, oè fortè qui esseot digni recuperandæ salutis, in eodem errore deperireot. Verùm nunc in Rauennati vrbe mihi constituto, propter Romani populi necessitates creberrimas *Germanio qui asserit se esse presbyterum, atque Lupentinus, qui se diaconum dicit, multorum talium quasi legatione suscepta, prece fusa, dolores proprios exprimere gestiuerunt, se quidem ecclesias in dilectionis tuæ constitutas parochijs retinere, sed tuam communionem non potuisse se mereri, ea videlicet ratione, quia Rusticius quidam nomine,

* Naresitano

* Naxensibus

* Germanius

ne, iterata ordinatione presbyterium suscepisset. Et non leui impedimento sit, dum aut illi dolent, huiusmodi hominem in ecclesia retineri, aut ille sic peccare debere in alio arbitretur, quemadmodùm in se agnoscit esse peccatum. Et quamuis de eadem re pleniùs literæ meæ contineant, quas superiùs memoraui, tamen nunc etiàm admonendam duximus fraternitatem tuã, vt si verè constat, aliquos ante damnationem Bonosi ab eodem ordinatos, posteà voluisse vel nunc velle reuerti, eos recipiendos esse censemus, maximè cùm memorati asserant, se intantùm anteriori tempore ordinatos, vt sanctæ recordationis virum Cornelium episcopum Sirmiẽsis vrbis, necnon & fratrem nostrum Nicetam, aliosque nonnullos fuisse præsentes cum honoribus, quos se habere commemorant, faterentur. Vndè (frater charissime) si eorum assertio fidem recipit veri, suscipiendos esse ambigere non debes, quos tam diù ecclesias sibi creditas passus es retinere.

EPISTOLA EIVSDEM VICESIma secunda, Ad episcopos Macedoniæ.

Vt si sacerdos, vel quilibet ex clero, viduam vxorem duxerit, vel eiectam, suum perdat officium. 1

Vt si quis catechumenus habuerit vxorem, & defuncta ea, post baptismum acceperit alteram, clericus esse non possit. 2

Quod non admittantur clerici, ab hæreticis ordinati. 3

Quod in ordinationibus crimina vel vitia nõ benè credantur auferri. 4

Quòd hi, qui à Bonoso hæretico ordinati sunt, propterea sint recepti, ne scandalum remaneret ecclesiæ. 5

Quòd in ecclesia peccatum populi multùm soleat remanere. 6

Quòd surreptum fuerit Apostolicæ sedi, & suam in melius sententiam commutarit, quandò damnationem Photini rescidit. 7

INNOCENTIVS Rufo, Eusebio, Eustathio, Claudio, Maximiano, Eugenio, Gerontio, Ioanni, Polychtonio, Sophronio, Flauiano, Hilario, Macedonio, Calicrati, Zosimo, Profuto, Nicetæ, Hermogeni, Vincentio, Asiologo, Terentiano, Herodiano, & Martiano, & cæteris episcopis Macedonibus, & diaconibus in Domino salutem.

Magna me gratulatio habuit, cùm post tot discrimina totius (vt ità dixerim) mundi, Vitalis archidiaconus vestrarum portitor literarum, ex illis partibus ad nos vsq; directus aduenit. Quẽ cùm vidissemus, illicò (vt oportebat) percontati de vestro statu sumus. Verùm vbi reperimus, vos ex sententia degere, Domino DEO nostro vberes gratias retulimus quòd vos famulos suos, suisque altaribus seruientes, & in aduersis tuetur, & in prosperis gubernare dignatur. Qui cùm tradidisset epistolas, eas præcepi illicò recenseri, in quibus multa posita peruidi, quæ stuporem mentibus nostris inducerẽt, facerentque nos non modicum dubitare, vtrùm aliter putaremus, an ità illa essent posita, quemadmodùm personabant. Quæ cùm sæpiùs repeti fecissem, aduerti, Sedi apostolicæ, ad quam relatio, quasi ad caput ecclesiarum, missa currebat, aliquam fieri iniuriam, cuius adhuc in ambiguum sententia duceretur. Vndè, de quibus iamdudùm scripsisse me memini, nunc iterare formam argumentis euidentioribus, relationis vestræ geminata percontatio compellit.

CAPITVLVM PRIMVM.

EOs qui viduas accepisse suggeruntur vxores, non solum clericos effectos agnoui, verùm etiàm vsque ad infulas summi sacerdotij peruenisse: quod contra legis esse præcepta, nullus ignorat. Nam cùm Moses legislator, clamitet, Sacerdos vxorem virginem accipiat, (Leu. 21.) ac nè in hoc præcepto aliquid putaretur ambiguum, addidit, non viduam neque eiectam: contra quod præceptum, diuina authoritate subnixum, nulla defensio mandati alterius opponitur, nisi consuetudo vestra. Quæ (vt ipsi fatemini) ex ignorantia, & vt uerecundiùs dicam, non ex Apostolica traditione & ratione integra constituta est. Nos autem, omnesque per Orientem Occidẽtemque ecclesias, nouerit vestra dilectio, hæc penitùs non admittere, nec ad vltimum ecclesiastici ordinis locum tales assumere, & si reperti fuerint, submouere.

2 Deindè ponitur, non dici oportere bigamum, (Dist 26. Deindè opponit non.) eum qui catechumenus habuerit atque amiserit vxorem, si post baptismum fuerit aliam sortitus, eamque primam videri, quę nouo homini copulata sit: quia illud coniugium, post baptismi sacramentum, cum cæteris criminibus sit ablutum. Quòd cùm de vna vtique dicitur, certè si tres habuerit, in vetere positus homine, vxores, erit ei, quæ post baptismum quarta est, sic interpretantibus prima: virginis æquè nomen accipiet, q̃ quarto ducta est loco. Quis (oro) illud non videat contra Apostoli esse præceptum, qui ait, (1. Tim. 3. a) Vnius vxoris virum oportere fieri sacerdotẽ? (Tit. 1. b) Sed obijcitur, quòd in baptismo totum, quicquid in vetere homine gestum est, sit solutũ. Dicite mihi, cum pace vestra loquor, crimina tantum dimittuntur in baptismo, an & illa quæ secundùm legis præcepta ac Dei instituta complentur. Vxorem ducere, crimẽ est, an non est crimen? Si crimen est, ergò (præfata venia, dixerim) erit author in culpa, qui (Gen. 1. d) vt crimina committerent, in paradiso, (Gen. 2. d) cùm ipse eos iungeret, benedixit. Si verò non est

crimen,

Matt. 19 a. Prouer. 19. c. 28. q. 1. Nunquid non erũt & in dec. luo. li. 6.

crimen, quia quod Deus iunxit, nefas sit crimen appellari, & Salomon addidit, Etenim à Deo præparatur viro vxor: quomodò creditur inter crimina esse dimissum, quod authore Deo legitur consummatum? Quid de talium filijs percensetur? Nunquid nō erũt admittendi in hæreditatis consortio, quia ex ea suscepti sunt, quæ ante baptismum fuit vxor? Eruntq́, appellandi vel naturales, vel spurij, quia non est legitimum matrimoniũ, nisi illud (vt vobis videtur) quod post baptismum assumitur. Ipse Dominus cùm interrogaret à Iudæis, si liceret dimittere vxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit: Quòd ergo Deus iunxit, homo non separet. Ac nè de his loquutus esse credatur, quæ post baptismum sortiuntur, meminerint hoc & à Iudæis interrogatum, & Iudæis esse responsum. Quæro, & solicitus quæro, si vna eadéq; sit vxor eius, qui antè catechumenus, posteà fit fidelis, filiosque ex ea, cùm esset cathecumenus, susceperit, ac posteà alios, cùm fidelis: verùm sint appellandi fratres, an non habeant posteà, defuncto patre hercìscundæ hereditatis consortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritualis creditur abstulisse? Quod cùm ità sentire atque iudicare, absurdum est, quæ (malum) ratio est, hoc defendi, & vacua magis opinione iactari, quàm aliqua authoritate roborari; cùm non possit inter peccata deputari, quod lex præcepit, & Deus iunxit? Nunquid si quis catechumenus virtutibus studuerit, humilitatem secutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemosynas fecerit, morti destinatos qualiber ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit, quæro, si hæc cùm fuerit factus fidelis, amittit, quia per baptismum totum, quod vetus homo gesserat, putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominem Cornelium, orationibus atq; eleemosynis vacãtem, per reuelationem Angelum, Petrumq; ipsum vidisse. Nunquid per baptismum hæc illi *ablata sunt, propter quæ baptismus ei videtur esse concessus? Si ità creditur, mihi credite, non modicum erratur: quia quicquid benè gestum fuerit, & secundùm legis præcepta custoditum, non potest agenti deperire. Nuptiarum ergò copula, quia Dei mandato perficitur, non potest dici peccatum. Et quod peccatum non est, solum inter peccata, credi omninò non debet. Eritque integrum æstimare, aboleri non posse prioris nomen vxoris, cùm non dimissum sit pro peccato, quia ex Dei sit voluntate completum.

Matth. 19. a. Marci 10. a. Act. 10. a. * ablata

1. q. 1. Ventum est ad tertiã

3 Ventum est ad tertiam quæstionem, quæ pro sui difficultate longiorem exigit disputationẽ. Cùm nos dicamus, ab hæreticis ordinatos, vulneratum per illam manus impositionem habere caput, vbi vulnus infixum est, medicina est adhibenda, vt possit recipere sanitatem. Quæ sanitas post vulnus secuta, sinè cicatrice esse non poterit: atque vbi pœnitentiæ remedium necessarium est, illic ordinationis honorẽ locum habere non posse decernimus. Nam si (vt legitur) quod tetigerit immundus, immundum erit: quomodò id ei tribuetur, quod mũditia ac puritas consueuit accipere? Sed econtrariò asseritur, eũ, qui honorem amisit, honorem dare non posse: nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere. Acquiescimus, & uerum est. Certè qui quod non habuit dare non potuit, damnationem vtiquè, quàm habeit, per prauam manùs impositionem dedit: & qui particeps effectus est damnato, quomodò debeat honorem accipere, inuenire non possim.

Num. 19. d. Leuit. 15. 1. q. 1. Qui perfectionem sancti 1. q. 1. Arianos præterea.

1. q. 1. Ventum est ad tertiã 1. q. 1. Homini qui simul. Cùm ergò de.

4 At dicitur vera ac iusta legitimi sacerdotis benedictio auferre omne vitium, quòd à vitioso fuerat iniectum. Ergò si ità est, applicentur ad ordinationem sacrilegi, adulteri, atq; omnium criminum rei, quia benedictione ordinationis, crimina vel vitia putantur auferri: Nullus sit pœnitentiæ locus, quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio præstare consueuit. Nostræ uerò lex est ecclesiæ, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sint, per manus impositionem laicam tantùm tribuere communionem, nec ex his aliquem, in clericatus honorem vel exiguum subrogare.

5 At verò hi, qui à catholica ad hæresim transierunt, quos non aliter oportet, nisi per pœnitentiã suscipi, apud vos non solùm pœnitentiam non agunt, verùm etiàm honore cumulantur. Sed Anisij quondàm fratris nostri, aliorumq́ue consacerdotum summa deliberatio hæc fuit, vt quos Bonosus ordinauerat, ne cum eodem remanerent, ac fieret nō mediocre scandalum, ordinati reciperentur. Vicimus (vt opinor) ambigua. Iam ergò, quod pro remedio ac necessitate temporis statutũ est, constat primitùs non fuisse: ac fuisse regulas veteres, quas ab Apostolis vel apostolicis viris traditas, ecclesia Romana custodit, custodiendasq́ue mandat his, qui eam audire consueuerunt. Sed necessitas temporis id fieri magnoperè postulabit. Ergò quod necessitas pro remedio inuenit; cessante necessitate, debet vtique cessare pariter quod vrgebat: quia alius est ordo legitimus, alia vsurpatio, quam ad præsens fieri tempus impellit. Sed canones apud Nicæam constituti, de Nouatianis fieri permiserunt. Priùs ille canon, à patribus institutus, ponendus est, vt possimus aduertere, vel quid, vel qualiter ab eisdem sensum sit vel præceptum. De his, inquit, qui nominant seipsos Catharos, id est, mundus, & aliquandò veniunt ad catholicam ecclesiam, placuit sanctæ & magnæ synodo, vt accepta manus impositione, sic maneant in clero. Possum verò dicere, de solis hoc Nouatianis esse præceptum, nec ad aliarũ hæresum clericos pertinere. Nam si vtiquè de omnibus ità definirent, addidissent; à Noua-

1. q. 1. Quod pro necessitate.

1. q. 1. Quod pro necessitate.

ca. 8. Nicenæ synodi.

tianis,alijsque hæreticis reuertentes, debere
in suum ordinem recipi. Quòd ità esse,etiam
illud maximè, quod de Paulianistis dictum
est, poterit confirmare, à quibus venientes,
c.18.Nicænæ synodi. etiàm baptizari præcipiunt. Nunquidnam,
cùm de Paulianistis iubent, omnes qui ab hæ-
reticis reuertuntur, erunt hoc exemplo ba-
ptizandi? Quod cum nullus audeat facere,
de ipsis tantùm esse præceptum, ratio ipsa de-
monstrat. Denique, baptizatos ritè ab euan-
Act. 9. c gelista Philippo, Petrus & Ioannes sola ma-
nûs impositione consummant. Illos verò,
Act. 19. a quos Apostolus Paulus, Ioannis baptismate
baptizatos reperit, interrogauitque an Spiri-
tum sanctum accepissent, fatentibus se, ne il-
lud quidem nomen audisse, iussit eos bapti-
zari. Videtis ergò, ritè baptizatos, illo dono
iterari non posse: & aliter, sola aqua lotos, ba-
ptizari in nomine Patris & Filij, & Spiritûs
sancti, necessarium peruideri. Ità & de No-
uatianis tantùm iussum esse, lucida manife-
1.q.1.Paulianistæ in nomine. statione perlegitur. Quod idcircò distinctum
esse ipsis duabus hæresibus, ratio manifesta
declarat: quia Paulianistæ in nomine Pa-
tris,& Filij,& Spiritus sancti minimè baptiza
bant: & Nouatiani ijsdem tremendis veneran-
disque nominibus baptizãt: nec apud istos de
vnitate potestatis diuinæ,hoc est,Patris, & Fi-
lij,& Spiritus sancti, quæstio aliqñ mota est:
& ideò omnibus segregat, hæc sola electa est,
cui istud crederent concedendum, quia nihil
in Patris & Filij & Spiritus sancti sacramento
peccarent. Si quis verò de catholica ad hæ-
resim transiens, aut fidelis, ad apostasiam re-
uersus, resipiscens redire voluerit, nunquid
eadem ratione poterit ad clerũ permitti,cuius
commissum non,nisi longa pœnitentia, pote-
rit aboleri? nec post pœnitentiam clericũ fieri
ipsi canones sua authoritate permittunt. Vn-
dè constat,qui de catholica ad Bonosum tran
sierunt damnatum,atque se passi sunt, aut cu-
piêrunt,ab eodẽ ordinari, non oportuisse or-
dinationis ecclesiasticæ suscipere dignitatem,
qui commune omnium ecclesiarum iudiciũ
deserentes,suam peculiariter in Bonoso vani-
1.q.1.constat multos vim tatem sequendam esse duxerunt. Sed multos
constat vim passos,atque inuitos,attractos,re-
pugnantesque, ab eodem ordinatos. Dicat
mihi,volo,quisquis hoc credit: si non post or-
dinationem Bonosi interfuit, cùm confice-
ret sacramenta, si communioni eius participa-
tus non est, si statim discedentibus de eius pes-
simo conciliabulo,ad ecclesiam redijt, & iste
talis inuenitur habere excusationis aliquem
colorem. Cæterùm alij qui vel post annum
vel mensem ad Ecclesiam rediêrunt, intelli-
gitur eos, qui in catholica nouerant se pro-
pter vitia sua, non posse suscipere ordinatio-
nem,idcircò ad illum perrexisse, qui passìm
& sinè vlla discussione ordinationes illicitas
faciebat, credentes se posse per istam institu-
tionem, in catholica inuenire locum, de quo
anteà desperauerant. Nunc illud quod super-
est,interrogo: qui post mẽsem aut eo ampliùs
rediit,cùm se presbyterum à Bonoso conside-
ret ordinatum, si non sacramenta confecit, si
non populis distribuit,si non Missas secũdùm
consuetudinem compleuit, quid de his cẽsea-
tis,quæso,promatis apertiùs. Ad summam cer
tè,qui nihil à Bonoso acceperũt, rei sunt vsur-
patæ dignitatis, qui conficiendorum sacramẽ
torum sibi vendicauerunt authoritatem, atq;
id se putauerunt esse, quod de his nulla fuerat
regulari ratione concessum.
6 Peruideat ergò dilectio vestra, hactenùs 1.q.7. Quotiès à populis
talia transîsse,& aduertite,quod (vt dicitis) ne-
cessitas imperauit,in pace iam ecclesias consti
tutas,non posse p̃sumere: sed vt sæpè accidit,
quotiès à populis aut à turba peccatur, quia ĩ
omnes propter multitudinem non potest vin-
dicari,inultum solet transire, priora dimitten
da dico Dei iudicio,& de reliquo maxima so-
licitudine præcauendum.
7 Veniam nunc ad maximum quasi quod- 35.q.9. Veniam nunc ad max.
dam thema Photinum, & quod mihi anxium
est ac difficilimum, Maiorum meorum re-
uoluam sententias. Fuerat de illo quoquo
pacto (vt etiàm ipsi commeministis) aliquid
vtique grauius constitutum. Verùm quoniam
id per rumorem falsum,vt asseritis, subreptũ
huic sedi & elicitum per insidias demonstra-
tis, quia res ad salutem redijt, veniam nos
hanc intantùm,vobis annitentibus, post con-
demnationem more apostolico subrogamus,
tantisque vestris assertionibus, vobisque tam
bonis,tam charis non dare consensum,omni-
bus rebus duris durius arbitramur. Pro ve-
stra ergò approbatione, fratres charissimi, &
sententia ac postulatione, episcopum Photi-
num habetote licitum ità constituere, vt de-
precamini, & nostram in melius conuersam
sententiam,labore vel testimonio vestro,com-
potes voti suscipite; atque Eustathium, à me
sæpissimè comprobatum,nolite expectare, vt
diaconij gratia expolietur. Solicitos enim vos
pro salute,libenter audio: contra caput etiam
si faciendum sit, non libenter admitto. Cui
manum porrigitis, vobiscum porrigo: Cui
porrigo,mecum porrigite. Hęc enim ad Co-
rinthios apostolica est declarata benignitas,
vt in vno spiritu ductam ac reductam senten
tiam, boni semper indifferenter sequantur.
Nam fateor, hæc me primum res bene habet
erga Eustathium diaconum,quòd nec contra
fidem vnquàm quicquam locutus sit, nec lo-
quentem admiserit, nec ad mortem crimen
aliquod commisisse, vel iactatum vnquàm
vel fictum de eo recognouerim. Et qui in his
saluus est, si quo pacto conuersationes ama-
biles non habet,habendus est, vt minus pro
tempore dilectus, non vt inimicus existima-
tus, diabolo in perpetuum mancipandus.
Cognosco illum, inter illas simultates ac tur-
bines contra multorum studia, non dico qua-
lia,diuersa sensisse, & hinc cum res ac calami-
tates ipsæ emendatæ sint, adhuc Dizonia-

ni & Cyriaci subdiaconorum non potuisse apud vos commendationem reuiuiscere. Compescite, quæso ab illo prædictisque, quorumcunque videris animos ac non iustas æmulationes, vt ipse apud nos integer, apud vos, cū suis reparatus, mereatur pacem, non fictam perуidens charitatem. Omnibus igitur vobis ac singulatim occurrat charitas, & vinculis, quæ nullis modis à Christo soluuntur, vobiscum pariter in perpetuum connexa, lætetur in Domino. Datum Idibus Decembris, Constantio viro clarissimo consule.

EIVSDEM EPISTOLA VICESIMA quarta, ad Synodum in Toletana ciuitate constitutam.

CAP. PRIMVM.

INNOCENTIVS vniuersis episcopis in Toletana Synodo constitutis, dulcissimis fratribus, in Domino salutem: Sæpè me & nimiùm cùm teneret cura solicitū, super dissensionis schismate ecclesiarum, quod malū per Hispanias latiùs in dies separationis gradu incedere fama ptoloquitur, necessarium tempus emersit, quo non possit emendatio tanta differri, & deberet congrua medicina prouideri. Nam de ordinationibus, quas prauæ consuetudinis vitio, Hispanienses episcopos celebrare cognoscimus, fuerat aliquid secundùm Maiorum traditionem statuendum, nisi perpederemus, ne perturbationes quàm plurimas ecclesijs moueremus. Quorum factum ita reprehendimus, vt propter numerū corrigendorum, ea quæ quoquomodo facta sunt, non in dubium vocemus, sed Dei potiùs dimittamus iudicio.

Dist. 51. Aliquantos ex. 2 Quantos enim ex eis, qui post acceptam baptismi gratiam, in Forensi exercitatione versati sunt, & obtinendi pertinaciam susceperunt, accitos ad sacerdotium esse, comperimus, è quorū numero Rufinus & Gregorius perhibentur? quantos ex militia, qui cùm potestatibus obedierunt, seuera necessariò præcepta sunt executi? quantos ex curialibus, qui dum parent potestatibus, quæ sibi sunt imperata, fecerunt? quantos, qui voluptates & editiones populo celebrarunt, ad honorē summi sacerdotij peruenisse, quorum omnium neminem, ne ad societatem quidem ordinis clericorum, oportuerat peruenisse? Quæ si singula discutienda mandemus, non modicos motus aut scandala Hispaniensibus prouincijs, quibus mederi cupimus, de studio emendationis inducemus. Idcircò remittenda potiùs hæc putamus. Sed ne deinceps similia committantur, dilectionis vestræ maturitas prouidere debebit, vt tantæ vsurpationi, saltē nunc, finis necessarius imponatur, eo videlicet cōstituto, vt quicunque tales ordinati fuerint, cum ordinationibus suis deponantur.

3 Post hæc, si quis aduersùs formas canonum, vel ad ecclesiasticum ordinem, vel ad ipsum sacerdotium venire tentauerit, vnà cū ordinatoribus suis, ipso, in quo inuenti fuerint, ordine & honore priuentur. Et quamuis dilectioni vestræ, fratres charissimi, regulæ Nicænæ sint cognitæ, secūdùm quas ordines esse faciendos per sententiam decernitis: tamen aliquam partem, quę de ordinationibus est prouisa, inserendam putaui, vt secundùm eam ordinationes in posterum celebrandas esse sciamus, ne cui interpretandi aliter liberum arbitrium relinquatur. Ac primùm, quę sunt prohibita, digerantur.

4 Ne quispiam, qui post baptismum militauerit, ad ordinem debeat clericatus admitti, neque qui causas post acceptum baptismū egerint, aut qui post acceptam Dei gratiam administrauerint, neque de curialibus aliquē ad ecclesiasticum ordinem venire posse, qui post baptismum vel coronati fuerint, vel sacerdonum (quod dicitur) sustinuerint, & editiones publicas celebrauerint. Nā & hoc de curialibus est cauendum, ne ijdem, qui ex curialibus fuerint, aliquandò à suis curijs, quod frequenter videmus accidere, poscantur. Quæ omnia rationabiliter prohibita, oportet modis omnibus custodiri. Nicænæ Synodi, c. 11. vel 19. Et in epist. Innocentij ad Victricium Rothomagensē c. 11.

5 Quales verò eligendi sunt in ordine clericorum, eadē forma declarat, id est, qui ab ineunte ætate baptizati fuerint, & lectorum officio sociati, vel si maiores sunt, cùm fuerint Dei gratiam consecuti, statim se ecclesiasticis ordinibus mancipauerint. Et si vxores habuerint, quærendum, si vxorem virginem habuerint: quia scriptum est in veteri testamento, Vxorem virginem accipiat sacerdos. Et alibi: Sacerdotes mei semel nubant. Neque qui duas vxores habuerit, quia Paulus Apostolus ait, Vnius vxoris virum. Suprà in dec. Siricij ad Himerium Tarraconensē, cap. 9. Leui. 21. c 1. Tim. 3. a Tit. 1. b

6 Nec illud debere admitti, quod aliquanti pro defensione praui erroris opponunt & asserunt, quòd ante baptismum omnia dimittuntur, nō intelligentes huiusmodi, quòd sola in baptismo peccata dimittuntur, nō vxorum numerus aboletur. Nam si à DEO, vt scriptum est, præparatur viro vxor, & quod Deus iunxit, homo nō separet, & ipsi authores generis humani in origine à Deo benedicuntur: quomodò inter peccata ista creduntur posse dimitti? Quod si secundùm illos, qui Sup. 1. epist. Innoc. ad Rufum & Eusebium, &c. cap. 2. Pro. 19. c Matt. 19. a Mar. 10. a

qui ita credunt, verum est; ergò omnis iustitia, quæ à catechumenis ante baptismum fuerit operata, per baptismum aufertur. Nullus ergò contra Apostolum tale aliquid sentiat, nec admittat, sed fideliter intelligat, vnius vxoris virum, siue ante baptisma esse nominatum, siue post baptismum. Si enim vxor ante baptismum accepta non ducitur in numerũ: nec filij ex eadem suscepti, inter filios poterunt nominari. Quod quàm absurdum sit atque alienum, prudẽtia vestra meliùs æstimabit. Vnde neminem liceat interpretari aliter diuinas scripturas, nisi quod certa ratio permittit, ne dum quidã remedia sibi iniqua ad excusationem præparant, ex eo rupisse legem & regulas euertisse iudicentur: sed ea tenẽda sunt, quæ diuinarum scripturarum series cõtinet, & à sacerdotibus vtili ratione sunt constituta. Benè valeatis, fratres charissimi.

Prosper hoc refert in An. Dñi 415. quod cõitare nõ potest, cum Concilium Mileuitanum, cõtra hanc hæresim habitũ fuerit An. Dñi 402, vt ex Consulibus apparet; vel vt alij 405.

ROSPER *in Chronico, Hac tempestate, ait, Pelagius Brito dogma sui nominis, contra gratiam Christi, Cælestio & Iuliano adiutorib. exeruit, multosq; in suum traxit errorẽ, prædicans vnumquenque ad iustitiam uoluntate propria regi, tantumq; accipere gratiæ, quantũ meruit; quia Adæ peccatum ipsum solum læserit, nec posteros eius obstrinxerit: vnde & volentibus possibile sit omni carere peccato; omnesq; paruulos, tam insontes nasci, quàm primus homo ante præuaricationem fuit, & ideo baptizandos non vt peccato exuantur, sed ut sacramẽto adoptionis honorẽtur.*

Idem; Concilio apud Carthaginem habito 217 Episcoporum, ad Pontificem Zosimum Synodalia decreta perlata, quibus probatis, per totum mundum, hæresis Pelagiana damnata est.

Possidius Calamensis Episcopus in uita S. Augustini cap. 17. Innocentius, & Zosimus Apostolicæ sedis Antistites, suis diuersis temporibus, Pelagianistas notantes, atque à membris Ecclesiæ præcidentes, datis litteris ad Africanos, Orientis & Occidentis Ecclesias, eos anathematizandos & deuitandos ab omnibus catholicis censuerunt, & hoc tale de illis, Ecclesiæ Dei Catholicæ, prolatum iudicium, etiam piissimus Imperator Honorius audiens ac sequens suis eos legibus damnatos, inter hæreticos haberi debere constituit.

D. Augustinus epistola 157. ad Optatum. Te autem, si libenter vel patiẽter admittis, charissime frater; admoneo, ne hæresim nouã, minus cautus, incurras, quæ antiquissima fidei stabilita molitur fundamenta conuellere; aduersus Dei gratiam disputando; quam, Dominus Christus, pusillis, & magnis, ineffabili bonitate, largitur, cuius vel auctores, vel certè acerrimi notissimiq; suasores, cum Pelagius, & Cælestius extitissent, Conciliorum Episcopalium vigilantia, in adiutorio Saluatoris, qui suam tuetur Ecclesiã etiam à duobus venerabilibus Antistitibus Apostolicæ sedis, Papa Innocentio, & Papa Zosimo, nisi correcti, etiam egerint pœnitentiam, toto Christiano orbe damnati sunt.

Idem, contra Pelagium & Cœlestium. lib. 2. cap. 8. Pelagius fefellit iudicium Palæstinum, propterea ibi videtur esse purgatus; Romanam Ecclesiam, vbi eum esse notissimum scitis, fallere vsquequaque non potuit &c.

EPISTOLA CONCILII CARthaginensis, ad sanctum Innocentium Papam.

DOMINO beatissimo & honorãdissimo fratri Innocentio Papæ, Aurelius, Numidius, Rusticianus, Fidentius, Euagrius, Antonius, Palatinus, Adeodatus, Vincentius, Publianus, Theasius, Tutus, Pantonius, Victor, Restitutus, alius Restitutus, Rusticus, Fortunatianus, Ampelius, Auinius, Felix, Donatianus, Adeodatus, Octauius, Serotinus, Maiorinus, Posthumianus, Trispulus, Victor, alius Victor, Leucius, Marinus, Fructuosus, Faustinianus, Quoduultdeus, Cãdorius, Maximus, Magarius, Susticus, Susiuianus, Proculus, Thomas, Ianuarius, Octauianus, Prętextatus, Sixtus, Quoduultdeus, Pẽtadius, Cyprianus, Seruilius, Pelagius, Marcellus, Venantius, Didymus, Saturninus, Tiazacenus, Germanus, Germanianus, Iduentius, Maiorinus, Iuuentius, Candidus, Cyprianus, & Aemilianus, Romanus, Africanus, & Marcellinus, qui in Concilio ecclesiæ Carthaginensis affuimus. Cùm ex more ad Carthaginensem Ecclesiam solenniter veniremus, atque ex diuersis caussis, congregata ex nobis, Synodus haberetur, cõpresbyter noster Orosius nobis literas sanctorum fratrum & cõsacerdotum nostrorum dedit *Auerothis & Lazari, quarum formam his constituimus esse subdendam. His ergo lectis, Pelagium & Cęlestium authores nefarij procsùs, & anathematizãdi ab omnibus nobis, erroris aduertimus. Vnde factum est, vt recensendum peteremus, quid ante fermè quinquennium super Cęlestij nomine, hic apud Ecclesiam Carthaginensem fuerit agitatum. Quo recitato, sicut ex subditis aduertere poterit sanctitas tua, quanuis iudicatio manifesta constaret, quia illo tempore, episcopali iudicio, excisum hoc tantum vulnus ab Ecclesia videretur, nihilominùs tamen id, cõmuni deliberatione, censuimus, huiusmodi persuasionis authores, quanuis & ad presbyterium idem Cœlestius posteà peruenisse dicatur, nisi hæc apertissimè anathematizauerint, ipsos anathematizari oportere, vt si ipsorum non potuerit, saltem eorum, qui decepti sunt ab eis, vel decipi possunt, cognita sententia, quæ in eos lata est, sanitas procuretur. Hoc itaque gestum, domine frater, sanctæ charitati tuæ intimandum duximus, vt statutis nostræ mediocritatis, etiam Apostolicæ

Inter epist. D. Augustini est 90.

* Nerothis
* Herothis

Nota auctoritate sedis romanæ.

licæ sedis adhibeatur authoritas, pro tuenda
salute multorum, & quoruodam etiam per-
uersitate corrigenda. Id enim agunt isti dam-
nabiiibus disputationibus sois, vt non defeo-
dendo, sed potiùs in sacrilegam soperbiam,
extollendo liberum arbitrium, nullum relin-
quant locum gratiæ Dei, qua Christiaoi su-
mus, qua & idipsum nostræ voluntatis arbi-
trium verè fit liberum, dum à carnalium cō-
cupiscentiarum dominatiooe liberatur, di-
Ioan.8. d çente Domino: (Si vos filius liberauerit, tunc,
„ verè liberi eritis.) Quod auxilium fides im-
petrat, quæ est in Christo Iesu Domino no-
stro. Isti autem asserunt (sicut à fratribus, qui
eorū libros legerunt, cognooimus) in eo Dei
gratiam deputandam, quòd talem hominis
instituit creauitq; naturam, quæ per propriā
voluntatem legem Dei possit implere, siue
oaturaliter in corde conscriptam, siue in lite-
ris datam. Eādem qnoque legem ad gratiam
pertinere, quòd illam Deus in adiutoriū ho-
minibus dedit. Illam verò gratiam, qoa (vt di-
ctum est) Christiani sumus, cuius Apostolus
Rom.7. d prædicator est, dicens: (Cōdelector enim le-
„ gi Dei secūdùm interiorem hominem, video
„ autem aliam legem in membris meis, repu-
„ gnantem legi meotis meæ, & captiuātem me
„ in lege peccati quæ est in membris meis: Mi-
„ ser ego homo, quis me liberabit de corpore
„ mortis huius? gratia Dei per Iesum Christum
„ Dominum nostrum,) oolunt cognoscere om-
ninò, nec apertè quidem oppugnare audent.
1.Cor.2. d Sed quid aliud agūt, cùm homioibos anima-
libus, non percipientibus quæ sunt spiritus
Dei, persuadere oon cessant, ad operandam
perficieodamque iostitiam, & Dei mandata
complenda, solam sibi humaoā sufficere pos-
se naturam, noo attendeotes, quod scriptum
Rom.8. e est: (Spiritus adiuuat infirmitatem oostram.
Rom.9. c Et, Non volentis, neque currentis, sed miserē-
„ tis est Dei.) Et quòd vnum corpus sumus in
Christo Iesu, singuli autem alter alterius mē-
Rom 12.b bra, habeotes dona diuersa secundùm gratiā,
1.Co.15.b quæ data est nobis. Et, (Gratia Dei sū id quod
„ sum, & gratia eius in me vacua noo fuit, sed
„ plùs omnibus illis laboraui: ooo ego autem,
1.Cor.15.g sed gratia Dei mecū. Et, Gratias Deo, qui de-
„ dit oobis victoriam, per Dominum nostrum
„ Iesum Christum. Et quia idooei noo sumus
„ aliquid cogitare, qoasi ex oobismetipsis, sed
2.Cor.3.b sufficiētia oostra ex Deo est. Et habemus the-
„ saurum istum io vasis fictilibus,) vt emioen-
tia sit virtutis Dei, & non ex nobis. Et ionu-
merabilia, quæ de scripturis omnibus si colli-
gere velimus, tomus oon sufficit. Et veremur,
ne apud te ipsa ista commemorando, qui ma-
iore gratia de sede apostolica prædicas, incō-
oeniēter facere videamur. Sed ideò facimus,
quia in eo quòd infirmiores sumus, (quaqua
uersùs quisque oostrum, verbum Dei prædi-
cando, putamr attētior) crebriùs eos patimor
& audacius iosurgentes. Si ergo Pelagius epi-
scopalibus gestis, quæ in Oriente confecta di-
cuntur, etiam tuæ venerationi iustè visus fue-
rit absolotus, error tamen ipse & impietas,
quæ iam multos assertores habet, per diuersa
dispersos, etiam Apostolicæ sedis authorita-
te anathematizanda est. Cōsideret enim sao-
ctitas tua, & pastoralibus nobis compatiatur
visceribus, quàm sit pestiferū & exitiale oui-
bus Christi, quod istorum sacrilegas disputa-
tiones necessariò sequitur, vt nec orare de-
beamos, oe intremus in tentationem, quod
discipulos monuit, & posuit in oratione, quā
docuit, aut ne deficiat fides nostra, quod pro Matt 6.b
apostolo Petro se rogasse, ipse testatus est. Si Luc. 22. e
enim possibilitate naturæ & arbitrio voluo-
tatis in potestate sunt constitota, quis non ea
videat inaniter à Domino peti, & fallaciter
orari, cùm orando poscuntur, quæ natoræ
iam ita conditæ, sufficientibus viribus obti-
nentur: nec debuisse dicere Dominū Iesum,
Vigilate & orate: sed tantummodo, Vigilate, Mar.14.d
vt non intretis in tētationem: oec beatissimo
Petro primo apostolorum, Rogaui pro te, Luc.22. e
sed moneo te, vel impero ac præcipio, ne de-
ficiat fides tua. Contradicitur etiam istorum
cōtentione benedictiooibus nostris, vt incas-
sum super popolum dicere videaoour, quic-
quid eis à Domioo precamur, vt recte ac piè
viuendo, illi placeant, vel illa, quæ pro fideli-
bus precatur Apostolus, dicens: (Flecto ge- Ephe.3 e
nua mea ad patrē Domini nostri Iesu Chri- „
sti, ex quo omnis paternitas in cœlo & in ter- „
ra oominatur, vt det vobis secūdùm diuitias „
gloriæ suæ, virtute corroborari per spiritum „
eius.) Si ergo voluerimus, benedicēdo super „
popolum dicere, Da illi virtutem Domine,
corroborari per spiritum tuom, istorum oo-
bis disputatio contradicit, affirmās, liberum
negari arbitriū, si hoc à Deo poscitur, quod
in oostra est potestate. Virtute enim corrobo-
rari, si volumus inquiunt, possumus, ea possi-
bilitate oaturæ, quam non ounc accipimus,
sed quam, cùm crearemur, accepimus. Paruu-
los etiam, propter salutem, quæ per Saluato-
rem Christum datur, baptizandos negant, ac
si eos mortifera doctrina in æternum necant,
promittentes etiam, si ooo baptizeotur, habi-
turos vitam æternam, nec pertinere ad eos,
de quibus Dominus ait: Venit enim filius Luc.19.b
hominis quærere & saluare qood perierat.
Quia, inquiunt, isti nō perierāt, nec est quod
io eis saluetur, vel tanto precio redimatur,
quia nihil est in eis vitiatū, nihil teoetur sub
Diaboli potestate captiuum, nec pro eis fusus
esse sanguis in remissionem legitur peccato-
rum, quanquàm per baptismū Christi, etiam
paruulorum fieri redemptionem, libello suo
Cœlestius in Carthaginensi ecclesia iam con-
fessus est. Sed multi, qui eorum perhibentur
esse vel fuisse discipoli, hæc mala, quibus fun-
damenta Christianæ fidei conantur euertere,
quacunque possunt astutia, affirmare nō ces-
sant. Vnde etiam si Pelagius Cœlestiusq; cor-
recti sunt, vel si ista ounquàm sensisse se di-
cunt,

cunt, & quæcunque scripta contra eos prolata fuerint, sua esse negabunt, nec est, quemadmodùm de mendacio conuincantur: generaliter tamen, quicũque dogmatizat & affirmat, humanam sibi ad vincenda peccata, & Dei mandata facienda, sufficere posse naturã, & eo modo gratiæ Dei, quæ sanctorum euidentiùs orationibus declaratur, aduersarius inuenitur: & quicunque negat, paruulos per baptismum Christi à perditione liberari, & salutem percipere sempiternam, anathema sit. Quæcunque autem alia eis obijciuntur, non dubium, venerationem tuam, cùm gesta episcopalia perspexerit, quę in Oriente in eadem causa confecta dicuntur, id iudicaturã, vnde omnes in Dei misericordia gaudeam*. Ora pro nobis, domine beatiss. Papa.

RESCRIPTVM INNOCENTII Papæ ad Concilium Carthaginense. Et est epistola in ordine præcedentium eiusdem Papæ, 25.

INNOCENTIVS Aurelio, & omnibus sanctis episcopis, vel cæteris, qui in Concilio Carthaginensis ecclesiæ affuerunt, dilectissimis fratribus in Domino salutem. * In requirendo de his rebus, quas omni cum sollicitudine decet à sacerdotibus, maximè à vero iustoque & catholico tractari concilio, antiquæ traditionis exempla seruãtes, & ecclesiasticæ memores disciplinæ, nostræ religionis vigorem non minùs nunc in consulendo, quàm anteà cùm pronunciaretis, veneratione firmatis, qui ad nostrum referendum approbastis esse iudicium, scientes quid Apostolicæ sedi (cùm omnes, hoc loco positi, ipsum sequi desideremus Apostolum) debeatur, à quo ipse episcopatus & tota authoritas nominis huius emersit. Quem sequentes, tam mala iam damnare nouimus, quàm probare laudanda: vel id verò, quòd patrum instituta sacerdotali officio custodientes, non censeris esse calcanda: quod illi non humana, sed diuina decreuere sententia: vt quicquid, quamuis de disiunctis remotisque prouincijs ageretur, non priùs ducerent finiendum, nisi ad huius sedis notitiam perueniret, vt tota huius authoritate (iusta quæ fuerit) pronunciatio firmaretur: indeque sumerent cæteræ ecclesiæ (velut de natali suo fonte aquæ cunctæ procederent, & per diuersas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manarent) quid præcipere, quos abluere, quos veluti in cœno inemundabili sordidatos, mundi digna corporibus vnda vitaret. Gratulor igitur, charissimi fratres, quòd per fratrem & coepiscoporum nostrum Iuliũ, literas ad nos destinastis: & cùm pro illis curã geritis, quibus præsidetis, ecclesijs, sollicitudinem vestram pro omnium vtilitate monstratis: & per cũctas totius orbis ecclesias, quod omnibus prosit, decernendum esse vnà deposcitis: vt suis constabilita regulis ecclesia, & hoc quod illos caueat, pronunciationis iustæ firmata decretalibus patere non possit, qui peruersis instructi, immo destructi verborũ argutijs, sub imagine catholicæ fidei disputantes, velut pestiferum exhalantes virus, (vt hominum rectè sentientium in deteriorem partem corda corrumpant) totam veri dogmatis quærunt euertere disciplinam. Sanandum ergo celerius, ne longiùs execrandus animis morbus inserpat. Vt si medicus (cùm viderit huius terreni corporis aliquem esse languorem) magnum suæ artis æstimat documentũ, si cito quis illius interuentu, desperatus, euadat. Vel cùm putre vulnus adspexerit, adhibet fomenta, vel cætera, quibus illud possit, quod natum fuerat, vulnus obduci. Ac, si id manens, sanari non poterit, ne corpus reliquum sua tabe corrũpat, ferro amputet quod nocebat, quo reliquum integrũ seruet & intactum. Præcidendum ergo id est, quod velut puro sanoq; nimium corpori vulnus obrepsit, ne cùm tardiùs abstergitur, in ipsis penè visceribus huius mali non exhaurienda post sentina confidat. Nunquid nos post hæc rectum de eorum mentibus æstimemus, qui sibi se putant debere, quòd boni sunt, nec illum cõsiderant, cuius quotidie gratiam consequuntur? Sed iam isti, qui tales sunt, nullam Dei gratiam consequuntur: quia sine illo tãtum assequi se posse confidunt, quantum vix illi, qui ab illo postulant & accipiunt, promerentur. Quid enim tam iniquum esse potest, tam barbarum, tam totius religionis ignarũ, tam Christianis mentibus inimicum, quàm huic te negare debere, quicquid in quotidiana gratia consequeris, cui te ipse cõfiteris debere, quòd natus es? Ergo eris tibi in prouidendo præstantior, quàm potest is esse, qui te, vt esses, effecit? Ei cùm te putes ei debere, ꝙ viuis, quomodò te nõ putas illi debere, quòd (quotidianam eius consequendo gratiam) taliter viuis? Et qui nos adiutorio negas indigere diuino, quasi ex nostra in totum possibilitate perfectos, quomodo non adiutorium in nos, cùm tales à nobis etiam esse possumus, prouocamus? Qui enim adiutorium Dei negat, vellem interrogare, quid dicat: Nos non mereri, an illum hoc non posse præstare, an nihil esse, propter quod vnusquisque hoc debeat postulare? Posse hoc Deum, opera ista testantur. Adiutorio quotidiano nos egere, negare non possumus. Hoc enim, seu benè viuimus, prouocamus, vt meliùs sanctiusque viuamus: seu prauè sentientes, à bonis auertimur, vt ad rectam redeamus viam, eius auxilio plùs egemus. Nunquid tam mortiferũ, tam præceps videatur ad casum, tam expositũ ad omnia pericula, si hoc solùm nobis putantes posse sufficere, quòd liberu arbitrium (cùm nasceremur) accepimus, vltrà iam a Domino nihil quæramus: id est, autoris nostri obliti, eius potentiam, vt nos ostendamus liberos,

* In requirendis his

Istud allegat infra 5. cap. primę decret ascriptæ Celestino Papæ.

beros, abiuremus: quasi iam ampliùs, quod dare possi', non habeat, qui te in tuo ortu liberum fecit, nesciétes, quòd nisi magnis precibus gratia in nos implorata descendat, nequaquàm terrenę labis & mundani corporis vincere conemur errores, cùm pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed Dei solùm facere possit auxilium. Nam si ille clamat adiutorio sibi opus esse diuino, qui dignè hoc non quęreret, si cui liberum arbitriū plus prodesset, quippe cùm vir beatus & iam electus à Domino, nihil egeret, tamē ita Deū

Psal. 26. deprecatur, postulans: (Adiutor meus esto, „ ne derelinquas me, neque despicias me Deus „ salutaris meus:) nos nobis liberum arbitriū, ille Deum postular adiutorem: quòd nati sumus, posse sufficere nobis, dicimus: ille Deū, ne derelinquatur, exorat: Non (rogo) manifestè discimus quid oremus, cùm ille tātopere beatus (vt suprà diximus) vir, ne despiciatur exoptat? Illi enim necessè est ista arguāt, qui illa confirmant. Dauid enim orationis ignarus, & suæ naturæ nescius, accusetur, qui cùm sciat tantum in sua natura esse, adiutorē sibi Deum, & assiduum adiutorē, nec illi sufficit assiduum, sed ne aliquando illū despiciat, orationibus pronus exoptat, & per corpus omne psalterij hoc & prædicat, & clamat. Si ergo hoc ille ità magnum scit, vt assiduè diceret: ità necessarium confessus est, vt doceret: quemadmodum Pelagius Cęlestiusque seposita omni responsione psalmorum, taliq́; abdicata doctrina, suasuros se aliquibus esse cōfidunt, nos adiutorium Dei nec debere quærere, nec egere, cùm omnes sancti nihil se sine hoc agere posse testentur? Liberum enim

Verba hæc Innocentij referuntur in cap. 4. decre. primæ eiust. Cęlestino Papæ.

arbitrium olim ille perpessus, dum suis incōsultiùs vtitur bonis, cadens, in præuaricationis profunda demersus est: & nihil, quemadmodum exindè surgere posset, inuenit: suaq́; in æternum libertate deceptus, huic ruinę suę iacuisset oppressus, nisi eum posteà Christi, per suam gratiā, releuasset aduentus, qui per nouæ regenerationis purificationem, præteritum omne vitium sui baptismatis lauacro purgauit: & eius confirmans statum, quo rectiùs constabiliusque procederet, tamē suam gratiam in posterū non denegauit. Nā quamuis hominem redemisset à preteritis ille peccatis, tamē sciens iterùm posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illū & post ista corrigere, multa seruauit, quotidiana præstās illi remedia: quibus nisi freti, cōfisique nitamur, nullatenùs humanos vincere poterimus errores. Necesse est enim, vt quo aux liante vincimus, eo iterùm non adiuuante vincamur. Sed possem plura dicere, nisi vos constaret cuncta dixisse. Quisquis ergo huic assentiens videtur esse sententiæ, quo dicat, adiutorio nobis non opus esse diuino, inimicum se catholicę fidei, & Dei beneficijs profitetur ingratum. Nec nostra communione sunt digni, quam, prædicando taliter, polluerunt. Sic enim sua sponte, dum sequuntur illa quæ dicunt, longius à vera religione fugerunt. Cùm enim hoc totum in nostra professione consistat, quotidianisque precibus nihil agamus, nisi quemadmodum Dei misericordiam consequamur, quemadmodū ferre possumus ista iactantes? Quis, rogo, tantus illorum pectora error obcæcat, vt si ipsi nullam Dei gratiam sentiūt, quia nec digni sunt, nec merentur, nec de alijs considerent, quid quotidie singulis gratia diuina largiat? Sunt quidem isti omnes cæcitate dignissimi, qui nec hoc sibi reliquerint, vt se auxilio credant reuocari ab erroribus posse diuino. Negantes enim Dei adiutorium, non alijs, sed sibi hoc penitùs abstulerunt, qui auellendi sunt longiùs, & ab ecclesiæ procul remouendi visceribus, ne diutiùs multa occupans, insanabilis post error increscat. Si enim diù fuerint sub hac impunitate versati, necesse est, multos in hanc suæ prauitatem mentis inducant, decipiantque innocentes, vel potiùs imprudētes, qui fidem catholicam non sequuntur. Putabunt enim eos rectè sentire, quos adhuc vident in ecclesia perdurare. Separetur ergo à sano corpore vulnus insanum, remotoque morbi sæuiētis afflatu, cautiùs, quæ sunt syncera, perdurēt, & grex purior ab hac mali pecoris contagione purgetur. Sit totius corporis illibata perfectio, quam vos sequi & tenere, hac in illos pronunciatione cognouimus, & vnà vobiscum pari assensione seruamus. Qui si tamen aliquando in se Dei adiutoriū, quod hucusque negauerunt, prouocauerint, & opus sibi eius auxilium esse cognouerint, vt de hac labe (in qua sui cordis incuruatione corruerant) liberentur, & quasi in lucem de fœda tracti caligine, (remotis abdicatisque omnibus, quibus totus, ne verum adspiceret, fœdabatur & caligabat adspectus) damnent hæc, quæ hucusque senserunt: & aliquando animum rectis disputationibus commodantes, ab hac aliquantulum labe correcti, veris se sanandos consilijs tribuant atque submittant: quod si fecerint, erit in potestate pontificum, istis aliquatenus subuenire, & talibus aliquam curam præstare vulneribus, quam solet lapsis (cùm resipuerint) ecclesia nō negare: vt à suis remoti præcipitijs, intra ouile Domini redigantur: ne foris positi, & tanto præsidio à fide munitionis exclusi, periculis omnibus exponantur, deuorandi luporum dentibus atque vexādi, quibus obsistere, hac, qua illos in se irritauerant, doctrinæ peruersitate non possunt. Sed satis vestris monitis, & sic satis abundantibus nostræ legis exēplis probatur esse responsum. Nec quicquam superesse dicimus, quod dicam', cùm nihil prætermissum à vobis, nihil cōstet esse suppressū, quo illi refutati & penitùs cognoscantur esse conuicti. Ideoq́; à nobis testimonia nulla ponūtur, quia & his plena relatio est, & satis cōstat, vt doctissimos sacerdotes cuncta dixisse.

Nec

Nec decet credere, vos aliquid quod ad causam possit proficere, præterisse. Et alia manu. Benè valete, fratres.

EPISTOLA CONCILII MILEuitani, ad Innocentium Papam.

De cohibendis Pelagianis. Inter epist. D. August. 92. DOMINO beatissimo, meritoque venerabili in Christo honorando Papæ Innocentio, Siluanus senex, Valentinus, Aurelius, Donatus, Restitutus, Lucianus, Alypius, Augustinus, Placentius, Seuerus, Fortunatus, Possidius, Nouatus, Secundus, Maurentius, Leo, Faustinianus, Cresconius, Innocentius, Felix, Antoninus, Gigantius, Cresconius, Adeodatus, Processus, Secundus, Felix, Asiaticus, Rufinus, Fanstinus, Victor, Antoninus, Malchus, Lictorius, Fortunatus, Donatus, Pontianus, Saturninus, Cresconius, Possidonius, Lucius, Honorius, Seruius, Terentius, Cresconius, Sperantius, Quadratus, Lucillus, Sabinus, item Sabinus, Cresconius, Victor, Honoratus, Donatus, Petrus, Præsidius, Cresconius, Lampadius, Delphinus, ex Concilio Mileuitano, in Domino salutē. Quia te Dominus gratiæ suo præcipuo munere in Sede Apostolica collocauit, talemque nostris temporibus præstitit, vt nobis potiùs ad culpam negligentiæ valeat si apud tuā venerationem quæ pro ecclesia sunt suggerēda, tacuerimus, quàm ea tu possis vel fastidiosè, vel negligenter accipere, magnis periculis infirmorū membrorum Christi pastoralem diligentiā (quæsumus) adhibere digneris. Noua quippe hæresis, & nimiùm perniciosa tentat assurgere, inimicorum gratiæ Christi, qui nobis Dominicam etiam orationem impijs disputationibus conantur auferre. Cùm enim Dominus docuerit vt dicamus, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: isti dicunt, posse hominem in hac vita, præceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem iustitiæ, sine adiutorio gratiæ Saluatoris, per solum liberæ voluntatis arbitrium peruenire, vt etiam non sit necessarium dicere, Dimitte nobis debita nostra. Illud verò, quod sequitur, Nè nos inferas in tentationē, non ità intelligendum, tanquàm diuinū adiutorium poscere debeamus, ne in peccatum, tentati decidamus: sed hoc in nostra positum esse potestate, & ad hoc implendum solā sufficere hominis voluntatem, tanquàm frustra Apostolus dixerit: (Non volentis, neque currentis, sed miserētis est Dei. Et: Fidelis Deus, „ qui vos non permittit tentari super id, quod „ potestis, sed faciet cum tentatione etiam exitum, vt possitis sustinere. (Frustrà etiam Do- „ minus dixerit apostolo Petro: (Rogaui pro te, ne deficiat fides tua.) Et omnibus suis: (Vigilate & orate, ne intrens in tentationem.) Si hoc totū est potestatis humanæ, pueros quoque paruulos (si nullis imbuantur Christianæ gratiæ sacramentis) habituros vitā æternam, nequaquàm Christiana præsumptione contendunt, euacuantes quod dicit Apostolus: (Per vnum hominem peccatum intrauit in „ mūdum, & per peccatum mors, & ita in om- „ nes homines pertrāsijt, in quo omnes pecca- „ uerunt.) Et alio loco: (Sicut in Adam omnes mortuntur, sic & in Christo omnes viuifica- „ buntur.) Vt ergò alia omittamus, quæ contra „ scripturas sanctas plurima disserunt, hæc interim duo (quibus omninò totū, quòd Christiani sumus, conantur euertere) quæ fidelia corda sustineant, non esse rogandum Deum, vt cōtra peccati malum, atque ad operandam iustitiam sit noster adiutor: & non opitulari paruulis, ad consequendam vitam æternam, Christianæ gratiæ sacramentum? Hæc insinuantes Apostolico pectori tuo, nō habemus opus multa dicere, & tantam impietatē verbis exaggerare, quum proculdubiò te ista permoueant, vt ab eis corrigendis, ne latiùs serpant, multosque contaminent vel potiùs interimant, (dum sub nomine Christi, à gratia Christi penitùs alienēt) omninò dissimulare non possis. Huius autem perniciosissimi erroris authores esse perhibētur Pelagius & Cælestius, quos quidē in Ecclesia sanari maluimus, quàm desperata salute, ab ecclesia resecari, si necessitas nulla compellat. Quorum vnus, id est, Cælestius, etiam ad presbyterium in Asia peruenisse dicitur. De quo, ante paucos annos quid gestum fuerit, sanctitas tua de Carthaginensi ecclesia meliùs instruitur. Pelagius verò (sicut à quibusdam fratribus nostris missæ loquuntur epistolæ) Hierosolymis constitutus, nonnullos fallere asseritur. Veruntamen multò plures, qui eius sensus diligentiùs indagare potuerunt, aduersus eum pro Christi gratia, & Catholicæ fidei veritate cōfligūt, sed præcipuè sanctus filius tuus, frater & compresbyter noster Hieronymus. Sed arbitramur (adiuuante misericordia Domini Dei nostri Iesu Christi, quæ te & regere consulentem, & orantem exaudire dignatur) authoritati sanctitatis tuæ, de claro scripturarum lumine depromptæ, faciliùs eos (qui tā peruersa & perniciosa sentiunt) esse cessuros, vt de correctione potiùs eorum gratulemur, quàm contristemur interitu, domine beatissime. Quodlibet autem ipsi eligant, certè vel alijs, quos plurimos possunt, si ab eis dissimuletur, suis laqueis implicare, cernit venerabilitas tua, instanter & celeriter prouidendum. Hæc ad sanctitatem tuam de Cōcilio Numidiæ scripta direximus, imitantes Carthaginēsem ecclesiam, & Carthaginensis prouinciæ coepiscopos nostros, quos ad sedem Apostolicam (quam beatus illustras) de hac causa scripsisse cōperimus. Et alia manu: Memor nostri in Domini gratia augearis, dñe beatissime, meritoq; venerabilis & in Christo honorande, sanctissime Papa.

Marginalia: Matt. 6. b; Luc. 11. a; Matt. 6. b; Luce 11. a; Rom. 9. c; 1. Cor. 10. c; Luc. 22. d; Matt. 26. d; Luc. 22. e; Rom. 5. b; 1. Cor. 15. e; D. Hierō. encomiū.

RESCRI-

RESCRIPTVM INNOCENTII Papæ ad Mileuitanum Concilium, Et est in ordine præcedentium Epistolarum 26.

93. Inter epist. D. Aug. INNOCENTIVS Syluano seni, Valentino, & cæteris qui in Mileuitana Synodo interfuerunt, dilectissimis fratribus in Domino salutem. Inter cæteras Ecclesiæ Romanæ curas, & Apostolicæ sedis occupationes, quibus diuersorum consulta fideli ac medica disceptatione tractamus, frater & coepiscopus noster Iulius dilectionis vestræ literas, quas ex Mileuitano Concilio cura fidei propensiore misistis, mihi inopinanter ingessit, Carthaginensis etiàm Synodi querelæ parilis scripta subiungens. Nimirùm exultat Ecclesia, tantam solicitudinem commissis gregibus exhibere pastores, vt non solùm neminem ex his patiantur errare, sed si quas ouium magis sæuæ delectationis herba seduxit, ac si in errore permanserint, aut segregari penitùs veliut, aut illicitè vel inlicenter dudùm petita vitantes, custodiæ pristinæ circunspectione tutari, in vtraque parte videlicet consulentes, nè vel suscipiendo tales, simili cæteræ ducantur exemplo, vel spernendo redeuntes, luporum morsibus videantur ingestæ. Prudens admodùm, & catholicæ fidei plena, consultationis voluntas. Quis enim aut tolerare possit errantem, aut non recipere corrigentem? Nam vt durum arbitror, conniuentiam præbere peccantibus: ità impium iudico, manum negare conuersis. Diligenter ergò & congruè apostolici consulis honoris * arcana: honoris (inquam illius, quem præter illa quæ sunt extrinsecùs, solicitudo manet omnium Ecclesiarum, super anxijs rebus quæ sit tenenda sententia: antiquæ scilicet regulam secuti, quam toto semper orbe mecum nôstis esse seruatam. Verùm hæc missa facio. Neque enim hoc vestram credo latére prudentiam, qui id etiàm actione firmâstis, scientes quòd per omnes prouincias de apostolico fonte petentibus responsa semper emanent. Præsertim quotiès fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & coepiscopos nostros, non nisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris authorem, referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio, quod per totum mundum possit Ecclesijs omnibus in commune prodesse. Fiant enim necessè est cautiores, cùm inuentores malorum ad duplicis relationem synodi, sententiæ nostræ statutis viderint ab ecclesiastica communione seiunctos. Gemino igitur bono charitas vestra fungetur. Nam & canonum potiemini gratia seruatorum, & beneficio vestro totus orbis * rutabitur. Quis enim catholicorum virorum cum aduersarijs Christi velit vlteriùs miscere sermonem? Quis saltem ipsam lucem vitæ communione partiri? Nouæ hæreseos nimirùm fugiantur authores. Quid enim acerbius in Dominum fingere potuerunt, quàm cùm adiutoria diuina cassarent, causamque quotidianæ precationis auferrent? Hoc est dicere: Quò mihi opùs Deo? Meritò in hos dicat hymnidicus: Ecce homines, qui non posuerunt Deum adiutorem sibi. Negantes ergò auxilium Dei, inquiunt hominem sibi posse sufficere, nec gratia hunc egere diuina, qua priuatus, necessè est diaboli laqueis irretitus occùbat, dum ad omnia vitæ perficienda mandata, sola tantummodò libertate contendet. O prauissimarum mentium peruersa doctrina, aduerte tandem, quòd primum hominem ità libertas ipsa decepit, vt dum indulgentijs frenis eius vtitur, in præuaricationem præsumptione conciderit. Neque ex hac potuit erui, nisi prouidentia ei regenerationis statum pristinæ libertatis Christi Domini reformâsset aduentus. Audiat Dauid dicentem: (Adiutorium nostrum in nomine Domini. Et, Adiutor meus esto, nè derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus.) Quæ incassùm dixerit, si tantùm in eius erat positum voluntate, quod à Domino flebili sermone poscebat. Quæ cùm ità sint, cumque in omnibus diuinis paginis voluntati liberæ non nisi adiutorium Dei legamus esse nectendum, eamque nihil posse cœlestibus præsidijs destitutam: quónam modo huic soli possibilitatem hac pertinaciter (vt asseritis) defendentes, sibimet, immò (quod est dignius dolore communi) plurimis Pelagius Cœlestiusq; persuadent? Multifarijs equidem ad instruendum tale magisterium vti possemus exemplis, nisi sciremus & sanctitatem vestram ad plenum scripturas omnes callere diuinas, præsertim cùm vestra relatio tàtis ac talibus testimonijs sit referta, & vt his solis valeat præsens dogma rescindi opusque non esse recōditis, cùm his (quę facilè vobis occurrentia posuistis) nec audeant obuiare, nec possint. Ergò Dei gratiam conantur auferre, quam necessè est, etiàm restituta nobis status pristini libertate, quæramus, quippe qui nec alias diaboli machinas, nisi eadem iuuante, possumus vitare. Illud verò, quod eos vestra fraternitas asserit prædicare, paruulos æternę vitę præmijs, absque baptismatis gratia, posse donari, perfatuum est. (Nisi enim manducauerint carnem filij hominis, & biberint sanguinē eius, non habebunt vitam in semetipsis.) Qui autē hanc in eis sine regeneratione defendunt, videntur mihi ipsum baptismum velle cassare, cùm prędicant, hos habere, quod in eos credunt non nisi baptismate conferendum. Si ergò nihil volunt officere, non renasci: fateātur necessè est, nec regenerationis sacra fluenta prodesse. Verùm vt superfluorum hominū praua doctrina celeri veritatis possit ratione discindi, proclamat Dominus in Euangelio, dicēs: (Sinite infantes, & nolite eos prohibere venire ad me: taliū est enim regnum cœlorū.) Quare

Margin notes: b.c.xi. — * arcam. — 2.Cor.11 g — 24. q6. 1. Quoties 2 6 fidei. — * rtetur. — Psal.512 — Psal.123 — Psal.26. — Ioan.6 f — Matt.19.a

Quarè Pelagium Cœlestiumque, id est, inuentores vocum nouarum, quæ (sicut dixit Apostolus) ædificationis nihilum, sed magis vanissimas consueuerunt parare quæstiones: ecclesiastica communione priuari, apostolicè vigoris authoritate censemus, donèc resipiscant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur secundùm ipsius voluntatem: eosque interim Dominico ouili non recipi, quoad ipsi peruersæ viæ quem secuti sunt tramitem deserere voluerint. Abscindendi sunt enim, qui nos conturbant, & volunt conuertere euangelium Christi. Simul autem præcipimus, vt quicunq; id pertinacia simili defensare nituntur, par eos vindicta constringat: (non solùm enim qui faciunt, sed etiàm qui consentiunt facientibus) quia non multum interesse arbitror, inter committentis animum, & consentientis fauorem. Addo & ampliùs: Plerunquè dediscit errare, cui nemo consentit. Hæc igitur, fratres charissimi, in supradicta maneant fixa sententia: absint attijs Domini: careant duntaxàt custodia pastorali, nè duarum ouiū dira contagia serpant forsitan per vulgus incautum, rapacique lupus corde lætetur intra ouile Dominicum tantas ouium fusas cateruas, dum à custodibus dissimulanter habetur vulnus duarum. Prospiciendum est ergò, ne, permittendos lupos, mercenarij magis videamur esse quàm pastores. Iubemus sanè, quia Christus Dominus noster propria voce signauit, nolle se mortē morientis, sed tantùm, vt reuertatur & viuat, vt si vnquàm ad sanum (deposito praui dogmatis errore) resipuerint, damnauerintque ea, quorum se ipsi præuaricatione damnârunt, eis medicinam solitam, id est, receptaculum suum, ab ecclesia nō negari: nè, dum eos redeuntes forsitan prohibemus, verè extra ouile remanentes, expectantis hostis rapidis faucibus glutiantur, quas in semetipsos spiculis malæ disputationis armârunt. Benè valete fratres. Datū sexto Kalendas Februarij, Honorio & Constantio viris clarissimis consulibus.

1.Tim.1.a
2. Tim.2.a
Galat.1.b
Rom.1.d
Ezech.18.g.& 33.c

EPISTOLA FAMILIARIS quinque Episcoporum ad supradictum Papam.

DOMINO beatissimo, meritoque honorandissimo fratri Innocentio Papæ, Aurelius, Alypius, Augustinus, Exodius & Possidius in Domino salutem. De concilijs duobus prouinciæ Carthaginensis atque Numidiæ, ad tuam sanctitatem à non paruo Episcoporum numero subscriptas literas misimus, contra inimicos gratiæ Christi, qui confidunt in virtute sua, & creatori nostro quodammodò dicunt, Tu nos creâsti homines, iustos autem ipsi nos fecimus. Qui naturam humanam ideò dicunt liberam, ne quærant liberatorem: ideò saluam, vt indicent superfluum Saluatorem. Tantum enim dicunt valentem, vt suis viribus, semel in origine suæ creationis acceptis, possint per liberum arbitrium (nihil vlteriùs adiuuante illius gratia qui creauit) domare & extinguere omnes cupiditates, tentationesque superare. Multi eorum insurgunt aduersùm nos, & dicunt animæ nostræ, Non est salus illi in Deo eius. Familia Christi (quæ dicit, Quandò infirmor, tunc fortis sum: & cui dicit Dominus eius, Salus tua ego sum) suspenso corde, cum timore & tremore adiutorium Dei, etiàm per charitatem tuæ venerationis, expectat. Audiuimus enim esse in vrbe Roma (vbi ille diù vixit) nonnullos, qui diuersis causis eius faueant. Quidam scilicet, quia vos talia persuasisse perhibent: plures verò, qui eum talia sentire nō credunt: præsertim quia in Oriente, vbi degit, gesta ecclesiastica facta esse iactatur, quibus putatur esse purgatus: vbi quidem si Episcopi eum catholicum pronunciârunt, non ob aliud factum esse credendum, est nisi quia dixit se Dei gratiam confiteri, & ità posse hominem suo labore ac voluntate iuste viuere, vt ad hoc adiuuari Dei gratia non negaret. His enim auditis verbis, catholici antistites nullam aliam Dei gratiam intelligere potuerunt, nisi quam in libris Dei legere, & populus Dei prædicare consueuerunt, eam vtiq; de qua dicit Apostolus: Nō irritam facio gratiam Dei. Nam si per legē iustitia, ergò Christus gratis mortuus est. Sinè dubio gratiam, qua iustificamur ab iniquitate, & qua saluamur ab infirmite, non qua creati sumus cum propria voluntate. Nam si intellexissent illi Episcopi eam illum dicere gratiam, quā etiàm cum impijs habemus, cum quibus homines sumus: negare verò eum, qua Christiani & filij Dei sumus: quis catholicorum sacerdotū eum patienter, non dicimus, audiret, sed ante oculos suos, ferret? Quapropter non culpandi sunt indices, qui ecclesiastica consuetudine gratiæ nomen audièrunt, nescientes, quid huiusmodi homines vel in suæ doctrinæ libris, vel in suorum solent auribus spargere. Non agitur de vno Pelagio, qui iam fortasse correctus est, quod vtinàm ità sit: sed de tam multis, quibus loquaciter contendentibus, & infirmas atque ineruditas animas, velut coniunctas, trahentibus, firmas autem & in fide stabiles, ipsa contentione fatigantibus, vsquequaquè iam plena sunt omnia. Aut ergò à tua veneratione accersendus est Romam, & diligenter interrogandus, quā dicat gratiam, qua fateatur, si tamen iam fateatur, ad nō peccandum, iusteque viuendum, homines adiuuari: aut hoc ipsum cum eo per literas agendū. Et cùm inuentus fuerit hanc dicere, quam docet ecclesiastica & apostolica veritas, tunc sinè vllo scrupulo ecclesiæ, & sinè latibulo ambiguitatis vllius absoluendus est, tunc est reuerà de eius purgatione gaudendum. Siue enim dixerit, gratiam esse liberū arbitrium, siue gratiam esse remissionem peccatorum, siue gratiam

95. Inter epist. Aug.
Psal.48.
Psalm.3.
2.Cor.12.c
Psal.34.
Galat.2.d

tiam esse legis præceptum, nihil eorum dicit,
quod per subministrationem spiritussancti
pertinet ad concupiscentiam, tentationesque
Tit.3.d vincendas, quem ditissimè effudit super nos,
Psal.67. qui ascendit in cœlum, & captiuauit captiui-
tatem, deditque dona hominibus. Hinc enim
Matt.6. b oramus, vt peccatorum tentationem supera-
Rom.8.e re possimus, vt spiritus Dei (vndè pignus ac-
2.Cor.5.a cepimus) adiuuet infirmitatẽ nostram. Qui
Matt.6. b autem orat & dicit, Ne nos inferas in tenta-
tionem: non vtique id orat, vt homo sit, quod
est natura: neq; orat id, vt habeat liberum ar-
bitriũ, quod iam accepit, cùm crearetur ipsa
natura: neque orat remissionem peccatorum,
quia hoc superiùs dicitur, Dimitte nobis de-
bita nostra: neq; orat, vt accipiat mandatum,
sed planè orat, vt faciat mandatum. Si enim
in tentationem inductus fuerit, hoc est, in
tentatione defecerit, facit vtiquè peccatum,
quod est contra mandatum. Orat igitur, vt
non peccet, hoc est, vt nè quid faciat mali:
quod pro Corinthijs orat Apostolus, dicens:
(Oramus autem ad Dominum, nè quid fa-
2.Cor.13.e ciatis mali.) Vndè satis apparet, quòd ad non
peccandum, id est, ad non malefaciendum,
quamuis esse non dubitetur liberum arbitriũ
voluntatis, tamen eius potestas non sufficiat,
nisi adiuuetur infirmitas. Ipsa igitur oratio,
clarissima est gratiæ testificatio. Hanc ille cõ-
fiteatur, & eum gaudebimus siue rectum, siue
correctum. Distinguenda est lex & gratia. Lex
iubere nouit, gratia iuuare. Nec lex iuberet,
nisi esset voluntas: nec gratia iuuaret, si satis
esset voluntas. Iubetur, vt habeamus intelle-
Psal.31. ctum, vbi dicitur: (Nolite esse sicut equus &
mulus, quibus non est intellectus:) & tamen
oramus, vt habeamus intellectum, vbi dici-
Psal.118. tur: (Da mihi intellectum, vt discam man-
data tua.) Iubetur, vt habeamus sapientiam,
Psal.93. vbi dicitur: (Stulti aliquandò sapite.&) tamẽ
oratur, vt sapientiam habeamus, vbi dicitur:
Iaco.1.a (Si quis autem vestrûm indiget sapientia, po-
stulet à DEO, qui dat omnibus affluenter, &
non improperat, & dabitur ei.) Iubetur, vt
habeamus continentiam, vbi dicitur: (Hic
aliquid deest eiusmodi, SINT LVMBI
Sap.8.d VESTRI PRAECINTI: & tamen ora-
mus eam dari nobis vbi dicitur:) Cùm scirem
quia nemo potest esse continens, nisi Deus
det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire, cuius
esset hoc donum: adij Dominum, & depreca-
tus sum illum. Postremò, nè nimiùm longum
Psal.33. sit cuncta percurrere, iubetur, vt non facia-
mus malum, vbi dicitur: Declina à malo. & ta-
2.Cor.13.e men oratur, vt non faciamus malum, vbi di-
citur: Oramus autem ad Dominum, nè quid
faciatis mali. Iubemur, vt faciamus bonum,
Psal.33. vbi dicitur: Declina à malo, & fac bonum. &
tamen oratur, vt faciamus bonũ, vbi dicitur:
Col.1 b Non cessamus, pro vobis orantes & postulan-
2.Thess.1.c tes, atque inter cætera, quæ illis orat, dicit: Vt
ambuletis dignè Deo in omne placitum, in
omni opere & sermone bono. Sicut ergò

agnoscimus voluntatem, cùm hęc pręcipiun-
tur: sic & ipse agnoscat gratiã, cùm petuntur.

Misimus reuerentiæ tuæ librum, quem de-
derunt quidã religiosi & honesti adolescen-
tes, serui Dei, quorum etiàm nomina non ta-
cemus: nam Thimasius & Iacobus vocantur.
Qui, sicut audiuimus, & etiàm nôsse digna-
ris, ipsius Pelagij exhortatione, spem (quam
habebant in seculo) reliquerunt, & nunc con-
tinentes, Deo seruiunt. Qui cùm errore eo-
dem tandèm aliquandò, per qualemcunque
operam nostram, Domino inspirante, ca-
ruissent, protulerunt eundem librum, Pela-
gij esse dicentes, & vt ei responderemus, im-
pendiò rogauerunt. Factum est, ad eosdem
rescripta est ipsa responsio. Agentes gratias,
rescripserunt. Vtrunque misimus, cui respon-
sum est, & quod responsum est. Et ne nimiùm
essemus onerosi, signa fecimus his locis, vbi
(petimus) inspicere non graueris, quemad-
modùm sibi obiecta quæstione, quòd gra-
tiam Dei negaret, ità respondit, vt eam esse
non diceret nisi naturam, in qua nos con-
didit Deus. Si autem hunc esse suum librum
negat, aut eadem in libro loca, non conten-
dimus. Anathematizet illa, & eam confitea-
tur apertissimè gratiam, quã doctrina Chri-
stiana demonstrat & prædicat esse propriam
Christianorum, quæ non est natura, sed qua
saluatur natura, non auribus doctrina so-
nante, vel aliquo adiumento visibili, sicut
plantatur quodammodo & irrigatur extrin-
secùs, sed subministratione spiritûs & occul-
ta misericordia, sicut ille facit, qui dat incre-
mentum Deus. Etsi enim quadam non im-
probanda ratione, dicitur gratia DEI, qua 1.Cor.3.b
creati sumus, vt nonnihil essemus: nec ità es-
semus aliquid, vt cadauer, quod non viuit:
aut arbor, quæ non sentit: aut pecus, quod
non intelligit: sed homines, qui & essemus,
& viueremus, & sentiremus, & intelligere-
mus, & de hoc tanto beneficio creatori no-
stro gratias agere valeamus: vndè meritò &
gratia ista dici potest, quia non præcedentiũ
aliquorum operum meritis, sed gratuita bo-
nitate Dei donata est: alia est tamen, qua præ-
destinati vocamur, iustificamur, glorifica-
mur, vt dicere possimus: (Si Deus pro nobis, Rom.8.f
quis contra nos? Qui filio suo proprio non
pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit il-
lum.) De hac gratia quęstio vertebatur, quan-
dò ab his, quos Pelagius grauiter offendebat
atque turbabat, dicebatur ei, quòd eam suis
disputationibus oppugnaret, quibus assere-
ret, non solùm ad facienda, verùm etiàm ad
perficienda mandata diuina, per liberum ar-
bitrium sibi humanam sufficere naturam.
Hanc apostolica doctrina gratiam isto no-
mine appellat, qua saluamur & iustificamur
ex fide Christi. De hac scriptum est: (Non ir- Galat 2.d
ritam facio gratiam DEI. Nam si per legem
iustitia, ergo Christus gratis mortuus est.) De
hac scriptum est: (Euacuati estis à Christo.

[Galat. 5. a] Qui in lege iuſtificamini, à gratia excidiſtis.) De hac ſcriptum eſt: (Si autem gratia, iam nó [Rom. 12. a] ex operibus: Alioqui gratia iam non eſt gratia.) De hac ſcriptum eſt: (Ei autem qui ope- [Rom. 4. a] ratur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum. Ei autem qui non operatur, credenti autem in eum, qui iuſtificat impium, deputatur fides eius ad iuſtitiam.) Et multa alia, quæ meliùs potes ipſe meminiſſe, & intelligere prudentiùs, & illuſtriùs prędicare. Illam verò gratiam, qua creati ſumus homines, etiàm ſi ità appellandam non immeritò intelligimus, mirum eſt tamẽ, ſi ità appellatam in vllis legitimis, propheticis, Euangelicis, Apoſtolicisque literis legimus. Cùm itaquè de hac gratia, Chriſtianis fidelibus, Catholicisque notiſſima, illi obijceretur quæſtio, vt eum oppugnare deſineret: quid eſt, quòd cùm hoc ſibi in libro ſuo, velut ab aduerſante perſona, idem ipſe obieciſſet, vt ſe reſpondendo purgaret, nihil aliud reſpondit, niſi naturam creati hominis referre gratiam creatoris, atque ſe ità dicere, ſinè peccato implere poſſe iuſtitiam, per liberum arbitrium cum adiutorio diuinæ gratiæ, quòd DEVS hoc dederit homini, ipſa poſſibilitate naturæ? Cui meritò reſpondetur: Ergò euacuatum eſt ſcan- [Galat. 5. b] dalum crucis, Ergò Chriſtus gratis mortuus [Rom. 4. d] eſt. Non enim (ſi non moreretur propter delicta noſtra, & reſurgeret propter iuſtifi- [Pſal. 67.] cationem noſtram, nec aſcendens in altum, captiuans captiuitatem, daret dona hominibus) iſta naturæ poſſibilitas, quam defendit, non eſſet in hominibus. An fortè DEI mandatum deerat, & ideo Chriſtus mortuus eſt? Immò etiàm & hoc erat ſanctum & iuſtum, & bonum. Iam dictum fuerat, [Exod. 26. c] Non concupiſces: iam dictum fuerat, Dili- [Deut. 5. b, & 7. d] ges proximum tuum tamquàm teipſum. In [Eccl. 25. d] quo ſermone Apoſtolus omnem legem di- [Rom. 13. e] cit impleri: & quoniam niſi diligat Deum, [Leuit. 19. c] nemo diligat ſeipſum, ideò Dominus in his [Mat. 22. d] duobus præceptis totam legem dixit Pro- [Marc. 12. c] phetasque pendere. Quæ duo præcepta iam [Luc. 10. e] erant hominibus diuinitùs data. An æter- [Rom. 13. e] num præmium, iuſtitiæ promiſſum non- [Galat. 5. c] dùm erat? Hoc ipſe non dicit, qui in ſuis li- [Rom. 4. d] [Galat. 2. d] teris poſuit, etiàm in veteri Teſtamento regnum cœlorum eſſe promiſſum. Si ergò ad faciendam perficiendamque iuſtitiam, iam erat naturæ poſſibilitas per liberum arbitrium, iam erat legis DEI ſanctum, & iuſtum, bonumque mandatum, iam erat promiſſum præmium ſempiternum: Ergò Chriſtus gratis mortuus eſt, Ergò neque per legem iuſtitia, neque per naturæ poſſibilita- [Rom. 4. d] tem, ſed ex fide ac dono Dei per IESVM CHRISTVM Dominum noſtrum, vnum mediatorem Dei & hominum. Qui niſi in plenitudine temporis mortuus eſſet propter delicta noſtra, & reſurrexiſſet propter iuſtificationem noſtram: profectò & antiquorum fides euacuaretur, & noſtra. Fide verò [Heb. 10 g] euacuata, quæ homini iuſtitia remaneat, [Rom. 1. c] cùm iuſtus ex fide viuat? Ex quo enim per [Galat. 3. b] [Rom. 5. b] vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ità in omnes homines pertranſijt, in quo omnes peccauerunt: proculdubiò à corpore mortis huius (vbi lex alia repugnat legi mentis) neminem [Rom. 7. d] liberauit aut liberat ſuæ poſſibilitas naturæ: quæ perdita, redemptore indiget: ſaucia, Saluatore: ſed gratia Dei per fidem vnius mediatoris Dei & hominum, hominis IESV CHRISTI, qui & Deus cùm eſſet, [1. Tim. 2.] hominem fecit, & manens Deus, homo factus, refecit ipſe quod fecit. Puto autem, quòd eum lateat, fidem Chriſti (quæ poſteà in reuelationem venit) in occulto fuiſſe temporibus patrum noſtrorum, per quam tamen etiàm ipſi Dei gratia liberati ſunt, quicunque omnibus generis humani temporibus liberati potuerunt occulto iudicio Dei, non tamen vituperabili. Vndè dicit Apoſto- [2. Cor. 4. c] lus: Habentes autem eundem ſpiritum fidei, vtiquè eundem, quem & illi, ſecundùm quod ſcriptum eſt: (Credidi, propter quod [Pſal. 115.] locutus ſum:) & nos credimus, propter quod & loquimur. Indè eſt, quòd ait ipſe mediator: (Abraham concupiuit videre diem [Ioan. 8. g] meum: Vidit, & gauiſus eſt.) Indè Melchiſedech prolato ſacramento menſæ Domini- [Gen. 14. d] cæ, nouit æternum eius ſacerdotium figu- [Heb. 7. a, b, c] rare. Iam verò data in literis lege, quam di- [Rom. 5. d] cit Apoſtolus ſubintràſſe, vt abundaret de- [Gala. 3. c d] lictum, & de qua dicit, (Si ergò ex lege hæreditas, iam non ex promiſſione: Abrahæ autem per repromiſſionem donauit Deus. Quid igitur lex? Tranſgreſſionis gratia poſita eſt, donèc veniret ſemen, cui promiſſum eſt, diſpoſitum per Angelos in manu mediatoris. Mediator autem vnius non eſt, Deus autem vnus eſt. Lex ergò aduerſùs promiſſa Dei? Abſit. Si enim data eſſet lex, quæ poſſet viuificare, omninò ex lege eſſet iuſtitia. Sed concluſit ſcriptura, omnia ſub peccato, vt promiſſio ex fide IESV CHRISTI daretur credentibus.) Nonnè ſatis oſtenditur, hoc actum eſſe per legem, vt peccatum agnoſceretur, & præuaricatione augeretur? Vbi [Rom. 4. c] enim lex non eſt, nec præuaricatio. Et ſic aduersùs victoriam peccati, ad diuinam gratiam (quæ in promiſſionibus eſt) confugeretur: atque ita lex non eſſet aduersùs promiſſa Dei, quia ideò per illam fit cognitio peccati, & ex præuaricatione legis abundantia peccati, vt ad liberationem quærantur promiſſiones Dei, quod eſt gratia Dei, & incipiat eſſe in homine iuſtitia, non ſua, ſed Dei, hoc eſt, data dono Dei. Quàm etiàm nunc quidam (ſicut tunc de Iudæis dictum eſt) igno- [Rom. 10. a] rantes Dei iuſtitiam, & ſuam volentes conſtituere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti. Per legem quippe & illi iuſtificari ſe arbitrantur, ſufficiente ſibi ad eam cuſtodiendam libero

arbitrio,

arbitrio, hoc est, iustitia sua, prolata ex natura humana non donata ex gratia diuina, propter quod iustitia Dei dicitur. Vndè item
Rom.3.c scriptum est: (Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem finè lege iustitia Dei manifestata est, testificata per legem & Prophetas.) Cùm dicit, manifestata est: ostendit, quia &
Iudic.6.g tunc erat: sed tanquàm illa pluuia, quia Gedeon impetrauit, tunc velut in vellere occulta, nunc autem velut in area manifesta. Cùm ergò lex finè gratia, non mors peccati potuisset esse, sed virtus: (sic enim dictum est, Aculeus mortis peccatum, virtus autem peccati lex) sicut confugiunt multi à facie regnantis peccati ad gratiam, velut in aream, nunc patentem: ità pauci ad eam confugiebant, velut in vellere, tunc latentem. Hæc verò temporum distributio, refertur ad altitudinem diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, de qua di-
1.Cor.15.g
Rom.11.b ctum est: (Quàm inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!) Quapropter & si ante tempus legis, & tempore ipso legis, iustos patres ex fide viuentes, non possibilitas naturæ infirmæ & indignæ ac vitiatæ, & sub peccato venundatæ, sed Dei gratia per fidem iustificabat, & nunc eadem, in apertum
al. aperta iam veniens, reuelata iustificat: anathematizet ergò Pelagius scripta sua, vbi contra eã, etsi non per contumaciam, tamen per ignorantiam disputat, possibilitatem defendendo naturæ, ad vincenda peccata, & implenda mandata. Aut si ea sua esse negat, aut scriptis suis ab inimicis suis dicit immissa: quæ sua esse negat, anathematizet ea tamen & damnet paterna exhortatione & authoritate sanctimoniæ tuæ. Si ergò vult, onerosum sibi & perniciosum discat, ecclesiæ scandalum inferre, quod scandalum auditores, & in peruersum dilectores eius, vsquequaq; spargere non quiescunt. Si enim cognouerint eundem librum (quem illius vel putant esse, vel nôrunt) Episcoporum catholicorum authoritate, & maximè sanctitatis tuæ, quam apud eum esse maioris ponderis minimè dubitamus, ab eodem ipso esse anathematizatum atque damnatum: non eos vlteriùs æstimamus ausuros, loquendo contra gratiam Dei, quæ reuelata est per passionem & resurrectionem Christi, pectora fidelia & simpliciter Christiana turbare: sed potiùs, adiuuante misericordia Dei, concertantibus nobiscum charitateac pietate flagrantibus orationibus tuis,) non solùm vt in æternum beati, verùm etiàm & insti & sancti sint) non in sua virtute, sed in eadem gratia confisuros. Vndè & ad ipsum scriptam ab vno nostrûm epistolam, (ad quem, per quendam Orientalem diaconum, ciuem autem Hipponensem, tamquàm purgationis suæ quædam scripta transmisit) tuæ beatitudini potiùs credidimus dirigendã, meliùs iudicantes, & petentes, vt eam mittere ei ipse digneris. Sic enim eam legere potiùs non dedignabitur, magis in illa eũ qui misit,

quam qui scripsit, attendentes. Illud verò, quod dicunt, posse hominem esse finè peccato, & mandata Dei facilè custodire, si velit, quamuis quum hoc per adiutorium gratiæ, quæ tamen per incarnationẽ vnigeniti eius reuelata atq; donata est, dicitur, tolerabiliùs dici videatur, tamen quoniam non immeritò mouere potest, vbi & quando per eandem gratiam id efficiatur in nobis, vt finè vllo prorsùs peccato simus, (vtrùm in hac vita, quandò caro concupiscit aduersùs spiritum, an verò in illa, Galat.5.c quum fiet sermo qui scriptus est, Vbi est mors 1.Cor.15.g victoria tua? vbi est mors aculeus tuus? aculeus enim mortis, peccatum est) diligẽtiùs pertractandum est propter alios quosdam, qui senserunt, atque in suis literis memoriæ mandauerunt, etiàm in hac vita esse posse hominem finè peccato, non ab initio natiuitatis suæ, sed conuersione à peccatis ad iustitiam, & à via reproba ad bonam vitam. Sic enim intellexerunt, quod de Zacharia & Elizabeth scriptũ Luc.1.a est, ambulasse eos in omnibus iustificationibus Domini finè querela. Hoc, quod dictum est, finè querela: finè peccato, dictum acceperunt, non quidẽ negantes, immò etiàm (quod alijs locis in literis eorum inuenitur) piè cõfitentes adiutorium gratiæ Domini nostri, non per naturalem spiritum hominis, sed per principalem spiritum Dei. Qui parùm videntur cõsiderasse, ipsum Zachariam fuisse vtiquè sacerdotem. Omnes autem tùnc Heb.7.d, sacerdotes, necessè habebant ex lege Dei, 5.a primitùs pro peccatis suis offerre sacrificiũ, deindè pro populi. Sicut ergò nunc per orationis sacrificium conuincimur non esse finè peccato, quoniam iussi sumus dicere, Dimitte Matt.6.b nobis debita nostra: ità & tunc per sacrificia victimarum animalium, conuincebantur sacerdotes finè peccato non esse, qui pro suis peccatis iubebantur offerre. Quòd si res ità se habet, vt per gratiam Saluatoris proficiamus quidem in hac vita, deficiente cupiditate, charitate crescente, perficiamur autem in illa vita, cupiditate extincta, charitate completa: profectò illud, quod scriptum est, (Qui natus est ex Deo, non peccat), secun- 1.Ioã.3.b dùm ipsam charitatem dictum est, quæ sola non peccat. Ad natiuitatem quippe, quæ Rom.7. ex Deo est, augenda & perficienda charitas pertinet: non ea, quæ minuenda est & consumenda, cupiditas: quæ tamen, quandiù est in membris nostris, lege quadam sua repugnat legi mentis. sed natus ex Deo, nec 1.Ioan.3.b obediens desiderijs eius, nec exhibens membra sua arma iniquitatis peccato, potest dicere, Iam non ego operor illud, sed quod Rom.6.b Rom.7.c habitat in me peccatum. Sed quoquo modo se habeat ista quæstio, quia etsi non inuenitur homo in hac vita finè peccato, id tamen dicitur posse fieri per adiutorium gratiæ & spiritus Dei: quod vt fiat, conandum atque poscendum est: tolerabiliter in id quisque fallitur: nec diabolica im-

pietas, sed error humanus est, elaboranda & optanda affirmare, etiàm si, quod affirmat, non possit ostendere. Idem enim credit fieri posse, quod certè laudabile est, velle. Nobis autem sufficit, quod nullus fidelium in Ecclesia Dei reperitur in quolibet profectu excellēti atque iustitia, qui audeat dicere, sibi non necessariam precationem orationis Dominicæ, Dimitte nobis debita nostra, & dicat se non habere peccatum, ne ipsum decipiat, & in eo veritas non sit, quamuis iam sinè querela viuat. Non enim qualecunque etiàm tentationis humanæ, sed graue peccatum est, quod in querelam venit. Cętera q̃ illi obiecta sunt, sicut gestis defensa peruiderit, ità de his procuIdubiò tua beatitudo iudicabit. Dabit sanè nobis veniam suauitas mitissima cordis tui, quòd prolixiorem epistolam fortassis, quàm velles, tuæ misimus sanctitati. Non enim riuulum nostrum tuo largo fonti augendo refundimus, sed in hac non parua tentatione temporis, vndè nos liberet cui dicimus, Ne nos inferas in tentationem, vtrùm etiàm noster, licèt exiguus, ex eodem, quo etiàm tuus abundans, emānet capite fluentorum, hoc à te probari volumus, & tuis rescriptis de cōmuni participatione vnius gratiæ consolari.

Matt. 6. b 1. Io. 1. d Lucæ 1. a

EIVSDEM EPISTOLA XXVII.

Rescriptum Innocentij Papę de Pelagio hæretico, ad suprascriptos Episcopos.

96. inter Epist. D. Aug.

INNOCENTIVS Aurelio, Alypio, Augustino, Euodio, Possidio Episcopis. Fraternitatis vestræ literas, plenas fidei, totoque religionis catholicæ vigore firmatas, à duobus missas Concilijs per fratrem & coëpiscopum nostrum Iulium, pergrato suscepimus animo, quòd earum tenor, omnisque contextio in consideratione quotidianæ gratiæ Dei, & in eorum correctione, qui contrà sentiunt, integra ratione constitit, vt & illis omnem tollere possit errorem, & idoneo dato cuiuis nostræ legis exemplo, quem sequi debeant, dignum possint præbere doctorem. Sed de his, iam satis, vt opinor, supra diximus cùm vestris relationibus respondentes, rescripsimus, quid vel de illorum perfidia, vel de vestra sententia sentiremus. Sed subindè contra eos subuenit & suppeditat, quod dicatur: nec potest aliquandò esse quòd vincat, quum tam miserum impium q; sit, quòd n sę virtute fidei & ipsa plenius veritate vincatur. Qui enim omnē vitę spē respuit atq; contēpsit, inimica dānabiliq; cor suū disputatione confundens, credit nihil esse, quod à Deo accipiat, nec aliquid superesse, quod petat ad sanandum se, qui sibi hoc abstulit, vlteriùs quid reliquit? Si ergò sunt aliqui, quos in sui defensionem peruersitas tāta deuinxit, (quod huic se dogmati dedant atque coniungant, sperantes hoc ad catholicam pertinere doctrinam, quod ob errans longiùs, & penitùs approbatur aduersum) infecti illorum & monitis, & verbis, vt laberentur, inducti: quatenùs ad rectum viæ tramitem redeant, festinabunt, ne diutiùs mētem obsidens, velut eorum sensibus uastus error inundat. Nam si Pelagius, quocunque restitit, loco eorū animos (qui facilè vel simpliciter crederent disputanti) hac affirmatio ne decepit, (seu hac illi in vrbe sint, quod nesciētes, nec manifestare possumus, nec negare, quum etsi sunt, lateant; nec aliquandò audeant vel illum prædicantem ista defendere, vel talia aliquo nostrorum præsente iactare, & in tanta populi multitudine deprehendi aliquis facilè, nec alicubi possit agnosci, siue in quouis terrarum loco degant) Dei nostri misericordia, gratiaque credimus quòd facilè corrigantur, audita eius damnatione, qui fuerit pertinax, & resistens huius dogmatis author inuentus. Nec interest, vbi isti fuerint, dum, vbicunque inueniri potuerint, sint sanandi. Nobis tamen nec persuaderi potest, eum esse purgatum, quanuis ad nos (à nescio, quibus laicis) sint gesta perlata, quibus ille & auditum se crederet, & absolutum. Quæ, vtrùm vera sint, dubitamus quòd sub nulla illius concilij persequutione venerunt, nec eorum aliquas accepimus de hac re literas, apud quos istius rei iste præstitit causas. Quòd si de sua ille potuisset purgatione confidere, hoc magis credimus, quòd egisset, quod multò verius esse poterat, vt illos cogeret epistolis suis, quid iudicauerant, indicare, Verum quum sint aliqua in ipsis posita gestis, quæ obiecta partim ille vitando suppressit, partim, multa in se verba retorquendo, tota obscuritate confudit, aliqua magis falsis argumentis, quàm vera ratione (vt ad tempus videri poterat) purgauit, alia negando, alia falsa interpretatione vertendo. Sed vtinàm (quod magis optandum est) etiàm ille se ad veram catholicæ fidei viam, ab illo sui tramitis errore conuertat, vt cupit velitq; purgari, considerans quotidianam Dei gratiam, adiutoriumque cognoscens, vt videatur verè, & approbetur ab omnibus manifesta ratione correctus, non gestorum indicio, sed ad catholicam fidem corde conuerso. Vndè non possumus illorum nec approbare, nec culpare iudicium, quum nesciamus, vtrùm vera sint gesta: aut si vera sunt, illum constet magis subterfugisse, quàm se tota veritate purgasse. Qui si confidit, nouitque, non nostra dignum esse damnatione, quod dicat: aut iam hoc totum se refutasse, quod dixerat: non à nobis accersiri, sed ipse debet potiùs festinare, vt possit absolui. Nā si adhuc taliter sentit, quādò se nostro iudicio, quibusuis acceptis literis, quum sciat damnandum se esse, committet? Quòd si accersendus esset, ab his meliùs fieret, qui magis proximi, & non longo terrarum

tertiatum spatio videntur esse disiuncti. Sed non deerit cura; si medicinæ præbeat ille materiam. Potest enim damnare, quæ senserat, ac datis literis, erroris sui, vt regressũ ad nos decet, veniam postulare, fratres charissimi.

Librum sanè, qui eius esse diceretur, nobis à vestra charitate transmissum, euoluimus: in quo multa blasphemia, nihil quod placeret, nihil quòd non penitùs displiceret, à quouis damnandum atque calcandum, cuius similia (nisi qui ista scripserat) nemo alter in mentem reciperet, atque sentiret. Nam hoc loco de lege latiùs disputare. velut coràm posito repugnanteque Pelagio, necessariom esse non duximus, cùm vobiscum, totam rem scientibus, parique nobiscum assensione gaudentibus, colloquamur. Tunc enim meliùs hæc exempla ponuntur, quandò cum his, quos harum constat rerum prudentes esse, tractamus. Nam de naturæ possibilitate, de libero arbitrio, & de omni Dei gratia, & quotidiana gratia, cui non sit rectè sentienti vberrimum disputaret? Anathematizet ergò ista, quæ sensit, vt illi, qui eius sermonibus fuerant præceptisque collapsi, quid tandem habeat fides vera cognoscant. Faciliùs enim reuocari poterunt, cùm ista à suo senserint authore damnari. Quòd si ille pertinaciter in hac voluerit impietate persistere, agendum est, quatenùs vel his possit subueniri, quos non suus, sed huius magis error induxit, ne & illis hæc medicina pereat, cuius iste talem non admittit nec postulat curam. Deus vos custodiat incolumes, fratres charissimi. Data sexto Kalendas Februarij.

EPISTOLA FAMILIARIS eiusdem Papæ 28. ad Aurelium Carthaginensem episcopum.

INNOCENTIVS Aurelio episcopo Carthaginensi: In familiaribus scriptis dilectio vera consistit. Etenim firmius charitatis officia melius se orsa mercantur. Quamobrem per fratrem nostrum Iulium epistolæ extrinsecùs missæ respõdere gestiui, ne apud me forsitan remaneret peculiaris negatæ salutationis offensa, frater charissime. Supradictũ igitur fratrem nostrum tuæ dilectioni restituo, cùm Apostolicæ sedis * ad relationem duplicis synodi iudicatis. Superest, vt oratus à nobis Dominus, præstare dignetur, quatenùs omnis Ecclesiæ suæ macula, continuis laboribus nostris possit abstergi. Dominus cu stodiat te incolumem frater charissime. Data sexto Kalendas Februarij.

*dignũ ad

Ioannes Chrisostomus Episcopus Constantinopolitanus, per factionem Theophili Alexandrini Episcopi, instigante Imperatrice Eudoxia, in exilium pulsus; & paulo post, ob populi seditionem, reuocatus; ac rursum, non multo post, per eandem factionem, eiectus; Innocentium Papam, legatis, & litteris missis, appellauit; vt, pro sua auctoritate, se, inimicorum factione oppressum, tueretur; &, Ecclesiarum perturbationi, prospiceret. per eosdem etiam legatos scripsere quadraginta Episcopi, qui Ioanni communicabant, & Clerus Constantinopolitanus. Innocentius rei indignitate vehementer commotus, Synodo Romæ habita, communionem quidem vtriusque partis admisit, sed Theophili iudicium irritum esse decreuit, & Synodum Orientalium, & Occidentalium, missis legatis, fieri oportere censuit. Legati inscio Imperatore, & Imperatrice agente, malè accepti, & vexati, cum, nec mandatorum exponendorum facultas eis permissa fuisset, Romam reuerterunt. Interim Ioannes, per diuersa loca raptatus, moritur. Quibus omnibus Innocentius plurimum indignatus Imperatori, & Imperatrici sacris interdicit: Theophilum excommunicat, & deponit: Arsacium, qui viuenti Chrisostomo substitutus fuerat, etiam defunctum, exautoratum, è numero Episcoporum excludit; Atticum suspendit, & donec eius causa cognoscatur, Proclo Cirici Episcopo Ecclesiam Constantinopolitanam regendam committit. Post verò, cum Archadius, & in Ioãnis calumniatores vindicasset, & absolutionem pro se, atque vxore efflagitasset, Innocentius, rescripsit. Confirmato aũt mo accedite ad Dominica symbola, iubete Io. nomen sacris tabellis inscribi. quæ enim aduersus Ioannem gesta sunt, nos auctoritate freti. S. Petri eximij Apostolorum Principis, discussis causis docebimus, ex animo sanguinario processisse. Sed de hac tota causa, vide Socr. lib. 6. Sozom. lib. 8. Palladium & Gregorium Alexandrinum in vita Chrisostomi; præter Nicephorum lib. 13.

INNOCENTIO EPISCOPO Romæ, Domino meo Reuerendissimo, Pientissimoque.

Ioannes in Domino salutem.

ETIAM antequàm redditæ sunt literæ nostræ, opinor pietatem vestram audiuisse, quidnam hìc patrare ausa fuerit iniquitas. Ea enim rerum est magnitudo & grauitas vt nulla fermè orbis pars relicta sit, quæ tristem hanc tragœdiam non audierit. Quandoquidem fama vsque ad fines terræ perlata, plurima vbique lamenta & eiulatus excitauit. Verùm quia non satis est plangere, sed opus etiam, vt cura geratur, & spectetur qua ratione, & quo consilio grauissima illa ecclesię tẽpestas sedetur. Proinde necessarium esse duximus, vt persuadeatur Demetrio, Pansophio, Pappo, & Eugonio, dominis meis maximè venerabilibus, pijsque Episcopis, relictis negocijs proprijs, pelago se committere: susceptaque longinqua peregrinatione hac, ad vestram properare charitatem, de omnibus vos manifestè docentes, quò quàtocyus rebus

rebus succurratur. Misimus autem cum eis venerabiles dilectosque diaconum Paulum & Cyriacum, qui & ipsi, quæ facta sunt, charitati vestræ exponent: & non quoque paucis, in epistolæ forma docebimus. Theophilus ille, qui Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopatum regendum suscepit, cùm a pientissimo rege, cui aduersus illum quædam nunciata erant, iussus esset venire solus, collecta multitudine Episcoporum non paucorum huc venit, quo præludio, quasi declarare volebat, se ad belliũ & ad aciem pergere, cumque in magnam, diuinoque cultui dedicatam vrbem Constantinopolim ingressus esset, iuxta consuetudinem & constitutionem hactenus obseruatam, non intrauit ad Ecclesiam, neque ad nos accessit, neque participem se fecit, vel sermonis, vel precum, vel communionis: sed egressus è naui, & prætercursis Ecclesiæ vestibulis, alicubi extra vrbem diuersatus est, tametsi nos plurimum obsecraremus & ipsum, & eos qui cum ipso erant, vt apud nos diuerterent. Erant enim diuersoria & omnia alia quæ oportebat, benè instructa. At neque illi, neque ipse nobis morẽ gerebant. Vnde nos ea vidente, valde conster nabamur animo: & quamuis iniustarum illarum inimicitiarum causam nullam inuenire possemus, nihilominus tamen officium eis, quod illi nobis debebant, impendimus. Nam iterum atque iterum eum obsecrabimus, vt se nobis coniungeret, ac diceret cuius gratia, statim ab initio tantùm excitaret bellum, tãtamque vrbem seditiosam faceret. Verùm, cùm ille causam dicere nollet, neque vrgerent accusatores eius: vocauit nos Rex pientissimus, & iussit vt iremus ad locum, in quo ille agebat, reique summam ab eo audiremus. Nam insidias, & cædes, & alia plurima causabantur: nos autem scientes leges patrum, viroque honorem habentes, habentes etiam super hac re eius literas, Oportere in quibusque prouincijs sua negocia tractari, transmontanosque ad nostra iudicia non trahendos, fortiter detrectauimus, ne causam susciperemus iudicandam. Porrò ille sicut & prius nobis obluctari cœpit, & multa authoritate vocato archidiaco no meo, quasi iam Ecclesia viduata esset, ac Episcopum non haberet, clerum omnem sibi per illum adiunxit: factæque sunt ecclesiæ seditiosæ, & è singulis ecclesijs adducebantur clerici, & instruebantur, ut nos accusarent, & libellos aduersus nos producerent. Post hæc vocauit & nos ad iudicium, nondum dilutis quæ aduersum se erant causis, id quod contra omnes canones & leges est. Porrò nos scientes, quòd non ad iudicium, sed ad hostem & inimicum pertrectari essemus (id quod satis declarant, quæ prius ac postea sunt facta) misimus ad eum Episcopos, Demetrium Episcopum Pisinatium, Eleusium, Apamiæ, Lupinum, Appiatiæ: presbyteros autem, Germanum & Seuerum, qui congrua lenitate respon derent, ac dicerent: Non vitare nos iudicium, sed inimicum apertum, & hostem manifestum. Nam qui nondum acceptis libellis statim ab initio talia fecit, & seipsum abstraxit ab Ecclesiæ precibus & communione, & insuper accusatores subornauit, clerum ad se traxit, ecclesiam desolauit: quomodo idoneus censeri possit huiusmodi, vt in iudicis Thronum conscendat sibi minimè congruentem? Neque enim congruum est, vt hi qui in Ægypto sunt, iudicent eos qui in Thracia, & præsertim ille, qui ipse reus est, inimic⁹ & hostis. At ille nihil horum reueritus, magno studio anhelabat, vt perficeret ea quę mente concepe rat. Cùm autem constaremur paratos nos ad diluendum crimina, & ad innocentiam, sicut & innocentes sumus, declarandam, coram centum, vel mille Episcopis, non assensit: sed licèt absentes essemus, & ad Synodum appallaremus, & iudicium inquireremus: & non auditorium, sed manifestas inimicitias fugeremus: ipse tamen accusatores suscepit, meos excommunicauit, & de illis, qui nondum se de suis purgauerant criminibus, libellos collegit: quæ omnia legibus & canonibus prohibita sunt. Et quid opus est multum dicere? non destitit omnia facere & tractare, donec nos vi, & potentia è ciuitate & ecclesia eijceret, etiam in prouecta vespera, & vniuerso populo nos attrahente. Tractus igitur vi, & abductus à magistratu ciuitatis, in media ciuitate, & in nauim coniectus per noctem nauigaui, eò quod ad synodum & iustum iudicium prouocaram. Quis hęc sine lachrymis, etiam si cor lapideum habeat, audiret? Verùm sicut prius dixi, ea, quæ perperàm fiunt, non solùm deploranda, sed & corrigenda sunt: & ideò charitatem vestram obsecro, vt prouocetur ad condolendum, faciendumque omnia, quò ma la hæc sistantur. Neque enim hic facinorum illius finis, sed ad priora adiecit & alia. Nam postquàm eos qui ecclesiam inuaserant, pientissimus Rex eiecit, & multi Episcopi qui aderant cognoscentes iniquitatem, & fugientes insidias illorum, quasi incendium depascens omnia, in suas regiones concesserunt, nosque iterum in vrbem & in ecclesiam, à qua eiecti eramus, vocati sumus, inducentibus nos Episcopis supra triginta, & notario à Rege pientissimo, in hoc misso: ille statim aufugit, eo quòd ingressi mox obsecrabamus Christianissimum Regem, vt concilium cogeret, quo facta hæc iustificarentur. Malè conscius enim sibi erat, & reprehensionem pertimescens, & idcirco cùm Regis literæ in omnia loca mitterentur, & vndequaque omnes congregarẽt, occoltè, mediaque nocte & ipse & sui consessa naui elapsi sunt. Porrò vtpotè conscientiæ nostræ fidentes, non propterea destitimus, sed eadem iterum à Christiano Rege rogauimus. Qui & pro sua pietate, missis ad illum nuncijs, eum & omnes qui cum eo erant, ex Ægypto vocauit, vt rationem factorum redderent: neque sufficere putarent ad defensionem,

sionem, quæ attentarant ex vna parte absentibus nobis, tam iniustè contra tot ac tantos canones. Atqui regijs literis ille non obtemperauit, sed domi mansit, prætexens seditionem populi, & intempestiuam festinationem: tametsi etiam illic erant qui ei reluctabantur: & populus quoque ante literas, conuicijs eũ innumeris abluerat. Verùm hæc nos exactè prosequi nolumus, summatim nefarios illius conatus ostendentes. Itaque nos non quieuimus, sed in hoc incubuimus, orantes Regẽ, vt haberetur iudicium, in quo agere, & respondere liceret. Dicebamus enim nos paratos ad ostendendum nos non esse reos, sed illos legum extremos transgressores. Erant autem relicti hic Syri, qui cum eo affuerant, & communiter omnia fecerant, ad Quos etiã accessimus, ad dandam rationem parati, atque super ea te sępe eos interpellauimus, obsecrantes vt dignentur nobis libellos & commentarios accusationum dare, vel genus criminum, vel accusatores ipsos significare. Verùm nihil horũ obtinuimus: iterumque ex ecclesia eiecti sumus. Quòd si quæ tunc contigerunt & omnẽ excedunt tragœdiam, enarrare vellem: quis sermo ea explicaret? quæ auris sine horrore perciperet? Cùm autem illa, quæ dixi, prætenderemus, ipso magna sabbato collecta manus militum, ad vesperam diei in ecclesias ingressa, clerum omnem qui nobiscum erat, vi eiecit, & armis gradum vndique muniuit. Mulieres quoque, quæ per illud tempus se exuerant, vt baptizarentur, metu grauiorum insidiarum nudæ aufugerunt. Neque enim concedebatur, vt se velarent, sicut mulieres honestas decet. Multæ etiam acceptis vulneribus eijciebantur, & sanguine implebantur natatoria, & sancto cruore rubescebant fluenta. Neque hic rerum finis erat. Nam & sanctuaria ingressi sunt milites, quorum aliquos scimus, nullis initiatos mysterijs, & viderunt omnia quę intus erant. Quin & sanctissimus Christi sanguis, sicut in tali tumultu contingit, in prædictorum militum vestes effusus est. Fiebantque quasi in Barbarica captiuitate omnia. Vulgus enim in solitudinem fugabatur, populus omnis extra ciuitatem versabatur, erantque in tanto festo vacuæ ecclesiæ, & plures quam quadraginta Episcopi, qui nobis communicarant, cum populo & clero, sine causa fugabãtur. Et ob prodigiosa flagitia, vbiquè per fora, per domos, per solitudines, per omnes ciuitatis partes, omnia lamentis, eiulatibus, fontibus lachrymarum, & id genus calamitatibus plena erant: & in tãto tumultu, & trepidatione ac planctu erant omnia, vt non modò qui affligebantur, sed & qui nihil tale patiebantur: & non solùm qui nostræ fidei erant, sed & hæretici, & Iudæi, & gentiles, quasi ciuitate capta nobiscum dolebant. Talia ausi sunt pręter sentẽtiam pientissimi Regis nocte profunda, Episcopis hæc instruentibus, & vbiquè militantibus, nec erubescẽtibus, quòd essent duces militum, & pro diaconis satellites pręeũtes haberent. Facto autem die, omnis ciuitas extra muros sub arbores, & i nemora emigrauit, ibi festum diem celebrans, quasi oues dispersæ: Liceat vobis ex his & cætera omnia pensare: nam omnia quæ facta sunt, sermone complecti, vt dixi impossibile est. Est autem & hoc perquàm molestum, quòd talia, tãtaque mala, nullum adhuc finem accipiant: neque spes est, quòd statim finiãtur: sed augẽtur in dies magis ac magis, nosque multis ridiculi facti sumus, immo ridet nullus, etiam valde peruersus: lugent autem omnes propter extremam & inauditam hanc malitiam, malorum facilè colophonem. Quid, si quis dicet, de turbationibus etiam in alijs ecclesijs postea excitatis? Nõ enim hic cessauit hoc malũ, sed vsquè ad Orientem peruenit. Nam sicut à capite quod malis humoribus plenum, & reliqua membra corrumpuntur: ità nunc quoq; tumultus, qui in hac magna ciuitate cœperũt, quasi ex fonte in omnia loca effluunt, & clerici vbique in episcopos insurgunt, & episcopi ab episcopis, & populi à populis scissi sunt, & alij propediem scindentur, & expectatur vbiquè malorum partus, orbisque totius subuersio. Igitur domini maximè venerandi, & pij, cùm hæc ita se habere didiceritis, studium vestrum, & magnam diligentiam adhibete, quò retundatur hæc, quæ in ecclesias irrupit iniquitas. Quippe si mos hic inualuerit: & fas erit cuiuis in alienam parochiam irrũpere, idque ex tantis interuallis, & eijcere quos voluerit, & authoritate propria quæque pro libidine sua facere, scitote quòd breui transibunt omnia & totus orbis premetur bello non indicto, omnibus ab omnibus eiectis, & omnes eijcientibus. Quapropter ne cõfusio hęc omnem quæ sub cœlo est nationem inuadat, obsecro, vt scribatis quòd hęc tã iniquè facta, & absentibus nobis, & non declinantibus iudicium, non habeant robur, sicut neque sua natura habent: illi autem, qui iniquè egerunt, pœnæ ecclesiasticarum legum subiaceant: nobis verò, qui nec conuicti, nec redarguti, nec habiti vt rei, literis vestris & charitate vestra, aliorumque omnium, quorum scilicet & antea societate fruebamur, frui concedite. Si autem aduersarij nostri, qui ita iniquè egerunt, adhuc fingunt crimina quædam, propter quæ nos iniuste eiecerunt, non datis nobis neque commentarijs, neque libellis, neque manifestatis accusatoribus, agemus & tuebimur etiam nos libenter causam, monstrabimusque illos ipsos, non nos reos esse eorum quæ nobis ĩpingunt, sicut & planè innoxij sumus: & contrà, quę ab ipsis facta, contra omnẽ sunt honestatem, contra omnes leges, contra omnes ecclesiasticos canones. Et quid dico canones ecclesiasticos? Neque in Gentilium iudicijs, neque in Barbarorum tribunalibus talia attentata sunt vnquam. Neque Scythæ, neque Sauromatæ vnquam iudicarunt, iudicium

ciū dandū vni parti, absente ea q̄ accusatur, & vitante non iudicium, sed inimicitias, & inuocante multa millia iudicum, & protestante coram toto orbe declaraturam se non esse ream, depulsuramque crimina, & ostensuram suam innocentiam. Hęc igitur omnia cum ità se habere intellexeritis à Dominis meis pientissimis fratribus nostris episcopis, obsecro, vt præstetis id quod petent officij. Quo non solùm nobis glorificabimini, sed & ecclesiarū vniuersitati, mercedemque accepturi estis à Deo, qui nihil non propter ecclesiarum pacē facere dignatur. Semper vale, & ora pro me domine dignissime & sanctissime.

EIVSDEM INNOCENTII EPIstola 29. ad S. Ioannem Chrysostomum, à sua sede per iniuriam deiectum, quĕadmodùm ea Latinè versa legitur in Nicæphoro Callisto lib. 13. cap. 32.

TAMETSI innocentem bona omnia expectare, & à Deo misericordiam petere conueniat: tamen nos quoquè, qui tolerantiæ malorum suasores sumus, literas hasce, pro eo atquè decuit, cum Cyriaco diacono ad te dedimus, ne aduersariorum iniuria plus possit quàm bona conscientia, dum in spe cum illa luctatur. Non enim opus est docere te tot populorum doctorem & pastorem, optimos quosquè sæpè atque adeò semper probari, an in vigore patientiæ persistant, neque alicui dolorum labori cedant. Et est profectò res stabilis & firma, cōscientia bona in malis, quæ iniustè accidunt, omnibus: quæ nisi quis patientia vincat, indicium de se malæ suspicionis præbet. Omnia namque sustinere debet, qui Deo primùm, deindè sæ quoquè confidit conscientiæ: quandoquidem bonus atque honestus vir exerceri ad patientiam maximè potest, vinci autem non potest. Nam mentem eius diuinæ custodiunt scripturæ. Abundant autem exemplis lectiones sacræ quas populo tradimus: & omnes propè sanctos varijs modis & continenter malis afflictos esse cum fide attestantur, quippe qui tamquàm in aliquo iudicio explorati, tandèm sic ad coronam patientiæ peruenere. Consoletur igitur charitatem tuam, frater reuerendissime, conscientia tua, quæ in tribulationibus solatium virtutis obtinet. Inspiciente namque ipso Christo Domino, in portu pacis petra constabit conscientia.

EIVSDEM EPISTOLA TRIGEsima ad Clerum & populum Constantinopolitanum, ex Nicephoro lib. 13. cap. 32.

Est apud Sozomenum lib. 8. cap. 26.

INNOCENTIVS Episcopus presbyteris & diaconis, totique clero & populo Ecclesiæ Cōstāntinopolitanæ, quæ sub Ioanne episcopo est, fratribus dilectis salutem.

Ex literis dilectionis vestræ, quas per Germanum presbyterum & Cassianum diaconum ad nos dedistis, scenam malorum, quam ob oculos posuistis, anxia solicitudine cognoui, & quibus ærumnis malisque fides laboret, repetita sæpiùs lectione perspexi. Cui rei sola patientiæ consolatio medetur. Dabit enim breuì Deus noster afflictionibus tantis finem, quas sustinuisse proderit. Sed enim hanc ipsam necessariam consolationem, in initio epistolæ dilectionis vestræ positam, consilium propositumque vestrum laudantes, intelleximus, multa patientiæ testimonia complectentem. Consolationem namque nostram, quam ad vos scribere debuimus, literis ipsi vestris præoccupastis. Eam siquidem laborantibus Dominus noster præbere patientiam solet, vt in ipsis tribulationibus seipsos Christi serui solentur secum ipsi reputantes, eadem anteà sanctis, q̄ ipsi patiuntur, accidisse. Sed & nos ex ipsis literis vestris afferre vobis solanum possumus. Non enim ab eo, vt vobis condoleamus, alieni sumus: siquidem & nos in vobis affligimur. Quis nàque ferre possit, quæ ab illis designantur, quos maximè conueniebat pacificę tranquillitatis & concordiæ studiosos esse? Nunc insolito more sedibus ecclesiarum suarum innocētes eijciūtur episcopi. Quod sanè primus frater & collega noster, episcopus vester Ioannes, per iniuriam est passus causa indicta, & crimine neq; obiecto neque audito. Quæ verò hæc prohibita ratio est, vt iudicij specimen non seruetur, aut de causa non quæratur? In locum viuentium episcoporum alij surrogantur, quasi qui ab eiusmodi delictis prorumpunt, à quopiā iudicari possint rectè quicquam vel dicere vel facere posse? Nunq̄ sanè patres nostros talia ausos fuisse, sed potiùs vetuisse cognouimus, nè cui in locum viuentis per consecrationem alium substituendi sit potestas. Minimè enim consecratio siue electio reproba honorem adimere episcopo potest: quandoquidem neque episcopus ille esse potest, qui iniquè substituitur: quoniam hæc contra Canonum obseruationem sunt. Canonibus porrò obsequendum esse scribimus, qui Niceæ sunt decreti: quos solos consectari debet Ecclesiam catholicam, & iuxta eos iudicare. Si in alijs à quopiam proferuntur, à Nicenis canonibus dissonantes, & hæreticos authores referentes, ij à catholicis episcopis reijciuntur. Hæreticorum nàque inuenta catholicis canonibus nō sunt annectenda. Semper etenim illi per contraria nefaria decreta patrum Nicenorum concilium minuere intendunt. Quapropter non solùm hoc dicimus, istos sequendum non esse, verùm etiàm cum hæreticis & schismaticis seu dissidiosis dogmatibus condemnandum: quemadmodùm anteà in Sardicensi concilio ab episcopis, qui nos præce-

cesserant, factum est. Nam quæ sic perperàm inducuntur, magìs damnare conuenit, quàm vt quæ directè contra Canones statuuntur, aliquam habeant, fratres reuerendissimi, firmitatem. Cæterùm quid contra istos in præsentia agendum? Synodali cognitione perópus est, quam dudùm etiàm cogendam esse censuimus. Sola enim illa talium procellarum motus sopire potest: quam vt obtineamus, vtile nunc fuerit medicinam & opem hanc ad voluntatem magni DEI & Christi eius Domini nostri referre. Omnia quæ diaboli inuidia ad fidelium explorationem sunt perturbata, pacabuntur. Stabilitate fidei nihil non sperare à Domino debemus. Nos quidem multùm deliberamus & dispicimus, quomodò vniuersalis Synodus congregetur, vt de voluntate Dei turbulenti isti motus compescantur. Itaquè intereà sustineamus, & patientiæ muro circunuallati, omnia auxilio Dei nostri restitutum iri speremus. Quæcunque verò vos sustinuisse scripsistis, ea quoquè omnia anteà, quamuis diuersis maximè temporibus, à collegis vestris Episcopis, Demetrio, Eulysio & Palladio, qui Romam venerunt, & nobiscum fuerunt, percuntatione accurata cognouimus.

INNOCENTIO EPISCOPO Romæ, Ioannes in Domino Salutem.

Hæc vide tur scripta cù iam acceplisset literas supe rius positas, ab Innocentio, & fortassè etià alios.

CORPVS quidem nostrum, vno eodemque loco tenetur, & stabilitum est: animus autem charitatis ala in vniuerso orbe circumuolitat. Proinde licet tanta itineris intercapedine separati simus, à pietate tamen vestra non abfumus, sed quotidie vobis præsentes sumus. Animi enim oculis videmus vestram illam fortitudinem, & synceram affectionem, constantiamque non mutabilem, & quòd vos consolari nos plurimum & perpetuò cupiatis. Quantò enim fluctus extolluntur sublimius, & plures latent scopuli, vehementioresque venti sunt, & tempestates, tantò & vigilantia vestra augetur. Neque vos tanta viæ prolixitas, neque tantum temporis interuallum, neque causarum difficultas segniores reddidit: sed perseueranter imitamini optimos gubernatores, qui tunc maximè vigiles sunt, quando eleuari fluctus, & mare intumescere, & multas aquas in nauim inundare, grauissimamque interdiu noctem ingruere vident. Ea propter & gratias vobis habemus multas, & desideramus quidem ad vos dare crebras literas, id quod nobis maximo foret solatio. Verum quia solitudo huius loci intantum vos a nobis separat: nequè facilè ad vos peruenire valent hi qui nobiscum agunt, vel etiam qui in vicino habitant, tum quòd in extremis finibus locus iste situs est, tum quòd latrones vias illas vndiquè obsident: precamur vt diuturnum silêtium nostrum efficiat, quòd magis nobis condoleatis, quàm quòd nos reos putetis negligentiæ. Neque enim contemptus in causa est, quòd tacuimus. Nunc enim multo tempore venerabilem, & dilectû Ioannem presbyterum, Paulumque diaconû in hoc tenuimus, vt scriberemus. Perpetuas enim vobis gratias agimus, quòd paternam erga nos beneuolentiam declarasti. Nam quantum in vestra pietate situm fuit, iam res omnes sedatæ & emendatæ, & sublata omnia scandala fuissent, gauderentque ecclesiæ tranquilla & syncera pace: & essent planè secunda omnia, neque contemptę leges, neque violatæ patrum constitutiones forent. At illi in suis impijs operibus pergunt, & quasi antea nihil attentatint, ita priora malefacta recentibus vincere certant. Nolo autem omnia, quæ interim gesta sunt singillatim recensere, quandoquidem non solum epistolæ, sed & historię modum transcenderet narratio. Cæterum vestram oro vigilantiam, quòd licèt illi omnia tumultibus impleuerint, laborauerintque morbis incurabilibus, & pœnitentiæ non capacibus: si tamen curari morbo voluerint, ne affligantur, neque è cœtu abijciantur, cõsiderata tanti operis magnitudine. Cet tamen enim illud fermè totius orbis est. Ecclesiæ vsque ad genua humiliatæ sunt, populi dispersi, clerus diuexatus, Episcopi exules, constitutiones patrum violatæ. Et idcirco iterum atque iterum, & sæpius vestram oro diligentiam, vt quantò maior est tempestas, tantò maius adhibeatur studium. Expecto quidem futurum, vt aliquantò amplius corrigantur. Quod si minus fiet, vos vestram coronam paratam apud misericordem Deum habitis: & hi, qui iniuria afficiuntur, consolationem ex incremento charitatis vestræ non minorem accipient. Nam & nos tertium nunc annum in exilio versamur, expositi pesti, fami, bello, continuis obsidionibus, solitudini indicibili, quotidianæ morti, & sauricis gladijs: & non mediocriter nos consolantur solida vestra fides & charitas, quæ se in me tam tenui & simplice oblectant. Hic noster murus, hæc securitas: hic potius absque fluctibus, hic multorum bonorum thesaurus, hæc lætitiæ mirificæque voluptatis causa est. Et si in desolatiorem, quàm ille est, locum iterum abigemur, non paruam hinc habentes nostrarum afflictionum consolationem, abimus.

EPISTOLA 31. QVA EXCOMmunicat persecutores D. Ioannis Chrysostomi: Ex Nicephoro lib. 13. cap. 34.

VOx sanguinis fratris mei Ioannis clamat ad Deum contra te, ô Imperator, sicuti quondàm Abel iusti contra parricidã Cain: & is modis omnibus vindicabitur. Nec id modò admisisti, sed etiàm pacis tempore persecutionem magnam aduersus Deum & Ecclesiam

Ecclesiam eius cōcitasti. Eiecisti è throno suo, te non iudicata, magnum totius orbis doctorē & vnà cùm eo Christum persecutus es. Neq; de illo ità queror (sortem enim seu hæreditatem cum sanctis Apostolis in Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi regno consecutus est) quàuis intolerabilis iactura ea sit: sed affligor propterea, quòd primùm de animarū vestrarū salute, deindè de eis qui sapiētissima, spirituali & diuina doctrina & institutione eius orbati, fame verbi Dei conficiuntur, sum solicitus. Non enim ecclesia tantùm Constantinopolitana mellitæ illius linguæ iacturam fecit, sed & orbis sub sole totus ad orbitatem redactus est, viro tam diuino amisso, persuasione vnius mulieris fabulam hāc & spectaculum exhibētis. Verùm excipiet illa & præsentem hic pœnā & futurum sempiternum supplicium non post multos hosce dies ei aduenie ns. Tametsi enim beatus Ioannes vitam reliquit, fide seruata & fluctuantibus confirmans: in æterna tamen secula sempiternarum deliciarum & immortalis vitæ hæreditatem est consecutus. Noua autem Dalila Eudoxia, quæ paulatim te erroris seu seductionis nouacula totondit, execrationem ex multorum ore sibijpsi induxit, graue & quod & gestari nequeat, peccatorum pondus colligans, atque id prioribus peccatis suis superaddens. Itaque ego minimus & peccator, cui thronus magni Apostoli Petri creditus est, segrego te & illam à perceptione immaculatorum mysteriorū Christi Dei nostri. Episcopum etiàm omnem aut clericum ordinis sanctæ Dei Ecclesiæ, qui administrare aut exhibere ea vobis ausus fuerit, ab ea hora, qua præsentes vinculi mei legeritis literas, dignitate sua excidisse decerne. Quòd si vt homines potentes quenquam ad id vi adegeritis, & Canones vobis à Seruatore per sanctos Apostolos traditos transgressi fueritis, scitote non paruum id vobis peccatum fore in horrenda illa iudicij die, cùm neminem huius vitæ honor & dignitas adiuuare poterit: arcana autem & abdita cordium sub oculos omnium effundentur atque exhibebuntur. Arsacium quem pro magno Ioanne in thronum episcopalem produxistis, etiàm post obitum exauthoramus, vnà cum omnibus, qui consultò cum eo communicarunt episcopis: cuius etiàm nomen sacro Episcoporum albo non inscribatur. Indignus enim eo honore est, vt qui episcopatum quasi adulterio polluerit. Omnis siquidem plantatio, quæ à patre nostro in cœlis plantata non est, eradicabitur. Ad Theophili abrogationem addimus excommunicationem, anathematismum, & absolutam à Christiānismo alienationem.

Eudoxiā Imperatricē notat, qua instigatrice actus fuerat B. Io. Chrysost. Prędicatione probauit euētus, nam paulopost vitā excessit Imperatrix.

CONCILIVM MILEVITANVM IN NVMIDIA,

Contra Pelagium, tempore Innocentij Papę primi A.D. 402. Probatum ab eodem Innocentio epistola ad idem Concilium, quæ num. est 26.

Gloriosissimis Imperatoribus Archadio & Honorio Augustis, v. coss. 6. Kalen. Septembris in ciuitate Mileuitana, in secretario Basilicę, cùm Aurelius Episcopus Carthagineñ. in Concilio vniuersali consedisset, adstantibus Diaconibus, Aurelius Episcopus dixit: Quoniam Ecclesię sanctę vnum est corpus, omniumq; membrorum caput est vnum, factum est, volente Deo, & nostram infirmitatem iuuante, vt ad hanc ecclesiam veniremus, dilectionis & fraternitatis gratia inuitati. Vndè quæso charitatem vestram, quia ità credendum est, quòd noster accessus ad vos, nec superfluus nec insuanis est cunctis, vt cōsensus omnium vestrùm manifestetur concordare placitis decretorum, quæ iamdudùm vel Hipponeñ synodo firmata sunt, vel postmodùm meliore consilio apud Carthaginem definita, nunc quoque nobis ex ordine recitētur. Tunc demùm fraternitatis vestræ concordia luce clarior apparebit, si hæc quæ à nobis superioribus Concilijs legaliter definita noscūtur, non solùm consensu vestro his actis, verùm & subscriptionibus manifestetis. Xantippus Episcopus primæ sedis Numidię sua manu confirmauit, subscribendo, etiàm nobis placere posse, & nostra subscriptione firmam. Nicetius Episcopus primæ sedis Mauritaniæ Sitifeñ, dixit: Quæ recitata sunt decreta, quoniam ratione non carent, & sunt approbata cunctis, etiàm meæ paruitati hæc placent, quæ quidem propria subscriptione firmabo.

TITVLI

TITVLI CANONVM Mileuitani Concilij.

CONCILIVM MILEVITANVM.

De hoc cōcilio dicitur titu. de cōs. dist. 4.

GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Archadio & Honorio Augustis, viris clarissimis cōsulibus, 6. Kaleñ. Septembris, in ciuitate Mileuitana, in secretario Basilicæ, cùm Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginis in Concilio vniuersali consedisset, adstātibus diaconibus, Aurelius Episcopus dixit: Quoniam Ecclesiæ sanctæ voō est corpus, omniumque membrorum caput est vnum, factum est, volente Domino, ac nostrā infirmitatem iuuante, vt ad hanc Ecclesiam conueniremus, dilectionis & fraternitatis gratia inuitati. Vndè quæso charitatē vestrā, quia ità credendum est, quòd noster accessus ad vos, nec superfluus nec insuauis est cūctis, ideoque pariter quædam de causis fidei, vndè nunc quæstio Pelagianorum imminet, in hoc cœtu sanctissimo primitùs tractentur: deindè subsequantur & aliqua, quæ disciplinæ ecclesiasticæ necessaria existunt.

Capitulum I.

PLACVIT ergo omnibus Episcopis, qui fuerunt in hac sancta Synodo, constituere hæc, quę in præsenti Cōcilio definita sunt: Vt quicunq; dicit, Adam primum hominem mortalem factum, ità vt siue peccaret, siue nō peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit. *(De cons. dist. 4. Placuit igitur omnibus Episcopis.)*

2 Item placuit, ut quicunque paruulos recentes ab vteris matrum, baptizandos negat, aut dicit, in remissionem quidem peccatorū eos baptizari, sed nihil ex Adā trahere originalis peccati, qđ regenerationis lauacro expietur, vndè fit cōsequēs, vt i eis forma baptismatis, in remissionē peccatorū, nō verè, sed falsè intelligat, anathema sit. Qm̄ nō aliter intelligēdum est, quod ait Apostolus, Per vnū hominē peccatū intrauit in mundū, & per peccatū mors, & ità in oēs homines pertrāsijt, in quo oēs peccauerūt, nisi quéadmodū ecclesia catholica, vbiqoè diffusa semper intellexit. Propter hāc. n. regulā m fidei, etiàm paruuli, qui nihil peccatorū i semetipsis adhuc cōmittere potuerūt, ideò in peccatorū remissionē veraciter baptizant, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt. *(De cons. dist. 4. Placuit, vt quicunquè paruulos.)* *(Rom. 5. b)*

3 Itē placuit, vt quicunq; dixerit gratiam Dei, in qua iustificamur per Iesum Christū Dñm no'trū, ad solā remissionē peccatorū valere, qu æ iā cōmissa sunt, nō etiàm ad adiutorium, vt non committantur, anathema sit. *(De cons. dist. 4. Placuit vt quicunque dixerit.)*

4 Item, quisquis dixerit, eandem gratiam Dei, per Iesum Christum Dominum nostrum, propter hoc tantùm nos adiuuare ad non peccandum, quia per ipsam nobis reuelatur *(De cons. dist. 4. Quisquis dix.)*

latur & aperitur intelligentia mandatorum, vt sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, vt quod faciendum cognouerimus, etiàm facere diligamus atque valeamus, anathema sit.

1.Cor.8.a Cùm enim dicat Apostolus, scientia inflat, charitas verò ædificat: valde impium est, vt credamus, ad eam quæ inflat, nos habere gratiam Christi: ad eam quæ ædificat, non habere: cùm sit vtrunque donum Dei, & scire, quid facere debeamus: & diligere, vt faciamus, vt ædificante charitate, scientia non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est, Psal.93. Qui docet hominē scientiam: ità etiam scriptum est, Charitas ex Deo est. 1.Ioā.4.b

5 Item placuit, vt quicunque dixerit, ideò nobis gratiam iustificationis dari, vt quod facere per liberum iubemur arbitrium, faciliùs possimus implere per gratiam, tamquàm etiamsi gratia non daretur, non quidem facilè, sed tamen possimus etiàm sinè illa implere diuina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, vbi non ait, Sinè me difficiliùs potestis facere: sed ait, Sinè me nihil potestis facere. (De eod. di. 4. Placuit, vt quicūq; dixerit. — Ioan.15.a)

6 Item placuit, quod ait sanctus Ioannes Apostolus, Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est: quisquis sic accipiendum putauerit, vt dicat, propter humilitatem oportere dici, nos habere peccatum, non quia verè ità est, anathema sit. Sequitur enim Apostolus, & adiungit: Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est & iustus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate. Vbi satis apparet, hoc non tantùm humiliter, sed etiàm veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere, si dixerimus, quia non habemus peccatum, nosipsos extollimus, & humilitas in nobis non est: sed cùm ait, nosipsos decipimus, & veritas in nobis non est, satis ostendit, eum qui se dixerit non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum. (1.Ioan.1.c — 1.Ioā.1.c)

8 Item placuit, vt quicunquè dixerit, in oratione Dominica ideò dicere sanctos, Dimitte nobis debita nostra, vt non pro seipsis hoc dicant, quia non est eis iam necessaria ista petitio, sed pro alijs, qui sunt in suo populo peccatores: & ideò non dicere vnumquenque sanctorum, Dimitte mihi debita mea, sed, Dimitte nobis debita nostra, vt hoc pro alijs potiùs, quàm pro se iustus petere intelligatur, anathema sit. Sanctus enim & iustus erat Apostolus Iacobus, cùm dicebat: In multis enim offendimus omnes. Nam quarè additum est, omnes, nisi vt ista sententia conueniret & psalmo, vbi legitur: Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens? Et in oratione sapientissimi Salomonis: Non est homo qui non peccet. Et in libro Iob: In manu omnis hominis signat, vt sciat omnis homo infirmitatem suam. Vndè etiàm Daniel sanctus & iustus, cùm in oratione pluraliter diceret, Peccauimus, iniquitatem fecimus, & cætera, quæ ibi veraciter & humiliter confitetur, ne putaretur, quemadmodùm quidam sentiunt, hæc non de suis, sed de populi sui potiùs dixisse peccatis, posteà dixit: Cùm orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo nostro: noluit dicere, peccata nostra, sed & populi sui dixit, & sua: quia futuros istos, qui tam malè intelligerent, tamquàm propheta prænidit. (Matt.6.b — Iaco.3.a — Psal.142. — 3.Reg.8.e 2.Par.6.g Eccl.7.e — Iob 37.b — Dan.9.a — Dan.9.c)

8 Item placuit, vt quicunque verba ipsa Dominicæ orationis, vbi dicimus, Dimitte nobis debita nostra: ità volunt à sanctis dici, vt humiliter, non veraciter, hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus, sed ipsi Domino mentientem, qui labijs sibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ sibi dimittantur, se debita non habere? Hucusquè de fide contra Pelagianos, nunc regulæ tractentur ecclesiasticæ. (Matt.6.b)

9 Placuit, vt non sit vltrà fatigandis fratribus anniuersaria necessitas, sed quotiès exegerit causa communis, id est, totius Aphricæ, vndecunque ad hanc sedem pro concilio datæ literæ fuerint, congregandam esse synodum in ea prouincia, vbi oportunitas persuaserit. Causę autem, quæ communes non sunt, in suis prouincijs iudicentur.

10 Placuit etiàm peti, vt omnium Episcoporum epistolis omnibus, de concilio dandis, sanctitas tua sola subscribat.

11 Placuit & illud aduersùs hæreticos vel paganos, vel eorum superstitiones, vt legati, missi de hoc glorioso concilio, quicquid vtile prouiderint, à gloriosissimis principibus impetrent.

12 Placuit etiàm & illud, vt preces vel orationes seu Missæ, quæ probatæ fuerint in concilio, siue præfationes, siue commendationes, sed manùs impositiones, ab omnibus celebrentur. Nec aliæ omninò dicantur in ecclesia, nisi quæ à prudentioribus tractatæ, vel comprobatæ in synodo fuerint, ne fortè aliquid contra fidem, vel per ignorantiam, vel per minus studium sit compositum.

13 *Palentinus Episcopus dixit: Si permittit bonum patientiæ vestræ, prosequar ea, quæ necessaria sunt ecclesiasticæ disciplinæ. Scimus enim, sic inuiolatè permansisse ecclesiasticam disciplinam, ità vt nullus fratrum prioribus suis se aliquandò auderet anteponere, sed officijs * legitimis id semper exhibitum est prioribus, quod ab insequentibus rationabiliter semper acciperetur. Hunc ordinem iubeat sanctitas vestra, meliùs vestris interlocutionibus roborare. (*Valētin* * Placēt* — *charitatis)

Aurelius Episcopus dixit: Non decuerat quidem, vt hæc repeteremus, nisi fortè existerent inconsideratæ mentes quorundam, quæ ad hæc statuenda nostros acuerent sensus.

Sed

Sed & communis hæc causa est, quam insinuauit frater & coepiscopus noster, vt vnusquisquè nostrûm, ordinem sibi decretum à Deo, cognoscat: & posteriores anterioribus deferant, nec eis inconsultis, aliquid agere præsumant. Qua de re oportet eos, qui putauerint, spretis Maioribus, aliquid præsumendum, competenter esse ab omni concilio coercendos. Vniuersi Episcopi dixerunt: Hic ordo & à patribus & à Maioribus est seruatus, & à nobis, Deo propitio, seruabitur, saluo etiàm iure primatûs Numidiæ & Mauritaniæ.

14 Deindè placuit, vt quicunquè deinceps ab Episcopis ordinantur, literas accipiant ab ordinatoribus suis, manu eorum subscriptas, continentes consulem & diem, vt nullâ altercatio de posterioribus vel anterioribus oriatur.

Dist. 71. Placuit, vt quicunq; in eccle. 15 Item placuit, vt quicunque in Ecclesia vel semèl * legerit, ab alia Ecclesia ad clericatum non teneatur.

*suscepto officio eligitur,

16 Placuit prætereà, vt exequutoribus in omnibus iustis desiderijs impertiatur. Placuit etiàm, vt petatur à gloriosissimis Imperatoribus, vt iubeant iudicibus, * dare petitos sibi defensores scholasticos, qui in actu sint, vel in officio defensionum causarum ecclesiasticarum, more sacerdotum prouinciç, vt ijdem ipsi qui defensionem ecclesiarum susceperint, habeant facultatem, pro negocijs Ecclesiarum, quotiès necessitas flagitauerit, vel ad obsistendum callidè decipientibus, vel obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi iudicum secretaria.

*dari

32. q. 7. Placuit, vt secùdùm. 1. Cor. 7. b 17 Placuit, vt secundùm euangelicam & Apostolicam disciplinam, nequè dimissus ab vxore, nequè dimissa à marito, alteri coniungantur: sed ità maneant, aut sibimet reconcilientur. Quod si contempserint, ad pœnitentiam redigantur. In qua causa legem imperialem petendam promulgari.

18 Placuit, vt quicunquè non communicat in prouincia propria, & in alijs prouincijs vel transmarinis partibus ad communicandum obrepserit, iacturam communionis vel clericatûs excipiat.

11. q. 1. Placuit, vt quicunq; ab impe. 19 Placuit, vt quicunque ab Imperatore, cognitionem iudiciorum publicorum petierit, honore proprio priuetur. Si autem episcopale iudicium ab Imperatore postulauerit, nihil ei obsit.

20 Placuit, vt quicunque clericus, propter necessitatem suam alicubi ad comitatum ire voluerit, formatam ab Episcopo suo accipiat. Quòd si sine formata voluerit pergere, à communione remoueatur. Quòd si alicubi ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud Episcopum loci eius ipsam necessitatem, & de hoc scripta eiusdem Episcopi deferat: formatæ autem, quæ à primatibus vel à quibuscunque Episcopis, clericis proprijs dantur, habeant diem Paschæ. Quòd si adhuc eiusdem anni Paschæ dies incerta est, ille præcedens adiungatur, quomodò solet, Post consulatum, in publicis gestis asscribi.

21 Item placuit, vt quicunque Episcopi, quascunque Ecclesias vel plebes, quas ad suam cathedram æstimant pertinere, non ità repetierint, vt causas suas, Episcopis iudicantibus, agant: sed alio retinente irruerint, siue volentibus, siue nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiantur. Et quicunquè iam hoc fecerint, si nondùm est inter Episcopos finita contentio, sed adhuc indè contendunt: ille discedat, quem constiterit, prætermissis * iudicijs ecclesiasticis, irruisse. Nec sibi quisquè blandiatur, si à primate, vt retineat, literas impetrârit: sed siue habeat literas, siue non habeat, conueniat eum qui tenet, & eius literas accipiat, vt eum appareat pacificè tenuisse ecclesiam ad se pertinetem. Si autem ille aliquam quæstionem retulerit, per Episcopos iudices causa finiatur, siue quos eis primates dederint, siue quos ipsi vicinos ex consultu primatis delegerint.

16. q. 6. Placuit, vt quicunq; epi ecclesias.

* iudicib.

1. q. 6. Placuit vt presbyteri. 22 Item placuit, vt presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores clerici, in causis quas habuerint, si de iudicijs Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos audiant: & inter eos quicquid est, finiant adhibiti ab eis ex consensu Episcoporum suorum. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent, nisi ad Aphricana Concilia, vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem, qui putauerit appellandum, à nullo intra Aphricam in communione suscipiatur.

Gratianus 2. q. 6. citans hunc Canonem, Placuit vt Presbyt. Diaconi &c. subdit, (quod ipsius Gratiani esse antiqui codices ostendunt.) Nisi forte Romanam sedem appellauerint. Is autem qui appellauerit, ad eum, a quo appellauit, remitti non debet. Quod quidem, vt æquum, & verum est, ita alienum est à mente Aphricanorum, qui per transmarina, Ecclesiam Romanam intelligunt, nam, de alijs, securi esse poterant. Gratianus porrò ad id demonstrandum affert Can. 7. Concil. Sardic. Si quis Episcopus accusatus qui tamen non est de appellationibus presbyterorum, & inferiorum ordinum, sed tantum Episcoporum omnino certè consentaneum est rationi, vt salua semper intelligatur prærogatiua Ecclesiæ Romanę, quam conscribere non potest vllum Concilium, nedum Prouinciale, quale Mileuit. & Africanū, in quo hic idem Can. est 92. quod si illi Patres nō aduerterunt, vel neglexerunt, veritati præiudicare nō debet.

23 Placuit, vt quicunque conuersus ab hæreticis, dixerit se apud eos pœnitentiam accipere, vnusquisquè Catholicus Episcopus requirat, vbi & ob quam causam apud eosdem hæreticos pœnitentiam susceperit: vt cùm documentis certis hoc ipsum approbauerit, sibi pro qualitate peccati, sicut eidem Episcopo Catholico visum fuerit, tempus pœnitentiæ vel reconciliationis decernat.

16.q.3.Placuit, vt quicunque. 24 Item placuit, vt quicunque negligunt loca ad suam cathedram pertinentia, in catholicam vnitatem lucrari, conueniantur à diligentibus vicinis Episcopis, vt id agere non morentur. Quòd si intra sex menses à die conuentionis, non hoc fecerint: qui potuerit ea lucrari, ad ipsum pertineant: ità sanè, vt si ille, ad quem pertinuisse videbantur, probare potuerit, magis illius electam negligentiam ab hæreticis, impunè vt ibi sint, & suam diligentiam fuisse præuentam, vt eo modo eius cura *solertior *vitaretur, cùm hoc iudices Episcopi cognouerint, suæ cathedræ loca restituant. Sanè, si Episcopi inter quos causa versatur, diuersarum sunt prouinciarum, ille Primas det iudices, in cuius prouincia est locus, de quo contenditur. Si autem ex communi placito vicinos iudices elegerint, aut *duo eligantur, aut tres. Quòd si tres elegerint, aut omnium sententiam sequatur, aut duorum. A iudicibus autem, quos communis consensus elegerit, non liceat prouocari. Et quisquis probatus fuerit, per contumaciam nolle obtemperare iudicibus, cùm hoc primæ sedis Episcopo fuerit probatum, det literas, vt nullus ei communicet Episcoporū, donèc obtemperet.

*solicitior *videret, *vetaret,

*vnus aut tres eligatur, aut duo. *vnus eligatur, aut tres.

*a.q6.6. à ind. 2.q6.6. Quisquis.

25 Si in matricibus cathedris Episcopus negligens fuerit aduersùs hæreticos, conueniatur à vicinis Episcopis diligentibus, & ei sua negligentia demonstretur, vt se excusare non possit. Quòd si ex die, quo conuenitur, intra sex menses, si in eius prouincia executio fuerit, & non eos ad vnitatem catholicam conuertendos curauerit, non ei communicetur, donèc impleat. Si autem executor ad loca non venerit, non adscribatur Episcopo. Si autem probatum fuerit, cum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eos communicâsse quos (eo sciente) non communicâsse constiterit, etiàm Episcopatum amittat.

In decre. Iuo.lib.3. Carthagine 3.c.4. 26 Item placuit, vt quicunque Episcoporum, necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis (cùm vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si aliquo etiàm mortis scrupulo periculoso compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet) velauerit virginem, seu velauit intra viginti quinque annos ætatis, non ei obsit concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.

27 Item placuit, ne diutiùs vniuersi Episcopi, qui ad concilium congregati sunt, teneantur, ab vniuerso concilio ternos iudices de singulis prouincijs eligi. Et electi sunt de prouincia Carthaginensi Vincentius, Fortunatianus, & Clarus: de prouincia Numidiæ, Alypius, Augustinus, & Restitutus: de prouincia Byzacena, cum sancto sene Donatiano primate Cresconius, Iocundus, & Æmilianus: de Mauritania Sitifensi, Seuerianus, Asiaticus, & Donatus: de prouincia Tripolitana, Plautius, qui ex more legatus vnus est missus, qui omnes cum sancto sene Aurelio vniuersa cognoscant. A quo petijt vniuersum concilium, vt cunctis siue gestis, quæ confecta iam sunt, siue epistolis ipse subscribat. Et subscripserunt. Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & perlecto subscripsi. Donatianus *Telepiensis primæ sedis subscripsi. Augustinus Hipponæ Regiensis subscripsi. Similiter & omnes Episcopi subscripserunt.

*Tibulensis vel Tebestensis.

SEQVVNTVR QVAEDAM CONCILIA CARTHAGINE CELEBRATA

TEMPORE INNOCENTII PAPAE.

Hic breuiter annotata duntaxàt per titulos, capitulis latiùs exprimendis in Concilio sub Bonifacio Papa seruato, post consolatum Honorij duodecimum, & Theodosij octauum, Cap. 57.

In hoc Concilio, quid egerint Episcopi, qui ad transmarina legati directi sunt, intimatur.

GLORIOSISSIMO Imperatore Theodosio Augusto, & Rumorido viris clarissimis Coss. 8. kalen. Septembris, Carthagine in Basilica regionis secundæ, cùm Aurelius Episcopus in vniuersali Concilio consedisset, adstantibus Diaconibus, Aurelius Episcopus dixit: Exigente ratione, fraternitas vestra à mea tenuitate ad hoc concilium congregata est. Iamdudùm enim, sicut vestra sanctitas recordatur, habito concilio, destinauimus fratres nostros ad transmarina legatos, quos oportuit in cœtu sanctitatis vestræ, perfunctæ legationis cursum narrare. Et licèt hesterno die de hac re, confidentibus nobis, præter gesta ecclesiastica diligentiùs, quæ gesserint, tractaremus, hodiè tamen oportet tractatum hesterni diei actis ecclesiasticis confirmari. A.D.405.

De Episcopis prouinciarum Aphricæ, qui non affuerunt præsenti concilio.

Ordo itaque rerum deposcit, vt primitùs de fratribus nostris & consacerdotibus, qui ad hoc concilium vel de Byzaceo, vel certè vt Mauritania conuenerunt, quæramus, quemadmodùm huic concilio decreuerint interesse. Et offerentibus Philologo, Gesta, Venustiano & Feliciano Episcopis prouinciæ Byzacenæ legationis literas, & recitatis, offerentibus etiàm Luciano & Siluano legatis prouinciæ Mauritaniæ Sitifen. legationis

nis literas, & recitatis, Aurelius Episcopus dixit: Horum scriptorum textus sociabitur gestis.

De Episcopis Byzacenis.

Numidius Episcopus dixit: Animaduertimus fratres & coëpiscopos nostros * Byzacenæ prouinciæ & Mauritaniæ Sitifeñ, ad Concilium destinâsse legatos: nunc quæramus, vtrùm Legati Numidiæ aduenerint, vel certè prouinciæ Tripolitanæ, vel Mauritaniæ Cæsareeñ.

De Episcopis Mauritaniæ Sitifeñ.

Lucianus & Siluanus Episcopi, legati prouinciæ Mauritaniæ Sitifeñ, dixerunt: Serò Cæsareeñ fratres nostros tractatoria venit: nam iam & illi venirent, tamen necessè est veniant. Et confidimus de animis illorum, quia si quid in hoc Concilio gestum fuerit, & ipsi sine dubio suos consensus adhibebant.

De Episcopis Numidiæ.

Alypius Episcopus Ecclesiæ Tagasteñ, dixit: Nos quidem de Numidia venimus, ego & sancti fratres Augustinus & Possidius. Sed de Numidia Legati mitti non potuerunt, quòd adhuc tumultu [illegible], Episcopi proprijs [illegible] in ciuitatibus suis aut impediti, aut occupati sunt. Nam etiàm tractatoriam sanctitatis tuæ cùm ad sanctum senem Sancti spiritûs deferrem, in præsenti tractatu hoc visum fuerat, vt Concilium indiceretur, quòd instructa legatio posset ad hoc concilium destinari. Sed cùm eum posterioribus literis admonerem de impedimento tyronum, vt superiùs dixi, rescriptis proprijs excusauit. De Tripolitanis verò fratribus nostris hoc potuit condiscere, quòd Dulcitium fratrem nostrum destinanerunt legatum: sed quia non potuit occurrere, hoc asseuerauerunt quidam filij nostri, venientes de supradicta prouincia, quòd memoratus naui se commiserat. Et credendum est, accidisse nonnullam de tempestatibus moram, quæ retardaret eius aduentum. Tamen etiàm circa ipsos, si charitati vestræ placet, hæc forma seruabitur, vt placita ad eosdem Concilij transmittantur. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Hæc quæ statuit sanctitas tua, omnibus placent.

TITVLI CAPITVLORVM huius Concilij.

ALIA SYNODVS CARTHAGINENSIS.

Hæc Synodus aduersus Donatistas legationem ad Principem dirigit.

GLORIOSISSIMO Imperatore Honorio August. sextò Conf. xvj. Kalendas Iulias, Carthagine in Basilica regionis secundæ. in hoc Concilio legationem susceperunt Theasius & Euodius contra Donatistas. In quo Concilio inceptum est * commonitoriũ, quod ità se continet. A.D.404. * commonitorium,

1 Quale commonitorium acceperunt legati contra Donatistas, vbi suprà.

ALIVD CONCILIVM CARTHAGINEN.

STILICONE iterùm & * Arthemio viris clarissimis Consulibus, decimo kalendas Septembris, Carthagine in Basilica regionis secundæ. * Anthemio. A.D.405.

Huius Concilij gesta, ideò non ex integro descripsi, quoniam magis ea, quæ in tempore necessaria fuerunt, quàm aliqua generalia, constituta sunt, sed ad instructionem studiosorum. [illegible] Concilij breuem digessi.

[illegible] causarum, vbi suprà. 61

ALIA SYNODVS CARTHAGINEN.

IN HOC CONCILIO QVÆDAM de constitutis superioribus corriguntur, vt Concilium vniuersale, non nisi necessitate, faciendum.

GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Honorio septimò, & Theodosio iterùm August. Coss. Idibus Iunij, Carthagine in Basilica regionis secundæ, cùm Aurelius Episcopus vnà cum Episcopis suis cõsedisset, adstantibus diaconibus, ait: A.D.407.

1 Quoniam constitutum fuerat in Concilio Hipponensi, vt singulis annis contraheretur Concilium Aphricæ plenarium, nõ tantùm hîc apud Carthaginem, verùm etiàm per diuersas prouincias suo ordine, & hoc reseruatum est, vt indiceremus aliquandò in Numidia, aliqñ in * Byzantio. At quia hoc laboriosum omnibus fratribus &c. Vbi suprà. 63 * Byzaceo.

2 Vt ab electis iudicibus prouocare non liceat. 63

3 De legationibus diuersarũ prouinciarũ.

4 Vt ab Imperatoribus postuletur aduocatorum defensio pro causis Ecclesiæ. 64

5 Vt sit legatio libera.

6 Protestatio Maurorum Pontificum de Primoso.

7 De

ALIVD CONCILIVM CARTHAGINENSE.

A.D. 408. Concilium contra paganos & hæreticos.

BAsso & Philippo viris clarissimis consulibus, xvj. Kalendas Iulias, Carthagine in secretario Basilicæ Restitutæ. In hoc Concilio legationem iterùm suscepit Fortunatianus Episcopus contra paganos & hæreticos.

ALIA SYNODVS CARTHAGINEN.

Item Concilium cõtra paganos & hæreticos.

BAsso & Philippo viris clariss. coss. tertio Idus Octobris, Carthagine legationem susceperunt Restitutus & Florentius Episcopi, contra paganos & hæreticos, eo tempore, quo Seuerus & Macarius occisi sunt, & propter eorum causam Euodius & Theasius & Victor Episcopi, cæsi sunt.

ALIVD CONCILIVM CARTHAGINENSE.

A.D. 409. Concilium de cognitione Episcopi.

GLoriosissimis Imperatoribus Honorio octauò, & Theodosio tertiò, vbi suprà 74.

A.D. 415. ALIA SYNODVS CARTHAGINEN.

POst consulatum gloriosissimorum Imperatorum Honorij & Theodosij * tertiũ Augustorum, vbi suprà 75.

SYNODVS CIRTHENSIS IN NVMIDIA CONTRA

Donatistas. D. Aug. Ep. 152. vbi est Zerthensis.

FINIS.

DECRETA ZOSIMI PAPAE.

Ex libro Pontificali.

ZOSIMVS natione Græcus, ex patre Abrahamio, sedit annum vnum, menses duos, dies vndecim. Hic constituit multa in Ecclesia. Et cõstituit vt diacones læuas tectas de pallis linostimis haberent. Et per parochias concessit licentiam benedicendi cereum paschalem. Et præcepit, vt nullis clericis poculum in publico propinaretur, nisi tantùm in cellis fidelium, maximè clericorum. Hic fecit ordinationem vnam per mensem Decembrem, presbyteros decem, diacones tres, Episcopos per diuersa loca numero octo. Sepultus est via Tiburtina, iuxta corpus beati Laurentij martyris, septimo kalen.* Ianuarij. Et cessauit Episcopatus dies vndecim.

A.D. 417. Annos duos & mens. aliquot amplius illi tribuunt alij.

* Iunij

TITVLI EPISTOLÆ Decretalis Zosimi Papæ.

EPISTOLA EIVSDEM PRIMA, ad Hesychium Salonitanum Episcopũ. Cap. primum.

ZOSIMVS Episcopus vrbis Romæ, Hesychio Episcopo Salonitano.

Exigit dilectio tua præceptum apostolicæ sedis, in quo patrum decreta consentiunt, & significas, nonnullos ex monachorũ populari cœtu, quorũ solitudo quãuis frequẽria maior est, sed & laicos, ad sacerdotiũ festinare. Hoc aũt specialiter & sub prędecessoribus nostris, & nuper à nobis interdictũ constat, literis ad Gallias Hispaniasq; transmissis, in quibus regionibus familiaris est ista præsumptio, quãuis nec Aphrica super hac admonitione nr̃a habeatur aliena, nè quis penitùs contra patrũ præcepta, qui Ecclesiasticis disciplinis imbut⁹ per ordinẽ nõ fuisset, & tpis approbatione diuinis stipendijs eruditus, nequaquàm ad summũ Ecclesiæ sacerdotium adspirare pręsumeret: & nõ solùm in eo ambitio inefficax haberet, verùm etiam in ordinatores eius, vt carerent eo ordine, quẽ sine ordine cõtra pcepta patrũ crediderãt præsumendum. Vndè miramur, ad dilectionẽ tuã statuta Apostolicæ sedis nõ fuisse perlata. Laudamus igit̃ cõstãtiã ꝓpositi tui, frater charissime, nec aliud de pontificij

Dist. 56. Qui ecclesiasticis Et dist. 59. Qui Ecclesiasticis.

tificij tui veteri censura authoritatis genus expectandum fuit, quàm vt talibus ambitionibus pro præceptis patrum, in procinctu fidei coustitutus, occurreres. Igitur si quid authoritati tuæ (quod nos non opinamur) æstimas defuisse, supplemus. Obsistite talibus ordinationibus, obsistite superbiæ & arrogantię venienti. Tecum faciunt præcepta patrum, tecum Apostolicæ sedis authoritas. Si enim officia secularia principem locum, non vestibulum actionis ingressis, sed per plurimos gradus examinatis, temporibus deferūt: quis ille tam arrogans, tam impudens inuenitur, vt in cœlesti militia, quæ propensiùs ponderanda est, & sicut aurum repetitis ignibus exploranda, statim dux esse desideret, cùm tyro antè nō fuerit? & priùs velit docere, quàm discere? Adsuescat in Domini castris, in Lectorum primitùs gradu diuini rudimenta seruitij: nec illi vile sit, exorcistam, acolythum, subdiaconum, diaconum per ordinem fieri: nec hoc saltu, sed statutis maiorum ordinatione temporibus. Iam verò ad presbyterij fastigium talis accedat, vt & nomen ætas impleat, & meritum probitatis stipendia anteacta testentur. Iure indè summi pontificis locū sperare debebit. facit hoc nimia remissio consacerdotum nostrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas etiàm his locis, vbi solitudo est, talium reperitur, dum parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt, diuinos ordines largiuntur. Quod oportet districti semper esse iudicij. Rarum est enim omne quod magnum est.

2 Proindè nos, nè quid meritis dilectionis tuæ derogemus, ad te potissimùm scripta direximus, quæ in omnium fratrum & coepiscoporum nostrorum facies ire notitiam, non tantum eorum, qui in ea prouincia sunt, sed etiàm qui vicinis dilectioni tuæ prouincijs adiunguntur. Sciet (quisquis hoc, postposita patrum & Apostolicæ sedis authoritate neglexerit) à nobis districtiùs vindicandum, vt loci sui minimè dubitet sibi non constare rationem, si hoc putat post tot prohibitiones, impunè posse tentari. Contumeliæ enim studio fit, quicquid interdictū totiès vsurpatur.

3 Hæc autem in singulis gradibus obseruanda sunt tempora. Si ab infantia ecclesiasticis ministerijs nomen dederit, inter lectores vsque ad vicesimum ætatis annum, continuata obseruatione perduret. Si maior iam & grandæuus accesserit, ità tamen, vt post baptismum statim se diuinæ militiæ desideret mancipari, siue inter lectores, siue inter exorcistas quinquennio teneatur: exindè acolythus, vel subdiaconus, quatuor annis: & sic ad benedictionem diaconatûs (si meretur) accedat, in quo ordine quinque annis, si inculpatè se gesserit, hærere debebit. Exindè suffragantibus stipendijs, per tot gradus datis propriæ fidei documentis presbyterij sacerdotium poterit promereri. De quo loco (si eò illum exactior ad bonos mores vita perduxerit) summum pontificatum sperare debebit. Hac tamen lege seruata, vt neque bigamus, neque pœnitens, neque viduę maritus, ad hos gradus possit admitti. Sanè, vt etiàm defensores Ecclesiæ, qui ex laicis fiunt, supradicta obseruatione teneantur, si meruerint esse in ordine clericatûs. Datum octauo Kalendas Martias, Honorio duodecimò & Theodosio octauò Augustis consulibus.

(Margin: Dist.77. In singulis, & in decret. Siricij ad Himeriū Tarraconem. ca. 8. & 9.)

ITEM EPISTOLA ZOSIMI Papæ secunda ad clerum & ad presbyteros Rauennatium.

ZOSIMVS Episcopus. Commonitoriū presbyteris & diaconibus, qui Rauennæ sunt.

Ex relatione fratris nostri Archidami presbyteri, qualiter suscepti sitis, vel quid egeritis cognouimus, vel qualiter illi suscepti sint, qui contra canones aduersùm nos ad comitatum (nescio, qua audentes temeritate) ire voluerunt. Ad quos hæc, quæ nunc misimus, olim scripta feceramus, eorum, quas iniuriosè miserant, respondentes epistolis. Sed quoniam non potuerunt rei in sua, hoc est, in nostra Ecclesia Romana, cum nostris compresbyteris commorari, has ad vos, illis tradendas, literas destinanimus, in quibus decreto nostro sanximus, memoratos perturbatores omnium ab Apostolicæ nostræ sedis communione alienos fuisse, atque nostra subscriptione prolatam sententiā suscepisse. Illos etiàm qui effrenato huic facto, consilioque assensum commodare voluerunt, vestræ charitatis est æstimare, qualiter habeantur. Quibus hoc obijcere vos debetis, quòd * iuxta Canonum præcepta fortiter incurrere, & qualiter presbyteros non decebat, rebelles existere tentauerunt. Vos tamen monemus in speculis esse debere, ne qua eorum prorumpat audacia, quos anathematizatos scit sancta & Apostolica Ecclesia. De his verò, qui eorum se societati iunxerunt, quid agere debeamus, cùm reuersi fueritis, consilio meliori tractabimus. Et alia manu: Datum quinto Nonas Octobris, Honorio duodecimò & Theodosio octauò Augustis consulibus.

(Margin: Sardicēsis Cōcil. c. 8. 9. 10. & 11. — * contra)

EIVSDEM ZOSIMI PAPÆ Decretum, Ex Gratiano desumptum.

(Margin: 25. q. Contra statuta.)

Apostolicæ sedis authoritas contra sanctorum statuta aliquid condere non valet.

¶Contra statuta patrum condere aliquid, vel immutare, nec huius quidem sedis potest authoritas. Apud nos enim inconuulsis radicibus viuit antiquitas, cui decreta patrum sanxêre reuerentiam.

(Margin: Huius Canonis expositionē vide 25. q. 1. Sunt qui dam dicētes.)

SEQVI-

SEQVITVR CONCILIVM QVODdam Carthaginen, sub tempore (vt videtur) Zosimi Papæ celebratum, hic breuiter annotatum. Nam illius capitula latiùs exprimentur in cōcilio sub Bonifacio Papa primo seruato, post consulatum Honorij duodecimum, & Theodosij octauum.

Huic consentit ali* quidam peruetustus cod. ex.

Porrò in vetusto quodam codice monasterij sancti Bauonis in Gandauo, insigni Flandriæ vrbe, tale habebatur initium:

HONORIO Augusto doodeciès consule, Kalendis Maijs, Carthagine in Basilica Fausti, cùm Aurelius episcopus simul cum Donatiano Telepten primę sedis episcopo prouinciæ Byzacenæ, & alijs ducentis * tribus coepiscopis suis, tam ex prouincia Byzacena, quàm Mauritana Sitifen, Tripolitana, Numidia, Mauritania Cæsareen & Hispania, in cōcilio cōsedisset, adstātibus diaconibus, placuit omnibus in sancta synodo Carthaginen Ecclesiæ constitutis, vt quicunque dixerit Adam primum hominem &c.

*14. & amplius, sicut dicit Marianus Scotus, sub anno 439.

vt infra in concilio sub Bonifacio, cap. 76.

Verùm in codice impresso Moguntiæ in ædibis Ioannis Schoeffer, circa annum millesimum quingentesimum vicesimum quintum, atque secundùm exēplar Anglicanum vetustissimum monasterij Vintoniēsis, tale fuit initium:

GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Honorio duodecimò, & Theodosio octauò, Aogust. consulibus, Kalendis Maijs, Carthagine in secretario basilicæ Fausti, cùm Aurelius episcopus in vniuersali concilio consedisset, adstantibus diaconibus, placuit omnib* episcopis, quorum nomina & subscriptiones inditæ sunt, in sancta synodo Carthaginensis Ecclesiæ constitutis, vt quicunque dixerit, Adam primum hominem &c.

vt infrà in concil. sub Bonifacio, cap. 76. ac deinceps.*

*vsque ad ca. 94. inclusiuè.

DECRETA BONIFACII PAPAE PRIMI.

Anno Domini 418

Ex libro Pontificali.

BONIFACIVS natione Romanus ex patre Iocundo presbytero, sedit annos tres menses octo, dies septem. Hic sub contentione ordinatur cum Eulalio. Et fuit dissensio in clero menses 7. dies 15. Eulalius ordinatur in Basilica Constantiniana, Bonifacius aūt in Basilica Iulij. Eodem tpe audiens hoc Placidia Augusta cum filio suo Valēntiniano Augusto, dum sederent Rauennæ, retulit Honorio Augusto Mediolani sedenti. Eodem tempore ambo Augusti, missa authoritate hoc præceperunt, vt ambo exirent ciuitate. Qui cum pulsi existent, habitauit Bonifacius in cœmeterio S. Felicitatis martyris via Salaria, Eulalius verò in ciuitate Antio ad sanctum Hermem. Veniente autem die proximo Paschæ præsumpsit Eulalius, eô quòd ordinatus fuisset in Basilica Constantiniana, & introiuit in vrbem, & baptizauit, & celebrauit Pascha in basilica Constantiniana. Bonifacius verò, sicut cōsuetudo erat, celebrauit baptismum Paschę in basilica sanctæ martyris Agnetis. Hoc audito, Augusti vtrique miserunt, & eiecerunt Eulalium, & missa authoritate, reuocauerunt Bonifacium, & constituerunt episcopum, Eulalium verò miserunt foràs in Campaniam. Et facta synodo, deponitur Eulalius a 252. episcopis, quia iustè non fuerat ordinatus & ex consensu omnium. Et sedit Bonifacius presul, & constituitur Eulalius in ciuitate Nepesina episcopus. Post annos tres & mēses octo defunctus est Bonifacius. Et petiêrunt Clerus vel presbyteri Eulalium reuocari. Quod tamen non consensit Eulalius, Romam scilicet reuerti. Qui tandèm in eodem loco Campaniæ, post annum mortis Bonifacij, defunctus est. Hic Bonifacius constituit, vt nulla mulier aut monacha, pallam sacratam contingeret aut lauaret, aut incensum poneret in Ecclesia, nisi minister. Nec seruum clericum fieri, nec obnoxiom curiæ, vel cuiuslibet rei. Hic fecit oratorium in cœmeterio sanctæ Felicitatis, iuxta corpus eius, & ornauit sepulcrum sanctæ martyris Felicitatis, & sancti Siluani, vbi & posuit hæc: Patenam argenteam, pensantem libras viginti. Scyphum argenteum, pensantem libras decem. Amam argenteam pensantem libras tredecim. Calices minores duos, pensantes libras quatuor. Coronas argenteas tres, pēsantes libras quindecim. Hic fecit ordinationem vnam in vrbe Roma per mensem Decembrem, presbyteros tredecim, diacones tres, Episcopos per diuersa loca trigintasex. Sepultus est in via Salaria in cœmeterio sanctæ Felicitatis martyris, iuxta corpus illius, octauo Kalendas Nouembris. Et cessauit episcopatus dies nouem.

EPISTOLA BONIFACII PAPAE PRIMA AD Honorium Augustum.

¶ Supplicatio papæ Bonifacij, vt constituatur à principe, quatenùs in vrbe Roma nunq̄ per ambitum ordinetur antistes.

BONIFACIVS episcopus Honorio Augusto. Ecclesiæ meæ, cui Deus nr̄ meum sacerdotium, vobis res humanas regentibus deputauit, cura constringit, nè causis eius, quamuis adhuc corporis incōmoditate detinear, propter conuentus, qui à sacerdotibus vniuersis & clericis, & Christianæ plebis perturbationibus agitantur, apud aures Christianissimi Principis desim. Si quidem secùs (q̄ oporteat) eueniat, non vos id facere, qui cuncta æqua moderatione componitis, sed nos p̄ nostram tacentes desidiam videbimur, quod ciuitatis quietem, ecclesiæ pacem peruertere valeat, admisisse. Cùm enim humanis rebus diuinæ cultor religionis, Dn̄o fauente, præsideas: nostra culpa erit, si non id sub vestra gloria (quam certum est diuinis semper rebus

Dist. 97. Ecclesiæ meæ, cui

ani-

animo promptiore fauisse (firmo & stabili in re custodiatur, quod per tot annorum seriem & sub illis etiam principibus obtinuit, quos nulla nostræ religionis cura constrinxit, id est, * vt fidens vtar licitis, & sub vestræ imperio clementiæ, minimè, quæ sunt illicita, formident ur. Ipsa enim ecclesia deuotionem tuam Christianissime Imperator, meo quidem sermone, sed suo venerabili appellat * affectu, quã Christus Deus noster, vestri fidus rector gubernator imperij, vni desponsatum sibi & intactã virginẽ seruat, nè in eã aliquos patiamini insidiantium procellarum fluctus inludi, & quietam faciem tempestatis insolitæ tumore turbari, gloriosissime & tranquillissime Imperator Auguste. Ipsa ergò (quæ vni desponsata, * vestra tamen mater est) ecclesia, hac pietatem vestram legatione, quã suis sacerdotibus cõmisit, appellat, prætertita præsentiaque repetit. Vobis, inquit, religiosè impetrantibus, creuit, meus qui modò tuus est, populus, tã fidus Deo, q̃ tibi qui es princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter preces suas, quas pro vestri felicitate dependit imperij, teste (apud quem & de cuius sede agitur) S. Petro, solicitis ꝓ religionis obseruantia vocibus clamat: cum solicita petitione misceetur oratio, nè nos in varias res semel eualsa distrahat à Dei cultu solito, tentatore solicitante, discordias. Angeretur pluribus, princeps Christianissime, mater ecclesia, nisi apud te suarũ esset secura causarum: & nisi in oppressionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua, diuino cultu pariter cum imperio semper florente, vicisset. Habet refugiũ, piũ tuæ mãsuetudinis animum, cum suæ religionis veneratione coniunctum, cùm quicquid * huic proficiat, vos agatis & conferatis fratribus & consacerdotibus meis, probatissimis viris, à me & ab omnibus (qui Ecclesiam faciunt istiusmodi) legatis: quibus, precamur, sacræ causam religionis prosequentibus, in vrbe vestræ mansuetudinis hoc animo, quo postulatis adnuitis, in perpetuum statui vniuersalis Ecclesiæ consulatis. Datum Kalendas Iulij.

* vt licita sruentur, &

* affatu

* nostra

* huic ecclesiæ

RESCRIPTVM HONORII AVgusti, ad Bonifaciũ Papam Romanum, in quo statuit, vt si denuò Romæ Episcopi ordinati fuerint duo, ambo ciuitate pellantur.

Dist. 97. Victor Honorius inclytus

VICTOR Honorius, inclytus triũphator, semper Augustus, sancto ac venerabili Bonifacio Papæ vrbis æternæ. Scripta beatitudinis tuæ, debita reuerentiæ gratulatione suscepimus: quibus recensitis, egimus omnipotenti Deo maximas gratias, ꝙ sanctimoniam tuam post longum incommodũm optatæ redditam didicimus sanitati. Et ideò * reuerentibus venerabilibus viris, gaudium nostrum sacrorum apicum attestatione signamus, ac petimus, vt quotidianis orationibus apostolatus tuus studium ac votum suũ circa salutem atque imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietati nostræ satis placitum esse cognosce, quòd sanctimonia tua de ecclesiarum aut populi perturbatione solicita est. Quæ vt ne aliqua ratione possit euenire, satis clementia nostra credidit esse prouisum. Denique beatitudine tua prædicante, id ad cunctorum clericorum notitiam voluimus peruenire, vt si quid fortè religioni tuæ (quod non optamus) humana forte contigerit, sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum. At si duo contra fas temeritate certantes, fuerint ordinati, nullum ex his futurum penitùs sacerdotem: sed illum solum in sede apostolica permansurum, quẽ ex numero clericorum, noua ordinatione diuinum iudicium & vniuersitatis consensus elegerit. Vndè id obseruandum est, vt omnes tranquillam mentem & pacificos animos ex serenitatis nostræ admonitione custodiant, nec aliquid seditiosis conspirationibus tentare conentur, cum certum sit, nulli partium sua studia profutura.

* reuerẽtibus

Dist. 79. Si duo fortè.

EPISTOLA II. BONIFACII Papæ primi ad Episcopos Galliæ, de Maximo Episcopo, diuersis criminibus accusato.

BONIFACIVS Episcopus Patroclo, Remigio, Maximo, Hilario, Seuero, Valerio, Iuliano, Dastorio, Leontio, Constantino, Ioanni, Montano, Marino, Mauricio, & cæteris Episcopis, per Gallias & septem prouincias constitutis. Valentinæ nos clerici ciuitatis adierunt, proponentes per libellum crimina, quæ Maximum, teste tota prouincia, asserunt commisisse. Delegata totiès cognitione, illum constituta semper subterfugisse iudicia, nec * confusum conscientia festinasse, vt si esset innocens, examinatis omnibus, purgaretur, quę totiès decreta, ex vestrarum quoq; chartarum instructione cognouimus. Qui è cõtrario ꝓbanit de se illa, quæ dicta sunt, cui ad ea confutanda, cùm essent innumera, à decessoribus meis prouincialis est delegata cognitio, conuentus etiam dicitur euitasse, & adesse minimè voluisse. Et nullus dubitat, quòd ita iudicium nocens subterfugit, quemadmodũm vt absoluatur, qui est innocens, quærit. Sed astuta cauillatio eorum, qui versutis agendũ credunt esse consilijs, nunquàm innocentiæ nomen accipiet. Confitetur enim de omnibus, quisquis se subterfugere iudicium dilationibus putat. Veniet tamen aliquandò ille, qui talis perhibetur, in medium: nec proderit illi, totiès latuisse, totiès subterfugisse, quem sui actus & commissa, quocunquè fugerit, ea quæ objiciuntur illi, si vera sunt, crimina persequuntur. Debueram quidẽm tam nunc dignam, pro eius accusatis in nostro iudicio

* cõfisum

dicio actibus, qui cognitionem & decretum iudicium, sæpè declinando, credidit illudendum, ferre sententiam. At nè aliquis * præcoquam forsitan iudicaret, & sibi (qui absens est, licèt sit quæsitus à nobis) reseruatum esse nihil diceret, maluimus, intercapedine temporis data, differri, cùm hoc etiàm eius accusatores assererent, de *quorum intentionibus & moribus sit securum, Maximum tanto magis damnanda committere, quanto tardiùs se constituto iudicio præsentârit. Quem Manichæorum inuolutum caligine, arguunt turpi secta olim ità, nè eum possit absoluere, animum sordidâsse: in probationē obiectæ rei, gesta synodalia proferentes, & commissis inuolutum vndiquè flagitijs, nullum eum sanitatis habuisse respectum: quem furore suo & insana temeritate ad secularium quoquè iudicum tribunalia subditū quæstioni, quod in vili quoque persona turpissimum est, *obijcerent peruenisse, & homicidij damnatum asserunt, gestis prolatis in medium: & hunc talem, post tanta taliaque commissa, episcopatûs adhuc sibi nomen in suis latibulis vendicare, in propriç ciuitatis infamiā nimijs doloribus conqueruntur, & sanctum nomen, vendicando sibi, velle polluere. Ideoque fratres charissimi, quia audiendus hic, præsentare se noluit, nè conuictus forsitan ab accusantibus se clericis, posset digna tandèm aliquandò, præsentatus episcopali iudicio, pronunciationis congruæ feriri sententia, (quanquàm illi, cùm hæc edocta fuerint, quæ potest huius nominis esse iactura, qui pudorem nunquàm, sacerdotij habuisse perhibetur, & locum suum ne modico quidem tempore custodisse:) dilationem tamen dedimus, & decreuimus, * vestrum debete intra prouinciam esse iudicium, & congregari synodum ante diem Kalēdarū Nouembriū, vt si adesse voluerit, præsens si confidit, ad obiecta respondeat: si verò adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non lucretur. Nam manifestum est, confiteri eum de crimine, qui indulto & totiès delegato iudicio purgandi se occasione non vtitur. Nihil enim interest, vtrùm in præsenti examine omnia, quæ dicta sunt, comprobentur, cùm ipsa quoquè pro confessione, procurata totiès constet absentia. Nos autem per omnes prouincias literas dirigemus, ne excusationem sibi ignorationis obtendat, vt ad prouinciam venire cogatur, & illic se constituto præsentare iudicio. Quicquid autem vestra charitas de hac causa duxerit decernendum, cùm ad nos relatū fuerit, nostra (vt cōdecet) necesse est authoritate firmetur. Data sub die Idus Iunias, Monaxio viro clarissimo cōsule.

*præcocē

*cuius

For. *obijcerunt.

5.q.9. Decernimus vestrum.

*vestram

Fl. Monaxium

Fl. Plīthā eduni.

EPISTOLA EIVSDEM TERTIA.

Vt nullus, contempto Metropolitano, ordinetur episcopus.

Bonifacius Episcopus vrbis Romæ, Hilario episcopo Narbonensi salutem.

Difficilem quidèm fidem querimonijs commodamus, quarum sacerdotes Domini pulsat intentio, maximè cùm eos loquuntur quippiam contra patrum statuta tentâsse: sed frequenter has asserit, sicut nunc, multitudo causantum. Eccè enim, vt charitas tua recognoscit ex subditis, Lutubensis Ecclesiæ cleri ordo vel plebis, preces suas & lachrymas ad nos (quantùm datur intelligi) magno cum dolore miserunt, dicentes, coepiscopum nostrum Patroclum, sua petitione cessante, in locum decedentis episcopi, nescio quem, in alia prouincia, prætermisso Metropolitano, contra patrum regulas ordinâsse. Quod nequaquàm possumus ferre patienter, quia cōuenit, nos paternarum sanctionum esse diligentes custodes. Nulli etenim videtur incognita synodi constitutio Nicenç, quç ità prçcipit, (vt eadem propriè verba ponamus) Per vnamquanque prouinciam ius metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse posse subiectas. Quod illi (quia aliter credendum non est) seruandum, sancto Spiritu suggerente sibimet, censuerunt. Vndè frater charissime, si ità res sunt, & ecclesiā supradictam prouincię tuæ limes includit, nostra authoritate commonitus, quod quidem facere spontè deberes, desiderijs supplicantium & voluntate respecta, ad eundem locum, in quo ordinatio talis celebrata dicitur Metropolitani iure munitus, & præceptionibus nostris fretus, accede: intelligens, arbitrio tuo secundùm regulas patrū, quęcūq; facienda sunt, à nobis esse concessa, ità vt pactis omnibus Apostolicç sedi, quicquid statueris, te referente, clarescat, cui toties prouincię ing ordinationem liquet esse mandatam. Nemo ergò eorum terminos audax temerator excedat, nec aliquis in illorum contumeliam partibus suis, q̄ sibi ab his non videtur concessa, defendat. Cesset huiusmodi, pressa nostra authoritate, præsumptio eorū, q vltra licitū suę limitē dignitatis extendūt. Quod idcircò dicimus, vt aduertat charitas tua, adeò nos Canonū cautiùs p̄cepta seruare, vt ita constitutio quoque nostra definiat, quatenùs Metropolitani sui vnaq̄q; p̄uincia in omnib⁹ reb⁹ ordinationē sēp expectet. Data quito Id⁹ Februarij, Honorio decimotertiò, & Theodosio decimò Augustis cōsulib⁹.

quo fact est Pontifex Bonifacius.

Cap. 9. sed satis obscurè.

A.D. 4. 12

DECRETA BONIFACII PApæ ptimi, quæ non habentur in prioribus, onmero quinque.

Sunt autem desumpta ex decretis Gratiani, & ex vetustis codicibus alijs.

PRIMVM.

Ante annos triginta presbyter non ordinetur.

Si quis triginta ætatis suæ non impleuerit annos, nullo modo presbyter ordinetur, etiàm si valde sit dignus. Et ipse Dominus tricesimo anno baptizatus est, & sic cœpit docere.

Di. 78. Si qs trigita.

Lucæ 3.

docere. Oportet ergò eum, qui consecrandus est, vsque ad hanc legitimam ætatem non consecrari.

SECVNDVM.

Primati deferuntur negocia, quæ metropolitanus explicare non valet.

6.q6.4. Si inter Episcopos eiusdem. Si inter Episcopos eiusdem Concilij dubitatio emerserit de ecclesiastico iure, & de alijs negocijs, primùm metropolitanus eorum cum alijs quibusdam in Concilio considerans rem, dijudicet. Et si non acquiescat vtraque pars iudicatis, tunc Primas illius regionis inter ipsos audiat: & quod Canonibus & legibus consentaneum sit, hoc diffiniat. Et nulla pars valeat calculo eius contradicere.

TERTIVM.

Quicquid Domino consecratur, ad ius pertinet sacerdotis.

12.q6.2. Nulli liceat ignorare. Leui.27.d Nulli liceat ignorare, quòd omne quod Domino consecratur, siue fuerit homo, siue animal, siue ager, vel quicquid fuerit semèl consecratum, sanctum sanctorum erit Domino, & ad ius pertinet sacerdotum. Propter quod in excusabilis erit omnis, qui quæ à Domino & Ecclesia, cui competunt, aufert, vastat & inuadit, vel eripit: & vsque ad emendationem, ecclesiæque satisfactionem, vt sacrilegus iudicetur: & si emendare noluerit, excommunicetur.

QVARTVM.

11.q.1.Nullus Epus. Nullus Episcopus, neque pio ciuili, neque pro criminali causa apud quemuis Iudicem siue ciuilem, siue militarem producatur, vel exhibeatur. Magistratus enim qui hoc iubere ausus fuerit, amissione cinguli condemnatione plectetur.

QVINTVM.

EX LIBRO QVARTO

Librorum quinque, Cap.21.

.Ioã. 4.b De Episcopis qui fratribus nocere desiderant.

Sicut omnis qui diligit fratrem suum, ex Deo natus est: ità & omnis qui odit proximũ, ex diabolo est. Dilectione enim sola discernimur, quis ex quo genitus approbetur, dicente

1.Ioã.3.b Ioanne: (In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli: Omnis qui non facit iustitiam, & qui ,, non diligit fratrem suum, nõ est ex Deo: quoniam hæc est annunciatio, quam ab initio audistis, vt diligamus alterutrũm.) Et post paululùm: (Omnis qui odit fratrem, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem.) Eccè homicida esse probabiliter declaratur, qui à fraterna societate diuiditur. Nam etsi manus non moueat ad occidendum, pro eo tamen quia nititur ad nocendum, iam à Deo homicida tenetur. Viuit ille, & iste iam interfector conuincitur. Cùm igitur his præceptis B. Apostolus Paulus consona prædicatione concordet, dicens: Non occidet sol super iracundiam vestram: Et, Nolite locum dare diabolo: relatæ sunt nobis quorũdam sacerdotũ personæ in tantam obstinationis efferbuisse discordiam, vt non solùm illos ab ira occasus solis non reuocet, sed ne annosa quidem transactio temporis ad bonum charitatis reclinet, quippe in quorum cordibus idem sol iustitiæ Christus occubuit, vt ad lumen charitatis redire vix possint. Horum igitur & similium discordantium fratrum oblationes, iuxta antiqui canonis diffinitionem, nullo modo recipiendas esse censemus. Personis tamen discordantibus, id speciali diffinitione præcipimus, vt eos antè reconciliatio vera innectat, quàm vllus eorum accedere ad altare Domini audeat, vel gratiam communionis sanctæ percipiat: sed geminato tempore per pœnitentiam compẽsabunt, quo discordiæ seruiẽrunt. Quòd si vnus eorum, alio contemnente, ad satisfactionem charitatis cucurrerit, ex eo tempore iam pacificus intra Ecclesiam recipietur, ex quo ad concordiam festinâsse conuincitur. Sententia tamen superiori seruata, vt tempus, quod in ira expendit, geminatum pœnitentiæ satisfactione persoluat.

Ibidẽm

Ephe.4.f

SEXTVM.

EX EODEM CAP. 13.

Si Episcopus expulsus ausus fuerit ingredi ciuitatem.

Et annotatur, istud cap. haberi ex epistola eiusdem ad Episcopos Galliæ.

Si Episcopus expulsus, ausus fuerit ingredi ciuitatem, qua expulsus est, vel exire de loco, in quo degere iussus est, iubemus eum in monasterio, in alia prouincia constituto, tradi, vt qui in sacerdotio peccauit, degens in monasterio corrigatur.

DE CONTROVERSIA AGITATA IN CONCILIO Sexto Carthaginen. & in Aphricano circa appellationes ad Ecclesiam Romanam.

OSIMVS Papa Legatos misit in Aphricam cum mandatis, & cum commonitorio quatuor capitum; Vno de appellationibus Episcoporum ad Romanæ Ecclesiæ Sacerdotem: altero de tractandis Presbyterorum, & Diaconorum causis apud finitimos Episcopos, si à suis excommunicati perperam fuerint; tertio, & quarto, vt est in Epistola Aphricani Concilij ad Bonifacium Papam: Atque hæc, vt Niceno Concilio constituta, edidit Papa Zosimus.

Aphricani Patres, cum in codicibus suis, Nicæni Concilij, Latinis & Græcis, huiusmodi Canones non reperirent, se, tantisper, eos seruaturos, promiserunt, quoad ex Græcia integra exemplaria afferrentur; quæ, per Nuncios à Cyrillo Alexandrino, & Attico Constantinopolitano expetita, & allata, inuenta sunt minimè integra, vt quæ non continerent nisi 20. illos Canones, qui apud Latinos etiam extabant; in quibus de appellationibus ad Romanum Pontificem nihil continetur: Immo vero Aphricani illi Patres, ex illorum quinto & sexto, contrarium colligentes, obnixè rogarunt Cælestinum Papam, qui Bonifacio, successori Zosimi, successerat, ne appellationes admitteret. quod, vt à Nicæna Synodo prudentissimè, iustissimeq; prouisum, aiunt, ita se in nulla inuenire Patrum Synodo constitutum, vt aliqui, tamquam ab eius sanctitatis latere, mittantur. Quid Bonifacius, & Cælestinus responderint, non constat, acta enim illa valdè concisa sunt, & mutila ac propterea res est obscurior. Si quid vero ex eo, quod post consequutum est, licet colligere, verisimile est Cælestinum acrius rescripsisse, & appellationes Presbyterorum à suis Episcopis, ad finitimos; & Episcoporum ad Sedem Romanam, ratas & firmas esse voluisse, quæ iure, & consuetudine consisterent, & Canonibus Nicænis (quos integros conseruatos fuisse apud Romanam Sedem, vt tempore Marci extabant, credibile est) & Sardicensibus, continerentur: quos etiam Canones Cælestinum ad eos misisse probabile est. Aphricanos vero, vel quod falsatos, vel suppositos illos Canones suspicati sint, vel alia de causa, non acquieuisse, indicat illud, quod est in Epistola Bonifacij II. ad Eulalium Alexandrinum de Carthaginensis Ecclesiæ reconciliatione, quæ, centum circiter post annis, contigit. In ea igitur, sic legimus. Aurelius enim, ait Bonifacius, præfatæ Carthagin. Ecclesiæ olim Episcopus, cum Collegis suis (instigante Diabolo) superbire temporibus prædecessorum nostrorum Bonifacij atque Cælestini, contra Romanam Ecclesiam cœpit. Sed videns se modo, peccatis Aurelij, Eulalius, à Romanæ Ecclesiæ communione segregatum, humilians recognouit se, pacem & communionem Romanæ Ecclesiæ petens; subscribendo vnà cum Collegis suis, damnauit, Apostolica auctoritate, omnes scripturas, quæ aduersus Romanæ Ecclesiæ priuilegia factæ, quoquo ingenio, fuerunt. In Eulalij porro professione quam Bonifacius instruit in sua Epistola, sic inter cætera, habetur. Hanc autem professionem meam, ait Eulalius Carthaginensis, manu mea subscripsi, & Bonifacio sancto, & Venerabili Papæ vrbis Romæ direxi, damnans, & antecessores, & successores meos, & omnes, qui sanctæ Rom. & Apostolicæ Ecclesiæ priuilegia cassare nituntur. Separatio autem illa ab Ecclesia Romana intelligenda est tantum de Ecclesia Carthaginensi, nam reliquam Aphricam Ecclesiæ Romanæ communicasse, post Cælestinum, & ante Bonifacium II. tum aliunde, tum etiam ex epistola 85. Leonis ad Episcopos Mauritaniæ Cæsareensis constat. Quamuis autem nomine Concilij Aphricani epistola illa scripta fuerit ad Cælestinum, probabile tamen est plerosq; Aphricanos Patres sententiæ Romani Pontificis acquieuisse; Aurelio interim, qui iniquior Romano Pontifici fuisse videtur, in sua sententia cum aliquibus alijs persistente, quare nec vllum Decretum de Appellationibus Episcoporum confecerunt, & sententiam Pontificis, & canonum antiquorum, in appellationibus ordinum inferiorum, secuti sunt; nec enim id agebat Romanus Pontifex, vt eorum causæ extra Prouinciam cognoscerentur, sed tãtum vt à vicinis Episcopis. B. quidem Augustini, hac in re, quæ fuerit sententia, ex verbis Faustini Romanæ Sedis Legati, quæ cap. 8. Sexti Concilij Carthagin. leguntur, perspici potest. Ergo, ait, vt placet & nobis, & Beatitudini vestræ, ad Sanctum & Venerabilem Bonifacium Ecclesiæ Romanæ Episcopum, vestra scribere dignetur Sanctitas, vt & ipse quod sanctus Augustinus statuere dignatus est, deliberare possit, vtrum nam, & hoc concedendum sit, an reticendum, hoc est de appellationibus inferioris gradus; vnde apparet Augustinum statuisse, vt res de appellationibus inferiorum ordinum, ad Pontificem Romanum referretur. In vniuersum vero de appellationibus Episcoporum eius sententia cognoscitur cum alibi, pluribus in locis, tum certe epistola 162. In qua de Cæciliano Episcopo Carthaginensi sic ait; (Qui posset non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cum se videret & Romanæ Ecclesiæ, in qua semper Apostolicæ cathedræ viguit principatus, & cæteris terris, vnde Euangelium ad ipsam Aphricam venit per communicatorias literas esse coniunctum, vbi paratus esset causam suam dicere, si aduersarij eius, ab eo, illas ecclesias alienare conarentur. Et mox, neque enim de Presbyteris aut Diaconis, aut inferioris ordinis clericis, sed de Collegis agebatur, qui possunt, aliorum Collegarum iudicio, præsertim Apostolicarum Ecclesiarum,

causam

Can. Nic. 6. 39. 47. Sardicẽsi vero 7. & 17.

Vide litteras Marci ad Athanasium, & Iulij ad Orientales.

Bonifacij II. Epistola.

Professio Eulalij Carthagi. Episcopi.

D. August. Epist. 162.

» *causam suam integram reseruare, vbi contra eos sententia dicta in absentes, nullo modo aliquid va-*
» *lerent, &c.)*

Nec vero Africani Patres remouendis appellationibus Episcoporum à Romano Pontifice, derogare vllo modo voluisse eius Primatui, credendi sunt, qui paullo ante Sedem Apostolicam, Episcopo Innocentio, consuluerunt, & Acta Conciliorum suorum ad eam miserunt comprobanda, vt planum epistolis, inter epistolas D. Augustini 90. 92. 93. 106. & alibi; cuius quidem sententiam de Primatu Episcopi Romani, præter alia multa; verba proximè citata ex epist. 162. apertè indicant.

Can. 10. Concilij tertij Carthag.

Ex epistola Stephani Archiepiscopi ad Damasum.

Mirum certè est quomodo illud, de appellationibus Episcoporum, impugnarint, qui scire deberent Concilio Carthag. 3. Can. 10. sic cautum. (Hoc etiam placuit vt à quibuscunque iudicibus ecclesiasticis, ad alios iudices ecclesiasticos, vbi est maior auctoritas, fuerit prouocatum, non eis obsit, quorum fuerit soluta sententia, si conuinci non potuerint, vel inimico animo iudicasse, vel aliqua cupiditate aut gratia deprauati.) Et scire possent quid, aliquot ante annis, Stephanus Archiepiscopus, suo & trium Conciliorũ Africanorum nomine scripsisset ad Damasum, his verbis. (Beatissimo Domino, & Apostolico culmine sublimato, sancto Patri Patrum Damaso Papæ, & summo omnium præsulum Pontifici, Stephanus Archiepiscopus, Concilij Mauritaniæ, & vniuersi Episcopi de tribus concilijs Africanæ Prouinciæ. Notum vestræ facimus Beatitudini, quod quidam fratres, in consortio nobis positi, quosdam fratres nostros, venerabiles videlicet Episcopos vobis inconsultis à proprio deijciunt gradu,
» *vel deijcere moliuntur, cum vestra Sedi, Episcoporum iudicia, & summorum finem ecclesiasticorum*
» *negotiorum in honorem Beatissimi Petri, Patrum decreta omnium, cunctam reseruauere sententiam,*
» *inquirendi reuerentia de Dei rebus, quas omni cura, & solicitudine obseruare debemus. Maximè ve-*
» *ro iustè debent ab ipso præsulum examinari vertice apostolico, cuius vetusta solicitudo est, tam mala*
» *damnare, quam releuare laudanda. Antiquis enim regulis censitum est, vt quicquid horum, quamuis*
» *in remotis, vel in longinquo positis, ageretur prouincijs, non prius tractandum, vel accipiendum sit,*
» *nisi ad notitiam almæ Sedis vestræ fuisset deductum; vt eius auctoritate, iuxta quod fuisset pronun-*
» *ciatum, firmaretur, & reliqua multoties talia & his similia, quæ super his constituta sunt; quibus, si*
» *illicite factum est; vt semper vestra Sedi consuetudo fuit, festinanter occurrite, & his viriliter, vt*
» *pater, pro filijs, certantes, state sicut bene a Iesu filio Syrach dictum est: Usque ad mortem certa pro*
» *veritate, & semper Dominus Deus tuus pugnabit pro te.) Et quid à Damaso ad eos rescriptum fuis-*

Damasi Rescriptũ

set, sic nempe, inter cætera. (Discutere namque Episcopos, & summas ecclesiasticorum negociorum
» *causas Metropolitano, vnà cum omnibus suis comprouincialibus, ita vt nemo ex eis desit; & omnes*
» *in singulorum concordent negotijs, licet; sed definire eorum, atque ecclesiasticarum summas querelas*
» *causarum, vel damnare Episcopos, absque huius sanctæ Sedis auctoritate, minime licet, quàm omnes*
» *appellare, (si necesse fuerit) & eius fulciri auxilio oportet. Nam, vt nostis, Synodum sine eius au-*
» *ctoritate fieri, non est Catholicum, nec Episcopus, nisi in legitima Synodo, & suo tempore, apostolica*
» *vocatione, congregata, definite damnari potest, nec vlla vnquam concilia rata leguntur, quæ non sunt*
» *fulta Apostolica auctoritate.*

Sed quomodocunque res contigerit, hanc qualemcunque Africanæ Ecclesiæ irreuerentiam, vel inobedientiam erga Romanam, mirificè vltus est Deus, immissis, paullo post, Vandalis, qui eam penè totam deformarunt, & lacerarunt: Romana in dies magis, pro peculiari Dei in eam patrocinio efflorescente.

Hæc breuiter, de controuersia appellationum ad Romanam Sedem; quam diligenter tractarunt Nicolaus Sanderus lib. 7. de Visib. Monarchia Ecclesiæ & Franciscus Turrianus libro 3. pro epistolis Pontificum & alij.

CONCILIVM CARTHAGINENSE SEXTVM, AB EPISCOPIS CCXVII.

celebratum, præſentibus Romanæ ſedis legatis. Eſtq; Prouinciale.

ARGVMENTA SEV TITVLI capitulorum Concilij Carthagineñ. 6,

IN hoc Concilio actum eſt, vt Nicænum Concilium ab Epiſcopis Orientalibus peteretur, cui Synodo interfuit legatio Eccleſiæ Romanæ Fauſtinus epiſcopus, Philippus & Aſellus presbyteri.

POST conſulatum glorioſiſſimorum Imperatorū Honorij duodecimū & Theodoſij octauum auguſtorum, octauo Kalendas Iunij, ſcripta hæc ſunt Carthagine in ſecretario baſilicæ Fauſti, cùm Aurelius Papa vnà cum Valētino primæ ſedis Numidiæ, & Fauſtino eccleſiæ Potentinæ, primę ſedis, prouinciæ Italiæ, Piceni, legato eccleſiæ Romanę, ſed & legatis diuerſarum prouinciarum Aphricanarum, id eſt, Numidiarum duarum, Byzanæ, Mauritaniæ Sitifenſis, & Mauritaniæ Cęſarienſis, ſed & Tripolis, & Vincentio Culucitano, Fortunatiano & cæteris epiſcopis prouinciæ Proconſularis, ducentis decem & ſeptem, necnon Philippo & Aſello presbyteris Romanæ Eccleſiæ, cùm conſediſſet, adſtantibus diaconibus, Aurelius Epiſcopus dixit:

Capitulum primum.

Anno Domini 418

POST diem præſtitutam concilij, vt recordamini, fratres chariſſimi, multa flagitata ſunt, per expectantes fratres noſtros, qui nunc ad præſentē Synodum legati aduenerunt, quæ geſtis neceſſe eſt cōſociētur. Qua de re Domino noſtro, de tantæ cōgregationis cœtu gratias referimus. Supereſt, vt tam exēplaria Nicæni Concilij, quæ nunc habemus, & à patribus conſtituta ſunt: quàm etiam hic à prædeceſſoribus noſtris, eandē firmātes Synodum, vel quæ ſecundùm eam formam, per omnes clericorum gradus, à ſummo vſque in vltimum, ſalubriter ordinata ſunt, in mediū proferantur. Ab vniuerſo Concilio dictū eſt: Proferātur. Daniel notarius recitauit: Nicæni Cōcilij fidei profeſſio vel ſtatuta ſic ſe habēt.

2 Et cum legiſſet, Fauſtinus epiſcopus plebis Potentinæ prouinciæ Italiæ, Piceni, legatus Romanæ Eccleſiæ, dixit: Iniuncta nobis ſunt à ſede Apoſtolica aliqua per ſcripturā, aliqua etiam in mādatis, cum veſtra beatitudine tractāda, ſicut & geſtis ſuperioribus meminimus. Hoc eſt, de Nicænis canonibus, vt conſeruentur, & * conſtitutio eorū, & conſuetudo, quia aliqua ordine & canone tenentur, aliqua cōſuetudine firmata ſunt. De his ergò primitùs, ſi placet beatitudini veſtræ, tractemus: & poſteà cætera, quæ acta vel inchoata ſunt, inſerta firmabuntur, vt ad ſedem Apoſtolicam reſcriptis veſtris intimare poſſitis, atque nos vos admonuiſſe apud venerabilem Papam euidēter pateat, licèt & capitula actionum iam inſerta ſint geſtis. De ipſis ergò, vt dictum eſt ſuperiùs, quid veſtræ beatitudini placeat, agere debemus. Veniat ergò commonitorium in mediū, vt ſcire poſſit veſtra beatitudo, quid in eo contineatur, vt ad ſingula reſpondeatur.

* conſtituta.

3 Aurelius Epiſcopus dixit: Proferatur cōmonitorium, quod fratres & conſacerdotes noſtri in actis nuper allegauerunt, & cætera quæ acta ſunt, vel quę agēda ſunt, ſubſequantur. Daniel notarius recitauit commonitoriū: Fratri Fauſtino & filijs Philippo & Aſello presbyteris Zoſimus epiſcopus: Vobis commiſſa negocia nō latent. Vos ità vt noſtra, immò quia noſtra ibi in vobis præſentia eſt, cūcta peragite; maximè cùm & hoc noſtrū poſſitis habere mādatum, verba canonū, quæ in pleniorem firmitatem huic cōmonitorio inſeruimus. Ità enim dixerunt, dilectiſſimi fratres, in Cōcilio Nicęno cùm de epiſcoporum appellatione decernerēt: Placuit autem, vt ſi eps accuſat' fuerit, & iudicauerint cōgregati epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo deiecerint eum, & appellaſſe epiſcopus videatur, & cōfugerit ad beatiſſimum Eccleſiæ Romanæ epiſcopum, & voluerit audiri, & iuſtum putauerit, vt renouetur examen: ſcribere his Epiſcopis dignet', qui in finitima & propinqua prouincia ſunt, vt ipſi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd ſi is, qui rogat, cauſam ſuā iterùm audiri, deprecatione ſua mouerit Epiſcopum Romanum, vt è latere ſuo presbyterū mittat,

erit

erit in potestate episcopi Romani, quid velit, & quid existimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui præsentes cum episcopis iudicent, habentem authoritatem eius, à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit sufficere episcopos, vt negocio terminum imponant, faciet, quod sapientissimo consilio suo iudicauerit.

4 Et cùm recitaret, Alypius Episcopus Tagastensis legatus prouinciæ Numidiæ, dixit: De hoc iam superioribus etiam literis Cócilij nostri rescripsimus, & id nos seruaturos profitemur, quod in Nicæno Concilio constitutum est. Adhuc tamen me mouet, quoniam cùm inspiceremus Græca exemplaria huius Synodi Nicænæ, ista ibi, nescio qua ratione, minimè inuenimus. Vnde petimus venerationem tuá, sancte Papa Aureli, vt quia hoc authenticum Concilium Nicænum in vrbe dicit esse Constantinopolitana, aliquos cum scriptis suę sanctitatis mittere digneris: & non solùm ad ipsum sanctum fratrem nostrum Constantinopolitanum Episcopum, sed etiam ad Alexádrinum & Antiochenum venerabiles sacerdotes, qui hoc nobis Concilium sub stipulatione literarum suarum dirigant, vt omnis postmodùm ambiguitas auferatur: quia nos ità, vt frater Faustinus attulit, minimè inuenimus. Ista nos tamen tantispèr seruaturos, vt anteà dixi, donec integra exemplaria veniant, profitemur. Petendus est autem literis nostris & venerabilis Ecclesię Romanæ Episcopus Bonifacius, vt ipse quoque dignetur ad memoratas ecclesias aliquos mittere, qui eadem exemplaria prædicti Nicæni concilij, secundùm eius possint scripta proferre. Nunc autem memorati Cócilij Nicęni qualia exemplaria habeamus, his gestis sociemus.

5 Faustinus episcopus, legatus Ecclesię Romanæ, dixit: Nec vestra sanctitas præiudicat Ecclesiæ Romanæ, siue de hoc capitulo, siue de alijs, quia dicere dignatus est frater noster & coepiscopus Alypius, dubios esse Canones. Sed hæc ipsa ad sanctum & beatissimum Papam nostrum scribere dignemini, vt & ipse & integros canones inquirens, cum vestra sanctitate de omnib. constitutis tractare possit. Sufficit autem, vt & ipse beatissimus Episcopus vrbis Romę, sicuti vestra sáctitas apud se tractat, ità & ipse inquirat, ne cótentio inter ecclesias nasci videatur: sed magis, charitate fraterna, deliberare possitis, ipso rescribéte, quid meliùs obseruari debeat. Aurelius episcopus dixit: Præter ista, quæ promisimus actis, necesse est, vt etiam nostræ paruitatis literis, sancto fratri & consacerdoti nostro Bonifacio singula, quæ tractamus, plenissimè intimemus. Ergò si omnibus placet prosecutio nostra; ore omnium códiscamus. Vniuersum concilium dixit: Placet.

6 Nouatus episcopus, legatus Mauritaniæ Sitifensis dixit: Nunc meminimus, in hoc præsenti cómonitorio lecto, etiam de presbyteris siue diaconibus contineri, qualiter ab episcopis suis vel à finitimis audiri debeant; quod in Nicæno Concilio minimè legimus. Vndè hoc ipsum iubeat sanctitas vestra nobis recitari. Aurelius episcopus dixit: Recitetur ad locum etiam hoc, quod deposcitur. Daniel notarius recitauit: De appellationibus autem clericorum, id est, minoris loci, restat ipsius Synodi certa responsio. De qua re, quid acturi sitis, credimus inserédum, quod taliter dictum est ex Sardicensi cócilio. Osius episcopus dixit: Quid me adhuc moueat, reticere non debeo. Si episcopus fortè iracundus (quod esse non debet) citò aut asperè cómoueatur aduersus presbyterum siue diaconum suum, & exterminare eú de Ecclesia voluerit, prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideò habeat potestaté eiectus, vt finitimos interpellet episcopos, vt causam suam audiant, & diligéter tractent, quia non oportet negari audientiam roganti. Et ille episcopus, qui aut iustè, aut iniustè eum eiecit, patienter accipiat, vt negocium discutiatur, * aut probetur eius, aut emendetur sententia &c.

In Sardicensi Có-cilio. c 17.

* &

Locus hic videtur corruptus & verba illa, (ex Sardicensi Concilio) videntur inserta, forte ex alicuius marginali notatione, cum antea esset, ex Nicæno. Quamuis enim, quod sequitur sit ex Sardicensi Concilio canone 17, tamen cum afferatur à legatis Papæ, ex Commonitorio, in quo dixerunt se habere ex Cócilio Nicæno, & Augustinus Hipponensis statim subiungat, & hoc nos seruaturos profitemur, salua diligentiore inquisitione Concilij Nicæni; quod idem repetunt Patres in Concilij Africani epist. ad Bonifatium Papam; non videtur posse habere locum, illud, ex Sardicensi, eoque minus, quod ijdem Africani Patres videntur plane ignorasse illud Concilium, cum in Epistola ad Cælestinum, versus finem scribant, *Nam*, inquiunt, *vt aliqui, tanquàm a tua sanctitatis latere mittantur, nulla inuenimus Patrum Synodo definitum.* quod dicere non potuissent, si Sardicense cognouissent, aut ex allegatione legatorum, aut aliter, in quo diserte illud ipsum sancitum est, Canone septimo nec vero dici potest eos illud nullo loco habuisse, cum & generale, & legitimum, & celeberrimum fuerit, nam hoc potius excepissent. sed hanc eorum Cócilij eius ignorationem confirmare possumus ex Augustino lib. 3. contra Crescenium, cap. 34. vbi ostendit se non agnouisse vllum Conciliú Sardicense, nisi illud Arianum, de quo Sozomenus lib. 3. cap. 11. meminit. At cur, quod est ex Sardicensi profertur, vt ex Nicæno? An quod vtrobique idem definitum fuit? An quod vt Sardicense celebratum fuit ad confirmandum Nicænum, sic habebatur idem cum Nicæno? An quod erratum fuit in nomine? hoc quidem non est credibile, & erratum facile corrigi potuit à legatis Papæ, denique considerent doctiores.

7 Cumque recitaretur, Augustinus Ecclesiæ Hipponis Regiensis, legatus prouinciæ Numidiæ, dixit: Et hoc nos seruaturos profitemur, salua diligentiore inquisitione Concilij Nicæni. Aurelius episcopus dixit: Si hoc etiam omnium vestræ charitati placet, respósione firmate. Vniuersum Concilium dixit: Omnia quę in Nicæno Concilio statuta sunt,

nobis omnibus placent. Iocundus episcopus ecclesiæ Sufetulæ, legatus prouinciæ Byzacenæ, dixit: Quod constitutum est in Niceno Concilio, violari à quoquam nullatenùs pôt.

8. Faustinus episcopus, legatus ecclesiæ Romanæ, dixit: Adhuc secundùm professionem sanctitatis vestræ, tam sancti Alypij, quàm & fratris nostri Iocūdi, aliqua infirmari credo, aliqua firmari debeant, cùm iam in dubium ipsi canones venerint. Ergò vt placet & nobis, & beatitudini vestræ, ad sanctum & venerabilem Ecclesiæ Romanæ Bonifacium Episcopum, vestra * scribere dignetur sanctitas, vt & ipse, quod sanctus Augustinus statuere dignatus est, deliberare possit, vtrumnam & hoc concedendum sit, an reticēdum, hoc est, de appellationibus inferioris gradus. Si ergò adhuc in dubium venit de hoc capitulo, iustū est, vt beatissimę Romanæ sedis episcopus informari debeat, si tamen in approbatis canonibus hoc inueniri possit.

* referre

9 Aurelius episcopus dixit: Etiam, quæ dudùm vestræ charitati intimauimus, nunc patimini exemplaria statutorum Niceni Cōcilij, sed & quæ hic salubriter à nostris decessoribus, secundùm eiusdem Concilij normā, formata sunt, vel quæ nunc ordinata sunt, à nobis recitari, & gestis inseri. Omne Concilium dixit: Exemplaria fidei & statuta Nicenæ Synodi, quæ ad nostrum Concilium per beatæ recordationis, olim prædecessorem tuę sanctitatis (qui interfuit) Cæcilianū Episcopum allata sunt, sed & quæ patres, ex exēplaria sequentes, hic constituerunt, vel nunc cōmuni tractatu statuimus, his gestis ecclesiasticis inserta manebunt, * ità (vt superiùs dictū est) venerabilibus viris Antiochenæ & Alexandrinæ, sed & Constantinopolitanæ ecclesiarū episcopis, scribere vestra beatitudo dignetur, vt exemplaria verissima Concilij Niceni sub adstipulatione literarum suarū dirigant, quo declarata veritate, ea capitula (quæ in commonitorio præsens frater & coepiscopus noster Faustinus & compresbyteri Philippus & Asellus secū attulerunt) aut ibidem reperta, à nobis firmabuntur: aut si non inueniuntur, collecta Synodo, de hoc in sequēti tractabimus. Daniel notarius, Niceni Cōcilij professionē fidei vel eius statuta recitauit in Concilio Aphricano.

forte * ità vt (quemadmodū superius

SYMBOLVM NICÆNVM.

10 Credimus in vnum DEVM, patrem omnipotentem, omnium visibilium & inuisibilium conditorem. Et in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei, natum de patre, vnigenitū, hoc est, de substantia patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, vnius substantiæ cum patre, quod Græci dicūt ὁμοούσιον, per quem omnia facta sunt, siue quæ in * cęlis, siue quæ in * terris. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est de Spiritusancto, & homo factus, passus est, & resurrexit tertia die. Ascendit in cœlos, sedet ad dexteram patris, indè venturus iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos autem, qui dicūt, Erat, quandò non erat: & priusquàm nasceretur, nō erat: &, quia ex nullis existentibus factus est, vel ex alia substantia vel natura, dicētes mutabilem & conuertibilem filium Dei, hos anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia.

* cœlo
* terra

EPISTOLA APHRICANI CONCILII

Ad Bonifacium Papam primum.

DOMINO beatissimo & honorabili fratri Bonifacio, Aurelius, Valentinus primæ sedis prouinciæ Numidiæ, & cæteri, qui præsentes affuimus, numero ducenti decem & septem, ex omni Concilio Aphricæ. Quoniam DEO placuit, vt de his, quæ nobiscū egerunt sancti fratres nostri, Coepiscopus &c. *sicut in Cōcilio Aphricano plenissimè hæc epistola descripta circa Cōcilij finem reperitur, simul cum certis alijs, videlicet rescripto Cyrilli Alexandrini ad Concilium Aphricanum, & epistola Attici Constantinopolitani ad idem Concilium. Quæ omnia ad Concilium Carthaginense sextum pertinēt, quanquàm in Aphricano referiantur Concilio, quod vtique Aphricanum Concilij ad septimum Carthaginense continuatur.*

CAPITVLA EIVSDEM NICÆNI Concilij per Teilonem & Tharistum Constantinopolitanum, de Græco in Latinum versa.

De

Capitulum primum.

Dist. 55. Si quis à medicis. & 10 decr. Iuo. lib. 5. SI quis per languorem à medicis sectus est, aut à Barbaris abscissus est, iste remaneat in clero. Si quis autem sanus se abscidit, istū & in clero positum abstinere oportet, & decæterò nullum talium debere promoueri. Sicut autem hoc manifestū est, quia de his, qui hanc rem excogitant, audentque seipsos abscindere, dictū sit: sic eos, qui à Barbaris aut à dominis castrati sunt, inueniūtur autē aliàs digni, tales ad clerum applicat canon.

Dist. 48. Quoniā multa sūt sin. 2 Quia multa aut necessitate, aut aliter, cogentibus hominibus, facta sunt contra Canonem ecclesiasticum, vt homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, & in paruo tēpore catechizati, statim ad spiritualē lauacrū ducantur, & simul, cùm baptizati fuerint, promoueantur ad episcopatum, aut ad presbyterium, placuit, decæterò nihil tale fieri. Nā & tempore opus est ei, qui catechizatur, & post baptisma approbatio amplior. Manifesta est
1. Tim. 3. d enim Apostolica scriptura, quæ dicit: (Non neophytum, ne fortè in superbiam elatus, in iudicium incidat & laqueum Diaboli.) Si autem, procedente tēpore, aliquod animi peccatum inueniatur circa huiusmodi personā, & conuincatur à duobus aut tribus testibus, ipse cesset à clero. Si quis autem præter hæc facit, quasi aduersus magnum Concilium se efferens, ipse periclitabitur de clero.

Dist. 32. Interdixit per omnia. & 10 decr. Iuon. lib. 5. 3 Interdixit omnimodò sanctum Concilium, neque Episcopum, neque presbyterum, neque diaconum, neque ex toto eum, qui in clero est, habere secum subintroductam mulierem, nisi fortè matrem, aut sororē, aut eas solas personas, quæ refugiunt omnes suspiciones.

Dist. 64. Episcopi ab omnibus qui. 4 Episcopum oportet maximè quidem ab omnibus, qui sunt intra prouinciā episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter vrgentem necessitatem, aut propter longitudinem itineris omnimodò tres in vnum conuenientes, consentientibus & his, qui absentes sunt, episcopis & spōdentibus perscripta, tunc manus impositionem fieri. Confirmatio autē eorum quæ fiunt, danda est vnicuique à suæ prouinciæ Metropolitano.

11. q. 3. Sententia ista sententia. 5 De eis qui excommunicantur, siue de clero sint, siue de laico agmine, ab episcopis, per singulas prouincias obtineat sententia iuxta canones, eos, qui ab alijs abijciuntur, ab alijs non recipiendos. Requiratur autem, ne pusillanimitate, aut pertinacia, aut aliqua alia molestia episcopi sint excommunicati. Vt ergò hoc decentiùs requiratur, benè placuit, singulis annis per singulas prouincias bis in anno concilia fieri, omnibus simul episcopis in vnum congregatis, vt tales quæstiones requirantur: & ità, qui manifestè offenderint episcopum, rationabiliter excommunicati apud omnes esse putentur, quandiù aut in cōmune, aut episcopo placeat, humaniorē pro his ferre sententiam. Concilia autem fiant, vnum quidem ante quadragesimam Paschæ; vt omni pusillanimitate sublata, munus mūdum offeratur Deo: secundum autem, circa tempus autumni. Dist. 18. Habeatur semel cōcilium.

6 Antiquiores obtineant, qui apud Aegyptum sunt & Libyam & Pentapolim, ità vt Alexādrinus episcopus horum omnium habeat solicitudinem, quia & vrbis Romæ episcopo similis mos est. Similiter autem & circa Antiochiam, & in cæteris prouincijs, priuilegia propria reseruentur Metropolitanis ecclesijs. Omninò autem manifestum est illud, quia si quis præter consilium Metropolitani, factus fuerit Episcopus, hunc Concilium magnum definiuit, non debere esse Episcopum. Si verò communi omnium decreto, rationabili secundùm canonem ecclesiasticū comprobato, duo aut tres propter proprias inimicitias contradixerint, obtineat sententia plurimorum. Dist. 65. Mos antiquus perduret. Dist. 64. Illud generaliter. Dist. 65. Sanè si cō muneomnium.

7 Hierosolymitani consuetudo antiqua seruetur, vt Aeliæ episcopus honoretur, & habeat ordinem honoris, salua tamē Metropolitani dignitate eiusdem prouinciæ. Dist. 65. Quoniā nos antiquus.

8 Si aliquandò venerint ad catholicam ecclesiam Cathari, placuit, sicut & magnę Synodo, eos ordinatos, sic manere in clero. Ante omnia autem, hęc profiteri ipsos per scripturam oportet, quòd consentiant, & sequantur catholica & Apostolica dogmata. Hoc est, & bigamis communicare, & his, qui in persecutione lapsi sunt, circa quos & tempus constitutū est, & dies definitus: & sequatur in omnibus, quæ placuerunt catholicę Ecclesię Episcopo vel presbytero. Vbicunque autem omnes siue in castellis, siue in ciuitatibus, ipsi inuenti fuerint ordinati, qui inueniūtur in clero, sint in eodem habitu. Quotquot autē vbi catholicę Ecclesię episcopus vel presbyter extat, accedūt: manifestum est, quòd episcopus Ecclesiæ habebit dignitatem episcopi. Qui autem nominatur apud eos episcopus, presbyterij honorem habebit, nisi fortè placuerit episcopo, honoris eum nomine frui. Sin verò non hoc ei placuerit, prouidebit ei locum, aut chorepiscopatus, aut presbyterij, vt in clero omninò esse videatur, quatenùs non in ciuitate duo sint episcopi. 1. q. 7 Si qui volue rint.

9 Si qui sine examinatione promoti sunt episcopi, aut presbyteri, vel cùm discuterentur, confessi sunt quæ peccauerunt, vel si ab alijs conuincantur, & confitentibus, contra canonem homines commoti, manus eis imposuerint, tales Canon non suscipit, sed abijcit. Hoc enim quod irreprehensibile est, defendit catholica ecclesia. Dist. 81. Si quis fuerit.

Dist. 81. Quicunq; ex his.

10 Quicunque de lapsis ordinati sunt per ignorantiam, aut simulationem ordinantiũ, hoc non præiudicat canoni ecclesiastico: cogniti etenim deponuntur.

11 De his, qui præuaricati sunt præter necessitatem, aut præter ablationem facultatũ, aut præter periculum, vel tale aliquid, quod factum est sub tyrannide Licinij: placuit sancto Cõcilio, licèt indigni sint, humanitate tamen subuenire eis. Quotquot igitur syncerè pœnitent, tres annos inter audientes sint. Qui lapsi sunt fideles,* septem annos succumbãt: duobus verò annis, sine oblatione, populo communicent in orationibus.

* sex

De pœnitentia distinc. 5. Si qui verò per.

12 Quicunque vocati sunt per gratiam, & primordia demõstrantes bona, deposuerunt cingulum militiæ: posteà verò ad proprium vomitum reuoluti sunt, ità vt aliqui & pecuniam conferant, & beneficijs militiam repetant, isti decem annos succũbant, post * triennium auditionis tempus. Sed in his omnibus oportet discutere voluntatem & speciem pęnitentiæ. Quotquot enim timore & lachrymis & perseuerantia & bonis operibus conuersationem, non simulatione demonstrant: isti, adimplentes constitutum tempus auditionibus, orationibus meritò cõmunicabũt: & posteà licebit episcopo, humaniùs de his aliquid cogitare. Qui autem indiscretè tulerunt, & ingressum sibi sufficere arbitrati sunt ad conuersionem, definitum omne cõpleant tempus.

26. q. 6. De his verò qui re.

13 De exeuntibus de corpore, vetus & canonica lex custodiatur & nunc, vt qui mori sperantur, nouissimo iuuamine non priuentur. Si verò desperatus, communione sumpta, & oblatione percepta, iterùm conualescat, sit inter eos, qui orationibus tantùm communicant. Generaliter autem homini morituro, petenti sibi communionis gratiam, Eps probabiliter oblationem ei contradat.

14 De catechumenis lapsis placuit sanctæ & magnæ Synodo, vt triẽnio tantùm audiát, posteà orent cum catechumenis.

7. q. 1. Nõ oportet episcopũ, vel reli.

15 Propter grandem tumultum, & seditiones quæ fiunt, placuit, omnimodè auferri cõsuetudinem, quæ est contra Canonem in aliquibus partibus admissa, ità vt de ciuitate in ciuitatem nec episcopum, nec presbyterum neque diaconum transferri liceat. Si quis autem post sancti & magni Concilij definitionem, tale aliquid agere tentauerit, aut se dederit huiuscemodi negocio, cassabitur huiusmodi machinatio: & restituatur Ecclesiæ, in qua aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus fuerit ordinatus.

7. q. 1. Si qui verò ne re.

16 Hi qui facile se periculis ingerentes, neque timorem Dei ante oculos habentes, neque ecclesiasticum canonem scientes, discedunt ab Ecclesia, presbyteri aut diaconi, aut quicunque sunt in Canone cõstituti, isti nullo modo suscipi debent ab alia Ecclesia, sed omnem eis necessitatem imponi oportere, vt ad proprias parochias reuertantur. Pertinaces autem, excommunicatos esse oportet. Si autem aliqeis ausu temerario subripuerit ad alterum pertinentem, & ordinauerit in sua Ecclesia, non consentiente Episcopo, à quo discesserat clericus, qui in Canone constituitur, infirma sit huiusmodi manûs impositio.

14. q. 4. Quoniã multi clerici. & distinct. 47. Quoniã mult. sub re. Psal. 14.

17 Quoniam plures in Canone constituti, cupiditatem & lucra turpia sectãtur, obliuiq; sacræ Scripturæ, dicentis, Qui pecuniam suã non dedit ad vsuram: cùm fœnerantur alijs, centesimas exigunt: iustè statuit sanctum & magnum Concilium, vt si quis inuentus fuerit, post hanc definitionem, vsuram accipiẽs, aut aliud aliquid excogitans turpis lucri gratia, abijciatur à clero, & alienus à Canone sit.

Dist. 93. Peruenit ad sanctã.

18 Peruenit ad sanctum & magnum Concilium, quòd in quibusdam locis aut ciuitatibus presbyteris gratiam sacrę communionis diaconi porrigãt: quod neque Canon, neque consuetudo tradidit, vt qui potestatem offerendi nõ habẽt, his qui offerunt corpus Christi, porrigãt. Sed etiam hoc quoque innotuit, quòd quidam diaconi ante episcopos cõtingant Eucharistiam. Omnia igitur hæc amputentur, & maneant diaconi in proprio ordine, scientes quòd episcoporum quidem ministri sunt, presbyteris autem inferiores existunt, accipiant autẽ ex ordine Eucharistiam post presbyteros, eis dante aut Episcopo, aut presbytero. Sed nec sedere eis in medio presbyterorum liceat. Quòd si hoc fiat, pręter Canonem & præter ordinem probatur existere. Si quis autem obtẽperare noluerit post hanc definitionem, cesset à diaconio.

1. q. 1. Si quis confugerit.

19 De Paulianistis refugientibus ad Ecclesiam Catholicam, definitio prolata est, rebaptizari eos omninò. Si qui verò ex eis, pręterito tempore fuerint in clero, si quidem sine querela & repræhensione fuerint post baptismum, ordinentur ab Episcopo Ecclesiæ Catholicæ. Si verò discussio eos minùs idoneos inuenerit, deponi eos conuenit. Similiter autẽ & de diaconibus, & omninò de his qui sub Canone conuersantur, eadem forma seruabitur. Meminimus autem de diaconissis, quæ in eadem specie sunt, quia manûs impositionem aliquam non habent, vt omninò inter laicas computentur.

De consc. distinc. 3. Quoniã sunt i die.

20 Quoniam sunt quidam, qui die Dominico flectunt genua, & in diebus Pẽtecostes, placuit de hoc sanctæ & magnæ Synodo, cũctos in omnibus locis consonanter & cõsentienter, stantes, Deum orare debere.

CAPITVLORVM NICAENI CONCILIJ, in sexto apud Carthaginem Concilio relectorum, Finis.

21 Sanctum Conciliũ: Traditis omnibus, & ritè dispositis, vt Ecclesiarum pax & fides in Orientis atque in Occidentis partibus vna eademq́ue seruetur, hæc ecclesiastica statuta, necessariò credimus inserenda.

¶ Finis Concilij Carthaginensis sexti.

EPI-

EPISTOLAM APHRICANI CONCILIJ ad Cælestinum Papam ac vrbis Romæ episcopum, quæ incipit.

DOMINO dilectissimo, & honorabili patri Cælestino, Aurelius Palatinus &c. *quæ in fine Concilij Aphricani, haud longè post septimum Carthaginense integrè ponitur., si quis huc pertinere velit, per nos quidem huc referre potest.*

CONCILIVM CARTHAGINENSE SEPTIMVM, XXXVIII. EPISCOPORVM.

In hac Synodo recitati sunt Canones 105. quorum magna pars habetur in Carthagineñ. 3. & in Mileuitano Concilio.

CAPITVLORVM EIVSDEM Concilij septimi, tituli.

POST consulatum gloriosissimorũ Imperatorum Honorij xij, & Theodosij viij, Augustorum, tertio Kalend. Iulij, Carthagine in secretario basilicæ Restitutæ, cùm Aurelius Episcopus vnà cum Faustino Ecclesiæ Pontentinæ, prouinciæ Italiæ Piceni, legato Romanæ Ecclesiæ, Vincentio Culusitano,

Fortunatiano Neapolitano,

Mariano Vlizibiritano,

Pentadio Carpitano,

* Simoethen. Adeodato * Simittueñ, * *Simitensi*,

Rufiniano * Muzuteñ, * *Mustensi*,

Prætextato Sicilibrensi,

* Vireñ. Quoduultdeo * Vereñ,

Candido * Abbiritano, * *Abdiritano*,

* Gallonio * Galloniano Vticeñ, legatis prouinciæ Numidiæ proconsularis:

Alypio Tagasteñ,

Augustino Hipponæ Regieñ,

Posidio Calamensi, legatis prouinciæ Numidiæ:

Maximiano Aquæ Regieñ,

Iocundo Sufetuleñ,

Hilarino Orreoceleñ, legatis prouinciæ Byzacenæ: Et

Nouato Sitifensi,

* Sitifeñ. Leone * Ospinensi, * *Opineñ.* * *Mošcñ.*

* Niccelo Leone alio, legatis prouinciæ Mauritaniæ * Tingitanæ:

* Rulucuren. * Niuello * Ruscurieñ,

* Rusocoran. Laurentio Icositano,

* Rungonien. Numeriano * Rosguniensi, legatis prouinciæ Mauritaniæ Cæsarcensis: ac vniuersis in Cōcilio iudicibus delectis, adstantibus diaconibus, consedisset, & quibusdam peractis, multi episcopi cęterorum peragendorum moras se conquererentur sustinere non posse, & ad propria ecclesias festinarẽt: placuit vniuerso Concilio, vt ab omnibus eligerentur de singulis quibusque prouincijs, qui propter alia peragenda residerent. Et factum est, vt hi adessent, quorum subscriptiones eos affuisse testantur.

Capitulum I.

PLacuitque, quoniam superioribus conciliorũ decretis de personis, quæ admittendæ sunt ad accusationem clericorum, iam constitutum est, & quæ personæ non admittantur, iam expressum non est: idcircò definimus, eum ritè ad accusationem non admitti, qui posteaquàm excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, siue sit clericus, siue laicus, accusare voluerit. 4.q.1. Diffinimus eum ritè.

2 Item placuit, vt omnes serui, vel proprij liberti ad accusationem non admittantur, vel omnes, quos ad accusanda publica crimina, leges publicæ non admittunt. Omnes etiam infamiæ maculis adspersi, id est, histriones, ac turpitudinibus subiectæ personæ, hæretici etiam, siue Pagani, siue Iudæi. Sed tamen omnibus, quibus accusatio denegatur, in causis proprijs accusandi licentia non est deneganda. 4.q.1. Diffinimus eum ritè. 4.q.6. Omnib' quibus accusa.

3 Item placuit, quotiescunque clericis ab accusatoribus multa crimina obijciuntur, & vnum ex his, de quo priùs egerit, probare nō valuerit, ad cętera iam non admittantur. 3.q.10. Placuit vt quotiescũque.

4 Testes autem ad testimonium nō admittendos, qui nec ad accusationẽ admitti præcepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de domo sua produxerit. Ad testimonium autẽ, infra annos quatuordecim ętatis suę non admittantur. 4.q.2.& 3 Testes autem ad

5 Item placuit, vt si quãdo episcopus dicit, aliquem sibi soli proprium crimen fuisse cōfessum, atque ille neget: non putet ad iniuriã suam episcopus pertinere, quòd illi soli non creditur: & si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare, quandiù excommunicato non communicauerit suus Episcopus, eidem Episcopo ab alijs non communicetur Episcopis, vt magis caueat Episcopus, ne dicat in quenquam, quod alijs documentis conuincere non potest. Et subscripserunt, Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis, Faustinus ecclesię Potentinę prouincię Piceni.

Alypius Tagasteñ, legatus ꝓuincię Numidię.

Posi-

Augustinus Hipponæ Regień, legatus prouinciæ Numidiæ.
Posidius Calameń, legatus prouinciæ Numidiæ.
Nouatus Sitiféń, legatus prouinciæ Sitiféń, vel Mauritaniæ Tingitanæ.
*Opinen. *Mocten. Leo * Olpinéń, legatus prouinciæ Sitiféń, vel Mauritaniæ Tingitanæ.
Leo alius legatus prouinciæ Sitiféń, vel Mauritaniæ Tingitanæ.
Iocundus Sufetuleń, legatus prouinciæ Byzacenæ.
Maximianus Aquæ Regień, legatus prouinciæ Byzacenæ.
Hilarinus Orreocelensis, legatus prouinciæ Byzacenæ.
* Niuellus * Rufcurień, legatus prouinciæ Mauritaniæ Cæſareeń.
Laurentius Icoſitanus, legatus prouinciæ Mauritaniæ Cæſareeń.
Numerianus * Rufgonień, legatus prouinciæ Mauritaniæ Cæſareeń.
* Maurianus Vlizibiritanus,
Rufinianus * Muzuteń.
Quoduultdeus † Vireń.
Candidus * Abbiritanus, aliàs Germanicianorum.
* Gallonianus Vticenſis.

*Nicellus *Rufucuren. *Rungonien. * Martianus. *Mustea. * Verea. *Vinen. * Abditanus. * Gallonius.

CONCILIVM APHRICANVM
CIRCA TEMPORE BONIFACII PAPAE PRIMI.

¶TITVLI CANONVM DIVERSORVM CONCILIORVM
Aphricanæ prouinciæ, numero CV.

Vt

CANONES CONCILIORVM diuersorum Aphricanæ prouinciæ, numero CV.

RECITATA sunt etiam in * ista Synodo diuersa concilia vniuersæ prouincię Aphricæ, transactis temporibus Aurelij Carthaginensis Episcopi celebrata. Gloriosissimo Impe-

* f. Carthaginẽsi secta.

* f. sexto. Imperatore * Theodosio Augusto tertiò, & Abundantio viro clarissimo consulibus, octavo Idus Octobris, Hippone regio, in secretario Basilicae pacis.

Gesta huius Concilij ideò descripta non sunt, quia ea, quae ibi statuta sunt, superioribus probantur inserta.

¶ DE CONCILIO CARTHAGInensi, vbi legati Episcopi Proconsulares ad Concilium Adrumetinum destinantur.

GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Archadio III. & Honorio II. August. cōsulibus, VI. Kalendarum Iuliarum, Carthagine. In hoc Concilio legati, * directi sunt episcopi Proconsulares ad Concilium Adrumetinum. * delecti

¶ DE CONCILIO CARTHAGInensi, vbi multa sunt constituta.

CÆSARIO & Attico viris clarissimis cōsulibus, quinto Kalendas Septembris, Carthagine, in secretario basilicae Restitutae: Cùm Aurelius episcopus vnà cum Episcopis consedisset, adstātibus etiam diaconibus, aduenientibus quoque Victore sene Pupputanensi, Tuto * Migirpensi, Euangelo Abluritano, Aurelius Episcopus dixit: Post diē praestitutam concilij consedimus, vt recordamini fratres charissimi: & arbitrabamur, omnium prouinciarum per Aphricam legationes cōuenisse ad diem (vt dixi) praestitutam nostri tractatus: sed cùm sacerdotum nostrorum Byzacenorū epistola fuisset recitata, vel quid mecum ijdem, qui tempus & diem Concilij praeuenerant, tractassent, vestrae charitati legeretur, lecta est etiam à fratribus Honorato & Vrbano, qui nobiscum hodie * Concilio participātur, legatio Sitifensis prouinciae destinata. Frater etiam Regimus ecclesiae Vegel itaq; * literas ad paruitatem meam datas Crescentiani primae sedis (vt ipse insinuat) Numidiarum, & Aurelij Coepiscoporū nostrorum: in quibus scriptis vestra mecū charitas recognoscit, promisisse eosdem, quòd aut ipsi dignarentur venire, aut ad hoc Concilium fuissent ex more destinaturi legatos. Sed hoc quia minimè factum videtur, diù se detineri, de longinquo venientes legati Mauritaniae Sitifensis, non posse testātur. Et ideò, fratres, si vestrae charitati videtur, literae fratrum nostrorum Byzacenorum, sed & breuiariū, quod eidem Epistolae adiunxerunt ad hunc coetum * controgatum, legantur: vt si qua fortè illic mouere charitatis vestrae animum possunt, in eodem breuiario, quae diligentiùs fuerint animaduersa, in melius reformentur. Hoc enim frater & coepiscopus noster primae sedis, vir perspectus, merito suae grauitatis atque prudentiae * Mizanius, scribens ad meam paruitatem, postulauit. Si ergò placet, quę tractata sunt, legantur, & singula à vestra charitate considerentur.

* Murgētaeā. * concilium. for. * i. g. t literas aut attulit. * congregatum. * Myzonius. * Mutsonius.

¶ IN HOC CONCILIO STAtutum est, vt Episcopi sine formata non nauigent.

CÆSARIO & Attico viris clarissimis consulibus, sexto Kalendas Iulias, Carthagine, placuit, vt nullus Episcoporum nauiget sine formata primatis. Gesta in authēticis, qui quaeret, inueniet.

¶ DE CONCILIO ISTO LEGATI ad Imperatores, infrascripti diriguntur Episcopi.

POST consulatum gloriosissimi Imperatoris Honorij Augusti IIII. & Eutychiani viri clarissimi, quinto Kalēdas Maias, Carthagine in secretario Basilicae Restitutae. In hoc Concilio legationem susceperunt Epigonius & Vincentius Episcopi, vt pro cōfugientibus ad ecclesiam, quocunque reatu inuolutis, legem de gloriosissimis principibus mereantur, ne quis eos audeat abstrahere.

¶ IN HOC CONCILIO LEGAtio destinatur ad Romanum & Mediolanensem Episcopos, de paruulis qui apud haereticos baptizati sunt, & ad Imperatorem de idolorum reliquijs auferendis, & de alijs rebus quàmplurimis.

POST consulatum * Flauij Stiliconis, viri clariss. decimoquarto Kalendas Iulias, Carthagine in secretario basilicae Restitutae: cùm Aurelius Episcopus vnà cum episcopis suis consedisset, adstantibus diaconibus, Aurelius episcopus dixit: Ecclesiarum Dei per Aphricam cōstitutarum, necessitates mecum optimè nouit charitas vestra, sanctissimi fratres. Et quoniam praestitit Dominus, vt ex aliqua parte sancti coetus vestri esset congregata praesentia, videmr mihi, vt has easdem necessitates, qua pro solicitudine nostra indagate potuimus, in mediū proferamus. Quas cùm approbauerit vestra syncerutas, fit cōsequēs, eligendum esse vnum à nostro numero cōsacerdotem, qui (auxiliante Domino & orationibus vestris) & has ipsas necessitates suscipere possit, & gnauiter peragēdas implere, perrecturus ad transmarinas Italiae partes, vt tā sanctis fratribus & consacerdotibus nostris, venerabili sancto fratri Anastasio, sedis Apostolicae Episcopo, quàm etiā sancto fratri Venerio sacerdoti Mediolanensis ecclesiae, necessitatem ipsam ac dolorem atque inopiam nostram valeat intimare. Ex his enim sedibus hoc fuerat prohibitum: quò nouerint communi periculo prouidendum, maximè quia tanta indigentia clericorum est, multęq; ecclesiae itā desertae sunt, vt ne vnum quidem Diaconum vel inliteratum, habere reperiantur. Nam de caeteris superioribus gradibus & officijs tacendum arbitror: quia (vt dixi) si mi-

si ministerium diaconi facilè ooo iouenitur, multò magis superiorum honorum iouenitur non posse certissimũ est. Et quotidianos planctus diuersarum penè emortuarum plebium iam nõ sustinemus: quibus nisi fuerit aliquãdo subuentum, grauis nobis & ioexcusabilis inoumerabilium animarũ pereuntium causa apud Deum mansura est.

Capitulum I.

EPIGONIVS Episcopus dixit: In hoc breuiario (quod decerptum est de concilio Hipponensi) nihil arbitramur esse emendãdum vel assuendum, nisi vt dies sancti Paschæ, tempore concilij innotescat.

Et in Cartha. 3. c. 14. 2 Vt Episcopi, vel clerici, filios suos à sua potestate per emancipationem exire non sinant, nisi de moribus eorũ fuerint & de ætate securi, vt possint ad eos iam propria pertinere peccata.

Et in Cartha. 3. c. 18. 3 Vt Episcopi & presbyteri & diaconi non ordinentur, priusquàm omnes, qui suot in domo eorum, Christianos catholicos fecerint.

De conse. dist. 2. In sacramẽ. 4 Vt in sacramentis corporis & sanguinis Domini nihil ampliùs offeratur, quàm quod ipse Dominus tradidit: hoc est, panis & vinum aqua mixtum. Primitiæ verò, seu mel & lac, quod vno die solennissimo in infantũ mysterio solet offerri, quamuis in altari offerantur, suam tamen habeant propriam benedictionem, vt à sacramento Dominici corporis & sanguinis distinguantur. Nec ampliùs in primitijs offeratur, quàm de vuis & frumentis.

Ibidem.

Dist. 81. Clerici vel continẽtes. 5 Clerici vel continentes, ad viduas vel virgines, nisi ex iussu vel permissu Episcoporum, aut presbyterorum non accedant: & hoc non soli faciant, sed cum conclericis, vel cum quibus Episcopus, aut presbyter iusserit. Nec ipsi Episcopi & presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi fœminas, sed vbi aut clerici præsentes sunt, aut graues aliqui Christiani.

Dist. 99. c. Primę sedis episcopus. 6 Vt primæ sedis episcopus ooo appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantùm primæ sedis episcopus.

Dist. 44. Cle. Et in Cartha. 3. cap. 27. 7 Vt clerici edendi vel bibendi causa tabernas noo ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

De conse. dist. 1. Sacramenta alta. 8 Vt sacramenta altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur. Nam si aliquorum pomeridiano tẽpore defunctorum, siue Episcoporum, siue cæterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi qui faciunt, iam pransi inueniuntur.

Dist. 41. Nulli episcopi in. 9 Vt nulli Episcopi vel clerici in ecclesia conuiuentur, nisi fortè transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiãtur. Populi etiam ab huiusmodi conuiuijs, quantùm fieri potest, prohibeantur.

10 Vt pœnitentibus, secundùm differentiã peccatorum, episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. Et vt presbyter, inconsulto episcopo, non reconciliet pœnitentem, nisi absentiæ Episcopi necessitate cogente. Cuiuscunque autem pœnitentis publicum & vulgatissimum crimẽ est, quod vniuersam ecclesiam commouerit, ante absidem manus ei imponatur. 26. q. 17. Pœnitentibus.

11 Vt virgines sacræ, cùm parentibus (à quibus custodiebantur) priuatæ fuerint, episcopi prouidentia (vel presbyteri, vbi episcopus absens est) in monasterio virginum, vel grauioribus fœminis, cõmendentur, vt simul habitantes, inuicèm se custodiant, ne passim vagando, ecclesiæ lædant * existimationem. Et in Cartha. c. 33. *opinionem.

12 Vt ægrotantes, si pro se respondere non possunt, cùm voluntatis eorum testimonium sui dixerint, baptizentur. Vt scenicis atque histrionibus, cæterisque huiusmodi personis reconciliatio non negetur. De conse. distinc. 4. Aegrotãtes si pro. De cõ. distinct. 2. Scenicis atq; hist.

13 Liceat etiam legi passiones martyrum cùm anniuersarij dies eorum celebrantur.

14 De Donatistis placuit, vt consulamus fratres & consacerdotes nostros Siricium & Simplicianum, de Solis infantibus, qui baptizantur penès eosdem, ne (quod suo non fecerunt indicio) cùm ad ecclesiam DEI salubri proposito fuerint cõuersi, parentum illos error impediat, * ne promoueãtur sacri altaris ministri. Quibus insertis, Honoratus & Vrbanus episcopi, legati prouinciæ Mauritaniæ Sitifensis, dixerunt: Iamdudùm cùm apud sanctitatem vestram allegaremus scripta, dilati sumus ea contemplatione, quonsque fratres nostri aduenire possent de Numidia legati: sed quia non parui dies sunt, quibus expectati, minimè venerunt, vltrà prætermittere, quæ nobis mandata sunt à nostris coepiscopis, non oportet: atque ideò, fratres, suggestionem nostram libenter admittite. De fide enim Nicæni tractatus audiuimus. Verùm & de sacrificijs inhibẽdis post prandiũ, vt a ieiunis (sicuti dignum est) offerantur, & tunc & nunc firmatum est. 1. q. 4. ca. Placuit vt. *ne promouẽatur, vel, quo minus promoueanẽ.

15 Illud autem suggerimus mandatum nobis, quod etiam in *Capuensi plenaria Synodo videtur statutum, vt non liceat fieri rebaptizationes & reordinationes, vel translationes Episcoporum. Nam Cresconius Villæ Rhegiensis Episcopus, plebe sua derelicta, * Tubuniensem inuasit ecclesiam: & vsque hodie cõmonitus (secundùm quod statutum fuerat) relinquere eandem, quam inuaserat, plebem contempsit. Aduersum istum, quæ pronunciata fuerant, confirmata quidem audiuimus: sed petimus, secundùm quod nobis mandatum est, vt dignemini dare fiduciam, * quo iam, necessitate ipsa cogente, liberum nobis sit, rectorem prouinciæ, secundùm statuta gloriosissimorum Principum, aduersus illum audire, vt qui miti admonitioni sanctitatis vestræ acquiescere noluit & emendare * Capsẽsi. * Carpeñ. De cõ. distinct. 4. Non licet fieri. & in Cart. 3. ca. 38. * Tibinẽsem. 11 q. 1. c. Petimus, vt dignemini. *qua

re illicitum, authoritate iudiciaria protinus excludatur. Aurelius episcopus dixit: Seruata forma disciplinæ, non æstimabitur appetitus, si à vestra charitate modestiùs conuentus, recedere retractauerit, cùm fuerit, suo contemptu & contumacia faciente, etiam authoritate iudiciaria conuentus. Honoratus & Vrbanus Episcopi dixerunt: Hoc * enim omnibus placet? Ab vniuersis episcopis dictū est: Placet, & iustum est.

for. *item

16 Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt: Et illud nobis mandatum est, vt quia proximè fratres nostri Numidiæ duo episcopi ordinare præsumpserunt pontificem, non nisi à duodecim cessatis celebrari Episcoporum ordinationes. Aurelius episcopus dixit: Forma antiqua seruabit, vt non minùs quàm tres sufficiant, qui fuerint à Metropolitano directi ad episcopum ordinandū. Propterea, quia in Tripoli fortè & in * Arzuge interiacere videntur barbaræ gentes: nā in Tripoli (vt asserimr) episcopi sunt quinque tantummodò, & possint sortè de ipso numero vel duo necessitate aliquam occupari: difficile est enim, vt de quolibet numero omnes possint occurrere. Nunquid debet hoc ipsum impedimento esse ecclesiasticæ vtilitati? Nam & in hac ecclesia, ad quam dignata est vestra sanctitas humaniter conuenire, crebrò ac penè per diem Domioicam ordinandos habemus. Nunquidnam frequenter duodecim potero, vel decem, vel nō multò minùs aduocare episcopos? Sed facile est mihi duos adiungere meę paruitati vicinos. Quapropter ceenit mecum charitas vestra, hoc ipsum obseruari non posse.

Et in Cartha.3.cap. 39.

* Arguze * Arazyta

Dist. 13. Illud statuendum est. Et in Carth.Cōcilio 3.ca. 40.

17 Sed & illud est statuendum, vt quandò ad eligendum episcopum conuenerimus, si quę contradictio fuerit oborta, (quia talia tractata sunt apud nos) non præsumant ad purgandum eum, qui ordinandus est, tres episcopi iam, sed postulentur ad numerū suprà dictorum (si haberi possunt) * vnus vel duo: & in eadem plebe, cui ordinandus est, discutiantur primò personę contradicentium: postremò etiam illa, quæ obijciuntur, pertractentur. Et cùm purgatus fuerit, in cōspectu publico ità demùm ordinetur. Si hoc cum vestræ sanctitatis animo concordat, roboretur vestræ dignationis responsione. Ab vniuersis episcopis dictum est: Satis placet.

* duo vel tres

18 Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt: Quoniam de cōmonitorio nostro omnia tractata noscuntur, addimus etiam de die Paschæ nobis esse mandatum, vt de ecclesia semper Carthaginēsi (sicuti adsolet) instruamur, & non sub angusto tēporis spatio. Aurelius episcopus dixit: Si sanctitati vestræ videtur, (quoniam nos spopondisse iā dudum meminimus) vt singulis quibusque annis ad tractandum conueniamus, & cùm conuenerimus in vnum, tūc diuulgabitur sanctus Paschæ dies per legatos, qui adfuerint Cōcilio. Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt: Nunc de præsenti cœtu petimus, vt literis prouinciam nostrā de hac die informare dignemini. Aurelius episcopus dixit: Ità fiat necesse est.

19 Honoratus & Vrbanus Episcopi dixerūt: Et illud nobis verbo mandatū est, vt quia cōstitutum est in Cōcilio Hipponensi, singulas debere prouincias tēpore Concilij visitandas esse, dignemini etiam (quod hoc anno secundùm ordinem distulistis) vel alio anno Mauritaniam prouinciam visitare. Aurelius episcopus dixit: Nunc de prouincia Mauritania (propterea quòd in finibus Aphricæ posita sit) nihil statuimus, siquidem vicinę sunt* barbarico. Sed præstet Deus, vt ex abundanti, nō pollicentes, venire possimus ad vestram prouinciam. Cogitare enim debetis, fratres, quia hoc sibi & Tripolitani & * Arzugitani fratres potuerunt exigere, si ratio pateretur.

*Arguzitani. * Arzytani.

20 Epigonius episcopus dixit: Multis concilijs hoc statutum à cœtu sacerdotali est, vt plebes, quæ in diœcesibus ab episcopis retinentur, quę episcopos nunquàm habuerunt, non nisi cum voluntate eius episcopi, à quo tenentur, proprios accipiant rectores, id est, episcopos. At verò, quia nonnulli, dominatu quodam adepto, communionem fratrū abhorrent: vel certè, cùm eleuati fuerint, quasi in quadam arce, tyrannicam sibi dominationem vendicant, quod plerique tumidi atque stolidi aduersum episcopū suas ceruices erigunt presbyteri, vel conuiuijs sibi * concinnaores plebem, * vel certè persuasu maligno, vt illicito fauore eosdem velint sibi collocare rectores. Quod quidem insigne mētis tuæ tenemus votum, frater religiose Aureli, qui hæc sæpè oppressisti, non curando tales petitores. Sed propter eorum malos cogitatus, & pranè concinnata concilia hoc dico, non debere rectore accipere eam plebē, quæ in diœcesi semper subiacuit, nec vnquàm proprium episcopum habuit. Quapropter si vniuerso sanctissimo cętui placet hoc, quod prosequutus sum, confirmetur. Aurelius episcopus dixit: Fratris & cōsacerdotis nostri prosecutioni non obsisto, sed hoc me & fecisse, & facturum esse profiteor circa eos sanè, qui fuerint cōcordes, non solùm circa ecclesiā Carthaginensem, sed circa omne sacerdotale cōsortiū. Sunt enim plerique conspirantes cum plebibus proprijs, quas decipiūt (vt dictū est) earum scalpentes aures, blādi ad seducendū vitiosæ vitæ homines, vel certè inflati, & ab hoc consortio separati, qui putant proprię plebi incubandum, & nonnunquàm cōuenti ad conciliū venire detrectant, sua fortè ne prodantur flagitia metuētes. Dico, si placet, circa hos non tantùm diœceses nō esse seruandas, verùm & de propria ecclesia, quæ illis malè fauerit, omnimodò adnitendū, vt etiā authoritate publica reijciantur, atque ab ipsis principalibus cathedris remoueantur. Oportet eum,

16.q.1. Multis cōcilijs.

*cōciliates * vt persuasu maligno & illicito

Et in Carthagi. 3. cap.43.

Et in Carthagi. 3. cap.43.

1.Tim. 4.

enim, vt qui vniuersis fratribus, ac toti concilio inhæserit, non solùm sua, iure integro, sed & diœceses possideat. At verò, qui sibimet putant plebes suas sufficere, fraterna dilectione contempta, non tantùm in diœceses amittant, sed (vt dixi) etiàm proprijs publica careant authoritate, vt rebelles. Honoratus & Vrbanus Episcopi dixerunt: Summa prouisio sanctitatis tuæ cohæsit mentibus singulorũ, & puto, omnium responsione ea, quæ prosequi dignatus es, roboranda. Vniuersi Episcopi dixerunt: Placet placet.

Et in Carthag. c. 44.

21 Epigonius Episcopus dixit: In multis Concilijs hoc statutum est, etiàm nunc hoc confirmandum est à vestra prouidentia, beatissimi fratres, vt clericum alienum nullus sibi præripiat Episcopus pręter eius arbitriũ, cuius fuerit clericus. Dico autem Iulianum, qui ingratus est Dei beneficijs, per meam paruitatem in se collatis, ità temerarium & audacem extitisse, vt eum qui a me baptizatus est, cùm esset puer egentissimus, mihi ab eodem commedatum, eumque multis annis a me aleretur, atquè increfceret, hunc, vt dixi baptizatum esse in ecclesia mea, per manum paruitatis meæ, constat, (idem in diœcesi Mappaliensi lector esse cœperat, immò annis fermè duobus legerat) nescio quo contemptu humilitatis meæ, idem Iulianus eum aripuit, quem dici quasi proprium ciuem sui loci * Vzaritani, me inconsulto, vsurpare: nam & diaconũ illum ordinauit. Hoc si liceat, pateat hæc licẽtia à vobis, beatissimi fratres. Sin minùs, tam impudens cohibeatur, nè se misceat communioni cuiusquam. Numidius Episcopus dixit: Si non postulata, neq; consulta tua dignatione, id videtur fecisse Iulianus, iudicamus omnes iniquè factum atq; indignè. Quapropter nisi idem Iulianus correxerit errorem suum, & cum satisfactione eundem clericum (quẽ fuerat ausus ordinare) reuocauerit tuę plebi, contra statuta Concilij faciens, contumaciæ suę, separatus à nobis, excipiet iudiciũ. Epigonius Episcopus dixit: Ætate pater, & ipsa promotione antiquissimus, vir laudabilis frater & collega noster Victor, vult hanc petitionem generalem omnibus effici.

Locus obscurus, sic fortè restituendus, vt supra in cōcilio 1 Cartha. est notatum.

* Vsaritani.

Et in Cartha. 3 c. 45.

22 Aurelius Episcopus dixit: Sermonem meum admittite, fratres, Contingit nonnunquàm vt postulentur ab ecclesijs, quæ ꝑpositis egent, vel presbyteris, vel Episcopis: & tamen memor statutorum, id sequor, vt conueniam Episcopum eius, atq; ei inculcem, quòd eius clericus a qualibet Ecclesia postuletur. Sed fortè in hodierno non reluctati sunt, & nè quandò contingat, vt reluctentur, cùm fuerint a me in hac causa postulati, quem scitis multarum ecclesiarum & ordinandorum curam sustinere: iustum est ergò, vt quemlibet consacerdotum conueniam, cum duobus è cōsortio nostro vel tribus testibus. Sin verò indeuotus extiterit, quid censet charitas vestra faciendum? Ego enim * cunctarum ecclesiarũ, dignatione Dei (vt scitis, fratres) solicitudinẽ sustineo. Numidius Episcopus dixit: Fuit semper hæc licentia huic sedi, vt vndè vellet, & de cuius nomine fuisset conuentus, pro desiderio cuiusq; Ecclesiæ ordinare Episcopũ. Epigonius Episcopus dixit: Bonitas sequestrat possibilitatem. Minùs enim præsumis, frater. Et cùm te bonum & clementem omnibus * prębes, (habes enim hoc in arbitrio) satis est, vt satisfiat personæ vniuscuiusque Episcopi in prima tantummodò conuentione. Si autem quod * libet huic sedi, vendicandum sibi fuerit arbitratus, necesse habes in omnes ecclesias suffulcire. Vnde tibi non potestatem damus, sed tuam adsignamus, vt liceat voluntati tuæ, & semper tenere, quem voles, vt præpositos plebibus vel ecclesijs constituas, qui postulati fuerint, & vndè voles. Posthumian* Episcopus dixit: Deindè qui vnum habuerit, nunquid debet illi ipse vnus presbyter auferri? Aurelius Episcopus dixit: Sed Episcopus vnus esse potest, per quem dignatione diuina presbyteri multi constitui possint: vnus autem Episcopus, difficilè inuenitur constituẽdus. Quapropter, si necessarium episcopatui quis habuerit presbyterum, & vnum (vt dixisti frater habuerit, etiàm ipsum ad promotionem dare debebit. Posthumianus Episcopus dixit: Ergò si habet alius abundantes clericos, debet mihi alia plebs subuenire. Aurelius Episcopus dixit: Sanè quandò tu ecclesiæ alterius subueneris, persuadebitur illi, qui plures habet clericos, vt vnum tibi ordinandum largiatur.

cũctarum

per Aphricā tātùm, nō p totũ orbē. sicut Rom. Pōt. Dis. 19. Ità dominos.

* reddis

* licet

Et in Cartha. 3. c 46

23 Honoratus & Vrbanus Episcopi dixerunt: Audiuimus constitutum, vt diœceses non mereantur Episcopos accipere, nisi cum consensu eius, sub quo fuerint constitutæ: sed in prouincia nostra, cùm aliqui fortè in diœcesi (concedente eo Episcopo, in cuius potestate fuerant constitutæ) ordinati sunt Episcopi, etiàm diœceses sibi vendicant: hoc & corrigi charitatis vestræ iudicio, & inhiberi decętero debet. Epigonius Episcopus dixit: Singulis Episcopijs seruatum est, quod decebat, vt ex massa diœcesium nulla caperetur, vt proprium Episcopum * habuisset, nisi ipse consensum adhibuisset concedendi. Sufficiat enim si consenserit, vt eadem diœcesis permissa, proprium tantùm Episcopum habeat, & cęteras sibi non vindicet diœceses: quia exempta de fasce multarum, sola meruit honorem Episcopatus suscipere. Aurelius Episcopus dixit: Non dubito charitati vestræ omnium placere, eum, qui in diœcesi, concedente Episcopo, qui matricem tenuit, solam eandem retinere plebem, in qua fuerit ordinatus. Quoniã igitur vniuersa arbitror fuisse tractata, si omnia cum animo vestro conuenerunt, sermone vestro cuncta roborate. Vniuersi Episcopi dixerunt: Omnia nobis hæc placuerunt, & hæc nostra subscriptione firmauimus. Et subscripserunt: Aurelius

f. al. * haberet.

nobis omnibus placent. Iocundus episcopus ecclesiæ Sufetulæ, legatus prouinciæ Byzacenæ, dixit: Quod constitutum est in Nicæno Concilio, violari à quoquam nullatenùs pót.

8 Faustinus episcopus, legatus ecclesiæ Romanæ, dixit: Adhuc secundùm professionem sanctitatis vestræ, tam sancti Alypij, quàm & fratris nostri Iocūdi, aliqua infirmari credo, aliqua firmari debeant, cùm iam in dubium ipsi canones venerint. Ergò vt placet & nobis, & beatitudini vestræ, ad sanctum & venerabilem Ecclesiæ Romanæ Bonifacium Episcopum, vestra * scribere dignetur sanctitas, vt & ipse, quod sanctus Augustinus statuere dignatus est, deliberare possit, vtrumnam & hoc concedendum sit, an reticēdum, hoc est, de appellationibus inferioris gradus. Si ergò adhuc in dubium venit de hoc capitulo, iustū est, vt beatissimę Romanæ sedis episcopus informari debeat, si tamen in approbatis canonibus hoc inueniri possit.

* referre

9 Aurelius episcopus dixit: Etiam, quæ dudùm vestræ charitati intimauimus, nunc patimini exemplaria statutorum Nicæni Cōcilij, sed & quæ hic salubriter à nostris decessoribus, secundùm eiusdem Concilij normā, formata sunt, vel quæ nunc ordinata sunt, à nobis recitari, & gestis inseri. Omne Concilium dixit: Exemplaria fidei & statuta Nicenæ Synodi, quæ ad nostrum Concilium per beatæ recordationis, olim prædecessorem tuç sanctitatis (qui interfuit) Cæcilianū Episcopum allata sunt, sed & quæ patres, ea exēplaria sequentes, hic constituerunt, vel nunc cōmuni tractatu statuimus, his gestis ecclesiasticis inserta manebunt, * ità (vt superiùs dictū est) venerabilibus viris Antiochenæ & Alexandrinæ, sed & Constantinopolitanæ ecclesiarū episcopis, scribere vestra beatitudo dignetur, vt exemplaria verissima Concilij Nicæni sub adstipulatione literarum suarū dirigant, quo declarata veritate, ea capitula (quæ in commonitorio præsens frater & coepiscopus noster Faustinus & compresbyteri Philippus & Asellus secū attulerunt) aut ibidem reperta, à nobis firmabuntur: aut si non inueniuntur, collecta Synodo, de hoc in sequēti tractabimus. Daniel notarius, Nicæni Cōcilij professionē fidei vel eius statuta recitauit in Concilio Aphricano.

* forte ità vt (quemadmodū superiùs

SYMBOLVM NICÆNVM.

10 Credimus in vnum DEVM, patrem omnipotentem, omnium visibilium & inuisibilium conditorem. Et in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei, natum de patre, vnigenitū, hoc est, de substantia patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, vnius substantiæ cum patre, quod Græci dicūt ὁμοούσιον, per quem omnia facta sunt, siue quæ in * cęlis, siue quæ in * terris. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est de Spiritusancto, & homo fact*, passus est, & resurrexit tertia die. Ascendit in cœlos, sedet ad dexteram patris, indè venturus iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos autem, qui dicūt, Erat, quandò non erat: &, priusquàm nasceretur, nō erat: &, quia ex nullis existentibus factus est, vel ex alia substantiá vel natura, dicētes mutabilem & conuertibilem filium Dei, hos anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia.

* cælo
* terra

EPISTOLA APHRICANI CONCILII

Ad Bonifacium Papam primum.

DOMINO beatissimo & honorabili fratri Bonifacio, Aurelius, Valentinus primæ sedis prouinciæ Numidiæ, & cæteri, qui præsentes affuimus, numero ducenti decem & septem, ex omni Concilio Aphricæ. Quoniam DEO placuit, vt de his, quæ nobiscū egerunt sancti fratres nostri, Coepiscopus &c. *sicut in Cōcilio Aphricano plenissimè hæc epistola descripta circa Cōcilij finem reperitur, simul cum certis alijs, videlicet rescripto Cyrilli Alexandrini ad Concilium Aphricanum, & epistola Attici Constantinopolitani ad idem Concilium. Quæ omnia ad Concilium Carthaginense sextum pertinēt, quanquàm in Aphricano referantur Concilio, quod vtique Aphricanum Conciliū ad septimum Carthaginense continuatur.*

CAPITVLA EIVSDEM NICÆNI Concilij per Teilonem & Tharistum Constantinopolitanum, de Græco in Latinum versa.

De

Capitulum primum.

Dist. 55. Si quis à medicis. & in decr. Ion. lib. 3.

SI quis per languorem à medicis sectus est, aut à Barbaris abscissus est, iste remaneat in clero. Si quis autem sanus se abscidit, istū & in clero positum abstinere oportet, & deceterò nullum talium debere promoueri. Sicut autem hoc manifestū est, quia de his, qui hanc rem excogitant, audentque seipsos abscindere, dictū sit: sic eos, qui à Barbaris aut à dominis castrati sunt, inueniūtur autē aliàs digni, tales ad clerum applicat canon.

Dist. 48. Quoniā multa sūt sin.

2 Quia multa aut necessitate, aut aliter, cogentibus hominibus, facta sunt contra Canonem ecclesiasticum, vt homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, & in paruo tēpore catechizati, statim ad spirituale lauacrū ducantur, & simul, cùm baptizati fuerint, promoueantur ad episcopatum, aut ad presbyterium, placuit, deceterò nihil tale fieri. Nā & tempore opus est ei, qui catechizatur, & post baptisma approbatio amplior. Manifesta est enim Apostolica scriptura, quæ dicit: (Non neophytum, ne fortè in superbiam elatus, in iudicium incidat & laqueum Diaboli.) Si autem, procedente tēpore, aliquod animi peccatum inueniatur circa huiusmodi personā, & conuincatur à duobus aut tribus testibus, ipse cesset à clero. Si quis autem præter hæc facit, quasi aduersus magnum Concilium se efferens, ipse periclitabitur de clero.

1. Tim. 3. d

Dist. 32. Interdixit per omnia. & in decre. Iuon. lib. 3.

3 Interdixit omnimodò sanctum Concilium, neque Episcopum, neque presbyterum, neque diaconum, neque ex toto eum, qui in clero est, habere secum subintroductam mulierem, nisi fortè matrem, aut sororē, aut eas solas personas, quæ refugiunt omnes suspiciones.

Dist. 64. Episcopi ab omnibus qui.

4 Episcopum oportet maximè quidem ab omnibus, qui sunt intra prouinciā episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter vrgentem necessitatem, aut propter longitudinem itineris omnimodò tres in vnum conuenientes, consentientibus & his, qui absentes sunt, episcopis & spōdentibus per scripta, tunc manus impositionem fieri. Confirmatio autē eorum quæ fiunt, danda est vnicuique à suæ prouinciæ Metropolitano.

11. q. 3. Seruetur ista sententia.

5 De eis qui excommunicantur, siue de clero sint, siue de laico agmine, ab episcopis, per singulas prouincias obtineat sententia iuxta canones, eos, qui ab alijs abijciuntur, ab alijs non recipiendos. Requiratur autem, ne pusillanimitate, aut pertinacia, aut aliqua alia molestia episcopi sint excommunicati. Vt ergò hoc decentiùs requiratur, benè placuit, singulis annis per singulas prouincias bis in anno concilia fieri, omnibus simul episcopis in vnum congregatis, vt tales quæstiones requirantur: Et ità, qui manifestè offenderint episcopum, rationabiliter excommunicati apud omnes esse putentur, quandiù aut in cōmune, aut episcopo placeat, humaniorē pro his ferre sententiam. Concilia autem fiant, vnum quidem ante quadragesimam Paschæ; vt omni pusillanimitate sublata, munus mūdum offeratur Deo: secundum autem, circa tempus autumni.

Dist. 18. Habeatur semel cōcilium.

Dist. 65. Mos antiquus perduret.

6 Antiquiores obtineant, qui apud Aegyptum sunt & Libyam & Pentapolim, ità vt Alexādrinus episcopus horum omnium habeat solicitudinem, quia & vrbis Romæ episcopo similis mos est. Similiter autem & circa Antiochiam, & in cæteris prouincijs, priuilegia propria seruentur Metropolitanis ecclesijs. Omninò autem manifestum est illud, quia si quis præter consilium Metropolitani, factus fuerit Episcopus, hunc Concilium magnum definiuit, non debere esse Episcopum. Si verò communi omnium decreto, rationabili secundùm canonem ecclesiasticū comprobato, duo aut tres propter proprias inimicitias contradixerint, obtineat sententia plurimorum.

Dist. 64 Illud generaliter in

Dist. 65. Sanè si cōmune omnium.

Dist. 65. Quoniā mos antiquus.

7 Hierosolymitani consuetudo antiqua seruetur, vt Aeliæ episcopus honoretur, & habeat ordinem honoris, salua tamē Metropolitani dignitate eiusdem prouinciæ.

1. q. 7. Si qui voluerint.

8 Si aliquandò venerint ad catholicam ecclesiam Cathari, placuit, sicut & magnę Synodo, eos ordinatos, sic manere in clero. Ante omnia autem, hęc profiteri ipsos per scripturam oportet, quòd consentiant, & sequantur catholica & Apostolica dogmata. Hoc est, & bigamis communicare, & his, qui in persecutione lapsi sunt, circa quos & tempus constitutū est, & dies definitus: & sequatur in omnibus, quæ placuerunt catholicę Ecclesię Episcopo vel presbytero. Vbicunque autem omnes siue in castellis, siue in ciuitatibus, ipsi inuenti fuerint ordinati, qui inueniūtur in clero, sint in eodem habitu. Quotquot autē vbi catholicę Ecclesię episcopus vel presbyter extat, accedūt: manifestum est, quòd episcopus Ecclesiæ habebit dignitatem episcopi. Qui autem nominatur apud eos episcopus, presbyterij honorem habebit, nisi fortè placuerit episcopo, honoris eum nomine frui. Sin verò non hoc ei placuerit, prouidebit ei locum, aut chorepiscopatus, aut presbyterij, vt in clero omninò esse videatur, quatenùs non in ciuitate duo sint episcopi.

Dist. 81 Si qui sine exa.

9 Si qui sine examinatione promoti sunt episcopi, aut presbyteri, vel cùm discutiuntur, confessi sunt quæ peccauerunt, vel si ab alijs conuincantur, & confitentibus, contra canonem homines commoti, manus eis imposuerint, tales Canon non suscipit, sed abijcit. Hoc enim quod irreprehensibile est, defendit catholica ecclesia.

EPISTOLAM APHRICANI CONCILIJ ad Cælestinum Papam ac vrbis Romæ episcopum, quæ incipit.

DOMINO dilectissimo, & honorabili patri Cælestino, Aurelius Palatinus &c. *quæ in fine Concilij Aphricani, haud longè post septimum Carthaginense integrè ponitur, si quis huc pertinere velit, per nos quidem huc referre potest.*

CONCILIVM CARTHAGINENSE SEPTIMVM, XXXVIII. EPISCOPORVM.

In hac Synodo recitati sunt Canones 105. quorum magna pars habetur in Carthaginen. 3. & in Mileuitano Concilio.

CAPITVLORVM EIVSDEM Concilij septimi, tituli.

De excommunicatis, vt ad clericorum accusationem non admittantur. 1

De personis, quibus clericorum accusatio interdicitur. 2

De his, qui primum crimen obiectum non probarunt, vt ad cætera non admittant. 3

De personis, quæ aduersus clericos testimonium dicere prohibentur. 4

De eo, quem solo suo testimonio præsumpserit excommunicandum episcopus. 5

POST consulatum gloriosissimorũ Imperatorum Honorij xij, & Theodosij viij, Augustorum, tertio Kalend. Iulij, Carthagine in secretario basilicæ Restitutæ, cùm Aurelius Episcopus vnà cum Faustino Ecclesiæ Pontentinæ, prouinciæ Italiæ Piceni, legato Romanæ Ecclesiæ, Vincentio Culusitano, Fortunatiano Neapolitano, Mariano Vlzibiritano, Pentadio Carpitano, Adeodato * Simittueñ, * *Sumitensi*, Rufiniano * Muzuteñ, * *Muslensi*, Prætextato Sicilibrensi, Quoduultdeo * Vereñ, Candido * Abbiritano, * *Abdiritano*, * Galloniano Vticeñ, legatis prouinciæ Numidiæ proconsularis: Alypio Tagasteñ, Augustino Hipponæ Regieñ, Posidio Calamensi, legatis prouinciæ Numidiæ: Maximiano Aquæ Regieñ, Iocundo Sufetuleñ, Hilarino Orreoceleñ, legatis prouinciæ Byzacenæ: Et Nouato Sitifensi, Leone * Ospinensi, * *Opineñ.* * *Mosteñ.* Leone alio, legatis prouinciæ Mauritaniæ * Tingitanæ: * Niuello * Ruscurieñ, Laurentio Icositano, Numeriano * Rusgunienfi, legatis prouinciæ Mauritaniæ Cæsareensis: ac vniuersis in Cõcilio iudicibus delectis, adstantibus diaconibus, consedisset, & quibusdam peractis, multi episcopi cęterorum peragendorum moras se conquererentur sustinere non posse, & ad proprias ecclesias festinarẽt: placuit vniuerso Concilio, vt ab omnibus eligerentur de singulis quibusque prouincijs, qui propter alia peragenda residerent. Et factum est, vt hi adessent, quorum subscriptiones eos affuisse testantur.

* Simoetheñ. * Vireñ. * Gallonio * Sitifeñ. * Niccilo * Rusucuren. * Rusocorum. * Rusgoniem.

Capitulum I.

PLacuitque, quoniam superioribus conciliorũ decretis de personis, quæ admittendæ sunt ad accusationem clericorum, iam constitutum est, & quæ personæ non admittantur, iam expressum non est: idcircò definimus, eum ritè ad accusationem non admitti, qui posteaquàm excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, siue sit clericus, siue laicus, accusare voluerit. *4.q.1. Diffinimus cum ritè.*

2 Item placuit, vt omnes serui, vel proprij liberti ad accusationem non admittantur, vel omnes, quos ad accusanda publica crimina, leges publicæ non admittunt. Omnes etiam infamiæ maculis adspersi, id est, histriones, ac turpitudinibus subiectæ personæ, hæretici etiam, siue Pagani, siue Iudæi. Sed tamen omnibus, quibus accusatio denegatur, in causis pprijs accusandi licentia non est deneganda. *4.q.1. Diffinimus cum ritè. 4.q.6. Omnibus quibus accusatio.*

3 Item placuit, quotiescunque clericis ab accusatoribus multa crimina obijciuntur, & vnum ex his, de quo priùs egerit, probare nõ valuerit, ad cętera iam non admittantur. *3.q.10. Placuit vt quotiescũque.*

4 Testes autem ad testimonium nõ admittendos, qui nec ad accusationẽ admitti præcepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de domo sua produxerit. Ad testimonium autẽ, infra annos quatuordecim ętatis suę non admittantur. *4.q.2.& 3 Testes autem ad*

5 Item placuit, vt si quãdo episcopus dicit, aliquem sibi soli proprium crimen fuisse cõfessum, atque ille neget: non putet ad iniuriã suam episcopus pertinere, quòd illi soli non creditur: & si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare, quandiù excommunicato non communicauerit suus Episcopus, eidem Episcopo ab alijs non communicetur Episcopis, vt magis caueat Episcopus, ne dicat in quenquam, quod alijs documentis conuincere non potest. Et subscripserunt, Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis, Faustinus ecclesię Potentinę prouincię Picenæ, Alypius Tagasteñ, legatus pũincię Numidię.

Posi-

Augustinus Hipponæ Regień, legatus prouinciæ Numidiæ.
Posidius Calameń, legatus prouinciæ Numidiæ.
Nouatus Sitifeń, legatus prouinciæ Sitifeń, vel Mauritaniæ Tingitanæ.
*Opineo. *Mocten. Leo *Ospineń, legatus prouinciæ Sidfeń, vel Mauritaniæ Tingitanæ.
Leo alius legatus prouinciæ Sitifeń, vel Mauritaniæ Tingitanæ.
Iocundus Sufetuleń, legatus prouinciæ Byzacenæ.
Maximianus Aquæ Regień, legatus prouinciæ Byzacenæ.
Hilarinus Orreocelensis, legatus prouinciæ Byzacenæ.
*Ninellus *Ruscurień, legatus prouinciæ Mauritaniæ Cæsareeń. *Nicella. *Rusucuren.
Laurentius Icositanus, legatus prouinciæ Mauritaniæ Cæsareeń. *Rungonien.
Numerianus *Rusgonień, legatus prouinciæ Mauritaniæ Cæsareeń.
*Mauritanus Vlizibiritanus, *Marianus.
Rufinianus *Muzuteń. *Musten.
Quoduultdeus †Vireń. *Veren. *Vinen.
Candidus *Abbiritanus, aliàs Germanicianorum. *Abditanus
*Gallonianus Vticensis. *Gallonius

CONCILIVM APHRICANVM
CIRCA TEMPORE BONIFACII PAPAE PRIMI.

¶TITVLI CANONVM DIVERSORVM CONCILIORVM Aphricanæ prouinciæ, numero CV.

Vt

Marginalia: 1. Ioã. 1. A (beside entry 81); Matth. 6 (beside entry 82)

CANONES CONCILIORVM diuersorum Aphricanæ prouinciæ, numero CV.

RECITATA sunt etiam in * ista Synodo diuersa concilia vniuersæ prouincię Aphricæ, transactis temporibus Aurelij Carthaginensis Episcopi celebrata. Gloriosissimo Impe-

* Carthaginēsi scilicet.

* f. senioro.

Imperatore * Theodosio Augusto tertiò, & Abundantio viro clarissimo consulibus, octauo Idus Octobris, Hippone regio, in secretario Basilicæ pacis.

Gesta huius Concilij ideò descripta non sunt, quia ea, quæ ibi statuta sunt, superioribus probantur inserta.

¶ DE CONCILIO CARTHAGInensi, vbi legati Episcopi Proconsulares ad Concilium Adrumetinum destinantur.

* delecti

GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Archadio III. & Honorio II. August. cõsulibus, VI. Kalendarum Iuliarum, Carthagine. In hoc Concilio legati, * directi sunt episcopi Proconsulares ad Concilium Adrumetinum.

¶ DE CONCILIO CARTHAGInensi, vbi multa sunt constituta.

* Murgetnaceñ.

* concilium

for. * l. qui literas attulit

* congregatum.

* Myzonius.

* Musanius

CÆSARIO & Attico viris clarissimis cõsulibus, quinto Kalendas Septembris, Carthagine, in secretario basilicæ Restitutæ. Cùm Aurelius episcopus vnà cum Episcopis consedisset, adstãtibus etiam diaconibus, aduenientibus quoque Victore sene Pupputanensi, Tuto * Migirpensi, Euangelo Assuritano, Aurelius Episcopus dixit: Post diẽ præstitutam concilij consedimus, vt recordamini, fratres charissimi: & arbitrabamur, omnium prouinciarum per Aphricam legationes cõuenisse ad diem (vt dixi) præstitutam nostri tractatus: sed cùm sacerdotum nostrorum Byzacenorũ epistola fuisset recitata, vel quid mecum ijdem, qui tempus & diem Concilij præuenerant, tractassent, vestræ charitati legeretur, lecta est etiam à fratribus Honorato & Vrbano, qui nobiscum hodie * Concilio participãtur, legatio Sitifensis prouinciæ destinata. Frater etiam Regimus ecclesiæ Vegel itanę * literas ad paruitatem meam datas Crescentiani primæ sedis (vt ipse insinuat) Numidiarum, & Aorelij Coepiscoporũ nostrorum: in quibus scriptis vestra mecũ charitas recognoscit, promisisse eosdem, quòd aut ipsi dignarentur venire, aut ad hoc Concilium fuissent ex more destinaturi legatos. Sed hoc quia minimè factum videtur, diù se detineri, de longinquo venientes legati Mauritaniæ Sitifensis, non posse testãtur. Et ideò, fratres, si vestræ charitati videtur, literæ fratrum nostrorum Byzacenorum, sed & breuiarium, quod eidem Epistolæ adiunxerunt ad hunc cœtum * conrogatum, legantur: vt si qua fortè illic mouere charitatis vestræ animum possunt, in eodem breuiario, quæ diligentiùs fuerint animaduersa, in melius reformentur. Hoc enim frater & coepiscopus noster primæ sedis, vir perspectus, merito suæ grauitatis atque prudentiæ * Mizanius, scribens ad meam paruitatem, postulauit. Si ergò placet, quę tractata sunt, legantur, & singula à vestra charitate considerentur.

¶ IN HOC CONCILIO STAtutum est, vt Episcopi sine formata non nauigent.

CÆSARIO & Attico viris clarissimis consulibus, sexto Kalendas Iulias, Carthagine, placuit, vt nullus Episcoporum nauiget sine formata primatis. Gesta in authẽticis, qui quæret, inueniet.

¶ DE CONCILIO ISTO LEGATI ad Imperatores, infrascripti diriguntur Episcopi.

POST consulatum gloriosissimi Imperatoris Honorij Augusti IIII. & Eutychiani viri clarissimi, quinto Kalẽdas Maias, Carthagine in secretario Basilicæ Restitutæ. In hoc Concilio legationem susceperunt Epigonius & Vincentius Episcopi, vt pro cõfugientibus ad ecclesiam, quocunque reato inuolutis, legem de gloriosissimis principibus mereantur, ne quis eos audeat abstrahere.

¶ IN HOC CONCILIO LEGAtio destinatur ad Romanum & Mediolanensem Episcopos; de paruulis qui apud hæreticos baptizati sont, & ad Imperatorem de idolorum reliquijs auferendis, & de alijs rebus quàmplurimis.

POST consulatum * Flauij Stiliconis, viri clariss. decimo quarto Kalendas Iulias, Carthagine in secretario basilicæ Restitutæ: cùm Aurelius Episcopus vnà cum episcopis suis consedisset, adstantibus diaconibus, Aorelius episcopos dixit: Ecclesiarum Dei per Aphricam cõstitutarum, necessitates mecum optime nouit charitas vestra, sanctissimi fratres. Et qooniam præstitit Dominus, vt ex aliqua parte sancti cœtus vestri esset congregata præsentia, videtur mihi, vt has easdem necessitates, qua pro solicitudine nostra indagare potuimus, in mediũ proferamus. Quas cùm approbauerit vestra synceritas, fit cõsequẽs, eligendum esse vnum à nostro numero cõsacerdotem, qui (auxiliante Domino & orationibus vestris) & has ipsas necessitates suscipere possit, & gnauiter peragẽdas implere, perrecturus ad transmarinas Italiæ partes, vt tã sanctis fratribus & consacerdotibus nostris, venerabili sancto fratri Anastasio, sedis Apostolicæ Episcopo, quàm etiã sancto fratri Venerio sacerdoti Mediolanensis ecclesiæ, necessitatem ipsam ac dolorem atque inopiam nostram valeat intimare. Ex his enim sedibos hoc fuerat prohibitum: quò nouerint communi periculo prouidendum, maximè quia tanta indigentia clericorum est, multęq; ecclesiæ ità desertæ sunt, vt ne vnum quidem Diaconum vel inliteratum, habere reperiantur. Nam de cæteris superioribus gradibus & officijs tacendum arbitror; quia (vt dixi) si mi-

si ministerium diaconi facilè nõn inuenitur, multò magis superiorum honorum inueniri non posse certissimũ est. Et quotidianos planctus diuersarum penè emortuarum plebium iam nõ sustinemus: quibus nisi fuerit aliquãdo subuentum, grauis nobis & inexcusabilis innumerabilium animarũ pereuntium causa apud Deum mansura est.

Capitulum I.

EPIGONIVS Episcopus dixit: In hoc breuiario (quod decerptum est de concilio Hipponensi) nihil arbitramur esse emendãdum vel assuendum, nisi vt dies sancti Paschæ, tempore concilij innotescat.

Et in Cartha. 3. c. 14

2 Vt Episcopi, vel clerici, filios suos à sua potestate per emancipationem exire non sinant, nisi de moribus eorũ fuerint & de ætate securi, vt possint ad eos iam propria pertinere peccata.

Et in Cartha 3. c. 18

3 Vt Episcopi & presbyteri & diaconi non ordinẽtur, priusquàm omnes, qui sunt in domo eorum, Christianos catholicos fecerint.

De conse. dist. 2. In sacramẽ.

4 Vt in sacramentis corporis & sanguinis Domini nihil ampliùs offeratur, quàm quod ipse Dominus tradidit: hoc est, panis & vinum aqua mixtum. Primitiæ verò, seu mel & lac, quod vno die solennissimo in infantũ mysterio solet offerri, quamuis in altari offerantur, suam tamen habeant propriam benedictionem, vt à sacramento Dominici corporis & sanguinis distinguantur. Nec ampliùs in primitijs offeratur, quàm de vuis & frumentis.

Ibidem.

Dist. 81. Clerici vel continẽtes.

5 Clerici vel continentes, ad viduas vel virgines, nisi ex iussu vel permissu Episcoporum, aut presbyterorum non accedant: & hoc non soli faciant, sed cum conclericis, vel cum quibus Episcopus, aut presbyter iusserit. Nec ipsi Episcopi & presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi fœminas, sed vbi aut clerici præsentes sunt, aut graues aliqui Christiani.

Dist. 99. c. Primę sedis episcopus.

6 Vt primæ sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantùm primæ sedis episcopus.

Dist 44. Cle. Et in Cartha. 3. cap. 27.

7 Vt clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

De conse. dist. 1. sacramenta alta.

8 Vt sacramenta altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur. Nam si aliquorum pomeridiano tẽpore defunctorum, siue Episcoporum, siue cæterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi qui faciunt, iam pransi inueniuntur.

Dist. 42. Nulli episcopi in.

9 Vt nulli Episcopi vel clerici in ecclesia conuiuentur, nisi fortè transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiãtur. Populi etiam ab huiusmodi conuiuijs, quantùm fieri potest, prohibeantur.

26. q. 27. Pœnitentibus.

10 Vt pœnitentibus, secundùm differentiã peccatorum, episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. Et vt presbyter, inconsulto episcopo, non reconciliet pœnitentem, nisi absentiæ Episcopi necessitate cogente. Cuiuscunque autem pœnitentis publicum & vulgatissimum crimẽ est, quod vniuersam ecclesiam commouerit, ante absidem manus ei imponatur.

Et in Cartha. c. 33.

11 Vt virgines sacræ, cùm parentibus (à quibus custodiebantur) priuatæ fuerint, episcopi prouidentia (vel presbyteri, vbi episcopus absens est) in monasterio virginum, vel grauioribus fœminis, cõmendentur, vt simul habitantes, inuicèm se custodiant, ne passim vagando, ecclesiæ lædant * existimationem.

* opinionem.

De conse. distinc. 4. Aegrotãtes si pro. De cõ. distinct. 2. Scenicis atq; hist.

12 Vt ægrotantes, si pro se respondere non possunt, cùm voluntatis eorum testimonium sui dixerint, baptizentur. Vt scenicis atque histrionibus, cæterisque huiusmodi personis reconciliatio non negetur.

13 Liceat etiam legi passiones martyrum cùm anniuersarij dies eorum celebrantur.

1. q 4. ca. Placuit vt.

14 De Donatistis placuit, vt consulamus fratres & consacerdotes nostros Siricium & Simplicianum, de Solis infantibus, qui baptizantur penès eosdem, ne (quod suo non fecerunt iudicio) cùm ad ecclesiam DEI salubri proposito fuerint cõuersi, parentum illos error impediat, * ne promoueãtur sacri altaris ministri. Quibus insertis, Honoratus & Vrbanus episcopi, legati prouinciæ Mauritaniæ Sitifensis, dixerunt: Iamdudùm cùm apud sanctitatem vestram allegaremus scripta, dilati sumus ea contemplatione, quousque fratres nostri aduenire possent de Numidia legati: sed quia non parui dies sunt, quibus expectati, minimè venerunt, vltrà prætermittere, quæ nobis mandata sunt à nostris coepiscopis, non oportet: atque ideò, fratres, suggestionem nostram libenter admittite. De fide enim Nicæni tractatûs audiuimus. Verùm & de sacrificijs inhibẽdis post prandiũ, vt a ieiunis (sicuti dignum est) offerantur, & tunc & nunc firmatum est.

* ne prouehãtur, vel, quo minus promoueant.

* Capsen. * Carpen. De cõ. distinct. 4. Non licet fieri. & in Cart. 3. ca. 38.

15 Illud autem suggerimus mandatum nobis, quod etiam in *Capuensi plenaria Synodo videtur statutum, vt non liceat fieri rebaptizationes & reordinationes, vel translationes Episcoporum. Nam Cresconius Villæ Rhegiensis Episcopus, plebe sua derelicta, * Tubuniensem inuasit ecclesiam: & vsque hodie cõmonitus (secundùm quod statutum fuerat) relinquere eandem, quam inuaserat, plebem contempsit. Aduersum istum, quæ pronunciata fuerant, confirmata quidem audiuimus; sed petimus, secundùm quod nobis mandatum est, vt dignemini dare fiduciam, * quo iam, necessitate ipsa cogente, liberum nobis sit, rectorem prouinciæ, secundùm statuta gloriosissimorum Principum, aduersus illum audire, vt qui miti admonitioni sanctitatis vestræ acquiescere noluit & emenda-

* Tibinẽsem.

11 q. 1. c. Petimus, vt dignemini.

* qua

re

re illicitum, authoritate iudiciaria protinùs excludatur. Aurelius episcopus dixit: Seruata forma disciplinæ, non æstimabitur appetitus, si à vestra charitate modestiùs conuentus, recedere retractauerit, cùm fuerit, suo contemptu & contumacia faciente, etiam authoritate iudiciaria conuentus. Honoratus & Vrbanus Episcopi dixerunt: Hoc* enim omnibus placet? Ab vniuersis episcopis dictū est: Placet, & iustum est.

fot. *item

16 Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt: Et illud nobis mandatum est, vt quia proximè fratres nostri Numidiæ duo episcopi ordinare præsumpserunt pontificem, non nisi à duodecim cēseatis celebrari Episcoporum ordinationes. Aurelius episcopus dixit: Forma antiqua seruabit, vt non minùs quàm tres sufficiant, qui fuerint à Metropolitano directi ad episcopum ordinandū. Propterea, quia in Tripoli fortè & in* Arzuge interiacere videntur barbaræ gentes: nā in Tripoli (vt asseritur) episcopi sunt quinque tantummodò, & possunt fortè de ipso numero vel duo necessitate aliquam occupari: difficile est enim, vt de quolibet numero omnes possint occurrere. Nunquid debet hoc ipsum impedimento esse ecclesiasticæ vtilitati? Nam & in hac ecclesia, ad quam dignata est vestra sanctitas humaniter conuenire, crebrò ac penè per diem Dominicam ordinandos habemus. Nunquidnam frequenter duodecim potero, vel decem, vel nō multò minùs aduocare episcopos? Sed facile est mihi duos adiungere meę paruitati vicinos. Quapropter cenit mecum charitas vestra, hoc ipsum obseruari non posse.

Et in Cartha.3.cap. 39.

* Arguze * Arazyta

17 Sed & illud est statuendum, vt quandò ad eligendum episcopum conuenerimus, si quæ contradictio fuerit oborta, (quia talia tractata sunt apud nos) non præsumant ad purgandum eum, qui ordinādus est, tres episcopi iam, sed postulentur ad numerū supradictorum (si haberi possunt) * vnus vel duo: & in eadem plebe, cui ordinandus est, discutiantur primò personę contradicentium: postremò etiam illa, quæ obijciuntur, pertractentur. Et cùm purgatus fuerit, in cōspectu publico ità demùm ordinetur. Si hoc cum vestræ sanctitatis animo concordat, roboretur vestræ dignationis responsione. Ab vniuersis episcopis dictum est: Satis placet.

Dist. 23. Illud statuendum est. Et in Carth. Cōcilio 3. ca. 40.

* duo vel tres

18 Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt: Quoniam de cōmonitorio nostro omnia tractata noscuntur, addimus etiam de die Paschæ nobis esse mandatum, vt de ecclesia semper Carthaginēsi (sicuti adsolet) instruamur, & non sub angusto tēporis spatio. Aurelius episcopus dixit: Si sanctitati vestræ videtur, (quoniam nos spopondisse iā dudùm meminimus) vt singulis quibusque annis ad tractandum conueniamus, & cùm conuenerimus in vnum, tūc diuulgabitur sanctus Paschæ dies per legatos, qui adfuerint Cōcilio. Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt: Nunc de præsenti cœtu petimus, vt literis prouinciam nostrā de hac die informare dignemini. Aurelius episcopus dixit: Ità fiat necessè est.

19 Honoratus & Vrbanus Episcopi dixerūt: Et illud nobis verbo mandatū est, vt quia cōstitutum est in Cōcilio Hipponensi, singulas debere prouincias tēpore Concilij visitandas esse, dignemini etiam (quod hoc anno secundùm ordinem distulistis) vel alio anno Mauritaniam prouinciam visitare. Aurelius episcopus dixit: Nunc de prouincia Mauritania (propterea quòd in finibus Aphricæ posita sit) nihil statuimus, siquidem vicinę sunt* barbarico. Sed præstet Deus, vt ex abundanti, nō pollicentes, venire possimus ad vestram prouinciam. Cogitare enim debetis, fratres, quia hoc sibi & Tripolitani & * Arzugitani fratres potuerunt exigere, si ratio pateretur.

*Arg uzitani. * Arzytani.

20 Epigonius episcopus dixit: Multis concilijs hoc statutum à cœtu sacerdotali est, vt plebes, quæ in diœcesibus ab episcopis retinentur, quę episcopos nunquàm habuerunt, non nisi cum voluntate eius episcopi, à quo tenentur, proprios accipiant rectores, id est, episcopos. At verò, quia nonnulli, dominatu quodam adepto, communionem fratrū abhorrent: vel certè, cùm eleuati fuerint, quasi in quadam arce, tyrannicam sibi dominationem vendicant, quod plerique tumidi atque stolidi aduersum episcopū suas ceruices erigunt presbyteri, vel conuiuijs sibi * concinnantes plebem, * vel certè persuasu maligno, vt illicito fauore eosdem velint sibi collocare rectores. Quod quidem insigne mētis tuæ tenemus votum, frater religiose Aureli, qui hæc sæpè oppressisti, non curando tales petitores. Sed propter eorum malos cogitatus, & prauè concinnata concilia hoc dico, non debere rectore accipere eam plebē, quæ in diœcesi semper subiacuit, nec vnquàm proprium episcopum habuit. Quapropter si vniuerso sanctissimo cętui placet hoc, quod prosequutus sum, confirmetur. Aurelius episcopus dixit: Fratris & cōsacerdotis nostri prosecutioni non obsisto, sed hoc me & fecisse, & facturum esse profiteor circa eos sanè, qui fuerint cōcordes, non solùm circa ecclesiā Carthaginensem, sed circa omne sacerdotale cōsortiū. Sunt enim plerique conspirantes cum plebibus proprijs, quas decipiūt (vt dictū est) earum scalpentes aures, blādi ad seducendū vitiosæ vitæ homines, vel certè inflati, & ab hoc consortio separati, qui putant propriæ plebi incubandum, & nonnunquàm cōuenti ad conciliū venire detrectant, sua fortè ne prodantur flagitia metuētes. Dico, si placet, circa hos non tantùm diœceses nō esse seruandas, verùm & de propria ecclesia, quæ illis malè fauerit, omnimodò adnitendū, vt etiā authoritate publica reijciantur, atque ab ipsis principalibus cathedris remoueantur. Oportet eum,

16.q.2. Multis cōcilijs.

*cōciliantes

* vt persuasu maligno & illicito

Et in Carthagi. 3. cap.43.

Et in Carthagi. 3. cap.43.

1.Tim. 4.

enim, vt qui vniuersis fratribus, ac toti concilio inhæserit, non solùm sua, iure integro, sed & diœceses possideat. At verò, qui sibimet putant plebes suas sufficere, fraterna dilectio ne contempta, non tantùm in diœceses amittant, sed (vt dixi) etiàm proprijs publica careant authoritate, vt rebelles. Honoratus & Vrbanus Episcopi dixerunt: Summa prouisio sanctitatis tuæ cohæsit mentibus singulorũ, & puto, omnium responsione ea, quæ prosequi dignatus es, roboranda. Vniuersi Episcopi dixerunt: Placet placet.

Et in Carthag. c. 44. 21 Epigonius Episcopus dixit: In multis Concilijs hoc statutum est, etiàm nunc hoc confirmandum est à vestra prouidentia, beatissimi fratres, vt clericum alienum nullus sibi præripiat Episcopus præter eius arbitriũ, cuius fuerit clericus. Dico autem Iulianum, qui ingratus est Dei beneficijs, per meam par uitatem in se collatis, ità temerarium & audacem extitisse, vt eum qui a me baptizatus est, cùm esset puer egentissimus, mihi ab eodem commendatum, eumque multis annis a me alerettur, atquè increscerct, hunc, vt dixi baptizatum esse in ecclesia mea, per manum paruitatis meæ, constat, (idem in diœcesi Mappalien si lector esse cœperat, immò annis fermè duobus legerat) nescio quo contemptu humilitatis meæ, idem Iulianus eum aripuit, quem dicit quasi proprium cum sui loci * Vzaritani, me inconsulto, vsurpare: nam & diaconũ illum ordinauit. Hoc si liceat, pateat hæc licẽtia à vobis, beatissimi fratres. Sin minùs, tam impudens cohibeatur, nè se misceat communioni cuiusquam. Numidius Episcopus dixit: Si non postulata, neq; consulta tua dignatione, id videtur fecisse Iulianus, iudicamus omnes iniquè factum atq; indignè. Quapropter nisi idem Iulianus correxerit errorem suum, & cum satisfactione eundem clericum (quẽ fuerat ausus ordinare) reuocauerit tuæ plebi, contra statuta Concilij faciens, contumaciæ suæ, separatus à nobis, excipiet iudiciũ. Epigonius Episcopus dixit: Ætate pater, & ipsa promotione antiquissimus, vir laudabilis frater & collega noster Victor, vult hanc petitionem generalem omnibus effici.

Locus obscurus, sic fortè restituendus, vel suprà in cõcilio 3 Carthag. & notatum.

* Vsaritani.

Et in Carthag. 3 c. 45. 22 Aurelius Episcopus dixit: Sermonem tneum admittite, fratres, Contingit nonnunquàm vt postulentur ab ecclesijs, quæ ꝑpositis egent, vel presbyteris, vel Episcopis: & tamen memor statutorum, id sequor, vt conueniam Episcopum eius, atq; ei inculcem, quòd eius clericus a qualibet Ecclesia postuletur. Sed fortè in hodierno non reluctãti sunt, & nè quandò contingat, vt reluctentur, cùm fuerint a me in hac causa postulati, quem scitis multarum ecclesiarum & ordinandorum curam sustinere: iustum est ergò, vt quemlibet consacerdotum conueniam, cum duobus è cõsortio nostro vel tribus testibus. Sin verò indeuotus extiterit, quid censet charitas vestra faciendum? Ego enim * cunctarum ecclesiarũ, dignatione Dei (vt scitis, fratres) solicitudinẽ sustineo. Numidius Episcopus dixit: Fuit semper hæc licentia huic sedi, vt vndè vellet, & de cuius nomine fuisset conuentus, pro desiderio cuiusq; Ecclesiæ ordinare Episcopũ. Epigonius Episcopus dixit: Bonitas sequestrat possibilitatem. Minùs enim præsumis, frater. Et cùm te bonum & clementem omnibus * præbes, (habes enim hoc in arbitrio) satis est, vt satisfiat personæ vniuscuiusque Episcopi in prima tantummodò conuentione. Si autem quod * liber huic sedi, vendicandum sibi fuerit arbitratus, necesse habes tu omnes ecclesias suffulcire. Vndè tibi non potestatem damus, sed tuam adsignamus, vt liceat voluntati tuæ, & semper tenere, quem voles, vt præpositos plebibus vel ecclesijs constituas, qui postulati fuerint, & vndè voles. Posthumian* Episcopus dixit: Deindè qui vnum habuerit, nunquid debet illi ipse vnus presbyter auferri? Aurelius Episcopus dixit: Sed Episcopus vnus esse potest, per quem dignatione diuina presbyteri multi constitui possint: vnus autem Episcopus, difficilè inuenitur constituẽdus. Quapropter, si necessarium episcopatui quis habuerit presbyterum, & vnum (vt dixisti frater habuerit, etiàm ipsum ad promotionem dare debebit. Posthumianus Episcopus dixit: Ergò si habet alius abundantes clericos, debet mihi alia plebs subuenire. Aurelius Episcopus dixit: Sanè quandò tu ecclesiæ alterius subueneris, persuadebitur illi, qui plures habet clericos, vt vnum tibi ordinandum largiatur.

cũctarum

per Aphricã ïatũm, nõ p totã orbe. sicut Rom. Põt. Dist. 19. Ità dominos.

* reddis

* licet

Et in Carthag. 3. c. 46 23 Honoratus & Vrbanus Episcopi dixerunt: Audiuimus constitutum, vt diœceses non mereantur Episcopos accipere, nisi cum consensu eius, sub quo fuerint constitutæ: sed in prouincia nostra, cùm aliqui fortè in diœcesi (concedente eo Episcopo, in cuius potestate fuerant constitutæ) ordinati sunt Episcopi, etiàm diœceses sibi vendicant: hoc & corrigi charitatis vestræ iudicio, & inhiberi decæterò debet. Epigonius Episcopus dixit: Singulis Episcopijs seruatum est, quod decebat, vt ex massa diœcesium nulla caperetur, vt proprium Episcopum * habuisset, nisi ipse consensum adhibuisset concedendi. Sufficiat enim si consenserit, vt eadem diœcesis permissa, proprium tantùm Episcopum habeat, & cæteras sibi non vindicet diœceses: quia exempta de fasce multarum, sola meruit honorem Episcopatus suscipere. Aurelius Episcopus dixit: Non dubito charitati vestræ omnium placere, eum, qui in diœcesi, concedente Episcopo, qui matricem tenuit, solam eandem retinere plebem, in qua fuerit ordinatus. Quoniã igitur vniuersa arbitror fuisse tractata, si omnia cum animo vestro conuenerunt, sermone vestro cuncta roborate. Vniuersi Episcopi dixerunt: Omnia nobis hæc placuerunt, & hæc nostra subscriptione firmauimus. Et subscripserunt: Aurelius

* far. * haberet.

Episcopus ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

Suprà c.14 1. q. 4. ca. Qui apud Donatistas. 24 Vndè quoniam superiori concilio statutum esse mecum recognoscit vnanimitas vestra, vt hi, qui apud Donatistas paruuli baptizati sunt, nondùm scire valentes erroris eorum interitum, & posteà quàm ad ætatem rationis capacem peruenerunt, agnita veritate, falsitatem eorum abhorrentes, ad ecclesiam Dei catholicam, per vniuersum mundum diffusam, ordine antiquo per manus impositionem recepti sunt: debere talibus suscipiendum munus clericatus, non impedire nomen erroris, cùm veram ecclesiam illorum putauerint, ad fidem accedendo, & ibi Christo crediderint, & Trinitatis sacramenta perceperint, quæ omnia vera & sancta, atque diuina esse, certissimum est, & in his omnem animæ spem constitutam. Quanquàm & hæreticorum præsumpta audacia, veritatis nomine palliata, hæc tradere audeat. Quæ quoniã simplicia sunt, vt præmonet beatus Apostolus, dicendo: Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma, & iterari non liceat, quod semèl dari oportet, anathematizato nomine erroris, recipiantur per manus impositionem in vnam ecclesiam, vnam columbam (vt dictum est) & vnam matrem omnium Christianorum, vbi omnia illa sacramenta salubriter & æternè & vitaliter accipiuntur, quæ perseuerantur in hæresi magnam damnationis pœnam conquirunt, vt quod eis in veritate ad æternam vitam consequendam esset luminosius, hoc in errore fit tenebrosius atque damnosius. Quod fugientes nonnulli, & matris ecclesiæ vbera cognoscentes, quia illa omnia sancta mysteria amore veritatis crediderunt atque perceperunt, quibus sacramentorum rebus cùm vitæ bonæ probitas accesserit, sinè dubio ad officium clericatus tales esse applicandos, & maximè in tanta rerum necessitate, nullus est qui non concedat. Quamquàm nonnulli eiusdem sectæ clerici, cum plebibus atque honoribus suis ad nos transire desiderant, qui amore honoris, aut persuadent ad vitam, aut retinent ad salutem. Sed hoc maiori fratrum supradictorum considerationi dimittendum censeo, vt prudentiori suo concilio nostræ suggestionis sermonem cum perpenderint, quid de hac re eis placeat, nos informare dignentur. Tantùm de his qui infantes baptizati sunt, satagimus, vt nostræ, si placet, in ijsdem ordinandis consentiant voluntati. Omnia ergò quæ superiùs cõpræhẽdimus, apud sanctos Episcopos agenda esse, mecum honorabilis fraternitas vestra perpendit.

Ephe 4.a

Cant. 6.c

25 Instant etiàm aliæ necessitates, à religiosis Imperatoribus postulandæ, vt reliquias idolorum per omnem Aphricam iubeant penitùs amputari: nam plerisquè in locis maritimis, atquè possessionibus diuersis adhuc erroris istius iniquitas viget: vt præcipiant & ipsa deleri, & templa eorum, quæ in agris vel in locis abditis constituta nullo ornamento sunt, iubeantur omni modo destrui.

26 Petendum etiàm, vt statuere dignentur, vt si fortè in ecclesia quamlibet causam, iure apostolico ecclesijs imposito, egere voluerint, & fortassè decisio clericorũ vni parti displicuerit: non liceat clericum in iudiciũ ad testimonium deuocari eum, qui cognitor vel præsens fuerit. Et nulla ad testimonium dicendum ecclesiastici cuiuslibet persona pulsetur. 2.q.6 statutũ est, vt qui.

27 Illud etiàm petendum, vt quæ contra præcepta diuina conuiuia multis in locis exercentur, quæ ab errore gentili attracta sunt, (ità vt nunc à paganis Christiani ad hæc celebranda cogantur, ex qua re temporibus Christianorum Imperatorum persecutio altera fieri occultè videatur) vetari talia iubeant, & de ciuitatibus & de possessionibus, imposita pœna, prohiberi: maximè, cùm etiàm in natalibus beatissimorum martyrum per nonnullas ciuitates, & in ipsis locis sacris talia committere non reformident. Quibus diebus etiàm (quod pudoris est dicere) saltationes sceleratissimas per vicos atque plateas exercent, vt matronalis honor, & innumerabiliũ fœminarum pudor, deuotè venientium ad sacratissimum diem, iniurijs lasciuientibus appetatur, vt etiàm ipsius sanctæ religionis penè fugiatur accessus.

28 Necnon & illud petendum, vt spectacula theatrorum cæterorumq; ludorum, die Dominica vel cæteris religionis Christianæ diebus celeberrimus amoueantur, maximè, quia sancti Paschæ octauarum die populi ad circum magis, quàm ad ecclesiam conueniunt: * & debere transferri deuotionis eorum dies, si quandò occurrerint: nec oportere etiàm quenquam Christianorum cogi ad hæc spectacula, maximè, quia in his exercendis, quæ contra præcepta DEI sunt, nulla persecutionis necessitas à quoquam adhibenda est, sed (vti oportet) homo in libera voluntate subsistat sibi diuinitùs concessa. Cooperatorum enim maximè periculum considerandum est, qui contra præcepta DEI magno terrore coguntur ad spectacula conuenire. for.* & liceat (seu ac fas sit) trãsferri.

29 Et illud petendum, vt statuere dignentur, vt si quis cuiuslibet honoris clericus, iudicio Episcoporum quocunque crimine fuerit damnatus, non liceat eum, siue ab ecclesijs, quibus præfuit, siue à quolibet homine defensari, interposita pœna damni, pecuniæ, atque honoris, quò nec ætatem, nec sexum excusandum esse præcipiant.

30 Et de his etiàm petendum, vt si quis ex qualibet ludicra arte ad Christianitatis gratiam venire voluerit, ac liber ab illa macula permanere, non eum liceat à quoquam iterùm ad eadem exercenda reduci vel cogi.

31 De

31 De manumissionibus sanè in ecclesia dicendis, si id nostri consacerdotes per Italiam facere reperiuntur, nostræ etiàm erit fiduciæ istorum ordinem sequi, data planè licentia misso legato, vt quæcunque digna fide pro statu ecclesiæ & salute animarum agere potuerit, nos laudabiliter in conspectu Domini accepturos. Quæ omnia si sanctitati vestræ placent, edicite, vt & meam suggestionem ratam esse vobis aduertant, & nostram omnium consensionem synceritas eorū libenter accipiat. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placent hæc, quæ iniuncta sunt pagenda, & prudenter à tua sanctitate narrata.

32 Aurelius Episcopus dixit: Equitij etiàm, olim merito suo Episcopali sententia damnati, nō arbitror prætereundam esse legationis causam, vt si fortè cum in illis partibus reperierit, sit eidem fratri nostro curæ, pro ecclesiæ statu (quod oportuerit, vel vbi licuerit) aduersùs eum peragere. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Multùm placet & ista prosecutio, maximè cùm olim damnatus sit Equitius, & eius impudens inquietudo, pro statu & salute ecclesiæ, magis magisque vitiquè repellenda. Et subscripserunt: Aurelius Episcopus ecclesiæ Carthaginen. huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

IN HOC CONCILIO LITERAE leguntur Anastasij Romani Pontificis, de Donatistis catholicos Episcopos admonentis.

§ Vincentio & Flabito viris clarissimis cōsulibus, Idibus Septembris, Carthagine, in secretario basilicæ Restitutæ, cùm in concilio congregati in ecclesia Carthaginensi consedissemus ex Aphricanis omnibus prouincijs Episcopi, id est, Aurelius eiusdē sedis Episcopus cum collegis suis, quos eorū subscriptio manifestat, ait idem Aurelius Episcopus: Recitatis epistolis beatissimi fratris & consacerdotis nostri Anastasij, ecclesiæ Romanæ Episcopi, quibus nos paternæ & fraternæ charitatis solicitudine ac synceritate adhortatus est, vt de hæreticorum & schismaticorum Donatistarum insidijs & improbitatibus, quibus Aphricanam ecclesiam catholicam grauiter vexant, nullo modo dissimulemus: Gratias agimus Domino nostro, quòd illi optimo ac sancto antistiti suo, tam piam curam pro mēbris Christi (quamuis in diuersitate terrarū, sed in sua compage corporis constitutis) inspirare dignatus est.

33 Deindè pertractatis & consideratis omnibus, quæ vtilitati Ecclesiæ conuenire videbantur, annuente atque admonente spiritu Dei, eligimus cum memoratis hominibus (quamuis de Dominici corporis vnitate, inquieta dissensione præcisis) leniter & pacificè agere, vt (quantùm in nobis est) omnibus, qui eorum communione & societate irretiti sunt per vniuersas prouincias Aphricanas, penitùs innotescat, quàm miserabili errore deuincti sunt diuersa sentientes, nè fortè (sicut dicit Apostolus) nobis in mansuetudine corripiē- 2.Tim.2. d tibus, det illis Deus pœnitentiā ad cognoscendam veritatem, & resipiscant de diaboli laqueis, captiuati ab ipso in ipsius voluntatem.

34 Itaq; placuit, vt ex concilio nostro literę darentur ad iudices Aphricanos, à quibus hoc peti congruum viderentur, vt in hoc adiuuent communem matrem ecclesiam catholicā, in quo Episcopalis authoritas cōmuniri in ciuitatibus potest, id est, vt iudiciaria potestate atque diligentia, ex fide Christiana, quid gestum sit in omnibus locis, in quibus Maximianistæ basilicas obtinuerūt, qui ab eis schisma fecerunt, inquirant, & gestis publicis propter firmam notitiam omnibus necessariam faciant inhærere.

35 Deindè placuit, vt literæ mittantur ad fratres & coepiscopos nostros, & maximè ad sedem Apostolicā, in qua præsidet memoratus venerabilis frater & collega noster Anastasius, quò nouerit habere Aphricam magnā necessitatem, propter ecclesiæ pacem & vtilitatem, vt ex ipsis Donatistis, quicunq; clerici correcto concilio ad catholicam vnitatē transire voluerint, secūdùm vniuscuiusq; Episcopi catholici voluntatem atq; consilium, qui in eodem loco gubernat ecclesiam, si hoc paci Christianæ prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiātur, sicut prioribus eiusdem diuisionis temporibus factum esse manifestū est. Quod multarum & penè omniū Aphricanarum ecclesiarū, in quibus talis error exortus est, exempla testantur. Non vt concilium, quod in transmarinis partibus de hac re factū est, dissoluatur: sed vt illud maneat circa eos, qui sic transire ad catholicā volunt, vt nulla per eos vnitatis compensatio procuretur. Per quos autem vel omni modo* perfici, vel adiuuari manifestis fraternarū animarum lucris catholica vnitas in locis, in quibus degunt, visa fuerit: non eis obsit, quòd contra honores eorum (quamuis salus nulli interclusa sit) in transmarino concilio statutū est, id est, vt ordinati in parte Donati, si ad catholicā correcti transire voluerint, nō suscipiantur in honoribus suis secūdùm transmarinū conciliū, exceptis his, per quos catholicę vnitati cōsulitur. *perficitur

36 Deindè placuit, vt his peractis, legati etiàm prædicandæ pacis atq; vnitatis gratia, sinè qua salus Christiana non potest obtineri, è numero nostro ad ipsorum Donatistarū, siue quos habent Episcopos, siue ad plebes mittantur, per quos omnibus in notitiā perferatur, quam nihil habeant, quod aduersùs ecclesiam catholicam iustè possint dicere: maximè vt manifestum fiat omnibus per gesta etiàm municipalia, propter documentorum firmitatem, quid ipsi de Maximianistis schismaticis suis egerint: vbi eis diuinitùs demonstratur,

stratur, si attendere velint, tam iniquè tunc illos ab Ecclesiæ vnitate præcisos, quàm iniquè nunc clamant, à se Maximianistas schisma fecisse: ex quorum tamen numero, quos iam plenarij Concilij sui authoritate damnauerant, in suis honoribus denuò receperũt, & baptismum, quem damnari & exclusi dederant, acceptauerunt: vt videant, quàm stulto corde resistant paci Ecclesiæ toto orbe diffusæ, cùm ista faciant pro parte Donati: neque se istorum, quos ità receperunt, communione, propter intuitum pacis, contaminari dicant: & nos condemnent, id est, Ecclesiam catholicam, etiàm in extremis terrarũ partibus constitutam, per eorum communionem inquinatam, quos tunc accusantes cõ uincere nequiuerunt.

Dis. 84. cũ de quorũdã. Et dis. 32. Placuit episc. p̄sb. diac. subdia. Et supr. in cõcil. 5. Carthag. ca. 3.

37 Prætereà, cùm de quorundam clericorum, quamuis erga vxores proprias, incontinentia referretur: placuit, Episcopos & presbyteros & diaconos, secundùm priora statuta, etiàm ab vxoribus continere. Quod nisi fecerit, ab ecclesiastico remoueantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi, sed secundùm vniuscuiusquè Ecclesiæ consuetudinem obseruari debere.

8. q. 1. c. Placuit, vt nemi. Et ĩ cõcil. Cartha. 5. c. 5.

38 Rursùm placuit, vt nemini sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam Ecclesiam in diœcesi constitutam, se conferre, vel in re propria diutiùs (quàm oportet) constitutum, curam, vel frequentationem p̄priæ cathedræ negligere.

De cõs. di. 4. Placuit de in. Et ĩ Cartha. 5. cap. 6.

39 Item placuit de infantibus, quotiès non inueniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sinè dubitatione testentur, nequè ipsi sunt per ætatem de traditis sibi sacramentis idonei respondere, absque vllo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione priuari. Hinc enim legati Maurorum fratres nostri consuluerunt, quia multos tales à Barbaris redimunt.

De cõ. dis. 3. Placuit vt vene. Et in Cartha. 5. cap. 7.

40 Item placuit, vt dies venerabilis paschę formatarum subscriptione omnibus intimetur, dies verò Concilij idem seruetur, qui in Hipponensi Concilio constitutus est, id est, 10. Kalend. Septembris. Et scribendum ad singularum quarunque prouinciarum Primates, vt quandò apud se Concilium congregant, istum diem non impediant.

7. q. 1. c. Cõstitutũ est, vt. Et ĩ Carthagi. 5. cap. 8.

41 Item constitutum est, vt nulli intercessori licitum sit, cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studijs vel seditionibus retinere: sed dare operam, vt intra annum eisdem Episcopum prouideat. Quod si neglexerit, anno exempto, interuentor alius tribuatur.

23. q. 3. Ab Imperatoribus. Et in Carthag. 5. c. 9

42 Ab Imperatoribus vniuersis, visum est postulandum, propter afflictionem pauperum, quorum molestijs sinè intermissione fatigatur Ecclesia, vt defensores eis aduersùs potentias diuitum cum Episcoporum p̄uisione delegentur.

Dis. 18. Vt quotiescũquè. Et in Cartha. 5. cap. 10.

43 Item placuit, vt quotiescunquè concilium congregadum est, Episcopi, qui nequè ætate, nequè ægritudine, nequè aliqua grauiori necessitate impediuntur, competenter occurrant: & primatibus suarum quarunq; prouinciarum intimetur, vt de vniuersis Episcopis vel duæ, vel tres turmæ fiant: ac de singulis turmis vicissìm, quotquot electi fuerint, ad diem concilij instantissimè occurrãt. Quòd si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractatoria subscribant: vel si post aduentum tractatoriæ aliquæ necessitates repentè forsitan ortę fuerint, nisì rationem impedimenti sui apud suum primatem reddiderint, Ecclesiæ suæ communione debere esse contentos.

44 De Cresconio * villa Regensi hoc omnibus visum est, vt hinc quoquè primati Numidiæ intimetur, quô cognoscat memoratum Cresconium scriptis suis conueniendum esse, vt proximo vniuersali Aphricano Concilio suam præsentiam non differat exhibere. Quòd si venire contempserit, in se cognoscat sententiam promulgandam.

45 Rursùm placuit, vt quoniam Hipponensium Diarretorum Ecclesiæ destitutio non est diutiùs negligenda, & Ecclesiæ ibì ab his retinentur, qui Equitij facinorosam communionem declinauerunt, missis ex præsenti cõcilio Episcopis, Regino, Alypio, Augustino, Materno, Theasio, Euodio, Placiano, Vrbano, Valerio, Ambiuio, Fortunato, Quoduultdeo, Honorio, Ianuario, * Apro, Honorato, Ampelio, Victoriano, Euangelo, & Rogatiano: conuentis ergò & correctis his, qui culpabili pertinacia fugam eiusdem Equitij expectandam putabant, cum omnium voto eis Episcopus ordinetur. Si autẽ illi pacem considerare noluerint, non impediant in eligendo ad ordinandum præposito vtilitatem tanto tempore Ecclesiæ destitutæ.

11. q. 3. Rursùs constitutum est. Et in Cartha. 5. c. 12.

46 Rursùs constitutum est, vt quotiès clericis conuictis & confessis in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum verecundiæ parcitur, vel propter Ecclesiæ opprobrium, aut insolentem insultationem hæreticorum atq; gentiliũ, (si fortè causæ suæ adesse voluerint, & innocentiam suam asserere) intra annum excõmunicationis hoc faciant. Si verò intra annum causam suam purgare cõtempserint, nulla eorum vox posteà penitùs audiatur.

Dis. 58. Si quis de alter. Et in Cartha. 5. cap. 13.

* 47 Item placuit, vt si quis de alterius monasterio repertum, vel ad clericatum promouere voluerit, vel in suo monasterio maiorem monasterij constituerit: Episcopus, qui hoc fecerit, a cæterorum communione seiunctus, suæ tantùm plebis cõmunione contentus sit: & ille neq; clericus, neq; p̄positus perseueret.

48 Item constitutum est, vt si quis Episcopus hæredes extraneos à cõsanguinitate sua, vel hęreticos etiàm consanguineos aut paganos, Ecclesiæ prætulerit, saltem post mortem anathema ei dicatur, atque eius nomen

inter

inter Dei Sacerdotes nullo modo recitetur. Nec excusari possit, si intestatus defecerit, qui vtiquè debuit, factus Episcopus, rei suæ ordinationem congruam suæ professioni, nequaquàm differre.

49 Item placuit, vt de manumissionibus in Ecclesia celebrandis, ab Imperatore petatur.

De cons. dist. 1. Placuit vt al. Et in Carthag. 5. ca. 14.

50 Item placuit, vt altaria, quæ passim per agros, & per vias, tanquàm memoriæ martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus aut reliquiæ martyrum conditæ probantur, ab Episcopis, qui locis eisdem præsunt, si fieri potest, euertantur. Si autem hoc per tumultus populares non sinitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, vt qui rectè sapiunt, nulla ibi superstitione deuincti teneantur. Et omninò nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, nisi vbi corpus aut aliquæ reliquiæ sunt, aut origo alicuius habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nã quæ per somnia & per inanes quasi reuelationes quorumlibet hominum vbicunquè constituuntur altaria, omni modo reprobentur.

Et in cõc. Cartha. 5. cap. 15.

51 Itẽ placuit, ab Imperatoribus gloriosissimis peti, vt reliquiæ idolatriæ, non solùm in simulacris, sed in quibuscunq; locis vel lucis vel arboribus omni modo deleantur.

52 Vt si quæ literæ dictandæ in Concilio placuerint, venerandus Episcopus, qui huic sedi præsidet, omnium nomine dictare & subscribere dignetur, in quibus etiàm ad Episcopos legatos, qui per prouincias Aphricanas in causa Donatistarum mittendi sunt, placuit literas dari, tenorem mandati continentes, quem non egrediantur. Et subscripserũt: Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & cętera Episcopi subscripserunt.

¶In hoc Concilio præterita decreta firmantur.

GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Archadio & Honorio Augustis, viris clarissimis consulibus, sexto kalendas Septembris, in ciuitate Mileuitana, in secretario Basilicę, cùm Aurelius Episcopus Carthaginensis in Concilio vniuersali consedisset, adstãtibus Diaconib⁹, Aurelius Episcopus dixit: Quoniam Ecclesiæ sanctæ vnum est corpus, omniumque membrorum caput est vnum, factum est, volente Deo, & nostram infirmitatem iuuante, vt ad hanc Ecclesiam veniremus, dilectionis & fraternitatis gratia inuitati. Vndè quæso charitatem vestram, (quia ità credendum est, quia noster accessus ad vos nec superfluus, nec insuauis est cunctis) vt consensus omnium vestrûm manifestetur concordare complacitis decretorum, quæ iamdudùm vel Hipponensi Synodo firmata sunt, vel postmodùm meliore Concilio apud Carthaginem definita, nũc quoquè nobis ex ordine recitentur. Tunc demùm fraternitatis vestræ concordia luce clarior apparebit, si hæc, quæ à nobis superioribus concilijs legaliter definità noscuntur, nõ solùm cõsensu vestro his actis, verùm & subscriptionibus manifestis. Xanthippus Episcopus primæ sedis Numidiæ * sua manu confirmauit, subscribendo etiàm nobis placere posse, & nostra subscriptione firmamus. Nicetius Episcopus primæ sedis Mauritaniæ Sitisensis, dixit: Quæ recitata sunt decreta, quoniam ratione nõ carent, & sunt approbata cunctis, etiàm & meæ paruitati hæc placent: quæ quidem propria subscriptione firmabo.

* Dixit: Credo, quod omni fraternitati placuit, & statuta sua manu cõfirmauerunt,

In cõ Mileuitano, cap. 13.

53 Valentinus Episcopus dixit: Si permittit bonũ patientiæ vestræ, prosequor ea, quæ præterito tempore in ecclesia Carthaginensi gesta sunt, & subscriptionibus fratrum firmata claruerunt, & iam nos * hæc seruaturos esse profiteor. Sed illud scimus, inuiolatè semper mansisse ecclesiasticam disciplinam, ità vt nullus fratrum prioribus suis se aliquandò auderet anteponere, sed officijs charitatis id semper exhibitum est prioribus, quod ab insequentibus gratanter semper acciperetur. Hunc ordinem iubeat sanctitas vestra meliùs vestris interlocutionibus roborari. Aurelius Episcopus dixit: Non decuerat quidem, vt hæc repeteremus, nisi fortè existerent inconsideratæ mentes quorundam, quæ ad hæc statuenda nostros acuerent sensus. Sed & communis hæc causa est, quà insinuauit frater & consacerdos noster, vt vnusquisquè nostrûm ordinem sibi decretum à Deo cognoscat, * & vt posteriores anterioribus deferant, nec eis inconsultis, aliquid agere præsumant. Quare dico (prout captus animi mei retinet) eos, qui putauerint, spretis maioribus, aliquid præsumendum, competenter ab omni esse Concilio coercendos. Xanthippus Episcopus primæ Sedis Numidiæ, dixit: Audiuit omnium fratrum præsentia prosecutionẽ fratris & consacerdotis nostri Aurelij. quid ad hæc responderunt? Datianus Episcopus dixit: Quæ Maiorum decreuit sententia, nostro assensu mancipabuntur, vt quæ præteritorum conciliorum gestis tenentur Carthaginensis Ecclesiæ, nostra assensione plenè apud omnes firma teneantur. Vniuersi Episcopi dixerunt: Hic ordo & à patribus, & à Maioribus seruatus est, & à nobis, Deo propicio, seruabitur, saluo etiàm iure primatûs Numidiæ & Mauritaniæ.

* ex hoc

* ne posteriores anterioribus se præferant,

¶De archibo & Matricula Numidiæ.

DEINDE placuit omnibus Episcopis, q̃ in hoc Cõcilio subscripserunt, vt matricula & Archibus Numidię, & apud primam sedẽ sit, & in Metropoli, id est, Constantina.

Archib⁹, archiuus.

54 De Quoduultdeo etiàm Centuriensi (quoniam aduersarius ipsius cùm se petisset introduci ad concilium nostrum, interrogatus, vtrùm cum eo vellet apud Episcopos ex-

periri, primò promiserat, & alia die respondit, hoc sibi non placere, atque discessit) placuit omnibus Episcopis, vt nullus eidē Quoduultdeo communicet, donèc causa eius, qualem potuerit, terminum sumat. Nam adimi ei Episcopatum, antequàm causæ eius exitus appareret, nulli Christiano videri iure potuisset.

55 De Maximiano autem Bagaiensi, & ad eum, & ad ipsam plebem placuit de concilio literas dari, vt & ipse ab Episcopatu discedat, & illi sibi alium requirant.

Et in Mileuitano, ca. 14. 56 Deindè placuit, vt quicunque deinceps ab Episcopis ordinantur per prouincias Aphricanas, literas accipiant ab ordinatoribus suis, manu eorum conscriptas, continentes consulem & diem, vt nulla altercatio de posterioribus vel anterioribus oriatur.

Dist. 71. Placuit ut quicunq. & in Mileuit. ca. 15. 57 Item placuit, vt quicunque in ecclesia vel semèl suscepto officio legerit, ab alia ecclesia ad clericatum non teneatur. Et subscripserunt. Aurelius Episcopus ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

¶ In hoc concilio, quid egerint Episcopi, qui ad transmarina legati directi sunt, intimatur.

GLORIOSISSIMO Imperatore Theodosio Augusto & Rumorido viris clarissimis consulibus, 8. Kalend. Septembris, Carthagine, in basilica regionis secūdæ cùm Aurelius Episcopus in vniuersali concilio cōsedisset, adstantibus diaconibus, Aurelius Episcopus dixit: Exigente ratione, fraternitas vestra à mea tenuitate ad hoc concilium cōgregata est. Iam dudùm enim (sicut vestra sanctitas recordatur) habito concilio, destinanimus fratres nostros ad transmarina legatos, quos oportuit in cœtu sanctitatis vestræ perfunctę legationis cursum narrare. Et licèt hesterno die de hac re considerantibus nobis, præter gesta ecclesiastica diligentius, quæ gesserint, tractaremus, hodiè tamen oportet tractatum hesterni diei actis ecclesiasticis confirmari.

¶ De Episcopis prouinciarum Aphricæ, qui non adfuerunt præsenti concilio.

ORDO itaque rerum deposcit, vt primitùs de fratribus nostris & consacerdotibus, qui ad hoc concilium vel de Byzaceo, vel certè de Mauritania conuenerunt, quæramus, quemadmodùm huic concilio decreuerint interesse, & offerentibus Philologo, * Gesta, Venustiano & Feliciano, Episcopis prouinciæ Byzacenæ, legationis literas, & recitatis. offerentibus etiàm Luciano & Siluano legatis prouinciæ Mauritaniæ Sitifensis, legationis literas, & recitatis, Aurelius Episcopus dixit: Horum scriptorum textus sociabitur gestis.

* Testa,

De Episcopis Byzacenis.

NVMIDIVS Episcopus dixit: Animaduertimus, fratres & coepiscopos nostros Byzacenæ prouinciæ & Mauritaniæ Sitifensis, ad concilium destinâsse legatos: nunc quæramus, vtrùm legati Numidiæ aduenerint, vel certè prouinciæ Tripolitanæ, vel Mauritaniæ Cæsareensis.

De Episcopis Mauritaniæ Sitifensis.

LVCIANVS & Siluanus Episcopis, legati prouinciæ Mauritaniæ Sitifensis, dixerunt: Serò ad Cæsareensis fratres nostros tractatoria venit. nam iam & illi venirent, tamen necesse est veniant. Et confidimus de animis illorum, quia si quid in hoc concilio gestum fuerit, & ipsi sine dubio suos consensus adhibebunt.

De Episcopis Numidiæ.

ALYPIVS Episcopus Ecclesiæ Tagastēsis, dixit: Nos quidem de Numidia venimus, ego & sancti fratres Augustinus & Possidius, sed de Numidia legati mitti non potuerunt, quòd adhuc tumultu tyronum, Episcopi proprijs necessitatibus in ciuitatibus suis aut impediti, aut occupati sunt. Nam etiàm tractatorium sanctitatis tuæ cùm ad sanctum senem Sanctispiritùs deferrem, in præsenti tractatu hoc visum fuerat, vt concilium indiceretur, quòd instructa legatio posset ad hoc concilium destinari. Sed cum eum posterioribus literis admonerem de impedimento tyronum, vt superiùs dixi, rescriptis proprijs excusauit. De Tripolitanis verò fratribus nostris hoc potui condiscere, quòd Dulcitium fratrem nostrum destinauerunt legatum: sed quia non potuit occurrere, hoc asseuerauerunt quidam filij nostri, venientes de supradicta prouincia, quod memoratus naui se commiserat. Et credendum est, accidisse nonnullam de tempestatibus moram, quæ retardaret eius aduentum. Tamen etiàm circa ipsos (si charitati vestræ placet) hæc forma seruabitur, vt placita ad eosdem concilij transmittantur. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Hæc quæ statuit sanctitas tua, omnibus placent.

58 Aurelius Episcopus dixit: Quod in tractatum venit charitatis vestræ, puto hoc ecclesiasticis gestis esse firmandum. Professio vestrûm omnium hoc deprompsit, debere vnumquenque nostrûm in ciuitate sua per se conuenire Donatistarum præpositos, aut adiungere sibi vicinum collegam, vt pariter eos in singulis quibusque ciuitatibus vel locis, per magistratus vel seniores locorum cōueniant.

ueniant. Hoc, si omnibus placet, edicatur. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placet, & omnes hac subscriptione nostra firmabimus. Petimus etiam, vt epistolis ad iudices de concilio mittendis, pro omnibus subscribat sanctitas tua. Aurelius Episcopus dixit: Si videtur charitati vestræ, forma conuentionis eorum recitetur, vt hunc tenorem prosecutionis omnes (si placuerit) teneamus. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Recitetur. Lætus notarius recitauit.

59 Ille Episcop⁹ Ecclesiæ illius dixit: Quid de authoritate illius amplissimæ sedis impetrauerimus, petimus grauitatem vestram recitare, & gestis innecti, atq; vt in effectum deduci iubeatis. Recitata autem iussione, atque actis innexa, *dicat. Ille Episcopus ecclesiæ illius dixit: Quid ergò nobis de concilio ecclesiæ catholicę mandatum sit, ad Donatistas per vestram grauitatem perferendum, audire, & actis inserere, & ad eos perferre dignemini, eorumque responsionem rursùs apud acta vestra nobis insinuare. Conuenimus vos, ex concilij nostri catholica authoritate missi, de vestra correctione gaudere cupientes, considerantes Domini charitatem, qui dixit: (Beati pacifici, quia ipsi filij Dei vocabuntur:) & admonuit per prophetam, etiàm his, qui dicunt se fratres nostros non esse, dicere nos debere, Fratres nostri estis. Hanc ergò pacificam ex charitate venientem communionem nostram contemnere non debetis, vt si quid veritatis habere vos arbitramini, non dubitetis adserere, id est, vt congregato vestro concilio, deligatis ex vobis, quibus causam assertionis vestræ committatis, vt & nos possimus hoc facere, vt etiàm de nostro concilio deligantur, qui cum eis quos delegeritis, constituto loco & tempore, quicquid quęstionis est, quod vestram à nobis separat communionem, cum pace discutiant: & tandèm aliquandò, adiuuante Domino Deo nostro, finè veternosus error accipiat, nè propter animositatem hominum, infirmi nostri & ignari populi sacrilega dissensione dispereant. Si enim hoc fraternè acceperitis, veritas facilè dilucescet. Si autem hoc facere nolueritis, diffidentia vestra facilè innotescet. Cumque recitata esset, ab vniuersis Episcopis dictum est: Satis placet. Hoc fiat. Et subscripserunt. Aurelius Episcopus ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto cōsensi, & plecto subscripsi. Similiter & cęteri Episcopi subscripserūt.

Matt. 5. a
Esa. 66. iuxta 70.

HAEC SYNODUS ADVERSUS Donatistas legationem ad principes dirigit.

GLORIOSISSIMO Imperatore Honorio Augusto sextùm Cōsule, 16. Kalend. Iulias, Carthagine, in basilica regionis secundæ. In hoc concilio legationem susceperunt Theasius & Euodius cōtra Donatistas, in quo concilio insertum est commonitorium, quod ità in se continet:

60 Commonitorium. Fratribus Theasio & Euodio legatis ex Carthaginensi concilio ad gloriosissimos religiosissimosque principes missis, cùm Domini auxilio pijssimos Imperatores adierint, eis insinuent, quemadmodū plena fidutia, secundùm superioris anni concilium, Donatistarum præpositi actis municipalibus sunt conuenti, vt si confiderent de assertionibus suis, electis ex suo numero aliquibus idoneis, nobiscum pacificè conferrent: & mansuetudine Christiana, si quid veritatis tenerent, non ambigerent demonstrare, quò ità synceritas catholica, quæ iam pridèm superioribus temporibus claruit, nūc quoque per imperitiam vel pertinaciam resistentibus innotesceret: sed quia diffidentia premebantur, nihil penè ausi sunt respondere. Vndè quia impletum est erga nos Episcopale ac pacificum officium, & illi, qui veritati respondere nequiuerunt, ad immanes violentias sunt cōuersi, ità vt multos Episcopus, multosque clericos (vt de laicis taceamus) insidijs oppresserint, ecclesias etiàm aliquas inuaserint, aliquas inuadere pertentauerint: ipsorum iam clementiæ est, consulere, vt ecclesia catholica, quæ eos religioso vtero genuit, & fidei firmitate nutriuit, eorum etiàm prospectione muniatur, nè temerarij homines religiosis temporibus (infirmos populos terrendo) præualeant, quoniam secundò deprauare non possunt. Nota est enim, & sępè legibus conclamata Circuncelliorum, qua furiunt, detestabilis manus, quæ etiàm ipsorum religiosissimorū suprà principum frequentibus sanctionibus condemnata est, aduersùs quorum furorem possemus non insolita, nec à scripturis sanctis aliena impetrare* subsidia, quandò apostolus Paulus (sicut in Apostolorum Actibus fidelibus notum est) factiosorum conspirationem militari etiàm submouit auxilio. Sed nos illud poscimus, vt catholicis ecclesijs ordinum per ciuitates singulas, & vicinorum quorunque possessorum per diuersa loca, sinè vlla dissimulatione tuitio prębeatur. Simul etiàm petendum, vt illam legem, quæ à religiosæ memoriæ eorum patre Theodosio, de auri libris decem, in ordinatores vel ordinatos hæreticos, seu etiàm in possessores (vbi eorum congregatio depræhenditur) promulgata est, ità deincęps confirmari præcipiant, vt in eos valeat, contra quos propter eorū insidias catholici prouocati, contestationem deposuerunt, vt hoc saltem terrore à schismatica vel hęretica prauitate desistant, qui consideratione ęterni supplicij, emendari corrigiq; dissimulant. Petendum etiàm, vt lex, quæ hæreticis vel ex donationibus, vel ex testamentis aliquid capiendi, vel relinquendi denegat facultatē, ab eorum quoquè pietate hactenus repetatur, vt eis relinquendi vel sumendi ius adimat, qui pertinaciæ furore cęcati, in Donatistatū errore perseuerare voluerint. Cęterùm illis, qui cō sideratione vnitatis & pacis se corrigere voluerint,

*præsidia.
Act. 23. per totum.
Lex Theodosij senioris in hęreticos.
Lex alia.
Lex tertia

luerint, absque interdicto huius legis, capiendæ hæreditatis aditus pateat, si adhuc in errore hæretico constitutis, aliquid antè donationis vel hæreditatis obuenit: his sanè exceptis qui lite pulsati, putauerint ad catholicā transeundum: quia de talibus credibile est, non metu cœlestis iudicij potiùs, quàm terreni commodi auiditate, veritatem catholicam præoptasse. ad hæc autē omnia præsidio opùs est potestatum suarum quarumcunque prouinciarū. Sanè pro vtilitatibus ecclesiæ, quicquid intellexerint prodesse, agendi & impetrandi liberam decernimus legationem. Illud præterea cunctis nobis placuit, vt literæ de cœtu nostro ad gloriosissimos Imperatores & eminentissimas potestates dirigantur, quibus instruantur, nostro omnium consensu ad beatissimum comitatum legatos à nobis esse directos. Sed quia ijsdem literis ab omnibus subscribi tardissimum est, si singulorum subscriptionibus eędem epistolæ onerentur, petimus frater Aureli, vt ijsdem tua charitas nostro omnium nomine subscribere dignetur. Et subscripserunt: Aurelius Episcopus ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi & subscripsi. Similiter & cæteri Episcopi subscripserunt. Literę etiàm ad iudices mittendę sunt, vt donèc Dominus legatos ad nos redire permittat, tuitiones per ordines ciuitatum & possessores prædiorum, ecclesiæ catholicę impertiant. Adiungendum etiàm de Equitio, vt improbitas eius, qua sibi ius sacerdotale improbissimè vendicat, ab Hipponensi Diaretorum diœcesi secundùm statuta Imperatorū repellatur. Literę etiàm ad Episcopum Romanæ ecclesiæ cum commendatione legatorum mittendæ sunt, vel ad alios, vbi fuerit Imperator. Et subscripserunt. Item Aurelius Episcopus ecclesiæ Carthaginensis huic decreto cōsensi, & prælecto subscripsi. Similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

In hac synodo quæ statuta sunt, breuis declarat adnexus.

STILICONE iterùm & Arthemio viris clariss. Cons. 10. Kalen. Septemb. Carthagine, in basilica regionis secundæ.

Huius concilij gesta ideò non ex integro descripsi, quoniam magis ea, quæ in tempore necessaria fuerunt, quàm aliqua generalia constituta sunt, sed ad instructionem studiosorum, eiusdem concilij breuem digessi.

61 Vt libera legatio ab omnibus prouincijs ad concilium dirigatur, ad Myzonium legati & literæ, propter liberam dirigendam legationem, destinari præcepti sunt: vt quia apud Carthaginem tantùm vnitas facta est, dentur etiàm literæ ad iudices, vt & in alijs prouincijs & ciuitatibus operam impendi iubeant vnitati, vt gratiarū actiones de Carthaginensi Ecclesia pro vniuersa Aphrica, de exclusione Donatistarum, cum Episcoporum literis ad comitatum mittantur. Recitatę sunt literę Papæ Innocentij, vt Episcopi ad transmarina pergere facilè non debeant, quòd hoc ipsum Episcoporum sententijs confirmatur, vt propter gratiarū actionem & exclusionem Donatistarum, duo clerici ecclesiæ Carthaginensis ad comitatum mittantur.

IN HOC CONCILIO Quædam de constitutis superioribus corriguntur, vt concilium vniuersale non, nisi necessitate, faciendum. Cap. 26.

GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Honorio septimò & Theodosio 2. iterùm Augustis Consulib. Idibus Iunij, Carthagine in Basilica regionis secundæ, cùm Aurelius Episcopus vnà cum Episcopis suis consedisset, adstantibus diaconibus ait: Quoniam constitutum fuerat in concilio Hipponensi, vt singulis annis contraheretur conciliū Aphricæ plenarium, non tantùm hic apud Carthaginem, verùm enàm per diuersas prouincias suo ordine, & hoc reseruatum est, vt indiceremus aliquandò in Numidia, aliquandò in Byzaceo. At quia hoc laboriosum omnibus fratribus visum est, placuit, vt non sit vltrà fatigandis fratribus anniuersaria necessitas: sed quotiès exegerit causa communis, id est, totius Aphricæ, vndecunque ad hanc sedem de hac re datæ literæ fuerint, congregandam esse synodum in ea prouincia, vbi opportunitas persuaserit. Causæ autem, quæ communes nō sunt, in his prouincijs iudicentur. Idem habetur in Mil. cōc. concil. pe Innocentij, cap. 9.

63 Si autem fuerit prouocatum, eligat, qui prouocauerit, iudices: & cum eo & ille, contra quem prouocauerit, vt ab ipsis deinceps nulli liceat prouocare. 2. q. 6. Si autē prouocatum.

Cùm vniuersæ legationes diuersarum prouinciarum adlegarentur, gratissimè acceptæ sunt, id est, Numidarum, Byzacenorum, Maurorum Sitifensium, itemque Cæsareensium, sed & Tripolitanorum.

64 Placuit etiàm, vt petant ex nomine prouinciarum omnium, legati perrecturi Vincētius & Fortunatianus à gloriosissimis Imperatoribus, vt dent facultatem defensores constituendi scholasticos, qui in actu sunt, vel in munere defensionis causarum, vt more sacerdotum prouinciæ, ijdem ipsi qui defensionē ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negocijs ecclesiarum, quotiès necessitas flagitauerit, vel ad obsistendum obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi iudicum secretaria.

Placuit, vt legationem liberam habeant ad comitatum missi delecti legati.

PROTESTATIO MAVRORVM pontificum de Primoso.

PROTESTATOS esse præterea Mauros Cæsareenses cōstat, Primosum per principales

Tigaue seu Tigaua, ciuitas est Mauritaniæ Cæsareensis.

cipales ciuitatis Tigauensis conuentum literis eorum fuisse, vt secundùm principalia scita plenario Concilio sui præsentiam faceret: & (vt oportuit) requisitus Primosus, repertus non est, sicuti diaconi renũciauerunt. Sed quia poposcerunt ijdem Mauri, de plenario Concilio oportere literas destinari ad venerabilem fratrem senem Innocentium, has placuit mitti, vt agnoscat, requisitum Primosum in concilio, & minimè fuisse repertum.

65 Placuit & illud, vt plebes, quæ nunquam habuerunt proprios Episcopos, nisi ex concilio plenario vniuscuiusquè prouinciç & Primatis, atquè consensu eius, ad cuius diœcesim eadem Ecclesia pertinebat, decretum fuerit, minimè accipiant.

66 Sanè vt illç plebes, quæ conuersç sunt à Donatistis, & habuerunt Episcopos, sinè dubio, inconsulto concilio, habere mereantur: quæ autem plebes habuerunt Episcopũ, & eo defuncto, voluerint non Episcopum, proprium habere, sed ad alicuius Episcopi diœcesim pertinere, non eis esse denegandum. Necnon & illud suggestum est, quòd plebes ante legem Imperatorum de vnitate latam, quicunque conuerterentur Episcopi ad catholicam, ipsi eas obtinere debeant. Verùm a lege vnitatis, & deincèps oporteat vniuersas Ecclesias vendicare sibi Episcopos catholicos eorum locorum, ad quæ loca sub hæreticis pertinebant, vel conuersorum ad catholicam, vel non conuersorum hæreticorum, & diœceses, & si qua fortè sunt instrumenta Ecclesiæ, vel ad eius ius pertinentia. Qui verò aliqua vsurpauerunt post legem, vsurpata conuenti restituant.

67 Ad suggestionem vel postulationem Episcopi Maurentij, cùm lecta fuisset sceda, quam obtulit Episcopus Placentius, qui personam legati Numidarum gestabat, sententia eiusdem Placentij recitata est in conspectu Episcoporum. Et cùm quærerentur hi quos adesse voluit, a diaconis pro foribus, id est, seniores à noua Germanicia, ac minimè inuenirẽtur, secũdò vel tertiò requisiti, propterea censuit sanctum Concilium, vt literę ad eundem senem Xanthippum prærogentur, quò nouerit, voluntati plebis memoratæ nullo modo, ad iniuriam Episcopi succumbẽdum. Maurentius Episcopus dixit: Quoniam requisiti sunt seniores à noua Germanicia secũdò ac tertiò, & non sunt inuenti, quibus pręceptum erat à primate, vt huc occurrerent ad venerabile concilium, quod nunc agitur Idibus Iunijs, suiq; absentiam procurarunt: idcircò decernat ex hac re aliquid sanctitas vestra, ne sub molestia calumniæ ipsorum, innocens videar laborare. Concilium sanctũ statuit, debuisse quidem, secundùm censuram sacerdotalem, ex hoc concilio aduersùs contumaces ferri sententiam: sed quia mansuetudo ecclesiastica seruanda est in omnibus causis, * præmiserunt ad senem Xanthippũ, vt nouerit, iudices de Concilio electos, sinè dilatione considerare debere in ciuitate * Thubursicensi, vt negocio congruum adhibeatur examen. Maurentius Episcopus dixit: Iudices peto sanctum senem Xanthippum, sanctum Augustinum, Florentium, Theasium, Sansucium, Secundum, & Possidium. Hos decerni mihi iubeatis. Sanctum Concilium concessit iudices postulatos. Reliquos autem iudices, ad complendum numerum necessarios, eligentibus ipsis senioribus a noua Germanicia, senex Xantippus curauit decernere.

* promiserunt, senẽ

* Tuburbinen. vel Tubusuptẽ.

68 Placuit etiàm, vt de dissensione Romanæ atque Alexandrinę Ecclesię, ad sanctum Papam Innocentium scribatur, quo vtraque Ecclesia inter se pacem, quam præcepit Dominus, teneat. Ioã. 14. d

69 Placuit, vt secundùm Euangelicam & Apostolicam disciplinam, neque dimissus ab vxore, neque dimissa a marito, alteri coniũgatur: sed ità maneant, aut sibimet reconcilientur. Quod si contempserint, ad pœnitentiam redigantur. In qua causa legem imperialem petendam promulgari.

32. qõ. 7. Placuit vt secũdùm. Et in cõc. Milc c. 17. Math. 5. e 1. Cor. 7. b

70 Placuit etiàm hoc, vt preces, quæ probatę fuerint in Concilio, siue præfationes, siue commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur: nec aliæ omninò contra fidem proferantur, sed quæcunq; cũ prudentioribus fuerint collatæ, dicantur.

Et in cõc. Mile. c. 12.

71 Placuit, vt quicunque ab Imperatore cognitionem iudiciorum publicorum petiẽrit, honore proprio priuetur. Si autem Episcopale iudicium ab Imperatore postulârit, nihil ei obsit.

3. q. 1. Placuit vt q. c. ab. Et I cõ. Mile. c. 19.

72 Quicunque autem non communicant in Aphrica, si in transmarinis ad communicandum obrepserint, iacturam clericatus excipiant.

73 Placuit, vt quicunque ad comitatum ire voluerit, in formata, quæ ad vrbis Romę Ecclesiam mittitur, intimetur, vt indè etiàm ad comitatum formatam accipiat. Quòd si accipiens Romanam tantummodò formatam, & tacens necessitatem, quæ ad comitatum illius peragenda est, voluerit etiàm ad comitatum pergere, à communione remoueatur. Quòd si ibi Romæ ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud Episcopum vrbis Romæ ipsam necessitatem, & de hoc scripta eiusdem Romani Episcopi perferat. Formatæ autem, quę a primatibus vel à quibuscunque Episcopis, clericis proprijs dantur, habeant diem paschę. Quòd si adhuc eiusdem anni paschę dies incertus est, ille pręcedens adiungatur, quomodò solet, Post consulatum, in publicis gestis adscribi.

Placuit & illud, vt aduersùs Donatistas & Paganos, vel eorum superstitiones, legati missi de hoc glorioso Concilio, quicquid vtile

vtile peruiderint, a gloriosissimis Principibus impetrent.

Placuit etiàm petitu omnium Episcoporum, vt epistolis omnibus de concilio dandis, sanctitas tua sola subscribat. Et subscripserunt. Aurelius Episcopus Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

CONCILIVM CONTRA paganos & hæreticos.

BASSO Philippo viris clariss. Conss. 16. Kaleñ. Iulias, Carthagine, in secretario Basilicæ Restitutæ. In hoc concilio legationem iterùm suscepit Fortunatianus Episcopus contra paganos & hæreticos.

ITEM CONCILIVM CONTRA paganos & hæreticos.

BASSO & Philippo viris clariss. Conss. tertio Idus Octob. Carthagine. In hoc concilio susceperunt legationem Restitutus & Florentius Episcopi contra paganos & hæreticos, eo tempore, quo Seuerus & Macarius occisi sunt, Et propter eorū causam, Euodius & Theasius & Victor Episcopi cæsi sunt.

CONCILIVM DE COGNITIONE Episcopi. Cap. 74.

GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Honorio VIII. & Theodosio III. Augg. conss. 18. Kaleñ. Iulias, Carthagine, in Basilica secunda. In hoc concilio placuit, vt non sibi vnus Episcopus vēdicet cognitionē.

CONCILIVM CONTRA Donatistas. Cap. 75.

POST consulatum gloriosissimorum Imperatorum Honorij octauum, & Theodosij tertium, Augg. 18. Kaleñ. Iulias, Carthagine, in basilica regionis secundæ. In hoc Concilio legationem susceperunt cōtra Donatistas Florentinus, Posidius, Præsidius, & Benenatus Episcopi, eo tempore, quo lex data est, vt libera voluntate quis cultum Christianitatis exciperet.

CONCILIVM CONTRA Hæresim Pelagij & Cœlestij, Quòd Adam non sit factus à Deo mortalis. Cap. 76.

GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Honorio XII. & Theodosio VIII. Augg. Cōs. Kaleñ. Maij, Carthagine, in secretario Basilicę Fausti, cùm Aurelius Epūs in vniuersali cōcilio consedisset, adstantibus diaconibus, placuit omnibus Episcopis (quorum nomina & subscriptiones inditę sunt) in sancta synodo Carthaginensis ecclesię cōstitutis, vt quicūque dixerit, Adam primum hominem mortalē factum, ità vt sine peccaret, siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, nō peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit.

De conf. dis. 4. Placuit omnibus Episcopis, vt qui. & in cōc. Mileuitano, c. 1.

77 Item placuit, vt quicūque paruulos recentes ab vteris matrum, baptizādos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorū eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur, vndè fit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum nō verè, sed falsè intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ità in omnes homines pertransijt, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodum ecclesia catholica vbiquè diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiàm paruuli, qui nihil peccatorum in seipsis adhuc committere potuerunt, ideò in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt.

Rom. 5. b

Quidā peruetustus codex hoc loco huiusmodi caput insertum habebat; Itē placuit, vt si quis dicit ideò dixisse Dominum, In domo patris mei māsiones multæ sunt, vt intelligatur, quia in regno cœlorum erit aliquis medius, aut vllus alicubi locus, vbi beatè viuāt paruuli, qui sinè baptismo ex hac vita migrarunt, sinè quo in regno cælorum, quod est vita æterna, intrare non possunt, anathema sit. Nā cùm Dominus dicat, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum: quis catholicus dubitet participem forè diaboli eum, qui cohæres esse non meruit Christi? Qui enim dextra caret, sinistram procuidubiò partem incurret.

Ioan. 14.
Ioan. 3.

78 Item placuit, vt quicunq; dixerit gratiam Dei (qua iustificamur per Iesum Christum Dominum nostrum) ad solam remissionem peccatorum valere, quæ iam commissa sunt, non etiàm ad adiutorium, vt non committantur, anathema sit.

De conf. dis. 4. Placuit vt quicunque. & in cōc. Mileuit. cap. 3.

79 Item qui quis dixerit, eandem gratiā Dei per Iesum Christum Dominum nostrū, propter hoc tātùm nos adiuuare ad nō peccandum, quia per ipsam nobis reuelatur & aperitur intelligentia mandatorum, vt sciamus, quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis pręstari, vt quod faciendum cognouerimus, etiàm facere diligamus atque valeamus, anathema sit. Cùm enim dicat Apostolus, Scientia inflat, charitas verò ædificat: valde impium est vt credamus, ad eam quæ inflat, nos habere gratiam Christi, ad eam quæ ædificat, non habere, cùm sit vtrunque donum Dei, & scire, quid facere debeamus, & diligere, vt faciamus, vt ædificante charitate, scientia nos non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est, Qui docet hominem

De conf. dis. 4. Quisquis dixerit gratiā. & in cōc. Mileuitano, ca. 4.
1. Cor. 8. b.
Psalm. 93.

nem

1.Ioã.4. nẽ sciẽtiã: ità etiã scriptũ est, Charitas ex Deo.

De cõsc. di. 4. Placuit, vt qc. dix. ideo. Et in Mileu. cõcil. c. 5. 80 Item placuit, vt quicunquè dixerit, ideò nobis gratiam iustificationis dari, vt quod facere per liberum iubemur arbitrium, faciliùs possimus implere per gratiam, tamquàm etiamsi gratia non daretur, non quidem facilè, sed tamen possimus etiàm sine illa implere diuina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebat', vbi nõ ait: Sinè me difficiliùs potestis facere: Ioan. 15.a sed ait, Sinè me nihil potestis facere.

Et in cõc. Mileu. c. 6 1.Ioã.1.c 81 Item placuit, quod ait sanctus Ioannes Apostolus, Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos decipimus, & veritas in nobis non est: quisquis sic accipiendum putauerit, vt dicat, propter humilitatem oportere dici, nos habere peccatum, non quia verè ità est, anathema sit. Sequitur enim Apostolus, 1.Ioã.1.c & adiungit: Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est & iustus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate. Vbi satis apparet, hoc non tantùm humiliter, sed etiàm veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere: Si dixerimus, quia non habemus peccatum, nosipsos extollimus, & humilitas in nobis nõ est: sed cùm ait, Nosipsos decipimus, & veritas in nobis non est: satis ostendit, eum qui dixerit se non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.

Et in cõc. Mile. c. 7. Matt. 6. b 82 Item placuit, vt quicunque dixerit, in oratione Dominica ideò dicere sanctos, Dimitte nobis debita nostra, vt non pro seipsis hoc dicant, quia non est eis iam necessaria ista petitio: sed pro alijs, qui sunt in suo populo peccatores: & ideò non dicere vnumquemquè sanctorum, Dimitte mihi debita mea: sed, dimitte nobis debita nostra: vt hoc pro alijs potiùs, quàm pro se iustus petere intelligatur, anathema sit. Sanctus enim & iustus erat Apostolus Iacobus cùm dicebat: In mul- Iaco. 3.a tis enim offendimus omnes. Nam quarè additum est, omnes, nisi vt ista sententia conueniret & psalmo: vbi legitur: Non intres in iu- Psal. 143. dicium cum seruo tuo, quoniam non iustifi- 3.Reg. 8.e cabitur in conspectu tuo omnis viuens? Et in 2.Par. 6. g oratione sapientissimi Salomonis: Non est Eccle. 7. c homo qui non peccet: Et in libro sancti Iob: Iob. 37. b In manu omnis hominis signat, vt sciat omnis homo infirmitatem suam. Vndè etiàm Daniel sanctus & iustus, cùm in oratione plu- Dan. 9.a raliter diceret, Peccauimus, iniquitatem fecimus, & cætera, quæ ibi veraciter & humiliter confitetur, nè putaretur (quemadmodùm quidam sentiunt) hoc non de suis, sed de populi Dan. 9. c sui potiùs dixisse peccatis, posteà dixit: Cùm orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo meo: noluit dicere peccata nostra, sed & populi sui dixit, & sua: quoniam futuros istos, qui tam malè intellígerent, tamquàm propheta præuidit.

Matth. 6 b Et in cõc. Mileu. c. 8 83 Item placuit, vt quicunque ipsa verba Dominicæ orationis vbi dicimus, Dimitte nobis debita nostra: ità volunt à sanctis dici, vt humiliter, non veraciter, hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus, sed ipsi Domino mentientem, qui labijs dicit sibi dimitti velle, & corde dicit, quòd sibi dimittantur, sé debita non habere?

84 Item placuit, quoniam quidem ante aliquot annos in Ecclesia plenario Concilio cõstitutum est, vt quæcunquè Ecclesiæ in diœcesi constitutæ, ante leges de Donatistis latas, catholicæ factæ sunt, ad eas cathedras pertineant, per quarum Episcopos factum est, vt catholicæ vnitati communicarent: post leges autem, quæcunquè communicauerint, illuc pertineant, quò pertinebant, cùm essent in parte Donati. Sed quia multæ controuersiæ posteà inter Episcopos de diœcesibus ortæ sunt, & oriuntur, quibus tunc minùs videtur esse prospectum; nunc isto Concilio sancto placuit, vt vbicunquè catholica fuit, & pars Donati, & diuersas cathedras pertinebant: quocunquè tempore illic vnitas facta est, vel facta fuerit, siue ante leges, siue post leges, ad eam cathedram pertineant, ad quam catholica, quæ iam ibi fuerat, pertinebat. In cõc. Mileui. c. 24.

85 Ità sanè, vt si Episcopus ex Donatistis ad catholicam vnitatem conuersus est, æqualiter inter se diuidant eas, quæ sic fuerint inuetæ, vbi ambæ partes fuerunt, id est, vt alia loca ad illum, alia ad illum pertineant, ità vt ille diuidat, qui amplius temporis in Episcopatu habet, & minor eligat. Quòd si fortè vnus fuerit locus, ad eum pertineat, cui vicinior inuenitur. Quòd si ambabus cathedris æqualiter vicinus est, ad eum pertineat, quem plebs elegerit. Quòd si fortè antiqui catholici suum Episcopum voluerint, & illi suum, qui ex Donati parte conuersi sunt, plurimorum voluntas paucioribus præferatur. Si autem partes æquales sunt, maioris temporis Episcopo deputetur. Si autem ità plurima loca inueniuntur, in quibus ambæ partes fuerunt, v non possint æqualiter diuidi, velut si impari numero fuerint, distributis eis locis, qui parem habent numerum, quicunque locus remanserit, hoc in eo seruetur, quod superiùs dictum est, cùm de vno tractaretur loco.

86 Item placuit, vt etiàm, si quisquam post leges aliquem locum ad catholicam vnitatem conuerterit, si eum per triennium, nemine repetente, retinuit, vlteriùs ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium fuit Episcopus, qui potuit repetere, & tacuit, præiudicium patietur. Si autem non fuit: non præiudicetur matrici, sed liceat (cùm locus acceperit Episcopum, quem non habebat) ex ipso pie intra triennium repetere. Itemquè si fuerit Episcopus ad catholicam ex Donati parte conuersus, non ei præiudicet præfinitum tẽpus: sed ex quo die conuersus est, habeat per triennium potestatem repetendi loca, quæ ad ipsam pertinebant cathedram.

87 Item placuit, vt quicunquè Episcopi plebes, quas ad suam cathedrã æstimant pertinere,

* repetierint.
16.q.6 Placuit, vt qcunq; & i cõc. Milenit. ca. 21.

tinere, non ità * repetunt, vt causas suas, Episcopis iudicantibus, agant, sed alio retinente irruerint, siue volentibus, siue nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiantur. Et quicunque iam hoc fecerint, si nondum est inter Episcopos finita contentio, sed adhuc indè contendunt, ille indè discedat, quem constiterit, prætermissis iudicijs ecclesiasticis, irruisse. Nec sibi quisque blandiatur, si à primate, vt retineat, literas impetrârit: sed siue habeat literas, siue non habeat, conueniat eum qui tenet, & eius literas accipiat, vt eum appareat pacificè tenuisse ecclesiam ad se pertinentem. Si autem ille aliquam quæstionem retulerit, per Episcopos iudices causas finiatur: siue quos eis primates dederint, siue quos ipsi vicinos ex consensu delegerint.

16.q.5.Placuit vt q. & in cõc. Mile.c.24

88 Item placuit, vt quicunque negligunt loca, ad suam cathedram pertinentia, in catholicam vnitatem lucrari, conueniantur à diligentibus vicinis Episcopis, vt id agere non morentur. Quòd si intra sex menses à die cõuentionis, non hoc effecerint: qui potuerit ea lucrari, ad ipsum pertineant. Ità sanè, vt si ille ad quem pertinuisse videbantur, probare potuerit, magis illud electam negligentiam ab hæreticis, vt impunè ibi sint, & suam diligentiam fuisse præuentam, vt eo modo eius cura solicitior * vetaretur, cùm hoc iudices Episcopi cognouerint, suę cathedrę loca restituat. Sanè, si Episcopi, inter quos causa versatur, diuersarum sunt prouinciarum, ille Primas det iudices, in cuius prouincia est locus de quo contenditur. Si autem ex communi placito vicinos iudices elegerint, aut vnus eligatur, aut tres. Quòd si tres elegerint, aut omnium sententiam sequantur, aut duorum.

* vitaret,

2. q. 6. A iudi. & in cõc. Mileuit. c. 24.
* prouocas

89 A iudicibus autem, quos communis consensus elegerit, non liceat prouocare. Et quisquis * prouocatus, repertus fuerit per cõtumaciam nolle obtemperare iudicibus: cùm hoc primæ sedis Episcopo fuerit probatum, det literas, vt nullus ei communicet Episcoporum, donèc obtemperet.

Et in Mileui. c. 25.

90 Si in matricibus cathedris episcopis negligens fuerit aduersùs hæreticos, conueniatur à vicinis Episcopis diligentibus, & ei sua negligentia demonstretur, vt se excusare non possit. Quòd si ex die, quo conuenitur, intra sex menses, si in eius prouincia executio fuerit, & non eos ad vnitatem catholicam conuertendos curauerit, non ei communicetur, donèc impleat. Si autem executor ad loca non venerit, non adscribatur Episcopo.

Et in Mileui. c. 25.

91 Si autem probatum fuerit, eum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eos communicâsse, quos, eo sciente, non communicâsse constiterit, etiàm Episcopatum amittat.

De hoc Can. vide notata ad Can. 22. Cõc. Mileuit.

92 Item placuit, vt presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores clerici, in causis quas habuerint, si de iudicijs Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos audiant: & inter eos quicquid est, finiant adhibiti ab eis ex consensu Episcoporum suorum. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent nisi ad Aphricana concilia, vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putauerit appellandũ, à nullo intra Aphricam in communionẽ suscipiatur.

2. q. 6. Placuit vt pſ. & diac.
Et 11. q. 3. præſ.
Et in Mileu. cõ. 22.

93 Item placuit, vt quicunque Episcoporũ necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis (cùm vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si etiàm aliquo mortis periculoso scrupulo compuncta fuerit, nè non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet) velauerit virginem, seu velauit intra viginti & quinque annos ætatis, nõ ei obsit concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.

In decre. Iuo. lib. 3.
Et in cõc. Mil. c. 26.
Cartha. 3. c. 4.

94 Item placuit, nè diuitiùs vniuersi Episcopi, qui ad concilium congregati sunt, tenerentur ab vniuerso concilio, iudices ternos de singulis prouincijs eligi. Et electi sunt de prouincia Carthaginensi, Vincentius, Fortunatianus & Clarus: de prouincia Numidiæ, Alypius, Augustinus & Restitutus: de prouincia Byzacena, cum sancto sene Donatiano primare Cresconius, Iocundus & Æmilianus: de Mauritania Sitifensi, Seuerianus, Asiaticus & Donatus: de prouincia Tripolitana Plautius, qui ex more legatus vnus est missus, qui omnes cum sancto sene Aurelio vniuersa cognoscant. A quo petijt vniuersum concilium, vt cunctis sine gestis, quæ confecta iam sunt, seu epistolis, ipse subscribat. Et subscripserunt: Aurelius Episcopus ecclesiæ Carthaginẽ, huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & cæteri subscripserunt.

Et in cõc. Mile. c. 27

Item huic concilio interfuit ecclesiæ Romanæ legatio.

POST consulatum gloriosissimorum Imperatorum Honorij XII. & Theodosij VIII. Augg. 3. Kalend. Iunias, Carthagine, in secretario basilicæ Restitutæ, cùm Aurelius Episcopus vnà cùm Faustino ecclesiæ Potentinę, prouincię Italię Piceni, legato Romanę ecclesię, Vincentio Culucitano, Fortunatiano Neapolitano, Mariano Vlisibiritano, Adeodato * Simituensi, Pentadio Carpitano, Rufiniano * Musutensi, Prętextato Sicilibrensi, Quodvultdeo * Verensi, Candido * Abbiritano, Gallomiano Vticensi, legatis prouincię Proconsularis: Alypio Tagastensi, Augustino Hipponæ, Regieñ, & Possidio Calamensi, legatis prouincię Numidię: Maximiano Aquę Regieñ, Iocundo Sufetulensi, & Hilarino Orreocellorum, legatis prouincię Byzacenę: Nouato Sitifensi, & Leone Moctensi, legatis prouincię Mauritanię Sitifensis: Nuello * Ruscuriensi, Laurentio Icositano, & Numeriano * Rusgoniensi, legatis prouinciæ Mauritaniæ Cęsareensis, ab vniuersali cõcilio iudicibus delectis, adstantibus diaconibus,

* Simiteñ.
* Musteñ.
* Vireñ.
* Abduritano,
* Ruſuccurenſi, vel Ruſocorẽſi.
* Rugonienſi.

nibus, consedisset? & quibusdam peractis, multi Episcopi cæterorum peragendorum moras se conquererentur sustinere non posse, & ad proprias ecclesias festinarent, placuit vniuerso concilio, vt ab omnibus eligerentur de singulis quibusque prouincijs, qui propter alia peragenda residerent. Et factum est, vt hi adessent, quorum subscriptiones eos adfuisse testantur.

4.q6.1.ca. Diffinimus. & in Cartha. 7. c.1. 95 Placuitque omnibus, quoniam superioribus conciliorum decretis de personis, quæ admittendæ sunt ad accusationem clericorum, iam constitutum est, & quæ personæ non admittantur, non expressum est: idcircò definimus, eum ritè ad accusationem non admitti, qui postea quàm excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, siue sit clericus, siue laicus, accusare voluerit.

4.q.1.c. diffinimus eũ rite & in c.7.c.14.q.6. Omnibus. & in Car.7.ca 96 Item placuit, vt omnes serui vel proprij liberti, ad accusationem nõ admittantur: vel omnes, quos ad accusanda publica crimina, leges publicæ non admittunt. Omnes etiàm infamię maculis adspersi, id est, histriones, ac turpitudinibus subiectæ personæ, hæretici etiàm, siue Pagani, seu Iudæi: sed tamen omnibus quibus accusatio denegatur, in causis proprijs accusandi licentia non neganda.

3.4.10.c. Plac. & in car.7.c.3. 97 Item placuit, vt quotiescunquè clericis ab accusatoribus multa crimina obijciuntur, & vnum ex his, de quo priùs egerint, probare non valuerint, ad cætera iam non admittantur.

4.q.2. Testes aũt ad testimon. & in Car. 7.ca.4. 98 Testes autem ad testimonium non admittendos, qui nec ad accusationem admitti præcepti sunt, vel etiàm quos ipse accusator de sua domo produxerit. Ad testimonium autem, infra annos 14. ætatis suæ, non admittantur.

6.q.2. Placuit si quandò Episcopus. & in Cartha. 7. cap.5. 99 Item placuit, vt si quandò Episcopus dicit, aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atquè ille neget, & pœnitere noluerit: non putet ad iniuriam suam Episcopus pertinere, quòd illi soli non creditur. Et si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare, quandiù excommunicato non communicauerit suus Episcopus, eidem Episcopo ab alijs non communicetur Episcopis: vt magis caueat Episcopus, nè dicat in quenquam, quod alijs documentis conuincere non potest.

100 Aurelius Episcopus dixit: Iuxta statuta totius concilij congregati, & meæ mediocritatis sententiam, placet facere rerum omnium conclusionem. Vniuersi tituli designati & digesti, huius diei tractatum & ecclesiæ gesta suscipiant: quæ verò adhuc expressa non sunt, diei sequenti per fratres nostros, Faustinum Episcopum, Philippum & Asellum presbyteros, venerabili fratri & coepiscopo nostro Bonifacio rescribemus.

Et subscripserunt.

Aurelius Episcopus his gestis statutorum, apud nos habitis, subscripsi.

Faustinus Episcopus ecclesiæ Potentinæ prouinciæ Piceni, legatus ecclesiæ Romanæ, his gestis subscripsi. Alypius Episcopus Tagastensis, legatus prouinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi. Augustinus Episcopus Hipponæ Regiẽ, legatus prouinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi. Possidius Episcopus Calamensis, legatus prouinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi. Vincentius Culucitanus, his gestis subscripsi. Fortunatianus Neapolitanus, his gestis subscripsi. Pentadius Carpitanus, his gestis subscripsi. Rufianus * Muzuteñ, his gestis subscripsi. Quoduultdeus * Verensis, his gestis subscripsi. Candidus Germaniciæ, his gestis subscripsi. Callonitus Vtibensis, his gestis subscripsi. Maximianus Aquæ Regieñ, legatus prouinciæ Byzacenę, his gestis subscripsi. Iocundus Sufetulensis, legatus prouincię Byzacenę, his gestis subscripsi. Hilarius Orreocellensis, legatus prouincię Byzacenę, his gestis subscripsi. Nouatus Sitifensis, legatus prouincię Mauritanię Sitifensis, his gestis subscripsi. * Niuellus Rusuccureñ, legatus prouincię Mauritanię Cęsareeñ, his gestis subscripsi. Numerianus * Rusgonieñ, legatus prouinciæ Mauritaniæ Cęsareeñ, his gestis subscripsi. Leo * Moctensis, legatus prouincię Mauritanię Cæsareeñ, his gestis subscripsi. Alius Leo, legatus prouinciæ Mauritaniæ Sitifensis, his gestis subscripsi. Et cæteri Episcopi ducenti decem & septem subscripserunt. Philippus presbyter legatus ecclesiæ Romanæ, his gestis, à nobis recollectis, subscripsi. Asellus presbyter, legatus ecclesię Romanę, his gestis subscripsi.

* Musteñ. * Vireñ. * Nicellus Rusucurreñ, vel Rosocoreñ. * Rugonieñ. * Ospineñ. * Opineñ.

EPISTOLA AB OMNI Concilio Aphricano ad Bonifacium vrbis Romę Episcopum, per Faustinum Episcopum, Philippum & Asellum presbyteros, legatos ecclesiæ Romanę, directa.

Cap. 101.

DOMINO beatissimo & honorabili fratri Bonifacio Aurelius, Valentinus primę sedis prouincię Numidię, & cęteri, qui præsentes adfuimus, numero 217. ex omni concilio Aphricę. Quoniam Domino placuit, vt de his, qui nobiscum egerunt sancti fratres nostri, coepiscopus Faustinus, & compresbyteri Philippus & Asellus, non beatę memorię Episcopo Zosimo, à quo ad nos mandata & literas attulerunt: sed tuę venerationi, qui in eius locum es diuinitùs constitutus, humilitas nostra rescriberet: ea breuiter insinuare debemus, quę vtrorunquè concordia terminata sunt, non ea quę prolixis gestorum vo-

luminibus continentur: in quibus (saloa quidem charitate, noo tamen sinè paruo altercationis labore) demorati sumus, ea gestis delibantes, quæ nunc ad causam pertinent, quanqoàm & ille, si adhuc esset in corpore, hoc acciperet gratiùs, quod videret pacatiùs terminatum, domine frater. Apiarius presbyter (de cuius & ordinatinne & excommunicatione fuerat exortum, non solùm Siccensi, verùm etiàm toti Aphricanæ ecclesiæ ooo leue scandalum) de omoibus* erraris suis veniam petens, cõmuninni est restitutus. Prior autem coepiscopus ooster Sicceosis Vrbanus, quod in eò corrigendum visum est, sinè vlla dubitatione correxit. Quia verò paci & quieti ecclesiæ non tantùm ad præsens, sed etiam in posterum prospiciendum fuit, quoniam talia multa præcesserant, vt vel similia, vel etiàm grauiora deincèps præcaueri oporteret: placuit nobis, vt de Siccensi ecclesia, retento scilicet honore gradûs sui, presbyter remoueretur Apiarius: & accepto epistolin, vbicunquè alibì vellet & posset, presbyterij mooere fungeretur: quod eidem ipsi, per literas proprias postulanti, sinè difficultate cõcessimus.

Narratio de legatis Ro. Põtif.

Saoè, priusquàm hæc causa isto termino clauderetur, inter alia, quæ diuturnis disceptationibus versabamus, quia rogatio ipsa poscebat, vt apud acta ecclesiastica à fratribus nostris Faustino coepiscopo, & Philippo atqoe Asello compresbyteris, qoæreremus, vt promerent, quicquid eis nobiscum fuisset iniunctum agendum, oonnulla quidem sinè vllo scripto prosequuti sunt verbis: sed cùm id potiùs flagitaremus, qood in literis ferrent, commonitorium prntulerunt. Quod recitatum nobis, etiàm gestis qoæ secũ ad vos deferunt, est allegatum. In eis quatuor quidem nobiscum agenda, mandata sunt: Vnum, de appellationibus Episcoporum ad Romanæ ecclesiæ sacerdotem: Alterum, nè ad comitatum Episcopi importunè nauigent: Tertiom, de tractandis presbyterorum & diaconorũ causis apud fioitimos Episcopos, si à suis excommunicati perperàm fueriot: Quartum, de Vrbano Episcopo excommunicando, vel etiàm Romam euocando, nisì ea quæ videbantur corrigenda, corrigeret. Qoorum omnium de primo & tertio, id est, vt Romam liceat Episcopis prouocare, & vt clericorũ causæ apud suarum prouinciarum Episcopos finiantur, jam priore anno, etiàm literis nostris ad eundem venerabilis memoriæ Zosimum Episcopum datis, insinuari curauimus, vt ea seruare sinè vlla eius iniuria paulispèr sineremus, vsquè ad inquisitionem statutorum concilij Niceni. Et nunc de tua poscimus sanctitate, vt quemadmodùm ea apud Niceam à patribus acta vel constituta sunt, sic ea à nobis facias custodiri, & ibi apud vos ista, quæ in commonitnrio attulerunt, facias exerceri, i. Si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo deiecerint eum, & appellâsse videatur, & confugerit ad beatissimum ecclesię Romanæ Episcopum, & voluerit audiri, & iustum putauerit, vt renouetur examen: scriberę his Episcopis dignetur, qui io finitima & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omoia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd si is, qui rogat causam suam iterùm audiri, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanũ, vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi quid velit & quid æstimet. Et si decreoerit mittendos esse, qui præsentes cum Episcopis iudicent, habentes authoritatem eius, à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit, sufficere Episcopos, vt negocio terminum imponant, faciet, quod sapientissimo suo concilio iudicauerit. Item de presbyteris & diacooibus: Si Episcopus quis iracundus (quod esse non debet) citò aut aspere commoueatur aduersùs presbyterum, siue diaconum suum, & exterminare eum de ecclesia voluerit: prouidendũ est, nè innocens damnetur, aut perdat cõmunionem, habeat potestatẽ eiectus, vt finitimos interpellet Episcopos, & causa eius audiatur, & diligentiùs tractetur: quia non oportet ei negari audientiam roganti: & ille Episcopus, qui aut iustè, aut iniustè eum reiecit, patienter accipiat, vt negocium discutiatur, vt aut probetur eius aut emendetur sententia. Hæc vtiquè vsquè ad aduentũ verissimorum exemplariorum Niceni concilij, inserta gestis sunt: quæ si sibi (quemadmodùm ipso, quod apud nos fratres ex apnstolica sede directi, commonitorio allegaoerunt) continerentur, eoque ordine vel apud vos in Italia custodirentur, nulln modo nos talia (qualia commemorare iam onlomus) vel tolerare cogeremur, vel intolerabilia pateremur. Sed credimus, adiuuante misericordia Domini Dei nostri, quòd tua sanctitate Romanæ ecclesiæ præsidente, non sumus iam istum typhum passuri: & seruabuntur erga nos ea, quæ nobis etiàm non differentibus, custodiri debeant, cum fraterna charitate, quæ secundùm sapientiam atquè iustitiam, quam tibi donauit altissimus, etiàm ipse* prospicis esse seruanda, si fortè aliter se habent canones concilij Niceni. Quamuìs enim plurimos codices legeremus, sed nonquàm io Niceno concilio in Latinis codicibus legimus, quemadmodùm in supradicto commonitorio, indè directa sunt: tamen quia hîc in nullo codice Græco ea potuimus inuenire, ex Orientalibus ecclesijs, vbi perhibeotur eadem decreta posse etiàm autheorica reperiri, magis nobis desideramus afferri. Pro qua re tuam quoquè venerationem obsecramus, vt scribere etiàm ipse digneris ad illarum partium sacerdotes, hoc est, ecclesiæ Antiochenæ, Alexandrioæ, & Constantinopolitanæ, & alijs, si etiàm tuę placuerit sanctitati, vt indè ad nos ijdem cannnes, apud Niceam ciuitatem à patribus constituti, veniant,

te

Et 2. q. 6. Si qs Episcopus accusatus.

Ex Conc. Sardicẽsi, cap 17. Et 11. q. 3. Si fortè Episcop* iracundus. Et in dec. Iuo. lib. 5.

Typh*, p fastu & elatione.

*perspicis

te potissimùm hoc beneficium cunctis Occidentalibus Ecclesijs in Domini adiutorio cõferenti. Quis enim dubitet, exemplaria esse verissima concilij in Græcia Nicænæ Synodi congregatæ, quæ de tam diuersis locis, & de nobilibus Græcis ecclesijs adlata & compara ta concordant? Quòd donec fiat, hæc, quæ in cõmonitorio supradicto nobis allegata sunt, de appellationibus Episcoporum ad Romanę Ecclesiæ Sacerdotem, & de clericorum causis apud suarum prouinciarum Episcopos terminandis, nos vsque ad probationem seruatu ros esse profitemur: & beatitudinem tuam ad hoc nos adiuturam, in Dei voluntate confidimus. Cætera verò, quæ in nostra Synodo gesta vel firmata sunt, quoniam supradicti fratres nostri Faustinus coepiscopus, Philippus & Asellus compresbyteri secum ferunt, si dignatus fueris, tuæ nota facient sanctitati. Et alia manu: Dominus noster te nobis annis plurimis custodiat, beatissime frater. Subscripserunt quoquè Alypius, Augustinus, Possidius, Marinus, & cæteri Episcopi 217.

RESCRIPTA AD CONCILIVM Aphricanum Cyrilli Alexandrini Episcopi, vbi & authentica concilij Nicęni, translata de Græco, per Innocentium presbyterum transmisit. Quæ, & etiàm aliæ epistolæ, cum eodem cõcilio Nicęno per memoratum presbyterum Innocentium, & Marcellum subdiaconum Ecclesiæ Carthagineñ. sancto Bonifacio Episcopo Ecclesiæ Romanæ, sub die 6. Kaleñ. Decembris sunt directa.

Cap. 102.

DOMINIS honorabilibus, sanctis fratribus coepiscopis, Aurelio, Valentino, sed & omni sanctæ congregationi, in Carthagineñ. Synodo congregatæ Cyrillus, salutans in Deo charitatem vestram. Scripta venerationis vestræ, multam habentia querimoniam, cum omni lætitia per filium vestrũ Innocẽtiũ presbyterũ suscepi: quibus à nobis speratis, vt de scrinio nostræ Ecclesiæ verissima exemplaria, ex authentica Synodo apud Nicænam ciuitatem Metropolim Bithyniæ, a sanctis Patribus constituta atque formata, sub nostræ fidei professione vestræ dilectione porrigamus. Vndè, Domini venerabiles fratres, salute præeunte, necessè habui, per harum latorem filium nostrum Innocentium, presbyterum, fidelissima exemplaria ex authentica Synodo, in Nicæa Bithyniæ habita, vestræ charitati dirigere, quæ & in Ecclesiastica historia requirentes, inuenietis. De Pascha verò, vt scripsistis, nunciamus vobis, 17. kaleñ. Maias, nos futura indictione celebrare.

Ecclesiasti cæ hist. li. 10. c. 6.

Et alia manu: DEVS & Dominus noster sanctam vestram congregationem custodiat, quod optamus, charissimi fratres.

EPISTOLA ATTICI EPISCOPI Constantinopolitani ad eosdem.

Cap. 103.

DOMINIS sanctis, meritò beatissimis fratribus coepiscopis, Aurelio, Valentino, vel cæteris charissimis, in Synodo apud Carthaginem habita constitutis, Atticus Episcopus. Per filium nostrum Marcellum subdiaconum vestrum, scripta vestræ dilectionis cum omni gratiarum actione suscepi, Domino gratias agens, quòd merui tantorum fratrum benedictione perfrui, domini beatissimi fratres. Scribitis sanè, vt verissimos canones, apud Nicæam ciuitatem, Metropolim Bithyniæ, à Patribus constitutos, sub fidei adstipulatione dirigam. Et quis est, qui communem fidem, vel statuta a Patribus firmata, suis fratribus deneget? Qua de re, per eundem filium meum Marcellum subdiaconum vestrum, nimiùm festinantem, sicut statuta sunt in Nicæa ciuitate à Patribus, canones in integro (vt iussistis) direxi, petens, vt pro me plurimùm vestra sancta congregatio orare iubeat. Et alia manu: Deus noster sanctitatem vestrã custodiar, quod optamus, sancti fratres.

EXEMPLARIA CONCILII NIcęni, directa sub die 6. Kaleñ. Decemb. post consulatum gloriosissimorum Imperatorum, Honorij * XII, & Theodosij * 13.
* IX, Augg. Bonifacio vrbis Romę Episcopo. * 8.

Cap. 104.

CREDIMVS in vnum Deum, patrem omnipotentem, visibilium, necnon & inuisibilium creatorem. Et in vnum Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei, natum ex patre, vnigenitum, hoc est, ex substantia Patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non creatum, eiusdem cum Patre substantiæ, per quẽ omnia facta sunt, cœlestia & terrestria. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus, passus est. Et resurrexit tertia die. Ascendit in cœlum, venturus indè iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos verò, qui dicunt, Erat tempus, quandò non erat, & quia ex nihilo factum, vel ex alia substantia vel essentia esse, aut mutabilem, aut conuertibilem filium Dei dicunt, anathematizat catholica & apostolica ecclesia.

Huic Symbolo fidei, etiàm exemplaria statutorum eiusdem Concilij Nicæni a memoratis Pontificibus annexa sunt, de Græco in Latinum à Teilone & Thearisto Constantinopolitano translata, sicuti in Concilio Carthagineñ. sexto latiùs explicantur. Quapropter nos hic ea denuo conscribi superfluum iudicamus.

 Bbbb 2 EPI-

EPISTOLA CONCILII APHRICANI,

Ad Papam Cœlestinum vrbis Romæ Episcopum. Cap. 105.

DOMINO dilectissimo, & honorabili fratri Cœlestino, Aurelius, Palatinus, Antonius, Turus, Seruus Dei, Terentius, Fortunatus, * Martinus, Ianuarius, Optatus, Celtitius, Donatus, Theasius, Vincentius, Fortunatianus, & cæteri, qui in vniuersali Aphricano concilio Carthaginis affuimus. Optaremus, si quemadmodum sanctitas tua de aduentu Apiarij lætatos vos fuisse, missis per compresbyterum nostrum Leonem literis, intimauit: ità nos quoquè de eius purgatione hæc scripta cum lætitia mitteremus. Esset profectò & nostra, & vestra modò alacritas certior: nec festinata, nec præpropera videretur, quæ adhuc tam de audiendo, quàm de audito præcesserat. Adueniente sanè ad nos sancto fratre & coepiscopo nostro Faustino, Concilium congregauimus, & credidimus ideò eum illò missum, quoniam sicut per eius operam presbyterio antè redditus fuerat, ità nunc posset de tantis criminibus, a Tabracenis obiectis, eo laborante, purgari, cuius tanta ac tam immania flagitia decursus nostri Concilij examen inuenit, vt & memorati patrocinium potiùs, quàm iudicium, ac defensoris magis operam, quàm disceptatoris iustitiam superarent. Nam primùm, quantùm obstiterit omni congregationi diuersas iniurias ingerendo, quasi Ecclesiæ Romanæ asserens priuilegia, & volens eum à nobis in communionem suscipi, quem tua sanctitas (credens appellâsse, quod probare non potuit) communioni reddiderat, quod minimè tamen licuit, quod etiàm gestorum ex lectione meliùs cognosces. Triduano tamen laboriosissimo agitato iudicio, cùm diuersa eidem obiecta afflictissimi quæreremus, vel moras coepiscopi nostri Faustini, vel tergiuersationes ipsius Apiarij, quibus nefandas
Psal.7. turpitudines occulere conabatur, DEVS iudex iustus, fortis & longanimis, magno impendio resecauit. Tetriore quippe ac putidiore obstinatione compressa, qua tantùm liuidum cœnum impudentia negationis volebat obruere, Deo nostro eius conscientiam coarctante, & occulta, quæ in illius corde tamquàm in volutabro, criminum iam damnabat, etiàm hominibus publicante, repentè in confessionem cunctorum obiectorum flagitiorem dolosos necator eripuit. Et tandem de omnibus incredibilibus opprobrijs vltroneus seipse conuicit, atquè ipsam quoquè nostram spem, qua eum & credebamus & optabamus, de tam pudendis maculis posse purgari, conuertit in gemitus: nisi quoniam istam nostram mœstitiam vno tantùm solatio mitigauit, quod & nos labore diuturnioris quæstionis absoluit, & suis vulneribus qualemcunquè medelam, etsi inuita ac sua conscientia reluctante, confessione prouidit, domine frater. Præfato itaquè debitæ salutationis officio, impendiò deprecamur, vt deincèps ad vestras aures hinc venientes, non faciliùs admittatis, nec à nobis excommunicatos, in communionem vltrà velitis excipere: quia hoc etiàm Niceno concilio definitum, facilè aduertet venerabilis tua. Nam & si de inferioribus clericis vel laicis videtur ibi præcaueri, quantò magis hoc de Episcopis voluit obseruari, ne in sua prouincia communione suspensi, à tua sanctitate vel festinato, vel præpropere, vel indebitè videantur communioni restitui? Presbyterorum quoquè & sequentium clericorum improba refugia (sicuti te dignum est) repellat sanctitas tua: quia & nulla patrum definitione hoc Ecclesiæ derogatum est Aphricanæ, & decreta Nicena siue inferioris gradùs clericos, siue ipsos Episcopos, suis Metropolitanis apertissimè commiserunt. Prudentissimè enim, iustissimeque prouiderunt, quæcunquè negocia in suis locis, vbi orta sunt, finienda: nec vnicuique prouinciæ gratiam Sancti spiritûs defuturam, qua æquitas à Christi Sacerdotibus & prudenter videatur, & constantissimè teneatur: maximè, quia vnicuiquè concessum est, si iudicio offensus fuerit, Cognitorum, ad Concilia suæ prouinciæ, vel etiàm vniuersale prouocare. Nisi fortè quisquam est, qui credat, vnicuilibet posse Deũ nostrum examinis inspirare iustitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare. Aut quomodò ipsum transmarinum iudicium ratum erit, ad quod testium necessariæ personæ, vel propter sexûs, vel propter senectutis infirmitatem, multis alijs intercurrentibus impedimentis, adduci non poterunt? Nam vt aliqui, tamquàm à tuæ sanctitatis latere, mittantur, nulla inuenimus patrum Synodo constitutum. Quia illud quod pridèm per eundem coepiscopum nostrum Faustinum, tamquàm ex parte Niceni Concilij, exinde transmisistis: in Concilijs verioribus, quæ accipiuntur Nicena, a sancto Cyrillo coepiscopo nostro Alexandrinæ Ecclesiæ, & a venerabili Attico Constantinopolitano antistite, ex authentico missis, quæ etiàm ante hoc per Innocentium presbyterum & Marcellum subdiaconum, per quos ad nos ab eis directa sunt, venerabilis memoriæ Bonifacio Episcopo prædecessori vestro, a nobis transmissa sunt, in quibus tale aliquid non potuimus reperire. Executores etiàm clericos vestros quibusquè potentibus nolite mittere, nolite concedere, ne fumosum typhum sæculi in Ecclesiam Christi, quæ lucem simplicitatis & humilitatis diẽ, DEVM videre cupientibus præfert,

Niceni cõcil. cap. 5.
Niceni cõcil. cap. 6.
Niceni cõcilij ca. 5.

videamur

videamur inducere. Nam de fratre nostro Faustino (amoto iam pro suis nefandis nequitijs de Christi Ecclesia dolendo Appiario) securi sumus, quòd eum probitate ac moderatione tuæ sanctitatis salua) fraterna charitas vlteriùs in Aphrica minimè sustinere patiatur. Et alia manu: Dominus noster sanctitatem vestram æuo longiore orantem pro nobis, custodiat, domine frater.

FINIS.

DECRETA COELESTINI PAPÆ I.

Ex libro Pontificali.

Anno Domini 423.

OELESTINVS natione Romanus, ex patre Prisco, sedit annis 8. mensibus 10. diebus 17. Hic multa constituta fecit, & constituit, vt psalmi Dauid 150. ante sacrificium psallerentur, antiphonatim ex omnibus, quod anteà non fiebat, sed tantùm epistolæ B. Pauli recitabantur, & sanctum euangelium. Hic fecit constitutum de omni Ecclesia, maximè & de religionibus, quod hodiè archiuis Ecclesiæ tenetur reconditum. Hic dedicauit Basilicam Iulij, in qua obtulit * postigem zeticum. Patenam argenteã, pensantem libras 25. Scyphos argẽteos 2. pensantes singuli libras 8. Amas argenteas 2. pensantes singulę libras 10. Calices minores argenteos 5. pensantes singuli libras 3. Aquamanilos argenteos, pensantes libras * 10. Candelabra argentea 2. pensantia singula libras 30. Cãthara cerostrota ęrea vel ęnea v4. pensantia singula libras 30. Item coronas argenteas 10. pensantes singulas libras 10. Ad beatum Petrum Apostolum, Farum cantharum, pensans libras * 25. ex argento purissimo. Canthara argentea cerostrota in gremio Basilicę 24. pensantia singula libras 20. Ad B. Paulum Apostolum, farum cantharum argenteum, pensans libras 25. Canthara cerostrota 24. pensantia singula libras 20.

Locus obscurus, sic fortè restituendus. * postẽ sethicum.

* 20

* 15

Hic fecit ordinationes tres in vrbe Roma per mensem Decembrem, presbyteros 32. diacones 12. Episcopos per diuersa loca 46. Qui etiam sepultus est in cœmeterio Priscillę via Salaria, 8. Idus Aprilis. Et cessauit Episcopatus in vrbe Roma dies 20. Hęc ibi.

-Qui has vitas scripsit, exilia ferè persequitur omissis præstantissimis quibusque Pontificijs actis, qualia Cœlestini, quæ sequuntur, obseruanda sunt.

BRITANIAS *per Germanum Antisiodorensem, & Lupum Tricassinum, episcopos eruditione & sanctitate præstantes, de turba Pelagianis ad fidem Catholicam dirigit. Prosp. in Chronico, & Beda lib. 1. Histo. Eccles. Anglicanæ.*

Ad Scotos in Christum credentes mittit Palladium primum Episcopum Prosp. in Chron. Aliter tamen Beda in vita S. Patritij. Notat Ioannes Leslæus, Episcopus Rossensis, in sua Scotica Historia, ideo missum a Romano Pontifice Palladium Episcopum in Scotiam, quod Pelagiana heresis in eam irrepere cœperat. Nam alioqui illis non defuisse Episcopos, qui iam inde à Victore Primo Pontifice Christiana sacra suscepissent.

S. Patritium in Hiberniam mittit, illamq́, per eius prædicationem, ad Christum adducit. Beda in vita S. Patritij.

Sub eodem Cælestino Burgundiones, natio Germanica, Christiana sacra à Gallico Episcopo accipiunt.

Idem, Synodo Romæ habita, & post, Ephesi, tertia Generali celebrata, Nestorium haresiarcham condemnat. Hęc & alia sic eleganter Prosper, contra collatorem.

Venerabilis memoriæ Pontifex Cælestinus, cui, ad Catholicæ Ecclesię præsidium, multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est; sciens, damnatis, non examen iustitiæ, sed solum pœnitentiæ remedium esse præstandum; Cælestium, quasi non discusso negotio, audientiam postulantem, totius Italię finibus iussit extrudi. Nec vero segniore cura, ab hoc eodem morbo, Britannias liberauit; quando, quosdam inimicos gratiæ, solum suæ originis occupantes, etiam ab illo secreto exclusit Oceani; & ordinato Scotis Episcopo, dum Romanam Insulam studet seruare catholicam, fecit etiam barbaram christianam. Per hunc virum etiam Orientales Ecclesiæ, gemina peste purgatę sunt; quando Cyrillo Alexandrinæ Vrbis Antistiti, gloriosissimo fidei Catholicæ defensori, ad execandam Nestorianam impietatem, Apostolico auxiliatus est gladio; quo etiam Pelagiani, dum cognatis confœderantur erroribus, iterum prosternerentur. Per hunc virum intra Gallias, istis ipsis, qui sanctæ memoriæ Augustini scripta reprehendunt, malęloquentiæ est adempta libertas; quando Consultantium actione suscepta, & librorum, qui errantibus displicebant, pietate laudata, quid oporteret eorum auctoritate sentiri, sancto manifestauit eloquio.

TITVLI CANONVM sequentis epistolæ Cœlestini Papæ I.

EPISTOLA COELESTINI Papæ I. ad Episcopos Galliæ.

DILECTISSIMIS fratribus Venerio, Marino, Leontio, Auxonio, Archadio, Sillucio, & cæteris Galliarum Episcopis Cœlestinus.

Apostolici verba præcepti sunt, apud Iudæos atque Gentiles sinè offensione nos esse debere. Hoc, quisquis Christiãnus est, tota animi virtute custodiat. Quod cùm ità sit, non parùm periculi illi manere poterit antè Deum, qui hoc detrectat etiàm fidelibus exhibere. Nam qualiter nos (qui neminem perire volumus) ista contristent, quæ, antoribus Christianis percellunt animos Christianos, Dominicus in euangelio sermo testatur. Ait enim ipse Saluator, quòd expediat scandalizanti vnum de pusillis in maris profundum demergi: ideò, quæ sit iam eius pœna, quæramus. cui tale supplicium legimus expedire. (Matt.18.a, Marc.9.f, Luc.17.f)

CAPITVLVM I.

FILIIS nostri præsentes Prosper & Hilarius, quorum circa Deum nostrum solicitudo laudanda est, tantum nescio quibus presbyteris illic licere, qui dissensioni ecclesiarũ studeant, sunt apud nos prosecuti, vt indisciplinatas quæstiones vocantes in medium, pertinaciter eos dicant prædicare aduersantia veritati. Sed vestræ dilectioni iustiùs imputamus, quandò illi supra vos habent copiam disputandi. Legimus, super magistrum non esse discipulum, hoc est, non sibi debere quẽquam ad iniuriam doctorum, vendicare doctrinam. (Matt.10.c) Nam & hos ipsos à Deo nostro positos nouimus ad docendum, cùm sit, dicente Apostolo, eis tertius locus intra Ecclesiam deputandus. (1.Cor.12.d) Quid illic spei est, vbi magistris tacentibus, hi loquuntur, qui (si ità est) eorum discipuli non fuerunt? Timeo, nè conniuere sit, hoc tacere. Timeo, ne magis ipsi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus causis non caret suspicione taciturnitas: quia occurreret veritas, si falsitas displiceret. Meritò namquè causa nos respicit: si silentio faueamus errori. Ergò corripiàtur huiusmodi. Non sit his liberum, habere pro voluntate sermonem. Desinat, si ità res sunt, incessere nouitas vetustatem, desinat ecclesiarum quietem inquietudo turbare. Conatur sæpè naufragio mergere, quos intra portum stantes, statio facit fida securos. Fid. quippe est omnium statio, quorum perfectis gressib' vestigia non mouentur. Recurrerunt ad Apostolicam prædicti sedem, hæc ipsa nobis, quæ rentat perturbatio, conquerentes. Habetote, fratres charissimi, pro chatholicæ plebis pace tractatum. Sciant se, si tamẽ censeantur presbyterij dignitate, vobis esse subiectos. Sciant omnes qui malè docent, quòd sibi discere magis ac magis competat, quàm docerè. Nam quid in Ecclesijs vos agitis, si illi summam teneant prædicandi? Nisi fortè illud obsistat, quod non authoritate, non adhuc ratione colligitur, vt aliqui è fratrum numero, nupèr de laicorum cõsortio in collegium nostrum fortassis admissi, nesciant quid sibi debeant vendicare. Super his multa iam dicta sunt eo tempore, quo ad fratris * Tuendi dedimus scripta responsum. (* Tuendi) Nunc tamen repetentes sępiùs, admonemus, * vtentur huiusmodi, qui laborant per terras aliud, quàm ille noster iussit agricola, seminare. (* vt viten.) Nec tamen mirari possumus, si hæc erga viuentes hi nunc tentare audent, qui nituntur etiàm quiescentium fratrum memoriam dissipare.

2 Augustinum sanctæ recordationis virũ, pro vita sua atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec vnquàm hunc sinistræ suspicionis saltem rumor adspersit, quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, vt inter magistros optimos, etiàm antè à meis decessoribus haberetur. Benè ergò de eo (Post annũ 430, I quo obijt S.August. scripta epistola,)

omnes

omnes in commune senserunt, vtpotè qui vbiquè cunctis & amori fuerit, & honori. Vndè resistatur talibus, quos malè crescere videmus. Nefas est, hæc pati religiosas animas, quarum afflictione (quia membra nostra sunt) nos quoquè conuenit macerari, quamuis maneat hos beatitudo promissa, quicunque probantur persecutionem propter iustitiam sustinere. Quibus quid promittat Dominus in futurum, sequens sermo declarat. Non est agentium causa * solorum, quandò vniuersalis ecclesia quacunque nouitate pulsatur. Intelligamus hæc ipsa vobis, quæ nobis non placent, displicere. Quod ità demùm probare poterimus, si imposito improbis silentio, de tali re in posterum querela cessauerit. Dominus incolumes vos custodiat, fratres clarissimi.

Matt. 5. a

*sola, cùm

Non videtur dubitandum, quin sequentia sint Prosperi, tam sunt similia & argumento & stilo eius scriptis. libro certe contra collatorem capita quædam attingit, non dissimiliter atque hic leguntur.

3 Quia nonnulli, qui catholico nomine gloriantur, in damnatis hæreticorum sensibus, seu prauitate, siue imperitia demorantes, pijssimis disputatoribus obuiare præsumunt. Et cùm Pelagium atque Cœlestium anathematizare non dubitent, magistris tamen nostris (tanquàm necessarium modum excesserint) obloquuntur, eaque tantummodò sequi & probare profitentur, quæ sacratissima beati apostoli sedes contra inimicos gratiæ Dei per ministerium præsulum suorum sanxit & docuit. Necessarium igitur fuit, diligenter inquirere, quid rectores Romanæ ecclesiæ de hæresi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, iudicauerint, & contra nocentissimos liberi arbitrij defensores, quid de gratia Dei sentiendum esse censuerit, ità vt etiàm Aphricanorum conciliorum quasdam sententias iungeremus, quas vtiquè suas fecerunt apostolici antistites cùm * probârunt. Vt ergo pleniùs, qui in aliquo dubitant, instruantur, constitutiones sanctorum patrum compendioso manifestemus indiculo. Quòd si quis non nimiùm est contentiosus, agnoscat, omnium disputationum connexionem ex hac subditarum authoritatum breuitate pendere, nullamque sibi contradictionis superesse rationem, si cum catholicis credat & dicat:

*probarē.

4 In præuaricatione Adæ, omnes homines naturalem possibilitatem & innocentiam perdidisse, & neminem de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei * miserentis erexerit, pronunciante beatæ memoriæ Innocentio Papa, atque dicente in epistola ad Carthaginense concilium: Liberum enim arbitrium olim ille perpessus, dum suis inconsultius vtitur bonis, cadens, in præuaricationis profunda demersus est: & nihil, quemadmodùm exindè resurgere posset, inuenit: suaque in æternum libertate deceptus, huic ruinæ subiacuisset oppressus, nisi eum posteà Christi per suam gratiam reuelasset aduentus, qui per nouæ regenerationis purificationem præteritum omne vitium sui baptismatis lauacro purgauit.

*miserētis

Epist. 25.

5 Neminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui illi donet, qui solus est bonus. Quod in eisdem scriptis eiusdem pontificis sententia protestatur, dicens: Nunquid nos de eorum post hæc rectum mentibus æstimemur, qui sibi se putant deberi, quòd boni sunt, nec illum considerant, cuius quotidiè gratiam consequuntur, qui sinè illo tantum se assequi posse confidunt?

Epist. 25.

6 Neminem etiàm baptismatis gratia renouatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad euincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adiutorium Dei, perseuerantiam bonæ conuersationis acceperit. Quod eiusdem antistitis in eisdem paginis doctrina confirmat, dicens: Nam quamuis hominem redemisset à præteritis ille peccatis, tamen sciens iterùm posse peccare, ad reparationem sibi (quemadmodùm posset illum & post ista corrigere) multa seruauit, quotidiana præstans illi remedia, quibus nisi freti, confisique nitamur, nullatenùs humanos vincere poterimus errores. Necessè est enim, vt quo auxiliante vincimus, eo iterùm non adiuuante vincamur.

Epist. 25.

7 Quòd nemo nisi per gratiam, libero benè vtatur arbitrio, idem magister in epistola ad Mileuitanum concilium data, prædicat, dicens: Aduerte tandem, ô prauissimarum mentium peruersa doctrina, quòd primum hominem ità libertas ipsa decepit, vt dum indulgentiùs frenis eius vtitur, in præuaricationem præsumptione conciderit. Nec ex hac potuit erui, nisi ei, prouidentia regenerationis, statum pristinæ libertatis Christi Domini reformasset aduentus.

Epist. 26.

8 Quòd omnia studia, & omnia opera ac merita sanctorum, ad Dei gloriam laudemque referenda sunt, quia nemo aliundè ei placet, nisi ex eo, quod ipse donauerit: in quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zosimi regularis authoritas, cùm scribens ad totius orbis Episcopus, ait: Nos autē instinctu Dei (omnia enim bona ad authorem suum referenda sunt, vndè nascuntur) ad fratrum & coepiscoporum nostrorum conscientiam vniuersa retulimus. Hunc autem sermonem, syncerissimæ veritatis luce radiantem, tanto Aphri Episcopi honore venerati sunt, ità vt ad eundem virum rescriberent. Illud verò, quod in literis, quas ad vniuersas prouincias curasti esse mittendas, posuisti, dicens, Nos tamen instinctu Dei &c. sic dictum accepimus, vt illos qui contra Dei adiutorium extollunt humano arbitrij libertatem, districto gladio verita-tis

Hæc Zosimi epistola hacten* est nobis ignota; de eadem sic loquitur etiam Prosper cōtra Collatorē vt hic legimus.

tis, velut cursim transiens, amputares. Quid.
em tam libero fecistis arbitrio, quàm quòd
vniuersa in nostræ humilitatis conscientiam
retulistis? Et tamen instinctu Dei factū esse
Prouer. 21.a fideliter sapienterque vidistis veraciter fidé-
terque dixistis. Ideò vtiquè, quia præparatur
voluntas à Domino, & vt boni aliquid agant,
Roma. 8.c paternis inspirationibus suorum ipse tangit
corda fidelium. Quotquot enim spiritu Dei
aguntur, hi filij sunt Dei, vt nec nostrum de-
esse sentiamus arbitrium, & in bonis quibus-
que voluntatis humanæ singulis motibus,
magis illius valere non dubitemus auxilium.

9 Quod ità Deus in cordibus hominum,
atque in ipso libero operetur arbitrio, vt san-
cta cogitatio, pium cōsilium, omnisque mo-
tus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per illū
aliquid boni possumus, sinè quo nihil possu-
Ioan. 15.a mus. Ad hanc enim nos professionem idem
doctor instituit, qui cùm ad totius orbis epi-
scopos de diuinæ gratiæ opitulatione loque-
Zosimus papa in epistola nobis ignota. retur: Quod ergo tempus, ait, interuenit, quo
eius non egeamus auxilio? In omnibus igi-
tur actibus, causis, cogitationibus, motibus,
adiutor & protector orandus est. Superbum
est enim, vt quicquam sibi humana natura
Ephe. 6.b præsumat, clamāte Apostolo: (Non est nobis
colluctatio aduersùs carnem & sanguinem,
" sed contra principes & potestates aeris huius
" contra spiritualia nequitiæ in cælestibus.) Et
Roma. 7.d sicut ipse iterùm dicit: (Infelix ego homo,
quis me liberabit de corpore mortis huius?
" Gratia Dei per Iesum Christum Dominum
" nostrū.) Et iterùm: (Gratia Dei sum, id, quod
1. Cor. 15.b sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed
" plùs illis omnibus laboraui. Non ego autem,
" sed gratia Dei mecum.

In Mileuitana synodo, cap. 3. 10 Illud etiàm quod intra Carthaginensis sy
nodi decreta cōstitutum est, quasi proprium
Apostolicæ sedis amplectimur, quod scilicet
tertio capitulo definitum est, vt quicunque
dixerit gratiam DEI, qua iustificamur per
Iesum Christum Dominum nostrum, ad so-
lam remissionem peccatorum valere, quæ iā
commissa sunt, non etiàm ad adiutorium, vt
non committantur, anathema sit. Et iterùm
Vbi suprà in Mileuitana synodo. quarto capitulo ait: Vt si quis dixerit gratiam
Dei per Iesum Christum, propter hoc tan-
tùm nos adiuuare ad non peccandum, quia
per ipsam nobis reuelatur & aperitur intelli-
gentia mandatorum, vt sciamus, quid appete
re, & quid vitare debeamus, non autem per il
lam nobis præstari, vt quod faciendum co-
gnouimus, etiàm facere diligamus atque va-
leamus, anathema sit. Cùm enim dicat Apo-
stolus, Scientia inflat, charitas verò ædificat:
1. Cor. 8.a valdè impium est, vt credamus, ad eam quæ
inflat, nos habere gratiam Christi: & ad eam
quæ ædificat, non habere, cùm sit vtrumque
donum Dei, & scire quid facere debeamus,
& diligere vt faciamus, vt ædificante charita-
te scientia non possit inflare. Sicut autem de
Psalm. 93. Deo scriptum est, Qui docet hominem scié-
tiam: ità scriptum est etiàm, Charitas ex Deo 1. Ioan. 4.b
est. Item quinto capitulo: Vt quisquis dixerit, vbi suprà in Mileuitana synodo.
ideò nobis gratiam iustificationis dari, vt
quod facere per liberum arbitrium iubemur
faciliùs possimus implere per gratiam, tan-
quàm & si gratia nō daretur, non quidem fa-
cilè, sed tamen possimus etiàm sinè illa diui-
na implere mandata, anathema sit. De fructi-
bus enim mandatorum Dominus loqueba-
tur, vbi non ait, sinè me difficiliùs potestis fa-
cere: Sed ait, Sinè me nihil potestis facere. Ioan. 15.a

11 Præter eas autem beatissimæ & apostoli-
cæ sedis inuiolabiles sanctiones, quibus nos
pijssimi patres, pestiferæ nouitatis elatione
deiecta, & bonæ voluntatis exordia & incre-
menta probabilium studiorum, & in eis vsq;
in finem perseuerantiam ad Christi gratiam
referre docuèrunt: obsecrationem quoquè sa
cerdotalium sacramenta respiciamus, quæ
ab apostolis tradita, in toto mundo atque
in omni ecclesia catholica vniformiter cele-
brantur, vt legem credendi, lex statuat suppli
candi. Cùm enim sanctarum plebium præsu-
les mandarata sibimet legatione fungantur,
apud diuinā clemētiā humani generis agūt
causam & tota secum cōgemiscente ecclesia, Orationum ecclesia in die Parasceues, antiquitas, & scopus.
postulant & precantur, vt infidelibus done-
tur fides, vt idololatræ ab impietatis suæ li-
berentur erroribus, vt Iudæis, ablato cordis
velamine, lux veritatis appareat, vt hæretici,
catholicæ fidei perceptione, resipiscant, vt
schismatici spiritum rediuiuæ charitatis acci
piant, vt lapsis pœnitentię remedium confe-
ratur, vt deniquè catechumenis, ad regenera-
tionis sacramenta perductis cælestis aula mi-
sericordiæ reseretur. Hæc autem non perfun-
ctoriè, neque inaniter à Domino peti, rerum
ipsarum monstrat effectus: quandoquidem
ex omni errorum genere plurimos Deus di- Coloss. 1.b
gnatur attrahere, quos erutos de potestate te-
nebrarum, transferat in regnum filij charita- Rom. 9.
tis suæ, & ex vasis iræ faciat vasa misericor-
diæ. Quod adeò totum diuini operis esse sen
titur, vt hęc efficienti Deo gratiarum semper
actio, laudisque confessio, pro illuminatione
talium vel correctione referatur.

12 Illud, quod circa baptizandos in vniuer-
so mundo sancta ecclesia vniformiter agit,
non ocioso contemplamur intuitu, cùm siue
paruuli, siue iuuenes ad regenerationis ve-
niunt sacramentum, non priùs fontem vitæ
adeunt, quàm exorcismis & exufflationibus
clericorum, spiritus ab eis immundus abiga-
tur: vt tunc verè appareat quomodò princeps Ioan. 12.
mundi huius mittatur foràs, & quomodò Matth. 12.c
priùs alligetur fortis, & deincèps vasa eius di Marc. 3.d
ripiantur in possessionem translata victoris, Ephe. 4.b
qui captiuam ducit captiuitatem, & dat dona & Psalm. 67.
hominibus. His ergò ecclesiasticis regulis, &
ex diuina sumptis authoritate documentis,
ita adiuuāte Dno *cōfortati sumus, vt omniū *informati
bonorum affectuum atq; operum, & omniū *conformati
studiorum, omniumque virtutum quibus ab
ini-

initio fidei ad Deum tenditur, Deum fateamur authorem: & non dubitemus, ab ipsius gratia omnia hominis merita præueniri, per quem fit, vt aliquid boni & velle incipiamus & facere. Quo vtiquè auxilio & munere DEI non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur, vt de tenebroso lucidum, de prauo rectum, de languido sanum, de imprudente sit prouidum. Tanta enim erga omnes homines est bonitas Dei, vt nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona, & pro his quæ largitus est, æterna præmia sit donaturus. Agit quippe in nobis, vt quod vult, & velimus, & agamus. Nec ociosa in nobis esse patitur, quæ exercenda, non negligenda, donauit, vt & nos cooperatores simus gratiæ Dei. Ac si quid in nobis ex nostra videritnus remissione languescere, ad illum solicitè recurramus, qui sanat omnes languores nostros, & redimit de interitu vitam nostram, & cui quotidiè dicimus, Nè inducas nos in tentationem, sed libera nos à malo.

Phili. 2. b

2. Cor. 3. b

Psal. 102.

Matt. 6. b

13 Profundiores verò, difficilioresque partes occurrentium quæstionum, quas latiùs pertractârunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ità non necessè habemus adstruere: quia ad confitendum gratiam Dei, cuius operi ac dignationi nihil penitùs subtrahendum est, satis sufficere credimus, quicquid secundùm prædictas regulas, Apostolicæ sedis nos scripta docuerunt: vt prorsùs non opinemur catholicum, quod apparuit præfixis sententijs esse contrarium.

AD EPISCOPOS GALLIAE epistola eiusdem secunda.

Quòd non debeant sacerdotes aut clerici, amicti pallijs & præcincti lumbis, in ecclesijs ministrare. 1
Quòd nulli sit vltima pœnitentia deneganda. 2
Quòd per gradus ecclesiasticos ad Episcopatûs officium debeat quis peruenire. 3
Quòd vnaquæquè prouincia suo metropolitano debeat esse contenta. 4
Quòd nolentibus clericis vel populis, nemo debeat Episcopus ordinari. 5
Quòd ab illicitis sit ordinationibus abstinendum. 6

COELESTINVS vniuersis episcopis per Viennensem & Narbonensem prouincias constitutis, in Domino salutem.

Cuperemus quidem de vestrarum ecclesiarum ita ordinatione gaudere, vt congratularemur potiùs de profectu, quàm aliquid contra disciplinam ecclesiasticam admissum doleremus. Ad nostram enim lætitiam & benefacta perueniunt, & mœroris aculeis nos, quæ fuerint malè facta, compungunt. Nec silere possumus, cùm ad hoc, vt ab illicitis reuocemus aliquos, officij nostri prouocemur instinctu, in speculis à Deo constituti: vt vigilantiæ nostræ diligentiam comprobantes, & quæ coercenda sunt, resecemus, & quæ obseruanda sunt, sanciamus. Circa quamuis longinqua spiritualis cura non deficit, sed se per omnia, quà nomen Dei prædicatur, extendit: nec notitiam nostram subterfugiunt, quæ in euersionem regularum, nouellæ præsumptionis authoritate tentantur.

¶Capitulum primum.

DIDICIMVS enim, quosdam Domini sacerdotes superstitioso potiùs cultui inseruire, quàm mentis vel fidei puritati. Sed non mirum, si contra ecclesiasticum morem faciunt qui in ecclesia non creuerunt, sed alio venientes itinere, secum hæc in ecclesiam, quæ in alia conuersatione habuerant, intulerunt. Amicti pallio, & lumbos præcincti, credunt se scripturæ fidem, non per spiritum, sed per literam completuros. Nam si ad hoc ista præcepta sunt, vt taliter seruarentur: cur non fiunt pariter, quæ sequuntur, vt lucernę ardentes in manibus vnà cum baculo teneantur? Habent suum ista mysterium, & intelligentibus ità clara sunt, vt ea magis, qua decet, significatione seruentur. Nam in lumborum pręcinctione castitas, in baculo regimen pastorale, in lucernis ardentibus boni fulgor operis, de quo dicitur, Opera vestra luceant, iudicantur. Habent tamen istum forsitan cultum, morem potiùs quàm rationem sequentes, qui remotioribus habitant locis, & procul à cęteris degunt. Vndè hic habitus in ecclesijs Gallicanis, vt tot annorum, tantorumque Pontificum in alterum habitum consuetudo vertatur? Discernendi à plebe vel cęteris sumus doctrina, non veste; conuersatione, non habitu: mentis puritate, non cultu. Nam si studere incipiamus nouitati, traditum nobis à patribus ordinem calcabimus, vt locum superuacuis superstitionibus faciamus. Rudes ergò fidelium mentes ad talia non debemus inducere. Docendi enim potiùs sunt, quàm illudendi. Nec imponendum est eorum oculis, sed mentibus infundenda pręcepta sunt. Erant quidem multa, quę pro disciplina ecclesiastica, vel ipsius rei dicere ratione possemus, sed ab his ad alia deuocamur.

Luc. 12. e

Matt. 5. b

Nouitas habitus dânatur.

2 Agnouimus enim pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desiderijs annui, qui obitûs sui tempore, hoc animę suę cupiunt remedio subueniri. Horremus, fateor, tantę impietatis aliquem reperiri, vt de DEI pietate desperet: quasi non possit ad se quouis tempore concurrenti succurrere, & periclitantem sub onere peccatorum hominem, pondere, quo se expediri desiderat, liberare. Quid hoc, rogo, aliud est, quàm morienti mortem addere, eiusque animam sua crudelitate,

26. qõ. 6. agnouimus. morient. Nô deneganda pœnitentia morièntib.

tate,nè absoluta esse possit, occidere? cùm De° ad subueniendum paratissimus, inuitans ad pœnitentiam, sic promittat:(Peccator,inquiens,)quacunque die conuersus fuerit, peccata eius non imputabuntur ei.)Et iterùm: (Nolo mortem peccatoris, sed tantùm conuertatur, & viuat.) Salutem ergò homini adimit, quisquis mortis tempore speratam pœnitentiam denegarit. Et desperat de clementia Dei, qui eum ad subueniendum morienti sufficere,vel in momento posse non credit. Perdidisset latro præmium in cruce ad Christi dexteram pēdens,si illum vnius horæ pœnitentia non iuuisset.Cùm esset in pœna, pœnituit, & per vnius sermonis professionem habitaculum paradisi,Deo promittentæ, promeruit. Vera ergò ad Deum conuersio in vltimis positorum, mente potiùs est existimanda,quàm tempore, Propheta hoc taliter asserente: Cùm conuersus,ingemueris,tunc saluus eris.Cùm ergò sit Dominus cordis inspector, quouis tempore non est deneganda pœnitentia postulanti, cùm ille se obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari.

Lucæ 23.f

Ezec. 18. & 33.

3 Ordinatos verò quosdam, fratres charissimi episcopos,qui nullis ecclesiasticis ordini bus ad tantæ dignitatis fastigium fuerint instituti,contra patrum decreta, huius vsurpatione,qui se hoc recognoscit fecisse, didicimus cùm ad episcopatum his gradibus, quibus frequentissimè cautum est, debeat perueniri, vt minoribus initiati officijs,ad maiora firmentur. Debet enim antè esse discipulus,quisquis doctor esse desiderat,vt possit docere quod didicit.Omnis vitæ institutio,hac ad id,quò tendit,se ratione confirmat. Qui minimè literis operam dederit,præceptor esse non potest literarum. Qui non per singula stipendia creuerit,ad meritum stipendij ordinem non potest peruenire. Solum sacerdotiū inter ista, rogo, vilius est? Quod faciliùs tribuitur,cùm difficiliùs impleatur. Sed iam non satis est laicos ordinare,quos nullus fieri ordo permittit:sed etiàm ij, quorum crimina longè latèque per omnes penè sunt nota prouincias,ordinantur. Daniel enim,nupèr missa relatione ex Orientalibus ad nos partibus,ab omni,quod tenuerat virginum monasterio nefarijs est obiectio nibus accusatus. Multa à multis obiecta flagitia:in quam haberet terrarum parte,quæsitus est,vt si suæ innocentiæ confideret, contra se iudicium postulatum minimè declinaret. Missa ad Arelatensem episcopum per Fortunatum subdiaconum nostrum, vt ad iudiciū episcopale destinaretur,epistola.Tantis graua tus testimonijs, tanta facinorum accusatione pulsatus,sacrarum (vt dicitur) virginum pollutus incesto,episcopus asseritur ordinatus.In nostris libelli scrinijs continentur, quorum ad vos quoquè exemplaria direximus: in pontificijs dignitatem,hoc tempore,quo ad causā dicendam,missis à nobis literis,vocabatur,obrepsit. Sacro nomini absit iuria. Faciliùs est,

Distin.59 ordinatos verò quosdam.

Non assumendi ad Episcopatum laici.

Distin.81. Tantis Daniel grauatus.

vt hanc dignitatem tali dando, ipse amiserit ordinator,quàm eam obtineat ordinatus.Cui conuictu sociabitur,qui eum sibi credidit, largiendo pontificium,sociandum. Qualis enim ipse sit,quisquis tales ordinarit, ostendit. His ergò in medium nunc deductis, cùm plerisq; vestrum,sint, qui Apostolicæ sedis statuta cognouerint,nobiscum tempore aliquanto versati,ad disciplinæ normam, nostris conuenta adhortationibus, omnia fraternitas vestra reuocare festinet.

4 Primùm,vt iuxta canonum decreta, vnaquæque prouincia suo metropolitano contenta sit, vt decessoris nostri data ad Narbonensem episcopum continent constituta, nec vsurpationis locus alicui sacerdoti in alterius concedatur iniuriam. Sit concessus sibi contentus vnusquisque limitibus: alter in alterius prouincia nihil præsumat,nec emeritis in suis ecclesijs clericis peregrini & extranei,& qui antè ignorati sint, ad exclusionem eorum,qui benè de suorum ciuium merentur testimonio,præponantur: nè nouum quoddam de quo episcopi,fiant,institutum videatur esse collegium.

Bonifacii videlicet. capi.4.

Dist. 61. Nè emeritis.

5 Nullus inuitis detur episcopus. Cleri, plebis & ordinis consensus ac desiderium requiratur.Tunc alter de altera eligatur ecclesia si de ciuitatis ipsius clericis,cui est episcopus ordinandus,nullus dignus(quod euenire non credimus) poterit reperiri. Primùm enim illi reprobādi sunt,vt aliqui de alienis ecclesijs meritò præferantur.Habet vnusquisque clericorum suæ fructū militiæ in ecclesia, in qua suam per omnia efficiat transegit ætatem. In aliena stipēdia minimè alter obrepat:nec alij debitam,alter sib audeat vendicare mercedē. Sit facultas clericis renitendi,si se viderint prægrauari:& quos sibi ingredi ex trāuerso agnouerint,non timeant refutare.Qui etsi non debitum præmium,vel liberum de eo,qui eos recturus est,debent habere iudicium.

Distin. 61. Nullus inuitis det. Et dist.63 Cleri,plebisq;.& in de.1.uo.libro.3.

6 Abstineatur etiàm ab illicitis ordinationibus.Nullus ex laicis, nullus digamus, nullus, qui sit viduæ maritus aut fuerit, ordinetur:sed irreptæhensibilis, & qualem elegit Apostolus,fiat. Per Mosen Dominus præcepit:Virginem accipiat sacerdos vxorem.Subsequitur & supplet Apostolus, eodem locutus spiritu vnius vxoris virum, debere episcopum consecrari.Ad hanc ergò eligantur formulam sacerdotes: & si quæ factæ sunt ordinationes illicitæ,remoueantur:quoniam stare non possunt, nec discussionem nostram subterfugere poterunt, quanuis latere se æstimāt, qui taliter peruenerunt, vt nulla religionis reuerentia obscuritate fuscetur. Non sit vana gloriatio palliatis.Episcopalem morem,qui episcopi sunt,sequantur.Daniel,vt diximus, qui accusationem pontificali honore subterfugere posse se credidit,& ad fastigium tantum,accusatores suos latendo,peruenit,à sanctitatis vestræ cœtu interim se nouerit segregatum, qui se rio-

1. Ti.3.a
Leuit.21.c
1. Ti.3.a

se nostro iudicio debet obijcere, si cõscientiæ suæ nouit confidentiam se habere. Massiliensis verò ecclesiæ sacerdotem, qui dicitur (quod dictu nefas est) in necem fratris sui taliter gratulatus, vt huic, qui eius sanguine cruentatus aduenerat, portionem cum eodem habiturus occurreret, vestro, cum audiendum collegio delegamus. Data 7. Kalend. Augusti, Felice, & Tauro viris clarissimis. conss. A.D.428.

EPISTOLA EIVSDEM CAELESTINI PAPÆ TERTIA, AD EPISCOPOS APULIÆ & CALABRIÆ.

Quòd nulli sacerdotum liceat canones ignorare. 1

Quòd non oporteat, clericis ecclesiarum contemptis, de laicis episcopos ordinare. 2

Quòd docendus sit populus, non sequendus. 3

Capitulum primum.

Distin.38 Nulli sacerdotum lic. CAELESTINVS vniuersis episcopis per Apuliam & Calabriam constitutis.

Nulli sacerdotum suos licet canones ignorare, nec quicquam facere, quod patrum possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentia populis permissa frangatur? Canones clericis Cognoscē di.

De laicis non fiant episcopi. 2 Audiuimus, quasdam proprijs destitutas rectoribus ciuitates, episcopos sibi velle petere de laicis, tantumque fastigium tam vile credere, vt hoc his, qui non Deo, sed seculo militauerint, æstiment nos posse conferre, non solùm male de suis clericis (in quorum contemptum hoc faciunt) iudicātes, sed de nobis pessimè, quos credunt hoc posse facere, sentientes. Quòd nunquàm auderent, si non quorūdam illic his consentiens sententia connioeret. Ità nihil, quæ frequentiùs sunt decreta, proficiunt, vt hoc, quasi nunquàm de hac parte scriptum fuerit, ignoraretur. Quid proderit, per singula clericos stipendia militasse, & omnem egisse in Dominicis castris ętatem, si qui his præfuturi sunt, ex laicis requirantur? Qui vacantes seculo, & omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu prępropero in alienum honorem ambiunt immoderata cupiditate transcendere, & in aliud vitæ genus, calcata reuerentia ecclesiasticæ disciplinæ, transire. Talibus itaq;, fratres charissimi, qui iuris nostri, id est, canonum gubernacula custodimus necesse est obuiemus: hisque fraternitatem vestram epistolis commonemus, nè quis laicum ad ordinem clericatus admittat & sinat fieri, vndè & illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutis decretalibus fiat. Distin.61 Quid proderit per.

Dist 62. Docēdus est populus. 3 Docendus est populus, non sequendus. Nosque (si nesciunt) eos, quid liceat, quidve non liceat, commonere, non his consensum præbere, debemus. Quisquis verò conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram Apostolicæ Sedis minimè defuturam. Quæ enim sola admonitionis authoritate non corrigimus, necesse est, per seueritatem congruentem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc (quæ proprijs rectoribus carent) Ecclesias volumus innotescat, vt nullus sibi spe aliqua forsitan blanditus illudat. Data 12. Kalendas Augusti, Florentio & Dionysio viris clarissimis consulibus. A.D.429.

DECRETA COELESTINI PAPÆ, quæ sunt in corpore decretorum Gratiani, nec habentur in superioribus ipsius Epistolis vel decretis, numero 4.

PRIMVM.

In alterius parochia, nisi eo vacante, nulli aliquid agere licet.

Nullus primas, nullus Metropolitanus, nullus reliquorum Episcoporum alterius adeat ciuitatem, quæ ad eum non pertinet, & alterius Episcopi parochiam super eius dispositione, nisi vocatus ab eo, cuius iuris esse cognoscitur, vt quicquam ibi disponat, vel ordinet, aut iudicet, si sui gradûs honore potiri voluerit: sin aliter præsumpserit, damnabitur: & non solùm ille, sed & cooperatores & consentientes ei: quia sicut ordinatio, ità eis & iudicatio, & aliarum rerum dispositio prohibetur. Nam qui ordinare non poterit, quomodò iudicabit? Nullateoùs procul dubiò iudicabit, aut iudicare poterit. 9.q.2.Nullus primas, nullus Metropolita.

SECVNDVM.

Par pœnitentia ei indicitur, qui * spiritualem filiam, & ei qui ᵖ pœnitentialem suam violare monstratur.

* carnalē ᵖ spirituale

Si quis Sacerdos cum filia spirituali fornicatus fuerit, sciat se graue adulterium commisisse. Idcircò fœmina, si laica est, omnia derelinquat, & res suas pauperibus tradat: & conuersa, in monasterio Deo vsque ad mortem seruiat. Sacerdos autem, qui malum exemplum dedit hominibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando duodecim annos pœniteat. Posteà verò ad monasterium vadat, ibique cunctis diebus vitæ suæ Deo seruiat. 3.q.5.1. Si quis Sacer dos cum.

TERTIVM.

Episcopi, aut presbyteri, cum sibi confessa fornicantis, pœna seu pœnitentia quæ.

Non debet Episcopus aut presbyter commisceri cum mulieribus, quæ ei sua fuerint confessæ peccata. Si fortè (quod absit) hoc con- 30.q.1.Nō debet.

contigerit, sic pœniteat, quo modo de filia spirituali, Episcopus 15. annos, presbyter 12: & deponatur tamen, si in conscientia deuenerit.

QVARTVM.

Quæstionis de binis vxoribus vni ductis, quarum prior non fuerat solenniter desponsata, expeditio.

35. dist. 6. Videtur nobis. Videtur nobis, quòd secunda quam contra prohibitionem Ecclesiæ duxit, non sit vxor, etiàm si primam non haberet desponsatam. Nam quod contra interdictum & ordinem Ecclesiæ factum est, ratum non haberi, tam humanæ, quàm diuinæ legis proclamat authoritas: quia ea, quam inordinatè superduxit, prohibitione renitente, vxor non est. Eam cogendus est recipere, quam iurauit, & desponsauit, & ex qua prolem genuit, vt iuramenti religio non vilipendatur, & fides ad inuicèm promissa seruetur, proles in cultu Dei nutriatur & educetur, & alij exindè occasionem peccandi, & alios decipiẽdi, assumere non valeant. Quòd autem parentes, fratres, & cognati vtriusque sexus in testificationem filij & filiæ, ad matrimonium coniungendum vel dirimendum admittantur, tam antiqua consuetudine, legibus approbata, quàm diuinis & humanis legibus approbatur. In dirimendo autem matrimonio, ideò maximè parentes recipiuntur, * siue si defuerint parentes, proximiores admittuntur: quia vnusquisque suam genealogiam cum testibus & chartis, cum exercitatione & recitatione maiorum scire laborat. Quia igitur alijs meliùs sciunt, ideò maximè admittuntur. Similiter etiàm recipiuntur, & in testificationem matrimonij coniungendi. Qui enim meliùs recipi debent, quàm illi, qui meliùs sciunt, & quorum est interesse, ità vt si non intersint, & consensum non adhibuerint, secundùm leges nullum fiat matrimonium? Quod verò legitur, Pater non recipiatur in causa filij, nec filius in causa patris: in criminalibus causis & cótractibus verũ est. * & si

In matrimonio contrahendo & disiungendo, ipsius coniugij prærogatiua, quia & fauorabilis res est, congruè recipiuntur.

INTER-

SACROSANCTI, MAGNI, ET OECVMENICI CONCILII EPHESINI PRIMI, ACTA OMNIA:

THEODORI PELTANI Societatis IESV Theologi opera, nunc primùm latinitate donata, ac in sex Tomos distributa.

Habes, amice Lector, Acta omnia Concilij Ephesini, noua, & eleganti interpretatione, nunc primum à nobis inserta Tomis Conciliorum, vt imperfectam illam, & mutilam veterem editionem, desiderare non possis.

INTERPRETIS PRÆFATIO AD LECTOREM, Qua de vniuersi operis, susceptique laboris ratione, paucis differitur.

NNVM abhinc plus minus quintum decimum, amice Lector, volumen quoddam Græcum, ad Albertum Serenissimum Bauariæ Principem, Catholicæ pietatis amantissimum, nescio quis apportauit: corrosum illud sanè quidem, ac vetustatis vitio literis penè fugientibus: non tamen ita situ corruptum, atque deformatum, quin legi adhuc, & exscribi posset. Hic me fortè id temporis Monachij commorantem, Princeps accersit; ac, ecquidnam illud libri esset, percontatur. Lecta inscriptione, Ephesini Concilij Acta esse respondeo. Tum ille: Est hoc vnum de illorum numero, opinor, quibus Greg. Pont. Max. tantum tribuisse fertur, quantum quatuor Euangeliorum libris. Annuo, rursum ille: Agè vniuersi huius operis, vbi primùm potueris, Synopsin mihi conficias: Studeo enim summatim cognoscere, quid hic ab Ecclesia Catholica doceatur. Ego, qui clarissimi Principis auctoritatem nullo modo negligendam ducerem, eiusdemque in Societatem nostram plurimis sanè meritis sæpenumero declaratam animi voluntatem mecum pertractarem, nō sum ausus, meam qualemcunque operam non polliceri: Tametsi verebar, ne ipsi haud satisfacerem, nisi totū opus sursum deorsum priùs euoluerem: id quod homini etiam otioso planè magnū negotium creare posse videbatur. Nihilominus beneficentissimo Principi hoc daturus eram. Sed ecce commodū accidit, vt labori iam accinctus, in ipso statim aditu, totius Concilij hypothesin reperirē, quam triduo, summū quatriduo, Latinam à me factam, ad Ducē Albertum misi, arbitratus, & me fidē liberasse, & illum iam his contentum fore.

Verum enimuero, ille huius Synopseos lectione ardentiorē sitim collegit, maioriq; cætera cognoscendi cupiditate affectus, sequēti luce mihi renuntiari iussit: desiderare se etiam atque etiā, totum librum à me latinitate donari. Ego verò onus ingens & laboriosissimū, &, vt Poeta canit, periculosæ plenum aleæ, detrectaui: & bonas aliquot, cur detrectarem, causas exposui. Cæterum cum Aulici Principis nomine vrgendi finem non facerent: nostriq; Patres, ne pertinaci illo detrectandi studio, iustę alicuius offensionis occasionem Patrono optimè de nobis merito fortè offerrē, vererentur, seriò mihi præceperunt, vt cœlesti auxilio fretus ad rem aggredi nihil dubitarem: sese omnes cōmoditates concessuros, acturosque cum Alberto, ne tralatio mea typis impressa diuulgaretur, sed descripta dumtaxat, in eius Bibliotheca asseruaretur, ne illā dens Theoninus arroderet. Sola itaque obsecundandi voluntate commotus,

tanta contentione impoſito muneri incubui, vt triū menſium ſpatio totum opus Latinè redderem. Quanquam ſi mea ſponte, & non ſolo maiorum imperio adactus hoc preclarum negotium ſuſcepiſſem, in iuſtam reprehenſionem incidere non poteram: Quis enim eſt ita pingui iudicio præditus, itaq; præpoſterè ſapiens, vt eorum conatum laudet, qui Hiſpanica, Italica, aliaue lingua ſcriptos libellos quoſdam in Latinam, aut Latinos in barbaram aliquam linguam transferunt: illorum porrò vigilias contemptui habeat, qui in ſanctiſſimis Græcis voluminibus: in quibus fidei Chriſtianæ atque orthodoxæ illuſtris, & ſalutaris explicatio defenſioque continetur, quæque vix tribus aut quatuor doctis proſunt, conuertendis opera ſumunt? Tale hoc eſſe, quod in manibus habes lector, credo non dubitas.

Opus ad vmbilicum deductū, Principi Alberto obtuli, magnopere rogans, ne in apertum proferri vellet. Sin omnino edendum iudicaret, certè priùs cum exēplari Vaticano Codex ille Græcus (erat enim mihi ſuſpectus, videbaturq; à Græco homine Venetijs parum emendatè aliquot locis deſcriptus: vtpotè qui pecuniæ appetentior, quàm diligentior fuiſſet) & cum Græco ita emēdato noſtra Latina trāſlatio ab aliquo vtriuſque linguæ perito Romæ cōferret. Quòd cùm benignè annuiſſet, anno LXII. exemplum Græcum Latinumq; Romam miſſum eſt, ad virum æternis laudibus celebrandū Othonem Cardinalē & Epiſcopum Auguſtanum: Quem rogauit Albertus, vt per aliquem eruditū, id quod ſuprà dixi, fieri curaret, atque ad ſe vtrumque librū caſtigatū remitteret. Cæterùm multa negotia ſine dubio, & occupationes magnę effecerunt, vt res obliuioni traderetur, & exemplaria quoque amitterētur quodāmodo. Quæ cùm ſæpe repeterentur à me, XII. annis non ſunt reſtituta. Quanquàm illa vnum aut alterum annum antè eſſent remiſſa. Anno porrò LXXIII. Romam alia de cauſa veniēs, tum de noſtris, tum de alienis hominibus, quid iſtis libris factum eſſet, ſedulò exquiſiui: Vaticanam etiam Bibliothecam luſtraui, ſi quo caſu eſſent illuc importati. Nihil vſquam apparuit. Tandem de quorundam conſilio ad Illuſt. & eruditionis fama clariſſimū Gulielmum Sirletum Cardinalem ſummumq; Vaticanæ Bibliothecæ Præfectum me contuli: meam calamitatē illi narraui. Qui me, vt eſt vir optimorum ſtudiorum, literatorumq; hominū cupidiſſimus, perquàm humaniter complexus: & ex narratione mea in librorum memoriam regreſſus, ſingulari lætitia perfuſus eſt. Eo vſque enim neſciebat, quis nam illa Acta Epheſina Latinè de Græco expreſſiſſet: Quādoquidem nomen meum nuſquam poſueram. Inter cætera autem referebat, à Cardinali Auguſtano vtrumque veniſſe ad Cardinalem Paleottum: inde ad Cardinalem Amulium: poſtea ad Onuphrium Panuinium, poſtremò ad ſe, cum libris alijs bene multis: Seſeque id, quod Principis nomine petitum fuerat, effectum dediſſe: Codicem Bauaricum cum Vaticano accuratè contuliſſe, & varietatem lectionis annotaſſe in chartis ſeparatim: Non contuliſſe autem Latina cum Græcis, legiſſe tamen, adeoque ſibi placuiſſe, vt excudendum librum putarit: & ſe iam aliquo miſiſſe, neſcire tamen.

Anno LXXV. liber Græcus nec opinato à noſtris in Bibliotheca Ducis repertus eſt, quem peruolutans ipſiſſimum eſſe cōperio, quem Romam miſerā. Fidem autem certiorem faciebant caſtigationes Sirleti, paginis aliquot inſertæ libro, de quibus ipſe mihi Romæ dixerat. Inceſſi profectò omnibus lætitijs: non quòd meas chartas repereram (tam charas enim nō habebam) ſed quòd Sereniſſimus Princeps præclariſſimum librum Gręcum non perdiderat. Mox interpretationem meam incudi reddo: cum emendationibus Romanis, & altero Græco volumine diligenter cōpono. Primùm omnium, id ſtudio habui, & quantum ingenij vires ferre potuerunt, contendi: vt, quod optimū iudicarem, id omnibus neruis aſſequerer. Bona fide & perſpicuè rem, vt puto, explicaui: nec adeò magna me verborum religione obſtrinxi, vt ſi quid ex M.T. Ciceronis myrothecio non ſumpſiſſem, propterea me capitis damnandum metuerem. Ac perfectè quidem interpretandi munus atque numeros, vix vnus aut alter fortaſſe expleuerit: quoniam eorum hominum induſtria in lubrico

admo-

admodum versans, dum alterum vitium euitare laborat, in alterum ferè currit. Sunt, qui, vt fideles habeatur, infideles fiunt, eamque superstitionem perpetuò sequuntur, vt voculas numerent, & verba appendant. Hi rem ipsam necesse est obscurent, quòd ab interpretis fide abest quàm longissimè. Deinde loquendi genera insolentia, & inaudita, planeque inepta important, & oratione nimium sordida, dura, ferrea, quibus seruire volunt, lectores alienant. Qui autem horum puerilem infantiam auersati, libertatem quandam consectantur, ornamenta verborum & lenocinia quærunt, circuitusque rotundos conficiunt, vt illud Lucillianum dici queat:

Quam lepidè lexes compostæ vt tesserulæ omnes
Endopauimento, atque emblemate vermiculato.

hi à sententia plerunque longiùs discedunt, ac nõ idem, quod auctor, sed quiddam simile dicunt, aliquando tantùm non contrarium. Meum consilium fuit, vt medium iter ingressus (id quod hodie docti viri in Ecclesiasticis commentarijs conuertendis faciunt) illa duo vitia, quantum ingenio & labore valerem, declinarem: ac neque illorum nimiam ieiunitatem, neque istorũ luxuriantem vbertatem imitarer. Neque tamen mihi tantum arrogo, vt me hoc assecutum dicam: vt assequerer, omni ope contendi. Id apertè cõstabit, si qui nostra cum Appendicibus, quæ quinque postremis Tomis accesserunt: vel cum Contiana editione comparare voluerint: Constat enim pleraque vsque adeò incultè, horridè, atque obscurè decurrere, vt sæpe, quid dicatur, intelligi non queat. Interim illorum interpretum diligentiam, & Ecclesiæ iuuandæ studium commendo: simulque lectorem obsecro, vt si ad idem saxum me quoque interdum offendere deprehendat, ad quod illi, propter susceptæ rei difficultatem, offenderunt (intelligo perspicuitatem, & cõmoditatem dictionis, quam in alijs interpretandis consectandam, in alijs negligendam, non mihi quisquam persuadebit, ne si persuaserit quidem) cogitet illud Horatianum in omni propemodum re verissimum esse:

Non semper feriet, quodcunque minabitur arcus.

atque iccirco mihi vt homini ignoscat. Si sunt aliquæ maculæ, ne te offendant: fortasse plura sunt, quæ nitent.

Animaduerti capita in Codice Græco absque vllo ferè ordine in aceruum quendam coniecta, quæ confusio non mediocrem obscuritatem pariebat. Proinde totum opus in 6. Tomos distribui, ea serie, & modo, quem in prima huius libri pagina indicaui. Statueram 7. Tomum [illegible] adijcere: sed Codicibus Græcis, qui eam ad rem necessarij erant, destitutus, animi decreto facere satis non potui. Interim per Appendices, quas Tomis adieci, iusto, ni fallor, pondere, damnum illud sarciui. Singulis capitibus Periochas præposui, quò, & lectori omnia expeditiora ad intelligendum facerem, & quædam ad amussim Scholasticorũ Theologorum nõ ita directa mitigarem: Vsi sunt enim Græci Patres quibusdam vocibus latiùs, & liberiùs, quàm nos hodie vtamur. Insuper annotationes in marginibus apposui, è quibus, vt spero, aliquid vtilitatis capietur. Habes adhæc 4. Indices I. complectitur ordinem, & initia capitum libri Græci, & summam quandam eorundem. Si quis igitur eo ordine Cõcilium hoc legere voluerit, legat. II. Continet singulorum Tomorum, vt nos disposuimus, capita III. Scripturarum syllabum, quæ hic exponuntur IIII. Comprehendit obseruationes rerum digniorum. Erat in animo quintum adiungere, hæresum videlicet, quæ hic ex instituto, vel obiter confutantur, sed cogitabam 4. Indicem etiam hac in parte profuturum.

Vsus sum tribus exemplaribus Græcis, Romano, Bauarico, & Fuggerano, quod ad me nuper delatum est: Vsus sum item editione Contiana: qui liber, quanquam imperfectus, & ad verbum de Græco expressus est (vnde frequenter multa obscurissima sunt, vt Oedipo quodam opus esse videatur) tamen ab homine Græcis literis imbuto, non difficulter, quid Græcum exemplar habuerit, intelligi potest. Aliquando præ Bauarico Romanum, nonnunquam illud præ

isto: interdum neutrum, sed, vel Fuggericum, vel Contianum secutus sum: Neque secus, (si modò fidum, ac commodum interpretem agere vellem,) facere poteram. Cõspirant sanè exemplaria hæc sententia plerunque: verbis tamen, & alijs quibusdam leuibus quandoque discrepant: vndecunque tandem diaphonia isthæc acciderit. Quod attinet ad vtriusque Testamenti Scripturas, vulgatam editionem Latinam retinui: etsi Græci 70. versionem adducunt, quæ à nostra non rarò dissidet. Placet, autem, quia per tot secula ea sanctissima parens retinuit, & approbauit Ecclesia: Nec enim laudauerim hæreticorum litigiosam audaciam, qui ad fontes semper prouocantes, nouas interpretationes comminiscuntur. Cæterùm quòd nulla loca indicentur, vt fieri solet, & interdum duæ pluresve sententiæ, velut vna proferantur: & nonnunquam sententia Scripturæ veriùs, quàm ipsa Scriptura citetur, ingentem hic laborem exhausi, multasque horas in Biblijs nostris, quod non erat, frustra quæsiui. Coegit proinde necessitas quędam Latina facere, & sine libri aut capitis indicatione excudere. Quòd si erit fortasse aliquis, qui, quæ nos in hoc libro præstitimus, meliùs commodiusque prestare se posse confidat, prestet sanè, οὐδὲν φθόνος, luminibus nostris obstruat, mereatur bene de Repub. Si in alijs auctoribus conuertendis talentum suum exercere maluerit, extant in Bibliotheca Vaticana, Medicæa, & Alberti nostri non pauca volumina Greca, Hebraica, Arabica; his in Latinam ciuitatem asciscendis elaboret, Ecclesiamque Catholicam hoc ornamenti genere illustrare pro virili sua enitatur.

ADMONITIO.

DIXI, amice lector, exemplaria, quibus in hac tractatione vsus sum, quibusdam in locis nonnihil inter se discrepare, meq; in ea diaphonia, quod optimum iudicabam, secutum esse. Agè vnius duntaxat capitis paradigmate, quod dictum est, planum fiat. In prima itaque Theodosiana Sacra Codex Ducalis linea prima legit μᾶλλον πλεῖστον θεοσεβείας. *Vatic.* μέλει πλεῖστον φιλοσοφίας. *lin. 2. Duc.* οὐ μὴν ἐνδόκιμον τοῖς ἐπαινεῖσθαι παρ' ὑμῶν ὀφείλουσιν, καὶ διὰ τὴν μάλιστα τιμᾶσθαι θρησκείαν. *Vatic.* οὐ μὴν εὔδαιμον τὸ δεῖσθαι συγγνώμης, τοῖς ἐπαινεῖσθαι παρ' ὑμῶν, ὀφείλουσιν, καὶ διὰ τὴν σεμνὴν μάλιστα τιμᾶσθαι θρησκείαν. *Duc. lin. 5.* καὶ τὴν ἁπλότητα διὰ παντὸς ἐπιδείκνυσθαι τοῦ βίου. *Vatic.* καὶ τὴν ἁπλότητα τοῦ βίου διὰ παντὸς ἐπιδεικνύειν. *Duc. linea 10.* καὶ τοῖς παντὶ δῆλον. *Vatic.* καὶ παντὶ δῆλον. *Duc. lin. 12.* οὓς τοσοῦτον ἴσθα μὲν ἀεὶ εὐσεβεῖν. *Vatic.* οὓς τοσοῦτον οἴσθα μέλειν εὐσεβείας. *Duc. lin. 13.* καὶ τῶν πανταχοῦ ἱερέων. *Vatic.* ὑπεριδὼν δὲ καὶ τῶν ἁπανταχοῦ ἱερέων. *Eodem etiam modo legit hunc locum Fuggericum. lin. 20. Duc.* οὐδ' ὥσπερ ἀγανακτεῖν οἴδατε ὑμῶν. *Rom.* οὐδ' ὥσπερ καὶ ἀγανακτεῖν οἴδατε ὑμῶν. *Duc. lin. 21.* πάντα δὲ ἴσθι κινήσας ὡς οὐκ ἔχειν. *Rom.* πάντα δὲ ἴσθι κινήσας ὡς οὐκ ἔχειν. *Duc.* δεῖ ἔχουσιν ὑμᾶς αὐθις. *Vatic.* εἰ μὴ δέχονται ὑμᾶς αὐθις. *Duc. linea 30.* καὶ μὴ γεγονὸς ποιῆσαι βούλεσθαι ὡς οὐκ οὔσης ἀφορμῆς ἑτέρας ἐνδοκιμήσεως, ὡς ἂν νῦν εἰ δῆς ὁποῖον τὸ ὑμέτερον. *Vatic.* καὶ μὴ γεγονὸς ποιῆσαι τὰς κοινὰς βούλεσθαι παντὸς μᾶλλον ἱερέως ὁρμῆς μέντοι μιᾶς, καὶ τῆς αὐτῆς προθέσεως, τά τε τῶν ἐκκλησιῶν, τά τε τῶν βασιλέων χαρίζεσθαι βούλεσθαι, ὡς οὐκ οὔσης ἀφορμῆς ἑτέρας ἐνδοκιμήσεως. ὡς ἂν νῦν εἰ δοίης ὁποῖον τὸ ὑμέτερον. *Duc. lin. 40.* οὔτε μὴν ἀνεξετάστους ὑμῶν τοὺς λόγους. *Vatic.* οὔτε μὴν ἀνεξετάστους εἶναι τοὺς λόγους. *Duc. lin. ead.* ἂν κριτὰς προκαθίσειεν τοὺς τῆς ἁπανταχοῦ προεστῶτας ἱερωσύνης, καὶ δι' ὧν. *Vatic.* ἂν κριτὰς προκαθίσαι θεῖ τοὺς τῆς ἁπανταχοῦ προεστῶτας ἱερωσύνης, δι' ὧν. *Duc. lin. 44.* ἐπεὶ μηδὲ βουληθέντι τοῦτο ἐξεῖναι, τῆς ὑμετέρας θειότητος οὐκ ἀνεχομένης, εἴ τις κελεύει μᾶλλον. *Vatic.* ἐπεὶ μηδὲ βουληθέντι τοῦτο ἐξεῖναι τῆς ὑμετέρας θειότητος ἐπαινούσης μὲν ἀναγκαίως τοὺς ἐπὶ προθυμίας θαρρήσαντας ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἐξέτασιν, οὐκ ἀνεχομένης δὲ εἴ τις κελεύειν μᾶλλον ἢ συμβουλεύειν. *Duc. lin. 45.* ὥστε καὶ ἥκειν δεῖ σου τὴν εὐλάβειαν. *Roman.* ὥστε ἥκειν δεῖ σου τὴν εὐλάβειαν. *Fugericum in altero hic conuenit cũ Ducali, in altero cũ Vati. Duc.* οὔτε οἰκείᾳ πεπλανημένος γνώμῃ *lin. 50. Vatic.* οὔτε οἰκείᾳ πεπλανημένος γνώμῃ. *Iã ex vno hoc capite & paradigmate cõiectura fiat de cæteris. Lubuit autẽ ex plo hoc assertioni meę fidem facere, ne id totũ statim veluti prępostere redditũ condemnes, quod cũ tuo forte exemplari non consentiet. Tum maximè vt hinc discas, quantam lectissimo & eruditissimo Cardinali Sirleto, qui inter grauissimas occupationes Ducalem & Vaticanum Codicem studiosè inter se cõtulit, vocumq; & sententiarum vtriusque diaphonias diligenter exceptas, propriaq; manu descriptas ad nos transmisit, animi gratitudinem debeas. Sanè si eo præsidio caruissem, nunquam, opinor, mea hæc interpretatio in lucem produisset. Colligi hinc vtcunque quoque potest, quanta eum Græcorum Codicum supellectile instructum esse oporteat, qui acta hæc Græcè vtiliter, emendatè, & integrè suis typis quandoque procudet: Neque enim sat erit, si vnum aliquod exemplar obiter descriptum ad manum habeat, sed operæ pretium erit, vt multa hinc inde conquirat, conquisitaq; per se, vel per alios idoneos accuratè, diligenterq; inter se conferat. Verùm de his satis.*

CODICIS

CODICIS GRÆCI
SYNOPSIS, CAPITVMQVE eiusdem series & index.

ANCTISSIMI Cyrilli Alexandrinorum Pontificis, ad Ægypti presbyteros, diaconos, monachos, vniuersosq; fideles Epistola, qua eos contra recens natam hæresin premunit, & rectam fidem explanat. Huius principium est: *Ex iis, qui vnà.* Tomus 1.ca.1.a.c 862

Eiusdem Cyrilli ad Nestorium epistola, posteaquam cognouerat, ipsum de religione malè sentire. Principium est: *Aduenerunt Alexandriam.* Tom.1.c.2. a.c.870

Epistola Nestorij ad B. Cyrillum, cuius principium; *Nihil sanè.* Tom.1.c.3.871

B. Cyrilli de recta in Dominũ nostrum Iesum Christum fide, ad religiosissimum Theodosium Imperat. Commentarius; in quo quidem ex tota Scriptura sacra, incarnationis mysterium confirmatur, multaq; tum Euãgelica, tũ Apostolica dicta enucleantur. Principium: *Supremum humanæ gloriæ culmen.* Tom.1.c.4.872

Eiusdem ad pijssimas Imperatrices, Eudociã Theodosij coniugem, & Pulcheriam eiusdem sororem Commentarius, qui etiam ipse diuinarum literarũ testimonijs refertissimus &c. Hoc initio: *Sanè vos sacras castissimasque.* Tom.1.c.5.889

Sacra à Theodosio & Valẽtiniano fratribus AA. sanctissimo Cyrillo missa; in qua uidetur ei succensere Theodosius, quòd libro ad se destinato minimè contentus, sed neglectæ pietatis nomine suspectũ habens, ijsdem de rebus ad vxorem nihilominus, & sororem conscripserit. Deinde ut cum cæteris Episcopis ad Synodum obeundam se conferat, edicit. Initium *Eos, qui.* Tom.1.c.6.923

Epistola B. Cyrilli ad Nestorium, vt suprà: *Aduenerunt.* Tom.1.c.2.c.870

Epistola B. Cyrilli ad eos, qui literis ipsum, castigarant, quia cùm nefariam Nestorij doctrinam serpere sola auditione accepisset, non tacuerat. Initiũ: *Quandoquidem pietas vestra.* Tom.1.c.8 a.c.946

Eiusdem ad quendam Nestorij sectatorem epistola. Initium: *Noui dilectionis.* Tom.1.c.9.946

Item alia epistola ad Clericos Constãtinopolitanos, factionibus dissidentes Initium: *Commentarium, quem misistis.* Tom.1.c.947

Tabulæ Constantinopoli, etiamnum eiusdem Ecclesiæ gubernationem obtinente Nestorio, a Clero palam propositæ, in quibus collatione facta, ipsum cum Paulo Samosateno sentire demonstratur. Initium: *Quicunq; schedam hanc.* Tom.1.c.12.949

Epistola B. Cyrilli ad Nestorium admonitoria. Initiũ: *Intelligo quosdam.* Tom.1.c.13.950

Epistola Nestorij ad sanctissimum Cyrillum, qua suã caussam tuetur. Initium eius. *Admirabilium literarũ tuarum.* Tom.1.c.12.952

Epistola B. Cyrilli, & Synodi ipso arbitro congregatæ ad Nestorium, qua illi denũtiant apertè, nisi a peruersis dogmatis suis desistat, atque intra decimum diem melius sapiat, fidemq; genuinam doceat, ex vniuersa Ecclesia Catholica exterminatũ iri. Huic porrò epistolæ subijciuntur deinceps, quęnã execrari ipsum desiderent, ad 12. capitum summam redacta. Principium est huiusmodi: *Cùm Saluator noster.* Tom.1.c 14 954

Eiusdem Cyrilli ac Synodi Ægyptiæ, ad Presbyteros, Diaconos, & fidelem populum Cõstantinopolitanum epistola, qua eos ad conseruandam religionis synceritatem cohortantur. Sic autem incipitur: *Serius & uix tandem.* Tom.1.c.15.958

Sanctissimi Cœlestini Rom Pont. ad B. Cyrillum epistola, vbi eidem sedis Apostolicæ potestatem in futura Synodo committens, iubet, nisi Nestorius per decem dierum interuallum, sacrilegam doctrinã suam penitùs detestetur, nulla intercedente mora, ex Ecclesia Constantinopolis, alio in eius locum suffecto, expellatur. Principium: *Literæ, quas sanctitas.* Tom.1.c.16.959

Item Cœlestini epistola parænetica ad Nestorium; in qua extrema significat, quam in illum sententiam protulerit, seq; super ea re ad Cyrillum scripsisse affirmat. Principium; *Post impium profanumque.* Tom.1.c.17.961

Item epistola Cœlestini ad Presbyteros, Diaconos, Clericos, populumq; Cõstantinopolis, qua certiores facit, quænam cùm ad Nestorium, tum ad beatissimum Cyrillum perscripserit. Principium: *Verba modis ad eos factura.* Tom.1.c.18.964

Item alia epistola eiusdem Cœlestini, ad Ioannẽ Episcopum Antiochenum. Exponit ei, quid de Nestorio sentiat, & quid statuerit. Principium: *Optaremus, vt vna est.* Tom.1.c.19.968

Cyrilli ad eundem Patriarcham epistola. Narrat ei de statu Ecclesiæ Constantinopolitanæ, atq; ad auertendam pestem hortatur. Principium: *Perturbatissimum sanctæ Ecclesiæ.* Tom.1.c.20.969

Epistola Patriarchæ Antiocheni ad B. Cyrillum, qua se ad urbem Ephesum appropinquare scribit. Principium: *Non mediocriter me mordes.* To.1.c.21.970

Epistola Cyrilli ad Acacium Beroensem Episcopum, de Nestorio hæretico. Principium est his uerbis: *Qui graui cum tristitia.* Tom.1.c.22.971

Eiusdem Acacij ad Cyrillum epistola, hoc initio: *Pietatis tuæ literas.* Tom.1.c.23.971

S. Cyrilli ad Iuuenalem Patriarcham Hierosolymorũ epistola. Nuntiat ei, quid Nestorius egerit, eumque ad præsentis mali depulsionem excitat. Initium: *Optassem sanè.* Tom.1.c.24.973

Sacra Imper. ad Cyrillum, mandans, vt, quemadmodũ cęteri Episcopi die sanctæ Pentecostes, ipse quoq; adsit Ephesi, ad habẽdam Synodum. Initiũ: *Respub. nostræ.* Tom.1.c.25.973

Principium Synodi, in quo breuiter commemoratur, quot Episcopi in ea consederint, & vbi quisq; Episcopatum gesserit: *Post consulatum dominorum nostrorum.* Tom 1.c.26.a c.1015

Cùm sancta & Oecumenica Synodus intelligeret, decem & sex dies post constitutum ab Imperatore tempus effluxisse, & Antiochenus Patriarcha cum suis Ephesi necdum adesset, necessarium illi fuit Nestorij dogmata in disquisitionem vocare. Missi sunt Episcopi etiam tertiò, qui ipsum ad conuentũ inuitarent. Primis illis uix respondit; tandẽ: Considerabo, inquit, ac si quidem me uenire oportuerit, ueniam. Secundis, qui scriptum à Synodo afferentes ipsum uocabant, cùm diu expectassent, nullum verbum responsum est. Tandem aliquando Florentius Tribunus cum Nestorianis Clericis egressus, ait, se quidem Nestorium ipsum uidere nõ potuisse: iussum uerò mihi est, inquit, renunciarem pietati uestræ, cùm omnes Episcopi conuenerint, ipsum quoque affuturum. Qui tertiò missi erant, totum diem vsque in vesperam expectantes, nullũ responsum auferre potuerunt. Retulerant tunc ipsis milites, qui Nestorij diuersorium cingebant, ideirco se in vestibulis collocatos, vt neminem à Synodo uenientem intrare permitterent. Hoc audito, Episcopi recesserunt. *Theodotus Ancyranus.* Tom.1.ca 1.a.c.986

Synodus ex Canonũ decretis per Episcopos tertiùm

vocato Nestorio, postquàm eius aduentum desperauit, illo licet absente, ad examen reorum descēdit. Ac primùm omnium sacrosanctum Nicęnum Symbolum recitatum est. Secundum illud, epistola Parænetica B. Cyrilli ad Nestoriū. Postulauit mox à Synodo Cyrillus, dicerent, num quæ scripsisset, cū sanctorum Patrum Nicęnorum promulgato illo dogmate, & cum germana fide concordarent. Hic singuli responderunt, epistolam eandem doctrinā explicare, quam sancta Nicęna Synodus tradidisset, proinde omnes eam approbare: *Iuuenalis Hierosolymorum Episcopus dixit.* To. 2. c. 3. a. c. 988

Postmodum recitatæ sunt item Nestorianę ad B. Cyrillum literę, quibus recitatis, rursum interrogauit Cyrillus; ecquid etiam ille intra definitos à nominatis Patrib. fidei terminos versari uideretur. Hic iterum uniuersa Synodus una uoce, & unusquisq; sigillatim, tum Nestorium, qui hæc docuisset contra sanctorum Patrum Symbolum, & Cyrilli epistolam; tum eos, qui ita crederent, execratione deuouerunt: *Palladius Amasea Eps.* To. 2. c. 4 a. c. 997

Lecta est quoque Cœlestini Pont. Rom ad eundem Nestorium parænetica epistola, quæ superiùs, quomodo & B. Cyrilli, descripta est: *Post impium illud.* Tom 2. c. 5 a c. 1000

Producti in medium Episcopi, qui has literas Nestorio reddiderant, interrogatique, quid ad eas respōdisset, dixerunt, tantum absuisse, ut ad sanam mentem rediret, ut etiam ipsis coram pręsentibus doctrinam doceret omnis impietatis plenam, quam singuli repetiuerunt: *Petrus Alexandriæ Presbyter.* Tom. 2. c. 6. a c. 1000

Proferuntur S. Patrum sententiæ quibus vera religio stabiliuit, & Nestorij blasphemiæ ab Ecclesia prorsus alienæ ostenduntur: *Flauianus Philipporum.* Tom 2 c. 7. a. c. 1001.

Prolati sunt mox quaterniones, quibus Nestorij maledicta & errores continerentur, & ex his ij lecti sunt, qui manifestas minimeque dubias blasphemias comprehendebant: *Petrus Presbyter.* Tom. 2. c. 8. a. c. 1005

Lecta est epistola Capræoli Carthaginensis Episcopi, per Besulam Diaconum eius ad Synodum perlata, quæ communi suffragio approbata est; quoniam significabat cupere ipsum antiqua fidei dogmata ualere; noua & absurdè in eis excogitata, & sacrilegè disseminata penitùs explodere ac reijcere: *Opertebat pissimi fratres.* Tom. 2. c. 9. a c. 1008

His omnibus ita perlectis, lata est a Synodo contra Nestorium sententia, qua fuit abdicatus; cui omnes & singuli Episcopi plures ducenti subscripserunt, exceptis quorundam vicarijs, qui in cōsessum Episcoporum non admittebantur: *Cum inter cætera.* Tom. 2. c 10 a. c. 1009

Abdicationis formula scripto comprehensa, & Nestorio sequenti luce transmissa, hoc initio: *Agnosce te propter impias.* Tom. 2. c. 11. a. c 1012

Mandatum a Synodo ad Clericos & Administratores Ecclesiæ Cōstantinopolitanæ missum eo ipso die, quo Nestorius ijsdem verbis scriptum accepit, hoc initio: *Agnoscat pietas vestra.* Tom 2 c 12 a. c. 1012

S. Cyrilli de filio Dei, & Verbi incarnatione Commētarius: *Germanus diuinæ Tom. 6. cap. 1. a. ca. 1186* In extremo Patrum Antiochænorum edita contra Paulum Samosatenum doctrina subijcitur.

Basilij Diaconi & Archimandritæ, cęterorumq; monachorum ad Imper. supplex libellus. Principiū: *Immensa illa.* Tom. 1. c 28. a. c 976

B. Cyrilli ad Cœlestinum Epistola Principium: *Si in rebus vsq; adeò.* Tom. 1. c. 29. a c 978

Eiusdem totiusq; Synodici conuentus ad prædictos Monachos epistola, Constantinopolin. Principiū: *Pietatis vestra zelum.* Tom. 1. c. 30. a. c. 980

Epistola suasoria Ioannis Antiocheni ad Nestorium, in qua Theodorum Mopsuestenum hæreticum, beatum appellat. Principium: *Meam de tua pietate.* Tom. 1. a. c 31. a. c. 981

Relatio Nestorij & Episcoporum ipsius ad AA. super actis contra se à S. Synodo. Conscripta priùs est hęc relatio, quam Antiochenus Episcopus Ephesum aduentaret. Principium: *Pietatis vestræ decreto.* Tom 3. c. 20. a c. 1060

B. Cyrilli de recta fide ad religiosiss. Imperatrices liber, in quo perinde ut in altero illo Theodosij Principis nomini inscripto, de uerbi incarnatione accuratissimè disputatur. Principium: *Eos, qui diuinam cœlestemque.* Tom. 1. c. 6 a. c. 923

Sacra Cæsarea ἐντάξιας causa per Comitem Candidianum ad Synodum missa: *Cum magnam omnium.* Tom. 1. c 32 a c. 983

Exemplum epistolæ, ad sacram Synodum Ephesinam datę à sanctis Episcopis Constantinopoli repertis, qua petūt sibi ignosci, quòd nauigationis difficultate impediti, ad Concilium aduolare non potuerint, ipsos eadem animi uolūtate, eundem de religione sensum habere, quem Synodus habeat. Principium *Oportebat quidem nos.* Tom. 4. c 20 a c. 1091

Quid actum sit Constātinopoli, postea quam Episcopi, qui tum ibi morabantur, & Dalmatius Archimandrita superiùs memoratam Cyrilli epistolā acceperunt Principium: *Sacra Synodus.* Tom. 2. c. 19. a. c. 1019

Epistola B. Cyrilli ad quosdam Episcopos Constantinopolio, atque ad Dalmatium monasteriorū Præfectum Narrat, quid Nestorio factum sit, ad finem B Dalmatij apologia subnectitur. Principium: *Expectabamus reuerendiss. Nest.* Tom 2 c 18. a. c. 1018

Eiusdem ad Monachos Alexādrinos Ephesi perscripta epistola, qua Nestorium Episcopatus ordine motum esse illos certiores facit Principium: *Dominus noster Iesus.* Tom. 2 c 21. a. c 1021

Refert sancta Synodus ad Imp de exauctorato Nestorio, cum qua relatione simul Actorum Commentarij transmissi fuerunt. Principium: *Vestra pietas.* Tom 2. c. 22. a. c. 1021

Epistola Synodica ad Clerum & ciues Constantinopolitanos. de Nestorio Episcopatu spoliato. Principium: *Huc deuenimus, vt rem* To 2 c. 23. a. c. 1023

Clerus Constantinopolitanus, & Dalmatius Archimandrita rescribunt Synodo Principium: *Iam inde ab ineunte ætate.* Tom. 2. c 24 a c. 1023

Exemplum Epistolæ Imperatoris, per Palladiū Magistrianum ad Ephesinum cōuentum perlatæ. Decernit Imp. irrita uideri, quę absente Patriarch. eiusq; Synodo à Concilio decreta fuerant. Quare de integro omnia constitui iubet: *Magnificentissimi Candidiani.* Tom 3. c 18. a c. 10 7

Synodus ad Imper. per Palladium Magistrianum scribens, omnia ea Canonum pręscriptione acta et confecta ostendit, oratque Imp ut tres V Episcopos è Synodo ad se legari pręcipiat, qui ipsum docere possint, omnia falsa esse, quæ a Nestorij fautoribus ad eum delata sint. Principium: *Vestra Maiestas pietatē confirmatam* Tom 4. c. 10 a. c 1079.

His in hunc modum gestis, adfuit Ioannes Patriarcha Antiochenus cum Orientis Episcopis, arreptaque occasione, quòd illis absentibus Nestorium Synodus loco depulisset, & Cyrilli doctrinam calumniantes, ipsum, & Memnonem Ephesiorum Metropolitanum tanquam auctores videlicet Synodi aduersus Nestorium habitæ, atque vt hereticos palàm infamarunt; quinimo literas hac de re ad Principem exararunt, ut ex his, quæ sequuntur, patebit Hoc animaduerso, Cyrillus & Memnon libellum contra Ioannem & Episcopos eius amentiæ satellites Synodo obtulerunt, prouocantes eos, vt uenirent, causasq; afferrēt. quibus impulsi adeò temere & inexploratò in ipsos ac Synodum indignam contumeliam intorsissent, & si quod contra se haberent, liberè enuntiarent Principiū est istuc: *Post consulatum dominorum.* Tom 2 c. 26. a. c. 1015

Libelli autem initium hoc est. *Pium Impp. nostrorum.* Tom. 4. c. 2 a. c. 1071

Legati sunt ad memoratum Ioannem Antiochenū, eiusq; socios à Cōcilio 3. Episcopi, qui eos venire, eaq; demonstrare iuberent, quæ contra Cyrillum

&

INITIVM ACTORVM SVPER Ecclesiarum pacificatione atque concordia.

quàm Ephesum perueniret. Initium: *Gratia & benignitate.* Tom.1.c.26.a.c.975

Eiusdem epistola ad eosdem, postquàm Ephesum peruenit. Initium: *Desideranti mihi.* T.1.c.27.a.c.975

Eiusdem epistola ad Episcopos, qui erant Alexādriæ, item ad Diaconos & populum. Exponit paucis, quid confectum sit in Synodo. Initium: *Etsi quæ hic acta.* Tom.2.c.25.a.c.1024

Eiusdem epistola ad eosdem Ephesi scripta. Initium: *Egregia præclaraq;.* Tom.2.c.26.a.c.1024

Commentariolum actorum à sancta Synodo super confirmatione Symboli Patrum Nicænorum, & super libello à Charisio Presbytero & Oeconomo Philadelphiensis Ecclesiæ oblato, unà simul de adulterato Symbolo à Presbyteris quibusdam Nestorij discipulis. Hęc interim, dum Augusti iussa, & Episcoporum, quos miserat, reditum operiebatur. In Symboli Nicæni approbatione multorum sanctorum Patrum testimonia sunt apposita. Initiū: *Post consulatum dominorum nostrorum.* T.2.c.28 a.c.1025

Expostulatio Charisij contra Lydios. Principium: *Petrus Presbyter.* Tom.2.c.29.a.c.1027

Libellus à nominato Charisio Patribus traditus. Initium: *Omnes, qui rectè.* Tom.2.c.30.a.c.1027

Exemplum declarationis adulterini illius Symboli, ab Antonio & Iacobo Nestorianis concinnati. Initium: *Qui vel nunc primùm.* Tom.2.c.31.a.c.1028

Conuersio quorundam Quartadecimanorum, & ab ipsis scripta orthodoxæ fidei confessio. Initium: *Rudens Iunius Philadelphiensis.* Tom.2.c.32.a.c.1029

Epistola S. Synodi ad Clerum & populum Constantinopolitanum, Nestorio iā Episcopatus officio priuato. Initium: *Nemo unquam creatori.* Tom.2.c.27.a.c.1025

Homelia Rhegini Cypriorum Episcopi, habita Ephesi, Nestorio iam exauctorato. Initium: *Decreueram equidem.* Tom.6.c.8.a.c.1196

Homelia Theodoti Episcopi Ancyrani aduersus Nestorium, die Ioanni Euangelistæ dicato. Initium: *Quod corporibus nostris.* Tom.6.c.9.a.c.1197

Homelia eiusdem in diem natalem Seruatoris, apud Synodum præsente Cyrillo dicta. Initium: *Illustris communisq;.* Tom.6.c.10.a.c.1199

Homelia Acacij Meliteoes Episcopi, habita Ephesi. Initium: *Cernentem me.* Tom.6.c.11.a.c.1203

Exemplum epistolæ B. Cyrilli ad Nestorium de vera fide. Initiū: *Beatus Propheta David.* T.6.c.12.a.c.1205

Confessio fidei Orientalium Episcoporum, eorumq; sectatorum, cui subscribentes, tradiderunt eā his, quos Constantinopolim mittebant. Initium: *Principum terræ decreto.* Tom.3.c.12.a.c.1052

Quorundam Schismaticorum Chalcedone ad Ruffum Episcopum in vrbem Ephesum epistola. Initium: *Arbitramur Ecclesiasticam concordiam.* Tom.3.c.13.a.c.1052

Epistola sacræ Synodi ad Episcopos, qui Constantinopoli legationem obibant. Initium: *Qui ita affecti sunt.* Tom.4.c.21 a.c.1091

Exemplar relationis sacræ Synodi, per Episcopos Cōstantinopolim legatos, ad Imperatorem missę. Initium: *Omnia, Christianissimi Impp.* To.4.c.22.a.c.1092

Edictum Imperatorium, quo Nestorius proscribitur, exilioq; mulctatur. Initium: *Veneratio cultusque.* Tom.5.c.13.a.c.1140

Legem sanciunt Pretores Prouinciales, de libris Nestorij non legendis. Initium: *Nihil Impp. nostris.* Tom.5.c.14.a.c.1141

Epistola Synodica Constantinopoli ad sanctā Ephesinam Synodum exarata. Initium: *Schismaticorū consilium.* Tom.4.c.23.a.c.1093

Cum hac epistola alia quędam Synodica missa est, cuius initium: *Cum iuxta pias.* Tom.4.c.9.a.c.1078

Epistula Alypij Presbyteri Apostolorum ad B. Cyrillū. Initium: *Beatus homo.* Tom.4.c.26.a.c.1096

Literæ Augusti per suprà dictum Aristolaum ad B. Simeonem Stylitem missæ. Initium: *Quoniam quidē exploratum habemus.* Tom.5.c.15.a.c.1141

Homelia Pauli Emesæ Episcopi, dicta in magna Ecclesia Alexandrina, pręsente beatissimo Cyrillo, in natalem Seruatoris. Item sacram Virginem Deiparam; & non duos, sed unum dicendum esse Filium Iesum Christum. Ad hæc Cyrilli encomium. Initium: *Commodum est hodierno.* Tom.6.c.13.a.c.1206

Eiusdem pijssimi Pauli Episcopi Homilia, in eadem Ecclesia magna pronunciata, in incarnationem Seruatoris nostri, & Cyrillum Archiepiscopū. Initiū: *Mane apud dilectionem.* Tom.6.c.14.a.c.1207

Homelia Cyrilli sanctissimi, dicta post concionem Pauli Episcopi. Initium: *Beatus Propheta Esaias.* Tom.6.c.15.a.c.1208

Epistola eiusdem B. Cyrilli ad Dynatum Nicopolis Epiri Episcopum. Initium: *Operæpretium.* Tom.5.c.16.a.c.1142

Ioannis Antiocheni, & Episcoporum, qui cū eo versabantur ad Syxtum Rom. Pont. Cyrillum Alexandrinum, & Maximianum Constantinopolitanum Antistites epistola. Initium: *Præcipuum eorum studium.* Tom.5.c.17.a.c.1143

Epistola Cyrilli ad Maximianum Constantinopolis Episcopum. Initium: *Dubium planè nullum.* Tom.5.c.18.a.c.1144

Eiusdem ad Acacium Episcopum, de Hirco emissario. Initium: *Perlectis literis.* Tom.5.c.16.a.c.1209

His absoluuntur acta omnia tertiæ Synodi. Repertū est autem in extremo libro diploma Imperiale, de his, qui ad Ecclesiæ asylum supplices confugerent. Initium: *Vetus iam inde.* Tom.5.c.21.a.c.1145

Exemplum edicti Imperat. Theodosij cōtra Porphyrium, Irenęum Tyriorū Episcopum, & Nestorianos. Initium: *Regiam nostram maiestatem.* Tom.5.c.19.a.c.1144

Contra eosdem edictum Pręfectorum prouinciarū, post editum Imperatoris promulgatum. Initium: *Pijssimus Imperator noster.* Tom.5.c.21.a.c.1545

Acta Orientalium Episcoporum in vrbe Epheso, in quibus Cyrillum & Memnonem de gradu Pontificiæ potestatis deijciunt, & anathemate percellunt omnes Synodi Patres, pręsente Candidiano Comite. Initium: *Ioanne sanctissimo Deoq;.* T.3.c.1.a.c.1043

Literæ excommunicationis ab ijsdem ad Synodum missæ. Initium: *Graue vtuera.* Tom.3.c.3.a.c.1046

Acta sua, caussamq; tardioris aduentus Antiocheni Episcopi, Augusto exponunt. Initium: *Iuxta piarum.* Tom.3.c.4.c.1046

Secunda eorundem ad Imperatorem per Palladium Magistrianum relatio. Initium: *Hoc, pij Reges.* Tom.3.c.18.c.1058

Eorundem ad Clerum Constantinopolitanum epistola. Initium: *Intellexit haud dubio.* T.3.c.5.a.c.1047

Eorundem ad populum Constant. Initium: *Lex est non scripta.* Tom.3.c.7.a.c.1048

Eorundem ad Senatum Constantinopol. Initium: *Magno sanè.* Tom.3.c.6.a.c.1047

Iterum certiores faciunt Imperatores, de Cyrillo & Memnone ab ipsis Pontificia auctoritate spoliatis. Initium: *Sperabamus Aegyptiacam.* T.3.c.16.a.c.1056

Idem Imperatricibus exponunt. Initium: *Alia ac sperabimus.* Tom.3.c.8.a.c.1049

Epistola eorundem ad Magistrum & Pręfectum. Initium: *Ad summum, ut dici solet.* Tom.3.c.9.a.c.1050

Eorundem ad Prępositum & Scholasticum epistola. Initium: *Inter alia delicta.* Tom.3.c.10.a.c.1050

Relatio eorundem ad Principem, qua, quid à sancta & œcumenica Synodo super libellis à Cyrillo & Memnone, sanctissimis viris ipsi oblatis decretum sit, commemorant. Initium: *Ne temerarij Episcoporum.* Tom.3.c.11.a.c.1051

Epistola Comitis Irenęi ad Orientales, qua docet, quę post suum in urbem Cōstantinopolin ingressum, & relationē ipsorum Augusto traditā, acciderunt. Initiū: *Vis mihi vel nunc.* Tom.3.c.14.a.c.1054

B. Nicephori Patriarchæ Constātinopol. ad Leonem Pontif. Rom. epistola. Initium: *Magnus reuera.* Tom.5.c.22.a.c.1148

D. Cyrilli ad pijssimum Episcopum Valerianū epistola. Initium: *Sanctitas tua.* Tom.6.c.17.a.c.1214

CAPITVM INDEX & series Codicis Latini.

CAPITVM TOMI PRIMI Elenchus.

CAPITVM TOMI SECVNDI Elenchus.

 21. Epistola

CAPITVM ADIECTITIORVM AD Tomum ſecundum Elenchus.

CAPITVM TOMI TERTII Elenchus.

CAPITVM ADIECTITIORVM AD Tomum tertium Elenchus.

CAPITVM TOMI QVARTI Elenchus.

CAPVT ADIECTITIVM AD Tomum Quartum.

CAPITVM TOMI QVINTI Elenchus.

ADIECTITIORVM CAPITVM AD Tomum quintum Elenchus.

CAPITVM TOMI SEXTI Elenchus.

ADIECTITIORVM CAPITVM AD Tomum Sextum Elenchus.

OPERIS TOTIVS HYPOTHESIS,

EX EVAGRIO, SOCRATE, SOZOMENO, THEODORETO, LIBERATO, NICEPHORO, Vincentio Lyrinensi, alijsque Scriptoribus studiosè succinctèque collecta.

HRYSOSTOMO sacrilega conspiratione exauctorato, iniustoque exilio mulctato, Arsacius Nectarij frater in Constantinopolitanam Cathedram euectus est. Verùm quòd senio confectus, nulla dicendi facultate, nulla agendi valeret dexteritate, truncus & emortua statua habitus est potiùs, quàm Episcopus. Arsacium post quartum decimũ mensem, vitæ simul & Episcopatus munere perfunctum, excepit Atticus; vnus ex ijs, qui initiò aduersabant Chrysostomo vt qui maximè. Attico primo supra vigesimũ Episcopatus, sui anno, rebus humanis exẽpto, successit Sisinnius vir integerrimus, summusq; egenorum patronus. Sisinnio tandem, ad meliorem vitam translato, placuit nulli omnino è Clero Constantinopolitano, regiæ ciuitatis Pontificatũ demandare; sed aliunde quempiam, qui cum dignitate eam functionẽ obiret, accersere. Erat per id tempus Antiochiæ (vnde ante aliquot annos magnum illud Ecclesiç lumen Chrysostomus euocatus fuerat) Nestorius, homo, vt scribit Theodoretus, vocalis, & in dicendo promptus, fusca veste indutus, tristis incedens, strepitus forenses declinans, corporis pallorem, quò cõtinens haberetur, aucupans, libris domi vt plurimum animum intendens, in otio & quiete secum conuersans, denique eiusmodi, qui magis Christianus videretur, quàm re ipsa esset. Hunc, qui tunc rerum potiebantur, præ cæteris exteris idoneum censebant, cuius fidei amplissimũ illum Magistratum concrederẽt.

Verùm quia nihil occultum, quod non reueletur; in ipso statim initi Pontificatus exordio, quis vir esset, patefecit. Etenim prima mox concione, cùm ciuitatis aquam vixdum degustasset, Imperatorem eiusmodi oratione affatus est: Da mihi, ò Imperator, terram ab hæreticis liberam & purã, & ego tibi cœlum reddam. Tu mihi hæreticos exstirpa, & ego tibi Persis delendis adero. Et ne aliud, ac prędicabat, sentire videretur, quinto post electionem suam die, precatoriã Arianorum Aedem demoliri cœpit. Ariani fano suo ruinam impendere conspicati, eaque de causa grauissimè incensi, igne iniecto, non illud solùm, sed magnam quoque vicinorum ædificiorũ partem flammis absumũt: Atque hinc natum est, vt Nestoris vrbis incendium publicè appellaretur. At hoc ille incendio non contentus, quòd celebrem Pauli Nouatianorum Episcopi famam, æquo animo ferre non posset, graue mox bellum contra Nouatianos suscitauit. Sed neque Tesseradecatitę quoque, qui per Asiã, Lybiam, & Cariam sparsi erant; tum illi quoque qui Mileti, & Sardis degebant, à furijs illius immunes fuere: Imò verò tanta rabie illos, præ cęteris persecutus est, vt maiorem eorum partem ad internecionem vsque deleuerit. Ad hæc cùm Macedoniani Antonium Germensium Antistitem, qui Nestorij exemplo permotus, crudelissimè illos affligebat, per quosdam, qui quæstum & voluptatem bono honestoque præferre soliti erãt, è medio sustulissent, adeò exarsit, vt omnes Ecclesias, quas Cõstantinopoli, & Cyzici, & in Hellespõto habebant illis ademerit. Denique quò vnam suam hæresin statueret, Ita contra omnes generis hæreticos sæuiebat, tantasque turbas ea de causa passim concitabat, vt ciuitatem, quod quidẽ in se erat, in apertum euersionis discrimẽ adduceret. Verùm hæc tanta insani hominis in hæreticos rabies ab hæreseos suspicione, quã à Theodoro Mopsuesteno, & Paulo Samosateno hauserat, non diu illum tutata est. Modus autem patefacti veneni eiusmodi extitit.

Erat Constantiopoli presbyter quidam Athanasius nomine, Nestorio apprimè charus; vtpotè indiuiduus peregrinationis eius socius. Hoc illius iussu & voluntate, ad Cõstantinopolitanum populum verba faciens, publicè in hæc verba prorupit: Mariam Deiparam nemo vocato: Homo enim fuit; ab homine autem Deus nasci non potest. Hæc autẽ blasphemia cùm grauissimè, vt par erat, fuisset excepta, ingens mox turba & seditio est consecuta. Porrò Nestorius, qui blasphemam illam linguam debuisset comprimere, fœdumque hominem à fidelium cœtu euestigio proscribere, adeò nõ compressit, aut proscripsit, vt sacrilegæ sententiæ præconem, publicè quoque cõmendarit; idque non obiter, aut semel tãtùm, sed frequẽtissimè, magnaq; vocis contentione: Oderat enim ille vocem Deiparæ, vt qui maximè, eandemque velut falsam, vbicunque se offerebat occasio, insectabatur acerrimè. Quid multis? gliscẽtibus turbis, Ecclesiæque ærumnis, res Constantinopo-

nopolitanæ in eum locum sensim adductæ sunt, vt sola œcumenica Synodo sanari posse viderentur: Neque enim Nestotius de Deiparæ voce tantùm certamē mouebat, sed ipsam quoque Christi diuinitatem in quæstionem minimè obscurè vocabat: Siquidem ad populum concionē habens, ita disserere ausus est; Eum, qui spatijs menstruis adoleuit, Deum non appellauero. Rursum: Ne glorietis Iudæe, Deum non crucifixisti. Item: Quo modo Maria se antiquiorem peperit? Hæc aliaque id genus cōplura Nestorius publicè; quæ eandem illum, cum Paulo Samosateno, & Photino mentem obtinere, omnibus planum faciebant: Vtcunque Socrates, à Pauliniana, & Photiniana impietate hominem vindicare contendat.

1 Cùm hæc Constantinopoli aguntur, quidam ex ijs, qui Nestorij cōmunionem auersabantur, in Ægyptum profecti, Cyrillo Alexandrinorum Pontifici (cuius summa per id tempus auctoritas erat) miserādum Ecclesiæ Constantinopolitanæ statum exponūt, eiusdemque fidem, & opem, in tanta illa rerum perturbatione enixè expetunt. Cyrillus nobilissimæ Ecclesiæ tranquillitati, pastorisque eiusdem saluti consultum cupiens, scripsit breuem ad Nestorium Epistolam, hominem de turbis excitatis, deque periculis, in quæ sua imprudentia Ecclesiam coniecerat, amicè admonens: Simulque, ne Virginem matrē Deiparam nominare detrectaret, submisè eundem rogans. Respōdit ad illa Nestorius, sed ita, vt Cyrillum insolentiæ accusaret veriùs, quàm vllam omnino emēdationis spem faceret. Cùm verò turbæ illæ maiora subinde incremēta sumerent, neque deessent quoque Constantinopoli, qui Nestorij impulsu grauissima flagitia Cyrillo imponerēt: Alteram rursum ad eundem Nestorium paræneticam destinat; sed eodem euentu, quo priorem: Quandoquidem pro amica & erudita admonitione, aliud nihil retulit, quàm maledicta meraque conuitia. Epistola Nestorij, præter multas probrosas maledicasque voces, ingētes quoque hæreseon fluctus palàm eructante, accepta; Cyrillus rem deploratā animaduertens, quatuor assumptis Episcopis, prouincialem Synodum Alexandriæ congregat, eidemque vtriusque epistolas, vltro citroque datas exhibet: Et quidem communicato cum præsentibus consilio illarum exempla, vt & Synodi quoque Aegyptiacæ acta, ad Cœlestinum veteris Romæ Episcopū mittit; ad Nestorium autem tertiam parænetícam scribit, cui quoq; duodecim illa capita multùm celebrata, vnà cum Anathematismis, adiunxit.

At verò Pontifex Cœlestinus posteaquàm, quę Cyrillus scripserat, accepisset; Nestorijq; schedas, & exegeses, quas Antiochus illustris vir Romam detulerat, diligenter examinasset; sensumque ac mentem illius apertissimè inde perspexisset; de cōmuni Episcoporum, quos ad rem præsentem vocauerat, sententia, illi denunciat; nisi intra decē dies resipiscat, & ea, quæ perperàm docuerat & scripserat, retractet, adeoque publicè abiuret, fore vt veluti putridum membrū ab Ecclesiastico corpore resectus, è Sacerdotij dignitate & auctoritate omnino excidat. Addit eos omnes sese pro socijs, communionisq; consortibus habere, quos ille, quòd pro recta fide stetissent, excōmunicationi subiecerat. Nestorius porrò his à Cœlest. & alijs præterea ab alijs literis accepius: (Nam & Ioannes Antiochenus quoque, in quo magnam ille spem collocauerat, non solùm vt ab insania desisteret, prolixè illum admonuerat; sed literarum quoque exēpla, quas à Cœlestino & Cyrillo acceperat, ad eūdem transmiserat,) causæ suæ metuere cœpit: Audiuerat enim Rom. Pontif. & Cyrillum ad præcipuos orbis Episcopos de turbis, quas passim cōcitauerat; deque doctrinæ ratione, quam in vulgus proseminabat grauissimè scripsisse; eosdemq; in tāta rerum perturbatione silētium nequaquā acturos esse. Sibi proinde rebusq; suis prospectū cupiēs, Theodosium August. adijt, eundemq; multis impudentissimis mendacijs & calumnijs, vti Sacram comminationibus plenam ad Cyrillum scribat; eidemque silentium imponat, induxit. Verùm enimuerò, qui talibus fulminibus sanctis. virum sese persundaturum sperabat, magis illū, vt oppugnatæ fidei causam susciperet, exacuit. Etenim spiritu ex Imperatorijs literis concepto, tres tantum iustæ magnitudinis libros de recta in Dominū nostrum fide, ad Theodosium, eiusdemque sorores & coniugem misit: Tum quò obortę hæreseos caussa, Oecumenica Synodus primo quoque tempore cogeretur, libero ore petijt. Petierat idem, Palatinorum quorundam, qui magnas postea molestias Concilio attulerunt, ope fretus, Nestorius quoque. Verùm omnium maximè istuc vrgebant Monachi, vt qui propter atrocissimas vexationes, quas ob oppugnatam religionem sustinuerant, à Nestorio alienissimi essent.

Theodosius discrimen, quod Ecclesię, nisi excitatis turbis tēpestiuè obuiam iretur, impendebat, animo pertractans; simulque eorum votis, qui Concilium cogi poposcerant, satisfacere volens; Augustalibus ad omnes vbique Metropolitanos missis, Ephesi ad sacrā Pentecostes diem Synodum indixit. Adiecit non absque comminatione, se neminē, vel apud Deū, vel apud homines quoque excusatum habiturum, qui statim ad id tempus istic præstò non foret: Neque enim, ait, bonæ conscientiæ se esse declarat, qui ad sacrū Episcoporum conuentum legitimè vocatus, venire detrectat. Nestorius, quòd Ephesus non ita procul Cōstantinopoli abesset, mox post Paschales ferias cum magna turba ad præfinitum locum aduolauit; multosque iam tum Episcopis ibidem congregatos comperit.

Quin

Quin & Cyrillus quoque ante constitutum diem cum suis Aegyptijs praestò fuit. Quartò autem post Pentecosten die Iuuenalis cum Palaestinis Episcopis aduenit. Caelestinus Vrbis & orbis Episcopus propter grandiorem aetatem, nauigationisq; molestiam, ad tantũ iter parum animatus, & aliàs quoque praepeditus, vices suas Cyrillo commisit: Qui ob id, vt & illius quoq; successores, Papalis mitrae, Papaeq; & vniuersalis Iudicis appellationem sortitus fertur. Augustinus Hipponensis Antistes priùs è viuis excesserat, quàm Sacram Theodosianã per Ebagnium magistrianum ad se transmissam accipere, pijque Imperatoris studio satisfacere posset. Porro Capreolus magnę Carthaginis Archiepiscopus, literis Theodosij ad D. Augustinũ datis, perspectis, prouinciali Synodo coacta, delectuq; habito, aliquot idoneos Praesules ad sacram Synodum mittere voluit: Verùm ob temporis angustiam, regionis que deuastationem & solitudinem, id non potuit. Attamen ne id, quod poterat, praestare voluisse iure videri posset, Besolam Diaconum cum literis, legitimisque mandatis ad Oecumenicum Concilium destinâuit. Quae publicè quoque perlectae, plurimum ab omnibus commẽdationis tulere. Omnibus itaque, quorum aduentus certò expectabatur, praeter tribus, solus Ioannes Antiochenus cum suis Orientalibus desideratus fuit: Siue quòd ad praefinitum tempus adesse non valuerit (magnis enim locorũ interuallis ditionis illius vrbes ab Antiochia dissitae sunt: Tum ipsa quoque Antiochia, quae nunc Theopolis appellatur, triginta aut etiam plurium dierum intercapedine Ephesu abesse fertur) siue etiã, quòd propter Nestorium, vel aliam occultam caussam tempestiuè adesse non voluerit.

Cùm ergo à praefinito die, quindecim & eò ampliùs dies fluxissent, multiq; Episcopi malè habentes, moram illam aegerrime ferrent; neque de celeri Ioannis, caeterorumque Orientalium aduentu vlla omnino spes esset: (Iam enim per duos Metropolitanos, ne se diutiùs expectarent, iudicauerat) Synodum auspicari visum fuit. Die itaque vigesimo mẽsis Iunij, Episcopi, qui vndecumq; Ephesum conuenerant, in Ecclesia, quae appellatur Maria, congregati, primum consessum celebrarunt. Adfuit huic, vt Nicephoro, Socrati, Liberato, & alijs praeterea nonnullis placet, ipse etiam Nestorius. Verùm quòd Cyrillus primo statim congressu acriter illũ perstringeret, caeterique Christo diuinitatem tribuerent; atque adeò Virginem matrem Θεοτόκον appellandam esse enixè contenderent; exurgens ille: Ego, ait, bimestrem, aut trimestrem Deum nõ facilè dixerim. Proinde purus sum à vestro sanguine, in posterum ad vos non veniam. His dictis cum sex Episcopis, qui à sentẽtia illius stabant, egressus, priuatam deinceps Synodum agitauit. Haec illi de prima Synodi Ephesinae sessione: Siquidem in ipsis Concilij actis nulla huius Neius Nestorianae disceptationis, aut comminationis extat mẽtio. Postero die Cyrillus, caeterique Concilij Patres tribus, vt moris est, Episcopis ad Nestoriũ missis, vt quàm primùm Synodo sese sistat, deque obiectis criminibus rationẽ reddat, amicè admonent. Ille Canonicam admonitionem pro nihilo ducens; imò verò apertè cõtemnens, in Ioannis Antiocheni aduentum Synodum reiecit. Iium est ad illum secundò & tertiò, verùm praeter maledicta & probra relatum est ab illo nihil. Cùm itaque Synodus frustra se hominem expectare animaduerteret; Symbolo Niceno, veluti amussi quadam, ad quam omnia sua decreta exigeret, in medium proposito, quae Cyrillus & Coelestinus ad illum scripserant; tum ea rursum, quae ipse vicissim ad eosdem rescripserat, examinare coepit; compertumque est illa quidem cum Nicaena fide per omnia conspirare; haec verò toto coelo ab eadem dissidere. Discussae sunt quoque Nestorij conciones & exegeses, quae aequè impurae contaminataeque deprehẽsae sunt atque eiusdem epistolae. Quin & testes quoque omni exceptione maiores producti, nec nõ ad sancta Euangelia adiurati, publicè exposuerunt, Nestoriũ cùm in priuatis colloquijs, tum in publicis quoque congressibus non minùs Ephesi in Christum, eiusdemque matrem impium blasphemumque extitisse, ac dudum antè Constantinopoli. Testibus auditis in medium allatae sunt veterum Patrũ de Christi oeconomia sententiae, quo hinc quoque orthodoxae veritati robur & lux conciliaretur, & Nestorij impietas apertius deprehenderetur. Tandẽ quod de praua insani hominis doctrina, obstinata eiusdẽ voluntate nulli ampliùs dubium esset, Synodus communi omnium Patrum suffragio & studio cõdemnationis sententiam in illum tulit. Porrò Nestorius (si tamen Socrati fides est; nam Concilij acta nullum ea de re verbum faciunt) Conciliabolo seorsùm coacto, Cyrillum & Memnonem Ephesiorum Episcopum vicissim abdicat, omniq; episcopali honore & dignitate, quod ad se quidem attinet despoliat.

Tertio, aut quinto, post latã in Nestorium exauctorationis sententiã, die, aduenit Ioannes Antiochenus, duobus suprà viginti Episcopis comitatus: Aegrè autem ferens Nestorium, se absente, ordine motum; tum Cyrilli anathematismos, quos à Theodoreto falsò persuasus, de haeresi suspectos habebat, communi Synodi calculo fuisse approbatos, ab Oecumenico Concilio diuortium facit; coniunctisque cum Nestorio, eiusdemque cõsectarijs viribus, priuatum consessũ constituit: Ac Cyrillo quidẽ & Memnoni Episcopatus dignitatem, caeteris verò communionem ademit. Et ne vllam omnino improbitatis partẽ faciat reliquam; iniustam illa temerariamq;

exau-

exauctorationis, & excommunicationis sententiam, veluti iustam, nec non ab vniuerso Concilio profectam, Constantinopolim ad Imp. misit Cyrillus & Memnon hac tā atroci ignominia, indicta planè causa, affecti, supplicē Synodo libellum offerunt; obnixè eandem rogantes, magnaque contentione vrgentes, vt seditionis auctorē Ioannem statim citet, tantæque vesaniæ rationem reddere compellat. Cessum est supplicum votis: Verùm posteaquàm Ioannes tertiò legitimè vocatus non comparet; vel quòd Synodo se sistere non auderet; vel quod eiusdem quoque auctoritatem contemneret, Synodus, quod sui muneris erat, præstans; Ioannem quidem cæterosque, qui cum illo conspirabant, tàquam iniustos, contumaces, & temerarios anathematis condemnat, omnique Episcopali honore, & auctoritate priuat: Cyrillum verò & Memnonem insontes declarat, & à vinculo, quo ligati videri poterant, absolutos pronunciat. Imperator autem de toto negotio perperàm ab Orientalibus instructus, (opinabatur in Cyrillum & Memnonem, æquè Concilij sententia cōstrictos teneri, ac Nestoriū) idem de omnibus statuit, hoc est, Cyrillum & Memnonem perinde pro hæreticis, excommunicatis, legitimeque exauctoratis habet, atque Nestorium; perstititq; tantisper in ea opinatione, dum à summi Pōtificis Legatis; (Aduenerant hi Ephesum postridie quam Nestorius loco motus fuerat, omniaque, quæ in illius causa intercesserant, explorata perspectaque habebant; siquidem omnia Concilij acta illorum iussu & volūtate, in eorum præsentia denuo sunt relecta, singulorumq; sententia & calculo veluti legitimè celebrata rursum confirmata & approbata) alijsq; eius rei gratia Constantinopolin à Synodo missis, rem longè aliter, ac Schismatici retulerant, habere, certò comperisset.

Atqui sat non erat, si Imp. totius rei modū, naturæque controuersiæ statum plenè cognosceret; nisi dissidijs quoque, quæ hinc inde obortæ erant, profligatis, eotundemque causis resectis, Ecclesiæ tranquillitatem restitueret: Nestorio quidem τῶ ἀρχικῶ, obstinateq; in Christum blasphemo, exilium imperat; Episcopis verò, qui Constantinopoli conuenerant, vt alium in depulsi Nestorij locū Ecclesiæ Constantinopolitanæ Antistitem sufficiant, præficiantque, seriò mādat: Ioanni autem Antiocheno, vt Nestorij exauctorationi subscribat (hactenus enim id facere recusarat) nec non cum Cyrillo, quem iniustè abdicauerat, pacem quàm primùm ineat, magna cum seueritate iubet. Ioannes Dei iudicium metuens) Animaduertebat enim multos passim praua Nestorij doctrina infici, Ecclesiasque miserandum in modum sua culpa dissipari: Tum iustam quoque, si fortè tergiuersar, blasphemiq; hominis caussam tueri pergeret. Imp. irā formidās, Paulum Emisenum Catholico libello instructum, Alexandriam ad Cyrillum misit. Cyrillus libello accepto, diligenterque examinato, & se ita sentire, & veteres orthodoxos ita sēsisse palàm testatus est. Epistola proinde de pace redintegrata ad Ioannem Antiochenum rescripta, omnibus dissidijs & controuersijs finem imponit. Et hæc quidē præcipua Concilij huius sunt capita; Particularia autē plura sunt, quàm quæ cōpendiò referri queant, aut referri hic quoque debeant. Declamationes, quas in sextum Tomum reiecimus, nihil tractant, quod in præcedentibus ex instituto non sit tractatū, aut certè degustatum.

Porrò autem quid Nestorio iam inde ab accepto exauctorationis vulnere vsque ad vitæ finem euenerit, id non satis compertū est, Nicephorus Orientalium studio vi aliquandiu in Episcopatu detentum commemorat. Euagrius ad Monasterium, vnde ad sacerdotale munus euocatus fuerat, redijsse; ibidēq; non omnino inglorium ad integrū quadriēniū vixisse narrat; quæ narratio Concilij actis magis, quàm altera illa est cōsentanea. Commentatur is autē in hunc modum: Blasphemiæ parens Nestorius ad eos, qui crimini illi verterant, quòd res nouas inconsultè molitus esset, stolideque Concilium cogi poposcisset, quadam necessitate ad id se compulsum scribit; Nam cùm alij, inquit, non absque seditione Mariam ἀνθρωποτόκον, alij θεοτόκον nominandam contenderent; ego quò in neutram partem peccarē; vel Christum minimè morti obnoxium esse asseuerando; vel in partem alterā inclinans eum, immortalitate priuando, vocem hāc χριστοτόκον quasi mediam excogitaui. Subdit Theodosium Augustum, propter amorem, quo eum complectabatur, primò quidem abdicationem illius admittere noluisse; mox verò cùm ex vtraque factione Episcopi quidam ex Concilio Constantinopolio venissent; cunctaque, quæ Ephesi acciderant, Imper. exposuissent, potestatem sibi factam, vt ad suum Monasterium reuerteretur. (Situm id erat extra Antiochiam, duobus plùs minus stadijs ab ea distans.) Addit rursū quatuor annos eo in loco se fuisse versatum, varijs interim honoribus affectum, varijsq; muneribus, & præmijs donatum; postea verò Theodosij edicto inde Oasim relegatum. Relegationis causam reticet ille; verùm satis verisimile fit ob id indefessum blasphemandi studium, obstinatumq; in errore semel conceptο sensum, inde in exilium pulsum fuisse.

De ipso autem exilio, deq; miserijs, & incommodis, quę in eo perpessus erat, ipsemet Nestorius ad Thebaidis Præfectū ita scribit. Imperatoris edicto Oasim, quæ alio nomine Ibis appellatur, demigrare coacti sumus. Oasi autē à Barbaris capta euastataque, nos quàm primùm è regione illa excedere iussi sumus. Venimus igitur in Thebaidem cum captiuis quibusdam, quos Barbari ob misericordiam nobis

nobis adiunxerunt. Illi ad sua quisque domicilia demissi sunt; nos autem ad Panopolim properè nos recepimus: Verebamur enim, ne quis fugitiuorum crimen contra nos confingeret. Quare celsitudinem vestram obsecramus, vt nostræ captiuitatis, sicut leges postulant, curam habeatis; & ne patiamini hominem captiuum veteratoribus ad perniciē dedi: Ne omnis posteritas veluti tragicè hoc decantet: Satius esse à Barbaris captiuum duci, quàm auxilij causa ad Romanum imperium confugere. Hæc & ad alia id genus complura in prima epistola Nestorius; in altera ad eundem Præfectum his cognata exponit: Cùm Oasis, inquit, à Nomadū multitudine irruptionem in illam faciente penitùs esset vastata, amplitudo tua, ne scio qua causa impulsa, iussit, vt ex Panopoli (quò ex Oasi migraueramus) ad regionem Elephātinam vulgò appellatam, quæ ad extremam Thebaidis oram sita est, per Barbaros milites abduceremur. Cùm autem militari manu miserè ad illam raperemur, maioremque itineris partem nō absque ingenti contritu fractiq; corporis afflictione confecissemus, mandatum à T. M. minimè illud scriptū, vti Panopolim reuertemur, accepimus. Itaque molestijs, quæ in tanto & tam prolixo itinere nobis obtigerāt, debilitati, corpore morbo vexato, & præ senectute languido, manibus etiam & lateribus confractis, venimus denuo Panopolim; ibiq; aduersis casibus, & acerbo dolorum morsu concisi, ferè animam egimus. Rursum aliud mandatum scriptum à T. A. ad nos allatum, à Panopoli ad quoddam illius confinium nos traduxit. Ac cùm nos iam finem mandatis contra nos editis statutum iri putaremus, expectaremusq; inuictiss. Impp. de nobis voluntatem, en subitò aliud crudele sanè mādatum adfertur, vt iam quarto exilio mulctaremur; & paucis interiectis: Sis, quæso, ijs rebus contentus; satis sit tibi, tot exilia contra vnum corpusculum decreuisse. Acquiesce, obsecro, incommodis, quæ iam à T. A. accepimus. Hæc miser ille de suo exilio. Qui autē vitæ finem fecerit, non eodem modo exponunt omnes. Nicephorus terræ hiatu oppresſū: Euagrius ad terram collisum: Quidam à vermibus absumptū, hinc ad maiora supplicia emigrasse: Alij tandem alia de infelicis hominis huius exitio commentantur.

De Theodosio Augusto, Cœlestino Pōtif. Max. Cyrillò, alijsque illustribus viris, quorū virtus & pietas insigniter in hoc Cōcilio enituit, multa hoc loco in medium adferri possent, & aliqua fortassis adferri quoque deberent; sed tempus non patitur. De ciuitate Ephesina, vbi tertia hęc œcumenica Synodus celebrata est, cōsulant, quibus otium est, Ptolomæum lib. 5. c. 2. Strabonem lib. 12. & 14. Pōponium Melam titulo de Ionia. Plinium lib. 5. cap. 29. aliosque Geographos & Historiographos: Celebris enim apud complures Scriptores de ea ciuitate extat memoria. Quin & sacræ quoque literæ præclarā illius mentionem faciunt, vt nihil interim dicam de nobili illa epistola, quam Gentium doctor ad Clerum populumque Ephesinum dedit.

LAVS DEO.

QVID SINGVLI COMPLECTANTVR.

TOMVS I.	Quæ Synodum antecesserunt.
TOMVS II.	Acta Concilij aduersùs Nestorium, cuius caussa conuocatum fuerat.
TOMVS III.	Schismaticorum, hæreticorumque contra Oecumenicum Concilium machinationes, & fraudes.
TOMVS IIII.	Gesta, & scripta Synodi contra Schismaticos.
TOMVS V.	Quæ ad reconciliandas Ecclesias, & amicitiam inter Cyrillum, & Ioannem Antiochenum redintegrandam pertinent.
TOMVS VI.	Orationes seu Conciones in Concilio, vel occasione Concilij habitas.

Singuli, primo secluso, suas Appendices adiunctas habent.

ACTORVM

ACTORVM TERTIÆ GENERALIS SYNODI,

Tomus Primus.

Complectitur hic Tomus ea præcipuè, quæ Synodum antecesserunt, & quasi viam ad illam muniuerunt: Neque enim vbi primum Nestorius furere cœpit, statim indictum est hoc Oecumenicum Concilium, sed post multas demum consultationes, variasq́ tractationes frustra illius causa susceptas.

Tomi Primi, Caput Primum.

EPISTOLA CYRILLI ad Ægypti Monachos.

ARGVMENTVM.

VM Nestorianæ hæreseos virus intra Constantinopolitanæ vrbis mœnia amplius se non contineret, sed latiùs subinde serpens in ipsã quoque Aegyptum peruaderet; Cyrillus Patriarcha Alexandrinus boni pastoris officio fungens Epistola hac veluti prophylactien quodam pharmaco, diœcesis suæ solitarios aduersus pullulantem hæresin præmunire, nec non in suscepta semel fidei doctrina confirmare studet. Porrò autem quòd Nestoriani toti in hoc essent, vt Christum purum hominem esse ostenderent: atq; ideo Virginem, quæ illum in lucem ediderat, non θεοτόκον, sed χριστοτόκον vel ἀνθρωποτόκον appellatã oportere enixè contenderent: Cyrillus diuersam quasi viã ingressus validissimis rationibus, grauissimisq; cùm Scripturarum tum Patrũ quoque auctoritatibus, non hoc tantùm, sed verum quoque Deum esse probat. Hinc tandem, appellationem Deiparę verè ac propriè in matrem Virginem conuenire, infert. Est autem epistola hęc grauissima, eruditione & sancto fidei Zelo plena, quæ proinde, vt pia & orthodoxa ab vniuersa Synodo magnopere fuit commendata.

CYRILLVS PRESBYTERIS, Diaconis, Patribus, Monachis, cæterisq́ solitariam vitam vobiscum excolentibus, & in fide Dei constanter perseuerantibus, dilectis & desideratissimis fratribus in Domino salutem.

X ijs, Qui vna vobiscum ætatem degunt, quidam de more Alexãdriam venere. Cùm autem rogarem, ac studiosè admodum percontarer, ecquid honestis Patrum vestigijs insistentes, recta inculpataque fide excellere eniteremini, spectatæq; vitæ studijs gna- *Maiorum vestigijs insistendum.*

uiter incumberetis, nec nõ exercitationis labores in præcipuis voluptatibus haberetis, eas demum veras rati delitias, si quid officij causa forti animo tolerandum offerretur; responderunt illi, ita vos comparatos esse; addideruntque, cum præclaris Maiorum virtutibus impigrè vos decertare. Itaque non potui non gaudere, & apud animum meum lætitia exultare; vt qui filiorum meorum gloriam, meam esse existimarem: Nec iniuria sanè: Absurdũ enim foret, pædotribas ex adolescentum, quos in palæstra exercendos susceperũt, alacritate & robore voluptatem capere; ac si quid fortè commendatione dignum artis industria præstiterint, hoc ipsum veluti coronam quandam capitibus suis adiũgere, atque adeò, quæ illis propter fortitudinem laus tribuitur, eam suum decus arbitrari; nos autem Patres speciales, qui doctrinis, quæ ad animi cultus viresque comparãdas haud parũm faciunt; vos imbuimus (quò nimirum carnis tumultibus sedatis, vitatisq; peccatis, quantumcunque laboret Satanas, vt suis vos molitionibus prosternat, gloriosum triumphum reportetis) pia quadam mentis iucunditate non perfundi. *Spiritalis secularisq; agonis par ferè ratio.* *Diabolus ruinam nostram molitur.*

Igitur, vt Christi Seruatoris nostri discipulus monet: Curam omnem subinferentes ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem; hæc autẽ vobis cùm adsint, & superent vos vacuos, neque sine fructu cõstituent vos in Domini nostri Iesu Christi cognitionem. Cæterum qui internam spiritualemque in Christo vitam laude æmulatione que dignam seriò inire volunt, illos fide in primis syncera atq; integra ornatos esse decet: Fidei porrò integritati virtutis quoque studium adiungant oportet. Hoc autem iacto fundamento, ad mysteriorũ Christi cognitionem, absolutamq; eorundem *2. Pet. 1.* *Sola fides ad Christianæ vitæ perfectionẽ nequaquam sat est.*

dem intelligentiam cõtendant, necessum est. Quam vitæ rationem tenere, nisi equidem fallor, est, in virum perfectum occurrere, & ad mensurã ætatis plenitudinis Christi peruenire. Sobrietate proinde & castimonia, qua solitariam vitam agentes excultos esse conuenit, lumbos vestros pulchrè præcincti, virile contra animorum corporumq; perturbationes certamen suscipite: Sic enim clari & in bona spei, quæ sanctos condeceat; illustres euadetis. Ante omnia, recta in vobis, nulliq̃ne prorsus repræhẽsioni obnoxia fides existat: Ita namque, ita, inquam, & vos quoque sanctorum Patrum pietatem, ijsdem vestigijs persequentes, in supernas illas beatorum sedes olim immigrabitis, cœlestiaque tabernacula vnà cum illis incoletis. Qua de re diuinus Propheta Esaias ita scribit: Oculi tui videbunt Hierusalem, habitationem opulentam; tabernaculum, quod nũquam transferri poterit.

Ephes. 4.

Monachorum zona sobrietas.

Spiritalis loricæ basis, recta in Deũ fides.

Esa. 33.

Verùm enimuero, etsi vitam vestram planè conspicuam & admiratione dignam esse certò sciam, fidemq̃ue modis omnibus integram & incorruptam vobis suppetere non ignorem; at conturbor tamẽ, nescio quomodo non parum vehementer: Audio enim exitiales quosdam rumores inter vos proseminatos; nonnullos quoque oberrare, qui syncetam vestram fidem demoliri studeant, & inanium vocularũ bullas apud rude vulgus eructantes, verùm θεοτόκον sacram Virginem appellare liceat, in controuersiam vocare audeant. Præstaret sanè eiusmodi quæstionibus omnino supersedere, & in ea, quæ abstrusioris considerationis sunt, nec aliter ferè, nisi veluti in speculo & ænigmate, etiam ab ijs, qui ingenij celeritate, mentisq̃ue subtilitate pollent, perspici possunt, nequaquam inquirere, (nam simpliciorum captũ leuiora quoque, & tantùm non in omnium oculis posita plerunque excedunt.) At quia horum sermonum expertes non permansistis, fitq̃ue probabile contentiosos quosdam non defuturos, qui venenum, quod semel hauserunt, veluti spicula quædam in imbecilliorum animos defigere conabuntur, operę me pretium facturum putaui, si pauca quędam ijs de rebus ad vos differerem: Non eo id quidem consilio, vt vos ad lites, verborumq̃ue digladiationes inflammem, verùm vt si qui de cætero vos adorti fuerint, illorũ futilitati veritatem opponentes, & ipsi erroris perniciem effugiatis, & alios opportunis rationibus perinde vt fratres inducatis, quo fidem iam olim Ecclesijs per sanctos Apostolos traditam, nõ secus ac margaritam animis suis insertam, constanter retineant.

A curiosis quæstionibus abstinendum. Indigni literarũ rudes, qui ad Scripturarum interpretationẽ admittantur. Proprium hæreticorũ studium, haustum semel virus, in alios trãsfundere.

Sacris incũbendũ, non vt veritatẽ impugnes, sed vt debiles in fide confirmes.

Miror itaque maiorem in modum esse aliquos omnino, qui, verùm sacra Virgo Deipara appellãda sit, planè addubitent. Etenim si Dominus noster Iesus Christus Deus est, quo tandem modo sacra Virgo, quæ illum edidit, Deipara non dicatur? Hanc fidem, diuini discipuli nobis tradiderunt, quamuis istius dictionis non meminerint. Ad hunc modum à sanctis Patribus instituti sumus.

Cùm de re certa constat, frustra de voce certamẽ suscipitur.

Enimuerò percelebris memoriæ Pater noster Athanasius, qui totos quadraginta sex annos Alexandrinę Ecclesiæ Pontificatum egregia cum laude gessit; loquacibusq̃ue impurorum hæreticorum commentis inuicta, planeq̃ue Apostolica sapientia restitit; quique scriptis suis veluti fragrantissimo quodam vnguento totum hunc orbem mirificè recreauit & ob dogmatum absolutam integritatem, fideiq̃ue rectitudinem magna apud omnes existimatione & anctoritate fuit, libro, quẽ de sancta & homousia Triade conscripsit, oratione tertia, sacram Virginem identidem Deiparam nominat. Cogor autem ipsis illius verbis hoc loco vti, quæ hunc in modum habent: Itaque diuinæ Scripturę scopus ac character, vt sępe monuimus, eiusmodi est, vt vtrũque de Christo Seruatore nostro pronuntiet; puta Deum illum esse, & nunquam nõ hoc ipsum extitisse, vt qui Patris sit verbum, eiusdemq̃ue splẽdor & sapientia; tum eundẽ rursum nouissimis hisce temporibus corpore ex Deipara Virgine Maria sumpto, nostri causa hominẽ factum esse, & nonnullis interiectis iterum: Multi extitere sancti, & ab omni peccato immunes: Nam & Hieremias in materno vtero sanctificatus est, & Ioãnes in lucem nondum editus, voce Deiparæ Mariæ percepta, lætabundus exilijt. Sanè idoneus est hic vir, apprimeq̃ue dignus, cui intrepidè fidem adiungere, quemq̃ue tutò sequi liceat, vt qui nihil quicquam protulerit aliquando, quod à diuinis literis alienum esset: Quo enim pacto illustris ille celebraturusq̃ue Pater, qui in sacra illa magnaq̃ue Synodo Nicęna in tanta omnium admiratione habitus est, à veritatis tramite aberraret? Nam etsi per id tempus Episcopi munus nondum sustineret, sed inter interioris ordinis Clericos etiamnum degeret; attamen propter pręclaram indolem, insignemq̃ue vitæ probitatem, & incredibilem, peneq̃ue incomparabilem mentis perspicaciam, à beatę memorię Episcopo Alexandro ad Episcopalis prouincię consortium ascitus fuit. Versabatur autem cum sene tanquam filius cum patre, ad quiduis vtiliter conficiendum sese ducem prębens; nec non in omnibus, quę obeunda forẽt, commodum iter ostendens.

Illustre Ecclesiæ lumẽ Athanasi⁹.

Scriptura vtrunque dicit, puta Christũ & Deum, & hominem esse.

Athanasi⁹ in Synodo Nicæna clarus.

Athanasi⁹ ab Alexandro ad episcopale munus alcit⁹.

Verùm quia verisimile est, non defuturos hic quosdam, qui ex sacra quoque diuinaq; Scriptura ea, quæ hoc loco asserta sunt, corroboranda esse existimabunt: Dicturos præterea sanctam illam magnamq̃ue Synodum, neque Domini matrem θεοτόκον vsquam appellasse: neque quicquam omnino super ea de re decreuisse, age quonam pacto arcanum illud œconomiæ Christi mysterium, per diuinas quoque literas prædicatum sit, pro

Sectis addicti tradit one contempta, Scripturas quærũt. Cauillatio Nestorianorum.

virili

virili parte planum faciamus; tum quid ipsi quoque Patres, qui Spiritusancto, ne à verò discederent, afflati (Non enim ipsi loquebantur; sed Christo Saluatore nostro testante, Spiritus Dei & Patris erat, qui in ipsis loquebatur) sinceræ inculpatæque fidei Canonem ediderunt, ea de re pronunciauerint, exponamus. Istuc autem percommodè fiet, si illum ipsum, qui ex sacra Virgine progenitus est, naturà Deum esse, paucis demonstretur: Hoc namque commonstrato, neminem prorsus tã stupidum fore existimo, qui Virginem matrem iure optimo Deiparam habendam & appellandam esse non sit perspecturus. Igitur fidei nostræ Symbolum hunc in modum habet,

Math. 10.

Athanizãt, qui Virginem matrẽ Deiparatã esse negãt.

Symbolũ Nicænum.

Credo in vnum Deum, Patrem omnipotentẽ, visibilium omnium & inuisibilium Conditorem: Et in vnum Dominum Iesum Christum filium Dei vnigenitum, ex Patre, hoc est, ex Patris essentia natum, Deum de Deo; lumen de lumine; Deum verum de Deo vero; genitum non factũ, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, & quæ in cælo & quæ in terra sunt: Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus est, & tertia die resurrexit; & ascendit in cælos: Qui venturus est ad iudicandum viuos & mortuos: Et in Spiritum sanctum.

Hæretici perditionis foueas, cum sibi, tum alijs quoque aperiunt.

Porrò hæreseon inuentores, cum sibijpsis, tum cæteris quoque exitij barathrum aperiẽtes, in eam amentiam opinionumque vanitatem præcipites abierunt, vt filium Dei recentem, perindeque à Deo Patre, ac cætera omnia procreatum existiment, publiceque asserant. Nec erubescunt miseri eum, qui ante omne tempus & æuum extitit, imò verò, qui omne æuum tempusque condidit, temporum initio circumscribere. Cumquè gloria & æqualitate, quam cum Deo & Patre obtinet, suo illo commento ipsum spolient, cæterisque præstare ægrè admittant, huc adigũtur, vt mediæ cuiusdam inter Deum & homines naturæ esse statuere compellantur; vt qui neque diuinæ excellentiæ gloriam plenè assequatur, neque communibus tamen rerum procreatarum terminis contineatur. Ecquodnam, obsecro, prodigium, hoc est, quod cùm diuinam præstantiam non attingat, creaturæ tñ conditionẽ exuperat? Res enim hæc cognitione cõprehendi nõ potest: Nã quicquid vsquã est, hoc totũ necessariò, aut Creator, aut creatura est. Rursum cũ diuinitatis sedibus, quod ad se quidem attinet, illum deturbent; Dei tamen filium & Deum nominant, & adorari oportere prędicant; cùm tamen Lex: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli serules; apertè clamet. Quin & Deus quoque Dauidis ore eiusmodi oratione Israelitas alicubi compellat. Non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum.

Turpe temporis auctorem, tẽporis spacio circumscribere.

Absurda hæreticorũ commenta de Christi natura.

Exod. 20.

Psal. 80.

Verùm isti regia tritaque veritatis via relicta, in foueas & scopulos præcipites ferũtur atque, vt Sapiẽs ait, agriculturæ suæ axes peruertunt, manibusque sterilitatem colligunt. Nos autem, quorum mẽtibus diuinum illud lumen illuxit, sanioraque sine comparatione vlla edocti, væsanã illam stultitiam aduersamur, sanctorumq; Patrum fidem sectari, Dei filium verè quidem, modo tamen diuino planè, & inexplicabili, ex Dei & Patris essentia natum profitemur; tum per se quidem in propria hypostasi subsistere, naturæ tamen idẽtitate cum generante vnum esse, tum hũc in Patre, & Patrem vicissim in hoc inesse. Confitemur item eundem illum lumen esse de lumine, Deum de Deo, eiusdem cum patre potentiæ, & gloriæ, paternæque substantiæ figuram ac splendorem, per omnia & in omnibus Patri æqualem, nulla autẽ ex patre inferiorem aut imparem. His autẽ Spiritusancto adnumerato, sacra & illa & homousia hypostaseon Trinas absoluitur, & in vna eademq; diuinitatis natura consociatur.

Sectatij in scopulos præcipites feruntur.

In dogmatum controuersijs traditioni adhærẽdũ.

Pater in Filio & Filius vicissim in Patre est.

Filius in omnibus, & per omnia Patri æqualis.

Rursum vt sacrosancta Scriptura Dei Verbum incarnatum, hoc est, carni animum rationis compotem habenti vnitum affirmat; ita sacra illa & magna Synodus Euangelicæ doctrinæ æmula, illum ipsum vnigenitum, qui ex Dei & Patris οὐσία natus est, & per quẽ & in quo constant omnia, propter nos, & propter nostram salutẽ de cęlo descẽdisse, assumptaque carne hominem factum, & passum esse, nec non ex mortuis ad vitam redijsse, ac iudicem olim venturum esse commemorat. Nec his contenta, illud ipsum quoq; Verbum, quod & ex Deo prodijt, & vnum affirmat, & Dominum nostrum Iesum Christum nominat. Hic tu mihi nunc obserua, quomodo Patres illi vnum illum, quem Iesum Christum Dominum nostrum appellant, & vnigenitum, & Deum de Deo, & lumen de lumine; genitum rursum non factum, ac Patri homousion asserant?

Scriptura & Synodus Nicæna consentanea de Christo prædicant.

Non alius & alius qui ex Patre ante omnia tempora, & qui ex matre in tempore natus est: sed vnus idemq; ad numerum.

Sed argutabitur fortè hic quispiam, ac dicet: Nomen hoc Christus non in ipsum solum Emmanuelem conuenit, sed alijs quoque interdum tributum comperitur: Deus namquè de electis, & per Spiritum sanctificatis alicubi cauet: Nolite tangere Christos meos, & in Prophetas meos nolite malignari. Quin & Dauid quoq; à Deo per Samuelem in Regem inunctus, Saluum Christum Domini vocat. Verùm ad quid ego hæc recenseo? cùm nullo ferè negocio, oculos non omnino ociosos habentibus ostendi queat, omnes omnino, qui fide in Christum iustificati, & per Spiritum sanctum sanctificati sunt, passim eiusmodi appellatione cohonestatos? Etenim Abacuc mysterium Christi, & salutem, quæ per ipsum futura erat, prænũcians, in hæc verba prorumpit: Egressus es in salutem populi tui, ad saluandum Christos tuos. Nomen itaque hoc Christus neque soli Emmanueli, neque propriè quoque Emmanueli conuenit, sed cæteris omnibus, qui Spiritusancti

Cauillant Antagonista ex nominis Christi similitudine.

Psal. 104.

1. Reg. 2.

2. Reg. 1.

Omnes iustificati Christi nomine quandoque designantur.

Cap. 3.

tusancti

Christi nomen ex ipsa re desumptum est.

tusſancti gratia delibuti ſunt: Deriuata namque eſt vox hæc ab ipſa re. Ab eo ſiquidem, quòd inuncti ſumus, Chriſti appellamur: Quòd autem nos quoque hoc tam illuſtri, tamque amplectendæ gratiæ dono verè locupletemur; id Sapiens ille Ioannes eiuſmodi oratione confirmat: (Et vos, inquit, vnctionem habetis a ſancto, neque opus habetis, vt quis vos doceat; & infrà: Ipſa vnctio docet vos;) de ipſo porrò Emmanuele ita ſcriptum extat: (Ieſum a Nazareth, quomodo vnxit eum Deus Spiritu ſancto & virtute.) Sed & Diuinus quoque Vates Dauid eundem alicubi ita affatur: (Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem; propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.) Ecquid ergo eximium præ cæteris mulieribus in ſacra virgine elucet, eſto ea Emmanuelem in lucem edidiſſe perhibeatur? Profectò nihil faceret abſurdi, qui promiſcuè quorumlibet vnctorum matres χριστοτόκους appellare animum induceret.

1. Ioan. 2.

Act. 10

Psal. 44.

Alia Emmanuel, alia ratione cæteri iuſti Chriſti ſunt.

Nihil ne ergo inter Chriſtum Emmanuelem & cæteros Chriſtos intereſt? Immo verò ingenti interuallo, & diſcrimine penè immenſo nos à Chriſti gloria & excellentia ſeiungimur. Etenim nos famuli ſumus: Ille vero etſi ſecreta quadam diſpenſatione nobiſcum in humanis verſatus ſit: ſecundùm naturam tamen Deus & Dominus erat. Quare beatus Paulus & Chriſtum & Deum illum appellat: Ait enim: (Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immũdus, aut auarus, qui eſt idololatra, non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei.) Cæteri itaque omnes propter vnctionis beneficium & ſint & appellentur Chriſti, & iure iſthuc appellentur: Solus autem Emmanuel ita eſt Chriſtus, vt verus quoque ſit Deus. Quapropter licet grauis erroris accuſari non poſſet, qui aliorum matres Chriſtiparas appellare vellet; Deiparas tamen ſine magno errore appellare illas neutiquàm poteſt: Sola namque inter cæteras omnes, ſacra Virgo Chriſtipara ſimul ac Deipara appellatur, & eſſe dignoſcitur: Quandoquidem vna hæc non merum hominem, vt cæteræ ſolent, ſed Dei Patris Verbum incarnatum & hominem factum peperit. Rurſum licet nos propter Dei gratiam, Dij interdum nominemur; non ita tamen id ſumus aut dicimur, vt filius: Hic enim, quanquam corpus induit, natura & re ipſa Deus eſt.

Ephes. 5.

Solus Emmanuel & Chriſtus & Deus eſt.

Sola Virgo mater ſimul Chriſtotocos & Theotocos eſt.

Dei appellatio aliter ſanctis, aliter Chriſto tribuitur.

Sed percunctabere hic forſan: Nunquid, dic agè, diuinitatis mater Virgo extitit? Iam antè dictum eſt, viuum illud, & ſubſiſtens Dei Verbum verè citra vllam controuerſiam ex ipſa Dei & Patris eſſentia genitum eſſe; ſubſtantiamque temporis initio carentem ſortitum, ad eum modum generanti cohærere, vt in ipſo & cum ipſo nunquam non ſit, eſſeque intelligatur. Expoſitum eſt æquè illud idem Verbum nouiſſimis æui huius temporibus incarnatum, hoc eſt, corpori anima intelligenti informato coniunctum, ſecundùm carnem ex muliere natum eſſe.

Abſurdè quæris, Virgone Deitatem pepererit.

Verbũ ab intellectu Diuino nũquam auellitur.

Habet autem hoc incarnati verbi myſterium, non modicam cum humano partu cognationem: Quandoquidem terrenorum hominum matres naturæ ad generandum ſubſeruientes, in vtero quidem carnem geſtant, quæ ſenſim per temporum interualla concreſcens, arcaniſque quibuſdam Conditoris operationibus incrementa paulatim ſumens, ad perfectionem adducta, formam tandem attingit humanam. Deus verò corpuſculo iam perfecto & animato, eo modo, quem ipſe nouit, Spiritum infundit: (Format enim ille Spiritum hominis in illo,) vt Propheta ait. Iam alia carnis, alia rurſum animæ eſt. Atqui licet illæ terreſtrium duntaxat corporum matres fiant; non alteram tamen hominis partem, ſed totum hominem, qui ex animo & corpore conflatur, parere dicuntur: Nemo enim (vt exemplo res illuſtretur) Elizabeth σαρκοτόκον tantummodo, non etiam ψυχοτόκον dixerit: Siquidem non ſolam carnem genuit illa, ſed Baptiſtam ex animo & corpore conſtantem. Quemadmodum ergo vnus homo ex anima & corpore conſtituitur; ita & in Emmanuelis quoque ortu accidiſſe cogitemus: Nam ex Dei Patris ſubſtantia natum eſt vnigenitum illius Verbum; hoc autem poſteaquàm carne, quam propriam ſibi fecit, aſſumpta, noſtroque more in lucem exortum, & filius hominis appellatum eſt, citra omnem abſurditatem, imo verò neceſſaria conuenientique ratione ſecundùm carnem ex muliere natum creditur & prædicatur. Quemadmodum & ipſa quoque hominis anima, licet naturaliter à corpore, quod informat, diuerſa ſit, & propria quadam ratione ſubſiſtat; vnà tamen cum ſuo corpore oritur, & velut vnum quippiam cum ipſo cenſetur. Quòd ſi quiſpiam matrem alicuius non ψυχοτόκον appellandam eſſe contenderit, ſed tantùm σαρκοτόκον, ne ineptum planè blateronem ille ſe declarabit: Nam etſi id, quod mulier parit, ex duobus diſparibus concinnè inter ſe aptis componatur; vnum tamen animal vnumque hominem parit; vtraque parte ſuam retinente naturam: Quamuis enim vtraque hæc pars in vnam Phyſicam vnitatem coeat, ita vt duo hæc inter ſe confuſa commiſtaque videri queant; attamen quod vtrique veluti proprium inſit, haud difficulter diſcerni poteſt.

Incarnati Verbi myſterium nõ modicã cũ humano partu cognationem habet.

Zach. 12.

Carnipara

Animipara

Similitudine ex humano partu ſumpta, ſacram Virginem totũ Chriſtũ peperiſſe, oſtẽdunt.

Etſi anima non eiuſdẽ ſit rationis cum corpore; ſimul tñ cum eo oritur.

Vt homo ex corpore & animo; ita Chriſtus ſere ex Diuinitate & humanitate cõſtituitur.

Quòd autem eiuſmodi naturarum coniunctio veriſſimè in Chriſto extet, neceſſarioque conſtitui debeat, id cùm ex alijs multis, tum ex ipſo quoque Apoſtolo, abſq; vllo labore moleſtiaq; oſtendi poteſt. Agè ergo, ſi placet, nonnullas beati Pauli voces attentiùs aliquantò expendamus, iudiciumque animi, quàm poterimus accuratiſſimum, ad eas adferamus.

feramus. Hic igitur de vnigenito Dei filio hûc in modum scribit; (Qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualẽ Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, humiliauit semetipsum &c.) Quis, obsecro, ille est, qui cùm in forma Dei esset, Deo se æquiparare, non rapinam arbitratus est? Aut quomodo exinanitus est? Aut qua demum ratione ad humilitatem seruilemque formam abiectus est? Sanè qui vnum Dominum nostrum Iesum Christum in duobus, in hominem videlicet & Verbum, quod ex Deo natum est, diuellunt; eum, qui ex sacra Virgine ortum ducit, exinanitionem sustinuisse, autumant; Verbũ autem, quod ex Patre natum est, nequaquam; vt quod ab eo omnino secernant. Verùm si ita res habet, exponant, illi nobis, quonam modo hic in forma & æqualitate Patris aliquando extiterit; aut qua ratione, vt exinanitionis modum experiri posset, in id, quod non erat, quandoque sese demiserit? Nam quod secundùm se totum Patri æquale est, id si secundùm naturam suam consideretur, inter res creatas iure censeri non potest. Qui rursum is exinanitus est, qui suapte natura merus homo existens, hominum more ex muliere prognatus est? Ex qua quæso, eminentia, quæ communem hominis naturam excelleret, vt homo fieret, sese dimisit? Aut quo tandem sensu formam serui, quã initio non habebat sumpsisse perhibetur; qui secundùm naturam inter seruos habebatur, perindeque ex vnus est nobis, seruitutis iugo premebatur?

Qui hominem à Verbo diuulsum humiliatum dicunt, multis modis ineptiunt.

Patri æquale inter creaturas censeri nõ potest.

Dicent forsan ex illis nonnulli: Non ille exinanitionem sustinuit, qui ex muliere prodijt; verùm qui filius erat, & liber erat, & Patris Verbum erat, & in Genitoris forma existebat, ille in homine, quem mulier in lucem edidit, inhabitauit. Atque huc tendit, quicquid de exinanitione, vel humiliatione, vel seruilis formæ assumptione vsquã traditur. Sed heus tu quisquis es? Eámne tute solam Diuini Verbi in homine inhabitationem, ad statuendam illam exinanitionem sat esse existimas? Nihilque inesse periculi arbitraris, si vna ratione Verbum seruilem formam suscepisse, talemque exinanitionis modum pertulisse statuatur? Atqui Dominum sanctos Apostolos hac oratione compellantem audio: (Si quis diligit me, sermonem meum seruabit; & Pater meus diliget eum; & ad eum veniemus, & mãsionẽ apud eum faciemus.) Audis, quo pacto, & ipsum quoq; Patrem illis inhabitaturum spondeat, qui ipsum diligunt? Nũquid ergo & illũ ipsum quoq;, propterea ꝙ pias amicorũ suorum animas sedes sibi constituat, exinanitum similiterq; cum Filio deiectũ, ac seruili forma indutum concedemus? De Spiritu sancto autem, qui in nobis inhabitat, quid statuem? Nunquid & ipsum incarnationis œconomiam, quam per solum Filium salutis vitęq;

Non est idẽ seruilem formam assumere, quod hominem per gratiam inhabitare.

Ioan. 14.

Si sola inhabitatio ad constituendam personæ diuinæ exinanitionem sat esset, ipse quoque Pater & Spiritussanctus exinaniti forent.

omnium causa factam agnoscimus, expleuisse dicemus? Apage cum istis à deò inanibus, stolidis & anilibus deliramentis.

Verbum igitur Dei, quod in forma & æqualitate Dei & Patris erat, semetipsum humiliauit, quando, vt Ioannes loquitur, (caro factũ est mulierẽ natum est, æternamq; ex Patre originem obtinens, nostram quoque propter nos generationem experiri non recusauit. Quod si secus res habet, doceant nos ipsi, ecquonam modo Dei Patris Verbum rite à nobis Christus appelletur, & Christus esse intelligatur? Nam si Christum ab vnctione nominatum volunt, quem, quæso, Pater oleo lætitiæ, hoc est, Spiritusancto inunxit? Si enim Dei Verbum, quod Deus est, & solum & propriè ex Patre natum est, inunctum dicant, atque huc verè, quicquid de vnctione dicitur, pertinere contendant; nimirum, inscitia sua, insigni iniuria Vnigeniti naturam afficiunt, & ipsum nihilominus Diuinæ dispensationis mysterium planè euertunt: Si enim Verbum, quod Deus est, Spiritussancto inunctum est, ergo superioribus temporibus, quibus inunctionis huius beneficio, quod postea illi obtigit, adhuc destituebatur, sanctificationis omnino indigebat, quod inficiari nõ possunt. Atqui omne, quod sanctificatione, cuius alioqui capax est, destituitur illud suapte natura mutabile est, atque idcirco, aut peccati, aut certè peccandi facultatis haud quaquã expers est. Si ergo Verbum secundùm se inunctum est, ergo demutatũ est; quia ad meliora progressum est. Quomodo ergo idem esse & nunquam mutari prædicatur? Porrò autem si Deus Verbum, quod in forma & æqualitate Patris subsistens est, secundùm se inunctum & sanctificatum est, non deerunt fortassis, qui in friuolas ineptasque cogitationes præcipites ex hac re acti, ipsum quoque Patrem vnctione & sanctificatione egere, & quod hinc consequens est, Filium Patre maiorem esse nugabuntur: Siquidem hic ante vnctionem Patri æqualis erat; nunc autem Spiritussancto inunctus est. Pater verò in quibus constitutus erat bonis, manet manebitque semper: Nec enim ille, vt Filius, inunctus aut sanctificatus est, neque ad illius similitudinem inũgetur, aut sanctificabitur vnquam. Imò verò hac admissa opinatione, Spiritussanctus, qui inũgit & sanctificat, vtroque maior deprehendetur: Nam extrà vllam controuersiam ac dubitationem, (quod minus est, semper à maiore benedicitur.) Verùm isthæc meræ sunt nugę, meraque insanorum hominum deliria, verborumque portenta. Etenim homousia Trias suapte natura sancta est. Sanctus est Pater; sanctus pari modo per essentiam est Filius; sanctus eodem denique modo Spiritussanctus. Ad propriam proinde naturam quod attinet, Dei Patris Verbum seorsum per se non est sanctificatum.

Ioan. 1.

Verbum Dei exinanitum est, quando caro factum est.

Si æterni Patris Verbum verè incarnatũ, & homo factum non est, citra apertam diuinitatis illius iniuriã Christus appellari non potest.

Quicquid sanctificari potest mutationi obnoxium est.

Hic in Ducali exemplo quædã deerant, quæ expleuimus ex codice Vaticano.

Si Dei Verbum secundum se inũctum esset, Patre maius esset.

Hebr. 7.

Sacra Trias per se sancta est.

Quòd

Quòd si quis eum, quem sacra Virgo peperit, solum, hoc est, in propria subsistentem hypostasi vnctum & sanctificatum arbitretur, atque ob id Christum appellatum côteodat; eiusmodi in medium prodeat, nobisque exponat, solane illa vnctio sat sit, vt vnctus cũ Deo, qui est super omnia, æqualis gloriæ, paris; potentiæ & maiestatis censeatur? Quòd si id satis esse concedat, & nos quoque illam sacram vnctionem assecutos non neget; quēnadmodum iure id negare non valet: Est enim in sacris literis: (Vos vnctionem habetis ex sancto. Erimus igitur & nos ipsi quoque Deo quodamtenus pares. Atque ita nihil, opinor, prohibebit, quò minùs nos quoque perinde atque Emmanuel dextrà illi assideamus: Dictum est enim ad illum: (Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedũ tuorum.) Adoret proinde & nos sacra illa mētium beatorũ multitudo: Nam vt Apostolus commemorat: (Cùm primogenitum suum in orbem terrarum inducit;) ait ita: (Adorent illum Angeli eius.) At verò nos quanquã Spiritusancto inungamur, nec non per gratiam in Dei filios cooptemur, & Dij interdũ quoq; nominemur; nostræ tamen naturæ mediocritatem non ignoramus: Sumus enim de terra, & inter seruos numeramur. Ille vero naturæ nostræ legibus non coercetur; sed natura & veritate Filius, totiusque vniuersitatis Dominus est, atque è cœlis ad nos dilapsus est.

Sola Spiritussancti in vnctio, ad Diuinæ gloriæ & maiestatis æqualitatem inunctũ non euehit. *1. Ioan. 2.* *Psalm. 109.* *Heb. 1.* *Psal. 96. 1e1*

Neutros itaque rectè sapere certum est; neque eos, qui solam carnem sine Deo natam asserunt; neque illos rursum, qui Diuinitatis naturam, hoc est, Deum, priùs à muliere editũ asseuerant, quàm humana natura se induisset. Probè autem hic sentiemus, si Verbum, quod ex Deo natum est, & hominem, qui ex sacra Virgine perfectè in hanc lucem ortus est, à se inuicem non diuellentes, vnum Dominum & Christum Iesum agnouerimus; ità vt vnum hunc propter assumptam carnem, extra diuinitatis terminos non eijciamus; neque propter eam rursum, quam communem nobiscum habet, corporis similitudinem, intra totius humanæ naturæ cancellos includamus: Hoc etenim constituto facilè assequere, qua ratione Verbum ex Deo genitum voluntariam exinanitionē sustinuerit; quoue pacto is, qui suapte natura liber erat, serui forma suscepta, semetipsum humiliauerit, quo denique modo semen Abrahæ apprehenderit, carnisque & sanguinis, Deus Verbum particeps effectus sit: Nam si, vt merus homo nostri similis, mēte concipitur, quomodo semen Abrahæ, tanquam naturaliter quippiam extraneum & abs se alienum apprehendit? Quomodo propriæ carni, quò per omnia fratribus assimuletur, communicasse dicitur: Nam quod alteri assimulatur, ex dissimili ad similem formã transferatur oportet.

Neque solũ Dei Verbũ, neque solũ rursum hominem ex sacra Virgine ortus est; sed Deus & homo simul. *Verbũ propter assumptam humanitatis naturam, ex diuinitatis natura non excidit.* *Hebr. 2.* *Quod alteri assimulatur, ex dissimili ad alterius similitudinē trāsfert.*

Apprehendit ergo Dei verbum semen Abrahæ, corpusq; ex muliere sibi construens, carni & sanguini communicauit; ita vt iam non solùm Deus sit, sed propter naturarum coniunctionem, homo quoque nostri similis esse intelligatur. Ex duabus etenim rebus, diuinitate nimirum & humanitate vnus certò côstat Emmanuel; vnus Dominus Iesus Christus; vnus verusque naturalisque Filius, qui Deus simul & homo est; non homo deificatus par illis, qui per gratiam Diuinæ naturæ participes efficiuntur, sed Deus verus, qui salutis nostræ causâ in humana forma apparuit; prout Paulus hisce verbis testatur: (Quando, ait, venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret, vt filiorum adoptionem reciperemus.) Ec quis ille; obsecro, est, qui sub lege nullus est, quique, vt hic asseritur, ex muliere factus est, nisi vnus ille, qui quidem vt Deus, supra legem est; vt verò homo, sub lege est, fratribusque per omnia assimulatus est? Igitur vt Mosaicæ legi obnoxius, vnà cum Petro didragma dependit; vt autem liber tanquam filios, & lege maior, vt Deus; & si vt homo sub lege factus est, eiusmodi vocem promit: (Reges terræ à quibus censum aut tributum accipiunt? A filijs suis, an ab alienis?) Petro verò respondente: (Ab alienis;) mox infert: (Ergo liberi sunt filij.) Cùm planum ergo sit Dei Verbum à carne seiunctũ, & quasi per se separatim subsistens, Christum rectè dici non posse, sed in nominis eatenus in illud conuenire, quatenus homo factum est; agedum argumentis sacrarum literarum monumentis ductis ostendamus, secũdùm naturam Deum esse, etiamsi insolubili societatis vinculo propriæ carni cohæreat: Hoc etem patefacto simul clarebit, sacrã Virginē optimo iure Deiparã à nobis appellari.

Diuinæ humanæque naturę copula vnum absoluit Christ, vnũ Emmanuelem, vnum Dominũ. *Galat. 4.* *Alia secundum diuinam, alia rursum secundum humanam naturam in Christũ Iesum conueniunt.* *Verbũ carne exutum, Christi dici non potest.*

Igitur Propheta Esaias Filium non tam hominem olim futurum, quàm iam tum hominem factum demonstrans, ita inquit: (Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate; dicite: Pusillanimes, confortamini & nolite timere: Ecce Deus vester vltionē adducet retributionis, Deus ipse veniet, & saluabit nos; tunc aperientur oculi cęcorũ, & aures surdorum patebunt; tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum.) En quomodo veluti in Spiritu loquens Emmanuelem & Dominum appellet, & Deum nominet. Aduerte rursum, quo pacto non hominem Deiferum, aut numine afflatum, instrumenti tantùm loco assumptum & vsurpatũ pronuntiet, sed Deum verè incarnatum: Tunc enim, inquit, tunc cæcorũ oculi patefacti sunt; tunc surdorum aures audierunt; tunc claudi ceruorum instar exilierunt; tunc balbutientium lingua facta est diserta: Eiusmodi præconijs illum vt exornarent, sanctis Euangelistis per Spiritum sanctum iniunctum est: Ait enim: (Supra montem excelsum ascende tu, qui Euangelizas Sion; exalta in fortitudine vocem tuam, qui Euangelizas Hierusalem; exalta,

Cap. 35. *Esaias Christũ & Dñm & Deum appellat.* *Christus homo nō erat nudum instrumentũ, sed homo Deus.* *Esa. 40.*

exalta, noli timere, dic ciuitatibus Iudæ: Ecce Deus veſter; Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur; Ecce merces eins cum eo, & opus illius coram illo, Sicut paſtor gregem ſuum paſcet, in brachio ſuo colliget, & in ſinu ſuo leuabit; fœtas ipſe portabit.) Apparuit enim nobis Dominus noſter Ieſus Chriſtus Diuina fortitudine Diuinitatiſque brachio, hoc eſt, cœleſti poteſtate & auctoritate instructus.

Euidēs Diuinæ poteſtatis argumentū, miraculorum patratio.
Matth.8.
Luc.7.

Hinc leproſum ita affatur: (Volo, mundare, hinc rurſum loculum tetigit,) & extinctum viduæ filium in vitam reuocauit.

Ver⁹ paſtor Chriſtus.
Ioan.10.

Quin & agnos quoquè mirè diſperſos in vnum coegit: (Eſt enim paſtor ille bonus, qui animam ſuam pro ouibus ſuis ponit.) Vnde & ait: (Sicut nouit me Pater, & ego noſco Patrem; & animam meam pono pro ouibus meis; & alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili; & illas oportet me adducere; & vocem meam audient; & fiet vnus paſtor & vnum ouile.) Adde his magnum illum Baptiſtam Ioannem, cùm à Chriſto concionandi exordium faceret, non aliquod Diuinitatis organum, aut hominem diuino tantùm Spiritu instructum (vt nonnullis garrire lubet) ipſum appellaſſe; iisve, qui per vniuerſam Iudæam paſſim habitabant, annuntiaſſe; ſed Deum incarnatum, hominemque factum: Clamat namque: (Præparate viam Domini; rectas facite ſemitas Dei noſtri.) Eccuius, quæſo, vias præparare iuſſit? An non Chriſti, hoc eſt, Verbi in humana forma manifeſtati? Quid? An non vel vnius Pauli teſtimonium ad fidem huic rei faciendam ſat eſſe poterat? Scribitis autem in hunc modum: (Quid igitur dicemus? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit?) Hic te nunc interrogo, quomodo is, qui ex ſacra Virgine ortus eſt, proprius Dei Filius appelletur? Sanè vt hominis & cuiuſcunque alterius animantis proprium id eſſe rectè dicitur, quod naturaliter ex illo naſcitur, ità meritò quoquè id proprium Dei pignus cenſetur & appellatur, quod ex illius ſubſtantia progignitur. Qua igitur ratione Chriſtus proprius Dei Filius nominatur, qui & à Deo quoquè & Patre omnium ſalutis & vitæ cauſa oblatus hoc loco prædicatur? (Traditns eſt enim propter delicta noſtra, & ipſe,) ſecundùm Prophetæ vocem, (multorum iniquitates in corpore ſuo pertulit ſuper lignum, Planum eſt, quòd ad naturarum conſociationem reſpiciens, Emmanuelem, qui ex ſacra Virgine exortus eſt, Dei Filium definiat: Quandoquidem corpus, quod ex ea natum eſt, non alterius cuiuſpiam hominis noſtri met ſimilis, ſed ipſius, quod ex Virgine natum eſt, propter hypoſtaticam vnionem verus Dei Filius eſt, Verbi, quod ex Patre gignitur, proprium erat.

Baptiſta Dñi Chři Diuinitatē Iudæis annuntiabat.
Matth.3.
Marc.1.
Luc.3.
Rom.8.
Id propriū cuiuſq; pignus eſt, qđ natur aliter ex eo natū eſt.
Rom.4.
1 Pet.2.
Eſa.53.

Quòd ſi quis illud, quod ex Virgine ſumptum eſt, aliud nihil, quàm nudum Dei organum extitiſſe contenderit; is vel inuitus veram Filij rationem illi auferet. Proponatur, verbi cauſa, homo quiſpiam, cui ſit filius lyræ tractandæ gnarus, pſallendique oppidò peritus; nunquid hic lyram & reliqua muſices inſtrumenta eodem cum filio loco & ordine habebit? Abſit: Nihil enim iſt hoc dici queat abſurdius: Si quidem lyra ad ſolum artis vſum aſſumitur; muſicus autem, etſi omnino organo careat, parentis ſui filius eſſe non deſinit. Quòd ſi illum, qui ex muliere ortus eſt, non ad quoduis miniſterium aſſumptum dixerint, ſed vt prodigia & miracula per illum ederentur, Euangeliorumque oraculorum præconia inuulgarentur, eadem licentia quemlibet ſanctorum Prophetarum, & præcipuè ſacratiſſimum illum Moyſen, Diuinitatis inſtrumentum extitiſſe aſſeuerent? Hinc enim ſublata virga Ægyptiorum flumina in ſanguinem vertit, mariqne in partes diſſecto, Iſraeliticum populum per medium traduxit; virga ſaxum percutiens vbertim ſcaturientes vndas produxit, hoc eſt, duras cautes in aquarum fontes commutauit: Sequeſter præterea Dei & hominum, & legis miniſter, & populi denique dux & doctor extitit. Nihil proinde eximium in Chriſto fuiſſet, nec vllam in partem cæteros, qui illum anteceſſerant, excelluiſſet, vt qui & ipſe quoquè æquè ac illi inſtrumenti miniſterique vicem expleuerit. Conſequens fit ergo, diuinum Dauidem nugari, planeque ineptire, dum ait: (Quis in nubibus æquabitur Domino? Similis erit Domino in filijs eius?)

Aliud hō, aliud inſtrumentū, quo homo vtit.
Exod 7.14.
Nobile inter alios Dei inſtrumentum Moyſes extitit; nec ob id tamen filius, nominari meruit.
Pſal 113.
Galat.3.
Pſalm.88.

At longè alius ſapientiſſimo Paulo de Chriſto ſenſus erat: Etenim Moyſen, ad Hebræos ſcribens, domeſticis annumerat; eum verò, qui diuina diſpenſatione ex muliere natus eſt, hoc eſt, Chriſtum, Deum ac Dominum vocat: Scribit enim hunc in modum: (Vnde, fratres ſancti, vocationis cœleſtis participes. Conſiderate Apoſtolum & Pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum, qui fidelis eſt ei, qui fecit illum, ſicut & Moyſes in omni domo eius: Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus; quantò ampliorem honorem habet domus, qui ſabricauit illam: Omnis namque domus fabricatur ab aliquo; qui autẽ omnia creauit, Deus eſt. Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius, tanquam famulus, in teſtimonium eorum, quæ dicenda erant; Chriſtus autem tanquam filius in domo ſua, cuius domus nos ſumus.) Iterũ atq; iterum hic mihi expende, quomodo & humanæ naturæ proprietates integras illi conſeruet; & ſummæ nihilominùs ſoliq; Deo conuenientis gloriæ ac dignitatis excellentiam eidem tribuat: Primò namque Apoſtolum ac Pontificem illum vocat; mox ſuo Conditori p oia fidũ extitiſſe pnuntiat, poſtremò dignitate & honore tm̃ Moyſẽ excelluiſſe aſſeuerat,

Cap.1.
Ingens inter Chriſtū & Moyſen interuallū.

quantùm

quantùm architectus domo, quam fabricauit, gloria præstat. Subiungit deinde: (Omnis autem domus fabricatur ab aliquo; is verò, qui omnia creauit, Deus est.) Diuinus itaque Moyses inter res effectas & structuras censetur: At verò Christus omnium opifex declaratur. Et quia omnia condere, solius Dei est; Christum verum Deum esse, omnino necessarium est; addit rursum: (Et Moyses quidem tanquam famulus in tota istius domo fidelis erat; Christus autem tanquam filius supra domum illius, cuius domus nos sumus; iuxta illud Prophetæ: Quoniam habitabo in illis, & ambulabo cum illis, & ero illorum Deus; & ipsi erunt mihi populus.)

Eodem capite. Solius Dei est, oĩa condere: At omnia condidit Chrs.

Leuit. 26.

Dixerit fortè quispiam: Ecquis hoc inter Christum & Moysen discrimen agnoscere queat? Etenim si vterque ex muliere progenitus est, quomodo alter est in domo tanquam fidus famulus? alter verò tanquam naturâ filius & Dominus supra domum illius, quæ domus nos sumus, constitutus est? Res hæc, vt ego quidem sentio, ijs, qui ingenio valent, sensumque & mentem Christi, vt Apostolus alicubi loquitur, obtinent, vtcunque obscura est: Moyses namque erat homo seruitutis iugo pressus; Christus verò, vt Deus & vniuersorum architectus, suapte natura liber erat: Nam etsi nostri causa in voluntariam exinanitionem sese demisisset; ea tamen abiectio diuinam gloriam illi nequaquam adimebat; nec à suprema illa excellentia, quam super omnes sortitus erat, vlla ex parte ipsum excludebat: Quandoquidem vt nos Spiritu ipsius locupletati (in nostris enim cordibus hic inhabitat) inter filios Dei censemur; neque per hoc tamen, id quod naturaliter sumus, esse desinimus: (Sumus namque homines secundùm naturam, etiamsi Deo, Abba Pater, dicamus) Ita Deus verbum, quod inexplicabili quodam modo ex Dei & Patris substantia gignitur, naturam humanam, quam assumpsit, honore quidem afficit; non ob id tamen propria dignitate, ant excellentia excidit: Mansit enim Deus, etiam humanitate iam indutum. Neutiquam ergo templum illud, quod ex sacra Virgine assumptum est, organi tantùm loco habitum dicimus: Verùm sacrarum Scripturarum sensum, sanctorumque Patrum sententias secuti, Verbum modo non semel iam expositо carnem factum, suam pro nobis animam posuisse asserimus: Nam cùm mortem suam salutem mundo allaturam esse non ignoraret, crucem sustinuit confusione contempta; esto secundùm naturam vita esset, vtpote Deus. Quomodo igitur vita mortem oppetiisse dicitur, non aliter sanè, quàm mortem in propriam carnem excipiens? Quandoquidem dum hanc semel extinctam denuo viuam reddidit, veram se vitam esse apertè ostendit.

Moyses homo & seruus; Chrs Deus & liber.

Philip. 2.

Rom. 8. Galat. 4. Vt gratia naturã humanã non tollit, sed pficit; ita Christi humanitas Verbi naturam nõ læsit, sed perfectionem ab eo accepit.

Hebr. 12.

Verùm quò planius fiat, quod dicitur, agè & in nostram quoquè mortem inquiramus, eiusdemque rationem accuratè consideremus. Nunquid ergo mortalium quispiam sana mente vtens, dum corpus hoc terrenum extinguitur, vnà cum illo ipsam quoquè animam extingui credit? Non existimo, vel vni ex omnibus id esse persuasum; & tamen quod communiter accidere solet, non corporis, sed hominis mors appellatur. Ad eum itaquè modum & de ipso quoquè Emmanuele statuas licet: Erat enim Verbum in eo, quod ex muliere susceptum erat, tanquam in proprio corpore. Hocipsum autem corpus præfinito tempore in mortem contradidit, nihil interim incommodi propria natura sustinens: Ipsum namque & vita est, & cætera omnia viuificans est; veruntamen, quæ carnis sunt, veluti propria in se transferens, & mortem perpessum; & vnus qui omnibus dignitate præstabat, pro omnibus mortuus, proprio sanguine humanum genus expiasse, & quotquot passim per terrarũ orbem degunt, Deo & Patri acquisiuisse dicitur. Vnde sacer Vates Esaias, diuino Spiritu afflatus, hæc de illo pronuntiat: (Deo dispertiam ei plurimos; & fortium diuidet spolia, pro eo, quò tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis deputatus est, & ipse peccata multorum tulit.)

Vt homo rectè mori dicitur, etiãsi potior illi pars nõ intermoriat; ita Deus quoque rectè mortu pehibetur, etiamsi sola illi humanitas morti fubiecta.

Esa. 53.

Vnus ergo omnes dignitate præstans, pro omnibus animam suam posuit; & œconomica quadam ratione carnem per mortem omnihil humiliari, ac tantùm non opprimi sinit. Verùm secundùm propriam naturam, in quam nullus dolor, nulla cadit perpessio, eandem mortem vicissim destruxit; quò hac nimirum ratione corruptio in omnium corporibus eneruaretur, mortisque imperium dissolueretur: (Etenim vt in Adam omnes moriuntur; sic è contrario in Christo omnes viuificamur.) Nequè enim efficaciter ea, quæ ad salutem nostram faciunt, secundùm naturam humanam, mortem nostri causa non sustinuisset: Traditur namquè mortem primò quidem oppetijsse, vt homo; mox verò per id, quod sua natura est Deus, in vitam denuo redijsse. Si igitur mortem secundùm Scripturas corpore non pertulisset; nequè Spiritu viuificatus reuixisset quoquè. Quòd si verò in vitam non resurrexisset, fides nostra vana foret, & in peccatis etiamnum sepulti iaceremus: Nam iuxta beati Pauli doctrinam, in mortem illius baptizati sumus; peccatorumque remissionem per sanguinem illius obtinuimus.

Vnus Chrs dignitate omnibus præstat.

Rom. 5. Mors mortem destruxit.

Ad nostrã liberationẽ morte opus erat.

1. Cor. 15. Salutis nostræ basis Chri mors & resurrectio.

Rom. 6.

Porrò autem si neque verus Dei Filius est Christus, nequè natura Deus, sed æquè ac nos nihil aliud, quàm homo, aut solum diuinitatis instrumentum; nequaquam per Deum salutem consecuti sumus, sed per eum, qui nostri similis nostri causa mortuus, alteriusq; virtute & potestate resuscitatus est.

Qui Christum Deũ esse negãt, humano generi ꝑ Deũ salutẽ partam esse negant. Ioan. 10.

Quòd si ita res habet, quomodo ergo mors per Christum deuicta dicitur? Atqui Christum de sua anima ita pronunciantem audio: (Nemo tulit illam à me, sed ego pono eam à me: Potestatem enim habeo ponendi eam; & potestatem habeo rursum sumendi eam:) Qui enim secundùm se mortem nesciebat, ille secundùm propriam carnem in mortem omnibus communem se abiecit, quò & oos quoquè vnà cum illo ad vitam resurgeremus: Reuixit enim despoliatis inferis, non vt nostræ condinionis homo, sed vt Deus nostri causa nobis similis effectus. Obtinuit autem natura in ipso tamquam in capite incorruptionem. Contrita est mors quoquè dum corpori, qnod ipsius vitæ erat, temere hostiliterque insultar. Quemadmodum enim illa per Adam vicit; ita per Christum debellata corruit. Quamobrem diuinns ille Psaltes Dauid ad eum cœlestemque Patrem, pro nobis & propter nos ascendenti, nempe quò nobis terræ huius inquilinis viam ad cœlum muniret, eiosmodi triumphale carmen accinuit: (Ascendit Deus in iubilo; Dominus in voce tubæ: Psallite Deo nostro psallite, psallite Regi nostro, psallite; psallite sapienter: Deus enim regnanit snper omnes gentes.) Sed & Diuus Paulos quoquè de illo his consentanca scribit: (Qni (inquit) descendit, ipse est, qui & ascendit super omnes cœlos, vt adimpleret omnia.)

Mors vitæ auctori hostiliter insultans, debellata concidit. Psal. 46. Ephes. 4.

1. Cor. 2. Virgo mater verè Deipara.

Cùm igitur secundùm naturam verus sit Rex, & Deus item verus; (nam gloriæ Dominus crucifixus disertè alicubi prædicatur) cui dubinm esse potest, quin sacra Virgo Deipara sit nominanda? Tu igitur Emmanoelem, vt verè vnom, adora; oequè post factam vnitionem in duos illum disseca: Tunc enim, tunc inquam, insanus Iudæus incassum ridebit; tunc proculdubio occisi Domioi reus agetur; tunc illum non in vulgarem quempiam hominem nobis similem impiè ac scelerate sæuijsse apparebit; sed in vniuersorum Seruatorem & Deum; audietq; vel inuitus: (Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam. Dereliquistis Dominum, & exacerbastis Sanctum Israel.) Tunc Gentium populus nullo prorsus iure Christianorum fidem subsannare poterit: Agnoscet enim, nos non nudo alicui homini dioinum cultum deferre, sed illi, qui natura Deus est: Neque enim gloriæ maiestatisque illius ignari sumus: Nam etsi perinde ac nos ex muliere natus est; id tamen, quod erat, nimirum Deus, semper mansit. Per ipsum, & cum ipso Deo & Patri sit gloria, cum sancto & viuifico Spiritu in secula.
Amen.

Iudæus in Christũ sęuiens in verum Deum sęuiit. Esa. 1.

Tomi primi Caput II.

EPISTOLA CYRILLI EPISCOPI Alexandrini ad Nestorium, posteaquàm hæreseos labe eum infectum didicecerat, præscripta.

ARGVMENTVM.

ACCEPERAT Cyrillus, Nestorium epistola, quam ad Aegypti Monachos dederat, grauiter fuisse offensum. Hinc itaque accepta scribendi occasione, hanc primam parænericam ad illum mittit: Qua quidem, post assignatam excitatarum turbarum causam, luculentamque, cur ad Monachos scripsisset, redditam ratinnem, seriò illum ad resipiscentiam elapsæque per imprudentiam vocis palinodiam hortatur. Sub finem cauillationi, quæ ex argumenti aliàs tractati cognatione peti fortassis poterat, tacitè occurrit.

Religiosissimo pijssimoqoe Symmystæ, Nestorio Cyrillus Episcopus in Domino S. D.

ADVENERANT Alexandriam viri aliquot veneratione ac fide digni, qui, pietatem tuam grauiter stomachari, nullumque mei lædendi causa lapidem non moouere, mihi renuntiarunt. Cupienti autem mihi agnoscere, vndenam pietas tua in hanc ægritudinem incidisset, Alexandrinos quosdam epistolam illam, quam ad sanctos Monachos miseram, circumferre, eamque rem odij iniuriæque caosam esse, respooderunt. Ego verò miratus sum maiorem io modum, pietatem tuam non perpendisse secumque repotasse, eas in fide turbas, antequàm ego quicquam omnino scriberẽ, ex quibusdam pietatis tuæ sermonibus excitatas fuisse. An non, obsecro, priusquàm vllæ peoitùs eiusmodi chartæ, vel commentarij circumferrentur, dum qoorundam peruersorum emendatiooi studemus, insignem molestiam pertulimos? Eò namquè malum hoc paolatim serpendo perueoit, vt nonnulli, Christum Deum appellari, ægrè patiantur: Garrinnt enim, quoddam diuinitatis organum diuinitusque afflatum hominem esse verios, quàm Deum; & alia his ineptiora. Noster proindè hic animi dolor ex ijs natus est, qoæ pietas tua dixit, aut etiam non dixit: Siquidem schedis, quæ ea de re feruntur, parum fidei habeo.

Nestori' Cyrillo ꝓpter epistolã ſad solitarios ꝑscriptam infestus.

Turba Cõstantinopoli & alibi passim propter Nestorianũ dogma excitata.

Nestoriani Christi diuinitatem in quæstionẽ vocant.

Cùm igitur fides tam insigniter læderetur, totque passim peruerterentur; qui tandem tacere hic licuit? An non ante tribunal Christi sistemur? An intempestiui silentij rationem reddituri non sumus; præsertim nos, qui ea de re hunc in locum ab eo euecti sumus, vt, quæ oportet, prædicemus? Ecquid nunc, obsecro, consilij capiam? (tuam hic namquè pietatem appellare compellor)

Non licet pastori tacere vlulante lupo.

Exegeses Nestorij Romæ examinatæ & condemnatæ.

compellor) Quandoquidem Cælestino religiosissimo Romanæ Ecclesiæ Episcopo iubente, cæterisque pijssimis Episcopis, qui ipsi adfuêre, ita postulantibus, innestigare cogor, chartulænæ illæ & exegeses, quæ illuc ad se, nescio quomodo, perlatæ sunt, a tua pietate, an verò ab alio quopiam profectæ sint: Scribunt enim, vt qui grauissimè videantur offensi.

Magna Occidentalium cum Alexandrinis consuetudo.

Mittamus Occidentales; at quomodo eos, qui ab omnibus totius Orientis Ecclesijs subinde huc ventitant, & contra hæc schedia grauissimè murmurant, quandoquè sedabimus? An exiguas fortè turbas ex eiusce modi homilijs in Ecclesijs excitatas existimant? Omnes enixè sudamus: omnes, vt eos, qui, nescio quo pacto, vti secus, quàm oportebat, sapserent, persuasi sunt, ad rectum veritatis tramitem reducamus, impendiò elaboramus. Cùm autem pietas tua hanc murmurandi necessitatem attulerit, quo, quæso, iure me incusat? Cur odijs in me flagrat? Cur temere me allatrat? Cur emendata oratione sua, orbis offensionem non sanat? Cur, si quid eiusmodi per imprudentiam excidit, quod populares meritò turbare potuerat, id seria retractatione non emendat? Ne graueris, obsecro, ijs, qui non leuiter offensi sunt, vnam hanc θεοτόκος voculam largiri, sacramque Virginem Deiparam appellare, quò illis, qui non leuem hinc fortè mœstitiam ceperunt, medentes, & nostræ quoquè famæ & existimationi consulentes, in populorum pace animorumque consensione Ecclesiasticos conuentus celebremus. Certò autem pietas tua persuasum habeat, nos & vincula, & carceres, & cætera omnia eiusmodi incommoda, quin & ipsum quoquè vitæ discrimen propter Christi fidem adire paratos esse.

Grauis vlique offensio propter Nestorij exegeses.

Quiduis sdei causa & ferendã & adeundu.

Fateor autem, beatæ memoriæ Attico etiamnum superstite, quendam me de sacra & homousia Triade libellum composuisse; in quo & de Vnigeniti quoquè incarnatione nonnulla ijs, quæ nunc conscripsi, non prorsus dissimilia attexui. Veruntamen licet non ipsi solùm Attico, cæterisque Episcopis & Clericis, sed studiosioribus quoquè popularibus eum legerim; nulli tamen per id tempus illius copiam feci. Probabile fit ergo, edito iam hoc commentariolo, non defuturos, qui me accusent, asserentes, priùs eiusmodi oratiunculam me concinnasse, quàm Constantinopolitanæ Ecclesiæ Pontificatus pietati tuæ mandaretur.

Attici Episcopi Constantinopolitani successor Nestorius.

Tomi primi Caput III.

EPISTOLA NESTORII per Lâponem Presbyterum & Monachum, ad Cyrillum Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopum missa.

ARGVMENTVM.

Ad primam hanc parænetican (plures namque ad illum scripsit) Nestorius ita respondet, vt mordacitatis & iniustitiæ Cyrillum potius accuset, quam vllam omnino emendationem, conceptique erroris retractationem promittat.

Domino suo religiosissimo sanctissimoque Symmystæ Cyrillo, Nestorius in Domino S. D.

NIHIL sanè Christiana moderatione est potentius, nihil firmius. Ea vt in præsentia per Lamponem Presbyterum religiosissimum scriberemus, nos commouit: Cùm enim ille de tua pietate multa referret, multaque vicissim audiret; postremò vrgendi finem nullum fecit, donec hasce à nobis impetraret. Quapropter hominis importunitati manus dedimus: Nam vt, quod res est, ingenuè profitear, non mediocrem cuiuscunque Christiani viri modestia (vtpotè in cuius pectore Deus inhabitet) timorem mihi afferre assolet. Proinde quod ad nos ipsos nostraque attinet, etsi non pauca a pietate tua designata sint, fraternæ charitati parùm congruentia; (oportet enim modestè loqui) ita nihilominùs affecti sumus, vt solidam animi lenitatem conseruare, nec nô in pristino beneuolè amiceque per litteras salutandi officio permanere decreuerimus. Quantum verò Lamponis religiosissimi Presbyteri vehemens impulsus ille fructum nobis allaturus sit, experientia ipsa demonstrabit. Vniuersam, quæ tecum est, fraternitatem, ego, quique mecum viuunt, salutatam cupimus.

Magna Christianæ charitatis vis.

Multa refert, auditque vicissim Lampo de Cyrillo. Christiano pectori Deus inhabitat.

Accusatur Cyrill. sed a Nestorio, violatæ christianæ charitatis.

Tomi primi Caput IIII.

PRIMA CYRILLI PROSPHOnetica ad Imp. Theodosium.

ARGVMENTVM.

LATIVS indies serpebat Nestorianismus. Veritus itaque Cyrillus, ne ipsa quoquè orbis capita inuaderet, vnde ingens Christianæ Reipub. periculum formidarè meritò licebat, de recta in Deum fide diuinaque verbi incarnatione tres iustæ magnitudinis libros, quos ille λόγους προσφωνητικούς appellat, conscripsit: Horum primum nuncupauit Theodosio & Valentiniano Impp. duos posteriores Eudociæ & Pulcheriæ Imperatricibus. Scopus autori in primo hoc commentario præcipuè propositus, est conuincere, & quasi ad oculum demonstrare, non duos

doos esse Christos, aut Filios, aut Dominos, sed vnum ad numerum, cumque verum & naturalem Dei Filium, & Deum; & verum rursus naturalemque hominis filium, & hominem esse; atque ideo Deiparæ appellationem (quod Nestoriani negabant) verè & propriè in Virginem matrem conuenire. Quæ autem speciatim hic tractantur, hæc ferè sunt: Docet regni stabilimentum & quasi basim esse pietatem: Mox quæ falsæ de incarnato Verbo opiniones extiterint, commemorat. Hinc eos impugnat, qui Christum phantasticum corpus assumpsisse asserebant; tum eos rursum, qui Verbum in carnem versum defendebant; tum eos item, qui Filium Verbum prolatum esse negabantur; tum Apollinaristas demum, qui animam humanam in Christo fuisse negabant. Post hæc Apostolorum traditionibus fidem habendam esse demonstrat. Disputat postremò de descensu animæ Christi ad inferos; de nomine Iesu; de Christi adoratione; de carnis Christi in efficiendo virtute; de Christi vnitate; de idiomatum denique [illegible]. Ex quarum rerum indicatione planum fit, præsentem hanc disputationem, vt & reliquas duas quoquè, quæ hanc proximè consequuntur, non solùm contra Nestorium Nestorijque sectatores facere, verùm etiam contra veteres recentesque Arrianos; imò verò contra omnes omnino, qui Christi diuinitatem, vel humanitatem quocunque modo impugnant, vel negant.

Cyrilli Archiepiscopi Alexandrini, de recta in Dominum nostrum Iesum Christum fide, liber, religiosissimo Imperatori Theodosio nuncupatus.

Diuinę celsitudinis vmbra quædam & quasi simulachrū est maiestas regia.

SVPREMVM humanæ gloriæ culmen, Christianissimi Imperatores, longè maximo discrimine cæteris omnibus antecellens præstansque, præclara itidem sors, munusque perillustre a Diuina excellentia & Maiestate in vos defluxit; nempe quò summæ illius celsitudinis & dignitatis aliquod quoque vestigium & quasi simulacbrum in terris extaret. Igitur vt summo illi numini omne genu incuruatur, Thronique, Dominationes, Principatus ac Potestates prona submittentes colla, congruis illud laudibus & hymnis venerantur, (Esa.6.) nec non cœlum terramque plena eiusdem gloria & Maiestate esse profitemur; ita in vestra quoque serenitate apprimè conspicua & gloriosa venustam quandam summæ illius gloriæ imaginem intueri licet: Vos etenim omni terreno fastigio superiores, amplissimarum dignitatum fontes estis: Vos humanæ felicitatis principia & origines; Clementissimis Maiestatis vestræ nutibus, nemo non ad iustam honestamque viuendi rationem promouetur. Tandem quicquid vsquam est gentium, hoc totum regni vestri solijs substratum est. Quòd si qui sunt, qui iugum detrectant, illi vestra potentia, nullo penè negotio, superati succumbunt. Imò verò si regium scutum vel semel concussum micuerit, vana illorum consilia atque studia in ventos mox abeunt, quippe qui amentiam suam

Imperatoriæ Maiestati terrena omnia cedant.

missum facientes, euestigio ad genua vestra sese prouoluant, supplicesque veniam exposcant. Nimirum cohortes vestræ bellicosissimæ, militarisque disciplinæ peritissimæ, ac triumphis agendis nunquam non assuefactæ, terrarum orbem subiugârunt. Vos proinde totus Oriens, vos totus canit Occidens, omnique laudum genere prosequitur: Vos, qui ad Austrum vergunt, miris encomijs extollunt: Vos, qui ad Aquilonem pertinet, festiuis gratulationibus exornare nunquam desinunt. Supremum autem pijssimi clarissimique Imperij vestri firmamentum est Dominus Iesus Christus: (Per hunc enim, vt scriptum est, Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt:) Cuius voluntas est potentissima, omnisque boni, si solum, annuat, copia. Dilargitur is ergo amicis suis munera imprimis præclara, & quæ in pretio habeantur quàm maximè idonea; & id quidem admodum alacriter & promptè. Quod hic dicimus, vel ea sola, quæ Maiestati vestræ ab eo donata sunt, & olim adhuc, quemadmodum confidimus, donabuntur, verum esse, euidenter ostendunt.

Celebris Theodosij fama apud omnes. Regni firmamentum præcipuum Christus.

Prouerb. 8. 15

Iacob. 1.

Cæterùm quòd eximia in Deum pietas inconcussum regiæ dignitatis fundamentum existat, id, quanta fieri poterit breuitate & claritate, ex sacra diuinaque Scriptura docere enitar. Plurimi citra controuersiam retro actis temporibus extitêre, qui Iudæam prouinciam administrârunt, regnique illius gubernacula tractauerunt, sed sorte & fructu dissimili: Nam quotquot ex illis cultu & obseruantia, quæ Deo debentur, impiè contemptis, legibusque iustitiæ administris pro nihilo ductis, suo fastui suisque libidibus liberè indulgendum esse putauerunt, omnes hi mali & miseri, malè misereque perierunt: Est enim res periculosissima, quippiam in Deum committere, proculcataque æquitate, quocunque modo in illius offensam incidere. Contrà vero quicunque se pios in illum declarârunt, quæque illi placitura credebant, omni ope præstare elaborârunt, citra sudorem ac puluerem hoste deuicto debellatoque, triumphum cecinerunt. Eiusmodi inter cæteros fuit Iosias, ille, qui Idolorum cultoribus vnà cum ipsis delubris & aris, incensis, incantationibusque & falsis diuinationibus omnibus è medio sublatis ac inanibus Dæmoniacæ imposturæ ludibrijs profligatis, regnum apprimè nobilitatum, summaque apud veteres ac recentiores omnes (qui ea, quibus Diuina mens oblectatur, colere dicerunt) laude & admiratione dignum reliquit. Verùm enimuero, licet isthæc omnia cum virtute & gloria a Maioribus vestris vobisque ipsis suscepta obseruataque sciam; non erit tamen inutile, opinor, si quæ sapientis Ezechiæ pietate ac studio eo in genere tentata perfectaque sunt

Regnorum stabilimentum & basis vera religio ardensque in Deū pietas.

Impietas in Deum infelices exitus perpetuò sortitur.

Iosiæ eximia in Deū pietas magnaque in Idolorum cultores seueritas. 4. Reg. 23. 24.

sunt aliquando, obiter hoc loco commemorauero: Huiusce namque narrationis vis & energia non parum fortassis commodi vestrę sublimitati apportabit.

Esa. 36. Rapsaces Babyloni' depopulatur Iudæam.

Ex Persica Babylone oriundus erat vir quidam, cui Rapsaces nomen fuit; hic posteaquàm vniuersam Iudæorum prouinciam propemodum occupasset, Samariamque vnà cum ipsa hostiliter depopulatus esset; copijs innumerabilibus stipatus, ipsam quoque Hierosolymam adhoriri moliebatur. Porrò autem cùm minimè contemnendas, imò verò tantùm non inexpugnabiles equitum turmas peditumque maris arenas penè æquantem adduceret; vastatrices machinas reliquumque belli apparatum ciuitatis mœnibus admonet; barbaraque vesania ac supercilio plurimùm elatus, sanctam Hierosolymorum ciuitatem perinde ac alias, vi se capturum expugnaturumque iactitat. Nec hoc contentus, contra venerandam illam Maiestatem petulanter quoque insurgens, liberaque incontinentissimæ ac insolentissimæ linguæ fræna permittens, maledictas in Deum voces detorquere non dubitat: Aiebat enim, eos, qui suam in ipsum spem collocauerant, etiamsi vellet, seruare, speratique subsidij beneficium eisdem præstare non posse. Cùm ergo accessissent, qui insanos illius conatus verbaque Persico fastu turgentia Regi denuntiarent; ille conuitia in Deum detorta ægerrimè ferens, eaque, si dissimularentur, capiundæ ciuitatis causam esse posse, piè prudenterque considerans, & se nihilominùs ab illo blaspemarum vocum crimine exoluere percupiens; derepente conscissa veste in domum Dei ascendit, precibusque, quibus potuit, iræ Diuinæ sese opposuit. Ecquid illo studio promouit? illud nimirum, quòd virtutum Dominum benignum propitiumque sibi reddidit: Quandoquidem non frenatis & ad pugnam instructis equis; non sagittariorum dexteritate; non hastatorum pilis; non Ducum peritia, sed Dei auxilijs vsus munitusque, Assyrios debellauit, vnaque nocte, omnem illorum exercitum deleuit: Scriptum namque est: (Egressus est autem Angelus Domini; & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Et surrexit, & ecce vidit omnia cadauera mortuorum.) Hi pietatis sunt fructus; hęc eorum, qui blasphemas in Deum voces non ferunt, merces.

Blasphemę voces Rapsacis in Deum.

Esa. 37. Ezechias ægerrime fert maledictas in Deū voces.

Iniuria Dei Dissimulata euertit regna.

Blasphemia in Deū grauissima cæde punita.

Esa 37. 4 Reg. 19.

Pietatis merces victoria ex hoste.

Arbitror autem, pias Principum aures nihil, quod in Deum blasphemum sit, ferre; sed neque quicquam omnino eiusmodi efferre debere; verùm id tantùm, quod extra omnem notam & reprehensionem positum, ad laudem & gloriam, quæ, summo iure, summo illi nomini debentur, omni ex parte faciat. Cùm ergo optimum conuenientissimumque id esse compertum habeam, incitor, nescio quomodo, vt rectæ fidei Canonem ab Apostolis traditum, & commentariolo hoc breuiter comprehensum, veluti Spiritale quoddam Xenium, cùm vestræ Maiestati, tum ipsis quoque Reginis veræ pietatis studiosissimis offeram; vt quæ ambæ vnà cum vestra Serenitate coruscent, insigniterque floreant: Altera enim sobole vobis exoptatissima felix, regni vestri sceptris perpetuæ successionis spem adfert: Altera verò inter virgineas gemmas sensim adolescens, regni vestri præclarissimi curas vobiscum communes habet. Igitur vt veneranda vestra capita exornant Indici vniones; ita spiritalis animæ mentisque vestræ ornatus sit recta, syncera inculpataque in Deum fides: Quam quidem fidem, quia vos conseruaturos planè confido, præsens hoc scriptum, veluti quoddam mentis firmamentum, animæque lumen & cordis coronam offero: Scriptum est enim: (Melior est sapientia cunctis opibus pretiosissimis; & omne desiderabile ei non potest comparari.) De Vnigeniti itaque incarnatione breuiter verba facturus, quænam Sacramenti huius ratio existat, quanta quidem perspicuitate ab ijs id fieri poterit, qui in speculo tantùm & ænigmate conspicantur, & ex parte solùm, nempe secundùm mensuram donationis Spiritus sancti, vt diuus Paulus loquitur, cognoscunt: (Nemo enim dicit Dominum Iesum, nisi per Spiritumsanctum: Sicut nemo rursum dicit anathema Iesum, nisi in Beelzebub) explicare tentabo.

Principes & magistratus nihil, quod cum Dei honore pugnet permittere debēt.

Reginarū altera coniunx, soror altera.

Pulcheria vnà cū fratre Theodosio Imperiū curat.

Quod vnio est capiti, hoc fides menti.

Prouerb. 8.

De Christi incarnatione clare disserere, res est non parum ardua.

1. Cor. 12.

Dixerit autem hîc quispiam: Quandoquidem huius rei causam in arenam descendere, laboremque vsque adeò difficilem atque arduum subire lubet; agè, si placet, oratione minimè ad fucum comparata, sed vera, sed syncera, sed ab omni nota vitioque libera, Christi mysterium expedi: Nam oracula, quæ cùm in noua, tum in veteri quoque Scriptura, ea de re passim occurrunt, ea quidam varijs opinionibus ebrij, & tantùm non dementati à vero germanoque sensu in præposterum detorquent. Sanè nihil extat tam absurdum, quod insipientes non attentent; verùm, vt scriptum est, (corruunt illi proni in laqueos inferni, & inpedicas mortis, non intelligentes, neque quid loquantur, neque de quibus affirment.) Retulerit autem nosse, & quænam illæ sint singulorum nugæ stolatæque fabulæ.

Hæretici, aut Scripturas deprauant aut in præposterū sensum detorquent.

1. Tim. 1.

Quidam igitur Verbum ex Deo & Patre genitum in hominis forma apparuisse, haud inuiti concedunt; at veram ex sacra & Deipara Virgine carnem sumpsisse, id audaci temeritate inficiantur: Siquidem totam Sacramenti huius rationem in solo externo schemate positum fuisse, sacrilegè ementiuntur.

Variæ de Christi incarnatione hæreses.

Manichæi Christo corpus phantasticum tribuunt.

tiuntur. Alij turpe pudendumque rati, si hominem adorare videantur, terrenamque carnem summo honore afficiant; dum fœdo hoc inscitiæ morbo, prauaque & adulterina religione laborant, Verbum ex Deo natum in ossium & neruorum carnisque naturam demutatum affirmant. Atque ita miseri illi Emmanuelis ex Virgine ortum ludibrium habentes, optimam illam diuinissimamque œconomiam indecoram iudicant. Sunt, qui coæternum Deo Patri Verbum tardè natum, hoc est, tum demum productum credunt, cùm secundùm carnem in lucem reditum est. Non desunt rursum, qui in tantam stultitiam & impietatem prolapsi sunt, vt Dei Verbum anhypostaton, hoc est, euanidum ac fluxum (cuiuscemodi illud est, quod tunc solùm est & intelligitur, dum ore profertur) dicere audeant, taleque Verbum, incarnatum contendunt. Inter hos Marcellus & Photinus primas facilè tenent.

Perstringit Eutychianos, & Antieutychianos.

Cherinthianos notat.

Photiniani & Marcelliani Dei Verbũ anhypostaton statuunt.

Comperiuntur alij, qui etsi vnigenitum Dei Verbum verè hominem, factum & incarnatum non negent; induci tamen nequeunt, vt carnem, quam assumpsit, anima, ratione & mente nostræ simili prædita perfectam animatamque fuisse credant: Etenim Verbum, quod ex Patre, & templum, quod ex sacra & Deipara Virgine ortum est, in vnam quasi perfectam naturam contrahentes, Verbum in illo inhabitasse, corpusque assumptum ad eum modum sibi proprium effecisse confingunt, vt animæ ratione vtentis locum per seipsum perfectè expleuerit. Sunt denique, qui horum omnium opinationibus aduersantes, sententijsque refragantes, ex Dei Verbo animaque intelligente & corpore, hoc est, humana natura numeris omnibus perfecta absolutaque Emmanuelem constitutum compositumque constanter affirment; neque adhuc tamen sanam prorsus omnisque vitij expertem sententiam tuentur: Quandoquidem vnum Christum in duos secernunt, & crassa quadam separatione inter hunc & illum inducta, vtrumque seorsum ac quasi per se subsistere contendunt: Et alterum quidem, eum nimirum, qui ex Virgine natus est, perfectum hominem; alterum rursum Dei Patris Verbum esse dicunt. Sed hi sanè neque quid inter Dei & carnis naturam intercedat, satis distinguunt, neque intra solos discrepantium naturarum terminos consistũt: Nam si inter solas naturas secernerent; a veritate non aberrarent: Alia enim carnis, alia rursus Verbi est natura. At hic sese non continent, verùm vlteriùs progressi, alterum seorsum ac per se, tanquam merum hominem considerant; alterum verò, vt verum naturalemque Deum, filium nominant: Cùm interim & Christiano nomine sibi blandiantur; & quosdam quoque

Apollinaristæ, intelligentis animæ locum Christi diuinitatẽ explesse, mẽtiuntur.

Christus ex tribus dissimilibus cõstituitur.

Nestoriani vnum Christum & Dominum in duos dispescunt; ijdẽque æquè inter personas atq; naturas secernunt.

hisce de rebus libellos conscripserint. Ad Verbum autem hunc in modum loqui &c. scribere ausi sunt.

Hic siquidem (nempe Dei Patris Verbum) verus & naturalis est filius; ille verò, puta Virginis natus, quòd eandem cum vero filio appellationem sortiatur, homonymos tantùm Dei Filius dicitur; &c. paulò post iterum: Vtique Dei Verbum non est homo; sed hominem assumpsit: Quandoquidem Vnigenitus iam inde ab initio per se & secundùm se, Dei omnium opificis Filius est; homo autem, quem suscepit, quamuis natura Deus non sit; propter eum tamen, a quo assumptus est, qui verus Dei Filius est, eodem cum ipso nomine appellatur. Quare hoc Christi oraculum: (Nemo scit, quis sit Filius, nisi Pater;) verum &c. naturalem Dei Patris Filium ostendit. At illud verò Gabriel pronuntiatum: (Ne timeas MARIA: Inuenisti enim gratiam apud Deum; & ecce concipies in vtero, & paries Filium, & vocabis nomen eius Iesum:) in hominem quadrat. Et hæc ille hactenus; nos autem eius sententię nequaquam sumus: Absit enim, vt præposterè consentientium oratio huc nos inducat, vt recta semita relicta, distortam & a recto veritatis scopo abducentem viam ingrediamur.

Qui ex Virgine natus est, homonymos tantùm secundùm Nestorium Dei filius est.

Luc. 10.

Luc. 1.

Heretici à veritatis semita ad vias distortas abducunt.

Quòd siquis prolixum de qualibet istarum opinionum sermonem, iustumque &c. accuratum examen ac refutationem, instituere vellet; næ immensum ille tempus insumeret, laboreque prærarduo ac diuturno exhausto, vix quippiam adhuc laude dignum præstaret. Nugis proinde, orationisque longitudine & vehementia prætermissis, agedum perbreuem singulis censuram adhibeamus: Et primò quidem istis phantasmatum architectis iure dici queat: Erratis nescientes Scripturas, neque (magnum pietatis mysterium, hoc est, Christum; qui manifestatus est in Spiritu, apparuit Angelis, prædicatus est Gentibus, creditus est in mundo, assumptus » est in gloriam.) Ad aduersarios autem quod » attinet, alterutrum necessarium est; neque vt val turpem notam antiquis Scriptoribus inurant, orbisque Doctores, quibus Christus ipse præcepit: (Euntes, docete omnes » Gentes;) mendacij redarguant: Vel certè, si id facere exhorreant, vt rectam de Christo sententiam complexi, suas inscitias valere iubeant, diuinisque Scripturis mordicus adhærentes, nec non tutam errorisque expertem Sanctorum viam ingressi, rectà ad ipsam veritatem contendant.

Confutatur eorum heresis, qui Christum phantasticũ corpus sumpsisse mentiuntur.

1. Tim. 3.

Pietatis mysteriũ Christus.

Orbis Doctores Apostoli.

Marc. vlt.

Sanctorum doctrina tuta, errorisq; expers.

Porrò autem illud pietatis mysterium, aliud nullum est, vt opinor, quàm ipsum Dei Patris Verbum, quod nostri causa manifestatum est in carne; siquidem serui forma assumpta, & ex sacra & Deipara Virgine natum est. Visum est & Angelis: Nam &c.

recens

recèns natum venerati ſunt, & doxologiam illam: (Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis;) ediderunt. Iidem illi paſtoribus quoque Deum Verbum propter nos in carnem veniſſe denuntiârunt: (Ecce, inquiunt, natus eſt nobis Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus, in ciuitate Dauid: Et hoc erit vobis ſignum, inuenietis infantem pannis inuolutum, & poſitũ in præſepio.) Cùm eiuſmodi ergo illius ortus per Virginem extiterit, taliſque eiuſdem in carne manifeſtatio; quomodo non magna vanitas meraque temeritas eſt? imò verò quomodo non aperta inſania merumque delirium eſt, quod de externo tantùm ſchemate hic fabulantur? Quomodo tam illuſtri tamque euidenti œconomiæ δοκήσεως apparentiæ nomen imponere non verentur? Enimuero ſi Verbi incarnatio vmbra eſt, aut res tantùm imaginaria eſt; ergo vera non eſt; neque Virgo Filium Dei verè enixa eſt; neque Verbum, quod ex Deo Patre prodijt, ſemen Abrahæ verè complexum eſt; neque fratribus verè aſſimilatum eſt: Etenim quæ in nobis cernuntur, ea nec typus, nec vmbra, nec ſpectrum ſunt, ſed veritas & res ipſa: Viuimus namque in corporibus, quæ & tangi & videri poſſunt, terrenaque carne veſtiti, interitui & dolori cæteriſque miſerijs ſubiecti ſumus.

Luc. 2.

Manichæorũ δόκησις aperte delirium eſt.

Si Verbum nõ verè, ſed imaginario tantùm natum eſt, quicquid de illo in Scripturis traditur, falſum eſt.

Igitur ſi Dei Verbum verè caro factum non eſt, ergo neque illis quoque, qui tentantur per illa, quæ tentatum ſuſtinuit, opem ferre poteſt? Siquidem nullus in vmbram doloris ſenſus, aut perpeſſio cadere poteſt; atque ita omnia, quæ ſalutis noſtræ cauſa facta ſunt, verè in nihilum recident: Nam ſi nunquam verè in carne apparuit, quale, quæſo, dorſum pro nobis cædendum præbuit? aut quales percutientibus genas exhibuit? aut quomodo ad Iudæorum verbera fortiter perſtitit? aut cuiuſmodi manus, aut pedes clauis pertuſos habuit? aut quale latus Pilati ſatellites perfoderunt? aut qualem ſanguinem vnà cum aqua fluentem cernentibus oſtenderunt? Et vt his ampliùs quiddam dicam: Si Verbum Dei verè incarnatum non eſſet; nec verè quoque pro nobis mortem oppetijſſet, neque Chriſtus Dominus ex mortuis verè exuſcitatus eſſet. Hoc autem conceſſo, fides noſtra planè euaneſcit; vis ad hæc crucis, quæ eſt mundi ſalus & vita, interit; interit denique & vniuerſa quoque illorum fiducia, qui in fide dormierunt: Hoc namque rectè hinc conſequi, & diuino quoque Paulo alicubi viſum fuit: Ait namque: (Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi: Quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundùm Scripturas; & quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die, ſecundùm Scripturas, & quia viſus eſt Cephę, & poſt hoc vndecim; deinde viſus eſt plusquam quingentis fratribus ſimul, ex quibus multi manent vſque adhuc, quidam autem dormierunt: Deinde viſus eſt & Iacobo; deinde Apoſtolis omnibus: Nouiſſimè autem omnium, tanquam abortiuo viſus eſt & mihi; & paucis interiectis: Si autem Chriſtus non ſurrexit, inanis eſt prædicatio noſtra, inanis eſt fides noſtra. Inuenimur autem & falſi teſtes Dei; quoniam teſtimoniũ diximus aduerſus Deum, quòd ſuſcitauerit Chriſtum; quem non ſuſcitauit, ſi mortui non reſurgunt.) Hic ego iam te interrogo, ecquonam modo vmbra moriatur; quo rurſum pacto cœleſtis Pater Chriſtum ad vitam reuocauit, vt qui quædam tantùm vmbra & res imaginaria, quæ mortis vinculis capi nõ poteſt, extiterit? Faceſſant proinde iſtiuſcemodi ineptiæ; impia inſanaque illorum conſilia, fabularum atque adeò leuium palearum loco habeamus. Cuiuſmodi nugatores palearumque ſtructores exorituros, dilectus Seruatoris noſtri diſcipulus, iam dudum antè nos præmonuit: (Quoniam, inquit, multi Pſeudoprophetæ exierunt in mundum; in hoc cognoſcitur Spiritus Dei. Omnis ſpiritus, qui confitetur Ieſum Chriſtum, in carnem veniſſe, ex Deo eſt; & omnis ſpiritus, qui ſoluit Ieſum, ex Deo non eſt; & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis; quoniam venit, & nunc in mundo eſt:) Si enim ipſe natus non eſt; neque carne indutus ad cœleſtem Patrem & Deum rurſum aſſumptus eſt; neque homo quoque perinde ac nos carne veſtitus, de cœlis olim reuerſurus eſt.

Nullus in vmbrã doloris ſenſus cadit.

Si Dei Verbum externo tantum ſchemate incarnatũ eſt; neq; verè paſſum, neque verè mortuum, neque verè tãdem exuſcitatũ eſt.

1. Cor. 15.

Vmbra mortis vinculis capi nequit.

1. Ioan. 4.

Porrò autem exiſtimare (vt alij quidam ſtolidiſſimè exiſtimant & prædicant) Verbum ex Deo genitum, ortu ex ſacra Virgine repudiato, naturæque noſtræ ratione contempta, in terrenam carnem eſſe demutatum; id aliud nihil eſt, quàm diſpenſationis Sacramentum apertè blaſphemare, diuiniſque conſilijs temere inſultare: Etenim vniuerſorum Conditor, & multus in miſericordia Deus, Verbum, propter nos homo factus, & ex muliere natus ſemetipſum exinaniuit, (vt quoniam pueri, hoc eſt, vos communicauerant carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter communis eiſdem; vt per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, hoc eſt, Diabolum; & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant ſeruituti.) Et hæc quidem diuina Scriptura. Illi autem tam ſalubri decentique cõſilio indecentiæ notam inurunt, & quaſi maiori ſapientia præditi, ipſius quoque ſapientiæ decreta reprehendunt: Aiunt enim, non decere, vt Vnigenitum cum dolore partus ex muliere natum adſtruamus; potiùs autem exiſtimandum, diuini Verbi naturam in terrenum hoc infirmumque corpus conuerſum eſſe. Atque ita eum, qui omnis mutationis expers eſt, mutationi ſubiectum confingũt: Firmata eſt namque Dei natura in proprijs bonis; immotaque, in quibus eſt commodis,

Refellitur inſulſum illorum dogma, q Verbum in carnem mutatũ aſſerit.

Philip. 2. Ioan. 1. Hebr. 2.

Inſani hæretici, ipſius ſapientiæ decreta cõuellunt.

Antieutychiani diuinum Verbũ mutationi obnoxium confingunt.

ſemper

semper persistit. At verò natura procreata, & in tempore, vt existeret, producta: non potest mutationi non esse subiecta. Nec firma nobis assertionis huius fundamenta, verissimæque rationes desunt: Nam omne, quod sui esse simpliciter initium habuit, id mutabilitati naturaliter & necessariò quodammodo subiacet. At verò Deus, qui omni mente ac sensu, omnique generatione superior est, substantiam omni mutatione sublimiorem, potentiorem, maioremque habet.

Omne ex nihilo productũ, mutabilitati est subiectũ.

Deus maior est, q̃ q mutari qat.

Et quemadmodum is, naturæ suæ qualitate, omnibus rebus creatis præstat, immensoque interuallo post se relinquit orta omnia; ita ea incommoda, quæ rebus ab illo conditis accidererit solent, adeò transcendit, vt nihil ab illis, tametsi natura sua noxiæ sint, pati queat: Deus namque in bonis est, nulli mutationi subiectis; creaturæ autem in quadam perpetua mutatione ac vicissitudine versantur. Cuius rei Propheta Hieremias nequaquam ignarus, optimè doctissimeque Philosophatus, Deum ita compellat: (Tu quidem in seculum permanes; nos autem vnà cum seculo interimus: (Sedet enim Deus tanquam in solio, semper regnans, & in omnes imperium exercens; neque vllis vnquam perturbationibus agitatur. Nos autem naturam ad mutationem conuersionemque propensissimam sortiti, simul cum seculo interimus, hoc est, quolibet tempore temporisque articulo vicissitudini interituique obnoxiam vitam degimus. Neque ergo Diuinitas, perturbationum impulsione extra propriæ stabilitatis limites aliquando exturbabitur; neque corruptibilis rursum & alterabilis natura, hoc est, procreata essentialem immutabilitatem quandoque adipiscetur: neque vlla omnino creatura diuinæ naturæ bonis veluti proprijs aliquando coronabitur: Audiet enim: & id quidem meritò; (Quid habes, quod non accepisti? Quòd autem ipsius Verbi natura modis omnibus sit immutabilis & inuariabilis: omnis verò genita productitiaue omnino mutabilis: id ex Diuino Dauide suauiter in Spiritu modulante, nullo negotio perspicitur; (Cœli, canit is, peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent, & sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.) At qui fieri potest, vt Dei Verbum idem prorsus maneret, si quidem verè asseritur, stabilitate immutabilitateque, quam habebat, relicta, in illud transijsse, quod suapte natura non erat? Transmutatum est enim, vt illis nugari lubet, in carnis naturam, hoc est in id, quod corrumpi natum est. An non, obsecro, isthæc mera sunt deliria? An non apertæ sunt insaniæ? Sunt equidem citra vllam prorsus controuersiam.

Verbũ incarnatum res omnes creatas immẽso interuallo post se relinqt.

Quę Baruch sunt, Hieremiæ hoc loco tribuuntur.

Vitam vicissitudini obnoxiã degimus.

1. Cor. 4.

Diuini Verbi natura modis omnibus immutabilis est; nostra autẽ perpetua mutationi subiecta est.

Psal. 10.

Si Verbum in carnem versum est, necessariò mutatũ est.

Verùm tempus iam monet, vt ijs quoque paucis respondeamus, qui diuersam ab his viam ingressi, terrenam carnem in diuinam naturam conuersam, summæque illius substantiæ subiectum & quasi materiam effectam esse, stolidissimè asseuerare non dubitant: Nam si diuina natura, iuxta stupidum illorum sensum demutata est in carnis naturam, nihil obstabit, opinor, quò minùs vicissim caro inferiorum rerum atque adeò suos egressa limites, in Deitatem inque supremam illam essentiam transmutetur. Atqui non ita desipimus, nec tanta leuitate sumus, vt posthabitis sanctæ Scripturæ literis, insanæ illorum sententiæ tam leuiter subscribamus: præsertim cùm Propheta disertè dicat: (Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel;) beatusque Domini Angelus Gabriel, Prophetæ oraculum confirmans, cœlesteque decretum Virgini exponens, ita prædicet: (Ne timeas Maria: ecce concipies in vtero, & paries filium: & vocabis nomen eius Iesum.) Emmanuelem proinde ex muliere verè natum certò credamus: neque illustrem illam summaque admiratione dignam naturæ nostræ gloriam, si certè sapimus, aspernemur: Suscepit namque Vnigenitus non propriam naturam: Hac enim ratione nihil dignitatis naturæ nostræ accessisset: sed neque Angelicam quoque suscepit: verùm, vt scriptum est, Abrahæ semen apprehendit, Hoc enim, non alio modo humanum genus in interitum prolapsum, instaurandum erat. Sed iam ad Opsigenistas.

Perstringuntur hic obiter, qui cũ Eutychete sentiunt. Si Diuina natura trãsire potest i humanã substantiã, poterit & hęc vicissim in illam trãsire.

Esa. 7.

Luc. 1.

Verbum neque ppriã neq; Angelicam suscepit naturã, sed nostrã.

Hebr. 2.

Quid autem? An non summa, quæso, admiratione dignum est, quosdam, dum mentem suam errorum spiritibus accommodant, Diuinæque Scripturæ tantùm non nuntium mittunt, in eam temeritatem puerilemque stultitiam deuenisse, vt seculorum opificem Deum Verbum, Deo & Patri coæternum per carnis originem primum substantiæ initium adeptum esse arbitrentur, illumque iam nunc demum natum imaginentur, qui duratione omne tempus & æuum antecedit? Quasi Deus vix tandem aliquando, nempe extremis hisce incarnationis temporibus factus sit Pater: Dum eum videlicet, per quem & in quo sunt omnia, templo, quod ex Virgine sumptum est, ad hoc vt existat subsistatque, immittit. An non igitur ad summum impietatis fastigium peruenerunt, qui mentis stupore oppressi, fabulæ vsque adeò anili & execrabili, tam pertinaci studio inhærent? (Verè sepulchrum patens est guttur eorum: & linguis suis dolosè agunt: Venenum aspidum sub labijs eorum: Os eorum maledictione & amaritudine plenum est:) Illum namque, per quem subsistunt omnia, ante omnia extitisse, necessariò statuendum est: Quid enim faceret, si nullo modo esset? Sed quid Ioannes ea de re scribat, operæ pretiũ est audire: (In principio (aut) erat Verbũ, & Verbũ erat apud Deũ; & Deus

Euertit insanum illorum cõmẽtũ, qui idẽ Verbi & carni initiũ statuũt.

Psal. 13.

Qui condidit oĩa, oĩa antecesserit necesse est.

Ioan. 1.

& Deus erat Verbum; hoc erat in priocipio apud Deum: Omnia per ipsum facta sunt, & fine ipso factum est nihil.) Et alio rursum loco: (Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus oostrę cootrectauerunt de verbo vitæ, & vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annuntiamus vobis vitam ęternā, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.) Quio & ipse quoque Christus cum Iudæis disceptans, tam spectabilem substantiæ suæ antiquitatem oeutiquam obscurè iosiouar; Cū enim dicerent: (Quioquaginta annos nondū habes, & Abraham vidisti?) eiusmodi respōsum mox tulerunt: (Amen amen dico vobis, antequàm Abraham fieret, ego sum.) Iam cū Verbum illud substantiale, Erat, & Sum, absolutè hoc loco ponaotur, ita quidem, vt oihil prorsus inferatur; ecquodnam, obsecro, generationis initium imaginari hic quispiā poterit? Aut qua tandem ratione fieri potest, vt is, qni, supra omnem mentem & sensum, (in principio erat,) in tempore vt subsisteret, inclinatus fuerit? Quòd si quis paulò diutius versari io hac disputatione vellet, difficile oō esset, testimoniis diuinarum literarum in medinm adductis vesaniæ huiusce tela repellere. Verùm superuacaneum duco in iis, quæ tam aperta turpitudine laborant, tantaque facilitate redargoi possunt, diutius immorari. Quare ad id, quod damoatis hisce opinionibus cognatum est, iam nunc orationem conuertamus.

1. Ioan. 1.

Ioan. 8.

Sum & est absolutè posita, maxime in Deum conueniunt.

Suntalii igitur, qui sublatis in altum cornibus, veritatis pulchritudinem obscurant, eandemque perinde ac numisma quoddam adulterantes, iniquitatem, vt scriptum est, contra Deum euomunt: Imaginantur enim, vnigenitum Dei Verbum anhypostatoo, hoc est, subsistentia vel hypostasi, qua per se verè ac propriè subsistat, destitutum; nudum autem euaoidumq; verbum, ac simplicem sermonem, sola pronuntiatione à Deo editum esse. Hoc porrò prolatium verbum miseri illi io homine iohabitasse, vnaq; cum natura humana, Iesum constituisse aiunt; vt is proinde cæteris sanctis sit sanctior, non tamen Deus. At quis, vt Seruatoris nostri discipulus scribit, (meodax est, nisi is, qui negat, quoniam Iesus non est Christus? Hic est Aotichristus, qui negat Patrem & Filium. Omnis qui negat Filium; neque Patrem habet: Qui confitetur Filium; & Patrem habet:) Vterque est enim per vtrunque; & vterque rursum, cùm ab Angelis, tum a nobis ipsis quoque, in altero esse dignoscitur: Haud temere enim quispiam, quid sit Pater didicerit, nisi Filium natum & enhypostaton, hoc est, per se subsistentem mente concipiat: Sed neque, quid sit Filius, rursum intelligi à quoquàm facilè queat, nisi qnod Pater genuerit, liquidò apud sese coostituat. Quamobrem, si filius oon subsistit; neque Pater quoque verè Pater erit: Vbi enim erit Pater, si verè non genuit? Rursum si id, quod genuit, non subsistit, aut omnino non existit; ipsum genitum nihil quicquam erit: Quandoquidem qood neque subsistit neque existit, id nihilo vicinum est, aut, vt veriùs dicam, nihil est prorsus; atque ita Deus oullius Pater erit.

Refellunt, qui Dei Verbum euanidam & anhypostaton stolidissimè cō fingunt. Hæretici veritatis pulchritudinem obscurant, proindeque ac numisma adulterāt.

1. Ioan. 2.

Neque Pater citra Filium, neque Filius rursum citra Patrem animo concipi potest.

Quod neq; subsistit, neque existit, id nihil est penitus.

Verùm huiusmodi Doctores meritò sanè magnos nugatores appellauerim: Alióqui percunctanti mihi respondete, ecquonam pacto Dei & Patris erga oos dilectio exima extiterit? Nam si Filium, qui vestra sententia, non subsistit, pro nobis tradidit, nihil vtique omnino nostri causa tradidit. Sed neque Verbnm quoque factum est caro; neque preciosam crucem sustinuit; neque mortis imperiū deleuit; neque in vitam, quam deposuerat, denuo reuersum est: Nam si, vt vos nugamini, nihil est, neque in rerum natura subsistit; quo pacto hæc in illum conueoiunt? Diuinæ ergo Scripturæ his, qui crediderunt, imposuere, fideique firmitas redacta est io nihilum? An noo sacræ literæ Filium in forma Dei esse nos docent? Ao noo Genitoris imagioem & characterem illum appellant? At cui dubium esse potest, imagines ita per omnia affectas esse oportere, sicut ipsa prototypa? Si ergo imago noo subsistit; neque character per se existit, & illum ipsum quoque, cuius imago, vel character est, non subsistere fateantur oportet: Siquidem imagioi vitium in ipsum exemplar omnino redundat.

Si Dei Verbum anhypostaton est, Dei erga nos dilectio nulla est; sed neque quicquam quoque eorum omnium, quæ de Christo dicuntur, bonum est.

Præterea dic, amabo, cùm Philippus Christi discipulus, Patris, qni est, & subsistit, videndi percupidus, aiebat: (Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis;) eiusmodine cō tueri volebat, qui neque existeret, neque subsisteret? Puto sanè, neminem futurum, qui nō interpidè respondeat, illum videre desiderasse, qui existeret & subsisteret. Si ergo iuxta effrænatam illorum audaciam Filius nihil est, vt qui non subsistat; cur igitur per seipsum ad Patris imaginem agnitionemq; adducere nos voluit? Ait enim: (Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem; non credis, quia ego in Patre, & Pater in me est? Ego & Pater vnū sumus.) Iam, vt ego opinor, nemo facile eū, qui subsistit, in eo, qui non subsistit, videre queat. Nec aliqua rursum ratione intelligi potest, quomodo vnum & idem sit per omnia, quod non existit, cum eo, quod existit. Quomodo ergo pater erit in Filio, & Filius vicissim in Patre? An non respondere in promptu est, si Verbum propria substantia destituitur, ipsum quoque Patrem in discrimen adductū iri, vt qui id in se habeat, quod oihil est, atq; ita in nullo prorsus subsistere iotelligatur? Nā qđ omnino oō est, id oeq, intelligi quoq; potest. Sunt sanè isthæc omnia spinosissima, multisq; & magnis absurditatibus plena. Verùm aduersariorum dogma, in oia hæc absurda vrget. Iure sanè meritoq; admiretur quispiam,

Ioan. 14.

Christus per se ad Patris notitiam trahit.

Ioan. 14.

Subsistens in non subsistente cerni nequit.

Si Filius in diuinis per se non subsistit; neque Pater quoque per se existere putandus est.

qua ratione Pater omnia, quæ in rerum hac vniuersitate cernuntur, per Filium cōdiderit, aut condere potuerit, si nullam ille vnquam sortitus est hypostasin. Quòd si quis interrogetur, vtrum iis, quæ sunt, esse sit bonum, an fortè non esse; statim haud dubiè respondebit, satius esse existere, quàm non existere. Vnde opifex ille rerum, qui illis, quæ aliquando non erat, esse impertitus est, optimus appellatur, & est. Quòd si ita res habet, vt profectò habet, consequitur, vt meliori conditione sint creaturæ, quàm ille ipse, per quem omnia procreata sunt: Quandoquidem is subsistere negatur, illa verò subsistunt, propriamque naturam sortita cognoscuntur: O absurdas cogitationes, facessite cum istis contumeliosis vocibus: Viuum est enim Dei Verbum & efficax, vt scriptum est. Quare & ipse quoque Dominus aiebat: Ego sum vita; atqui si non subsistit, quomodo vita dici, aut cogitari potest? Est autem vita suapte natura. Vnde quicunque Verbum, quod ex Deo natum est, substantia spoliant, illi mendacium longè pudentissimum effutiunt, stolidissimarūque mentium sordes euomunt: Ad Moysen enim ait: (Ego sum, qui sum.) Quod autem verè per se est, quomodo id propria subsistentia destitutum confingi quandoque potest? Hos itaque, velut summa quadam inscitia præpeditos, missos hic faciamus.

Satius est esse, quàm non esse. Qui omnibus esse impertitur, omnium optimus est. Si Verbum Dei nō subsistit, omnes possunt res per ipsum creatæ ipso non meliores esse. Ioan. 14.

Exod. 3.

Sed neque illos quoque, si tamen sedula diligentique inuestigatione veritatem edocti sumus, facilè commendabimus, qui carnem Verbo vnitam anima rationis participe destitutam arbitrati, Verbum carne, quæ vitalem tantùm & sensilem motionem sortita sit, indutum introducunt; totam verò mentis & intelligentis animæ vim energiamque vnigenito attribuunt: Fateri enim, nescio quo modo, verentur, Verbum carni humanæ, anima intelligente perfectæ & informatæ secūdùm naturam vnitum esse. Verùm dum ita philosophantur, antiquæ & olim traditæ fidei rationem omnino negligunt, & voluntatis suę iudicio male sano (vt quod humanas tantùm rationes & coniectutas sequi soleat) prauè innixi, secus, quam reuera oportuerat, sapiūt & sentiunt. Et quænam, obsecro, dogmatis huius est ratio? Dicam: Mediatorem Dei & hominum, hoc est, Christum ex humanitate numeris omnibus secundùm propriam rationem perfecta & absoluta, naturalique Dei Filio, hoc est, vnigenito constitutum, scripturis conuenienter prædicamus: Affirmamus nihilò secius, naturas dispares ac inter se dissimiles, transnaturali quadam coitione concursuque in vnum conuenisse: Agnoscimus tandem, vnum tantùm esse Christū, nō duos; vnum rursum Dominum Iesum, non duos; vnum denique Filium, non duos; quippe cū in vno eodemque simul Deus & homo existat, mentique se offerat: Etenim vnio illa naturam vsque adeò indiuidua indiuulsaque

Retegitur eorum vesania, qui Verbum mentis vel rationis vicē in Christo expleuisse nugātur.

Christus cōstituitur ex perfecta humanitate & Verbi Diuinitate.

seruata est, vt vnum eundemque vnigenitum simul & primogenitum credere & profiteri compellamur: Vnigenitum quidem, tāquàm Dei Patris Verbum, ex illius substantia natū; primogenitum verò, quatenus inter multos fratres homo extitit: Quandoquidē vt vnus est Deus Pater, ex quo omnia; ita vnus quoq; est Dominus Iesus Christus, per quem omnia: Nam Verbum illud, per quod omnia consistunt, secundùm naturam Deum esse nouimus; etiamsi caro, hoc est, homo factum est.

Christus simul vnigenitus & primogenitus.

Cæterùm quod ad vnionem & vnitatem hanc attinet, eorum dicta cum nostris satis congruunt: Nam & ipsi quoq; vnum solum Christum apertè constituunt, & vnum Emmanuelem in duos diuellere, tamquàm rem summa cum impietate coniunctam summopere execrantur. Sed Verbum interim carni, quæ humana, hoc est, ratione prædita anima exuta destitutaque sit vnitum prædicant: Et cur isthuc prædicare debeant, rationem admodum plausibilem comperisse se autumant: Aiunt enim, quæ ad vnius perfecti constitutionem per compositionem concurrunt, ea comparatione illius, quod per se perfectū est, neque secundùm propriam naturam partium compositione indiget, veluti membra quædam aut partes imperfecta censeri solere; atque ideo cauendum esse sedulò, ne templū, quod Verbo vnitum est, perfectum hominē extitisse concedentes, exactam illam vnionis rationem, quæ in Christo accidisse dignoscatur, meritæ calumniæ exponamus. Quin & illud quoque huc adiecturos suspicor, nempe si ex homine perfecto & Dei Patris Verbo Emmanuelē coaluisse dicamus, in illud nos & magnum & planè ineuitabile periculum venturos esse, vt vel inuiti duos Christos, & duos itidem filios tenere & profiteri cogamur. Cedò, quid nos ad hæc respondebimus? Apprimè indignum esse, nos antiquissimam fidei traditionem (vt quæ ab ipsis sanctis Apostolis profecta, ad nos vsque peruenit) propter curiosas quasdam ac superuacaneas rationes ac disceptationis deterere; vel inquisitionibus humanæ mentis captum excedentibus subiicere; vel in medium quoque, vt in illam inquiratur, adducere: Quemadmodum nonnulli faciunt, qui suo sensu, cōtempto periculo, quiduis metientes dicere solent: Hoc rectè se habet; illud vero secus. Quantò satius, quantoque vtilius foret, sapientissimo Deo consiliorum suorum rationes integrè permittere, & ea, quæ sapienter ab eo decreta definitaque sunt, impiè non reprehendere; præsertim cùm illum apertè dicentem, & quasi expostulantem audiamus: (Non sunt consilia mea, sicut consilia vestra; nec viæ meæ, vt viæ vestræ: Sed sicut distat cœlum à terra; ita viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meę à cogitationibus vestris.

Apollinaristæ de naturarū vnione, & Christi vnitate à Catholicis non dissentiunt.

Partes componentes, cōparatione totius imperfectę censentur.

Apostolicas traditiones in quæstionem vocare nefas.

Phrasis arrogātissima hereticis familiaris.

Esa. 55.

Quare

Quare licet templum, quod Verbo vnitū est, anima humana perfectum & informatū certò credamus; non duos tamen Filios adoramus, nec duos Christos agnoscimus: Vt enim, tametsi Emmanuelem ex sola carne & Dei Patris Verbo iuxta opinionem, quam illi complectuntur, compositum statuerimus; nulla adhuc tamen ratione huc illi adigi se paterentur, vt carne seorsum & Vnigenito rursum seorsum posito, duos Christos profiterentur: Ita nos quoque, quamuis Dei Verbum, humanitati nostræ, secundùm propriæ naturæ rationem omnino perfectè vnitum, ineffabilique ac incomprehenso planè modo sociatum affirmamus; non duos tamen Filios agnoscimus, aut mente concipimus, sed vnū eundemque: Qui quidem natura Deus existens, vtpote ex Dei & Patris substantia ortus, & in extremis seculi temporibus homo secundùm Scripturas factus, & ex facta Deipara Virgine natus, palam cùm à nobis tum ab ipsis quoque sanctis Angelis colitur & adoratur.

Appollinaristæ Christum ex sola carne & Verbo compositum dicunt.

Quòd si qui dixerint, genus nostrum solo Vnigeniti aduentu conspectuque indiguisse; atque ideo illum, quòd ab iis, qui in terris degunt, cerni amicoque cum hominibus conuersari, & vitæ Euangelicæ viam nobis præmonstrare vellet, dispensatoria quadam ratio ne solam carnem induisse (Deus namquè secundùm suam naturam sub aspectum non cadit) illi incarnationis scopum se ignorare, magnumque illud pietatis mysterium prorsus non intelligere, apertè ostendunt: Nam si Vnigenitus ea solum de causa incarnatus; & homo factus est, quò ab iis, qui in terris ætatem agunt, conspici posset; nihilque aliud præterea commodi illius incarnatio humanæ naturæ attulit; cur illorum sententiæ subscribere nos pigeat, qui phantastica tantùm carne & corpore Verbum indutum, neque in hominis natura, sed in hominis tantùm similitudine in terris apparuisse fabulantur? Verùm quantum hi miseri à veritatis scopo aberreunt, nisi iam antè factum id esset, facili negotio ostendi posset: Si, inquam, Dei Verbū, etiamsi caro factum est, nullum aliud humanæ naturæ commodum attulit; an nō rectiùs statueretur, à carnis quidem immunditia omnino abstinuisse, terreno nihilominus corpore vti visum esse, atque hac ratione, quod decreuerat, perfecisse? Verùm hoc posito, quis aduentus illius esset vsus? Qualis tandem incarnationis esset modus? Quòd si quis fortè à nobis sciscitetur, cuius rei gratia patrata sit ille responsi loco hoc paucis habeat: Agè isthuc diuina Scriptura tibi patefaciet. Vade ergo & sacras literas consule, meutisque oculum sanctorum Apostolorum vocibus infere; & quod quæritur, dilucidè hic mox intuebere. Igitur sapientissimus Apostolus Paulus, qui Christum in se loquentem habebat & audiebat, alicubi ad huc

Visio & inter homines conuersatio, non fuit tota incarnationis causa.

Quid Christi aduentus nobis contulerit, id diserte patefaciunt diuinæ literæ.

Hebr. 2.

modum concionatur: (Quia ergo pueri communicarunt carni & sanguini, & ipse similiter participauit eisdem; vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperiū, id est, Diabolum; & liberaret eos, qui per totā vitam obnoxii erant seruituti.) Alibi idem aliam quoque huius rei causam aperit: Scribit enim: (Quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundùm carnem ambulamus, sed secūdùm spiritum.)

Rom. 8.

An non apertissimum est, obsecro, vnigenitum Dei Filium similem nobis, hoc est, hominem factum esse, quò nimirùm terrenum hoc nostrum corpus, vita propria per œconomicam vnionem illi immissa, ab inducta corruptione liberaret? Animam rursum humanam, postea quàm illam propriam sibi reddi disset, suæq; naturæ firmitate ac immutabilita te perinde ac vellus colore imbuisset, peccato superiorem declararet? Arbitror enim, exemplis, quæ rem per se obscuram nonnihil illustrent, in hac doctrina opus esse: Siqui dem mysteria diuina, tamquam humanæ mētis sensum excedentia, aut non videmus, aut solùm, velut in speculo & ænigmaticè videmus. Est autem exemplum allatum ad rem peropportunū; quippe quod verum potiùs, quàm verisimile rei, de qua sermo est, Symbolum præ se ferat. Quemadmodum ergo caro, posteaquàm Verbi omnia viuificantis caro effecta est, mox omni mortis & corruptionis imperio superior euasit; Sic anima, vt ego quidem sentio, posteaquàm illius effecta est, qui peccatum non nouit, e uestigio stabilem, ac in omnibus bonis stabilem; peccatoq; quod olim tyrannidem in nos exercebat, multis partibus potentiorem nacta est. Christus namq; primus & solus ex omnibus in terra, (peccatum non fecit; nec dolus inuentus est in ore illius:) Qui vnus proinde positus est tamquàm radix & initium quoddam cunctorum, qui in spiritu ad vitæ nouitatem, corporisque immortalitatem instaurantur; quique eam, quæ ex Diuinitate proficiscitur, securitatem ac firmitatem, secundùm quandam gratiæ communicationem in vniuersum hominum genus transmittit: Cuius quidem rei diuinus Paulus non ignarus, ita scribit: (Sicut portamus imaginem terreni, portemus & imaginem cœlestis.) Imaginem terreni peccandi propensionem, & mortem, quæ hinc oritur, vocat: At verò per imaginem cœlestis, hoc est, Christi, constantiam in sanctitate, reditumque & instaurationem ex morte, & corruptione ad vitam & immortalitatem designat.

Christus non animā solum, nec corpus tantum, sed quò vtrunq; curaret, vtrunque assumpsit.

Diuina mysteria hac vita, vel nō videntur, vel tantùm ænigmaticè videntur.

Solus mortalium peccati & doli expers Christus. 1. Pet. 2.

1. Corin. 15

Quid terreni, quid itē imago cœlestis.

Totum itaque Dei Verbum, toti naturæ nostræ humanæ vnitum asserimus: Nulla enim ratione putandum est, prin-

cipe nostri parte, hoc est, anima rationis compote neglecta, omnis peregrinationis suæ molestias soli carnali largiri voluisse. Pulchrè autem per vtrâque partem dispensationis Sacramentum perfecit. Carne sua tamquam organo quodam ad carnis, opera naturalesque ęgritudines ac cætera officia vitupe rationis expertia; anima rursum ad humanas inculpatasq; affectiones vtebatur: Nam & esuriem, & longioris itineris laborē, & stuporem, & metum, & tristitiam, & angorem, & ipsam denique in cruce mortem pertulisse traditur: Etenim nullo cogente, animam suam nostri causa posuit, quò nimirum omnium, cùm viuorum, tum mortuorum quoque Dominum se declararet. Et quidem carnem suam dignum, citra controuersiam, liberationis pretium pro omnium carne dependit; animam verò iustum pro mortalium omnium animabus ἀντὶ ψ. exhibuit; tametsi vitam, quam posuerat, vt vita & Deus secundùm naturam denuò resumpserit. Hinc diuus Petrus: (Viri,) inquit, (fratres licet audēter dicere ad vos de Patrarcha Dauid, quia & defunctus est, & sepultus est; & sepulchrum eius est apud nos vsq; in hodiernum diem. Propheta igitur cùm esset & sciret, quia iureiurando iurasset illi Deus, de fructu lūbi eius sedere super sedē eius; prouidēs locutus est de resurrectione Chri, quia neq; derelictus est in īferno, neq; caro eius vidit corruptionem,) Nec enim fas est dicere, carnem, Verbo vnitam aliquando potuisse corrumpi, aut Diuinam illam animam intra inferni portas detineri: Nam vt Diuinus Petrus ait, (anima eius in inferno relicta non fuit.) Neque vero naturam illam, quæ nec mente comprehendi, neque per mortem vllatenus capi potest, hoc est, Vnigeniti Diuinitatem, è subterraneis illis specubus rursum emersisse, dicendum est: Quandoquidem nulla admiratione dignum esset, si Dei Verbum Diuinitatis vi, eiusdemque efficacia nixum, apud inferos non hæsisset. Imò verò, cùm admirabiliter omnia excedat, omnibus insideat, impleatque omnia, à vera ratione alienissimum esset, si ibi detentum fuisset: Deitas namque omni loco & mensura, omniique circumscriptione & mensurabili magnitudine superior, à nullo capi comprehendiuè potest.

Christus anima & corpore ex æquo vtebatur; sed ad diuersa, & citra vllam notā.

Vita vitam per mortem instaurauit.

Christus carne carnem, anima verò animas nostras redemit.

Actor. 2.

Caro Christi verbo vnita corrumpi non potuit.

Christi Diuinitas ex inferis non remeauit, neque remeare potuit, cùm vbique præsens sit.

neque ascendit, neque descendit secundùm se Diuinitas.

Neque verò mirum, aut incredibile videri debet, si corpus suapte natura interitui & morti obnoxium, ad vitam denuo redierit: Nam etsi naturaliter hoc ipsum esset; attamen immortalis Verbi proprium erat. Sicque quoque anima, quæ cum illo coniuncta copulataque fuerat, non sua, sed Diuina virtute potentiaque nixa, ad inferos descendit, spiritibusq; ibidem captiuis sese exhibuit: Etenim iis, qui vinculis istic constricti detinebantur: Exite, ait cæteris verò, qui tenebris operiebantur: Reuelamini. Atque huc mihi magnus ille Petrus respexisse, videtur, cùm de Dei Verbo eiusdemque secundùm dispensatoriam vnionem anima, hunc in modū concionatur: (Melius est, vt benefacientes (si volūtas Dei velit) pati, quàm malè facientes; quia Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo mortificatos qdē carne, viuificatos autem spiritu. In quo & his, qui in carcere erāt, (spiritibus veniēs prædicauit, qui increduli fuerant aliquando.) Nemo, opinor, dicet, Diuinitatem per se solam ad inferos descendisse, spiritibusque ibidem conclusis prædicasse; cùm ipsa omnino sub oculos non cadat, præstantiorque sit, quam vt ab vllo cerni queat. Multò verò minùs concedendum est, ipsam in apparentem animæ speciem transformatam esse; siquidem externæ istius apparentiæ commentum omnino repudiari debet, Quemadmodum ergo Vnigenitus cum iis, qui in corporibus sui adhuc degebant, versatus est in corpore; ita spiritibus, qui apud inferos tenebantur, anima mente & ratione præditam, sibi coniunctam habens, concionatus est:

Anima Christi, nō sua, sed vi Diuina ad inferos descendit.

Christus apud inferos Euangelium egit. 1. Pet. 3.

Verbū carne indutū hominibus anima verò vestitum concionatū est spiritibus.

Est sanè incarnationis modus admodum subtilis, vereque inexplicabilis, talis demum, qui cogitationis capiusque nostri angustias multis partibus excedat. Quapropter illud iterū iterūq; expendere nos decet; nempè vt periculo non vacat curiosiùs in ea inquirere, humana non sunt, quibùsve humanus animus minùs assueuit; ità extremæ dementiæ videri, ea, quæ mentis nostræ aciē fugiunt, humani iudicij trutinæ subijcere moliri, vel ad eorū rursum cognitionē eniti, quę nulla ratione, nostra intelligentia comprehendi possunt. Nescis, profundum hoc mysterium, omnique humano sensu sublimius, fide ab omni curiosa indagine aliena honorari à nobis solere, honorarique debere? Quamobrem stultam illam quæstionem: (Quomodo possunt hæc fieri?) Nicodemo eiusque similibus relinquentes, citra vllam hæsitationem, Spiritussancti oracula suscipiamus ipsique Christo de se loquenti fidem habeamus: (Amen, inquit,) (amen dico vobis, quia quæ scimus, loquimur, & quæ vidimus, testamur.) Valeant igitur deliria; facessant omnes infirmæ ad persuadendum fabulæ, opinionesque falsæ, ac phaleratarum vocularum imposturæ: Nihil enim, quod detrimentum adferre solet, admittimus; etiamsi aduersarij exercitatissimis acerrimisque rationibus nos pulsauerint: Est enim diuinum hoc nostrum Sacramentum, non in plausibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in spiritus ostensione positum.

Imperscrutabile diuinæ incarnationis mysterium.

Incarnationis Sacramentum fide honorādū nō curiosis quæstionibus ventilandum.

Ioan. 3. Illud Nicodemicum Quomodo possunt hæc fieri? in mysterijs Dei non habet locum.

1. Cor. 2.

Vnigenitus igitur qui & Deus & vniuersorum secundùm Scripturas Dominus est, nobis apparuit: Visus est in terra, & homo factus his, qui in tenebris versabantur illuxit; non phantasmate, aut externo tantùm schemate; absit: Hoc enim sentire, aut dicere, esset apertè insanire. Neque rursum per sui mutationem, aut conuersionem in carnem transfor-

Compendio recēsentur & con-

Fuerunt errores, qui circa Christi œconomiam extiterunt.

transformatus est: Dei Verbum enim, omnis mutationis expers, & vno semper eodemque modo & affectum est. Neque coæuam cum carne substantiam sortitus est: Ipse namque sæculorum conditor est. Neque hypostaseos exors sermo, aut nudum tantùm simplexque verbum est, quod in homine inhabitauit: Nam qui ea, quæ non sunt, euocat, vt sint, & existant, is non potest non subsistere & esse: Ipse enim est vita, ex Dei & Patris vita procedens, qui quidem secundùm propriam hypostasin & est intelligitur. Sed neque carnem quoque, quæ anima ratione prædita vacaret, induit. Quandoquidem viuum illud subsistensque, ac Deo Patri coæternum Deus Verbum, seruili forma suscepta, verè ex muliere natum est, & homo factum in terris visum est: Estque perinde perfectum in humanitate ac in Deitate: Non enim ex sola carne Deitate, sed ex perfecta humanitate & Diuinitate in vnum eundemque Dominum, & Filium, & Christum admirabili quodam modo concreuit coaluitque.

At hic sciscitabitur fortè quispiam: Cuiusmodi tandem sacra Virgo peperit, hominemne an Dei Verbum? Cui nos respondemus, istuc exquirere, nihil aliud esse, quàm errare, & à verò honestoque abduci. Nemo potest vnionem, diuisionē mihi fingat; neq; Emmanuelem in hominem seorsum, & in Deum rursum seorsum dispescens, duas personas efformet. Cæterùm ne quis meritam nobis mortam inurat, tanquam qui nihil rectum sapere instituamus, sed id solum, quod per diuinas Scripturas condemnatum est; age is vnum ex Christi discipulis audiat: Loquitur hic autem ad hunc modum: Vos charissimi, memores estote verborum, quę prędicta sunt ab Apostolis Domini nostri Iesu Christi, qui dicebant, vobis, quoniam nouissimis tēporibus venient illusores, fm desideria sua ambulantes in impietatibus. Hi sunt, qui segregant, animales spiritum non habentes. Nullo itaq; modo segregationem, aut diuisionem post vnionem concedere fas est. Quod si post vnionem duo quædam ponere, & vtrunque seorsum considerare lubeat, vel etiam oporteat (certum est namque mentem quandam naturarum diuersitatem hic obseruare & contemplari: Nec enim idem est Deitas & humanitas) ita id fiat, vt hęc tamen consideratio vel contemplatio vtriusq; in vnitatem concursum, non excludat. Vnus itaque ad numerum est Christus, qui quidem ex Deo Patre nascitur vt Deus; ex sacra autem Virgine vt homo: Etenim illud Verbum, quod inexplicabili modo, supraque omnem humanæ mentis captum eluxit ex Deo Patre, in humanam naturam descendens, & in id, quod non erat, sed dimittens, ex muliere quoque nasci dignatum est; non quò in ea exinanitione vsque perseueret, sed vt Deum se esse ostendat, ac in naturæ forma in terris appareat; appareat autem non tamquam is, qui

Agit ex instituto contra eos, qui vnum Christum in duos diuidunt.

Iudæ Epist.

Post vnionem nulla diuisionem admittere fas est.

In vno Christo si simul obseruatur vnitas & dualitas.

hominem inhabitet, sed tanquam is, qui homo res ipsa existat; gloria tamen sua prorsus incolumi & salua. Quapropter D. Paulus Diuinitatem & humanitatem, quæ, quod ad naturæ identitatem attinet, longissimo interuallo immensoque discrimine à se mutuo distant, dispensatione in vnum cogens, &, ex vtrisque vnum, Christum, vnum Deum vnumque Filium constare, ostēdens ita ait (Paulus seruus Iesu Christi vocatus Apostolus, segregatus in Euangeliū Dei, quod antè promiserat per Prophetas suos, in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundùm carnem, qui prædestinatus est Filius Dei in virtute, secundùm Spiritum sanctificationis.) Ecce tibi apertè in Euangelium Dei segregatum affirmat: atqui alibi disertè ad hunc dum scribit: (Non nos ipsos prædicamus, sed Iesum Christum; rursum: Non iudicaui me alit quid scire in vobis, nisi Iesum Christum & hunc crucifixum.

Apparuit Christus in terris, non vt is, qui hominem inhabitet, sed tanquam is, qui homo re ipsa existat.

Paulus duas naturas, vnum Christum

Rom. 1.

2. Corint. 4.

1. Corint. 2.

Porrò autem licet ipsum Dei filium nominet, & in Dei Filium præfinitum confirmet; de semine tamen Dauid natum enuntiat. Iam, dic, quæso, qua ratione is Deus est, qui ex semine Dauid natus est? Rursum, quem ante secula Pater sibi coæternum genuit, quonam pacto Filius Dei præfinitus est, perinde scilicet quasi productus subsistere inciperet? Ipse nāque de se ipso ait: (Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te.) Sanè cùm particula hæc, (hodie,) præsens ferè semper, rārò autem præteritum tempus denotet, profundum aliquod, imò verò omnino pplexū, ac tantùm non inaccessum mysterium hic insinuatur; sed ijs; qui sectione inducta, partes seorsum considerant & collocant: Nam qui Emmanuelem ad vnitatem reuocant, ijs & hoc ipsum cætera omnia, quæ ad syncerā dogmatum cognitionē pertinent, sunt obuia, captuque facilima. Filius itaque, qui generanti Patri coæternus est, & ante omnium seculorum ætatem subsistens est, postea quàm Diuinitate non amissa, sed humanitate assumpta, in hominis naturam sese dimisit, assumptæ humanitatis ratione, meritò & ex Dauid quoque semine progenitus & oppido recens natus prædicatus; quippe cùm id, quod assumpsit, ab eo nullo modo alienum, sed verè illius proprium sit. Quare vnum censetur cum ipso; quemadmodum, exempli causa, in hominis quoque compositione accidere animaduertimus: Is etenim ex anima & corpore, partibus vtrique secundùm naturam dissimilibus, constituitur; attamen quod ex vtroque concreuit, vnus homo reputatur. Et quemadmodum à sola carne totum interdum animal denominatur, & anima rursum nominata, id, quod ex vtroque conflatum est, non infrequenter intelligitur; ad eundem planè modum, quæ de Christo quoque dicuntur, accipienda sunt. Vnus est ergo Dominus, vnus Filius Iesus Christus, & ante carnem, & ante

Verbum diuersa ratione hodie & ante omne æuum natū dicitur.

Psalm. 2.

τὸ hodie præsens tempus plerunque denotat.

Qui dicit duas Christi œconomia, maximos perplexitates expeditas.

Vt anima & corpus, tametsi inter sese dissimilia, vnū tamen constituunt hominem; ita Diuinitas & humanitas vnum absolutum Christum.

Humanæ naturæ proprietas &

ante carnem, & posteaquàm, suscepta carne, homo apparuit.

ægratitudines Verbo Diuinitatē nō afferūt.

Et quamuis idem ille Redemptor noster per humanæ naturæ proprietates exinanitionisque conditiones interdum nobis insinuetur; non ob id tamen eius dominium & potestatem inficiabimur. Iudæis sanè Christus Dominus ita alloquitur: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite; nunc autem quæritis me interficere hominem, qui veritatem vobis locutus sum; hoc Abraham non fecit. Scribit de eo Paulus quoque: Qui in diebus carnis suæ, preces supplicationesque ad eum, qui possit illum saluum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia; & quidem cùm esset Filius Dei, didicit ex his, quæ passus est, obedientiam. Nunquid ergo hunc ipsum Christum hominem nudum cæteris nulla ex parte excellentiorem aut eminentiorem censebimus? Absit. Rursus Dei nec sapientiam & virtutem in eam se infirmitatem abiecisse, dabimus, vt mortem extimuerit, & à Patre saluari expetiuerit? Nunquid Emmanuelem vitā secundùm naturam esse, inficias ibimus? Nū denique cùm eundem Deum simul ac hominem esse non ignoremus, circa humanitatē tantùm nostræque naturę conditionis immorantes, quæ laudem promerentur, cuiusmodi sunt, ex quibus illius Diuinitas summaq; eiusdem maiestatis & gloria cognoscitur, veluti praua pro nihilo ducemus? Minimè gentium: Sed in medium prodeat probatissimus ille Apostolus Paulus, qui elata voce in hæc verba concionatur: Sapientiam loquimur inter perfectos; sapientiam verò non huius seculi, neque Principum huius seculi, qui destruuntur: Sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est quam prædestinauit Deus ante secula in gloriam nostrā, quam nemo Principum huius seculi cognouit: Si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Et alio rursum loco: Qui cùm sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius, portansque omnia Verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet à dextris maiestatis in excelsis, tantò melior Angelis effectus, quantò differentius nomen præ illis hæreditauit. Atqui gloriæ Dominum & esse & nominari, nonne immenso spatio id omne post se relinquit, quod quouis modo aut ortum aut conditum est? Mitto humana (sunt enim isthæc tenuia admodum) an non, obsecro, quiuis, modò ingenio & sapientia polleat, siue Angelos nominare, siue Principatus, Thronos, Dominationes percensere, &, vt amplius quid dicam, siue summos illos Seraphicos spiritus commemorare velit, an non, inquam, hos omnes, gloria maiestateque vsque adeò præcellenti multis partibus inferiores confitebitur? Nam quòd Dominus gloriæ in cruce suffixus, quòd splendor rursum Patris, & substantię illius character, portans omnia Verbo virtutis suæ; quòd Angelis tandem præstantior extitisse perhibetur; hoc vtique eiusmodi donum, talemque ac tantam prærogatiuam esse censeo, vt vni illi omnium Principi naturæ, hoc est, Diuinæ tribui debeat. At verò quando homo factus apparuit, tunc demum id, vt equidem sentio, quod Angelis minus est, suscepit; Scriptum est enim: Eum, qui modico quàm Angeli minoratus est, videmus Iesum, propter passionem mortis gloria & honore coronatum. Sed nunquid Verbum, quod ex Patre natum est, ob id ab eminentia illa & dignitate, quæ essentialiter ei illud conuenit, nec non ab exacta illa Patris similitudine excludemus, quod secundùm dispensationis mēsuram animo conceptum, Angelorum gloriam non attingit? Nequaquam: Arbitror enim, Dei Verbum post assumptam semel carnem ab humanæ naturæ conditionibus neutiquam excludendum esse; neq; humanitati rursum, si, vt in Christo est, consideretur, gloriam, quæ Deum decet, denegandum esse.

Ioan. 8.

Hebr. 5.

Dei Verbū secundum se, nec mortē extimuit neque paternam opem implorauit.

1. Corint. 2.

Heb. 1.

Gloriæ Dominum esse, in solum Deum conuenit.

Quæ Christo tribuuntur, ea in nullam cī creaturam cō ueniunt.

Hebr. 1.

Hebr. 2.

Verbum secundū carnis assumptæ conditiones ab Angelis minoratum.

Propter personæ identitatem, & quæ Dei sūt peculiaria, tribuuntur homini & quæ hominis rursum sunt propria, tribuuntur Deo.

Suspicor autem futuros, qui interrogent: Agedum vter est Iesus Christus, isne, qui homo ex muliere natus est? an Verbum, quod ex Deo genitum est? Næ stultum est, supervacaneis verbis contendere, ac quibuslibet anilibus nugis sese opponere. Respondeo nihilominùs, non solùm periculosum, sed etiam perniciosum videri, hominem & Verbum seiungere, factaque diuisione, vtrunque seorsum statuere; quippe cùm dispensationis mysterium eiusmodi sectionem nequaquam admittat, & Diuina præterea Scriptura vnū duntaxat Christum esse disertè tradat. Assero proinde, neque Dei Verbum absque humanitate, neq; templum rursum, quod ex muliere in lucem editum est, nisi cum Verbo cōiunctum sit, Christum Iesum appellari posse: Quandoquidem Dei Verbum non per se, sed per dispensatoriam copulam admirabili modo, humanæ naturæ vnitum, Christus esse cognoscitur: Nam etsi illud, vt Deus naturalisque Dei Patris Filius, humanitate superius sit; attamen propter susceptam hominis naturam in humilitate iacere non detrectauit. Atque huc tendit illud Christi: Qui videt me, videt & Patrem meum; rursum: Ego & Pater vnum sumus; & illud rursum eiusdem: Pater meus maior me est: Quamuis enim, siue substantiæ identitatem, siue aliud quodcunque, in quo cum Patre conferri queat, spectes, Patre nequaquam maior sit; tamen propter assumptam humanitatem Patre minorem se vocat.

Vnus est Christus, qui vtranque naturā essentialiter in se complectitur.

In dispensationis mysterio periculosum & perniciosum est, inter hominē & Verbum secernere.

Verbum sine humana natura seiūcta non est Christus.

Ioan. 14.

Verbum incarnatū diuersa ratione Patre maior & minor est.

Quin sacræ quoque literæ dispensatoria quadam ratione diuinitate illius suppressa, totum interdum prædicant, vt hominem; cōtrà nonnunquam humanitate eiusdem tacita totum quandoque insinuant, vt Deum: Attamen propter vtriusque naturæ, in vnam eandem-

Scripturæ modò de Christo loquuntur, tanquam de puro homine; modò tanquam de solo Deo.

eandemque personam, coitionem, nulla hac quidem in re afficitur iniuria. Quapropter diuus Paulus Hebræus ex Hebræis ex Beniamitica tribu ad Apostolatum vocatus, his, qui per fidem iustificati fuerant, carnaliaque membra, puta fornicationem, auaritiam, malam cupiditatem, & cæteras animi perturbationes mortificauerant, ad hunc modum scribit: (Mortui enim estis, & vita vestra est abscondita cum Christo in Deo.) Imò verò ipse Christus ita precatur: (Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Cùm essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo; quos dedisti mihi, ego custodiui; & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, vt Scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio; & loquor in mundo, vt habeant gaudium meum impletum in semetipsis.) Intelligit hinc, quomodo per solam ferè humanitatem hic insinuetur: Neque ex hisce tamen concludere licet; Verbum aliquò se abdidisse, aut è mundo hoc emigrasse: Cõstat namquè alibi aliter disseruisse: (Amen,) ait, (dico vobis, vbi sunt duo, aut tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.) Et iterum: (Ecce vobiscum suum vsque ad consummationem seculi.) Videas & sacratissimum quoque Paulum, sæpe multisque in locis hominis vocabulo cũctantiùs eundem designare: (Paulus,) inquit, (Apostolus non ab hominibus, neq; hominem, sed per Iesum Christum.) Rursum: (Notum autem vobis facio, fratres, Euãgelium, quod euangelizatum est à me; quia non est secundùm hominem. Neq; enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per reuelationẽ Iesu Christi.) Et alio item loco: (Si,) ait, (Christũ cognouimus secũdùm carnem; sed iam nunc non nouimus.). Iam ecquisnam est ille Iesus Christus, qui Apostolũ Paulum diuinorum mysteriorum notitia vsquè adeò occulta, certa ac diuina illustrauit? An non Verbum, quod nostri causa homo factum, ex muliere nasci non recusauit? An istuc, quæso, non est verum? Imò verissimum: Meminimus namque, beatum Gabrielẽ eiusmodi oratione sacram Virginem appellasse: (Ne timeas Maria: Ecce enim concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum.) Nomen hoc nouum à Patre, opinor, per Angeli vocem impositum est: Prædixerat enim multò antè Propheta: (Et vocabitur tibi nomẽ nouum, quod os Domini nominauit.) Quando ergo vnigenitus Filius, qui Patri coæternus ante omnia secula extitit, nouissimis temporibus homo factus, & ex muliere natus, & filius declaratus, & primogenitus appellatus, & inter multos fratres numeratus est; tunc ille quoque, qui secundùm naturam Pater est, paternitatis leges, vt ita loquar, secutus, nomen hoc præfiniuit.

Membra carnalia sũt fornicatio, auaritia & cætera vitia.

Coloss. 3.

Ioan. 17.

Matth. 18.

Matth. vlti.

Gal. 1.

Paulus Dei nominẽ christum non infrequenter designat.

2. Cor. 5.

Vis & impositio nominis Iesu diuina.

Esa. 62.

Idem vnigenitus & primogenitus est;

Idẽ itaq; Vnigenitus & primogenitus est; Vnigenitus quidem vt Deus, primogenitus verò quatenus secundùm œconomicam vnionem inter nos & inter multos fratres homo versatus est, quò & nos quoque in ipso & per ipsum secundùm naturam & gratiã filij Dei efficeremur: Secundùm naturam quidem vel naturales, tãquam membra ipsius; participatione verò & secundùm gratiam per ipsum in Spiritu. Quemadmodũ igitur Christi humanitati, propterea quòd secundùm dispensationis copulam Verbo coniuncta est, vnigenitum esse & dici proprium effectum est; ita Verbo, eò quòd vnitum est carni id peculiare factum est, vt inter multos fratres primogenitus sit & appelletur. Cùm Dei itaque natura stabilis, immota omnisq; mutationis expers sit, nunquam Deus Verbum nõ mansit, quod erat: Neque verò tum, quando homo factus est, summæ illius maiestatis & gloriæ, quã cæteros omnes longè superat, coronam amisit. Quamobrem sancta illa imprimisque beata celestium spirituum multitudo, vt illum adoret, æquè ac nos mandatum accepit. Sanè sola humanitatis paruitate & abiectiõe inspecta, licebat quandoque, & quidem iure meritòq; licebat, eiusmodi adorationem recusare, debitumq; honoris cultum cunctantiùs impendere, ac illi, qui propter nos nostri similis effectus fuerat, glorificationem denegare, ne quo errore imprudentes constringerentur (necdum enim ipsis mysterium illud Christi satis compertum erat.) Verùm ne sanctissimæ illæ creaturæ in eam impietatem inciderent, Spiritus id illis aperuit. Hinc illud Pauli: (Et cùm inducit primogenitum in orbem terræ; dicit: Et adorent eum omnes Angeli eius:) Is enim, qui naturæ proprietate vniuerso terrarum orbe sublimior est, illique præsidet, &, prout Deus mente concipitur, extra ipsum est: in ipsum vt homo ingressus, pars mundi effectus est; veruntamen nullam ea de causa diuinæ gloriæ iacturam fecit: Adoratur namquè vt vnigenitus, etsi appelletur primogenitus: Quæ sane apellatio humanæ nostræ modulis ac proprietatibus quàm optimè conuenit.

cus, sed alia & alia ratione.

In Christo & per Christum naturales & adoptiui Dei filij efficimur.

Verbo propter incarnationem nihil dignitatis ademptum est.

Angeli, æque ac nos, Christum adorare iussi sunt.

Angelis incarnati Verbi mysteriũ aliquãdo occultum fuit.

Heb. 1.

Qui extra mundum erat, tanquam mundo præsidebat, pars mundi effectus est.

Ergòne Emmanuelem vt solum hominẽ adorabimus? Minimè gentium: Isthuc enim nihil aliud foret, quàm errare, in fraudẽ induci, ac delirare: Hac siquidem ratione, nihil quicquam ab ijs dissentiremus, qui opificis & procreatoris loco creaturam adorauerũt, veritatemque, vt scriptum est, in mendacium conuerterunt. Si illorum ergo sententiæ accessertimus, omnino vnà cùm illis & illud Apostoli quoque audiemus: (Dicentes, se esse sapientes, stulti facti sunt; & mutauerũt gloriã incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis & volucrum, & quadrupedum, & serpentum.) Quid? Nónne & nos ipsi quoq; ijs, quorum modò meminimus, similia facere & sentire censebimur, vt qui Dei gloriam in mendaciũ & similitudinem imaginis corruptibilis hominis demutauerimus? Nunquid Emmanuelem tamquam

Christus non adoratur, vt verus homo, sed vt homo Deus.

Rom. 1.

quam nudum nostræque conditionis hominem adorationis cultu prosequemur? Eccur cœlestis ille Angelorum cœtus ijs, qui in tantã iosaniam prolapsi sunt, non obsistit? Quin & erroris huius crimen, quod indelebilem vtique veterũ errorum maculam cõtinet, Ethnicorum gregibus, tanquã quod leue sit, nequaquam in posterũ exprobrare licebit? Erratur namque & nunc quoque, perinde ac olim; & semita, quæ ad veritaté ducit, æqoè nunc ignoratur, vt antè. Sed neque beatus Paulus satis opportunè quoque, vt apparet, Galatas increpat? Ait oamque:

Si Christ⁹, quem adoramus, nõ est Deus, æquè nunc idololatriæ scelere cõstringimur ac veteres Pagani olim.

Gal. 4.

» (Tunc ignorantes Deum,
» ijs, qui natura sunt Dij, seruiebatis. Nunc au-
» tem cùm Deum cognoueritis, imò cogniti sitis
» à Deo, quomodo conuertimini iterum ad in-
» firma atque egena elemẽta, quibus denuo ser-
» uire vultis?) Nam nisi Christus, in quem crediderunt, suapte natura Deus est, qualẽ, quæso, Deum cognouerunt? Etsi soli homini seruierunt, nónne antiqui erroris laqueis etiamnum irreoti manifestè tenentur? An ego non verum dico? vtique dico. Cernis igitur, Christianissime Imperator, quomodo necessarijs rationibus adducti, Dei Verbũ, esto in forma nostra apparuerit, tanquã verũ natura Deum dorare compellamur: Quippe cùm duarum naturarum in vnitatem cõcursus huc nos inuiros adigere nequaquam valeat, vt Diuinitate obscurata, solam humanitatem obtinuisse aliquando suspicemur: Enimuerò Verbi natura humanam naturam suscipiẽs, non est nuda hũmanitas; imò verò propria gloria & maiestate assumptam naturam excedens, inconcussaque ac immota persistens, nullã prorsus Diuinæ illius excellentiæ passa est iacturã. Cuius quidem rei Christi discipuli nõ ignari, adorabant eum, dicentes: (Vere filius Dei es tu;) Nam etsi illum ambulare, oostroque more corpore indutum cernerent; ex eo tamen, quòd admirabiliter in summis fluctibus ambulabat, Deum esse colligebant.

Assumpta humanitas nomine Verbi gloriæ & maiestatem nullo prorsus iactura decreuit.

Mar. 6. Apostoli Christũ vt Deũ adorant.

Sed aliquis fortè ex ijs, qui huic tantæ gloriæ aduersantur, dicet: Ecquis ille erat, qui mulieri Samaritanæ aiebat: (Vos adoratis, quod nescitis; nos autem adoramus, quod scimus?) Nam quo modo rectè adoratur, qui inter adorantes censetur? Ad hoc equidẽ respõderim isthuc: Quis ille erat? de Christo stolidè omnino atque imperitè dici: Nullo enim modo Christus diuisus est. Quare qui cũ muliercula loquebatur, erat vous & solus Dominus Iesus Christus, ex humanitate adorante, & adoranda Diuinitate constitutus, illud in se complectens, vnde Deus simul & homo verè dici haberique possit. Cognatum est huic & hoc dilemma quoque: Si, inquiunt quidam, Deus est, ipse per se Domious gloriæ est: Si autem homo est, Dei liberalitate gloriæ particeps effectus est; ergo aduentitia gloria indigebat, iuxta illud: (Pater clarifica filium tuom;) næ, fed (vnus) interim secundùm Scripturas est

Ioan. 4. Christus adorat, & vicissim adoratur.

Christus plene constat ex adorante & adoranda natura.

Ioan. 17.

Ephes. 4.

» (Dñs, vna Fides, vnum Baptisma.) Et quemadmodum vna est fides in Christum, & vnum item Baptisma, etiamsi in Patrem, & Filium, & Spiritumsanctũ credamus & baptizemur; ita planè, vt ego arbitror, vna quoque Patris, & incarnati Filij, & Spiritus sancti est adoratio: Quamois enim Vnigenitus caro factus inter oos habitarit, nec nõ primogenitus inter multos fratres appellatus sit; hoc tamen oihil impedit, quò minùs, cùm à nobis, tum ab ipsis quoque Angelis adorari debeat: Nã quæ aliàs fidei ratio de ipso constare posset, peruidere neutiquã procliue foret: Neque enim (si modò rectè sapere voluerint) facilè dicturi sunt, opinor, quòd in Dei Patris Verbũ carne exutũ credamus: Neque illud rursum, nempe quòd in vnum aliquem nostri similem, aut io solum hominem fide tendamus; sed quòd sob persona Christi in verũ & naturalem Deum: Cui orationi & sapiens quoque Paulus patrocinatur: Scribit enim:

Vt vna adoratione adoram⁹ Patrẽ, Filiũ, & Spiritũsanctum, ita vnã quoq; Deũ & hominẽ Christum.

Fide in Christũ tẽdimus, nõ tãquam in solũ Deum aut in hominẽ solũ, sed tanquã in Verbum incarnatũ.

2 Cor. 4.

(Non nosmeopsos prædi-
camus, sed Iesum Christũ Dominum nostrũ; »
nos autem seruos vestros per Iesum: Quoniã »
Deus, qui dixit de tenebris lucem splendesce- »
re, ipse illuxit cordibus nostris ad illuminatio- »
nem scientiæ charitatis Dei, in facie Christi »
Iesu.) Ecce apertè euidẽter illuminatio scientiæ Dei Patris in persona Christi effulsit. Vnde & ipse (Qui videt me,) inquit, (videt & Patrem: Ego & Pater vnum sumus.) »

Ioan. 14.

Cæterùm Diuinus character nõ est corporeus, sed in summa virtute & gloria positus: Erat is portò in Christo apprimè exactus & lucidus. Voluit autem non per istum solum internosci, sed per operum quoque excellentiam in auditorum animos illabi, eosq; in sui considerationem excitare: Siquidem corpus, quod cernebatur, auctoritaté illius apud imprudeotes magis magisque subinde eleuabat. Ait ergo: (Si noo facio opera Patris mei, nolite credere: Si autem facio, etsi mihi noo creditis, operibus credite.) Ea autem Christũ dixisse existimo, quæ tuoc vtilitatem allatura nouerat: Nam cùm vulgo persuasum esset, eum, qui oostri causa homo factus est, natura Deũ non esse, sed hominem simpliciter nobis per omnia similem, & ob id quidã fidem in illum exosam redderent; omni metus cũctationisq; causa præcisa, paternaque persona sumpta, oõ humanæ abiectioni, sed Diuinæ naturę fidem attribuit, illiq́ue necessariò attribuendam esse ostendit: Ait enim: (Qui credit in me, oon credit in me, sed in eum, qui misit me.) » Perinde ac si dicat: O fideles auditores mei, oe parua & humilia de me opinemini: Quin id potiùs de me persuasum vobis habetote; nempe, si in me, quem in hoc corpore ceroitis, credideritis, non in vnum aliquem ex multis credituros vos esse, sed in ipsum Patrem per me Filiom: Qui licet vestri causa caro factus sim, & vilem istã hominis formam ioduerim; Patri tamen omnioo æqualis, nullaq; in re ab eo diuulsus, aut separatus sum, vtpote eadem, qua ille natura, potentia ac gloria præditus.

Diuinus character nõ in re aliqua corporea, sed in virtute & gloria est positus.

Ioan. 5. Christus per opera, quis esset, ostendebat.

Vestitus carnis, fidẽ in Christũ remorabatur.

Ioan. 12.

Qui in Verbũ incarnatum credebãt, in Deũ Patrem credebant.

Animad-

Christus Patri pominis aequalis.

Animaduertat quispiam, alio item modo fidē in se nequaquam repulisse, etiamsi homo factus esset; sed circa vllam omnino sectionē, aut distinctionem in propriam personam illā admisisse: Quandoquidem cùm ab ortu cæcum sanasset, & dulce hoc insuetumq; ipsi lumen intuendum præbuisset, in magna meritò admiratione apud omnes erat. Verùm is solùm, qui morbo liberatus fuerat, dum à Iudęis interrogaretur, medicum profitebatur: Nam cùm Christus fortè in illum incidens percontaretur: (Credis in Filium Dei?) Ille verò contrà succlamasset: (Quis est Domine, vt credam in eum?) responsum tulit eiusmodi: (Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ille est. At ille dixit: Credo Domine; & adorauit eum:) At enim quis nescit, Diuinam illam supremamq; naturam sub aspectū planè nō cadere? (Deum enim) vt scriptum est (nemo vidit vnquam.) Si igitur humanitatē, in qua Dei Verbum apparuit, ab eo seiungas, quasi in se solum ac nudum, hoc est, per se citra humanitatem consideratum fidem exegerit; cur cæco sanitatem adepto, nō imperauit, ne in se, sed in Diuinam naturam mētis oculos conijceret, sed seipsum corporeo schemate indutum, ipsisque oculis expositum ostendit? Ait enim: (Et vidisti eū, & qui loquitur tecum, ipse est.) Ecce dubium esse potest, quin corpus suum coràm cernendū exhibuerit? At quo tādem pacto ipse est caro, nisi id totum ipsum esse intelligatur, quod secundùm vnionem illius factum est proprium: Simile quid in nobis quoque obseruare licet: Nemo enim hominem ex animo & corpore constantem (prout nos omnes constamus) diuisim ac ex parte ostensum vult, etiamsi solam carnem designet; sed totum.

Ioan. 9. Cæcus natum nō Diuinitatem per se, sed ipsum, quē oculis intuebatur, adorare iubetur.

1. Ioan. 4.

Ioan. 9.

Id totū est Verbū, quod secundum vnionē hypostaticam illius factū est.

Vt per hominis carnem, totū hominem; sic per Verbi humanitatem totū Verbū designamus.

Scribit hac de re Euangelista Ioannes quoque: (Multa) ait (& alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum, quę non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, vt credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei, & vt credentes vitam habeatis in nomine eius.) Æquè admirari hoc loco & diuinū quoque Petrum licet: Hic enim intrepidè diserteque Iudæos eiusmodi oratione affatur: (Principes populi & Seniores, si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo saluus fact⁹ est? Notū sit omnibus vobis, & omni plebi Israel, quòd in nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit ex mortuis; in hoc iste astat coram vobis sanus. (Et post alia rursum: (Et non est in aliquo alio salus: Neque enim aliud nomē sub cœlo datum est hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.) Ecquis, obsecro est ille, qui, & mortem subijt, & cū triumpho à mortuis excitatus, & Nazarenus appellatus fuit, nisi Christus Iesus? Hoc est, vnus ille, qui inexplicabili modo ante omne ęuum ex Deo Patre genitus, vltimo hoc & ad finem iā decurrente seculi tempore, ex muliere homo natus est? Vnde qui fidem in ipsum complexus fuerit, eximiam inde mercedem gloriamque reportabit: Est enim apud S. Ioannem: (Quotquot receperunt illum, dedit illis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius; qui non ex sanguinibus, neque ex volūtate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt:) Nam quò ipse primatum in omnes obtineret, vt scriptum est, ex muliere nasci voluit.

Ioan. 20.

Actor. 4.

Fides in Christum eximiā parit mercedem.

Ioan. 1.

Coloss. 1.

Quia verò creaturæ per sanctificationem apud Deum reformatæ initiū extitit, ipse præ cæteris omnibus ex Spiritu genitus declarat; vtpotè absque viri mulierisque cōgressu in lucem fusus: Neque idcirco tamen aliquā ignominiæ notā naturæ inurere voluit (sunt enim nuptiæ honorabiles, & qui initio formauit omnia, masculum & fœminam fecit eos) sed naturam humanam præstantiori multisque partibus excellentiori dignitate cohonestandā putauit: Non enim viri, sed spiritus germen appellare nos voluit. Huc illud quoque spectat: (Patrem nolite vobis vocare super terrā: Vnus enim est Pater vester cęlestis; omnes autem vos fratres estis.) Quam ob rem in illum credere omni prorsus reprehēsione vacat; imò vna omnium istuc peccatorum obliuione, hoc est, condonatione pensatur: Scribit enim eximius ille Apostolus Paulus ad hunc modum: (Scientes enim, quia non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi; & nos in Christo Iesu credidimus, vt iustificemur in ipso.) Cæterùm quod suprà indicaui, id paucis hoc loco repetere nō grauabor; puta Dei Patris Verbum nudè per se positum non esse Christum; sed tunc demum id nomen obtinuisse, cùm humana natura assumpta, citra vllam omnino confusionem adiunctū est carni. Ita affectum, hoc est, aspectabile effectum, nostraque forma vestitum cœlestis Pater, voce cœlitus delapsa sanctis ostendit Apostolis: (Hic,) inquit, (est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui; ipsum audite.) Aduerte autem, quomodo hic non dicat: (In hoc est Filius meus;) ne alter ab altero seorsum per se positus, hoc est, diuisus intelligatur; sed quò secundùm dispēsatoriam vnionē vnus idemq; simpliciter accipiatur, (hic,) ait, (est Filius meus.) Quanto autē cum discrimine erroreq; cōiunctum sit hisce obniti, id dilucidè demōstrat Ioannes, ita scribens: (Quoniam hoc est testimonium Dei, quod est testificatus de Filio suo: Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit Deo, mendacem facit eum; quia non credit in testimonium, quod testificatus est Deus de Filio suo.) Testificatus est ante meum, qui carne seruiliq; forma indutus apparuit, vnicè, propriè ac verè suum esse Filium. Præterea, illustrem illam sacri Baptismatis gratiam, quæque ipsi cohæret, viuificationē, & Dei participationem per sanctificationem in Spiritu per Iesum Christum nobis obtingere, inficiari nō possumus: Meminimus enim Ioannem dicentem: (Qui post me venturus est, fortior me est; cuius non sum

Homo Christus præ cæteris omnibus Spiritu genitus dicitur.

Heb. 13. Gen. 2.

Cur non ex viro, sed ex Deo nati dicamur.

Matth. 23.

Fides in Christum, peccatorū cōdonatione pēsatur.

Galat. 2.

Ante carnē assumptā, Verbū non erat Christus.

Matth. 17.

Pater cœlestis Christo testimonium perhibens, nō dixit: In hoc est Filius meus; sed hic est Filius me⁹.

1. Ioan. 5.

Baptismi gratia per Christum confertur.

Matth. 3.

» sum dignus calceamēta portare: Ipse vos baptizabit Spiritusācto & igni.) Iā hic te interrogo, num Spiritusancto & igni baptizare, opus sit solius humanæ naturæ. Quis, quæso, istuc credat? Atqui cùm virum illum vocet, tametsi adhuc absentem & inaspectabilem; Spiritu nihilominus sancto & igne baptizaturū prædicat. Immittit autem hic Spiritum baptizatis, non alienum, sed eum, qui ex illo, & per illum est: Neque rursum vt seruus, vel minister, verùm vt Deus secundùm naturam, cum summa potestate & auctoritate. Per hunc quoque diuinus character nobis imprimit: Reformamur enim in Christo Iesu, veluti in Diuina quadā imagine: Non quòd corpoream aliquam cōformationem subeamus (istud nanque opinanti desipere esset) sed quòd Spiritussancti participes effecti, ipsum nobis Christum lucrifaciamus; ita vt iam illud Propheticum lętabundis cantare liceat: (Exultet anima mea in Domino: Induit enim me amictu salutis, stolaq; lætitiæ: Quotquot enim in Christo baptizati estis, Christum induistis;) ait Apostolus.

Spiritu sancto baptizare nō est opus solius naturæ humanæ.
Christus immittit baptizatis Spiritū proprium, non alienum.
Character, quo Chrō conformamur, non est corporeus.
Rom. 6.

Quòd si quis vlteriùs interroget: Num ergo in hominem baptizati sumus? Et hoc inficiabor minimè; sed heus tu, quisquis es, quid moliris? itáne omnem spem hac concessione præreptam nobis arbitraris? Baptizati sanè sumus in hominem; sed non in hominē simpliciter, verùm in Deum hominem factum, qui pœnas veteres noxas ijs, qui fidem in illum cōplectūtur, remittit. Vnde D. Petrus Iudæos ita alloquitur: (Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum; & accipietis donum Spiritusancti:) Peccata nanque ijs, qui illi adhęrent, cōdonans, suum mox Spiritū impertit; quem quidē Verbum, quatenus ex Deo patre procedit, immittit, & ex propria natura in nos quasi ex fonte quodam transfundit. Quin etiam facultate hac propter vnionem & incarnationis œconomiam, æquater quodammodo cum homine cōmunicata, corporaliter quoque vt homo inspirat: Insufflauit enim in sanctos Apostolos, dicens: (Accipite Spiritum sanctum.) Sed neque ex mensura rursum dat Spiritum; sed, iuxta Ioannis vocem, ex se non secus ac Pater eundē infudit. Vnde magnus ille Paulus totam hanc controuersiam è medio tollens, modò rem hanc Deo & Patri, modò rursū ipsi Filio tribuio Sic enim scribit: (Vos autem in carne non estis, sed in Spiritu; si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est eius: Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, Spiritus autem viuit propter iustificationem.) Patet ergo, & Spiritum Deo proprium esse, & Verbum, quod ex Patre prodit, solum non esse. Quamuis autem hoc ipsum Verbum homo nostri similis factum intelligatur; ob id tamen Diuinitatis proprietatibus, quæ in propriam illius naturam conueniunt, non destituitur. Rursum licet vt homo, perinde ac nos, viuificari interdum dicatur; attamen propter inexplicabilem illam ex viuente Patre generationem, omnium vita extitit. Videre est autē, vbi Verbum propriæ actionis gloriā propriæ carni largiatur; contrà rursum vbi, quæ carnis sunt, in se transferat, ac propter dispēsationis vnionē propria quodāmodo naturæ tribuat.

Baptizamur in hominē, sed non in hominē simpliciter, verum i Deū hominem factum.
Actor. 2.
Chrs propter naturarū inter se vnionē corporaliter quoque Spiritū sanctū impertit.
Ioan. 20.
Ioan. 3.
Rom. 8. Spiritus cōmunicatio modo Christo, modo cœlesti Patri tribuit.
Vnionis œconomia effectum, vt ea, quæ carnis sunt, tribuantur Deo; & ea rursū, quæ Dei sunt, tribuantur carni.

Sed dixerit quispiam: Nónne in Verbum, quod secundùm naturam à Deo Patre procedit, maximè conuenit supernè ac de cœlo venire, eaque, quibus vitam impertiri voluerit, posse viuificare? Vtique. Verùm dic, quæso te, nunquid Diuino modo cōdere ac procreare, humanæ quoque naturæ largiendum est? Minime gentiū. Ecquo ergo modo nos viuificat? vt Deus. Veruntamen non per hoc solū id facit, quòd sanctū nobis Spiritum impartitur; sed per hoc quoque, quòd filij hominis carnē, quam assumpsit, vescendā proponit: Ait enim. (Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem; non habebitis vitam in vobis.) Rursum cùm Iudæi ipsum aliquando deriderent, contitijsque quomodo appeterent, ac beatum Moysem illi, nescio quomodo anteponentes, apertè dicerēt: (Patres nostri mãducauerunt manna in deserto, sicut scriptum est: Panem de cœlo dedit eis manducare. Quod ergo tu signum facis, vt credamus tibi? Quid operaris?) vt corpus supernè de cœlo nobis sit deportaturus? Respondit ille. (Amen amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verū: Panis enim verus, est, qui de cęlo descendit, & dat vitam mundo.) Denique tãtùm non digito seipsum in corpore constitutum demonstrans, ita ait: (Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi: Si quis mãducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: Et panis, quem ego dabo, caro mea est pro mũdi vita. Qui manducat meam carnē, & bibit meū sanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut me misit viuens Pater, & ego viuo propter Patrem; & qui manducat me, & ipse viuet propter me.) Atqui nulli obscurum est, carnē filij hominis non descendisse de cœlis, sed è sacra Virgine secundùm Scripturas sumptam esse. Æquè certum est, Verbum secundùm se manducari non posse. Attamen quòd secundùm dispēnsatoriam illam vnionem, vtranque naturam in se complectatur, & quasi in vnū colligat, fit (quemadmodum multis passim locis videre id licet) vt vtriusque naturæ proprietates familiariter sibi vēdicet vsorpetque. Quare Nicodemo mysterium hoc nō intelligenti, sed imperitè: (Quomodo possunt hæc fieri?) sciscitanti, ita occurrit: (Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo, si cœlestia vobis dixero, credetis? Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis.) Iudæis autem eodē planè inscitiæ morbo cum Nicodemo laborantibus, ipsique, quòd corpus suū viuificum, nec non de cœlo dilapsum affirmaret,

Humanæ naturæ nō est condere secundùm se aut viuificare.
Christus bifariā nos viuificat, vno modo per gratiā, altero modo per suā carnem.
Ioan. 6. Caro Christi viuifica.
Naturarū in eandem hypostasin concursus efficit, vt vtraque naturarum ita vt homini secte tribuantur diuina, & Deo vicissim rectè assignētur humana.
Ioan. 3.

ret, nescio quo modo illudere non dubitantibus, sic aiebat: (Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendenté, vbi priùs erat?) Quid? nónne Emanuelem ex muliere natum dicimus? Vbi ergo priùs erat, at qua ratione eò ascédisse se asserit, vbi antè erat? Nónne corpore sibi vnito ex sancta Virgine natū profitemur? An non carnem, quæ de terra est, quod quidem ad propriam naturam attinet, inefficacem ad hoc fuisse agnoscimus, vt viuificare possit? Quo igitur modo, dic quæso, aut caro viuifica est, aut corpus, quod terrenū est, è cœlo dilapsum intelligi potest? Vtique secūdùm vnionem, qua viuo illi cęlestique Verbo coniunctum est. Hunc ergo in modū sentientes, vera diuinisque literis consentanea sentimus: Vnus enim idemq; Diuinus est opifex, & carne destitutus, & carne vestitus.

Ioan. 6.

Astipulatur huic quoq; doctrinæ Diuinus ille cęlestisque sapientiæ magister Apostolus Paulus. Scribit autem in hæc verba: (Gratias agentes Deo, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine; qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnū Filij dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem, & remissionem peccatorum; qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ; quoniam in ipso condita sunt vniuersa in cęlis, & in terris, visibilia & inuisibilia, siue Throni, siue Dominationes, siue Principatus, siue Potestates; omnia per ipsum & in ipso creata sunt; & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis; vt sit in omnibus ipse primatū tenés: Quia in ipso complacuit omnem plenitudiné diuinitatis inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipso, pacificās per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cęlis sunt.) En hic iterum disertè exponitur, per ipsum, & in ipso omnia esse condita; rursum ante omnia existere, vniuersaque in ipso constituta esse; tum ipsum quoque primogenitum ex mortuis prædicat, qui per sanguiné crucis suę omnia pacificarit, tā quæ in cęlis, q̄ quæ in terris. At quis, quæso, ex mortuis primogenitus est, nisi Christus Iesus, hoc est, in carne & cū carne Verbum? Nam cùm Verbum sit, quod quidem ad propriam naturam attinet, intermori nullo modo potest: Neque si homo tantùm nostri similis sit, vniuersorum conditor dici queat. Condidit antè, vt Deus; etsi post vnionem citra carnem, neque subsistat, neque intelligi valeat. Primogenitus autem ex mortuis vocatur, prout homo apparuit; Diuinam tamen naturam, post assumptam humanitatem, non abiecit.

Col. 1.

Per Christū è tenebrarum potestate erepti sumus.

Per Christū omnia condita & instaurata.

Videas & alios quoque Diuino Spiritu afflatos similibus sententijs nonnunquam vti. Apud Ioannem hæc legimus; (In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum; omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.) Apud Diuum Paulū verba illa: (Vnus est Deus Pater, ex quo omnia; & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia.) Porrò autē, si, posteaquàm Verbum vnitum est carni, medium aliquod diuellens, ac in diuersa, puta in filiorum dualitatem, vt quibusdam placet, quodammodo distrahens intercedit, quomodo omnia per Iesum Christū condita esse verè asseritur? Atqui omnia per ipsum sunt condita. Perspicuum est ergo, omnia, quæ Verbo ex Patre nato propriè & naturaliter insunt, ea ipsa integra ei permansisse, etiam tum, cùm factū est homo. Periculosum proinde est non parum, sectioné aliquam inducere: Vnus enim est Dominus Iesus Christus, per quem Pater molitus est omnia: Vnde conditor est vt Deus; viuificator verò, vt vita, ex proprietatibus humanis, & superhumanis, hoc est, Diuinis in vnum quoddam quasi medium coeuntibus cōstitutus: Siquidem secundùm Scripturas Dei & hominū mediator est; qui quidem natura est Deus, etiamsi carne sit indutus; verus autem homo est, non tamen purus vt nos: Nam etsi Verbum factum est caro; mansit tamen, quod erat: Scriptū est enim: (Iesus Christus hodie & heri, idē & in secula.)

Ioan. 1.

1. Cor. 8.

Si inter Christū & Verbū aliquid intercedit, non omnia per Christum sūt condita.

Christus conditor vt Deus; viuificator vt vita, ex diuinis humanisque proprietatibus constitutus.

An non Emmanuelem in nouissimis seculi temporibus, ex sacra Deipara Virgine ortum credimus & dicimus? Sanè; nec id in quæstionem cadit. Cæterùm cùm (heri & hodie,) prçteritum & præsens tempus significent; quomodo, Christianissime Imperator, idem omnino dici potest, si prçterito tēpore secundùm carnem necdum erat genitus? (Verbum) citra vllam controuersiam (in principio erat,) & immutabile erat: Nam vt ex æterno & immutabili Deo Patre procedit: ita ipsum quoque secundùm propriam naturam æternitatem & immutabilitatem possidet. Sed nónne, inquis, nomen hoc Iesus Christus admodum recens, hoc est, ipso incarnationis articulo Verbo accessit? Næ; Hoc enim pluribus iam ante à nobis ostensum est. Aduertis ergo, quòd Christū Iesum non vna prorsus eademque ratione (hodie & heri, & in secula) eundem esse dicat. At quomodo humana natura, quę mutationi obnoxia est & de non esse, ad esse & viuere, vt cætera, euecta est, immutabilitatem, & in identitate stabilitatem obtinere dici potest? Aberrauitne ergo à veritatis scopo Scriptura sacra, dum eum, qui heri non erat, priùs extitisse cōmemorat? Absit procul, vt tale quippiā equidem dicā, aut suspicer (Christus) enim (Iesus, idem est heri, & hodie, & in secula) aut vt Verbum, tametsi caro factum est, antiquissimum & immutabile esse, prædicate dubitem; maximè vero cùm illud ipsum, etiam post vnionem cum propria carne, se heri & iam antè extitisse, apertè profiteri, audiam: Etenim cùm insanus Iudæus contra Christum insaniret, repulsaque fide lapidibus eundem obruere adoriretur (nam cùm hominem nostri similem cerneret, indignabatur, quòd ætaté humana maiorem

Heb. vlt.

Verbum idē est heri ac hodie, ante & post incarnationem.

Nomē hoc Iesus Verbo post incarnationē accessit.

Ibid. 8.

iorem sibi arrogaret) tale, vt Deus, de se testimonium dixit: (Amen amen dico vobis, priusquàm Abraham fieret, ego sum.) Ad hæc contra illi: (Quinquaginta annos nõdum habes, & Abraham vidisti?) Ioannes quoque ita ait:

Ioan. 1.

(Hic est, de quo dixi vobis, post me venit vir, qui ante me factus est, quia prior me erat.) At quomodo, cùm Emmanuelem & virum agnoscat, & virum nominet, illum priorem & ante se factum prædicat, cùm tamen & tardiùs & post ipsum natus esset? Sed gloria fortè ac dignitate Ioanne maiorem prioremque extitisse dicet quispiam. Verùm quãtum ego intelligo, oratione non admodũ prolixa ostendi potest, eiusmodi expositionem, neque synceram esse, neque satis quoque eruditam: Nam si priorẽ esse, idem esse statuerimus, quod in gloria potiorem esse; eadem omnino ratione posteriorem esse idem erit, quod gloria & maiestate inferiorẽ; atque ita Christum Ioanne inferiorẽ (ô rem maximè absurdam) cõcedere compellemur: Ait enim: (Post me venit vir.) Sanè si rectè, quod in Psalmis de eo scriptum legatur, expenderimus, rem lõgè aliter habere arbitrabimur: (Quis,) inquit, (in nubibus æquabitur Domino; similis erit Domino in filijs Dei?) Summa igitur antiquitas Verbo tãquam Deo secundùm naturam, etiamsi carni vnitũ sit, propriæq; naturæ bona cũ corpore, quod assumpsit, cõmunicare cõsueuerit, attribuenda est.

Si idẽ est, priorẽ esse, quod digniorem; idem quoq; erit posteriorẽ esse, quod indigniorem.

Psal. 88.

Quòd istuc autem ita se habeat, rectéque dictũ sit, id ex alijs quoque testimonijs, si modò libuerit, facilè didiceris: Dicit namque alicubi Deus per quendam sanctorum Prophetarum, de Christo ex semine Dauid secundùm carnẽ orto: (Et tu Bethlehem domus Ephrata paruula es in millib⁹ Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio à diebus æternitatis. (De filijs Israel, sacratissimus Paulus ita scribit: (Omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari, & omnes eandem escam spiritualem mãducauerunt; & omnes eũdem potum spiritualem biberunt. Bibebant autem de spiritali, cõsequente eos Petra: Petra autem erat Christus:) En summam illam antiquitatem, quæ in Verbum propriè conuenit, secundùm œconomicã vnionem hic Christo Iesu assignatam esse: Euidenter enim exponit, Bethlehemitam illum, qui ex muliere natus est homo, ab initio seculi exitum habere: In principio enim, & ante omnia secula erat incarnatum Verbum; ipsumq; erat petra illa, quę Israeliticũ populum sitientem insperatis inexpectatisque aquæ fluentis inebriauit, etiamsi in nouissimis seculi temporibus secundùm carnem humanamque naturam progenitum, & à Deo Patre, vt legatione in mundu hoc fungeretur, inunctũ sit: Neque enim aliũde hoc nomen Christi sortitum est, quàm ab vna hac vnctione & functione. Atqui Christus secundùm beatum Paulum erat illa Petra. Confirmat hanc rursum sententiam & sapiens Ioannes quoque; siquidem naturas in

Michææ 5. Chrs antiquissimus, imo absolutè æternus.

1. Cor. 10.

Bethlehemita Christus eiusdẽ ætatis cum verbo.

Christus à cœlesti vnctione hoc nomẽ traxit.

vnum quodammodo cogens, proprietatemq; vim, quæ vtrique adiacent, in vnionem redigẽs ita scribit: (Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostrę contrectauerunt de verbo vitæ; & vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternã quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.) Ecce diserte affirmat, eum, qui fuit ab initio, & visum esse, & palpabilem factum esse: Etenim Thomas, posteaquàm manus in latus, & digitos in clauorum foramina intulisset, statim exclamauit: (Dominus meus, & Deus meus.) Quin eximius quoque Euangelista Lucas, sanctos Apostolos Verbi spectatores, eiusdemque ministros extitisse ait: Nam qui corporis expers erat, factus est spectabilis; & qui tangi non poterat, terrena carne, non tanquam extraneo amictu, sed tanquam proprio templo sese induens, factus est palpabilis, cum qua iam inde quoque ab initio, vti Deus & Dominus cognitus fuit: Meminimus enim, sacratissimũ Paulum alicubi ita scripsisse: (Nemo nostrum sibi viuit, & nemo sibi moritur: Siue viuimus, siue morimur, Domini sumus: In hoc enim Christus mortuus est, resurrexit, vt & viuorum & mortuorum dominetur.

1. Ioan. 1.

Christus Iesus fuit ab initio.

Ioan. 20.

Inspectabilis assumpta carne factus est spectabilis.

Rom. 14. Christus viuorum & mortuorũ Dominus.

Verè itaque decebat, vt viuorum mortuorumque dominaretur, vt qui nullius alterius, sed huius solius causa, & mortuus esset & reuixisset. At quem alium, quæso mortem subijsse, iterumque in vitam redijsse putabimus, quàm Filium? Nullum vtique alium neque id vllus, opinor, inficias iuerit. Quid igitur dicemus? Nunquid Dei Patris Verbum morti corruptionique obnoxium esse; an potiùs omni morte omnique corruptione, quandoquidem vita est, præstantius esse? Atqui vt vita est, morte superiùs esse, quis nõ videt? Quo modo igitur secundùm Scripturas, inter mortuos liberum extitit? Sanè licet Verbum per se mori nequaquam valeat; attamen carne illius intermoriente, ipsum quoque mortem perpessum rectè perhibetur. Igitur, qui secundùm carnis legem humanamque naturam mortuus est, & resurrexit; idem ille non absque carne, imò verò cum carne, & in carne imperij gloriã obtinuit: Planumque fecit, mortem quidem naturæ humanæ affectionem esse; à mortuis autem se denuo excitare, Diuinæ virtutis opus est. Quo factum est, vt per vtrunque cognoscatur, & nobis similis, vt homo, & nobis rursum superior, vt Deus vniuersorumque Dominus, qui etiam ante assumptam carnem, vnà cum Patre suò regnabat. Atque talem illum esse, intelligebat Nathanael, cùm diceret: (Rabbi tu es filius Dei: Tu es Rex Israel.) Ipse autem ad suos discipulos ita dicebat: (Vos vocatis me magister & Domine, & benedicitis: Sum etenim.) Et opere ipso verbis suis fidem faciens, peccata remisit potestatemque contra immundos spiritus Apostolis impertiuit; quò nimirum & illos eijciant, & omnem præterea ægritudinem,

Idem morti obnoxi⁹ & à morte liber.

Verbi carne inter moriente, ipsum rectè mortuũ censetur.

Mors naturæ, resurrectio Diuinæ virtutis opus est.

Ioan. 1.

Ioan. 13. Christus verbo, & exemplo Deum se esse declarauit.

nem & lãguorem in populo curentt In nomine enim Iesu Christi Nazareni claud°, qui ad speciosã portã sedebat, sanatus est: Pari modo Aeneas, cùm diutissimè ęgrotauisset, cõualuit, & morbo plenè immedicabilem euasit; cùm magnus ille Petrus hac eũ oratione cõpellaret: (Aenea, sanet te Dominus Iesus.)

Actor 3.

Actor 9.

Vndecunque igitur ad veritatem cõpulsi, & quæ sacris literis decreta sunt, studiosè cõplexi, & Patrũ nihilominùs sententias æmulati, eũ, qui ex radice Iesse, qui ex semine Dauid, qui ex muliere secundùm carnẽ, qui nobiscũ legi obnoxius, vt homo; supra nos autẽ, & supra legem, vt Deus; qui propter nos nostræq; naturæ similitudinem nobiscum inter mortuos censu est; qui supra nos, denique per seipsum & viuificator & vita est, verum Dei filium esse credamus; neque humanitatẽ diuinitate spoliemus; neque Verbum rursũ, post inexplicabilem illam & arcanam vnionem, humanitate exuamus; sed vnum eundemq; Christum, ex duabus rebus in vnum quoddam, quod ex vtroque, non secundùm naturarum conuersionem, aut confusionem, sed excellentissima illa vnione admirabiliter constitutum est, confiteamur.

Christus infra legẽ & supra legem; intra nos & supra nos est.

Naturæ in Chrĩo neq; mutatæ, neque inter se confusæ sunt.

Porrò autem quantum emolumẽti ij percepturi sunt, qui ita sentiunt, hoc diuinus ille Christi discipulus his ferè verbis declarat: (Qui,) inquit, (confessus fuerit, quòd Iesus Filius Dei; in hoc Deus, & ipse vicissim in Deo manet.) Quòd autẽ Iesus Christus, qui secundùm carnẽ ex Dauid ortus est, sit verus & naturalis Dei filius, quatenus Verbũ caro factũ, habitauit in nobis; istuc idẽ ille Ioannes euismodi oratione explanat: (Scimus,) ait, (quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, vt cognoscamus verum Deũ, & simus in vero filio eius) Iesu Christo; (hic est verus Deus, & vita æterna,) per quem, & cum quo, Deo & Patri sit gloria, cũ sancto, & adorãdo, & viuifico Spiritu in secula. Amen.

Fides in Chrm Dei præsentiã tuetur. 1. Ioan 5.

Tomi primi, caput V.

ALTER CYRILLI EPISCOPI Alexandrini de recta in Dominum nostrum Iesum Christum fide liber, religiosissimis Imperatricibus Eudociæ et Pulcheriæ, eiusdemq; sororibus inscriptus.

ARGVMENTVM.

ET si liber hic eiusdem ferè cùm proximè præcedente sit scopi; argumentum tamẽ vtriusq; nõ est prorsus idem: Neque enim ex instituto hic impugnantur Manichæi, aut Cerinthiani, aut Apollinaristæ, aut Eutychiani, aut cuiuscunque alterius appellationis sectarij; tametsi illorũ quoque doli & techuæ hoc loco non penitùs dissimulentur, sed ipsa Catholica veritas cõtra Nestorianos aliosq; cognatos errorum magistros planis Scripturarum sententijs & verbis constituitur & confirmatur. Ad priuata autem declamationis huius membra quod spectat, illa nõ sũt admodũ multa, neque à se inuicem admodũ quoque diuulsa; sunt hæc tamen aliqua Post exordiũ & Symboli expositionem Deiparæ vocẽ Patribus familiarẽ extitisse ostendit; mox Verbi incarnationẽ ad humanæ naturæ instaurationẽ potissimùm spectasse exponit; hinc Christum vitam simul ac viuificũ, nec non & propitiatorẽ quoque fuisse & esse demonstrat. Postremò mortem eiusdem mũdo salutarem extitisse, pluribus declarat. De Eudocia porrò & Pulcheria eiusdemq; sororibus; quibus hic cõmentarius inscribitur, consule inter alios Nicephori Callisti historiã; de his quidẽ lib. 14. c. 2. de illa verò c. 23. eiusdẽ libri.

CYRILLVS ALEXANDRIÆ Episcopus religiosissimis Reginis.

SANE, vos sacras castissimasq; Christi omniũ nostrũ Seruatoris sponsas (religiosissimę ac Deo dilectissimæ Imperatrices) orbis terrarum ornamentũ, sanctissimarũq; Ecclesiarũ decus optimo iure quispiã appellarit: In quibus nimirum omne virtutum genus, omnisq; ornatus diuinæ maiestatis oculis gratus acceptusq; mirificè splẽdet. Neque his opibus contentæ, omnem quoque curam omneque studium adhibetis, quò fide rectã, nullamque in partem vacillante excellatis; memores haud dubiè illius, quod sapientissimus mysteriorum Christi dispensator, Gentiumque doctor Paulus alicubi scribit: (Itaque fratres mei dilecti) ait (stabiles estote & immobiles, abundãtes in opere Domini semper:) Quãdoquidem vbi fides recta & inculpata, cum bonarum actionum honestate coniungitur, æquabilique nisu & cursu cum illis contendit; ibi omnis boni perfectio sanctificationisque integritas comperitur. Quapropter nos glorię & celebritati vestræ parẽ orationis dignitatem afferre non posse, ingenuè fatemur. Vnde & venia quoque digni meritò censebimur, si ea laudare veriti sumus, quorũ excellentiam nos assequi posse, nõ putamus. Ac si quidẽ id, quod præstare desideramus, cum laude præstandi facultatem haberemus, iure profectò accusaremur, si de infirmitate nostra anxiè nimis cogitantes, cunctantiùs ageremus; neque ignauiæ crimen liceret effugere, vtpote qui silentio vtẽtes, ijs, quos ob virtutem meritis laudum præconijs exornare debueramus, molestiã potiùs tristitiamq; pareremus. Cæterùm quando iam antea de imbecillitate nostra in dicendo, timoreque conquesti confessique sumus, nosque oneri tanto impares declarauimus; vos magis silentij huius culpã sustinebitis, quæ illustres adeò adeoque conspicuę estis, vt vestræ virtutes ac rectè facta omnium oratorum eloquentiam longè vincant: Nam etsi regium vestrum genus, iam inde ab exordio lõga temporum serie hucusque est propagatum, & vlteriùs, vt credimus, imposterũ adhuc propagabitur; nõ ob id tamẽ Christi regnũ capessere, & ea, quę illi grata sunt, facere & sentire omittitis; partim quidẽ præclaris actionibus inculpataq; fide, vt paulò antè dicebamus, præstantes partim

Orbis ornamẽtum & Ecclesiarum decus Pulcheria & Eudocia.

Excellentissimæ Reginarũ virtutes rectã in Deũ fide perfectæ.

1. Cor. 15.

Fides rectã cum bonarum actionum honestate cõiuncta omnis boni perfectionẽ adducit.

Omnis oratio laude excellẽtiæ quæ Impp. inferior.

Pulcheria eum sororibus perpetuo virginitatis voto obstricta. leg. Niceph. lib. 14. ca. 2. Tépla & Monasteria excitat Pulcheria Niceph. lib. 14. c. 2.

partim rursum cùm vestras, tum Principum quoque vestrorum aulas virginitatis gloria condecorantes; partim denique sumptuosissima templa Christo Domino excitantes: Nã & hoc quoque pietatis studium inter cætera ille sanctis vestris animis impertitus est.

Phil. 4. Celebris apud omnes Pulcheriæ & sororum fama.

Igitur, vt ex sacris literis aliquid quoque depromam: (Gaudete in Dño semper, iterum dico gaudete: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus:) Imò verò iam dudum illa apud omnes ciuitatũ & regionũ omniũ homines diuulgata percrebuit; neque secus ferè atqoe tabella quædã depictã in se pietatis in Christum vetustaté gerens, lateq; resplendens, omnium admirationé excitauit. Ratus sum auté, nonnullum operæ pretium me facturum, si vobis verè sanctis Christi sponsis (quanquam ad quoduis opus bonum abundè instructæ videamini) libellum hunc non ita pridé à me elaboratum, velut spiritale quoddam Xenium nuncuparem: Qui quidem nõ contemnendum, vt opinor, lectoribus allaturus est vtilitatis fructum: Siquidem eos, qui rectè sapere dedidicerũt, cuiulmodi sunt, qui ab omnium Seruatore per imposturã auersi sunt, in viam reducet, & ad veram sapientiam instituet; cæteros verò, qui rectũ animi sensum habent, & in veritatis doctrina enutriti sunt, varijs argumentorum & sententiarum ioucotis, diuinarumq; Scripturarum demõstrationibus in fide corroborabit. Hinc etenim & Emanuelem verum ac naturalé Deũ, & Virginem rursum, quæ eum peperit, verã per ipsum Deiparam esse planum fiet. Si qui auté sunt, qui illuc sentire & profiteri verentur, hi profundum illud pietatis mysterium, vt oportebat, nequaquam expendunt. Pernecessarium autem iudicaui ea paucis hoc loco repetere, quæ Apostoli & Euãgelistę de Christo omnium Dño tradiderunt; tũ ea quoque non præterire, quæ in cæteris sanctę Scripturæ libris, ea ipsa de re exponuntur, sed oeque alia quoque quæ ad cõstituendam veritatem quocunque modo facere videbuntur.

Orthodoxã Patrũ scripta orthodoxos in orthodoxa fide confirmant; ab hæreticis deceptos ad sanam mentem reuocant.

Catholica veritas ex Scripturis & Patrib' constituenda & cõfirmanda.

Credimus igitur in vnum Deum, Patrem omnipotecté, aspectabiliũ & inaspectabiliũ omnium conditoré: Et io vnum Dñm Iesum Christum Filium eius, ante omne seculum & tépus ex ipso naturaliter genitum: Nã quod ad tempus attinet, æquè priocipij expers & æterous est, atque is, qui illum genuit: Eadem quoque potestate & gloria cum illo est, per omnia denique & in omnibus eidé æqualis: (Figura nanque & splendor substantiæ illius est.) Credimus nihilominùs & in sanctum quoque Spiritũ, quem à diuina natura alienum minimè reputamus: Siquidem naturaliter à Patre per Filium in creaturã dimanat: Ad hunc enim modum sancta illa adorãdaq; Trinitas vna in essentia, par in gloria & maiestate cognoscitur: Asserimus tandé ipsum vnigenitũ Dei Verbum arcano inexplicabilique modo ex Dei & Patris substãtia genitũ; quod secula condidit, per quod & in quo cõsistunt omnia, quod verum lumen naturaq; omnia viuificans est (vita est enim, vtpotè ex paterna vita procedens) nouissimis seculi téporibus, Patre pro sua benignitate ita volente, quò nimirũ genus humanũ, quod in maledictioné prolapsum fuerat, & per peccatũ in morté & corruptioné pceps abierat, restitueret Abrahę semen apprehédisse; carni quoque & sanguini, sm Scripturas, communicasse, hoc est, hominem factum esse: Quandoquidé carne assumpta, eademq; propria sibi reddita, è sacra Deiparente secundùm carnem natum est.

Filius æquè temporalis principij expers, ac Pater.

Heb. 1.

Spiritus sanctus à Patre per Filium dimanat in creaturã.

Verbum ex paterna substantia genitum carne nostra assumpta denuo nascitur ex Virgine.

At quamuis Verbum nostræ naturæ similitudinem sumpserit, seruilemq; formam dispésatione induerit; perseuerauit nihilominùs in ea maiestate & diuinitate, quæ sm naturam in ipsum conuenit: Neque enim desijt Deus esse, etiamsi factũ est caro, hoc est, nostri per omnia similis, & homo: Nã cùm vt Deus nulli sm naturam obnoxium sit mutationi, mansit id, quod erat, est semperq; erit. Cæterùm simulatque ad humanæ naturæ leges semel descendit (siquidem sua sponte se exinaniuit) non potuit ex muliere quoque Dñ nasci: Nec ob id tamen diuina illius natura aliquod existendi principiũ tum demũ sumpsit, cùm illud sm carnem natum apparuit? Nam Verbum etiam tum, cùm ex muliere ortũ est, naturaliter & verè ex Deo natum, subsistebat & erat; quemadmodum etiã nunc, vt modò aiebam ex eodem subsistit & est: Quoniã verò is, qui ex sacra Virgine natus est, nõ homo simpliciter, vt nos, sed ipsum Dei Verbum incarnatum est, quod corpus ex ipsa sumptum proprium sibi fecit, hoc est, quod secundùm carnem natum dicitur, carnis nimirum natiuitatem in se quasi propriam transferens.

Verbum gloriam & maiestaté suam propter incarnationem non amisit.

Quo sensu Verbũ secũdum carnem natũ dicatur.

Illi autem, qui sacra Virginem Deiparam esse imperitè negant, huc necessariò adigunt, vt duos Dei Filios cõstituant: Nã si sacra Virgo Deum incarnatum secundùm carnem non peperit, vel inuiti concedant, oportet hominé tantùm volgaré nobisq; nihilo excellentioré in lucem edidisse. Quòd si res ita habet; qua, obsecro, ratione, (omne genu illi incuruat, omnisq; lingua cõfitetur, q Dñs noster Iesus Christus est in gloria Dei Patris?) Quomodo Angeli & sacer ille cœlestiũ Virtutum cœtus illum adoret? Nũquid hominé cõmunem & nos & vniuersum cęlũ hactenus percolimus? Absit: Adoramus enim Emanuelem, tãquam verũ & naturalé Deum. Atqui nulla ratione adorari potest, nisi credamus ipsũ Dei Patris Verbum, quod ab vniuersa creatura adorat', sm Scripturas, carné factum esse: Non q in carné demutatum transierit; sed q ex ipsa sacra Virgine carné susceperit, humanamq;, vt antè expositum est, natiuitaté, perinde ac nos, subiuerit; quo nimirũ homo nostri causa factum, more quidé aliorum hominũ mortem pateretur, proculcato autem mortis imperio, Diuina vi rursum exsuscitaretur: Hoc enim modo

Qui Virginem Deiparà negant, duos Christos & Filios somniant.

Phil. 2.

Heb. 1.

Christus citra sacrilegiũ adorari nõ potestè, nisi Verbũ incarnatũ statuatur.

modo factū est, vt nos quoque per Christum vincere, peccatoq; debellato ac posita corruptione, mortē effugere possemus, lætitiaq; in Christo pleni diceremus: (Vbi est mors, victoria tua? Vbi est stimulus tuus, inferne?) Vti enim in Adam deuicti sumus omnes; ita rursum per Christū & in Christo deuicimus oēs.

In Christo & per Christum corruptionem & mortē debellamus. Cor 15. Rom. 5.

Quòd si vulgaris tantùm homo esset Emmanuel, quo modo mors illius humanæ naturæ opem tulisset? Enimuero non pauci sanctorum Prophetarum mortem obierunt, vt laudatissimus ille Abrahā, Isaac, Iacob, Moyses, Samuel, reliquique deinceps, qui omnes eximia vitæ sanctimonia claruerunt; veruntamen mors illorū generi humano nihil omnino contulit. At verò mors Christi certā salutem præstitit; siquidē propriam pro nobis carnem obtulit, mortique semetipsum nostri causa cōtradēs, omnes ex mortis laqueis exemit: Vnus enim pro omnibus moriēs abundè sat erat; vt qui plurimū cæteris omnibus dignitate præstaret: Nā & Dei Patris Verbum erat, & natura Deus erat; & corpus, quod pro nobis in odorem suauitatis Deo & Patri offerebat, illius propriū erat. Impium est ergo lōgeq; absurdissimum, vnum Dnm nostrū Iesum Christum in duos Filios diuellere; maximè cùm sapientissimus Paulus huic sententiæ disertè reclamet: Ait enim: (Vnus est Dominus, vna fides, vnū Baptisma.) Iā si vnus duntaxat est Dñs, quem illi in duos filios distrahunt; vtri, quæso, ex illis dominationis gloriā assignabimus? An non Dei Patris Verbo? In hunc nanque cùm vniuersorum Dñs re ipsa sit, & dominatus nomen, & res ipsa quoque multò maximè cōuenit. Cedò autem, quo interim loco alterum illum habebimus? Nam cùm hic priori illi, vtpotè infinitis partibus excelsior, iure meritoque cessurus sit, necessū est, vt dominationis titulum prorsus amittat. Atqui dominationis gloria, vt & illi ipsi quoque non inuitè concedunt, ē mulierē prognato rectè tribuitur. Cùm igitur sacrarū literarum testimonio, vnus tantùm sit Dominus; si dominationis vocabulum nudo homini impertimur; quomodo Dei Patris Verbū dominationis appellatione cohonestabim⁹? Quomodo rursum vna erit fides, & vnum itē Baptisma? Nam si plures sunt Filij Dei, vt illi opinantur, in quem, obsecro, ex illis credidimus? Sanè cùm vnicum sit Baptisma, insitię illorum esse respondere, in eum nos credere, in cuius nomine baptizati sumus.

Vulgaris hominis mors genus humanum sanare non poterat.

Nullius sācti mors mortē expugnare poterat. Chri mors salutē mūdo tetulit. Mors Chri excedebat vniuersum debitum à nobis contractum.

Impium est, vnum Christu in duos diuellere.

Ephes. 4.

In maxima difficultates se coniiciūt, qui duos Filios ponunt.

Intelligit prudentia vestra perspicuè, insanam hanc doctrinam in magnam absurditatem inclinare; imò verò in extremam impietatem præcipitem ferri. Existimo autem vos, qui Diuinum illud Christi mysteriū accuratiùs expenditis, perspicaci mētis oculo facillimè illos internoscere, qui imposturam moliuntur, orationiq; suæ pietatis personā inducūt, cùm quouis interim venenato iaculo magis feriant: Nā si quod res ipsa est, palàm dicere licet, Dominū, qui eos redemit, hoc est, Christum neutiquam obscurè inficiātur. Veruntamen piorum ob hāc rem offensionem, zelumq; æmulatione dignum metuentes, eū, qui ex sacra Virgine natus est, & Deū, & Dominum, & Dei Filium esse profitētur. Quòd si qui ex studioribus illorum sermones fortè hauriunt, rectā mox, vt probabile est, & conuenientia, & quæ à veritate nō dissentiant, illos loqui arbitrantur. Verùm qui dicta illorū exactius perscrutantur, & iustis ponderibus examinant, nihil non fucatum ac perplexum cōperiunt: Sunt enim Dij multi, & Dñi multi, & in cœlo & in terra; quemadmodum Diuus Paulus scriptū nobis reliquit: (Nobis tamē vnus est Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum; & vnus Dñs noster Iesus Christus, per quē omnia, & nos per ipsum.) Cæterùm cùm Dei Patris Verbū humana forma indutum, Iesum Christum nominamus; dignitatē hanc non muneri datam aut fortuitò ei obtigisse significamus; sed quod semper creditū est esse, hoc ipsum secundùm veritatē esse indicamus: Nā cùm extra carnē suapte natura Deus esset, posteaquàm carnem induit, Deus esse non destitit. Rursum cùm ante assumptā carnem naturalis Dei Filius esset, quando caro iam factū est, Filij rationē non amisit. Tandem cùm vniuersorū Dñs antè existeret, posteaquàm humana natura quasi trabea ornatum prodijt, ab eo ordine & dignitate nō excidit. Igitur si eum, qui ex sacra Virgine prodijt, hoc est, naturale Dei Patris Verbū carni vnitum, verum Deum esse agnoscūt, cur eandem Virginem veram esse θεοτόκον apertè fateri nolunt? Verùm ipsis propositum nō est, re ipsa & ex animo profiteri Virginis Filium, Deum ac Dñm, eademque cum Patre auctoritate præditū esse, sed verbis tantùm hoc ipsum simulare: Existimant enim, homini ad nostrā similitudinem ex sancta Virgine prognato, cùm filiationis, tū dominationis quoque gloriam per modum cuiusdam gratiæ, & quoddam velut auctarium obuenisse.

Mira hæreticorū ars in tegenda falsitate, euertēdisq; simpliciorū animis. Hæretici homonymijs fucū faciunt.

Multi Dij, & Domini & Filij. 1. Cor. 8.

Hæretici quò facilì imponant, cū Catholicis sentire sese simulant.

Porrò autem vocem hanc θεοτόκος veteribus Patribus, quorū sanctimoniam & fidei integritatem, vt vno verbo dicam, totus terrarum orbis maiorem in modū hucusq; admiratur, perq; familiarē fuisse, paucis hoc loco ostendendum esse existimaui. Ne autē citra delectū ac temere, quicquid in mentē venerit, effutire videar, argumētis ex libris, quos illi ad Ecclesiæ vtilitatē composuere, petitis, atque huc in mediū allatis, orationis meæ veritatē confirmare studebo. Igitur beatissimus ille, ac ꝓpter pietatis opinionē apud omnes celeberrimus, Athanasius, qui superioribus tēporibus Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopatum tenuit, libro de Christo incarnato, huiuscemodi verbis disserit: Agnoscimus illū Dei Filium, & Deū esse, secundùm Spiritum; Filium autem hominis secundùm carnem; non duas naturas vnum Filium; vnam adorādam, alteram non adoran-

Vox θεοτόκος familiaris veteribus.

Cyrillus sententiam suam ex veterum Patrū doctrina confirmat.

adorandam; sed vnam naturam Diuini Verbi incarnatam, quæ simul cum sua carne vna adoratione adoratur; neque duos rursum filios, alterum verum adorandumque, nempe Filium Dei; alterum, neque adorandum, neque verum, sed per gratiam, perinde ac cæteri homines, in Filium cooptatum, videlicet hominem ex Maria ortum: Verum vnum, vt dixi, Filium Dei, illum ipsum nimirum, & nõ alium, qui ex Deo est: Qui nouissimis diebus secundùm carnem ex Maria natus est; quemadmodum Angelus Deiparæ Mariæ: (Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?) sciscitãti exposuit. Ait namque: (Spiritussanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi; ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.) Is igitur, quem Virgo peperit, est verus naturalisque Dei Filius, non precario, vel ex gratia, neque secũdùm carnem tantùm, quam sumpsit ex Maria, vt homo; sed secundùm spiritum, vt Filius Dei, & Deus ipse: Qui quidem secundùm carnẽ humanæ naturæ conuenientia passus est: Scriptũ est enim: (Christo pro nobis in carne passo;) rursum: (Qui etiam proprio Filio non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illũ;) nihilominus secundùm Diuinam naturam impatibilis ac immutabilis vsque permansit; iuxta illud Prophetæ prænuntiatum: (Ego Deus, & non mutor.) Mortuus est sanè secundùm carnẽ nostra morte, nostrorumque peccatorum causa; quo nimirum per mortem nostri gratia susceptã, mortem aboleret. Hinc Apostolus: (Absorpta est mors in victoria; vbi est mors victoria tua? Vbi est stimulus tuus inferne?) Iterũ: (Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm Scripturas.) At verò secundùm Diuinitatem immortalis, omnique interitu superior erat, vt qui impatibilis Patris virtus esset, morteq; iuxta Petri sententiã, teneri nullo modo posset. Deinde alijs quibusdam interiectis, hæc subiungit: Si quis autem aliud ex Diuinis literis docuerit, & alium Dei Filium, aliũ rursus illũ, qui ex Maria progenitus est, professus fuerit, tanquam duo sint filij, alter Dei secundùm naturã, ille videlicet, qui ex Deo natus; alter eiusdem rursum secundùm adoptionis gratiam, homo nimirum, qui ex Maria extitit. Aut si Domini nostri carnem, non ex Deipara Virgine Maria sumptã, sed cœlitus dilapsam prædicauerit; aut Diuinitatem in carnem versam, aut confusam, aut mutatam; aut Domini Diuinitatem patibilem; aut eiusdem Domini nostri carnem, veluti nudi hominis, minimè adorandam dixerit, hunc anathemate plectit sãcta & Catholica Ecclesia ab Apostolo persuasa inductaque. Scribit is autem in hunc modum: (Si quis vobis Euangelizauerit, præter id, quod accepistis, anathema sit.) Hucusque beatus Athanasius.

Athanasi' naturæ nomen latius vsurpat, quã cõmuniter in scholis vsurpari solet: Certũ est enim, duas naturas in Christo extitisse, quę cer tũ est, Verbi naturã incarnatã non fuisse, sed personam.

Luc. 1.

1. Pet. 4.

Rom. 8.

Mala. 3.

Cur Christus mortuus.

1. Co. 15.

Impatibilis Pris virtus Christus.

Actor. 2.

Athanasio no duo sũt Filij, sed vnus.

Athanasi' compẽdio refellit veterum cõtra Christũ osores.

Gal. 1.

Existimo autem, & aliorũ quoque sanctorum Episcoporũ sententias, quibus idẽ docere propositum est, neutiquam hic omittẽdas esse. Alius igitur hunc in modum concionat: Hodie Christus Dominus pro sua benignitate homo natus est: Nã ex Deo, iam pridem antè natus erat; addit his rursum: Verbum humani generis amore incitatũ, cùm suapte natura exinanitionis capax nõ esset, serulli forma suscepta, semetipsũ exinaniuit deiecitq;: Qui carnis commercium ignorabat, tui causa carne induitur: (Verbũ enim caro factũ est:) Qui ob naturã corporis expertem sub tactũ non veniebat, palpabilis efficitur: Qui principiũ nesciebat, secundum corpus initiũ sortitur: Qui absolutè perfectus erat, incremẽta sumit: Qui cõuerti non potest, ad meliora progressus facit: Qui diues, in diuersorio gignit; Qui cœlũ nubibus tegit, fascijs inuoluitur: Qui Rex erat, in præsepio deponitur: Quem hesterno die pro nostra salute, immaculato puerperio Maria Virgo mater effudit, Maria, inquam, genitrix vitæ, mater pulchritudinis, magnificentiæ lucisq; parẽs; Veritas cognita est, gratia venit, ita apparuit, Dei Verbũ, Deique Filius propter nos incarnatus est, quò nimirũ mortales, à morte ad vitam æternã denuo reuocaret: Vniuersorũ opifex, qui ante omnem creaturam, tam aspectabilem, quàm inaspectabilem soli Patri & Spiritui sancto coexistebat immortalis, ecce is citra vllũ peccatũ, vllamq; cuiuspiã hominis, aut viri operã, hodie nobis ex Virgine nascitur; & infrà: Quòd si is, qui Deus secũdũ naturã est, vtpotè vnigenitus Dei Filius, seruili forma indutus, sacræq; Virginis primogenitus appellari nõ dedignatus, semetipsum redemptionem pro omnibus tradidit; clarè patet, in quantã impietatem prolabatur Arriani, qui Deiparam Mariam ijs sacrificijs, quæ pro puerperis ex lege offerri mos erat, opus habuisse asserunt. Addit rursum: Loco Solis incircumscriptæ iustitiæ Solem cõplexa fuit. Neque hic quæsieris, quomodo hoc factum sit, aut fieri potuerit: Vbi enim Deus vult, ibi naturæ ordo cedit. Voluit autem, & potuit, & descendit: Quæq; in Deum cõueniebant, seruauit omnia. Hodie qui erat, gignitur; & rursum qui erat, fit id, quod nõ erat: Nam cùm Deus esset, fit homo; ab ea tamen, quã habebat, Deitate non excidit; nec cũ Deitatis iactura factus est homo; neque rursũ per succedentia incrementa ex hoie factus est Deus; sed Verbũ, natura propria ob sui impatibilitatẽ manente indemutata, factum est caro. Adiungit demum: Qui in solio sublimi præcelsoq; cõsidebat, is in stabulo nascit: Qui impalpabilis, simplex ac incorporeus erat, humanis manibus cõtrectatur. Qui peccatorũ vincula dirumpit, fascijs constringitur: Quaudoquidem Verbum, quod supernè arcana quadam inexplicabilique ac incomprehensa ratione ex Deo Patre ab omni æternitate nascitur, id ipsum infernè ex Virgine Maria in tempore generatur, quò hi nimirum, qui iam antè nati

Verbũ secundum se nullius exinanitionis capax.

Ioan. 1.

Opposita prædicata Christo verè tribuuntur.

ζωοτόκος. καλλιτόκος μεγαλοτόκος. φωσφόρος.

Maria non egebat legalibus sacrificijs aut expiationibus.

Vbi Deus vult, ibi naturæ ordo cedit.

Cur Verbũ ab æterno natum supernè, renascatur infernè.

nati erant infernè, ex Deo renascantur denuo supernè.

Verbi incarnatio ad humanæ naturæ instaurationē facta.

Credimus adhæc, quod quidem ad Saluatoris nostri dispēsationem secundùm carnem attinet, incarnationē Dei verbo immutabili conuertibilique permanente, ad humanæ naturæ instaurationem factam esse: Nam cùm illud secundùm æternam ex Deo Patre originē, verus Dei Filius esset, secundùm eá, quæ est ex Virgine, factum est filius hominis: Estque vnus & idem secundùm Diuinitatem Filius perfectus, & Patri consubstantialis: Et idem rursum secūdùm generationem ex Virgine perfectus homo, eiusdem cū cæteris hominibus essentiæ secundùm carnem. Si quis autem dixerit, Christi corpus è cœlo deportatum esse, aut carnem, quam habet, Deo homousiam esse, anathema sit. Si quis negauerit Domini carnē ex sacra Virgine sumptam esse, aut hominibus consubstantialem esse, anathema sit. Si quis dixerit, Dominū ac Saluatorem nostrū, qui ex Spiritu sancto ex Maria Virgine secundùm carnem natus est, anima, aut mente, aut ratione, aut sensu destitutum esse, anathema sit. Si quis Dominum ac Saluatorem nostrum in duos diuellit, & alterum quidem, nempe Verbum Dei Filium appellat, alterum verò hominem assumptū vocat, neque confitetur vnum & eundum, anathema sit. Cæterùm ne is, qui apparuit, solo verbo, sed virtute quoque verus Deus esse crederetur, ipse operum magnificētia certissimū Diuinitatis suæ indicium fecit. Perfectus itaque Deus cùm esset, factus est perfectus quoque homo; neque quicquam omnino, quod humanę naturę cognatum esset, præter vnam impiam malitiam, reliquit: Nam etsi infans; Emmanuel tamen esse agnoscebatur: Cōstat namque, Magos, qui ad illum venerunt, eum ipsum, qui apparuerat, vt Deum adorasse, nec non adorandum esse, opere ipso testatum fecisse. Sic quoque licet secundùm carnem in crucem ageretur; Solis tamen radios reprimebat, varioq; miraculo Diuinitatem suam orbi terrarum patefaciebat. Nusquam antè, aut seipsum diuisisse, aut in duos Saluatores dissecuisse comperitur. Quin eiusmodi potiùs sermone discipulos suos compellasse legitur: (Nolite vocari Rabbi: Vnus est enim magister vester Christus;) Neque enim quādo Apostolis isthuc imperabat; Diuinitatem suam a corpore, quod cernebatur, seiūgebat; neque rursum, cum se Christum esse testabatur, se ab animo & corpore diuellebat, sed simul vtrunque, hoc est, Deus & homo erat: Seruus quippe erat, qui cernebatur; Dominus verò, qui intelligebatur. Deitatis celsitudinē humili incarnationis sensu occultabat; contra verò corporis, quod videbatur, humilitatem efficaci Deitatis operatione euehat.

Caro Christi, nostræ consubstātialis. Neq; Christi caro cœlo allata est, neque Verbo homousia est: Est autem nostræ homousia & ex Virgine sumpta. Anathema dicēti Christ humanitatē anima, vel mente, vel sensu destitutam fuisse.

Anathema diuidenti Christū in Verbum & hominem per se positum.

Verbum, quæ sūt hominis, omnia assumpsit præter peccatum.

Magi donis & gestibus, Christū Deum esse, declararunt.

Matth. 23.

Christus & corporis humilitatem hominem, & signa & miracula verum se Deu esse ostēdebat.

Non fuerit autem difficile admodum, alia eiusmodi præclara testimonia non pauca his adijcere; quæ tamen prætereo, cùm scriptum esse non ignorem: (Da sapiēti occasionem, & addetur ei sapiētia; doce iustum, & festinabit suscipere.) Hoc vnum interim non prætermiserim, optimos ac sapientissimos quosq; Patres, quotquot ante nos extiterunt, ad vnum omnes sacrá Virginem Deiparam appellare; Deíque Verbum, etiamsi principij expers sit, & ante omne æuum tempusq; ex Patre natū, carni secundùm naturam vnitum esse, nec nō in vtero Virgineo latuisse, ac inde secundùm carnem prodijsse, attestari, rationibusq; & argumentis firmissimis hoc ipsum confirmare. Quoniam verò dubium non est, mētem prolixa auctoritatum sententiarumq; recitatione obtundi, remissioremq; fieri, malis autem breui quodam compēdio dogmatū de Christo venustatē dilucidè perspicueq; ob oculos propositam cernere; ideo ipsas, vt sic loquar, sententiarū medullas ex Diuinis noui Testamenti Scripturis collectas, ad vestrá in Deum pietatem mittendas existimaui: Quò nimirū breuiter ac sigillatim hasce euoluentes, vestrá inprimis mētem etiamnunc cohonestare, ac ipsa deinde veritate illustrata cōfirmataque, alijs, quibuscunque visum fuerit, adiumento esse, nec nō Apostolicis præconijs, perinde ac sertis quibusdā, capita vestra redimire possitis: Quandoqnidē copiosa merces ea de causa reddi consueuit: Scriptum est enim: (Qui cōuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animá eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.) Porrò autem, cùm in eiusmodi sententijs adducendis, vel earundē quoque conclusionibus, subinde dicturi sumus: Deus igitur est Christus; aut vnus ergo Filius & Dn̄s est Christus; nō eo sensu dicturi id sumus, aut dicimus, quo illi; quasi nimirū Emmanuel secundùm gratiam tātùm Deus, aut Filius, aut Dn̄s sit nominatus; aut per assiduos progressus & incrementa, perinde ac vnusquispiam è medio grege, nostriq; similis homo sanctificatus, ad illud gloriæ culmē conscenderit. Verùm vnum hoc instituimus & dicimus, nempe Verbum, cùm Deus esset, ad exinanitionem seruilemq; formā se demisisse ac descendisse; ita tamen, vt verus nihilominùs Deus, solusq; secundùm naturam vniuersorum Dominus permanserit veræq; rationis Filius: Cui & nos quoque per gratiā ipsius cōformamur, & adoptationis gloriam conscendimus.

Prou. 9.

Veteres Patres Virginem matrē vnanimi sententia Deiparam appellant.

Multitudo mentē obtundit.

Corda sententiarum colligit auctor.

Iacob. 5.

Disseendū, vt alios doceas.

Per gratiā Christo cōformamur.

Cæterùm nomen hoc Christus quidam, nescio quomodo, primo quidem Dei Patris Verbo seorsum ac per se, hoc est, vt extra carnē positum, mente concipitur, cōuenire asserunt; mox verò in illum quoque illud cōpetere cōtendunt, qui ex sacra Virgine natus est, prout hic quoq; per se separatim existere cōsiderat; postremò ambobus simul perinde ac vni cōgruere tradunt; ratione nimirū cōiunctionis, qua vtraq; persona, vt ipsis placet, in vnā quodāmodo hypostasin cōtrahitur (Nā veræ illius naturalisq; vnionis, etiamsi vnam

Præpostera nois Christi vsurpatio.

Haeretici versuti hanc mysterij huius viam planā, & ab omni errore tutam propositam habeāt, nulla apud illos habeāt ratio.) Quare hæc illorum commentatio non est syncera, sed atri veneni imposturæque plena: Nam etsi diuina Scriptura Christum nominās, omnia illi diuina simpliciter tribuat (Nouit enim, nouit inquam illa, Dei Verbum in humana forma apparuisse, & carnem factum esse) illorum tamen institutū & scopus, qui diuersa ab his sentiunt, est persuadere, eum, qui ex muliere natus est, hominem esse vnum quempiam, qui ob suæ personæ cum Dei Verbo cōnexionem insigni prædestinatione electus sit; quique sensim, & per incrementa, vt dixi, & tanquam per propriam, hoc est, humanam virtutem ad eamdem dignitatem peruenerit, vt Diuinis honoribus potiretur.

Haeretici versuti a talia na turaliq; naturā inter se vnione relicta, ad gloriam confusionem cōfugiunt.

Nestoriani Mariæ filiū non Deum natum, sed propter illustres virtutes Deū factum volunt.

Hi igitur nomen hoc Christus soli Verbo, quod ex Deo Patre ortum est, vt seorsim, ac per se subsistere consideratur, propriè cōuenire asserunt. Nos autem ita sentire, aut loqui nequaquam didicimus: Quandoquidem tūc primùm Verbum Iesu Christi appellationē sortitum dicimus, cùm factū est caro: Siquidē ob id Christus vocatur, quia exultationis oleo, hoc est, Spiritusancto à Deo Patre inūctum est. Quòd autem inunctio illa assumptæ humanitatis ratione illi conueniat, id apud rectè sentientes in quæstionem non venit: Nam si Dei Verbum Deus est, nulla vtique vnctione indiget: Nec vllus vnquam docuit, Dei Verbum Spiritu suo inunctum, aut sanctificatum esse; quasi is secundùm naturam ab illo sit diuersus, vtpote eo superior & excellentior: (Minus) namque sine vlla contradictione (à meliori semper benedicitur.) Quia ergo sanctificatio & inunctio humanæ naturæ partibus congruunt, fit necessariò, vt Dei Verbum non tum Christi nomine donatum sit, cùm etiamnum nudum, hoc est, nondum incarnatum esset; sed tunc demum, cùm more nostro factum est homo: Tūc enim secundùm naturam humanam inunctū est. Quam ob rem nomen hoc Christus, nulla ratione priùs in Dei Patris Verbum conueniebat, quàm humano more atque modo genitum esset. Quòd si absolutè alicubi Christus nominatur, mox illud incarnatum intelligas, etiamsi vnitæ carnis nulla mentio fiat, aut peracta iam incarnatione eiusmodi sermonē audias. Porrò autem arbitrari, vocem hanc Christus seorsim huic, & seorsim rursus illi conuenire, isthuc, inquam, sentire, vel loqui stultum est omnino, imò verò impiū & profanum: Vnus est enim Dominus Iesus Christus, nō diuisus, neque dissectus; quemadmodum sapientissimus Paulus, qui Christum in se diuinum hoc mysterium recludentem habebat, manifestè docet. Verùm ad capita ordine hic iam sequentia animum adiungētes, orationem meam rectam & ad veritatis normam accommodatam comperietis. Cōsentaneum est autem, opinor, vt illud quoque hoc loco prorester; puta Dei Patris Verbum æquè perfectum suisq; numeris absolutum esse in humanitate, & secundùm humanitatis rationem, atque perfectū est in Diuinitate: Tum corpus quoque, quod assumpsit, non inanime esse, sed anima intelligente perfectū & informatum. Vniuersarum rerum opifex auctorq; Deus (sanctæ Christi Sponsæ) qui se diligentibus cœlestia bona impertitur, beatas animas vestras suis donis impleat, quò in mensuram ætatis plenitudinis Christi consurgentes, vitam gloriosam probatamque, & omni æmulatione dignam transigatis.

Error est, soli per se Verbo Christi nomen tribuere.

Verbū post assumptā carnem appellatū est Christus.

Heb. 7.

Dei Verbū secundum se nullius vnctionis capax est, atque ideo secundum se Christus dici nō potest.

Profanum & impium est nomen hoc Christi seorsū Verbo & seorsum naturæ homini tribuere.

Verbum æquè perfectum est in vtraque natura. Corpus Christi animo ratione compositum perfecta.

Quòd Christus sit Deus, vnione templi ad Deum Verbum assumpti, & ab eo in suā gloriam euecti, sententiæ cùm ex Catholicis & Apostolicis, tum Euāgelicis quoque scriptis excerptæ.

Quòd Christus sit vita, & viuificator, argumenta ex Apostoli Pauli aliorumq; Apostolorum literis petita.

Quòd fides sit in Christum, vt in Deum, ex Catholicis & Euangelicis.

Quòd Christus sit vita & propitiatorium, explanationes variæ.

Quòd Christi mors mundo salutaris extiterit, ex Apostolis & Euāgelijs annotationes.

QVOD CHRISTVS SIT DEVS, vnione templi ad Deum Verbum assumpti, & ab eo in suam gloriam euecti.

EX EA, QVÆ EST AD ROMANOS.

PAVLVS seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Euangeliū Dei, quod antè promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis de filio suo; qui factus est ei ex semine Dauid secundùm carnē, qui prædestinatus est Filius Dei in virtute, secundùm Spiritū sāctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.) Igitur si prædicatio de Christo est Euangelium Dei, quomodo Christus non est Deus? Rursum si omnes omnino Prophetæ ad ipsum quasi ad scopum collimant; Diuinæque Scripturæ illum ipsum, qui ex semine Dauid ortus est, quanquam propter incarnationis mysterium secūdùm sanctificationis Spiritum prædestinatus dicatur, Filiū Dei prædicant, quo pacto non est verus filius? maximè verò, cùm per resurrectionem ex mortis eminens suæ Diuinitatis testimonium habeat? Neque enim in vitam resuscitatus est, vt vnus quispiam homo nostri similis, sed tanquam morte superior, quatenus nimirum vita est & Deus.

Rom. 1.

Si Euangelium Christi est Euāgeliū Dei, si Prophetæ & Scripturæ Filium Dei appellant; si sua se virtute ex morte Christus excitat, quis Deum vnā esse negare audeat!

De his qui Creatoris loco creaturam adorant, ita loquitur: (Quia cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt; sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratū est insipiens cor eorū:

Rom. 1.

Dicentes

Dicentes enim, se esse sapientes, stulti facti sunt.) Scribit idem Paulus alibi iis, qui ex Gentibus vocati fuerunt, hoc est, nobis, hoc modo: (Nunc autem cùm cognoueritis Deũ, imò cogniti sitis à Deo.) Quem, obsecro, aliũ per fidem cognouerunt, nisi ipsum prorsus Iesum Christum? Quare si illum vt Deum cognoscimus, & vt Deum debito honore prosequimur, verè illuminati sumus: Sin autem illius gloriam permutamus, meritò nos ipsi quoque in nostris cogitationibus fatui deprehendimur: Nam si verè in illum credimus, vtique tamquam in Deum, in illum credimus: Alioqui enim modis omnibus semperque fateri oporteret, nos etiamnum prisci erroris laqueis irretitos teneri; vtpote in communem hominem credentes. At non ita res habet.

Gal. 4.

Si Christus quem adoramus, Deus non est idololatriæ vitio etiamnum obstricti tenemur.

Et sicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit eos Deus in reprobũ sensum, vt faciant ea, quæ non conueniunt.) Si Christum agnoscimus vt Deum, gloriam illius nequaquam per contemptum inficiabimur, vulgarem tantummodo hominem illum esse dictitantes: Sin autem inscitia excæcati isthuc facere veriti non fuerimus, simul cum alijs in reprobum sensum præcipites ruamus, necesse est omnino.

Rom. 1.

Reprobus est, qui Diuinum honorẽ Christo deferre abnuit.

Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram, in die iræ & reuelationis iusti iudicii Dei, qui reddet vnicuique secundùm opera eius.) Docet hic beatus Paulus, nos omnes ante tribunal Christi manifestari oportere, quò vnusquisque referat, quæ in corpore gessit, siue bonum siue malum. Dixit item alius ex sanctis Apostolis: (Vnus est legislator & Iudex.) Canit & ipse David quoque: (Quoniam Deus iudex est.) Cùm igitur sententiam, quam Christus pro Diuino tribunal sedens (sistemur enim ante tribunal illius, non tamquam hominis nostri similis, sed tamquam Dei, & Iudicis & legislatoris) de quolibet laturus est, iustum Dei iudicium Apostolus appellet, quomodo Christus non est Deus? (Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est, testificata à lege & Prophetis. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum.) Sine lege iustitiam (quam à sanctis quoq; Prophetis testimonium habuisse asserit) eam hoc loco definit, quæ est per fidem in Christum Iesum. At enim, quanam, quæso, ratione is Deus censendus non est, qui credentes illum verum Deum esse iustificat? Cùm, inquã, huc fides, tamquam ad scopũ tendat, & sacri præterea Vates fidei, quę est in Christum Iesum, testimonium perhibeant; quis propter humanam naturam, hoc est, Verbi incarnationem, illius Diuinitatem inficiari audeat?

Rom. 2.

Iacob. 4.

Psal. 47.

Christus est Deus; quia Apostolus illius sententiã, iustum Dei iudiciũ appellat.

Rom. 3.

Christus eos iudicat, qui credũt in illum; Solius autẽ Dei est, iustificare.

Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei, iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu.) Si peccati labe contaminari posse, Diuinæ maiestati impares nos reddit (in Deum namque peccatum non cadit; de Christo autem est in sacris literis, quòd peccatum nõ fecerit: Nos autem ea de causa à Diuina gloria absumus, quia absque delicto non viuimus;) cui dubiũ esse potest, quin Verbum, quod peccatum nullum fecit, etiamsi carnis expers non esset, verus sit Deus?

Rom. 3.

1. Pet. 2.

Christus peccato cõstringi non poterat: At τὸ ἀναμάρτητον soli Dei proprium est.

Legem ergo destruimus per fidem? Absit: Sed legem statuimus.) Lex Mosaica, Deum vnum adorandum esse, docebat: Ait enim: (Dominus Deus tuus Israel, Deus vnus est; & ipse quoq; Deus eosdem hac oratione compellabat: (Non erunt tibi Dij alij præter me.) Nunquid igitur fides, quæ est in Christũ, eos, qui per eam vocati sunt, eo transtulit, adeoq; dementauit, vt vnum secũdùm naturam Deũ non adorent? Legémne ergo, dum Christum adoramus, destruimus, vt qui vnum naturalẽ Deum non adoremus? Absit, inquit ille; sed legem statuimus: Adiungimus enim nos Christo tamquam vero Deo, ne fortè violatæ legis insimulemur, sed commendemur, vt, qui legem per fidem constituamus.

Rom. 3.

Exod. 20.

Qui Christum adorant, legem de vno Deo adorando latam non euertunt, sed statuũt.

Et de Abrahã scribit: (Posuit te ante Deũ, cui credidisti, qui viuificat mortuos, & vocat ea, quæ non sunt, tamquam ea, quæ sunt.) Cũ igitur mortuos per propriam virtutem vitæ restituere posse, in nullum alium conueniat, nisi in solum naturalem Deum, Christusque propriæ carnis contactu eos viuificet, ac ex mortuis excitet, qui morte assumpti fuerant, quomodo non est verus Deus; maximè verò cùm alios quoque ipse ea potestate donarit, vt in nomine ipsius vita functos in lucem reuocare possent?

Rom. 4.

Mortuum propria vi excitare, solius Dei opus est At Christus id præstabat.

Itaque fratres mei, & vos mortificati estis legi, per corpus Christi, vt sitis alterius, qui ex morte resurrexit, vt fructificetis Deo.) Mortificamur legi, quando ab illius seruitute & cultu desistimus; euadimus autem, alteri, hoc est, Christo, qui ex mortuis resurrexit, obnoxii, dum, vt fructificemus Deo, oraculis euangelicis ab ipso editis morem gerere enixè tendimus. At verò summa, & quasi caput Euangelicorum præceptorum est fides in ipsum: Hic enim noster est fructus, quem Chr̃o tamquam Deo, offerimus. Quamuis ergo Verbum carne se induerit; is nihilominùs, qui ex mortuis resurrexit, Deus existit.

Rom. 7.

Legis seruituti defungi, est legi mori, & vice versa.

Summa & quasi caput Euangelii est fides in Christum.

Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis, sed in Spiritu; si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Siquis autem Christi Spiritum nõ habet, hic non est eius. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est, propter peccatum; Spiritus verò viuit propter iustificationem. Quod si Spiritus eius, qui suscitauit Iesum Christum ex mortuis, habitat in vobis, qui suscitauit Iesum mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum eius in vobis.) Et hic Christi Spiritus, Dei Spiritus esse disertè asseritur: At

Rom. 8.

si

si Christus per se, & secundùm se, aliud nihil est propriè, quàm homo, Verbum Dei vt hospitem solum in se habens, quomodo Diuinus ille Spiritus esse dicitur? Est autem hic Spiritus illi peculiaris planeq; eidem proprius Deus est ergo, nec aliter res habet: Nec enim Verbū Dei in homine inhabitauit; sed Diuinitate integrè retenta, homo factum est, atq; hac ratione, qui Patris Spiritus, Christi quoq; Spiritus existat, intelligi potest.

Spiritus Diuinus Christo proprius.

Verbum non habitauit in homine, sed homo factum est.

Quicunque enim Spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei: Non enim accepistis Spiritum seruitutis iterum in timore; sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba Pater;) & alio rursum loco beatus Paulus: (Quoniam,) inquit, (estis filii Dei misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem: Abba Pater.) Si igitur per Filij Spiritum fiduciam nacti, Patrē vocare audemus Deum, tamquam qui naturalis verique filii Spiritu simus locupleti; quo modo Christus non est Deus? Non quidem quatenus accipitur, vt homo tantùm nostri similis; sed vt Verbum factum est caro; neque secus, ac nos carnis & sanguinis particeps effectum esse.

Rom. 8.

Galat. 4.

Filii Spiritu an mati & locupletati, Patrem appellamus Deum.

Quis nos separabit à charitate Christi? tributio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?) Lex Mosaica inter cætera dictabat, grauiterque præcipiebat: (Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.) Cùm igitur dilectionem, quæ in Deum maximè conuenit, cuiusmodi ea est, quæ ex tota supremaque fortitudine oritur, ad ipsam vsque animam & sanguinem pertingit, ipsi Christo exhibeamus; quis dicere audeat, Christum non esse Deum? Neque enim credibile est, sanctorum iudicium vllo modo à veritatis scopo aberrasse?

Rom. 8.

Deut. 6.

Eadem prorsus dilectione Christum complecti obstringimur, qua Deum Patrem; per ergo virtute quæ est notio.

Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque instantia, neque futura, neq; fortitudo, neque altitudo, neque profundū, neque creatura alia, poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.) Iam si nihil omnino à charitate Dei seiungere nos potest; exigitur hæc autem à nobis in Christo Iesu; cui obscurum esse potest, quin Christus sit Deus? Siquidem ipsum amatores, vniuersorum Deum diligimus. Christum autem dum nomino, incarnatum Dei Verbum intelligo.

Rom. 8.

Qui Christum nominat, incarnatum Dei Verbum insinuat.

Omnes stabimus ante tribunal Christi:) Omnes, inquit, sistemur Christo: Sedebit hic enim super thronum gloriæ suæ, quò terrarū orbem iudicet in iustitia. Cùm ergo Dauid Deum Iudicem vocet, consequitur omnino, Christum esse Deum.

Rom. 14.

Dei est orbem terrarum iudicare.

Audaciùs autem scripsi vobis, fratres, ex parte, tamquam in memoriam vos reducens; propter gratiam, quæ data est mihi à Deo, vt sim minister Iesu Christi in Gentibus; sanctificans Euangelium Dei, vt oblatio Gentium accepta & sanctificata in Spiritusancto.) Saoè quibus sacri ministerij prouincia concredita est, ij soli Deo ministrant: Neque enim hominibus assistunt Sacerdotes, sed Deo. Cū hanc igitur gratiam sibi à Deo donatam profiteatur Apostolus, vt sit minister Iesu Christi, Christiq; Euangelium inter Gentes administret, & Christum tandem annuntians, Dei Euangelium se illis prædicare diserte affirmet, quò nimirum tamquam Spiritu iam sanctificatæ & ipsæ quoque admittantur, quis Christi Diuinitatem in quæstionē vocare audeat?

Rom. 15.

Soli Deo liant Sacerdotes.

Paulus minister Christi in suan gelio Dei.

Habeo igitur gloriam in Christo Iesu ad Deum: Non enim audeo aliquid loqui eorū, quæ per me non efficit Christus in obedientiam Gentium, verbo & factis, in virtute signorum & prodigiorum, in virtute Spiritussancti; ita vt ab Hierusalem per circuitum vsque ad Illyricum repleuerim Euangelium Christi.) En dum in Christo gloriatur; in his, quæ Dei sunt gloriari se dicit. Quòd autem virtute Spiritus per Apostolos, aut alios quosq; cunque Sanctos prodigia & signa edere, opus sit humanis viribus maius, id in dubium arcessere non licet. Iam quomodo is Deus non est, cuius Spiritussanctus proprius est; quiq; per Sanctorum manus, vt quilibet nostrum per propriam virtutem operari potest?

Rom. 15.

Humanæ naturæ vires excedit signa per alterem edere.

Salutant vos omnes Ecclesiæ Christi.) Et alio quodam loco ad Timotheum scribens, ita ait: (Vt scias, quomodo oporteat te in domo Dei conuersari.) Quòd si Ecclesias Christi esse cognoscit, idque testatum facit, citra vllam controuersiam, Christus Deus erit.

Rom. 16.

1. Timot. 3.

Ecclesiæ Dei & Christi sunt.

Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter;) Cùm pax dicatur esse Dei, Christus autem ad sanctos Apostolos alicubi ita inquiat: (Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis;) quomodo is, quæso, qui pacem veluti propriom bonū dignis impertiri solitus est, verus Deus non est.

Rom. 16.

Pacis auctor & largitor Deus.

Ioan. 14.

EX PRIORE AD CORINTHIOS.

Paulus Apostolus Iesu Christi, per voluntatem Dei, & Sosthenes frater Ecclesiæ Dei.) Obserua hic; Romanos alloquens: (Salutant vos omnes Ecclesiæ Christi,) dicit; nunc verò Corinthiis scribens, Ecclesiam Dei esse asserit: (Hoc autem dico, quòd vnusquisq; vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autē Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Christi. Diuisus est Christus? Nunquid Paulus crucifixus est pro nobis, aut in nomine Pauli baptizati estis?) Si ergo Christus non est diuisus, omnia & omnes illius sunt. Et si is nostri causa crucifixus est, & nos in nomine ipsius baptizati sumus, omnes vtique illius debitores effecti sumus. Sumus autem illi obnoxii, non tamquam homini nostri similis, sed tamquā Deo. Nobis ergo Christus est Deus.

1. Corint. 1.

Oēs huic iis nomi nis Christo obnoxii sumus.

Quoniam

1. Corint. 1.

Quoniam & Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt, nos autem prædicamus Christum crucifixum; Iudæis quidem scãdalum, Gentibus autem stultitiam.) An non quiuis, obsecro, fateri debet, Euangelicam prædicationem omnes, quotquot per orbẽ sparsi sunt, passim ad veram Dei cognitionem inuitare? At qua tandem ratione istuc alicui ambiguum esse queat? At cuiusmodi, quæso, Christum crucifixum sacri Doctores prædicabant? Nunquid solum hominem nostri similem, qui mortem in cruce pertulisset, ita vt iam in solum hominem fides à terrarum orbe exigatur? Absit: Credimus enim in Deum viuum & verum. Christum proinde crucifixum Deum esse notat, mundoque, quòd in illum credens, non erret, intrepide annuntiat.

Euangelij prędicatio ad veram Dei cognitionem inuitat.

Fides in Christum tamquam in Deum exigitur.

1. Cor. 2.

Et ego cùm venissem ad vos fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuncians vobis testimonium Christi: Non enim iudicaui, me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum & hunc crucifixum.) Ecce hic cum Dei testimonium mundo se annuntiasse liquidò exponat; mox tamen ad Christum Iesum, & eum crucifixum orationem suam detorquet. Deus igitur est Christus Iesus, qui crucis supplicium nostri causa sustinuit: Cuius quoque testimonium mundo per sanctos Apostolos annuntiatum est, non sermonis eminentia, mundanæue sapientiæ fastu, sed Spiritus virtute & ostensione.

Paulus annũciat Christum crucifixum, non mundanæ sapientiæ fastu, sed virtutis ostensione.

1. Corin. 2.

Sapientiam autem loquimur inter perfectos: Sapientiam verò non huius seculi, neq; Principum huius seculi, qui destruuntur; sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinauit Deus ante secula in gloriam nostram; quam nemo Principum huius sæculi cognouit: Si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.) Si Christi mysterium, quod mũdo annuntiatum est Dei sapientia est; neque tamen Christus, in quem fides exigitur, vt malè, nescio, quo modo, quibusdam persuasum est, verus Deus est: Quomodo Sacramentum hoc sublime & sapiens est. Imò verò si homines à vera Dei cognitione abducit, & ab orbe terrarum, vt homini Diuinum cultum impertiatur, exigit; quomodo vanum & stultum non est? Verùm non ita res habet: Profundum enim & sapiens mysterium est; quippe quod in errorem abductos, ad Deum rursum adducat. Iure igitur meritoque & Deus appellat Christus, & gloriæ Dominus crucifixus perhibetur.

Christi mysterium Dei sapientia est.

1. Corin. 3.

Secundùm gratiam Dei, quę data est mihi, vt sapiens architectus fundamentum posui, alius autem superædificat; unusquisque autẽ videat, quomodo super ædificet: Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus. Si Christo perinde ac fundamento cuipiam innitimur, & per fidem super eum construimur & ipse omnium est salus; q̃ fieri potest, vt verus Deus non sit? maximè verò, cùm in eo consistant omnia, fidesque nostra de ipso sit, non sicut de homine quopiam nostri simili: Siquidem creaturam non adoramus, sed eum, qui veritate & natura Deus est.

Christo per fidẽ vt fundamento Spiritalis vitæ innitimur.

1. Corint. 3.

Nescitis quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus: Templum enim Dei sanctum est; quod estis vos.) Quòd si Christi Spiritum suscipientes, templum Dei nominamur; quomodo verus Deus censendus non est, per quem templum Dei constituimur?

Per Christi Spiritum, templum Dei efficimur.

1. Corint. 4.

Itaque nolite ante tempus iudicare; quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium; & tunc laus erit vnicuique à Deo.) Dominum nostrum Iesum Christum olim è cœlis descensurum expectamus, cui occulta iudicaturo, cordiumque consilia patefacturo sistemur omnes. Quòd is autem iustos sit commendaturus, vel inde perspicere edocemur, quòd ad illos, qui dextra illi assistent, ita dicturus sit: (Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.) Cùm igitur Christo laudante, suam vnicuique à Deo laudem tributũ iri, disertè prædicet; quomodo Christum Deum esse non manifestò apparet?

Omnes Christo sistemur iudicandi.

Matth. 25.

Christo laudante, sua cuiq; laus à Deo obtigit.

1. Corint. 6.

An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritussancti, qui in vobis est, quẽ habetis à Deo; & non estis vestri? Empti enim estis pretio magno. Glorificate & portate Deũ in corpore vestro.) Si Spiritu Christi accepto, facti sumus filii Dei, redempti sanguine illius, ita vt iam non vltrà in nostra ipsorum potestate simus, neque nobis ipsis iam ampliùs viuamus, sed illius simus, illique viuamus, qui nos mercatus est; quomodo perspicuum non est, Christum, per quem templa Dei efficimur, cuique perinde ac Deo seruimus, verum esse Deum?

Per Christi Spiritum, filii Dei, eiusdemq; Christi serui efficimur.

1. Corint. 8.

De escis autem, quæ idolis immolantur, scimus, quia nihil est idolum in mundo, & quòd nullus est Deus, nisi unus: Nam etsi sunt, qui dicantur Dij, siue in cœlo, siue in terra (siquidem sunt Dij multi & Domini multi) nobis tamen vnus est Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum; & vnus Dominus, Iesus Chistus, per quẽ omnia, & nos per ipsum. Si vnus solus est Deus, & alius præter illum nullus; assumitur autem in vnam Deitatis naturam & vnus ille Iesus Christus quoq;, per quem subsistunt omnia; Deus vtiq; erit Christus: Vt qui etiam tum, cùm ex muliere ortus, appellatus est Iesus Christus, immotè in Patris consubstantialitate subsisteret. Id etiam animaduertere hic licet, nempe quòd omnia per vnum illum, quem Iesum Christum ipse vocat, tamquam per vnum Filium secundùm dispensatoriam vnionẽ condita esse affirmet.

Omnia per vnum Christum condita & instaurata.

1. Corin. 9.

Factus (inquit) sum iis, qui sine lege erãt, tamquam sine lege essem; cùm sine lege Dei

non

» non essem, sed in lege essem Christi.) Si Christi legem habens, Dei legem habet, quomodo Christus non est Deus.

Christi & Dei lus vna.

1. Corin. 10 Sine offensione estote Iudæis & Gentibus, Ecclesiæ Dei:) Aduerte hic rursum, quòd eã Ecclesiam, quam Dei hoc loco appellat, Christi esse intelligat.

Christi & Dei Ecclesia.

1. Cor. 11. Volo autem vos scire, quòd omnis viri caput Christus est; caput autem mulieris vir; caput verò Christi Deus.) Beatus Lucas dum Christi Genealogiam texit, à Ioseph exorsus, paulatim ad Adam vsque ascendit, ac tandem infert: (Qui fuit Dei;) ipsum nimirum pro creatorem Deum principii loco homini assignans. Pari itaque modo omnis viri caput Christum definimus: Per ipsum enim conditus, & ad ortum euectus est: Non quòd Dei filius creationis illius instrumentum, vel minister extiterit; sed quòd tamquàm naturalis rerum opifex Diuina virtute illum produxerit. (Caput autem mulieris est vir:) Quandoquidem ex carne illius sumpta est, ipsumq; tamquàm quoddam sui initium sortita est. (Caput) itidem (Christi Deus est:) Siquidem naturaliter ex ipso est: Verbum namque ex Deo & Patre ortum est. Iam qua ratione Christus, cuius caput secundùm naturam cõstituitur Deus Pater, non erit Deus? Cùm autem Christum, qui in humana natura apparuit, appello, Dei Patris Verbum intelligo.

Qua ratione Christus Caput viri, & virtutũ caput mulieris, & Deus tandem caput Christi.

1. Cor. 12. Ideo notum vobis facio, quòd nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu; & nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto. Diuisiones verò gratiarũ sunt, idem autem Spiritus; & diuisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus; & diuisiones operationem sunt, idem verò Deus, qui omnia in omnibus.) Sanè si aliud nihil est dicere, Christum non esse verum & naturalem Deum, q̃ dicere anathema Iesum, qui illum re ipsa Iesum esse inficiantur, illi vtique in Spiritu sancto id huc neutiquam faciunt. Rursum si gratiarum diuisiones interdum Spiritum, nonnunquam verò eundem Dominum, aliquando autem eundem Deum operari profitetur, Christum ergo Deum esse non ignorat; vt q haud secus per Spiritum operetur ac Deus; quique cœlestia dona, quibuscunque & quomodocunque voluerit, tamquã natura Deus non absque auctoritate distribuat. Quòd autem Christus in virtute Spiritus sancti operetur, id Paulus de eo loquens, eiusmodi oratione deinceps explanat.

Qui Christi Diuinitatẽ inficiantur Iesum anathema dicunt.

1. Cor. 12. Quosdam (inquit) posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum:) Quamuis enim Deus ista huc efficere perhibeatur; Christus tamen est, qui operatur: Quando quidem is qui est, qui Apostolos in Ecclesia collocauit, quique Doctores in eadem instituit: Quibus quoque, vt virtutes operarentur, vim impertiuit: Dedit namque sanctis Apostolis potestatem, vt omne morborum ægritudinumque genus in populo grassantium curarent.

Quæ Deo tribuuntur, ea non sine auctoritate exercet Christus.

1. Cor. 16. Salutatio, mea manu Pauli: Si qs non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema, maranatha.) Ecquem, obsecro, Dominum hoc loco vocat? In confesso est enim, tã ipsum Filium, quàm Spiritum quoq; sanctũ Dominum vocari, & Dominum esse: Scriptũ est enim: Spiritus Dominus est. Sanè beati Pauli mens in ipsum Iesum hic fertur: Ait namque: Vnus est Dominus Iesus Christus. Itaque anathemate percutit omnem omnino hominem, qui illum non diligit. Is autem Christum non diligit, qui neque natura, neque veritate Dei Filium esse agnoscit; sed à Dei Verbo seiungit, ac veluti in secundùm ordinem reiicit. Atque ita dum vnum Dominũ Iesum Christum in duos diuidit, dispensationis mysterium atroci iniuria afficit.

Anathema te omnem omnino hominẽ Apostolus, qui Christũ diuidit.

EX POSTERIOR AD CORINTHIOS.

2. Corin. 2. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco; quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis, qui salui fiunt, & iis, qui pereunt.) Quòd si Christus paternæ cogitationis bonus odor est, quomodo Deus non est? Haud temere namque in humana natura Diuinæ naturæ fragrantiam comperierit quispiam; sed quemadmodum humanitatis odor, planè hominem; ita Diuinitatis odor, Deum indicat. Iam si Christus bonus Patris odor appellatur, vereque est; quomodo Deus non est, etiam si illud ipsum Dei Patris Verbum dispensationis homo factũ est?

Paternæ cognitionis bonus odor Christus.

2. Corin. 3. Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur, & legitur ab omnibus hominibus, manifestati, quòd Epistola estis Christi, ministrata à nobis & scripta, non atramento, sed Spiritu Dei; non in tabulis cordis carnalibus.) Deus per quendam ex Prophetis alicubi sic loquitur: (Post illos dies, dicit Dominus, dabo leges meas in mentem eorum, & in corda eorum inscribam eos.) Facti proinde sumus epistola Christi, qui legis suæ decreta, non atramento, sed viuentis Dei Spiritu in nobis describit. Atque hoc ipsum non per modum ministerii, sed per propriã vim, propriamque, vt ita dicam, efficacitatem: Siquidem Spiritus ipsi proprius est. At quo ergo modo is Deus non est, qui diuinæ notitiæ rationes proprio Spiritu mẽtibus nostris insculpere potest? De Iudæis subiungit.

Hiere. 31.

Christus legis decreta viuẽte Dei Spiritu in nobis describit.

Sed obtusi sunt sensus eorum: Vsque enim in hodiernum diem, idipsum velamen in lectione veteris Testamenti manet non reuelatum (quod Christo euacuatur) sed vsque in hodiernum diem, cùm legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Cùm autem conuersi fuerint ad Dominum, auferetur velamen. Dominus autẽ Spiritus est. Vbi autem Spiritus Domini, ibi libertas est.) Quõ

si

Legis & Prophetarũ finis Christus.

si legis & Prophetarũ finis est Christus, neq; velamen, quod veteris Testamẽti lectioni cohæret, tollitur, nisi per solum Christum. Quo modo, obsecro, rationi conseotaneum existimari potest, illum nudum esse hominem, qui sola filiatioois appellatiõe sit honoratus? An non hac opinioọe fieret, vt fides nostra oon collimaret in Deum, tamquam in finem, sed tamquam in hominem nostri similẽ? Eo autẽ quid aut dici, aut cogitari queat absurdius?

2. Corin. 4.

Quòd si etiam opertum est Euangeliũ oostrum, in ijs, qui pereunt est opertum; in quibus Deus huius seculi excæcauit mentes infideliom, vt oon fulgeat illis illuminatio Euangelii gloriæ Christi, qoi est imago Dei.) Iam si, vt quidam sentiunt, Christus est homo cõmunis, sola personali vnione cum Dei Verbo societatem habens (ad hunc enim modo loquuotur illi) quomodo in illis, qui pereunt, Euangelium illius absconditum est? Gentes enim noõ Deum, sed hominem nostri similẽ esse persuasum habent. Quomodo item occæcati sunt à Satana, qui de homine sentiunt, quòd homo est? Qualis præterea illuminatio in Christi Euangelio est, si ipse Deus non est, neque vt Deus glorificatur? Qui denique imago Dei est, si ea solùm attingit, quæ humanæ sunt naturæ; neque id re ipsa obtinet, vt filius & Deus sit, filiusq; & Deus habeatur?

Si Christus Deus non est, Euangelium illius absconditũ non est.

2. Cor. 5.

Et ideo contendimus, siue absentes, siue præsentes placere illi: Omnes enim eos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, vt gessit, siue bonum, siue malum.) Si in vnum hoc sancti incumbunt omnes, vt Deo placeant, repudiatoque mortaliũ fauore eiusmodi nos Christo probare enixè cootendimus; quomodo Christum Deum esse, planum oon est? Rursum si ille terrarum orbem indicaturus est olim (nec enim alius & alius est legislator & Iudex, sed vnus & idem) vel hac quoque de causa perspicuum euadit, Verbum, tametsi incarnatũ, Deum esse censendum.

Vnicum sanctis studium placere Christo & Deo.

Iacob. 4. Idem legislator & Iudex.

2. Cor. 5.

Charitas enim Christi vrget nos æstimantes hoc; quoniam si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est Christus; vt & qui viuunt, iam non sibi viuant sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.) Si omnes vnum in ipso sumus, ipsique viuere peroptamus, vitam nostram vna hac demum ratione honestam fore rati, si Christi obsecundemus volũtati illique viuamus; quomodo is Deus habẽdus non est, cui & obnoxii sumus, & viuere studemus, tãquam illi, qui nostri causa mortem oppetierit, suoque sanguine profuso oos omnes liberauerit?

Gloria nostra viuere Christo, eiusque voluntati obsecundare.

2. Cor. 5.

Pro Christo ergo legatione fungimus, tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.) Obserua hic, quòd Christi nomine legatione fungantur Apostoli; quodque per se nos à Deo admoneri asserant. Deinde rursum: (Obsecramus,) inquit, (pro Christo, reconciliamini Deo.) Deus itaque est Christus, quippe cui reconciliati, Deo recoociliati censemur.

Christo reconciliati, Deo reconciliati censemur.

2. Cor. 6.

Sed io omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros.) Qui hic Dei ministri dicuntur, hi alibi Christi ministri appellantur.

Leuit. 26.

Vos enim estis templum Dei viui, sicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus.) Si viua Dei templa sumus, veluti inhabitante in oobis Spiritu, qui & Christi quoque Spiritus esse dicitur (ait eoim Apostolus: (Si quis Christi Spiritum non habet, hic nõ eius) quomodo Christus non est Deus? addit:

Viua Dei templa sumus, si Christi Spiritus habitat in nobis.

Rom. 8.

2. Cor. 10.

Consilia destruentes & omnem altitudinẽ extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.) At quomodo omnem altitudinem aduersus Dei scientiam se extollentem demoliemor? Aut qua tandẽ ratione omnem iotellectum in Christi obseqoium captiuum ducemus? Sanè Verbum sponte se exioaniuit, Patri vsque ad mortem factum obediens. Quando igitur ex iis, quæ propter carnem humaoæq; naturæ infirmitatem dispensatoriè ab eo dicta, vel facta sunt, quidam aduersus Filii sciẽtiam sese erigentes, eum, qui humana forma se induit, Deum verum naturalemq; Dei Filium esse inficiabontur, tunc demom omnem altitudinem se efferentem comprimemus; si eorum, qui isthæc sapere pertinaci animi studio decreuerint, opinatiooes euertemus, omnemq; intellectum ad obedientiæ dispensationem conuertemus: Oportebat enim filiũ, qui in humanæ oaturæ mẽsura statuq; apparuerat, q̃ humanæ naturæ propria sunt, non auersari.

Philip. 2.

Quomodo euertatur omnis altitudo extollens se aduersus sciẽtiam Dei, aurea regula Cyrilli.

EPISTOLA AD GALATAS.

Galat. 2.

Ego enim per legẽ legi mortuus sum, vt Deo viuá. Christo crucifixus sum cruci. Viuo autẽ, iam non ego, viuit verò in me Christus. Quòd autẽ nunc viuo in caroe, io fide viuo filii Dei, q̃ dilexit me, & tradidit semetipsum pro me:) Quid D. Paulus hoc loco moneat, diligenter expendẽdũ est. Lex, quá Deus Prophetarũ ore promulgauerat, eiusmodi erat: (Iustus aotẽ ex fide viuet.) Erat, & per Moysen quoq; lex lata. Ait ergo: Fidei legem complexus, legi Mosaicæ mortuus sum, hoc est, q̃ veteribus per vmbras & figuras præfinita erant, ea amplius nõ præsto: Hoc ipsum eoim est legi Mosaicæ mori: Quò nimirum fidei, quæ in Christum est, adhærentes, Deo viuamus. Cùm igitur iustificationem, quæ per Christum contigit, potiorem ducentes, legi Mosaicæ emoriamur; qua ratione Christus, per quem lex, tamquam fide infirmior, euacuatur, non erit Deus? Quòd si verò Christus homo tantùm erat, quomodo fides in ipsum ipsa lege superior euasit?

Abac. 2.

Legi Moysi mori, est vmbris veritatem anteponere.

Qui

Galat. 3. Lex Mosaica neque Spiritum neque agnitionem gratiam præstabat, virtutemque autem præstat fides.

Qui ergo tribuit vobis Spiritũ,& operatur virtutes in vobis; ex operibus legis,an ex auditu fidei?) Si lex Mosaica, tametsi Dei lex esset,& ab Angelis promulgata esset,non subministrat Spiritum sanctũ, neque vlli eã impertitur vim,vt miracula perpetrare queat; p fidem autem,quæ est in Christũ, assequimur vtrunque,quomodo fides antiqua lege non est præstantior? Rursum si homo erat Christus,nulla ex parte nostri dissimilis; qui fieri potuit,vt fides in ipsum Diuinam legem abolererit? Qui item per fidem, maioribus bonis perfruimur,quàm qui per id tempus vixere,quo lex suam adhuc vim obtinebat?

Gal. 3. Priùs autem,quàm veniret fides, sub lege » custodiebamur, conclusi in eam fidem, quæ » reuelanda erat.Itaque lex Pædagogus noster » fuit in Christo Pædagogo: Omnes enim filii » Dei estis per fidem,quæ est in Christo Iesu.)

Lex Pædagogus ad Christum. Si lex Pedagogus,veræq; cognitionis Dei magistra erat,haud ad alium nos dirigens,quàm ad Christũ,quomodo Christus non est Deus? Rursum si lex per fidẽ,quæ est in ipsum, abolетur, eandemq; à Pædagogiæ munere absoluit fides,tamquam quæ institutos ad summũ iam bonum euexerit; summũ autem bonum nõ est aliud,quàm perfecta veritatis Diuinæque notitiæ scientia,cui ambiguũ esse potest, quin Deus sit Christus?

Summum hominis bonum Dei notitia.

Baptizati autem in Patrem,& Filium,& Spiritum sanctum quomodo in Christum baptizati dicimur, si quidem Christus non est verus filius? Nec enim multi secundùm naturam sunt filii, sed vnus tãtùm? Atqui in ipsum baptizati sumus, Deus igitur est,vtpote ipsum Verbum incarnatum.

Gal. 4. Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis, q » natura non sunt Dii, seruiebatis? nunc autẽ » cùm cognoueritis Deum, imò cogniti sitis à » Deo,quomodo conuertimini iterum ad infir- » ma & egena elementa?) Si Christum profitẽtes,Deum cognouimus, nosq; vicissim à Deo cognitos esse non ignoramus (noti enim ipsi sumus) quomodo Christus non est Deus?

Christum profitens, Deum cognoscit.

Gal. 6. Mihi autem absit gloriari,nisi in cruce Do- » mini nostri Iesu Christi; per quem mihi mun- » dus crucifixus est,& ego mundo.) Beatus Da-

Psalm. 91. uid canit: (Exultabo in Deo salutari meo.) » Vtique sapiens & sancto viro conueniens dictum: Non enim in homine gloriari aliquando nobis fas est,sed in Deo vero. Quomodo ergo Paulus in cruce Domini gloriari se prædicat,cùm in Deo potius id fieri oporteat? Nam hic aliorum sanctorum scopus semper extitit. Atqui etiam Paulus Diuino Spiritu non carebat; & tamen in Christi morte gloriari non dubitat. Notat ergo,verum Deum esse,etiamsi nostri causa in carne mortem perpessus foret.

In Christũ crucifixum gloriari, est in Deum verum gloriari.

EX EPISTOLA AD EPHESIOS.

Ephes. 1. Secundùm operationẽ potentiæ virtutis » eius) (est hic sermo de Deo & Patre) (quam operatus est in Christo,suscitans illum à mor- » tuis,& constituens ad dexteram suam in cæ- » lestibus,super omnem Principatum, & Pote- » statem,& Virtutem,& Dominationem,& om- » ne nomen, quod nominatur, non solùm in » hoc seculo; sed etiam in futuro.) En illum ipsum, quem ex mortuis exuscitarat, constituit Pater ad dexteram suam supra omnem Principatum,& Potestatem,& Virtutem,& omne nomen,quod nominatur. Nunquid ergo homo nostri similis naturæ omniũ supremæ dextera assidet? omnino; neque isthuc in quæstionem vocare licet. At non homo tantùm,sed homo Deus: Verbum nanque Patri, prout ab eo procedit,homousion, natura humana dispensatoriè assumpta, factum est homo. Quare effectum est, vt in vno eodemque simul Deus existeret & homo Diuina gloria redimitus.

Christi ad dexteram virtutis Dei sessio, euidens Diuinitatis illius argumentum est.

Ephes. 2. Propter quod memores estote, q aliquando vos eratis Gentes in carne, qui dicebamini » præputium,ab ea, quæ dicitur circumcisio in » carne manufacta; quòd eratis illo in tempore » sine Christo,alienati à conuersatione Israel, » & hospites testamentorum, promissionis spẽ » non habentes,& sine Deo in hoc mundo.) S » Gentes Christum non habentes, in impietate secundùm hunc mundũ perseuerabant; postquàm autem ipsum habere cœperunt, absque Deo nõ fuerunt, qd ita Christus nõ est Deus?

Gẽtes Christi cognitione destitutæ, in impietate perseuerabant.

Ephes. 3. Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrẽ Domini nostri Iesu Christi: Ex quo omnis pa- » ternitas in cœlis & in terra nominatur, vt det » vobis sẽ diuitias gloriæ suæ virtutem cor- » roborari per Spiritum eius in interiori homi- » ne, Christum habitare per fidem in cordibus » vestris.) Nomẽ hoc Christus Iesus, vt sæpis- » sime iã autẽ monuimus, vbiq; Dei Patris Verbum humana forma induũ significat. Si ergo Christus postq̃ Verbum, quod ipsum quoq; per diuinum Spiritum in nobis inhabitat, carnem semel assumpsit) non est Deus; quomodo per fidem in cordibus nostris inhabitare dicitur? Rursum si communis homo est Christus, & Filius ab eo diuersus, qui natura Filius est, & solus ex Deo natus est; quis, ĉso, est ille, qui habitat in nobis? Aut quomodo in hominibus inhabitat per fidem? maximè verò cùm Ioannes de eo dilucidè dicat: (In hoc cognoscim⁹, q in eo manemus, & ipse in nobis est, quoniã de Spiritu suo dedit nobis.

Nomen hoc Christus vbique Verbum incarnatum denotat.

Si Christus Deus non esset, cordibus nostris inhabitare non posset.

Ioan. 4.

EX EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

Cap. 3. Quæ mihi fuerũt lucra (de gloriationibus » in lege loquitur) hæc arbitratus sum, propter » Christum detrimenta. Veruntamen existimo, » omnia detrimẽtum esse, propter eminentem » scientiam Iesu Christi Dni mei, pter quem » omnia detrimẽtum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam.) Cur ambo, pro- » pter eximiam Christi Iesu sciẽtiam, oĩa, quæ legis sunt, detrimentorum & quisquiliarum loco

Lex vetus neque prædicabat verũ Deum ac noua.

loco duxit; cùm lex Mosaica priscis illis hominibus verum naturalemque Deum prædicanerit, non secus ac nouæ legis Doctores Iesum Christum nunc hominibus annuntiant? Sanè si tantùm communis, nostrique similis homo esset, cum Verbo, quod ex Deo procedit, hypostatica vnione non coniunctus, vt eidem coniunctus creditur; non video, qua ratione fides in ipsum, fidem, quæ ex lege est, excelleret.

EX EPISTOLA AD Colossenses.

Cap. 1.

Gaudeo nunc (inquit) in passionibus meis pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia, cuius factus sum ego minister, secundùm dispensationem Dei, quæ data est mihi in vobis, vt impleam Verbum Dei; mysterium, quod absconditum fuit à seculis & generationibus; nunc autem manifestum est Sanctis eius, quibus voluit Deus notas facere diuitias gloriæ Sacramenti huius in Gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriæ, quem nos annuntiamus.) Quomodo abditum est mysterium, aut Dei Verbum sibi constat, aut cuiusmodi tandem gloriæ opes suppetunt Christo, si quidem vulgaris tantùm nostrique similis homo existit? Neque enim grande, aut magni alicuius ponderis mysterium hic latet, si Christo non cohæremus tamquam Deo, certoque persuasum habemus, Dei Verbum, quod in forma & æqualitate Patris est, hominem factum ad vltroneam exinanitionem se demisisse, manens interim hoc ipsum, quod erat: Ad hunc enim modum mysterium hoc acceptum ingentes magnificentiæ & gloriæ diuitias offert.

Nulla est gloria Christo, si vulgaris tantùm homo existit.

Colos. 2.

Sicut ergo accepistis Iesum Christum Dominum nostrum, in ipso ambulate, radicati & superædificati in ipso, & confirmati.) Quo modo nos Christum susceperimus, id facet Ioannes eiusmodi oratione breuiter explicar: (Et Verbum (inquit) caro factum est.) Veruntamen licet caro factum est; per hoc tamen Verbum esse non desijt: Nam etiam in eo statu pari cum Patre auctoritate pollet; & qui crucis supplicium pertulit, Dominus gloriæ appellatur.

Ioan. 1.

Verbum propter assumptam carnē Verbũ esse non desijt.

Colos. 4.

Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione: Orantes simul & pro nobis, vt Deus aperiat ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiã vinctus sum) vt manifestem illud, ita, vt oportet me loqui.) Sanè si Christus Deus non esset, sed homo tantùm Diuinæ gratiæ munere donatus, mysterium de ipso non admodum profundum foret. Quo igitur ostio patefacto opus erat, vt illud manifestaretur, commodeque, vt oportebat, proponeretur? Siquidem non est res magna, aut ardua de homine, vt natura homo est, verba facere. Si autem Verbum Dei homo factum prædicetur, iam omnino opus erit præsidio Dei, qui ostium referet, conuenientemque mysterij huius explicationem largiatur.

Non est res ardua de homine, vt homo tantum est, verba facere.

EX EPISTOLA AD Hebræos.

Cùm introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei.) Naturale Dei Patris Verbum Vnigenitus appellatur; quandoquidem solum ex solo Patre genitum est. Primogeniti autem nomen tum demum obtinuit, quando homo & mundi pars effectum, in hunc terrarum orbem ingressum est. Veruntamen hac quoque ratione a sanctis Angelis adoratur. Iam cùm adoratio soli Deo debeatur, & ad illum solum referatur; quis Christum Deum esse ambigat, vt qui etiam in cœlo adoretur?

Deu. 32.

Psal. 96.

Cur idem Christus vnigenitus simul & primogenit^s.

Verbum incarnatũ ab Angelis adoratur.

Et ad Angelos quidem dicit: (Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis.) Ad filium autem: (Thronus tuus Deus in seculum seculi: Virga æquitatis, virga regni tui: Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem; propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis præ particibus tuis.) Si Angelorum Conditor est, si Thronum obtinet sempiternum, si iustitiam dilexit, & iniquitatem odio habuit, eaque de causa exultationis oleo à Deo Patre inunctus fuit; quid statuere aut cogitare nos par est, dum in eiusmodi de ipso sententias fortè inciderimus? Nam si cœlestes spiritus suos facit ministros, Thronumque possidet Deitatis; quomodo oleo exultationis delibutus asseritur? Sanè Angelos creat vt Deus, inungitur autem vt homo; ita, vt ipsa quidem vnctio non ad Diuinam naturam, sed ad dispensationis sapientiam referatur. Est itaque Christus Deus & homo: Deus quidem natura, homo verò nostri similis dispensatoriè; quando nimirum secundùm carnem ex muliere natus est.

Exod. c. 20.

Psal. 30.

Psal. 44.

Christus cõdidit Angelos vt Deus, inungitur autem Spũ. sancto vt homo.

Videte, ne fortè sit in aliquo vestrûm cor malum incredulitatis, discedendi a Deo viuo.) Si Christum abnegantes, a Deo vero desciscimus; in fide verò, quæ in ipsum est, persistentes, defectionis crimine nullatenus obligamur; quomodo Christus non est Deus?

Cap. 3.

Qui Christum abnegant, a Deo viuo, & vero aberrant.

Si enim sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulç aspersus, inquinatos sãctificat, ad emũdationẽ carnis; quãtò magis sãguis Christi, qui per Spiritũsanctũ semetipsum obtulit immaculatũ Deo, emũdabit cõscientiã nostrã ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti?) Si Christus verus non est, quam, quæso, vtilitatem illius sanguis homini potuit adferre? aut quomodo conscientias nostras ab operibus mortuis potuit expiare?

Cap. 9.

Quid enim vulgatis hominis sanguis virtutis, aut efficacitatis habet, quod non etiam sanguis hircorum? Nihil omnino: Hoc solum namque inter hunc & illum interest, quòd hic sit animantis bruti, ille verò animantis ratione præditi. Verùm quia non purus quispiam homo, sed naturalis Dei Filius carnem assumpsit, sanguinemque suum pro omnibus profudit, factum est, vt credentes in ipsum valuerit emundare, eosdemque ex mortuis operibus liberatos, Diuino cultui mancipare Deoque offerre.

Inter hirci & pari hois sanguinem quantum ad expiandi vim attinet, perparū interest.

Cap. 10. (Irritam quis faciens legem Moysi, sine vlla miseratione duobus, vel tribus testibus moritur. Quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcauerit, & sanguinem Testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit.) Si Diuinæ legi contumeliam faciens, eandemue reijciens, non pari cum eo tenetur crimine, qui in hominem peccauerit, sed longè grauiori (siquidem qui legem violasset, mortis supplicio mulctabatur; qui autem in hominem deliquerat, veniam interdum consequebatur) quomodo igitur maiori pœna dignus censetur, qui Christi sanguinem pollutum duxerit, eo, qui in Mosaicam legem peccatum admiserat? Atqui grauiorem citra vllam controuersiam promeremur. Cur ita? qui Christi sanguis non vulgaris cōmunisue hominis sanguis est, sed Dei, Verbum enim, quod carne se induit, Deus est.

Non pari mulctātur supplicio, q in Deum & hominē cōmittunt.

Grauius delinquūt, q Christi, q q Moysi lege violant.

Cap. 12. (Videte, ne recusetis loquentē: Si enim illi non effugerunt recusantes eum, qui super terram loquebatur; multò magis nos, qui de cęlo loquentē nobis auertimus. Cuius vox mouit terram tunc; nunc autem repromittit Deus, dicens: Adhuc semel & ego mouebo non solùm terram, sed & cœlum.) Quis ille, quæso, quem cùm in terrenis loquentem Iudæorum maiores aspernarentur, graue sibi periculum acciderunt? an non clarum est, Moysen hunc extitisse? At Christus non de terra, sed de cęlo est: Nam Verbum, quod de supernis est, & ex parte ortum est, homo simul & Deus erat. Grauius proinde supplicium debetur his, qui ipsum auersantur, quàm qui Moysen; nec iniuria: Quandoquidem vt Ioannes monet: (Qui de terra est, de terra loquitur,) hoc est, terrena & humana: (Qui autem de supernis venit, super omnes est:) Hunc autem Christum esse & fuisse, quæstionem nullam habet.

Agg. 2.

Christus nō de terra sed de cęlo est. Moyses aūt de terra erat.

Ioan. 3.

Cap. 13. (Christus Iesus heri & hodie, ipse & in secula.) Verbū, quod ex Deo gignitur, tunc demum Iesu Christi appellationem sortitum cō perimus, cùm ex muliere factū est homo. Sed quomodo idem est heri & hodie & in secula? Non alia vtique ratione, quàm carnis, quam assumpsit, cum Dei Verbo cōiunctione, eiusdemque ad vnum Filiū reuelatione: Hac namque consideratione, etiamsi, vt carne indutū est, animo concipiatur; suam nihilominus naturalem stabilitatē integram semper retinet.

Quomodo Christ' heri & hodie & in secula semp idem.

EX PRIORI AD TIMOTHEVM. Cap. 1.

(Paulus Apostolus Iesv Christi, secundùm imperium Dei, Saluatoris nostri, & Christi Iesv spei nostræ Timotheo dilecto filio in fide.) Nomen hoc Saluator nulli alteri æquè, verè proprieque conuenit, ac vero naturalique Deo. Vnde Doctor noster id nominis nunc quoque illi imponit. Atqui Iesvs Christus & Dominus & Saluator noster est: Vocatus est enim Iesus, nominisque vim ac significationem beatus Angelus exponens, ita ait: (Vocabis nomen eius Iesum: Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorū.) Deus igitur est Christus: Nā, iuxta Diuini Pauli doctrinā, (ipse est Saluator oīum hominū.)

Saluatoris nomē Deo proprium.

Matth. 1.

EX EPISTOLA AD TITVM. Cap. 2.

Apparuit gratia Saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes omnem impietatem, & secularia desideria, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc seculo, expectātes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem sectatorem bonorum operū.) Qualis, quæso, gratia, aut cuius nam Dei gratia apparuit nobis, quæ omnibus hominibus salutaris extitisse hoc loco prædicatur? Planum est, quòd illius Dei & Domini, qui, iuxta beatum Dauid, (apparuit, & illuxit nobis, cuiusq; gloriosam manifestationē de cœlis expectamus.) Magnus hic Deus, est ipse Saluator noster Iesus Christus, qui obtulit semetipsum pro nobis, quò ab omni peccato absolutos germanos sibi constituat adoratores. Cùm ergo beatus Paulus Saluatorem nostrum Iesum Christum magnum Deum prędicet, quis Emmanuelem verum Deum esse inficiari audeat?

Psal. 117.

Paulo magnus Deus Christus.

Quòd Christus sit Deus.

EX CANONICA EPISTOLA Iacobi. Cap. 1.

Nolite errare, fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à Patre luminum.) Omne (inquit) datum optimum: Sanè bonum munus est Spiritusanctus, patrandorumque miraculorum facultas per ipsum impertita. Cùm ergò Christus Spiritumsanctū Sanctis impertiatur, potestatemque vt Diuina miracula edant, ijsdemque largiatur; quomodo non est verus Deus?

Bonū donū est Spiritussanct', quē Christ' impert.

Subditi igitur estote Deo; resistite autem Diabolo. Tollite iugum meum super vos.) Cùm ij, qui Christi, iugum in se tollunt, non alteri cuipiam subijciantur, quàm Deo; quomodo Christus non est Deus?

Cap. 4. Matth. 11.

Qui Chri iugum suscipiūt, Deo se subijciūt

EX PRIORI EPISTOLA PETRI.

1.Pet.1.

Petrus Apostolus Iesu Christi, electis adnenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, Bithyniæ, secundùm præscientiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritus, inobediẽtiam & aspersionem sanguinis Iesu Christi, gratia vobis & pax multipliciter.) Ecce secundùm Dei Patris præscientiam Iesu Christi Apostolum se nominat, suiq́; Apostolatus rationem edisserens, ipsum in Spiritus sanctificationem, in obedientiam, in sanguinis Iesu Christi aspersionem perfectum esse prædicat. Cùm igitur, qui in ipsum credunt, sanctificationis Spiritũ consequantur (aspergit enim suo nos sanguine ad emundationẽ) qua tãdem ratione is Deus haberi non debet, qui proprio Spiritu sanctificat, suoque sanguine credentes in ipsum emũdat? Erat enim Deus in carne.

Christ⁹ suo sanguine emundat, suoq́; Spiritu sanctificat.

Eodem capite.

Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundùm misericordiam suam magnam regenerauit nos in spem viuã, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcessibilem, conseruatam in cœlis.) Si Deus nos genuit in spem viuam & stabilem, effecitq́; hoc ipsum Iesus Christus per suam ex mortuis resurrectionem, qui fieri queat, vt Deus non sit?

Christus per suã ex mortuis resurrectionem regenerauit nos in spẽ viuam.

Eodem capite.

De qua (inquit) salute inquisiuerunt, & scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia ꝓphetauerunt, scrutantes, in quod, vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi.) En hic rursum cùm Diuinitas, tùm sanctus Spiritus quoque attribuuntur Christo. Deus igitur est, vt qui proprium habeat Spiritum sanctum,

Christo Diuinitas & Spiritussancti proprietas tribuũtur.

Cap.2.

EX POSTERIORI EPISTOLA Petri.

Fuerunt autem & Pseudoprophetæ in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eũ, qui emit eos, Dominum negãt.) Haud aliquo corruptibili pretio, auro, vel argento redẽpti sumus, sed pretioso Christi sanguine. Quare licet Deo viuo & vero seruiamus; redimenti tamen obstricti hæremus. Cùm Christo igitur Domini titulum assignemus, ipsumq́; verum Dominum esse non ignoremus, cur Deũ esse inficias ibimus?

Chr̄s & Dominus & Deus ex æquo est.

Cap.5.

EX EPISTOLA IOANNIS.

Et scimus, qm̄ Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, vt cognoscamus verum Deũ, & simus in vero Filio eius.) Hic est verus Deus, & vita æterna, nei Patris Verbum, ꝓut s̄m se nudè & quasi a Patre secretũ cõsideratᷣ, nõ appellatᷣ Christus; Christi aũt Iesu nomen tunc demũ sortitũ est, cùm homo factum est. Cùm

Christus est Dei Filius & verus Deus.

ipse igitur verus sit Deus, & vita æterna, quis secus sentientes ferre queat?

EX EPISTOLA IVDÆ.

Omnem solicitudinem faciens scribendi vobis, de cõi vestra salute, necesse habui scribere vobis, deprecãs supercertari semel traditæ sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc iudicium) impij, nomini nostri gratiam transferentes in luxuriã, & solũ dn̄atorem, & Dn̄m Iesum Chr̄m negantes.) Cùm incarnationis doctrinã vniuersè admittamus, quo modo, q̄ semel crediderunt, Dn̄m n̄rm Iesum Christũ negare dicuntur? Sanè si alium Dei Patris Verbũ filiũ esse dixerimus; alium rursus eũ, qui natus est ex muliere, vnum esse Dn̄m disertè inficiamur: Vnus.n. Dn̄s Iesus Christ⁹, s̄m dispensatoriam cũ Dei Patris Verbo vnionem, humanitate illius ad Deitatis gloriam euecta. Vnus proinde est Christus & filius, vnusq́ue, vt semel dicam, huius vniuersi Dominus.

Chr̄m Dominum negant, qui illum in aliũ & aliũ filiũ secant. Commodè hæc accipiũtur, neq́; n. humanitas ad Deitatis gloriã euecta est, sed homo.

EX EVANGELIO MATTHÆI.

Cap.1.

Hæc autem eo cogitãte, ecce Angelus Dn̄i apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph, fili Dauid noli timere accipere Mariã cõiugẽ tuam: Quod.n. in ea natũ est, de Spiritu sancto est. Pariet aũt filiũ, & vocabis nomen eius Iesum: Ipsum.n. saluum faciet populũ suũ a peccatis eorũ.) Duo simul hoc loco ponit, quæ in Diuinã tm̄ naturã quadrãt, nõ etiã in humanã: Asserit namq́; illum, qui ex Maria ortus est, eos oẽs, qui salutẽ ꝑ ipsum cõsequunt, populũ peculiarẽ habere, tũ ipsis eisdẽ rursum peccata ignoscere. Atqui Dei sunt vniuersa, ipsiusq́ue solius est, peccatorum laqueis irretitos expedire. Is igitᷣ, qui ex sacra Virgine natus est, Deus est, cuius nos peculiaris populus sum⁹, quiq́; è peccatorum vinculis pro sua potestate nos eximit ac liberat.

Peccata cõdonare, peculiaremq́; populũ possidere, soli⁹ Dei ꝓpriũ est.

Cap.2.

Cùm ergo natus esset Iesus in Bethlehem Iudæ:) In Bethlehẽ Iudææ natus est, q̄ ex Iessæa radice ortus est: Vñ Deus Pr̄ ꝑ quẽdã è sacris vatib⁹ ita ait: (Et tu Bethlehẽ dom⁹ Ephata nequaquã minima es, vt sis in millib⁹ Iuda: Ex te.n. egredietᷣ, q̄ regat populũ meũ ĩ Israël; & egressus eius ab initio à dieb⁹ æternitatis.) Quomodo Bethlehemita ille ab initio seculi egressus, hoc est, substantiæ principiũ sortitus dr̄, cùm tñ in nouissimis seculi tp̄ibus istic natũ esse cõstet? Deus igitᷣ Chr̄s, ipsiusq́; Diuini verbi antiq̄tas ĩ illũ cõuenit: Nã etsi ex muliere hõ nasci dignatus esset; Deus tñ erat.

Michææ 5.

Bethlehemita Chr̄s egressus æternus.

Cap.3.

Ego (inquit) baptizo vos in aqua in pœnitẽtiam. Qui aũt post me venturus est, fortior me est, cuius non sum dignus calceamenta portare. Ipse vos baptizabit in Spiritusancto & igne. Cuius ventilabrum in manu sua est, & permundabit aream suam.) Haudquaquã humanæ naturę opus est, in Spiritusancto baptizare: Sed neq́; spiritalem quoque aream,

Spiritalis Dei area humanũ gen⁹.

hoc est, homines ætatem in terra agentes, hominis cuiuspiam propriam esse facilè concesserimus: Eiusmodi enim oĩa solius Dei sunt; ipsiq; soli congruit, illos, qui credunt, in Spiritu sancto baptizare. Atqui Christus, qui p̃m carnem incarnationisve mensuram post Ioãnem veniebat, potenter isthæc præstabat; ideóque suam quoque aream permundaturus est olim. Verus itaq; Deus est Christus.

Spiritu sancto baptizare, non hominis, sed Dei op⁹ est.

Cap. 8.

Et ecce leprosus veniens, adorabat eum dicens: Dñe si vis, potes me mundare. Et extendens Iesus manum tetigit eum, dicens: Volo, mundare. Et cõfestim mũdata est lepra eius.) Opus Diuinum moliri, non est vitium humanarum: Conuenit id autem in Principem omnium naturam, hoc est, Diuinam: Atqui Chrs eiusmodi opera molitur; non est ergo nudus tantùm homo, quemadmodum nos, sed Deus humanam naturam indutus. Quod de leproso mundato hic dicitur, hoc de socro Petri, de ventis item & mari, deque vndis, quas increpare visus est, dictum accipiatur. Quare diuini quoque illis discipuli animaduertentes, illum & mari & ventis imperasse, admirabũdi aiebant: Equalis nam hic æst? Intelligebant enim, eiusmodi opera patrare posse, rem esse, quæ nudi hominis facultatem multis partib⁹ superaret. Christus itaque, & Deus, & homo simul erat.

Diuinũ op⁹ moliri, op⁹ est non cuiusuis, sed Principis naturæ.

Matth. 8.

Dæmones rogabant eum, dicẽtes: Si eijcis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum: & air illis: Ite.) Omnibus prouidere, cunctaque conseruare, ad quem, obsecro, spectat, nisi ad eum solum, qui p̃m naturam Deus est? Hinc & Saluator quoq;: (Nonne, inquit, duo passeres asse væneunt, & vnus ex illis non cadit super terram, sine Patre vestro? Vestri aũt & capilli omnes numerati sunt.) En tantam rerum omnium prouidentiam habebat Christus, vt absque illius permissu, ne in porcorum quidem gregem potestatem exercere immundis spiritibus integrum esset. At rogatus permisit tandem, non tam vt illorum libidini morem gereret, q̃ vt nobis se omnibus tãquam Deũ ꝓuidere & præsidere, persuaderet. Et quomodo tandem ille Deus non est, qui potestatem habet, quam in solum Deum cadere certum est; quique in omnia imperium sortitus est? Tollit enim & conseruat, quæ per ipsum condita sunt, tanquam propria.

Omnia gubernare & cõseruare, solius Dei est.

Matth. 10.

Nihil possunt Dæmones, ne in porcos quidem, Chro inuito.

Christus omnib⁹ ꝓuidet ac p̃sidet.

Cap. 9.

Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa; operarij aũt pauci. Rogate ergo Dñm messis, vt eijciat operarios in vineam suam. Et conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorũ, vt eijcerent eos; & curarent omnem languorem & infirmitatem.) Nôrat, vniuersorum Deũ, messis esse Dñm: Eius namque vtrumque est, & ipsa spiritalis area, hoc est, humanũ genus; & ipsa rursum messis. Sed aduerte, cùm messis Dominum obsecrandum esse monuisset, mox seipsum eiusmodi Dominum esse euidẽti argumento declarans, emisit operarios, hoc est, sanctos Apostolos, quibus vt Deus potestatem contra immundos spiritus est impertitus: Neque enim humanæ naturæ facultatis est, Spiritussancti vim, aut operationem alicui impertiri. Cùm eam ergo Dei Verbum, tametsi caro factum, hoc est, Christus impertiat, quomodo Deus nõ est natura & veritate?

Cap. 10.

Area & messis Domin⁹ Christus.

Chrs mittit Apostolos in messem & vineam spiritalem.

Cap. 10.

Omnis ergo, qui me confitebitur corã hominibus, cõfitebor & eum coram Patre meo, qui in cœlis est. Qui autem negauerit me corã hominibus, negabo & ego illum coram Patre meo, qui in cœlis est.) Non pauci sanctorum ad Martyrij gloriam euocati, Christumq; intrepidè confessi tormẽtis & morte absumpti sunt. Quæro aũt, num ob id martyricam coronam adepti sint, quòd Christum communem hominem esse coostanter affirmarent? an ob id veriùs, quòd sua eum confessione tanquam verum Deum venerarentur? Res est clara: Cõstat enim, ad vnum omnes à martyrij gloria excidisse, Christumque in die iudicij illos vicissim abnegare compertures esse, qui illum Deũ esse inficiati sunt. Iam quo modo Deus is censendus non est, qui martyrij gloria eos afficit, qui ipsum Deum esse, verè cõfitentur?

Diuinitatis Chri cõfessio martyres efficit.

Cap. 11.

(Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos.) Si Emmanuel verus Deus, vniuersorumque Dominus nõ est, (soli enim Deo seruiunt omnia) cur suũ ille iugũ nobis imponit? Iugum & ipsa quoque lex appellata est. Verùm Christus propriũ nobis iugum imponit, nosque obnoxios sibi reddit, tametsi Patri submittat omnia: Deus igitur est. Vnde vt omnia illi subiecta sint, par est.

Soli Deo seruiunt oĩa.

Iugũ Chri est Christi lex.

Cap. 12.

(An non legistis in lege, quia Sabbathis sacerdotes in templo Sabbathum violant? Et sine crimine sunt? Dico autẽ vobis, quia maior templo hic est.) Si Sacerdotes, qui Sabbathum profanant, ob id culpa vacant, quòd diuino cultui incumbant; quomodo cultus, qui Christo impenditur, ministerio, quod Sacerdotes in templo obibant, præstantior censetur? Atqui apertum est, eos, qui sub lege viuebant in figura, & vmbra, & quasi ad super cœlestium exemplum Deo ministrasse. Iam si diuini illi Discipuli Christi sectatores, ipsiq; ministrantes, ampliori honore & gloria potiti sunt: Rursum si ministerium, quod Christo exhibetur, legali cultui multum antecellit; quomodo in sobrij cuiusquam cogitationem cadere potest, Christum non esse verum Deum?

Nobilius est noui testamẽti ministeriũ, legalũ cultu

Cap. 12.

(Etsi ego in Beelzebub eijcio Dæmones, filij vestri in quo eijciunt? ideo ipsi iudices vestri erunt.) Si in Christi nomine à Dæmonio vexatos discipuli curabant, (inuocabant enim nomen Iesu Nazareni quomodo de vera illius Diuinitate ambigere fas est? Neque enim vlla omnino gloria, aut potentia humana sat fuerit ad debellandum Satanam.

Satanæ vis maior quã sit virtute humana.

Cap. 13.

Sicut ergo colligũtur zizania, & igni cõburuntur; ita erit in consummatione seculi. Mittet filius hominis Angelos suos, & colligent de

» de regno eius omnia scandala & eos, qui fa-
» ciunt iniquitatem, & mittent eos in caminũ
ignis.) De Deo legimus: (Benedicite Domino, omnes Angeli eius:) Neque enim Angelus Angeli peculiũ est, sed Dei sunt omnia. Cùm ergo de filio hominis dicatur, quòd missurus sit Angelos suos, Angelosque & spiritus illos supremus, tanquam proprios ministros pleno iure possideat, euidens fit, illũ esse Deum.

Psal. 102. Angelis Christum suum esse Dominum agnoscunt illiq; ad nutum feruiunt.

Cap. 16. (Interrogabat discipulos suos: Quẽ dicunt
» homines esse filiũ hominis? At illi dixerunt:
» Alij Ioannem Baptistam, alij autẽ Heliam, alij
» verò Hieremiam, aut vnũ ex Prophetis. Dixit
» illis Iesus. Vos autẽ quem me esse dicitis? Re-
» spondens Simon Petrus, dixit: Tu es Christus
» Filius Dei viui. Respondens autem Iesus, dixit
» ei: Beatus es Simon Bariona, quia caro & san-
» guis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui est
» in cœlis.) Si Christus cõis vulgarisue tantùm homo est, cur Petrus sua confessione tantã excitauit admirationẽ? Q̃uo diuinitus perhibetur edoctus? Aut quanam suprema opus erat illi illuminatione, vt illud Christi mysterium caperet aut panderet? Verùm quia Deum esse agnouit, viuentisque Dei Filium esse prædicauit, ideo admirationi fuit: Neq; tamen duos confessus est filios, sed vnum duntaxat.

Petrus admirationẽ excitauit, non quod hoĩe, sed q Dei Filium esse Chrm ꝑfitetetur.

(Filius enim hominis venturus est in gloria Patris suis, cum Angelis suis.) En iterum cœlestes Spiritus suos Angelos vocat; etiamsi hominis se filium esse non neget.

Hoĩs filius Angelos possidet, & Angelis imperat.

Cap. 17. (Et cùm venissent Caphar naũ, accesserunt, qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & di-
» xerũt ei: Magister vester nõ soluit didrachma?
» ait: Etiam, & cùm intrasset in domũ, præuenit
» eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon?
» Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel
» censum, à filijs suis, an ab alienis? & ille dixit:
» Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt
» filij.) Quomodo liberum, hoc est, à legis vinculo, tributique pensione immunem; nec nõ verum filium se prædicat, si carnis & sanguis secundùm hypostaticam vnionem particeps effectus, non est Deus? At dependit nihilominus didrachma tanquam legi obnoxius, cùm tõ vt filius, lege maior esset. Verùm vt homo est, nõ supra legẽ, sed legi subiectus est: Nemo enim naturalẽ libertatẽ illi tribuat, nisi vt Deũ humana forma indutũ animo eũdẽ cõcipiat.

Chrs dicet sa ratione supra legẽ, & sub lege erat.

Matth. 21. Christo omniũ nostrûm seruatore Hierosolymã ascendente, pueri præeuntes, laudumque præconia depromentes, (Osanna filio Da
» uid, clamabant.) At hæc doxologia in solum Deum quadrat. Indignati autem Pharisæi in medium prorumpunt: (Audis, inquiunt, quid
» isti dicunt? Iesus autẽ dixit eis: Vtique: nunquã
» legistis, quia ex ore infantium, & lactentium
» perfecisti laudem?) Sed beatũ Dauid hoc loco
Psal. 7. audire operæpretium est, ait autẽ: (Domine
» vDñs noster, q̃ admirabile est nomẽ tuum in
» niuersa terra: Quoniam eleuata est magni-
» ficẽtia tua super cœlos.) Ex ore infantiũ &
» lactentiũ pfecisti laudẽ:) Pueri namq; magna
exultatione acclamantes, aiebant: (Hosanna filio Dauid.) Is porrò, cuius elogiũ decantabant, eiusmodi laudem & acclamationem neutiquã repudiabat. Atqui beatus Dauid eam doxologiam non communi alicui homini tribuebat, sed omnium Domino: Illius enim solius nomen vniuersa terra demiratur, eiusdemque magnificentia super omnes cœlos tollitur. Quomodo ergo Christus Dauidis secundùm carnem filius non est Deus?

Hebræorũ pueri Christi diuinitatem qui se cretum diuini Spiritus illapsũ agnouerũt.

Cap. 25. Cùm autem venerit filius hominis in maie-
state sua, & omnes Angeli cum eo; tũc sedebit »
super sedem maiestatis suæ.) Nũquid Christus vt homo quispiam nostri similis pro tribunali sedebit? astantibusque omnibus vndequaq; ip si Angelis orbem iudicabit? Qui istuc, obsecro, rationi est consentaneum? An non scriptum est: Vnus est legislator, & iudex? Deus igitur est Christus, qui pari cum Deo gloria pollens, thronumque iudiciarium obtinens, ac Angelos circunquaque astantes habens, in iustitia terrarum orbem iudicabit.

Orbem terrarum iudicabit & æquitate iudicare solius summi illius supremique legislatoris proprium est. Iacob. 4.

Cap. 26. Et Princeps Sacerdotum ait illi: Adiuro per Deum viuum, vt dicas nobis, si tu es Christus
» Filius Dei viui: Dicit illi Iesus: Tu dixisti. Ve-
» runtamen dico vobis, amodò videbitis filium
» hominis sedentem à dexteris virtutis Dei, &
» venientem in nubibus cœli.) Quomodo filius hominis à dexteris virtutis Dei sedet? Planum est, Dei Verbum ita factum esse hominis filiũ, vt tamen Deus esse non desierit: Mansit enim, quod erat. Hac igitur ratione generanti assidere, & in Diuinitatis gloria & maiestate conspicuum cerni dicitur, etiamsi factum sit caro.

Quo sensu filius homini à dextris virtutis Dei sedere dicatur.

Cap. 27. Iesus autem exclamans voce magna, emisit Spiritum. Et ecce velum templi scissum est in
» duas partes, à summo vsq; deorsum; & terra
» mota est, & petræ scissæ sunt; & monumenta
» aperta sunt, & multa corpora sanctorum, quæ
» dormierant, surrexerunt) Si Christus communis erat homo; cur illo animam expirante, in ipsis elementis tanta accidit conturbatio? Sol enim, retractis radijs, diei tenebras effudit; terra ad hæc Dominum suum Iudæorum contumelijs indigoissimè affectum conspicata, disrupta est; & ipse tandem Infernus Sanctorum animas emittere compulsus est. Et cuiosnam omnia hæc gratia fiebant? nonne Dei? Deus enim erat in carne, quo tam contumeliosè tractato, ipsa quoque creatura quodammodo ira & indignatione efferebatur.

Prodigia quæ Christo morienté accideruat, ipsum verum Deum esse aperte testabantur.

Creatura Christo animam expirante commota.

EX EVANGELIO IOANNIS.

Cap. 2. Iesus autẽ nõ credebat semetipsum eis, eo
» q̃ ipse nosset omnes, & quia opus ei non erat,
» vt quis testimonium perhiberet de homine:
» Ipse enim sciebat, quid esset in homine.) (De
» Deo scriptum extat.) Qui finxit sigillatim cor-
da eorum:) (Et ipse alibi ait.) (Non celabitur à me omninò quicquam.) Si ergo Christus omnia intelligit: & omnia, quæ sunt in homine exactè nouit, vtpotè scrutans eorum corda & renes, quomodo non est Deus?

Psal. 32. Hier. 17. Omnia, quæ sunt in homine, exactè nosse, Dei proprium est.

Ioan. 4.

Vos adoratis, quod nescitis; nos adoramus, quod scimus, quoniã salus ex Iudæis est.) Audis, salutem ex Iudæis esse asserentem: atqui salutem præstare solius Dei esse, demonstratum est iam antè: Saluauit enim nos, non Princeps, non Angelus quispiam, sed Dominus ipse secundùm scripturas. At Christus, qui secundùm carnem ex Iudæis natus est, Iesu nomenclaturam sortitus est. Iesu autem nomen interpretatum salutem sonat. Ipse itaque Christus est salus illa, quæ ex Iudæis profecta est. Quamobrem licet Verbum caro factum sit, & semen Abrahæ apprehenderit: Deus nihilominùs cum assumpta carne permansit.

Saluare, & a peccatis liberare solius Dei est.

Christus est salus illa, quę ex Iudęis est.

Cap. 14.

(Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horũ faciet; quia ego vado ad Patrem, & quodcunq; petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.) Ad Patrem se abire denuntiat, cùm tamen natura Filius sit, solusque omnia impleat. Abscedit itaque secundùm humanam naturam. At verò licet vt homo in cœlum assumptus sit: vt Deus tamen supplicum vota se auditurum promittit, modò tamen in nomine illius supplicauerint. Iã cui, quæso, veriùs conuenit sanctorum postulatis satisfacere, eorumque votis ac desiderijs respondere: quàm soli, vero ac natiuo Deo?

Ad cęlos ascendit, qui omnia implet.

Sanctorum vota & desideria audire peculiare est Deo.

Cap. 15.

(Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat, vt, quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.) En pari se cum Deo & Patre potestate pollere, pariaque eidem præstare, posse nusquam non inculcat. Dixerat enim: (Quodcunque petieritis in nomine meo, faciam:) nunc autem ait: (Quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis) Nunquid ergo seorsum, & quasi priuatim aliqua dilargitur Pater absque Filio? aut Filius rursum seorsum sigillatimque pertitur nonnulla absque Patre, ita vt à duobus Dijs præstentur, quæ sancti efflagitant? Absit, absit: Vnus enim est Deus Pater, & vnus item Dominus Iesus Christus: Distribuit nãque Pater sua dona per Filium in Spiritusancto. Veruntamen & quasi demissa postulatio fit per Iesum Christum. Porrò Domini Iesu nomine accipimus & designamus Verbum hominem factum.

Christus pari secum Patre potestate præditũ demonstrat. Nihil dilargitur Pater absq; Filio, neq; Filius absq; Patre. Pater distribuit sua dona per filiũ in Spiritusancto.

Cap. 16.

(In illo die me nõ interrogabitis quicquã: Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis; vsq; modò non petistis quicquam in nomine meo. Petite & accipietis: vt gaudium vestrum sit plenũ.) Hæc eandem penè sententiam cum superioribus habent: sicut illa quoque, quæ mox consequuntur: Ait namque: (In illo die, in nomine meo petetis: & non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis: Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia ego à Patre exiui.)

Cap. 16.

Cap. 17.

(Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solũ Deum verum, & quem misisti, Iesum Christũ Si cum solius verique Dei cognitione Iesu Christi cognitionem necessariò coniunctam consociatamque esse oportet, & hoc ipsum æternam vitam conciliat: cui obscurũ esse potest, Christum verum esse Deum? Verbum tanè caro factum est: sed mansit interim Verbũ.

Vita ęterna in vera filij Dei cognitione posita.

Cap. 17.

Vt credat mundus, quia tu misisti. Et ego claritatem, quam dedisti mihi dedi eis: vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ego in eis, & tu in me: vt sint consummati in vnũ.) Perspicaci mentis oculo in rem propositam intendentes, quænã in ipso abstrusa lateant, diligenter exploremus. Qualem ita gloriã Filius à Patre accepisse se narrat, quam nobis deinde cõmunem fecerit? Sanè ipse ab hac quęstione nos liberat, dum ait: (Vt vnum sint, sicut & nos vnũ sumus:) Nam etsi Dei Patris Verbum secundùm propriam hypostasim alius à Patre esse dignoscatur: naturali tamen identitate vnum & planè & idem est cum illo. At quo pacto Verbum illud vnum quoque nobiscum factũ est? Ad eundem omnino modum, puta secundùm essentialem & naturalem identitatem. At cùm Diuina natura tantò à creatura distet interuallo, vt secundùm essentiam cũ ea coire nequaquam valeat: ecquo, inquis, modo secũdùm naturam vnũ ille factus est nobiscum, qui omnem omnino creaturam excellit? Verbum factũ est homo, vt quemadmodũ, quod quidem ad Deitatis naturam spectat, vnum & idem est cum Patre: itã secundùm naturæ humanæ habitudinem sit vnũ quoq; nobiscum. Hac ergo ratione & nos quoque in vnitatem cum Deo redigimur.

Quo sensu vnũ effici dicamur cum filio.

Christ⁹ est vnum nobiscum, & vnum rursum cũ Pře naturæ idẽtitate.

Cap. 20.

(Cùm ergo sero esset die illo, vna Sabbathorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati, propter metũ Iudæorũ: venit Iesus & stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.) Non immeritò dubitauerit hic quispiã ac dixerit: Si Verbum post resurrectionẽ perinde ac ante venerandã crucẽ corporeũ erat, quõ cõclusis foribus in medio discipulorũ ex insperato apparuit? Ad hoc rñdemus, Diuina virtute factũ id esse. Par est autẽ, vt Pauli dictũ hoc loco in mentẽ reuocemus: ait is verò: (Itaque nos ex hoc neminẽ nouimus ſm carnẽ: etsi cognouimus ſm carnẽ Christũ: sed nunc nõ nouimus.) Sanè post resurrectionẽ ex mortuis, dispensationis mysterio, pp qđ carnẽ salubriter assumpserat: iã perfectò, Diuina virtute & potestate vtebatur familiariùs, q̃ naturę humanæ infirmitate, vt qui iã veluti opportuno tpe, per ea potiùs, quàm per exaninationis cõditiones agnosci voluerit.

Diuina virtute Christus per clausũ ostiũ se immisit.

2. Cor. 5.

Post resurrectionẽ Christ⁹ Dñs Diuina virtute vtebatur familiarius quã carnis infirmitate.

Cap. 20.

(Et cùm hæc dixisset, insufflauit, & dixit: Accipite spiritumsanctum: quorũ remiseritis peccata, remittũtur eis: & quorũ retinueritis, retenta sunt.) Quicquid hic factũ memorat, hoc totũ Diuinũ magnaque cõsideratione dignũ est: Primò namq; nõ erat humanæ naturæ opus, p exufflationẽ Apostolis Spiritũ sanctũ infundere. Deindè maius quiddam sublimiusq; est, q̃ qđ in creaturã cadat, tantã illis pote-

Per exufflationem Spiritũsanctũ

impertiri, nō est opus humanæ naturæ, multò verò minus peccata cōdonare, vel retinere.

potestatē, & vim potuisse impetiri, vt quorū vellet peccata retinere, & quorū rursus visum esset, relaxare posseot. At cur corporeo flatu impertit Spiritumsanctū? ideo nimirū, vt eat oem a Verbo oon alienam, sed propriam illius extitisse intelligamus. Adde externam illam per carnis ministerium exufflationem iis his, qui, vt Spiritussancti participes fierent idonei erant, Diuinæ quoque virtutis opus declarasse.

EX EVANGELIO LVCÆ.

Cap. 1.

Angelos Dei Zachariæ de sancto Baptista hæc exponit: Et erit gaudium tibi, & exultatio, & multi in oatiuitate eius gaudebūt: Erit enim magnus coram Domino, & vinum & siceram non bibet, & Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ, & multos filiorum Israel cōuertet ad Dominū Deū ipsorū.)

Ioan. 1. Luc. 3.

Rursum cum Iudæi ex ipso eodem Ioanoe sciscitarentur: (Tu quis es? Respondit ille: Ego vox clamantis in deserto, parate viam Domini, rectas facite semitas eius.) Tandem ipsemet Zacharias de proprio filio vaticinans, ita fatur: Et tu puer Propheta Altissimi vocaberis: Præibis enim ante faciem Domini, parare vias eius: Ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum:) Ille oanq; Christum anteibat, eiusdemque factus præcursor, vt viam illi præpararent, aonuntiabat; & Propheticum oihilominùs oraculum de illo edens, ad eū, qui iustificare pôt peccatis obooxios, hoc est, Deū cōuertebat. Et adhuc dubitamus, fueritne Deus Christus?

Angel', Zacharias, & Ioannes Baptista disertis verbis testimonium perhibent Diuinitati Christi.

Hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur: Et dabit ei Dominus Deus sedem Dauid Patris eius. Et regnabit in domo Iacob io æternum, & regni eius oon erit fiois.) Nunquid hominis nostri similis imperio ppetuō citra vllam ioterruptionem prememur, aut Imperatori potiùs Deo in Christo & per Christū subditi erimus? Assumitur hic autem ad istuc monos oon tamquam extraneus quispiam Mediator, aut filius; sed tamquam verus filius; per quem Deus Pater in omnes omnioo regnum obtinet. Quòd si ita res habet, Deus ergo est Christus.

Pater per filium regnū obtinet.

Cap. 1.

Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, qm̄ virum non cognosco? Et respoodens Aogelus dixit illi: Spiritussanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obūbrabit tibi; ideoq; & quod oascetur ex te sanctū, vocabitur Filius Dei.) Nûquid is, qui arcana inexplicabiliq; Spiritussancti operatiooe ex sacra Virgine formatus & natus est, sola appellatione filius erat? an verus potiùs oaturalisque Dei filius, & Deus creditus est? Verbū proinde secundùm hypostasin carnem factū, hoc est, carnem per Spiritumsanctum ex sacra Virgine sumpsisse, eamque ppriam sibi fecisse cogitetur: Hac nanque rōne, qui verus Deus sit, haud difficulter deprehendetur.

Qui Spiritu sancti operatione ex Virgine natus est, non solo nomine Dei filius est, sed re & noie simul.

Cap. 1.

Et factum est, vt audiuit salutationem Mariæ Elizabeth, exultauit iofans in vtero eius, & repleta est Spiritusscō Elizabeth, & exclamauit voce magna, & dixit: Bñdicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Dñi mei ad me?) Interna Dei energia & vi Prophetiæ donū obtingere alicui potest, secus oequaquā.

Prophetiæ est donum Dei.

Cùm igitur salutatio sacræ Virginis Mariæ, Iesum per id tempus in vtero adhuc gestantis, Ioannē maternis visceribus adhuc inclusum ad Prophetiam promouerit, quomodo Christus non est Deus, qui iotra virginea claustra etiamnum latitans, vi quadam Diuina ad ꝓphetiæ gratiam Baptistam euexit?

Ioānes Propheta muneris obijt, intra matris viscera adhuc latens.

Cap. 2.

Nunc dimittis seruum tuum Dñe, secundùm verbum tuum in pace: Quia viderūt oculi mei salutare tuum: Quod parâsti ante faciē oium populorum, Lumen ad reuelationem Gētium, & gloriam plebis tuæ Israel.) Simeō Iesum inter vlnas cōplexus, eiusmodi de ipso eulogia depromebat. At quomodo salutare est? aut quo pacto Lumen ad reuelationē Gētium est, si vnos & solus verus Filius & Deus non est? Qui quidem secundùm Diuinam naturam oatus est ex Patre, tanquam Verbum, secūdùm carnem autem ortus est ex Virgine, vt homo. Quæ rursum reuelatio facta est Gētibus, si de ipso ooo cognouerunt, quia Deus est, quodque Diuinum cultum illi impendentes, in ea crimina non iocidant, io quæ illi iocidere solēt, qui alteri Deo, quàm voi illi, qui natura & veritate Deus est, seruiunt?

Simeon Iesum agnouit, Mariæ filium esse verum naturalemq; Deum.

Cap. 5.

Vt cognouit aūt Iesus cogitationes eorū, respondēs dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus vestris? Quid est facilius, dicere: Dimittunt tibi peccata tua, an dicere: Surge ambula? Vt aūt sciatis, quia filius hoīs potestatē habet in terra dimittendi peccata: tūc ait paralytico: Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, & vade in domū tuā.) Si solus vniuersorum Dōs a delictis nos expiat, nec in vllū aliom istuc cōuenit, & Christus non absque Diuina authoritate hoc ipsum præstat, qui fieri pôt, vt Deus nō existat? Nā etsi Verbum, quod ſm carnem ex muliere natum est, filij hoīs appellatione designetur: nihilominùs tamen Deus est.

Solus Deus peccata per se expiat.

Cap. 7.

In ipsa hora aūt multos curauit à laoguoribus suis, & plagis, & spiritibus malis: & cæcis multis donauit visum. Et respondens dixit illis: Euntes renuntiate Ioanni, quæ audistis & vidistis, quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundant, surdi audiunt, mortui resurguot, pauperes euangelizant, & beatus, quicūcunque oō fuerit scandalizatus in me. Factis Diuinotū planeq; admirabiliū operū patratorē Christus se esse demōstrās, q̄ per Prophetæ vocem quondam de se prædicta fuerāt, in memoriam reducit: Dixerat enim Esaias: (Cōfortamini, manus remissæ & genua soluta.) Mox verò quasi digito ꝓteosa ve manu Emmanuelē ostendens, ita ait: (Ecce Deus noster: ecce Dñs cum fortitudine venit, & brachium cum

Prophetæ Christum admirabilium operum patratorē fore prædixerāt.

Esa. 35.

Cap. 40.

Cap. 25.

cum dominatione.) Dicit idem & alio quoque loco: (Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum audient; tunc saliet sicut ceruus claudus, & expedita erit lingua balbutientiũ.)

Cap. 26.

Addit præterea: (Tunc surgent mortui, & resurgent, qui in monumentis sunt: Nam ros, qui à te, ipsis sanitas est.)

Cap. 61.

(Rursum idem in p̃sona Christi, ita ait:) (Spiritus Domini super me, cuius causa vnxit me, euangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, & prædicare captiuis remissionem, & cęcis visus apertionem.)

Prophetæ Christum Deum fore prędicant.

Cùm ergo prophetarum oracula tanquam fidei, quæ ipsi debetur, argumentum probationemque abdicat, ipsique Prophetæ, Deum illum esse, liberè prædicent, quis his contraria asserere audeat?

Luc. 8.

Cùm discipuli tempestate in stagno iactarentur accedentes suscitârunt eum dicentes: (Præceptor perimus. At ille surgens increpauit ventum, & tempestatem aquæ, & cessauit, & facta est tranquillitas.) Dauidica voce eiusmodi oraculum de Christo editum erat: (Tu dominaris potestati maris, & motum fluctuum eius tu mitigas, Tui sunt cœli, & tua est terra, orbem terrarum & plenitudinem eius tu fundasti.)

Psal. 88.

Cui mare & venti ad nutum obediunt, is Diuinitatis expers esse nequit; at Christo hæc omnia ad nutum obtemperant.

Cùm in illum igitur, qui maria sedeat, omnium rerum Dominum esse, proprios cœlos possidere, orbem terrarum eiusdemq́; plenitudinem posse fundare, propriè conueniat; quis Christum, qui cum autoritate maribus & ventis imperat, verum Deum esse ambigere queat.

Cap. 8.

(Rogauit illũ vir, à quo Dæmonia exierãt, vt cum eo esset. Dimisit autem Iesus, dicens: Redi in domum tuam, & narra, quanta tibi fecerit Deus. Et abijt per vniuersam ciuitatem prædicans, quanta illi fecisset Iesus.) In Gerasinorum regione curauit Iesus immanissimè a Dæmonio vexatum, qui etiam, vt vitam sibi cum eo agere deinceps liceret, obnixè efflagitabat. At verò quamuis eum sanâsset, spiritusque eiecisset; iubet tamen, vt domum suam repetat, quantáque sibi fecisset Deus enarret. Operabatur itaque Christus tanquam verus Deus: Neutiquam enim dicere fas est, Prophetarum, aut sanctorum Apostolorum more Diuinę gratiæ instrumentum extitisse: Ipse nanque propria hoc est, Diuina virtute Satanam conterebat. Quin & illius quoque nomine Dæmonia sanctis Apostolis subijciebantur. Atq; hoc ipsum ne illi ipsi quidem diffitebantur.

Christus non edebat miracula more Prophetarum aut Apostolorum sed propria virtute.

Luc. 10.

Cap. 8.

De Principis Synagogæ filia aiebat Christus: (Nolite flere: Non est mortua puella, sed dormit.) Nunquid igitur mentitus est? absit: Verum enim dixit. Modum autem huius exponit Paulus his verbis: (Non est Deus mortuorum, sed viuorum:) Siquidem quicunque aliquando victuri sunt, illi Deo viuunt. Mortui proinde, hominibus mortui sunt, verùm naturæ illi viuificæ, hoc est; Diuinæ minimè. Verax itaque est, dum vt Deus de puella: (Non est mortua sed dormit;) enuntiat.

Mortui, hominibus mortui sunt, non Deo: Deo enim viuũt omnia, quę quãdoque victura sunt.

Cap. 22.

Idem cum Apostolis sermonem conferens, ita aiebat: (Quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autẽ in medio vestrî sum, tanquam qui ministrat.) Obserua hic, quod ad id attinet, quod in Deitatem, Dominicæque gloriæ maiestatem conuenit, in ministrorum ordine censeri, tantùm non auersatur recusatque. Veruntamen propter humanam naturam ministerium honorat: (Ait enim: Ego in medio vestri sum, tanquam qui ministrat.) Etsi ergo inter ministeria vltro sese dimiserit; attamen vt Dominus vniuersæque creaturæ famulatu honoratus, vt Deus ipse est, qui recumbit.

Christus ministrat, vt homo, recumbit vt vniuersorũ Dominus.

Cap. 22.

Iesus igitur ait illis (nempe Sacerdotũ Principibus, ab illo, Christúsne esset, sciscitãtibus:) Si vobis dixero, non credetis mihi: Si autem interrogauero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. Ex hoc autem erit filius hominis sedens à dextris Dei.) Si filius hominis sedet à dextris Dei; quo modo Christus summo illo throno decoratus eademque cum Patre autoritate præditus, non est Deus? Neq; enim cum vero naturalique Deo productitia natura considere aliquando potest. Considet autem cum eo filius hominis. Deus ergo est, Dei nimirum Verbo secundùm vnionis dispensationem incarnato.

Sedere ad dexteram virtutis Dei nõ est puri hominis.

Quod Christus est vita & viuificus.

EX PRIORI AD CORINTHIOS.

Cap. 10.

Vt prudentibus loquor; vos ipsi iudicate, quod dico Calix benedictionis, cui benedicimus, nónne cõmunicatio sãguinis Christi est? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Quoniam vnus panis, & vnum corpus multi sumus, omnes quidem de vno pane, & de vno calice participamus.) Si Christi caro hominis tantùm caro foret, quod quidem ad propriam naturam illius spectat, nequaquam viuificaret. Sed neq; vulgaris quoque hominis sanguis vllum omnino per se, & secundùm se viuificẽdi vim habet. Atqui cùm soli Deo conueniat vitam illi impertiri, quod vitæ spiritu destituitur, corpus autem Christi, & pretiosus illius sanguis viuificent; cui dubiũ esse potest, quin Deus sit Christus? Hinc nanque corpus illius habet, vt sit viuificum. Quòd si vt homo per se, ac seorsum mente concipiãtur, qui sola Christi appellatione decoratus sit, nudamque Filij personam sustineat; quomodo corpus illius posset esse viuificum? Planum est ergo, vnde Christi corpus habeat, vt viuificare valeat.

Christi corpus & sanguis viuifica sunt: At id nõ ex se, sed vt verbo vnita sunt.

Christi caro vim viuificandi trahit ex Verbo, cui hypostaticè vnitur.

Cap. 15.

Factus est primus homo Adam in animam viuentem; nouissimus Adam in Spiritum viuificantem;) (rursum:) Primus homo de terra terrenus, secũdus homo de cœlo cœlestis. Qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cœlestis, tales & cœlestes. Igitur sicut portauimus imaginem

„ ginem terreni, portemus & imaginē cęlestis. „ Hoc autem dico fratres, quia caro & sanguis „ regnum Dei possidere non possunt; neque „ corruptio incorruptelam possidebit.) Subiun „ git reliqua: (Canet enim tuba, & mortui re- „ surgent incorrupti, & nos immotabimur: „ Oportet enim corruptibile hoc induere in- „ corruptionem, & mortale hoc induere immor „ talitatem.) Primus homo factus est in animā viuentem: Egebat enim tanquam figmentum Dei viuificantis gratia. At vero nouissimus Adam, hoc est, Christus, quòd vt Deus, vita externa non indigeret, factus est Spiritus, qui vitam in nos transfundit. Atqui viuificandi facultas propria est Diuinæ naturæ possessio. Et primus quidem homo de terra erat terrenus; secundus autem, licet ex muliere ortum traheret, de cœlo venerat: Quamuis enim Verbum, quod de supernis, hoc est, de cœlo est, & ex Deo Patre natum est, homo factum sit; nihilò tamen secius de cœlo fuit. Rursum vt nunc, dum corruptionis & mortis vinculis adhuc constringimur, terreni imaginem gestamus; ita olim incorruptionem iam induti cœlestis imaginem portabimus. Atqui incorruptio bonum est naturalis Diuinitatis proprium. Cæterùm mortui tum demum immutati sunt, incorruptibileque induit incorruptionem, cùm vnigenitus humano more natus, mortalitatem transtulit in immortalitatem; & corruptionem primùm transformauit incorruptionē in semetipso: Hac ratione nobis ipsis quoque via ad vitam patefacta est.

Viuificādi facultas ꝓpria Diuinæ naturæ possessio.

Verbū vtcunque homo factum semper è supernis est.

Incorruptio bonū est diuinitatis ꝓpriū.

EX POSTERIORI AD Corinthios.

Cap. 1. (Sed ipsi in nobis ipsis responsum mortis „ habuimus, vt non simus fidentes in nobis, sed „ in Deo, qui suscitat mortuos.) Si mortuorum exsuscitatio in eum, qui natura Deus est, maximè conuenit, propterea quòd solus sic vita sit & viuificus; Christus autem resurrectionem, & victam desertè se se appellet, eundemq́ue mortuos exsuscitasse, certò constet; quis, & verum Deum, & vitam secundùm naturam esse, ambigat?

Christus vita, resurrectio Deus.

EX EPISTOLA Ad HEBRÆOS.

Cap. 2. (Quia ergo pueri communicauerunt carni „ & sanguini, & ipse similiter participauit iis- „ dem, vt per mortem destrueret eum, qui ha- „ bebat mortis imperium, id est, Diabolum.) Æquè ac nos, qui inter filios Dei censemur, carnis & sanguinis Dei Verbum particeps factum est; quò nimirum proprium corpus in mortem contradens, ipsum denuo tanquam qui suapte natura vita & Deus existat, vitæ restituat. Nam quo modo mortis imperium destructum est, si corpus, quod vitæ naturæ, hoc est, Verbi Dei proprium erat, in mortem prolapsum, iterum exsuscitatum non est?

Mors morte destructa est.

Quòd Iesus Christus vnus sit Filius & Dominus.

EX PRIMA CATHOLICA Ioannis.

(Quod fuit ab initio, quod audiuimus, Cap. 1. quod vidimus oculis nostris, quod perspexi- Vita. mus & manus nostræ cōtrectauerunt, de Ver „ bo vitæ, & manifestata est, & vidimus & testa- „ mur, & anountiamus vobis vitam æternam; „ quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.) En „ illum, qui fuit ab initio, vitaque æterna, hoc est, Dei Patris Verbum, oculis se vidisse, manibusque contrectasse testatur: Cùm tamen Verbum, quod ex Patre procedit, sua natura aspectum fugiat, tangique nequeat: Siquidē quod corpore vacat, id sub tactionem non cadit. Verbum itaque incarnatum oculis vidisse, & manibus contrectasse significat. Quare licet Verbum caro factum est; vnus tamen est Filius, vnus Deus, vnus Iesus.

Qui fuit ab initio & inaspectabile, homo factꝰ sit aspectabilis.

Corporis expers sub tactionem non cadit.

Quòd fides tendat in Christum, tanquam in Deum.

EX PRIORI EPISTOLA PETRI.

(Qui per ipsum fideles estis in Deo, qui Cap. 1. suscitauit eum à mortuis, & dedit ei gloriam, „ vt fides vestra, & spes esset in Deo.) Atqui „ Christus passim, vt fidei obiectū per sanctos Apostolos annuntiatur; imò ipsemet alicubi ita ait: (Amen amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam.) Cùm ergo fides in Deū feratur, & Christus: In me credite, dicat; quomodo planum non est, ipsum esse Deum?

Ioan. 6. Fidei obiectum Christus Deus. Merces fidei in Christum vita æterna.

EX PRIMA EPISTOLA Ioannis.

(Et hoc est mandatum eius, vt credamus in Cap. 3. nomine Filij eius Iesu Christi.) Si à Dei Patris voluntate alienum non est, vt in nomine Filij eius Iesu Christi credamus; si fides rursum, quæ à nobis exigitur, deposcit, vt in eum credamus, non tanquam in hominem nudum nostrique similem, sed tanquam in Deum viuum & verum; euidens profectò euadit, Christum esse Deum.

Exigitur fides in christum, vt in Deū verū & viuum.

(In hoc cognoscitur Spiritus Dei. Omnis 1. Cap. 2. Spiritus, qui confitetur Iesum Christū in car- „ nem venisse, ex Deo est: Et omnis Spiritus, qui „ soluit Iesum, ex Deo nō est; & hic est Antichri „ stus, de quo audiuistis, quoniā venit, & nunc „ in mundo est.) Confitemurne ergo, Christum Iesum veluti hominē quempiam nostri similem? an potiùs Dei Verbū factū esse carnē? Nō quòd Diuinitatem exuerit, aut repudiārit: (Constanter enim mansit, quod erat) sed quòd humanam naturam assumpserit; at istuc

at istuc extra controuersiam est. Quisquis igitur Christum Diuinitatem illius inficiatus, diuidit, eiusdemque gloriam & maiestatem diminuit. hic Antichristi spiritum hausisse aperte conuincitur.

Qui Christum diuidit, Antichristi spiritum hausit.

1. Cap. 4.

Et nos vidimus & testificamur, quoniam Pater misit Filium suum, Saluatorem mundi. Quisquis confessus fuerit, quoniam Iesus est
" Filius Dei, Deus in eo manet: & ipse in Deo.) Vnigenitũ Dei filium, hoc est, Verbum, quod naturaliter ex Deo procedit, à Deo, & Patre missum agnoscimus: Id ipsum autem tum demum Iesum appellatum fuisse asseueramus, cùm dispensatoriè secundùm carnem ex muliere nasci dedignatum non est. Dei itaq; Verbum homo factum est. Et si quis illud ita affectum profitetur; is Deum in se manentem habet, & ipse vicissim in Deo manet: Recordabitur enim illius, ac veluti societate quadam cõiunctum inter familiares numerabit: At qui ipsum Dei Patris verbum in humanam naturam se demisisse non confitetur; ille neque Deum obtinere, neq; per spiritalis familiaritatis modum vlla ratione in ipso consistere poterit.

(Verbum est Iesus appellatum, posteaquam homo factum est.

In Deo manere nõ potest, qui Verbum incarnatũ negat.

1. Cap. 5.

Omnis, qui credit, quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est.) Qui igitur id non credit, is inter Dei filios haberi nequit: Nam si iis omnibus, qui Filium recipiunt, potestatem facit filios Dei fieri, vt Euangelista testatur; consequens fit, si, qui illum non recipiunt, eos inter Dei filios censeri non posse, vt qui eum, per quem hoc ipsum esse licebat, non agnoscant.

Qui Christum nó recipiunt, inter Dei filios censeri non possunt.

Ioan. 1.

Cap. 5.

Quis est, qui vincit mundum, nisi qui cre-
" dit, quoniam Iesus est Filius Dei? Hic est, qui
" venit per aquam & sanguinem, Iesus Christ⁹;
" non in aqua solùm, sed in aqua & sanguine. Et
" Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus
" est veritas: Quoniam tres sunt, qui testimoniũ
" dant in cœlo: Pater, Verbum & Spiritussan-
" sanctus; & hi tres vnum sunt. Et tres sunt, qui
" testimonium dant in terra: Spiritus, aqua &
" sanguis; & hi tres vnum sunt.) Mundum itaque vincit, qui credit, Iesum esse Filium Dei. Porrò autem quisnam Iesus ille sit, id discipulus illius eiusmodi verbis nobis exponit: Ipse est (inquit) qui venit per aquam & sanguinem, Iesus Christus.) Vtrunque asserit in sanguine, nimirum, venire, & Spiritu; & tres rursum vnum esse. Verbum itaque factum est caro; quod, vt Spiritu nos sanctificat, ita sanguine nos expiat, & aqua munda nos abluit. Vnus proinde omnino est Filius, cuius & Spiritum, & aquam & sanguinem proprium esse dicimus.

Christus venit per aquam & sanguinem & Spiritu; & quidem Spiritu nos sanctificat, sanguine expiat, aqua abluit.

1. Cap. 5.

Si testimonium hominum accipimus, testi-
" monium Dei maius est: Quoniam hoc est te-
" stimonium, quod maius est, quoniam testifica-
" tus est de Filio suo. Qui credit in Filium; ha-
" bet testimonium Dei in se. Qui non credit Fi-
" lio, mendacem facit eum; quia non credit in
" testimonium, quod Deus testificatus est de Fi-
" lio suo.) Ex Spiritu & voce Pater filio testimonium perhibuit: Nam verum illum esse Filiũ, hoc ipso testatum nobis fecit, quòd hoc illi impertitus est, quo ex se Spiritumsanctum, patrandorumque miraculorum vim Sanctis dilargiri posset. Atque huc vtique tendebat, quãdo: (Ille me clarificabit;) aiebat. Quin & alio quoq; modo testimonium eidem perhibuit: Siquidem in Iordane eiusmodi elogio illum clarificauit: (Hic (ait) est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.) Quicunque igitur diuisione inducta eum, qui ex muliere natus est, verum Dei Filium esse negant; (Filij autem nomen illi soli nudoque Dei Verbo assignant) ij omnes Patrem mendacem faciunt; vt qui Verbum incarnatum esse euidenter ostenderit in Iordane. Quo etiam tempore Spiritus, & quòd Deus esset, & quòd verus Filius esset, disertè testatus est.

Pater & voce & Spiritu Filio testimonium perhibuit.

Ioan. 16.

" Matth. 3.
17

Patrem & Spiritum sanctum mendaces faciunt, qui Christũ verum Deum esse inficias eunt.

Quòd Christus sit vita.

EX EVANGELIO MATTHÆI.

Cap. 9.

De Archisynagogæ filia scriptum extat, quòd turba eiecta, ingressus Iesus, tenuerit manum puellæ, eandemque exuscitârit. Cur, quæso, dum puellæ vitam restituit, nõ fuit contentus verbo, vt in Lazari exuscitatione, sed manum præterea illius apprehendit? nempe, vt ostenderet, corpus suum viuificum esse: Erat enim corpus vitæ. Quam ob rem vnio Verbi cum carne naturalis & vera, non secundùm solam personarum coitionem, vel nudum fauorem, aut simplicem voluntatum concordiam, aut aliam eiusmodi coniunctionem, vt quidam imperitè nugantur.

Ioan. 11.
Contactus corporis Christi viuificus erat; & quare.
Vnio Verbi cum carne, vera & naturalis extitit.

EX EVANGELIO IOANNIS.

Cap. 6.

Operamini non cibum, qui perit, sed qui
" manet in vitam æternam; quem Filius homi-
" nis dabit vobis: Hunc enim Pater signauit Deus,) Cibum nobis impertitus est Filius hominis manentem in vitam æternam; nimirũ suam carnem: Est enim ea viuifica. Iam quomodo is Deus non est, qui per propriam carnem viuificare potest, quique Deo & Patri per omnia æqualis est? Hoc enim, nisi fallor, insinuat, dum à Deo obsignatum se pronuntiat: Etenim obsignationis vocabulum expressam vtrinsque similitudinem indicat: Quemadmodum enim, si quis aureum, aut alterius cuiusuis materiæ sigillum ceræ impresserit, totam omnino sigilli illius effigiem inducit: Ita Deus Pater quoque expressam, conspicuam, essentialemque naturæ suæ figuram in Filio habet. Atque istuc est, quod se à Patre obsignatum affirmet.

Filius impertit nobis suam carnem in cibum.
Caro Christi viuifica.

Obsignationis vox summam Patris & Filij similitudinem indicat.

EX EVANGELIO LVCAE.

Exuscitauit Christus Lazarum, tum Archi-

Ioan. 12.

synagogæ

synagogæ quoq; filiam & viduæ filium. Quis ergo neget, quin vita secundùm naturam existat, vt qui non tantùm verbo, sed suæ quoque manus contractu mortem perterrefaciat. Erat enim consentaneum, imò verò omnino necessarium, vt corpus illius esset viuificum, qui vita erat secundùm naturam.

Matth. 5. Luc. 7.

Christus & voce & tactione mortuos exsuscitat.

Quòd CHRISTVS per fidem sit propitiatio,

EX EPISTOLA AD ROMANOS.

Cap. 3.

Quem (de Christo sermo est) proposuit ” Deus propitiatorem per fidem in sanguine ip ” sius, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter re ” missionem præcedentium delictorum, in su ” stentatione Dei. ad ostensionem iustitiæ eius ” in hoc tempore; vt ipse iustus, & iustificans eũ ” qui est ex fide Iesu Christi.) Si talia ratione illos expiare non poterat Christus, qui peccato, & maledictioni, & mortis supplicio obnoxij tenebantur, nisi sanguinem suum in præcedentium peccatorum remissionem profunderet; quo modo vt Verbum caro fieret, necessarium non erat? nempe, quò proprio, hoc est, suæ ipsius carnis sanguine omnes, qui in ipsum credituri erant, iustificaret?

Christus sanguine proprio peccata nostra expiauit.

Oportuit Christum incarnati.

Quòd per Christi sanguinem redempti, Deoq́ue reconciliati sumus.

EX PRIORI AD CORINTHIOS.

Cap. 1.

Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, q factus est nobis sapientia & iustitia & sanctificatio, & redemptio, vt (quemadmodum scriptũ ” est) qui gloriatur, in Domino glorietur.) In Christo itaque, & per Christum redempti, & sanctificati, & sapientes facti sumus. (Omne autem datum optimum, & omne donum perfectum ” desursum est, descendens à Patre luminum, hoc est Deo. Cùm ergo Christus sapientiam, & sanctificationem, & redemptionem nobis impertiatur; quomodo non est Deus?

Per Christũ redempti, sanctificati, & sapientes facti sumus.

Iacob. 1.

Quòd per Christi sanguinem redempti sumus.

EX EPISTOLA PETRI PRIMA.

Cap. 1.

Scientes, quòd non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis, de vana vestra conuersatione paternæ traditionis; sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati Christi & incontaminati.) Redempti enim sumus, Christi proprium pro nobis corpus impendente, At si vt homo vulgaris meote concipiatur; quomodo illius corpus vitæ omnium æstimationem ac dignitatem exæquat? Si autem Deus erat carne indutus, qui vndequaque dignissimus est; sanè cumulatissimum per illius sanguinem pretium pro totius mundi salute impensum est.

Christi vita plurimum, mortalium omnium vita præstabat.

Christus cumulatis- simè pro totius mundi peccatis satisfecit.

Quòd Christi mors mundo salutaris extiterit.

EX EPISTOLA AD ROMANOS.

Cap. 5.

Commendat charitatem suam Deus in no ” bis; quoniam cùm adhuc peccatores esse- ” mus, secundùm tempus, Christus pro nobis ” mortuus est. Multò igitur magis nunc iusti- ” ficati in sanguine ipsius, salui erimus ab ira ” per ipsum; rursum: Si enim, cùm inimici ” essemus, reconciliati sumus Deo per mor- ” tem filij eius; moltò magis reconciliati, salui ” erimus in vita ipsius.) Si mundus propter præcedentium delictorum condonationem, quæ Deus tolerauerat, aliter quàm per Christi sanguinẽ & mortem, Diuina dispensatione salutariter susceptam, saluari nequibat, per Christum autem salutem consequemur; quomodo incarnationis modus, Dei Patris Verbo necessarius non erat? quò illos nimirum, qui in ipsum crederent, per sanguinem suum iustificaret, Patrique per corporis sui mortem reconciliaret: Atque ita tandẽ omnes simul cum ipso vitam adipisceremur.

Necessariũ erat mũdo incarnationis mysterium.

Cap. 6.

An ignoratis fratres, quia quicunque ba- ” ptizati sumus in Christo Iesu, in mortem ip- ” sius baptizati sumus: Consepulti enim su- ” mus cum illo per baptismum in mortem; vt ” quomodo Christus surrexit a mortuis per ” gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ” ambulemus.) Si eos, qui passim in terris degũt, Christo p Baptismũ in mortẽ cõsepeliri omnino necessum est; vt quemadmodum ille ex mortuis resurrexit, ita & nos quoque in nouitate vitæ ambulemus, tanquam simul cum eo, qui nostri causa mortuus, & a mortuis rursum excitatus est, mortui & excitati; profectò non absque summa vtilitate ac necessitate Verbum incarnationis mysterium patrauit, carnique & sanguini communicauit; quò videlicet simul cum illo, qui secudùm carnem mortuus & resuscitatus est, & nos quoque moriamur & resurgamus.

Christũ si nostri causa pati resurgere operepretium erat magnum.

Cap. 6.

Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis eri- ” mos. In eundem sensum & isthuc quoq; exponas: Quoniam quidem per hominẽ mors, ” & per hominem resurrectio mortuorum. Et ” sicut in Adam omnes moriuntur; ita & in ” Christo omnes viuificabuntur.) Christus ” secundus Adam appellatus est. Vt autem primus Adam nos deiecit in mortem & corruptionem; ita secundus Adam nos prouexit ad vitam; non vt homo communis nostri causa

1. Cor. 15.

Vt primus Adam generat ad mortẽ; ita secundus ad vitam.

causa mortem perpessus, ne illo mortui maneamus, sed vt Deus incarnatus: Per carnem namque passus est vt homo; vt dum propriũ templum Diuina virtute exuscitat, & nos simul quoque cum illo exuscitemur.

Cap. 3.

EX EPISTOLA AD GALATAS.

„ Christus nos redemit de maledicto legis, „ factus pro nobis maledictum (quia scriptum est: Maledictus omnis, qui pendet in ligno) „ vt in Gentibus benedictio fieret Abrahæ in „ Christo Iesu, vt pollicitationem Spiritus acci„ piamus per fidem.) Iam vel hinc perspicias licet, Christi mortem mundo salutarem extitisse: Nam maledictum nostri causa factus, crucem sustinuit, nec non ex ligno pependit, quò mundo peccatis expiato, Abrahæ benedictio per eiusdem Christi sanguinem Gentibus obtingeret, hoc est, vt Gentes, iuxta promissionem Abrahæ factam per fidem iustificarentur, nosque per fidem Spiritum promissum obtineremus. Cùm igitur Christi mors legis maledictionem è medio sustulerit & Gentibus rursum Abrahæ benedictionem, hoc est, gratiam per fidem pepererit, & tandem Spiritussancti gratiæ participes nos reddiderit; neutiquam existimare debemus, mortem illius vulgaris cuiuspiam hominis mortem extitisse. Quin id potius statuere nos decet, nempe Verbum incarnatum mortem in carne pro mundo pertulisse, eiusque perpessionem ad omnem hominum redemptionem abunde sat fuisse.

Deut. 21.

Crux Christi legis maledicto ablato benedictionẽ nobis attulit.

Mors Christi ad omniũ hominum salutẽ abũde sat erat.

Cap. 2.

EX EPISTOLA AD EPHESIOS.

„ Nunc autem in Christo Iesu, vos qui ali„ quando eratis longè, facti estis propè in san„ guine Christi: Ipse enim est pax nostra, qui fe„ cit vtraque vnum, & medium parietem ma„ ceriæ soluens, inimicitias in carne sua; legem „ mandatorum in decretis euacuãs.) Quod si eos, qui procul aberant, ob id nimirum, quòd passim per mandatum errabundi diuagarentur, ætatemque in impietate agerent, sanguis Christi propè adduxit; quomodo Verbi incarnatio, quæ & dispersa in vnum collegit; & longè aberrantes Deo reconciliauit, & duos populos in vnum nouum hominem per carnem illius redegit, generi humano non erat necessaria? Exhibitus est hic enim in eorum liberationem, qui peccatis abstricti tenebantur, omniaque per ipsum Deo & Patri instaurata sunt. Lex præterea vetus, quod fides in Christum multò illa sit excellentior, per eundem quoque abolita est. At quo modo lex fidei cedit, si in Christum tanquam in verum Deum non credimus?

Christi sãguis duos populos in vnũ redegit, eosque qui procul aberant, propè adduxit.

Omnia per Christi sanguinem instaurata, & innouata sunt.

Cap. 10.

EX EPISTOLA AD HEBRAEOS.

„ Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam & oblationem noluisti; corpus autem aptasti „ mihi; holocaustomata, & pro peccato, tibi nõ „ placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio; in capite libri scriptum est de me, vt faciam Deus voluntatem tuam.) Christi itaq; perpessio mundo salutem peperit. Verùm operæ pretium est cognoscere, ecquisnam ille sit, qui in mundum ingreditur: Quandoquidem modis omnibus hunc extra mundum quandoq; extitisse oportuit. Quomodo ergo, qui extra mondum agebat, ingressus est in ipsum? Sanè licet Vnigenitus suapte natura vniuersam mundanã hanc machinam excedat vt Deus; in mundum tamẽ tanquã par illius rectè ingressus dicitur, quãdo homo factus est: In hac enim forma sacrificio pro nobis oblato, sponteq; semetipso contradito, ab interitu terrarũ orbẽ vindicauit.

Qui in mũdo erat, in mundum ingreditur ꝑ naturã nostræ susceptionem.

Propter quod & Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam pas„ sus est.) Quo pacto, quæso, promiscui homi„ nis sanguis sanctos nos aliquando efficeret? At Christi sanguis sanctificauit nos. Diuinus est itaq;, nõ simpliciter humanus: Deus enim erat in carne, ꝓprio nos sanguine emundans.

Cap. 13.

Cõis hominis sanguis neminem sanctificat.

EX EPISTOLA AD TIMOTHEVM.

Vnus enim est Deus, vnus & mediator Dei & hominum, Iesus Christus, qui redemptio„ nem dedit seipsum pro omnibus.) Salutaris „ citra controuersiã Christi mors vniuerso mundo extitit. Attamen si Christus suapte natura Deus non est, quomodo ipse solus toti mundo liberando sat esse potuit? At, qui solus super omnes est, omnium causa mortem perpessus, solus pro omnibus satisfecit. Deus itaque est, qui propria carnis morte, mortem à mundo profligauit.

1. Tim. 2.

Christus toti mundo liberãdo sat esse nõ potuit, si Deus non fuit; at toti abũde sat fuit.

EX CATHOLICA PETRI.

Quia Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, vt nos offerret „ Deo, mortificatos quidem carne, viuificatos „ autem Spiritu. In quo & his, qui in carcere „ erant Spiritibus veniens prædicauit; qui in„ creduli fuerant aliquando.) Multi ex sanctis „ Prophetis interempti sunt; at nemo illorum omnium, aut peccatorum nostrorum causa oppetijsse, aut sua nos morte Deo obtulisse, aut spiritibus, qui in carcere detinebantur, prædicasse dictus est; præstitit hoc autẽ Christus: Per ipsum quoque, & in ipso redempti sumus, ipsiusque mors terrarum orbi salutem attulit. Mortem itaque pro nobis subijt, non vt homo quispiam nostri similis, sed vt Deus carne indutus, qui corpus suum pro mortalium omnium vita obtulit.

1. Pet. 3.

Nemo sanctorum omniũ, nostri causa mortem oppetijt, aut sua nos morte Deo reconciliauit.

Christo igitur passo in carne.) Cùm Christus sit verus Deus, rectè sapienterque discipulus carne illum passum affirmat: Hac enim oratione naturã illam immensam, in quam nulla perpessio cadit, ab omni perpessione eximit.

1. Cap. 4.
Dei Verbum non in seipso, sed in sua carne passum esse.

Sua

Sua igitur carne passus est: Nam Dei Verbum secundùm se nullius perpessionis capax est. Christus proinde Deus est, qui quidem, secùdùm Diuinam naturam, pati minimè potest, secundùm humanam autem potest.

EX EVANGELIO IOANNIS.

Cap.12. Hæc non cognouerunt discipuli eius primùm; sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt, quia hęc fuerāt scripta de eo;) & infrà: (Iesus autem respondit, dicens: Venit hora, vt clarificetur filius hominis. Amen, amen dico vobis, nisi granū frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructū adfert.) Nulli dubium est, vniuersum mundū, Emmanuele mortē illius causa sustinente, seruatum esse. At iure interim quæri potest, quomodo gloriam per mortem cōsecutus fuerit, cùm ea res apertæ cuiusdam infirmitatis esse videatur. Vnde etiam contempta ignominia ad mortem vsque obediens fuisse legitur. (Heb.12.) Dices forsan, illum per resurrectionem glorificatum esse: Rectè, inquam: Vera enim est hæc doctrina; sed Diuinane virtute reuixit, an humana? Arbitror equidē, Diuina. Cùm ipsum ergo Dei Verbum carne passum dicitur, nullo pudore suffundamur: Gloriam enim eamque Deo conuenientissimam rei exitus sortitur.

Philip.2.

Gloria Christi emicuit, nō in morte, sed in resurrectione

Quòd Iesus Christus vnus sit Dei Filius & Dominus.

EX EPISTOLA AD ROMANOS.

Cap.7.8. Igitur ego ipse mente seruio lege Dei, carne autē legi peccati. Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu, qui non secūdùm carnē ambulant: Lex enim Spiritus vitæ in Christo Iesu, liberauit me à lege peccati & mortis: Nā quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem; Deus Filiū suum mittens in similitudinē carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui nō secundùm carnem ambulamus, sed secundùm spiritum.) Depugnant, aperto inter se Marte, caro & spiritus, hoc est, prudentia carnis insitarumque nobis illecebrarum sensus, & spiritalis vitæ facultas: Nā etsi Diuina lex ad boni cupiditatem nos inuitet allectetque; carnis tñ concupiscentia ad cōtrarium nos semper vrget. At hæc rixa per Christum nunc demū dirempta est: Quandoquidem peccati lege per illum labefactata, lex spiritus regnū obtinet. Cap.8. Qua isthuc autem de causa? (Misit Deus Filiū suum in similitudinē carnis peccati, vt peccatum condemnet in carne.) Qui ergo fieri potest, vt Verbi incarnatio nō summam mundo vtilitatem attulerit? Per hanc namq; peccatū, quod in carne nostra grassabatur, condemnatum est. Quòd si Verbum caro factū non esset, res nostræ omnino prostratæ inemendatæq; mansissent; atq, adeò lege peccati impulsi morem gessissemus carni, nullo in nobis impetū illius retundente, aut refrenante. Necessariam proinde extitisse dicimus hypostaticā carnis cum Verbo vnionem. Personarum autē inter se copulam, vt & solam quoq; voluntatum cōcordiam, & aliam qualemcunq; simplicē coitionē, quā quidā statuunt, meritò reijcimus.

Perpetua & quidem naturalis inter carnem & spiritum pugna.

Carnis & spiritus pugna p Christū diremta.

Si Verbum caro factū non esset, res nostræ perpetuo inemendatæ mansissent.

Non personarum, sed naturarum inter se facta est Vnio

Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiā proprio Filio nō pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; quo modo non etiam cum illo omnia nobis donabit?) Si Deus Pater propriū Filiū illum ipsum nimirum, qui ex propria illius substantia ortus est, pro nobis donauit; ergo corpus, quod mortem sustinuit, proprium illius erat, qui secundùm carnem passus est (nā secundùm Diuinitatis naturā pati nō poterat) aliàs enim, qui secundùm se pati nequit, dispensatoriè mortem perpessus dici nō potest. Proinde qui vnum in duos dispertiunt, aperto impietatis crimine sese constringunt: Quādoquidē si is, qui passus est, esset homo per se, & secundùm se diuisim, & nō ipsum met Dei Verbum carnis trabea indutum; Pater proprium pro nobis Filium nequaquam dedisset.

Cap.8. Pater illum ipsum Filiū nobis donauit, quē ex sua propria substantia genuit.

Impij sunt omnes, qui Christum diuidunt.

Cap.8. Quis accusabit aduersùs electos Dei? Deus qui iustificat. Quis est, qui condemnet? Christus Iesus, qui mortuus est; imò qui & resurrexit; qui & est ad dexteram Dei; qui etiam interpellat pro nobis.) Si Christus per fidem iustificat, solus autem Deus est, qui iustitiæ donum præstat; consequens fit, incarnatum Verbum verum esse Deum. Rursum si idem illud Verbum, tametsi mortuum & resuscitatum, ad dexteram Patris sedet, eademque cum illo gloria & maiestate pollet; corpus itaq; assumptum illius proprium erat: Nam etsi factum est caro; haud secus tamen in suscepta carne, cum Patre regni solium obtinet, ac verus naturalisque Filius.

Chrs iustificare nō potest, & Deus non esse.

Non potest homo pari cū Deo potestate pollere, & Deus non esse.

Cap.10. Quæ autem ex fide est iustitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendit in cęlum? id est, Christū deducere. Aut quis descendit in Abyssum? hoc est, Christum à mortuis reuocare. Propè est Verbum in ore tuo, & in corde tuo, hoc est Verbum fidei, quod prædicamus: Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris, quòd Deus suscitauit illum à mortuis, saluus eris: Corde enim creditur ad iustitiam; ore autem fit confessio ad salutem.) Si secundùm quorundam opinationem Christus est homo tantùm deifer, sola personali copula Dei Verbo coniunctus; qui fieri potest, vt in illum tanquam in Dominum credentes, eiusdemque ex mortuis resurrectionem profitentes, eiusmodi fide iustificemur: Fides enim iustificans in Deum tantùm fertur. Necessarium est ergo, vt Dei Verbum secundùm hypostasin humanæ naturæ vnitum profiteantur:

Non possumus fide in Chrm ferri, & de illius Diuinitate ambigere.

Verbū vnitū est carni secundum hypostasin.

Ad hunc enim modum vnum Christum, tanquam naturalem Dominum confitentes, veluti in Deum credentes, iustificationis beneficium consequimur.

Cap. 14.

Nemo enim nostrum sibi viuit, & nemo sibi moritur: Siue enim viuimus, siue morimur, » Domini sumus: In hoc enim Christus mor- » tuus est, & resurrexit, vt viuorum simul & » mortuorum dominetur.) Idem Apostolus alibi illos, qui ex Gentibus conuersi fuerant, ita alloquitur: (Nunc autem cùm cognoueri- *Gal. 4.* tis Deum, imò cogniti sitis à Deo; quomodo » iterum conuertimini ad infirma & egena ele- » menta mundi, quibus denuo seruire vultis?) »

Per fidē in Christū ab egenis veteris legis elementis liberamur & in Dei viui seruitium trāsferimur.

Per fidem ergo in Christum ab elementorū seruitute liberati, in Dei viui & veri seruitiū translati sumus. Quòd si Christus mortuus est, vt viuorum & mortuorum ex æquo dominetur; ipsique tanquam viuo & vero Deo viuamus; quomodo necessarium non erat, vt Verbum cū carne verè vniretur? In Ipsa namque mortem perpessum, cùm in viuos, tum in mortuos quoque imperium obtinuit.

EX PRIORI AD CORINTHIOS.

Cap. 10.

Bibebant enim de spiritali cōsequente eos » petra, petra autē erat Christus.) Nomen Christi tunc demum inditum est Emmanueli, quādo ex sacra Virgine originem duxit. Quomodo ergo petra esse poterat, quæ populū Israeliticum in deserto potarat? Scripturam sacram vnum duntaxat Filium vnumque Christum agnoscere, extra quæstionem est. Verbū itaque, posteaquàm carnem suscepit, spiritalis Petra effectum est; interim propter dispensationis nouitatem, propriæ naturæ antiquitatem non abiecit.

Nouitas carnis, Diuinitatis antiquitatem nō sustulit.

EX POSTERIORI AD Corinthios.

Cap. 5.

Itaque nos ex hoc neminem nouimus, se- » cundùm carnem, Et si secundùm carnem co- » gnouimus Christum; sed nunc iam non noui- » mus.) Quid est, obsecro, quod Paulus hic ait? Nunquid Christum post resurrectionem inficiatur? Nonne illum secūdùm carnem resuscitatum, cumque eadem illa carne in cœlum profectum norat? Ecquis istuc illū ignorasse dicere audeat? Qualem namque in cœlum ascendisse, ac olim inde rursum venturū sciebat, talem & in illo quoque existere nentiquam ignorabat. Quomodo igitur Filium secundùm carnem se nosse negat? Quoniam simulatque ex mortuis reuixerat, satius erat, ex Diuina eminentia illum & nosse & profiteri, quàm ex carnis infirmitate: Etenim dispensationis mysterio, nec dum expleto, secūdùm carnem prædicabatur, quò nimirum Vnigenitus caro factus crederetur: At verò Sacramētò hoc iam consummato, præstabat ex Diuinitate illum agnoscere & profiteri, quàm ex carnis humilitate & exinanitione. Vnus itaque est Christus & Filius & Dominus.

Quo sensu Paul' Christum carnem scitatum secundum carnem ampli' non cognouerit.

Cap. 8.

Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cùm esset diues, vt illius inopia vos diuites essetis.) Si Christus est tantùm homo; secundùm veram autem cum Dei Verbo vnionem, non opulentus vt Deus, quomodo factus est egenus? Quales tandem sunt opes naturæ humanæ. An non omni homini dicitur: (Quid » habes, quod non accepisti? Verùm hic cùm di- » ues esset, vtpote Deus, factus est egenus:) Si- » quidem Verbum paternum, quod verè diues erat, humanæ naturæ humilitatem dispensatoriè veluti propriam in se transferens, factū est inops. Vnus ergo est CHRISTVS & filius, qui quidem diues est vt Deus, pauper verò est, quia, vt nos per se locupletaret, homo factus est.

Omnis homo suapte natura miser & inops. 1 Cor. 4.

EX EPISTOLA AD GALATAS.

Paulus Apostolus, non ab hominibus, neq; » per hominem, sed per Iesum Christum, & » Deum Patrem, qui suscitauit eum à mortuis.) » An non Deum incarnatum, vnumque vtrobique Filium & Dominum, Diuinorum mysteriorum interpres, per hæc nobis insinuat? Quid planiùs enim dici potest, quàm se non ab homine, neq; per hominem, sed per Iesum Christum missum esse? Quid ergo? Nunquid illum, quem vniuerso orbi annuntiarat, hominem esse ignorabat? Nequaquam; norat vtique hominem esse, at nō hominem solum; sed Dei Verbum hominem factum: Neque Deum rursum in homine cognitum, sed, talia per omnia Deitate, hominem re ipsa effectum. Cùm ergo se non ab homine, sed per Iesum Christum missum dicat, quis dubitet, quin Christum Iesum verum Deum esse statuat? Quanquam illum perinde ac nos carni communicasse, certò sciat. At maluit interim illum per diuinam illius super omnes excellentiam, quàm per exinanitionis mensuram exprimere.

Apostolus Paulus se a Iesu Chro ad Apostolatus mun' vocatū norat, eūdēq; hoīem esse non ignorabat, & tñ nō ab hoīe, neque p homī nē sevocatū affirmat; Chrm ergo Deū eē, certò sciebat.

Cap. 4.

Cùm essemus paruuli, sub elementis mundi huius eramus seruientes. At vbi venit ple- » nitudo temporis; misit Deus Filium suum fa- » ctum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui » sub lege erant, redimeret, & adoptionem fi- » liorum reciperemus.) Quem, quæso, Deus Pa- » ter ex muliere ortum, legique subiectum misit? An non congruè respondetur, digneque cogitatur, eum misisse, qui ita ex muliere ortus, legique factus est obnoxius, vt id tamen esse non desineret, quod ante carnem & sanguinem susceptum erat? Res plana est: Etenim Dei Patris Verbum secundùm carnem natū est ex muliere: Ille rursum, qui, vt Deus, legis erat Dominus, factus est legi subiectus, quo illorum fratrem se declararet, qui legis vinculo tenebantur adstricti: Hac vna namque ratione in filios cooptati sumus: Certum est enim,

Si Dei Verbū ex muliere natū nō eēt, nos illi' fratres euadere nō potuissem', quia secundum naturam Deus & Oīs existit.

enim, si is legi obnoxius factus non esset, aut ortum ex muliere non traxisset, nos illius fratres euadere non potuisse, qui secundùm naturam Deus & Dñs est. Quia verò vtrunque effectus est, nos quoque per ipsum, hac tanta re potiti sumus: Atq; huius euidentē demōstrationem habent, quæ beatus Apostolus ita stim ibi adiungit: Ait enim:) Quoniam autē estis filij, misit Deus Spiritum Filij sui in corda vestra, clamātē: Abba Pater.) Ii quomodo illius Spiritus, qui ex muliere natus est, & sub lege factus est, & Filij Spiritus, & sanct⁹ Spūs est, si Christus Deus, & vnus, & Filius non est?

Per Verbi incarnationem consecuti sumus adoptionē, Verbiq; cognationem. Cap.4.

Spiritus sanctus est Filij Spiritus.

EX EPISTOLA AD EPHESIOS.

Cap.4.

Vnus Dominus, vna fides, vnū Baptisma, vnus Deus, & Pater omnium, qui super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. Vnicuique autē nostrûm data est gratia secūdùm mensuram donationis Christi; propter quod dicit: Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Quòd aūt ascendit, quid est, nisi quia descendit, primùm ad inferiores partes terræ? Qui descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes cœlos, vt adimpleret omnia). En quanta rursum claritate & euidentia, quantaque sapientia & energia Apostolicus sermo hoc loco ostendat, Verbo per dispensatoriam vnionem cum humana natura coeunte, vnum tantùm absolutū esse Christum, vnum constitutum esse Dominum; atque adeò vnum esse solum, verum naturalemque Filium, ex vtroq; quasi conflatum; neq; hoc non optimè: Nam nisi vnus tantùm statuatur Filius; quomodo vnus erit Dominus? aut vna fides, aut vnum baptisma? Si enim duo sunt Filij, duo necessariò erunt Domini, & duplex rursum fides; & duplex tandem Baptisma. Quòd si ita res habet, in vtrum horum, quæso, credidimus, aut in vtriusnam nomine baptizati sumus? Atqui vnus tantùm est Dominus, vna fides, vnum Baptisma. Perspicuum fit ergo, vnum solum esse Filium, etiamsi Vnigenitus humanam originem, perinde ac nos, expertus sit. Rursum ecquisnam ille est, qui vel in altum ascendit, vel ad inferiores terræ descendit? Haud alius sanè quispiam, quàm ille ipse Vnigenitus: Hic enim secundùm humanam naturam descendit, seseque ad exinanitionem demisit, ac humiliauit, factus obediens vsq; ad mortem. Ascendit autem carne indutus super omnes cœlos, vt impleat omnia.

Ex duabus naturis vn⁹ constitutus est Christ⁹, vnus solum Dominus.

Si duo sunt Filij, duo erunt Dñi, totidemq; Baptismi.

Si nō vn⁹ est Filius, aut Chrs, aut Dñs, neque vna quoq; erit fides, nec vnum Baptisma.

EX EPISTOLA AD Philippenses.

Cap.2.

Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, qui cùm in forma Dei esset, nō rapinam arbitratus est, esse se æqualē Deo; sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens; in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Humiliauit semetipsum, factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum; & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu, omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum. Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus est in gloria Dei Patris.) Audis hic, quomodo Verbum, quod in Dei forma existebat, & Deus erat, neutiquam rapinam arbitratum dicat, æquiparare se Deo. Verùm enimuerò licet naturalem cum Deo Patre æqualitatem obtineret; attamen serui forma, hoc est, hominis natura suscepta semetipsum exinaniuit, speciéque nostra ac similitudine arrepta, seipsum humiliauit. Posteaquàm verò crucem sustinuit, rursum exaltatum dicit, datumq; illi nomen, quod est super omne nomen, ita vt omne genu ipsi iam incuruetur, omnisq; lingua eundem confiteatur. Sed qua, quæso, ratione, qui in forma & qualitate Dei existebat ad exinanitionem se demisisse, iterumq; exaltatus perhibetur? An non euidentissimum hoc Christi Sacramentum est? Enimuerò cùm secundùm naturam Deus esset, factus homo nostri similis, in humilitatem abiectionemque descendit: Rursum autem cum carne & in carne ad gloriam suam rediit. Cęterùm ipsa exaltatio non conuenit in Verbi naturam, sed in ipsam carnis dispensationem. Vnus est itaque Christus Deus in natura humana, & cum natura humana, id ipsum, quod antè erat, vsque permanens.

In carnatū Dei Verbū Patri p oia, & in omnibus æquale p crucē & mortē humiliatū, p resurrectionem verò & ad cœlos ascensionem denuo exaltatum esse.

EX PRIORI AD Colossenses.

Cap.1.

Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum, in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum Filij dilectionis suæ; in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum: Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ: Quoniam in ipso condita sunt vniuersa, in cœlis & in terris; visibilia & inuisibilia, siue Throni, siue Dominationes, siue Principatus, siue Potestates, omnia per ipsum & in ipso creata sunt. Et ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant, & ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnib⁹ ipse primatū tenēs: Quia in ipso cōplacuit omnē plenitudinē Diuinitatis inhabitare, & p eū recōciliare oīa in ipso, pacificans per sanguinē crucis eius, siue quæ in terris, siue quę in cœlis sunt.) Ecce hic illū rursum inaspectabilis Dei imaginē appellat; Thronósq; Principatus & Dñationes cōdidisse, omniaque in ipso, & per ipsum cōstituta esse, apertē affirmat; tū corporis quoque Ecclesię caput, primogenitūq; ex mortuis eūdem prędicat. Et quis amabò, imago Dei, vniuersorum-

Ecclesiasti- ci corporis caput Chri st⁹, idemq; mortuorū primogenitus.

Omnia per Christū cōdita, cōstituta, & instaurata.

Verbum in sua, non in alterius carne mortem oppetijt & resurrexit.

uersorumque conditor est, nisi ipsemet Vnigenitus Dei Filius? qui vnus quoque factus est mortuorum primogenitus; quippe qui in sua ipsius & non in alterius cuiuspiam carne mortem oppetijt. Quare vnus est Christus Deus simul & homo.

EX EPISTOLA AD HEBRÆOS.

Multifariàm multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula.) Vnigenitum Dei Verbum vnà cum Deo Patre naturalem rerum omnium Dominum esse, hactenus citra controuersiam creditum est. At quia caro factum est, hæredis quoque appellationem sortitum est: Dictum est namque ad illud, tanquam ad hominem nostri causa nostri similem effectum: (Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam.) Veruntamen per ipsum, tanquam per Deum, propter humanam naturam hæredis vocabulo appellatum, ipsa quoque secula condita dicuntur. Quæ sanè res non alio spectat, quàm ad Verbi antiquitatẽ, hoc est, simplicem eiusdem æternitatem. Vnus itaque est Christus, & Filius; idem Deus simul & homo.)

Chrs naturalis rerum omniũ Dominus; idẽ & hæres quoq; est.

Psalm. 2.

Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia Verbo virtutis suæ, & purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis; tantò melior Angelis effectus, quantò differentius nomen præ illis hæreditauit.) Qua, quæso, ratione, splendor ille gloriæ, paternæq; substantiæ character, hoc est, Vnigenitus Dei Filius, qui naturaliter ex illo procedit, peccatorum expiationem faciens (dubium autem nullum est, quin per proprium sanguinem) ad Patris dexteram considere, ipsisq; Angelis excellentior factus prædicatur? An non secundùm naturam Diuinitatisque eminentiam longè excellit omnia? Sanè idem omnino, vt Deus, paternæq; substantiæ figura & splendor inaspectabilem illam creaturam longè excellit; vt simul autem homo est, sanguine suo peccata nostra expiat. Vnus itaque est Filius & Dominus.

Cap. 1. *Verbum incarnatũ suo sanguine peccata nsa expiat, omniq; creaturæ, etiam vt homo est, plurimum præstat.*

Cap. 2.

Qui sanctificat & qui sanctificantur ex vno omnes, propter quam causam non confunditur fratres eos vocare; dicens: Annuntiabo nomen tuum fratribus meis.) Quod suapte natura sanctum est, id non sanctificatur: Quandoquidẽ sanctificatione nulla indiget. Quod autem, participatione quadam, ab alijs sanctificationem consecutum est, id alios sanctificare non potest. Quæritur ergo, quomodo idem sanctificet, vicissimq; sanctificetur. Haud dubiè Verbum incarnatum, vt Deus sanctificat, vt quod sanctificandi vim, tanquã quandam naturæ proprietatem obtineat. At verò secundùm humanam naturam, perinde ac vnus ex nobis sanctificatur. Vnus igitur est Christus, & Dominus, & Filius, sanctificans quidem vt Deus, sanctificationem autem patiens vt hominum vnus quilibet.

Chrs sanctificat, & sanctificat, sed diuersa ratione. *Suapte natura sanctũ sanctificatione nõ indiget; per gratiam autẽ sanctũ, suã sanctimoniã in alios transfundere non põt.*

Capitulum autem super ea, quæ dicuntur, talem habemus Pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis, Sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit Deus, & non homo.) Si iuxta Pauli doctrinã omnis omnino Sacerdos, ad offerendũ dona & sacrificia assumitur: Neque sibi litant, qui ad Sacerdotij functionẽ seliguntur, sed Deo, cui ab vniuersa creatura cultus venerationque debetur. Neque eiusdem cum eo sunt ordinis, cui offerunt. Neque gloriam tandem, quæ in ipsum locum conuenit, cui offerunt, aliquando sortiuntur: Ecquo ergo modo Christus, qui dexterà Dei assidet thronumque maiestatis, in cœlis obtinet, aut Pontifex noster effectus est? Aut Sanctorum, superniique, ac veri illius tabernaculi Sacerdos constitutus, cùm Patri, tum sibi ipsi quoque omnium nostrorũ preces cultusque offerre solitus est? Vnus est Christus & Filius, qui quidem, vt Deus est, in Diuinitatis suæ throno considet; vt verò diuina dispensatione humanæ naturæ particeps effectus est, ministri Pontificisque locum nomenque sortitus est.

Cap. 8.

Omnis Sacerdos assumitur, vt sacrificium offerat non sibi, sed Deo.

Nullus sacrificus eius dẽ ordinis cum eo, cui sacrificat.

Chrs preces nras offert Deo.

Ideoque & nos tantam habentes impositã nubem testium, deponentes omne pondus, & circumstans nos peccatum, per patientiã curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei, & cõsummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet.) Si Christus est tãtùm homo, & non Deus nostra carne verè indutus, quodnam gaudium ipsi propositum contempsit? aut quo modo ad Diuinæ maiestatis dexterã consedit? Atqui gaudium erat illi propositũ: Siquidem suprema illa natura in perpetuis delicijs vsque versatur? Corpore, quod crucifigi poterat, assumpto, crucem sustinuit, crucisq; supplicium perpessus, Deo & Patri dextera assedit. Vnus proinde est Dominus Iesus Christus, crucifixus quidem vt homo, cum Patre verò regnans, vt Deus.

Cap. 12.

Suprema natura in perpetuis delicijs versatur.

EX EVANGELIO MATTHAEI.

Omnia mihi tradita sunt à Patre meo; & nemo nouit Filium, nisi Pater; neque Patrem quis nouit, nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.) Si nemo Filium nouit, nisi solus Pater; quomodo sunt, qui Patris testimonium veluti infirmum repudiant? Ostendit is autem Filium suum in Iordane hac oratione: (Hic (inquit) est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.) Atqui non nudum Verbum ob oculos nobis posuit, sed incarnatum. Neque rursum dixit: In hoc est Filius meus dilectus; sed hic, quem coràm cernitis, est Filius meus. Vnus itaque est Dominus & Filius.

Cap. 11.

Testimoniũ Patris de Filio certissimum. *Matth. 3.*

EX

EX EVANGELIO IOANNIS.

Cap. 1.

Erat lux vera, quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. In propria venit, & sui eum non receperunt.) Ecce accuratè de Diuinis differens, illum, qui omnem hominẽ in hunc mundum venientem, vera luce perfundit, quiq; mundi huius machinam condidit, in propria venisse pdicat. Venit aũt Vnigenitus ad proprios, & præcipuè ad Israelitici sãguinis homines, simulatq; carne sumpta factus est homo. Cùm ergo ipse sit lux illa vera, per quem omnia sunt condita, cumq; idẽ ille carne indutus venerit in propria; quomodo consequens non est, vt vnum Christum & Filium confiteamur.

Verbũ, quĩ mundũ cõdidit, & oĩa sua luce pfundit, venit in propria, cũ factũ est hõ.

Cap. 1.

Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis (& vidimus gloriam eius, gloriam quasi Vnigeniti a Patre) plenum gratia & veritate.) Si Verbum factum est caro, carniq; & sanguini æquè ac nos communicauit, ac semẽ Abrahę apprehendit, quò nimirum per omnia fratribus suis assimularet; quis dubitet, quin id planè permanserit, quod erat, etiamsi caro factũ fuerit? Siquidem nulla in Verbi naturam cadere potest mutatio. Dicis: Si frater noster appellatus est, quo modo Vnigeniti gloria præditus fuit? Sanè licet factum sit caro, Deus tamen esse non desijt: Vnigenitus, pinde est, vt: Deus; primogenitus verò vt homo.

In Dei Verbum nulla cadit mutatio; nec cadere pōt.

Cap. 1.

Ioannes testimonium perhibet de ipso, & clamat, dicens: Hic erat, quem dixi, qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Et de plenitudine eius nos oẽs accepimus.) Ioannes de Chro, quẽ prædicabat, ait: Qui post me venit, hoc est, post me in lucẽ, pditus, prior me est, hoc est, dignitate & gloria me præstat. Sed & ipsa quoq; subsistendi rõne, vt De⁹ me anteuertit. Quomodo idẽ ergo Ioanne prior, & posterior sm̃ tempus extitit? Quia Verbum Deus erat, & factum est caro. Prius proinde erat vt Verbum, posterius verò vt homo. Et quamuis omnes Sanctide illius plenitudine hauserint; sola tñ Diuinitas iuxta Esaiæ vocem absolutè plena est: In ipsam nãque solam conuenit, sua ipsius plenitudine aliorum inopiæ subuenire. Præstitit hoc ipsum autem Christus. Incarnatum itaque Dei Verbum vnus est Dominus & Filius; idemq; Deus simul & homo. Eiusdem penè sententiæ est, quod mox subiungitur: (Hic est (inquit) de quo dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est, qui prior me erat.) En licet virũ vocet, & post se venturum prædicet; secundum Diuinitatem tamen se priorem affirmat: (In principio erat Verbum, & Deus erat Verbum.)

Christus Ioanne prior, non solum ex dignitate, sed subsistendi quoque ratione, vt Deus est.

Sola Diuinitas absolutè plena est.

Cap. 1.

Cap. 1.

Et testimonium perhibuit Ioannes, dicẽs: Quia vidi Spiritum descendentem, quasi columbam de cęlo, & mansit super eum. Et ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem & manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritusancto: Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.) En vtrunq; clarè enidenterq; assertum hic habes; nempe Dñm Iesum Christum, propter carnis quidem œconomiam, perinde ac vnũ ex nobis Spiritusancto potiri (Siquidem cùm diues esset, nostri causa factus est egenus.) Tũ eundem rursum tanquã Deũ in Spiritusancto Baptisma conferre. At in quem, obsecro, conuenire queat, Spiritussancti gratiam impertiri, nisi in verum & natura Deum? Vnus ergo est Christus, vnus Filius. Pergit porrò Euangelista testificari.

Christ⁹ accipit Spiritumsanctum vt homo, confert autem eundem, vt Deus.
2. Cor. 8.

Cap. 1.

Et ego (inquit) vidi, & testimoniũ phibui, quia hic est Filius Dei.) Ecquisnam hic erat? Ille ipse vtique, quem quidem vt hominem Spiritumsanctum videat suscepisse; vt Deũ verò, in Spiritusancto baptizare didicerat.

Vnde Ioannes cognouerit, Chr istum Deũ esse.

Cap. 3.

Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomõ, si dixero vobis cęlestia, creditis? Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis, qui est in cęlo.) Atqui sacra illa caro ex muliere nata est? Erat sanè; at caro interim Verbi, quod de cœlo descenderat, & filius hominis factum fuerat, propria censebatur. Vnus est igitur Christus & Filius: Qui ita quidem, quæ carnis sunt, ppria suscepit, vt ab omni tamen peccato semper immunis perstiterit.

Corp⁹ Verbi pprium erat.

Christus ab omni semp peccato immunis perstitit.

Cap. 3.

Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis; vt omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.) Serpentes in deserto morsibus filios Israel infestabant. Mox vniuersorum Dominus Moysi præcipit, vt æneum serpentem sublimè suspendat: Fore enim, vt si quem fortè anguis momorderet, isq; in erectum illum anguem oculos conijceret, mortem euaderet. Ecquid istuc ænigma sibi vult? Cur sublatum serpentem conspicatus vita donatur? Vnigenitũ Dei Verbum, quod suapte natura vita est, nobis simile, hoc est, homo factum est. (Est autem homo res quędã noxia, serpenti non absimilis.) At verò licet vt homo nobis assimilatus sit; si quis tñ in illum aspexerit, morte superior euadit. Sed quid aliud, obsecro, est illum intueri, quàm incarnationis illius mysterium exacto accuratoque animi iudicio expendere? Hac namque consideratione, & malorum, hoc est, hominum similitudinem obtinere, & viuificus rursum, serpentiorumque morsuum, curator & profligator esse, deprehenditur, vt Deus. Vnus itaque est Dominus, & vnus Filius, qui quidem vt Deus est, viuificus est: Secundùm carnis verò œconomiam, in malorum specie spectabilis est.

Numer. 21.

Erecti serpentis conspectus, vita donat veneno infectos.

Homo est animal noxium serpẽti non absimilis.

Christ⁹ serpentis speciem pręse tulit, sed veneno caruit.

Cap. 12.

Pueri (inquit) Hebręorum acceperunt ramos palmarum, & processerunt obuiàm ei, & clamabant: Hosanna, benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Israel.) Qualem,

lem, quæso, Diuinæ literę in nomine Domini venturum prædixêre? Nam si eum, qui ex sacra Virgine ortus est, hominem absolutè, Dei Verbo secundùm hypostasin, non vnitum, dixerint; profectò dominationis nomen commune ipsi cum cæteris erit; neque quicquam hac ratione, quod sit eximium, Christo attribuetur. Si verò Vnigenitus tanquam verus Dominus venturus prænunciatus est, vt reuera prænunciatus est; venit autem in hunc mundum non absque carne: Vnus ergo omnino natura & veritate Christus & Filius erit.

Prophetæ Verbum in mundũ venturum prædixerât, sed non absque carne.

Cap. 17. Et pro eis ergo sanctifico me ipsum, vt sint & ipsi sanctificati in veritate.) Seipsum sanctificat Christus. Sed nunquid vt homo, an verò vt Deus, Spiritumsanctum tanquam proprium speculum secundùm naturam obtinens? certè vt Deus. Nullo itaque mortalium seipsum sanctificante, solus Christus semetipsum sanctificat. Vnus est ergo Dominus & Filius; sanctificatus quidem vt homo, suum verò ipsius templum Spiritusancto sanctificans, vt Deus.

Nullus mortalium seipsũ sanctificat, Chrs se ipsum sanctificat.

Cap. 20. Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorũ suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, vt credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei; & vt credentes vitã habeatis in nomine eius.) Qui ex sacra Virgine natus est Emmanuel, is voce Euangelica appellatus est Iesus. Cùm ipse ergo, & non alius quispiam sit Dei Filius; & qui in illum credit, in nomine eiusdem vitã æternam consequatur; quomodo non insaniunt, qui diuisione inducta, alium Dei Patris Verbum; alium rursum illum, qui ex sacra Virgine ortum ducit, Filium esse asserunt. Patet hic enim, Euangelistam vnum solum Iesum Christum, hoc est, Dei Patris Verbum, carnis & sanguinis æquè ac nos secundùm Scripturas particeps effectum, ex vtroque constitutum agnoscere & prædicare, & id quidem admodum disertè.

Insaniunt, qui vnum Dei Filium in duos diuellunt.

EX EVANGELIO LVCÆ.

Cap. 2. Et factum est, cùm essent ibi, impleti sunt dies, vt pareret, & peperit filium suũ primogenitum, & pannis illum inuoluit, & reclinauit in præsepio, quia non erat illi locus in diuersorio.) Vnum & solũ Filium peperit sancta Virgo, nempe Emmanuelem, cur igitur Filium illius primogenitum appellat? Neque enim vlli alij post illum ex ipsa nati sunt: Perpetuò namque illa Virginitatem conseruauit. Sanè quantum ex diuina Scriptura coniici potest, Vnigenitum Dei Verbum ob id primogenitus appellatum est, quia carni & sanguini, cæterisque humanis æquè ac nos communicans, inter multos fratres primatum sortitũ est: Cum hoc ipso tamen, & à supernis illis spiritibus, & à nobis ipsis quoque adoratur & vt Deus colitur.

Mater Virgo perpetuã Deo virginitatem conseruauit.

Cur Vnigenitus appellatus sit primogenitus.

Luc. 2. Et dixit mater eius ad illum: Fili quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te; & ait ad illos. Quid est, quòd me quærebatis? Nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse? En quo modo cœlestem Patrem, suum ipsius proprium Patrem nominet? At si quidem seorsum ac per se homo erat, eiusmodi nos sumus & aliud nihil; cur non hac potiùs oratione vsus est? (Nescitis, quòd in his, quę cõmunis omniũ Patris sunt oportet me esse?) Verùm illũ vt propriũ sibi vendicat, cur ita? Quia solus secundùm Diuinam naturam ex ipso natus est. Eundem nihilominus & homo iam factus, proprium adhuc naturalemq́ne retinet.

Alia Chri allatatione noster Pater est Deus.

Cap. 5. Et factum est, dum esset in vna ciuitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Iesum, & procidens in faciem suam, rogauit eũ, dicens: Domine si vis, potes me mũdare. Et extendens manum, tetigit eum, dicens: Volo: Mundare.) Miraris hic Christum diuina simul ac corporea virtute operantem: Siquidem ipsum velle erat quidem Diuinum; ipsa verò manus protensio arguebat quiddam humanum. Vnus itaque ex vtroque constat filius: Nam etsi Verbum fuerit incarnatum; nihilò tamen secius cum propria carne, quæ & ipsa quoque ab illo operandi vim mutuabatur, tanquam Deus præpotenter operabatur.

Chrs diuina simul & humana virtute ægros sanabat.

Christi humanitas patrandis miraculis efficax.

Cap. 20. *Psal. 109.* Dicit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum esse filium Dauid? Et ipse Dauid dicit in libro Psalmorum: Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Dauid ergo Dominum illũ vocat, quomodo Filius eius est?) Audis, quo pacto Christus, (tametsi ex semine Dauid secundùm carnem originem trahat) hoc loco Deum, & Filium, & Dominũ secundùm naturam se esse ostendat. Sed dicunt illi: Si Dauidis filius est, cur Dauid Dominum illum appellat? Neque ortum hic ex Dauidis semine refutat; neq; seipsum rursum secundùm naturam Dominũ esse negat. Verùm licet vnum ex vtroque Filium constare significatum velit; vtrunque tamen verè adesse demonstrat. Vnus itaque est Christus & verus Filius.

Chrs Dauidis & Filius & Dñs est.

Quòd fides in Christum tanquam in Deum tendat.

EPISTOLA AD ROMANOS.

Cap. 1. Per quem accepimus gratiam, & Apostolatum ad obediendũ fidei in omnibus Gentibus pro nomine ipsius; in quibus estis & vos vocati Iesu Christi.) Vocatæ sunt Gentes per fidem. Qui autem per sanctos Apostolos illis annunciabatur, Christus erat. Ab ijs verò, qui fidei mysterijs initiabantur, fides exigebatur in Christum, non tanquam in hominẽ, sed tanquã in Deũ: Neq; enim dicere fas est, Gentes, quæ fidẽ in Christum complectebantur,

Fides exigebatur a Gentib' in Christũ tanquã in Deũ.

tur, ex vno errore in alterum transijsse. Verùm à falsi nominis Dijs abductas, ad Deum viuũ conuersas esse. Cùm illi ergo ad obediendum fidei pro Christi nomine Apostolatum se suscepisse profiteantur; quomodo Christus non est Deus, aut fides non habetur in illum, tanquam in Deum?

Cap. 1.

Testis est mihi Deus, cui seruio in Spiritu meo, in Euãgelio filij eius, q sine intermissione memoriã vestrî facio semp in orationibus meis.) Qui Chr̃o seruiunt, nõ seruiunt illi tanquam alteri Deo; sed tanquam Deo vero. Vnde & illius quoq; Euãgelium esse perhibetur: Annunciatur enim modo vt Deus, perinde ac Pater, qui Deus est natura, principatumque in omnes obtinet. Deus igitur est Christus, per quem, & in quo ipse quoque Pater, vt Deus annunciatur, cultuque & veneratione ab omnibus afficitur.

Qui Christo seruiũt, vero Deo seruiunt.

Cap. 5.

Iustificati ergo fide, pacem habeamus ad Deum, per Dñm nostrum Iesum Christum, p quem habemus accessum per fidem in gratiã istam, in qua stamus & gloriamur, in spe gloriæ filiorum Dei.) Si in Deũ credẽtes, verè iustificamur, fidéque in Christum Iesum tendimus, ac per illum ad Patrem tandem peruenimus (Christo nanque nos excitante, Deo Patri coniungimur) quomodo Deus non est, etiamsi iuxta Scripturas ex semine Dauid secundùm carnem factus est?

Ad Christũ per fidem; per hunc autem ad Patrem peruenimus.

Cap. 9.

Sicut scriptũ est: Ecce (inquit) pono in Sion lapidem offensionis & petram scandali; &c. omnis, qui credit in eum non confundetur.) Iustus Simeon cùm diuinũ illum infantulum inter vlnas suscepisset, ita Deum affatus est:

Luc. 2.

Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundùm Verbũ tuũ in pace: Quia viderunt oculi mei salutàre tuũ: Quod parâsti ante faciẽ omnium populorũ. Lumen ad reuelationẽ) &c. Subiũgit deinde: (Ecce hic positus est in ruinã & resurrectionem multorũ in Israel, & in signum, cui contradicetur.) Idẽ ergo vtrũq; est, & lapis offensionis, & petra scandali. Et quidem nonnulli propter infidelitatem in ipsum impegerunt, & cõtriti sunt; reliqui verò, qui nimirum fidem in illum complexi sunt, confusionem euaserunt. Nunquid in illum ergo, tanquam in hominem credimus, an verò tanquam in Deum? Vtique tanquam in Deum. Deus itaque est Christus: De ipso enim iustus Simeon adductas paulò antè voces contra Iudæos depromebat.

Christus lapis offensionis, & petra scandali.

Cap. 10. Finis legis Christus.

Ignorãtes enim iustitiã Dei & suã statuere quærentes, iustitię Dei non sunt subiecti: Finis enim legis Christ⁹ ad iustitiã omni credẽti: Si Christus finis legis est, idemq; est iustorum iustitia per fidẽ in ipsum, iustificandiq; facultas in solum Deum conueniat, tanquam quiddam ipsi peculiare, quonam modo Christus non est Deus?

Cap. 10.

Quæ aũt ex fide est iustitia sic dicit: Ne dixeris ĩ corde tuo: Quis ascẽdet in cœlum? id est, Christũ deducere. Aut quis ascẽdet ĩ abyssum? hoc est, Christũ à mortuis reuocare. Sed quid dicit Scriptura? Propè est Verbũ in ore tuo, & in corde tuo, hoc est, Verbũ fidei, quod prædicamus: Quia si confitearis in ore tuo Dñm Iesum, & in corde tuo credideris, quòd Deus suscitauit illũ à mortuis, saluus eris: Corde enim creditur ad iustitiam; ore autem fit confessio ad salutem: Dicit enim scriptura: Omnis, qui credit in illũ nõ confundetur.) Si Christi persona vniuersæ fidei nostræ terminus præfigitur; mortemque illius & resurrectionem confitentes, veluti in Deum credentes, iustificamur; quis dicere audeat, ipsum Deitatis exortem esse? Ipse siquidem est summa & caput salutis omnium; ostiumque & fidei via, eiusdẽ est cõfessio: Per ipsum nanq; & in ipso; ipse quoq; Pater à nobis dignoscitur.

Esa. 28.

Christus summa & caput salutis omniũ & fidei ostium & via ad patrem.

Cap. 16.

Ei autem, qui potens est, confirmare vos iuxta Euangelium meum, & prædicationem Iesu Chr̃i, secundùm reuelationem mysterii tẽporibus ęternis taciti (quod nunc patefactum est per scripturas Prophetarum, sm̃ pręceptũ æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti, soli sapienti Deo per Iesum Christum; cui honor & gloria in secula seculorum, Amen.) En hîc disertè affirmat, Euãgelium eiusdemq; prædicationẽ ad ipsum Christum pertinuisse; tum occultum illud de ipso eodem mysterium æternis temporibus tacitum, nunc demum ad fidei obeditionem patefactum prædicat: Nam Gentes falsorum Deorum cultu liberatę, verumq; veri naturalisq; Dei notitiam adeptæ, ad Deum sunt conuersę. Quòd si per Iesum Christum Deus palàm est agnitus; quomodo Christi mysterium nõ est magnum? Quòd si is verò animo concipiatur, vt homo quispiam nulla ex parte nostri dissimilis, & non vt Deus homo factus; haud magnæ sanè sapientiæ Sacramentum illud fuerit.

Quomodo mysterium Christi æternis temporibus tacitum nobis sit patefactũ. Nullum est Christi mysterium, si is homo tantum est nostri similis.

Cap. 15.

Dico) (enim) (Christum Iesum ministrum fuisse circũcisionis, propter veritatem Dei ad confirmandas promissiones Patrum: Gentes verò sup misericordia honorare Deũ:) (Scriptum est enim:) (Credidit Abrahã Deo, & reputatũ est illi ad iustitiã. Dictũ est rursum ad illũ: In te benedicẽtur omnes tribus terrę) (id quod Paulus hac nobis sentẽtia exponit:) Nõ enim per legẽ, (ait) (ꝑmissio Abrahæ, aut semini eius, sed per iustitiam fidei;) (rursum:) (Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cũ fideli Abraham.) Si Dei ergo promissiones p fidẽ pr̃ibus obuenerunt, Chr̃s verò minister fact⁹ est, hoc est, Mediator ad firmãdas promissiones Patribus à Deo factas, nẽpe iustificationẽ, per fidem obtinetur (factus est aũt Mediator, nõ vt alteri fidẽ cõciliaret, sed vt sibi ipsi, aut ẽt Patri per seipsum) cui dubiũ esse põt, quin verus secũdùm naturã Deus existat? Deniq; vt beatus Abrahã iustificatus est in Deũ credẽs; ita Gentes quoque iustificatione potientur in ipso, si vestigijs illius innixæ in Deum, hoc est, in Christum crediderint.

Rom. 4. Gen. 15. Iacob. 2. Galat. 3.

Quomodo Christus factus sit mediator per fidem.

EX

EX PRIORI AD CORINTHIOS.

1. Cor. 6. Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed
» sanctificati estis, sed iustificati estis in nomi-
» ne Dñi nostri Iesu Christi.) Cùm fide Chri-
stum vt Deum veneremur, eiusdéq; Spiritu
locupletemur, quomodo non erit Deus?

Christum vt Deum veneramur

EX POSTERIORI AD Corinthios.

Cap. 11. Nam si is, qui venit, alium Iesum prædicat, quem non prædicauimus; aut alium Spiritū accipitis, quem non accepistis; aut aliud Euāgelium, quod non recepistis, rectè pateremini.) Ante Dei Verbum incarnatum, nullus compertus est, qui aut Iesum, aut Christum illud nominaret; nisi quispiam forsan futurorū præscius olim, cùm nimirum carò factum esset, hoc nomine appellatum iri prædixerit. Nomen hoc itaq; Iesus, simulatq; factum est caro, nouum impositum est illi. At verò si Deus est, & vt Deus orbi annūtiatur, & vnus nihilominus est (neq; enim est alius præter illum, quod annūtiari possit bene res habet: Deo enim seruire inuenimur. Quòd si verò solæ humanæ naturæ conditioues in illum conueniunt; nec aliam ab causam, quàm propter nudam illam simplicemq; cum Diuina persona societatem colitur; inanis profectò est fides nostræ ratio; vt quæ non Deo nos coniungat, sed homini. Atqui hæc doctrina est planè impia. Post Dei itaque Verbum incarnatum & Deus & Filius est Christus.

Nullus fando Verbum appellauit Iesum Christum ante incarnationem.

Nullus nostra fides est, si Verbū humanæ naturæ per socialitatem vnitum non esset.

EX EPISTOLA AD GALATAS.

Cap. 1. Miror, quod sic tam citò transferimini ab eo,
» qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud
» Euangelium, quod non est aliud; nisi sunt ali-
» qui, qui vos perturbant, & conuertere volunt
» Euangelium Christi. Sed licet nos, aut Ange-
» lus de cœlo euangelizet vobis, præterquàm
» quod euangelizauimus, anathema sit.) Si vnū tm̄ est Euangelium, in vniuerso terrarum orbe per sacros mysteriorum Doctores deprædicatū, hoc autem est fides in Christum; quo modo hic non est verus Deus? Negari enim nullo modo potest, ab antiquo errore, ad veri naturalisq; Dei agnitionem translatos nos esse. Tanta autem est beati Pauli hoc loco fiducia, vt ipsos etiam Angelos anathemati subiicere non dubitet, si qui fortè Christi Euangelium peruertere tentauerint.

Euangeliū orbi annūtiatum est fides i Christum.

Cap. 1. Cùm autem placuit illi, qui me segregauit
» ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam,
» vt reuelaret Filium suum per me, vt euangelizarem illum in Gentibus, continuò non acquieui carni & sanguini; neq; veni Hierosolymam ad antecessores meos Apostolos. Sanè qui Deo autore diuinorum mysteriorum doctrinam, omniumq; scitu necessariorū reuelationē hauserat; is humana institutione neutiquam indigebat. Verùm istuc interim aduersarios interrogauerim, qualem nam cœlestis Pater beato Paulo patefecerit? qualemue Gentibus annunciandum mandauerit? Nunquid Dei Verbum carni non vnitum, aut Vnigenitum hominem secundùm Diuinam prouidentiam non factum? Absit, vt hæc ita se habeant: Annuntiauit enim eundem Deum simul & hominem; vnum itidem Filium & Dominum Iesum Christum.

Paulus diuinitus edoctus.

Paulus in Schola Dei mysteriam Chri edoctus.

Scientes autem, quòd non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi: Et nos in Christo credidimus, vt iustificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis.) Si in Deum credere, iustificationis mercede pensatur, (hac enim via Maiores nostri iustificationis beneficium adepti sunt: Scriptum est nāq;: Credidit Abrahā Deo, & reputata est ei fides ad iustitiā) quō Emmanuel nō est Deus? Siquidē in ipsum credētes, verè iustificamur. Cap. 2. » » »

In Christū credentes, iustificatio nis gratiam consequuntur. Rom. 4.

EX EPISTOLA AD EPHESIOS.

In quo & vos cùm audissetis Verbum veritatis,) Euangelium salutis vestræ) in quo & credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis in laudem gloriæ ipsius.) Plura simul hic proponūtur, ex quib⁹ colligere licet, Christum verum esse Deum; atque adeò mortalium fidem in ipsum nō ferri, tanquam in hominem nostri similem; sed tanquam in vnum Dominum, & Filium, & Deū: Primò namque ipse salutis nostræ Euangelium esse prædicatur, in quem proinde fides nostra tendat tanquam in Deum. Subiungitur mox fidei quoq; præmium, puta promissionis spiritus, qui nostræ hæreditatis arrabo est. Deniq; ad laudem gloriæ Christi redempti perhibemur. Redemit autem nos non vt vulgaris homo, sed vt Deus nostri causa incarnatus: Ad hunc enim modum in laudem gloriæ illius cedimus. Cap. 1. » » » »

Salutis nostræ Euangeliū Chrs. Præmium fidei i Christum Spiritus sanctus, hæreditatis nostræ pignus.

Huius rei gratia ego Paulus vinctus Iesu Christi, pro nobis Gentibus, si tamen audistis dispensationē gratiæ Dei, quæ data est mihi in vobis: Quoniam secundùm reuelationē notum mihi factum est Sacramentū, sicut suprà scripsi in breui; prout potestis legentes intelligere prudentiā meā in mysterio Christi.) Qua prudentia, quaue Diuina opus erat patefactione ad mysterium hoc Christi perspiciendum, si quidē per se tantùm homo esset, à Dei Verbo omnino seiunctus, id solum honoris sortitus, quòd cum Diuini Verbi persona familiariter consociatus cohæret? Quid enim abstrusum haberet, aut quę difficultas esset, de vulgari quopiā, nostriq; simili homine intelligere, quod sit homo? At verò profundū planeque magnum est hoc Sacramentū, si Deus Verbum nobis simile factū ponatur. Cùm igitur eximia mentis intelligentia ornari, Diuinaque reuelatione illustrari mysteriū Christi veluti Cap. 3. » » » » » »

Mysterium Chri nulla egebat prudentia, aut Diuina patefactione, si is nudus tantum homo esset.

veluti Diuinum quoddam secretum nobis tradiderint, fidemque in illum tamquam in Deũ tendere apertè docuerint, quomodo Christus non est Deus? Cognata sunt hisce & isthæc quoque: (Mihi autem omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in Gentibus euãgelizare inuestigabiles diuitias Chr̃i, & illuminare omnes, quæ sit dispensatio Sacramenti abscõditi, seculis in Deo, qui omnia creauit.

Cap. 3.

Viri diligite vxores vestras, sicut & Christ' dilexit Ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.) Ecquid aliud obsecro, Verbum est, per quod corpore aqua munda abluto expiamur, quàm illud ipsum, de quo beatus Paulus alio loco ita scribit: (Hoc est Verbum fidei, quod prædicamus: Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris, quòd Deus illum suscitauit a mortuis, saluus eris: Corde enim creditur ad iustitiam; ore autem fit confessio ad salutem; Si itaque Christum profitentes per fidem saluamur, Verbumq́; fidei de illo prædicatũ cõplexi, purgamur & sanctificamur; quomodo is verus Deus non est?

Cap. 5.

Rom. 10. Verbũ fidei purificat corda.

EX EPISTOLA AD Philippenses.

Cap. 1.

Quid enim? (inquit) Dum omni modo, siue per occasionem, siue per veritatem Chr̃s annuntietur?) Nunquid vt homo Diuina gr̃a ornatus mundo annuntiatur? Atqui mundus Christum per fidem colens, ad Dei agnitionẽ adductus est. Quomodo is ergo Deus non est, qui in Diuinæ maiestatis gloria existere hacte nus prædicatus est?

Mũd' Christum per fidem colens ad Dei agnitionem adductus.

Cap. 1.

Collaborantes fidei Euangelij: Et in nullo terreamini ab aduersarijs, quę illis causa pditionis est, vobis autem salutis, & hoc a Deo; quia vobis donatum est pro Chr̃o, non solùm vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini.) Si in Christum credentes in gr̃e cõionem recipimur; neq; per hoc in errorem abducimur, sed in eius potiùs cognitionem adducimur, qui verus secundùm naturam Deus est; quo modo, Christum Deũ esse, ambigere quis queat?)

In Christũ credẽtes in gratia communionem recipiũtur.

EX PRIORI AD TIMOTHEVM.

Cap. 1.

Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quòd Christus Iesus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere, quorum primus sum ego. Sed ideo misericordiam consecutus sum, vt in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui crediturі sunt illi in vitam æternam.) Si Christus Iesus peccatores saluat, patienterque delinquentium mores tolerat, illum pœnitentiam expectans. Si tota fides nostra ipsum fertur, & per fidem denique, quæ est in ipsum, vitam æternam adipiscimur, quomodo non est Deus? Quandoquidem mundum, hoc est, eos, qui in mundo hoc degunt posse saluare, æquo ad hæc animo peccatores ferre, vitam postremò impertiri spiritali vita destitutis, id meritò in solum Deum conuenire creditur.

Mundũ seruare, peccatores patienter ferre spiritalemque vitam ijsdẽ impertiri, opus est solius Dei proprium.

Manifestè magnum est pietatis Sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in Spiritu, apparuit Angelis, prędicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.) Quis is, quæso, est, qui in carne manifestatus est? An nõ modis omnibus perspicuum est, nõu alium esse, quàm ipsummet Deum Verbum? Hinc namque magnum illud pietatis mysterium perspicitur. Hic autem ab Angelis visus est, cùm in cœlum susceptus est: Prædicatus porrò Gentibus est per sanctos Apostolos: Creditus autem est in mundo. Sed nunquid isthuc vt homo absoluté nostri similis? Nequaquam; verùm vt Deus homo factus, nostroque similem ortum sortitus. Assumptus tandem est in gloriam; quò Patrem dicentem audiat: (Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

1. Tim. 3.

Quomodo Chr̃s ab Angelis visus, & mundo annuntiat' & quando.

Psal. 109.

EX EPISTOLA AD Titum.

Fidelis sermo est, & de his volo te confirmare, vt curent bonis operibus præesse, qui credunt Deo.) Nunquid qui in Deum credunt, in Christum non credunt? Atqui beatus Ioãnes hæc de illo disertè exponit: (Quotquot (inquit) receperunt eum, dedit illis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.) Subscribit his & ipse beatus Paulus quoque: Ait enim: (Scientes, quòd non iustificatur homo ex operibus legis, per fidem Iesu Christi. Et nos in Christo Iesu credidimus, vt iustificemur ex fide Christi.) Cùm igitur, qui in Christum credunt, in Deum credere perhibeantur; quomodo Christus non est verus Deus?

Cap. 3.

Qui in Deũ credunt, in Chr̃m quoque credũt, & vice versa.

Cap. 1.

Gal. 2.

EX EVANGELIO IOANNIS.

Quotquot aũt receperũt eũ, dedit eis potestatẽ filios Dei fieri, his q̃ credũt in noĩe ei'.) Duo, q̃ in Deũ quadrãt, cõiũctim hic ponit; alterũ ꝙ nõ alia rõne Chr̃m cõplectamur, q̃ ꝙ fide in illũ tẽdimus, hoc pnuntiatũ declarat, dũ ait: (His qui credũt in noĩe eius.) Credimus aũt in noĩe eius, nõ vulgarẽ nostrique similem hoĩem rati, sed Deũ incarnatum; alterum rursum, ꝙ potestatem facit filios Dei fieri: Neque enim humanarum virium est impertiri alicui, vt Filius Dei efficiatur, sed Diuinæ naturæ opus, quiddamq́; vniuersa creatura sublimius. Cùm fides ergo in ipsum Christum tendat, idemque adoptionis gratiam præstet, quomodo non e'ł Deus?

Cap. 1.

Non est humanarum viriũ opus, Filium Dei efficere.

Hoc

Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ,& manifestauit gloriam suam,& crediderunt in eũ discipuli eius.) Signo patrato, Christiq; gloria manifestata,in quem,quęso, beati illi discipuli crediderunt? nunquid in hominem simpliciter sanctum: Atqui antè signum editum illum sequebantur, neque secus ac virum sanctum admirabantur & venerabantur. Ex signo itaq; vim potestatemq; humana maiorem illi adesse animaduerterunt. Quare in illum tanquàm in Deum crediderunt. Constat, permultos sanctos multa stupenda miracula edidisse, propter quæ etiã in magna admiratione erant; at nullus interim repertus est,qui in illos crederet. Eiusdẽ penè sententiæ est & illud quoque: (Cùm autem esset Hierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius,quæ faciebat.

Apostoli signo in Cana Galilææ patrato in credebant in Christum tanquam in Deum.

Nullus vnquã sapiẽs in sanctos credidit, propter miracula,quę edebant.

Cap. 2.

Cap. 3.

Non enim misit Deus filium suum in mũdum,vt iudicet mundum,sed vt saluetur mũdus per ipsum. Qui credit in eum, non iudicatur. Qui autem non credit, iam iudicatus est:Quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei.) Si via ad salutem est fides in Filiũ, quomodo in ipsum credimus? aut quomodo in ipsum credentes condemnationis sententiã euadimus? Nunquid illum fide vt hominem complectimur? Nec quicquam omnino nisi humanum de illo concipimus? Aut quo pacto,si hoc fecerimus,Diuinum cultum homini impendisse non arguemur? Fidene ergo in illum ferimur tãquam in Deum? Sanè. Quis illum ergo,cuius fides terrarum orbem iustificat,verum Deum esse,inficiari audeat?

Via ad salutem, fides in Filium.

Cap. 4.

Cognouit ergo pater,quia illa hora erat,in qua dixit illi Iesus; Filius tuus viuit.Et credidit ipse,& domus eius tota.) Reuocat Reguli filium à mortis vestibulo Christus, affatusq; patrem:(Vade)(inquit) filius tuus viuit.Credidit mox ille & tota familia cum illo.) Sed nunquid ob insignem hanc adeoque Diuinã potentiam Regulus in illum credidit tanquã in hominem; an verò verum naturalemque Deum esse agnouit,qui solus quoscunque visum esset,vel solo verbo vitę restituere posset? Sed obscurum non est,haud aliter in eum credidisse,quàm in verum Deum.

Regulus Christum Deum esse agnouit.

Christus quoscunq, voluit,solo verbo vitæ restituere potuit.

Cap. 5.

Amen amen dico vobis, quia qui Verbum meum audit, & credit ei,qui misit me, habet vitam ęternam.) (Deus Pater Filium suum misit de cęlis,) (vt omnis,qui credit in illum, nõ pereat, sed habeat vitam æternam.) Cur hic ergo ęterna vita ijs promittitur,q credũt ei,q miserat illum? In quem tandem fertur fides? Nunquid in Patrem & Christum tanquam in duos Deos credere nos oportet? Absit:Credimus enim in vtrunque tanquam in vnum verum Deum. Quam ob rem si quis credit in Christum,credit idem in Deum Patrem quoque: Et contrà, si qui in Deum Patrem credunt, ijdem & in Dominum nostrum Iesum Christum quoque credunt.

Ioan. 3.

Qui credũt in Patrem, credunt in Filium, & vice versa.

Cap. 6.

Respondit Iesus,& dixit illis:Hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem misit ille.) Si Dei voluntatem perficimus,cùm in Christum credimus,(húc enim Pater verè misit in mundum, quando nostri similis factus est homo) quo modo non est verus Deus? Neq; enim,in simplicem hominem credere, Dei opus dici potest.

Opus Dei & Deo gratum est credere in Christum.

In solum hominem credere, nõ est Dei opus.

Cap. 12.

Iesus autem clamauit, & dixit: Qui credit in me,non credit in me,sed in eum,qui misit me.Et qui videt me,videt eum,qui misit me.) (Et paucis interiectis:) (Quia ego ex me ipso non sum locutus; sed qui misit me Pater,ipse mihi mandatum dedit,quid dicam & quid loquar.) (Cùm ergo dicat:) (Qui videt me,videt eum,qui misit me:) (Etsi vt homo paterno mandato obstrictum se prædicet, fidemque, quæ in illum est,ad Patrem mittentem referat) quis illum verum Deum esse negare audeat? Cognatum huic est & illud quoq; (Creditis in Deum,& in me credite.

Qui credit in missum & in mittẽtem quoq; credit,cum vnum sit vtrsque.

Ioan. 14.

EX EVANGELIO LVCÆ.

Cap. 18.

Veruntamẽ filius hominis veniens, putas, inueniet fidem in terra? Quando) Christus è cœlo olim est venturus,cuiusmodi, quæso,fidem à nobis exiget? Si enim homo tantum nostri similis credi haberiq; vult,quis illi credere abnuat? Iudæi illi insultantes aiebant: (Quia tu homo cùm sis, facis te ipsum Deũ.) Græci quoque crucem mortemque eiusdem audientes, id, quod dicebatur, tanquàm de communi quopiam nostræ conditiones homine dictum accipiebant. Equalem ergo fidem deposcit? Illam ipsam nimirum, quam Diuini illi præcones,qui & ministri,& spectatores Verbi extiterunt, orbi annuntiarunt. Ioannes igitur ait: (Et Verbum caro factum est.) Factum est sanè caro,sed ita isthuc, vt tamen esse non destiterit. Istiusmodi itaque est fides,quam ille olim à nobis.

Ioan. 10.

Christus ad iudicium venturus, talem exiget fidem, qualem prædicarũt Apostoli.

Cap. 1.

Tomi primi, caput VI.

ALTER EIVSDEM CYRILLI Archiepiscopi Alexandrini, de recta in Iesum Christum Dominum nostrum fide, commentarius, ad easdem illas pietatis & religionis studiosissimas Reginas perscriptus.

ARGVMENTVM.

ET hic quoque commentarius,siue orationis scopum,siue disputationis filum spectes, superioribus non admodum dissimilis est: Hoc tamen inter cætera intercedit, quod ibi Catholica veritas planis Scripturarum verbis constituatur; hic verò obscura quædam Scripturæ loca, quæ assertæ veritati prima facie nonnihil aduersari videri poterant, discutiantur,& ad ὀρθοδοξίας normam exponantur. Distribuit autem totam hanc de Christo disputationem auctor in sex partes. In prima agit de vtriusque naturæ veri-

veritate, ex Scripturis prolixè ostendens, vnum Christum simul vtrumque esse, puta Deum verum, & verum rursus hominem. In secunda disserit de Christi obedientia. In tertia de eiusdem Sacerdotio & sanctificatione. In quarta de Filij Dei exaltatione & glorificatione. In quinta de eiusdem ex mortuis resurrectione, deque Patris virtute, qua vitæ restitutus prædicatur. In postrema de nominis Christi ratione.

CYRILLVS EPISCOPVS Alexandriæ, religiosissimus Reginis.

Os, qui Diuinum illud cœlesteque prædicandi munus administrant, vniuersorum Deus per Esaiæ Prophetæ vocem eiusmodi oratione affatur: (Super montem excelsum ascende tu, qui Euangelizas Sion. Exalta in fortitudine vocem tuam, qui Euangelizas Hierusalem: Exalta, noli timere.) Etenim qui in Sacerdotum ordinem asciti, eam sortiti sunt prouinciam, vt Christi omnium nostrum Seruatoris mysteria disserant, populoque proponant, illi sensum nequaquam abiectum, humilue repentem, aut ignauia victum, aut metu fractum obtinere debent: Sed sublimè velut incedentem, & quasi in monte collocatum; quò nimirum ad eum modum comparati eximiam illam verorum dogmatum venustatem rimari ac introspicere, verbaque intrepide facere valeant; quantumuis ex iis, qui sacris informantur, nonnulli instar equorum insolentium, qui infrenari non possunt, duros & intractabiles se præbeant. De quibus beatus Dauid summum illum rerum omnium opificem interpellans, alicubi ita scribit: (In chamo & freno maxillas eorum constringe, ne approximent ad te.

[Margin: Esa. 40. — Cuiusmodi esse debeant diuini Verbi præcones. — Psal. 31.]

Quòd si tali animo præditis nihilominus concionari oportet; quomodo obsurdum nō fuerit apud vos silere, pijsque vestris auribus sacrarum literarum notitiam, veluti dulcem quendam viuificumque laticem nolle subindè instillare? Quos quidem Scripturarum latices Deus per Esaiæ Prophetæ vocem quōdam locutus, eiusmodi verbis nobis promittit: (Hanrietis) (inquit) (cum gaudio aquas de fontibus saluatoris: Salutares autem fontes appellamus sanctos Apostolos, Prophetas & Euangelistas: Hi enim salutari, cœlitusque hausta doctrina mundum hunc irrigant, Spiritusque sancto imbuti, totum hunc orbem lætificant. In quorum profunda sensa mentis oculos conijcientes, abditam veritatis lucem inuenimus, inuentamque in alios transfundimus. Quemadmodum ergo Agricolæ fragrantissimos quosque flores oppotuno tempore ex agris decerpunt, decerptosque ac scitè in calathis cōpositos dominis suis offerunt; quos illi mox beneuolè gratoque animo complectuntur, eorundemque decore & venustate mirificè afficiuntur: Ita nos, qui docendi munus suscepimus, ex diuina Scriptura veluti ex agro quopiam non florum citò marcescentium decorem spectandum exhibemus, sed sermonem doctrinæque, quæ per Spiritum sanctum pietatis in Christum immarcessibilem venustatem continet, magnaque suauitate & vbertate illius mysterium redolet, fragrantiam: Scriptum est enim: (Christi bonus odor sumus Deo.)

[Margin: Etiam præ fractis Verbi pabulū subtrahendum non est. — Cap. 12. Salutaris fontes Apostoli, Prophetæ & Euangelistæ. — Mors rusti comerga suos dominos. — Diuina Scriptura fenfuum venustate & varietate fœcundi agri speciē præ se fert.]

Præstò proinde sum, Reginæ pietatis amātissimæ, librum, quem de recta & inculpata in Dominum nostrum Iesum Christum fide conscripsi, vobis allaturus: Decet enim vos sanctimoniæ & pietati apprimè addictas, & in summum Regni fastigium euectas, charitate quoque, quæ est in Christum, quasi corona quadam redimiri: Hæc enim si venerandis vestris verticibus adtabitur, vt iam sanè aptata est, vniuersorum Dominus immortali gloria olim vos condecorabit. Quamuis autem accuratam synceramque Diuinorum mysteriorum scientiam hauseritis; attamen quò Christi mysterium ampliori adhuc lumine vobis splendeat, oratiunculam composui, in qua per singulas ferè sententias planū facio, quòd sicut vnus est Pater, ex quo omnia, ita vnum quoque esse Dominum nostrum Iesum Christum, per quem omnia, & vnum omnino Spiritum sanctum, in quo omnia: Qui autem vnum Christum, & Dominum, & Filium, in duos Filios diuellunt, illos nos rectè sapere edocti, neutiquam sustinemus, neque sustinebimus: Neque enim alius est Filius, qui ante omnia secula ex Dei Patris substantia genitus est; & alius rursum, qui nouissimis temporibus ex muliere natus, & legi obnoxius factus est; sed vnus idemque tam ante incarnationem, hoc est, veram illam Verbi cum humana carne coniunctionem, quàm post eandem: Quandoquidem Filius, qui naturaliter ex Deo Patre procedit, corpore animato humanoque spiritu & mente perfecto, ex Deipara Virgine Maria assumpto, natus est secundùm carnem, nullo autem modo versus est in carnem; absit: Tantùm enim illam assumpsit, & ita assumpsit, vt Diuinitatem suam nulla ex parte læserit: Mansit namque & hoc quoque modo affectus vniuersorum Dominus. Et hæc quidem sentire edocti sumus.

[Margin: 2. Cor. 2. — Pulcheria & Eudocia Reginæ pietati addictę. — Perpulchrū ornamentū charitas. — Vnus Pater, vnus Fili°, vnus Spiritussanctus. — Verbum ex matre Virgine natum secundùm carnem, nō versum in carnem.]

Quoniam verò sanctorum Patrum sermones, eorundemque sanctiones sapienter nos impellunt, vt magno studio diligenterque obseruemus, quid diuinæ Scripturæ quàm maximè consentaneum sit, subtilique sensu ad ea, quæ de Christo exposita sunt, allato, veritatem in diuinis literis abditam contemplemur, omnem interim cogitationem, omnemque altitudinem contra Dei scientiam se extollentem interimentes; nec non omnem intellectum ab obsequium Christi captiuum ducentes, illud hic ponimus, quod vno consensu

[Margin: Quod in Chrm conueniat, ex diuinis literis haurien dum. — 2 Cor 10. — Vnum est, in quo orthodoxi cōueniūt oēs. — Philip. 2.]

sensu fatentur omnes; nempe naturale Dei Patris Verbum, quod in eiusdem Dei forma & æqualitate existit, non rapinam arbitratum æquare se Deo, sed forma Dei accepta, semetipsum exinaniuisse ac in similitudinem hominum factum, in humanoque habitu inuentum se humiliasse, ac ad mortem tandem vsque obediens factum, crucis mortem subijsse.

Cæterùm, qui eorum vim, quæ de Christo scripta extant, rectè dijudicare vult, eum pectus optimis sententijs instructum habere oportet, quò nimirum in vno eodemque Deum simul & hominem existere, vnumque illum Deitatem citra vllam omnino fictionem aut mutationem obtinere, perspicere valeat: Est enim Verbi natura immutabilis.

Idē simul Deus & hō citra vllam Deitatis mutationē.

Verùm enimuerò etsi istuc sit; exinanitionis tamen conditiones non refutat; neque, qui dispensatoria quadam ratione vltroneam nostri causa humiliationem sustinuit, propriæ carnis rationes detrectat. Oportet itaque illum & diuinitatis auctoritate conspicuum videri; & nostræ rursum humilitatis conditione, propter assumptam humanitatem nō prorsus alienum esse arbitrari: Hoc enim dispensationis ratio postulat: Si enim Deus Verbum factum est caro, hoc est, homo, iuxta illud: (Effundam de Spiritu meo super omnem carnem;) neminem iure turbare debet, si qua non nunquam humilia diuinæ literæ de illo prodant. Cœlestem illius gloriam & maiestatem ex Diuina supremaque eiusdem virtute & excellentia spectemus potiùs, quàm ab huiuscemodi abiectis humanæ naturæ modulis.

Ios. 2.
Christus ex diuinis spectandus potius, q̃ ab humanis.

Igitur, quæ simpliciorum animos præ cæteris turbare posse videntur, ea, perspicuitate quanta fieri poterit maxima vius, pro viribus explanare conabor, maioris lucis causa idonea solutione vnicuique dicto apposita, Deo præsertim vitam nostram in hoc etiam curriculo moderante: (Dat enim ille Verbum euangelizantibus virtute multa;) quemadmodum diuinus Psaltes canit. Porrò autem in eo commentario, quem ad sacras virgines exarauimus, illa maiorem in partem edisseruimus, quæ magis obuia, intellectuque faciliora videbantur. In hoc præsenti verò in obscuriorum explicatione plurimùm versabimur: Par est enim, vt religiosa vestra maiestas, & hæc sciat, & illa quoque non ignoret, quò vtrorumque perfecta cognitio veluti lumen quoddam sanctissimis vestris mentibus inhabitet. Propositum est autem ita singula interpretari, vt summam vbique breuitatem consectemur. Cæterùm disputationis huius exordium ab ijs præcipuè, quæ ad Verbi exinanitionem pertinent, facere lubet; vno hoc interim præmisso, cùm Iesus Christus nominatur, non alium, quàm Verbum incarnatum hominemve factum eo nomine designari.

Psalm 82.
Prior Commentarius ad Pulcheriam eiusdēque sorores vt hinc colligere licet, prius vertitur, quàm ad Eudociā Imperatricem.
Perfecta cognitio facilium & difficilium notiam cōplectitur.

Volo autem vos scire, quòd omnes viri caput Christus est; caput autem mulieris vir; caput verò Christi Deus. Primus homo,) hoc est, Adam, (de terrena terrenus;) hoc est Christus, (de cœlo cœlestis. Igitur sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginē cœlestis, sicut scriptum est.) Primum igitur generis nostri caput, hoc est, primordium Adam, de terra terrenus erat. Quoniam verò Christus secundi Adami cognomentum sortitus est, eorum caput, hoc est, principium, qui sanctificationis Spiritu ad incorruptionem secundùm illius imaginem per ipsum reformantur, constitutus est. Est itaq; nostrū ille principium, hoc est caput, quatenus homo est; habet nihilominùs & ipse quoque caput, vt natura Deus est, nempe cœlestem Patrem (ex eo namque Verbum naturaliter genitum est.) Quòd autem idem sit caput, quod initiū vel vnum hoc fluctuantium animos hic sedare queat, quòd vir mulieris caput esse perhibeatur: Ex eo enim sumpta est illa: Vnus itaque est Christus, & Filius, & Dominus, qui quidem vt Deus caput habet cœlestem Patrē; nostrum verò caput, propter assumptæ carnis cognitionem, effectus est.

1. Cor. 11.
1. Cor. 15.
Chrs caput eorum, qui per Spiritū reformant.
Chrs princi piū de principio.
Idē caput, quod principium.

Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi; quoniam propter vos egenus factus est, cùm esset diues, vt illius inopia vos diuites essetis.) Obserua hic clarè, & Diuinæ immortalisq; naturæ eminentiam, & humilem rursum humanæ naturæ conditionem; nec nō Vnigenitum vltro ad hanc se demisisse perpēde. Porrò autem vt Diuinitatis opes omnem orationis vim & copiam longè superant; ita humana natura admodum inops & egena est; quippe cui omnia, quicquid tandem in bonis habet, cœlitus à Deo impensa sint. Et ante omnia illud esse ipsum, quo subsistit: Nam cùm aliquando non esset, ad subsistentiam a Deo euocata est. Qui ergo diues erat vt Deus, is sponte egenus, nostrique similis factus est, quò humana natura in illo existens, ad excellentiæ illius fastigium euecta, paupertatis confusionem exuere posset: (Conresuscitauit enim, & considere nos fecit Deus Pater, in cœlestibus in Christo Iesu;) vt scriptū est. Atqui nequaquam huc euecti essemus, nisi diues vt Deus, pauperem atque inopem nostram naturam induisset: Neq; enim homo, cùm suapte natura pauper sit, inops fieri rectè dicitur; hoc autem illi conuenientissimè vsu venisse asseritur, qui citra omnem controuersiam diues est, hoc est, Dei Patris Verbo, posteaquàm homo nostri similis factum est. Vnus itaque est Christus & Filius.

2. Cor. 8.
Pauper humana natura, diues diuina.
Homo nihil prorsus habet, quod dono non accepit.
Ephes. 2.
Homo suapte natura inops & miser.

Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictū; quia scriptū est, Maledictus omnis, qui pendet in ligno.) Lex eos maledictioni obnoxios decernebat, qui propter peccatū, aut prævaricationē è ligno pēdebāt. At verò peccati nescius, hoc est, Chrs, iniqua sententia in se excepta, crucis supplicium

Gal. 3.

subijt,

Pretium, quod Christus pro mundi salute dependit, mundi æstimationem multis partibus excellit.

Purus homo pro mundi peccatis ad iustum satisfacere nõ poterat.

sitbijt, eaque pertulit, quæ maledicto obstrictis iure debebantur; vt, qui vniuersorum pretium exæquabat, vniuersorum causa mortem perpessus, vniuersos ab inobedientiæ crimine exolueret, mundumque hunc inferiorem suo sanguine seruaret. Cęterùm pretium pro vniuersorum peccatis nequaquã sat magnum fuisset, si purus homo tantùm extitisset. Quòd si verò Deus incarnatus, propriaque in carne mortem perpessus mente conci piatur, vniuersa creatura modicum quid erit ipsi comparata, atque adeò ad humani generis liberationem vnius carnis mors abunde sat fuerit: Propria enim erat Verbi, quod ex Deo natum est.

Heb. 2.

Christus prout passibilis homo ab Angelis superatus.

Heb. 1.

Eum autem, qui modico, quàm Angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis gloria & honore coronatum, vt gratia Dei pro omnibus gustare mortẽ.) (Diuinus Paulus hæc rursum de omnium nostrũ Seruatore commemorat:) (Cùm primogenitum inducit in orbem terræ dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei.) (Iterum:) (Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia Verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis; tantò Angelis melior effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit: Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te?) Quando ergo Vnigenitus factus est primogenitus, & vnus è multis fratribus, tunc & in terrarum quoque orbem inductus dicitur: (Nam secundùm propriam naturam extra omnem Dei creaturã degebat.) Tunc & ab Angelis quoque superatus asseritur, etiamsi præstantius, quàm illi, nomen sit sortitus: Siquidem vox hæc Angelus ministerij notionem præ se fert, seruilemque conditionem insinuat: (Mittuntur namque in ministerium propter eos, qui in salutis hæreditatem consequuntur.) At verò Filius eum denotat, qui subsistentem ex Patre substantiam naturamque habet: Credimus illum namque verè ac naturaliter ex Patre ortum esse.

Angeli vocabulum ministerij notionem præ se fert.

Christus ab Angelis adoratur, etiam in ea forma, secũdum quam ipsis minor est.

At quomodo is (inquit) Angelis minor euasit, qui ab illi adoratur, vnaque cum Patre regni solium obtinet? In promptu est responsio: Nam corpore, quod mori posset, assumpto, ad humanæ naturæ infirmitates seipsum demisit, in eoque veluti proprio spontaneam mortem sustinuit. Ob eam porrò mortem & perpessionem, summæ glorię coronam promeruit; quippe qui illa, vtpotè vita & incorruptio existens, & mortem aboleuerit, & corruptionem nullarum virium esse declarauerit. Cùm Iesum ergo nominat, & ab Angelis superatum prædicat, non nudum nos hominem, seorsumque ac per se positum mẽte concipere oportet, sed ipsummet Vnigenitum, propter incarnationis ordinem potiores partes Angelis deferentem: Nam qui excellentiæ illorum cedere prædicatur, is verè homo factus dignoscitur. Illa autem sanctorum Angelorum eminentia in hoc præcipuè posita est, & quòd à carne sunt immunes, & quòd morte existunt superiores; vtrisque autem propter voluntariam exinanitionem subiectus fuit Filius. Verùm enimuerò qui propter humanæ naturæ conditionem paulum ab Angelis minoratus dicitur, is in Deitatis excellentia positus, ab illis adoratur consideteque in ijs maiestatis Thronis, quos illi venerabundi vndiquaque cingunt, indefesso laudum præconio illum extollentes, ac Virtutum Dominum appellantes.

Quo sensu Christus Angelorũ excellentię cedere dicatur.

Angeli carnis & mortis æquè expertes.

Hebr. 2.

Quia ergo pueri communicauerunt carni & sanguini; & ipse similiter participauit ijsdem; vt per mortem destrueret eum, qui mortis habebat imperium, hoc est, Diabolum, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti.) Pueros hoc loco nos appellat, qui in terris vitam degimus; iuxta illud Psalmistæ, in persona Dei decantatum: (Ego) (inquit) (dixi: Dij estis, & filij excelsi omnes:) Nam ad Dei voluntatem mansuetudinemq; naturaliter ipsi insitam quod attinet, ad vnum omnes essemus filij; neque quisquam omnium ab illius familiaritate & amicitia alienus foret. Verùm quod mentem cupiditatibus & corporis perturbationibus vltro submittamus, fit, attestante Dauide, (vt veluti homines moriamur, & sicut vnus de Principibus cadamus.) Sed quomodo carni & sanguini communicauimus? Nonne anima humana diuersam à carne sortita est naturam? Est sanè: Verùm Physica compositione carni vnita, vnum & illud quidem ratione præditum animal absoluit, hoc est, hominem. Ad eum itaque modum & Dei Verbum quoque, non inanimæ, vt quidam opinati sunt, sed animatæ carni modo, quem humana mens non capit, seipsum vniens, ortumque ex muliere ducens, carni & sanguini perinde ac vnus ex nobis communicauit. Atque ita vnus duntaxat est Dominus Iesus Christus: Nam etsi Dei Verbum humanam naturam sibi asciuerit; nihilò tamen secius id, quod erat, permansit. Quòd si mortis imperium vt vita & Deus aboleuit, necessarium est, vt corpus, quod mortem pertulit, ipsius proprium extiterit; quò nimirum idem ille ex mortuis ad vitam rediens, corruptionem è medio sustulisse: incorruptionisque beneficiorũ in totum genus nostrum transmisisse dici queat: (Sicut enim in Adam omnes morimur; ita omnes olim in Christo viuificabimur: Nam vt per hominem mors, ita per hominem rursum est resurrectio mortuorum. Verùm quòd mortem vi propria proterere res esset humanæ naturæ facultatem excedens, propterea Dei Verbum, vnione, hoc est, cum carne & sanguine communicatione, homo nobis similis

Psalm. 82.

Omnes homines sunt filij Dei, nisi per ipsos steterit.

Psal. 8.

Modus, quo carni & sanguini communicam⁹.

Si mors mortem aboluerit, corpus, quod mortem subiit, Verbi proprium fuerit, oportuit.

Mortis imperium debellare natura humana per se non potuit.

milis effectum est; ita id tamen, vt morti non succumberet: Mansit enim Deus, etiam si carne se induisset.

Heb. 2.

Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahae apprehendit. Vnde debuit per omnia fratribus assimilari, vt misericors » fieret & fidelis Pontifex ad Deum, vt repropi» tiaret delicta populi: In eo enim, in quo pas» sus est ipse & tentatus, potens est & eis, qui » tentantur, auxiliari.) Dei Verbum Abrahae » semen apprehendisse, asserimus: Nam secun» dùm carnem ex Iudaeis ortum est, & fratribus per omnia assimulatum est, hoc est, seruili forma iuxta Apostoli doctrinam sumpta, aliorum hominum more nasci dedignatum non est. Hac ipsa quoque de causa, & Filius hominis appellatum est; & eorum, qui ex semine Abrahae prodierant, hoc est, carni & sanguini communicarant, frater effectū est. Ecquaenam horum omnium, vel occasio, vel causa extitit? Non alia profectò, quàm vt misericors fidelisque Pontifex in ijs, quae sunt ad Deū, nobis fieret: Christus namque Pontificem supra modum benignum & misericordem se nobis exhibuit: Etenim, cum vetus lex peccatis obstrictos simpliciter condemnet, grauissimaque poena illos, qui Dei mandatum forte violassent, plectendos decernat: (Irritam enim quis faciens legem Moysi, sine vlla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur.) Christus per fidem iustificat, eosq; qui ob veterem culpam infirmati fuerant, erigit ac recreat. Factus est itaque misericors Pontifex, vtpote legalem illam seueritatem diutius tantùm valere non sinens.

Praecipua incarnationis causa, Dei benignitas & misericordia.

Heb. 10.

Christus dignus, cuius promissionibus fides habeatur.
Heb. 7.

Est nihilominùs & fidelis quoque Pontifex: Quoniam perpetuus, ac constans, dignissimusque, cuius promissis fides habeatur: De legalibus autem Sacerdotibus, longè aliter, Apostolo teste, res habet: (Et alij) (inquit is) (plures facti sunt Sacerdotes, idcirco quòd morte prohiberentur permanere. Hic aût, eò, » quòd manet in aeternum, sempiternum ha» bet Sacerdotiū. Vnde & saluare in perpetuū » potest accedentes per ipsum ad Deum; sem» per viuens ad interpellandum pro nobis.) Obserua hic, quomodo non ad eorum, qui peccatis se obstrinxerant, condemnationem Pontifex factus sit, sed ad delictorum eorundem expiationem ac propitiationem. Sed qualis, quaeso, cùm tentationis, tum sacrificij quoque illius modus extitit? Ait namq; (In quo passus est & ipse & tentatus, potens est ijs, qui tentantur, auxiliari.) Sanè tentatus perstitit, quia crucis supplicium patienter sustinuit. At verò Filius Deo & patri impollutum semetipsum obtulit; nempe quò per propriam carnem opem illis ferre posset, qui cum molestiis & tentationibus perpetuò conflictantur: (Vna enim oblatione consummauit in aeternum sanctificatos.) Ipse proinde secundùm humanam naturam factus est Pontifex, quanquam, vt Deus est, ab omnibus illi sacrificetur. Ipse secundùm carnem factus est victima. Ipse idem rursum est, qui secundùm Diuinitatis auctoritatem peccatis nostris propitius ac clemens est. Vnus est ergo Dominus Iesus Christus.

Christi Sacerdotium aeternum.

Christus Pontifex factus ad saluandum, non ad condemnandum.

Cuiusmodi tentationis Christi modus extiterit.

Cap. 10. Christus

Pontifex factus secundum assumptam naturam.

Ioan. 4.

Vos adoratis, quod nescitis; nos adoram», quod scimus; quia salus ex Iudaeis est.) Obiecerit fortassis hic quispiam, alterum adorare in supremam illam Diuinamque Verbi naturam minimè conuenire. Si ergo Christus verus Deus est, quomodo inter eos censetur, quos adorare oportet? Quid, quaeso, ad istuc respondebimus? Si enim Dei Patris Verbum cum nuda solaque Diuinitate in mundum venisse creditur, perabsordè alterum adorare, vel adorasse quandoque asseritur: Ipsum namque adoratur veriùs, quàm alium quemcunque adorat. Quòd si verò formae, quam susceperat, humilitatem adorantisque naturae conditionis non auertatur, hominis Filios appellatum est; iam sanè adoratio dispensationis ordini exinanitionisque conditioni congruet: Verbi autem naturae seorsum per se consideratae nequaquam: Nam nisi hoc statuatur, quomodo salus ex Iudaeis esse intelligi potest? Neque enim dicere fas est, Verbum, secundùm quod per se consideratur, ex Iudaeis esse. Est autem ex illis, quatenus eorum, qui carne & sanguine constant, frater effectum est, Abrahaeque semini coniūctum est. Vnus itaque est Christus, qui quidē vt homo adorat, vt autem Deus, ab vniuersa creatura adoratur.

Non conuenit in Deo vt Deus est alterum adorare.

Verbum incarnatū adorat & adoratur, hoc vt Deus, aliud vt homo.

Verbum est ex Iudaeis, sed non secundum se.

Ioan. 7.

Adhuc modicum tempus vobiscum sum, & vado ad eum, qui misit me.) Si Diuinitatis natura omnia implet; vbi, quaeso, Dei Verbum non existit? Qua igitur ratione mittitur à Patre? Aut quo rursum modo ad eum reuertitur? Mittitur itaque secundùm humanam naturam, quò captiuis annunciet relaxationem, & caecis visionem: (Hoc enim Apostolatus illius ratio & modus exigebat.) Sed & idem quoque vadit ad Deum Patrem; verùm istuc non pari omnino modo: Vadit enim eò ex corpore ad coelum quodam modo rediens, qui nimirum paterno vultui, pro nobis, vt scriptum est, sese exhibeat. Quòd si quis missionis vocabulum de ipso quoque Verbo dictum accipiat, neminem id turbet: Siquidem Diuinae Scripturae mos est istiusmodi locutionibus nonnunquam vti: Non quòd Diuinā illam coelestemque naturam, aut loco circūscribere, aut spatio intercludere velit: (Novit enim illam corporis expertem, omnique termino & loco etiam imaginatio superiorē esse) sed quòd eiusmodi humanis vocibus ea nobis manifestare contendat, quae mētis alioqui nostrae captū excedunt: Nā & ipse quoq; Saluator Paracletum sese ad nos missurū promittit,

Diuinitatis natura latè omnia implet.

Ob intellectus nostri imbecillitatem res Diuinae corporeis similitudinib. adumbrantur.

mittit, cùm tamen Spiritus Domini omnia impleat, iuxta illud: (Spiritus Domini repleuit orbem terrarum.

Cap. 1. Ioan. 8.

Cùm exaltaueritis Filium hominis, tunc cognoscetis, quia ego sum.) Iudaicæ insaniæ, qua in Christum efferebantur, causas diuus Ioannes exponens, ita scribit: (Propterea Iudæi persequebantur Iesum, quia non solùm soluebat Sabbathum, sed & Patrem suum dicebat Deum, æqualem faciens se Deo.) Alibi eosdem isthæc impiè euomentes inducit: (De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; & quia tu homo cùm sis, facis te Deum.) Opinionem de eo conceperant illo prorsus indignam: Quandoquidem purum tantùm vulgaremque hominem esse persuasum habebant; ignari, Deum Verbum semen Abrahæ apprehendisse, carnique & sanguini perinde ac nos communicasse. Quamuis ob id Deus esse non desijsset; siquidem secundùm naturam immutabilis, perpetuoque sibi similis est. Ait ergo: (Cùm ergo exaltaueritis filium hominis, tunc agnoscetis, quia ego sum:) Quamuis enim secundùm humanam naturam crucis supplicium pertulit; Diuina tamen virtute denuo resurrexit. Propter resurrectionem autem, & verus Deus, & verus rursum Dei Filius creditus est. Quòd si verò eũ non alterum exuscitasse, sed se ipsum resurrexisse credimus; corpus vtique, quod mortem dispensatoriè perpessum est, proprium illius extitisse, statuamus oportet. Quò hac nimirũ ratione & ipse quoq; licet suapte natura immortalis sit vt Deus; resurrexisse verè dici queat: Vnius enim eiusdemque Christi & Filij mortem annuntiantes, & resurrectionẽ profitentes, iustificamur per fidem. Vnus igitur idemque & solus Christus Iesus, qui vt homo secundùm carnem mortuus est; vt Deus autem & vita à mortuis resurrexit.

Ioan. 5. Ioan. 10.

Iudæi nihil supra hominem de Christo cõcipiunt.

Christus propter suã ex mortuis resurrectionem verus Deus creditus est.

Moritur Christus vt homo, resurgit vt De⁹.

Circumdederunt eum ergo Iudæi, & dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palàm? Respondit illis Iesus: Loquor vobis, & non creditis: Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me.) Ecquid hic, quæso, dicunt, qui vnum Dominum nostrum Iesum Christum in duos filios totidemque Christos diuellunt? De vtro Iudæi aiebant: (Si tu es Christus, dic nobis palàm?) vter rursum illorum prædicabat: (Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, illa testimonium perhibent de me? Vtrius tandem Patrem Deum esse statuemus? Eiusne, qui ex muliere ortum ducit, vt seorsum per se animo concipitur? an verò ipsius Vnigeniti? Atqui Diuina opera vi propria patrare res est, quæ humanæ naturæ vires eiusdemque facultatem longè multumque vincit. Quia ergo Christus eadem, quæ Pater, opera perficiebat, vtique nõ erat purus homo, sed Deus carne & sanguine vestitus: Hoc ita tamen, vt nihilominùs maneret, quod erat. Ad hunc ergo modum affectus, paria cum suo genitore præstabat, mysterijque huius ratio ita explicata, reprehensione apud sanæ mentis homines vacat.

Ioan. 10.

Diuina opera patrare res est, quæ humanæ naturæ vires plurimum excedit.

Puer autem crescebat, & cõfortabatur, plenus sapientia, & gratia Dei erat cum illo;) & infrà: (Iesus proficiebat sapientia & ætate, & gratia apud Deum & homines.) Dominũ nostrum Iesum Christum, vnum omnino esse, compertum habentes, humanaque ac Diuina ex æquo nihilominus eidem tribuentes, exinanitioni quidem verè conuenire asserimus, cùm corporei incrementi susceptionẽ; tum corpulentarum quoque partium consolidationem & confirmationem; tum hoc ipsum deniq;, quod sapientia paulatim impleri ac perfici prędicatur: Quandoquidem vnà cum incremento, quod corporis staturæ congruebat, sapientia illius quotidie magis magisque foris sese prodebat. Et hæc quidem, vt dixi, carnis dispensationi humanæque naturæ conditioni competebant. At verò perpetuam constantemque perfectionem obtinere, nec non Patris esse sapientiam, id in ipsius verbi naturam quadrat. Tam ea igitur illius sunt, quæ ad exinanitionem pertinent, quàm ea rursum, quæ ad Diuinæ naturæ excellentiam spectant: Etenim ratio modusque dispensationis cum carne eundem, & nobis similem, & nobis rursum superiorẽ agnoscit: Quemadmodum enim nullius non creaturæ conditionem multis partibus excellit vt De⁹; ita vt homo semetipso quodam modo minor existit: Quorsum enim humiliatio, in quam vltro se demisit, attineret, si quæ humanæ naturæ sunt propria, repudiaret? Itaque quæ in carnem conueniunt, cuiusmodi sunt esurire, sitire, itineris labore frangi, aliaque similia pati, ea omnia vnà cum carne sibi asciuit, propriaque fecit. Cùm igitur audis: (Puer autem crescebat, & confortabatur, plenus sapientia;) dispensationis cum carne mysteriũ in causæ patrocinium accerse. Quòd autem Deus erat in carne, id Euangelista hac ratione confirmat: Quoniam (inquit) (Gratia Dei erat in illo.) Nec enim Diuinam gratiã habere dicitur, quasi ab alio Deo illam mutuatus fuerit, sed quòd, cùm puer esset, eiusmodi gratia ordinatus erat, quæ Deum decebat: Quandoquidem Deus Verbum erat, & est; etiamsi in carne apparuerit, nobisque similis effectus sit. Nihil proinde absurdi, aut à ratione alienum asseritur, dum gratiam habere, vel gratia apud Deum & homines proficere asseritur: Nam ipse quoque Pater, tam ipsam carnis dispensationem, quàm ipsum quoque Filium, quæ carnis sunt propria, propter vtilitatem, mysterijque conuenientiam sibi asciscentem, publico testimonio comprobasse legitur.

Luc. 2.

Quo modo Iesus cresce bat sapientia & gratia

Christus sumit incrementa secũdum naturæ assumptę qualitatem

Humana & Diuina ex æquo in Christum conueniũt.

Christus semetipso quodam modo minor.

Christus gratiam, qua ornatus erat, non ab alio petebat, sed à semetipso.

De die autem illa & hora nemo scit, neque Angeli cœlorum, neque Filius, nisi solus Pater.) Si Christum hominem (obijciunt illi) & Dei Verbum vnum prorsus eundemque

Matth. 24.

Filium esse certo statuitis, quomodo is consummationis diem ignorauit? Respódemus, Diuinorum secretorum ignorationé, neque probosam esse creaturæ, neque eidem quoque insitatam: Scriptum est enim: (Quis nouit sensum Domini? Si ergo Filius, pro vt homo factus, vt ab Angelorum perfectione nonnihil defecisse prædicatur, (nam vt Deus, vniuersę creaturę præstat) quid mirum est, si æquè atq; Angeli, Dei secreta ignorare perhibetur? Nam ad se absolutè quod attinet, cùm is Dei Patris sapiétia & virtus sit, non potest ea nescire, quæ in ipso abdita latent: Si enim spiritus omnia etiam profunda Dei scrutatur, & ille Spiritus est, & erat; quomodo id nesciret, quod illius Spiritus exactè callebat? Quare licet vt homo aliquid nesciuisse dicatur, vt Deus tamen, omnia norat. Et si ergo, vt homo ignorationem præ se ferret, dum de Lazaro: (Vbi posuisti eum, percunctaretur; mox tamen, dum potenti virtute ex mortuis illum exuscitar, Deum se esse, aperte declarat. Piè proinde prudenterque obseruemus, quòd humana quidem largiatur incarnationis dispensatione, Diuina vero Patris Verbo nobis assimulato.

Non est probrosum homini, si aliqua nesciat. » Esa. 40. Christus vt homo quædam nescire dicitur.

» Ioan. 11.

Clamauit Iesus voce magna, dicens: Deus meus, Deus meus, vt qd me dereliquisti? Núnquid ipsum quoque Verbum, quod ex Deo Patre natum est, Diuino auxilio aliquando indiguisse dicemus? At quid eo dici potest stultius? An nó vnà cú Deo Patre vniuersorú Dñs est; suoq; Spiritu cęlum firmat, ac Virtutum Dominus appellatur, & est hoc ipsum verè? Nunquid tantus hic ergo aduersus Iudæorum insidias elanguit? nunquid crucifigentium manus debellare non potuit? Atqui Esaias Propheta ad omnes gentes ita ait: (Quasi stulæ stilla, & quasi momentum stateræ sunt, ecce insulę quasi puteus exiguus. Cui ergo similem fecistis Deum, aut quá imaginem ponetis ei?) Meminisse hoc loco oportet, Iudaicæ Synagogæ administros cum militum cohorte, duce proditore, irruisse in Iesum: Quibus, vt eum comprehenderent, quærentibus occurrit ille, dicens: (Qué quæritis? Illi autem dixerunt: Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus: Ego sum. Et abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Iam quomodo infirmus effectus dici potest, qui vel sola voce insultantium vim frangere valuit. Ecquid ergo sibi vult, quod ait:) Deus meus, Deus meus, vt qd dereliquisti me? Dicimus igitur, cùm primus parens nr Adam mandatum, quod acceperat, proculcasset, Diuinamque legem neglectui habuisset, humanam naturam fuisse quodammodo derelictam, execerabilemque & morti obnoxiam effectam. At simulatque Vnigenitus Dei, id quod prolapsum erat, in incorruptionem instauraturus, aduenit, semineque Abrahæ apprehenso, fratribus suis assimulatus fuit, tunc vnà cum antiquo illo maledicto, inductaque

Matth. 27. »

Qui omnia excellit, & omnibus imperat, nó timuit mortem.

Cap. 40. Mundus Dei magnitudini comparatus, nihil est.

Ioan. 18. » » »

Quo pertinet hæc Christi crucifixi oratio: Deus meus, vt qd dereliquisti me.

corruptione desertioné quá humana natura in suo principio perpessa fuerat, conquiescere oportuit. Ex derelictorum itaque numero vnus hactenus existens, quatenus haud secus ac nos carni & sanguini communicarat, clamauit: (Deus meus, vt quid dereliquisti me? Quæ sanè vox erat euertentis illam, quæ nobis acciderat, derelictionem, Patremque per semetipsum propitium nobis reddentis, nec non ad beneuolentiam erga nos, tanquá erga seipsum, & primum prouocantis: Quandoquidem Christus omnium bonorum largitor & auctor nobis existit. Vnde etiá si quippiam secundùm humanam naturam à Patre, vel accipere, vel accepisse dicitur, hoc ipsum totum in nostram erogat, cùm ipse, vt Deus plenus, nullius omnino boni indigeat.

Christus in cruce derelictorú personá suscepit.

Quicquid Christus à Patre secundum naturam assumptam suscepit, hoc nobis suscepit. Phil. 2.

Hoc enim sentite in vobis, quod & i Christo Iesu, qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se ęqualem Deo; sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiés, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, morté aút crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen; vt in nomine IESV omne genuflectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus est í gloria Dei Patris.) » » » » » » » » » » » »

En dilucidè hoc loco exponit Deí Verbú, q in forma & ęqualitate Patris erat, non rapiná arbitratum æquiparare se Deo; sed seruili forma suscepta, vltro se exinaniuisse, hominumque similitudinem subijsse. Addit præterea seipsum humiliasse, obedientiamq; ad mortem vsque præstitisse, mortem autem crucis. Si vnum ergo & solum Christum & Dñm in duos Christos & Filios, vt quibusdam placet, diuelli oportet; ex consequenti Dei Verbum hominem ex muliere ortum propriæ maiestatis ęqualitate decorasse, eiusdemque iuxta autoritatis rationem, nominisque communionem, sibi quasi alterum, hoc est, à se diuersum Filium adiunxisse, statuere necessum erit. Iam si ita res habet; quis ille ergo est qui semetipsum exinaniuit? aut qua tandem ratione exinanitionem subijt? Nam si, vt illi statuunt, homo, qui ex muliere prodijt, per se seorsum animo conceptus, istuc perpessus est; quo modo, aut qua ratione in exinanitionem deiectus est? Rursum quomodo is in humilitatem descendit, qui tanta cum Dei Verbo societate & affinitate coniunctus est, vt paris cum illo dignitatis & authoritatis esse censeatur? Quòd si verò exinanitio illa de Dei Verbo tanquam de altero Filio prædicetur; quomodo is exinanitus est, qui alterum, vt illi aiunt, honore affecit, proprijsque titulis & dignitatibus exornauit? Quomodo ille humiliatus dici potest qui propriæ suæ gloriæ fastigium alteri sibi sociato impertitus est? Ná si eú humiliari, vel exinani-

Ex Apostolo validissimè eorum euertitur opinatio, qui vnum Christum & filium in duos secernunt.

Si alterum honorare.

est seipsum submittere, consequẽs sit alterum conuitiis proscindere esse seipsum exaltare.

exinaniri statuatur, qui alterum gloria afficit, consequens fiet (quod absurdissimum est) illum exaltationem promereri, qui alteri iniuriam, vel contumeliam intulit.

Ipsa plenitudo se exinaniuit, & ipsa rursum altitudo se humiliauit.

Quam ob rem vera & necessaria ratio suadet, & tantùm non compellit, vt ipsam plenitudinem exinanitionẽ passam; illud rursum, quod suapte natura seruum non est, imò vero omni seruitutis conditione superius est, seruili forma se vestiisse; hoc est, illud hominum similitudinem subiisse, quod plusquàm homo ferer, hominis similitudinem secundũ naturam non habebat; ipsam denique altitudinem se humiliasse existimemus & prædicemus. Ipsum itaque Dei Verbum secundùm naturam humanam spõte ad isthæc: propter nos sese demisisse, & in propriæ nihilominùs excellentiæ culmine secundùm Diuinam naturam permansisse credimus. Atque ita plenum fit, qui Dominus sit exaltatus, nomenque, quod est super omne nomen adeptus, nec non ab omnibus cultus, paremque cum Deo Patre gloriam sortitus dicatur: Nam etsi in Patris eminentia & inexplicabili maiestate constitutus esset; vbi primùm tamen ad exinanitionem se demisit, seruilique forma se induit, humiliatus prædicatur; sed ita, vt naturæ sibi vnitæ, hoc est humanæ, paupertatẽ transcendens, à propriæ naturæ diuitiis nequaquam deficeret. Ad eum igitur modum secundùm naturam humanam id accepisse dicitur, quod perpetuo constanterque in se ipso possidet, nempe Deum & vniuersorum Dominum esse. Denique si Patri honorificum est Filium habere, qui in omnes & omnia dominium obtineat; cui dubium esse potest, quin illi, etiam post seruil formam acceptam, libertatem supernaturalemque potestatis & dominationis in omnes dignitatem integram asseruarit?

Pater filio propter incarnationẽ nihil ademit, quod antea possidebat.

Gratias agimus Deo Patri, qui dignos fecit in partem sortis sanctorum, in lumine: Qui » eripuit nos è potestate tenebrarum, & transtu» lit in regnum filij dilectionis suæ; in quo ha» bemus redemptionem, & remissionem pecca» torum; qui est imago Dei inuisibilis, primoge» nitus omnis creaturæ: Quoniam in ipso con» dita sunt vniuersa in cœlis & in terra, visibi» lia & inuisibilia, siue Throni, siue Domina» tiones, siue Principatus, siue Potestates: om» nia per ipsum, & in ipso creata sunt; & ipse » est ante omnes, & omnia in ipso constant. » Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est » principium, primogenitus ex mortuis, vt sit » ipse in omnibus primatum tenens; quia in » ipso complacuit, omnem plenitudinem Diui» nitatis inhabitare, & per eum omnia reconci» liare in ipsum, pacificans per sanguinem cru» cis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cœlis » sunt.) Docetur hic Dei Verbum, hoc est, Filium naturaliter ex illo natum, inaspectabilis Dei imaginem esse. Ad hæc omnia, siue sub sensum cadant, siue sensu superiora existant, siue in cœlis triumphent, siue in terris ætatem adhuc agant, ortum ex illo traxisse; ipsum præterea omnia antecedere (In princi» pio enim erat Verbum) seculorumque con» ditorem esse substantiam postremò nulla temporis mensura interclusam obtinere: Einsmodi autem bonis secundùm propriam naturam cumulatum primogenitũ ex mortuis, & caput Ecclesiæ à Deo Patre institutum esse affirmat. Iam quo modo, qui Dei Patris Verbum est semperque fuit, per quem omnia constant, primogenitus ex mortuis, dormientiumq; primitiæ appellatur, si corpus, quod assumpsit, verè illius proprium non erat? quò nimirum illo mortem subeunte, & ipse quoque mortem subiisse intelligatur: Neq; enim citra iustam causam id illi accidisse dicitur, quod corpori, quod mortẽ sustinuit, illiusq; proprium erat, accidisse nouimus. Ad hunc itaque modum, etiamsi secundùm naturam immortalis, & vita per essentiam existat, mortuorum primogenitus esse cognoscitur. Sed quando, quæso, institutus est caput Ecclesiæ? Tunc vtique cùm semetipso ad exinanitionẽ demisso, nostri causa mortem secundùm naturam humanam oppetiit, esto vt Deus mortis omnino ignarus foret.

Col. 1.

Inaspectabilis Dei imago filius.

Verbum primogenitus mortuorum dici nõ potest, si verè incarnatum nõ est. Quo modo Christus caput Ecclesiæ, & primogenit' mortuorum.

Cæterum quòd beatus Paulus omnem Diuinitatis plenitudinem corporaliter in ipso inhabitasse asserat, non deerunt fortassis, qui hic ita obiiciant: En hominem ex muliere ortum, Christum alterum per se & secundùm se extitisse indicat, in quo Verbum, hoc est, Spiritus Diuinitatisque plenitudo, tamquam aliter quidam Christus seorsum ab altero illo corporaliter inhabitarit? Ad hæc sanè respondemus, Paulum Dei Spiritu afflatum, nequaquam duos agnouisse Christos, sed vnum vbique annuntiasse; sicut & vnum quoque Patrem, & vnum Spiritum sanctum. (Nobis) (inquit ille) (vnus est Deus Pater, ex quo omnia, & nos in ipsum; & vnus Dominus Iesus Ghristus: per quem omnia, & nos per ipsum.) Sed agendum verborum hic propositorum vim ad æquam trutinam expendamus. Filium æternum, in quo omnia, & per quem omnia, inaspectabilis Dei imaginem, vniuersorumque conditorem, ac primogenitum inter mortuos, Ecclesiæ caput propositum prædicat. Quia ergo Dei Verbum suapte natura mortis expers est, non possumus illud vera perfectaque vnione cum humana natura coniunctum fuisse non asserere, adeoque vnum Christum, qui idem Deus simul sit & homo, nobis non proponere. At in quo igitur, inquis, omnis Diuinitatis plenitudo habitauit corporaliter? Sanè arbitrari in Verbi seorsum per se considerati naturam hoc accidisse, omnino perabsurdum fuerit: Perinde namque istuc esset, ac si vnigenitum in semetipso habitasse diceremus. Credentes itaque, Verbum carnem factum,

Antichristianorum obiectio.

Quomodo plenitudo Diuinitatis corporaliter habitarit in Christo.

» 1. Cor. 8. Paulus nunquam plures Christos aut filios annuntiauit.

Dei Verbũ mortuum dici verè non potest, si humana natura naturaliter cõiunctũ non est.

Absurdum est dicere vel cogitare, Verbum in seipso habitasse corporaliter.

factum, non per aliquam sui transmutationẽ, aut versionem, sed per veram templi proprii, hoc est, corporis anima humana perfecti vnionem inter nos habitasse; pie rectéque asseueramus, dum magnus ille Paulus, omnem Diuinitatis plenitudinem in ipso inhabitasse scribit, non quidem per doni alicu' participationem, aut habitudinem aut gratiæ communicatione, sed corporaliter, hoc est, essentialiter, per inhabitationem illam aliud nihil insinuare voluisse, q̃ veram naturaléque Verbi cum sacra carne vnionem. Quemadmodum, licet hominis Spiritus in ipso habitare dicatur, non alius tamen, aut diuersus ab illo iudicatur. Fit enim vt orationis schemate de vna persona duplicis quandoque personæ ratio nobis offeratur; neque ob id tamen veritas vlla ex parte læditur, vt cùm, exẽpli causa, diuina Scriptura de Deo prædicat: (Qui finxit hominis in ipso; atqui spiritum hominis in ipso formatum ab ipso homine alienum non esse, omnibus perspicuum est. Huc & illud quoque beati Dauid tendit: (Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.) Ecquis, quæso, erat, qui corde suo exercebatur, propriumque spiritum scopebat? Oportet itaque locutionum formulas non vsque adeò anxiè excutere; sed ipsas rerum naturas potiùs contemplari, earumque ductu ad ipsam veritatem contendere.

Idem est corporaliter i aliquo habitare, quod essentialiter.

Perinde ac quando loquimur de Diuina persona, atque de duabus. Psal. 76.

DE CHRISTI OBEDIENTIA.

Rom. 5. Igitur sicut per vnius delictum in omnes
» homines in cõdemnationem; sic & per vnı'
» iustitiam, in omnes hoĩes in iustificationem
» uitę: Sicut enim per inobedientiam vnius ho
» minis peccatores cõstituti sunt multi; ita & p
» vnius obedientiam iusti constituentur multi.)

Cùm humana natura ob protoplasti inobedientiam maledicto mortisq; sententiæ obstricta hæreret, oportuit ad inculpatam illam obedientiæ demonstrationem, quę initio pręstabatur, denuo illam reduci. Atqui istuc humanæ naturę facultates multis partibus excedebat: Neq; enim vllus mortalium omnium à peccato immunis erat: Nam cùm ea semel in noxam errorémque incidisset intestinisque infirmitatibus victa prostrataque iaceret, & intra propriam carnem malitiæ sensum foueret, ac infrænam tandem peccati legem intra sua viscera perpetuò gestaret; quomodo omnem omnino lapsum euaderet? Nã sapiẽtia carnis (vt inquit ille) inimica est Deo: Legi enim Dei non est subiecta: Neque enim potest.) Itaq; Deus Pater mira quadã dexteritate omnia per Christum instauraturus, humaneq; naturæ reditum, ac quasi regressum ad id, quod aliq̃n fuerat, nõ absq, magna quadam animi lenitate conciliaturus, misit Filiũ suum factum ex muliere, quò nimirum corpore nostro simili tanquam proprio assumpto, homo oĩs peccati ignarus in terris appareret, talique schemate indutus, ac Deo Patri per omnia obsecutus, humanam naturam in semetipso iustificaret, mortisque vinculis exẽptam, nec nõ innocentiæ stola ornatam Deo Patri offerret: Etenim perabsurdum fuerit per inobedientiam prioris Adæ ad mortem & corruptionem præcipitantis, damnationis hæredes constitutos nos esse; iustitiæ verò posterioris per consummatam illam obedientiã in vitam reducentis, exortes nos manere. Cũ itaque Diuina Scriptura multos per vnius obedientiam iustificatos asserit, non simplicem aliquem, nostræque conditionis hominẽ ad hoc assumptum cogitare debemus; sed ipsum summet vnigenitum hominem factum, qui obedientiam numeris omnibus absolutam, Patri pro omnibus præstitit: Is enim solus inter omnes repertus est, qui attestante Scriptura, (peccatum non fecit, neque dolus inuentus est in ore eius.

Oportuit naturam humanam ad pristinã obedientiæ statum reducere.

Naturæ ipsa perditũ cile est omnẽ lapsum perpetuò vitare.

Rom. 8.

Non minus potuit Christi obediẽtia, quam Adami rebellio, imò multo pl'.

1. Pet. 2.

Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circuncisionis, propter veritatem Dei ad confirmandas promissiones Patrum: Gentes autem super misericordia honorare Deũ.) Promissiones Patribus factas ad Iudæos pertinere, prædicat diuinus Paulus. At Prophetæ Christum Gentium expectationem fore iam dudum antè prædixerant. Itaq; Dominus noster Iesus Christus Patris spiritui sese conformans, circumcisionis, hoc est, Iudæorum minister factus est ad promissionum, quæ Patribus factæ querant, corroborationem. Sed & Gentibus quoque viuifica, & spiritalis benedictio obtigit, quò & ipsæ quoque per fidem vocatæ, ac misericordiam consecutæ, Deum glorificent: Dictum est enim: (Iustus ex fide viuet:) Verùm enimuerò licet secundùm humanam naturam factus sit minister, attamen tam ijs, qui circumcisione sunt, hoc est, Iudæis, quàm cæteris quoque, qui ex Gentibus conuertuntur, aut olim conuersi sunt, annuntiatur vt Deus: Vtrique enim in Christum nõ tanquam in purum, nostræq; sortis hominẽ, sed tanquam in Deum credẽtes, neq; Dei Verbum extra carnem, hoc est, humanam naturam positum profitentes, sed incarnatum, vereq; hominem factum adorantes vocati sunt ad vitam.

Rom. 15.

Promissiones Patrib' factæ ad Iudæos præcipue pertinebant.

Aba. 2.

Vt Christus Iudæis & Gentibus fuit promissus; ita vtrisque salus extitit.

Verbum autem fidei, quod prędicamus, inquiebat Apostolus, hoc est: Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum; & in corde tuo credideris, quòd Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris.) Iam cùm Deus suapte natura sit immortalis, si incarnationis doctrinam non admittimus, corpusque, quod mori posset, assumpsisse, sibique proprium fecisse inficiamur, quomodo ex mortuis resurrexisse rectè dicere poterimus? In humano itaque corpore, quod assumpserat, mortem sustinuit; Diuina autem virtute, tanquam vita & incorruptio existens, ex mortuis denuo resurrexit.

Roma. 10.

Christus secundum humanam naturam mortuus, secundum Diuinam vero ex mortuis exsuscitatus.

(Nam

2. Cor. 10.

(Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt; sed potentia Deo, ad destructionẽ munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollẽtem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnẽ intellectum in obsequium Christi.) Bellũ, quod

Cuiusmodi sanctorũ bellum.

sancti gerunt, non est crassum, aut corporale; sed subtile & spiritale: Illi namque nõ arma carnalia vibrantes, neque lancearum cuspidibus, aut telorum iactibus vtentes, cõmendari solent; verùm spiritaliter intrepideque ijs frontem obiectãtes, qui Diuinorum dogmatum rectitudinem adulterare, hominumque mẽtes ad sua placita temerario ausu abducere student. Non igitur carnalia, aut infirma sunt sanctorum arma, sed in Deo, & pro Deo

Sanctorum arma pro Deo & in Deo valida.

valida: Enimuerò hominum commẽta, quæ in absurdum aliquem sensum abstrahũt, demoliuntur; neque minori studio ea è medio tollere nituntur, quàm exitiales quosdã barbaros, qui regiæ maiestati apertũ bellum indicunt. Quòd si quispiam ex illorum grege, qui iniquitatem contra Deum loqui solent,

Quæ cum Verbi gloria pugnare videntur, ea ad carnis œconomiã referre oportet.

cornua in altum sustulerit, eũ illi rectæ fidei sententijs retortum, ad veritatis doctrinam mox traducunt, ac tantùm non compellunt. Opus itaque sanctorũ industria verè dignũ Deoque cum primis gratum fuerit, ea ad dispensationis cum carne rationem transferre, quæ cum Christi gloria non satis conuenire videntur: Nam cùm Dei Verbum, & Deus esset, & in paterna forma & æqualitate existeret, seipsum ad exinanitionẽ dimisit, Patriq; ad mortem vsque obedientiam præstitit. Omnem proinde cõtrarium intellectum cõmodè euertere, & quasi captiuum in Christi obsequium trahere oportet. Quòd si quid verò humanam infirmitatem sapiens, humanæve naturæ humilitati conueniens de eo dicatur, id Verbi naturæ, si hominem nostri similem factũ credamus, nullam omnino notã asperget: Etenim licet humanam naturam assumpserit, eaque ratione Patri ad mortem vsque secundùm carnem obtemperauerit; nullam tamen Diuinitatis suæ iacturam fecit: Mansit enim Deus, vt erat.

Heb. 3.

(Vnde fratres sancti, vocationis cœlestis participes, considerate Apostolum & Pontificem confessionis nostræ Iesum: Qui fidelis est ei, qui præfecit illum; sicut & Moyses in omni domo eius: Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus est habitus; quantò ampliorem honorem habet domo, qui fabricauit illam: Omnis nanque domus fabricatur ab aliquo; qui autẽ omnia creauit, Deus est. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius, tanquam famulus, in testimonium eorũ, quæ erant dicenda: Christus verò tanquam filius in domo sua, quæ domus sumus nos.) Confessionis nostræ Apostolus & Pontifex, à Deo Patre institutus est Iesus, hoc est, Verbum incarnatum: Tunc enim, cùm nimirum homo factum est, Iesu nomine per Angelum appellatum est. Sunt sanè Sacerdotij & Apostolatus nomen & res perexigua, si Verbi naturæ attribuantur: Veruntamen humanæ naturæ modulo nõ omnino incõgruè adaptantur: (Nam Filius) vt ipse alicubi testatur (non

Verbi secũdum se absolutè accepti, non est ministrare, aut sacerdotio fungi.

venerat ministrari, sed ministrare, & animã suam redemptionem dare pro multis.) Quòd igitur creaturarum omnium obsequio iure meritoq; potiatur, hoc inde habet, quia Deus & Dominus est, totumque, quod ortum quouis modo sortitum est, pedibus illius substratum est. Quod autem ministrat, hoc naturæ humanæ est. Neque hoc, si dispensationis cũ carne rationem spectes, vlla ex parte illũ dedecet, vt quo se totũ ad humana demisisset, cõstet. Vide iam quomodo secundùm humanam naturam Sacerdotij munus obeat, Mediatorque inter Deum & hominem existat.

Matth. 20. Oia Christi pedib. substrata sunt.

(Cuiuslibet enim Sacerdoris est intercedere.) Veruntamen sacrificij ritum non obijt seruiliter Sacerdotũ more: Neque enim ille sacrificij expers est, vt alij Sacerdotes; vt qui sibi ipsi quoque sacrificet, & per seipsũ, & in seipso Deo Patri. Offert autẽ inter cætera & nostram quoque confessionem, hoc est, fidem, quam rite facere cõsueuimus, dicentes. Credimus in Deum Patrem omnipotentem; & in vnum Dominum Iesum Christum Filium eius; & in Spiritum sanctum. Itaque Sacerdotio fungi dicitur secundùm naturã humanam; sacrificio autem potiri, secundùm diuinam: Est enim idem Deus simul & homo. Appellatus est autem fidelis, propterea quòd semper saluare queat eos, qui per ipsum ad Deum accedunt. Quin & ipse quoque Pater fidelis vocabulo interdũ exprimitur. Quanto autem interuallo ministerium illius cũ Mosaico collatum excedat, quatenus hic Deus simul & homo existit, perfacili negotio id quiuis intelliget, si secum reputet, illum quidem veluti fidelem famulum in domo versatum esse, hũc verò, hoc est, Emmanuelem, toti domui tanquam Dominum præpositum fuisse; imò verò ipsius domus architectum cõditoremque extitisse, cuius quidẽ domus nos sumus. Maximum autem discrimen intercedit inter conditum & conditorem, inter eũ rursum, qui suapte natura Dominus est, & eum, qui verè seruus & subditus est.

Christus non offert aliorũ Sacerdotum more.

Christus offert Patri nostrã confessionem.

Cur Christus Pontifex fidelis.

Christi ministerium à Mosaico admodum diuersum.

Ioan. 6.

(Quia descendi de cœlo, nõ vt faciam voluntatem meã, sed voluntatem eius, qui misit me, Patris; vt omne quod dedit mihi Pater, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die.) Cęlitus se venisse, indeq; à Deo Patre se missum asserit, etiamsi absolutè impleat omnia; illud omnibus, nisi fallor, demonstrare, planumque facere volens, nempe Deum dispensatoria ratione, in humanã naturã propter nos se demisisse; non quòd per hoc Deus esse desisteret, sed quòd id assumeret, quod suapte natura non erat: Vt corpore, quod assumpserat, propriumque sibi fecerat, morti ad tempus contradito, nullum ex illis,

Cœlitus venit, qui implet oia.

Quo sensu Verbũ cœlo descendisse dicat.

quos

quos dono acceperat, deperderet; sed omnes seruaret, ac in nouissimo die ex mortuis exuscitaret. Cùm autem non suam, sed sui se Patris voluntatem perficere addit, Iudæorum vesaniam ex obliquo perstringit, vt qui suam semper voluntatem constituere satagentes, diuinasque leges floccifacientes, de Domini sui placitis perficiendis, nihil quicquam pensi haberent. Dum, inquam, suũ hoc loco promptum obsequendi studium palàm commendat, illorum rebellionem neutiquam obscurè incusat. Quin & alibi quoque eo nomine illos insimulat, quòd odio, infectatione iniquoque iudicio ex instituto contra se desçuirent: (Vos) inquit (secundùm carnem iudicatis; ego non iudico quenquam: Et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia solus non sum, sed ego & qui misit me, Pater.) Loquitur autem istluc secundùm carnis dispensationem.

Ioan. 7.

Iudæi legẽ flocci faciebant.

Ioan. 8.

Sed agè nunc alterum illud quoque, quod subiungit, expẽdiamus. E cœlo igitur vt Deus dilapsus, illos omnes à Patre sibi donatos affirmat, qui fidem in illum haberent; nõ quidem vt illos perdat, sed vt in nouissimo die ad vitam exuscitet. Sed quo modo exuscitat? non aliò sanè, quàm per suam ex mortuis resurrectionem: Proprio nanque templo vitæ restituto, mortisq; imperio per propriæ carnis internecionem deuoluto; humanæ naturæ ad resurrectionem, nec non ad obtinendã contra corruptionem victoriam viam muniuit. Verbi itaque Dei, quod è cœlo descendit, id proprium est, per quod primogenitus ex mortuis factum est; quò illud nimirũ, quod ipsi donatum est, vnà cum illo exuscitatum, propter protoplasti inobedientiam, salutem & vitam æternam obtineat. Cæterùm vt homo factum est, eos dono sibi obtigisse dicit, qui fidem ipsi præstãt. Nam vt Deus est, omnia, quæ Patris sunt; hæreditario iure possidet: Quia enim carni & sanguini, vt aliàs quoque monui, cõmunicauit; accidit vt donationis quoque nomen hic locum haberet. Credimus nihilominùs & hoc quoque modo affectum in illud, tãquam in verũ Deum: Nam qui ante susceptam carnem nobis imperabat, is etiam nũc carne indutus regnum in nos obtinet. Imò verò vbi primùm Verbũ homo nostri similis factum est, vt principatũ in nos gereret; necessaria quadam ratione statim inauguratum est: (Dominus) inquit (dixit ad me: Filius meus es tu; ego hodie genui te. Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam.) Quamuis ergo vt Deus omnibus nominetur; tamen secundùm humanam naturam, quæ sua alioquin erant, accepisse dicitur.

Christus eos omnes dono accepit, qui in illum credunt.

Christus sua resurrectione, nostræ resurrectionis causa.

Verbi id propriũ est, per qd primogenitus ex mortuis factus est.

Psalm. 2.

Verbum, quæ sua alioqui erãt secundum humanam naturã accepisse dicitur.

DE CHRISTI SANCTIFICAtione, eiusdemque Sacerdotio.

Heb. 2.

(Decebet enim eũ, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummari:. Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur ex vno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Annuntiabo nomen tuũ fratribus meis, & in medio Ecclesiæ laudabo te.) Rudiores, qui Dominum nostrum Iesum Christum, in duos Christos, totidemque Filios suos more diuidunt arbitrãtur fortassis, hominem ex muliere natum, seorsum per se, hoc est, à Dei Patris Verbo seiũctum, per crucem hic cõsummatum prædicari; eundemq; salutis nostræ auctorem hoc loco appellari, cõsummatum autem, & cruci velut alterum quempiam à se, ab ipso Verbo obiectum esse: Nam illud, propter quem, & per quem omnia, propriè in illud quadrare, hoc inquiunt illi, ex beato Euangelista euidenter colligi potest: Ait enim: (Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.) Decuit igitur, vt asserunt illi, vt, Dei Verbum, per quod omnia, & propter quod omnia, illũ, qui multos filios in gloriam adducturus erat, nempe salutis illorum principem, hoc est, hominẽ purum ex sacra Virgine ortum, per afflictiones perfectum cõsummatumq; redderet: Quòd autem hic eorum sermo amentia impietateq; scateat, isthuc, quanta à me fieri poterit perspicuitate, nunc ostendere conabor.

Psal. 21.

Negantur planeque inepiunt, qui crucifixum, quasi alterum ab illo à Verbo seiungunt.

Ioan. 1.

Inprimis itaque δι' οὗ, illud per quem de ipso quoque Patre enunciatum interdũ comperitur: (Fidelis Deus) scribit Beatus Paulus) per quem vocati estis in societatẽ filij eius.) Ad illos rursum, qui per fidem ad libertatis dignitatem euocati fuerant, ita ait: (Itaque iã non es seruus, sed filius. Quòd si filius, & hæres per Deum.) Cum ergo Diuina Scriptura promiscuè hanc phrasin vsurpet, neque Filio solum illud, per quẽ tribuat, sed ipsi quoque Patri; nihil est, quòd Filij tantùm personæ illud nos admetiri necessariò cõpellat. Cùm itaque hæc ita se habeant (missa impræsentiarum, cùm huius, tum illius quoque persona) Scripturarũ auctoritati innixi, sermonemq; incarnati Vnigeniti mysterio congruentem studiosè consectati fatemur, Patrem Filium hominem factum per passionem cõsummasse: Quandoquidem is, Deo Patre sic volente, ignominia contẽpta crucem sustinuit, quò & nos quoque vestigijs illius insistentes animaret, credulosque illi redderet; qui alicubi ita dicit: (Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autẽ non occidere possunt:) Nam quòd afflictionem in mundo, persecutionemque ab hostibus perpessuri essent, & grauia nihilo secius pro veritatis dogmate certamina subituri, & virtute denique stadiũ nõ absque magno sudore & molestijs decursuri, noluit eos metu frangi, sed per ea, quæ ipse perpessurus erat, animari, id certò, quod scriptum extat, sibi persuasum habentes, puta: (Non est discipulus super magistrum; neque seruus super dominum suum. Sufficit discipu-

Illud Apostoli, per quem non soli Verbo tribuitur, sed Patri & Filio promiscuè.

1. Cor. 1.

Gal. 4.

Patrem Filiũ consummauit per passionem, & quare.

Matth. 10.

Christus Apostolos & omnes Sãctos per mortem & passionem suã ad crucem voluit animare.

Matth. 10.

discipulo, vt sit sicut magister eius, & seruo, sicut dominus eius. Si me persecuti sunt, & vos persequentur.)

Scopus itaque vnigenito Dei Filio præpositus, fuit in carne sua prò nobis pati. Cuius quidem præpositi causam Diuus Paulus alicubi his verbis explanat: (Quia) inquit pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse similiter participauit eisdē, vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est. Diabolum, & liberaret eos, qui per totam vitam timore mortis obnoxij erant seruituti.) Cùm ergo mortis demolitio humanæ naturæ facultatem superaret (nā per vetus maledictum ad eam adducta erat calamitatem, vt necessariò mortis imperio obnoxia teneretur) oportuit vt viuificum Dei Verbū natura morti obstricta, hoc est, nostra humana sese indueret; quò mors efferatę cuiusdam belluæ instar propriam illius carnem adorsa, à tyrannide, quam in nos exercebat, velut à Deo iam debellatam in posterum desisteret. Ipse itaque est, qui quidem propter nos secundùm carnem, hoc est, humanā naturam perficitur; secundùm diuinam verò virtutem (eò nimirum, quòd mortis imperiū perfregerit) nos perficit consummatque: Restituit enim humanæ naturæ eam integritatem & incorruptionem, quam in ortus sui primordio obtinebat: (Deus enim mortem non fecit, neque lætatur in perditione viuorum: Creauit enim vt essent omnia, & sanabiles fecit nationes orbis terrarum, & nō est in illis medicamentum perditionis, nec inferorum regnum in terra. Sed diaboli inuidia mors intrauit in mundum.) Ad hunc itaque modum nos perficiens ad cœlestem Patrem aiebat: (Ego te clarificaui super terram, opus consummaui, quod dedisti mihi vt faciam.) Ea nāque vera est Dei Patris gloria, quòd per Filium suum demolitus est mortem. Per crucem proinde ipsi quidem consummatio, nobis verò innouatio, eiusque quod deerat, expletio obtigit: Per Christū enim, & in Christo noua creatura effecti sumus.

Heb. 2. — Cur Vnigenitus voluerit pati.

Homo mortis vim per se eneruare nō poterat.

Mors vitæ insultās regnum amisit.

Christus perficit secundum carnem, perficit autem secundum Diuinitatem.

Sap. 2. — Mors opus Diaboli.

Ioan. 17 — Patris gloria, Filij victoria.

Quòd autem non nudum tantùm vulgaremque hominem à Verbo seiunctum, nostri causa consummatū dicat, sed ipsummet Vnigenitum humana forma indutū, id magnus Paulus hac rursum oratione cōfirmat: (Qui) inquit (sanctificat, & qui sanctificātur, ex vno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis.) Hic operæ pretiū est cognoscere, ecquisnam ille sit, qui sanctificat; tum quinam illi rursum, qui sanctificantur; & quonam modo ex vno omnes, & ex quo tandem illo. Sanctificat igitur Filius secundùm naturam Sanctus existens, vtpotè Deus; sanctificamur autē nos ab eo per Spiritum sanctum. At quomodo ex vno omnes? Ex vno vtique omnes conditore & opifice. Vnde & mutuam quoque fraternitatem necessariò hinc trahimus: Nam inter ortum & ortum, quatenus orta sunt, naturalis quædam germanitas intercedit. Cæterùm cùm Filius non sit factitiæ naturę, neque vllam omnino vt Deus fraternitatē cū creatura inire queat; qui fieri potest, vt omnes tam illi, qui sanctificātur, quàm is quoque, qui sanctificat, profluxerint ab vno? Sanè ad dilucidā propositæ rei explanationem ad incarnationis œconomiam spectare nos oportet: Cùm enim Emmanuel nobis secundùm carnem assimulatus est; tunc & ipse quoque perinde ac nos ex vno esse verè dictus est, creaturarumque frater iure appellatus est; vtpotè quandam iam tum cum humana natura cognationem sortitus. Hac igitur ratione nec iniuria, fratres nos appellare neutiquam veritus est: Nisi enim his, qui per ipsum conditi sunt, similis euasisset (quāquam per hoc, id quod erat, non amiserit) nequaquā, vt mihi persuadeo, fratris nomine se cōpellari passus esset. Tunc autē tāquàm iam vnus ex nobis, & ipse quoque eum, quem laudant Seraphin, & vniuersa creatura adorat, inculpatè vnà nobiscum laudauerit & adorauerit.

Heb. 2.

Ab eodem naturali principio orta quoddā cognationis vinculo inter se consociantur.

Dei verbū per incarnationem frater noster effect' est.

(Et manifestè magnum est pietatis Sacramētum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in Spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est Gentibus, creditū est in mundo, assumptum est in gloria.) Si Deus Verbū Deitatem non admittens, sed in quibus erat bonis, cōstanter persistens, homo factus prædicatur, magnū profectò pietatis mysterium hic se offert. Si verò Christus est homo tantùm communis, sola dignitatis vel auctoritatis societate Deo cōiunctus (hoc enim indocti quidam defendunt) quomodo manifestatus est in carne? An non omnibus perspicuū est, nullum non hominem carne indutū cerni? nec alio modo à quoquam posse videri? Qua ergo ratione à sanctis Angelis visus dicitur? Nonne Angeli nos ipsos cōspicantur? Quid igitur in Christo, aut nouum, aut inusitatum, aut admiratione dignum est, si solæ naturæ nostræ similitudinem gerens, à quibusdam Angelis visus est? Qualis rursū Gentibus annuntiatus, aut qualis tandem à mundi huius inquilinis creditus est? Nā si discipuli illum mundo annuntiarunt, vt purum aliquem nostræ conditionis hominem, & nō vt Deum hominem factum, talisque ab ijs, qui in mundo degunt, habitus est; ad vnum oēs anthropolatriæ crimine rei tenebimur, creaturamque Creatoris loco adorarę apertè conuincemur; idque illius impulsi qui natura & veritate vniuersorū Deus & Dominus est: Constat enim magistros, qui hæc docerent, ad nos misisse. Quòd si verò Christus ex mortuis exuscitatus, sanctos Apostolos his verbis affatur: (Euntes, docete omnes Gētes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti,) nosque in illum credimus, ac mortē eiusdem annuntiantes, resurrectionemque

1. Timo. 3.

Magnum pietatis mysterium offertur in Verbi incarnatione.

Apostoli Christi Diuinitatem mundo annuntiarunt.

Matth. 28.

Baptizamur i Christum, tanquam in Deum.

nemque profitentes baptizati sumus; & istuc de more iactitantes, nunquã hactenus, quòd hominem colamus, insimolati fuimus; quis dubium habere potest, Christum nó esse purum hominem, nuda tantùm simpliciq; cũ Dei Verbo connexione honoratũ, verùm naturali secundùm dispensatoriam vnionem cum humana natura coitione, vnum esse Filium & Dominum, atque ideo magnum pietatis Sacramentũ eluxisse mundo? Deus itaque Verbũ apparuit in carne, iustificatus est in Spiritu: Nullum enim peccatũ Dominus noster designauit. Visus est & Angelis, vt qui natiuitatem eius secundùm carnẽ non ignorãtes, (Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis;) concinuerint. Prædicatus est nihilominùs & Gẽtibus quoque, denique verum illum naturalemq; Dei Patris Filium esse, qui manifestatus sit in carne, creditum est ab his, qui mundum hunc incolunt.

Quomodo Christus iustificatus i Spiritu. Luc. 2.

(Et testimonium perhibuit Ioannes dicẽs: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cœlo, & mansit super eum; & ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem & manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritusancto. Et ego vidi & testimoniũ perhibui, quia hic est Filius Dei.) Cùm vnũ duntaxat Emmanuelem assignet, neque eos, qui vnicũ Christum in duos diuellunt, ferat; quid nos hic cogitare par est, cùm Spiritum sanctum è cœlo super illum descendisse, nec non super eundem mansisse audimus? Suspicabimúrne, Dei Patris Verbũ Spiritussancti participatione indiguisse? At quid hoc, aut imaginari, aut dici queat absurdius? Spiritus enim æquè proprius est illius atque Patris: (Quoniam filij estis,) inquit beatus Paulus (misit Deus Spiritum Filij sui in corda vestra clamãtem: Abba Pater.) Impium proinde fuerit, vel solum cogitare, ipsum Dei Patris Verbum Spiritussancti communicatione quandoque eguisse; fatuum verò, in rem vsque adeò planam & euidentem curiosiùs velle inquirere. At quomodo ergo Spiritussanctus super illũ descendit? aut Spiritum ille sanctum suscepit? Suscepit sanè, & quidem citra vllã omnino notã suscepit humanam naturam, exigente id incarnationis dispensatione, necessaria quoq; dispensationis cum carne ratione. Suscepit autem nobis veriùs, quàm sibi; quo nimirum, posteaquam ab hominibus, eò quòd illorum mens à iuuẽtute ad malitiam prona semper intentaq; esset, semel auolarat, nunc in Christum veluti in alterum generis nostri principium descendens, sedemque capiens iterum in nobis, tanquam rectè iam operantibus, & vitam à peccato omniq; crimine immunem in ipso ducentibus, cõquiescat. Verùm enimuero licèt vt homo Spiritumsanctum propter nos suscipiat; vt Deus tamen eundem impertiri solet. (Super quem) inquit idem ille (videris Spiritumsanctum descẽdentem & manentẽ, hic est, qui baptizat in Spiritusancto.) Baptizare autem in Spiritusancto opus Diuinum existit. Atqui Dominus noster Iesus Christus his, qui baptizantur, Spiritum Patris haud aliter atque proprium impertit. Atque huc tendit Diuus Paulus, dum inter cætera ita scribit: (Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis, sed in Spiritu; si tamen Spiritus Dei habitat in vobis; si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est eius.) Hunc itaque Dei Filium esse, apertè testatũ fecit Ioannes.

Ioan. 1.

Ioannes non fert illos, q Christum diuidunt.

Verbum secundum se non eget Spiritus sãcti ope.

Galat. 4.

Suscepit Verbum Spiritumsanctum secundum carnẽ & quidem nobis verius, quam sibi.

Spiritussanctus propter admissum peccatum nos deseruerat.

Christus suscepit quidem Spiritum sanctũ vt homo; impertit vero eundem vt Deus.

Ioan. 1.

Rom. 8.

At lubenter equidẽ hic illos percontarer, qui vnum Dominũ nostrum Iesum Christũ in duos filios diuellunt (nam vnum tantum Pater demonstrauit; & de vno solùm: (Hic est Filius Dei,) beatus Euangelista retulit) de vtronam illorum, quod allegatum est, accipi debeat? Nam si sermo est de Vnigenito Dei Patris Verbo seorsũ per se sumpto, quomodo illud Spiritum suscipit? An non & Deus est natura, & ipsum Spiritum proprium possidet? Quòd si verò hominem ex muliere ortũ seorsum ac per se positum Spiritusancto eguisse dixerint, quomodo hic rursũ in Spiritusancto baptizat? Quandoquidem Spiritussancti gratiam accedentibus posse dilargiri, id verò naturæ est omniũ supremæ ac præstantissimæ. Quòd si vnus idemque simul dat & recipit, manifestum est, id inde prouenire, quia secundùm incarnationis œconomiã idẽ simul verus homo & verus rursũ naturalisq; Deus est. Accipit igitur vt homo, non tam sibi illum impetrans, quàm toti generi humano per seipsum & in seipso primo. Ex propria verò vi & natura nõ indignis donat, vt Deus est. Poterant alia quoque in eandem sententiam non pauca adferri; sed superuacaneum iudicauimus, idẽ sæpius inculcare: Maximè verò cùm ingeniosioribus ad similium locorum cognitionẽ, vel vnius explanatio sat esse possit. Quamobrem quotiescunque Christus vel sanctificare, vel Spiritumsanctũ accipere dicitur, semper istuc ad hunc modum intelligendum est: Equidem cùm in ea incidimus, quæ de Christi maiestate sacrarum literarum auctoritas rectè tradidit, multò satius esse duco, cum summa pietate & reuerentia eandem complecti, quàm temeritatis arrogantia præcipitem abire.

Illud Euangelistæ: Hic est Filius meus. neq; ad solum Deum Verbum, neq; ad solũ hominem potest referri, sed ad Deũ & hominẽ simul.

Cùm de Christi œconomia disputat, magna op' est cautione.

Iesus autẽ plenus Spiritusancto, regressus est à Iordane, & agebatur in Spiritu in desertum diebus quadraginta, & tentabatur à Diabolo; & nihil manducauit in diebus illis. Et consummatis illis, postea esuriit.) Decebat sanè, vt ille nostra causa Satanæ se obiectaret, partamque iam olim palmam ipsi denuo eriperet, qui ea de causa in voluntariam exinanitionem sese demiserat, vt suæ nos plenitudinis participes efficeret, fractosque & debilitatos quondam in Adamo, spiritale quod-

Luc. 4.

Decuit vt is, qui hominem per fraudẽ vicerat, per hominem rursum victus succumberet.

dam

dam robur adeptos ostenderet: Quandoquidem tam corporum, quàm animorum ægritudines, protoplasti scelere in hominum naturam inuectæ, per Christum è medio sunt sublatæ: Sicut enim huius obedientia iusti constituimur multi (etiāsi propter illius inobedientiam iustam condemnationis sententiā excepissemus) ita rursum spiritali robore per Christum nobis allato, à veterum morborum detrimentis liberamur: Et qui per Adam victi concideramus, per Christum victoriam obtinuimus. Obijcitur itaque hosti pro nobis vt homo; vincit autem vt Deus.

Christus vit exhausit, q̄ serpens p Adā muitū insuderat.

Tentatur rursum, Satana perinde illi insultante ac vni ex nobis certoque sibi pollicente fore, vt carnis imbecillitas ad illum prosternendum sociā sese adiungeret; verùm is pudefactus abscessit, cùm natura humana nouo quodam modo illum in Christo vincens, legem peccati, quæ pridem in membris carnalibus grassabatur, extinctam mortificatamq; sese habere ostenderet: Abolita est enim lex hæc in Christo. Porrò autem, cùm, quantum sat erat, iā ieiunasset, diuinaq; virtute absque cibo & potu incorruptam carnē conseruasset, vix tandem, quæ propria illius sunt, pati eam siuit: Esurijsse enim dicitur. Sed quam ob causam, quæso, esurijt? Ob eam nimirum, quo aptè per vtrunque Deum simul & hominem se esse declararet: Vnus igitur idemque & supra nos est, & secùdùm nos est; hoc quidem secundùm humanam, illud verò secundùm diuinam naturam.

Satanas Christo temerè insultans, prostratus.

Vnus & idē & iuxta nos est, & supra nos est.

Quomodo Christus in desertum ductus.

Virtute autem Spiritus in desertū agi dicitur, non quòd vi aliqua eò abreptus abductúsue sit, sed quòd vitam ad tempus ibi traduxerit, moratusque sit. Quemadmodum nos quoque dicere interdum consueuimus, hunc vel illum probè seipsum assequi, hoc est, inculpatam vitam exigere. Versabatur igitur in deserto, hoc est, vitam istic agitabat, non quidem humanam aut corpoream (nam absque cibo & potu, rebus vtique humano corpori necessarijs ibi degebat) sed Spiritus virtute armatus, supra humanæ naturæ cōditionem in continuo ieiunio ibidem persistebat. Cæterùm accuratè, quod hic traditur, obseruandū: Est enim eiusmodi, in quo salubris quædam doctrinæ vis lateat: Non enim ante sanctum Baptisma susceptum tentabatur; sed neque Spiritu quoque in desertum agebat. Ecquid, quæso, res isthæc nobis adumbrabat? Non aliud vtique quàm perdifficile esse, imò verò fieri vix posse, vt ij, qui Baptismi gratia necdum potiti sunt, grauissimis tentantis Satanę insultibus viriliter obsistant, aut spiritalis vitæ rationem inire queant. Tempus autem obtinendæ tam illustri victoriæ post sacrum Baptisma opportunius erat: Quandoquidem hac via Spiritussancti participatione firmamur, eumque in modū ad spiritale robur communimur, vt Satanæ insidijs facilè capi nequeamus, sed Spiritus virtute verè

Christus in deserto nō agebat vitam humanā aut corporeā, sed cœlestem & spiritalem.

Citra Baptismi gratiam, Satanæ resistere difficillimum.

corroborari vacuitatemque à mundi huius tumultuationibus tanquam desertum quoddam adepti, ætatem quietè & placidè transigamus. Quamobrē licet cunctipotentis Dei Verbo parum omnino sit Satanam deuicisse; nobis tamen permagnum quoddā videri debet, quòd humanitatis suæ potentia victoriā aduersus illum obtinuerit; sicut & illud quoque, quod per eandem ad incorruptionē nos instaurauit: Sicut enim per resurrectionem illius omni corruptione superiores euasimus; ita victoria contra tentantem Satanam per illum obtenta, nos quoque victores reddit.

Non multū est Dei Verbū Satanā vicisse, sed multū est humanæ naturæ viribus vicisse.

(Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetrauit cœlos, Iesum Filiū Dei, teneamus spei nostræ confessionem: Non enim habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus: Tētatum autem per omnia pro similitudine absque peccato.) Exigitur à nobis rectæ fidei confessio, nempe vt credamus in vnum Deum Patrem omnipotentem, & in vnum Dominum nostrum Iesum Christum Filium eius & in Spiritum sanctum: Huius autem fidei confessioni inhęrere nos oportere, diuus Paulus admonet passim. Quoniam verò certò cōstat, vnum duntaxat esse Dei Patris Filium, nempe Christum Iesum, qui & nostris infirmitatibus condolere potest, & per omnia secundùm similitudinem absque peccato tentatus est; quis tandem magnus ille Pontifex noster est, si hic non est? Neque ita tamen Pontificio munere fungitur, vt aliorū Sacerdotum more externū, hoc est, à se alienum sacrificium offerat: Ipse enim est Agnus ille immolatitius; ipse fragrantissima illa hostia & spiritale holocaustoma; ipse turtur ille gemebundus & simplex columba; ipse panis viuus & thuribulum aureum: (Christi enim bonus odor sumus;) vt sacris literis proditū est. Porrò Apostolicæ sententiæ profunditatem hic tu mihi diligenter obserua. Ait autem: (Non habemus Pontificem, qui nō possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia pro similitudine absque peccato.) Nunquid si Dei Verbum homo factum non fuisset, humanæ naturę infirmitatem, tanquā rerum Conditor exactè exploratam non habuisset? Habuisset vtique: (Ipse enim) vt scriptum est (figmentum nostrum nouit.) Verùm enimuerò vt maximè nosset; nondum tamē (vt aliquid interim humanum nobis de eo depromere liceat) nondum, inquam, nostros morbos certa experientia cognouerat. At verò posteaquàm carnem nostram induit, omnia expertusque, perque omnia tentatus est: Neque tamen dicimus, antea quicquam omnino eorum omnium ignorasse; sed scientiæ diuinæ, quam obtinebat, eam quoque notitiam, quam adfert experientia, accessisse. Itaque Dei Verbum nostram vicem doluit, nostrique misertum est; non quòd eam sympathian ex ipsa demum tētatione vel experientia assumpserit (erat enim iā antè suapte na-

Heb. 4.

Cuiusmodi fides, q̄ à nobis exigitur.

Christi oblatio dissimilis legalium Sacerdotū sacrificijs.

2. Cor. 2.

Heb. 4.

Christus infirmitatē nostrā experiētia didicit.

Psal. 102.

Christus experimentali notitiā proficiebat.

tura

tura misericors vt Deus) sed quia posteaq̃ hoc ipsum, quod erat, constanter manens, factum est etiam homo nostri similis, ea aptè etiam de illo affirmantur, quæ in naturā humanam cōueniunt. Dicitur & ipsos quoque cœlos penetrasse, idque non solùm secūdùm naturam incorpoream, hoc est, diuinam, verùm etiam secundum corpoream: Nam, vt sapientissimus Paulus alicubi monet, (ascendit, vt compareat nūc vultui Dei pro nobis.) Quin & hoc quoque sensu cęlos transmisisse rectè dicitur, quòd beatorum Angelorū gloriam longo post se interuallo reliquisse certò dignoscatur: (Quandoquidem, vt Deus est, super omnem Principatum & Potestatem & Dominationē est, & omne nomen, quod nominatur, non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro:) Nam vt Filius eandem cum Patre suo gloriam & potestatē obtinet, etiamsi dispensatoriè nostri similis factus sit.

Christus bifariā cœlos penetrauit.

Heb. 9.

Christus Angelorū gloriā longo interuallo, post se reliquit.

Ephes. 1.

(Nec quisquam sumit sibi honorē, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. Sic & Christus non clarificauit semetipsum, vt Pontifex fieret: sed qui locutus est ad eū: Filius meus es tu, ego hodie genui te.) Qui seipsum vltrò ad exinanitionem demiserat, is paternā vocationem ad vsitatam apprimeq́ue conuenientem Sacerdotij functionem ducentem opperitur: Conuenientem autem non suæ ipsius naturæ, sed nostræ, hoc est, humanæ; secundùm quam posteaquàm semel ille nobis assimilatus est, quæ illius sunt propria, tanquam vnus ex nobis patitur: Nullum interim secūdùm naturam propriam detrimentum accipiens; sed dispensatione secundùm carnem scitè conuenienterq; vtens: Vt id enim, quod erat, hoc est, Dominus secūdùm naturā permansit; etiamsi seruilem formā subijsset: Ita quantūmuis innumeros in cœlo haberet, qui hymnos laudesque, hoc est, spiritalia incruētaque sacrificia illi offerent; nihilominùs, quæ humanæ naturæ conueniunt, eidemq́ue consentanea sunt, nusquam non integrè cōseruans, humanum quoque Sacerdotium nō est aspernatus. Vocatus est itaque vt Aaron, modo tamen dissimili: ille enim tanquā seruus inunctus est ad ministerium; hic verò secundùm ordinem Melchisedech assumptus, tanquam filius administrat Patri. Ministerij porrò modum Diuus Paulus de Christo omnium nostrum Seruatore scribens, hunc in modum exponit: (Qui nō secundùm legem mandati carnalis factus est; sed secūdùm virtutem vitæ dissolubilis.) Est itaque Sacerdotij illius ritus ritu Aaronico multis partibus præstantior: Nam etsi ille ad Sacerdotium ascitus esset; attamen, vt modò aiebam, erat manebatq́ue seruus; hic verò in eo quoque statu Dei Patris Filius erat; natura quidē ęternaq́ue generatione Deus & Verbum, nostræ verò conditionis homo secūdùm nouissimū carnalemq́ue ortum. Vtrunque per τὸ hodie (quod præsentis temporis nota existit) nobis adumbratum. Quamuis ergo Pater incarnatus non sit; hactenus tamen carnalem natiuitatem ad se quoque pertinere iudicat, quatenus illum suum esse Filium, nō ignorat, qui quidē secundùm Diuinam naturam ex ipso, secūdùm humanā verò natus est ex muliere.

Hebr. 5.

Psal. 2.

Christus ad Sacerdotium ascitus.

Angeli in cœlo incruēta laudum sacrificia offerunt Christo.

Dissimile Christi & Aaron Sacerdotiū.

Heb. 7.

τὸ hodie vtrunque Christi natiuitatem adumbrat.

Christi secundum carnē ortus suo quoque modo ad Patrem spectat.

(Qui in diebus carnis suę preces supplicationesque ad eum, qui possit illum saluum facere à morte, cū clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerētia. Et quidem cùm esset Filius Dei, didicit ex his, quæ passus est, obedientiam; & cūsummatus, factus est omnibus obtemperātibus sibi, causa salutis æternæ; appellatus à Deo Pontifex secundùm ordinem Melchisedech.) Sapientissimus Paulus ad eos, qui per fidē iustificati fuerant, ita scribit: (Imitatores mei estote, sicut ego Christi.) Quin magnus quoque Petrus ille his cognata scribit: (Quæ,) inquit, est gratia, si peccātes, & colophizati sufferitis? Sed si bene facientes, patienter sustinetis, hęc est gratia apud Deum: In hoc enim vocati estis: Quia & Christus passus est pro nobis, vobis, relinquēs exemplum, vt sequamini vestigia eius.) Scopus Vnigenito nostram similitudinē sortito præfixus fuit, secundùm humanam naturam pati, suosq; familiares edocere, qua ratione tentationum insultibus obuiàm ire oporteat, qualesq; illi esse debeant, qui diuinæ pietatis causa persecutiones patiuntur, vel cum quibuscunque animi corporisque periculis conflictantur; tum præclarum quoque obedientię finem ob oculos ponere, quò & nos quoque strenui prudentesq; eorum, quæ secundùm carnis dispēsationem ille patrauit, imitatores inuenti, vestigijsque eiusdem studiosè insistentes, vitam verè probatam transigamus. Per ea igitur, quæ ille vt homo fecit ac pertulit, ostendere voluit illos, quibus propter charitatē erga Deum quippiam aduersum perferre propositū est, mentem obtinere debere integram inconcussamq́ue, pericula, quæ religionis nomine suscipiuntur, vitæ loco habētes: Veruntamen nō permittit virili robore præditos animas suas temere abijcere; aut quod agendum incumbit, per negligētiam omittere, aut ea, per quæ salus fortè obtingere poterat, frustra ab illis expectare, qui ex instituto obesse studēt. Hortatur autem, vt impigrè precibus incumbant, Deoq; sine intermissione supplicent. Hęc docet, dum in diebus carnis suæ, qui seruare à morte illum poterat, preces & supplicationes offert.

Hebr. 5.

1. Cor. 4.

1. Pet. 2.

Quid Christus sua passione & morte docere nos voluit.

In vitæ periculis cōstitutos, ab ignauia & temeritate alienos esse oportet.

Cernis hic, quanta æqualitate & moderatione rem hanc temperarit: Nam ꝙ tentationibus audentiùs obuiàm iuerit, id manifestæ fortitudinis argumentum est: Rursum ꝙ pauerit, ꝙ formidine cōtrahi visus sit, ꝙ preces reuerenter ad eū fuderit, qui à morte saluare eū poterat, id infirmitatis iudiciū prę se tulit: Nefas ergo non est persecutorem vitare, aut eundē formidare: Alioqui enim, cur ipse sanctis

Christus temperauit metum fortitudinis significatione.

Persecutorem formidare, & vitare licet.

Math. 10. Rom. 8.

ctis Apostolis iussisset. (Cùm vos persequentur in vna ciuitate, fugite in aliã?) Cur item sapiẽtissimus Paulus, qui disertè alicubi gloriatur: (Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia? an psecutio? an fames? in nuditas? an periculũ? an gladius? &c.)

Actor. 23. Paulus fugit persecutorem.

Damascenorum præfectũ fugiens è muro per sportam passus est se se dimitti? Cùm igitur necessariũ esset, vt ipsemet Christus ad quodnis bonũ opus ducẽ se nobis præceptoremq; exhiberet, valido clamore & supplicatione, tãquam vnus ex nobis ad Deũ accessit; à quo etiam tanquam verus naturalisq; Filius, qui repulsam pati nõ posset, exauditus est: (Ego) inquit (sciebam, quia semper me audis:) Vt enim nostras preces Deo redderet acceptas, ipse primus rẽ exorsus est, paternas aures hac ratione humanæ naturæ quodammodo aperiens dilatansque, & eorum votis, qui illius causa aliqñ periclitarentur, faciles prõptasq; efficiẽs. Nos itaque in ipso veluti in altero generis nostri principio sumus, qui valido cum clamore & lachrymis, tũ vt mortis imperium in nobis aboleatur, tum maximè vt vita naturæ nostræ quondam donata denuo firmetur, integreque restituatur, enixè efflagitamus.

Ioan 11. Christus orans nostras preces Patri acceptas reddidit.

Porrò autem, quòd obtemperãdi studium præclara mercede pensetur, illustremq; exitũ sortiatur, hoc ex ipso eodem rursum Emmanuele discere licet: (Ex his) inquit (quæ passus est, didicit obediẽtiam;) quod perinde est ac si dicat: (Humiliauit semetipsũ factus obediens vsque ad mortẽ, mortem autẽ crucis.) Veruntamen Dei Verbum humanæ naturæ schemate indutum, non diu in ea abiectione & humilitate permansit: Mox enim exaltatũ est, nomine, quod est super omne nomen, accepto. Sanè quidem illustre nobis exemplum hic proponitur: Ostenditur enim, obedientiam & gloriosam, & admiratione dignam, & bonorum omniũ cõciliatricem esse. Quod igitur Emmanuel, non ante incarnationem, sed in diebus carnis suæ (Quando nimirum citra vllam notam, citraque omnem omnino diuinæ gloriæ suæ iniuriã facere id licebat; imò verò quando dispensatio cum carne fieri isthuc quodammodo postulabat; alioqui enim quomodo vita mortem exterruisset, aut absorbuisset?) tentatus impugnatusq; valido cũ clamore & lachrymis orauit; id nobis ad exemplum, quod imitemur, propositum esse existimare debemus, nõ in animi fracti argumentum: Nam cùm ipse nos in periculis velit esse quàm animosissimos, eorũq; minas, qui corpus tantùm occidunt, contemnere iubeat; quomodo fieri queat, vt ille ppter perpessiones seruilem in modũ fracto abiectoq; animo fuerit? Quomodo is mortẽ à suo corpore arcere non potuisset, si voluisset, qui ab omnibus illa amolitur, quique sola voce eos, qui in monumẽtis sunt, olim se excitaturum promisit, & re ipsa id se posse non semel declarauit? Acclamans enim Lazaro: (Veni fo-

Phil. 2. Quomodo Chrs didicerit obedientiã ex his, quæ passus est.

Christus cruce sua promeruit nomen, quod est super omne nomen. Obedientia bonorum omniũ conciliatrix.

Clamor & lachrymæ Christi in cruce in exemplũ & documentum nobis proposita sunt.

Math. 10.

Christus multis argumentis ostendit, se mortẽ seruiliter non formidasse. Ioan. 11. Luc. 7.

ras;) & viduæ filio: (Adolescens, tibi dico surge;) vtrunque statim in vitam reuocauit.

Quòd si qui sunt, qui contra Scripturam studio quodam prauè sentientes, illum per se vulgarem tantùm hominẽ extitisse dicere audeant, qui ex sacra Virgine ortus, cũ clamore valido & lachrymis preces & supplicationes obtulit illi, qui eũ à morte liberare poterat; næ si meritò quendam ex sanctis Apostolis hæc sibi occinentem audiuerint: (Hi sunt, qui segregant semetipsos animales, Spiritum nõ habentes.) Quæro autem ex illis, qui isthæc tam absona effutire non erubescunt; vtrùm Emmanuelem purum tantùm hominem esse omnino sentiant, qui ob id vnum patrem cũ Dei Verbo dignitatem & auctoritatẽ sortitus dicatur, quòd familiari quodam necessitudinis vinculo illi coniunctus sit? Quòd si purum, nobisq; per omnia similem hominẽ tantùm esse dixerint, profectò aperto ἀνθρωπολατρείας crimine tenebũtur, quicunque illũ adorauerint: Scriptum est enim: (Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.) Quòd si verò non ad qualecunque, sed ad veram cum Dei Verbo, & dignitatis & auctoritatis æqualitatem euectum respondeant; nec ob id tñ prohiberi, quò minus Patrẽ valido cum clamore & lachrymis adeat, illique, qui seruare potest, supplex fiat; nihil omnino obstabit, quò minùs ipsius quoque Verbi conditionẽ, quamuis Deo Patri dignitate & auctoritate æquale sit, eiusmodi esse existimemus. Quare & in illud quoque conueniet, mortẽ exhorrescere periculum timere & fugere, in tentationibus plorare, alterius ope, vt seruetur, indigere, expressa denique tentatione obedientiam discere; atqui extremæ vesaniæ fuerit isthæc sentire, nedũ dicere: Est enim Dei Verbum omnipotens, morte superius, maius denique, quàm vt perpessio, aut vlla omnino humana formido in ipsum cadere valeat. Verùm licet sua natura eiusmodi sit; nostri tñ causa mortem sustinuit. Itaque neque purus tantùm homo est, neque Verbum rursum nostræ carnis expers, sed verbum nostræ naturæ vnitum; secundùm se quidem impatibile, humana autem patiens secundùm carnem. Quæ igitur Emmanuel, vt homo pertulit, ea, vt paulò antè dicebamur, nobis in exemplum proponuntur, quò nimirum vestigijs illius insistamus, qui semel se offerens rem totam confecit. Sanè lex Pontifices infirmitati obnoxios instituebat, verùm iurisiurandi sanctio post legem edita, Filium vna oblatione in æternum consummatum pronunciat: Ea ipsa videlicet, qua Dominus noster Iesus Christus sanctificator per proprium corpus in sempiternum consummauit: Obtulit enim seipsum pro nobis in odorem suauitatis Deo & Patri, perfecitque nos per fidem & spiritalem sanctificationem, cùm legis antiquæ cultus nullum omnino ad perfectionem adduceret. Vnde & figuræ

Spiritu destituuntur, & animales sunt, qui segregant. Iud. ep.

Anthropolatræ sunt Christiani omnes, si Chrs nõ est Deus. Math. 4. Deut. 6.

In Dei Verbum secundum se nulla passio, aut formido.

Nec tantũ homo, nec solum Verbũ & Emmanuel, sed Verbũ incarnatũ.

Christus vna oblatione nos cõsummauit.

Figuræ & veteris Testamenti vmbra cessarunt.

quoque cessarunt, & vmbratilis illa veteris Testamenti imperfectio è medio sublata est. Successit autem, & quidem necessariò successit melioris spei introductio, per quã Christo, qui propter naturæ similitudinem in Pontificum ordinẽ euectus est, pro nobis deprecante, Deo appropinquamus.

2. Cor. 13.

Verumenimuerò cùm Paulus illum ex infirmitate crucifixum alicubi pronũtiet, quomodo, inquis, Lex Sacerdotes infirmitati obstrictos ordinat, iusiorandum verò post legẽ promulgatum, Filium, quasi nulla in illũ infirmitas cadat, in æternum consummatũ perfectumq; affirmat? Absolutè, ni fallor, illud perfectum dicitur, quod omni bonorum genere cumulatum est. Hæc autẽ absoluta perfectio apud veteris legis Sacerdotes omnino inusitata erat, vt qui non rarò in infirmitates inciderent. Sed quomodo idem omnino, & infirmitate maior creditur, vtpotè Filius numeris omnibus perfectus, & ex infirmitate rursum crucifixus docetur? Vt crucem secundùm carnem sustinet, meritò infirmus prædicatur; vt autem Deus est, quauis infirmitate superior rectè asseritur: Scriptũ est enim: (Spiritus quidem promptus est, caro autẽ infirma.) Quòd si qui sunt, qui infirmitatis nomine id vnum hic insinuare contendant, nẽpe quòd legales ministri non sine peccatis vitam transigebant, non repugno; imò in hanc sententiam libenter concedo. Legis proinde ministri, non vno, sed pluribus sacrificijs indigebat, vt quos quotidie tam pro suis, quàm pro populi ignorantijs offerre oportet; propterea nimirũ quòd subinde in alias & alias infirmitates prolaberentur, eoq; languore tenerẽtur, qui in multiplex peccatum abducit. Ille autem maior, quàm qui peccare possit, vtpote Deus, Pontifex noster effectus, ac secundùm humanam naturã Sacerdos appellatus, Patri semetipsum, hoc est, non alienum, sed suum proprium corpus obtulit & consecrauit: Secũdùm naturam proinde diuinam in peccatum prolabi nõn potest; potest id autem natura quæuis productitia, vt quæ pro essentiæ suæ ratione mutationi subijciatur; ille autem est penitùs immutabilis. Deus itaque omni ex parte perfectus est, & nullo præsidiu indiget, vt in sua sanctitate firmus persistat: Status enim naturæ illius eiusmodi est, vt delinquere nullo modo queat.

Absolutè perfecto nullius deest boni possessio.

Absoluta perfectio veteribus incognita.

Idem Christus diuersa ratione validus & infirmus.

Math. 26.

Infirmitatis nomine vtrunque designatur & carnis imbecillitas, & peccandi pronitas.

Christus nõ alienũ, sed propriũ corpus Patri obtulit.

Sola Diuina natura secundum se immutabilis est.

Heb. 8.

(Capitulum autem super ea, quæ dicũtur, talem habemus Pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis, Sanctorum minister & tabernaculi veri, quod fixit Deus, & non homo.) Vetus illud tabernaculum per sapientissimum Moysen in deserto exædificatum est, idque ad formam in mõte illi demonstratam. Et quidem veteris Testamenti Sacerdotibus erat illud aptissimum; at verò habitaculum Christo conueniens est superna illa venustaque ciuitas, hoc est, cœlum, diuinum sanè summumque tabernaculum, non arte humana inuentum, sed sanctum, & à Deo fabrefactum; in quod ille illatus eos, qui in illum credunt, sanctificationemq; per Spiritum consecuti sunt, Deo & Patri offert: (Nemo) inquit (venit ad Patrẽ, nisi per me.) Istiusmodi ergo illius est ministeriũ, de quo hic agimus. Et quamuis res hæc nostris, hoc est, humanis verbis exprimatur; est tamen admodum diuina. An non, obsecro, diuinissimum quiddam est credentes proprio Spiritu posse sanctificare; misericordiaque & gratia iustificatos, mundo emortuos, Spiritu viuificatos, vita tandem morumq; sanctissimorum honestate conspicuos Deo posse offerre, & tantum non consecrare? Quòd autẽ (etiam si ministrare dicatur) Patre neque minor sit, neque gloriæ illius vlla ex parte cedat, id inde clarè constare potest, quòd diuinæ maiestatis solium obtinere, atque adeò ipsi Patri dextera assidere perhibeatur: Si enim verum est, omnem omnino Sacerdotem cõstitui, vt sacrificium offerat; neque paris vnquam auctoritatis & gloriæ cum Deo, cui sacrificat, censeri solet, quo pacto Christus nouo modo sacerdotio non fungitur, qui ita vt homo ministrat, vt tamẽ in diuinitatis solijs cõsideat? Quòd si quis improbus sycophanta hominẽ secundùm solam auctoritatis æqualitatẽ Deo coniunctum ad Patris dexterã considere cõtendat, is sanè supremam illam sanctæ Trinitatis maiestatem, quę ipsi soli & summè competit, non vnius amplius rationis esse asseret, sed Deum quendam recentem nupérue genitum, & quasi quartam post sanctam & homousiam illam Triada diuinam hypostasin introducet.

Christi tabernaculũ cœlum.

Sacrificiũ quod Christ offert in cœlo, sunt fideles.

Ioan. 6.

Diuinissimũ & augustissimũ Christi ministerium.

Christi ministerium Diuinæ illius gloriæ nihil præiudicat.

Non eiusdẽ sunt auctoritatis, qui offert, & cui sacrificiũ offertur.

Heb. 9.

(Christus autem assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non huius creationis; neque per sanguinem hircorum & vitulorũ, sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta.) Qua ratione Dominus noster Iesus Christus per maius & perfectius tabernaculum ingressus Pontifex extiterit, verba modò recitata planũ nobis faciunt. Quòd autem sacerdotij illius ritus legali Sacerdotio multis partibus præstiterit, plurimumq; ea excelluerit, quæ tantùm in vmbra & figura cõtingebant (ipse enim per se vera illa & impolluta hostia extitit) nemo, opinor, inficias iuerit. Obserua hic autem præclarum illũ & admirabilem Pontificẽ nostrum, qui in dextera throni maiestatis Dei sedet in cœlestib⁹, per propriũ sanguinẽ semel tãtùm in sancta introijsse, æternamq; redẽptionem inuenisse. At quo modo is, qui vt Deus Deo Patri dextera assidet, propriũ sanguinẽ habere rectè dici potest, si naturalẽ Dei Filiũ hominis quoque Filiũ extitisse, propriũq; sanguinẽ pretium pro omnibus impendisse, & æternam hac ratione mundo salutẽ peperisse certò persuasum non habuerimus? Neque enim temere dixerit

Christi Sacerdotium, eiusdemq; oblationẽ legalium Sacerdotũ ministeriũ, eorundemq; victimas multum præstitisse.

quispiam,

Non decuisse, vt Emmanuel pecudis instar subinde mactaretur.

quispiã, opinor, decuisse, vt Emmanuel tanquàm pecus aliquod subinde mactaretur, quippe cùm ad totum orbem liberandum vel semel ipsum mortẽ subijsse abunde sat fuerit. Quòd si, vt oonnulli sentiunt, purus per se tantùm homo erat, Deo quidẽ secundùm dignitatis, vel auctoritatis æqualitatem cõiunctus, secundùm hypostasin verò ab eodem seiunctus, & quasi seorsum per se positus; profectò sanguis, qui in mundi redemptionem impensus est, non est illius, qui ad dextrã Dei Patris sedet, sed alterius cuiuspiã, qui voluntate & sententia cum illo cõspirat: Quemadmodum enim duo Principes eadẽ auctoritate præditi, non vnos, sed duo sunt homines; ita cuipiam dignitate parem esse, naturis interim & personis distioctis, non sinit vnum, sed duo esse: Et vnius rursum sanguis ita est huius, vt nullo modo sit alterius. Ad verã itaque vnionẽ nõ sat est hominẽ Deo auctoritatis, vel dignitatis æqualitate, copulatum esse.

Si Christus purus homo, non in nostri causa mortem oppetijt, q ad dextrã Dei sedet.

Dignitatis paritas nõ arguit personarum identitatẽ, sed neque sat quoque est ad constituendã hypostaticam vnionem.

Heb. 9.

Esa. vlt.

(Non enim in sancta manufacta Iesus introiuit, neque in exemplaria verorum, sed in ipsum cœlum, vt appareat nunc vultui Dei ꝓ nobis.) Cœlum (inquit Deus) mihi thronus est. Et ipsum quoque Filium io supernis spiritibus conquiescere, cœlumq; veluti sanctũ quoddam tabernaculum obtioere, ac ibidem sacrificare dicimus: Alio id tameo modo & ritu ac ij, qui corporaliter in terra sacris operantur sanguineq; ſm legis præscriptũ ad verorum expressionem litant. Sed quo, quæso, modo vultui Dei nuoc tandem pro nobis apparet? Nõone ille est rerum omnium opifex, & Dei Patris sapientia, per quam procreata sunt omnia? An nõ sapientia de se ita concionatur: (Cùm eo erã cuncta cõponens, & delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tẽpore, & ludens in orbe terrarũ, & deliciæ meę esse cum filijs hominum.) Cùm ab initio igitur Pater illi adblaodiretur, ex eoq; oblectationẽ quotidie caperet, isque vicissim voluptatem Patri adferret, quomodo oũc demum vultui Dei apparere dicitur? Sanè Verbum Dei nouo nunc modo apparet, non ampliùs carnis expers & purum sicut in principio, sed in forma & natura humana. Ad hunc itaque modũ pro nobis apparere, humanãq; naturam, esto illa propter Adami præuaricationẽ quandoque exosa proscriptaq; fuerit, in conspectu Dei Patris offerre traditur. Verbum proinde, vt homo factum est, oculis paternis velut in se ipso primo nos sistit, quò nimirum Patri cõmendatos nos reddat, veteribusq; ooxts expiatos, ad vitę nouitatem per Spiritu instauret, ac eorũ tandẽ societate dignos efficiat, quos Pater in filios cooptauit.

Nõ est idẽ sacrificãdi ritus Christi in cœlis & Sacerdotum in terris.

Prouer. 8.

Aliter nũc vultui Dei apparet Verbum, aliter ante orbẽ conditum.

De eo, ꝙ Dñs noster Iesus Christus gloriam accepisse scribitur.

Gal. 1.

(Paulus Apostolus noo ab homioibus, oeque per hominem, sed per Iesum Christũ & Deum Patrem, qui suscitauit eũ ex mortuis.) Ad ostendẽdum, Dominum nostrum Iesum Christum externa aduentitiaq; gloria minimè indiguisse, sat erat indicasse, ipsum æquè ac Deum Patrẽ ministros, qui illũ deprædicarent, amandare solitum esse: Neque enim semetipsos, qui mittebantur, prędicabant, sed Iesum Christum, idq; in gloriam Dei Patris. Quia verò studiosè sacras literas sectari nos oportet; neque ab earum decretis vel minimum discedere nobis licet, agedum paucis, quo modo Deus Pater Filium suũ gloria coronasse dicatur, planũ faciamus. Beatus Paulus de muodi huius Principibus quodam in loco ita scribit: (Si enim cognouissent, nuoquam Domioũ gloriæ crucifixissent.) Norat itaque, eum, qui crucis supplicium subierat, gloriæ Dñm esse. Iam quomodo Dñs gloriã à Patre accepit? Huius quęstionis nodum dispẽsationis ratio dissoluit: Accepit enim gloriam vt homo: Pergit autẽ gloriæ Dominus esse, vt Deus. Et quidem diuinæ illius naturæ opes ex ijs operibus à oobis deprehẽduntur, quæ creaturæ facultatem exuperant; at verò humanæ egestatis conditio ex eo nobis fit palàm, quod aliunde quædam accepisse perhibeatur: (Cùm enim diues esset, propter oos factus est egenus.) Nostras proinde cogitationes ad rectæ fidei normã iostituentes, & quæ de ipso sentire nos par est, congruè expẽdentes; ita illũ in oostrã paupertatẽ se demisisse statuemus, vt tñ, tanquam Deũ nunquam diuitẽ esse desijsse, certò oobis persuadeamus.

Nõ se ipsos prędicabãt Apostoli, sed Iesum Christum.

Nihil docẽdum, quod sacris literis aduersatur.

1. Cor. 2.

Paulus norat, crucifixum glorię Dominum esse.

2. Cor. 8.

Naturæ humanæ inopia, naturę diuinæ opulentiã Verbo nõ ademit.

(Pater diligit Filiũ, & omnia dedit io manu eius.) Filius accepit vt homo, interim Pater à nullo eorum illum excludit, quæ in sua sunt potestate; sed quò vna cũ illo omnibus dominet, omoia Filio impertitur. Sed & ipsum quoque mortalium genus ſm se alioqui infrene, & ad rebellionem propensum Diuinitatis sceptris per illum sobmittitur: Quandoquidem, vt sapientissimus Paulus alicubi admonet, (Deus erat in Christo mundũ reconcilians sibi.) Hic autem oequaquàm asserimus, id quod rudiores quidam faciunt, aliũ ab eo, quem sacra Virgo in lucẽ edidit, Christũ iu Christo homine inhabitasse, mundũq; sibi recõciliasse: Sed ipsummet Deũ Patrẽ p Christũ, & io Christo mundũ sibi recõciliauisse: Filius nãque post humanã naturã assũptã factus est mediator, & ad pacẽ obtinendã quodãmodo reconciliator; nõ iã alteri cuipiã à se diuerso in propria persona obediẽs, sed Deo & Patri: Qñquidẽ Christo recõciliati, p ipsũ, & in ipso, & Deo quoque omniũ Saluatori recõciliamur; hinc illud: (Venite ad me oẽs, qoi laboratis & onerati estis, & ego reficiã vos.) Quòd ij autẽ, qui ad illum se adiungunt, oon alteri cuipiã reconcilientur, quàm vero naturaliq; Deo, illud idẽ ipse his verbis perspicuũ facit: (Qui) inquit (credit in me, credit in eum, qui misit me;) rursum: (Credite in Deum, & in me credite.

Ioan 3.

Pater omnia sua cũ Filio cõmunia habet.

Omnia Pr sibi subiecit per Filium.

2. Cor. 5.

Verbum p humanã naturã factũ est mediator & reconciliator.

Matth. 11.

Deo vero reconciliamur, q Christo reconciliantur.

Ioan. 14.

(Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, vt Filius clarificet te, sicut ei dedisti potestatem omnis carnis: Vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam.) Aduocatus & propitiator appellatur Filius: Ipse enim hominibus cœlestē Patrē beneuolum propitiumq; reddidit, atque adeò omnium bonorum nobis auctor fuit: Veruntamen inquisitione dignū est, quanam ratione Pater glorificet Filium, & Filius vicissim glorificet Patrem. Ait ergo aduenisse horam, hoc est, tēpus, in quo ipsum pro totius mundi vita crucis supplicium subire oporteret. Par erat autem, vt Pater Filium morte humiliatū per resurrectionem ex mortuis denuo glorificaret, sibique homousion & viuificum, & morte superiorem, & naturam à corruptione alienam sortitū euidenti testimonio demonstraret. Quin ipse quoque Pater hoc ipso glorificatur, quòd Filium decore, gloria potētiaq; sibi per omnia similē habeat. Atque istuc liquidò ostendit Filius, cùm mortis imperio demolito, suū ipsius tēplum à mortuis denuo exuscitauit: Verùm enimuerò licet vt homo ius potestatemque in omnes accepisse perhibeatur; vt Deus tamen vniuersis rerum naturis absolutè dominabatur. Pater rursum ijs, qui Filio dono obtigerunt, vitam æternam impertitur; at ille interim est illa ipsamet vita: (Ego) inquit (sum resurrectio & vita.) Quare licet gloriam & regnum & super omnes & omnia potestatem accepisse dicatur; hoc tamen non ad Diuinitatem, sed ad incarnationis conditionem est referendum: Certum est enim, Filium, vt Deus est, & gloriæ Dominum & eadem cum Patre maiestate præditum esse, neque, quod quidem ad Diuinitatis naturam spectat, Patris gloria & eminentia vlla ex parte inferiorem esse. Ad hunc itaque modum comparati, & pij erimus, & omni intellectu in Christi obsequium cōuerso omnes cogitationes omnemque altitudinem contra Dei scientiā sese extollentem facilè euertemus.

Cur Christus aduocatus, & propitiator appelletur.

Filius per resurrectionē ex mortuis glorificatus.

Gloria Filij redūdat in Patrem.

Ioan. 11.

Quicquid Christ' dono a Pre accepit, hoc totum non sibi, sed nobis accepit. Estq; hoc rursum ad naturam susceptam, non ad Diuinitatis substantiā referendū.

(Dextera igitur Dei exaltatus & promissione Spiritussancti accepta à Patre, effudit hoc donū, quod vos videtis & auditis: Non enim Dauid ascendit in cœlum. Dicit autem ipse: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.) Vniuersum incarnati Verbi mysteriū vtcunque ex his perspicere licet: Etenim omnipotens illa dextera veraq; manus, Deus Verbum in Patris forma & æqualitate cùm esset, propter humanam naturam exinanitum & exaltatum prædicatur; non q in gloriam extraneam, hoc est in eam, quam olim naturaliter non possideret, euectum sit, sed q ad propriam naturaliterq; sibi insitam & quasi ingeneratam denuo redierit. Homo itaque factū, exaltatum est secundùm humanam naturam: Nam secūdùm propriam sublimiùs euadere non poterat. Quare quicquid de exinanitione dicitur, hoc totum ad assumptę naturę modulos referatur, oportet. Deus itaque homo factus, licet hoc ipsum solum, quod cernebatur, hoc est, purus homo esse putaretur, prædicatus est; tamen in Gentibus creditus est, in mundo honoratus est, vt verus Dei Patris Filius; deniq; summa gloria summaq; dignitate condecoratus est, vtporè Deus esse creditus. Neque ea res insolens illi fuit: Verā nanque in humana natura humilitatem; veram rursum in exaltatione sublimitatē summamq; gloriam agnoscimus. Quoniam verò humanæ naturæ humanæq; conditionis omnia cœlitus & à Deo obuenerūt; ideo Filius, quanquam is secundùm se manus dextera & omnium opifex sit, per Patris dexteram iure meritoq; exaltatus dicitur. Obserua hic rursum, Dnm nostrū Iesum Christū, secundùm humanam quidem naturam, Spiritum accipere, secūdùm Diuinam verò hoc ipso Patris promissa exsoluere, quòd Spiritumsanctum non tanquam ab se alienum, sed tanquam sibi proprium fidelibus immittit. Deus per quendam ex Prophetis alicubi ita ait: (Effundam de Spiritu meo super omnem carnem.) Hanc autē promissionē Christus Dominus tum demū præstitit, cùm proprium suum Spiritum, ad fidem vocans immisit. Atqui Spiritussancti gratiā quibuscunque lubitum fuerit imperturi, id in hominē nequaquam conuenit, sed tantùm in verum naturalemque Deum. Quando igitur Filius Spiritumsanctum impertit, quod Dei Patris proprium est, efficit. Humanū proinde quiddam est, Spiritum suscipere, Diuinum verò & supra hominē, ex propria plenitudine Spiritussancti donum in alios effundere. Verbum itaque, quod in humana forma apparuit, Deus est. Vnde consequitur, vt eiusdē quoque cum Patre maiestatis esse videatur.

Actor. 2.

Psal. 109.

Idem Verbum humiliatur & exaltatur; at non in alienam, at alias indebitam gloriam.

Christus aliud erat aliud esse videbatur.

1. Tim. 3. In Christo summa sublimitas, & vera cautio humilitas.

Christus Pris dextera, & omnium opifex.

Ioan. 2.

Impertire Spiritum sanctum Dei proprium est.

De eo, q Christus per paternam virtutem resurrexisse dicitur.

Diuus Paulus de Patriarcha Abraham ita scribit: (Non est autem scriptum tātùm propter ipsum, quia reputatum est illi ad iustitiam: Sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eū, qui suscitauit Iesum Christum Dominum nostrum à mortuis: Qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.) Cùm vna dūtaxat Diuinitas existat, meritò totius opus censetur, cuique tandem personæ adscribatur: Deus Pater namque per Filium operatur in Spiritumsanctum. Quare sicuti Pater viuificare dicitur, idipsum omnino per Filium in Spiritumsanctum pręstare intelligatur. Rursum si Filius in his, quæ vita destituuntur, vitam efficere prædicatur, hoc ipsum absque coessentialis Patris synergia efficere non putetur, vt qui illū, qui genuit, in se ipso manētē semper habeat: (Ego) inquit (à me ipso nō loquor: Pr, qui in me manet, ipse facit opera.)

Rom. 4.

Opera Trinitatis indiuisa.

Pater viuificat, sed nō absque Filio & Spū sanctō.

Ioan. 8.

Tandem

Tandè si Spiritus hoc vel illud operatur, omnino, vt vitæ Spiritus, operatur: Atqui Deum Patrem & Filium, qui ex illo nascitur, secundùm naturam vitā esse, certò nosciť. Quamuis ergo Pater Christum ex mortuis exuscitasse dicatur; Filium tamen circa proprij corporis exuscitationem non otiosum extitisse statuatur: Nam Iudæos hoc modo allocutus, legitur: (Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.) Cùm illud beatus Paulus docet, quòd & nobis quoque reputabitur ad iustitiam credentibus in eum, qui suscitauit Iesum Christum ex mortuis; non solùm in Deum Patrē credendū esse insinuat, sed etiam in Dominum nostrum Iesum Christum. Quin & illud quoque obseruandum hoc loco venit, nempe Vnigenitum hominē factum, mortem quidem secundùm carnem pertulisse; vt tamen carnis, hoc est, humanitatis neutiquam reuixisse, sed virtute Deitatis, (quæ viuificat mortuos, & vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt.) Ipsa itaque viuificatio vel exuscitatio non ad ipsam corporis naturam, licet illud Verbo ex Deo genito proprium extiterit, sed ad supremam illam virtutem, hoc est, ad eam naturam iure meritoque referenda est, quæ omnem excedit creaturam. Hoc totum tamen in persona Dei Patris, ex quo prodit Filius, per omnia illi æqualis & similis: Procedit autē per vtrosque & viuificus quoque Spiritus. Addit porrò, Christum propter delicta nostra traditum esse; propter nostram autem iustificationem denuo exuscitatum esse: Quemadmodū enim mortē nostri causa in propria carne pertulit, atque ita mortis Imperium dissoluit: Sic rursum nostri causa reuixit, culpisque præuaricationis Adæ abolitis, iter nobis ad immortalitatem rursum obtinuit: Iustificamur enī per Christum antiquæ illius maledictionis vim demolientem, & per obedientiam modis omnibus perfectam naturam humanam ab antiquis criminibus liberantem: Peccatum namque illa in ipso nullum admisit, sed Deo in ipso gratissima extitit, etiamsi initio, vt antè quoque admonuimus, condemnationi obnoxia fuerit.

Pater exuscitat Filiū sed nō absque Filio.

Ioan.2.

Rom.4.

Christus virtute carnis ex mortuis nō surrexit, sed virtute Dei.

Rom.4.

Spiritussanctus procedit ex Patre & Filio ex æquo.

Natura humana in Christo Deo nunquā exosa fuit.

An ignoraris, fratres, quia quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in mortem ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in morte, vt quomodo Christus resurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.) Dominus noster Iesus Christus morte infernoque despoliato spirituumque multitudine, quæ in subterraneis claustris detinebatur, inde liberata, tertia die resuscitatus reuixit, rediuiuusque sanctis Apostolis dixit: (Euntes, docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritussancti.) Cùm igitur vt in vno Patris nomine baptizamur; ita in vno quoque Filij noīe eiusdemq; morte, & Spiritusancto abluamur; qui vnū Dn̄m nostrum Iesum Christum in duos Filios diuidunt, hominemque secundùm solam dignitatis vel auctoritatis æqualitatem Deo coniunctum fuisse contendunt, naturis interim personisque diuisim subsistentibus, ij nos doceant, in vtrius nam mortem baptizemur? Nam si in Diuini Verbi, vt per se seorsum animo concipitur, mortē baptizatos nos dicūt, mox incorruptibili naturæ corruptionem attribuunt, mortemque illi, qui suapte natura vita est, apertè decernunt. Si, inquam, in Verbi secundùm se seorsum ac nudè considerati mortem baptizatos nos dicunt, quomodo Dei Patris Verbum à vera Diuinitate non excludunt? Neque enim is mortis capax esse non potest, in cuius mortem baptizamur? Quod si verò per se ac propriè in illius mortem ablutos nos responderint, qui ex sacra Virgine ortus, cognoscitur; qui fieri potest, vt illum eiusdem cum Patre & Spiritusancto ordinis & dignitatis esse, disertè non profiteantur? At quis, quæso, cui modò mens vigeat, manifestam doctrinæ huius absurditatem non animaduertat? Necessariò itaque statuendum est, Dei Verbū simile nobis euasisse, mortemque in carne vltro ac libenter subijsse: Hac enim ratione in mortem illius baptizati sumus, cùm non nisi vnus tantùm sit filius: Qui quidem secundùm Diuinitatis naturam pati nihil potuit, secundùm humanam autem potuit. Tandem quòd Christus per resurrectionem in vitæ nouitatem nos transformet, istuc in quæstionem non cadit: Sistit enim nos veluti ex mortuis viuentes, cùm sibipsi, tum Patri quoque cœlesti: Scriptum est namque: (Mortui quidem peccato, viuentes autem iustitiæ.)

Matt.vlt.

Rom.6.

Ex æquo baptizamur i triū personarū nomine.

Qui Verbi mortem seorsum concepti baptizatos nos dicūt, immortalem morti subijciūt.

Mortale est in cuius mortē baptizamur.

In solius Dei nomine Baptismus administratur.

Christus per resurrectionem suam in vitæ nouitatem nos transformat.

Rom.8.

(Quòd si Spiritus eius, qui suscitauit Iesum Christū a mortuis, habitat in vobis; qui suscitauit Iesum Christum à mortuis viuificabit mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum eius in vobis.) Etsi vnigenitum Dei Verbum secundùm naturam vita est; attamen quòd corpus morti obnoxiū induerit: (gratia Dei pro omnibus gustauit mortem;) verū Diuina virtute nixum, ad vitā denuo redijt; (quatenus impossibile erat morte illum teneri.) Ob has itaque aliasq;, quas addere adhuc licebat, rationes, à Patre è mortuis exuscitatus dicitur, Iam verò accuratè, si videtur, expendamus, quomodo Patrē mortalia nostra corpora per Spiritum suum, qui habitat in nobis, viuificaturum prædicet? Viuificabit vtique, neque de huius rei veritate dubitare licet; verumtamen idem ille viuificus spiritus, Christi quoque spiritus est: (Vos) inquit (non estis in carne, sed in spiritu, si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Christi Spiritum non habet, is non est eius.) Et rursum de sanctis Apostolis alicubi ita scribitur: (Cùm venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bythiniam, & non permisit eos Spiritus Iesus.)

Hebr.2.

Verbū corpore mortem obijt, Diuina virtute denuo reuixit.

Actor.2.

Quo modo corpora nostra viuificentur, per inhabitātē Spiritū.

Rom.8.

Qui Patris, idem & Filij quoque Spirit⁹ est.

Actor.16.

Filius vnà cum Patre & Spiritu sancto suũ tẽplũ exsuscitauit.

Cùm Spiritus ergo ipsius quoque exuscitati proprius sit, quantumuis Deus Pater in spiritu nos viuificare dicatur; quis ambigat, resurrectionem in humanam naturam ad eum modum cecidisse, vt eam tamen Deus Verbũ vnà cum Patre ex quo naturaliter procedit, pertraxerit, cuius viuificus ille Spiritus proprius quoque existit?

2. Cor. 13.

(An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis: Nam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei: Nam & nos infirmi sumus in illo, sed viuemus cum eo ex virtute Dei in vobis.) Nõnulli offensionem de Dño nostro Iesu Christo ex quorũdam sermonibus passi in eiusmodi cogitationes præcipites abierant. Si verus Deus erat, naturalisque omnipotẽtis Dei Filius, cur homicidarum manus non effugit? cur probrosissimam in cruce mortẽ pertulit? Intelligi enim vix potest, quomodo & Deus extiterit, & crucifigentium tamen manibus nõ cesserit, nostrisque infirmitatibus obstrictus fuerit? Ad huiusmodi autẽ cogitationes beatus Paulus ita respondet: Si volueritis apud animos vestros seriò considerare, quisnam & qualis sit, qui in me loquitur, ea sedulò, reputãtes, q̃ ad humanã naturã spectant, idoneam mox nodi huius solutionem reperietis: Non enim infirmus fuit, sed per Spiritum suum præpotentem in nobis virtutem efficacitatẽq; ostendit; talem nimirum, vt citra omnem difficultatem quas vis irruentium tentationum impetus propulsare, cunctisq; afflictionum insultibus animosè obsistere licuerit. Quid ergo? Dicet aliquis, ô Paule, an nõ infirmitatis indicium fuit crucem sustinere? Itáne verò ea res Diuinæ virtutis argumẽtum extitit? Minime gentium (inquit) Agnosce enim, illum carne infirmatum esse: Agnosce nihilo secius Diuina virtute denuo reuixisse: Nam natura Deus erat. Cur igitur, aut quomodo infirmatus est? Vtique proprium corpus mortem nostri causa degustare sinens, (quò nimirum eum per mortem destrueret, qui mortis habebat imperiũ, hoc est, Diabolum; & liberaret eos, qui timore mortis per totã vitã obnoxij erant seruituti.) Cùm igitur modica secundùm carnem infirmitas his salutis causa extiterit, qui in hac vita degunt, quo modo nõ oppidò decebat, vt eã infirmitatem subiret, quò morte per illam abolita, proprioq; tẽplo iterũ viuificato omnibus venerationi & admirationi foret? Hoc tamen non per carnis infirmitatem, sed per virtutem Diuinam præstitit: Est enim ille Patris virtus, & resurrectio & vita. Viuit itaque semper; viuens namque est. Neque dubitandũ est, quin nos quoque olim vita cum illo fruituri simus, si nunc simul cũ illo infirmitate iactati sustinuerimus. Et quãuis interea loci mortis legibus teneamur obnoxijs; certa tamen æternæ vitæ spe sustentamur. Reuixit itaque ex mortuis, naturæ nostræ iter ad vitam muniens: Appellatus est enim primogenitus ex mortuis, & primitiæ dormientium.

Mirantur Gētes, quo modo virtus passa sit infirmitatem.

Apostolus Christi virtutẽ ex se ipso ostendit.

Quomodo Christus infirmatus fuerit.

Hebr. 2.

Christus Patris virtus.

Cum Christo æterna vita perfruemur, si vnà cũ illo hic fuerimus infirmati.

(Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater saluifica me ex hac hora. Sed propter hoc veni in hanc horam. Pater clarifica nomen tuum.) Et alio loco rursum: (Et cœpit contristari & mœstus esse, & dixit: Tristis est anima mea vsque ad mortem;) rursum: (Et clamans voce magna Iesus, ait: Pater, in manus tuas commendo Spiritũ meum.) Qui Apollinarij opinionem sequuntur eiusdẽque sententiæ subscribunt, hi templum Deo vnitum, inanime rationeque destitutũ fuisse contendunt: Sed quid illi, obsecro, respondere possunt, cùm sanctos Euangelistas istiuscemodi de omnium nostrum Saluatore literis prodidisse legunt? Nam cuius, quæso, tristitiæ, aut eorum omnium, quæ metum arguunt, summa illa diuinæq; Verbi natura tandem capax esse queat? maior est enim, quàm quæ istiuscemodi rebus vlla ex parte affici, aut vllis omnino humanis perturbationibus commoueri valeat. At verò in corpus sensus mentisque expers tristitiæ dolorisue sensus cadere non potest; sed neque molestiam vllã, aut vllum omnino mœrorem ex imminentium incommodorũ prouisione conciperet aliquando. Eiusmodi autẽ dum, quæ præsentia sunt, & adhuc futura trahuntur, nempe pertractat, anima rationis & intelligentiæ compos pati solet; id quod omnes fatentur: Quomodo itaq; Emmanuel ait: Nunc anima mea turbata est? Quo modo idem tędere ac molestus esse cœpit? Aut qualem tandem Spiritum in manus Patris commendauit? Res enim illa à Diuinitate est prorsus aliena; sicut etiam à carne sola inanima. Perspicuum est ergo, vnigenitum, corpore assumpto, non quidem illo inanimi, aut mente destituto, sed anima ratione prædita, eademque perfecta, hoc est, omnia quæ ad illius rationem pertinent sortita, viuificato & informato hominem factũ esse. Et quemadmodũ omnia, quæ corporis sunt, propria sibi asciuit; ita nihil eorum omnium quoque, quæ ad animam spectant, reliquit: Necesse enim fuit, vt in omnibus, siue ea ad animam, siue ad corpus pertinerent, nobis assimularetur. Quam ob rem vt nonnunquam propriæ carni ea pati permittebat, quę carnis sunt propria; ita rursum, quin anima quoque proprijs suis afflictionibus interdũ duceretur, non prohibebat. Deniq; licet natura Deus esset, omniq; creatura superior; quæ tamẽ exinanitionis erant, ea in perpetuo accuratè obseruabat. Porrò autem spiritum suũ, hoc est, animam sibi vnitam Deo & Patri commendat, quò nouo rursum beneficio per hoc nos cumulet: Quondam nãque humanæ animæ corporis exutæ ad subterraneos carceres demittebantur, mortis receptacula istic implentur; at vero posteaquàm Christus spiritum suum in manus Patris commendauit, etiam

Ioan. 12.

Matth. 26.

Luc. 23: Apollinaristis; Christũ humanam naturã habuisse, cõtra diuersas scripturas negant.

In Dei Verbum non cadit metus, aut perturbatio secundum se vlla.

Corpus mortuum non est capax doloris.

Nihil soli carni aut Diuinitati cũ metu, metusve causa.

Christus ea omnia assumpsit, quę ad animam & corporis integritatem pertinent.

Cur Christus Spiritum suum commendarit Patri.

hanc

hanc viam in aliam quandam meliorem nobis demutauit? Nec enim nunc descendimus ad inferos, sed ducem nostrum ponè subsequimur animisque nostris illi veluti fido conditori commissis, tantisper bona spe viuimus, quoad Christus vniuersos tandem ad vitam reuocabit.

Ioan. 6.

Sicut me misit viuens Pater, & ego viuo propter Patrem; & qui manducat me, & ipse viuet propter me.) Lubenter hic eos ego interrogarem, qui vnum Christum in duos diuidunt; vtrum ille sit, qui à Patre missus, propter Patrem viuit, viuendoque viuificat: Nam si illius Verbum nudè per se positum missum dicunt, quomodo, quæso, illud à nobis, vt viuamus per illud, manducatur? Nam Diuinitas suapte natura corpore penitùs vacat. Si autem hominē tantùm, per se seorsim conceptum missum asseuerant, quomodo viuificādi vim ex eo habet, quia vitam ex Patre obtinet? An non omnes, quotquot in terris degimus, Deo & Patre nos viuificante vitam agitamus? An non omnes in ipso viuimus, mouemur & sumus? Cùm ergo omnes per Patrem viuamus, quomodo vnius tantùm hominis corpus ea de causa viuificum prædicatur? Cur nostra quoque corpora eandē potestatem adepta minimè sunt? Siquidem omnes per Patrem viuimus & sumus. Ecquid ergo ad hæc dicemus? Dei Verbū, quod in humana forma apparuit, Apostolus est appellatum: (Missum est enim ad prædicandum captiuis remissionem, & cęcis visum.) Viuit autem propter Patrem, quia ex viuēte Patre genitum est: Oportuit enim modis omnibus vitam esse secundùm naturam eum, qui erat ex viuente. Oportuit, inquam, Filium vitam esse, quia ex viuēte Deo Patre ortū ducebat? Quoniam verò corpus ex sacra Virgine sumptum sibi asciuit, facit illud viuificum; & id quidem admodum cōgruè: Est enim corpus vitæ omnia viuificantis. Fas itaque non est vnum Filium, & Christum, & Dominum in duos Filios dispertire: Siquidem idē ipse in vita est, quoniam ex vita viuentéque Patre natus est; & per proprium corpus rursum viuificus est, vtpote Deus homo similis nobis effectus.

Verbum secundum se manducari nequit.

Actor. 17. Omnes in Deo & per Deum viuimus, mouemur & sumus.

Esa. 61. Verbū incarnatum Apostolus appellatū, & quare.

Corpus Christi viuificum, quia essentialis vitæ proprium.

Ioan. 5.

Sicut enim Pater vitam habet in semetipso; sic dedit & Filio vitam habere in semetipso: Et potestatē dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.) At quomodo quærat hic quispiam: Pater vitam habet in semetipso? Nunquid aliunde acceptam, vel vndecunque aduentitiam? Nequaquam: Istuc nanque docere, vel opinari, quid esset aliud, nisi apertum delirium? Imo verò quid nisi manifestum inexplicabilis illius naturæ repudium? Primò nanque si vita, quam habet, ab ipso aliena foret, vniuersorum Deus non esset natura quædam simplex, sed composita. Ad hæc si vitam aliunde accepisse statueretur, is vtique, qui vitam non habenti impertiret, citra omnem controuersiam multis illo maior, multisque partibus, bonis omnibus illo cumulatior foret. Denique existimare, isthæc ita habere, hoc est, imaginari, Deum Patrem vitam aliūde, & quasi aduentitiam obtinere, istuc vt dixi, aliud nihil esset, quàm absurdissimè delirare. Habet itaque Pater vitam in semetipso non ascititiam, vel aduentitiam, sed naturaliter, quasi substantialem fructum in seipso existentem. Atque ad eundem modum, & Filio quoque vitam in semetipso habere dedisse, rectè, vt arbitor, asseritur. Habet ergo & Filius quoque, prout suapte natura Deus est, vitam ex seipso naturaliterque in seipso subsistentem. At verò qua homo est, vnà cum iudicandi potestate illam accepisse dicitur; esto vt Deus omnium iudex existat. Porrò autem quæ suscipiendi extiterit ratio, id ipse insinuat dum addit: Quia filius hominis est: Non enim proprium est homini vitam intrinsecè à semetipso petere posse; sed quia corpus Verbo vnigenitum viuentis Verbi factum est proprium, propterea & id quidem admodum conuenienter, Filius vitam accepisse dicitur; tanquam viuificam ipsius verbi actionem, intercedente corpore, sortitus. Quin & Verbum quoque, eò quòd corpus assumptum, factum est sibi proprium, hoc ipsum nempe vitam accepisse, quasi proprium quiddam in se transfert.

Pater habet vitam in se, sed non aliunde mutuatam.

Si Deus aliunde acciperet vitam, non esset natura simplex, nec summum ens, nec summum bonum.

Vita Deo fruct⁹ substantialis.

Filius habet vitam in semetipso vt Deus aliūde autem acceptam, vt homo.

Verbū ratione corporis vitā accepisse dicitur.

Quòd Christus verus sit Deus, etiamsi filius hominis appelletur.

Luc. 18.

Dominus noster Iesus Christus alicubi ita ait: (Verumtamen filius hominis veniēs, putas, inueniet fidem in terra? Agedum verborum horum sensum ad libellam expendentes, videamus, ecqualemnam fidem Dominus noster Iesus Christus, olim è cęlo reuersurus exiget? Nam si homo tantùm nulla re cæteris præstans à nobis vult credi, non etiam Deus, aut verus Dei Filius; neminem dubitare arbitror, talem fidem, æstimationem, vel opinionem eadem facilitate apud Paganos & Iudæos comperturum, qua apud nos: Quandoquidem idololatræ, cæterique, qui res conditas in ipsius conditoris loco venerantur, crucem & mortem, quam nostri causa pertulit, audientes, in insanum mox cachinnum soluuntur miseri. Et si quispiam Deum illum nominauerit, indignabundi confestim resiliunt, apertamque rem illam anthropolatriam esse definiūt. Iudæi quoque in Christum insurgentes palàm obiectare non dubitant: (De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; & quia homo cum sis, facis teipsum Deū.) Cùm eiusmodi ergo fidē exacturus nō sit, cuiusmodi in errātibus paganis & idololatris inest, sed cuiusmodi in nobis existit, qui rectè sapere consueuimus veritatis studiosos intrepidè fateri oportet, eum, qui

Christus olim ad iudicium sedituru fidem in se tamquàm in Deum exacturus est.

Pagani Christi crucem ridēt eiusdemque diuinitatē negant.

Ioan. 10.

Oportet Christianos aliter erga Christum affectos esse, ac Iudæi, aut Pagani.

qui nostri causa filius hominis factus est, Deum esse secundùm naturam; ne videlicet in errantium crimina vltro nos abijcientes, per inscitiam illis similia sapere, atque adeò vilia quædam de Christo perinde ac illi imaginari deprehendamur.

Ioan. 5. Neque enim Pater) (ait rursum Christus) » (iudicat quenquam; sed omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificent Filium, sicut » honorificant Patrem;) (& infrà:) Sicut enim » Pater vitã habet in semetipso, sic dedit & filio » vitam habere in semetipso; & potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis » est.) (Canit alicubi beatus Dauid:) (Dominus iudex est;) Quin & quidam quoque Christi discipulus, vnum iudicem, vnumque legislatorem esse, scribit. Atqui iudicandi auctoritas in nullum alium conuenit, sed nec cõuenire quoque potest, nisi in eum solum, qui est omnium Dominus, hoc est, in Deũ. Quomodo ergo filio hominis iudicium tradidit? Nam si eam illi potestatem fecit, tanquam vni nobis simili, quomodo veraxerit, dum » ait: (Gloriam meam alteri non dabo?) Ad Dei enim gloriam pertinet, iudicium exercere. Si autem iudiciariam potestatem Filio ita communicauit, vt ipse tamen propter substantiæ identitatem iudicandi ius non amiserit; & ille nihilominus, qui accepit, filius sit hominis; quo modo omnibus manifestum non fit, Verbum propter ineffabilem illam ex Deo Patre generationem, Deum esse; idẽque rursum propterea quòd carni vnitum, perindeque ac nos ex muliere natum est, hominis filium esse? Cùm ergo Iudæis dicit: (Nunc autem quæritis me interficere homi- » nem, qui veritatem vobis locutus sum;) (rursum:) (Nemo ascendit in cœlum, nisi qui de- » scendit de cœlo, filius hominis, qui est in cœ- » lo. Et sicut Moyses exaltauit serpentem in de- » serto; ita exaltari oportet filium hominis.) » (Aut cum de se ipso ita ait:) (filius enim ho- » minis venturus est in gloria Patris sui, cum » Angelis suis.) (Et iterum:) (Quem dicunt homines esse filium hominis?) Denique vt verbo absoluam, quotiescunque in Diuinis literis homo appellatur, non hominem seorsum per se, Verbo quod ex Deo est, secluso, mente concipere debemus, sed Dei Verbum dispensatoriè propter nos filium hominis effectum, Diuinitate interim nulla ex parte amissa, aut labefectata: Vnus enim est Dominus noster Iesus Christus. Et quia vnus tantùm est, non potest summa cum impietate, coniunctum non esse, potest indiuulsam illã inseparabilemque vnionem, quæ omnino & mentis & rationis captum eccedit plurimũ, vnum in duos Christos, aut filios diuidere. Cæterùm si cui animus esset omnia, quæ de Christo literis consignata extant, diligentiùs examinare, illi vtique haud difficile foret plures adhuc alias sententias hisce adiũgere, sed scriptum nominis: (Da sapienti occasionem, & sapientior erit.) Vniuersorum Deus mentes vestras & religiosissimæ Imperatrices, per Spiritum sanctum ita dirigat, quò in recto sensu perseueretis: Et enim Christus Dominus ita vos comparatas, hoc est, firma ac stabili minimeque fucata fide ornatas offendens, cœlestibus bonis affatim aliquando locupletabit, longeque beatissimas efficiet: Omnis nanque spes nostra in Christo sita est, per quem, & cum quo Patri cum Spiritu sancto sit gloria in secula seculorum, Amen.

Psal. 7. 46. 74.

Iac. 4. Iudiciaria potestas in solũ Deum conuenit.

Esa. 48. Ad Dei gloriam pertinet iudicium exercere.

Ioan. 8.

Ioan. 3.

Matth. 16.

Cùm sola humanitas Christi in scriptura non excluditur illius diuinitas, & vice versa.

Omnis spes nostra in Christo defixa.

¶Tomi primi, caput VII.

EXEMPLVM SACRAE, QVAM religiosissimus Princeps Theodosius ad Cyrillum Alexandriæ Episcopum misit.

ARGVMENTVM.

EPistola hæc complectitur grauissimam Cyrilli accusationem. Insimulatur de seditione, de temeritate, de arrogãtia, de curiositate, deque alijs id genus non paucis. Sacerdote planè indignis. Graui huic criminationi grauissima subiungitur comminatio, nisi cæteris omnibus posthabitis, ad Synodum, quam Imp. Theodosius Ephesi ad festum Pentecostes indixerat, sese conferat, ibidemque de dictis factisque suis rationem coràm reddat. Cæterùm scribendi materiam, iniustæque accusationis huius occasionem subministrauit Nestorius: Nam cùm Cyrillus illius in Christum blasphemias acerrimè impeteret, easdemque apud Ecclesiarum Præsules grauiter exaggeraret, veritus ille, ne orbis odium in se concitaret, Theodosium adijt, omneque motarum turbarum culpam & causam a se callidè in vnum Cyrillum transtulit, falsaque accusatione hasce ab Imperatore vehementissimè contra Cyrillum incenso extorsit. Lege Nicephorum lib. 14. cap. 33.

Imperatores, Cæsares, Theodosius, & Valentinianus, Victores, Triumphatores, Maximi, semper Augusti, Cyrillo Episcopo, S. D.

PIETATE quidem nihil nobis est antiquius; ꝓpter quam si qui fortè incautiùs deliquerunt, venia dignos censemus. At parum interim laudabile est illos ea indigere, qui propter summam religionem, plurimum à nobis commendari, maximisque honoribus cumulari debuerant. Oportet autem Sacerdotes cùm morum suauitate: fideique integritate in primis ornatos esse; tum maximum animi candorem ac synceritatem per omnem vitæ cursum præ se ferre; ac certũ denique secum statuere, vnius cuiusque rei naturam, potissimum verò incorruptæ pietatis doctrinam sedulo inuestigandi studio faciliùs, quàm pertinaci animorum contentione inueniri: Etenim iam inde à primis vsque temporibus non imperantus

rantis cuiuspiam, aut certè imperium vsurpantis interminationes, aut proteruiæ, sed sanctorum Patrum, sacrarumque Synodorum decreta eam nobis constituerunt: Nam religionem prudẽtia & consilio magis, quàm cuiusquam imperio firmari, nulli, opinor, dubium esse potest.

Synodorũ & Patrum autoritas in cõstituẽda religionis doctrina.

Nunc igitur tua pietas exponat, quid ita nobis, quibus religionem tantoperè auræ esse non ignorabas, contemptis, Sacerdotibusq́; quotquot circumquaque degunt (quos vtique in vnum locum coactos natam de religione controuersiam discuttere dirimereque par erat) despectis, hasce turbas discordiasque inter Ecclesias concitaris? Quasi verò impetus temerarij pietatis doctrinam magis, quàm sedula diligensque veritatis inquisitio decere videantur; plusque apud nos valeat versutia & audacia, quàm cura aut industria; aut aliud quippiam huiusmodi magis nos, quàm animi candor ac simplicitas oblectet. Quamuis ergo honorem non vsq; adeò magnum inde ad nos accessurum existimemus, si à tua pietate obseruemur; nec omnia rursum turbatum iri, si quod hic indignationis exemplum in te velimus edere; attamen hoc tempore magis nobis curæ est, vt sancta pax exoptataque tranquillitas Ecclesijs restituatur, quàm vt priuatas nostras iniurias prosequamur. Scito interim, magnam abs te rerum perturbationem excitatam esse. Neque mirum est sanè, eum, qui modum excessit, ijs conatus suos nõ definiuisse, quæ ad Ecclesias & Sacerdotes spectant, sed vltrà progressum, de nobis ipsis quoque quiddam pietate nostra prorsus indignum credidisse: Nam nisi aliquod inter nos de religione dissidium ortum esse persuasum habuisses, aut certè aliquid eiusmodi ex literis tuis oriturum sperasses; cur obsecro alia priuatim ad nos, alia rursum ad Eudociam religiosissimam coniugem meam, alia tandem ad Pulcheriam sororem meam Augustam, eandemque pietatis studio sissimam, perscripsisses? Quod profectò dissidium si inter nos fortè natum fuisset, nosque ad eum modum affectos esse contigisset; omnino tamen vituperationem effugere non poterat, eum, qui tanto locorum interuallo à nobis disiungitur, curiosiùs in res nostras inquirere: Si id autem inter nos non extitit, conari vt existat, id verò cuiusuis potiùs, q̃ Sacerdotis fuerit: Quid.n. indignius, q̃ vno impetu, vnoque animi conatu Ecclesiastica & Regia omnia velle confundere, ac à se inuicem dinellere? quasi verò alia omnis desit occasio ex qua laudem & gloriam aucupere.

Religio cõsilio firmatur magis, quàm imperio.

Non decet Episcopũ sacra profanaque oia cõfundere.

Ne igitur clàm te sit, quonam in statu res nostræ versentur, noris, Ecclesias & Regnum nostrum coniuncta esse, nostraque accedente auctoritate & imperio, & Christi Seruatoris nostri aspirante prouidentia, magis subinde inter se coitura esse; tum tibi quoque à nobis ignotum esse, ne hinc capta occasione iure conqueri ac dicere queas, te ob pietatis doctrinam in reprehensionem incidere. Quã quidem pietatis doctrinam in sacra Synodo in vtranque partem ventilatam eatenus obtinere volumus quatenus æquitati & rationi consentaneum esse iudicabitur. At verò siue illi veniam impetraturi sunt, qui à Patribus victi discedent, siue non; nos sanè ciuitates simul & Ecclesias conturbari nequaquam sinemus; sed neceam quoque doctrinam indiscussam manere patiemur, cui diiudicandæ eos præfici oportet, qui Sacerdotijs vbiuis Gentium præsident; per quos & nos quoque in veritatis sententia stabilimur, magis magisque identidem stabiliemur. Omnino autem nemo, qui vel aliqua ex parte ad rempublicam pertinet, qualicunque fiducia fretus, inconsultius quippiam in hoc negotio tentet, aut impedire studeat: Alioqui enim certam condemnationis sententiam neutiquam euadet: Quandoquidem nostra maiestate eos, qui promptè alacriterque ad eiusmodi inquisitionem aduolare non cunctabuntur, merita laude prosequente; cæterosque, qui imperare fortè mallent, quàm in medium consulere, aut aliorum de eiusmodi rebus consilium audire, coercente, nulli omnino, vt maximè velit integrum istuc erit. Quam ob rem & tuã quoque reuerẽtiã ad tẽpus, quod alijs literis ad vniuersos metropolitanos Episcopos missis edixímus præstò adesse oportebit. Neque priùs nostram amicitiam te recuperaturum confidas, quàm omni turbatione & animorum ægritudine sedata, ad propositarum quæstionum discussionem vltro accurretis: Hac nanque ratione, quæ pro tuenda opinione acerbè inconsulteque abs te iam admissa sunt, neque priuato dolore perculsus, neque alicui præter decorum infestus, admisisse videberis; & quæ adhuc reliqua sunt, legitimè transigere velle censeberis. Quòd si quid autem secus visum fuerit, id nequaquam sustinebimus. Vale.

Veritatis doctrina in Synodis diligenter vẽtilanda & constituenda.

Sacerdotũ, non Principum est in veritatis dogmata inquirere eaque de causa in Synodũ coire.

Grauis cõminatio in eos, qui Synodi progressum quouis modo impedire tentauerint.

Euocatur Cyrillus ad Synodum.

Metropolitani & Theodosium ad Ephesinũ Conciliũ euocati.

Tomi primi, caput VIII.

EPISTOLA CYRILLI AD eos perscripta, quorum literis notatus fuerat, quòd solo vulgi rumore persuasus, impiam Nestorij doctrinam in peius subinde serpere, non siluisset.

ARGVMENTVM.

VAriæ Constantinopoli sententiæ, varia vt in factionibus fieri solet, obtinebant iudicia; alijs Nestorium, alijs Cyrillum accusantibus: Hunc quidam quòd importunè iniusteque in Nestorium inquireret, eiusdemque doctrinam & lapsus acrius quàm

quàm par esset, exaggeraret; præsertim quòd Christiani pectoris sit potius prælatorum næuos modestè tegere, quàm hostiliter eosdem insectari? Illum verò quod à maiorum traditione & fide desciseeret, ac noua quædam dogmata non absque graui multorum offensione in vulgus spargeret. Priorum querimoniæ occurrit hac epistola Cyrillus, ostendens, quæ a Nestorio eiusdemque sectatoribus profecta erant, ac subinde adhuc proficiscebantur, eiusmodi esse, quæ salua conscientia dissimulari non possent; atque adeò illum, qui impia hæc promulgabat reprehendendum esse potius, quàm eos, qui illusce modi impietates refutarent, orthodoxamque veritatem propugnarent.

Epistola Cyrilli ad solitarios, Nestorio exosa.

QVANDOQVIDEM pietas vestra ad me scribit, religiosissimum Nestorium magnâ ex ijs literis cœpisse molestiam, quas ad solitarios cōfeceram, illos reuocare studens, qui ex disseminatis rumoribus istis nō leuiter offensi videbantur; fateri cogor, hoc quicquam est ægritudinis, non tam ex me, quàm ex illo ortum esse: Nam ego hominibus propter illius exegeses maiorem in modum offensis, rectæ fidei doctrinam exposui; ille verò in Catholica Orthodoxorumque Ecclesia Episcopum Dorotheum Calum vulgò appellatum apertè dicentem tulit: Si quis Mariam Deiparam esse dixerit, anathema sit. Neque solùm conticuit, cùm hæc illum loquentem audiret; verùm eundem quoque ipsum ad mysticam communionem mox admisit, mysteriorumque participem effecit. En igitur ipso præsidente, vel ab ipso veriùs sententiam proferente, anathemate ferimur: (Neque enim Dorotheus, inscio Nestorio, isthæc in Ecclesia efficiebat.) Cùm ergo nos ipsi, qui etiamnum in vita manemus, cæterique terrarum orbis Episcopi, tum Patres quoque nostri, qui hinc iam olim ad Deum profecti sunt, anathemate ab illo percussi simus; quid vetabat, & nos quoque vocibus illius contraria scribere ac dicere: Anathema, si quis Mariam Deiparam esse negauerit. Verùm id hactenus propter illum facere nolui, ne sint, qui Episcopum Alexandrinum, Ægyptiamue Synodum anathematis sententiam in Nestorium tulisse dicant. Quòd si verò pijssimi Orientis & Occidentis Episcopi intellexerint, se omnes ab illo anathemate plexos esse: (Omnes namque Sanctam Mariam Deiparam esse profitentur) quo id tandem animo accepturos putabimus? An non omnes ægerrimè isthuc patientur, non tam propter se ipsos, quàm propter sanctos Patres, in quorum monumentis sacram Virginem Mariā passim Deiparam appellatam comperimus? Sanè nisi onerosum fore visum esset, non pauca diuersorum Patrum volumina misissem, in quibus non semel, sed frequentissimè vocem hanc positam ostendas, quā sacram Virginem Deiparam esse confitentur. Vale.

Dorotheus Calus Nestorianus. Dorothei Cali i Christum blasphemia.

Nestorius Dorothei Cali impietatem dissimulat, imo verò facto ipso comprobat.

Execrabiles, qui Virginem matrem Deiparam esse negant.

Totus Oriens & Occidens Mariam Deiparam profitetur.

Veteres passim Mariā Deiparam vocant.

Tomi primi, caput IX.

ALIA EIVSDEM CYRILLI epistola ad quendam Nestorij sectatorem.

ARGVMENTVM.

EPistola hæc eiusdem penè est argumenti cum proxima præcedente. Docet, Nestorii exegeses eiusdemque in fide errores, Ecclesias omnes maiorē in modum perturbasse. Ostendit, quantum periculum impendeat pastoribus, si vel ipsi praua doceant, vel ab alijs praue docta pro virili non refutent. Monet, priuatas quidem iniurias dissimulari posse, & se quoque dissimulare velle; fidei vero nequaquam. Testatur tandem, quæcunque scripsit, ea non Nestorii odio scripsisse, vt cui optimè consultum velit, sed tantum religionis amore & studio.

NOVI dilectionis tuæ synceritatem; neque pietatis studium ignoro. Et si quidem ad aliquem morum meorū ignarum scriberem, pluribus sanè verbis persuadere conarer, me pacis quidem perstudiosum, à litibus verò & rixis alienum esse prorsus, denique talem, q omnes amare & ab omnibus vicissim amari peroptem. Sed quia ad eum scribo, cui studia mea comperta sunt, breuiter vnum id solum monebo; nempe si rerum, aut pecuniarum iactura fratris ægritudinem sanare liceret, me eam iacturam subiturum esse promptissimè, ne quid charitate prius habere viderer. At quia fidei negotium agitur, & offensionem passæ sunt, vt semel dicam, omnes quotquot per Romanum Imperium sparsæ sunt Ecclesiæ: (Nemo enim est, ex quacunque demum ciuitate, aut regione aduenerit, qui nōn quæratur: Ecquinam sunt hi rumores? ecquæ noua hæc doctrina Ecclesijs ingeritur?) dissimulare non valeo. At quod ioterim nos remedium hisce malis adhibebimus, quibus diuinorum mysteriorum doctrina à Deo concredita est? quos initiati iure accusare poterunt, ac dicere, eam se fidem tenuisse, quam à nobis edocti fuerant. Quare si bona fide munus id obierimus, publicè laudati, dignam mercedem assequemur; sin autem aliter, hoc est, peruersè, quæ nobis flammæ ad supplicium sat esse poterunt? Audiemus enim illud: (Terram meam perdidisti, & populum meum occidisti, sicut scriptum est. Sanè laicis quilibet de sua duntaxat vita rationem reddituros est; nos verò, quorum humeris Sacerdotij onus incumbit, non pro nobis tantùm rationem reddituri sumus, sed pro omnibus Christi fidelibus. Me igitur nulla neque iniuria, neque con-

Maioris ducenda agritudo amici quàm pecuniæ iactura.

Omnes Ecclesiæ ob Nestorii impietatem turbatæ.

Grauissima supplicia parata prauis doctoribus.

Priuati pro se tm, pastores pro se suisque fidei cōmissis ratione reddituri sunt.

contumelia, neque conuitia mouent; etiamsi quàm plurima, & immerenti, & à quibus id minimè expectabam, hactenus sint illata. Sed isthæc omnia obliuione voluntaria conterantur: Deus enim istiusmodi nugatores olim iudicaturus est. Tantùm fides integra & salua sit, & charos amicus ero: Neque vlli concedam, vt religiosissimum Episcopum Nestorium ardentiùs amet, quàm ego: Quem etiam (Deum testor) in Christo peropto apud omnes bene audire, notamque ob ea, quæ pridem admisit, contractam eluere; palamque facere, calumniam esse meram, non veritatem, quæ de sua perfidia à nonnullis inuulgata sunt: Nam si Christi mandato ad inimicorum dilectionem vrgemur; quomodo consentaneum non est, vt amicos & consacerdotes omni beneuolentiæ studio complectamur? Quòd si verò exoriantur, qui fidem demoliri satagant; quomodo nostras ipsorum animas vltro non offeremus. Profectò licet ipsa quoque mors capiti nostro impendeat, nulla in nobis erit cunctatio: Nam si pro gloria Dei veritatis prædicare formidauerimus; ne videlicet in aliquam molestiam incidamus; qua, quæso, fronte sanctorum Martyrum certamina & triumphos, apud populum laudibus euehemus? Quippe quos vno hoc nomine præcipuè decantamus, quòd hoc, quod iam dictum est, magna animi constantia præstiterunt, hoc est, ad mortem vsque pro veritate dimicauerunt.

Cyrillus non suam iniuriam, sed fidei integritatem vindicatã cupit.

Christi mãdato ad inimicorum dilectionẽ nos vrget. Vera fidei causa ĩtrepidè ꝓfunda.

Indignè sctõrũ Martyrum triũphos decantant, qui ꝓpter mortẽ fidem violari sinunt.

Tomi primi, caput X.

EIVSDEM CYRILLI EPISTOLA ad Clericos Constantinopolitanos, religionis causa, mutuis dissidijs inter se conflictantes.

ARGVMENTVM.

IN Ecclesia & Vrbe Constantinopolitana, odijs, dissidijs ac turbis æstuabant omnia; multis hanc Nestorij, qui fidei synceritatem fœdè contaminabat, partes sectantibus; non paucis rursum inde cum Cyrillo, qui orthodoxiam maiorumque traditionẽ strenuè contra Nestorianos propugnabat, facientibus. Ad hos autem hæc præses scribitur epistola: Et primo quidem auctor illorum literis respondit, vbi obiter quoque ostendit, Nicænam Synodum voculam hanc θεοτόκος ita reticuisse, vt rem tamen dilucidè exposuerit. Mox aduersariorum imposturam earundemque impietatem aperit; maximè verò Nestorij, cuius quoque nonnullas arrogantes planeque impias sententias depromit, iniquasque eiusdem contra se machinationes exponit. Postremò quid facto sit opus, quidque ab illis fieri velit, præscribit.

Commentario, quem misistis, perlecto, cõperi Anastasium presbyterorum pacis & amicitiæ studium simulasse, ac inter cætera dixisse: Hoc ipsum, quod is (nempe Cyrillus) ad solitarios scripsit, & nos quoque sentimus; mox tamen ad proprium suum scopũ respectantem, hæc de me subdidisse: Nam ille quoque sacram Synodum vocis huius (Deiparæ) nullam vsque mentionem fecisse agnoscit. Ego verò ad hunc modũ scripsi: Quamuis Synodus voculæ huius (Deiparæ) nõ meminerit; non ideo tamen officio rectè functa non fuit: Per id enim tempus nihil eiusmodi in controuersiam adducebatur. Quare quæ tum ambigua non habebantur, ea in mediũ proferre nullum operæ pretium erat. Quanquam si sententiarum vim expendere lubeat, sacram Virginem Deiparam esse, nequaquam dissimilaret: Quandoquidem illum ipsum, qui ex Deo Patre natus est, per quem facta sunt omnia, incarnatum & hominem factum mortem iter perpessum, & ex mortuis denuo resuscitatum, ad cœlos assumptum, viuorum denique ac mortuorum iudicem olim venturum esse, asserit. Atqui naturale Dei Verbum secundum se, neque mortuorum est, neque lancea in latere omnino percussum est: Nam quale, dic mihi, latus habere id potest, quod corporis expers est? At quomodo vita ipsa mortua est? At quia Verbũ carni se vniuit, factum est, vt ipsa carne patiente tanquam proprio corpore cruciatum subeunte, ipsum quoque corporis perpessionem veluti propriam in se transferret. Falluntur proinde ac decipiunt semetipsos, qui istiusce modi dicunt.

Anastasius Nestorianus amicitiam & orthodoxiam simulat.

Synodi ea solum ea instituto determinare solent quæ pro tempore controuersantur.

Synodus Nicæna Virginem matrẽ Deiparam definit, etsi vocis huius non meminit.

Verbum ꝑ se mori aut pati non potest.

Verbum proprij corporis ꝑpessiones in se transfert.

Porrò autem quòd imposturam faciant, vtriusque in pectore suo reconditum gerant, vel hinc colligere licet, quòd ad Buphã Martyrium Diaconum, qui Ecclesiasticorum negotiorum administrationi præfectus est, duas chartulas miserunt, alteram à Photio aut alio eius farinæ homine, contra commentarium, quem ad Monachos scripseram, compositam; alteram formam quaternionis, cum noua planè & absurda inscriptione, ad hunc modum: Aduersus eos, qui propter hypostaseon coniunctionem, aut Vnigeniti Deitatem perimunt, aut humanitatem Deificant. At verò præmium hæreticorum conuitia, tanquam petulantiùs facta insectatur, omnemque conatum adhibet, vt corpus hoc ipsum esse, quod passum sit, ostendat, non autem Dei Verbum: Quasi verò sit, qui impatibile Dei Verbum pati posse, vnquam dixerit. Verùm nemo eò insaniæ prolapsus est, vt eius eiusmodi quippiã effutiat. Verùm, vt sæpe iam monuimus, sacra Synodus ipsum Dei Verbum, per quod omnia condita sunt,

Hæretici virus suum callidè, ne deprehendantur, tegunt.

Hæretici ꝓ hæreticis ĩnatur, quod nemo infestatur.

passum

passum affirmat; passum autem carne secundùm Scripturas: Corpore namque illius patiente, rectè & ipsum quoque pati dicitur. Quemadmodum & hominis cuiusuis animá, nullam, quod quidem ad propriam naturam attinet, passionem admittit; & tamen corpore, quod informat, patiente, haud ineptè, & ipsa quoque pati asseritur. Sed quia scopus illis præfixus est, duos Christos totidemque Filios constituere, alterum quidem per se hominem alterum verò per se Deum, solamque personarum inter se côiúctionem admittere, hinc est, quòd versutijs agát, & excusationes in peccatis, vt scriptum est, quærant. Proinde si quádo in illos incideritis, ita dicite: Perperam agitis, dum nonnullos, vestris adulationibus applausibusque delinitos, improbitatis vestræ instrumenta facitis, nec non, vt Episcopo nostro obloquantur, subornatis. Verùm non est hæc ægritudinis causa; imò Episcopus noster nihil quicquam offensus est illi, qui istic agit. Malè autem habet vniuersos, cùm Orientis tum Occidentis quoq; Episcopos, quòd doctrinam de Christo nequaquá synceram, sed peruersam passim proseminat. At cuius demonstrationem publicamque redargutioné vnum hoc sat est, ꝙ eiusmodi in illis exegesibus legantur, cuiusmodi à nemine vnquam in Ecclesijs dicta comperiuntur: Sic autem habent. Nestorius.

Vt corpore patiente, homo vel anima eius pati dicit, ita quæ humanitatis sunt, in Verbum rectè transferuntur.

Nestorianorum studiū in duos Chſos ferr, & quo hoc obtineatur versutiis agunt.

Doctrina Nestorii noua, atque adeo, vel hoc solo nomine de in egritate suspecta.

Populi erga me studium non vulgi acclamationibus, sed dogmatū desiderio metior, maximè cum de Domini nostri Diuinitate & humanitate mentio incidit; & paucis interiectis rursum: Animaduerto, plebem nostram præclaros cùm in religione, tum in pietatis quoq; feruore progressus fecisse; sed magna interim Diuinæ notitiæ ignoratione teneri video: Neque tamen id ipsi populo vitio vertendum existimo, sed, vt modestè loquar, Doctoribus, quibus tantùm non suppetit otij, vt quippiam accuratius de dogmatibus vobis proponant. Quod hoc supercilium? quæ hęc oratio? Nunquid, qui illum antecesserunt, doctrinæ fidei operam non dederunt? Nunquid eloquentior est Ioanne Chrysostomo? Nunquid sapientior est forsan beato Attico? Imò verò cur ingenuè non agnoscit, doctrinam se inuexisse peregrinam planeque inusitatam, talem denique, quæ præ sua absurditate Maioribus nostris in nullis vnquá Ecclesijs aut fidelium cœtibus, vel cognita fuit, vel approbata. Mihi itaque nullum de hisce controuersijs cum eo sit commercium aut concertatio, Id potiùs eueniat, vt ad sanam mentem redeat rectamque fidem agnoscat; hoc si impetrauero, quæ in me commisit, vel procaciter irritando, vel infestos hostes aduersùm me instigando, ea veniam apud Deum haud difficulter promerebuntur. Nihil autem mirum est, si ciuitates illius feces Chæremon, Victor Sophronas, & Flauiani fermento imbutus Pędacyllion suis nos maledictis insectentur;

Populus Constantinopolitanᵒ pietati deditus.

Chrysostomus eloquens: Sapiens Atticus.

Nestorius populi feces in Cyrillum concitat.

Cyrilli hostes à Nestorio subornati Chæremon, Victor, Sophronas, &c.

Semper hi enim, cùm in seipsos tum in cæteros quoque improbi extiterunt. Norit autem qui hosce aduersùm nos armauit, nos neque longam peregrinationem formidare, neque publicum iudicium, si qua opportunitas tulerit, detrectare: Vsu namque interdum venire solet, vt vel exiguarum planeq; leuium rerum occasione Seruatoris nostri prouidentia Concilium cogat; quò nimirum Ecclesiam suam, quæ illibatam semper inconfusamque ac illustrem fidem colit, à sordibus repurget: Neque tamen miser ille, rerum nostrarum iudicem fore se speret, atque istuc in Amphitione, etiamsi fortè graues quiddam viri defuturi non sint, qui illius studio instigati ad istud nos vrgeant: Nam Deo nobis bene propitio, neutiquam eo nos transferri patiemur, maledicti illius responsuri: Num igitur pacem detrectamus? Minimè gentium: Eam enim captamus, modò tamen rectè fidei edatur confessio, desinantque talia in medium proferre, quæ veluti peregrina lethiferum, hoc malum nobis asciscunt. Cæterùm blasphemus ac maledicus illius quaternio, quem miserunt, tantum in se continet peruersitatis, vt ipsum quoque lectorem lue inficiat.

Nestorius potentes patronos contra Cyrillum comparat locúq; dirimendarum controuersiarū Cyrillo incommodū designat.

Quoniam verò inter cætera cauillatur, sacram Synodum vocem Scripturæ inusitatam deprompsisse, dum sacram Virginem Theotocon nominauit; interrogetur & ipse vicissim cum suis, vbinam Christotocon, aut Theodochon vsque scriptum compererint: In alia namque & hoc quoque ad Verbum intersenit: De Virgine Theodocho non disputamus, quasi ipsi aliqnid cum Deo commune fuerit; prorsus quid dicat, aut quid affirmet, non intelligens: Si enim Deum non peperit, neque Christum Deum in vtero habuit, quo pacto Theodochos dici potest? Qnin & ipsum quoque Patrem alicubi Theotocon appellat. Vbi autem omnes asce voces legerit, diuinare omnino non valeo. Cæteræ porrò maculæ, quæ non paucæ numero ex illius enarrationibus colliguntur, nisi resipiscentia aliqua mox consecuta fuerit, in aliud tempus asseruabuntur. Libellum supplicem vestra opera ad me missum, quasi is citra nostram sententiam Imperatori porrigi non debuerit, accepi & legi: Verùm quòd prolixè in eum incurrat, qui istic agit, siue fratris siue alio quocunque nomine censeatur, hactenus suppressi, ne aduersùm nos insurgens, se per nos hæreseos apud Imperatorem delatum cauilletur. Interea protestati sumus fore, vt, inimicitiarum causa, posthac iudicium illius detractemus, præsentemque controuersiam, si omnino importuni esse pertexerint, aliud forum transferamus. Cùm itaque libellum perlegeritis, si qua necessitas poposcerit, tradite; & si eum in hisce insidijs perseuerantem, & nihil non aduersùm

Mos hæreticorum vrgere Scripturas. Synodum Ægyptiacam taxat. Christipara. Deipara.

Nestorius Virgini matri nihil cū Deo vult esse cōmune Idem nouis peregrinisque vocibus vtitur.

Alludit ad côtestationis schedā Constantinopoli publicè contra Nestorium propositam.

Nestorius totus in hoc est, vt Cyrillum cuertat.

nos

nos molientem animaduerteritis, diligenter perscribite: Eligam enim viros pios ac prudentes, cùm Episcopos tum Monachos quoque, quos etiam primo quoque tempore ad vos mittam: (Neque enim oculis meis (vt scriptum est) somnum dabo, neque palpebris meis dormitationem, neque requiem temporibus meis,) donec certamine hoc omnium salutis causa perfunctus fuero. Qua re cùm meam nunc sententiam didiceritis, viri estote: Quàmprimum enim parabuntur à me literæ, & quales oportet, & ad quos oportet: Statui enim propter Christi fidem quemuis laborem subire, quæuis quoque perferre tormenta, etiam ea, quæ inter supplicia censetur grauissima, donec tandem mortem hac de causa susceptam mihi iucundam pertulero.

Psalm. 131.

Inuictus pro fidei certamine Cyrilli animus.

Tomi primi caput XI.

CONTESTATIO CONSTANTINOPOLI publicè proposita: qua Catholicus ciuitatis illius Clerus palam ostendit, Nestorium eiusdem esse sententiæ cum Paulo Samosateno, ante centum sexaginta annos ab orthodoxis Episcopis anathemate condemnato.

ARGVMENTVM.

VT ex epistola, quæ hanc contestationem proximè antecedit, colligere licet, Clerici Constantinopolitani, qui cum Nestorio non faciebant, imò verò apertè illi aduersabantur, partim ex illius homiliis & concionibus, partim quoque ex eiusdem scriptis & exegesibus collegerant capita quædam Catholicæ fidei dissentanea, quæ miserunt Alexandriam ad Cyrillum, acrem sanè Nestorij Antagonistam, vt ipse illa examinaret, examinataque refutaret. Cyrillus legit, & ad tempus suppressit, sperans, Nestorium quandoque ad sanam mentem rediturum. Verùm quòd quorundam nobilium potentia fretus, magis magisque subinde, & contra fidem, & contra Cyrillum quoque fureret, remisit hæc capita Constantinopolim, suaque auctoritate interposita publicè contra Nestorium affigi permisit: Verumenimuerò, licet Nestorij sensus ex his sit manifestus; non omnia tamen, quæ his assignantur, tanquam hæretica, sunt etiam talia: Certum est enim, Mariam non peperisse diuinitatem, neque Verbum rursum ex ea natum esse secundùm Diuinitatem. Mitto alia, quæ ex Pauli & Nestorij contentione sunt hic plana.

QVICVNQVE schedam hanc accepturi sunt, eos per sacrosanctam Trinitatem adiuro; obtestorque, vt eandem Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Lectoribus, nec non & Laicis quoque Constantinopoli habitantibus ostendant, eiusdemque, si fieri potest, exemplum ad euidentem Hæretici Nestorij reprehensionem iisdem impertiantur: Vt qui eadem

Nestorius cum praua Pauli Samosateni doctrina facit.

prorsus, quæ Paulus Samosatenus ante centum sexaginta annos à Catholicis Episcopis anathemate condemnatus, docere ac sapere apertè conuincatur. Quæ autem ab vtroque dicta doctaque comperiuntur, ea ad hunc modum se habent. Paulus Samosatenus ait: Maria Verbum non peperit. Nestorius ab huius sensu non recedens: Heus tu (inquit) bone vir, Maria Diuinitatem non edidit. Addit Paulus: Neque enim erat ante secula. Nestorius ait: Diuinitati, quæ tempora condidit, matrem temporaneam assignant. Rursum Paulus: Maria Verbum suscepit; neque hoc illam ætate antecessit. Nestorius ait: Qui fieri queat, vt Maria ex se genuerit seniorem se? Paulus ait: Maria edidit hominem nulla in partem nobis dissimilem. Nestorius dicit: Qui ex Virgine natus est, tantùm homo est. Paulus ait: Atqui per omnia nobis præstantior est: Nam iuxta Scripturas de Spiritusancto est, diuinoque decreto, vberrima gratia donatus est. Nestorius ait: (Vidi Spiritumsanctum descendentem quasi columbam, manentem super illum, nec non ascensionis vim illi impertientem: Quandoquidem præcipiens Apostolis, quos elegerat, per Spiritumsanctum assumptus est.) Hic igitur ille est, qui hanc tantam gratiam Christo impertitus est. Paulus ait: Quare, qui genere ex Dauid ducto iniunctus est, à sapientia alienus censendus non est; neque tantam sapientiam in alio quopiam, quanta in ipso, extitisse putandum est. Sanè fuit illa ampla in Prophetis, vberior ampliorque in Moyse, & alijs nonnullis; at verò in Christo, tanquam in quodam Dei templo, amplissima extitit. Idem in alio loco aliũ docet esse Iesum Christum, alium rursum Deum Verbum. Nestorius ait: Fieri nequit, eum, qui ante omnia secula natus est semel, denuo nasci, idque secundùm Diuinitatem. En manifestus legis transgressor deprehenditur Nestorius, vt qui eum, qui ex Patre genitus est, ex sacra Virgine nasci potuisse disertè neget. En Paulo Samosateno, qui alium asserit esse Verbum, & alium rursum Iesum Christum; noque vnum aliquem esse vtrunque, vt orthodoxa profitetur Ecclesia, planissimè astipulatur.

Vera est hæc Nestorij sententia, nisi forsan abstractũ concreti loco per fraudẽ vsurpetur.

Ioan. 1.

Actor. 1.

Paulo & Nestorio Christus purus homo est; at cæteris omnibus multis partibus præstantior.

Insignis Propheta Moyses.

Et hoc quoque in partem verum est, licet in alio tẽdat.

Accipe proinde, ô sanctæ fidei sectator, partem quoque doctrinæ Ecclesiæ Antiochenæ, quam hic tibi assignamus: Ex ea enim Christianum nomen primùm ad nos defluxit. Illa ergo non alium & alium filiũ agnoscit, semperque agnouit, sed vnum eũdemque: Eum nimirum, qui quidem ante omnia secula. ex Deo & Patre, Patri consubstantialis genitus est; imperante verò Augusto Cæsare ex Maria Virgine natus est: Nam inter cætera ita concionatur: (Deum verum de Deo vero, consubstantialem Patri, per quem secula constituta, & omnia facta sunt: Qui propter nos homines,

Ad hoc Antiochenum Symbolum alibi quoque alluditur.

„ miues,& propter nostram salutem descēdit, & sub Pontio Pilato crucifixus est.) Et reliqua, quæ ordioe in illo Symbolo consequuntur Subscribit his Eusthatius quoque Antiochenæ Ecclesiæ quondam Episcopus, qui fuit è uumero trecentorum duodeuiginti Episcoporum, qui quondam in magna illa & sancta Nicæna Syuodo conuenerant. Scribit is autem io hunc modum: Non solum homo est, sed Deus quoque; qnemadmodum Propheta Hieremias testatum facit: (Hic) (inquit) (Deus ooster est, nec æstimabitur alius aduersus eum. Hic adinuenit omnem viam disciplinæ & tradidit eam Iacob puero suo; & Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, nisi tum demum, cùm ex sacra Virgine natus, simul cum ipsis adoleuit, simul incrementa, simul cibum, simul potum sumpsit, simul denique reliqua omnia humana exercuit. Si quis ergo dicere ausus fuerit, alium esse Filiū vnigenitum aute omnia secula, ex Deo & Patre natum: & alium rutium, qui genitus est ex Virgine Maria, & non vnum euodemque Iesum Christum Dominum nostrum, anathema sit,

Eusthatius Ecclesiæ Antiochenæ Episcopus.

En hic rursū Baruch Hieremiæ nomine citatur. Baruch. 3.

Anathema illis, qui alium matris Virginis, alium Dei Patris Filium esse dicunt.

Tomi primi, caput XII,

RELIGIOSISSIMO DEIQVE amantissimo comministro Nestorio, Cyrillus in Domino S. D.

ARGVMENTVM,

HÆC est altera Cyrilli Parænetica prius ad Nestoriom perscripta, quàm vlla omoino, aut Alexandriæ, aut Romæ, aut Ephesi Synodus aduersus illum fuisset coacta. (Siquidem tribus hisce io locis hæresis illius Synodaliter coodemoata est.) Est tota ferè dogmatica & grauissima, quæ proinde noo in Ephesina & Chalcedonensi Synodo tantùm lecta est plurimumque ab omnibus commendata; verùm etiā io Coostantinopolitana quinta. Initiò grauiter de illorum scelere cooqueritur, qui citra vllum illius meritum, atrocissimis conuitiis famam eius apud proceres Constantinopolitanos proscindebant; mox ad scopom sibi propositum stilum conuertens, Nestoriom paternè hortatur, vt multitudinis dolori, quem peruersa doctrina pepererat, per sauam doctrinam, qoam ex Patrum scriptis petendam docet, tempestiuè medeatur. Postremò capita quædam ex Synodo Nicæoa repetens, quid de vniuersa Christi œconomia tenere, publiceque docere debeat, luculenta oratione explicat.

Cyrillus inodium rapit apud magistrat⁹ Constantinopolitanos.

N T E L L I G O, quosdam meæ apud tuam pietatem existimationi detrahere, multaq; temere contra me effutire, idque cùm alias crebrò, tum maximè quando magistratus coguntur. Arbitrantur fortassis, nonnullam hac ratione oblationem auribus tuis adferre se posse; homines nulla vnquam iniuria à me affecti, sed salubriter amiceque tantùm admoniti. Iactant autem voces in me insania plenas: Hic quidem, quòd cæcos egenosq; per iniuriam oppresserim; alius, quòd ferrum in matrem strinxerim; nonnulli, quòd ancillæ præsidio aurum alienum abstulerim; quidam denique quòd eiusmodi improbitatis suspicione laborauerim semper, cuiusmodi ne infestissimos quidem hostes laborare optauerit quispiam. Verùm istos, & si qui eius farinæ sunt alij, non multum moror, ne supra magistrum & dominum, vel etiam supra maiores meos tenuitatis meæ mensuram extendere videar: Fieri eoim vix potest, quamcunque demum vitæ rationem inieris, vt prauorum maledicorumque hominum dentes euadas. Sed illi quidem maledicentiæ & acerbitatis os plenum habentes, coram omnium iudice causam olim dicturi sunt: Ego verò ad id denuo reuersus, quod me potissimum decere existimo, te veluti fratrem in Domino etiamnum admonere non grauabor, vt doctrinæ sermonem, fideique sententiam cū omni cautione populo proponas; cogitesque seriò, si vehementer illi Deum irritant, qui è pusillorum uumero, vel vnum tantùm in Christum credentem offendunt; quanta diligentia, quantaque dexteritate opus sit, si tota quæpiam multitudo grauiùs offensa sit, vt scandalis commodum præcisis, sanum fidei sensum sermonemque veritatis studiosis adferamus. Ad hoc autem præstandum plurimum contulerit, si in Sanctorum Patrum scripta fortè incidentes, quàm maximi illas facere studeamus; iterumque atque iterum, an ad præscriptam ab illis fidei formā viuamus, explorantes; omnesque nostras cogitationes rectis illorum inculpatisque sententijs scitè conformare satagenter.

Horrēda flagitia Cyrillo a Nestorij æmulis publicè imposita.

Prauorum morsus euadere perdifficile. Psalm. 13.

Ingenti op⁹ dexteritate & studio, vt fidei doctrinam cōmodè pponas, vel incōmodè, hoc est, prauè, ppositam commode ex auditorū animis iterum euellas.

Oēs de religione quæstionem ad veterum expēdere oportet.

Sacra itaque & magna illa Synodus tradit, vnigenitum Dei filium, naturaliter ex Deo Patre natum, Deum vtique verum de Deo vero, lumeo de lumine, per quem Pater omnia condidit, cœlo descendisse, incarnatum, hominem factum, & passum esse, tertia quoque die resurrexisse, & ad cœlos ascendisse. Huius doctrinæ, horumque dogmatum sententiæ, nos quoque insistere oportet; sedulò animo pertractaotes, ecquidnam sit, Dei Verbum incaruatum, ac hominem factum esse: Neque enim dicimus, Verbi naturam per sui mutationem carnem esse factam; sed neque in totum quoque hominem ex anima & corpore constitutum transformatam esse. Asserimus autem, Verbum, dum caruem anima ratiooe prædita perfectam, inexplicabili incomprehensoque modo, nou secundum voluntatem, sententiarumque consensionem, neque rursum per humanæ personæ assumptiouem, sed secundùm hypostasin sibi vnit, & hominem factum, & hominis filium appel-

Synodi Nicenæ de Chri œconomia sententia.

Insistendū Nicenæ Synodi definitioni.

Verbum ꝑpter incarnationē neque mutatum, neque in carnem versum.

Vnio Verbi cum carne, citra vllam naturarum corruptionem, aut confusionē accidit.

appellatum esse. Et quamuis naturæ sint diuersæ; vera tamen vnione coeuntes, vnum nobis Christum & Filium effecerunt: Nō quòd naturarum differentia propter vnionem sublata sit; verùm quod Diuinitas & humanitas secreta quadam ineffabilique coniunctione in vna persona, vnum nobis Iesum Christum & Filium constituerint. Ad hunc itaq; modum, qui ante omne seculum subsistit, & ex Patre ortus fuit, secundùm carnem ex muliere natus dicitur: Non quòd Diuina illius natura aliquod existentiæ suæ initium ex sacra Virgine sumpserit, aut quòd post primam ex Patre, altera rursum propter se ipsam generatione indiguerit. (Stultum est enim planeque ineptum asserere, eum, qui ante omnia secula Patri coæternus subsistit, altera denuo, quò subsistere queat, generatione indiguisse.) Sed quòd propter nos, & propter nostram salutē humana natura secundùm hypostasin sibi vnita, ex muliere nasci voluerit. Atque hinc, est, quòd secundùm carnem natus prædicetur: Non enim primò vulgaris quispiam homo ex Virgine ortus est, in quam Dei verbum deinde sese demiserit, sed in ipso vtero carni vnitum, secundùm carnem progenitum dicitur, quasi suæ carnis generationem sibi vt propriam vendicans. Ad eundem modum illud quoque passum & resuscitatum dicitur; non quòd Dei Verbum, aut plagas, aut clauorum fixuras, aut alia id genus incommoda in propriam naturam exceperit. (Nam vt Diuinum nomen corporis expers est, ita perpeti quoque nihil potest) sed quia corpus, quod sibi asciuerat, isthæc expertum fuerat; eamob rem & ipsum quoque nostri causa istiusce modi perpessum asseritur: Impatibile enim Verbum in corpore patibili existebat. Idem & de eiusdem quoque morte sentiendum & statuendum est: Siquidem Dei Verbum suapte natura & immortale, & à corruptione alienum, & vita rursum, & viuificans est. Verùm quia suum ipsius corpus gratuito Dei munere mortem, attestante Paulo, omnium causa degustauit, fit vt ipsum quoque mortem propter nos perpessum dicatur. Non quòd ipsum, quodquidem ad propriam naturam attinet, mortem exceperit aliquando. (Insania nanque mera esset, isthuc vel dicere vel cogitare:) Sed quia caro illius mortem, vt modò aiebam, degustauit.

Diuina natura nullū existentiæ initium ex D. Virgine sumpsit.

Quæcunq; conueniūt carni, ea omnia trāsferuntur in Verbū pp hypostaticā illam naturarum vnionem.

Impatibile Verbum in patibili corpore erat.

Heb 2.

Qua ratione Verbum mortuum aut passum aut exsuscitatum dicatur.

Pari modo, quia caro illius resurrexit, & ipsi quoque resurrectio tribuitur; non quod ipsum ceciderit in corruptionem, absit; sed quia corpus illius exsuscitatum est. Ita ergo vnum Christum & Dominum confitemur, neq; hominem vnà cum Verbo adorandum dicimus, ne illud (cum Verbo) aliquam diuisionis imaginationem meriti obijciat: Neque enim duos, sed vnum eundemque adoramus. Quandoquidem corpus non est alienum à Verbo, sed ipsius Verbi propriū. Vnde & vna quoque cum illo Patri assidet; non quòd duo Filij Patri assideant: Assidet enim vnus tantum, efficiente hoc coniunctione, quam cum propria carne sortitur; sed quòd in vno duplex natura existat. Quod si eam secundùm hypostasin vnionem tanquam incomprehensibilem indecentemque repudiauerimus, eò impietatis necessariò prolabemur, admissa diuisione, duos filios constituere cogamur; alterum per se hominem sola filij appellatione cohonestatum; alterum rursum per se ac seorsum Dei Verbum, quod & nomen, & rem quoque Filij naturaliter obtineat. Nulla itaque ratione vnum Dominum nostrum Iesum Christum in duos filios diuellere fas est: Nam si id semel in animum induceremus, multum sanè rectæ fidei doctrinæ officeremus: Quemadmodum etiam, si personarum Vnionem cum quibusdam prædicaremus: Non enim Scriptura dicit, Verbū hominis personam sibi associasse, sed carnem factum esse. Quòd autem Verbum caro factū perhibetur, id aliud nihil est, quàm quòd perinde ac nos carni & sanguini communicauit, nostroque corpore sibi adiuncto ex muliere prodierit, Deitate interim, aut ex Patre natiuitate, non abiecta: Mansit enim in ipsa quoque carnis assumptione, quod prius erat, hoc est, Deus. Hoc exactioris fidei doctrina nusquam non prædicat; hoc sanctos Patres sensisse, eaque de causa sacram Virginem Theotocon appellare, minimè dubitasse constat: Non quòd Verbi natura, ipsiúsue Diuinitas ortus sui principium ex sancta Virgine sumpserit; sed quòd sacrum illud corpus anima intelligente perfectum ex ea traxerit: Huic enim Dei Verbum secundùm hypostasin vnitum, secundùm carnem natum dicitur: Atque hæc quidem in præsentia ex charitate, quæ est in Christum, scribenda existimaui, obsecrans te, vt fratrem, & coram Christo, sanctisque Angelis eius obtestans, vt hæc nobiscum & sentias & doceas, quò Ecclesiarum pax conseruetur, dilectionis quoque & concordiæ vinculum inter Sacerdotes indissolubile permaneat.

Non rectè dicitur, homo cū Verbo adorāl.

Qui vnionē hypostaticam repudiant, necessariò duos filios constituunt.

Qui personarū vnionē cōfingunt, fidem euertunt.

Ioan. 1.

Quid sit, Verbum carnem factum esse.

Qua ratione moti veteres, Virginem matrē Deiparam appellarit.

Tomi primi, caput XIII.

NESTORII AD CYRILLVM Papam Alexandrinum epistola, quæ in sacra Synodo recitata, ab omnibus tanquam hæretica explosa est.

ARGVMENTVM.

HISCE Nestorius obuiàm it proximæ parænetica, rem totam conuitijs blasphemijs ac strophis agens: Modò namq; fingit Catholicum, modò rursum apertum prodit hæreticum, paucis ea arte tota hac epistola disputat, vt opus sit attentione, qui technas illius sigillatim assequi velit. Cæterùm quò plausibiliorem Antagonistam agat, quæ propter naturarum coitionem, & ἰδιωμάτων κοινωνίαν personæ à Cyrillo cæterisque Catholicis tribuuntur, ea ille omnia per meram Sycophantiam à persona transfert ad naturam:

naturam: Hanc neque natam, neque mortem perpessam, neque resuscitatam, neque ad cœlos euectã magna contentione probat; quasi verò Cyrillus, aut vllus alius scriptor orthodoxus oppositum sentiat, aut doceat. Sed hæ sunt hæreticorum artes, ea videlicet sceleratissimè impingere Catholicis, quæ nunquam somniarunt. Fuit hæc Nestorij antigrapha in Synodo Ephesina lecta, & ab omnibus vt hæretica, & in Christum apertè blasphema exibilata.

R E L I G I O S I S S I M O
pijssimoque comministro Cyrillo,
Nestorius in Domino
S. D.

Virulētum orationis exordium.

ADMIRABILIVM literarum tuarum contumelias, quas in me exprompsisti, tanquam medica quadam mansuetudine dignas, quibusque re ipsa olim responderi queat, missas facio. Quæ autem sine magno periculo tacitus præterire non possum, ea, ne obscura indigestaque prolixitate contra verbositatem tuam decertans, fastidium generem, quanta fieri poterit orationis breuitate, edisseram. A sapientissimis autem dilectionis tuæ vocibus principium sumam, quas ad verbum quoque in medium adferam. Ecquænam sunt igitur præclaræ illæ eruditarum literarum tuarum voces? Sacra (inquis) & magna illa Synodus tradidit; Vnigenitum Dei Filium ex Deo & Patre naturaliter genitum; Deum vtique verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia Pater condidit, descendisse, & incarnatum, & hominem factum, & passum esse, & resurrexisse. Hæc tua pietatis sunt verba, neque tua esse fortassis ignoras. Proinde & tu quoque a nobis fraternam de pietate admonitionem audias; Et eam quidem, qua eximius ille Paulus ad dilectum suum Timotheum, non absque graui obtestatione, alicubi vtitur: (Attende (inquit) lectioni & exhortationi & doctrinæ: Hoc enim faciens & teipsum saluum facies, & eos, qui te audiunt.) Quid, obsecro, illud, (attende,) sibi vult? Hoc nimirum, quòd Sanctorum illorum traditionem obiter tantùm mollique brachio legens, inscitiam venia dignam hauseris; Arbitratus es enim, Verbum Patri coæternum patibile ab illis traditum esse. Penitiùs, si ita videtur, illorum dicta introspice, & plano mox sensu comperies, Diuinum illum Patrum chorum nusquam docuisse, homousiam Diuinitatem patibilem esse; aut, quæ Patri coæua est, recens natam esse; aut, quæ templum solutum exuscitauit, exuscitatam esse. Quòd si ad fraternam medicinam patientes aures attuleris, sanctorum Patrum verbis in medium allatis, ea Sycophantia, quæ & Patribus & diuinis quoque Scripturis euidenter aduersatur, te liberabo; aiunt ergo: (Credimus in Dominum nostrum Iesum Christum Filium eius vnigenitum.) Obserua hic, quomodo Dominum, Iesum Christum, Vnigenitum, nomina vtique, quæ humanæ Diuinæque naturæ ex æquo conueniunt, perinde ac fundamenta quædam substernentes, incarnationis, mortis & resurrectionis traditionem illico subiungant superstruantque; nempè quò communibus quibusdam nominibus vtranque naturam significantibus propositis; neque ea, quæ filiationis & proprietatis sunt, scindantur; neque ea rursum, quæ naturarum sunt, propter filiationis singularitatem in confusionis periculum adducantur. Qua quidem in re Pauli auctoritatem securi sunt; Hic enim Diuinæ incarnationis facta mentione eaque mox subiuncturus, quæ passionis erant, primum vt Christus, nomen, vt paulò antè dicebam, vtrique naturæ commune ponit; ac doctrinam statim vtrique ex æquo congruentem subnectit; ecquid ergo dicit? (Hoc (inquit) sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, se esse æqualem Deo,) (singula enim persequi non attinet) (factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis:) Quia enim mortis facturus erat mentionem, ne quis hinc Deum Verbum patibile esse colligeret, & subiungit nomen hoc Christus, quod vtranque naturam, patibilem, inquam, & impatibilem in vnice persona denotat. Quò idem nimirum Christus patibilis simul & impatibilis citra fidei discrimen concipi queat. Illud quidem secundùm humanam naturam; hoc verò secundùm Diuinam. Porrò autem cùm multa hac de re disserere valeam, & maximè, quòd sancti illi Patres de Christi œconomia verba facientes, non generationis, sed incarnationis tantùm meminerint, ipsam orationis breuitatem, quam statim in exordio promiseram, sermonis habenas adducere & ad alterum dilectionis tuæ caput festinare sentio.

In eo autem non iniuria te laudo, quòd distinctionem naturarum, secundùm Diuinitatis & humanitatis rationem harumque in vna duntaxat persona coniunctionem prędicas; quodque Deum Verbum altero illo, qui videlicet ex muliere est, ortu minimè indiguisse affirmas, & quòd Diuinitatem tandem pati non potuisse, disserte pronuntias. Hæc enim omnia, & vera, & orthodoxa, & vanis omnium hæreticorum circa Domini naturas opinationibus, quàm maximè aduersa sunt. At verò vtrum reliqua occultam aliquam & incomprehensibilem sapientiam legentium auribus inferant, id tuæ solertiæ fuerit dijudicare; Mihi sanè cum antecedentibus adeò non cohærere videntur, vt ea omnino quoque euertere existimem: Etenim quem antea neque patibilem, neque secundæ generationis capacem autumaueras, hunc ipsum rursum patibilem, nuperque, nescio quomodo, productum asseueras, Quasi verò

Margin notes:

Nestori' Cirilli prolixitatem & obscuritatem notat.

1. Tim. 4. Nestorius Cyrillũ inscitiæ simul & ignauiæ notat.

Quæ Cyrillus Catholicè personæ tribuerat, ea Nestori' per meram Sycophantiã trãsfert ad naturã.

Promittit Nestori' Cyrillo mētis sanitatē, si

patear, scilicet.

Duplicia secũdum Nestoriũ christi sunt nola, alia Verbo tantum cõueniut, alia Verbo & homini simul

Philip. 2.

Si delite Nestorij somnia oracula, sunt patibilitas nũquã tribuit Verbo, sed semper Christo, vel Iesu, vel Dño, q̃ nola secundum illius doctrinam vtrãq; naturã denotant.

Nestorius duas naturas in Vna Verbi persona coijsse nõ ipugnat, & tñ quid dicat, nesciens verbum natũ aut passum negat.

Nestorius Cyrillum ἀντιλογίας insimulat.

verò quæ in Dei Verbum naturaliter conueniunt, ea templi, hoc est, corporis coniunctione penitùs abolita fint; aut parui apud homines fieri debeat, templum illud nullo vnquã peccato contaminatum, Diuinæq; naturæ indissolubili nexu colligatum, peccatorum nostrorũ causa & natũ & mortuũ esse; aut deniq; Dño Iudæos eiusmodi oratione complectẽti:

Ioan. 2.

(Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud;) fidem habere non oporteat. Ecce non dicit, soluite Diuinitatem meam, & intra triduum exuscitabo illam, sed (soluite tẽplum hoc &c.) Rursum excurrere nonnihil hic cupiens, sponsionis meæ memoria impedior. Dicendum est nihilominùs aliquid, verùm id tamen, vt a constituta mihi breuitate non recedam.

Vbicunque igitur Diuinæ Scripturæ Dñicæ dispensationis mentionem faciunt, cùm incarnationem, tum ipsam quoque mortem & passionem non Diuinæ; sed humanæ Christi naturæ semper tribuunt, Quapropter si rem diligentiùs consideremus, sacra Virgo non Deipara, sed Christipara appellanda erit.

Θεοτόκος. Χριστοτόκος. Matth. 1. Si impio Nestorio fides est, Virgo mater non Theotocos, sed Christotocos appellãda est. Matth. 1. Ibidem.

Audi quomodo Euangelia istuc proclament: (Liber (inquiunt) generationis Iesu Christi, Filij Dauid, Filij Abraham:) Atqui perspicuum est, Deum Verbum non extitisse Dauidis filium. Accipe, si placet, aliud hic testimonium: (Iacob (ait) genuit Ioseph virũ Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Chrs.) Perpende rursum aliam Euangelij vocem, veritatem hanc disertè confirmantem: Christi (inquit) generatio sic erat, cùm esset desponsata mater eius Maria, Ioseph, inuenta est habens in vtero de Spiritusancto.) Quis autem ita desipiat, vt Vnigeniti Diuinitatem Spiritussancti creaturam esse credat? Adde his illud

Ioan. 2. Matth. 1. & 2. Rom. 1. Rom. 8. 1. Cor. 15. 1. Pet. 3.

quoque: (Erat mater Iesu ibi; rursum: Cum Maria matre Iesu; & illud: Quod in ea natũ est, de Spiritusancto est; & illud: Accipe puerum & matrem eius, & fuge in Ægyptum; & illud: De Filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid ſm carnem;) & illud rursum de eiusdẽ passione: (Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato cõdẽnauit peccatum;) & illud iterum: (Christus mortuus est pro peccatis nostris;) & rursum: (Christo carne passo.) Denique: (hoc est,) nõ mea Diuinitas, sed (corpus meum, quod pro

Luc. 22.

vobis frangitur.) Sunt aliæ innumeræ sententiæ, quæ, Diuinitatem neque nuper natã, neq; corporeæ perpessionis capacem esse, mortaliũ generi testatum faciunt, sed ipsam carnẽ, quæ Diuinæ coniuncta est naturæ. Quare & ipse quoque Christus, Dauidis Dominum & filiũ se nominat: (Quid (inquit) vobis

Matth. 22.

videtur de Chro; cuius filius est? Dicunt ei: Dauid; ait illis: Quomodo ergo Dauid in Spiritu vo-

Psal. 109.

cat eum Dñm; dicens: Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis.) Est itaque Filius Dauid secundùm carnem; secundùm Diuinitatem verò eiusdem Dominus est.

Rectum proinde Euangelicęq; traditioni consentaneũ est; vt Christi corpus Diuinitatis templum esse confiteamur; illudq; nexu vsq; adeò sublimi, Diuinoq; & admirabili ipsi coniunctũ esse statuamus, vti Diuina natura ea sibi vendicet, quæ corporis alioq; sunt propria. Verùm propter eam, siue communicationis siue appropriationis notionem, natiuitatem, passionem, mortem cæterasq; carnis proprietates Diuino Verbo adscribere, id demum, mi frater, mentis est paganorum more verè errantis, aut certè insani Appollinarij, & Arij aliorumque hæreticorum morbo, aut alio etiam grauiori laborantis: Nam qui appropriationis vocabulum ita detorquent, illos Deum Verbum lactationis participem, & succedanei incrementi capacem, & ob formidinem passionis tempore declaratam, Angelici præsidij indigum extitisse, fateri oportet.

Nestor.ʼ Cyrillo Paganismum Arrianismũ & Apollinarismũ impingit. Nestorius nefas ducit asserere, Verbũ quippiam humanũ ꝑpessum esse.

Missa hic facio circumcisionem, sacrificium, sudorem, famem aliaque eiusmodi, q̃ carni cohæserunt nostrique causa eidem acciderunt. Quòd si verò hæc eadem Diuinitati adscribere lubeat, & falsa erunt, & nobis veluti Sycophantis iustæ damnationis causam adferent. Huiusmodi sunt sanctorum Patrum traditiones; tales sunt sanctarum Scripturarum denunciationes. Ad hunc modum de Diuinæ clementiæ & potestatis opibus Theologus disceptet: (Hæc (inquit Paulus ad oẽs) meditare; in his esto, vt profectus tuus manifestus sit omnibus.)

1. Tim. 4.

Quòd verò eorum, qui offensi sunt, curam amplecteris, rectè facis, & gratias habeo aĩæ tuæ, sedulò, quæ Dei sunt, meditãti, anxiamq; rerum nostrarum curam gerenti. Interim a Clericis, qui eiusdem tecum sunt sententiæ, quique hoc loco, q̃ Manichæorum hæresi infecti essent, a sacra Synodo exauthorati fuerant, delusum te scias: Nam res Ecclesiasticæ quotidie apud nos crescunt & augentur; & quæ ad populum spectant, eos Dei beneficio sortiuntur successus, vt qui multitudinem fortè intuentur, non possint cum Propheta non exclamare: (Repleta est terra scientia Domini, sicut aquæ maris operientis.) Ad imperatores porrò quod attinet, illi propter dogmatis illustrationem, in summa lætitia vitã agũt.

Nestorius Clericos, q cu Cyrillo faciunt, loco mouet. Esa. 11. Nestor.ʼ arroganter de Ecclesię suę incremento gloriatur.

Et vt verbo concludam, contra omnes hæreses cum Deo, rectaque Ecclesiæ doctrina pugnantes, vocem illam apud nos quotidie ad effectum deduci comperias: (Promouit interim Dauid & confortabatͬ; domus aũt Saulis magis magisq; attenuabatur.) Hæc fraterno affectu fratri à nobis sint exposita. Si quis aũt voluerit esse cõtentiosus hic Beatum Paulum per nos clamantem intelliget: (Si quis (inqt) videtur contentiosus, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.) Vniuersam, quæ tecum est, fratrum societatem, ego, quique mecum degunt, plurimum saluere iubemus. Semper incolumis ꝓ nobis Deo supplices obseruandissimè & pijssimè.

2. Reg. 3.

Tomi primi, caput XIIII.

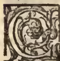
EXEMPLVM EPISTOLAE Cyrilli Episcopi Alexandrini ad Nestorium de excommunicatione.

ARGVMENTVM.

LITERIS Nestorii Alexandriam perlatis, cõpertoque nullum amplius admonitioni locum esse reliquum, ne glišcentibus paulatim malis maior aliqua calamitas Ecclesiam opprimeret, Cyrillus ascitis vicinis quibusdam Episcopis in vrbe Alexandrina prouincialem Synodum coegit, literisque vtriusque propositis, quanto in discrimine fides Catholica, atque adeò vniuersa Ecclesia versetur, prolixè ostendit. Synodus discussis Nestorii epistolis & exegesibus, animaduersoque, quo ille tenderet, hæreticum pronunciat. Absoluta Synodo, Cyrillus ad veteris quidem Romæ Episcopum Cœlestinum mittit Synodi decreta, literarumque & exegesium Nestorii exempla; ad Nestorium autem scribit hanc tertiam parænecticam, vtrunque autem ex Synodi confessione & voluntate. Parænecticæ huius summam duodecim capitibus cõprehensam subiecit epistolæ fini: Nam quicquid hic fusè, & alibi quoque de vniuersa Christi œconomia disputat, hoc totum summariè duodecim illis capitibus, quæ alias anathematismi appellantur, complectitur. Est autem parænetica hæc, quæ legatur nobilique huic operi inseratur, dignißima.

Cyrillus & Synodus ex Ægypti prouincia Alexandriæ congregata, Nestorio religiosissimo pijssimoque sacrorum comministro in Domino S.

Matth. 10. Nestorius supra Christum diligi postulat.

VM Saluator noster disertè pronunciet: (Qui amat Patrem aut matrem plusquàm me, non est me dignus. Et » qui amat filium aut filiam » plusquam me, non est me di» gnus:) Quid nobis fiet, à quibus tua pietas supra Christum omnium conseruatorum diligi postulat? Quis in die iudicij nobis patrocinabitur? aut qualem tum excusationem inueniemus, qui tanto tempore silentio vtentes, tua illa maledicta, quibus in illum inuasisti, dissimulauimus? Quòd si dum hæc sentis & doces, teipsum tantummodo læderes, fortassis minor nos solicitudo teneret; at quia totã Ecclesiam grauiter offendisti, ac non iis modò, qui Constantinopoli versantur, nouæ insolitæque hæreseos fermentum, sed omnibus vbiuis locorum degentibus obiecisti: (Circũferuntur enim passim tuarum exegeseon libelli) quæ, obsecro, oratio silentio nostro defendendo satis idonea reperietur? aut quomodo sermonis Christi memores esse non poterimus? (Nolite) (inquit) (arbitrari, » quia pacem venerim mittere in terram: Ve» ni enim separare hominem aduersus Patrẽ » suum, & filiam aduersus matrem suam.) Certè si fides violatur, omnis omnino erga parẽtes reuerentia, tamquam inanis & periculosa valeat. Facessat lex illa amoris erga liberos & fratres; quia mori vtique satius est piis, quàm viuere, quò meliorem, vt scriptum est, inueniant resurrectionem.

Nestorius maledicus in Christũ.

Nestorius orbem & vrbem suis exegesibus turbat.

Matth. 10.

Nulla amicitia, aut gratia aut cognatio fidei veritati anteferenda. Satius mori, quã læsa fide viuere.

Heb. 11.

Ecce igitur vnà cum sacra Synodo, quæ in magna Romanorum ciuitate, pijssimo Episcopo, fratre ac comministro nostro Cœlestino præsidente conuenit, iam tertio his te literis contestamur & obtestamur, vt consilium nostrum secutus, stolidis illis absurdisq; dogmatis, quę foues, publiceque doces, quàm primùm nuntium mittas, fidemque rectam, & iam inde ab initio per sacros Apostolos & Euangelistas, qui Verbi spectatores & ministri fuerunt, sanctis Ecclesijs traditam reuerẽter suscipias. Quod sanè, nisi iuxta tempus in literis Cœlestini sacratissimi reuerendissimique Romanorum Episcopi expressum pręstiteris, certò scias, nullam tibi deinceps cum Episcopis & Sacerdotibus Dei consuetudinẽ, nullum sermonẽ, nullum denique inter eos locum futurum esse: nec enim æquum est, vt nos Ecclesias turbatas, populos offensos, fidẽ rectam labefactatam, gregem Christi miserè abs te dissipatum; qui illum, siquidem perinde ac nos rectæ fidei doctrinam consectari, sanctorumque Patrum pietatem æmulari libuisset, conseruare alioqui debuerat, diutius negligamus: Illud quoque latere te nolumus, nempe nos promiscuè cum omnibus, tum Clericis, tum laicis quoque, quos tu propter fidem excommunicasti, vel ordine mouisti, communicare: Haud enim par erat, eos, qui rectam fidem tenere comperti sunt, ob iniquam tuam sententiam detrimentum aliqđ pati: Ob id minirum, quòd rectè sentientes tuæ doctrinæ assentiri noluerunt: Nam & huius quoq; exauctorationis ac dissensionis in epistola, quam ad Cœlestinum Romanorum Episcopum scripsisti, fit mentio. Cæterùm minimè sat esse putamus, si reuerentia tua fidei Symbolum, quod à sacra & magna illa Synodo, quæ per Spiritumsanctum in vrbe Nicæa quondam conuenit expositũ est, nobis cum confiteatur; Nam etsi voce tenus illud profiteri videare; attamen neq; rectè intelligis, neq; syncerè quoque, sed peruersè planè præpostereque interpretaris. Verùm præter hoc operæ pretium quoque fuerit, vt ea omnia scriptis execreris & anathematizes publiceque abiures, quæ scelestè & profanè hactenus sensisti aliosque docuisti; & ea rursum post hac te sensurum & docturũ sanctè pollicearè, quę & nos & cæteri omnes, quotquot, vel in Oriente, vel in Occidente viuunt Episcopi, Doctores ac populorum Duces. Ad epistolas porrò quod attinet, quas Alexandrina Ecclesia ad te misit, eas cùm à sacra Romana Synodo, tum à nobis omnibus quoque, ab omni errore & vitio immunes iudicatas esse scias. Hisce autem literis nostris vtraque subiunximus, & ea, quæ te oportet sapere & docere; & ea rursum, à quibus

Synodus Romana contra Nestorium celebrata.

1. Ioan. 1.

Sententiæ in Nestoriũ Romæ latę insinuatio.

Nestorius gregem fidei suæ cõmissum dissipat.

Contemnitur Nestorii excommunicatio, tamquam iniusta.

Nestorius scribit ad Romanũ Pontificem Cælestinũ.

Nestorius recipit Symbolum Nicænum, sed ad suum sensũ accõmodatum, hoc est, suã sua interpretatione deprauatũ.

Præscribitur Nestorio modus ea abiurandi, & reuocandi, quæ prauè docuerat.

Epistolæ Ecclesiæ Alexandrinæ, Romæ approbatæ.

bus te conuenit abstinere. Porrò autem Catholicæ Apostolicæque Ecclesiæ fides, in qua vniuersi Orientis & Occidentis Orthodoxi Episcopi consentiunt, huiusmodi est:

Orthodoxæ fidei Symbolum.

Credimus in Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & inuisibilium Creatorem: Et in vnum Dominum nostrum Iesum Christum, Filium eius Vnigenitum ex Patre, hoc est, ex Patris substantia natum; Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, per quem fecit & secula: Consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt & quæ in cælo & quæ in terra. Qui propter nos & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus est, & passus est, & tertia die resurrexit. Ascendit ad cælos, venturus est iudicare viuos & mortuos: Et in Spiritumsanctum. Qui autem dicunt: Erat aliquando, cùm non esset, & priusquàm nasceretur, omnino non erat; vel quòd ex non existentibus, aut ex alia substantia vel essentia factus est: Aut qui Filium Dei mutationi, aut alterationi obnoxium asserunt, hos omnes Catholica & Apostolica anathematizat Ecclesia. Sanctorum autem Patrũ confessiones, quas sancto in ipsis loquente Spiritu ediderunt, sectantes; scopumque ac sensum, quem illi tenuerunt, studiosè vbique obseruantes; & regia quasi via incedentes, ipsum Vnigenitum Dei Verbum ex Patris substantia natum, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia, & quæ in cęlo, & quæ in terris facta consistunt, salutis nostræ causa descendisse, seque ad exinanitionẽ demisso, incarnatum, & hominem factũ, hoc est, carne ex sacra Virgine sumpta, eademque sibi appropriata, in vtero more nostro genitum, hominemque ex muliere in lucem editũ dicimus: Id interim, quod suapte natura erat, non abijciens; sed hoc ipsum, quod erat, hoc est, verus naturalisque Deus, licet carnem & sanguinem assumpsisset, constanter manens: Neque carnem in Diuinitatis naturã versam; nec cõtrà rursum ineffabilem illam naturam in carnis substantiã transmutatam asserimus: Est enim Deus indemutabilis, nullique alterationi obnoxius, semper idem suiq; similis, vt scriptũ est, manens: Etenim cùm iam aspectabilis factus esset, infantumq; more fascijs adhuc inuolueretur, ac in Virginis matris gremio etiamnum foueretur, omnem implebat creaturam, parique cũ Patre potestate regnabat: Siquidem Diuinitas quantitatis & molis expers est, nec vllis limitibus circumscribitur.

Sanctorum Patrum doctrinæ & vestigiis insistendum.

Verbũ vnigenitũ citra vllã sui mutationẽ incarnatum.

Nec caro in Deum, nec Deus rursũ in carnem transmutatus est.

Diuinitas molis & quantitatis expers.

Quamuis autem Verbum carni secundùm hypostasin vnitum fateamur; vnum tamen Filium, ac Dominum Iesum Christum adoramus: Neque Deum & hominem secamus, aut in partes diuellimus, quasi dignitatis tantùm & auctoritatis communicatione inter se consocientur: (Hoc enim dicere, nihil aliud esset, quàm inanem quandam vocum nouitatem ineptè profundere.) Neque duos constituimus Christos; alterum per se ac seorsum Dei Patris Verbum; alterum illum rursus seorsum, qui ex muliere natus est; sed vnũ duntaxat Christum agnoscimus, Dei videlicet Patris Verbum cum carne, quam propria sibi asciuit: Ex eo enim tempore, etiam si ijs, qui, vt recipiant, non indigni videntur, Spiritumsanctum impertiatur, æquè ac vnus ex nobis secundùm humanam naturam inungi dicitur: Verùm isthuc, vt beatus Euangelista Ioannes testatur, non ad mensuram. Sed neque Dei Verbum in sacræ Virginis filio velut in communi quodam homine inhabitasse dicere quoque fas est; ne hac videlicet ratione Christus Deifer homo esse intelligatur: Nam licet Verbum in nobis habitarit, omnemque Diuinitatis plenitudinem corporaliter in Christo inhabitare, literis alicubi proditum sit; attamen non ita in illo habitauit, vt in sanctis inhabitare dicitur: Habitauit autem hactenus in illo, quatenus caro factum est, talemque ferè carni, secundùm naturam vnitum, non etiam in carnem versum, in ea habitationem constituerit, qualem in suo corpore hominis anima efficere consueuit.

Christ⁹ non est diuisus, aut geminus, sed vn⁹ & indiuis⁹.

Non alius qui ex Deo Patre, & q ex matre Virgine, sed vnus & idẽ.

Dei Verbũ non inhabitauit in Virginis Filio.

Ioan. 1.

Quomodo plenitudo Diuinitatis inhabitarit in Christo corporaliter.

Vnus itaque est Christus, & Filius, & Dominus absolutè; non ita, quasi homo eam tãtùm cum Deo coniunctionẽ sortitus sit, quæ in sola dignitatis, vel auctoritatis vnitate, hoc est, æqualitate posita sit: Non enim honoris æqualitas naturas vnit; alioqui Petrus & Ioannes, qui paris dignitatis extiterunt; (ambo namque fuerunt Apostoli, ambo Sancti, ambo Discipuli) vnus essent, non duo: Nec rursum appositione, vel quadam quoque contiguatione, aut conglutinatione eam vnitatem metimur: Ea enim ad naturalem vnionem constituendam sat esse nequit: Neque secundùm habitus participationem, quomodo nos Domino cohæremus, vnusque, vt scriptum est, cum eo Spiritus efficimur. Imò verò τῆς συναφείας, hoc est, coagmentationis, connexionis, vel contiguationis vocabulum tamquã ad vnionem hanc exprimendam minùs idoneum non iniuria hic repudiamus. Sed neque Dei Patris Verbum Christi Deũ, aut Dominum nominamus: Ne vnum rursus Christum, & Filium, & Dominum in duos apertè diuellentes, in blasphemiæ crimen, (vtpotè Deum ipsum, sui ipsius Dominum constituẽtes) incidamus: Verbum enim Dei, vt sæpe iam admonuimus, carni secundùm hypostasin vnitum, & Deus est, & creaturarum omnium Dominus est: sui autem ipsius, neque Dominus, neque seruus est: Ita enim sapere, aut dicere aliud nihil foret, quàm impiè desipere. Verum enimuero, licet Dei Verbum Deus sit, & ex paterna substantia genitum sit, atque ideo Deum Patrem suum appellet; non ignoramus tamen, cum hoc ipso quòd Deus est, hominem quoque factum esse, proindeque secundùm legem humanæ naturæ congruentem Deo subiectũ esse.

Habitauit Diuinitas eo ferè modo in Chr̃o, quo anima in corpore.

Petrus & Ioannes paris dignitatis extiterunt.

Sola συνάφεια ad naturalẽ vnionẽ nõ suscepta.

Synaphiæ vox incarnationis mysterio suscepta.

Christus sui neq; Dominus, neq; seruus.

Verbum secundum carnē Deo & legi subiectum est.

esse. Interim vt sui ipsius, vel Deus, vel Dominus sit, id fieri nulla ratione potest. Vt homo igitur, & ad exinanitionis conditionem quod spectat, æquè ac nos Deo se subditum fatetur. Ad hunc quoque modum sub legem factum prędicatur, etiamsi illud vt Deus legē tulerit ac promulgarit.

Errant, qui propter inaspectabilē aspectabilē adorant, vt & illi qui, propter assumptum assumentem Deum vocant, vtrisque enim unus, qui vnus est, in partes dissecatur.

Auersamur eos quoque, qui de Christo ad hunc modum loquuntur: Propter eum, qui induit, indutum veneror; & propter inaspectabilem adoro. Præterea & hoc quoque non absque horrore auditur: Assumptus propter assumentem appellatur Deus: Qui enim hoc modo loquuntur, vnum rursum Christum in duos diuidūt, & hominem per se seorsum, & Deum similiter per se seorsum collocant, veramque vnionem hac ratione apertissimè inficiantur. Secundùm hanc enim alter velutì simul cum altero non adoratur, neq; simul cum altero Deus nuncupatur. Sed vnus idēque Christus Iesus, vnigenitusque Dei Filius animo concipitur; qui vna adoratione simul cum sua carne colitur.

Verbum vna cum sua carne vna adoratione colitur.

Confitemur etiam, vnigenitum Dei Filium ex Patre natū, etiāsi secundùm propriam naturam patibilis non sit, nostri tamen causa mortem in carne secūdùm scripturas perpessum esse, propriæque carnis afflictiones, quas nimirum in crucifixo corpore pertulit, citra vllam sui perpessionem sibi: (Gratia enim Dei mortem pro omnibus gustauit:) Nam etsi secundùm naturā, & vita, & mortuorum resurrectio existeret, proprium tamen corpus vltro in mortem obtulit. Etenim quò vi quadam arcana & admirabili, in propria veluti in principe carne morte proculcata, primogenitus ex mortuis, dormientiumq; primitiæ fieret, iterq; ne humanæ naturæ ac reditum ad incorruptionē muniret, mortem pro omnibus, vt modò aiebam, Dei gratia degustauit, & post triduum vitæ restitutus, infernum despoliauit.

Heb. 2.

Principis carnis mors mortem debellauit.

Christus sua morte muniuit nobis viā ad vitam.

Homo, per quem mortuorum resurrectio facta narratur, Deus erat.

Quam ob rem licet mortuorum resurrectio per hominem facta dicatur; hominem tamen illum simul Dei Verbum extitisse cogitemus oportet; qui mortis imperio destructo, olim tanquam verus Dominus & Filius in Patris gloria venturus est, orbemq; terrarum in iustitia, vt scriptum est, iudicaturus.

Quin illud quoque non possum hoc loco non adijcere, nempe dum vnigeniti Filij Dei, hoc est, Iesu Christi mortem, & ex mortuis resurrectionem annunciamus, eiusdemque in cœlum assumptionem profitemur, incruentum in Ecclesia Dei cultum nos obire, mysticasque benedictiones adire, eaque ratione sanctificari; vtpote sacræ carnis, & pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum Seruatoris participes effecti: Neque enim illam vt carnē communem suscipimus, absit hoc; neque rursum tanquam viri cuiuspiam sanctificati, aut dignitatis tantùm æqualitate Verbo coosociati, aut Diuinam inhabitationem sortiti, sed tanquam verè viuificam, ipsiusque Verbi propriam:

In cruento sacrificio, quod obeunt Sacerdotes in ecclesia sanctificatur. Christi caro, quæ in Sacramento exhibetur, non est caro communis, sed viuifica, vtpote Verbi propria.

Nam cùm vita sit & Deus secundùm naturam, simulatque vnum quiddam cum ipsa sua carne effectum est, mox viuificandi virtutem illi contulit. Quamuis ergo ad nos dicat: (Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem &c.) neutiquam tamen illam communem, hoc est, hominis cuiuspiam nostræ conditionis carnem esse existimare debemus: (Quomodo enim hominis caro secundùm suam ipsius naturam viuifica esse queat?) Sed verè illius propriam, qui nostri causa filius hominis, & factus, & appellatus est.

Ioan. 6.

Communis hominis caro viuificare nō potest.

Porrò autem voces, quibus Saluator noster de se loquens, passim in Euangelijs vtitur, illas duabus subsistentijs, aut personis nequaquam tribuimus: Nam etsi ex duabus rebus, ijsque diuersis in vnitatem quandam inseparabilē coaluerit; vnus tamen & solus est Christus, non etiam geminus. Quemadmodum etiam homo, licet ex animo & corpore constituatur, non duo tamen, sed vnus tantùm ex vtraque parte concretus est. Vnde rectè animi sensu vtentes, vtrasque hoc est, Diuinas & humanas ad vnā tantùm personam transferimus. Cùm ergo vt Deus de se ipso ait: (Qui videt me, videt & Patrem meū; rursum: Ego & Pater vnum sumus,) Diuinam ineffabilemque illius naturam concipimus, secundùm quam vnum est cum suo Patre, propter eandem, quam cum ipso sortitur, essentiam: Est enim imago, & character, & splendor gloriæ illius. Quando verò humanæ naturæ infirmitatem non aspernatus; Iudæos hac oratione alloquitur: (Nunc quæritis me interficere hominem, qui veritatem dixi vobis;) æque iterū ac ante ipsum Dei Verbum, quod in æqualitate & similitudine Patris consistit, non nudum tamen, sed humanæ naturæ conditionibus vestitum agnoscimus: Etenim si credere nos oportet, cùm suapte natura Deus esset, carnem, hoc est, hominem anima ratiocinante perfectum, effectum esse; quam, obsecro, excusationem adferre potest is, quem ijs vocibus vti pudet, quas ille in humanam naturam conuenientes deprompsit? Nam si voces, quæ in hominem congruunt, refutaret, quis eum, vt homo nostri similis fieret, cogeret? Cùm ergo nostri causa semetipsum in voluntariam exinanitionem demiserit, nulla apparet causa, cur sermones huic exinanitioni consentaneos repudiare debuerit. Omnes proinde voces, quæ in Euangelijs leguntur, vni tantùm personæ, vnique Dei Verbi incarnati hypostasi tribuamus necesse est: (Est namque vnus tantùm Dominus Iesus Christus secundùm Scripturas.)

Tā humanæ quā Diuinæ, quæ Scripturis passim tribuuntur, ad vnam eandem hypostasin spectant.

Ioan. 14.

Voces, quæ Christo tribuuntur, aliæ diuinā, aliæ humanam ipsius naturam produnt.

Ioan. 8.

Qui Christum hominem esse agnoscit, nō potest is salua fide ea ab illo sermones, quæ hominis sunt, propria.

1. Cor. 8.

Rursum licet Apostolus, nostræque confessionis Pontifex appellatur, tanquam qui fidei confessionem, quam ipsi, & per ipsum Deo Patri, & sancto quoque Spiritui litamus, Deo Patri offerat; hoc tamen non obstat,

Heb. 3.

Cur Christus Pontifex appellatur.

Christi Pontificat⁹, non præiudicat illius diuinitati.

obstat, quò minùs ipsum naturalem & vnigenitum Dei Patris filium esse prædicemus: Neque enim Sacerdotij nomen, aut rem homini ab ipso diuerso adscribimus: Quandoquidem vnus hic, dum Deo & Patri in odoré suauitatis se ipsum offert, Dei & hominum mediator & pacificator effectus est. Atque huc tendit, dum ait: (Hostiam & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi. Holocautomata, & pro peccato nõ tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio (in capite libri scriptum est de me) vt faciam voluntatem tuam Deus:)

1. Tim. 2. Ephes. 5. Hebr. 10. Psal. 39.

Nostri enim, non sui causa corpus proprium in odorem suauitatis obtulit: Qua enim ille oblatione, aut sacrificio pro seipso indigeret, qui omni peccato, vt Deus, superior existebat? (Si enim omnes peccauerunt, & egent gloria Dei;) prout omnes ad lapsum propensi sumus, peccatique morbis naturam subiectam circumferimus, ipse verò nequaquam (quare gloriam quoque illius non assequimur) cui dubium esse potest, quin propter nos, & pro nobis verus ille agnus immolatus sit? Quam ob rem, si quis dixerit non pro nobis solùm seipsum obtulisse, sed simul etiam pro seipso, ille impietatis crimen vitare nulla ratione potest: Constat enim, nihil vnquam deliquisse, nec vllum vnquam peccatum designasse. Qua igitur indigebat oblatione, cùm peccatum, cuius causa hostia iure meritoque offertur, nullum admisisset?

Chrs nõ sui sed nri causa, in mortẽ se obtulit. Rom. 3. Naturã circumferim⁹ peccati morbis obnoxiã

Chrm peccatorem definiunt, qui illum ꝓ seipso quoq; obtulisse asserunt

Cæterùm cùm de Spiritusancto ait: Ille me clarificabit, nisi errare velimus, Christum Dei Filiũ veluti gloriæ, quæ aliunde proficiscitur, indigum à Spiritusancto glorificatum nequaquam dicemus: Siquidem Spiritus illius, neque illo melior, neque illo rursum sublimior est. Verùm quòd ad Diuinitatis suæ significationem suo subinde Spiritu in insignium operum perpetratione vteretur, ob id se ab illo glorificari profitebatur. Perinde ac si quis nostrum de sua fortitudine, aut cuiusuis rei sciẽtia dicat: Mea me virtus aut scientia glorificabit: Nam etsi Spiritus in propria persona subsistat, eatenusque in seipso consideretur, quatenus Spiritus est, & non filius; non est tamen ab eo alienus: Quandoquidem Spiritus veritatis nominatur, Christus autem veritas est; sed & perinde quoque ab illo, atque à Deo Patre procedit. Cùm itaque Domino nostro ad cœlum assumpto Spiritussanctus stupenda prodigia per sanctorum Apostolorũ manus ederet; tunc demum verè illum glorificauit: Creditum est enim (quòd Deus secũdùm naturam esset,) per Spiritum suum denuo illum operari. Propterea quoque Dominus aiebat: (Quoniam de meo accipiet, & annuntiabit vobis.) Hoc tamen non ita accipiendum est, quasi Spiritussanctus per quandam participationem sapiens, aut potens sit: Est enim ille numeris omnibus perfectus, nulliusque penitùs indigus; verùm quia potentiæ & sapientiæ Patris, hoc est, Filij Spiritus est, hinc &

Ioan. 14. Chrs externa gloria nõ egebat.

Cur Chrus se per Spiritum glorificari profitebatur.

Spũsanct⁹ ex æquo ꝓcedit a Patre & Filio.

Ioan. 14.

Quo sensu Spus a filio accipere dicitur.

ipse quoque reipsa potentia & sapientia est.

Quia verò sacra Virgo Deum carni secundùm hypostasin vnitum corporaliter genuit; ob id illam quoque Deiparam appellamus; non quòd Dei Verbi natura ortus sui initium ex carne traxerit. (Erat enim Verbum in principio, & Deus erat Verbum; & Verbum erat apud Deum;) & ipsum secula condidit, Patrique coæuum res omnes procreauit:) Sed quia humana natura secundùm hypostasin sibi vnita, corpoream, vt modò dicebamus, ex vtero natiuitatem expertum est: Non quòd propter naturam propriam temporali, ea videlicet, quæ in nouissimis seculi temporibus accidit, natiuitate necessariò indigeret; sed quò nostræ quoque substantiæ ortum sua benedictione cumularet, maledictioque, quæ mortalia corpora nostra in mortem præcipitabat, hoc ipso in posterum cõtra vniuersum genus nostrum sæuire desisteret, quo illud carni vnitum ex muliere in lucem prodijsset. Et illo tandem: (In dolore paries filios tuos, per ipsum labefactato;) id quod Prophetæ voce olim pronuntiatum fuerat, verum esse ostenderet: (Absorpsit mors præualens;) rursum: (Abstulit Deus omnem lachrymam ab omni facie.) Hac ipsa quoq; de causa Verbum vnà cum sanctis Apostolis, ad nuptias in Cana Galilææ dispensatoriè vocatum, huc se contulisse, suaque benedictione easdem cohonestasse dicimus. Hæc tenere, hæc sapere cùm à sanctis Apostolis & Euangelistis, tum ab vniuersa quoque sacra & diuina Scriptura, tum ex veraci denique sanctorum Patrum confessione edocti sumus. His omnibus & te quoque subscribere, & citra omnem fucum ac dolum vnà nobiscum assentiri oportet. Quæ verò tua reuerentia anathematis execratione condemnare debet, ea nostræ huic epistolæ in hunc modum hoc loco subijciuntur.

Virgo mater Deipara, & quo sensu illud sit.

Ioan. 1.

Cur Dei filius carnem assumpserit.

Gen. 3.

Cur Chrus ad nuptias iuerit.

ANATHEMATISMVS.

Primus: Si quis Emmanuelem verum Deũ, & ob id sacram Virginem Theotocon esse nõ confitetur. (Genuit enim illa incarnatum Dei Verbum secundùm carnem) anathema sit.

Virgo mater Deũ & se genuit.

Secundus; Si qui sunt, qui Dei Patris Verbum carni secundùm hypostasin vnitum, & vnum tantum vnà cum sua carne Christum esse; eundem nimirum Deum simul & hominem, non confitentur; anathema sit.

Vnus cum sua carne est Chris⁹.

Tertius: Si quis post vnionem hypostases in Christo distinguit; eaque duntaxat coniunctione easdem inter se nectit, quæ est secundùm dignitatem, vel auctoritatem, vel potestatem; & non ea potiùs, quæ est secundùm naturalem vnionem anathema sit.

Anathema illi, qui hypostases secernit in Christo.

Quartus; Si quis duabus personis, vel hypostasibus eas voces attribuit, quæ in Euangelicis & Apostolicis scripturis passim occurrunt; quæve à sanctis de Christo, aut ab ipso quoque Christo de se ipso dictæ sunt; & alias

Quicquid in Scripturis, aut Patrum monumẽtis de Christo traditur, hoc totum ad vnam personã spectat.

quidem

quidem homini seorsum à Dei Verbo considerato adscribit; alias verò tanquam in Diuinam maiestatem conuenientes soli Verbo, quod ex Deo Patre est, accommodat; anathema sit.

Chrs nō est hō deifer, sed verus Deus naturalisq; Dei filius.

Quintus: Si quis dicere audet, Christum non esse verum Deum, sed hominem tantùm numine afflatum; vtpotè, vnum naturalemque Filium, quatenus nimirum Verbum caro factum carni & sanguini perinde ac nos communicauit; anathema sit.

Dei Verbū nō est Chri Dñs, aut eiusdē Deus

Sextus: Si quis Dei Patris Verbum, Christi Deum, vel Dominum esse dixerit; neque post Verbum secundùm Scripturas incarnatum, vnum eundemque Deum simul & hominem esse confessus fuerit; anathema sit.

Chrs nō hō Diuini Verbi vi actus, aut illi' gloria condecorat' sed homo Deus.

Septimus: Si quis Iesum Christum hominem tantum Diuini Verbi vi actum esse dixerit; aut illustrem illam Vnigeniti gloriam illi ipsi homini, veluti alteri cuipiam ab ipso Verbo aduenisse commentus fuerit; anathema sit.

Octauus: Si quis hominem assumptum, vnà cum ipso Dei Verbo adorandum, vnà cū illo glorificandum, vnà cum illo tanquam alterum in altero existentem Deum appellandum esse dicere ausus fuerit: (Hunc enim intellectum particula, cum, adiecta, perpetuò & necessariò offerre consueuit) & non vna potiùs adoratione Emmanuelem honorat, vnamque hactenus illi glorificationem attribuit; quatenus Verbum factum est caro; anathema sit.

Christ' vna adoratione colitur & honoratur.

Chrs Spūs sancti virtute vsus, non vt aliena, sed tāquam propria.

Nonus: Si quis vnum Dominum nostrum Iesum Christum à Spiritusancto tanquam virtute abs se aliena glorificatum dixerit; efficaciamque, qua contra immundos Spiritus vteretur, & Diuina inter homines miracula operaretur; ab ipso eodem accepisse prædicauerit, & non proprium naturalemque illius esse Spiritum, per quem diuina signa edidit; anathema sit.

Decimus: Christum Iesum nostræ confessionis Pontificem & Apostolum extitisse, eundemque semetipsum pro nobis in odorem suauitatis Deo & Patri obtulisse, Diuina Scriptura commemorat. Si quis ergo dixerit, Pontificem & Apostolum nostrum, non esse ipsum Dei Verbum, posteaquàm caro & homo nobis similis factum est; sed hominem illum, qui ex muliere natus est, quasi alterum quempiam ab ipso diuersum: Aut si quis Christum pro seipso quoque, & non solùm pro nobis sacrificium obtulisse affirmauerint; (neque enim is oblatione opus habebat, qui nullum peccatum commiserat;) anathema sit.

Verbū incarnatū est Pōtifex & Apostolus confessionis nostræ.

Caro Chri verè viuifica, Deique Verbò verè propria.

Vndecimus: Si quis ipsam Domini carnem viuificam, ipsiusque Verbi, quod ex Patre est, propriam esse negauerit; sed alterius cuiuspiam ipsi Verbo secundùm dignitatem tātùm coniuncti, aut Diuinam tantùm inhabitationem sortiti, esse dixerit; neque verè rursum viuificam, vt modò meminimus, eò quòd Verbi, quod omnia viuificat, facta sit propria, confessus fuerit; anathema sit.

Dei Verbū secūdū carnem gustauit mortē.

Duodecimus: Si quis inficiatur, Dei Verbum secundùm carnem passum, secundùm carnem crucifixum, mortemque secundùm carnem gustasse, & primogenitum tandem ex mortuis factum esse, quatenus videlicet vita est, & viuificum vt Deus; anathema sit.

Tomi primi caput XV.

EPISTOLA CYRILLI EPISCOpi, ad Clerum populumq́, Constantinopolitanum.

ARGVMENTVM.

EXPLICAT epistola hac vnà cum Alexandrina Synodo Cyrillus, quo in statu res sint Nestorianæ. Monet, vt ab illius consortio, nisi primo quoque tempore ad sanam mentem redeat, sese abstineant; tum vt pro socijs eos habeant, quos ille anathemati subiecerat, vel loco mouerat. Hinc quid veteres Constantinopolitanæ Ecclesiæ Antistites de Christi œconomia tradiderant, in memoriam reuocat, eorundemque traditionem & fidem seriò commendat. Epistolę initio tarditatem suam paucis excusat.

DILECTISSIMIS AC DESIDERATISSIMIS fratribus, Presbyteris, Diaconis, populoque Constantinopolitano, Cyrillus Episcopus, & Synodus Alexandrina in Domino salutem.

SERIVS & vix tandem eò deuenimus, quò initio veniri oportebat; nempe vt cura communis omnium vestrùm salutis suscepta, à tumultibus illis, quos propter fidem hucusque sentire ac perpeti coacti estis, vos liberaremus. At totam interim tristitiam, quam ex ea re plerique cepistis, nobis imputandam, haud sanè existimo: Quandoquidem præteritum tempus nō absque luctu & lachrymis exegimus, quotidie expectantes, vt venerabilis Episcopus Nestorius cùm consilijs & admonitionibus Ecclesiasticis, tum vestrum quoque omnium increpationibus permotus, à peruersis illis absurdisque dogmatiis, quæ hucvsque profitetur, recederet; fidemque à sanctis Apostolis & Euangelicis scriptoribus, nec nō ab vniuersa Scriptura sacra traditam; sanctorumque Prophetarum vocibus & oraculis, ne quid detrimenti capiat, obsignatam, vnà nobiscum veneratus complecteretur: Quia verò partim ex his, quæ publicè apud vos pro concione ꝓponere non cessat; partim rursus ex editis ab illo exegesibus; grauiter eū seductū; neq; vulgari quoq; ꝑfidia & impietate irretitū cōperimus; ad eam necessitatem adigimur, vt Synodicis literis testatum illi facere cogamur, quòd nisi ocissimè, hoc est, intra præfinitum à Cœle-

Expectatur Nestorij emendatio, sed frustra.

Nestori' ex suis dictis & scriptis hæreticus ostenditur.

stino

stino sanctissimo Romanæ Ecclesię Episcopo dierum spatium doctrinæ suæ nouitatibus nuntium remittat, eaque, quæ apud vos docuit, suisque libris, qui apud vos quoque circunferuntur, inseruit, vel inseri sanè curauit, suo chirographo anathematizet, nullum nobiscum consortium, neque vllum in posterum inter Sacerdotes Dei locum habiturum esse, sed ab omnium societate prorsus alienum fore.

Sententia interminatoria cōtra Nestorium.

Nemo autem hanc qualemcunque cunctationem vitio nobis vertat; Neque enim grege tam numeroso; imò verò omnibus, quotquot vbiuis gentium, versantur populis & Ecclesijs perturbatis dormitauimus; sed peritorum medicorum industriam hac in parte imitati sumus: Hi enim morbos & vulnera in humano corpore nascentia, non statim igne, aut ferro atrociter curant, sed vulnere leuioribus primò medicamentis deliniuo, tempus præstolantur vstioni & sectioni opportunum. Quam ob rem viri estote in Christo, fideque, quam semel accepistis, constanter seruata, Christo vni, & soli, & verò Dei filio placere satagite; memores sanctorum Patrum vestrorum, qui sanctè inculpateque sacerdotio apud vos functi sunt; quique etiánum superstites, sacram Virginem Deiparam nominare nihil dubitarunt? Peperit enim illa Emmanuelem, qui verus est Deus: Verbum namque caro factum est; & quò eius nos fratres euaderemus, qui est super omné creaturam, ex muliere secundùm carnem natus est. Prædicabant autem illi apud nos non duos Christos, sed vnum tantùm: Eũdem nimirum Deum verum, & hominem rursum secundùm carnem ex muliere ortum: Non hominem nudum, illa tantùm copula Deo coniunctum, quæ in sola dignitatis, vel auctoritatis æqualitate cernitur. (Hæc enim frigida, & inutilia & anilia Nestorij sunt dogmata.) Addebant his, illum ipsum mortem nostri causa secundùm carnem perpessum, mortisque imperio Diuina virtute proculcato, ex mortuis denuo resurrexisse, vniuersorum tandem iudicem olim venturum esse. Hanc in vobis fidem identidem exuscitantes, immaculatos & inculpatos vos vsque conseruate, nullum prorsus commercium cum memorato Nestorio habentes; nec aures illi accommodantes; præsertim si vt cœpit, pro pastore Lupus esse perrexerit, & post hanc nostram admonitionem ad illum destinatam, peruersa sapere non destiterit; denique cum ijs clericis & popularibus quoque, qui propter rectam fidem ab illo excommunicati, vel gradu moti sunt, nos liberè communicamus, iniustam illius sententiam minimè approbantes, sed eos potiùs, qui ista iniustè perpessi sunt, commendantes, illud illis succinentes: Beati estis, si propter Deũ probris afficimini; quoniam virtutum Dominus & Dei Spiritus super vos cõquiescit.

Medicorũ in curandis atrocibus morbis consuetudo.

Quid Constantinopolitani Episcopi ante Nestorium de partu virgineo, deq; incarnationis mysterio tenuerint.

Nestorij dogmata anilia & frigida.

Cum Nestorio nō communicādũ, nisi resipiscat.

Tomi primi caput XVI.

EPISTOLA COELESTINI, Ad Archiepiscopum Cyrillum.

ARGVMENTVM.

MISERAT Cyrillus ad Vrbem Romanam, quæ ad Nestorium præscripserat; tum illa quoque, quæ ipse vicissim ab illo receperat, quæque Alexandrina Synodus contra eundem nisi, resipisceret, decreuerat: Quorum omnium non absque aliqua gratitudinis significatione fit hoc loco mentio Porrò autem quantùm impios Nestorij conatus, tota hac passim epistola Pontifex Cœlestinus conuellit & execratur; tantùm orthodoxam Cyrilli doctrinã, incensumque eiusdem in religione studium extollit & admiratur. Cæterùm quòd Nestorius non vulgaris quædam ouicula esset, (quę ipsa tamen iuxta Seruatoris præceptum non est negligenda, sed studiosè quærenda inuentaque, & humeris imposita, ad ouile reducenda.) Sed plurimarum ouium pastor monet, modis omnibus dandam esse operam, vt è summo præcipitio, ad quod enascerat, abductus, in planam orthodoxæ semitam denuo redeat. Addit nihilominùs, si contempta medicina pro pastore lupum sese exhibere pergat, primo quoque tempore, puta intra decem dierum spatium amouendum, aliumque, qui & verbo & exemplo gregem pascat, in eius locum sufficiendum esse. Tandem quò hæc omnia ordine & legitimè fiant, tanquam vniuersalis Ecclesiæ pastor, vices suas Patriarchę Alexandrino committit.

COELESTINVS DILECTO fratri Cyrillo. S. D.

ITERAE, quas sanctitas tua per filium nostrum Posidoniũ ad nostram mœstitiam misit, multa nos lætitia affecerunt; etsi interim gaudium, quod in illis offerebatur, vicissitudine quadam cum dolore commutauerimus: Etenim dicta illius intuentes, anxiaque cogitatione pertractantes, qui prauis suis sermonibus Constantinopolitanam Ecclesiam turbare nititur, non mediocriter animo sauciati, diuersis cogitationum stimulis agitamur; assiduè id vnum mente versantes, quo pacto fideles, vt in suscepta semel fide constanter retinenda perseuerent, adiuuari possint: Contrà verò cum ad ea cogitationem nostram conuertimus, quæ dilectio tua scribit, præsens remedium, quo pestifer ille morbus, velut salutari quodam antidoto depelli posse videatur, sese offert: Loquor autem de puri fontis scaturigine, quæ magna vbertate ex dilectionis tuæ doctrina promanat; per quam quoque omnis illa fex malè currentis riuuli aufertur, omnesque ad certam veramque fidem instituuntur. Vt illum igitur notamus & incusamus; ita tuam sanctitatem veluti in proprijs literis præsentem in Domino amplectimur; quandoquidem vnum idemque nos de Christo Domino nostro sentimus: Neque mirum sanè, prouidentissimum Christi Sacerdotem fidei amore ac studio incensum, tanta virtute decertare;

Cyrillus per Posidoniũ Diaconum ad Cęlestinũ scribit.

Miserabilis Constantinopolitanæ Ecclesię status Cœlestinũ affligit.

Cyrilli ope potès ad retundendam falsitatẽ, & veritatẽ constituendam.

decertare; tum vt absurdæ antagonistarum temeritati obuiam eat; tum maximè quò curæ suæ concreditos eiusmodi admonitionibus confirmare queat. Vt illa ergo nobis sunt peracerba; ita hæc apprimè nobis sunt dulcia. Rursum vt illa sunt lutulenta & immunda; ita hæc sunt limpida & syncera: Equidem vehementer gaudeo, tantum vigilantiæ studium reuerentiæ tuæ adesse cernens, vt præclara maiorum exempla iam superasse videare? Nam & ipsi quoque acerrimi semper purioris dogmatis vindices extiterunt. Verè & aptè Euangelicum illud in te quadrare deprehenditur: (Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis.) Verùm enimuero, vt tu bonus es pastor, ita ille non quidem vt malus mercenarius, sed vt sæuus lupus meritò accensatur: Neque enim obid insimulatur quòd proprias oues deserat; sed quòd eas ipsemet dispergere ac lacerare non desinat.

Magna inter Cyrilli & Nestorij doctrinam dissimilitudo. Theophil' Cyrilli auũculus acerrimus purioris dogmatis vindex.

Ioan. 12.

Nestori' nõ tam malus mercenari', quàm sæu' lupus.

Quia & nos quoque, dilecte fratrer, nonnulla addituri eramus, nisi eadem omnia, quæ nos sentimus ac tenemus, te itidem sentire ac tenere perspiceremus, & in fide tuenda fortissimum te Antagonistam esse exploratum haberemus: Nam quæcunque sanctitas tua de hoc negotio præscripsit & disputauit, ea omnia Possidonius Diaconus ordine nobis exposuit. Omnes sermonum illius technas retexisti, fidemque ad eum modum corroborasti, vt corda in Christum Deum nostrum credentia in alteram partem abduci non facilè queant. Magnus sanè hic nostræ fidei triumphus est; quòd nimirum & nostra tam validè probaueris, & his opposita per Diuinarum Scripturarum testimonia tam potenter expugnaueris. Ecquid tandem impiæ illius nouitatis amator faciet? Quam in partem se vertet? Qui dum proprijs affectibus seruire studet, suique ipsius veriùs, quàm Christi sectator esse mauult, populum fidei suæ concreditum occulto prædicationis suæ veneno perdere voluisse, clarè deprehenditur: Qui sanè & legere, & animo quoque recondere debebat inanes quæstiones, cuiusmodi sunt, quæ ad fidei quidem integritatem nihil conducunt, ad animarum verò exitium plurimum faciunt, vitandas esse potiùs, quàm studiosè consectandas. Interim nostrarum partium est, vt illum in præcipitium proximè adductum, vel in ipso veriùs præcipitio, vnde eum prolabi necessum est, iam constitutum, si qua ratione poterimus, à lapsu prohibeamus, ne, si opem non tulerimus, ad casum impulisse videamur. Sanè Iesus Christus Dominus noster, cuius generatio in quæstionem adducitur, pro vna duntaxat oue laborandum esse ostendit, dum eã, ne lupis discerpenda obiectaretur, proprijs humeris impositam reportare dedignatus non fuit. Iam qui pro vnius ouiculæ salute adeò enixè laborandum esse docuit, quantum pro ipsomet pastore nos laborare cupit? Qui tamen pastor & nominis & professionis suæ oblitus, semetipsum in rapacem lupum transformauit, gregem, quem, seruare debuerat, modis omnibus disperdere conitens.

Cyrillus fortissimus fidei athleta.

Cyrillus technas Nestorij aguit.

Nestori' populum fidei sua cõmissum studio is perditũ.

Curiosa quæstiones vitãda.

Quare quæstiones censendæ sint curiosæ.

Si vnius ouiculæ causa sudandum est, quãto magis pro pastoris salute elaborandũ est?

Hunc nos igitur ab ouilibus arcere oportet, nisi, vt optamus, ad bonam frugem se se receperit; si qua tamen huius rei spes adhuc reliqua est: Desideramus enim, vt conuertatur & viuat, nisi concreditorum sibi vitam iam dudum ipse perdiderit. Quòd si verò in pertinacia sua perstiterit, aperta mox condemnationis sententia in illum feretur: Etenim vulnus, quod non vnum aliquod membrum tantùm lædit; sed vniuersum Ecclesiæ corpus consauciat, primo quoque tempore excindere oportet: Quid enim cum ijs agat, qui inter se consentiunt, qui se solum, quæ optima sunt, sapere arbitratus, à nostra fide dissentit? Vniuersi proinde, quos ille tanquam sibi obsistentes à communione, vt putauit, semouit, in nostra societate se permanere intelligant; sciant nihilominùs, eum ipsum communionem post hac nobiscum habere non posse, si doctrinæ Apostolicæ porrò aduersatus, peruersam hanc viam contumaciter vrgere perrexerit. Quam ob rem nostræ sedis auctoritate ascita, nostraque vice, & loco cum potestate vsus, eiusmodi non absque exquisita seueritate sententiam exequeris; nempe, vt, nisi decem dierum interuallo ab huius nostræ admonitionis die numerandorum, nefariam doctrinam suam conceptis verbis anathematizet, eamque de Christi Dei nostri generatione fidem in posterum confessurum se spondeat, quam & Romana, & tuæ sanctitatis Ecclesia, & vniuersa denique religio Christiana prædicat, illico sanctitas tua illi Ecclesiæ prospiciat. Is verò modis omnibus se à nostro corpore segregatum esse intelligat; vt qui omnem medentium curam aspernatus, nec non instar pestiferi morbi per vniuersum Ecclesiæ corpus insano modo grassatus, tam seipsum, quàm cæteros omnes sibi commissos in extremum exitium præcipitare studuerit. Eadem hæc & ad sanctos quoque fratres & Coepiscopos nostros, Ioannem, Rufum, Iuuenalem, & Flauianum perscripsimus, quò nostra, imò verò Diuina Christi Domini nostri sententia pluribus de eo sit manifesta. Datæ 3. Id. Aug. Theodosio XIII.

Vulnus corp' inficiẽs, tempestiuè curandum.

Hæretici se solos sapere autumant.

Quos Nestorius excommunicarat, eos Cœlestinus Papa in integrũ restituit, ipsũque anathemati subijcit.

Cœlestinus partes suas in causa Nestoriana delegat Cyrillo.

Sententia Cęlestini in Nestorium lata.

Postrema hæc periodus in Ducali exemplari desideratur.

Tomi primi, caput XVII.

EIVSDEM COELESTINI ad Nestorium.

ARGVMENTVM.

ACCEPERAT Cœlestinus publica fama partim; partim quoque ex literis tunc inde ad se missis, impia Nestorianorum hæresi in Constantinopolitana vrbe turbari & ardere omnia. Ascitis itaque, quos ad manum habebat, Episcopis & sacerdotibus, compertoque cùm ex ipsiusmet Nestorij literis; tum ex eiusdem quoque exegesibus, quas Antiocho illustri viro tradente paulò antè receperat, vera esse, quæ Cyrillus per Posidonium exposuerat, & publica quoque fama detulerat, pronuntiat Patriarcham Constantinopolitanum hæreticum esse. Verùm ne iure conqueri posset præcipitantiùs, quàm par erat, secum actum esse, præter illa, quæ scripsit ad Cyrillum, Ioannem Antiochenum, Clerum item & populum Constantinopolitanum, quę omnia collimant in eundem scopum; scribit hanc quoque ad totius mali architectum Nestorium, quem hic de sua impietate grauissimè sanè obiurgat. Hortatur autem illum, non solum ad seriam resipiscentiam, eorumque, quos iniustè eiecerat, restitutionem, verum ad publicam quoque illorum omnium, quæ prauè docuerat, palinodiam. Addit porrò, nisi id faciat, & quidem tempestiuè, hoc est, intra decem dierum spatium faciat, fore, vt omni prorsus sacerdotali dignitate & potestate exutus, tanquam putidum membrum ab Ecclesiastico corpore statim abscindatur. Sub finem meminit literarum, quas ea de re ad Cyrillum Clerumque & populum Constantinopolitanum scripserat.

DILECTO FRATRI NESTORIO Cœlestinus S.

Post Pelagii dogma profligatũ Ecclesia nonnihil interquieuit.

POST impium illud profanumque sæpenumero condemnatum Pelagii ac Cœlestij dogma ab vrbe semel proscriptum, Catholica fides aliquot vitæ nostræ diebus pacẽ obtinuit: Etenim vt primùm Oriens & Occidens cõcordi sententia veluti telo quodam illos illorumque sectatores semel percussit; e vestigio sanctæ memoriæ Atticus egregius sanè orthodoxæ fidei Doctor, verusque ea in re beati Ioannis successor, ita eos communis omnium Regis causa est insectatus, vt ne consistendi quidem spatium eo in loco reliquum illis faceret. Post illius vero è vita decessum, non vulgaris cura nos tenuit, anxiè expectantes, vnum ne eundemque ille & muneris & fidei quoque successorem ex æquo sortiretur: Quandoquidem quæ pulchra sunt, ea diuturnam moram non facilè ferunt: Plerunque enim vsu venire solet, vt opposita alternis se vicibus excipiant. Verùm post illius obitum sanctus Sisinnius, qui & ipse quoque paulò pòst deserturus nos erat, nobis obtigit; vix profectò, & vitæ sanctimonia, & fidei simplicitate cla-

Ioannem Chrysostomum, qui successit Nectario, excepit Atticus, sed non proximè: intercessit enim Arsacius, vir delirus, & ad munus Episcopale planè ineptus. Romanus Pontifex Cœlestin*, anxius de Patriarcha Constantinopolitano.

Opposita alternis se plerunq; excipiant.

rus eiusq;, quam compererat, religionis præco insignis. Legerat nimirum pia illa simplicitas & simplex pietas, magis timendum esse, quàm priuatæ intelligentię acumini innitendum; & alibi: In altiora curiosius inquirendum non esse. Et iterum: Si quis aliud prædicauerit, anathema sit. Sed hoc quoque è mundi huius ærumnis sublato, simul atque solicitudo nostra tantum se intendisset, quantum Dominus sinebat; nuntiorum mox isthinc venientium narratio animam nostram magna lætitia perfudit; quam paulò pòst familiarium nostrorum, qui tuæ ordinationi interfuerãt, relatio egregiè quoque confirmauit: Hi enim eiusmodi testimonium tibi reddebant, cuiusmodi illi dari conueniebat, qui aliunde in Episcopum allectus esset: In tanta enim existimatione antea ætatem egeras, vt aliena quoque ciuitas te tuis inuideret. Nunc contrà verò tanta turpitudine te abominandum reddidisti, vt tui ex aliorum calamitatibus, à quanta peste liberati fuerint, facilè intelligant.

Attico hæreticorum maximè verò Pelagianorum insectatori acerrimo successit Sisinnius.

Eccle. 3.

Galat. 1.

Solicitudo Romani Pontificis ad omnes Ecclesias se porrigit.

Nestorius aliunde in Ecclesiã Constantinopolitanã accitus; nẽpe ex Ecclesia & ciuitate Antiochena.

Non ita pridem literas tuas accepimus, quibus tã subitò rñderi non licuit: Erant enim priùs in Latinam linguam conuertendæ, id, quod propter vrgentem necessitatem, haud segniter, vt fieret, curauimus. Cæterùm per filium nostrum Posidonium Diaconum, à sancto fratre & Coepiscopo nostro Cyrillo, Sacerdote sanè probatissimo, eiusmodi de te literas accepimus, quæ magna nos animi ægritudine afficiunt: Cernimus enim, præclarum illud testimonium olim tibi datum, in nihilum recidisse, tuaque honesta illa initia malum rumorem consecutum esse. Honesta autem initia ideo appello, quia tantis illa apud nos laudum præconijs euehebantur, vt nos quoque in responsione ad fratrum relationem gaudium conceptum dissimulare nequiuerimus. At nunc verò graues prædicti fratris nostri de tę querelas tuasque epistolas, quæ Latinè redditę, manifestas blasphemias prę se ferunt, animo pertractantes, illud Apostoli nobis depromendum video: (Vellem mutare vocem meam, quoniam confundor in vobis.) Imò verò iam dudum mutaui, nisi impietatis præco, à præcipitio, in quod abductus est, pedem quam primùm reuocauerit: Necessum est namque, vt, quemadmodum iubemur, malum à nobis abscindamus. Legimus igitur epistolarum tuarum contextum; accepimus & tuos quoque libellos, tradente illos filio nostro Antiocho* viro apprimè illustri. Ex his re examinata, in graues errores prolapsus deprehenderis, veritatemque multis innoluisse tenebris & omnia tandem, sursum deorsumque permiscuisse conuinceris: Nam pleraque, quę confiteri debueras, inficiaris; alia rursum, quę negata oportuerit, confiteris. At verò ex epistolis tuis apertam non tam in nostram fidem, q̃ in temetipsum

Nestorius ad Romanum Pontificem græcus græca fide scribit.

Nestorius bene cœpta turpiter euertit.

Constantinopolitan* Clerus refert ad Pontificem Romanum, de Pontificis Constantinopolitani electione.

Galat. 4.

1. Cor. 5.

Exegeses Nestorij per Antiochũ illustrem virum, Romano Pontifici exhibitæ.

Nestorius vt hæretici ingenium est, primus permiscet vera falsis, obscura dilucidis.

 sen-

decertare; tum vt absurdæ antagonistarum temeritati obuiam eat; tum maximè quò curæ suæ concreditos eiusmodi admonitionibus confirmare queat. Vt illa ergo nobis sunt peracerba; ita hæc apprimè nobis sunt dulcia. Rursum vt illa sunt lutulenta & immunda; ita hæc sunt limpida & syncera: Equidem vehementer gaudeo, tantum vigilantiæ studium reuerentiæ tuæ adesse cernens, vt præclara maiorum exempla iam superasse videare? Nam & ipsi quoque acerrimi semper purioris dogmatis vindices extiterunt. Verè & aptè Euangelicum illud in te quadrare deprehenditur: (Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis.) Verùm enimuero, vt tu bonus es pastor, ita ille non quidem vt malus mercenarius, sed vt sæuus lupus meritò accusatur: Neque enim ob id insimulatur quòd proprias oues deserat; sed quòd eas ipsemet dispergere ac lacerare non desinat.

Magna inter Cyrilli & Nestorij doctrinam dissimilitudo. Theophil⁹ Cyrilli auūculus acerrimus purioris dogmatis vindex.

Ioan. 10.

Nestori⁹ nō tam malus mercenari⁹, quam sæu⁹ lupus.

Quin & nos quoque, dilecte frater, nonnulla addituri eramus, nisi eadem omnia, quæ nos sentimus ac tenemus, te itidem sentire ac tenere perspiceremus, & in fide tuenda fortissimum te Antagonistam esse exploratum haberemus: Nam quæcunque sanctitas tua de hoc negotio præscripsit & disputauit, ea omnia Possidonius Diaconus ordine nobis exposuit. Omnes sermonum illius technas retexisti, fidemque ad eum modum corroborasti, vt corda in Christum Deum nostrum credentia in alteram partem abduci non facilè queant. Magnus sanè hic nostræ fidei triumphus est; quòd nimirum & nostra tam validè probaueris, & his opposita per Diuinarum Scripturarum testimonia tam potenter expugnaueris. Ecquid tandem impiæ illius nouitatis amator faciet? Quam in partem se vertet? Qui dum proprijs affectibus seruire studet, suique ipsius veriùs, quàm Christi sectator esse mauult, populum fidei suæ concreditum occulto prædicationis suæ veneno perdere voluisse, clarè deprehenditur: Qui sanè & legere, & animo quoque recondere debebat inanes quæstiones, cuiusmodi sunt, quæ ad fidei quidem integritatem nihil conducunt, ad animarum verò exitium plurimum faciunt, vitandas esse potiùs, quàm studiosè consectandas. Interim nostrarum partium est, vt illum in præcipitium proximè adductum, vel in ipso veriùs præcipitio, vnde eum prolabi necessum est, iam constitutum, si qua ratione poterimus, à lapsu prohibeamus, ne, si opem non tulerimus, ad casum impulisse videamur. Sanè Iesus Christus Dominus noster, cuius generatio in quæstionem adducitur, pro vna duntaxat oue laborandum esse ostendit, dum eā, ne lupis discerpenda obiectaretur, proprijs humeris impositam, reportare dedignatus non fuit. Iam qui pro vnius ouiculæ salute adeò enixè laborandum esse docuit, quantum pro ipsomet pastore nos laborare cupit? Qui tamen pastor & nominis & professionis suæ oblitus, semetipsum in rapacem lupum transformauit, gregem, quem seruare debuerat, modis omnibus disperdere connitens.

Cyrillus fortissimus fidei athleta.

Cyrillus technas Nestorij arguit.

Nestori⁹ populum fidei suæ cōmissum studio it perditū.

Curiosæ q̄stiones vitādæ.

Quare quæstiones censendæ sint curiosæ.

Si vnius ouiculæ causa sudandum est, quanto magis pro pastoris salute elaborandū est?

Hunc nos igitur ab ouilibus arcere oportet, nisi, vt optamus, ad bonam frugem se se receperit; si qua tamen huius rei spes adhuc reliqua est: Desideramus enim, vt conuertatur & viuat, nisi concreditorum sibi vitam iam dudum ipse perdiderit. Quòd si verò in pertinacia sua persitierit, aperta mox condemnationis sententia in illum feretur: Etenim vulnus, quod non vnum aliquod membrum tantùm lædit; sed vniuersum Ecclesiæ corpus consauciat, primo quoque tempore excindere oportet: Quid enim cum ijs agat, qui inter se consentiunt, qui se solum, quæ optima sunt, sapere arbitratus, à nostra fide dissentit? Vniuersi proinde, quos ille tanquam sibi obsistentes à communione, vt putauit, semouit, in nostra societate se permanere intelligant; sciant nihilominùs, eum ipsum communionem post hac nobiscum habere non posse, si doctrinæ Apostolicæ porrò aduersatus, peruersam hanc viam contumaciter vrgere perrexerit. Quam ob rem nostræ sedis auctoritate ascita, nostraque vice, & loco cum potestate vsus, eiusmodi non absque exquisita seueritate sententiam exequêris; nempe, vt, nisi decem dierum interuallo ab huius nostræ admonitionis die numerandorum, nefariam doctrinam suam conceptis verbis anathematizet, eamque de Christi Dei nostri generatione fidem in posterum confessurum se spondeat, quam & Romana, & tuæ sanctitatis Ecclesia, & vniuersa denique religio Christiana prædicat, illico sanctitas tua illi Ecclesiæ prospiciat. Is verò modis omnibus se à nostro corpore segregatum esse intelligat; vt qui omnem medentium curam aspernatus, nec non instar pestiferi morbi per vniuersum Ecclesiæ corpus insano modo grassatus, tam seipsum, quàm cæteros omnes sibi commissos in extremum exitium præcipitare studuerit. Eadem hæc & ad sanctos quoque fratres & Coepiscopos nostros, Ioannem, Rufum, Iuuenalem, & Flauianum perscripsimus, quò nostra, imò verò Diuina Christi Domini nostri sententia pluribus de eo sit manifesta.

Vulnus cor p⁹ inficiēs, tempestiue curandum.

Hæretici se solos sapere autumant.

Quos Nestorius excommunicarat, eos Cœlestinus Papa in integrū restituit, ipsūque anathemati subijcit.

Cœlestinus partes suas in causa Nestoriana delegat Cyrillo.

Sententia Cęlestini in Nestorium lata.

Postrema hæc periodus in Ducali exemplari desideratur.

Datæ 3. Id. Aug.
Theodosio
XIII.

Tomi

Tomi primi, caput XVII.

EIVSDEM COELESTINI ad Nestorium.

ARGVMENTVM.

ACCEPERAT Cęlestinus publica fama partim; partim quoque ea literis tunc inde ad se missis, impia Nestorianorum hæresi in Constantinopolitana vrbe turbari & ardere omnia. Ascitis itaque, quos ad manum habebat, Episcopis & sacerdotibus, compertoque cùm ex ipsiusmet Nestorij literis; tum ex eiusdem quoque exegesibus, quas Antiocho illustri viro tradente paulò antè receperat, vera esse, quæ Cyrillus per Posidonium exposuerat, & publica quoque fama detulerat, pronunciat Patriarcham Constantinopolitanum hæreticum esse. Verùm ne iure conqueri posset præcipitantiùs, quam par erat, secum actum esse, præter illa, quæ scripsit ad Cyrillum, Ioannem Antiochenum, Clerum item & populum Constantinopolitanum, quę omnia collimant in eundem scopum; scribit hanc quoque ad totius mali architectum Nestorium, quem hic de sua impietate grauissimè sanè obiurgat. Hortatur autem illum, non solum ad seriam resipiscentiam, eorumque, quos iniustè eiecerat, restitutionem, verum ad publicam quoque illorum omnium, quæ prauè docuerat, palinodiam. Addit porrò, nisi id faciat, & quidem tempestiuè, hoc est, intra decem dierum spatium facit, fore, vt omni prorsus sacerdotali dignitate & potestate exutus, tanquam putidum membrum ab Ecclesiastico corpore statim absciadatur, Sub finem meminit literarum, quas ea de re ad Cyrillum Clerumque & populum Constantinopolitanum scripserat.

DILECTO FRATRI NESTORIO Cœlestinus S.

Post Pelagii dogma profligatū Ecclesia nonnihil interquieuit.

POST impium illud profanumque sæpenumero condemnatum Pelagii ac Cœlestij dogma ab vrbe semel pscriptum, Catholica fides aliquot vitæ nostrę diebus pacē obtinuit: Etenim vt primùm Oriens & Occidens cōcordi sententia veluti telo quoddam illos illorumque sectatores semel percussit; euestigio sanctæ memoriæ Atticus egregius sanè orthodoxæ fidei Doctor, verusque ea in re beati Ioannis successor, ita eos communis omnium Regis causa est insectatus, vt ne consistendi quidem spatium eo in loco reliquum illis faceret. Post illius vero è vita decessum, non vulgaris cura nos tenuit, anxiè expectantes, vnum ne eundemque ille & muneris & fidei quoque successorem ex æquo sortiretur: Quandoquidem quæ pulchra sunt, ea diuturnam moram non facilè ferunt: Plerunque enim vsu venire solet; vt opposita alternis se vicibus excipiant. Verùm post illius obitum sanctus Silinnius, qui & ipse quoque paulò pòst deserturus nos erat, nobis obtigit; vix profectò, & vitæ sanctimonia, & fidei simplicitate clarus eiusq; quam compererat, religionis præco insignis. Legerat nimirum pia illa simplicitas & simplex pietas, magis timendum esse, quàm priuatæ intelligentię acumini innitendum; & alibi: In altiora curiosius inquirendum non esse. Et iterum: Si quis aliud prædicauerit, anathema sit. Sed hoc quoque è mundi huius ærumnis sublato, simul atque solicitudo nostra tantum se intendisset, quantum Dominus sinebat; nuntiorum mox isthinc venientium narratio animam nostram magna lætitia perfudit; quam paulò pòst familiarium nostrorum, qui tuæ ordinationi interfuerāt, relatio egregiè quoque confirmauit: Hi enim eiusmodi testimonium tibi reddebant, cuiusmodi illi dari conueniebat, qui aliunde in Episcopum allectus esset: In tanta enim existimatione antea ætatem egeras, vt aliena quoque ciuitas te tuis inuideret. Nunc contrà verò tanta turpitudine te abominandum reddidisti, vt tui ex aliorum calamitatibus, à quanta peste liberati fuerint, facilè intelligant.

Ioannem Chrysostomum, qui successit Nectario, excepit Atticus, sed non proximè: Intercessit enim Arsacius, vir delirus, & ad munus Episcopale planè ineptus. Romanus Pontifex Cœlestin⁹, anxius de Patriarcha Constantinopolitano.

Opposita alternis se plerunque excipiunt. Attico hæreticorum maximè verò Pelagianorum insectatori acerrimo successit Silinnius.

Eccle. 3. Galat. 1. Solicitudo Romani Pontificis ad omnes Ecclesias se porrigit.

Nestorius aliunde in ecclesiā Constantinopolitanā accitus, hēpe a Ecclesia & ciuitate Antiochena.

Non ita pridem literas tuas accepimus, quibus tā subitò rñderi non licuit: Erant enim priùs in Latinam linguam conuertendæ, id, quod propter vrgentem necessitatem, haud segniter, vt fieret, curauimus. Cæterùm per filium nostrum Posidonium Diaconum, à sancto fratre & Coepiscopo nostro Cyrillo, Sacerdote sanè probatissimo, eiusmodi de te literas accepimus, quæ magna nos animi ægritudine afficiunt: Cernimus enim, præclarum illud testimonium olim tibi datum, in nihilum recidisse, tuaque honesta illa initia malum rumorem consecutum esse. Honesta autem initia ideo appello, quia tantis illa apud nos laudum præconijs euchebantur; vt nos quoque in responsione ad fratrum relationem gaudium conceptum dissimulare nequiuerimus: At nunc verò graues prædicti fratris nostri de te querelas tuasque epistolas, quæ Latinè redditę, manifestas blasphemias pręse ferunt, animo pertractantes, illud Apostoli nobis depromendum video: (Vellem mutare vocem meam, quoniam confundor in vobis.) Imò verò iam dudum mutaui, nisi impietatis præco, à præcipitio, in quod abductus est, pedem quam primùm reuocauerit: Necessum est namque, vt, quemadmodum iubemur, malum à nobis abscindamus. Legimus igitur epistolarum tuarum contextum; accepimus & tuos quoque libellos, tradente illos filio nostro Antiocho viro apprimè illustri. Ex his re examinata, in graues errores prolapsus deprehenderis, veritatemque multis inuoluisse tenebris & omnia tandem, sursum deorsumque permiscuisse conuinceris; Nam pleraque, quę confiteri debueras, inficiaris; alia rursum, quę negata oportuerit, confiteris. At verò ex epistolis tuis apertam non tam in nostram fidem, quàm in temetipsum sen-

Nestorius ad Romanum Pontificem græcam græca fide scribit.

Nestorius bene cœpta turpiter euertit. Constantinopolitan⁹ Clerus refert ad Pontificem Romanum, de Pontificis Constantinopolitani electione.

Galat. 4.

1. Cor. 5.

exegeses Nestorii Antiochū illustrem virum, Romano Pontifici exhibitæ.

Nestorius vt hæretici ingenium, ex primat permiscet vera falsis, obscura illustribus.

Nestorius aliter de Christo docet, quàm orthodoxa fert fides.

sententiá profers; vtpote longè aliter de Dei Verbo docere contendens, quàm communis omnium fides patitur.

Nestorius ex suis scriptis hæreticus deprehensus.

Vide ergo, in qualem de te sententiam rapiamur: Perpende, quales tuarum nouitatum extiterint fructus, ex quibus antea ignotus, euasisti manifestus; ex manifesto autem adductus es in iudicium. Verè proinde cum Gentium doctore dicere possumus:

Rom. 8.

(Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus.) An non ea verba aptè in eam congruunt Ecclesiam, quæ vulgi rumorem, non iudicium de te secuta, probatos viros, quos intra gremium suum fouebat, contempsit? Delusa est ergo illorum opinatio, qui magna sibi de te pollicebantur, sed non prorsus temere: Quis enim lupum rapacem intra ouinam pellem latitare suspicaretur? Apostoli vox est:

Constantinopolitana Ecclesia vulgi rumorem, nó iudicium secuta, decepta.

1. Cor. 11.

(Oportet hæreses esse, vt hi, qui probati sunt, manifesti fiant.) Arrige aures tuas, sermonesque, quos ille ad Timotheum & Titum scribens depromit, excipe: Ecquid enim ille aliud præcipit, quàm vt profanas vocum nouitates, quæ tantum ad impietatem faciunt, spinasq; & tribulos semper generant, studiosè euitent? Alibi Timotheum commonefecisse se indicat, vt Ephesi remanens, quibusdam, ne quid aliter doceat, præcipiat.

1. Timo 6. Vocum nouarum fructus, impietas.

1. Timo. 1.

Hierem. 5.

Hieremiæ Prophetæ verba, hic mihi nunc ob oculos obseruantur; (Mirabilia (inquit ille) facta sunt in terra; Prophetæ prophetabant mendaciũ; & Sacerdotes plaudebant manibus.) Dic, obsecro, isthæcne veluti ignota te prætereunt? an verò vt cognita aspernaris? Si te tanquam ignota fugiunt, ne verearis, quod rectum est, discere; quemadmodum quod peruersum est, & discere, & docere non es veritus. Sin autem veluti nota contemptui ducis, cogita tibi nullam excusationem relictam esse, cùm concreditum tibi talentum abs te reposcet ille, qui semper è sacro illo fœnore lucrum à nobis expectat.

Matth. 25. Deus à concredito talento semper lucrum expectat.

Quòd si graue illum supplicium manet, qui, quod acceperat, humo defoderat; quid futurum est illi, qui quod acceperat, integrũ non reddit? Quare iterũ, atq; iterũ expende, quale quátumq; periculũ tibi impendeat, si nihil horum, quæ accepisti, restitueris? Túne Domino nostro respondere poteris?

Ioan. 17.

(Quos dedisti mihi, custodiui;) cùm te illius Ecclesiam tam terribiliter discindere & lacerare intelligamus. Qua, quæso, conscientia viuis, qui ab omnibus, qui in ipsa ciuitate degunt, propemodum desereris? Quanquam eos, qui nunc te deserunt, tunc securitati suæ potiùs prospexisse optarem, cum tale sibi præsidium aliunde asciscere instituebant.

Nestorius à suis Constantinopolitanis propter hæresin desertus.

Quid ita ijs de rebus quæstiones inceptare voluisti, quos vel cogitare blasphemia est? Vnde Episcopo in mentem venit, vt ea in vulgus spargeret, per quæ Virginei partus maiestas & reuerentia grauiter conuauciatur? Meritò sanè blasphemi in Deum sermones priscæ fidei synceritatem interturbare non debuerant.

Nestorij in Deum blasphemi sermones.

Quis vnquam anathemate non dignus existimatus est, qui fidei quippiam apposuisset; vel ea quippiam sustulisset? Quæ enim pleuè & planè nobis ab Apostolis tradita sunt, ea augmentum, vel imminutionem non suscipiunt. Legimus, in libris nostris nihil addendum, nihil adimendum esse, maximoque se pœnæ debito obstringere tam eos, qui mutilant, quam illos quoque, qui assuunt.

Fidei nihil, quod cum ea pugnet, addere fas est; nihil rursum, quod de integritate illius exitiat, adimere eidẽ licet.

Præparauimus igitur cauterium & ferrum; siquidem vulnera, quę tolerari alioqui non possunt, maturæ exscindenda sunt: Nouimus enim, magna vitia, citra magnam molestiam, facilè curari non solere.

Magna vulnera citra magnam molestiam non curantur.

Cæterùm inter multa impiè abs te prædicata, quæ Catholica Ecclesia auersatur, summopere deploramus, ea per te verba à Symbolo sublata esse, quæ totam vitæ salutisque spem nobis pollicentur. Hoc ipsum autem, quo animo feceris, id tuæ epistolæ non dissimulatunt. Quòd verò & tuæ sint & abs te profectæ sint, id extra omnem controuersiam est. Quas ideo quoque nunquam ad nostras venisse manus optaremus, ne tanti sceleris iudices cogeremur.

Nestorius mutilat fidei Symbolum.

Omnium porrò disceptationum tuarum rationes breui oratione comprehendi queunt. Explicasti subinde te fusius, & multis strophis circumuagatus, tandem per diuersos anfractus, ad impium animi tui scopum pertigisti.

Nestorius strophis & impostura rem gerit.

Nouimus, quid ille cauerit, qui contentiones & verborum pugnas circa legem vitare iussit: Sunt enim (vt ait) stultę & inutiles. Iam quod stultum & inutile censetur, id ab omni vtilitate procul abesse dubium nullum est.

1. Timo. 6. Tit. 3. Verborum pugnæ vitandæ.

Cùm itaque frater noster Cyrillus alteris iam literis ad sanam mentem te reuocare enixè, vt scribit, studuerit; & post vnam & alterã illius admonitionem, etiam nostra hæc, quã tertiam esse constat, increpatio accesserit; nisi nunc tandem, quæ peruersè docuisti, per te corrigantur, in eamque viam primo quoque tempore redieris, quam se Christus esse palàm est professus; in posterum, & à nostro consortio, & ab omnium Christianorum cœtu alienum te fore, nihil quicquam dubites.

Nestorius ter admonitus contẽnere pgit.

Grauis cõminatio.

Improbè & præter omnem spem in eum arma suscitasti, qui te tanquam fidum & cordatum seruum familiæ præfici permitit. Miser, qui beatitudinis istiusce modi ministerio promissę iacturam iam feceris: Adeò enim escam opportuno tempore nullam præbes, vt eos quoque veneno perimas, quos ille proprio sanguine, propriaque morte conquisiuit: Venena namque sub labijs tuis ea, meritò appellamus, quæ amaritudine & execratione plena aduersùs eum euomere non formidas, qui verè dulcis est.

Seruus insurgit in dominum.

Nestorius pabuli loco venenum offert.

Quò solicitudo abijt pastoralis? (Bonus pastor est, qui ponit animã suã pro ouibus suis. Mercenarius est, qui eas relinquit ac lupis obijcit.) Quid tu autem pastor hic agis? quãdo tu ipse lupi instar gregem disperdis? In quas tandem caulas do-

Ioan. 10. Ex pastorali munere ostenditur, Nestorium rapacem lupum esse.

dnicus grex recipere se, queat, cùm intra ipsa quoq; Ecclesiæ septa vulneretur? Aut qualis custodia satis tuta in posterum censeri valeat; cùm te custodis loco rapacem lupum experiantur? (Et alias) (inquit Dominus) (oues habeo, quæ nõ sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere.) Dominus alias se adducturum promittit; tu autẽ, quas habes, deperdis. Quamuis interim obscurum nõ sit, cùm istuc vsu venit, non tam oues interire pastoribus, quã pastores ouibus. (Et vocem meã audient.) Cur hoc? (vt vnum fiat ouile.) Ad illius ergo vocem vnum coit ouile; ad tuam autem grex, aut læditur, aut in fugam vertitur.

Ioan. 10.

Cũ pastor vertitur in lupum pastor ipse verius perit ouibus, q̃ oues pastori.

Durum sanè est & graue ad modũ, B. Pauli verba, quæ in Apostolorum actis leguntur, in te conuenire: (Ego) (inquit) (scio, qm̃, post „ discessum meum, intrabunt lupi rapaces, non „ parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exurgent vi„ ri loquentes peruersa, vt abducant discipulos „ post se.) Hæc abs te alijs dici malebamus, q̃ tibi ab alijs: Docere enim, quæ dicimus, debueras, non discere: Nã quis ferat, Episcopũ doceri, quomodo ipsum Christianũ esse oporteat? Expende diligenter, quò deueneris, in quam hæresim præceps abieris: In iudicium vocaris, coargueris, accusaris; ecquid horum omnium Dei decet Sacerdotem? Duris dura debetur responsio. & dura rursum vltio (si qua tamen ea dici potest vltio, cùm blasphemiæ solis verbis vindicantur.) An forte arbitraris fore, vt nos tibi parcamus, qui tuæ ipsius animæ minimè parcis? omnibusque præteritis, præsentibus & futuris, salutis beneficium adimere eniteris? Neque enim benigni Domini mei hostes, tanquam fidus seruus, persequi non possum, præsertim cùm & Propheta quoque istiusceemodi perfecto odio se odisse fateatur, & alter rursum se illis minimè parciturum esse interminetur. Ecquem hic, obsecro, obseruabo? cui honorem deferam? cùm vnum hoc agi videam, vt omnis fiduciæ materies mihi adimatur. Ipsius Domini vox in sacris Euangelijs expressa disertè monet, non patrem, non matrem, non filios, nullam denique aliam necessitudinem, vel cognationem ipsi anteponere fas esse: Existit enim non rarò talis pietas, ex qua aperta oriatur impietas; cùm nimirum carnali affectione dominante, corporalis dilectio, propter quam non infrequenter quodã in pretio habemus, illi dilectioni antefertur, quæ Deus est. Quando ergo eiusmodi carnis affectio aduersatur illi, qui est ipsamet charitas: tunc vtiq; omnis ea beneuolẽtia animo ejicienda est, quæ suũ queat auctorem olim ad iudicium trahere, ferendamq; cõtra se sententiam prouocare. Expergiscere tandem aliquando: Non enim dicendæ sunt vigiliæ istæ, quas non custodiæ, sed rapinæ impendis: Malumus nanq; in eo, quod prædicas pietatique bellum suscitas, dormire te potiùs, quàm vigilare: Quandoquidem longè nobis

Actor. 20.

Turpe Episcopum discere quid Christianũ hominem oporteat credere.

Duris dura debetur responsio & dura quoque vltio.

Hostes christi oderint Sancti. Psal. 138.

Matth 19. Nihil ponendum Christi dilectioni, eiusdemve bonum.

Satius est pasto (...) dormire, q̃ praua docere.

tolerabilius fuisset, si in vtranque aurem stertisses: Hac enim ratione si nullum acquisiuisses, nullum quoque perdidisses; Ecclesia rursum, vt de nullius animæ lucro gauisa fuisset, ita de nullius quoque perditione doluisset. Sat illi erat, si talem, ꝓprio spõso restituisses, qualem susceperas. At quid multis moror? Frustra quippiam per te superstructum requiro, in quo iuxta magni illius Architecti Pauli doctrinam, nullum fundamentum cernõ.

Spiritalis vita & doctrina fundamẽtum orthodoxa fides.

Intelligo Clericos, qui & Catholicè sentiunt, & communione nostra potiuntur, maximam abs te iniuriã sustinere adeò vt etiam ciuitate arceri perhibeantur. Gaudemus sanè, confessionis præmium illis obtigisse; at dolemus interim, qui illos persequimur, Episcopum esse. Beatus Paulus ex persecutore demutatus est in Euangelij præconem; tu verò, ò ingentem impietatem, ex Euangelio præcone, conuersus es in persecutorẽ. Veteres hæreticos in mentem reuoca, qui & ipsi quoque eiusmodi quæstiones & controuersias in Ecclesiam inuexerunt. Verùm quis vnqoàm ex illis victor ab istiusmodi certaminibus recessit? Habes ciuitatis tuæ exemplum. Paulus Samosatenus Ecclesiæ Antiochenę gubernacula quondam sortitus, vt prædicandi semẽtem fecit, ita & messuit. Reliquos malorum inuentores, qui quondam Ecclesias obtinuerunt, similis sententiæ seueritas semper prostrauit. Quin & illos ipsos quoque hæreticos, de quibus nos, tanq̃ causæ illorũ ignarus, interrogare voluisti, veluti q. iniqua impiaque ꝓferentur, iusta vltio ꝓprijs sedibus expulit: Quos non admodum quoque miramur pacatum apud vos stationem inuenisse: Inciderunt enim istic in impiã prædicationẽ, ad quã dũ suã exigerent, ab omni se crimine immunes facilè iudicarũt. At quia sermonis occasio huc nos abripuit, dissimulare id hic non possumus, quod in magnã admiratione nos conijcit. Legimus ꝙ de Origenis vitio rectè sentias, quodque naturam ipsam culpa obstrictam non neges, & quod eum tandem exactũ debitum iustè exoluere doceas, qui à debitrice generatione ortũ trahit. Iã quid illis tecum negotij est, qui ideo dãnati sunt, ꝙ isthæc nõ inficiarentur? Sanè nunquam contraria citra suspicionem inter se coeunt. Quam ob rem si tibi perinde ac nobis displicuissent, iã dudũ inde exacti forẽt; verùm vt hæc se habeãt, cur iterũ in ea inquiris, q̃ iã olim cõtra illos acta decretaq; sunt? Ignoras forsan, ab Attico Catholico per id tempus Episcopo commentarios de illorũ condẽnatione inde ad nos fuisse transmissos? Cur sanctæ memoriæ. Sisinnius eadẽ retractari nõ quæsiuit? Ob id nimirum, quia iustè illos à precessore suo cõdemnatos intelligebat. Plorent miseri, vt qui humanæ spe propemodum elapsi, solo pœnitentiæ præsidio amissam communionem recuperare valeant. Ecce cępisti discere, si quid antea, ꝙ ad illos pertinebat, ignorabas; verùm tuis

Nestorij tyrannis in catholicos Clericos.

Paulus ex persecutore in Euangelij præconem Nestorius cõtra, ex Euangelij præcone, versus in persecutorem.

Paulus Samosatens.

Infœlix hæreticorum exitus.

De ijs hæreticis, hic sermo, q. orã fit mentio in epistola huius initio.

Pelagiani Episcopi cõparatione Nestorij à crimine se immunes iudicãnt.

Nestorij familiaritas cum Pelagianis de Pelagianismo illũ suspectum reddit.

Atticus Patriarcha Constantinopolitanus. causã quę ad se pertinebat, ad Romani pontificis cognitionem detulit.

tuis potiùs Catholico festinatoque consilio vulneribus mederi satage, quàm aliorum. Aptè hic tibi obijcere liceat: Medice, qui alijs curandis incumbis, teipsum cura: Ea enim morbi tui est constitutio, vt neque tuoram admittat, neque vllas inducias ferat.

Cyrilli fides, Romano Pontifice iudice, orthodoxa.

Pontificis Ecclesiæ Alexandrinæ fidem & probauimus semper & etiamnum probamus Et tu itidem, siquidem nostra communione in posterum potiri desideras, per illum admonitus, eadem illa quæ nos, denuo sapias, mi frater: Si qua, inquam, prudentia etiam nunc tibi reliqua est, iis omnibus execratis condemnatisque, quæ hucusque sensisti, confestim eadem illa, quæ illum prædicare intelligis, & tu quoque nostrę voluntari facturus satis prædicare ne cuncteris: Nos enim, etsi id parum decorum videatur, etiam Sacerdotes se corrigere patimur. At verò vt antea curæ nobis fuit, quòd eiusmodi Sacerdotes ab errore ad vitam reduceremus; ita, si salutarem admonitionem aspernari pergant, condemnationis sententiam aduersùs illos pronunciare compellemur. Tu autem tunc demum nostræ volūtati morem gestum potabiis, cùm & peruersum tuum dogma ipse condemnaueris, ipsamque condemnationem multis veræ emendationis argumenis confirmaueris, & omnes illos iterum ad Ecclesias & reuocaueris, quos inde propter Christum, qui illius caput existit, exclusos fuisse certò constat. Reuocentur proinde omnes, &, vt id, quod iubemus, maturè fiat, eijciendum illum nihil omnino ambigas, qui eiecit: Etsi à societatis nostræ communione nunquam exciderint illi, in quos tu tam iniquus fuisse visus es.

Monetur Nestorius vt eadem sapiat & doceat, quæ Cyrillus.

Turpe Sacerdoti pœna digna admittere.

Pontifex Romanus cum Patriarcha Constantinopolitano agit, tanquam cū proprio subdito.

Ecclesiæ caput Christ. Nestorius porrò eijciendus nisi iniustè eiectos restituat.

Pontifex Cęlestinus per literas Clerum populumque Constantinopolitanum edocet, quid de Nestorio statuere debeant.

Cæterùm ad Ecclesiæ Constantinopolitanæ Clerum, cæterosque, qui istic Christi nomine insigniti sunt, literas, quales necessitas exigebat, perscripsimus: Quò his nimirum instructi commonefactique (Siquidem in peruersæ doctrinæ contumacia persititeris, neque illud ipsum, quod frater noster Cyrillus nobiscum docet, tu quoque docueris) intelligant à nostro te cœtu exclusum esse: Tibi enim nulla deinceps societas nobiscum esse poterit. Discant nihilominùs & hoc exemplo præmunit, qua ratione animæ suæ maturo deliberatoque consilio prospicere debeant. Quam ob rem hoc tibi persuasum habeas velim, nisi de Christo Deo nostro ea tenueris & docueris, quæ, & Romana, & Alexandrina, & vniuersa Ecclesia Catholica tenet, & docet, sanctaque magnæ Constantinopolis Ecclesia, vsque ad tuum Episcopatum tenuit, & docuit; & perfidam illam nouitatem, quæ ea diuellere nititur, quæ sacra Scriptura coniungit intra decem dies, post hanc admonitionem ad te perlatam enumerandos, aperta, scriptaque confessione detestatus fueris ac repudiaueris, ab vniuersa Ecclesiæ Catholicæ communione quamprimùm te expulsum proscriptumque iri; & hoc nos plane facere, in animum induxisse. Quam nostri in te iudicij formulam, cum cæteris omnibus charitas & commentarijs, per filium nostrum Possidonium Diaconum, cuius supra meminimus, ad sanctum Cyrillum memoratæ Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopum, qui ea ipsa quoque de re fusiùs ad nos retulerat, transmisimus, vt noster hac in parte vicarius, efficiat, quò nostrum decretum, & tibi, & reliquis quoque omnibus fratribus pateat: Nam cùm aliqua de re communi deliberatio suscipitur, tunc omnes, quid actum, statutumue sit intelligere oportet. Data IIII. Id. Aug. Theodosio XIII. & Valentiniano III.

Nestorio decem dierum spatiū præfinitur, intra quod si velit, impunè resipiscere queat.

Quorum omnium interest, omnes nosse debent.

Lecta est hæc epistola in Synodo Ephesina, post exceptiones & depositiones, contra Nestorii epistolam factas, quæ, vt aliæ nonnullæ, inter actorum quoque commentarios relata est.

Tomi primi, caput XVIII.

COELESTINI PONTIFICIS *Romani, ad Clerum populumq́ Constantinopolitanum Epistola.*

ARGVMENTVM.

HÆC est epistola illa, cuius sub finem præcedentis fit mentio Est autem grauissima, paternisque admonitionibus refertissima. Ab animi dolore, quem ex Constantinopolitanæ Ecclesiæ calamitate hauserat, sumpto exordio, omnes cum Laicos tum Clero quoque adscriptos, vt in maiorum fide & religione constanter perseuerent, seriò admonet. Quantum superioribus pastoribus Chrysostomo, Attico & Sisinnio debeant, non sine magna illorum commendatione in memoriam reuocat. Nestorii delitia atque doctrinæ illius venena oratione recenset, fontemque vnde hæc primò dimanarant, obiter indicat. Hinc ad Clerum Constantinopolitanum orationem deflectens, vt Nestorij impietati viriliter obsistat, infirmosque in Catholica fide paternè confirmet, hortatur. Quibus armis contra hostis insultus vti debeat, explanat. Quo propter veritatem patiatur, beatum prædicat; Athanasij & aliorum exempla ob oculos collocat; certam de aduersario victoriam pollicetur, sententiæ tandem in Nestorium latæ tenorem explicat.

Cęlestinus Episcopus, Presbyteris, Diaconis, Clericis, Dei seruis, populoque Catholico, dilectis fratribus Constantinopolitanis in Domino salutem.

VERBA mihi ad eos facturo, qui Ecclesiam Dei constituunt, ab Apostoli oratione exordiri lubet, quò nimirum pij discipuli ab illius magistri dictis audiendi initiū faciāt, qui illustris Gentiū doctor extitit: (Præter illa) (inquit) (quæ extrinsecus sunt, instātia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarū. Quis infirmatur, & ego nō infirmor?

Fideles Ecclesiæ corpus constituunt.

Quis

Quis scandalizatur, & ego non vror?) Ita ergo & nos quoq; etsi procul absimus, posteaquàm membra nostra, quæ isthic degunt, peruersa doctrina passim dissipari intelleximus, paterna cura vestri causa nos inflammante, igni vrimur alieno: Quanquam, quod quidem ad Ecclesias attinet, quæ omnes vbicunque tandem fuerint, ad vnum Christi thalamum referuntur, nihil à nobis remotum, nihil censeri debet alienum. Cùm igitur & vos quoq; in membrorum nostrorum numero habeamini, iure meritoque enixè conamur, ne pranè docentis studium, acrisque contentio fidem vestram vbique terrarum celebratam, à veritatis tramite aliquàdo auertat: Nestorius enim Episcopus (quèadmodum literæ illius ad nos missæ, in quibus sua manu subscripsit; & sancti fratres & Coepiscopi nostri Cyrilli narratio, per filium meum Posidonium Diaconum ad me perlata, clarissimè ostendunt) de partu Virgineo, deque Verbi Dei Seruatoris nostri Diuinitate, quasi maiestatis illius, communisq; salutis omnium fœdè oblitus, & nefaria prædicat, & execranda alijs persuadere studet: Enimuerò perlectis omnibus maximam, planeque detestandum impiè peruersæque doctrinæ segetem deprehendimus: Nam humanam Diuinamque naturam à se inuicem in Christo diuellens, modò quidem illum purum tantùm hominem facit; modò rursum, cùm ita videlicet ei visum est, quædam rursum cum Deo societate eundem coniungit.

Pôtifex Romanus Ecclesiæ Constantinopolitanæ cladeafflig. Omnes vbi qua Ecclesiæ ad vnũ Christi thalamum spectant.

Constantinopolitani Romanæ Ecclesiæ membrũ.

Nestorius execranda de partu Virgineo i vulgus propaseminat.

Nestorius Diuinam humanãq; naturam in Christo ita diuellit, vt vtrilibet suam propriam hypostasin assignat.

Verùm nos stolidas istiusmodi Prophetarum voces, vt Hieremiæ verbis vtamur, audire non possumus. Audiat is Ezechielem, & quidnam ipsi interminetur, studiosè pertractet: (Erit) (inquit) (manus mea super Prophetas, qui vident vana, & diuinant mendacium: In Concilio populi mei non erunt; & in Scriptura domus Israel non scribentur; neque in terram Israel ingredientur, eò quòd deceperunt populum meum.) Quò cura illa pastoralis sacro gregi debita abiit? Quò Dominicorum septorum prouidentia excessit? Qualem, quæso, vitæ spem grex in posterum habebit, vbi ipse pastor seipsum lupum esse ostendit? ouesque ad eum modum adoritur, vt quotidie quasi furijs actus in eas grassetur? Eo ipso enim ore dilaniantur, quo impia doctrina inter illas vsque dispergitur; nec non vnde pabulum non reficiens, sed inficiens depromitur. Beatus nihilominus meritò grex ille censendus est, cui hoc Dominus largitur, vt inter pascua & pascua discernere queat. Quare fides vestra, ea ratione impiam illam disceptationem auersari debet, (id quod futurum equidem nihil ambigo,) quò certum apud vigilantiam vestram inter alimentum & venenum discrimẽ constet. Ante omnia autem constanter in hisce vobis persistẽdum existimo, quę ex priorũ pastorum vestrorum doctrina hausistis; id

Ezech. 13.

Nestorii fœ... in Constantinopolitanos Catholicos.

Nestorius escam inficientem, non reficientem suis apponit.

certò persuasum habentes, Sacerdotes hucusque vobis obtigisse sactimonia & eruditione præstantes; qui quidem à paternis traditionibus ne latum quidem culmum recedentes, summa cum pace & tranquillitate Ecclesiam Dei rexerunt: Nam vt à mortuis initium faciamus, quid in mentes vestras beatæ memoriæ Episcopi Ioannis eruditio non instillauit? cuius oratio Catholicam fidem ædificans confirmansque in totum terrarum orbem diffusa est: Adeò enim suo, in docendo, muneri non defuit vnquam, vt etiamnum, vbicunque eum legi contingat, concionetur.

Ioannes Chrysostomus insignis Ecclesiæ Constãtinopolitanæ pastor.

Accuratam porrò illius sapientiam excepit constantia & seueritas latè celebrata: Quã doquidem sanctæ memoriæ Episcopus Atticus, Christianum populum ad antecessoris sui exemplum gubernans, sacrilegos hæreticorum furores acerrimè insectabatur. Post eius verò decessum, fidei religionisque consortem ac socium nacti sumus celebris recordationis Sisinnium, virum neutiquã ignarum, quanta ipsum gloria maneret, si Catholicæ fidei ornamenta ad sua vsque tempora integrè incorrupteque seruata & propagata, integra porrò impollutaque seruare vtrique posset. Nouimus, quomodo huic neque columbæ simplicitatis, nec serpentis defuerit astutia. Plorauimus, dilecti fratres, tanquã præscij, fore, vt mox illius præsidio orbaremur: In hoc nanque quid spei positum sit, hactenus cernere non valeo, vt qui secus de Deo nostro loquatur & iudicet, quàm ille de se ipso, aut Apostoli de illo tradiderunt: Adeò enim ille contritos non colligat, vt colligatos quoque conterat. Adeò prolapsos non erigit, vt erectos quoq; prosternere laboret. Adeò tandem disiecta distortaque in vnum non adducit, vt in vnum quoque reducta in diuersa distrahat diuellatque: Quamuis interim mentes Deo consecratæ conteri non facilè queant; sicut nec illi ipsi quoq;, qui cęlesti virtute & gratia fulciuntur. Sed neq; sacra turba quoq; facili negotio dispergi solet. Apertè proinde charitati vestræ (id quod sine lachrymis scribere non possum) denuntiamus, dialecticum vestrum aduersus veritatem bellum suscitasse, veterisque fidei integritati impias manus attulisse. Impugnat ille Apostolos, explodit Prophetas, ipsius mei Christi de se loquentis verba aspernatur. Cuius, quęso, religionis, at cuius tandem legis Episcopum seipsum profitetur, qui & veteri & nouo Testamento tam turpiter abutitur? Etenim spiritale & inaspectabile ab aspectabili forma secludit, neque veritatem intra nos versatam esse admittit, & vt vno verbo absoluam, secus de Christi Dei mysterio disserit, quàm fidei nostræ sanctimonia sinit, quam omni cum veneratione complexi securique sunt, quicunque vnquam Catholicè disseruerunt: Nemo enim vnquam rectè in religione

Mira Episcopi Attici in hæreticos seueritas fideiq; constantia.

Sisinnii in retinenda religione studium.

Nestorius aliter sentit, & loquitur de Christo, quam Christus de seipso.

Non facilè cadunt quos diuina gratia sustentat.

Nestorius veteri nouoque Testamento ex æquo abutitur.

gione institutus aliter de Christo sensit, ac ipse de seipso sentiri voluit.

Paulus Samosatenus Antiochenæ Ecclesiæ Antistes hæreticus.

Mouit olim sacrilegam quæstionem Paulus Samosatenus, Ecclesiæ Antiochenæ quondam Antistes. Verùm hunc vnanimis & concors Catholicorum Sacerdotum sententia sede, quam scelerate obtinebat, mouit: Semper enim ii sunt excindendi, qui Christiani populi animos conturbant, quique Euangelia ad proprium sensum detorquẽtes, fructũ, quem par erat, Deo referre non possunt. Ea porrò vinea est excolenda, quæ Domini possessorisque sui ius potestatemque agnoscit. Palam est autem, eiusmodi sermonum nouitatis non aliunde, quàm ab inanis gloriæ cupiditate proficisci: Nam vbi primùm quidam acuti, perspicaces prudentesque videri volunt, statim in id incumbunt, vt noui quippiam commententur; quò hac nimirum ratione apud ineruditas simplicesque mentes momentaneam aliquam acuminis gloriosam consequantur. Sed quis vnquam vera potitus est gloria, qui sibiipsi sapientis nomen arrogaret? Etenim Deus noster mundi huius infirma elegit, vt per illa cõfundat fortia; & stultos rursum, quò per hosce confundat mundi huius sapientes: Nam quis in mundi huius sapientia gloriatur, nisi ille, qui se ex hoc mundo esse profitetur, quique eius se discipulum est inficiatur, qui de hoc mundo se non esse apertè alicubi profitetur? Vna hæc solida est gloria, vt, quemadmodum Apostolus ait: (Qui gloriatur, in Domino glorietur.) Hanc sententiam in vestrũ illum Episcopum, (si tamen vestrum: Nam hactenus tãtùm vester est, quatenus id, quod nos credimus, & ipse quoque crediderit) appositê conuenire cernimus: Is enim hoc ipso stultum se declarat, quòd se sapientem autumat: Manifesta nanque fatuitas est; illum ignorare, quem nos Dei sapientiam & virtutem esse certò nouimus. At quiuis ea se nescire ostendit, quæ tanquam dubia in quęstionẽ adducit.

Excindendi, qui Scripturas ad suum proprium sensum detorquent.

Radix nouarum vocum superbia.

Stulti, qui sibiipsi sapientis nomen arrogant.

1. Cor. 1.

Qui appetit gloriam quærit, is non est Christi discipulus.

Ioan. 17.

1. Cor. 1.

Ea quiuis ignorat, q̃ tanquam dubia in quæstionem vocat.

Nestorius animi vir⁹ strophis quibusdam occultat.

Neque mirum sanè vestræ charitati videri debet, si à veritatis via hominem hunc aberrasse cernat: Quandoquidem Christum, qui via nostra est, perdidit: Deprehendimus autem quadam obliqua disceptatione interdũ seipsum prodere; nonnunquam rursum occultis quibusdam modis virus suum occultare: Et quamuis sapientissimi Salomonis consilium secuti, nullo responso illius stultitiam retundere debuerimus, ne & ipsi quoque similes illi, hoc est, stulti haberemur; attamen vt Apostolorum & Prophetarum doctrinam vna nobiscum sectetur, suadere nõomisimus: Ne si fortè solus omnibus obsistat, solus ab omnibus exigatur. Vestrarum verò partium est, perquàm studiosè aduigilare, quò infesti hostis sermonibus viriliter resistatis: Maior enim vobis cura incumbit, cùm ea intra Ecclesiam vobis proponantur, quæ cum Ecclesiæ vestræ sensu pugnant. Agitent ferias, & à laboribus respirent, quos aduersarius constitutus ad certamen prouocat: Murorumque præsidio, qui circa propugnacula dispersi sunt, sese tutentur. At vero, qui intra mœnia oppugnantur, illis otiari non licet. Veruntamen in hoc intestino bello, domesticaque pugna, fides sit vobis pro murorum munimento: Hæc enim quasi spiritalibus instructa telis, aduersus perfidiam se ipsam in libertatẽ vindicat. Hanc studiosè conseruemus: Conseruata namque vos vicissim conseruabit. Per hanc Deum nostrum est firmamentum & refugium. Per hanc nos tempestate actos de manu peccatoris, omnique procella eripit; si tamen, vt æquum est, clamauerimus: (Domine salua nos, perimus.

Qui solus omnibus obsistit, merito solus ab omnib⁹ exigitur.

Hoste intra mœnia grassante, feriari nefas.

Clype⁹ noster contra hostem, fides orthodoxa.

Matt. 8.

Nunc ad vos Clerici, & quotquot Deo cõsecrati estis, nostra se vertat oratio. At dicet hic fortè quispiam: Heus tu, ordinis rationẽ seruasti non satis accuratè. Sanè propositum erat nobis seruato ordine primò ad vos verba facere. Verùm inflammatior eorum cura vicit, quos in commune salute potiri desiderabamus: De vobis enim dubitare non debuimus, vt quos aliorum duces esse posse, firmiterque in fide persistere certò persuasum haberemus. Sancti itaque Deoq; dilecti fratres, & Coepiscopi nostri Cyrilli relatio, quam per filium meum Posidonium Diaconum suum ad me misit, ea eiusmodi aduersus vos committi edocuit, cuiusmodi aduersum Ecclesiæ membra machinari solet ille, qui Christo illius capiti non parcit. Verùm hæc vos turbare non debent: Siquidem grauiores labores maior quoque gloria comitari solet: Præmii namque magnitudo, certaminis magnitudini quasi ex æquo respondet. Legitis perinde ac nos, eum tandem corona donari, qui legitimè certauerit. Quare nostra hæc hortatio, nõ infirmioribus & timidioribus solùm, sed & viriliter quoq; pugnantibus necessaria videbatur; Imbecillioribus quidem, quò tentationes faciliùs tolerent; fortioribus verò, vt aduersarijs suis animosiùs resistant: Quanquã haud vnquam Rex noster prælio superatur. Quæuis autem tentatio, est quædam Christiani hominis probatio: Hæc enim, vt legimus, patientiam parit, ex illa verò enascitur spes, quæ, Scriptura attestante, nec confundit, nec decipit.

Iis primo subuenisũ oportet, q periculosè laborant.

Grauis Cõstantinopoli in Clerũ sæuit persecutio.

Magnitudo præmii; laborum magnitudini respondet.

2. Tim. 2.

Tentatio probat hominem.

Quare dilecti fratres, quoniam consolatio nostra ex Deo est, cui corpora vestra; hoc est, vos ipsos, tanquam hostias viuas. Vt Apostolus loquitur, offertis, ne frangamini resistentes: Virtutem namque ille vobis suggeret, qui per Apostolum nos docens exigit, vt membra nostra, in arma iustitiæ vertamus. Habetis exempla Sanctorùm: (Qui quondam lachrymis seminantes, nunc metunt cum exultatione.) Non amat Dominus noster seruum, nisi varijs modis periculisque probatum Christiano-

Consolatio nostra ex Deo est.

Psal. 125.

Christianorum aiæ in ppetua palæstra versantur.

stiano-

ſtianorum animas nunquam non aliquæ difficultates, tanquam in palæſtra exercet. Currite in via Domini, vt vos mutuò anteuertatis: Nolo enim, vt ab aduerſarijs patiamini vos comprehendi. Viriliter certate: Nam vt Paulus docet & expertentia confirmat, oportet interdum iſthuc fieri; quippe cùm fidem & fortitudinem nihil probet, niſi conflictus occaſio. Citra conflictum autem gloriç corona non temere alicui obtingit: Præmia enim non dantur niſi laborantibus. Perfectionis proinde galeas de capitibus veſtris ne deponatis: Miles militiam Chriſto dignam profeſſus, fidei loricam ne abijciat. Noſtri contra nos prælium exuſcitarunt; ſi tamẽ illi noſtri dicendi ſunt, quos legibus amicitiæ violatis, vltro ad inimicorum caſtra deſciuiſſe cõſtat. Veſtri eſt numeris, firmis pedibus, in atrijs Hieruſalem conſiſtere. Volumus, greſſus veſtros perfectos eſſe, ne ſimili quandoque exẽplo cuiuſpiam veſtigia commoueantur. Illi Diabolum cum improbo illo ſectentur, qui ſe factionis illius eſſe profitentur. Vos, qui filij Dei nominamini & eſtis, operibus profeſſionem veſtram oſtendite: Ex fructibus nanque vnuſquiſque, qualis ſit, agnoſci cõſueuit. Puſillanimium animos per conſolationem identidem erigite; & vnumquemque imbecilliorum ſuſcipite, ſuſceptumq; confirmate. Nulla autem vos vnquam circumueniat impietas: Quin potiùs inter bonum & malum ſecundùm vniuſcuiuſque naturam & qualitatem diſcernite; & quæ peruerſa eſſe conſtat, ea repudiate; contrà verò, quæ recta sũt, ſapite: Nam ille, Salomone teſte, meritò Deo exoſus eſt, qui iuſtũ pro iniuſto, aut è diuerſo iniuſtum pro iuſto recipit; nihil autem afflictio hęc, quæ ad tempus eſt, vos commoueat, ſed æternum præmium ob oculos vobis obuerſetur. Hymnographus noſter clamat; illuminationis illius ſpe fretũ ſe vel exortum aduerſum ſe prælium non formidaturum.

Fidem & fortitudinẽ probet animi conflictus.

Non ſunt noſtri, qui ad inimicorũ noſtrorũ caſtra deſciſcunt.

Profeſſio cuiuſque oſtenditur ex cuiuſq; opere.

De exoſis, qui iniuſtũ pro iuſto recipit, & cõtra.

Pſal. 26.

Si certamen vobis cum Gẽtibus eſſet, maximæ vtique victoriæ loco duceretis, eos vos ſemel debellaſſe, quos nunquam nõ infeſtos hoſtes experti fueratis. At qualis ea tandem cenſenda eſt victoria, cùm Sacerdos prædicãdi munere deſerto Catholicos inſectatur? An non hic quaſi ex diametro cũ Apoſtolo Paulo pugnat? Nam cùm Euangelium Domini noſtri aliquando perſecutus eſſet, tandem factus eſt eiuſdẽ prædicator. Deſtitutus eſt impius dialecticus Dei Spiritu; & hoc non immeritò, vt qui diuino Spiritu contraria ſenſerit. Rectè proinde, ſi tamen perſtiterit, ea illi verba obijciemus, quæ Sauli ab ipſo Samuele Sacerdote obiectabantur: (Reiecit te Dominus, ne regnes ſuper Iſrael.) Si ille regno factus eſt indignus, quòd in ijs tãtùm rebus, quas patrarat, Dei mãdatum neglexerat, quale huic ſupplicium ſat eſſe, queat qui ſemetipſum contra Domini diuinitatem extulit. Cæterùm veſtrarum nunc partiũ eſt, vulnera ab illo inflicta curare, eorumq; animis, qui verbis illius fortè fauciati ſunt, mederi; firmiſq; greſſibus aduerſus illũ niti, qui ſua oratione ſe lapſum eſſe ſatis indicat. Quòd ſi quid ille vobis moleſtiarum intulerit, æquo animo id ferte; molitur exilia & exauctorationes; ſed ille interim in ſuis mẽbris iſthæc patitur, quem is naturã humanã noſtri cauſa ſuſcepiſſe inficiatur. Nemo proinde lamẽtetur, quæcunque tandem cuicunque veſtrum fuerint irrogata, aut contra vos ab illo excogitata. Stephanus primus Chriſti martyr & patientiæ & perſeuerantiæ vobis ſit forma. Infidelium turba aduerſus illum fremebat; verùm ille, vt fidum Chriſti ſectatorem decebat, adeò quod cernebat, tacendo non diſſimulabat, vt inter medios quoque furibũdos, veræq; religionis hoſtes cõſtitutos, & cœlos apertos, & filium hominis, propter quem illa patiebatur, ad dexterã Dei conſiſtentẽ, ſe videre, clara voce affirmare nihil dubitaret.

Mirabilis pugna, dũ paſtor adoritur oues.

Neſtorius Dei Spiritu iure deſtitutus, quòd Dei Spiritũ impugnarit.

1. Reg. 15.

Saul Domini præceptũ neglexit & periit, qd Neſtorio fiet, q Dñi Diuinitati bellum indicit.

Stephanus inter medios furibũdos hoſtes conſtitutus Chriſti gloriam clara voce profitetur.

Longum foret, ſi eos ſigillatim recenſere hic velim, qui vel morte vel confeſſione vitã ſibi compararunt. Vos, qui ab Eccleſia eiecti eſtis, perpulchrum noſtræ ferme ætatis exẽplum beatæ memoriæ Athanaſij Alexandrinæ Eccleſiç ſapientiſſimi Epiſcopi ob oculos propoſitum habetis: Nam quem non conſoletur inſignis illius tolerantia? Cui documento non ſit inuicta illa cõſtantia? Cui ſpem nõ faciat deſideratiſſimus illius reditus? Expellitur, perſequente Arrio; Domino deducẽte, non ſine gloria reuocatur. Pertulit carcerem, pertulit afflictiones. Nec mirum eſt, ſi vir Apoſtolicus eiuſcemodi ſuſtinuerit, per quæ Apoſtolus ſeipſum exercitatũ eſſe gloriatur; eumq; in ijs omnibus ſedulò ſit imitatus, qui de ſemetipſo teſtatur, tribulationes ſibi pergratas extitiſſe. Porrò autem licet perſecutionum procella inde illum eieciſſet; in noſtris tamen regionibus ſuo iure ſuoq; ſtatu redintegrato requie eſt potitus. In ea nimirum ſe de ſuæ calamitatis refocillationem, communioniſq; & ſocietatis portum comperit, vnde omnibus ſemper Catholicis auxiliũ prouenit. Veruntamen qui in grauiſſima perſecutione illuſtris Confeſſor euaſit, is in afflictionibus conſtitutus, moleſtiã non ſenſit. Nemo proinde Chriſtianorum exilium ad tempus à Neſtorio ſibi illatum deplorare debet; pręſertim cùm nemo illorũ omniũ apud Deum in Eccleſia habeatur proſcriptus. Magis formidemus, ne q̃nque à viuorum regione, hoc eſt, ab ea patria, quã nobis obuenire exoptamus, excludamur. Illud noſtrum eſt regnum, illud continuum, illud ſempiternum; noſtrũ non eſt, per quod tranſitus tantùm contingit. Illa verè noſtra cenſenda ſunt, quæ certiſſima ſpe nobis promiſſa ſunt; qualia atteſtante Apoſtolo: Ea ſunt vtique, (quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt,) cæteraque omnia, (quæ Deus præparauit diligentibus ſe.)

Illuſtria Athanaſij pro fide certamina.

Romana eccleſia omnium Catholicorũ, iniuſteque oppreſſorũ refugium.

Metuẽdũ, nè à viuorum regione proſcribamur.

1. Cor. 2. Eſa. 64.

Verùm

Romana sedes indicat sedem Constantinopolitanam, & de primarijs eiusdem sedis mēbris.

Declarantur cōmunionis socij, qui à Nestorio fuerant excommunicati.

Verùm ne vel ad exiguum tēpus illius sententia valere putetur, qui iam dudum antè Diuinam sentētiam in se prouocauit, nostræ sedis auctoritate palàm sancitum est, nullum Episcopum, aut Clericum, aut cuiusque nominis Christianum, qui à Nestorio eiusue similibus, posteaquàm isthæc docere cœpit, loco motus, aut à communione alienus videri fortè poterat, amotum aut excommunicatū fuisse; sed hos omnes in nostra communione semper mansisse, & etiamnum in hanc vsque diem permanere: Siquidem nullum ille omnino depellere, locoúe mouere poterat, qui istiuscemodi pro concione proponēs, ne ipse quidem firmo satis tutoq; in loco insistebat. Præsens itaque hic noster sermo omnes in vniuersum complectitur, quò nimirum stabiliores subinde animosioresq; in Domino effecti, nō ad diuersa abducamini; quin mutuis potiùs infirmitatibus inter vos mederi enitamini: Cogimur nanque infirmiores, qui istic sunt, vobis in præsentia cōmmendare, vbi ipsum medicum grauiter aduertimus laborare; cui nihilominus, si quid possum[*], adhuc subuentū cupimus. Porò autem cùm ad fratrem & Coepiscopum nostrum sanctū Cyrillum, per desiderauissimum Diaconum illius Posidonium, cōgruum responsum mittere institueremus, etiam ad vos ea perscribenda & transmittenda existimauimus, quæ ab ipso eodem fratre meo ad illum, de quo loquimur, perscripta fuerāt. Quia verò in re tam ardua nostra præsentia propemodum necessaria videbatur, neque tamē propter interiectum mare longique itineris interualla cōmodè satis id fieri queat, fratri nostro Cyrillo munus nostramq; personam imposuimus, ne morbus propter moram longiorem latiùs serpat, suumq; virus in plures diffundat. Vos interea Apostolicos sermones ob oculos habentes, in eadem sententia eodemq; sensu perfecti estote: Vt, quemadmodum legimus, ad finem vsque perseuerantes, omnes salutem consequi possimus. Ne autem clam vobis sit, cuiusmodi literas miserim[*], quidue in Nestorium decreuerimus, formulam sententiæ in ipsum latæ pronuntiatæq; huic epistolæ subnecti curauimus. Deus vos seruet incolumes, desideratissimi fratres.

Cœlestini admonitio omnes cōplectitur.

Communicant Cōstantinopolitanis, quę à Cyrillo & Cœlestino ad Nestoriū perscripta fuerāt.

Pontifex Romanus vices suas ī causa Nestoriana cōmittit Cyrillo.

SENTENTIÆ FORMVLA.

Disertè itaque agnosce, hanc nobis de te sententiam stare; nempe nisi ea de Christo Deo nostro doceas & sentias, quæ Romana & Alexandrina & vniuersa sentit & pręedicat Ecclesia & sanctissima Constantinopolitanorum Ecclesia ad tuam vsque ætatem; heus tu vir optime, secundùm fidem in Nicæna Synodo expositam perpetuò sensit & prædicauit: Et perfidam illam execrandæ hæreseos nouitatem, quæ venerandæ Diuinæque Scripturæ apertè aduersatur, intra decem dies, ex ipso etiam, quo huius admonitionis literæ ad tuam notitiam peruenerint, adnumerato reieceris; dilucidoque ac publico scripto cōdemnaueris, ab vniuersa Ecclesia alienum te esse, omnique potestate Ecclesiastica prorsus exutum fore.

Ecclesia Constantinopolitana ad Nestoriū vsq; Catholica.

Tomi primi, caput XIX.

EIVSDEM COELESTINI ad Ioannem Episcopum Antiochenum.

ARGVMENTVM.

SERPENTE magis magisque subinde Nestorianismo, metuenteque Romano Pontifice, ne in Antiochenam quoque Ecclesiam, vnde Nestorius ad Constantinopolitanam sedem ascitus fuerat, paulatim irreperet. Scribit hasce ad Ioannem Patriarcham Antiochenum; & alias rursum eiusdem argumenti ad alios quosdam Antistites. Imò in Conciatia editione, epistola hæc æquè inscribitur, Iuuenali Hierosolymitano, Ruso Thessalonicensi, Flauiano Philippensi, atque Ioanni Antiocheno. Proponit autem, anguem in sinu, lupum in grege, hostem in vrbe fouere, rem esse discrimine plenam: Eiusmodi autem quippiam vrbi Cōstantinopolitanæ vsu venisse. Subiungit hinc errores, quos Nestorius in regia ciuitate in vulgus disseminabat. Addit porrò, tantis per se illum omnesque illius asseclas excommunicasse, donec resipiscant: Tum omnes illius rursum sese restituisse, quos ille excommunicare vel exauctorare conatus fuerat. Hortatur tandem, vt fidem contra hæreticos strenuè defendat, prauasq; opiniones, si quæ sese insinnauerint, ex subditorum animis eximat. Sub finem, sententiam, quam in Nestorium tulerat, eundem admonet.

DILECTO FRATRI IOANNI, Cœlestinus. S.

OPTAREMVS, vt vna est Diuinitatis essentia, ita vnā quoque apud omnes omnino homines, vbicunque tandem locorum illi degant, rectæ fidei veritatem obtinere: Minor tamen doloris est sensus, minorque solicitudo, cùm priuati quidam à Dominico grege seipsos seiungentes, angulosque & latebras consectantes, vel soli errant, vel paucis quibusdam, vt occulto errori faueant, persuadent. At verò, cùm ille, qui in sacra Ecclesia Sacerdotis locum & nomen sustinet, ipsum Christi populum prauo iniquoque consilio à veritatis tramite abductum, per abrupta quædam præcipitem trahit, idque in amplissima ciuitate, in quam propter regium fastigium & præsentiam, ingens ex terrarum orbe multitudo confluere plerunque consueuit; tunc sanè luctus solicitudoque iure meritoque duplicanda est; maiorique aduigilandum studio, ne qua parte circumcursantis lupi rapacitas præualeat: Minor namq; cura vigere solet, cùm hostis murum tantùm obsidet, quàm dum intra mœnia receptus, passim perbacchatur. Minùs itē inturbat lupus, dum seorsum ab ouibus oberrat, quàm dum intra gregem pastoris locum

Minus periculū cum priuati in fide errāt, quàm pastores, aut publici magistratus.

Hæretici angulos & latebras q̄. sunt.

Intestinū malum externo perniciosius.

eum tenet: Siquidem bellum plusquàm intestinum est, cùm intra Ecclesiam, hoc est, intra ipsam Dei domum, impietatis iacula contorquentur.

Quam ob rem cùm is, qui Constantinopolitanæ Ecclesiæ clauũ tenere videtur, populo Christi sanguine sanctificato, quædam peruersa, vtpotè non solùm honori & venerationi, quæ sacro Virginis partui iure debetur, cõtraria, verùm cum salutis quoque nostræ spe apertè pugnantia, subinde instillet; sanè est, vnde viscera nostra conturbentur nõ parum. Rem autem ita habere, id nos didicimus, cùm ex mœrentium fidelium suggestione, tum ex libris quoque, quos ipsemet misit, tum ex literis tandem (quod vtique argumẽtum est cæteris euidentius) quas idem ille auctoris sui subscriptione, (ne ab alijs venisse in dubium, vocari possit) munitas, vnà cum libris ad nos destinauit. Cùm itaque in tali negotio longa deliberatio, morosaque procrastinatio minimè tuta videatur. (Nam tantum propemodum crimen fuerit, cunctàtiùs in eiusmodi discrimine rem agere, quantum scelus est sacrilega isthæc prædicare) tã Episcopum Nestorium, quàm cæteros omnes illius factionis asseclas, qui eiusmodi errores proseminant, tantisper à nostra communione reijcimus, donec peruersitatem, quam docere exorsus est, conceptis verbis publicè cõdemnarit; eamq; de partu virgineo, hoc est, humani generis salute fidem sese habere planum fecerit, quam iuxta Apostolicã doctrinam, Romana, & Alexandrina, & Catholica vbiuis gentium obtinet, veneratur & profitetur Ecclesia. Quòd si quis verò, vel ab ipso Nestorio, vel ab alijs Nestorianæ doctrinę sequacibus, ex quo talia effutire veritus nõ est, aut excommunicatus, aut sacerdotij, aut clerici dignitate exutus est, hunc ipsum in nostra communione constanter semper mansisse, & deinceps, quod ad eam rem attinet, manere certũ est: Nec enim fas est dicere, quempiam ex illis loco quàdoque fuisse motum: Quandoquidem neminem illius sententia amouere poterat, qui seipsum dignum, qui loco moueretur, iam reddiderat.

Hæc, frater cumprimis venerande, ad tuã sanctitatem perscripsimus, vt in Domino cõfirmatus, Christique lorica pectori tuo familiari, nec non Catholicæ Ecclesiæ scuto munitus, gregem Domini nostri Iesu Christi, qui pro nobis, & natus, & mortem perpessus est, quique deuicta morte, reclusisque ijs, qui sub terris detinebãtur, nostri causa tertia die resurrexit, à praua illa infamiqne doctrina eximere qneas. Qua de re ad Cyrillum quoque sanctissimum fratrem & Coepiscopum nostrum, strenuum sanè Catholicæ fidei vindicem, perscripsimus. Sciat nihilominùs sanctitas tua, eiusmodi à nobis, vel ab ipso veriùs Christo Domino ac Deo nostro per nos sententiam in Nestorium latam esse; videlicet quòd nisi intra decem dies post acceptam admonitionis nostræ syngrapham ennmerandos, sacrilegam de Christi ortu doctrinã scripta confessione damnauerit, eamque fidem in posterum se sectaturum promiserit, quam & Romanorum & Alexandrinorum, & vniuersa profitetur & seruat Ecclesia, certò fore, vt ab Episcoporũ Synodo exauctoretur, proprioque exitio se læsum esse experiatur. Quò autem nostra hęc decreta studiosiùs perficiãtur, per filium nostrum Posidonium Ecclesiæ Alexandrinæ Diaconum has nostras literas, ad tuam dilectionem fideliter transferri curauimus. Deus te seruet incolumen, reuerendissime frater III. Id. Aug. Theodosio XIII. Valentiniano III. Cons.

[Marginalia: Nestorij dogma, virgineo partui, nostræque saluti aduersum. — Nestorius suas exegeses, vnà cũ literis ad Romanũ Põtificem mittit. — Graue sacrilegium est fide peticlitante segnius agere. — Nestorius hęreticus ex proprijs literis & exegetibus cõuictus Romę anathemati subijcitur. — Excommunicatus iure excõmunicare nequit. — Strenuus Catholicæ fidei vindex Cyrillus. — Romani Pontificis, Christi sententia est. — Formula sententiæ condemnatoriæ in Nestorium latæ.]

Tomi primi, caput XX.

CYRILLI EPISCOPI ALEXANDRINI AD IOANNEM ANTIOCHENUM, EPISTOLA.

ARGVMENTVM.

HAC epistola Cyrillus Ioannem Antiochenum de calamitosissimo perturbatissimoque Ecclesiæ Cõstantinopolitanæ statu primò certiorem facit. Mox quid ipse cũ Nestorio egerit, quoque animo is admonitiones illius exceperit, exponit. Addit, eundẽ Romani Pontificis aures præoccupare voluisse, eaq; de causa literas propria manu obsignatas ad illũ misisse: Neque his contentum, suas quoque exegeses adiecisse. Verùm adeò nihil hisce omnibus suã causam promouisse, vt apertus quoque hæreticus hinc sit deprehensus publiceque iudicatus. Admonet tandem, huic sententię standum esse ijs omnibus, qui ex Romanæ Ecclesiæ cõmunione excidere noluerint, id quod ipse, & rectè, minimè tutum indicat.

DOMINO MEO, DILECTOQVE fratri, ac comministro Ioanni Cyrillus in Domino. S.

PERTVRBATISSIMVM sanctæ Ecclesiæ Cõstantinopolitanæ statum, quaque ratione non pauci magna alioqui honestate & probitate conspicui, grauem admodum propter nonnulla, quæ reuerendissimus Episcopus Nestorius publicè pro concione proposuit, in ipsa quoque fide, perturbationem perpessi sint, atque adeò à consuetis conuentibus prorsus se abstinuerint, ex multis haud dubiè pietas tua cognouit. Consulueram illi per literas, vt prauis illis peruersisque quæstionibus missis, sanctorum Patrum fidem sectaretur. Verùm ratus, hæc me ex odio scripsisse, tantum abfuit, vt vllam omnino illius rationem haberit, qui isthæc ex charitate ad illius pietatem perscripserat, vt cùm eius esset mentis, taliaque in vulgus proseminasset, in Romanorum quoque aures insinuare se posse,

[Marginalia: Perturbatissimus Ecclesiæ Cõstantinopolitanæ status. — Proceres Constantinopolitani à Nestorij consuetudine abstinent.]

Nestorius Romani pontificis aures, per literas praeoccupare studet.

posse, easdemq; praeoccupare sperarit: Etenim prolixa epistola absurda quaedam dogmata complexus, eaq; ad Dominum meum Coelestinum, pijssimum Ecclesiae Romanae Episcopum missa; inter caetera aduersus illos, qui ab ipso dissentiunt, haec quoque depromere non est veritus: Citra horrorem sacram Virginem Dei genitricem appellant.

Nestorius apud Romanū Pontificem accusat eos, quasi impios, qui sacram Virginē Mariam θεοτόκον appellant.

Misit praeter haec & quosdam quoque suarū exegeseon quaterniones; quos cùm pijssimi Episcopi, qui in magna Romanorum vrbe comperti sunt, legissent, multisque consessibus consultationibusque vltro citroque habitis examinassent, illorum auctorem nō absque indignatione exibilarunt; palàm asserentes, nouam illum, eamque non parum periculosam, vtpotè à nullo veterum haereticorum autea vnquam excogitatam haeresim moliri.

Hi exegesium quaterniones, per Antiochum illustrem virū, cuius suprà facta est mentio, Romā perlati sunt. Romae Synodus cōtra Nestorium celebrata.

Quia ergo Nestorius haec illuc perscripserat, compulsus sum & ego quoque, ea omnia, quae inter me & illum intercesserant, aperire, earumque literarum, quas ad illum dederam, quasque vicissim ab illo receperā, exempla per Posidonium dilectum Ecclesiae Alexandrinae Diaconum Romam mittere. (Is enim, qui eam legationem obiret, optimè idoneus visus erat.) Porrò autem expositionibus illius, eiusdemque epistolis, & ijs praecipuè, in quibus, quod aperiā ipsius subscriptionem prae se ferrent, nullus tergiuersandi, locus reliquus erat, palàm lectis, sacra Romana Synodus disertam statim in illum sententiam tulit. Qua de re & ad tuam quoque pietatem perscripsit. Horum proinde decreto modis omnibus parendum est illis, qui à totius Occidentis communione excidere noluerint: Scripserunt namque expositae sententiae exempla, cùm ad Rufum pijssimum Thessalonicae Episcopum, tū ad alios quoque nonnullos religiosissimos Macedoniae Episcopos, qui ab illius sententia nō temere decedere solent. Scripserunt nihilosecius & ad Iuuenalem quoque pijssimum Hierosolymorum Episcopum. Iam tuae pietatis fuerit, diligenter, quid in rem futurum sit, expendere: Nos enim, quae illi iudicauerunt, sequi omnino constituimus: Veremur nanque, ne à tātorum virorum communione excidamus, qui non leui de causa indignantur; neque ob parui momenti res, hos motus excitarunt; eamque sententiam tulerunt, sed propter ipsam fidem, vniuersasq; orbis terrarum Ecclesias, & communem populi aedificationem. Saluta, quae apud te est, fraternitatem, quae mecum est in Domino, te salutat.

Cyrillus necessitate compulsus Romā scribit.

Nestorius Romae haereticus damnatur.

Romana Synod' sententiā, quā in Nestorium tulerat, ad diuersos Episcopos transmittit.

Cyrillus à Romanae Ecclesiae sententia decedere nefas putat.

Tomi primi, caput XXI.

IOANNES EPISCOPVS Antiochenus ad sanctissimum Cyrillum.

ARGVMENTVM.

HAC epistola tarditatem suam excusat Ioannes Antiochenus. Tarditatis porrò huius causam transfert in itineris asperitatem & longitudinē; in aduersam Episcoporum valetudinem; in iumentorum mortem. At propediem nihilosecius se adfuturum spondet, vt qui quinque tantùm dierum itinere absit. Animi impetum, quo ad Cyrilli amplexus fertur, indicat: Se tandem suosque omnes illius precibus commendat.

DOMINO MEO RELIGIOSISsimoque comministro Cyrillo Ioannes in Christo. S. D.

NON mediocriter me cruciat, posteaquàm sanctitas tua Ephesi prēstò esse coepit, paucos hosce dies etiamnū reliquos mihi fuisse: Etenim sanctitatis tuae desiderium non minùs, quàm res ipsa, vt iter hoc quàm citissimè absoluere cupiam, me stimulat. Tandem ergo post multas exantlatas itineris molestias, sāctitudinis tuae precibus adiutus, prae foribus vrgeo: Nā triginta totos dies (tot enim spatij intercapedo postulat) iter vsque facio, nihil quicquā quietis prorsus mihi indulgens. Multis interim religiosissimis Episcopis ob itineris insolentiam & difficultatem grauiter afflictis; neque paucis quoque iumentis ob cōtinuum illum profectionis laborem extinctis. Tu igitur Deū preceris, obsecro, vt hosce quinque, aut sex itineris dies citra aegritudine percurrere, sacrumque ac sanctum tuum caput nobis complecti & exosculari liceat. Ioannes, Paulus, Macarius, caeterique, qui apud me sunt, Deo charissimi Episcopi sanctitatem tuam salutant. Ego quoque cum meis domesticis vniuersam, quae tecum agit, fraternitatē plurimum saluto. Incolumis vale, & pro nobis orare perge Dñe pijssime ac sanctissime.

Ioan Antiochenus Cyrilli videndi, cōtuumque cō uenendi cupidus.

Antiochia Ephesō triginta dierū interuallo abest.

Honorificè de Cyrillo loquitur Antiochenus.

Tomi primi, caput XXII.

CYRILLI ARCHIEPISCOPI Alexandrini ad Acacium Beroensem de Haresi Nestoriana Schedion.

ARGVMENTVM.

QVID hac epistola contineatur, patet ferè ex prefixo lemmate: Exponit enim, quid Nestorius Constantinopoli doceat, quid alios item docere impunè permittat. Ostendit quam acerbi exitialesq; fructus ex eiusmodi doctrina in populum dimanarint, & porrò dimanare pergant. Conqueritur de subornatis contra se prestigiatoribus, & nihili hominibus, propter defensam a se fidei ueritatem. Insinuat tandem,

tandem, eiusmodi calumnias una omnino iniustè contra se desæuire, ut qui Christi sanctorumque Patrum causam segniùs, quàm fortè par erat, ab hoste uindicare studuerit.

DOMINO MEO, FRATRIQVE dilecto, & comministro Acacio, Cyrillus in Domino. S.

Solamen afflicto habere fidū, cui afflictionis suæ causam exponere queat.

Vi graui cum tristitia conflictantur, curisque cōsauciatum pectus habent, ij non paruæ cōsolationis loco ducere solent, si quibusdam pari animi sensu prædita ea exponere queant, propter quæ animo discruciantur. Quia ergo & mihi quoque hoc tempore tale quiddā usu uenit, arbitratus sum, causas, ob quas non iniusto, ut equidem existimo, dolore affectus sum, imò verò afflictior, integritati tuæ patefaciendas esse. Non sat fuit reuerendissimo Nestorio, ea publicè pro concione proponere, quæ Ecclesiam grauissimè offenderent, fidemque in Christum omnium nostrum Saluatorem maiorem in modum læderent, ac tantùm nō euerterent; sed porrò progressus Episcopum quendam Dorotheum palàm, cùm in Ecclesijs, tum in alijs quoque hominum cœtibus, temerario ausu effutire passus est: Si quis Mariā Deiparam esse dixerit, anathema sit. Ecquid ergo in orthodoxorum Ecclesia cum sanctis Patribus anathema facti adoriemur? Comperio nāque, celebris memoriæ Episcopum Athanasium subinde illam in commentarijs suis Deiparam appellare; nec illum solū sed & beatos quoq; Patres nostros Theophilūm, Basilium, Gregorium, Atticum, & alios præterea non paucos, qui per id tēpus vixerunt, sanctos Episcopos. Denique nemo, opinor, ex orthodoxorū numero illam Deiparam nominare facilè detrectauerit, nisi idē Emmanuelem verum Deum esse apertè inficiatus fuerit. Erunt itaque anathemate constricti sancti Patres, qui iam dudum antè ad Deum euolarunt, cæteriq; omnes, quotquot Christum Deum esse confessi, recta veritatis dogmata consectantur.

Causa Cyrilliana ægritudinis graues.

Dorotheus Episcopus Nestorio ꝑ sente & cō sentiente, anathema illos facit, qui Virginē matrem Deiparam vocāt.

Veteres Theologi Mariā Deiparam appellant. Nemo beatam Virginem Deiparam esse negabit, nisi Christum purum hominē esse statuat.

Atque vtinam huiusce rei pernicies hisce finibus constitisset, neque plurium mortaliū mentes prorsus peruertisset, aliasque & alias quotidie peruerteret: Intelligo enim, & quidem nō sine lachrymis, alios quidem eò perfidiæ & inscitiæ prolapsos iam esse, vt Christum Deum esse disertè inficientur; alios verò ita Dei appellationem illi largiri, vt nihil tamē rectè de illo sentiant: Opinantur enim, non natura, sed benigna Dei voluntate & gratia perinde, ac vnum ex nobis ad id dignitatis euectum esse. An non isthæc lachrymis & gemitu iure sunt prosequēda? Quorsum, quæso, attinebat subtilia illa & arcana in medium adducere? Quantò satius fuisset protritis moralibusq; expositionibus populum erudire; nisi cui forsan ea Diuinarum rerum

Nestorianismi' multos passim inficit.

Duæ Nestorianorū de Christo opiniones.

Indigna Nestoriani de Christo negantur.

cognitio & cautio suppetat, vt cum fructu sublimia proponere queat. Cæterùm quòd ijs, qui solitariam vitam per Ægyptū & Alexandriam agunt, & huiusmodi expositionū lectione parum conturbati fuerant, rectæ fidei sententiam exposuissem, in hostem infestum versus, quosdam præstigiatores, desperatæq; sortis homines in vnum coegit, eosq; vt mendacia in vulgus de me spargerent, subornauit; & adhuc subornare non desinit. Et fortè non iniuria id nobis incommodi accidit: Nam si zelum Dei habuissemus, seduliq; paternæ pietatis imitatores fuissemus, iustam iamdudum sanctamque cōdemnationis sententiam in eos tulissemus, qui Christo obgannire, & tam nos ipsos, qui in viuis adhuc degimus, quàm sanctos Patres, qui iam olim ad Deum commigrarunt, anathemate ferire ausi sunt. Qua quidem sententia, & ijs quoque, vt probabile fit, poteramus mederi, qui ex plebe fidei scandalum passi fuerāt. Saluta, quæ tecum est, fraternitatem; te, quæ mecum est, in Domino salutat.

Populus protritis ac moralibus sententijs instituendus, non intricatis aut subtilibus.

Non omniū est de subtilibus publicè verba facere.

Nestorius in Cyrillū armat præstigiatores.

Graue peccatum, ea dissimulare; quæ fidei, diuinæque honori aduersantur.

Tomi primi, caput XXIII.

ACACII BEROEAE EPISCOPI ad Cyrillum.

ARGVMENTVM.

EX Cyrillianis miserabilem Ecclesiæ Cōstantinopolitanę statum, quęq; de Christi œconomia cognitu necessaria sunt, breuiter se accepisse indicat. Hinc porrò accepta occasione, explicat, curiusta tutiùs mitti, quàm antè inquiri, tum quòd multis hęc inquisitio malè cesserit; tum quòd scripturarum & sapientum consilio aduersa sit. Rogat tandem, ut Nestorij vulneribus prudenter medeatur, ne qua forsan ex minùs opportuna correptione maior tēpestas oriatur. Idem sub finē Ioannis Antiocheni quoque nomine efflagitat, quem maiorē quoque in modum commendat. Cōmendat & harum quoque latorem, sed id in alio genere.

DOMINO MEO PER OMNIA sanctissimo, Deoque dilectissimo Episcopo Cyrillo Acacius in Domino. S. D.

Ietatis tuæ literas paulò antè ad nos perlatas, propter rumores & turbas in vrbe Constantinopolitana excitatas, infaustis lachrymis lamentisque plenas legi, quibus Christianæ fidei profunditas, quātum sat est ijs, qui eiusdem participes extitere, breuiter exponitur: Nam quippiam de illa, veluti ab ipsis radicibus in medium adferre, istuc superuacaneum videri poterat: Quā enim vtilitatē insignis ille disputator Apolinaris Laodicenus in Ecclesiam attulit, dum veluti vnus è Principibus de recta fide aduersus fidei hostes depugnat? An non, dum suæ

Non sunt Diuina mysteria ad viuū resecanda.

A radicibus de re aliqua disserere.

suæ sapientiæ nimiùm fidit, dumq; ex inuijs planeq; impermeabilibus quosdam meatus & quasi vias in incôtaminatam simplicemq; Christi fidem introducere nititur, id conatu suo côsequutus est, vt ab vniuersa Catholica Ecclesia inter schismaticos haberetur? An nô à quodam veterum Episcoporum, dum bene affectos, integroq; sensu & mentis intelligêtia præditos, ne curiosiùs, quæ humanum captum excedût, peruestigarent, reprimere vellet, sapientissimè cordatissimeque dictum est quandoque. Quomodo, inquit, Pater Vnigenitum genuerit, silentio honoretur? Et in sermonis progressu addit: Huiusce rei inuestigatio omnes propemodum cœlestes virtutes, nedum homines hominúmue cogitationes excedit. Quomodo ergo necessaria conueniensq; non est illa sacrarum Scripturarum admonitio? (Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: Sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper; & in pluribus operibus eius nô fueris curiosus: Nô est enim tibi necessarium ea, quæ abscondita sunt videre oculis tuis.) Illos autem, qui inquirunt qua ratione eos excusent, qui isthæc cognoscere effari've laborant, eiusmodi quid passos aiebat, cuiusmodi B. Paulino Episcopo accidisse traditur: Hic enim etsi tres hypostases palam dicere recusaret; re tamen & virtute ab illorum sententia & fide, qui istuc profitebantur, non recedebat. Sectabatur hic autem pijssimos Orientis Epôs; propterea quòd Romanæ linguæ angustia perinde ac Græca phrasis tres hypostases dicere commodè non ferat.

Apollinaris, dum nimis subtiliter vult disputare, cadit in errores.

Cordatum cuiusdam Episcopi dictum.

Eccles. 3. In sublimiora & captû nostrum excedentia non temere inquirendû.

Episcopus Paulinus tres in Diuinis hypostases esse, propter vocis nouitatem fateri non audebat.

Verùm enimuerò oportet nos omnes, qui Ecclesiæ Dei vicem dolere eidemq; compati didicimus, & possumus, nullum nô conatum ac studium adhibere, quò vocë malè elapsam primo quoque têpore adobruamus, ne quam hinc occasionem aucupentur illi, qui Dei Ecclesiam diuellere discindereque parati sunt. Quamobrem si quid tale initio effluxit, quod multos meritò religiosos piosque homines affligere côturbaréue queat, tuam integritatem, omnibusq; numeris absolutam prudentiam, summopere niti decet, vt motum hunc continuò sedet. Quanquam, vt aliàs quoque indicaui, plurimi cùm Clero ascripti, tû plebei quoque ex vrbe Côstantinopolitana Antiochiá & ad nos vsque profecti, à prædicto sermone abhorrere non videantur. Aiunt enim, in sensu, nihil continere, quod vel Apostolicæ doctrinæ aduersetur, vel fidei à sanctis Patribus in Nicæa ad homousion constituendum congregatis definitæ, & vniuersæ Ecclesiæ traditæ repugnet. Cùm præsens itaque têpus ad hoc prouocet, elabores, quæso, quantùm prudentia & Sympathia valeas ostendere, neque graueris elapsum per imprudentiá verbum, in eorû, qui hauserunt, & ob id fortè diuulsi sunt, gratiam, per tuam sanctitatem, tuique Sacerdotij auctoritatem ad eum modum comprimere; vt ea nunc præcipuè meditari moliriq; videaris, quæ Ecclesiam Catholicam grauiter hoc tempore agitatam & fluctibus penè mersá, magis magisq; subinde sedare, nec non in altum euehere queant. Voce proinde Dominica vtens, spiritaleque mare, quod modò turbatum cernitur, increpans, illud depromas: Tace, obmutesce.

Vocis nouitas & insolentia comprimenda.

Si Attico Berœensiû Episcopo fides est, Nestorius non tá mête, quam sermone errabat.

Rogatur Cyrillus, vt amicè cum Nestorio agat.

Pietatis tuæ epistolam, pijssimo sanctissimoque Ioanni Ecclesiæ Antiochenæ Episcopo, legi curaui, quam ille quoque summa attentione, nec paruo doloris sensu audiuit: Nam licet recès admodum ad Episcopatum venerit; eadem tamen vult & sentit, quæ nos senes; qui eos quoque Dei gratia munitus in muneribus certaminibusq; Episcopo dignis progressus facit, vt præclarè de eo sentiant magnificeque loquantur Orientis Episcopi omnes. Hinc tuam quoque, vt fertur, pietatê obnixè rogat, vt sanctitas tua ea, qua pollet, prudentia vsa, verbum illud, quod non satis commodè excidit, ad eum modum tractet, vt tam per ea, quæ dictura est, quàm per ea rursum, quæ factura est, occasione ad hoc nunc prouocante, illud Apostolicû eluceat: (Si ea) inquit (potestate voluero vti, quam dedit nobis Deus in ædificationem, & non in destructionem, non erubescam.) Cæterùm desideratissimum hunc nostrum tabellarium, qui iam inde à maioribus suis fidelis & Christianus est, pro ea, quæ naturaliter tibi insita est, benignitate suscipere digneris. Et si qua in re operam tuam desiderabit, tua, quæso, prouidentia illi non desis. Totam, quæ tecum est, fraternitatem, & ego, & qui mecum sunt, plurimùm salutamus.

Marc. 4. Acacio, cæterisque Orientalibus Episcopis charus Ioánes Antiochenus.

Rogatur Cyrillus ut Nestorij dicta plus æquo exagitet.

2. Cor. 10. " " "

Commendatur Cyrillo Acacij tabellarius.

Tomi primi, caput XXIIII.

CYRILLI EPISCOPI ALExandrini ad Iuuenalem Hierosolymorum Episcopum.

ARGVMENTVM.

EST hæc epistola eiusdem penè argumenti cum ea, quam scripserat ad Acacium Berœësium Antistitem: Scribit enim, Nestorium præter omnem spem & rerum ordinem è pastore euasisse in ferum lupum; atque ideo nullius gratiæ, nulliusque amicitiæ, aut beneuolentiæ habita ratione, virile contra illum certamen suscipiendum esse: Quippe cùm ob Christi gloriam, fideique defensionem, proprijs quoque parentibus nequaquam parcendum sit. Quo autem faciliùs persuadeat, addit, amicis literis & hortationibus cum illo actum esse; verùm adeò nihil hisce esse effectum, vt conuitia quoque pro beneuola admonitione retulerit. Repetit, Nestorium suis literis & exegesibus Romanum Pontificem circumuenire voluisse, sed fraude deprehensa, hæreseos ex proprijs scriptis conuictum publiceque condemnatum esse; eiusque condemnationis literas ex vrbe ad se missas esse, quas proinde vná cum hisce ad suam sanctitatem transmittendas putarit. Sub finem, ternas literas scribendas esse monet; vnas ad Nestorium, quò reuocetur; alteras ad populum, quò in fide confirmetur; postremas ad magistratum, quò fidem contra Nestorij impetum tueatur.

DESIDERATISSIMO FRATRI ac Symmistæ, Domino meo Iuuenali, Cyrillus Episcopus in Domino S.

Qui ꝑsunt, probissimi sint oportet.

PTASSEM sanè, Reuerendissimum Episcopum Nestoriũ, proborum virorum vestigijs innixum, rectæ fidei doctrinã consectari: Nã quis sanæ mentis illos, qui Saluatoris gregi præfecti sunt, quàm probissimos esse nõ exoptet? Quoniam verò præter omnem spem rerum natura inreruersa est:

Rerum natura in Nestorium interuersa.

(Siquidem quem syncerum pastorem fore sperabamus, hunc rectę fidei persecutorem euasisse comperimus) reliquũ est, vt illud Christi omnium nostrûm Saluatoris in mentem reuocemus:

Matth. 10.

„ (Non veni (ait) pacẽ mittere in terram, sed gladium: Veni enim separare hominẽ aduersus patrẽ suum). Quod si absq; omni crimine & noxa, imò verò summa cum laude bellum in parentes suscipitur, quando id ad Christi gloriã facere dignoscitur; quomodo modis omnibus necessarium non est, vt (licet ob fratris iacturam lachrymis perfundamur) Diuino zelo accingamur, illudque tantùm non omnibus, qui terram incolunt, occinamus:

Cum laude bellũ in parentes suscipitur, quando Christi gloriæ aduersantur.

Exod. 32.

„ (Si quis est Domini, iungatur mihi?) Equidem amicè vnis iam aut alteris illum admonui, ne proprij iudicij sensum sequi malit, quàm rectã, Apostolicamq;, & Ecclesijs iam olim traditam fidem; ratus fore, vt hac ratione ab expositionum suarum prauitate recederet. Verùm pharmacũ ægro animo propinatum nihil hactenus profuit, suggestumque consilium vi caruit. Imò verò tantùm abfuit, vt veritatis dogmata complecti instituerit, vt literas quoq; sua ipsius subscriptione munitas ad me dederit; in quibus haud secus atque graui iniuria à me effectus stomachatur, aperteq; sacram Virginem Dei genitricem esse inficiatur. Quod, quæso, quid aliud est, quàm manifestè dicere, Emmanuelẽ, ex quo tota salutis nostræ fiducia pendet, nõ esse verum Deum?

Nestori⁹ fraternam admonitionẽ vertit in satiam & criminationẽ.

Qui Virginem Deiparam, Chr̃m Deum esse inficiatur.

Nestorius ꝑ literas Romanis sese insinuat.

Cæterùm Romanam Ecclesiam in suã sententiam pertrahere se posse arbitratus, scripsit ad eiusdem Ecclesiæ Episcopum Cœlestinũ, dominum, fratrem, & comministrum meum longè pijssimum Deoque dilectissimum; ijsq; literis dogmatum suorumque peruersitatem inseruit. Misit eodem & multas quoque exegeses, ex quibus peruersa sentire apertè deprehensus, iure meritoque ab illo hæreseos est cõdemnatus.

Nestorius hæreseos Romæ condemnatur.

Cùm igitur Reuerendissimus pijssimusque Romanæ Ecclesiæ Episcopus Cœlestinus comperta de illo scripserit, ipsasque literas ad me dederit; equidem illas vicissim ad te mittendas existimaui, quò nimirum pium quendam zelum, ad quẽ alioqui pietas tua suapte natura incensa est, literis illis exuscitem; quatenus vnanimi cõsensione alacrique contentione charitatem, quæ est in Christo, conseruemus, populoque non paruis periculis obiecto salutem procuremus, ac Ecclesiam denique adeò conspicuam illustremque stabiliamus.

Cyrill⁹, quę acceperat à Romano Pontifice Cœlestino, transmittit ad Iuuenalem Hierosolymorum Antistitem.

Hoc autem consequemur, si singuli cum singulis congruentes, secundùm præfinitam formulam, cùm ad ipsum, tum ad populum quoque scribamus: Nam si in rem id fecerimus, hoc est, si illum ab ijs, quæ hactenus sentit, ad veritatem transtulerimus, lucrifaciemus fratrem, seruabimus & Ecclesiæ quoque Pastorem: Sin verò consilium hoc nostrum frustra susceptum fuerit, sibiipsi, quodcunque tandem euenerit, adscribens, laborũ suorum fructum ipse manducabit.

Tentandus Nestorij animus ꝑ literas indicatur.

Oportebit autem literis ad Christianissimũ pijssimumque Imperatorem, cæterosque in Magistratu cõstitutos missis, ijsdem persuadere, hinc quidem ne pietati, quæ est in Christum, vlla ratione hominem anteferant; inde verò, vt terrarum orbi, rectæ fidei stabilitatem cõcilient, ouesque à malo pastore liberent: Nisi is tamẽ ita comparatus sit, vt omnium consilijs obsequi velit. Saluta, quæ apud te est, fraternitatẽ; quæ apud nos est, te salutat.

Rogandi Principes & magistrat⁹, vt fidei faueant, eiusdemq; causam suscipiant.

Tomi primi, caput XXV.

SACRA IMPERATORIA ad Cyrillum.

ARGVMENTVM.

EVOCATVR his literis Cyrillus ad Oecumenicam Synodum, quam ad festum Pentecostes, qua die Spiritussanctus in Apostolos descenderat, Impp. Theodosius indixerat Ephesi, quæ Asiæ metropolis est. Commemorat suum perpetuum in conseruanda religione retinendaque Ecclesiasticorum pace & reipublicæ tranquillitate studium. Indicat, propter varias difficultates, quæ in vtraque repub. subinde emergebant, sæpius iam Synodum cogere voluisse: Verùm ne Episcopis molestiam adferret, hactenus id distulisse: Nunc verò eas turbas & difficultates enatas esse, vt citra periculum res hæc differri diutius non queat: Quare literas ad omnes vbique metropolitanos missis Ephesi generale Concilium indixisse; ad quam proinde & suam quoque sanctitatem ijs assumptis, qui ad dogmatum inquisitionem necessarij viderentur, maturè sese conferre debere. Sub finem, admonet, neque apud se, neque apud Deum quoque excusationem habiturum, qui præfinito tempore in Ephesiorum ciuitate non comparuerit.

IMPERATORES CAESARES, Theodosius & Valentinianus victores, triumphatores maximi, semper Augusti, Cyrillo Episcopo Alexandrino.

EIPVBLICAE nostræ cõstitutio ea, quæ in Deũ est, pietate pręcipuè nititur; multaq; inter hanc & illã cognatio ac familiaritas intercedere solet: Nam & ex se inuicẽ pendent, & vtraq; ꝓsperis alte-

Reipublicæ basis ac quasi fundamẽtum pietas.

Religionis anima honesta actio; respub. viua hac & illa.

rius successibus incrementa sumit: Quandoquidem vt vera religio, iusta actione perficitur; ita respublica vtriusque ope nixa florescit. Cùm itaque Deus Opt. Max. Imperij habenas nobis tradiderit, iisque, qui imperio nostro parent, pietatis & iustę actionis quoddam quasi vinculum nos esse voluerit, harum inter se societatem, partim quidem priuata nostra prouidētia freti, partim quoq; humano præsidio vsi, indiuulsam perpetuò hactenus conseruare enixè contendimus; ad eumque modum promouendæ pietati propter reipub. salutem incumbimus, vt in omnibus ferè subditorum nostrorum commodo intenti, vnum hoc perpetuò vrgeamus contendamusque sedulò, vt piè religioseque priuatim viuant omnes, & vt pios decet in repub. versentur vniuersi. Denique vtrique, quem par est, curam impendere non desistimus: Fieri enim vix potest, vt qui alteri serio inuigilant, alterius curam neglectui habeant. Antè omnia autem id operam damus, vt Ecclesiasticus status eiusmodi sit, qui & Deum deceat, & temporibus nostris quàm maximè congruat; idemque ex omnium concordia & consensione suam tranquillitatem obtineat; tum per Ecclesiasticarum controuersiarum pacem, à turbis & seditionibus liber existat; tum demum vt pia religio ab omni omnino nota & reprehensione immunis perseueret, eorumque vita, qui vel inter Clericos censetur, vel magno quoque inter illos Sacerdotio funguntur, omni prorsus næuo & culpa vacet.

Theodosij Imp. singularis in retinenda religione studium.

Non potest respub. bene administrari, qui religionem & pietatē negligit.

Pij Christoque addicti quidvis per facilè à Deo obtinent.

Quia verò intelligebamus, cùm per eos, qui Deum diligunt, pietatique addicti sunt, tum per animos rursum pietatis studiosos isthæc obtineri posse; sæpenumero iam antè ob ea, quæ subinde accidunt, religiosam sanctissimorum Episcoporum vndequaque in vnum coactorum Synodum necessariam iudicauimus. Hactenus tamen ne eorum pietati molestiam exhiberemus, cunctatiores hac in re fuimus. At nunc verò tam Ecclesiasticarum, quàm, quæ hisce cohærent, publicarum rerum controuersia, eam vsque adeò vtilem ac necessariam declarat, vt refutari nullo modo queat. Quam ob rem ne illa, quæ ad præsentem rerū tantopere vtilium inquisitionem spectant, si negligentiùs curētur, in peius incrementa sumant (id quod à temporum nostrorum pietate alienum esse decet) tua pietas, Deo bene propitio, operam dabit, vt sacrosancto Paschate, quod iam in foribus vrget, elapso, sub sacræ Pentecostes diem ad Ephesiorū Asiæ ciuitatem accurrat, nonnullosque, quos nimirū idoneos iudicabit, sanctissimos prouinciæ suæ Episcopos simul eodem secum adducat: Ita vt neq; necessarij sanctissimis eiusdem prouinciæ Ecclesijs desint; neque ij rursum, qui ad eam rem apti censebuntur, in sacra Synodo desiderentur.

Synodus Ephesina magnis & grauibus de causis necessaria.

Ad Synodū nō omnes, ne Episcopi quidem, conuenire debent: Sed ij tum necessarij, & qui citra Ecclesiæ incōmodum abesse possunt.

De indicta autem sanctissima Synodo nostra Serenitas ad omnes omnino Deo dilectos Episcopos Metropolitan[os] literas scripsit, quò nimirum hac tandem ratione turbæ, quæ ex multis dissidijs & concertationibus hinc inde enatæ sunt, rite secūdùm Ecclesiasticos Canones consopiantur; & illa præterea, quæ parum decenter hactenus admissa sunt, corrigātur; & pietatis denique, quæ in Deum est, publicæque vtilitatis firmitati consulatur. Cæterùm ante sanctissimam coactam Synodum, communemq; eiusdem, quæ de omnibus dabitur, sententiam, nihil quicquā in vlla prorsus re priuatim à quoquam innouetur. Omnino autem persuasum habemus, neminem ex pijssimis Deoque deuotissimis Episcopis fore, qui simulatque rerum Ecclesiasticarum causa, atque adeò controuersiarum totius orbis gratia nostro hoc decreto sanctissimam Synodum cogi intellexerit, non properè studioseque occursurus, rebusque tantopere necessarijs, ac Deo vsque adeò gratis pro virili consulturus sit. Nos quoque harum rerū curæ sedulò incumbentes, nullum impune abesse sinemus: Nec vllam ille, vel apud Deum, vel apud nos quoq; habiturus est excusationem, qui statim impigrè secundùm præfinitū tempus ad destinatum locum præsto non fuerit. Enimuerò quicunque ad Sacerdotalem Synodum accitus, alacriter non accurrit; is sanè conscientiæ parum syncerę se esse ostendit. Deus in multa tempora incolumem te conseruet, sanctissime pijssimeque Pater. Datæ Constantinopoli tertio decimo Calendas Decembris; Consulatu dominorum nostrorum semper Augustorum, Theodosij quidem decimo tertio; Valentiniani verò tertio: Lectæ sunt hæ publicè, & inter Concilij acta relatæ.

Causa cur Synodi cogi, haberiq; debeant.

Ante absolutam Synodum nihil innouādū.

Alacriter, q euocantur ad Synodū, consulare debent.

Ad cōmunē Synodū venire detrectās, malā se causam souere demonstrat.

Tomi primi, caput XXVI.

EPISTOLA CYRILLI, QVAM Rhodi ex itinere ad Clerum, populumq́, Alexandrinum misit.

ARGVMENTVM.

EPISTOLA hac, quam ante Concilium è Rhodo Alexandriam misit, indicat, prospera nauigatione integraque valetudine perpetuò vsum Rhodum vsque se peruenisse. Hortatur, vt cætera, quæ etiamnum conficienda restabant, ardentibus precibus apud Deum Optim. Max. vigeant promoueantque; tum vt se absente vitæ honestati grauiter incūbant; tum denique, vt in osculo sancto se inuicem complectantur.

PRE-

PRESBYTERIS, DIACONIS populoque Alexandrino, dilectis desideratissimisque fratribus, Cyrillus in Domino S.

Felix Rhodu vsq; nauigatio Cyrillo obtigit.

RATIA & benignitate Christi Seruatoris nostri magnum illud latumque pelagus emensi, incolumes Rhodum peruenimus, ea ventorum lenitate prosperitateque vsque vsi, vt totam illam nauigationem citra omnem timorem, omneque vitæ discrimen peregerimus. Quare Deum glorificantes, debitasque gratiarum actiones eidem persoluentes, cum Propheta in hasce voces erupimus: (Tu dominaris potestati maris; motum autem fluctuum eius tu mitigas.) Quia verò par erat, vt corpore absentes, spiritu autem præsentes literis vos tamquam filios complecterer, non potui intermittere, quin isthæc interea ad vos perscriberem, præsentemque rerum mearum statum vobis patefacerem: Fore enim confido, vt Deus vestrûm omnium precibus prouocatus, cætera quoque, quæ etiamnum reliqua sunt, clementer adijciat. Exhibete proinde hoc præsertim tempore, veluti certum quendam dilectionis fructum, vestras pro nobis preces: (Nam & ego quoque id facere non desino) quò virtutum Dominus, qui nullum non bellum potenter conterit, omnia, quæ huic causæ fortè interuenerint, suauiter componeus, omnemq; tempestatem & turbam sapienter mitigans, nos gaudentes, vobis gaudentibus, tamquam filijs denuo restituat: (Omnia enim) vt scriptum est (potest, & nihil est illi impossibile.) Honestati vobis ingenito, vestræque professioni consentaneæ sedulò incumbite: Hoc enim apud omnes apprimè commendatos vos reddet; nempe si Patre vestro absente, per spiritum autem præsente, ingenuam laudabilemque vitæ consuetudinem fueritis sectati. Salutate vos inuicem in osculo sancto. Qui mecum sunt, vos salutant. Valere vos cupio in Domino dilectissimi & desideratissimi fratres.

Psal. 88.

Deus preci bus flexus quiduis præstat.

Luc. 1.
Cyrillus ab sensuis se commēdat, vitęq; honestatem illis inculcat.

Tomi primi, caput XXVII.

ALTERA EIVSDEM Cyrilli ad eosdem epistola.

ARGVMENTVM.

HAC epistola, quam ex Ephesiorum metropoli ad Clerum populumque Alexandrinum perscripsit, significat, commoda valetudine etiamnum sese vti: Synodi tempus appetere: Spem adesse non vulgarem, fore, vt profligatis erroribus syncera doctrina vbique denuo resflorescat. Addit, certamen contra eos susceptum, qui non in hominem, sed in Deum arma fulcitarunt. Promittit victoriā, quòd regnum Diaboli contra Deum obtinere non queat. Commendat se tandem cōmunibus omnium precibus.

Concil. Gener. Pars 1.

CYRILLVS PRESBYTERIS, Diaconis, populoque Alexandrino dilectis desideratissimisq; in Domino Salutem.

ESIDERANTI mihi vestrā moderationem denuo compellare, tempus & locus commodam scribendi occasionem mihi attulerunt. Per omniū itaque vestrûm preces in Ephesiorum metropoli agimus, commoda vtentes valetudine, inchoandæque Synodi tempus in horas expectantes. Confidimus autem, omnium seruatorem Christum Ecclesias suas ab omnibus peruersis doctrinis repurgaturum, rectamq; fidem omnibus palàm facturum; quò omnes vbique locorum agentes, mundi, inculpati, synceraque fide ornati puras manus ad preces leuare valeant: (Dirigatur oratio mea sicut incēsum in conspectu tuo Domine. Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.) Circumcursat peruersa illa peruigilq; bestia Christi gloriæ insidians; at nihil omnino potest, inani prorsus cassaque illius feritate & malitia permanente. Insidiatur autem non homini cuipiam vulgari, nobisve simili, sicut noui isti magistri arbitrantur; sed Deo omnipotenti. Veruntamen audiat a quouis Christum amante: (Durum est tibi contra stimulum calcitrare:) Ferit enim miser seipsum, vnaque cum filijs suis ad interitum ruit: Nam qui recta Ecclesiarum dogmata peruertunt, de sorte illius sunt, neque Dei iudicium euadere possunt. Orate igitur pro nobis, vt Dei omnium Seruatoris munere gaudentes, gaudentibus iterum restituamur: Omnia enim potest; & nihil omnino est, quod ipse non queat. Salutate vos inuicem in osculo sancto. Saluant vos, qui mecum sunt, fratres. Valere vos in Domino exoptō dilecti & desideratissimi.

Spondet pacem Ecclesiæ Cyrill.

Psal. 140.

Diabolus Christi gloriæ inuidet.

Actor. 9.
Stimulo calces obiectat qui Christum impugnat.
De Diaboli sorte sunt hæretici omnes.

Tomi primi, caput XXVIII.

BASILII DIACONI, Reliquorumq; Monachorum ad Theodosiū & Valentinianum Impp. supplicatio.

ARGVMENTVM.

MONET Basilius Archimandrita, inter cætera Dei beneficia haud minimum iure optimo censeri, Catholicæ veritatis cognitionem. Hanc porrò ab Apostolis, Euangelistis, sanctisq; Patribus acceptam, lateque propagatā hæreticos olim turbasse, magnasq; ea de causa turbas in Ecclesia excitasse. Subiūgit hinc, Nestoriū hoc ipso denuo easdē illas turbas instaurasse, q; Christum Deum, sacrā verò matrem Virginem Deiparam esse obstinatè inficias eat. Exponit, quanta cum ipsi, tum cæteri quoque Catholici a Nestorianis patiantur. Supplicat Imperatoriæ Maiestati, vt indicta œcumenica Synodo turbis hisce ac fluctibus tandem aliquādo finem imponat; interea verò temporis

Nestorianorum immanitatem per publicos ministros compescat. Contestatur demum, si post has preces Ecclesiæ causa negligatur, se insontem excusatumque apud Deum futurum; vt qui Imperatoriam dignitatem officij sui fideliter admonere non omiserit.

BASILII DIACONI ET Archimandritæ, reliquorumq́; Monachorum & Christianorum, solitariam vitam degentiũ, ad Theodosium & Valentinianum Imp. Flauios, Christianos Deo hominibusq́; charos, obtestatio, supplexue libellus.

IMMENSA illa Dei Opt. Max, benignitas, & clementia, quæ mortalium genus suis donis & bonis nunquam cumulare desinit, in omnibus & super omnia conspicua est. Porrò autem inter alia Dei beneficia non immeritò censenda est orthodoxa quoque veritatis cognitio: Quò nimirum explorata perspectaque habeamus fidei in mysteria, iam inde ab initio a sanctis Apostolis, Martyribus, Confessoribus, & Episcopis, conspirantibus ad id quoque religiosissimis Principibus, Catholicæ Ecclesię tradita. Hausimus autem hãc fidei notitiam, primò quidem ab Apostolorum Principe Petro secundùm cognitionem, quam diuinitus perceperat, hanc palàm confitente, posteritatique tradente: (Tu es Christus filius Dei viui:) Mox verò à Iacobo Hierosolymorũ Episcopo, Ioanne Apostolo & Euangelista, reliquisq; Euangelistis, Martyribus, Confessoribus, Episcopis; postremò autem ab omnibus Patribus, qui homousiæ Triadi olim crediderunt, vel etiam nunc quoque credunt; puta ab Irenæo, Gregorio magno Neocæsaræ Episcopo; Synodo Antiochiæ contra Paulum Samosatenum coacta, quæ centum octoginta numero Patres complexa illum propter suam impietatem, (negabat enim, Christũ verum esse Deum, verumq; & naturalem Dei Patris Filium) exauctorauit: A sacra & magna illa 318. Episcoporum Synodo, q̃ apud Nicæam quondam conuenit; eorumque, qui Antiochiæ contra Paulum Samosatenum cõuenerant, sententiam suo quoque calculo confirmauit & approbauit: A Basilio & Gregorio Episcopis & fratribus, Athanasio Ecclesiæ Alexandriæ Episcopo, Ephrem Syro, Gregorio Episcopo, Ammone Episcopo, Vitaliano Episcopo, Amphilochio, Paulo, Antiocho, Eustachio, Modio, Optimo, Leptorio, Ambrosio Mediolanensium Episcopo, ab vniuersa Synodo Africana, Ioanne, Seueriano, Attico Episcopo, Cyrillo Alexandriæ Episcopo, qui etiamnum superstes, vestræ pietatis legibus obsequitur. Denique nullus sanctorum facilè enumerauerit omnes fideles, qui olim crediderunt, & etiamnum credunt, Christum esse verum Deum, verumque & naturalem Dei filium: Neque is enim, posteaquàm nostri causa homo factus est, id quod erat, hoc est, Deus esse desijt: Semper enim (quemadmodum & vestra quoque pietas non ignorat) quod erat, constanter mansit. Vnde & nos quoque credimus, & profitemur, & prædicamus, Deum Verbum, vnigenitumque Dei Filium, qui secula omnia antecedebat, propter suam erga nos benignitatem, immensamque bonitatem hominem perfectum, nobisque, peccato tantùm excepto, per omnia similem effectum esse. Credimus, inquam, & prædicamus, Dei Verbum idipsum, quod erat, non amittens, modo, quem solus ipse nouit, qui nihil nescit, ex sacra Virgine nasci voluisse & natum esse.

Inter cętera Dei beneficia veritatis cognitio iure meritoq; censenda.

Apostolorũ protostates Petrus, primusq́; diuinitatis Christi testis. Matth. 16

Fides per Apostolos, & veteres Patres ad nos peruenit.

Irenæus. Gregorius Neocęsareẽsis. Synod⁹ Antiochena.

Synod⁹ Antiochena per Synodũ Nicęnam confirmata.

Basilius. Gregorius Nyssenus. Athanasius Ephrem Syrus. Gregor. Nazian. Ammon. Vitalianus. Ambrosius. Optimus. Paulus.

Patres numerũ oẽm vincũt, qui crediderũt, & docuerunt, Chr̃m esse verum Deum. Amphilochius. Eustachius. Modius. Leptorius. Ioannes. Seuerian⁹. Atticus. Cyrillus.

Ob hoc autem verum & illustre dogma in sanctissima Dei Ecclesia syncerè hactenus prædicatum, Paulumque hæreticum iure optimo ab eadem Ecclesia eiectum proscriptumque, seditiones & pastorum tumultuationes iam olim acciderunt minimè paruæ. Quin & hoc ipso quoque tempore quidam è reuerendissimorum Sacerdotum numero Nestorium, qui Episcopatus huius sedem, si tamen Episcopum vocare fas est, obtinere videtur; impiè paulizantem, (vt qui Christum verum, naturalemque Deum; sacram vero Virginem Deiparam esse, obstinata animi contentione negare pergat) in publico consessu non infrequenter corripuerunt, & propter præfractam illius cõtumaciam ab eiusdem communione palàm desciuerunt, & in hodiernum vsque diem desciscunt. Alij clãculum ab illius consortio se subduxerunt: Nonnulli ex pijssimis religiosissimisque Presbyteris, quòd oris hisce maritimis a Pauliniana hæresi malè repullulascente pacem in sancta hac Ecclesia precati essent, à declamandi manere amoti sunt. Vnde accidit, vt populus vsitatam, pridemque receptam fidei doctrinam requirens, publicè aliquando inclamarit: Regulum habemus, Episcopum non habemus. Verùm hic populi conatus neutiquam mansit impunis: Pars namque illo ipso temporis articulo comprehensa, & in regia hac ciuitate ad tribunal abstracta, tali immanitate diuerberata exceptaque est, qualis ne apud barbaras quidem nationes quandoque vsitata fuit. Non defuerunt, qui populo præsente & audiente in sanctissima Ecclesia coràm illi reclamarent: Quamuis hoc ipsum quoque non citra grauissima incommoda, quæ ea de causa pertulerunt. Denique simplex quidam Monachus, zelo quodam vehementi instigatus, per mediam Ecclesiam progressus, impietatis præconem, quòd hæreticus esset, quòdque populi Synaxis haberetur, ab ingressu prohibuit. Sed hunc ille egregiè cęsum magnificis præsidibus tradidit, flagrisque denuo dissectum, publico præcone non absque clamore præeunte, miserando

Christi Diuinitas hic oppugnata, inde propugnata, magnarũ turbarũ occasio in Dei Ecclesia extitit.

Catholicorũ alij clã, alij palam a Nestorij cõmunione desciscunt.

Popul⁹ Constantinopolitanus magna contentione receptam fidei doctrinam requirit.

Nestorius per Epõ tyrannum agit.

Sæuitur in populum a Nestorianis

Monachus Episcopum Nestorium templi aditu phibet, sed non impunè. Illustre Monachi cuiusdam stratagema.

spectaculo

Pernicies Nestorianis in ipsa Ecclesia perpetrata.

spectaculo in exilium expulit. Neque tragœdia hæc hisce finibus constitit: Etenim quidam ex proscripti contubernio post impiam illius concionem, certissimam, nisi Deus prohibuisset, in ipsamet sacrosancta Dei Ecclesia cædem edituri erant.

Porrò autem quæ nos ab illo perpessi sumus, ea omnem fidem, omnemque opinionem longè superant: Etenim quò perfectè edoceremur, verane ea essent, an falsa, quæ de eo acceperamus, in Episcopale palatium illius iussu hortatuque conscendimus. Aliquoties autẽ in aliud & aliud tempus reiecti, vix tandem prodiens: Quæ, inquit, vultis, ea paucis exponite. Posteaquàm verò ex nobis audiuit, quæ doceret; puta sacram Virginem nihil aliud peperisse, quàm hominem sibi coessentialem, nihil rursum ex carne nasci posse, nisi carnem; ea rectæ fidei non satis consentanea videri, quamprimùm decurionibus, vt nos à turba abreptos cædant, seriò mandat. Cæsi autem inde ad Ecclesiasticum tribunal abducimur, ibidemque veluti nequã scelerati, summumque supplicium promeriti, denudamur, denudatique indignis modis vapulamus, iactamur, calcibusque impetimur. Quid multis? Eiusmodi nos in Ecclesia iniustè ab iniustis perpessi sumus, cuiusmodi ne infimæ quidem sortis homines in foro ciuili, nedum clerici, & Monachi & Archimandritæ experti sunt aliquando. Cæterùm diu multùmque in Episcopali consistorio diuexati, rursum fame tabescentes, inde ad supplicum Ergastulum abripimur, eoque in loco non modico tempore conclusi asseruamur. Neque illius furiæ his contentæ conquieuerunt; verùm per quandam imposturam magnificentissimo celeberrimæ ciuitatis huius præfecto tradi nos curauit. Per hunc ergo ferro onusti ad publicum reorum carcerem abstrahimur; hinc iterum extracti, catenisque vt antè impediti, prætorio sistimur. Cumque ibidem nullus planè, qui nos accusaret, præstò foret, ordine rursum ad Ecclesiasticum concilium reducimur; hucque reducti denuo ab illo in faciem cædimur. Denique composita oratione fraudem quandam, vt postea patuit, commentus (alium namque Filium animo occultabat) naturalem Dei Filium ex sacra Virgine natum dixit; eumque in modum exceptos tandem dimisit.

Nestorius vistandem Archimandritis se prodit.

Nestorij ius su indignis modis excipiuntur mo nachi corũ. demq; præfecti.

Mira Nestorij in piosviros furia, mira in eosdẽ insania.

Nestori' de Dei filio ꝑ plexè loquitur.

Quam ob rem iterum atque iterum immortalem, pijssimamque fidem vestram obtestamur, ne orthodoxam Ecclesiam orthodoxi pijssimique regni vestri temporibus ab hæreticis adulteratam, in posterum neglectui habeatis. Non expetimus, contumelias indignè nobis illatas vindicari, Deus nouit; desideramus autem Christianæ fidei fundamentum inconcussum immotumque persistere: Vestra proinde maiestatis sacram & Oecumenicam Synodum primo quoque tempore coire iubeat; quò hac præsente Christus Domi-

Monachi ab impp nõ vindictam, sed fidei defensionem exposcunt. Archimandritæ & Monachi Imp. vt Oecumenicã Synodũ indicãt, obnixè rogant.

nus sanctissimas Ecclesias denuo vniat, populumque suum iam dispersum in vnum reducat, ac Sacerdotes synceræ fidei prædicatores, priusquàm impia illa doctrina serpat latiùs, loco suo restituat: Quandoquidem Nestorius comminationibus, insectationibus, exilijs callidis prauisque machinationibus, nihil non efficere molitur: Et quo suam insaniam, suamque impietatem confirmatiorem reddat, quæcunque excogitari possunt, sine discrimen aggreditur: Non Deum timet; nullum hominem veretur; nullum Episcopum veneratur; nullum Sacerdotem, aut clericum, aut sanctum Monachum, aut religiosum laicum honorat; nullam pœnam iniquis decretam formidat; nullam denique sententiam, aut legem in eos latam, qui in ministerio suo iram Dei prouocant, curat; sed superbia elatus, pecunijsque, & perditorum quorundam hominum audacia fretus, in quosuis desæuit; neque, vt liberè quod res est, dicamus, vestræ quoque dominationi satis parcit.

Nestorius neque Deũ neq; vllum hominẽ curat.

Nestorius pecunia & perditorum hominum fortitudine fretus, nihil non atten tare audet.

Petimus proinde, ne quicquam deinceps in quempiam illi liceat, nisi primùm maculas, quas Orthodoxæ fidei aspersit, eluat: Ne, quod obnixè studet, hac penitùs dissipata euersaque, suam paulatim introducat. Animaduertit enim, quos alia ratione non potest, eos timore à fide auertere, se posse. Cæterùm quos suæ sententiæ semel adiunxit, illos ita inflammat, vt verbera quoque, quibus lubitum fuerit, publice inferre audeant, palamque persecutionis speciem excitare non dubitent. Neque verò suorum popularium domesticorumque clericorum opera, eam ad rem tantùm vtitur; verùm quorundam quoque ab exteris parœcijs & diœcesibus ascitorũ; quibus tamen secundùm Ecclesiasticos Canones in alieno Episcopatu, vel Ecclesia degere non licet, sed in ijs solùm locis & ciuitatibus, idque quietè, in quibus ordinati sunt. Facit autem hæc omnia, quò moræ diuturnitate, tẽporaneaque potentia nequitiam suam latiùs propagare, vobisque commodiùs imponere queat: Quos ob id in ministros, & quasi vicarios Deus Opt. Max. assumpsit, vti illius gloriã strenuè propugnetis, qui illustri quoque honore vos cumulauit, & cumulat subinde, vobisque cum omnibus sanctis, qui munus suũ præclare obierunt, mercedem tempore suo reddet. Quibus olim & illud quoque dictutus est: (Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium Domini tui.) Qui veri Christiani sunt, ij per opera, quantum Christianæ doctrinæ tribuant, ostendunt. At verò infideles & abiecti, qui ventri suo viuunt, & ad hunc scopum omnia sua studia referunt, illi, si quẽ Christum Deum esse profiteri audierint, ilico dissecantur. Et quemadmodum Iudæi, sancto Stephano protomartyre, narrante: (Ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris virtutis Dei, aures

Nestorius vera fidei euersionẽ molitur.

Quos ratione non pôt, eos metu ẽ suam sentẽtiam trahit Nestorius. Nestorianæ factionis homines turbas excitãt publicè. Nestori' exteros clericos sibi asciscit. Fas non est Clerico, in aliena ciuitate, aut diœcesi statem agere. Ministri Dei Principes.

Matth. 25. „ „ „

Veros Christianismus operibus Christiano homine dignis ostenditur. Frendẽt hæretici audita Christi Diuinitate. Actor. 7. „

Hæretici suâ iactant stultitiam.

suas continebant; ita & isti quoque in Christianos dentibus frendent, omnemque furorem suum in illos explere laborant.

Rogamus proinde, vt magnificentissimi præfecti nouæ Romæ prouidentia ij omnes, qui aduersus orthodoxos insurgunt, iustitiæque, quam iactant, schemate non paucis insultant, tantisper compescantur, donec ea omnia, quæ rectæ fidei aduersantur, è medio facessant. Quòd si nostram supplicationem pro nihilo putaueritis, vos coram immortali seculorum Rege, solo inaspectabili & sapiente, qui nostræ salutis causa descendit, &, vt voluit, inter homines apparuit, & olim ad iudicandum viuos & mortuos redibit; cui etiam omne genu incuruatur cœlestium, terrestrium, & infernorum; cui & omnis quoque lingua confitetur, innocentiæ nostræ testes appellamus: Constat enim de Oecumenica Synodo cogenda, quæ & fidem munire, & quæ hic vel fracta, vel labefacta sunt, corrigere & instaurare posset (neque enim per Dei gratiam, eiusdemque tutelam, quæ potenter in nobis operatur, inferorum portæ, quæ sunt hæreticorum ora, aduersus eam aliquando præualebunt, aut euertere illam poterunt) maiestatem vestram omni contentione & studio nos rogâsse, quò pace Ecclesiæ redintegrata preces consuetas pro communi omnium salute, vestrique Regni incolumitate placidè, & Catholicè, & concordi animorum consensione ad Deum transmittere liceat. Amen.

1. Tim. 1. Actor. 10. Philipp. 2.

Inferorum portæ hæreticorũ ora. Matth. 17.

Tomi primi, caput XXIX.

EPISTOLA CYRILLI Episcopi Alexandrini, ad Cælestinum Episcopum Romanum.

ARGVMENTVM.

EST hęc epistola eiusdem ferè notæ & argumenti, cum proximè præcedente. Exponit, cur, cum hactenus altum siluerit, nunc demum scribat. Tum qualemnam Episcopatus rationem Nestorius statim a creationis suæ exordio inierit; puta præposteram, & a maiorum moribus prorsus alienam. Hioc se semel atque iterum per literas cum eodem Nestorio egisse, verùm nihil quicquam promouisse; imò verò magnam eam ob causam in illios indignationem incurrisse. Addit, Episcopom quendam Dorotheum oomine, Nestorio præsente & consentiente, publicè pro concione anathema illis denunciasse, qoi Virginem matrem Deiparam appellarent. Ad eam autem vocem ingentem mox populi secessionem a Nestorio factam, populumque & monasteria omnia, & magnam præterea Senatus partem in ea defectioue etiam nunc perseuerare, Catholicosque Doctores magna auiditate expectare. Monet, quid facto hic opus sit, per literas indicandom esse, & quidem tempestiuè, propter plerosque Orientales, qui a Nestorij sententia non moltum abhorrere videantur. Sub finem, quę per Posidonium Diaconom suom scripta mittat, ordine explicat.

SANCTISSIMO DEOQVE amantissimo Patri Cœlestino, Cyrillus in Domino S. D.

SI in rebus vsque adeò serijs ac necessarijs, vbi recta fides malè a quibusdam deprauata distortaq; periclitatur, citra notam silere; & cuncta, quæ hactenus mota agitataq; sunt, citra morositatis vitium, pietatem tuam cœlare licuisset, dixissem vtiq; mihi: Bona ac periculi expers res est silentium; & illud rursum: Præstat quietam vitam agere, quàm turbis operam dare. Quoniam verò Deus hisce in rebus prudentiam a nobis exigit; longaque Ecclesiarũ consuetudo suadet, vt istiusce modi sanctitati tuæ communicentur, non possum equidem, quod apertum est (nempe Satanam, pessimam illam infrenemque bestiam, quæ ab impietatis studio nunquam desistit, in præsentia omnia miscere, contraque Dei Ecclesias magna vi insanire; nec non in omnium vbique populorum, qui in rectę fidei semita ambulabant, subuersionem studiosè eniti) ad pietatem tuã non perscribere. Sanè hactenus altum tacui: Neque enim quicquam omnino de illo, qui Constantinopolitanam Ecclesiam hoc tempore administrat, vel ad religionem tuam, vel ad vllum alium consacerdotum nostrorum scripsi; non ignorans, præcipitem celeritatem in eiusmodi rebus cum vitio plerunque coniunctam esse solere. At quia nunc ad extremum propemodum malorum deuenisse videmur, operæ prætium existimaui, rupto silentio, ordine omnia, quæ acciderunt, exponere.

Periculi expers res silẽtium.

Diuturna consuetudo habet, vt fidei difficultates ad Romanũ Pontificem deferantur.

Satanas oĩa miscere, fundituśque euertere conatus.

Periculosa res tamere alicui hæreseos notam inurere.

Is igitur, cujus paulò antè mentionem feci, vbi primùm Episcopus creatꝰ est, cùm pijs exhortationibus domesticos æquè ac peregrinos, quorum magna vis ex omnibus ciuitatibus & religionibus ad id loci confluere solet, instituere debuisset, ea studuit effutire, quæ absurda & rationi dissentanea, & ab Apostolica & Euangelica fide, quam Maiores nostri magna semper cõstantia retinuerunt, nobisq; perinde ac preciosam quandam margaritam tradiderunt, non parum discrepantia sunt. Porrò aũt homilias, quas pro concione nõ infrequenter habuit, & huc vsque habere non desinit, tanquam euidens quoddam doctrinę illius argumentum ad tuam pietatem misi. Fateor autem, in animo fuisse Synodicis literis illum commonefacere, nos cum eo communionẽ retinere nõ posse, qui talia docet, ac saperet; ratus tñ lapsis manũ porrigẽdã, ꝓstratosq; tãquã fratres erigendos esse, hoc ipsum in hodiernum vsque diem non feci: Attamen ne nihil hic agerem, hortatus sum illum per literas, vt a peruersa illa doctrina resipisceret resiliretque; sed hactenus nihil quicquam promouimus. Imò verò posteaquàm animad-

Constantinopoli magna exterorum hominum vis.

Nestorius iam inde ab initio ea docebat, quæ fidei dissentanea erãt.

Homiliæ Nestorij opera Cyrilli Romã missæ.

Lapsis manus porrigẽda, prostratiq; denuo erigendi.

Cyrillus nequicquam Nestorium ad resipiscentiam exstimulat. animaduertit, tantum abesse vti cum eo sentiamus, vt ipsum quoque obiurgemus, & vt à suis commentis (dogmata enim non facilè vocauerim) abscedat, admoneamus, nullam insidiarum struendarum viam non tentauit,

Nestorius Cyrillo insidias parat. & hucusque tentare non cessat. Cùm, inquã, fore speraremus, vt medicinam admitteret, hoc est, vt ab ijs, quæ contra Christum docuerat, abstineret, comperimus hac nos spe frustratos esse.

Porrò autem cùm is talismodi euasisset, ac

Dorotheus lingua promptus Nestorianorum partium propugnator impudentissimus. cidit inter cætera, vt Episcopus quidam Dorotheus nomine, Constantinopoli præstò esset, eadem, quæ Nestorius sapiens & sentiens, vir quæstus causa adulationi impensè deditus, linguaque ad temeritatem vsque, vt scriptum est, promptus. Hic cùm in Constantinopolitanæ Ecclesiæ Synaxi, præsente Nestorio, cathedram occupasset, magna sublataque voce inclamare ausus est: Si quis Mariam Deiparam

Seditio pro impiâ Dorothei voce excitata. dixerit, anathema sit. Mox ingẽs vniuersi populi clamor & discessio consecuta est: Nolebant enim diutius cum eo communione habere, qui tali mente talique sensu præditus esset. Quin & hoc ipso quoque tempo-

Vniuersa penè Constantinopolis a Nestorii communione se abstinet. re plebs Constantinopolitana, leuibus quibusdam vanisque hominibus, qui ipsi adulãtur, duntaxat exceptis, à Synaxi abstinet. Abstinent ab eadem omnia penè monasteria, eorumque Archimandritæ. Abstinet & maior quoque pars Senatus, verita, ne ab illo, vel ab

Antiochenorum sex Nestorium secuta. illis quoque, quos Antiochia discedens, inde secum abduxerat, qui & ipsi quoque quiduis peruersum euomunt, aliquod in fide detrimentum accipiant. Quoniam verò homilijs

Nestorii exegeses Ægyptiomonachos inficiunt. illius in Ægyptum perlatis, leues quosdam homines in errorem abductos, rectè ne ille sentiret & loqueretur, an secus, anxiè inter se disquirere cognoram; metuens, ne fortè morbi contagium simpliciorum mentes inuadẽs, altiores radices paulatim ageret, ad omnia Ægypti monasteria Catholicam epistolam scripsi, nutantesque in rectâ fide confirmaui.

Hæc ea est, quæ in primo hoc tomo primũ locum obtinet. Cuius quidem parænetica epistolæ exempla quædam hinc ad Constantinopolitanam vrbem, quorundam opera deportata, ibidemq; lecta, tanto permultis adiumento fuerunt, vt plurimi è magistratu eius rei causa per literas gratias mihi egerint. Verùm hoc ipsum Nestorio quasi nouum quoddam iræ contra

Parænetica Cyrilli ad Monachos Ægypti, Constantinopolitanis adiumẽto fuit. me susceptæ fomentum subministrauit. Me itaque vt capitalem hostem impugnat, aliud planè nihil, de quo me incuset, habens, quàm vnum hoc, quòd eadem, quæ ille, sentire recuso; eamq;, quàm à Maioribus accepimus, nec

Cyrillus ad fidem reducit, quos Nestorius inde abduxerat. non ex Diuinis Scripturis didicimus, fidem amplectendam esse, seriò persuadens, nõ paucos ad sanam mentem subinde reducam.

Verùm floccifaciens, quæ is aduersùm me hactenus machinatur; Deoque, qui omnia potest, & nouit omnia, permittens, alteram

Scribit alteram Cyrillus ad Ne- rursus Epistolam, quæ rectæ fidei expositionem breui compendio complecteretur, ad memoratum Nestorium exaraui, seriò eundẽ

Horium parænetica sed frustra id quoque. admonens obtestansque, vt ad modum quẽ epistola præfinit, sapiat: Sed nihil omnino apud illum etiam tum effeci: Nam ad hoc vsque tempus eadem illa, quæ initio probarat, probare pergit; nec modum vllum peruersa docendi facit. Sciat nihilominùs & hoc quoque sanctitas tua, nempe cõmenta illius Orien-

Plerisque Orientalibus Nestorii commẽta probãt. tales Episcopos adeò non offendere, aut contristare, vt plerique omnes, & præcipuè Macedoniç Episcopi illis applaudere videantur.

Nestorius se solum sapere, se solũ Scripturas intelligere autumat. Et quia hoc Nestorius non ignorat, se omnibus sapientiorem existimat; se solum Diuinæ Scripturę scopum attigisse autumat; se solum Christi mysterium cognouisse somniat. Atqui quomodo nõ magis secum reputat, cùm omnes per terrarum orbem sparsi orthodoxi Episcopi & laici, Christum Deum, Virginem verò, q̃ illũ genuit, Deiparam esse confitentur; se solùm, qui isthuc inficiatur, errare? Verùm fastu tumens, insidijsque ac sedis poten-

Nestorius sedis potentia fretus omnes sibi obnoxios esse debere, existimat. tia fretus effecturum se arbitratur, vt & nos ipsi & reliqui omnes suæ sententiæ subscribamus. Ecquid igitur faciemus? cùm neque illum vt resipiscat, neque vt ab eiusmodi concionibus desistat, inducere queamus? Populus Constantinopolitanus assiduò, magis magisque corrumpitor, magnaq; animi ægritudi-

Populus Constantinopolitan⁹ Catholicos Doctores desiderat. ne laborans, Catholicorum Doctorum præsidium quotidie expectat auidè. Neque sanè de rebus vulgaribus hic est sermo; sed neque silere quoque diutius tutum satis est: Si enim Christus conuitijs appetitur, quomodo nos

1. Cor. 9. tacebimus? maximè verò cùm Paulus scri-

Non licet pastoribus tacere, lata te lupo. bat: (Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: Si autem inuitus, dispensatio mihi credita est.) Qui itaque Verbi ministerium fideique custodiam quasi depositam suscipimus; quid in die iudicij dicturi sumus, si nunc contra isthæc obticuerimus.

At quamuis res ita habeat, non priùs tamen illius communionem confidenter deserere ausi fuimos, quàm hæc ipsa pietati tuæ indicaremus. Digneris proinde, quid hic

Exquiritur Romani Pontificis sententia, cum Nestorione communicare liceat, an secus. sentias, declarare; quò liquido nobis constet, communicarene nos cum illo oporteat, an verò liberè eidem denunciare, neminem cũ eo communicare, qui eiusmodi erroneam doctrinam fouet & prædicat. Porrò tuæ integritatis mens, ac super hac re sententia, non modò pijssimis, Deoq; deuotissimis Macedoniç Episcopis, sed totius quoqoe Orientis Antistitibus perspicuè per literas exponi debet: Nam si quid illi eiusmodi expetent, nullam nos ansam negligemus, vt omnes vno animo, in vna sententia persistant, rectæq; fidei, quæ iam impugnatur, opem ferant. Ad Ne-

Expetunt Romani Pontificis literæ, ad Macedoniç & Orientis Episcopos. storij autem conatum quod attinet, & magni illi, admirabilesque, & celebrati Patres nostri, qui sacram Virginem Deiparam esse dixerunt, & nos ipsi quoque, qui adhuc superstites sumus, vnà cum ipsis anathemate percussi sumus: Quamuis enim is ore suo id facere

cere noluerit; attamen sedens & audiens aliũ, nempe suprà memoratum Dorotheum, vt hoc diceret, induxit subornauitque: Cui etiã confestim, vbi è cathedra descendisset, in Diuinorum mysteriorum celebratione communicauit. Quò autem sanctitas tua tam quæ ille dicit & sapit, quàm quæ beati & magni illi Patres nostri tradiderunt, clarè perspiciat; misi tomos aliquot capitum quorundam pericopas continentes: Quos quoque, quantũ quidem per illos fieri potuit, qui Alexandriæ viuunt, Latinè reddi curaui. Tradidi & epistolas quoque à me scriptas Posidonio, studiosè illi iniungens, vt tuæ sanctitati eas offerat.

Cyrillus vna cum Nestorii homiliis & excegesibus suisque literis, maioris lucis causa, Patrum quoque sulas ad Cœlestinũ mittit.

Tomi primi, caput XXX.

EIVSDEM CYRILLI, SYNOdiq; cum eo coactæ, ad Monachos Constantinopolitanos epistola.

ARGVMENTVM.

Epistola hæc partim epœnetica, partim rursum parænetica est. Laudat illorum zelum in retinenda & propugnanda orthodoxa fide; hortatur autem, vt in eodem propugnandæ fidei studio porrò procedant. Interserit, Nestorii emendationem diu multumque fuisse expectatam, sed frustra, vt qui quotidie seipso deterior euadat. Addit tandem ternis literis, quibus illum admonuerat, accessisse alteras pontificias, quæ exauctorationẽ illi comminentur, nisi primo quoque tempore resipiscat.

Roligiosissimis pijssimisq; Monasteriorum Patribus, qui in magna Constantinopoli ætatem agunt: Cyrillus & sancta Synodus Alexandrina in Domino S.

PIETATIS vestræ zelum, quem pro Christo publicè in Orthodoxorum Ecclesia blasphemiis apperito declarastis, plenè didicimus, summisque, vt æquũ erat, laudibus extulimus. Ant nos interim in lachrimis luctuque iacentes, Christum vniuersorum Saluatorem obtestamur, vt vel nunc tãdem dissipatis Diaboli laqueis, Ecclesiarum scandala præcidat, maledictisque gloriam illius insectantes compescat. Quia verò longanimis est, pœnitentiæ tempus abunde satis Nestorio hucusque concessit, omnibus interea loci conticentibus votisque ardentibus, vt profana illa vocum nouitate relicta, quæ recta ac decentia diuinisque Scripturis consentanea sunt, nobiscum saperet; fidemque per sanctos Apostolos & Euangelistas, qui germani mysteriorum Christi dispensatores extiterunt, mandatumque, vt Euãgelium illius vniuerso terrarum orbi annuntiarent, habuerũt, iam inde ab initio traditam susciperet, expectantibus. At quia in ijsdem erroribus vsque perseuerat, blasphemiasque blasphemijs cumulans, ad deteriora subinde gradum facit, & peregrina alienaque dogmata, quæ sancta Dei Ecclesia nunquam agnouit neque agnoscit, proponere non desinit, omni seruata æquitate grauati non sumus, vel ternis literis illum commonefacere. Quibus illæ quoque accedunt, quæ iam vnà cum nostris postremis à sanctissimo pijssimoque patre & Syllitургo nostro Cœlestino magno vrbis Romanæ Episcopo missæ sunt.

Monachi pro Christi honore zelosi.

Expectatur Nestorii emendatio, sed incassum.

Ternis Cyrilli ad Nestorium literis accedunt Cœlestini Pontificis quoque, neque ob id tã resipiscit aliquando. Sẽtẽtia interlocutoria in Nestorium.

Summa autem admonitionis hæc est; siquidem resipiscere, & ea, quæ dixit, lachrymis diluere; ac dogmata nihilominùs, quæ falsa proposuit, scripto anathemate condemnare; & rectam tandem inculpatamque Catholicæ Ecclesie fidem voluerit agnoscere, fore vt veniam, si tamen eam petat, & quæ oportet, doceri se sinat, promereatur. Sin verò ea facere recusarit, ab Episcoporum cœtu, nec non à doctorea auctoritate se prorsus alienũ extorremque esse intelligat: Neque enim tutum est satis, lupum Christi gregibus infestũ sub pastoris specie admittere. Viri itaque estote, &, vt seruos Dei decet, animarum vestrarum curam suscipite; tum pro Christi gloria, & vt fides, quæ in ipsum est, recta & syncera vbique locorum annuntietur, nihil non tentate: Istuc enim vos, & à futuris periculis liberabit, & coram diuino tribunali corona dignos efficiet, Christo omnium nostrum Saluatore propter vestram erga illum dilectionem omnia isthæc approbante & remunerante. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos fratres, qui mecum sunt. Opto vos in Christo valere, dilecti & desideratissimi fratres.

Non est tutum satis, lupum pastoris loco admittere.

Pro fide & Christi gloria certamina obeũda.

Defensæ fidei merces, corona gloriæ.

Tomi primi, caput XXXI.

IOANNIS EPISCOPI Antiocheni ad Nestorium.

ARGVMENTVM.

INDICAT varias hinc inde de sua pietate literas accepisse. Hortatur, vt illarum antigrapha positis affectibus, syncerisque consultoribus adhibitis, studiosè legat, quaque illa inclinent, sequacem se præbeat: Tum vt libera voce id exprimat, quod mente fideliter tenet, ne turbæ notæ, quotidie magis magisque adolescant, Catholicamque Ecclesiam diuexent. Proponit exemplum Episcopi Theodori, qui ad sedandam populi tumultuationem, vocem quæ parum commodè exciderat, publicè retractauit. Denique tota epistola totus in hoc est, vt matrem Virginem Deiparam esse, Deiparæque nomine appellandam esse Nestorio persuadeat.

DOMI-

DOMINO MEO PIISSIMO SANctissimoque Episcopo Nestorio, Ioannes in Domino S.

Ioānes Antiochenus suā de Nestorio sentētiam ꝑ Comitem Irenæum aperit.

MEAM de tua pietate sententiā, per Dominum meum, magnificumque per omnia Comitē Irenæum syncere absque vllo prorsus fuco dilectioni tuæ patefeci. Et quoniam vera expurgatione vsus, omni, vt arbitror, suspicione apud te vaco, liberè candideque synceritati tuæ in posterum consilium dare institui. Poteris autem ex ijs, quæ suasurus sum, nostri erga te candoris nō leue argumentum sumere, simulque quantæ ea charitas, quæ secundùm Deum est, curæ nobis sit, perspicere. Quam sanè charitatem, qui consectantur, illi Diuinis legibus obtemperant; qui verò, ea neglecta, imposturis student, ij suis se telis priùs cōficiunt, quàm eos, quos adoriuntur. Hæc itaque opportunè, vt existimo, præfatus, te etiam atque etiam rogo, vt me consultorem haud malum tibi futurum beneuolè admittas: Neque si quid vile aut Diuinæ charitati cognatū in dictis meis occurrerit, idipsum respuas.

Diuinæ dilectionis argumentum impletio legis.

Peccata turbis ostiū patefaciunt.

Et quidem oportebat, vti de rebus minimè iniucundis inter nos cōferremus. Verùm quia peccata nostra perturbationibus Ecclesiasticis ingens ostium patefecerunt, ideo ea charitati tuæ explanare cogor, quæ nuperrimè ex Romana & Alexandrina vrbe ad me perscripta sunt: Etenim Clerici Alexandrini diuersas de tua pietate literas magno ad nos studio pertulerunt; vnas quidem pijssimi Episcopi Cœlestini; reliquas omnes sanctissimi Episcopi Cyrilli. Harum autem antigrapha mittens, charitatem obnixe tuam rogatam cupio, vt ita eas legat, ne qua hinc animi perturbatio consurgat: Ex qua contentiones minimè leues seditionesq; admodū noxiæ sæpenumero exoriuntur. Sed neque rem hanc tantā parui quoque ducas aut contemnas: Diabolus namque res initio minùs rectè habentes per superbiā nouit amplificare, in eamque magnitudinem paulatim euehere, vt postea omnem curam omnemque medicinam respuant. Quare beneuolum ac studiosum affectum ad illarum literarum lectionē adferas, viros quoque nonnullos cordatos ad propositarum rerum considerationem socios tibi adiungas, illisque nō quæ grata, sed quę vtilia sunt effandi potestatem facias: Omnino enim si arbitri plures minimeque fucati ac liberam, quod sentiunt, dicendi facultatem nacti, præsentis negotij disquisitioni adhibeantur, facilimè illud ea deliberatione consequemur, vt id, quod nunc fortè nonnihil perplexum & durum censetur, mox leue & facile censeatur.

Vanæ literę de Nestorio ad Ioannē Antiochenū ꝑlatæ.

Animi perturbatio generat cōtentionem, hęc seditionē, & alia incōmoda. Diabol⁹ ex parua scintilla, q̄ sua astutia est, magnū incēdiū excitare nouit.

Cuiusmodi in rebus arduis, maximè vero in proprijs cōsultores adhiberi conueniat.

Enimuerò licet dominus meus Cœlestinus Deo deuotissimus Episcopus, decem tantùm dierum interuallum, terminum vsque responsioni præfinitum valdè angustum, literis suis expresserit; tamen res ea einsmodi est, vt non dico decem diebus, sed vno, imò verò paucis horis tota confici posse videatur: Nam quid facilius est, quàm nomine commodo, multisque sanctis Patribus vsitato, & vero nihilominùs salutarique ex Virgine orti per congruo in Christi omnium nostrum Regis dispensatione vti? Cùm hoc ergo neque graue, neque periculosum sit, æquum non est, vt sanctitas tua refutet, Neque id nunc apud se cogitet: Turpe est, si pugnantia docere: videat: Si enim mens tua eadem sapit & sentit, quæ sancti Patres, Ecclesiæque Doctores sentiunt & sapiunt (nam hoc, Domine mi, & ex multis, & ex communibus amicis de te accepimus) quorsum vereris piū animi tui sensum conuenienti voce publicare? Præsertim cùm tot tantæque tumultuationes ac disceptationes ex te natæ, ob oculos iam versentur? Eas namque, mihi crede Deo dilecte, cùm apud finitimos, tum apud longè quoque positos turbas concitasti, quæ ingentem ex insperato Ecclesijs tempestatem peperere: Constat enim, fideles circumquaque degentes, huius quæstionis & controuersiæ causa inter se conflictari, quotidieque à se inuicem diuelli. Verum esse, quod dicimus, ex ipsismet rebus haud difficulter perspicere licet: Nam & Occidens, & Ægyptus, & ipsa quoque Macedonia ab ea vnione sese abrumpere decreuerunt, quam singularis Dei beneficentia, per multos sanctorum Patrum celebriumque Episcoporum, & præcipuè per sanctissimi magnique illius Patris nostri Acacij sudores molestiasque communi Ecclesiæ vtilitati impertiuit. Quis, quæso, reprehendat, si ea, quæ sentis, liberè exponas? Imò verò quis laudibus non efferat, si nomen, cuius sensum pietas tua, vt cognouimus, possidet, propter publicam quietem communemque orbis pacem, aliquando amplecti animum inducas? Quod si ita visum est, perpulchrum & ad præsentem controuersiam peropportunum exemplum tibi hoc loco in mentem reducam, cuius te quoque meminisse velim: Temporis enim ex quo illud apud nos accidit, adeò multum non intercessit, vt iam animo excidere potuerit. Memoria haud dubiè tenes, cùm beato Theodoro in expositione quadam excidisset quiddam, quod tibi imprimis, cui per id tempus cæteris liberiùs agere licebat, tum cæteris quoque omnibus, ad quorum aures peruenerat, neque rectè, neque satis quoque Catholicè dictum videbatur; quo pacto ille, posteaquàm damnum turbamque, quæ exiguus admodum lapsus pepererat, considerasset; expendisseique, nihilò secius eiusmodi tumultuationes sectas, dissidiaq; generare posse: (Solent namque homines talis modi arrepta occasione vltro citroque tumultuari, atq; à se mutuò seiungi) cogitasset præterea, paruā offensionis scintillam magnum sæpe fomitē

Nestori⁹ ne secum pugnare videatur, mentē suam cōmoda voce declarare recusat.

Multæ turbæ ob vnam dictionem vocalā in Ecclesia natæ.

Occidens, Aegypt⁹ & Macedonia a Nestorij cōmunione desciscunt.

Memorabile exemplū Episcopi Theodori.

Ejus Theodoru lingua non sine populi offensione lapsus.

discordijs subministrare: (Quod etiam nunc apud nos viu venisse cernimus) ac commoda tandem opportunæ correctionis secū reputasset; nō post multos dies generosè in medium progressus, id, quod à se non satis commodè dictum fuerat, in gratiam Ecclesiæ, nihil quicquā veritus, correxerit; factaq; emēdatione omnem mox calumniam aduersum se excitatam penitus extinxerit. Et quamuis nemo nesciret, quod ab illo dictum erat, minus rectè synceréque dictum fuisse; attamen quòd promptè id retractaret, quod dixerat, hominem statim complexi sunt omnes.

Praua offensionis scintilla, magnum sæpè discordiis fomitem subministrat.

Theodorus Episcopus commodè corrigens, quod incōmodè excederat, omnem cōtra se oborta tempestatē mox sedat.

Equidem non ad probrosam aliquam orationis correctionem, neque ad puerilem palinodiam, vt sic loquar, pietatem tuam inuito: Sed quia multi, vt intelligo, non infrequēter ex te audierunt, quòd ipsam solam vocē, non piam quoque ipsius vocis notionē auerseris; omnino persuasum habeō, si qui celebrioris famæ Ecclesiastici auctores tibi fuerint, vt ipso quoque nomine admisso, sacram Virginem Mariam Deiparam appelles, te isthuc neutiquam recusaturum esse. Quam ob rem te iterum atque iterum moneo hortorque, vt libera id voce depromas, quod citra errorem sapere certò dignosceris. Age, inquam, rei, quam rectè tenes, nomen, quod à multis sæpe Patribus vsurpatum scriptum ac pronunciatum est, adiungere ne graueris. Neque vocabulum, quod piam rectamq; notionem in animo gignit, refutare pergas: Etenim nomen hoc θεοτόκος nullus vnquam Ecclesiasticorum Doctorum repudiauit. Qui autem illo subinde vsi sunt, & multi reperiūtur, & apprimè celebres. Quod si qui sunt, q illud non vsurparunt, illi nunquam erroris alicuius eos insimularunt, qui illo fortè vsi fuissent. Sane dum superuacanea quadam ad vanas hæreticorum opiniones solùm spectante curiositate incitati nomen, cuius sententiam rectè tenemus, pertinaciter respuimus, aliud nihil, vt videtur, facimus, quàm quòd fratrum nostrorum conscientias, & temere & absque vlla vtilitate grauiter offendimus, planeque contemnimus: Etenim si id, quod nominis significatione offertur, non recipimus, restat, vt in grauissimum errorem prolabamur: Imò verò vt circa inexplicabilē illam Vnigeniti Filii Dei œconomiam periculosissimè versemur: Quandoquidem nomine hoc sublato, vel huius potius nominis notione repudiata, sequitur, mox illum non esse Deum, qui admirabilem illam dispensationē nostræ salutis causa suscepit; tum Dei Verbum, neque se exinaniuisse, neq; in serui formam sese dimittens, ineffabilem quandam benignitatis magnitudinem humano generi exhibuisse: Hanc enim Dei erga nos clementiam Diuinæ, Scripturæ hinc præcipuè constituunt, quòd vnicum illum sempiternumq; Dei Filium ante omnia secula natum, impatibili modo ex sacra quoque Virgine ortū ostē-

Nestorius non tam vocē designatam, sed ipsam θεοτόκος vocem auersari se profitetur.

Nullus Orthodoxorū scriptorum nomen hoc θεοτόκος repudiauit vnquam.

Qui Deiparæ nomen reiiciunt, totum incarnationis mysterium euertunt.

Dei erga nos clementiam hos

dunt. Huc nanque diuinus tendit Apostolus, dum ita ait: (Misit Deus Filium suum factū ex muliere.) Clarè hic ostendit, non alium, sed ipsummet Dei Vnigenitum admirabili ortu ex Virgine in lucem prodijsse. Quod si Virgo à sanctis Patribus, propter hanc generationem Deipara nominatur, vt vere hoc nomine ab illis nominatur, nescio, quorsum attinuerit, vt quæstionem hanc nequaquam necessariam (bona venia tua dictum sit) & contra illos ipsos, & cōtra Ecclesiasticam pacem quoque, vt vides, agitandā susceperimus. Etenim nulli nos periculo exponimus, si ea sentimus & loquimur, quę Doctores in Ecclesia Dei celeberrimos sensisse & docuisse certò nouimus. Superuacaneum autem censeo, illorum nomina hoc loco percensere: Noti enim illos æquè ac nos, vt qui haud secus ac nos omnes, quòd discipulos illorum aliquan do extiteris, glorieris.

maximè declarat, & salutis nostræ causa, Vnigenitū suū in mūdum destinat.

Gala. 4.

Tutò incedimus, dū veterum Doctorum vestigia potest legimus.

Hoc nostrum, quæso, consilium admitte, hæc per nos rogatus exequare, nullum dissidijs locum, nullum gliscenti nouitati fomentum suppedites. Cogita, si priusquàm vllæ omnino literæ missæ forent, multi cōtra nos extitere infrenes, penéque intolerabiles, quales nunc futuri sint, tāta ex allatis literis subministrata fiducia; qualique in posterum aduersus nos audacia sint vsuri? Hæc ego cōmplures religiosissimos, tuæque pietatis studiosissimos Episcopos apud me habens, quos ét tunc præstò esse contigit, cùm infaustæ illæ literæ adferrētur, scribere volui; ratus, ingenui amici officium, illudque à promissione mea non alienū me præstiturum, si fraterno quodam consilio, existimationem tuam grauiter hoc tempore laborantem, nonnihil sublevarem. Quocirca pietatem tuam rogo obtestorque, vt ea, quæ ob sanctæ Ecclesiæ tranquillitatem cum Dei timore, veraq; erga te charitate exposui, placido animo suscipias: Nam non solus hæc dictaui, sed, vt modò aiebam, præsentibus multis Episcopis, videlicet Domino meo Archelao Episcopo piissimo, Apringio, Theodorito, Heliade, Meletio & Macario, qui per Dei gratiam Ecclesiæ Laodicænæ præfectus est nuperrimè. Qui omnes & in fidei doctrina instructissimi, & tui studiosissimi, vnà mecum, Domine mi, te rogant, vt animo facili, literarum illarum morbinis instar ruētium impetum sistas. Quæ, si quidem obstinati restiterimus, molestiā adferent non modicam: Sin autem obsecuti fuerimus, neq; turbare, neque alia ex parte confundere nos poterunt. Hæc tua perinde ac propria cordi habentes, monere voluimus: Iam tuum est, æquo beneuoloq; animo monita nostra complecti: Nisi forsan minùs nostri amans ita cōparatus sis, vt cum tui & Reipub. Christianæ dānō obstinatè isthæc aspernari decreueris. Obsecro, vt quāprimū, non quod visum fuerit, imò verò non quod visum fuerit, sed quod vtile fuerit, rescribas.

Nestorii existimatio, grauiter apud omnes laborat.

Ioā. Antiochen' vnà cum sex aliis Episcopis, Nestorium ad resipiscentiā inuitat.

Rogatur Nestorius, vt id quod vtile, nō id q visum fuerit, rescribat.

Tomi primi, caput XXXII.

SACRA PER CANDIDIANVM Comitem Palatinum [illegible] *causa, ad sacram Synodum missa.*

ARGVMENTVM.

PRÆSENS hæc sacra non ea de causa, per Candidianum Comitem Ephesum mittitur, vt aliquã tractatiunis rationem, vel definitionis legem Synodn præscribat Imperator: (Fatetur hic enim ingenuè, fidei quæstionem non ad prufanos, aut laicos pertinere, sed ad solos Episcopos:) Sed quo impedimenta, quæ felicem illius successum impedire fortè poterãt, per administrum suum commodè submoueat. Quare seuere maudat, vt seculares & monachos, cæterosque, qui curiositatis causa eò iam confluxerant, vel postea quoque eodem venturi erant, ciuitate pellat: Tum ne priuatis Episcoporum odiis & contentionibus, quæ veritatis inquisitionem vehementer præpedire solent, locum vllum concedat. Hinc vt neminẽ ante fidei controuersias accuratè discussas ac definitas à Concilio abire permittat. Postremò vt omnes pecuniarias, cæterasque forenses controuersias a Cõcilio & Epheso ad Regiam ciuitatem auocet. Sub finẽ indicat, Irenæum Comitem Nestorio adiunctum, nõ vt negotiis Synodi sese immisceat, sed vt amicitiæ debitum eidem Nestorio persoluat. Cæterùm Sacra hęc Synodo suo tempore non fuit exhibita, sed Candidiani Nestorii partes fauentis studio, vsque ad damnationis sententiam suppressa. Tũc autem, quo omnia, quæcunque contra Nestorium decreta fuerant, euerterentur, in medium est prolata.

IMPERATORES CÆSARES, Theodosius & Valentinianus, Victores, Triumphatores maximi, semperq; Augusti, Synodo. S. D.

Impp. religionis negotium anxiè curât.

CVM magnam omnium, quæ è Repub. sunt, curam habeamus, tum verò maximam illorũ, quæ ad pietatem religionemq; conseruandam pertinere arbitramur: Per ea nãque cætera quoque bona hominibus suppeditantur. Scripsimus proinde, non ita multò ante de pietatis vestrę Synodo apud Ephesiorum Metropolim congenda, eaque Sacræ nostræ inseruimus, quæ institutę rei quàm maximè conuenire cẽsebamus. Quia verò ordinis quietisque, quam sacræ vestrę Synodi consultationis iure deposcunt, decentem quoq; curam adhibitam oportuit; ne hanc quoq; partem, quò vndiq; tranquillitas adesset, prætermittendam existimauimus. Non arbitramur autem, pietatem vestram, vt aliis pacem conciliet, alterius cuiuspiam extrinsecæ opis egere: Siquidem ad nostrum erga religionem studium, singularemque prouidentiam pertineret & hanc quoque non negligere.

Principis Theodosij studio, ea impigre curantur, quę ad Synodi tranquillitatem faciunt.

Igitur Candidianum præclarissimum religiosorum domesticorum Comitem, ad sacrã vestram Synodum abire iussimus: sed ea lege & conditione, vt cum quæstionibus & controuersijs, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quicquã commune habeat: (Nefas est, enim, qui sanctissimorum Episcoporũ catalogo adscriptus nõ est, illum Ecclesiasticis negotijs & cõsultationibus sese immiscere) verùm vt monachos, & seculares, ad cæteros deniq; omnes, qui huius spectaculi causa, vel eò nũc confluxerunt, vel in posterũ fortè confluent, ab eadẽ illa ciuitate modis omnibus submoueat. (Quandoquidẽ nõ licet illos, qui omnino necessarij nõ sunt, sacrorum dogmatũ examen aliquo tumultu impedire; & ijs, quæ cũ tranquillitate à vestra sanctitate cõstitui definirique debent, obstaculum aliquod adferre.) Tum rursum vt diligenter prospiciat, ne qua grauior dissensio ex mutuo repugnãdi studio cooria, & sæuæ tempestatis instar debacchata, sanctissimæ Synodi vestræ consultationem, exactioremq; veritatis, indagationem quouis modo obturbet: Tum deniq;, quò operã det sedulã, vt omnibus & singulis, quæ dicuntur, rite perceptis, singuli inoffensè, quod visum fuerit, in mediũ proponere, vel ab alijs ꝓpositum, si opus id fuerit, refutare queant: Quò ea tandẽ ratione, vbi per singulas propositiones, exceptionesq; inquisitio, citra vllã omnino turbã contentionemq; habita fuerit, quod omnibus placitũ, probatumq; erit, cõi vestræ sanctitatis sententia cõstituatur decernaturq;.

Nefas est alios, quam Epos & Sacerdotes Ecclesiastica negotia tractare, aut sententiam in Concilio dicere. Monachi & seculares à Cõcilijs semouendi; tum cęteri quoq; oẽs, q. eã ad rẽ censentur, minimè necessarij.

Quod munus secularium in Cõcilio.

Pulcherrima [illegible] Synodo Ephesinæ ab Imp Theodosio præscripta.

Non id decernendum a Concilio vel in Cõcilio, qđ vni aut alteri visum est: Sed quod omnibus, vel pluribus proba tu fuerit.

Ante omnia autẽ seuerè eidẽ magnificentissimo Candidiano mandatum est, vt q̃ studiosissimè obseruet, ne quẽ ex sanctissima vestra Synodo, aut reditũ molientem, aut iter ad exercitum nostrum affectantem, aut ad alium quemcunq; locum abscedere cupientẽ, priùs inde abire permittat, q̃ diligenti adhibita discussione, ea omnia decreta definitaque fuerint, quæ in disquisitionẽ venerant. Hinc ne vllã omnino, aut Ecclesiasticã, aut aliam quãcunq; controuersiã vndecunq; natam, vel motam, quæ ad propositã sancti dogmatis considerationem non pertineat, antè moueri sinat, quàm eorũ omnium, quæ nunc in quæstionẽ vocata sunt, ambiguitate soluta, ea, quæ ad veritatis inuestigationẽ faciunt, exactissimo iudicio discutiantur, finemque orthodoxæ religioni congruum sortiantur. Quin & huius quoq; admonita sit vestra pietas, nempe serenitati nostræ visum esse, vt nulla omnino in sacra vestra Synodo, aut etiã in publico Ephesiorũ iudicio pecuniaria aut criminalis causa, aduersùs aliquẽ agitetur. Quòd si quid eiusmodi extiterit, cuipiamve vsu venerit, huius integram cognitionẽ magnæ huic nostræ ciuitati reseruatam volumus. Denique nec id quoq; vobis clam sit, videlicet, magnificentissimum Comitem Irenæum, neq; sanctissimæ vestræ Synodi consilijs, neq; his, quæ eximio legato nostro Cãdidiano à nobis demandata sunt, vllatenus cõmunicare debere: Vt qui solius amicitiæ causa cũ sanctissimo pijssimoq; celeberrimæ ciuitatis huius Episcopo Nestorio Ephesum profectus sit.

Nullũ Episcoporum Impp ante Cõcilij definitionem a Cõcilio abire sinunt.

Impp nullã in Concilio ciuilem, aut criminalem causam tractari patiũtur.

Comes Irenęus in gratiam Nestorij Ephesinã Synodũ adit.

TOMI PRIMI, MAGNI CONCILII EPHESINI FINIS.

ACTO-

ACTORVM CONCILII EPHESINI.

Tomus Secundus.

Hoc segmento ea ex instituto tractantur & explicantur, quæ ad primariam indictæ Synodi causam spectant. Et quamuis, vt ex Theodosiana Sacra constat, non omnino vna & simplex extiterit, omnia tamen directè vel obliquè in vnum scopum, puta in Nestorij exauctorationem, eiusdemq́; cacodoxiæ & hæreseos condemnationem collimant.

Tomi Secundi, Caput I.

ARGVMENTVM.

OSTEAQVAM a festo Pentecostes, quo tempore iuxta Imperatoriam sanctionem, Patres oẽs Ephesi adesse oportebat, sedecim plus minus dies fluxissẽt, neque tamẽ Antiochenus Antistes Ioã. vsquam adhuc compareret, quod multi Episcopi morbis, alijsq; miserijs pressi moram ægerrimè ferrent, de communi sententia placuit Synodi initiũ facere. Die itaque primo, qui, vt quibusdam placet, fuit vigesimus Iunij, conuenerunt, suoq; ordine & loco considerunt ij omnes, qui primo hoc capite recẽ- Nicephor. lib. 4. c. 34. sentur: Inter quos, si Nicephoro fides est, fuit & Nestorius quoque. Verùm cum multi sententijs suis Diuinitatem Christo tribuerent; vnumq́; & eundem esse Filium, ex Patre quidem ante secula genitum, extremis autem temporibus ex perpetua Virgine hominem factum; neque alium atque alium, sed vnum & eundem; atque ideo Virginem matrem verè & propriè θεοτόκον dicendam esse assererent; exurgens ille: Ego, inquit, bimenstrem aliquem, & trimestrem Deũ non dixerim. Proinde purus sum sanguinis vestri, postea ad vos non veniam. Cæterùm omnibus, qui præstò istic erant, Episcopis considentibus, Petrus Alexandrinus Notariorum primicerius assurrexit; eaque, quæ inter Cyrillum, Nestorium & Cœlestinum Romanæ Ecclesiæ Pontificem intercesserant, paucis exposuit; sed nullum istum responsum tulit. Iuuenalis Hierosolymorum Episcopi iussu Augustalis ad omnes Metropolitanos missa legitur. Memnon Ephesiorum Antistes quot dies post indictã ab Imp. Synodum lapsi essent rogatus, sedecim præterisse, respondet. Cyrillus plus satis expectatum esse ratus, vt negotium, propter quod conuocati erant, statim caperent, serio hortat. Et hęc qdẽ primo capite tractant.

Post cõsulatũ dñorũ nostrorũ, Flauij qdẽ Theodosij tertiũdecimum, Valẽtiniani verò tertiũ, decimo Calẽdas Iunias, ex pijssimorũ Christianissimorumq́; Imperatorum decreto in Ephesiorum Metropoli coacta est Synodus: Considentibus autem in sanctissima Ecclesia, quæ appellatur Maria, sanctissimis Deoq́; dilectissimis Episcopis:

Cyrillo Alexandriæ, qui & Cœlestini quoq; sanctissimi sacratissimiq; Romanæ Ecclesiæ Archiepiscopi locum obtinebat.
Iuuenali Hierosolymorum.
Memnone Ephesiorum.
Flauiano Philippensiũ, qui Rufi quoq; pijssimi Thessalonicẽsiũ Epi personã gerebat.
Theodoto Ancyræ primæ Galatiæ.
Firmo Cæsareæ Cappadociæ.
Acacio Melitenæ Armeniæ.
Iconio Gortynæ Cretæ.
Perigene Corinthi Helladis.
Cyro Aphrodisiadis Cariæ.
Valeriano Iconij.
Hellanico Rhodi.
Hesychio Parij.
Dynato Nicopolis veteris Epiri.
Euchario Dorrhacij nouæ Epiri.
Perrhebio Pharsali.
Eudoxio Chomaus Lyciæ.
Siluano Chæretaporum Phrygiæ.
Amphilochio Sidæ Pamphyliæ.
Epiphanio Cratiæ Honoriadis.
Gregorio Cerasuntis Ponti Polemoniaci.
Prothymio Comanæ.
Palladio Amasiæ Hellesponti.
Senecione Codrorum.
Acacio Arcæ.
Docimasio Maroniæ Thraciæ.
Ioanne Præconesi.
Daniele Coloniæ secundæ Cappadociæ.
Romano Rhaphiæ.
Pauliano Maiumæ Gazæ.
Paulo Anthedonis.
Ioanne alias Æano Sycamazonis.
Theodoro Chadarorum.
Fido Ioppe.
Letoio Libyadis.
Ampela aliàs Abdela Helûsæ.
Theodoro Arbelorum, aliàs Aribditæ.
Petro Parembolæ.
Ioanne Augustopolis.

Saida

Saida Phænis.
Rufino Thaborum.
Anysio Thebarum.
Callistrate aliàs Halicrate Naupacti.
Domino Opuntis.
Nicio Megarorum.
Agathocle Coloniæ.
Felice Apolloniæ & Belliadæ.
Theodoro Dodonæ.
Anderio Cherronesi Cretæ.
Paulo Lappæ, aliàs Lampæ.
Zenobio Cnosi.
Luciano Toperi Thraciæ.
Eunepio Maximianopolis.
Secundiano Lamiæ.
Dione Thebarum Thessaliæ.
Theodoro Echinei.
Martyrio Helistrorum.
Thoma Derbæ aliàs Zerbę.
Athanasio Parosithi.
Themistio Iasi.
Aphtoneto Heracleæ.
Phileto Amazonis.
Apella Cibyrrhę.
Spudasio Caramorum.
Archelao Myndi.
Phania Harpasorum.
Promachio Alindorum.
Philippo Pergamorum Asiæ.
Maximo Cumæ.
Dorotheo Myrrhinæ.
Maximo Asi.
Euporo Hypeporum.
Alexandro Arcadiopolis.
Eutiche Theodosiopolis.
Rhodone Palæopolis.
Eutropio Euazorum.
Aphobio Coloę.
Nestorio Sionio.
Heracleone Trallium.
Theodoto Mysæ.
Theodoro Anineti.
Timotheo Briulorum.
Theodosio Mastaurorum.
Tychico Chytrorum.
Eusebio Clazomenorum.
Euthalio Colophonis.
Modesto Arneorum.
Theodosio Prienæ.
Eusebio Magnesiæ Sipyli.
Sapricio Paphi Cypri.
Rhegino Cathaniæ aliàs Constantiæ.
Euagrio Solorum, aliàs Solonorum.
Cæsario Chorepiscopo.
Trebauiano Aspendi Pamphyliæ.
Nunechio Sylgæ,
Solone Carallıæ.
Acacio Cotennorum.
Nisio Corybrasi.
Mantidiano Coracisiorum.
Nectario Synensi.
Eutropio Etennorum.
Tauriano Lyrbæ.

Eusebio Asponorum Galatiæ.
Philumeno Cumæ & Strategij.
Eusebio Heracleæ Honoriadis.
Paralio Andraporum Hellenoponti.
Siluano Cerataporum.
Hermogene Rinocurorum.
Euoptio Ptolemaidis Pentapolis.
Eusebio Pelusij.
Eulogio Terenuthidis.
Adelphio Onupheos.
Paulo Phraunensi.
Phœbammône Copti.
Theopempto Cabasi.
Macario Meteleos, aliâs Meleos.
Adelphio Saensi.
Macedonio Zoensi.
Marino Heliopolis.
Metrodoro Leontorum.
Macario Antei.
Pabisco Apollônis.
Petro Ozyrinchi.
Strategio Atribidis.
Athanasio Paralli.
Syluano Coprithidis.
Ioanne Hephesti.
Aristobuli Thmoensi.
Theône Sethroite.
Lampetio Casij.
Cyro Achæorum.
Publio Olbiæ.
Samuele Dysthensi.
Zenobio Barchæ.
Zenone Teuchirorum, aliâs Teucrorum.
Daniele Darnensi, aliâs Dardanorum.
Sopatro Septiamicæ.
Eusebio Nicopolis, aliâs Nilopolis.
Heraclide Heracleiæ.
Chrysaorio Aphroditæ.
Andrea Hermopolis.
Sabino Panos.
Abraham Ostracenæ.
Hierace Aphnæi.
Alypio Selæ.
Alexandro Cleopatridis.
Isaac Tauæ.
Ammone Botorum.
Heraclide Thyneos.
Isaac Elearchiæ.
Heraclide Tamiathidis.
Theôna Psinchi.
Ammonio Panephesi.
Besula aliâs Mesula Diacono Carthaginis.

His, inquam, in sacra Oecumenica Synodo considentibus, Petrus Presbyter Alexandrinus, & Notariorũ primicerius dixit: Cùm religiosissimus Nestorius sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopus nuper esset creatus, diesque ab illius creatione fluxissent non admodum multi, mox nonnullæ illius exegeses ex vrbe Constantinopolitana à quibusdam allatæ sunt, quæ eiusmodi erant, vt & lectorem perturbarent, & nõ exiguum in sancta Ecclesia tumultũ concitarent. Hoc autem

Nestorius mox à creationis suæ initio turbas excitat.

Cyrillus paræneticis cũ Nestorio agit. Nestorius amicè admonentem non sustinet. Nestorius suas exegeses, Romã mittit.

tem cùm Cyrillus pijssimus Alexandrinorũ Episcopus resciuisset, confestim vnam ac alteram item epistolã suasionis & exhortationis plenam ad illum exarauit. Ad quas ille respondens, abnuit omnia, apertoque marte paræneticis ad se missis repugnat. Porrò cùm religiosissimus Episcopus Cyrillus didicisset, non literas tantùm, sed suarum quoque exegesium libellos Romam misisse; & ipse quoque Posidonium Diaconum suum ad Cœlestinum pijssimum Romanæ Ecclesiæ Episcopum cum literis, & eiusmodi mandato misit: Si literas & expositionum illius codices redditos compereris, & tu quoque meas literas redde. Sin autem, ne reddas, sed huc referas. Posidonius ergo cùm comperisset, tam epistolas, quàm exegeses illius Cœlestino fuisse exhibitas, compulsus est ipse quoque, quas ferebat exhibere. Cœlestinus porrò ea, quæ oportebat, perspicuè rescripsit. Cùm igitur regio diuinoque nutu sacra vestra Synodus concordi animorum cõsensu in hunc locum coierit, non potuimus nõ indicare, nos eiusmodi Epistolas præ manibus habere, paratosque, si vestræ pietati ita visum fuerit, easdem recitare.

Iuuenalis Hierosolymorum Episcopus dixit: Legatur piũ pijssimorũ Christianissimorũq; Impp. nostrorum edictum ad omnes omnino Metropolitanos destinatum; rebusque, quas nũc tractare incepimus, veluti fax quędam pręluceat: Quod mox per Petrum reuerendissimũ Alexandrinę Ecclesiæ Presbyterum prolatum, & in hunc modum lectũ est.

Prælegitur Synodo sacra Augustalis.

Imperatores, Cæsares Theodosius & Valentinianus victores, Triumphatores, maximi, venerandi, semper Augusti Cyrillo Episcopo. Reipublicæ nostræ cõstitutio ea, quæ in Deum est, pietate præcipuè nititur &c.

Firmus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus dixit: Reuerendissimus sanctissimusque Ephesinę ciuitatis Episcopus Memnon nobis exponat, quot elapsi iam sint dies post nostrũ in hanc ciuitatem aduentum.

Cyrillus Alexandriæ Episcopus dixit: Sacra & magna hæc Synodus satis superque hactenus cũctata Deo dilectissimorum Episcoporum, qui venturi sperabantur, aduentum expectauit. Quia ergo multi ex Episcopis in aduersam valetudinem inciderunt; tempus monet, vt decretis facturi satis, de his, quę ad fidem statuendã pertinent, in orbis terrarum vtilitatem tandem aliquando disserere incipiamus. Proinde chartulæ illæ, quæ ad præsens institutũ faciunt, ordine recitentur; maximè verò cùm alterũ iam pijssimorũ Christianissimorumque Impp. nostrorum decretum per Candidianũ, magnificũ illustremq; deuotorum domesticorum Comitem prælectum seuerè iubeat, vt quæ ad fidei quæstionem spectant, discutiantur ac citra omnem cunctationem definiantur.

Episcopi complures moriũtur, & cũ morbis conflictant Ephesi.

Vrget Imp. per alias literas controuersarũ quæstionũ decisionẽ.

Tomi secundi, caput II.

ARGVMENTVM.

QVAESITVM fuerat superiori capite, cum publicè legenda viderentur, quæ Cyrillus & Nestorius ad se inuicem perscripserant, hoc autem respondetur, schedia eiusmodi suo quidem tempori reseruari posse, & reseruari quoque debere, nunc verò dandam esse operam, vt communi consessui præstò sit Nestorius. Mittitur hic ergo vna, & altera, & tertia quoque solennis ad illum legatio, sed incassũ. Siquidem primis Cõcilij legatis nihil quicquam absolutè respondet. Porrò ijs, qui secundò non absque paranagnosticis ad illũ abierant, cùm diu multumq; cunctati essent, nullum ipse verbum facere dignatus est: Ne tamen contemnere videretur, per Tribunum Florentium, cùm omnes Episcopi conuenissent, tum se quoque venturum, renunciat. Similem fortunam experti sunt, qui tertiò ad eundem destinati fuerant: Nam cùm à summo mane vsque ad vesperũ præ foribus expectassent, multasque interea ab illius satellitio cõtumelias in se detortas excepissent, neque admissi sunt, neque vllum omnino verbum ab illo extorquere potuerunt. Imò verò milites qui ad ædes illius excubabant, ea de causa domus illius vestibulo sese adhibitos disertè professi sunt, ne vllum omnino à Synodo missum ad Nestorium ingredi paterentur. Hac igitur à militibus responsione accepta re infecta, ad Patrum consessum reuersi sunt.

Theodotus Ancyrorum Episcopus dixit: Schedarum lectio suo tempore seruetur; nũc verò curãdum est, vt pijssimus Nestorius Synodicis actis præstò sit; quò ea nimirũ, quæ ad religionem pertinent, communi omnium sententia & consensu constituantur.

Quæ religionis sũt, communi omnium cõsensu cõstitui debent.

Hermogenes Rinocurorum Episcopus dixit: Hesterno die à vestra pietate amãdati sumus, vt religiosissimum Nestorium, ne à Synodi cõsensu abesse vellet moneremus, etsi ille interim, quis dies sacræ huic Synodo celebrandæ dictus esset, non ignoraret. Respondit autem: Mecum deliberabo, & si quidem venire me oportuerit, veniam.

Hermogenes Episcopus Nestoriũ frustra ad Synodũ inuitat.

Athanasius Episcopus Paraliæ dixit: Heri à vestra pietate, ad religiosissimum Episcopum Nestorium missi sumus, eũdem, vt sacræ huius Synodi cœtui præstò esset, monituri. Cõuenimus hominem, deque re præsenti certiorem fecimus. Ille verò se rem consideraturum ac si illi necessarium videretur, vtique se affuturum spopondit.

Petrus Parembolorum Episcopus: Missi à vestra pietate ad reuerendissimum Episcopũ Nestorium, hac ipsa luce sacram Synodum sessionem habituram, indicauimus; qui respondit: Cogitabo, & si quidem opus fuerit, vestro me cętui adiungam. Simul sex quoque aut septem alios reuerẽdissimos Episcopos, qui ibidem aderant, eadem de re commonefecimus: Qui ipsi itidem: Deliberabimus, & si quidem ita visum fuerit, crastina die accedemus; dixerunt.

Athanasius Paraliæ, Petrus Parẽbolorum, & Paulus Lãpæ Epi ad Nestorium & Synodo legati.

Paulus Episcopus Lampæ dixit: Sacra ac beata vestra Synodo hortante, ad Reuerendissimum Nestorium accessimus; eundemque vt hodierna die, ad sacram ac beatam

vestram

vestram Synodum sese adiungeret, vnaque vobiscum consideret, admonuimus. Ille autē: Si, inquit, mihi placuerit, ad id tēpus adero. Neque illum solū admonuimus, sed & quosdā quoque alios reuerendissimos Episcopos, quos apud illum offendimus. Erant autem cum illo plus minus sex aut septem.

Flauianus Philippensium Episcopus dixit: Abeant rursū alij nonnulli ex religiosissimis Episcopis, qui illum denuo adesse, nec nō ad sacram hanc Synodum accedere moneant. Et designati sūt à sacra Synodo Theodulus Elusæ Palæstinæ, Anderius Chersonesi Cretæ, Theopemptus Cabasorum Ægypti Episcopi, & Epaphroditus Hellanici pijssimi Rhodiorum ciuitatis Episcopi lector & notarius. Syngrapha autem, quem à sacra Synodo ad religiosissimū Episcopum Nestorium ijdem deportabant, eius sententiæ erat.

Citatur Nestorius scripto & viua vocis oraculo secundò.

Oportebat quidem pietatem tuam per religiosissimos pijssimosq; Episcopos, vti ad sacram Synodum in sancta & Catholica Ecclesia hac ipsa luce congregatam veniret, hesterno die admonitam, nullatenus defuisse. Quoniam verò sanctitas tua in coacta Synodo desiderata est, per Theopemptum, Anderium, & Theodulum, religiosissimos sanctissimosq; Episcopos, & Epaphroditum lectorem, et Rodiorum ciuitatis notarium, te denuo rogare cogimur, vt te nobis adiungas; neque vlla ratione ab earum rerum tractatione, quæ iam præ manibus sunt, diutius abesse pergas. Præsertim cum religiosissimi, Deoq; addictissimi Imperatores nostri, vt cæteris omnibus posthabitis ad fidem confirmandam summo studio incumbamus, tantopere nos vrgeant.

Sententia literarum Synodi ad Nestoriū.

His porrò reuersis, Petrus Presbyter Alexandrinus, & Notariorum primicerius dixit: Quandoquidem religiosissimi pijssimique Episcopi, qui à sacra Synodo ad Nestorium missi fuerant, redierunt, postulamus, vti coram exponant, ecquam nam responsionem ab illo tulerint.

Theopemptus Cabasorum Episcopus dixit: A sacra & magna hac Synodo ad religiosissimum Episcopum missi, ad domicilium illius venimus. Visa autem non parua militum fustibus instructorum multitudine, nostrū aduentum indicari rogauimus: Illi autem, ne id fieret, impediebant, dicebant seorsim non nihil quiescere, seque, ne quempiam omnino conueniendi sui causa intromitterent, iussos esse. Cùm verò assereremus fieri nō posse, vt nullo ablato responso, recederemus, quod sacræ Synodus publico scripto illum citaret, suoque conuentui modis omnibus adesse cuperet; quidam ex illius clericis egressi, idem, quod paulò antè milites, responderunt. At verò vbi perstamus, responsum vrgentes, Florētius deuotus tribunus, qui cum Candidiano magnificentissimo illustrissimoq; deuotorum domesticorum comite vnà venerat, in medium prodiens, tanquam qui responsum aliquod allaturus sit, expectare nos iubet. Pa-

Nestorius domū suā, ne vlli ad se pateat aditus militibus obsidet.

remus non grauatim. Tandem vnà cum quodam Nestorij clerico foras egressus, ita nos affatur: Mihi quidem Nestorium videre non licuit; per alios tamen significauit, cùm omnes Episcopi simul cōuenissent, tum se quoque adfuturum. Atque hoc ipsum vestræ pietati renunciatum voluit. Nos autē cùm illius, tum reliquorum omniū, qui aderant, fidem testati, recessimus.

Nestorius Cōcilij legatis p Florētium renunciat, se Synodo adfuturū, vbi cæteri omnes Epi venerint.

Theodulus Elusæ Episcopus dixit: Ego quoque eadem audiui eademque refero.

Anderius Chersonesi Cretæ Episcopus dixit: Ecce ego quoque, qui sacrę Synodi iussu istuc prǣstò fui, ea, quæ religiosissimi Episcopi collegæ mei audiuerunt, & accuratè retulerunt, audiui, & memini.

Flauianus Philipporum Episcopus dixit; Nihil ex ijs omnibus, quæ ad Ecclesiasticum ordinem pertinent, prætermitti par est. Cùm ergo planum sit, pijssimum Nestorium, & heri & hodie denuo vocatum, non comparuisse, age dum tertia rursum citatione accersatur. Religiosissimi proinde sacrorum ministri Anysius Thebarum Helladis, Domnus eiusdē Helladis, Ioannes Ephesti Augustamnicæ, & Daniel Darnensis Lybiæ Episcopi, eodem rursum se conferant, vt accedat, tertiò commonefaciant. Et abiuerunt, ductis secum Anysio notario & lectore & Firmo Cappadociæ Episcopo; porrò quod hi Anagnosticum secum detulerunt, ita sonabat:

Citaē Nestorius tertio ad Synodū, nec adhuc parere in animum inducit.

Sacra Synodus Canonibus obtemperans, teq; leni patientiq; animo hactenus ferens, en tertiò ad suum consessum te inuitat. Digneris itaque vel nunc tandem huic te adiungere, eorumq; dogmatum, quæ hæreticè pro concione disseminasse diceris, in communem totius Ecclesiæ vtilitatem rationem reddere. Quòd nisi coram de omnibus, siue ea scripto contra te allata fuerint, siue citra, scrip, tum te expurgaueris, sanctissimā Synodum necessitate compulsam, iuxta sanctorum Patrum sanctiones sententiam aduersùs te pronuntiaturam esse nihil quicquam dubites.

Denuntiatur Nestorio, nisi veniat & se purget, fore vt cōdēnationis sētentiam in sese excipiat.

Posteaquàm verò & hi quoque reuertissent, Petrus presbyter Alexandrinus, & Notariorum primicerius dixit: Quoniā & hac quoque vice religiosissimi Episcopi huc redierunt, petimus, vt, quale responsum consecuti sint, nobis aperiatur.

Rogantur Synodi legati de responso, qđ à Nestorio tulerant.

Ioannes Hephesti Episcopus dixit: Missi à sacra Deoque dilecta hac Synodo, quò pijssimum Episcopū Nestorium tertiò inuitaremus, & vt vel nunc tandem sacræ huic Synodo sese adiungēs, fidei doctrinam vnà nobiscum discuteret, eundem admoneremus, pro eo ac vestra sanctitas nobis præceperat, rectà ad illius hospitium nos contulimus. Cæterùm cum vestibulo appropinquaremus, ecce tibi non paruam militum fustibus armatorum manum intra, ipsum vestibulum offendimus. Rogamus, vt ad ædium, quibus Nestorius vtebatur, ianuam nos admittant, vel saltem vt ipsi illum, nos cum tertia

Nestorius domus suę vestibulū armato milite obsidet.

iam citatione adesse, certiorem faciant, à sacra Synodo ad vnum hoc destinatos, vt suam pietatem blandè omnique cum mansuetudine inuitemus. Verùm diu multumq; præstolati, ne sub vmbra quidē ab illius satellitibus consistere permissi sumus. Imò verò insolenter impudenterque huc illucque nos impellentes, vix tantillum loci cōcedebant, vbi pedem quietè figeremus. Sed neque vllo quoque humano beneuoloque responso nos dignabantur. Porrò autem cùm multas horas frustra expectassemus, illud subinde repetentes: Quatuor tantùm Episcopi prestò sumus, nullo conuitiandi studio incitati; neque ob id missi, vt quippiam contumeliosum aut inhonestum designemus, sed vt secundùm iuris ordinem, etiam nunc tertiò illum, vti ad sacram hanc Ecclesiam propetans, sacræ Synodo intersit, amicè admoneamus; tandem milites per quosdam significant, aliud nullū responsum nos esse ablaturos, etiamsi ad vesperā vsque in domus vestibulo operiremur. Addunt & hoc quoque, nempe ea de causa vestibulo se custodes adhibitos, illudq; à Nestorio in mandatis accepisse, ne vllum omnino, qui à Synodo missus esset, ad ipsum ingredi permittant.

Magna satellitū Nestorij in legatos concilij insolētia & impudētia.

Nestorius nullū à Synodo missum ad se intromittit.

Anysius Thebanorum Episcopus dixit: Quæ sāctissimus frater & cōminister noster Ioannes exposuit, ea vera sunt; siquidem multo temporis spatio in pijssimi Nestorij vestibulo consistentes hæc vidimus & audiuimus.

Domnus Opuntis Helladis Episcopus dixit: Quæ sanctissimi Deoque dilectissimi fratres & Symmystæ nostri, Ioannes & Anysius exposuerunt, hæc ego etiam vidi, & audiui.

Daniel Darnensium Episcopus dixit: Quæ exposuerunt pijssimi Episcopi, hæc & ego quoque audiui, & vera sunt.

Tomi secundi, caput III.

ARGVMENTVM.

POSTEAQVAM Nestorius tertiò legitimè citatus, neque accedit, neque vllam omnino accessus sui spem facit; visum est Synodi Patribus rem ipsam, propter quam præcipuè conuenerant, adoriri. Porrò autem ne deesset, ad quod ea omnia, quæ de fide tractaturi, aut definituri erant, tāquam ad certam quandam regulam & amussim exigerent, toti tractationi Nicænum Symbolū præmittunt. Huic tanquā quiddam cognatum parçneticam Cyrilli ad Nestoriū mox subiungunt, rogantq; vt singuli suam de ea epistola sententiam in medium adferant; ad vnū omnes Catholicam, omnique ex parte Nicænu Symbolu cōsentaneum respondent: Eusque proinde, qui secus ac illa sentiunt, vel prædicant, iure meritoque inter hæreticos habendos esse. Est autem hoc loco videre mirā quādam varietatem in eundem semper scopum collimantem: Nam cùm omnes & singuli Concilij Patres suam de ea perænetica sententiam promant, omnesque cum fide Nicæna conspirare disertè pronuntient, vix vllus tamē in orationis ratione & modo cum altero consentit.

Iuuenalis Hierosolymorum Episcopus dixit: Quamuis Ecclesiasticæ sāctiones sat esse statuant, si rei ad diluendā obiecta crimina tertiò citentur; nos tamen ex quadam benignitate religiosissimum Nestorium quarta citatione admonere & prouocare parati eramus. Verùm quòd Satellitū turmis ædes suas vndiq; obsessas habeat, quodq; nemini, vt Episcopi inde redeuntes testati sunt, aditum ad se patefaciat, perspicuum euadit, conscientia nequaquam pura sacræ huius Synodi cōspectum detrectare. Proinde quæ iam præ manibus sunt, & ad rectam piamque fidem nostram corroborandam cōferunt, ea capessantur riteque secundùm canonicas sanctiones constituantur. Inprimis autem fides, quam trecēti decem & octo Patres, & Episcopi Nicææ quondam coacti exposuerunt, recitetur; quò sententijs ad fidei doctrinā spectantibus cū ea expositione collatis, consentientes quidem cōfirmentur, dissentientes autē eijciantur. Et lectum est fidei Symbolum.

Canones sat habent, si reum ad diluenda obiecta crīmina tertiò citent.

Doctrina fidei ad Symbolum Nicænu tanquam ad amussim exigenda.

NICÆNA SYNODVS hanc fidem exposuit.

Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium, & inuisibilium Creatorem: Et in vnum Dominū nostrum Iesum Christū, Filium Dei Vnigenitum ex Patre, hoc est, ex Dei substantia natum: Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt & quæ in cælo & quæ in terra sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus est, & passus est, & die tertia resurrexit: Ascendit ad cælos, & venturus est ad iudicādū viuos et mortuos: Et in Spiritūsanctū etc. Qui autem dicunt: Erat aliquando, cū nondum esset, & priusquàm nasceretur, nondum erat; & quòd factus est ex non existentibus, aut ex alia substantia, vel essentia: Aut qui filium Dei vicissitudini obnoxium, aut mutabilem esse affirmāt, eos Catholica & Apostolica Ecclesia anathemati subiecit.

Symbolum Nicænum.

Symbolo hoc recitato, Petrus Alexandriæ Presbyter, & Notariorum primicerius dixit: Est in manibus nostris Cyrilli sāctissimi pijssimique Episcopi epistola, quam illa persuasoria exhortatoriaque doctrina refertam, ad reuerēdissimum Episcopum Nestorium, tanquam minùs rectè sentientē perscripsit; hanc si vestra sanctitas iusserit, legam.

Acacius Melitensium Episcopus dixit: Quādoquidem religiosissimus Petrus, qui sermonis exordium fecit, quædam à pijssimo sanctissimoque Episcopo Cyrillo ad religiosissimum Nestorium tanquam prauam doctrinā prosēminantem perscripta esse indicauit, cōsentaneum est, vt illa quoque legantur; & lecta sunt. *Hæc autem epistola suprà ponitur, cuius initium est huiusmodi:* Intelligo quosdam meæ apud tuā pietatem existimationi detrahere, multaque temere contra me effutire &c.

Recitatur Cyrilli Parçnetica ad Nestorium in Synodo.

Tom. 1. cap. 11.

Lecta

Lecta autem hac epistola, Cyrillus Alexandrinus dixit: Audiuit sancta & magna hæc Synodus, quæ ad religiosissimum Nestorium scripsi, ea rectæ fidei congruere: Certò nanque persuasum habeo, nullam me in partem ab orthodoxæ fidei doctrina deflexisse, aut à Symbolo per sacram & magnã illam Synodum Nicææ olim coactã tradito declinasse. Quare sanctitatem vestram rogatam cupio, vt coràm exponat, rectène & inculpatè, sacroque illi Concilio cõuenienter isthæc scripserim, an secus.

Cyrillus exquirit patrum sententiã de sua Patenæ epistola.

Iuuenalis Hierosolymorum Episcopus dixit: Sacrum fidei Symbolum Nicææ quondam editum, & paulò antè hic recitatum, & sanctissimi sacratissimiq; Archiepiscopi Cyrilli epistolam, cæteraque omnia, à sacra illa Synodo exposita, per omnia sibi consentanea, ac inter se cõsentientia comperio. Quocirca pijs hisce dogmatis assentior & subscribo.

Iuuenalis Hierosolymorũ Episcopus.

Firmus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus dixit: Quæ compendio quodam summatimq; ac breuiter per sacram Synodum Nicænam exposita fuerant, ea dum pietas tua subtiliùs commodiusque explanat, fidei sententiam accurationem luculentioremque nobis reddidit. Cùm ergo in prædictis nihil sit ambiguum, nihil dissentaneum, sed omnia cùm sibijpsi, tum constitutæ fidei sint consona, eaq; integritate & constantia decurrant singula, vt nullam penitùs nouitatem afferant, ego quoque qui eandem fidei sententiam à sanctis Episcopis & Patribus meis suscepi, hisce calculum meum adijcio.

Firmus Cæsareæ.

Memnon Metropolitanus Ephesiorum Episcopus dixit: Sanctissimi, pijssimique Patris, & Archiepiscopi Cyrilli epistola, modò lecta, fidei in Nicæa ciuitate à trecentis decem & octo Patribus exposita, prorsus cõsonat. Cui proinde & nos quoque, quòd nihil mutilũ, nihilque distortum aut discrepans cõtineat, subscripsimus & assentimur.

Memnon Ephesiorũ.

Theodotus Ancyræ Episcopus dixit: Sacræ fidei expositionẽ à trecentis & duodeuiginti sanctis Patribus, qui Nicææ cõuenerant, editam, admirabilem, rectamque & apprimè piam extitisse, id religiosissimi Patris, pijssimique Episcopi Cyrilli epistola admodum euidenter & luculenter ostendit. Quæ vno hoc solum ab ea fidei expositione dissentit, quòd ea tractet hæc fusiùs, quæ illa differuerat angustiùs: Quare cognita epistolę & 318. sanctorum Patrum concordia, vt illis annuimus & per omnia astipulamur, ita etiam patri nostro Cyrillo, qui illorum dicta planius per hanc epistolam exposuit. Hæc, inquam, nos credimus, quæ illi exposueruot, & quæ memoratu sanctissimi Episcopi Cyrilli epistola disertè explanauit.

Theodotus Ancyræ.

Flauianus Philipporum Episcopus dixit: Lecta fide à trecentis decem & octo Patribus in Nicæa ciuitate, in qua congregati erãt, quondam exposita, recitatáque Cyrilli sanctissimi Patris ac Episcopi epistola, de fide ad religiosissimum Nestorium perscripta; comperimus, illam fidei Nicænę euidenter luculenterq́ue cõsentire, multumq; locis ad hauriẽdam germanam eorum, quæ ibi disputata sunt, sententiam adferre. Quare & ipse quoque pijssimi patris, sanctissimique consacerdotis Cyrilli epistolæ per omnia assentior; vt quæ à rectæ fidei regula nusquam discedat, sed tam apostolicæ doctrinæ, quàm fidei à sanctis & orthodoxis patribus in Nicæa ciuitate expositæ vbique consonet.

Flauianus Philipporum.

His & Ruffum quoque Thessalonicensiũ Metropolitanum subscribere nihil ambigo: Nam cùm per aduersam valetudinẽ ipsi huc venire integrum non esset, mihi ad sacram & magnam hanc Synodum proficiscenti, vt locum ipsius tenerem, mandauit. Quin omnes quoque Illyrici Episcopos in meam sententiam concedere, nihilque de iam lectis hæsitare, certò persuasum habeo.

Ruffus Thessalonicensium. Episcopi Illyrici.

Acacius ciuitatis Melitenæ Episcopus dixit: Cùm sanctissimi pijssimiq; Episcopi Cyrilli epistolam omni pietate refertam, nullamque in partem à 318. sanctorum Nicænorũ Patrum expositione discrepantem videam, sententiam illius obuijs vlnis complector. Eandemque Ecclesiam iam inde ab initio sapuisse, eademque sensisse, cùm ex sanctorum Patrum monumentis, tum ex diuinis quoque Scripturis, tum ab ipsa denique fidei traditione edoctus, certissimè scio.

Acacius Melitenæ.

Iconius Metropolis Gortynæ Episcopus dixit: Fidei sanctissimorumque Nicęnorũ Patrum expositione recitata, lecta rursum & recitata epistola Cyrilli, patris ac Episcopi sanctissimi, cognitoque huius sententiam cũ illius expositione aptè cõgruere, vtrique assentior, & subscribo, eandemque, quam illi, sententiam sequor, in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti. Qui autem secus sapiunt, eos sanctã Synodũ explodere neutiquã dubito.

Iconius Gortynæ.

Hellanicus Rhodiorũ Metropolis Episcopus dixit: Orthodoxæ fidei expositionem in Nicæa ciuitate editam, sanctissimiq; & pijssimi Episcopi Cyrilli epistolã ab ea handquaquã dissentientem complector; & hanc veram rectamque fidem cõstanter confiteor. Illis autem, qui huic cõtraria sapiunt, ipse Deus sese opponet; Anathema sit illi, qui sacram Virginem Deiparam esse inficiatur.

Hellanicus Rhodiorum.

Palladius Amaseiæ Episcopus dixit; Sãctissimi, Deoque addictissimi patris nostri Cyrilli epistola iam nũc recitata, fidei à sanctis Patribus Nicænis expositæ prorsus consentit. Cùm igitur rectè habeat, sanctorumque Nicæorum Patrum expositioni per omnia, vt modò aiebam, consentanea videatur, eam veneror, eidemque assentior, & quod tam ipsa, quàm sancti Patres Nicęni decreuerunt, ego quoque decerno.

Palladius Amaseiæ.

Aphrodisiadis. *Cyrus ciuitatis Aphrodisiadis, prouinciæ Cariæ Episcopus* dixit: Cùm sanctissimi pijssimiq; Episcopi Cyrilli epistolam, quam ad religiosissimum Nestorium perscripsit, fidei à sanctissimis Patribus, in Nicæa ciuitate quondam congregatis expositæ consonum, eundemque ad scopum collimantem conspiciã, & ego eadem cum Patribus, qui ante me sententias dixerunt, sentio.

Perigenes Corinthiorum. *Perigenes Corinthiorum Episcopus* dixit: Idê planè de fide à Cyrillo sanctissimo sacratissimoque Episcopo nostro rectè nunc exposita meum iudicium est, quod de fidei Symbolo, à sanctissimis sacratissimisq; Patribus Nicææ quondam edito. Patrum proinde sanctiones ab initio traditas, & ad præsens vsque têpus integrè apud nos cõseruatas, citra vllam hæsitationẽ in posterum quoque custodire desidero.

Amphilochius Sydæ. *Amphilochius Sydæ Episcopus* dixit: Archiepiscopi Cyrilli longè pijssimi atque sanctissimi epistolam, traditionem Apostolicam ad amussim exprimentem & retinentem, fideiq; à sanctis Patribus Nicænis traditæ aptè congruentem, magna cum veneratione suscipio, dogmatumq; pietatem meo etiam suffragio confirmo.

Prothymius Comanæ. *Prothymius Comanæ ciuitatis Episcopus*: Cùm fidei expositionem, per sanctissimi Episcopi ad Patris nostri Cyrilli epistolam nobis propositam ac relectam, solis nudisq; tantùm vocibus à fide per 318. Patres edita discrepare videam: (Nec enim vlla omnino in re, illa plus habet, aut ab illa deficit:) Profiteor in ea me fide baptizatum esse, & adoleuisse: Ordinatum rursum, & Sacerdotij dignitate ornatum esse. In ea mori, eamque in resurrectione Christo Domino cõseruare percupio.

Ioannes Praconesi. *Ioannes Praconesi Episcopus* dixit: Quæ religiosissimus Prothymius Episcopus deposuit, eadem & ego quoque depono, nec aliter credo.

Constantius Phrygiæ. *Constantius Phrygiæ Pacatianæ Episcopus* dixit: Eadem ego quoque depono, atque ita credo.

Valerianus Iconij. *Valerianus Iconij Episcopus* dixit: Diuersis dictionibus vnum eundemque fidei canonẽ traditum comperimus, prout vtraque ab vno quoque eodemq; Spiritu dictata sunt. Cùm itaque sanctissimi pijssimique Patris nostri Cyrilli epistolam ijs, quæ orthodoxè absoluteque à sacra Synodo Nicæna dicta editaque sunt, consonam cõsentientemq; esse perspicimus, non possumus huic non quoque non subscribere & assentiri, maximè verò, cùm eã epistolam sanctorum Patrum fidem non secus atque pretiosum quoddam vnguentum, non absque suaui fragrantia spirare deprehendamus.

Theodulus Elusæ. *Theodulus Elusæ Episcopus* dixit: Sacrosanctam sacræ & magnæ huius Synodi fidem, sanctissimique & pijssimi Archiepiscopi Cyrilli epistolam, & fidei Symbolum in ciuitate Nicæa quondam à 318. sanctissimisq; Patribus nostris compositum pari affectione complector.

Fidus Ioppæ. *Fidus Ioppæ Episcopus* dixit: Trecêtorum decem & octo sanctorum Patrum Nicææ cõgregatorum fidem veneror. Veneror nihilosecius, & admiror epistolam quoque Cyrilli Episcopi, quod quidem ad fidem attinet, sanctissimi & pijssimi modò recitatam: Vt quæ Spiritosancto dictante exarata, cum Patrum fide omni ex parte cõsentiat. Neque dubium vllum mihi est, quicunque in hac ipsa Spiritossancti fide nõ perseuerauerit, eum à sacra & Catholica Ecclesia alienum fore.

Paulinus Meumæ. *Paulinus Meumæ primæ Palæstinæ Episcopus* dixit: Patrum fidem, quam à trecentis duodeviginti Episcopis olim Nicææ congregatis didicimus, ipsam eandem, & à religiosissimo quoque Episcopo Cyrillo descriptam agnoscimus. Quare non secus, quæ ab illo dictata sunt, ac certa Spiritus sancti oracula sectamur & exosculamur.

Daniel Coloniæ. *Daniel Coloniæ Cappadociæ Episcopus* dixit: Ipsa verba ipsasque propemodum syllabas in sanctorum Patrum Nicænorũ expositione comprehensas, promulgatasq; ab illis dogmatũ sententias, in Cyrilli sanctissimi sacratissimique Patris nostri epistola, veluti paternas quasdam imagines agnoscens, neque hãc ipsam doctrinã à sanctis Patribus in Ecclesia mihi tradita seminatam, radicatamque & creditam ignorans, ingenuè fateor, sacratissimi Episcopi Cyrilli epistolam sanctorũ Patrum expositioni per omnia cõformem esse. Et hæc sententia non mea solùm, sed Ecclesiæ quoque mihi subiectæ, in nomine homousiæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritus sancti.

Anysius Thebanorum. *Anysius Thebanorum Episcopus* dixit: Vt communionem sanctorum Episcoporum præsentiæ coniungor; ita à cõmuni quoque eorundem sententia discrepare nõ debeo. Quare cùm Cyrilli sãctissimi sacratissimiq; Episcopi doctrinam rectam esse intelligam; neque sanctorum Patrum Nicænorum expositionis, vlla ex parte dissimilem, aut dissentaneam esse animaduertam, equidem non grauatim ei subscribo.

Callicrates Naupacti. *Callicrates Naupacti Episcopus* dixit: Cùm epistola à Cyrillo sanctissimo Patre & Episcopo nostro edita à sanctorum beatorumq; Patrum, qui in sacra & beata Synodo Nicæna quondam conuenerunt, decretis & expositionibus non dissentiat, non possum equidẽ in illius sententiam non ire.

Domnus Opuntinæ. *Domnus ciuitatis Opuntinæ Episcopus* dixit: Si quid ijs, qui fidem nostram exactè non callent, secus opinati sunt, malè opinati sunt. Nos verò quæ sanctissimus Episcopus Cyrillus definiuit, & rectè habere, & 318. Patrum Synodo Nicææ olim congregatæ con-

consentanea agnoscimus & prædicamus. Atque ideo vt vtraque suscipiantur & obseruentur, æquum iudicamus. Quod restat, credo in Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, optoque in ea fide & doctrina & viuere & extremum spiritum edere.

Niceas Megarensium. *Niceas Megarensium Episcopus* dixit: Vt vnum idemque sentientes huc conuenimus; ita vnũ ídẽq; affirmare quoq; didicimus. Cũ ergo quæ à sanctissimo Episcopo Cyrillo, & à sanctis Patribus Nicenis exposita & definita sunt, inter se consentiant; consentimus & nos quoque ijsdem. Nec de ijs, quæ vel nunc quoque rectè definita videntur, quicquam omnino ambigimus.

Romanus Rhaphiæ. *Romanus Rhaphiæ Episcopus* dixit: Et ego quoq; Cyrilliana ijs cõsona iudico, quæ à trecentis decem & octo sanctis Patribus Niceæ quondam coactis decreta sunt. Quare sanctissimi sacratissimique Episcopi Cyrilli epistolæ, quòd cum fide à sanctis Patribus exposita conspiret, equidem assentire non dubito.

Gregorius Cæsareæ. *Gregorius Episcopus Cæsariensis* dixit: Sanctissimi pijssimique Archiepiscopi Cyrilli Epistola, sacræ Niceæ Synodi fidei consentanea docet. Cùm ea ergo ab Ecclesiastica fide nihil penitùs discedat, coràm hic constitutus, in hac fide lubenter acquiesco, huic assentior, & subscribo. Neque id pro me tantùm, verùm etiam pro pijssimo Elusij Neocæsareæ Metropolitano; siquidem hoc in mandatis ab illo accepi.

Metropolitanus Elusij.

Nunechius Pergæ. *Nunechius Pergæ Pamphyliæ Episcopus* dixit: Cùm epistola patris nostri Cyrilli, sanctissimi pijssimique Archiepiscopi modò nobis lecta, cum fide in ciuitate Nicea à sanctis Patribus edita per omnia consentiat, hanc equidem approbo, neque aliter ac ipsa profitetur credo. Quin etiam ætatem in hac præclara fide transigens, eamque vitæ finem vsque constanter, vt desidero, retinens, cum fiducia Christi tribunal adibo.

Solon Caraliæ. *Solon Caraliæ Pamphiliæ Episcopus* dixit: Vt Christiana fides, quam Cyrillus sanctissimus pijssimusque Episcopus tradidit, & tradit, sacræ & magnæ illi Synodo Nicenæ per omnia conformis & consona est; ita equidem credens baptismo initiatus sum, & adhuc ita credo, eamque fidem ad supremum vsque halitum retinere peropto.

Acacius Cotennorum. *Acacius Cotennorum Pamphyliæ Episcopus* dixit: Cùm Patris nostri Cyrilli Archiepiscopi sanctissimi epistolam, à fide sanctorum Patrum, qui Niceæ conuenerant, atque adeò ab ipsa orthodoxa fide, ne latum quidem vnguem discrepare videam, profiteor & ego quoque, nec aliter me sentire, ne secus me credere.

Tarianus Lyrbæ. *Tarianus Lyrbæ Pamphyliæ Episcopus* dixit: Et ego eadem statuo: Et vt sanctorum Patrum ac Episcoporum nostrorum dogmata, ita pijssimi, Deoque addictissimi Cyrilli epistolam approbo.

Nectarius Senenniorum. *Nectarius Senenniorum Pamphyliæ Episcopus* dixit: Confessionem editam, ratam habeo: Neque minorem fidem Cyrilli religiosissimi pijssimique Episcopi epistolæ, quàm sanctorum Patrum ac Episcoporum nostrorum dogmatibus adiungo.

Matidianus Coracisiorum. *Matidianus Coracisiorum Pamphyliæ Episcopus* dixit: Confessioni de recta & sana fide à Patribus hic nunc præsentibus editæ, assentior: Astipulor & eorum quoque sententiæ, qui olim non absque Diuino numine in ciuitate Nicea fidei formulam tradiderunt, nihil dubitans, vnam hanc Apostolicam esse. In qua proinde viuere quamque ad supremum vsque vitæ spiritum integram retinere desidero.

Nesius Coribrassi. *Nesius Coribrassi Pamphyliæ Episcopus* dixit: Sancta fides à sanctis & beatis Patribus Niceæ quondam collectis exposita; & epistola sanctissimi pijssimique Episcopi Cyrilli hodierno die recitata, pulchrè conspirant. Quare donec animam exhalauero, fidem hanc seruare percupio.

Epiphanius Cratiæ. *Epiphanius Cratiæ Episcopus* dixit. Et ego quoque sanctorum Patrum & Episcoporum nostrorum dogmatis, & epistolæ, quam pijssimus Archiepiscopus Cyrillus ad Nestorium scripsit, assentior, & quoad vixero, in ijs perseuerare cupio.

Eusebius Heracleæ. *Eusebius Heracleæ Honoriadis prouinciæ Episcopus* dixit: Sanctissimi sacratissimique Patris nostro Cyrilli epistolæ fidei trecentorum decem & octo sanctorum Patrum, qui Niceæ quondam conuenerant, æmulæ, eandemque ad amussim exprimenti planè assentior, meamque omnem vitam in ea fide traducere vehementer desidero.

Siluanus Cerataporum. *Syluanus Cerataporum Phrygiæ Pacatianæ Episcopus* dixit: Etsi sacri Baptismatis gratiam tardiùs consecutus sum; in ea tamen fide, quæ à 318. sanctis Patribus & Episcopis Niceæ quondam congregatis edita est, & nunc per Episcopi Cyrilli epistolam, fusiùs quidem, Nicenæ tamen fidei consentaneè explanata est, baptizatus sum. In hanc rursum & ipse quoque permultos salutari lauacro expiaui. Hanc denique immaculatam, vsque ad resurrectionis diem conseruare, Christoque præsentare exopto.

Eutropius Etenorum. *Eutropius Etenorum Pamphyliæ Episcopus* dixit: Cùm Cyrilli sanctissimi sacratissimique Episcopi epistola hodierna die recitata, ijs omnibus, quæ 318. sancti Patres Niceæ congregati, exposuerunt ac definiuerunt quam simillima sit: Ego quoque huic assentior subscriboque, & in hac confessione Christo Domino olim sisti percupio.

Secundianus Lamiæ. *Secundianus Lamiæ prouinciæ Thessaliæ Episcopus* dixit: Id credidi, & etiamnum credo: Id rursum sensi, & hucusque sentio, quòd à 318. sanctis & beatis Patribus & Episcopis Niceæ coactis expositum ac definitum est. Cui expositioni & definitioni sanctissimi

Deoque

Deoq; addictissimi Patris & Episcopi nostri Cyrilli epistola modò prælecta penitùs consentanea est.

Theodorus Echinei. *Theodorus Echinei prouinciæ Thessaliæ Episcopus* dixit: Hæc eadem & ego quoque sentio; eijsdemque subscribo.

Rufinus Thaborũ. *Rufinus Thaborum Episcopus* dixit: Quæ sanctissimi Patres nostri Niceæ congregati tenuerunt & crediderunt, hæc ego quoque credo & teneo. Cyrilli præterea sanctissimi sacratissimiq; ac Deo deuotissimi Patris & Episcopi epistolæ, quod nihil nisi iustum rectumque contineat, neque expositæ fidei aliqua ex parte repugnet, meum suffragium do.

Theodorus Arbelorũ. *Theodorus Arbelorum Episcopus* dixit: Et ego quoque eadem iudico, & sanctissimi sacratissimique Episcopi Cyrilli epistolam, vt quæ rectam orthodoxamq; fidem complexa sit, meo calculo approbo.

Paulus Anthedonis. *Paulus Anthedonis Episcopus* dixit: Et ego epistolæ sanctissimi sacratissimique Episcopi Cyrilli, quòd fidei sanctorum Patrum, qui Niceæ quondam conuenerant, neutiquam refragetur, non grauatim astipulor.

Letoius Libyadis. *Letoius Libyadis Episcopus* dixit: Quod sancti Patres nostri Niceni constituerunt (nam fidem Orthodoxæ fidei regulæ conuenienter exposuerunt) hoc & ego quoque credo. Sed & Cyrilli quoque sanctissimi sacratissimique Episcopi epistolæ plurimum tribuo.

Petrus Parembulorum. *Petrus Parembulorum Episcopus* dixit: Ego item huic sententiæ me socium adscribo, epistolamque Cyrilli sanctissimi sacratissimique Episcopi, vt qui rectam piamque doctrinam contineat, laudo ac probo.

Ioannes Augustopolis. *Ioannes Augustopolis Episcopus* dixit: Iuxta fidei regulam à sanctis Patribus nobis traditam, equidem credo; subscriboque epistolæ Cyrilli sanctissimi sacratissimique Episcopi, vt quæ doctrinam ab hac fide neutiquam declinantem comprehendat.

Saidas Phænis. *Saidas Phænis Episcopus* dixit: Cùm sanctissimi sacratissimique Episcopi Cyrilli epistola, Orthodoxè fidei consona doceat, non possum eam non multum commendare.

Theodorus Gadarorũ. *Theodorus Gadarorum Episcopus* dixit: Quandoquidem epistola Cyrilli sanctissimi sacratissimiq; hac luce prælecta, doctrinam rectam piamque & fidei à sanctis Patribus Niceæ congregatis expositæ consonam complectitur, in illius sententiam ego quoque concedo.

Ioannes Sycamazonis. *Ioannes*, alias Æanus, *Sycamazonis Episcopus* dixit: Pari modo & ego sanctissimi sacratissimique Episcopi Cyrilli epistolæ subscribo, quippe quæ fidem Orthodoxam, à sanctis Patribus nostris traditam, exactè assecuta sit.

Theodosius Mastaurorum. *Theodosius Mastaurorum Asiæ Episcopus* dixit: Cùm fidem, quam 318. sancti Patres Niceæ quondam exposuerunt, iam inde ab initio ad præsentem vsque diem fideliter semper complexus sim, Cyrilli sanctissimi sacratissimiq; epistolam ad religiosissimum Episcopum Nestorium perscriptam, ab illa nequaquam recedere, apertè deprehendam, & huic quoque, vtpote doctrinæ Patrum, ad animarum vtilitatem comparatæ conformi adhæreo subscriboque.

Alexander Arcadiopolis. *Alexander Arcadiopolis Asiæ Episcopus* dixit: Sanctissimi Deique amantissimi Episcopi Cyrilli epistolę, fidei 318. sanctorum Patrum Nicænorum consona consentaneaque docenti fidem habui & habeo, atque in hac fidei sententia perseuerare etiam atque etiam cupio.

Maximus Cumarum. *Maximus Cumarum Asiæ Episcopus* dixit: Sanctissimi pijssimique Patris & Archiepiscopi nostri Cyrilli epistolę, quod à recta fide, quam sancti Patres Nicęni ediderunt, nequaquam discrepet, assentior subscriboque: Et hanc fidem Orthodoxam esse confiteor.

Theosebius Prienæ. *Theosebius Prienæ Episcopus* dixit: Fidei Symbolum à 318. Patribus editum, recipio, illudque sanctis Ecclesijs hactenus trado. Quin & Cyrilli quoque sanctissimi sacratissimiq; Epi Epistolam, quã ad religiosissimum Nestorium dedit, tanquam fidei apud Niceam expositę consentaneam admitto.

Eutropius Euazorũ. *Eutropius Euazorum Episcopus* dixit: Iuxta sanctorum Nicęnorum Patrum fidem, Cyrilli quoque pijssimi Episcopi epistolę, quòd cum illorum Patrum fide minimè pugnet, consentio, eidemq; credidi & credo.

Euthalius Colophonis. *Euthalius Colophonis Asiæ Episcopus* dixit: Sanctę fidei sanctorum Patrum, qui olim Niceę conuenerunt, & sacratissimi pijssimique Episcopi Cyrilli epistolę, quam ad religiosissimum Nestorium destinauit, propterea quòd cum Nicęno Symbolo conspiret astipulor subscriboque, ac iuxta huius traditionem credo.

Docimasius Maroniæ. *Docimasius Maroniæ Episcopus* dixit: Cùm literas sanctissimi sacratissimique Patris nostri Cyrilli fidei piè Christianeque à sanctis Patribus in Nicea ciuitate quondam expositę consentaneas esse videam, idemque sentiam, non possum his non assentiri, ardenterque, vt eam ipsam fidem ad mortem vsque integram conseruem desiderare.

Lucianus Toperi. *Lucianus Toperi Episcopus* dixit: Epistolę pijssimi sanctissimique Patris nostri ad religiosissimum Nestorium exaratę, & coràm hic paulò antè recitatę, eiusdemque doctrinę per omnia suffragor. Et quoniam expositioni sacrę Synodi in Nicęnorum Metropoli quondam congregatę, vndiquaque consonam comperio, hanc illius fidem ad mortem vsque retinere percupio.

Ennepius Maximianopolis. *Ennepius Maximianopolis Episcopus* dixit: Cùm epistolam sanctissimi sacratissimique Patris

Patris & Episcopi nostri Cyrilli ad religiosissimum Nestorium præscriptam, fidei à sanctissimis Patribus in Nicænorum Metropoli olim congregatis expositæ, concordem consentientemque deprehendam, equidem huic repugnare non valeo; quin potiùs in hac me fide oblecto, inconcussamque ad finem vsque seruare statuo contendoque.

Stephanus Dij. *Stephanus Dij Episcopus* dixit: Epistolam sanctissimi ac ter beati Patris nostri ac Episcopi Cyrilli, cum fide per 318. sanctos Patres & Episcopo, q Niceæ olim coierunt, expositæ conuenire, dum legeretur, audiuimus. Quare & ego quoque illi assentior eidemque credo.

Modestus Aneatarũ. *Modestus Aneatarum ciuitatis Phrygiæ Episcopus* dixit: Et ego quoque fidei à 318. sanctis Patribus & Episcopis Nicænis explanatę, inhęreo insistoque. Quin & epistolæ quoque sanctissimi Patris & Archiepiscopi nostri Cyrilli ad reuerendissimum Episcopum Nestorium exaratæ, & iam nunc recitatæ, quod fidei à prædictis Patribus expositæ, nequaquam repugnet, penitus assentior.

Aphobius Coloæ. *Aphobius Coloæ Episcopus* dixit: Epistolæ sanctissimi Deique amantissimi Episcopi Cyrilli modo relectæ, quod à fide per 318. sanctos Patres, qui Niceæ conuenerant, explanata haudquaquam discrepet, assentior, credoque.

Maximus Asi. *Maximus Asi ciuitatis Asiæ Episcopus* dixit: Quemadmodum sanctissimus Deique amantissimus Episcopus noster Cyrillus docuit; ita & ego credo concordanterque in hac fide perseuero.

Dorotheus Myrrhinæ. *Dorotheus Myrrhinæ ciuitatis Episcopus* dixit: Epistolæ Cyrilli longè sacratissimi pijssimique Episcopi & Patres nostri iam recitatæ, quod à 318. sanctorum Patrum fide nullam in partem discrepet, credo, & quod illa sentit, hoc ego quoque sentio & teneo.

Eucharius Doracij. *Eucharius Doracij Episcopus* dixit: Cyrilli sanctissimi Deoque dilectissimi Episcopi epistolam ad religiosissimũ Episcopum Nestorium confectam, iusta trutina examinans, fidei à sanctissimis Patribus nostris Niceæ quondam congregatis explanatæ ad amussim respondere comperio. Quare & ego quoque sic teneo ac credo; ad eundemque modum comparatus in Domino viuere & mori exopto.

Theodorus Aninysiæ. *Theodorus Episcopus Aninysiæ* dixit: Atqui etiam ego sanctorum Patrum sententię de fide in Nicęa ciuitate olim exposita, nec non & epistolæ à Cyrillo Deo deuotissimo Episcopo ad religiosissimum Episcopum exaratę, astipulor.

Eudoxius Chomatis. *Eudoxius Chomatis ciuitatis Lyciæ Episcopus* dixit: Quę sanctissimus sacratissimusque Pater & Episcopus noster Cyrillus ad reuerendissimum Nestorium præscripsit, ea, quòd fidei à sanctis Patribus Nicęnis explanatę minimè refragentur, cum omni admiratione & veneratione suscipio; fateorque ac depono, hoc ipsum me sentire, quod sancti Patres nostri exposuerunt.

Philippus Pergami. *Philippus Pergami Episcopus* dixit: Cùm fidei à 318. sanctis Patribus Nicænis expositæ; tum canonibus quoque & sanctionibus, quas illi ipsi edidere; tũ sanctissimi denique Archiepiscopi nostri Cyrilli epistolæ, quæ cum ijsdem Canonibus per omnia consentit, astipulor; atque ad hunc modum sentio & credo.

Eusebius Magnesiæ. *Eusebius Magnesiæ ciuitatis Asiæ Episcopus* dixit: Fidem à 318. sanctis Patribus nostris expositam amplector; Cyrilli quoque sanctissimi patris & Archiepiscopi nostri epistolæ, quæ Nicænæ fidei vndiquaque concinit, assentior, idemque planè decerno.

Eutychius Erthrorũ. *Eutychius Erthrorum ciuitatis Asiæ Episcopus* dixit: Sanctorum Patrum oraculis persuasus, diuersarumque prouinciarum Metropolitanorum, qui, & fidei à 318. sanctis Patribus Nicænis expositæ, & epistolæ nihilominus, quàm sanctissimus Episcopus Cyrillus ad reuerendissimum Nestorium dedit, assenserunt, demonstrationibus inductus, & ego quoque eadem confiteor & credo.

Donatus Nicopolis. *Donatus*, aliàs *Dynatus*, *Nicopolis, veteris Epiri Episcopus*, dixit: Cùm epistolam, quam sanctissimus pijssimusque Symmista noster Cyrillus ad reuerendissimum Nestorium pridem exarauit, hodiernaque die in sacra hac & magna Synodo relegi curauit, sanctorum Patrum Nicææ coeuntium, Orthodoxamque fidem exponentium sententię fideique consonam consentiamque audiam inueniamque, ipsum epistolæ contextum, Orthodoxamque fidem in illa inclusam, omni acceptatione dignam arbitror. Quare quæ Dynatus Metropolis meæ Episcopus sentit affirmauitque, ego quoque sentio & affirmo. Dynatus iste alius est.

Heracleo Trallium. *Heracleo Trallium Episcopus* dixit: Sanctorum Patrum vestigii insisto, explanationique 318. Episcoporum, qui in Nicea Synodo Orthodoxæ fidei præcones extiterunt, constanter inhæreo. Porrò autem in sacra hac Synodo sanctissimum, Deoque deuotissimum Episcopum & Patrem nostrum Cyrillum eadem illa per epistolam prædicantem & illustrantem audiens, non possum his, quę 318. Patrum sententiæ consentanea docet, non astipulari; optoque in hac fide vsque perseuerare, & vestris precibus adiutus vita defungi.

Paralius Antraporũ. *Paralius ciuitatis Antraporum Episcopus* dixit: Fidem, quam à 318. sanctis Patribus in Nicæna ciuitate quondam coactis traditam, vnà cum lacte hausi, etiamnum teneo & comprobo. Atqui ea, quæ sanctissimus Deoque amantissimus Pater noster Cyrillus fusiore quadam explanatione per epistolam paulò antè nobis proposuit, huic ipsi Patrum Sym-

Symbolo per omnia conformia & consona comperiuntur; equidem & huic quoque assentior, & in ea fide huius vitæ curriculum absoluere desidero.

Archelaus Mendi. *Archelaus Mendi ciuitatis Cariæ Episcopus* dixit: Deo deuotissimi pijssimique Patris & Archiepiscopi nostri Cyrilli epistola fidei piè salubriterque à sanctis Deoque deditissimus Patribus & Episcopis apud Nicæam olim cōgregatis expositæ, vndiquaque respondet; itaque quod ipsa credit & prædicat, hoc me quoque eredere & tenere profiteor, & porrò credere exopto.

Apellas Cibyrrhæ. *Apellas Cibyrrhæ Cariæ Episcopus* dixit: Ego quoque eadem affirmo, ijsdemque subscribo.

Thomas Derbæ. *Thomas Derbæ Lycaoniæ Episcopus* dixit: Quin & ipse quoque cùm Patrum fidem, tum sanctissimi quoque pijssimique Archiepiscopi nostri Cyrilli epistolam suscipio, idemque, quod illa, teneo & credo.

Themistius Lasi. *Themistius Lasi Cariæ Episcopus* dixit: Iuxta sanam 318. sanctorum Patrum Nicænorum fidem, illique consonam concordemque pijssimi Patris & Archiepiscopi nostri Cyrilli epistolam paulò ante hic recitatam, equidem credo, eademque pono affirmoque.

Spudasius Ceramorū. *Spudasius Ceramorum prouinciæ Cariæ Episcopus* dixit: In sanctorum Nicenorum Patrū fide hactenus vixi, & quod reliquum est vitæ in ea transigere peropto. Pari modo & epistolam quoque, quam sanctissimus Archiepiscopus & Pater noster Cyrillus ad pijssimum Nestorium conscripsit, recipio amplectorque; vt quæ nulla ex parte à Symbolo Niceno discrepare comperiatur. Quam ob rem vtrique horum adstipulor, vtrique assentior.

Aphthonetus Heracleæ. *Aphthonetus Heracleæ Cariæ Episcopus* dixit: Sanctissimi Deoque deuotissimi Patris & Archiepiscopi nostri Cyrilli epistola, haud aliud sanè est, quàm quædam basis & explanatio fidei, quam sanctissimi Patres Niceni tradiderunt. Quapropter secundùm vtriusque traditionem me credere profiteor, & in posterum credere percupio.

Philetus Amazonis. *Philetus Amazonis Cariæ Episcopus* dixit: Iuxta cœlestem & præclaram illam fidem, quam 318. sanctissimi Deoque charissimi Episcopi Nicææ coacti nobis exposuerunt, & hanc sanctissimi Archiepiscopi & Patris nostri Cyrilli epistolam, ad Nicææ expositionis amussim exaratam credo & pono, eiusdemque pietati subscribo.

Phanias Harpasorū. *Phanias Harpasorum ciuitatis Cariæ Episcopus* dixit: Secundùm cœlestis fidei explanationem à 318. sanctis Patribus in ciuitate Nicææ congregatis editam; nec non iuxta Cyrilli communis Patris nostri sanctissimi ac Deo deuotissimi Episcopi epistolā, ad religiosissimum Nestorium pridem missam, nobisque non multò antè prælectam idem, cum cæteris respondeo, quæque ipsa docet, ea me quoque tenere non diffiteor; quippe quæ à sanctorum Patrum fide ne latum vnguem recedere videbatur.

Promachius Alindorū. *Promachius Episcopus Alindorum Cariæ* dixit: Cùm ipse quoque non ignorem sanctissimi pijssimique Patris & Archiepiscopi nostri Cyrilli epistolam, fidei, quam sanctissimi Deoque deuotissimi Patres & Episcopi nostri, olim Nicææ coacti exposuerunt, neutiquam esse dissentaneam, secundùm illius doctrinam ac sententiam, credo, sentio, statuo.

Suidas Phœnis. *Suidas Phœnis veteris Palæstinæ Episcopus* dixit: Cùm iis, quæ 318. sancti sacræ Synodi Nicenæ Patres sanxerunt, tum iis rursum, quæ sanctissimi pijssimique Cyrilli literis declarata fuerunt; tum iis tandem, quæ sanctissimus pijssimusque noster Iuuenalis sanctorum Patrum expositioni consentanea deposuit, assentior subscriboque.

Ioannes Hephæsti. *Ioannes Hephæsti Episcopus* dixit: Cùm fides per sacram sanctorum Patrum Synodum in Nicæna ciuitate quondam coactam, explanata, sanctissimiq; ac Deo deditissimi Patris ac Episcopi nostri Cyrilli epistola ad religiosissimum Nestorium perscripta, eandem sententiam contineant, eandemque diuersis licet syllabis & dictionibus fidem profiteātur; equidem vtrique subscribo idemque cum illis sentio, & sanctæ Trinitatis gratia munitus ætatem in illis transigere exopto.

Athanasius Paraliorū. *Athanasius Paraliorum Episcopus* dixit: Et ego quoque eadem pono affirmoque, & cum recta fide Archiepiscopi nostri Cyrilli consentio.

Senecio Codriæ. *Senecio Episcopus Codriæ* dixit: Iuxta fidem à 318. sanctis Patribus nostris Spiritusancto afflatis in ciuitate Nicæna definitam; tum iuxta epistolam quoque sanctissimi Deoq; deuotissimi Episcopi Cyrilli modò hic recitatā credo & subscribo.

Eusebius Asponorū. *Eusebius Asponorum ciuitatis Ancyræ Episcopus* dixit: Cùm non ignorem inter fidem per pijssimi Deoque dilectissimi Patris nostri Cyrilli epistolam explanatam, & fidem Nicææ quondam à sanctis Patribus editam, summam concordiam, summamque consensionem intercedere, vtranque recipio, approbo & teneo, eademque cum illis credo, sentio & doceo.

Theon Athroitæ. *Theon Episcopus Athroitæ* dixit: Sanctissimi Episcopi nostri Cyrilli epistolæ, quòd fidei à sanctis Patribus olim Nicææ congregatis expositæ consona doceat, subscribo.

Daniel Darnensium. *Daniel Darnensium Episcopus* dixit: Sanctissimi Deoque deuotissimi Patris nostri Cyrilli epistolæ iam recitatæ, fideique sanctorum Patrum Nicænorum æmulæ & sequaci assentior.

Macarius Pautei. *Macarius ciuitatis Pautei Episcopus* dixit: Quando eandem Spiritussancti gratiam in fidei Symbolo à sanctissimi Nicænis Patribus exposito, & in sanctissimi sacratissimique Archiepiscopi Cyrilli epistola comperio,

tio, ſuſcipio & veneror vtrunque, optoque in ea fide, quæ mortalium genus regit & conſeruat, vſque permanere.

Sopater Septimacæ.

Sopater Septimacę Epiſcopus dixit: Prolixo elaboratoque ſermone, egregia ſanctorum Patrum facinora recenſere, non eſt meæ facultatis; ſed alterius cuiuſpiam ampliori, quàm ego ſum, eruditione cumulati. Cæterùm cùm epiſtola ſanctiſſimi Deoque deuotiſsimi Patris & Archiepiſcopi noſtri Cyrilli ad Neſtorium perſcripta, & coràm hic recitata, doctrinam Synodo 318. Patrum apud Nicæam quondam celebratę conſonam contineat, nullam cauſam video, cur id credere & recipere non debeam, quod ſanctos Patres noſtros credidiſſe & recepiſſe ſcio.

Samuel Dyſthenſis Pentapolis.

Samuel Diſthenſis Pentapolis Epiſcopus dixit: Nihil à ſanctis Patribus, qui apud Nicæam quondam conuenere, diuerſum credo. Auditaque ſanctiſsimi Patris & Archiepiſcopi Cyrilli epiſtola, illius ſententiam & fidem admitto.

Strategius Athrigetarum.

Strategius Athrigetarum prouinciæ Auguſtamnicæ Epiſcopus dixit: Quandoquidem epiſtola ſanctiſsimi pijſsimique Archiepiſcopi Cyrilli olim ad reuerendiſsimum Neſtorium perſcripta, & modò relecta, ea complectitur & profitetur, quæ cum fide & doctrina ſanctorum Patrum noſtrorum olim Nicæę congregatorum per omnia conſentiunt: Neceſſariò, quod illa profitetur & ſentit & credit, ego quoque credo, ſentio & profiteor, credidique & ſenſi ſemper. Atque in hac ſanctæ Trinitatis ſacræque huius Synodi fide conſtanter permanere exopto.

Euſebius Nilopolis.

Euſebius Nilopolis prouincię Arcadiæ Epiſcopus dixit: Epiſtolam Cyrilli, vtpote fidei ſanctorum Patrum conſonam recipio, & iuxta illius ſententiam credo.

Marinus Heliopolis.

Marinus Heliopolis prouincię Auguſtamnicę Epiſcopus dixit: Epiſtolam ſanctiſsimi Archiepiſcopi noſtri Cyrilli amplector, vt quæ & vera doceat & ſanctorum Patrum Nicænorum fidei nulla in parte repugnet.

Paulus Phrauonenſium.

Paulus Phrauonenſium Epiſcopus dixit: Vnam duntaxat illuſtrem fidem agnoſco & teneo; quæ olim quidem per ſanctos Patres apud Nicæam congregatos, expoſita eſt; nunc verò per hanc magnam concordemque Synodum, & ſanctiſsimi Patris noſtri Cyrilli epiſtolam fuſius illuſtriusque prædicata eſt. Huic vni quidem adhæreo; per hanc, quam Chriſto ſemel profeſſus ſum, ſalutem me obtenturum confido.

Metrodorus Leontorum.

Metrodorus Leontorum Epiſcopus dixit: Quoniam quidem ſancta fides à ſanctis Patribus, qui in ciuitate Nicæa ſuperioribus temporibus conuenerunt, expoſita & explanata; & Epiſtola ſanctiſsimi pijſsimique Patris & Archiepiſcopi noſtri Cyrilli, pridem ad religioſiſsimum Neſtorium perſcripta, & paulò antè hic relecta, diuerſis dictionibus vnam eandemque fidei ſententiam amplectuntur, adigor & ego quoque huic ſubſcribere. Et ſancti Spiritus gratia eadem credo, profiteor ac teneo.

Theopemptus Cabaſorum.

Theopemptus Cabaſorum Epiſcopus dixit: Superuacaneũ cẽſeo ab Ægypti Epiſcopis fidei rationem exigere: Nulli enim dubium eſt fidem à ſanctiſsimo ſacratiſsimoque Archiepiſcopo & patre noſtro Cyrillo expoſitam, quam ſequimur & amplexamur, ſanctorum Patrum fidei modis omnibus concordare.

Heraclides Heracleenſium.

Heraclides Heracleenſium Arcadię Epiſcopus dixit: Cùm ſanctorum Patrum noſtrorum olim apud Nicæam coactorum fides, & ſanctiſsimi Deoque amantiſsimi Archiepiſcopi & Pfis noſtri Cyrilli epiſtola, vnã eandem fidem concordi conſenſu profiteantur, & prædicent; ego quoque, qui in ea ipſa fide natus & educatus ſum, per ſanctæ Trinitatis gratiam ſemper in eadem hac fidei ſententia perſeuerare deſidero.

Sabinus Panis.

Sabinus Panis prouincię Thebaidis Epiſcopus dixit: Poſteaquam ſanctorum Patrum fides in ciuitate Nicæa olim expoſita & prædicata, & religioſiſsimi Deoque deuotiſsimi Patris noſtri Cyrilli epiſtola, vnam eandemque fidei doctrinam continent; ſanctæ Trinitatis gratia nixus, non poſſum equidem huic non ſubſcribere.

Heraclius Tamiſthenſium.

Heraclius Tamiſthenſium Epiſcopus dixit: Cùm inter ſanctiſsimi reuerendiſsimique Archiepiſcopi & Patris noſtri Cyrilli epiſtolam, & fidem à ſanctis Patribus Nicææ olim expoſitam nulla omnino differentia ſit: Per Chriſti gratiam ege quoque neutiquam inuitus huic aſſentior.

Eutychius Theodoſiopolis.

Eutychius Theodoſiopolis Aſiæ Epiſcopus dixit: Ex ſanctiſsimi Deoque deuotiſsimi Archiepiſcopi Cyrilli epiſtola, ad pijſsimum Epiſcopum Neſtorium miſſa & paulò antè in hoc conſeſſu recitata, nihil alienum ab ea fide accepimus, quam ab ineunte ætate imbibimus. Quia ergo fidei à 318. Patribus Nicænis editæ, vndiquaque conſona comperitur, ego quoque, quod ſancti Patres in magna hac Synodo expoſuerunt, complector ac teneo.

Iſaac Eliarchiæ.

Iſaac Eliarchię Epiſcopus dixit: In ſanctorum Patrum Symbolo, & ſanctiſsimi Archiepiſcopi Cyrilli epiſtola eundem fidei ſenſum atque conſenſum agnoſco; cui proinde per gratiam Dei ego quoque ſubſcribere neceſſe habeo.

Adelphus Saenſium.

Adelphus Saenſium Epiſcopus dixit: Cùm ſanctorum Patrum fides, quondam apud Nicæam explanata, & Cyrilli Epiſcopi pijſſimi epiſtola, vnam eandemque fidei doctrinam profiteantur, per ſanctæ Trinitatis gratiam, ego quoque huic refragari nec valeo, nec debeo.

Rhodion Palæopolitanus.

Rhodiõ veteris ciuitatis Aſię Epiſcop⁹ dixit:

Quando

T

Quando Cyrilli Episcopi sanctissimi epistola, à sanctorum Patrum Nicænorum doctrina nihil omnino discrepat, ego ipse quoque, hoc est, secundùm fidem ab illis expositam credere me affirmo.

Nestorius Sionis. *Nestorius Sionis prouinciæ Asiæ Episcopus* dixit: Orthodoxam sanctorum Nicænorum Patrum expositionem complectens, quodq; illi professi sunt, firmiter tenens; & Deo deuotissimi Episcopi Cyrilli epistolam, ab illorum doctrina minimè recedere deprehendens; ei quoque non secus, atque sanctorum Patrum expositioni astipulor; & quod vitæ temporis etiamnum mihi reliquum est, hoc per Christi gratiam in hac ipsa fide transigere, vehementer cupio.

Anderius Cherrhonensi. *Anderius ciuitatis Cherrhonensi prouinciæ Cretæ Episcopus* dixit: Cùm sanctorũ Patrũ fides, qui apud Nicæam aliquando conuenerunt, perinde ac pretiosum quoddam vnguẽtum gratum odorem hucusque spirat; nunc eadem sanè per Cyrilli sanctissimi Episcopi epistolam maiori fragrantia nos afficit. Quare & ego eundem fidei sensum, eandemque mentem obtinens, huic quoque subscribo & ita credo; & in hac vita perpetuò perseuerare desidero.

Zenobius Cnosi. *Zenobius ciuitatis Cnosi prouinciæ Cretæ Episcopus* dixit: Cùm Orthodoxa sanctorum Nicænorum Patrum fides nulli non sit manifesta; & certò nihilominus constet, sanctissimi Episcopi Cyrilli epistolam cum iis exactè congruere, qui fidem per id tempus exposuerunt, equidem perlubenter huic astipulor subscriboque; & in hac fide vsque perseuerare concupisco.

Macarius Metelitarum. *Macarius Metelitarum Aegypti Episcopus* dixit: Quia Cyrilli Archiepiscopi nostri sanctissimi epistola fidei per Spiritum sanctum à sanctis Patribus apud Nicæam expositæ neutiquam repugnat; illiusq; ue doctrina à fide sanctissimæ Dei Ecclesiæ à sanctissimis Patribus tradita nihil dissentit; sed eidem per omnia, vt modò aiebam, consentit; ego quoq; huic fidei accedo.

Lampetius Cassij. *Lampetius Casij prouinciæ Augustamnicæ Episcopus* dixit: Epistolæ beatissimi patris & Archiepiscopi nostri Cyrilli iam recitatæ astipulor, vt quæ Synodo Nicenæ, & fidei à sanctis Patribus expositæ per omnia concinat.

Macedonius Zoensium. *Macedonius Zoensium Episcopus* dixit: Iuxta fidem sacræ Synodi Nicænæ per sanctos Patres nostros hodierno die recitatam, & per sanctissimum Archiepiscopum nostrum Cyrillum idem sentientem confirmatam & illustratam, ego quoque credo; huic ego fidei adhæreo, hanc, dum vixero, docebo, in hac me educatum esse scio.

Ammon Buli. *Ammon Buli Episcopus* dixit: Sacræ Synodo apud Nicænam ciuitatem à sanctis Patribus olim celebratæ assentior: Astipulor etiam sanctissimi Episcopi nostri Cyrilli epistolæ, speroque ad vltimum vsque vitæ meæ diem hanc me fidem seruaturum esse.

Ammonius Panephesis. *Ammonius Panephesi Augustamnicæ prouinciæ Episcopus* dixit: Fidei 318. Episcoporum insisto assentiorque Cyrilli quoque Episcopi sanctissimi epistolæ, quòd à sanctorum Patrum doctrina minimè dissentiat, subscribo; sic equidem credo; in hac fide decedere cupio.

Alypius Sellæ. *Alypius Sellæ prouinciæ Augustamnicæ Episcopus* dixit: Sanctissimi patris & Archiepiscopi nostri Cyrilli epistolam, quam ad religiosissimum Nestorium perscripsit, audiui. Cùm ergo fides à sanctis Patribus apud Nicæam quondam coactis exposita huic per omnia consentiat, ego quoque ita credo; huic orthodoxæ fidei inhæreo, eumque in modũ comparatus ex hac vita migrare, Christique tribunali sisti percupio.

Perrebius Saltarum. *Perrebius Thessalonicarum Saltarum Episcopus* dixit: Fidei Symbolum per sanctos Patres apud Nicæam editum, vt stabilem immotamque legem complector. Complector etiam Cyrilli sanctissimi Episcopi epistolam tanquam fidam fidei Nicænæ interpretem; nec aliter, quàm sancti Patres, qui ante me dixerunt, deposuere, credo.

Philomenus Cinnæ. *Philumenus ciuitatis Cinnæ prouinciæ Galatiæ Episcopus* dixit: Cùm sanctissimi Deoq; deuotissimi Episcopi Cyrilli Epistolam fidei 318. sanctis Patribus Niceæ congregatis expositæ concordem consonamque deprehendam, ego quoque vtrisque subscribo; nec diuersum ab eo, quod sancti Patres exposuerunt, & Archiepiscopi Cyrilli epistola continet, credo.

Hermogenes Rhinocururum. *Hermogenes Rhinocururorum Episcopus* dixit: Vnus & idem est Spiritus, qui Patres Nicænos olim de fide instituit, & qui sanctissimi sacratissimique patris & Archiepiscopi nostri Cyrilli animam, & linguam mouit, dum per epistolam ea emendare studet, quæ à religiosissimo Nestorio publicè pro concione minus rectè dicta fuerant. Quamobrem vtriusque consensionem admirans, sanctorumque Patrum sententiæ accedens, eadem cum sacra Synodo pono affirmoque.

Euoptius Ptolemaidis. *Euoptius Ptolemaidis Pentapoleos Episcopus* dixit: Maiorem in modum admiror, summam illam, inter sanctissimi piissimique patris & Archiepiscopi nostri Cyrilli epistolam, quam, dum reuerendissimum Nestorium, ab erronea prauaque doctrina, ad rectam viam transferre nititur, ad illum perscripsit, & Symbolum per sanctissimos Patres nostros in Nicæa ciuitate congregatos editum, concordiam consensionemque. Cùm ergo illa nihil differre deprehendam, ego quoque cum vniuersa hac Synodo rectè huic fidei annuo.

Phœbamõ Coptarum. *Phœbamon Coptarum Thebaidis Episcopus* dixit: Quoniam quidem, epistola sanctis patris nostri Cyrilli iam recitata, doctrinæ ad orthodoxorũ correctionem, hæreticorũ verò euersionem a Sacra Synodo Nicæna tradita, ita consentit, vt in nullo prorsus articulo ab illa dissentiat, ego quoque ita credo, & ita depono.

Zeno Curię *Zeno Curiæ ciuitatis Cypri Episcopus* dixit: Cùm ea, quæ sancti Patres, apud Nicæam congregati decreuerunt; & ea rursum, quæ sanctissimus Archiepiscopus & pater noster Cyrillus scripsit, minimè inter se pugnent, nos quoque eisdem assentimur, eandemque cum illis fidem profitemur.

Martyrius Illistrorum. *Martyrius Illistrorum Episcopus* dixit: Iam inde a maioribus in sacris Nicænæ Synodi sanctionibus educatis, ad finem vsque caldè seruare certa nobis stat sententia. Cæterum cùm epistolam sanctissimi Archiepiscopi nostri Cyrilli modò lectam auditamque sacris Canonibus minimè refragari deprehendamus; certa spe ducimur, fore, vt populus nobis concreditus integer ad finem vsque in suscepta semel fide constet ac perseueret.

Hesychius Parij. *Hesychius Pary Episcopus* dixit: Quanquã solus ex prouincia mea præstò sim, idque rogatus; eius tamen fidei me esse profiteor, quam sanctissimi Patres nostri in Nicæa congregati nobis tradiderunt; quamque sanctissimus Episcopus Cyrillus epistola ad religiosissimum Nestorium perscripta egregiè confirmauit constituitque.

Helladius Andramytij. *Helladius Adramity Episcopus* dixit: Iuxta 318. sanctissimorum Deique amantissimorũ Patrum nostrorum expositionem, & sanctissimi pijssimique Archiepiscopi & patris nostri Cyrilli, epistolam credo, & vt hanc fidẽ seruem, enitar sedulò.

Dion Thebarum. *Dion ciuitatis Thebarum Episcopus* dixit: Sanctorum Nicænorum Patrum fide imbutus, eam profiteor. Interim verò Cyrillum sanctissimum patrem, & Archiepiscopum, & Sylliturgium nostrum epistola ad Nestoriũ exarata, eodem quoque sensu fidem exposuisse & extulisse non ignoro.

Andreas Thermopolis. *Andreas Thermopolis Thebaidis Episcopus* dixit: Secundùm ea, quæ de recta salutariq; fide à 318. sanctissimis Patribus, & Episcopis in Nicæa ciuitate quondam congregatis decreta sunt; & sanctissimi sacratissimique patris & Archiepiscopi nostri Cyrilli epistolam, antè quidem ad reuerendissimum Nestorium missam, nunc verò recitatam; vt quæ priscis Nicęnorum Patrum sanctionibus per omnia consentiat, & credo, & orthodoxam fidem extollo. Cæteri omnes Episcopi, qui suo ordine & loco suprà memorati sunt, eadem deposuerunt, & ita se credere professi sunt, sicut Patres exposuerunt, & epistola sanctissimi Archiepiscopi Cyrilli ad Nestorium perscripta docuit.

Tomi secundi, caput IIII.

ARGVMENTVM.

POST paræneticam Cyrilli lectam, publicè recitata est, & Nestorij Autographa quoque: Porrò autem vt rogatum est, num ista itidem, vt Cyrilliana, cum fide Nicena concurreret, ab vniuersa Synodo conclamatum est, neque cum Symbolo Nicææ edito, neque cum Cyrilli parænetica vlla ex parte conuenire. Vt ergo superiori capite singuli Patres, alia atque alia orationis forma Cyrilli epistolam vt orthodoxam, Nicænæque fidei consonam certatim approbabant; ita præsenti hoc Nestorij Autographum vario orationis schemate spurium hæreticamque proclamant. Atque ideo vno ore omnes cùm ipsum Nestorium epistolæ huius auctorem, tum reliquos omnes, qui quouis modo cum illo faciunt, anathematizant, dirisque deuouent.

Palladius Amaseæ Episcopus dixit: Conuenit, vt & religiosissimi Nestorij epistola, cuius religiosissimus Petrus Alexandrinus initio mentionem fecit, quoque legatur: Quò hinc intelligamus num & illa quoque sanctorum Patrum Nicænorum expositioni cõsentiat. Recitata est ad eum modum, quo suprà promittitur. Tom.1.c.13.

Religiosissimo pijssimoq́, comministro Cyrillo, Nestorius in Domino salutem dicit: Admirabilium literarum tuarum contumelias, quas in me exprompsisti, tanquam medica quadam mansuetudine dignas missas facio, & quæ sequuntur.

Cæterùm epistola hac lecta, Cyrillus Episcopus Alexandriæ dixit: Ecquid sancta & magna hæc Synodus de epistola modò recitata iudicat? nunquid hæc ipsa quoque fidei, a sancta Nicænorum Patrum Synodo exposita, consentanea est, ad verò secus?

Iuuenalis Hierosolymorum Episcopus dixit: Nequaquam fidei, quam Patres Nicæni explanàrunt, consentit. Atque ideo eos omnes anathematizo, qui ita credunt: Etenim omnia hæc ab orthodoxa fide sunt quàm maximè aliena. Iuuenalis Hierosolymorum.

Flauianus Philipporum Episcopus dixit: Omnia, quæ epistola hæc complectitur, cum fide Nicæna apertè pugnant; suntque eidem quàm maximè dissimilia. Quare omne credunt, a recta fide alienos esse iudicamus. Flauianus Philipporũ.

Phirmus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus dixit: In præmio pietatis speciem habet; at verò in sermonis progressu nulla ratione animi virus dissimulare ampliùs valens; deposita persona disertè, quod sentit, eloquitur, & a sancta 318. sanctorum Patrum fide dissentit, & cum sanctissimi rursum pijssimique Episcopi Cyrilli epistola ex diametro certat. Phirm. Cæsarea.

Valerianus Episcopus Iconij dixit: Nestorianę epistolę diuersitas est manifesta: Neq; enim solùm Valerianus Iconij.

solùm cum sanctorum Patrum Nicænorum fide, sanctissimi pijssimique Cyrilli Episcopi epistola, sed secum ipsa quoque manifeste pugnat.

Iconius Cortynæ.

Iconius Cortynæ ciuitatis Episcopus dixit: Religiosissimi Episcopi Nestorij epistola iam recitata, nihil omnino, neque cum sanctorum Patrum, qui olim Nicææ conuenerant, expositione, neque cum patris nostri Cyrilli epistola conuenit. Quam ob rem missam hanc faciens, eosque, qui ita credunt, anathematizans, sanctorum Nicænorum Patrum fidei & Cyrilli Episcopi sanctissimi epistolæ subscribo.

Allanicus Rhodi.

Allanicus Rhodi Episcopus dixit: Iam antè indicaui, me orthodoxæ fidei expositionem, à 318. sanctis Patribus in Nicæa ciuitate editam, sequi; sacramque Virginem Mariam Deiparam profiteri: Quocirca anathema sit omnibus, qui ita non credunt.

Acacius Melitęnæ.

Acacius ciuitatis Melitenæ Episcopus dixit: Epistola religiosissimi Nestorij iam lecta, disertè ostendit timore minimè vano impeditum, ac sacram hanc & magnam Synodum venire detrectasse: Consentaneum namque erat, eum, qui malè sibi conscius erat diuinasque scripturas deprauauerat, & sanctorum quoque Patrum dogmata adulterauerat, ea formidine fuisse correptum, vt domum suam militum multitudine muniendã esse existimaret: Etenim epistola illius, quæ paulò antè recitata est, apertè indicat, quòd vocibus sententijsque, quas de vnigenito Dei Filio 318. sancti Patres & Episcopi Symbolo inseruerunt, ablatis; singulisque, quę ad salutaris illius dispositionis mysterium pertinent, soli carni tributis; solum per se Dei templum natiuitatem & mortem sustinuisse prædicarit. Quin & ipsi quoque diuinæ Scripturæ mendacium imponere non dubitauit: Perinde enim loquitur, ac si ipsa natiuitatẽ & passionem æquè tribuat diuinitati atque humanitati. Apertum ad hæc aduersùs sanctissimi Episcopi Cyrilli literas sycophantiã egit: Neque enim Cyrillus, neque alius quispiã piè & Catholicè sentiens, Deum secundùm se, vel ipsam diuinam naturam perpessioni obnoxiam esse, aut cogitare aut docere ausus fuit, & tamen hanc sententiam Cyrillianis literis ille affingit. Denique vnionem Dei, cum carne solo nomine agnoscere, re ipsa aũt eandem prorsus negare vbique apertè deprehenditur. Cęterùm quòd doctrina admodum peregrina vtatur, vel hoc argumento clarè cõstat, quòd fidei dogma iam demum opera sua illustratum esse affirmare audet. His omnibus ergò, quòd à veritate quàm longissimè distent, multamque impietatem in sese contineant, reiectis; ab illorum, qui talia proloquuntur, communione alienum me esse pronuntio.

Nestorius hoc ipso hęreticum sese ostendit, quod fidei dogma, vt ait, obscurum per se illustratũ garrit.

Memnon Ephesiorũ.

Memnon Ephesiorum Episcopus dixit: Epistola iam lecta non calumniæ tantùm, sed fœdæ quoque blasphemiæ labiæ contaminata est. Quam ob rem fidei à trecentis duodeuiginti sanctis Patribus apud Nicæam quondam expositæ aduersatur, vt quæ maximè.

Theodotus Ancyræ.

Theodotus Ancyræ Episcopus dixit: Nulla in re, reuerendissimi Episcopi Nestorij epistolam cum sanctorum Patrum expositione congruere deprehendimus. Quare vt illorum explanationi assentimur; ita Nestorianam epistolam ab orthodoxa fide alienam esse decernimus. Illos autem, qui eiusmodi sensu imbuti sunt, ab orthodoxa fide extraneos censemus.

Palladius Amasiæ.

Palladius ciuitatis Amasiæ Episcopus dixit: Equidem propter blasphemiam Nestorianis literis inclusam, aures obturo, nimioque dolore correptus, ita obrigeo, vt vocem edere vix possim. Nec quicquàm dubito, vniuersam hanc sanctam Deoque deuotam Synodũ idem de lecta paulò antè epistola sentire. Vnũ hoc tantùm hîc dixerim, nempe epistolam illam ab orthodoxa sanctorum Patrum expositione toto cœlo distare.

Dynatus veteris Epiri.

Dynatus veteris Epiri Episcopus dixit: Religiosissimi Episcopi Nestorij epistola modo recitata, nullam neque veritatis doctrinã habet, neque fidei Symbolo per sanctos Patres, apud Nicæam edito consonat, neque Ecclesiasticæ traditioni cohæret. Ea propter si quis alius ita crediderit, is Catholicæ Ecclesiæ fidem minimè sectatur.

Prothymius Conaæ.

Prothymius Conaæ Episcopus dixit: His, quæ sanctitas tua literis exposuit, fidem habeo. Illos verò, qui sacram Virginem Deiparam appellare detrectant, equidem anathematizo.

Gregorius Cerasuntis.

Gregorius Cerasuntis Episcopus dixit: Quæ religiosissimus Nestorius ad sanctissimum Episcopum Cyrillum perscripsit, ea cũ pia 318. sanctorum Episcoporum religione pugnant, vt quæ maximè. Illius proinde dogmati neutiquam assentior; assentior autẽ memorati Archiepiscopi nostri Cyrilli prædictorumque Patrum doctrinæ.

Romanus Rhaphiæ.

Romanus Rhaphiæ Episcopus dixit: Fidem adulterinam, & à sanctorum Patrum sententia alienam exposuit religiosissimus Nestorius. Quare iuxta Apostoli vocẽ illam anathematizamus; ait enim: *Si quis vobis euangelizauerit; præter id, quod accepistis anathema sit.*

Galat. 1.

Theodolus Elusę.

Theodolus Elusæ Episcopus dixit: Epistolam, quam reuerendissimus Episcopus Nestorius ad Cyrillum Episcopum sanctissimũ exarauit, auersor repudioque? Est enim iniqua & contra Ecclesiasticas sanctiones exarata. Fidem verò Nicænam stabilem duco, illique adhæreo.

Hermogenes Rhinocurorum.

Hermogenes Rhinocurorum Episcopus dixit: Religiosissimi Nestorij doctrina, cùm à fide Orthodoxa, tum à sanctorum Patrum expositione, tum ab ijs etiam, quæ sanctissimus Cyrillus sanctorum Patrum sensui consentientia edidit, omnino aliena existit.

Euoptius

Euoptius Ptolemaidis. *Euoptius Ptolemaidis Episcopus* dixit: Quemadmodum qui Principum numismata adulterant, iuxta ciuilium legum sanctiones extremis suppliciis subijciuntur; ita quoque religiosissimus Nestorius, qui fidei dogmata adulterare veritus nõ est, cum apud Deum, tum apud homines quoque, quauis pœna dignus est. Quia ergo illius dogmata Catholicæ Ecclesiæ refragantur, & ad illorum perniciem & pestem natu sunt, qui illum sectantur; ego ab illius communione, cæterorumque omnium, qui ab illo faciunt, quàm alienissimus esse cupio. Extremo supplicio.

Fidus Ioppe. 2. Cor. 6. *Fidus Ioppę Episcopus* dixit: *Quę societas lucis ad tenebras? quę autem conuentio Christo ad Belial?* Magno enim reuerendissimi Nestorij epistola paulò antè hic recitata interuallo, à veritate distat; ad prauam autem Pauli Samosateni opinationem plurimum accedit. Nullus proinde mortalium iam recipere debet, vt quæ manifestas blasphemias comprehendat.

Theodorus Arbelorũ. *Theodorus Arbelorum Episcopus* dixit: Neque recta, neque fidei orthodoxæ, aut sanctorum Patrum Nicęnorum expositioni consona reuerendissimi Nestorij epistola complectitur; sed ea quę ab his absunt quàm longissimè. Hinc & ego illum, qui eiusmodi opinatur, anathematis reum pronuntiare audeo.

Theodorus Gadarorũ. *Theodorus Gadarorum Episcopus* dixit: Et ego quoque venerabilem Nestorium anathematizo, vt qui, quemadmodum ex epistola illius iam lecta perspicuè cognoscere licet, sanctorum Patrum Nicęnorum doctrinam, vt oportebat, non recipiat.

Rufinus Taborum. *Rufinus Taborum Episcopus* dixit: Religiosissimi Nestorij epistola, quam modò audiuimus, auctorem suum ab Orthodoxa sanctorum Nicęnorum Patrum expositione diuersa sentire, apertè declarat. Quare & illum anathematizo, & omnibus illius blasphemijs absurdisque explicationibus nuntium mitto.

Paulianus Maumę. *Paulianus Maumæ Episcopus* dixit: Ego similiter illum anathematizo: Nam quòd præpostere sapiat, id illius epistola euidenter demonstrat.

Ioannes Sycamazonis. *Ioannes Sycamazonis Episcopus* dixit: Non vulgari aut simplici modo religiosissimi Nestorij sententia per epistolam illius sese aperit; quandoquidem quòd sensum ille Orthodoxæ fidei planè contrarium hauserit, id minimè obscurè ostendit; quare ego quoque diris illum deuoueo.

Petrus Parẽbulorum. *Petrus Parembulorum Episcopus* dixit: Cùm illos, qui Deo adhærere student, fidem Orthodoxam, sanctorumque Patrum, qui in Nicęa ciuitate aliquando cõuenerunt, expositionem sectari oporteat, & religiosissimus Nestorius neutri satis consentiat, ego quoq; propter epistolam illius anathematis loco illum habeo.

Ioannes Augustopolis. *Ioannes Augustopolis Episcopus* dixit: Quoniam quidem religiosissimus Nestorius ex epistola, quam paulò antè audiuimus, Catholicæ fidei contraria sapere, clarè deprehensus est; ego etiam illum anathematizo.

Paulus Anthedonis. *Paulus Anthedonis Episcopus* dixit: Non decet homines apprimè Christianos ijs sese adiungere, qui prauè, non rectè sentire cognoscuntur. Cùm ergo religiosissimus Nestorius non pauca, quę à fide sanctorumque Patrum, qui apud Nicæam aliquando coierunt, expositione aliena sunt, tenere ex epistola sua conuincatur; ego quoque eundem detestor, anathematizoque.

Saidas Phęnis. *Saidas Phęnis Episcopus* dixit: Et ego eundem, neq; rectè sentientem, neq; fidei sanctorum Patrum Nicęnorum assentientem anathematis execratione deuincio: Siquidem epistolæ illius lectio, quæ illius sententia que sit, satis superque nobis aperit.

Eusebius Pelusij. *Eusebius Pelusij Episcopus* dixit: Quæcunque in epistolam Nestorij iam lectam congesta sunt, ea omnia à fide Nicæna, per sanctos Patres olim exposita extranea sunt. Vnde & hæc ipsa, & omnes præterea, qui talia sapiunt, anathematizo.

Macarius Autei. *Macarius Autei Episcopus* dixit: Pleraque omnia, quę reuerendissimi Nestorij epistolę inserta comperiuntur, fidei, quam sancti Patres in Nicæa ciuitate olim exposuerunt, admodum dissona sunt. Atque ideo ijs omnibus, qui eo sensu præditi sunt, anathema denuntio, vt qui extra Orthodoxam fidem constituti sint.

Phœbemon Episcopus. *Phœbemon Episcopus* dixit: Reuerendissimi Episcopi Nestorij epistola cum fide per sanctos Patres Nicęnos quondam explanata, nequaquam conuenit. Ea propter omnes, qui ita credunt, à Deo & Ecclesiæ communione alienos esse iudico.

Theopẽptus Cabasorũ. *Theopemptus Cabasorum Episcopus* dixit: Ex lecta iam epistola planum est, religiosissimum Nestorium ea sapere, quæ à sanctorum Patrum fide sunt quàm remotissima; quare equidem tam ipsum, quàm reliquos omnes, qui cum illo faciunt, anathematizo.

Aristobulus Tmoenſiũ. *Aristobulus Tmoensium Episcopus* dixit: Ex epistola iam audita, reuerendissimum Nestorium rectę fidei cõtra sapere agnoscimus; eaque de causa illum anathematis reum censeo.

Amphilochius Sidę. *Amphilochius Sidę Episcopus* dixit: Monstrositas dogmatumque impuritas, quæ in religiosissimi Nestorij epistola cernuntur, non solùm piorum aures grauiter offendunt, sed ipsum quoque rectæ fidei capitalem hostem esse ostendunt.

Generalis omnium exclamatio. Omnes Episcopi simul exclamauerunt: Quicunq; Nestorium non anathematizat, anathema sit. Hũc recta fides anathematizat, hũc sancta Synodus anathematizat: Quicunque cum Nestorio communicat anathema sit.

Omnes Nestorij epistolam & dogmata anathematizamus. Omnes hæreticum Nestoriū anathematizamus. Oēs, qui cum Nestorio commercium habent, anathematizamus. Totus terrarum orbis impiam Nestorij religionem anathematizat. Quicunque hunc non anathematizat, sit anathema. Hunc recta fides anathematizat. Hunc sacra Synodus anathematizat. Qui Nestorio communicat, anathema sit.

Tomi secundi, caput V.

ARGVMENTVM.

HOC caput duobus proximè præcendentibus est plane affine: Nam vt in penultimo lecta & approbata est altera Cyrilli ad Nestorium parænetica, in vltimo verò eiusdem Nestorij autographa hæresis dānata; ita hic iubente Synodo legitur Cœlestini Pontificis maximi, & Synodi rursum Aegyptiacæ ad eundem Nestorium admonitoria. Hoc tamen inter has & illas intercedit, quòd hic non referantur illæ acclamationes singulorumque dijudicationes, quæ ibi. Dubium tamen nullum est, & hic quoque interuenisse, cùm vtraque epistola hæc multis partibus sit grauior duabus præcedentibus.

Sinodus dixit: Sanctissimi Romani Archiepiscopi scripta legantur. Iuuenalis Hierosolymorum Episcopus dixit: Reuerendissimi sanctissimique Cœlestini, Romanæ Ecclesiæ Episcopi literæ, quas de fide ad Nestorium perscripsit, recitentur. Petrus Ecclesiæ Alexandrinæ presbyter & Notariorum primicerius legit.

EPISTOLAE COELESTINI, vrbis Romanæ Episcopi exegessis.

DILECTO FRATRI NESTORIO, COELESTINVS.

Post impium illud profanumque Pelagij ac Cęlestij dogma, ac sæpe numero condemnatum, ab Vrbe proscriptum, Catholica fides aliquot vitæ nostræ diebus pacem obtinuit, & reliqua. Lecta est tota, prout suprà posita est. Tom.1.c.17.

Petrus Presbyter Alexandrinus & Notariorum primicerius dixit: His, quæ modò audiuistis, sanctitas quoque pijssimi Episcopi Cyrilli cognata scripsit, quæ in manibus habemus, & si pietas vestra iusserit, non grauatim recitabimus.

Flauianus Philippensium Episcopus dixit: Legantur isthæc quoque; lectaque in actorum commentarios referantur. Petrus Ecclesiæ Alexandrinæ Presbyter & Notariorum primicerius legit.

CYRILLVS ET SYNODVS Ex Aegypti prouincia Alexandriæ congregata, Nestorio religiosissimo pijssimoq́, sacrorum comministro in Domino salutem.

Cùm Saluator noster disertè pronuntiet: *Qui amat Patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus*, & reliqua. Lecta est, prout suprà habetur. Tom.1.c.14.

Tomi secundi, caput VI.

ARGVMENTVM.

QVAE hic tractantur, ea non multum ab ijs dissident, quę capite ab hinc tertio explicata sunt: Etenim vt ibi examinabantur Nestorij scripta; ita hoc loco discutiuntur eiusdem dicta: sistuntur hic enim quatuor Episcopi, qui auctoritate Concilij ad sacra Euangelia adiurantur, vt candidè ea coram exponant, quæ Ephesi à Nestorio audierant. Ex his autem Daniel & Theopemptus, qui Cœlestini Pontificis Romani & Synodi Aegyptiacę literas ad illum detulerant, adeò nihil omnino earum admonitione effectum referunt, vt profaniora quoque in illorum præsentia euomuerit, quàm antea vnquam. Acacius verò & Theodotus, qui amicitię causa priuatim illum conuenerant, & ad sanum Ecclesiæ sensum reducere conati fuerant, primo quidem congressu aliquam resipiscentiæ spem fecisse; postea verò quasi pœnitudine ductum, ea omnia, quæ scriptis suis inseruerat, impudenti ore confirmasse edocent. Addunt, Non solùm Nestorium virus suum impudenter prodidisse, sed quosdam quoque alios, qui vnà cum ipso versabantur.

Petrus Alexandriæ presbyter & Notariorum primicerius dixit: Non ea solùm, quæ Cœlestinus sanctiss. sacratissimusque Romanæ Ecclesiæ Episcopus ad reuerendissimum Nestorium scripserat, missa eidemque reddita sunt; verùm ea etiam, quæ pijssimus sacratissimusque Alexandriæ Ecclesiæ Episcopus Cyrillus, & vniuersa Ægypti Synodus per Theopemptum & Danielem, Potamonem & Macarium ad eundem destinauerant. Quamobrem rogo, vt Theopemptus & Daniel religiosissimi Episcopi & comministri nostri, qui hic præstò sunt, ea de re interrogentur. Literæ Cyrilli & Cœlestini per quatuor Episcopos ad Nestorium missæ.

Flauianus Philipporum Episcopus dixit: Theopemptus & Daniel religiosissimi Consacerdotes corām hic nobis exponāt, an eiusmodi epistolas reddiderint. Theopēpt & Daniel Episcopi, Cyrilli & Cœlestini literas publicè reddunt Nestorio.

Theopemptus Cabasorum Episcopus dixit: Die Dominica Synaxi iam peracta, ad Episcopalem Basilicam ascēdimus; ibidemq́; toto præsente Clero, multisq́; Proceribus astantibus, literas, de quibus hic sermo est, Nestorio tradidimus. Eadē prorsus & Daniel quoque Darnensium Episcopus affirmauit.

Flauianus Philipporum Episcopus dixit: Dic, quæso, literisne ab eo factum sit satis.

Daniel Darnēsiū Episcopus dixit: Tūc nihil nobis respondit; indicauit aūt, vt postero die priuatim

priuatim illum conueniremus. Porrò sequenti luce redeuntibus aditum interclusit, neque vllo nos responsio dignatus fuit.

Nestorius à summi Pōtificis literis amicè admonit⁹, peius insanit, quàm vnquàm antè.

Theopemptus Cabasorum Episcopus dixit: Literis, de quibus proximè dictum est, acceptis, vt postridie illius diei reuerteremur, sermonemque seorsum cum eo misceremus, præcepit. Abiuimus ergo; at postero die reuersos non admisit; adeoque vt literis faceret satis, nihil pensi habuit, vt publicè pro concione eadem, quę antè, & his quoque deteriora deprompserit: Neque enim solùm ante redditas literas peruersa effutiebat, sed etiam postea. Imò verò tunc multa peruersiora effutire cœpit, & vsque hodie effutire non desinit.

Acacius & Theodot⁹ Nestorium priuatim cōuenitūt, sed nō absque periculo.

Adiurant Acacius & Theodotus per sancta Euangelia, vt ea edicant publicè, quę paulò antè ex Nestorio hauserant.

Fidus Joppæ Episcopus dixit: In suáne Nestorius doctrina etiamnum ad pręsens vsque tempus persistat; id piissimi Episcopi Acacius & Dominus Theodotus, qui coram adsunt, & non absque quorundam suorum periculo cum eo disseruerunt, optimè nobis explicare poterunt. Hos proinde obnixè rogamus, & per sacrosancta Euangelia coram hic proposita obtestamur & adiuramus, vt in præsentium actorum fidem & confirmationem nobis exponant, ecquidnam ante hoc proximum triduum ex Nestorio audiuerint.

Res omnium maxima Catholica fides.

Acacius & Theodotus de dicenda veritate, denuo adiurantur per Cyrillum.

Pietas amicitiæ anteponenda.

Cyrillus Alexandriæ Episcopus dixit: Quandoquidem non de vulgari, sed de re omniū maxima hic agitur, puta de recta in Christū fide, consentaneum est, vt reuerendissimi Deoque deditissimi Episcopi Theodotus & Acacius iuxta Fidi sanctissimi Epi obtestationē, oblatáq; iurisiurandi religionē, quemadmodum sanctos & veraces decet, ea candidè synceréque nobis aperiant, quæ cum Nestorio in hac Ephesiorum ciuitate de orthodoxa fide disputantes, ex illius ore audiuerunt.

Theodotus Ancyræ Episcopus dixit: Equidē amici causa grauiter affligor; nihilominùs amicitia pietati cedat, oportet. Adigor proinde, idque non magna absque animi mei tristitia, vt eorum, de quibus interrogor, veritatem exponam; etsi interim nostrum hoc testimonium non magnopere desiderari existimem: Nam cuius ille sententiæ sit, ex literis, quas ad sanctitatem tuam dedit, satis apertum est: Siquidem humana, quæ ibi de Verbo, hoc est, Vnigenito, tanquam illo digna prædicari posse negauit, eadem & hic quoque inficiari non erubuit: Etenim vt lactationem ex Virgine, generationem, aliaque eiusmodi de Deo dici non posse in epistola contendit; ita hoc in loco differens, Deum bimestrem, aut trimestrem appellare nefas esse subinde repetiuit. Atque hoc non solùm nos ex eo intelleximus, cùm paucis ante diebus in hac Ephesiorum ciuitate contra nos disceptaret, sed alii præterea non pauci.

Nestorius Verbo Vnigenito adimit omnia humana & dicto & scripto.

Fide & in Deum pie-

Acacius Melitenę Episcopus dixit: Fide &

pietate ergà Deū in mediū propositis, oīs priuata affectio facessat necessum est. Quam ob rem licet dominum meū Nestorium præ cæteris ardenti quodam amore prosecutus sum semper, eiusque seruandi causa nullum non lapidem mouerim: Nunc tamen necessitas hortatur, vt, quę ab ipso prolata mihi cōstant, ea vera narratione hic explanem, ne, si fortè veritatem clàm habuisse deprehensus fuero, meritam damnationis sententiā animæ meæ adsciscam. Igitur vbi primum in hanc Ephesiorum ciuitatem ingressus sum, cum prædicto viro in colloquium veni. Cumque inter differendum illum minùs rectè sapere animaduerterem, ab erronea opinione, qua tenebatur, abductum, ad veritatis tramitem transferre conatus sum, eoque hominem induxisse videbar, vt se verbis saltem ab ea sententia recessisse fateretur. Cæterùm decem aut duodecim dierum interuallo interiecto, intermissam disceptationem denno redintegramus; cumque ego veritatis patrocinium suscepissem, deprehendi illum & veritati seriò obniti, & in duas graues absurditates simul prolabi: Primò namque ex illius interrogatione, quæ non parum inepta erat, eò responsurum adigere cōtendebat, vt vel Vnigenitum incarnatum inficiaretur; vel certè, quod impium erat, Patrem & Spiritum sanctum vnà cum Verbo carnem sumpsisse, profiteretur. Quòd, vt dixi, mentis erat peruersissimæ, & piam fidem modis omnibus euertere paratæ. Mota deinde altera concertatione Episcopus quidam, qui ipsi adhærebat, sermonem excipiens, alium asserebat Filium esse, qui mortem subierat, & alium item Dei Verbum. Quam blasphemiam ampliùs ferre non valens, omnibus consalutatis, abiui. Aderat & alius quidam ipsi, qui Iudæis patrocinatus, eos non in Deum, sed in hominem impios extitisse affirmabat.

tate propositis, omnis priuata affectio facessere debet.

Nestorius primo congressu spem fecit Acacio resipiscētię, sed eā spem paulo post turpiter fefellit.

Nestori⁹ veritati grauiter obnitiē.

Nestorius vult, Verbū non esse incarnatū, vel nō solū, sed simul reliquas personas.

Nestorio addicti alium Filium Verbū; aliū rursum, qui mortē subijt, esse contendunt.

Tomi secundi caput VII.

ARGVMENTVM.

QVAE Nestorij de Verbi œconomia, deque Christi Domini natura mens fuerit, id ex ijs, quę in medium hactenus allata fuerant, vtcunque manifestum euaserat: Attamen quòd contraria se inuicem illustrare, maiorumque traditio in rebus obscuris plurimum lucis soleat adferre; visum fuit Concilij Patribus veteres orthodoxos in consilium adhibere, sanasque eorundem sententias insanis Nestorij blasphemijs opponere. Hoc ergo capite ea ex illustri vetustate citantur, quæ Dei Patris & Virginis matris Filium vnum eundemque esse ostendunt: Atque adeò Dei Verbum non in hominem descendisse, vt volebat Nestorius, sed hominem verè factum esse, quod idem ille, & qui illum sequebantur, impudenter inficiari audebat.

Flauianus Philipporum Episcopus dixit: Cùm religiosissimorum Consacerdotum nostrorū Acacij & Theodoti narratio manifesta existat; cōsequens est, vt beatorū Patrū nostro-

sum sententiæ ad præsens institutum facientes in medium proferantur, prolatæque & lectæ in acta referantur.

Petrus Presbyter Alexandrinus & Notariorum primicerius dixit: Quandoquidem sanctissimorum sacratissimorumq; Petrum ac Episcoporum, & diuersorum prætetea martyrum codices in promptu habemus, nónullaque capita ex illis se legimus, ea, si vobis ita visum fuerit, prælegemus.

Flauianus dixit: Legantur, & in actorum monumenta referantur; & lecta sunt in hunc modum.

Ex Petri sanctissimi Ecclesiæ Alexandrinæ Episcopi & martyris codice, quem de Deitate edidit.

Gratia & veritas per Christum facta. Ephes. 2. Ioan. 1. Phil. 2. 2. Cor. 8. Christus non ideo humiliat°, vt suam excellentiã amitteret, sed vt nos exaltaret, nosque à morte liberaret. 1. Pet. 3. Ioan. 1. Luc. 1.

Nam & reipsa gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Hinc secundùm Apostoli doctrinam gratia saluati dicimur: Ait enim: *Et hoc non ex vobis, Dei enim donum est: Non ex operibus, vt ne quis glorietur. Dei voluntate, Verbum factum ex caro*, habituque inuentum vt homo. Quamuis per hoc Diuinitatis iacturam nullam fecerit: Neque enim ea de causa *egenus factus est, cum esset diues*, vt virtutis aut maiestatis suæ perfectione exueretur; sed *semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, viuificatos autem spiritu*. Et post pauca rursum: Quare & Euangelista quoque vera prædicat, dum ait: *Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis*: Tum videlicet, cum Angelus sanctam Virginem eiusmodi oratione salutauit; (*Aue gratia plena, Dominus tecum*, hoc est, Dei Verbum nunc tecum est: Nam illa Gabrielis Salutatio, Deum Verbum in vtero Virgineo natum & carnem factum insinuat; hinc & scriptum est; *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: Ideoq; τὸ γεννώμενον, quod natum est ex te sanctum vocabitur Filius Dei*. Et paucis interiectis rursum: Dei autem Verbum citra viri commercium sola Dei, qui quiduis efficere potest, voluntate in Virginis vtero incarnatum est, viri præsentia, eiusdemve actione, ad hoc minimè requisita: Dei namque virtus, Virginem per Spiritussancti illapsum adumbrans, viro quouis efficacius operata est.

Si Petro martyri Episcopo Alexandrino fides, Virgo concepit, priusquam expressum consensum præbuit.

Ex libro Athanasij sanctissimi Ecclesiæ Alexandrinæ Episcopi, contra Arrium.

Hieremias ex vtero Sanctus.

Multi sanè & sancti extitere, & ab omni peccato immunes; Siquidem Hieremias ex vtero sanctificatus est. Ioannes quoque intra materna viscera etiamnum delitescens, Deiparæ Virginis Mariæ voce percepta, præ læticia exultauit: *Veruntamen regnauit mors ab Adam vsque ad Moysen, etiam in eos, qui non peccauerunt in similitudinem præuaricationis Adæ.* Atque ita homines morti & corruptioni, cæterisque miseriis, quæ in ipsorum naturam conueniunt, obnoxii manebant. Nunc autem, posteaquàm Verbum incarnatum est, ea, quæ carnis sunt propria, sibi asciuit, eiusmodi passiones in corpus non ampliùs desæuiunt; sed ab ipso Verbo per & propter assumptum corpus abolentur. Restat ergo, vt homines secundùm propriæ naturæ passiones, peccato & morte non amplius constricti teneantur, sed Verbi virtute exuscitati, perpetuæ immortalitatis & incorruptionis beneficio potiantur. Carne proinde ex Deipara Maria nata, is natus perhibetur, qui aliis rebus, vt sint, largitur; quò videlicet nostra natiuitate in seipsum translata & transformata, non amplius, tanquam terra tantùm simus, in terram abeamus; sed tanquam cœlesti Verbo coniuncti ab ipso in cœlum euehamur. Ad hunc modum alias quoque corporis proprietates & passiones haud incongruè in seipsum transtulit ille; in posterum hominum more moriamur, sed tanquam Verbi Dei proprii effecti vitam æternam sortiamur. Neque enim vltrà iuxta priorem generationem omnes in Adam morimur; sed tam natiuitate, quàm reliquis omnibus carnis infirmitatibus in Verbum translatis à maledictione propter peccatum nobis inflicta; propter eum, qui in nobis nostri causa factus est maledictio, resurgimus.

Rom. 5.

Christus sua incarnatione & morte abolevit corruptionem & mortem.

Ex epistola eiusdem ad Epictetum.

Quomodo quidam, qui inter Christianos censentur, in quæstionem vocare audent; Dominúsne, quem Maria in lucem edidit, natura quidem & essentia Dei Filius existat, secundùm carnem verò ex semine Dauid, & sanctæ Mariæ carne ortum ducat? Quidam etiam in eam temeritatem pro lapsi sunt, vt dicere audeant, Christum, q carne passus & crucifixus est, nec Deum esse, nec Dominum, nec Saluatorem, nec Patris Filium. Quomodo rursum Christiani hominis appellationem vsurpare non verentur; qui Verbum in hominem sanctum perinde, atque in aliquẽ prophetarum descendisse asserunt? Ipsum autem Verbum, quod corpus ex Maria sumpsit, hominem non esse factum, sed alium Christum; alium rursum esse Dei Verbum, quod ante Mariam & secula erat Filius Patris? Aut quomodo Christiani nomen merentur, qui alium dicunt esse Filium, & aliũ Dei Verbum? Et paucis interiectis rursum: Isthæc autem (vt quidam existimarunt) non agebantur fictè; absit; sed verè; vt Saluatore reipsa incarnato, toti homini salus obueniret: Nam si iuxta illorum opinationẽ fictione tantùm & imaginario Verbum in corpore egit; cùm illud, quod fingitur, sit quiddam tantùm

Indignum dubitare, Christusne Filius Dei, & Dauid simul existat Christiana appellatione indigni qui Verbũ in hominẽ descendisse negantur.

Quod fingitur esse, reipsa non est.

tantùm phantasticum & imaginarium, consequens fit (quod impijssimus docebat Manichæus) hominum salutem esse rem quampiã commentitiam & imaginariam. Atqui salus nostra uon est inane commentum, aut res fictitia, sed vera; neque salus tantùm corpori comparata est, sed toti homini, hoc est, animę & corpori: Siquidem Saluatoris corpus, quod secundùm Scripturas ex Maria sumptum est, suapte natura humanum erat & verum.

Ex Epistola Iulij Episcopi Romani ad Prosdocium.

Verbũ homo factũ, non in hoïe tanquã in sanctia quopiam occulta vi operatum.

Ad fidei plenitudinem Dei Filins ex Maria Virgine natus, prædicatur: Qui proinde inter homines motatus, non potenti quadam vi in homine operatus est: Isthuc enim in Prophetis & Apostolis locum habet. Est autem perfectus Deus in carne, & homo perfectus in Spiritu; non duo filij, sed vnus germanus Filius, qui suscepit hominem, hoc est, humanam naturam. Alter verò, qui à Deo assumptus est, homo mortalis est; sed vnus interim vnigenitus est in cœlo, vnus vnigenitus in terra.

Vnus in cœlo, vnus vnigenitus in terra.

Ex epistola Felicis sanctissimi Romanæ Ecclesiæ Episcopi & martyris, ad Maximum Episcopum & Clerum Alexandrinum: De Verbi incarnatione & fide.

Mariæ Filius, æterni Patris Filiꝰ.

Credimus in Dominum nostrum IESVM Christum ex Virgine MARIA natum. Credimus hunc autem esse æternum Dei Filium & Verbum; non autem hominem à Deo assumptum, ita vt alius sit ab illo: Neque enim hominem suscepit Dei Filius, vt alius ab ipso existat; sed cùm perfectus Deus esset, factus est simul homo perfectus ex Virgine natus.

Dei Filius non hominem suscepit, sed homo factus est.

Ex quinta Theophili sanctissimi Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopi paschali epistola.

Extant & nunc quoque veterum miraculorum reliquiæ. Nemo dubitet, quin Dei virtus efficere id queat, vt virgo pariat. In qua vtique, nobis vt assimularetur, viuum Dei Verbum extitit: Alia namque ratione familiariter inter nos versari non poterat. (Neque enim voluptatis, somniue causa, vt in alijs hominibus cõtingere solet, corpus sumpsit, nostraque similitudine accepta, homo ex Virgine prodijt.) Cæterùm licet secundùm seruilem formã nobis haud dissimilis cerneretur; ex operibus tamen (opera enim diuina patrabat) omnium & Dominus & opifex esse ostẽdebatur.

In sacra Virgine viuum Dei Verbũ extitit.

Christus ex operibꝰ suis Deꝰ esse cognoscebat.

Ex sexta Paschali eiusdem.

Etenim vt præstantissimi quique artifice non solùm in nobili quapiam materia artem suam ostendentes, magnam sui admirationẽ excitare solent; verùm etiam vile lutum, & ceram interdum liquatam sumentes, artis suæ vim in ea explicant, ac non vulgarem, imò cumulatiorem laudem promerentur; ita sanè optimus omnium artifex, viuum illud & efficax Dei Verbum, quod vniuersam hanc rerum molem mira ordinis concinnitate exornauit, non nobili aliqua, aut pretiosa materia, hoc est, cœlesti corpore sumpto, ad nos descẽdit: Verùm in vili abiectoque luto artis suæ magnitudinem declarauit, dum hominem ex limo formatum instauraturus noua quadam ratione homo ex Virgine processit. Et quamuis natiuitatis modo à nobis differret; similitudinem tamen nostram, peccato duntaxat excepto, per omnia amplectendam existimauit: Nam & nascitur, & fascijs inuoluitur, & ablactatur, & in præsepio ponitur, & omnes deniqun, propter expositas causas, naturæ nostræ conditiones experitur. Interim tamen cùm infans adhuc esset, inimicum ipsiusque cohortem exterruit, Magosque ad pœnitentiam adduxit, & vt Regis, à quo præceptum acceperant, præceptum contemnerent intrepidè, effecit.

Deus gloriosus incarnationis mysterio industrios artifices æmulatus.

Deus in vili abiectoq; luto artis suæ magnitudinẽ declarauit.

Christus adhuc cunis vagiens exterret inimicos.

Ex sancti Cypriani Episcopi & martyris tractatu de eleemosyna.

Multa & magna sunt, fratres charissimi, beneficia diuina, quibus in salutem nostram Dei Patris & Christi larga & copiosa clementia & operata sit, & semper operetur: Quòd seruandis ac viuificandis nobis Pater Filium suum misit, vt reparare nos posset; quódque Filius missus, esse & hominis filius voluit, ad nos Dei filios faceret: Humiliauit se, vt populum, qui priùs iacebat, erigeret: Vulneratus est, vt vulnera nostra sanaret: Seruiuit, vt ad libertatem seruientes extraheret; mori sustinuit, vt immortalitatem mortalibus exhiberet.

Verbũ Dei Filius hoïs fieri voluit, vt nos Dei filios efficeret; humiliauit se, vt nos prostratos eriget.

Ex libro primo Ambrosij sanctissimi Mediolanensium Episcopi de fide.

Si mihi non credunt, credant Apostolo dicenti: *Quando autem venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege.* Filium, inquit, suum, non vnũ de multis, non communem, sed suum. Suum cùm dicit, generationis æternæ proprietatem significauit. Hunc postea factum ex muliere asseruit, vt factura non diuinitati, sed assumptioni corporis adscriberetur: Factum ex muliere per carnis susceptionem; factum sub lege, per obseruationem legis. Generatio autem illa cœlestis ante legem, ista post legem.

Galat. 4.

Deꝰ misit Filium suũ hoc est, ab æterno ex se genitum in mundum, non alienũ. Quo modo Verbum factũ ex muliere, & factũ sub lege.

Eiusdem libro secundo de fide.

Citat hunc Ambrosij locum Ru-

Sileant igitur inanes de sermonibus quæstiones, quia regnum Dei, vt scriptum est, nõ in per-

Rlieus Diaconus cōtra Acephalos.

in persuasione Verbi est, sed in virtute spiritus. Seruemus dictionem diuinitatis & carnis: Vous in vtraque loquitur Dei Filius; qa in eodem vtraq; oatura est. Et si idem loquitur, non vno semper modo loquitur. Intende in eo nunc gloriam Dei, nunc hominis passiooes. Quasi Deos loquitur, quæ sunt diuina, quia Verbum est; quasi homo dicit, quæ sunt humana: Nam in mea substantia loquebatur: *Hic est panis viuus, qui de cælo descendit. Hic panis, quem ego dabo, caro mea est. Hic est, qui descendit, hic est, quem Pater sanctificauit, & misit in hunc mundum.* Hæc ipsa litera nos docet, sanctificatione non diuinitatem eguisse, sed carnem.

In vno naturæ duæ. Vnus non vno semper modo loquitur, sed modò vt Deus, modò rursum vt hō. Ioan. 6.

Ex Gregorio Magno sanctissimo Nazianzi Episcopo.

Non fallant, neque fallantur homines, hominem dominicum (vt ipsi loquuntur) mentisque exortem eum esse rati, qui verè Deus ac Dominus noster est: Neq; enim hominem a Deo seiungimus; sed vtruoque voum eundem esse profitemur: Primò quidem non hominem, sed Deum tantùm, seculis omnibus antiquorem, omnisque corporis corporeæque concretionis expertem: Tandem propter assumptam salutis nostræ causa carnem & hominem quoque: Carne patibilem, impatibilem diuinitate; corpore loco definitū, iocircumscriptum spiritu: Eundem æthereum & terrenum; aspectabilem & inaspectabilem, talem demum, qui capi possit, & non possit.

Citatur hic locus, sicut & proximè præcedens, quoq; a Rustico Diacono contra Acephalos.

Idem capi & nō capi, pati & non pati, circūscribi & nō circumscribi potest.

Quamobrem si quis Mariam Deiparam esse inficiatur, a Deo alienus sit.

Si quis per Virginem perinde ac per fistulam measse, nec in ea diuino humanoq; modo, simul formatum esse dixerit; Diuino quidem, qui citra viri commercium; humano verò, quia commuoi prægnantium lege; anathema sit.

Alienus a Deo q Mariam Deiparam negat. Verbū caro in Virgine diuino humanoq; modo effectū est.

Si quis Dei Verbum in hominem iam antè formatum se demisisse, ac quasi insinuasse dixerit, damnationis teneatur reus: Istuc namque dicere, non esset Dei natiuitatem statuere, sed euertere.

Verbum in hominē se nō demisit.

Si quis noo vnum eundemque agnoscit filium, sed duos iotroducit filios, voum quidem ex Deo Patre, alterum verò ex Maria; ab ea adoptione, quę rectam fidem seruantibus promissa est, excidat. Sanè Deus & homo naturæ duæ existuot, diuioa videlicet & humana, ex anima & corpore conflata; nō duo tamen, aut filij sunt, aut Dei sunt, sed vnus idemque: Quemadmodum in humanis non duo ob id constituendi sunt homioes, quòd beatus Paulus de interiore & exteriori homine alicubi perinde loquitur, atque de rebus inter se distinctis; paucis aliud & aliud est, ex quibus Saluator constat; siquidem nō vnum & idem sunt aspectabile, & inaspectabile; æternum & temporaneum; at non est tamen alius & alius; absit hoc: Vtraq; enim natura admirabili quadam coniunctione vnum est, siue illom Deum humanatum appelles, siue homioem deificatum, siue alio quocunque nomine rem haoc explanare lubeat. Dico autem aliud & aliud, licet in sacræ Triados mysterio cōtrarium reperiatur: Ibi enim est alius & alius, ne hypostases confundantur; non tamen aliud & aliud, sed vnum; tres oamque diuinitate vnum & idem sunt.

Chrs duas naturas cōplectū, non duos filios.

Interior & exterior hō nō duo, sed

Vnum tamen condituunt. Vt in Trinitatis mysterio est alius & alius, nō etiam aliud & aliud: ita in incarnationis Sacramento, est aliud & aliud, nō alius & alius.

Si quis Deum in Christo per gratiam non secus, atque in aliquo Prophetarum operatum dixerit; & oon secundùm substaotiam eidem coniunctum coadunatumque esse, confessus fuerit, is melioris operationis virtute frustratus potiatur opposito.

Si quis crucifixum non adorat, sit anathema, & inter deicidas censeatur.

Qui Crucifixū nō adorat, inter deicidas censetur.

Si quis ex operibus consummatum, aut post Baptismum, aut resurrectionem ex mortuis, perinde in filium cooptatum dixerit, atque pagani extraneos alioqui in filios asciscere solent, anathema sit. Siquidem quod initium facit, quod proficit, quod cōsummatur, hoc non est Deus, etiamsi ob successiuum incrementum eiusmodi quippiam de eo interdum dicatur.

Quod initiū facit aut proficit, non est Deus.

Ex Basilio Magno sanctissimo primæ Cappadociæ Episcopo.

Non cœlum, non terra, non marium spatia, noo quæ io terris & in aquis degunt animantes, non plantæ, oon stellæ, oon aër, non anni tempora, non varius denique totius vniuersitatis ornatus, tantam potentiæ magnitudinem ostendit, quantum immensum illum infinitumq; & impatibilem Deū, per carnem assumptam, morte potuisse tcoe ri, quò nimirum per propriam per pessionem suam nobis impatibilitatem impertiretur.

Oē miraculū excedit, impatibilē Deū mortē potuisse teneri.

Ex Gregorio Nisseno Episcopo sanctissimo.

Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens. Quid serui forma de Deo dici potest abiectius? Quid de omnium rege humilius, quam quòd spontè ad abiectæ naturæ oostræ commercium sese abiecit? Rex regum, Dñs dominantium, seruili forma ioduitur; omoium iudex mundi huius Dynastis vectigalis efficitur. Totius creaturæ Dominus in antrum abijcitur: Qui complexu suo ambit omnia, locum in diuersorio nullum inuenit; sed in brutorum animantium præsepi reclinatur. Mundus & immortalis humanæ naturæ sordes non auersatur, omnemque mendicitatis nostræ miseriā trans-

Philip. 2.

Quomodo Dei Verbū se exinaniuerit, seruilemq; formam susceperit, perelegans explanatio.

transgressus ipsam demum mortem perpetitur. Voluntariæ huius paupertatis & abiectionis mensuram perpendite; vita degustat mortem; Iudex in prætorium abducitur; omniũ viuentium Dominus, iudicis sententiæ subijcitur; omnium cœlestium virtutum Rex, carnificum manus experiri non grauatur. Hoc humilitatis exemplum, hunc abiectionis modum nos expendere Apostolus monet.

Tomi secundi, caput VIII.

ARGVMENTVM.

QVID Patres de verbi œconomia sentiant, expositum est proximè; hic verò, quid impio Nestorio ea ipsa de re visum fuerit, repetitur succinctè. Et quamuis ex antecedentibus id minimè obscurum sit, attamen ex pericopis, quæ ex illius exegesibus & commentarijs desumptæ, huc in medium adferuntur, multò istuc clarius euadit. Cæterùm non omnia, quæ inde adferri huc poterant, huc adferuntur, sed ea tantùm, quæ manifestiores illius errores ostendunt.

Petrus Presbyter Alexandrinus & Notariorum primicerius dixit: Adsunt pijssimi Nestorij blasphemiarum commentarij, ex quibus nonnullas pericopas selegimus has; si vobis placet, prælegemus.

Flauianus Philipporum Episcopus dixit: Legantur, & in acta referantur. Idem dixerunt cæteri omnes.

Ex dogmatico Nestorij: Quaternione septimo decimo. Lecta autem hæc sunt hunc in modum.

NESTORIVS.

Nestor. Scriptura Deo, aut Dei Verbo nuquam tribuit mortem, aut passionem.

Cùm diuina Scriptura de Christi ortu, ex Maria Virgine, aut de eiusdem morte aliquid dictura est, nusquam Dei sed semper Christi, aut filij, aut Domini nomen vsurpare deprehenditur. Quandoquidem tria hæc duarum naturarum notionem complectuntur: Et modò quidem hanc, modò verò illam, nonnunquam autem vtranque simul insinuat, exempli causa: Cùm sacra scriptura Christi ex sacra Virgine generationem nobis enarrat, non dicit: Misit Deus, Verbum suum, Deum; sed ait. Misit Deus filium suum: Illud enim nomen accipit, quod vtriusque naturæ symbolum est: Quia enim Filius simul Deus & homo est; ideo dicit: Misit Deus Filium suum factum ex muliere; hoc autem cùm audis, mox in nomen, quod vtranque naturam denotat, & præmittitur, mentis oculos conijcis; natumque ex Maria Virgine, Filij quidem nomine appellas: (Siquidem Christipara Virgo Filium Dei genuit) attamen quia Filius Dei duplicis naturæ existit, non Dei Filium, sed humanam tantùm naturam peperisse cogites, quæ propter filium adiunctum, filij quoque appellatione afficitur.

Nest. Filius, Christus, & Dñs vtrãq; naturã denotat.

Nest. Filius Virginis Dei Filius appellatur, quia Dei Filio adiũctus est.

Ex eodem quaternione XXI.

Quid vsu venerit, aduerte hæretice. Haud inuideo Christiparæ Virgini vocem: Agnosco enim, illam venerandam esse, quæ Deum suscepit, per quem vniuersorum Dominus processit, iustitiæque Sol emicuit. At vereor rursus, ne non rectè satis acceperitis τὸ processit: Nam ne frustrà plaudatis, non idem ego interpretor τὸ processit, & genitus est: Neque enim tam citò nostri obliuiscimur; siquidem Deum ex Christipara Virgine processisse, id per diuinam Scripturam edoctus sum; quòd autem Deus ex ipsa natus sit, id nusquam scriptum comperi.

Nesto. hæreticos vocat, quotquot secum non sentiunt.

Nesto Deus ex Virgine processit, ex Virgine aũt nat' nequaquam.

Et paucis interiectis iterum.

Sacra proinde Scriptura Deum ex Christipara Virgine genitum esse, nusquam affirmat, sed Iesum Christum, sed Filium, sed Dominum. Atque istuc fatemur omnes: Neq; enim miser esse non potest, qui, quæ diuina Scriptura prodit, non statim recipit: Angelorum vox est: *Surge & accipe puerum, & matrem eius.* Atqui certum est, Archangelos natiuitatis mysterium te longè exactiùs perspexisse; neque hi tamen dicunt: Surge & accipe Deum, & matrem eius; sed surge & accipe puerum, & matrem eius.

Nestor. Scriptura nequaquã asserit, Deum ex Virgine natum esse.

Matth. 2.
Nest. Angelus non dicit: Surge & accipe Deũ, sed surge & accipe puerum.

Ex eodem quaternione XXIIII.

Quod ergo diximus, eiusmodi est: *Noli timere accipere Mariam coniugem tuam: Quod enim in ea* γεννηθὲν, *vel* γενόμενον, hoc est, *natum, vel factum est,* (nihil enim moror, vtrum dixeris) *de Spiritu sancto est.* Sed neq; impedio, si quis Verbũ in carne extitisse, vel cũ carne coniunctum fuisse, dicere voluerit. Aliud enim est nasci, aliud cum nato coniungi. Dicit itaque, quod in ea natum est, de Spiritu sancto est, hoc est, Spiritus sanctus, quod in ea est, condidit. Quia ergo Patres diuinarum Scripturarum peritissimi animaduertebant, si Deum Verbum, quod incarnatum dicunt, γεννηθέντα, hoc est, genitum dicerent, necessariò consecuturum, Deum Verbum filium esse Spiritus sancti, & per consequens, duos habere Patres: Si verò γενόμενον, hoc est, factum assererent, hinc rursum inferri posse, Deum Verbum Spiritus sancti creaturam esse. Quare generationis voce reiecta, posuerunt: Qui descendit propter nos, & propter nostram salutem, & incarnatus est. At quid est, inquis, hoc: Et incarnatus est? Quiduis potiùs, quàm ex diuinitate in carnem versus est. Quòd autem dixerunt: Et incarnatus est de Spiritu sancto; in hoc Euangelistam æmulati sunt: Euangelista enim incarnationis mysterium explicans, cauit, ne generationis vocabulum Verbo tribueret: Verùm generationis loco, incarnationis voce substituit: Vbi audi:

Matth. 1.

Nest. Verbũ carni cõiunctum fuit, secundum carnem natũ non fuit.

Ioan.1.

Et Verbum caro factum est; non dixit: Verbum per carnem natum est: Nam vbicunque Apostoli, aut Euangelistæ filij meminerunt, semper quod ex muliere natus sit, posuisse deprehenduntur. Attende, obsecro, quid dicam. Vbicunque, inquã, filij nomẽ recolunt, semper ibi natiuitatis vocabulum vsurpant; vel quòd ex muliere ortus sit, affirmant. At verò vbi in Verbi mentionem inciderunt, ibi nullus eodem, quòd per humanam naturam natum sit, asserere audet. Audi, quid beatus Ioannes Euangelista, cùm in Verbi illiusque incarnationem incidisset, dicat. Et *Verbum*, inquit, *caro factum* est, hoc est, carnem sumpsit, *& habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius*, nempe filij: Non dixit autem: Vidimus natiuitatem Verbi.

Ex eodem quaternione XV.

Nesto. Christum Deũ nominam², quia Dei Verbo coniunctus est.

SIC & Christum quoq;, quòd Dei Verbo secundùm carnem coniunctus sit, Deum nominamus, in hominis similitudine apparuisse non ignari. Paulum vtrunque prædicantem audi: *Ex Iudæis*, inquit, *est Christus secundum carnem, qui est Deus super omnia*. Primò hominem esse fatetur; mox ob eam, quam cum Deo sortitus est societatem, hominem illum Deum appellat, ne quis videlicet Christianos anthropolatras esse suspicetur.

Ex eodem quaternione XVII.

Nesto. Chris vocat De², vt Moysen Deus Pharaonis.

VERVM vt rerum omnium opificem Deũ appellamus, & Moysen rursum Deum; ait enim: *Constitui te Deum Pharaonis: Et Israelem filium Dei: Nam filius*, inquit, *meus primogenitus Israel est*. Et sicut Christus appellatur Saul: Non enim, inquit, iniiciam manum meam in eum, quia Christus Domini est: Et de Cyro similiter dictum est: Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro. Et Babylonios sanctos: Ego enim, ait, præcipiam eis: Sanctificati enim sunt, & ego illorum dux ero; ita quoque Dominum nostrum, & Deum, & Christum, & sanctum appellamus. Veruntamen licet nominum communicatio similis sit; dignitas tamen dissimilis existit.

Ex eodem, quaternione XV.

Phil.2.

HOC *sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, qui, cùm in forma Dei esset, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens*. Non dicit: Hoc sentite in vobis, quod & in Deo Verbo, quod cùm in forma Dei esset, seruilem formam accepit: Sed voce Christi tanquã vtriusque naturæ notionem complectente accepta, citra periculum illum serui formam sumpsisse asseuerat, & Deum nominat, dictorum vim ad naturarum dualitatem inoffensè referens.

Ex eodem, quaternione XVI.

Phil.2.

VT in nomine, inquit, *IESV, omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus est IESVS CHRISTVS*. Propter induentem indutum veneror. Propter latentem, apparentem adoro; ei, qui sub oculos cadit, Deus indiuulsè adhæret; atque ideo indiuulsè cohærentium honorem non separo. Naturas separo, sed adorationem coniungo.

Nest. ppter induentem indutũ adoro.

Ex eodem, quaternione XVII.

SANE Deus Verbum ante incarnationẽ & Filius erat, & Deus erat, & Patri coniunctus erat. At verò in nouissimis temporibus seruilem quoque formam assumpsit. Cæterùm cùm antè Filius esset, & Filius appellaretur; post carnem tamen assumptam seorsum per se Filij nomine appellari non debet, ne duos Filios videamur inducere. Sic quoque posteaquàm homo illi semel vnitus est, qui ab initio Filius est, & nunc homini indissociabili vinculo coniunctus est, quod quidem ad filiationis dignitatem attinet, diuisionem nequaquam recipit; secundùm dignitatem dico filiationis, non secundùm naturas. Vnde quòd Deus Verbum perpetuam cum Christo vnionem retineat, & Christus quoque appellatur.

Nestor Mariæ Fili² dignitate Dei Filius est, nõ natura.

Ex eodem, quaternione XV.

INCONFVSAM igitur naturarum coniunctionem retineamus; Deum in homine confiteamur; Hominem diuino quodam nexu præpotenti Deo coniunctum, vnà cum Deo adoremus.

Nesto. Deũ in homine adoramus.

Ex eodem, quaternione XVI.

Heb.2.

PERPENDE, quod statim subiungitur: *Vt*, inquit, *misericors fieret, & Pontifex fidelis, in his, quæ sunt ad Deum: In eo enim, in quo ipse passus est, & tentatus, potens est iis, qui tentatur, auxiliari*. Pontifex igitur, qui passus est, misericors est; patibile autem extitit templum, non Deus, qui viuificat illum, qui passus est.

Nest. Patibile extitit tẽplũ, nõ De², q viuificat templum.

Ex eodem, quaternione XVII.

VT, inquit, intelligatis, quàm eximia extiterit illa diuinitatis & carnis Dominicæ, quã cernebatur, coniunctio: Idem namque & infans erat, & infantis Dominus: Laudatis vocem, verùm ne temere, ac citra iudicium illi applausteritis: Dixi enim: Idem omnino & infans erat, & qui infantẽ inhabitabat.

Nest. Idem infans erat, & infantis Dominus.

Ex

Ex eodem, quaternione I.

Operationes sacrae Triadis indiuisae.

SANCTAE Triados operationes cõmunes existunt solaque hypostaseon distinctione secernuntur. Quam ob rem Vnigeniti gloria aliquando adscribitur Patri: Ait enim: Est Pater meus qui glorificat me. Interdum verò Spiritui: Spiritus, inquit, veritatis glorificabit me. Nonnunquam verò Christi potentiæ ac maiestati.

Ex eodem, quaternione XVI.

Psal. 21.

ILLVM, qui aiebat, *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?* Illum, qui triduo mortuus fuit, tamquam Diuinæ maiestatis consortem vnà cum Diuinitate adoro: Et infrà: Non per se, & secundùm se Deus est, quod in vtero formatum est: Non per se, & secundùm se Deus est, quod Spiritus sancti opera effectum est: Non per se, & secundùm se Deus est, quod in monumento conditum est: Aliàs enim anthropolatræ, & necrolatræ, hoc est, hominum mortuorumque cultores essemus. At verò quia Deus in homine assumpto existit, assumptus assumenti coniunctus, propter assumentem Deus appellatur.

Nest. Non per se, & secundum se Deus est quod Spiritus sancti opera effectum est; at tamẽ assumptũ propter Deum assumẽtẽ Deus appellatur.

Ex eodem, vbi de Spiritu sancto contra hæreticos differit. Quaternione XIII.

QVOMODO is seruituti obnoxius esse queat, qui vnà cum Patre & Spiritu sancto operatur? Quòd si cui Spiritus sancti functiones excutere lubeat, eas nulla sui parte Patris & Filij interiores esse comperiet. Non quòd vna Diuinitas in plures secta sit partes: Sed quod Scriptura ad ostendendum sacræ Trinitatis æqualitatem ea singulis nonnunquam hypostasibus impertiri soleat, quæ vnius alioqui sunt potentiæ. Vero, quod dicimus, consentaneum esse, ex ijs operibus vicunq; spectare licet, quæ in tempore sunt suscepta atque perfecta. *Deus Verbum factum est caro, & habitauit in nobis.* Humanam porrò naturam assumptam Pater ad dexteram suam collocauit: Ait enim: *Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis.* Spiritus sanctus denique in assumptum descendit, assumptique gloriam promouit & inuulgauit: *Cùm venerit Spiritus veritatis*, ait Christus, *ille me clarificabit.*

Ioan. 1. Nesto. Pater humanã naturã assumptã, ad suã dexteram collocauit. Psal. 109. Ioan. 16.

Eiusdem, quaternione VI. vbi de Christo agit.

Luc. 4.

MISSVS *est enim captiuis prædicare remissionem.* Et vt Apostolus ait: Hic ille est, qui fidelis Pontifex Deo factus est: Cùm enim ab æterno id non fuerit, factus fuit, necessum est. Hic, hæretice, ille ipse est, qui ad Pontificiam dignitatem paulatim euectus est. Audi vocem clarissimè id tibi intonantem: *In diebus*, inquit, *carnis suæ preces & supplicationes obtulit ad eum, qui possit illum saluum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Et quidem cùm esset Filius Dei, didicit ex ijs, quæ passus est, obedientiam; & consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.* Consummatur autem, hæretice, id, quod sensim perficitur. Qua de re, & Euangelista quoque in hunc modum commentatur: *Iesus*, inquit, *proficiebat ætate, & sapientia & gratia.* Quibus Paulus consona scribens, ait: *Consummatus, omnibus factus est obtemperantibus causa salutis æternæ: Appellatus à Deo & Pontifex quoque secundùm ordinem Melchisedech.* Et infrà: Quid igitur contra mentem Pauli, impatibile Dei Verbum terrenæ similitudini includis? & patibilem Pontificem facis?

Heb. 5.

Nesto. Consummatur, quod sẽsim pficitur; at Christ' sensim perfectus est.

Luc. 2.

Heb. 5.

Ex quaternione XVII. eiusdem.

Heb. 3.

VNDE *fratres sancti, vocationis cœlestis participes, considerate Apostolum, & Pontificem confessionis nostræ Iesum: Qui fidelis est ei, qui fecit illum.* Et infrà: Cùm igitur vnus hic Pontifex sit stabilis, nobisque cognatus, ac talis, qui infirmitatibus nostris compati queat, nolite a fide, quæ in ipsum est, exorbitare: Ipse enim, vt benedictionem semini Abrahæ promissam exhiberet, sacrificiumque tam pro se, quàm pro cognato sibi corpore offerret, missus est. Sed aduerte cùm omnem Pontificem sacrificio egere alibi fateatur, Christumque, veluti qui illius non indiguerit, excipiat; hic tamen tam pro se, quàm pro cognato sibi genere sacrificium obtulisse affirmat.

Nesto. Christus Pōtifex institutus, vt & se ac alijs sibi cognatis sacrificiũ offerat.

Ex quarto quaternione eiusdem.

AVDITE itaque, & his, qui dicuntur, animum aduertite: *Qui manducat meam carnem, inquit, & bibit meum sanguinem.* Considerate, & de carne sermonem hic esse, & carnis vocabulum a me adiectum non esse, ne cui forsan perperàm interpretari dicar. *Qui*, inquit, *manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem*; non dicit: Qui manducat meam Diuinitatem, aut qui bibit meam Diuinitatem; sed *qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*; & paulò pòst iterum:

Ioan. 6.

Nesto. Non dicit q mãducat meã Diuinitatẽ, sed qui mãducat meã carnem.

VERVM ad id, quod instituimus, reuertamur: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Mementote, quòd de carne verba hic fiant, quemadmodum dum ait: *Sicut misit me viuens Pater*, me (inquam) quem cernitis. Rectène interpretetur, indicabunt sequentia: *Sicut misit me viuens Pater*; ille Diuinitatem exponit, ego verò humanitatem. Illam videamus, vter præposterè interpretetur illud:

Quomodo interprete Nestorio illud accipiẽdum: Sicut misit me viuens Pater.

illud: *Sicut misit me viuens Pater*. Hæreticus dicit: Diuinitatem hic exprimit: Sensus est enim: *Misit me*, hoc est, Deum Verbum; secundùm illos igitur, Christi verba hanc sententiam habent: *Sicut misit me viuens Pater*, & ego Deus Verbum viuo propter Patrem. Sed quo sensu id, quod mox sequitur, accipiendū est? Nempe, qui manducat me, & ipse viuet propter me? Quid, quæso, manducamus, Diuinitatemne, an humanitatem.

Ex XVI. eiusdem quaternione.

Nesto. Si totum nouū Testamentum euolueris, nusquā Deo mortē attributam comperies.

DENIQVE ait: Si totum nouū Testamentum simul accuratè volueris, nusquam in eo mortem Deo ascriptam comperies; sed vel Christo aut Domino aut Filio. Christus autē & Filius & Dominus cùm Vnigenito in Scripturis tribuuntur, naturarū indices existunt. Et aliquando quidem Diuinitatem, nonnunquam verò humanitatem, interdum autem vtramque simul exprimunt, Exempli causa, quando Apostolus Paulus per epistolam ita prædicat: *Cùm adhuc inimici essemus, reconciliati sumus Deo, per mortem Filij eius*; Filij humanitatem clarè indicat. At verò cùm idem rursum ad Hebræos scribens; ait: *Deus nobis locutus est in Filio, per quem fecit & secula*, Diuinitatem Filij insinuat: Neque enim caro secula condidit, vt quæ multa post secula formata sit. Et infrà: Neq; Deitas Iacobum fratrē habuit, neq; Diuini Verbi mortē annūtiam⁹, dū corpore & sanguine Dominico reficimur.

Rom. 5.

Heb. 1.

Ex XXIII. eiusdem quaternione.

Nestorius in suis Constantinopolitanis sciētiam requirit, nō pietatem.

ANIMADVERTO, inquit, plebem nostram, multum religionis, neque exiguum quoq; pietatis feruorem nactam esse; verùm propter rerū Diuinarum ignorationem circa dogmata grauiter errare ab labi dignoscitur: Hoc tamen nō tam ipsi populo vitio vertendum est, quàm Doctoribus (quod bona illorum venia dictum sit) quibus otium non suppetit, vt de fidei dogmatis aliquid exactius vobis proponat.

Petrus Presbyter Alexandrinus & Notariorum primicerius dixit: En hic apertè affirmat, neminem ex Doctoribus, qui ante illum extiterunt, ea populis instillasse, quę ipse instillat.

Blasphemæ in Deū voces pias aures contaminant.

Flauianus Philipporum Episcopus dixit: Quandoquidem horrenda planeq; blasphema sunt Nestorij dicta; neque aures nostræ hisce diutius inquinari sinunt, blasphemiæ illius voces ad perpetuam auctoris incusationem & notam sigillatim actis referantur.

Petrus Presbyter Alexandrinus & Notariorum primicerius dixit: Reuerēdissimus pijssimusque Carthaginis Metropolitanus Capræolus, per Besulam Diaconum suum, ad sacram hanc Synodum epistolam scripsit; hanc si pietas vestra iusserit, recitabo. Recitabimus autem illius interpretationem.

Tomi secundi, caput IX.

ARGVMENTVM.

SVPRA accepimus Orientales & Occidentales, hic verò Africanos ad Ephesinam Synodum euocatos fuisse, discimus. Fuit ergo Concilium hoc verè œcumenicum. Ad capitis autem argumentum quod attinet, Capræolus ex tota Africa selectos mittere se voluisse Ephesum, significat. Verùm regionis vastatione temporisque angustia impeditum id præstare non potuisse. Quò autem facultatem, non etiam voluntatem defuisse publicè constet; addit, se Besulam Diaconum, qui suas suorumque vices in Synodo expleat, Ephesum amandasse. Hortatur porrò Synodi Patres, vt renascentibus hæresibus viriliter se opponant; tum rursum, vt omnem nouitatem vndecunque natam proscribant explodantque; tum denique, vt maiorum traditionē & fidem mordicùs retineant defendantque. Fuit hæc epistola magno omnium applausu excepta.

PIISSIMIS BEATISSIMISQVE & sanctissimis Consacerdotibus, qui vndequaque ad sacram Synodum conuenere, Capræolus Episcopus in Domino salutem.

Synodus Ephesina incidit in tēpa Episcopis Africanis parum commoda.

OPTASSEM, pijssimi fratres, venerandam vestram Synodum in eum rerum statum incidisse, quò nobis quoque delectis communi omnium sententia, aliquot ex fratribus & Coepiscopis nostris instructam, potiùs legationem mittere licuisset, quàm excusationem lamentatione dignam. Verùm hunc animi impetum diuersæ causæ impediunt: Primò enim Domini & Filij nostri religiosissimi Theodosij Imperatoris literæ ad manus nostras perlatæ, eiusmodi erant, quæ felicis recordationis fratris & Coepiscopi nostri Augustini præsentiam peculiari ratione inflagitabant. Verùm quòd eæ, illum iam tum è viuis excessisse, comperissent, ego ægram illā insinuationem, licet ad prædictum Augustinum destinata foret, excipere compulsus, missis ad vniuersas Africæ prouincias congruis literis, consuetisque articulis Synodum cogere volui, quò nimirū ex fratrum & Coepiscoporum nostrorum numero seligerentur nonnulli, qui ad venerabilem beatitudinis vestræ Synodū primo quoq; tempore amandarentur. At omnis hac tempestate vię aditus præclusus est: Etenim effusa hostium multitudo ingensque vbique prouinciarū vastatio, quæ incolis partim extinctis, partim in fugā actis absolutam desolationis speciem, quoquo versùm longè lateque porrigitur, oculis offert, promptā illam coeundi facultatem ademit. His itaque impedimentis Episcopi, quibus propositum id erat, prohibiti, ex totius Africæ ambitu simul conuenire nequiuerunt. Hisce incommodis accedebat, literas regias ad Paschales demum ferias ad nos perlatas, esse quando iam inde vsque ad indictam venerandam Synodum vix duorum mensium

Augustinus cæteriq; Episcopi Africani Theodosij literis ad Synodū Ephesinam euocati.

Obijt Augustinus aliquot hebdomadas ante Synodum Ephesinā.

Africę Synodus propter bella impedita.

Vandali occupant Africam imperante Theodosio.

Africa tota a Vandalis miserrimè vastata.

Literę regię serius ad Africa deportatę.

mensium spatium supererat. Quod sanè temporis interuallnm, etsi nulla impræsentiarũ ab hostibos difficultas fuisset obiecta, ad Africanam domesticamque Synodum cogendam vix sareat.

Diaconus Besula nomine & loco Aphrica norum orator & legatus cum literis ad Synodũ Ephesinam mittitur.

Verum enimuero licet solennem aliquam legationem mittere neutiqnàm valuerimus; attamen propter reuerentiam & obseruantiã quæ Ecclesiasticæ disciplinæ iure debetor, Diaconum Besulam filinm meum, vnà cum his expurgationis nostræ literis oratorem ad vos mittendum existimauimus. Quã ob rem, venerãdi fratres, vestram sanctitatẽ iterũ atq; iterum rogatã cupio (etiamsi fidem Catholicam per tantam venerandorum Sacerdotum Synodum, Dei nostri aoxilio, munitam, stationem suam firmiter reteoturam certò confidam) vt, Spiritu saocto cooperante, quem cordibus vestris, in omnibus, qoæ acturi estis, præstò futurum nõ dubitamos; nouas doctrinas, & antehac Christianis auribus inusitatas, priscæ auctoritatis robore instructi, è medio profligetis; tantaque constantia ac virtute quibuscunque nouis erroribus resistatis, ne Apostolicæ sedis auctoritas, Sacerdotumque in vnom congruens seueritas, cuiuscunq; disputatioois prætextu illos, quos olim Ecclesia debellauit, & hoc rursum tempore repullulascunt, doctrinam iam dudum proscripiã, denuo renasci permisisse videátur.

Rogatur Ephesina Synodus ab Aphricanis, vt omnem nouã doctrinam explodat, veteremq; fidem valde defendat.

Nona omnia quam diligentissimè sunt examinanda.

Quòd si quid fortè nouarum controuersiarum iociderit, id rẽpestiuę discussioni subijciat, oportet, vt vel rectè dictum comprobetur, vel condemnatione dignum explodatur. At verò si quis in ea, quæ iam olim diiudicata sunt, denuo inquirere tentauerit, is sanè aliud nihil facere censebitur, quàm de fide, quæ hactenus valuit, apertè dubitare. Vnde ad posteritatis exẽplũ, tum vt ea quoque, quę iam olim pro Catholica fide definita & constituta sunt, perpetuam firmitatem obtinere valeãt, oportet ea omnia incoocussa immotaq; oe conseruare, quæ superioribus temporibos à sanctis Patribus constituta sunt.

Olim definita in quęstionem vocare, aliud nihil est, quã de fide dubitare.

Qui dogma aliqđ persuadere velit, is nõ sua, sed veterum Orthodoxorũ auctoritate nixus, ostẽdere debet, illud iam inde ab initio perpetua semper sese obtinuisse.

Porrò qui illa perpetuam stabilitatem retinere volnerit, quæ de Catholicæ fidei tatione statuerit, is non propria auctoritate, sed antiquorum Patrum iudicio sententiam suam corroborare debet; ita vt partim veterunn, partim recẽtiorum sanctionibus & sententijs placita sua comprobans, vnam candemque Ecclesiæ veritatem, iam inde ab initio, ad præsentem vsque temporis articulum, simplici pnritate, inuictaque constantia & auctoritate decurrentem, se docere & tenere ostẽdat. Hæc pro præsenti Africanorum legatione, quam necessitas superiùs memorata impediuit, veoerabilibus vestris auribus suggerere placuit; obnixè interim rogo, vt calamitatibus rerum præsentiumq; temporum spectatis, nostram absentiam non superbiæ, aut negligentiæ, sed manifestæ tantùm necessitati adscribatis.

Cyrillus Ecclesię Alexandrinę Episcopus dixit: Et hæc religiosissimi pijssimiqoe Carthaginis Episcopi epistola, quòd dilucidam sententiam in se contineat, Synodi gestis inseratur: Volt enim antiqua fidei dogmata obtinere, oova verò & absurdè excogitata & impiè diuulgata reprobari ac proscribi. Omnes Episcopi simul exclamauerunt: Hæc omniom vox est; hoc omnes asserimus; hoc omnium est votum.

Omnium Episcoporũ calculo approbatur sententia Capreoli cæterorumque Africanorum.

Tomi secundi, caput X.

ARGVMENTVM.

NIHIL supererat, quod ad exactiorem Nestorianæ causæ cognitionem, aut ad proferendam contra obstinatum condemnatinnis sententiam facere videretur: Nam & manifestæ contra Christum blasphemiæ multis modis conuictus erat, & veræ resipiscentiæ adeò spem nullam promittebat, vt eos etiam, qui ad sanam mentem communemque Patrum consessum legitima ratione illum prouocabant, conuitiis caciperet. Quam ob rem sacra Synodus rem planè desperatam intelligens, legibusq; & sanctionibus Ecclesiasticis obsequi volens, in illum, tanquam in verè contumacem exauctoratinnis sentẽtiam tulit: Cui quoque præter absentium vicarios plus minus ducẽti Episcopi, omnes eximiæ eruditionis & pietatis viri subscripserunt: Atque hoc ipsum est, quod capite hoc decimo exponitur.

EXAVCTORATIONIS SENTENTIA à sacro Synodo in Nestorium lata.

Sancta Synodus dixit.

CVM inter cætera religiosissimus Nestorius, neque nostræ citatiooi parere, neque sanctiss. rursom religiosissimosque Episcopos nostros ad se missos admittere voluerit, non potuimos ad eorum, quæ impiè docuit, examinationem animum oon adiungere. Edocti itaque partim ex literis, commentariisque illius hic publicè lectis; partim rursum ex concionibus, quas in hac Ephesiorum Metropoli habuit, partim deniq; ex testibus fide dignis, illum impiè docere & sapere, per sacros Canones, sanctissimique Romanæ Ecclesiæ Episcopi Cœlestini Patris nostri literas, lachrymis suffusi & penè inuiti, ad lugubrem hanc sententiam vrgemur.

SENTENTIA.

Igitur Dominus ooster Iesus Christus, quem suis ille blasphemis vocibus impetiuit, per sacram hanc Synodum eundem Nestorium, omni prorsus Episcopali dignitate priuatum, & ab vniuerso nihilominus Sacerdotum consortio & cœtu alienum esse decernit.

Cyrillus Alexandriæ Episcopus, vnà cum sacra Synodo decer. subs.

Iuuenalis Hierosolymorum Episcopus, vnà cum sacra Synodo decer. subs.

Flauianus Philipporum Episcopus, vnà cum sacra Synodo decer. subs.

Firmus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus vnà cum sacra Synodo decer. subs.

Memnon Ephesiorum Episcopus, vnà cum sacra Synodo decernens subs.
Acacius Dei misericordia Melitenæ Episcopus, vnà cum sacra Synodo decer. subs.
Palladius Dei gratia Amasiæ Episcopus, Synodali sententiæ accedens subs.
Amphilochius Episcopus Sidæ subscripsi, vnà cum sacra Synodo decer. subs.
Iconius Gortynæ Cretæ Episcopus sacræ Synodi sententiæ subscr.
Felix Apolloniæ Beliadis Episcopus, vnà cum sacra Synodo decer. subscr.
Daniel Episcopus Coloniæ decernens subscripsi.
Theodotus S. Ecclesiæ Ancyritanæ Eps dec. subs.
Perigines Corinthi Episcopus decernens subscr.
Hellanicus Rhodi Episcopus decer. subscripsi.
Cyrus minimus Aphrodisiadis Eps decer. subscr.
Dynatus Nicopolis veteris Epiri Eps decer. subs.
Eucharius Dirrhachij Episcopus decernens subs.
Senecion Codrinæ Episcopus decernens subscr.
Epiphanius Episcopus Gratiæ decernens subscr.
Eusebius Heracleæ Episcopus decernens subscr.
Anysius sanctæ Dei Ecclesiæ apud Thebas Helladicas Episcopus decernens subscripsi.
Domnus Ecclesiæ Opuntinæ Episcopus dec. subs.
Agathocles Coronæorum ciuitatis Eps dec. subsc.
Gregorius gratia Dei Cerasuntis Eps decer. subs.
Paralius misericordia Dei Andrapensium Episcopus decernens subscripsi.
Callicrates Naupacti Episcopus decernens subs.
Nicias Megarorum Episcopus decer. subs.
Docimasius Diœcesis Thraciæ prouinciæ Rhodopes, ciuitatis Maroniæ decer. subs.
Lucianus eiusdem prouinciæ ciuitatis Toperi Episcopus decer. subs.
Ennepius eiusdem prouinciæ ciuitatis Myxæ Episcopus decer. subs.
Reginus Constantiæ Episcopus decer. subs.
Sapricius Paphi Episcopus decer. sub.
Themistius minimus Tarsi Episcopus decer. subs.
Parrhebius Thessaliorum Saltarum Eps dec. sub.
Aphtonetus minimus Heracleæ Eps decer. subsc.
Spudasius Ceramorum Episcopus decer. subscr.
Philetus minimus Amyzonis Episcopus dec. sub.
Archelaus minimus Mendi Episcopus decer. subs.
Apellas minimus Cibyrrhæ Episcopus decer. subs.
Phanias minimus Harpazorum Eps decer. subsc.
Promachius minimus Halindensium Episcopus decer. sub.
Anderius prouinciæ Cretæ, ciuitatis Chersonesi Episcopus decer. sub.
Paulus minimus ciuitatis Lampæ, prouinciæ Cretæ Episcopus decer. sub.
Zenobius prouinciæ Cretæ, ciuitatis Gnosi Episcopus decer. subs.
Theodorus Dodonæ veteris Epiri Eps decer. sub.
Dion Episcopus Thessaliæ decer. sub.
Secundianus Lamiæ Episcopus decer. sub.
Theodorus Echinei Episcopus decer. sub.
Heracleon, qui & Theophilus, Trallium Episcopus decer. sub.
Euporus Hypæporum Episcopus decer. sub.
Rhodon Palæopolis Asiæ Episcopus decer. sub.
Tychicus minimus Erythræorum Eps decer. sub.
Nestorius Sionis Episcopus decer. sub.
Euthychius Theodosiopolis Episcopus decer. sub.
Modestus Anneatarum Episcopus decer. sub.
Theosebius minimus Prienæ Episcopus dec. sub.
Theodotus Mnasæ Episcopus decer. subs.
Maximus minimus Asi Episcopus decer. sub.
Maximus minimus Cumæ Episcopus dec. sub.
Alexander Arcadopolis Episcopus decer. subsc.
Theodorus Aninesiorum Episcopus decer. sub.
Eusebius minimus Magnesiæ Sipylorum Episcopus decer. sub.
Eusebius Clyzomenorum Episcopus decer. sub.
Theodosius Mastaurorum Episcopus decer. sub.
Eutropius minimus Euazorum Episcopus dec. sub.
Philippus Pergamorum Episcopus decer. sub.
Aphobius minimus Colonæ Episcopus decer. subs.
Dorotheus minimus Smyrnæ Episcopus dec. subs.
Euthalius minimus Colophoniorum Episcopus decernens subs.
Heliotheus minimus Bariulitarum Eps dec. subs.
Athanasius minimus insulæ Parasi Eps dec. subs.
Hesychius ciuitatis Parij prouinciæ Hellesponti Episcopus decer. subs.
Eusebius Asponorum Episcopus decer. subs.
Philumenus ciuitatis Cumæ Episcopus decer. subs.
Zeno ciuitatis Curij Cypri Episcopus decer. subs.
Tribunianus Priampolis Episcopus decer. subs.
Nunechius Selgæ Episcopus decer. sub.
Euargius Holiæ Episcopus decer. subs.
Cæsarius ciuitatis Arcæ Chorepiscopus dec. subs.
Ioannes Praconnesi Episcopus decer. subs.
Strategius Episcopus decer. subs.
Nesius Corybassi Episcopus decer. subs.
Acacius Cotennorum Episcopus decer. subs.
Solon Caraliæ Episcopus decer. subs.
Nectarius Catholicæ & Apostolicæ Senæ Episcopus decer. subs.
Matidianus Coracesiotarum Episcopus dec. subs.
Marianus Lyrbæ Episcopus decer. subs.
Theodulus Helusæ Episcopus decer. subs.
Philadelphius Gratianopolis Episcopus dec. subs.
Theoctistus Phoceorum Episcopus decer. subs.
Ruffinus Tabenorum Episcopus decer. subs.
Ioannes Augustopolis Episcopus decer. subs.
Romanus Raphiæ Episcopus decer. subs.
Fidus Episcopus Ioppes decer. subs.
Aeanes Sycamazonis Episcopus decer. subs.
Paulinus Meumæ Episcopus decer. subs.
Theodorus Rhabdelorum Episcopus decer. subs.
Petrus Parembulorum Episcopus decer. subs.
Paulus Anthedonis Episcopus decer. subs.
Netoras Episcopus decer. subs.
Saidus Episcopus Phenis decer. subs.
Serenianus Myreorum Episcopus decer. subs.
Cyrillus Pylorum Episcopus manu laborans, per Selenespondium Presbyterum decer. subs.
Hermogenes Rinocurorum Episcopus decernens subscripsi.
Eusebius Peli Episcopus decer. subs.
Enopitus Episcopus Ptolemaidis decer. subs.
Phebamon Episcopus Copti decer. subs.
Paulus Episcopus Phragoniæ decer. subs.

Macedo-

Macedonius Zoensium Episcopus decer. subs.
Petrus Oxyrynchi Episcopus decer. sub.
Adelphius Onuphitarum Episcopus decer. subs.
Athanasius Paralij Episcopus decer. subs.
Heraclius Paraciæ Thyneos Episcop⁹ decer. sub.
Siluanus Copritbis Episcopus decer. subs.
Cyrus Achæorum Episcopus decer. subs.
Marinus Heliopolis Episcopus decer. subs.
Macarius Metelensium Episcopus decer. subs.
Adelphius Saensium Episcopus decer. subs.
Metrodorus Leontorum Episcopus decer. subs.
Ioannes Ephæstiotarum Episcopus decer. subs.
Strategius Atribitarum Episcopus decer. subs.
Lampetius Cassij Episcopus decer. subs.
Theopemptus Cabasorum Episcopus decer. subs.
Eusebius Nilopolis Episcopus decer. subs.
Chrysaorius Aphriodita Episcopus decer. subs.
Alexander Cleopatridis Episcopus decer. subs.
Theon Heracleensium Episcopus decer. subs.
Theonas Psinchis Episcopus decer. subs.
Heraclides superioris Heracleæ Eps decer. subs.
Aristobulus Thmoensium Episcopus decer. subs.
Ammon Butitarum Episcopus decer. subs.
Andreas Hermopelis Episcopus decer. subs.
Macarius Antei Episcopi decer. subs.
Sabinus Panis Episcopus decer. subs.
Heraclius Episcopus Tamiatheos decer. subs.
Isaac Elearchiæ Episcopus decer. subs.
Zenobius Barca Pentapolis Episcopus decer. sub.
Zeno Teuchirorum Episcopus decer. subs.
Abraham Ostracenæ Episcopus decer. subs.
Samuel Dysthеos Episcopus decer. subs.
Hieracis Aphnaitarum Episcopus decer. subs.
Daniel Episcopus Darneos decer. subs.
Sopater Lybiæ Septimiacæ Episcopus decer. sub.
Alypius Sellæ ciuitatis Episcopus decer. subs.
Ammonius Panephesi Episcopus decer. subs.
Bosphorius Episcopus Ecclesiæ Gangrorum, quæ est Metropolis prouinciæ Pamphyliæ, quòd aduersa valetudine teneretur, per se non subscripsit; subscripsit autem illius loco Hypatius Presbyter.
Arginus Pompæopolis Paphlagoniæ Episcopus per Synesium Presbyterum, quòd ægrè haberet, subscripsit.
Helladius Ecclesiæ Adramytenæ Eps decer. subs.
Stephanus Teitarum Episcopus decer. subs.
Iddnus Smyrnæ Episcopus decer. subs.
Aristonicus minimus Laodiceæ Metropolis Episcopus decernens subscripsi.
Beneatius Hieropolitanæ Ecclesiæ Episcopus, per Paulum Presbyterum decer. subs.
Siluanus Carataporum Episcopus decer. subs.
Constantinus Diocletianopolitanus Episcopus decernens subscripsi.
Hermolaus Satudaorum Episcopus decer. subs.
Asclepiades minimus Trapezopolis Eps dec. sub.
Ioannes Lesbi Episcopus decer. subs.
Petrus minimus Crusæ Episcopus decer. subs.
Eugenius minimus Appolloniadis Eps dece. sub.
Callinicus Apamiæ Episcopus decer. subs.
Athanasius Episcopus Dueltanus & Sozopolitanus decer. subs.
Valerianus Iconij Episcopus decer. subs.
Tius Pisinuntiorum Episcopus decer. subs.
Thomas Episcopus Derbetarum decer. subs.
Martinus Illistrorum Episcopus decer. subs.
Ablabius Ammorij Episcopus decer. subs.
Letoius Lybiadis Episcopus decer. subs.
Seuerus Synadorum prouinciæ Phrygiæ Salutariæ Episcopus decernens subscripsi.
Dominus Cotnaij Eps eiusdem prouinciæ dec. subs.
Eustathius Docimij Phrygiæ Salutariæ Episcopus decer. subs.
Dalmatius Cyzici Episcopus decer. subs.
Timotheus prouinciæ Scythiæ Eps decer. subs.
Athanasius Scipsiorum prouinicæ Hellesponti Episcopus decer. subs.
Meonius Lydiæ ciuitatis Sardium Eps decer. subs.
Theophanes Episcopus Philadelphicæ decer. sub.
Phoscus Theatiæ ciuitatis Episcopus decer. subs.
Timotheus Termenorum Episcopus decer. subs.
Commodus Tripolitanus Episcopus decer. subs.
Euterius Stratoniceorum Episcopus decer. subs.
Paulus minimus Lydiæ Dardanorum Eps, aduersa valetudine laborans per Phoscum dec. subs.
Limenius Episcopus Ecclesiæ sanctæ apud Sellas prouinciæ Lydiæ dec. subs.
Ioannes minimus Aurelianopolis Eps dec. subs.
Theodorus minimus Atalorum Eps decer. subs.
Paulus Orymnorum Episcopus decer. subs.
Timotheus Termenæ & Eudociadis Eps dec. sub.
Aedesius Isiodorum Episcopus decer. subs.
Thomas Valentinianopolis Episcopus dec. subs.
Libenius Palæopolis Episcopus decer. subs.
Euprepius Bizyæ Episcopus decer. subs.
Theodorus Gadarorum Episcopus, subscripsit per Aetherium Diaconum suum.
Daphnus Magnesiæ Meandri Episcopus dec. subs.
Berenianus Pergæ Episcopus præsenti sacræ Synodi sententiæ decer. subs.
Paniscus Apolloniæ Episcopus decer. subsc.
Eulogius Terenuntheos Episcopus decer. subs.
Isaac Episcopus Tabæ ægrè habens per Adelphium Onupheos Episcopum subscripsi.
Eudoxius Chomatis prouinciæ Lyciæ Episcopus decer. subs.
Aristocritus Olmpi Episcopus, sacræ Synodi sententiæ astipulatus subscripsi.

POSTEAQVAM hi omnes Nestorij exauctorationi subscripsissent, accesserunt nonnulli alij ad sacram Synodum, qui & ipsi quoque perinde ac cæteri propositæ damnationis sententiæ subscripserunt. Episcopi itaque, qui Nestoriũ loco mouerũt, plures quam ducenti extitere: Siquidem eorum Episcoporum loco, qui ad Ephesiorum metropolim venire non poterant, subscripserunt alij.

Tomi secundi, caput XI.

Exauctorationis sententia postridie quàm deponeretur, ad Nestorium missa.

ARGVMENTVM.

CAPITIS huius periocha patet ex præfixo lemmate: Solùm nanque damnationis causæ, latæque sententiæ tempus tanguntur in capite, quæ reticebantur in lemmate.

Sacra Synodus iuxta religiosissimorum Christianissimorumq́, Imperatorum nostrorum præscriptum, in Ephesiorum Metropoli per gratiam Dei coacta Nestorio nouo Iudæ.

Agnosce te, propter impias conciones tuas, obstinatamque aduersum sacros Canones contumaciam, contumacemque obstinationem vigesimo secundo mensis Iunij iam decurrentis, iuxta Ecclesiasticarum sanctionũ decreta, à sacra Synodo exauctoratum, atque adeò ab omni Ecclesiasticæ dignitatis gradu amotum esse. Hoc epistolium die exauctorationem illius proximè consecuta, ad Nestorium transmissum est.

Nestorius vicesimo secundo Iunij propter suam, in Christum, impietatẽ, & in errore contumaciam exauctoratus.

Tomi secundi, caput XII.

AD CONSTANTINOPOLITANAE Ecclesiæ Oeconomos reliquosq́, eiusdem Ecclesiæ Clericos, Synodalis epistola, eo ipso die, quo damnationis sententia ad Nestorium perscripta fuerat, missa.

ARGVMENTVM.

Ehuius quoque periocha ex titulo claret: Nec enim aliud hic agitur, quam quòd Nestorij condemnatio, condemnationisque causa obiter assignatur. Sub finem tamen tum reliqui Clerici, tum maximè Constantinopolitanæ Ecclesiæ Oeconomi grauiter monentur, vt durante interregno Episcopatus bona diligenter asseruent, tanquam rationem ei reddituri, qui Nestorio in Episcopatu aliquando succedet.

Sacra Synodus iuxta religiosissimorum piissimorumq́, Impp. nostrorum decretum Ephesi, per Dei gratiam congregata, illustrissimo Eucherio, reuerendissimis Presbyteris, & Oeconomis, cæterisq́, religiosiss. Catholicissimisq́, Constantinopolitanæ Ecclesiæ Clericis S.

Agnoscat pietas vestra, blasphemũ illum Nestorium propter impiam suam doctrinam, præfractamque aduersus Ecclesiasticos Canones contumaciam hesterno die, qui fuit mensis Iulij iam labentis vigesimus secundus, iuxta Ecclesiasticas sanctiones exauctoratum, & ab omni Ecclesiastico gradu & ordine amotum esse. Sedulò proinde omnia, quæ ad Dei Ecclesiam pertinent, curate & asseruate; certi, exactam vos illi rationem reddituros, qui Dei voluntate, piissimorumque ac religiosissimorum Impp. nostrorum nutu, communibusq; suffragijs sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopus præficietur.

Blasphem' Nestorius propter impiam suam doctrinam loco & ordine mot'.

Vacante sede, bona Ecclesiæ diligenter & fideliter asseruanda.

Tomi secundi, caput XIII.

COMMENTARIVS RERVM, quæ in præsentia Episcoporum, qui ex vrbe Romana aduenerant, tractata fuerant.

ARGVMENTVM.

POST Nestorium exauctoratum commodùm aduenerunt Romani Antistitis legati: Qui ad publicum consessum admissi, Patribus in Synodo congregatis, Pontificis Cœlestini literas exhibuerunt, easque vt publicè prælegerentur, iusserunt. Leguntur, magnaque cum reuerentia & obseruantia ab omnibus excipiuntur. Verùm quòd plerique Episcopi latinè nescirent, rogati sunt Arcadius, Proiectus, & Philippus Romani Pontificis legati, vt easdem paterentur Græcè reddi, ac denuo relegi. Quod haud difficulter ab illis impetratum est, tametsi receptam consuetudinem oblatæ petitioni refragari non ignorarent, atque hoc ipsum quoque palàm allegarent.

Consvlatv dominorum nostrorum semper Augustorum Flauij quidẽ Theodosij decimo tertio, Valentiniani verò tertio, sexto Idus Iulij, qui iuxta Ægyptiorum calculum est decimus sextus, Synodo, ex eorundem religiosissimorum, Christianorumque Impp. nostrorũ decreto, in Ephesiorũ metropoli cõgregata, pijssimisq; ac Deo dilectissimis Episcopis Cyrillo Alexandrino, qui & Cœlestini quoq; pijssimi sanctissimique Ecclesiæ Romanæ Archiepiscopi locum obtinebat; Iuuenali Hierosolymorum, Memnone Ephesiorum, Flauiano Philippensium, qui & Rufi, quoq; sanctissimi Thessalonicẽsium Episcopi personã sustinebat, Theodoto Ancyræ primæ Galatiæ, reliquisque qui suo quoq; ordine suprà recensiti sunt, in pijssimi Memnonis Episcopi Basilica considentibus, introierunt vnaque cum cæteris considerũt, qui ex Italia venerant, videlicet Arcadius & Proiectus pijssimi Deoq; dilectissimi Episcopi & legati, nec non Philippus Deo addictissimus Præsbyter, Apostolicæque sedis legatus. Posteaquam autem consedissent, omnes, Philippus Apostolicæ sedis Presbyter & legatus dixit:

Ingrediuntur & ad Patrum consessum admittuntur Arcadius, Proiectus & Philippus Romani Pontificis legati.

Gratias agimus sanctæ & venerandæ Trinitati, quæ nos humiles sancto vestro Consessui consociare dignata est. Dudum antè sanctissimus beatissimusque Pater noster Cœlestinus, sedis Apostolicæ Eps, ea per epistolam ad Cyrillum pijssimum Ecclesiæ Alexandrinæ Episcopum, de præsenti hac causa & controuersia perscripsit definiuitque, quæ par fuit, quæ literæ sacro vestro cœtui, haud dubiè iam pridem sunt exhibitæ. Idẽ nunc alios rursum ad corroborandam fidei Catholicæ doctrinam, ad vestram pietatem per literas nos misit, quas proinde reuerenter à nobis oblatas, sacræ vestræ Synodo iubere legi, ac inter Ecclesiasticos commentarios referri.

Pontifex Romanus legatos cum literis ad Synodum Ephesinam amandat.

Arcadi' & Proiectus Epi Romanæq́, Ecclesiæ Legati dixerũt: Præcipiat vr̃a beatitudo, Papæ Cœlestini

Pontifex Romanus ei cum re°

neratione nominandus. Cœlestini omni cum veneratione nominandi Romanæ Ecclesiæ Episcopi, literas vobis per vos exhibitas recitari, ex quibus vestra beatitas haud difficulter agnoscet, quantam is omnium Ecclesiarum curam gerat. Cyrillus Episcopus Alexandrinus dixit: Scriptum sanctissimi, & per omnia sacratissimi sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ Episcopi Cœlestini oblatum sacra Synodus non absque congruo honore recitari curet. Sericius sacræ & Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ Notarius latinè recitauit. Iuuenalis Hierosolymorum Episcopus dixit: Cùm literæ Cœlestini sanctissimi sacratissimique, magnæ ciuitatis Romanæ Archiepiscopi, iam lectæ piam Catholicamque sententiam complectantur, referantur inter actorum commentarios. Vniuersi reuerendissimi Episcopi petiuerunt, vt eadē Epistola Græcè reddita denuo recitetur.

Pont. Max. omnium Ecclesiarum curam gerit.

Romani Pontificis literæ latinè in Synodo recitantur, dignæque quæ intra Concilij acta referantur, censentur.

Philippus Presbyter, & Apostolicæ sedis legatus dixit: Vetus consuetudo habet vt Apostolicæ sedis diplomata Latinè proponantur, & hoc sat esse solet. Nunc verò quoniam beatitudo vestra efflagitat, vt literæ allatæ Græcè itidem relegantur; necessum fuit, vt beatitudinis vestræ desiderio fieret satis. Cùm ergo curatum à nobis sit, vt Romana oratio in Græcam conuerteretur, iubete conuersam suscipi, & in sanctas vestras aures transfundi.

Vetus consuetudo habet, vt Apostolicæ sedis diplomata, latinè tantum scribantur & proponantur.

Arcadius & Proiectus Episcopi & Legati dixerunt: Quoniam quidem beatitudo vostra oblatas literas in omnium notitiam deduci optat, & quia inter sanctos Patres & Episcopos nostros non pauci adsunt, qui Romanè nesciunt, propterea eadem illa allata epistola, Græcè quoque explicata est: Quæ etiam, si iusserius, relegetur. Flauianus Philippensium Episcopus dixit: Exhibita literarum sanctissimi Deoque dilectissimi, sanctissimæ Ecclesiæ Romanæ Episcopi interpretatio legatur. Petrus Presbyter Alexandrinus Notariorum primicerius legit.

Romani Pontificis diploma græcè redditur, publiceque legitur.

Tomi secundi, caput XIIII.

COELESTINI AD SYNODVM *Ephesinam epistola.*

ARGVMENTVM.

INDICAT Pontifex Cœlestinus, se Arcadium, Proiectum & Philippum, qui suo nomine & loco Concilio interfint, eiusdemque decreta confirmēt, Ephesum mittere. Hortatur, vt pro Christi gloria, fideique Catholicæ defensione viriliter decertent. Spondet victoriam, si inter sint concordes, Diuinamque opem, ad Apostolorum exemplum, feruentes implorent. Monet tandem, non esse illis laborandum, vt noua dogmata statuant, sed vt à Christo & Apostolis tradita, contra Satanam, eiusque ministros tueantur.

DILECTIS DESIDERATISSIMIS fratribus, Cœlestinus Episcopus in Domino, S. D.

SACERDOTVM concilium Spiritussancti præsentiam declarat: Certum est illud namque (neque enim veritas ipsa mentiri potest) quod Euangelicis literis proditum extat: *Vbi sunt duo aut tres in nomine meo congregati, ibi sum in medio eorum.* Quòd si numero tam exiguo Spiritussanctus non deest, quantò magis par est credere, ibi illum minimè defuturum, vbi tanta sanctorum multitudo conuenerit? Etenim consessus ipse suapte natura sacer ac venerandus est: In quo vtique magnæ illius augustæque Apostolorum Synodi, de qua in actis legimus, reuerentiam grauitatemque quodammodo cernere licet. Vt is ergo nullo vnquam tempore Apostolos deserebat, quem illi prædicandum susceperant. (Aderat enim illis semper Dominus & magister: Imò verò ne tum quidem, cùm iam plenè edocti erant, magistri sui ope desti tuebantur: Docebat illi, qui miserat: Docebat, qui, quid docerent, suggerebat: Docebat, qui se in suis Apostolis audiri affirmârat) ita neque cæteros quoque Domini Sacerdotes deseret. Quippe cùm demandatæ prædicationis cura, propugnandæque ac propagandæ veritatis solicitudo, quasi hæreditario quodam iure ad nos trāsmissa ad omnes pertineat: Omnes enim, vbiuis per vniuersum terrarum orbem, illorum vice, nomen Domini prædicamus hac cura constricti tenemur: Etenim dum illis dicitur: *Ite docete omnes Gentes*, non aliquod particulare, sed generale mandatum proponitur: Siquidem ministerium, quod Apostolis in commune mādauit, hoc nos omnes explere voluit; atque hoc fraternitas vestra diligēter obseruare debet. Cùm hæc igitur habeant, necesse est, Patrum nostrorum vestigijs conuenienter insistamus, vt qui omnes in illorum laborem subintroiuimus: Et qui illorum honorem suscepimus, fidei quoque dogmata ab illis tradita, pro virili propugnare debemus: Quibus quoque, iubente Apostolo, nullam nouam doctrinam adiungere fas fuerit, sed traditam simpliciter conseruare. Prout etiam non minus honorificum est Doctori, ministerio suo tradita custodire, ac propria subministrare. Illi itaq; fidei semina iactauerunt; nostra solicitudo iacta custodiat; quò nostri patrisfamilias aduentus incorruptum multiplicemque fructum inueniat; cui soli vtique Apostolorum messis, tanquam primæ & principi causæ assignatur: Etenim Paulus electis suis loquens, haudquaquā sat esse monet, sese plantare ac rigare, si Deus incrementum & vbertatē non impertiret. Quā ob rem, conandum modisque omnibus enitendum est nobis, vt fidei dogmata nobis concredita, & per Apostolicam doctrinam hacte-

Sacerdotū concilium Spiritussancti præsentiam declarat. Matth. 18.

Actor. 15.

Christus suos discipulos nunquam deserebat.

Quicquid Apostolis demandatum est, hoc illorum quoque successoribus demandatū intelligitur. Matth. 28.

Qui Apostolis in honore succedunt, fidē ab illis traditam viriliter propugnare debent.

Ab Apostolis tradita sunt custodienda & obseruanda, non noua excogitanda.

Messis Apostolicæ princeps causa Christus.

hactenus conseruata, porrò retineamus: Neque enim hic persona quæpiam priuata, sed ipsamet nostra fides in ius vocatur: Armis spiritalibus accingamur, oportet: si quidem animorum bellum suscitatur, verborumque iacula torquentur, quò in Imperatoris nostri fide constanter persistamus: Beatus Paulus omnes vos in eo loco, vbi Timotheum manere iussit, hoc est Ephesi constitutos, commonefacit. Idem itaq; locus, idemque doctrinę scopus, idem quoque ministerij studium à vobis exigit. Id omnes agamus, huc omnes nostri tendant conatus: nempe, ne, quod ipsis ve tuit, diuersum quippiam sapiamus. Nullus quæstionibus verbosis & ad rem nihil facientibus intendat. Sed vt ipse pręcepit, omnes vnanimes maneamus, vnumque & idem sentientes: Quandoquidem hoc maxime conducit. Nihil autem per cōtentionem, aut ob inanis gloriæ ostentationem fiat; verum id potiùs optetur & curetur, vt anima vna, & cor vnum sit omnibus. Quòd si fortè fides, quæ vna est, adulteretur, vniuersus consessus vnà nobiscum ob id laboret ac lugeat. Is in iudicium vocatur, qui terrarum orbem iudicat. Is humanæ correctionis subijcitur, qui terrā commouet. Is, qui redemit omnes, iniquis calumnijs impetitur. Vestra proinde fraternitas Dei armaturam assumat; nostis galeam, quæ caput vestrum tueatur. Intelligitis, cuiusmodi lorica pectus vestrum communire debeat: Neq; enim iam primū Ecclesiastica septa vos suscipiūt magistros. Nemo ambigat, quin Deo, qui vtraque facit vnum, cooperante, armis depositis, tempestiuè pax sit successura: Caussa enim, de qua agitur, eius est naturæ, vt facilè seipsam vindicare queat.

Nestoriani non priuatam personam, sed fidei nostræ caput i ius vocant.

Cœlestinus ea oratione affatur & hortatur Pres Ephesinos, qua Paulus affatus & hortatus est Timotheū primum vrbis Ephesiorum Episcopum.

Nihil in Concil. p contentionem, aut inanis gloriæ ostentationem fieri debet.

At Dei his nostri verba, quibus per Episcopos suos nos alloquitur, rursum expēdamus. *Attendite, inquit, vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritussanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.* Hos autem Apostoli hortatus Ephesios, apud quos vestra sanctitas nunc conuenit, audiuisse legimus. Quibus igitur fidei doctrina cognita est, ijs & vestra quoque doctrina manifesta fiat; & per vestram intelligentiam, eam venerationem assequantur, qua meritò digni censentur. Quin illud etiam, venerandi fratres, neque præterire, neque parum quoque incitare vos debeat; nempe, Regis regum verba olim ab Apostolis prædicata, diuturnaq; pace, ac pio studio hactenus conseruata, nullis vnquam tyrannorum machinis fuisse debellata: Neque veritatis virtutem, vlla vnquam sermonum falsitate potuisse extingui. Ante omnia autem illa vos præcipuè considerare, iterumque atque iterum recolere decet, quibus Ioānes Apostolus, cuius reliquias præsentes honoratis, ad mutuam concordiā, dilectionemque hortatur; sed & communis quoque oratio ad Dominum fiat: Nouimus enim, quanta vis Diuinæ præsentiæ sit accessura, tanta sacerdotum multitudine, concordi animorum consensu, deprecante: Quandoquidem tam vos ille mouere, suoque Spiritu afflare potest, quàm duodecim illos Apostolos, dum illum rogarent, mouisse afflauisseque legimus.

Actor. 20.

Ephesiorū clarum la°.

Regis Regū verba ab Apostolis prædicata, nulla vnq Tyrannis extinguere potuit.

Ioannis Apostoli reliquæ Ephesi venerabiles.

Æquè Christus Patres Synodi afflare potest atque olim afflauit Apostolos.

Sed quænam deprecantium Apostolorum extitit petitio? non alia sanè, quam vt acciperent vim, Verbum Dei cum fiducia loquendi; perque illius virtutem, magna mirabiliaque operandi: Et vtriusque Christo Domino nostro elargiente facultatem acceperunt. Et nunc, quæso, quid aliud sanctæ vestræ Synodo expetere conuenit, quàm vt adsit fiducia, Verbum Domini intrepide loquendi constanterque, quę dederit prædicare, retinendi? Porrò autem Spiritusancto, sicuti scriptum est, repleti, etsi diuerso ore, vnum tamen idemque loquebantur; id nimirum, quod Spiritussanctos suggerebat, qui etiam magnū illis omnibus animorum robur addebat. Atque isthæc, vt Apostolus ait, legem scientibus expono: Prudentiam enim loquor inter perfectos. Decertare proinde pro fide Catholica, & Ecclesiasticorum paci suppetias ferte; siquidem præsentibus & futuris æquè ac priscis dictum est: Rogate & custodite, quæ sunt ad pacem Hierusalem. Misimus ad vos Arcadium & Proiectum Episcopos, & Philippum Presbyterum sanctos fratres, vnanimesque ac probatos nostros comministros, qui nostra in se cura suscepta, actis vestris intererunt, quæque à vobis sunt constituta, suo calculo denuo confirmabunt. Non dubitamus autem, quin sanctitas vestra illos ad communem consensum, sententiæque dictionem sit admissura. Quæ verò decreueritis, ea pro omnium Ecclesiarum tranquillitate habeantur definita decretaque.

Qualis fuerit Apostolorum ops.

Romani Pontificis legati cum plena potestate, Arcadius, Proiectus & Philippus.

Tomi secundi, caput XV.

ARGVMENTVM.

PATRES Synodi magnis vocibus extollunt Cœlestini fidem & pietatem. Proiectus Episcoporum acclamationibus subiicit, Synodum officii amicè commonefactam, non quòd Pontifex de illius fide & studio dubitaret, sed quod antea iam decreta tempestiuè absoluta percuperet. Firmus Episcopus exponit, quæ Cœlestinus ad Cyrillum & ad alios de Nestorio exauctorando, nisi intra certum dierum spatium ad sanitatem rediret, perscripserat, secundum Canonum sanctiones perfecta esse. Arcadius laudat Synodi fidem, & diligentiam; petit nihilominus, vt actorum series de integro relegatur; quò tanquam supremi iudices ea confirment, si legitimè celebrata fuerit; emendent verò, si quo vitio laborent. Idem petit Philippus, additque vltimam fidei cognitionem, & definitionem ad solum Romanum Pontificem ptinere, Theodotus, & Synodi sententiam, & legatorū quoque petitionem iustam esse asserit; remittit tamen illos ad actorum commentarios, ex quibus, quod petebant, plenè cognoscere queant: Qui proinde commentarii denuo publicè sunt relecti.

OMNES

Illustria Cœlestini & Cyrilli præconia.

Omnes pijssimi Epi simul acclamauerunt: Hoc rectum iudicium, nouo Paulo Cœlestino, nouo Paulo Cyrillo, Cœlestino cum Synodo concordi: Cœlestini fidei custodi vniuersa Synodus gratias agit; vnus Cœlestinus, vnus Cyrillus; vna fides Synodi, vna fides terrarum orbis.

Cœlestinus fidei custos.

Proiectus Episcopus, & legatus dixit: Literarum sancti venerandique Papæ Cœlestini formam, vestra sanctimonia consideret: Neque enim sanctitudinem vestram hortatus est, quasi ignorantem docturus, sed tanquam gnarum commonefacturus: nempe vt ea, quæ dudum antè definita, nunc denuo verò in memoriam per illum reuocata sunt, iuxta rectæ fidei regulam Catholicæque Ecclesiæ vtilitatem, ad finem numeris omnibus absolutum primo quoque tempore deducere nitamini.

Cœlestinus ad Synodū scribit non vt ignaros doceat, sed quo gnauos ad officiū præstandū alacriores reddat.

Firmus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus dixit: Sacra & Apostolica Cœlestini sanctissimi sacratissimiq; sedes literas, quas pridem ad Cyrillum Alexandrinum, & Iuuenalem Hierosolymitanū, & Rufum Thessalonicensem, sanctissimos sacratissimosque Episcopos, nec non ad sanctas Constantinopolis & Antiochiæ Ecclesias misit, certam de præsenti negotio sententiam regulamq; præscripsit, quam nos proinde sequuti (eò quod terminus, Nestorio ad emendationem præstitus dudū iam præterijsset, tātumq; præterea temporis post nostrum, iuxta religiosissimi Impp. nostri decretum, in hanc Ephesinorum ciuitatem aduentum fluxisset, vt dies ab Imperatoria Maiestate præfinitus elapsus iam quoq; esset; neq; interea tamen Nestorius identidem à nobis citatus parere in animū induceret) forma Canonum diligenter vbique obseruata, Canonicum Apostolicumque iudicium in illum exercuimus.

Cœlestinus ad omnes Patriarchas & ad alios præterea quosdā Episcopos, qd de Nestorio fieri velit, perscribit.

Nestorius diu multūque expectatus, nimium expectationem fallit.

Arcadius Episcopus, & legatus religiosissimus dixit: Etsi tardus nauigationis progressus, aduersaque tempestas nos detinuerit, ita vt tempestiuè, sicuti spes erat, ad destinatum locum venire nequiuerimus; attamen Dei gubernatione, vestræque beatitudinis intercessione, nostra mediocritas tandem hunc applicuit, agimusque Deo gratias, quod beatitudinem vestram vno in loco, & vna item in fide congregatam, & pro Ecclesia, quam Christus sanguine suo acquisiuit, solicitam offenderimus. Quapropter vestram beatitudinem rogatum cupimus, vt quæ per vestram sanctitudinem decreta sunt, ea nobis explanare iubeatis.

Legati Pontificis tempestate iactati Synodo ad præfinitum diē adesse nequiuerunt. Patres Concilii ea omnia exponere, & in medium proponere iubētur, quæ Romani Pontificis legatis absentibus cōtra Nestorium decreta fuerant.

Philippus presbyter & Apostolicæ sedi legatus dixit: Gratias agimus sanctæ venerandęque huic Synodo, quòd literis Cœlestini sanctissimi beatissimiq; Papæ vobis recitatis, sancta Ecclesiæ membra, sanctis vestris vocibus, pijsque præconiis, sancto vestro capiti vos exhibueritis: Non enim ignora est vestra beatitudo, totius fidei cæterorumq; omnium Apostolorum caput, beatum Apostolum Petrum extitisse. Proinde cum nostra prauitas multis magnisque tempestatibus iacta impeditaq; aliquanto seriùs accesserit, rogamus, vt ea nobis patefieri mandetis, quæ ante aduentum nostrum, in sacra hac Synodo acta sunt, quò iuxta sanctissimi Papæ nostri, præsentisque huiusce cœtus sententiam, & nos quoque illa nostra suffragio confirmemus, nostroque calculo approbemus.

Totius Ecclesiæ Catholicæ caput Pontifex Romanus. Caput Apostolorum, Petrus.

Synodorū decreta nō sunt absolutè firma, nisi Rō. Pont. authoritate ratificētur.

Theodotus Ancyræ Episcopus dixit: Iustam esse sanctæ Synodi sententiam, vniuersorum Deus, cùm per literas Cœlestini Deo dilectissimi Episcopi huc allatas; tum per vestræ quoq; pietatis aduentum ostendit. Quoniam verò Cœlestini Episcopi sanctissimi zelum & in Catholicam fidem studium, pietas vestra nobis exposuit; iustaq; ratione permota, quæ vel in Nestorij exauctoratione, vel in alijs quoque acta transactaque sunt, cognoscere voluit, & æquam sanè sacræ Synodi sententiam, & iustum rursum eiusdem zelum, & fidei tandem, quam & nos & sanctissimusque Episcopus Cœlestinus, magna quoque voce & deprædicat, concordiam; hæc inquam, aliaque id genus complura, quæ in Synodo acciderunt, pietas vestra ex actorum monumentis plenè haurire poterit.

Theodotus Pontificis legatos ad actorum monumenta remittit.

Tomi secundi, caput XXVI.

ARGVMENTVM.

PVBLICE & ordine ijs omnibus lectis, quæ in Nestoriana exauctoratione interuenerant, compertoque omnia sanctè, legitimè, canonicæque cœpta transactaque esse, ipsi quoque Ecclesiæ Romanæ legati, qui eiusmodi relectionem exegerant, postridieque quàm Nestorius loco motus fuerat, aduenerant, omnia & singula Concilij decreta, & præcipuè Nestorij exauctorationem suo calculo approbant, suisque subscriptionibus confirmant. Singuli autem legati, dum suas sententias dicunt, multa obseruatione dignissima in medium proferunt.

Post consulatum dominorum nostrorum semper Augustorū Flauij quidem Theodosij decimum tertium; Valentiniani verò tertium, quinto Idus Iulias, qui Ægyptijs est 17. Epiphi, postero die eadem sacra Synodo, ad eundem illum locum denuo conuenientè, sacratissimisq; ac Deo dilectissimis Episcopis considentibus, Iuuenalis Hierosolymorū Episcopus, Arcadio & Proiecto sanctissimis Episcopis, & Philippo religiosissimo Presbytero dixit: Hesterno die ad examinandam impiam Nestorij doctrinā penè inuiti deuenimus: Cōperto autē, cùm ex illius literis, quas legimus, tum ex eiusdem rursum exegesibus, quas examinauimus, tum ex sermonibus tandem, quos paulò ante, in hac Ephesiorū metropoli habuerat, impiè ipsum sapere, peruerseque docere, Canonum vi, sanctissimique Patris, & comministri nostri Cœlestini Ecclesiæ Romanæ Antistitis epistola compulsi, non sine multis lachrymis, hanc tristē in

Nestorius in multis examinat⁹, in omnib⁹ blasphem⁹ & hæretic⁹ deprehensus. Sala Synodi in Nestorium lata.

in illum sententiam tulimus. Dominus noster Iesus Christus blasphemis illius vocibus impetitus, per hanc sacratissimam Synodū eundem Nestorium ab omni Episcopali dignitate alienum, nec non ab omni sacerdotali cœtu prorsus exclusum esse decernit.

Philippus Presbyter, Apostolicæq; sedis legatus dixit: Nulli dubium, imò seculis omnibus notum est, sanctum beatissimumque Petrum, Apostolorum Principem & caput, fideique columnam Ecclesiæ Catholicæ fundamentum, à Domino Iesu Christo Saluatore nostro humaniq; generis Redemptore cœlestis regni claues accepisse, soluendique atque ligandi potestate, quā acceperat, visum fuisse; nec non per successores suos, hucusque semper viuere, causasque decernere, semperque victurum esse. Huius itaque ordinarius successor & vicarius sanctus, beatissimusq; Papa & Episcopus noster Cœlestinus, nos suos pro se, quasi vicarios, ad hanc sanctam Synodum misit. Quam quidem Synodū, humanissimi Christianissimiq; Impp. fidem Catholicam Apostolicamq; doctrinā, quàm à pijssimis humanissimisq; sāctę memoriæ auis & proauis traditam, & hucusque propagatam acceperunt, in recenti memoria vsq; habentes, constanterq; perpetuò retinentes, conuenire iusserunt, id vnum præcipuè spectantes, seduloq; operam nauantes, vt fides Catholica, à seculis antiquis hactenus cō seruata, ad vltimū vsq; finem illæsa immotaque perseueret. Nestorius itaque nouæ peruersitatis auctor, multorumque malorū caput, legitimè sicuti ex Synodalibus actis accipimus, vocatus, riteq; secundùm Patrū decreta, canonumq; placita admonitus, iudicio vestro se sistere contempsit; cùm tamen spiritalis medicinæ causa tanto, tamq; sancto cœtui vltro sese offerre debuerit: Etenim cauteriata conscientia impeditus, quamuis legitimè secundùm Canonum statuta commonefactus esset, ad sanctam hanc Synodum, vt dixi, accedere detrectauit. Neque terminum tantùm ab Apostolica sese sibi cōcessum, sed alia ꝑterea multa temporum interualla fluere permisit. Cùm ergo iuxta omnium Ecclesiarum doctrinam. (Omnes nanque Orientales, & Occidentales, vel per se, vel certè per suos legatos, sacerdotali huic cōsessui intersunt) certò constet, quòd impio ore blasphemas voces depromaus, bellum spiritale, contra Dominum nostrum Iesum Christum, mouere veritus non sit, propterea qui hic adsunt sacerdotes, sanctorum Patrū sanctiones secuti, adeoque vniuersa hæc Synodus, impium temerariumque Nestorium, quem emendationis dispuduit, lata sententia, cum eo partem non habere, nec in posterum habiturū decernit, de quo scriptum est. *Et Episcopatum eius accipiat alter.* Quam ob rem à sacerdotio, & ab omni præterea Ecclesiæ Catholicæ communione se prorsum alienum esse intelligat.

Petr⁹ Apostolorum Princeps & caput, fidei columna, & Ecclesiæ fundamentum.

D. Petrus ꝑ successores suos semꝑ viuit, & fidei controuersias decernit.

Ordinarius D. Petri successor Pont. Max.

Imp. Theodosij, eiusdemque maiorum religio & pietas.

Nestorius nouæ peruersitatis auctor, multorumq; malorum caput.

Nest. tēpus resipiscētiæ indultum cōtempsit.

Tot⁹ Oriēs & Occidēs Synodo Ephesinæ īterfuit.

Nest. spiritale bellū Christo mouit.

Arcadius religiosissimus Episcopus, Apostolicæq; sedis legatus dixit: Ingentem luctum, tristitiamque lacrymis plenam sacerdotij vestri sentētia, tametsi iusta nobis attulit. Enimuerò Nestorius per Apostolicæ sedis literas, & per vestram quoq; beatitudinem, vt à peruerso dogmate, prauaque animi opinione resipisceret, admonitus, pertinaci animo; (quemadmodum id lata in illum sententia satis apertè conuincit) in errore persistit. Miser, qui dum emendationis inducias pro nihilo ducit, Apostolicæq; sedis comminationem contemnit, & sanctorum Patrum ac sacerdotum admonitionem, qua sanitatem recuperare poterat, respuit, in tātam prolapsus est impietatem, vt in suum quoque Creatorē, & Redemptorem, humanique generis Seruatorem Dominum nostrum Iesum Christum, doctrinam blasphemiis plenam depromere non dubitarit, sententiasque Deo secundùm humanam naturam rectè conuenienterque attributas, antiqui serpētis instar subingressus, abolere contenderit, & suæ præterea salutis, æternæque vitę oblitus, & paternarum traditionum ignoratione tentus, & propheticorum tandem de Christo præconiorum, Euangelistarumq;, & Apostolorum immemor doctrinæ, priuata semetipsum fide in præcipitium dederit. Quia ergo ipse suapte iudicio, seipsum à nobis alienum extorremque fecit; propterea nos sanctiones iam inde ab initio per sanctos Apostolos, (qui fideliter, quod à Domino nostro Iesu Christo acceperat, docuerunt) sanctamque Ecclesiam traditas secuti, nec non Cęlestini sanctissimi Papæ, beatissimiq; Apostolicæ sedis Episcopi, qui nos suæ Synodique sententiæ executores constituit, decretum amplexi, agnoscimus Nestoriū Episcopali dignitate iam exutum, eundemque tam ab Apostolicæ Ecclesiæ communione, quàm ab omnium Sacerdotum consortio prorsus alienum esse censendum.

Proiectus Episcopus, & Ecclesiæ Romanæ legatus dixit: Clarissimè ex eorum lectione, quæ in hac sancta Deoque deuotissima, tot tantorumque Dei Sacerdotum Synodo acta sunt, Nestorij ingenium deprehensum est; vt qui per summam ingratitudinem, posteaquā tantam sancti Papæ Cœlestini, Apostolicę sedis, ciuitatis Romanæ Episcopi, nec non præsentium Patrum, Deoque dilectissimorum Episcoporum mansuetudinem & benignitatem erga se expertus est, per apostasiam & blasphemiam, nihilominus in vltroneum interitum proruit. Cùm igitur contra fidem Euangelicam, Apostolicamque doctrinam, quæ per omnes vbique Ecclesias diuulgata & confirmata est suæ hæreseos peruersitatem inuehere ausus fuerit; propterea & ego quoque Apostolicæ sedis auctoritate nixus, vnaque cum hisce Patribus meis sententiæ executionem sortitus, definio, memoratum Nestorium veritatis inimicum, fideique corruptorem,

Sententia in Nest. lata tametsi iusta luctu ciet.

Multis nominibus miser Nest.

Nest. priuata fide semetipsum in præcipitium dedit.

Legati Pontificis Synodalis sententiæ executores constituti.

Nesto magnam erga se Synodi & Pōt. Ro. clementiā expertus est.

Nesto fidei & veritatis hostis.

protem, & ijs omnibus, de quibus accusatus est, obnoxiũ, ab omni gradu & honore Episcopali deiectum, omnium præterea orthodoxorum communione iuste priuatum esse.

Cyrillus Episcopus Alexandriæ dixit: Quomodo Arcadius & Proiectus, sãctissimi pijssimique Episcopi, nec nõ Philippus religiosissimus Romanæ Ecclesiæ Presbyter deposuerint, latæque sentẽtiæ accesserint, perspicuè sacræ Synodo innotuit: Deposuerunt enim sedis Apostolicæ, totiusque Synodi, sanctissimorum Deoque dilectissimorũ Occidentalium Episcoporum nomine & loco. Quare cùm ea, quæ à Cęlestino sanctissimo, Deoq; dilectissimo Episcopo decreta fuerãt, executi sint, sacręq; Synodi, quę in hac Ephesiorum Metropoli conuenit, sententiæ cõtra Nestorium latæ astipulati sint: cõsequens est, vt quæ hesterno hodiernoque die acta sunt, actorum commentarijs annectantur, eorundemque pietati, quò propriæ manus obsignatione ea, vt moris est, confirment, manifestamque ac legitimam assensionem nobis omnibus exhibeant, offerantur.

Pontificis legati nomine & loco totius Occidẽtis, deponunt, sentẽtiãq; dicunt.

Rogantur Rom. Pont. legati, quò Synodi sententiam sua subscriptione confirment.

Arcadius pijssimus Episcopus Romanæq; Ecclesiæ legatus dixit: Iuxta sacræ huius Synodi præscriptum, non possumus communẽ omnium doctrinam nostris subscriptionibus nõ confirmare. Sacra Synodus dixit: Cùm Arcadius & Proiectus pijssimi religiosissimiq; Episcopi & legati, & Philippus Presbyter, Romanæque sedis legatus, consentanea sint loquuti, reliquum est, vt promissis suis facturi satis, acta nostra subscribendo corroborent. Proinde actorum commentarij ipsis exhibeantur.

Philippus Presbyter Apostolicæque sedis legatus, actorum commentarijs subscripsi. Arcadius Episcopus, & Apostolicæ sedis legatus sentẽtiæ in Nestorium hæreseos, schismatis, omnisque blasphemiæ & impietatis auctorem pronuntiatæ, subscripsi. Proiectus Episcopus Apostolicæque sedis legatus, iusto sanctæ huius & œcumenicæ Synodi iudicio, prout ex actis illius edocti sumus, per omnia assentiens, impij Nestorij depositioni subscripsi.

Subscribũt Apostolicæ sedis legati Nestorij dẽnationi.

Tomi secundi, caput XVII.

DE ROMANORVM EPISCOporum & legatorum aduentu relatio, quam sacra Synodus per Eutychen Diaconum ad pios Impp. Constantinopolim misit.

ARGVMENTVM.

HAC Synodica epistola Impp. certiores redduntur, cùm de Romanorum legatorum aduentu, tum de communi quoque omnium, quod quidẽ ad fidem, & Nestorij exauctorationem attinet, sensu & cõsensu. Rogant proinde Cõcilij Patres, posteaquàm causa, propter quam conuenerant, iam diiudicata & ad exoptatum finem perducta est, vt bona illorũ venia, singulis ad suas sedes reuerti liceat; maximè quòd maior illorum pars, citra maximum incommodum Ephesi hærere diutius non queat. Tum vt literis, ad singularum prouinciarũ præfectos destinatis caueatur, ne noua rursum Ecclesias, vel earum pastores calamitas opprimat: Tum denique noui creandi Episcopi Ecclesiæ Constantinopolitanæ copia fiat.

RELIGIOSISSIMIS DEOQVE dilectissimis Theodosio, & Valentiniano, victoribus, triumphatoribus, semper Augustis: Sacra Synodus, quæ per gratiam Dei, vestræq; Maiestatis nutum ac voluntatem in Ephesiorum Metropoli congregata est.

VESTRAM, Christianissimi Reges, erga pietatem, curam & studium, vniuersorum Deus apprimè gratum acceptumq́ue habet; idemq; sanctorum Occidẽtalium Episcoporum animos zelo, vt Christum contumelia affectum vindicarent, excitauit: Nam etsi ingens itineris intercapedo vniuersam illã sanctorum Episcoporum multitudinem ad nos peruenire prohibuerit, attamen illis in locis simul coacti, Cęlestino sanctissimo pijssimoque Romanæ vrbis Episcopo præsente & præsidẽte, nostram de fide sententiã summo consensu prædicarunt, eosq́ue, qui diuersa sentiunt, ab omni prorsus sacerdotij sorte gradụq; alienos censendos esse definiuerũt. Et hãc quidem suam suorumq; sententiam, antequàm vlla omnino Synodus Ephesi cõueniret, Cœlestinus sanctissimus magnę Romæ Episcopus per literas suas indicauerat, Cyrilloq; sanctissimo Deoque dilectissimo Alexandrinorũ Episcopo, vt suas hac in parte vices subiens Romę definita perficeret, cõmiserat. Verùm his non contentus eadẽ hæc alijs denuo literis sacræ Synodo, quã vestra dominatio in Ephesiorum Metropoli conuenire pręcepit, nunc iterũ inculcauit. Misit autẽ hasce literas per Arcadium & Proiectũ sanctissimos Episcopos, & Philippũ religiosissimum presbyterum, qui Cęlestini sanctissimi Deoq; dilectissimi magnæ vrbis Romæ Episcopi personam hic sustinet. Quia ergo viri isti totius Occidentalis Ecclesiæ sententiam, nostræ huic Synodo coràm per literas exposuerũt, iudiciumq; de fide nostra & pietate nostro per omnia consonũ ediderunt, & eadẽ omnino tũ per literas, tum per ea, quæ in mandatis acceperant, (quæ maioris lucis causa nobis quoque aperuere) quæ nos, decreuerunt, publiceq; deposuerũt; propterea non potuimus, quod res postulabat, hoc est, illum, quem illi nobiscum communẽ habẽt, fidei sensum ad maiestatẽ vestrã nõ referre: Quo nimirũ pietati vestræ certò constet, iudicium, quod paulò ante à nobis exijt, aliud nihil esse, quàm cõmunem quẽdam concordemq; terrarum orbis sensum atque cõsensum: Quem quoque vester circa fidẽ & pietatẽ zelus palàm doceri, omnibusq; patefieri absolutẽ voluit. Cùm itaque hæc causa & cõtrouersia finem dominationi vestrę peropta-

Romę Synodus contra Nestorium eiusdemq; sequaces celebrata ante Concil. Ephes.

Romanæ Synodi sentẽtia ad Cyrillũ missa. Cyrillus in causa Nestoriana Põtificis Vicarius.

Cęlestinus per legatos suos scribit ad Synodũ, eaque quæ ante ad Cyrillum perscripserat, denuo cõfirmat. Philippus presbyter Cœlest. Vicarius. Idem fidei sẽsus Oriẽtaliũ & Occidentaliũ.

Impp. vnanimẽ fidei sensum & consensum vbiq; vnit obtinere.

tum,

Postulant reditũ Patres Concilij.

...cum, Ecclesijsq; omnibus tutissimom & Catholicæ fidei saluberrimum iam sit sortita; rogamus vestrã pietatẽ, vt ab hac cura & exilio nos tandẽ absoluat, qoò ista solicitudine onereq; perfuncti, magnæ illius ciuitatis Ecclesiæ curam soscipiamus; præsertim verò, cùm nõ pauci ex nobis magna hic rerũ egestate premantẽ; alij nimia senectute grauentẽ; quidam etiam morbo detineantur; nonnulli deoique hanc vitæ rationẽ in aliena regione tanta difficultate ferant, vt ex Clericis & Episcopis quidam quoque è vita excesserint.

Grauis difficilisq; vitæ ratio Patrib. in Cõcilio.

Petiunt fides publica ab Imperator. pro Con.

Supplicamus nihilosecios, vt scrias literas ad singularũ prouinciarum & locorũ præfectos celeriter mitti curet, quæ inhibeant, nè noua rursum clades Ecclesias opprimat; aut noua aliqua afflictio sanctissimos Episcopos in suis ipsorũ parœcijs & diœcesibus demuo tentet: Enimuerò pietate & Orthodoxia iam declarata, totoq; terrarũ orbe consonam de illa senteotiam tenente & prædicãte, paoculis quibusdã, qui Nestorij amicitiam pietate potiorẽ dncunt, duntaxat exceptis, iore meritoq; maiestatem vestram gratiam hanc rogamus, vt hac cura in posterum nos exoneret; quò & futuri Episcopi ordinationi seriò incumbere, & solidam ex cõfirmata fide & religione voluptatem capere, & puras tandem syncerasque preces pro vestra dominatione ad Christum vniuersorũ Dominum dirigere nobis liceat. Cyrillus Episcopus Alexandriæ retuli subscripsique. Subscripserunt autẽ reliqui omnes Episcopi in cõmentariorum serie superiùs recensiti.

Nestoriani amicitiam pietate potiorem ducunt.

Tomi secundi, caput XVIII.

EPISTOLA CYRILLI ad Potamionem Comarium &c.

ARGVMENTVM.

HAC epistola Cyrillus Comarium, Potamionem, Dalmatium Archimandritam, & alios præterea è Clero Constantinopolitano nonnullos de Nestorij exauctoratione, deq; ratione & modo, quo eam ad rem ventum erat, certiores facit. Docet, non statim post terminũ, quem Imperatores præfixerant, elapsum, Synodum huic rei operam dedisse; verùm propter Ioannis Antiocheni absentiam præfinitum tempus ad sedecim integros dies vsque protogasse. Sed neque tunc quoque priùs condemnationis sententiã in Nestorium tulisse, quàm certò de obstinata illius voluntate in concepto semel errore cõstitisset. Sub finem monet, actorum commẽtarios nondum confectos esse; atque ideo non esse fiendum, si qua fortè actorum monumenta Concilij nomine istic circumferrentur.

CYRILLVS ARCHIEPISCOPVS Alexandrinus Comario & Potamioni Episcopis, Domino Dalmatio monasteriorũ Archimandritæ, Timotheo & Eulogio Presbyteris, dilectis desideratissimisq; & per Christum sanctificatis plurimã in Domino salutẽ.

EXPECTABAMVS reuerendissimum Nestorium accessurum, veniamq; ab ijs, quæ post ordinationẽ suam blasphemo ore protulit à sacra Synodo vltrò petiturum, etiamsi periculosum videatur, homini ita cõparato veniam dare: Neque eoim expedit viro, qui suis cõcionibus terrarum orbẽ peruertit, fidemq; religiosè ab Ecclesijs hucusq; seruatã fœdè labefactare cõtendit, ita impune ignoscere: Etenim si illi, qui vel vnicam infamem voculam cõtra pijssimos Christianissimosq; Reges fortè deprompserint, meritã legũ indignationẽ noo euadunt, quantò iustius impium illum eã experiri par est, qui sacrosanctũ illud incarnationis mysterium funditus euertere, penitusq; abolere enixus est, quod Vnigenitus Dei Filius, pro sua benignitate & clementia homo fieri non dedignatus, nostri quondam causa expleuit? Quò nimirũ omnibus nobis salutẽ conciliaret, mundumque vniuersum à morte & peccatis liberaret. Verùm stupenda est viri huius duritia, mentisq; obstinatio: Tãtùm enim abest, vt resipuerit, aut vt ea, quæ contra gloriã omniũ nostrum Seruatoris CHRISTI dicere ausus erat, fletu diluerit, vt Ephesum veoiens, ijsdem rursum vsus sit sermonib⁹, quibus antè; certũq; omnib⁹ indiciũ fecerit, se à peruersa doctrina minimè alienum esse. Vnde cùm quidam celebris famæ Metropolitani pijssimiq; Episcopi cum illo dissererent, clareq; ex Diuina Scriptura, Deum esse illum, quẽ sacra Virgo sm carnem genuerat, ostẽderent; atque ideo illum errare euidenter concluderent, ira percitus, in haoc sceleratã vocem prorupit: Ego Deum bimestrem aut trimestrem non dico. Quibus alia addidit nõ pauca Vnigeniti incarnationem è medio planè tollentia.

Periculosũ est homini hæretico, etiamsi veniã petat, ignoscere.

Cõtra Principes si infamem vocem depromentes legum seueritaté iustè experiunẽ, quid illis fiet qui Chrũm blasphemant?

Stupenda Nestor. duritia, mentisq; obstinatio.

Nest. Ephesi cõstitutus virus suum non dissimulat.

Blasphema Nesto. in Chrũm vox.

Terminus sacrę Synodo à pijssimis Impp. præstitutus erat sacra Pẽtecostes dies: Primæ eoim illorũ literæ, quibus ad Synodum euocabamur, ita iubebant. Hanc autem lucẽ nos nostro aduentu anteuertimus: Neque enim decebat, vt dominorum nostrorum edicta neglectui haberemus. Verùm posteaq̃ religiosiss. pijssimumq; Episcopum Ioannẽ Antiochenum aduentare accepissemus, adhuc 16. dies expectauimus, cùm tamẽ tota Synodus reclamaret, asserens, illum consessui interesse non velle, q metueret, ne fortè religiosiss. Nestorius, qui ex illi⁹ Ecclesia ad Episcopatum ascenderat, loco suo moueretur; quæ res ipsi iustum pudorem incussisset. Quã suspicionem veram extitisse, ipsa postea experientia liquidò ostẽdit. Etenim nonnulli ex ijs Episcopis, qui cum ipso agunt, ab illo præmissi hæc nobis denuntiarunt. Præcepit nobis dominus Ioãnes Episcopos, vt vestræ pietati dicamus: Si forsan tardauero, quod facturi estis, id faciatis.

Synodus ad diẽ Pentecostes Ephesi indicta.

Cyrillus cũ suis ante præfinitã diẽ adfuit Ephesi.

Ioann. Antioch. Synodum detrectat, ne Nestorium deponere cogatur.

Ioan. Ant. aduentum suum expectari vetat.

Sacra itaque Synodus 28. mensis Payni, vt Alexandrini vocãt, in Ecclesia magna, quę appellat Maria, congregata, missis quibusdã religiosissimis Episcopis Nestorio denũciat, vt veniat; præsentiq; animo de ijs, quæ scripserat ac docuerat, coràm rationem reddat.

Ille

Ille autem, primo illo congressu, aliud nihil respondit, quàm vnum hoc: Considerabo & videbo. Citatus est ergo vicera altera, sanctissimis quibusdam Episcopis iterum à Sacra Synodo ad illum amandatis. Ille verò rem tum commisit Episcopo planè indignã: Nam milites à Candidiano magnificentissimo Comite acceptos ante ædes, in quibus versabatur, eo fine & animo collocauit, vt fustibus arcerent, si qui fortè ad illum ingredi vellent. Cùm autẽ sanctissimi Episcopi, qui missi fuerant, perseuerarent, vnum hoc asserentes, se non adesse, quò asperum quippiam dicerent, vicissimve audirent; sed quò iuxta sacræ Synodi mandatum illum vocarent; varijs vsus est prætextibus & excusationib⁹; vt, qui cõscientia sua redargutus, venire nollet. Vsi sumus tertia deinde citatione, diuersarum prouinciarum Episcopis, denuo ad illum destinatis; at ille æquè at antè militum manum adhibuit, neque accedere voluit.

Nestor. cõducto milite Synodi legatos ab ędibus suis arcet.

Cùm ergo sacra Synodus cõsedisset, nec nõ Ecclesiasticis sanctionibus insistẽs, illius epistolas & expositiones legisset, lectasq; multis & magnis blasphemijs scatere cõperisset; & quidam præterea eximij pijssimiq; Episcopi Metropolitani palàm testati essent, quòd in ipsa quoque Ephesiorum ciuitate cũ ipsis disceptans, Iesum Deum esse apertè negasset, iustam legitimamq́ue depositionis sententiam in illum tulit.

Quia verò necessarium est, vt pietas vestra comperta hæc habens, eos quoque ea de re commonefaciat, quos isthæc maximè scire oportet, ne, vel ipsi, vel alij illius studiosi aliò vos abducant, operæpretium censui, vt paucis hæc vobis indicarem. Habemus hic quoque Ioãnis Antiocheni pijssimi religiosissimiq; Episcopi literas ad illũ perscriptas, quibus sanè acriter eum increpat, tanquam qui noua & impia dogmata in Ecclesias inuehat, sanctorumq; Patrum & Apostolorũ doctrinam Ecclesijs traditã euertat. At quia nihil ad blasphemiarum suarum defensionẽ adferre potest, noxæ suæ velamen quærens, ait: Quatuor tandẽ dierum dilationẽ petij, donec veniret Ioannes Episcopus Antiochenus, & noluerunt concedere: Hæc ille. At iã dictum est, memoratũ Episcopum Ioannem adesse noluisse: Nam si id voluisset, quorsum pertinuit, vt per Episcopos, quos sub se habebat, significaret: Si tardauero, quæ facturi estis, facite? Noluit enim, vt dixi, venire; nõ vtique ignarus, fore, vt sacra Synodus exauctorationis sentẽtiam in Nestorium, qui aduersùs omnium nostrum Seruatorem impia blasphemaq; verba protulerat, omnino ferret. Quoniam verò quædam, vt intellexi, relationes à magnificentissimo Comite Candidiano isthuc delatæ sunt, quasi à Synodo profectæ, cauti prouidiq; hic estote: Quandoquidẽ cõmentarij rerũ in Nestorij depositione gestarum, nondum in scripta redacti sunt; vnde ne ad religiosos quidẽ victoresq; Impp. nostros relatio, quæ meritò debuerat, mitti adhuc potuit. At Deo bene fauẽte, vnà cum commẽtarijs aliqua propediem mittetur: Si quis tamen eiusmodi nobis obtigerit, qui perferre queat: Itaque si commentariorum & relationis series tardiùs ad vos deferetur, agnoscite, vt citiùs mitteremus, non fuisse integrum. Valete.

Nestorius à Ioan. Antiochenũ ꝓpter suã impietatẽ obiurgat.

Nestorius noxæ suæ causã reijcit in Ioã. Antiocheni absẽtiã.

Cur Ioan. Antio. tẽpestiuè adesse noluerit.

Tomi secundi, caput XIX.

RESPONSALIS CLERI Constantinopolitani ad Cyrillianam.

ARGVMENTVM.

EXPONITVR hoc capite, quid Constantinopoli actũ fuerit post receptas Cyrillianas patefactamque Nestorij exauctorationem. Inter cętera autem Nestorij fautores, vbi primùm resciuerunt Antesignanum suum condemnatum, omnes mox vias terra marique ita præstruxisse & obseruasse, vt nullus è Concilio Constãtinopolim, vel è Cõstantinopoli ad Concilium venire potuerit. Tandem, Deo res Catholicorum respiciente, mendicũ quendam literas Concilij, quas cannæ, qua scipionis loco vtebatur, inclusas habebat, Catholicis obtulisse. Ijs porrò oblatis omnes statim monachos cum suis Archimandritis ad regium palatium se cõtulisse; ibiq; vt allatæ Concilij literæ in Basilica Mocij martyris publicè prælegerentur, constitutum fuisse.

ANTIGRAPHVM EPISCOPOrum & Archimandritarum Constantinopoli inuentorum ad commonitoriam, quam Synodi nomine Cyrillus ad ipsos perscripserat.

SACRA Synodus iuxta pijssimorum Christianissimorumq; Imp. nostrorũ edictũ apud Ephesium coacta, vbi cõpererat, Christi inimicum in peruersa animi sentẽtia obstinatè permanere, neque ab impia doctrina aliquando desistere; quò terrarum orbis offensio in posterum conquiesceret, ipsũ gradu & ordine mouit. Posteaquàm verò istuc in Constantinopolitana vrbe peruulgatum est, qui Nestorij studiosi erãt, Ecclesiasticaq; beneficia ab illo acceperant, veritatem studiosè circumueniebãt, omniaq; cùm maria, tum publicas quoque vias obsidẽtes, neminem prorsus à sacra Synodo Cõstantinopolim venire, neque inde rursum ad Synodum abire permittebant; ea interim, quæ inimici Christi erant, vltro citroq; deferebantur. At quia diuinam voluntatem nemo infringere potest: (Quid enim est homo, vt Deum expugnet) singulari Dei prouidẽtia accidit, vt epistola, quæ ex Ephesina ciuitate ad sanctos Episcopos & monachos perscripta fuerat, opera cuiusdam mendici, qui in scipione eam inclusam gerebat, tandem redderet: Hic namque dum seriò mendicare se fingit, vnà cum arundine ipsam quoque epistolam intulit.

Nestor. ob publicam Ecclesię pacẽ loco & ordine motus.

Nestoriani terra marique præstruunt omnia, ne res Nestorij Constantinopoli palam fiant.

Diuinę voluntati nemo resistere potest.

Literæ Synodicarum dinceo scipioni inclusæ & Constantinopolitanis redditæ.

Confestim omnes Archimandritæ monachorum cateruis stipati exurgunt, hymnosq; & psalmos decantantes ad regiam contendunt.

Monachi pãdię Nestorij infesti.

tendunt. Erant autem inter alios Archimandritas sanctus Dalmatins, qui annos plus minus quadraginta octo pietatis studio reclusus, extra monasterij sui septa nunquam pedem extulerat; nec ab vllo vnquam, vt aliquando egrederetur, induci potuerat; cùm tamen ob frequentes terræ motus Cõstantinopolim concutientes, crebris pijssimi Regis nostri precibus, qui ad illum accedebat, ad exitum cõmunemq; aliorum supplicationem iam antea prouocatus fuisset. Cæterùm dum de hac controuersia, quid facto opus esset, Deum precando consideret, vox cœlitus ad eum delapsa, vt egrederetur, imperauit: Noluit enim Deus gregem suũ perdere in finem: Comitabatur eosdem etiam non parua aliorum Orthodoxorum turba. Cùm verò intra palatium essent, Archimandritæ ab Imp. acciti rectà mox ad illũ ingrediuntur. Plebs verò & Monachorum turba antiphonarum & psalmorum modulationi intenta foris restitit. Archimandritæ porrò æquo exoptatoque responso ablato, ad suos continuò regrediuntur; ex regia voluntate, vt ad sancti Mocij Basilicam concedant omnes, mãdatur, ibidem cùm Imperatoris mẽtem, tum allatæ quoque Epistolę sententiam percepturi. Omnes itaque tã monachi, quàm plebei Psalmum postremũ versus postremã ciuitatis partẽ concinentes. (Erat enim via, qua incedebãt, ex capitalibus vna) ad sancti Mocij martyrium abscedunt. Et hic rursum non parua solitariorum multitudo cũ hymnis & cereis occurrit; hominumq; multitudinem conspicati, magna omnes aduersùs Christi inimicum voce exclamarunt. Tandẽ vbi omnes in beati Mocij Basilicam ingressi essent, publicè recitata est Epistola.

Archimandrita Dalmatius 48. annos inclusus.

Constantinopolis terræ motibus obnoxia.

Orthodoxi contra Nestorium cõiungunt se monachis.

Sentẽtia in Nestorium Ephesi lata, Constantinopoli in martyris Mocij templo promulgatur.

Tomi secundi, caput XX.

ARGVMENTVM.

DALMATIVS integerrimæ vitæ Archimandrita suggestum conscendens, silentiumque indicens publicè proclamat, easdem illas literas Synodi iam tum palam omnibus prælectas ipsum Imp. quoque legisse; nec legisse solùm, sed lectis quoque fidem habuisse. Addit his, multa se priuatim cũ eodem contulisse, effecisseque inter cætera, vt primo quoquo tempore aliqui è Concilio accersantur, qui rem omnem, vt gesta erat, coram exponant, quod hactenus propter fidei hostes, qui vias omnes vbiq; obsederant, fieri non potuerat. Populus auditis literis intellectaque Imp. sententia anathema Nestorio ingeminat.

Fol. 186.

Apologia sancti Dalmatij.

SANCTVS itaque Dalmatius vbi in suggestum ascẽdisset, dixit: Si vultis audire, quieti adeste, & discite: Neque his, quæ dicẽtur, obstrepere velitis. Adeste autem patienti animo, quò verba exactè percipere valeatis. Quam nũc pietas vestra epistolam audiuit, eã piissimus Imperator quoque legit, & fidem ei habuit. Nam ego, cùm ad me venisset, quid nam ad sacram Synodum scribere deberet, illi suggessi. Quæ autem suggesserã, illa perscripta sunt quamuis non plenè: Misit enim ad me, & lecta sunt; verùm ne qua illum tristitia afficerem, quæ cõsentanea videbantur, præmisi, quæ relatores non exhibuere, sed illorum loco alias quasdam literas subiecerunt. Erant autem, quæ cum ipso sum loquutus, conuenientia, & ad rem opportuna, quæ nunc coram vestra pietate repetere opus non est, ne vt elatus, aut gloriabundus apud quempiam vestrum in repręhẽsionem incurram: Conteret enim Deus hypocritarum ossa. Imperator omnia, quæ facta narrabantur, ordine audiuit, audiẽdoq; gauisus est, & Deo gratias egit: Neq; audiuit solum, sed narrationis quoq; seriei sanctę Synodi, sicut illius maiestatem decebat assensus est, non meis quidẽ verbis ad hoc inductus, sed Patrum & auorum suorum fidem sequutus.

Dalmatius suggestum conscẽdẽs, quid cum Imp. transegerit, generatim exponit.

Dalmatius iactãtiæ vitiũ formidans, quæ Imp. suggesserat, publicè repetere detrectat.

Imp. Theo. maiorum suorum fidem æmulatur.

Scripta itaque (vt par erat) suscepit, & legit, persuasusq; ait: Si res ita habet, cur Episcopi, qui adfuerunt, huc non veniunt, cui ego: Nemo eorum venire sinitur; & ille: Nemo prohibet. Rursum ego: Detinentur, inquam, & prohibentur, ne veniant. Qui è Nestorij factione sunt, eorum plurimi eunt & redeunt liberè: Quæ verò à sacra Synodo acta sunt, ea nemo ad vestram pietatẽ referri permittit. Cæterùm pro altera, hoc est, pro parte Cyrilliana coram omnibus dixi, sex millia ne Episcoporũ audire malit, an vnũ tantùm hominem, eumq; impium. Sex millia autem eos aiebam, qui sub Metropolitanorum sanctissimorum Episcoporum potestate degunt. (Hæc omnia autem eò spectabant, vt accerserentur, & venirẽt, qui ea, quæ facta sunt, patefacerent; loquor autẽ de sanctissimis Episcopis, quos sacra Synodus huc destinatura est.) Et respondit: Rectè quæsiuisti: Rursumq; adiecit, & dixit: Precamini pro me. Quid multis? certò noui, Imperatorem Deo & sacræ Synodo obsequuturum potiùs, quàm peruersis hominibus. Orate igitur pro Imp. & pro nobis; populus Constantinopolitanus, vna simul voce exclamat: Anathema Nestorio.

Sex millia Episcoporum pro fide contra Nestorium faciunt.

Imp. commendat se precib. Dalmatij. Dalmatius se ac Imp. aliorum obsecrationibus. Constantinopolitani anathema clamant Nest.

Tomi secundi, caput XXI.

CYRILLI ARCHIEPISCOPI Alexandrini epistola Ephe∫o ad monasteriorum præfectos scripta.

ARGVMENTVM.

INDICAT, Christi hostem omniumque turbarum ac cõtrouersiarum caput fontemq; communi totius Synodi sentẽtia & auctoritate exauctoratum, ordineque motum esse. Nec ob id tamen à precibus cessandũ, quòd Nestorij fautores minimè ferentur, nonnullæque turbarum reliquiæ, veluti consopita flamma etiamnum lateant.

RELI-

RELIGIOSISSIMIS PIISSIMISque monachorum Patribus cæterisq́, qui monasticam vitam vnà vobiscum exercent, & in fide Dei constanter perseuerant, dilectis desideratissimisq́, Cyrillus in Christo salutem.

DOMINVS noster Iesus Christus, cùm a Iudæis probris affectus, illusus, flagellis cæsus, postremò propter nos, & pro nobis cruci affixus, plerosque omnes, qui in illum delinquebant, impia aduersùm se capita concutere cerneret, aiebat: Et sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit; & qui consolaretur, & non inueni. Eiusmodi quippiam nunc quoque accidisse videmus. Imò verò, ne syncerè fidelium zelum iniuria afficiam, plurimos habuit, qui propter Nestorij blasphemias contristati fuerunt. At non omnium hic sensus fuit: Nam inter eos quoque, qui sacerdotio funguntur, comperti sunt nonnulli, qui causam illius aspernarentur; vtpote cum homine hæretico apertè cõspirantes; ijsque, qui illum impugnant, improbè sese obiectantes. Sed horum insciriam Christus destruet, aut, vt verius dicam, iam destruxit: Compressum est enim os blasphemum, & conticuit lingua scelerata; nec amplius blasphemas contra Christum voces, veluti ex sacerdotali, aut doctorali auctoritate in posterum depromet. Et qui ipsius amicitiam charitate, quæ est in Christum, potiorem ducebant, ij vultus iam nunc gerunt rubore plenissimos: Hoc enim iure optimo debebatur ipsis.

Non oēs Sacerdotes Nestorij blasphemias auersati sunt.

Cõfusi, qui cum Nestorio faciebāt

Verùm enimuerò licèt inimicus sit iam debellatus; attamen nonnullis curarum reliquijs adhuc distenti, vestris ad Deum precibus egemus. Quapropter necessum est, vt vos, qui vestram vitam Deo consecrastis, puras ad illum manus leuetis; atque hoc ipsum identidem nostri causa factiteitis. Meministis cùm Iesus naue cum selectis Israëlitis cõtra Amalechitas dimicaret, beatum Moysen sublatis in cœlum manibus victoriam his à Deo postulasse & impetrasse, qui in prælio & pugna versabantur. Virilis itaque vestra sit pietas in precando; vestrisque vt germani filij adeste Patribus, qui falsam Nestorij doctrinam perinde atque morbum quempiam pestiferum profligare enixè contendunt; quò nimirum fidem immaculatam inculpatamq́ue, ac nulli prorsus cauillationi obnoxiam obtinētes, Christo omnia ꝓpter nos nostriq́; causa perpesso placere possimus. Exhilarate nos per literas vicissim: Erunt enim illa maximæ nobis consolationi. Bene valete, dilecti & desideratissimi fratres.

Monachorũ vita Deo consecrata.

Moyses precibus victoriam cõtra Amalechitas obtinet.

Hæresiarchis bus pestifer.

Tomi secundi, caput XXII.

SACRAE SYNODI AD religiosissimos Imp. de Nestorij depositione relatio.

ARGVMENTVM.

SYNODVS hac epistola Nestorij exauctorationem, eiusque modum & causas ordine explicat. Mox vt omnia eiusdem Nestorij monumenta igne absumi, grauiterque in illos, qui occultè illa tenuerint, aut legerint, animaduerti curet, Cæsaream maiestatem obnixè rogat. Postremò actorum commentarios maioris cognitionis capiendæ causa hisce literis se adiunxisse commemorat.

THEODOSIO ET VALENTINIANO, religiosiss. Christianissimisq́, Impp. victoribus, triumphatoribus semper Augustis, sacra Synodus per Christi gratiam, vestraq́ maiestatis nutum in Ephesiorũ Metropoli congregata.

VESTRA pietas, pijssimi Christianissimique Principes, rectam fidem a progenitoribus semel haustam, quotidianis incrementis augere non desinit, plurimamq́ue curam veritatis dogmati subinde impendit. Quare cum ex Nestorij doctrinaque a sanctorum Patrum, sacratissimorum Apostolorum & Euangelistarum traditione prorsus aliena, perturbatio minimè parua; non solùm in magna illa ciuitate, verùm in toto passim terrarum orbe fuisset exorta, vestra maiestas sanctas Dei Ecclesias diu multumq́; turbari, veræq́; fidei & pietatis dogmata fœdè adulterari, neuuquam est passa: Verùm ex vniuerso orbe, pijssimos quosque Episcopos Metropolitanos, & quosdam præterea ex alijs quoque ciuitatibus Episcopos, statim ad diem Pentecostes conuenire iussit. Quod vtiq; tpis spatium ad eum conuentum abunde sat fuit.

Nestorij doctrina ab Apostolorũ traditione aliena.

Metropolitani, & alij præterea nõnulli Ephesum ad diē Pētecostes vocati.

Cùm omnes itaque iuxta præstitutum nobis terminum Ephesum venissemus, accidit, vt Ioannes sanctissimus Ecclesiæ Antiochenæ Episcopus cunctantiùs aduentaret. At nos itineris difficultatem tarditatis huiusce causam rati, post terminum nobis præfinitum elapsum, sedecim totos dies auscultationem Synodicam distulimus. Interea verò alij quidem Episcopi senio confecti, inusitata inter alienos consuetudine viuendi grauiter affligebantur: alij aduersa valetudine in periculum vitæ adducebantur; nonnulli quoque ex illis in hac ipsa vrbe diem extremum obierunt; quidam denique graui rerum penuria conflictati, & ob id moræ impatientes, importunè, vt Synodicam acroasin primo quoque tempore auspicaremur, nos vrgebãt. Actis proinde decem & sex integris diebus

Ephesinum Concil decima sexta demum die post illius indictionē inchoatũ.

post Pentecosten ad Synodicam audientiam nos accinximus. (Nam Ioannes sanctissimus Ecclesiæ Antiochenæ Episcopus, per Alexandrum Apamææ, & Alexandrum Hierapolis Deo dilectissimos Episcopos, quos præmiserat, nobis indicauerat, morandi causam se habere: Qui sanè hactenus nondum comparens non parum molestiæ sacræ Synodo attulit) ac vigesima quidem secunda mensis Iunij, vt Romani appellant, sessionem celebraturi, per religiosissimos quosdam Episcopos præclarum illum Nestorium, vt nostro consessui sese adiungeret, pietatisque & fidei examinationi vnà nobiscum interesset, amicè admonuimus; sed nullum euidens ab eo responsum obtinere licuit; vnũ hoc tandem per eos, qui missi fuerant, renunciauit: Rem perpendam, & si ita visum fuerit, adero.

Ioan. Anti. p Alex Sdrũ Apamææ & Hierapolis Epos se Cõc. tempestiuè adesse nõ posse significat.

Cùm itaque sequenti, hoc est, vigesima tertia Iunij die, in sancta & magna Ecclesia, quæ appellatur Maria, conuenissemus, sanctumque Euangelium, quod ipsum Christum nobis ob oculos ponebat, in throno, qui medium locum obtinebat, propositum esset, Canonum norma seruata, tres rursum alios sanctissimos Episcopos ad ipsum misimus, monentes simul ac rogantes, vt sacræ Synodo sese sisteret, suæque doctrinæ rationẽ coram redderet. At ille domo, in qua diuersabatur, frequenti milite circumuallata, cùm nullus tamen per id tempus in ciuitate tumultus esset: (Sicut nec antè quoque vllus extiterat) ne minimo quidem responso legatos nostros dignatus est. Porrò autem, cùm Canones præscribant, tertiò quoque contumacem esse citandum, missis iterum alijs ad illum sanctissimis Episcopis, æquè durum rursum & immorigerum ac ante eundem offendimus: Siquidem multa ignominia, multisque oneratos conuitijs, militum opera, qui domicilium illius tuebantur, ac hoc vsus, illos ad nos remisit, qui officij causa missi ad illum fuerant.

Synodus Ephesina i Ecclesia D. Virgini sacra celebrata Euangelium in medium propositum Christum repræsentat.

Nestorius p Satellites suos contumelias agit.

Quia ergo æquum non erat, posteaquàm ille conscientiæ suæ improbitate impeditus accedere nolebat, vt tanta coacta Synodus otiosa diutiùs desideret; non potuimus fidei & pietatis dogmata non excutere. Telam autem hanc hoc ordine exorsi sumus; primò omnium actorum monumentis reuerendas pietatis vestræ literas, quasi facem quandam præmisimus; his mox sacræ fidei expositionẽ subiunximus, fidei, inquam, initio quidem à sanctis Apostolis nobis traditæ, postea verò à trecentis decem & octo sanctis Patribus in ciuitate Nicææ à sacræ memoriæ Constantino quondam congregatis, fusiùs expositæ: Cuius Constantini fidem vestra quoque dominatio illustriorem reddit. Tandem Cyrilli Episcopi sanctissimi religiosissimique epistolas de fide conscriptas cum æditæ fidei expositione contulimus; collatasque non modò sententijs, verùm etiam verbis fidei Symbolo per omnia consentaneas comperimus; nec vspiam illius doctrinam à piæ illius fidei norma dissentire offendimus.

Ordo in Synodo Ephesina seruatus.

Fides ab Apostolis tradita fusius per Patres Nicænos explicata.

Epistolę Cyrilli ad Nestorium de fide perscriptæ, fidei Symbolo cõsentaneæ.

His porrò transactis, reliquum videbatur, vt dogmata admirandi illius Nestorij discuteremus. Erant autem illa minimè obscura, vt quæ in epistolis & libris eius luculenter extarent expressa; vt nihil interim de ijs dicamus, quæ ex publicis eiusdem concionibus erant excepta, quæque in ipsa Ephesiorum Metropoli, dum priuatim cum pijssimis quibusdam Episcopis disceptat, palàm ex illo fuerant audita: Neque enim dictitare cessabat, dici non debere, Deum nostri causa hominem esse factum. Quasi verò humana, quæ non propter infirmitatem, sed propter suam erga nos benignitatem suscepit, aliquam Diuinæ naturæ ignominiam adferant. Idẽ cùm apud pijssimos quosdam Episcopos verba faceret, Diuinum illud adorandumque incarnationis mysterium ludibrio habens, aperteque subsannans, dicere non est veritus: Equidem Deum bimestrem aut trimestrem non dico; atque hoc ipsum triduo ante sacram hanc Synodum coactam accidit; sicut commentariorum fides disertè id testatum facit. Cæterùm cùm hæc ipsa quoque Nestorij placita, vt par erat, cum sanctorum Patrum expositione commisissemus, inuenimus ea, cum illis planè pugnantia, nec non à Catholica vestra fide prorsus aliena. Nec opus erat, vt Nestorius horum rationem redderet, aut de his se expurgaret; cùm hoc ipso constans sui ipsius accusator esse pergeret, quòd in peruersis illis suis dogmatis Catholicæ Apostolicæque fidei nostræ omnino contrarijs, contumaciter persisteret.

Nestorij hęresis & contumacia ex illius libris, publicisq; eiusdem ac priuatis disceptationibus manifesta.

Nestorius incarnationis mysterium ludibrio habet, subsannatq;

Nest. placitã a Catholica fide prorsus aliena.

Huius itaque rei causa ipsum à Sacerdotio, peruersæque doctrinæ cathedra semouimus, Canoniceque exauctorauimus; Cœlestinum sanctissimum Deoque dilectissimum, vrbis Romanæ Episcopum dignis præconijs extollentes, qui ante nostram sententiam hæretica illius dogmata condamnarat, nosque in ferenda contra Nestorium sententia anteuerterat: Quò nimirum piam salutaremque fidem a sanctis Apostolis, Euangelistis, Patribusq; Ecclesijs traditam, tutam tranquillamque redderet, quam ille deprauata doctrina (qualem post suam quoque condemnationẽ vbertim profundere non destitit) euertere conatus fuerat. Vestram autem maiestatem iterum iterumque rogatam cupimus, vt vniuersam illius doctrinã è sanctis Ecclesijs submoueri, eiusdemque libros vbilibet locorum repertos, flammis iubeat absumi: Per hos em̃ Dei incarnati, quò suam in nos clementiam declararet, gratiam abolere contendit: Cuius ille in genus nostrum benignitatem, Diuinitatis ignominiam interpretatur. Quòd si quis vestras sanctiones spreuisse compertus fuerit, ille vestræ dominationis indignationem non absque formidine sentiat: Hac enim ratione fiet, vt Catholica fides per vestram pietatem

Nest Romæ prius cõdẽnat⁹. quàm Ephesi.

Nestorius post latã in se sententiã adhuc contra Christum insanit.

Rogat Imp. vt libros Nest flãmis iubeat absumi.

Nestor. Dei benignitatẽ ignominiã interpretat.

tem

rem munita persistat illæsa, nosque iuges pro vestra maiestate preces fundamus, perquam & Christus glorificatur, & fides communitur, & gratia Dei omnibus hominibus illustrior redditur. Porrò autem, quò isthęc sint clariora magisque aperta, adiungere placuit actorum monumenta. Subscripsimus omnes, quotquot pijssimi Episcopi in superioribus Commentarijs ordine fuimus recensiti.

Tomi secundi, caput XXIII.

EPISTOLA SACRAE SYNODI ad Clerum populumq́ Constantinopolitanum de Nestorij depositione,

ARGVMENTVM.

CLERVM populumque Constantinopolitanum de Nestorij exauctoratione certiorem reddit. Depositionis causas partim exponit, partim vt illis notas, missas facit. Pro noui Episcopi electione preces supplicationesque indicit.

SANCTA MAGNA, & œcumenica Synodus per Dei gratiam in Ephesiorum Metropoli congregata, pijssimis Compresbyteris ac Comministris, vniuersoq́ Clero & populo sanctæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ in Domino salutem.

HVC deuenimus, vt rem apprimè luctuosam vobis indicare cogamur. Primò sanè, quòd factum est, amarè defleuimus; mox verò necessitas eò nos adegit, ne videlicet plures impietatis lue corriperentur, vt ipsam morbi huius causam excindere compelleremur. Amotus est itaque a Sacerdotio Nestorius, propriæ impietatis laqueis præter opinionem captus. Cuius quidem impietatis & vos quoque testes estis, firmamenta ex ijs petentes, quæ sæpenumero temere apud vos disseruit. Ad hæc mala vobis nota accesserunt illa quoque, quæ hic itidem blasphemo ore profudit: Nam neque sacra Synodus, quæ vndecunque hunc in locum conuenit; neque Sanctorum multitudo, quæ pietatis gratia hic collecta est, illius impetum aliqua ex parte compescere potuit; verùm blasphemijs blasphemias adijcens, magisque subinde insaniens dicere ausus est: Ego bimestrem aut lacte nutritum nolo adorare; neque illum, qui fuit in Ægyptum, Deum volo nominare. Denique eò rem suis blasphemis vocibus deduxit, vt vniuersam Seruatoris nostri dispensationem nostri causa susceptam, simplicioribus dubiam planeque suspectam reddiderit. Iam vestræ precationis munus fuerit, ardentibus indefessisque a Deo votis contendere, vt idoneum aliquem declaret, qui magnæ illius ciuitatis

Amotus Nestor. non absq; dolore Concilij.

Nest morbus Constantinopoli & Ephesi notus.

Nestorius bimestrem & lacte nutritum non vult adorare.

Nestorius simplicibus Chri œconomiã dubiam reddidit.

Episcopatum suscipiat cathedramq́ teneat: Nam si regia ciuitas piè fuerit gubernata recteque constituta, cæteræ quoque omnes Ecclesiæ sanctæ commodum hinc reportabunt. Ego Cyrillus Ecclesiæ Alexandrinæ Episcopus, opto vos in Christo valere, dilecti desideratissimique fratres. Philippus Apostolicæ Ecclesiæ Presbyter subscripsi. Iuuenalis Hierosolymorum Episcopus subscripsi. Arcadius Episcopus & legatus subscripsi. Firmus Cæsareæ Episcopus subscripsi. Flauianus Philippensium Episcopus subscripsi. Memnon Ephesiorum Episcopus subscripsi. Theodotus Ancyræ Episcopus subscripsi. Verenianus Pergensium Episcopus subscripsi. Cùm Episcopi supra ducentos extiterint, qui Nestorium deposuerunt, horum subscriptionibus contenti fuimus.

Salus & fidei integritas Ecclesię Metropolitanæ in alias subiectas Ecclesias redundat.

Episcopi supra ducentos Nesto. exauctorationi subscripsetunt.

Tomi secundi, caput XXIIII.

CLERI CONSTANTINOPOLITani ad sacram Synodum Epistola.

ARGVMENTVM.

VT Cyrillus communi totius Concilij nomine scripserat ad Clerum populumque Constantinopolitanum; ita Archimandrita Dalmatius qui summæ apud eundem Clerum & populum auctoritatis erat, eiusdem Cleri populique loco & nomine ad œcumenicam Synodum rescribit: Agitque vnus omnium verbis gratias, quòd res antè afflictæ, eum in locum iam tandem sint adductæ. Indicat præterea, epistolas de Nestorij depositione Constantinopolim, missas omnium gratulatione & plausu, publicè fuisse lectas. Rogat postremò, vt Ecclesiæ Constantinopolitanæ de bono pastore tempestiuè prospiciant: Vnum hoc enim ad rectam fidem stabiliendam adhuc superesse.

PIISIMIS SANCTISSIMISque Patribus nostris, qui iuxta religiosissimorum Impp. nostrorum decretum ex vniuerso orbe in Ephesiorum Metropoli conuenerunt, Cyrillo, Iuuenali, Memnoni, Flauiano, Firmo, Theodoto, Acacio, Amphilochio, Eleusio, Palladio, Vereniano, Iconio, & vniuersæ demum Synodo, Dalmatius, Sampsonius, Maximianus, Ioannes, Euander, Modestianus, Adelphius, Philetus, Eulogius, Basiliscus, Florentius, & vniuersus denique vrbis Constantinopolitanæ Clerus in Domino salutem.

IAM inde ab ineunte ætate in orthodoxia educati orthodoxoque dogmate probè spectati, toti in hoc sumus, vt sanctorum Patrum traditionem inconcussam seruemus. De qua quidem Patrum traditione per ea, quæ sanctissimus pijssimusque Archiepiscopus Cyrillus ad nos nuper perscribere dignatus est, a vestra sanctitate seriò iterum admoniti; deq́; præclaris magnisque fidei orthodoxæ successibus p eadé illa proxi-

Constantinopolitani tenaces traditionis maiorum.

Nestor. loco motus, quod maiorum fidem adulteraret.

mè certiores facti, meritas omnium nostrûm Saluatori gratias egimus. Cùm ergo Nestorium nostrum quondam Antistitem, quòd Apostolicam synceramque ac piam fidei doctrinam adulteraret, a vestra pietate ordine locoq; motû esse intellexissemus, literasque a Theodosio & Valentiniano pijssimis Christianissimisque Impp. tanquam a vestra sanctitudine missas ea de re accepissemus; statim illas palàm in sancta Dei Ecclesia, vniuerso populo circumstante & audiente, legi curauimus: Sciat autem vestra sanctitas, populum nobis non modò non repugnasse, sed magnis quoque laudum præconis, cùm sanctam & œcumenicam vestram Synodum, tum victores quoque Impp. quòd sacram vestram Synodum coegissent, coactamque omni studio curassent, euexisse. Nos porrò maiorem in modum recreati, præsentes statim rescripsimus.

Popul᷒ Constantinopolitanus Nestorij exauctorationē lætitiæ excepit.

Nunc verò eximiam vestram pietatem enixè obtestamur, vt iugiter pro nobis Deum precetur, curamque omnem adhibeat, vt sancta Dei Ecclesia Constantinopolitana rectè in posterum constituatur: Hoc enim vnum ad orthodoxæ fidei munimētum syncera vestra prouidentia reliquum adhuc esse intelligit: Quò hac tandem ratione omnia ad finem Christo Domino gratum perducantur, vniuersaque nostra nulli mortalium, nisi vestræ sanctitudini, pijssimisque ac Christianissimis Impp. nostris accepta ferantur. Dalmatius Presbyter & Archimandrita, & Monasteriorum pater. Diuina sanctaque congregatio ora pro me, obsecro.

Rogat Synod᷒ Ephesina, vt Ecclesiæ Constant. prouideat de idoneo pastore.

Tomi secundi, caput XXV.

EPISTOLA CYRILLI AD Clerum populumq́, Alexandrinum.

ARGVMENTVM.

OBITER lætum Concilij successum, communemque totius populi Ephesini post Nestorium depositum lætitiam & plausum indicat. Suum post Synodalium commentariorum confectionem reditum spondet. Omnia tandem felicia illis optat.

PRESBYTERIS, DIACONIS, populoque Alexandrino dilectis desideratissimisque Cyrillus in Domino salutem.

ETSI, quæ hic acta sunt, vestræ pietati latiùs explicari debuissent; attamen quòd tabellarij festinarent, breuitate vti coactus sum. Scitote itaque, sacram Synodum in magna Ephesiorum Ecclesia, quæ appellatur Deipara Maria, vigesima octaua mensis Payni fuisse inchoatam. Cùm autem totus dies insumptus esset, tandem damnatum blasphemumque Nestorium, quòd sacræ Synodo adesse, suorumque dogmatum rationem afferre non auderet, depositionis sententiæ subiecimus, ac ab omni Episcopatus gradu amouimus. Episcopi autem, qui hanc in illum sententiam tulimus, ampliùs ducenti eramus. Vniuersus verò ciuitatis populus, a primo die ortu vsque ad vesperam sacræ Synodi iudicium auidè præstolabatur. Vt autem cognitum est, infamem illum blasphemiarum autorem sua dignitate eiectum esse, omnes vno ore sacram Synodum laudare, Deumque, quod fidei hostem deiecisset, glorificare cœperunt. Neque his contenti, nos quoque, vbi primùm Ecclesiam egressi fuimus, cum lampadibus & tædis vsque ad diuersorium duxerunt: Erat enim vespera multaque passim lætitia, ac funalia plurima collucebant. Nonnullæ quoque mulieres thuribula gestantes nos præibant: Atque ita Saluator noster his, qui gloriam illius infamare studebant, omnia se posse, ostendit. Cæterùm tantisper adhuc hic demorabimur, dum depositionis chartas & commentarios, quibus commissum est, perficiant; ad vos deinde velis remisque festinaturi. Sumus omnes per Dei & Seruatoris nostri gratiam læti, bonaque valetudine vtimur: Vos in Christo dilecti & desideratissimi, valete.

Nestor. 28. mēsis Payni sub noctē exauctoratus Ephesi.

Epi supra ducentos Nest. exauctorarunt.

Ephesij Synodi de Nestorio iudicium auidè expectant.

Magna Ephesi lætitia & plausus propter Nest. depositum.

Tomi secundi, caput XXVI.

EIVSDEM CYRILLI AD eundem Clerum populumq́, Epistola.

ARGVMENTVM.

EST hæc epistola eiusdem penè argumenti cùm præcedente: Narrat enim, certamen contra veritatis hostes susceptum, fœliciter confectum esse, non tamen citra sudorem & molestiam, prout res magnæ ἀνεὐ ᾽ῶνων haud temere confici soleant. Hortatur more suo ad preces & supplicationes, quò fœlix, Deo bene iuuante, & celer ad illos reditus obtingat.

PRESBYTERIS, DIACONIS, populoque Alexandrino dilectis ac desideratissimis Cyrillus in Domino salutem.

EGREGIA præclaraq; facinora, haud facilè citra laborem confici solent: Etenim res ita comparata est, vt vnicuique commodo suus antecedat sudor. Nec mirum est sanè, si in rebus illustribus id plerunque vsu venire videamus, cùm etiam vulgaria, & ea, quæ fauente numine obueniunt, non temerè cuipiam citra molestiam & curam obtingere deprehendantur. Verùm inter hosce labores, vitæque molestias dicere didicimus: *Viriliter age, confortetur cor tuum, & sustine Dominum*: Certò nanq; persuasum habemus, conatus virtuti cōiunctos gloriosum fructū olim sortituros, nosq; spiritalis fortitudinis

Nihil illustre conficitur citra laborem.

Psal. 26. Conat᷒ virtuti cōiūcti gloriosum fructū sortiuntur.

dinis strenam tanquam pactam mercedem apud Deum reperturos. Proinde sceleratam illam hæresim, quæ per terrarum orbem paulatim iam serpere incipiebat, cornuque in altum sublato iniustitiam contra Deum loquebatur, & incendij cuiuspiam instar recta Ecclesiæ dogmata modis omnibus depascere nitebatur, ipsummet vnigenitum Dei Verbum è medio sustulit; ipsumque illius inuentorem & autorem prostratum eneruatumq; per sacræ Synodi sententiam a sacerdotio semouit. Itaque læti iam dicere possemus: *Magnificauit Dominus facere nobiscum, facti sumus sicut lætantes*: Gaudent enim Doctores ac populi duces, fidem rectam esse confirmatam, Satanaque pessundato, ac scandalis, quæ concitauerat, sublatis, veritatis dogma aduersùs mendacium valuisse, Christoque omnium Seruatori suum vbique nunc locum esse, ita vt iam omnes vno ore dicamus: *Vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma*. Hæc quidem vobis tanquam filijs perscribo, admirandaque Saluatoris nostri stratagemata depredico, vt ardentiores ad Deum preces in posterum fundatis, quò illo tandem aspirante, incolumes gaudentesque vobis gaudentibus restitui queamus. Valere vos in Domino exopto.

Hæresis instar flammæ recta dogmata absumit.

Chfs Nest. per Synodi sententiam amouit.

Psal. 125.

Ephes. 4.

Tomi secundi, caput XXVII.

SYNODI EPISTOLA ad Clerum populumq; Constantinopolitanum.

ARGVMENTVM.

NEQVE hæc epistola multum à proximè præcedentium sententia recedit: Significat enim Nestorium depositum, & iustè depositum, quòd omne peccatum iustam pœnam promereatur; hæresim autem vitium esse omnium deterrimum Admonet, vt magno animo Nestorianos expellant, tum vt læti ob debellatum hostemin Domino viuant.

SACRA SYNODVS
religiosissimo Clero populoque Constantinopolitano, S.D.

NEMO vnquam Creatori suo obsistere ausus, diuinam vindictam euasit; sed quantum quidem humanus sensus consequi potest, statim aliquam suppliciorum partem. (Siquidem maior eius rei portio magni illius iudicij diei reseruatur) dependere solet. Quare & Nestorius impiæ hęreseos instaurator, in Ephesiorum ciuitate, quam Ioannes Theologus & sacra Deipara Virgo MARIA quandoque incoluerunt, constitutus, a sanctorum Patrum, & Episcoporum cœtu vltro seipsum ab alienans, malæque conscientiæ reatu impeditus, ad illum sese adiungere nō audens, post trinam citationem sacræ Syno-

Nemo impune Creatori suo sese opposuit.

Ioānes Euāgelista & Deipara Virgo Ephesiorum ciuitatem incoluerunt.

di sententia, diuinoque sanctorum Patrum iudicio condemnatus, omnique sacerdotali dignitate exutus est. Estque illius condemnatio & exauctoratio in actorum commentarios relata; communique omnium calculo & subscriptione confirmata. *Gaudete itaque in Domino, iterum dico gaudete*: Nam offendiculum iam est sublatum, zizaniaque ex spiritalis culturæ aruo sunt eradicata. Confortamini proinde, & refocillemini, suoque fidei sumpto, sceleratæ profanæque nouitatis auctores confestim expellite: Neque enim minor merces vobis obtinget, si id feceritis, quàm illis, qui hic desudant; Synceri fratres, qui nobiscum hoc loco congregati sunt, in Domino vos omnes salutant.

Nestorii exauctoratio inter actorū monumenta relata.

Philip. 4.

Iubent Cōstantinopolitani Nestorianos vrbe expellere.

Tomi secundi, caput XXVIII.

ARGVMENTVM.

NON semel iam antè facta est mentio Symboli Nicęni confirmationisque eiusdem. Ea confirmatio vnà cum suo fundamento breuiter hoc capite assignatur. Fatendum est tamen, quæ ex quibusdam Patribus ad prædicti Symboli confirmationem hoc loco adferuntur, ea non facere ad totum Symboli corpus; sed ad eam solam partem, quæ ad Christi œconomiam spectat. In Græco exemplari deerant hic aliquot versus, quos ne oratio maneret hiulca, ex Contiana editione expleuimus.

COMMENTARIVS ACTORVM
Synodi Ephesinæ super confirmatione Symboli Nicęni.

POST consulatum dominorum nostrorum, Flauij quidem Theodosij XIII. Flauij verò Valentiniani III. XI. Cal. August. Synodo in Ephesiorum Metropoli iuxta religiosissimorum Principum nostrorum sanctionem coacta, Cyrilloque Archiepiscopo Alexandrino, qui & Cœlestini quoque sacratissimi Romanorum Archiepiscopi locum obtinebat; Arcadio item Episcopo, & Philippo Presbytero Apostolicæque sedis legato, cæterisque, quorum nomina suprà recensita sunt, in Episcopali Memnonis Basilica residentibus; Petrus Presbyter Alexandrinus, & Notariorum primicerius dixit: Sancta & magna vestra Synodus rectæ Apostolicæque fidei omni ex parte prospectum cupiens, inter cętera fidei quoque definitionem proposuit, quam præ manibus habemus, parati eam legere, si vestræ sanctitati visum fuerit. Sancta Synodus dixit: Proposita a sancta hac & vniuersali Synodo fidei definitio legatur, & actorum monumentis inseratur.

NICAENA SYNODVS *hanc exposuit fidem.*

CREDIMVS in vnum Deum Patrem omnipotentem, visibilium omnium & inuisibilium factorem; & in vnum Dominum Iesum Christum, Filium Dei vnigenitum, ex Patre, hoc est, ex Patris substantia natum; Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, tam ea, quæ sunt in cœlo, quàm ea, quæ sunt in terra. Qui propter nos & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & passus est, & tertia die resurrexit, & ascendit ad cœlos, & inde venturus est ad iudicandum viuos & mortuos. Et in Spiritum sanctum: Qui autem dicunt: Erat aliquando, quando non erat, & priusquàm nasceretur nõ erat; & quòd ex nihilo, siue ex non existentibus factus est; quique ex alia substantia, aut essentia, aut vertibilem, aut mutabilem Dei Filium esse dicunt, eos anathematizat Apostolica & Catholica Ecclesia. Huic sanctæ fidei omnes assentiantur, oportet: Est enim piè sufficienterque ad totius orbis vtilitatem exposita.

Fides orthodoxa per Synodum Nicænam sufficienter explicata.

Quia verò non desunt, qui ita illam agnoscunt & profitentur, vt tamen falsa interpretatione veram eius vim & sensum euertant; par est, vt quædam quoque testimonia ex sanctis Patribus in medium adferamus, quibus eiusmodi falsitati obuiàm eatur. Petrus Presbyter Alexandriæ & Notariorum primicerius dixit: In promptu habemus sanctorum Patrum codices. Selegimus autem ex ijs pauca capita; si placet, ea prælegemus. Flauianus Philippensium Episcopus dixit: Et hæc legantur, & actorum monumentis inserantur.

Heretici fidei Symbolũ recipiũt, sed falsa interpretatione eius sensum peruertunt.

Quædam sanctorum Patrum sententia, ad Symboli Nicæni confirmationem.

Fol. 161.

ATTICI Episcopi Constantinopolitani: Hodie Dominus Christus, secundùm humanitatis naturam, genitus est: Nam iuxta naturæ diuinæ dignitatem dudum ante existebat. Deinde his rursum adiungit: Verbum, in quod secundùm propriam naturam exinanitio nulla cadit, humani generis amore homo factum, exinanitur: Seipsum enim assumpta serui forma exinaniuit. Qui carnis & corporis expers erat, propter te incarnatur: *Verbum enim caro factum est.* Qui propter incorpoream naturam tactui non subiacebat, palpabilis efficitur. Qui principio carebat, sub principio corporali nascitur. Qui perfectus erat, crescit. Qui indemutabilis, proficit. Qui diues, in diuersorio gignitur. Qui operit cœlum nubibus, pannis inuoluitur. Qui Rex, in præsepio ponitur.

Nascitur, q ante omnia secula existebat; palpatur, qui corporis expers erat.

Ioan. 1.

Eiusdem Attici.

SI quem anxium reddit Vnigeniti incarnatio, aut Virginis impregnatio, perpessionum communicatio, aut crux, aut mors, aut resurrectio, isthæc terrarum orbi salutem peperisse intelligat. Eademque præpotentis benignitate minimè indigna esse, animo pertractet: Nam si Deo turpe est, in Virgine habitare; modis omnibus turpius erit, Virginem formare. Quòd si verò condere turpe non est, neque opus suum inhabitare turpe erit. Rursum, si perpessioni obnoxium esse malum est, à perpessionibus liberare posse magnum quoddam bonum sit, necessum est. Quare licet immortalis esset, attamen quò mortem aboleret, mortem subijt. Pari modo, vt nostram resurrectionem constitueret, ex mortuis surrexit. Horum autem omnium non per Diuinitatis naturam, sed per carnis assumptionem capax extitit: Et quidem illa in propriæ impatibilitatis asylo immotus cõsistens; hac verò nihil non patiens ac sufferens, spiritalis vitæ rationem quàm optimam nobis instituit.

Nun minus Deũ decet Virginẽ inhabitare, q̃ Virginẽ formare.

Si passionibus obnoxium esse, malum est, a passionib⁹ liberare posse bonum erit.

Amphilochij Iconij ciuitatis Episcopi.

QVONIAM verò idem & Rex, & Deus & mortalis erat (mortem enim propter patibilis naturæ nostræ œconomiam degustauit) Dona illa, mysteriorum quorundam ænigmata extiterunt. Aurum offerunt Magi, quia Regem ipsum esse, intelligunt. Thus deferunt, quod Deo se offerre non ignorent. Adijciunt denique myrrham, propter mortem in perpessionis mysterio inclusam.

Magorum dona mystica.

Item eiusdem.

NISI enim ille natus esset secundùm carnem, tu non nascereris secundùm Spiritum. Nisi ille seruilem formam induisset, tu adoptionis filiorum gloriam consequutus non esses: Propter hoc namque cœlestis in terram ascendit, quò tu terrenus in cœlum subueheteris. Propter hoc rursum Christus semetipsum exinaniuit, vt nos omnes ex illius plenitudine hauriremus. Illius mors tua facta est immortalitas; Domini perpessio, serui facta est exaltatio. Tu autem beneficium in blasphemiæ occasionem conuertis. Alia Patrum testimonia ad hunc locum facienda ex capite septimo secundi huius Tomi petere licet.

Cur cœlestis descenderit in terram.

Christi mors nostra vita.

Tomi secundi, caput XXIX.

PETRVS NOTARIORVM Primicerius Charisij loco, non absque expostulatione Synodum contra quosdam Lydios compellat.

ARGVMENTVM.

COMMENTARIVS Actorũ Synodi Ephesinæ super libello, quem Charisius Ecclesię Philadelphiæ Presbyter contra quoddam adulterinum Symbolum à Nestorianis concinnatum, germaniq; loco simplicibus quibusdam, qui ad rectam fidem redire cupiebant, obtrusum, Cõcilii Patribus exhibuit. Ad hoc autem præsens caput, quod attinet, Petrus Notariorum Primicerius breuiter hic ea exponit, quę à Charisio didicerat; puta hęreticos quosdam Lydios ad sanam fidem redire voluisse, casu verò, dum hoc meditantur, in Antonium & Iacobum homines Nestorianos incidisse: Hosque Symboli Nicæni loco suum adulterinum obtrusisse; atque ita miseros illos non absque ingenti sacrilegio ex Charybdi in Scyllã pertraxisse. Subiungit his, Charisium, cuius personã ille sustinebat, libellos contra hos Nestorianos paratum habere, cumque sacræ Synodo offerre cupere.

Charisius quorundam Quartodecimanorum causa Synodum supplex adit.

PETRVS Presbyter Alexãdriæ & Notariorũ Primicerius dixit: Sacra hac religiosissimorum Episcoporũ Synodo, qui iuxta pijssimorum Christiq; amantium Imperatorum nostrorum decretum, ex omnibus penè orbis Ecclesijs in Ephesiorum Metropoli conuenerant, sessionem celebrante; fidemque, quę per Spiritum Sanctum à 318. sanctis Patribus Niceæ quondam congregatis, exposita fuerat, vim suam obtinere debere, decernente; ac cætera, quæ ad eundem scopum pertinere videbantur, determinante; Presbyter quidam Charisius nomine, sanctæ Philadelphensiũ Ecclesiæ œconomus significauit, hæreticos quosdam Lydios errore, quo tenebantur, deserto, ad veritatis lumen redire, & in Catholicæ Ecclesiæ fide syncerisque ac pijs eiusdem dogmatis institui voluisse. Verùm cùm ad veritatem contenderent, suauiterque ad eam deduci debuissent, in grauiorem errorem abductos, & ex vna fouea in alteram periculosiorem quodammodo præcipites actos esse.

Charisius Ecclesiæ Philadelphiæ œconomus.

Lydii Quartodecimani ad Ecclesiæ gremiũ anhelantes, ab hæreticis auertunt.

Exposuit enim Antonium quendam & Iacobum Presbyterorum nomine insignitos ex vrbe Constantinopolitana descendisse, literasque commendatitias cuiusdam Anastasij & Photij (qui & ipsi quoque Presbyteri, Nestorianæque hęreseos assertores erant) secum detulisse. Cumque oportuisset Euangelicam Apostolicamque fidei traditionem, quam olim sancti Patres apud Nicæam congregati exposuerunt, his, qui ex errore ad veritatem redire, & è tenebris ad lucem venire desiderabant, proponere; quandam impiorum dogmatum expositionem in Symboli formam redactam obtrusisse, vtque huic subscriberẽt, miseros illos induxisse. Quæ sanè res omnem impietatis modum longè superat: Ad maiorem autem dictorum euidentiam libellus à memorato Charisio exhibitus; impiaque illa de Vnigeniti Dei Filij incarnatione expositio, vnà cùm illorum subscriptionibus, qui decepti fuerant, hic interseruntur.

Antonius & Iacobus Presbyteri Nestoriani hæreseos suæ proseminandæ causa Lydiã adeũt.

... ses ipsissima, ad Christum reuerti volentes, à Christo abducere.

Tomi secundi, caput XXX.

LIBELLVS, QVEM CHARISIVS Presbyter & Philadelphensium œconomus, sacræ œcumenicæq; Synodo in Ephesiorum Metropoli coactæ obtulit.

ARGVMENTVM.

CAPVT hoc duo complectitur; puta Charisij libellum, Orthodoxamque eiusdem confessionem. Libello ea latius & articulatius explanantur, quæ capite proximo præcedente obiter tantùm delibata fuerant. Proponitur hic autem viua recentium hæreticorum imago: Nam quod Nestoriani illi moliebantur suo adulterato Symbolo, hoc ætatis huius sectarij suis toties recoctis repetitisque Confessionibus adoriuntur. Ad Charisii autem confessionem quod spectat, ea est per omnia Catholica; vtpote ad verbum penè ex Nicæna fide desumpta.

OMNES, qui rectè sapiunt, ita comparati sunt, vt honorem, &, quam decet, obseruantiam Patribus, maximè verò spiritalibus Doctoribus deferre ex animo desiderent. Quòd si verò illos, qui docendi munus sortiti sunt huiuscemodi de fide auditorib⁹ instillare cõtingat, quę omnium & aures & mentes offendant; tunc sanè ordine commutato prauæ doctrinæ magistros subiecti quoque reprehendere debent. Quia ergo Nestorius cacodoxiæ suæ fructum metens, vnus ex eorum numero est, qui de fide in Christum sentiunt pessimè, quique dum ea, quæ non conueniunt, inculcare non cessat, vniuersum terrarum orbem turbauit, eosque motus passim suscitauit, vt Christi amantes Imperatores, Orthodoxæ fidei constituendæ gratia, vestram sanctitatem in hunc locum conuocare coacti fuerint: Quam proinde Deus Optim⁹ Maximus pro sua clementia, & benignitate eius rei causa (nempe, vt legitima Synodo eiusmodi turbis obuiàm eatur) in vnum hic congregauit; propterea sanctitatis vestræ pedibus suppliciter aduolutus, omnibus & singulis palàm facio, non ipsum tantùm Nestorium, sed ipsum quoq; Anastasium & Photium Presbyteros, eiusdemque impietatis socios eandem Nestorij impietatem in aliis quoq; ciuitatibus passim disseminare.

Omnes benè affecti maioribus veteribusque Doctoribus, quẽ decet, honorem deferre debent. Hæreticos pastores & subditi reprehendere possunt.

Quare quendam Iacobum eadem, qua ipsi, & mente & audacia instructam mensæque illorum consortem subornarunt, suisq; literis, piissimis Lydiæ Episcopis veluti orthodoxum, (cùm sit merus impostor & hæreticus)

Nestoriani antesignani sui virus in aliis quoque locis disseminãt.

cus) seriò commendarunt. Quarum rerum vestra sanctitudo iam conscia, id meritò in illum illiusq; fautores & impulsores statuet, quod legum seueritas iubet. Hic autem Iacobus, posteaquàm Philadelphiam Lydiæ ciuitatem ingressus esset, quosdam statim ex simplicioribus Clericis fraude circumuenit: Etenim fide, quam sancti Patres Nicæni exposuerant, reiecta, alteri fidei, aut perfidiæ verius expositioni subscribere impulit. Et quidem hoc illi ex mera simplicitate fecerunt, subscribentes in hunc modum: Huic orthodoxę fidei assentimur. Hanc autem expositionem hæreticis blasphemiis refertam; illorúmque, qui in errorē abducti sunt, subscriptionibus signatam & integram habemus, & in vestræ sanctitatis præsentia recitari percupimus; quo hinc perspicuum euadat, illos orthodoxæ fidei euersionem apertè molitos esse. Sed neque eam solam fidei expositionem in manibus habemus, verùm etiam literas, quibus prædicti Iacobum hęreticum huiusque temeritatis auctorem orthodoxum esse testantur. Me verò tanquam hęreticum à communione sacroque ministerio depulerunt: Cùm tamen piè Catholicéque, vt mox sequentia manifestabunt, sentiam, & hactenus semper senserim: Etenim his illorum literis & expositionibus lectis, vestra erga Deum dilectio facilè intelliget, qualia illi aduersus orthodoxā fidem machinati fuerint. Quæ omnia tandem Deus per vestram sanctitudinem demolietur.

Hæretici more suo adoriūtur simpliciores.

Nestoriani pro Nicæno, suum Symbolum rudibus obtrudunt.

Hęretici Catholicos perinde ac hæreticos exauctorant.

Confessio Charisij.

CREDO in vnum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & inuisibiliū factorem & creatorem. Et in vnum Dominū Iesum Christum Filium Dei vnigenitum, lumen de lumine, Deum verum, de Deo vero; consubstantialem Patri. Qui propter nos, & nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus, & sacra Virgine Maria natus, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis, mortuus est, & resurrexit tertia die, ascendit ad cęlos, & iterum venturus est iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritum veritatis, paracletū, Patri & Filio consubstantialem. Et in sanctā Catholicam Ecclesiam, in mortuorum resurrectionem, in vitam æternam. Ego Charisius libellos, sicut prænotatum est, obtuli, propriaque manu subscripsi.

Tomi secundi, caput XXXI.

EXEMPLVM EXPOSITIONIS *Symboli adulterini.*

ARGVMENTVM.

PROPONIT Confessionem, quam Antonius & Iacobus Nestoriani à quibusdam Tessaradecatitis, qui ex Quartodecimanorum errore, quo obstricti tenebantur, ad Catholicam fidem redire cupiebant, exerant. Est autem hęc Confessio ea arte consarcinata, vt simplici lectori facilimo negotio imponere queat: Videtur enim concedere, vnum tantum esse Christum, vnum Filium, vnum Dominum; & tamen reipsa duos statuit.

QVI vel nunc primùm in Ecclesiasticorū dogmatum disciplina accuratè instituuntur; vel ab hæretico quopiam errore ad veritatem redire expetunt; eos agnoscere palamque cōfiteri oportet, in vnum nos Deum sempiternumque Patrem credere; non nunc demum naturam aut subsistentiam sortitum, sed iam inde ab initio æuoque sempiterno Deum habitum. Neque rursum iam tandem paternitatem consequutum, verùm æterna Deitate, sempiternaque Paternitate præditum. Credimus etiam in vnum Dei Filium vnigenitū ex Patris substantia natum, qui est verè Filius eiusdem prorsus naturæ substantiæque, cuius est Pater, & esse creditur. Et in Spiritum sanctum, qui tametsi ex Dei substantia sit, non est tamen Filius secundùm essentiam, nihilominùs Deus est; vtpote eius substantiæ existens, cuius est Deus & Pater, ex quo etiàm secundùm substantiam procedit. *Nos* (inquit) *non spiritum huius mundi accepimus, sed Spiritum, qui ex Deo est*: Peculiari quadam ratione ab vniuersa creatura, (quam non necessariò & essentialiter, sed liberè tantùm & causaliter ex Deo profluxisse nouimus) illum seiungens, Deoque, ex quo propriè secundùm substantiam promanat, coniungens; Filium tamen non nominamus; neque per Filium subsistentiam suam sortitum dicimus. Confitemur præterea Patrem secundùm se personaliter perfectum; pari modo Filium & Spiritum sanctum quoque. Pietatis autem rationem integrè retinentes, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, non tres distinctas differentesque naturas, sed propter Diuinitatis identitatem, vnam eandemque οὐσίαν & substantiam agnoscimus & profitemur.

Cuiusmodi eorum debeat esse fides, qui primò initiantur, cùm ab hæresi conuertuntur.

Nestoriani distinguunt inter verè Filium, & non verè, hoc est, adoptiuè Filiū.

Spūssanct⁹ eiusdē cum Patre & Filio substantiæ.

1. Cor. 2.

Nestorianis Spūssanct⁹ nō pcedit ex Filio, sed tantùm ex Patre.

Vna in trib⁹ psonis οὐσία.

Quin de diuina quoque dispensatione, quam nostri causa in Christi incarnatione Dominus Deus perfecit, nosse oportet, Deum Verbum hominem secundùm naturam perfectum, hoc est, ex humana carne & anima rationis compote constitutum, ex Abrahæ & Dauid semine assumpsisse (hinc enim vt diuinæ Scripturæ testantur, Dominus Iesus ortus est, hoc ipsum secundùm naturam existens, quod erant illi, quorum è semine assumptus est.) Eundemque hominem omni ex parte perfectum, nobisque per omnia assimilatum, Spiritussancti virtute in vtero Virgineo formatum, factum ex muliere, factum sub lege, quò nos omnes in filiorum adoptionem iam dudum antè prædestinatos, à seruitutis lege liberaret, explicabili quodam modo sibi coniunxisse; cōiunctum verò morti, humanisque tentationibus perinde ac vnū è nobis

Verbū iuxta Nestorianos pfectū hominē assumpsit.

Hoc ipsum erat Chr̄s, quod illi, vnde originē traxerat.

è nobis obiecisse: ex mortuis exuscitasse, in cœlum assumpsisse, ad dexteram tandem Dei Patris collocasse. Cùm ergo hic homo super omnem Principatum, Potestatem, Dominationem, Virtutem, & omne omnino nomen, quod nominatur, non solùm in hoc seculo, verùm etiam in futuro sit constitutus; sit vt ab vniuersa quoque creatura adoretur. Neq; hac tamen ratione duos filios, aut duos Dominos inducimus, sed vnum tantùm: Quandoquidem vnus tantùm est per essentiam Filius, nempe Deus Verbum. Cum hoc tamen homo ille assumptus tam arctam nostræ salutis causa sortitus est coniunctionem, vt veri illius Filij ac Domini nomine simul & honore potiatur: Neque enim ad eum modū, quo vnus quilibet nostrûm per se Filij appellatione decoratur (nam iuxta beatum Paulū multi filij sumus, & dicimur;) ita & solus ille tam eximiam cum Deo Verbo societatē coniunctionemque obtinet, eaque ratione filiationis & dominationis nomen participat, vt omnem dualitatis filiorum atque dominorum imaginationem secludat. Per eandem illam cum Dei Verbo copulam efficitur, vt nos quidem omnem fidem, omnemque cogitationem & contemplationem in illum referamus; ille verò adorationem diuinumque honorem ab vniuersa creatura consequatur.

Quomodo purus homo secūdū Nestorianos, citra idololatriā adoretur.

Quàuis ali⁹ Patris, alius matris sit filius secundum Nestorianos, attamē propter summam illorum inter se coniūctionem vnus duntaxat Filius & Dñs esse dicitur.

Mirabilia paradoxa de Verbi œconomia profundūt Nestoriani.

Vnum proinde Filium & Dominum Iesum Christum, per quem omnia facta consistunt, esse dicimus; primò quidem ac præcipuè Deum Verbum, qui secundùm essentiam Dei Filius & Dominus est, mente concipientes; mox verò in illo & cum illo alterum quoque illum, qui assumptus est, hoc est, Iesum à Nazareth animo complectentes; quem Deus Spiritu & virtute inūxit, eumque admodum cum Deo Verbo coniunxit, vt Domini & Filij nomen illi cum Verbo sit commune. Idem ille homo iuxta diui Pauli doctrinam secundus quoque Adamus appellatur: tum quò vtriusque naturæ identitatem exprimat; tum maximè quò posterioris ad priorem proportionem ob oculos nobis ponat. Tantum autem inter hunc & illum discrimen intercedit, quantum inter duos potest, quorum alter immensa futuræ vitæ bona olim esset subministraturus: Alter verò omnium præsentium calamitatum occasionem attulisset, causamque dedisset. Appellatus est rursum secundus Adam, vel secundus homo, tanquam, is qui alterum humanæ conditionis statum nobis ostenderit: Siquidem prioris, hoc est, mortalis, patibilis, multisque miserijs obnoxij status primus homo auctor nobis, extitit, in quo etiam illius similitudinē hausimus: Secundum verò statum Christus Dominus demonstrauit: Hic enim olim de cœlo venturus, omnes nos in bonorum suorum consortium assumet: *Primus homo* (inquit Paulus) *de terra terrenus; secundus homo de cœlo cœlestis:* Inde enim est descensurus, quò omnes ad suijpsius similitudinem instauret. Vnde addit: *Qualis terrenus, tales & terreni; & qualis cœlestis, tales & cœlestes: Sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem quoque cœlestis.* Cæterùm in eo, qui forinsecus apparebit, & ab omnibus, qui iudicandi sunt; palàm cernetur, diuina natura occultè latitans, iudicium exercebit. *Et tempora quidē huius ignorantiæ despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, vt omnes vbique pœnitentiam agant; eò quòd statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in æquitate, in viro, in quo statuit, fidem præbens omnibus, & suscitans eum ex mortuis.* Hæc est Ecclesiasticorum dogmatum doctrina. Omni proinde, qui diuersa ab his sentit, anathema sit. Omni, qui non accipit salutarem pœnitentiam, anathema sit. Omni, qui sacram Paschatis diem non celebrat, Anathema sit.

Nestoriani in Verbo & cum Verbo côplectunt Virginis filium.

1 Cor. 15. Cur Chrs secundus Adam appellatus.

Primus hō miseriæ, secundus felicitatis statum nobis attulit.

1. Cor. 15.

Actor. 17.

Tomi secundi caput XXXII.

SVBSCRIPTIO EORVM, QVI decepti fuerant.

ARGVMENTVM.

HOC caput quorundam Quartodecimanorum subscriptiones, quorum in supplici Charisij libello paulò antè facta est mentio, paucis complectitur. Subscripserunt autem non Niceno, aut alteri Catholico, vt malè persuasum habebant, sed ipsius Nestorianorum Symbolo.

Rudius Iunici Philadelphensis Quartodecimanus: Vera orthodoxaque fide agnita, Theophanique sanctissimi Episcopi ope & patrocinio ad hoc vsus, sanctissimæ Catholicæque Dei Ecclesiæ denuo me adiungo; omnemque hæresin, & Quartodecimanorum, præcipuè, in quorum errorem dudum antè incideram, anathematizo: Ac præscriptæ orthodoxæ fidei expositioni assentior. Anathematizo nihilominùs, & illos quoque, qui sanctam Paschatis diem aliter celebrant, quàm eam sancta, Catholica & Apostolica celebrat Ecclesia. Denique per sanctam & homousiam Trinitatem, & per Flauij Theodosij, Flauijq; Valentiniani semper Augustorum pietatem victoriamque iuro, si quid vnquam istorum violauero, tanquam reum legum austeritati me pariturum. Prælectæ expositioni, quòd literarum rudis essem, per Hesychium, qui Flauio est à consilijs, subscripsi.

Subscribit Rudi⁹ aliàs Budi⁹ Quartodeciman⁹ Symbolo Nestoriano.

Hesychius Cordanepius Flauij Senator ac Tesseradecatites: Vera orthodoxaque fide cognita, ad Catholicam Dei Ecclesiam supplex accedo; omnemque hæresin, & eam potissimum, quæ est Quartodecimanorum, anathematizo, propositæque orthodoxæ fidei expositioni per omnia astipulor. Eos præterea, qui sanctum Paschatis diem sanctæ, Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ ritu non celebrant, anathematizo. Denique per sanctam & coessen-

Hesychius Cardanepi⁹ Tesseradecatites Nestorianorū Symbolo subscribit.

coessentialem Trinitatem, & per Flauii Theodosij, & Flauij Valentiniani Christianissimorum Regum semperque Augustorum pietatem victoriamque iuro, si quid vnquam istorum violauero, legum seueritatem me subiturum. Et manu mea subscripsi.

Ruffinus Philadelphius Quartodecimanus Nestoriano Symbolo subscribit.

Ruffinus Philadelphius Quartordecimanus: Vera & orthodoxa fide agnita, sanctissimæ Apostolicæque Ecclesiæ suppliciter aduolutus, omnem hæresim, & eam præcipuè, quæ est Quartodecimanorum, detestor; & cū vniuersa domo mea præscriptæ orthodoxæ fidei expositioni assentior. Illos nihilosecius, qui sanctum Paschatis diem secus celebrant, quam sancta Apostolicaque Ecclesia, anathematizo. Deniq; per sanctissimam & homousiam Trinitatem, & Flauij Theodosij, & Flauij Valentiniani semper Augustorum pietatē & victoriam iuro, si quid vnquam istorum prēuaricatus fuero me legum seueritati subiectum fore. Et huic fidei expositioni, tanquam quæ mihi placeat, mea manu meoque iudicio atque voluntate subscripsi. Post hos subscripserunt & alij quoque nonnulli, quorum nomina in Contiana editione leguntur. Exemplar Illustriss. Principis Bauariæ, quo nos vsi sumus, hoc tres tantùm ponit.

Tomi secundi, caput XXXIII.

ARGVMENTVM.

FERTVR condemnationis sententia in eos omnes, qui aliud fidei Symbolum componunt, aut quibuscunque proponunt, quàm Nicænum: Tū in illos rursum, qui adulterinum illud Symbolum à Charisio oblatum, quocunque modo tenent aut docent: Tum in omnes tandem Nestorianorum dogmatum sectatores ac propugnatores.

Sacræ Synodi de fidei Symbolo decretum.

Nulli fas fuerit aliud fidei Symbolum conscribere, aut componere, præter illud, quod ediderunt Patres Nicæni. Grauis decreta in eos pœna, qui aliud Symbolū edūt.

HISCE itaque lectis, sancta Synodus definiuit, nulli in posterum aliam fidem, præter eam, quam sancti Patres Nicæni exposuerunt, offerre, vel conscribere, vel componere fas esse. Eos verò, qui aliam fidem componere, aut proponere, aut iis, qui ex paganismo, aut Iudaismo, aut alio quocunque errore ad veritatis cognitionem redire volunt, offerre ausi fuerint; si quidem Episcopi extiterint, ab Episcopatus gradu, si verò Clerici, à Clero alienos censendos esse; si autem laici, anathematis vinculo obstrictos teneri censuit.

Sacræ Synodi de Charisij relatione decretum.

Pœna eorū, qui Symbolum adulterinum, aut Nestorii cacodoxiam recipiunt.

PARI modo, si qui deprehendantur, siue ij Episcopi fuerint, siue Clerici, siue Laici, qui ea tenent, aut docent, quæ in expositione de vnigeniti Filii Dei incarnatione à Charisio Presbytero oblata continentur; aut scelerata quoque peruersaque Nestorij dogmata, quæ eidem expositioni inserta comperiūtur, defendūt, ij eiuscemodi sacræ & œcumenicæ huius Synodi sententiæ subiaceant; nempe vt Episcopus loco motus suam dignitatem amittat. Clericus verò à sorte sua depulsus censeatur: Laicus autem anathematis vinculo, sicut prædictum est, constrictus habeatur.

AD TOMVM SECVNDVM

APPENDIX PRIMA.

Ad Lectorem.

QVAE prima hæc Appendix offert, amice Lector, ea Græcis exemplaribus destitutus Latinè non reddidi: sed hinc inde excerpta integra indemutataq. in hunc locum transtuli. At ne cæteris essent omnino dissimilia, adeoque minùs grata, singula capita suis argumentis, suisque annotationibus nonnihil illustraui. Poterat hæc sanè (vt & cæteræ quoque, quæ hanc suo post ea loco consequentur) aliquantò locupletior assignari: verùm quòd hinc reiecta non vsque adeò viderentur necessaria, tempusque nundinarum, ante quas Typographus opus hoc absoluere cupiebat, præ foribus vrgeret, exiguo hoc adiectitiorum capitum numero contentus fui. De hoc, lector, admonendum te duxi, ne idem de hac cæterisque appendicibus (Idem namque obseruatum est in omnibus) statuas, quod de ipsis actis actorumve Tomis: simulque, vt, si quid de tota hac Appendicum materia Græcè apud te extat, hoc ipsum ad communem Ecclesiæ vtilitatem liberaliter in medium conferas: Sunt enim pleraque Appendicum capita subobscure, nonnulla quoque deprauatè reddita: cui malo citra exempla Græca mederi non potuimus.

Appendicis primæ, caput I.

EPISTOLA SANCTAE SYNODI ad Synodum Pamphyliæ de Eustathio, qui fuerat illorum Metropolitanus.

ARGVMENTVM.

EVSTATHIVS Pamphyliç Metropolitanus curas molestiasque, quas Episcopales mun⁹ adferebat, non ferens, libello, quo abdicationis causæ continebantur, oblato, ab Episcopatu vltro se abdicat. Abdicatione admissa, prouinciæ Episcopi Theodorum in Eusthathij locum sufficiunt: Eustathius factum approbat; attamen, ne Episcopi nomen & honos sibi adimantur, supplex rogat, & impetrat.

SANCTA Synodus, quæ gratia Dei & nutu pientissimorum Regum in Ephefo congregata est, sanctæ Synodo in Pamphylia, dilectis fratribus in Domino salutem.

Eccles. 32. Sacerdotes prouidos esse decet.

Cum consilio omnia fac, dicit Diuinitus inspirata Scriptura. Maximè autem oportet eos, qui Sacerdotium nacti sunt, cum omni diligentia in omnibus, quæ operanda sunt, agere: Sic enim firmare poterunt res suas. Et sicut rebus secundis contigit, vt oratio multum valeat: sed quando acerba & intolerabilis tristitia mentem ita inumbrat & valdè conturbat, vt à consecutione eorum, quibus indiget, priuetur, & si quid vtile videat, persuadeat esse offensurum: Tale quiddam passum esse pientissimum & Dei amantissimum Episcopum Eustathium contigit: Nam ordinatus quidem est, & testimonium habet canonicè. Vbi autem à quibusdam turbatus est, & in solicitudines inexpectatas incidit; & cùm præ multo otio, pondus curarum sibi impendentium fere non esset assuetus, nec valere cōuitia insidiantium repellere, cessionis suæ (nescimus quomodo) obtulit libellum: Oportebat enim semel concreditam Sacerdotalem curam cum tanto spirituali robore geri, vt labores & sudorem sponte ferat. Quoniam autem pusillanimem se declarauit, hoc ex incōsiderantia rei magis, quàm ignauia vel torpore passus; ordinauit necessariò vestra pietas pientissimum & Deo amantissimum fratrem nostrum & Coepiscopum Theodotum, qui Ecclesias curet: Indignum enim est, viduas esse, & absque præceptore manere Saluatoris greges.

Tristitia obturbat iudicium.

Eustathius vitæ solitariæ assuet⁹, non fert turbas & curas Episcopat⁹.

Ecclesiæ pastore carere nō debent.

Quoniam autem accessit plorans, non de ciuitate, neque de Ecclesia contendens contra prædictum pientissimum Episcōpū Theodorum, petens iam Episcopatus honorem & nomen; condoluimus omnes Presbytero; & communes esse arbitrati eius lachrymas, festinauimus, vt addisceremus, num legitimam depositionem pertulisset memoratus; hoc est, à quibus obtrectatoribus, & de quibus absurdis rebus redargutus esset: Didicimus autem nihil tale, sed magis euenisse illi pro crimine ipsam cessionem: Vnde neque vestram pietatem reprehendimus, quæ ordinauit in locum eius memoratum pientissimum Episcopum Theodorum. Quoniam autem non valde cōtendendum est cum viro ob amorem otij eius, sed miserandum potiùs seni, extra natalem ciuitatem & patrias conuersationes longè dissito; iustum esse decreuimus, vt absque omni contradictione habeat Episcopi nomen & honorem ac communionem; sic quidem, vt neque ipse ordinet, neque in Ecclesiam propria auctoritate ordinaturus veniat, nisi fortè coassumatur, siue admoneri contingat à fratre & Episcopo secundùm affectionem & charitatem in Christo. Quòd si melius quiddam de ipso consulueritis, vel nunc, vel in posterum, placebit & hoc sanctæ Synodo.

Eustachius nulla crimini obnoxius magistratui se abdicat.

Eustathio conceditur nomen & honos Episcopat⁹ non etiam res.

Appendicis primæ, caput II.

DEFINITIO SANCTAE & Oecumenicæ Synodi Ephesinæ cōtra impios Messalianitas, qui & Euchetæ & Enthusiastæ quoque appellantur.

ARGVMENTVM.

INCVSANTVR Messalianitæ, qui etiamnum in Pamphylia hærentes occultò venena sua spargebant. Decernitur autem, vt id de illis fiat, quod Constantinopoli sub Sisinnij Pontificatu contra illos definitum fuerat. Sententiæ istic latæ ratio breuiter hic repetitur, seriaque eiusdem executio Valeriano & Amphilochio demandatur.

Messalianitæ trinomines.

VENIENTES ad nos pientissimi & religiosissimi Episcopi Valerianus & Amphilochius, proposuerunt, in communi considerandum de Messalianitis, hoc est, Euchetis, & Enthusiastis, qui in Pamphilia versantur, vel quocunq; nomine contaminatissima hæresis vocatur. At nobis considerantibus attulit pientissimus & religiosissimus Episcopus Valerianus schedulam Synodicam de illis cōpositam in magna Constantinopoli sub beatæ memoriæ Sisinnio: Quæ vbi lecta ab omnibus probata est, quòd bene sit condita, rectéque habeat. Et placuit nobis omnibus, & pientissimis Episcopis Valeriano & Amphilochio, & omnibus Pamphyliæ & Lycaoniæ prouinciarum pientissimis Episcopis, vt omnia, quæ in Synodica charta contenta, robur habeant, & nullo modo prætereunda, vt solida sint & ea, quæ in Alexandria acta sunt; ita, vt omnes qui per vniuersam prouinciam heretici Messaliani & Enthusiastæ sunt, vel de eius hæreseos morbo suspecti, siue Clerici, siue Laici sint, conueniantur, & si quidem anathematizauerint, iuxta ea, quæ in prædicta Synodo scripto pronuntiata sunt, in scriptis; si Clerici fuerint, maneant Clerici; sin laici, ad communionem admittantur. Quòd si renuerint anathematizare, si Presbyteri

Laudatur sententia Sisinnij à Synodo.

Sententiæ tenor in Messalianos latæ.

Seueritas i hæreticos.

teri vel Diaconi fuerint, vel in alio quopiam gradu Ecclesiæ, excidant, & à Clero, & à gradu, & à communione: Laici verò anathematizentur.

Conuicti quoque non permittantur habere monasteria, vt ne zizaniæ persundantur & crescant. Hæc, vt sic agantur, omnes vires intendant pientissimi Episcopi Valerianus & Amphilochius, cæterique reuerendissimi totius prouinciæ Episcopi. Vnde ad hæc placuit, librum pollutum illius hæreseos, qui dicitur Asceticon, anathematizari, quem attulerat religiosissimus & pientissimus Valerianus, vtpote ab hæreticis compositum. Similiter, si quid illorum impietatem sapiens apud plerosque inueniatur, etiam hoc anathema sit. Præterea dum conueniunt, quæ vtilia & necessaria, ad concordiam & communionem & dispensationē, manifestè scriptis commendetur: Si autem quæstio oborta de his, quæ in hoc negotio sunt, & si quid difficile & ambiguum fuerit, quod pientissimis Episcopis Valeriano & Amphilochio cæterisque per totam prouinciam Episcopis nō probatur, admotis scriptis omnia excutere debent. Et si relicti fuerint pientissimi Episcopi, vel Lyciorum, vel Lycaoniorum; non relinquatur tamen Metropolitanus, prouinciæ cuiuscunque fuerit. In commentarios hæc referenda, vt, si qui opus habent, inueniant, quò etiam alijs ea diligentiùs exponant.

Damnatur liber Messalianitarum Asceticō inscriptus, & cætera præterea illorū scripta.

Appendicis primæ, caput III.

SVPPLEX LIBELLVS AB Euprepio Episcopo Byzes & Archadiopolis, & Cyrillo Episcopo Cœles sanctæ Synodo oblatus.

ARGVMENTVM.

LONGO vsu apud Europæ Antistites receptum erat, vt singuli duos, vel tres Episcopos sub se haberent. Veriti autem Euprepius & Cyrillus, ne propter natas hæreses (iam enim quidam ad Nestorianos desciuerat) ea consuetudo aliquando infirmaretur, petunt à Synodo consuetudinis eiusdem confirmationem, petitamque haud difficulter obtinent. Est autem libelli huius contextus non parum obscurus, vndecunque tandem obscuritas ea peruenerit; nisi forsan per Episcopos accipiat sedes & ciuitates Episcopales, vt sit sensus, vnum Episcopum præfuisse duabus, aut tribus ciuitatibus Episcopalibus.

SANCTAE & vniuersali Synodo, gratia Dei & assensu pientissimorum Regum, in Ephesiorum metropoli congregatæ, ab Euprepio Episcopo Byzes & Archadiopolis, & Cyrillo Episcopo Cœlensi. Vetus mos viget in prouincijs Europæ, quòd singuli Episcopi duos vel tres sub se habeant Episcopos; vnde Heracleæ Episcopus sub se habet Heracleam & Panion; Episcopus autem Byzes, sub se Byzen & Archadiopolim. Cœlensis vero similiter habet Cœlan & Callipolin. Porrò Episcopus Sabsadiæ sub se habet Sabsadiam & Aphrodisiadem. Itaque olim & ab initio Ecclesias illas duo Europæ Episcopi administrabant, & nunquam prædictæ ciuitates proprios acceperunt Episcopos; sed aliæ quidem sub Heraclea fuerunt ab initio; Archadiopolis autem fuit Episcopi Byzensis; Callipolis similiter sub Episcopo Cœlensi.

Forsan *inuenerit*: Episcopatus, sedesve Episcopales.

Hæc coniecturam nostram vtcumque confirmant.

Verùm quoniam nunc Phriuclas Heracleę Episcopus à sancta Synodo apostata factus, Nestorio & cum illo sentientibus se addixit (suspicamur autem, quòd nunquam, vel ipse vlciscens tanquam hostes, vel qui cum ipso Heracleæ Episcopatum administrant, veniant ad ordinandum Episcopos, iuxta veterem & roboratam consuetudinem in memoratis ciuitatibus, quæ nunquam proprios Episcopos receperunt) itaque priscos mores & consuetudinem, quæ olim & ab initio viguit, commoueri propter nouitates cogitantes, oramus vestram pietatem, definitionem pronuntiari de ea re, à vestra sancta magnaque Synodo proprioque signaculo eam roborari; ita vt neque nos Ecclesijs nostris priuemur, in quibus plurimum laborauimus; neq; mos iam longo tempore confirmatus, à quopiam præmemoratorum commoueatur, tantque bella & inordinationes maximè inter Episcopos Europæ. Cuius rei si compotes facti fuerimus, gratiam habituri sumus omnium Deo, qui hic vestram sanctitatem congregauit ad corrigendas Ecclesias orbis.

Phriulcas apostata Nestorianus.

Oecumenica Cō. cocūt ad corrigenda orbis vitia.

Sancta & vniuersalis Synodus dixit: Honesta petitio est pientissimorum Episcoporum Euprepij & Cyrilli, quam ostendunt oblati libelli. Vnde & sanctis Canonibus & externis legibus, quæ veterem consuetudinem, nunc vim legis habent, nihil innouandum in Europæ ciuitatibus, sed iuxta veterem consuetudinem gubernentur ab Episcopis, à quibus & olim: Cùm nullus etiamnum Metropolitanus, qui alioqui sustulisset potestatem, neque postea futuris temporibus poterit aliquid à veteri consuetudine innouari.

Cōsuetudo vim legis habet.

Appendicis primæ, caput IIII.

EXEMPLAR SVGGESTIONVM Episcoporum Cypri in Concilio Ephesino.

ARGVMENTVM.

REGINVS Constantiæ, Euagrius Solæ, & Zenon Curij Antistites, grauiter de Episcopi Antiocheni insolentia apud Concilium conqueruntur; vt qui iurisdictionis suæ latitudine non contentus, Cypri quoque prouinciam inuadere, ibidemque contra omnem legem & consuetudinem munia Episcopalia obire contendat. Cauetur autem à Synodo ne in posterum id fiat; tum ne vllus omnino Episcopus alterius diœcesin quouis modo inturbet.

POST

Post consulatum dominorum nostrorum, Flauij Theodosij decimum tertium, & Flauij Valentiniani tertium, semper Augustorum, pridie Calendas septembris, Synodo gratia Dei,& edicto pientissimorum Christique amatorum Regum nostrorum, in Ephesiorum Metropoli, in sancta Ecclesia, quæ dicitur Maria, congregata.

Regini ad Synodū petitio. Reginus Episcopus sanctæ Ecclesiæ apud Constantiam Cypri, dixit: Quoniam turbant quidam sanctissimas Ecclesias nostras, oro, vt libellus, quem in manibus gero, suscipiatur,& legatur.

Sancta Synodus dixit: Libellus oblatus recipiatur,& legatur.

Sanctissimæ, gloriosæ & magnæ Synodo; gratia Dei,& nutu pientissimorum nostrorū Regum in Ephesiorum Metropoli Dei obseruantissima congregatæ, petitio a Regino,& Zenone,& Euagrio Cypri Episcopis. Olim etiam sanctus Pater noster,& Episcopus factus Troilus, ab Antiocheno Clero multa passus est, & pientissimus Episcopus Theodorus vim non vulgarem pertulit; atque adeò vsq; ad plagas, quas nec flagriones homines ferre deceat, illicitè, absurdè, & illegitimè: Nam cùm propter aliam causam abijsset, illius verò felicem accepit finem, abusi abitione, vi cogere voluerunt,& subijcere sibi sanctos Episcopos insulæ contra Apostolicos Canones & definitiones sanctissimæ Nicænæ Synodi. Et nunc quia cognouerunt, quòd beatus ex hac vita migrauit, subornârunt magnificentissimum Ducem Dionysium scribere mandata prouinciæ Principi,& sanctissimæ Constantiensis Ecclesiæ Clero; literæ publicæ sunt, quas ad manum habemus, & parati sumus eas vestræ sanctitati ostendere. Huius gratia rogamus,& petimus, ne permittatur hominibus nihil non audentibus,vllam nouitatem inuehere, olim ab initio volentibus præter Ecclesiasticos Canones,& constitutiones expositas a sanctissimis Patribus in Nicæa cōgregatis imponere magnæ & sanctæ Synodo finitionibus ad nihil vtilibus: Nam sicut diximus,non appulisset hodie magnificentissimus Dux Dionysius, Ecclesiæ adhibitæ curā habens; neque ea, quæ sibi non conueniunt, vsurpasset, neque Ecclesiasticis rebus se immiscuisset, nisi a sanctissimis, qui illic cōgregati erant,Episcopis,& Clero ipsorum deceptus, putasset eam canonicam, quod etiam præcepta eius testantur, quam absque eorum consilio aduersùs Episcopum Constantiæ Cypri Metropolis habuit. Oramus autem, & has literas magnificentissimi Ducis legi,& præcepta, & omnia simul, quæ in hac tragœdia commissa,& facta,vt ex ipsis cognoscat sancta vestra,& magna Synodus intolerabilem vim factam: Etenim non vulgaris tumultus in tota Metropoli ortus est.

Margin notes: Episcopi Cypri ab Antiochenis multa iniustè passi. — Primas Antiochen. iurisdictioni suæ subijcere nititur prouinciā Cypri. — Fraude & vi nituntur Antiocheni — Dux Dionysius Antiochenorum impulsu Cypri Ecclesijs incūbit.

Dionysio Præterea significamus sanctæ vestræ Synodo, quòd cum literis gloriosissimi Ducis, etiam Diaconus sanctæ Antiochenę Ecclesiæ missus est. Ideo obsecramus & ad sancta vestra genua procidimus,vt Canonica sententia etiā nunc, sicut initio a temporibus Apostolorum, & constitutionibus, & canonibus sanctissimę & magnæ Synodi Nicænæ illæsa,& superior insidijs & potentia permansit nostra Cypriorū Synodus: Ita & nūc per vestrā incorruptā,& iustissimam sententiam, etiam vestra constitutione iustitiam nobis fieri cupimus.

Margin note: Ducis adiunctus Diaconus Antiochenus.

Reginus Episcopus Constantiæ Cypri, subscripsi manu mea. Zenon Episcopus Curiêtis sanctæ Ecclesiæ Dei Cypri, subscripsi manu mea. Euagrius minimus Epus Solêtis Cypri sanctæ Dei Ecclesiæ,subscripsi manu mea.

Reginus Episcopus inquit: Quoniā ĕt præceptum offerimus magnificentissimi Capitanei Dionysij, scriptum ad Illustrissimum Principem prouinciæ, oro, vt & illius lectio fiat.

Sancta Synodus dixit: Legatur,& illius magnificentissimi Dionysij præceptum.

Flauius Dionysius Illustrissimus & magnificentissimus vtriusque exercitus magister, Theodoro Illustrissimo Cypriorum regionis Præsidi. Regia authoritas multas,& maximè Ecclesiasticas ob causas. pientissimos Episcopos,vt in Ephesoconueniant,diuinis,apertis, signatisque literis præcepit. Quoniam autem cognouimus, Episcopum Constantiensis ciuitatis è præsenti vita migrasse,& præfinitum sibi diem impleuisse; necessarium hoc mandatum tibi trāsmittendum esse iudicauimus, vt ne quis absque scitu,vel scripto piētissimæ Synodi, audeat in locum defuncti nominare alium: Decet enim expectare formam,quam talium pientissimorum Episcoporum consensus præscribet: Nam vt diximus, harum rerum gratia prædicti pientissimi viri conuenire iussi sunt. Itaque si contentiosi turbas excitarent, partim tua grauitas, partim obtemperans illi exercitus, eas auertere studeat, modisque omnibus probibeat, & ne quem, vt dixi, progredi sinat, antequàm pientissimi Episcopi sua auctoritate approbet. Quòd si hasce literas præuenerit incerti Episcopi ordinatio, illum iuxta cœleste respōsum Rogū, in Ephesum, vt alios, venire iubeas: Neq; ignores,quòd si aliter fieri approbâris,tu qui dem auri libras quinque,exercitus verò alias tantas fisco inferre cogemini. Vt autem hęc, quæ iuxta pientissimorum Episcoporum petitionem decreta sunt, scribantur, & celerem finem sortiantur, Maturium,& Adelphium ab exercitu iussimus ob hoc ad illos legari. Datæ XII. Calendas Iunij,Antiochiæ.

Margin notes: Mandatum ducis Dionysij ad Theodorū Cypri præsidem. — Reijcitur electio Episcopi Constantiensis ad Synod. Ephes. — Multa in eos constituta, qui Dionysij decretum violabunt.

Reginus Episcopus dixit: Est & aliud mādatum eiusdem magnificentissimi Dionysij, scriptum ad pientissimum Clerum Constantiensis Metropolis, quod & ipsum vt legatur, oro.

Sancta Synodus dixit: Lectum & hoc inferatur in acta commentariorum.

Aliud mandatū ducis Dionysij ad Clerum Cōstantiēsem.

Flauius Dionysius magnificentissimus,& gloriosissimus Comes,& Dux vtriusque exercitus, ac proconsul pientissimis Clericis in Metropoli Constantia Cypri. Nouit & vestra pietas, quomodo Augusti, & Callinici orbis Domini, religiosissimos,& sanctissimos Episcopos in Epheso conuenire iusserunt, ob multas alias, & maximè ob Ecclesiasticas caussas. Itaque quoniam ex ipsis sanctissimus Episcopis, qui hic conuenēre, cognouimus, quòd beatissimus Episcopus vester iuxta diuinam voluntatem obdormiērit, operæpretium censui, vt significarem vestræ pietati, & admonerem, vt caueatis vobis, ne quis a quopiam in Episcopum eligatur, vel ordinetur: Nam de hac planè forma præscribetur, sed expectare sententiam, quæ illic danda. Dignum sanè,& iustum, vt sancti Patres ea,quę Patres iubent, obseruent. Quòd si quempiam ante literas nostras contingit in sedem collocari, id quod non opinamur, illum cum pientissimis viris ad Ephesum, iuxta diuinum edictum, vt veniat, admoneatis, non ignorantes, quòd laus sequetur obtemperantes, inobedientes autem etiam præsens conueniēter corriget scriptum.

Interdicitur Constātiensi Clero electione noui Episcopi ante Synodi definitionem.

Quæritur causa mandati Dionysiani.

Sancta Synodus dixit: Quoniam autem caussa, quæ mouit magnificentissimum & gloriosissimum Capitaneum Dionysium, vt hęc scriberet, obscuriùs in propositis habetur, doceant præsentes pientissimi Episcopi sanctarum Ecclesiarum, quæ in Cypro, manifestiùs, quid mouerit magnificentissimum Capitaneum, vt hæc mandata emitteret.

Sapiritius Cypri Epus Ephesi extinctus.

Zenon Episcopus ciuitatis Curiensis Cypri, dixit: Etiam beatæ memoriæ Sapiritius, qui mecum huc venit, eius rei gratia huc venit. Quoniam autem ex hac vita concessit, necessariò nos docemus sanctam vestram,& vniuersalem Synodum, quod ad suggestionē Antiocheni Episcopi,& Cleri, magnificentissimus Capitaneus Principi,& Clero scripsit.

Sancta Synodus dixit: Quid volente Antiocheno?

Episcopus Antiochenꝰ inhiat in puinciā Cypri.

Euagrius Episcopus Solensis Cypri: Subijcere insulam nostram, & ordinandi ius ad se rapere attentat, præter Canones,& consuetudinem, quæ iam olim inualuit.

Sancta Synodus dixit: Nunquamne Antiochenus visus est in Constantia ordinare Episcopum?

Insula Cypri sibi instituit Episcopos a tēporibus Apostolorum.

Zenon Episcopus Curij Cypri dixit: A sanctis Apostolis nunquam possunt ostendere, quòd affuerit Antiochenus, & ordinauerit, vel communicauerit vnquam insulæ ordinationis gratiam, neque alius quispiam.

Sancta Synodus dixit: Memor sit sancta Synodus Canonis sanctorum Patrum in Nicæa congregatorum, qui conseruat vnicuique Ecclesiæ priscam dignitatem. Hic etiam memor sit Antiochiæ. Docete igitur, an non ius ordinandi ex more veteri apud vos habet Antiochenus.

Zenon Episcopus dixit: Priùs affirmauimus, quòd nunquam vel affuerit, vel ordinauerit, neque in Metropoli, neque in alia ciuitate; sed Synodus nostræ prouinciæ congregata, constituebat Metropolitanum;& oramus, vt vestra sancta Synodus sua sententia nobis cōsentiat,& hæc stabiliat, ita vt vetus mos, sicut hactenus robur habuit, ita & nunc habeat, & nullam nouitatem in nostra prouincia fieri sinat.

Troilus. Sabinus, Epiphanius Episcopi Cypri.

Sancta Synodus dixit: Doceant & hoc pientissimi magistri, num Troilus ille sanctæ ac beatæ memoriæ Episcopus, qui nunc requieuit, vel sanctæ memoriæ Sabinus, qui illum præcessit, vel qui ante illos venerabilis Epiphanius ab aliqua Synodo ordinati fuerint.

Epi Cypri oes orthodoxi.

Zenon Episcopus dixit: Et nunc memorati Episcopi, & qui ante illos sanctissimi Episcopi,& qui à sanctis Apostolis erant omnes orthodoxi; ab his, qui in Cypro, constituti sunt;& nunquam locum habuit Antiochenus Episcopus, vel alius aliquis ordinandi in nostra prouincia.

Cōmunes morbi maiori egent remedio.

Sancta Synodus dixit: Rem hanc, quæ præter Ecclesiasticas constitutiones, & sanctorū Patrum Canones innouatur, & omnium libertatem attingentem annuntiauit pientissimus Episcopus Reginus, & qui cum eo pientissimi Episcopi prouinciæ Cypri Zenon & Euagrius. Vnde quoniam communes morbi maiore egent remedio, eo quòd maius damnum afferant; si non est vetus mos, quòd Episcopus Antiochenus ordinat in Cypro, sicut libellis & propriis vocibus docuerunt pientissimi viri sanctarum Ecclesiarum in Cypro Præsules, qui ad sanctam Synodum accesserunt, à nullo impetantur, vel vim patiantur, secundùm Canones sanctorum Patrum, & veterem consuetudinem, sed per seipsos ordinationes pientissimorum Episcoporum faciant.

Sententia Synodi Ephesinæ de ordinatione & iurisdictione Episcoporum.

Istud autem etiam in alijs diœcesibus,& in omnibus prouinciis seruetur, & nullus pientissimorum Episcoporum aliam prouinciam, quæ non antea,& ab initio fuit sua, sub suam, vel saltem eorum, qui præsunt, manū trahat: Sed si quis apprehenderit,& suam fecerit, eam restituat, vt ne Patrū Canones prætereant, neque sub sacerdotij prætextu mundanæ potestatis fastum subintroducat; ne paulatim & clàm libertas amittatur, quam nobis donauit sanguine suo Dominus noster Iesus Christus omnium hominum liberator. Visum igitur est sanctæ & vniuersali Synodo, seruare vnamquanque prouinciam purum,& nullam tyrannidem passum ius vetus, ac consuetudinem veterem, opus habente vnoquoque Metropolitano, vt ad suam securi-

tatem,

tatem, exemplaria actorem excipiat. Si quis autem veterem figuram contempserit, pœnam non effugiet. Et si quis his, quæ nunc decreta sunt, pugnantes literas attulerit, irritas esse decreuit sancta & vniuersalis Synodus.

Appendicis primæ, caput V.

INSANI NESTORII ANAthematismi Cyrillianis ex aduerso quasi oppositi.

ARGVMENTVM.

CAPITIS huius periocha patet ex titulo. Solū obserua, multa hic impugnari quasi à Cyrillo, vel alio orthodoxo asserta, quæ nullus orthodoxorum somniarat vnquam, vt hinc quoque hæretici hominis ingenium deprehendas; tum ipsos quoque Catholicæ Ecclesiæ hostes quasi vera eiusdem Ecclesiæ mēbra sua quoque iactare anathemata, sua bruta eiibrare fulmina, idque non in orthodoxos modò, verùm in suos quoque Consectarios: Sunt enim plerique sibi inuicem infesti, sibi inuicem puri putidique hæretici, vtcunque Smidlinus caudis vtcunque cohærentes, capitibus quoque colligare studeat. Sunt autem omnes hi Anathematismi maiorem in partem obscuri, siue quòd Nestorius, ne errores illius deprehenderentur, perplexè loqui voluerit: siue etiam quod interpres muneri suo defuerit.

Anathematismus primus. SI quis eum, qui est Emmanuel, Deum verum esse dixerit, & non potius nobiscum Deum; hoc est, inhabitasse eam, quæ secundū nos est, naturam, per id, quòd vnitus est nostræ, quam de Maria Virgine suscepit; matrē etiam Dei Verbi, & non potius eius, qui Emmanuel est, nuncupauerit, ipsumque Dei Verbum in carnem versum esse, quam accepit ad ostentationem Deitatis suæ, vt habitu inueniretur vt homo, anathema sit.

Anathe. 2. Si quis Verbi Dei coniunctionem, quæ ad carnē facta est, de loco in locum mutatione, Diuina sententia dixerit esse factam, eiusque Diuinæ naturæ carnem capacem dixerit, ac partialiter vnitam carni, aut iterum in infinitum incircumscriptæ naturæ, cùm extenderet carnem, accipiendum Deum, eundemque ipsum natura & Deum dicat, & hominem, anathema sit.

Anathe. 3. Si quis non secundùm coniunctionem vnū dixerit Christum, qui est etiam Emmanuel secundùm naturam, ex vtraque etiam substātia, tam Dei Verbi, quàm etiā ab eo hominis suscepti, in vna Filii connexione, quam etiam nunc inconfusè seruamus, minimè cōfitetur, anathema sit.

Anathe. 4. Si quis eas voces, quæ tam in Euangelicis, quàm in epistolis Apostolicis de Christo, qui est ex vtraque, scripta sunt, accipiat, tanquam de vna natura, ipsique Dei Verbo tentat passiones tribuere, tam secundùm carnem, quàm etiam Deitatem, anathema sit.

Anathe. 5. Si quis vnum esse post assumptionem hominis naturaliter Dei Filium audet dicere, cùm sit Emmanuel, anathema sit.

Si quis post incarnationem Deum Verbū alterum quempiam præter Christum nominauerit, serui sanè formam initium non habere cum Deo Verbo & increatam, vt ipse est, dicere tentauerit, & non magis ab ipso creatā confiteatur, quàm natura Dominum & Creatorem & Deum, quam & suscitare propria virtute promisit: Soluite, dicens, templum hoc, & in tridno suscitabo illud, anathema sit.

Anathe. 6. Si quis hominem, qui in Virgine creatus est, hunc esse Vnigenitum dixerit, qui ex vtero Patris ante Luciferum natus est, & non magis propter vnitionem eum, qui est naturaliter Vnigenitus, Patris ingeniti appellatione confitetur eum participem factum; Iesum quoque alterum quempiam præter Emmanuelem dicat, anathema sit.

Anathe. 8. Si quis serui formam pro seipso, hoc est, secundùm propriæ naturæ rationem, colendā esse dixerit, & non omnium Dominam, & nō potius per societatem, quam beata, & ex se naturali Domini Vnigeniti naturæ coniuncta est, veneratur, anathema sit.

Anathe. 9. Si quis formam serui consubstantialem esse dixerit Spiritui sancto, & non potiùs per illius meditationem, quæ est ad Deum Verbū, & ex ipsa conceptione habuisse dixerit coniunctionem, per quas communes nonnunquam in homines miranda curatione exercuit, & ex hoc curandorum spirituum eueniebat esse potestatem, anathema sit.

Anath. 10. Si quis illum in principio Verbum, Pontificem, & Apostolorum confessionis nostræ factum esse, seque ipsum obtulisse pro nobis dicat, & non Emmanuelis esse Apostolum dixerit, oblationemque secundùm eandem diuidat rationem ei, qui vniuit; si quis vnitus ad vnam communitatem Filii, hoc est, Deo, quæ Dei, & homini, quæ sunt hominis deputans, anathema sit.

Anath. 11. Si quis vnitam carnem, ex naturæ propriæ possibilitate viuificatricem esse dixerit, ipso Domino & Deo pronuntiante: Spiritus est, qui viuificat, caro nihil prodest, anathema sit. Spiritus est Deus, at non pronuntiatum est. Si quis ergo Deum Verbum carnaliter, secùdùm substantiam carnem factum esse dicat, hoc autem modo & specialiter custodit, & maximè in Domino Christo post resurrectionem suā discipulis suis dicentem: Palpate, & videte, quia Spiritus ossa, & carnem non habet, sicut me videtis, anathema sit.

Anath. 12. Si quis confitens passiones carnis, eas quoque tanquam Verbo Dei tribuit, quas etiam carni, in qua factus est, aut adhibuerit, nō discernens dignitatem naturarum, anathema sit.

Appendicis primæ, caput VI. & postremum.

EPISTOLA CYRILLI AD Anastasiun, Alexandrun &c.

ARGVMENTVM.

ERANT, qui Nicænum Symbolum ita admitterent, vt verborum tamen illius vim nõ absq; ingenti multorum pernicie, in præposterum sensum detorquerent; siue id facerent, quòd genuinum illorum scopum non assequerentur; siue quòd peruersa doctrina imbuti, studio legitimam eorundem mentem interuerterent. Cyrillus itaque huic non vulgari incommodo obuiam ire volens, simulque pijs quorundam votis satisfacere percupiens, singula sacri huius Symboli membra ad veterum amussim accuratè expendit, germanamque eorundem sententiam reddens, ad Anastasium, Alexandrum, cæterosque, qui id muneris ab illo petiuerant, misit. Porrò autem quid isthæc interpretatio, & disputatio cum Nestorij causa, Ephesinæque Synodi actis commune cognatumque habeat, id auctor inter interpretandum neutiquam dissimulat: Quippe qui toto orationis decursu, Nestorianos semper ferè impetit. Est autem multis locis obscurissimè deprauatissimeq; reddita.

DILECTIS ET AMANTISSIMIS Anastasio, Alexandro, Martiniano, Ioanni, Paregorio, Presbyteris, & Maximino Diacono, ceterisq; Orthodoxæ fidei Patribus, Monachis, vobiscunque Monasticam vitam agentibus, ac in fide Dei solidatis, Cyrillus in D. S.

Virtutis & eruditionis amans laude dignus.

CHARITATEM vestram, eruditionis simul, ac virtutis amantem, nũc quoque haud mediocriter commendare possum, atque adeò omni encomio dignã esse dico: Etenim Diuinas doctrinas desiderare, &, vt sacrorum dogmatum rectitudinem assequamini, omnem operam impendere, quo pacto quis non valde admiraretur? Hoc enim opus vitã sine termino ac beatam conciliat, neque irremuneratum erit tale studium: Dicit enim alicubi ad cœlestem Patrem, & Deum, Dominus noster Iesus Christus: Hæc autem est æterna vita, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Recta sanè & irreprehensibilis fides, quam fulgor ex bonis operibus comitatur, omni bono vos implet, & decoram nactos gloriam, ostendit. At operum fulgor, si expers videatur esse rectorum dogmatum, inculpatæque fidei humanæ animæ nullo modo mea sententia vtilis fuerit: Nam sicut fides absque operibus mortua est; ita si vertas & dicas, opera absque fide mortua, verum esse fatemur. Igitur simul fulgeat cum honestæ vitæ gloria, etiam immaculatæ fidei candor: Integri enim ita erimus, ac perfecti, iuxta sapientissimi Moysis legem: Perfectus enim, inquit, eris coram Domino Deo tuo. At qui contempserunt rectam habere fidem, discereq; noluerunt, quamuis honesta vita se ornent, comparantur nimirum viris ingenua quidẽ faciei forma, oculis verò distortis, & hinc inde errantibus; atque adeò competit in eos, quod à Domino per Hieremiæ vocem ad Hierusalem, Iudæorum matrem, dictum est: Ecce non sunt oculi tui, neque cor tuum rectum.

Ioan. 17. Merces cœlestis Philosophiæ vita æterna.

Iacob. 2. Neq; fides sine operibus, neque opera sine fide beant.

Deut. 8. Cuiusmodi sint, qui recta fide destituuntur.

Hierem. 22.

Oportet igitur, vt ante alia sanam in vobis mentem possideatis, & sanctæ Scripturæ memores sitis, alloquentis & dicentis: Oculi tui rectè viderunt. Visus autem rectus internorum, & absconditorum oculorum est, posse sermones, qualescunque de Deo fiant, pro sito virili videre limpidè & exactè: Videmus enim in speculo & ænigmate, & cognoscimus ex parte; quippe reuelans tenebrarum profunda, lumen veritatis infundit his, qui ipsius cognitionem rectam capere volũt. Operæpretium autem, vt coram Deo procumbentes dicamus: Illustra oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte: Quandoquidem, si a sacrorum dogmatum rectitudine excidero, nihil aliud fuerit, quam manifeste in morte obdormire; a qua rectitudine excidimus, quando Scripturas diuinitus inspiratas non sequimur; sed vel minimè laudatis opinionibus, vel exhortationibus circa fidem non rectè incedentium capti inclinationem mentis eorum tollimus, & nostras imprimis animas incommodamus. Eandem igitur rectam fidem parare sibi studentibus ad id, quod sacris prædicationibus videtur, quas & per Spiritum sanctum tradiderunt nobis, qui ab initio spectatores & ministri fuère Verbi, quorum vestigia sequi statuère etiam celeberrimi Patres nostri, qui venerabile & vniuersale fidei decreuerunt Symbolum, in Nicæa olim cõgregati. Quibus saoè & ipse Christus assedit, qui dixit: Vbi fuerint duo, vel tres in nomine meo congregati, illic sum in medio eorum: Nam quod præsederit inuisibiliter sanctæ, & magnæ illi Synodo, quomodo ambigeretur? Basis etenim quædam & fundamentum immotum, & inconcussum p vniuersum orbem iactum est, synceræ irreprehensibilisque fidei confessio. Ad hæc quo pacto abfuisset Christus, quãdoquidem ipse est iuxta sapientissimi Pauli vocem fundamentum? Fundamentum enim aliud nemo ponere poterit, præter id quod positum est, quod est Iesus Christus. Eapropter expositam ab illis & determinatam fidem seruârunt inculpati etiã hi, qui secuti sunt eos, sancti Patres, populorumque pastores, & Ecclesiarum luminaria, ac opportuni sacrorum Doctores. Nihil autem omnino prætermissum, vel contemptum ex his, quæ vtilia, & necessaria, viderit quis in Patrum confessionibus, hoc est, expositionibus, quas de recta, & inadulterata fide fecerunt ad deprehendendum & subuertendum vniuersas hæreses, ac impias blasphemias, & ad solidandũ ac confirmandũ eos, q in fide rectè incedũt, & quib⁹ fulgidus

Esa. 60. Cuiusmodi sint oculi interni, quodque illorum munus.

1 Cor. 13.

Psalm. 12. In morte obdormiunt, qui a recta fide exciderunt.

Luc. 1. Patres Ni[illegible] ni doctrinæ Apostolorũ institerunt.

Matth. 18.

Christus inaspectabiliter Nicenæ Synodo præsedit.

1 Cor. 3. Patres Nicæni Apostolos hos aut secuti sunt reliqui.

Patrum doctrina potẽs est ad [illegible] tuẽdam veritatẽ & re[illegible] fellendam falsita em. 1. Pet. 2.

dus illuxit lucifer, diesq; (vt Scripturæ dicunt) infulsit, sanctique Spiritus gratia veritatis lumen immisit.

Quoniam autem vestra pietas scripsit, quod nonulli pro sua libidine torqueant verborum Symboli virtutem, vel non intelligentes recte; vel etiam quorundam scriptis dediti, in sensum reprobum elati, & quòd ego etiam debeam super illis sermonem vobis parare, manifestéque expositionis virtutem interpretari; censui ea, quæ nunc animo occurrunt, cursim dicenda. Sequentes autem modis omnibus sanctorum Patrum confessionem & opinionem, rectè & citra vllam deflexionē, quæ ab illis dicta sunt, examinabimus.

Cyrill⁹ quorundā rogatu Nicęnū Symbolum interpretatꝰ.

Porrò nunc & sancta Synodus Ephesina ista, quæ iuxta voluntatem Dei congregata, aduersùs Nestorij peruersam opinionem sententiam tulit & sanctam & diligētem, simulque pari sententia condemnauit aliorum vaniloquentiam, quotquot vel post illum, vel ante illum fuêre, qui eadem cum illo saperent, dicerentque, vel componere auderent: Etenim consentaneum erat, condemnato semel ob tam prophanam vaniloquentiam viro, vt non vnus duntaxat feriretur, sed (vt sic dicam) vniuersa illorum hæresis atque calumnia, quam contra pia Ecclesiæ dogmata fingentes, duos introducunt filios, & tripartibilem diuidunt, cœlumque ac terram Anthropolatriæ, hoc est, hominis cultus fugillant: Vnicum enim Dominum nostrum Iesum Christum & superiorū Spirituum sancta multitudo nobiscum adorat.

Eadem sententia & operta, qua Ephesina Synod⁹ dānauit Nestorium dānauit reliquos oēs cū Nestorio facientes.

Nestoriani totum orbē ἀνθρωπολατρείας condemnant.

Vltrà ne ignoretur à quibusdam vis Symboli, quod in omnibus Ecclesijs Dei authoritatem obtinet, & prædicatum est, sanctorū Patrum sententias, hoc est, expositiones, in commentarios illic factos referri iussit; vt scirent hi, qui eos legunt, quomodo sanctorum Patrum expositionem, hoc est, syncerum rectæ fidei Symbolum, intelligi conueniant. Opinor autem, & vestræ charitati eum libellum obuenisse, quem de hisce rebus conscripsimus: Illum & nunc tractabo, & vbi iuxta verba sua Symbolum proposuero, singula, quæ in eo traduntur, manifestè, vti decet, interpretabor: Scio enim, Petrum maximè venerabilem scripsisse: Parati sitis semper omnibus, qui petunt, ad reddendam eius, quæ in vobis est, fidei rationem.

Cyrilli libellus de fidei Symbolo, nunc que eiusdē intellectu.

1. Pet 3.

Symbolum Nicænum.

Credimus in vnum Deum Patrē omnipotentē, omniū visibilium & inuisibilium factorem. Et in vnū Dñm Iesum Christum Filium Dei, genitū ex Deo Patre vnigenitū, hoc est, es substantia eius, Deū de Deo, lumē de lumine, Deū verum de Deo vero, genitum nō factū, cōsubstantialē Patri; per quē omnia facta sunt, tā ea, q̄ in cœlo, q̄ quę in terra. Qui propter nos hoīes, & ꝓpter nostrā salutē descendit, & incarnatus est, homoq; fact⁹ est. Passus est, & resurrexit tertia die, ascendit in cœlos, & venturus est ad iudicandum viuos, & mortuos. Et in vnum Spiritum sanctum. Eos autē qui dicunt: Erat aliquando, quando non erat, & antequam nasceretur, non erat, & quòd ex nihilo factus sit, vel ex alia subsistentia vel essentia dicunt esse, vel conuertibilem, vel commutabilem Filium Dei, hos anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia.

Credendum dicentes in vnum Deum, fundi tus quodam modo gentilium opiniones amouent; qui cùm se crederent esse sapientes, infatuati sunt; & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volatilium, quadrupedumque ac reptilium: Coluerunt autem & creaturam super Creatorem, elementisque huius mundi seruiuerūt, multos & innumerabiles esse Deos suspicantes. Igitur ad subuertēdum errorem, qui multos Deos tradit, vnum Deum nominantes, sacras Scripturas omnibus modis imitantur, & veritatis honestatem vniuersis, qui in toto mundo sunt, indicant. Hæc & sapientissimus Moyses statuens, manifestè dicit: Audi Israel, Dominus Deus tuus, Dominus vnus est. Et idem, qui omnium natiuitatis author ac Dominus, alto loco inquit: Non sint tibi Dij alij præter me. Præterea & per vocem sanctorum Prophetarū: Ego Deus primus, & Deus posthac, & non est extra me. Insuper celeberrimi Patres, optimæ fidei fundamentum iacientes, sentiendum, & asserendum, quòd vnus & solus sit, & natura vereque Deus, dixerunt credendum in vnum Deum.

Vnitas Dei Gentium πολυθεΐαν euertit.

Rom. 1.

Cur PP Nicęni Deū vnum esse tradiderūt.

Deut. 6.

Exod. 20.

Esa. 44.

Patrem omnipotentem.

Eundem & agnominauerunt Patrem omnipotentem, vt cum Patre, simul & Filii manifestaretur illatio, per quem est Pater, qui simul subsistit, semperque coexistit: Neque enim per tempus factus est Pater, sed erat, quod est, semper Pater, existens super omne, quod factum, & in summis dignitatibus: Nam imperare & dominari omnibus, splendidam, adeóq; incorruptibilem ei dat gloriam. Ab ipso autem condita esse dicunt omnia, quæ in cęlis, & quæ in terris, & vt hinc, nullam ei cū vlla creatura cognationem esse cognoscatur: Incomparibile enim discrimen est factoris & facturæ, ingeniti & geniti, naturæq; subditæ ac seruilis, & dominij dignitatibus sublimæ, quæ Deo dignam & ornatissimam gloriam sortita est.

Pater per Filium Pater, & semper Pater.

Immensum interuallum inter facturā & effectorem intercedit.

Porrò meminerunt & Filii, ne videantur nomen commune ipsi attribuere, id quod fortè & nobis quoque accommodatetur: Vocati enim sumus & nos filij Dei; & sic solertissimè adiiciunt ea, per quę videre licet dignitatē naturalis gloriæ, quæ in ipso est supra omnem creaturam: Genitum enim, & non factum esse dicunt. Sanè per hoc, quòd non est factus, intelligunt, cum creaturis non

Solum Dei Verbū est Filius genitus, non factus.

esse coordinatum substantialiter; affirmantes autem, ipsum esse genitum ex substantia Dei & Patris, sine tempore & incomprehensibiliter; Erat enim Verbum in principio, posthac & partus Veritas. Humano autem more & hoc dictum esse, designantes admodum conuenienti sermone, Deum dixerunt Deo natū Filium: Hic enim omnino vera natiuitas; illic autem omnino intelligendum & dicendū genitum ab eius, qui genuit, substantia non esse alienum, sed eius propriam, quia & ex ipsa, iuxta rationem illa dignam & assimilem: Incorporeum enim, non vt corpus nascetur, sed magis sicut lumen ex lumine, sicut in fulgurante lumine, quod ex radiis fit, lumen intelligitur, & ex illo secundùm ineffabilem & indicibilem processionem, & in ipso secundùm vnionem & identitatem naturalem: Sic enim esse dicimus in Patre quidem Filium, in Filio autem Patrem: Nam filius in propria natura & gloria Patrem suum describit. Proinde apertè dicit ad vnum sanctorum discipulorum; Philippus is erat: Non credis quòd ego in Patre & Pater in me est? Ego & Pater vnum sumus. Igitur consubstantialis est Filius Patri. Proinde hac ratione Deus verus ex Deo vero natus esse creditur.

Ioan. 1.
Hæc omnia subobscurè reddita, & aliquot locis hiulca.
Nō eadem ratione nascitur corporata & corporis experria.
Quomodo Filius in Patre, & hic vicissim in illo.
Ioan. 14.
Ioan. 10.

Et natiuitatis quidē nomen, etiam in creaturis positum inueniemus, iuxta id, quod de natis ex sanguine Israel, à Deo dictum est: Filios genui & exaltaui. Porrò appellationem hanc per gratiam illis factam esse, lucrū erat; at de naturali Filio nihil tale per abusum verbi dictum est, sed omnia verè. Et propter hoc solus ex omnibus dicit: Ego sum veritas. Itaq; certas ac securas reddunt animas nostras, Patrem & Filium vbique ac natiuitatem nominantes, & Deum verum ex Deo vero, lumenque ex lumine effulsisse dicentes, vt natiuitas simplex quiddam ac incorporeum sonet, & existens ex illo & in illo, & alius in propria persona intelligatur, (Pater enim est Pater, & non Filius; & Filius natus, & non Pater) & in identitate naturæ proprium vtrunque esse, quod est.

Esa. 1.
Ioan. 14.
Non idem Pater, qui Filius, nec Filius, qui Pater.

Cæterùm omnium factorem, tam visibiliū quàm inuisibilium affirmantes Patrem, per Filium omnia facta esse dicunt. Num minorē gloriam, quasi sorte quadam illo digna, ei tribuerunt? Minimè: Vbi enim omnino minus, vel etiam maius in idētitate substantiæ videri potest? Sed quòd Deus & Pater non soleat alio modo operari, quod & creare, quàm per Filium in Spiritu, sicut per virtutem ac sapiētiam: Scriptum est enim: Verbo Domini cœli firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Ad hæc sapientissimus Ioānes inquit: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Adiecit necessariò, quòd omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.

In substantia identitate nō cōpetitur maius & minus.
Psal. 32.
Ioan. 1.
Quo sensu Pater omnia operari dicatur per Verbum.

Igitur quia demonstrarunt consubstantialem eiusdemque gloriæ & operationis cum Patre Filium, opportunē cōmemorant ipsum hominem factum, dispensationisque cum carne Sacramentum declarant, bene nimirum scientes, hanc esse absolutissimam, & in nullo deficientem fidei traditionem: Nō enim sufficit ita credere in ipsum, vt sentias solum, quòd Deus de Deo Patre natus sit, consubstantialisque illi character substantiæ eius sit; sed ēt necessarium, vt ad hæc scias, quòd propter salutem ac vitam omnium, demiserit se in euacuationem, sumpta serui forma, & processit homo natus secundùm carnem ex muliere, propter hoc quod dicunt: Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, incarnatus est, homo factus est. Vide quàm appositè, & quàm decorè sermo illorum progreditur? Descendere enim dixerunt, vt per hoc super omnia intelligamus esse & natura & gloria, qui propter nos humiles, visitando voluit nostram similitudinem assumere, & cum carne apparere mundo: Scriptum est enim in libro Psalmorum; Deus manifestè veniet, Deus noster, & non silebit.

Ad salutē non sat est credere, Filium Patri æqualem esse, sed credere insuper oportet nostri causa hominem factum esse.
Quo sensu Verbum descēdisse dicatur.
Psalm. 49.

Intelligi autem poterit descensus, si quis voluerit, etiam alio modo, nempe ex cœlo & supernè: Solet enim sancta Scriptura ea, quæ mentem excedunt, verbis nobis familiaribus significare, vnde cum sanctis discipulis suis loqueretur, dicit: Exiui à Patre, & veni in mundum: Iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. Et iterum: Vos de infernis estis, ego de supernis sum. Insuper & hoc dicit: Ego à Patre exiui & veni. Scribit autem sanctus Ioānes: Qui desursum venit, supra omnes est. Nam quamuis in summa celsitudine esset, & cum Patre suo secundùm substantiam super omnia, vtpote identitatis naturæ cum ipso coronam ferens; non est tamen arbitratus rapinam, se esse æqualem Deo, sed seipsum exinaniuit, accepta forma serui in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, humiliauit seipsum. Enimuero, quoniā Deus Verbum erat, nostram quidem carnem indutus est, mansit autem & sic Deus. Et propterea sacratissimus Paulus Deum in similitudinem hominis factum esse dicit, inuentumque esse vt hominem figura: Erat enim Deus in specie humana. Nec assumpsit carnem inanimatam, sicut hæreticis quibusdam sentiendum videtur, sed animatam anima mentali.

Verbum cœlitus ad nos descendit.
Ioan. 16.
Ioan. 8.
Ioan. 16.
Ioan. 3.
Verbū non assumpsit carnem sanimā, sed anima intelligente, perfectam.

Ipsum igitur Verbum, quod ex substantia Patris progressum, & Filium vnigenitū, Deū verum de Deo vero, lumen de lumine, ipsum, per quem omnia facta sunt, descendisse dixerunt Patres, incarnatumque esse & hominem factum, hoc est, habuisse natiuitatē secundùm carnem ex muliere, & processisse in specie simili nobis: Hoc enim est, hominem esse factū. Igitur vnus Dominus Iesus Christus, idem vnigenitus, Dei Patris Verbum, factus est homo; non relinquens autem esse, quod erat: Mansit enim in humanitate Deus, & in serui forma Dominus, & in exinanitione simili

nobis

nobis plenitudinem habens diuinitatis, & in infirmitate carnis virtutum Dominus, & in mensuris humanitatis proprium habens, quod super omnem creaturam: Etenim quæ erant ante carnem, irrepudiabiliter habet, vt quòd Deus erat, & Filius verus, & vnigenitus, & lux, vita & virtus. Quæ verò non erat, ea adsumpsit; vnde propter dispensationem videtur: Nam quæ carnis erant, propria fecit: Non enim erant alterius cuiusdam, sed magis eius, qui inenarrabiliter ei erat vnita, carnis. Ita & sapiens Ioannes: Verbum, inquit, caro factum. Factũ autē est caro, non secundùm translationem, vel conuersionem, vel commutationem, transformatione facta in carnis naturam; neque habens temperationem, vel commixtionem, vel (vt a quibusdam prædicatur) consubstantiationem: Impossibile enim esset, quoniam secundùm naturam incommutabiliter & inconuertibiliter se habet. Carnem autem ex Virgineo & illabato corpore, vt dixi, anima mentali animatam assumpsit, & suam propriam fecit. Cæterùm mos est Scripturæ diuinitùs inspiratæ, ab sola aliquando carne totum hominem significare: Effundā enim, inquit, de Spiritu meo super omnem carnē. Neque tunc promisit Deus gratiam Spiritus carnibus, anima mentali non animatis, sed magis hominibus ex corpore & anima constitutis. Ita Verbum non reliquit esse, quod erat factum homo; sed in specie simili nobis apparens, mansit Verbum. Et non priùs homo intelligitur Christus, deinde sic progrediens, ita vt esset Deus: Sed Deus existens Verbum factum est homo, vt in eodem Deus simul & homo intelligatur idem.

Verbũ, qđ erat mãsit; quod non erat, factũ est.

Ioan. 1.

Qua ratione Verbum factum est caro.

Scripturæ mos p partē designare totum. Iohel 2.

Christus ex homine nō est factus Deus, sed Deus fact⁹ est homo.

Qui autem ipsum in duos diuidūt Filios, & audent dicere, quòd ex semine Abrahæ hominem sibi ipsi adaptârit Deus, & communicârit illi dignitatem gloriæ, & honoris ac filiationis, & præparârit illum, vt ferret crucem, moreretur, & reuiuisceret, inque cœlum ascenderet, & ad dexteram sederet Patris, vt ab omni creatura honoretur, & honorē ꝑpter Deũ, in quē respicitur, sortiatur; primùm quidem duos filios introducunt, deinde Sacramenti virtutem impertitē subuertont: Non enim ex homine Deus factus est Christus, vt dixi; sed Deus existens Verbum factum est caro, hoc est homo. Exinanitus verò esse dicitur, eò quod ante exinanitionem plenitudinem habuit in propria natura, secundùm quam intelligitur Deus: Non enim ex eo, quòd inanis quispiam sit, ad plenitudinem peruenit; sed magis ex diuinis dignitatibus, & ineffabili gloria humiliauit semetipsum, non humilis existens, ad libertatis rediit gloriam. In similitudinem hominum factus est, qui in forma, & in Patris æqualitate, non homo existens, vt fieret in similitudine Dei, secundùm participium locupletatus est.

Qui vnum Christũ in duos diuidunt, incarnationis Sacramētum impertitē euertunt.

Quid igitur subuertunt dispensationis sermones, & veritatem circumscribunt? contra omnes diuinitus inspiratas Scripturas insurgentes, quæ Deum esse sciunt, & hominem factum Filium, vnumque ipsum vbique nominant. Vnde & in libro Creationis mūdi scripsit Moyses, quòd transmisit quidem diuinus Iacob flumen Iaboc pueros suos, & mansit solus, luctatusque est homo cum eo vsque ad mane, & vocauit Iacob nomen loci eius, Species Dei: Vidi enim, inquit, Deum facie ad faciem, & saluata est anima mea. Ortus est autem ei Sol, quando transijt species Dei; Iacob verò claudicauit coxa altera: Nam Patriarchæ Deus antea ostensus est, quòd & homo futurus esset olim vnigenitus eius Verbum, & quòd obluctantem habiturus esset Israelem, & quòd coram eo non essent rectè incessuri. Claudicant autē quodāmodo, sicut ipse inquit per psallentem lyra: Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt a semitis suis: Hoc enim, opinor, significare, quòd Iacob altera coxa claudicârit. Veruntamen illud considera, quòd cùm homo luctatus sit cum eo, vidisse se dicit Deum facie ad faciem, & speciem ipsam nominat Dei; Mansit enim Verbum Dei & homo factus in forma Patris; secundùm spiritualem, inquam, imaginem, & secundùm omne, quod incommotabiliter habet. Proinde dicebat ad Philippum, characterem substantiæ Patris se ipsum ostendēs etiam cum carne: Qui videt me, videt & Patrem. Et quum quendam cæcum a natiuitate, quem curauerat, offendisset in templo: Tu credis, inquit, in Filium Dei? Illo autem ad hoc dicente: Quis est Domine, ut credam in eum? Respondit, dicens: Et, vidisti eum, & qui loquitur tecum, ille est. Vidit autem ipsum cæcus non nudum, vel sine carne, sed in specie simili nobis; & credidit in eum, quem vidit, non tanquam in filium alieni filio vnitum, sed tanquam in vnum natura, & verè, qui non absque carne hominibus apparuisset.

Gen. 32. Quid designarit lucta Angeli cū Iacob.

Quid adūbrarit coxa Iacob claudicans. Psal. 17.

Ioan. 14.

Ioan. 9. Verbum in carne, & cū carne adoratur vt Deus.

Porrò Moyses in benedictionibus inquit: Date Leui manifestationem eius, & veritatem eius viro sancto, quē tentauerunt tentatione, & obiurgati sunt apud aquam contradictionis. Qui dicit patri aut matri: Non vidi te; & fratres suos non agnouit. Ordinauerat quidem vniuersorum Deus poderē fieri Aaron varijs modis contextam, quam soli summo Sacerdoti gestare licebat & concedebatur. In pectore autē summi Sacerdotis fuêre lapides quidā elaborati numero duodecim, & in quorum medio figuratum erat, Manifestatio & Veritas, duo iterum alij lapides. Cæterùm per hos duodecim Apostolorum chorus ænigmaticè demonstrabatur, quasi in circulo Emmanuelem cingens, qui est Manifestatio & Veritas: Manifestauit enim nobis veritatem cultus eius, quasi in vmbris & figuris

Deut. 33.

Exod. 28.

Quid designarit duodecim lapilli in pectore Aaron. Ioan. 14.

& figuris finem imponens. Quoniam autem Pontifex factus sit, nobis Vnigenitus Dei Verbum, quando & homo factus est, quomodo dubitari potest, cùm Diuinus Paulus scribat:
Hebr. 3. Considerate Apostolum & Pontificem confessionis nostræ Iesum, qui fidelis est ei, qui fecit ipsum? Enimuerò Sacerdotij dignitas humanitatis mensuris (vt non absimilis) rectè intelligitur; & minor quidem, vt Dei Verbi naturæ ac gloriæ competat; non dedecet autem dispensationem cum carne: Facta
Deut. 33. enim eius sunt humana.

Igitur date, inquit, Leui (hoc est, Sacerdoti) manifestationem & veritatem. Quali autem dicit Leui, hoc est, Sacerdoti, declarauit, dicens: Viro sancto: Non enim fecit peccatum
Num. 10. Dominus noster Iesus Christus. Vnde Paulus de eo scribit: Talis decebat, vt esset nobis Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, separatus à peccatoribus, & sublimior cœlis factus. Illum tentauerunt in tentatione, obiurgati sunt eum apud aquas contradictionis. O rem admirabilem. Virum dicens eum, Deum statim declarauit: Quem enim exacerbauit & tentauit Israel, & in eremo, & ad aquam contradictionis, fideliter indicauit
Psalm. 105. Psaltes, dicens: Dirupit petram in eremo, & potauit eos in abysso magna, & eduxit aquam de petra, & deduxit quasi flumina aquas. Et quid post hoc? Et tantauerunt, inquit, eum in corde suo, & locuti sunt contra Deum, & dixerunt: Num poterit Deus præparare mensam in eremo, qui percussit petram, & fluerunt aquæ, & torrentes inundauerunt? Num & panem poterit dare, vel parare mensam populo suo? Intelligis igitur, quomodo obiurgati fuerint mirificum Deũ, quem certò & virum dicit Moyses? Nam &
Insinuat apparitiones in veteri Testamento per Angelos factas designasse Filium incarnatum.
1. Cor. 10. Diuinus Paulus sic intelligens, scribit: Biberunt enim ex spirituali sequente illos petra. Petra autem erat Christus.

Vir igitur, cui obiurgabantur, ipse erat ille, qui nondum incarnatus tentabatur ab Israelitis: Neque enim alius erat filius, qui ante carnem; alius autem ab ipso, qui ex semine Dauid, sicut audent quidam dicere; sed vnus & idem. Ante incarnationem qui-
Ioan. 1. dem erat Verbum; post partum autem, qui ex S. Virgine incarnatum & homo factum, sicut scripserunt Diuini Patres. Alio quoque signo comprobauit Moyses: Nam cùm interrogaret quispiam, & discere cuperet, de quonam viro mentionem fecisset, quem & tentasse & obiurgasse Israelitas diceret; tantùm non protensa manu Iesum monstrat; & in-
Deut. 32. quit: Qui dicit Patri & matri: Non vidi te; & fratres suos non agnouit. Meminimus autem, vnum sanctorum Euangelistarum scripsisse, quòd docente aliquando & quosdam erudiente Christo, astiterunt mater eius & fratres; deinde accurente quodam ex discipulis, & dicente: Ecce mater tua, & fratres tui stant foris, volentes te videre; exten-
Quomodo Christus non agnoscat Patrem vel matrem vel fratres.
Matt. 3.

sa manu sua in discipulos suos, dixit: Mater mea & fratres mei hi sunt, qui audiunt Verbum Dei, & faciunt: Qui enim fecerit voluntatem Patris mei in cœlis, hic frater meus & soror & mater est. Hoc (opinor) est id, quod Moyses dixit, inquiens: Qui dicit Patri aut matri: Non vidi te; & fratres suos non agnouit. Deut. 32.

Vltrà & sapientissimus Daniel: In specie simili nobis visum est, inquit, Vnigenitum Dei Verbum: Vidisse enim se, dicebat, antiquum dierum sedentem super thronum, & mille millia millium assistentium, & millia millium ministrantium; & interserit inter hæc, quæ addidit: Videbam ego in visione noctis, & ecce cum nubibus cœli, quasi Filius hominis veniens, & vsque ad antiquum dierum peruenit, & coram ipso adducta sunt, & ei data honor & regnum, & omnis tribus & linguæ seruient ei: Ecce enim iterum manifestè & euidenter vidit Emmanuelem, ascendentem ad eum, qui in cœlis est, Patrem & Deum: Nubes enim suscepit eum, quem & non hominem simpliciter, sed tanquam Filium hominis dicit: Deus enim erat Verbum factum in similitudine humana, quomodo & sapientissimus Paulus intelligens, in similitudine hominum eum factum esse dicit; inuentum autem vt hominem habitu, & in similitudinem carnis peccati visum esse his, qui super terram. Si autem homo fuisset, & ob copulationem cum Deo, tanquam Deus honoratus, dixisset Propheta, quasi Deum, vel quasi Filium Dei, eum, qui cum nubibus venit, visum esse: Sed hoc non dicit; sed illud dicit: Sicut Filium hominis. Vidit vtique Deum existentem, & hominem factum Filium, hoc est, in similitudine hominum factum, iuxta Pauli vocem. Verumtamen, quamuis in carne apparuerit, vsque ad antiquum dierum peruenit, hoc est, ad sempiterni Patris rediit thronum. Et ipsi data sunt honor & regnum, & omnis tribus & linguæ seruient ei. Id nimirum est, quod ab ipso dictum est: Pater, glorifica me gloria, quam habui, antequàm mundus esset, apud te.
Dan. 7.
Quomodo iuxta Danielis vaticinium filius hominis venit ad antiquũ dierũ.
Act. 1.
Phil. 2.
Dan. 7.
Ioan. 17.

Quòd autem incarnatum Verbum Dei consideat, & æqualis gloriæ sit cum Deo & Patre, etiam in carne, tanquam vnus existens Filius, etiam quando factus est homo, manifestat sapientissimus Paulus, scribens: Talem habemus Pontificem, qui sedet in dextera throni magnitudinis in sublimibus. Præterea & ipse Dominus noster Iesus Christus, interrogantibus ipsum Iudæis: Nunquid ipse esset verè Christus? Si dixero vobis, inquit, non credetis: Et si interrogauero, non respondebitis. Ammodo erit Filius hominis, sedens à dexteris virtutis Dei. Igitur etiam incarnatum Filium in Diuinitatis solio sanctorum Prophetarum chorus contemplatus est. Videamus autem & noui Testamenti præcones.
Hebr. 8.
Luc. 22.

cones, totius orbis Doctores, quibus ipse Christus dicebat:

Matt. 10.

Non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.

Matth. 3.

Inuenimus igitur dicentē D. Baptistā: Post me veniet vir, qui ante me factus est, quia prior me erat. Deinde quomodo, qui post ipsum erat, prior ipso fuit? Quia enim Christ⁹ secūdùm tempus carnis, tardiùs venit, quàm Ioānes, quomodo nō omnibus manifestū?

Quomodo Ioannes & Christus se inuicē antecesserunt.

Ioan. 8.

Quid igitur ad hæc dixerit quis? Soluit nobis ipse Saluator, quod q̄ritur: Dicebat enim, Iudæos alloquens: Priusquàm Abraham fieret, ego sum: Nam erat quidem & ante Abraham Diuino more. Intelligitur autem post ipsum, secundùm quod homo apparuit.

Esa. 42.

Deinde & Patre clamante manifestè: Gloriam meam alteri non dabo (Deus enim alius pręter ipsum nullus est) Dixit nobis Christus:

Marc. 8.

Quando venerit Filius hominis in gloria Patris sui, cum sanctis Angelis. Quòd autem expectamus filium hominis de cœlis descensurum, iterū scribit sapientissimus Paulus:

Tit. 3.

Apparuit enim gratia Dei Saluatoris omnibus hominibus, vt abnegantes impietatem & mūdanas cupiditates sobriè, & iustè, & piè, & placidè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & illustrationē gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.

Rom. 9.

Dicebat autē & in alio loco, mentionem faciens de carnalibus Israelitis, quòd ipsorum sint promissiones, & legislatio, & testamentum, & ex ipsis, secundùm carnem Christus, qui est super omnia Deus benedictus in secula, amen. Igitur vestigia Patrum sequentes, & nō deflectentes, ipsum diximus ex Deo Patre natum Vnigenitum Filium, incarnatum esse, & hominem factum, passum, mortuum, tertia die resurrexisse ex mortuis: Nam impassibile citra controuersiam, quantum ad suam naturā attinet, est Verbum Dei; & nullus tam attonitus est, qui putare possit, naturam, quæ super omnia, passionum capacem. Quia autē factus est homo, propriam fecit carnē, quæ ex sancta Virgine.

Qui impatibile Dei Verbum factu sit patibile.

Hoc igitur modo, dispensationis verba sequentes, in carne propria passum esse humano more eum, qui extra omnem passionē est, vtpote Deum affirmamus: Nam si Deus existens, factus est homo, minimè autem cessauit Deus; si factus est creaturæ portio, & mansit super creaturam; si legislator existens, factus est sub lege, & legislator erat adhuc; & Dominus existens, Diuino modo serui formam induit; & minimè abijciendam obtinet dominij dignitatem; si Vnigenitus existens, factus est primogenitus in multis fratribus, & est Vnigenitus; quid est mirabile, si carne passus humano modo, impassibilis, & sic intelligitur Diuino modo? Hinc est, quòd sapientissimus Paulus eum, qui Verbum, quod in forma & æqualitate Dei & Patris erat, eundem subditū esse factum dicit, & vsque ad mortem, mortē autem crucis.

Qui opposita prædicata locum in Christo habeant.

Philip. 2.

Colosl. 1.

In alia autem epistola sua de eodem dicit: Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ, quia in ipso condita sunt omnia, tam quæ in cœlo, quàm quæ in terra; & ipse est ante omnia, & omnia in ipso condita sunt; & datum est, inquit, caput Ecclesię, factum autem, & primitię dormientiū, & primogenitum ex mortuis; quamuis vita, & viuificans sit Verbū ex Deo & Patre, vtpote ex vita natus eius, qui genuit eum.

1. Cor. 15. Coloss. 1. Perperā hęc reddita.

Deinde quomodo factus est primogenitus ex mortuis, & primitiæ dormientium? Nam quia mortis susceptiuam carnem propriam fecerat gratia Dei, sicut dicit sapientissimus Paulus, pro omnibus gustauit mortem carne, qua ipse pati potuit; non abiecto autem eo, quòd ipse erat vita. Itaque etiam si diceretur carne passus esse, nō natura Deitatis suscipiet passionem, sed (vt iam dixi) propria caro, quæ passiones capit. Vnde & B. Esaias, hominem factum Deum carne cognoscens, dicebat de illo: Sicut ouis ad occisionem ductus est, & sicut agnus coram tondente, sine voce fuit, sic non aperuit os suum. In humilitate ipsius iudicium eius sublatum est, & generationem eius quis enarrabit? quia aufertur de terra vita eius.

Esa. 53.

Quamuis autem si quidem aliquis fuisset homo, & specialiter intelligeretur filius coniunctus Deo, sicut dicunt impiorum dogmatum introductores; quomodo adhuc difficilè inuenietur, qui generationem eius enarrabit? Factus igitur est ex semine Dauid, & Iessæ. Dei autem Verbi natiuitatem hoc est, natiuitatis modum, quis dicere poterit? Aufertur enim à terra vita eius, hoc est, existentia: Posuit enim pro existentia vitam. Sublimè autem fertur, natatq; super omnes, qui in terra. De ineffabili natura sermo: Excellit enim omnem cogitationē, humanæque menti accessum non concedit.

Esa 53. Dei vita, Dei existentia, atqui vtrumque sublatum est à terra.

Ephes. 4.

Adiungam autem & hoc dictum superioribus: Vnus Dominus, vna fides, vnus Baptismus; sicut dicit sacratissimus Paulus: Itaque cùm vnus sit Dominus, & vna fides, & vnus Baptismus; quis Dominus, & in quem credidimus, & baptizati sumus? Attamē decere dixerit quis Verbum, quod ex Deo Patre est, vt dominetur nobis, & credamus in eum, in ipso autem consummatum esse & salutare Baptisma: Sic enim sanctis Apostolis præcepit dicens:

Matth. 28.

Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti. Cæterum Diuinus Paulus dominationis gloriam, & fidei confessionem, & sancti Baptismi virtutem manifestè tradit, dicens:

Rom. 10.

Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet in cœlum? hoc est, Christum deducere; vel quis descendet in abyssum? hoc est, Christū ex mortuis reducere. Sed quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore tuo, quòd si dixeris, Dominus Iesus, & credideris in corde tuo; quòd Deus ipsum excitauit ex mortuis, saluaberis.

Rom. 6.

Scribit autem iterum: Nescitis, quòd quicunque baptizati sumus in Christum Iesum, in mortem eius baptizati sumus.

Ecce,

Ecce, oro, quàm solerter, & manifestè vrget dominationis, & fidei confessionem, ipsamq; sancti Baptismatis gratiam, in eum, qui passus est mortem, & resurrexit à mortuis. Credimus igitur in duos filios? Igitur prætercurremus Verbum, quod ex Deo Patre effulsit, alterique ab illo, qui passus est, filio, dominationis gloriam attribuemus? Ipsam quoque fidei confessionem, & cœlestem gloriam? Adhæc quomodo non est stolidum, & indubitanter impium, sic sapere vel dicere? Quid igitur dicemus? Vnus Dominus verè, vnaque fides, & vnum Baptisma: Etenim est vnus Filius, & Dominus Verbum; quod non hominem secundùm connexionem suscepit, & participē illum suarum dignitatū declarauit; communicauitque ei filiationem, & dominationem, sicut dicunt quidā delirantes; sed ipsum Verbum Deus ex Deo, & lumen de lumine, incarnatum, & homo factum est. In eius mortem baptizati sumus, qui passus quidem ipse est humano modo in propria carne; mansit autē impassibilis Diuino modo, & viuit semper: Vita enim est, ex vita Deo & Patre. Sic victa est mors, quæ in vitale corpus insultare ausa est. Aboletur autem sic & in nobis corruptio, & infirmatur sic mortis ipsius imperium. Proinde dicebat Christus: Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis ipsis. Viuifica igitur sunt, sanctū corpus & sanguis Christi: Corpus enim, sicut dixi, est non hominis cuiusdam, qui vitæ particeps est, sed potius proprium vitæ secundùm naturam; perspicuum autem, quòd Vnigeniti.

Non in solū hoiem, nec in solū Verbum baptizati sumus; sed in Verbū incarnatum.

Ioan. 6.

Chri corp' & sanguis viuifica.

Hæc sentit nobiscum amantissimus Christi, sanctorum Patrum chorus, & Proclus ipse, qui nunc sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ thronum adornat, religiosissimus & pientissimus Pater, & Coepiscopus: Scripsit enim & ipse ad Orientales pijssimos Episcopos in hæc verba: Et incarnatus est absque cōuersione, qui speciei expers; nascitur autem secundùm carnem, qui principio caret; proficit verò secundùm corpus ætate, qui natura perfectissimus est; & passiones sustinet, qui passionibus superior, non quo erat, sustinuit contumelias, sed quo factus est, susceptis corporis passionibus. Reprehenditur igitur vbique praua fides illa hæc scribentium, vel sentientium, vtpote prophanè languida, & veritatis dogmatibus diuersa continens.

Hic Proclus successit Maximiano, qui proxime excipit Nestorium.

Luc. 3.

Postquàm autem beatissimi Patres sermonem de Christo absoluerunt, Spiritussancti mentionem faciunt: Credendum enim dixerunt in illum simili modo, videlicet, vt in Patrem, & Filium. Est enim ipsis consubstantialis; & profunditur quidem hoc est, egreditur sicut à fonte Deo, & Patre; conceditur autem creaturæ per filium. Vnde inspirauit in sanctos Apostolos, dicens; Accipite Spiritumsanctum. Igitur ex Deo; & Deus Spiritus est, & non alienus à substantia, quæ super omnia est; sed ex ipsa, & in ipsa, & proprius eius.

Spiritussanctus procedit ex Patre, sicut ex fonte.

Ioan. 20.

Ipsa est sanctorum Patrum rectissima, & ab omni errore aliena fides, hoc est, fidei confessio. Verùm vt Paulus dicit: Deus seculi huius excæcauit mentes infidelium, vt non fulgeat illis illustratio Euangelij gloriæ Christi. Itaque nonnulli relicta veritatis via, cum per petras, non intelligentes, neque ea, de quibus affirmant: Vrgentes enim filiationis gloriam in solum Verbum, quod ex Deo Patre natū, quasi filium alium, qui ex semine Iesse, & Dauid coadunatum ei dicunt, participemque filiationis, ac Diuinæ gloriæ, & inhabitationis Verbi ipsius, & ab ipso habuisse omnia, proprium verò omnino nihil. De istiusmodi, vt opinor, scripserunt Saluatoris discipuli: Subingressi enim sunt homines quidam impij, & de quibus & olim in hoc iudicium antea scriptum, qui transferunt Dei gratiam in procacitatem, & vnicum dominum & Dominum nostrum Iesum Christum abnegantes. Iesus autem Christus nominatur meritò Verbum, quod in humana forma apparuit; quia interrogantibus scripserunt aduersarij, qui præ multa insipientia Nestorij, & Theodori opinionem & scripta nō cauent: Eum, qui ex sancta Virgine, non finite esse Deum, & Filium verum Dei & Patris; illique soli tribuite passiones, & amouete ipsum Verbum, vt ne dicatur Deus passibilis.

2. Cor. 4.

1. Timo. 1.

2. Pet. 3.
2. Te. 1. & 4.

Mira in his omnib' orationis obscuritas.

Hæc sunt diligentiæ illorum adinuentiones, & cogitationum confusio. Igitur nec nominetur Christus, vel Vnctus, specialiter & seorsim Verbum, quod ex Deo Patre: Quemadmodum enim alienum ab eo est pati, quando extra carnem intelligitur; sic & vnctio incongrua & aliena ab eo: Iesum enim à Nazareth vnxit Spiritusancto, perfectum autem omnibus modis Verbum Dei, & non opus habet vnctione, quæ per Spiritum sanctum est. Igitur negate dispensationem, spoliate Vnigenitum à sua erga mundum charitate, ne nominetur Christus à vobis. An non indignum ipsi, quòd in his mensuris, sicut nos, factus est? Igitur quia & hoc indignum est eo, nemo confiteatur, quòd factus sit homo; vt & ipsis dicit Christus: Erratis, neque scientes Scripturas, neque virtutem Dei. Igitur eos, qui hanc opinionem delegerunt, vt hostes veritatis habentes, fugiamus ipsorum perniciosam vaniloquentiam; sequamur autem sanctorum Patrum sententias, & sanctorū Apostolorum Euangelistarumque traditionem: Ipsum enim Verbum, quod caro factum est, loquebatur in illis, per quod, & cum quo, Deo & Patri honor, gloria, imperium cum sancto Spiritu in secula seculorum, AMEN.

Actor 10.
Si perfectio Verbo non conuenit, neq; inunctio quoq; sed hæc in illud nō cōuenit.

Matth. 22.

TOMI SECVNDI MAGNI CONCILII EPHESINI FINIS.

ACTO.

ACTORVM CONCILII EPHESINI

Tomus Tertius.

Hic Tomus insanos Orientalis Conciliabuli aduersus œcumenicam Synodum conatus, falsasq́; & varias eiusdem criminationes, & imposturas complectitur. Cernere hic licet viuam recentiorum hæreticorum imaginem: Tum nihil adeò absurdum, & a ratione alienum esse, quod per ministros suos Diabolus confingere moliriq́; non audeat. Quanta hoc segmento Cyrillo & Memnoni imponuntur, quæ nunquam illis in mentem venerant? Quanta rursum Schismatici se perpessos ementiuntur, quorum ne vmbram quidem viderant?

RERVM AB ORIENTALIBVS Episcopis contra Oecumenicum Concilium gestarum.

Caput Primum.

ARGVMENTVM.

XPONITVR hoc Capite, qui Orientales, Candidiano Comite præsente & instigante, in Cyrillum quidem & Memnonem exauctorationis; in reliquos verò sacri Concilij Patres excommunicationis sententiam tulerint.

IOANNE sanctissimo Deoque deditissimo, Antiochiæ Orientis diœcesis Metropolitano in suo diuersorio manente, sacraq́; illius Synodo præsente, Magnificentissimus Illustrissimusque deuotorum Comes Candidianus dixit: Optabam equidem, pietate tua coràm constituta, totaque Synodo in vnũ simul coacta, religiosissimorum Dominorũ, ac Principum nostrorum literas exhibere, eaque omnia, quæ in mandatis habebam, vniuersæ Synodo simul, vt modo aiebam, congregatę exponere; Cęterùm cùm ante quinque proximos hosce dies, religiosiss. Deoque addictissimus Episcopus Cyrillus, & Memnon huius ciuitatis Episcopus, cæterique, qui ab ipsis stant, pijssimi Episcopi, in Ecclesiam conuenissent, & ne quem præter Dominorum pijssimorum decreta, & ante omnium vestrùm aduentum, consessum inter se facerent, grauiter à me admoniti essent; illi mox Sacram, vt ipsis prælegerem, efflagitàrunt. Cùm verò illud propter sanctitatis vestrę absentiam, quodque multi præterea alij Episcopi, & Metropolitani necdum cõuenissent, recusarem; institêre nihilominùs illi cùm alia, tum quid a Dominis nostris præscriptum esset, se prorsus ignorare, asserentes. Memens ergo, ne turbæ cuiuspiam, aut seditionis occasionem præberem, ipsis vnà considentibus Imperatorium diploma vel inuitus legi. Veruntamen & iam inde decessurus, & antè quoque seuerè ipsos contestatus sum, ne præcipites aliquid agerent; quemadmodum multi sanctissimi Episcopi, qui vnà mecum ad illorum consessum introierant, compertum habent. Illi verò illam comminationem nihil morati, omnia pro suo arbitratu fecerunt.

Comitis Candidiani coram Ioãne Antiocheno, eiusdemq́; Conciliabulo cõficta narratio.

Ioannes Episcopus Deo deuotissimus dixit: Optarem & ego quoque piarum literarum contextum audire: Oportet namque in re tam graui non coniecturis niti, sed recta ad veritatem ipsam contendere piumq́; pijssimorum Impp. nostrorum scopum sedulò perquirere, vt qui nullum studium, nullum pro Christi Ecclesia laborem detrectent, neque quicquam omnium ea vna antiquius habere videantur. Vestra proinde magnificentia nobis exponat, ecquænam Regijs literis lectis consequuta fuerint.

In re graui non est nitẽdum meris cõiecturis, sed argumẽtis certis. Nullum studium, nullũ laborẽ, aut molestiam Impp. pro Dei Ecclesia detrectant.

Magnificentissimus Comes Candidianus dixit: Lecta Sacra omnes applauserunt, eamque vultus alacritatem præ se tulerunt, vt nihil planè dubitarem, quin statim omnes omnibus, quæ a religiosissimis AA. nostris sancita fuerant, morem essent gesturi: Verùm cùm postea spe bona plenus rogarem, vt Imperatorijs literis parérent omnes, nullus audire me sustinuit. Euestigio autem religiosissimos Episcopos, quos sanctissimus Nestorius miserat; cęterosque, qui comites ipsis adiuncti fuerant, non absque ignominia exegerunt: Nec hoc contenti, me quoq; cùm

Tota hæc Candidiani narratio manifesta falsitatis signa præ se fert.

cùm precipus obnoxius instarem, veluti cui cum illorum placitis nihil commune esset, è suo consessu expulerunt. Sed neque admonitorium quoque, quod religiosissimi Episcopi ad illos detulerant, audire sustinuerunt: Quemadmodum sanctissimi Episcopi, quibus vnà mecum hisce interesse contigit, norunt; qui testari quoque potuerunt, omnia, & singula, quo decuit ordine, à me fuisse proposita. De his autem omnibus orbis Dominos certiores feci. Addidi & hoc quoq; nempe sanctitatis tuæ reliquorumque Episcoporum, qui tecum sunt, aduentum quotidie expectari.

Deo dilectissimus Episcopus Ioannes dixit: Legantur iam tandem & nobis quoque piæ religiosissimorum Principum literæ. Honoris causa, qui aderant, assurgentibus, Magnificentissimus Comes Candidianus legit. Hoc autẽ facto, posteaquàm singuli Deo deuotissimi Episcopi, piæ ipsorum Maiestati benè precati essent, pijssimus Archiepiscopus Ioannes dixit: Sanè pia harum literarum serenitas, ad quamuis modestiam inducere illos poterat, etiamsi Sacerdotum Catalogo adscripti non essent: Sed quoniam, vt magnificentia tua retulit, post recitatas Impp. literas tumultu omnia impleuerunt, indignaque contumelia, cùm pijssimos Episcopos, tum tuam quoq; magnificentiã affecerunt, nos ea, qua par fuit, attentione, ac modestia regum diploma excipientes, ad vnum omnes parati sumus pijssimorum Impp. nostrorum voluntatem primo quoque tempore, Deo nobis bene fauente, rebus ipsis exequi. Interim tamen rogamus, si quid aliud ab ipsis designatum est, vt hoc ipsum quoque tua magnificentia nobis edisserat.

Assurgitur literis Imperatorijs.

Benè precatur Impp. maiestati Orientales.

Orientales Imperatorijs literis obedientiã spondent.

Candidianus Comes magnificentissimus dixit: Quandoquidem sanctitas tua omnia ordine, & exactè perquirit, æquum est, vt cætera quoque in medium afferantur. Sequenti itaque die, cùm penitùs, quid actum esset, nescirem, repentè in sanctissimum Episcopum Nestoriũ exauctorationis syngrapham publicè affixam cerno. Refixi ilico, ac legi, lectamque ad pijssimos Impp. nostros misi; paulò pòst & publicos quoque præcones forum obeuntes, memoratique sanctissimi Episcopi Nestorij depositionem non absque solenni pompa ebuccinantes audio: Cùm igitur istud ego rescíuissem, statim expostulatorias ad illos scripsi, seriò edicens, ne quicquam omnino præter ea, quæ à religiosissimis Principibus nostris decreta fuerant, molirentur. Admonui ad hæc sanctissimos Episcopos, qui illorum Conciliabulo non interfuerant, vt vestræ sanctitatis aduentum præstolarentur.

Candidianus Nestorian' exauctorationis sententiam contra Nestorium latam, publicéq; affixã refigit.

Nestorij exauctoratio Ephesi p publicos præcones solẽniter promulgata.

Nestoriani Orientaliũ aduentum operiri iubẽtur.

Pijssimus Archiepiscopus Ioannes dixit: Canonibúsne sanctionibusque Ecclesiasticis, ac Regijs nihilominùs literis in omniũ præsentia consentaneè disserentes, congruaque & ad rem facientia vicissim audientes, ac reprehensione tandem digna comperientes in illam sententiam descenderunt; an verò ijs omnibus prætermissis, indictaque, vt dici solet, causa, virum condemnârunt? Magnificentissimus Comes Candidianus dixit: Pijssimi Episcopi, quotquot vnà fuerunt, nôrunt, citra vllum prorsus examen, citraque omne iudicium hanc ab illis sententiam promulgatam esse.

Nestorij dicta.

Impudentissimè mẽtitur hic Cãdidianus.

Deo dilectissimus Episcopus Ioannes dixit: Rectè sanè: Nam ne illa quidem, quæ in nostra quoque præsentia designârunt, satis legitima, humanitatisque legibus satis consentanea fuerunt: Cùm enim oportuisset, vt illos, qui longo itinere defatigati fractique iam tum recens aduenerant, amicè complecterentur, puluereque adhuc aspersos beneuolo fraternoque affectu exciperent, ac refocillarent; tumultuario impetu statim ad nos irruerunt, consuetamque insolentiam ac tumultuationem iudicijs nequaquam obscuris declararunt: Verùm sacra Synodus, quæ mecum aderat, adeò illorum vocibus aures nullas præbuit, vt ea quoque in illos decernenda existimârit, quæ in illos decerni par erat; qui adeò illegitimè tyranniceque omnia turbârant atque miscuerant.

Ioãnes Antiochenus de Patrum Concilij inhumanitate expostulat; sed iniustè.

Socij Ioan. Anti cõtra Con. Patres statim insolentes sese declarant.

His ad eum modum prælibatis, posteaquàm magnificentissimus Comes Candidianus, cæterique paulatim exiuissent, piæque Impp. literæ recitatæ, & quæ Candidianus paulò antè exposuerat, commodùm excepta essent; Deo dilectissimus Archiepiscopus Ioannes dixit: Audiuit vestra pietas piam religiosissimorum Impp. nostrorum epistolam, tum magnificentissimi quoque Comitis Candidiani narrationem. Agnoscit nihilosecius pium pijssimorum Regum nostrorum scopum; quomodo videlicet singularem Ecclesiasticæ pacis curam peculiaremque sanæ inconcussæque fidei Apostolicique dogmatis rationem habentes, sacram Synodum hunc in locum conuocârint; remque Maiestate sua dignam instituentes, grauiter mandârint, vt omnibus vnum in locum coactis, ea, quæ in disceptationem veniunt, fraternè Sacerdotalique modestiæ conuenienter in medium proponantur; proposita verò interrogationibus, & respõsionibus commodè hinc inde adhibitis, accuratè discutiantur; discussa tandem citra omnem tumultuationem ac turbam determinentur. Ad hæc de nulla omninò controuersia pecuniaria, aut criminatoria, aut alia quacunque eiusmodi priùs tractare licere, quàm fides à sanctis Patribus in Nicæa ciuitate Bithyniæ quondam congregatis exposita, diligenter examinata denuo confirmetur. Cernit proinde vestra pietas, quid in eos fieri par sit, qui literas vsque adeò pias, tam indignis modis contempserunt.

Ioan. Antiocheni ad Cõciliabulum Orientaliũ oratio.

Ioan. acuit suos contra Concilij Patres.

Sacra Synodus dixit: Cyrillus religiosissimus Ecclesiæ Alexandrinæ Episcopus, nec nõ

Nestoriani Episcopi cũ Orientalibus

Memnon

conspirãtes Cyrillum, & Memnonem grauiter incusant.

Memnon religiosissimus huius ciuitatis Antistes (qui strenuum per omnia Synergũ Cyrillo se exhibet, omniaque, vt certò ante pietatis vestræ aduentum cognouimus & hisce, vt dici solet, oculis inspeximus, turbat) manifestarij criminis rei sunt. Quòd autẽ Memnon ita sit comparatus, fueritque iam antea semper, hinc cognoscere licet: Nam Ecclesias omnes omnesque sacras Martyrum ædes, & ipsam venerandam quoque Apostoli Basilicã nobis præclusit; & ne sacrum quidem Pentecostes diem sanctissimis Episcopis celebrare permisit. Multitudine præterea agrestiũ hominum coacta, totam hanc ciuitatem turbis repleuit. Insuper Clericos suos ad pijssimorum Episcoporum diuersoria vltro citroque missitans, vel extrema, nisi primo quoque tẽpore confuso illorũ Conciliabulo sese adiungerent, illis comminari non dubitauit. Quid multis? malæ conscientiæ stimulis agitati, nõ poterant omnia nõ miscere, res Ecclesiasticas seditionibus non implere, pias Impp. literas non floccifacere, Ecclesiæ sanctiones nõ proculcare, & ne in hæreticam peruersamq; eorum doctrinam inquireretur, quiduis nõ cõmoliri. Quam quidem doctrinæ labem, cùm ex alijs non vulgaribus, tum maximè ex capitibus, quæ religiosissimus Episcopus Cyrillus non ita pridem antè ad regiam ciuitatem misit, apertè deprehendimus: Maior nanque illorum pars Arij, Eunomij, & Apollinarij impietati est consentanea. Necessum est ergo, vt tua imprimis sanctitudo, nosque vnà omnes manibus pedibusque pro pietate nitamur, totique in hoc incũbamus, ne qui hæreticis pijssimi Episcopi Cyrilli capitibus decepti, in errorem præcipites abeant; néue sanctorũ Patrum fides detrimentum aliquod capiat. Et quidem hæretici dogmatis auctores, excitatæque tumultuationis, quæ omnem modum rationemque excedit, Principes iustæ condemnationis sententia præcellantur; reliqui verò religiosissimi Episcopi, quos hi sibi per fraudem adiunxerunt, in suamque sententiã callidè pellexerunt, Ecclesiasticæ pœnæ subijciantur oportet.

Hæc omnia vel falsa sunt, vel propter manifestam illorum hæresim accederunt.

Nestoriani grauissimis criminibus Cyrillum, & Memnonẽ onerant.

Cõciliabulum Antiochenum, & Nestorianũ Arij, Eunomij, & Apollinarij impietatẽ Cyrillo falso imponit.

Nestoriani, & Orientales schismatici exauctorationis pœna Cyrillũ & Memnonem dignos pronũtiant.

Ioãnes Deo dilectissimus Episcopus dixit: Ego quidem optarẽ, neminem ex ijs vnquã, qui ad Sacerdotiũ à Deo asciti sunt, extra Ecclesiastici corporis communionem eijci: Sed quia vsu interdum venit, vt membra quædam immedicabili morbo corripiantur, ob totius corporis incolumitatẽ, quædam nonnunquã resectiones adhibeantur necessum est. Cùm itaque Cyrillus & Memnõ insignis illius iniquitatis, quæ accidit, auctores extiterint, & vt Ecclesiasticæ sanctiones, piaque pijssimorum AA. nostrorum decreta pessundarentur, occasionem præbuerint, & prædictorum capitum promulgatione se hæreticos esse, planissimè significauerint; æquum est, vt ipsi quidẽ exauctorationis sententia plectãtur; reliqui verò, qui in ipsorum errorem abducti sunt, excommunicationis vinculo tantisper innodentur, donec proprio tandem delicto agnito, hæretica Cyrilli capita anathematizent, & in fide à sanctis Patribus Nicææ quondam cõgregatis edita planè acquiescant; ita vt nihil prorsus extraneum, aut peregrinum addi sinãt, & iuxta pijssimorum Impp. nostrorum literas, cœtui nostro sese adiungant, & controuersarum tandem quæstionum examinatione fraterne suscepta, piam fidem vnà nobiscũ cõfirment.

Ob immedicabiles morbos quasdã nonnunquam sectiones fieri necessum est.

Ioan. Antioch. Cyrilli Anathematismos hæreseos cõdemnat.

Cõciliabulum plenã Cõcilij auctoritatem sibi vendicat.

Sancta Synodus dixit: Sanctitas tua legitimam iustamque sententiam pronuntiauit. Quamobrem necessarium censemus, vt communi publicoque scripto omnium nostrum subscriptionibus confirmato, Cyrilli quidem & Memnonis depositionem, reliquorum verò excommunicationẽ palàm faciamus. Deo dilectissimus Episcopus Ioannes dixit: Quæ communi suffragio inter nos decreta cõstitutaque sunt, fiant. Ioannes Antiochiæ Episcopus pronuntiauit.

Imò vero multis modis iniustissimam.

Schismatica sentẽtia in Cyrillũ, & Memnonẽ latæ publicationẽ vrgent.

Tomi tertij, caput II.

ARGVMENTVM.

HOC caput paucis comprehendit sententiam, causasque sententiæ, quam Orientales in Oecumenicam Synodum tulerunt, conceptisque verbis, vt ex orationis filo conijcere licet, ad eandam miserunt. Decernit autem Cyrillo, & Memnoni exauctorationem; cæteris verò Concilij Patribus excommunicationem.

SACRA Synodus per Dei gratiam, pijssimorumque ac Christianissimorum Impp. nostrorum decretũ in Ephesiorum ciuitate congregata, quæ hic subiunguntur, decreuit.

Cõciliabulum, sacrã Synodũ se vocat.

Decretum Cõciliabuli Antiocheni contra Oecum. Synodũ eiusdemq; Præsides.

Optassemus quidem iuxta sanctissimorum Patrum Canones, pijssimorumque ac Christi amantium Regum nostrorum literas; Synodũ pacatè celebrari potuisse. Quoniam vos verò hæretico sensu menteq; vsi, non parua temeritate tumultuationeque priuatim inter vos confestim celebrastis (tametsi secundum terminum à religiosiss. Principibus nostris præfinitum præ foribus iam vrgeremus) omniq; turbarum genere ciuitatem & sanctam hanc Synodũ, ne videlicet in capita, quæ cũ Apollinarij, Eunomij atque Arij improbitate, & peruersitate conspirant, inquireretur, implestis; neque tandem Episcoporũ vndecunque pijssimorum Imp. nostrorum opera conuocatorum aduentum expectastis (cùm tamen magnificentissimus Comes Candidianus, & scripto & dicto, ne quicquã istiuscemodi adoriremini: sed communem omnium Episcoporum confestim operiremini, seuerissimè vobis interminaretur) ideo tu Cyrille Alexandrine, & tu Memnõ huiusce ciuitatis Episcope, scitote, vos exanctoratos, omnique Episcopali honore exutos, & ab omni præterea Ecclesiastico ministerio & functione penitus es-

se amotos; quippe qui soli, vt sanctorum Patrum Canones concalcarentur, & Regia decreta contemnerentur, omniaque cõfusione, & turbis miscerentur, auctores, & duces extiteritis. At vos reliqui omnes, qui seditiosè, & iniquè, cõtra Ecclesiasticas sanctiones, regiaq; decreta actis consensistis, tãtisper anathemati subiacete, donec agnita culpa vestra resipiscatis, fidemque à sanctis Patribus in Nicęna ciuitatę cõgregatis expositam integrè suscipiatis, nihil illi extraneum, aut peregrinum attexentes. Capita præterea hæretica à Cyrillo Alexandrino exposita, vt quæ & Euangelicæ, & Apostolicæ doctrinæ apertè repugnẽt, anathematizetis; & literis denique pijssimorum Christique amantium Regum nostrorũ, quæ fidei quæstionem quietè agitari, accurateque discuti præcipiunt, per omnia pareatis.

Episcoporum Schismaticorũ nomina & series.

Qui sententiæ huic subscripserũt, hi sunt.

Ioannes Episcopus Antiochenus; Alexander Apameæ Metropolitanus; Ibritilus Heracleæ Metropolitanus; Ioannes Damasci Metropolitanus; Himerius Nicomedia Metropolitanus; Dorotheus Marcianopolis Metropolitanus; Elladius Tarsi Metropolitanus; Alexander Hierapolis Metropolitanus; Maximianus Anabarsi Metropolitanus; Dexianus Seleuciæ Metropolitanus; Eutherius Tyanensium Metropolitanus; Basilius Thessaliæ Metropolitan⁹; Asterius Amidæ Metropolitanus; Antiochus Bostrorum Metropolitanus; Theodoritus Cypri Episcopus; Paulus Emisæ Episcopus; Macarius Laodiceæ Episcopus; Apringius Calcidis Episcopus; Theosebius Chij Bithyniæ Episcopus; Polychronius Heracleæ Episcopus; Gerõtius Claudiopolis Episcopus; Cyrillus Adanorum Episcopus; Cyrus Marciopolitanus Episcopus; Ausonius Himeriæ Episcopus; Aurelius Irenopolitanus Episcopus; Polychronius Epiphaniæ Episcopus; Meletius Neocæsariensis Episcopus; Musæus Aradi, & Antaradi Episcopus; Helladius Ptolomaidis Episcopus; Hesychius Cabalorum Episcopus; Tarianus Augustæ Episcopus; Salustius Coryci Episcopus; Valentinus Mali Episcopus; Iacobus Dorostoli Episcopus; Martianus Abrytæ Episcopus; Zosius Isbuntis Episcopus; Daniel Faustinopolitanus Episcopus; Eustachius Parnassi Episcopus; Iulianus Larissæ Episcopus; Diogenes Seleucobeli Episcopus; Eliades Zeugmatis Episcopus; Placo Laodiceæ Episcopus; Marcellinus Arcæ Episcop⁹.

Tomi tertij, caput III.

EPISCOPIS A NOBIS EXCOMMUNICATIS sacra Synodus hæc significat & suadet.

ARGVMENTVM.

EPISTOLAE huius argumentum, ex præfixo Lemmate manifestũ est. Est autẽ illud eiusmodi: Excommunicationis literæ, quas ijdem illi Oriẽtales ad sacram Synodũ miserunt. Reddunt autẽ hic causã, cur Cyrillum, & Memnonem exauctorarint; cæteros verò excommunicationis sententiæ subiecerint.

GRAVE reuera est peccare, Deumq; & Dominum ad iram prouocare; sed longè grauius & periculosius peccatum pœnitentia nõ diluere. In hoc autem malum vos eo ipso manifestè incidistis, quòd iniquis seditiosisque Cyrilli Alexandrini, & Memnonis Ephesini studijs, & machinationibus animo pertinaci adstipulari, hactenus non desinitis. Quare & hac quoque de causa excõmunicationẽ perpessi estis, nec iniuria: Nã cùm amicitiæ ostiũ per nostram sententiam patefactũ vobis cerneretis, nihil id duxistis, neque vt ab excõmunicationis vinculis absolueremini, quicquam pensi habuistis: Imò verò hominũ hæresi cõtaminatorum, sanctorumq; Patrum canones, & Imperatorium decretum fœdè calcãtium, & sexcẽta alia per iniquitatem perpetrantiũ, (propter quæ etiam gradu moti, omniq; Episcopali dignitate exuti sunt) necessitudine & consuetudine vsque hodie liberè vtimini. Scitote proinde, nisi maturè, quod æquum est, prouideritis, & à noxio illo commercio vos semoueritis, fidemque sanctorũ Patrum Nicænorum syncerè complexi fueritis, & nostro tandem cõsessui, iuxta religiosissimorum Regum nostrorum præscriptum, placidè, citra vllam omnino contentionem, aut turbam vos adiunxeritis, fore, vt vestrã stultitiam iustius, quàm nostram sententiam accusaturi sitis.

Graue peccare, sed grauius peccatum pœnitẽtia nõ delere.

Orientales Synodũ excõmunicãt propter cõstantem cũ Cyrillo cõmunionẽ.

Cõciliabulum vbiq; Oecumenici Conc. authoritatem sibi arrogat.

Tomi Tertij, caput IIII.

EORVNDEM AD IMPP. EPIstola, qua illos de suis actis, deq; causis, quæ Ioannis Antiocheni Episcopi aduentum remoratæ fuerant, certiores reddunt.

ARGVMENTVM.

ARGVMENTVM maiorem in partẽ liquet ex titulo. Paucis caput hoc præsens grauissimam contra Cyrillum, & Memnonem accusationem, multiplicemq; Ioannis Antiocheni, reliquorumq; Oriẽtalium, qui iusto tardiùs aduenerant, expurgationem continet.

IVXTA piarum literarum vestrarũ præscriptum ad Ephesiorum Metropolim tandẽ deuenimus; vbi confusionibus intestinisque seditionibus Ecclesiastica omnia æstuare cõperimus: Quandoquidem Cyrillus Alexandrinus, & Memnon Ephesinus satellitio comparato, magnaque agrestium hominũ multitudine vndecunque coacta, latè turbabãt omnia; adeò vt ne sacrum quidem Pentecostes diem celebrare, matutinaque & serotina officia de more obire integrum nobis fuerit. At non hic constitit illorum furor: Etenim Ecclesias omnes, omnesque sanctorum Martyrũ ædes, vbique nobis præcludentes, ipsi cum alijs quibusdam in errorem illorũ abductis, quoddã inter se Conciliabulum instituerunt, sanctorumq; Patrum Canonibus, vestrisque

Ephesi seditionibus ęstuant omnia.

Hic publicum matutinarum, & vespertinarum precũ vsum obseruare licet.

decretis

decretis pessundatis, sexcēta impietatis exempla ediderunt: Cùm tamē magnificētissimus Comes Candidianus Christi amantis celsitudinis vestræ nomine legatione fungēs, & scripto, & verbo quoque seuerè illis denuntiaret, vt sanctissimorum Episcoporum vndecúque aduenientium præsentiam expectarent; ac tum demum iuxta pietatis vestræ literas communem inter se Synodum celebrarent. Sed & ipse quoque Cyrillus Alexādrinus biduo ante inchoatum illud eorum Conciliabulū vniuersam Synodum meum hoc est, Ioannis Antiocheni aduentum præstolari, ad me scripserat. Propter hæc ergo vtrunque, Cyrillum, inquam, & Memnonem exauctorauimus, & ab omni Ecclesiastica functione amouimus: Reliquos verò iniquitatis eorum socios, tātisper excommunicationi subiecimus, donec capita, quæ Cyrillus, Arij, Apollinarijque, & Eunomij veneno scatētia euulgauit, abijciant anathematizent, & iuxta pietatis vestræ decretū; communi nostro consessui sese adiungant, cōtrouersiasque, qua par est, diligentia & fide, vnà nobiscum discutiant; & pium tandē sanctorum Patrum dogma confirment.

Nullā impietatis, sed multa pietatis exempla ediderunt.

Et hoc commētum est merum.

Quòd verò tardiùs aliquantò aduenerim, id mea culpa nō accidit: Nam si terrestris itineris interuallum (terra enim venimus) pietas tua spectauerit, magna profectò celeritate nos iter hoc confecisse comperiet: Siquidem quadraginta plus minus mansiones peragrauimus, nulla vnquam inter proficiscendū relaxatione vsi; quemadmodum id regia Christoque dilecta vestra Maiestas ex earum ciuitatum incolis, per quas iter fecimus, facilè intelligere queat: Fames præterea, quæ Antiochenam ciuitatem vehementer afflixit, & quotidianæ populi seditiones, & ingens vis imbrium, quæ torrentibus inundantibus, in maximum penè discrimen ciuitatem adduxerat, non paucos quoque dies Antiochiæ nos detinuerunt.

Magnū inter Ephesū & Antiochiam interiacet interuallum; sed nō quātū hic exponitur.

Tomi tertij, caput V.

EORVNDEM AD CLERVM Constantinopolitanum epistola.

ARGVMENTVM.

COMMONEFACIVNT hac epistola Clerū Cōstantinopolitanum, Cyrilli, & Memnonis, cæterorumque Patrum Concilij sententiam, Nestorio quidem incommodum nullum, sibiipsis verò propter insignem temeritatem exauctorationis, & excommunicationis pœnam attulisse.

INTELLEXIT haud dubiè pietas vestra iniquas temerariasque Cyrilli Alexandrini, Memnonisq; Ephesij, tum cæterorū quoque eiusdem factionis hominum machinationes, vt qui contra omne fas, & ius, expressumque piissimorum Christique amātium Impp. nostrorum decretum, quoddam priuatum inter se Conciliabulum cōstituere non sunt veriti. Verùm ne quis vestrum hinc cōsterneretur, necessarium duximus, pietatem vestram certiorem facere, omnes illorum conatus, & machinationes, iuxta Prophetæ dictum, meram aranearū telā esse. Imò vero temeritatis, iniquitatis, confusionisque huiusce auctores Cyrillus, & Memnon à nobis exauctorati, omniq; Episcopali dignitate exuti sunt. Cæteros verò, qui eorum consessui studio adesse voluerunt, tantisper excommunicationi subiecimus, donec proprio errore agnito, hæretica Cyrilli Alexandrini capita anathematizent, fidemq; sanctorum Patrum, qui in Nicæa Bithyniæ ciuitate quondam cōuenerunt, syncero animo complectantur: Ne quis igitur ex eorum numero, qui seditionibus conflandis vacare solent, vestram pietatem commoueat; nouerītis, temerarios iniquorum illorum ausus nullam penitùs vim habere. Hoc ipsum pio quoque Christique amanti Imperatori, cæterisq; magnificentissimis celeberrimisque Principibus indicauimus.

Non priuatum sed publicum & legitimum instituerūt.

Verū à vobis Schismaticis, sed non ab Oecum. Synodo.

Si nullam vim habēt, cur ergo Nestorius in exilio pellitur.

Tomi tertij, caput VI.

EORVNDEM AD SENATVM Constantinopolitanum epistola.

ARGVMENTVM.

ET hac rursum epistola, ne non iustissima causa moti ad tantorum virorum exauctorationem descendisse videantur, Cyrillum, & Memnonem grauissimè criminantur.

PIO CHRISTOQVE DILECTO Senatui sacra Synodus.

MAGNO sanè animi dolore hoc ipso afficimur, quòd membrorum nostrorum excisionem vestræ magnificentiæ indicare cōpellimur: Nam etsi putridorum membrorum auulsio interdum est necessaria; attamē acerbissimum dolorem reliquo corpori affert: *Si quid enim (ait Apostolus Paulus) patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra.* Veruntamē inutilium noxiorumque resectio suo quoque tempore à peritis medicis, est adhibenda: Etenim prudens cordatusque corporum curator, reliquorum membrorum sanitatem ob oculos ponens, illo, quod putredine consumptum erat, neglecto, ad totius corporis curam, & conseruationem omne cōsilium, & studium confert. Hoc ipsum in præsentia & nos quoque facere coacti sumus: Comperimus enim, Cyrillum Alexandrinæ Episcopum, & Memnonem Ephesiorum Antistitem grauissima, & periculosissima quæque contra sanctam Dei Ecclesiam designasse; ciuitatem, sacramque Synodum turbis seditionibusq; complesse; numeroso ex nautis

Putridorū membrorū resectio interdū necessaria.

1. Cor. 12.

Atqui Cyrill & Memnon, nō putrida, sed viua membra erant.

Ob salutē & incolumitatē totius, saluberrimè nonnunquam abscindit corporis portio.

Omnia hęc impudētissima sunt mendacia.

Ægyptijs, Asiaticisque rusticis satellitio collecto, tyrannidi suæ præsidiū quæsiuisse; neque sanctissimos pijssimosq; Episcopos vndequaque conuocatos expectasse; neque literarum pijssimorum Christique amantium Regū nostrorum vllam rationem duxisse; neque magnificentissimi celeberrimique Comitis Candidiani admonitiones, grauesq; eiusdem cōminationes quicquam omnino curasse: Sed omnia religionis ornamēta latè permiscuisse omnia iniquè & illegitimè perpetrasse; sacrā sanctæ Pentecostes solennitatem celebrari vetuisse; sacra templa, sacras inuictissimorum Martyrū ædes præclusisse, ita vt ne orare quidem cupientibus licuerit; neque è locis vsque adeò remotis venientibus, tantoq; sacras sanctorum triumphatorumque Martyrum, maximè verò beatissimi Ioānis Theologi, ac Euāgelistę (quem summam apud Seruatorem nostrum fiduciam, familiaritatemq; obtinuisse constat) reliquias videndi, easdemq; complectendi desiderio flagrantibus, integrū fuerit.

Maxima veterū erga Orsorū reliquias deuotio ac pietas.

Quapropter prædictos turbarum auctores Cyrillum, & Memnonem deponere, omniq; Episcopali honore exuere compulsi sumus: Reliquos verò tyrannidis ac temeritatis illorū fautores, & administros, siue metu adacti, siue fraude quoque allecti hoc fecerint, excōmunicationi subiecimus, correctionis modū voluntaria illorum pœnitentia definientes: Nam si resipuerint, & hæreticā illam doctrinam deseruerint, sanctorumque Patrum Nicænorum fidem susceperint, & nostro consessui iuxta religiosissimorum Impp. nostrorum literas sese adiunxerint, eaque modestia, quæ Sacerdotes decet, quæ in fide dubia vel controuersia sunt, nobiscū peruestigarint; quamprimùm excommunicationis vinculo absoluentur, & in pristinum Sacerdotalis functionis locum denuo restituentur.

Compulsi mera vestra malitia, & vesania: Iusta enim ratio nulla vos vrgebat.

Tomi tertij, caput VII.

EORVNDEM SCHISMATICOrum ad populum Constantinopolitanum epistola.

ARGVMENTVM.

ET hæ quoque literæ eiusdem penè argumēti sunt, cum præcedentibus, & aliquot etiam sequētibus: Toti enim in hoc vnum incumbunt, vt Cyrillum & Memnonem œcumenici Concilij præsides apud omnes status, & homines suis confictis calumnijs odiosissimos maximeque inuisos reddant. Quare & hic quoque grauia crimina vtrique imponunt; illorumque exauctorationem iustam fuisse, multis allatis caussis ostendere contendunt.

PIISSIMO FIDELISSIMOQVE ac Christianissimo populo sanctæ Dei Ecclesiæ Constantinopolitanæ, sacra Synodus.

Semper Sacra Synodi tuum se ornant.

LEX est non scripto tradita, sed pastorum animis insita, nempe, vt sedulam operam nauent, ne gregem, aut fures rapiant, aut feræ deuorent, aut morbi qualescunque inficiant. Quòd si illi ergo, qui pecudum curam susceperunt, tantam prouidentiam tantamque solicitudinem illis impēdunt, vt Patriarcha Iacob ad Laban dicat: *Die noctuq; æstu vrgebar, & gelu; fugiebatq; somnus ab oculis meis; captū à bestia tibi non ostendi.* Quantam ratione prędictis Seruatoris nostri gregibus curam impēdere par erit, qui & Diuinam imaginem sortiti sunt, & in Christū baptizati sunt, & Christum induerunt, & Dominici vultus lumine insigniti sunt? Quamobrem ne vanis rumoribus credentes mœrore tabescatis, superuacaneisq; turbarum fluctibus nimiùm exagitemini; operæpretium duximus, nostris hisce literis animas vestras præmunire, easdēq; certiores facere, nos vniuersorum Rege Deo, religiosissimorum Christique amantiū Imp. nostrorū mentes ad hoc instigante, Ephesum aduenisse, ibidemque ciuitatem quidem omni tumultuationis genere plenam; vniuersam verò Synodum non vulgaribus turbis agitatā; Ecclesiam autem velut mare sæua quadam tēpestate concitatam reperisse; Cyrillo Alexandrię quondam Episcopo, & Memnone Ephesino instar ventorum teteram hanc procellam concitantibus: Ambo enim metuentes; Ægyptius quidem, ne in peruersæ doctrinæ illius capita hæreticam Apollinarij impietatē apertè spirantia inquireremus, ipsumque illorum auctorem hæreseos condemnaremus: Alter verò ne ignauæ suæ administrationis, quę tota ciuitate percrebuerat, pęnas cogeretur subire, cruentam quandam inter se conspirationem inierunt, apertoque tyrannidis signo sublato, Cyrillus quidē quinquaginta Episcopos Ægyptios; Memnon verò plus quàm triginta Asiaticos, & alios præterea non paucos, aut errore circumuentos, aut metu inductos, coegerunt; nulloque prorsus sanctissimorum Episcoporum vndecunque aduētantium expectato, priuatum inter se Cōciliabulum instituerunt. Denique omnibus Ecclesiæ legibus, & sanctionibus contemptis fędeque proculcatis, nihil iniquitatis, absurditatisque prætermiserunt. Neque sua hac improbitate contenti, quosuis etiam alios, vel inuitos ad ipsam impietatis arcē adducere studuerunt: Quandoquidem nautas Clericosque Ægyptios, & quosdam præterea agrestes Asianos ad Episcoporum diuersoria mittentes, extremaque omnia, nisi parerent, interminantes, ac sæuis suis dictis infirmiores grauiter perterrefacientes, & domos tandem Episcoporum forinsecùs inscribentes,

Gen. 31.

Summi pastores gregi suo curā debent.

Aut nullæ per id tempus erant turbæ; aut ex solum, quas Nestorius cōcitauit.

Omnia hęc vana, commētitia, & calumniosa esse, ad oculum patet ex secūdi Tomi cōmentarijs.

quò nimirum hostibus obsidionem parantibus conspicuæ essent; quàm plurimos, vt iniquis illorum actis assentirentur, compulerunt.

Deum immortalem quàm impudenter isti mentiuntur.

Isthuc autem cùm animaduertissemus, certaque experientiæ fide tyrannidem illorum comperissemus; nefas grande nos commissuros iudicauimus, si eos, qui in tantam prolapsi essent impietatē, in Diuina, & magna illa Sacerdotali functione diutius relinqueremus. Quare Cyrillum, & Memnonem totius huius mali auctores, non potuimus non exauctorare, & ab Episcopatus gradu omnino amouere. Ceteros porrò, qui horum temeritati patrocinati fuerant, excommunicationis vinculo subiecimus quidem; pœnitentiæ tamen locum illis non præclusimus; quin potiùs humanitatis, clementiæque ostium apertum eisdem reliquimus: Nam si capita à Cyrillo euulgata, quæ ab Apostolica, & Euāgelica Ecclesia aliena sunt, primo quoque tēpore voluerint anathematizare, & ad sanctorum Patrum Nicænorum fidem redire, & iuxta pientissimorum ac Christi amantium A.A. nostrorum literas, sine strepitu ac tumultu, ea, quæ discutienda in medium proposita sunt, nobiscum disquirere, piumque religionis dogma confirmare; mox illos, veluti propria mēbra suscipiemus, sedesque Pontificias ipsis restituemus.

Sed hæc omnia occultè iniquè, & temerariè.

Non egent illi vestra gratia.

Tomi tertij, caput VIII.

EORVNDEM AD REginas relatio.

ARGVMENTVM.

EST eiusdem argumenti epistola hæc cum præcedente: Vigent namque contra Cyrillum & Memnonem; quorum auctoritatē improbis suis conatibus plurimum obstare intelligebant, idem fucum semper.

SACRA SYNODVS pijssimis Augustis.

ALIA ac spectaueramus vestræ pietati significare compellimur; tyrānica Cyrilli, Alexādrini, & Memnonis Ephesini debacchatione ad eam necessitatem nos perurgente. Nam cùm propter Ecclesiasticarum sanctionū ordinem, piumque Christi amantium Imperatorum nostrorum decretum, pijssimorū Episcoporum vndequaque aduentantium præsentiam eos opperiri, communique sententia, quæ sanctæ fidei sunt, expendere, & in cōtrouersias in medium propositas disquirere, & Apostolica dogmata exactè discutere, discussaque communi calculo cōfirmare oportuisset; nobis præterea se nostrum aduentū præstolari scripsissent, didicissentque tandem tridui tantum itinere nos abesse; tyrannicum inter se Conciliabulum cōstituerunt, & tres flagitiosas, illegitimas, iniustas, omnique absurditate & iniquitate plenas temerario ausu adorti sunt: Cùm tamen magnificētissimus clarissimusq; Comes Candidianus, ordinis sectandi causa à religiosissimis Christoque deditissimis Impp. missus, & scripto, & verbo quoque grauiter illis denūtiasset, vt pijssimorum Episcoporum aduentum expectarent, neque quicquam omnino, circa piam fidem innouarent; sed illis tantùm, quæ à sapientissimis Impp. nostris decreta essent, insisterent. Verùm literis Augustalibus minimè auscultāres, sanumq; magnificentissimi Comitis Cādidiani consilium pro nihilo ducentes, suam verò insolentiam statuere satagentes, aspidum oua excluserunt, & telam, sicuti Propheta loquitur, aranearum texuerunt. Cæterùm qui manducaturus illorum oua fuerit, ventosa, basiliscoque fœcunda ea comperiet: Liberè enim affirmare hic possumus: Tela ipsorum non erit in indumentū, neque è manuum suarum operibus vestientur.

Imò vestro in Cyrillū furore & odio vos excæcante & instigante.

Scilicet infamem est obstinatā blasphemiam; hę reticentia, cū huiusmodi erat Nestorius, exauctorare.

Omnia hæc veritati mē conueniētissimē; in illorū capita retorqueri possunt; vt postea stabilitā de compertis reipsa quoque retorta sunt.

Cùm illorum ergo temeritatem, & furias maiores esse, quàm quæ tolerari possent, aduerteremus (nam & Ecclesias, & sacras Martyrum ædes occluserūt; & ne sacram Pentecostes solennitatē celebraremus, impedimento nobis fuerunt; & tyrannicæ insolentiæ suæ ministros ad Episcoporum domicilia mittentes, & vel extrema quæque, nisi votis ipsorum morem gererent, interminantes, iniquis suis studijs conatibusq; illos subscribere compulerunt) prædictum Cyrillum, & Memnonem exauctorauimus, & ab omni Episcopali dignitate amouimus: Reliquos autem temeritatis illorum socios, vel metu coactos, vel certè per adulationem allectos, excommunicationi tantisper subdidimus, donec tādem vulnera sua sentientes ex animo resipiscant, & hæretica Cyrilli capita, Apollinarij, Arij, & Eunomij impietati consentanea anathematizēt, & sanctorum Patrum Nicænorum fidem recipiant, & iuxta pia Christi amātium Regum nostrorū edicta, quietè, & absque omni prorsus tumultuatione nostro Concilio sese adiungant, propositaq; dubia accuratè nobiscum examinent, & Euangelicę tandem fidei synceritatem citra fucum complectantur.

Eandē cantilenam impudenter vbique canūt, eadēq; mendacia semper ingeminant.

Ecquis nisi schismaticus, vel hęreticus vestro gregi se adiungat?

Tomi tertij, caput IX.

EORVNDEM AD PRAEFECTVM & Magistratum epistola.

ARGVMENTVM.

ET hæc quoque epistola eandem cantilenam cantat; nisi hoc forsan hæc ab alijs discrepet, quòd petunt hic se gerant impostores illi, ac si propter Cyrilli, & Memnonis tyrānidem in extremo vitæ discrimine versentur. Quare etiam sub scripti huius finem Præfecti fidem, & opem obnixè implorant.

SACRA SYNODVS *Præfecto. S. D.*

AD summum, vt dici solet, malorum deuenimus, cumque extremis periculis identidem luctamur; vt qui mortem quotidie impendétem, nobisque ob oculos versantem videamus: Nam quæ à Cyrillo & Memnone cæterisque factionis illorum consortibus in nos committuntur, ea omnem barbaricam immanitatem excedunt plurimum. Nullum tyrannidis genus prætermittunt: Continuis, prout in bello fieri solet, insidijs impetimur: Ædes nostras iam bis inscripserunt, népe quò illis euadant manifestæ, qui impetum in eas facturi sunt: Omne templum nobis præcluditur: Morbis consumpti, vel paulisper libero cœlo frui desideramus; sed nusquam prospicere audemus: Neque enim secus ciues, atque infestissimos hostes extimescimus: Sanctorum Patrum Canones pessundantur: Excõmunicati, & exauctorati sacris operari nihil verentur: impia, salutarium dogmatum loco, Dei populo instillantur, & nos interim veluti ergastulis inclusi miserè hic coarctati tabescimus, insidijsque hinc inde vehemēter quotidie appetimur.

His omnibus dignissimi eratis; sed mentiminì impudētissimè.

Non citra causam ciues omnes vobis infesti sunt.

Obsecramus proinde vestram magnificentiam, obnixeque eádem rogamus, ne nos tantis hisce malis vndique cinctos, miserijsque penè assumptos diutiùs negligat; verùm euidenti mortis discrimine, quanta fieri potest celeritate, eximat, efficiatque, vt ad regiam ciuitatem asciti, fidei nostræ rationem reddere, prædictorumq; virorum hæresin, intolerandamque eorundem iniquitatem liceat commonstrare: Nã nisi citò hoc fiat, peribimus funditus, certumque illorum furijs pabulum futuri sumus. Denuo itaque oramus, & per liberos, perque ea, quæ vobis sunt charissima, ac per iustum Dei iudicium obtestamur, ne à vestra magnificentia diutius relinquamur; sed quàm ocyssimè hinc eruamur, quò libera vesci aura, cœlumque intueri valeamus.

Hoc impetrabitis, sed nullo vestro cõmodo, imo magna vestra cõfusione.

Tomi Tertij, caput X.

EORVNDEM AD PRAEPOSITUM *& Scholasticum epistola.*

ARGVMENTVM.

INCVLCANT Nestoriani, & Orientales (conspirãt enim hæ duæ factiones inter se cõtra œcumenicam Synodum) eadem hic rursum, quæ iam antè ad nauseam vsque, puta, Cyrilli & Memnonis improbitatem, omnem orationis modum excedere, seque ob eam causam in extremo vitæ discrimine versari.

PRAEPOSITO ET SCHOLASTICO *sacra Synodus.*

INTER alia delicta nullum grauius, nullum extat perniciosius vesania: Ea enim, vel ad absurdissima quæque impellit. Hac Ægyptij, & qui cum illis faciunt, acti, omnes Ecclesiasticas leges aspernantur, piaque pijssimorum Imperatorum nostrorum edicta conculcant: Nam neque prima, neque secunda, neque tertia religiosissimi Regis nostri epistola à sua insolēti temeritate abduci potuerunt: Sed neque legitima quoque per nos in eos exauctoratio decreta & promulgata illorum furorem compescuit; Nam & in oratione, spreta lege, conueniunt, & profanas Synaxes, etiamsi populus his sese non admisceat, subinde celebrant, & omnibus sacris ædibus custodes, qui nullũ, nisi ipsos ingredi sinant, adhibere pergunt.

Malus morbus vesania.

Hæc verissimè & appositissime in vos conueniunt.

Si populus illos auersatur, ergo nullos audit: Vos enim manifestissimè odit.

Et quidem iam antè per alias quoque literas vestræ magnificentiæ indicatum est, quantum vitæ periculum adierimus, quando pientissimorum Christique amantium Impp. nostrorum literis per Palladium Comitem præclarissimum allatis, ad sanctam Apostoli Basilicam adorare instituebamus. Etenim non modò ab adoratione fuimus ꝓhibiti; verùm etiam lapidum imbre impetiti, hostilique insectatione longissimè abacti. Cùm itaque veræ pietatis alumni habeamini, omnique virtutum genere ita sitis exculti, vt vestra gloria in omnium ore versetur, & sacrosanctam Ecclesiã pro viribus hactenus propugnetis, omnemque diligentiam, vt secundis perpetuò ventis vtatur, hucusque adhibeatis; amplitudinem vestram etiam atque etiam obtestamur, vt piētissimo Christique amatissimo Regi literas nostras legi curet, omniq; studio ad hoc incumbat, quò omnis tumultuatio atque confusio tandem compescatur, omnisque turba & seditio è medio tollatur; & cõmuni omnium Synodo instituta, omnis discrepantium controuersia dirimantur.

Non obliteras Imp. sed quia loco Memnonis aliam instituere volebatis, quod populus ferre noluit.

Adulantur Clero Cõstantinopolitano.

Tomi tertij, caput XI.

EORVNDEM ORIENTALIVM *ad Theodosium Augustum de sanctæ, et Oecumenicæ Synodi decreto super libellis, quos Cyrillus & Memnon Concilij Patribus contra Schismaticos obtulerant, relatio, grauisq́, eorundem eã de re expostulatio. Fuit autem epistola hæc ad Comitem Irenæum missa, & per hunc Imperatori exhibita.*

ARGVMENTVM.

INSTITVVNT epistola hac Orientales grauem contra Concilij Patres, de Cyrilli & Memnonis restitutione, accusationem. Petunt, vt indicta Synodus ex Ephesina ciuitate Constantinopolim, vel Nicomediam transferatur, tum vt tres tãtum Episcopi ex qualibet prouincia ad illam admittantur. Exigunt tandē, vt Symbolum Nicænum, citram vllam prorsus mutationem, communi omnium calculo comprobetur, & subscriptione muniatur.

Næ

Næ temerarii Episcoporum, quorũ suprà meminimus, conatus lamentatione, lachrymis,& luctu verè sunt digni: Siquidẽ magna illa secretaque Ecclesiæ mysteria, perinde ac scenicas quasdam theatricasque fabellas ludibrio exponunt: Etenim Cyrillus,& Memnon propter scelera sua apertumq́ue Apollinarismum, quo infecti sunt. (Quemadmodum id ex capitibus, quæ miserunt, quiuis facilè deprehendere queat) pridem à nobis exauctorati, libellos quosdam, vti accepimus, reliquis, qui iisdem illis hæreticis capitibus subscripserant,& ob id excommunicationis censuram incurrerant,& alia alioqui mala ea pœna digna designauerant, exhibuerunt: Et tanquam iniuria à nobis sint affecti, iudicibus præuaricatæ legis reis, iisdemq́ue, quibus ipsi, criminibus implicitis, vsi, nos, quos orthodoxã synceramq́ue fidem seruare, semperq́ue seruasse manifestum est, in ius vocare non erubuerunt.

Innocẽtes absoluere; est Ecclesiæ secreta prodere? scilicet. Quis eos hæreseos struxit?

Quæ illa mala, quæso, quæ designarant?

Porrò autem cùm ad eam citationem responderemus. pietatis vestræ placitum hac de re expectare oportere, atque hoc ipsum semel atque iterum repeteremus; pietatis sanctiones pro nihilo ducentes, Sacerdotium, vt sibi persuadent, illis restituerunt: Nam id hic molitis sunt planè, quod illi solent, qui, cùm ipsi sint ligati, neque semetipsos à vinculis expedire valeant, alios tamen soluere conantur: Quandoquidem, si Memnon,& Cyrillus iniustè à nobis exauctorati sunt, id scripto probare debuerant; non autem depositos ausu inani,& casso absoluere. Quòd si verò ea exauctoratio iusta legitimaque fuit, vt reuera fuit; quis dubitat, quin horum quoque excommunicatio perinde, atque illorum depositio, iusta idoneaque extiterit? Quod si sic? Quomodo excommunicationis vinculis innodati, & ab omni Sacerdotali functione prohibiti, depositis Sacerdotij ministerium restituere potuerunt? An non hoc conatu maioribus quoque criminibus seipsos innexuerunt? Quandoquidem cùm Cyrillus,& Memnon non modò exauctorationis, sed & excommunicationis quoq; pœnæ subiacerent; etiamsi cæteri ante ridiculam illam restitutionem excommunicati non fuissent; hoc ipso tamen excommunicationem incurrissent, quòd excommunicatione contempta, contra legem cum depositis & excommunicatis communicassent.

Schismatici ad Synodum citati comparere nó audent.

Legitimè excõicatus absoluere nequit.

Citra causam cum excõicatis cõicans, excommunicationem incurrit.

Rogamus itaque Maiestatem vestram, ne Ecclesiasticas leges, indignis modis proculcatas, neglectui habeat; sed vt fidem grauiter impugnatam quàm ocyssimè vindicet; nobisq́ue insidijs vndique impetitis infinitisque comminationibus iniustissimè lacessitis succurrat, & primo quoque tempore ex hoc ergastulo liberatos ad regiam ciuitatem euocet, ibidemq́ue coram pietate tua illorum iniquitatem,& impietatem exponere,& redarguere iubeat: Certò enim persuasum habemus, fieri non posse, vt legitimo ordine, quæ proposita sunt, decernantur, nisi vestræ Maiestatis auctoritas intercedat. Quòd si hoc consilium serenitati vestræ non probatur; supplicamus, vt saltem Nicomediã nos accersiri curet, quò vel hac ratione, quæ acta sunt, dominationi vestræ expeditiùs significare, vestræq́ue pietatis sanctiones commodiùs intelligere valeamus.

Schismatici Orientales Synodũ Constantinopolim aut Nicomediam transferri efflagitant.

Obsecramus nihilominùs Celsitudinem vestram Deo dilectam, vt cuilibet Metropolitano duos duntaxat Episcopos adesse patiatur: Nam superuacanea multitudo magis valet ad turbas seditionesq́ue concitandas, quàm ad dogmatum inquisitionem. Sanè Antagonistæ nostri magna Episcoporum multitudine stipati, numero potiùs, quam veritate, aut dogmatum rectitudine confidunt: Videtur enim vnum hoc studuisse maximè, vt hominum turba subscriptionumq́ue multitudine, quod vellent, efficerent, animosq; vestros præoccuparent. Nos verò vestro edicto obsequentes, & vel pauculos quosdam ad dogmatum examinationem, sat esse posse arbitrantes, tres tantùm ex qualibet prouincia huc accessimus, vestræq́ue pietatis decretum religiosè obseruantes, ex pijssimorum Episcoporum numero neminem hucusque hinc amandauimus (Quemadmodum illi, qui nihil non audent, istud factitarunt) sed ea solùm, quæ oportuit, per literas significamus; hoc vnum ob oculos tantùm versantes, ne pijs vestris decretis contra iremus.

Schismatici paucitatem suam sibi præiudicialem fore animaduertẽtes, Orthodoxorum multitudinem in contemptum adducere student.

Non amandasti, ex vestris Episcopis, sed amandastis, & subornastis alios, q multo plus poterant, quam vestri Schismatici Episcopi.

Denique pietatem vestram obnixè obtestamur, quò omnibus præcipiat, vt fidei in ciuitate Nicæa expositæ (quam huic quoque epistolæ nostræ adiunximus) singuli subscribãt, nihilq́ue, quod ab ea sit alienum, assumant, neque Christum purũ hominem esse dicant: Nam Deus perfectus est,& homo itidem perfectus; neq; Diuinitatẽ patibilẽ inducãt. Vtrũlibet enim horum asseuerare, temeritatis est.

Tomi tertij, caput XII.

SACRA DIOECESEOS ORIENTALIS Synodus, cæteriq; vnà cum Orientalibus ex diuersis prouincijs ac Diœcesibus apud Ephesum congregati: videlicet ex Bythinia, Pisidia, Cappadocia, Paphlagonia, Europa, Mysia, Rhodope, Thessalia, propter quæ hic sequuntur, ediderunt, Ecclesiasticas quasdam controuersias nuper renatas.

ARGVMENTVM.

CAPVT HOC complectitur Symbolum, cuius paulò ante facta est mentio, & qualemcunque quoque eiusdem Symboli expositionem. Vocant se hic autem, vt alibi quoque non infrequenter, sacrum Concilium, cùm reipsa aliud nihil fuerit cœtus ille, quam infame quoddam schismaticorum hominum Conciliabulum ex meris mendacibus & imposturis conflatum. Quare etiam in exemplari Græco capiti huic eiusmodi Lemma præfigitur. περὶ τῶν ἀποστατῶν.

Prin-

A. A. pii & sapientes, piè & sapiēter gubernant.

PRINCIPUM terræ decreto; qui & iustè per Deum regnant, nec sapientia minùs, quàm pietate subditos suos gubernant, Ephesum conuocati, impigrè ad prædictam Metropolim nos contulimus. Cùm autem non parum temporis propter turbas seditionesque à Cyrillo & Memnone excitatas incassum fluxisset; vnisque & alteris quoque pientissimorum Christique amantium Impp. nostrorum literis cautum esset, vt Dei Ecclesiæ pacis vinculo primo quoque tempore denuo consociarentur, nec non in fidei expositione, quam beati Patres apud Nicænam ciuitatem quondam congregati ediderant, acquiescerent omnes; rati vna hac ratione fore, vt omnis mox offensio è medio facesseret, conati sumus Episcopos cum Ægyptij Cyrilli sententia facientes, hæreticisque illius capitibus adstipulantes inducere, vt capita illa Orthodoxæ fidei apertè repugnantia vnà nobiscum condemnarent, fideique Symbolo, apud Nicæam olim exposito, iuxta Christianissimorum Augustorum nostrorum sanctionem, subscriberent. Verùm cùm hoc illis, quòd nimirum peruersa opinio animos illorum totos occupasset, persuadere non possemus; nos sanam sanctorum Patrum fidem sectantes, nihilque extraneum illi admisceri patientes, hanc nostræ fidei confessionem exponere, proprijsque subscriptionibus confirmare compulsi sumus. Sufficit nanque breuis illa expositio, cùm ad pietatis doctrinam exactè tradendam, tùm ad veritatis quoque viam errantibus ostendēdā; tum ad quosuis denique hæreticorum errores & imposturas expugnandas. Habet autem ea fidei expositio hunc in modum.

Quomodo de pace cū Synodi Patribus tractastis, qui nulquam, vt assetitis, prodire ausi fuistis?

Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, visibilium omnium & inuisibilium factorem: Et in vnum Dominum Iesum Christum, Filium Dei vnigenitum, & ex Patre, hoc est, ex Patris substantia natum: Deum de Deo, lumen de lumine; Deum verum de Deo vero; genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, quæ sunt in cœlo, & quæ sunt in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est, & homo factus est, & passus est, & tertia die resurrexit, & ascendit ad cœlos, sedetq; ad dexteram Dei Patris, & venturus est iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritum sanctum.

QUI autem dicunt: Erat aliquando, cùm non erat, quodque ex nihilo, aut ex alia substantia, aut essentia factus est; quiq; Filiū Dei vertibilē, aut alterabilē esse asserunt; eos sancta Catholica & Apostolica Ecclesia cōdēnat.

Fidei Nicænæ Symbolum facit contra oēs hæreses.

Hæc est fides quam sancti Patres exposuerunt: In primis quidem contra Arrium blasphemo ore, Filium Dei creaturam esse, dicentem: Mox verò contra omnes alias hæreses Sabellij, Phouni, Pauli Samosateni, Manichæi, Valentij, Marcionis: Postremò autem contra omnem hæresin, quæ vnquam aduersùs Dei Ecclesiam sese erexit: Omnes nanque Episcopi illi, qui 318. numero in ciuitate Nicæa olim conuenerant, cōdemnarunt. In hanc fidei expositionem & nos omnes quoque acquiescimus, in hac perseueramus; neq; nos solùm, qui hic Ephesi præstò sumus; sed cæteri quoque omnes, qui in prouinciis nostris degunt, Episcopi: Omnes enim communi sensu accō sensu omnibus actis nostris suum calculum adijciunt: Placet nanque sapientis consilio morem hic gerere. Quid autem ille? *Noli,* inquit, *terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui, transferre.* Cæterùm quod attinet ad capita, quæ hæretico sensu imbuta, Cyrillus edidit, quibusque nonnullos quoque superuacaneos planeque stolidos anathematismos attexuit, ac Episcoporum subscriptionibus corroborari curauit; illa sacra Synodus in Ephesiorum ciuitate coacta omnia explodit, & ab Orthodoxa fide aliena esse decernit. Ioannes Orientalis Antiochiæ Episcopus sacræ præscriptæ fidei consensi subscripsique. Subscripserunt etiam reliqui eiusdem factionis Episcopi, qui etiam per epistolam, quæ huic proximè subiungitur, Rufum Episcopum in sententiam suam pertrahere conati sunt.

Prouer. 22.

Imò sacra Synod' ea omnia, vt Orthodoxa communi omniū calculo approbauit.

Tomi tertij, caput XIII.

EPISTOLA QUORUNDAM Orientalium ad Episcopum Rufum.

ARGUMENTUM.

HAC epistola octo Schismatici Constantinopolin ab Orientalibus missi, quò causam contra Cyrillum & Memnonem, reliquosque Concilij Patres apud Impp. obtineant; conantur Episcopo Rufo, viro alioqui pio & bono persuadere, vt à legitimo Concilio desciscens, Schismaticorum contubernio sese adiungat. Argumenta autem, quibus id illi efficere nituntur, sunt mera commenta. Confingunt Cyrillum Hæresiarcham esse, tum Memnonē reliquosque sacræ Synodi proceres in Hæresiarchæ huius verba pertinaciter iurasse; adeoque qui saluti suæ bene consultum volunt, eos omnes omnimumque illorum doctrinam studiosè vitare debere.

Deo dilectissimo sanctissimoq; Cōpresbytero Rufo Ioannes, Hemerius, Theodoritus, reliquiq; ex ordine Episcopi in Domino salutem.

ARBITRAMUR, Ecclesiasticam cōcordiam ob sanctitatis tuæ absentiam nō paruum detrimentum accepisse: Etenim si præstò esse licuisset, multas confusiones turbasq; temere exuscitatas compescuisset; multasque hæreses Orthodoxæ fidei (quam posteri à Maioribus acceptam integram ad nos vsque trāsmiserunt) Euangelicæ & Apostolicæ Ecclesiæ inuectas; vnà nobiscum obtriuisset. Isthæc citra causam non dicimus: Siquidem ex literis, quas pietas tua ad Iulianum pijssimum sanctissimumque Eridicæ Episcopum perscripsit, aliud te statuisse, haud omnino obscurè

Adulantur Rufo, quò commodiùs illū in suā pertrahant sententiā.

scurè cognouimus. Mones hic autem pijssimum illum Episcopum, & quidem serio mones, ne pro fidei, quam beati Patres Niceni exposuerunt, defensione vllum omnino laborem, aut molestiam detrectet, neque vlla ratione, vt in paucula ista verba labes aliqua irrepat, permittat; vt quae sola & ad veritatem cōstituendam, & ad falsitatem reuincendam abunde sat esse videantur. Et haec quidem sanctitas tua rectè, & piè, & iustè admonuit; neq; is segniter, qui accepit, literarum consilium exequi hactenus contendit. Caeterum multi, qui Synodo interfuerunt, iuxta Prophetae vocem, declinauerunt, inutilesq; effecti sunt: Fide namque, quam à sanctis Patribus acceperant, relicta, duodecim Cyrilli Alexandrini capitibus subscripserunt, quae etsi Apollinarij cocodoxiam nusquam non redoleant, Arij; & Eunomij impietatem apertè spirent; omnes tamen, qui manifestam illam impietatem non suscipiunt, anathemati subijcere non verentur.

Rursus Symbolum Nicaenum integrum in demutatū. qua retinere is suadet.

Non tessquerūt, sed capita tanquam Symbolo cōsentanea admiserunt.

Huic fidei pesti, tam nos, qui ex Oriente, quàm caeteri quoque, qui ex alijs Dioecesibus conuenimus, multum hactenus obnitimur; aliud nihil hic spectantes, quàm vt fidei Symbolum à Patribus Nicaenis editum locum suū perfectè obtineat: Nihil enim omnino (vt sanctitas tua nouit) in illa desideratur, quod ad firmandam Euangelicorum dogmatum doctrinam, vel ad quamuis haeresin confutandam quocunque modo faciat. Propter hanc ergo oībus laetis tristibusq; quae humanae vitae accidere possunt, posthabitis, iugiter in acie versamur, neque inde digressuri, donec sortem à Maioribus traditam incontaminatam possideamus. Hac etiam de causa Cyrillum & Memnonem exauctorauimus; illum quidē tanquam Haeresiarcham; hunc verò tanquam Haeresiarchae fautorem, totisque viribus, vt capita illa ad sanctarum Ecclesiarum discordiam nata confirmentur, enitentem: Caeteros verò, qui dogmatis illis pietati dissentaneis subscripserunt, vel quouis modo adstipulati sunt, tātisper excommunicauimus, dum ea anathematizauerint, & ad sanctorum Patrum Nicaenorum fidem redierint: Verùm nostra lenitas illis nihil profuit: Nam vsque hodie pro peruersa illa doctrina decertant, & vltro in Canonis sanctionem vulnus accepturi impingunt. Habet is autem hanc perspicuam sententiam.

Non tam [illegible] Symbolo, etsi hoc salubre [illegible] pro Nestorio.

Impingerent, si vera ista sententia esset legitima.

CANON.

Si quis Episcopus à sacra Synodo, aut Presbyter vel Diaconus ab Episcopo suo depositus, non expectata Synodi sententia sacris ministerijs operam dederit, nullus expurgandi locus, ne in alia quidem Synodo huiusmodi relictus esto. Sed & qui sunt, qui cum talibus communicauerint, hi penitus ab Ecclesijs Dei expellantur. In hanc sanctionem apertè commiserunt tam ij, qui ex-

[illegible] Canon ad Petrum Cnaph.

communicationis, quàm illi, qui depositionis sententiam in se exceperunt. Vbi primùm enim se à nobis exauctoratos atq; excommunicatos resciuerunt, statim vnà sacris operati sunt, & hactenus sacris operari non desinūt, hoc ipso planum facientes parum se fideli illi habere, qui aliquando dixit: *Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in coelis.* Haec in ipso mox controuersiae huius exordio sanctitati tuae indicare instituteramus. Verùm nonnulla emendationis & a malis hisce emersionis spe ducti, hactenus expectauimus; at ea nos spes fefellit: Nam neque impiam illā haeresin propugnare desistunt, neque pijssimi Regis nostri admonitionem tantilli faciunt: Etenim quintùm iam familiari nostro colloquio vsus, grauiter illis mandauit, vti vel capita Cyrilli, quae cum fide disertè pugnant, reijciant, vel certè vti certamine in eorum defensionem suscepto, sanctorum Patrum confessioni consentanea esse, palàm faciant: Exprompta enim argumenta habemus, per quae dilucidè ostensuri eramus, quòd cum Orthodoxa fidei doctrina ex diametro pugnent, plurimumque cum haereticorum sententia affinitatis habeant.

Norant, vestra fulmina bruta esse; quare pro nihilo illa duxerunt. Matth. 18.

Tam vobis familiaris est Imp. vt ne mœnib⁹ quidem respiciunt.

Enimuero mali hoius seminis auctor inter caetera apertè docet, nō ipsum humanitatem (quam nostri causa suscepit, quamq; Dei verbum ad eum modum asciuit, vt perpessiones illius tāquam proprij corporis in se trāsferat, idtamen citra omnem prorsus priuatae naturae affectionem, aut perpessionem) sed ipsam vnigeniti Dei Filij Diuinitatem passam esse. Addit praeterea, ex Diuinitate & humanitate, vnam factam esse naturam: Siquidem illud: *Verbum caro factum est*; ita exponit, quasi Diuinitas sit demotata, & in carnē trāsformata. Adhaec eos omnes execratur, qui Euangelicas Apostolicasque voces & praedicationes, quae de Christo proditae extant, istà distinguunt, vt humiliores quidem ad humanitatem, diuiniores verò ad Christi Diuinitatem referant. Quod Arriani & Eunomiani animaduertentes, humilesque oeconomiae voces ad Diuinitatem transferentes, Deum Verbum creaturam & facturam; alteriusque substantiae, & Patri inaequalem esse affirmare non dubitarunt.

Hoc Cyrillus nūquā somniauit, nedum publicè tradidit. Ioan. 1.

Quae verò blasphemiae ex hisce principijs consequantur, quiuis facilè intelligit. Nam & naturarū inducitur confusio, & Dei Verbo attribuitur illud: *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?* & illud: *Pater mi si possibile est, transeat à me calix iste:* Rursum fames, sitis, Angelica confortatio, & illud: *Nunc anima mea turbata est.* Et tremor: *Tristis est anima mea vsque ad mortem;* demum quaecunque talia in Domini nostri humanitatem ceciderūt, Quae omnia cum Arrij & Eunomij impietate congruere, nemo non videt: Illi enim heterusion, naturarūmque Christi diuersitatem respuentes, perpessiones & humiles illas voces

Sed quis, quaeso, Orthodoxus ea principia posuit vnquam? Psal. 21. Matth. 26. Ioan. 12. Matth. 26.

Arriani nō agnoscunt diuersas naturas in vno Christo.

ces Diuinitati Christi, vt iam prædictum est, adscribont. Vnde (oe & hoc quoque pietatem tuam fugiat) Arrianorū Doctores, aliud ferè in Ecclesijs suis hoc tempore non docēt, quàm quòd ἰσοτιμίας assertores iam dudum cū Arrio sentiant, quodq́ue veritas, quæ diu multumq́ue latuerat, nunc tandem in lucem prodeat.

Nos aotem in sanctorum Patrū, qui apud Nicæam conuenerant, cæterorumq́;, qui post illos in Ecclesia claruerunt, Eustachij Antiocheni, Basilij Cæsariensis, Gregorij, Ioannis, Athanasij, Theophili, Damasi Romani, Ambrosij Mediolanensis, reliquorumq́ue, qui cū memoratis consenount, doctrina perseueramus, pijsq́; illorum vestigijs insistimus; quippe qui Euangelicam Apostolicamq́ue & Propheticam doctrinam plenè assequuti, exactā Orthodoxæ fidei regulam nobis tradideriot: Quam doctrinam & nos quoque inconcussā inflexamq́ue retinere, satagimus; neque nos solùoi, qui Orientales dicimur, verùm cæteri omnes quoq;, qoi Bithyniam, Paphlagoniam, Cappadociam secundam, Pisidiam, Daciā, Mysiam, Thessaliam, Europam, Rodopenq́ue inhabitant; & alij præterea quàm plurimi diuersarum Prouinciarum Episcopi. Mitto hic Italos, quos certum est nouitatem illam oequaquam laturos esse: Nam Martinus sanctissimus Deoq́ue dilectissimus Mediolanensium Episcopus ad nos scripsit, tractatumq́ue beati Ambrosij de Dominica incarnatione, ad pijssimos Augustos misit, qui hæreticis illis capiobus multis modis refragatur.

Bene facitis, qui Patres eiusmodi sequimini; sed scelerate, q insontib', quasi hæreticis insultatis.

Omnes Catholici vobiscum sentiunt, vbi Catholicè sentit'; secus nequaquam.

Martinus Mediolanēsium Antistes.

Hoc falsū est, si modo rectè exponas.

Sed nec istud quoque sanctitatem tuā prætereat; oempe Cyrillum & Memnonem non contentos fuisse Orthodoxam fidem corrupisse; verùm vltrà progressos, omnes quoque Canonicas sanctiones sibi proculcādas existimasse: Nam qui in diuersis diœcesibus, atque prouinciis excommunicationi subiacebant, illos ipsi omnes citra vllum delectum in communionem receperunt. Alios præterea oon paucos diuersis hæresibus contaminatos Cœlestianos, Pelagianos, Euchetas, Enthusiastas, & ob id à suis diœcesanis, vel Metropolitanis excommunicatos, omni Ecclesiastico ordine contempto, communioni restituerunt; eaq́ue multitudine vndecuoque coacta freti, neque piè, neque religiosè, sed planè tyrannicè dogmata sua statuere voluerūt: Nam cùm pietate destituerentur, ad vim partim hominum satellitio, partim quoque pecuniarum profusione comparatam necessariò sese cootulerunt, qoò vel hac saltem ratiooe Patrum fidem euertere labefactareq́ue commodiùs possent. Verùm si pietas toa sese declarauerit, religionisq́ue defensionem susceperit, nihil illorum machinationes efficere poterunt.

Solùm iniustè à Nestorio & alijs destitutos restitue runt.

Quam ob rem, sanctissime Domine, iterum atque iterum rogatus, illorum communionem, qui tāta hac temeritate vsi sunt, quique hanc hæresin inuexerunt, diligentissimè caueto, omnibúsq́ue tam propè, quàm longè, positis, capita Cyrilli ea ipsa esse, propter quæ beatissimus Damasus Apollinarium, Vitalium & Timotheum hæreticos damnauit, graduq́ue mouit denuotiato. Memineris quoque epistolæ ab eo missæ nullam habendā esse fidē, vt qui hæreticum sensum pietatis colore astutè in ea occulueris: Siquidem in capitibus aperta fronte impietatem suam profitetur, eosq́ue, qui aliter sentiunt, intrepidè execratur: io epistola autem callidè tecteq́; simplicioribus venenum propinare studoit. Caueat itaque sanctitas tua, ne in tanti momenti re negligenoiùs se gerat, ne postea hæresin hanc obtinuisse cernens, incassum lugeat, & quod pietatem vindicare oequeat, inutiliter sese affligat. Adiunximus his exemplum commentarij, quem pijssimo Christianissimoq́ue Imp. nostro exhibuimus: Quo & sanctorum Nicænorum Patrum fidem confirmamus; & hæretica Cyrilli capita recens iodu cta, veloti ab Orthodoxa fide aliena refutamus. Quoniam verò iuxta pijssimi Augusti mendatiū octo tantùm in ciuitate Constantinopolitana conuenimus, adscripsimus exemplum decreti à sacta Synodo nobis oblati, quò prouinciæ in illo expresse sanctitati tuæ pateflant: Eas enim à Metropolitanorum subscriptiooibus sanctitas tua perfacilè cognoscet: Salutamus vniuersam, quæ tecum agit, fraternitatem.

Rogatur Rufus, vt Cyrillum inter hæreticos hēat.

Recensent plures suæ factionis, Metropolitanos, quò facilius persuadeant.

Tomi tertij, caput XIIII.

EPISTOLA COMITIS *Irinæi ad Orientales de propositę causę post suum in vrbem Constantinopolitanā ingreßum succeßu, deq́; obtenta contra aduersarios victoria.*

ARGVMENTVM.

ARGVMENTVM maiorem in partem patet ex titulo. Exponit pericula, quæ in Nestorianorum & Orientalium gratiam adierat: Tum qui causam cōtra Antagonistas apud Imp. obtinuisset, non parum arroganter narrat. Queritur tandem, quæ per suam industriam bene constituta fuerant, ea medici Ioannis aduentum plurimum turbasse, & in partem quoque euertisse.

VIX mihi vel nunc tandem ad sanctitatem vestram scribere, qualemq́ue desiderabam tabellarium inuenire, & quis susceptæ prouinciæ successus per gratiam Dei extiterit, vestræ pietati patefacere integrum fuit. Venimus in regiam ciuitatem triduò post Ægyptiorum aduentum. At verò quot in ipso mox itineris initio pericula sim perpessus, id nulla oratione explicari potest, nedum breui epistola: Nam optimi isti viri ante me ciuitatem ingressi, omnibusq́ue commodè & ex voluntate vsi (tantum enim dixisse sat sit) omnium ferè aures præoccuparant; alios quidem

Exaggerat Irinæus, & fabulatur, quæ eorum causa perpessus fit.

deu

dem mendacijs, vt fieri solet, inescantes; alios confictis in nos calumnijs instigantes; omnes denique publicè priuatimque. ea ratione in suam sententiam allicientes, vt etiam præcipui quique Principum, reliquique non pauci, qui vel auctoritate ampliori in Repub. pollebant, vel diuersa in rebus bellicis munia obibant, persuasi essent examinatione, quā oportuit, adhibita, indicationeque examinationi consentanea mox consecuta, & omnibus Episcopis in vnam eandemque sententiam congruentibus, Nestorium (quem in dicta causa, perque meram calumniam condemnatum fuisse constat) iustam factisque suis dignam exauctorationem perpessum esse: Sanè Scholasticum magnificentissimum Christoque dilectissimum cubicularium inter alios ita dementarant, vt ne nomen quidem Deiparæ Ephesi audire sustinuisse, persuasissimum haberent.

Si id persuaserāt, quod verū erat, persuaserant.

At iustissimè dānatum fuisse constat.

Et hoc verissimum erat.

Veruntamen ob inexpugnabilem veritatis virtutem, vestrasque orationes & immensas Dei miserationes, id sum consequutus, vt non solùm pericula, quæ prima statim fronte, vt dixi, se offerebant, euaderem; verùm etiam, vt magnificentissimos Principes percommodè conuenirem, vniuersamque rerum seriem, quantum licebat, & res postulabat, explicarem: Qui simulatque nostram relationem acceptissent, e uestigio omnia, quæ vel Aegyptij, Ægyptiorum fautores, per tyrannidem tam in præsentem causam, quàm in nos ipsos quoque commiserant, ad Imperatorum aures referri voluerunt. Et vt multa paucis complectar, cùm plurima vtrinque & ab his, qui cum Cyrillo faciebant, & ab illis rursum, qui nobiscum sentiebant, essent agitata; placuit vt vtraque pars, tam ego videlicet, quàm Aegyptij, suæ causæ tuendæ gratia, illustribus Principibus præsentibus, pijssimum Imperatorem adiremus, illumque coràm conueniremus, vicissimque audiremus. Restiti, ne id fieret, identidem repetens ac protestans, me ea de causa non adesse, nec vlla eiusmodi mandata ab pientissimis Episcopis accepisse, sed tantum literarum latorem aduenisse. Verum enimuerò etsi acriter reclamarem; attamen quod semel decretum fuerat, absque vlla cunctatione obtinuit. Quare Diuina prouidentia etiam tum opem nobis ferente, Augustique animum ad veritatem impellente, & reipsa, quòd cor Regis verè in manibus Dei sit, declarante, aduersarij causa ceciderunt, damnationisque sententiam in se exceperunt (oportet enim paucis rei euentum expedire) propterea, quòd neque Nestorij depositionem defendere, neque quæ hic per mendacium & falsitatem effuuuerant, vlla ratione possent constituere.

Narrationem tuam, Irenæe, mēdacijs fuisse refertā, testantur, quæ hæc proximè antecedunt.

Obtinuisti victoriam, sed nō diuturnam.

Quin & illud quoque omnibus perspicuum per me euasit; nempe etiam si recto congruoque ordino seruato, Concilium conuocatum fuisset; Aegyptio tamen Nestorium condemnasse nullatenus licuisset, qui ipse quoque condemnatorum catalogo adscriptus esset: Sed neque vllam quoque causam absque magnificentissimi Comitis Candidiani sententia tractare vel ad orari iure potuisse: Etenim omnes illius denuntiationes & comminationes, Sacra præterea per eundem ad Synodum scripta, & alia similia non pauca, Rege ad maiorem rei euidentiam ita iubente, recitata sunt: Neque quicquam omnino, quod iniqua illegitimaque illorum studia aliquo modo ob oculos ponere posset, vestris intercedentibus precibus omissum est. Denique vt veritatis hostes iustam ab omnibus damnationis sententiam tulerunt, ita vestræ pietatis iudicium ab omnibus, vt iustum, probatum & cōfirmatum est. Nec dubium habemus, quin pius Imperator Aegyptiorum depositionem ad sanctas Dei Ecclesias quamprimùm sit perscripturus; omniaque tyrannicè & illegitimè Cyrillum perpetrasse, apertè denuntiaturus, nec non dignas quoque in eos, qui tam grauiter offenderunt, pœnas suo tempore decreturus. Huc itaque res euaserunt; hic nostræ apud Imperatorem disceptationis terminus extitit.

Aegyptium per cōtemptum Cyrillum vocat.

Quàm hæc omnia sunt falsa, quæ postea consequuntur, planum facient.

Cæterùm cùm Ioannes medicus singularis Cyrilli fautor & Patronus, vt nostis, aduenisset, aduertimus, plerosque Principum repentè fuisse mutatos; vt qui iam ne audire quidem ea à nobis vellent, quæ de illis fuerant indicata: Emerseruntque varia, mox inter illos iudicia: Quidam enim affirmabant, quæ vtrinque facta essent, vtraque valere debere; atque adeò non duorum tantùm, vt aliquando visum fuerat, sed trium depositionem confirmandam esse: Alij contra omnes quidem exauctorationes, ex æquo nullas decernendas; illustriores verò Episcopos, qui & fidei doctrinam accuratè ad veritatis amussim examinarent, & quæ Ephesi acta essent, candidè exponerent, huc accersendos censebant. Non deerant tandem, qui omnem lapidem mouerent, vt manifestis decretis instructi, à pientissimo Rege Ephesum abire sinerentur, tanquam omnia istic quàm diligentissimè cogni turi, & quàm commodissimè composituri. Quod ne fiat, qui nos amant, obnixè procurant; Non enim ignorant, cuius illi sint animi, qui hæc moliuntur, neque nesciunt, quo fine id consilij cœperint. Verùm hæc vtcunque Domino visum fuerit, succedant. Interim sanctitatem vestram rogatam cupio, vt Deum pro me orare ne grauetur; vt qui tot pericula iam olim perpessus sim, & in magnis adhuc discriminibus, ob illam, quæ vitæ meæ insidiatur, multitudinem quotidie verser: Testis enim est mihi Deus, cum ad Regis cognitionem vocarer, aliud nihil me expectasse, quàm vt fluctibus maris statim obijcerer; sed Dominus, sicut scriptum est, astitit mihi, & de ore leonis, aut à mille potiùs leonum catulis liberatus sum.

Leuis persuasio, quæ tā cito concidit.

Varia extiterunt de rebus Ephesinis iudicia.

Atqui id cogitare non poteras, nisi pessimè tibi cōscius fuisses.

Tomi

Tomi tertij, caput XV.

EXEMPLVM SACRAE PER Ioannem Sacrorum Comitem, à piissimo Augusto ad Synodum missæ.

ARGVMENTVM.

IMPERATOR compoſita Irenæi oratione per motus, falſaque Orientalium relatione deceptus (exiſtimabat enim, quæ a Synodo facta referebantur, ea omnia ab Oecumenici Concilij ſententia profecta eſſe) non ſolùm Neſtorij, verùm etiam Cyrilli & Memnonis exauctorationem tanquam legitimè factam approbat. Hortatur autem omnes ad concordiam & pacem: Quoque hæc exhortatio maiorem vim habeat, ſuis Acacij Beroeoſium Antiſtitis adiungit. Mittit autem vtraſque per Ioannem Comitem Sacrenſem, quem etiam pacis concordiæque cauſa Synodo adeſſe voluit.

Nomina ſunt hæc Schiſmaticorum.

COELESTINO, Rufo, Auguſtino, Alexandro, Acacio, Tracylino, Valentio, Iconio, Ioanni, Acacio, Vrſo, Firmo, Himerio, Dexiano, Vereniano, Palladio, Aſterio, Iuuenali, Flauiano, Helladio, Rembulo, Alexandro alteri, Maximo, Phritilæ, Perigeni, Cyro, alteri Ioanni, Hellanico, Boſphorio, alteri Cyro, Vinatio, Petro, Dynato, Dorotheo, Antiocho, Dalmatio, Euſebio, Seleuco, Eleuſio, Eulogio, Sapido, Olympio, Theophilo, Pio, Iuliano, Baſilio, Timotheo, Troilo, Ereniano, reliquisque religioſiſſimis Epiſcopis.

Pietas Theodoſij Auguſti.

Quanto pietatis autæque religionis zelo flagremus, id cùm ex alijs non paucis argumentis notisque indicijs liquidum, vt putamus, euaſit; tum verò ex eo maximè terrarum orbi patefactum credimus, quòd veſtram Synodum nuper conuocauerimus: Neque enim paruam quadam controuerſiam oboriri ſiuimus, quam e veſtigio componi profligarique non curauerimus. Quare & nunc quoque ſanctitatem veſtram per ſerias literas ad communem Synodum euocauimus, rati, nullum pro pietate laborem veſtræ pietati moleſtum fore. Quod ſi quam ea res difficultatem fortè adferre potuerit illam regia noſtra prouidentia temporis, locique opportunitate pluri mum mitigauit: Deputauimus enim ad hoc opus Epheſiorum ciuitatem terra marique acceſſu percommodam, omnibusque rerum copijs affluentem, nec non ad vſum vitæ aſſatim omnia ſuppeditantem. Fecimus hoc autem ea de cauſa, quò pius ſerenitatis noſtræ ſcopus, & ſanctitatis veſtræ Synodus expeditiori curſu ad propoſitam ſibi metam pertingat. Quapropter & Neſtorij quoque, & Cyrilli, & Memnonis itidem exauctorationem à ſanctitate veſtra nobis inſinuatam calculo noſtro approbauimus.

Imp Theodoſius in cõponendis religionis diſſidijs.

Epheſus rerum copia affluens.

Cæſar recipit Neſtorij, Cyrilli, & Memnonis exauctorationē, ſed male informatus.

Ad reliqua verò acta veſtra quod ſpectat, comperimus, eam vos fidem Chriſtianæque religionis integritatem cuſtodiuiſſe, quam à Maioribus ſuſcepimus; quam etiam ſanctiſſima Synodus ſub ſacram Conſtantini mortem coacta confirmauit. Quamobrem vnuſquilibet ſanctæ veſtræ congregationis operam dabit, vt omni controuerſia ſoluta, omnibusque offenſionibus ſanatis, cum pace & concordia donum reuertatur.

Vt aũt ſanctitas veſtra agnoſcat, ſe non modò per noſtræ pietatis literas ad concordiam, communemque pii dogmatis pacem conſenſionéq; incitari, etiam Acacii Beroenſium Antiſtitis epiſtolam, qua idem vir ille inculcat ſuadetque ſedulò, ad vos miſimus: Hic enim cùm propter extremæ ſenectutis imbecillitatem ſanctiſſimo veſtro Concilio adeſſe non poſſet, ea per literas expoſuit, quæ & ſuæ pietati conueniebant, & Orthodoxæ religioni non parum quoque prodeſſe poſſe intelligebat: Verùm cuiuſmodi iſthæc ſint, id epiſtolæ illius ſeries declarabit. Sciat etiam ſanctitas veſtra, nos magnificentiſſimum præclariſſimumque Ioannem Comitem Sacrenſem ea de cauſa hinc iſtuc amandaſſe, vt ſimul latque veſtræ ſanctitatis circa fidem ſcopum cognouerit, ea mox fieri curet, quæ ad rem fore cenſebit quàm maximè accommoda.

Acacius ſenio Synodo adeſſe nequit.

Tomi tertij, caput XVI.

EORVNDEM SCHISMATICORVM ad religioſiſſimum Imperatorem epiſtola, quam poſt primam relationẽ factam per magnificentiſſimum Comitem Irenæum obtulerunt.

ARGVMENTVM.

EPISTOLA hæc nouam aduerſùs Cyrillum, Memnonem & reliquos Concilij Patres conqueſtionem complectitur. Fuit autem, vt ex Lemmate & epiſtolæ huius fine apparet, per Comitem Irenæum, cuius paulò antè facta eſt mentio, Imperatori reddita.

SPERABAMVS, Aegyptiacam tempeſtatem, quæ ſanctas Dei Eccleſias grauiter hactenus exagitauit, per pietatis veſtræ literas, tandem aliquando ſedatum iri. Sed ſpe noſtra fruſtrati ſumus: Etenim boni illi viri, neſcio qua veſania acti, ſolito inſolentiores euaſerunt: Nam neque depoſitionem iuſtè legitimeque illis illatam vel tantilli faciunt, neque per Maieſtatis veſtræ increpationem quicquam omnino modeſtiores effecti ſunt: Conſtat enim pietatis veſtræ ſanctionibus contemptis, ſanctorumque Patrum Canonibus calcatis (cùm alii ſint depoſiti, alii verò excommunicati) feſtos dies, ſynaxeſque in Oratoriis & ſacris ędibus quotidie celebrare. At nos verò (quemadmodum antè quoque Chriſti amantem Celſitudinem veſtram ea de re certiorem fecimus) cùm

Accuſatur Synodus, & Schiſmaticorum excommunicationem floccifecerit.

At nos verò (quemadmodum antè quoque Christi amantem Celsitudinem vestram ea de re certiorem fecimus) cùm acceptis clementiæ vestræ literis, omni pietate plenis, in Apostoli Basilica preces Deo adhibere cuperemus, non modò prohibuerunt; sed lapidatione facta, longo quoque spatio insecuti sunt, ita vt sola fuga cursuq; vitæ periculũ euaserimus. Verùm dũ hi quiduis sibi licere arbitrantur; neque ad Concilium conuenire, neque controuersiarum discussionem nobiscum suscipere, neque de hæreticis quoque Cyrilli capitibus (quòd argumenta, quæ impietatem illorum apertè ostendunt, diluere se posse planè diffidant) rationem reddere volunt: Sola autem audacia temeritateque freti, publicè insolescunt; & tamen non audacia, non temeritate, sed tranquillitate, sed scientia, sed sacrorum dogmadũ adhibita peritia, quæ in quæstionem venerunt, examinanda determinandaque fuerant.

Aliud meditabamini, q̃ precationẽ, vt paulò pòst audiemus.

Præposterè planè & stultè agerent, si Catholico Concilio deserto ad Schismaticum Conciliabulũ transirent.

Harum itaque rerum causa magnificentissimum Comitem Irenæum Constantinopolim mittere compulsi sumus; quò is & vestrã pietatem conueniat, & totius negotij seriem coràm explanet: Siquidem nihil hic actum est, quod illum lateat. Accepit idem à nobis plurimos præsentis morbi curandi modos, quibus facilimè pax & tranquillitas Ecclesijs Dei restitui queat. Rogamus proinde vestram mansuetudinem, vt patienter illos ab eo cognoscere, & quod vestræ pietati visum fuerit, quanta fieri poterit, celeritate præcipere dignetur, ne citra omnem vtilitatem, & necessitatem diutius hic consumamur.

Qui Irenæus istac obiecit, ex illius epistola paulò antè audiemus.

Tomi tertij, caput XVIII.

EXEMPLVM REGIARVM LIterarum, quæ per Palladium Magistrianum eo fine Ephesum sunt missæ, vt euersis ijs omnibus, quæ antea per Concilij Patres acta fuerant, fidei quæstio resumpta; de integro legitimè discutiatur.

ARGVMENTVM.

SACRAE huius scopus satis patet ex Synopsi, quæ titulo in exemplari Græco præmittitur. Abrogat irritaque declarat Imperator, quæcunque hactenus à Concilio decreta fuerant: Indicit seuerè communem diligentemque controuersiarum, quæ inciderant, inquisitionem: Interdicit omnibus reditum ante exactam negotiorum, quæ ad religionem pertinebant, discussionem. Verùm hæc omnia ex falsa Nestorianorum & Schismaticorum instructione, vt suo postea loco planum fiet.

IMPERATORES, CAESARES Theodosius & Valentinianus, Victores, Triumphatores, Maximi, semper Augusti, sacræ Synodo Ephesinæ.

MAGNIFICENTISSIMI Candidiani deuotorum domesticorum Comitis relatu, pietas nostra accepit, quædam in Ephesiorum Metropoli per tumultũ potiùs, quàm decenti ordine transacta fuisse: Nàm neque omnes, vt decretum erat, sanctissimi Episcopi conuenerunt (cùm tamen magnæ Antiochenę ciuitatis, Episcopus cum suis Metropolitanis iam iam aduentaret) neque omnes, qui ibidem aderant, in consultationem adhibiti sunt; neque qui adhibiti sunt, inter se consenserunt; neque de fide, vt par erat, inquisierunt, neque Sacris nostris, quas subinde misimus, paruerunt: Sed id potius egerunt, vnde manifestũ euadebat, alios alijs vehementer esse offensos. (Etenim dum quisque, quod sibi probatur, quocunque modo tueri, mordicusque obtinere nititur, fit, vt conceptum odium aliquo prætextu difficulter celetur.) Denique quæ illic gesta sunt, malo studio acta esse quis non videat? Quamobrem nostra Maiestas ea pro ratis ac legitimis habere non potest: Imò verò omnia, quę citra ordinem hactenus acta sunt, pro irritis ac oĩno nullis habenda esse decernit.

Præpostera Candidiani narratio Impp. imponit.

Omnia hæc falso Theo. Aug. fuerũt relata; vt ex secũdo operis huius Tomo manifestum est. Theo Aug. fuerunt relata.

Theodosius male informatus Cõc. acta rescindit.

Primùm proinde iuxta decreti nostri rationem, quæ ad religionem, & pietatẽ faciunt, diligenter examinentur ac discutiantur; post diligentem autem discussionem id seruandũ proponatur & promulgetur, quod communi totius Synodi consensu receptũ approbatumque fuerit: Neq; enim pietas nostra præiudicia de industria pręsumpta in posterum feret: Quin imò hactenus præsumpta vsque adeò ægrè tulit, & fert, vt donec pietatis dogmata ab vniuersa Synodo accuratè fuerint examinata; eaque de causa, quispiam ex illustri hoc nostro palatio vnà cum Candidiano Comite præclarissimo destinetur, qui nostro iussu & auctoritate, quæ hactenus acta sunt, cognoscat; quique quæ legitimo ordini dissentanea sunt, prohibeat, neminem omniũ Episcoporum, qui istic cõuenerunt, ab Ephesiorũ ciuitate abscedere, vel ad Maiestatis nostræ exercitũ venire, vel domũ quoq; reuerti vllatenus sit passura. Sed neq; vlli omnino quoq; quacunq; spe ducto isthæc impune tẽtare licebit.

Interdictũ omnibus Episcopis reditu ante exactã dogmatum discussionem.

Hæ itaque literæ nostræ sufficiant ad denuntiandum, & persuadendum pietati vestræ, ne quid, præter nostram iussionem, iam antè perpetratis in posterũ adijciat. Quin & hoc quoque sanctimoniam vestram non lateat; nempe nos illustrissimis prouinciarum Præfectis scripsisse, ne vllum prorsus in patriam, vel ciuitatem suam nostro iniussu redire permittant: Oportet enim omnia iuxta Dei beneplacitum, omni contentione seclusa, summoq; veritatis studio adhibito excuti,

Prouinciarũ præsidibus, ne Episcopos ante confecta negotia redire permittant, edicitur.

Quo modo hæc confirmatio accipi debeat, id ex aliis AA. Sacr. constat.

ac tum demum a nostra pietate confirmationem expectare: Quandoquidem Maiestas nostra, non pro homine quopiam, aut etiã pro sanctissimo pijssimoque Nestorio solicita est; sed ipsius veritatis & religionis cura sanciatur. Datum decimotertio Calendas Iulias, Flauij Antiochi alteriusque designandi consulatu.

Tomi tertij, caput XVIII.

IOANNIS EPISCOPI Antiocheni, cæterorumq́, qui illi adhærebãt, ad Sacram Impp. responsum, per Palladium Magistrianum ad Theodos. Augustum transmissum.

ARGVMENTVM.

HAC oratione, quæ adulationis plena est, Imperatoriam Maiestatem mirificè extollunt. Cur Cyrillum,& Memnonem exauctorarint, multas, sed omnes vanas fictasque causas reddunt. Fidei suæ zelum animique candorem plenis buccis occinunt; vt duo tantùm præter Metropolitanum ad Synodum admittantur, petunt. Quæ perpessi sunt incommoda, dum ad Diui Ioannis precatum eunt, exponunt. Tandem vt Memnoni exilium indicetur, deposcunt.

Hoc, pij Reges, Orthodoxæ fidei firmamentum, hoc columen, hæc basis est, nimirum ea omnia tanquam illegitimè acta penitùs euertere & antiquare, quæ per Canonicas sanctiones iam dudum antè euersa antiquataque erant; vniuersæque Synodo simul in vnum coactæ ante omnem aliam tractationem, exquisitam dogmatum examinationem indicere. Sanè cum decreta vestra proximè allata, non absque magna vestrarum laudum prædicatione, legissemus, beatum mox orbem terrarum iudicauimus, cui talibus subesse sceptris, tantisque parere Regibus contigisset. Verùm vt vestra hæc mandata omnem laudem,& admirationem lõgè excedunt; ita nobis quoque modis omnibus enitendum est, vt vestræ dominationi exactã de omnibus rationem reddamus; maximè verò cur apud Ephesiorum Metropolim constituti, condemnationis sententiam in eos tulerimus, qui in ipso statim exordio vestra decreta pro nihilo habuerunt: Qui propriæ rursum conscientiæ stimulis tanquam furijs quibusdam agitati, Arij, Eunomij Apollinarijque dogmata dudum antè sopita (quemadmodum Cyrilli Alexandrini capita omni superstitione referta, eiusdemque Anathematismi, quos paulò antè ad Regiam ciuitatem miserat, apertè id conuincunt) pietate posthabita,& proculcata, denuo instaurare, ac confirmare voluerunt: Qui denique, priusquàm vllam omnino diuinorum dogmatum scrutationem tentâssent, ad odia,& inimicitias sese verterunt, nullaq; pij vestri edicti ratione habita, iniquam sentẽtiam aduersùs tantam Imperatricis ciuitatis sedem temerario ausu efferre non dubitârunt.

Gaudent Orientales, non tã sua quã Nestorij causa: Huius enim exauctoratione euersam desiderabant.

Nõ exactã, sed fucatã, multisque mendacijs refertã redditis.

Cyrilli capita totũ oppositũ euidenter ostẽdunt.

Quàm hæc omnia sint falsa,& cõmẽtitia, Cõcil. acta demonstrant.

Quanta autem illorum extiterit insania, quantaque eorundem insolentia, vel hinc quiuis facilè colligat, quòd sacra Synodus recto animi iudicio diuinoque zelo permota, condemnationis sententiam in eos, qui suo iam antè iudicio condemnati erant, ferre coacta sit. Nihil furiosè, temere, aut perturbatè; absit (hoc enim aliqui forsan suspicari poterant) hac in re designans; sed pietati, quæ in periculum adducta videbatur, ante omnia consulere patrocinarique percupiens. Atque vna hæc omnium actorum nostrorum apud Maiestatem tuam iustissima sit ratio: Neque enim aut gratia, aut odio quicquam in hac re fecimus; sed hoc tantùm spectauimus, vt fidem fluctuantem, ab eorum impietate vindicaremus, qui placita sua in summam illorum iniuriam,& labefactationem, constituere enixi sunt; quæ beatus Petrus professus est, quæ diuinissimo Spiritu Ioannes commentatus est, quæ Matthæus reliquique Euangelistæ prædicarunt, quæ Paulus Spiritu Dei afflatus docuit; quæ omnes vbique orthodoxi Patres per terrarum orbẽ piam fidem proseminantes plantauerunt.

Neq; Concilij condemnationis sententiam tulit, sed Conciliabulum; neq; hoc ipsum adhuc vllo omnino seruato ordine.

O impudentem calumniam, caninamq; impudentiam

Quare vestram pietatem Maiestatemque in recta fidei doctrina educatam, iterum atq; iterũ rogamus, vt nostrã hanc Orthodoxam fidem tueatur, ac propugnet, rerumq; Ecclesiasticarum spem vobis potissimùm innixam erigat cõfirmetq;. Ad nos aũt quod attinet, etiamnum fixa stat sententia, ita iuxta pietatis vestræ decreta ingredi, vt neq; ad dexterã, neque ad sinistram (quemadmodũ diuina Scriptura alicubi loquitur) aliquãdo declinemus: Quandoquidẽ cum q̃e dñationis vestræ studium ad pietatem sit intẽtum, nõ dubitamus eos, qui vestris mandatis paruerint, apud vos quidẽ gloriã & laudem promerituros, a Deo aũt digna meritorum præmia reportaturos: Cæteros verò, qui nouitatibus dant operam, sibiq; imaginaria quadã tumultuatione potestatẽ, perinde ac illi, qui bene tẽperatis rebuspub. tyrannidem inducunt, cõparare student, in iustam ignominiam tanquam æquitatis corruptores, vestrarumque interminationũ contemptores olim incursuros esse.

Quanta miseri illi impudentia Impp. adulantur, suoq́ue officiũ extollunt.

Quapropter ne noua denuo turbatio, aut aliqua tumultuatio Concilium opprimat, vestra Christi amãs Celsitudo decernat, vt duo duntaxat cuilibet Metropolitano adsint: Nam & nos pietatis vestræ literis obsequentes, duos tantùm nobis adiunximus; cùm tamen, si quidem multitudine opus fuisset, quàmplurimos egregiè in diuinis literis institutos, nec vlla ratione cum imperita diuinarumque rerum ignara Asiaticorum,& Ægyptiorum turba conferendos, adducere potuissemus: Nisi enim istud semel statuatur, fieri nõ põt, quin aliqua rursum calamitas seditioque oriatur: Siquidem sub Cyrillo quinqua-

Actũ agitis hoc iã ante decretum erat,& a sacra Synodo diligenter obseruatũ.

Quàm contemptim de Conc. Patribus loquantur isti.

ginta sunt Ægyptij, sub Memnone tyrannidis duce quadraginta Asiatici, duodecim itē ex Pamphylia omnes hæretici Messalianitarum nomine vulgò appellati; præter alios quàm plurimos Metropolitanis adhærentes, & alios præterea diuersorum locorum non paucos à Synodis, vel ab Episcopis suis excommunicatos: Qui sanè omnes aliud nihil sunt, quàm hominum turba diuinorum dogmatum penitùs nescia, & ad turbas seditionesque nata.

Tales vbique erant Orientales, Schismatici, & Nestoriani illis adhærentes.

Precamur proinde vestram pietatem, suppliciterque rogamus; vt nouo rursum decreto pacem Concilio restitui curet: Etenim rati, vel nunc tandem propter pias deuoti culminis vestri literas resipuisse; posteaquàm decreta vestra plenum omnis pietatis sensum spirantia illis sunt prælecta, præsentesque à nobis concinnatæ ad sancti Ioannis Euangelistæ Basilicam gratias acturi, Deumque pro vestra Maiestate, proque pio animi vestri instituto consilioque rogaturi, abiuimus. Cùm autem illi nos conspicati essent, repentè templum nobis occluserunt. Rursum cùm forinsecùs adoraremus, silentioque reuerteremur, magna e uestigio ministrorum multitudo erumpens, alios quidem nostrorum detinuerunt, nonnullis iumenta sua abstulerūt, quosdam etiam grauiter conuulnerauerunt; omnes denique fustibus, & lapidibus longo interuallo insectati abegerunt; ita, vt magno cum ludibrio à barbaris propulsati, fugam capessere cogeremur. Hæc autem omnia multò iam antè subornauerat Memnon, nulli omnino nostrûm, vel in aliquo oratorio precari, vel quietè debitoque ordine Ecclesiastica munia obire sinens. Quapropter obtestamur vestram pietatem, vt Memnonem seditionis auctorem, &, ne facta sua ad examen veniant, omnia turbantem permiscentemque, & ob tyrannidem suam depositionis sententia iam dudū ictum, à ciuitate quàm primùm exigat: Nam nisi hic pellatur, fieri nequit, vt pacem aliquando recuperemus, aut pietatis vestræ scopum ad felicem aliquem finem deducamus.

Hæc, et antè monui, acciderunt, quando loco Memnonis aliū Episcopum voluerūt constituere: Istuc enim pius populus ferre nequaquam volebat.

Petūt Memnonem in exilium pelli proscribique, sed infulsè.

Tomi tertij, caput XIX.

EXEMPLAR EARVM RERVM, quas Orientales Episcopis, qui communi omnium ipsorum nomine Constantinopoli legationem obituri, nec non cum vniuersalis Synodi legatis Orthodoxisq; Episcopis in eadem illa vrbe de religione decertaturi erant, in mandatis dederunt.

ARGVMENTVM.

MANDATI huius argumentum totum penè ex titulo patet. Breuiter permittunt, & committunt legatis suis omnia, tam in iudicio, quàm extra iudicium; spondentque ratum se habituros, atque adeò, si opus fuerit, suis proprijs quoque hypographis confirmaturos, quicquid communi omnium nomine statutum, concessum, vel definitum fuerit; modò tamen Cyrilli Anathematismos & capita, quòd hæretica, fideique Nicenæ, quam integram seruari volunt, aduersa sint, non admittant.

SACRA Synodus Ephesi congregata, pijssimis sanctissimisque Episcopis, Ioanni Antiochenorum magnæ ciuitatis Archiepiscopo, Ioanni Damascenorum Metropolitano, Himerio Nicomediæ Metropolitano, Paulo Emisenorum Episcopo, qui idem Acacij Beroensium Episcopi personam gerit, Macario Laodicensium ciuitatis Episcopo, qui pro Cyro Tyriorum Metropolitano rationem quoq; redditurus est, Apringio Chalcidensium Episcopo, qui locum Alexandri Apameæ Episcopi obtinet, Theodorito Cyretanorū Episcopo, verba pro Alexandro Hieropolitanorū Archiepiscopo facturo, & Helladio Ptolemaidis Episcopo, præsentes præsentibus, quæ hic subiecta cernuntur, mandauimus.

Qui hic recensentur, Schismatici Conciliabuli capita fuerunt.

Quandoquidem Ecclesiasticæ controuersiæ causa (propter quàm in hanc Ephesiorum vrbem præsentes omnes, & vestra quoq; pietas vocata est) pijssimorum Regum nostrorū sanctione hinc ad celeberrimam Constantinopolitanam vrbem euocamur, quò ibidem constituti veritati, sanctorumque Patrum fidei, & rectis dogmatis patrocinemur: neque tamen omnes vnà vobiscum istic adesse iussi sumus; operæpretium est, vt omnium nostrûm quasi præsentium mentem palàm exponatis. Quare omnia, quæ cum Dei timore à vobis instituentur; aut quauis ratione fient (modò tamen ea ad Ecclesiæ pacem, bonumque eiusdem ordinem faciant) veluti à nobis ipsis facta instituta que forent, grata rataque habituri sumus. Vnde & hunc quoque libellum, quo sententiam nostram complexi sumus, vobis exhibendum duximus, per quē veluti per fideiussorem omnia vobis permittimus, eamque potestatem integrè contradimus, quam nos ipsi, si præsentes essemus, haberemus: Præcipimus autem & in Domino hortamur, posteaquàm Dei gratia vos comitante in magnam illam ciuitatem perueneritis; siue coram pientissimo Rege, siue in consistorio, siue coram sancto Senatu, siue in Patrum quoque Synodo de his, quæ in quæstionem veniunt, verba vos facere oporteat, vt istuc ea dicendi libertate, eaque sapientia ac diligentia faciatis, quæ vos decet; cogitantes, pro communi Ecclesiarum vsu hunc vos laborem suscepisse, proque nobis omnibus manentibus, & comitantibus, & amplectentibus, omniaque, quæ vos in hac causa vel agitis, vel acturi estis, tanquam à nobis ipsis acta forent, habentibus.

Vtrinq; Cōstantinopolim aliqui fuerant euocati.

Schismatici oēm suā potestatem in suos legatos conferunt.

Animant suos legatos Schismatici ad dicendi libertatem.

Quòd si Ecclesiasticæ pacis, vel cuiuspiam alterius causa aliqua opus fuerit stipulatione, quæ nostrûm omniū subscriptionem postulet, & istuc ipsum oramus vestrā sanctitatē,

ne ad id, quod communi vsui est profuturũ, & ad gloriam Christi Domini facit, tardiores sitis. Rursum, si quam Synodicam epistolam huc mittere visum fuerit, quæ omniũ, & singulorum subscriptionem exigat, promittimus omnes communiter, & singuli seorsim omni cum alacritate nos subscripturos, & ad pium exercitium missuros esse. Interim hoc vobis clam esse nolumus, nempe capita vnà cum anathematismis, quæ à Cyrillo Alexandrino ad fidem Patrum, qui in Niceno Concilio conuenerunt, adiecta sunt, tanquam hæretica, & à Catholica Apostolicaque Ecclesia modis omnibus aliena ab omnibus reijci.

Hoc factũ esse, q̃ hinc cõsequunt, ostendunt.

Alexander Hierapolis Metropolitanus dixit: Si quid iuxta fidem à sanctis Patribus Nicenis expositam feceritis, nulla prorsus re fidei sanctorum Patrum adiecta, hæreticaque Cyrilli Alexandrini capita reieceritis, huic equidem assentior. Sed & Nicenæ quoque fidei expositioni vnà vobiscum cum sancta Synodo subscripsi. Dorotheus Episcopus Marcianopolis secundæ Misiæ idem præcipiens, & excipiens subscripsi: Subscripserunt autem & cæteri omnes.

Mira cõtra Cyrilli capita rabies ex titit: Nec.n. vllum Schismaticorũ extat scriptũ, in quo illorum nõ fiat mẽtio.

Tomi tertij, caput XX.

NESTORII ET ALIQVOT Episcoporum, qui cum illo conspirabant, de Ephesinæ Synodi actis relatio, antequàm Ioannes Antiochenus Ephesum venisset, ad Imperatores missa.

ARGVMENTVM.

NITITVR obuiam hic ire iustæ Synodi expostulationi. Constat Nestorium tertiò citatum nunquam Synodo se sistere voluisse. Ne ergo citra rationem id detractasse videatur, caussatur Ioannem Antiochenum, reliquosque, qui needum aduenerant, & Synodo tamen interesse debebant, expectasse: Tum Candidiani quoque mandato, regioque decreto, ne id faceret, impeditum fuisse. Accusat hinc Memnonem, tanquam grauissimæ publicæque seditionis auctorem, Supplicat denique, vt vel legitima Synodus instituatur, vel certè vt liber ipsi reditus concedatur.

PIETATIS vestræ decreto ad Ephesiorum ciuitatem euocati, citra vllam cunctationem eò nos contulimus. Pijs autem literis vestris morem gerentes, voluimus Episcoporum vndecunque terrarum accitorum, præcipuè verò Ioannis Ecclesiæ Antiochenæ Episcopi cum pijssimis eiusdem Metropolitanis, cæterorumque, qui ex Italia & Sicilia expectabantur, aduentum operiri; atque ita generalem ex omnibus consessum instituere, communique omnium calculo sanctorum Patrum Nicenorum fidem confirmare: Etenim cùm multæ post illam Synodi sint celebratæ, nulla vnquam aliquid contra illius decreta ausa est innouare, sed illi insistendũ esse sanxerunt omnes. At posteaquàm resciuimus Ægyptios moram istam impatientiùs ferre, arbitrantes, quòd consultò dilatione vteremur; recepimus communi consensui præsto nos futuros, vbi primum Candidianus magnificentissimus deuotorum domesticorum Comes, qui eius rei causa a vestra pietate huc destinatus fuerat, conuocare nos vellet. Atque hoc ipsum quoque per pijssimum quendam Episcopum illi significauimus.

Et Nestori quoque ad Nicænã Synodum appellat, cùm eius tñ sententiã euer tat.

Per Aegyptios Cyrillum cũ suis designat.

Verùm vbi magnificentia illius cognouit, Ioannem sanctissimum Antiochiæ Episcopũ vnà cum collegis suis propediem affuturum (hoc enim Magistriani, quos ille præmiserat, indicium ei fecerant) tum alios quoque ex Occidente Episcopos aduentare, mandauit omnibus, vt iuxta celsitudinis vestræ decreta omnium aduentum præstolarentur. Nos itaque pietatis vestræ scriptis obsecundantes, quieti mansimus. Porrò Ægyptij, & Asianci, neque quid in rem communem istius Ecclesiæ foret pensitantes; neque pacificum legitimumque pietatis vestræ scopum ob oculos ponẽtes; imo verò Ecclesiasticas Imperatoriasque sanctiones contemnentes, ordinemque, ac concordem fidei confessionem auersantes, & fortè Ecclesiastici corporis dissolutionem machinantes, quoddam inter se Conciliabulum instituerunt, rem vtique ab Ecclesiæ consuetudine, & pietatis vestræ literis paulò antè scriptis prorsus alienam designantes: Siquidem vestræ pietatis diplomate cauebatur, vt vna ab omnibus fides tam Euangelicis, quàm Apostolicis, quàm sanctorum quoque Patrum dogmatis consentaneè exponeretur. Verùm prædicti nihil horũ omnium curãtes, ea inter se ipsos patrare festinarunt, q̃ ab omnib⁹ vestra Maiestas cognosci fieriq; volebat.

Hic infinuari videtur primo consessui non interfuisse.

Per Asiaticos eos denotat, qui Memnoni Ephesio fauebant.

Neque his contenti satellitibus suis per forum dispertitis, totam ciuitatem tumultu cõpleuerunt. Hi nostras domos circumcursitabant. Hi impetu facto commune nostrum Concilium turbabant. Hi turbis nefarijsque comminationibus latè omnia replebant. Huius autem tantæ seditionis auctor, & antesignanus fuit Memnon Ephesiorũ Episcopus: Hic etenim sanctas Ecclesias, sanctorumque Martyrum ædes, & sacrosanctam Apostoli Ioannis Basilicam nobis præcludebat; adeò, vt neque hostiliter agitatis profugium vllum ad illas pateret. At suis verò magnam Ecclesiam aperuit, idoneamque consessui sedem ibidem præparauit; nobis autem omnibus mortem est interminatus.

Commune Concilium vocat paucos illos Episcopos, quos ante Ioannis aduentũ apud se habebat.

Nõ suis tãtũ, sed suis quoq; & cæteris omnibus, si adesse voluissẽt.

Supplices proinde pietatem vestram rogamus obtestamurque, posteaquàm pij, Christianique culminis vestri literis obtemperantes, in hanc Ephesiorum ciuitatem, barbaricarum illarum insidiarum prorsus inscij, deuenimus, vt nos inoffensos custodiri, legitimamq; Synodum iubeat haberi; nullo ad illã, neq; Clerico, neq; Monacho; siue is ex nostris, siue ex Ægyptijs fuerit, publicè admisso.

Monachi, quorum me & alibi quo

Sed

que fit men tio, erant idiotæ, qui proinde fi dei dogma tis differere commodè nõ poterãt.

Sed neque vllo quoque Episcopo ex ijs, qui non vocati, accesserunt: Hi enim sacræ Synodo facilè aliquas turbas ciêre possent. Ex qualibet autem prouincia duo tantùm selecti, ventilandarumque quæstionum nõ ignari, vnà cum Metropolitano ad consessum admittantur, admissique sanctorum Patrum fidem cum pace, ac concordia stabiliant confirmentque.

Quod si id fieri non potest, saltem curetur, vt tutò nobis ad propria redire liceat: Nam hic ipsam quoque vitam nobis se erepturos comminantur. Subscripsit Nestorius Episcopus Constantinopolitanus, Fritillus Heracleæ Thraciæ Episcopus, Helladios Tharsi Episcopus, Himerius Nicomediæ Episcopus, Alexander Apamææ Episcopus, Eutherius Tyanorum Episcopus, Basilius Thessaliæ Episcopus, Maximus Aoabarzi Episcopus, Alexander Hierapolis Episcopus, Dorotheus Marcianapolis Mysię Episcopus.

AD TOMVM TERTIVM

APPENDIX SECVNDA.

Appendicis secundæ, caput I.

EXEMPLAR EPISTOLAE Ioannis Comitis Sacrensis, ex Ephesina ciuitate ad Impp. perscripta.

ARGVMENTVM.

EXPONIT cuiusmodi rerum statum, vbi Ephesum venisset, compererit, puta perturbatissimum sæuisque factionibus refertissimum: Tum quid statim a suo aduentu isthic egerit. Hinc cur Nesturium, Cyrillum, & Memnonem Ephesinum Antistitem in vincula coniecerit: Postremò quid in posterum facere apud sese statuerit.

Ordine exponit, quæ Ephesi præstiterat.

CVM sciam conducibile pietati, si Diuinis Scripturis commendentur omnia, quæ iuxta piissimæ celsitudinis mentem pro viribus feci; hinc, quæ sint acta, discetis. Pridie quàm hæ literæ darentur, labore magno, acceleratione que mira in Ephesiorũ ciuitatem perueni. Aduenissem autem citiùs, nisi maximis negotijs impeditus fuissem, quæ vestrę magnitudini affuturus, Deo propitio, coràm recensebo; statimq; sanctissimos Episcopos, qui hinc & inde conuenerant, reuerenter salutaui. Propter discordiam autem, quę intercedebat inter eos, partes accersere conueniebat. Turbatis autem omnibus, Cyrilloque, & Memnone se munientibus, per meipsum ijs, qui conuenerant, denuntiaui; & ijs, qui aberant, manifestaui, vt sequenti die absque vlla mora omnes in diuersorio

Salutat Episcopos Comes Ioannes.

meo confluerent. Porrò ne conflictus quidam fieret, promiscuè ipsis conuenientibus, (metuendum enim & hoc erat propter ferociam, quæ nescio vnde illis acciderat) ingressus ordinem distribui.

Euocat Episcopus Ioã. ad se tum diuersorium.

Præsente autem Nestorio ferè cum ipsa aurora, & Ioanne pientissimo Episcopo, aduenit etiam Cyrillus cum omnibus pientissimis Episcopis, solo autem Memnone absente, magna turbatio tumultusque exoriri cœpit, dicentibus ijs, qui cum Cyrillo venerant, Nestorij, qui ab ipsis depositus esset, ne adspectum quidem ferendum esse; nihilominus tamen conuenientibus diuinarum Scripturarum lectionem fieri volebant. Affirmabant autem ij, qui Cyrillo fauebant, lectionem Diuinarum & terribilium Scripturarum absque Cyrillo non habendam, neque præsente Nestorio, neque his, qui ab Oriente venerant, sanctissimis Episcopis, & ob hoc magna facta est seditio; imò prælium & pugna. Eadem quoque & sanctissimi Episcopi, qui Ioanni pientissimo astabant, contendebant, dicentes, Cyrillum non oportere Diuinarum literarum lectioni interesse, vtpote & illo cum Memnone ab ipsis deposito. Fiebat igitur super hac re contentio.

Nestori⁹ & Ioan. procipiunt a... rum aduentum, vtpote male sibi conscij.

Literas Augustales diuinarũ Scripturarũ nomine designant.

Hæc narratio est verisimilis, tametsi Comes Ioan. Nestorij & Ioan. partes fouet.

Iam autem maximo diei interuallo exacto; operæpretium existimaui, absque Cyrillo, & Nestorio cæteris patefacere Regias sententias; quandoquidem commemoratis illis neque scriptæ essent à mundi Dominis. Verùm renuebant & hoc pientissimi Episcopi, qui cum Cyrillo venerant, nolebántque etiam his, qui cùm Ioanne aduenerant, præsentibus aures præbere, eò quòd dicebant, eos illegitimè Cyrillum & Memnonem deposuisse. Vix igitur potui persuasione, & vi (si quidem vera dicere oportet) sequestratis Nestorio, & Cyrillo, inducere omnem Synodum, vt Regium rescriptum audiretur. Igitur congregatis omnibus, Augustarum literarum lectionem feci, in quibus depositi sunt Cyrillus, & Nestorius, & Memnon.

Regium diploma legitur excluso Nestorio, Cyrillo & Memnone.

Cùm autem hi, qui cum Ioanne pientissimo lectionem amicè susciperent, & approbarent, audiuerunt a graui auditorio depositionem Cyrilli, & Memnonis illegitimè factam. Cæterùm ne maior fieret seditio, Nestorium quidem custodiendum suscepit Candidianus Comes nobilium domesticorum, qui omnibus consilijs, & operibus meis interfuit. Cyrillum autem & ipsum custodiendum tradidi Iacobo circumspecto Comiti, & præposito quartæ scholæ. Memnon verò, vt prædixi, aberat. Vnde missis dispensatore, & lictore, ac Protodiacono sanctissimæ Ephesiorum Ecclesiæ, ei manifestaui, quòd depositus esset. At memoratus Memnon cum prædictis, fidem dedit eis, suo periculo cum omni securitate Ecclesiasticas pecunias seruare.

Excipit Synodus contra Cyrilli & Memnonis depositionem.

Nestorius, Cyrillus & Memnõ in custodiam abripiuntur.

His in hunc modum actis, quoniam oportebat me & precibus vacare, descendi in sanctissimam Ecclesiam. Cognoscens autem Memnonem agere in Episcopio, mitto ex ministris meis Primicerium nobilium Palatinorum ad ipsum, vt ad me veniret, vt discerem, num omnino me accedere teneret. Verùm ipse absque mora aduenit; & reprehensus à me, quare mane non venisset, dixit, ægritudine se deprehensum esse, & propterea nō adfuisse. Ne ferret autem alias meas admonitiones vel consilia, præuenit sermones meos, & in meam irrupit domum. Traditus igitur & ipse Iacobo circumspecto Comiti custodiendus, & à Scutarijs nobilibus, & reuerendissimis Palatinis. Hæc primo die à me facta sunt.

Accersitus Memnon statim Comiti se sistit, moramq; excusat.

Quoniam autem & de pace ad pientissimos Episcopos sermonem habere oportebat, ne hæreses & schismata in Orthodoxa religione fierent; proinde quanta potui diligentia ei negotio me accommodaui, & posthac operam daturus; modò placeat & melioribus & pietati consonum sit, & recta mens sit Dominis mundi. Quid si pientissimos Episcopos videro implacatos & non reconciliabiles (nescio vnde in hanc rabiem & asperitatem venerint) & si quid ampliùs factum fuerit, quamprimùm vestræ amplitudini significabo.

Indicat se paci, & Episcoporū cōciliationi operam daturum.

Appendicis secundæ, caput II.

PRIMA SCHISMATICORVM petitio ex Chalcedone ad Impp. missa.

ARGVMENTVM.

SVPRA indicatum est, aliquot ex vtraque factione Constantinopolim fuisse euocatos, qui Impp. de controuersia inter Oecumenicum Concilium & Schismaticorum Conciliabulum, inter Cyrillum rursum & Ioannem Antiochenum nata certiores redderent, cunctaque, quæ vtrinque acciderant, ordine ijsdem exponerent. Vtraque pars, vt suo postea loco planum fiet, partes suas strenuè obijt, sed filij tenebrarum, ad quos tota hæc secunda appendix ferè spectat, omnium strenuissimè. In hac autem prima petitione supplicique libello toti in hoc sunt, vt euincant cùm Cyrillum, tum capita quoque ab ipso edita, & à sacra Synodo approbata hæretica esse. Et quoniam certò sa id persuasisse existimant, iterum atque iterum vrgent, efflagitantq;, vt illa quidem tanquam Orthodoxæ fidei aduersa vnà cum suo auctore statim explodantur; ipsi verò quasi victoria iam potiti, ad suas Ecclesias redire primo quoque tempore permittantur.

Orandum erat, ne à quopiam alio in expositionibus absurdis sermo pietatis adulteraretur; maximè autem ne ab his, qui Sacerdotium præfecturamque Ecclesiarum sortiti sunt, quos nescimus quomodo præsidendi cupiditas & ambitio, frigidæque promissiones quædam, ad contemnenda semel omnia Christiana mandata induxerunt; idque hoc solo animo, vt seruiant viro, qui præsumit ac sperat, se & auxilium sibi ferentes omnia rectè gesturos; dicimus Alexandrinum Cyrillum, qui sola nugacitate in sanctas Dei Ecclesias hæretica introduxit dogmata, eaque confidit se argumentis comprobaturum; & correctionem peccatorum effugere, solo Memnonis & prædictæ conspirationis Episcoporum ministerio sperauit.

Perstringit Cōcilij Patres, sed iniustè.

Quapropter nos, qui silentium alioqui amamus, & in cæteris philosophicè agendū censemus, nunc silentium, & eius sapientiæ studium, fidei iacturam intelligentes, ad solos vos post supernam Virtutem orbis Seruatores, precando vertimur: Quandoquidem scimus, pro pietate solicitudinem vobis peculialiter conuenire; vtpote ijs, qui vsque in hoc tempus custodierint, vicissimque per illam custodiantur. Suspensos autem hos libellos offerimus, tanquam coram sanctissimo Deo exhibenda esset nostra excusatio; nō quòd pro religione minùs alacres fuerimus, sed pietati studentes, & pro ea sermones facientes: Nihil enim est, quòd Christianorum temporibus Sacerdotes magis facere debeant, quàm vt coram tam fideli Rege testimonium ferant, etiamsi parati essemus vitam ac corpora nostra in fidei discrimine millies exponere.

Mirè commentitiam suam modestiam cōmēdant Schismatici.

Idcirco propter Deum, qui videt omnia, & per Dn̄m nostrum Iesum Chr̄m, qui iudicaturus est omnes in iustitia, per Spiritumsanctum, cuius gratia regnum gubernatis, & per electos Angelos, qui vos custodiunt, quos assistentes videbitis terribili throno, & horrendam illam sanctificationem semper Deo offerentes, quam nunc quidam adulterare nituntur, pietatem, quæ vafricia quorundam obsidetur, vt re ipsa constat, adimentes, & hæretica capita fidei introducta stabilientes, quæ omnino à sanis dogmatibus aliena sunt, & cum hæreticis opinionibus conueniunt; obsecrauimus, vt ne quis subscribat, vel consentiat, & post promissam à vobis veniam contendere vlrà nolit, præcipias illum in medium venire, & Ecclesiasticis pœnis subiacere, quò pugnare pro pietate meliùs possis; Nihil enim, ô Rex, magis regium fuerit, pro quo & cum Persis & alijs Barbaris prælia committere festinasti, reddente tibi Christo pulchras victorias pro hac tua in ipsum alacritate.

Grauis obtestatio, sed prauo fundamento nixa.

Obscura hæc omnia nō parum.

Obsecramus autem, vt fiant apud pietatem tuam quæstiones in scriptis: Sic enim faciliùs dignoscentur, & in omne posterum tempus reprehendentur peccantes. Si quis autem sermones, pro quibus delinquens fuit, negligens, voluerit per præceptum rectæ fidei præualere, tuæ iustitiæ ac iudicij fuerit attendere, num & ipsam Doctorum appellationem abiecerint ij, qui de dogmatis introducunt, periclitari grauantur, & prædictis subiici nolentes, vt non redarguantur

Schismatici è scriptis disputationē institui volunt.

impiè

impiè egisse, neque refutare ea digna putantes, vt mutua eorum conspiratio non habeatur inutilis: iam enim per ordinatos manifestum est, quosdam ex illis pro hac impietate meditatos esse, vt dignitatibus concessis nonnullos demereantur, & alios quosdam modos excogitâsse. Et id manifestiùs obsistet; & videbit eos pietas tua non multò pòst proditionis suæ mercedem quasi spolia fidei Christi distributuros.

Incusant Iuuenalē Hierosolymorū Episcopū Schismatici.

At ex nobis quidam à pientissimo Iuuenali Hierosolymitanorum Episcopo olim ordinati, siluimus; quamuis pro Canonibus certandum esset, ne videremur nostræ gloriæ causa dolere. Et nunc quoque illius studia & prestigias tales per Phœnicen secundam & Arabiā non ignoramus. Sanè de illis nobis non vacat curam habere, qui ciuitatibus ipsis, quarum nobis ministerium contraditum, atque adeò vita nostra destitui maluimus, quàm ista pro fide promptitudine. Verùm aduersus illorū conatus, Dei ac vestræ pietatis iudicium opponemus. Nunc autem oramus, vt vna ac primariæ pietas curetur, & ne Orthodoxæ religionis splendor, qui vix tandem sub sancti nominis Cōstantino irradiauit, & per beatissimos auum & patrem vestræ pietatis confirmatus est, à tua autem Maiestate etiam in alias Barbaras gentes & in Persarum gentem prorogatus est, nunc in ipsis Regiæ aulæ penetralibus languescat, & apud vestram turbetur Serenitatem: Non enim duplices in Persidem ô Rex mittes Christianismi doctrinas, neque nostra magnum aliquid erunt, nobis discordia laborantibus, nemineque existente apud illos, qui diiudicet. Neque quis geminis communicabit Verbis & Sacramentis, neque certè piè à tantis Patribus & incondemnatis Sanctis deficiet; sed neque Regni commoda tribuenda erunt his, qui diuersa inter se sentiūt, neque paruus inde vsus, pietatis hostibus excitabitur, & innumera alia malignæ contentionis ipsorum quis enumerarit nocumenta?

Constantinus sancti nominis Imp.

Si quis autem est, qui paruifaciat cœlestium rationem, talis sit potiùs quicunque olim, quam is, cui omnem orbis potestatem Dominus dedit. Nostræ autem preces sunt, vt iudicium à tua pietate accipiamus: Mentem enim tuam ad exactam eorum, quæ inquiruntur, comprehensionem Deus inducet. Demum si quid nunc prohiberet, (neque enim tuæ pietatis negotia omnia nota esse possunt) petimus à tua Serenitate, vt ad propria tutò & feliciter commigrare nobis liceat: Nam videmus ciuitates nobis cōmissas, ex tali mora non parum offendi, propter eos, qui etiam in rebus pijs, vt videtur, contentionem quærunt, nulla inde prouenienie vtilitate.

Petunt sententiam ab Imp. dari, vel domū dimitti.

Appendicis secundæ, caput III.

ALTERA EORVNDEM petitio è Chalcedone ad Theodosium Augustum missa.

ARGVMENTVM.

GRAVISIMA hic rursum calumnia impetūt Cyrillum, tum vniuersam quoque Synodum. Depromunt plurima, nulla veritate nixa. Cyrilli capita identidem hæretica clamitant. Suum ergo religionem studium promptamque, & expeditam obedientiam arrogantes prædicant. Vt nihil admittatur, quod in Nicæno Symbolo expressè non sit positum, stolidè vrgent. Quòd Concilii Legati potiori loco habeātur, quam ipsi grauiter expostulant. Ne alius in Nestorii locum sufficiatur, enixè rogant. Plurimos se habere socios, qui omnes à Cyrillianis sint alieni, falsò & pueriliter iactant.

SÆPENVMERO pietatem vestram, & per nos ipsos, & per eos, qui à nobis missi sunt, docuimus, quòd rectæ fidei dogma corruptioni obnoxium videatur; & quod ij, qui discerpere videntur Ecclesiæ corpus, qui omnia susque deque faciunt, & omnem Ecclesiasticam constitutionem, omnemque Regiam legem conculcant, vniuersaq; simul confuderunt, vt expositam hæresin à Cyrillo Alexandrino confirment; Nam vt à vestra pietate in Ephesum vocati sumus, ad inquirēdum quæstiones, quæ pullulârunt, & ad confirmandū fidem Euangelicam, & Apostolicam, à sanctis Patribus expositam; nondum omnibus præsentibus conuocatis Episcopis, ij, qui particulare Concilium habuerunt, hæretica illa capita, quæ cum Arrij, & Eunomij, & Apollinarij impietate conueniunt, scriptis commentariis roborârunt, & alios quidem deceperūt, alios verò terruerunt, alios autem de hæresi accusatos, in communionem susceperunt; & aliis, qui non communicabant, mercedem vt communicarent, dederunt; alios demum spe honoris, quibus indigni erant, accenderunt, & ita ipsi multitudinem congregârunt, quasi nescientes, quòd piam religionem non multitudo, sed veritas ostendit.

Obscurè & deprauatè hæc exposita.

Oīa hæc sunt mera commēta, putidaque mendacia.

Multitudo non efficit religionē, sed veritas.

Iterum lectæ sunt vestrę pietatis literæ, per magnificentissimum Comitem Candidianū, significantes, quòd pacificè & fraternè quæstiones, quæ exortæ nuper, inquirant. Verùm conuenientibus omnibus pientissimis Episcopis, nihil profuit lectio: Venit nobilis Palladius Magistrianus alias vestræ Maiestatis literas afferens, docentes rescindenda esse omnia, quæ principaliter constituta fuerant, & Concilium denuo congregandum, verumque dogma sanciendum. Contemptum est autem & hoc more solito pium vestrum mandatum ab his, qui omnia audent. Aduenit rursus magnificentissimus Magister Ioannes, qui tunc Comes omnium largitionum, alias iterum afferens literas, significantes, quòd à vestra Maiestate trium depositiones decretæ sunt, tollen-

Omnes hæ literæ fuerunt subreptitiæ, malo dolo ab Imp. extortæ.

tollendaque e medio suborta offendicula, solamque fidem in Nicæa expositam a sanctis, & beatis Patribus, ab omnibus confirmandam. Transgressi sunt, vt solent, & hanc legẽ ij, qui omnia pro ludibrio habent: Enimuerò nec post lectionem à cœptis destiterunt, & communionem habuêre cum depositis, & meminerunt eorum tamquam Episcoporum, non permittentes, vt capitula ita in damnum, & corruptionem piæ fidei exposita, exploderentur, tametsi a nobis ad colloquium sæpius accersiti fuerint: Habebamus enim in promptu hæreticorum capitulorum argumenta.

Et hoc falsum est: Siquidẽ Orientales sæpius citati, Synodo se sistere ausi nõ fuerũt.

Horum nobis testis est Magnificentissimus Magister, qui nobis & illis tertiò ac quartò conuocatis, & hæc nec prætendere audens propter illorum inobedientiam, operæpretium duxit posthac huc nos vocare. Aduenimus, nihil remorati, nec quieuimus, donec huc perueniremus, & ad vestram pietatem, & apud illustre consistorium obsecrantes, vt ipsi certamen hoc pro capitulis susciperent, ac in colloquium, vel ea tamquam aliena a recta fide exploderent; manentes in sola expositione fidei beatorum Patrum, qui in Nicæa conuenerant. Et hi quidem nihil horũ facere voluerunt; sed manentes in hæretica contentione, permissi sunt Ecclesias frequẽtare, & Sacerdotio fungi; nos verò Synaxi destituti, mansimus tanto tẽpore & in Ephesο, & nunc; innumeraque pericula & illic, & hic pertulimus, & cùm lapidaremur, & tantùm non perderemur a seruis Monachorum habitu indutis, boni consuluimus, vtpote pro pietate talia libenter perferentes.

Nõ erat certamẽ de capitulis, sed de iusta Nestorij, iniusta verò Cyrilli, & Mẽnonis exauctoratione.

Schismatici iactant suã pietatem.

Post hæc visum est vestræ Maiestati, vt iterum nos, ac illi conuocaremur, & vt ad inquirenda dogmata inobedientes compellerentur. Hæc vt fierent nobis expectantibus, vestra pietas in ciuitatem profecta est; & eos quidem, qui de hæresi accusabantur, & propter hoc alios ex his depositos a nobis, alios verò excommunicatos, & deinde Canonicis pœnis subijciendos, præcepit, vt in ciuitatem venirent, sacerdotio fungerentur, & ordinarent. Nos verò, qui pro pietate tantum certamen suscepimus, & pro rectis dogmatibus nullum non periculum sustinuimus, neque ingredi in ciuitatem iussit, vt fidei periclitantis negotium ageremus, & pro rectis dogmatibus vrgeremus, neque ad propria remigrare permisit; sed sumus in Chalcedone tristes & gementes in Ecclesia, quæ exercetur schismate.

Accusabantur, sed falso, & hoc compertũ erat Impp.

Scilicet schismatici curant pietatẽ & religionẽ.

Schismate carere non potuit, quæ Schismaticos intra se continebat.

Idcirco qui nullum respõsum obtinemus, necessarium duximus, vt præsentibus literis doceremus vestram pietatem coram Deo, & Christo ipso ac sancto Spiritu; quòd si quis ordinatus fuerit, antequàm discutiantur recta dogmata ab his, qui hæretica sentiunt, necesse, vt tota Ecclesia scindatur, tam Clero quàm plebibus dissidentibus: Nullus enim piorum feret; hæretica colentibus communionem dari, propriamque salutem annihilari. Vbi autem hæc futura sunt, tunc vestra pietas præter suam mentem agere cogetur: Nã & schisma præter sententiam inualescet, & eos, qui proprietate certant, contristabit, non ferentes, vt suæ animæ pereant, & constent cõtentiosis impia Cyrilli dogmata, quæ iostificare volunt. Multi autem, qui pietati studẽt, & omnes nos, qui ex Orientali diœcesi, & vestræ prouinciæ, ex diœcesi Ponti, & Asiæ, & Thraciæ, & Illyrici, & Italiarum, Cyrilli dogmata admitti non sinent, qui & vestræ pietati librum beatissimi Ambrosij miserunt aduersa pullulanti huic superstitioni docentem. Quapropter ne hoc eueniat, & vestra pietas magis conturbetur, supplicamus, precamur, obsecramus, vt edicat, ne ordinatio antea fiat, donec Orthodoxa fides formetur, propter quam & nos congregauit vestra, quæ Christũ amat, celsitudo.

Protestatio Schismaticorũ, eorũdemq; comminatio.

Hic schismatici gloriantur de multitudine, paulò pòst de paucitate.

Appendicis II. caput IIII.

TERTIA SCHISMATICORVM postulatio ex eadem ciuitate ad Imperatores missa.

ARGVMENTVM.

CONQVERVNTVR grauissimè, se non æquè ac Concilii legatos ad Regiam vrbem admissos, cùm æquè ac illi ab Impp. & ad Impp. Ephesο sint euocati. Nugantur fidem & pietatem, quæ alijs prodesse soleat, sibi obesse. Gloriantur de sociorum grege. Hortantur Augustos ad fidei defensionem, quã Cyrillum cum suis fœdissimè adulterare mentiuntur. Paratos se dicunt, & fidei suæ rationem reddere, & alterius factionis falsitatem palam ostendere. Concilii Patres ad vnum omnes Arrianos, Eunomianos, & Appolinaristas vocant. Tandem nisi Imperator audiat, puluere è pedibus excusso, inde se abituros comminantur.

NON hunc euentum sortituram vestræ pietatis expectabamus vocationem; Vocati enim honestè sumus, tanquam Sacerdotes à Rege, & vocati sumus ad confirmandum sanctorum Patrum fidem; propterea etiam tanquam pio Regi obedituri, aduenimus. Vbi autem venimus, neque Ecclesiam minus sequuti sumus, neque vestrum contempsimus edictum, sed vestros nutus sequuti sumus cõtinuè ab eo die, quo in Ephesum peruenimus vsque in hodiernum. Veruntamen vt videtur nihil nobis profuit in hoc seculo modestia nostra, immò etiam plurimum, vt videmus, obfuit: Nam nos quidem, qui sic vos habuimus, vsque in præsentem diem Chalcedone tenti conseruati sumus; nunc autem ad propria dimittimur. Hi verò, qui omnia confuderunt, & orbem turbis implêrunt, & Ecclesias discerpere contendunt, & pietatem manifestè oppugnant, Sacerdotio funguntur, Ecclesias

Non vestra modestia, sed vestra intoleranda temeritas & iniquitas vobis obfuit.

clesias congregant, &, vt putant, auctoritatem ordinandi habent, nimirum illicitè ab illis petitam, seditiones in Ecclesia excitant, quæ expendenda in vsus pauperum, in suos insumunt milites.

Cæterùm non illorum tantùm, sed & noster Rex es: Non enim parua portio regni tui est Oriens, in qua semper recta fides refulsit, & cum hac etiam aliæ prouinciæ, & diœceses, è quibus congregati fuimus. Proinde ne despiciat vestra Maiestas fidem, quæ adulteratur, in quam & vos baptizati estis, & vestri progenitores, in quam & Ecclesiæ fundamenta sunt iacta, propter quam sanctissimi Martyres innumera mortis genera cum voluptate susceperunt; cum qua & Barbaros vicistis, & Tyrannos destruxistis, qua & nunc opus habetis in bello, quo Africam premitis: Est enim Deus omnium commilito vester; si pro pijs eius dogmatibus laboraueritis, & prohibueritis corpus Ecclesiæ disrumpi: Dirumpetur enim, si opinio, quam Cyrillus fidei induxit, & alij hæretici confirmârunt, enualescat. Hæc sæpè quidem coram Deo, & in Epheso, & hic testati sumus, & vestram pietatem docuimus, rationem illius, vt coram omnium Deo, reddentes: Exigis enim & hoc a nobis, sicut Diuinæ Scripturæ Propheticæ & Apostolicæ docent: Etenim beatus Paulus clamat: Testificor coram Deo, qui mortuos viuificat, & Domino nostro Iesu Christo, qui testificatus sub Pontio Pilato bonam confessionem. Et Ezechieli præcepit Deus, vt annunciet populo, & minas adijcit, dicens: Nisi annunciaueris, sanguinem suum de manu tua requiram.

Vera hæc sunt, sed quorsum Schismatici fidei encomia?

Erratis miseri Cyrilli fidem illustrat, nō impugnat.

2. Timot. 4.

Ezech. 3.

Timentes itaque hoc iudicium, necessarium existimamus iterum docere vestram Maiestatem, quòd ij, qui permissi sunt Ecclesias habere, in Ecclesijs docent, quæ Apollinarius, & Arius, & Eunomius, illegitimè, & contra Canones Sacerdotio funguntur; & animas eorum, qui se accedunt, siquis & ipsos velet audire: Nam per Diuinam gratiam, cui omnium hominum cura est, & qui omnes vult seruari, maxima pars populi sana est, & pro pijs solicita est dogmatibus. Propter illos maximè dolemus: Et quia cruciamur, timentes, ne paulatim serpens morbos plures comprehendat, communeque malum fiat; hæc nos vestram serenitatem docemus, & docere non desistimus, & precamur vestram Maiestatem, vt nostris precibus annuat, & nihil sinat adijci ad fidem sanctorum Patrum, qui in Nicæa congregati fuerunt. Quòd si & post hanc nostram obsecrationem, hanc, quæ coram Deo data est, doctrinam non susceperit vestra pietas, nos etiam puluerem pedum excutiemus, & clamabimus cum beato Paulo: Mundi sumus à sanguine vestro: Non enim cessamus nocte, & die, ab eo die, quo in hanc celebrem Synodum aduenimus, & Regi, & Principibus, & Militibus, & Sacerdotibus, & Laicis testari, ne amittamus traditam nobis a Patribus fidem.

Et hæc mera sunt commenta.

Mendaces hæc sunt.

Quorsum hæ minæ miseri?

Actor. 18.

Appendicis Secundæ, caput V.

EORVNDEM AD SVOS in Epheso Epistola.

ARGVMENTVM.

INDICANT neque sibi, neque aduersarijs aditum ad Imperatricem vrbem patere. Hoc tamen iudicium diserte cum ijs pugnat, quæ duabus præcedentibus petitionibus docuerunt. Asseruut, se contristatos de iniusta Nestorij ablegatione. Iactant suam pro fide, & religione promptitudinem. Promittunt se Imp. conuenturum, negotiumque confecturum, dum se ad Rufinianum conferet. Implorant illorum preces, quò capitibus Cyrilli profligatis, victoriam obtineant.

POSTQVAM in Chalcedonē venim⁹ (nā in Constantinopolim, neq; nos, neq; aduersarij nostri intrare permissi sumus, propter seditiones bonorū Monachorū) fama accepimus, quantè octo dies, priusq̄ cōpareremus (en gloriā pientissimi Regis) Dñs Nestorius ab Epheso dimissus sit, vt eat, quò libêret. Vnde valdè doluimus; quandoquidē verè ea, q̄ illicitè & absq; iudicio facta, iā robur habere videntur.

Ex diametro hec cū præcedentib⁹ pugnāt, vt hinc videas Schismaticos mera cōmentis niti.

Sciat aūt vestra sanctitas, nos prōptos pro fide certamē inituros, & certare velle ad mortem vsq;. Expectamus aūt hodie, hoc est, vndecima mensis Gorgiei, trāsituri pientissimū nostrum Regē ad Rufinianū, & illic causam auditurū. Precentur igitur vestra sanctitas, vt Dominus Christus nos adiuuet, quò valeamus sanctorum Patrum fidem roborare, & in damnum sanctæ Ecclesiæ exorta capitula radicitus discerpere. Eadem vt & vestra sanctitas sentiat, ac faciat, obsecramus, maneatque in sua pro fide Orthodoxa alacritate. Porrò cùm scripta esset epistola, nondum occurrerat nobis Dominus Imerius: Nam fortassis impeditus est in itinere. Cæterùm nihil vos turbet: Speramus enim, tristia extinguenda, & veritatem effulsuram; modò vestra pietas strenuè nos adiuuet.

Malè habet Schismaticus Nestorij exauctoratio.

Frustra contra capitula nitimini.

Hic Imeri⁹ eiusdē erat factionis.

Appendicis secundæ, caput VI.

ALTERA EORVNDEM de obtenta ab Antagonistis victoria, ad eosdem Epistola.

ARGVMENTVM.

SCRIBVNT, se aditum ad Imp. habuisse; incertam ne, quod cum Concilij legatis iniertāt, superiores euasisse; sua omnia Augusto grata acceptaque fuisse; Cyrilli, & Acacij impietatem palam ostendisse, acriterque contra vtrunque Imp. incendisse; paucis totum epistolium à capite vsque ad calcem refertum est inanibus gloriationibus, stolidisque iactationibus.

PRE-

Appendicis II. caput VIII.

RELATIO ORIENTALIVM, *qui Ephesi degebant, ad Theodosium & Valentinianum Augustos.*

ARGVMENTVM.

AGVNT Impp. gratias, quòd suos legatos beneuolè audierint; veritatem receperint, falsitatem reiecerint. Rogant, vt Nestorij exauctorationem, quam illi moliti erant, qui in hæretica Cyrilli capita iurarant, irritam decernant: Addunt non satis esse, si Nestorius vltro cedat, sed opus præterea esse, vt læsæ fidei consulatur.

PIENTISSIMIS, ET CHRISTI amatoribus Regibus Theodosio et Valentiniano Augustis, sancta Synodus, quæ Ephesi est congregata.

Nō pro tota Synodo, sed tantum pro Conciliabulo Antiocheno.

EDOCTI ex sanctissimorum, & pientissimorum ministrorum nostrorum literis, qui pro tota Synodo ad vestrum pium exercitum peruenerunt; tum quòd benignus illis ad vestram pietatem patuerit accessus, tum quòd Maiestas vestra multùm pro Orthodoxa fide zelet, gauisi sumus, quasi præsentes prædictis serenam vestræ pietatis faciem simul intueremur. Cognouimus enim, quomodo ea, quæ ab aduersarijs, vestro iusto iudicio minùs fuêre accepta, sanctorum autem Patrum, qui in Nicæa, fides, pro qua & præsentes pientissimi Episcopi, & nos soliciti sumus, receptionem meruit. Credimus itaque Deum sic instituisse vestram pietatem, ne quo modo commoueretur Apostolica fides, per quam à progenitoribus regnū habet vestra Maiestas, omnesque alienas nationes subditas habet. Et propterea gratiarum actiones, & continuas preces solito more, cum magno gaudio, Christo Domino offerimus.

Grauis intercessio pro hæretico Nestorio, quē tamē, quia Impp. exosissimus esset, nominare nō audēt.

Quoniam autem sub vestro imperio magna quædam fiducia est Sacerdotibus, confidimus etiam ea, quæ nos mœrore conficiunt, & solicitudine, cognouisse vestram Maiestatē, illorumque remedium petere. Vnde oramus, & ante vestra vestigia prouoluimur, vt nos cū longanimitate humiliantes vestræ pietati suscipiatis, & iuste petentes de offensa persona ab his, qui receperunt hæretica capitula Cyrilli Alexandrini, & in Deum ipsum impiè egerunt: Nam qui introduxerunt hæretica capitula, & turbauerunt sanctorum Patrum fidem, hanc ipsorum patrum in ipsis commentarijs etiam illicitam depositionem fecerunt. Et credimus non valùm facile, incorrupto vestro & recto iudicio iustam illorum statere condemnationem, quos condemnari manifestè oportet, vtpote conuictos hæreticos.

Cur ā quo iudice, quare hæreseos cōuicti sunt Patres Concilij?

Quæ autem particulariter secutura sunt ab illis contra Ecclesiasticas constitutiones, & contra pientissima vestra scripta, iam à multis didicit vestra Maiestas, & in nullo ab ipsis offendatur, vestrisque edictis non obluctetur, & Ecclesiasticam fidem prædicet: Nam etsi millies fugiens tumultus caueat, & ipse priuatim agere malit; opus tamen, ne fides iacturam ferat, eò quòd illegitima ista depositio ab his, qui hæretica capitula introducunt, facta sit.

Scilicet Nestorius Ecclesiasticā fidem prædicat, & Impe. edictis paret.

Appendicis secundæ caput IX.

Epistola Theodoreti Episcopi Cyri è Chalcedone ad Alexandrum Hierapolitanum scripta.

ARGVMENTVM.

SCribit, nihil eorum se omisisse apud Regem & Senatum, quæ adhiberi debebant, & poterant, vt fides, quam Patres Concilij adulterare mentitur, obtineret, & falsitas facesseret. Hactenus tamē rem conficere non potuisse: Tum oblatam cum Cyrillo, & Memnone cæterisque pacis occasionem fortiter reiecisse. Addit Nestorij causam se iuuare voluisse & etiamnum velle, sed hominem vsque adeò exosum esse, vt ne nominare quidem audeat. Indicat, se ad reditum anhelare, quòd magistratus & Principes sint alieni; populares cateruatim ad se excurrere, ne Synaxes agant, inhibitum esse; contrà inhibitionem exceptum & impetratum, & ob id excurrentium greges quotidie crescere.

NVLLVM humanitatis, nullum asperitatis, nullū adhortationis, nullum declamationis genus omisimus, quo apud pientissimū Regem & illustre consistorium nō simus vsi, testificantes coram Deo, qui omnia videt, & Domino nostro Iesu Christo, qui iudicaturus est orbem in iustitia, & Spiritusancto, & electis eius Angelis, ne contemnatur fides, quæ ab his, qui hæretica dogmata suscepêre, & his subscribere ausi fuêre, adulteratur; & vt præcipiatur solùm exponendam, sicut in Nicæa & abijciēdam superinductam heresin, ad dānum & perniciem pietatis. Et vsq; in hodiernum diem nihil efficere valuimus, nunc huc, nunc illuc auditoribus sese ferētibus. Attamē nos nihil horum dehortari potuit, vt ab vrgendo proposito desisteremus, sed persecuti sumus causam, Dei gratia: Cum iuramento enim pientissimo nostro Regi suasimus quòd impossibile sit nobis Cyrillum & Memnonem conciliari, & quòd fieri nequeat, vt illis communicemus, qui non antea eiecerint hæretica capitula. Itaq; nos quidem hanc habemus mentem; studium aūt est his, qui sua ipsorum quærunt, non autem, quæ Iesu Christi, vt reconcilientur eis, & præter mentē nostrā. At nō est nobis eius rei cura: Deus enim nostrum propositum exigit, & virtutem explorat, neque supplicia irrogat propter ea, quæ præter mentem fiunt.

En studiū & diligentiam filiorum huius seculi in re praua.

Mira istorū hominum rabies contra Cyrilli capita.

Impossibile est sanè vobis in vestra pertinacia persistētibus.

De amico autem sciat tua sanctitas, quòd si quādo eius faceremus mentionem, vel apud pientissimum Regem, vel apud illustre Consistoriū, defectionis notabamur; tantæ sunt eorum, quæ intrò sunt, erga illū inimicitiæ. Et hoc est molestissimum. Pientissimus Rex præ omnibus alijs auersatur nomen, manifestè dicens: De hoc

Quomodo illum vos amatis, & Patrem appellatis, quē totus mūdus execratur, nisi idem, quod ille, sentiatis?

Pestẽ iustitiæ Patrẽ appellaueritis Patres synodi. imp os vocāt. Schismatici.

Non vnam naturā, sed vnam personam esse cōtendebant.

hoc mihi nullus loquatur: Specimen enim semel ipse dedit. Attamen dum hic sumus, non cessabimus omni virtute, & eius Patris curam gerere, scientes factam illi ab impijs iniustitiam. Nobis quoque studium est, vt hic liberemur, & nostra liberetur pietas: Nihil enim hinc boni sperandum, eò quòd iudices ipsi omnes auro confidant, & contendant vnam esse naturam Deitatis, & humanitatis. Populus autem omnis, gratia Dei, bene habet, & iugiter ad nos egreditur. Incepimus autem ipsis etiam differere, & celebrauimus communiones maximas, & quartò illis enarratum est precibus tuæ pietatis de fide; & tanta audierūt voluptate, vt vsque ad horam septimam non discederent, sed perdurauerint vsque ad æstum Solis: In aula enim maxima, & quatuor habente porticus, multitudo congregata fuit, & nos supernè concionabamur è suggestu prope tectum.

Eiusmodi excursus etiamnum fiunt, vbi primùm hæresis proseminari incipit.

Verùm Clerus omnis cum bonis Monachis, valde nobis erat infensus, ita vt fieret collapidatio, quando a Ruffinianis post aduentum pientissimi Imperatoris rediremus, & vulnerarentur multi ex Laicis, & falsis Monachis, qui nobiscum erant. Nouerat autem Rex pientissimus, q multitudo cógregaretur contra nos; & solis nobis occurrens, dicebat: Noui9, quòd malè congregamini. Dicebam autem ei: Quia dedisti fiduciam loquendi, cum venia audi. Iustum est hæreticos quidē excommunicatos in Ecclesijs agere; nos verò, qui pro fide certamus, & propter hoc illos communionis exortes factos, non intrare in Ecclesiam; & ille respondit: Et ego quid faciam? Respondi igitur illi: Quod fecit magister tuus Comes largitionum in Ephesō; Ille enim, vt inuenit nonnullos congregari; nos autem non congregari, compescuit eos, dicens. Si non fueritis pacifici, non concedam vni parti congregari. Et oportebat etiā tuam pietatem præcipere hic Episcopo, ne permitteret, neque illis, neque nobis congregari, donec conueniamus, vt iusta tua sententia omnibus nota fiat. Ad hæc dicebat: Equidem Episcopo imperare non possum. Itaque respondi ego: Igitur neque nobis imperes, & accipimus Ecclesiam, & congregamur, & cognoscet tua pietas, quòd multò plures nobiscum sunt, quàm cum illis. Adhæc diximus ei, quòd nostra congregatio, neque lectionem sacrarum Scripturarum habebat, neque oblationem; solas autem preces pro fide & vestra Maiestate, & de religione colloquia. Approbauit igitur, & vltro non prohibuit hoc fieri. Augentur igitur conuentus multitudinis ad nos venientis & cum voluptate doctrinas audientis. Oret igitur vestra pietas, vt causa nostra exitum habeat Deo placentem: Nos enim quotidie periclitamur, & insidias Monachorum & clericorum suspicantes, & potentiam, & incuriam videntes.

Imp. populi ad Schismaticos excursum improbat.

Non fit verisimile, hæc inter Theodoretum & Imp. intercessisse.

Iterum ineptè gloriantur de turba.

Appendicis secundæ, caput X.

EPISTOLA LEGATORVM Schismaticorum ad suos in Epheso.

ARGVMENTVM.

INSECTANTVR Cyrillum eiusdemq; capitula atrocissimè: Appellant hæresiarcham, impiæ hæreseos inuentorem, impostorem. Minantur mortē se potiùs subituros, q̄ in cōionem cum illo redeant. Nestoriū mirè extollunt; neq; tn̄ publicè nominare, nedum commendare audent, Cyrillianos fraude, largitionibus, alijsq; artib9 omnes ita depravasse nugātur, vt negotij conficiendi nullā ferè spem habeant. Quam ob rem missione petita & impetrata, omnes, solo Nestorio excepto, qui ad suam Mandram abire iussus sit, ad suas Ecclesias reuerti denuntiant.

QVINTO accessus nobis contingit; & quāuis multū de hæreticis capitulis disceptauerimus, iurauerimusq; sæpius pientissimo Regi, q impossibile sit nobis cōicare his, qui diuersa sentiunt, si nondū exploserint capitula, & q Cyrillus etiam si reiecerit capitula, a nobis suscipiendus non sit, eò quod ipse tam impię hæreseos Hæresiarches factus sit; nihil tn̄ profecimus, eò q & aduersarij instarēt, & auditores hos tā impudenter obluctantes, nō cōpescerent; nec cogerēt eos, vt ad inquisitionem & colloquium venirent: Hac enim via effugiunt, ne capitula examinentur, & de his disputari prorsus non sinunt.

Grauis I D. Cyrillū calumnia.

Nos aūt ꝓpter vestras preces vsq; ad mortem instare parati sumus; & neq; Cyrillum suscipere, neq; capitula ab eo exposita, neq; illis cōicare, priusq̄ explodantur, quæ malè fidei adiecta sunt. Obsecramus igitur & vestrā sanctitatem, vt sapiatis eadē, quæ nos, eundemq; laborem ostendatis: Certamē enim nobis ꝓ religione est, quam solam habemus spem, & propter quam expectamus fruituros nos benignitate Saluatoris nostri in futuro seculo. De pientissimo & sanctissimo Epō Nestorio sciat vestra pietas, q studuerimus quidem sermonem de illo inserere: Sed nunc non potuimus, eò q oēs vel ad ipsum nomen hostiliter afficiuntur. Nihilominùs curæ nobis erit, tametsi res sic habeāt, per opportunitatem tp̄is, ac auditorū beneuolētiā, etiā hoc facere, si quidē nostro proposito Deus cooperatus fuerit.

Laus impia impij heretici.

En quātum his studium deterāt impio cōdemnatoq; Nestorio.

Porrò vt vestra sanctitas etiā hoc nō ignoret, scitote, q videntes Cyrilliano tyrānide & fraudibus, & adulatione, & donis, omnes (ut ita dicam) decepisse, nō raró pientissimū Regem & magnificētissimos Principes obsecrauimus, vt & nos ad Oriētē dimitteremur, & vestra pietas ad propria remigraret: Cognoscimus.n. q in vanum moras nectimus, & instituta non perficimus, eò q Cyrillus vbiq; fugit colloquiū nostrū, cōsci9 sibi blasphemias, quas in duodecim capitulis suis edidit, manifestè redarguendas. Placuit aūt piētissimo Regi, post multas adhortationes, vt singuli ad ꝓpria redeamus; ad hoc, vt Ægyptius, & Memnon Ephesius in suis locis maneant: Sic enim poterit Ægyptius oēs excecare muneribus

Schismatici causæ suæ diffidentes, quā antea se obtinuisse gloriabātur, reditū vrgent.

D. Cyrillū cōtemptim vocāt Aegyptium.

suis,

suis, sic, vt ille quidem, cùm innumera fecerit mala, ad thronũ suũ redeat; iste vir innocens vix ad suam mansionẽ dimittatur. Omnẽ, quæ vobiscũ est fraternitatem, & nos, & qui nobiscum sunt, plurimum salutamus. Ioannes Episcopus Antiochiæ Oriẽtis valere vos in Christo precor, Domini piẽtisimi, & sanctissimi. Subscripserunt autem similiter & alii.

Nestorium virum innocentem vocant.

Appendicis II. caput XI. & postremum.

Relatio Episcoporum Orientalium ad Callimorem Persidis Regem.

ARGVMENTVM.

Iterum atque iterum proscindunt hic rursus Cyrillum: Appellant Ecclesiarum pestem, legis, Regisque contemptorem, fidei euersorem, perfidiæ assertorem; Quem proinde vnà cum Memnone temeritatis eiusdem socio exauctorare coacti sint. Petunt, Concilium in alium locum transferri, quòd Ephesi propter Memnonis, & Cyrilli tyrannidem, tutò ibi manere non queant. Agnoscunt suorum paucitatem; sed interim gloriantur de eorundem pietate, & sanctimonia: Denique in omnibus, & per omnia Schismaticos ineptosque sese declarant. Cæterùm per Callimorem Persidis Regem Theodosium designãt. Appellant autem eum ob id hoc nomine, quòd Persas debellasset, religionemque per Tyrannidem ibidem extinctam, restituisset.

Pietas vestra, quę benefaciendo orbi, & Ecclesiis Dei clarescit, iussit nos in Epheso cõgregari; ita vt inde lucrum, & pax Ecclesię accresceret, non vt omnia cõfusione, & deordinatione implerentur: Et hæc vestræ Maiestatis edicta, apertè & manifestè piam vestram & pacificam pro Ecclesiis Dei indicabant mentem. Atqui Cyrillus Alexandrinus, ad pniciẽ Ecclesiarũ (vt videtur) & natus, & educatus, assumpta cooperatrice Mẽnonis Ephesiorum audacia, primũ quidẽ placidũ & piũ vestrum edictũ transgressus est, per oĩa se illi nõ subditum declarãs: Nam cùm vestra Maiestas præceperit de fide diligens examẽ, & inquisitionẽ, eamq; haberi cũ concordia, & pace oĩum, Cyrillus, de Apollinarij dogmatis accusatus, imò ipse seipsum redarguẽs anathematismis, quos pridẽ in Regiam vrbẽ cũ propria subscriptione misit, in quibus deprehenditur sapere cũ impio, & hæretico Apollinario; posthabitis his omnibus, quasi tempora hęc Rege destituta essent, suæ indulsit licentiæ: Et cùm oportebat rationẽ reddere dictorum, quibus gloria Domini nostri Iesu Christi contaminabatur, assumpta sibi autoritate propria, neq; à Canonibus, neque vestris edictis sibi cõcessa, contendit ad omne deordinationis, & iniquitatis genus.

Hinc clarè colligitur, Callimoris Regis nomine Theodosium designari: Siquidẽ Persarum Rex Paganus & id temporis erat. Ind̃ quæ in Cyrillum calumnia.

Adhuc mota Sancta Synodus, quæ nõ approbauit pestiferas fidei eius adinuentiones, ipsum quidem deponit propter prædicta omnia: Memnonem verò, vt cooperatium eius, & commilitonem in omnibus factũ, qui innumeras turbas contra sanctissimos Episcopos, qui non assentiebantur hæreticæ illi prauæ opinioni, excitauit, & Ecclesias, & omnia templa conclusit, quasi adessent pagani, & hostes Dei, qui & vulgus Ephesiorũ introduxit, adeò vt nobis quotidie de summa periclitandũ sit. Spectat autẽ sancta Synodus nõ vindictam, sed recta pietatis dogmata: Hæc enim creuisse, nihil aliud est, q̃ rectam fidem statuere.

Conciliabulum suũ falsò vocãt sanctam Synodum.

Oratio hæc est mutila: Desideratur enim exauctorauit, vel excommunicauit vel aliud eiusmodi.

Poterit autẽ Maiestas vestra, vel ex ipsis illius capitulis eius sententiã agnoscere: Sũmũ enim hęreticorũ impiũ Apollinariũ, quasi ex inferno excitare, & cõtra Ecclesiã & rectã fidem militare cõprobatur, & anathematizare, si verba eius exponantur, Euãgelistas simul & Apostolos, & post illos Ecclesiæ progenitores, qui à Spiritusancto, nõ à suis cogitationibus impulsi, piã fidẽ prædicauerũt, & Euangeliũ annuntiauerunt. Cõtraria istis ille & sapit, & loquitur; præcipiendoq; vult vbiuis terrarũ suã impietatẽ valere: Id instantes, vt par erat, non ferebamus, Diuina gratia vestræq; pietatis mente fisi: Scimus enim, q̃ sanæ fidei nihil præferatis, in qua simul educati vos, & beatissimi vestri progenitores, sine extraneo successore regni sceptra suscepistis: Semp eos, qui Apostolicis doctrinis aduersarii erant, deprimentes, è quibus est Cyrillus prædictus, qui quasi in tyrannicam arcem veniens Ephesum cum Memnone cooperatio, iustè cum eo depositionem pertulit.

Impudens in Catholicum virũ mendaciũ.

Nã prędicti oẽs insidias, & oẽm temeritatẽ attẽtârũt cõtra nos, qui cõueneramus relictis vrbibus & patriis, & ẽt nobis ipsis, vt edictum vestrũ ratũ esset; & sumus nũc tyrãnidi exposita præda, nisi adiuuet vestra pietas, aliò loco propriore vt cõueniamus, edicẽs, vbi poterimus ex Scripturis & cõscriptis Patrum libris redarguere manifestè Cyrillũ, & eos, q̃ ab illo sunt inducti, quos parcẽdo excõicationi subijcimus, spẽ salutis, si resipiscant, iubindicãtes: Qui quasi in barbarico exercitu materias deordinationis vsq; in præsentẽ horã suppeditârunt: Alii autẽ quidem iam multo tpe depositi, & ab illo suscepti: Alii verò excommunicati à suis Metropolitanis & ab ipso in communicationem recepti: Alii variis criminibus impliciti, ab ipso honores consecuti sunt; & hæc faciebat, tentans per multitudinem sensum hæreticum stabilire; non expẽdens, quòd in religione non numerus, sed dogmatum rectitudo, & Apostolicarum doctrinarum veritas quæritur; & viri, qui illa piè & Apostolicis demonstrationibus & testimoniis constituere sciant, non ex audacia & potestate tyrannica. Proinde obsecramus & oramus, vt vestra Maiestas quam primùm religioni, quæ impugnatur, subsidium ferat, & celerem correctionem imponat illorum insaniæ & tyrannidi, quæ quasi turbo ad hæreticam perfidiam audaciores corripit: Iustum enim est, vt vestra pietas Persidis, & earum, quæ inter Barbaros sunt, Ecclesiarum curam gerens, Ecclesias etiam, quæ sub Romanorum principatu turbantur, non despiciat.

Petunt Cõcilium in alium locũ transferri.

Paulò antè in numero vim faciebant, iam paucitatẽ iactant.

Et hinc cõstat, quis sit ille Rex Callimores.

TOMI TERTII, MAGNI CONCILII EPHESINI FINIS.

ACTORVM CONCILII EPHESINI.

Tomus Quartus.

In hoc segmentum ea certo quodam ordine reiecta sunt, quæ Oecumenici Concilij Patres aduersus Antiochenum Conciliabulum scripserunt, instituerunt, & decreuerunt. Cognoscere hinc licebit, quantum sit Satanæ eiusdemq; ministrorum studium, vt Ecclesiæ regno quassato euersoq; suum stabiliant: Mox quicquid flagitioru̅ Schismatici Co̅cilij Proceribus imposuerant, hoc totu̅ integre penès ipsos resedisse, verisimeq; de eisdem affirmari potuisse: Postremò hæreticos eorundemq; consobrinos Schismaticos in sycophantiarum imposturarumq; structura nunquam non sui similes esse. Constat ætatis huius Sectarios ijsdem illis artibus, commentis & strophis in omnibus Colloquijs & Concilijs vti & niti, semperq; hucusque vsos nixosq; esse, quibus Schismatici, de quibus est sermo in Synodo Ephesina.

PRIMA TOMI HVIVS ACTIO,
In qua Orientalibus anathema decernitur.

Rerum Ephesi aduersus Orientalium Conciliabulum gestarum, caput primum.

ARGVMENTVM HVIC ET PROXIMO capiti quasi commune.

VINTO tandè post Nestorium depositum die aduenit Ioannes Patriarcha Antiochenus cum reliquis Orientalibus Episcopis. Capta autem occasione, quòd se absente Synodus Nestorium exauctorasset, insimulataque capitum seu Anathematismorum Cyrilli doctrina tanquam minùs Catholica Cyrillum & Memnonem veluti hæreticos, natæq; seditionis & coactæ aduersus Nestorium Synodi auctores, non solùm grauiter vbique proscindunt, literasque criminatione plenas ad Impp. de ambobus mittunt; sed exauctorationis quoque sententiam in vtrunque ferunt. Cùm verò Cyrillus & Memnon plurimum istuc cùm sibi ipsi, tum Ecclesiæ quoque obesse posse animaduerterent, libellu̅ contra Ioànem Antiochenum, eiusdemq; socios Synodo offerunt, illos que, vt temeritatis suæ rationem reddant, ad Concilium prouocant. Actionis autem huius initium sic habet.

Post consulatum Dominorum nostroru̅ semper Augustorum: Flaulj quidem Theodosij decimum tertium; Flauij autem Valentiniani tertium, 17. Calend. Augusti Synodo iuxta piissimorum Christianissimorumque Impp. nostrorum decretum in Ephesiorum Metropoli congregata, considentibusque in sanctissima Dei Ecclesia, quæ vulgò appellatur Maria, piissimis Deoque dilectissimis Episcopis, Cyrillo Alexandrino, qui & Cœlestini quoque sanctissimi sacratissimique Ecclesiæ Romanæ Archiepiscopi locum obtinebat; Arcadio Episcopo, Romanæque sedis Legato; Proiecto & ipso quoque Ecclesiæ Romanæ Episcopo; Philippo Presbytero, eiusdemque sedis Legato; Iuuenale Hierosolymoru̅, Memnone Ephesiorum, Flauiano Philippensium, qui & Rufi quoque piissimi Thessalonicensium Episcopi personam sustinebat, cæterisque suo ordine suprà iam recensitis, Hesychius Diaconus dixit: Cyrillus sanctissimus perque omnia sacratissimus Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus, & sanctissimus Deoque charissimus Memnon Ephesiorum Episcopus sanctissimæ Oecumenicæque Synodo, quæ iuxta piissimorum Christianissimorumque Imperatorum nostrorum edictum in Ephesiorum Metropoli conuenit, libellum obtulerunt. Hunc, quoniam in promptu est, si vestra sanctitudo iusserit, coràm hic recitabimus. Iuuenalis Hierosolymoru̅ Episcopus dixit: Libellus à sanctissimis sacratissimisque Episcopis Cyrillo Alexandrino & Memnone Ephesino oblatus, recitetur, & inter acta Concilij referatur.

Per Hesychium Diaconum nomine Cyrilli & Memnonis libellus offert Synodo co̅tra Orientales.

Hesychius Diaconus legit.

Tomi quarti, caput II.

LIBELLVS PER CYRILLVM Alexandrinum, & Memnonem Ephesiorum Episcopum sacræ Synodo oblatus & inter Synodi acta relatus.

ARGVMENTVM.

EXPONITVR libello hoc, Ioannem Antiochenum ex legitima blasphemi conturatique hostis Christi Nestorii exauctoratione ansam cepisse, vt illegitimam, temerariam, & iure ipso nullam planeque inanem depositionis sententiam in Cyrillum, & Memnonem ferret. Rogatur proinde sacra Synodus, & per sacram Triada adiuratur, vt prædictum Ioannē secundùm iurium præscriptum citet, coramque temeritatis suæ rationem reddere compellat.

EXEMPLAR LIBELLI.

Sacræ Synodo gratia Dei, pientissimorumq́, & Christianissimorum Regum nostrorum decreto, in hac Ephesiorum Metropoli coactæ, Cyrillus Alexandrinorum, & Memnon Ephesiorum Episcopi.

Duplex coactu Synodi Ephesinæ causa.

PIVM Imp. nostrorum decretū, & nos & vestram quoque sanctitudinem in hanc Ephesiorum Metropolim ea de causa conuenire iussit, quò & rectam Apostolicæ fidei finitionem communi omnium sententia statuamus, & hæresin à Nestorio recens inuectā discutiamus. Vestra autem sacra Synodus rectè canoniceque omnia instituens, in sanctā huius Metropolis Ecclesiam conuenit; prædictumque Nestorium, vt vestro cōsessui se adiungeret; eorumque, quæ in exegesibus suis blasphemè protulerat, impieque, ac sacrilegè contra Christum omnium nostrûm Saluatorem epistolis suis inseruerat, rationem redderet, admonuit. Quoniam verò tertiò vocatus mala præpeditus conscientia sistere se recusauit, omnibus, quæ ad illius causam pertinebant, diligenter discussis, & examinatis, certoque cōperto, quòd hæreticus, & blasphemus esset, Ecclesiasticas sequuta sanctiones exauctorationis sententiam in ipsum tulit, & promulgauit.

Nestorius tertiò citatus Synodo se sistere nō audet.

Exauctorationis sulā in Nestoriū hæretic m & blasphemum a Synodo lata.

His porrò ad eum modum transactis, & in piissimorum inuictissimorumque Impp. nostrorum notitiam deductis; vix tandem, quā nimirum ipsi placuit, Ioannes Episcopus Antiochenus Ephesum venit, nonnullosque, qui cum Nestorio (vt intelleximus) sentiunt, secum adduxit. (Sunt enim alii ex illis iā olim gradu suo moti; alii verò solo nomine Episcopi, vtpote nullas ciuitates, aut dicœceses obtinentes.) Ægrè autem ferens Christum glorificatum; eumque, qui blasphemus in illum extiterit, iustā exauctorationis sententia percussum nescimus, quomodo (si tamen, quæ vulgò feruntur, certa veritate nituntur) omni Ecclesiastica auctoritate proculcata, omnique Ecclesiarum ordine, & ritu, & consuetudine contempta, impiam illegitimamque chartam concinnauit; ratusque depositionis iaculo perstringi nos posse, intoleranda contumelia nos affecit.

Cuiusmodi Episcopi Ioā Antiocheno adhæserint.

Malè habet Ioann. Anti. Christum esse glorificatum.

Ioan. Ant. publico scripto Cyrillum atroci contumelia afficit.

Quæ sanè hominis temeritas eò maior cēsenda est meritò, quò sacra nostra Synodus Episcopos supra ducentos habuit; qui omnes vnanimi cōsensione Nestorium deposoerūt; ille verò triginta tantùm numero, eosque vel hæreticos, vel certè de hæresi suspectos, & hinc inde corrasos. Quoq; nullam omnino, vel per leges Ecclesiasticas, vel per Augustorum decretum potestatem obtinuit, qua fultus quempiam ex nobis iudicare, vel simile quippiam tentare posset; præsertim verò contra maiorem sedem. Quòd si integrum illi esset, in quempiam nostrûm iudiciū exercere; tamen Canones Ecclesiasticos secutus, debuit nos, quos insigni contumelia affecit, cōmonefacere; nec non vnà cum vniuersa reliqua Synodo ad reddendam rationem euocare. Nunc verò nihil horum curans, neq; timorem Dei præ oculis habens, ea ipsa, hora, qua in Ephesiorum ciuitatem ingressus est, idque occultè, nolloque nostrûm, quid moliretur, intelligēte, in Ecclesiasticas sanctiones, vel in suum potiùs ipsius caput insaniens, eos depositionis ignominia afficere conatus est, qui in hodiernum vsque diem prorsus ignorârunt, qualemnam, vt id faceret, causam habuerit.

Ioan. Ant. adhæserūt triginta Epi omnes de fide vel moribus suspecti.

Sed minor maiorem iudicare non potest. Alexandrina autem maior est Antiochena.

Nemo indicta causa condemnari debet.

Ioan. Anti. Ephesiorū ciuitatem occultè ingreditur. Idem ipso ingressus sui articulo, Cyrillū exauctorat.

Quia ergo indignum est, quempiam Ecclesiasticas leges ita proterere, ausuque temerario contra maiores sese efferre; & ea clanculū in eiusmodi designare, quæ in aliquem vel postremum in Ecclesia gradum sortitum, suūmue mancipium, prudens committere non auderet: Et quia tandem hic præsens cum ijs agit, qui vnà cum ipso istud facinus commiserunt; potuimus pietati vestræ codicillos hosce non offerre; quam quoque obnixè rogamus, atque adeò per sanctam homousiamque Triada obtestamur, vt ipsum Ioannem, cæterosque factionis illius socios simul accersat; quò in sancta hac vestra Synodo præsentes, temeritatis suæ rationem reddant: Nos enim parati sumus euidenter ostendere, quòd impiè, & illegitimè hanc nobis contumeliam inferre moliti sunt.

Ioan. Ant. ea in Cyrillū designat quæ inter in suum mancipiū facere non poterat.

Tomi quarti, caput III.

ARGVMENTVM.

TRES à sacro Concilio ad Ioannem Antiochenum, cæterosque cōspirationis illius socios destinantur Episcopi; qui illos, vt sacræ Synodo quamprimùm sese sistant, commonefaciant, & eorum, quæ in Cyrillum, & Memnonem, reliquosque Concilij Patres iniustè commiserant, rationem exponant. Abeūt, re infecta redeunt, quòd insolens miles mercede conductus, nullum ad Ioānis diuersorium aditū præberet

Cyrillus ergo Ioannem sceleris conscientia præpeditum Concilij iudicium detrectare intelligens, suam quidem & Memnonis innocentiam declarari, Ioannis verò temeritatem condemnari postulat.

Cyrillus & Memnon omni sprobitatis suspicione maiores.

ACACIVS Melitenæ Episcopus dixit: Superuacanea de accusatis est suspicio. Quòd si maximè vera ea esset; adhuc tamen accusatio Cyrillo Alexādrino, & Memnoni Ephesino sanctissimis pientissimisque Episcopis intentata, nullam vim haberet: Fieri enim non potest, vt ij, qui à sacra hac Synodo desciuerunt, & cum Nestorij sectatoribus societatem inierunt, talique ac tanto crimine obstricti tenentur, quicquam omnino contra Oecumenicæ huius Synodi Præsides afferre queāt; potissimùm verò cùm omni prorsus potestate careant. Quoniam verò sanctitas vestra iudicat, illos ea de causa iudicio nostro sisti oportere, Ioannes Antiochenus rebellionis huius Antesignanus per Paulum, & Petrum, & Archelaum Episcopos piissimos legitimè admonitus citatusque, cur criminosè egerit, tātamque rem temere præsumpserit, coràm hic respondeat.

Hæretici & Schismatici nihil iuris habent in Orthodoxos.

Ioan. Ant. Schismaticorum Antesignan.

Cùm itaque Archelaus Myndensium Cariæ prouintiæ Episcopus, & Paulus Lampæ ciuitatis Cretę Episcopus, & Petrus Parembolorum Palęstinę Episcopus ad Ioannem abiissent, & ad Synodum denuo reuersi essent; Firmus Cæsareæ Episcopus dixit: Doceant Deo dilectissimi Episcopi, qui, vt legatione apud religiosissimum Episcopum Ioannem fungerentur, deputati fuerant, ecquodnam responsum ab illo tulerint.

Archelaus, Paulus, & Petrus Epi ad Ioā. An. destinati legati.

Paulus ciuitatis Lampæ Episcopus dixit: Missi à sacra vestra Synodo ad Ioannem piissimum Ecclesiæ Anthiochenæ Episcopum; ædibusque, in quibus diuersabatur, appropinquantes, non paruam mox militum & aliorū quorundam arma gladiosque inferentium multitudinem offendimus; qui, ne ad ianuam propiùs accederemus, impedimento nobis erant. Ægrè tandem intra vestibulum admissi multis institimus sermonibus, dicentes: Pacifici sumus, mali nihil molimur, tres tantùm missi adsumus, admittite nos, Synodus legitimi negotij causa huc nos destinauit, verba pacifica ad Ioannem Episcopum piissimum deferimus &c. sed omnia hæc frustra: Nam cùm magna vndique turba circumfunderemur, subodoratus, vt verisimile est, Ioannes, qua de causa venissemus, aditum ad se dēnegauit. Præterea multa passim à multis dictabantur; in quibus nonnulla quoque contra sacram hanc Synodum & Orthodoxam fidem blasphema continebantur; quæ tamen ob tumultuationem ibidem excitatam exactè obseruare nequiuimus.

Ioan. Ant. Synodi legatos non admittit. Idem militibus ædes suas contra Synodum munit. Schismatici veritate destituti, armis pugnant.

Ministri Ioā. multa blasphema in Synodū & fidem Orthodoxā iactant.

Archelaus Myndensium Episcopus dixit: In magnam tempestatem, nec in parua quoque pericula, pijssimi Episcopi Ioannis domicilio propiùs accedentes, nos penè coniecimus; Comperimus ibi enim militum alios ferrum stringentes, quosdam fustibus incursantes, nonnullos quoque extrema nobis interminantes; nōn exiguam ad hæc aliorum hominum multitudinem vndiq; nos circumcursitantem. Cùm autem permultos ex illis rogitassemus, vt eum de nostro aduentu certiorem facerent, nescio quam ob causam, nemo nos admisit.

Mirabilis hominum fex ante Ioan. Ant. ædes collocata.

Petrus Parembolorum ciuitatis Episcopus dixit: Et ego quoque cùm vnà cum pijssimis Episcopus ad religiosissimi Episcopi Ioannis diuersorium venissem, milites compera arma inferentes, gladios euaginantes, & vndequaque nos circumuallantes: Alios quoque promiscui generis non paucos cum illis, qui & turbam ciebant, & suis nos comminationibus territabant, & voces pręterea blasphemas cùm in orthodoxam fidem, tum in sacram quoque Deoque dilectum Synodum vestram detorquebant. Cùm autem obnixè rogaremus, vt ea de causa nos à sacra Synodo venisse significasent, quò eius nomine nonnulla pijssimo Episcopo Ioanni referremus, repulsam passi sumus: Subolfecerat enim (vt putamus) idem reuerendissimus Ioannes, quorsum missi essemus: Aderant nanque nonnulli ex Clericis illius; quibus à sacra Synodo missos nos esse indicauimus. Atque ita nemo nos intromisit.

Insignis petulantia & impietas militum ac Satellitū Ioannis.

Cyrillus Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus dixit: Sacra vestra Synodus, & me, & reuerendissimum Deoq; dilectissimum Ephesiorum Episcopum Memnonem adesse hic cernit, pura conscienria fretos, nostramque existimationem coràm defendere paratos. At verò Nestorio hæretico, Ioannique Antiocheno Nestoriani dogmatis patrono vnum hoc, vt videtis, commune est studium; vt & contra Ecclesiasticas leges insaniant, & ad rationem de admissis reddendam vocati; domos, in quibus agūt, armis militibusque obstruant, inaccessasque illis efficiant, qui ad expurgationem eorum, quibus obstricti tenentur, legitimè illos inuitant. Qua igitur religiosissimus Episcopus Ioannes peccatum suum formidans, plurimas dilationis causas venatur (quemadmodum non ex ijs modò id planum est, quæ pijssimi Episcopi retulerunt, verùm ex eo quoque, quòd illis, qui à Concilio mittuntur, domicilium suum occludit) perspicuum fit, propria conuictum temeritate, suo sese iudicio condemnare, propriamque causam suspectam habere; ideoque sacræ huic magnæque Synodo sese sistere non audere. Vestra proinde sanctitas, quæ vanis rumoribus aures non accommodat, sed ipsius rei naturam diligenter obseruat, dignetur ea, quæ impiè temereque ille nobis intentauit, legitima sententia irrita declarare, & quod æquum est in eum, qui talem nobis ignominiam ausus est inferre, decernere.

Idem studium Nestorio & Ioan. Antiocheno.

Ioan sceleris conscientia impeditus Synodo se sistere non audet.

Petitur condemnationis sententia contra Ioan. Ant.

Tomi quarti, caput IIII.

ARGVMENTVM.

DESIGNANTVR tres alij Episcopi, qui Ioannem Antiochenum accedant, eundemque, vt quamprimùm Synodo præstò sit, admoneant. Verùm tantum effectum est secunda hac citatione, quantũ prima: Siquidem de illorum aduentu certior factus, non sine aperto contemptu per Clericos suos hæc illis renunciari iubet: Nos homines exanctoratos, & à nobis excommunicatos ne nostro quidem responso dignos censemus.

IVVENALIS Hierosolymorum Episcopus dixit: Oportebat quidem Ioannem religiosissimum Ecclesiæ Antiochenæ Episcopum hac sancta & magna & Oecumenica Synodo considerata, recta mox citra vllam dilationem ad eorum, quæ illi obiiciuntur, purgationem accurrere, Apostolicæq; sedis magnæ ciuitatis Romæ auctoritati nobis assistenti, & Apostolico sanctæ Dei Ecclesiæ Hierosolymã Antistiti honorem & obedientiam deferre; præsertim cùm Apostolica ordinatione, antiquaque traditione in consuetudinem abierit, vt sedes Antiochena perpetuò per Romanam dirigatur ac iudicetur. Sed quoniam solito supercilio vsus, domicilium suum armato milite, alijsque profanis hominibus (quemadmodum pijssimi Epĩ à sacra Synodo ad illum missi retulerunt,) vndiq; circumuallauit; agendum sacros Canones, Ecclesiasticumq; ordinem sequuti, denuo illũ submoueamus. Quare alij Episcopi pijssimi illò transeant, ipsumque eadem, qua priùs, moderatione & lenitate, vt ad sacram hanc Synodum accedat, coramque de sibi obiectis rationem reddat, commonefaciant.

Apostolica ordinatione, & antiqua traditione sedes Romana præest Antiochenæ.

Citatur denuo Io. Antio. per alios Episcopos.

Posteaquàm ergo Timotheus Termesi Eudociadisque Episcopus, & Eustachius Docimij Episcopus, & Eudoxius Chomatis Lyciæ Episcopus eò abijssent, indeq; rursum ad Synodum reuertissent, Eudoxius dixit: Cùm iuxta pietatis vestræ iussum ad Ioannis reuerendissimi Ecclesiæ Antiochenæ Episcopi domum venissemus, offendimus ibi milites euaginatis gladijs instructos, & quosdam quoque Clericos, quos eiusmodi oratione affati sumus: Quandoquidem ea de causa à Sacra Synodo huc amandati sumus, vt ad reuerendissimum Ioannem Episcopum mandata quædam deferamus, rogatos vos cupimus, vt de aduentu nostro illum certiorem faciatis. Illi, quò hæc indicarent, ingressi, eiusmodi ad nos responsum attulerunt: Episcopus Ioannes ait: Nos homines per nos gradu motos, & excommunicationis vinculo innodatos responso non dignamur. Sciscitantibus porrò nobis, à quo exauctorati & excõmunicati sumus? responderunt: A Ioãne Episcopo Antiocheno. Cùm verò iterum vellemus mittere, quò exactiùs aliquantò de illius sensu nobis constaret, dixerunt: Vel publicis Notarijs præsentibus isthæc, nempe quòd exauctorati, & excommunicati estis, dicere non recusamus.

Timotheus, Eustachius, & Eudoxius ad Ioan. Antio. Legati.

Ios. Antio. Synodum à se excommunicatã, cui respondeat, indignam pronuntiat.

Timotheus Termesi & Eudociadis Episcopus dixit: Sicut pietas vestra mandarat, ad religiosissimi Episcopi Ioannis domum nos cõtulimus. Cumque Clericos quosdam præ foribus ibidem consistentes comperissemus, aduentus nostri causa indicata, vt nos intromitterent, coramque, quæ in mandatis habebamus, exponere sinerent, rogauimus. Ingressi Ioannis nominé talismodi responsum ad nos detulerunt: Nos, inquit, Ioannes, hominibus depositis & excommunicatis responsum non damus. Proinde ne in posterum se fatigent, crebra citatione nos interpellantes.

Ios. Antio. à Synodi Patribus non vult interpellari.

Eustachius Docimij Episcopus dixit: Pro sanctitudinis vestræ iussione ad ędes, in q̃bus religiosissimus Episcopus Ioannes Antiochenus agebat, deuenimus; Clericisque, quos ibidem comperimus, oportere nos eundem religiosissimum Ioannem conuenire, eaque, quæ à sacra Synodo acceperamus, illi exponere, indicauimus. Atque hoc ipsum vt illi renuntiaretur, etiam atque etiam rogauimus. Cùm aũt ad illum introijssent, rursumque ad nos egressi essent, ex Ioannis sententia hæc nobis edixerunt: Quando illi à nobis sunt depositi, excommunicationisque telo percussi, frustra laborant, subinde nos vocantes. Cæterùm quùm eorum nomina, qui internuntij extiterant, dignoscere vellemus, noluerunt indicare, neque qui essent, significare. Vnum hoc solum aiebant: Clerici sumus, tabellarij non sumus.

Non idem tabellarius, & Clericus.

Cyrillus Episcopus Alexandriæ dixit: Dominus noster Iesus Cristus, qui & nunc quoq; sacræ Synodo pręstò est, malorum naturam indicio haudquaquã obscuro nobis prodidit: Ait enim: *Omnis qui malè egit, odit lucem; & non venit ad lucem, vt non agantur opera eius.* Eiusmodi quippiam Ioannem pientissimum Antiochiæ Episcopum nunc perpessum esse, vestra prudentia & sanctimonia intelligit clarè: Nam si conscientia teste aliquid Canonicum, Deoque gratum in nos molitum sese esse verè agnosceret, qui fit, vt non alacriter ad hanc sacram & Oecumenicam Synodum occurrat, suaque in nos molimina (siquidem Ecclesiasticis sanctionibus consentanea sunt) vestro quoque calculo probari & confirmari curet? Verùm quòd sacram & magnam hanc Synodum improbitatem odisse, impiaque & iniusta contumelia se nos affecisse haud ignoret, huc venire detrectat; veritus nimirum, ne promeritam pœnam, iustamque vestram indignationem experiri necesse habeat. Quàm ob rem rogamus, vt sacra hæc Synodus declaret, ea nullius momenti in posterum esse censenda, quæ ille in nos temere machinatus est; ipsum verò denuo citatum propter ea, quæ impiè patrauit, legitimę iustissimæque

Ioan. 3. Qui male agit, odit lucem.

Ioan. ad Synodi cõspectum venire detrectat.

Petitur condemnatoria sententia contra Ioan. Antiochenū.

stissimæque vestræ sacrorumque Canonum sententiæ quamprimùm subijciat.

Memnon Ephesiorum Episcopus dixit: Iniqua Ioānis Antiocheni, paucorumq; aliorum cum eo conspirantium sententia (quo pacto nimirum nouis rebus studuerit, Ecclesiasticarumque Sanctionum ordinem turbarit) vestræ sanctitudini manifesta euasit. Vndè cùm ea, quę is aduersùm nos machinatus est, libello vestræ sanctimoniæ oblato, aperuissemus, iustè permoti illum, vt quæ præter leges Ecclesiasticas, imò verò contra omnem ordinem Ecclesiasticum deliquerat, tueretur; rationemque de his, quæ temere contra Canones molitus fuerat, redderet, per sanctissimos Episcopos ad vestram Synodum accersistis. Verùm ille putida conscientia impeditus, citationi vestræ parere recusauit. Quamobrem vos sanctamque & Oecumenicam vestram Synodum rogamus, vt illa, quæ ab ipso, paucisque numero alijs ipsius consortibus (quorum alij sunt hæretici, alij ciuitatibus expulsi, nonnulli quoq; multis criminibus tenentur obstricti) iniquè contra nos sunt acta; cùm per se alioqui sint irrita, nullamque vim prorsus obtinentia, vtpote in meram Canonici ordinis contumeliam temerario ausu vsurpata, euertere; nostraque circa fidem Orthodoxam, quam à sanctis Patribus accepimus, constantia approbata, defensioneque suscepta, id quod par est, in illos decernere, ne cunctemini.

Ioan. Antio. nouarum rerum studiosus.

Sancta Synodus dixit: Nullam vim, nihilque, quod legi, vel rationi consentaneum sit, illorum acta continent; cùm ex ijs, quæ acciderunt, certò constet, Ioannem per omnia illegitimè huc fuisse impulsum. Nam si quòd fecit, legitimè fecisset, à sacra Synodo accitus vtique venire, suæque nouitatis rationem reddere non detrectasset? Vnde cùm illhæc ab initio fuerant infirma, & iniqua ratione inchoata, sacra Synodus omnia irrita pronuntiat; nec vllum ijs, qui contumeliam perpessi sunt, præiudicium in posterum adferre posse declarat. Quod reliquum est Sacta Synodus, quod iustum, rationique, & legi consentaneum est, obseruans, ea quidem, quæ hodierno die acta sunt in pijssimorum Christianissimorum Regum nostrorum cognitionē deducet; ne quid ex ijs omnibus illos lateat, quę per meram contumeliam Sacræ Synodo irrogata sunt. Ioannem verò Antiochenum tertia adhuc citatione compellabit: Quòd si tertiò vocatus adhuc obaudierit, tunc demum Sacra & Oecumenica Synodus, quam æquum est, sententiam in illum feret.

Ioan. Antiocheni acta contra Conc. & Cyrillū declarantur irrita.

Tomi quarti, caput V.

ARGVMENTVM.

IOANNES Antiochenus, & qui cum eo faciebāt, causæ suæ metuentes, ac ne non iusta ratione Cyrillum & Memnonem condemnasse, sacræque Synodi consortium recusasse viderentur, præter alia grauissima crimina, præcipuas quoque hæreses, quæ ante illud tempus emerserant, publico scripto vtrique imposuerant. Quia ergo sanctissimis viris id aliquando vehementer obesse poterat, obnixè hoc capite Synodum rogant, vt Ioannem cæterosque tantæ sycophantiæ temeritatisque auctores ad Concilium vocatos, id probare compellant, quod insontibus malitiosè affinxerant. Quòd si venire detrectent, aut in probatione quoque deficiant, vt condemnationis sententiam in illos proferat.

Altera actio.

POST consulatum Dominorum nostrorum semper Augustorum, Flauii quidē Theodosii decimum tertium, Flauii verò & Valeriani tertium, decimo sexto Calendas Augusti, eadem sacratissima Synodo in eadem illa Ecclesia, quæ vulgo Maria appellatur, consessum celebrante, Cyrillus Alexandriæ Episcopus dixit: Hesterno die sanctitate vestra, in hoc ipso loco considente, præsentibus Romanæ ciuitatis Legatis piissimi sanctissimique Episcopi Cœlestini Vicariis, ego & Memnon religiosissimus huius Ephesinæ ciuitatis Episcopus, libellos quosdam obtulimus, enixe postulantes, vt Ioannes reuerendissimus Ecclesiæ Antiochenæ Episcopus, reliqui itidem qui vnà cum ipso calumniam hanc in nos cōtexuerunt, exauctorationisque notam nobis inurere temere præsumpserunt, ad sacrā hanc & Oecumenicam Synodum accerserentur, quò coram causam pro se dicerent, contumeliosamque in nos dicacitatem, & iniustā machinationem defenderent. At vestra pietas legitimo ordine omnia transacta cupiens, per piissimos religiosissimosque Episcopos semel & iterùm eos vocauit (quemadmodum actorum commentarii dilucidè testantur) Illi verò, cùm temeritatem suam nullis rationibus tueri se posse animaduerterēt; nec vllam iustæ excusationis causam inuenire possent (alioqui enim citra vllam cunctationem ad hanc sacram & magnam Synodum acta sua purgaturi se contulissent) rem longè fœdissimam præstigiatoribus & circulatoribus planè dignam commiserunt (cùm tamē, si quid magnæ huic Synodo palàm facere voluissent, illos huc accedere, ordineque & modestia, quæ Christianum hominem decent, obseruata, coràm id exponere, responsaque vicissim audire oportuisset: Maximè verò, cùm nihil quicquam obstiterit, quò minus id illis facere licuerit: Non enim ante sacram Synodum, sicut ante illorum diuersoria, vlli vnquam armati milites constituerunt) Siquidem chartam vesania inscitiaque plenam concinnarunt, eaque publicè proposita; totam hanc ciuitatem non tam in tumultuationē, quàm in temeritatis ipsorum detestationem concitarunt.

Orientales infame scriptum, publice cōtra Cyrillum & Mēnonem affigunt

Quòd si eo aīo hoc fecerunt, quò nos fratrum existimationem fœdè commaculatam,

publice-

Orientales suo se scripto ridiculos reddūt.

publiceq́ne illos ab omnibus derisos cernētes contristaremnr, satis vtique superq́ne contristati iam sumus: Nam temerario hoc suo conatu affatim ridiculos se reddiderunt. Quòd si verò, vt in scripto, quod proposuerunt, dilucidè continetur, hæreseos Apollinarij auctores nos extitisse; aut illins opinione imbutos quandoque fuisse verè conuincere queāt; agedùm prodeant, accusent, hæresi infectos esse ostendant; neque inanibus, & contumeliosis dictis Diuinam indignationem metuētes, nos proscindant: Dicit nanque quodam in loco vniuersorum iudex Deus: *Testis mendax non erit inultus*; & per vocem Dauidicam rursum: *Sedens loquebaris aduersùs fratrem tuum*: Etenim nos nullo vnquam tempore Apollinarij, ant Arij, aut Eunomij doctrinam probauimus, sed ab ineunte ætate sacras literas didicimus, & intra sanctorum & Orthodoxorum Patrum manus educati sumus. Vnde & Apollinarium, & Arium, & Eunomium, & Macedonium, & Sabellium, & Photinum, & Paulum, & Manichæos, & omnē quorumcunque aliorum auctorum hæresin, & præcipuè nouarum blasphemarium inuētorē Nestorium & omnes, qui eo vtuntur, illiúsve placitus consentinnt; & eos denique, qui Celestio, vel Pelagio astipulātur, quorum omnium dogmata nunquam suscepimus, anathematizamus, & execramur.

Psal. 49.

Cyrillus ab ineunte ętate sacras literas edoctus, vt inter veterū scripta enutritus.

Neque nuoc primùm veluti ex errore quopiam iam tandem resipiscentes, recta sapere incipimus; sed, vt dixi, ab incunabulis in rectis, & Apostolicis Ecclesię dogmatis enutriti sumus. Quoniā verò par est, vt illi, qui ad Sacerdotium euecti sunt, veritatis sint studiosi, eaque solùm, quæ certò norunt, depromant, etiamnum sacram magnamq́ue hanc vestram Synodum vehementer rogamus, vt Ioannem reuerendissimum Ecclesiæ Antiochenæ Episcopum, reliquosq́ue, qui vnà cū ipso calumniam hàc in nos composuerunt, Canonicè accersat: Siquidem necessarium, rationiq; oppido consonum est, vt, vel cotàm hæreseos labe contaminatos, Apollinarijq́ue sectatores oos esse doceāt; aut certè, si id præstare se posse formident, & ob id accessum detrectent, vt condemnationis sententiæ porrò subiaceant; Maximè verò, cùm ex proposita ab illis chartaaperte deprehendatur, se vanas ad futiles illas calumnias ad pientissimas Imperatorum nostrorum aures detulisse. Atqui sanctitudini vestræ summopere curæ esse decet, ne pię Imperatorum nostrorum aures falsis aliquorum rationibus, aut narrationibus capiātur, sedulò, quod sacris literis proditum est, pertractantis; nempe nullum mendacium ad Regem deferendum esse; ne quando falsitas ex ore illius progrediatur.

Sacerdotes veritatis studiosos esse decet.

Criminatot criminis eodemnādus, nisi impositum crimen probet.

Graue piaculū falsa ad Principes viros deferre.

Tomi quarti, caput VI.

ARGVMENTVM.

CITATVR Ioannes Antiochenus hic tertiò per Danielem Coloniensem, Commodum Tripolitaoum, & Timotheum Termesaoum; sed codē euentu, quo antè: Nollum enim ille ad se admittit; neque, vt Concilio aliquando se sistat, in animum inducit. Significat autem per Archidiaconum suum, nihil sibi rei cum Concilio esse; rem totam iam dudum antè ad Cæsarem detulisse; inde, quid opus sit facto, se expectare.

Sacra Synodus dixit: Et hæc quoqne pijssimorum sanctissimorumq́ue Episcoporum Cyrilli Alexandrini, & Memnonis Ephesini postulatio iuri & rationi consentanea est. Vnde hoc ipso rursum die pijssimi Episcopi Daniel, & Commodns, & Timotheus abeant, religiosissimumq́ne Ecclesiæ Antiochię Episcopum Ioannem vnà cum cæteris, qui eidē crimini obstricti tenētur, vt accedant, rationemq́ue, de quibus accusantnr, coràm hic reddāt, commonefaciant citentq́ne. Perrexernnt illò ergo religiosissimi Episcopi Daniel Coloniæ Episcopus, Commodus Tripolis Lydiæ Episcopns, & Timotheus Termę ciuitatis Hellesponti Episcopus cum Musonio notario huius sententiæ citationem deferentes.

Cyrilli, & Memnonis petitio iuri & rationi consentanea.

Daniel Coloniensis. Cōmodus Tripolitanus. Timotheus Termesanus.

Quoniā quidem sacra Synodus quietè, & tranquillè, quæ Canonibus consona sunt, decernere volens, secundò reuerentiam tuam citauit; neque tamen, vt ea defenderes, aut saltem corrigeres, quæ iniustè & contaminiosè designasti, hactenus comparere voluisti; propterea sacra Synodus, neque tibi, neque tuarum partium alteri vlli vllā omnino Episcopalem functionem veluti ex propria sentētia in posterū permittit. Quòd si verò tertia hac vice vocatus, adhuc obstinat' esse perrexeris, ea iam tum in vos decernet, quæ sacris Canonibus sunt consona. Cùm autē reuersi essent, Daniel Episcopus Coloniæ dixit.

Suspēditur Ioan. cum suis à munere & functione Episcopali.

Abiuimus, quò vestra sanctitudo mādarat, hoc est, ad reuerendissimi Ioannis Antiochiæ Episcopi diuersorium. Vt primùm autem è iumentis descendimus, statim nō absque magna obtestatione illius Clericos rogauimus, vt nos à sacra Synodo missos adesse indicatēt. Inuenimus autem ibi stantem Asphalium Ecclesiæ Antiochenę Presbyterum, qui eiusdem Antiochenæ Ecclesiæ negotia curare, & tractare solitus est. Hic ad ædes, in quibus pijssimus Episcopus Ioannes commoratur, propiùs adducebat; nobisq́ue coniunctus, hinc inde irruentes sedulò propulsabat. Cæterùm militibus gratias habemus: Hi enim, cùm pijssimum Episcopum Commodum agnoscerent; eò quòd in illius ciuitate aliquando versati essent, omnes omnium Clericorū importunos in nos impetus excipiebant, compescebantq́ue. Porrò posteaquàm Asphalius, & alij nonnulli Clerici eum de nostro aduentu certiorem

Ecclesię Antiochenę procurator Asphalius. Milites Io. Antiocheni meliores Clericis.

Ioan. Antio. respóſi loco ſchedā obtrudit.

tiorem feciſſent, Archidiaconus illius (cuius quidem nomen ignoramus: Eſt autem homo tenuis, ſuppallidus ac ſtatura puſillus) chartā ſecum deferens, ad nos deſcendit, eamque nobis obtrudens, dixit: Accipite, ſacra Synodus hanc ad vos mittit. Cui reſpondimus: Non, vt ſcriptū aliquod à vobis ſuſcipiamus, miſſi huc venimus; ſed vt ſacræ Synodi mandatum vobis renuntiemus: Etenim nullam nos ſchedam huc tulimus; neque vllam rurſum oblatam admittimus; detulimus huc autem pacificum Sacræ Synodi decretū: Vnum hoc namque ſacra Synodus poſtulat, vt Dominus Ioānes accedens, Synodali conſeſſui ſeſe adiungat. Excipit Archidiaconus. Expectate itaque, vt hoc Ioanni Epiſcopo ſignificem. Redijt, reuerſuſque eandem denuo chartam nobis obtrudit, iſtud addens: Neque vos ad nos mittatis, neque nos in poſterum quicquam ad vos mittemus: Siquidem poſteaquam decreta noſtra ſemel ad Imperatorem detulimus, quid opus ſit facto, vt ipſe nobis præſcribat, expectabimus. Cùm autem diceremus: Audite proinde ſacræ Synodi ſententiam, confeſtim abſilijt, dicens: Schedam oblatam reſpuiſtis; neque ego Synodi placita auſculto; & hęc quidem ſic habent. Cæterùm Aſphalio, qui nos deducebat, & Alexandro Preſbyteris hæc diximus: Ecce ſacra Synodus ſuæ charitatis, ſuæque manſuetudinis & pacis viſcera erga Dominum Ioannem hactenus abundè declarat. Verùm quia nunc iterum vocatus venire recuſat, omne Sacerdotij miniſterium illi abrogat. Hortatur nihilominùs & rogat, vt tertia hac vice inuitatus accedat, Synodoq; ſe ſiſtat, ne fortè ſententiam, iuxta Canonum decreta, ſeueriorem in eum ferre compellatur. Commodus Tripolis Lydiæ Epiſcopus dixit: His cōſentanea, quæ pijſſimus & ſanctiſſimus Epiſcopus Daniel retulit, & nos quoque vidimus & audiuimus, & ita deponimus:

Ioan. Ant. à Synodo appellat ad Imp.

Sententia Synodi indicatur Aſphalio, & Alexandro Ioan. Preſbyteris.

Sacra Synodus dixit: Qualem oportebat admonitionem, etiam nunc pijſſimi Epiſcopi Daniel, Commodus & Timotheus fecerunt: Nam & cauſam, propter quam miſſi venerāt, patefecerunt, & ad Sacerdotum notitiam deduxerunt; ita vt iam nihil eorum omnium, quæ indicari debuerāt, reuerendiſſimū Ioannem fugiat, nulloq; excuſationis colore ignorationem prætexens deinceps vti queat.

Tomi quarti, caput VII.

ARGVMENTVM.

CYRILLVS, & Memnon inſtant pro extrema ſententia contra Ioannem, & Ioannitas; vt quem poſt tertiam hanc citationem contumacem, ſibique malè conſcium eſſe certò iam conſtaret. Synodus itaque ex communi omnium ſuffragio decernit, tam ipſum Ioannem, quàm reliquos omnes contumaciæ illius ſectatores tantiſper ab omni Eccleſiaſtica cōmunione, & functione alienos eſſe cenſendos, dum errore agnito ſupplices veniam poſcant. Interminatur nihilominùs, niſi tēpeſtiuè id faciant, fore, vt Canonum ſeueritatem propediem experiantur. Tandem quæ contra Cyrillum & Memnonem cōtumelioſè moliti fuerant, ea nullum pondus nullamque vim penitùs habere declarat.

Cyrillus Alexandriæ Epiſcopus dixit: Adſum, & nunc quoque vna cum pijſſimo Epiſcopo Memnone de his, quæ præter Canones Eccleſiaſticos, omnemque ęquitatem Ioannes religioſiſſimus Eccleſiæ Antiochenæ Epiſcopus in nos commiſit, rationē reddi poſtulans: Etenim ſacra veſtra Synodus optimè intelligit; neque ambigere quicquā poteſt, ſi, ne ab Antagoniſtis conuinceremur, metuiſſemus; nunquam ea nos fiducia vſuros fuiſſe, vt prædictum Ioannem tertiò huc prouocaremus, quibuſque vellet, & poſſet rationibus contra nos vti, vt ijs liberè vteretur, etiam atque etiā hortaremur. Quoniam verò varias comminiſcitur dilationes, aliaſque & alia elabendi occaſiones venatur (captus enim, vt dici ſolet, verbis natat) par eſt, hanc ſacram & Oecumenicam Synodum, quod Eccleſiaſticis ſanctionibus conforme eſt, tandem aliquando decernere.

Cyrill' tertio ſ cōtra Ioan ſentētiā vrget.

Ioānes Cōcilij iudicia modis omnibus ſubterfugit.

Sacra Synodus dixit: Oportebat quidem ſacram hanc Synodum; propter contumeliā, quam Ioannes Epiſcopus Antiochenus, cæterique, qui einſdem cum illo factionis ſunt, Cyrillo ſanctiſſimo pijſſimoq; Archiepiſcopo, & Memnoni Epiſcopo pijſſimo inferre conati ſunt, poſt trinam hanc noſtram admonitionem; cui neque parere, neque ad ſacræ huius Synodi cōſeſſum venire, neque cauſas, quibus inductus cōtra leges, Eccleſiaſticasq; ſanctiones in tantam hanc nouitatem prorupit, exponere voluit, iuſta indignatione motā ſententiam tanta veſania dignā, tam in ipſū, quàm in reliquos omnes conſilij illius conſortes ferre. At Epiſcopalis lenitatis munus eſſe putamus, leni patientique animo, quæ accidunt, perferre. In præſentia itaque iuxta ea, quæ iam antè decreta ſunt, idē Ioannes reliquique, qui in ipſius temeritatem iurārunt, (videlicet Ioannes Damaſci, Alexander Apamææ, Dexianus Seleuciæ, Alexāder Hierapolitanus, Maximianus Anazarbi, Himerius Nicomediæ; Phririlus Heraclææ, Helladius Tharſi, Maximilianus Anabarſi, Dorotheus Marcianopolitanus; Petrus Traianopolitanus, Paulus Emiſſenus, Polychronius ciuitatis Heracleotarum, Eutherius Tyanorum, Meletius Neocæſarıēſis, Theodoritus Cyri, Apringius Chalcidis, Macarius maioris Laodiceæ, Zoſinus Esbontis, Saluſtius Coryci Ciliciæ, Heſychius Caſtabalæ Ciliciæ, Valentinus Mutlubacæ, Euſtachius Pernaſſi, Philippus Theodoſianopolitanus, Daniel, Iulianus, Cyrilius, Olympius, Diogenes, Theophanes Philadelphiæ, Palladius Tarianus Auguſtæ, Amelius Irenopolitanus, Muſæus Arcadianopolitan⁹, Helladius Ptolemaidis.) Hi, inquā, omnes & ſinguli in præſentia, ab omni Eccleſiaſtica cōmunione, & functione tantiſper ſint alieni; nul-

Epiſcoporū eſt lenitate & manſuetudine vti.

Exponūtur eorum nomina, & ipſa Schiſmaticorū Epiſcoporum.

Inter Schiſmaticos plures ſolo noti ſūt Epiſcopi.

nullamq; in posterum, tãquam ex auctoritate Sacerdotali potestatẽ obtineant, qua cuipiam vel detrimentum, vel adiumentum afferre queant, donec seipsos erroris condemnent, propriumq; delictum agnoscant; id interim pro certo habentes, nisi tempestiuè istud præstiterint, fore, vt absolutam damnationis sententiam iuxta Canonum decreta incurrant.

Sentẽtia in Schismaticos lata moderata.

Quin & illud quoque certò intelligant; nẽpe, quæ iam antè illegitimè, & præter Canones per meram Sycophantiam, & contumeliã contra Cyrillum, & Memnonem piissimos sanctissimosque Episcopos, & sanctæ Ecclesiæ Præsides machinati sunt; ea nullarum esse virium. Quemamodum id hesterna quoque luce satis iam declaratum est. Quæ autem hactenus acta sunt, ea omnia ad pijssimas Christianissimasque religiosissimorum Imperatorum nostrorum aures ordine referantur; ne quippiam ex ijs omnibus, quæ euenerunt, illos celare videamur. Iuuenalis Hierosolymorum Episcopus subscripsi; Arcadius Episcopus, & Apostolicæ sedis Legatus subscripsi; Philippus Presbyter, & Apostolicæ sedis Legatus subscripsi. Subscripserunt autem & reliqui omnes, quorum suprà facta est mentio.

Cyrillus, & Memnõ insõtes declarantur. Cõdemnationis sentẽtia, quam Schismatici in Cyrillũ, & Memnonem tulerant, declarat nulla.

Tomi quarti, caput VIII.

EXEMPLVM RELATIONIS, quam sacra Synodus ad pijssimos Reges de Orientalibus transmisit.

ARGVMENTVM.

VT ex præfixo titulo liquet, Patres Concilij, & sua & Antagonistarum quoque acta ad Imperatores referunt: Sua quidem vt præcipuum scripti huius argumentum; Antagonistarum verò tanquam ea, per quæ, & propter quæ ad sua ventum erat. Petunt autẽ, vt Imperatoria auctoritate intercedente sua firmẽtur: Schismaticorum verò, quòd nulla veritate, nullaque iustitia nitantur, euertantur.

PIISSIMIS DEOQVE CHARISSIMIS Impp. Theodosio et Valentiniano, Victoribus, Triumphatoribus, semper Augustis, sacra Synodus per gratiam Dei, vestreq; Maiestatis nutum in Ephesiorum Metropoli congregata.

QVÆ sacræ Synodo à vestra Maiestate præscripta fuerant, ea iam finẽ debitum sortita, vestræque pietati indicata sunt. Quin & Apostolicam fidem, quam 318. Patres Nicææ olim congregati exposuerunt, integram quoque confirmatamque vestræ pietati exhibuimus: Nestorium tandem diuersa ab illa sentientem à Sacerdotali functione amouimus; audacique ori, ne suam impietatem ampliùs eructet, frenum iniecimus. Quoniã verò vsu venit, vt pauci quidam Nestorio adhærentes, vtpotè doctrina illius iã antè deprauati, alios nonullos varijs criminibus obstrictos sibi asciscentes. Omnes plùs minùs triginta numero; quibus & religiosissimus Io. Ant. quoque, vel propter contendendi studiũ, vel propter amicitiam, quam cum Nestorio inierat, velùti dux sese adiunxit, priùs sese Synodum appellarint, quàm de ijs noxijs sese expurgassent, de quibus incusabantur. (Quasi verò vestra pietas duas, & nõ vnam tantùm Synodũ, quæ & Euangelicam fidem confirmaret, & eos, qui peruersa sentirent, ab Ecclesiasticis munijs amoueret, conuenire iussisset.) Quia inquam; triginta illi, antequàm rationem de ijs, de quibus incusabantur, vllã omnino redderent, seseque expurgarẽt, inter se coeuntes, insaniæque suæ patronum Ioannem reuerendissimum Antiochenæ Ecclesiæ Episcopum asciscentes (qui & ipse quoque propter cunctationem suam, sicut ex quorundam sermone accepimus, pœnam metuebat) præter omnem Ecclesiasticum ordinem Canonũmque consuetudinem, contra sacram Synodũ; sanctissimorumque Episcoporum hic coactorũ caput Cyrillum sanctissimum Alexãdriæ Archiepiscopum, & Memnonem Coepiscopum nostrum Deo dilectissimum blasphemam depositionis notam, vt existimant, in se continẽtem, protulerunt: Cùm nemo interim antea illos accusasset; neque quempiam illi ad iudicium vocassent, neque vllum denique accusatorem expectassent: Sed quicquid contumeliarum nõ absque ingenti absurditate ad Maiestatem vestram detulerunt, hoc totum ante omne iudicium omnemque causæ examinationem scripto comprehensum detulissent; Quasi verò pietas vestra, vnam tantùm Oecumenicam Synodũ esse nesciuisset; neque paucorum criminosorum hominum factionem, qui pœnarum metu à sacra Synodo se subduxerant, Synodi nomine appellari non posse, intellexisset: Neque enim vnquam nisi pessimè sibi conscij fuissent; tantum probrum intentare ausi essent: Verùm cùm deesset, quo se, de quibus insimulabantur, purgarent, paucosque numero sese esse animaduerterẽt, veriti, ne reuicti pœnam subire cogerentur, remere nos anteuertere sategerunt, illudq; alijs inferre moliti sunt, quod sese, si rei deprehenderentur, perpessuros non dubitabant. At hoc velùti stolidum, ac rationi prorsus dissentaneum fortè cõtemnere licuisset; sed quia suã illam absurdissimã vesaniam ad dominationem vestram referre ausi sunt, totumq; illud, quod contra leges, & Canones, omnemq; Ecclesiasticũ ordinẽ perpetratũt, vestrę, vt modò dicebamus, pietati significare veriti nõ sunt; Propterea insanum illorum impetum neutiquam ampliùs dissimulandum; verùm religiosissimum Antiochiæ Episcopum Ioannẽ; qui vnà cum alijs in prædictos Episcopos tam nefaria commiserat, primo quoque tempore legitimè secũdùm Canonum præscriptum accersendum putauimus: Neque enim illi, cùm & pauci essent, & criminibus obnoxij essent; ad eam vnquam temeritatẽ prorumpere ausi fuissent,

Synodus ijs omnib⁹, quæ côuenerat, finẽ se imposuisse cõmemorat.

Nestoriani adiungunt se Ioan. Anti. tãquam capiti.

Cyrillus Synodi caput. Schismatici indicta causa in Cyrillũ, & Memnonẽ sententiam ferunt.

Schismatici dãnationis sententiã metuentes, damnationis sententiam in aduersam partem ferunt.

Quicquid Schismatici cõtra Synodum designauerant, hoc totum Io. Antio. auctoritate fieri designarunt.

fuissent; si pijssimi Ecclesiæ Antiochenæ Episcopi Ioannis temeritas eos non adiuuisset.

Cùm itaque ad Synodum venissemus, supplicesq; libellos à Cyrillo sanctissimo Deoq; dilectissimo Episcopo, & Memnone pijssimo Coepiscopo nobis oblatos accepissemus, memoratum Ioannem admonêdum curauimus; & quò vel nũc tandem accurrens causam, qua motus in tantam contra sacræ huius Synodi Præsides insolentiam præceps ruisset, coràm exponeret, seriò mandauimus. Atqui semel & iterum, & tertiò itidem, quò causam diceret, accersitus (quòd probabilem rationem non haberet, qua temeritatem suam tueri posset, sacræ se Synodo sistere detrectauit) Militibus verò & armis domum, in qua diuersabatur, circumsepiês, neque sanctissimos Episcopos à Synodo missos admisit; neque nos in sacra Synodo cõgregatos vllo prorsus respõso: vt par erat, dignari voluit. Vndè cùm animaduerteremus, ipsum causæ suæ defensioni diffidere, quæ temere vaneque fuerant nugati, quæque præter omnem Canonum ordinẽ contra Cyrillum sanctissimum Archiepiscopum, & Memnonem Coepiscopum sanctissimum ediderant, ea irrita, & prorsus vana esse iudicauimus. Etenim iudicium, quod lege, & iustitia nõ nititur, aliud nihil est, nisi merum conuitium. Quamobrem cùm & ipse, & reliqui quoque, quos secum habet, vsque adeò illegitime inordinateque egerint, decreuimus, eos ab omni Ecclesiastico ordine tantisper esse eiectos, excõmunicationique obstrictos, (absurdam eorum temeritatem hac ratione coercentes) donec in Synodo cõpareant, & de his, quæ temerarie, & insolenter admiserunt, sese purgent.

Ioan. Antiochenus tertiò citatus, Synodo se sistere detrectat.

Iudicii iniustitia destitutum, cõuitium.

Placuit autem nostra hæc decreta ad vestrã pietatem perscribere, quam obnixè quoque rogatam cupimus, ne hominum varijs criminibus opertorum coniurationem, Synodum esse iudicet. Nam & olim quoque in sancto & magno illo 318. Patrum apud Nicæam congregatorum Concilio nonnulli reperti sunt, qui cùm pœnas ab illo sibi irrogandas vererẽtur, à sancta & magna illa Synodo desciuerũt. Nec tamen illi à magno, & sancto Imperatore Cõstantino Synodi loco habiti sunt: Quin meritas potiùs pœnas subire iussi sunt, quòd mala (sicut & illi quoque) cõscientia oppressi & rebelles, à sanctorum Episcoporũ consessu pertinaci studio sese auulserant. Perabsurdũ sane foret, si toleretur, vt ducentorum & decem sanctorum Episcoporum Synodo, quibus vniuersa Occidentalium Episcoporum multitudo, & per hos reliquus terrarum orbis cõsentit, triginta tantùm numero sese opponãt: Maximè verò cùm alij ex illis iã pridem sint ordine moti; alij praua Celestij doctrina infecti; quidam etiam veluti cum Nestorio sentientes anathematis condemnati. Verùm iubeat, vt ea omnia, quæ à sancta, & Oecumenica Synodo ad pietatis præsidium contra Nestorium, impiamque eiusdem doctrinam sancita sunt, per pietatis vestrę nutum, & consensum confirmata, vim suam integrè obtineant.

Synodo Nicæno quoq; aliquot schismatici adfuerunt. Constantinus magnus & sanctus.

Per absurdũ exiguã orbis partẽ opponere se toti.

Inter schismaticos, alij Pelagiani, alij Nestoriani, alij ob alias causas loco moti.

Iuuenalis Hierosolymorum Episcopus retuli; Arcadius, & Proiectus Episcopi, & Philippus Presbyter, Apostolicæ sedis Legati retulimus. Subscripserunt reliqui omnes Episcopi.

Tomi quarti, caput IX.

SYNODALES LITERÆ ad singularum prouinciarum ac ciuitatum Episcopos, Presbyteros, Diaconos vniuersosq; populos missæ.

ARGVMENTVM.

EXPONVNTVR hoc capite inter alia, & facta, & nomina quoque Schismaticorum. Subiunguntur deinde sex Canones contra omnes, cuiuscunque tandem ordinis, vel conditionis illi extiterint, qui quauis ratione, vel arte, à sacra Synodo desciscunt, aut decreta illius conuellunt, quiue ad Schismaticos, aut alios quoscunque Sectarios sese adiungunt.

Cùm iuxta pias Imperatorum literas in Ephesiorum Metropoli essemus congregati, quidam plus minùs triginta numero, à nobis desciuerunt, defectionis suæ Antesignanum Ioannem Antiochenum Episcopum habẽtes. Horum nomina hæc sunt, primus ipse Ioannes Antiochiæ Syriæ Episcopus, Ioannes Damasci Episcopus, Alexander Apamææ, Alexander Hierapolis, Himerius Nicomediæ, Phritilus Heracleæ, Helladius Tharsi, Maximianus Anazarbi, Dorotheus Marcianopolis, Petrus Traianopolis, Paulus Emisæ, Polychronius, Heracleopolis, Eutherius Tyanæ, Meletius Neocæsariensis, Theodoritus Cyri, Apringius Apamææ, Macarius Laodiceæ maioris, Zosius Esbuntis, Salustius Coryci Ciliciæ, Hesychius Castabalæ Ciliciæ, Valentius Mudubacæ, Eustachius Pernassi, Philippus Theodosianopolis, Daniel, & Dexianus, & Iulianus, & Cyrillus, & Olympius, & Diogenes, & Palladius, & Theophanes Philadelphiæ, Tarianus Augustæ, Aurelius Irenopolitanus, Musæus Arcadi, Helladius Ptolemaidis. Hos omnes (quòd nullam omnino veluti ex Sacerdotali auctoritate potestatẽ haberent, qua vlli omnino Ecclesiasticæ cõmunionis homini nocere, aut prodesse possent; quippe cùm plerique ex illis gradu sint moti; omnes autem Celestij, aut Nestorij erroribus infecti; Quod ex eo deprehenditur clarè, quòd communi Synodi decreto, condemnationis sentẽtiam in Nestorium vnà nobiscum ferre noluerunt) sacræ Synodi Patres communi sententia ab omni communione Ecclesiastica, alienos esse declararunt, omnique Sacerdotij potestate, per quam aliquibus nocere, vel prodesse poterant, exuerunt.

Rebelliones & Schismatis auctor Ioan. Antio.

Damnãtur Nestoriani, & Pelagiani.

Canon primus.

Damnātur ex instituto, qui cum Nestorio, vel Celestio faciūt, aut à sacræ Synodi sententia desciscunt.

QVIA verò oportebat eos, qui ob aliquod Ecclesiasticum, vel corporis impedimētum in regione, vel ciuitate sua detenti, sacrę Synodo interesse nequiuerunt, ea non ignorare, quæ de Schismaticis sunt definita; notum facimus vestræ sanctitudini: Quòd si prouinciæ cuiuspiam Metropolitanus à sacra & Occumenica Synodo desciscens, defectionis Conciliabulo sese addixerit; vel postea quoque cū Celestio senserit, vel etiamnum sentit; hujusmodi cōtra prouinciæ suæ Episcopos nihil omnino decernere posse, quòd à sacra Synodo ab omni cōmunione Ecclesiastica seclusus, nullius deinceps potestatis, aut authoritatis existat; sed omnis omnino eiusmodi ipsis prouinciæ suæ Episcopis, reliquisque finitimis Metropolitanis Orthodoxā fidē profitētibus hactenus obnoxius subiectusque erit, quatenus ab omni Episcopali gradu depelli ab illis possit.

Canon secundus.

Decernunt à Sacerdotali gradu alieni Episcopi, qui quouis modo cū Schismaticis cōspirant.

SI qui Prouinciales in sacra Synodo desiderati, defectionis cœtui se adiunxerunt, vel adiūgere quoque studuerunt, aut posteaquàm Nestorij depositioni semel subscripserunt, ad Apostaticum Conciliabulum iterum relapsi sunt; hos communi sanctæ Synodi decreto à Sacerdotio, omnique Sacerdotali gradu alienos esse decernimus.

Canon tertius.

Restituuntur, quos Nest. exauctorant.

SI qui in quacunque ciuitate, vel prouincia Clerici cōperiuntur, qui à Nestorio eiusdémue sequacibus, eò quòd rectam fidē tuerentur, à Sacerdotij functione depulsi sunt, æquum iudicauimus, vt eiusmodi proprium locum & gradum denuo recipiant. In vniuersum autem decernimus, Clericos omnes, qui Orthodoxæ, & Occumenicæ Synodo assentiuntur, Episcopis, qui defecerunt, aut olim defecturi sunt, nullo modo obstrictos teneri.

Clerici Hæreticis Episcopis nullo modo tenentur abstricti.

Canon quartus.

Exauctorātur, qui à sacra Synodo ad Nestoriū; vel Pelagium desciscunt.

SI qui Clerici desciuerunt, priuatimque, vel publicè Nestorij Celestiiue doctrinam tenere, profiteriue ausi fuerunt, illos sacra Synodus pro depositis habendos esse æquum censuit.

Canon quintus.

Legitimè exauctorati, & p Nestorium restituti, loco adhuc moti decernātur.

SI illos, qui ob improba facta, vel à sacra Synodo, vel à proprijs quoque Episcopis cōdemnati fuerant, Nestorius illegitimè, quæ sua in omnibus temeritas est, aut Nestorij Sectatores communioni, propriòue gradui restituerint, vel restituere quoque tentauerint; decreuimus, huiuscemodi ex tali restitutione nihil profecisse, sed amotos, vt antè, adhuc permanere.

Canon sextus.

Exauctorationi & excōmunicationi subijciūtur, qui Ephesinæ Synodi decreta quouis modo cōuellunt.

Item si qui, quæ de quacunque re in sacra hac Ephesina Synodo cōstituta sunt, quocunque modo labefactare moliti fuerint, iuxta sacræ Synodi definitionē, si Clerici, aut Episcopi sunt, à proprio dignitatis gradu penitùs habeantur deiecti; sin verò Laici, subiaceant excommunicationi. Omnes, quotquot Episcopalis ordinis adfuere subscripserunt.

Tomi quarti, caput X.

RELATIO SYNODI EPHESIna, qua & Sacræ suprà præmissæ respondetur, & quę à Candidiano ad Augustos delata fuerant, falsa esse docetur.

ARGVMENTVM.

RESPONDENT Concilij Patres epistola hac ad Sacram per Palladium Magistrianum Ephesum missam; qua, vt suprà patuit, ea omnia irrita, planeque nulla esse decernebantur, quæ ante Ioannis Antiocheni aduentum à Synodo constituta fuerant. Responderant ad eandem, & Orientales quoque, sed longè alio spiritu, & sensu: Faciebat enim cum illis, non contra illos, vt contra Concilij Oecumenici Patres. Docent autem, se omnia ritè sacrisque Canonibus consentaneè administrasse. Tum quæcunque Nestorij fautores contra Synodum ad Augustos detulerant, ea omnia falsò detulisse ostendunt. Postremò, vt quinque Episcopos ex vniuersa Synodo, à quibus rem omnem ordine cognoscant, ad se euocent, obnixè efflagitant. Subijciuntur his Schismaticorum nomina.

RELIGIOSISSIMIS DEOQVE deuotissimis Theodosio, & Valentiniano, Victoribus, Triumphatoribus, semper Augustis sacra Synodus, quæ per Dei gratiam vestræq; Maiestatis nutum in Ephesiorum Metropoli conuenit.

Antiquæ sanctorum Patrū traditioni innitendum.

VESTRA Maiestas pietatem cōfirmatam percupiens, exactiorem dogmatum examinationem sacræ Synodo iniunxit; quam proinde fecimus, antiquæ sanctorum Patrum, sanctorumque Apostolorum, & Euangelistarū, & trecentorum decem & octo Episcoporum apud Nicæam quondam congregatorum traditioni innixi, eandemque in omnibus, & per omnia fideliter sectati: Quam quoque Patrū fidem cōcorditer vnà cum ipsis actorum monumentis ad vestram dominationē transmisimus. Inter cætera autē ipsum quoque Nestoriū peruersa sentire apertè deprehēsum exauctorauimus: Neque enim sentētiam suam in Ephesiorum Metropoli cōstitutus adeò dissimulabat, vt alijs externis indicijs, & rationib' reuincendus fuerit: Quotidie nāque dogmata à fide aliena eructabat, impudenterq; in vulgus disseminabat: Quemadmodum iam antè

Nest. Ephesi morbum suum non dissimulat.

istuc

istuc in actorum commentarijs dilucidè sigillatimque vestræ pietati à nobis explicatū est.

Candidianus Nestorij amicitiā pietati anteponit.

Quia verò præclarissimus Comes Candidianus Nestorij amicitiā pietati anteponens, aures pietatis vestræ præoccupare studuit, priusquàm dominatio vestra exactè, quę acta sunt, intelligeret, actorumque commētarius reciperet, & quæ vbique dicta actaque sunt, accuratè inde disceret. Quia, inquam, Comes Cādidianus ea pietati vestrę instillare studuit, quę cùm sibi, tum Nestoriu quoque grata cōmodaque futura intelligebat, antequàm dominatio vestra ex commentariorum, quæ Synodi acta cum plectebantur, lectione veritatē hauriret: (In quibus sanè ne minimā quidē inimicitiam contra Nestorium exercuimus, sed veritatis dogmata syncerè simpliciterque exposuimus, illisque Nestorij doctrinam, ex illius exegesibus, publicisque eiusdem epistolis & concionibus decerptam cōferentes, culpæque ex ea collatione multis modis obnoxiam deprehendentes, Euangeliu, quod Christum vniuersorum Dominum præsentem nobis ostendebat, in medium propositu, sententiam tulimus) iterum atque iterum dominationem vestram rogamus, ne quem eorū velit suscipere, qui hominis amicitiā pietate priorem ducunt. In horum autem numero cùm Ioannem Antiochenum quoque existere, hoc est, ita cōparatum esse existimaremus, vt amicitiæ malit gratificari, quàm quæ ad fidei vtilitatem perinent, cōsiderare; certam eius rei ex eo coniecturam facientes, quòd neque dominationis vestræ minas veritus, neque vllo fidei iā inde ab initio traditæ zelo permotus, sacrā Synodum post terminū à vestra dominatione præstitutū elapsum, supra viginti dies suspēsam tenuisset, vniuersi, qui in hac Synodo Orthodoxi, sacræque fidei studiosi sumus, ad eorum inquisitionem nos conferre coacti sumus, quę ad fidem & pietatem quàm maxime facere videbantur; illud, vt modò dicebamus, pijssimo Ioanni Episcopo accidisse rati, quod magnificentissimus Comes Candidianus passus esse non obscurè deprehenditur. (Non enim omnium est pietati amicitiā postponere.) Erat autem hæc nostra de Ioanne Episcopo pijssimo suspicio minimè vana, minimeq; inanis: Nam vbi primùm appulisset, Nestorij sententiæ se adhærere, apertè statim Synodo declarauit: Siue istuc inde euenerit, quod amicitiæ gratificari vellet, siue inde quoq;, quod in dogmatis errore cum eo communicaret.

Candidianus oratione sua Synodi monumenta anteuertit.

Nestorij doctrina ad Orthodoxi dogmatis amussim exacta deprehensa hęre tica.

Ioan. Anti. Nestorio & Christo addictior.

Nō omnis est pietati amicitiam postponere.

At quia, quæ hic acta sunt, vestræ dominationi liquidò exponere hactenus non licuit; Comite Candidiano, ne, quæ in pietatis doctrina præstitimus, indicaremus, nos prohibēte, omne verò studium & auxilium Nestorio impendente; etiam atque etiam Maiestatem vestram rogatam cupimus, vt sanctæ Synodi studiū erga Deum agnoscat, præclarissimumque Candidianum & quinque pręterea è sacra Synodo Episcopos quamprimùm ad se accersat, qui omnia & singula, quæ Ephesi gesta sunt, pietati vestræ ordine corām exponant: Sunt enim illi, qui diuersa à recta fide sentiunt, ad tegēdam imposturam vsque adeò callidi, vt quosdam quoque sanctissimos Episcopos occulta quadam fraude inescatos, vt Nestorio sese adiungerent, actisque illius subscriberēt, induxerint: Qui tamē posteaquàm dilucide, quid sentiret, essent percunctati, illumq; suas mox blasphemias retegentē comperissent, statim ab eo desciuerūt, ac sacræ Synodo rursum se adiunxerunt, patefactisque eiusdem blasphemijs, condemnationis sentētiam aduersus prędictum Nestorium vnà nobiscum tulerunt. Itaque hoc nunc tempore apud Nestorium, religiosissimumque Episcopum Ioan. Antioch. triginta septē plus minus relicti sunt Episcopi: Quorū plerique, quòd alijs quoque criminibus obnoxij teneātur, & ob id sacrę Synodi sententiam vereantur, Nestorij factioni, vt diximus, sese addixerūt, (eorum nomina ad dominationem vestram vnà cū hisce mittemus.) Alij ex his diuersa à pietate sentientes, Pelagianizare videntur: Quidā ante multos annos gradu moti sunt: Nonnulli quoque ob alias malas causas, in quos post dignam correctionem sacra, & Oecumenica Synodus seueriùs animaduertat, promeriti sunt.

Candidianus in Nestorij gratiam Cōcilium persequitur.

Nestoriani simplices per astutiam in suā sententiā pertrahunt.

Oēs Schismatici, aut hæresi, aut alia turpi nota notati.

Quæ quidem Synodus vniuersos sanctissimos Episcopos vnum idemque sentientes habet: Nam & magnæ Romanæ vrbis Episcopus Synodo coniungitur. Neque desunt Africani; vt qui per sanctissimum Archiepiscopū Cyrillum, cum quo suam sententiam coniunxerunt, huic quoque accesserint. Sunt hi sanè locorum intercapedine à nobis diiuncti; attamen animo cùm ipsius, tum omnium nostrum sententiæ sunt vniti. Sed neque temere quisquam ex omnibus sanctissimis Episcopis, aut Nestorio, aut pijssimo Episcopo Ioanni sese adiunxisset, nisi suam ille impietatem callidissimis sermonum inuolucris dissimulare didicisset; illique, qui apud illum reliqui adhuc sunt, mulctam à Synodo sibi imponēdam seriò metuissent. Nos verò temporis angustijs exclusi, ad dominationem vestram scribere nequimus, quæ cùm ab alijs multis, tum maximè à magnificentissimo Comite Iræneo perpessi sumus: Hic enim vniuersam hanc sacram Synodum vehementer conturbauit; tantamque quibusdam Episcopis formidinem per quorūdam tumultuationes insuetasque concursationes incussit, vt plerique nostrum etiam de vita periclitari videremur. At hæc nunc obiter & ex parte tantùm dominationi vestræ insinuamus. Verùm si (quod obnixè rogamus) à vestra pietate permissum fuerit, vt quinque Episcopi à sacra Synodo istuc mittantur, illi corām de omnibus & singulis, quæ hic sunt acta, vestram plenissimè edocebunt. Qui in consessu nostro Canonicam depositionis sententiam

Africani Ephes. Synodo vniti.

Causa duplex, cur quidem à pia Synodo ad Nest. & Io. Antio. defecerunt. Comes Iræneus Synodo supra modū infestus.

Rogantur Impp. vt quinque Episcopos è Synodo ad se euocent.

tiam contra Nestorium tulimus, ducenti & eò ampliùs numeramur, vndique ex toto terrarum orbe collecti; totamque Occidentem nobis consentientem habentes. Subscripsimus autem pauci huic relationi; omnibus tamen præsentibus atque assentientibus, quòd deuotus Magistrianus Palladius abire properaret; neque tardam omnium subscriptionem expectare posset. Deus multis annorum curriculis regnum vestrum tueatur incolume, Reges pijssimi, victoresque semper Augusti. Flauianus Philippēsiū Episcopus subscripsit.

Schismaticorum nomina hæc sunt.

IOANNES Episcopus Antiochiæ Syriæ, Iulianus, Macarius, Diogenes, Alexander, Placon, Apringius, Theodoritus, Alexander, Meletius, Eliades, Paulus, Ioannes, Marcellinus, Musæus, Maximus, Helladius, Asterius, Gerontius, Dorotheus, Antiochus, Zebinas, Iacobus, Phritillus, Petrus, Theosebius, Himerius, Anastasius, Eutherius, Basilius, Tracylinus. Hi soli impiorum dogmatum Nestorij sequaces, ciuitatem circumcursant, tumultus excitant, seditiones mouent, Episcoporumque ordinationes denunciant; tandem ita se gerunt, vt omnes, quotquot in hac ciuitate degimus Orthodoxi, qua ratione absurdi illorum conatus compesci cohiberique queant, non parum soliciti simus.

Schismatici variis artibus Ephesi excitant.

Tomi quarti, caput XI.

SANCTAE SYNODI EPHESINAE rescriptum, quo Augustis per Ioannem sacrorum Comitem oblatæ respondetur.

ARGVMENTVM.

RESPONDETVR hac epistola Sacræ per Ioannem Comitem Palatinum ad vtramque partem transmissæ. Qua (vt ex tertio epistolarum Tomo constat) Impp. declararant, sc. Cyrillū & Memnonis exauctorationem, æquè admittere, atque Nestorij; Existimabant enim, omnes tres ab eadem Synodo gradu fuisse motos. Rescripserunt ad eandem Augustalem Schismatici quoque; sed dolosè. Conqueruntur hic autem perinde de Cyrillo & Memnone Concilij Patribus, ad Augustum perscriptum esse, ac si communi totius Synodi consensu & auctoritate exauctorati forent, cùm soli tamen Nestoriani, cæterique Schismatici, per meram Sycophantiam eam notam illis inussissent. Exponunt deinde, cuiusmodi sint, qui Cyrillo & Memnoni tantum malum struxerunt. Petunt postremò, vtrunque in suum locum restitui, & alios præterea Episcopos, qui suæ Maiestati rē omnem coram explanent, Constantinopolin euocari.

PIISIMIS CHRISTIANISSIMISQ; Impp. Theodosio & Valentiniano, Victoribus, Triumphatoribus, semper Augustis, sacra & Oecumenica Synodus per Dei gratiam, vestræq; Maiestatis nutum in Ephesiorum Metropoli congregata.

CHRISTIANA regiaq; vestra Maiestas, religiosiss. Principes, iam inde a pueris zelum erga fidem Ecclesiasticasq; sanctiones declarauit: Cuius rei gratia & nunc quoq; Christiani orbis Episcopos ad Ephesiorum ciuitatem pio edicto conuocauit. Cæterùm vestræ serenitatis literæ per magnificentiss. praeclarissimumq; Comitem Ioan. nobis oblatæ, publiceq; lectæ, non vulgarem nobis perturbationem attulerunt: Ostendunt enim quorundā opera & impostura, mendacium & fraudem veraces vestras aures occupasse: Perinde nāq; sonant, ac si dominatio vestra literas a nobis aliquando acceperit, quæ Cyrilli sanctissimi sacratissimiq; Episcopi & Memnonis sanctiss. Deoq; dilectissimi Coepiscopi nostri depositionem contīnerent. Quamobrem ex animo desiderantes elaborantesq;, ne mendaciū apud regiam Christianamq; Maiestatem vestram vllum omnino locū posthac obtineat, omni cum fiducia ad serenitatem vestram referimus, Oecumenicam Synodum (quæ vniuersam, Occidentem, cum magna vestra Roma, Apostolicaq; sede, totam item Africam, & totum deniq; Illyricum in consessu suo habet) prædictorum sanctiss. Deoq; dilectissimorum Episcoporum exauctorationem non fecisse: Nec quiquam ea de re retulisse; Immò verò viros hosce propter insignē rectæ fidei zelum suspiciens, multa illos, & apud homines laude, & apud Christum Dominum gloria dignos iudicat. Solùm autem Nestorium nefariæ hæresis Antropolatrum præconem loco mouimus, Christianæq; Maiestati vestræ loco & ordine motum esse significauimus.

Literæ Imp. per Comitē Ioānē oblatæ Synodū turbant. Scismatici ad Imp sc ibant, tāquā es commu ni omnium totius Synodi sententia.

Synodus Ephesina ex præcipuis orbis partibus coflata.

Nestorius Antropolatra.

Inter cætera aūt non mediocriter nos affligit (quod ipsum quoq; non absq; fraudulēta quadam surreptione factum esse certum est) illos, qui a sacra & Oecumēnica Synodo ad Ioānem Antiochiæ Ecclesiæ Epm desciuerūt, cæterosq; Celestianos gradu iā olim motos inter nostra nomina irrepsisse, vnaq; ac simul ad nos & illos Sacram missam esse; Sunt enim hi, de quibus iam antè vestræ pietati clarum indicium factum est, qui nimirum per schisma a nobis se auellentes, Canonesq; que temerario ausu calcantes, & ad calumniandum Præsides nostros se conuertentes, ob insignem illam proteruiam, qua in nos vsi sunt, ab vniuersa sacræ, & Oecumenicæ Synodi communione exciderunt. Sunt, inquam, illi, qui ad probationem vocati nequaquam se sistere voluerunt, eaque de causa a sacra, & vniuersali Synodo & communionis expertes, & ad quiduis inhabiles censi sunt.

Pelagiani Nestorianis & Ioānis se adiūgūt.

Quin & illud quoque regiæ vestræ Maiestati indicandum duximus, sicut & antè quoque indicauimus; nempe nos propter tantam illorum insolentiam, nec non propter certamina, quæ in hodiernum vsque diem pro deposito Nestorio decertare non cessant, ad cómunionem illos admittere nullatenus posse: Tantum enim abest, vt Nestorij depositióni subscribant, vt apertè quoque cum illo sentiant: Tum ob id rursum, quòd propter insanum aduersùs Præsides nostros conatum, Ecclesiasticis censuris subiaceant: Tum ob id denique, quòd pijs vestris auribus mentiri ac imponere non erubuerunt. Quare regiam vestram Maiestatem Deo dicatam etiam atque etiam rogamus, vti Cyrillum & Memnonem sanctissimos Deoque dilectissimos Episcopos, cùm per sacros Canones nullo modo sint condemnati, sacræ Synodi restitui curet; eamque fidem inconcussam illabefactatamq; custodiri faciat, q̃ iam inde à Maioribus menti vestræ à Spiritusancto hæret inscripta; & in commentarijs contra Nestorium iam pridem editis, vobisque oblatis admodum dilucidè extat explicata; vtpote ad fidei, quàm 318. sanctissimi Patres apud Nicæam quondam congregati exposuerunt, amussim accuratè exacta: Hæc vnà enim in omni controuersia sat est, & ad reuincendam omnem aduersariorum impietatem, & ad ostendendam & constituendam Orthodoxæ fidei semitam, quam nos hactenus illibatè per omnia custodire satagimus. Quòd si Maiestati vestræ, quæ inter nos & illos, qui à nobis defecerunt, acta sunt, exactius cognoscere libuerit, sublimitatem vestram oratam cupimus, vt è sancta Synodo euocari curet, (quoscunque voluerit,) quò hac ratióne vestra & Christiana Maiestas de omnibus coràm plenius institui queat.

Causæ, cur Schismatici ad communionem nõ videantur admittendi graues, & multæ.

Rogat Imp. vt Cyrillu, & Memnoné iniustè códénatos restituat.

Symbolum Nicænú certa amussis ad examinandam, & discernédã quálibet doctrinam.

Tomi quarti, caput XII.

CYRILLI AD CLERVM populumq; Constantinopolitanum Epistola.

ARGVMENTVM.

NARRAT, Regias literas aduersariorum fraude contra se & Memnonem extortas; Synodum admodum turbasse. Addit, Comitem Ioannem præcipuum fraudis huius architectum prolixè cum Synodo, quò Ioannem Antiochenum cum cæteris, qui illi adhærebant, in communionem & gratiam reciperet, egisse, sed nihil impetrasse: Tum grauem quoque de fide contentionem inter Schismaticos exortam esse. Expetit demum, vt isthæc communicentur cùm alijs, tum præcipuè Archimandritis, quorum omnium quoque opem & fidem obnixè implorat, quòd Synodus in maximis miserijs verse-tur.

Cyrillus Clero populoq; Constantinopolitano. S.

TVRBATA est admodum sancta, Synodus, vbi accepit, magnificentissimum præclarissimumque Comitem Ioannem ea prauitate retulisse omnia, vt de nostro quoque exilio, qui illic sunt, consilium ineant. Quasi verò sacrà Synodus iniustam nefariamque exauctorationem, quam Ioannes, cæterique, qui cũ eo agunt, hæretici moliti sunt, acceptârit vnquam. En altera igitur facta est à Synodo relatio, qua se Principis literis oppidò contristatam docet, & quòd trium depositiones non acceptauerit, disertè indicat. Sed & irrita quoque, quæ impiè & illegitimè ab illis, firma verò & rata, quæ à nobis gesta sunt, habere se declarat. Docuerant Patres & prima quoque relatione, ea se euertisse, quæ præter Canonum præscripta ab illis facta fuerant: Quodque pro locis & Coepiscopis nos habeant; & quòd huiusmodi sententiam non mutent. Cùm autem prædictus magnificentissimus vir nihil non tentet, quò Ioannes, & qui cum eo sunt, in sanctę Synodi communionem recipiantur; in hodiernum vsque diem ne audire quidem huiusmodi vocem sustinent: Obsistunt enim huic omnino & dicunt. Fieri non potest, vt huc impellamur, nisi quod contra legem ab illis factum est dissoluatur, sanctæque Synodo tanquam verè rei supplices fiant, & Nestorium tandem illiusque dogmata concepta verborum forma anathematizent; & in his vniuersa inter hos & Synodum controuersia consistit.

Deliberatur Constantinopoli de Cyrilli exilio.

Synodi sententia de Cyrillo, & Memnone.

Comes Ioan. Ant. Synodo reconciliare studet.

Conditiones pacis ineundæ cum Synodo.

Cùm verò hac spe præclarus ille vir, cuius modò meminimus, frustratus esset, en aliud rursum excogitauit, & à sancta Synodo petijt; puta vt fidei suæ Confessionem scripto exhibeat: Nam cũ huic Confessioni & illi quoque eiusdem impulsu subscripsissent, & assensissent, reuersus dicere poterat: Redegi illos in amicitiam, vt quibusdam tantùm humanis offensis inter se dissiderent. Vbi autem sancta Synodus hoc consilium subodorata est, iterum restitit, dicens: Nolumus nobis ipsis eam contumeliam irrogare: Non enim tanquam hæretici huc vocati sumus; sed ideo huc venimus, quò fidem quassatam restauremus; quam nunc quoque restituimus. Nec opus est Regi, vt fidem à nobis discat, cùm hanc sciat & in ea baptizatus sit. Quare ne hęc quoque stropha Orientalibus successit. Quin & illud quoque vobis ne clam sit; nępe cùm, vt aliquam fidei suæ expositionem ederent, intenti essent, inter se contendisse, & in ea contentione etiam nunc versari: Nam alij ex illis sanctæ Virgini Deiparæ appellationem concedunt; ita tamen simul quoque ἀνθρωποτόκος, homipara dicatur: Alij verò θεοτόκος appellari posse, obstinatè negant; adduntque, paratiores se esse, vt manus suas amputandas præbeant, quàm vt huiusmodi voci sub-

Ioan. Comes à Synodo fidei confessionem exigit.

Synodus fidei confessionem edere recusat.

En viua Angelitana Confessionis idea Non conuenit inter hæreticos; sed alij aliud de verbi Oeconomia statuunt.

ci subscribant. Vbique autem turpiter se gerunt publicè hæretici declarati.

Hæc à vestra pietate discant omnes, præsertim verò pijssimi & sāctissimi Archimādritæ, ne fortè prædictus vir ad vos reuersus, quorundam auribus gratificans, alia pro alijs dicat, aut doceat. Ne cesset verò pietas vestra, neque nostri causa labori insistens defatigetur; certò sciens, quòd hac ratione Deo hominibúsque seipsam commendet. Hic sanè Deo amantissimi Episcopi, qui antea nos nunquā viderant, per Seruatoris gratiam ita erga nos affecti sunt, vt suas quoque animas pro nobis ponere paratos se dicant: Etenim cum lachrymis nos adeuntes aiunt: Et exilium, & mortem quoque vnà vobiscum perferre parati sumus. Versamur hic autem omnes in multa ærumna, maximè verò propter milites, qui excubiarum custodiæque prætextu etiam ante cubicula nostra dormire soliti sunt. Hæc autē tempestas in nos propriè sæuit. Veruntamen reliqua quoq; Synodi pars, horum fluctuum expers non est: Plures enim iam præ miseria mortui sunt; multi res suas, quòd necessarijs sumptibus destituti essent, diuendere coguntur.

Cyrillus cæteris Episcopis impensè charus.

Nestorij fautores Synodi Patres grauiter affligunt.

Tomi quarti, caput XIII.

MEMNONIS EPHESIORVM Episcopi, ad Clerum Constantinopolitanum, epistola.

ARGVMENTVM.

EXPONIT aduersariorum vim, insignemque Comitis Ioannis, & Irenæi contra sacram Synodum insolentiam. Pandit Ioannis Antiocheni insolentem superbiam, & in Concilij Legatos iniquitatem. Aperit tandem, vnde ex Orientalium querelæ ortum duxerint, quas in literis suis subinde inculcant; puta nullum templum, nullum oratorium sibi patuisse. Quin & lapidibus quoque a diui Ioannis Basilica se abactos fuisse.

QVANTA propter verā Orthodoxāque Dei fidem in Ephesiorum ciuitate patiamur, id nulla consequi potest oratio: Turbatio enim turbationem citra vllam intermissionem excipit; fidei tamen vis, eiusdemque confessio, multum nobis, vt viriliùs sustineamus, roboris addit: Etenim magnificentissimus Comes Candidianus milites subinde in nos concitās, totā ciuitatē tumultuationibus implet, omnibúsque penè vitæ necessarijs per excubias nos priuat. Neque his contentus, non paucos quoque ex Zeuxippis asseclis, qui deposito Nestorio adhærent (homines vtique ad improbitatem natos & educatos) vt nos, vniuersamque Synodum conuitijs incessant, instigat. Sed neq; paruā quoque rusticorum multitudinem, per quos petulātiùs nos insectet, ex Ecclesiasticis possessionibus euocauit. Hanc porrò Comitis Ioannis insolentiam, & temeritatem, quotidianasque Irenæi magnificētissimi Comitis imposturas, quibus simpliciores identidem circumuenit, egregiè auxit Ioannis Ecclesiæ Antiochenæ Episcopi præsentia quoque: Quandoquidem aduentu illius comperto, sacra Synodus salutationem, & quam oportuit Sacerdoti obseruantiam impensura, confestim quosdam Deo dilectissimos Episcopos, cum nonnullis quoque religiosissimis Clericis obuiàm illi misit; qui & debitum illi honorem deferrent; simulque vt à Nestorij, propter apertam impietatem, quam professus fuerat, à sacra Synodo depositi colloquio se abstineret, eundem commonefacerēt. Cùm autem frequenti militum comitatu impediti, per viam eum alloqui non possent; nihilo tamen secius penè ad illius diuersorium vsque consequuti sunt. Multis porrò horis hic præstolantes; neque vllam tamen illius conueniendi copiam obtinere valentes, militum cōtumelijs interim expositi, tantisper hic restiterunt, donec tandem post diuturnam morā, cùm videlicet ita illi visum iam esset, pijssimos Episcopos religiosissimosque Clericos per milites accersitos ad sese introduci mandat. At posteaquam verò, quę in sacra Synodo in mandatis habebant, illi exposuissent, per magnificentissimum Comitem Irenæum, cæterosque, qui cum ipso aderant, Episcopos atque Clericos tantas comministris nostris & Clericis plagas inferri persimit, vt in apertū quoque vitæ discrimen adducti viderentur.

Ingens Ephesi tēpestas & rerum turbatio.

Candidianus in Patres Concilij milites concitat. Zeuxippus Nestorianus Patribus infestus.

Comes Cādidianus vi, Irenæus impostura Conc. infestat.

Honoris causa aliquot ex Synodo Patres Ioan. Anti. obuiam mittuntur.

Ioan. Ant. frequenti milite stipatus Ephesum ingreditur.

Ioan. Ant. Synodi Legatos verberibus & conuitijs excipit.

His ad eum itaque modum transactis, piissimi Episcopi, qui ad illum fuerant missi, ad sacram Synodum redeuntes, plagasque sibi impositas ostendentes, & cætera omnia, quæ acciderant, ordine exponentes, expositaque in rei gestæ veritatem ad sacrosancta Euangelia proposita confirmantes, sacram Synodum ad iustam indignationem commouerūt. Quāobrem nonnihil illius insolentiam refrenantes, excommunicationi subiecerunt, decretamque excommunicationem per destinatos Episcopos ad illum miserunt. Accepteramus enim scriptum quoddam, certum illius temeritatis illegitimæque eiusdem sententiæ argumentum, nullo certo auctore editum, nulla subscriptione munitum in quadā ciuitatis parte fuisse propositum. Quotidie autem venerandum Senatum, illustrioresque ciues ad se euocans, magna importunitate vrgebat, vt eorum suffragiis alius in meum locum sufficeretur Episcopus. Denique ita hic instabat, vt omnes Catholici ciuitatis incolæ oratoria præoccuparent, ibique sese continerent, incerti, quò illius temeritas publicè proposita tandem euaderet. Vnde ad sancti Apostoli Ioannis Basilicam ascendens, passimque per ciuitatem, quòd ibidem ordinaturus esset, diuulgans, ingentem seditionem tumultuationemque eo in loco concita-

Excommunicatur Ioan. Ant.

Orientales scriptum, διωσιγραφον, publicè contra Synodum proponūt.

Ioan. Antio. in locum Memnonis aliū instituere nititur.

concitauit: Tanta nanque armatorum militum multitudine ascendit, vt plerosque mendicos semineces ibidem reliquerit. Et cùm hæc designârit; adhuc tamen, quò Synodo inuidiam possit conflare, magna se lacessitum iniuria, contumeliaque affectum apud Impp. & alios est conquestus. Quare, sanctissimi viri, omni adhibito studio satagite, vt vesana temerariaque Ioannis conturatorumque illius sententia palàm fiat, magnificentissimique Comites, qui quotidie ciuitatem, & fidem ex æquo conturbant, hinc facessant, nec callida eorum surreptione, quæ fidei sunt, tandem adulterari contingat.

Caringens orta seditio ad diui Ioã. Basilicam.

Irenæus & Claudian⁹. & fidem, & ciuitatẽ turbant.

Tomi Quarti, caput XIIII.

SACRAE SYNODI, AD *religiosissimum Principem Theodosium relatio.*

ARGVMENTVM.

LAVDAT Imperatoriam pietatem, Cùm ob alia, tum ob id maximè, quòd contra Nestorij impietatem Oecumenicam Synodum conuocarit. Exponit, in Nestorium impietatis præconem, eiusdemque sectatores damnationis sententiam esse decretam, non quò pereant, sed quò per pœnitentiam ad sanam mentem redeant. Addit adeò ob id mutatos non esse, vt vindictæ quoque studio incitati, per summam iniuriam in Concilij Præsides exauctorationis sententiam ferre, eamque tanquam ab vniuerso Concilio profectam ad Impp. mittere ausi sint. Rogantur Augusti, vt acta Synodi confirment, rataque habeant; Conciliabuli verò irrita decernant, atque adeò Concilio duces suos iniustè condemnatos restitui curent.

PIISSIMIS CHRISTIANISSImisq́; Theodosio, & Valentiniano, victoribus, Triumphatoribus, semper Augustis, sancta & Oecumenica Synodus, quæ per Dei gratiam, vestræq́; Maiestatis studium, ac nutum in Ephesiorum Metropoli conuenit.

REGIA vestra Maiestas non est passa, rectam fidem praua Nestorij doctrina euerti: Qui Christo Domino incommoda, & miserias, quas, vt homo, propter nos sustinuit, cum Iudæis probro vertit. Immò verò pietas vestra huiusmodi contra Christum sermones apertè detestata, ex vniuerso propè orbe, ad Ephesiorum Metropolim cógregari nos voluit, quò falsis euersis, pia sanctorum Patrũ Apostolorumque dogmata confirmentur, ac statuantur. Ob eam itaque causam in vnum coacti fidem a sanctis 318. Patribus, qui in Nicæa ciuitate sub beatæ memoriæ Constantino conuenerant, expositam, communi omniũ iudicio, & calculo corroborauimus: Nestoriũ verò peregrinis artéq; cóflictis sophismatis eandem illam fidem adulterâsse, pietatisq; sententiam nouitatis studio labefactâsse deprehensum, Sacerdotali gradu mouimus, eiusdemque doctrinam veluti pestem quandam Ecclesias depascentem compressimus.

Nestorius Iudaizat cõtra Christũ.

Symbolum Nicęnũ in Synodo Ephesina cõfirmatum.

Nestorij doctrina fidei Nicænæ aduersa.

At verò quia nónullos quoque Episcopos nutantes, Nestorijq; sensu imbutos, immò in illius blasphemias præcipites iam actos comperimus; omnes eiusmodi, qui nimirum eadem cum Nestorio sapiunt, & sentiunt, tantisper a communione exclusimus, donec perdita illius doctrina reiecta, ad Catholicam & Apostolicam fidem se adiungant: Cui omnes iam olim firmiter innixi salute potimur: Et nos quidẽ ideo isthæc decreuimus, vt qui in errorem acti fuerant, hac ratione corrigerentur, pœnitentiaq; ducti ad nos reuerterentur; illi verò (cùm paulò supra triginta sint numero, multiq; ex illis propter alia crimina Canonibus obnoxij; quidam Celestiani; alij de alijs hæresibus conuicti; nonnulli quoq; ex illis, loco iam moti) ad pœnitẽtiam non venerunt, sed religiosissimo Ioanne Antiocheno veluti duce (qui & ipse quoq;, quòd iusto tardiùs venisset, culpam sustinebat) assumpto, ad patrocinandum Nestorio inter se coierunt, ac contra sanctæ & Oecumenicę Synodi Præsides depositionis sententiam scribere, eamq; veluti ab vniuersa Synodo profectã ad vestrã pietatem deferre ausi sunt. Quã pia de vestra Maiestas acceptã, & firmã esse iussit; ab ipsa nimirum Synodo ortam esse rata, & non contra Synodũ ab illis contextam, qui cũ Nestorio sentiunt, seq; de nobis, propter Nestorij depositionem vlcisci auidè cupiunt, nullum prorsus crimen, quod contra sanctæ Synodi duces proferre queant, habentes. Atque ita temerario ausu pijs vestris auribus fucum facere voluerunt; efficereq;, vt depositio, quã contrà sanctam Synodum moliti sunt, per vestram Maiestatẽ approbaretur; quæ tñ, neque legitimè, neq; Canonicè, neq; a multis decreta est.

Schismatici Nestoriano morbo infecti.

Quo cõsilio Schismatici à Synodo sint excommunicati.

Orientales Schismatici duce Ioan. Antio. contra Synodi Præsides insurgunt.

Imp. Schismaticorum sentẽtiam, ab vniuersa Synodo profectam arbitratus, confirmat.

Quapropter sancta Synodus legitima Canonicaq; actione, quæ contumeliosè, & absq; vlla ratione ab ipsis iudicata fuerant, euertit, nullaque esse declarauit. Vniuersi proinde ad pietatem vestrã confugimus, enixè supplicantes, vt ea, quę cótra Nestoriũ, eiusdemq; sectatores gesta, definitaq; sunt, robur suũ obtinere; cætera verò, quæ ab illis, qui Nestoriũ vindicant, eò ꝙ eiusdem cum illo sententiæ existant, contra Synodi nostræ duces illegitimè facta sunt, inefficaciã & irrita manere iubeat: Vt quæ, neq; cõuenienter, neq; Canonicè, sed sola vindictæ libidine contra eos, qui de nullo crimine cóuicti sunt, ab illis sunt gesta, qui contra sanctã Synodum cũ Nestorio sentiunt: Etenim si sanctæ Synodi sententia in Nestoriũ apertum impietatis præconẽ lata est iusta, vt dominatio vestra iustã esse declarauit; intelligit vtiq; prudentia vestra, quę contra sanctã Synodũ ab illis, qui cum Nestorio sentiunt, facta sunt, non posse non inefficacia & irrita esse penitùs, vt quæ ex nulla prorsus bona & cõsentanea nata sint causa, sed ex solo vindictæ studio, ex eo nimirum ꝙ sancta Synodus condem-

Rogatur Theodosius Imp. vt acta Synodi contra Nest. cõfirmet, Conciliabuli verò contra Conc. euertat.

Si Nestor. a Synodo iuste damnat⁹ est, Nestorianorũ sententia contra Synodũ iniusta est.

condemnationis sententiam in Nestorium tulit. Obtestamur proinde vestram Maiestatem, vt nos ab hac tribulatione liberet, Cyrillumque Alexandrinum, & Memnonem Ephesinum Deo deuotissimos Episcopos, sacræque Synodi Principes restitui nobis iubeat: Consentaneum est enim vindicata iam pietate, illisque submotis, ac refrenatis, qui illam labefactarant, vt hi, qui vnà nobiscum pro fide certamen inierunt, honore potiantur; neque cum illis, qui de nefandis in Christum blasphemijs conuicti sunt, condemnentur. Iuuenalis Hierosolymorum Episcopus supplici huic libello subscripsi. Subscripserunt itidem & reliqui omnes Episcopi in commentariorum serie suprà percensiti.

Cyrillus & Memnon primo, nõ supplicio digni.

Tomi quarti, caput XV.

OECVMENICI SYNODI AD Constantinopolitanum Clerum epistola.

ARGVMENTVM.

CONQVERVNTVR propter falsas aduersariorum dilationes, se miserè in custodiam datos, nullumq; ad Impp. neque per literas, neque per nuntios (quòd terra marique omnia sint occlusa) aditum sibi patere. Rogant proinde clerum Constantinopolitanum obnixè, postea quàm istuc sibi integrum non est, vt ipse per se Impp. rem omnem patefaciat, suaque deprecatione illud apud eosdem efficiat; nempe, vt inde liberati ad Regiam vrbem abire, Augustosque coràm conuenire, vel certè ad suas sedes redire permittantur.

SACRA SYNODVS, QVAE PER Dei gratiam, pijssimorumq; Impp. nostrorum, iussum Ephesi conuenit, desideratiss. fratribus & Comministris, Constantinopoli agentibus: tum religiosissimis quoque eiusdem ciuitatis Presbyteris, & Diaconis S. P. D.

QVI in tanta rerum fluctuatione versamur, tantisque bellis vndique impetimur, nec vllo tamen interea pacto ad placidum serenumque pijssimorum Imperatorum aspectum, vnde solùm à tantis hisce molestijs liberationem sperare licebat, admittimur, quam aliam cõsolationis rationem inire possumus, quàm vt quæ nos vrunt, apud nostra membra deponamus, communique sensu deploremus? Vos autem sanctæ, & Oecumenicæ Synodi membra estis, qui singularem pietatis zelum per omnia hactenus ostendistis. Sciat itaque pietas vestra, Ephesum perinde nos inhabitare ac carcerem; in quo iam trimestre spatium vsque adeò arctè inclusi tenemur, vt neque per mare, neque per terras absque euidenti discrimine quempiam omnino, vel ad pium exercitum, vel in aliquem alium locum amandare queamus: Sæpe enim vsu iam venit, vt quæ à nobis mittūtur, ea citra innumera pericula reddi vix potuerint: Nam vt tabellarij vitæ discrimen euaderent, in alias atque alias formas subinde se transformarent, oportuit.

Orthodoxi Constantinopolitani, facræ Synodi membra tametsi absentes.

Terra marique a Nestorianis obsidetur Syn. Ephes.

Quòd autem tam diligenter custodimur, hoc aliunde non prouenit, quàm quòd falsissima quæque ad pijssimos Imperatores contra nos deferuntur: Nam alij, vt accepimus, quasi seditionis auctores apud pias Augustorum aures nos inculant. Alij eidem suggerere ausi sunt, sanctam & Oecumenicam nostram Synodum, Cyrillum sanctissimum, perque omnia Deo dilectissimum Archiepiscopum Alexandrinum, & sanctissimũ Deoque deuotissimum Coepiscopum nostrum Memnonem deposuisse. Quidam & hoc quoque adiicere veriti non sunt, nempe cum defectionis Conciliabulo, cuius dux est Ioannes Antiochenus, amicum colloquium inire nobis placuisse. Ne igitur mendacia hæc tanta, aliaque hisce simila patefiant, tanta diligentia custodimur, tantumque bellum cõtra nos concitatum sustinemus. Cùm ergo omni auxilio destituamur, ad vestram pietatem confugimus: (Scimus enim vos germanorum filiorum affectum erga sanctam, & Oecumenicam Synodum, etiamnum retinere) enimque in modum comparatos esse, vt Orthodoxam fidem nulla ratione velitis prodere) enixè rogantes, vt cum multa supplicatione & lachrymis, vnaque cum hisce literis ad Christo deditissimum Imperatorem accedatis, illumque de omnibus, quæ contra nos geruntur, diluci dè instruatis: Nos enim memoratos sanctissimos Deoque dilectissimos Episcopos Cyrillum & Memnonem nequaquam condemnauimus; sed vtrunque magna commendatione, illustribusque coronis dignum censemus; vt qui Diuino zelo incensi plusquàm reliqui omnes, vt quoquo modo impijssimum Nestorium impietatis præconem excinderent, Ecclesiasque ab hoc piaculo repurgarent, elaborârint. Sed & nunc quoque à prædictorũ sanctissimorum Episcoporum communione adeò nos non seiungimus, vt vnà cum illis exilij incommoda experiri, magni quoque lucri loco ducturi simus.

Causæ, cur Synodus vndique affligeretur & obsideatur variæ.

Bene erga fidem & Synodum affecti Constantinopolitani.

Cyrillus & Memnon magni Catholicæ fidei zelatores.

Certum autem deliberatumque nobis est, illud Schismaticorum Conciliabulum ad cõmunionem non admittere: Immo verò cõmunibus omnium vocibus Ioan. Ant. & qui cum illo faciunt, publicè iam anathematizauimus. Primùm quidem quod impietatis præconem Nestorium vnà nobiscum deponere noluerint, sicut nec adhuc quoque volunt; sed familiariter cum illo versari, eidemque semper patrocinari pergũt. Deinde verò quòd post iniquissimum, & à Canonibus prorsus alienum, vtpote, contumeliæ, & calumniæ plenum conatum, improbumq; in sanctissimos Episcopos studium, piis Christi amantiũ Imperatorũ auribus imponere nõ dubitârunt. Postremò aũt quod cũ Nestorio sentire in hodiernũ vsq; in diẽ non

Ioan. Ant. publicè cũ suis anathematizatus. Tres graues causæ, quas Orien. tales anathematæ peccasti.

non cessant. Propter hæc igitur omnia semel illos ab Ecclesiastica cõmunione abscidimus, omnemque Sacerdotij potestatem ijsdẽ ademimus; ac ipsis Ecclesijs, quod absit, priuari malumus, quàm ad communionem cum ipsis redire; nisi tamen omnia illa delicta, quorum suprà meminimus, perfectè corrigant. Libuit autem hoc vestræ pietati indicare, vt ipsi quoque eodem illos loco habeatis.

Cyrillus & Memnon damnati repetuntur.

Hæc itaque obsecrate pientissimũ, ac Deo dilectissimum Imp. de omnibus certiorem facite; totius Synodi nomine supplicantes, vt ij nobis restituantur, qui nullo modo à Canonibus sunt condemnati, pura sanctiss. Deoque dilectissimi Episcopi Cyrillus, & Memnon: Tum vt nostri misertus, primo quoque tempore ex hoc ergastulo clementer nos liberet. Et si quidem digni sumus, qui pientiss. Christique amantis Imp. faciem videamus, hanc ille nobis gratiam faciat. Si verò indigni iudicamur, quibus hoc beneficium obtingat, saltem bona venia ad Ecclesias nostras redire nos sinat: Ne hic vniuersi, alij morbis, alij mœstitia consumpti pereamus. Ne autem omnium subscriptionibus aliquod vobis fastidium ingereremus, sat nobis fuit, si soli Præsides communi omnium nomine subscriberent.

Tomi quarti, caput XVI.

Cleri Constantinopolitani pro sacra Synodo Ephesina supplex libellus seu obtestatio.

ARGVMENTVM.

PRAEMISSA breui Augustorum cõmendatione, admonitoque vt iustis Principum legibus obsequendum est; ita iniustis eorundem sanctionibus liberè obsistere licere. Subiunguat se quiduis malle perpeti, quam iniustam damnationis sententiã nefariè ab Orientalibus in Cyrillum, & Memnonem latam, & per surreptionem iniustè quoque ab Imperatoribus cõfirmatam, recipere. Rogat proinde, vt eiusmodi decretum statim reuocent, omnemque fidem eidem abrogent. Synodi verò confirment. Addunt, nisi istuc fiat, fore, vt vniuersam Ecclesiam maxima incommoda opprimant. Hortantur tandem, vt beneficiorum, quæ ab Ecclesia acceperunt, pietatisque Maiorum suorum memores, pro Ecclesiæ pace communique salute viriliter pugnent.

Imp. studiũ in conseruanda religione & pietate.

CVM non ignoremus, vestram pietatem, sanctas Dei Ecclesias, fidemque piè in illis prædicatam, & à Maioribus traditam maximi semper fecisse; quantum præterea illius causa, & à nobis & à vestra pietate hucusque elaboratum sit; non dubitauimus præsentem Ecclesiæ turbationem ad aures vestras Christi studiosas referre: Etenim professionis nostræ scopus, pijssimi Reges, inter alias leges, omnibus quoque Principibus, & potestatibus obediendum esse cauet; dummodo tamen eiusmodi obedientia animæ saluti detrimentum non afferat. Quod si illa inter vtilitatis limites non versetur, tunc etiam aduer-

Regibus vsque ad aras parendum.

sùs Regium fastigium cum libertate audendum esse, Diuinarum legum interpretes monent. Imò verò si regia Maiestas recta quoque fide ornata fuerit, non pudoris, sed virtutis, eximiæque laudis loco ducendum erit, iniustis illius decretis obluctari. *Loquebar de testimonijs tuis in conspectu Regum*, ait Propheta, *& non confundebar*. Cum ergo diuinæ literæ, & Sanctorum præterea exempla fiduciam opportuno tempore postulẽt, nos in præsentia nonnullam liberiùs loquendi occasionem nobis oblatam esse rati, non possumus hac supplicatione nostram sententiam vestræ pietati liberè non aperire.

Iniquis Principum decretis aperte resistendum. Psalm. 114.

Igitur si dominatio vestra exauctorationẽ, quam illi in Cyrillum & Memnonem pijssimos Deoque dilectissimos Episcopos machinati sunt, qui à sacra Synodo desciuerũt, magnaq; ex parte, vel hæretici, vel ciuiles, vel certè excommunicati sunt, approbarit; eorumque inducta potestate, qui huiusce sententiæ auctores exuterunt, insanum hoc infirmumque, & modis omnibus puerile decretum admiserit (præsertim cùm nulla iam inde ab initio admonitio, neque à sacra Synodo, penes quam istarum rerum cognitio est; neque à quopiam alio præcesserit; neque vllam aduersum eos, qui Sacerdotio priuati videntur, probationem quisquam attulerit) sciat, nos omnes promptos paratosque esse, ea animi promptitudine, & alacritate, quæ Christianum hominem decet, quoduis periculum cum memoratis sanctissimis viris subire; neque vllum discriminis genus eorum causa detrectare; arbitrati talem illis mercedem, propter discrimina, quæ fidei gratia hactenus sustinuerunt, iure optimo deberi. Quamobrẽ cùm vnum hoc omnibus nobis sit propositũ, etiam atque etiam Maiestatem vestram rogamus, & nisi fallimur, quod æquum est rogamus, vt pro sua auctoritate illorum sententiam dignetur confirmare, qui & numero plures sunt, & sedium auctoritate antecedũt, & exacta Orthodoxæ fidei examinatione præmissa, sanctissimi viri doctrinæ astipulati sunt; & quòd rectè sentiat, ad vestram dominationem retulerunt. Neque pacis obtentu, aut ne parua quædam Orientalium portio à corpore auulsa videatur, quæ tamẽ, si Canonibus obsequi vellet, coniuncta manere potest, vniuersum terrarum orbem simul misceri patiatur. Quandoquidem si Oecumenicæ Synodi Dux, cuius sententiæ per ea, quæ deposuerunt, reliqui omnes subscribunt, quippiam præter Canonum ordinem pertulerit, vestraq; pietas huiusce rei causa communionem illi adimi siuerit; adeoq; Synodum cum plena auctoritate hunc in finem coegerit; cui dubium esse potest, quin cum priuato detrimento eandem in omnes eiusdem sententiæ consortes pœnam, decernat, confirmetque? Consequitur hinc enim, omnes orbis Episcopos vnà cum prædictis sanctissimis

Synodus cum Cyrillo & Memnone exilium subire parata.

Rogatur Imp. ne ob exiguam orbis partẽ [illegible] orbẽ misceat.

ctissimis viris depositionis sententiæ subiacere: Atque ita rectæ fidei sententia penes Arium, vel Eunomium, vel alium eiusmodi inueniri.

Cùm itaque Nestorius propter suam impietatem iustè sit exauctoratus; Cyrillus verò, & Memnon sanctissimi, pijssimique Episcopi, ex praua suggestione indignè, & iniustè pari pœna sint mulctati, æquum est, Christi amantes Reges, sedulò vos curare, ne Dei Ecclesia, quæ more nutricis pietatem vestram confouet, victoriamque de hostibus, citra magnam difficultatem Maiestati vestræ subinde conciliat, in posterum dissipetur; néue regni vestri tempore Martyrum seculum denuo reuertatur: Quia in id potiùs incumbere vos par est, nempe, vt Maiorum vestrorũ erga Dei Ecclesias amorem, ac studium animis vestris magis magisque subinde exuscitetis. Quemadmodum ergo singuli eorum sanctorum Patrum Synodis, Imperij sui tempore celebratis paruerunt, Patrumque sanctiones legibus suis munierunt, & quam illis deferrent, obseruantiam decretis suis ostenderunt; ita & vos quoque eum, quem decet, affectum erga Synodum sanctam, quam conuenire iussistis, declarate: Quò pias ipsa gratiarum actiones pro Imperij vestri incolumitate persoluat; & nos quoque pro Regni vestri stabilitate deuotas ad Christum Dominum preces transmittamus; pijssimi Christianissimique Impp.

Quâti prisci Principes Conciliorũ decretis deferrẽt, suis legibus declararũt.

Tomi quarti, caput XVII.

SACRAE SYNODI EPHESINAE ad Cælestinum Romanæ vrbis Archiepiscopum epistola, qua ordine ea omnia explanat, quæ in magna illa Synodo gesta fuerant.

ARGVMENTVM.

HOC caput breui narratione omnia Concilij acta complectitur; ita vt commune totius huius operis argumentum non iniuria dici queat. Summa totius eiusmodi est. Ad diem Pentecostes (qui primæ Sessioni ab Impp. indictus fuerat) ex varijs Prouincijs Episcopi supra ducentos conuenerant. Desideratur Ioannes Antiochenus, non quòd ad id tempus adesse non potuerit; sed quòd studio Nestorij adesse noluerit. Expectatur sedecim totos dies. Hi astis aduenium, qui nomine illius denuntiant, Synodum illius aduentum diutius operiri nõ debere. Celebratur prima Sessio; abest Nestorius sceleris conscientia præpeditus. Ter frustra citatus, contumax iudicatur. Examinantur illius scripta, & dicta, examinataque apertè hæretica & in Deum blasphema deprehenduntur. Publico Synodi decreto hæreticus declaratur, & exauctoratur. Exauctorato Nestorio aduenit Ioãnes Antiochenus, qui Nestorij cladẽ ægrè ferens, non iustitiæ zelo, sed vindictæ studio indictã causa Cyrillum & Memnonem Ephesiorum Episcopum tanquam hæreticos & seditionis auctores ordine mouet. Cyrillus & Memnon hanc contumeliam, vt par erat, grauiter acerbeque ferentes, offerunt Synodo libellum supplicem, obnixè eandem rogantes vt Ioannem citet, suæque temeritatis rationem reddere compellat. Ter incassum ad Synodum vocatus, tanquam contumax & reus vnà cum suis excommunicationi subijcitur, grauior pœna illis irroganda summo Pontifici Cœlestino asseruatur. Cyrillus, & Memnon insontes declarantur. Sub finem sententia Romæ contra quosdam Pelagianos lata, à Synodo approbatur.

SANCTISSIMO PIISSIMOQVE comministro Cælestino sancta Synodus, quæ per Dei gratiam Ephesi conuenit, in Domino salutem &c.

SANCTITATIS tuæ circa pietatem zelum, eiusdemque circa fidei synceritatem curam nostri omnium Seruatori apprimè gratam & placitam cum omni admiratione complectimur. Est enim hoc vobis tam eximijs in more positum, vt in omnibus celebres sitis, studiaque vestra solida Ecclesiarum firmamenta constituatis. Quia verò necessitas exigebat, vt omnia, quæ in hac sacra Synodo acciderunt, sanctitati tuæ declararentur, non potuimus hisce nostris literis ad sanctitatem tuam non perscribere, secundùm Saluatoris nostri omnium uoluntatem, pijssimorumque ac Christi amantium Impp. nostrorum sanctionem, ex multis varijsque Prouincijs Episcopos supra ducentos in Ephesiorum metropoli ad diem sanctæ Pentecostes conuenisse. (Hunc enim diem Christi amantium Impp decretum, quo conuocati fueramus, terminum primo Synodali consessui præfixerat.) Cùm autem Augustorum epistolis vrgentibus vniuersi studiosè conuenissent. (Insertum enim illorum literis erat; qui ad id tempus non accurrerent, tanquam malæ conscientiæ reos, coram Deo, & hominibus culpæ obnoxios futuros) desideratus est religiosissimus Ioannes Antiochenorum Episcopus. At istuc non animo simplici, & candido; neque quòd per locorum interuallum in itinere impeditus, adesse non posset; sed quòd consilium cogitationemque Deo aduersam mente occultaret; id quod non longo pòst tempore, posteaquàm nimirum Ephesum venisset, palàm fecit. Distulimus itaque Concilium totos sedecim dies post præfinitum sanctæ Pentecostes terminum elapsum. Etsi multi interim Episcopi, & Clerici partim cum morbis conflictarentur, partim sumptuum inopia premerentur, nonnulli quoque ex hac vita migrarent. Erat autem, vt sanctitas tua facilè intelligit, mora isthæc aliud nihil, quàm aperta aduersùs sanctam Synodum contumelia: Studio enim peruersaque animi voluntate tanta illa dilatione vtebatur; quippe cùm dudum illum anteuertissent multi; qui longè maiori intercapedine Epheso distabant. Verumtamen post exactum sextum decimum diem, ex illorũ numero, qui cum illo degunt, aduenerunt Metropolitani duo, Alexander videlicet Apameæ, & alter Alexander Hierapolitanus.

Pia Roma. Pôt. studia Ecclesiæ firmamenta.

Omnia, quæ in Oecum. Conc. decernuntur, ad Rom Pont. referantur, oportet.

ropolitanus. Cùm antem de aduentus religioſiſſimi Epiſcopi Ioannis tarditate expoſtularemus, aiebant illi non ſemel, ſed ſæpe: Demandauit, vt pietati veſtræ indicemus, ne Synodum diutius prorogetis, ſi ipſum ampliùs tardare contigerit; ſed quod opus eſt facto, quamprimùm, inquit, faciatis. Cùm hęc illi nobis denuntiaſſent, certoque conſtaret, tam ex aduentus illius tarditate, quàm ex ijs etiam, quæ per illos ſignificauerat, quòd cõſeſſui noſtro adeſſe detrectaret; ſiue id ſtudio Neſtorij faceret, (fuerat enim is Eccleſiæ illius aliquando Clericus, ſiue quòd quorundam pro illo deprecationi morem gerere vellet; ſancta Synodus in maiori Epheſiorum Eccleſia, quæ appellatur Maria, conſeſſum indixit.

Hæc pugnare vſit cum Nicephori ſententia li. 14. cap. 34. Tradit enim Neſt. primo cõſeſſui interfuiſſe. Neſt. tertiò legitimè citatus, venire detrectat

Quoniam verò cum vniuerſi prompto alacrique animo veniſſent, ſolus Neſtorius in eo conſeſſu deſiderabatur, ſancta Synodus per Epiſcopos quoſdam ſemel iterum, ac tertiò quoque Canonicè illum citauit; ipſe verò ædibus, in quibus diuerſabatur, frequenti milite vndique circumuallatis, Eccleſiaſticisque ſanctionibus ſuperbè cõtemptis; neque Synodo ſe ſiſtere, neque de impijs ſuis blaſphemijs rationem voluit reddere. Lectæ itaque ſunt literæ, quas ſanctiſſimus Deoq; dilectiſſimus Alexandrinæ Eccleſiæ Archiepiſcopus Cyrillus ad illum ſcripſerat: Quas ſancta Synodus tanquam rectè inculpateque exaratas, vtpote Diuinis Scripturis, fideiq; expoſitioni, quam ſancti Patres in magna illa Synodo Nicęna quondam ediderant, per omnia conſentaneas ſuo calculo approbanit (eandem de illis ſententiam & tua quoq; ſanctitas iam antè tulerat.) Deinde lecta eſt etiã Neſtorij epiſtola ad eundem ſanctiſſimum Deoque dilectiſſimum fratrem, ac comminiſtrum noſtrum Cyrillum ſcripta, compertumque, ac publicè a ſancta Synodo definitum, dogmata, quæ in ea continebantur, ab Euangelica, & Apoſtolica fide omnino aliena eſſe; doctrinamque ſapere peregrinam planè & blaſphemam. Relectæ ſunt tandem, & impijſſimæ, quoque eiuſdem exegeſes, & epiſtola præterea, quam tua ſanctitas ad illum dederat; per quam tanquam qui blaſphema ſcripſiſſet, impiasque voces exegeſibus ſuis inſeruiſſet, iuſtè quoque condemnabatur. His porrò omnibus ſuſceptis atque perfectis, iuſta depoſitionis ſententia, in illum eſt lata; maximè verò cùm tantùm abeſſet, vt de blaſphemijs, quas, cùm Conſtantinopolitanam ſedem adhuc obtineret, profuderat, pœnitentiam ageret, aut reſipiſceret, vt Epheſi quoque cum quibuſdam ſanctis Metropolitanis Epiſcopis, viris ſanè illuſtribus magnaque pietate, & eruditione præditis diſſerens, auſus ſit dicere: Equidem bimeſtrem, aut trimeſtrem Deum non agnoſco, aliaque his multò deteriora.

Epiſtola Cyrilli ad Neſto. à Synodo & Pont. Max. approbata.

Neſtorij dicta & ſcripta examinata, comperta ſunt hæretica.

Hinc fortè Nicephorus anſam ſumpſit, vt ſcriberet Neſto. primæ Seſſioni interfuiſſe.

Poſtquam igitur impiam ſceleſtiſſimamq; hæreſin, (vt quæ ſanctiſſimam noſtram religionem penitus euerteret, vniuerſamque incarnati Verbi Oeconomiam vel ab ipſis fundamentis dirueret) ad eum, quem iam diximus, modum, demoliti eſſemus, fieri vix potuit, quin illi, qui dilectionis ſtudio erga Chriſtum flagrabant, & pro Domino zelabant, multis in rebus multas difficultates ſuſtinerent. Enimuero fore ſperabamus, vt reuerendiſſimus Ioannes Antiochenus Synodi diligentiam, & pietatem laudaret; tardamque Neſtorij depoſitionem vitio fortaſſis nobis verteret. Verùm hæc ſpes longè nos fefellit: Compertus eſt nãque inimicus, infeſtusq; cùm ſanctæ Synodi, tũ rectę quoq; Eccleſiarum fidei hoſtis, ſicuti res ipſæ declarárunt: Nam ſimulatq; Epheſum ingreſſus eſt, antequam puluerem ex itinere contractũ excuſſiſſet, pallio nondum depoſito, coactis in vnum, quaſi collegio quopiã, triginta plus minus ſolo nomine Epiſcopis, qui vnà cum Neſtorio deſciuerant, blaſphemaq; verba in propriũ caput euomuerat, & gloriæ Chriſti tantùm non illuſerant (ex quibus alij erant extorres, vagi, proprijsque Eccleſijs deſtituti: Alij ante multos annos grauibus de cauſis à ſuis Metropolitanis depoſiti: Alij Pelagij & Cœleſtij veneno imbuti: Alij tandem ꝓpter alias hęreſes ex Theſſalia eiecti,) rem auſus eſt impiam, qualem nemo ante illam auſus eſt vnquam; Etenim priuatim ſcriptũ quoddam confecit: depoſitionisque nomine ſanctiſſimo, Deoque dilectiſſimo Cyrillo Alexandrinorum Epiſcopo, & pientiſſimo fratri, & comminiſtro noſtro Memnoni Epheſiorum Epiſcopo, indignam contumeliam imponere ſtuduit: Idque omnibus nobis inſcijs: immò ne ipſis quidẽ, qui iniuriam hãc perpeſſi ſunt, quid ageretur, aut quamnã ob cauſam hoc auſi eſſent, intelligentibus. Verũ iſti perinde, ac ſi Deus iſthæc non curet; neq; ſint Eccleſiaſtici Canones, qui hæc puniant neque futurum ſit, vt propter hanc audaciam periculum ſubeant, excommunicationis titulo in vniuerſam Synodum petulantes fuerũt. Nec his contenti, ſententiam theatri parietibus affixerunt, vt publicè legi poſſet; atque ita ipſorum impietas palàm nota fieret: Sed nondum his finibus conſtitit audacia, ſed vltrà progreſſa quaſi Canonicum quiddam cõſtituiſſent, ad Deo dilectiſſimorum Chriſtique amantium Imperatorum aures iſthæc quoque deferre non dubitárunt.

Neſt. hæreſis Chriſti fidem & Oeconomiam funditus euertit.

Inſignis Io. Antio. inſolentia, & in Synodum iniuria.

Neſtoriani & Orientales clãculũ, indictaque cauſa, condẽnationis ſententiam in vniuerſã Synodum ferunt.

His ita tranſactis ſanctiſſimus Deoque dilectiſſimus Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus, & pijſſimus Memnon Epheſiorum Epiſcopus, libellum compoſuerunt, compoſitumque Concilio obtulerunt, quo religioſiſſimum Antiochenorum Epiſcopum Ioannẽ, cæterosque, qui eius temeritatis ſocij, atque ſatellites fuerant, accuſabant; adiurantes ſanctam noſtram Synodum, vt ipſum Ioannem, eiusq; adminiſtros canonicè in iudiciũ

Cyrillus & Memnõ cõtra Schiſmaticos libellũ offerunt.

vocaret,

vocaret, ac rationem de illis reddere compelleret, quæ temere ausi fuerant; nec non eosdẽ, si quam accusationem haberent, illam in medium vt afferrent, accusatosque, si possent, cõuincerent, admoneret. Quandoquidem in depositionis, vel contumeliæ veriùs charta eiusmodi sententiæ suæ causam inseruerant: Quoniam Apollinaristæ sunt, & Ariani, & Eunomiani, propterea à nobis depositi sunt. Cùm itaque ij, qui hanc ab illis contumeliam acceperant, vrgerent, necessitate adacti in magna rursum Ecclesia Episcoporum (quorum numerus erat plusquàm ducentorum) consessu instituto, intra biduum semel, iterum, ac tertiò quoque ipsum Ioannem, & qui cum eo erant, ad Concilium vocauimus, quò illos, quos contumelia affecerant, reuincerent, rationemque, & causas, ob quas depositionis chartam composuissent, in mediũ afferrent. Verùm illi venire noluerunt. Oportebat autẽ illum, si quidem prædictos sanctos viros hæreseos reos agere poterat, præstò adesse, nec non crimen, cuius gratia temerariam contra illos sententiam tulerat, verum, certum & indubitatũ esse, palàm ostendere. At praua conscientia impeditus, minimè adfuit. Quod autem moliebatur, hoc erat; putabat, si absurda illa illegitimaque contumelia euerteretur, fore vt simul iusta quoque sanctæ Synodi sententia contra hæreticum Nestorium lata eneruaretur. Indignitate itaque rei commoti, eiusmodi in illum & reliquos sententiam proferre volebamus, cuiusmodi ille contra leges in illos tulerat, qui de nullo adhuc crimine conuicti erant. Verùm quò illius temeritatẽ animi lenitate vinceremus, etiamsi illam iustissimè legitimeque passus fuisset, pietatis tuæ iudicio illam reseruauimus. Interea illos excõmunicauimus, omnique Sacerdoli potestate exuimus; ita vt nullam nunc suis sententijs lædere queant: Qui enim necessarium non erat, vt illos, qui tanta insolentia & feritate, legumque contemptu tes adeò perniciosas aggredi consueuerant, vel inuitos nocendi potestote priuaremus?

Orientales Cyrillo & Memnoni Arianismũ, & Eunomianismũ falsò imponunt. Ioã. Antioch. intra biduum ter citatus.

Ioan. Anti. per iniustã istam sententiã eneruare voluit.

Synodus iustissimam in Ioan. Anti. sententiam Rom Pont. reseruat.

· Fratribus autem nostris & comministris Cyrillo & Memnoni Episcopis, quos hac illi contumelia affecerunt, communicamus omnes, & post temerariam illorum sententiam, vna cum illis sacris quoque operati sumus, & etiamnum operamur vniuersi, communesque Synaxes celebramus; Indicta illorum cõceptis verbis abrogantes, irritaque ac prorsus inania esse decernentes: Erat enim illorum sententia aliud nihil, quàm mera cõtumelia: Etenim viri numero plùs minùs triginta, quorum alij hæreseos macula erant notati; alij extorres & reiecti, qualem Synodi formam, aut quid virium haberent contra Synodum ex vniuerso, qui sub cœlo est, orbe collectam? Fuerunt enim in consessu nostro & illi quoque, qui à sanctitate tua missi fuerant, videlicet pientissimi Episcopi Arcadius & Proiectus, vnaque cum illis religiosissimus Presbyter Philippus, qui sua præsentia tuam præsentiam nobis exhibuerunt, Apostolicæque Sedis locum tenuerunt. Iustam proinde sanctitas tua propter isthæc indignationem concipiat: Nam si quibuscunque volentibus potestas fiat maioribus sedibus contumeliam inferre, & in illos, in quos nihil potestatis habent, sententias vel contumelias veriùs vsque adeò iniquas, & iniustas pronuntiare, maximè verò in eos, qui tanta pro pietate certamina sustinuerunt, per quos quoque pietas, accedentibus sanctitatis tuæ precibus, plurimũ splendoris accepit, in extremam cõfusionem res Ecclesiasticæ mox dilabentur. Quòd si verò conuenienti modo istorum amentia compressa fuerit, sedabitur e uestigio omnis tumultus; debitaq; Canonum reuerentia apud omnes pondus suum in posterum obtinebit.

Synodus Schismaticorum fulmina p nugis habet.

Legati Pontificis Apostolicæ Sedis locũ obtinent.

Rogat Põt. vt in Orientales seuerius animaduertat.

Porrò autem perlectis ijs in sancta Synodo, quæ de impiorum Pelagianorũ Cœlestij, Pelagij, Iuliani, Persidij, Flori, Marcellini, Orentij, reliquorumque eadem cum illis sentientium depositione à pietate tua istic decreta & constituta sunt, iudicauimus & nos quoque ea solida firmaque permanere debere. Quare idem omnes vobiscum sentientes, & nos itidẽ eos omnes pro depositis habemus. Vt autem omnia, quæ hic gesta sunt, cognoscas, integros actorum commentarios misimus, & Synodi subscriptiones. Valere te & nostri memorem esse optamus in Domino, dilecte & desideratissime.

Sententia Romæ contra Pelagianos lata, in Conc. Ephesino solenniter confirmata.

Integri actorum cõmentarij Syn. Ephes. Romã missi.

Tomi quarti, caput XVIII.

EPISTOLA BEATI CYRILLI Archiepiscopi ad Theopemptum, Potamionem, & Danielem religiosissimos Episcopos Constantinopoli agentes, qua insidias & mala, quæ ob sententiam in Nestorium latam, chartamq; à Ioanne Antiocheno publice propositam, Ephesi perpessus fuerat, obiter exponit.

ARGVMENTVM.

ENVMERAT varias calumnias, quæ Constantinopoli de se dissipatæ fuerant. Narrat, Comitem Ioannem, cùm Ephesum venisset, nihil eorum omnium comperisse, quæ contra se inuulgata fuerant. Subdit his post Sacram allatam, qua trium exauctoratio confirmabatur, se interea in custodia vinctum teneri. Indicat tandem, Sacram Synodum ita comparatam esse, vt omnia extrema malit perpeti, quàm cum Orientalibus communicare; nisi resipiscant, suaque acta rescindant.

CYRILLVS THEOPEMPTO, Danieli, & Potamioni dilectis Comministris in Christo salutem &c.

MVLTÆ, vt audio, istic contra nos excitatæ sunt calumniæ: Alijs multos ex Alexandrinis balneis nos consequutos: Alijs quasdã

Cano-

Canonicas inde vnà nobiscum egressas: Alijs tandem Nestorium non sacræ Synodi voluntate, sed meis artibus exauctoratum esse malitiosè nugantibus. Sed benedictus Seruator, qui eiusmodi nugas contra me effutientes falsitatis redarguit: Etenim posteaquàm Dominus meus magnificentissimus præclarissimusque Comes, qui Augustis ab Eleemosynis est, Ephesum venisset, nihilque eorum omnium, quæ dicta fuerant, veritate niti comperisset, animaduertit in eos, qui talia nugati fuerant. Agnouit autem sanctam Synodum vnius fidei causa enixè contendisse; neque mihi, neque vlli alteri gratificandi studio, sed Diuino zelo incensam, quòd nimirum blasphemias illius ferre non posset, Nestorium condemnasse. Ad præsentes verò res nostras quod attinet, ea ita se habent.

Comperta omnia falsa, quæ Cõtra de Cyrillo dissipata fuerant. Nestor. ob suam blasphemã doctrinam cõdemnatus, non ob Cyrilli studiũ.

Posteaquàm religiosissimorum Christiq; amantium Impp. literæ, quibus trium depositiones continebantur & confirmabantur, semel fuerunt lectæ; interea loci nos vincti custoditique asseruamur, ignari prorsus, quò tandem res hæc sit euasura. Veruntamen gratias agimus Christo, quòd pro nomine illius digni habeamur, non solum vincolis constringi, sed cætera quoque omnia perpeti: Neque enim ista præmijs suis carebunt. Non potuit autem sancta Synodus induci, vt cum Ioanne communicaret, sed animosè restitit: En, inquiens, corpora, en Ecclesias, en ciuitates, in omnia hæc potestatem habetis; nos autem, vt priùs cum Orientalibus communicemus, quàm ea dissoluantur, quæ per illorum Sycophantiam cõtra Comministros nostros comparata sunt, illique rectam fidem confiteantur, id fieri nullo modo potest: Dignoscuntur enim Nestorij dogmata loqui, sentire & confiteri. Tota itaque controuersia in his posita est. Precentur pro nobis Orthodoxi omnes: Vt enim beatus Dauid ait: *Ego ad flagella paratus sum.*

Cyrillus, & Memnõ asseruatur in vinculis.

Synodus Ioannis cõmunionem deuectat.

Psalm. 37.

Tomi quarti, caput XIX.

EXEMPLVM MANDATI, quod sacra Synodus pijssimis Episcopis iniunxit, quos ideo Constantinopolim amandabat, quò causam contra Orientales dicerent.

ARGVMENTVM.

PETIVERAT non semel Sacra Synodus multis nominibus falsò apud Imperatores delata, vt aliqui euocarentur Constantinopolim, qui rem omnem coràm explanarent. Annuit tandem illorum votis religiosissimus Imperator Theodosius. Designantur itaque ex toto Episcoporum numero, qui legationis prouinciam obeant plùs minùs octo. Designatis seuerè iniungitur, primò quidem, vt bona fide & seriò pro communi omnium salute munus id administrent. Deinde verò, ne Orientales vllo modo ad communionem recipiant; postremò autem, si Imperatores eiusmodi quippiam vrgeant, ne priùs acquiescant, quàm illi ex animo resipiscant, Synodoque per omnia satisfaciant. Si secus faxint, irritum fore, quicquid fecerint.

PHILIPPO RELIGIOSISSIMO Deoq́ dilectissimo Presbytero Cœlestini pijssimi Apostolicæ sedis magnæ Romæ Vicario, pijssimis & sanctissimis Episcopis Arcadio, Iuuenali, Flauiano, Firmo, Theodoto, Acacio, Eunoptio, sancta & Oecumenica Synodus, quæ per gratiam Dei gloriosissimorumq́ Regum nostrorum nutum in Ephesiorum Metropoli coacta est, in Domino salutem.

PIISSIMORVM Christique amantium Imperatorum nostrorum permissio, legationem pro orbis salute, qui per eos, qui vnà nobiscum in Ephesiorum ciuitate congregati sunt, anxium pro recta fide certamen suscepit, ad Regiam vrbem missuri, eam pro recta fide, sanctisque fratribus, & Patribus nostris, sanctissimo Deique amantissimo Cyrillo Archiepiscopo, & Dei amantissimo Coepiscopo Memnone legationis prouinciã, vnanimi calculo vestræ pietati coram Christo iniungendam existimauimus. Vtrorumque itaque securitati, vestræ, inquam, & nostræ consulturi cupientes, hoc præceptorium diploma instruximus, vobisque exhibendum duximus; vt & nos sciamus, propter quæ vos miserimus, & vestra quoque pietas intelligat, nihil se præter hæc facere debere. Ante omnia autem sanctitas vestra sciat, nullam se cum Ioanne Antiocheno, Apostaticoque eiusdem Concilio communionem habere posse; tum quòd impietatis præconem Nestorium adeò vnà nobiscum deponere non voluerint, vt vsque ad vestram quoque abitionem illi patrocinari constanter perrexerint; tum rursum quòd contra omnes Canones, sanctissimos Deique amantissimos Episcopos Cyrillum Alexandrinum, & Memnonem Ephesinum condemnare ausi sint; potissimum verò quòd ad præsens vsque tempus de Nestorianis dogmatis defendendis anxij, multique ex illis, tanquam Celestiani iam olim depositi sint; tum denique, quòd totius orbis Synodum hæreticam appellare non dubitariot.

Mittuntur è Synodo octo primarij Episcopi legatione Constan. p Synodo sunguri.

Interdicit Synodi legatis cõmunio cũ Ioã. An.

Plures graues causæ, cur Orientales ad cõmunionem admittendi non sint.

Quòd si qua fortè vis regiæue voluntatis nutus ad hoc impulerit (nam pijssimi Christoque charissimi Augusti sanctioni pro viribus obediendum est.) Si quidem prædicti Nestorij depositioni voluerint subscribere, veniamque supplicibus libellis à sancta Synodo de ijs petere, quæ in nostros Præsides temere admiserunt; anathematizare rursum Nestorij dogmata, & auersari illos, qui eadem cum illo apertè sapiunt vel sapuerunt; Elaborare tandem vnà nobiscum, quò sanctissimi Episcopi Cyrillus & Memnon nobis restituantur: Hæc, inquam, si bona fide præstiterint,

Conditiones, quibus præstitis, Orientales ad communionem admitti queant.

terint, permittimus vestræ sanctitati, vt communionem illis polliceatur. At singula ad nos perscribantur, quò & nobis quoque vobiscum consentientibus perfecta cum ijs pax ineatur. Cauete autem, ne priùs illis communionem spondeatis, quàm Præsides suos recipiat sancta Synodus. Scire quoque volumus vestram sanctitatem, quòd si quid horum à vobis fuerit neglectum, neque sanctam Synodum acta vestra habituram rata; neque vos ad communionem suam admissuram esse. Berenianus Episcopus Perges iussus subscripsi. Subscripserunt & reliqui omnes pientissimi sacratissimique Episcopi in commentariorum serie suprà recensiti.

Seuera comminatione Synodi legatis iniungitur, ne q d cōtra Synodi præscriptū omittant, vel cōmittant.

Tomi quarti, caput XX.

EXEMPLVM EPISTOLAE, quam Episcopi quidam Constantinopoli reperti, vigesima Augusti, indictione 15. ad sacram Synodum Ephesinam miserunt.

ARGVMENTVM.

AD COMMVNE pro fide, & pietate certamen anhelare se prædicant, verùm aduersariorum insidias obstare, quò minùs arenam attingant. Addunt se ratum gratumque habituros, quicquid Concilium decreuerit; tum ea quoque, quæ per absentes fieri possunt, impigrè se hactenus præstare. Tandem Patrum laudata virtute, illorum consilio & voluntati per omnia sese submittunt.

SANCTISSIMIS, DEOQVE dilectissimis Episcopis, ac Patribus, qui per Dei gratiam in Ephesiorum Metropoli congregati sunt, Cœlestino, Cyrillo, Iuuenali, Theodoto, Acacio, vniuersæq; Sacræ Oecumenicæq; Synodo sanctissimi Episcopi in vrbe Constantinopolitana constituti, in Domino salutem.

OPORTEBAT quidem nos in afflictionum tentationumque vestrarum societatem receptos, non animis tantùm, sed corporibus quoque vobis adesse, vnaque vobiscum certantes, victoriæ præmium adipisci. Quia verò bellum aduersùs sanctam Synodum vestram suscitatum etiam huc vsq; pertingit (nam & mare clausum, & terra ob collocatas passim in vijs insidias, hinc abeuntibus impermeata est) aliud, quod præstemus, non habentes, lachrymis precibusque partes vestras adiutamus, dexterarumque loco, quas cum vestra sanctimonia iungere non possumus, animi promptitudinem offerimus. Quamobrem quoscunque vos loco, & ordine mouistis, eos & nos quoque pro amotis & exauctoratis habemus, sanctosque Christi oppressos vna vobiscum subleuare satagimus: sed neque Constantinopolitanis quoque hactenus inutiles extitimus: Nam & labantem populum in fide confirmamus, & multorum zelum inflammamus, & Sacerdotibus, in quibuscunque visum fuerit, operam nostram præstamus. Verùm quia hæc parua sunt, eiusmodi nimirum, cuiusmodi ab absentibus fieri possunt, non dubitauimus hanc quoque epistolam ad vos perscribere, vestrosque labores, quos pro religione exantlatis, beatos prædicare, nec non elogium illud, quod de Prophetis aliôqui & Sanctis proditum extat omnibus, & singulis vobis, sanctissimi Patres, accommodare: *Vos Patres sancti cœlestiq; vocatione digni, sicut oues occisionis deputati estis; toto die pro Christo mortificati, afflicti, egentes, angustiati, quibus dignus non est mundus.* Sed & vos quoque quid opus sit facto, per epistolam nobis explicate: Nam si Synodum vestram adeundam, quodque certaminis adhuc reliquum est, vnà vobiscum tolerandum esse censueritis, alacriter, quæ nostra est promptitudo, aduolabimus. Sin hîc autem manendum iudicaueritis, vel etiā iusseritis (nam & ea, quæ pientissimi Reges nostri propter adorandum Deum pollicentur, minimè contemnenda sunt.) Hoc ipsum primo quoque tempore significate, ne graui ista solicitudine, & cura diutius hic conficiamur.

Terra marique impediuntur, q Synodo vires suas cōiungere volunt.

Heb. 3.
Heb. 11.

Tomi quarti, caput XXI.

SACRAE SYNODI AD Episcopos, qui Constantinopoli agebant, epistola.

ARGVMENTVM.

LAVDAT illorum erga fidem & Synodum zelum. In magna victoriæ & consolationis parte ponit, quæ Ephesi per Schismaticos designata fuerant, Constantinopolim vsque fuisse perlata. Hortatur, vt precibus, quæ conficienda adhuc restabant, promoueant, tum vt in vrbe regia maneant, omniaque, quæ istic aguntur, diligenter obseruent, & ad Synodum perscribant. Postremò, vt ad relationem Imperatoribus factam responsioné ab ijsdem expetāt.

PIISSIMIS, DEOQVE dilectissimis Comministris, Eulalio, Eutrechio, Chrysaphio, Hieremiæ, Theodulo, Esaiæ, sacra Synodus, quæ per Dei gratiam, religiosissimorumq; ac Christi amantium regum nostrorum decretum in Ephesiorum Metropoli congregata est, in Domino salutem.

QVI ita affecti sunt, vt literæ vestræ vos esse testatum nobis faciunt, nihil mirum est, si animo, & corpore opem ferre gestiant; laboresque, quos hoc in loco exantlamus, sibi nobiscum communes esse ducant: Constat enim, qui in palæstra luctantes studiosè obseruant, & qui luctæ pericula subindicant, & qui ad victoriam excitant, illaque, quæ pro gloria obire oportet, denuntiant, non parum præsidij certantibus afferre solere. At vestra pietas hac opera non contenta, quiddam etiam amplius præstandum existimauit:

Varijs modis subleuātur, & excitantur, qui versantur in certamine.

Constantinopolitani viriliter pro Synodo decertant.

mauit: Nam & precibus nos confirmare, & Deum propitium placatumque nobis reddere studet, ne videlicet super id, quod ferre possumus, tentemur, aut grauiùs impugnati, victi tentationibus cedamus. Quin & curarum quoque & solicitudinum nostrarum participes estis: Solent enim maioribus plerunque curis angi, qui procul absentes, pugnæ euentum expectant, quàm qui semet ipsos in certamina dederunt: Etsi interim non parum nos consoletur, illorum, qui nos infectantur, artes & machinationes adeò non latuisse, vt ea etiam, quæ improbè aduersùs sacram Synodum moliti sunt, ad vos vsque perlata & peruulgata esse, intelligamus: Certa namque spe ducimur, fore vt omnia & singula, quæ illi nobis intulerunt, per vestram pietatem ad religiosissimorum Regum nostrorum aures deferantur, omnesque molestiæ è medio facessant, vbi primùm illis constiterit, quanta vi Ioannes Antiochenus cum suis in nos insaniuerit, quantaque illegitimè, & præter Canones, contra sanctissimos pijssimosque Episcopos Cyrillum, & Memnonem, & contra vniuersam Synodum designauerit: Arbitramur enim Deo dilectum pijssimumque Imperatorem nostrum nihil horum hactenus dilucidè intellexisse; alioqui, qui bellum istud aduersùm nos suscitârunt, nunquam tantum potuissent; vt nos, qui indignam iniuriam perpessi sumus, perinde ac si iniuriam intulissemus, grauiter insimulati, misericordia indigni censeremur. Maximè verò cùm de offendentibus nunquam nos vlti simus, sed vltro omnibus iniurijs semper nos exposuerimus.

Aequè angunt, qui absentes pugnæ euentū expectant, ac illi, qui in ipsa pugna versantur.

Imp. Theodos. ignar. iniuriarum, quas Synodus grauit.

Quòd verò sanctitas vestra prohibeatur, quò minùs ad nos peruenire queat, id ex nostrarum rerum statu proficiscitur: Ita enim terra marique obsidemur, vt nihil eorum, quæ nobis hic euenerunt, vestræ sanctitudini significare potuerimus. Fuerit autem vestrarum partiũ precibus & lachrymis instare, quò & reliqua, quæ circa hoc negotium finẽ necdum sunt sortita, pari iudicio absoluta videantur, pacemq; cũ fidei hostibus audacter detrectare pergamus; etiamsi Principes non parùm vehementer ad hoc nos impellant. Qua in re eò animosiores erimus, quo certiùs nouimus, laborum certaminumq; nostrorũ nos habere vos socios: Etenim ꝙ ijs, qui sanctos Martyres diligebant, vsu venisse scimus, hoc ipsum & in vestra quoq; pietate obseruamus: Nam etsi illi, quod ad proprium corpus attinet, pugnæ expertes essent; attamen ꝙ per omnia certantiũ sententiæ congruerent, haud exiguam victoriæ occasionem, animiq; consolationẽ ipsis adferebant. Simile quid vos etiã facere didicimus: Nã & populi zelum inflammatis, & vt aduersarijs viriliter obsistant, omnes egregiè animatis. Quapropter superest, vt eo in loco permanentes, de ijs, quæ ibi cõtingent, certiores nos faciatis, nostramq; causam cùm sacratissimis Impp. nostris, tũ ipsi quoq; Ecclesiæ declaretis: Hoc enim longe plenius subsidium nobis adferet, q̃ si hic materiam & obsidionem nobiscum sustineatis. Cæterùm, cùm dubitaremus, ne fortè, quæ scripsimus, ad vestram cognitionem nõ peruenissent, rursum earundem rerum antigraphum ad vestrã pietatem misimus; sed & alteram quoq; relationem pijssimis Regibus faciendã esse existimauimus. Vestræ pietatis erit diligenter, quò res euadat, obseruare, curareq;, siquidẽ priora fuerint reddita, vt ad relata quàm primùm nobis respondeatur; sin minùs, saltem pietas illorum per vos intelligat, quæ antè perscripseramus, quorundam insidijs intercepta, ad pietatis ipsorum notitiam peruenire nequiuisse. Optamus vos in Domino valere, dilecti ac desideratissimi fratres.

Vrgetur Synod. vt pacem cum Orientalibus ineat.

Tomi quarti, caput XXII.

SYNODICAE RELATIONIS antigraphum per Iuuenalem, Firmum, Flauianum, Arcadium, Theodotum, Acacium, Euoptium Episcopos, Philippumq; Presbyterum Impp. exhibitum.

ARGVMENTVM.

COMMENDANT Impp. pietatem: Agunt gratias, quòd nonnullos è Concilio, qui totum controuersiæ statum coràm exponant, euocare dignati sint. Rogant, vt Legatorum relationem clementer excipiant. Explicant hinc ordine, quæ Ephesi vtrinque acciderant. Efflagitant tandem, vt Orientalium conatus, iure ipso nullos, irritos declarent, suosque Præsides quam primùm sibi restituant.

RELIGIOSISS. CHRISTIANISSIMISQ; Regibus Theodosio & Valentiniano, Victoribus, Triumphatoribus, semper Augustis, sacra Synodus, quæ per Dei gratiam, vestræq; Maiestatis sanctionem in Ephesiorum Metropoli coacta est, S.

OMNIA, Christianissimi Impp. Maiestatis vestræ studia, vt gloriosa laudeque digna sunt; ita plurimum quoque erga pietatem zelum ostendunt. Quare omnes & singuli assiduas Christo Domino pro Regni vestri stabilitate preces offerimus; etiam atque etiam obsecrantes, vt Christianissimum vestrum fastigiũ quàm diutissimè orbi tueatur incolume. Quoniam verò pietas vestra nostra supplicatione inflexa, per Ioannem magnificentissimum præclarissimumque Comitem mandauit, vt sacra & Oecumenica Synodus ex pijssimis Episcopis, quos iusserit, ad vestram Maiestatem amandet, qui vniuersum rerum nostrarum statum coràm exponant; propterea gratijs vestræ Maiestati actis, non potuimus Archadium, Iuuenalem, Flauianum, Firmum, Theodotum, Acacium, Euoptium, sanctissimos pijssimosque Episcopos,

Mittuntur octo ex Concil. Ephes. tãquam Legati Constãtinopolim ad Imp. Theod.

pos, & Philippum Romanæ Ecclesiæ Presbyterum, Cęlestini sanctissimi Deoque dilectissimi Apostolicæ Sedis magnæ vrbis Romæ Vicariũ ex vniuerso numero selectos, vestræ serenitati per hasce nostras literas nõ offerre, & commendare; obnixè rogantes, vt benignis oculis auribusque illos audire suscipere; dignetur. At verò, cùm non simus ignari, Christi amantem Deoque addictam animam vestram Christi Saluatoris nostri, qui vos propugnat & conseruat, reuerentiã maximi semper fecisse; illiusque Sacerdotibus plurimum nunquam non detulisse. (Illius vtique memores, quod ipse alicubi dicit: *Qui vos audit, me audit, & qui vos recipit, merecipit;*) non dubitauimus ea, quæ grauiter nos hactenus afflixerant, præsentibus indicare.

Theodo. Imp. maximi fecit Sacerdotes.
Luc. 10.
Matth. 10.

Cùm igitur nulla alia de causa Ephesi cõuenissemus, quàm vt iuxta pium vestrum edictum de fide, cuius immotam perpetuamque tranquillitatẽ profana Nestorij dogmata vehementer turbarant, cõsultaremus; post terminum præstitutum decem, & sex diebus elapsum, consilio communicato, Nestorium, qui peruersa doctrina Ecclesias plurimùm interturbauerat, aliquoties ad Concilium vocauimus. Verùm quòd malæ conscientiæ reatu impeditus huic interesse non auderet, tractatibus, quos de Dominica incarnatione ediderat, diligenter examinatis, & illa ipsa veluti impia dogmata anathematizauimus, & illorũ parentem, & inuentorem ab omni Episcopali dignitate prorsus amouimus. Cæterùm Ioãnes Antiochenus vigesimo demum die post præfinitum tempus exactum vix comparens, nostrum, quem pro fidei defensione susceperamus, zelũ vlturus, triginta plùs minùs, quorum alij Celestiani, alij iam dudum antè fuerant depositi, hinc inde collectis, sibique adiunctis contra Cyrillum sacratissimũ Deoque dilectissimum Ecclesiæ Alexandrinæ Archiepiscopum; sanctissimumque Coepiscopum nostrum Memnonẽ Cõcilij Præsides acresq; apprimè Catholicæ fidei propugnatores insurrexit, illosque neque ab illis accusatos, neque secundùm Ecclesiasticum ordinem in ius vocatos, depositionis contumelia affecit. Et quàm sacra & Oecumenica Synodus in hac iniquitate, qua contra insontes vsus est, ei cõmunicasset, ita pias Deoque dilectas vestras aures præoccupare ac circumuenire studuit.

Nestorius ex suis scriptis hęreticus deprehenditur, & hęreseos condẽnat.
Ioan. Antioch. vicesimo tàdem die post præfixum terminũ elapsũ aduenieus in Synodi Præsides fuit.

Sacra proinde & Oecumenica Synodus, cuius consessu per sanctissimos Episcopos, quos ad nos misisti, adest Cœlestinus sanctissimus pijssimusque magnæ ciuitatis vestræ Romæ Archiepiscopus, cum vniuersa Occidentali Synodo, totaque Ecclesia Aphricana, & Illyricana legitimè mota; ipsum apostatici Conciliabuli auctorem Ioannem Antiochenum, reliquosque omnes, qui cum illo conspirabant, ab Ecclesiastica communione alienos esse censuit; omnemque Sacerdotalem potestatẽ ipsis ademit, & omnia tandem, quæ contra leges moliti fuerant euertit.

Ephesinæ Synodo intersunt omnes penè orbis Ecclesiæ.
Ioan. Antioch. suis Sacerdotali auctoritate à Synodo exuitur.

Porrò autem licet commentarios temeraria illorum facta complectentes iam antè ad celsitudinem vestram miserimus; nunc denuo tamen per hasce literas, pijssimosque Episcopos legatos nostros porrectis manibus pietatis vestræ genua complectimur, enixè precantes, vt ea, quæ per surreptionem, meramque imposturam contra Cyrillum, & Memnonẽ sanctissimos Deoque dilectissimos Episcopos acta sunt (cùm nullam ex sacris Canonibus vim obtineant,) omnino nulla, & irrita declarentur; ne sacra nostra Synodus diutius suo destituatur capite; nosque & reliqui terrarũ orbis Sacerdotes intolerabili continuoque luctu, Pręsidum nostrorum causa, conficiamur; quin potiùs voti cõpotes effecti, solitas cum omnibus vbique Ecclesijs preces pro perpetua Imperij vestri stabilitate ad Christũ Dominum fundamus: Quandoquidem calumnia, quam Ioannes Antiochenus, eiusdemque asseclæ innocentibus struxerunt, ad nos omnes, qui eandem cum prædictis sacrorum cõministris nostris fidem habemus, & profitemur, spectat: Nam & vniuersa Occidẽtalium Synodus rectæ inculpatęque illorum fidei testimoniũ dat, & nos quoque plenè hac de re informati voce & scripto (quemadmodum id ex actorum nostrorum commentarijs cognoscere licet) Orthodoxos esse, sanctorumq; Patrum nostrorum fidem sectari, & Apostolicæ Catholicæq; Ecclesiæ dogmata profiteri iamdudũ antè pronuntiauimus. Rogamus proinde dominationem vestram, vt & illos & nos quoq; (omnes enim vinctis, vtpotè fratribus, sacræq; Synodi Præsidibus, colligati sumus) à vinculis tandem absoluat.

Synod. suorum Præsidum restitutionem iterum, atque iterũ vrget.
Fidei Cyrilli testimonium, dat Oriens & Occidens.

Tomi quarti, caput XXIII.

EPISTOLA SYNODALIS Constantinopolim missa.

ARGVMENTVM.

APERIVNT Schismaticorum imposturas, acreq; eorundem, vt quam plurimos circumueniant, suamque in sentẽtiam pertrahant, studium. Indicãt, in Nestorij locum suffectum esse Maximianum. Admonẽt, vt à Schismaticorum artibus sibi caueant, eorũ denique communionem studiosè vitent. Subiungunt tandem, quæ contra Nestorium Nestorijque Sectatores definita fuerant.

PIISSIMIS RELIGIOSISSIMISQ; fratribus, omnibusq; veteris Epiri Coepiscopis, Maximianus, Iuuenalis, Arcadius, Philippus, Flauianus, Firmus, Theodotus, Acacius, Euoptius, Daniel, &c. quæ vnà nobiscum versatur, sacra Synodus in Domino salutem.

Schismaticorum consiliũ imposturamque, quam contra Dei Ecclesiam machinati sunt, compertam habentes; certique quòd singulas Ecclesias, tanquam qui cum sacro Conci-

lio Ephesino societatem habeant, circumcursitantes, vnumquemlibet circumueoire, populique & Cleri communionem modis omnibus aucupari studeant; æquũ iudicauimus, posteaquàm sanctissimum perq; omnia Deo dilectissimum Maximianum magnę huius ciuitatis Episcopum iam instituimus, hasce vnà cum ipso ad vos perscribere, quò statum actesque illorum perspectas habentes, ipsos ipsorumque communionẽ studiosè auersemini. Vt autẽ securiores, cautioresque, ac certiores in posterum sitis, quæ contra schismaticos reliquosque Nestorianos decreta sunt; quales item mulctæ illis sunt constitutæ, qui cũ Nestorianis communicẽt, scriptum Synodicum ad singularum prouinciarum Clerum populumque missum, hisce subnectendum existimauimus. Vniuersam, quæ vobiscũ agit, fraternitatem, & nos, & qui nobiscum sunt, salutamus. Valete in Domino, & orate pro nobis Deo dilectissimi fratres. Subscripserunt simili modo, & reliqui quoque prænotati Episcopi. Scriptum Synodale vnà cum hac epistola missum, huiusmodi est.

Schismatici se eũ Synodo communionẽ obtinere cõfingunt.

Maximianus in Nestorij locũ suffectus.

Scriptum Synodicũ ad singulas prouincias & populos contra Nestorianos missum.

SACRA ET OECVMENICA Synodus, iuxta Imperatorum Regumq; nostrorum decretum Ephesi congregata, singularum prouinciarum, ciuitatumq; Episcopis, Presbyteris, Diaconis, populo denique vniuerso in Domino salutem.

Cùm iuxta pias Imperatorum nostrorum literas in Ephesiorum Metropoli essemus congregati, quidam plus minus triginta numero à nobis desciuerunt &c. Quære cap. 9. huius quarti Tomi.

Tomi quarti, caput XXIIII.

MAXIMIANI EPISCOPI Constantinopolitani ad Cyrillum epistola.

ARGVMENTVM.

MIRIS laudibus sanctum Cyrillum eiusdemq; pro fide certamina extollit. Se Constantinopolitanumque Archiepiscopatum, ad quem paulò antè euectus fuerat, precibus illius commendat. Mutuæ dilectionis aduersùs Diaboli insidias vires prædicat. De Episcopi huius moribus & vita consule Nicephorum lib. 14. cap. 37. Paucis, fuit vir magnæ sanctimoniæ & pietatis. Verùm quòd in adultiori ætate constitutus in Antistitem electus esset, duos duntaxat annos & quinque menses Constantinopolitanum Episcopatum administrauit.

RELIGIOSISSIMO DEOQVE dilectissimo comministro Cyrillo Archiepiscopo Alexandrino Maximianus in Domino salutem.

EXPLETVM est desiderium tuum, Deo deuotissime; perfectum est, quod religionis causa susceperas; ad finem perductũ est pietatis tuæ votum; Theatrum factus es Angelis & hominibus vniuersisque Christi Sacerdotibus. Neque enim solum in Christũ credidisti; sed incommoda quoque pro ipso pertulisti: Solus dignus census es, qui stigmata illius in corpore tuo portares. Confessus illum coram hominibus, promeritus es, vt Pater te cõfiteatur corã Angelis. Redimitus es coronis, quæ pro pietate certantibus debentur; potuisti omnia in Christo, qui te confirmauit; humiliasti Satanam per patientiam; cõtempsisti tormenta; conculcasti furorem Principum; famem pro nihilo duxisti: Panem enim habebas, qui de cœlo descendens, cœlestem vitam hominibus impartitur.

1.Cor. 4.

Phil. 2.

Galat. 6.

Matth. 10. Amplissima Cyrilli laus.

Ioan. 6.

Quia verò nos nihil horum ignorauimus: Siquidem alias vestras afflictiones, quas, dum principatibus & potestatibus, dum mũdi Dominis & tenebrarum seculi huius rectoribus, dum nequitiæ spiritibus resistitis, tolerastis; auditione accepimus: Alias verò certa experientiæ fide hic constitui didicimus. Et quia rursũ ad magnæ huius ciuitatis Archiepiscopatum promoti sumus, dignare, Deo dilectissime, cùm precibus nos fulcire, tum consilijs quoque dirigere, tum omni denique beneuolentiæ studio prosequi; quò hac ratione illud Scripturæ dictum in nobis adimpleatur: *Frater, qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma:* verè etenim spiritalis dilectio munita ciuitas est; quæ neque cunicolis à Diabolo suffodi, neque scalis ab eodem potest superari: Neque enim illa bellicis Satanæ machinis cedere nouit; vt quæ à Christo Domino custodiatur, Christo vtique illo, qui & mundum hũc deuicit, & sempiterna bona tibi præparauit, & aliquando nihilominus dixit: *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.* Cùm itaque Christo Domino dignus euaseris; propterea quòd crucem tuam sustulisti, sectatorque illius effectus sis, Christum pro nobis deprecari ne omittas; fraternæ virtutis ornamenta proprias prærogatiuas esse ratus. Vale in Domino, & pro me, Deo dilectissime & sanctissime frater, ac comminister, ora.

Certamina Cyrilli Cõstatinopoli peruulgata.

Maximianus Cyrillo se committit, & permittit.

Prouer. 18. Magna vis dilectiõis.

Chrs mundum deuicit.

Matth. 16.

Tomi quarti, caput XXV.

EPISTOLA CYRILLI ad Maximianum Constantinopolitanum Episcopum.

ARGVMENTVM.

MONET lætandum esse, blasphemum illud Nestorij os tandem aliquando compressum esse. Hinc Maximianum de incarnati Verbi mysterio, eiusdemque mysterij ratione breuiter informat: Hoc enim ille expetiuerat. Denique singulari Dei Opt. Max. beneficio, peculiarique pijssimorũ Impp. prouidentia effectum commemorat vt eiusmodi in Nestorij exauctorati locum sufficeretur, cuiusmodi Ecclesia Cõstantinopolitana iure optimo deposcebat, hoc est,

opti-

optimus omnibusque Episcopalibus ornamentis cumulatissimè instructus.

RELIGIOSISSIMO DEOQVE DIlectissimo comministro Maximiano Cyrillus Episcopus in Domino salutem.

OPPORTVNE, ni fallor, conuenienterq; hoc tempore, quo tua integritas exoptatum illud Sacerdotium sortita est, cum Propheta nobis dicere liceat: *Lætentur cæli, & exultet terra*, &c. Etenim os illud, quod loquebatur contra Seruatoris nostri gloriam, ampliùs se non extollit; neque cornu more suo ampliùs in altum surrigit; neque iniustitiã Domino, qui nos redemit, negato, contra Deũ ampliùs depromit: Redemit enim nos Iesus Christus vnus, & solus, & verus Dei, & Patris filius; nõ corruptibili argento, vel auro, sed anima illa, quã nostri causa posuit: Obtulit enim semetipsum immaculatum sacrificiũ Deo, & Patri in odorẽ suauitatis; ingensq; pro vita nostra pretium, vtpote proprium sanguinem impẽdit: Vnus hic nanque cunctis dignitate præstabat: Immò vniuersam creaturã dignitate multis partibus excellebat. Quamuis autẽ vnigenitum Dei Verbum homo perfectus nobisq; similis factum est; non ob id tamen versionẽ, aut alterationem, aut vulgatam confusionem, aut mixtionem perpessum est, nec in id, quod antè non erat, demutatum est: Mansit enim etiam humanam naturã indutum, quod erat: Creditur nanque etiamnum vereq; est viuẽs illud subsistensque Dei Patris Verbum.

2. Paral. 16. Maledicũ Nest. os cõpressum.

1. Petri 1.

Ephes. 5.

Sanguis Christi mũdi æstimationem excedebat.

Verbũ propter assumptam carnẽ nullatenus mutatum est.

Sed agedum vna lingua, vnoq; religioso, ac Dei amante animo rectæ fidei confessionem illi offeramus, dicentes cum beato Baruch: *Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius aduersùs eum. Hic adinuenit omnẽ viam disciplinæ, & tradidit illã Iacob puero suo, & Israeli dilecto suo. Post hæc visus est in terra, & cum hominibus versatus est:* Neque enim alius erat Dei, & Patris filius, qui ante omne æuum & tẽpus fuit, per quẽ omnia quoque ad ortũ euecta sunt; & alius rursum, qui nouissimis huius seculi temporibus ex sancta Virgine secundùm carnẽ natus est, sed vnus idemque omnino: Quandoquidem semine Abrahæ, iuxta beati Pauli vocem, assumpto, carnis & sanguinis perinde ac vnus ex nobis particeps factus est, fratribusque, hoc est, nobis, per omnia, solo peccato excepto, assimulatus est. Sed & corpus quoque ipsi vnitum anima intelligẽte animatum confitemur: Neque enim vesani Apollinarij commentis adhæremus, sed rectam fidei sententiam obtinentes, Apollinarium, & Arium, & Eunomium, & cũ illis Nestorium quoque anathematizamus: Fidem namque initio nobis traditam, tanquam certam firmamq; animæ nostræ anchoram, vt scriptum est, retinemus. Confitemur itaque Dominum nostrum Iesum Christum vnum, & solum, & verum, vt modò dicebamus, Dei & Patris filium; certò scientes, eundem ex Patre quidem, & Deum, & Verbum esse; hominem verò ex muliere: Eundem rursum supra legem tanquã Deum; sub lege autem propter humanæ naturæ conditionem: Eundem denique in Domini dignitate positum secundùm propriam naturam; in forma autem serui, propter incarnationis dispensationem.

Baruch 3.

Idem ante tempus, & in tempore natus. Hebr. 2.

Cyrillus anathematizat Apollinariũ, Eunomium, Arium, & Nestoriũ, & omnem hereticum. Fides animæ anchora.

Hanc nobis fidei traditionem commendârunt Moysi sermones, sacrorumque Vatum prædictiones, & illi ipsi præterea, qui Verbi huius ab initio ministri, & spectatores extiterunt. Tum sancti quoque Patres, qui secula aliquot nos antecesserunt, vitæque sermonem habentes luminaria mundi facti sunt. Quorum proinde conuersationis exitum spectantes, fidem imitamur, hoc est, eadem cum ipsis sentire, & loqui satagimus; nullo pacto sustinentes, vt à recto tramite aliquando exorbitemus: Meminimus enim diuinæ Scripturæ ita clamantis: *Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur:* Nam qui rectas semitas magni faciunt, hi ad æternæ vocationis scopum in Christo rectà contendunt. Qui verò nulla Apostolicæ, & Euangelicæ traditionis habita ratione, nequitiam, inutilemque, ac penè ridiculam mentis suæ adinuẽtionem in pretio habent, hi ab omnibus audiant: *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui:* Siquidem viæ, & semitæ aliorum non ducunt ad ciuitatem, sed flexuosæ obliquæque existentes ad barathrum inferni, & mortis laqueum præcipitem agunt. Appositè sanè sapiens Salomon vnamquamlibet hæresim per impudentis mulieris personam designat. Quam proinde mulierem studiosè vitandam ac fugiẽdam esse admonet: Ait enim: *Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est; & sagena cor est eius; vincula sunt manus eius. Qui placet Deo, effugiet illam; qui autem peccator est, capietur ab illa.* At è venatoris huius inexplebili laqueo erepti, & per Christum omnium nostrum Seruatorem seruati sumus, quem & Deum esse credimus, & genitricem illius secundùm carnem Deiparam esse profitemur. Accedimus ad eum dicentes: Viuificabis nos, neque deficiemus à te, & nomini tuo confitebimur in secula.

1. Ioan. 1. Veteres Sãcti mundi lumina.

Prouer. 4.

Prouer. 22. Viæ hæreticorum ad barathrum præcipitem agunt.

Impudens mulier quæuis heresis. Eccl. 7.

Horum autem omnium exoptatissimorum bonorum causa, & conciliatrix nobis extitit diuina illa arcanaque cœlestis numinis sententia, cœlestique nutui consentiens religiosissimi Christiq; amantis Regis voluntas: Decebat nanque illius serenitatem, vt non modò contra aspectabiles, verùm etiam contra inaspectabiles hostes certamen iniret: Tũ rursum vt non tantùm barbaricas phalanges cõtereret, sed Diaboli quoque improbitatẽ inefficacem redderet: Tum denique vt per tuam pietatem eorum, qui in Christum credunt, securitati consuleret. Qui igitur temerè in Ecclesia nugabatur, blasphemijsq; intemperanti ore Christum insectabatur, à sacris di-

Restitutæ pacis secundum Deũ causa Imp. Theod.

uinisq; caulis amotus est. In cuius locum integritas tua veluti pacis plantula, vt scriptū est, successit. Et hoc rursum singulare illustreque pij Regis munus, cœlestisque, vt modò aiebā, sententiæ donum est. Consentimus proinde & congratulamur & nos quoque vobis rectā inculpatámq; fidem habentibus: Sorrexit enim sacrorum minister, quem & diuturnum tēpus nobis commendauit, & ipsa rerum experiētia decorauit: Quiq; nostri causa diu multumq; sudauit & alsit; venerādamq; canitiem variis virtutum ornamentis veluti quibusdam floribus exornauit: Oportebat enim, oportebat selectis Saluatoris nostri gregibus sapientem sagacemq; Præsidem dari, cui & pectus esset pastorali industria plenum, quiq; pabulo bono & loco pascuo pascere sciret: Qui denique rebus ipsis probatus foret, tanquā fidelis syncerusq; œconomus: Qui enim ita comparati sunt, eumque in modum viuere assueuerunt, eos Christus recipit, & quouis honore dignos censet: Secus verò affectos à ministerio, quod ipsis crediderat, explodit.

Eximia Maximiani ornamenta.

Maximianus senex Episcopatū adijt.

Quod dicimus verum esse, ex sacris perfacilè cognoscas: Loquitur enim Deus ad Prophetam Esaiam alicubi in hunc modum: *Vade ingredere ad eum, qui habitat in tabernacula, ad Sobnam Præpositum templi, & dices ad eum: Quid tibi hic est? Ecce Dominus eijciet, & conteret virum; & auferet stolam tuam, & coronā tuam gloriosam; & abijciet te in regionē latam & immensam, ibiq; morieris, abripieris q; à dispensatione tua, & statione tua. Et erit in die illa, & vocabo puerum meum Eliacim filium Helchiæ, et induam illum stola tua, et coronam tuam dabo ei, & Oeconomiam tuā dabo in manu eius, & erit tanquam pater omnibus habitantibus in Hierusalem, & qui habitant in Iuda; & dabo ei gloriam Dauid; & principatum geret; & non erit, qui contradicat; & ponam eum Principem in loco tuto; & erit in thronum gloriæ domui Patris ipsius; & fiduciam in eum habebit, quisquis gloriosus est in domo Patris à modico vsque ad magnum; & pēdebunt ab eo die illa. Hæc verò dicit Dominus exercituum: Amouebitur homo, qui iam in loco tuto cōfirmatus est, & cadet, et auferetur ab eo gloria eius, quia Dominus loquutus est.* Diligit itaque omnium Deus verè fidelem syncerumq; œconomum; diuersum verò tanquam profanum auersat. Hic, vt speramus, sanctitati tuæ opē feret; eandemq; opulenta manu cœlestibus donis exhilarabit, quò & rectæ veritatis sermonem secet rectè, & sanctorum Patrū fidei veluti vestigijs quibusdam insistat; ac in omnibus probatum se ostendat, per misericordiam, & beneuolentiam Christi Seruatoris nostri omnium, per quem, & cum quo Deo & Patri cum Sancto spiritu sit gloria in secula, Amen. Saluta fraternitatem, quæ tecum est; salutat te, quæ mecū est in Domino. Valere te nostri apud Dominum memorem peropto, religiosissime, Deoque dilectissime frater.

Esa. 22.

Tomi quarti, caput XXVI.

Alypij ad Cyrillum epistola.

ARGVMENTVM.

MIRIS laudibus extollit Cyrillum. Confert eū cum Daniele, Phynees, Theophilo, & Athanasio, quē ipsum quoque mirificè prædicat. Optat vt coram illum cernere quandoque liceat, de quo tanta, ac tam magnifica audierat. Sub finem indicat, se Candidianum Diaconū mittere, qui ordine exponat, quāta & ipsi quoq; fidei causa fecissent, vicissimq; tulissent.

Sanctissimo Deoq; dilectissimo Archiepiscopo Cyrillo Alypius Apostolorum Presbyter in Domino salutem.

BEATVS homo, quē Deus dignū cēsuerit, sanctum Deoq; dilectū caput tuū martyricæ confessionis sertis redimitū, dilectionis oculo contueri: Tu enim sanctissime Pater, vigilanti lumine sanctorū Patrū viā triuisti. Tu vtroq; poplite claudicātes, recta ad veritatē incedere docuisti: Tu fiduciā indutus es Eliæ: Tu solus Phineæ zelū assumpsisti: Tu impiū venenosi draconis os obturasti: Tu voracē Bel euertisti: Tu illius spem, hoc est, dominatū, & præsidētiā ære coemptam labefecisti, aureæq; statuæ apparatū perdidisti. Ecqualenā os spiritalib' vnguētis imbutū zeli tui encomia pro dignitate exprimere valeat, vt qui beati Theophili quondā auonculi sui studiorū æmulus, illiq; similis euaseris? nec nō ad ter beati illius Athanasij martyriū proximè accesseris? Etenim vt ille precibus armatus iniquorū hæreticorum machinationes perinde ac periculosos quosdā scopulos deuitabat euadebatque, sic tua quoque sāctitas iniqui illius conatus vitæ integritate, cōscientiæq; puritate, veluti infirmā quāpiam procellā profligauit. Sanè B. Athanasius post multas falsas criminationes, quas hæretici illi impingebāt, feliciter refutatas, exiliūq; eorū decreto, qui tunc rerū potiebant', & hoc ipsum fieri curabant, patienter tolerātū, id cōsequutus est, vt eò semper purior illustriorq; euaderet, maioriq; patiētiæ laude splenderet, quò profani illi homines plura falsioraq; crimina ipsi intentabāt. His igitur victorijs certaminibusq; Martyricā coronā ille sibi nectēs, homousion statuit, peruersáq; Arij doctrinā calcauit, & Orthodoxiā penè prostratā denuo erexit; ac sancti tādē Marci Euāgelistæ Thronū in sublime euexit: Cui & tu ipse quoque Præsides Sācti illius vestigijs impigrè insistēs. Precor itaque, sanctissime Pater, vt dignus aliquādo habear, qui te coràm virū adeo sanctū cernere, tuaq; genua cōplecti, & tēpore pacis coronati Martyris cōspectu frui merear. Vniuersum rerū nostrarū statū, & quomodo cū fiducia egerimus, & tuis sanctorumq; Patrum precibus freti etiamnū agamus, quantaq; hactenus certamina subierimus, id totum Cādidianus dilectus Diaconus, qui paruitatis meæ literas sāctitudini tuæ defert, ordine exponet. Saluto vniuersam sanctā Synodū, vnà cum vestra sanctitate Martyrij corona ornata. Deus nobis largiatur, vt sani lætiq; in Domino pro veritate certare pergamus.

Sūma Cyrilli cōmēdatio.

Auunculus Cyrilli Theophil'.

Athanas' precib' hostes suos debellabat.

Quò Athanasius magis premebatur, eo illustrior euadebat.

Athanas. Alexandrinam sedē illustrauit.

Candidianus Diaconus Alypij ad Cyrillū nuntius.

AD

AD TOMVM QVARTVM APPENDIX TERTIA.

Appendicis tertiæ, caput I. & postremum.

CYRILLI EPISCOPI ALEXANdrini Scholion, de Vnigeniti incarnatione.

ARGVMENTVM.

DVODECIM Orthodoxis Cyrilli anathematismis Nestorius obiecerat totidem alios heterodoxos. Hos autẽ tametsi peruersos Theodoretus Cyri Episcopus, qui & Catholicus, & eruditus quoque habebatur, hoc ipso suo calculo approbare videbatur, quòd Catholicos Cyrilli acerrimè impugnaret: Cyrillus quoque, si & suo honori, & infirmorum quoque saluti bene consultum vellet, vtrique obuiam ire debuit; sicut præpotenter quoque vtrique obuiàm iuit, quamuis non vno modo, neque vno quoque scripto. Cæterùm hoc de Verbi incarnatione scholio, ita vesanos Nestorij anathematismos impetit, crassosq; errores eisdem inclusos retundit, vt cæteris quoque, qui de Verbi Oeconomia malè sentiebant, & docebant, non parcat. Ad disputationis seriem quod spectat, à simplicium vocum interpretatione exorsus, exponit quid sit Christus, quid Emmanuel, quid Iesus, quid Vnio &c. Hęc enim omnia præposterè interpretabantur Nestoriani. Mox ad propositionũ, quæ in hac materia vsurpari solent, rationem deflectens, edisserit qui vnus sit Christus, vnus Emmanuel, vnus Dñs, &c. Tum quo modo Verbum dicatur exinanitum, carni vnitum, homo factum, nec ideo tamen mutatum, aut diuinitate exutum: Hinc quo pacto Christus non sit homo Deifer numineue afflatus, sed homo Deus: Tãdem qua ratione Verbum perhibeatur in nobis habitare, ad nos mitti, corpus habere propriũ, &c. Postremò illorum cacodoxiam refellit, qui humana, sola relatione, Deum decere nugabantur. Ad orationẽ quod spectat, ea multis locis vsque adeò est intricata, vt exitum nullum ostendat.

QVID EST CHRISTVS?

CAPVT I.

CHRISTI nomen, nec definitionis vim obtinet, nec cuiuspiam substantię, qualis sit, significat, sicut fortè homo, aut equ⁹, aut bos; sed rei magis, quæ in aliquo agatur, habet significationẽ: Oleo namque vngebantur quidam superiorum, iuxta quod Deo tũc temporis placebat: Et signũ regni illius erat vnctio. Vngebantur autem & Prophetæ sensibiliter Spiritusancto, vt inde quoque nominarentur Christi. Denique beatus Dauid psallit ex persona Dei, & ait: Nolite tãgere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari. Ait autẽ & Propheta Abacuc: Existi in salutẽ populi tui, vt saluos facias Christos tuos. In Christo autem omniũ Saluatore vnctionem quidẽ factam esse dicimus. Cæterùm neque Symbolicam, quasi oleo factã, nec quasi in gratia prophetica; sed nec illã, quæ intelligitur fieri ad perfectionẽ alicuius huiusmodi negotij, quale factũm esse dicimus sub Cyro Persarum, & Medorum Rege: Cõtra Babylonios enim ille duxit exercitũ, instigãte ipsum in id Deo omnipotente: Dictum est enim: Hæc dicit Dñs Christo meo Cyro, cuius apprehẽdi dexterã. Atqui ille vir cùm esset idolorũ cultor, nominatus est Christus, ideo quòd quasi vnctus est à Deo, vt Babylonem vehemẽter expugnaret.

[Margin: Qui olim inungebantur. — Psal. 104. — Abacuc 3. Non ita Chrs inunctus, vt alij Reges, Prophetæ, vel Sacerdotes. — Esa. 45. — Cur Cyrus Idololatra Christus appellatus.]

Illud autem magis de Christo: Quoniam enim propter Adæ præuaricationẽ regnauerat super omnes peccatum, & Spiritus ab humanitate discesserat, ob eamq; causam in malis omnibus illa fuerat cõstituta; opus autem erat, vt rursus Dei misericordia in pristinum reuocata, Spiritum mereretur, homo factum est Vnigenitum Dei Verbum, & cum terreno corpore terrenis apparuit. Fuit etiam liber à peccato, vt & in ipso, & in eo solo innocentiæ laudibus natura hominis coronata, Spiritusancto ditaretur, ac sic reformaretur ad Deũ per sanctificationẽ: Transit enim ad nos quoque gratia correpta à Christo, qui est in nobis primogenitus: Idq; nos docet beatus Dauid, psallens ad Filium: Dilexisti iustitiã & odisti iniquitatẽ; ideo vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ. Vnctus est igitur exẽplo nostro Filius innocẽtiæ laudibus, vt antè dixi, in ipso natura hominis illustrata, & digna iam sortiri Spiritumsanctum non discessurum iam, sicut antea, sed mansurum magis in ipsa. Ideoq; scriptum est, quòd descendit quidem in eum Spiritus, mansit autẽ super ipsum. Dicitur ergo Christus Dei Verbũ, quod propter nos nostri similis homo est factum, & in serui forma; & vngitur quidem humanè secundùm carnem. Vngit autem Diuinè suos, eos nempe, qui in ipsum credunt.

[Margin: 1. Cor. 15. Cur Chrs inũctus, & quo sensu. — Natura humana in Christo reformata. — Psal. 44. — Matth. 3. — Chrs inungit, & vicissim inungitur.]

QVALITER INTELLIGI debet Emmanuel?

CAPVT II.

EMMANVEL nominatur Deus Verbum, quod Abrahæ semen apprehẽdit, & similiter ac nos participauit carni & sanguini. Interpretatur autem Emmanuel: Nobiscum Deus. Confitemur autẽ nobiscum fuisse Dei Verbũ, non localiter: (In quo enim loco nõ est Deus, qui implet omnia?) nec q adesse nobis cõspicitur auxilij ratione: Dictũ est enim hoc modo ad Iesum: Et sicut eram cum Mose, ita ero & tecum; sed quod factus est in nostris, id est, in humilitate, non derelicta natura sua: Incõuertibile est enim natura Dei Verbum. Cæterùm quã ob causam, cùm plenè dicitur ad Iesum, quòd sicut eram cum Moyse, sic ero tecũ, non est nominatus Emmanuel? ipsa autẽ ratio sit, & sicut alio, nescio quo, Sanctorum fuisse dicatur. Ergo nobiscum factum esse dicimus Deum Verbum, eo tẽpore, quo dicit Baruch: In terra visus est, & inter homines conuersatus est, & omnem viam inueniens disciplinæ, & dans eam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo: Ipse est enim Deus noster, & nõ comparabitur alius ad eũ. Et quantum quidẽ ad Dei naturam pertinet, non erit nobiscũ: Multum enim interest inter Diuinitatem & humanitã-

[Margin: Heb. 2. — Quomodo Deus dicatur esse nobiscum. — Cur Iosue non sit appellat⁹ Emmanuel. — Obscurum. — Baruch 3.]

tem, & ingens,& nimis differentia naturarũ. Denique etiam Diuinus Dauid ad proximitatem mysticam scilicet Deum Verbum, quod nondũ ad nos venerat, vocabat, dicens in Spiritu:

Psal. 9.

Vt quid Domine discessisti longè, despicis in opportunitatibus, in tribulatione? Ergo non iam longè discessit, sed nobiscũ fuit. Qui cùm mãsisset id quod erat, apprehẽdit Abrahæ semen, vt dixit.

Phil. 2.

Accepit autem etiam serui formã, & conspectus est homo in terra, Christus verè & Emmanuel, eundem nobis Filium designans; partim quia vnctus est more nostro, humanæ hominis naturæ spiritum accipiens, vt in seipso & primo: Positus est enim primordium generis: Rursum, vt Deus ipse est vngens Sãcto spiritu eos, qui in se credũt: Partim quia fuit nobiscũ, secundùm quas modò reddidi rationes, & in eo facit certos Esaias Propheta dicens:

Quot & quibus rationib. Christus dicatur Emmanuel.

Esa. 7.

Ecce Virgo in vtero accipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel: Cùm enim sancta Virgo ex Spiritu quidem sancto prægnans esset facta, peperit autem secundùm carnem filium, tunc etiam Emmanuel dictus est; Fuit enim nobiscum per carnalem generationẽ incorporalis, & id erat, quod per vocem Dauid significabatur:

Psal. 49.

Deus manifestè veniet, Deus noster, & nõ silebit. Et illud opinor: Ipse, qui locutus sum, præstò sum: Locutus enim per Prophetas, vt incorporale adhuc Verbum, aduenit etiam corporaliter.

QVID EST IESVS?

CAPVT III.

Vt quidem intentionum, quia oporteat à nobis vnum dici filium, tantundem est, & Christus, & Emmanuel, & Iesus, & idem vero quasi ex re nomẽ est factũ: Ipse enim saluabit populum suum à peccatis:

Matth. 1.

Christus, Emmanuel, & Iesus diuersis rationibus ad idẽ tendunt.

Quemadmodum enim Emmanuel significabat, per generationem ex muliere nobiscum factũ fuisse Dei Verbũ, & Christus porrò quia factus homo, vnctus dicitur iuxta nos humanè; ita etiã Iesus, quòd saluauit nos, id est, suum populum, quod maximè eum demonstrat Deum verè & natura omnium Dñm: Neque enim hominis cõmunis creatura esse dicatur. Deceat autem magis omnia dicere esse Vnigeniti, etsi factus sit homo. Dicet fortasse aliquis: Ad quid Moysi dictus est populus Israel? Ad hoc dicimus, q̃ Dei quidem populus nominatus sit, & id erat verè: Verùm quoniam ad defectionẽ deductus est, vt vitulum fecit per desertũ, inhonoratus est à Deo: Non enim suum nominare populum dignabatur, sed eũ iam homini destinauit. At nos nõ ita: Proprij enim sumus filij, eò quòd & Deus sit, & per ipsum creata sunt omnia: Ita enim ait Dauid:

Cur Israelitę appellati sunt populus Moysis nos autem populus Christi.

Psal. 94.

Quoniam ipse fecit nos, & non ipsi nos. Nos autẽ populus pascuæ eius, & oues manuum eius. Denique etiam ipse de nobis dixit: Oues meæ

Ioan. 10.

vocem meam audicnt, & sequentur me. Rursus: Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me congregare, vt fiat vnus grex, & vnus pastor. Mandabat autem etiam beato Petro: Simon Ioannis, amas me? pasce agnos meos.

Quam ob causam homo dictũ sit Dei Verbum? Homo nominatus est, cùm sit natura Deus Dei Patris Verbum, quoniã similiter ac nos carni cõmunicauit ac sanguini: Sic enim terrenis apparuit, non amittens id, quod erat; sed assumens humanitatis naturam, in sua ratione perfectam: Veruntamen & in humanitate Deus remansit, & omnium Dominus, vtpotè naturam, & veritatem ex Deo Patre sortitus; & id nobis euidentissimè sapientissimus Paulus ostendit: Primus enim (inquit) homo ex terra de limo, secũdus de cœlo.

1. Cor. 15.

Qua ratione Christus homo è cœlo venisse dicatur.

Atqui Virgo sancta peperit templum Verbo vnitũ, sed de cœlo dicitur, & rectè quidem Emmanuel: Desuper enim & ex substantia Dei, & Patris, natum est Verbum ipsius. Descendit verò ad nos tunc, cùm factus est homo, tamẽ sic quoque desuper est. Testatur autem Ioannes de eo, dicens:

Ioan. 3.

Qui desursum venit, super omnes est. Et ipse Christus etiam ad populum ait Iudæorum: Vos deorsum estis; ego de supernis sum. Et rursus:

Ioan. 8.

Ego non sum de hoc mundo: Licet pars mundi, sicut homo nũcupatus sit; sed erat cum hoc quoque supra mundum, vt Deus: Meminimus enim planè dicentem:

Ioan. 3.

Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo Filius hominis; descendisse autem dicimus de cœlo Filium hominis per vnitatem dispensatoriam: Verbo tribuente propriæ carni gloriæ suæ, & Diuinæ Maiestatis claritudinẽ.

QVAM OB CAVSAM EXINANITVM dicitur Dei Verbum?

CAPVT IIII.

Plenum secundùm naturam, & ex omni parte perfectũ Deum Verbum, & distribuens ex sua plenitudine bona sua creaturæ, exinanitum dicimus, nihil in natura propria violatũ, nec vt aliter se haberet commutatum, nec inferiùs ex vlla parte factum: Inconuertibile enim & immutabile est.

Verbum citra vllã sui mutationẽ propter naturam assumptã exinanitũ dicitur.

Ipsum quoque sicut generator ipsius, & nunquam fuit passionis vnquam capax. Quòd verò factum sit caro, id est, homo, eò q̃ ait:

Ioel 2.

Effundam de Spiritu meo super omnem carnẽ; humanitatis paupertatẽ propriam facit. Primùm, quia semel homo sit factus, etsi remanserit Deus; deinde q̃ serui formã accepit, qui secundum suam naturã liber est, vtpotè filius: Et cùm ipse sit glorię Dñs, gloriã dicitur accipere.

Verbũ humanæ naturæ inopiã propriã sibi facit.

Cùm sit ipse vita, viuificari videtur; & in omnes accepit potestatẽ, cùm sit ipse Rex omniũ; cùm Deo simul, & Patri obediens fuit, crucem est passus &c. Verùm hæc quidem humanitatis mensurę conueniant; tamen ea familiaria ducit esse cum carne, & implet dispensationem, manens, quod erat.

QVO-

QVOMODO VNVS CHRISTVS?

CAPVT V.

1. Cor. 8.

DIVINVS Paulus scribit: Etsi sunt Dij multi, & Domini multi in cœlo & in terra; sed nobis vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos ex eo, & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per eum. At verò sapientissimus Ioannes de Deo Verbo dixit: Quòd omnia per ipsum facta sunt, & absque eo factum est nihil. Euangelizabat autem beatus Gabriel sanctæ Virgini, dicens: Ecce cōcipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Cùm igitur per Christum Iesum omnia Diuinus Paulus esse commemoret: Confirmat autem vim sententiæ, & opificem omnium fuisse Deum euangelizat, rem verā dicens Euangelista diuinus. Designat autem etiam Angeli vox, verè ex sancta Virgine natū esse Iesum Christum; nec absque humanitate intelligimus Deum Verbum, sed vnum dicimus ex ambobus effectum, vt Deum hominē factum; eundem ex Patre, vt Verbum natum diuinè, & ex muliere humanè, vt hominē non tanquam in secundum substantiæ initium vocatum, tunc cùm secundùm carnem dicitur natus; sed natum quidem ante omnia secula, stante tamen tempore, quo debuerat implere dispensationem; natum etiam ex muliere secundum carnem. Ergo etsi alij simili apellatione vocati sunt Christi, vnus tamē est, per quem omnia, Iesus Christus; non quòd homo sit factus opifex omnium, sed quòd Deus Verbū, per quē omnia facta sunt, similiter ac nos, participārit carni, & sanguini, & nuncupatus sit homo, nō tamen perdiderit esse, quod erat: Ita enim & in carne factus, intelligitur meritò opifex omnium.

Ioan. 1.

Luc. 1.

Obscura hęc omnia, hiulca, & manca vndecunque vitium prouenerit.

Multi Christi, sed non vnus omnium est sator.

QVOMODO VNVS est Emmanuel?

CAPVT VI.

Hebr. 9.

SEMEL nouissimis seculis Dei Verbū homo esse dicitur factum, & sicut ait Diuinus Paulus, per sacrificium suū manifestatus est. Et quodnam est sacrificium? Suum enim corpus obtulit pro nobis in odorem suauitatis Deo Patri; & intrauit in sancta semel, non per sanguinem hircorum, & taurorum, sed per suum sanguinem: Sic enim credentibus remissionem in æternum comparuit. Ergo plurimi quidem ante ipsum sancti fuēre; sed nemo eorum Emmanuel nominatus est. Quam ob causam? Nondum enim venerat tēps, quo deceret esse nobiscū, id est, in nostram venire naturā per carnē, is, qui est omni superior creatura. Vnus igitur Emmanuel: Semel enim factus est homo Vnigenitus, tunc per sanctam Virginem generationem carnalem perpessus est: Dictum est enim ad Iesum, quòd ero tecum. At non erat ille Emmanuel. Fuit etiam cum Moyse; sed nec ille Emmanuel nominatus est. Igitur quoties audimus nomen filio datum esse: Nobiscum Deus; sapienter intelligamus, non ita fuisse nobiscum nouissimis temporibus, sicut aliquando dicitur fuisse cum Sanctis: Illis enim erat tantùm adiutor: Nobiscum autem fuit, cùm factus est similis nostri, cùm suam non amisisset naturam: Est enim inuertibilis vt Deus.

Ioan. 14.

Plurimi ante Christum sancti, sed nemo eorum Emmanuel appellatus est.

Iosue 1.

Aliter est Verbum cū homine Christo, aliter fuit cū Moyse, Iosue, cęterisque Sāctis.

QVAM ESSE DICImus adunationem?

CAPVT VII.

ADVNATIO multis modis impletur: Seiuncti enim nonnulli affectu fortè vel volūtate, & discordantes inter se, adunari dicuntur per reconciliationem socialem, deposita simultate. Aduniare autem dicimus, & quæ sibi conglutinantur, siue modis alijs conferūtur, aut per compositionem. Quoties igitur adunatum esse nostræ naturæ Dei Verbum dicimus, omni humana cogitatione adunationis eius modus videtur esse superior: Neque enim per suprà scriptos modos, facta est arcana, illa & nulli penitùs nota. Sed & nihil mirum, si in huiusmodi cogitatione vincamur, cùm res nostras, quomodo se habeant, inquirentes, vltra modum nostræ mentis inuentionem esse confiteamur: Quo nanque modo animam hominis suo corpori adunatam esse putabimus, quis est, qui possit exprimere? Sed si oportet eos, qui parua ætate vix intelligere soleant, immò eos, qui valeant intelligere tam subtiles res, & omnem rationem transcendentes, coniectare dicimus, quod deceat cogitare, quamuis minor sit oratio veritate. Talem esse adunationem Emmanuel, qualem quis intelligat & animam hominis ad suum corpus habere: Anima enim omnia, quæ sunt corporis, esse reputat sua, licet per naturam propriā expers sit passionum corporis, & quæ extrinsecùs accidant: Mouetur enim corpus in concupiscentias naturales; & cōsentit anima, nullo quidem modo participans concupiscentię; tamen exitus delectationem propriam ducit; & si fortè à suo corpore deprimatur & torqueatur, cōdolet quidem, quòd suum corpus patiatur, ipsa verò in sua natura nullum patitur omnino tormentum; tamen super hæc quoque dicimus esse adunationē, quæ in Emmanuel facta: Erat enim necesse, cùm suo corpore adunatam ei animam dolere, vt dum timebat passiones, subditam ceruicē Deo submitteret. De Deo autem Verbo, cōdolere passionibus nefas est dicere: Impassibilis enim Deus est, & nostrarum rerum longè dissimilis, sed adunatus quidem erat carni habēti animam rationalem, qua patiente, ipse impassibilis, ea, quæ animæ contingerent, cognoscebat; & contundebat quidem, vt Deus, carnis infirmita-

Multis modis contingit adunatio.

Vnio Verbi cum humana carne, nihil habet per omnia commune, cum adunationibus in rebus naturalibus receptis.

Vnio Verbi cum carne habet aliquat cognatum cum vnione animæ ad corpus.

Dissimilitudo vnionis animæ cū carne, & humanitatis cum Verbo.

firmitates suas; tamen eas tanquam sui corporis esse ducebat. Itaque esuriisse dicitur, fatigatus esse, passus fuisse pro nobis. Ergo Verbi adunatio, quæ est cum humanitate facta, non irrationabiliter rebus nostris comparetur: Nam sicut corpus alterius est naturæ præter animam, vnus tamen ex vtroq; homo efficitur, & vocatur; ita etiam ex perfecta Dei Verbi subsistentia, & humanitate perfecta, vnus est Christus, idem in eodem Deus simul, & homo. Et sua quidem dicit Deus Verbum, vt antè dixi, ea, quæ sunt carnis propria; quia ipsius est corpus, & non alterius. Communes autem facit, tanquam cum sua carne Diuinæ Maiestatis operationes, ita, vt possit etiam viuificare mortuos, & sanare infirmos. At conuenit exemplis etiam Scripturæ Diuinæ, quasi per figuram adunationem demonstrare, agè dicamus, vt possumus.

Naturæ in Christo sibi inuicem proprietates communicant.

DE CARBONE.

CAPVT VIII.

Esa. 6.

Quid designauit carbo ignitus, quo Angelus tetigit labia Esaiæ.

BEATVS Esaias: Missum est, inquit, ad me vnum ex Seraphin, & in manu habebat carbonem, quem forcipe accepit ab altari, & dixit ad me: Ecce tetigit hoc labia tua, & adimet iniquitates tuas, & peccata tua depurgabit. Carbonem autem dicimus figuram & imaginem nobis exhibere Verbi hominis facti, quod si labia nostra tetigerit, id est, fide id confessi fuerimus, tunc nos ab omni peccato puros efficiet, & pristinis criminibus liberabit. Cæterùm tanquam in imagine, licet in carbone conspicere adunatum quidem humanitati Deum Verbum, non tamen proiecisse quod fuerat; transformâsse autem magis assumptam naturam, in suam gloriam, & operationem: Quemadmodum enim ignis ligno affixus, & in id penetrans, comprehēdit quidem ipsum; & quamuis lignum esse non desinat, vim tamen suam speciemque transmutat omnem, seque confert in lignum, & cum ipso iam quasi vnum aliquid æstimatur; idem intellige & de Christo: Adunatus enim inæstimabiliter humanitati Deus, seruauit quidem ipsam in eo, quod fuerat, & ipse permansit quod erat; semel tamen adunatus, quasi vnus iam cum ipsa putatur, ea, quæ sunt illius, sua faciens; conferens autem ei etiam ipse naturę suæ operationem.

QVOD INCORPORALIS DIVInitatis corpus fuerit, habens animam rationabilem, & quòd si ea à sese diuidere voluerimus, proculdubio labefactabimus dispensationem, quæ in Christo intelligitur.

CAPVT IX.

Cant. 2.

IN Cantico Canticorum ipse nobis introductus est dicēs Dominus Iesus Christus: Ego flos campi, & lilium conuallium. Quemadmodum ergo odor res quidem est incorporea, habet autem quasi proprium corpus id, in quo inest, tamen vnum ex vtroque intelligitur lilium; corrumpitur tamen ratio ipsius, vnius rei discessu: In subiecto enim corpore odor est. Ita etiam de Christo intelligimus Diuinitatis naturam, quæ suam excellentissimam Maiestatem, vt odorem suauissimū mundo dispergat, tanquam in subiecto esse corpore humanitatis; & id, quod incorporale est per naturam; per adunationem dispensatoriā penè dicam factum fuisse corporale; propterea quòd voluisset se cognosci scire corpus: In eo enim Diuina signa operatus est. Igitur, id, quod incorporale est, tanquam in suo corpore intelligatur, quemadmodum & iam odor in flore subiecto; lilium tamen iam & odor nominatur, & flos.

Flos & Idē dimanans odor incarnati Verbi symbolum exhibent.

Quis hæc intelligas?

QVOD ET ADVNATO DEO Verbo veræ humanitati, inconfusæ tamen substantiæ permanserit.

CAPVT X.

ERECTVM est secundùm Dei voluntatem sanctum Tabernaculum per desertum, & in eo multis modis formabatur Emmanuel: Ait enim Deus omnipotens ad diuinum Moysen: Et facies arcam testimonij ex lignis imputribilibus duorum cubitorum, & dimidij longitudinem, & cubiti & dimidij altitudinem, & inaurabis eam auro puro, extrà & intrà inaurabis eam. Sed lignum quidem imputribile, sit figura corporis incorrupti (imputribilis enim cedrus) aurum verò quasi materies alijs pretiosior, Diuinæ nobis indicat substantiæ maiestatem. Attende igitur, quàm arca tota inaurata sit auro puro extrà & intrà. Adunatum quidem fuerat sanctæ carni Deus Verbum, & id est, vt opinior, arcam fuisse extra inauratam. Quòd verò & animam rationabilem, quæ corpori inerat, propriam fecerit, ex hoc apparet, quòd & intra arcam præceperit inaurari; quòd autē naturæ, suæ substantiæ inconfusè māserunt, hinc scimus: Aurum enim superfitum ligno, mansit id, quod erat; & ordinabatur quidē lignum, sed lignū esse non desiit. Quòd verò arca Christi accipiatur imagine, plurimis possit probationibus declarari: Perambulabat enim cum his, qui sunt ex Israel, quærens ipsis requiem: Ait enim alicubi Christus: Et parabo vobis locū.

Exo 25 17.

Arca fœderis intus foris que deaurata adūbrabat Verbi incarnationem.

Ioan. 14.

QVOD CVM ESSET DEVS VERbum, factus sit homo: nec homo simpliciter nuda coniunctione honoratus, vocatus sit ad parem dignitatem Dei verbi, siue auctoritatem, sicut quibusdam videtur.

CAPVT IX.

DIVINVS Paulus, magnum quidem ait esse mysteriū pietatis, & verè res ita se habet:

1. Timot. 3.

bet: Manifestatus est enim in carne, cùm sit Deus Verbum; iustificatus est autem & in spiritu: Nullo enim modo nostris videtur infirmitatibus contineri, licet iuxta nos homo sit factus: Non enim fecit peccatum. Apparuit autem & Angelis: neque enim generationem ipsius secundùm carnem ignorauerunt. Prædicatus est autem & Gentibus, quasi Deus homo factus. Ita autem creditus est in mundo. Probauit autem Diuinus Paulus, ita scribẽs; Propter quod memores estote, quòd aliquando vos Gentes in carne, qui dicebamini præputium ab ea, quæ dicitur circumcisio in carne manufacta, quia eratis illo tempore sine Christo, alienati à conuersatione Israel, & hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in mundo. Erant ergo Gẽtes in mundo sine Deo, cùm absque Christo essent. Verùm quoniam agnouerunt eum, & verè, quia natura Deum esse agnouerunt, ipsę quoq; ab eo cognitæ sunt, fidem confitentes. & ipse assumptus est in gloria certè Diuina: Psallit enim beatus Dauid: Ascendit Deus in iubilo: Ascendit enim certè cum corpore, neq; in nuda Deitate: Deus enim erat incarnatus: Credimus enim nõ in vnum nostri similem, Deitate per gratiam honoratum, ne cultores esse hominis detegamur; sed in Deum magis, qui in serui forma comparuit, & qui verè nostri similis, in humanitate tamẽ Deus remansit: Deus enim Verbum, carne assumpta, nõ deposuit quod erat. Intelligitur autem idem Deus simul & homo, & fidei quidem ratio ita se habet, & rectè quidem.

Eph. 2. Quomodo Gẽtes erãt in mũdo sine Deo ante Verbum incarnatũ.

Eph. 2.

Psal. 46.

Sed si fortè aliquis dicat: Quid mali est, si intelligatur homo similis nostri apprehendere Deitatem? ac non magis Deus homo fieri? Respondemus: Mille esse, quæ è cõtrario possint opponi, & penè etiam natu significantia nos oportere reniti constanter, nec credere ita esse: Agè enim ante alia dispensationis, quæ cum carne facta est, modum cernamus, & nostrarum rerum naturam subtilius perscrutemur. Periclitata est hoĩs natura, & depressa malis extremis, maledictione & morte dãnata, & peccati laqueis irretita, errabat & erat in tenebris: Deum nesciebat eum, qui est natura & veritate; præter Creatorem coluit creaturam. Quo igitur huiusmodi malis poterat liberari? An illud dicemus, quod fas erat humanitati, Diuinam naturam modo apprehendere, quæ nesciret omnino, qualis esset dignitas naturæ cœlestis, cùm esset ignorantiæ tenebris occupata, & peccati sordibus inquinata; quo modo poterat fieri, vt apprehenderet sanctam naturam, & acciperet gloriam, quam nemo inueniet, nisi acceperit? Concedamus enim, quòd cognouerit fortasse, & scierit apprehendere duntaxat, quis est, qui docuerit? Quomodo enim credent, nisi audierint? Cæterùm non id est, apprehendere Deitatem, & conuenientem ei gloriam capere; ergo decentius sit, & rectè quidem ita sentire, quòd seruare volens

In mille absurda incidunt, qui Christũ nõ Deum, sed hominem deificatum esse dicũt.

Miser stat⁹ naturæ nostræ ante redẽptionẽ.

Rom. 10.

id, quòd perierat, descẽdens ad nos Deus Verbum, per quod omnia; & cùm in id se, quòd non erat, immisit, vt & hominis natura, id, qđ non erat, fieret, Diuinæ Maiestatis dignitatibus per adunationem nitescens, quæ subleuata est magis vltra naturam, quàm deiicit intra naturam inuertibilem Deum. Conueniens erat, vt incorruptibilis natura apprehenderet corruptibilem, vt eam peste liberaret. Conueniẽs erat, qui peccare non nouerat, cum peccatoribus conformari, vt peccata compesceret. Quemadmodum enim vbicunque lux fuerit, caligo interit tenebrarum; ita etiam immortalitate præsente, omnis certè pestis fugitiua discedet; & præsente eo, qui peccatum non nouit, qui etiam proprium corpus efficit, quod est in peccatum, cedet omne peccatum.

Caligo incomutabilis.

Multis modis conueniebat Verbum incarnari.

Quòd verò Verbum, cùm esset Deus, factũ sit homo, & non magis homo Deificatus intelligatur Christus, etiam ex sacris literis enitar ostendere. Ait igitur beatus Paulus de Vnigenito: Qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, vt esset æqualis Deo; sed se exinaniuit formam serui accipiens, in similitudine hominum factus, & habitu inuentus, vt homo, humiliauit se: Factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis: Propterea & Deus illum exaltauit, & donauit ei nomen, quod est supra omne nomen; vt in nomine Iesu Christi omne genu flectatur; cœlestium, & terrestrium, & infernorum, & omnis lingua cõfiteatur, quòd Dominus noster Iesus Christus in gloria est Dei Patris. Quem igitur dicemus in forma esse, & in æqualitate Patris, & hæc non rapinam arbitratum, sed descendisse magis in exinanitatem, & in formam serui, & se humiliantem, & in similitudine nostra fuisse factum? Si hominem factum ex muliere nudũ & solum, quo modo is erat in forma, & in æqualitate Patris? vel quomodo habeat plenitudinẽ, vt intelligatur exinanitus, vel in qua antea positus celsitudine semet humiliasse dicitur? vel quomodo in similitudine hominũ factus est, qui id erat antea per naturam; & si non id factus esse fortè dicatur? Vbi autem magis exinanitus est, assumens plenitudinem Deitatis? vel quomodo non sit factus altissimus, qui in gloriam supernã ascenderit? Igitur nõ hominem Deum factum dicemus; factum autem magis esse in exinanitione propter humanitatem Dei Verbum, quod erat in ęqualitate Patris, & forma: Exinanitũ est enim hoc modo propter similitudinẽ nostram, cùm esset plenus, vt Deus. Humiliatus est propter carnem, cùm Diuinę Maiestatis fastigio non discedat: Sedem enim habet altissimam, factus est in similitudine hominum, cùm sit eiusdem formæ cum Patre, vt cuius est figura substantiæ.

Phil. 2.

Quæ ad Phil. 2. de incarnato Verbo legũtur, ea nullo vero sensu ad purũ hominem transferri possunt.

Quomodo Verbũ exinanitum.

Verùm quoniã semel factus est, iuxta nos ascendisse dicitur, & cum carne in gloriã Deitatis, quam patentem quidẽ habeat quasi propriam; alio tamẽ pacto in ea fuit propter humanitatem:

manitatem: Dominus enim omniū esse credi tur etiam cum carne. Flectitur autem ipsi omne genu, & id oon ad dolorem, vel contumeliam Patris, sed magis ad gloriā: Gaudet enim & glorificatur, dum ab omnibus Filius adoratur, licet factus sit similis nostri. Scriptum est autem rursum: Non enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit, vnde debuit per omnia fratribus assimulari. Ecce semen Abrahæ apprehendit. Verùm quòd Deus est, & oon homo, nescio qui nostri similis Deitatem apprehendit, & ipse nobis assimulatur, & nuncupatur frater vt homo, non nos ei, quantum est ad Deitaos naturam. Et rursus: Quoniā pueri communicauerunt sanguini & carni, & ipse similiter participauit eis, vt per mortem destrueret eum, qui imperium obtinet mortis, id est, Diabolum; & liberaret eos, qui timore mortis per omnem vitam obnoxij erant seruitutis. Ecce iterum ipse similiter vt nos, participauit sanguini & carni, & ea res causam coniunctissimā ac proximam. Scriptum est enim: Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum misit io similitudinem carnis peccati, & de peccato peccatum condemnauit in carne. Attende iterum, quòd non homo affectans Diuinam naturam ostenditur, & ad eius dignitatem ascendens, sed mittens magis suum Filiū Deus, & Pater in similitudioe carnis peccati, vt destrueret peccatū. Ergo Verbum, cùm sit Deus, se in exinanitionem, homo factus, immisit; & non homo simpliciter Diuinam gloriam affectans, Christus videtur.

Pater gratiā habet gloriam, quæ Filio impēditur. Heb. 2.

Ibidem.

Rom. 8.

QVOD CHRISTVS IESVS. Vocetur homo factus Dei Verbum.

CAPVT XII.

Dispensationis incarnati Vnigeniti mysterium subtilius considerantes, id asserimus, fidem rectam seruantes, & veram, q ipsum Dei Patris Verbum, qui est Deus verus ex Deo vero, lumen de lumine, incarnatū sit, & homo factum, & descenderit, & passum sit. Surrexit autem etiam à mortuis: ita enim definiuit fidei Symbolū Synodus ingens & sancta. Perquirentes autē & oos, & dicere cupiētes, quid sit, inquam, incarnatum esse, & hominem factum Dei Verbum, cernimus quòd non hoc est, hominem assumere, tanquam in conionctioe, quæ fiat per æqualitatem dignitatis, siue auctoritatis per solam filietatis ..., magis autem fieri iuxta nos hominem; ita tamen vt oulla coněrsio, vel commutatio subsequatur, & sublevante pariter cum sua natura eum, qui in assumptioe fuit carnis, & sanguinis dispensatione. Vnus igitur est, qui ante incarnationem quidem à Diuina Scriptura oominatur Vnigenitus, & verbum, & Deus, imago, & lumen, & figura substantiæ Patris, vita, gloria, splendor, sapientia, virtus, magoificentia, Dominus Sabaoth; & alijs talibus nominibus, quæ verè coouenĭant Deitati: Post incarnationem verò, homo, Christus, Iesus, propitiator, mediator, primitiæ dormientium, primogenitus à mortuis, secūdus Adā, capoi corporis Ecclesiæ, cùm etiam nomina prisca sequantur: Omnia enim ipsius sunt, & propria, & quæ sunt oouissimis facta temporibus.

Quid sit Dei Verbū factum esse hominē.

Heb. 1. Ioan. 14.

Esa 6. Nomina Verbi ante incarnationem. 1. Cor. 15. Tituli Verbi post incarnationem.

Vnus igitur est & ante incarnationē Deus verus, & qui in humanitate remansit id, quod erat, & est, & erit. Non discernendum igitur vnum Dominum Iesum Christum, in hominem seorsum & Deum seorsum, sed voum eūdemque Iesum Christum esse dicimus, non ignorantes differentiam naturarum, sed eas incōfusas inter sese seruātes. Quoties igitur litera sacra commemorat, quod in Christo inhabitarit omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter, non ideo dicimus, tanquā in alio Christo, in homine seorsum inhabitasse Deum verbum; nec porrò diuidentes ea, quę voita sunt, duos intelligimus filios. Illud autem magis q Christum nominat litera sacra, & ex parte nonnunquam humanitate Dei Verbi, quam propriam habēs in locum posuit templi. Scriptum est aorem & de animabus humanis. Inhabitantes autem domos luteas; de quibus & nos ex eodem luto sumus. Ergo quoniam domus luteas humana corpora nominat, affirmat autem in his animam habitare, in duos homines vnum hominem diuidimus? atque non irrationabile omnino sit, si & in homine spiritus suus inhabitare dicatur? Ergo etsi per huiusmodi orationis modos figura procedat, quæ aliter fieri non possit; tamen ideo rerum corrumpi naturas oporteat, sed magis ea recto veritatis tenore seruari. Quoties igitur quæpiam, quæ dissimilia sunt, inter se socientur, vt collecta in adunationem per compositionem videantur: Deinde alterutrum ex his altero habitare dicatur; non diuidendum in duo, adunationis conuentionem minimè violandam, licet suis nominibus per sese ea, quæ adunata sunt, nominentur à nobis: Dicitur namque, vt antè dixi, & in homine habitasse spiritus suus; veruntamen homo dicitur & seorsum spiritus, seorsum & corpus. Quid igitur nobis huiusmodi Diuinus Paulus obliquam significationem commemorat? Nam etsi exterior homo noster corrumpitur, sed interior renouatur de die in diem. Si quis igitur dicat, interiorem nostrū hominem in exteriore homine inhabitare, verum quidem memorauit, ideo tamen vnum diuidere non videbitur. Ait autem alicubi etiā Propheta Esaias: De nocte vigilat spiritus meus ad te Domine, Vtrumne tanquā alius, præter ipsum, spiritus ipsius ad Deum dicatur vigilare? nonne inepissimum videatur? Ergo scire quidem necesse est orationis figuras, non tamen ab intellectu discedere competenti,

Col. 2. Quomodo plenitudo Diuinitatis in Christo inhabitarit, exponitur, sed perobscurè. Iob. 4.

Deprauatum.

Quæ naturaliter inter se cohærent, ea à se inuicem diuelli non debent, quasi duo diuersa. 2. Cor. 4.

petenti; sed referre magis sententiarum vim ad sensum, qui vnicuique rei conueniat.

Luc. 2. Quo, quoue sensu Chri. profecerit.

Et si dicatur proficere Iesus ætate, & sapiētia, & gratia, dispensationis hic ratio est: Deus enim Verbum, humanitatem more suo proficere permittebat, & quasi paulatim Diuinitatis suæ volebat gloriam declarare, & cum corporis ætate etiam sua extēdere, ne quid nouū videatur, idque nōnullos nimia nouitate perterreret; ac cum præsertim sic quoque dicere:

Ioan. 7.

Quomodo hic literas scit, cùm non didicerit? Ergo corporale quidem est augmentum, & profectus gratiæ, & sapientiæ humanitatis magis mensuræ conuenit; ipsum verò Deum Verbum per suam naturam perfectissimum confitemur, non egentem profectus, non sapientiæ, non gratiæ: Ipsum enim creaturæ, & sapientiam, & gratiam, & bona omnia impertit. Et si Deus passus esse dicatur, passio quidē erit dispensationis ipsius; tamen dicitur, & rectè quidem, quia corpus passum est, & quod erat in corpore patiente ipsius, qui pati non poterat: Impassibilis enim est vt Deus; quantum tamen ad conuitiatorum petulantiam pertinuit, passus esset, si pati posset. Ergo quū nostri similis factus est Vnigenitus, quotiescū que homo nominatur à Diuina Scriptura, intuentes dispensationem, sic Deum ipsum natura quoque confitemur.

EXEMPLA DIVINAE SCRIPTVRAE, quòd Dei Verbum, & homo factum, manserit Deus.

CAPVT XIII.

Exod. 25.

AIT alicubi Deus ad Pōtificem Mosen: Et facies propitiatorium impositione auri puri, duorum cubitorū & dimidii longitudinē, & cubitum vnum & dimidium latitudinem; & facies duos Cherubin aureos ornatos; & impones illos ex vtroq; latere. Cherub vnus de latere hoc, & Cherub vnus de latere isto propitiatorij: Et facies duos Cherubin super duo latera; erunt Cherubin extendentes pennas à sursum superumbrantes pennis suis super propitiatorium; & vultus eorum adinuicem respicientes propitiatorium erunt. Ænigma certissimum id sit, Deum Verbum ēt in humanitate Deum mā sisse, & in sua gloria, & maiestatē, etsi pp dispensationē factus sit similis nostri. Propitiatorium nāque p fidē factus est nobis Emmanuel. Id autē nobis cōprobauit sapiētissimus Ioannes, dicens: Filioli hæc scribo vobis, vt nō peccetis; sed & si quis peccauerit, cōsolatorem habemus apud Patrē Iesum Christum iustū, & ipse est ppitiatio pro peccatis nostris. Nec non etiam Paulus: Quē proposuit, inquit, Deus propitiatorium in fidē suo sanguine. Cęterùm cerne Cherubin circumstantia propitiatorium; superobumbrantia quidem pennis; conuersa autem ad propitiatorium; & penè summo dominico oculum

Propitiatorium typū gerebat Verbi incarnandi.

1. Ioan. 2.

Rom. 3.

Esa. 6.

intendentia: Dei enim voluntatem tantùm respicit sancta cęlestium spiritum multitudo, & nunquam Dei satiatur aspectu. Ita filium Propheta Esaias vidisse se dicit, in sede altissima & eminentissima, circumstantibus Seraphin, & obsequentibus ei vt Deo.

Vnicum beatis mētis studiū ad nutum obseq. Deo.

ALIVD. CAP. XIIII.

Exod. 3.

DESTINABATVR aliquando diuinus Moses, vt Israel ab Ægyptiorum violentia liberaret. Verùm quoniam necesse erat eos, qui sub iugo essent seruitutis insolitæ, priùs doceri, quòd Deus iam esset reconciliatus, prodigia enim facere impetabat: Plerūque enim miraculum nos adducit in fidem. Ait igitur Moses ad Deum omnipotentem: Si autem non crediderint mihi, neque obaudierint vocem meam, dicentes: Nō apparuit tibi Deus; quid dicam illis? Dixit deinde Dominus: Quid est hoc, quod est in manu tua? Respondit: Virga. Et ait ille: Proiice illam in terram; & facta est serpēs, & fugit Moses ab eo. Et dixit Dominus ad Mosen: Extende manum tuam, & apprehēde caudam; & facta est Virga in manu eius. Et dixit illi: Vt credant tibi, quia apparuit tibi Dominus Deus Patrum ipsorum, Deus Abraham, & Deus Iacob. Animaduerte in his natura & veritate Filium Dei, tāquam si quædam virga sit Patris. Virga autem insigne est regni: In Filio enim habet omnium potestatem. Denique etiam diuinus Dauid: Thronus tuus, inquis, Deus in seculum seculi, & virga æquitatis, virga regni tui. Sed eam proiecit in terram, id est, corpore terreno circumdedit, siue per humanitatem misit in terrā: Tunc enim in similitudinem factus est, malignorum hominum scilicet. Malignitatis autem signum est serpens.

Miracula fidem conciliant.

Exod. 4.

Psal. 44.

Virga Moysi in serpentem versa adumbrabat incarnationis mysterium.

Quòd autem verum sit, hinc scribitur: Ipse enim Dominus noster Iesus Christus, in imaginem & figuram dispensationis factæ cum carne, pro serpente accipitur æreo, quem erexit Moses. Et sicut, inquit, Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, vt omnes qui credūt in ipsum, non pereant, sed habeant vitam æternam. Quemadmodum enim serpens factus ex ęre, salutis erat periclitantibus causa (sanabantur enim in eum respicientes) eodem modo etiā Dominus noster Iesus Christus est, qui cum vident quidem in similitudine malignorum, eò quòd factus sit homo, non ignorant tamē quòd Deus sit viuificus, causa erit vitę, & dat posse animalia venenosa vitarē, id est, contrarias potestates. Id quod huius rei figura sit, quòd Mosis virga alias deuoraret, quas in terram Magi proiecerant. Igitur virga quidem in terra proiecta est, non tamen serpens remansit; resumpta autem, fuit, quod erat: Nam licet facta sit, vt antè dixi, in similitudine nostra Patris virga, id est, Filius, per quem habet omnium potestatem, hac tamen impleta dispensatione,

Ioan. 3.

Num. 21.

Exod. 7.

Quid portēderit, virgā Moysi deuorasse virgas Magorum.

Psal. 44.

satione, reuolauit in cœlum, & fuit iterum tanquam in manu Patris virga æquitatis ac regni: Sedet enim ad dexteram Genitoris sui propria Maiestate, sedes altissimas obtinens, & cum carne.

Marc. 16.

ALIUD. CAP. XV.

Exod. 4.

DIXIT autem ad eum iterum Dominus Deus: Iterum infer manum tuam in sinum tuum, & intulit manum in sinum suum, & protulit manũ de sinu suo, & facta est manus eius tãquam nix. Et dixit iterum: Infer manũ tuam in sinum tuum, & intulit manum in sinum suum, & protulit eam de sinu suo, & iterum restituta est in colorem carnis suæ. Manum & dexteram Dei & Patris Verbum, & Filium eius Diuina Scriptura nominat. Induxit enim ipsum, dicentem: Ego enim manu mea firmaui cœlum. Nec nõ etiam Dauid Diuinus cantat: Verbo Domini cœli firmati sunt. Cerne igitur, in sinu quidem Moysis adhuc manum eius occultari, & nondum factã leprosam; prolatam verò & statim leprosam factam; deinde mox illatam, & rursus prolatam, & de cætero, non leprosam: Restituta est enim, inquit, in colorẽ carnis eius. Ergo quãdiu quidem erat in sinu Patris Deus Verbũ, Diuinitatis natura fulgebat: Verùm quoniã aliquo modo extrà fuerat, per incarnationẽ, fitue ἐναvθρώπησιν, factus est in similitudine carnis peccati, & inter iniquos reputatus est. Ait enim Diuinus Paulus: Eum, qui peccatũ non nouerat, pro nobis peccatum fecit, vt nos fieremus iustitia Dei in ipso. Hoc existimo lepra significari: Immundus enim secundùm legem leprosus. Sed quoniam iterum fuerit in Patris sinu: Assumptus est enim post resurrectionem à mortuis; prolata iterum manus, videbitur munda: Adueniet enim, adueniet per tempora Dominus noster Iesus Christus in synceritate diuinitatis & gloria, quamuis similitudinem nostram non proiecerit: Ait enim & beatus Paulus de Christo: Quia semel mortuus est ad multorum exhaurienda peccata, secundò sine peccato apparebit expectantibus se in salutem. Ergo quoties nobis sacræ Literæ nominant Christum Iesum, ne hominem seorsum putaueris, non verè adunatum ipsi Deo Verbo, sed existimaueris magis ipsũ esse ex Deo & Patre Verbum Iesum Christũ; cùm factus sit homo.

Esa. 48.66.

Psal. 32.

Manus Moysi leprosa, mox verò restituta, vmbra erat Verbi incarnati. Inhumanationem.

Marc. 15.

2.Cor. 4.

Leuit. 13.

Marc. 16.

Matth. 24

Actor. 1.

Hebr. 9.

QUOD NON ERAT HOmo θεοφόρος Christus, nec simpliciter in homine inhabitauit Dei Verbum, sed magis caro sit factū, siue homo perfectus, secundùm Scripturas.

CAPVT. XVI.

Philip. Summa ep.

QUI fidem habet in Christo immaculatam, & rectis omnium suffragiis comprobatam, dicat videlicet, quòd ipsum ex Deo Patre Verbum ad exinanitionem descenderit, formam serui accipiens; proprium autem sibi faciẽs corpus, quod est natum ex Virgine, factus sit nostri similis, & nuncupatus sit Filius hominis. Est autem Deus quidem secundùm Spiritum, homo autem idem secundùm carnem. Denique Diuinus Paulus Iudæorum populum alloquebatur, dicens: Multifariam multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio. Et quonam modo intelligatur locutus fuisse Deus & Pater, nouissimis diebus in Filio? Locutus est enim antiquioribus per sese legem: idcirco etiam ipse Filius suos dicit esse sermones per sapientissimũ Moysen: Ait enim: Nolite putare, quia veni soluere legẽ, aut Prophetas; Nõ enim veni soluere, sed adimplere. Dico enim vobis, iota vnum, aut vnus apex non transibit de lege, donec omnia fiant. Cœlum & terra transibunt, verba mea non transibunt. Ad hoc etiam Prophetæ vocem: Ipse, qui loquitur, præstò sum. Ergo cùm factus est in carne, tunc locutus est nobis Pater in ipso, sicut ait S. Paulus, nouissimis diebus. Sed ne purum credamus, quòd ipse sit ille, & ante secula Filius, intulit statim: Per quem fecit & secula, splendorem etiam gloriæ, & figuram substãtiæ Patris esse commemorat.

ram, quæ de Verbo credere oportet.

Hebr. 1.

Matth. 5. Idem, qui olim per Patres, & modò per se loquit.

Matth. 24.

Esa. 52.

Hebr. 1.

Homo igitur factus est verè is, per quem fecit & secula Deus Pater; & non, vt nonnulli existimant, in homine fuit, vt tanquam homo intelligatur à nobis Deum habens inhabitantem: Nam si hæc rectè se habere confidunt, superuacaneus videbitur esse beatus Euangelista Ioannes dicens: Et Verbum caro factum est: Vbi enim opus est ἐναvθρωπήσεως aut quare incarnatum dicitur Deus Verbum, si non factum est caro? Similem nostri cùm factum esse declaratur, manifeste tamen sic quoque ipsum supra nos, immò etiã supra vniuersam creaturam. Oportere autem existimo ea, quæ dixi, exemplis etiam comprobare, & persuadere, quòd factus sit homo Vnigenitus, & sit Deus etiam cum carne, ac non magis inhabitârit in homine θεοφόρον ipsum efficiens, tanquam & alios, qui Diuinitatis ipsius fuêre participes.

Ioan. 1. Inhumanationem.

Deo donatum.

Intellectus siue cogitationes.

CAPVT XVII.

AIT alibi de nobis: Inhabitabo in ipsis, & inambulabo, & ero ipsis Deus, & ipsi erunt mihi populus. Nec non etiam ipse Dominus noster Iesus Christus: Ecce ego venio, & si quis mihi aperuerit, intrabo, & ego & Pater, & mansionem apud ipsum faciemus, & apud eum cœnabimus. Nominati autem sumus etiam templa Dei: Vos enim, inquit, templa Dei estis vituri. Et rursus; Nescitis, corpora

2 Cor. 6. Leu. 26. Esa. 51. Apoc. 3.

Ioan. 4.

1.Cor.3. corpora vestra templum esse Spiritussancti, qui est in vobis, quem habetis a Deo? Verùm si ita aiunt & ipsum esse Emmanuel, tãquam vnumquemque nostrûm, inhabitantem in 1.Cor.6. sese Deum habuisse, apertè confiteantur, & cùm ipsum adorari conspiciunt; tàm a nobis, quàm ab Angelis in cœlo pariter & in terra, erubescant, tanquam diuersa sentientes, & Literarum sacrarum propositum nescientes, nec habentes in se fidem, quam nobis tradi-Luc.1. derunt hi, qui in principio, & viderunt, & ministrauerunt Verbo. Sin autem dicant, quòd propterea Deus sit, & vt Deus glorificetur, quia in eo tantùm inhabitaret Dei Patris Verbum, ac non propterea, quia factus sit homo, audient rursus a nobis. Si in eis, qui inhabitantem in se Deum habuerint, satis est, vt idcircò verè Dei esse possint, & ab omnibus adorentur, omnes sint Dij & adorandi: Inhabitat enim in sanctis Angelis. Habuimus autem & nos ipsum in nobis per Spiritum; sed non sufficiat hoc natura Deos ostendere, & adorandos eos, qui habent Spiritum. Igitur non propterea Deus est adorandus Emmanuel, quòd inhabitârit in eo, tanquam in homine communi & seorsum intelligẽdo in partem Domini Verbum; sed quòd factus sit caro, id est homo: Mansit enim idem, & Deus, & adorandus.

Sola Dei inhabitatio non efficit Deum.

DICTA APOSTOLICA, *in quibus Deus nominatus sit Christus.*

CAPVT XVIII.

Ephes.3. Testimoniũ primũ Diuinitatis Christi. De mysterio, dicens secundùm Christum; Quod alijs, inquit, generationibus non est agnitum filijs hominum, sicut nunc reuelatum est Sanctis eius, quibus voluit reuelare diuitias gloriæ mysterij huius intelligentibus, quòd Christus in vobis spes gloriæ, quem nos annuntiamus. Si igitur est Theophorus, ac non Deus verè, quomodo ipse est diuitiæ gloriæ mysterij, quod annuntiatur Gentibus? vel quomodo omnino Deus annuntiatur?

ALIVD CAP. XIX.

Coloss.2. Testimoniũ 2. Volo enim vos scire, qualem solicitudinẽ habeam pro vobis, & pro his, qui sunt Laodiceæ, & quicunque non viderunt faciem meam in carne, vt consolentur corda ipsorum, instructi in charitate, & in omnes diuitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterij Dei Christi. Ecce mysterium Dei, mysterium nominat Christi, & plenè intelligere quosdam vult imaginationem ipsios. Quo igitur intellectu opus erat volentibus Christi mysterium discere, si fuerant auditu-ri, quòd inhabitârit in homine Deus? Opus enim nimio intellectu, vt scias contrà, quòd Verbum, cùm sit Deus, factum sit homo.

ALIVD CAP. XX.

A vobis enim sonuit sermo Domini, non solùm in Macedonia & Achaia; sed in omni loco fides vestra, quæ est ad Deum, exiuit. Ecce iterum in Deum fidem factam esse commemorat, cùm etiam Christus dicit: Qui credit in me, habet vitam æternam: Nam sermonem Domini, prædicationem dicit de se ipso. 1.Thess.1. Testimoniũ 3. Ioan.3.

ALIVD CAP. XXI.

Ipsi enim scitis introitum nostrum ad vos, quomodo non inanis fuit, sed antè multa passi, & contumelijs affecti, sicut scitis in Philippis. Confisi sumus in Domino nostro loqui ad vos Euangelium Dei. Ecce loquens in Deo, Dei Euangelium memorauit, qui prędicat Gentibus Christum. 1.Thess.2. Testimoniũ 4.

ALIVD CAP. XXII.

Recordamini fratres laborem nostrum & ærumnam; nocte, ac die operantes, ne quẽ vestrum grauaremus, prædicauimus Euangelium Dei inter vos. Et iterum: Propterea & nos gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam cùm percepissetis a nobis Verbum auditus Dei, excepistis non vt Verbum hominum, sed sicut est verè Verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis. Nónne euidenter Euangelium Dei, & Dei Verbum, prædicationem de Christo commemorat? Quippe id omnibus manifestissimum est. Apparuit enim Dei gratia Saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, & iustè, & piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi: Ecce Deus & magnus planissimè nominatus est Dominus noster Iesus Christus: Ipse est enim, cuius aduentum gloriæ expectantes, sobriè viuere & irreprehensibiliter festinamus. Sed si est homo theophorus, quomodo sit & magnus Deus, vel quomodo beata est spes in eum? Siquidem verus est Propheta Hieremias, dicens: Maledictus, qui spem suam ponit in hominem: Neque enim Deum ipsum possit efficere, vt antè dixi, Deum portare. Denique doceant nos, quid impediat, alios etiam omnes Deos esse, & adorandos, qui in se habuerint Deũ. Deum autem & magnũ, & beatam habentem illuminationem, Christum nominat beatus Paolus, qui inuenitur, dicens de Iudæis, & de Emmanuel. 1.Thess.4. Testimoniũ quintum. Testimoniũ sextum. Tit.2. Testimoniũ septimum. Hierem.17. Tit.2. Rom.9.

Quorum Patres, & Testamentum, & promissiones, ex quibus Christus secundùm carnem, qui est super omnia Deus bñdictus in Testimoniũ octauum.

seculà seculorum Amen. Quòd verò secundùm diuinam reuelationem, perspicuum fit, ipso dicẽte: Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Hierosolymam cum Barnaba, assumpto etiam Tito. Ascendi autem secundùm reuelationem, & exposui eis Euangelium, quod prædico in Gentibus, seorsom autem his, qui videbantur aliquid esse, ne fortè in vacuum currerem, aut cucurrissem. Christum prædicans Gentibus vt Deum, diuinum nominat ipsius vbique mysterium. Ascendit per reuelationem Hierosolymam, & exposuit his, qui videbantur aliquid esse, id est, sanctis Apostolis, siue discipulis, ne fortè in vacuum currat, aut cucurrerit. Cùm verò ab Hierosolymis descendisset, & rursus Gentium gregibus interfuisset, emendauitne aliquid ex prioribus? Nonne perseuerauit Deum confitens Christum? Atqui scribit quibusdam: Miror, quòd sic citò transferimini ab eo, qui vos vocauit in aliud Euangelium: quod non est aliud, nisi aliqui sunt conturbantes vos, & volentes conuertere Euangelium Christi: Ait enim iterum: Sed & si nos, aut Angelus de cœlo Euangelizauerit vobis præter id, quod accepistis, anathema sit. Pro qua igitur causa alios omnes omittens, licet Deum inhabitantem habuerint, solum prædicabat Iesum, sicut Deum.

Galat. 2.

Gala. 1. Paulus vbique constãter Christũ Deũ esse pdicat.

Testimoniũ nonũ.

ALIVD CAP. XXIII.

Ioan. 2.

Testimoniũ decimũ

Scriptum est de Christo: Cùm autem esset in Hierosolymis in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa, quæ faciebat. Ipse autem Iesus non credebat se illis, quia ipse sciebat omnes, & quia non necesse habebat, vt aliquis testimonium perhiberet de homine: Ipse enim sciebat, quid esset in homine. Si homo esset tantùm theophorus, quomodo non decepti sunt multi, qui Hierosolymis in nomine eius crediderũt? Vel quare solus cognoscit, quæ sunt in homine, cùm præsertim nemo alius sciat? Finxisse enim Deus dicitur corda nostra singulatim. Vel quare solus remittit peccata? Ait enim: Quia potestatem habet filius hominis in terra remittere peccata. Quare solus præter alios assessor est Dei & Patris? Quare soli obsequũtur Angeli? & nos quidem docuit communẽ putare Patrem, qui est in cœlis; sibi autem eũ specialiter ascribit. Sed fortè dices, quòd huiusmodi voces inhabitanti Verbo deputandæ sint. Nonne igitur eum oportebat, iuxta Prophetis conuenientem mensuram, ipsum quoque dicere. Hæc dicit Dominus? Verùm cum ea, quæ sunt supra legem, lancire vellet, assumens sibi conuenientem legislatoris auctoritatem, aiebat: Ego dico vobis.

Mar. 9. Matth. 4. Matth. 22.

Ex modo docẽdi acçipiendi Chrm Deũ esse ostẽdit.

Matth. 5.

Quomodo liberum se ait, & non obnoxium Deo? Ideo quia est Filius veritate. Et si esset homo theophorus, essétne ét liber secundùm naturam? Solus enim Deus liberat, quia solus est: Solus enim quasi tributa omnium exigit, & tanquam loco debitorum, ab omnibus recipit religionem. Et si exitus legis & Prophetarum Christus est, est autem homo theophorus, nonne dicere liceat, quòd Propheticarum prędicationũ exitus ἀνθρωπολατρείας crimen nobis induxerunt? Deinde quidem lex prędicabat: Dominum Deum tuum adorabis, & ei soli seruies. Qua nos eruditione perducit ad Christum, quasi ad agnitionem illius, qui in vmbris fuerat posteriorum? Spernentesne igitur Deum adorare, adorabimus hominem habentem Deum inhabitantem? Vbi enim præstabilius erat Deum intelligi, in cœlo magis, an in homine? in Seraphin an in terreno corpore?

Rom. 10.

Deut. 6. Matth. 4.

Si erat homo theophorus, quomodo perinde ac nos participauit carni & sanguini? Nã si, quia inhabitari, hoc ei sufficit, vt nostra similiter ac nos participare, id est, hominem factum esse, inhabitauit & in multis sanctis; homo igitur non semel, sed sępissimè factus est? Quare ergo semel in consummationem seculorum, id est, in destitutionem peccati per hostiam suam dicitur apparuisse. Quomodo vnum nobis Verbi aduentum prædicant diuinæ Scripturę, si theophorus erat homo? Templum scilicet & ipse factus est Dei, quomodo etiam in nobis Christus est? Sicut templum ne in templis, an vt Deus magis in templis p Spiritum? Si theophorus erat homo; cur est solius ipsius corpus viuificum? Oportuerat enim aliorum etiam corpora esse talia, in quibus inhabitauit Deus omnipotens.

Si sola inhabitatio sat esset ad incarnationem, Verbum & reli quæ personæ sæpissime incarnatæ essent.

Multis rationibus ostẽditur, Christum non fuisse hominem Deiferum, sed Deum.

Scripsit autem alicubi etiam diuinus Paulus: Irritam faciens quis legem Mosis, sine vlla miseratione sub duobus vel tribus testibus moritur; quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit? Atqui diuina erat lex, & mandata dicta p Angelos. Quomodo igitur dignus erit deteriore supplicio, qui pollutum duxerit sanguinem Christi? Vel quomodo potior est religione, quæ est secundùm legem, fides in Christo? Sed vt iam antè diximus, est non similis aliorum Sanctorum homo theophorus, sed Deus magis verè, & omni mundo celsiorem possidet gloriam; q cum Deus sit natura, Dei Verbum factũ est caro, siue homo perfectus: Animatum enim & rationale esse, qđ adunatũ est, & credimus corpus, & vera oĩno est adunatio.

Heb. 10.

Fides in Christum veterum religione potior.

QVOMODO OPORTET Intelligere: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Et quomodo mittitur Verbum, quod Deus est. Et quomodo proprium ipsius dicitur corpus.

CAPVT XXIIII.

SEMEN Abrahæ apprehẽdisse Verbũ Dei vnigenitũ, beatus Paulus cõmemorat; nec nõ etiam,

Hebr. 2.

etiam, quòd propemodum ac nos participa-
rit carni & sanguini. Memores autē simus &
vocis Ioannis: Ait enim: Et Verbum caro fa-
ctum est, & habitauit in nobis. Idne igitur
fuit propositum viris spiritualibus docere,
quòd Dei Verbum conuersionis sit patiens?
aut q eũ fas sit commutationē, q̃ magis crea-
turæ conueniat, sustinere? adeò vt id, quod nō
erat forsitan, aut in id sua sponte deueniat,
aut vt alius contra ipsius voluntatem ad aliam
naturam impellatur? Absit: Manet nanque
idem, à sua natura commutationem omnem
excludens, & conuersionis vmbram nesciens
pati: Fixa est enim semper in suis superna illa
cœlestisque natura. Quomodo igitur Ver
bum caro sit factum, videre necesse est. Primū
quidem diuina Scriptura carnem plerunque
nominat, & quasi ex parte, animalis totius si-
gnificationem facit, nec nō etiā à sola anima
interdum tantundem ait: Scriptum est enim:
Quòd videbit omnis caro salutare Dei. Et ip-
se diuinus Paulus: Non consensi, inquit, carni
& sanguini. Allocutus est autem eos, qui sunt
ex Israel, Pōtifex Moses: In septuagintaquin-
que animabus descenderunt Patres tui in Æ-
gyptum. Sed non idcirco dixeris, quòd nudæ
& sine carne animæ in Aegyptum descende-
rint; nec porrò quòd inanimis corporibus &
solis carnibus salutare suum Deus indulserit.
Quoties igitur audiamus carnem factum es-
se Verbum, hominem intellimus ex anima &
corpore factum.

Ioan. 1.

Incarnatio & inhumanatio nullam in verbo mutationem ponunt.

Scriptura per partem exprimit quandoq; totum.

Esa. 40. Luc 3. Galat. 1. Actor. 7. Deut. 10. Gen. 46.

Est autem Verbum, cùm sit Deus, homo
perfectus, corpus accipiens animatum &
rationabile, idque sibi verè adunauit, quo-
modo ipse scit: Nostris enim sensibus hu-
iusmodi cogitationes omnino cerni non pos-
sunt, & nuncupatus est filius hominis. Sed si
oportet tanquam in speculū intuentes dicere
coniectat aliquo modo sensus humanus, adu
natum fuisse Verbum corpori habenti animā
rationabilem; qualiter etiam hominis animā
suo corpori, ipsam quidem diuersæ naturæ,
sortitam, tamen communionem adunatio-
nemque cum corpore, vt penè videatur
non esse alia præter corpus, eò quòd per com
positionem ex vtroque animal vnum efficia-
tur; manet tamen ipsa, vt antè memoraui, in
sua natura. Ergo non per commutationē, aut
conuersionem hominem factum dicimus
Dei Verbum, nec prorsus quòd Deus esse
desierit; sed quod carnem accipiens ex mulie
re, & ex vtero adunatus, exiit homo idem si-
mul & Deus; neque Dei & Patris generatio-
nem aeternam proijciens, sustinuit ex mulie-
re inde initium, vt esset accipiēs, permittebat
autem carni propriæ naturæ suæ legibus na-
sci, natiuitatis rationem duntaxat.

Quomodo Verbum carni sit vnitum, nostri sensus non capit.

Vnio verbi cum carne habet aliquid cognatum cum vnione animæ ad corpus.

Cæterùm habet in se aliquid ab humana
natura dissimile: Natus est enim ex Virgine,
& solus matrem habet innuptam; factum au-
tem etiam ipsum carnem, & in nobis inhabi-
tasse commemorat, vt vtroque comprobaret,

& factum fuisse hominem, & suum non per-
didisse: Mansit enim quod erat: Intelligitur
nanque certè, tanquam aliud in alio inhabita
re, id est, diuina natura in humanitate, nō p
pessa commixtionem, aut confusionem, aut
commutationem, vt esset, quod non erat.
Quicquid enim in alio habitare dicitur, non
ipsum sit tale, quale est id, in quo inhabitat;
sed aliud in alio magis intelligitur. At verò in
Verbi natura & humanitatis, solam nobis dif-
ferentiam designat diuersitas naturarum:
Vnus enim ex vtroque intelligitur Christus.

Quod in alterò inhabitat, non eiusdem est nominis cum eo, in quo inhabitat.

Ergo inconfusione, vt antè, dixi, seruata, in-
habitasse Verbum, ait, in nobis: Scit enim, v-
num esse Filium vnigenitum carnem femoris
eius, cùm luctaretur cum eo, & dixit ei: Dimit
te me: Ascendit enim ortus. Ille autem dixit:
Non te dimitto, nisi benedixeris me. Et post
alia: Benedixit autem eum ibi, & vocauit no
men loci illius faciem Dei: Vidi enim, in-
quit, Deum facie ad faciem, & salua facta est
anima mea. Ascendit autem Sol, cùm transijt
faciem Dei, ipse autem titubabat more suo.
Mysticus quidem est Scripturarum sensus:
Subindicare enim videtur Iudæorum oblu-
ctationem, qua vtebantur in Christo, pe-
nè cum ipso luctātes, qui tamē superati sunt,
& ipsi autem impetraturi benedictionem ip-
sius, si per fidem ad eum nouissimis tempori-
bus concurrissent. Attamen illud certè ho-
mo erat, qui luctabatur, cum Iacob Dei faciē
nominabat. Neque id solum: Nam sciebat
eum Deum esse veritate: Vidi enim, inquit,
Deum facie ad faciem, & saluata est anima
mea: Deus nanque est natura Emmanuel. Di-
citur etiam facies Dei: Nam est figura substan
tiæ Patris. Ita se vocabat apud Iudæos, cùm
diceret de Deo & Patre: Neque faciem eius vi
distis. Et Verbum eius non habetis in vobis
manens; quē misit ille, huic vos non creditis.
Quod verò Deus sit verus homo ille, qui lu-
ctabatur cum Iacob, sacra litera iterum faciet
fidē. Dixit enim, inquit, Dominus Iacob; Sur-
ge, ascende in locum Bethel, & habita ibi, &
fac ibi altare Deo, qui apparuit tibi, cùm fuge
res à facie Esau fratris tui: Reuertens enim ex
Mesopotamia, deinde timens Esau, traiecit Ia
cob pueros, & omnia vasa sua; subremansit
autem solus, & luctabatur homo cum eo.

Gen. 32.

Quid designatit Iacob cum Angelo luctatis claudicatio.

Qui cum Iacob luctabatur, Dei filius erat.

Hebr. 1.

Ioan. 5.

Gen. 35.

Gen. 32.

ALIVD CAP. XXV.

BEATVS Daniel horribilem nobis vi-
sionem exponens: Videbam, inquit, in visione
noctis, & ecce cum nubibus cœli quasi filius
hominis veniens, & vsque ad vetustum die-
rum peruenit, & in conspectu eius adduxe-
runt eum, & ipsi datus est principatus, & ho-
nor, & regnum; & omnes populi, tribus, &
linguæ ipsi seruient; potestas eius, potestas in
æternū, quæ non trāsgredietur, & regnū eius,

Dan. 7. Daniel in Spiritu vidit Verbū incarnandum.

non corrumpetur. Audis quemadmodum nõ hominem se vidisse simpliciter commemorat, ne vnus ex nobis, & iuxta nos Emmanuel esse credatur, sed quasi filium hominis? Cùm enim verbum natura sit Deus, in similitudine hominum fuit, & inuentus est habitu vt homo, vt in eodem vtrunque intelligatur; & neque homo nudus, nec Verbum absque humanitate vel carne; tamen ei principatum & honorem, quem semper habebat, datum esse commemorat: Ait enim, quòd omnes populi, tribus, & linguæ ipsi seruient. Cùm igitur etiam in humanitate positum vnigenitũ Dei Verbum, seruientem habeat creaturam, & Patris principatum & suum: Peperit autem secundùm carnem ipsum sancta Virgo, quo modo non intelligitur sancta Virgo Deipara?

Luc. 1.

DE CHRISTI PASSIONE, ET *quòd vtile sit, quod secundum aliud de vno & eodem dicitur, nec diuidimus in duo.*

CAPUT XXVI.

Hebr. 2. 1. Cor. 15.

SANCTUS Paulus salutarem passionem nobis exponit: Ait namque: Nunc gratia Dei pro omnibus gustauit mortem. Nec non etiã: Tradidi enim vobis inprimis quod accepi; quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secũdùm Scripturas, & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die. Ad hoc etiam sapientissimus Petrus: Christo, inquit, passo pro nobis carne. Cùm vnum igitur credamus Dominum nostrum Iesum Christum, id est, in humana forma conspectum, sine hominẽ factum iuxta nos Deum Verbum; quonam modo & passionem ipsi deputemus, & impassibilem seruemus vt Deum? Ergo passio quidem dispensationis erat, sua quidem dicente Deo Verbo ea, quæ sunt propriæ carnis, propter inenarrabilem vnitatem; manente verò extra passionem, quantum ad ipsius naturã pertinet: Impassibilis enim Deus est. Neque id mirum, cùm & ipsam animam hominis videamus, si quid corpus passum fuerit, extra passionem quidem manentem, quantum pertineat ad naturam; attamen nõ extra passionem esse intelligi, eò quòd proprium sit corpus ipsius, quod patitur; & licet incontigua sit & simplex, tamen id quod patitur nõ alienum est. Sic intelliges etiã de Christo omnium Saluatore. Vtar autem exemplis, quæ quasi per ænigmata nobis possunt ostendere, quòd communicârit quidem passioni Vnigenitus, quantum pertinet ad familiaritatem corporis sui; manserit autem passionis expers vt Deus. Denique Deus omnipotens prodigia sapientissimo Mosi iubebat efficere, vt crederet ei Israel, quòd esset missus à Deo, & vt à violentia liberarentur. Ait autem: Et accipies aquam de flumine, & effundes super terram, & erit aqua, quam accipies à flumi-

1. Pet. 4.

Verbũ carnis perpessionẽ in se transfert.

Sunt hæc quoque, vt alia multa scolia.

Exod. 4. Exod. 4.

ne, sanguis super terram. Inquimus autem, quòd aqua quidem figura sit vitæ, & quòd sit per naturam vita Filius ex Patre, tanquam ex flumine exiens eiusdem substantiæ. Ratione itaque omnia viuificat. Sed cùm aquam, inquit, effuderis super terram, erit sanguis. Ergo cùm factus est caro de terra, id est, quãdo à terra carnem sibi circumdedit, tunc in ea mortem nostræ similem dicitur passus, licet per naturam sit vita.

Aqua terræ infusa, & in sanguinem versa, designabat Verbi incarnationem & mortem.

In Leuitico antè pollutum quidem & immundum leprosum esse significat, ita quòd eum de castris eijci præcipit oportere; & si sanus fuerit à morbo, hoc eum pacto purgare. Et accipient purgati duos pullos mundos, & lignum cedrinum, & coccum, & hysopum; & præcipiet Sacerdos, & occident pullum vnum in vas fictile, in aqua viua; & pullum, qui viuit, accipiet illum, & lauabit in sanguine pulli occisi in aqua viua, & asperget super eum, qui purgatus est à lepra septies; & mundus erit. Reddit quidem nos mundos, & pollutionum sordes abluit, & carnalis concupiscentiæ mortalitatem repellit sanguis pretiosissimus Christi, & purgatio Baptismatis sacrosancta. Cæterùm illud aspice; Omittentes enim scripturarum vim subtiliter examinare, quod mysterio expediat, in præsentia memorabimus. Pullis duobus comparat Christum, non quòd duo sint filij, sed quòd vnus potiùs ex duobus, ex diuinitate, & humanitate in vnitatem collatus. Mundi autem pulli: Neque enim fecit peccatum Dominus noster Iesus Christus, quod erat Verbum sanctum, & diuinitate, & humanitate. Volucribus verò comparatur, quòd quasi in sublimi sit super terram, & a cœlo desuper. A cœlo enim est homo Christus, licet carnem sancta Virgo peperit. Quomodo igitur desuper de cœlo? Deus enim Verbum, quod est desuper, & ex Patre, carnẽ ex Virgine sanctâ accipiens, & eam suam propriamque existimans, tanquam si eam desuper de cœlo detulisset, dicebat: Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis. Ea enim, quæ sua sunt, propriæ carni semper attribuit, adunatum verò semel iam cum ipsa, vnum scilicet existimabitur.

Leuit. 13. Leuit. 14.

Passerculi, quorum alter immolabatur, alter immolati sanguine tinctus viuus dimittebatur, adumbrabãt Christi diuinitatem & humanitatem.

Duo passeres denotãt, non duos filios, sed duas in vno filio naturas.

Cæterùm vide, occiso vno pullo, lauari quidẽ alterũ eius sanguine, tñ nõ emori. Et quid hoc sic? Viuebat enim Verbum, licet sua caro fuisset emortua, & cõmunẽ passionẽ esse dicebat, ꝓpter adunationẽ & familiaritatẽ, quã habebat cũ carne. Igitur ipse quidem viuit vt Deus: corpus verò tanquã proprium faciebat, & in se familiariter accipiebat corporis passiones, cùm ipse nihil in natura ꝓpria pateretur. Prodest igitur & necessarium est, si in vno Christo id accipiamus, qđ sm aliud & aliud de vno eodemq; constituatur, & quod in duo diuidi nõ permittatur, licet diuersa inter se, & minimè cõuenientia acta esse dicantur. Est autẽ tale, quod dico: Natũ esse sm carnẽ ex muliere,

Passer sanguine tinctus, non tã mactatus, Chri Diuinitatem designabat.

Qui omnibus dat ortum, ex Virgine oritur.

liere, dicimus Deum Verbum, quamuis omnibus ipse præbeat nasci, & ad natiuitatem, quæ nondum nata sint, vocet secūdùm aliud, & aliud. Vocat autem ad natiuitatem omnia, eò quòd natura sit Deus. Scriptum est autem de ipso: Puer proficiebat, & confortabatur, & implebatur sapientia & gratia, cùm natura sit perfectum vt Deus, & ex sua plenitudine spiritualia Sanctis impertiat, & ipse sit sapientiæ dator & gratiæ. Quomodo proficit puer, & sapientia impletur & gratia? secundùm aliud & aliud. Cùm sit enim idem ipse homo simul & Deus, propter vnitatem quidē propria ducit humana. Est autem perfectus & sapientiæ & gratiæ dator, vt Deus.

Luc. 2.

Idem secundum diuersa proficit & perficit.

Nuncupatus est etiam Primogenitus & Vnigenitus. Sed si quis vim ipsam scrutari voluerit dictionum, primogenitus est, qui est inter fratres plurimos Primogenitus. Vnigenitus verò, vt Vnigenitus, non iam Primogenitus, nec inter plurimos fratres, & est ipse, & hoc, & illud. Et quomodo? Ergo secundùm aliud, & aliud: Primogenitus enim, vt inter plurimos fratres, propter humanitatem. Vnigenitus porrò idem & solus, ex solo Patre natus & Deo, sanctificatus fuisse dicitur per Spiritum, cùm ipse sanctificare soleat accedentes. Baptizatus est secundùm carnem, qui in Spiritusancto baptizabat. Quomodo igitur idem & sanctificat & sanctificatur, & baptizat & baptizatur? Secūdùm aliud porrò & aliud? Sanctificatur enim humanè, sic etiam baptizatur. Sanctificat autē Diuinè, & baptizat in Spiritusancto. Cùm ipse suscitet mortuos, resurrexit a mortuis: Et cùm sit per naturam vita, viuificari dicit. Hoc quoque quonam modo? Secundùm aliud nēpe & aliud: Ipse enim resurrexit quidē à mortuis, & viuificari dicitur secūdùm carnem; viuificat aūt & suscitat a mortuis, vtpote Deus. Patitur, & nō patitur, secūdùm aliud & aliud. Patitur autem humana carne, eò quòd homo sit. Impassibilis autem Diuinè manet vt Deus. Adorauit ipse nobiscum: Vos enim, inquit, adoratis, quod nescitis; nos adoramus, quod scimus: Adest enim adorandus: Flectitur enim ipsi omne genu. Hoc quoque secundùm aliud & aliud: Adorat enim, qui naturam assumpsit, quæ debeat adorare. Adoratur autem porrò idem, quasi maior adorante natura, eò quòd intelligitur Deus.

Idem Vnigetus & Primogenitus, sed diuersa ratione.

Chrs secundum aliud, & aliud sanctificat, & sanctificat, excitat & excitaf. adorat & adoratur.

Ioan. 4.

Philip. 2.

Adoratione verò non est diuidendum in hominem seorsum Deum seorsum; nec verò tanquam Deo coniunctum æqualitate dignitatis & diuitiis substantiis, cum ipso adorari dicimus hominem: Id enim extremæ impietatis plenissimum est, sed vnū adorandum hominem, factum & incarnatum Dei Verbum; ita tamen, vt credamus corpus ei adunatum, animam iuxtà habuisse rationabilem: Neque enim Deus omnipotens duos Primogenitos præcepit oportere tam à nobis, quàm a sanctis Angelis adorari: Vnus est enim, qui est introductus in orbem terrarum. Et si introductionis modum curiosius perscrutemur, carnalis dispensationis mysterium inueniemus. Introductus est autem in orbem terrarū, tunc cùm factus est homo, licet natura sita distare ab orbe longissimè videatur, & in Diuinitatis eminentia verè esse credatur: Alius est enim præter elementa Creator ipsorum.

Homo non coadoratur cū Verbo, sed homo Deus vna adoratione adoratur.

Hebr. 1.

Ergo super ea, quæ ipse condidit, secundùm naturam est, quòd natura sit Deus. Vnus tamen, vt antè dixi, adorandus est, & tunc cùm in multis fuerit fratribus: Tunc enim propterea dictus est Primogenitus. Vnum Filium adorauit cæcus à natiuitate sua, cùm præcipuo mirabilique modo sanatus est: Nam cum inuenisset eum, inquit, in tēplo, dixit Iesus: Tu credis in Filium Dei? Ille autem dixit: Quis est, Domine, vt credam in eum? Christus verò ei seipsum cum corpore demonstrabat: Et vidisti quidem eum, & qui loquitur tecum, ipse est. Vides, quòd singulari numero vtatur, non permittens Deum & hominem seorsum intelligi? Imò verò, & si quis hominem nominauerit Emmanuelem, minimè quidem communem hominem significauit, sed Dei Verbum adunatum nostræ naturæ: Sicut vnum hominem adorauere beati discipuli, cùm eum videntes miris modis inter aquas ambulare, adorant, dicentes: Verè Dei Filius est. Si verò hominem cum Deo coadorari dixerimus, diuisionem spatiosissimā inducemus: σὺν enim semper, quod Latinè est, cum, si in significatione vnitatis, quæ est per compositionem, ponatur, duo omnino cogit intelligi: Quemadmodum enim nemo sibi conuiuere dicat, neque concœnare, aut coadorare, vel coambulare: Duarum enim personarum significationem inducet præpositio Verbo præposita. Ita etiam si quis coadorari hominem cum Deo dixerit, duos planè filios dicit & eos esse disiunctos: Vnitatis enim ratio si in sola dignitatis æqualitate siue auctoritatis intelligatur, non esse vera conuincitur, idque à nobis iam pluribus ante probatum est.

Ian. 9. Vnum adorat cæcus à natiuitate, vnum Apostoli, vnū homines & Angeli.

Matth. 14.

τὸ σὺν præpositio dualitatem indicat.

AD ILLOS, QVI AIVNT, quòd sola relatione Deum Verbum deceant humana.

CAPVT XXVII.

GARRIVNT nonnulli de carnis dispensatione Vnigeniti, & venerabile & magnum ac supernis Spiritibus amabilissimum mysterium, per quod etiam saluati sumus, ad sensus fragiles deferentes, decus contaminant pulchritudinemq; veritatis, cùm eos oportet si quid non rectè habere videatur, roborare conati, sed inspicere magis subtili acutoque mentis oculum sacro propositū literarū, atq; rectum ita iter ingredi, sectantes ea, quæ Patres sancti examinârūt, q̄ sancti Spiritus

In incarnationis mysterio Nicęnorum Patrum vestigijs, non proprio iudicio insistendum.

illuminationibus eruditi, sanxêre nobis Symbolum fidei, dicunt autem ipsum, quod ex Patris substantia inæstimabiliter natum est, Deú Verbum, per quod omnia facta sunt, quæ in cœlo & quæ in terra, propter nos homines, & nostræ salutis causa descendisse, carnem factum, passum, ascendisse in cœlum, venturum per tempora, iudicare viuos & mortuos. Verùm nonnulli sunt, doctos se esse scientesque opinantes, & supercilio & tumore inflati, qui si hæc verba audierint, derident; & ea, quæ tā quam tectè sunt dicta, deliramenta magis existimant, cùm præsertim credamus, illuminatione Spiritussancti patuisse sanctis Patribus scientiam veritatis. At illi, tanquam si soli possint meliora sentire, non ipsum existimant Vnigenitum Dei Filium, quod est ex substantia eius Deus Verbum, passum esse sua carne pro nobis humanè. Licet eo quod Deus intelligitur, in sua natura habeat, vt pati non possit; hominem autem seorsum & separatim eū ponētes, qui est ex sacra Virgine procreatus; deinde ei, quantum ipsis videtur, modum gloriæ tribuentes, adunatum fuisse dicunt Verbo Dei & Patris; & rationem adunationis exponentes, donatam esse ipsi dicunt à Deo æqualitatem dignitatis siue auctoritatis, & vt simili appellatione, & Christus, & Filius dicatur & Dominus. Sin verò etiam passus esse aliquid dicatur homo, qui ab ipsis excogitatur, oportere aiunt in ipsum Deum Verbum referri, eò quòd coniunctus sit ipsi æqualitate dignitatis, cùm naturis diuersis vnusquisque id sit, quod est.

Agit ex instituto hic contra Nestorianos.

Explanabo autem vim sententiarum, quā rumquantum ipse valuero, sacrarum literarū exempla proponēs. Esuriit Christus, itinere fatigatus est, dormiuit, ingressus est in nauiculam, pulsatus est à ministris verberibus, à Pilato flagellatus est, sputamina militum excepit, qui lancea latus pungentes, acetum mixtum felle ori eius obtulerunt; gustauit autē & mortem cruce; passus & alia conuitia Iudæorum. Hæc omnia homini quidem contigisse commemorat; referri verò in Filii veri personam. At nos credimus, sicut in vnum Deum Patré omnipotentem, omnium visibilium & inuisibilium factorem; ita etiam in vnū Dominum nostrum Iesum Christum Filium eius. Diuidere verò seorsum in hominem Emmanuel recusamus, & seorsum in verbū. Sciētes aūt, ꝙ factum sit iuxta nos Verbum & homo, verè ipsum eundemque dicimus Deum de Deo; humanè verò hominem iuxta nos ex muliere. Affirmamus autē, propter familiaritatem carnis quidem cum infirmitates fuisse perpessum; seruasse verò naturæ suæ impassibilitatem, eò quòd non homo erat solùm, sed idem etiam Deus natura.

Nestoriani quicquid Christus pertulit, purum hominē pertulisse dicunt; referri hæc tamen ad Deum propter vnionem, quā habet homo ille cū Deo.

Et quemadmodum erat proprium corpus ipsius, ita etiam naturales corporis & inculpabiles passiones; nec non ea, quæ ei illata sunt petulantia nonnullorum. Patiebatur autem impassibiliter, qui non idcirco se humiliauit, vt esses tantùm similis nostri; sed quia, vt antè dixi naturæ suæ, vt istis omnibus superior, reseruâsset: At si diceremus, quòd per conuersionem, vel commutationem naturæ suæ in naturam transierit carnis, necesse erit omnibus modis nos vel inuitos confiteri, arcanam Diuinamque naturam fuisse passibilem. Sin autem mansetit incommutatus, licet iuxta nos homo sit factus, & est proprium cœlesti naturæ, vt pati non possit; deinde per adunationem ipsius fuerit corpus passibile, patitur, corpore, patiente eo, quòd ipsius fuisse dicitur proprium; manet verò ipse impassibilis eo, quod ipsius est. Porrò proprium, vt pati non posset; & si glorificatus est Emmanuel per passionem, vt ipse dixit, cùm pro nobis pretiosam crucem esset passurus. Nunc glorificatus est Filius hominis; cur passionis gloriam homini tribuentes solam habenti coniunctionem cum eo in æqualitate dignitatis non erubescunt? Nam sicut ipsi existimant, coniunxit sibi secundùm voluntatem Patris & complacitum hominem. Similiter & eum suæ gloriæ parem effecit & cō cessit, vt simili appellatione Christus & Filius & Deus nominetur & Dominus. Ergo neque incarnatum est verè Verbum, nec prorsus homo est factum; & fortè etiam falsos mendacesque dicere Doctores sanctos mundi totius, nullum patiatur detrimentum: Aut enim dicant, inmò magis ꝓcedāt in medium, probaturi, quòd coniunctionis, quæ ab ipsis inducitur, modus habeat vim, & idem Verbum hominem factum; aut si ea non ita habere existimant, quare coniunctionis nobis inconiunctæ modum excogitant, veritate neglecta; cùm deceat eos dicere, humanitati nostræ adunatum fuisse Dei Verbum & Patris? Ita enim carne quidem propria intelligitur passus humana; quantum verò pertineat ad Diuinitatis naturam, molestiæ omnis expers, vt Deus.

Hæc omnia in fonte clarius decurrere, quis dubitet?

Ioan. 12.

Si secundùm solā voluntatū consensionem facta est Verbi & hominis vnio, nulla facta est Incarnatio.

Nestoriani inconiunctæ coniunctionis modum excogitant.

Quòd verò relationem nominantes, quæ nescio, quomodo ab ipsis reperta est, gloriæ detrahant, Emmanuel quoque eum vix vnum sanctorum efficiāt Prophetarum, & quòd inter mensuras constituant plurimorum, in eoque proculdubio capiantur, probabo porrò, Diuinæ scripturæ ponens exempla. Murmurabat aliquando in deserto aduersùs Mosen & Aaron populus Israel dicens: Vtinam mortui essemus, percussi à Domino in Aegypto, cùm sedebamus ad ollas carnium, & edebamus carnes vsque ad satietatem. Dicit deinde sapientissimus Moses: erat (enim consequens tam temere impatientes confutare.) Nos autem qui sumus? Neque enim aduersùm nos est murmuratio vestra, sed aduersùs Deum. Regnabat autem per illa tempora etiā Deus omnipotens, per sanctos Prophetas in populo Israel. Illi autem in hoc etiam pusillanimes accedebant ad diuinum Samuel, dicentes;

In eos, qui incarnationis Mysterium in purum rationis eos transferebant. Asserebant enim Verbum hactenus incarnatum, quatenus ea, vt propria sibi vēdicabat, quæ erant hominis.

Exod. 16.

1. Reg. 8.

Ecce

Ecce tu senuisti, & filij tui non ambulant in vijs tuis, & nunc constitue super nos Regem, qui iudicet nos, sicut & cæteræ Gentes. Moleste quidem nimis ferebat id Propheta. Ait autem Deus omnipotens: Audiui vocem populi, sicut locutus est ad te, quia te non spreuerunt, sed me, ne regnem super eos. Dixit autem alicubi etiam Christus sanctis Apostolis: Qui recipit vos, me recipit. Necnon etiam misericordes pro tribunali suo allocuturum se pollicetur: Venite benedicti Patris mei, percipite paratum vobis regnum à constitutione mundi. Probitatis verò ipsorum mores familiariter agnoscens, de his, quibus bene consultum fuerat ab ipsis: Quandiu fecistis, inquit, vni horum minimorum, mihi fecistis.

Math. 10.

Math. 25.

Matth. 25.

Ecce in his, relationis modus qualis sit, cognoscitur. Vehementer murmurabat aduersus Mosen & Aaron populus Israel, & res quidem hæc habet relationem in Deum: Erant tamen Moses & Aaron homines similes nostri. Eodem pacto etiam in alijs intelliges, quorum nuper fecimus mentionem; sed erant quidem, vt antè dixi, sancti & admirabiles homines, homines tamen similes nostri. Eóne igitur modo etiam homo Deo Verbo coniunctus, vt illi aiunt, relationem in id suarum habeat passionũ? Et quomodo iam non sit homo communis, & seorsum, & aliud nihil? Ergo non est verè Deus, Emmanuel, non Vnigenitus Filius, non Deus secundùm naturam. Deinde, quam ob causam nemo aliorum à Deo Verbo honoratus est æqualitate dignitatis, siue auctoritatis? Solum autem hunc paria omnia fortitum fuisse contendunt; maximè cùm Deus Saluator omnium, non iudicat ad personam, sed iustum iudicium, sicut ipse commemorat? Quare ergo considet solus, quomodo veniet iudex obsequentibus Angelis? Quare autem solus tam à nobis, quam à supernis Principibus adoratur?

Relatio illa communi... tia non fat est, vt quis dicatur, & sit Deus.

Matt. 25.

Sed valde, inquit: Te enim quoque id agere inuenimus: Passim enim ipsum conficteris; quatenus ei carnis attribuis passiones, licet impassibilem serues vt Deum. At nos, vir optime, cùm prius adunauerimus Verbum & hominem, carni quidem passiones tribuimus, impassibilem verò vt Deum seruabimus: Nam licet factus sit similis nostri; attamen scire debemus cœlestium dignitatũ, & Diuinæ eius eminentiæ maiestatem. Præmissa igitur vnitate ea, qua quasi aliquo fundamento fidei præiacto, carne quidem passum esse confitemur, mansisse verò extra passiones: Quippe cùm in se habeat, vt pati non possit. Sin verò in partem ponamus Deum & hominem, naturas à se diuidentes, & secundùm solam relationem dicamus Deum Verbum sua duxisse ea, quæ corpori contigerunt. Mosis quippe & Aaron modum habebitis, qui ex sancta Virgine procreatus Emmanuel, quod est interpretatum: Nobiscum Deus. Ergo & ipsi per Prophetas sanctos dicant: Dorsum meum posui in flagella, maxillas autem meas in palmas: Faciem autem meam non auerti à confusione sputorum. Porrò inioderunt manus meas & pedes meos, numerauerunt omnia ossa mea. Et porrò dederunt in cibum meum hysopum, & in siti mea obtulerunt mihi acetum. Ipsi omnia hæc Vnigenito attribuimus, quæ pro nobis dispensatoriè carne passus est secundùm Scripturas: Viuifica enim eius passione nos sanati sumus, & infirmatus est propter peccata nostra ipse; impassibilem verò eum natum esse cognoscimus: Nam si (vt dudum dixi) idem homo est simul & Deus, sunt quidem certæ humanitatis eius passiones. Porrò Dei proprium est, vt impassibilis intelligatur. Hæc ita sentientes seruauimus pietatem, & per rectas cogitationes, & sensus ad cœlestis vocationis palmam perueniemus in Christo, per quem, & cum quo Deo & Patri gloria cum Spiritu sancto. Amen.

Obscura hæc, vt alia multa.

Math. 8.

Naturæ humanæ proprium posse pati, Diuinæ non posse pati.

TOMI QVARTI, MAGNI CONCILII EPHESINI FINIS.

ACTO-

ACTORVM CONCILII EPHESINI PRIMI

Tomus Quintus.

Hoc ſegmento ea potiſſimùm tractantur & explicantur, quibus ventum eſt ad Eccleſiarum vnionem, earundemq́; inter ſe concordiam & pacem: Nam propter diſſidium Epheſi inter Cyrillum & Ioannem Antiochenum natum, ipſæ quoque eorundem Eccleſiæ, & Diœceſes, non abſque grauiſſima multorum offenſione, inter ſe ſectæ atque diſſectæ erant. Durauitq́; hæc controuerſia duos aut tres annos poſt Concil. Epheſinum diſſolutum, duratura vtique diutius, niſi Theodoſius Auguſtus, omnia miſceri, peſſumq́; ire animaduertens, proſcripto Neſtorio, vtrique parti pacem indixiſſet. Quæ illius aliorumq́; ſtudio, quarto demum à Neſtorij condemnatione anno, impetrata eſt: ſed admodum ægrè, vt ex Tomi huius capitibus palàm fiet.

Tomi Quinti, caput I.

EXPLANATIO DVODECIM *capitum & anathematiſmorum, per Cyrillum Archiepiſcopum Alexandrinum Epheſi edita, Sacra Synodo clariorem illorum declarationem exigente.*

ARGVMENTVM.

SCHISMATICI defectionis ab Oecumenica Synodo geminam cauſam allegabant: Alteram Cyrilli hæreſin, quam hoc ipſo ſacra Synodus complexa dicebatur, quòd Cyrilli anathematiſmos & capita cōtra Neſtorium edita approbaſſet: Alteram deproperatam Neſtorij exauctorationem, tumultuariumq; totius huius negotij proceſſum. Vtranque nō abſque ingenti amplificatione, & criminatione perſcripſerant ad Impp. ne non iuſtè Cyrillum & Memnonem gradu mouiſſe viderentur. Cyrillus itaque priorem cauillationem primo hoc capite ſuſtulit, viamq; hac ratione ad vnionem muniuit: Nam Synodo hortante, & ipſa quoque neceſſitate impellente, (perſuaſum enim erat Auguſtis, rem ita, vt Orientales retulerant, habere. Quare etiam non ſolùm Neſtorij, ſed Cyrilli & Memnonis quoque depoſitionem confirmarant) clarè oſtendit, anathematiſmos illos per omnia Orthodoxos eſſe. Methodum ſeruat, quam anathematiſmi ipſi ſuggerebant: Subijcit enim ſingulis eo ordine, quo in Epiſtola ad Neſtorium data perſcripti fuerant, ſuam peculiarem declarationem.

Planus, & facilis Scripturarū ſenſus bene affectis ipſis & planè inſtitutis omnia ſunt hic obſcura.

OBVIA, vt ſcriptum eſt, intelligentibus, & ſcientiam adeptis plana ſunt omnia: Etenim qui ſacra Diuinæ Scripturæ verba acuto puroq; oculo introſpiciūt, hi, quod vtile in ijs occurrit, veluti diuinum quendā theſaurum in animos ſuos recondunt. Qui verò mentem obtinent mendacio addictam, nonnullorumq; dicaculorum nugacitati mancipatam, ac vanæ nihilominùs ſcientiæ oppidò auidam, illorum ſocij meritò cenſebuntur, de quibus beatus Paulus ſcriptum reliquit: *In quibus Deus huius ſeculi, excæcauit mentes infidelium, vt non fulgeat illis illuminatio Euangelij gloriæ Chriſti: Sunt enim cæci, & duces cæcorum:* 2 Cor. 4. Hæretici, & cæci, & duces cæcorū ſunt. Quare & in perditionis quoque foueam corruunt: Nam vt Seruator ipſe alicubi monet: *Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foueā cadūt.* Matth. 15. Sunt igitur nonnulli, qui contra veritatis dogmata garriunt, Diabolicaq; prauitate mentē imbutam habentes, veritatis myſterium acri ſtudio adulterare contendunt; neq; vulgari iniuria incarnati Verbi Oeconomiam afficiūt; *non intelligentes, neq; quæ loquuntur, neq; de quibus affirmant,* 1. Tim. 1. vt literis proditum eſt. Huiuſmodi aūt impietatis inuētores extiterunt iā olim & multi quidem alij; nunc verò Neſtorius, & qui ab illo ſtant, illorum impietati nullam in partem cedentes, ad veterū Phariſæorū exemplum aduerſùs Chriſtum ſe erigunt, impudēterq́;: *Cur, cùm homo ſis, facis teipſum Deum?* Neſto. nulli priſcorū hæreticorū cedit. Ioan. 10. vociferantur. Erat itaque neceſſariū, vt aduerſùs inſanos illorum ſermones nos accingeremus; impuraq; , ac prophana illorū dogmata, anathematizaremus; memores Dei per vocem Prophetæ dicentis: *Audite & conteſtamini Domui Iacob, Dicit Dominus Deus exercituum.* Amos. 3. Et iterum: *Ingredimini per portas meas, & lapides de via tollite.* Hierem. 50. Oportet enim nos, qui pro veritatis dogmate certamus, offendicula è medio ſubmouere, ne qua ratione populi ad Hæreſes obſepiunt ſalutis viam.

illa impingant; sed planam semitam ad sacra illa diuinaq; stabula progredietes illud quotidie ingeminent: *Hæc est porta Domini, iusti intrabunt in eam.*

Psal. 117.

Cùm itaq; Nestorius dogmata quędā peregrina & impia, & ad ciendas turbas idonea libris suis inseruisset; non potuimus salutis eorum, qui illa fortè lecturi erant, curam habentes, quosdam anathematismos non componere: Non quiduis promiscuè, quod in mentem incidisset, parænecticæ Epistolæ, quam ad illū scripsimus, inserētes, sed criminationes, illius vesanas, peregrinas, & a pietatis doctrina ꝓrsus alienas esse ostendentes. Ægrè fortasse ferunt nonnulli, quæ in illum scripsimus; vel ꝙ eorum, quæ scripta sunt, indolem verè non capiant; vel certè ꝙ impuræ hæreseos ꝓpugnatores existant, impiæq; sententiæ Nestorij faueant. At nulli interim ex ijs, qui rectè sapere consueuerunt, veritas operta est. Quia verò credibile sit, non defuturos quosdam, qui non satis assequantur, quomodo, quáue ratione anathematismi illi nugis eorum aduersentur, aliquod operæpretium me facturum putaui, si singulos breuiter exponerem, illorūq; vim quanta fieri posset perspicuitate ostenderem: Opinor enim, conatum hunc non paruū lectori vsum & fructum adferre posse.

Cur Cyrillus anathematismos cōtra Nest. ediderit.

Nestorijfautores Cyrilli anathematismos insectātur.

Anathematismus primus.

Si quis non confitetur, Emmanuelem verū Deum esse; adeoq; sanctam Virginem, quæ incarnatum Dei Patris Verbū secundùm carnem genuit, Deiparam esse, anathema sit.

Emmanuel verus De⁹; Maria verè Deipara.

Declaratio.

Beati Patres, qui in Nicæa ciuitate olim conuenerunt, rectæ inculpatæq; fidei doctrinam tradētes, in vnum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & inuisibiliū factorem se credere professi sunt: Et in vnum rursum Dominum nostrum Iesum Christum Filium eius: Et in Spiritum sanctum. Asseruerūt nihilosecius, ipsummet Dei Patris verbū, per quod omnia facta sunt, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, incarnatum, hominem factum, passum, & resuscitatum esse; Etenim cùm vnigenitum Dei Patris Verbum, suapte natura Deus esset, *semen Abrahæ*, vt beatus Paulus docet, *apprehendit*; perindeque ac vnus ex nobis carni & sanguini communicauit: Natum est enim secundùm carnem ex sancta Virgine; citraq; vllam diuinitatis suæ iacturam ęquè, ac nos in humanis apparuit: Neq; enim Deus esse desijt, quando factum est caro, absit; sed in eadem Diuinitatis natura, & gloria semper permansit. Dicimus igitur, ipsum Dei Verbum hominem esse factū; nec ob id tamen ab eo, quod erat, versum, aut demutatum in id, quod non erat: Idem.n. semp est, neq; vllius omnino mutationis, aut obscuratio-nis capax est. Sed neq; vllā quoq; essentiæ illi⁹ cum carne cōmixtionem, aut confusionē, aut concretionem factā esse statuimus. Asserimus aūt, Verbum carni anima intelligente pfectæ & informatæ modo, quem illud solum nouit, (nostræ.n. mentis captū, orationisq; modum hæc res excedit) vnitū esse. Mansit itaq; Deus et post assumptam carnem; estq; vnus ad numerum Dei & Patris Filius, Dn̄s noster Iesus Christus; siue animo illum concipias, vt ante omnia secula & tp̄a Dei Verbum, paternæque substantiæ character est: Siue vt in nouissimis tp̄ibus dispensatoria quadam ratione nostri causa homo factus est. Quia verò nonnulli ortum illius secūdùm carnem, quem ꝓpter cōmunē oīum salutem ex sacra Virgine sortitus est, inficiantur: (Quæ nihilominùs natiuitas hoc illi non contulit, vt tum primum esse inciperet, sed vt nobis similis fact⁹, a morte & corruptione nos liberaret.) Propterea prim⁹ hic noster anathematism⁹ editus est: Qui partim qdē peruersa illorum fidē impugnat; partim verò, qđ rectæ fidei est, edocet; puta Emanuelē s̄m veritatem Deū esse, atq; ideo sanctam Virginem, quæ illum peperit, Deiparam esse.

Synod⁹ Nicęna ipsummet Dei Patris Verbū incarnatū asserit.

Heb. 2.

Dei Verbū fui semper simile.

Natura Verbi cum carne non est permixta, aut in carnem versa. Quo modo Deus carnē fit vnitus, ipse solus nouit. Chr̄s vtcunque cōsideratus, vnus ad numerū Filius & Dominus est.

Nestoriani ipsummet Dei Verbū incarnatū inficiantur.

Anathematismus secundus.

Si quis Dei Patris Verbū carni, s̄m hypostasin vnitum: Aut vnū rursum vnà cū sua carne Chr̄m esse (eundem nimirū Deū simul & hominem) inficiatus fuerit, anathema sit.

Verbum secundùm hypostasin carni vnitum.

Explanatio.

Diuinus Paulus, sacer ille Diuinorū mysteriorum interpres, alicubi ita scribit: *Manifestè magnum est pietatis Sacramentum, quod manifestum est in carne, iustificatum est in Spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est in Gētibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.* Quid, quęso, aliud est, quod dicit: Apparuit in carne; q̄ Dei Patris Verbum caro factum est? nō ꝙ s̄m propriam naturam versum, aut transmutatū sit in carnem, vt modò dicebamus; sed ꝙ carnem ex sancta Virgine sumptam, propriá sibi fecerit: Vnus idemq; ante & post incarnationem Filius existens: Verùm ante incarnationē tanquam carnis expers tantùm Verbum; post incarnationem verò idem rursum, sed iam in corpore. Atq; hinc est, vt vnum eundemque Deum & hoīem esse dicamus, non diuellentes eum in hominem seorsum per se positum; & in Deum rursus Verbū seiunctim per se consideratum (ne duos hac ratione filios statuere cogamur) sed vnum eudemq; Chr̄m, & Filiū, & Dn̄m esse confitentes. Qui aūt mysterium hoc secus habere existimant, aut non ita credunt; sed vnum Filium in duos dispertiūtur; & quæ re ipsa coniuncta sunt, a se inuicē seiūgunt; aiuntque hominem secundùm solùm dignitatis, vel auctoritatis consortium Deo coniunctum esse, eos a recta inculpataq; fide

alienos

1. Tim. 3.

Idem est in carne apparuisse, & carnem factū esse.

Idem ante, & post incarnationē, sed non eodem modo affectus.

Non duo Christi, aut Domini, sed vnus. Alieni a fide, qui diuidunt, quę in Chr̄o naturaliter vnita sunt.

alienos dicimus. Quamuis ergo Christus Apostolus nominetur, vnctusque, & Dei Filius designatus dicatur; non ob id tamen dispensationis mysterio labes aliqua aspergitur: Statuimus enim Dei Patris Verbum, tunc demũ Apostolum nominatum, & veluti vnum ex nobis secundùm humanitatem inunctum esse, quando nostri causa homo factum est: Qui enim nobis propter nos assimilatus est (licet id, quod erat, vsque manserit) is, quæ humanæ naturæ sunt propria, non auersatur. Imò verò propter œconomiam, non potest ea omnia, quæ ad humanam naturam pertinent, vnà cum humanitatis mensuris non admittere: Neque vllum hinc tamen secundùm propriam naturam, vel gloriam detrimentum capit: Est enim manetque etiam hoc modo affectus Deus, ac Dominus omnium.

Quãdo Dei Verbũ inunctũ, & Apostoli nomẽ sortitum.

Qui nostri causa homo factus est, nostra non auersatur.

Anathematismus tertius.

Si quis post naturarum vnionem, subsistentias in vno Christo diuidit (vnicuique nimirum suam propriam assignans) naturasque ea tantùm copula connectit, quæ est secũdùm dignitatem, vel auctoritatem, non ea autem coitione, quæ fit secundùm Physicam vnitionem, anathema sit.

In Chŕo nõ duę sunt hypostases, sed vna tãtum.

Declaratio.

Incarnationis Vnigeniti mysterium accuratè inquirentes, Dei Patris Verbum admirabili inexplicabilique modo sancto corpori animam rationis compotem habenti adiunctum dicimus; eumque in modum vnum esse Filium intelligimus. Quemadmodum nimirum & in nobis quoque aliquid eiusmodi cernere licet. Sunt sanè anima & corpus naturæ diuersæ; at duo hæc inter se coniuncta, vnum animal constituunt. Verùm sunt, qui aliter isthæc habere opinantur. Statuunt hi nobis hominem seorsum per se; eumq; Dei Patris Verbo, secundùm solam dignitatem, vel auctoritatem coniunctum dicunt; secundùm naturalem autem, hoc est, veram vnionem, vt nos credimus, nequaquam: Nam ita Diuina Scriptura verum alicubi vsurpat: Ait enim: *Et eramus natura filij iræ, sicut & cæteri*, hoc est, verè. Qui itaque subsistentias post vnionem diuidunt; singulasque, hoc est, Deum & hominem, separatim ponunt, talemque illarum copulam confingunt, quæ secundùm solam dignitatem contingit; illi duos omnino filios constituunt; cum Diuina Scriptura vnum tantùm Filium, & Dominum esse affirmet. Quare, siue quis post arcanam illam copulam Emmanuelem incarnatum, vel inhumanatum Deum nominat; nos semper incarnati Emmanuelis nomine ipsum Dei Patris Verbum accipimus: Siue rursum eundem illum hominem esse di-

Ita quodã modo se habet Verbũ ad carnem, vt anima ad corpus, quod informat.

Ephes. 4.

Verũ & naturale interdum coincidunt.

Diuinæ Scripturæ vnũ duntaxat Filium & Dominũ agnoscunt, quocunque is tandem nomine appelletur.

xerit; nos iterum æquè, ac antè illud ipsum Dei Verbum, quod per dispensationem in humanitatis mensuras sese demisit, animo concipimus. Dicemus itaque vnum eundemque palpabilem & impalpabilem; aspectabilem, & inaspectabilem: Non enim alienum est ab illo corpus, quod sibi vniuit, quod vtrique palpabile & aspectabile existit. Eos verò, qui ita non credunt, sed subsistentias post vnionem, vt modò aiebam, diuidunt; eamque solam incarnationem recipiunt, quæ in nuda dignitatis vel auctoritatis communicatione consistit, propositus hic anathematismus ab ijs alienos esse iudicat, qui, quæ recta sunt, sentire didicerunt.

Idem aspectabilis & inaspectabilis.

Anathematismus quartus.

Si quis voces illas, quæ in Euangelicis, & Apostolicis Literis passim occurrunt; aut, quę de Christo a Sanctis, vel ab ipso quoque Christo de se ipso dicuntur, duabus personis, aut hypostasibus assignat: Et alias quidem homini, tanquam personæ a Dei Patris Verbo seiunctæ accommodat; alias verò tanquam in solum Deum conuenientes, soli Dei Patris Verbo adaptat, anathema sit.

Quæcũque de Christo dicũtur, siue ea humanum quid sonent, siue Diuinum, omnia in vnam hypostasin conueniant.

Declaratio.

Dei Patris Verbum in eiusdem Patris forma & æqualitate constitutum, non rapinam arbitratum est æquiparare se Deo, vt scriptũ est; sed sponte seipsum exinaniens, ad nostrã naturam se demisit; non amittens, quod erat, sed in eo quoque statu Deus permanens; ita tamen, vt nihil eorum, quæ ad humanę naturę conditionem pertinerent, aspernaretur. Sunt itaq; illius omnia, non solùm Diuina, verùm etiam humana: Qua enim ratione seipsum exinaniuit, si ad humanæ naturæ partes sese demittere erubuit? Etsi humana auersatus est, qua necessitate, aut vi, vt nobis similis fieret, impulsus est? Omnes itaq; Euangelij voces, siue illæ humanum quid sonant, siue Diuinum, vni duntaxat personæ tribuimus: Nam Christum Iesum, hoc est, inhumanatum incarnatumve Dei Verbum vnum tantùm Filium esse credimus. Quare si quid humanum Scriptura de Christo prædicat, hoc ad humanitatis eius conditionem transferamus oportet: (Est enim illius & ipsa quoque humanitas, etsi Deus existat.) Contrà verò si quid maius, quàm quod in humanam naturam conueniat, Euangelia de illo enuntiant, hoc vni rursum Christo & Filio assignabimus, Deum incarnatum esse credentes. Qui autem vnum Christum in duas personas diuellunt, necessariò duos quoque filios effingunt. Vt ergo homo nostri similis, licet ex animo & corpore constituatur; non geminus, sed vnus tãtùm numero, & simplex homo est; ita de Emmanuele quoque nobis cogitandum est.

Philip. 2.

Verbũ, quę sunt hominis, omnia suscepit, sed nihil interim eorum, quæ sunt Dei, amisit.

Humana ad humanam, Diuina ad Diuinam Chŕi naturam referre oportet.

Quia

Quia verò Dei Verbum incarnatum, & homo factũ vnus est solùm Filius & Dominus; consequens fit, vt vnam quoque solam personam comprehendat: Cui quidem humana verò tribuimus, propter illius cum carne dispensationem; diuina propter inexplicabilẽ eiusdem ex Patre generationem. Vnde qui illum in hominem separatim, tanquã qui alius à Dei Verbo sit Filius, diuidunt; & in Deum rursum seorsum, tanquam qui alius ab hominis Filio sit filius, ij omnes iure meritoque, tanquam qui duos filios constituant, proposito hic anathematismo plectuntur.

Anathematismus quintus.

Chrs nõ homo Deifer, sed De⁹ homo est.

Si quis dicere audet, Christum hominem tantùm Deiferum, non verum quoque Deũ, vnicumq; ac naturalem Dei Filium esse; quatenus nimirum Dei Verbum caro factum, perinde ac vnus ex nobis carni & sanguini cõmunicauit, anathema sit.

Declaratio.

Verbum caro factũ, nõ in carnem conuersum.

Scripturæ voce carnis totum hominẽ designant.

Luc. 3.

Nestor. impiorum dogmatũ Architectus.

Verbum Dei carnem esse factum, apertè docet magnus ille Euangelista Ioannes; non quòd propria illius natura transmutata, aut conuersa sit in carnem, sicut iam antè expositum est, (expers enim mutationis est, vt Deus) sed quia æquè ac nos carnis & sanguinis particeps & homo effectum est: Scripturæ enim hominem suo more carnem appellant: Notũ enim est illud: *Et videbit omnis caro salutare Dei nostri*. Sed impiorum dogmatum architecti Nestorius, & qui illum sectantur, eademque cum illo sapiunt, ita incarnationis vocem admittunt, vt tamen Dei Verbum secundùm veritatem incarnatũ, hoc est, hominem nostri similem citra vllam sui mutationem factũ esse reipsa negent: Affirmant enim Vnigenitum Dei Verbum in homine, ex sancta Virgine nato, perinde inhabitare, ac in vno aliquo ex reliquis sanctis. Quare Christũ non verum iam Filium & Dominũ esse agnoscunt; sed per se, & secundùm se merum tantùm hominem; qui sola dignitatis participatione vnà cum Verbo honoratur, adoratur & glorificatur. Quòd si sola inhabitatio sat esset, & nos quoque, & Christi, & filij, & Dij essemus: Nam & in nobis quoque omnium Deus, per Spiritumsanctum inhabitat: Loquitur enim per sanctos Vates: *Habitabo inter eos, & ambulabo cum eis, & ero ipsorum Deus, & ipsi erunt mihi populus*. Scribit & beatus Paulus quoque: *Nescitis quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis?* Et ipse Christus de sanctis Prophetis, cæterisque Sanctis, qui ipsius in carnem aduentum antecesserant, ait: *Si illos Deos dixit, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solui Scriptura: Quem Pater sanctificauit, & misit in mundum, vos dicitis: Quia blasphemas; quia dixi: Filius Dei sum?* Non ita

Phantasia Nestor. de Verbi incarnatione.

Sola inhabitatio ad cõstituendam hypostaticã vnionem nõ est satis.

Leuit. 26.

Num. 15.

1. Cor. 3.

Ioan 10.

ergo Deus in Christo habitat, sicut in nobis; Erat enim vnus solusque Filius suapte natura Deus, etiam cùm carne assumpta nobis similis fieret. Quicunque igitur hominẽ tantùm numine afflatum esse dicere audent, non etiã Deum hominem factum, necessariò in propositum hic anathematismum incurrunt.

Anathematismus sextus.

Si quis Verbum, quod ex Deo Patre procedit, Christi Deum, vel Dominum esse dixerit: Et non potiùs Deum simul & hominem illud confessus fuerit; prout caro, secundùm Scripturas, factum est, anathema sit.

Verbũ non est Christi Deus vel Dominus.

Declaratio.

Dominus noster Iesus Christus vnus, & solus, & secundum veritatem Dei Patris Filius est. (*Verbum enim caro factum est*) vnaque cum Genitore suo omnium Dominus est: Flectitur illi namque omne genu cœlestium, terrestrium & infernorum; omnisq; lingua, quòd Dominus noster Iesus in Dei Patris sit gloria, profitetur. Ipse itaque quatenus mente concipitur, vt Deus, licet post inhumanationem, carnis expers non sit, vniuersorum Dominus est. At verò sui ipsius, nec Deus, nec Dominus est: Fuerit enim omnium absurdissimum, vel omni impietate, vt veriùs dicam, plenissimum, si ita sentias, aut dicas. Meritò proinde contra hanc impietatem, præsens hic anathematismus statuitur.

Ioan 1.

Philip. 2.

Verbũ incarnatũ nõ sui, aut Christi, sed vniuersorũ Dominus est.

Anathematismus septimus.

Si quis Iesum tanquam purum hominem per Dei Verbum actum; Vnigenitique gloria per illud ipsum Verbum, veluti per alterum a se diuersum redimitum dixerit, anathema sit.

Christ⁹ Dei Verbum nõ fuit actus, tanquã ab altero a se diuiso.

Declaratio.

Cùm beatus Gabriel Vnigeniti Filij Dei generationem, secũdùm carnem sanctæ Virgini annuntiaret: *Paries*, inquiebat, *Filium; & vocabis nomen eius Iesum: Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum*. Nominatus autem & Christi quoque nomine est, propterea nimirum, quòd secundùm humanam naturam, perinde ac vnus ex nobis inunctus est, iuxta illud Psalmistæ: *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem; propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis*. Quamuis enim ille Spiritum sanctum largiatur; neque parcè his, qui digni sunt, eundem largiatur (*Est enim plenus, & de plenitudine eius omnes accepimus*, sicut scriptum est) attamen vt homo est, dispensatoriè inunctus dicitur: Deuolauit enim Spiritussanctus corporea specie super ipsum; nõ quòd tum ille primùm spiritaliter inungeretur; sed vt & in nobis quoque

Matth. 1.

Luc. 1.

Cur incarnatum Verbum Iesu, cur itẽ Christi nomine appellatũ sit.

Psal. 44.

Ioan 1.

Cur Spiritussanctus deuolarit in Christum baptizatũ.

quoque permanere designaretur, à quibus propter Adami transgressionem initio abscesserat. Ipsum itaque Vnigenitum Dei Verbum incarnatum, Christus appellatum est, propriamque potentiam Deo dignam sortitum, miracula operatum est. Qui ergo Christi potentiæ Vnigeniti gloriam accessisse dicunt, quasi Vnigenitus Dei Filius alter sit a Christo; & per consequens duos filios esse sentiunt; alterum quidem operantem & impellentem; alterum verò alterius ope & vi, tanquam hominem nobis similem, impulsum, in huius anathematismi pœnã incidunt.

Christus ꝓpria virtute miracula edebat.

Anathematismus octauus.

Si quis dicere audet, assumptum hominem, vnà cum Dei Verbo, tanquam alterum cum altero, vel alterum in altero adorandũ, & glorificandum, & Deum appellandum esse; neque vna adoratione Emmanuelem honorat, vnamque illi glorificationem, quatenus Verbum caro factum est, destinat, anathema sit.

Christ⁹ vna adoratione adoratus & glorificatur.

Declaratio.

Baptizati sumus in vnum Deum Patrem omnipotentem, & in vnum Filium, & in vnũ quoq; Spiritumsanctum. Hinc illud Apostoli Pauli: *An ignoratis fratres*, ait, *quia quicunque in Christo Iesu baptizati sumus, in mortem ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem, vt quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Credimus itaque & baptizati sumus in vnum, vt dixi, Filium, Dominum nostrum Iesum Christum, hoc est, in incarnatum, hominemue factum Dei Verbum; vnumque vnà cum cœlestibus illis Virtutibus verum Deum adorare edocti sumus: *Cùm introducit Primogenitum in orbem terræ*, dicit: *Et adorent eum omnes Angeli Dei.* Factus est autem Vnigenitus, Primogenitus; quando homo nobis similis factus est; tunc & illorum quoque frater appellatus est, qui illum diligunt. Si quis ergo illum adorari dicit tanquã alterum per se à Dei Patris Verbo, & non vna adoratione honorat, tanquam vnum Christũ, & Filium, & Dominum propter veram illam naturalemq; cum Verbo vnionem, iustè anathematismo huic subijcitur.

Vt in vnum Patrem, ita in vnũ quoque Filium baptizati sumus.
Rom. 6.

Psalm 96.
Christus frater illorum, qui illum diligunt.

Anathematismus nonus.

Si quis vnum Dominum nostrum Iesum Christum, per Spiritumsanctum, tanquã per virtutem à sua alienam, glorificatum; aut vim & energiam ab eodem accepisse, qua immundos Spiritus profligaret, aliaq; inter homines miracula patraret, dixerit; neque illum ipsum Spiritũ, per quẽ Diuina signa edebat, illius ꝓprium extitisse professus fuerit; anathema sit.

Christus ꝓprio Spiritu glorificat⁹, & signa operatus est.

Declaratio.

Etsi Vnigenitum Dei Verbum homo factũ est; mansit tamen Deus, omnia præter solam paternitatem, cum Patre æqualia & communia habens; Vnde spiritum sanctum, qui ex ipso est, ipsique essentialiter inest, tanquam proprium peculium possidens, Diuinæ potentiæ signa operabatur. Quare etiam posteaquàm homo factum est, Deus manebat; & per consequens proprij Spiritus virtute miracula patrabat. Qui verò dicunt illum, tanquam vnum ex reliquis Sanctis nobis similibus Spiritussancti virtute glorificatum, eaque, nõ vt Diuina & propria, sed tanquam aliena visum, nec non eiusdem Spiritussancti gratia ad cœlos esse assumptum, illi meritò anathematismi huius iaculo feriuntur.

Omnia Filio cum Patre communia, præter paternitatem.

Anathematismus decimus.

Confessionis nostræ Pontificem & Apostolum factum esse Christum. Scriptura docet; *Obtulit enim semetipsum pro nobis Deo & Patri in odorem suauitatis.* Si quis igitur non ipsum Dei Patris Verbum, quum caro, & homo nobis similis factum est, Pontificem & Apostolum nostrum effectum dixerit; sed alterum quempiam diuersum ab ipso, puta hominem qualemcunque ex muliere natum: Aut si quis Christum non pro nobis tantùm, sed pro seipso quoque sacrificium obtulisse dixerit (nulla enim oblatione egebat, qui peccatum nullum nôrat,) anathema sit.

Ephes. 5.

Chrs nullũ pro seipso sacrificium obtulit.

Declaratio.

Exigua sanè sunt Verbo, quod ex Deo Patre ortum est, quæcunque humana sunt; attamen propter dispensationis rationem illa non aspernatur: Cùm enim secundùm naturam vniuersorum Dominus esset, serui forma accepta, in nostram naturam semetipsum demisit: Appellatusque est noster Pontifex & Apostolus, humanæ naturæ conditione ad hoc illum prouocante. *Obtulit autem semetipsum pro nobis Deo & Patri in odorem suauitatis: Vna quippe oblatione consummauit sanctificatos in sempiternum*; sicut scriptum est: At nescio quomodo, qui secus hic sentiunt, non ipsum Dei Verbum hominem factum; sed alium quendam ab ipso diuersum; illum nimirum, qui ex sancta Virgine natus est, nostræ confessionis Apostolum & Pontificem appellatũ contendunt. Addunt non statim, sed per temporum interualla sensimque proficiendo huc, hoc est, ad eam dignitatem euectum esse: Neque magis rursum pro nobis, quàm pro seipso, semetipsum Deo Patri obtulisse. Id quod à recta inculpataque fide omnino est alienum: Peccatũ enim nullum fecerat. Qui autẽ omni delicto superior, omnisque peccati prorsus expers erat, oblatione pro se nulla

Exigua sũt Verbo humana oia.

Hebr. 10.

Peccati ois expers nullius indiget sacrificio.

opus

opus habebat. Quia ergo & hi quoque veritate repulsa duos, vt apparet, filios comminiscũtur, operæ pretium fuit, vt hic quoq; anathematismus assignaretur, qui impietatem illorũ perspicuam redderet.

Anathematismus vndecimus.

Qui caro ex vnione, quam cum viuifico Verbo habet, viuifica. Si quis Domini carnem viuificam, ipsiusque Verbi, quod ex Deo Patre est, propriam, esse negauerit; dixerit autem alterius cuiuspiã esse à Verbo quidem distincti, ipsi nihilominus Verbo secũdùm dignitatis cõmunicationem vniti: Si quis, inquam, dixerit, Domini carnem non esse viuificam, eò quòd propria est Verbi, quod omnia viuificare potest; sed hominis Diuinam tantũ inhabitationem sortiti, anathema sit.

Declaratio.

In Ecclesia offertur sãctum & incruentum corporis & sanguinis Christi sacrificium. SANCTVM, viuificum, incruentumq; in Ecclesijs sacrificium offerimus; corpus & pretiosum sanguinem, quæ proponuntur, non communis, nobisq; similis hominis esse credentes, sed Verbi: Accipimus enim vtrunque tanquam Verbi, quod omnia viuificat, proprium. Siquidem communis caro viuificare non potest, & hoc Seruator ipse alicubi testatum facit: *Caro, inquit, non prodest quicquam, Spiritus est qui viuificat.* Quia ergo Christi caro, Verbi caro facta est, ob id viuifica est, & viuifica esse intelligitur. Vnde Saluator: *Sicut me misit viuens Pater, & ego viuo propter Patrem, & qui manducat me, & ipse viuet propter me.* Cùm itaq; Nestorius, & qui cum illo sentiunt, mysterii huius virtutem temere dissoluant; propterea, & id quidem admodum conuenienter, editus est hic anathematismus.

Communis caro viuificare ne quit. Ioan. 6.

Ioan. 6. Sacramentum in Nestorianis impingunt.

Anathematismus duodecimus.

Verbũ carne mortem gustauit. SI quis inficiatur, Dei Verbum carne passum, & crucifixum esse, mortemq; carne gustasse; nec non primogenitum ex mortuis, factum esse, quatenus nimirum vt Deus vita, & viuificans est, anathema sit.

Declaratio.

Impatibile secundùm se Dei Patris Verbũ. IMPATIBILE & immortale est Dei Patris Verbum (maior est enim Diuina illa & incorrupta natura, quàm quæ aliquid pati queat. Imò ea vna est, quæ omnia viuificat; omniaq; quæ interitum, vel tristitiam adferre solent, longè exuperat.) Verùm licet secundùm essentiam hoc ipsum sit Patris Verbum eaq; vi præstet; nihilominus carnem, quæ mori pollet, sibi propriam fecit: Quò nimirũ per hoc, & in hoc, quod pati natum est, & pati quoq; solitum est, ea, quæ nos perpeti promerueramus, pro nobis, ac propter nos perferés, nos omnes à morte & corruptione liberaret;

suum corpus, vt Deus, viuificans, primitiæq; dormientium, ac primogenitus ex mortuis existens: Neque enim, qui propter nos pretio sam perpessus est crucem, mortemq; gustauit, communis homo, aut quispiam à Verbo distinctus, seiunctusve erat: sed ipsemet gloriæ Dominus: Hic nanque carne passus est secundùm Scripturas. Quoniam verò qui vana impiaque dogmata sua rectæ sanæq; fidei immiscere student, vulgarem nobisque similem hominem crucem sustinuisse nugantur, ob id non potuimus eiusmodi anathematismum, qui impietatis in illis latentis magnitudinem aperiret, non decernere.

Qui secundùm se pati neqbat, pp nos assumpsit, q̃ pati poterat.

Dominus gloriæ passus est.

Tomi quinti, caput II.

APOLOGETICA CYRILLI ALEXandrini ad Theod. Imp. epistola.

ARGVMENTVM.

OSTENDERAT Cyrillus capite segmenti huius primo, anathematismos, seo capita, quæ in hæresеos suspitionem ab Orientalibus rapiebantur, per omnia esse Catholica, & Orthodoxa; Adeoq; priorem defectionis causam, quam adducebãt Schismatici, meram sycophantiam extitisse verius quam iustam aliquam causam: Hoc verò ostendit, nihil à Concilio, vel io Concilio actum esse per odium, aut inuidiam, aut seditionem; sed omnia canonicè, legitimè, magnaque cum charitate & tranquillitate. Atq; ideo alterum, quod caussabantur Orientales, nõ fuisse eiusmodi, propter quod à Concilio disiungere sese debuerint. Et hæc quidem hic ex instituto. Cæterũ huic tractationis præmittitur Apologus ad Augustum literas, quibus ob id onnihil sase offenlos declarabant, quòd cum ad se, tum ad Reginas quoque perinde scripsisset, ac ad eos, qui in fide nutarent. Cyrillus itaque ab hac suspicione alienum se fuisse edocere volens, respondet hoc loco, se non scripsisse, vt Impp. turbaret, aut de fide informaret, sed quò illos contra fidei hostes armaret; atque adeò quo ciuitatem hac ratione à graui periculo liberaret. Addit veterum Patrum exemplo hoc se fecisse: Nam ob fidei defensionem etiã paganos & hæreticos Principes suis scriptis informare & interpellare non dubitabant Doctores. Postremò, Nestorii hæresin vsq; adeò profanam, & in Christum blasphemam esse, vt ipse quoque Christianus orbis, nedum ipse solus, bellum aduersus illam suscipere meritò debuerit.

Religiosissimo, piissimoq; ac Christi amantissimo Impe. Theodosio, Victori, Triumphatori, semperq; Augusto Cyrillus in Domino, S.P.D.

DIVINA illa immortalisque natura, quæ vniuersis rebus dominatur, quæque lucem inhabitat inaccessam, & solium obtinet supremum, ipsique soli congruum, eiusmodi est, vt Principatus, Dominationes, Potestates & ipsa quoque sancta Seraphim venerabundè illi astent; cunctaque, vt sacra Scriptura testatur, quæ facta sunt, ad illius maiestatem & nutum horreant ac tremant. At quamuis ea vsque adeò

adeò gloriosa sit, omnemq; admirationem multis partibus excedat; adhuc tamen excellentis huius inexplicabilisq; potentiæ magnitudini, mãsuetudinem parem habet: Etenim natura nostra potentissimam illã, immensamque vim ac potestatem sufferre non potuisset, si quadam lenitate & mansuetudine tempera ra non fuisset. Quare beatus Propheta Dauid sui aliorumque causa preces fundens, modò ait: *Memento Domine, quoniam puluis sumus;* modò rursum: *Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit?* Quin excellentissimus quoque Iob ille, acerbissimè à Diabolo cæsus, crudelissimeque ab eodem diuexatus, gemebunde ad Deum clamat: *Quare, ait, non fecisti obliuionem iniquitatis meæ, & expiationẽ peccati mei? Obsignasti enim iniquitates meas, veluti in sacculo; & notasti, si quid etiam inuitus prævaricatus sum?* Sed statim opinor, dicet hic quispiam: Heus tu generosissime athleta? Túne id crimini Deo vertis, quòd eius non misereretur, qui deliquit? Túne ob id statim legislatorem insimulas, quòd peccata obliuioni non contradit? Næ, inquit, ille: Qui enim suapte natura misericors est, neque, vulgarem inde gloriam obtinet; cur non enim mei, cùm eiusmodi sit, rationẽ habeat? Si enim fieri potest, vt homana mens nullo pacto prævaricetur, inquirat in illum Iudex exactissimè, obsignet iniquitates velut in sacculo, deneget obliuionem iis, qui ipsum vel inopinatò interdum offenderũt. Si verò in multis offendimus omnes, omnique vacare culpa in ipsum solum conuenit, delicta libens eorum obliuiscatur, qui suapte natura imbecilles esse solent.

Diuina magnitudo & mansuetudo inter se certant.

Psal. 119.

Hæc ex 70. editione peritæ, in nostra aliter sonant.

Summè benignus nõ potest iis, qui suapte natura infirmi sunt, nõ parcere, si veniam poscant.

In solum Deum non posse peccare cadit.

Decet itaque excellentes præstantesque naturas, vt sereno placidoq; sint animo. Hæc autem lenitas, animique serenitas singulari modo adest diuinæ supremæque illi naturæ, quã vestra Maiestas pro viribus imitans, quandã quoque huius clementiæ imaginem videtur præ se ferre: Siquidem regnum terrenum, cœlestis illius regni quoddam simulacrum, & quasi vmbra quædam inter homines iudicatur. Vos itaque soli in omnes imperium sortiti, timore ac mansuetudine subditos vestros in officio continetis, & veluti illustrem quandam pacatamque prosperitatem per vniuersum orbem diffunditis. Quare & ego quoque impulsus sum, vt læsam vestram pietatẽ, modesta quadam defensione placandam esse existimarim. Vbi illud prætermittere duxi, quod ad rem alioqui, quã hic instituo quàm maximè faciebat, & tantùm non necessarium erat; idque omnino inuitus, propter obseruãtiam, quæ vestræ Maiestati iure ab omnibus debetur: Etenim si me non eius temeritatis, aut vesaniæ fuisse dixero: aut non ita omnis decori oblitum pronuntiauero, vt aliquid deliquerim, & hoc aduersum vos, fortè haud impune id dixero: Metuo enim, nec iniuria, si me veluti insontem sententiæ vestræ opposuero, ne eiusmodi quippiam vsu mihi veniat, cuiusmodi Israeli accidit: Non enim vsque adeò firmus sum, vt ipse quoque aliquando non offendam: *In multis* namque *offendimus omnes;* & humana natura hoc veluti morbo laborat, vt facilè labatur. Israel tanquã diligens legis custos nullo pacto Deum se offendisse aliquando persuasum habebat; verùm hunc mox sibi dicentem audiuit: Ecce ego iudicio tecum contendam, eò quòd dicis non peccaui; Satius itaque consultiuisque est potentibus cedere: Habet enim hoc vestra Maiestas certa quam ratione cum Deo commune, vt offensarum obliuiscatur.

Excellẽtes naturas benignitas decet, & animi lenitas.

Vmbra cœlestis regni terrenum.

Cur Cyrillus causam sui apud Imp. agens, insinuatione nõ vtatur.

Iacob. 1. Humanæ naturæ proprium facile labi.

Magnorũ Principũ est iniuriæ obliuisci.

Scripsi itaque cùm vestræ pietati, tum inclytis quoque Reginis, non vt dissensionẽ, aut perturbationem aliquam sacratissimæ vestræ aulæ ciere m: Non enim ita excors mentisque inops sum, absit: Noram autem, & noui illos, qui ad hoc ordinati sunt, vt sanctissimo Deo sacrificent, sobrios, vigilantesque esse debere; tum illud quoque curare, sedulóque dispicere, quod illi probetur: vetitos si in ea functione socordes extiterint, certam sibi perniciem impendere. Oportet nos enim, illos in fide confirmare, qui iam in Dominum nostrum Iesum Christum crediderunt, quos sanguine suo acquisiuit, synceros que adoratores declarauit, *ac genus electum, regale Sacerdotium, gentem sanctam, populumq; acquisitionis vocauit; vt virtutes eius annuntient, qui omnes è tenebris vocauit in admirabile lumen suum.* Adde vbi de his præcipit, quæ ad eos pertinent, qui in Sacerdotum ordinem cooptati sunt, ad Ezechielem Prophetam ita loqui: *Fili hominis loquere ad filios populi tui, & dic ad eos. Terra supra quam induxero gladium, & tulerit populus terræ hominẽ vnum de fuis, & dederit eum in speculatorem. Et viderit gladium super terram venientem, & cecinerit tuba, ac significauerit populo. Is aũt, qui tubæ vocem audierit, se non custodierit, & ideo gladius veniens ipsum abripuerit, sanguis eius in caput eius erit, eò quòd cùm tubæ vocem audisset, sibi non cauerit. Quòd si animam suam custodierit, eripietur: Si verò speculator viderit venientem gladium, & tuba non significauerit, nec populus se custodierit, veneritq; gladius, & animam ex ipsis abripuerit, ipsa quidem propter suam iniquitatem capta est; sanguinem tamen eius de manu speculatoris requiram.*

Cur Cyrillus ad Imp. subscripserit.

Proprium Sacerdotũ ac pastorũ munus.

1. Pet. 2.

Ezech. 33.

Pastores speculatorum munere perfunguntur, sique sufficiunt.

Retulerim autem si eorum vim, quæ hic dicuntur maioris lucis aliquantò accuratius discußerimus. Receptum est ergo, cùm Barbarica aliqua irruptio expectatur, vt ciuitatis Præsides, curamque illius gerentes in speculis editioribus úe turribus quosdam colloceant, qui capto in agrum prospectu, oculos hac illacq; circũferant, peruigili studio, ne quis hostiũ irrumpat, obseruãtes. Quòd si hostiles insidias tempestiuè ciuitati denuntiauerit, digni censentur haud mediocri honore. Quòd si verò per illorũ desidiã, ciuitatẽ capi, hostiliue qd pati cõtigerit, ipsi pœnas capitibus suis luent, omnium

Munus speculatorum exactè expositum. Mali speculatores gratui pœna di gni, & grauiqui quoque plecti soliti.

omniumque loco supplicia expendent. Ad eundem ferè modum vnus quilibet Sacerdotum: (Quandoquidem speculator à Domino cōstitutus est) si quidem populis curæ suæ cōmissis malum, qood lædere natum est, annunciauerit, coronam hac vigilantia sibi conciliabit. Quòd si verò tacuerit, incidet in mala, q̄ p irā Dei illis irrogari solent, qui silentio haud mediocri damno afficiunt eos, quos inclamationibus suis ad rectam viam inducere poterāt, & inducere quoq; debuerant. Susceptum itaque erat bellum non aduersùs aliquem vulgarem nobisúe similem hominem, sed aduersùs omnium nostrûm Saluatorem Christum Dominum: Scriptum nanque est, neminem dicere anathema Iesum, nisi in Beelzebub, hoc est, neminem negare Christum, nisi Satanam habeat, qui ad hoc illum instiget; neque quisquam est, qui istuc in dubium vocet. Draco igitur apostata ille, hoc est, Satanas virum Sacerdotem, incautum, menteque seductum nactus, & linguam nihilominus adeptus temerariam, & ad veritatis dogmata calumniādum, Christique Seruatoris nostri gloriæ detrahendum promptissimam. (Erat enim pervicax, effrenatoque impetu quæuis etiam absurdissima audacter inconsulteque aggrediēs) turbis seditionibusque omnes Ecclesias adimpleuit. Obsessa autem ad hunc modum recta fide, vbique oriebantur dissensiones, & multa, hinc inde iactabantur ab ijs, qui iam crediderant: Ambigebant enim seductine essent, an secus, quòd Christum verum Deum esse excogitassent. Et quid inde sequutum est? Pestifera quædam lues, quæ orbem depasta est vniuersum, basim quidem habens mendacium, patrem verò Satanam.

Pastorum est oues suas de impendenti malo commonefacere, cautasque reddere.

Nestor. bellum in Christum susceperat.

Qui Iesum anathema dicunt, in Beelzebub id faciunt.

Nestorius in omnibus audax & temerarius.

Hæreseos fundamentum mendacium, pater eius Cacodæmon.

Cùm itaque à Deo in locum speculatoris constituti sumus, quò nimirum populorum curam geramus; quomodo nobis non incumbebat, vt admodum alacriter sacra Ecclesiasticaque tuba arrepta his, qui pietatem seruare cupiunt, Diabolicas insidias detegeremus: Quam enim pœnam Deus parauit inter pestiferè tacentibus? Sanguinem, inquit, eius de manu tua requiram. At erat, religiosissime Rex, cor tuum totum immotumque? Erat sanè, & hoc ipse profiteor; quippe cùm res ipsæ hoc clament, longusque temporum tractus, quo impigrè cum Maiorum vestrorum pietate & gloria certatis, prolixè testatum id faciat: Imò verò, quia illis gloriosum est, quòd à vestra serenitate superantur, nihil veritus dixerim, meliorem hac de te honestioremque vos calculum tulisse: Noui enim, quàm immota vobis insit fides, quàm firma in Christum dilectio. Ast scripsi interim non omnino inutiliter: Conferent enim commentarij illi ad hoc, vt ipsi alijs, præsertim verò Ecclesijs, maiorem in modum, hoc tempore turbatis opem per illos feratis: Vestri enim muneris est conseruare, non perdere. Vt ergo tuba, quæ Barbarorum insidias insultusque denuntiat, robustissimum ac pugnacissimum quenque tantùm excitat, propriæque fortitudinis admonet; timidum verò imbecillemque, ne qua ratione in hostium acies per impudentiam incidens, crudelitatis ipsorum præda fiat, cautum reddit: Ita quę ego de Christo eiusdemque Oeconomia conscripsi, vestram quidem pietatem aduersùs Diaboli laqueos acuent incendentque; cæteros verò, qui leui mobilique mente, vel etiam rudes sont, in fide cautos stabilesque reddent: Quandoquidē Christi mysterium nō ita facilè à vulgo capitur: Est enim doctrina illius admodum profunda etiam illis, qui mente alioqui plurimū valēt, diuinasq; Scripturas exquisitè versant. Nam & hi quoq; veluti in speculo atq; ęnigmate illud cernunt.

Teodos. cū Maioribus suis de pietate certat.

Constans Theodos. fides, firma que dilectio.

Apposita, & ad rem valde opportuna similitudo.

Christi mysterium ne peritis quidem obuium, ne dum rudibus.

Cùm autem, vt sacratissimus Paulus dixit, colloquia praua bonos mores corrumpant; guttaque distillans, secundùm Sapientis dictum, saxa excauet; fieri nequit, si noxij illi sermones in humanam mentem instar distillantis guttæ subinde incidant, vt graue aliquod damnum illi non adferant, vel omnino quoque eandem corrumpant. Instituta itaque vtiliter ac necessariò hæc à me est admonitio, cùm ad eum ipsum retundendum, qui præter omnem opinionem Christo bellum intulit; tum ad alios quoque confirmandos instruendosque, qui mysterij huius cognitionem non admodum exactè tenebāt. Haud secus enim seductoris verbis, ac quadam tempestate iactabantur. Quòd autem necessariò scripserim, ex ipsa rei natura euinci potest. Superioribus temporibus multisque retro annis, res humanæ à Deo dissidebant. (Errabat enim vniuersa terra, sicut beatus Dauid canit: *Omnes, inquit, declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum*) sed visitauit nos oriens ex alto: Apparuit enim nobis vnigenitū Dei Verbū, nec non cum ijs, qui in terris degunt, conuersatum est: interualloque è medio sublato, per seipsum Deo & Patri nos coniunxit, hoc est, à peccato, per quod ab illo seiungebamur, nos liberauit, fideque iustificauit: *Est enim pax nostra*, secundùm Scripturas, *faciens vtraque vnum*.

1. Cor. 15. Noxij sermones granditer vulnerant mentem.

Opportunus Cyrilli sermo ad Theodos. & tantum non necessarius.

Psal. 5.
Luc. 1.

Ephes. 2.

Futurum itaque erat, vt fide violata, vinculum pacis nostræ, quo Deo connectimur, disrumperetur; iustitiaq; via mētibus nostris erepta, tenebris obrueretur, ne quid dicā grauius: Iustificamur enim per sanctū Baptisma, mortem Christi annuntiantes, simulque resurrectionem eiusdem confitentes. Verumtamen, Christianissime Rex, hominis mortem annuntiamus non vulgaris, sed Dei hominis facti, nostrique causa mortem, secundùm carnem, vt scriptum est, perpessi; viuentis autem tanquam veri Dei, secundùm propriam naturam pati omnino nescij. Cùm ergo Christianorum spes, quod quidem ad seductoris studium, impetumque

Fide violata vinculum pacis nostræ rumpatur necessum est.

Rom. 6.

Deus secūdùm propriam naturam pati nescius.

Spes Christianorum per Nest. in periculum adducta.

ac futilem eiusdem linguā attinebat, in apertum periculum adduceretur; necessitate quadam adacti non potuimus, Rex, veritatis armis probè instructi illos, qui rectè credunt, non defendere. Vt autem in hanc palæstram descenderemus, acre sanctorum Patrum studium præcipuè nos incitauit: Etenim cùm hi Sacerdotium à Deo accepissent, intrepidè hæreticorum, qui sua ætate Ecclesiam turbabāt, peruersitati sese obiectabāt, maximè verò impiorum Arianorum: Etiamsi, qui tūc humanarum rerum dominabantur, veritatem ignorarent; vel cum illis quoque sentirent, dentibusq; aduersum Ecclesiæ Doctores infremerent. Verum illi omni metu superiores, rectā synceramq; fidei doctrinam liberè prædicabant: Norunt enim, Dominum nostrū Iesum Christum dixisse: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem occidere non possunt; sed potius timete eum, qui animam & corpus potest perdere in Gehennam.*

Veteres Patres in propugnanda fide strenui & imperterriti.

Matt. 10.

Cùm illi igitur, tametsi infensissimos eos haberent, qui vniuersale per id tempus in omnes imperium obtinebant, quò Seruatoris nostri omnium gloriam ab iniuria vindicarent, rupto silentio liberè disseruerint, quo modo necesse non erat, vt nos quoq; iustitiæ synceritatisq; illorum erga Christum vestigiis insisteremus? Quomodo veritas blasphemi illius vocibus opponenda non erat? At verò licet vestræ pietatis in fide stabilitatem certò nossem, neque ignorarem quoq;, æquè illum vobis displicere, contra quem nobis certamen erat, ac mihi hærebam tamen non parū; hinc quidem, ne diuinam offensam incurrerem, si silerem, inde verò, ne quid præter decorū agerem, si silentium romperem. Tandem ad meipsum ita aio: Heus tu, silentium excusari nō potest, Imò verò si silueris, & apud Deum, & apud homines grauem noxam incurres: Pius & Christi amans est, quem Deus regia gloria decorauit. Sed & ipsa quoq; serenissimarum Augustarum dyas, quæ iisdem illis honoribus potitur, æquè religiosè ac tu erga venerandū illum admirationeq; dignum Virginis partū affecta est. Tū reliqui, qui & ordine, & dignitatum quoq; excellentia his proximè accedunt, tectaq; & inculpata fide ornati sunt, nō vulgari, propter spretā Saluatoris nostri gloriam, & ipsi quoq; tristitia afficiuntur. Quomodo ergo, quæ Deo grata fora intelligit, animosè non adoriris? An non fatuus nauta ille censendus, qui ventum ex animi sententia aspirantem habens, vela facere nollet? Nonne iure meritoq; veluti ignauissimus damnaretur, qui in acie constitutus, fortiorumq; manu adiutus, victoria potiri posset, licet per se alioq debilis ac meticulosus foret, si clypeum hastāque abiiceret? Talibus ego me ipsum cogitationibus exacuens, vestræque Maiestatis pietate fretus, imperterritè in medium prodii, aliquod operæ pretiū facturū me ratus, si Christi indigne contumelia affecti causam suscipere.

Cyrillo anxius hæret, loquine an tacere debeat.

Rex, Reginæ, proceres omnes pie erga Virginis partum affecti.

Ignauus & hastam abiicit, cum victoria potiri possit.

Verùm quò ad propositi huius vsu & necessitate constet planius, ad ea, quæ hactenus dicta sunt, & hoc quoque adiiciendum existimo. Electus est Nestorius tāquàm Apostolicæ Euangelicæq; doctrinæ præco egregius, promouendæq; pietatis artifex insignis, nec non tāquam is, qui in recta inculpataq; fide præclarè esset fundatus. Et eiusmodi hunc hominem esse cupiebat vestra Maiestas vniuersiq; sanctarum Ecclesiarum Præsides, & ego ipse quoq;. Sanè cum de illius ordinatione literas à piissimis Episcopis ad hoc destinatis accepissem, nihil mali inspicatus, imò verò laudās & gaudens, illiq; tanquam fratri & commilitoni optima quæque per diuinam liberalitatem obtingere exoptans rescripsi. Quæ postea verò consequutæ sunt tragœdiæ & accusationes, eæ non nostræ dilectioni, sed illius improbitati imputandæ sunt. Electus est vt ouis, sed inuentus est lupus: Vt syncerus fidelisq; famulus, sed dilexit oppositum: Vt vuarum ferax vinea, sed iuxta Scripturas, spinas protulit: Vt industrius agricola, sed insidiatus est agro: Vt bonus denique pastor, sed agrestibus feris efferatior euasit. Adde his cum iam prauis, nescio quomodo, opinionibus laborare cœpisset, admonitum esse sæpenumero, idque à multis. Num igitur per eiusmodi admonitiones melior euasit? Num redargutus mentem mutauit? num consilia retractauit? nū boni aliquid animo concepit? num mendacium odio habuit? num veritatem dilexit? num iniustitiæ caliginem repudiauit? num lucem quæsiuit? nū nugari aduersus Deum desijt? num contradicentium multitudinem reueritus est? numquid, cum multos ac penè innumeros offensos animaduerteret, abstinuit? numquid tandē, cùm Ecclesiam fidelium cœtu vacuam destitutamque cerneret, indoluit? minimè gentiū, vt ipse rerū euentus paulò pòst clarè pbauit.

Magna de Nestorio initio fuit Episcopis apud omnes expectatio.

Tragœdia & dissidia inter Nest. & Cyrillū ex Nestorii improbitate nata.

Nestorius delirans & insaniens nullis monitis consilius, nullis admonitionibus.

Etenim cùm sacra nostra Synodus Ephesi iuxta Maiestatis vestræ decretum vndique conuenisset, venit eò tum ipse quoque: Cumque super præteritis lamentari plorareq; meritò debuisset, perinde ac si neminem per ea, quæ cùm in magna illa ciuitate etiānum versaretur, effutire ausus fuerat, offendisset, peiora adhuc adiecit, turpioraque contra Seruatoris nostri gloriam euomere non dubitauit; parui omnino vel nihili potius blasphemiæ crimē, quod ante in ipsum commiserat, faciēs: Quæ enim ausus est dicere, satius erat tacere, idque cùm dissereret cum Episcopis sanctis, optimumque apud bonos omnes testimonium, & existimationem habentibus. Erant & diuinarum quoque Scripturarum experti, apprimeque gnari. Qui proinde blasphemus illius contra Christum plurimum offensi, incontinentemque & futilem eiusdem linguam oppidò detestati, manus contra illum lauerunt, & quæ ab illo audierant, sanctæ Synodo non sine lachrymis renuntiarunt. Renunciarunt autem non latenter, aut occultè, sed

Nest. Ephesi adiicit peiora prioribus.

Nesto. cum Episcopis disserpens virus suū impudenter prodit.

ea fiducia, vt inter acta quoq; , quæ fidei gratia literis tradebantur, ea referri expeterent, paratosque ad reuincendum illum super his, quæ blasphemè nefarieque contra Christum loquutus fuerat, sese offerrent. Fecerunt autē hoc, diuini illius iudicii seueritatem metuentes: Nec enim remissi zelatores erant, sed diuino amore ardentes, synceramque dilectionē erga Christum ostendētes: Namque vt ij, qui sacri vestri Imperij sceptris parent, siue illi generosi Duces extiterint, siue in quacunque alia dignitate, vel præeminentia constituti fuerint, præclari perchariq́ue apud vos euadunt, si iusta indignatione in illos feruntur; qui petulantem infrenemq́ue linguam in vestram dominationem mouerunt, vel aliquid aliud absurdum alioqui admiserunt: Ita Domini quoque Sacerdotem omni laude apud Deū & homines dignum reddit, si neutiquam contra diuinam gloriam impune nugari patiatur; sed omnes omnino tales summorum hostiū loco habeat. Quin & beatus quoque Dauid magnæ gloriæ id sibi ducens, ita alicubi concionatur: *Nonne qui oderunt te Domine oderā? & cōtra inimicos tuos tabescebam? perfecto odio oderam illos; inimici facti sunt mihi.* Quòd si ij Christum diligunt, qui illum blasphemant, vtique à recta ratione aberrant, qui eos impugnant. Si verò Christum oderunt, manifestū fit, nec vllo modo in dubium cadit, eos admodum suspiciendos, Deoque egregiè charos esse, qui syncera cœlestique doctrina illorum nugis repugnant.

Cur episcopi blasphemias Nest. vores ad Synodū detulerunt.

Imp. grati, qui illorū honorē & existimationem vindicant.

Psal. 138. Cōtra Dei hostes perpetuo digladiandum.

Erat autem & alia quoque ratione vestro imperio vtile & necessarium, vt à diuinis altaribus is pelleretur, qui ista profanarat. Si caussam quæris, dicam paucis, ea ex diuinis literis in medium adferens, quæ rem ob oculos ponant. Israelitæ aliquando ea flocci facientes, quæ per sanctissimū Moysen sancita fuerant, mandatumq́ue, quod acceperant, aspernātes, à Deo ad simulacra, militiamq́ue cœli desciuerunt, eaque, vt scriptum est, numinum loco coluerunt. Ad tantam autem miseri illi improbitatem impietatemq́ue deuenerunt, vt diuinum quoque templum polluerent. Succēsuit ob isthæc Deus, redegitque illos in inimicorum potestatem. Posteaquàm autē Ezechias vir sanctus & bonus adeptus est regnum, quæ conciderant, restituit, sacroque templo repurgato, omnipotenti Deo, quæ conueniebant, obtulit. Scriptum autem de illo ad hunc modum extat: *Igitur Ezechias regnare cœpit, cùm viginti quinque esset annorum, alloquutusq́; est Leuitas, dicens: Audite me Leuitæ, & sanctificamini, mundate domū Domini Dei Patrum nostrorū, & auferte omnem immunditiam de Sanctuario. Peccauerunt Patres nostri, & fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri; dereliquentes eū.* Cùm autem hisce, & alia quædam audiētibus salutaria adiecisset, subintulit iterum. *Si nunc filij mei nolite negligere; vos elegit Dominus, vt stetis coram eo, & ministretis illi, colatisq́; eum, & cremetis ei incensum. Surrexerunt ergo Leuitæ, cō gregaueruntq́; fratres suos, & sanctificati sunt; & ingressi sunt iuxta mandatum Regis, & ex imperio Domini, vt expiarent domū Dei. Et ingressi sunt Sacerdotes domum Domini, & in aulam domus Domini.* Subiungit deinde sancta Scriptura. *Et sexta decima die primi mensis, quod cœpeperant, compleuerunt. Ingressiq́; ad Regem Ezechiam, dixerunt ei: Sanctificauimus omnem domū Domini, & altare holocausti.* Deinde subiungitur hic rursum: *Consurgensq́; diluculo Ezechias, adunauit omnes Principes ciuitatis, & ascendit in domum Domini, obtuleruntq́; simul tauros septē pro peccato, pro regno, pro Sanctuario, & pro Hierusalem.*

Peruttile & necessariū Regnis, vt à medio tollantur Hæretici & Schismatici.

Iudæi, Deo vero deserto, subinde in peius prolabebant.

2. Reg. 29.

Intelligis hinc, Christianissime Rex, optimum illum Ezechiam, cùm Deo sacrificare instituerct, non prius in templum Dei ascendisse, & ea, quæ in votis habebat, perfecisse, q̄ Sacerdotibus Dei domum Domini repurgare, omnemq́; immunditiam inde eiicere præcepisset. Eo autem facto, adolebat splendidè, gaudebatq́; ex animo, nec iniuria; vt qui iam acceptum Deo sacrificium ob id se oblaturum speraret, q templum ab immunditia liberasset. Eiusmodi quippiam à vestra quoque Maiestate ad Christi gloriam factū est: Est enim vobis in more positum, vt in Ecclesijs sacrificetis, largissimaque manu, quæ sunt ad Dei gloriam, offeratis. Verùm necessarium erat, vt templum ab omni macula, omniq́; inquinamento priùs repurgaretur & liberaretur, q̄ gratum opportunumq́ue sacrificium à vobis offerretur. Blasphemia autem in Christum, calumniandi studio prolata, excedit omnem inquinationem. Sed, vt modò aiebam, præcepistis Sacerdotibus, vt repurgaret vobis templū, illudq́;, imperitam impiamq́; linguam compescentes, sanctificarent, quò vos hac ratione apud Deum, & Angelos, & homines illustriores sitis.

Ezechias ante templum repurgatum, non sacrificat.

Theodosi in cultu Diuino munificentissimus.

Omne inquinamentum excedit hæresis & blasphemia I Dei.

Sācta itaq; & Oecumenica Synodus, Chr̄o omnium nostrum Seruatori gratificari volēs; fideiq́;, quæ in ipsum est, patrocinari studens, illud; quod scriptum est, tantùm non dicens: Zelo zelata sum pro Domino, sedulò id operam dedit, vt omnis omnino scandali occasio è medio facesseret. Verùm quos æquum erat, erat, vel omnino quoq; oportebat cum his, q laborabant, fortiter dimicare, prompteq́; ac cupidè pugnare; & præmia ex consequenti, quæ propter strenuitatem erga Christum p solui solent, perinde ac nos participare, omnemq́; zelū vnà nobiscum complecti, & piaquadam alacritate impleri: Hi duri & immisericordes euaserūt, nihilq́; blasphemiā illā ĩprobitatē ducere visi sunt. Dolēr sanè & mœrēt nō parū & ipsi quoq; ; ad id nō tam pp Christi gloriam, q̄ pp eum, qui impiè sæpenumero contra Christum nugatus fuerat. Quare & eos quoq; impugnant ipsi, qui animosè pro Chr̄o dimicarāt; eorúmq́;, qui, quæ Christi sunt, sapere volebant, per ea, quæ temere ausi

3. Reg. 19. Syno. Eph. tollendis scandalis incumbit.

Quos par erat cum Synodo contra hostem pugnare, illi contra Synodum arma capiunt.

Turpe & impium Orientaliū studium.

ſunt, apertos aduerſarios ſe declarant, illud tantùm nun vociferantes: Cur petulantem in frenemque linguam compeſcuiſtis? Cur lupú ouina pelle detracta, omnibus mortalibus notum reddidiſtis? Nam blaſphemum illum, & deprehenſum, & reprehenſum ægrè ferre, nihil aliud, vt opinor, eſt, quàm huc ipſum, quod iam dicebam, proclamare. Etenim Antiochenæ Eccleſiæ Antiſtites à veſtra dominatione ad prædictũ diem adeſſe iuſſus, in ſacra Synodo deſideratus: Studio enim in itinere hærebat, quò ea ratione & cunctatione illius improbitati gratificaretur, qui contra Chriſtum nugatus fuerat; vel ob id etiam, quod veriſimile ſit aut verum potiùs indubitatumq́; exiſtit, quòd eiuſdem cum illo ſententiæ eſſet Nam cùm ſextus decimus dies iam ageretur, Primarij quidam ex ijs, qui cum illo agebant (erant enim Metropolitani) vix tandem venêre, illiusq́ue nomine ſanctæ Synodo denũtiarunt, Ioan. Antiocheni aduentum ampliùs nó eſſe expectandum; ſed maturandum, vt decreta veſtra primo quoque tempore perficerentur.

Ioan. Antioch. de Neſtorianiſmo Cyrillo vehementer ſuſpectus.

Tunc demum itaque ſacra Synodus in ſancta Eccleſia, quæ appellatur Maria, congregata, Chriſtum aſſeſſorem, & veluti caput cóſtituentes: (Venerandum enim Euangelium in ſancto Throno collocatum, illud tantùm non ſanctorum Sacerdotum auribus inſonabat: Iuſtum iudicium iudicare; ſanctè inter ſanctos Euangeliſtas, & Neſtorij voces diſcernite) communi omnium ſententia illius quidem dogmata condemnauit; Euangelicæ verò Apoſtolicæque traditionis puritatem ac venuſtatem approbauit; atque ita veritatis vis obtinuit: Omnes enim rectam ſynceramq́ue fidem aſſeruerant; quam & vos quoq; Chriſtianiſſime Rex, ex animo complectimini: Omnis nanque veſter conatus ad id tendit, quod Deo probatur, cumq́ue vera pietate cõiunctum eſt: Nunquam enim quicquam veritati præpoſuiſtis. Ioan. verò Antiochenæ Eccleſiæ Præſulatum ſortitus, negligẽs quidem & ſegnis, & patiens eſt, vbi Chriſtus iniuria afficitur; acer verò & indomitus, vbi condemnatur is, qui maledicam linguam contra eundem Chriſtum ſtrinxerat. Etenim vbi primùm Epheſum venit, perinde ac ſi, quodcunque animo libuerit, priuata auctoritate facere ipſi licuerit, nullo prorſus accuſante, quaſi in vniuerſum Eccleſiaſticæ leges è medio ſint ſublatæ; neque Deus res humanas quicquam omnino curet; pluſque valeat ſtultitia, quàm prudentia; iræ indulgens veriùs, quàm ſobriæ rationi dominatum permittens, cùm vix curru deſiliiſſet, cubiculumq́; ingreſſus eſſet, adhuc puluerulentus, iis aſſumptis, qui eadem cum illo mente præditi erant, putidam, planeque ſtultam ſententiam tulit. (Erãt autem factionis illius ſocij viri exules, Cœleſtiani, depoſiti, Neſtorianæque dementiæ æmuli, nec non ex magna quadam ſtupiditate in blaſphemiæ contra Chriſtum crimine cum illo confœderati) vniuerſamque Synodum inſigni cõtumelia afficere ſtuduit; vtpote excommunicationis nota ad vnum omnes aſpergẽs, quotquot ex vniuerſo orbe Epheſum venerant; Viros vtique venerandos veſtræque Maieſtati notiſſimos, & apud optimum quemque ſummo ſemper loco habitos. Mihi verò & Epheſiorum antiſtiti grauiorem contumeliam intulit: Ementitus eſt enim, quòd cum impio Apollinario ſentiamus, quòdq́ue impia & friuola Arij & Eunomij dogmata approbemus.

Euangeliũ in mediũ propoſitũ Chriſtũ repreſentat.

Theodoſ. Auguſtus pietatis & veritatis perquàm ſtudioſus.

Ioan. Ant. ſegnis vbi Chriſtus blaſphemiis impetitur, acer vbi hoſtis illius condemnatur.

Stultam inſanamq́; ſentẽtiam in inſontes tulit Ioan. Antiochenus.

In omnes iniquus ſuit Ioan. Antio. in Cyrillũ vero & Memnonem iniquiſſimus.

Fecit autem hoc indomitis iræ impulſibus contra me furens, totaſque impio furori & arrogantiæ habenas permittens. Quam ſanè rem eò magis admiror, quò antè ſemper amicum ac beneuolũ animum erga me oſtenderat: Nec enim vnquam ſermones meos reprehendit. Imò cum magna beneuolentiæ ſignificatione ad me ſcripſit, meaſq́ue viciſſim ſuſcepit. Sed & literis quoque, quas paulò antè ad me dederat, quàm ad Epheſinæ ciuitatis portas (vbi & dulcibus quoq; dilectionis affatibus me complexus eſt) ſe adiunxiſſet, hæc inter cætera inſeruit: Domino meo piiſſimo, ſanctiſſimoq́ue comminiſtro Cyrillo in Domino ſalutem. Non mediocriter me angit, poſteaquam ſanctitas veſtra Epheſum omnino aduenerat, paucos hoſce itineris dies mihi adhuc reliquos fuiſſe: Deſiderium enim tuæ ſanctitatis magis vrget, vt iter hoc celeriter abſoluam, quàm alia quæcunque neceſſitas. Et infra: Ora Domine, vt hoſce qnq;, aut ſex dies nobis adhuc reſiduos citra moleſtiam tranſigamus; occurrenteſque ſacrum illud Diuinumq́ue caput tuum complectamur. Dominus meus Ioannes Damaſcenorum Epiſcopus, Paulus, & Macarius, piiſſimi Epiſcopi, ſanctitatem tuam ſalutant. Vniuerſam, quæ tecum eſt, fraternitatem, ego cæterique, qui mecum ſunt, ſalutamus. Vale, & pro nobis orare perge Domine, piiſſime & ſanctiſſime.

Ioan. Antiochenus ante Neſtorium exauctoratum Cyrillo ſemper amicus.

Hęc epiſtola integra legitur Tomo primo cap. 21.

Iam quo modo, qui me comminiſtrum, & fratrem apellabat, ſtatim præter omnem expectationem factus eſt inimicus, nihil quicquam à me læſus? Veruntamen vt commiſſi in me delicti culpam repellat, dicere audio: Callidè ſcripſi, inimicitiam, quam ſuo tempore in lucem prolaturus eram, diſſimulans, tectamq́ue habens Egregia verò reſponſio. Rurſum ſi hæreticus ſum, ſi impiæ Apollinarij, & Arij, & Eunomij improbitatis mihi conſcius ſum, quo ore me comminiſtrum ſuũ vocat? Cur caput meum ſanctum & ſacrum appellat? An non omnibus perſpicuum eſt, qui cum Barbaris conſpirant, eos modis omnibus ſacerrimi veſtri Regni inimicos haberi? Sed inimicitiam occuluiſſe, ais, & dulcem ſermonem vſurpaſſe, cor autem amarulentia refertum habuiſſe. At quis eum laudare audeat, qui ad eum modum viuere conſueuit? Vult nos forſan in Græcorum ſapientes

Turpe Epiſcopo confingere beneuolẽtiã, quò potentiùs noceat.

Eroſi & execrabiles apud omnes, qui

curiosè

curiosè inquirere? Sed illi oderunt eum, qui aliud in ore, aliud in corde gerit. Inquiramus diuinæ Scripturæ scopum. Certè Deum hic clarè, de his, qui eodẽ cum illo sunt ingenio, dicentem audimus: *Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est, in ore suo pacẽ cum amico loquitur, & occultè ponit ei insidias. Numquid super his non visitabo, dicit Dominus?* aut in Gẽtem eiusmodi nõ vlciscetur anima mea? Fraus enim & impostura & tecta amarulentia execrabiles sunt coram Deo. Neque ferre eos potest, qui pacificè loquuntur, inimicè verò affecti sunt. Quare & horum quoque vindicem se fore interminatur. Verùm temerarius ille conuiciator, callidusque calumniator, excusationem in peccatis, vt scriptum est, quærens, compturaq; suo iudicio sermonẽ instruens, dicet forsan: Et ego quoque pro Domino zelatus sum; sicut & sancta Synodus; sed quòd hæretici essetis, mea vos sententia contristaui. At dum isthæc dicit, similem se illis ostendit, quos Esaias Propheta veluti in prosceniũ adducit, dicentes: *Posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus.*

Hiere. 9.

Cuiusmodi sint, qui mendaciũ spem suam ponunt. Esa. 28.

Et vt nemo fortè istuc dicat, res ipsa tamen clamat: Primum namque insignem fastum, intolerandamq; arrogantiam hoc ipso declarauit, quòd omnes, quotquot per vniuersum orbem degũt, sanctos Sacerdotes indigna cõtumelia afficiens, eademque virga feriens, sua sententia à communione exclusos voluit: quo tamen conatu non tam illos læsit, quàm seipsum ab illorum communione seiunxit: Familiare est enim stolidioribus, dum quippiam adoriuntur, quod vel tentare nefas erat, vt sibi magis incommodent, quàm alijs, quibus ea de re incommodaturos se arbitrabãtur. Ad hæc quam non absurditatem & ἀναιδείας præ se fert, maiores se obiurgare? Sublimiorem ordinẽ sortitis impudenter insultare? Ecclesiasticarum legum disciplinam pacis conciliatricem deserere? & ne eorum quidem, qui in seculo versantur, prudentiam imitari? Enimuerò pia vestra Maiestas vnicuiq; dignitatis modum præfinit. Vnusquilibet autem ex ijs, qui aliquo honore potiti sunt, ordinis locique sui non ignarus, præstantiori cedit; nec cum paribus contendit: Hic autem istuc vt rem parui momenti negligens, omnemque decori rationem contemnens, effreni quodã temerarioq; impetu in omnes fertur. Et cùm omnium cõmunione sese priuauerit; credit tamen, res suas egregiè se promouisse.

Insignis arrogantiæ fuit in totã Synodum excommunicationis sentẽtiam ferre.

Stulti, dum alijs officere volunt, sibi plerũque magis officiunt.

Turpe Maioribus petulãter insultare.

In politicis, neque inferior in superiorẽ, neque par in parem insurgit.

Verùm si me & Ephesiorum Episcopũ hæresi infectos esse certò norat, cur, ante quàm ad Ephesiorum ciuitatem venisset, literis nos non accusabat; eaque, de quibus nobis litem intendebat, plana non faciebat? Cur posteaquàm Ephesum venerat, nos non conueniebat? Cur intrepidè crimina nostra in mediũ proferens, nos non accusabat? Cur Synodi cœtui sese adiungens, nos ad Apologiam non prouocabat? prouocatosque vnà cum alijs; si quidem rectè sapiebamus & loquebamur, à culpa non liberabat? vel certè ab Ecclesiasticis dogmatis aliena sentire deprehensos, iustę cõdemnationi nõ subijciebat? Verùm quia animaduertebat, frustra se nos accusasse, impiãque contra Orthodoxos calumniam se struxisse, nihil horum fecit; sed Nestorij reuerentiæ, & amicitiæ cum nostro damno gratificari volens, abscondito nos læsit; & veluti in nocturna quadam pugna non visus, iaculo nos petijt: Siquidem chartam quandam falsis accusationibus plenam concinnauit, eamque ad pias vestras aures deferre non dubitauit; parum id, quod Diuinis literis proditum est, animo pertractans; videlicet: Nullum mendacium coram Rege protuleris.

Ioan. Ant. insidiosè contra Cyrillum, & Synodum egit.

Coram Regibus nequaquam mentiẽdũ.

Nos verò, vbi hoc resciuissemus, libellum conscripsimus; eundemque sanctæ & Oecumenicę Synodo exhibuimus, cùm rectam illibatamque Ecclesiæ fidem profitentes; tũ eos quoque, qui Arij, Eunomij, & Apollinarij dogmata sectantur, anathematizantes. Sumus autem illum hortati, vt iuxta Ecclesiasticas leges in medium prodiret, suosque sermones firmaturus, erroris nos conuinceret: Erant enim, opinor, q̃ egimus, legi cõsentanea. Ipse autẽ eò insolentiæ, imò verò eò timiditatis ac desperationis processit, vt neque ad nos venire, neque S. Synodũ intueri ausus fuerit; cùm tamen non expectare, vt vocaretur, sed vltro occurrere, disertè redarguere, damnationis reos pronuntiare, ac pro sua tandem sententia enixè certare debuerit. Verùm mala conscientia impeditus adeò non occurrit, vt sanctæ Synodi præsentiam metuens, ne ex ædibus quidem prospicere animum induxerit. At quomodo verisimile fit, selectos Sacerdotes, memores Dei dicentis: *Iustum iudicium iudicate; nec personam in iudicio accipite:* Dei enim iudicium est; nos condemnationis sententiæ subiecturos nõ fuisse, si hæresi infectos deprehendissent? Erat enim omnino necessarium, vt actorum commentarij cõficerentur; qui & hæc ipsa, & cætera omnia vobis palàm facerent. Regionibus magnisque ciuitatibus dominationis vestræ num vnus Iudex præficitur, qui vestra fretus auctoritate, capitalium rerum iudicia exercet; vosq; tanquam legislatores reueritus, vestrisque decretis nixus, iustè iustitiæ clauum moderatur. Cùm itaque hæc ita habeant, quomodo credibile fit, illos, qui à Deo ad Sacerdotium vocati sunt, totque numero existunt, & propter vitæ splendorem existimatione haud vulgari sunt, nos magis reuerituros fuisse, quàm Diuinũ præceptũ?

Ioan. Ant. mala cõsciẽtia impeditus Synodum intueri non audet.

Deut. 1. 16. Synodus Cyrillo nõ pepercisset, si hæresi infectus fuisset.

Non cõtingit, eundẽ esse bonũ, & magis interim vereri hominem, quàm Diuinum præceptũ.

Quòd autem illius animus ad fastum, & arrogãtiam sit planè infrenis, id ex alijs quoque persacilè cognoscere licet. Iam tertius agitur annus, ex quo nouorum dogmatũ inuentor Nestorius blasphemias suas publicè enarrare cœpit. Postquàm is verò suis proprijs literis sanctissimo Romanæ Ecclesiæ Episcopo Cœlestino animi sui morbum patefecisset,

Nest. sæpe suauiter admonit⁹, nec ideo tamen emendatus.

ſet, non ſtatim duram ſeueramque ſententiam in ſe excepit; ſed quò praua illa, qua laborabat, opinione reiecta, rectam fidem complecteretur, admonitus eſt. Admonitus eſt autem non ſemel, ſed ſæpius amicè. Ioannes verò tanquam exactus, vt putat, Diuinorum dogmatum ſcrutator (Nolo enim grauiùs aliquid in illum dicere,) quique propter Diuinarum legum cognitionem mirè ſibi blanditur; cùm nunquam eos, quos læſit, commonefeciſſet; nec verbum vllum cum illis cõmunicaſſet; immò neque temeritatem ſuam publicè tueri auſus fuiſſet; impia tamen ſententia ſua contumeliam illis inferre ſtuduit; & fortè magnificè ea de re ſeſe iactat. Sed audiat beatum Dauidem dicentem; *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Tota die iniuſtitiam cogitauit lingua tua, & ſicut nouacula acuta feciſti dolum. Dilexiſti malitiam, ſuper benignitatem, iniquitatem magis, quam loqui æquitatem. Dilexiſti omnia verba præcipitationis linguæ doloſa. Propterea Deus te deſtruet in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium.*

Cœleſt. Roman. Põt. mitior in ſontiſ. Neſto. quàm Ioan. Ant. in inſontẽ Cyrillum.

Pſal. 51.

Intelligo autem, non deeſſe, qui illum à delicto in nos commiſſo abſoluere conentur. Aſſerunt enim, iuſtè ob id nobis ſuccenſere, quòd ipſo adhuc abſente cõtra blaſphemum Neſtorium Concilium coegerimus. Verùm hi longè rectiùs facerent, ſi illius potiùs ſtudioſam moram accuſarent, quàm nos, noſtràmve diligentiam. Vel ſi illis culpam hanc aſſignaret, qui aduentum illius anteuertentes, ſacræ Synodo denuntiarunt, ipſum expectandum non eſſe: Veriùs namque illius vocibus, quàm noſtræ priuatæ voluntati inſidioſè obſecuti in eam ſententiam venimus. Quare non magis illos mendaces ſeductoreſque odio proſequitur? at hos inter præcipuos amicos habet. Sed eſto forſan offenſus ſit, oportuitne ob id illum Diuinas leges aſpernari? Deique obliuiſci dicentis: *Inſontem ac iuſtum non occides?* Debebátne eos condemnare, qui de nullo crimine, aut turpitudine fuerant conuicti? Debebátne fratres impietatis gladio impetere? Eccleſiaſticas leges contemnere, calumniari, mentiri? idque pientiſſimis veſtris auribus? Debebátne rectam fidem floccifacere, eoq; animo eſſe, vt culpæ expertem iudicet neminem? & interea illius cauſæ patrocinari, qui contra Chriſtum blaſphemias effudit; quærere mendacium ſtatuere? veritatem euertere? dabitne quiſquam, hæc eſſe ſanctæ mentis fructum? hæc eſſe Sacerdotalis conſilij inuenta? Atqui Deum dicentem audio: *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius.* Clarum eſt itaque per ea ipſa, quibus veſaniæ, qua contra nos vſus eſt, cauſas refellere ſe putat, impiè egiſſe apertiùs deprehendi.

Iniuſtè Io. Ant. fautores odiorũ cauſam in Cyrillum reijciunt.

Hinc liqt, Ioan. proditorem ſui eum Synodo feciſſe.

Exod. 23.

Ioã. Antio. facta à Sacerdotis officio prorſus aliena.

Malach. 2.

Ego verò, Chriſti amans Rex, gaudebam quidem, cùm è patria diſcederem, Alexandriaque veſtra relicta Epheſum proficiſcerer, etiamſi magna vis venti velis ſeſe infunderet, inſtarque tonitrui nauem percelleret, ac fluctus in ſublime ſublatus circum gubernatorum capita æſtuaret. Cùm hæc, inquam, maris facies eſſet, in tantoque naufragij periculo verſarer, adhuc alacri erectoque animo eram, futurum ſperans, vt optatiſſimo Maieſtatis veſtræ aſpectu potiri quandoque daretur. Rurſum cùm illi ex Epheſina ciuitate ad illuſtrem illam vrbem deducerentur, qui ad hoc à ſancta Synodo delecti fuerant; vt ijs, quæ ab illa, & in illa acta fuerant, ſuffragarentur, maiorem in modum ex illorum numero eſſe cupiebam; primò quidem, quò Maieſtatem veſtram coràm viderem & audirem; deinde verò vt in veſtra præſentia contra Epiſcopum Antiochenum iure agerem, palàmque oſtenderem, eum ob id ſycophantam egiſſe, iniqueque inſaniuiſſe, & quaſi impotentibus quibuſdã furijs actum eſſe; quòd Neſtorianarũ blaſphemiarum capita anathematizaſſem: Nam ad meam fidem quod attinet, huic luculentum teſtimonium perhibet, non ſola Romana Eccleſia, verùm ſacra quoque Synodus, ex vniuerſo orbe, qui ſub cœlo eſt, propemodum coacta: Nam quòd nulla ex parte ab Euangelica, & Apoſtolica traditione aberrarim; immò verò, quòd rectam minimeque obliquam ſacrorum dogmatum ſemitam percurrerim, id, poſteaquàm epiſtolas, quas ad Neſtorium perſcripſeram, legiſſent, communi ſententia confeſſi ſunt omnes, maiorisque fidei cauſa in actorum commentarios ſcripto retulerunt.

Cyrillus cupidus vidẽdi, & cõueniẽdi Theodoſij.

Cur Ioan. Antio Cyrillo infenſus.

Cyrilli fides ab vniuerſali Synodo approbata.

Optabam autem non horum tantùm gratiam illic eſſe, ſed quò aliorum quoque delationes, quas falsò contra me meoſque inſtituerunt, vanas mendaceſque eſſe monſtrarem: Siquidem Neſtorianorum dogmatũ propugnatores, inuidiæ odijque arcum in me tendentes, intemperantiæque & inſaniæ ſuæ virus, varijs modis aduerſùm me euomentes, viros quoſdam, quorum, vt eſt apud Paulum, Deus venter, & gloria in confuſione eorũ eſt, mercede pararunt, vt per hos me accuſarent, meaque conſilia, & ſtudia apud Maieſtatem veſtram turbarent, & in odium raperent: Tentaueruntque hoc ipſum iam aliàs quoque, cùm nulla iniuria à me ſint affecti, nullamq; prorſus aduerſùm me cauſam habeant. Hi verò, qui inſidiatoribus malis nugaces linguas ſuas venditarunt, fruſtra contra me nugati ſunt, nihil intentatum relinquẽtes: Qui enim huiuſmodi ſunt, nihil non audent: Confuetam enim malitiam habent. Quare etiam pro nihilo ducunt, licet illatæ calumniæ rei peragantur; ſæpiſſimeque contra illos quoque mentiti deprehendantur, quos antea nunquam viderant, neque vlla ex parte cognitos habebant: Norunt enim, eos eſſe tales, talemque vitæ conſuetudinem iniuiſſe, quotquot Alexandriam veſtram inhabitant. Nugati ſunt itaque, calumniandi materiam ijs, qui ſponte ad hoc ferebantur, prælibantes, mercedemque, tanquam quoddam largitionis

Philip. 3.

Cyrillo infeſti Neſtoriani multo iam tempore.

Impudentes mendacium, & ſycophantia.

Mercede comparantur, qui publice Cyrillo obloquantur. Matth. 5.

nis specimen, quò id contra me facerent, statuentes. Tuli autem ista equidem admodum ægrè; Quomodo enim id ægrè non ferrem? Veruntamen recordatus sum omnium nostri Seruatoris dicentis: *Beati estis, cùm maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersùm vos, mentientes propter me: Gaudete, & exultate, quia merces vestra copiosa est in cælis:* Sic enim persequuti sunt Prophetas, qui fuerunt ante vos.

Diabolus tacet, si dta impune grassari sinitur.

Sanè quàm diu iniquitatis pater Satanas Ecclesijs, ijsque, qui rectam fidem habent, impune insidias molitur; Apostolicæque, & Euangelicæ fidei traditionem per suos satellites, & administros inoffensè adulterat, pacem agitat; verùm, vbi primùm illi, qui rectæ fidei studiosi sunt, veritatē ipsi opponunt, illisque, qui rectam DOMINI viam peruenerunt, Christum (qui ipsa Veritas est) belli socium, & auxiliatorem nacti, viriliter obsistunt; tunc statim omnis mendacij pater multos, qui mentiantur, excitat: Statim agrestis illa sycophantarum multitudo aduersus illos, qui piè viuere volunt, bellum ciet. Hanc molestiam ipsos quoque sacros Prophetas perpessos comperimus: Etenim prophetabat olim beatus Amos, Israelitasque (quòd dilectionem erga Deum pro nihilo habuissent, legesque sibi datas neglexissent) vehementer reprehendit. Verùm in medium prodijt, & restitit illi Amasias, (Erat hic autem Pseudopropheta, & cultor Dæmoniorum,) detulitque ad Regem Israelis virum verè sanctum ac Prophetam, ad hūc modum illum accusans: *Rebellauit contra te Amos, non poterit terra sustinere vniuersos sermones eius:* Pari modo beatus quoque Hieremias Propheta peccantem populum Israelem vias suas corrigere iussit. Verùm non defuerunt, qui illum calumniarentur: Incitauerunt enim contra illum Sedechiam, qui regni solium tum obtinebat. Erat profectò causa hæc grauis, & verè molesta. Ad id interim, quod Deo placitum amicumque sciebat, pluris faciebant, quàm propriam vitam; atque ita in concepto virtutum studio constanter persistebant, scriptum esse recolentes: *Cor Regis in manu Dei est, Quocumque voluerit, inclinabit illud.* Reddebat is autem illos, qui Iudaicarum rerum potiebantur, nō infrequenter clementes, misericordiæque studiosos, vtcunque contra veritatis præcones vehementer incensi exacerbatique essent.

Pseudopropheta Amasias.

Amos 7.

Esaias à Sedechia Rege, propter veritatem, malè exceptus.

Prouer. 21.

Sed mittamus, quæ illis acciderunt, tanquam omnibus nota; in mentem reuocemus celeberrimum beatissimumque Patrem nostrum Athanasium, qui olim Alexandriæ vestræ Episcopus extitit. Impugnabat ille peruersam Arij opinionem; nugacitatis verò illius assentatores pertinaci studio illum calumniabantur; petulantemque & infrenem linguam aduersùs illum exercitabant. Neque mendacijs contenti, brachium quoque cuiusdam hominis absciderant; abscissumque circumferentes, horrendum videntibus spectaculum exhibebant. Aiebant autem, Athanasium illud abscidisse; quendam verò Arsenium nomine incommodum illud accepisse. Obtinuit autem calumnia hæc multos seducens multo tempore, donec tandem Arsenius ille, qui hactenus latuerat, adhuc viuus compertus est, eaque ratione improbitatis conatus illorum detectus est. Erat sanè Sycophantia ista animis liberis, bonamque conscientiam habentibus molesta, planeque acerba: Angebaturque vehementer illorum animus, quibus ista acciderant; maximè verò quòd temere ab ijs eiusmodi molestias insidiasque perferrent, qui nulla vnquam re læsi fuerant. Veruntamen quòd ista ijs vsu olim ventura erant, qui veritatis patrocinium susciperent, Diuina Scriptura iam dudum antè pronuntiârat: Clamat enim: *Vsque ad mortem certa pro iustitia, & DOMINUS pugnabit pro te:* Sed & ipse quoque Dominus noster Iesus Christus discipulos suos ad bonam quandam confidentiā excitans, suadensque, vt quoduis mendacium, omnemque persecutionis molestiam animosè contemnerent, ita aiebat: *Si me persequuti sunt, & vos persequentur. Si Patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quantò magis domesticos eius:* Solatur autem & quidem admodum salubriter, quod subiungitur: *Non est,* inquit, *discipulus supra magistrum, nec seruus supra Dominum suum:* Si enim Christo cōtradixerunt, quæ nostri habenda erit ratio? Et si contra quemuis Sanctum instructæ sunt calumniæ, quomodo nos minimè illas effugiemus? Imperans quidem est impiorum lingua, sed prona ad ima fertur, maledicta, & odibilis est coram Deo. Psallit igitur beatus Propheta Dauid: *Disperdet Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.*

Calumniæ variæ Athanasio ab aduersarijs impositæ.

Arsenius, cui Athanasius brachium ad magiæ vsū abscidisse ferebatur, viuum, & incolumē se exhibet.

Grauiùs molestant amicorum insidiæ.

Eccl. 4.

Matth. 10.

Non mirū, si ibi membra persecutionē patiātur, vbi caput ipsū suprema perpessum est.

Deo lingua dolosa exosa est. Psal. 11.

Expertus est mecum infrenatæ linguæ iacula dilectus solitarius Victor quoque: Sparserant enim de illo quidam ex ijs, qui mendacijs assueuerunt, quòd cōtra me quoque quædam absurda nugatus esset; tantumq; valuerat hæc fama, vt illum, cùm Ephesum ad me venisset, nonnulli ex sanctâ Synodo plurimū obiurgarint; immò verò, vt vniuersi veluti vnum ex impiorum numero illū auersati sint: Etenim odio incitati publicè parricidam & fratricidam, alijsque eiusmodi mali ominis nominibus appellabant. Cùm autem hoc intellexisset, multis admodum sanctis Episcopis ipsum circumstantibus, sublatis in cælum manibus, præter morem suū, per sacrosanctum Baptisma, & veneranda Christi mysteria, nullius horum scelerum sibi conscium esse iurabat: Et adhuc offensorum animos ægrè hac ratione placare potuimus. Verùm enimuerò licet plurimi mendacijs dediti, necnō ab ijs, qui Nestorij partibus student, ad hoc incitati in me irruerint, frustraque insultarint; sufficit tamen ad horum omnium impetus frangēdos vnica Seruatoris nostri gratia, vestræq; pieta-

Victor solitarius seditionis iniustè accusatus.

Victor solitarius ab imposito crimine iuramento se purgat.

Cyrillus Impp. gratia è persecutorũ camino ereptus.

pietatis iustitia. Ex ardenti itaque camino ereptos, placidissimis vestris nutibus seruastis, quò vnà cum alijs, qui per vniuersam vestrã Ægyptum sparsi sunt, sanctis Episcopis, & Monachis continuè pro Imperij vestri victoria, eiusdemq́; stabilitate gratiatum actiones sanctissimo CHRISTO offeramus, per quẽ, & cum quo Deo & Patri sit gloria, cum sancto Spiritu in secula. Amen.

Tomi quinti, caput IIII.

ARGVMENTVM.

IMPERATOR Theodosius, cùm ex Cyrillianis literis, tum ex Legatorum quoque, quos sacra Synodus Constantinopolim miserat, relatione didicerat, Oecumenicum Concilium nihil non legitimè, Ecclesiasticisque sanctionibus cõuenienter instituisse & decreuisse; adeóque, quæ Orientales partim per literas, partim per internuntios Imperatoriæ Maiestati de Concilij actis suggesserant, vel omnino, vel maiorem certè in partem falsa esse. Omnia proindè & singula, quæ à Concilio definita fuerant, firma rataque esse volens, & pacem nihilominùs Ecclesijs integrè restitutam cupiens, per Tribunum & Notarium suum Aristolaum mittit has ad Ioannem Antiochenũ præcipuum schismatis auctorem, seuerè illi mandãs, vt positis prauis animi affectibus, primo quoque tẽpore cum Cyrillo, quem præ cæteris acriori odio insectabatur, in gratiam redeat, eiusque rei causa Nicomediam se conferat; tum vt Nestorij exauctorationi subscribat, blasphemaque illius dogmata anathematizet: Postremò ne vllas hic dilationes, aut excusationes quærat; alioqui fore, vt Imperatoriam seueritatem propediem magno suo malo experiatur. Nihilominùs ne totam dissidij causam & culpam in vnũ Ioannem reiecisse videatur, atque ideo grauem animi molestiam illi adferat, monet, similes literas ad Cyrillum quoque perscriptas esse.

SACRA IMPERATORIA per Aristolaum, Tribunum & Notarium, ad Ioannem Antiochenum Episcopum de Ecclesiarum pace, & vnione constituenda, missa.

Sacerdotũ munus pacificare alios.

ANIMI nostri scopus, collapsæ pacis redintegratio est; quam vos, iuxta vitæ vestræ institutum, profitemini, cæterosque omnes; vtpotè charitatis causa ad Sacerdotium asciti, docere nunquam desinitis. Quia ergo hãc, vnde minimè decebat, turbari contigit, operæpretiũ visum est ad id vos vrgere, ad quod alios vniuersos, si quidem admonerẽtur, alacriter venturos nihil dubitamus. Res etenim detestanda, planeque inexpectata nostris hisce temporibus accidit; nempe Sacerdotum veram religionem profitentium discordia & ea quidem tanta, vt omnem narrationis modum excedat. Enimuerò cùm spes erat fore, vt omnis omnino contentio, vel ad minimam suspicionem vsque è medio facesseret, perfectæque vnionis fructus exurgeret, tum demũ grauia illa dissidiorum tumultuationumque incẽdia exarserunt: Vehemens proinde ægritudinis, iustique doloris occasio ea ex re nobis offertur: Cernimus enim Ecclesiasticæ pacis Doctores, ipsosque concordiæ fontes eò discordiarum prolapsos, vt talibus indigeant, qui suo hortatu ad id eos impellant, quod pro officij sui ratione vltro præstare obligantur.

Res detestanda Sacerdotum inter se discordia.

Concordiæ fontes Sacerdotes.

Quapropter huius tanti mali exitum inde inuenire sperantes, vnde originem traxit; enixeque ac diligenter, vt primo quoque tempore hoc conficiatur, curantes; ne hoc contentionis vitium latiùs serpat, sanctissimo celebris ciuitatis huius Episcopo Maximiano, cæterisq́; omnibus, qui in ea comperti sunt sanctis. Episcopis, & vniuerso denique illorum Clero ad nos ascitis, sedula consultatione inquisiuimus, ecquibusnam rationibus Orthodoxæ fidei membra, quæ dudũ antè bene vnita, infelicis casus interuentu, miserè iam nunc diuulsa cernuntur, denuo cõglutinari; vosque, hoc est, tu & Cyrillus religiosissimus Alexandriæ Episcopus, inter vos coeuntes, omni simultate molestaque contentione, quæ inter vos exarsit, deposita, ad pristinam rursum cõcordiam adduci possetis. Prædicti autem pijssimi Episcopi responderunt, si Nestorij depositioni subscriberes; illiusque doctrinam anathematizares; fore vt omnis altercationis materia mox è medio facesseret; Cyrillusq́; sanctissimus Alexandriæ Episcopus cum suis; tũ Cœlestinus quoque nobilissimæ ciuitatis Romanæ Episcopus; tum reliqui idem omnes, quotquot vbique sunt Orthodoxæ fidei Sacerdotes, cum tua pietate ad communionem redirent. Cætera verò, si quæ fortè essent, quę emendationem desiderarent, ea à vobis ipsis priuatim, vel in commune consultantibus, facili negotio rectè expediri posse.

Theodos. Aug. pacis cõcordięq; apprimè studiosus.

Theodos. Aug. in cõponedis rebus Ecclesiasticis, nõ sua auctoritate, sed Episcoporum prudẽtia, & opera nititur. Ergo de Nestorianiss. mo suspectus erat Ioannes.

Cùm itaque vnum hoc nostrum esse studiũ & consilium nõ ignores, quò pax certa & firma, omni prorsus contentione & æmulatione, quæ accidit, sedata sublataque, sanctissimis orbis Ecclesijs, quę Orthodoxam fidem profitentur; cæterisque omnibus subditis nostris integrè cum Dei auxilio restituatur; omnibus posthabitis, ad Nicomediæ ciuitatem summa cum celeritate venire matures: Nec vllum omnino Episcoporum tecũ adducas, sed paucculos tantùm Clericos, qui sanctitudini tuæ famulentur. Cæteris, inquam, omnibus sepositis, festina huc citra vllam dilationem accedere; certò tibi persuasum habens, Cyrillo sanctissimo Episcopo per Maiestatis nostræ literas mandatum esse, vt ipse quoque eadem animi promptitudine ad eundem locum accurrat: Additumque, nullum priùs ad nos aditum habiturum, quàm inter vos conueneritis; omnemque mutuam inimicitiam penitùs exueritis, & per propriam concordiam, communeque omnium votum stabilem inter vos pacem constitueritis. Atque hoc ipsum & tuæ quoque reuerentiæ denuntiatum volo: Etenim cùm viri sitis adeò celebres, minimè decet vos, aut bona pacis, vel mala discordiæ ignorare. Interea verò (antè enim ad nostram præsen-

Ioan. Anti. cõponẽdæ concordiæ causa euocatus Nicomediam.

Eodẽ etiã Cyrillus euocatus.

Imp. Theodos. cùm rationibus, tum grauibus quoq; comminationib' Cyrillum, & Ioannẽ ad cõcordiam reducere satagit.

præsentiam non admittemini, quàm ea omnia correcta emendataque fuerint, quæ tanta nos ægritudine affecerunt, quàtam verbis exprimere vix possumus) dum studiosa pacis, concordiæque, & mutuæ inter vos amicitiæ conuentio intercesserit, & per illa iter ad nos vobis patefactū fuerit, nulla prorsus quorumcunque Episcoporū, aut ordinatio, aut exauctoratio tentabitur; sed si quid interim eiusmodi vsus postulauerit, hoc totum tranquillæ pacificæque Ecclesiæ Catholicæ constitutioni reseruetur; præsertim cùm religiosissimi Clerici ad Diuina ministeria tantisper sufficere queant, donec perfecta aliqua vnio cōsequatur.

Suspendunt Cyril. & Ioan. ab ordinandi officio, dū in mutuā gratiam redierint.

Hæc hactenus à me sint dicta; nec dubitamus, si synceram immotamque, ac Ecclesiastico statu dignam animi nostri sententiam diligenter pieque expenderis, quin totis animi viribus, totaque mētis virtute ad hoc incubiturus sis, vt ea omnia, quæ à nostra pietate Orthodoxæ fidei, sanctarumque Ecclesiarum vniendarum causa, sancita & ordinata sunt, tempestiuè conficiantur: Sed neque vllū quoque, eius rei gratia, ant laborem, aut difficultatem, aut ignominiam, aut iniuriarum condonationem recusaturus. Quòd si verò (quod non credimus) nostræ huic sententiæ, iustoq; animi nostri proposito, priuato iudicio, humanæque alicuius perturbationis impulsu, aliquatenus obniti institueris, nostraque decreta floccifeceris, non dubitet sanctitas tua, se obedientiæ & promptitudinis, quæ sanctæ Dei Ecclesiæ concorditer constituendæ iure debetur, neglectæ, meritas pœnas daturum esse.

Iusta, et grauis Theod. Aug. cōminatio.

Tomi quinti, caput IIII.

LIBELLVS, QVEM PAVLVS Episcopus Emisenus, Ioannis Antiocheni nomine Cyrillo sanctissimo Alexandriæ Episcopo obtulit.

ARGVMENTVM.

ACCEPTIS his literis, Ioannes Antioch conflernatus est non parum. Hinc proinde suæ causæ diffidens, inde verò Imperatoris seueritatem metuens, tem totam confert cum suis Coepiscopis. Hi Imp. petitionem iustam quidem iudicāt, modum autem conciliandæ pacis ab illo præscriptum difficilè, reique cuò & feliciter conficiendæ parum idoneum censent. Misso itaque colloquio, quod iuxta Impp. sanctionem Nicomediæ inter Cyrillum, & Ioannem solos iniri debeat, cōmuni omnium nomine Paulum Emisæ Episcopum Alexandriam ad Cyrillum amandant. Hic autem, vbi totius controuersiæ statum cum Cyrillo diligenter contulisset examinassetque, & nil non à Concilio Canonicè actum esse deprehendisset, Ioannis reliquorumque omnium Orientalium nomine Nestorij depositionem approbat, eiusdemque doctrinam anathematizat; Maximiani, qui in Nestorij locum Episcopus suffectus fuerat, creationem confirmat; cum Cyrillo communionem redintegrat; cæteris denique omnibus controuersijs sedatis, pristinam Ecclesiarum pacem, & tranquillitatem instaurat.

DOMINO MEO PER OMNIA sanctissimo, sacratissimo Archiepiscopo Cyrillo, Paulus Episcopus in Domino salutem.

RELIGIOSISSIMI inuictissimiq; Imp. nostri, curam illam solicitudinemque, quam iam inde ab initio circa subditos, maximè verò circa sanctas Dei Ecclesias habuerunt, declarantes; fidemque, quam à Maioribus susceperūt, piam, rectam, minimeque adulteratam etiamnum sese obtinere demonstrātes: Per virum apprimè spectabilem Aristolaum Tribunum ac Notarium, cùm ad tuā sanctitatē, tū ad sanctissimos quoque sacratissimosq; Episcopos Ioannem, & Acacium Beroensium Antistitem literas miserunt; quibus seuerè præcipiunt, vt vel corpore, vel animi sentētia inter nos coeuntes; controuersias illas, quæ inter pientissimos Episcopos, qui in Ephesina ciuitate nuper conuenerunt, & nos emersisse videntur, quàm primū diluamus, acceptamq; DEO pacem sanctis Dei Ecclesijs cōciliemus; turbas adhæc in sanctas Dei Ecclesias desæuientes consopiamus; depositioni postremò Nestorij subscribamus; peruersamque illius doctrinam anathematizemus. Cùm itaque Ioannes & Acacius Episcopi sanctissimi pias hasce vereque Christianas literas accepissent, perpendentes non paruæ difficultatis fore, si coràm conueniendum esset, ac multum prætcrea temporis insumptum iri, si controuersia hæc vltro citroq; agitata coràm discuteretur, ad vestram me sanctimoniam miserunt, quò simul dispiciamus ac pertractemus, quanam ratione & via pax firma constitui, præsentiq; negotio cōueniēs vtilisq; finis possit imponi.

Imp. sacra, & secularia ex æquo curant.

Lit̄æ Aug. per Aristolaum ad Ioan. Ant. missæ.

Sūma eorum, quæ mandarat Imp. factionis partibus, maximè verò Orientalibus.

Imp. literę verè piæ.

Proinde cùm huc venissem, sermonemque cum tua sanctitate vltro citroque contulissē, comperi eandem beneuolè pacificeque affectam; &, vt Pōtificem decebat, in eorum, quæ in quæstionem venerant, solutionem sedulò intentam: Quin & tua quoque sanctitas scriptum quoddā, quod immaculatam, & rectā, & talem, vt paucis dicam, fidem complectebatur, qualem à Maioribus nostris prædicatā accepimus, nobis obtulit. Quod sanè operæpretium, laboreque ac studio dignum erat. At verò quia ea quoque, quę circa Nestorium tractata decretaq; fuerant, iuxta sanctionem nuper nobis exhibitam, firmari debebant; equidem præsens apud sanctitatē tuam præsentem hasce literas confeci, quibus omnium nomine palàm profiteor, nos Maximiani sanctissimi Episcopi ordinationē suscipere; Nestoriumque, qui ante illū maximæ vrbis Cōstantinopolitanæ Episcopus extiterat, pro deposito habere: Adhæc omnia illa, quę in illius doctrina impiè deprædicata extant, anathematizare: Puram denique & syncerā vestram communionem complecti. Id tamen, iuxta expositionem, de Verbi incarnatione à nobis editam, tuæque sanctitati traditam, quam tu ipse

Cyrill' ad cōcordiam & pacē propensus. Cyrilli scriptum Paulo exhibitū Orthodoxum.

Paulus Emisen' omniū Orientalium nomine recipit Maximiani electionē, Nestorij exauctorationem, &c.

ipse quoque collaudasti, perindeque ac propriam fidem suscepisti. Cuius quoque exemplum hisce insertum est literis. Atque ita tandem syncera hac communione ijs omnibus, quæ vtrinque, non absque aliqua tumultuatione, hactenus acciderunt, finem modumq; imponimus, & per Dei gratiam, ad pristinam Ecclesiarum pacem & tranquillitatem reuertimur.

Orientaliũ cõfeßio, vt Orthodoxa à Cyrillo recepta.

Tomi quinti, caput V.

IOANNIS ANTIOCHENI ad Cyrillum epistola.

ARGVMENTVM.

CAPITIS huius argumentum non est dissimile præcedentis libelli periochæ: Narrat enim cum Impp. turbas, quæ propter controuersias Ephesi coortas, Ecclesias agitabant, è medio sublatas, penitusque consopitas vellent, Aristolaum vnà cum literis ad se misisse. Se verò cum suis, quòd Augustorum studium pium ac iustum esse censuissent, Paulũ Emisenum, vt rem omnem cum sua sanctitate trāsigeret, Alexandriam transisse. Subiungit deinde confessionem, quam communi cõsensu de Christo Seruatore, eiusdemque Oeconomia ediderat. Monet postremò, se quidem Nestorium, eiusdemque doctrinam anathematizare, Maximiani verò electionem approbare, ac cũ omnibus Christiani orbis Episcopis in gratiam & communionem redire.

SANCTISSIMO DEOQVE DIlectissimo Archiepiscopo Cyrillo, Ioannes in Domino salutem.

RELIGIOSISSIMORVM Impp. nostrorum edicto, Deo dilectissimorum Episcoporum Synodus ad Ephesiorũ Metropolim, cùm Ecclesiasticarum rerum & controuersiarum, tum rectæ quoque fidei causa dudũ conuenire iussa est. Cùm autem ad prædictam ciuitatem peruenissemus, ac citra mutuum colloquium inde rursum abijssemus, (nullũ autem est operæpretium pacis tempore, neglecti colloquij causas inquirere,) accidit, vt Ecclesiæ in graues discordias inciderent. Quando omnes ergo id maximè curare oportet, vt omni animorum dissensione, contentioneq; è medio sublata, Christi Ecclesiæ denuo consocientur; ipsique religiosissimi, ac Christi amantiss. Reges hoc ipsum, vt fiat, seriò mandent, eiusque rei gratia Dominum meũ præclarissimum, apprimeque cõspicuum Tribunum Aristolaum huc amandarint; ac graues præterea vnà cum illo literas miserint, quæ quāprimùm nos conuenire iubent, quò scandala omnia è medio tollantur, omnisq; perturbatio, & offensio consopiatur: Nos pijs illius literis morem gerere volentes, rectà mox Dominum nostrum, Deo per omnia dilectissimum, ac sanctissimum Episcopum Paulum, ad sanctitatem tuam mittendum duximus. Quod Consilium sanctissimo pijssimoq; patri nostro Acacio, cæterisque, qui nobiscum erant, Deo dilectissimis Episcopis probatum fuit. Fecimus hoc autem maioris securitatis, compendijque causa, eò nimirum, quòd alia cõmodiori ratione, quæ à religiosissimis Imp. nostris sancita sunt, perficere nobis in vnum conuenientibus, integrum non fuerit. Mandauimus autem illi, vt personam nostram sustinens pro nobis ea tractet, vnaque vobiscum constituat, quæ ad pacem faciunt; id quod huius legationis præcipuũ caput est; simulq; pietati tuę exhibeat expositionem de Domini nostri Iesu Christi incarnatione concorditer à nobis editam. Quam proinde pietati tuæ per prædictum pijssimum virum misimus.

Cyrillus, & Ioan. absq; mutuo colloquio Epheso decedunt.

Omniũ est communi Ecclesiæ paci studere.

Cur Paulus Emisenus communi nomine missus sit ad Alexandriam.

De Virgine itaque Deipara quomodo sentiamus & loquamur; deq; vnigeniti Filij Dei incarnatione, dicemus breuiter; nõ vt ijs aliquid addamus, quæ ab initio ex Diuinis literis, sanctorumq; Patrũ traditione hausimus; sed vt fidei nostræ rationem reddamus. Dicemus autẽ nihil omnino, vt modò aiebamus, fidei in Nicęa à sanctis Patribus expositę adijcientes: (Illa namque, vt alibi à nobis indicatum est, ad omnem pietatis cognitionem, omnisque hæreticæ prauitatis depulsionẽ abunde sat est.) Sed nec illa quoque, quæ captum nostrum excedunt, temere hic ingeremus; vt qui propriæ infirmitatis confessione illos, qui in ea incumbunt, quæ humanæ mentis sensũ excedunt, auersemur, nostroque consortio indignos censeamus. Habet verò nostra expositio in hunc modum.

Orientales nõ moliuntur nouum Symbolũ, sed publicè tantum fidei suæ testimoniũ pferre satagunt.

Nicæna fides ad retũdendã omnem hæresim sat est.

Confessio Orientalium.

CONFITEMVR Dominum nostrum Iesum Christum vnigenitum Dei Filium esse, Deum perfectum, & hominem perfectum, ex anima rationis compote & corpore constitutum. Ante secula quidem ex Patre secundùm Diuinitatem genitum: Postremis verò tēporibus eundem ipsum propter nos, & propter nostram salutem ex Maria Virgine secũdùm humanitatem natum: Eundem Patri consubstantialem secundùm Diuinitatem; nobis atẽ coessentialem secundùm humanitatẽ: Siquidem naturarum facta est vnio. Quo fit, vt vnũ Christum, vnum Filium, vnum Dominum confiteamur: Et secundùm hunc inconfusæ vnitatis intellectum sanctã Virginem Deiparam esse profitemur: Propterea quòd Deus Verbum ex ipsa conceptum, & incarnatum, & homo factum est, Templumq; ex illa sumptum sibi vniuerit.

Catholica, & erudita Orientaliũ confessio.

Sancta Maria Deipara.

Ad Euangelicas porrò Apostolicasque de Domino voces quod attinet, scimus, graues Theologos alias quidem tanquam ad vnam personam pertinentes, promiscuè accipere; alias verò propter naturarum diuersitatem diuisim vsurpare: Et alias quidẽ, vtpotè illas, quæ in Diuinitatẽ conueniunt, ad Christi Diuinitatẽ; alias verò nẽpe humiles, ad eiusdem huma-

Non eodẽ modo accipiuntur ab omnibus, q de Chro passim in Scripturis prædicantur.

humanitatem referre solere. Hoc iacto fundamento placuit nobis, quò omnis tollatur contétio, vniuersalisq; Sanctis Dei Ecclesijs per orbem sparsis, pax reddatur; nec non scandala omnia, quæ exorta videntur, è medio auferátur, Nestorium quondam Cóstantinopolitanum Episcopum pro deposito haberet Tum, prauas illius profanasque vocum nouitates anathematizare; propterea q Ecclesiæ Dei, quæ apud nos sunt, rectam sanamque fidem obtineant, illamque custodiant ac populis (quemadmodum & vestra quoque sanctitas facit) fideliter tradant. Consentimus nihilominus & in ordinationem quoque sanctissimi pijssimique Maximiani sanctæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopi; & communicamus tandem vniuersis orbis terræ religiosissimis Episcopis, rectam inculpatamq; fidē habentibus & retinentibus. Vale, Domine, pijssime, fraterque syncerissimè mihi dilecte, ac pro nobis orare perge.

Ioan. Antioch. omni Schismatis sensu reiecto, Nestorioque condemnato redit ad vnionem Ecclesiæ.

Tomi quinti caput VI.

CYRILLI AD IOANNEM *Antiochenum epistola.*

ARGVMENTVM.

CYRILLVS HAC epistola (qua ad Ioannis respondet) magno gaudio se affectum significat quòd Christi auxilio Imperatorumque studio, nec non & Pauli Emiseni quoque opera, pax tandem trāquillitasq; Ecclesiæ sit reddita. Approbat Oriētalium cōfessionē, quam etiā ad verbū epistolæ huic inserit. Impugnat illorum vanitatem, qui falsò ipsi imposuerant, quasi alicubi docuisset, Verbum nō è sacra Virgine sumpsisse carnem, sed è cœlo illam attulisse: Tū illorum quoque improbitatem, qui Eutychianismū naturarumue confusionem illi affinxerant: Exponit, quomodo Christus è cœlo descendisse dicatur. Recipit Symbolum Nicenum integrè, nec verbum vnum illi addi, vel adimi patitur. Conqueritur, scripta sua falsa interpretatione deprauari. Mittit vnà cum his Epistolam Athanasij ad Epictetum: Quæ enim vulgò circumferebatur, ea ab hæreticis adulterata fuerat.

Domino meo, dilecto fratri & Comministro Ioanni, Cyrillus in Domino salutem.

LAETENTVR cœli & exultet terra; Solutum est enim interuallum macerię; quod mœrorem adferebat, conquieuit; & omne tandem dissidiorum genus sublatum est, omniū quidem nostrum Saluatore Christo pacē Ecclesijs suis conciliante, religiosissimis autem; Deoque dilectissimis Imperatoribus, nos ad istuc prouocantibus. Qui cùm auitæ religionis optimi æmulatores existant; operā, vt fidē sectam animis suis infixam, firmam, immotamque custodiant. Quin & singularem quoque sanctis Ecclesijs curam impendunt, quò hinc nimirum, & gloriam obtineant perpetuam, & regnum suum florentissimum constituant: Quibus & ipse quoque supernarum virtutum Dominus larga manu sua dona impertit, efficitq;, vt aduersatijs debellatis victoria potiantur: Non enim mentitur, dicens: *Viuo ego, dicit Dominus, quia glorificantes me, glorificabo.*

Secundum Deum, pacis concordiæque autor Theodo. August.

Deus Theod. Aug. propter pietatem propitius.

Cùm itaq; Dominus meus pijssimus Paulus comminister noster Alexandriam venisset, magna animi effectus sum voluptate, nec immeritò; vtpote tali viro sequestrum agente, maiorique conatu, quàm vires ferebant, ad colloquium nostrum anhelante, quò nimirum Diaboli inuidiam superet; membraque diuisa coniungat, ac nostras vestrasque Ecclesias, quæ interuenerāt offensionibus sublatis, concordia & pace condecoret. Quibus autem de causis illæ dissidere cœperint, id hic commemorare cēseo superuacaneum. Opportunius autem fuerit, si ea sentiamus, deque ijs loquamur, quæ pacis tempore cōueniunt. Oblectatus sum itaque memorati viri consuetudine non parum. Qui sanè certamina minimè parua se obiturum suspicabatur, quò nobis persuaderet, opus esse, vt in concordiam & pacem Ecclesiæ redigerentur, modusque poneretur aliter sentientium irrisioni, ac Diabolicæ improbitatis acies retunderetur. Verùm ita nos ad eam rem paratos comperit, vt nullum penitùs laborem sustinuerit: Memores enim eramus Seruatoris nostri dicentis: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.* Quin edocti quoque sumus, vt in quotidianis precationibus dicamus: Domine Deus noster, pacem da nobis, & omnia dedisti: Siquidem qui de pacis, quæ à Deo suppeditatur, particeps est, nullius boni indiget.

Gratus accidit Pauli aduentus Cyrillo.

Tempore pacis, dissidiorum causæ [illegible] retractanda.

Catholicorum discordia fidei hostibus irrisioni est. [in cauda.]

Ioan. 14.

Opulentissimum patrimonium Christi pax.

Quòd verò Ecclesiarum dissensio citra vllam iustam causam, & quasi temere acciderit, id ex charta, quam Dominus meus pientissimus Episcopus Paulus, nunc attulit, euidēter cognoscimus: Continet ea enim inculpatam fidei confessionem eamque cùm à tua sanctitate, tum à cæteris quoque sanctissimis Episcopis, qui illic degunt, compositam asserit. Quam etiam quasi ad verbum huic nostræ epistolæ inserere placuit; habet autem hunc in modum.

Dissidium inter Cyrillum & Ioan. leui de causa exortum.

De Virgine Deipara quomodo sentiamus & loquamur, deque Vnigeniti Filij Dei incarnatione, dicemus breuiter: Non vt ijs aliquid adiungamus, quæ iam inde ab initio ex Diuinis literis, sanctorumque Patrum traditione hausimus; sed vt fidei nostræ rationem reddamus. Dicemus autem nihil omnino, vt modò aiebamus, fidei in Nicęa à sanctis Patribus expositæ adijcientes (Illa namq;, vt alibi à nobis indicatum est, ad omnem pietatis cognitionem, omnisque hæreticæ prauitatis refutationem sufficit) Sed nec illa etiam, quæ captum nostrum excedunt, hic ingeremus; vt qui propriæ infirmitatis cōfessione illos auersemur, nostroque

Sunt eadē hæc ad verbum penè cum præcedentibus.

consortio indignos censeamus, qui in illa incumbunt curiosè, quæ humanæ mentis sensum plurimum excedunt.

Confitemur itaque Dominum nostrum Iesum Christum Vnigenitum Dei Filium esse; Deum perfectum, & hominem perfectum, ex anima rationis compote & corpore constitutum. Ante secula quidem genitum secundùm Diuinitatem ex Patre; postremis verò temporibus eundem ipsum propter nos, & propter nostram salutē ex Maria Virgine secundùm humanam naturam natum: Eundem Patri consubstantialem secundùm Diuinitatem, nobis item coessentialem secundùm humanitatem: Siquidem duarum naturarum facta est vnio. Quo fit, vt vnum Christum, vnum Filium, vnum Dominum confiteamur, & secundùm hunc inconfusæ vnitatis intellectum sanctam Virginem Deiparam esse cōfitemur; propterea, quòd Deus Verbum ex ipsa conceptum, & incarnatum, & homo factum, templū ex illa sumptum sibi vniuerit. Ad Euangelicas porrò Apostolicasque de Domino voces quod attinet, scimus, Theologos, alias quidem tanquam ad vnam personam pertinentes, promiscuè accipere; alias verò propter naturarum diuersitatem diuisim vsurpare: Et alias quidem, vtpote illas; quæ in Diuinitatem competunt, ad Christi Diuinitatem; alias verò, humiles videlicet ad illius humanitatem referre solere. Cùm has ergo sacras vestras voces legissemus, & nos ipsos quoque non aliter sentire animaduertissemus: (Vnus est enim Dominus, vna fides, & vnum Baptisma) glorificauimus omnium Seruatorem Deum, mutuò nobis congratulantes, quòd nostrę vestræque Ecclesiæ fidem Diuinis Scripturis, sanctorumque Patrum traditionibus congruentem habeant.

Vnus est Christus, vnus Filius, vnus Dominus.

Virgo matrem propter naturarū vnionem Deipara existit.

Vna Antiochenæ & Alexandrinæ Ecclesiæ fides.

Quoniam verò comperi, quosdam ex ijs, quibus cauillari mos est, instar agrestium vesparum circunstrepere, seditiososque sermones contra me eructare: Perinde enim de me nugantur, ac si dicam, sacrum Christi corpus non ex sancta Virgine sumptū, sed è cœlo deportatum esse; operæpretium ratus sum, pauca ac de re contra illos disserere: O stolidi insensatique homines, & tantùm ad calumniandum nati; quo modo in eam abrepti estis sententiam? quo modo in tantæ insipientiæ morbum proruistis? Nonne vos, obsecro, intelligere oportuit, vniuersum hoc, quod pro fide sustinemus, bellum, inde potissimum nobis prouenire, quòd sanctam Virginem Deiparam esse constanter affirmamus? At si sanctissimum nostri Seruatoris corpus non ex Virgine natum, sed è cœlo deportatum asserimus, quomodo poterit illa Deipara esse intelligi? Quem enim tandem illa peperit, si Emmanuelem secundùm carnem verè non peperit? Risu proinde explodendi sunt, qui eiusmodi contra me garriūt:

Cyrillo falso eorum error imponitur, qui dicebant, Christum corpus suū è cœlo attulisse.

Si Christi corpus cœleste esset, Virgo Deipara dici non posset.
Esa. 7.
Matth. 1.

Neque enim mentitur Propheta Isaias, dum ait: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, quod est interpretatum nobiscum Deus.* Vera prædicat & Angelus Gabriel quoque, dum beatam Virginem ita affatur: *Ne timeas Maria: Inuenisti enim gratiā apud Deum. Ecce concipies in vtero, & paries filiū, & vocabis nomen eius Iesum: Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.*

Luc. 1.

Cùm autem Dominum nostrum Iesum Christum, vel è cœlo, vel è supernis descēdisse dicimus, non ita hoc dicimus, quasi sanctā illius carnem è cœlo allatam significare velimus; sed quo diuini Pauli discipulos nos esse ostendamus: Hic enim alicubi ita disertè prædicat: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis est:* Meminimus & Seruatoris nostri quoque dicentis: *Nemo ascendit in cœlum; nisi qui descendit de cœlo filius hominis, qui est in cœlo.* Quāuis enim ex sancta Virgine, vt modò dixi, secundùm carnem natus sit; attamen quia Deus Verbum, è supernis deorsum descendit, seruilique forma assumpta, semetipsum exinaniuit, ac filius hominis appellatus fuit, manens interim, quod erat, hoc est, Deus: (Immutabilis enim minimeque alterabilis est secundùm propriam naturam) fit, vt tanquam vnus cum propria carne consideratus, è cœlo descēdisse dicatur. Nominatur autem & homo quoque de cœlo, quia in diuinitate æquè ac in humanitate perfectus existens, tanquam vna persona animo concipitur: Vnus est enim Dominus Iesus Christus, quàmuis naturarum differentia, è quibus inexplicabilem illam, vnionem factam dicimus, neutiquam ignoretur.

1. Cor. 15.

Ioan. 3.

Quo sensu filius hominis e cœlo descendisse perhibeatur.

Qui Christus appelletur homo è cœlo.

Tua verò sanctitas illorum ora cōprimere dignetur, qui concretionem, vel confusionem, vel commistionem Verbi Dei cum carne factam esse dicunt. Fit nanque verisimile non defuturos, qui ista quoque de me inuulgent, taliaque me sensisse, vel docuisse spargant. Atqui tantum abest vt eiusmodi quippiam sentiam, vt eos etiam insanire existimem, qui quamuis conuersionis vmbram in diuinam Verbi naturam cadere posse putant: Manet enim illa, quod est semper; neque alteratur aliquando; sed neq; vnquam alterabitur, vt quæ nullius mutationis capax sit. Impatibile nihilominus & ipsum quoque Dei Verbum confitemur omnes, etiamsi admirabili quadam sapientia mysterium hoc dispensans, ea sibi adscribere soleat pathemata, quæ in propriam carnem conueniunt. Hinc quoque sapientissimus Petrus Christum in carne pro nobis passum asserit; in arcana autem illa diuinitatis natura nequaquam: Vt enim ipse Seruator esse credatur, dispensatoria quadam appropriatione, propriæ carnis perpessiones quasi proprias in seipsum transferri. Quale quidem est illud, quod velut in illius persona, Prophetica voce alicubi denuntiatur:

Comprimendi & execrandi, qui mixtionem in incarnationis mysterium inducunt.

Diuina natura nullius mixtionis, nulliusque mutationis capax est.

1. Pet. 4.

Verbum carnis pathemata quasi propria in sese transfert.

Cor-

Esa. 50.

Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus; faciem autem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus in me.

Cyrillus vbique Patrum vestigijs insistit.

Quòd verò sanctorum Patrum, maximè verò sanctissimi celeberrimique Patris nostri Athanasij, vestigijs vbique insistamus; nusquam autem semitam, quam illi triuerunt, deseramus, id tua quidem sanctitas cæterique omnes certo sibi persuadeant: Multa his adiunxissem illorum testimonia, fidem huic orationi meæ concilians; nisi metuissem, ne literarum longitudo sanctitati tuæ molestiam adferret. Nullo autem pacto ferimus, vt ab vllo omnino homine fides illa fideiue Symbolum concutiatur, quod à sanctis Patribus Nicenis editum est: Neque enim, aut nobis, aut illi omnino alteri, vel vnam voculam mutare, aut vnam etiam syllabam violare permittimus. Memores enim eius sumus, qui dixit: Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui: Non enim ipsi loquuti sunt, sed Spiritus Dei ac Patris: Qui egreditur quidem ex ipso; nec ob id tamen secundum essentiæ rationem alienus est à filio: Quemadmodum sanctorum Mystagogorum verba disertè id nobis testatum faciunt. Etenim in Apostolorum actis ita scriptum comperitur: *Cùm venissent in Mysiam, tentabant ire in Bythiniam, & non permisit eos Spiritus Iesu.* Scribit & diuinus Paulus quoq; *Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt; vos autem in carne non estis, sed in Spiritu, si tamen Spiritus Dei habitat in nobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est eius.*

Nicena fides nullam mutationé patitur. Prouer. 22.

Spiritus sanctus non est alienus à natura Verbi. Actor. 16. Rom. 8.

Quòd autem nonnulli ex eis, qui recta peruertere solent, voces meas peruersè ad suam libidinem detorquent, istuc sanctitas tua non miretur; cùm facile intelligat, cuiusuis hæreseos sectatores ex diuina Scriptura sui erroris causas colligere, eaque, quæ à Spiritu sancto rectè exposita sunt, prauis suis opinionibus peruertere; ac ita demum inextinguibilem ignem capitibus suis accersere solere. Quia verò didicimus, quosdam orthodoxam præclarissimi Patris nostri Athanasij Epistolam, quam ad beatum Epictetum scripsit, adulteratam deprauatamque edidisse, multosque grauiter hinc lædi; rati hoc vtile, & salutare fratribus fore, ex vetustis exemplaribus, quæ syncera incorruptaque apud nos extant, antigrapha ad sanctitatem tuam transmisimus. Vale.

Hæretici peruertunt Scripturas, & deprauant Patres & ex vtrisque erroris sui præsidium quærunt. Athanasij Epistola ad Epictetum ab hæreticis deprauata.

Tomi quinti caput VII.

CYRILLI AD ACATIVM Melitensem Episcopum epistola.

ARGVMENTVM.

EXPOSTVLAVERAT cum beato Cyrillo per literas Acatius, quòd cum Orientalibus transegerat ratus ex animo nondũ resipuisse. Cyrillus itaque, quò hunc illi scrupulum eximat, multis argumentis verè resipuisse, neque quicquam omnino cũ Nestorianis commune habere probat: Verùm priusquàm id faciat, ordine exponit, quomodo ad eam pacificationem ventum fuerit. Docet autem post Impp. mandatum, de quo suprà, Orientales pacem per literas tentasse: Cùm hoc autem non succederet, communi omnium nomine & loco misisse Paulum Emisenum. Hunc verò post multos sermones vltro citroque habitos, Nestorij depositioni subscripsisse; illiusque doctrinam damnasse, ac Maximiani ordinationem approbasse. Addit Nestorianos eam concordiam ægerrimè tulisse ideoque cùm sibi, tum Orientalibus quoque multa falsa affinxisse: Et inter cætera Cyrillum, veteri repudiato, nouum Symbolum recepisse. Orientalium confessionem verbis tantùm à sua sententia discrepare, quod Cyrillus prolixè refutat. Reddit causam, cur Orientales confessionem ediderint. Monet postremò, vt sibi caueat à literis, quæ Xysti Romani Pontificis nomine circumferebantur. Occurrunt autem in hac epistola, sicut etiam in proximè sequenti, quædam minùs propriè dicta. Quæ proinde, dictione Græca latiùs aliquantò accepta nonnihil mitigare oportuit.

Domino meo dilecto fratri, ac comministro Acacio Cyrillus in Domino salutem.

Grata & suauis est amica salutatio sapientis.

RES sanè dulcis, & mirè grata est fratribus amica salutatio; maximè verò si à verè sapientibus adfertur. Censeoque eos, qui eiusdem sunt animi & fidei, cùm nihil alioqui occurrit, quod impediat, feruentemque hanc animi propensionem impetúmque sistat, nunquam non id agere debere. At sæpenumero vsu venit, vt vel inuitis nobis, aut loci distantia, aut tabellariorum infrequentia, bonum istuc inuideat. Cùm ergo præsens tẽpus salutandi, conueniendique facultatem offerat, insperatamque & iucundam, vt desideratissimis literis promptè inuolare liceat, commoditatem subministret, non possum ea occasione non vti. Maiorem itaque in modum sanctitatis tuæ literæ me recrearunt: Et quia singularis dilectionis significationem præ se ferunt, arbitratus sum pacatarum Ecclesiarum rationẽ & modum integritati tuæ ordine pandendum singulaque, vt gesta sunt, indicanda esse.

Exponit ordine, qui ventum fuerit ad pacificationem.

Religiosissimus idemq; Christi amantiss. Imper. quòd plurimam continuamque sanctarum Ecclesiarum curam gerat, illarum dissensionem intolerabilem iudicabat. Ad se ergo accersens religiosissimum pientissimumque Ecclesiæ Constantinopolitanę Episcopum Maximianum, ac alios non paucos, qui pro tempore ibidem comperiebantur, seriò illis iniunxit, vt quonam pacto Ecclesiarum dissidium è medio tolli, diuinorumq; mysteriorum ministri ad concordiam, & pacem possent redigi, diligenter dispicerent. Illi verò non prius illos, de quibus hic sermo est, in concordiam venturos aiebant, quàm consonę fidei vinculum veluti facula quędam ijs præluce-

Responsio Maximiani & reliquorum de instauranda Ecclesiarum concordia.

præluceret, & quasi præferretur, pientissimusque Ioannes Antiochenus anathematizaret Nestorij dogmata ac scripto illius depositionem approbaret. Hoc autẽ ab illo impetrato, Epum Alexandrinũ iniurias, & contumelias omnes, licet ex grauissimæ & maximæ extitissent, quas Ephesi perpessus fuerat, obliuioni traditurum, ac propter dilectionem nihili facturum.

Cùm itaque religiosissimus Imp. ijs assentiret, magnamque ex eo consilio voluptatem caperet, missus est, qui hoc ipsum curaret, Dominus meus præclarissimus Tribunus & Notarius Aristolaus. Posteaquàm vero Orientales regiam voluntatẽ hauserunt; simulq; innotuit, ex communi eorum Episcoporum sententia fuisse profectam, qui Constantinopoli conuenerunt; nescio quid spectãtes apud sanctissimum sacratissimumque Beroensem Episcopum Acatium congressi, scribi ad me curarunt, sanctarum Ecclesiarum pacem concordiamque, nisi eo modo, quem ipsi præscriberent, fieri non debere. Erat autem ea petitio grauis nobis ac molesta: Volebant enim ea omnia aboleri, quæ vel Epistolis, vel tomis, vel libris euulgaueram; & in solam fidẽ quæ à sanctis Patribus Nicææ edita fuerat, pa cisci. Ego verò ad ista ita rescripsi: Expositioni fidei, quam Niceni Patres ediderũt, adhæremus omnes, nihil eorum omnium, quæ in ipsa continentur, loco mouentes: Sunt enim ea omnina rectè inculpateque tradita; neque tutum satis est, post fidei editionem, quicquam adhuc curiosiùs tractare. Quæ verò rectè contrà Nestorij blasphemias scripsimus, ea eiusmodi esse, vt nemo facilè huc nos indu cturus sit, vt rectè scripta esse negemus; opus proinde magis esse, vt ipsi iuxta pientissimi Christique amantis Regis decretum, sanctæque Synodi Ephesinæ sanctionem illum, qui contra Seruatoris Christi gloriam pugnasset, abdicarent, ac pro exauctorato haberent, impiasque illius voces anathemate insectarentur, ac sanctissimi pijssimiq; Episcopi Maximiani ordinationem approbarent.

Orientales pacis leges Cyrillo præscribere volunt.

Orientales omnium scriptorum Cyrilli abolitionẽ petunt.

Tria ab Orientalibus exigit Cyrillus.

His itaque literis redditis, miserunt Alexandriam religiosissimum Episcopum Paulum Emisenum, cum quo diu multumque de ijs rebus dissereui, quæ Ephesi præter ius & & officium dictæ, factæque fuerant. Quia verò istis posthabitis, obliuionique contraditis ijs potius insistendum videbatur, quæ maioris momenti ac ponderis erant, interrogaui, num quid literarum à pijssimo Ioanne Episcopo attulisset? mox ille epistolam reddidit, sed ea, quæ debebat, non habentem; nec ea, quæ conueniebat, narrantem: Complectebatur enim, quod minimè decebat, irritationis materiam veriùs, quam consolationis vim & energiam. Hanc itaque non acceptaui: Nam cùm animi ægritudinem, quam Ephesi ex illorum dictis factisque hauseram, vera aliqua defensione sedare debuissent; adeò id non fecerunt, vt se quoque propter sacrorum dogmatum zelum iure optimo nobis successisse dicerent. At vicissim ex me audiebant; neque diuinum zelum ipsos mouisse; neque orthodoxorum dogmatum causa aduersum me conspirasse; sed hominum assentationibus locum dare, eorumq; qui tunc potentes videbantur, amicitias conciliare voluisse. Veruntamen cùm pijssimus Paulus paratum se diceret Nestorij blasphemias anathematizare, scriptoque iustam illius depositionem agnoscere, eandemque confirmare; atque id pro omnibus, & tanquam ex communi omnium Orientalium pientissimorum Episcoporum persona sese facturum affirmaret; inferebam rursum, chartam ab ipso propositam, ipsi soli ad vnum hoc sufficere, vt in omnium communionem denuò reciperetur; Modis autem omnibus opus esse, vt religiosissimus reuerendissimusque Ioannes Antiochenus Episcopus scriptam hisce de rebus confessionem ederet. Id quod iam factum est; cessauitque, quod Ecclesias disiungebat, & à se inuicem duellebat.

Literæ Ioã. ad Cyrillũ falsæ.

Non veritatis, sed adulationis studio Orientales Cyrillo aduersati sunt.

Exigitur à Ioan. Antio. fidei orthodoxæ confessio.

Verùm nullatenus dubium erat, illos, qui Nestorij blasphemias propugnabant, inuidiq; stimulis actos, vbi primùm pacem Ecclesiarum redintegratam cernerent, desæuituros. Quibus sanè eiusmodi quid accidisse videtur, cuiusmodi illis vsu venire solet, qui cùm è naui prolapsi sint, natare nesciunt: Hi enim posteaquàm mergi incipiunt, pedes manusq; hac atq; illac incõpositè iactãt, retinendæque vitæ cupidi, vetaque miseri, quicquid in manus fortè venerit, id temere arripiunt. An non verè dici potest, vehementer perturbatos consternatosque esse, quòd se desolatos, extraque eas Ecclesias eiectos pulsosque animaduertunt, quas sibi adiumento futuras sperabant: Quid? an non indignissimè ferunt, cùm vident, quos seduxerant, profanisque vocum nouitatibus tantùm nõ temulentos reddiderant, à se resilire, & iam ad veritatis sobrietatem redire? An non peropportunè illis obijci queat, quod Prophetica voce alicubi proditum extat? *Congregamini, inquit, & colligamini gens inerudita, antequàm efficiamini veluti flos transiens: Vt quid enim alienorum vomituum facti sunt parasiti? nec pudefiunt alieno cœno sua ipsorum corda desedantes: Surdi audite, & cæci, vt videatis, suspicite; sentite de Domino, quæ vera sunt, & in simplicitate cordis quærite eum: Quæ enim vobis est variarum adinuentionum, & opinionum vtilitas? vt quid rectam vituperantes semitam, incuruas facitis vestras orbitas? Nouate vobis ipsis noualia, & nolite seminare inter spinas.* Quandoquidem vehementer propter sanctarum Ecclesiarum pacem, vt dixi, consternati, eos, qui eadem cum ipsis sentire noluerunt, peruersissimè lacerant sanctorumq;

Apposita comparatio.

Sap. 1.

Hier. 4.

Epi-

Infamant Orientaliū confessionem.

Episcoporum apologiam, non absque magna amarulentia proscindunt, eandemque pro sua libidine ad id, quod sibi gratum amicumque est, detorquentes, praueque interpretantes, à Nestorij vocum nouitatibus non abhorrere contendunt. Quin & nos quoque in ius vocant, quasi ijs, quæ nunc scripsimus, & sentimus, olim contraria senserimus & scripserimus.

Calumnia Nestorianorum varia aduersus Cyrillum & Orientales.

Intelligo verò & hoc quoque illos nobis obijcere; nempe quòd nouam fidei expositionem vel Symbolum receperimus, quasi vetus illud venerandumque iam aspernati: At stultus stulta loquitur, corque illius vana meditatur. Nos enim neque nouam fidei expositionem ab vllo exegimus, neque vllam ab eiusmodi alijs oblatam admittimus. Sufficit enim nobis diuina Scriptura, sanctorumque Patrum prudentia, & Symbolum illud fidei, quod omni ex parte absolutum, riteque concinnatum est.

Cur Orientales apologiam ediderunt.

Quia verò sanctissimi Orientales Episcopi, cùm Ephesi essent, à nobis dissentiebant, eaque de causa quasi qui blasphemiarum Nestorij laqueis irretiti tenerentur, suspecti erant, vt ea suspicione sese liberarent, inculpatæque fidei amatoribus per omnia satisfacerent, ac Nestorianas nugas sese contemnere publicè ostenderent, apologiam adornarunt; & id quidem admodum prudenter; tantum abest vt hoc istorum factum aliqua omnino nota, aut reprehensione dignum videatur. Nunquid si ipse Nestorius eo tempore, quo ab omnibus illi proponebatur, omnino oportere, vt sua dogmata cōdemnaret, veritatemque defenderet, scriptam ijs de rebus confessionem exhibuisset, quispiam dicturus erat, illum nouum quoddam fidei Symbolum conscripsisse? nequaquā.

Nō statim, qui fidei suæ confessionem edunt, nouum Symbolum cudunt.

Quid igitur temere conuitijs insectantur sanctissimos Phœniciæ Episcopos, eorum consensum nouum Symbolum appellantes, quem illi necessariò vtiliterq; ediderunt, quò nimirum illis se purgarent & mederētur, qui ipsos Nestorianam doctrinam approbare sibi persuasum habebāt. Sācta quippe & Oecumenica Synod⁹, q̄ Ephesi conuenerat, optimè intelligebat, nō oportere aliam fidei expositionē in Ecclesias inferre præter eam, quæ iam extabat; quā beatissimi Patres nostri Sancto spiritu loquuti definierāt. Illi itaque ab hac semel, nescio quo modo, alieni visi, hoc est, quòd neque rectè sentirent, neq; Apostolicis, & Euangelicis dogmatibus adhærerēt, in suspicionem adducti, nūquid taciturnitate ab hac molesta nota se liberassent, an plena potiùs satisfactione, suęq; quā obtinebat, sententiæ declaratione? An non diuinus Christi discipulus scriptum reliquit. *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationē de ea quæ in vobis est spe?* Qui ergo hoc vult facere, nihil vtique noui molitur, nec fidei expositionē innouare voluisse rectè dicitur, sed eam, quam de Christo habet fidem interrogātibus perspicuā reddere.

Orientales in hæreseos suspicionem adducti.

1. Pet. 3.

Audiui præterea cùm veritatis hostes pijssimorum Episcoporum in fide concordiam ægerrimè ferant, sursum, ac deorsum miscere omnia, ac iactare confessionem, quam illi de recta fide, nihil, vt dixi, innouantes, hoc est, nihil ad ea, quæ olim cōstituta sunt, adijcientes, sed inculpatis sanctorū Patrum dogmatis simpliciter adhærentes, ediderunt sensum, & vim cum impijs suis nugis per omnia congruere.

Nestoriani Orientalium confessionem cum sua conuenire nugantur.

Verùm vt vanitatem illorum apertè ostendamus, age Nestorij nugas, illorumque sententias in medium adferamus. Hac vna enim ratione veritas examinata orbi patefiet. Nestorius itaque Vnigeniti Filij Dei natiuitatem secundùm carnem prorsus è medio tollere comperitur: Negat enim illum è muliere secundùm Scripturas natum.

Nest. Verbum incarnatum negat.

Verba illius sic habent: Deum ex Christipara Virgine prodijsse, ex Diuina Scriptura edoctus sum; at verò Deum ex ipsa genitum esse id nusquam edoctus sum. Et in alia quadam exegesi rursum: Nusquam igitur Diuina Scriptura Deum ex Christipara Virgine genitum esse dicit, sed Iesum, sed Christum, sed Filium, sed Dominum.

Nest. in Christum blasphemia.

Quòd autem, dum ista dicit illum, qui vnus est, in duos Filios diuellat; & alium quidem Verbum, quod ex Patre genitum est seorsum per se sumptum Filium, Christum ac Dominum dicat; alium rursus seorsum per se Filium, Christum, ac Dominum vnum, qui è sancta Virgine natus est, cui dubium esse queat? cùm hoc ipsum ille tantùm non sublata voce clamet.

Nest. vnum Christum in duos diuellit.

Illi autem sanctam Virginem Deiparam nominant, vnumque Filium, & Christum, & Dominum esse prædicant; eundem perfectum in Diuinitate, perfectum rursum in humanitate, eò quòd caro illius intelligente anima fuerit perfecta.

Orientales vnū, Christum, vnūque Filiū profitētur.

Quòd autem non alium esse dicant Verbū, quod ex Deo Patre est; & alium rursus eum, qui ex sancta Virgine natus est, sicuti Nestorio persuasum est, sed vnum eūdemq;, id perfacile ex ijs, quæ consequuntur, cognoscere licet: Explanantes enim, qui vnus idemq; simul perfectus Deus, & perfectus rursum homo existat, asserunt illum ipsum, qui ante secula secundùm Diuinitatem natus est ex Patre, nouissimè diebus illis propter nostram salutem ex sancta Virgine secundùm humanitatē natum esse; vnum eundemque Patri consubstantialem secundùm Diuinitatem, nobis verò coessentialem secundùm humanitatem.

Qui Orientales vnum duntaxat Filium statuunt, exponitur.

Minimè itaque vnum Filium, Christum, ac Dominum Iesum in duos diuidūt; sed eūdem esse dicunt illum, qui ante secula, & qui postremis temporibus natus est: Idem namque, vt ex Deo Patre nascitur, Deus est; vt autem ex muliere secundùm carnem gignitur, homo est: Quomodo enim nobis secundùm humanitatem coessentialis dici posset, qui secundùm Diuinitatem ex Patre est,

Idem secūdùm aliū & aliū ortū Deus & homo.

nisi idem Deus simul & homo esse dicatur ac intelligatur?

Hæc verò longè aliter habere Nestorio videntur. Inmò verò eius sententia his omnino aduersatur: Etenim publicè pro concione disserens, ita dicere ausus est: Propterea Christus Deus Verbum nominatur, quia indiuulsam cum Christo coniunctionem habet. Rursum: Inconfusam itaque naturarum copulam retinentes, fatemur in homine Deum; hominemque propter Diuinam illam cum omnipotente Deo coniunctionem vnà cum ipso veneror, & adoro. Audin', quàm absurdè loquatur? Equidem plena impietatis est eius oratio: Docet namque Dei Verbum seorsum per se Deum nominari, retinere autem indiuulsam cum Christo coniunctionem; Nonne duos esse Christos apertissimè profitetur? Nonne hominem vnà cum Deo adorandum, & nescio quomodo, colendum nugatur? Nunquid ista ijs cognata videntur, quæ ab Orientalibus sunt posita? Nonne sententijs pugnant? Ille namque duos Christos disertè ponit; illi verò vnum tantùm Christum, & Filium item vnum, & Dominum, ac Deum se adorare confitentur. Eundem ex Patre ortum secundùm Diuinitatem, ex sancta Virgine autē secundùm humanitatem: Nam etsi duarum naturarum vnionem factam prædicemus, admirabilemque disparium rerum coitionem Diuina dispensatione accidisse verè agnoscamus; vnum tamen Christum, & vnum Filium, & vnum Dominum perspicuè profitemor: Verbum enim secundùm Scripturam, factum est caro. Neque enim cum priscis quibusdam hæreticis Dei Verbum ex propria, hoc est, ex Diuina natura corpus sibi sumpsisse & adaptasse asserimus; sed Diuinis Scripturis mordicus adhærentes, ex sancta Virgine carnem accepisse se constanter affirmamus. Cùm ergo Dei Verbum inhumanatum vel incarnatum dicitur, procul facessat omnis conuersionis suspicio (Mansit enim, quod erat) nihilominùs vnio omnis planè confusionis expers agnoscatur.

Verbum Nestorio Christus est, quia Christo indiuulsè consociatum est.

Nest. hominem vnà cum Deo adorat, adorandumque prædicat.

Verbū non ex se, sed ex Virgine carnem sumpsit.

Verùm dicent forte aduersarij: En manifestè, qui rectæ fidei confessionem edunt, duas naturas nominant, ac pro illarum discrimine Theologorum voces distinguì asserunt. Quomodo autem isthæc tuæ assertioni non aduersantur? Neque enim pateris, vt duabus personis, vel subsistentijs illorum voces adscribantur? Sed heus tu bone vir, in duodecim capitibus hunc in modum scripsimus: Si quis duabus personis, vel subsistentijs voces illas adscribit, & alias quidem homini tanquàm à Verbo, quod ex Deo Patre est, seorsum subsistenti accommodat; alias verò, nempe eas, quæ Diuinum quid sonant, soli Dei Patris Verbo adaptat; damnationi sit ille obnoxius. Quamuis ergo eos damnemus, qui voces ita secernunt, vt alias soli Dei Verbo ex Patre nato; alias rursum soli homini ex muliere orto, adscribant; vocum tamen differentiā nullatenus sustolimus: Vnam namque Verbi Dei subsistentiam esse certissimum est, quam incarnatam, & hominem factam nouimus. Quo autem modo id factum sit, si quis curiosè inquirat, sciat is, scriptum esse, Verbum quod ex Deo est, formam seruilem accepisse, & in similitudinem hominum apparuisse. Atque secundùm hoc vnum & solum naturarum, vel substantiarum discrimen obseruandum esse: Non enim idē sunt secundùm naturalem qualitatem Diuinitas & humanitas. Alioqui quomodo verè dici poterit Verbum, quod Deus est, exinanitum esse, hoc est, in diminutionem, naturæque nostræ conditionem sese demisisse? Cùm itaque incarnationis modus studiosè inquiritur duo illa, quæ inexplicabili ratione citra cōfusionem inter se vnita sunt, mēs humana neutiquam disiunget; sed vnum ex vtrisque & Deum, & Filium, & Dominum existere credat, ac citra hæsitationem admittet. At verò Nestorij cacodoxia ab hac doctrina est longè diuersa: Nam etsi Deum Verbum incarnatum, hominemque factum confiteri videatur; attamen incarnationis virtutem ignorās, duas naturas nominat, easque à se inuicem diuellit, Deum seorsum ponens; & hominem itidem seorsum: Prædicat tamen, hunc hominem Deo indiuulsè cohærere; verùm id tantùm secundùm affectum, throníque & auctoritatis communicationem: Hæc enim sunt Verba illius: Inseparabilis est Deus ab eo, qui apparuit; vnde Deitatis honorem ab eo, qui non separatur, non separo; separo naturas, sed coniungo adorationem. At verò Antiocheni fratres ea, ex quibus Christus cōstitutus intelligitur, animo menteque complectentes, naturarum quidem differentiam assignant: (Neque enim, vt suprà aiebam, idē naturali qualitate sunt Diuinitas & humanitas;) attamen vnum tantùm Dominum, & vnum solùm Christum cognoscunt, eò, quòd re ipsa vnus sit tantùm, vnaque solùm eiusdem persona. Quæ verò inter se vnita sunt, ea illi nullo pacto distrahunt.

Nestoriani ex duabus naturis inferunt duas subsistentias.

Vna duntaxat est Verbi subsistentia.

Quæ dicta confusionē coniuncta sunt, diffingere non oportet.

Nest. Verbi incarnationem solo nomine agnoscit. Nestorius Verbi incarnationem solo nomine agnoscit.

Orientales à Nestorianis, eorumdemque errore plurimum absunt.

Sed neque vllam quoque naturalem diuisionem recipiunt; vt admirabilium inuentionum auctor falsò illis imponit. Solas autem voces, quæ de Christo dicuntur, secernendas tradunt; competere autem eas asserunt, non quidem alias soli Filio, tanquam Dei Patris Verbo per se posito; alias verò soli homini; tanquam alteri distincto Filio, ex muliere orto; sed omnes vni eidemque. At alias interim secundùm Diuinitatem; alias rursum secundùm humanitatem: Vnus enim idemque simul Deus & homo existit. Addunt nihilominus, quasdam esse quodammodo promiscuas, ad vtranque naturam, Diuinitatem, inquam, & humanitatem

Orientales voces secernūt, omnes tamen vni tribuunt.

Sunt voces, quæ ad vtranque naturam transferri possunt.

certa

certa quadam ratione respicientes. Quod dico, eiusmodi est. Inter voces, quæ Christo tribuuntur, quædam eiusmodi sunt, vt in Diuinitatem potissimum conueniant: Aliæ autem tales, vt magis ad humanitatem pertineant: Aliæ denique quasi mediæ, Filium Deum simul & hominem esse declarant: Etenim cùm Philippo dicit: *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me: Philippe, credis, quia ego in Patre, & Pater in me est? Qui videt me, videt & Patrem; ego & Pater vnum sumus.* Vocem in Diuinitatem maximè conuenientem proferre affirmamus. Cùm verò Iudæorum populum increpans, ait: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Nũc autem quæritis me interficere hominem, qui veritatem vobis locutus sum, hoc Abraham non fecit*; eiusmodi exponere dicimus, quæ in hominem propriè competant.

Triplicis ordinis voces Christo tribuūtur. Ioan. 8.

Veruntamen hoc ita accipiendum est, vt & illæ, quæ Diuinitati conueniunt; & illæ rursum voces, quæ in humanitatem quadrant, vni tantùm Filio adscribantur. Cùm enim Deus esset, homo factus est, Diuinitate non amissa; sed carne tãtùm & sanguine, hoc est humanitate assumpta. Quoniam verò vnus est Filius & Deus, & Dominus, fit vt vnam quoque tantùm personam, tam nos, quàm ipsi agnoscamus. Medias autem voces illas esse asseueramus, vt cùm beatus Paulus scribit: *Iesus Christus heri & hodie ipse & in secula:* Rursum: *Nã etsi sunt, qui dicantur dij; siue in cœlo, siue in terra (siquidem sunt dij multi & domini multi) nobis tamen vnus est Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illũ: Et vnus Dñs Iesus Christus, per quẽ omnia & nos per ipsum.* Alibi iterum: *Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo, pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundùm carnem. Qui sunt Israelitæ, quorum adoptio est, & gloria, & Testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissio quorum Patres, ex quibus est Christus secundùm carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula.* En Christum Iesum nominans; heri & hodie, & in secula eundem esse asserit. Per ipsum rursum omnia subsistere, & facta esse ait. Quin & illum quoque, qui secundùm carnem ex Iudæis est, Deum super omnia appellat, & in secula tandem benedictum affirmat.

Mediæ seu promiscuæ voces de Christo assertę. Heb 13. 1. Cor. 8.

Rom. 9.

In hisce igitur & similibus eiusmodi voces quæ de Domino prædicantur, ne diuidas: Simul enim complectuntur, & quod Deo, & quod homini conuenit; sed adapta illas vni Filio, hoc est, incarnato Dei verbo. Aliud est ergo naturas ipsas dirimere, præsertim post adunationem, hominemque secundùm solis honoris æqualitatem Deo coniunctum esse asserere; aliud rursum vocum differentiam agnoscere. Nullo igitur modo illorum dicta cum Nestorianis vocum nouitatibus congruunt: Nam etiamsi dictionum structura, sententiarumque enuntiatio eiusmodi, sit, vt ab exacta illa Theologiæ amussi nonnihil recedere quibusdam videri queat, non est illud valde mirum: Est enim non parum difficile commodè isthæc explicare: Nam & diuinus Paulus sermonem à Deo in oris apertione quærit.

Aliud est vocum differentiam agnoscere, aliud hominem sei cundum solam honoris æqualitatem Verbo coniunctum esse dicere.

Arduum est de rebus Theologicis propriè loqui. Ephes. 6.

Quòd autem vnum Dominum nostrum Iesum Christum in duos non diuidant, etiamsi voces illas, quæ Diuinitati illius competunt, Diuinitati; alias rursum, quæ homini conueniunt, humanitati illius aptandas esse dicant, quis dubitat? Affirmant, enim, vt antè dixi, ipsummet Dei Patris Verbum, quod ante secula genitum est ex Patre, postremis hisce temporibus, ex sancta Virgine secundùm carnem natum esse: Addunt autem, propter inenarrabilem illam confusamque vnionem, sanctam Virginem Deiparam esse se credere; nec non vnum Christum, & Filium, & Dominum esse, apertè se profiteri. Est sanè omnino improbabile, vt & vnum dicant, & in duos nihilominùs illum diuidant, quem vnum nominant: Nec enim ita insaniũt, fui úe obliti sunt, vt transgressores seipsos constituant, inconsultè ea reædificantes, quæ rectè euerterant. Si enim prauis Nestorij opinionibus consentiunt, quomodo illas tanquam profanas & detestandas anathematizant?

Nemo ex animo defendit, quod verò anathematizat.

Arbitror autem causas quoque assignandas esse, propter quas Orientales aliquantò subtiliùs & accuratiùs de hoc mysterio disserendum putauerunt: Quia enim Arianæ impietatis propugnatores, veritatem impiè adulterantes, Verbum quidem hominem factum fatentur; attamen inanime corpus sibi adiunxisse negantur. (Faciunt hoc autem malitiosè nempe, vt dum voces humanę naturæ conuenientes illi admetiuntur, ijs, quos in fraudem adducerunt, infra Patris excellentiam constitutum, & per consequens nõ eiusdem cum Patre substantiæ esse ostendant, persuadeantque.) Veriti Orientales, ne qua ratione Verbi Dei gloria & natura propter ea, quæ ob susceptam cum carne dispensationem, humano more de illo prædicantur, detrimentum acciperet, voces discernunt: Non quidem vnum Filium ac Dominum in duos diuellentes; sed alias quidem illius Diuinitati; alias verò eiusdem humanitati; omnes tamen vni eidemque personæ assignantes.

Ariani Verbum inanime corpus assumpsisse negantur.

Cur Orientales voces secernant.

Audiui autem religiosissimum, pijssimumque Ioannem Antiochenum Episcopum, familiaribus quibusdam scripsisse, me discertè docere, claraque voce profiteri, naturarum quidem doctrinam accuratè obseruandam esse, voces tamen pro naturarum inter se discrimine non secernendas; eaque de causa quosdam grauiter offensos esse. Erat itaq; necessarium, vt & de hac quoque re nõnulla exponerem. Nouit integritas tua, eos omnes, qui Apollinariæ opinionis notam epistolis meis inusserunt, opinatos esse, me sanctum Christi corpus inanime esse sentire: Tum Verbum Dei in carnem mutatum, vel carnem in

Cyrillus apud Ioã. Anti falsò delatus.

Di-

Diuinitatis naturam translatam esse, vel certè quandam vtriusque mixtionem, aut cõfusionem, aut concretionem accidisse; ita, vt nihil permanserit purum & impermixtum, illudque, quod antè erat. Opinati sunt & Arij quoque blasphemijs me assentiri, propterea quòd vocum differentiam nolim agnoscere, & alias Diuinitati, alias verò humanitati (vt quę in dispensationē cum carne magis quadrent) conuenire, nolim affirmare. Ego verò quòd ab einsmodi erroribus immunis essem, id tua integritas alijs facile testatum facere poterat: Veruntamen opus erat, vt illis quoque satisfieret, qui offensi fuerant. Scripsi itaque ad illius pietatem, me neque cum Ario, neque cum Apollinario sensisse vnquam; neque Verbum Dei in carnem mutatum, aut contra carnem in Diuinam naturam transformatam dixisse aliquando; propterea quòd Dei Verbum immutabile & inalterabile sit; neque ab altera natura comprehendi possit; neq; vocum differentias vsquam negauisse, vt qui scirem Dominum, modò vt Deum, modò vt hominem disserere: Quandoquidem simul & Deus, & homo est. Hoc ipsum itaque significare volens, scripsi opus esse naturarum obseruare differentiam, vocesque pro naturarum inter se conditione distinguere. Istiuscemodi autem disceptationes meæ non sunt, sed ab ipso sunt profectæ.

Multæ erroneæ opiniones Cyrillo attributæ.

Christus modò vt homo, modò disserebat vt Deus, prout vtrunque verè erat.

Arbitror & illud quoque iam dictis addendum esse: Venit ad me pientissimus Paulus Episcopus Emisenus, qui postquàm de recta & inculpata fide, aliquandiu sermonem contulissemus, rogauit ex me, iisne assentirer, quæ celebris memoriæ beatissimus Pater noster Athanasius ad Epictetum Corinthiorum Episcopum quondam scripserat: Ego verò respondi, prorsus & per omnia ijs me assentiri; modò tamen scriptum illud apud ipsos extaret integrum: Multa enim ab inimicis veritatis in eo deprauata esse. Tum ille, se quoque epistolam illam apud se habere aiebat: Velle autem ex ijs, quæ apud nos erant, exemplaribus cognoscere, ipsorúmne libri corrupti sint, an secus.

Porrò autem, cùm vetusta exemplaria accepisset, eaque cum illis, quæ secum attulerat, contulisset, inuenit illa esse adulterata; petijtque ex nostris sibi dari antigraphum, quod ad Antiochenum Ecclesiam transmitteret; quod & factum est. Et hoc est, quod religiosissimus ac pientiss. Episcopus Ioannes Careno de me scripsit; nempe quòd, quæ de incarnatione Christi sunt, exposuerit, Patrumq; vnà nobiscum traditionem, quæ propemodum, vt ita dicam, ex hominũ animis expuncta fuerat, refecerit. Quòd si qui Epistolam Philippi, religiosissimi Romanæ Ecclesiæ Presbyteri nomine scriptam attulerint, perinde consonantem, ac si sanctissimus Episcopus Xystus depositionem Nestorij molestè ferat, bo-

Epistola Athanasij ad Epictetum adulterata.

Xystus Acta. Con. Ephesini cõfirmauit.

neque de illo loquatur, ne credat hoc sanctitas tua: Scripsit enim consona sancta Synodo, omniaque illius gesta confirmauit, ac nobiscũ sentit. Quòd si qua verò epistola à quibusdam circumferatur, tãquam à me de ijs, quę Ephesi acta sunt, iam dolente, & pœnitentiã agente, perscripta, & ea quoq; contemnatur: Nam quæ Seruatoris nostri gratia est, adhuc sana mente sumus neq; rationis vsu excidimus. Fraternitatem, quæ tecum est, saluta. Quæ nobiscum, agit in Domino te salutat.

Nestoriani confingũt falsas literas.

Tomi quinti caput VIII.

COMMONITORIVM OPERA Cyrilli ad Eulogium Presbyterum Constantinopoli agentem, missum.

ARGVMENTVM.

SPARSVM in vulgus erat, Cõfessionem Orientalium, quam Cyrillus approbarat, Nestorianis fauere. Quo fiebat, vt & ipsi, & Cyrillus quoque malè passim audirent. Cyrillus itaque hac epistola, & se, & Orientales quoque purgat; ostendens nihil penitùs in ea confessione extare, quod cum Nestorianis vllam in partem consentiat. Reddit & editæ quoque admissæque confessionis causam. Hortatur ad Athanasianę epistolæ lectionem, qua prolixè is docet, Christi corpus eiusdem Diuinitati nequaquam homousion esse. Iterum ad causæ caput reuersus Orientales à Nestorij errore procul abesse inculcat, vt qui non duas tantùm naturas, vt Orientales; sed duos quoque Christos & Filios, re ipsa constituat; licet vnum solum nominet. Sub finem, vt libri & literæ, quarum in Epistolæ huius calce fit mentio, Domino Præposito fideliter exhibeantur, monet.

Cyrillus Episcopus Alexandrinus Eulogio S. P. D.

INSIMVLANT quidam Orientaliũ expositionem; adduntque Episcopum Alexandrinum illos tolerasse, & laudasse quoque, qui duas naturas nominant. Qui autem Nestorium sectantur, eadē & ipsum quoque sentire contendunt; eaque ratione illos, qui veritatem perfectè non assequuntur, in suam sententiam abripiũt. Verùm ijs, qui hoc nomine nos accusant, respondendum est, nõ omnia, quæ hæretici dicunt, statim, vt hæretica repudianda esse: Multa enim confitentur quæ nos quoque; exempli causa, cùm Ariani Deum Patrē omnium conditorem ac Dominum esse dicunt; nunquid quia Ariani sunt, ob id illam nos confessionem auersabimur? Sic & de Nestorio quoque sentiendum est.

Non quicquid hæretici dicunt hæreticum aut fugiendum est.

Verùm enimuerò licet duas naturas esse dicat, carnis & Verbi Dei differentiam significans: (Est enim alia Verbi, alia carnis natura;) attamen vnionem vnà nobiscum non confitetur: Nos enim illas adunamus, vnumque post factam vnionem Christum, & Filium, & Dominum confitemur, vnam rursum Dei hypostasin incarnatam dicimus. Simile quid & de quouis quoque homine dici queat: Nam & ille ex diuersis naturis constat, ex corpore nimirum & anima: Nam etsi ratio, & contemplatio horum discrimen non ignorent; attamen propter Physicam vnionem, vnam hominis naturam appellant.

Nestor. duas Christi naturas rectè assignat; sed illas in vnā personam coiisse, improbè negat.

Quam

Quam ob rem naturarum differentiam agnoscere; non est vnum Christum in duo discindere.

Orthodoxi de Apollinarismo Orientalibus suspecti.

Quia verò omnes Orietales putabant, nos Orthodoxos Apollinarij opiniones sequi, sentireque naturarum commistionem, vel confusionem factam esse, (Eiusmodi enim vocibus ipsi vtuntur) quasi Deus Verbum in carnis naturam transierit, & carnis natura in Diuinitatis naturam conuersa sit; concessimus illis, non vt vnum Filium in duos diuidant, absit; sed vnum hoc tantùm; nempe, vt neque confusionem, neque commistionem vllam hic factam esse agnoscant: Caro nanque, quæ ex muliere assumpta est, mansit caro: Verbum rursum, quod ex Patre genitum est, mansit Verbum. Veruntamē propter vnionem, vnus est Christus, vnus Filius, ac Dominus vnus: Verbum enim, iuxta Ioannis vocem, factum est caro.

Athanasij scriptum contra eos editum qui Verbū corpori assumpto consubstātiale dicūt.

Admonendi autem sunt, vt lectioni epistolæ beati Papæ Athanasij attendāt: Cùm enim suo tempore nonnulli contenderent, ac dicerent, Deum Verbum ex propria natura corpus sibi adaptasse, multis modis euincere, ac persuadere conatus est, Christi corpus non esse Verbo consubstantiale. Quod si Verbo coessentiale non est, alia omnino atque alia natura sit, oportet, ex quibus vnus, ac solus Christus constitutus intelligitur: Nec illud quoque ignorent; nempe vbicunque vnio nominatur, ibi non vnius tantùm rei coniunctionem significari, sed, vel duarum, vel plurium, earumque secundùm naturam inter se differentium.

Vnio rerū ratione inter se discrepantiū copulam insinuat.

Cùm igitur vnionem dicimus, carnis anima rationis participe animatæ, ac Verbi eam esse significamus. Atque ita intelligunt, qui duas naturas in Christo ponunt; attamen vnione semel iam perfecta non ampliùs separantur, quæ sunt vnita, sed vnus iam existit Christus, vnaque ipsius, οὐσία, substantia; vt quæ nihil aliud sit, quam ipsum Verbum incarnatum, Hęc confessi sunt Orientales; quamuis verbis aliquantò obscurioribus vsi sunt.

Minus hæc propriè dicta.

Iam qui confitentur idem illud Vnigenitum Dei Verbum, quod ex Deo Patre ortum est, secundùm carnem è muliere natum esse; sanctam Virginem Deiparam esse; vnam Christi personam esse; non duos Filios, nec duos Christos, sed vnum tantùm Christum esse; quomodo hi Nestorij opinionibus consentire dici possunt? Sanè Nestorius in exegesibus suis simulat se dicere vnum tantùm Filium, & vnum solum Dominum esse, sed interim filiationem ac dominationem ad solum Dei Verbum refert: Nam vbi ad dispensationis mysterium ventum est, rursum alium Dominum hominem illum dicit, qui ex muliere natus, sola honoris æqualitate cum Verbo coniunctus est. Quandoquidem dicere, Dei Verbum ob id Christum nominari, quòd cum Christo coniunctionem habeat, quid aliud est, quam clarè asserere duos esse Christos? Si enim Christus cum Christo coniungitur, vtique cum illo coniungitur, tanquam alius cum alio.

Qui vnum agnoscunt Christum, & Filium, non sunt illi Nestoriani.

Si Christus cum Christo coniungitur, erūt duo Christi.

At verò Orientales nihil eiusmodi dicunt, solùm autem voces discernunt. Discernunt autem ad eum modum, vt alias quidem Diuinitati, alias verò humanitati, alias autem vtrique promiscuè conuenire dicant: Quales sunt, quæ quiddam sonant, quod Deo & homini simul cōueniat. Veruntamen omnes vni eidemque personæ tribuunt. At non ita Nestorius: Hic enim alias Verbo Dei seorsum; alias verò illi adscribit, qui ex muliere ortum ducit, tanquam alteri filio. Aliud autem est vocum agnoscere differentiam; aliud rursum duabus personis, tanquam alteri & alteri differentes accommodare voces. Epistola verò ad Acacium, cuius initium est: Res sanè dulcis, & mirè grata est fratribus amica salutario; etiam plenè de his omnibus satisfacit.

Orientales voces secernunt, personam nō diuidunt.

Habes & plurimas quoque alias eiusmodi epistolas in capsula, quas magnificentissimo Præposito, studiosè offerre debes; & duos itē libellos, quos ad illum misi: Alterum contra Nestorij blasphemias scriptum; alterum acta Synodi contra Nestorium, eiusdem asseclas complectentemque, mox & refutationes quas contra Andream & Theodoritum Episcopos qui aduersùs capita scripserunt, edidi. Complectitur autem idem libellus sub finem breues quasdam, de Christi dispensatione, exegeses, easque bonas & admodum vtiles. Offer illi similiter ex illis, quæ corio obductæ sunt, quinque epistolas: Vnam beati Papæ Athanasij ad Epictetum, alteram meā, illam videlicet, quàm ad Ioannem perscripsi; Alteras rursum duas meas, quas ad Nestorium misi; exiguam vnam, prolixam alteram; quintam deniq; illam, quæ est ad Acacium: Nam istas omnes à nobis petijt.

Cyrill. libri de Ephesinæ Synodi actis editus.

Varij Cyrilli commentarij ad Præpositum.

Tomi quinti caput IX.

CYRILLI AD IOANNEM Ecclesiæ Antiochenæ Episcopum, & Synodum, quæ ibidem coierat, epistola.

ARGVMENTVM.

SCRIBIT Diabolum nunquam non bella contra Ecclesiam suscitare; Christi tamen prouidentia & gratia, improbos illius conatus tandem semper frangi, dolosque & imposturas eiusdem retegi. Ostendit id Nestorianæ hæreseos exemplo, quæ tum recens vnanimi omnium consensione damnata fuerat, & vt prolixè ibi declarat, iure meritoque damnata fuerat. Impugnat nouis rationibus eandem illā hæresin, eaq; quæ falsò sibi imposita fuerat, refutat. Commendat Proclum propter veritatem impiè defensam. Monet, veterum Patrum vestigijs insistendum: Tum turbas bene iam sopitas denuò non esse excitandas. Hinc ex Nestorianismo seriò resipiscentes,

tes, ad cōionem & gratiam recipiēdos demōstrat. De fidei rursum cōtrouersijs publicè & pro concione disputandum non putat, nisi qua fortè necessitas illud exigat. Postremò, hæresis quæstionem ad Ecclesiasticos, non ad ciuiles magistratus pertinere declarat.

Diabolus ab improbitate nunquam feriatur.

Non conquiescit Draco prænaricator, indomita illa Deoque aduersa bestia, neq; vnquā ab innata improbitate feriatur; sed exécrandam illam inuidētiam, quam contra Ecclesias concepit, subinde parit, petulantesq; impiorum profanorumq; hominum, ac cauteriatam conscientiam habentium linguas, contra veritatis dogmata ausu temerario excitat. Verùm Christo oīum nostrum Saluatore, improbum illius conatum, impediente, eiusdemque peruersitatem retundente, semper capitur & debellatur. Plurimi itaque ante nos extiterunt, qui sanctos Patres nostros oppugnarunt, bellumq; contra inexplicabilem Christi gloriam impudēti ore suscitarunt. Verùm ad vnum omnes, deprehēsi sunt temerarij, & indocti, magisq; noua quædam aucupari, quàm aliqua veritatis testimonia in medium adferre; nosseque, quàm eiusmodi testimonia suapte natura sint recta & inculpata, omnique calumnia superiora.

Diabolus contra Christum nunquam præualet.

Nestorianæ nouitatis auctor diabolus.

Quoniam verò post illos, omnis impietatis inuentor ac doctor Diabolus, Nestorianæ nouitatis studium nobis excitauit; en per Dei gratiam, datamque nobis ab illo intelligentiam, omnes illum vno ore, tanquam Apostatam anathematizamus; illustremque Patrum zelum imitati, viriliterque contra inimicos crucis Christi animati, ac veram fidem cōlentes, publiceque pro concione docētes, neutiquam illius blasphemijs astipulandum esse censemus, qui duos Christos, totidemque filios esse dicit; vnum quidem naturalem & verum, nempe Dei Patris Verbum; alterum verò adoptione & gratia huc euectum eum videlicet, qui est ex semine Dauid; quæ quidem ille profitetur. Nos autem secundùm synceram inculpatamque fidem, quæ iam inde ab initio ad nos descendit, sanctorumque Patrum confessionem, vnum duntaxat Filium, & Dominum Iesum Christum agnoscimus & prædicamus; ipsum nimirum incarnatum & hominem factum, Dei Patris Verbum: Vnus namque idemque est, & esse dicitur, qui diuinitus ex Deo Patre, eiusdemq; substantia naturali procedit, vtpote Verbum illius & qui ex semine Dauid secundùm carnem, hoc est, ex sancta & Deipara Virgine Maria ortus est: Non enim alium atque alium, vt dixi, tradiderunt nobis, qui ab initio Verbi spectatores, ac ministri fuerunt, sed vnum & eundem Deum simul & hominem, Vnigenitum ac Primogenitum; vt illud quidem habeat, vt Deus illud verò vt homo: Factus est enim inter multos fratres, ad nostram similitudinem sese dimittens, non etiam alium hominem, vt quibusdam visum est, sibi adiungens: Ipse enim re ipsa factus est homo, id, quod erat, esse non desinens: Nam cùm suapte natura Deus & impassibilis esset, sponte secundùm propriam carnem passus est: Neque enim alterius cuiuspiam corpus pro nobis dedit; sed ipsum Vnigenitum Dei Verbum homo factum, seipsum inculpatum sacrificium Deo & Patri obtulit. Meritò proinde eiecta iam Nestorij cænophonia, omnique alia voce mendacijs illius assentiente, hilariter festum diem agitamus: Itum est enim obuiam omnibus, qui cum illo sentiunt, vel aliquando senserunt; ita vt & nobis, & vestræ quoque sanctitati absolutè dicere liceat: Anathematizamus, qui duos filios, vel duos, Christos dicunt: Vnus enim, sicut dixi, cùm apud nos, tum etiam apud vos prædicatur Christus, & Filius, & Dominus, & Vnigenitus, Verbum nimirum Dei in similitudinem hominum factum, & habitu secundùm sapientissimi Pauli vocem, vt homo inuentum.

Calumniosa sit doctrina Nestorij.

Fides Orthodoxa vnum tantum Christum agnoscit.

Vnus ex Patre & matre Filius Christus, sed non secundum idem.

Cœleste Verbum non alienum, sed suum corpus in mortem obtulit.

Vnus apud Orientales & Aegyptios prædicatur Christus & Dominus.

Quòd autem Christi carnem anima rationis compote animatam esse dicamus, id sæpenumero iam antè demonstratum est. Eadem quoque sanctissimus pijssimusque frater noster Episcopus Proclus veritatis sermonem rectè secans, diligentissimusque eorum, qui, quæ recta sunt, peruertunt, oppugnator, in epistola, quam ad Armenos scripsit, disertè prædicauit: Nam cùm hic veritatis sit admodum studiosus, semper victoriam reportare consueuit. Loquor autem de insanis Diodori & Theodori, & aliorum quorundam Episcoporum opinionibus, quos melius erat, non laudare, ne quid durius dicam, propterea, quòd totis quodammodo velis, aduersùs Christi gloriam ferantur. Nemo, obsecro, sanctis Orthodoxisque Patribus nostris Athanasio, Basilio, Gregorio, Theophilo, & reliquis labem aspergat, ne quo pacto res hæc quosdam offendat, rectæ fidei custodes reipsa ita sensisse ac docuisse ratos. Qui vtique non solùm contra peruersas Nestorij opiniones, sed etiam cōtra aliorum, qui idem, quod Nestorius ante ipsum senserunt & literis mādarunt, libros opportunos reliquerūt.

Acer veritatis assertor Proclus.

Diodorus & Theodorus hæretici à Proclo oppugnati.

Optamus autem, vt omnes res suas agant; neque turbas Ecclesijs, per Christi gratiam, Doctorumque vbilibet agentium prudentiam, vtcunque iam sedatas denuo excitent; neque, vel sibijpsis, vel alijs negotia facessant. Cæterùm si sunt, qui à Nestorio aliquando steterunt, nunc verò ex animo resipiscentes, à nugis illius discedere, mutataque voluntate, rectam inculpatamque fidem complecti cupiunt, eos placidè suscipere oportet; nec cuiquam illorum præteritorum gratia conuitium facere; ne qua ratione ansa quibusdam præbeatur, vt cunctantiùs ad meliora festinent: Si eos enim, qui corporum morbis tenentur sospites euadere desideramus, congratulamurque ijs, si hoc fortè contingat; quomodo non magis gaudebimus, si is, qui seductus fuerat, cōuertat, & ad præstā-

Nestoriani ex animo resipiscentes obuijs vlnis excipiendi.

tem

Laetandū de haeretici conuersione.

tem illam verae cognitionis lucem adducatur. Nam quòd ipsi quoque Angeli festa super talibus celebrent, lętitiamq; prae se ferant, nihil ambigit sanctitas vestra, vt quae ista docere, & in omnibus Ecclesijs exponere soleat, nec Seruatoris nostri verba ignoret.

Cuiusmodi populo pro concione sint proponēda

Illud sanè vos tanquam fratres Symmistasq́ue obsecramus, vt Clericis vestris seriò praecipiatis, ne aliqua loquantur, praesertim publicè, & in Ecclesijs, pręter ea, quae vera probataq; ac recta iudicata sunt. Sed vt in rectę fidei confessione firmi sint; maximè verò ne facilè ad docendū istiuscemodi prosiliāt. Quòd si qua fidei necessitas doctrinam aliquando exiget, eò quòd fidei mysterijs nonnulli imbuendi sint, nullo modo, quae de fidei ratione exponendā veniunt, à recto tramite deflectere sinant. Quia verò par esse iudicauimus, vt turbae omnes, omnesq́ue turbarum occasiones p sanctitatis tuae prudentiā praecidantur, propterea ea ad sanctitatem tuam perscripsimus, quae in rem fore censebamus. Si qui ergo erūt, qui aliquos ex Clericis vel Monachis ob id accusaturi sunt, quòd olim antea cum Ecclesia communicassent, nunc ab impio Nestorio faciant; hi in Ecclesia diligenter audiantur, vel apud vos potiùs, qui meliùs illos nostis, eorumq́ue dicta accuratè examinentur. Nō est aūt mirum eos, qui tales accusare volunt, apud externa tribunalia tumultuari: Nemo est enim, qui eos de illis dicentes audire sustineat. Esset autem multò melius, multoq́ue iustius, si Ecclesiasticae quęstiones in Ecclesijs agitarentur, ac iudicarentur, quàm apud alios externos, quibus sanè huiusmodi causarum tractatio prorsus non conuenit; Salutare fraternitatem, quae apud vos est; quae nobiscum est, in Domino vos salutat.

Qua ratione cum ijs agendum, qui de haeresi accusantur.

Tractatio rerum Ecclesiasticarum non conuenit secularibus.

Tomi quinti, caput X.

EXEMPLVM SACRAE AD Acacium Beroensem Episcopum, Simeonem Anachoretam, aliarumq́; prouinciarum Episcopos & solitarios.

ARGVMENTVM.

IMPERATOR Sacra hac suum erga Christianam religionem studium ardoremq; commemorat. Controuersias, quae inciderant, in ipso statim ortus sui initio se praecidere voluisse indicat, sed negotiorum multitudine impeditum, efficere id nequisse. Non se desiturum spondet, donec confecerit. Postremò illos, ad quos hāc Augustalem scribit, vt suis precibus plenam Ecclesijs à Deo pacem concordiamque impetrent, admonet.

Acta Theod. Aug pro Christiana religione studium.

NIHIL omnino eorum omnium à nobis est prętermissum, quę religionis Christianae causa nostro studio effici debuerant: Atque hoc ipsum sanctitas vestra, cùm à Ioanne pijssimo Ecclesiae Antiochenae Episcopo, tum à caeteris quoque sanctis Episcopis, qui apud illum versantur, dilucidè cognoscere poterit. Acciderunt autem nonnullae inter quosdam, circa religionis negotium difficultates, & cōtrouersiae, quas quidem euestigio de medio tollere & abolere exoptabamus; verùm negotiorum magnitudine & multitudine impediti, quod volebamus & conabamur, conficere non valuimus. Certa nihilominùs fixaq; stat sententia, ab hoc conciliandae pacis studio, nō priùs desistere, quàm misericors De⁹, vestris, intercedentibus precibus, Ecclesijs vnionem & pacem restituere dignabitur. Decet proinde vestram sanctitatem omni diligentia, studio, ac contentione haec à Deo deposcere, vosq; probatos Romanae religionis Sacerdotes esse, manifesto argumento declarare.

Controuersiae, quarū hic fit mentio, post absolutam Synodum manserūt.

Pios omnes, & praecipuè Episcopos, probatos Romanae religionis mystas declarare se decet.

Tomi quinti, caput XI.

Decretum regium, quo Nestorio exilium apertè & publicè indicitur.

ARGVMENTVM.

MISERAT Concilium Oecumenicum Legatos Constantinopolim, qui omnia in Con. quae acta fuerant, ad Impp. bona fide referrent. Miserat eodem & Conciliabulum Antiochenum nōnullos quoque Imperator edoctus Synodum omnia sanctè, piè, & canonicè transegisse, Orientales condemnat: Nestoriū à Concilio exauctoratum, exilio multat; noui Episcopi creationem impetrat; quo facto singulos, vt ad suas sedes redeant, mandat. Ioannes Antiochenus cum suis in excommunicatione ad tempus adhuc perseuerat.

CVM septem ex vtraquoparte Episcopi Constantinopolim venissent, certoq́ue Imp. comperisset, sacram & Oecumenicam Synodum iustè, hoc est, canonico legitimoq́ue ordine vbique seruato; Nestorium deposuisse, legatorum. Synodi sententia publicè approbata, Orientales quidem condemnat, Nestorio verò exilium indicit. Ijs praeterea, qui ex sacra Synodo legati venerāt, iniungit, vt quamprimùm ad Ecclesiam se conferant, ibidemq; sanctae Ecclesiae Constantinopolitanae Episcopum creent. Illi in Ecclesiam ingressi, Maximianum Episcopum mox creant. Post hoc regio mandato imperatum est singulis Episcopis, vt ad suas prouīcias & ciuitates quàmprimùm reuertantur. Porrò Ioannes Antiochenus, caeteriq; qui partes illius tuebantur, Episcopi in separationę & excommunicatione permanent.

Septem vtrinque episcopi ad Imp. missi.

Orientales causa cadunt.

Maximianus instituitur Episcopus.

Episcopis indicitur reditus.

Tomi quinti caput XII.

Antigraphum decreti Imperatorij ad Isidorum Pratorij Praefectum Consulemq́, de exilio Nestorij missum.

ARGVMENTVM.

PRAECIPIT Isidoro palatij Praefecto, vt & Regia, & sua quoq; priuata auctoritate, vsus, Nest.

fidei

fidei proditorem Petras in perpetuum exilium deportari, curet, eiusdemque bona Constantinopolitanæ Ecclesiæ fisco addicat: Quò hac ratione & Christiana religio innoxia perseueret, & suum quoque regnum propter religionis studium, magis magisque subinde floreat.

Theo. Imp. Ecclesiam & rempub. ex æquo curat.

Etsi nostrum erga rempublicam studiū conspicuum sit; haud minoris tamen nobis est curæ, vt sacrosancta quoque religio rectè constituatur: Si enim hanc rite curauerimus, fore speramus, vt & publicis quoque rebus hac ratione probè consulamus. Quare cùm Nestorius, Catholicæ quondam Ecclesiæ Sacerdos, nunc verò fidei proditor, tantorum scelerum mole oppressus teneatur; operæ precium est, vt serenitatis nostræ sententiæ subijciatur, calamitateque moribus illius digna opprimatur; vt qui venerandis Ecclesiæ legibus abiectis, traditionibusque contemptis, nefandæ hæreseos auctor extiterit: Quique, dum illorum, quos proditioni suæ socios sibi adiunxit, fidem corrupit, alienæ corruptionis crimen suo ipsius capiti acciuit. Tua proinde celebris auctoritas, curiæ huius potestate nixa; tum propria quoque auctoritate, & viribus freta prędictum Nestorinum ob admissam à se impietatem, in perpetuum exilium Petras abire compellat; omniaque illius bona Ecclesiæ Cōstantinopol. fisco addicat, quò augusti loci illius opes, cuius ille sacrā mysteria nuper prodidit, auctiores euadant: Hac enim ratione futurum est, vt & religio sanctissimæ fidei intacta in mentibus hominum perseueret, & regni nostri felicitas religione munita, quotidie magis magisque floreat.

Nest. scelerum mole oppressus.

Nest. aliena scelera sibi asciscit.

Alij Oasin ablegatum dicunt nisi forsan Oasis binominis extitit. Nest bona Ecclesia Constant. fisco addicunt.

Tomi quinti caput XIII.

Sanctionis sententiaꝗ, Imperatoria contra Nestorianos formula ad eundem Isidorum transmissa.

ARGVMENTVM.

Exemplo Cōstantini magni, q Arianis Porphyrianorū nomē imposuerat, Nestorianos oēs pro Simonianorum vocabulo perpetuò censendos decernit. Omnes Nestorij tractatus & libros, vndecunque conquisitos, incendio absumi præcipit; nullam domum, aut templum, aut locum conuentus causa, vel extra, vel intra quodcūq; oppidum illis concedit. Cōcedentibus bonorum omnium confiscationem mulctæ loco definit.

Meritis pœnis afficiendi, qui de religione impie sentiunt.

Veneratio cultusque, quam sanctissimæ religioni iure debemus, postulat, vt illos, qui impiè erga diuinum numen affecti sunt, meritis pœnis afficiamus; & nomine, quod prauitati illorum conueniat, eiusmodi appellemus; quò hac infamia notati æternā errorum suorum ignominiam sustineant; atque vt viui supplicium debitum non euaserunt, sic mortui dedecore nunquam careant. Cùm ergo Nestorius portentosæ doctrinę inuentor, damnationis sententiam iam exceperit, superest, vt impietatis illius Sectatores cōsortesque damnato nomine plectamus, ne Christiani appellatione abusi, eorum decorētur vocabulo, à quorum doctrina sua impietate desciuerunt. Quam ob rem immutabili lege sancimus, quotquot vsquam gentium execrandæ opinionis Nestorij sequaces extiterint, compertique fuerint, eos omnes Simonianorum nomine censendos esse: Aequū est enim, qui in odio contemptuque diuino impietatem Simonis æmulati sunt, vt eandem cum Simone appellationem sortiantur. Quo etiam modo sanctione beatæ memoriæ Constantini, Ariani vocati sunt Porphyriani; eam videlicet ob causam, quòd eandem cum Porphyrio impietatem imbibissent: Hic enim sermonis vi & efficacia veram religionem expugnare conatus, nō tam eruditos libros, quàm inscitiæ suæ testes reliquit.

Qui à Christianismo desciuerunt, Christiano nomine censendi non sunt.

Decreto imperiali Nestorianis Simonianorum nomen imponitur.

Ariani Constant. decreto Porphyriani appellati.

Decernimus præterea, ne quis impios nefarij sacrilegique Nestorij libros, quos de sacrà Catholicaque religione aduersus eorum Episcoporū doctrinā, qui in sacra Ephesina Synodo conuenerunt, edidit, in posterum teneat, aut legat, aut transscribat. Quos etiam omni studio ac diligentia vndecunque cōquisitos publicè incendi volumus. Hac enim ratione fiet, vt omni impietate stirpitus euulsa, simplex multitudo; quæ dolis haud difficulter capi solet, nullam errandi occasionem deinceps inueniat. Mandauimus denique, nullā perditorum illorum hominum in sacris concionibus, nisi sub Simonianorū nomine mētionem fieri; nullamque domum, aut agrum, aut suburbanum, aut alium quemcunque locum conuentus causa, occultè, aut manifestè eisdem concedi: Volumus enim eiusmodi homines ab omni sacro congressu penitùs seclusos esse. Quapropter neminem omnino lateat, quòd quicunque, aut Nestorium imitatus, aut nostram hanc legem transgressus fuerit, eum omnium bonorum amissione è vestigio multandum esse. Summa proinde illustrisque auctoritas tua curet, vt nostra hæc sanctio, omnibus prouincijs vsitatis edictis, ac promulgationibus primo quoque tempore nota fiat. Hanc autem legem Romano simul & Græco sermone edidimus, quò omnes perspicuè intelligere queant.

Tractatus & libri Nest. Imp. decreto incendio adiciuntur.

Simplices librorum hæreticorū lectione facile inficiuntur.

Nullus Synagogis conuentus Nestorianis conceditur locus, neque intra, neque extra vrbes.

Pœna in Nestorianorum receptores constituta.

Tomi quinti, caput XIIII.

EDICTVM PRAESIDVM prouincialium de Nestorij libris non legendis.

ARGVMENTVM.

COMMENDANT Imperatorum pietatem, eandemque in eos, quos Nestorianæ deceperant, clementiam. Indicunt Sectæ huius magistris perpetuum silentium; præcluduntque omnem ijsdē concionandi conueniendique locum. Proscribunt, ignique addicunt omnes Nestorij tractatus. Cauent non alio, quàm Simonianorum nomine Nestorianos vocandos esse. Interminantur tandem pœnam grauem ijs, qui in Regia hæc decreta committent.

Phle-

PHL. ANTHEMIVS, ISIDOrus, Phlesabius, Phlesymplicius, Reginus, Prouinciarum Praefecti promulgarunt.

Commẽdat Aug. pietas.

Nihil Impp. nostris aequè gratum est, ac iuge pietatis studium, nec iniuria: Nam si, vt rempublicam rectè constituant, nihil omnino intermittunt, sed nocturnis diurnisque curis, eius rei causa sese macerare non desinunt; quantò magis consentaneum est, nullis illos vigilijs parcere, nullis laboribus supersedere, quò ipsam religionem, veramq; pietatem integram incorruptamque retineant? Cùm itaque religio quaedam absurda, temeritatisque, & vesaniae plena oritura videretur, immo verò orta iam esset; nonnullamque auctoritatem error sibi iam vendicâsset; pro insita sibi mansuetudine, ac lenitate, nonnullam cum omni tranquillitate correctionem fieri voluerunt, & fieri quoque ordinauerunt. Ipsos itaque iniquitatis auctores, ac Principes, meritis congruisque multis dudum compescuerunt; caeterorum verò saluti & commodo ita consulendum existimarunt, vt nihil omninò laedantur, nullamque bonorum suorum iacturam faciant; sed legis tantùm sanctione ad salubriora promoti prouocatique, eam possessionem per verae pietatis agnitionem consequantur, quae perfecta, & aeterna est, & post hanc quoque vitam stabilis perstitit.

Pluris ducẽda est religio & pietas, q̃ externa Reipub. felicitas.

Sanctio in eos, quos Nest. decepetat, lenissima, modò legi pareant animũ inducant.

Quoniam verò humana natura errore semel correpta, elidisque, & peruersis sermonibus illaqueata difficulter, vt sanioribus consilijs acquiescat, induci solet; propterea metu, grauioribusque nonnunquam animaduersionibus ad frugem adigenda est. Quam ob rem ijs, qui fidei dogmata hactenus student adulterare, in posterum silentium, mentisque in melius demutationem indicunt. Et ne impietatis suae venenum, alijs porrò adspergere pergant, decernunt, vt nullam, neque villam, neque suburbanum, neque quodcunque diuerticulum obtineant. Sed nec vllum quoque in locum simul conueniant, aut conuentus causa ciuitati appropinquent: Volunt enim vniuersam terram huiusmodi hominum congressibus simpliciter esse praeclusam. Caeteris verò, qui insanis Nestorij commentis per decepnonem assenserunt, & in erroris sui fomentum tractatus illius hactenus tenuerunt, misereri quàm punire malentes, leuete denuntiant, serioque praecipiunt, vt eiusmodi libros habentes, vel legentes, eos quamprimùm igne absumant, penitusque aboleant, ne illiusce modi errorts monumenta in repub. obseruantia, verae fidei quodcunque impedimentum adferant: Sed nec vllos quoque alios deinceps, aut describi, aut legi volunt. Quos etiam initio neminem attigisse longè satius erat, cùm aliud, quàm certum exitium, lectori pariant nihil: Nam quid anima melius? quid fide pretiosius? At vtrunque maiorem in modum, per huiusmodi lectionem offenditur? Quandoquidem & animae iudicium obcaecat, &, vt ad deteriora labatur, certam occasionem praebet.

Homo errorem semel haustũ difficulter deserit.

Praefasti per narum metu ad officiũ faciẽdũ cõpellendi.

Ois omnino conuentus Nestorianis interdicitur.

Seueriss. cõtra Nestorij tractatus edictum.

Heretici lib. aliud nihil q̃ exitium lectori pariunt.

Here. lib. lectio animae iudicium occaecat.

Caeterùm ne cuiusmodi sint, qualémue sortiti sunt appellationem, quempiam lateat; sed huius tragoediae, quam extinctam, perpetuaeque obliuioni contraditam melius fuerat, auctorem vsque ob oculos propositum habeant; Simonianorum nomine illos vocandos esse decreuerunt; grauissimè in illos, qui secus appellauerint, aut errori illorum adhaerere perrexerint, in posterum animaduersuri. Denique ne edicti huius syncerıtatem pietatémque ignoretis, Regumque nostrorum pijssimorum, (qui fidei suae constantia de beneficijs, cùm in se, tum in terrarum orbem collocatis, meritam gratiarum actionem omnipotenti Deo singulari studio persoluere nunquã non satagunt) anxiã in subditos suos curam pernoscatis; nostro hoc publico scripto, legem Diuino lumine plenam, vt vobis praeluceat, de more promulgamus. Cui quidem quicunque obsequentur, seipsos a poenis immunes reddent, pietatique assueti, in seculum futurum immortalibus bonis potientur; tantum vtique promouendi, & euehendi, quantum Imp. legis huius lator, & Deus praeterea piè honoratus; morigeros promouere atque euehere solet.

Simoniani, Nestoriani appellati.

Imp. Theo. fidei constãtia Deo gratus.

Legem piè obseruantibus in vitaque, vita me ceõ obtingit.

Tomi quinti caput XV.

LITERAE IMP. AD BEATVM Simeonem Stylıten, Columnellam vulgò appellatum.

ARGVMENTVM.

Cvm haec scripta est, dissidium inter Cyrillum, & Ioannem Antiochenum etiamnum perdurabat. Hortatur itaque sanctum hunc senem, vt precibus pacem Ecclesiae a Deo impetret; serioque cum Ioan. Antiocheno, vt Nestorij depositioni assentiatur, falsamque eiusdem doctrinam anathemat, agat: Quòd hac sola ratione res turbatae pacari, pristinaque tranquillitas & felicitas, restitui posse videatur.

Quoniam quidem exploratũ habemus, totam reuerentiae tuae vitam ad Deum esse cõuersam; eaque integritate vixisse hactenus, vt diuinam erga nos beneuolentiam, certa quadam fiducia pronocare queas; non potuimus in praesentia, has ad te literas non perscribere; teque etiam atque etiam rogare, vt hoc pacis concordiaeque negotium, quod à Diuina prouidentia verè dependet, hoc potissimùm tempore quam maximè promouere satagas; dissidiumque Diaboli technis paci rectè aliquando radicatae & constitutae iniectũ, confestim è medio tollere contendas. Id, quod tuae sanctitatis precibus, eiusdemque apud illos, qui eam confirmare, dissipatamq;

Sũma pietas vit Simeon Stylites.

Theo. Aug. pacis negotium precibus Simeonis Columnellae ferid commẽdat.

Ddddd restituere

Magna apud oẽs authoritati Simeon Columnella.

restituere possunt, hortatu impulsúq; confisi, breui futurũ minimè dubitamus: Nam si Io. pijssimus Ecclesiæ Antiochenæ Episcopus Nestorij, qui hasce controuersias principio exuscitauit, depositioni subscripserit, fidemque fecerit, se nono insanoque dogmati in posterum non consensurum, neque antea consensisse vnquàm; diuulsorum membrorum vnio denuo subsequetur; quippe cùm omnes in hoc conueniant concurrantque.

Facilis læsũ da pacis rõ, modò Ioã. Anti Nestorio, eiusdẽque errori renunnet.

Si (inquam) Io. istuc fecerit, religiosissimoque Episcopo Cyrillo consenserit; quem ad modum Occidentales, & Constantinopolitani, reliquiq; omnes terrarũ orbis Episcopi, cum eo consentiunt; quæ quondam fuerant coniuncta, Dei benignitate rursus coalescent: Hanc nanque molestiam turbamque, superuacaneã parumque vtilis, immo verò noxia doctrina nobis peperit. Quæ quidem, si per vestras preces explosa, proculque ab animis nostris eliminata fuerit, pacatos nos reddet, diuinamque defensionem, vti speramus, nobis restituet: Nam contentio hæc, & discordia adeò nos conturbat, vt existimemus, primam præcipuamque omnium nostrarum calamitatum occasionem vel hanc vnam præbuisse.

Cyrillo orbis terrarũ cõiunctus.

Theo. Aug. Ecclesiarũ dissidium ægerrimè fert.

Tomi Quinti, caput XVI.

CYRILLI AD DYNATVM Nicopolis veteris Epiri Episcopum epistola.

ARGVMENTVM.

PAX inter Ioannem Antiochenum & Cyrillum inita non omnibus probabatur, non quòd pacis hostes essent, sed quòd Orientalium resipiscentiam nonnihil suspectam haberent. Inter alios autem, quibus pax hæc suspecta erat, censebatur Dynatus, ad quem hæc epistola scribitur. Repetitur hic autem tota pacificationis series, quæ iam ex superioribus manifesta est. Indicatur adhæc literas, quas Acacius ad Cyrillum scripserat, non fuisse spontaneas, sed callidè per Schismaticos extortas. Exponitur demum præter Helladium, Eutherium, Hemerium, & Dorotheum, cæteros omnes in gratiam & communionem fuisse receptos, sed non absque magna cautione, & satisfactione.

DOMINO MEO, DILECTO fratri, & comministro Dynato, Cyrillus in Domino salutem.

OPERAEPRETIVM duxi pietatem tuã de ijs rebus certiorem facere, quæ super Ecclesiarum pace constituenda euenerunt. Venit itaque Dominus meus præclarissimus Tribunus & Notarius Aristolaus Antiochiã, literas regias secum deferens; quibus Ioanni pijssimo Ecclesiæ Antiochenæ Episcopo mãdabatur, vt scelerata Nestorij dogmata anathematizaret, nec non vnà cum sacra Synodo depositionis sententiam contra illum ferret, eaque ratione ad nostram communionem viam sibi muniret. Et hæc quidem earum literarum summa erat. Quidam autem ex Orientalibus Episcopis, qui Nestorium fortè nec dum condemnarunt, sed illi porrò fauere, rectamque fidem turbare pergunt; neque Christi omnium Seruatoris nostri gloriam agnoscunt, Acacium sanctissimum pijssimumque Beroensium Episcopũ, vt ad me scriberet, nonnullaque absurda, quæ ipsi postulabant, proponeret, instigarunt: Vrgebat enim, vt omnibus, quæ aduersùs Nestorium scripsimus, abolitis, & veluti inutilibus reiectis, solùm Symbolum à sanctis Patribus in ciuitate Nicæa congregatis expositum admitteremus: Meminit sanctitas tua, eandem hanc rem vrsisse quoque, cùm nuper in Ephesiorum ciuitate adhuc aderant.

Narratur ordine, qui ad Ecclesiarũ pacificationem vẽtum est.

Summa literarum Imp. ad Ioã. Anti.

Nestoriani quidã Acaciũ induxerunt, vt quædã absurda ad Cyril scribat. Nestoriani scriptorum Cyrilli abolitionẽ petunt.

Ego verò ad hæc rescripsi, rem illos postulare eiusmodi, quæ fieri planè non posset, quòd quæcunque scripsissemus, rectè scripsissemus; vtpote rectæ inculpatæque fidei vbique suffragati; nihilque ob id eorum omnium, quæ à nobis scripta essent, damnare, aut negare nos posse: Neque enim quicquam omnino temere à me dictum, aut scriptum est, vt isti dicunt; sed ea tantùm à me dicta & scripta sunt, quæ cum fidei rectitudine vbique conspirant, veritatique per omnia consentanea sunt. Addidi verò rectiùs ipsos facturos, si ambagibus illis dilationibusque, quibus vtebantur, missis, intraque recti & necessarij limites sese continentes, pijssimi Deoque dilectissimi Imp. placitis, sacræque Synodi decretis acquiescerent; ac Nestorij nugas blasphemasque eiusdem contra Christum voces anathematizarent; necnon & depositionem illius iustam esse agnoscerent; & ordinationi tandem sanctissimi pientissimique Episcopi Maximiani subscriberent.

Cyrilli rectè à se scripta ad Nestorianorum petitionẽ aboleri recusat.

Responsio Cyrilli ad petitionem Nestorianorum.

Cùm itaque has ad illos literas misissem; animaduertentes sese communione nequaquam potituros, nisi ea priùs, quæ facere debebant, confecissent; miserunt Alexandriam Paulũ pientissimũ religiosissimumque Emisenorum Episcopum, adferentem quidẽ ad communionis instaurationem pertinentia, parum tamen decorè, & commodè proposita: Præ se ferebant enim iustas quasdam querelas aduersùs nos se habere, eò quòd quædam à sacro Concilio, neque rectè dicta, neque rectè quoque facta essent. Verùm huiusmodi epistolas equidem non admisi, sed dixi: Cùm de prioribus veniam supplicitur petere deberent, nouas iterum contumelias inferre festinant? Cùm autem memoratus pijssimus Episcopus factum excusaret, iuramentoque hoc illorum propositum non esse affirmaret; ex mera autem animi simplicitate istuc literis suis inseruisse; dilectionis causa expurgationem admisi. Cæterùm non priùs illum

Orientales per Paulum Emisenũ literas ad Cyrillum mittunt iniustis querelis plenas.

Paulus Emisenus literarum Orientalium virulentiam modeste excusat. Paulus Emisenus, proprio chirographo Nestorium anathematizat.

illum ad synaxin recepi, quàm oblato libello, Nestorij dogmata proprio chirographo anathematizâsset; seseq; illũ pro deposito habere, publicè confessus esset; & ordinationi tandem religiosissimi Episcopi Maximiani assensisset. Petijt autem, vt libellis omnium Orientalium Episcoporum loco oblatis receptisque, nihil amplius exigerem; Sed nulla ratione id fieri sum passus; sed Domino meo præclarissimo Tribuno, ac Notario chartam misi, quæ et significaui: Si Ioannes pientissimus Ecclesiæ Antiochenæ Episcopus illi subscripsert, tunc demum communionem illis reddite: Ægrè enim illorum moram ferebat clarissimus Tribunus Aristolaus. Cùm igitur pijssimus Ioannes subscripsisset, cæterique, qui maiore auctoritate apud ipsum erât, Nestorij doctrinam anathematizâssent; & quòd ipsum pro deposito haberent, professi essent; Maximianique religiosissimi pientissimique Episcopi ordinationem approbâssent, communionem illis restituimus: Hæc enim sola, cùm Ephesi adhuc essent, a sacra Synodo ab ipsis exigebantur.

Exigitur a Io. Antio. vt Nestorij cõdénationẽ proprio chirographo cõfirmet. Porior Oriẽtalium pars Cyr. Ephes. sententiæ subscribit.

Sciat, & hoc quoque tua sanctitas, nempè religiosissimum pientissimumque Episcopum Paulum Helladij, Eutherij, Hemerij, & Dorothei depositorum causa plurimum initio institisse; obnixeque rogâsse, vt quæ contra ipsos decreta erant, abrogarentur: Affirmabat enim pacem Ecclesijs aliter restitui non posse, nisi hæc quoque causa, decideretur. Ego verò aiebam, rem ipsam modis omnibus impossibilem moliri; eo quòd nos istud nunquam essemus permissuri. Manserunt itaque in eodem schismate, in quo etiam nunc perseuerant; neque vlla eorum in pactione de pace Ecclesiastica facta est mentio. Miserunt autem eandem illam epistolam, quam ad me scripserunt, ad pijssimos sanctissimosque Xystum magnæ Romæ, & Maximianum sanctæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopos: Id quod integritatem tuam perspicuè nosse necessarium fuit. Ne fortè quidam, qui alia pro alijs sæpè effutire solent, nonnullos ex fratribus conturbent; perinde ac si nos, quæ contra Nestorij blasphemias scripsimus, iterum retractauerimus. Misi autem exempla epistolarum, cùm eius, quam ad Ioannem religiosissimum Antiochię Episcopum scripsi; tum illius rursum, quæ de anathematismo blasphemiarum Nestorij, deque eiusdem depositione ipse admisit; quò integritas tua isthæc omnia, quàm exactissimè pernoscat; nec vllas alias literas, præter hasce, quispiam proferat. Saluta, quæ tecum est, fraternitatem; te nostra in Domino salutat.

Intercedit pro Helladio, Eutherio, Hemerio, & Dorotheo exauctoratis, sed nihil impetratur.

Orientales reconciliationis scriptũ Romã ad Xystum Cœlestini successorẽ mittunt.

Cyrillo falsò imponitur se eu retractasse, quæ contra Nestoriũ scripserat.

Tomi quinti caput XVII.

EPISTOLA IOANNIS

Anthiocheni, cæterorumq; qui cum illo agebãt, ad Xystum Episcopum Romanum, Cyrillum Episcopum Alexandrinum, ac Maximianum Episcopum Constatinopolitanum.

ARGVMENTVM.

IOANNES Antiochenus non solùm à Cyrillo dissidebat, eidemq; de fide suspectus erat, verùm a cæteris quoque omnibus Catholicis Episcopis & Patriarchis. Quò igitur ab hæreseos suspicione sese liberet, omnemq; discordiæ, quæ Ecclesias vexabat, causam è medio submoueat, hac epistola sacræ totius Cõciliabuli nomine Synodi sententiæ subscribit, Nestorij exauctorationem iustam pronuntiat, doctrinam illius anathematizat; ac Maximiani, qui in locum Nestorij locum suffectus fuerat, ordinationem approbat, atque ita amissam Catholicorum communionẽ denuo recuperat.

SANCTISSIMIS DEOQVE

dilectissimis fratribus, & comministris.

PRÆCIPVVM eorũ studiũ, qui Sacerdotio funguntur, diuinumq; illud Epatus ministerium a Chro oium Seruatore sortiti sunt; primariusq; eorũdem scopus hic esse debet, nẽpe vt in fide recta excellant, eamq; populum sibi concreditũ fideliter doceãt. Cùm itaq; res ita habeat, anno pximè lapso sacra Deo dilectissimorũ Eporũ Synodus, iuxta religiosissimorũ Chriq; amãtiũ Imp. nostrorũ decretũ in Ephesiorũ Metropoli, profligandæ Nestorianæ hæreseos causa conuenit; cõsessuq; vnà cũ beatæ memoriæ Cœlestini Romanæ Ecclesiæ quodã Epi Legatis, fideiq; vindicibus celebrato, pdictũ Nestoriũ tanquã pfana doctrina vtentem, multorumq; passim scandalorum auctorem, & in fide præterea Catholica grauiter errantem, depositionis sententiæ subiecit.

Præcipuum Episcopi munus populum sibi cõmissum in recta fide diligenter instituere.

Hæc non satis cõueniũt cum Nicephoro: Narrat enim Oriẽtales ad quartũ annũ, Nesto in Episcopatu detinuisse.

At verò posteaq̃ & nos quoq; eòdẽ aduenissemus, remq; oẽm, vt gesta erat, accepissemus, grauiter cõmoti fuimus. Cùm ergo ea de causa nõ parua inter nos & Synodũ controuersia intercessisset, multaq; vtrinq; & dicta & facta quoq; essent, ad nostras tãdem Ecclesias & ciuitates reuersi sumus: Neq;, quod ad Nestorij depositionẽ attinebat, Synodi sentẽtiæ per id tẽpus subscripsimus. Porrò aũt cũ mutuis inter se discordijs Ecclesiæ dissiderẽt, vnumque illud oẽs maximè curare oportere visum esset, vt omni dissidio è medio sublato, amicè inter se iterum congruerent; religiosissimi adhæc Christique amantes Impp. idipsum quoque quam primùm fieri vellent, seuereque iuberent, ac celeberrimum Tribunum, ac Notarium Aristolaum ea de causa ad nos mitterent, vt omnis mox contentio facesseret, sanctaque sanctarum Dei Ecclesiarum pax vbiq; vigeret; placuit & nobis quo-

Orientales Ephesi Nestorij exauctorationẽ nõ recipiũt.

Causæ plures cur Orientalibus visum fuerit Nestorij condemnationi subscribere, ac cum Concilio in gratiam redire.

que, in sacræ Synodi sententia, qua Nestorium deposuit, acquiescere, ipsumque pro deposito habere, ac blasphemam illius doctrinam anathematizare; eò quod & nostræ quoque Ecclesiæ perinde, ac vestra sanctitas, rectam semper inculpatamq; fidem tenuerint, eandemque populo assiduo commendârint, retinendamque prædicârint. Assentimur nihilominus, & Maximiani sanctissimi pientissimique Ecclesiæ Constantinopolitanę Episcopi ordinationi; denique cum omnibus terrarum orbis Episcopis, si modò rectam synceramque fidem habuerint, eandemque seruauerint, communicamus.

Approbant Orientales Maximiani electionē.

Tomi quinti caput XVIII.

CYRILLI EPISCOPI Alexandrini ad Maximianum Episcopum Constantinopolitanum epistola.

ARGVMENTVM.

CYRILLVS Epistola hac inter cæteras initæ concordiæ caúsas, quas obiter hic recenset, Maximiani Episcopi Constantinopolitani preces quoq; connumerat. Sub finem, qui primorsum illud dissidiorum malum ex prima Orientalium defectione ortum duxerit, breuiter explanat.

SACRATISSIMO SANCTISSImoq; Domino meo, Maximiano, Archiepiscopo, & Patri Cyrillus in Domino salutem.

Christ' eos præ cæteris audiuit, qui ipsum diligunt.

DVBIVM planè nullum erat, quin sanctitatis tuæ preces omnino valerent: Quandoquidem Saluator omnium prōptè alacriterque eorum votis annuere solet, qui ipsum diligunt. Est itaque cur quilibet cum lætitia & exultatione dicere queat: *Exaudiuit de templo sancto tuo vocem meam; & clamor meus in conspectu eius, introiuit in aures eius.* Ecce enim ecce diuulsa Ecclesiastici corporis membra rursum inter se coierunt: Neque quicquam iam reliquum est, quod ministros Euangelij Christi per discordiam seiungat. Omnes vna fide ornamur; omnes Nestorium impietatum inuentorem sacris è septis expulimus; omnes falsum pastorem ab illustri grege seclusimus; hoc autem præclarum facinus precum tuarum efficacitati debetur.

Psal. 17.

Coierūt inter se diuulsa Ecclesiæ membra.

Efficaces apud Deum preces Maximiani Episcopi.

Cùm ergo pijssimos Impp. cura pernecessaria incessisset, vt de pace Ecclesijs Dei restituenda cogitandum existimarent; nosque, vti id è medio facesseret, quod nos diuidebat, ac in discordia detinebat; pacisque splendor rediret summis votis expeteremus; en commodùm accidit, vt sanctissimus Deoque dilectissimus Ioannes Antiochię Episcopus, & cęteri, qui cum ipso faciebant, reuerendissimi Episcopi Nestorij depositioni subscriberent, impiasque illius blasphemias scripto anathemate condemnarent. Quam ob rem statim literas restitutæ communionis nuntias, cùm ad ipsius pietatem, tum ad cæteros quoque omnes pijssimos Episcopos, qui illi adhærebant, misi: Atque ita sanctitate tua, reliquisque omnibus, ex quibus perfectum sacræ Synodi corpus constituitur, ad hoc annuētibus, & concurrentibus, ad pristinam denuo reducti sumus concordiam. Nec vlla ampliùs concertatio, aut contentio apud nos locum habet; sed vnum omnes scopum ad pacem spectantem propositum habemus. Etsi quidem voluissent illi, qui initio per discordiam à nobis desciuerunt, seseque a nobis auulserunt, nulla vnquam discordia Ecclesias seiunxisset: Veruntamen benedictus Saluator noster, qui hanc tempestatem sedauit, concordiæque trāquillitatem restituit, idque per preces & intercessiones sanctitatis tuæ, & aliorum omnium, qui rectam synceramque fidem habentes, in veritate & Spiritu ipsum adorant, debitumque cultum ipsi impendunt.

Præter expectationem Orientales ad concordiam redierunt.

Sūma Ecclesijs pax per Orientaliū resipiscētiā restituta.

Tota discordia ex Orientalib' Ephesi nata per Maximiani preces sedata.

Tomi quinti caput XIX.

PIISSIMI IMPERATORIS Theodosij contra Porphyrium, & Nestorianos, & Irenæum Tyriorum Episcopum edictum, quod ad singulos prouinciarum præsides missum fuit.

ARGVMENTVM.

EDICTO hoc regio Vulcano adiudicantur libri Porphyrij, quos contra fidem Catholicam ediderat. Episcopis & Clericis Nestorianis decernitur exauctoratio, eiusdem porrò sectæ laicis excommunicatio. Copia fit Catholicis impunè prodeundi, & redarguendi quosuis Simonianos, hoc est, Nestorianos. Damnantur libri & tractatus vniuersè omnes, qui cum Nicęna, & Ephesina fide, & Catholica Cyrilli explicatione pugnant. Exauctoratur Irenæus Tyriorum Episcopus, vt bigamus & Nestorianus.

REGIAM nostrā Maiestatē decere arbitramur, vt subditorū nostrorū pietati, quoad eius fieri pōt, cōsulamus: Hac. n. ratione futurū speramus, vt maiorē quoq; Dei & Seruatoris nostri Iesu Chri. fauorē & beneuolētiā nobis cōciliemus. Cū igit huic ipsi per oīa placere desideremus, nostroq; subiectos imperio ad hoc ipsum subinde incitemus; decernim', vt quæcunq; Porphyrius ꝓpria impulsus vesania cōtra piā Christianorū relıgionē cōscripsit, apud quēcunq; tādē ea cōperta fuerint, quāprımùm cōcremētur. Siquidē oīa illa scripta, q̄ diuinā in nos iram ꝓuocār, piosq; aīos offendunt, ea ne audiri quidem volumus.

Principum est, suorum subditorum saluti & pietati consulere.

Imperatorio edicto ōēs Porphyrij libri addicunt Vulcano.

Grauiss. & pijss. Impp. sanctio con libros hereticos.

Decernimus ēt, quicunq; impiā Nestorij fidem æmulantur, nefariamq; eiusdem doctrinā quouis modo sectantur; vt si quidē Episcopi, aut Clerici fuerint, ex sacris Ecclesijs cōfestim expellant; sin verò Laici, anathemaris vinculo constringant; prout iam quoq; a nostra Maiestate lege cautum est. Omnibus prçterea orthodoxis volentibus, piamque hanc nostram sanctionem sectantibus, potestatem

Pœna I Clericos & Laicos Nestorianos lata dispar. Omnibus orthodoxis fit copia deferendi & redarguendi Nestorianos.

facimus,

facimus, vt huiusmodi homines liberè citrà vllam cuiuscunque detrimenti formidinem deferant, publicéque redarguant.

Imperiali edicto ea oia incendi mandatur, quæ pugnat cum fide Nicænæ & Ephesi exposita, diuique Cyrilli exegesibus. Libri hæretici certam perniciem legēti & habenti adferunt. Seuerè mādatur ne quis in quæstionem vocet, quæ Nicææ & Ephesi orta sidei erant definita.

Quoniam verò accepimus, doctrinas quasdam, nescio quomodo dubias, orthodoxæq; fidei a sanctis Patribus Nicææ & Ephesi congregatis editæ nequaquam consentientes, & piæ memoriæ Cyrilli Alexandrinorum quondam Episcopi expositioni repugnantes, conscripsisse, & euulgasse: Mandamus vt huiuscemodi scripta, vel libri, qui certissimam habenti & legenti perniciem adferunt, apud quemcunque latuerint, incendantur. Neque volumus, vt quisquam in posterum aliquid circa fidem apud Nicænam, & Ephesinam ciuitates expositam, aut dilletat, aut exponat. Qui verò sacrosanctum hoc nostrum decretum violauerint, non dubitent eandem sese pœnam incursuros, quam contra impiam Nestorij fidem, dudum decreuimus.

Irenæus ignamus & hæreticus Tyriorum Episcopatū inuadit, sed nō impune.

Vt autem omnibus & singulis certè constet, quantopere Maiestas nostra impiæ Nestorij fidei æmulos detestetur, statuimus, vt Irenæus, qui hac de causa nostram indignationem nuper incurrit; & postea, nescio quo modo, post secundas nuptias, sicuti accepimus, contra Apostolorum Canonem Tyriorum Episcopus est creatus, a sancta Tyriorum Ecclesia statim expellatur, ornatuque & nomine Sacerdotij penitùs exutus, priuatus in patrio tantùm solo viuere permittatur. Magnificentia tua nostræ pietatis scopum assequuta, curet hæc obseruari, & primo quoque tempore transacta reddi.

Tomi quinti, caput XX.

MANDATVM ADVERSVS Porphyrium, Nestorium, atque Irenæum, a Prouinciarum Præfectis post pragmaticam Imp. acceptam publicè propositum.

ARGVMENTVM.

PRAESIDES scripto hoc publico commendat Imperatoris pietatem. Regij edicti seueritatem & æquitatem seriò spectandam, & obseruandam admonent. Membrum denique, quæ in illo continebantur, memoriæ, maturiùsque obseruationis causa recensent.

Iustæ politiæ firmamentū Orthodoxa fides.

PIISSIMVS Imperator noster, minimè ignarus, legum iustæq; politiæ firmamētum Orthodoxam religionem esse, peculiari edicto omnem impietatis occasionem præcidit; eos quidem, qui ea laborant, moderata castigatione sanans: Cæteris verò omnem honestæ vitæ rationem ostendens. Qualia ergo aduersùs libros Porphyrij, quos ille contra sanctam Christianorum religionem conscripserat; nec non contra illos, qui nefariam Nestorij doctrinam scriptis propagant, decreuerit; & quo rursum pacto nullum fidei dogma vim vllam obtinere voluerit, nisi

Porphyrius scripsit Christianam religionem impetit. Imperialis sanctionis contra hæreticos membra plura.

illud vnum, quod a sanctissimis piissimisq; Episcopis, qui quondam in ciuitate Nicæa, & postea in Ephesina; vnà cum venerandæ memoriæ Cyrillo conuenerunt, editum & receptum est, & qua tandem ratione Irenæū, qui Tyriorum ciuitatis Episcopus extitit, exauctoratum velit, id ex prædicta sanctione Græco sermone posita, clarè disertéque cognoscetis, ne quisquam ignorationem in posterum prætexat. Decet proinde omni cum diligentia, isthæc obseruare, comminationemque, ac indignationem Regijs literis insertam vsque ob oculos habere. Lecta sunt hæc in Ecclesia Solitariorum 25. Pharmuthi, hoc est, Aprilis, indictione quarta, anno Diocletiani 164.

Solam Nicænā & Ephesinam fidē vim obtinere vult Theod. Aug.

Noua hæc tempora calculanō.

Tomi Quinti, caput XXI.

EDICTVM REGIVM DE HIS, qui metus causa ad Ecclesiam confugiunt, ad Prouinciarum & Præsides, locorum Iudices.

ARGVMENTVM.

IMPERATORIVM hoc edictum, quod est sanè piissimum & elegantissimum, ne vehementior fugientium metus sacris altaribus, vel alijs locis sacratioribus iniuriam aliquam adferat, totum illud mœrorum Asylum esse iubet, quod templis quouis modo cohæret, aut ad Ecclesiæ ius quouis modo pertinet; siue id porticus sit, siue domus, siue hortus, siue balneum, siue aliud quodcunque eiusmodi. Cauet quoque, ne quis armatus ad eiusmodi loca sese recipiat, etiamsi impensè metuat. Quòd si quis secus instructus huc se rogerat, hunc vel inuitum exarmari mandat. Grauem tandem in illos pœnam decernit, qui sanctionem hanc, quam etiam diligenter per prouinciarum Præsides promulgari vult, quouis modo violare non verebuntur. Sanctionis huius occasionem dedere nobilis cuiusdam viri serui, qui metu perculsi ad sacratiorem Sacrificij aram irruerunt, ibidemque post cædem, aliaque nefaria non pauca designata, sespsos tandem peremerunt.

Lege Nicæ. lib. 14. c. 38.

VETVS iam inde a paganismi temporibus consuetudo, naturalisque legis sanctio pietatis causa obtinuit, vt apud omnes quorumcunque rituum nationes, publicæ administrationes, humanæque functiones, a religione sacrisque cæremonijs semper secernerētur; nec id modò in rebus summis, sed in quibusuis promiscuè, vbi sacris & puris legibus locus est. Hinc & illud quoque accidit, vt omnium penè mentibus insitum sit, naturaliterque persuasum, quæ Deo semel dedicata sunt, ea, neque profanari; neque vlla hominum insolentia, Diuina vi obnitente, posse attingi: Quo enim pacto fieri queat, vt ea polluantur, quæ suapte natura semper sunt munda, cæteraque emundant omnia? Aut, qua ratione ea poterunt contaminari, quæ semel sanctificata, nunquam, dum cohærent, quod sunt, esse desinunt.

Inter sacra, & profana apud oēs habitū discrimen.

Semel Deo dedicata & consecrata, in profanos vsus verti non debēt, nec verti quoq; pōt.

Alludit ad tumultum a fugitiuis seruis in templo editum; cuius meminerũt historiographi.

Quapropter licet, certissimò persuasum habeamus, quæ paulò antè Barbarica quadã vesania æquè nefariè ac temerariè contra Diuinas aras patrata sunt, ea, quod sanctũ erat, nequaquam profanâsse; neque, quod mundum, contaminasse; tamen quia id factum est, quod nullo vnquam tempore futurum sperabamus; nempe, vt temerarij sceleratorũ hominum conatus vsque ad ipsas quoque religionis officinas sese effunderent: Adhæc, ne impius quispiam, quæ Diuina & sancta sunt, profanorum loco ducat, eaque in sacratis, Deoque dedicatis locis licere existimet, quæ ne in quibuslibet quidem alijs vulgaribus impune permitti deberent: Vt denique religio peruigili pietatis custodia illæsa castaque perseueret, omnem violentiam, omnemque petulantiam, quæ vel sponte per temeritatem, vel inuitè per metum hactenus fuisset irrogata, penitùs ab omnipotentis Dei Ecclesia in posterum seclusam esse volumus.

Nõ eadem liceant in profanis & sacris locis.

Quàm procul hic sensus ab eorũ studio, qui templa in stabula, & œnopolia vertunt.

Etenim si falsa veterum paganorum religio, quæ quiduis obuium pro Deo colebat, adeò superstitionis suæ obseruans fuit, vt altaria non quibusuis, sed Sacerdotibus duntaxat ad hoc institutis committeret; neque fana sua rursum vbilibet, sed in arcibus, alijsque munitioribus locis tantùm erigeret; ibique idola sua magna cum veneratione adoraret; quantò magis par est, vt nos religionem nostram omni cum obseruatione, pietate, ac diligentia obseruare tuerique nitamur, ad quos Deus ipse cum vero religionis cultu, cœlo interim non deserto, quondam descendit? Etenim quadam inter Deum & hominem facta permutatione, homo Deum in terram suscepit, hominemque Deus in cœlum subuexit. Qui etiam præcipuè tum placari credendus est, quum hi inter alios, penès quos rerum summa est, salutaris vitæ, humanæque securitatis (quorum alterum citra alterius detrimentum, vt nobis videtur, abesse non potest,) quam par est, rationem habent,

Pagani qduis obuium numinis loco habebãt.

Veteres in sua superstitione apprimè religiosi.

Turpe pagamos diligentiores esse in sua superstitione, Christianis in sua vera religione.

Deus mirè delectatur Principum religione & pietate.

Quapropter, ne ampliùs, ædibus sacrisque altaribus, ex nimia confugientium desperatione vel confidentia, contemptu vel temeritate, audacia vel insania, iniuria aliqua, præter decorum, inferatur: Tum quò extremus miserorum opeque destitutorum portus, patentioribus, quàm hactenus consueuit, finibus huiuscemodi excipiat; hoc nostro Regno ac tempore, non solùm Diuina altaria, & quadratum illud populi oratorium, murorum ambitu vndique circumseptum fugitiuorum securitati patrocinari volumus, ac decernimus; verùm etiam, si quid existit vlterius, vsque ad postremas Ecclesiæ fores, quæ precaturis primo occurrunt, hoc totum propitiam aram fugientibus constituimus. Etenim Maiores nostri, ne aliquo modo timore perculsis humanitas denegata videretur, in nostris quoque statuis aram salutarem constituerunt; ita, vt si qui vel extrema insignium nostrorum lineamenta fortè contigissent, hi contra omnes aduersæ fortunæ impetus tuti munitique censerentur. Iam si statuæ complexus, propter Regiam Maiestatem, tantum præsidij miseris conciliat, quantum opis illis debet esse paratum, qui salutis causa, ad sacrosancta altaria confugiunt?

Portus refugij, vniuersus Templi ambitus.

Statuæ Imperatorum ara propitia veteribus assignatæ: Cœpit aũt hic mos a tpe Neroni. Oia hæc spirãt mirum pietatem.

Pateant proinde trepidis magni Dei templa, famulos fugientes communis suscipiat ara; nec vlla veluti superior comminatio diuinum auxilium, quod omnibus ex æquo sese offert, sudeat propulsare: Qualis enim naufragorum, qui scopulos, sæuasque tempestates euaserunt, in calamitatibus reliqua spes erit, si littus præcludas? si terræ tranquillitatem adimas? si continentis securitatem deneges? Quæ consolatio illis, qui belli immanitatem, discriminaque effugerunt, relinquetur, si per obiectam aciem asylum, quod non paucis etiam aduersùs legum seueritatẽ nonnunquàm profuit, intercludas: Quid sperandum, si sitientibus fontem turbas? aut qualem denique humanę miseriæ operientur medicinam, si Deus ipsis denegetur? Nobis igitur imperium moderantibus, nõ solùm sacrosancta altaria, & quadratum populi oratorium muris inclusum, & quicquid pterea inde est loci vsque ad Ecclesiæ portas extremas, per quas preces facturi ingrediuntur, hoc totum miseris Asylum definimus, & constituimus; verùm reliqua etiam omnia loca templo in circuitu cohærentia, siue domus, siue horruli, siue atria, siue balnea, siue etiã porticus sint, eisdem profugium esse iubemus & volumus. Volumus ad hæc vnumquemlibet horum locorum ingredientes, æquè securos esse, ac si in intimis templi penetralibus consistant. Quãuis enim si religionis atque pietatis rationem spectes, parua hæc inter se intercapedine distent, non tamen praua, si latitandi, periculique euadendi opportunitatem consideres.

Multis exẽplis docet, supplicibus profugium non esse denegandum.

Quicquid quouis modo ad tẽplũ attinet, id ara propitia definitur.

Cùm ergo vniuersam illam periodum iã monstratam, citra vllum discrimen, salutis portum constituerimus, quò pauote fractis securitas latiùs pateret, maiusque consternatos præsidium fulciret, nemo omnium illiuscemodi, aut expellere, aut sacrilegas manus illis inijcere audeat; ne, qui hoc ausu temerario tentauerit, in similem calamitatẽ adductum se videns, & ipse quoque auxilijs inops, eodem aliquando effugere debeat. Hoc autẽ tantùm vrgente formidine, vel securè latitandi, vel liberè quoq; exspatiandi spatium ideo clementer concessimus, ne quispiam fugitiuorum in Dei templo, aut apud sacras aras manere, aut cibum sumere, aut dormire, aut etiam pernoctare cogatur: Quod non modò Clerici, propter religionem prohibere; sed ipsi quoque fugitiui pietatis causa meritò deberent detrectare: Hi quidem, ne proprijs naturæ necessitatibus, mente profan-

Cõtra eos, qui profugos in locis propitijs cõstitutos vexant.

Causæ, cur salutis portus sub Theo. Aug. sit ampliatus, graues & piæ.

Cũ tẽpli religione pugnat, cum illo tractare & exercere, quæ in pfanis ædibus tractari & ex ercẽ solent.

Sancta

Sancta viderentur polluere; illi verò ne, cùm huiusmodi turpitudinem a sacris ædibus arcere deberent, pietatem, cuius assertores ac vindices instituti sunt, censerentur offendere, vel etiam neglectui habere.

Clericis, ne sacra prophanentur, vi interdum vti licet.

Cæterùm si quando vsu veniat, vt Clerici humanas illas naturalesque sordes, vel harū potiùs auctores à sacrosanctis altaribus vi cogantur amoliri, intrepidè amoliantur: Nam si in alterutrum peccandum fuerit, satius est, vt habeantur audaces, quàm Impij; & in hominem delinquant, quàm vt Deum offendant. Veruntamen quia timentium impetus vehementior nonnunquam existit, ne hac lege posita, & seruata, aliqua inhumanitatis suspicione illos quandoque laborare contingeret: Et quia Dei templum humana naturalique necessitate, fœdari; aut sacrosancta mysteria infami infirmitate polluī; aut Diuina a profanis contaminari; aut sacra denique ab impuris inquinari, nequaquam patimur; propterea fugientibus, opemque implorantibus præsidij ostium non modò non præcludendum, sed amplioribus quoque longioribusque spatijs illorum securitati consulendū existimauimus. Vbique interim, & quod Diuinitati, & quod humanitati debetur, solicitè, religioseque obseruantes.

Ne templum polluatur, salutis profugum extra templū Theo. Aug. prouidentia assignatur.

Decernim⁹ nihilominùs, ne, aut ferrea, aut cuiuslibet alterius generis arma, sacris ædibus fugitiui inferant: Hæc namque, vt reliqua omnia eiusmodi, non modò à sacris templis, & aris abesse volumus, sed à reliquis quoque omnibus Ecclesiasticis habitationibus, mansionibus, hortis, balneis, atrijs, porticibus cæterisque omnibus, quæ Asyli loco fugitantibus antè determinauimus: Etenim fas non est sanctissimis templis, alijsue Ecclesiæ locis, diffidentiæ, aut metus cuiuspiam prætextu arma, aut quæcunque belli instrumenta inferre. Sufficiat fugitiuis istis Dei auxilium, cui & arma, & leges, & ipsa etiam regia Maiestas subiecta est: Nam & nos, qui legitimi imperij armis nunquam non circumdamur, quosque sine armatis stipatoribus esse non conuenit, Dei templum ingressuri, foris arma relinquimus, & ipsum etiam diadema regiæ Maiestatis insigne, humiliter deponimus, & sacra altaria munerum tantùm offerendorum causa accedimus. Quibus quoque oblatis ad extimum communeque atrium mox nos recipimus; de proximo & quasi intimo nihil quicquam præ cæteris peculiare nobis arrogātes. Quam ob rem, qui armati ad sanctum Dei templum, vel ad sanctum altare confugiunt, siue illi Pagani fuerint, siue ex ciuitate quicunque alij; vel etiam inermes ijs locis cubare volunt, per Clericos, ne id faciant, inhiberi debent; hoc tamen citra omnem petulantiam atque superbiam: Ad eum namque modum huiusmodi tractādi & excipiendi sunt, ne meritò cōqueri possint, insolentiùs, quàm oportebat, secum esse actum.

Grauiter cauetur, ne fugitiui quęcunq; arma in Ecclesiastica Asyla inferant.

Veteres Impp. templū ingressuri arma diademaq; ponebant, & extra chorum consistebāt.

Clerici fugitiuos templis arceant, nullum arrogātiæ, aut superbiæ signum præ se ferre debent.

Ob oculos proinde illis ponant religionis rationem; munditiæ, loci ac sanctitatis illos commonefaciant; religioni cum humanis necessitatibus nihil commune esse ostendant; interualla intra septa Ecclesiastica, ad fugitiuorum tranquillitatem securitatemque amplissima constituta commonstrent; loca, in quibus comorari queāt, sigillatim recenseāt; capitale supplicium contra temere irruentes statutum indiceat; religionem humanis sordibus, naturalibusue necessitatibus, contaminandam aut profanandam non esse ei, qui per eam aliquādo tueri se volet, significēt. Quòd si quispiam nihil hisce omnibus permotus, pertinaciter obsistere pergat, tum demū religio mansuetudini anteferatur, & pertinax illud ingenium sacris aris & templis auulsum, vel inuitum in aliquem prædictorum locorum contrudatur: Esto nanque quispiam, qui periculum euaserit, valde extimeat, an propterea sacra religio humanis necessitatibus, præsertim cum alibi absque discrimine esse liceat, cōtaminari debebit? Porrò si qui Diuinę opis implorandæ specie, sanctissima Dei templa armati ingredi voluerint, nullo modo sacratis ea locis inferre, aut etiam attingere sunt permittendi, etiamsi quapiam naturæ, aut gentium constitutione sese defendāt; sed absolutissimæ seueritatis edicto, horrendisque minis ab eiusmodi proposito sunt absterrendi; potissimum verò, ne ita comparati instructique concionem habeant: Nam qualem illi spem in religione collocant, qui in religionis contumeliam armis accincti, tam insolenter Diuinis sese ingerunt?

Rationes & argumenta, quibus cum iis agendum, q metus causa intra templi septa degere volūt, cū ea tra illa tuti esse queant.

Pertinaces vi è templis exturbādi.

Armati ad templum non sunt admittēdi.

Hoc notēt seditiosi Prædicantes.

Quòd si quispiam furiis actus; aliquod istorum nostrorum decretorum, in quocunq; Ecclesiastico loco violauerit; siue id fiat extra templum, siue intra templum, siue etiam circa templum; confestim Præsulis auctoritate, vel à solis Clericis arma deponere compellatur; & quòd religione & pietate tegatur securiùs, quàm armis, sedulò admoneatur. Quòd si legis nostræ auctoritate voceque Ecclesiastica commonefactus, in vesania sua perseueret, neque arma, quæ præter fas, non tam salutis, quàm sacrilegæ tyrannidis, & temeritatis causa, ceperat, relinquere animum induxerit; edoceatur, quòd à tot tantisque frustra admonitus, grauem commissi criminis Deo redditurus sit rationem, & vi armata nihilominus inde auulsus, omni calamitatum & pœnarum generi mox sit subiiciendus, vt, qui ea re grauissimè peccet, tragœdiisque digna committat.

Quomodo cū iis agendum, quī arma ponere non volunt.

Cæterùm ne illa, quæ militari quadam insania, maloque exemplo contra religionem, Diuinumque cultum non ita pridem antè ab iis patrata sunt, quibus cum admodum sanè clementer actum fuerat, rursum, quod absit, à sacrilego quopiam designentur: Adhęc vt omnis omnino ratio, omnisque vesaniæ occasio amoueatur: Postremo ne, si cuicunque Libi-

Etenim seui illi strictis gladiis in quosuis obuios sæuiebant.

tum

tum fuerit, promiscuè cōtra miseros illos fugitiuos insolescere liceat, grauis aliqua perturbatio exoriatur, nolumus absque sententia Episcopi, aut certè absque nostrorum iudicū, qui in hac, vel quauis alia ciuitate versantur, mandato, armatum extra Ecclesiam raptum, in cuiusquam potestatem contradi. Quin id potiùs decernimus, sicut etiam antè monuimus, vt huiusmodi fugitiui armati primò humaniter admoneantur, vt arma deponant, illisque persuadeatur, vt salutem suam in Deo, quàm in galea, aut clypeo collocare malint. Isthæc autem eam ob causam sanximus, vt nefariæ sacrilegæque huiuscemodi tumultationes in ipso statim exordio per armorum amolitionem, honestamq; admonitionem sedentur; aut certè si furere pergant, per illustrem auctoritatem, exactamq; iustitiam atque pietatem tuam compescantur. Denique hæc ipsa, quæ pro veneranda religione tuenda constituimus, omni cum obseruātia, honore, pietate, puritate, sanctitate, ac reuerentia cùm ab omnibus, tum maximè à fugitiuis obseruentur. Siquidem neque humanitatem propter religionem abiecimus; neque contrà rursum religionem propter humanitatem cōtempsimus; sed quicquid decretum est, id totū humanitati atque Diuinitati iuxtà consentaneū est. Dabis autem operam, vt isthæc commodis cōsuetisque edictis, ac promulgationibus omnes cognoscant, quo ij, qui fuga saluti suæ consuluint, ob sanctionis huiusce clementiam liberati cura, nihil per temeritatem in posterum contra Diuinum honorem atque religionem moliantur: Lex hæc proposita fuit indictione quarta, duodecimo mēsis Phormuthi, hoc est, Aprilis.

Fugitiui armati in Ecclesiam ingressi absq; Episcopi auctoritate, vt inde non debent extrahi.

Humaniter cum fugitiuis agendum.

Hinc colligere licet, sanct. omē hâc ad singulos prouinciarum Præsides fuisse missam.

Clarè hic confirmat, quod proximè dicebamus.

Tomi quinti, caput XXII.

NICEPHORI CONSTANTINOpolitani ad Leonem Pontificem Max. epistola.

ARGVMENTVM.

PROPTER Diaboli insidias, crebros humanæ vitæ lapsus, caninos maleuolorum morsus, muneris grauitatem, aliaque id genus non pauca. Episcopale munus cum dignitate, publicaque vtilitate obire, arduum esse docet; seseque proinde, quòd suam ipse vitam rectè instituere vix queat, ad eam functionem assumi non debuisse. Subiungit, quod vitæ genus, antequàm Episcopus crearetur, sectatus fuerit; tū qua ratione, & occasione ad Patriarchatum Constantinopolitanum peruenerit. Romani Pontificis opem, eiusdemque fidem, & apud Deum deprecationē implorat. Fidem Romanorum ab Apostolo laudatam, ipse quoque laudat. Addit nihilominus fidei gratiam nō solùm veteris, sed nouæ quoque Romæ; imò omnium gētium & nationum esse, quòd Apostolicus sermo per omnem mundi plagam peruasisset. Subnectit his suam, suæque Ecclesiæ confessionem, qua prolixè & eleganter declarat, se ab omnibus ijs erroribus, & hæresibus alienum esse, quæ vel Constantinopoli, vel alibi vsquam contra Christum, eiusque Ecclesiam extiterunt aliquando: Atque ita in omnibus & per omnia se ecomplectū Romanæ Ecclesiæ, vt quæ scl. quarum mater sit, fidem. Omnia rursum Concilia eiusdem Ecclesiæ auctoritate celebrata; cætera denique omnia, quæ quouis modo ad fidei vnitatē pertinēt. Quare epistola hæc inter alias, quæ ad Ecclesiarum vnionem pertinent, meritò reponenda fuit. Excusat se postremò, quòd tardiùs iusto ad Romanum Pontificem scripserit, suæque fidei rationem reddiderit. Cæterùm Leonem, ad quē epistola hæc perscribitur, secundum, vel tertium eius nominis Pont. fuisse ex eo manifestum fit, quòd secundam Synodum Nicænam, quam suo Adriani primi Pontificatu celebratam fuisse constat, sua ætate celebratā fuisse asserat. Adriano autem successit Leo tertius.

LEONI PAPAE ANTIQVAE Romæ, fratri & Comministro per omnia sanctissimo beatissimoq;, Nicephorus Dei misericordia Episcopus Constantinopolitanus in Domino. S.

MAGNVS reuera, omniique laude, & admiratione dignus est, quicunque eiusmodi fidelis & prudēs seruus est, cuiusmodi in sacris Euangelij parabolis describitur: Talis enim à Domino super familiā eius constitutus, gregi sibi commisso, sermonem non superuacuè, non prodigè, non imprudenter, sed cum iudicio, ac pro egentium necessitate, & vtilitate dispensans, suisque conseruis tritici mensuram opportuno tempore dispertiens, & singulis tandem commodè, certaque cum proportione necessaria distribuens, non vulgarem apud Dominum suum gratiam ac beneuolentiam promeretur, promissæq; beatitudinis brauiū certè consequitur: Enimuerò in omnibus, quorum procurator institutus est, proficiens, promissisque obtinendis sedulò incumbens, ac fidem cum prudentia & dexteritate, nec non debitam curam solicitudinemq; vbique adhibens, suam erga Dominum beneuolentiam, gratumque animum egregie declarat. Quare cùm neminem ex ijs, qui fidei suæ cōcrediti fuerant, deperdat; verùm conuenienti prudentia, sensuumque sobrietate, & diligētia, & synceritate salutem, libertatemq; vniuscuiusque impigrè promoueat, & ad eam impetrandam necessaria præsidia subministret, fit, vt Dominico fauore dignatus, aduentuque eiusdem clementer visitatus, tandem lætum illud Euangelium audiat: *Euge serue bone & fidelis, quia in paucis fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini.* Hæc itaque fidelis illius serui, & opera & præmia sunt.

Cuiusmodi debeat esse pastor, qui Euāgelicę parabolę elogium & præmiū olim sit fortiturus.

Matth. 25. Luc. 19.

At verò ego non is sum, qui isthæc ritè moderari, dispensareq; valeam; sed qui aliorum moderamine atque directione planè indigeam: Sum enim admodum exiguus, vereque omnium infimus, & hac tam præclara sorte, tantaq; functione penitùs indignus. Et proinde Ecclesia, quæ dom⁹ Dei ab Apostolo defi-

Submissè de se sentit, & loquitur Nicephorus Episcopus.

definitur, homini naturæ vsque adeò infirmæ ac imbecillis, diuinarumque purgationum beneficio maiore in partem adhuc destituto (ne quid aliud grauius dicam) nulla ratione committi debuerat. Sed nec ego quoque, cùm memetipsum regere, apteque componere necdum satis didicerim, neque villa

Ardua res est, etiã perfectis, cũ dignitate Episcopale munus administrare.

illa & terrena satis adhuc despexerim, animarum curam gubernationemque suscipere vllatenus debueram; cùm illi quoque, qui amplioribus & animi & corporis bonis cumulati sunt, administrationis huiusce finem ægrè admodum consequi valeant. At posteaquàm semel ad munus hoc, quo semper indignum me iudicaui, & etiamnũ iudico, euectus sum, vtinam si illud beatitudinis elogium non omnino promerear, eò saltem calamitatum miseriarumque non deueniam, vt peruerso obstinatoque animi sensu à rectitudine abstractus, oppositam sortem, hoc est, maligni illius serui cladem fortunamque experiar:

Inter optimos & pessimos Ecclesiæ pastores, quidã medium statũ obtineat.

(Hic enim cùm ignauiæ intemperantiæque plurimùm indulgens, Domini aduentum negligeret; & grauem præterea intolerabilemque suis sese cõseruis exhiberet; & cum ebriosis commercium societatemque haberet, repentino Domini sui aduentu diuisus, eandemque cum hypocritis partem in sulphureo stagno sortitus legitur.) Aut certè illius,

Matth. 24.

Matth. 25.

qui cùm talentum acceptum defodisset, & sub terra occuluisset, acerbè grauiterque accusatus, non solùm fœnus, & illud multiplicatum, postulatur, verùm ipso quoque capitali despoliatus, in tenebras exteriores abijcitur. Vtinam in horum numero non inueniar, neque in exemplum derisionemque, & capitis motionem omnibus intuentibus proposi tus, ab eoque, qui omnia nostra nouit & scrutatur, redargutus & condemnatus, meritas iniquarum actionum pœnas olim exoluere compellar; ita vt ij, qui in similes fortè noxas lapsuri erant, meo exemplo suppliciòque admoniti, à scelere se contineant, vitamque corrigant.

Quoniam ergo Deo permittente & conniuente iugum illud subij, præsensque ministerium & famulatum inuitè ac tantùm non

Niceph. ecclesiæ Constãt. Episcopus breuem vitæ suæ historiam texit.

per vim suscepi, qualis mihi annis retro actis functio vitæque ratio extiterit, quemadmodum omnibus propemodum compertum est, breuiter expediam. Itaque alijs aliud est studium, opusque maius vel minus, prout vniuscuiusque fert libido; & quiuis, quod

Non idem omnium est studiũ, nec idem iudicium, nec ijdem mores & cõsuetudines.

profuturum sperat, suopte arbitratu sibi eligit: Quemadmodum enim variæ hominum sunt sententiæ, variaque consilia, diuersæ adhæc consuetudines & mores; ita etiam electiones, titusque viuendi varijs modis inter se secernuntur. & quadammodo ad infinitatem quandam perueniunt: Quidam namque mechanicæ vitæ exercitationē quantumlibet vilem, miserabilem, incertamque tolerare decreuerunt. Alios agriculturę laboribus molestijsque addictos videas. Nonnulli mercaturæ quæstu, opumque cōgerendarum studio du. untur. Nec desunt, qui peregrinorum locorum lustrandorum desiderio acti, nauigationis periculis sese exponant. Et ne singulis recensendis immorer, alij alias operosas artes consectantur. Pauci selectiores solitariam illam philosophicamque viuendi rationem complexi, animos simul & corpora exercent, ac purgant, Deoque hac ratione appropinquare, & ad cœlestem illam beatamque vitam pertingere contendunt. Quosdam prætetea comperias, qui eloquentiæ, logicarumque scientiarum ac disciplinarum exercitationi dediti honestisque moribus exculti, mentes suas Musarum officinas constituant; denique, vt vnicuique gratum amicumque fuerit, suæque naturæ propensio tulerit, ita aliud atque aliud vitæ genus complectitur.

Maior mortalium pars externa vitæ studijs vacat.

At verò meæ vitæ ratio eiusmodi extitit; simul atque virilem togam sumpsissem, mox in Principum aulas abreptus, munus adeptus sum minimè vile, aut ignauum, sed expeditum & ingenuum, quippe quod manuum calamorumque industria maiorem in partem perficeretur: Creatus sum enim regius Notarius, cuiusmodi à secretis Latini appellant. Porro huic ministerio aliquandiu obstrictus, humanisque negotijs implicatus, vitæ præsentis instabilitatem seriò mecum pertractare cœpi. Cumque post crebras variosque cogitationum fluctus comperissem, difficile peneque impossibile esse, qui huiusmodi negotijs mundanis detinerentur, illos ad sublimiora Diuinioraque aliquando pertingere posse: Cogitaremque nihilo secius hæc omnia ludicra caducaque; illa verò seria æternaque existere, decreui, certoque apud me constitui, his quidem primo quoque tempore nuntium remittere; illis verò manibus pedibusque deinceps incumbere. In mentem nãque veniebat satius esse, si, vel mediocriter in sublimioribus illis excellerem; probatusque viderer, quàm si in infimis illis compressimus splendidissimùsque haberer. Multò rursum præstabilius, si meipsum possiderem, mihique quodammodo lex essem, quàm si aliena curarem. Hæc itaque etiam atque etiam expendens, omniaque, iuxta præcellentissimi Prophetæ vocem, vanitati subiecta esse; nihilque homini de vniuerso labore, quo laborat, sub Sole superesse, iuxta Sapientis doctrinam; & mundi huius figuram præterire, iuxta vatis electionis sententiam, in animo habens; multas præterea alias Scripturas in eundem sensum differentes, sedulò expendens; & celeberrimi cuiusdã Philosophi dictum, tacitus mecum reuoluens: Præstat (inquit ille) priuatum agere, quam maximam obtinere potestatem, si nihil egregium sis designaturus, omnem gloriam in præsentia blandientem veluti fabulam arbitratus sum,

Niceph. Episcopus ad virilem ætatem euect⁹, regius Notarius instituitur.

Niceph. aulicæ vitæ pertæsus monachatum meditatur.

Satiꝰ est gustũ Diuinæ, q̃ dolium mundanæ sapientiæ possidere.

Tutius est seipsum possidere, q̃ aliena curare.

Rom. 8.

1. Cor. 6.

Præstat priuatum agere q̃ in magistratu, magistratu nihil dignum præstare.

Mox

Mox ergo ad meijpsius considerationem animum vertens, certumque Dei auxilium mihi spondens, omnem honorem, omnemque auctoritatem abdico; & ab aula Regia, ciuilibusque tumultibus me auellens, recessum quendam rupemque asperam, & penè inaccessam occupaturus, stadijs non paucis circa Propontidis regionem, à Regia ciuitate discedo; ibique ætatem agere, vitæque solitariæ (cuius incredibili quodam desiderio, iam dudum ante tenebar) periculum facere, neque alibi quàm illo in loco extremum vitæ spiritum edere, firmiter apud me constituo.

Niceph. circa Propontidis regionē vitæ solitariæ studio asperam rupem occupat.

Sed quoniam fieri nequit, vt omnia omnibus ex animi sententia succedant: (In multis namque quasi fatalis quædam necessitas dominatur, humanique conatus exitum, non qualem homo, sed qualem Deus vult, non rarò sortiuntur,) accidit hoc ipsum; nempe vt animi propositique mei spe frustrarer, & mihi quoque: Etenim à grata illa amicaque solitudine, nescio quo iudicio (Deus, qui permisit, aut ita etiam ordinauit, nouit) ad Regium palatium abstractus, certa illorū voluntate, qui per id tempus regni solio obtinebant, communique totius Clerici ac Senatus, inexcusabile quoddam ac inestimabile facinus machinantium suffragio (quòd Regiæ ciuitatis Præsul vita excessisset, & vt honio debitum exoluisset,) ad hanc Episcopalem sedē inuitus, multumque reclamans (testis est mihi Deus) prouectus, & tyrānide potiùs quàm consultò, aut vlla omnino persuasione, alijs gubernandis præfectus sum.

Nō semper quod homo proponit, exitum sortitur.

Niceph. inuitus multumq; renitēs instituitur Constātinopolitanus Episcopus.

Quia ergo, licet inuitus, colla iugo submittere, animarumque curam, neque dignè, neque charitati quoque satis consentaneè suscipere coactus sum, varia apprimeque perplexa totius malitiæ auctoris machinamenta, ac laqueos, malignorumque ac inaspectabilium spirituum insultus, innatamque eorundē læuitiem non parum metuo; ne videlicet incogitantem, omnibusque virtutum ornamentis præsidijsq; destitutum, repentè inuadant; (Nôrunt enim me in spiritalibus, diuinisque exercitationibus nec dum satis institutum ꝑ sed neque ignorant quoque artis pugnandi aduersùs ipsos hactenus me minimè peritum esse) nec non peccatorum iaculis conuulnerent; eaque ratione Ecclesiasticū gregem dissipent, ac aciem bene ordinatam conturbent ꝑ & ruinæ tandem indoctè imperiteque prœliū dirigentis petulantiùs insultent. Adhæc cùm videam dominatum omnem inuidiæ plerunque obtrectationumque telis obnoxium esse, inuidentium dolos, eorumdemque prauitatē non mediocriter suspectam habeo; vt qui res nostras, siue bene, siue secus habentes curiosissimè obseruare solent: Nam dum trabes in oculis suis non animaduertunt, neque lippitudinem suis luminibus adimere satagunt, aliorum festucas curiosè inquirunt, rerumq; admodum tenuium viliumque, & nullius penè momenti causa, linguas suas contra Præstantes impiè virulenterque exerunt; & vtrinque amarulenter sceleratèque iaculantur.

Metuēdum secès ad p̄sulatum assumptis, ne satan ipsos subuertat, varijsq; calamitatibus ac incōmodis afficiat.

Dominatus omnis inuidiæ, ac maledicentiæ iaculis expositus.

Ierem. c. 9 maledicum & inuidum ad ma... cendum iacit.

Verùm certamine hoc cum his tantæ potentiæ hostibus suscepto, cuius alterius opem, ac patrocinium implorem commodiùs, quā illius, qui hæc permisit, hoc est, Dei. Eius proinde virtutem auxiliumque iugiter inuoco; eundemque, vt beneuolo misericordique oculo ad meam tenuitatem respiciat, dextraque manu me fulciat, & ad suam voluntatem, salutaremq; subditorum gubernatione sem per dirigat, etiam atque etiam rogo. Qui quidem si in præsentibus difficultatibus ac molestijs opem suam obscuriùs declarat, id propter nostram accidit malitiam; quò nimirum hac nos ratione ad vitæ emendationē alliciat. Vel ideò sanè, quò illorum in nos malignitatem coopertam palàm faciat; ne subdolorum virulentia callidè in animo occultata, maneat incognita; sed quodcunque occultum abditumque in illorum animis delitescit, id totum in lucem proferatur.

... ... Niceph. ... ... ne ... ... mum perso... gum Deus.

Cur Deus vota nostra non statim audit.

Quia ergo frater à fratre adiutus, est velut ciuitas munita; palatium que repagulis obfirmatum (quemadmodum Salomon alicubi testatur) plurium quidem orationes imploro, sicut plurium quoque præsidio indigeo: At omnium verò maximè sanctas sanctæ & in Spiritu desideratissimæ fraternitatis vestræ preces, & ad Deum intercessiones in præsentia exopto, easdemque summopere desidero: Cùm enim tuæ preces haud secus atque Moysis & Samuelis, aut si quispiam alius vnquam his similis extitit, ob sui puritatem maximè Deo appropinquent, rectaq; ad cœleste illud & spiritale altare ferantur; non dubitamus, quin maximam illæ nobis opem, vtilitatemq; allaturæ sint. Opem proinde meæ sortè infirmitati, sanctasque vestras manuum altum sustollite: Confidimus enim efficaciam vestræ fiduciæ non defuturam, sed Dei misericordiam benignitatemque, per hanc prouocatam, repentè nobis adfuturam, nostramque infirmitatem ac debilitatem confirmaturam corroboraturamque; quò fidei loricam indutī, & spei galea circumtecti, intrepidè Potestatibus, Principibus, & tenebrarum seculi huius Potentibus, spiritibus quoq; malitiæ, quibuscum perpetua nobis lucta intercedit, obsistamus; & stabilem inconcussamq; animi constantiā retineamus. Rebelles præterea huc usque aduersantes, dextrè decenterq; Christo lucrifaciamus, & veluti adoptionis filios sanctæ Dei Ecclesiæ restituamus; oues ad hæc rationalis electaque gregis Christo perficiamus, & in sacras Ecclesiæ caulas, ne à lupis immaniter dilacerare solitis capiantur, inducamus; quò omnes tandem contentionis, concordiæque signaculis muniti, nullis deinceps insidijs, nullis discerpātur motibus; sed Christo omnium nostrûm capiti subijciantur, eidemq; prona & obedientia colla submittant.

Prouer. 18.

Niceph. Episcopus Romani Pontificis precib. obnixè sese cōmendat.

Multam fiduciam in Romani Antistitis precibus Nicephorus collocat.

Ephes. 6. 1. Thess. ...

Orate,

Pastor, si Diuina luce destituatur, difficulter alios illuminauerit. Ephes. 6.

Orate, obsecro, instanterque rogate, vt idem ipse nos illuminare, ac emundare dignetur; quò filij perfectæ lucis effecti, alios quoque illuminare, & emundare valeamus: Sermonem nihilominùs in apertione oris subministret; quò auditores nostros Spiritu adimpleamus, & mysteriorum nostrorũ virtutem impigrè, magnaque cum contentione deprædicemus: Illius semper gratia subnixi, qui balbutientium linguas facit disertas, & claudicantium pedes, vt ad Euangelij prædicationem alacriter currant, confirmat consolidatque: Talentum prætcrea concreditum multiplicet, vt tempore opportuno, id quod patrifamiliàs debetur, non absque fœnore restitui contingat: Neque id solùm nobis impertiatur, vt in fertili illa vinea operemur; sed laborum grauitate molestiaque æquo animo toleratis, æstuque diei exantlato, operationis quoque præmium referamus; & his, qui citra pactionem sub vndecimam introierant, in mercede consequenda æquemur.

Sap. 10. Rom. 10. Matth. 25.

Fertilis vinea Ecclesia Dei.

Matth. 20.

Denique mentis nostræ oculum illustret, vt spiritali luce illustrati, sublatoque, & eluto, quod animæ aciem conturbabat, & intellectũ nostrum obfuscabat, Propheticarum vocum sensum liquidiùs hauriamus, Diuinorumque præceptorum ministeria alacriùs obeamus, &, ne ab aduersariorum iaculis impetamur, studiosiùs caueamus, nosque custodiamus; & iræ Diuinæ gladium peccatoribus imminentem cautiùs præuideamus; vt, siquidem fieri potest, periculo intellecto, numineque placato, tam ipsi, quàm reliqui, quorum duces constituti sumus, venturam iram effugiamus. Quòd si vtrunque consequi nequeamus, saltem animam meam, iuxta iusti illius Loth exemplum, qui animam suam ab incendio liberare satagebat, saluam faciã. Vestræ itaque preces, spiritalisq; præsidij conatus huc tẽdãt.

1. Pet. 2.

At quia occasio ita tulit, lubet hoc loco magnam illam sonoramque buccinam, disertissimumque Euangelij præconem Apostolum Paulum audire. Hic itaque de veterum Romanorum feruore, eorundemque in fide, & religione constantia maiorem inmodum in Spiritu exultans, adeoque in epistola, quam ad ipsos scribit, non absque sancta quadam gloriatione, illorum pietatem, & fidem toto terrarum orbe diuulgari & celebrari iactans, publiceq; contestans inter cætera ita scribit: *Gratias ago Deo meo, per Iesum Christum, pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo.* Sed nunquid pura illa synceraque Euangelij nostri fides, extra quam alia nulla est, inter Romanorum tantùm fines cõclusa tenetur? nequaquam: Nulla enim illa certi cuiuspiã loci terminis circumscribitur; verùm tam latè diffunditur, diffusaq; propagatur, vt Propheticæq; Apostolicæq; voces erumpentes, in omnem terram Diuinæ prædicationis sonũ exiuisse; & in fines orbis terræ cœlestium præconum verba personuisse, affirmare non dubitent. Imò verò, vt amplius quiddam dicam, illa ne ab ipsis quidem cęlis, supremisq; & intellectualibus virtutibus secluditur: Nã etsi superior illa, Ecclesia primogenitorũ in cęlis iustificata; ciuitas eorum qui per fidem iustificati sunt; cœlestis Hierusalem, cuius conditor & opifex est Deus, (qui terrena cœlestibus conciliauit, & maceriẽ sepis diruit, & ouem perditam in humeros sublatam, per admirabilem descensum, inexplicabilemq; demissionem, saluatis, iisq;, qui perierant, inseruit) aliisq; id genus nominibus appellatur, est tamen non alia & alia; sed vna eademq; cœli terræq; Ecclesia. Quare, nec immerito, vnam vbiq;, eamq; indiuulsam, per fidei concordiam, societatem obtinemus: Neq; enim in Iudæa tm̃ notus est Deus, sed omni in loco, quocunq; mens seorsusve attingere põt.

Rom. 1.

Psalm. 18. Rom. 10. Fides nõ est vnius loci, sed vrbis & orbis.

Rom. 8. Colos. 1. Gal. 4. Hebr. 12. Ephes. 2. Luc. 15. Matth. 18.

Vna eademque est cęli terræq; Ecclesia.

Psal. 75.

Vnde & nos quoq;, qui nouæ Romæ nomẽ sortiti sumus, tanq̃ super vno eodemq; fidei fundamẽto, Apostolorũ nimirũ & Prophetarum, sapientissimorũ vtiq; Architectorum, Christo interim & Deo, omniũ nostrũ Saluatore pro angulari lapide & fundamento substrato, ædificati; qđ quidẽ ad fidei integritatẽ attinet, veteribus Romanis nequaquã cedimus: Nã in sanctis Dei Ecclesijs non est prioris, aut posterioris ratio; sicut neque Iudæi quoq; & Gręci, serui, & liberi, Barbari, & Scythæ, sed oẽs vnũ in Chr̃o sumus. Quapropter & de nobis quoq; diuus Paulus glorietur, magnificeq; sentiat, & noua antiquis coniũgẽs, dogmaq; dogmati, & prædicationem prędicationi cõmittens, ex æquo de vtrisq; gestiat. Siquidem nos æquè ac illi, illius doctrinã & institutionem assequuti sumus, in illisque consistimus radicati, & in fidei nostræ confessione confirmati: In qua etiam stamus, & gloriamur, nostramque, quam de religione vsq; adeò gloriosa & inculpata habemus, sniãm aperta reuelataq; facie prædicamus. In qua & Deo quoq; seruimus, & dũ spirabim⁹, indefessè perseuerare; & cœlesti gratia corroborati, constabilitiq;, ex hac vita decedere p̃optamus. Nec enim alia est via, vt præsentem hanc vitam rectè sanctèque instituamus, bonaque, quæ dignis in futuro seculo reposita sunt, certò consequamur.

Constantinopolis noua Roma.

Hactenus Romanis ceditis, qui vos sæpe, in fidei naufragium fecere nunquam.

Col. 3.

Esto æquè ac illi cœlestem doctrinam assecuti sitis; non æquè tamen constanter vt illi retinuistis semper.

Fateor proinde, me credere in vnum Deũ Patrem omnipotentem, omnium factorem, omnium herum & Dominum; & in Filium eius vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum, verum Deum, Verbum æternum, ab æterno ineffabiliter, incomprehensibiliter, modoque, quem nulla, neque spiritalis, neque sensilis creatura assequi potest, ex Patre natum. Et in Spiritum sanctum viuificum, ac sanctissimum. Credo in homousiam Trinitatem, super substantialem, inaspectabilem, incomprehensibilem, impartibilem, inalterabilem, æternam, indiuisam, simplicem,

Confessio, Nicephori Epi Constantinopolitani, Leoni Pont. Max. exhibita.

Elegantissima & verissima sacræ Trinitatis attributa.

plicem, omnis partis, omnis compositionis, ois corporis, omnis quantitatis & qualitatis expertem; eodem honore eadē gloria, eadem Deitate pollentem; nulli neque tactui, neque contactui obuiam; omnis figuræ exortem, infinitè bonam, lumen defectionis nescium, trilucem, supersplendidam, semper pari similique modo affectam, virtutem omnia intuentem, omniaque perficientem; omnibus cùm ratione, tum intellectu quoque præditis spiritaliter indiuulseque, & proinde per Diuinæ lucis radium, præsentem; illuminata & existētia omnia, tam in esse, quàm in bene esse conuenienter, prout cuiusque natura fert, conseruantem. In rebus subsistentibus, & non in solis nudisque nominibus cognitam, vna Diuinitate, pari potentia æquali regni maiestate glorificatam; ab omnibus aspectabilibus inaspectabilibusque creaturis colitam & adoratam.

Trium autem hypostaseon, quas in Trinitate consideramus, alia est Pater, principio carens, nullam suæ existentiæ causam habens; neque enim aliunde est, sed à seipso, & in seipso habet esse. Alia rursum est Filius, qui principii expers non est; ex Patre enim est: Pater nanque Filii principium & origo existit. Quòd si temporis initium spectes, æquè Filius principio caret, ac Pater: Est enim temporum conditor, non subiectus tempori: Inseparabili autem, æternaque generatione ex Patre elucet, tanquam gloriæ illius splendor, paternæque substantiæ character: Alia tandem est Spiritussanctus, ex Patre, non natiuitate, sed processione subsistentiam habens, eādemque cum Patre & Filio æternitatem sortitus, Æternus quidem; non tamen absque principio, vt qui à Patre procedat: Est enim Pater ratione originis, & illius quoque principiū; Verùm ad tempus quod attinet, & ipse quoque principii expers est.

[Margin: Perelegans & profunda trium hypostaseon theoria.]

[Margin: Hic græcissat; cætera eruditius & pius.]

Vnus igitur est Deus Pater, ex quo omnia; & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia; & vnus Spiritussanctus, in quem omnia. Ex his tribus perfectis, vna perfectissima, imò secundùm se absolutissima constat Deitas. Proprietatibus sanè distinctiuis ac personalibus hypostases inter se sunt distinctæ. (Quælibet nanque personarum, etiamsi propter essentiæ coniunctionem ab altera secerni non queat; proprietate tamen personali, mentisque conceptu ab altera distinguitur, Deusque perfectus, hoc est, omnibus Deitatis proprietatibus ornata esse noscitur & creditur) at vnum interim Diuinitate sunt omnes. Rursus licet simul coniunctæ tres sint; vnus nihilominus adoratur Deus: Obtinet hic enim Trinitas secūdùm substantiam; vnitas autem secundùm essentiam. Atque ita contra insanam inordinatamque paganicæ vesaniæ confusionisque seditionem non polyarchia à nobis colitur, sed monarchia: Monarchia autem non vnius personæ circumscriptione, ne Iudaicæ tenuitatis infantiæque imperfectionem, ruditatemque inducamus; sed quam naturæ æqualitas, sententiæ concordia, motionis identitas, idemque singulorū nutus ad vnum declarat. Hoc autem secūdùm summum illum Theologum Gregorium, in generabili natura locum habere non potest: Vnitas enim & cognatio Deitatis in Trinitate considerata nequaquam distrahitur, aut in partes secatur, vt fit in rebus creatis, dum suppositæ multiplicantur: Procul enim insana & furiosa Arii opinio & rabies à nobis facessat: Est enim Trinitas secundùm gloriam, & æternitatem modis omnibus indiuisa, nullaque ex parte abs sese alienata. Neque ob id tamen Diuinæ personæ se mutuò permeant, hoc est, in se inuicem transmutantur, sed harum quælibet inde mutabilis manet, & inconfusa, & æterna: Longè enim amandetur pellatuique insani stolidique Sabellii deceptoria confusio.

[Margin: Quo hypostases vnū, quo rursū inter se distinctæ.]

[Margin: Christiani ita Trinitatem admittunt, vt Polyarchiam tamen, & polytheiā nullam inducant.]

[Margin: In rebus creatis vna ad numerum natura non potest existere in tribus distinctis hypostasibus.]

[Margin: Sanè singulæ sunt in singulis; sed id tamē citra vlla confusionem.]

Veneror quoque & adoro incarnationis mysterium, ante omnia secula prædefinitum, in nouissimis verò temporibus ad totius humani generis salutem patefactum; & per magnum illum admirabilemque vnius, sanctæ, viuificæque Trinitatis personæ, Christi nimirum veri Dei nostri descensum, ineffabilemque eiusdem dispensationem consummatū? vt vnde per inexplicabilem ipsius bonitatem esse eramus sortiti, inde etiam ipsum bene esse acciperemus. Confiteor itaque & credo, vnicum opulentissimæ beatissimæque Trinitatis suppositum, ipsum videlicet Dei Filium, & Verbum, quod cum Deo Patre, & Spiritusancto in omne æuum simul adoratur, & conglorificatur; vtpote iisdem coessentiale & coæquale existens, infinita benignitate & misericordia erga proprium plasma motum, accedente huc paterna voluntate, & miseratione; & sancti quoque Spiritus gratia, eiusdemque cooperatione de cęlo descendisse, & cum hominibus conuersatum esse, quò nos dudum propter peccatum damnatos, & e Paradisi deliciis expulsos, corruptionique obnoxios, per gratiam saluaret, & Diuinæ naturæ participes efficeret: In vtero enim Virginis verè proprieque Deiparæ inhabitans, & per Spiritum sanctum animam & carnem sibi adaptans, totamque nostram naturam, quemadmodum hominem in principio finxerat, sibi asciscens, prodiit Deus incarnatus.

[Margin: Breuis & elegās Oeconomiæ Christi explicatio.]

[Margin: Decuit, vt ab eodem cōsequerētur esse & bene esse.]

[Margin: Verbum id totum assumpsit, quod initio finxerat.]

Virginem quoque, quæ supernaturaliter & ineffabiliter pepererat, post partum virginem conseruauit, virginitate illius secundùm naturam nulla ex parte demutata, aut labefacta; ad designandum per secundæ natiuitatis processum, nullam prorsus naturæ illius accessisse mutationem, aut alternationé. Qui ergo eiusdem est cum Patre naturæ, nobis per omnia, peccato tantùm secluso, factus est

[Margin: Cur Verbū matrem, ex qua natus, conseruauerit Virginem.]

est coessentialis: Etenim semine Abraham suscepto, carnis & sanguinis, perinde ac vnus ex nobis, factus est particeps, carnemque anima intelligente viuificatam assumpsit, nullo quidem pacto ante summam illam vnionē præexistentem, sed simul carnem, simul anima rationis compote animatam, simul Verbo vnitam. Nec rursum secundùm solam gratiam in nostra natura habitauit; sed totus toti humanæ naturæ coniunctus, inconfusam, indiuisam, supernaturalemque vnionem operatus est: Diuina enim & humana natura inter se coeuntes, in naturali sua proprietate indemutatæ persistunt perseuerantque; nec vlla ex parte in se mutuò transformantur: Veruntamen propter naturalem illam coitionem & copulam, nominum quoque communicationem, mutuamque reciprocationem piè concedendam existimamus: Quandoquidē propter Physicam illam admirandamque coeuntium naturarum inter se vnionem, non re, sed sola imaginatione, vnius eiusdemque quandā hic distinctionem statuimus.

In Verbi incarnatione nulla interuenit tēporis antecessio.

Propter naturarū coitum in eandem personam, & nominū quoque, & proprietatū cōmunicationem contigere.

Porrò autem, quòd cum naturarum distinctione, personæ singularitas, eiusdemque vnitas, indiuulsa interruptaque semper consistat permaneatque. (Nam mōstrosam impostoris Eutychetis & Dioscori cōfusionem concretionemue procul hinc ablegamus) fit vt vnum eundemq; confiteamur creatum & increatū; æternum & temporaneum; cœlestē & terrenum; circumscriptum & incircumscriptum; patibilem & impatibilem; sine matre & sine Patre; alterum quidem propter ineffabilem æternā, & omne seculum antecedentē ex Patre natiuitatem; alterum verò propter arcanā incomprehensibilemque cum nostra natura vnionem: Duas enim ipsius natiuitates, omnem sensum, omnemq; intellectum excedentes agnoscimus: Vnigenitus enim Filius, cùm in forma Dei ac in sinu, hoc est, vlna Patris esset, & ab æterno ex ipso eluceret, sub seculorū finē semetipsum exinaniuit, seruilemq; formam, hoc est, nostram substantiam suscepit.

Propter naturarum in eādē personā coeuntiū diuersitatē, diuersa, & quasi opposita de eodē Chro prædicant.

Vtraque Christi natiuitas intellectū nostrum excedit.

Vnio itaque in Christo secundùm hypostasin aliud ad aliud adiungit, puta visibile ad inuisibile, patibile ad impatibile, cæteraque, ex quibus Saluator constituitur, non tamē alium & alium constituit, absit: Vnum nanque eundemque Deum perfectum, & hominem itidē perfectum confitemur: Nam etsi naturarum differentiam Christo tribuamus; vnum tamē eundemque etiam post incarnationem agnoscimus. Et quò stolidus Nestorius à diuinis septis facessat, propter naturarum ad hypostaticam vnionem coeuntium diuersitatem, non duos filios, aut dualitatem filiorum inducimus; omnes autem Christi actiones, quę vtique Theandricæ, hoc est, Dei simul & hominis erant, vni tribuimus: Nā vt Deus erat, edebat opera diuina, signa nimirum & miracula; vt autem homo, idem ipse sponte subibat passiones, sustinebatque probra & contumelias. Vnde cum duabus naturis consentaneè, imò necessariò iuxta pias diuinasque Diuinorum Patrum nostrorū traditiones, duas quoque naturales operationes illius glorifico, ipsarum quodammodo naturarum & substantiarum indices atque constitutrices. Pari modo & duas quoque naturales vnius eiusdemque Dei & Domini nostri Iesu Christi voluntates veneror: Nam iuxta vtranque naturam, ex quibus, & in quibus existit & intelligitur, voluntatis facultatem ei tribuimus: Vt enim operatur, salutarique passioni vltro sese exponit, ita & vult quoque.

Vnio in Chro dicit aliud & aliud, non alium & alium.

Cōtra Nestoriū digredit Nicephorus Episcopus.

Chri opera theādrica, diuersis id tamen ratione.

Duplices in Verbo distinctę operationes, vt duplices quoque in eodem naturæ.

Credo rursum illum ipsum crucifixum esse, non quidem in ea natura, in qua cum Patre lucet & regnat (esto gloriæ Dominus propter idiomatum cōmunicationem crucifixus dicatur) sed in natura nostra, hoc est, terrena, secundùm quam terrestrem nostram massam suscepit, & factus est maledictū propter peccata nostra, quò suæ nos benedictionis faceret esse participes. Et carnis mortem ab improbis illatam, patienter sustinuit, quò mortis, id est, stimulum peccatum in carne sua cōdemnaret; & destrueret eum, qui mortis habebat imperium, hoc est, Diabolum. Credo corpus suum sepulturæ contraditum, incorruptum conseruasse; nullo quidem modo ab arcana illa inexplicabilique vnione diuisū, etsi illud tridui illo interuallo anima fuerit spoliatum. Cum qua anima & ipse quoque ad inferos descendit, iisque, qui in carne erāt spiritibus (quemadmodum Apostolorū Coriphæus Diuinus Petrus exponit) resurrectionem prædicauit, libertatemq; & redemptionem impertiuit. Et nobis quoque, vt pote Primogenitus mortuorum, per resurrectionem aliquod incorruptionis principium extitit: Surrexit enim vt Deus, mortem pessundans, vniuersæque carni ad resurrectionem viā patefaciens, nos, qui peccati casu in mortē concideramus, vnà secum quodāmodo suscitans.

Verbū crucifixū, sed in nostra, nō in propria, hoc est diuina natura.

1. Pet. 3. Quid Chrs prædicarit in inferno.

Credo mulieribus post resurrectionē suam astitisse, tristitiaque, quæ ex muliere ad nos deuenerat, abolita, gaudiū lætitiamq; illis annūtiasse. Credo diuinis discipulis viuū sese exhibuisse, suę resurrectionis mysteriū cōfirmasse, ac quomodo idē ipse foret, qui ante resurrectionē per mãducationē, sacriq; lateris, quod sapiens Thomas cōtrectauit, exhibitionē, demōstrasse. Credo denique assumptū esse in cœlos, & ad dexterā Dei Patris cōsedisse, & cū assumpto corpore non absque gloria, Diuinaq; maiestate olim denuo venturū esse, iudicemq; sessurū, & vnicuique iuxta vitæ suæ rationes redditurū: *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi.* Credo postea mūdus hic fuerit innouatus, & quodāmodo transelemētatus, & carnis quoq; resurrectionē futurā; quò nimirū nostrum hoc mortale induat immortalitatē; & corruptibile incorruptionē. Confi-

Chrs tristitiam, quā attulerat Eua, aboleuit post suā resurrectionem.

Rom. 14. 2. Cor. 5. Mūdo trāselemētato resurgent omnes.

1. Cor. 15. Forma Baptismi.

teor etiam vnũ Baptiſma in remiſſionẽ peccatorũ, quod ſecundùm Euãgelicam Apoſtolicamque traditionem perficitur: In nomine Patris,& Filii & Spiritusſancti. Hæc venerãda Orthodoxi ſacriq; cultus noſtri dogmata, diuinaq; myſteria, quæ iuxta ſublimẽ ſynceriſſimamq; Theologiã, Diuini Sacriq; Doctores nobis tradiderunt: Tum ſalutarẽ quoque Diuini Verbi erga nos diſpenſationem: Tum cęteras denique omnes hiſce ſimiles & conſentaneas doctrinas prædicationesq; cum omni acceptatione & fide amplector & ſeruo.

Sanctorum Patrocinia & inuocatio.

Diui oẽs piè inuocãdi.

Exoſculor nihilominùs & expeto Sanctorũ apud Deum patrocinia & interceſſiones. Primò quidem præcipueque ſanctiſſimæ & immaculatiſſimæ ſemper Virginis ac Dominæ noſtræ Dei matris. Mox verò diuinarum cœleſtiumq; virtutũ ſanctorũ laudatiſſimorũq; Apoſtolorum; beatorum Prophetarum; glorioſiſſimorum inuictiſſimorumq; Martyrum; Diuinorum Patrum, ac omnium denique Sãctorum, qui ab initio mundi Domino placuerũt, & abſque vllo omnino fine in ipſo & per ipſum viuunt (*Animæ enim iuſtorum in manu Dei ſunt*) vt qui maximam hinc animæ corporisque ſalutem conſequar.

Sap 33. Sancti piè inuocati animę & corpori ſalutẽ adferunt. Diuorũ reliquias, vt quæ ſalutẽ & medicinã animo & corpori concilient, honorãdæ.

Adoro item & exoſculor venerandas illorum reliquias, quippe quæ certam animorum, corporumq; morbis ſalutem, medicinamque conferant. Suſcipio præterea ac laudo venerãdam diuinamq; illorum conuerſationem, celeberrimoſque eorundem agones & pugnas. Honoror quoq; & veneror ſacroſanctas illorum tumbas & ſepulturas. Dignos denique illos ipſos cẽſeo, qui ſummis honoribus decorentur, maximiſq; laudibus euehantur; quoniam pro gloria Dei omnium noſtrum Saluatoris ſanguinem ſuum profuderunt, & hanc fluxam hanc præſentemq; vitam, ob ſuam in Deum charitatem animosè ſpreuerunt; viuificasq; ac ſalutares illius perpeſſiones imitati ſunt. Complector itidem ſuſcipioque, non ſolùm venerandas Chriſti omnium Saluatoris noſtri iconas, & venerabiles ſanctiſſimæ Dei matris imagines, verùm ſacras quoq; Sanctorum omnium effigies, eamq; venerationẽ illis exhibeo, quam honor eorum meritò poſtulat.

Niceph. Patriarcha Cõſtantinopolitanus, qd de Diuoru inuocatione, deque eorunde reliquijs, imaginibus, & mauſolæis ſentiẽdum ſit, luculenter exponit.

Nicephor⁹ Patri. recipit ſeptem vniuerſales Synod.

Salubriter præterea reuerenterq; veneror & amplector ſeptem ſacras & Oecumenicas Synodos, omniaq; diuina, ſupernaturalia, & ſalutaria dogmata & decreta, quæ à ſanctis & Diuinis Patribus noſtris, quos olim Spiritusſanctus ad Eccleſiam ſuam regendam paſcendamq; inſtituit, in illis extant ſancita & determinata. Inprimis quidem ſacram trecentorũ ac duo deuiginti celeberrimorũ Patrum Synodum, qui quondam apud Nicæam ciuitatem, contra impium & furioſum Arium conuenerunt. Quæ & impietatis auctorem ab Eccleſia expulit; & fidem veram, rectamq; per ſacrum illud Diuinumque Symbolum nobis expoſuit; & Deum Verbum, Deique Filium non creaturam, vt ille, ſed Patri homouſion & coæternum, verumque Deum, & rerum omnium Creatorem eſſe, Orthodoxè determinauit.

Synodus Nicęna 318 celeberrimorum Patrum cõtra Ariũ coacta.

Synod⁹ prima Cõſtãt. cõtra Macedonium, reliquosq; Pneumatomachos indicta & celebrata.

Synodi Cõſtant. damnat Apollinariũ, explanat Symbolum, &c.

Deinde verò 150. ſanctorum diuiniſſimorumque Patrum Synodum, quæ poſt Nicæam in regia hac ciuitate coacta Macedonium impijſſimum Spirituſſancti impugnatorẽ exauctorauit; oſtendens illum non eſſe quid creatum; ſed verum Deum Patri, & Filio per omnia homouſion. Eadem ſacrum Symbolum Spiritusſãcti verbis fuſiùs explicauit, clariuſque explanauit. Quin & Apollinarium quoque hominem verè ſtolidum & inſanum ab Eccleſia pepulit.

Patres Synodi Epheſinæ viri eruditi.

Synodus Epheſina cõtra Neſt. cõgregata.

Poſt hanc autem ſuſpicio ſacram 200. ſanctorum Patrum doctorumq; hominũ Synodum, quæ contra veſanum Neſtoriũ, blaſphemaſque eiuſdẽ voces Epheſi coijt, eundemq; gradu & loco mouit, vnam eſſe Chriſti & Dei noſtri perſonam, duas verò eiuſdem naturas ſine vlla confuſione ac diuiſione inter ſe vnitas determinans; vnum rurſum eundemque Deum & hominem ſimul eſſe declarans, ac ſacram tãdẽ Virginem Mariam verè propriéq; Deiparam eſſe pronuntians.

Chalcedonenſis Synodus Eutychen & Dioſcorum anathematis condemnat, illorumq; contendentem confuſionẽ refutat.

Complector quartò ſacram 630. diuinorũ Deoque afflatorum Patrum Chalcedone coactorum Synodũ, quæ impijſſimos Eutychen & Dioſcorum, obſcuramque ac tenebroſam eorundem confuſionem condẽnauit. His anathemate ingulatis, vnum eũdemq; Chriſtum Deum ac Dominum noſtrum, & hominem perfectum, & Deum rurſum perfectum eſſe; in duabus quidem naturis, in vna verò perſona inconfusè indiuiſeque exiſtentem, piè deprædicauit.

Synod. ſecũda Cõſt. Theodorũ Neſtoriũ, Orig. Didymũ, Euagrium, & alios cõplures, hæreticos cõdemnat.

Hęreſes aliquot tẽpore quintæ Synodi ſenatæ.

Tum quintam rurſum ſacram 165. ſanctorum Patrum Synodum, quæ in hac iterũ diuina Deoque addicta ciuitate coacta, impia Theodori, Neſtorij, Origenis, Didymi, Euagrij, reliquorumque hæreticorum prædictos ſectãtium dogmata, dudũ quidem ante apud pleroſque occultata, per id verò tempus acerbos denuo ramos ſurculoſque proferẽtia, iuſtè excidit: Quæ enim ipſi mente delira, & fabuloſè profitebantur, ea Iudæorum, & paganorũ imaginationi veriùs, quàm Chriſtianorum fidei conſentanea erant.

Theodor⁹, Honorius, Cyrus, Pyrrhus, Sergius, Paulus, Petrus, Stephan⁹, Macarius, Polychronius, & alij præterea cõplures monothelitæ in ſexta Synodo cõdẽnati.

Poſt hanc & ſextam quoque ſanctã & Oecumenicam 100. ſanctorum virorũ Synodũ, iterum in regia hac vrbe congregatã veneror, quæ pro naturarum Chriſti ratione, eiuſdem quoque proprietates, naturaleſque operationes, & voluntates diſtinxit, ac prædicauit; & Theodorum Epiſcopum Pharan, Honoriũ, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, qui permiſſu Dei per corruptionem & fraudem in Eccleſiæ ſacerdotium irrepſerant. Macarium item Antiochiæ Antiſtitem, & Stephanum Macarij diſcipulum, & Polychronium. puerilẽ inſanumq; ſenem anathemati ſubie-

subiecit: Vnam enim hi duntaxat voluntatē, vnamque operationē Christo Seruatori nostro tribuendam esse docebant.

Nicephor⁹ Eps Cōstātinopo. tpe secūdæ Nicenæ Synodi, quæ septima appellatur, vixit.

Imaginum cultus ab initio Ecclesiæ obseruatus.

Syn Nic. secūdæ præcedentiū omnium dogmata cōfirmauit.

Eoquod aliud hac nra ætate augant hæretici?

Recipio tandem septimam sacrā 350. sanctorum Patrum Synodum nostro hoc æuo in ciuitate Nicæa denuo celebratā; quæ omnes præcedentes sacras Synodos, earumque dogmata, ac decreta confirmauit, & quodam modo obsignauit; sacrarumque ac venerabilium imaginum cultum, adorationemque iam inde ab initio Ecclesijs traditam, suscepit; definiuitque nō secus venerandas esse atque viuificæ crucis effigiem. Eos proinde ex Ecclesijs eijcimus, qui in harum contumeliam & euersionem futili garrulitate Christianis insultant, quasi deorum loco hactenus illas habeant, venerenturque; quales sunt Theodosius, Basilius, & Silinnius, qui Dei permissione Episcopalibus sedibus præfuere.

Has itaque prædictas sacras, & Oecumenicas Synodos suscipio; & omnium electorum beatorumque Patrum dogmata, & opuscula (vt quæ ab omni reprehensione alienam doctrinam salutisque fundamentum contineant) ex animo complector; demum quoscunque Ecclesia Catholica recipit; illos ego quoque recipio, & quoscunque illa auersatur, illos ipsos & ego itidem auersor. Execror etiam modisque omnibus detestor qui à Simone mago appellationē sortiti, & ab omni prorsus pietate exuti, ad præsentem vsque diem prauorum exitialiumque dogmatum opinionibus Sanctorum traditionem infirmare, virulentumque zizaniorum semen Orthodoxæ fidei agro immiscere non cessant. Hos (inquam) omnesque eorundem sequaces execror, & veluti Ecclesiarum Christi pestes respuo & anathematizo. Nos proinde Ecclesiasticam sanctionem, quæ iam inde ab initio obtinuit, sequuti, hisce nostris literis veluti animato quodam præcone, & charitatis in Christo, mutuæque inter nos concordiæ, & amicitiæ vadibus vsi, vos salutandos, nostramque sententiam vobis beatissimis Deoque edoctis hunc in modum patefaciendam putauimus. Vestra autem desideratissima in Domino fraternitas, vicem nobis reddens, precibus ad Dominum fusis, opportunisq; sermonibus, & ipsis quoque rebus non confirmet informetque, quò vestris legibus, vestraque suffulti doctrina in hac fide stabiles, simplices, & ab omni defectu immunes persistamus; omniaque mysteria, quæ in ipsa, vel de ipsa ab initio sunt tradita, incōcussa retineamus, & vniuersum denique rationalem nostrum gregem, summi pastoris nomine & vnctione insignitum, intraque Ecclesiasticæ caulæ septa constitutum, manifesta diuinæ illius & Apostolicæ spiritalis doctrinæ fistulæ ebuccinatione, vocibusque diuinitus inspiratis in vnū congregemus, & ab insidiantiū ferarū morsibus illæsum cōseruemus.

Optima hæc tutissima in rebus præsertim dubijs via.

Messorianos insinuat: Hos enim Simonianorum nomine Imp. appellari voluit.

Patriarch. Cōst. fidei suæ rationē Pōtifici Romano reddit.

Patriarcha Constan. à Romano Pont. informationem & cōfirmationem petit.

Si qua autem à nobis sunt prætermissa, ea amico paternoq; affectu per vosmetipsos explere, quò nimirū vestra abundantia nostram suppleat inopiam. Quodcunque, inquam, vel in verbis, vel etiam in rebus nobis deest, id venerabili sacerdotoque digna auctoritate vitæ nostræ adijcite, & superædificate: Charisma enim vobis cōmunicatū, nullum hac ratione capiet detrimentum: Siquidem liberalis cōmunicatio adeò bonorū diminutionē nullam adfert, vt suo quoque tēpore multiplices gloriososq; fructus refundat. Vestra proinde diuina virtute nos veluti infirmiores fulcite, pedesque nostros ad currendam Euangelij semitam perficite, neque vlla omnino, quę salutaria, aut vtilia videbuntur, suggerere prætermittite; vt quemadmodum in fide & confessione vnitatem concordiamq; conseruamus; ita charitatis quoq; vinculo apti colligatique, indiuulsum pacis donum, quod Ecclesiarum concordiam vnitatemque conciliat, conseruatque, in concredito nobis ministerio inter nos vsque retineamus: Quò magni Regis ciuitas hinc munita & circumuallata, omnibus fraudibus inaspectabiliumq; hostium insultibus, qui auidè expetentes, vt aliquem in ipsa descriptum, Spirituque signatum deuorent, nunquā non in circuitu obambulant, maneat imperuia: Cōtra quos sanè inaspectabiles hostes non carnalia, sed spiritalia obijcimus arma; scutum videlicet fidei, sermonisque gladium, quod est Verbum Dei; vt peccati munitiones & machinas spiritus funda demoliētes insectantesque, crudelem illorum audaciam procul pellamus frangamusque; quò hac tādem ratione diuina custodia auxilioque potiti, vitæ nostræ conuersatio quieta pacataque consistat; & in regeneratione, cùm nouissima tuba personabit, digni censeamur, qui citra condemnationem vitæ nostræ duci in Patris gloria cū sanctis Angelis suis venturo occurramus; vnaq; ad Sponsi thalamum, cum prudentibus virginibus, spiritali Angelicoq; cōuiuio perpetuo fruituri ingrediamur; eorūq; bonorum hæredes efficiamur, quę in Christo vero Deo reposita sunt non indignis. Idque immaculatæ inculpatæq; matris illius & omnium Sanctorum intercessione. Amen.

Const. Patriarcha Nicephor⁹ totum se permittit, & committit Leoni tertio Pontif. Romano.

Liberalis cōmunicatio opes auget, nō extenuat.

Vnitas fidei indiuulsum Ecclesiarum omnium vinculum.

Cuiusmodi arma inaspectabilibus hostib. sint obijciēda.

Matth. 25.

Verus Deus Christus.

Quòd autem iusto seriùs per ea, quæ hactenus exposuimus, occurrerimus, id nemo miretur; neque nostram ob id existimationē, in accusationem adducat. Quin potiùs Deo dilecta vestra fraternitas certò sibi persuasū habeat, sacerdotalem consuetudinem nequaquam hic exoleuisse; aut per contemptum, vel ignauiam quippiam eorum, quæ Ecclesiasticis viris conueniunt, neglectui habuisse; verùm duram implacabilemque præpotentis potestatis sententiam, quò minùs decretis vteremur, obstitisse. Ignoscat proinde beata vestra anima, si quam noxam cunctatione mea promerui, cogitetque haudquaquam facile esse potentibus propria voluntate elatis, & quodcunque animo libitum fuerit, adimplere satagentibus, sese opponere.

Hinc coniectura fit Metropolitanos Constanti. recēns electos Romano Pontifici fidei suæ rationē reddere, deq; Ecclesiæ suæ statu statis tēporibus scribere cōsueuisse.

Nullũ est dubium, quin hic insinuent, & insimulent Impp. Iconomachi. Cũ hi autẽ secũda Nicænã Synodũ non accesserint magna fit coniectura ad Leonẽ secundum hanc epistolã missam esse.

Gregor. secundus excõmunicarat Leonẽ tertium, eiusq; subditos ab illius obedientia absoluerat.

Hinc, vt & ex alijs quoque, q̃ hæc præcedunt, clarè cõstat epistolã hanc paulo post Synod. Nicæn. secundam fuisse scriptam.

Hæretici, prægrandes studiosi.

Etenim tali causam admodum plausibilem, qua nos iam tum sacerdotio initiatos ab officio præpedirent, fore nactos, stomachosè nobis obiectabant, passimque in vulgabant, vos à Constantinopolitana Ecclesia alienos esse, temereq; ab ea vos diuulsisse. Cùm ergo hæc, siue vis, siue iniuria ad vos quoq; attinuerit, venia eos dignabimini, qui præter voluntatẽ pari necessitate cõstricti fuerunt. At cùm præsentem Ecclesię locique huius statum iã nunc ad sanctitatem tuam perscripserimus, & suo deinceps opportuno tempore, quæ hic fient, perscribere certò decreuerimus, nõ erit opus prolixiore, vt arbitror, nunc purgatione. Siquidem repagulum, quod impediebat, iã est perruptum; apertum est ostiũ; lapides offensionis è medio sunt sublati; via lata, plana, scrupulisque libera & exæquata teritur; tristia procul ab oculis euanuerunt; scandala seditionesque conquieuerunt; omnia denique impedimenta amota, luminaque pristina Ecclesiæ restituta sunt. Quare quæ charitatis sacerdotalisque consuetudinis propria sunt, locum suum denuo adepta, nullo in posterum negotio perfici, obseruarique poterunt.

At sunt interim nonnulli adhuc, qui diuina floccifaciunt, propriæque existimationis causa quiduis moliũtur; neque quale ex Deo iudicium sibi immineat, quicquam pensi habent. Verum enimuerò, vt illis vsitatum gratumque est præsenti gloriæ splendorique inhiare, eaque de causa inter sese conspirare; ita planè consentaneum est, vt nos diuinæ glorię, Ecclesiasticoque decoro, & concordiæ, sacrorumque Canonum obseruationi modis omnibus operam nauemus, nostrisque munijs die noctuque incumbamus, & pro Imperatore nostro pijssimo, potentissimoq; iam declarato, syncero germanoq; Ecclesię filio, ac moribus Deo gratis, honestæque vitæ conuersatione egregiè ornato, Deo, qui illum coronat, Regnumque vnà cum illo administrat, continuas preces obsecrationesque offeramus, quò vitam pacificam, imperiumq; quàm maximè diuturnũ illi largiatur, Barbaricis triumphis exornet, felicem Christiani orbis moderationem concedat, ad Orthodoxæ fidei zelum incitet, in diuinorum tandem preceptorum obseruatione ita perficiat, vt liberis suis cum regni potentiæque diuturnitate, honorẽ & gloriam relinquat non vulgarem.

Probabile fit hũc Impera. fuisse Constantinũ Leonis quarti, & Irenes filium; hic enim fuit Catholicus, & plus.

Nicepħ. Patriar. Constan. p Michaelẽ Philadelphiæ Metropolitanum ad Leonem Romanũ scribit.

Cæterùm nostras hasce Synodicas literas Michaeli sanctissimo, Christoq; dilecto Philadelphiæ ciuitatis Metropolitano, ad dilectã desideratamque fraternitatem vestram deferendas tradidimus. Et quamuis ex sermone & colloquio, quod cum eo miscuimus, coniecturam facientes, non dubitemus, quin omni cum humanitate eum suscepturi, lætisq; oculis aspecturi sitis; rogamus nihilominus propter nostram paruitatem, vt germanè, familiariter, honorificeque à vobis excipiatur, reficiaturque. Is enim est, qui syncero feruidoq; affectu vestram dilectionẽ complectitur, magnumque in rebus Ecclesiasticis studium prõptitudinemque declarat, & in sermone, vitæque integritate, & virtute admodum excellere videtur. Qui etiam Deo illum dirigente, animumque vestrum permouente, ad maiorem nostrã lætitiã spiritalem, perfectioremq; nostræ in Domino dilectionis affectionem, dilectionis, concordiæque Symbola, hoc est, venerandas vestras literas hisce præsentibus responsitantes ad nos est relaturus. Vniuersam, quæ vobiscum agit, fraternitatem, plurimum salutamus in Christo. Vale in Domino. Ora pro nobis sanctissime & beatissime frater; mediatorem & synergum apud Deum communem patronum, fautoremque nostrũ, magnum illum principemque Apostolum adeptus, cui pro nobis indignis illius seruis intercessiones offerre ne graueris. In signum autem charitatis, quæ inter nos in Domino intercedit, misimus fraternæ vestræ beatitudini Encolpium aureum, cuius alterum latus crystallo est inclusum, alterum opere fusili effigiatum. Habet id intra se alterum Encolpium, cui pretiosorum lignorum particulæ celatæ insertæ sunt. Accessit his candidum Sticharium, & castanei coloris contextum phenolium; tum Epitrachelium quoque & Enchirium auro variegata & ornata. Isthæc mnemosyni loco ad misericordem illũ Apostolatum, Deo duce, transferenda, submisseq; offerenda, sindoni eleganter inuolui, plumbeoque sigillo obsignari curauimus.

Michael Philadelphiæ Metropolitan. cõmẽdatur sctio Leoni Rõmñ.

Mediator ad Deum princeps Apostolus.

Qua nunc rerum horũ ratio extitit, nõ satis assequor; diuinets q̃ potest.

AD TOMVM QVINTVM APPENDIX QVARTA.

Appendicis quartæ caput I.

BEATI CYRILLI ARCHIEPIscopi Alexandrini liber Apologeticus, pro duodecim capitibus ad Orientales Episcopos, qui illa scriptis taxarant.

ARGVMENTVM.

CYRILLVS vniuersam penè cœlestis Oeconomiæ doctrinam duodecim capitibus, totidemq; anathematismis complexus, magnam disputationum segetem excitarat: Nam quòd paucis multa comprehendisset, Catholicis visus est obscurus; sectarijs autẽ cæterisque malè affectis, ter quaterque hæreticus. Quam ob rem in Catholicorum gratiam compulsus est eiusmodi anathematismos declarare; propter maleuolorum autem & schismaticorum improbitatẽ (Hi enim tanquam à fide aliena acerrimè illa impugnabant) coactus est eadem defendere, & ab hæreseos suspicione vindicare. Præ cæteris autem hostilissimè ea eorundemque auctorem impetebant Schismatici Orientales. Neque enim contenti erant Cyrillũ impu-

Michael

denti

denti ore hæresiarcham appellare, eoque nomine eundem exauctorare; tum capita illius veluti multis referta hæresibus publicè passimque traducere: verùm æternam notam vtrique inurere enixè satagentes, præcipua publico scripto impugnarunt, apertèq; hæreseos reuincere conati sunt. Huic autem calumniatorio illorum scripto, Cyrillus libro hoc Apologetico occurrit. Inter refutandum autem naturę ordinem seruat: Singulis nanque anathematismis seorsum assignatis, suam subiungit impugnationem, suamque vicissim defensionem.

Qui piè sentire, & viuere volunt, abstinent à prophanis hæreticorum dogmatis, vel certè ea impugnant. 4. Reg. 19.

Qui suam mentem sanctissimo Deo dicarunt, & veritatis dogmata profiteri delegerunt, cauent prophana irreligiosorum hæreticorum vaniloquia, confirmante internum & absconditum cordis oculum. Scriptura diuinitus inspirata bonis cogitationibus; & ijs, qui recta peruertunt, obluctantur; idq; strenuè, quasi dicētes: Zelando zelati sumus Dominū. Itaque cùm Nestorius multas & diuersas blasphemias cōtra Christum Saluatorem nostrum omnium effuderit, & quodammodo venerādum & magnum incarnationis Sacramentum funditus remoueat; non ignoramus adhæ velle silere, periculosum esse. Cæterùm cùm sæpissime consuluerimus illi, vt a talibus blasphemijs cessaret, nihilque penitùs proficeremus; necessariò tandem ad defendenda pietatis dogmata accessimus, & selectis quibusdam illius dogmatibus, ea vtiliter anathematizauimus, hoc est, eos, qui talia sentire volunt, obtemperantes in hoc beato Paulo, dicēti: Si quis vobis Euangelizauerit, præter id quod accepistis, anathema sit. Sed etsi nos, vel Angelus de cœlo euāgelizauerit vobis, præter id, quod accepistis, anathema sit.

Nestorius crebrò admonitus non resipiscit.

Gal. 1.

At nescio quo pacto id grauatim ferant plerique, vel sint eiusdem sententiæ ac opinionis cum illo; vel simulent quidē se vitare opinionis societatem, attentent autem modis omnibus ipsum adiuuare, & reddere exosos eos, qui Saluatorē Christum simul prædicare volunt. Veruntamen cogitandum erat, quòd increpare diuersa docentes, conciliandi illis amoris in Christum synceritatē, officiū fuerit; nunc autem cùm non faciant melius, vt oportebat, atque adeò multum in eis desideratur; imò facti sunt infensissimi his, quorū si fuissent imitatores, cum ipsis corona redimiri forent. Itaque anathematismos arripiunt, quasi non habeant bene; vnde & vnicuique suarum mentium adinuentiones scribendo apposuerunt, rati se, qui stultas quasdam, ac friuolas fabulationes commenti sunt, attracturos etiā librorum suorum imprudentes lectores. Itaque & nobis necessarium fuit è diuerso veritatem tractare, & refellere obloquutionem, ostendereque aduersarios esse dicacitatis studiosos, vel saltē veritatis indagatores. Proinde præordinabimus singulos anathematismos; deinde his adiungemus, quæ ab illis composita sunt. Postremò subdentes & nostra, ea Diuinas Scripturas ferētibus quasi iudicibus offeremus, petentes ab his, qui veritatem sciunt, sententiam rectam & inculpatam.

Aegrè ferunt nonnulli Nestorium impugnari.

Hæreticos oppugnare, non veri Christiani hominis officium est.

Anathematismus primus.

Si quis non confitetur Deum esse secūdùm veritatem Emmanuelem, & propter hoc Dei genitricem sanctam Virginem: Genuit enim carnaliter carnem factū Dei Patris Verbum, anathema sit.

Orientalium oppositio.

Et quis carnaliter carnem factum Dei Verbum, natum esse simul confitebitur? Nam si carnaliter genuit, iam nō vt Virgo? Et vbi ponemus hoc: Spiritussanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi? Si carnaliter iuxta illius mētem Virgo, & nō vt Deum decet genuerit, & quomodo hanc stella insolito modo apparens, demonstrauit? Magi ex Perside, illa duce, aduenerunt, natum quęrentes; & innento dona obtulerunt. Angeli, qui descenderunt de cœlo, cum pastoribus mixti, de natali tripudiarunt, dicentes: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in hominibus beneuolentia. Hæc cuius indicia? carnalis, vel eius, quæ Deum decet natiuitatis? Et alioqui, si absque examine & iudicio in voces inciderimus, & conuersionem & commutationē Verbi in carnem imaginabimur; & sic etiam peccatum, & maledictum ipsum natū esse suspicabimur. Si quidē minùs ad sequentia & præcedentia cōtextus sermonis, & ad ipsam consuetudinem Scripturæ attenderimus. Cæterùm carnem esse factum Verbum, rectè iuxta Euangeliorum mentem, habitationem in carne exponimus.

Luc. 1. Orientales vellicāt vó carnaliter nasci.

Matth. 2.

Luc. 2.

Carnē factū secūdùm Orientales, est in carne habitare.

Defensio Cyrilli.

Dispensationis Vnigeniti Filij Dei in carne Sacramentū sapientissimus Ioannes declarat, scribens: Et Verbum caro factū est, & habitauit in nobis. Hæc rectè intelligentes beati Patres, olim in Nicæa congregati, dixerunt; ipsum Verbum ex Deo Patre natū, per quem omnia fecit Pater, lumen de lumine; Deum verum de Deo vero, incarnatum & hominem factum esse; hoc est, vnitum carni, animā habenti rationalem, & hominem factum esse; & cum hoc etiam mansisse Deum. Quod autem absque cōuersione & cōfusione vnionis opus factum est, manente (vt dixi) Deo Verbo, id, quod est, tametsi factum sit caro: Immutabile enim secundùm naturam est, id, quod nulli dubium? Nam dum dicitur incarnari, non intelligitur, quòd in carnis naturam vertatur; sed aliud quiddam ab illa sit, & iunctum sit ei. Sic sentientes beati Patres, Dei genitricem nominauerunt sanctam Virginem: Crediderunt enim, quòd incarnatum & hominem factum genuerit Filium, per quem omnia fecit Pater.

Ioan. 1.

Quid sit Verbū carnem factū esse secundum orthodoxos.

Incarnari non est in carnē verti.

Verum Nestorius nouellarum blasphemiarum inuentor, cū illa opinione pugnans, per-

stringit quidem vocem Dei genitricem, quasi non sit verè dicta; dicebat autem sic: Interrogaui, inquit, sæpe eos; Diuinitatem natam dicitis ex sancta Virgine? Resiliunt statim ad Verbum: Et quis, inquit, tanto blasphemiæ morbo laborat, vt illam, quæ genuit, templum dicat, & à Spiritusancto Deum in illa conditū esse? Deinde quando infero: Quid igitur absurdum nos dicimus, consulentes fugiendam vocem, & eundem ad commune, vtrasque naturas significans? Id nunc blasphemè dictum putant. Vel confitere manifestè Deitatem ex beata Virgine natam esse, vel si fugis hanc vocem, dic, quare ea vti non liceat. Igitur illo vrgente, imò persuadente impiè, vt ij, qui sanctā Virginem Dei genitricē dicunt, fateri debeāt, carnis fuisse fructum nudū, & seorsum Deitatis naturam, & subsistentiæ initium ex muliere habuisse Dei Verbum; nos autem ab hac opinione alienos esse, qui certiores fieri volunt, audiant: Nondum autem delirauimus, vt velimus sentire aliud, quàm sit sentiendū.

Obscura sunt hæc & dubito an satis germana.

Peperisse dicimus Virginem, carnem factum, secundùm Scripturas, Dei Verbum, hoc est, hominem; peperisse autē illum carnaliter, hoc est, secundùm carnem: Nam Deus & Pater, secundùm Diuinitatē, genuit ex se Deum existentem Filium. Quoniam autem, quod natum ex carne, caro est; genuit Virgo, vt caro existens, carnaliter: Carnaliter enim dicere, non est tollentis admirabilem natiuitatē, neque subuertentis Spiritussancti operationem, qua in vtero formauit partum; sed docentis potiùs, quòd sicut Deus gignit Diuinè, hoc est, dignè Deo, secundùm suam naturam; ita & homo humanè, hoc est, carnaliter. Deus autem existens secundùm naturam Verbum, quamuis caro factum processit, hoc est, vt decet eum, qui secundùm veritatē est Deus: Solus enim habuit matrem nuptias non expertam; & seruauit Virginem eam, quæ ipsum peperit secundùm carnem.

Quid sit carnaliter parere, vel nasci.

Aliter homo, aliter Deus gignit.

Admiror autem, quòd grauātur dicere, ipsam sanctam Virginem Dei genitricem, cùm Deo dignè ipsam genuisse fateantur. Nō enim homo communis gignitur Deo dignè. Dona item allata esse dicunt à Magis, quæ & oblata, & ei, qui intelligebatur, & ei, qui videbatur, diuidēres in duos iterum post vnionē, vnum Dominū nostrum Iesum Christū: Qui enim intelligitur, factus est visibilis, non immutatione naturę, sed vnitione cùm corpore, quod videbatur. Et profectò ipsos spectatores & ministros fuisse Verbi sanctos Apostolos, sacrà Scriptura ostendit; quamuis nō vnicuiq; manifestum, quòd sit incorporeum ac intangibile ac inuisibile Dei Verbum. Verùm inuenio dicentes sanctos Apostolos: Quod erat ab initio, quod audiuimus, quod vidimus; quod spectauimus oculis nostris, quod manus nostræ palpauerunt de Verbo vitæ. Oblata igitur dona vni, hoc est, Christo: Etenim est in eodem Deus simul & homo idem. Hac ratione nato ipso, tripudia quidem fuere sanctorum Angelorum, exercitus autem Spirituum dicētium ipsum Saluatorem ac Redemptorem.

Matth. 2. Orientales æquè ac Nestoriani diuellunt.

1. Ioan. 1.

Luca. 2.

Porrò cùm Euangelista dicat: Verbum caro factum est; formidādum dicunt, si dictio: Factum est, propriam seruet significationem, versio quædam intelligatur circa Diuinam Verbi naturam fuisse. Laudo quidem metū; miror autem, quòd cauentes dictionem, veramque & necessariam manifestationem, sic factum fuisse carnem Verbum dicunt, perinde ac si dicatur, factum fuisse maledictum & peccatum. Deinde quo pacto non vident mēte præditi, quod beatus Euangelista ponens dictionem, factum est, mox omnis conuersionis suspicionem tollit, adijciens: Et habitauit in nobis? Absurdum autem & alioqui fortè dicere, sic factum esse carnem Verbum, vt factum esse dicitur maledictum & peccatum: Non enim ipsummet maledictum vel peccatum factū est, sed cum iniquis reputatus est, iustus existens, vt aboleat peccatum; & appellatus est maledictus, qui benedicit creaturā, vt soluat nostrum maledictum, & liberet à pœna credentes in ipsum. Igitur non est factus secundùm veritatem maledictum, & peccatum; appellatus autem illorū nominibus, vt aboleat maledictum & peccatum. Igitur si sic factum esset caro, aboleuisset vtique carnē, sicut & maledictum, & peccatum; & neque factus esset homo, neque incarnatus esset secundùm veritatem. Sed in hoc solo esset Sacramentum, & in nudis nominibus inueniretur tropus.

Ioan. 1. ij loco.

Ioan. 1.

Luc. 22. Marc. 15. Galat. 3. Verbū non ea ratione factum est maledictū, aut peccatū, qua factū est homo, aut caro.

Tollitur autem omnino & resurrectionis spes. In cuius igitur mortem baptizati sumus? Vbi Verbum fidei, quod prædicauimus? Cōfessi enim, quòd Dominus est Iesus, & credentes, quòd Deus ipsum excitauit è mortuis, saluamur. Igitur in vnum, qui similis nobis, & communem hominem, erit fides? nō vltra autem Verbum, quod in humana forma propter nos apparuit, adoramus? An non accepit serui formam, liber vt Deus? non humiliauit seipsum, qui Diuinitatis excellentia cōspicuus est? Qui in forma & æqualitate Patris, nō demisit se in exinanitionem, quamuis distribuat de sua plenitudine creaturæ bona? Apagè cū malo isto consilio. Aliter nos edocuerunt sancti Patres; incarnatum esse, & hominem factū esse secundùm veritatē ipsum Dei Patris Verbum dixerunt, absque conuersione & confusione. Ineffabilis autem omnino est dispensationis modus. Testes autem eorum, quæ dicta sunt, sermones illorum erunt.

Fides non est in Christum, tanquā in vulgarem hominem.

Inexplicabilis Oeconomiæ Christi modus.

Sermones & dicta, quorū hic fit mentio, habentur capite 7. & 28. Tomi secundi inde excipiātur.

Cyrilli Anathematismus tertius.

Si quis in vno Christo diuidit substantias post vnitionē sola cōiungens eas copulatione, quæ est secundùm dignitatē, hoc est, auctoritatem,

tatem, vel potestatem, & nõ potiùs conuentu, qui secundùm vnitionem naturalem factus est, anathema sit.

Orientalium obiectio.

ITERVM illum suorum commonefacimus verborum, ostendentes ipsum duas subsistentias dixisse: Dicit enim in primo Tomo: Itaque quantum ad suam naturam, non sanctificatum est solum Dei Patris Verbum: Si autem quis putauerit eum, qui ex sancta Virgine genitus est, vnctum esse & sanctificatum solum, hac ratione & nominatum Christum: Quomodo igitur quasi oblitus suorum Verborum, ad vnã hypostasin cogit, naturas confundens, naturalem Diuinam vnionem nominans? Et quis vnquam ostendet, naturalem Diuinam vnitionem Sacramenti dispositiones? Si enim naturalis Vnitio, vbi gratia? vbi Diuinum Sacramentum? Naturæ enim, vt edocti sumus, semel ab ordinante Deo ordinatæ, necessariis consequentiis seruiunt. Num etiam iterum erit, secundùm reuolutionem & naturæ consequentiam, dispẽsationis opus iuxta deliramenta, fabulosaque mille annorũ ignobilis Apollinarii dogmata?

Negant Orientales vnitionem Verbi cum carne fuisse naturalem; sed Cyrilli sententiam calumniosè interum interuertit.

Cyrilli defensio.

DIVINVS Paulus, quomodo factus sit homo, Vnigenitus Dei Verbum, vt fidelis dispensator Sacramentorum Dei, & ipsum habens in se loquentem Christum, manifestè omnibus ostendit: Nõ enim alicubi Angelos apprehendit, inquit; sed semen Abrahæ apprehendit. Vnde oportet eum per omnia fratribus similem fieri, vt misericors & fidelis fieret Pontifex in his, quę ad Deum. Nos verò rectissima sententia dictum laudamus, sequẽtes vbique diuinitus inspiratas Scripturas, & valde admirantes Theologorum voces; imò & Diuinas censentes leges, dicimus Dei Patris Verbum, non apprehendisse, neque sanctorum Angelorum, neque suam naturam: Credimus autem, secundùm quod sacris literis videtur, quòd adumbrans sanctam Virginem, vtpote virtus existens altissimi Patris, formauit sibi corpus ex illa, veruntamen per operationem Sancti spiritus; & factus est homo, appellatusque & filius Abrahæ & Dauidis; non amittens propter humanitatem, q; sit Filius Dei & Patris secundùm veritatem; manens autem potiùs, quamuis factus sit caro, in natura, & eminentia, & gloria Deitatis: Immutabilis enim est, & conuersione melior, vt Deus. Est igitur vnus & idem Filius, & Dominus, & ante incarnationem, & post incarnationem. Diuidere autẽ vnum in duos Filios, & soluere veræ vnitionis opus, in distinctos, & seorsum positos, propriè hominem, & propriè Deum, impietatem habet nulla Scriptura satis sugillabilem.

Heb. 2.

Verbũ, neque suam, neque Angelorum naturam apprehendit, sed nostram.

Vnus ante & post incarnationẽ Filius & Dominus.

Porrò Nestorius ista parum curans, audet istis verbis sic dicere: Hoc sentite in vobis; quod & in Christo Iesu, qui in forma serui existens, seipsum exinaniuit, qui formam serui suscepit. Nõ dicit: Hoc sentite in vobis, quod & in Deo Verbo, quod in forma serui existẽs, serui formam suscepit. Sed dicens: Qui suscepit Christus, vt duarum naturarum appellationem significatiuam, sine periculo ipsum & serui formam dicit suscepisse, & Deum nominat, dum ea, quæ dicuntur, in duas naturas sine reprehensione diuiduntur.

Philip. 2. Nestorius blasphemè interpretatur illud Apostoli: Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu.

In altera autem enarratione iterũm dicit: Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, & terrenorum, & subterraneorum, & omnis lingua confitebitur, quòd Dominus Iesus Christus, propter quem ferentem, quod fertur, non erat. Inseparabilis est ab eo, qui videtur Deus; propter hoc, dum non separabat; honoré non separo; separo naturas, sed vnio adorationem. Et iterum in alia explicatione: Dic eum, qui suscepit, quòd sit Deus; appone susceptum, quia serui forma; adiice post hæc connexionis dignitatem, quia duorum auctoritas communis, quia duorum eadem dignitas; naturis manentibus, fatere dignitatis vnitatem. Vides vbique separatim quidem inter se naturas, vnientem autem vt dicit, adorationem, & communem auctoritatem nominatim, iuxta solius dignitatis vnitatem. Quod autem commune, non vni commune sit, sed duobus prorsus, vel pluribus, qui propriè, & separatim considerantur. Itaque pro quo tanta facta est obiectio, cur sermo nõ rectè anathematizet? Quid absurdum, si execrabilibus & absurdissimis Nestorii sermonibus pia dogmata è diuerso excitentur, necessaria securitatis fratrum cura habita?

Phil. 2.

Omnia hęc vt cætera pleraque omnia ita obscurè sũt reddita, vt capi vix queant.

Commune non vni cõmune est, sed pluribus.

Quoniam autem dicunt mea verba secum pugnare, & adferunt ad demonstrationem partem epistolæ, quam scripsi ad sanctos Monachos; operæpretium arbitror, & ad hoc cõuenientia dicere: Dicunt enim, quòd duas & ipse nominaui subsistentias; & sufficeret eis ad redarguendum, si nos eis ipsis idem renuntiaremus. Istuc ipsum scilicet putant. Apposita igitur necessariò parte epistolæ, subinferã posthæc ea, qbus vbiq; falsò augari velle demonstrentur. Habet autem sic: Itaque quantũ ad suam naturam, non sanctificatum est separatim Dei Patris Verbum. Si autem quis existimet eum, qui ex sancta Virgine natus, vnctum esse & sanctificatum solùm, & hac ratione nominari Christum, dicat pertractans, nũ sufficiat vnctio ad hoc, vt appareat, quod vnctum est, æqualis gloriæ & throni cum eo, q super omnia est Deus? Quoniam enim Dei Verbum propriè nominari Christum, non illarum nobis blasphemiarum inuentor continuò affirmat Nestorius; propriè autem & seorsim Christum alterum, qui ex sancta Virgine genitus est, ne adulteremus gloriã, quasi minùs pulchram, contemptam, & à veritate alienatam;

Orientales falsum imponunt Cyrillo.

Hęc omnia non parũ aliter legũtur in exẽplari Grẽco.

alienatam; neque Verbum Dei Patris, quod seorsum intelligatur vnctum esse oleo exultationis, affirmamus; neque seorsum & priuatim vt hominem, & alium Filium ab eo, qui Verbum ex Deo, eum, qui ex sancta Virgine; vnum autem ab omnibus oportere confiteri Christum asserimus, incarnatum & hominem factum vnigenitum Dei Verbú: Vnus enim Dominus, vna fides, vnum Baptisma.

Ephes. 4.

Igitur nulli, qui rectè sentire solet, obscurú est, quòd viriát sensum eorum, quæ à me scripta sunt, & calumniantur etiam in hoc veritatem. Quin & alio modo culpa vacaret, & omni reprehensione, idque meritò, scire forsitan, quòd alia quidem sunt secundùm naturam propriam caro à Verbo ex Deo Patre nato, & vnigenitus Verbum secundùm naturá: Sed scire hæc, non est diuidere naturas post vnitionem. Iam si quis voluerit Sacramenti virtutem exacto mentis oculo considerare, videbit vtique, quòd (sicut dixi in principio) non suam naturam apprehendit Deus existés Verbum, sed semen Abrahæ; non consubstátialem autem Verbo, quod ex Deo natum est, quod ex semine Abrahæ sanctum corpus, id quod ex sancta Virgine sumpsit, procedens homo, vt fratribus similis esset, vt appellaretur primogenitus, qui Vnigenitus. Quamuis auté alterius naturæ à Verbo Dei Patris; vnus tamen est Christus, & Filius, & Deus, & Dominus, tametsi facta sit caro. Non caret autem damno, dissoluere veræ vnitionis modum, & diuidere in duos Filios subsistentias, secedentes quidem inter se, vt priuatim & seorsum sint; habentes autem solùm externam cónexionem, quasi in ordine dignitatis.

Orientales peruertunt verborum Cyrillianorum sensú.

Verbú non suam naturam, sed Abrahę semen apprehendit.

At si naturalem vnionem dixerimus: Habet enim Scriptura diuinitus inspirata hunc morem, hac dictione vti: Scribit enim alicubi quibusdam diuinus Paulus; Et eramus natura filij iræ, sicut & cæteri; & neutiquam dixerit quispiam subsistere secundùm naturá Diuinam iram, ita vt peccatores illius sint soboles; alioqui prorsus & omnibus modis cum errore & insania Manichæorú laboraremus. Vnde ibi natura idem est, quod verè. Non igitur confundentes naturas, neque ipsas inter se confermentantes, sicut dicunt aduersarij, naturalem dicimus factam esse vnitioné, sed ex duabus rebus dissimilibus, Deitate (inquá) & humanitate vnum factum esse Christum, & Filium, & Dominum vbique affirmamus. Demum de Apollinarij dogmatis planè nullum sermonem facimus: Semel enim códemnata, tanquam veritatem adulterantia, auersari oportet.

Defendit naturalis inter verbum & carnem vnio.

Quid sit natura iræ filium esse.

CYRILLI ANATHEMAtismus quartus.

Si quis eas voces, quæ ab Apostolicis, & Euangelicis scriptis de Christo, vel à Sanctis, vel ab ipso dicútur, duabus personis, hoc est, subsistentijs distribuit; & alias quidem voces, velut homini, qué seorsum, sequestrato Verbo Dei intelligit; alias autë soli Dei Patris Verbo, vtpotè Deum addecentes aptarit, anathema sit.

Orientalium oppositio.

Deinceps etiam hoc loco illi sua ipsius verba suggerenda sunt; dixit enim: Quamuis audias, quòd profecit ætate, & sapientia, & gratia, ne putes sapiens ex incremento factum esse Verbum Dei, neque illud nugaciter ausis dicere; quia proficere in ætate, & sapientia, & gloria homini adaptabimus; tametsi neget hic Scripturæ testimoniú, profectus ille iuxta naturam carnis, quæ videbatur, fuerit. Verùm nunc non est tempus redarguendi hoc, festinantibus ad propositum capitulum: Ná, vt ostenderemus eum dicere duas substátias, & sibijpsi contrarium, apposuimus ea, quæ olim ab ipso dicta sunt. Quòd autem duabus personis, vel duabus subsistentijs, vel duobus Filijs, diuidentes vnitionem, hoc est, vnum Filium, voces adaptare non oportet: Indiuisibilis enim & inseparabilis est summa vnitio, & vnus Filius omnibus modis & sermonibus & cogitationibus est. Quum autem summa Vnitio seruetur, & confiteamur vnum Filium & Christum & Dominum, de vno & eodem Filio accipienda sunt, quæ dicuntur: Etenim iuxta virtuté naturarum vnitatum adaptare conuenit vni Filio, quæ dicuntur.

Luc. 2.

Hic iterú vel aliquid deest, vel quod in exéplari græco habebatur, perperam redditum est.

Cæterùm quòd non sint separandæ voces in Euangelijs, quas vel ipse Dominus de se locutus, vel Apostolica scripta habét, quam hyperbolen non transcendit? Nam si voces non distinguimus, quomodo obsistemus Ario, & Eunomio, omnia in vnam naturam dicta cófundentibus & humilia humanitatis in summam perfectæ Deitatis naturam referétibus? vel quomodo intelligemus Dñi voces propter naturam carnis, quæ videtur, dicentis: Non veni meam voluntatem facere. Et: Egò à me ipso nihil facio. Et: Mandatum accepi, quid dicam, vel quid loquar? Et: Vado ad Patrem meum, & Patré vestrum, & Deú meum, & Deum vestrum, & cætera quæcunque talia sunt? Indiuisibilibus enim vocibus, sicut & naturis manentibus, erit secundùm illum vnigeniti Dei Deus Pater, minister autem & seruus paternorum mandatorum Filius secundùm vnitatem. Et si humilia in Deitatis naturam exposuerimus, cui adaptabimus: Ego & Pater vnum sumus? Et similis erit Patri, ipsum operari? Etenim quemadmodum Pater excitat mortuos, ita & Filius quos vult, & non de quibus imperatur, viuificat; sed est rectè secundùm ipsius Domini vocé, Pater & Deus Pater. Deus quidem nouissimis temporibus ex semine Dauid carnis: Pater autem eius, qui ex se absque passione & æternè natus est, Dei Verbi.

Ioan. 6.
Ioan. 8.
Ioan. 20.

Mira in tota hac oppugnatione obscuritas.
Ioan. 10.
Ioan. 5.

Et si seruetur, confiteamurque filiationem iuxta vnitatis præscriptum, quomodo intelligamus hoc: Amen amen dico vobis, priusquam Abraham fieret, ego sum? Et hoc: Omnia per ipsum facta sunt? Si inde secretæ manent voces, vtrique aptabimus vocem hanc naturæ, quæ ex semine Dauid nouissimis tẽporibus facta est, quòd sit ante Abraham & Dauid, & omnia per ipsum facta; vel dicemus piè, naturis inconfusis manentibus, & in vnitione inseparabili posita, adaptantes voces secundùm vnitarum naturarum vim (sicut prædictum est) in vnũ quidem Filium & Dominum & Christum, sed non in vnam naturam omnia contrahentes; ita & ex vno naturarũ nomine, alias intelligi propter incomprehensibilem vnitionis summitatem. Quemadmodum & hoc: Nullus ascendit in cœlum, nisi qui descẽdit, Filius hominis, qui est in cœlo. Et: Si igitur videritis Filium hominis ascẽdentem, vbi prius erat, &c. Nonne ex appellatione Filii hominis, etiam ei inconfusè & inseparabiliter vnitum intelligimus? Nam quamuis & Filiũ hominis nominatit, propter assumptæ & visibilis carnis naturam; tamen per ea, quæ ab ipso fiebant, Deum ipsum demonstrabat. Et iterum: Iesus Christus, per quem omnia. Et iterum: Iesus Christus heri & hodie, ipse & in secula. Si heri & hodie, quomodo per ipsum omnia? Si autem per ipsum omnia, quomodo heri & hodie? Præterea & hoc verum est: Omnia per ipsum. Et hoc: Heri & hodie, fide recipiẽdum. Et hoc: Ipse in secula, credendũ. Si secundùm vnitarum inconfusè & inseparabiliter naturarum differentiam voces aptamus, intelligentes secundùm visibile, heri & hodie; secundùm intelligibile autem, in secula; secundùm autem filiationis vnitatem, vnũ & eundem.

Ioan. 8. Ioan. 1.

Dolendum hęc omnia tam limosè decurrere.

Ioan. 3. Ioan. 6.

Heb. 13. Ioan. 1.

Cyrilli defensio.

Vt apparet, his, qui anathematismos à nobis vtilissimè & necessariò factos, imprudenter reprehendere volunt, vnicus ille scopus est, vt nihil verum, vel sapiant, vel dicant; declarentque se solo calumniandi studio occupatos. Nonne si mentem suam studiosè ac diligenter scriptis adhibuissent, non ignorassent, quòd suis sentẽtiis & sermonibus, quos faciunt, stabiliãt anathematismum, ostendãtque illum non ineruditè conditum? Et quomodo dicam? Bonus Nestorius dicebat tale quiddam in Ecclesijs enarrans. Vt autem ipsum manifestius, ita vt omnes capere possint, dicam: Arius & Eunomius & Apollinarius, & omnes societatis illorum chori, studebant inducere nomen Theotocos, hoc est, Dei Genitrix, vt si commixtio fieret, & natura non separarentur, nihil humile in humilitate suscipiendum esset, locumque haberent ipsi contra Deitatem; quasi omnia, quæ dicebantur, de vno dicerentur. Hæc cùm sic dicta sint, vtilissimè anathematismum fecimus; non permittentes in duas diuidi personas & subsistẽtias vnum Dominum Iesum Christum.

Orientales solo calumniandi studio ducti, Cyrilli anathematismos oppugnant.

Quis fuerit Arii, Eunomii & Apolinarii scopus.

Quòd autem & ex nostris sermonibus vtilitatem capiant, notum est his, qui capere potuerunt, ex his, quæ scripta sunt. Habent aũt sic: Sicut aũt psonis duabus, vel subsistentiis duabus, vel Filiis duobus, diuidẽdo vnitionẽ, hoc est, vnum Filiũ, voces adaptare non conuenit: Indiuisibilis enim & inseparabilis est summa vnitio, & vnus Filius est secundùm omnem & sermonem & modum & vnitionem. Si autem summa vnitio seruetur, & vnus Filius, & Christus & Dominus ponatur, de vno & eodem Filio accipere oportet, quæ dicuntur. Sanè secundùm vnitarum naturarum virtutem accommodare decet vni filio, quæ dicuntur. Igitur dum seruatur summa vnitas, qualis irreperet dualitas, & saltem imaginatio sectionis adiudicaretur? Et qui audet diuidere, quomodo non extra rectam viam incedit, & à pietatis dogmatibus in vniuersum recedit? Quid igitur dicit anathematismus? Si quis diuidit voces secundùm hunc modum, vt alias quidem tamquam homini à Deo seorsum intellecto, adaptat; alias vero vt Deo, dignas, soli Verbo Dei, anathema sit.

Modis omnibus vnus est Filius, cui omnia conueniũt, quæcunque de eo prędicantur.

Igitur separantes & distinguentes in hominem propriè & seorsim; & in Verbum Dei propriè & seorsim; non partiuntur, vnum Christum, non duos dicunt Filios, succenseãt nobis criminatores: Si autem sectio & separatio est, ita sentire; secundùm quem modum nostros sermones increpare potuerunt; quãuis & ipsi (sicut dicunt) indiuisibilem & vnum secundùm summam vnitionem confiteantur esse Emmanuelem? Itaque vnamquanque vocem de Christo à Sanctis, vel etiã ab ipso fortè dictam, exponendam esse, laudãrim etiam ego; &, vt opinor, quisque rectè senserit; nam aliæ quidem sunt Deo dignæ; aliæ verò dispensationi cum carne congruentiores. Quoniam autem est vnus & idem Deus, simul ac homo, hac ratione rectè aliquando Diuinè, aliquando humanè loquitur; verumtamen vnius Christi & has & illas voces esse asserimus, neque vulgare dicentes templum, quod ex sancta Virgine, neque sine carne sciẽtes Dei Patris Verbum post ineffabilem vnitionem.

Euangelicę & apostolicę voces omnes vni Christo cõueniunt, sed nõ vni naturæ.

Admiror autem, quòd quamuis curiosè inquirentes, &, vt arbitrantur, subtiliter examinantes meas Epistolas, quæcumque in eis sunt vtilia & necessaria, ad demonstrandum dogmatum rectitudinem & diligentiam, volentes prætereunt; apprehendunt supra modum atrociter, si qua ipsis vel minimam coniecturã præbent, ex ipsis contra nos calumnias contexi posse. Commemorabo autem & mea verba quæ sic in prima ad Nestorium epistola scripsi: Voces autem Saluatoris nostri in Euangelijs, neque subsistentiis duabus, neque certè duabus personis distribuimus: Non enim

Orient. recta dicta dissimulãt, cætera per calumniã suggillant.

duplex

duplex est; vnus est solus Christus, etiamsi ex duabus & diuersis rebus intelligatur, in vnitatem indiuisibilem coadunatus; quemadmodũ scilicet & homo, & nõ duplex magis, sed vnus ex vtrisque. Cæterùm humanas & Diuinas quoque de vno dictas esse cognoscimus rectè sapientes: Quando enim, vt Deum decet, de

Ioan. 14.
Ioan. 10.

se loquitur: Qui vidit me, videt & Patrem. Et: Ego & Pater vnum sumus; diuinã ipsius & ineffabilem intelligimus naturam, secundùm quam est apud suum Patrẽ, propter idẽtitatem substantiæ, & imago, & character, & splendor gloriç ipsius. Quando autem humanitatis mẽsuram obseruans, Iudæis loquitur:

Ioan. 8.

Nunc autem me quæritis occidere hominẽ, qui veritatem vobis locutus sum; iterum nihilominùs ipsum in æqualitate & similitudine Patris Deum Verbum, & ex humanitatis suæ mensuris agnoscimus: Nam si necessariũ est credere, quòd Deus existens natura, factũ est caro, hoc est, homo anima præditus rationali carnis; quomodo verisimile erubescere quempiam voces eius, si factæ sunt homini congruentes? Nam si vitasset sermones, qui hominibus congruunt, quis compulisset, vt homo fieret similis nobis? Qui autem se demisit propter nos in voluntariam exinanitionem, propter quam causam vitaret sermones suam exinanitionem docẽtes? Igitur vni personæ omnes voces in Euangelijs, subsistentiæ vni Verbi incarnatæ conueniunt: Dominus enim vnus Iesus Christus sm̃ Scripturas.

Igitur & sicut à iam præscriptis non ignorasse deprehendimur dispensationem, & suas vtriusque naturæ voces, nõ permittere autem animalibus, & Spiritum nõ habentibus, duos cogitare vel dicere filios, vt diuidant inter se subsistentias, post indiuisam vnitionem. Vbi autem vel parum quid ex nostra epistola posuerunt in principio suorum sermonum, minantur nobis, quòd in tempore sint redarguendi, quasi non mediocriter peccent, quòd in Verbum ex Deo Patre, & ipsius naturæ incrementum & profectum, quæ ad carnem pertineat, insipientissimè distribuerint.

Orientales falsò & imperitè ea impugnãt, q̃ de Christi incremẽto Cyrillus commentatus fuerat.

Agè & ad hoc verisimilia dicamus, adijciendo tantùm epistolæ partem: Ipsi enim metuentes veritatẽ, & auditores allicientes, partem quandam posuerunt, eam, quæ ipsis vtilissima esse videtur, ad hoc vt inde viderẽtur iustè calumnias in nos struxisse. Habet autem sic, quod dictum est: Etiamsi audieris, quòd

Luc. 2.

profecerit Iesus sapientia & gratia, ne putes Verbum Dei Patris, sapiens profectu temporis effectum esse. Commemorabo autem magis, quòd sic Diuinus Paulus scripserit: Christus Dei virtus & Dei sapientia. Neque rursus illud nugaciter ausis dicere, quòd proficere in ætate & sapiẽtia, & gratia homini attribuamus: Hoc enim, vt opinor, nihil aliud est, quàm diuidere in duos vnum Christum; sed sicut dudum dixi: Filius, qui est ante secula, in nouissimis seculi temporibus, in Filiũ prçdefinitus esse Dei dicitur, suæ carnis natiuitatem appropians dispensatiuè. Sic & existens sapientia eius, qui genuit, proficere in sapientia dicitur, quamuis perfectissimus sit, vtpotè Deus; dum humanitatis proprietates per summam vnionem in se conuenienter suscepit. Sanè pro hoc, quod Deus dicit: Iudicium iustum iudicare; veritatem falsis rationibus

Deuter. 1.
Luc. 3.

adumbrant: Neque enim participationem subsistentiarũ post vnitionẽ dogmatizamus, neque Deitatis naturam augmẽto & profectu opus habuisse dicimus; sed illud multò magis, quòd secundùm dispẽsatiuam appropriationem suas fecerit carnis proprietates; eò q̃ Verbum caro factũ est secundùm Scripturas. Quòd autem tali fidei & opinioni etiam sanctorum Patrum concinat chorus, ostendere attentabo, adijciens ad maiorem certitudinẽ, partẽ enarrationis olim ab Attico, beatæ memoriæ Episcopo factæ.

Quæ ex Attico, Felice & Iulio hic citantur, ea habentur capite 7. & 28. Tomi secundi. Inde petat, qui volet.

CYRILLI ANATHEMATISMVS
septimus.

Si quis dicit Iesum, tanquam hominem, à Deo Verbo habuisse vim operandi, ac gloria Vnigeniti circundatum, tanquam alter ab ipso sit, anathema sit.

Orientalium obiectio.

Operandi vim habere Dominum nostrum Iesum Christum à Spiritu, vt hominẽ simpliciter, vel vt Prophetam, vel vt Apostolum, nullos confiteretur. Quippe Apostolicas voces de illo propter visibilis carnis naturam dictas, neque negabimus, neque expugnemus aliquando, dicentes quidem secundùm efficaciam roboris virtutis eius, quam efficaciter operatus est in Christo, suscitãs ipsum ex mortuis, soluens dolores inferni. Et iterum: Virtute Dei exaltatus; & quæcunque talia. Quamuis & hæc adhæreant, propter visibilẽ nullus excipiat, velut hominem simpliciter operãdi vim accepisse, vel vt iustum, vel vt Prophetã, vel vt Apostolũ. Itaque diuinas voces neque delebimus, neque inficiabimur, neque imperitè simul & blasphemè anathematizamus dictas & adiacentes propter visibilis carnis naturam, neque vt hominem simpliciter, vel vt iustum, vel Prophetam, vel Apostolũ, operandi vim inde accepisse dicemus: Non enim dicebat: Hæc dicit Dominus; sed vt Filius legislator: Ego autem dico vobis.

Adeò obscure hic pugnatur, vt vix, quid oppugnet, intelligas.

Matth. 5.

Cyrilli defensio.

Et nunc quoque ijsdem sermonibus defensionis modus incedet. Nam vnus quidem est absq; dubitatione, Dñs noster Iesus Christus,

qui

qui idem creditus est esse, & ex Deo Patre Verbum perpetuum, & ante secula; & in nouissimis seculi temporibus homo ex muliere, qui admirabilem habuit secundùm carnem natiuitatem. Veruntamen cùm vnus erat Filius & Deus & Dominus, operabatur signa p virtutem plusquàm humanam; sufficientibus argumentis docens, quòd quamuis factus sit caro, nihilominus tamen sit etiam sic Deus verus, & virtus Patris: Non enim destitit esse, quod erat, factus homo. Faciebat igitur insolita, tum q̃ Dæmonia increpabat, & Satanam conterebat, tum q̃ cæcis lumẽ præstabat, mortuos resuscitabat, mare procellosum vno verbo sedebat; non sic hominem quendam, & alterum existentem seorsim Christum glorificari faciens, quemadmodum scilicet & vnum ex sanctis Prophetis & Apostolis; sed sibi glosiam procurans, vt ab omnibus crederetur Deus existens natura, tametsi factus esset homo.

Quis esset Christus, cum ex operibus, tum ex ipsoque operi di modo satis patefiebat.

Fuisset igitur absurdissimum ferre Nestorium dicentem: Communes enim Trinitatis sunt efficaciæ, & solis subsistentiis distinctionem habentes. Proinde Vnigeniti gloria, interdum Patri adaptatur, interdum Spiritui, interdum Christi potentiæ. Idcirco qui reprehendere volunt, ostendant nobis alium Christum, qui priuatim & seorsim existat & intelligatur, cui suam potentiam applicuerit Vnigenitus Dei Verbum, quasi sit propriè ab ipso Filius, vel nisi sit alius & alius, sed vnus & idẽ, & ex Patre Vnigenitus, & ex matre homo secundùm carnem: Quomodo igitur silendi locus esset, & non magis debebat, veritatis potentia, illius nugis obluctari, quæ pulchra pietatis dogmata obliterãt? Itaque erat quidem, & est, Deus & Filius. Quoniam autem semel subiit mensuram, dispensationem irrectaneã fecit. Sustinuit autem omnia voluntarius pp nos. Ea propter quum sit secundùm naturam vita, viuificari dicitur à Patre; & quum sit gloriæ Dominus, dicitur gloriam accepisse. Hinc Paulus Apostolus Hebræus ex Hebræis, verè doctus in lege ex tribu Beniamin, dicebat: Nã ab hominibus, neq; per hominem, sed per Iesum Christum, & Deum Patrem, qui excitauit illum ex mortuis, & gloriam illi dedit. Verũ quamuis dicatur gloriam accepisse a Patre, quum transit res ad humanitatis mensuram, nouit seipsum habere dignitatem vltra creaturam, secundùm quod intelligitur & est Deus. Proinde dicebat: Omnia mihi tradita sunt à Patre meo, & nullus cognoscit, quis sit Filius, nisi Pater, neque Patrem quis agnoscit nisi Filius, & cui Filius reuelauerit.

Aniles & impiæ Nestorii de Christo nugæ.

Irrectaneã quid sit nescio.

Philip. 3. Galat. 1.

Matth. 11.

Fortasse quis studiosorum interrogabit: Si omnia sibi tradita sunt à Patre, quasi ei, qui gloria indiguerit, & debuerit habere datum robur contra omnes, propter humanitatem; quomodo humanis mentibus vltra comprehensibile esse dicit, scire se, quemadmodum scit & Pater. Vtiq; dicit: Cognitio enim non est coarctata in eo, sicuti in me vsq; ad visibilia: Nam nisi Deus in carne & sanguine, secũdùm carnem quidem cognosceretur, ſm naturam autem & gloriam diuinitatis æqualem cum Deo & Patre mensuram habere omniũ mentem & sermonem transcenderet. Proinde (amplector enim propositorum mentẽ) neque Apostolicas voces negamus, absit; neq; alia quædam minus probabilia, & incarnationis hominib' aduersa, vel sentimos, vel loquimur, vel tractamus. Sequimur autem vbique sacras Scripturas, & Theologorum voces inuenimus, quas ratas esse debere concedentes, obsistimus solis istis, qui recta Ecclesię dogmata subuertunt. Quòd autem & Pater ex mortuis resuscitare Dominum nostrum Iesum Christum dicitur, quasi scilicet circa carnem eius operandi vis suscipiatur, nullus admiserit. Ipse autem, quum sit vita & viuificator, & efficax virtus Patris, suum viuificat templum, iuxta illud: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Itaq; quod viuificabat, non erat alienum, neque alicuius ex nobis hominibus similibus, sed proprium ipsius Verbi corpus.

Quo sensu omnia Filio tradita dicuntur à Patre.

Quõ Pater suscitauit Filium.

Ioan. 2.

CYRILLI ANATHEmatismus octauus.

Si quis audet dicere, assumptum hominẽ coadorandum, & conglorificandum, & coappellandum cum Deo Verbo, vt alterum cum altero; & potius vna adoratione colit Emmanuelem, & vnam illi glorificationem adaptat, secũdùm quod Verbum caro factum est, anathema sit.

Orientalium obiectio.

Coadorare & conglorificare, quasi de personis, vel subsistentiis, vel filiis duobus non dicimus, quasi aliter fiat adoratio Deo Verbo, & aliter carni, sed vnam potiùs adorationem, & cætera, quæ in Filio, offerimus; & quod adoratur, sicut & ipse in primo libro: Nam quamuis semper vt Verbum, cum Patre suo considet, & ex ipso, & in ipso secundùm naturam existat, iterum audit dicentem & cum carne: Sede à dextris meis, donec ponã inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Ita & adorari dicimus ipsum, & à nobis ipsis, & sanctis Angelis. Proinde ad hæc dicimus, q̃ valde eruditè prouidit his, qui cũ carne vnũ & eundem Filium adorare volunt, eò quòd aliud quiddam sit, σὺν & μετὰ, id, quod & ipse posuit, sicut prædictum est, dicens, ipsum cũ carne adorandum, negans autem coadorandam cum Diuinitate carnem.

Et hunc anathematismũ obscurè & ineptè impugnant.

σὺν & μετὰ non eiusdem rationis.

Cyrilli defensio.

Mentis esse nos Dños, Diuinus Paulus ostendit, dicens: Probate vos ipsos, num sitis in fide: 1. Cor. 13.

io fide: Nam meus humana licet nosmonquã propter amorem sui, si à recta via egrediatur, & à veris dogmatibus abducentē habeat motionem, ferme semper grauatur, & formidat suarū cogitationū absurditatē definire, cùm se correxerit, & obiter labores scrutata fuerit sanctorum Patrū, qui præ omnibus in rectitudine & certitudiue dogmatom celebrātur, suam rectè fidē explorabit: Omnes enim, quibus integrum cor est, illorum sententias sequi noo detrectāt: Quia & ipsi Apostolica, & Euangelica traditione suam mentē quum impleuerint, & ex sacris Scripturis sermonem in fide rectum & inculpatō prænuociarint, mundi fuere lumioaria, sermonem vitæ conōnentia. Itaque scribit reuerendæ memoriæ Pater noster & Episcopus Athanasius de nři omniū Saluatore Christo io libris de iocarnatione.

Patres sequuntur, quicunque recta, Orthodoxaq; mente præditi sunt.

Confitemur etiam esse illum Filium Dei, & Deum sm Spiritum, Filium hominis sm carnem, non duas naturas, vnum Filium; vnā, quæ adoretur, & alteram, quæ non adoretur; sed vnam naturam Dei Verbi incaroatam & adorandā cum caroe sua voa adoratiooe, non autem duos filios; alium quidem Filium Deī verum & adorandum; aliū verò ex Maria, hominem nō adorandū, scilicet secundùm gratiam Filium Dei factum, sicut & homines. Et post alia iterum: Igitur qui oatus ex Virgine Maria, Filius Dei natura, & Deus verus, & nō gratia & participatione. Secundùm carnē solam, ex Maria homo; secundùm Spiritū autem, ipse Filius Dei, & Deus, & iterum.

Athanasij. Hæ locutiones, vt supra monuimus, sunt minùs propriæ.

Si quis autem præter hæc ex Diuinis Scripturis docet, alium docens Filium Dei, alium ex Maria secundùm gratiā Filium factū, sicut nos; ita vt sint duo filij, vnus secundùm naturam Filius Dei, qui ex Deo; & vnus secūdùm gratiam homo ex Maria; vel si quis Domini nostri carnem, supernè esse dicit, & nō ex Virgine Maria; vel conuersam Diuinitatē in carnem, vel confusam, vel immutatam, vel passibilem Domini Deitatem; vel non adorandam Domini nostri carnē vt hominis, & non adorandam vt Domini & Dei carnem; hunc anathematizat sancta & Catholica Ecclesia, Diuino Apostolo obtemperans, qui dicit: Si quis vobis Euangelizaoerit, præter id, quod accepistis, anathema sit. Hæcqnum senserit & scripserit nobis vir ille, nunc verò Nestorius gloriam Christi oppugnare volens, & impudentem linguam laxans, iterum dicit: Confiteor quidem in homine Deum; colo autem eū Diuina connexione Deo Verbo coadorandū hominem; nónne hic manifestè hominem Deiferum nominat Christum? & connexionem simpliciter dicit hominis factā esse cum Deo, secundùm illud fortassis, quod à Paulo dictūt Qui adhæret Dño, vnus Spiritus est? Quamuis quomodo non est verum, quòd ipse fuerit potius Deus simul & homo, & nō homo quidam, qui seorsim ac propriè intelligatur, connexionē cum Deo sm habitudinem habens?

Caro Dei adoranda.

Nestor. longe aliter de Christi locutus, quam Athanasius, & reliqui veteres.

1. Cor. 6.

Etenim post ineffabilem vnitionem, etiam si quis dicat Deum Emmanoelem, hominem factum & incarnatum Dei Verbum intelligi conuenit. Quamuis hominem nomines; scimus tamen hoc & ipsum esse Dei Patris Verbum. Est igitur aliud, vnum dicere Filium, cū vnita sibi carne Dei Patris Verbum, & similiter aliud in homioe dicere esse Deum; quemadmodum videlicet in Prophetis erat, vel saltem etiā in nobis ipsis propter Spiritum sanctum. Itaque vt mihi videtur, citra periculum & culpam dixerit quis, quòd incarnatum Dei Verbum, vtpotè vnos existens Filius, noo absque sua carne, sed cum illa potiùs adorandū sit: Quemadmodum scilicet etiam hominis anima cum suo corpore honoratur; vna autem appellatione, quod ex vtrisque constat, significatur animal. Igitur quando de omniū Saluatore Christo sermones facere paratus, diuiseris in duo vnum; & hominem propriè ac seorsim intelligendum declaraueris, deinde illum coadorandum & coappellandum Deum; quasi ille alius sit à Christo, ex Deo secundùm naturam genito, dicere fueris ausus; quis ferre poterit tam perspicuam contra illū criminatiooem, aut silentiū præterire?

Aliud est dictū, Deū hominem factū esse, & Deum in homine habitare.

Potiùs enim dicendum erat: Colo quidem Verbum Dei factum homioem, quod appellatur Deus, & in humanitate adoratur; quia natura Deus est, & ex Deo Patre apparuit. Eia, dicunt aduersarij, captus es, & in epistola scribens, quòd sedeat Filius cum Patre cum propria carne: Deinde quomodo intelligis, dicentem, quòd cum Deo Verbo hominem adorare, & coappellare oporteat? Idem enim dicere σὺν & μετά. Proinde redarguamus, igoorantes dictorum virtutem, & rerum naturam non inspicieotes: Etenim quando ab vna persona & natura, hoc est, subsistentia vna manat sermo, ea, ex quibus est, hoc est, constat naturaliter, affert σὺν, hoc est, μετά, seruauit etiam sic per significatum, quòd vnom sint secundùm compositionem, & non inter duo distinctè discernit. Quando autem antè distinctis subsistentijs in duo, & ad hoc, quòd oporteat seorsum alteram intelligi & propriè, si σὺν, vel μετά, tunc eorum, vel etiam plurium, & non vnius secundùm compositionem factam manifestationem dicimus; vt exempli gratia; si dicerem fortè cohonorari animam hominis cum suo corpore, qui honor certè fieret à quopiam erga vnum hominem, qui est ex vtrisque; vel si quis diceret; animam cum suo corpore esse voum animal, noo propterea in duos homines vnum diuidit. Videtur autem pooùs non ignorare ea, ex quibus sit, hoc est, compositum sit naturaliter. Quando verò dico, Petrus & Ioannes coappellantur homioes, vel etiam σὺν, cum Petro & Ioanne ascendit in templum, non iam σὺν vel μετά, id est, cum, vnius cuiusdam manifestationem facit? Non enim Ioannes compositus est cum Petro, sed neque

Vtrisque vocum istarū respondet Latinè, cum.

Subobscurè hæc decurrant.

Σὺν & μετά modò vnam subsistentiam compositā, modò duas distinctas subsistētias indicant.

que ad vnius hominis constitutionem vterque aliquid faciunt. Vnde veritati illudunt, diuidentes impetiti in duos Christos vnum.

Si autem putant, quòd dicendo Filium cũ proprio corpore considere Patri, duos intelligendos Filios concesserimus; inquirant an dicamus, vnum Filium vnica confidentia honoratum esse, & non duabus; ita vt vna, & propria tributa sit corpori; alia verò iterum & propria Verbo. Verùm hoc non potuerunt ostendere: Quomodo enim vel vnde? Nam vnum & eundem Filium, vnum propria carne esse Deum simul & hominem, vna confidentia apud Patrem honestari affirmamus. Cęterùm dicere hominem adorari cum Deo, & appellari Deum, omnino est cõfiteri duos adorandos, vel etiam inter se appellandos. Atqui valde fatuus a rectis & veris cogitationibus omnino est sermo ille. Igitur factus est anathematismus contra eos, qui modis omnibus diuidunt Emmanuelem in hominem propriè, & Deum Verbum propriè. Nobis enim vnum & eundem Theologorum sermo prædicauit, sacrarumque Scripturarum inadulterata cognitio.

Aliud cogitatur, cùm dicitur, Verbum cũ sua carne Deo assidere, vel adorari, aliud hominem vnà cum Verbo assidere, vel adorari.

CYRILLI ANATHEMATISMVS nonus.

Si quis dicit vnum Dominum nostrum Iesum Christum glorificari a Spiritu, tanquam aliena per illum virtute vti, accepisse ab ipso facultatem, vt operari possit contra immundos spiritus, & adimplere in hominibus Diuina signa, & non magis proprium eius Spiritum dicit, per quem & Diuina signa efficaciter operatus est, anathema sit.

Orientalium oppositio.

Iterum bonum fuerit ea, quæ ab illo dicta sunt, & quorum ille fortassis oblitus fuit, in medium adducere, & ita cõmonefacere eum: Non enim solùm Dominum signa in Spiritu fecisse, demonstrauit; sed etiam ipsum mortuum, viuificatum esse Spiritu, dixit primo Tomo, his verbis: Igitur si non passus, moriendo carnaliter secundùm Scripturas, non viuificatus esset Spiritu. Hic videre licet, quantum secum ipse pugnet, quem in anathematismis suis negârit Dominum in Spiritu Dæmones eijcere, & alia signa facere; & scriptam in Euangelijs vocem Domini exprobrârit, dicentis: Si autem in Spiritu Dei ego eijcio Dæmonia. At nos Dominum nostrum Iesum Christum etiam sua virtute & Spiritus operatione absoluisse signa confitemur: Non enim quasi careat propria virtute, vti dicimus virtute Spiritussancti: Non autem Spiritum sanctum simul esse dicere, esset eorum, qui Scripturas sanctas negant: Nam quamuis alicubi Scriptura dicat, Pa-

Orient. Cyrillum Antilogiæ redarguunt, sed falsò & vanè.

Matth. 12.

trem perficere opera miraculorum, dum dicit: Pater, qui manet in me, ipse facit opera, quæ ego facio: Filius est, qui facit omnia opera Patris, licet ea Filij Spiritus dicatur facere, dum dicit: Si autem ego in Spiritu Dei eijcio Dæmonia, Dominus est, qui facit in Spiritu; non enim alienus est Filius a Patre, vel Spiritu; neque separatæ & propriè factæ sunt Trinitatis efficaciæ; sed propria est Trinitatis vniuscuiusque subsistentiæ, quæ in Scriptura dicitur, efficacia.

Ioan. 14.

Matth. 12.

Opera Trinitatis sunt indiuisa, nec propria vnius op[us], non est alterius quoq[ue].

Quia Scriptura dicit aliquando omnem creaturam Filij opus, dicens: Verbo Domini cœli firmati sunt; aliquando autem Spiritus, dum dicit: Et Spiritu oris eius omnis virtus eorum; sed non, quasi Pater non possit omnia facere: Conditor est & Filius, & Spiritus quoque assumitur ad creandum; nõ quòd ita infirmus sit Filius: Verè enim dictũ est, quòd per ipsum facta sunt omnia. Vt Trinitatis nobis eadem substantia, idem honor, & eadem virtus commendetur, dicit hæc interdum a Patre, interdum à Filio, interdum a Spiritusancto esse facta: Sic enim & ab vna substantia Diuina, perfecta esse omnia intelligimus. Nam vt Verbum est in substantia & in subsistentia Vnigenitus, absque passione natus; ita & Spiritussanctus ex ipso procedens, in propria subsistentia existit; ita vt in tribus subsistentijs vna substãtia effigietur, & nulla ipsarum in substantiæ ratione aliena spectetur: Solis autem proprietatibus, characterem referentibus, siue distinguentibus inter ipsas intelligantur. Quomodo igitur efficacia est alicui propriè cedens? Nam hæc omnia communia, vna penitus efficacia.

Psalm. 32.
Ibidem.

Ioan. 1.
Vt Trinitatis eadem substantia, idemq[ue] honor, & adoratio; sic eadem quoq[ue] operatio.

Cyrilli defensio.

Nunquid mihi testium voce opus erit ad commonstrandum, aduersarios vana loqui voluisse, & aduersùm nos incircumspectè blasphemijs vsos esse? Verùm hoc solus illorum sermo, vt opinor, iudicabit: Nam in proposito anathematismo affirmamus manifeste, proprium esse Filij Spiritumsanctum; & quòd per ipsum perfecerit Diuina signa. At illi, quamuis sæpe dicunt me oblitum esse meorum sermonum, in eam perueniunt dementiam, vt putent me dicere, quòd Iesus Dæmonia non eiecerit per Spiritum. An non est manifesta calumnia hæc? Nam si non dignantur confiteri Diuina signa esse, modum eijciendi Dæmonia, dum dicunt, quæ volunt; adferant contra me Scripturam; accusent q[uod] hoc non dixi manifestè, silentio prçteritis Diuinis signis; Si autem cum alijs Diuinis signis non caret miraculo Dæmonia eijcere, cur quum dixerint, quàm inutile sit, eligere sonoram pronuntiationem, & vitare, tanquam rem inutilem, veritatis sermonem, suam contrà impudentiam honorârũt; neque paucis dixerunt, quod apud Deum & ho-

Cyrill[us] nunquam negauit Christ[um] per propriũ spiritum facere miracula.

Eijcere Dæmonia, Diuinæ potestatis argumentũ est.

Ffff f

& homines vituperatum est? Videntur mihi esse obliti Christi, dicentis: Quomodo dices fratri tuo: Frater, sine eijciā festucā de oculo tuo, & ecce trabs est in tuo oculo: Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis, vt eijcias festucam de oculo fratris tui?

Matth. 7.

Itaque quòd sancta Trinitas eiusdem sit substantiæ, eiusdem roboris, & operationis, non per vestrum didicimus sermonem; sed sumus edocti potiùs ex sacris Scripturis. Iam quòd propositus anathematismus nullo modo rectæ fidei contrarius sit, & in sermonibus istis non offendat; sed quòd prosit potiùs, sine labore videre licet. Nam eos, qui diuidunt vnum Dominum Iesum Christum; & diuidunt ipsum, vt iam sæpissime diximus, in hominem propriè, & in Deum Verbū propriè; ita vt duæ intelligantur personæ & subsistentiæ inter se disiunctæ, hoc facere non sinit, neque permittit dicere; quòd vnus communis homo Iesus, operandi facultatem acceperit à Spiritusancto, vt possit scilicet Diuina signa perficere; quia nullo modo differet à sanctis Apostolis vel Prophetis, qui per diuinā benignitatem diuinis impleti donis, dixerunt merito: Gratia Dei sumus, quod sumus. Hæc vox sanctis quidem viris, Sanctispiritus gratia distributa honestatis, bene cōgruit; Christo autem nō item: Proprius enim est eius Spiritussanctus, quemadmodum scilicet est Dei Patris; Operatur autē efficaciter, sicut Pater per Spiritum; ita & ipse.

Ad quid cō ferat Octauus Cyrilli anathematismus.

1. Cor. 15.

Ioan. 10.

Ioan. 14.

Cæterùm, quamuis diceret Iudæis: Multa bona opera ostendi vobis à Patre meo, & à meipso non loquor: Pater autem in me manens, facit opera; ipse tamen iterum dicebat: Si autem ego eijcio Dæmonia; operationem per Spiritū referens in se & Patrem, propter identitatem substantiæ. Et plurimus quidem ac prolixus esset de illis sermo, qui tempore congruo his, qui voluerint, examinādus erit. Itaque non quasi aliena virtute, per Spiritum operandi facultatem accepisse dicimus Emmanuelem, sed propriam habuit consubstantialis Spiritus virtutem, quam vt Deus habuit. Nam beati quidem discipuli signa facientes, dicebant: Viri, quid nobis attenditis? quasi propria virtute, vel pietate fecimus ambulare portæ speciosæ assidentem claudū. Proprius autem Christi est Spiritus eius. Illis autem, qui nostra cauillantur, hoc dicimus: Quippe, si quidem consonat cum illorum mentibus, diuidendum indiuisibilem, & sicut communem hominem, operandi facultatem accepisse per Spiritum Iesum, haud magna ratio est eorum, qui sic affecti sunt. Sin Christum vnum, & Filium, & Dominum esse confitentur, eundemque esse simul Deū ac hominem, credant nobiscum, quòd non operandi facultatem accipit, quasi meliore quadam, & aliena ab illo virtute; ipse autem potiùs efficaciter Diuina signa, quasi per proprium Spiritum, in quo & omnis genitorum

Matth. 12.

Christus proprio, Apostoli Christi Spiritu operabant. Actor. 3.

virtus: Nam sic cessabunt frustra nos irridere, & inuidiæ dentes in nobis confringere.

CYRILLI ANATHEMATISMVS *decimus.*

Pontificem & Apostolum confessionis nostræ factum esse Christum, diuina dicit Scriptura, obtulisséque se pro nobis in odorem suauitatis Deo & Patri. Si quis igitur Pontificem & Apostolum nostrum factum fuisse dicit, non ipsum ex Deo Patre Verbum, quādo factum est caro, & homo nobis similis; sed vt alium ab ipso propriè hominē ex muliere; vel si quis dicit, quòd per se ipse obtulerit oblationem, & non magis pro solis nobis. (Qui enim peccatum nesciuit, oblatione opus non habuit,) anathema sit.

Heb. 3.

Orientalium obiectio.

Si Deus Verbum est Sacerdos, cui vel quali Deo suo ministerium suum offert? Sed adducitur beatus Paulus, dicens: Non enim habemus Pontificem, qui non potest compati infirmitatibus nostris, sed tentatum per omnia, secundùm similitudinem, absque peccato. Quis igitur est tentatus ille? num Deus Verbum, vel humana natura semen Dauidis? Et iterum: Nemo sibi assumit honorem, sed vocatus à Deo, sicut & Aaron. Ita & Christus non seipsum glorificauit, vt fieret Pontifex. Quis igitur ille, qui comparatur secundùm Sacerdotij dignitatem Aaron; & ei, qui non à seipso honorem assumit, sed vocatur à Deo in diuina natura, quæ Patri coæterna, cui omnia Patris sunt propria, & in quam dignitatem se maiorem ascendit? Dicemus Sacerdotium diuina natura dignius, ad quod non à seipso, sed à Deo vocatur, perque illum ascendit, & per istud glorificatur? vel natura ex semine Dauid facta & præfinita? Cui etiā iurauit Deus, secundùm Psaltem daturum se Sacerdotium in æternum: Iurauit enim, inquit Dominus, & non pœnitebit eum. Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. Num Deitas vnigeniti promissiones cum iuramento accipit, susceptu ram se Sacerdotium in æternum à Deo, per quod sit glorificanda? Et quis nos feret, talia dicentes, vel cogitantes? Quis non contemnet nos Deum introducentes, qui Pontifex ordinetur, & pacta cum iuramento recipiat, vocetur que ad Sacerdotium, & non sibi ipsi accipit honorem, sed ad illum vocatur, & comparatur primo, qui Sacerdotium accepit? Et iterum dicit: Tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. Quis igitur, qui comparatus est Melchisedech secundùm Sacerdotium, vt illud suscipiat; Sanctus Deus Verbum, vel caro ex nobis suscepta, secundùm carnem, hac sibi inseparabiliter & inconfusè vnita? Et iterum dicit:

Heb. 1.

Heb. 4.

Heb. 5.

Psal. 109.

At nihil horum cōtra assignatū huic anathematismum, nisi forsan Apostolum contra Christū extitisse tueri velint.

Hęc vel male sunt, vel præpostere reddita.

Qui

Heb. 5.

Quin in diebus carnis suæ, preces & supplicationes ad eum, qui potest ipsum saluare de morte, cum clamore valido, & lachrymis offerēs, exauditus est pro sua reuerentia. Nūquid Dei Verbum supplicationes, & preces & cum clamore valido ad aliquem, qui potest saluare seipsum, offerens, exauditum est pro reuerentia, & didicit ex his, quæ passus est obedientiam? Sic igitur Deus Verbum est Pontifex, & didicit ex his, quæ passus est ipse, & consummatus est. Verùm ne turbetur vestra mens, audiens de eo, qui passus est, quamuis existat filius: Non enim duos filios ponimus eum, qui passus est, & qui mansit impassibilis: Neque enim Deitas seorsim sequestrata ab eo, qui ex semine Dauid filius nominata est; ita vt neque Deitas post vnitionem sine carne visibili Filius appellatus sit: Nam filiatio post vnitionem, vtrisque naturis vna est inter se non separatis: Non enim post hanc vnitionem separatio facta est: Manet enim perpetuò vnitio.

Ecquid hęc contra decimum Anathematismű magis, quàm contra Apostolum Paulú?

Quin & in passionibus carnis Deitas inseparabilis, manet impassibilis; & quæ Deum addecent, per carnem perficiuntur; vnde vnum & eundem Filium confitentur, naturis inconfusis manentibus; non alium & alium dicentes, absit, sed vnum & eundem. Itaque Pontificem & Apostolum confessionis nostræ Iesum Christum secundùm Diuinas Scriptutas factum esse, nullus non confitebitur. Itaque non dicimus separatum propriè hominem ex muliere à Dei Patris Verbo, ita vt quod ex semine Dauid vnitum sit inconfusè, ineffabiliter, & inseparabiliter Verbo, quod ex Deo, Sacerdotem tentatum per omnia absque peccato, & edoctum ex his, quæ passus est, obedientiam obtulerit Deo & Patri non pro seipso, sed pro solis nobis suam carnem: Non enim imperitè dicimus, Deum Verbum Pontificem & obtulisse seipsum Deo & Patri: Non enim Vnigeniti Deitatis Deus Pater, sed Pater.

Aequè hęc omnia contra Anathematismum faciunt, ac precedētia, hoc est nihil.

Cyrilli defensio.

3. Reg. 18.

Iterum aduersarijs tempestiuè dicemus: Vsquequo claudicatis ambobus poplitibus vestris? Oportebat enim vos habere sanam, & validam ad cognoscenda rectæ fidei dogmata mentem, non duplicitate animæ claudicantem, valde imbecillem, & rectè incedere non valentem: Inconstans enim est duplex anima, in omnibus vijs suis, & non adiuuatur a Domino. Quod dico, valde admirans, aduersarios tam effusè, ac temere propositum etiamnum anathematismum perstringere velle. Nec absurdum, quòd nolunt Dei Patris Verbum a nobis nominari Apostolum & Pontificem confessionis nostræ, quando factus est homo: Nam qui prorsus attentant natiuitatem eius secundùm carnem calumniari, & reiectiuam quasi non veram facere

Iac. 1.

Cur Orien. incarnatú Dei Verbú Apostolú aut Pontificem nolint nominari.

audent, non ferentes dici sanctam Virginem Dei genitricem, quomodo non & dispensationis modos vitiarent? Audiant igitur hoc, quod Esaias dixit: Nisi credideritis, non intelligetis. Etenim diuinus Euangelista Ioannes magnum, & præcipuum quiddam hominibus detonuit, dicens, Verbum carnem esse factum. Qui autem virtutem veritatis suffurantur, ita carnem ipsum factum esse dicunt, sicut & maledictum, & peccatum esse fatentur. Et de illis iampridem diximus, quæ probabilia erant, vt possint sermones illorum falsi comprobari.

Esa. 7.

Ioan. 1.

Orientales Verbu perinde hominem factú putant, ac peccatum, vel maledictum.

At illis obiurgatoribus nunc illud dicimus: Discite audire angustiati, suscipite fundamentum Sacramenti secundùm Christum, prima dispensationis exordia, & ipsum (vt ita dicā) ingressum. Credite nobiscum, imò sacris Scripturis. Date date veritatis calculum, confitentes quòd ipse Vnigenitus Dei Verbum, qui est in sinu Patris, per quem omnia, & in quo omnia, factus sit caro, non ferendo conuersionem, vel contemperationem, existens hoc secundùm naturam, quod erat, & est, & erit. Factus autem est caro, natiuitatem ferens ex sancta Virgine, secundùm carnem, inquam, & appellatus est filius hominis, & similiter vt nos particeps fuit sanguinis & carnis. Hæc cognoscentibus, & tam venerandam veramque fidem amplexantibus, omnia deinceps apparebunt accessa & peruia, & planè nihil asperum & obluctans: Scriptum est enim, quòd perspicua sunt intelligentibus, & recta inuenientibus scientiam.

Quę Orientales credere oportet, vt incarnationis mysterium intelligant.

Prouerb. 8.

Opinor autem operæpretium, vt & nos causam nostram dicamus, propter quam factus est anathematismus: Nestorius enim, qui omnia perturbar, & omnia susque deque confundit, tale quiddam de Saluatore nostro Christo dicebat: Missus est ad prædicandum captiuis remissionem, hic fidelis Deo factus Pontifex: Factus est enim hic, non perpetuò erat. Hic paulatim ad Pontificis dignitatem peruenit hæretice? Hæc aliaque his consimilem pariēna impietatem adducit multa. Quis igitur, auditis tam fœdis sermonibus, non mallet omnia pati, quàm silentium Deo exosum diligere? Mortuus est pro nobis Christus, confusionem contempsit, crucem & mortem tulit secundùm carnem, & nos benefactori neque beneuolum sermonem rependemus? sed quieti sedebimus, tam absurdas audientes blasphemias, vel fortassis etiā inter nos diuidentes crimina? Heus quid dicis? Profecit in Sacerdotem paulatim Verbum quamuis esset Deus, exinaniuit seipsum; liber secundùm naturam, accepit serui formam; & qui vltra omnem creaturam est, & diuinitatis eminet gloria, humiliauit seipsum. Si autem profecit, quonammodo exinanitus est, vel quo pacto se demisit ad humiliationem? Vtique antè præcesserunt honor & gloria, dixerit quis hanc exinanitionem.

Cur editus decimus Anathematismus.

Quidnis potius subeundum, quàm hęreticos impune ferre grassari.

nitionem. Deinde quomodo ante rem est exinanitio?

Eia, inquit, si ipsum Dei Patris Verbum factus est Pontifex; quis, oro, maior est ille, cui Sacerdotali ministerio seruit? Igitur dicam iterum; Crede quòd quamuis Deus secundùm naturâ esset in forma Patris Filius, non rapinam arbitratus est se esse Deo æqualem; sed seipsum exinaniuit, formam serui assumens. Si autem factus est homo, assumpsit autem serui formam; quomodo censebitur parum & dispensationis sermonibus incongruum, appellari & Apostolus & Pontifex? & qui mensuram humanitatis nostræ non dedignatus est, quomodo repudianda faceret humana? Forsitan haud difficile foret, id multis tractare sermonibus, & prolixiorē enarrationem protrahere. Sed illis nunc transitis, ipsorum afferam sermones: Scripserunt enim sic: Verùm ne turbetur vestra mens, audiens de eo, qui passus est, quamuis sit filius: Non enim duos filios dicimus, eum qui passus est, & eum, qui mansit impassibilis: Neque enim Deitas seorsim sequestrata ab eo, qui ex semine Dauid filius nominatus est, ita vt neque Deitas post vnitionem sine visibili carne Filius appellatus est. Et iterum; Vnde vnum & eundem Filium confitemur inconfusis naturis manentibus, non alium & alium dicentes, absit: Sed vnum & eundem Pontificem & Apostolum nostrum factum esse, Dominum nostrum Iesum Christum, secundùm diuinas scripturas, nullus non confitebitur, nec separatum propriè hominem ex muliere à Dei Patris Verbo.

Philip. 2.

Si Verbo nō fuit turpe hominē fieri, nec turpe ipsi erit Pōtificem vel Apostolum appellari.

Verba & ipsa Orientalium.

Itaque si vnum dicunt Filium, nullo modo partientes in duos: vnum ex semine Dauid, & alium ex Deo Patre Verbum, quomodo non lædunt Sacramentum partientes dispensationem Deo & homini? & non potiùs vnum & eundem Deum & hominem esse dicunt, vt sint omnia eius, quæ diuinè & humanè dicta? Nam quando aliquid, quod decentissimè de ipso dicitur, hoc certè omnimodo & verū esse dicimus: Deum enim ipsum esse scimus. Et si humanè quidpiam dictum fuerit, etiam hoc admittemus: Cōfitemur enim, quòd Deus est in carne & sanguine, & humanitatis mensuram per humana agnouimus: Mille enim millia sanctorum Angelorū ministrant ei, & diuinum eius chorum circunstant Seraphin. Quando autem factus est homo, vocatus est Pontifex; non quòd maiori Deo offerret sacrificium, sed quòd sibijpsi, & Patri fidei nostræ confessionem procuraret. Audiens, quòd dictus est Sacerdos, propter humanitatem, erubescisnè? Deinde quomodo non admiratus es, quòd non secundùm morem, alteri fecerit sacrificij modum; sed sibijpsi potiùs & Patri, vt dixi? Quando dicis indignum esse Deo, vt sacrificet, adstipulor & ego: Scilicet, si solum sit, & absque carne Verbum, dixeris rectè; quia autem factum

Orient. diuidunt, etsi se diuidere diffiteantur.

Dan. 7. Ezech. 10.

Cuiusmodi sacrificium Pontifex nobis offerat.

Soli Verbo, si carne destituatur, non conuenit sacrificiū offerre.

est caro, inde & sacrificantem propter humanitatem; & in dignitatibus vltra creaturam, sicut Deum: Considera enim cum Deo & Patre. Itaque vide ipsum sacrificantem secundùm humanitatem, considentem autem vt Deum: Quid enim dicit beatus Paulus: Talem habemus Pontificem, qui consedit in dextra throni magnitudinis in excelsis. Igitur videntes, quòd factus est homo, qui Deus sit, (est autem vnus & idem Filius) illi omnia tribuimus vt vni; & dispensationis sermones non ignorabimus, cogitationis vim semper prouidè & sapienter ad obedientiam eius accommodantes.

Hebr. 8.

Quæ vndecimo & duodecimo Anathematismo obiecta, vicissimque ad illa responsa sunt, ea inter illa reiecta sunt, quibus Cyrillus Theodoreti reprehensionibus occurrit Sententiæ, quæ ex Greg. Nyss. Basil. Mag. & Athanas. hic subijciebantur, ex habentur cap. 7. Tom. secundi, inde petantur.

Appendicis tertiæ caput secundum & posterum.

LIBER CYRILLI AD *Euoptium Episcopum.*

ARGVMENTVM.

IOANNES Antiochenus communi illa capitum Cyrillianorum appugnatione nondum, vt videtur, satiatus, Theodoreto Cyri Episcopo persuadet, vti, quanta vi & arte queat, eosdem Cyrilli anathematismos denuo oppugnet. Theodoretus (vt qui propter Nestorium condemnatum æquè ac Ioannes a Cyrillo alienus esset) iniustæ petitioni haud inuitus obsecundans, singula Cyrilli capita non absque manifesta Sycophantia à vero, germano, orthodoxoque sensu ad falsum, præposterum, & hæreticum trahit, fallaque interpretatione eorundem auctorem in apertæ hæreseos suspicionem apud imperitos rerum æstimatores adducere contendit. Euoptius improbitatis huius conscius; veritusque, si dissimularetur, ne, & religio, & celebris quoque Cyrilli fama grauiter inde læderetur, hostiles Theodoreti reprehensiones ad Cyrillum mittit, eundemque vt accuratè illis respondeat, amicè consulit. Paret Cyrillus, copiosaque ac luculenta oratione suam orthodoxiam & innocentiam ab iniusta Antagonistæ calumnia vindicat. Inter respondendum autem eundem ordinem seruat, quem in Apologetico: Primo enim præmittit anathematismum, huic mox Theodoreti reprehensionem subiungit. Postremò vnicuilibet suam responsionem adnectit.

PIENTISSIMO FRATRI, ET desideratissimo comministro Euoptio Cyrillus in Domino salutem.

LECTIS nuper literis à pietate tua ad me datis, admiratus sum, & affectionem charitatis; & in Christo syncenitatem; atque adeò, vt illud in Prouerbijs: Frater, qui à fratre adiuuatur, sicut ciuitas munita, verissimè scriptum sit, nunc quoque verè dici debere censeam; videaturque mihi charitatis possessio digna, quæ omni eloquio rectè & meritò in Scripturis

Prouerb. 18.

Mirabilis charitatis vis; quę iā magis spectatur, ex opere, quā sermone.

Scripturis diuinitus spiratis celebretur: Plenitudinem enim legis continet, aliasque virtutes antecellit, & ad miraculum vsque in Sanctorum animabus residet. Eam sanè nō solùm puris verbis compleri dicimus; sed magis spectamus, vt ab operibus testimonium recipiat: Sicut enim pretiosissimas gemmas, quas Indicas esse dicunt, non continuò admiremur, si quis de illis mira narret, sed si videntes in admirationem rapiant; ita etiam claram dilectionis pulchritudinem effulgere arbitror, si in cunctis pijs negotijs, ab operibus perfectis testimonium habeat.

Hanc igitur, dum pietas tua probè colens, per prudentiam Sanctorum vestigia incedit, gloriam quoque, quam illi bene viuendo meruerint, vendicat. Abundantiùs autem comprobatum est mihi tuę pietatis erga me studiū, libro mihi exhibito, quem composuisse dicitur contra Anathematismos Theodoretus Cyri: (ita enim ciuitatulam vocant.) Lectis his, quæ in eo habentur, gratias Deo cum hymnis offerebam, tantum non & illud dicens: Domine libera me a labijs iniustis & a lingua dolosa: Sentiebam enim, me vbique calumnijs impeti, idque per singula capita. Cogitabam autem hoc, quòd familiares nonnulli dicebant, virum istum in literis exercitatum, & in sacrarum Scripturarum cognitione fortè prouectum: Verùm ab intelligentia istorum capiendorum tantum abscessisse, vt de eo nunc placè sentiam, quòd quorundam desiderijs indulgens, fingat se ignorantem, ac arrogantèr, & superuacaneè; sed iustè & appositè lectioni dorijs in me vsus reputetur, tametsi in dictis nostris nihilominus sit ita difficile, vel sublime, quod apprehensionem subterfugiat.

Psal. 119.

Cyrill. vbiq; calumnijs impetitur.

Theodoret. quorūdam desiderijs indulgens, Cyrilli anathematismos impugnat.

Hinc colligere licet retutationem hanc, proximè præcedētem consecutam esse.

Quoniam autem, licet pridem de his scripserimus, pauca & cum illo loqui necessariū est; vt ne quis præ desperatione silentium eligere putet, quanta licuerit sermonis breuitate, defensionem illaturus sum. Oportebat sanè ipsum, vtpote in sacris exercitatum Scripturis; si quidem meos eius erat de diuinis mysterijs nobiscum miscere sermones, de solis sacris literis nobiscum commentari, orationemque, vt sacra decet, contexere, neque veteres nobis fabulas cū salibus in medium adferre: Meos enim sermones pomo Eridis confert, fortassis vt ostentet, quantum sibi sapiētis peculium compararit, vnde & nos dictorum suorum multò maximi admiratores fieremus: Nam & eloquentissimum se declarat, & multifariam eruditum, vtpote qui pomum Eridos non ignoret, atque adeò neque Priami Paridem. Cæterùm his missum factis præsentem causam in manus potiùs sumamus.

Theodoret. Scripturarū loco fabulis & salibus vtitur.

D. CYRILLI ALEXANDRINI *Archiepiscopi Anathematismus primus.*

Si quis non confitetur Deum &c.

REPREHENSIO DVODECIM *capitulorum Diui Cyrilli Alexandrini Archiepiscopi, ab Theodoreto Episcopo Cyri ad Ioannem Antiochenum conscripta.*

Valde dolui, dum Anathemata legissem, quæ direxisti, destruere ea a nobis ex scripto præcipiens; & hæreticum eorum sensum nudum omnibus intimare. Dolui autem, quia vir pascendi sortitus officium, cui grex totus est creditus, & oues infirmas curare præceptus, languet ipse, & quidem vehementer. Implere autem oues nititur ægritudine, & agrestibus bestijs sæuitùs ea, quæ sunt pascenda, discerpit: Illæ namque ea, quæ sunt dispersa, & a gregè diuisa, capientes dilacerant; hic autem in medio eius existens, & saluator est deputatus & custos, latentem læsionem introducit obedientibus: Quòd enim apertè rebellat, obseruari facile est; quòd vero sub amicitiarum figura insidias parat, inuenit id, contra quod pugnat, incautum, eique facilè infert læsionem. Vnde obsidentibus hostibus exterioribus sæuiores sunt proditores. Hoc ergo multos contristat, quòd sub pietatis nomine atque figura, & sub pastoris dignitate consistens, in hæreticas & blasphemas voces erumpit, & dudum extinctam Appollinarij insaniam simul impiamque doctrinam renouat.

Iniusta in Cyrillū criminatio.

Apertū hostem facilè vitamus.

Super hæc autem non solùm talia allegare, sed & non consentiētem suis blasphemijs anathematizare præsumpsit. Si tamen istius ista sunt germina, & non inimicorum quispiam veritatis, tanquam ex illo hæc componens, proiecit in medium, secundùm illud, quod in fabula malum discordiæ in altum flammas exaltans. Nos autem, quicunque doctrinas Euangelicas sequimur, non carnem naturaliter factum, neque in carnem conuersum Verbum dicimus; Inconuertibilis est enim immutabilisque Diuinitas. Vnde & Propheta Dauid dicit: Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Quod Paulus maximus veritatis præco, de Filio dictum in epistola ad Hebræos docuit. Et alibi per Prophetam ait Deus: Ego sum, ego sum, & non mutabor. Si igitur inuertibilis est immutabilisque Diuinitas, mutabilitatis est & conuersionis insusceptibilis: Si autem impossibile est mutari immutabilem, non factus est caro Deus Verbum conuersus; sed assumpsit carnem, & inhabitauit in nobis, secundùm Euangelicam vocem. Et hoc explicans sacratissimus Paulus in epistola ad Philippenses ait: Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, qui cùm in forma Dei esset, nō rapinā arbitratus est, vt

Cyrillo Apollinarismi insidiose imponit.

Et vbi Cyrill. oppositū docuit.

Psalm. 101.

Hebr. 1.

Malach. 3.

Philip. 2.

esset æqualis Deo; sed semetipsum exinaniuit, formam serui suscipiens.

Palàm igitur ex his, quæ dicta sunt, quia Dei forma mutata non est in serui formam; sed manens quod fuit, assumpsit formam serui. Si igitur non est caro factum Deus Verbum; sed carnem viuam, & rationalem animam assumpsit; non ipse naturaliter ex Virgine natus est, & conceptus, & factus, atque formatus; & principium exinde, vt esset, assumens, qui ante secula est, & Deus est, & apud Deum est, & cum Patre est, & cum Patre cognoscitur & adoratur; sed templũ sibi in vtero virginali fingens, erat cum concepto, & ficto, & formato, & nato. Qua gratia & sanctam illam Virginem Dei genitricẽ appellamus; non tanquam Deum naturaliter genetarit, sed tanquam hominem vnitum Deo, qui finxit eum: Si autem non est homo, qui in vtero Virginis factus est, sed Deus Verbũ, quod ante seculũ est, factura igitur Spiritus erit Deus Verbum: Quod enim in ea nascitur, inquit Gabriel, ex Spiritu sancto est. Si autem incarnatum est vnigenitum Dei Verbum, Patrique consubstantiale, & coæternũ, non est figmentum, aut creatura Spiritus. Sin verò non Deum Verbum in vtero Virginis Spiritussanctus finxit, restat intelligi serui formam, & fictam, & formatam, & conceptam, & natam naturaliter.

Hæc oĩa sensum Nestorianum sapiunt, & mera cõmẽta sunt.

Matth. 1.

Quia verò non nuda est à Dei forma; sed templum erat inhabitantis Verbi, secundùm Pauli vocem: In ipso enim, inquit, complacuit omnem plenitudinem Diuinitatis inhabitare corporaliter; non hominis genitricem, sed & Dei genitricem Virginem appellamus, hanc quidem figmento, & formationi, & conceptui, illam autem vnitioni ponentes appellationem. Propterea & natus infans Emmanuel appellatur; neque Deus humana natura separatus, neque homo Diuinitate nudus: Emmanuel enim nobiscum interpretatur esse Deum, secundùm Euangelicam vocem: Nobiscum autem Deus ex nobis pro nobis assumptum significat, & assumentem Deũ prædicat Verbum. Ergo infans Emmanuel propter assumentem Deum, & Dei genitrix Virgo, propter vnitionem Dei formæ ad conceptam serui formam: Non enim in carnem Deus conuersus est; sed Dei forma assumpsit serui formam.

Colos. 1.

Qua ratione secũdum Theodoreti commentũ beata Virgo dici queat Deipara simul & hominipara.

Matth. 1. Emmanuel

Non formã assumpsit formã, sed persona assumpsit naturam.

Cyrilli aduersùs Theodoretum refutatio.

MVLTVM valdè declamauimus aduersùs eos, qui confiteri non patiuntur Emmanuelem esse Dei Verbum, quando factum est caro: Accusator verò horum sic rectè dictorum, si non Deum nouit verè existentem Emmanuel; si nõ verè secundùm carnem ex sancta Virgine, carnem factum Dei Verbum, secundùm quod scriptum est, cur non potiùs clarè dicit? Quid agis, ô fortis, terribilis, & contrarias enomens voces? cur extolleris aduersùs dogmata veritatis? Non est secundùm veritatem Deus Emmanuel? neque Dei genitrix sancta Virgo? At nos ita clamanti atq; dicenti, ex Scriptura Diuina resistentes prudenter, & Apostolicæ & Catholicæ fidei traditionem, Patrumque confessionem, qui per tempora in Nicæa collecti sunt, proferentes, satisfaciemus; quia neque rectè, neque honestè nostris dictis conatur insurgere, magis autem cũ omnibus diuinis Scripturis litigat impudenter.

Ioan. 1.

Theod. negat Deũ verè natũ, Mariam verè & propriè Deiparam.

Nõ totũm Scripturę latere intendum.

Thed. non Cyril. sed scripturis, & patribus obnititur.

Sed sapiens, & astutus expositor, quæ quidem decebat rite dici, & necessariò, prætermittens, & omnino cogitans de talibus nihil, ad aliam semitam pergit; quasi compelleretur oportere monstrare, quia conuersione superior est Deus Verbum, & non in naturam trasformatus est carnis; tanquam hoc obtinente, & verè declarare volente nunc anathemate. Audiat itaque, qui obuiare his, quibus contradicit, nullo modo nouit. Superfluè loqueris homo, & sensu litigas otioso, & hoc apud nos: Nouimus enim, quia cõuersionem, & obumbrationem sustinere Diuina & excellentissima natura non patitur; sed neque Dei Verbum esse desinens hoc, quod est, in naturam transijt carnis. Quia verò, ait, à Dei forma, assumptam serui formam, doceat transiens, si absque subsistentijs solæ secundùm vnitatem formæ conuenerunt alterutris. Sed existimo certabit ex hoc & ipse: Nõ enim similitudines simpliciter non subsistentes, & formæ conuenerunt alterutris, secundùm vnitatem dispensatiuam; sed rerum ipsarum, siue subsistentiarum conuentus est factus, vt inhumanationis ratio verè facta credatur. Ergo si dicimus carnem factum Verbum, non confusionem, non mixturam, nõ conuersionem, aut immutationem, quam contigisse dicimus circa eum; sed vnitum potiùs ineffabiliter & inenarrabiliter sancto corpori animam habenti intelligibilem: Quod autem vniri dicitur, non omnino confunditur, sed fit in assumptione magis alterius.

Non conuenerunt solæ interesse formæ.

Cautè hæc accipiãtur; vna. n. tantùm subsistentia hic intercessit.

Affirmamus igitur ex Deo Patre Verbum in assumptione sanctæ & animatæ carnis factum, vnitumque secundùm veritatem inconfusè ex vulua ipsa processisse hominem, permansisse autem etiam sic Deum Verbum, ideoque & Dei genitrix est sancta Virgo: Superfluum autem arbitror existimandum, & hominis genitricem eam oportere dici: Si quidem essent aliqui, ex multa mentis vesania, qui dicerent, Dei Verbi naturam veluti fontem quendam, & propriæ essentiæ principium habuisse carnem, fortè fuisset aliquando, non absurda & contemnenda ratio, volentibus eam etiam hominis nominare oportere genitricem. Quia verò abominabilis, & odiosa quidem apud omnes est huiusmodi sententia, intelligiturque non aliter Dei genitrix sancta Virgo, nisi primò susceperit quisquam

Nõ satis cõmodè Virgo mater hominipara appellatur.

quam fidem, quia nimirum factus est caro, hoc est, homo Verbum ex Deo Patre: Non enim quodammodo diuinitatem nudam, sicuti dixi, peperit Virgo; quæ huius instantiæ videtur vtilitas, dicentium oportere nominari eã & hominis genitricem? Sed, sicut apparet, inuenta quidem ab eis est contra Christum hæc machinatio: Non enim patiuntur sapere, vel dicere ipsum, qui ex Deo & Patre est ante secula Filius, in nouissimis seculi temporibus, inconfusè, inconuertibiliter, ex vulua vnitum carni, animam habenti rationalem, sicque factum secundùm nos hominem; sed tanquam vnum Sanctorum, inhabitantem habuisse Deum prædicare conantur; & suadent hæc sapienda, non considerantes; quia & in nobis est per Spiritum; sicut & in sanctis templis omnium Deus: Scriptum est enim: Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis ergo templum Dei corruperit, corrumpet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos: Sed licet nominemur templa Deum habentia inhabitantem per Spiritum; attamen alterum nouimus modum Sacramenti secũdùm Christum: Vnitam enim esse Deo Verbo secundùm veritatem carnem asserimus, cũ anima vtique rationali.

Qui Virginem matrẽ hominiparã appellant, Nestorizãt.

1. Cor. 3.

Aliter Verbum vnitũ est carni, aliter Deus nobis coniungitur.

Libenter autem eum percontater, vtrùm vnionem Verbi ad humanitatem, siue ad sanctum corpus animatum intelligibiliter, factam dicat secundùm veritatem; an potiùs cum alijs simul & ipse secundùm copulationem, quę per habitudinem est, sermo decibilis & inexistẽtis formæ, ad inexistentem & Diuinam formam; aut etiam secundùm alium modum secundùm solam filiationis homonymiam, id est, vniuocationem; & secundùm solam æqualitatem meritorum: Si tamen aliquis modus iste copulationis intelligitur: Sed enim, sicut apparet, insisto nænijs inaniter, & interrogationem superfluam facio, habens eius voces apertamq; confessionem: In primo namque Capitulo ipsis verbis sic ait: Propterea natus infans Emmanuel appellatur, neque Deus humana natura separatus, neq; homo Diuinitate nudus. Oportebat igitur eum subtilem politamque explanationem de istis efficere. Veruntamen illud interim designare conuenit: Ecce enim hic & satis clarè interpretatus ipse vnitatem ab humana natura nõ separatum dicit Deum: Simul etiam confitetur, quia & vnum secundùm vnitatem nouit existentem Christum, eundem vtique & Deum simul & hominem. Quomodo ergo non erubescit a nobis factos obiurgare sermones?

Subobscura hęc & perplexa.

Aut Theodoretus negat veram Verbi cũ carne vnionẽ, aut certè studio ineptè perplexeq; loquitur, insulseq; contra Cyrillũ nugatur.

D. CYRILLI ALEXANDRINI Archiepiscopi Anathematismus secundus.

Si quis non confitetur carni secundùm, &c.

Theodoreti reprehensio.

VNVM quidem Christum confitemur, sanctis Apostolorum obedientes doctrinis, eundemque propter vnionem, & Deum, & hominem nominamus, secundùm substantiam verò vnionem modis omnibus ignoramus, tanquam peregrinam, & alienam a Diuinis Scripturis, & Patribus, qui eas interpretati sunt. Si autem hoc vult dicere, per vnionem secundùm subsistentiam, quæ hæc genuit, quòd temperamentum carnis, & Diuinitatis sit factum, contradicimus omni virtute, & redarguimus blasphemiam: Necesse enim est, temperamentum sequi confusionem; ingressaque confusio, aufert vniuscuiusque proprietatem: Qui enim temperantur, non permanent, vt primò fuerunt. Hoc autem de Deo Verbo, & qui ex semine Dauid est, dicere absurdissimũ est. Oportet autem obedire Domino, ostendenti duas naturas, atque dicenti Iudæis: Soluite templum hoc, & tribus diebus suscitabo illud. Si autem temperatio facta est, neque Deus permanserat Deus, neque templum cognoscetur templum, sed & templum Deus & Deus templum: Hoc enim exigit ratio temperamenti. Et superfluè Dominus ait Iudæis: Soluite templum hoc, & in tribus diebus suscitabo illud: Oportebat enim dicere: Soluite me, & in tribus diebus suscitabor; si verè aliquod temperamentum factum fuisset atq; confusio. Nunc autem ostendit soluendum templum, & suscitantem Deum. Superflua itaque secundùm subsistentias vnio, quam pro temperamento nobis, sicuti puto, proponit. Sufficit autem dicere vnionem, quæ naturarum proprietates ostendit, & vnum edocet adorare Christum.

Tẽperamẽtum nõ esse in Christo. Quod cum alio miscet, non manet idem, quod erat.

Ioan. 2.

Cyrilli aduersùs Theodoretum refutatio.

ECCE rursus iste fortis occasionem contra nos oris effrenati fortuitam facere studens, detrahit sermoni, secundùm subsistentiam dicto. Determinat autem, quod insolitum est ei, & peregrinè eam prolatam affirmat; non considerans, quia pro scelestorum hæreticorum adinuentionibus harum dictionum virtus, veritatem è diuerso examinans, destruere nititur, quod ab eis videtur oppositum. Nestorio igitur vbique pertinenti Dei Verbi secundùm carnem natiuitatem, & solarum nobis dignitatum vnitatem introducente, hominemque Deo copulatum dicente, filiationis homonymia, id est, æquiuocatione honoratum, necessariò nos dictis illius repugnantes, secundùm subsistentiam vnitatem dicimus factam; hoc, secundùm subsistentiam, nihil aliud esse declarantes, quàm solam Verbi naturam, siue subsistentiam, quod est, ipsum Verbum, humanæ naturæ, secundùm veritatem vnitum, sine vlla conuersione, atque confusione, sicuti sæpissime diximus; vnus intelligitur & est Christus, idem Deus & homo.

Præposterè subsistentię vocem torquet Theodoretus contra Cyrillũ.

Christus cũ vero Filio homonymos est Filius secundum Nesto. Quid sit secũdũ subsistentiã vniti.

Hoc autem, vt opinor, etiam Theodoreto probatur dicenti ab humana natura Deum nõ esse separatum; neque humanitatem absque

Deitate

Deitate intelligi. Igitur neque subsistentiis serui & Dei formam vnitam esse; neque sanè communem hominem sola dignitatum æqualitate cohonestatum, secundùm habitudinem, Verbo copulatum esse dicimus; verùm ipsum vt dixi, Filium Dei Vnigenitum, secundùm veritatem in vnitate sibi vnitæ carnis esse, animam habentis rationalem, cum hoc, quòd & Deus maneat. At vir ille sermonibus disertus, & contemplationibus valens, Verbum definiuit esse temperamenti susceptiuum, & dicere audet, & adfert iniurias, quæ ex contemperatione fieri solēt; quasi nos ignoraremus; vel fortassis sibi ipsi placet, & verborum ornatu gaudet; nihilque aliud assequitur, quàm opinionem, quòd possit prolixè loqui; & quòd nullum ab alio dictum, tanquam verum recipiat; vt aliquis esse videatur apud eos, qui rectè diiudicare nesciunt, quisnam fabuletur, & mentiatur; aut quis recta veritatis via incedat, & sermonibus sapientibus & necessariis vtatur: Nam & initio, fateor, credebam eum sensum capitulorum non ignorare; fingere autem quasi videatur ignorare, & in hac quibusdam morem gerere; atqui nunc verè illum ea ignorare comperio.

Theod. suā eloquentiā & vafritiē ostentare volens, Cyrillum impugnat.

D. CYRILLI ALEXANDRINI Archiepiscopi Anathematismus tertius.

Si quis in vno Christo diuidit, &c.

Theodoreti reprehensio.

TENEBRICOSA quidem & caliginosa est dictorum intelligentia, piis autem manifesta est ipsorum ineptia. Cui non est perspicuum, quòd copulatio & conuentus nihil differunt? Copulatio enim est, discretorum copulatio: Conuentus verò distantium coitus. At sapientissimus istorum verborum pater, quasi contraria posuit ea, quæ non pugnant: Non oportet, inquit, copulatione subsistētias coniungere, sed conuentu, & conuentu naturali; vel ignorans fortè, quid dicit, vel cognita blasphemans. Natura est enim res necessariò compellens, & absque voluntate. Exempli gratia: Natura esurimus; arbitrio hoc non, sed necessitate patimur; natura sitimus, natura dormimus, natura spiramus aerem. Hæc autē omnia omnino sunt absque volūtate, vt dixi. Qui autem nihil horum in se recipit, necessariò finem vitæ accipit. Si igitur naturalis fuit Dei formæ, & serui formæ vnio, à necessitate quadam cogitur, & non misericordia vsus est Deus Verbum formæ serui coniunctus, & legislator omnium, necessitatis legem sequi inuenitur.

Copulatio & conuentus in idem concidunt.

Natura necessitatis causam dicit Theodoreto.

Secundùm Theodoretum Verbū carni naturaliter vnitū non est, quia natura dicit necessitatē. Philip. 2.

Verùm non ita nos docuit beatus Paulus, sed contrarium, eò quod seipsum exinaniuit, forma serui assumpta. Quòd autem seipsum exinaniuit, voluntarium demonstrat. Si igitur consilio & volūtate naturæ ex nobis susceptæ vnitus est, superflua est naturalis verbi additio: Satis enim fuerit fateri vnionem. Vnio autem etiam in discretis accipitur: Nusquàm enim intelligitur, vbi vnio non inuenitur. Igitur vnionem suscipiens, discretionem recipit. Quomodo igitur dicit, non oportere subsistētias diuidere, siue naturas, idq; sciens, quòd perfecta quidem Dei Verbi subsistentia ante secula fuit? Perfecta autem ab illo assumpta fuit serui figura. Ideo & subsistentias dixit, sed non subsistentiam. Si igitur altera natura perfectionem habet, in hoc autem conuenerunt ambæ, forma videlicet Dei serui formā suscipiente, vnam quidem personam, & vnū Filium, & Christum, sicut pium est confiteri, duas autem subsistentias, siue naturas vnitas dicere, non absurdum est, sed iuxta causam consectaneum.

Etenim si in vno homine diuidimus naturas, vt mortalem corporis, immortalem verò animæ dicamus, vtrunque autem hominem; multò magis assumentis Dei, & assumpti hominis naturarum proprietates cognoscere ratio poterit. Inuenimus autem & beatum Paulum, vnum hominem in duos diuidentē; & aliquando quidem dicentem: Quantò exterior homo corrumpitur, tantò internus renouatur. Aliquando verò: Condelectat lex Dei, inquit, secundùm internum hominem. Et iterum: In interiore homine habitare Christum. Iam si Apostolus naturalem copulationem naturarum simul conditarum diuidit, quomodo impietatis arguit eos, qui diuidūt proprietates naturarum Dei, qui ante secula fuit, & eius, qui in extremis diebus homo assumptus est, quum temperationem nos per alia verba doceat?

2. Cor. 4.

Rom. 7. Ephes. 3.

Hāc distinctionē Cyrillus non improbat, sed alterā illam, quæ fit in duas personas, vel duos Christos.

Cyrilli aduersus Theodoretum refutatio.

VIDE, obsecro, quomodo callidissimus iste obscuritatem in dictis calumnietur, nimirum ipse mentem nō fulgidam, sed tenebricosam adferrens. Tenebricosum esse dicit sermonem, qui rectè sentire volentibus tam perspicuus est, adeoq; notissimus. Existimauit autem, quòd debeat dici conuentus, & nō copulatio; deinde industriæ suæ dexteritatem declarans, vnam vim ex significationibus ostendit; siue quis conuentum, siue copulationem factam esse dixerit. Ego verò cum admiratione deprehendo eius mentem subtili valere cōsilio: Solū enim nouit, vt videtur, quod à nullo, qui vspiam sit, ignoratur; & sic protritum est, vt etiam his elucescat, qui nihil, vel mundanæ, vel scholasticæ sapientię tenēt, vel audiēdo mediocriter, & negligenter didicerunt.

Tenebrosus Theodoretus.

Theodoretus ea solū nouit, quæ nemo nescit.

Admiratus igitur eruditionem eius, illud dictum mecum repeto: Paululum euigilans quasi ex somno & crapula, is, qui amplum os contra nos dilatat. Vide subtiliter Sacramentum Vnionē, quæ in Christo est,

Hæretici naturas nō solùm secernunt, sed & diuellunt.

calumniantur quidem, qui præter sacrarum literarum mentem, iuxta suam ipsorum sententiam fœdè torquent: Dicunt enim diuisas esse à se inuicem, & omnibus modis seiungi naturas, & seorsim, ac particulariter vtramque esse; hominem autem sic coniunctum esse Deo per habitudinem contendunt, secundùm solam dignitatem, vel auctoritatem, vel secundùm filiationis æqualem nominationem. Hanc opinionem tollit Anathematismus, nugacissimisque illis vocum nouitatibus se opponit: Asserit enim vnitum secundùm naturam, hoc est, non secundùm habitudinem, sed secundùm veritatem sanctæ carni Verbum rationalem habenti animā, nec vllo modo diuidendum esse, vt ne duos imaginemur filios, & impartibilem partiamur. At hic non intelligens, quidnam sit vnio naturalis, hoc est; vera, non confundens naturas, neque commiscens (ita vt alteram aliter esse oporteat, quàm vt est) puerile quoddam & frigidum suscipit argumentum, & bene se gerere arbitratur.

Secundùm naturā vnitum, idem est Cyrillo, qđ secundum veritatem vnitū.

Et inquit: Si naturalis facta est vnio, exinanitio Verbi voluntaria non fuit, sed quasi ex vi & necessitate: Natura enim cogere solet. Adhæc dicat quis ei: Esuri, siti, & cætera facito, quæ ipse dixisti; carnis erunt naturales infirmitates, & in nobis ipsis motionem habent, quia naturam possidemus tyrannicis affectionibus obnoxiam. Ipsa autem Diuina & ineffabilis natura Verbi, nullo modo passionibus & necessitati subiecta est, neque ab vllo alio, nec à seipsa coacta est ad hoc, vt præter voluntatem caro fieret, & appropriaret sibi humanitatis formam, apprehenderetque semen Abrahæ. Quàm inconsiderate autem loquatur, nulli, qui voluerit, difficilè erit videre: Dicit enim; Semper omnibus modis naturalia necessitatis legibus subiacebunt. Et ad demonstrationem hoc protulit, quòd præter voluntatem nostram esuriamus & sitiamus, natura in hoc prouocante, etiamsi quis nolit. Atqui oportebat virum, & in his exercitatum habentem animum, etiam alia opera videre, quæ meritò maioris pensi erāt. An non est verum, quod homo secundùm naturam est rationalis? Itaque & ipse præter voluntatem suam coactè est rationalis? Cur autem? dic mihi, Deus omnium an non secundùm naturam est Deus? an non secundùm naturam est sanctus, iustus, bonus, vita, lux, sapientia & virtus? Itaque præter voluntatem, & coactè est, quod est? At eum, qui sic voluerit sapere, opinor, quòd ad summàm peruenerit amentiam.

Natura nostra tyrannicis affectionib⁹ obnoxia.

Non subiacet necessitati, quod secundum naturā est.

Homo suapte natura rationis cōpos, neque coactè hoc ipsum est.

Quid igitur nobis mendacium, tanquam murum inexpugnabilem & inuictum opponit? & putria problemata tractat, & audiens naturalem fieri vnionem, hoc est, veram & versionis expertem; inconfusumque omnino subsistentiarum conuentum, attentat torquere vim dictorum, ita vt videantur nō esse rectè facta? Nec formidauit audax ineuitabilibus necessitatibus subiicere Verbi naturā, secundùm similitudinem, quam nobiscum habet. Exinaniuit semetipsum non absque voluntate, sed voluntariè Vnigenitus est homo; & non, sicut tu dicis, suscepit hominem habitudinalem, donans ei copulationem, filiationisque gratia coronans; sicut nos. Atque adeò licet nos intelligamus, vnitas esse subsistentias, hominemque factum & incarnatum esse Verbum, & videatur quodammodo secundùm hoc, naturalis dici à nobis vnio, eiecta non vera & habitudinali, quam nos per fidem & sanctificationem habemus; quia & diuinæ naturæ facti sumus participes, sicut inquit Paulus: Qui adhæret Domino, vnus Spiritus est. Sed non subiicit necessitatibus & desideriis naturalibus affectionum expertem & liberū Deum Verbum.

Naturalis vnitas Subsistentiæ vocem hic iterū naturarū loco vsurpat.

Theod. nō naturalem sed habitudinalem vnionem confingit.

Minus propriè subsistentia vocabulum hic rursum vsurpat.

1. Cor. 6.

Quòd autem vnita, post vnionem in duo separari debere non vult, mea sententia irreprehensibile est & inculpabile; maximè, quòd bonus ille Theodoretus hominem, qui nobis consimilis esse intelligitur, in exemplum asſūpsit, & in duo diuidi non sinit; quamuis ista eius consideratio contineat partitionem & diuisionem non repudiandam, quòd dixerim, quantùm ad sciendum attinet. Quia alterum quidem secundùm naturam est anima, alterū verò secundùm suam naturam caro. Itaque secundùm similem rationem, vnionem diligēter inquirentes, quæ in Christo facta esse intelligitur, considerando quidem Diuinitatem & humanitatem, conuentum verum secundùm vnionem factum esse dicimus; non ignorantes, quòd aliud quiddam, quàm caro, secū dùm naturam sit Dei Verbum; & aliud secundùm suam naturam sit caro. Non est autem tutum, semel secundùm carnem vnitum disse care; neque in duos filios dimetiri vnum Christum, & Filium, & Dominum permittet vlla rectæ fidei ratio; ita nos sancta Diuinitusque inspirata Scriptura erudiente. Verùm illi non tanta cura est de veritatis dogmatibus; nosse autem quid in rebus vtendis necessarium sit, non mediocriter studet; vt si quid ad iniurias natum sit, mendaciis illud verisimiliter adornet, satis etiam ad calumniandum instructus, sed audiat à nobis: Quid gloriaris in malitia, potens iniquitate; tota die iniustitiam cogitauit lingua tua.

Expeditur vnio Verbi cum carne ex vnione animæ cū corpore.

Scriptura in Christo non admittit diuisionem.

Psalm. 51.

D. CYRILLI ALEXANDRINI Archiepiscopi Anathematismus quartus.

Si quis eas voces, quæ in Apost. &c.

Theodoreti reprehensio.

SVNT & hæc his, quæ iam dicta sunt, cognata & assimilia: Vult enim tanquam temperatione facta, in sermonibus, q in sacris Euāgelicis

gelicis & Apostolicis scriptis dicti sunt, nullã esse differentiã, licet eos Arium, & Eunomium, & cæteros hæresiarchas oppugnare glorietur. Dicat igitur ille sacrorum dogmatum diligentissimus Doctor, quomodo hæreticorum blasphemiam redarguat, dum ea, quæ humiliter, & congruè à serui forma dicuntur, Deo Verbo aptat? Illi enim hoc facientes, minorem, & creaturam, & facturam, & seruum, & ex nihilo Filium Dei esse docendo statuunt. Cùm igitur nos, qui diuersa, quàm illi, sentimus, & consubstantialem esse, & coæternum Deo & Patri Filium confitemur, Opificemque omnium, & Factorem, & Ornatorem, & Gubernatorem, & Administratorem, & in omnibus Sapientem & Omnipotentem; immò ipsammet sapientiam affirmamus; cui, inquam, attribuemus illud: Deus meus, Deus meus, vt quid me dereliquisti? Et illud: Pater, si possibile est, transeat poculum istud à me. Et: Pater, salua me ex hac hora. Et illud: Horam illam nullus nouit, neque Filius hominis. Et alia, quæcunque humiliter ab ipso, & à sanctis Apostolis de ipso dicta scriptaque sunt? Cui famem, & sitim adaptabimus? cui fatigationem & somnum? cui ignorantiam & formidinem? Quis Angelico subsidio habebat opus? Si hæc Dei Verbi sunt, quomodo ignorauit sapientia? Quomodo vocata est sapientia ignorantiæ infirmitati obnoxia? Quomodo verax fuit, dicens habere se omnia, quæ Pater, cùm Patris cognitionem non habeat? Solus enim, inquit, Pater nouit diem illum. Quomodo fuit incommutabilis imago Genitoris, non omnia, quæ Genitoris sunt, referens? Itaque si quidem hoc dicens verax fuit, quis ista eum ignorare suspicaretur? Si autem diem sciens, ignorare se illam dicere voluit, vide, in quam blasphemiam, quod colligitur, euadat, si Veritas mentiatur? quæ immeritò Veritas dicitur, si quid in se habet Veritati aduersùm. Si autem Veritas non mentitur, neque Deus Verbum diem, quem fecit, ignorat, quem ipse ab alijs distinxit, in quo orbem iudicaturus est. Sed habet Patris sapientiam imago incommutabilis. Non igitur Dei Verbi est ignorantia, sed formæ serui, quæ tanta per illud tempus sciebat, quanta Deitas inhabitans reuelabat. Hæc & de alijs similibus dicenda sunt.

Quam enim rationẽ haberet, Deum Verbum dicere ad Patrem: Pater, si possibile est, transeat à me poculum istud; veruntamen non quod ego volo, sed quod tu? Multa enim incongrua rursus hinc accidunt. Et primùm discordes erunt Pater & Filius; & alia quidem vult Pater, & alia Filius. Ait enim, Veruntamen non quod ego volo, sed quod tu. Deinde magnam rursus ignorantiam cõsiderabimus in Filio: Inuenietur enim ignorans, an possibile sit, vel non, quòd transeat poculum: Hoc autem de Deo Verbo dicere

> Cyrillus, qui hic impugnatur, nusquam docet, inter voces, quæ Christo tribuuntur, nõ esse secernẽdum: Docet autem quæ cumque de Christo dicuntur, id est, de vno tantùm dici, & hoc verum est.
>
> Matth 27. Matth. 26. Ioan. 12. Matth. 24.
>
> Luc. 22. Nihil hæc ola contra Cyrilli doctrinam.
>
> Marc. 13.
>
> Et hæc quoque imperitè dicuntur: Nihil enim discebat anima Chri per nouam reuelationem.
>
> Matth. 26.
>
> Ineptis plane: Verbũ enim non solum erat Verbu, sed simul quoque homo.

impium, & blasphemia plenum foret: Sciebat enim accuratè, qui propter hoc aderat, qui sponte nostram naturam assumpserat, qui seipsum exinaniuerat, quisnam Sacramẽti dispensationis finis futurus esset. Vnde & sanctis Apostolis prædicebat. Ecce ascendimus Hierosolymam, & Filius hominis tradetur in manus Gentium, vt illudant ei, & flagellent, & crucifigant; & tertia die resurget. Qui igitur hoc antea prædicauit, & Petrum deprecantem, ne hoc fieret, corripuit, quomodo deprecatur, ne fiat, qui manifestè sciebat omnia euentura? Quomodo autem non absurdum, Abraham quidem ante multa secula diem eius vidisse, & gauisum esse: Et Esaiam similiter: prædixisse salutarẽ eius passionem, & Hieremiam, & Danielem, & Zachariam, atque adeò omnem Prophetarum chorum; ipsum verò, & ignorare, & liberationem petere, & deprecari quod in salutem orbis futurum erat? Igitur hæc verba, non sunt Dei Verbi, sed formæ serui, quæ metuebat mortem, eò quòd nondum erat mors destructa; cui etiam formæ Deus Verbum, locο timori dato, hæc dicere permisit, vt assumpti appareret natura; & ne eum, qui ex Abraham & Dauid descenderat, putatiuum, vel phantasticum crederemus; vnde impiorũ hæreticorum societas hanc blasphemiã protulit. Igitur ea, quæ dicta & facta sunt Deum decentia, Deo Verbo accõmodemus; quæ verò humiliter dicta & facta sunt, formæ serui aptemus, vt ne eodem, quo Arius, & Eunomius, blasphemiæ morbo laboremus.

> Luc. 18. Multiplicas verba, Theodorete, sine vllo sensu; neq; enim satis intelligis, quid dicas, aut quid impugnes. Matth. 16. Ioan. 8.
>
> Imò verò sunt ipsiusmet Verbi, sed secundum formã serui.
>
> Omnia vni ad numerũ tribuenda sunt, Theodorete, sed diuersa ratione.

Cyrilli aduersùs Theodoretum refutatio.

En quantò satius foret amicè eum, cuius mens ab odio & affectionibus libera est, dictorum nostrorum vim exquirere? Verùm hoc minimè pensi facit; vrget autem, vtcunque sibi visum fuerit. Etenim dicit: Sunt & hæc his, quæ iam dicta sunt, similia: Vult enim tanquam temperatione facta, in sermonibus, qui in sacris Euangelicis, & Apostolicis scriptis dicti sunt, nullam esse differentiã; licet eos Arium, & Eunomium, & hæresiarchas cæteros oppugnare glorietur. Verùm hæc quidem ille: Ego autem intantùm caui, ne dicerem contemperatas inter se naturas, mistionemque & confusionem, ac versionem tolerandam, quatenùs & ipse in hoc rectè sapit: qui nec sermonum differentiam è medio sustulimus: Scimus enim, quòd alij quidem tales sunt, vt de Deo decenter dicantur; alij verò humanum morem sapiunt; & illi quidẽ summam docent gloriam; hi autem exinanitionis mensuræ conuenientiores sunt. Cæterùm dicimus eos non duabus personis inter se modis omnibus distinctis distribuendos: Nam si vnus est Dominus noster Iesus Christus, vnaque fides, quę in illum, & vnum Baptisma, vna quoque eius, tanquam vnius

> Theodoretus hostiliter agit.
>
> Cyrill', neque naturas confundit, neq; vocum discrimẽ respuit; sed personarũ tãtum dualitatem tollit.
>
> Ephes. 4.

erit

erit persona. Et quandoquidem idem Deus est simul ac homo, congruenter & absque reprehensione de illo dicentur sermones, siue Deo digni, siue humani sint; neque diuina & ineffabilis eius natura, vel in minimo in excellentia Patris per hoc, quod loquimur ea, quæ humanitatem sapiunt, minuitur; neque propterea minus credimr dispēsatio cum carne, quando cum hoc, quod est Deus, & homo, sicut nos, factus esse prædicatur.

Humana, quæ Verbo tribuūtur, Diuinitati illius nihil quicquam præiudicant.

Itaque omnia sunt vnius Christi, tam ea dicta, quæ Deum decent, quàm quæ humanitatem referunt; Nam siquidem non fuisset Verbum, quod ex Deo Patre est, homo factum, nō humanitus, vt de nobis, ita & ipso fieret sermo: Quoniam autem verum est, quòd similiter sicut nos, particeps factus est sanguinis & carnis, & assimulatus est fratribus per omnia nobis videlicet, stultissimè dispensationem sapientissimam irrident, vocem humanam non ferentes, sermonisque vtilitatem, quasi ad alterum seorsim Filium, formam serui, sicut ipsi dicunt, referre studentes? Omnino autem stultum foret, fingere quidem, quòd metuantur hæreticorum morositates, quasi traditionem rectæ fidei extra suā dignitatē auecturi sint; Melius autem dixerim & longè eruditius esse, humanas aptare voces non alteri personæ magis, quæ seorsim & particulariter intelligatur esse Filius; &, sicut ipsi dicere solent, formæ serui attribuere, aut potiùs humanitatis mensuris: Nam eum, qui simul Deus est ac homo, vtrunque sermonem admittere oportet.

Heb. 2.

Egregiè suam amētiam produnt, qui Verbo incarnato humana tribuere verētur.

Humana potius tribuuntur Verbo īcarnato, quàm alteri personæ, vel ipsi secundum se formæ humanæ.

Atqui miror, quomodo ipse sim olet, quòd confiteatur vnum esse Christum, qui idē Deus simul sit & homo: Nam quasi in obliuionem adductus esset eorum, quæ bene se habere putauit, separata iterum vnum in duos, dum Saluatoris vocem apponit, dicentis: De die vel hora illa nemo nouit, neque Angeli cœlorū, neque Filius, nisi pater. Deinde sapientiam esse affirmans Verbum ex Deo Patre natum, quæ & omnia futura prænoscat, adijcit & dicit: Non igitur Verbi Dei est, ignorantia, sed formæ serui, quæ tanta per tempus illud sciebat, quanta Deitas inhabitans reuelabat. Hæc & de aliis similibus dicenda sunt. Igitur si non mentiris, dicens vnum esse Christum, & Dominum Iesum, eundem scilicet Deum & hominem, vtique diuidis, & duos dicere Filios non erubescis. An non planè duo sunt, siquidem non est idem, qui dimensam habet scientiam cum eo, qui nouit omnia? Et cum eo, qui partiariā recipit reuelationē, is, qui perfectus est in sapiētia, & tanta cognoscens, quanta & Pater: Etsi quidem est vnus & idem propter veræ vnitatis causam, & non alius atque alius distinctimque & particulariter, eius omnino erit etiam hoc scire, & neutiquàm vt solùm putetur scire.

Theod. impudens vnū in duos diuidit.
Marc. 13.

Vnꝰ & idē, & qui scit omnia, & qui nescit aliqua.
Matth. 24.

Itaque nouit quidem diuinè, sicut sapientia Patris, cum dispensatiue mensuram ignorantis humanitatis assumpsit; propriumque sit hoc cum aliis; quanquam sicut dudum dixi, ignorans nihil, sed sciens omnia cum Patre: Nam propter quam causam esurire, & ex itinere fatigari dicitur, quamuis vita & viuificus sit, vt Deus; & ipse sit panis viuus, qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo; & insuper ipse sit virtutum Dominus? Verùm vt credatur secundùm veritatem factus homo, appropriauit sibi humana in bonis suæ naturæ mansionem stabilem habens, & indiuolsè retinens ea, in quibus semper erat, & est, & erit. Iam qui reuelationem datam esse dicit formæ serui ab inhabitante Deo, eamque mensuratam, is Emmanuelem Prophetam nobis facit, Deiferumque hominem, atque aliud nihil. Porrò putat quis sapienter, & irrefragabiliter dictum: Nam si Dei Verbum est, qui clamauit: Pater si possibile est, transeat à me poculum istud; & primùm quidem facit discordem Filium cum Patre, iniuriaque depeccatur, ne bibat poculum, quamuis, inquit, non ignorans mundo salutem allaturam passionem suam. Igitur, inquit, non erunt tales Verbi voces. Itaque vicissim audiat & à nobis, qui tam adulterinis cogitationibus vacat. Quoniam tibi videtur à Deo Verbo tales voces amouendas esse, solique serui formæ adaptandas igitur non in duos iterum Filios vnū partiris? Et quis hoc sapiētium perspicuè nō cognoscet?

Matt. 4.
Ioan. 4.
Ioan. 6.
Verbū eodem sensu dr quędam nescire, quo sitire, famere, & fatigari.

Esa. 7.
Theodoretus Christum hominem Deiferum vocat.
Matth. 26.

Nam dicit fortassè quidam; Heus cur tuas sequeris cogitationes? Quia nec credibile, nec rationi consentaneum, vt forma serui passionem declinet, & cum Patre, & inhabitāte Verbo dissidere videatur: Sciebat enim (opinor) passionem suam omnibus, qui sub cœlo sunt, & quos mors vicerat, salutarem, & vitæ conciliatricem fore. Oportebat sanè; inquit, videri etiam metu superiorem, diuinosque nutus sequi paratum. Agè non sentis, qui temere nugatus es, quænam sit talis cogitationum confusio? Ego autem, quòd parua quidē sint omnia hæc humana Verbo ex Deo nato, absque mora dixero: Quæro autem, cuius fuisse putetur exinanitio, & quis hanc voluntariè tulerit. Itaque si quemadmodum alii dicunt, forma serui, vel quod est ex semine Dauid, quomodo vel quo pacto exinanitum est, si à Deo assumptum est? Si autem ipsum Verbum, quod in forma & æqualitate Dei & Patris existit, seipsum exinaniuisse dicitur; quomodo, vel quo pacto exinanitum est, si refutauit exinanitionem? Exinanitio autem Deo Verbo versionis & passionis nescio, ē facere, & dicere quiddam humanum, propter dispensatioē ad carnem conuentum: Tametsi autem factus sit homo, nullo modo Sacramēti rō naturam eius læsit; Mansit enim qd erat, & in humanitatem sese demittens, pp mundi salutem ac vitam. Ea propter non in duas personas, sed tanquam in vnum Christum, & Filium, & Deum Euangelicas, & sanctorum Apostolorum

Validissimè falsas Theodoreti reprehēsiones confutat.

Humana natura nō tulit exinanitionem, sed Verbū.

Argutum dilemma.

Omnia, quouis modo, de Chri-

lorum

prædicitur, ad vnā pso nā iūnēt.

lorum referentes voces; neque Diuinam eius imminuimus naturam & gloriam propter humana; neque dispensationem negamus, sed propter nos factam ipsius Verbi incarnationem credimus.

D. CYRILLI ALEXANDRINI Archiepiscopi Anathematismus quintus.

Si quis audet dicere Christum &c.

Theodoreti reprehensio.

PARTICIPEM fuisse, sicut nos, sanguinis, & carnis, & animæ immortalis Deum Verbum propter vnionem cũ istis dicimus: Carnem autem Deum Verbum conuersione quadam factum esse; non solùm nõ dicimus, sed & eos, qui dicunt impietatis sugillamus: Pugnare enim hoc & ipsis dictis videtur: Nã si conuersum est Verbum in carnem, nõ communicauit nobiscum carni & sanguini, sed est aliud præter hæc: Si autem aliud quiddã, præter illud, est caro, non ipsum in carnem est versum. Igitur communicationis nomine vtentes; sicut vnum quidẽ Filium adoramus, & eum, qui assumpsit, & id quod assumptũ est: Naturarum autem differentiam cognitã habemus, & Deiferum hominẽ (sicut à multis sanctis Patribus dictus est) nõ deuitamus; quorum vnus magnus ille Basilius in sermone de sancto Spiritu ad Amphilochium hoc vsus est nomine; & in explanatione quinquagesimi noni Psalmi: Vocamus autem Deiferum hominem, non quòd particularẽ quandam gratiam acceperit; sed quòd omnem vnitam habeat Filij Deitatem: Hoc enim interpretans beatus dicebat Paulus: Videte, ne quis vos deprædetur per Philosophiam & inanem deceptionem, secundùm traditionem hominum, secundùm elementa huius mundi, & non secundùm Christum; quia in illo habitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter.

Neq; Cyrillus quoque vsquã hoc dixit, aut docuit.

Deiferũ hominẽ esse Christum Theodoretus ex Basilio probare nititur.

Colos. 2. Quo sensu Christus Deifer homo dicatur secundum Theodoretum.

Cyrilli aduersùs Theodoretum refutatio.

Iterum etiam in hoc loco, quàm inaniter nugetur, ostendere facilimum fuerit: Dicimus enim nos, non debere ab aliquo Deiferum hominem nominari Christum, vt non sicut vnus Sanctorum intelligatur, sed magis Deus verus prædicetur Verbum Dei, quod factum est homo, & incarnatum est. Perstringit autem ille iterum ea, quæ rectè dicta sunt, varijsque modis prodigiosè & falsè concionatur. Inquit autem, quòd nos dicamus Verbum Dei conuersum esse in naturam carnis, & cogitatus suos manifestat, quibus effodere, & in lucem eruere studeat, Verbum Dei non esse conuertibile. Id quod sæpissime dixi, hoc nunc quoque necessariò dico; cùm nemo sit, qui dicat Diuinam incorruptibilemque Verbi naturam, in carnem terrenam transformari, omnibus vno cõsensu inconuertibilem esse testantibus, cessate superuacaneos exantlare labores, vt eos, qui minimè decepti sunt, copiosis argumentis certiores faciatis, quòd Verbum Dei secundùm naturam sit incorruptibile & immutabile: Quis enim ita stupidus & insipiens est, vt tam turpia, & ab ipsis fortè insipientibus refutata, sentire, & dicere velit?

Pergit anilister nugari Theodoretus.

Nemo Catholicorum vnquã docuit, Verbũ incarnẽ esse conuersum.

Obstupesco autem, quòd cùm vbique Deũ esse Emmanuelem affirmet, in his deprehendatur illi Propheticam mensuram tribuere: Hominem enim eum esse Deiferum dicit, vt videatur similis nobis, qui per sanctum Spiritum Deum omnium habemus in nobis habitantem: Habitat enim in cordibus nostris, & sumus templa Dei viuentis. Neque idem fuerit dicere, Verbum factum esse hominem; & putare, Deum habitare in homine; etiamsi, vt est, vera beati Pauli vox est; quòd complacuit in ipso habitare omnem plenitudinem Deitatis corporaliter. Sed vnum, inquit, esse Deum Patrem & Filium Dominum Iesum Christum, per quem omnia. Dicit autem quis & in homine habitare spiritum eius. Denique & de nonnullis scriptum est: Eos autem, qui inhabitant domos luteas, ex quibus & ipsi de eodem luto sumus. Igitur vnus intelligitur, & est secundùm constitutionem homo, & ex carne, & ex rationali anima illam inhabitante.

Theodoretus Christũ fecit vnum similem nobis.

Colos. 2. Diuinitas corporaliter in Christo habitat, vt spiritus hominis in homine, & homo in domo lutea, hoc est in terreno corpore.

Quare igitur non cessat rectam minimeq; peruersam rationem conturbare? Aliquando enim vnum dicit Christum & Dominum, eundemque Deum simul ac hominem; aliquando verò Prophetarum mensuram ei dans, Deiferum hominem appellat; ignorans fortassis, quòd illum nobis æqualem faciat; quandoquidem non est Deus verus, sed templum, quod inhabitat Deus Verbum, sicut & in nobis. Verùm Diuina Scriptura secus habet: Verbum enim caro factum est, & habitauit in nobis, nequis putet secundùm conuersionẽ & transmutationem in carnis ipsius naturam transformatum esse. Iam factum caro, hoc est, homo, non est Deifer homo, in exinanitionem spontaneam seipsum demittens, & suam faciens carnem, quam ex muliere accepit; carnẽ inquam, neque animæ, neque mentis expertem, sed animam & mentem habentem. Memores autem eius sumus qui suum corpus templum appellauit, verùm non propter habitudinem; sicut & in nobis per Spiritũ sanctum est, inhabitationem censeri voluit; sed vnus secundùm vnionem intelligitur Christus & Filius.

Theodoretus, vt incõstantes solent, Christum modò hominem Deiferum appellat.

DIVI

D. CYRILLI ALEXANDRINI Archiepiscopi Anathematismus sextus.

Si quis dicit Deum aut Dominum esse &c.

Theodoreti reprehensio.

Phil. 2. Forma serui. BEATVS ille Paulus, quod assumptum est à Deo Verbo, formam serui appellat; quandoquidem vnionem assumptio præcessit. At vbi de assumptione disserit idem beatus Paulus, formam serui assumptam appellauit naturam. Non vltra locum habet, vnitate facta, Gal. 4. seruitutis nomen: Quamobrem idem Apostolus scribens his, qui in illum crediderant, dicebat: Atque adeò iam non est seruus, sed Ioan. 15. Filius. Et Dominus discipulis: Non iam seruos vocabo vos, sed amicos; multò autem magis initium nostræ naturæ, per quod & nos adoptionis donum assecuti sumus, à serui cognominatione liberatum est. Deum igitur fatemur & serui formam, propter vnitam ipsi Esa. 9. Dei formam. Et credimus Prophetæ etiam puerum Emmanuelem appellanti, & natum puerum, & magni consilij Angelum, & admirabilem, & consiliarium, & Deum fortem, & potestatem habentem, & Principem pacis, Patremque futuri seculi. Veruntamen idē Propheta etiam post vnionem prædicans assumpti naturam, seruum appellat eum, qui ex semine Abrahæ fit, dicens: Seruus meus es tu Esa 49. Ibidem. Israel, & in te glorificabor. Et iterum sic inquit: Dominus, qui formauit me ex vtero seruum sibi. Paulò pòst: Ecce dedi te in fœdus Esa 42. populi, in lucem Gentium, vt tu sis in salutem, vsque ad vltimum terræ. Quod autem formatum est in ventre, non Deus Verbum, Phil. 2. sed serui forma est: Non enim Deus Verbum conuersus factus est caro; sed assumpsit carnem, anima rationali præditam.

CYRILLI ADVERSVS Theodoretum refutatio.

DE Sacramento dispensationis Vnigeniti cum carne, superiores sermones, quos fecimus, præsens sermo coniunctus monstrabit decentes ac rationabiles, idque facillimè: Vnigenitus enim Filius, qui est in forma Dei Patris, & æquæ cum illo mensuræ per omnia, par gloria & libertate, forma serui assumpta, frater appellatus est eorum, qui sub seruitute iugo erant, hoc est, noster. Itaq; quasi vnus Matth. 17. Liber non fuit causa seruus factus. ex nobis persoluit didrachma, censum exigentibus; & factus est legislator sub lege, quasi homo; quasi Deus docebat discipulos suos; quia & Filius est verè, & in forma serui propter carnem; tametsi secundùm naturam propriam liber sit, vtpote Deus & ex Deo. Veruntamen Verbū propter propriam incarnationem serui nominatur à Pro- tanquam proprium habens, propter exinanitionis mensuram, tributorum exactoribus subditus erat. Atq; adeò si quis dicat seruum

cum appellari, propter vocem sanctorum Prophetarum nullo modo offendi decet: Cognouerunt enim per reuelantem eis Spiritumsanctum, quòd Verbum ex Deo Patre fieret homo. Erat quidem & sic liber, tanquam Filius. phetis dicatum.

Neq; sic tamen mensurā exinanitionis optimè factæ, faciebat contemptibilem, configuratus nobis, seruitutis iugo sub ditis. Sic & Deum suum Patrem dicit, quamuis natura Deus existeret, & ex ipso; & nullo modo gignentis eminentia minor. Cùm Nestorius igitur sic scribat de Christo: Atque adeò passus Pontifex misericors, nō Deus viuificator eius, qui passus est; & Deum Christi, Deum Verbum nominauit, adiecerit que: Erat autem ipse & infans, & infantis Dominus; hos illius sermones, nos non solùm indecorè, sed & impiè dictos asserimus: Nam si Deus est Christi Verbum, quod ex Deo Patre est; duo vtique erunt modis omnibus & incunctanter. Quomodo autem intelligitur ipse infans & infantis Dominus? Non igitur dicetur sibimetipsius Deus ac Dominus Emmanuel; quandoquidem ipse idem simul est Deus ac homo, eò quòd Verbum Dei homo factum & incarnatum est. Quia autem Deitas aliud quiddam est secundùm suam naturam, aliud autem secundùm naturam suam humanitas, quomodo quis vacillàrit? Veruntamen vnus est Christus ex duabus Deitatis & humanitatis naturis secundùm dispensationis vnitatem. Impia Nestorij dicta. Iuxta Nestorij blasphemiam Verbū est Christi Dominus.

D. CYRILLI ALEXANDRINI Archiepiscopi Anathematismus septimus.

Si quis tanquam hominem Iesum operantem, &c.

Theodoreti reprehensio.

SI mortalis est humana natura, Deus Verbum autem vita & viuificans; suscitauitque templum à Iudæis solutum, & in cœlos euexit, quo pacto forma serui per formam Dei glorificata non est? Cùm enim natura sit mortalis, facta est immortalis propter vnionem cum Deo Verbo. Assumpsit, quod non habebat; quod autem non habebat, vt assumpsit, & glorificauit, ab eo, qui dedit, glorificatus est, Idcirco & Apostolus clamat: Secundùm efficaciam roboris virtutis eius, quam operatus est in Christo, excitato eo ex mortuis. Ioan. 2. Hęc omnia eo tendūt, vt ostendat Verbum & hominem Christū inter se esse diuincta. Ephes. 1.

Diui Cyrilli aduersùs Theodoretum

QVI Christum Iesum nominant, non vnum quendam sicut nos vulgarem hominem, sed Verbum ex Deo natum, hominem factum, & incarnatum auditoribus signifi-

significant;atq; adeò si quid,qđ dignè Deo tribuitur,per corpus eius,quod vt organum sibi ministerium exhiber factum esse dicatur;nihi lominus virtutum Dominus Christus operãs est,non concedens alteri,vt operetur; quemadmodum scilicet beatis Apostolis potestatẽ contra spiritus immundos dedit,vt illos eiicerent,& curarent omnem morbum,& languorem in populo. Propterea beatus Paulus inquit: Non ausim aliquid loqui,quod nõ operatus est per me sermone & opere Christus, in virtute signorum & prodigiorum, in virtute Spiritussancti. Gaudentes autem & beati discipuli, accesserunt aliqnando ad Christũ, & dicebant: Domine, etiam Dæmonia nobis subiiciuntur in nomine tuo: Operatos enim esse per Christum in Spiritusancto dicimus,ꝙ alij ab ipso fuerint. Sed non ita de Christo intelligimus;quòd à Verbo in Spiritu ad operandum motus sit, qnasi alius sit Filius, præter Vnigenitum ex Deo: Vnnm enim monstrauit vnio,& propterea canemus,ne in duos illum diuidamus: Nam quamuis secundùm Scripturas Verbum caro factum est; attamen & sic secundùm veram vnionem,quæ & mentem & sermonem excedit, Vnigenitus Filius est.

Matt. 10. Non ita Christus ꝑ Spiritũ operabatur vt Apostoli: Hi enim ꝑ alienum, Christus ꝑ proprium.

Luc. 10.

Itaque ipse vnus & solus Christus Iesus, quasi per organnm sui corporis operatus est Diuina signa; & non operandi virtutem habuisse eum dicimus,secundùm similitudinem Sanctorum: Prophanum enim hoc esset, atq; valde absonum: Iam quia ex mortuis corpus suum excitauit (secundùm quod vita est & viuificator) ipse semetipsum glorificare videtur,naturam suam viuificare declarans, neq; alteri cuidam in hoc eam gloriam largitus est. Sanè & ad Deum Patrem,qui in cœlis est, dicebat: Pater glorifica me gloria,quam habui, antequàm mundus esset apnd te, quamuis & Deus esset,& ex Deo secundùm naturam,& gloriæ Dominus. Deinde quomodo sicut gloria egens,gloriam, quam ante secula habuit, petit? Nempe quia factus est homo, & per carnem suam gratia Dei,pro vniuersis moriẽ gustauit,secũdùm quod dicit beatus Paulus: Cauens enim ignominiam, quæ inde colligi posset,resurrectionem prædicit; per quam, quia & vita & viuificus est,Deus esse rectè cognoscitur,& sic à nobis creditur. Glorificauit igitur non alium quempiam, sed seipsum declarans vnitum sibi templum secundùm veritatem,quod nec morte domaretur. Porrò ꝙ vnitum illi corpus,neque animæ,neque mentis expers credamus, sed animam mentemq; habens,sæpissime à nobis dictum est.

Christus ꝑ proprium Spiritum & corpus patrauit signa.

Ioan. 17. Quo sensu Verbũ suapte natura gloriosum petat gloriam.

Hebr. 2.

Verbum glorificauit seipsũ, suscitans proprium templum.

D. CYRILLI ALEXANDRINI Archiepiscopi Anathematismus octauus.

Si quis audet dicere assumptum,&c.

Theodoreti reprehensio.

Vnam quidem,vt sæpe dixi, glorificationẽ Domino Christo tribuimus, & ipsum Deum simul ac hominem cõfitemur: Hoc enim nos vnionis docuit ratio. At naturarum proprietates dicendo non vitabimus: Neque enim Deus Verbum versionem in carnem accepit, neque vicissim homo perdidit,quod erat, nec in naturam Dei trãsmutatus est. Igitur vtriusque naturæ proprietates dicimus, Dominum Christum adorantes.

Indicat rursum Dei Verbum homini secundum habitum vnitum fuisse.

Cyrilli aduersus Theodoretum refutatio.

At nos,vir eximie,qui meliora verioraque credere assueuimus, & subtiliores intellectus ad accuratam Sacramenti huius manifestationem & cognitionem applicamus, secundùm quod sacris Scripturis,& sanctorum Patrum æquis interpretationibus videtur; non hominem assumptum esse dicimus à Deo Verbo,& copulatum illi secundùm habitudinem quandam,quæ extrinsecus intelligatur, sed hominem eum factum esse definimus. Et hanc ob causam excidisse à pietate dogmatum eos,qui audent dicere,assumptum hominem adorandum cum Filio & Deo; vt alterum cum altero: Nam si quidem ipse est Deus ac homo ipse adoratur, sicut vnus adorandus est adoratione vna, & non coadoratur & conglorificatur Deus; ne Emmanuel credatur esse homo simpliciter communis,& sicut nos per gratiam Diuinæ gloriæ participes. Confiteri autem decet Deum in carne propter nos verè hominem factum,non transitu naturæ secundùm alterationem & versionem, sed vnionis dispensatione.

Verbũ homo factũ, non homini secundũ habitum adiunctũ.

D. CYRILLI ALEXANDRINI Archiepiscopi Anathematismus nonus.

Si quis dicit vnum Dominum,&c.

Theodoreti reprehensio.

HIC manifestè anathematizare præsumpsit non eos modò, qui nunc piè sentiunt; sed & eos,qui olim veritatis fuere præcones, atque adeò Euangeliorum scriptores, sanctorumque Apostolorum Chorum, & Gabrielem Archangelum: Primus enim ille Christum secundùm carnem ex Spiritusancto natum esse, idque ante conceptionem prædicauit, & post conceptionem ipsum Ioseph docuit. Mariæ quidem roganti: Quomodo erit mihi hoc,quoniam virum non cognosco?dicebat: Spiritussanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideo quod nascetur in te sanctum,vocabit Filius Dei. Iosepho autem inquit.

Bona verba mi homo.

Matth. 1.

Luc. 1.

Ne

Matth. 1. Nihil Theodorete, faciunt hæc oia contra Cyrillũ, q Christũ secũdum naturam humanã Spiritum accepisse nusquã negat. Esa 61. Luc. 4.

Ne timeas accipere Mariam vxorẽm tuam; quod enim in ea natum est, ex Spiritusancto est. Et Euangelista: Cùm esset, inquit, desponsata mater eius Maria Ioseph, inuenta est prægnans de Spiritusancto. Quin & ipse Dominus Iesus ingressus in Synagogam Iudæorum, acceptoque Propheta Esaia, hunc locum legit, in quo dicit: Spiritus Domini super me, eò quòd vnxit me &c. Subdit autem: Hodie completa est scriptura ista in auribus vestris. Beatus etiam Petrus loquens cum Iudæis, hoc testatur, dicens: Iesum Nazarenum, quem vnxit Deus Spiritusancto. Sed & Esaias ante multas generationes talia præsagiuit: Egredietur virga de radice Iessæ, & germen ex radice eius orietur, & requiescet super eũ Spiritus Dei, Spiritus sapientiæ, & intellectus, Spiritus consilij, & virtutis, Spiritus scientiæ, & pietatis, & Spiritus timoris Dei implebit eũ.

Esa. 11.

Esa. 42.

Et iterum: Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ; ponam Spiritum meum super eum, iudicium gentibus proferet. Hoc autem testimonium & Euangelista in suis conscriptionibus posuit.

Luc. 11.

Sed & ipse quoq; Dominus in Euangelijs ad Iudæos ait: Si autem in Spiritu Dei ego ejcio dæmonia, appropinquauit super vos vtiq; regnum Dei. Et Ioannes: Qui misit me, inquit, baptizare in aqua, ipse mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, ipse est, qui baptizat in Spiritusancto. Non itaque in Prophetas solos & Apostolos, neque in Gabrielem solùm sacrorum dogmatum subtilis examinator, sed in ipsum quoq; Saluatorem omnium blasphemias extendit: Ostendimus enim & ipsum Dominum; nunc quidem Iudæis post lectionem, qua ait: Spiritus Domini super me, propter quod vnxit me &c. dicentem: Hodie scriptura hęc completa est in auribus vestris; nũc autem ad eos, qui dicebant, in Beelzebub eũ eijcere dæmonia, dicentem, se in Spiritu Dei eijcere Dæmones. Non autẽ dicimus, Deum Verbum Patri consubstantialem & coæternũ à Spiritusancto formatum esse & vnctum; sed in nouissimo dierum humanam ab eo assumptam naturam. Proprium autem Spiritum Filij (si quidem eiusdem cum eo naturæ, & ex Patre procedens est) simul confitemur, & tanquam piam suscipimus vocem. Si verò tanquam ex Filio, aut per Filium essentiam habere dicas, blasphemum hoc est, & tanquam impium aspernabimur: Credimus enim Domino, dicenti Spiritus, qui ex Patre procedit. Sed & sacratissimo Paulo dicenti similiter. Nos autem non Spiritum mũdi suscepimus, sed Spiritum, qui ex Deo est.

Ioan. 1.

Luc. 4. & 11.

Theodoretus impios pronuntia, qui Spiritusanctu ex Filio, aut p Filiu p ucedere asserũt. Ioan 15. 1. Cor. 12. Atqui Verbũ quoq; Deus est.

Cyrilli refutatio aduersùs Theodoretum.

Anathematismorum

DVDVM dixi, quia Nestorij superfluitatibus seu blasphemijs, & multum negligenter dictis virtus repugnat Capitulorum: Illo namque dicente de Spiritusancto, quod is tantam Christo gloriam contulit, & eum dæmonibus fecit terribilem, donauitque ei ad cœlos ascensionem, & tanquam de aliquo secundùm nos homine communi, hæc loquutus sit, factus est necessarius Anathematismus nõ aduersùs eos, qui dicunt glorificatũ à Spiritusancto Iesum, hoc est, inhumanatum Dei Verbum; sed potiùs contra illos, qui impudenter eum, sicut aliena virtute, per Spiritum vnctum dicunt: Meminimus enim dicentem palàm de sancto Spiritu: Illc me glorificabit. Nouimus adhuc sancti Spiritus operatione conterentem nequissimas, immundasq; virtutes. Sed non ita dicimus eum, sicut vnumquenque Sanctorum, tanquam aliena per Spiritumsanctum vtentem virtute: Fuit enim & est eius Spiritus, sicuti & Patris: Et hoc nobis benè satis explanat scribens sacratissimus Paulus: Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autẽ non estis in carne, sed in Spiritu; si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est eius.

mẽs dictis Nestorij aduersatur. Nesto. de Christo loquitur, tanquã de homine cõi.

Ioan. 16.

Rom. 8. Chrs proprium Spiritũ habet.

Procedit enim ex Deo Patre Spiritussanctus, secundùm Saluatoris vocem. Sed non est alienus à Filio: omnia enim habet cum Patre; & hoc ipse edocuit, dicens de Spiritusancto: Omnia, quæcunque habet Pater, mea sunt: Propterea dixi vobis, quia ex meo accipiet, & adnuntiabit vobis. Ergo glorificauit quidem Iesum Spiritussanctus inopinabilia operantem; veruntamen sicut Spiritus eius, & non vt aliena virtus, & eo superior, secundùm quod intelligitur Deus. Non blasphemauimus igitur in sanctos Angelos, nec in Prophetas, sicut dicere præsumpsit, qui solummodo accusare nouit. Quia verò mens eius & sociorum eius est, vt vnũ in duos Christos diuidant, & illum quidem vt glorificetur, & operandi vim recipiat, hunc verò vt glorificet & operetur: Itaque ceperunt insipienter omnem sermonem pium, seque in partem tam malè sentientium constituunt. Proinde & de beato Gabriele faciens sermonem, vitiligator iste: Etenim secundùm carnem, inquit, Christum ex Spiritusancto natum esse, primus ille & ante formationem prædicauit. Alius igitur est Christus ille, qui secundùm carnem, & alius seorsim Christus iterum Verbum, quod ex Deo Patre est. Vbi igitur vnio? Et quæ inde vtilitas, si duo Christi, & seorsim ac particulariter vterq; intelligatur? Ea propter licet pietatis multum sibi affingentes, vnum dicant esse Christum; verè tamen duos esse putantes, audiant à nobis: Vsquequo claudicatis in duos poplites? Satius enim fuerit rectè incedere fidem habentes inadulteratam & firmatam, nullisque stultis opinionibus claudicantem.

Ioan. 15.

Ioan. 16. Spiritussãctus aquè est ex Filio ac Patre, alioqui Filius nõ haberet omnia, quæ habet Pater.

Nestorius vnũ Christũ asserit, duos tamẽ reipsa statuit, vnũ glorificãtẽ, alterũ glorificatum consequentem.

Non est nobis opus duobus Christis; sat est vnus. 3. Reg. 18.

D. CYRILLI ALEXANDRINI Archiepiscopi Anathematismus decimus.

Pontificem & Apostolum confessionis &c.

Theodoreti reprehensio.

Et quid, q ipso, aliud docet; aut docuit vnquã Cyrillus? Heb. 4.

NON in carnis naturam versa est incõuertibilis natura, sed humanam suscepit naturã, & hanc super cõmunes Sacerdotes constituit, vt beatus Paulus docet, dicens: Omnis enim Pontifex ex hominibus sumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ erga Deum sunt, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis, qui placabilis esse posset ignorantibus & errantibus: Quandoquidem & ipse infirmitate circundatus est, & propter illam debet, sicut pro populo, ita & pro seipso offerre pro peccatis. Et paulò pòst hoc interpretans dicit: Sicut & Aaron, ita & Christus. Deinde monstrans assumptæ naturæ infirmitatem, inquit: Qui in diebus carnis suæ supplicationes & preces ad eum, qui poterat ipsum seruare à morte, cum clamore valido & lachrimis obtulit, & pro reuerentia sua exauditus est. Et cum esset Fili⁹ Dei, didicit ex his, quæ passus est, obedientiã; & consummatus factus est author salutis æternæ omnibus, qui obediunt ei, appellatus est à Deo Sacardos secundùm ordinem Melchisedech.

Ethic Theodoretus minimè obscure hominem à Verbo secernit & per consequens duos filios confingit.

Imò ipsummet Dei Verbum, at id tamẽ secundùm assumptã, non secundum propriam naturam.

Quis igitur ille, qui laboribus virtutis perfectus, & non natura perfectus existit? Quis ille qui didicit obedientiam, & hanc ante experimentum ignorans? Quis cum reuerentia vixit, & cum voce valida & lachrymis supplicationes obtulit? & saluare se non valuit, sed qui poterat eum saluum facere, rogauit? & mortis absolutionem poposcit? Non Deus Verbum, quod immortale est impassibile, incorporeum, cuius memoria secũdùm Propheram, exultatio, & lachrymarum securitas; ipse enim abstulit omnem lachrymam ab omni vultu. Et rursus Propheta: Memor fact⁹ sum, inquit, Dei, & satiatus sum. Qui coronat cum reuerentia viuentes; qui cognoscit vniuersa ante natiuitatem suam; qui habet omnia, quæ Patris sunt, & imago existit impermutabilis Genitoris, qui in semetipso demonstrat Patrem: Sed quod ex semine Dauid assumptum est ab eo, quod mortale, quod passibile, quod timuit mortem, licet hoc ipsum, postea mortis destruxit potestatem, propter vnitatem ad assumentem Deum, quod per omnem ambulauit iustitiam, & ad Ioannem locutum est: Sine modo, inquit: Sic enim decet nos complere omnem iustitiam; hoc Pontificis appellationem accepit, secundùm ordinem Melchisedech: Hoc enim indutum est naturę infirmitate, & non omnipotens Dei Verbum. Vnde & ante pauca beatus ait Paulus: Non enim habemus Pontificem, qui non potest compati infirmitatibus nostris; expertum verò per omnia secundùm similitudinem absque peccato. In experimento autem nostrarum factus est passionum, sine peccato ex nobis, pro nobis assumpta natura, qui hanc adsumpsit nostræ causa salutis. Sed & in principio capituli huius talia rursus docet: Considerate Apostolum & Pontificem confessionis nostræ, fidelem existentem ei, qui fecit eum, sicut & Moses in tota domo eius. Facturam verò nullus dixerit, rectam habens fidem, increatum, & non factum, & Patri coæternum Deum Verbum; sed qui ex semine Dauid, qui omni peccato liber existit, Pontifex noster, & sacrificium factus est; ipse semetipsum pro nobis offerens, habens in semetipso, videlicet ex Deo, Verbum vnitum sibi, & inseparabiliter connexum.

Omnes hę enunciatus apertam diuisionem, & apertam faciunt Nestorianismi significationem. Hebr. 4.

Illa connexio nequaquã sat est, ad constituendam veram incarnationem.

D. Cyrilli aduersus Theodoretum refutatio.

Hiere. 9. Hæretici deplorandi vt qui maximè.

Propheta Hieremias offendenti Israel, & exacuenti ad iracundiam omnium Deum, dicebat tristis: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & deflebo populum istum die ac nocte? Arbitror autem ego huiusmodi voces non illis potius conquenire, & eos docere, quàm his, qui sine freno, & incontinens in Christum os habent; quiq; obloquuntur aduersus gloriam ineffabilem, audaces, & præsumptores, sicut scriptum est; Lamentatione quippe & gemitu digni pro veritate, qui ex multa nimis subsannatione, inderogabilem pietatis Christi relinquentes viã, cursus sibi faciunt monstrosos, & corruptibilibus sensuum adinuentionibus pulchritudinem veritatis adulterantur. Ergo audiant hi, qui sapere elegerunt, quæ omnibus respuenda sunt: Erratis nescientes Scripturas, atque venerandum & magnum inhumanationis Sacramentum: Scripturæ nanque diuinitus inspiratæ, Deum nobis inhumanatum prædicãt Emmanuel, participatumque carne & sanguine proximè nobis, Dei & Patris affirmant Verbum, hoc est, hominem factum; non per conuersionem seu mutationem, sed virtute ineffabili vnitatis. Ideoque & Vnum dicimus Iesum Christum Dominum, vnamque fidem, & vnum sanctum Baptisma.

Matth. 22. Longè aliter Scripturæ sentiũt & loquuntur, de Verbi Incarnatione, quã Theodoretus, cæterique hæretici.

Qui autem à dogmatibus si rectis recedũt, & contra sacras literas durum atque superbũ obiciunt sensum, hoc solum, quod ipsi bene habere arbitrantur, inspiciunt. Hominem verò adsumptum à Deo Verbo dicunt, ſm illud puto, quod per vnum sanctorum dictum est Prophetarum: Non eram Propheta, neque filius Prophetæ; sed pastor eram fricans Sycomoros, & adsumpsit me ex ouibus. Et sicut ait beatus Dauid: Suscipiens mãsuetos Dñs: Per habitum nempe & familiaritatem spiritualẽ, tanquam in voluntate, & gratia, & sanctificatione, sicut & nos ipsi adhærentes Dño, vnus Spiritus sumus, secundùm quod scriptum est.

Amos. 7.

Psal. 146. Assumere ad familiaritatem, vel ad vsum aliquẽ externũ, non est incarnari.

1. Cor. 6.

Sed

Sed non est hoc humanari Deum, sed neque proximè nobis sanguine & carne participari, sed magis proprium facere hominem; & non secundùm alium modum, quàm qui dici poterit, per Prophetas, & Apostolos, & alios Sanctos omnes.

2.Cor.8. Putátne sanctus Paulus seducebat sanctificatos per fidem apertissimè dicens de Vnigenito: Quia cùm esset diues, pauper est factus propter nos? Absit. Verè namque dicit omnino veritatis præco, quis sit diues, & quomodo pauper factus est. Etiam nunc sermo hic à nobis examinetur, si quidem, sicut & sapere & dicere ipsi præsumunt, homo assumptus à Deo est, quomodo pauper est factus, qui assumptus est, & vltra naturam dignitatibus declaratus? Glorificatus enim est; aut si non est hoc verum, derogabitur ab eis adsumptioni, tanquam deportanti ad minorem partem & inhonestiorem mensuram humanitatis. Sed ita sapere dissonum est: Ergo non est pauper factus, quia assumptus est. Restat igitur dicere, quia factus est in paupertate nostra, qui diues est tanquam Deus.

Homo assumpt° nō est factus egenus, sed Verbū tūc natura assumpta.

Proinde quomodo pauper est factus, agè nunc, agè consideremus, vt necessarium est. Inconuertibilis existens per naturam, confidenter dico, non transijt in naturam carnis, propriam deserens: Mansit enim quod fuit, hoc est, Deus. Vbi itaque videbimus paupertatis abiectionem? Putas in eo, quòd aliquem secundùm nos assumpsit, sicut dicere præsumpserunt impietatis Nestorij parasiti? Et qui fiet paupertatis eius & euacuationis modus? tanquam in hoc solo, quòd voluit fortè honorare aliquem secundùm nos hominem: Læditur etenim nullo modo bene operatus omnium Deus. Quomodo ergo pauper est factus? Quia cùm Deus natura sit & Filius Dei Patris, factus est homo, & ex semine Dauid natus est secundùm carnem, & seruilem mensuram subijt, hoc est, humanitatem, qui in forma Dei & Patris, per quem omnia, & in quo omnia, & omnium creator; homo autem factus, humanitatis mensuram non erubescit: Qui enim hoc ipsum fieri secundùm nos non aspernatus est, quomodo respueret ea, per quæ liceret eum videre factum verè propter nos secundùm nos? Si ergo ab humanis eum remouerimus & rebus & verbis, nullo modo discernemur ab eis, qui dicunt, quasi id non possibile fuerit vnum, nec non ab eis, qui carne exuunt eum, & Scripturæ diuinæ non credunt, destruuntq; in omnibus humanationis Sacramentum, mundi salutem, fidem, resurrectionem.

Paupertas Christi vt æstimanda sit.

Quis existit modº paupertatis incarnati Verbi.

Sed forsan dicit quispiam, parum esse Deo Verbo, & indignum in totum, flere, metuere mortem, calicem refutare, Pontificem esse. Vtique sic dixerim & ego ipse, quia diuinæ excellentiq; naturæ & gloriæ hæc parua sunt, sed in ipsis contemplabimur paupertatem, quam propter nos sponte perpessus est.

Christi passio contra calamitates nos obeuntes.

Quando ergo tibi visum fuerit onerosum, potiùs admirare circa nos Filij charitatem. Quod enim tu parum esse dixisti, hoc promptissimè fecit propter te: Fleuit humanè, vt tuam constringeret lachrymam. Formidauit dispensatiuè, permisit carnem pati interdum, quæ propria sunt, et nos præparatos ostenderet. Refutauit calicem, vt impietatem Iudæorum crux accusaret. Infirmari dicitur secundùm humanitatem, vt tuam repararet infirmitatem. Preces offert supplicationis, vt & deprecationibus tuis accessibilem monstret Patris aurem, & vt tu discas in tentationibus non dormitare, sed ad orationem magis adsurgere. Vnde culpabat dormientes sanctos Apostolos, & dicebat: Sic nō potuistis vna hora vigilare mecum? Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. In informationem etenim tuam, quò sanctæ conuersationis typum seipsum ponens prodesset vniuersis, humanitatis infirmitates proprias fecit. Ob quā causam? vt & secundùm veritatem homo factus crederetur, licet permanēdo, quod fuit, hoc est, Deus.

Causæ, cur Christ° humanas perpessus est, diuersæ.

Sed nescio quomodo, qui Christū se vnū dicere fingunt, & Filium, & Dominum, eundem Deum & hominem, non ex Deo natum Verbum appellari dicunt Pontificem & Apostolum confessionis nostræ, quando factum est homo; sed velut alterum quendam singulariter hominem ex semine Dauid vocatum ad hoc affirmant; metuentes, vt æstimo, ne à mala secta Nestorij deficientes, recta sapere capiantur: Ait enim sic ille: Iste fidelis Deo factus Pontifex: Factus est enim hic, non sempiternè præfuit hic, qui paulatim ad Pontificis prouectus est, hæreticè, dignitatē. Deinde, sicut æstimauit, cōfirmans in veritate suas voces, inutilis, dicēs: De quo & Lucas clamabat in Euangelijs: Iesus aūt proficiebat ætate, & sapientia, & gratia. Et rursus: Cùm sit nobis hic solus Pontifex, cōpassibilis, ac cognatus, firma in eo fide nolite deficere: Ipse.n. nobis pro benedictione promissa ex semine Abrahā missus est, tanquā pro se, & genere suo, corporis sacrificiū oblaturus. Illius aūt odij optimus imitator magnus iste Theodoretus, nō erubescit, dicens: Humanā naturā adsumpsit, & hāc vltra cœteros statuit Pōtifices; sicut & Paulus ait; Ois.n. Pōtifex ex hominibus sumptus pro hominibus statuitur in his, q̃ ad Deū sunt, cōpati valens ignorantibus & errantibus: Nā & ipse circundatur infirmitate, & propterea dēt, sicut pro populo, ita & pro se offerre pro peccatis. Putas non hominem nobis cōem, quātum ad suū placitū explicauit Emmanuel? Nō cognata sensit his, q nuper à nobis nominati sunt, & candē gñantia blasphemiā? Dic mihi, metuis Pōtificij modū omium nostrûm Saluatoris Christi? Incogruū esse dicis, de Verbo humanē sacrificiū ministrare pp dispēsatione. Ergo aufer psonā, nega dispēsatione factā incarnati Verbi, pp quā nominatus est & Pōtifex.

Qui negāt ipsummet Verbū Apostolū & Pōtificē factū, ne essaret duos Christos constituunt.
Hebr. 3.

Luca. 2.

Gen. 17.

Theodoreti sententia cum Nestorio conuenit.
Hebr. 5.

Nunquid sacrificantem vides tanquam alteri potiori Deo? Nunquid Patri bouem immolantem secūdùm illos, qui ex hominibus sunt accepti; & compati possunt ignorantibus & errantibus, eò quòd & ipsi sint in nostris infirmitatibus? Non considerasti, quia ab omnibus fidem, siue fidei confessionem sibimet exigit, & per omnia sancto Patri? Dic mihi, putásne mos est humani sacrificij fidem, perere eos, qui in odorem suauitatis offerunt in Spiritu?

Contemplare etiam aliter existentem Deū; licet dicatur humanè Sacerdotium perhibere propter dispensationem: Adsidet enim Deo Patri, & in sublimibus sedibus decoratus apparet. Cōturbat te humanitas, quod est Deo decibile à terroribus non absoluit? Non pateris ipsis videre rebus Deum simul & hominem existentem Emmanuel, sed sic impudenter & durè, vltra omnem impietatem currēs, consummatum dicis secundùm virtutem in laboribus, & profecisse paulatim ad Pontificis dignitatem. Si profecit, vbi exinanitus est, & pauper factus? Si consummatus est per virtutem, ex imperfecto vtique & in tempore factus est integer. Omne verò, quod imperfectū est ad virtutē, sub vitio est; & quod sub vitio, sub peccato. Quomodo ergo scriptum est de eo, qui peccatum non fecit? Præsumpsisti etiā dicere, quæ subiecta sunt: Quis igitur Sacerdotio functus est? Quis laboribus virtutis consummatus, & non naturaliter perfectus existens? Quis experimento discens obedientiā, & hanc ante experimentum ignorans? Quis cum reuerentia viuens, & cum clamore valido & lachrymis supplicationes offerens, & saluum facere non valens semetipsum, sed Deum, qui poterat saluum facere, rogans? O audax vox atque scelesta. Quæ sufficient lachrymæ ad diluendum peccatum talia sapere proponentium? Si suscipis vnionem, quomodo ignorasti, quia tibi sermo fuit de Deo homine facto? Humiliauit se propter te, & tu impudenter exclamas: Propitius esto tibi Domine. Non erit tibi hoc. Ergo audies dicentem: Vade post me Satana; scandalum es mihi.

Si Theodoreto fides Verbum homo factum, paulatim profecit, vel, vt ipse loqui mauult, homo à Verbo assumptus.

Theodoretus sua ratione Christum obnoxium reddit peccato & vitio.

Hebr. 5.
Indignissima Christi tribuit Theodoretus.

Sed enim in fine verborum suorum ait: Ergo qui ex semine Dauid, est Pontifex, habēs vtique in semetipso ex Deo Verbum vnitum, inseparabiliterq́ connexum. Quomodo ergo vnitum dicis, & qui ex semine Dauid est, Dei Verbum, si soli, qui ex semine Dauid, Pontificatum attribuis? Palàm itaque est, quia fingūt quidem se confiteri vnitatem simplicium, vota surripientes, copulationem verò sapiunt, quæ est extrinsecus, & per habitum, quem & nos habuimus, participes Diuinæ eius effecti naturæ per Spiritum: Si enim vera est vnitas, non duo omnino sunt, sed vnus, & solus ex ambobus intelligitur Christus. Respicienda itaque sunt non illorum multiloquia, sed recta & immaculata fides, & Euangelicæ atque Apostolicæ sanctiones: Deus est in carne & in sanguine, humanitatisq́; mensuram per ea, quæ sunt humana, cognoscimus: Millia millium enim Angelorum sanctorum ministrāt ei, & sacram eius sedem circunstant Seraphin. Quia verò factus est homo, appellatus quoq; summus Sacerdos, non tanquam maiori Deo offerens sacrificium, sed sibimet & Patri, fidei nostræ negotiatus confessionem. Confunderis audiens, quia Sacerdos est appellatus propter humanitatem? Verùm, dic mihi, quæso quomodo non stupes, quomodo non admiratus es, quia non secundùm Sacerdotum solennitatem alteri celebrat immolationis modum, sed magis sibi, sicut dixi, & Patri? Quando dicis, non esse dignum Deo, vt sacrificet; simul & ego dico: Sed si solum esset, & citra carnem Verbum, diceres rectè; quia verò factum est homo, intuere & immolantem propter humanitatem, & in dignitatibus, quæ vltra creaturam sunt, sicut Deum: Adsidet enim Deo & Patri. Intuere igitur eum immolantē quidem secundùm humanitatem, adsidētem verò sicut Deum: Quid enim ait beatus Paulus? Talem habemus Pontificem, qui sedet in dextera sedis Maiestatis in excelsis. Scientes igitur, quia cùm Deus esset, factus est homo (est autem vnus atque idem Filius) ipsi omnia tribuimus, tanquam vni; & dispensationis non ignoramus modos, sensuum virtutem artificiosè atque prudenter ad eius semper conuertentes obedientiam.

Theodoretus illi soli Pōtificatū concedit, qui natus est ex semine Dauid. Quo fit, vt necessariò diuidat, quicquid tandem de vnitate prædicet.

Dan. 7.

Sacrificare alteri non conuenit Deo secundùm se; conuenit autē hos solùm illi secūdū carnem.

Hebr. 8.

D. CYRILLI ALEXANDRINI Archiepiscopi Anathematismus vndecimus.

Si quis non confitetur Domini carnem, &c.

Theodoreti reprehensio.

PROPRIAM factam Dominicam carnē Verbi per vnitatem confiteri bonum est; intelligentes tamen eam ex nobis assumptam. Superfluum autem est inferre, & non alterius cuiuspiam præter eum; nisi fortè excepit eam ex nobis adsumptam: Dum enim sæpe dicit propriam, excipiētis est Dominicam carnem nostræ esse naturæ. Et vbi gloriatio nostra est, per quam dicit Paulus, consuscitauit & consedere fecit nos? Cuius enim hominum caro alterius est, quàm vniuscuiusque? Nonne vnusquisq; nostrum communem quidem habet carnem, cum vnoquoque consubstantialem ratione; & propriam, eò quòd quæ est vniuscuiusque, non sit alterius, nisi solius, cui est caro? Quid ergo sibi vult, cùm dicit propriam, tanquam aliud quid dicens? Sic enim intelligit Dominicam carnem ex nostra assumptam; & intelligit, quia vniuscuiusque caro illius est propria, cuius est caro, & non alterius, velut extranei dicit propriam eam esse. At certum est, quia obscurè dicit eā ex nostra assumptam non esse natura, sicut clariùs dicit in primo suo Tomo; Et infans, inquit,

Impugnat ineptè & calumniosè id, quod subinde asserit Cyrillus, Nempe carnem Christi propriā illius esse, nō alterius.

Ephes. 2.

quia,erat non ꝑm nos, hoc est, non in pura & sola apud nos similitudine, sed in humanitate quidem propter carnem; Diuinus autem tanquam vltra nos,& de cęlo. Et iterum in secundo Tomo sic ait: Corpus enim eius non erat alterius alicuius,qui ꝑm nos est; sed proprium magis ipsius existentis ex Patre Verbi, quod natū ex eo est. Quis autem aliqñ dixit; quia alterius alicuius à seculo hominū facta est caro Dominica, veluti Abel, aut Noe, aut Eliæ,aut cuiuslibet alterius à seculo hominū?

Aequis nō animaduertat, hæc aliud nihil esse, quàm meram cauillationē.

Non solùm autem de Dominica carne definimus, quia facta non est cuiuslibet alterius à seculo hominū; sed ipsius Dñi propria & sola, quæ inconfusè inseparabiliter vnita est Deo Verbo; sed neque vniuscuiusque nostrū caro facta est aliquādo, sicut diximus, alterius alicuius,nisi illius,cuius est caro. Hoc itaque omnibus Ecclesijs cōfitentibus, quid tibi vult, ꝙ sæpe propriam eam dicit, nisi fortè excepit eam à nostra natura? Quomodo autem etiam interdicit, ne dici oporteat, connexam esse ei ꝑm dignitatem & auctoritatē, cùm ipse dicat in primo Tomo: Sic enim & nos illius paupertate ditati sumus, eleuata in eo humana natura in dignitatem Deo conuenientē? Sed nos dicimus,ei,ꝙ aduersetur etiam sibi:Si igitur naturæ inconfusæ manent, manet autē & vnitas,dicimus verò ea,quæ adorationis,& virtutis,& dignitatis, & auctoritatis sunt,tanquam vni Filio offerri digna,manentibus naturis in vnitate incōfusis. Si quid restat aliud, quod subtiliorem figuret vnitatem, & credimus & consentimus, extra cōfusionem videlicet naturarum. Sed certum est, quia ei nihil sufficit ad summitatem vnitatis, naturas non confundenti. Sed nos naturas quidem exsistētes inconfusas seruamus,vnitatemq; summā & Diuinam & nobis incomprehensibilē cōfitemur; omnia ad glorificationem,tanquam Deo & vni Filio offerentes, & dicētes ei beati Petri voce: Tu es Christus, Filius Dei viui.

Consensus Ecclesiarū de vniuscuiusque carne.

Redarguit Cyrillum Theodoretus contradictionis, sed ineptè & falsò.

Obscurè hæc exposita, vel certè tradita.

Matth. 16.

Cyrilli aduersus Theodoretum refutatio.

Exacuebantur aliquādo ad iracundias scelestas infelices Iudæi, inuidiæ iaculis mente percussi. Quia verò super hæc etiā profanas inferebant manus, omnium nostrum Saluatori Christo, talium præsumptionum causas volebat edicere: Multa, inquiens; bona opera ostendi vobis Patris mei,propter quod horum opus me lapidatis? At illi ad tantam inconsiderationem,& fatuitatem cogitationum venerunt, vt etiam criminibus blasphemiæ eum molirētur obstringere: Dicebant enim: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia,& quia tu homo cùm sis, facis teipsū Deum. Dixit autem ad eos Saluator: Nōnne scriptum est in lege vestra:Ego dixi, Dij estis? Si illos dixit Deos, ad quos Verbum Dei factum est, & non potest solui Scriptura, quem Pater sanctificauit, & misit in mundum, vos dicitis quòd blasphemem, quia dixi, Filius Dei sum?

Ioan 10. Christus ideò visus est blasphemare, propterea, ꝙ se Deū appellaret.

Ioan.10.

Dij sūt, ad quos sermo Dei fit. Psal.81.

Nos verò diligenter perscrutātes modum Apostolatus,de quo hic dicitur in sacris Scripturis, in hoc scientiam lucrifacimus. Dicit igitur ipse per vocem Esaiæ:Spiritus Dñi super me,propter quod vnxit me, ad Euangelizandum pauperibus misit me, ad prædicandum captiuis remissionem, & cæcis visum. Missum verò dicimus Christum à Deo & Patre, factum hominem: Valdè enim cōgruunt humanitatis mensuris Apostolatus nomen & res. Missum itaque est,sicuti dixi, non nudū, & absque carne Verbum,quod est ex Deo Patre; sed magis natiuitatem ꝑm carnē ferens, vel corpus ex sancta Virgine assumptū ineffabiliter & inconfusè sibi vniens, sicut sæpissime diximus, apparuit nobis Deus Dominus secundùm Scripturas.

Esa.61. Luc.4.

Modus Apostolatus Christi cuiusmodi.

Proprium igitur corpus dicimus factum esse Verbi, & non hominis alicuius seorsum & separatè, tanquam alius,præter illū, Christus & Filius intelligatur. Quemadmodū autem vniuscuiusq; nostrū proprium dicitur corpus seorsum eius; ita & in vno Christo est intelligendū:Nam quamuis sit nostris corporibus cognatum,hoc est,cōsubstantiale, natum enim ex muliere est; proprium eius, vt dixi, intelligitur & dicitur. Quia autem vita ꝑm naturam est Verbum, quod ex Deo Patre est, viuificatricem declarauit suam carnem. Et hac ratione facta est nobis benedictio viuificatrix. Proinde & Christus dicebat: Amen amen dico vobis,ego sum panis viuus,qui de cœlo descendi,& vitam dedi mundo. Et rursus: Panis,quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita. Et iterum:Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinē, in me manet,& ego in eo. Vides igitur,quomodo vbiq; suum corpus è muliere assumptum nominat, propter summam vnitatem & hanc mysterij habet rationem,ꝙ dictionem propriam in expositione posuimus. Nestorius verò: Audite, inquit,attēdentes verba: Qui manducat meā carnem; memores estote, ꝙ de carne est sermo,& ꝙ non à me adiectum est carnis nomē, nè videar sinistrè interpretari: Qui māducat meā carnē, & bibit meū sanguinē, in me manet, & ego in eo; non dicit: Qui manducat meam Diuinitatē, & bibit meam Diuinitatē. Qui manducat meam carnē, inquit, & bibit meum sanguinem,in me manet, & ego in eo.

Quo sensu corpus assumptū sit, & dicatur Verbi proprium.

Corpus Christi nostris corporibus cognatū est, & consubstantiale.

Ioan.6.

Ibidem. Christi caro viuifica.

Verba Nestorij,& sententia de illis verbis: Qui māducat meam carnē, &c.

Memores estote, quòd de carne sit dictū. Sed fortè malè interpretor. Audiamus igitur ex sequentibus: Sicut misit me viuens Pater. Dicit hæreticus,hic Diuinitatem dicit: Misit me Deum Verbum viuens Pater, secūdùm illos, & ego Deus Verbum viuo propter Patrē. Deinde post hoc: Et qui manducat me,& ille viuet. Quid manducamus? Diuinitatémne vel carnem? Igitur iam satis diu hæsimus in sermone,quem absurdè negligēteq; nugatus est. Quid igitur vult intelligere? Non Deum

Nestorius absurdè nugatur.

Verbum missum esse dicens, incarnatum, & hominem factum. Ponens autem iterū seorsim & particulariter, vt ipse dicit, quòd videtur non possum dicere, imò & manifestum iam cauillum est: Nam vnionis modum destruit, vt cōmune inueniatur corpus Christi, non, iam propriū Verbi omnia viuificare valentis. Indubitanter omnia humana parua sunt Deo Verbo. Quia autē dignatus est propter nos mundo salutarem exinanitionē sustinere, etiamsi missus esse dicatur, vt prædicet captiuis remissionem, & cæcis visum, glorificatur magis, vtpote humilitatem dispensationis in carne passus.

Humana oia Deo parua. Esa. 61.

Et nullus (opinor) rectè sapientiū reprehenderit, quòd humiliarit se propter nos ad hæc nostra. Num igitur asseris esse aliū quendam Filium, & Christum, præter Verbum ex Deo, quod apparuit, cui & soli attribuatur Apostolatus negotiū? Num hominis comestionem nostrū hoc Sacramentū pronuntias, & irreligiosè ad crassas cogitationes vrges eorū, qui crediderunt, mentē, & attentas humanis cogitationibus tractare, quæ sola, pura & inexquisita fide accipiuntur? Quoniam enim minimè editur Diuinitatis natura, ppter hoc commune dixerit quis sanctum corpus Dñi? Scire autē operæpretium est, q sicut suprà diximus, proprium est corpus eius Verbi, quod omnia viuificat: Quoniam autē est corpus vitæ, viuificū est: Nā per hoc mortalibus nostris corporibus largitur vitā, & mortis imperium euacuat: Viuificat autem nos æquali modo & Sāctus spiritus Christi: Spiritus enim est, qui viuificat, secundùm ciuisse Saluatoris vocem.

Res sācti ad humanę rationis amussim nō sunt exigendæ.

Ioan. 6.

Nec moror, vt ne videar ego solus propriū appellare corpus Verbi, etiam sānctorū Patrū adferre sententias, vt sciant aduersarij, q nos frustra inclamant, qui vbique illorū voces sequimur: Dicit ergo celeberrimus Pater noster & Episcopus Athanasius in sermone de S. Trinitate: Et monstrabatur, q non apparēter, sed verè habuerit corpus: Decebat autem Christum induentem humanā carnem, hanc cum proprijs passionibus eius indui totā; vt sicut proprium eius dicimus esse corpus, ita & ipsas passiones corporis propriæ solē eius dicantur, quamuis nō contingerent sm Diuinitatem eius. Et iterum: Hæc necessariò antea examinauerimus, vt si videamus ipsū quasi per instrumentū sui corporis, Diuino modo operantem vel dicentem, cognoscamus, q Deus existens omnia operetur. Et hæc beatus Pater noster Athanasius.

Athanasij de proprietate corporis Christi sententia.

Veruntamen quamuis proprium dicatur Verbi corpus; est tamen ex muliere, & nostris cognatum, secundùm quod caro intelligitur. Iam & beatus Paulus inquit: Primus homo ex terra terrenus, secundus è cœlo, ipse autem est Christus: Nullus ascendit in cœlū, inquit, nisi qui de cœlo descēdit, Filius hominis. Porrò dicimus, quòd nōo ex cœlo corpus vnitum sibi deferens Verbum hæc dicat, verū quum desursum existens ipsum & ex cœlo, corpus hoc sibi proprium fecit, & vnitum tam mirè, vt nec edici, nec intelligi valeat, absque cōuersione & confusione. Ideoque & de cœlo dicit se venisse, quando factus est Filius hominis. Proinde rectè & inculpatè habet sermo noster. Quam igitur nugādi occasionem obtrectare nobis volētes habebunt, si quotundam blasphemijs Anathematismus repugnās, mēdacio veritatem opponat? Opinor autem me neutiquam à recta via excidisse, quòd Christum dixi vltrà nos: Nam licet Verbum Dei factum sit homo; est tamen etiam sic non solùm vltra nos homines solùm, sed etiā super omnem creaturam: Non enim solus homo intelligitur sicut nos; sed idem ipse Deus desursum, & de cœlo.

1. Cor. 15.

Ioan. 3. Qua ratione Christo cœlo descēdisse dicat.

Christus etiam secundum naturam assumptam est super omnē creaturā.

D. CYRILLI ALEXANDRINI *Archiepiscopi Anathematismus duodecimus.*

Si quis non confitetur Verbum Dei, &c.

Theodoreti reprehensio.

ITERUM hic commonefacimus sermonē eius in libro primo; vbi omnino impassibilem Diuinam naturam dicit esse his verbis: Vnus igitur omnium dignissimus, propriam pro nobis posuit animam; & permisit dispēsatiuè, carnem suam breui tempore à morte comprimi; & euacuans mortem, vt vita non valens pati, quòd præter naturam suam est; nunc secundùm se patitur propter carnē, sed non passus Deus Verbum carni vnitum; sed caro coniuncta Deo verbo, & secūdùm suam indulgentiā propria sustinuit: Non enim vel passio, vel mors factæ fuissent, nisi ipse permisisset: Nam si anima præsente non fit mors; quomodo Deo præsente; nec solùm præsente simpliciter, sed etiam cōiuncto, secundùm summam quandam, & ipsi soli comprehensibilem vnionem, turbaret eius templum, ipso non admittente, vel passio, vel mors? Atqui non Deitas carni vnita passa fuit; sed caro ipsa permittente, propria sustinuit.

Chri corpus suū viuum & vegetū conseruare potuisset, si voluisset. Verbū naturę humanæ modo ipsi soli notto eñ præsens.

Cæterùm quòd malignè ei additū sit hoc, passum est carne ad seductionē simpliciorū; inde manifestum erit: Nō enim seruauit impassibilem Diuinam naturam, dicens, Passum est carne, nihilominùs passibilē dici, quamuis cum carne pateretur. Erit & Pater passibilis consubstantialis existens Filio: Necessariò enim omnia Genitori accidunt, quæ soboli accidunt: Num confitebimur eum quidem passum esse, vtpotè aptum ad passionem, Patrem verò non esse aptum ad passionē? Verùm sic dicentes, consentiemus hæreticis dicentibus Deitatem vnigeniti passibilē, Patris verò Deitatem nō esse passionis susceptiuam; vnde illam alterius substantiæ esse dicunt: Si autem dixerint præter naturam ipsum passum esse, dico-

Imò verò ta rectè dicta & scripta malignè cauillatur.

discemus. Et quæ passio Diuina natura est fortior, ita vt naturam impassibilem passioni præter naturam subijciat?

Sed dicunt: Eius voluntas hæc est. Verùm dicimus: Voluntas eius impassibilis est; quæramus autem passionem, quæ impassibilem naturam in suam passibilitatē transferat. Aliòq; & Diuina voluntas illa vult, quæ se decent: Et quid, inquit, honestius, quàm seruare hominum genus? Quo pacto autem seruaret humanum genus, quæ diuinam & impassibilem naturam in passionem attrahit? Omnino enim fortior transtulit ad suam passibilitatem, id, quod erat impassibile. Et quæ vtilitas passibili, si & impassibile passibile fiat? Salus aūt passibilis naturæ est, non societas impassibilis in passione. Hoc igitur magis erit augmentū malì, non ablatio: Alterum enim à simili non aufertur, sed augetur. Quæ igitur salus passibilis est naturæ, vt diximus, non eius, quod impassibile est, ad ipsā societas in passione; sed translatio eius ad id, quod est impassibile; quod & fecit Dominus Christus, non ipse secundùm Diuinitatem ad passionē coactus, sed qui omnem humanitatem, per suam sanctam carnē in sublime euexit, & humi iacentem in cœlos traxit, & pridem omni libertate destitutam, adoptione Filiorum dignatus est. Quis autem debebat mortem, quę est ex inobedientia? Omnino, humana natura, non Diuina. Quomodo igitur consentaneum erat, illam persoluere mortem?

Totus hic discursus falso nititur principio: Ponit enim Cyrillū docuisse Verbi naturā secundum se patibilē esse, quod nunquam somniauit.

CYRILLI ADVERSVS Theodoretum refutatio.

ADMIRANDA profectò veritatis potentia est, id quod experientia testatur: Nō enim mihi multo sermone ad defensionē opus est, ad persuadendum deceptis & opinantibus, quòd passibilem esse dicamus Verbi naturam, deiectis in hoc semel aduersarijs, palamq; confitentibus, nos ab illis criminibus esse alienos, quā aūt vt industriæ suæ acrimoniā ostentēt, austeris cogitationum adinuentionibus vsi, impudenter argumentum inuictū, sicut ipsis videtur adducunt, miraq; grauitate asserunt, impassibile fm̄ suam naturā esse Dei Verbū, audiant à nobis, quòd frustra pugillant, aeremq; verberant, nemine in hoc eis se opponēte, vel diuersa cogitante. Quid igitur frustra sudant, & in superuacaneis morantur? Quis tam attonitus, vt eminentissimam omnium substantiā passibilem, & eam, quæ vltra omne genitū & incorporea; infirmitatibus passionum concuti dicere audeat? Porrò Sacramenti ratio habet, Filium ex Deo Patre secūdùm naturam Vnigenitum, hominem factum dispēsatiuè. Quia autem dicimus proprium esse sanctū corpus, ex beata Virgine est assumptum, eam ob causam iustissimam, carnis passiones eius esse, dicimus secundùm dispensatiuam appropriationem, seruata vbique natura eius impassibili: Deus enim est ex Deo.

Magna veritatis vis.

Patet Theodoretus Cyrillū ab eo non sentire, sicut alienū esse, quòd dicunt Diuinam naturam patibilem esse.

Quando igitur carne dicitur pati, non ipse in propria natura intelligitur pati: Ipsius .n. factum est vnitum sibi corpus, sicut dudū dixi. Quapropter & Diuinus Paulus ipsum dicit esse factum primogenitum ex mortuis, ipsum, inquam, per quem omnia, & in quo omnia fecit Pater. Scribit aūt sic: Gratias agentes Patri, qui nos idoneos fecit ad partem sortis Sanctorum in lumine, qui liberauit nos ex potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ; in quo habemus remissionem peccatorum: Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ: Quia in ipso creata sunt omnia, cùm quæ in cęlis, tum quæ super terram, visibilia & inuisibilia, siue Sedes, siue Dominationes, siue Principatus, siue Potestates. Omnia per ipsum, & in ipso cōdita sunt, & ipse est ante omnia, & omnia in ipso consistunt; & ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, vt fit in omnibus ipse primatum habens; quia in ipso complacitum est, omnem plenitudinem inhabitare, & per ipsum conciliare omnia, pacificatis per sanguinem crucis eius tam his, quæ super terram, quàm his, quæ in cœlis sunt. Considera, obsecro, quomodo per ipsum omnia dicat esse facta, visibilia & inuisibilia, Sedesq; & Potestates, ipsum datum Ecclesiæ caput, & Primogenitum ex mortuis factum esse affirmat, restitutaque omnia per ipsum in ipsum, & pacificata per sanguinem crucis eius, siue quæ super terram, siue quæ in cœlis.

Cùm Verbo pati dr, nō sui, sed assumptæ carnis ratione pati dicit.

Coloss. 1.

Elegās Apostoli locus, ostendēs ipsūmet Verbū esse, in quod oīa illa conueniunt, non de Christo homine dicuntur.

Igitur posthæc dubitaret quisquam & frustra formidaret, ne passibilem Filij naturam Sacramenti sermo declaret, quando dicitur carne pati? Propriæ enim fiunt, vt dixi, proprij corporis passiones. Hoc sentire visus est & sanctus Petrus, dicens: Christo igitur passo pro nobis in carne: Aliud enim est dicere, pati in carne, & aliud simpliciter dicere pati, Diuinitatis naturam: Quia enim idem Deus simul est ac homo, impassibilis quidem, quantum ad Diuinitatem pertinet naturam, passibilis verò secundùm humanitatem. Quid hîc ab surdi, si dicatur pati in eo, quod pati potest, qui mansit impassibilis in eo, quod pati non potest? Quòd autē in tali fide sanctorum quoque Patrum perseuerauit chorus, ex his cognoscemus, quæ ipsi scripserunt: Mandati .n. Seruatoris, quod & seruârunt, memores fuerunt, dicentes: Gratis accepistis, gratis date.

1. Pet 4.

Aliud est dicere Verbū pati secundum carnē, & secundū Diuinitatis naturā.

Matt. 10.

Patrum sententiæ, quæ hîc subijciebantur, Tomo secundo operis huius, citata extant, inde petantur.

TOMI QVINTI MAGNI CONCILII EPHESINI FINIS.

ACTORVM SYNODI EPHESINÆ.

Tomus Sextus.

Complectitur hic Tomus orationes & exegeses, in Concilio Ephesino, vel certè eiusdem Concilij occasione habitas: Omnes nanque de ea controuersia ex instituto tractant & disputant, de qua præcipuè, & quasi ex destinato, Ephesi fuit tractatum & disputatum.

Tomi Sexti Caput I.

BEATI CYRILLI ECCLESIÆ Alexandrinæ Antistitis, de Verbi incarnatione, oratio.

ARGVMENTVM.

REFVTAT hic insanum Nestorij de Christi incarnatione commentum; ostendens aliud esse Dei Verbum reipsa incarnatum esse; aliud hominem ex Virgine natum tata familiaritate & necessitudine sibi coniunxisse, vt suas quoquè proprietates in illum transfunderet. Docet hîc, quæ de Christo dicuntur, siue ea humana fuerint, siue Diuina, omnia in vnam eandemq; personam conuenire, puta in vnigenitum Dei Patris Filium; non δοκήσει & imaginariò; sed verè propriéq; incarnatum. Subiungit his aliquot eiusdem argumenti interrogationes & responsiones. Vtrisque tandem peculiare de Dei incarnatione Symbolum, aduersùm Paulum Samosatenum quondam editum adijcit.

Ornamentum Sãctorũ Scripturę cognitio.

GERMANVS Diuinæ Scripturæ sensus Sanctorum mentibus insidens, illorum animos mirè exornat: Eiusmodi enim Spiritussanctus inexhaustum illud scientiæ & sapientiæ in Christi pelagus (per quæ vniuersorum Dominus glorificatur) inducere solet: Thesauros proinde absconditos & inaspectabiles, vt est in sacris, tibi recludam: Thesauros autẽ appello oculos, qui rectam scientiam limpidè inoffenséq; perspiciunt: Neq;.n. Deus imperfecta, aut humanæ naturę limitibus circũscripta munera ijs, qui illum diligunt, impertit; sed, quemadmodum ipse perfectus, nostrorumq; omnium Deus ac Dominus est; ita perfectam quoq; bonorum suorum copiam illis, qui non indignè vitam agunt, dilargiri solet: Nam qui puro omniq; simulatione vacuo animo illi seruiunt eos singulari amore & beneuolentia complectitur. Omnes itaque, qui re-

Spiritussanctus pijs ad Scripturarum notitiam ducatũ præbet.

Deus perfectus, perfectam bonorum copiã nõ indignis dilargitur.

ctè sapere instituerunt, ad Christum perennẽ illum bonitatis fontem accedant; illumq; per Euangelium clamantem, audiant: *Si quis sitit, veniat ad me & bibat*: Indecorum est autem priùs nos magnum illud pietatis mysterium velle inuestigare, vel explicare, quàm rectè illud cognouerimus, accurateq; perspexerimus.

Ioan 7.
Fidei Diuini mysterij explicatio, ponit accuratam ei fidẽ notitiã.

Sunt ergo, qui in auditorum animos furtim ac per fraudem irrepentes, eosdemq; aucupari enixè elaborantes; Deum incarnatum esse, aliud nihil esse asserunt, quàm Dei Verbũ hominẽ illum, qui ex sacra Virgine prodijt, suscepisse, susceptumque ad Deitatis honorẽ euexisse. Sed hi magnum illud pietatis mysterium non intelligunt, dispensationisque cum carne beneficium in contemptum adducunt. Nos autem illa edocti nõ sumus: Illũ namq; qui ex sancta Virgine ortus est, vnum eundemq; cum Deo Verbo esse agnoscimus, perfectum Deum, & perfectum hominem, ex anima rationis compote, & corpore constitũ. Hac etiam de causa Virginem, quæ illum edidit, Deiparam appellamus; Verbumq; non opinione, aut externo tantùm schemate, sed re ipsa, hoc est, virtute & essentia in illa habitâsse dicimus. Eundem æternum; & trimestrẽ vel bimestrem; eundem Filium Dei, & Filium hominis; eundẽ, qui super puluinari cubabat, & qui mari & ventis non sine potestate imperabat; eundẽ, qui ex itinere defatigabatur, & qui super mare, perinde ac super solidã terrã gradiebatur, nouimus & profitemur: Neq; enim voces illas, quas Diuinæ literę modò humanitati, modò diuinę illius potestati tribuũt in plures, sed in vnã duntaxat personam conuenire prædicamus. Idẽ itaq; citra vllã controuersiã Deus simul & homo existit: Quid.n. mirum, aut magni esset, si nostræ cõditionis homo quispiã Dei virtute & potestate munitus, miracula patraret? Verũ vt ipsummet Dei Verbũ nõ imaginatione, aut δοκήσει apparentiue quadã rõne, sed re ipsa ad ima sese dimisisse Diuinæ Scripturæ nobis ostendunt; ita vnum eundemq; Deũ simul & hominẽ extitisse, per Prophetas & Apostolos disertè pronunciant.

Hæretici prepostera ꝗ̃ nomiꝗ Xpi explicatione sim plices circũueniunt & incarnationis beneficio modũ statuunt.

Verbũ non opinatiõe, aut externo tantũ schemate, sed verè ex sacra Virgine natum & incarnatum est.

Idẽ ad numerũ Filius Dei & Filius hominis erat.

Prophetæ, & Apostoli eundem simul Deũ, & hominẽ prædicant.

Dei

Quæcunque de Christo prædicant, omnia & singula Dei erat, sed nō solius Dei omnia.

Dei itaque erat ex Virgine conceptio, Dei natiuitas, Dei similitudo, qua nobis nostrî cā œconomicôs per omnia assimulatus est. Dei perpessio, Dei in carcere, & in tenebris prædicatio, Dei resurrectio, Dei tandē in cœlos assumptio. Immensus per carnem, quam nostrî causa ex Maria sumpsit, virginali vtero concludi, ac definiri sustinuit. Qui latè omnia excedit, carne continetur. In quem nulla mutatio cadit, humanæ naturæ leges subijt. Impatibilis vltro pro nobis, & propter nos per propriam carnem perpetitur. Deo & Patri indiuulsè cohærens, in terra, vt scriptum est, visus est, & cum hominibus cōuersatus est. Qui sub tactum non veniebat, iniquorum lancea compūctus est. Qui nullius perpessionis capax est, voluntariam crucem nostri causa pertulit. Immortale lumen morti seipsum obtulit, & morti quidē crucis. Qui in sinu Patris demorabatur, per propriam carnem subuehi non recusauit. Qui aūt Dei Filium hominem quempiā nostri similem assumpsisse dicunt; ipsum autē viuum & efficax Dei Verbū, quod in propria persona subsistit, hominem factum, dispensatorieq́; in humanis propter nos versatum esse, inficiantur, illos sacra hæc Synodus Ephesina explodit, & à se alienos iudicat.

Venusta et tributorū Christi antithesis.

Synodi sententia in eos, qui Verbū verè incarnatum inficiantur.

Ea ipsa de re interrogationes & responsiones.

Interrogatio.

Cur incomprehensus, virgineo vtero cōprehendi voluerit?

Cur Deus, qui comprehendi nō potest, virgineo vtero cōprehensus est? *Responsio*. Quia mortalium genus à seruitute in filiorum libertatem asserere placuit.

Cur principij expers, ex muliere natus sit?

Interrogatio. Cur principio carens, ex muliere nasci pertulit? *Responsio.* Quandoquidē maledictionis, peccatique iugo premebamur omnes, ob id ortum nostro similem suscipiendum; eaque ratione cùm cognatorum natiuitatem, tum ipsum quoque vterum sanctificandum existimauit.

Cur Dei Verbū hō factum?

Interrogatio. Cur inalterabile & indemutabile Dei Verbum inter homines cēsum, & homo factum est? *Responsio*. Ob id Dei Verbo Oeconomicos in humanis versari, nobisq́; per oia, solo peccato excepto, assimulari visum est, quia humanum genus saluare voluit.

Cur impatibili humanę naturę affectiones tribuūtur?

Interrogatio. Quomodo impatibili somnū, laborem, defatigationē, crucē, famē, cæteraq; omnia corruptioni subiecta tribuere audetis? *Responsio.* Bona verba, mi homo. Iam antè monui Dei Verbum carne secundùm Scripturarum traditionē se induisse, indissolubiliq́; vinculo se illi consociasse: Per ipsam autē, & in ipsa Dei Verbum & Filiū apparuisse, laboremq́; & somnum, & reliqua omnia, peccato tantū secluso, humana, citra vllā sui mutationē, aut corruptionē expertū esse: Siquidē incorruptibile & viuificū Dei Verbū morte, omniq́;, qđ interitū adferre potest, longè superius existit: Quippe q̄ ob id homo sit factū, vt interitum ab homine submoueat. Nec arbitror Regi vitio verti posse, si seruare nos volēs, seruili forma se induat. Ec quo modo quispiā ei, q suapte natura liber est, crimini vertere audeat, q̄ nostri causa homo fieri, dispensatorieq́; in humanis versari non abnuat? Patris benignitatē, qui proprium Filiū propter nos donauit, amplectere; in ipsam aūt rē curiosiùs noli inquirere: Non.n. per Græcorum sapientiā, aut mūdanum sensum percipitur, sed ab vtroque est aliena: *Beatus es, Simon Bar Iona,* inquit Dn̄s, *quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed Pater meus, qui est in cœlis:* Nam Filij Dei cognitio cęleste, Diuinæq́; inspirationis donum est.

Quæcunque humana Filio Dei tribuuntur, ratione naturæ assumptæ eidem tribuunt.

Nō est turpe Regi, si subditorū suorū salutis causa vili toga se induat.

Incarnationis mysteriū, grato animo complecti, non curiosè inquirere pios decet.

Math. 16.

Cur tactū & sensum omnē subterfugiens in cruce cōfigi voluerit.

Interrogatio. Cur vniuersorū Opifex Deus Verbū qui nec tāgi, nec cerni, nec mutari, nec circumscribi potest, in vili ligno crucem mortemq́; sustinuit? *Responsio.* Mortem & crucem Dei Verbum per propriam carnē sustinuisse dicimus: Sustinuit hæc aūt, quò nos à morte, & ab omni corruptione immunes redderet: Nam animam ille pro nobis posuit, non peregrinam, aut à Verbo alienā; sed pp inexplicabilem illam vnionē Verbo propriam: Ipse.n. ait: *Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.* Illius proprium est tædere, cōtristari, è corpore emigrare; quemadmodū & carni quoq; peculiare est defatigari, crucifigi, exuscitari, in aliū sublatā collocari. Veruntamen oia hæc & Dei sunt, & Dei esse dn̄r: Dei.n. est anima, Dei est caro.

Ioan. 10.

Quid proprium animæ, quid itē carni.

Vt corpus & aia Dei sunt, ita vtriusque munia Deo tribuūtur.

Interrogatio. Quō Omnipotens Patris Verbum resurrexit, aut incorruptibile corruptioni affine fuit? *Responsio.* Neq; legitimè colligitis, neq; legitimè quoq; interrogatis: Adeò.n. Dei Verbū corruptione aliqua tentatum non fuit, vt ipsa quoq; Verbi caro corruptionem non sustinuerit: Iam.n. dudum antè Propheta de Christo pronuntiarat: *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem:* Sanè Dei Filius, qui Patrē immensum in se continet, & ab ipso vicissim Patre continetur, mortē pertulit: Verū à Patre comprehensus; vtpote in paterno sinu existens, inexplicabili quodā modo & propria quoq; carne voluit contineri. Idem Dei Filius tertio die reuixit, inferisq́; despoliatis, cū propria carne nobis apparuit; quò videlicet nos à morte & corruptione liberaret. Dei itaq; est perpessio, Dei resurrectio, Dei assumptio, Dei deniq; nostra sunt oia, peccato excepto. Sunt aūt illius oia, non imaginariè, sed verè. Ipsi simul cū Patre, & Spiritusancto sit gloria, nūc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

Psalm. 15.

Neque Verbum, neque caro illius corrumpitur.

Idem paterno sinu, & propria carne continebatur.

De Verbi incarnatione Symbolum à Patribus Antiochenis aduersùs Paulum Samosatenum editum.

Symbolum Antiochenum aduersùs Paulū Samosatenū editū.

Confitemur Dn̄m nostrū Iesum Christum antè secula quidē ex Patre; per Spiritumsanctū verò nouissimis temporibus ex Virgine secundùm carnem natū, vna duntaxat persona ex cęlesti Diuinitate & humana carne conflata, subsistentem. Totum Deum, & totum hominem.

Persona Christi ex Diuinitate & humanitate composita.
Verbũ adorabile, & Deus cum corpore, sed non secundum corpus.

minem. Totum Deum etiam cum corpore, sed non secundùm corpus Deũ. Totum hominẽ etiã cum Diuinitate, sed non secundùm Diuinitatem hominem. Totum rursum adorabilem etiam cum corpore, sed non secundùm corpus adorabilem. Totum adorantem etiam cum Diuinitate, sed non secundùm diuinitatem adorantem. Totum increatum etiam cũ corpore, sed non secundùm corpus increatũ. Totum formatum etiam cum Diuinitate, sed non secundùm Diuinitatem formatum. Totum Deo homousion & eum corpore, sed non ſm corpus homousion: Quemadmodũ neq; secundùm diuinitatẽ quoq; hominibus coessentialis est; est autem nobis secundùm carnẽ homousios, etiam in Diuinitate existens: Etenim cùm illum secundùm Spiritum Deo consubstantialem dicimus, non dicimus hominibus secundum Spiritum coessentialem. Contrà autem cùm illum secundùm carnem hominibus consubstantialem prædicamus, non prædicamus illum ſm carnem Deo coessentialem: Vt.n. ſm Spiritum nobis homousios non est: (Nam ſm hunc Deo homousios est?) ita vicissim Deo ſm carnem coessentialis nõ est; ſm hanc aũt nobis consubstantialis est. Quẽadmodum autem hæc distincta, & inter se secreta pronunciamus, non ad inducendã vnius indiuisæ personę diuisionem, sed ad denotandam naturarum, & proprietatum Verbi & carnis distinctionem, & inconfusibilitatem; ita illa, quæ ad indiuisæ vnionis compositionis rõnẽ faciunt, vnita pdicamus & veneramur.

Verbũ secundum carnem nobis homousion secundum Diuinitatẽ heterousios.

Tomi sexti caput II.

ORATIO B. CYRILLI Die Ioanni Euangelistæ sacro Ephesi acta.

ARGVMENTVM.

NESTORIVS Incarnationis, in inhabitationis vocabulum perperam transferens, vnum Christum & Filiũ in duos impiè diuellebat. Cyrillus itaq; huic cacodoxiæ obuiam ire volens, hac declamatione, Deum Verbum non in hominem descendisse, vt nugabatur ille, sed verè propterque incarnatum, & hominem factum esse ostendit. Confirmat Orthodoxam hanc veritatem cùm ex alijs, tum maximè ex Diuini Ioannis Euangelistæ, in cuius Basilica oratio hæc habita est, Euangelio.

Sancti mũdi lumina.

Sanctorum gloriam celebritatemq; nulla assequi potest oratio: Extiterunt hi.n. mundi luminaria, Verbum vitæ, vt scriptum est, continentes: Cùm Diuina proloquuntur mysteria, conuenienter ab omnibus ad illos dicitur: *Non estis vos, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis:* Prædicauerunt.n. nobis Iesum, lumen illud verum, & vitã ęternam: Cui & nos quoq;, iuxta beati Dauidis vocem, dicimus: *Omnis terra adoret te, & psallat tibi, psallat nomini tuo, Altissime.* Enimuerò dũ lex p Moysen promulgata adhuc vigeret, Euãgelica prædicatione nondũ allata: *In sola Iudæa notus erat Deus; in Israel magnum nomẽ eius:* Erat.n. Moyses voce exili, linguaq; tardiore; vnde per solam Iudæã audiebatur Deus. At vbi vera illa lux nobis illuxit, & Deus Verbũ, æquè ac vnus ex nobis, carni & sanguini cõicauit, omnia illius plena facta sunt. Vbiq; templa, vbiq; altaria, vbiq; exultantium chori, vbique veri adoratores & boni pastores. Rationalium pecorum greges præ multitudine, sacra stabula angusta reddunt.

Matth. 10.
Quid dicta sancti?
Psalm. 65.
Psal. 75.
Quid protẽderit Mosaicæ vocis exilitas.
Christi ola plena.

Sanè ante Seruatoris nostri aduentũ, mortalium genus passim per terrã vagabat. Creatoris loco, adorabant creaturam; manuũ suarũ operibus Diuinũ cultum deferebant; vnicuiq; errãtium id Deus erat, quod primò animo occurrisset. Verùm, vt modò aiebã, apparuit nobis Vnigenitum Dei Verbũ, pastor ille bonus, & agnus verus, quẽ sancta Deipara nuptiarum expers, è virgineis visceribus in lucẽ nobis profudit, germen viuificum, inhumanatum Deũ, in seruili forma liberum. Vniuersa creatura celsiorem, nobis propter nos effectũ similẽ: Eundẽ vt hominẽ subditũ; vt Deum, in Diuina gloria conspicuũ: Eũ, inquam, edidit, qui, eiusdem cum Patre Maiestatis cum sit, semetipsum humiliauit. Eũ, qui sese exinaniuit, nec ideo tñ ijs, qui digni sunt, bonorum suorũ thesauros de sua plenitudine nõ aperit. Eũ, quẽ vt homo, perinde ac vnus ex nobis adorat; vt aũt Deus, nõ in terra solũ, sed & in cęlis quoq; adorarẽ: Cùm.n. īducit Primogenitũ in orbẽ terræ, dicit: *Et adorent eum omnes Angeli Dei.*

Cuiusmodi fuerit status ante Seruatoris aduentum.
Ioan. 10.
Deus Verbum in seruili forma liberum.
Quem Virgo edidit, simul adorat, & adoratur.
Hebr. 1.

Quis, obsecro, is est, qui in terrarum orbẽ ingressus est? Quo, quæso, modo in illum indu ctus est? Mysterium hoc aperi, ô Euangelista. Edsare nobis, ô beate Ioannes, magnum quippiam & eximium. Tu, qui tonitrui Filius appellatus es. Tu, qui orbem totum, singulari doctrina tua in admirationem rapuisti. Tu, qui voces hẽs immortales; tuis, ô Apostole, obliuio & tempus cedunt verbis. Ecce tantus hic pastorum cœtus ad te venit, remoue nobis lapidem, sicut beatus Iacob pastoribus Harhã. Resera nobis puteum vitæ; da, vt nunc quoq; Seruatoris de fontibus hauriamus. Immo verò tuum nobis fontem appone. Audiamus ita que dicẽtem: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum.* Verùm Vnigenitũ Dei Verbum ineffabili modo ex Patre subsiste re iam olim credidimus. Adde proinde, quod reliquum est, O Euãgelista. Audi itaq; rursus dicẽtẽ: *Et Verbum caro,* id est homo, *factum est.* Est autem Vnigenitũ Dei Verbũ homo factũ, nõ abiecta Deitate, quã habebat; sed in carnis assumptione id manens, quod erat: Est.n. Verbi natura mudis omnibus idem mutabilis & inalterabilis; nec cadit in illã mutationis adumbratio. Hæc nos sentire docuit beatus Euangelista, astrum reuera magnum, & apprimè illustre; astrum saluberrimum, non ijs, qui mare illud sensibus subiectum, transeunt;

Illustre scriptorũ Ioan. Euangelistæ elogiũ.
Gen. 29.
Esa. 12.
Ioan. 1.
Verbũ homo factum citra Diuinitatis amissionem, & humanitatem vllam; eiusdem mutationem.

sed

D. Ioannes illustre sidus, sed nõ omnibus.

sed ijs, qui in pietate acquirenda negotiantur, veritatisque studiosi, rectam, erroris que expertem fidem habere cupiunt. Si quis itaque ad hunc modum nauigare cupit, is Theologi huius voces, veluti astrum quoddã mente accipiat; eaque ratione salsos hæreticorum fluctus transmittet, & in serenum tranquillumque portum euadet, & ad ipsam tandem veritatem, id est, CHRISTVM, pertinget. Cum quo Patri sit gloria, & imperium, cum sancto Spiritu, in secula seculorum, AMEN.

Tomi sexti caput III.

HOMILIA CYRILLI in Ioannem Episcopum Antiochenum Ephesi habita.

ARGVMENTVM.

GRAVITER in Ioannem Antiochenum incurrit. Nec iniuria, vt qui concordia & pace, quas Christi Sacerdotes vel maximi facere decet, contemptis, Nestorio, eiusdemque impietati adeò vnà cum cæteris obuiam non iuerit, vt contra illius Antagonistas implacabile quoque bellum suscipere ausus sit. Hoc facto CHRISTI, de capitali hoste, per Concilij Patres, victoriam, minimè sibi gratam esse, apertè ostendunt.

QVÆ dilectionis in Christum vis sit, Diuinæ Scripturæ nos docent. Sed & ipse Saluator quoq; eadem de re nos instruit, dicens: *Qui me diligit, me sequatur; & vbi ego sum, ibi & minister meus erit.* Oportet enim nos semper illi adesse, semper illum diligere, semper omnium Seruatorem nostrũ Iesum Christum sequi: Nullo autem modo ab eo diuelli. Consequemur hoc autem, si quæ illius sunt, studiosè experiuerimus; Istuc illustris hic & magnus Sacerdotum chorus expleuit; de quibus meritò dixerit quispiam, quòd prophetica voce alicubi proditum extat. *Illic ceruæ sibi occurrerunt, viderunt alternos vultus. Numerum peremtri; & vna ex ijs non perijt; altera alteram quæsiuit: Mandatum enim ijs dederat Dominus, & Spiritus illius congregauit eas:* Neque enim vulgaris cuiuspiam rei causa hic spiritalium ceruarum concursus contigit. Quandoquidẽ in Seruatoris nostri Ecclesia, perinde ac in viridi quodam, floridoq; horto sæuus quidam, immanisque Draco apparuit; non vnum, sed multa gestans capita. Salubriter proinde, necessarioque facta est ista spiritalium ceruarum præsentia, & congregatio; quò dominicum hortum à virulentarum bestiarum malitia vindicet. Spiritus itaque Dei coegit eas, & Dominus præcepit eis. Quid autem præcepit? *vbi sum ego, ibi sit & minister meus.*

Ioan. 12. Oportet Christianũ hominem Christo semper adhærere.

Spiritalis ceruæ Synodi Patres.

Immanis in Christi horto draco Nestorius.

Ioan. 12.

Itaque (ad te enim mea nunc se conuertit oratio, qui ex Orientalibus regionibus huc aduolans, elatum aduersùs omnes supercilium subrigis) si vniuersi Seruatoris nostri omnium ministri sumus; si prædicationum illius ministerium, omnibus nobis concreditum est, cur non omnes cum illo sumus? cur, quæ illius sunt, non omnes volumus, & sapimus? Erexit, vt cernis, Draco ille multiceps, profanum scelestumque caput, quò in Ecclesiæ filios impietatis suæ venenũ exspuat. Obsisto illi, Sancti spiritus gladium stringens; propter Christum aduersùs hanc bestiam depugno. Cur cum eo, qui honesto huic labori insistit, non collaboras? Cur non simul & ipse quoque in acie consistis? Sternatur hostis communi omnium manu. Commune certamen hoc reputemus, quò simul vincentes, cõmunes Seruatori gratias agamus, dicentes: *Contriuisti capita draconis.*

Ioan. Ant. contra oẽs elatus.

Sacerdotes ministri Domini.

Cyrillus cõtra Nestor. perinde ac contra venenatũ serpentem pugnat.

Contra cõmunẽ pañiciẽ, cõmuns viribus & animis pugnandum.

Psal. 73.

Nos sanè synceri Christi Seruatoris Sacerdotes, germanique mysteriorum illius dispensatores, eos infestissimorum hostium loco ducimus, qui contra illius gloriam nugantur; tu verò non ita? Nam quòd candidè non accedas, res ipsa ostendit. Vides nos veluti belli puluere adhuc aspersos, pugnæque stillare sudorem, atque adeò nonnulla spiritali refocillatione, & consolatione opus habere; immò verò iã victores declaratos esse; & tu interim, qui inter fratres censetis; Christoque Domino nomen iam olim dedisti, & ob id iure arma vnà nobiscum contra hostes suscipere debueras, aduersùs veritatis dogmata arma moues, ô rem inauditam. Pugnam non attigisti; cum certantibus non concertâsti; belli tempus tarditate aduentus tui declinâsti; è longinquo viriliter decertantes spectâsti; vidisti hostem prostratum; sensisti linguam blasphemam repressam, punitamque, vidensque hæc, & sentiens indoluisti. At dic, quæso, quam ob causam? Num ob id, quòd Christus vicit? quòd contra aduersarios causam obtinuit? quòd magniloquum os obmutuit? quòd profligatus est morbus, qui Ecclesiæ filios labefaciebat? Verùm satius fuerat, si virile certamen nobiscum inijsset, illudq; Dauidicum intonâsset: *Nonne, qui oderunt te, Domine oderam? & super inimicos tuos tabescebam? perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi.*

Ioan. Ant. Christi hostes in amicis habet, neq; syncerè causam illius agit.

Ioan. Ant. arma, quæ pro Chro suscipere debuerat, in Christũ vertit.

Malè habet Ioan. felix Cõcilij successus.

Diuina hęc lætitia, non ægritudinis causam offerebat.

Psal. 138.

Verùm tu horum nullam rationem duxisti: Imò verò diuersam viam ingressus, eos, qui vicerant, iaculo petis; illos inuidentiæ telis vulnerare conaris, quos meritò admirari debueras. At quamuis acerbè nos petas; nihil tamen exterriti dicimus: *Sagittæ paruulorum, factæ sunt plagæ eorum.* Rursum licet externis armis cinctus munitusque, bellum aduersùs Domini cœtum moliaris; arma tamen nostra non carnalia, hoc est, infirma, sed potentia Deo sunt, vt scriptum est; potentia autem ad munitionũ destructionem. Inuenies Christi milites multò illis, qui apud te sunt, fortiores. Habent fidei scutum, animique spontanei munimentum, hoc est, Christum; habent iustitiæ thoracem; habent salutis galeã,

Ioan. Ant. eos maledictis impetit, quos meritò admirari debuerat.

Psal. 63.

2. Cor. 10.

Cuiusmodi iustorũ sint arma aduersùs diaboli munitiones.

& Spiritus gladium. Quare licet insurgas terribilis & audax, multoque cum fastu iace das, & instar iactabundi Goliaht barbarica quadam vesania, & insolentia intumescas; vincet tamen Christus: Vincet autem per suos milites, sicut vicit Dauid, quinque lapides in pera habens.

Fastus & insolentia Io. Antiochen.

Erant aūt lapides illi leues, ac plani in typū Chri, Quæ est aūt Christi pera? Christi vtiq; in terris Ecclesia, quę multos pretiosos, & sele ctos lapides continet. Huc spectat illud Prophetæ: *Lapides*, inquit, *sancti voluuntur in terra*. Per hos sanctos lapides superat Christus. Erant aūt lapides isti, vt dixi, leues. Leuitas verò ista lapidum indicat, Sanctos Christi lapides non posse comprehendi: Quod enim leue est, haud facilè apprehenditur. Et sanctorū quoque conuersatio comprehensu nō admodum facilis est. Vincet igitur Christus, & vt maximè vulnus aliquod infligere queas, adhuc tamen vincet. Quòd si per malitiam lęseris, vel inuitus nos coronas: *Donatum enim est nobis a Christo, non solùm vt in eum credamus, sed vt etiam pro illo patiamur: Qui nanq; in illum credit, non iudicatur; qui verò non credit, iam iudicatus est.* Ipsi sit gloria, imperiū, honor, & adoratio, nunc & in secula seculorum, Amen.

Quid designantur quę plani lapides, quibus Dauid strauit ipsū Goliath.

Sanctorum vita nō ita facile comprehendit.

Ioan. Ant. vulnus infligere pōt, vincere nō potest.

Ad Philip.

Ioan. 3.

Tomi sexti caput IIII.

CYRILLI HOMILIA Ephesi in Nestorium dicta.

ARGVMENTVM.

ET HAC quoque declamatione totus in eo est Cyrillus, vt Nestorij impietate refutata, Catholicam de Christi incarnatione veritatem constituat. Comparat Iudæis eos, qui venerandum illud incarnationis Sacramentum improbo ore blasphemant, impieque, quasi Deum hominem fieri dedeceat, pernegant: Nam & Iudæi quoque ob id se Christum lapidibus impetere asserebant, quòd Dei Filium se appellaret. Dei Verbum nostri causa incarnatum ex vtroque Testamento probat, sed succinctè.

OPORTEBAT sanè eorum, qui ante nos dixerunt, institutione contentos, sacrisque fluentis iam saturatos, satietatem istam æqui bonique facere. At quia animaduerto plerosque vestrûm incredibili audiendi studio incensos, agedum & nos quoque pauca quędam ijs, quæ antè iam dicta sunt, consentanea in medium adferamus. Nullum itaque dubium est, quin illustris hic Sanctorum chorus, magnam ex Christi gloria voluptatem capiat, solidumque de eo gaudium gaudeat, quòd syncerè illum diligat. Beatus Propheta Esaias alicubi ita ait: *Domine Deus glorificabo te, hymnum dicam nomini tuo, quoniam fecisti res admirabiles.* Et sacer vates Dauid; *Lingua mea*, inquit, *meditabitur iustitiam tuam, tota die laudem tuam*: Et hic quidem Sanctorum est scopus.

Hinc colligere plures in Ephes. Synodo declamasse.

Ephesii esuriēbāt excipiūt Verbū Dei.

Sancti magnā ex Chri gloria, & chantate voluptatē capiunt.

Esa 25. Psal. 34.

At verò mali & scelerati, magnum illud venerandumque, ac profundum incarnati Vnigeniti mysterium ignorantes, temere illud blasphemant; incontinensque, ac futile os contra illud ipsum aperiunt: Sed audiant hi Prophetam Esaiam hac oratione ipsos cōpellantem, *Vos autem accedite huc filij augurratricis; semen adulteri & fornicariæ. Super quem lusistis, & super quem dilatastis os, & eiecistis linguam. Nunquid non vos filij scelesti, & semen mendax?* Sunt hi sanè perditionis filij, & semen iniquum, vt qui Dominum, qui illos redemit, negent: *Empti enim sumus pretio, non quidem corruptibili, puta auro, vel argento, sed precioso sanguine, quasi agni immaculati & incontaminati Christi.* At quomodo vulgaris nobisque similis hominis sanguis orbis pretium exæquare potuit? Quomodo vnus pro omnibus mortuus est, vt omnes ditaret? Quomodo illius peculium facti sumus, qui vero naturalique Deo nomina dedimus? Quomodo eum adoramus, qui creaturam Creatoris loco adorare detrectamus?

Impij ideo incarnationis mysterium blasphemant.

Esa. 57.

1. Pet. 1. 1. Cor. 6.

Vulgaris hois sāguis pretiū esse non pōt.

Verùm, vt modò aiebam, quidam Seruatoris nostri mansuetudini ingrati, Dominum negant, seruitutisque iugum excutiunt, vt id meritò de ijs dicere queat Christus, quod alicubi per Oseam dictum est: *Væ* (ait) *eis, quoniam recesserunt à me; vastabuntur, quoniam impiè contra me egerunt; & ego redemi eos, & ipsi loquuti sunt contra me mendacia*: Mentiūtur enim contra Seruatoris nostri gloriam & excellentiam, Pharisæorum malitiam & impietatem æmulantes. Enimuerò Christiani hominis personam sumunt; sed mentem interim Iudaicam obtinent, linguamque amaram, & virulentam exercent; vt rectè ad eam Dominus per Hieremiæ Prophetæ vocem dicat: *Et ecce, ego contra te calumniatricem, dicit Dominus.* Iudæi sanè veteres illi, omnium nostrûm Seruatorem Christum adorti, perinde ac feræ in illum irruebant, lapidibusq; benefactorem, ac Seruatorem appetebant: Ad quos perinde ita loquutus est Seruator: *Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?* Respon derunt ei Iudæi: *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; & quia homo cùm sis, teipsum Deum facis.* Et hæc quidem veteres Iudæi Seruatori nostro crimina impingebant.

Hæretici suaue Chri iugum excutiunt.

Cap. 7.

Nestoriani Pharisæorū more mendacia Chri gl. oneiat. Sūt, q Chri stian. pers nā sumūt, & mentem Iudaicā obtinent.

Iudæi benefactorē lapidibus appetunt.

Ioan. 10.

At ve saniæ & impietatis illorum æmuli rursum incusant, ac dicūt: Cur cùm homo sis, facis teipsum Deū? O stolide, ac detestāde, nō intelligis mysteriū: Non. n. cū hō esset, fecit seipsum Deū; sed Deus suapte natura cū sit, sine vlla mutatione, sineq; cōfusione fact⁹ est hō. Et qui ineffabili modo ex Deo generabat, fm carnē ex muliere nasci sustinuit, ac Filius hois appellatus est, quò nos seruaret. Factus est tibi similis ꝓpter te, & māsit ꝓpter se hoc ipsum, quod erat. Agnosce itaq; Vnigenitū factū in carne; fatere Deū esse illū, q ꝓpter nos homo factus, seipsum tibi exhibet, dicens: *Ipse, qui loquebar,*

Nestoriani Chro cum Iudæis insultantes, dicūt: Cur facis te Deū, cū sis homo. Verbū ꝓpter nos, nō hō simile factū est, propter se autē, quod erat, mansit.

Esa. 52. *loquebar, ecce adsum.* Etenim prisci seculi hominibus legem proposuit per Moysen; at verò iam in carne præsens, per seipsum loquitur: Testes accipite sanctos Prophetas. Nonne Baruch Emmanuelem tantùm non digito demonstrat? Ait enim: *Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius aduersùs eum. Hic adinuenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo; post hæc visus est in terra, & cum hominibus conuersatus est.* Canit de eo & beatus quoque Dauid, dicens: *Deus noster manifestè veniet.*

Cap. 3. Baruch Christi Diuinitatem, & humanitatem aper tè prædicat. Psalm. 49.

Placetne, vt noui quoque Testamenti præcones veritati huic testimonium perhibeant? Audi ergo Ioannem Baptistam, insignem illum præconem dicentem: *Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri.* Placetne & aliam quoque pleniorem testificationem ea de re accipere? Promisit Deus beatissimo Dauidi fore, vt de fructu lumbi eius, olim sederet super solium eius: Ipse verò, etsi ea promissione multum lætaretur, attamen cùm animus illius nondum conquiesceret, generationis huius modum sedulò inquirebat. Licet itaque ipsum hæc dicentem audire: *Si ascendero in lectum strati mei: Si dedero somnum oculis meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Dei Iacob.* Anxiè modum partus huius inquiris, beate Dauid, approbo animi promptitudinem, laudo patientiam. Verùm si quid hoc ampliùs didicisti, annuntia & hoc ipsum quoque nobis. Vbi, putas, continget huius natiuitas? quo, quæso, in loco nascetur? Audi palàm dicentem: *Ecce, audiuimus eam in Ephrata, inuenimus eam in campis syluæ.* Cùm autem Ephratam nominat, Bethlehem significat. Et hoc Deus testatur per vnum ex sanctis Prophetis: *Et tu, inquit, Bethlehem domus Ephrata, parua es, vt sis in millibus Iuda; Ex te enim egredietur dux, qui regat populum meum Israel: Egressus eius ab initio, a diebus æternitatis.* Audis quomodo Bethlehemitam hunc, quatenus homo factus est, a principio, a diebus æternitatis egressum habere confirmet? *In principio* enim *erat verbum.*

Christi Diuinitas ex veteris non aut alte ro noui Testamenti loco confitui tur. Matth. 3. — 2 Reg. 7. Luc. 1. Psal. 131. — Dauid anxiè generationis Chsti locum & modum in quirit. Psalm. 131. — Ibidem. Ephratæ noie Bethlehem desi gnatur. — Michææ 5. — Matth. 2. — Ioan. 1.

Sed pudet (inquis) Deum eum confiteri, qui ex muliere natus est. Tu ergo, dic mihi. Diuina consilia reprehendis? Tu Diuinam dispensationem improbas? Tu Domini consilijs insultas? Ad hunc ille modum orbem seruare voluit: Tu ne sapientia ipsa es sapientior? O rem admirandam, lucerna cum Sole contendit: Vniuersorum Dominus operũ suorum rationem nouit. Amplectere itaque dispensationem, honora mysterium in fide, ne curiosè simul & laboriosè in ea inquiras, quæ mentem nostram excedunt: Ne temere scruteris, quæ ratione comprehendi non possunt. Crede nobiscum, Quòd si incredulus manseris: *Ille fidelis permanet, negare seipsum non potest.* Ipsi sit gloria, & imperium, nunc & in secula seculorum, Amen.

Solus Deus operũ suorum rationẽ nouit. — Mysterium Chri fide honorãdũ, non curiosè inuestigandum. 2. Tim. 2.

Tomi sexti caput V.

ALIA HOMILIA CYRILLI Ephesi habita.

ARGVMENTVM.

INTER cætera, quæ de incarnationis Sacramento in hac homilia tractantur, indicatur omnes illas visiones corporeas, quæ in vetere Testamento acciderunt, Dei Filium olim incarnandum adumbrasse: Siue illæ factæ fuerint proximè per Angelos, siue per ipsum Dei Filium; id quod hoc loco, vt & alibi quoque, probabile iudicat Cyrillus. Explanatur autem hic primò, quid ignis & fumus in monte Synai designarint: Mox quid lucta illa, qua Deus, vel Angelus tota nocte ad torrentem Iaboc luctatus est cum Iacob. Postremò ecquinam sint illi, qui in nocte, & in tenebris cum Christo pugnant.

QVI sacris literis incumbunt, cor sapiens, bonorumque operum gnarum, & rectæ fidei lumine collustratum obtinent. Veræ autem cognitionis amor vitam tandem sortitur. Cuius rei locuples testis est ipse Seruator: Nam ad cœlestem Patrem & Deum hunc in modum ait: *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Cognitio itaque Filij, Patris cognitioni coniuncta est, eoque pacto Dei cognitio viuifica est. Quòd si alterum ab altero diuellas, claudicabit omnino scientia Dei. Quare & Dominus quoque noster Iesus Christus Iudæorũ populos eiusmodi oratione affabat: *Neque me scitis; neque Patrem meum; si me cognouissetis, cognouissetis vtique & Patrem meum.* Iudæi Patres suos in monte Deum verum & naturalem, cùm in specie ignis super montem descendit, vidisse existimabant, veramque illius vocem audiuisse credebant; & ea de causa Moysen sacrorum mystam magna admiratione prosequebantur; Dominũ nostrum Iesum Christum, propter humanam naturam impiè contẽnebant. Dicebant enim: *Nos scimus, quia Moysi locutus est Deus; hunc autem nescimus, vnde sit.* Sed quid ad hæc Christus? *Amen amen, inquit, dico vobis, neque vocem eius vnquam audiuistis, neque speciẽ eius vidistis; & Verbũ eius nõ habetis in vobis manẽs; quia quẽ misit ille, huic vos nõ credidistis.*

Quid sacrarum literarum lectio conferat. — Ioan. 17. — Patris notitia, Filij cognitionem coniunctam habet. — Ioan. 8. Iudæi, nec Patrem, nec Filium cognoscebant. — Cur Iudæi Moysen Christo anteferebant. — Ioan. 9.

VERITAS omnino verum dicit, neq; n. id natura Dei erat, quod in monte Sina cernebatur, sed ignis tantùm species. Audite sunt tubarum quoque voces. Quin & fumi quoque circa montem succensi sunt; Hi futuræ veritatis typum gerebãt, quam etiam adumbrabat. Descendit ergo vniuersorum Deus supra mõtem Synai in specie ignis: Et cur, quæso, in specie ignis? Sanè qñado illis promulgaturus erat legem, tũ salubriter admodũ in ignis specie descendisse visus est; nempe quò hinc trãsgressores illius intelligerent, rem sibi cũ igne fore. Quare beatus quoque Moyses, quò me tu peccantes ad resipiscentiam impelleret, subinde clamare solitus erat: Deus noster

Iudæi in mõte nõ vi derũt Deũ, neq; vocẽ illius audi uerunt. — Cur Deus specie ignis descenderit supra montem Synai. — Ignis terroris symbolum.

Deut. 4. Quid fumi & tenebræ designarint in monte Syna.

Lacrymarũ causa fumus.

ignis consumens est, Oborti sunt etiam fumi & tenebræ, Per tenebras Dei cognitionẽ sensu nostro comprehendi non posse, apposite insinuabant; per fumum verò, lachrymas omnino illis, qui Dei legem studio contemnerent, olim non defuturas, ænigmaticè docebatur: Neque enim corporeus oculus in fumo lachrymari non potest.

Pater cernitur in Filio, cum hic illius expressa sit imago.

Spiritus, & Veritibus spectandos se exhibebant, Verbum olim incarnãdũ designabãt.

Iudæi itaque Patris speciem nõ spectãrũt; nos verò illam spectauimus in Christo: Est enim ille exactissima, verissimaque Genitoris sui venustas, character, & splendor: Nam etsi Dei Verbum, carnem ac sanguinem assumpserit, hominisque Filius appellatus sit, corpore non inanimi mentéue destituto, vt demens hæreticus Apollinarius affirmat, accepto; sed intelligenti animo perfecto, mansit nihilominùs etiam ita affectus Deus. Et hoc schemate quondam sanctis Patribus mysterium reuelauit; quemadmodum id ex multis Sanctorum Prophetarum oraculis perfacilè monstrari queat. Quia verò in aliud tempus isthæc reseruare cogor, agè paucis ex libris Genesis ostendamus hominem aspectabilem Deum, & Filium vocatum esse.

Iacob transmittit Torrentem Iacob. Gen. 32.

Iacob. Antagonistã, q cum nocte tota luctatus fuerat, Deum appellat.

Beatus itaque Iacob relicta Mesopotamia, ad domum Patris reuerti festinabat; cumque duas filias Laban vnà cum liberis, quos ex illis susceperat, sustulisset, traduxit eos vltra torrentem, cui nomen Iaboc: Ipse verò, sicut diuina Scriptura memorat, liberis & vxoribus transmissis, relictus est solus: *Ecce vir luctabatur cum eo vsque mane: Qui cùm videret, quòd eum superare non posset, tetigit neruum femoris eius, & statim emarcuit; dixitq; ad eum; Dimitte me; iam enim ascendit aurora; respondit; Non dimittam te, nisi benedixeris mihi: Et benedixit ei in eodem loco: Et vocauit Iacob nomen loci illius Phanuel, dicens: Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea.* O sapientiam Sanctis dignam, hominem contra se luctantem cernit, & exclamat Patriarcha: Deum facie ad faciem vidi, & salutata est anima mea: Mox enim Spiritusancto reuelante incarnationis Sacramentum intelligebat.

Quid denotarit lucta nocturna. Iacob cum Angelo.

Christus adhuc cũ Iudæis quasi in nocte luctatur.

Veruntamen illud obserua: Totam noctẽ cum eo luctatus fuerat; vbi verò illuxisset dies: Dimitte me, ait; ascendit enim aurora. Quid, quæso, significat hoc ænigma? Næ cum ijs, qui in tenebris & nocte versantur, ignorantiæque caliginem in mente & corde etiamnum habent, luctatur & pugnat Christus; Inimicorum enim loco illos ducit; vt primùm verò spiritalis lucifer in eorum mentibus exoritur, diuinæque cognitionis lux quasi dies quædam illis affulget, statim pugnam soluit: Luctatur enim & pugnat aduersùs illos tantùm, qui velut in nocte, & in tenebris versantes, caliginosum obscurumq; cor possident. At verò cum illis non pugnat, qui sunt in luce, spiritalemq; auroram in mẽte habent. Complectere itaq;, ô homo, spiritalem auroram, veritatis lumen tibi oblatum hauri, pugnare cum Christo desine. Nescit vinci; vincit autem omnino semper; Quamuis enim Vnigenitum Dei Verbum factum sit hominis filius, non ob id tamẽ, naturalis Deus esse desijt; vt quod mutari, aut alterari nullo modo queat. Idem itaque ex Patre quidem est tanquam Verbum, ex muliere verò secũdùm carnem homo: Est enim vnus Deus Pater, ex quo omnia; & vnus Dominus Iesus Christ9, per quem sunt omnia; & vnus Spiritussanctus, in quo sunt omnia. Ipsi sit gloria in secula seculorum. Amen.

Idem ex Patre Verbũ, ex muliere homo.

Tomi sexti caput VI.

ALIA EIVSDEM CYRILLI homilia Ephesi in Nestorium habita.

ARGVMENTVM.

SACRATISSIMAM Virginem matrem, eximiasque eiusdem prærogatiuas, summis laudum præconijs euehit. Possetque, nisi de singulari viri eruditione & pietate constaret, nonnullis nimius videri. Reliqua orationis parte Nestorij impietatem exagitat, eiusdemque cacodoxiam prolixè denuo refutat.

Psal. 132. In Virginis æde celebratum est hoc Concilium. Illustres Mariæ Deiparæ Tituli & prærogatiuæ.

Quàm procul hæc absunt a blasphema quorũdam nostri huius seculi doctrina, petulantissimaq; & virulentissima Sectariorũ lingua.

SANCTORVM cœtum, qui a sancta Deipara, semperq; Virgine Maria inuitatus, prõpto animo huc confluxit, lætum erectumque conspicio. Quare licet non vulgari animi mœstitia premar; attamen hic præsens sanctorũ Patrum conspectus, magnam mihi lætitiam præbet: Etenim dulce illud Psalmistæ Dauidis verbum apud nos nunc impletum cerno: *Ecce*, ait, *quam bonum & quàm iucundum est, habitare fratres in vnum.* Salue itaque, per nos sancta & mystica Trias, quę nos omnes ad sanctæ Mariæ Deiparæ Ecclesiam conuocasti. Salue sancta Deipara, eximium illud totius orbis decus & ornamentum. Salue lampas inextinguibilis, corona virginitatis, sceptrum rectæ doctrinæ, templum indissolubile. Aue locus eius, qui loco capi non potest. Salue mater & Virgo, per quam is benedictus in Euangelijs nominatur, qui venit in nomine Domini. Salue, qui immensum incomprehensumque in sancto virgineo vtero comprehendisti. Salue Virgo per quam sancta Trinitas in vniuerso orbe glorificatur & adoratur, per quã cœlũ exultat, per quã Angeli & Archangeli lætantur, per quam Dæmones fugantur, per quam tentator Diabolus cœlo decidit, per quam prolapsum plasma in cœlum denuo subuehitur, per quam vniuersa creatura idolorum vesania detenta, ad veritatis cognitionem perducta est, per quam sanctum Baptisma obtingit credentibus, per quam exultationis oleum consecratur, per quam toto terrarum orbe fundatæ sunt Ecclesiæ, per quam Gentes adducuntur ad pœnitentiam, per quam, vt paucis absoluam,

Vnigenitus

Pleraq; ex his tropum in Scripturis & Patrũ monumentis non infrequenter obuium ſapiunt, commodeq; exponenda ſunt.

Vnigenitus Dei Filius ijs, qui in tenebris, & in vmbra mortis ſedebant, lux reſplenduit, per quam Prophetæ prænuntiarunt, per quã Apoſtoli ſalutem Gentibus prædicarunt, per quam mortui exuſcitantur, per quam Reges in ſancta Trinitate regnant. Ecquis laudatiſſimam illam Mariam pro dignitate celebrare queat? Ipſa & mater & Virgo eſt, ô rem admirandam. Miraculum hoc me in ſtuporem rapit. Quis vnquam audiuit architecto, ne templum, quod ipſe conſtruxerat, inhabitaret, prohibitũ? Quis ob id culpari queat, quòd propriam famulam in matrem adſciſcat? Ecce igitur omnia gaudent; mare conſeruos ſuos agnoſcens, illorum voluntati ſeſe ſubdidit; Sanctorumque tranſitus, feroces inſultantesque procellas in tranquillitatem conuertit: Meminit enim ſeruile elementũ, tametſi tumidum, vocis Seruatoris dicentis: *Tace, obmuteſce*. Terram denique, quam latrones quondam infeſtabant, iſta Sanctorum profectio pacificatam reddidit: *Sunt enim admodum ſpecioſi pedes euangelizantium pacem*. Quam pacem? Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quem peperit Maria, ſicut ipſe voluit: Præſtat enim ſimpliciter credere, quàm in Scripturas curioſè inquirere.

Non eſt turpe, ſi quis ancillã in matrẽ cooptet, aut domum, quã condidit, inhabitet.

Matt. 4.

Rom. 10.

At obijcies mihi forſan Iudæorum negationem? Prophetæ ab initio illorum ingenia prodiderunt, nempe, quòd propriæ malitiæ ſtimulis acti, Chriſto necem eſſent molituri, hoc autem facinus, abnegationis nomine iam tum deſignabant. Aut certè terram illam Arij luem? Ambitioſo is Epiſcopalis excellentiæ deſiderio laborabat. Aut denique obſcurum impiumque Paganiſmi ſenſum? Studium ignorantiæ erat. Ecquid attinet iſthæc hic recenſere? An non Gens vniuerſa nefandis laſciuijs indulgebat? Ille tamen earum malitiã multis partibus excedit: Gentes enim pleræque, cùm Scripturas ignorarent, Deum incautè imprudenterque blaſphemabant; ille autem, qui vniuerſam Scripturam tenet, & magicæ quoque illuſioni (quod cum venia dictum ſit) operam nauauit, diuinam Scripturam non ſyncerè inſpexit; inſpexit autem argentum & aurum; veſaniaque circa res infames excæcatus & elatus, ſciens volensque ab Epiſcopali ſede ſeipſum abalienauit.

Iudæorum perfidia, & in Chriſtũ crudelitas per Prophetas prædicta.

Arius ambitus Epiſcopatus honore fruſtratus effectus hæreticus.

Neſtor. inſinuat, vt qui non ex inſcitia ſed ex mera malitia in Deũ inſurgit.

Neſtorius magus & auarus.

Miſer, qui è fratrum catalogo te eraſeris; illum, qui ſummi Sacerdotij ſortem tibi impertitus fuerat, nõ agnoſcens. Credisne Paulo dicenti? *Licet nos, aut Angelus de cœlo euangelizauerit vobis, præter quàm, quod euangelizauimus vobis, anathema ſit*. Paulus iſtam ſententiæ tuæ vanitatem non ſedauit? At ſed & illã Eſaias: *Ecce*, inquit, *Virgo in vtero habebit, & pariet Filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel, quod interpretatum ſonat, nobiſcum Deus*. Quòd ſi nec iſte quoque hanc mentis tuæ duritiam ac prauitatem mitigauit, audi vel Dæmones clamantes, *Quid*, inquiunt, *nobis & tibi Fili Dei? veniſti ante tempus torquere nos*. Quis, quæſo, auctor tibi extitit, vt cogitationem vſq; adeò vanam & inanem prædicares? Quis tecum in hoc importuno morbo collaborauit? Non veritus es Deum Perſico regno adæquare. Pro nihilo duxiſti Patrũ, Euangeliſtarum & Prophetarum traditiones euertere. Ratus te omnibus Eccleſijs imperaturum, eius, qui te è ſtercore ad cœleſtem ſublimitatem erexit, non meminiſti, rebusq; procreatis intendens, horum opificem non agnouiſti. Et cùm impoſturis terrarum orbẽ inſtitueres turbare, contumeliamq; Dei templo inferre, & eum, qui ex Maria Virgine genitus eſt, diuidere, dogma prauum & inſanum, ac ne nominandum quidem, nedum recipiendum, mundo huic ſuſcitaſti.

Galat. 1.

Eſa. 7.

Neſto neq; Prophetas, neq; Apoſtolus, nec Dæmones curat.

Matth. 8.

Obſcurum hoc Perſici regni paradigma.

Grauiſſimæ hæ omnes expoſtulationes, ſed iuſtiſſimæ.

Belial ante tempus imitatus, arbitratus es iniquarum cogitationum tuarum cathenis, Imperatorem rectæ doctrinæ ſtudioſum, te illaqueaturum; ſyncerumque homouſiæ Trinitatis (per quam conſtanter regnat, per quã hoſtiles populos conterit, per quam Virginum chorus vſque triumphat, per quam mũdum in pace conſeruat) adoratorem, deceptorijs ſermonibus tuis Apoſtatam, fideique deſertorem redditurum. Tum populum quoque Deo dilectum, Patrumque multitudinẽ tua temeritate perditurum; & eos tandem, qui in aliqua reſpiratione degebant, te miſerè laceraturum. Nõ fuiſti contentus teipſum, dum Deum impiè blaſphemas, perdidiſſe; ſed blaſphemias tuas per vniuerſum quoque orbem proſeminare ſtuduiſti. Sed ecce impletum illud eſt: *In operibus manuum ſuarum cõprehenſus eſt peccator*. Sanctum Presbyterorum ac Diaconorum cœtum, quòd inſaniam tuam redarguerent, & ne cum Ario ſentires, admonerent, extra Eccleſiam eiecisti.

Neſt Imp. ſi dei inſidiatur.

Alludit ad Theod. iuniores virgines quæ vnà cum ipſo in regnum adminiſtrabant.

Neſtor. ſuo exitio non contentus, orbem perdere nituſ.

Neſt Clericos ipſi obſiſtentes eijcit.

Et nunc equidem te prolapſum nõ obruo, neque fluctuantem demergo; ſed veſanam vanorum cõſiliorum tuorum ſycophantiam frango. Quis nauem in ſereno tranquilloque portu cõſtitutam naufragium perpeti? Quis, quæſo, athletam ad certaminis metam prolapſum erigi non vidit? At cùm circa fidem rueres, naufragiumque faceres, nonne manum tibi porreximus? Teſtem accipe honorandum & ſanctum Archiepiſcopum magnæ Romanæ Cœleſtinum, qui frequenter te per literas admonuit, vt ab inani hoc ac inutili, ſibique minimè conſtanti dogmate abſtineres. Pari modo & noſtra quoque tenuitas, breuibus literis te hortata eſt, vt nos de Deo loquentes audires. Tu verò duritiam quandam ſtultitiamque indutus adeò, nullam noſtri habuiſti rationem, vt in tua quoque malitia gloriatus ſis; animo reputans, quiduis te poſſe. Et factus es nouacula contra teipſum acuta, dolumque factura. Quare & Deus quoque, cui fucũ facere voluiſti, te deiecit, tuamque radicem è terra viuentium euulſit; propterea quòd nullam Dei rationem habuiſti. Et hæc hactenus à nobis dicta eſſe ſat ſit.

Neſtor. prolapſus porrectam manũ deſpicit.

Neſt. amicè & frequenter de reſipiſcentia à Cœleſtino, & Cyrillo fruſtrà admonitus.

Pſal. 51.

Neſt à Deo quem aſpernatus fuerat, deiectus.

Quæ ad illum pertinent, iudicaturus est Deus, *qui vnicuique reddet iuxta opera sua*. Obtingat autem nobis, vt vnitatem reuereamur & adoremus, pijssimoque Regi nostro obsequamur: Tum Principibus & potestatibus subijciamur, ac indiuisam tandem Trinitatem colamus, & veneremur, Mariam semper Virginem, eiusdemq; Filium, nec non sanctam Ecclesiam, immaculatumque illius Sponsum laudibus vsque euehentes. Ipsi sit gloria in secula, Amen.

Rom. 2.

Ecclesię immaculatus Spōsus. Mariæ Filius.

Tomi sexti caput VII.

HOMILIA PROCLI EPISCOPI Cyzici, de Domini nostri Iesu Christi natiuitate, Constantinopoli Nestorio præsente, eiusdemq; ciuitatis sedem etiamnum obtinente, habita.

ARGVMENTVM.

DECLAMATIONIS huius argumentum maiorem in partem ex ijs patet, quæ titulo proximè subijciuntur. Est tota elegans, grauis, varia, elegantissimis antithesibus & metaphoris referta. Complectitur autem non minores Virginis matris laudes, quàm proximè præcedens. Nestorium grauiter impugnat, fideique veritatem contra eundem validè confirmat.

Cæterùm Proclus hic Cyzicenus est Episcopus ille, qui Theodosij & Pulcheriæ studio in sede Constātinopolitana suffectus est Maximiano proximo Nestorij successori. Qua de re, sicut de eximijs quoque viri huius virtutibus & ornamētis, rebusq; præclarè ab eo gestis, consule Nicephorum Callistum lib. 14. cap. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43.

Quòd sacra Maria sit Deipara. Quòd ex ea natus Emmanuel, nec Deus tantùm, nec homo solùm; sed vtrunque, hoc est, Deus & homo simul existat; id tamen citra omnem omnino confusionem, aut naturæ mutationem.

VIRGINEA Panegyris, frequensque, ac celebris hic conuentus, fratres, festa hac luce linguam ad laudem prouocat; præsensq; solennitas præsenti cœtui certæ vtilitatis, nec iniuria, rationem conciliat: Continet enim absolutam castimoniæ sanctitatisq; materiā, iustamque fœminei generis gloriationem: Neque enim vulgatis hac mundi ætate mulierbri sexui per Virginem & matrem gloria accessit. Stupenda sanè planeque inaudita est hæc Virginis & matris copula. Ecce igitur, & terra, & mare Virginem honorant, donisque cumulant; hoc quidem mitia nauigantibus dorsa substernens; illa verò viatorum vestigia inoffensè dirigens. Exultet natura, honorantur fœminæ; choros humana ducat natura, & carmina canter, glorificent virgines: *Vbi enim abundauit delictum, ibi superabundauit, & gratia*. Sacra Deipara Maria in vnum nos cogit. Hæc impollutus, & purus ille illibatæ virginitatis thesaurus, decusque & ornamentum; hæc Spiritalis secundi Adami Paradisus; hæc vnitatum inter se naturarum officina; hæc salutaris reconciliationis panegyris; hæc thalamus, in quo Verbum humanam carnem sibi desponsauit; hæc animatus naturæ rubus, quē Diuini partus ignis non combussit; hæc verè leuis illa nubes, quæ super Cherubin sedentem in corpore suo gestauit; hæc vellus mundissimum cœlesti pluuia madens, ex qua pastor ouem induit; hæc ancilla est & mater, Virgo & cœlum; hęc sola pons est, per quem Deus ad hominem descendit; hæc admirandæ illius Oeconomiæ tela, ex qua, & in qua ineffabili quodam modo admirabilis illius vnionis tunica confecta est. Cuius quidem textor extitit Spiritussanctus; netrix virtus ex alto obumbrans; lana, vetusta villosaque Adami pellis; trama, impolluta Virginis caro; radius textorius, immensa gestantis gratia; artifex, Verbum per auditum illapsum. Quis vidit? quis audiuit talia? Incircumscriptus Deus vterum inhabitat; quem cœli non capiunt, venter complexus est Virginis.

Virgo magni illustris fœminei sexus gloria.

Mirabilis copula Virgo & mater

Rom. 5.

Secūd' Adā Christus.

Elegantissima & verè sima Virginis matris epitheta.

Perelegans, tametsi metaphorica, œconomiæ operis dēlineatio.

Attamen, qui ex Virgine nascitur, nec solus Deus est, nec purus rursum homo est; sed vtrunque simul. Natus salutis ostium id esse ostendit, quod peccati quondam introitus exiterat: Nam vbi serpens per inobedientiam virus suum infuderat; ibi Verbum per obedientiam ingressum; viuum sibi templum exædificauit; vnde peccator Cain primus emersit, inde generis nostri assertor Christus sine semine prodijt. Clemens Deus ex muliere nasci non erubuit: Quod enim agebatur, vita erat. Nullam inde ille contraxit labem, quod intra viscera, quæ citra omnem dedecoris notam condiderat, inhabitat. Quòd si ea, quæ genuit Virgo, non permansit, neque is, qui natus est, aliud, q̄ purus homo extitit. Atque ita partus ille, nihil admiratione dignum habebit. Quòd si illa verò in partu, & post partum virginitatem illæsam retinuit, is citra omnem controuersiam arcano modo ex ea ortus est, quem (cùm per clausas ianuas ingressus esset,) Apostolus Thomas in gemina natura subsistētem agnouit, agnitumque non absque ingenti stupore huiuscemodi voce compellauit, Dominus meus, & Deus meus.

Idem extitit salutis & mortis ostium.

Eua ex vtero profudit peccatorē, Maria salutis nostræ vindicem.

Non dedecet Deū visceta, quæ cōdiderat, inhabitare.

Si Virgo illæsa virginitate, non peperit, pat tus illius, neq; Deus fuit, neque aliquid admiratione dignum habuit.

Ioan. 20.

Ne igitur, ô homo, partum hunc erubescendum censeas: Hic enim solus salutis antidotum nobis attulit; Nam si ex muliere natus non esset, mortem vtique non oppetiisset. Quòd si verò mortuus non esset, neque illum quoque per mortem destruxisset, qui mortis habebat imperium, hoc est, Diabolum. Porrò autem, vt architecto nullam maculam aspergit, si domum, quam fortè extruxerat, incoluerit: Neq; lutum figulū inficit, dum vasculum, quod finxerat, ex eo refingit; ita ex vtero virgineo prodijsse, purissimū illud

Virginis partus salutis antidotū nobis attulit.

Hebr. 2.

illud numen nihil quicquam polluit: Quam enim citra vllam sui labem formauerat, ex hac quoque, nulla macula contracta, processit. O venter, in quo communis libertatis syngrapha confecta est; ô vtere, in quo arma aduersùs mortem fabrefacta sunt; ô aruum, ex quo naturæ colonis sine semine exortus est; ô templum, in quo Deus naturam non demutans, sed eum, qui est Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech clementer natus est, inducens: Nam etsi Iudæi Domino, hominis formam induisse Deum, assenerant, non credant, Græcique & Barbari miraculum hoc subsannent; Verbum nihilo seciùs factum est caro. Vnde Apostolus: *Prædicamus Christum Iudæis quidem scandalum, Gentibus verò stultitiam.* Quandoquidem mysterij huius vim, vt quod omnem humanam rationem excedat, non cognouerunt: *Si enim cognouissent, nunquam gloriæ Dominum crucifixißent*: Si Verbum vterum non inhabitâsset, neque caro quoque illius sacrum illum thronum occupâsset. Quòd si ignominiosum est Deo in vterum, quem ipse formarat, illabi: Erit ergo & Angelis quoque probrosum hominibus obsequi.

Cur Iudæi & Græci incarnationis mysterium derideant. 1.Cor.1.

1.Cor.2.

Neque Angelis probrosum est hominib° ministrare, neque Deo in homine habitare.

Qui itaque secundùm propriam naturam impatibilis est, is propter meram erga nos misericordiam pluribus perpessionibus obnoxius factus est. Neque Christus per succedentia virtutum incrementa factus est Deus, absit. Verùm, vt fides nostra prædicat, Deus misericordia permotus, factus est homo. Neque hominem rursum Deificatum prædicamus; sed Deum incarnatum confitemur: Siquidem qui secundùm propriam naturã matrem nescit, nullumque secundùm carnis dispensationem Patrem in terra agnoscit, is propriam ancillam sibi in matrem acciuit: Nam quomodo iuxta Paulum sine patre & matre est? Si enim purus homo est, vtique non sine matre est: Matrem enim habet. Rursum si purus Deus est, haud dubiè non est sine Patre: Habet enim Patrem. Nunc vero vnus idẽque, sine matre est, vt rerum Conditor est; sine Patre rursum est, vt homo est.

Hæc oīa ex diametro pugnant, cum Nest. cacodoxia.

Quomodo Chr̄s sine patre & matre.

Quin & ipsa quoque Archangeli Virginẽ salutantis appellatio obseruanda hic venit: Ille, namque, qui lætum illud nuntium Mariæ detulit, Gabrielis nomen sortiebatur. Ecquid, quæso, Gabriel interpretatum sonat? audi & disce; idem vtique sonat, quod Deus & homo. Quia ergo ille, quem annuntiabat, Deus erat & homo, quò dispensationis mysterium faciliùs persuadeat, rei miraculum nominis notione anticipat. Aduentus causam primùm disce, & tunc incarnati virtutẽ laudibus euehe. Humana natura propter peccata multis obstricta debitis tenebatur; neque, quod debebat, vlla ratione dependere poterat: Per Adamum namque omnes peccato quasi chirographum dederamus, omnesque Diabolus in seruitutem redegerat: Etenim corpore nostro permultis pathematis subiecto, veluti charta vsus, nostræ venditionis pretia ostentabat, passionumque debitum malignus ille falsarius, minitabũdus ob oculos nobis ponebat, ac nos vniuersos ad supplicium condemnationemque deposcebat. Erat itaque alterutrum duorum necessarium; aut vt omnes, propter condemnationem, præcipites abirent in mortem; (omnes enim peccauerant) aut certè, vt eiusmodi pretium penderetur, quod exactum debitum ad iustitiæ amussim exequaret. Atqui homo, quod peccati debito subiaceret, saluare se non poterat: Angelus verò, quòd tantùm redemptionis pretium ipsi non suppeteret, humanum genus redimere nequibat. Supererat igitur, vt ille pro omnium peccatis moreretur, qui nulli peccato obnoxius erat: Atque vnica hæc restabat mali solutio.

Cur incarnationis internuntius Gabriel sit appellatus.

Quæ fuerit aduentus Christi causa est.

Incarnationis causa peccatum, peccatique seruitus.

Diaboli contra homines ius & insolentia.

Exigebatur exactũ redemptionis pretium: Hoc autem sol° De° homo factus depẽdere potuit. Qui iustũ Deo erat soluturus pretiũ, ἀναμάρτητον esse oportebat.

Ille itaque, qui vniuersam naturam ex nihilo produxerat, cuique nulla ad erogandum facultas deerat, vitam morti condemnationique addictis reperit tutissimam, mortisque solutionem decentissimam; dum nimirum ex Virgine, quomodo, quem solus ipse nouit (nulla enim oratio miraculum hoc assequi valet) humanam naturã assumit, assumptamque in mortem contradit, eumque in modũ redemptionis pretium dissoluit; iuxta illud Pauli: *In quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, peccatorumq; remissionem.* O rẽ stupendam; immortalitatem, quam ipse habebat, per suam mortem alijs conciliat. Eiusmodi nullus vnquam fuit, nec est, neque erit, quàm vnus ille, & solus ille, qui secundùm dispensationem ex Virgine natus est Deus simul & homo; eam non solùm vim obtinens, qua reorum multitudini redimendæ par esset, sed eiusmodi, quæ multis partibus excelleret: Nam vt Filius est, indiuulsam cum Patre vnionem retinet; vt verò rerum opifex, nullius virtutis indiget; vt autem misericors, immensa inexhaustaque misericordia atque sympathia pollet; denique Pontifex dignissimus est, qui apud Patrem intercedat: Horum autem omnium nihil vnquam simile, nihil æquale in alio quopiam comperias. Considera immensam illius benignitatem; ad mortẽ condemnatus, mortem, quæ crucifixoribus debebatur, vltro exoluit; occisorumque iniquitatem, in sceleratorum illorum salutem conuertit.

Deus admirabilem decentissimãque saluando homini rationem inuenit. Eph.1.

Morte Christi homini conciliatur immortalitas.

Vbi hic sunt, qui Chr̄m ad exactè iustitiæ ronem satisfecisse negant?

Immensa Verbi incarnati clemẽtia & benignitas.

Posse itaque seruare virium puri hominis non erat; Nam ipse quoque Seruatore egebat, iuxta illud Pauli: *Omnes*, inquit, *peccauerunt, & egent gloria Dei*. Quia verò peccatum peccatorem Diabolo obstringebat, obstructumque Diabolus in mortem præcipitẽ agebat, res humanæ in summum discrimen adductæ cernebantur, nec vlla liberationis spes sese offerebat. Quare Prophetæ, qui animarum medici destinati fuerant, concionabantur quidem & incusabant; verùm vbi in-

Purus homo seruare nos nõ poterat. Rom.

Res humanæ per peccatũ ad sũmũ discrimen adductæ.

Animarum medici Prophetæ.

flictum

flictum vulnus humana industria; maius esse animaduerrebant, cœlestis medici opem implorabant: Et hic quidem aiebat: *Inclina celos & veni.* Alius: *Sana me Domine, & sanabor.* Alius: *Excita potentiam tuam, & veni ad saluandum nos.* Alius: *Numquid verè Deus habitabit inter homines?* Alius: *Citò anticipent nos misericordia tua, quia pauperes facti sumus nimis.* Alius: *Heu me perijt pius à terra, & non est inter homines, qui æquitati studeat.* Alius: *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandū me festina.* Alius: *Adhuc pusillum, & qui venturus est, veniet, & non tardabit.* Alius: *Erraui sicut ouis, quæ perijt, quære seruum tuum Domine, sperantem in te.* Alius: *Deus manifestè veniet, Deus noster, & non silebit.* Ille igitur, qui suapte natura Rex est, humanam naturam tyrannide oppressam, non despexit, neque permisit misericors Deus, vt perpetuò obligata teneretur; sed venit ille, qui semper præsens adest, propriumque sanguinem nostri causa in redemptionis pretium profundens, & carnem, quam sponte induerat, in reconciliationem morti dedens, mundum à legis maledicto redemit, morteque mortem destruxit: Atque huc illud Pauli tendit: *Christus, ait, nos redemit de maledicto legis.*

Psal. 143. Hier. 17. Psal. 79. Psal. 78. Hæc pars ex nostra, partim ex 70. editione petita. Psal. 69. Bar. 2. Psal. 49. Gal. 3.

Qui itaque nos redemit, o Iudæe, non purus est homo: Humana enim natura peccati seruitute oppressa tenebatur: Sed neque tantùm quoque Deus erat humana natura destitutus; Corpus enim habebat, o Manichæe: Nisi enim me induisset, me non saluasset; verùm qui ex Virgine prodiit, ille me condemnationi obnoxium assumpsit: Quo fit, vt admiranda quædam commutatio hic interuenerit; dato nanque Spiritu, accepit carnem; idem cum Virgine & ex Virgine. Et hic quidem ipsam obumbrauit, ille verò ex illa carnem induit: Si alius est Christus, & alius item Dei Verbum, iam non Trinitas in Diuinis erit, sed quaternitas: Nam & Christus quoque Deitatis expers non est: Sed dic, obsecro; ecquis nam apparuit ijs, *qui in tenebris & in vmbra mortis sedebant?* homóne? at quomodo homo in tenebris diuersans præualuit? Nam iuxta Pauli doctrinam, *de potestate tenebrarum nos eripuit:* Eramus enim aliquando tenebræ, sicut scriptum est: Ecquis ergo ille, qui apparuit nobis? Dauid ad hoc tibi respōdeat: Scribit autem: *Benedictus, qui venit in nomine Domini:* At clariùs dic Dauid, quisnā sit ille; exclama quantum viribus potes, nec cesses. Exalta, quasi tuba vocem tuam, & edicito, quis nā ille sit: *Dominus* (inquit) *virtutum, Deus Dominus, & illuxit nobis.* Verbum enim caro factū est, duæque in vnum simul coierunt naturæ: At id citra vllam omnino confusionem.

Christus, neque solus Deus, neque solus homo erat, sed vtrūq; simul. Verbum carne accepta, reddidit Spiritū. Colos. 1. Ephes. 5. Psal. 117. Esa. 58. Psal. 117.

Venit quidem ad saluandum, sed & pati quoque illum oportuit: At quomodo vtraq; hæc fieri potuerunt? homo purus saluare non poterat, Deus solus pati nequiebat. Quid igitur? ipse Emmanuel Deus factus est homo; & id quidem, quod erat, saluauit; quod verò factum est, passiones subiit. Vnde cùm Ecclesia Synagogam cerneret, spinis illum coronantē, lugens tantum facinus aiebat: *Filiæ Sion, exite & videte coronam, qua coronauit eum mater sua.* Ipse etenim spineam coronam portauit, & spinarum causam euertit. Idem erat in sinu Patris, & in vtero Virginis: Idem detinebatur inter matris brachia, & ferebatur super ventorum pennas: Idem ab Angelis adorabatur, & cum Publicanis mensæ accumbebat: Vix Cherubim aspicere audebāt, & Pilatus interrogabat: Seruus colaphis cedebat, & ipsa creatura horrebat. Crucifigebatur, & thronus gloriæ non deserebatur: In sepulchro concludebatur, & cœlum, vti pellem extendebat. Inter mortuos reputabatur, & infernum despoliabat. Hic, vt deceptor calumnijs afficiebatur, ibi vt Sāctus glorificabatur, o mysterii magnitudinem: Miracula video, & Diuinitatem prędico: Cerno passiones, & humanitatem non nego. Naturæ portas reserauit Emmanuel, vt homo; sed Virginitatis claustra non violauit, neque perrupit, vt Deus: Ita enim ex vtero est egressus, sicut per aurem ingressus; ita natus, sicut conceptus; qui impatibiliter fuerat illapsus, ineffabiliter est elapsus. Hinc Propheta Ezechiel aiebat: *Conuertit me Dominus ad viā portæ Sanctuarij exterioris, quę respiciebat ad Orientem, & erat clausa. Et dixit Dominus ad me: Fili hominis porta hæc clausa erit non aperietur, & vir non transiet per eam: Quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritq́ clausa Principi.* En euidens demonstratio sacræ Deiparæque Virginis Mariæ. Dirimatur proinde omnis contradictio, Scripturarumque illuminemur scientia, quò regnum cœlorum consequamur in Christo Iesu Domino nostro.

Et pati, & saluare venerat Christus Homo purus saluare, Deus purus ne- quibat pati. Cant. 3. Edi 70. Corona spinea, spinarū causam euertit. Venustissima operū & proprietatum vtriusque naturæ antithesis. Ita Verbū ex vtero egressus, sicut per aurem ingressus. Ezech. 44.

Tomi sexti caput VIII.

HOMILIA REGINI CYPRIORVM Episcopi, in Ephesiorum ciuitate, post Nesto. exauctorationem habita.

ARGVMENTVM.

EXTAT hæc homilia in Contiana quoque editione, sed oratione & sententia passim ab hac diuersa, (vndecunque tandem discrimen illud acciderit:) Hactenus tamen hæc & illa inter se conspirant, quatenus vtraque insanam Nestorii impietatem acerrimè insectatur. Confertur vtrobique cum Cain, cū Cham, cum Sodomitis, cum Iudæis deicidis, iisque omnibus tanquam multò his nequior antefertur. Fuit autem Reginus hic vnus ex tribus illis, qui Episcopum & Clerum Antiochenum de Cypri Prouincia per vim inuasa grauiter apud Synodum detulerunt. Lege c. 1. App. 1.

DECREVERAM equidem silere, dicendique prouinciam his Patribus deferre, ne non tam orationem, quàm inscitiæ meæ monimentum relinquerem. Sed quoniam, ô sapiens,

Reginus ad declamãdam nõ se ingerit, sed declamare iussus, iubẽti morem gerit.

sapiens, silentium expetentem, silere non pateris, nonnulla mihi quoque in medium proponere visum est: Proditum est enim alicubi sapientis esse, sapiẽtum consilio acquiescere. Quia ergo magnus ille sacrorum mysteriorũ promus tuis te coloribus breuiter depinxit, dum ait: *Quomodo cecidit de cælo Lucifer, qui mane oriebatur? Quomodo Babylõ illa magna repente corruit?* alteri aptiùs te cõferre nõ valeo, q̃ Iudæis, qui Dñm occiderunt: Horũ nanque impietatem tu denuo exuscitasti: Illi enim aliquando Dei hæreditas, & portio extiterũt, legemque & filiorũ adoptionem acceperunt; & infinitis alijs beneficijs à Deo cumulati fuerunt. Verùm cùm ob beneficiorum magnitudinem ebriorum more in benefactorẽ insanirent, Deum sibi dicentem audiuerunt: *Filios enutriui, & exaltaui; ipsi autem spreuerunt me.* Sed quo te dignum nomine quispiã tandem appellet? An non rectæ infames illius Cain vocabulo te nuncupabimus? Atqui Caini commissa tuis longè minora extiterunt. An verò miserando illi Cham, qui paternæ nuditati illusit; aut Sodomitis te assimulabimus? At Sodomitarum facta cum tuis collata eiusmodi sunt, vt dicere nobis liceat: Sodoma iustificata est ex te; Tu enim breui temporis spatio terrarum orbem commouisti, fidemque funditus euertere voluisti, & ineffabilem illam incarnati Vnigeniti dispensationem, quantum in te fuit, penitùs demoliri obnixè studuisti: Ita sanè, vt rectè illud Prophetæ dici de te queat: *Vulnera tua malagma non tulerunt; olei fomentum, & obligationem respuerunt.*

Esa. 14.
Apo. 18.
Confertur Nest. Iudæis deicidis.
Esa. 1.
Committitur Nest. cũ Cain, & Chã & Sodomitis, & his omnibus antefertur.
Esa. 1. Edi. 70.

Enimuero ad manifestam impietatis tuæ redargutionem antè, cùm parua adhuc erant, quæ ausus es, igni terræque hiatu, teque, tuosque conatus compescere debebamus; quò vel hac saltem ratione, simplicioribus pœnas dependisse viderere: Nam nobis iam dependisti, & denuo dabis. Quandoquidem Dei Verbum, quod ex Deipara Virgine Maria, secundùm carnem ortum, abs te diuisum, dissectumque est, olim in die iudicij inevitabile inuidentiæ tuæ supplicium decreturum est. Ecquid tũ, obsecro, ô terra, & mari, & ipsa quoque morte insanior, respondere poteris? Etenim mare Dominum suum agnoscens, dorsa fluctusque suos illi substrauit; mors insueta lege Lazarum consanguineis suis restituit. Prætereo solem Dominicæ Passionis tempore præ horrore radios suos contraxisse, petras scissas, monumentaque aperta esse. Etsi hæc parua videntur, reuertere, miser, resuscitatorum mortuorum testimonium, custodum inferni tremorem, veli diruptionem, luminis mutationem, diei obscurationem. In his autem omnibus infelix inemendabilem prauitatis suæ consuetudinem obtinens, immobilis persistit. At persistat ille, vt lubet; nos interim diuinis nutibus obsequentes, adoramus Deum Verbum, qui in carne nobiscum versari nõ est dedignatus; quamuis per hoc à paterna natura minimè recesserit; *vt qui sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ.* Ipsi sit gloria in secula seculorum. Amen.

Hæretici igni terræque hiatu compescendi.
Nestorius mari insanior, & terra durior, Dæmonibus infidelior.
Cum creaturæ omnes Christi Diuinitati testimonium perhibeãt, solus Nest. hunc Deũ esse negat.
Heb. 1.

Tomi sexti caput IX.

HOMILIA THEODOTI *Ancyræ Episcopi, die Ioannis Euangelicæ sacro, Ephesi contra Nestorium habita.*

ARGVMENTVM.

EX instituto agit de Nestorii exauctoratione, veraque diuini Verbi incarnatione. Docet primò rem esse minimè nouam, verum iam inde ab initio in Ecclesia Dei receptam abscindere membra illa, quę omnem respuunt medicinam, cuiusmodi membrum propalam habebatur Nestorius. Mox ipsummet Dei Verbum incarnatum, conuenientique modo id factũ esse: Atque ita non duos Filios, aut Christos, vt nugabantur Nestoriani, sed vnum tantùm Christum & Filium statuendum esse. Postremò non dedecuisse Deum, vt carnem sumeret, & inter homines viueret: Sed illius benignitatem & sapientiam id decuisse, vt vel quod maximè. Cæterùm Theodotus declamationis huius auctor, erat vnus ex præcipuis Concilii Patribus.

QVOD corporibus nostris est medicus, hoc animabus est Sacerdos. Quia ergo animi morbus est error, qui diu multumque dissimulatus mortis supplicium inducit, Spiritussancti gratia animarum medicinam Sacerdotiũ instituit; membrumque morbo dudum labefactatum excidi curauit: Non quidem in illud desæuire instituens, sed reliquis membris consultum cupiens: Cùm enim iugis illa tabes, prauæ corruptionis incrementa paulatim generaret, membrum putridum præcidendum existimauit; quò omnẽ simul corruptionis malitiam è medio tolleret. Est hæc curandi ratio non crudelitas, sed salubris & necessaria medicina. Sanè medicus flens interdum membrum præscindit. Verùm dum sectioni non parcit, sanitatem inducit. Neque genus hoc medendi nouum est; sed antiquum, & iam inde ab initio vsurpatum: Hac enim ratione sancti Patres venerandam hanc Ecclesiam hactenus curârunt, & conseruârunt. Obtinet Sacerdos gladium, non vt lædat, sed vt medelam adferat: Atque hoc ipsum superna gratia insinuans quondam Hieremiam ita affabatur: *Constitui te hodie super Gentes, & supra regna, vt euertas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes:* Neque enim pietas commodè inseri potest, nisi malitia antè fuerit extirpata. Par est vtique affectum membrum primò rigare, culturæ industria vti, pietatis sermonem adhibere, & omne denique medicamenti genus putrescenti membro applicare. Verùm si tabes maior fuerit, quàm vt curationem admittat, tunc

Sacerdos animarũ medici.
Grauis animi morbus error.
Putridi mẽbri nomine Nest. designatur.
Curatio per putridi mẽbri incisionem interdum necessaria.
Ecclesia hactenus curata & conseruata, per obstinatorum hæreticorũ abscisionem.
Hier. 1.
Vt pietas ingrediatur, malitia facessat, operæ pretium est.
Quo agendum cum hæreticis, cæterisque obstinatè malis.

demum membrorum ita affectorum sectio præsens est medicina.

Sed qua, quæso, ratione quispiam ei medeatur, qui ita comparatus est, vt humanæ naturæ conditiones Deo probro vertere non metuat? beneficiumque contumeliæ loco ducat? dic age, quid hic respondes? Deum (inquit) passum equidem non dico; sanè si ad Deitatis naturam spectas, non erras: Sin verò perpessionem simpliciter illi adimas, dispensationem pernegas. Ne ergo perpessiones Deo improperes, sed perpessionum vtilitatem inspicias. In humilitatem Deus sese demisit, nullam secundùm propriam naturam perpessus diminutionem; sed hanc nobis gratiam faciens. Hoc, quod erat, permanens, assumpsit, quod non erat. Deus esse non destitit propter propriã naturam; quod autem tu es, id factus est ille, ob suam in te benignitatem. Ne igitur curationis modum in contumeliam vertas; neque improperes medico, si in corporis humilitate constitutus, tuam operatus est sanitatem: Non est illa humilitas ignominiæ coniuncta; sed certum humanitatis illius erga nos argumentum existit. Descendit ad te, non vt in inferioribus perpetuò hæreat; sed vt te ad seipsum subueharat. Ne ergo inficietis descensum, vt non amittas ascensum. Amplectere contumeliam, quæ tuam peperit gloriam. Diuinitatis natura nullam ignominiam est perpessa; grãtia autem tibi contulit beneficia: propter te seruum ignominiam promeritum, ignominia afficitur Dominus. Quæ tua sunt, ille assumpsit; quoniam tu, quæ illius erant, deserueras. Nos à pio Domino aufugimus, gratiamque ab eodem oblatam non tulimus. Ad vsum Paradisi delicias acceperamus; sed legem violantes, nec non in legislatorem præuaricantes, & infesto hosti nihilominùs morem gerentes, ex honore excidimus, & in terrestrem hunc locum fugitiui illius serui vitio depulsi sumus.

Neque is enim oculos in Dominum conijciebat, sed voluptatis sensu deorsum mersus, peccato seruiebat, eiusque dominio subiacebat. Agnitum est humanam mentem ad Deum erigere se non posse. Quid ergo; nunquid mea tarditas Deum pulcherrimæ huius possessionis, quæ homo est, iactura afficiet? Absit; nequaquàm enim vniuersorum Deus istud patietur: Nefas enim erat, vt inuidiæ Domini gratiam superaret: Sed neque decebat quoque, vt Dei donum Diaboli insidijs quasi deuictum cederet. Ecquid igitur Dominus facit? adiungit se fugitiuo: Seruus enim ad ipsum venire non poterat. Accedit ad seruum non maiestate herili, non Angelorum satellitia præmittens, non Archangelorum phalangas ciens, non igneos globos vibrans, non elementa concutiens: Eiusmodi enim apparatus extorrem in fugam vertisset; sed quò fugitiuum capiat, propriamque possessionem recuperet, blandè accedit: Non enim per assumptam hominis naturam illum absterret; sed personæ humilitate ad familiaritatem & amicitiam prouocat. Efficitur conseruus, vt dominium suum olim declaret. Hinc magnus ille Paulus: *Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu*, Iesum hic vocat. Dic, quæso, quale nomen mater infanti indidit: *Vocabis* (inquit) *nomen eius Iesum*. Vbi est ergo, qui Christum diuidit? vbi, qui huic nostro mysterio homonymiam affingit; vtpote vnum Christum nominans, reipsa autem duos ponens; alterum seruum, alterum Dominum; alterum patibilem, alterum impatibilem. Quorsum si duæ res subsistunt, vnum tantùm vtrique nomen indimus?

Hoc, inquit, sentite in vobis, quod & in Christo Iesu. Iesum eum nominat, qui cernebatur, cui Virgo id nominis imposuerat. Hoc quiuis in se sentiat, quod est in Christo Iesu. Ecquid, quæso, de Christo Iesu sentire nos oportet? Nempe quòd *Cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, se Deo esse æqualem*. Ecquid est, quod hoc loco dicitur? Sanè qui per rapinam libertate potitur, nihil seruile pati sustinet, ne vsurpatæ libertati aliquod præiudicium generet. Ecquid ergo ille? Quoniam natura Dominus erat, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo: Dispensationis enim mysterium, Diuinitatem non læsit: *Qui cùm forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo: sed semetipsum humiliauit, formam serui accipiens*. Agedum explana mihi Vnigeniti exinanitionem: Quomodo enim se exinaniuit, si homo verè factus, humana non est perpessus? Verumtamen cùm Deum passum affirmamus, semper naturam illius à passione eximimus: Etenim non natura; sed vnio ad id, quod pati poterat, Deum patibilem effecit. In naturam enim illius passio nulla cadit: Posteaquàm enim misericors Deus seruo compati decreuerat, cùm naturæ esset impatibilis, id, quod pati poterat, sibi asciuit; eoque ascito, propositum suum adimpleuit.

Ad hunc itaque modum Dominus ad nos accessit, eaque ratione seruo fugitiuo sese adiunxit: Vt conseruus visebatur; vt Dominus beneficia impartiebatur. Seruilem formam præ se ferebat, & gratiam Diuinam, vt Dominus, subministrabat; famebat vt seruus, & panes multiplicat vt Dominus; vt homo defatigabatur, vt Deus super maria gradiebatur; crucem formidabat vt homo (nam exterioris hominis perpessionibus, assumptæ naturæ veritatem ostendere debebat) sed interim miraculis, quod intus latitabat, demonstrabat. Hoc ergo schemate homo apparens, nos omnes in suam familiaritatem adduxit. Tandem Ioannes tonitrui filium, huiusce Metropolis quondam Apostolum, communemque terrarum orbis thesaurum, ac magistrum nobis à Deo propositum, qui vnico versiculo vniuersam pietatem complexus est, audiamus:

Hæc olim, vt alia ferè omnia, ex instituto Nestorijanam pietatẽ impugnant.

Carnis assumptio, nullã Verbo attulit ignominiã, aut mutationem.

Cur Verbũ per carnis assumptionem descẽdit.

Elegantissime antithesis.

Cur è Paradiso exacti simus?

Homo voluptatis sensu mersus, oculos in Deũ non surrigebat.

Diaboli inuidia Christi gratiã vincere nõ debuit.

Quo schemate, quoue apparatu pius Dominus seruum fugitiuum & nequam venatus sit.

Vt seruum demereatur & capiat, Dominus seruus efficitur.

Phil. 2.

Nestoriani duos Christos confingunt, vnum seruum & patibilem, alterũ Dominum & impatibilẽ.

Quid de Christo nos sentire par sit.

Qui per rapinam in libertatem se vindicat, nihil seruile sustinet.

Dici verè non potest, Deum sese exinaniuisse, si verè homo fact⁹ non fuerit.

Quid Deũ patibilem effecerit.

Christus cernebatur vt seruus; operabatur autẽ vt Domin⁹.

Ioan. Euangelista primus Ephesiorũ Apostolus.

Ioã Euãg. vnico versiculo vniuersam pietem cõplexus est.

audiamus: *Verbum*, inquit, *caro factum est*, Quod erat, factum est caro. Erat Deus per naturam; factum est autem caro per dispensationem; per quod, & cum quo Patri cum Spiritu sancto sit gloria, & imperium, nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

Tomi sexti caput X.

ALTERA EIVSDEM Theodoti Ancyræ Episcopi homilia, in natalem Seruatoris, Cyrillo Episcopo præsente, in Synodo Ephesina habita.

ARGVMENTVM.

PRÆMISSO, tanti festi, tantique mysterii solennitatem grato animo suspiciendam esse, admonet Christi ex Virgine ortum, multis Prophetarum oraculis prædictum, multis rursum figuris ac typis fuisse adumbratum. Docet Deum verè quidem & propriè ex Virgine natum, ortus tamen huius modum & rationem verbis explanari non posse. Addit hoc illi cum cæteris fidei mysteriis, imò cum quibusdam quoque rebus arte constantibus commune esse. Qui Spiritale & incorporeum crassescere, & quasi incorporascere queat, verbi humani exemplo ostendit. Hinc, cur secunda in Diuinis persona appelletur Filius, cur item Verbum, & splendor, planum facit. Deo tandem ex Virgine nasci, vel in Virgine habitare, non esse indignum ex proportione, quam ipsa cum cœlo, quæ propria Dei sedes vocatur, habet, persuadere contendit. Sub finem quicquid Dei Filius nascendo, vel moriendo perpessus est, id totum, citra vllam sui mutationem, perpessum esse, exponit.

ILLVSTRIS, communique hominum saluti salubris, præsentis solennitatis est ratio. Præclarus nihilominus & illustris est hic præsens quoque consessus, oblatam gratiam animo neutiquam ingrato complectẽs. Solet autem vberior illis gratia obuenire, qui grato animo gratiam accipiunt: Tãtum enim plerunque donorum præstatur, quanta eorũ est gratitudo, qui eiusmodi donis potiuntur. Quare cùm de accepto dono donatoris benignitatem grata recordatione agnoscit, nõ modò pro acceptis fecisti satis, verùm ad maiorũ quoque beneficiorum elargitionem donatorem astrinxisti. Animis proinde gratis oblatã hanc gratiam suscipite, præsentem solennitatem vestra gratitudine celebriorem reddite. Causa autem festiuitatis huius est Dei inter homines manifestatio; aduentus vtique illius, qui nunquam abest; allapsus eius, qui omnia implet; intuitus eius, qui omnia videt: *In propria venit, & sui eum non receperunt; sed & in mundo quoque erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit*. At hæc interim ignoratio non omnino nullam excusationem habet: Deus enim ob naturæ suæ Diuinitatem, humana cogitatione apprehendi nõ potest: Nec enim mortalium animus sat idoneus est, vt illum possit intueri; siquidem Diuina natura humanæ mentis captum effugit, Sublimior est, quàm quæ nostro sensu attingi queat.

Gratia vberior gratis obuenire solet.

Iusta lætitiæ causa Dei inter homines ortus. Ioan. 1.

Deũ olim ab hominibus non fuisse cognitum, nonnullã excusationẽ habet.

Itaque propter naturæ excellentiam Diuina illa notitia destituebamur; quod malum ne diutius nos premeret, inuisibilis visibilem naturam assumpsit; qui nulli patebat tactui, corpus accepit palpabile: Inaspectabilis Deus aspectabilis efficitur; Dei Verbum contrectatur, ne Dei cognitio humanum sensum excedens, hominem in posterum lateret; Vnigenitus Dei Filius cum seruis suis cognationem contrahit. Et ne fortè existimes incarnatum Filium à Deo esse alienum, iam dudum antè Dei aduẽtus adumbratus fuerat: Etenim iam inde ab initio figuris humanis, lineamentisq; corporeis, quibus à nobis cerni poterat, intuẽdum se offerebat, suiq; notitiam intuẽtibus relinquebat. Sed prodeat in medium Iudæus. Accedat, qui Deum humana natura indutum inter homines visum esse, pertinaci studio inficiatur; dicat mihi, quomodo Moyses viderit Deum. Certè naturam inaspectabilem nullo modo est conspicatus: Eam enim humana mens assequi non potest. Quomodo ergo, dic, obsecro, ignem ex rubo vidit flagrantem, nec ipsum tamen rubum consumentem? Cur ergo ex Virgine nato, Virginemq; incorruptam seruanti fidem non habes?

Excellẽtes naturæ cognitu difficiles.

Verbi incarnatio multis symbolis antè adũbrata.

Rubus dicta sui consumptionẽ ardens, incarnationis mysterium insimulabat. Exod. 3.

Si tu Deum ex rubro loquentem, Moysiq; *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob*, dicentem, audiens, & ipsum Moysen pronum adorantem carnens, credis: non ignis, q cernebatur, sed Dei tantùm, qui loquebatur, rationem habens; cur, cùm virgineũ vterum memoro, abominaris, & auersaris? Dic, obsecro, vtrum est vilius, rubúsne, an vterus virgineus ab omni peccati affectione immunis? Ignoras prisca illa recentiorum, eorumq; que, quæ nunc contingunt, extitisse figuras? Ea enim, quæ antiquitus fiebant, mysteria, quæ in nouo Testamento ad implenda erant, significabant. Quare rubus accenditur, ignis conspicitur, & tamen, quæ ignis natura fert, non operatur: Illuminat, non consumit; abstergit, non incendit; beneficium præstat, pœnam non adfert. Nonne Virginem in rubro animaduertis? nonne illius, qui ad nos descendit, charitatẽ, humanitatemq; in igni contueris? Iudex inter iudicio obnoxios versatur; neque tamen iudicium exercetur. Iudex inter reos demoratur; neque vlli tamen pœna irrogatur. Index præstò est, non iudicaturus, sed iustificaturus; non condemnationem illaturus; sed medicinã adhibiturus. Cernis, quo pacto prisci illius ignis mysterium, clementiam, quã hic declarauit, appositè adumbrarit?

Virgo ab omni peccati affectione immunis nobilior ardẽti rubo. Quæ veteribus contingebãt, quæ nobis euentura erãt, designabant. Quid portẽderit rubus ardens citra cõsumptionem.

Ne igitur mireris, si Deus Verbum ex vtero virgineo nascitur: Deus enim nihil ignominiosum ducit, quod humanam salutem cõciliare natum est. Neque tu Dei naturam ita vilem abiectamq; arbitreris, vt cuicunque iniuriæ obnoxia esse queat? Nihil enim abiectum, aut vile, quod is nostri causa assumpsit,

Deus nihil sibi probrosum ducit, quod humanam salutem conciliare natum est.

vllam

vllam illi ignominiam irrogat: Asciuit nihilominus quædam inferiora, non quò suam naturam contaminet; sed quò nostram naturam saluet. Cùm ergo humilia illa Dei naturæ nullam contumeliam, nullam iniuriam adferant; sed humanam tantùm salutem pariant, quomodo dicere audes quæ nobis salutis causa extiterunt, ea ignominiam Deo attulisse? Deus itaque hodierno die ex Virgine prodijt, Virgoque, virginitatis integritate retenta, effecta est mater: Nam incorruptionibus largitor, corruptionem nō inducit, nihilque incorruptionis auctor corrumpit.

Nihil est omnium, quod Dei naturā inficere, aut lædere queat.

Deus non est auctor corruptionis.

Quia verò Photinus Virginis natum purū hominem dicit; neque puerum illum, qui ex vtero prodijt, Diuinum esse admittit; sed hominem à Deo distinctum esse contendit; exponat mihi, qui fieri queat; vt natura humana ex vtero virgineo nata, virginale claustrum incorruptum conseruârit? Nullius enim vnquam hominis mater Virgo permansit. Cernis, quomodo; quod natum est, duplicem de ipso nato sensum nobis offerat: Nā si more nostro natus est, homo vtique, & aliud nihil est. Quòd si id, quod natum est, matris integritatē illæsam conseruauit, apud rectè ratiocinantes Deus esse vtique cognoscitur: Deus nanque in mundum venit, non de loco in locum commigrans, sed naturam meā assumens; &, vt dixi, obtutibus nostris parere volens, cùm suapte natura sit inuisibilis: Ex partu enim sortitus est initium, non Deitatis, sed aspectabilitatis: Nam cùm Deus esset, voluit homo fieri, propter suam in nos clementiam, quò nos creatorem & iudicem, perinde ac cognatum, deinceps complecteremur. Et quia propriarum actionum commendatione & laude destitnebamur, per ipsum fiduciam conciperemus: Etenim cùm ad tribunal abstrahuntur, qui propriarum virtutum præsidiis confidentur niti non possunt, fit interdum, vt cognatorum suorum meritis, qualemcunque confidentiam sibi aucupentur. Aduenit itaque Deus vt homo, non de loco in locum trāsmigrans; sed inuisibilem naturam visibilem quodammodo reddens: Nam iuxta Euangelistam, vt homo, hominibusque cognatus apparuit: At enim: *Et Verbum caro factum est.*

Photinus Christū purum hominē nugat.

Virginalis matris integritas, cuiusmodi sit quem genera, declarat.

Deus in mūdum venit, citra loci mutationē.

Verbū ex Virgine sortitū est initium aspectabilitatis, nō diuinitatis.

Propriis virtutibus destitui, cognatorum meritis iuuari allegant.

Ioan. 1.

Sed dixeris, quomodo fieri potest, vt Deus Verbum homo fiat? Si Diuinorum miraculorum modus, Verbique incomprehensibilitas à nobis posset comprehendi, miraculum vtique non esset, sed res secundùm naturam. Quòd si verò opus patratum signum, aut miraculum fuerit, facti rationem miraculorum auctori relinque. Quòd enim Deus Verbum natus est, nosse te volo, lucrumq; per natum nobis oblatum, fide percipere te iubeo, quomodo autem natus sit, id natiuitatis architecto relinquito. Si tu medico præcipienti credis, salutemque tuam arti permittens, medicinæ rationem curiosè non perquiris: Sed neque alius quispiam artis rudis, artificis rationes anxiè inuestigat, sed opus ipsum agnoscens, facti rationem arti committit; quomodo tu omnium Diuinorum miraculorum vias modosque perscrutari niteris? An ideò fortassis, vt rationes illas perspectas habens, eadem cum Deo ipso prodigia patrare queas? At iam dixi, & iterum repeto rei, cuius rationem assequi possumus, eius naturā, neque miraculum esse, neque signum esse. Verbi gratia: Faber condit domum, ædificij modum agnoscimus, materias simul aptas compositasque cernimus, facti fortè ratione aliquam reddere possumus; etiamsi propter imperitiam, idonei operarij non simus: At Vnigenitum Dei Verbum oculos ex terræ limo formauit, formatosque ex natiuitate cæco imposuit; hoc opus, quòd intellectus nostri captum excedat, humanaque ratione peruestigari non queat, signum vel miraculum meritò appellatur: Nam quod præter consuetū naturæ cursum fit, id signum vocatur. Et huiusmodi quidem facta esse agnoscimus; factorum autem rationem, neque intelligere, neque effari valemus.

In rebus si dei & Diuinis ri: Quo, quæ ratio, &c. locum nō habet.

Artis cuius liber ratio artifici relinquitur, & Deo admirabiliū operū suorum ratio non relinquetur?

Miraculi sensus, & rationis nostre captū excedit.

Quid oculus ex limo terræ formari queat, ratio nostra non assequitur. Quid, & quæ sit signum, vel miraculum.

Etenim ex terræ limo vas fictile, aut later conficitur; non oculorum elegantia formatur; non tenues illæ membranulæ fiunt; non pupillæ decor, aut varietas constituitur; non ipsius circumferentiæ artificium, tanta cum coloris venustate efformatur? Lutum enim in oculorum nobilitatem nostra arte euehi non potest. Itaque quod terræ natura non patiebatur (non enim apta erat, quæ oculorū formam susciperet) huc suscepit miraculorū patratore communi ipsius naturæ legi non seruiente, sed naturam ad suæ ipsius voluntatis nutum rapiente. Quapropter ne amplius ad humanæ naturæ infirmitatem respicias; neque dixeris: Quomodo humana natura Deum potuit capere? Quomodo Deus homo est factus? Quomodo Deus Verbum in carne visibili apparuit? sed id, quod factum est, simpliciter crede; facti autem modum & rationem factoris scientiæ relinque. Quòd si exemplo aliquo propositam quæstionem exactiùs cognoscere libuerit, equidem ostendam, qua ratione incorporeum corporescat, & inuisibile visibile fiat, & secundùm se impalpabile contrectabile euadat, propria natura non demutata; sed sensibili tantùm sensibilis schemate sumpto. Verbum hoc, quod humano ore profertur, quo, dum sermones inter nos serimus, vtimur, animorumque nostrorum sensa interpretamur, ciuis est naturæ, vt neque oculis cerni, neque manibus valeat apprehendi, sed auditu duntaxat percipi.

Magna varietas & artificis in oculo instar corporis in animalis oculo.

Non quærēdum, quo Deus factus sit homo, sed factum esse simpliciter credēdum.

Quomodo inaspectabile, & quodammodo spiritale spectabile & corporatū euadat.

Veruntamen dum verbum nostrum prolatitium in subsistentis Dei Verbi exemplum assumo; nemo existimet nos Dei Verbū productili nostro simile censere; absit: Nam dum

Totus hic paragraphus constat vna quadā continua parabola, qua

fac ra

dité occur-ritur erro-ri, qui e nal-lato exem-plo concipi poterat. Dei Filius appellatur Verbum, ad designãdam impa-tibilem il-lius genera-tionem. Cur secũda in diuinis persona va-rijs designe-tur nomini-bus.

sacra Diuinaque Scriptura Vnigenitum Dei Filium Verbum nominat, solam natiuitatis ipsius impatibilitatem per hoc insinuat: Nã & humana quoque mens citra patibilitatem Verbum suum generat. Etenim Scriptura sacra Vnigenitum, modò Patris Filium appellat; nonnunquam Verbum nominat; interdum etiam Patris splendorem vocat. Quodlibet autem horum nominum eo fine ipsi accommodat, vt intelligas, quæ de Christo passim dicuntur, ea procul abesse ob omni omnino blasphemia: Aliàs enim alijs nominibus ipsum designat, dum congruam Diuinæque gloriæ conuenientem doctrinam tradere studet. Exempli causa, naturæ consubstantialitatem astruere volens, Vnigenitum Patris Filium vocat: Nam & tuus quoque Filius eiusdem tecum nascitur naturæ. Vnam itaque eandemque Patris & Filij substantiam esse, ostendere volens, Vnigenitum ex Patre natum, Patris Filium appellat. Deinde verò quoniam filius, eiusue, qui nascitur, ortus passionem apud nos denotant, ideo hunc Dei Filium Verbum nominat, natiuitatis impatibilitatem nomine hoc exprimens: Verùm enim quòd verò quiuis in humanis pater, quatenus homo, citra vllam controuersiam filium suum ætate antecedat: (Nam ipsum paternitatis vocabulum id secum fert, vt Pater necessariò ante Filium extitisse, intelligatur) ne istud Diuinæ quoque naturæ accidisse suspiceris; sed ipsum Vnigenitum cum Patre semper extitisse confitearis; Vnigenitum Dei Filium Patris splendorem vocat: Splendor namque vnà cum luce producitur, existitque. Generationis itaque impatibilitatem Verbum significat, consubstantialitem Filius indicat, coexistentiam splendoris vocabulum insinuat.

Filij nomine geniti, & generantis consubstantialitas, Verbi vocabulo ortus impatibilitas; splẽdoris voce Patris & Filij coæuitas exprimitur.

Sed iam ad institutum reuersi, Verbi hodierno die nati manifestatione ostendamus, commodoque exemplo, quo pacto id, quod suapte natura cerni nequit, fiat visibile, quodque ob incorpoream naturam palpabile non est, euadat palpabile patefaciamus. Verbum igitur hoc, quod proferimus, quoque in mutuis colloquijs vti consueuimus, Verbum est incorporeum, nullo, neque visu, neque tactu percipi natum. Atqui simulatque Verbum hoc literas induit, elementaque suscepit, mox visibile palpabileque factum, tam visu hauritur, quàm tactu deprehenditur: Pone enim quempiam cum quopiam verba facientem, verba ipsa effusa, nemo vtique, neque cernere, neque manibus contrectare potest. Quod si verò, quæ dicebantur calamo & charta exceperis, iã statim quod prius videre nequibas, videbis; & quam sermonis formam antea contrectare non poteras, eam per chartam & characteres iam contrectabis. Quid ita? quia Verbum antea incorporeum, corpus chartaceum, elementorumque figuras induit. Cùm ergo exemplum iam adductum dilucidum sit, teque de proposita quæstione nonnihil informauerit; agedum ostendamus, quo pacto Vnigenitus Dei Filius, Deus Verbum incorporeæ naturæ, perinde atque Pater, ante omnia secula naturaliter existens, humanam naturam sibi asciita, tandem per Virginem ortus sit, non suæ Diuinitatis initium (ex Patre enim natus est Vnigenitus) sed suæ tantùm humanitatis exordium hinc sumens.

Verbũ nostrum secũdam se, nec cerni, nec tangi pôt.

Appositum exemplum ad declarãdum Verbi incarnationem.

Filius in Diuinis æquè corporis expers, ac Pater, ꝓpter nos corpus assumpsit.

At quanam, inquis, ratione cùm Vnigenitus natus sit ex Patre, rursum nascitur ex Virgine? Ex Patre natus est secundùm Diuinitatis naturam, ex Virgine nascitur secundùm carnis dispensationem; hinc vt Deus, isthinc nascitur vt homo: Nam & tuum quoque verbum, quædam mentis tuæ proles est. At posteaquàm Verbum istud, quod mens tua peperit, elementis & literis volueris exprimere, & in charta efformare, manu literas describis, & certa quadam ratione verbũ tuum per manum denuo enteris. Non quod tum esse sui exordium sumat, cùm per manũ exaratur; aut quòd tunc demum, quando manus literas effingit, existere incipiat: Iam antè enim ex mente enatum erat. Sed quòd tunc tandem verbum per manum, vt cerni queat, accipiat. Cùm ergo exemplum hoc euidens existat, expressamque imaginem gerat, agedum similitudinem hanc ipsi prototypo adoptemus, Hic itaque cernis mentem, ibi Patrem. Hic verbum ex mente productum agnoscis; ibi Verbum essentiale subsistensque ex Patre natum vides. Hic manum per literas verbum parientem conspicaris; ibi Verbum per corpus Virgineũ generatum. Non quòd ea suo partu aliquod Diuinitati initium subministrarit, absit, sed quòd Deum inhumanatum, humanis aspectibus conspicuum visibilemque reddiderit: Quia enim id factus est, quod ego, necessariò meam naturam indutus, natus est sicut ego.

Nostrũ verbum dum scribitur, denuo generatur, & quodammodo renascitur.

Magna inter nostrũ & Dei Verbum cognatio, siue illud extra carnẽ siue in carne spectes.

Posteaquàm ergo Deus Verbum, perinde ac ego nasci voluit, matrem complexus Virginem, processit per vterum Virginitate decoratum; Nihil enim Deus ex ijs omnibus auersatur, quæ formauit: Quandoquidem nihil operis ab eo factum est, quod ipso censeatur indignum; omnia namque, quæ fecerat, erant bona, & quidem valde bona. Quòd si ea intueremur, vt Conditor intuitus est omnia, quæ produxerat, omnia bona & pulchra cerneremus: *Vidit enim Deus omnia, quæ fecerat, & erãt bona valde.* Omnia proinde, quæ aspicis, oculo à perturbationibus immuni aspice, &, vt Deus, videbis omnia esse valdè pulchra. Abijce passionem, & summum mox in Dei opere, decorem & venustatem comperies. Nihil ergo mirum est, si Deus in proprio opere, ac domo habitare voluerit.

Deus operafua, qualiacunque ea fuerint, nõ auersat.

Gen. 1.

Dei opus oculo syncero consideratu mirã offert venustatẽ.

Sed obijcis; magis decebat vt cœlũ ipse incoleret? Ergo non rationum pódere, sed sola passione,

Homo est domicilium cœlo ipso multis partibus sæ dignus.

passione, priuatoque iudicio rei naturam pẽsitans, hominem domicilium Deo indignũ censes? Dic, quæso, vtrum sublimius, cœlumne an homo? Non mihi iam elementorum splendorem attendas; non coloris elegantia rerum naturas diiudices; non coruscãtis Solis radios obstupeas; non te moueat, quòd ego iuxta diuinũ Iob pelle & carne indutus sum; sed intelligentis animæ excellentiam consideres, venustamque humani corporis constitutionem contueare: Vnum hoc animal cæteris omnibus animantibus dominari, ac imperare posse demirēre. Manus sortitus est mentis intelligentiæ ancillatrices; quibus tanquam communibus quibusdam organis omne artificij genus exercere potest. Solum hoc animal inter cætera omnia liberum conditum est: Solum enim hominem sui arbitrij, suæque voluntatis Dominum constituit Deus. Nonne cernis Solem naturali quadam vi adactum volui? nonne constantem semperque sibi similem illius conuersionem aduertis? cur autem eodem semper modo circumagitur? Quia iudicium non habet; tu autem productus es liber, facis, quod lubet; necessitatem, quæ te vi impellat, nullam pateris; liberum est animi tui iudicium. Sol famulatur necessitati; homo sententiam sortitus est liberam. Iam dic, obsecro, vter præstantior est, Seruusne an Dominus? necessitatis iugo subiectus, an ab omni necessitate immunis?

Iob 16. Mirum artificiũ, mira venustas & varietas in hominis cõstitutione. Homo cæteris omnibus animantibus dominatur. Cõmune, & idcircò ad quiduis conficiẽdũ organum manus. Homo inter oia animantia fortitr est lib. arbit.

Sol & cætera his cognata, non agunt liberè, sed necessariò. Homo operum suorũ Dñs & modis omnib' liber.

Homo ad Dei imaginem creatus, non cætera homine inferiora.

Nihil igitur mirum, nihil incredibile, nihil nouum, si in homine habitaurt Deus, quem ad suam imaginem formatum beneuolè mox complexus est: Suum namque erga hominẽ consilium in ipso statim creaturæ primordio declarauit. Etenim puluerem ex terra sumptum efformauit, suæque Diuinitatis imaginem ipsi impressit. Sed cur, quem tanto ornatu decoraturus erat, ex substantia adeò abiecta composuit? cur materia ex Solis splẽdore sumpta hominem non condidit? sed ex terra terræque puluere, elemento vtique infimo, omniumque pedibus conculcato illum effinxit? Vis scire, quam ob causam? Quandoquidem hominem sua imagine honoraturus erat; ipsum ex vili natura formauit, ne forté honoris abundantia, insolesceret: Etsi quando plusculum honoris ipsi deferretur, abiectæ naturæ suæ memoria a fastu compesceretur; simulque reminisceretur, si quem honoris gradum obtineret, eum non ob suæ naturæ dignitatem sibi obtigisse; sed ob largitoris munificentiam. Pertinebat itaque & hoc quoque ad creationis benignitatem, vt natura, quæ Dei imagine decoranda erat (vnde vtique magnam supercilij occasionem concipere poterat) formaretur è terra.

Cur homo ex limo terræ cõditus, & non ex materia cœlesti, aut aliàs nobili.

Homo è terra format', ne honoratus insolesceret.

Plures causę, cur hō è puluere efformatus.

Est ergo prænobile animal homo; licet passionibus postea debellatus, magna ignominia mulctatus sit; Non enim iam prolapsum, & conquassatum spectare oportet; sed illustri illa Dei imagine, ac similitudine ante legis transgressionem ornatum. Cur ergo primæuę institutionis illius oblitus honoremq; quo initio cumulatus fuerat, nulli ius esse rat, prolapsum deprimis? cur consauciatum aspernaris? cur clementissimum Deum, propria imagine assumpta, pristinam dignitatem munificentissimè, cumulatissimeq; illi denuo restituisse nõ perpendis? Nihil, pinde ab illius benignitate alienũ admissum est: Neq; enim turpe est clementi Dño, si in serui vtilitatẽ in quibusdam seruilibus cum seruo communicet. Siquidem boni fama per huiusmodi nõ offenditur; sed qualis nam sit, per id genus officia deprehenditur.

Peccatũ hominem è dignitatis gradu deiecit.

Christ' hominis cum illo institutit, quicquid peccatum illi ademerat.

In seruilgratiã seruilia quadã obire honorisi cum est.

Nec est quòd multum hac de causa mireris: Si enim dignum Deo habitaculum teipsum constitueris, in te quoque habitatum descender, etiamsi non ad eum modum, quo in Christum: In Christo namque omnis Diuinitatis plenitudo corporaliter inhabitat. Sed ô rei miraculum, tota Diuinitatis plenitudo in vno habitat corporaliter, & nihilo tamen secius reliqua omnia adimplet; & ita implet, vt vniuersam creaturam excedat. Totus; existit in vno, & a nulla interim creatura separatur. Neque quod hic dicitur, tibi impossibile videatur: Etenim ego quoque verbum nunc profero, & hoc ipsum verbum totum est in vno; & totum rursum in omnibus. Totum hoc verbum hausit vnus; neque ab vlla audiẽtium multitudine ita circumscribitur, quin singuli hauriant totum. Si itaque res ortui occasuique obnoxia tota existit in vno, & tota nihilominus comperitur in omnibus; quid mirum, si Deus totus in cœlo, & totus rursum inuenitur in omnibus?

Deus habitat in omnibus iustis; sed non eo modo, quo in Christo. Col. 2.

Tota diuinitas in omnibus & extra omnia.

Perinde se rẽ se habet Diuinitas ad omnia, vt vox docentis vel declamantis ad auditores. Vox præconis tota in vno, & tota in omnib' audiẽtibus.

Hodiernæ itaque solennitatis materia & fundamentum est, Deum hominem factum suscepisse humana, vt retribuat Diuina, passionem & crucem suscepisse, quò nobis impatibilitatem largiatur; mortem subijsse, vt nos immortalitate potiamur. Verùm licet humanæ naturæ incommoda suscepit; propriam tamen naturam non demutauit: Liberè enim ea in se transtulit; & id quidem admodum appositè, posteaquam hominem saluare semel constitutum deliberatumque habebat. Sed cur, inquis, humanę naturæ passiones veluti proprias in se transtulit? Quia passiones per passionem amoliri, mortemq; morte abolere, ac similia tandem similibus voluit debellare. In se suscepit crucem, pertulit colaphos, permisit se colligari, vt huiusmodi perpessiones Dei propriæ affectæ, victoriam aduersus passiones nobis obtineret: Neque enim Diuina natura aliquã, per isthęc incommoda & probra iniuriam patitur. Quandoquidem nihil harum omnium passionum per sui mutationem in se suscepit; verùm vim illis Diuinam contra eiusmodi passiones tribuit. Mors namque veluti ipsius Dei facta mortem demolitur. Siquidem mortem

Verbum suscepit humana, vt retribuat Diuina.

Conuenienter Ch' humana in se transtulit, postcaq̃ hominem liberare semel deliberatum habuit.

Natura Diuina vim Christi passionibus tribuit, q̃ nostras passiones possit demolin.

mortem is appetens, mortis tyrannidem aboleuit: Nam qui moriebatur simul Deus & homo erat: Neque enim Iudæi purum tantùm hominem crucifixerunt; nec eam solùm naturam, quæ forinsecus cernebatur, clauis confixerunt; sed in ipsum Deum, qui in illa latitabat, vnitæque naturæ perpessiones sibi appropriabat, impij temerarijque extiterūt.

Iudæi, non solùm i hominem hominisve naturam, sed in ipsū quoque Deum fæuierunt.

Vt autem & hoc ipsum quoque magis perspicuum euadat ad exēplum rursum in exordio propositum orationem detorqueamus. Fingamus itaque Regem quempiam eiusmodi sermonem depromere, qui libertatis, vel aliorum regalium munerum, quibus oportet, impertiendorum, decretum in se contineat; illudque decretum chartæ, quam Sacrā vocant, insertum, literisque expressum, ad hanc vel illam ciuitatem amandare. Sacram hanc porrò latinè appellatam, aliquis perfidus, aut rebellis, aut ciuitatis alioqui, vel Regis inimicus intercipiat, interceptamque dilaceret: Iam dic mihi, quid hic laceratum est, charta ne sola, an etiam decretum regiū? Atqui si sola charta dilaniata dicatur, parua admodum ipsa laceratio poterit redimi: tenebiturque hac ratione violator, aut nulli, aut sanè vix quinq; obulorum multæ obnoxius: Eiusmodi autem supremum supplicium dependit, pœnaque afficitur capitali, nec iniuria; vt qui non solùm chartam disruperit, sed regium quoque decretum violauerit. Atqui imperiale Verbum secundùm se impatibile, taleque est, quod sua ipsius natura, neque manibus contrectari, neque discindi potest; & tamen hoc non obstante, & ipsum quoque discissum dicitur. Quid ita? Quia chartæ & literarum passionem tanquam propriam in se transfert.

Appositissimum paradigma ad declarādū, quēadmodo perpessiones Chri hoīs redūdarint in Deum Verbum.

Qui regias literas decerpunt, nō solùm in chartam sæuiunt, sed ipsi quoq; Regi iniurij sunt.

Cernis hinc quo pacto id, quòd nonulli secundùm se passioni obnixium est, eo ipso passioni subijciatur, quòd cum patibili natura communicationem sortiatur? Neque enim regius sermo, quod ad propriam naturam attinet, dilaniatus est; & nihilo tamen minùs, tam chartæ, quàm elementorum passionem rectè in se excepisse dicitur. Ne igitur iactet se Iudæus, tanquam qui purum hominem in crucem egerit: Nam quod cernebatur, charta quidem erat; quod verò in charta abditum latitabat, verbum erat Regium, non lingua, sed natura productum. Siquidem vnigenitus Dei Filius Verbum dicitur; non prolatum, sed substantiale subsistensque; neque propria rursum natura patibile; sed illius, quod cernebatur, patique poterat, passiones veluti proprias in se transferens. Et quemadmodum verbum Regium, simulatque literarum naturam in se suscepit, chartæ passionem sibiipsi appropriat; ita vnigenitum Dei Verbum clauis confixi corporis perpassiones proprias sibi æstimat. Quare vt is, qui Sacram regiam violauit, veluti qui ipsum Regis verbum discerpserit vltimo afficitur supplicio; sic Iudæus quoque id, quod forinsecùs cernebatur crucifigens, perinde pœnas luit, ac si in ipsummet Dei Verbum impius extitisset. Sed satis fortassis de his iam dictum fuerit; nam & vestræ quoque memoriæ rationem habere oportet. Siquidem dictorum copia auditorum mentem adobruēs, ipsum auditorem eorum, quæ dicta fuerāt, immemorem reddere solat: Faxit gratia Dei, vt illa, quæ proposita sunt, memoria complexi, alijs quoque hoc fulti præsidio prodesse possitis, regnumq; cœlorum huius rei causa hæreditatis: Quo vtinam nos omnes per Christi gratiam potiamur. Ipsi sit gloria in secula seculorum, Amen.

Iniuria Sacræ regiæ illata, in Regē redūdat.

Cuiusmodi Verbum Iudæi in crucem egerint.

Deus Verbū omnes corporis cruces proprias sibi ducit.

Dictorum copia, auditorum mentē obtūdit.

Tomi sexti caput XI.

ACHATII EPISCOPI Melitensis Homilia, Ephesi in Patrum consessu habita.

ARGVMENTVM.

Ex oblato dicendi munere gaudium simul ac fiduciam se concepisse præfatur. Spondet pristinam Ecclesiæ tranquillitatem, quòd tantus Sanctorum cœtus non minus valeat apud Deum, quàm olim Apostoli procellosi maris fluctibus grauiter iactati. Laudat Naucleri industriam. Commendat remigum, hoc est, Patrum Concilij fidem & sanctimoniam: Docet ipsummet Dei Verbum verè fuisse incarnatum, verè mortuum & passum, verè cætera omnia humana, præter peccatum, expertum: Atque ideo sacram Virginem veram esse Deiparam; Iudæos autem & hæreticos veros deicidas. Sub finem breue fidei suæ Symbolum subiungit.

Cernentem me, dilecti, lætum hunc spiritalemque Sacræ Synodi cōsessum, gaudium simul & fiducia subit. Gaudium quidem; nā cùm omnium sim minimus, in maximo hoc amicitiæ pelago, tenuem sermonis schaphā moderari adigor: Fiducia verò, quòd magnos illos seditionis fluctus propediem sedandos, Dominicæque pacis tranquillitatē ad vniuersos Ecclesiæ Catholicæ cætus redituram nequaquam ambigam: Si enim duodecim duntaxat numero discipuli, cùm illorum cymba vētorum impetu grauiter quateretur; vbi primùm Dominum inuocârunt, statim tempestatem euaserunt; quantò magis hoc ipsum nunc citra omnem hæsitationem sperare conuenit, cùm tot discipuli congregati, Dominum proprijs placare vocibus tam enixè contendunt? maximè verò cùm eius authoritatis & sapientiæ gubernator hic adsit; vt nullam, neque ventorum, neque procellarum commotionem formidet. Etenim nō absque magna dexteritate, remigij consortes ad clauum adhibens; ipsumque, intrepidè vti capessant, persuadens, magna constantia ad Dominum clamare non cessat: *Domine, non ad te pertinet, quia perimus?* Qui voce illius vsus, nō sine increpatione sæuos maris fluct⁹ statim sedat: Tace, inquiens, & obmutesce.

Venusta antithesis.

Achatius pacem Ecclesiæ pollicetur.

Cyrillū gubernatoris nomine designat.

Hæresis tēpestatis æmula.
Mat. 4.

Congruentissimum proinde est, vt de pręsenti rerum statu rectiùs speremus, debitasque gratiarum actiones Deo persoluamus. Quandoquidem tempestas, quæ aduersùs veritatem excitata videbatur, terrarum orbis lumina in vnum coegit: Quorum quidem vita bonus est Christi odor Deo; sententia verò ad vnam eandemque veritatis prædicationem apta. Neque enim aliud eos, qui nos adeunt vel audiunt, docemus, aliud credimus; sed vnum idemque penitùs: Siquidem vnus est nobis Dominus Iesus Christus vnigenitus Dei Filius, Deus Verbum: Idē ante omnia secula ex solo Patre: Idem rursum in nouissimis diebus seruilem formam iam indutus. Solus ex solo supernè: Solus rursum ex sola infernè, vtrunque autem diuinè. Et quamuis in nostra carne & infantia secundùm humanam naturam apparuerit, spontaneamque mortem in carne pertulerit; neque inuitus dispensationem susceperit: Immò verò seruili forma assumpta, vltro sese exinaniuerit, semper tamen secundùm Diuinitatem impatibilis permansit.

Cuiusmodi extiterint Ephesini Cōc. Patres — *Patres Cōc. Idem dicūt & sentiūt.* — *Vnus modis omnibus Dominus noster Iesus Chrs.* — *Verbū semper mansit impatibile, quicquid tādem desęuiret in carnem.*

Sed cur seruilem formam assumpsit? ea vtique de causa, vt suæ se gloriæ conformem consortemque redderet. Id quod Apostolus eiusmodi oratione nobis testatum facit: *Nostra (ait) conuersatio in cœlis est, vnde etiam Saluatorem expectamus, Dominum Iesum Christum: Qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* Qui igitur seruile corpus sponte assumpsit, neque carni vniri vllatenus recusauit, quomodo is seruiles detrectasset passiones? Quod si detrectauit, quorsum patibilem serui formam suscepit? Atqui obediens factus serui formam acceperit; ergo neque seruilis quoque naturæ perpessiones refutauit. Is itaque, qui in cœlo cum potestate imperabat; in terris serui more factus est subditus. Qui supernè erat Filius, infernè factus est infantulus. Atque huc tendit illud Esaiæ Prophetæ, cuius vos meminisse velim: *Puer, clamat ille, natus est nobis, Filius datus est nobis.* Quid sibi vult datus est? Neque enim solùm, qui erat, natus est; sed & nobis quoque datus esse dicitur: *Cuius imperium super humeros eius.*

Verbū reformationis nostræ causa incarnatum. Phil. 3. — *Qui patibilem carnē sponte assūpsit, carnis passiones nō est auersatus.* — *Esa. 9. Dei Filius non solùm nobis est natus, sed nobis quoque donatus est.*

Ecquod nam incarnati Dei Verbi imperiū est? Ecclesia. Quid autem ipse? caput corporis Ecclesiæ. At quomodo illum super humeros portat? Quod contritum conquassatumque fuerat, id humeris impositum baiulat: *Cuius imperium super humerum eius, & vocabitur nomen eius magni consilij Angelus.* Vocatur autem hoc nomine, propter mysterij dispensationem. Ecquid sibi volunt consiliarius, fortis, Deus, Princeps? Infernè seruus, supernè Filius; paruulus in terris, admirabilis consiliarius in cœlis. Infernè homo, supernè Deus fortis. In terris, vt homo colaphis cæditur, ignominia afficitur, cruci affigitur, mortemque per illam perpetitur.

Imperium Christi Ecclesia, vt quam humeris suis baiulet. Eod. cap. — *Idem infernè seruus, homo, infans, infirmus, &c. supernè Deus fortis, cōsiliarius, &c.*

Cùm autem hæc omnia ad serui formam pertineant, nullo modo Deus illa detrectauit: Qui ea vtique de causa, seruilem naturam induerat, quò per quodlibet iam dictorum ea demoliretur, quæ salutis viam nobis obstruebant, dignamque tanta exinanitione beneficentiam in nos transfunderet.

Equidem Dei gratiam & benignitatem nō aspernor. Ea, quæ mea causa perferre dedignatus non est, in medium depromere, nihil quicquam vereor: Quamuis enim per se impatibilis; corpori tamen patibili semetipsum coniungens, passiones meæ salutis gratia sustinuit. Sed neque Deiparam quoque Virginem eo honore priuauerim, quem dispensationis ministerium gratuitò ipsi impertiuit. Etenim, dilecti fratres, haud parum absurdum foret, si matri Virgini Deiparæ honorem adimeremus: Est enim sacra Virgo æquè verè Deipara, ac ille verè Deus est, qui ortum ex illa traxit: Non quòd Diuinitatis initium ex ea sumpserit; sed quòd humanæ naturę principia inde hauserit.

Christ⁹ verè De⁹: Maria verè Deipara. — *Virgo mater æque Deipara, ac Verbū incarnatum Deus.*

Ne igitur, ô hæretice impunitatem tibi polliceare, quasi in nudum tātum hominem blasphemas voces detorseris: Non enim homo est, quem tu in seruorum, & creaturarum ordinem reijcis, sed Deus. Non extollare Iudæe, perinde ac si merum tantum hominem crucifixeris. Non pro puro homine beatus Dauid indignans contra Gentes exclamat: *Obscurentur oculi eorum, & dorsum eorum semper incuruatur.* Non concidat Ecclesiæ fiducia, quasi hactenus spem suam in hominem tantùm coniecerit; sed beato Paulo fidem habeat, qui ita ait: *Si secundùm hominem ad bestias pugnaui, quæ mihi vtilitas?* Nō secundùm hominem, neque pro homine beati Apostoli in plagis, in carceribus, in flagellis propriam vitam insumpserunt. Non pro homine, neque secundùm hominem, sancti Martyres per terrarum orbem passim decertantes, concisi, afflictique præsentem lucem reliquerunt; verùm pro Deo Dominoque nostro. Qui cùm omnia secula antecessisset, nouissimè in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, vt ouis ad occisionem abductus est, tertia die exuscitatus est, & in cœlum assumptus est, & in discipulorum conspectu ad cœlos eleuatus est; vnde etiam olim haud dissimili modo reuersus, viuos simul ac mortuos iudicaturus est. Hæc est fides nostra, super hoc fundamentum Ecclesia ædificata est; aduersùs quam ne portæ quidem inferi præualebunt; vtinam vestris precibus munitus dignas quandoque laudes dignissimo Deo depromere valeam. Cui sit gloria in secula seculorum, Amen.

Iudæi & hęretici saluari nō possunt, quasi in purū hominē crucifixerint. — *Psal. 68.* — *1. Cor. 15. Sancti Martyres mortem nō pro hoīe, sed pro Deo oppetierunt.* — *Baruch. 3. Esa. 53. Mar. 16. Act. 1.* — *Matth. 16.*

Tomi

Tomi sexti caput XII.

HOMILIA SANCTI CYRILLI Episcopi Alexandrini, quam in Ephesiorum ciuitate habuit, priusquàm à Comite comprehenderetur, militibusq; asseruandus traderetur.

ARGVMENTVM.

IN operibus Cyrilli hæc homilia epistolæ ad Alypium datæ titulum præ se fert; contextus tamen nihil Alypianum habet. Habita est autem ad Patres, priusquàm Cyrillus à Comite in vincula conijceretur. Ad eius porrò scopum quod spectat, ex instituto docet res aduersas patienter toleratas, maximos subinde fructus edere solere. Probet id auctoritate Pauli haud obscurè insinuantis, non temere quempiam ad virtutum culmen peruenire, nisi per patientiam. Confirmat exemplo trium puerorum, qui per vitæ accensæque fornacis contemptum, ad summam gloriam apud Babylonios peruenerunt. Confert tandem horum afflictionem cum Patrum Concilij cruce; ostenditque certamen, quod nobiles illi & regij pueri sustinuerant, multis partibus grauius superatuque difficilius fuisse, quam quod illi per id tempus perferebant: Atque ideo omnes viriliter obsistere, Christumque liberè ad finem vsque profiteri debere.

Psal. 26. Vt se habet humor ad terram plãtulis consitam; ita Spiritussãctus ad hominis mentem.

B. Propheta Dauid eos, qui spem suam in Deum defixam habent, ad constantiam inflammans, ait: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes sperantes in Dominum.* Etenim vt amœnissimi cuiusque horti plantæ, vberrimis aquarum fluentis irrigatæ, paulatim crescunt, crescentesque in summam tandem proceritatem eriguntur; ita animus humanus Spiritussancti consolationibus firmatus, consortatur in pietate, confirmatur in fide, & tandem infractam acquirit patientiam, quam beatus Paulus inter alias virtutes potissimùm demiratur: Scribit enim: *Non solùm autem, sed etiam gloriamur in tribulationibus; scientes quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit.* Omne itaq; bonum patentia nobis suppeditat conciliatq;, vt quæ viam ad probationem sternat, certamque futuræ vitæ spem generet. At quibus illa rationibus comparetur, id Diuina nos Scriptura edocet: *Fili,* (inquit illa) *accedens ad seruitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem, & dirige cor tuum, & constans esto.*

Rom. 5. Magni Apostol' dacis patientia virtutem. Patientia viam ad vitam munit

Eccles. 2. Constantia in aduersis generat patientiam.

Sed dixerit fortè quispiam: Poteratne homo alia via ad vitæ probationem peruenire: Poteratne citra laborem & molestiam bonum consequi? Nequaquàm ait: Cur ita? Nam sanctissimi quique grauibus patent insidijs, & atrox vbiq; bellum illos infestat; hinc & Saluator quoque aiebat: *In mundo pressuram habebitis; sed confidite, quia ego vici mundũ.* Quia ergo multa vndequaque bella aduersùs Sanctos insurgunt, operæ pretium est, vt viriliter tentationum insultibus resistant, sacrique discipuli dictum in memoria semper habeant: *Beatus,* ait, *vir, qui suffert tentationem; quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam Deus repromisit diligentibus se.* Lubet hoc loco ex antiquorum gestis vnum vobis exemplum proponere, quò spiritalis fortitudinis nomen rectiùs pernoscatis.

Virtutum possessiõ sine molestia contingit.

Multa Sanctos impetunt bella. Ioan. 16.

Babyloniorum Principes ad fastũ & crudelitatem propensi.

Babyloniorum tiranni, cæteriq;, qui apud illam gentem regni administrationem obtinebant, semper, nescio quomodo, cùm ad crudelitatem, tum ad fastum quoq;, & ad superbiam cæteris propensiores extiterunt: Quare humanæ conditionis limites egressi, Maiestatem, quæ summo solique Deo debetur, peruersè ad se ipsos rapere non dubitabant. Itaq; detestandus ille Nabuchodonosor aureã statuam erexit; hæc autem, cùm sonantissimorũ instrumentorũ clangore initianda esset, mandauit subditis suis, vt omnes illam proni adorarent. Illi verò, (quippe quibus vsitatum esset creaturæ Creatoris loco seruire) paratissimi ad id proruerunt, incorruptibilisq; Dei gloriam in similitudinem imaginis corruptibilis hominis mutauerunt. Posteaquàm verò Babylonij Hebræorum filios Ananiã videlicet, Azariam, & Mizaelem in medium produxissent, aureã statuam adorare iusserunt; genusque illud religiosissimum pientissimumq; ad impietatem, qua ipsi tenebantur, præcipitare voluerunt; nempe ad aureæ statuæ adorationem. Verùm ne hylum suo illo impetu promouerunt. Quam ob rem illorũ pietate victi superatique incendij suppliciũ illis decreuerunt. Crimen autẽ, quod impia fraude petitis imponebatur, erat firmitas in fide, cõstantia in pietate, Anthropolatriæ detestatio, deniq; ea nolle sapere, quæ Diuinam naturã iniuria afficerent. At posteaquàm in caminum ignis abiecti sunt, sanè noc magna admirandaque Diuinæ potẽtiæ accidit demonstratio. Etenim elementi vis in id, quod præter suam naturã erat, è vestigio est demutata; ignisq; Creatoris sui nutu obsequens, flammam in ventum roridũ leuiter flantem vertit. Cùm autẽ adolescentuli illi cœlestis auxilij præsentiam animaduertissent, in ignis camino psallebant, diuinisque laudibus flammarũ æstum sedabant. Caminus ille, figura erat Ecclesię, quę Sanctos habet choris carminibusque insudantes, nec homines tantùm, verùm etiam Aogelos.

Aurea statua Nabuchodonosoris.

Rom. 1. Ananias, Azarias, & Mizael pro patria religione pugnãtes inuicti.

Ignis parcit insontibus sellgiosisq; adolescentulis.

Fornax Babylonica figura Ecclesiæ.

Virorum istorum obstupuistis virtutem, laudâstis patientiam, pietatis magnitudinem commendâstis. Spectamus nunc & illa quoque, quæ nos hic impræsentiarum premunt. Illi quidem sub Tyrannis & Barbaris degebant; nos verò sub pij imperij sceptris viuimus; vt qui illos pijssimè affectos habeamus, penes quos vniuersa rerum summa consistit, quomodo ergo inimicis nostris cedemus? Nam etsi illi insidiarum caminũ accendant, peruersitatisque flammas exsuscitent, & Anthropolatriam nobis obiectent; attamen Deũ habemus in cœlo, qui eripere potest. Quem proinde colimus, pronique adoramus, & meritò; Etenim cùm Deus esset, factus est

Durior Hebræorũ conditio in Babylone, quã Patrum in Conc. Ephesino.

homo nostrî similis; non quidem Diuinitatem, qua pollebat, amittens, sed humanam naturam singulari honore euehens. Quare piissimorum Imperatorum nostrorum fidem sequuti, ingentique ipsorum mansuetudine freti, constanter aduersariorum peruersitatem sufferamus, liberaque voce Emmanuelem Deum esse naturâ profiteamur. Quandoquidem si id præstiterimus, eumque in modum affecti fuerimus, plurimam consequemur mercedis remunerationem. Qualem autē ipsemet Christus nos edocet: Ait enim; *Quicunque me confitebitur coram hominibus, & ego confitebor eum coràm Patre meo, qui est in cælis.* Ille autem Christum confitetur, qui verum illum Deum esse agnoscit; eosq́ue, qui id inficiantur, liberè reprehendit. Christum rursum negant, qui non modò ipsum verum esse Deum non credunt; sed eos quoque, qui id credunt, impugnant. Vt itaque nos confitebitur, ita illos omnium Saluator olim est negaturus, per quem, & cum quo Deo & Patri cū Spiritusancto sit gloria in secula seculorum, Amen.

Plurimam mercedem parit libera diuinitatis Chri professio.
Matth. 10.
Quid sit Chrm confiteri, quid item eūdē negare.

Tomi sexti caput XIII.

HOMILIA PAVLI EMISENI vigesimo nono mensis Chiath, hoc est, Decembris in magna Alexandrinæ Ecclesia, de Christi natiuitate, deq́ beati Episcopi Cyrilli, qui præstò ibi erat, præstantia & fide habita.

ARGVMENTVM.

DECLAMATIONIS huius argumentū, maiorem partem ex ijs patet, quæ titulo subijciuntur. Habet autem homilia hæc, vt proximè quoque sequens, vnum hoc præ cæteris peculiare, quòd populus dicenti, tanquam Catholico, eruditoque Doctori propalàm applaudit, eiusdemque orationem quandoq; faustis acclamationibus interrumpit. Præcipuum autem, quod hic vrgetur, est ipsummet Dei Verbum incarnatum; matremque Virginem verè ac propriè Deiparam, Deiparæque nomine appellandam esse. Vtrunque negabant Nestoriani, & negare quoque credebantur Orientales; pro quibus hic Episcopus apud Cyrillum, cæterosque Aegyptios legatione fungebantur.

Quòd beata Virgo sit Deipara. Quòd non duos; sed vnum tantum Filium, vnumque Christum & Dominum dicamus.

COMMODVM est hodierno die vestram pietatem admonere, vt sacrum quendam inter nos chorum constituamus, vnàque cum sanctis Angelis exclamemus: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis:* Hac n. luce puerulus nobis natus est, de quo vniuersa aspectabilis inaspectabilisq́ue creatura solidam salutis spem concepit. Hodie supernaturalis partus editur. Hodie Virginis nuptiarum exortu parturitio soluitur. O rem admirandam, parit Virgo, & manet Virgo: Fit mater, neque singula tamen, quæ reliquæ matres solent, experitur; peperit nihilominùs, vt matribus mos est. Hoc miraculum dudum antè Propheta Esaias præuidens exclamat: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel.* Quod Euangelista exponens, idem sonare docuit, quod nobiscum Deus. Parit itaque Deipara Virgo Emmanuelem.

Luc. 2.
Ex hominibus & Angelis vnus conflatur, Deum laudantium chorus. Ergo etiā Angelis ꝓfuit Chri ortus.
Virgo parit vt vera mater, sed nō oia, q̄ reliquę matres solēt, experitur.
Esa 7.
Matth. 1.

Exclamat populus. Ecce fides eadem: Ecce Dei hoc donum est, orthodoxe Cyrille; istud audire quærebamus; qui ita non loquitur, anathema sit. Reliqua prosecutus est Episcopus. Rursum Paulus: Qui, inquit, istuc nō dicit, istuc non intelligit, istuc nō sentit, anathema sit ab Ecclesia; Peperit proinde nobis Deipara Maria Emmanuelē: Emmanuel ē autem, hoc est, Deum hominem factum. Nam Deus Verbum, qui ante sæcula arcano ineffabiliq́; modo ex Patre genitus est, nouissimis temporibus per mulierem in lucem funditur. Enimuerò natura nostra perfectè assumpta; humanaq́; naturæ conditionibus ex prima conceptione in se veluti proprijs translatis; ac nostro tandē corpore sibi in templum coaptato, ex Deipara Virgine Deus perfectus, & homo itidem perfectus prodijt. Nam duarum naturarum; humanæ nimirum & diuinæ coitio, vnum nobis constituit Filium, vnum Christum, vnum Dominum.

Populus orthodoxo Doctori Paulo Emiseno applaudit.
Quid sit Emmanuel.
Duarū naturarū coitio, vnū cōstituit Chrm, vnū Filium, vnū Dominū.

Populus acclamat, rectè venisti orthodoxe Episcope, dignus digno coniungitur. Dicunt Christiani: Hoc Dei donum est, orthodoxe Cyrille. Episcopus Paulus subiungit. Noram & ego, dilecti, quòd ad orthodoxum patrem venirem. Neque enim nos quaternitatem adoramus, sed Trinitatem, Patrem videlicet & Filium & Spiritumsanctum. Qui verò dicunt duos esse filios, eos anathematizamus, & è sacris Ecclesiæ septis explodimus. Non igitur duos filios asserimus, neque nudum hominem Emmanuelē, qui ex Deipara Virgine natus est: Neque dicimus gratiam veluti Prophetam consequutum, aut iustitia præ alijs ornatum. In ipso enim placuit omnem diuinitatis plenitudinem inhabitare, corporaliter, hoc est, veluti in proprio corpore: Siquidem corpus nostrum sibi proprium fecit. Super hanc fidem, super hanc spem, super hanc petram à Domino Deo posita sunt Ecclesiæ fundamenta.

Populi acclamatio.
Orientales non adorāt quaternitatem.
Quid sit diuinitatem corporaliter inhabitare Chrm secundum Paulu Emisenum.

Cùm Dominus proficisceretur Hierosolymam, interrogabat discipulos suos dicens: *Quem me dicunt homines esse, Filium hominis? At illi dixerunt. Alij Ioannem Baptistam, alij autem Heliam, alij verò Hieremiam, aut vnum ex Prophetis, dixit illis Iesus: Vos autem* (qui me tres iam annos sequuti estis, quique meā virtutem & prodigia vidistis, & super mare ambulantem spectastis, & in eadē mensa mecum communicâstis) *quem me esse dicitis?* Mox Petrus Apostolorū Coriphæus, eorundemq; os respondit: *Tu es Christus filius Dei viui:* tu es Christus natura constans gemina, vtpote homo factus? Tu ergo es Christus. Non dixit autem;

Matth. 16.
Petrus Apostolorū Coriphæus & os.
Petrus ex æquo confessus est Chri diuinitatem & humanitatem.

tem; tu es Filius, sed tu es Filius Dei viui: Agnouit enim personæ vnitatem. Rogemus itaque Patrem, vt solitam nobis mensam apponat; preciosaque, ac varia Spiritussancti obsonia doctrinæ craterem exornent; nec nõ vt nos ebrietate, quæ sit sobrietatis mater, inebriet. Dicamus exurge ô Pater, exurge gloria mea, exurge Psalterium meum, & Spiritus sancti cithara. Cui gloria, & imperium in sæculorum sæcula. Amen.

Bona ebrietas, quæ parit sobrietatem.

Tomi sexti caput XIIII.

ALTERA EIVSDEM PAVLI homilia in magna Alexandriæ Ecclesia, cùm in Christi Seruatoris nostri natiuitatem, tum in Cyrilli quoque Archiepiscopi Alexandrini laudem dicta.

ARGVMENTVM.

EST hæc declamatio eiusdem argumenti cum proximè præcedente; vtpote pars illius. Siquidem populi concursu frequentiaque impeditus, priorem inchoatam absoluere non poterat. Ostendit autem Deum Verbum verè essencarnatum; verè ex Virgine natum; verè passum, verè mortuum; hæcomnia tñ citra vllam sui mutationem; additque huius suæ assertionis rationem. Declarat duas in Christo extitisse naturas, vnam autem hypostasin. Monet tandem, quæ populo Alexandrino pro concione proposuerat, ea se ex sua pharetra non deprompsisse, sed ex Athanasio, Theophilo, & Cyrillo Patriarchis Alexandrinis hausisse.

MANE apud dilectionem vestram eniximus differentes, propter fratrum nostrorum frequentiam, locique angustiam ante absolutum sermonem suggestum deserere compulsi sumus. At quamuis semel repulsi, age idem certamen denuo teneamus. Strenuus autem vir ille, impigerque palæstræ huius magister, quod tum faciebat, etiam nunc faciat; decernat ille certamen. Tunc enim alacri vultu, blandaque arrisione nostro se certamine oblectari minimè obscurè indicabat. Tunc, inquam, blandè arridens, dexteramque veluti oliuæ ramum obtendens, se a nobis stare, puerumque suum superiorem euadere, coronaque redimiri, ac victorem declarari auidè se cupere manifestò declarabat.

Paulus E-missenus populi frequentia impeditus, inchoatum sermonem perficere nequit.

Insinuat Cyrillum.

Populus acclamauit. Hoc Dei donum est; Cyrille, omnes reddidisti tui similes, dignus digno coniungitur. Populus tuus dixit: Episcoporum Patrem serua Domine. Bene venisti Episcope orthodoxe, orbis terrarum Doctor. Qui sic credit, diligitur; magna doctrina, magnus quoque Encomiastes.

Mirus populi plausus ob catholici Doctoris orationem.

Episcopus Paulus dixit. Redeamus itaque ad Deiparam Mariam & Emmanuelem, qui ex ea natus est: Nempe ad Deum hominem factum. Virgo enim Emmanuelem nobis peperit. Eundem secundùm diuinam quidem naturam Patri homousion, secundùm humanam verò nobis cõsubstantialem.

Christus & Patri & nobis homousios, sed diuersa ratione.

Nã quo aliàs virga de radice Iesse dici posset? Quo de semine Abrahã? Quo filius Dauid? Quo intelligeretur illud? *Ex quibus Christus secundùm carnem? Qui est super omnia Deus,* & illud rursum diui Pauli quomodo interpretabimur? *De Filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundùm carnem, Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute, secundùm Spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.* Peperit itaque sacra Virgo Emmanuelem, Patri quidem secundùm diuinitatem, nobis verò secundùm humanitatem homousion. Eundem secundùm diuinam naturam impatibilem, secundùm humanam patibilem. Nam etsi Deus Verbum proprij corporis pathemata sibi appropriet, eaque ad seipsum referat, ipse tamen semper intra impatibilitatis suæ terminos perseuerat. Et quamuis ipsum dicere audias. *Corpus meum dedi percutientibus; genas meas vellentibus; faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me,* nihil tamen in propria natura perpessum arbitreris; sed sui tantùm corporis flagella quasi propria, in se transtulisse, sibique appropriasse cogites. Nam Deus Verbum semper permansit impatibile.

Esa. xi. Hebr. 2. Matth. 1. Rom. 9. Rom. 1.

Quem Virgo genuit verus Deus erat.

Idem secundum diuersa patibilis & impatibilis.

Esa. 50.

Sed obijciunt hic forte nobis, qui diuinis Scripturis, rectæque doctrinæ obniti consuetum habent. Si Dei Verbum impatibile, immutabile, & inalterabile est, quomodo factum caro est? Audi dilecte, Verbum caro factum est, non in carnem demutatum. Neq; enim Deus Verbum in carnem versus est; neque assumpta caro in assumentis naturam transmutata est. Quid ergo sibi vult, Verbum caro factum est? Aliud nihil, quàm Verbum carnem assumpsit; & carnem quidem non puram, sed intelligente anima perfectam informatamque; quæ duo naturam humanam perfectè absoluunt. Ad hunc ergo modum Verbum caro factum est. Optarem magniloquentissimi Ioan. mentem vos penetrare, quò rectius recitati iam verbi vim pernosceretis. Ioannes Theologus tonitrui filius, qui dignus census est, qui super Dominicum pectus recumberet; indeque sublimiora quędam diuinioraque dogmata, quæ nobis dein de communicaret, hauriret: Cùm eximiam Dei erga nos beniguitatem commendare vellet, ac primò quidem diuiniora illa præmisisset, nempe hæc: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil,* ostendissetque illum Patri esse coæternum. Si quidem nihil eo antiquius cõperimus, quod in principio esse perhibetur. Nam etsi cogitatione ad anteriora recurras, semper tamen præcedet, τὸ erat. Ipsius enim, erat, nullus inuenitur terminus: Cùm (inquam) hæc tam magnifica præmisisset, Patrique coæternum, & omnium opificem Deum Verbum ostendisset,

Illud Verbum caro factum est, quid sibi potius sonat, q̃ Verbum in carnem versum est.

Carnem sine ratione in incarnatione sacramento est, quod carnē assumsit.

Quæ Ioannes ex Christi pectore hausit, ea nobis postea communicauit.

Ioan. 1.

τὸ Erat & Est termini experta sunt.

ostendisset, tandẽ subiungit. *Et Verbum caro factum est*, tantùm non istud dicens: Qui Patri coæternus, rerumq́ue omnium Conditor ac Dominus existit, tantum propter nos, & propter nostram salutẽ semetipsum humiliauit, vt etiam factus sit caro; quò nimirum à viliori naturæ nostrę portione, excellẽtes illas Dei erga nos miserationes patefaceret.

Qđ Verbũ caro poti⁹, q̃ homo factum dicitur, id Dei erga nos charitatẽ illustriorẽ ostendit.

Ait ergo: *Et Verbum caro factum est*, verum hucusq; progressus, non constitit, addit enim: *Et habitauit in nobis*; posternis prioris explanatio est. Nam quid est: *Verbum caro factum est?* nisi quod habitarit in uobis, hoc est, in nostra natura? Aduerte hic Ioannem duas naturas prædicantem, vnum autem Filium: Aliud est enim tabernaculum; & aliud, quod tabernaculum inhabitat: Aliud rursum templum, & aliud Deus, qui in tẽplo degit. Attende quid hic dicatur. Non dixit Ioannes alius & alius, veluti de duabus personis, aut duobus Christis, aut duobus Filiis loquens; sed aliud & aliud, tanquam de duabus naturis verba faciens. Postquam ergo dixit. *Et habitauit in nobis*, dualq́ue naturas prædicauit, mox adiunxit. *Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi Vnigeniti*, nõ dixit duorum filiorum, sed Vnigeniti. Isaias igitur prædicat Emmanuelem, hoc est,

Quid sit Verbũ Dei habitare in nobis.

Ioannes differẽ prædicat duas naturas, vnã autẽ personam.

Matth. 16. Deum incarnatum. Petrus autem dicit. *Tu es Christus Filius Dei viui*, naturæ dualitatem, personæ autem vnitatem exprimens. Ioan. verò Theologus ait. *Et habitauit in nobis*, duas naturas, & vnam Vnigeniti personam subindicans.

Mansit autem Deus Verbum impatibilis (uam huc iterum regredimur) aduerte quid dicatur. Diuiniora quidem assumptæ naturæ communicauit; verùm eorum, quæ humanæ sunt naturæ, nihil in suam naturam transtulit. Ambulauit super maria, sed id non absq; proprio corpore. Increpuit mare & ventos, sed per proprium corpus. Occurrit illi leprosus dicens: *Domine, si vis, potes me mundare: dicit ei, volo, mundare*: Et tetigit illum corpus dominicum, & fugatus est morbus, lepraque decessit. Pauit quinque millia quinque panibus, sed per nostrum corpus. Nam accepto pane gratias egit Patri, & fregit, deditq́ue discipulis suis; discipuli autem turbæ. Et superfuerunt duodecim cophini fragmentorum. Solius Dei est peccata dimittere. Dicit autem: *Vt sciatis quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata.* rursus dicit: *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo Filius hominis, qui est in cœlo.* Cernis quomodo diuiniora cõmunicauit humanæ naturæ.

Verbi' natura nihil attraxit ab humana natura.

Matth. 14. Mar. 4.

Matth. 8.

Ioan. 6.

Mar. 2. Ioan. 3.

Cùm autem vides illum esurientem, sitientem, defatigatum, sudantem, Pilato traditum, lictorũ manibus ductũ, circũactũq; agonizãtem, orantẽ. *Eloi Eloi lammah Sabathani, hoc est, Deus meus, Deus meus vt quid dereliquisti me* clamantem. Rursum: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste, veruntamen non quod ego volo, sed quod tu*: Cùm vides in crucem actum, clauis manus & pedes illius fixos, latusq́ue cõfossum, tum cogita Deum Verbum permansisse impatibile; hæc omnia autem, quæ suo illata sunt corpori, sibi appropriasse. Vt autem ostenderet, quod ne passionis quidem tempore à proprio recessisset templo, quando Iudæi tragica isthæc contra Dominum instruebant; tanquam Deus compressit Solis radios, diffudit tenebras per terrarum orbem, discidit tẽpli velum, disrupit petras, excitauit mortuos. Hæc omnia autẽ operatus est, vt intelligeres, & quod aderat corpori patienti, & quod eiusmodi passiones sibi appropriabat, & quod ipse impatibilis omnia hæc patrabat.

Mar. 15.

Matth. 26.

Quæcunq; Christo illata sunt, omnia extra Verbi naturam fuerunt. Christus moriens diuinitatem suam maximis miraculis ostendit.

Cur Christo patiente & moriente tot miracula euenerint.

Quæ vestra sunt vobis proposuimus, hæc enim est patris vestri doctrina, hic thesaurus est vobis auitus, hæc beati Athanasij sunt dogmata, hæc magni Theophili est doctrina, columnarum vtique orthodoxæ doctrinæ. Sed quoniam hactenus patienter nostram tulistis balbutiem, expectate nunc patris sapientiam; audistis arundinem pastoralem, audite nunc & tubam quoque magnificentissimam: Populus dixit. Fili Athanasij & Theophili, Cyrilli sapientiam audiamus. Episcopus Paulus dixit. Quæ sapientia nostras quidem orthodoxorũ mẽtes exuscitat, hostiũ vero acies prosterint, Deo itaque gloriam & gratiam actionem reddamus nunc, & semper, & in secula, Amen.

Athanasi⁹ & Theophilus Ecclesiæ Alexandrinæ columnæ.

Paul⁹ Emisen⁹ Athanasij & Theophili ob doctrinæ similitudinem fili⁹ appellatur.

Tomi sexti caput XV.

CYRILLI EPISCOPI ALEXANdrini de incarnatione dominica, deq́, Paulo Emiseno conciuncula.

ARGVMENTVM.

COMMENDAT Pauli eloquentiam & fidem: Exponit incarnationis mysterium obiter. Hortatur ad gratiarũ actionem, cùm ob cętera beneficia accepta, tum pręcipuè propter Verbi incarnationem.

Beatus Propheta Esaias Christianorum doctorũ facundiã prænuncians aiebat: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris.* En igitur hausimus vobis aquã ex sacro Doctoris fonte q ante nos disseruit; q Spiritussancti lumine collustratus; exposuit vobis venerãdum illud Seruatoris nostri mysterium, per quem credẽtes in ipsum saluamur, & graui peneq́ue intolerabili peccatorum mole exoneramur; ita vt vinculis mortis dissipatis propheticum illud dicamus. *Vbi est mors victoria tua, vbi est stimulus tuus inferne?*

Esa. 12. Egregius Ecclesiastes Paulus Emisenus.

Per Christum graui peccatorum mole exoneramur.

Ose. 13. 1. Cor. 15.

Itaque Deus Verbum, quod erat in principio, quodq; in paterno sinu existit, per quod omnia facta sunt, & in quo consistunt omnia, vltro nostri causa sese exinaniuit, & factum est caro, hoc ẽ, homo. Humiliauit enim semetipsum propter nos, & appellatus est filius hominis, quò nos vicissim propter ipsum, Deo

Ipsum Verbum, quod erat ab initio, & per quod facta sunt oĩa, nostri causa homo factum est.

patre

Phil. 2. Matth. 6.

patre potiamur. Edocti enim sumus in oratione dominica, vt dicamus, Pater noster, qui es in cœlis. Ob id proinde Vnigenitus factus est primogenitus, quò nos, vt disi, bona ipsius consequamur. Sustinuit crucem probris contemptis; obtulit sponte corpus suum morti, non vt perinde ac vnus ex nobis, quasi mortis debito obstrictus, mortuus maneat; sed vt mortis imperio proculcato nos secum exsuscitet. Gratias itaque agamus Verbo propter nos incarnato, nunc, & semper, & in secula seculorum. Amen.

Cur Vnigenitus fact' Primogenitus.

Non mortuus Chr's, vt mortuus maneat, sed quò morte sua mortuos exsuscitet.

Tomi sexti caput XVI.

EXEGESIS CYRILLI AD *Acacium Episcopum de capro Emissario.*

ARGVMENTVM.

CONSTAT pleraque veteris legis Sacrificia cruentum illud, quod Christus Dominus in cruce semel obtulit, adumbrasse. Inter cætera autem, quæ de Sacrificiorum ritu prodita extabant, cauebatur, vt duo hirci pro peccatis populi offerrentur; quorum alter mactaretur, alter diris imprecationibus onustus, in desertum dimitteretur. Horum autem hircorum typum præposterè exponebant multi. Quidam enim contendebant vt is, qui mactabatur, cedebat in cultum & honorem Dei; ita alterum, qui in solitudinem dimittebatur, cessisse in cultum & honorem Diaboli: Nestoriani vtrunque referebant ad Deum. Verùm vt duo illi hirci non solùm indiuidua natura, sed supposito quoque inter se distinguebantur; ita duos illi constituebant Christos, & totidem filios: Alterum æternum ex Patre natum, designatum per hircum Emissarium; alterum temporarium ex Virgine natum, & morte consummatum, adumbratum per hircum immolatitium. Cyrillus itaque hac oratione vtranque expositionem refellit, grauiter & luculenter ostendens vtrunque hircum vnum duntaxat Christum designasse: Sed quia in vno solo Christo duæ extabant distinctæ naturæ; altera æterna & impatibilis; altera creata & patibilis, docet hircum Emissarium denotasse Christi diuinitatem, quæ non est passa: Alterum verò, immolatitium videlicet, expressisse eiusdem humanitatem, quæ verè pro peccatis nostris oblata & mactata est. Eodem sensu passerum oblationem, quæ pro leprosorum emundatione fiebat, interpretatur quoque: Nam hic quoque alter mactabatur; alter verò mactati sanguine tinctus, liber auolare sinebatur. Refert huc nihilominus & immolati Isaac historiam quoque: Siquidem hic aries, qui in vepribus pendebat occiditur, Isaac autem illæsus dimittitur. Totius autem orationis huius scopus est, contra Nestorianos euincere vnum solum esse Christum, vnum Filium, vnum Dominum.

Literæ absentium vicem explent.

PERLECTIS literis, quas sanctitas tua paulò antè ad me dederat, maiorem in modū exhilaratus sum: Eô namque mentis cogitatione ferebar, vt quodammodo coràm adesse viderer; quippe qui pietatem tuam per illas, & in illis perinde ac præsentem complecterer, & ex animo exosculater: Siquidem candidorum amicorum salutationes eius sunt efficaciæ, vt eiusmodi effectum facillime pariat. Et ego quidem animo ita comparatus sum; spero autem neque etiam quoque pietatem secus affectam esse. Quia verò indicare libuit, vt nonnulla de capro Emissario edisserā, per quæ mysterium, quod in eo abditum latet conspicuum euadet; respondere equidem poteram: Posteaquam prudentia tua sufficienter instituta, sacrarumque literarum notitiam nacta est minimè vulgarem; immò planè illustrem; superuacaneum forsan videri, quemuis alium de hac quæstione verba apud se facere. Attamen quia recusare non licet, quod abs te iniungitur; neque molestiam vllam adferre potest, si ea obiter tantùm exponantur, quę in mentem veniunt, scribam equidem nonnulla: Veruntamen si ab exacta illa indagine nōnihil aberrauero, veniam dabis; nam difficilia Theoremata difficulter explanantur: Sed neque facili quoque negotio comprehenduntur. Bona nihilominus spe tenemur fore, vt per sanctitatis tuæ preces Christus hac in re nos dirigat; qui etiam profunda ex tenebris reuelat, cæcosq; illuminat, & verbum dat euāgelizantibus, vt scriptum est.

Acacius p literas Cyrillum vrget, vt Capri Emissarii mysterium explicet.

Acacius illustris Theolog'.

Theoremata difficilia difficulter explicantur & capiuntur.

Psal 67.

Leuit. 16.

Scribitur itaque in Leuitico de capro Emissario hunc in modum: *Et duos hircos stare faciet coram ad ostium Tabernaculi testimonij; mittensq; super vtrunque sortem, vnam Domino, & alteram capro Emissario: Cuius exierit sors Domino, offeret illum pro peccato: Cuius autem in caprum Emissarium, statuet eum viuum coram Domino, vt fundat preces super eum, & emittat eum in solicitudinem. Cùm mactauerit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem eius intra velum; sicut præceptum est de sanguine vituli, vt aspergat è regione Oraculi; & expiet Sanctuarium ab immunditijs filiorum Israel, & præuaricationibus eorum, cunctisq; peccatis. Iuxta hunc modum faciet Tabernaculo testimonij, quod fixum est intra eos, in medio sordium habitationis eorum.* Et hæc quidem de mactato capro sanguineque sanctum Tabernaculum sanctificante. De viuente verò, ac Emissario rursum sic ait. *Et adducant caprum viuentem; & imponat Aaron vtranque manum super caput eius, & confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, & vniuersa delicta atque peccata eorum; quę imprecans capiti eius, emittet illum per hominem paratum in desertum. Cumq; portauerit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam, & dimissus fuerit in desertum.*

2. Tim. 3.

Omnis Scriptura diuinitus inspirata vtilis est: Nam quodcunque Deus loquutus fuerit, hoc totum non potest non vtile ac salutare esse. Equidem qui eam nacti sunt facultatem, vt veritatis efficaciam possint contemplari, illis venustas eius perinde ac coruscum quoddam lumen sese offert, mentemque de Christi mysterio informat. Qui verò non rectè, sed puerorum more adhuc claudicantes incedūt, talibus sanè etiam illustres Scripturarum species nonnunquam obscuræ videntur. Atque istuc dico iis, quæ pietas tua scripserat, nequa-

Quicquid Deus loqtur, hoc totum est vtile ac salutare.

In fide claudicantes, diuinarum Scripturarū sensa penetrare nō possunt.

nequaquam oscitanter, sed studiosè lectis: Nam quidam ex illis, qui istic degunt, rati videntur, alterum quidem caprum vel hircũ Deo, qui est super omnia, ad sanctificationem, & sacrificium cessisse: Alterum verò genio cuipiam Emissario, immundoque dæmoni in desertum fuisse amandatum; atque hoc ipsum per sacram manum, legisque decretum. Hæc autem imaginatio est omnino fatua & ridicula: Meritò dixerit ijs quicquã, qui vana illa opinione tenentur. Cur non cogitatis vniuersorum opificem, qui omnẽ mentem, cogitationemque excedit, solusque suapte natura Deus & Dominus existit, nunquã Satanam Apostatam Regiæ maiestatis, suæque gloriæ que socium consortemque admissurum esse? An non per quendam Prophetarum illum pronuntiare audimus; *Gloriam meam alteri non dabo?*

Insana planeq; puerilis eorum opinatio q credebant caprũ Emissarium in dæmonis cultum cessisse.

Esa. 42.

Quòd si Mosaica lex seuerè mandat, vt quæcunque offerre quis voluerit, ea soli Deo offerat; legisque huiusce lator manifesto oraculo cauerit, ne gloria, quæ in ipsum solum conuenit, immundis spiritibus deferatur; qui fieri potest, vt ipse secum pugnans, suisque verbis contrarius esse, manifestè non deprehendatur? quippe qui hoc ipsum, quod semel inhibuerat, iterum fieri iubeat. Verùm absurdissimum fuerit, si existimes Deum, qui in vniuersos dominium obtinet, sui honoris, suæque gloriæ nullam curam ducere, & interim alijs eam velle impertiri; maximè verò cum per Moysen denuntiet: *Deum tuum adorabis, & illi soli seruies*; Rursum: *Non erunt tibi Dij alij præter me.* Ea propter diuinus quoque Moyses supernis, diuinisque secretis rite sese conformans his, qui ex Israelitico sanguine oriundi erant, in hæc verba præcepit, *Hæc sunt præcepta & iudicia, quæ facere debetis in terra, quam Dominus Deus Patrum tuorum daturus est tibi, vt possideas eam cunctis diebus, quibus super humum gradieris. Subuertite omnia loca, in quibus coluerunt Gentes, quas possessuri estis, Deos suos, super montes excelsos, & colles, & super omne lignum frondosum; dissipate aras eorum, & confringite statuas, lucos igne comburite, disperdite nomina eorum de locis illis.*

Si caper Emissarius in dæmonũ cultum cederet, & hoc mãdato diuino, Deus secũ pugnaret.

Deut. 6. 10.
Matth. 10.
Exod. 20.

Deut. 12.

Hebreis p̃cipitur, vt omnia idolorum monumenta euertant, eorũdemq; memorias deleant.

Iam quomodo probabile sit, vt is, qui suos ex paganissimi errore, ad veritatis lumen per Moysen traduxerat, seuereque, vt idola vnà cum illorum templis incenderentur; nec non aræ quoq; eorundem funditùs euerterentur, lucique excinderentur, ne vllæ omnino abominationum istarum reliquæ superessent, iusserat, gloriam suam Satanæ (vt modò aiebã) voluerit impartiri; in eamque sententiam venerit, at alterum hircum semel sibi in Sacrificium destinatum, & in desertum amandatũ, ipsis dæmonibus præceperit offerri; præsertim cùm Israelem, quod vitulum in deserto erexisset, grauissimè reprehenderit, admirandoque Moysi dixerit: *Vade, descende, peccauit populus tuus, quem eduxisti de terra Aegypti; feceruntq; sibi vitulum conflatilem.* Quin & illis quoque, qui Beelphegor sacrificauerant, quando cum Moabitarum mulieribus miscebantur, formæ illarum venustate ad defectionem prouocati, non mediocrem intulit punitionem. Nam non pauci numero ea de causa ex illis interierunt. Esset porrò diuina illa inculpataq; voluntas haud mediocriter culpabilis; si, posteaquàm illos è medio sustulerat, qui Dijs alienis sacrificauerant, suaque à lege Apostatis adeò succensuerat, prauam illam aduersariamque potestatem donis adhuc muneribusque dignam censeret. Quam quidem aduersariam vim diuinarum Scripturarum neruum interno occultoque mentis oculo non penetrantes, ipsi fortassis Emissariam nominatam esse dicent. Nos verò diuinis oraculis mentem, neque negligentem, neque segnem adhibentes, sed diligentem, & quoad eius fieri potuit, vigilantem, admirandam illam veritatis pulchritudinem, venustatemque vtcunque assequi enixi sumus.

Furor est dicere, aut credere, eũ qui Idololatriam seuerissimè inhibuerat, idololatrasque grauissime & sæpissime p̃pter idolorum cultũ plexerat, aliquã idolomaniæ speciem præcepisse.

Puniti grauiter, qui Beelphegor sacrificauerant, vt & illi quoque, q̃ vitulũ adorauerant.

Caper Emissarius vis Emissaria perperam a fidei hostibus appellatus.

Dicimus proinde vniuersorum Deum, cùm ad euertendum paganorum errores, qui multos Deos colebant, eorumque illuminationem, qui in tenebris sedebant, veteribus legem suam per Moysen tulisset, nequaquam viam, aut ostium, aut doctorem quoque eius erroris extitisse, qui statuit immundos spiritus honorandos esse. Proinde si accuratiùs in ea, quæ in diuinis literis abdita latent, mentis oculum coniecerimus, discussa falsitatis nube, veritatis lucem conspicabimur. Cæterum inspectis legalibus vmbris, id dicamus, par est, quod per quendam prophetarum rectè dictum est, puta: Quis sapiens, & intelliget hæc? Quis intelligens, & cognoscet ista? Vmbra enim habet lex futurorum bonorum, & non ipsam rerum veritatem, vt scriptum est. Attamen vmbræ veritatem pariunt, & si ipsæ per se veritas ipsa non sint. Quare diuinus ille Moyses, velamento super faciem suam posito, filios Israel alloquebatur; tantùm non schemate hoc clamans, indicansque, decretorum suorum venustatem in externa superficie positam non esse, adeoque forinsecùs cerni non posse; sed in interioribus, occultisque speculationibus consistere. Agedum igitur velamine legis ablato, depositoque, quod Moysi faciem exteriùs adumbrabat, operimento, ipsam nudam veritatem contemplemur.

Deus, qui Diaboli regnum euersum venerat, nulli vnquã auctor fuit, vt Diabolum honoraret.

Hebr. 10.
Vmbræ veritatem pariunt, veritas autem ipsa non sunt.

Quid portẽderit velata Moysi facies.

Duos hircos offerri, totidemque sortes illis inscribi præcepit Deus: Voluit autem, vt alter ex illis nominaretur Dominus; alter verò Emissarius. Nomina itaque capris imposita Dominus, & Emissarius. Designatur autem per vtrosque vnus & solus Filius, & Dominus Iesus Christus. Quo autem modo id fiat, speculationis studio, quantum fieri poterit, exactissimo incumbentes, indicabimus.

Nomina hircorũ Dominus & Emissarius; & vterque vnum designabat Christum.

Caper

Scriptura iustu oui, peccatorē capro assimulat. Caper itaq; vel hircus, vel hœdus erat pro peccato, res mira, si legis statutum spectes: Siquidem sacra Scriptura iustum oui, capro vero peccatorum subinde assimulat. Cur ita? Quia cùm iustus virtutum gloria abundet, meritò frugifer censetur. Sed & oues quoque frugiferæ sunt, vtpote lanigeræ. Rectè proinde assimulantur illis iusti. At verò sceleratí animam nudam, sterilem, omniq́ue virtutum ornamento destitutam videas. Figura itaque ouis est capra: Est enim animal ignauum, ac sterile, ouisq́ue pretio inferius. Et hanc etiã ob causam Dominus noster Iesus Christus aiebat: *Quando sedebit filius hominis super sedē maiestatis suæ, statuet oues quidem a dexteris, hædos autem a sinistris.* Et quidem his, qui à dexteris illius erunt, tanquam qui iustitiæ fructus possideant, assignaturus est paratum regnum; iis verò, qui à sinistris erunt, ignem, & supplicium, pœnamq́ue Diabolo dignam inferet. Immolabatur itaque hædus pro peccatis; & istud lege ipsa magistra & duce facilè aduertas: Ait enim: *Si peccauerit Princeps, & fecerit vnum ex pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur; aut non fecerit prudenter, & peccauerit, & deliquerit, & postea intellexerit peccatum suum, offert hostiam coram Domino hircum ex capris immaculatum.* Dixit & ipse quoque vniuersorum Deus alicubi de his, qui legale Sacerdotium fuerant sortiti: Peccata populi mei comedent, hoc est, Sacrificia pro peccatis oblata: Pars enim & sors sacerdotũ, vt scriptum est, id erat, quod Domino offerebatur.

Matth. 25.

Leuit. 4.

Sacrificiã de peccato oblatum, nomine peccatum quandoq; designat.

Christus ita secũdùm Scripturas factus est hostia pro peccatis nostris: Et hac etiam de caussa peccatum ipse nominatur. Quare sapientissimus Paulus Deum Patrem eum, qui peccatum non nouerat, pro nobis peccatum fecisse commemorat: Neque enim dicimus Christum peccatorem fuisse, absit hoc, sed iustum; immò ipsammet iustitiam; peccatum enim non nouit. Victimam itaque fecit illum Pater pro mundi peccatis: Nam & cum iniquis reputatus est, & sententiam in se suscepit iniquis conuenientissimam. Cui quidem rei fidem facit Esaias Propheta: *Omnis* (inquit ille) *quasi oues errauimus, vnusquisque in viam suam declinauit: Et posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum, & liuore ouis sanati sumus.* Scribit & sapientissimus Petrus quoque: *Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.* Iis, qui in terris ætatem agebant, sors illa impendebat, vt mortem subirent; idq́ue propter Adæ transgressionem; & peccatorũ, quod ab eo ad nos vsque tyrannidem suam extendebat. Verùm Dei Patris Verbum in mãsuetudinem, & benignitatem largiter sese effundens, factum est caro, hoc est, homo nobis peccato obnoxiis conformis; qui etiam, vt optimus Paulus testatur, sortem nostram tulit: Ait enim: *Gratia Dei pro omnibus gustauit mortem*, suamq́ue animam pro omnium vita redemptionem dedit. Sed & vnus quoque pro omnibus mortuus est, vt omnes Deo viuam, sanctificati & viuificati per sanguinem eius; iustificati autem gratis per gratiam ipsius: Nam vt beatus Euangelista Ioannes scribit, Iesu Christi sanguis ab omnibus peccatis nos emundauit.

Chrs peccatum appellatus. 2. Cor. 5.

Esa. 53.

1. Petr. 2.

Rom. 5.

Hebr. 2.

Rom. 5.

Rom. 3. 1. Ioan. 1.

Nomen itaque capto immolato erat Dominus, sorteq́ue mactatus, in typum Christi in sacram victimam & sacrificium offerebatur: Hic enim non pro se ipso; sed vt, dixi, pro nobis, mortem oppetiit, sanguineq́ue suo Ecclesiam sanctificauit: *Mactabit* (inquit) *hircum pro peccatis populi in conspectu Domini: Et inferet de sanguine eius intra velum, & asperget sanguinem eius ad Propitiatorium è regione Propitiatorij, & expiabitur Sanctuarium ab immunditijs filiorũ Israel, & ab iniustitiis eorum, & ab omnibus peccatis eorum. Atque idem faciat Tabernaculo testimonij, quod extensum est inter eos, in medio immunditiæ eorum:* Ingressus est enim Christus sancta sanctorum non per sanguinē hircorum, aut vitulorum, sed per proprium sanguinem, æterna redemptione inuenta: Et sanctificans, vt dixi, verissimum illud Tabernaculum, hoc est, Ecclesiam, & omnes, quotquot sunt in ipsa. Scribit igitur Beatus Paul⁹: *Propter quod & Iesus, vt sanctificaret per sanguinem suum populum, extra portam passus est.* Et alibi rursum: *Estote ergo imitatores, Dei, sicut filij charissimi: Et ambulate in dilectione, sicut Christus dilexit nos, & tradidit seipsum pro nobis oblationem, & hostiam in odorem suauitatis.*

Leuit. 16. Exod. 30.

Hebr. 9.

Hebr. 13. Ephes. 5.

Statuamus igitur in capro immolato extitisset Emmanuelem secundùm carnis mortē; sed hoc ipsum interim ad mortis peccatisq́ue internecionem. Erat is inter mortuos liber, vtpote neque peccati neque mortis sententiæ, vt nos, obnoxius. Sed iam in altero, hoc est, in viuo ac dimisso hirco, eundem quoque spectemus. Igitur dum secundùm humanam naturam patitur & moritur, tanquam ipsa carnis morte superior, secundùm diuinã nihil quicquam patitur: Neque enim secundùm Iudæorum imaginationem nobiscum in monumento remansit, neque vna cum aliis intra inferni portas detentus fuit. Nam vt Discipulus illius asserit. Non derelicta est in inferno anima eius, neque caro eius vidit corruptionem. Reuixit enim spoliatis inferis; illisque, qui vincti istic detinebant, exite dixit: Et qui in tenebris erant, reuelamini: Quin potius ad supernũ cœlestemq́ue Patrem, locum vtique hominibus inaccessum, abscessit: Ipse enim peccata nostra in se suscepit, propitiatioq́ue illorum causa factus est: Scribit enim beatus Ioannes his, qui in illum credebant. *Filioli mei hæc scribo vobis, vt non peccatis. Sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum: Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non solùm autem pro nostris, sed etiã pro totius mundi.*

Christus à mortis & peccati debito immunis.

Actor. 2. Esa. 49.

1. Ioan. 1.

Arbitror autem non abs te fore, si & de legalibus

galibus quoque Scripturis commone faciendi auditoris gratia nonnulla hic repetam; habent autem ad hunc modum: *Et adducet hircum viuentem, & imponet Aaron manus suas super caput hirci viuentis; & confitebitur super ipso, omnes iniquitates filiorum Israel, & omnes iniustitias eorum, & omnia peccata eorum: Et imponet ea super caput hirci viuentis, & emittet eum per manum hominis ad hoc parati in solitudinem.* En quo pacto priore hirco mactato, alterum subinde viuum appellet: Erat enim, vt iam dixi, in vtroque vous, & solus Filius, & Dominus Iesus Christus adumbratus: Nā & ille quoq;, licet secundùm propriam carnē pateretur; secundùm diuinitatem tamē extra omnem passionem agebat: Viuebat enim Dei Verbum interea, dum sacrosancta illius caro mortem degustabat, manebatq; impatibilis, etiam cùm proprij corporis perpessionē veluti propriam in se transferebat. Videre est autem magnum illud profundumque mysterium & alio quoq; schemate in Leuitico delineatum. Lex Mosaica lepra infectum immūdum pronuntiat; eiusce modique hominē veluti pollutum à castris arcet. Quòd si verò vitium aboleri contigerit, intra castra admitti iubet. Et quidem lex leprosi sic habet: *Quando mundatus est leprosus, ducetur ad Sacerdotem. Qui egressus è castris, quum inuenerit lepram esse mundatam: Præcipiet ei, qui purificatur, vt offerat duos passeres viuos pro se, quos vesci licitum est, & lignum cedrinum, vermiculumq́, & hyssopum. Et vnum ex passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viuentes. Alium autem viuum cum ligno cedrino, & cocco, & hyssopo tinget in sanguine passeris immolati; quo asperget illum, qui mundatus est septies, vt iure purgetur, & dimitet passerem viuum, vt in agrum auolet.* Duę itaq; suot hic auiculæ inculpatæ, hoc est, mundæ, nullamq; habentes maculam legalē: Et altera quidē mactatur super aquā viuā altera verò à morte libera sanguine super aquā viuam occisæ tincta, ad exemplū hirci, in solitudinem abire permittitur: Et hic rursum typus magnum illud venerandumque Seruatoris nostri mysteriū nobis recludit: Venerat enim Verbum è superois, hoc est, ex Patre & cœlo: Quare rectè quoq; volucri assimulatur. Descendit autem per carnis dispensationem ad nostram similitudinē, forma serui accepta. Veruntamen & hoc quoque pacto è supernis esse non desinebat; disertè namque ad Iudæos dixit: *Vos deorsum estis, ego de supernis sum; vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo.* Et iterum: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis.* Sicut enim paulò antè dixi. Etiam posteaquàm caro, hoc est, perfectus homo factum est, non terrenum, sicut nos effectum est, sed semper, quatenus animo concipitur vt Deus, mansit cœleste, ac super mundanum.

Cæterùm qd antè visum est in hircis, hoc ipsum & in passeribus ipsis quoq; obseruare licet, puta Verbū carne quidē passum esse secūdùm Scripturas; secūdùm se tamen quauis perpessione maius extitisse. Rursum humanitùs quidem mortem oppetiisse, diuinitùs verò viuum permansisse: Verbum namque vita existit. Quare & sapientissimus quoque Discipulus ille, carne quidem mortificatum dicit, viuificatum autem Spiritu. Verùenim verò licet Verbum secundùm propriam naturam crucis mortisque expers permanserit; at suæ tamen carnis, vt iam dixi, perpessiones velutì proprias in se transtulit: Tingebatur enim passer viuus in sanguine occisi. Et quamuis secundùm se passionis expers esset; hactenus tamen passioni communicāsse dici poterat, quatenus sanguine occisi cruentatus in solicitudinem dimittebatur.

Ad cœlum enim Vnigenitus Dei vnà cum carne sibi vnita redit, eratque nouum hoc in cœlis spectaculum: Obstupuit enim sanctorum Angelorum multitudo, cùm Regem gloriæ exercituumque Dominum in forma humana cerneret: aiebat enim: Quis iste est, qui venit ex Edom, hoc est, & exterra; & rubrum est vestimentum eius ex Bosor. Bosor autem interpretatum, sonat carnem, vel angustiam, vel tribulatione; mox subiungit: Quæ sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Ille verò vicissim ad illos: His percussus sum (inquit) in domo dilecti mei: Quemadmodum enim Thomæ non absque singulari Dei dispēsatione hæsitanti, post suam ex mortuis resurrectionem manus, & in manibus clauorum figuras ostendit, iussitq; etiam lateris vulnus palpare; ita & in cœlis constitutus, sanctis Angelis placum fecit, iure meritoq; ex ipsorum amicitia prolapsum, eiectumq; esse dilectum Israelem. Vnde & vestimentum sanguine rubricatum, & plagas in manibus ostendit: non q illas abiicere non queat, (ex mortuis enim excitatus corruptionē, cæteraq; omnia, quæ ex illa erant, penitus exuit) sed ideo characteres illos cicatricesq; retinuit, quò multiformis sapientia Dei, quam in Christo sin æternum propositum demonstrauit, dispensatione per Ecclesiam Principibus & Potestatibus in cœlestibus patefieret: Ita enim sacratissimus Paulus quibusdam scribit: Quemadmodum ergo in duobus hircis manifestè delineatum est Christi mysterium; ita & in duobus quoque passeribus.

Dicat autem quispiam: Quomodo vnum solummodo dicis esse Filium, & Dominum Iesum Christum, cùm duo hirci totidemque passeres sint oblati? Nunquid lex per hoc ostendit duos omnino Filios & Christos esse? Et in hanc quoque impietatem aliqui iā præcipites abierunt, vt alium seorsim & per se Christum esse dicant & sentiant Verbum, quod ex Patre est; & alium rursus eum, qui ex semine Dauidis ortus est. Nos verò bis, qui inscitia occæcati, isthæc ita habere suspicantur, vicissim dicimus, apud diuinum Paulum

Leui. 16. Exodi. 70.

In vtroque hirco designat Christ, sed alio & alio modo.

Leu. 14.

Ritus mūdandi lepro sum.

Passeres, q in leprosi emundatione adhibe-ri soliti Christi typum gerebant.

Cœleste Verbum rectè assimulatur volucri.

Ioan. 8.

Ioan. 3.

Verbum secundum propriā na-

tura nihil pertulisse et ostenditur ex passere viuo donato.

1. Petr. 3.

Verbū impatibile patibilis carnis incommoda sibi appropriat. Quid passer extincti sanguine cruentatus designet.

Nouum in cœlo spectaculum Verbū incarnatum.

Esa. 63. Quid Bosor denotet latine.

Cur Christus Angelis in cœlo suæ passionis vestigia & insignia ostendere voluerit.

Ephes. 3. Duo hirci totidemq; passeres gemina Christi naturā præfigurabant.

Pro numero hircorū & passerū sunt, qui duos Christos, & Dominos esse dicant.

Ephes. 4. Quod Christi & Domini, tot necessario Baptismata & fides.

dom scriptum extare: Vnum esse Dominum, vnam fidem, vnum Baptisma. Quapropter si duos Filios esse dixerint, duo etiam prorsus erunt Domini, & duæ fides, & totidem Baptismata. Mentitur is igitur, qui aiebat, se Christum in se loquentem habere. Sed absit, vt hoc rum aliquid sit. Vnus itaque est Dominus, vna fides, vnumque Baptisma: Credimus enim in vnum Dominum Iesum Christum, hunc est, Vnigenitum Dei Verbum hominem factum, & incarnatum. Vnde & in eius quoque mortem baptizamur, & ipsum solum Dominum & Deum agnoscimus; non separantes à se inuicem hominem & Deum; sed ipsum Dei Patris Verbum, salua per omnia Deitate (Est enim secundùm se omnino immutabile, & inalterabile) hominem factum confitentes.

Vnus Christus Dei Verbum incarnatum, in cuius mortem baptizati sumus.

Quòd si secus res habet, dicant nobis illi, qui duos Filios confingunt; vnum quidem per se, qui fit ex semine Dauid ortus; alterum rursum per se ac seorsim, videlicet Verbum ex Deo Patre genitum; vtrumne Dei Patris Verbum suapte natura præstantius sit illo, qui ex semine Dauid natus est? Est sane quidem multis partibus: Quid enim est hominis natura, si cum Diuina excellentissima illa natura comparetur? neque inficias, opinor, ibunt, Verbum, quod ex Deo Patre est, secundùm naturam præstantius esse homine. Hoc autem posito, cernentes hircos non diuersæ inter se naturæ esse, sed vnius eiusdemque speciei penitus; nec vila re inter se differre, in eo quòd hirci sunt (eadem ratio duorum quoque passerum est) Concedant ergo propter candem hircorum vel passerum speciem, Deum Verbum nihil differre ab homine. Atqui plurimum omnino discriminis inter Diuinitatem & humanitatem intercedit. Sunt igitur eiusmodi exempli & typi secundùm rationem, quæ ipsis conuenitat, accipienda: Multum enim intercedit inter rem, & rei figuram: Typi nanque aliquam tantùm partem eorum designant, quorum typi sunt, non totam rem. Legem autem vmbram ac typum extitisse asserimus, perindeque ad veritatem se habuisse, ac si quis spectandi gratia res aliquas primis tantùm lineis adumbratas proponat: Vmbræ enim sunt prima tantùm in picturum tabulis delineamenta. His tamen, si colorum floculi accesserint, illustris picturæ venustas mox exoritur. Oportebat itaque eum, qui Christi mysterium per Moysaicam legem exactè delineare volebat, non in vno hirco vel passere simul illum viuum & mortuum spectandum proponere, ne scenica quædam portenta proponi viderentur. Decebat autem, vt vnus idemque in vno quidem necem perpessus, in altero verò viuus ac dimissus ostenderet.

Verbum citra vllam controuersiam præstantius est homine.

Duo capri, & passeres item duo eiusdem sunt rationis.

Figura & typi non in totum, sed in quibusdam ia tum.

Figuræ se habent ad rem, vt primæ imaginis lineæ ad ipsam imaginem.

Docebat vt Christi mysterium per duos hircos declaratus.

Vt vere rei huius declarationem, contentaneam rationem nó excedere demonstrem, arbitror aliam quoque imaginem iis, de quibus locutus sum hactenus, adiiciendam esse.

Scriptum est igitur in libro de origine mundi: *Qua posteaquam gesta sunt, tentauit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham Abraham: At ille respondit: Adsum; ait illi: Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis, Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super vnum montium, quem monstrauero tibi. Igitur Abraham de nocte consurgens, strauit asinum suum, ducens secum duos iuuenes, & Isaac filium suum. Cumq; concidisset ligna in holocaustum, abijt ad locum, quem præparauerat ei Deus; die tertia autem eleuatis oculis, vidit locum procul. Dixitq; Abraham ad pueros suos: Expectate hic cum asino. Ego autem & puer illuc vsque properantes, postea quàm adorauerimus, reuertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium suum. Ipse verò in manibus portabat ignem & gladium. Cumq; duo pergerent, dixit Isaac Patri suo: Pater mi; at ille respondit: Quid vis fili? Ecce, inquit ignis & ligna; vbi est victima holocausti? Dixit autem Abraham: Deus prouidebit sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter, & venerunt ad locum, quem ostenderat ei Deus, in quo ædificauit altare, & desuper ligna composuit. Cumq; alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altari, super struem lignorum. Extenditq; manum, & arripuit gladium, vt immolaret filium suum.*

Genes. 22.

Iam si quispiam ex nobis hanc Abrahæ historiam in tabella quadam depictam cernere velit, quo, quæso modo, pictor depinget illū? Nunquid vna simul tabella delineabit ea oia, quæ iam sunt dicta? an verò per partes aliter & aliter, hoc est, alia & alia forma eundem sæpenumero depinget? exępli causa, Modò asino, puero assumpto, famulisq; penè sequentibus, insidentem: Modò rursum asino eum famulis infra in capestribus relictis, ligna Isaac imponentem, manibusq; gladium & ignē gestantem. Modò tandem eundē illū Abrahamū adolescentulum supra lignorum struem ligantem, gladioq; dexterā ad mactandum armantem? Atqui non erat alius atq; alius Abrahā, licet alia & alia effigie & schemate subinde exprimatur, spectat undiq; exhibeatur, sed vbique idem pictoris arte, rerum vsibus nunquam non sese accōmodante: Fieri.n. non poterat, vt in vna forma & tabula omnia ista hæc, quæ dicta sunt, obire ostenderetur.

Abrahæ Isaac immolātis historia, non potest vna forma ad viuum exprimi, sed alijs & alijs.

Erat itaq; lex pictura quędam ac rerū typus veritatē vtero gestans. Quamuis ergo vtus postulabat, vt duo hirci, ac duo itidē passeres, ad exprimendū Christi mysteriū inducerentur; vnus tñ in vtrisq; Christus continebatur, desi gnabaturq; hinc quidē passioni obstrictus; inde verò extra passionē constitutus; hinc rursum morti subiectus; inde verò morte superior cœlosq; ascendens, veluti alteræ quędā humanitatis primitiæ ad incorruptionē instauratæ: Nā ipse nobis viā ad cęlestia renouauit: *Vado, inquit, parare vobis locū. Et si abiero, et præparauero vobis locum, iterum veniā, & accipiam vos ad me ipsum,*

Lex veritatem vtero gestabat.

Christus homo celos al cendit veluti altera que dē instaurata naturæ nostræ primitiæ.

Ioan. 14. *ipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis*; & hasce cer tas spes habemus.

Et hactenus quidem, quæ in mentem venerant, scripsi; pietatis verò tuæ fuerit, exactiùs scripta ista examinare; vt, si quid melius inuenire contigerit, tituc, & nobis, & cæteris quoque, qui istic sunt, prosit: Christus enim est, qui & profunda & abscondita reuelat, & intelligentiam cordi inserit: *In ipso nanque omnes sunt thesauri sapientię & scientię absconditi*. Per ipsum, & cum ipso sit Deo ac Patri, & sancto Spiritui gloria & imperium in secula, Amen.

Coloss. 2.

Tomi Sexti Caput XVII.

BEATI CYRILLI AD VALERIANUM Episcopum religiosissimum, de Verbi incarnatione exegesis.

ARGVMENTVM.

AGIT ex instituto contra Nestorianos, cæterosq; cognatos hæreticos; cuiusmodi erant, qui Dei Verbum incarnatum esse, aut hominem fieri potuisse obstinatè negabant. Impugnat eorum cacodoxiam, qui vt duas naturas, ita duas quoque vno in Christo personas constituebant. Ostendit aliud esse hominem factum esse; aliud in homine habitasse; aliud rursum Deum esse; aliud Deificatum esse; aliud tandem sese exinaniuisse; aliud hominem extitisse. Docet humana, quæ de Verbo dicuntur, ad naturam assumptā referri oportere. Cōfutat Arianos & Appollinaristas, & eos quoque, qui Verbum maioris securitatis causâ cœlum repetijsse nugabantur. Soluit & exponit Scripturas, quibus Nestoriani errorem suum confirmare conabantur. Monet denique falsò asseri à Nestorianis, totum Orientem Nestorianum dogma complexum esse.

Sanctitas tua, vt equidem persuasum habeo, resq́ue ipsa clamat, abunde instructa est vt viriliter prudenterq́ue vanis quorundam nugamentis obsistere queat: Nugantur enim aniliter nonnulli, omniaque sursum ac deorsum permiscentes incarnati Vnigeniti mysterium, acutè subtiliterque exponere se posse gloriantur. Verùm cùm id minimè assequantur, peruersæque doctrinæ sensum obtineăt, eò illud facilimè detorquent, quô neutiquam debebant. Cæterùm, quod hac in re periculosissimum est, dum rectæ fidei sententiam præ se ferunt, eiusque studium confingunt, & cuiusdam nihilominùs acuminis opinione, veluti larua quadam sese muniunt, Nestorianæ impietatis venenum simplicium animis infundunt. Sunt autem istiuscemodi humanorum corporum medicis non ab similes: Hi enim pharmacis insulsioribus mel oblinere solent, quò dulcedinis qualitate eorum fallant perceptionem, quæ suapte natura tristitiam nauseamque inducunt.

Incarnationis mysterium euertunt, qui subtiliusin illud inquirunt.

Hæretici medicis ingrata pharmaca propinantibus similes.

At nos Christi sensum; iuxta sapientis Pauli sententiam, assequuti, eorum astutiam non ignoramus: Nouimus enim ita comparatos esse, vt si quispiam vnigenitum Dei Verbum, quod arcano quodam inexplicabiliq́ue modo ex Deo & Patre genitum est, ipsorumque seculorum conditor est, ex sacra Virgine subsistentiæ initium sortitum traderet, censuri sunt neutiquā illum ab eius, quod dictum traditumq́ue oportuit, scopo aberrasse: Aiunt nanque: Si Dei Verbum suapte natura Spiritus est, quomodo ex carne natum est? An non Dominus apertè dicit: *Quod natum est ex carne caro est?* At quia doctrina de Christi mysterio incedit via ab hac longè diuersa; putà ea, quæ ducit in id, quod rectum est, omnisq́ue erroris, & obliquitatis expers est; fit, vt illi temere incassumque nugentur: *Non intelligentes, neq; quę dicunt, neq; de quibus affirmant*.

Nestoriani iis non repugnant, q Christū vitæ exordiū ex Virgine sumpsisse dicunt.

Ioan. 3. Hæretici, quæ dicūt, non intelligunt. 1. Tim. 1.

Nos igitur ipsummet vnigenitum Dei Verbum, quod secundùm Scripturas, Spiritus & Deus est, omnium salutis causâ incarnatum, & hominem factum asserimus; non quidem ex propria natura corpus sibi asciscens; aut ab eo, quod erat, abscedens; sed aliunde, nempe ex sacra Virgine citra vllam confusionem, suique mutationem illud assumens: Assumptum verò tanta, hoc est, tam admirabili incomprehensibilique vnione sibi associâsse dicimus, vt non iam alterius cuiuspiam, sed suum ipsius proprium sit, esseque intelligatur. Ad hunc itaque modum vnigenitus Dei Filius affectus in terrarum orbem ingressus est; & veluti primogenitus in multis fratribus factus est; qui tamen, vt Deus est, totius creaturæ ordinem multis partibus excedit. Quare cùm ex muliere natus dicitur, id secundùm carnem interpretemur oportet, ne à sacra Virgine subsistendi initium accepisse perperàm à quopiam intelligatur: Quamuis enim Deus Verbum ante omne seculum Patri suo coæternus, eidemque coessentialis existat; attamen quando eiusdem Dei Patris voluntate & studio seruilem formam assumere dignatus est; tunc natiuitatem quoque secundùm carnem ex muliere perinde ac vnus ex nobis pertulisse rectè dictus est. Quam ob rem, quod ex carne prodijt, id citra omnem controuersiam caro est & quod ex Deo est, Deus est; & secundùm vtrunque Christus vnà cum sua carne, (quæ vtique non inanimis est, vt dixi, sed anima intelligente perfecta informataque est) vnus omnino Filius & Dominus est.

Verbū non ex se, sed ex Virgine sumpto corpore, homo factum est.

Vnio corpus assumptum Verbo effecit proprium.

Verbū Patris studio & voluntate alteram secundum carnem natiuitatem pertulit.

Verbū vnà cū sua carne vnus est Christus & Dominus.

Ne ergo vnum eundemque Filium in duos secent; & seorsom quidem Verbum tanquam Filium alterum; seorsum rursum & per se hominem ex muliere natum, nobis constituant: Neque Deum Verbum hominis secundùm habitum, vel voluntatum consensum tantùm coniunctum imaginentur, semine Abrahæ, iuxta Scripturarum traditionem, apprehenso, verè hominem factum, fratribusque, solo peccato secluso, per

Verbū non est hominē factum, vel in hominē conlapsum, sed homo factum.

per omnia assimulatum intelligant. Quòd is per omnia fratribus assimulatus est, ergo non secus ac cæteri homines ex muliere natus est. Verùm enimuerò licet secundùm humanam naturam nostro more Deus Verbum natus est; non ob id tamen Vnigenitus non est: Deus namque verè est incarnatus. Quare etiam sacra Virgo verè propriéque Deipara est, Deiparæque nomine verè salutanda est.

Virgo mater, Deiparæ nomine salutanda.

Quòd si dixerint Deum & hominem simul coeuntes vnum absoluisse Christum; persona vtriusque integrè inconfuséque secundùm rationem seruata, facile videas nihil illos hác in re exactum, nihil sincerum, aut veritati consentaneum sentire, aut loqui: Neque enim (vt ipsi fabulantur) Deus & homo simul concurrentes vnum Christum constituerunt; sed (vt sæpe iam dictū est) Deus Verbū, perinde atq; nos, carnis & sanguinis particeps effectū est, ita vt Deus carne nostra sumpta, eáq; sibi appropriata, verè & propriè homo factus sit, veréque & propriè, homo factus intelligatur. Quemadmodum enim quiuis nostræ conditionis homo ex anima & corpore cōflatus, vnus esse intelligitur; ita & ipse quoque Christus vnus omnino Filius & Dominus esse dignoscitur: Vna nanque vnius hominis est natura, vnaque eiusdem persona, etiamsi ex rebus diuersis, specieque differentibus constituatur; palàm est enim corpus esse quiddam ab anima diuersum, & tamen proprium ipsius factum, vnà cum ipsa vnius hominis naturam & personam absoluit. Et quāuis secundùm mēte & cogitationem prædictorū discrimen non sit obscurū; attamen simulatque semel in vnum coiere, concurrerútq; indiuulsè cohærētes vnum animatum hominem absoluunt: Itaq; vnigenitus Dei Filius non prodijt homo homine assumpto; sed ineffabilem ex Deo Patre generationem sortitus, templo per Spiritum sanctum sibi homousion cōstructo, homo factus est. Vnus proinde est intelligiturque Christus; etiamsi corpus, quod assumpsit, diuersæ ab ipso naturæ rationisq; esse non ignoretur: Vbicunque autem corporis mentio inciderit, non inanime, sed anima intelligente perfectum assumptum esse semper statuatur.

Deus & homo, non simul in vnū Christum coeuntes.

Vt anima & corpus simul coëuntes diuersa vnum cōstituunt hominem, ita Diuina & humana natura vnū Christum.

Filius & Spiritus sanctus homousij.

Audio nihilominùs quosdam in eam vesaniam prolapsos esse, vt dicere non vereantur Deum Verbum in homine ex Virgine nato perinde atque in alio quopiam iusto, vel Filio inhabitasse; eundemque sua illa inhabitatione deificasse. Sed, heus boni viri, nequaquam res ita habet: Siquidem longè aliud est Dei verbum incarnatum, vel hominem factū esse; aliud in homine Christo non secus ac in aliquo sanctorum Prophetarum habitasse. Enimuero admirabilis illius incarnationis doctrina non huc tendit; verùm, (vt supra quoque monuimus) ipsummet Dei Patris Verbum carnem secundùm Scripturas factum statuit: Non quòd aliquam Physicam mutationem, aut alteratione sustinuerit, aut quòd in carnem versum sit, sed quod carnem anima rationis compote vegetatam sibi asciuerit, homoque ex Virgine processerit. Quare dicere Dei verbum hominem sibi coniunxisse, aut in homine inhabitasse, eundēq; per suā inhabitationē deificasse, vt ipsi dicunt, enixeque obtinere contendunt, non modò absurdum est, sed omni quoq; vesania & furia plenum est: Pugnat enim ex diametro cū sacrarū Scripturarū scopo: Quandoquidem diuinus Paulus Deum Verbum in forma omnigenaque Dei Patris æqualitate constitutum: *Non rapinam arbitratum docet, æquiparare se Deo, verum semetipsum exinaniuisse, seruiq; forma accepta, in similitudinem hominis se demisisse, nec non hominem factum, semetipsum sponte humiliasse.*

Cōtra eos agit, qui Verbum perinde in Virginis Filio habitasse dicunt, ac in quouis alio iusto.

Aliud incarnati, aliud in homine inhabitare.

Insaniunt, qui incarnationem per inhabitationem exponunt.

Phil. 2. Paulus Dei Verbum hominem descendisse, docet.

Illi verò, qui rerum naturam ad quiduis contrarium detorquent, veritatisque virtutē impiè adulterant; hominem Deificatum asserunt; verùm si res ita habet: Quomodo, quæso, semetipsum humiliauit? qualem, dicite mihi, acutissimi viri, serui formam accepit? Etenim vestra doctrina hominem ponit, qui ex nostra humilitate in sublime euectus sit, quique ex nostra exinanitione, in Deitatis plenitudinem euaserit; nec non ex forma seruili in Dominicam formam transmissus sit. Equidem quomodo vnigenitum Dei Filium exinanitum, humanæ naturæque humiliationem sustinuisse dicant, omnino intelligere non valeo; nisi fortè per hoc exinanitum asseuerent, quod hominem gloriæ suæ participem fecerit. Verùm si alterum honorans ipse honoris sui detrimentum facit: Si alterum glorificans, ipse exinanitur; cui dubium esse potest, quin præstabilius illi fuerit, neminem honorasse, nullumque omnino ad gloriæ suæ consortium admisisse. Nisi enim hominē, quem peculiari quadam ratione familiarem sibi fecit, vt isti dicunt, honorasset, eundemque gloria sua cumulasset, in propria excellentia constans perstitisset. At hæc illorum commenta sunt risu digna; imò verò extremę dementiæ plena. Quandoquidem oratio ratione & veritate nixa, non facilè quicquam aliquando exinanitum dicet, si idipsum antea secundùm naturam suam plenum non erat; neque aliquid rursum humiliatum, nisi illud è sublimi, & summo quodammodo loco eò sese demiserit, vbi priùs non erat; neque serui denique formam quempiam accepisse, si ante illam assumptam naturalem libertatē non habebat. Siquidem enim homo factum est, hoc quandoque hominem non fuisse, modis omnibus necessarium est.

In mirabile absurda incidunt, qui incarnationem per inhabitationem interpretantur. Alterum exaltare, vel magnificare, quidnam est potius, quā seipsum humiliare, aut deturpare.

Exinanitū dici nō potest, quod nunquam fuit plenū; neque seruum effectū, quod nunquam fuit liberū.

Quamobrem cùm sacra Diuinaque Scriptura exinanitionem, seruilemque formam, nec non & humanitatem quoque nominat; eumque, qui isthæc inire suscepit, Dei Patris Verbum appellat; quomodo isti eximiam illam admirandæ huius dispensationis sapientiam,

Nestoriani diuinis scripturis apertè obnituntur, Christique de aeternitate anthropo...

tiam, ad præposterum suum detorquentes, hominem quendam deificatum esse contendunt? ita vt Christiani nulla tandem re ab ijs dispescantur, qui Creatoris loco creaturam adorant. Nunquid sanctos Angelos quoque, qui, (vt Diuinæ literæ testatum faciunt) Primogenitum in terrarum orbem inductum, adorare iussi fuerūt, vnà etiam nobiscū errasse concedent? At quomodo, obsecro, Primogeniti nomen Vnigenito attribuere licebit, si verè incarnatus non fuit? Is enim tum demū verè in multis fratribus factus intelligitur Primogenitus, quando in humanam nostram naturam sese submittens, homo nostri similis factus est; perque omnia, solo peccato excepto fratribus suis assimulatus est. Nobis autē ad pietatem id sat sit, vt cogitemus, seduloq; animo versemur carnem, quæ Dei omnia viuificantis peculiaris affecta est, viuificam ipsius Verbi virtutem, & operationem obtinere; gloriamque ineffabilem, nulloque tempore defecturam, sortitam esse.

Angeli Christum natum adorare iussi. Heb. 1.

Vnigenit⁹, si homo nō sit, Primogenitus vt sit fieri omnino negat.

Caro Christi ex Verbo viuificā di vim sortita.

Cæterùm, qui secus sentire propositū habēt, ijs & alias quoq; sycophantias sacris literis affingere difficile fortassis non fuerit. Etenim quidam ex illis insanas illas Iudæorum bacchationes; & ipsam præterea carnis mortem, quàm pertulit, Vnigeniti personæ adimunt, easque mulieris nato, veluti alteri filio seorsum per se nato, & considerato, ascribūt. Est enim illis, nescio quomodo, religio dicere pietatis causa ad infernum, inferorumque, vt scriptum est, profunditates descendisse. Est sanè diuinitas impassibilis, & impalpabilis penitus. Neq; enim corpus, aut res aliqua corporata est, sed natura quædam pura, incorporea, impalpabilis, incomprehensibilis, omniq; natura & creatura aspectabili & inaspectabili superior. Verùm etsi hoc ita est, attamen quod vnigenitum Dei Verbum corpus ex sacra Virgine suscepẽrit; susceptumque (vt sæpe numero iam monui) proprium sibi fecerit; ac semetipsum pro nobis Deo & Patri immaculatam hostiam in odorē suauitatis obtulerit, fit, vt ea omnia pro nobis perpessum dicatur, quæ carni ipsius sunt illata: Cùm enim corpus assumptum illius sit proprium, quæcunque corpori sunt irrogata, carnique conueniunt, ea omnia, solo peccato exempto; merito illi attribuuntur.

Nestoriani & qui illos sequuntur Verbum passum & mortuum, & ad inferos descendisse negant. Ephes. 4.

Cuiusmodi secundū se est natura diuina.

Quæcunq; corpori Chri irrogata sunt, ea omnia Verbo attribuuntur.

Quare posteaquam Verbum homo factū est, mansit quidem secundùm naturam diuinam impatibile; ea tamen, quæ carnis erant, veluti propria in se transferens, necessariò carnis passiones pertulisse asseritur; etiāsi secūdùm diuinam naturam, nulli penitus passioni sit obnoxium. Vnde falsa pietatis persuasio à veritate eos abducit. Non enim animaduertunt hactenus impatibilitatem retinuisse, quatenus vt Deus i diuina natura subsistit. Scribitur enim secūdùm carnem nostri causa passum esse, prout nimirum Deus natura existens, factum est caro, hoc est, perfectus homo. Nam quis, quæso, erat, qui Patrem cœlestem affatus ita aiebat. *Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem optasti mihi: holocaustomata & pro peccato noluisti: tunc dixi, ecce venio, vt faciam Deus voluntatem tuam.* Qui enim corporis expers erat, vt Deus, corpus sibi aptatum fatetur, quo eo pro nobis oblato, suo nos omnes liuore, iuxta Prophetæ vocem, sanaret. Quo pacto autem vnus pro omnibus mortuus, iustum pro omnibus precium exoluere potuit, si perpessionem illam puri cuiuspiam hominis fuisse dicamus? Quod si verò Verbum secundùm humanam naturam passum, propriæ carnis perpessiones, quasi proprias in se transtulit, sibique vendicauit; tunc demum vnius mortem secundùm carnem, omnium hominum vitæ præponderasse rectissimè asserimus: Nō quod mors illa extiterit vnius vulgaris hominis nostri similis; etiamsi is, qui mortuus est mihi dissimilis non fuerit; sed quod cùm natura Verbum Deus esset, incarnatum, homoque, secundùm sanctorum Patrum confessionem, factum sit. Quod si sunt, qui ob id perpessionem secundùm carnem Vnigenitu adimunt, quod infamis, incongrua, indecensque videatur, adimant ipsi pari ratione & ipsam quoque carnalem ex Virgine natiuitatem. Nam si turpe est carnis pathemata ipsi tribuere, quomodo turpius non erit carnalem natiuitatem, quæ passionem antecedit; aut totam, vt semel dicam, ipsius incarnationis œconomiam eidem adscribere? Perijt itaq; hac ratione vniuersum Christianorum mysterium: &, quod hinc consequitur, totius salutis nostræ spes inanis redditur.

Falsa pietatis specie abducūtur à veritate Nestoriani.

Hebr. 10.

Esa. 53.

Christus iustum pro omnibus precium soluit, qd' purus homo non potuit.

Vni⁹ mors omniū vitæ præponderabat.

Non minus incommodū est carnis incommoda experiri, quam secūdum carnē nasci.

Sed dixeris, quomodo pati id potest, quod nulli passioni est obnoxium? Verbum enim vt sæpe iam dictum est, secundùm propriam naturam nullatenus est patibile? Dicitur igitur Deus secundùm Scripturas propria carne perpessus, quoniam in patibili corpore constitutus erat. Quod beatus Petrus confirmat, hunc in modum de illo scribens: *Qui peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum.* Quocirca licet Verbum vt Deus est, impatibile existat, secundùm dispensationis tamen proprietatem, passiones carni competentes ipsius propriæ censentur. Nam quomodo ille, per quem facti sunt Principatus, Potestates, Dominationes; & in quo consistunt omnia, mortuorum omnisque creaturæ Primogenitus est, nec non & dormientium primitiæ, si Deus Verbum corpus, quod pati natum erat, sibi proprium non fecerat? Quemadmodum aūt Deus ex muliere secundùm carnem ortus, nostrum sibi natiuitatem appropriauit, quantumlibet propriam ex Patre iam ante genesin sortitus esset: ita idem etiam humanæ hominumq; more carne dicitur pati, etiamsi vt Deus est, nulla patibilitas in illum conueniat. Ad hunc itaque modum

Quomodo impatibile factum sit patibile.

1. Petr. 2.

Verbū eodem modo & ratione dicitur pati, vel mori quo nasci.

Christus

Christus agnoscitur. Ad hanc modum eadem cum Patre maiestate pollere cernitur. Agnoscitur autem nõ vt homo per Verbi inhabitationem honoratus; sed vt verus Filius etiam tum cùm homo est factus. Siquidem præeminentia, & dignitas, quæ essentialiter in illum conuenit, integra ei semper permansit, etiamsi œconomicos in serui forma apparuerit. Quare licet nostræ naturæ conditionibus verè communicarit, cùm hoc ipsó tamen vt Deus, omnem creaturam multis partibus excelluit.

Stulta illorum sententia, qui Verbum incarnatũ cœlos repetijsse, asserebant, ne Diaboli insidijs impeteretur, aut caperetur.

Cæterùm audiui quendam, qui cum reditus illius in cœlum causam exponeret, affirmabat abijsse illum in locum tutum, nullique violentiæ expositum; tum ea rursum dignitate & prærogatiua potitum, vt Patri proximè assideret. Addebat porrò naturæ nostræ aduersarium propius ad ipsum accedere, insidijsque eundem impetere ibidèm in posterum non posse. Ergo cœlum factum est illi pro munimento? Et recessus ille à nobis de quo gloriamur, non assumptio appellãda est, sed fuga? Timebat fortassis ne malignus ille laqueum quempiam iniiceret; ac, nisi ascẽderet, etiam post resurrectionem, eiusdem insidijs pateret. Sed quis, obsecro, ab huiusmodi abominationibus, quàm longissimè non abscedat? Quis nugamenta illa adeò turpia, & portentosa non auersetur? Quis ijs, qui huiusmodi nugas tenere, aut docere audent, longum vale non denunciet? Apage cum sceleratissima illa sordidissimaque sententia, qua nihil ineptius, nihil excogitari poterat indoctius. Res enim ea in tantam degenerat absurditatem, vt nihil esse, nihil imaginari queat infamius.

Portentosa sunt quæ de Christi fuga, tradunt nonnulli.

Etenim cùm Christus incarnationis œconomiam consummasset, Satanamque protriuisset, & omnem eius vim fregisset, & mortis nihilominùs imperium debellasset, nouam viuamque nobis viam ad cœlum instauraturus, præmuniturusque, cœlos ascendit, vultuique Dei Patris, vt scriptum est, nostri causa sese ostendit. Assidet autem Patri, etiamsi carnem sit indutus, non iam vt homo per se seorsum animo conceptus; neq; vt alius Filius ab ipso Verbo diuersus distinctusque, qui peculiarẽ ipsius Verbi inhabitationẽ sit sortitus; sed vt Filius verè vnus, & solus etiam tum, quum factus est homo. Assidet itaque ad dexteram Patris tanquã Deus Deo, & Dominus Domino, & Filius verus Patri vero, hoc ipsum quod erat secundùm naturam constanter manens, esto carnẽ sumpsisse nõ ignoretur.

Christus post Diabolum debellatum; & mortem expugnatã ad cœlos ascendit. Hebr.9.

Christus Patri assidet tanquã Deus Deo, Dominus Domino &c.

Fuerat fortassis non magnæ difficultatis fusius adhuc ruditatis istorum barathrũ aperire, verùm nugis vsque adeò friuolis ineptijsque, pluribus velle obniti, haud aliud fere esset, quàm cum ineptis ineptijs contendere. Illa nihilominus cæteris, q̃ dicta sunt nõ inutiliter adiecero, per quæ illi Dominicum cœtum, potissimum perterrefacere, rectos-

Ineptijs cum ineptis non est contendendum.

que corde, vt scriptum est, hoc est, eos, qui in simplicitate animi vitam traducunt, & fidei traditionem veluti quoddam depositum, in pectoris scrinio retinent, integreque ac incorruptè eandem conseruãt, veluti è tenebris iaculari se posse existimant. Itaque acres illi impostores, sententiarum commentis callidissimè contextis, rudiores à veritatis ostio abducunt; hæreticorumque malitiam æmulati impia: qualia nimirum eiusmodi indoctis proponere solent, dogmata instillant: Parum id quod scriptum est reputantes. Væ illi, qui proximo suo turbidã scaturiginẽ propinat.

Sectarij in orthodoxos quasi è tenebris iacula torquent. Hæretici rudioribus præcipuè insidiantur. Edit.70.

Enimuerò Arianæ impietatis propugnatores vnigenitum Dei Verbum heterousion, ipsoque Generante minus esse definiunt; nec non creaturam, & quiddam productitium esse cõtendunt; adeoque illum, per quem omnia, & in quo consistunt omnia, in creaturarum ordinem redigunt. Hæc & illi quoque contendunt, qui in dispensationis, incarnationisque Vnigeniti mysterium curiosè inquirentes, peruersamq; Apollinarij doctrinam corroborantes, ac summa cum improbitate veritatis, virtutem corrumpentes, Deum Verbum carnem sumpsisse ita admittũt, agnoscuntque, vt humana tamen, hoc est, intelligẽte anima perfectam fuisse, obstinatè negẽt. Volunt enim Verbum mentis, & animæ vices in assumpto corpore expleuisse. Certum est autem nequissimo consilio istuc facere. Quandoquidem ne voces illas, quæ in humanam naturam conueniunt, dispensatoria quadam ratione de Domino nostro, posteaquam factus est homo, pronunciatas arbitremur, easque ad humanæ naturæ conditiones referamus, adimunt carni rationem, animamque informantem; nempe quò hac ratione filium à diuinitate eijciant, Patreque secundùm essentiam inferiorem esse ostendant. Et quidem suæ huius sycophantiæ firmamenta impiè ex sacris literis aucupari conantur. Quin & hoc quoque tempore nõ desunt, qui illorum stultitiam strenuè æmulantur. Exorti sunt enim virulenti quidam, qui profanas vocum nouitates Nestorij nõ auersantes, rectam inculpatamque fidem grauiter impugnant, & meras inanium sententiarum paleas in vnum conglomerantes, multa contra veritatem allegant.

Arianorũ de Christo sententia.

Apollinaristæ ad Arianos proximè accedunt.

Quo consilio Apollinaristæ & Ariani carnẽ, quam Verbum assumpsit, adimunt animam, & mentem.

Ariani ex sacris literis contra Christum pugnant.

Nestoriani cum Arianis conspirant.

Et primo quidem diuinum Paulũ de Christo omnium Saluatore hæc inter cætera depromentem citant. *Exinaniuit semetipsum, serui formam accipiens, in similitudinem hominũ factus; & habitu inuentus vt homo. Humiliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis; propter quod & Deus exaltauit illũ, & dedit illi nomẽ, quod est super omne nomen.* Et alio rursum loco: *Deus erat in Christo, mundũ reconcilians sibi.* iterum: *Quia in ipso habitat oĩs plenitudo diuinitatis corporaliter.* his & Petri quoq; voces adiũgũt, q̃ alicubi d Chr̃o hũc ĩ modũ loquutus cõperitur. *Iesum à Nazaret.*

Philip.2.

2.Cor.5. Col.2.

Actor. 10.

quomodo eum vnxit Deus Spiritusancto & virtute, qui pertransiuit benefaciendo, & sanando omnes oppreßos à Diabolo, quoniam Deus erat cum eo. Et infra rursum: *Et tempora quidem huius ignorantiæ despiciens Deus, nunc annunciat hominibus, vt omnes vbique pænitētiam agant, eò quod statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in æquitate, in viro, in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis.* Hæc & alia id genus, quæ naturæ humanæ rectè attribuuntur, in medium proponunt, venenatisq; sermonibus concinnatis prauo mox animi sensu percunctantur. Cui, obsecro, Deus & Pater nomen dedit, quod est super omne nomen? nunquid proprio Verbo? at quo pacto rem perabsurdam planeque incredibilem non affirmant, qui hoc dicunt? Erat enim illud semper Deus, naturaliter & necessario ex ipso genitum. Id quod per nomen hoc, quod est super omne nomen rectè designatur. Deo nanque secundum naturam nihil cogitari potest sublimius. Rursum quem vnxit Spiritu sancto? aut quo: cum erat Deus? Multa præterea alia huiuscemodi coaceruantes omnia miscet, simpliciorumque mentes non parum conturbant.

Nestoriani quæ Scripturæ Verbo ratione naturæ assumptæ tribuunt, tanquam Verbo indigna nudo homini adscribunt.

Hæretici callidis interrogationibus ex Scripturis formatis simplicium mentes perturbant.

Iudæ.

Quod aūt vnita diuidāt, & vbiq; animales sese declarent, nec Spiritū habeant; quodque vnum Christum, & Filium, & Dominum in duos filios dirimant, id ex illorum commentis, insanisque studijs facillime deprehendas. Simulant quidem vnum se Christum agnoscere, vnamque ipsius personam constituere, & tamen eò mox dilabuntur, vt vnam rursum personam in duas hypostases distinguāt, singulasque à se inuicem diuulsas, & inter se discrepantes seorsum definiant. Denique ita hic disputant, vt totam dispensationis doctrinam peruertant: Aiunt enim illum, qui serui forma assumpta, ex muliere in lucem prodijt, seorsum & per se nomen illud, quod est super omne nomen accepisse, sanctique Spiritus vnctionem sortitum esse; & Deum, hoc est, Dei Patris Verbum indiuulsè semper apud se habuisse. Huiusmodi illi sermones omnem demētiæ modum excedentes passim eructant. Cùm enim iuxta Saluatoris vocem, mali sint, bona loqui non possunt.

Nestoriani fingunt se vnam Christi personam, vnumque Christum & Filium constituere, & tamē reipsa duos constituunt.

Nestoriani totam Christi œconomiā euertunt.

Matth. 12.

Erat sanè, estque semper Deus & Dominus, qui inaspectabilem ineffabilemque ex Deo Patre natiuitatem obtinet, etiam tum, cùm Spiritus sancti illapsu, diuinæque virtutis obumbratione secundùm carnem in muliere ortus est; admirabilique ac nostrum captum excedente modo, per eandem in lucem editus est: Verùm quia perinde ac vnus è nobis ortum ex muliere sortitus est. (Hac vna enim ratione semetipsum humiliasse, & exinaniuisse; nec non in obedientia ad crucis vsque mortem perstitisse dicitur) fit vt iure meritoque nomen, quod est super omne nomen accepisse, perhibeatur; omneq; genu cœlestium, terrestriū, & infernorum ipsi incuruetur; & omnis tandem lingua, quòd Dominus noster Iesus Christus in gloria sit Dei Patris, confiteatur. Neque enim ratione prædita creatura Deum hominem factum nesciebat. Nam etsi nobis assimulatus esset; perindeq; ac nos carni & sanguini communicasset, à diuinitate tamen non recesserat; neque hoc ipsum, quod erat per incarnationem amiserat. Manebat enim & hoc modo affectus, in gloria Dei Patris adorandus. Siquidem gloriā habet Pater proprium Filium, qui vna cum ipso regnat, vnaque adoratur; etiamsi is ob orbis salutem dispensatoriè factus sit homo.

Christus admirabiliter conceptus & in lucem editus.

Phil. 2.

Per Logicam Creaturam Angelos hoc loco videtur insinuare.

Gloria Patri habere Filium eiusdem secum potentiæ & gloriæ.

Quando ergo cum à sanctis Angelis, tum à nobis quoque qui in terra versamur, carnē iam indutus natura & veritate Deus esse creditus est, tūc illud nomen quoq;, quod est super omne nomen, accepisse rectè intelligi potest. Nō quasi tum demum istuc veluti quoddam auctariū consequutus fuerit, (cum enim idem sit, quod erat, & quod semper est, quomodo quippiam accepisset, quod antea non habebat) sed quod Deus & Pater omnium tunc mentes illustrarit, naturalemque Verbi incarnati diuinitatem clam esse, non permiserit. *Nemo* (inquit) *venire potest ad me, nisi, Pater, qui misit me, traxerit illum.* Simili modo & ipsa quoque vnctio circa humanam naturam accidit. Nam cùm Vnigenitus, qui ex parte gignitur, natura sanctus esset, non secus atque Pater, nostro tamen more vnctus, hoc est, à Deo Patre sanctificatus dicit; quatenus nimirum in humanis apparuit. Qua de re sapientissimus Paulus alicubi ita scribit: *Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur ex vno omnes, propter quam causam nō confunditur fratres eos vocare, dicens: Annuntiabo nomen tuum fratribus meis:* Quamuis ergo Vnigenitus secundum naturam suam sanctus esset, ipsamque sanctificaret creaturam, attamen cum frater noster appellatus est, tunc secundum humanam naturam æquè ex ac vnus nobis vnctione quoque potitus est; vtpote proprietates & conditiones humanæ naturæ consentaneas, propter dispensationem nequaquam aspernatus. Ita enim Ioannem Baptistam quodam in loco alloquitur. *Sic decet nos implere omnem iustitiam.*

Quando & qua ratione Christus fortitus sit nomen quod est super omne nomen.

Ioan. 6.

Christus secundum assumptā naturam inunctus.

Heb. 2.

Quando & quomodo Christus inunctus.

Matth. 3.

Quod si verò Deus cum ipso quoque esse dicatur, quid tum postea? Quō enim acuti illi sophistæ non intelligunt Patrem naturaliter semper esse cum Filio. An non ipse est in Filio, Patremque vicissim in semetipso habet Filius? An non meminerunt quid Christus dicat? *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe, qui videt me, videt & patrem: Ego & Pater vnum sumus. Non credis quia ego in patre, & pater in me est?* Et alibi rursum discipulos alloquens, ita ait: *Venit hora vt dispergamini, vnusquisq; in propria, & me solū relinquatis; & tū non sum solus, quoniā pater mecum est.* Nō enim, vt illi, qui alienā īsipiētiā stolidè eructāt, persuasum habēt, Verbū erat

Refutatur id, quòd Deus dicitur esse cum Christo tanquā cum altero.

Ioan. 14.

Ioan. 16.

cum

Verbum non erat cum Christo tanquã cum altero Filio, sed Deus Pater erat cum Verbo incarnato.

cum altero Filio, hoc est, cum homine, quem assumpsit, tanquam alius quispiam Filius ab eo distinctus. (Istud nanq; opinari sectioné, filiorumque dualitatem necessario induceret) sed erat Deus Pater cum Filio, hoc est, cũ incarnato inhumanatoque Verbo prout à Filio separari nequaquam, potest.

Quomodo accipi debeat, quod Deus iudicaturus sit orbem per virum, quẽ ad id ministrum præfiniuit.

Iam etsi Deus terrarum orbem in viro, quẽ ad id definiuit, iudicaturus perhibeatur, nemo tamen mente valens sacram Scripturam affirmare existimet, Vnigenitum Dei Filium in viro, hoc est, in mulieris filio per se seorsum considerato, terrarum orbem iudicaturum esse. Quin illud potius cogitet, pieque apud se pertractet, quòd Christus, quodam in loco asseuerat. *Pater, inquit, non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio, vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem.* Etenim Deus Verbum homo factus, virique nomen nobiscum sortitus, æquè Iudex, & Deus, & Dominus, & Filius est, ac si incarnatus non esset; quippe cum Deus Pater, in eo quoq; statum, eque in illo existat, vt antea. Habet nanque, vt modo aiebam Patrem in se manentem, & ipse vicissim in Patre inest. Quemadmodum autem vnus est Deus & Pater ex quo omnia; ita quoque vnus est Dominus Iesus Christus per quem omnia.

Ioan. 5.

Deus vir appellatus propter naturæ nostræ susceptionem.

2. Cor. 5.

Quin & illud quoque, quòd rectè beati Pauli voce pronunciatum est, in deteriorem quoque partem detorquent. Scribit hic autem, & quidem rectè, Deum in Christo, vel per Christum, mundum sibi reconciliasse. Ex hoc enim loco sumpta occasione, vni Christo & Filio crassam quandam sectionem inferunt; & Deum Verbum ab homine diuellentes, in Christo veluti in alio quopiam à se diuerso, seorsumque & per se subsistere illud constituunt; ita vt iam in homine habitasse veriùs, quàm carnem sumpsisse intelligatur. Sed, heus sophistæ, diuinarum literarum scopus eiusmodi expositionem nequaquam patitur: Confunditis enim lectionem; sententiarumque vim ad ea distorquetis, quæ non decet. Cùm tamen omnem intellectum in obsequium Christi vos captiuare oporteret, sicut scriptum est: Erat enim Deus mundum sibi in Christo reconcilians: Christo nanque reconciliati, viam ad Dei Patres reconciliationem nobis præstruimus. Quandoquidem Verbum quod ex Patre ortum est; quod quidem ad essentiæ identitatem spectat, non est quippiam ab eo diuersum. Sed nec vlla ex parte naturalem illius filiationem infirmat, quod factum est homo: Nam quòd priùs erat, etiam carne assumpta, permansit. Quòd autem reconciliationem in Christo habeamus, quodq; ipse sit pax nostra, qs audeat negare? Ipse est enim ostiũ, & via, & in ipso oĩs diuinitatis plenitudo habitauit corporaliter.

Nestoriani illud Pauli, Deus in Christo erat sibi mundum reconcilians præposterè exponunt.

Quomodo Deus in Christo mundum sibi reconciliauit.

Christo reconciliatus, Deo Patri reconciliatus est.

Ephes. 2. Ioan. 14. Col. 2.

At virulentus anguis, immanisque sycophanta rursum secat, auresque surrigit, ac dicit: Si alius est, qui inhabitat; erit vtique alius & ille quoque, qui inhabitari perhibetur; qua igitur ratione fieri potest, vt hypostases non diuidamus, seorsumque & per se vtranque subsistere non dicamus? Ast vbi tum vnitas personalis manebit? nam vnam duntaxat personam statuere vos fingitis: Etenim duabus hypostasibus per se seorsum positis, omnino duæ quoque personæ ponendæ erunt. Verum noui illi legislatores perfraudem subingressi, id vnum & solum obtinere volunt, quod sibi rectum videtur: Aiunt enim licet hypostases secernamus, vnam tamen solam personam agnoscimus. Atqui quomodo id non est incredibile, rude, & impossibile? Si de naturis id assererẽt, res quæstionis expers foret: Quinis enim diligẽs speculator facilè intelligit, carnem alterius esse substantiæ à Verbo, quod ipsi coniunctum est. Quia ergo diuinæ Scripturæ vnum Filium, vnum Dominum, & vnum Christum nobis tradiderunt, & ita quoque, & non aliter habet fidei traditio, Dei Verbum indissociabili nexu cum sua carne anima ratiocinante informata coadunantes, vnum tãtùm Christum, & Filium esse confitemur: Et quemadmodum vnus tantùm est Christus, & Filius; ità vnam quoque tantùm personam ipsius asserimus; nusquàm non, cùm sacram sanctamque fidei prædicationem, tum eos quoque, qui ab initio viderunt, ipsiusq; Verbi ministri extiterũt, secuti. Qui autem quiddam ad hoc diuersum sapere consueuerunt, ineptorumque syllogismorum commentis, ad ea sese conuertunt, ad quæ non oportebat, eos à nostro commercio secludamus: Apagite dicentes, ignis vestri lucem flammamque, qua incensi estis, sectemini.

Quot in vnoquoq; ponantur hypostases tot & personæ quoque in eo constitui debent.

Heretici id solum recipiunt, quod sibi rectum videtur.

Scripturæ, & Patres, & fides vnũ tantùm Christum Constituunt. Vnius Christi vna duntaxat extat persona.

Verùm enimuero quoniam intelligo stolidos quosdam circũcursare, ac dictitare; peruersam Nestorij doctrinã apud omnes pijssimos Orientis Episcopos obtinuisse; eosdemque pro syncera eandem complecti, cæterisque anteferendam iudicasse; arbitratus sum & hanc quoque fraudem retegẽdam esse: Quandoquidem religiosissimi totius Oriẽtis Episcopi vnà cum Domino meo Ioan. dilectissimo Ecclesiæ Antiochenæ Episcopo scripta dilucidaque confessione omnibus palàm fecerunt, se profanas Nestorianorum vocum nouitates æquè ac nos condemnasse, & anathematizasse; seque nullo vnquam loco eas habuisse; Verùm Euangelica Apostolicaque dogmata vsque sectatos esse, sanctorumque Patrum confessionem integram semper seruasse. Professi ad hæc sunt perinde ac nos sacram Virginem Deiparam esse, reijciuntque illos, qui Christiparam, vel hominiparam vocant, (quemadmodum id faciunt, qui miserandas execrandasque Nestorij opiniones tuentur.) Asseruerunt præterea disertis verbis vnum esse Filium, vnum Dominum, vnum Christum; Deum nimirum Verbum, qui vnus idemque

Orientales accusantur Nestorianismi: Sed id falso post reconciliationem.

Hinc constat epistolam hanc post Ecclesiarum vnionem editam.

Confessio Orientaliũ orthodoxa.

Orientales vocem Christiparæ & hominiparæ reijciant.

ante omne seculum ineffabili modo ex Deo Patre genitus, nouissimis temporibus secundùm carnem natus est ex muliere. Ita vt idem Deus sit & homo, idem perfectus in Deitate, perfectus rursum in humanitate: Credunt denique & profitentur vnam illius esse personam; nec vlla ratione vnum eundemque in duos filios, aut duos Christos, aut duos Dominos dispertiuntur.

Agnoscunt Orientales vnum esse Dominū, vnum Filium, vnā Christum vnamque eiusdem personam.

Si qui igitur sunt, qui illos diuersa ab his sentire falsò affirmauerint, nulla eorum dictis fides babeatur; verùm tanquam impostores, & mendaces ad Patrem suum Diabolum amandentur; ne quando illos, qui rectè incedere cupiunt, conturbent. Quòd si qui epistolas ab illis concinnatas exhibuerint, tanquam quæ à viris spectatis sunt editæ, sint, tanquam spuriæ & commentitię reijciātur: Qui enim semel fidem suam per scriptum professi sunt, qui fieri potest, vt iam cū orthodoxa fide pugnantia scribant? Quasi verò pœnitentia ducti eò iam prolapsi sint, vt rectà sapere diutius nolint. Saluta, quæ tecum est, fraternitatem; quæ mecum est, te salutat. Opto te in Domino valere.

Hæretici confictitijs literis fucum simplicibus faciunt.

AD TOMVM SEXTVM APPENDIX QVINTA.

Appendicis quintæ caput I.

SERMO CYRILLI EPHESI in maiori Ecclesia, quæ appellatur Maria, habitus.

ARGVMENTVM.

HIC inter eos, quos Contiana editio suppeditat, principem locum obtinet; dubito autem iutene inter reliquas Cyrilli homilias censeri queat, vt quæ duas periodos non excedat.

DIVES est hodie Dominus noster Iesus Christus Dei & Patri sortem propriam habens: Flectitur enim ei omne genu, & omnis lingua confitetur, quia Dominus noster Iesus Christus in gloria est Dei Patris. Ipsi dominatio in secula seculorum, Amen.

Videtur hic solum exordij & epilogi fragmentum, totius homiliæ locum explere.

Appendicis quintæ caput II.

THEODOTI SANCTISSIMI Ancyrorum Episcopi de Natiuitate Saluatoris oratio.

ARGVMENTVM.

DEclamationis huius scopus maiorem in modum patet ex titulo. Disputatur hic autem non solùm contra Nestorium, (& si præcipuè, & quasi ex instituto contra illum) verùm etiam contra Arium, Photinum, Apollinarium cæterosque, qui de Christi diuinitate, aut humanitate secus, quàm Christiana religio, ferebat, sentiebant, vel senserant aliquando. Oratio posset esse aliquãdo latinior & cultior. At hoc interim homines verè [illegible] à declamationis huius lectione absterrere non debet, vt quæ res offerat grauissimas, scituque dignissimas.

CLARA & inopinabilis præsentis caussa festinitatis. Clara quidem, quoniam communem hominibus introduxit salutem. Inopinabilis autem, quia rationem naturæ vicit. Natura quoque post partum nescit vlteriùs Virginem; gratia vero & parientem ostēdit, & matrem fecit, & virginitati non nocuit: Gratia enim erat castitatem seruans. O terra sine semine, & fructum germinans salutaré, O virgo, quæ ipsum vicisti delicíarum Paradisum: Ille nanque sine semine omne plantationum genus protulit, ex virgine terra exortis plantationibus. Hæc autem Virgo illa terra melior est. Non enim pomorum protulit arborem, sed virga Iessæ fructum Saluatorem hominibus afferētem; & illa terra virgo erat, & ista virgo. Sed illius quidem arborem nasci præcepit Deus; huius autem Virginis ipse creator secundum carnem factus est germen. Neque illa terra ante arboris frondes suscepit; neque hæc ex partu Virginitatem læsit. Virgo Paradiso gloriosior facta est: Ille enim Dei cultura factus est; hæc autem secundum carnem Deum coluit, eligentem hominis copulari naturæ.

Virginitas post partū non est naturæ, sed gratiæ.

Virgo mater cum paradiso collata, multis partibus eo potior est.

Vide quomodo factum est inopinabile Sacramentum, transcendens naturæ rationem: Quia enim est Verbū Dei, palàm est, & ideo Virginitatem non soluit. Quæ parit carnem puram, virginitate cessat. Sed quoniam natus est carnaliter Verbum Deus, custodit virginitatem, seipsum rationem ostendens. Quando autem Verbum audis, substantialiter intellige, nō hoc, quod per os effunditur. Parit ergo vnigenitum Filius Dei, qui etiam Verbum vocatur, non principium, vt sit Verbum ex partu percipiens, sed vt fieret homo principium partum faciens. Erat quidem ante secula Deus Verbum genitori coæternū. Quia verò homo propter homines fieri, voluit, non mutatione diuinæ naturæ; sed miraculo & voluntate tanquam principium, vt fieret homo, partum amplexus est: Neque enim nostrum Verbum cum paritur corrumpit mentem, neque Deus Verbum substantiale partum eligens, perimit virginitatem.

Pura caro non gignitur citra carnis corruptionem

Verbum in seculo nascitur, non vt sit, sed vt fit homo.

Vt nostrū verbum non corrūpit mentem, dum editur, ita nec Dei Verbum matris corrupit virginitatem.

Vltra rationem est ergo naturæ, quod factum est. Et nequaquam descendas ad rationes naturæ. Miraculum tibi dico; noli mouere sermones; Deum natum tibi dico eligentem partū, non inchoantem diuinitatem. Deus proprium fecit partum, non partus eum. Deus quod erat, mansit, & factus est, quod non erat. Hoc ergo per dispensationem volens fieri, quod non erat, elegit partum tanquam dispensationis initium. Factus est homo

mo non mutata diuinitate, non motis terminis diuinæ substantiæ. Tu enim idem ipse es, & anni tui non deficient, diuina Scriptura

Psal. 101.

dicit: Et tu qui sedes in æternū. Per hoc ostendens diuinæ substantiæ immutabilitatem. Et

Deus citra ullam sui mutationē homo factus.

rursus inquit Deus: Idem ipse sum, & nō mutabor. Non ergo mutata substantia Dei factus est homo, neque conuersus in naturam alienam: Nam non esset miraculum, quòd factum est, si naturæ mutatio naturam suscepisset: Multæ enim apud nos fiunt huiusmodi rerum mutationes. Sed in hoc miraculum fecit Deus, quia manens quod erat, factus est, quod non erat.

In humanis nihil fit, quod ante non erat, citra sui mutationem.

Quod etiam significans magnus Paulus dicebat: Qui in forma Dei existens. Qui in forma Dei existens, ait, non qui fuisset aliquādo, vt naturæ permansionem ostenderet. Qui in forma Dei existens, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. Ecce dicit æqualem Deo non fuisse aliquando. Deinde rursus ait: Sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens. Et illud existens, & hoc factus. Miraculum faciens, non naturam mutans, volens non coactus mutatione substātiæ: Quid enim dicit: Deus facit, licet vltra rationem naturæ sit, quod fit; habet enim & virtutem miraculum facere valentem, & non expectantem naturæ rationem. Propterea & est Deus, & exinanitur in serui forma: Et equalis est Deo, & homo fit: Et est ante secula, & partum sustinet; & ea miracula facit, quæ ratio naturæ nescit.

Phil. 2.

Deus in operibus suis non tenetur legibus naturæ.

Hinc etiam paganis stultitia putatur Christi Sacramentum, & Iudæi scandalum dicunt dispensationis rationem, quod & Paulus significabat, dicens: Prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. Quare stultitiam gentibus? Quia animalis homo non suscipit, Quæ Spiritus sunt: Stultitia enim ei est: Naturæ enim adhærens animalis, & rationibus animæ omnia perscrutatus, miracula Dei stultitiam putat, cùm non habeant secum naturæ rationem. Audiens scilicet Paganus, quia clausa ianua ingressus est Saluator gerens hoc pingue corpus & loco egens, ridet, non credēs miracula, & quærens rationem causæ. Et audiens, quia Virgo pariens, mansit virgo, stultitiam putat sermonem, non discens credere Deo, neque miracula Dei. Ergo & immutabiliter Deum hominem factum impossibile naturaliter putat esse, quod dicitur, etiam hinc mutationes exigens. Sed non ita Paulus edocuit, dicens eum, qui æqualis est Deo, factum hominem: Semetipsum namque exinanisse dixit, non amittentem plenitudinem diuinitatis; vnde etiam dicit: Nos autem prædicamus Christum crucifixum. Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.

1. Cor. 1.

1. Cor. 2.

Pagani & Iudæi fidei mysteria stultitiam vocant.

Ioan. 20.

Esa. 7. Matth. 1.

1. Cor. 1.

Et quare gentibus stultitiam, si purus crucifigitur homo. Nulli putatur stultum, quod naturaliter agitur. Si quid naturale est, quod patitur, quomodo putatur stulta narratio? Sed quoniam, ait Christum crucifixum prædicamus, quem rursum dicimus Dei virtutē, & Dei sapientiam: Ipsis enim, inquit, electis Iudæis, & Græcis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiā, tanquam crucifixam sapientiā prædicantes, stultiā Græcis loqui putantur, credere nescientibus miracula facienti Deo; sed de omnium natura mouentibus rationes; & æstimantibus iniuriam Deo fieri, qui fecit proprias passiones, vt, quod erat passibile liberaret: Non enim intentionem respiciunt salutarem, & bonitatem Deo decibilē; sed solùm quia Deus sibi copulauit passiones dicunt, non considerantes ex hoc salutis humanæ correctionem. Nihil autem hotū, quæ liberant hominem, iniuriam Deo facit: Quæ ostendunt non passibilem, sed clementem.

Quomodo Paulus Christum prædicans, visus est paganis stultitiam loqui.

Sed hominis, inquit, passiones, non præsumo Deo coniungere: Ergo neque sanare eum passiones hominum dicis, neque cruce expoliasse virtutem Diaboli, neque nostrū peccatum adfixisse ligno, neque proprijs passionibus sanasse hominum passiones, neq; mortē dicis eum destruxisse mortem: Si enim nō fecit Deus proprias passiones, vnde passionibus Christi tantarum correctionum sunt factæ virtutes? Quomodo perempta esset mortis mors, nisi Deus propriam eam fecisset? Sed istæ passiones propriæ factæ Dei, virtutem quidem tantarum correctionum, ex diuinitate perceperunt, tanquam Dei propriæ factæ substantiæ verò diuinitatis non nocuerūt, in sua semper impassibilitate durantis. Quomodo adfixum est ligno, quod contra nos erat peccati chirographum, homine puro sustinente mortem? Quomodo autem crux peccatum crucifixisset, aut mors mortis tyrannidem destruxisset, nisi hęc facta fuissent, Dei & ab illo virtutem sumpsissent, propria faciente, quæ sunt nostra, nō patiente, ipsius natura?

Qui Verbū incarnatū verè passum negāt, omnia ea commoda, quæ ex illa passione consecuta sunt, è medio tollūt.

Homo purus mortis chirographum abolere non potuit.

Quid enim significans maximus Paulus dicebat? Quia nullus principum seculi huius Dominicæ Passionis Sacramentum cognouit: Si enim cognouissent, inquit, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Propterea dicimus & manere eum, quod fuit, & factum, quod non fuit: Substantialiter namque manens quod fuit, suscepit passiones, semetipsum voiens natura passibili. Subiectus factus est, regnum non deponens; factus est homo, quod erat manens. Et Deus Verbū incorruptibile existens, natura impermutabilis factus est caro. Quomodo & quemadmodum? Non sicut tu cogitare potes, sed sicut ille miracula facere passibilis est. Quando enim miraculum tibi dico, desere rationes: Signa enim & prodigia Dei fide roborantur, & non rationibus aduersantur. Non enim aliquid miraculorum nostra ratione consistit; & tamen singula facta sunt, licet ratio non permittat.

1. Cor. 2.

Quomodo Deus factus, quod non erat, mansit quod erat, humana ratio non cepit, sed pia fides apprehendit, sicut & cætera quoque verè omnipotentis miracula.

Hæc Magi confessi sunt stellę credentes, & non

Hinc constat homiliam hanc sacrae Epiphaniae die fuisse habitam.

non naturam perscrutantes? Barbari suscipiunt fide miracula, & fideles nequaquam? Cur incredulus es in rationem humanam cadens? Qui ex Chaldaea venerunt, sicut Euangelista dicebat, hodie ipsi suis muneribus mysterium monstrauerunt: Auro, thure, & myrrha Barbarorum intentionem considera: Bene autem trinam speciem munerum ei obtulerunt, Aurum, thus, & myrrham. Thus, quia Deus erat, qui natus est? Hoc enim secundùm consuetudinem offerebant eis, quos ipsi putabant Deos. Obtulerunt quoque & myrrham, passiónem, vt arbitror, mortis, per hanc annuntiantes. Vides, quomodo etiam Magi cognouerunt, quia & Deus mansit, & homo factus est, suscipiens mortem; factus est autem, quod ego, vt nostram eleuaret naturam ad dignitatem suam: Vnitas enim hoc facit, quae alterius sunt coniungens. Propterea ergo cùm Deus esset, homo factus est, vt homo fieret Deus, hac copulatione ad diuinam gloriam eleuatus, vt vnus idemque sit, & diuinè glorificatus, & quae sunt humana, professus.

Magorum dona designabant Christi diuinitatem & humanitatem.

Verbum homo factum, vt homo fieret Deus.

Et hoc nobiscum confitentur omnes, qui confitentur vnitatem diuinitatis & humanitatis: Quod enim vnitum est, nequaquam duo sed vnum nominatur. Mente autem rursus diuidis, & vnum quodque seorsum contemplaris. Ergo solius vnitate: Impossibile est enim simul & custodire vnitatem, & vtrunque seorsum considerare. Sed quod est vnitum, insolubiliter vnum factum est, & nequaquam fiunt duo. Sed mente sola diuido inquis. Ergo hac mente, vnitatem soluisti: Si enim disiunxeris ab altero alterum, huius etiam copulationem diuidisti. Quid ergo solius dispensationem salutarem, duo intelligens, & vnitatem repellens? Vnde etiam magnus Apostolus ait: Iesus Christus heri & hodie, ipse & in secula, heri & hodie dixit, principium temporis dans. Ipse & in secula ait, vnum eundemque dicēs aeternum Deum, & ex temporibus hominem inchoantem, existentem, quidem prius, postea verò factum.

Vbi vnaquodque seorsum considerатur, ibi vnitatis ratio nequaquā conseruatur, sublata autem vnione, totum incarnationis mysterium euertitur.

Sed quomodo, inquit, vnigenitus seruus factus est, manens quod erat, & factus est, quod nō erat? Vis ergo hoc cognoscere, quia factus est. Quomodo factus sit miraculorum opifex nouus: Non enim tu mihi dicere poteris, quō Aegyptiorum fluuius sanguis est factus; immutabili aquarū cōsistente natura: Etenim velut aqua quidem vtebantur Hebraei, sanguis autem Aegyptijs Nilus est factus & factus est quod non erat, manens quod erat. Dic mihi modum, sed non poteris dicere: Miraculū nanque Dei est, fugiens rationem: Quomodo enim lumen in Aegypto factae sunt tenebrae, non extincto lumine, sed manente quod erat: Dies enim Israelitis erat, & clarum eos circumfulgebat lumen, Aegyptijs autem hoc lumen factae sunt tenebrae. Et vnum erat, quod videbatur, lumen erat simul & tenebrae, neq;

Stultè quaerunt, quo modo Deus citra sui mutationem factus sit homo, cùm nullius miraculi ratio reddi queat.

Aqua Aegyptijs sanguinem versa, manserunt aqua. Lumen in Aegyptiorum tenebras versum mansit lumen.

ex hoc mutatum, & aliud factum: Non enim luminis passio tenebrae, sed facta sunt Diuina miracula, & rationem non suscipientia naturae. Quomodo ergo aqua Nili manens aqua, sanguis est facta, aut quomodo in sua natura manens lumen, tenebrae factae sunt: Neque enim hoc corruptum, & illud est factum: Non enim corrupta est aquarum natura, quod designabant Hebraei hanc habentes potabilem; sed mansit ipsa in suis terminis, & facta est sanguis, quod non erat, Deo quippe vltra rationem ostendente miracula.

Babylonia quoque flamma quomodo ros tribus facta est pueris: Nam & flamma ros facta est, & ambo haec ipso ostendunt effectu: Quia quidem ros erat, tres edocent pueri per hanc refrigerati. Quia verò etiam & flamma fuit, qui per hanc exusti sunt, denuntiant Babylonij. Vides quemadmodum ignis, manсit ignis, & ros est factus: Non duae res, neq; duae naturae; sed vnum erat idemque, quod videbatur: Quod enim erat flamma, hoc factum est ros, non flamma mutata, & manifestant hoc Babylonij: Sed manente, quod erat, facta est ros, vt testantur iusti. Nequaquam ergo interroges me modum signorum Dei: Rursus enim dicam tibi miracula, ostendens quidem quia facta sunt, Deo autem relinquens miraculorum nosse rationem.

Flamma fornacis Babylonicae in roscidam aurā versa, mansit flamma.

Elegantissima exempla, quibus ostenditur aliquid mansisse, quod erat, fieri esse, quod non erat.

Modus operum Dei non est quaerendus.

Proinde dic mihi hęc miracula fecit Deus, & flammam custodiens, rorem fecit; neque flammam mutans, & in rorem conuertēs. Ecce soluere volens Tyranni sententiam, & vindicare studens iniustitiam passos, atque noxios consumere Barbaros, huiusmodi miracula operatus est, ignem in suis custodiēs terminis & rorem ostendens. Et vt tres pueri liberarentur, talia miracula fecit Deus, vt autē mundum eriperet, dubitas quia ipse manens Deus factus est homo? Non indiguit flamma mutari, vt rorem operaretur, & ipse homo fieri volens propter salutem hominum, nō suā naturam indiguit permutare. Ignis manens factus est ros, & tu dicis, quia non permanet Deus, & fit homo? Quia naturam nostram sanare volens Deus, non per alios salutem nostrûm, sed per semetipsum molitus est.

Quia enim omnis creatura deficiebat ad salutem nostram qualitatem habentium malignitatis & erroris: Nam longa nequitiae cōsuetudo prona hominibus constat & repellit naturam, sicut prophetat Propheta; deficiebat quippe ratio nequitia superata: Angeli ministri nostrae salutis sunt facti. Et attestatur magnus Paulus de Angelis, quia omnes sunt ministri Spiritus ad ministerium destinati, propter eos, qui futuri sunt haereditate possidere salutem. Angelis melior natura, ministrabat salutem nostram; sed nō liberabatur homo nequitijs pronus inhaerens. Deficiebat ergo ad hominum diligentiam: Nequitia enim malignorum, bonorum studia superabat: Nō quia vincit Deus; sed quia arbi-

Nulla creatura salua re nos poterat. Longa nequitiae consuetudo reddiderat hominem insanabilem.

Heb. 1.

Homo nulla necessitate adactus ad bonum vel malum fertur sed libere.

arbitrio liberæ potestatis virtutem committit: Necessitas enim nō cogit te ad correctionem, neque nolentem trahit ad virtutem, vt tibi virtutem præparans spontaneamque tuā faciat correctionem.

Deficiebat vis omnis creata in procuranda hominis salute: Quare necessarium erat, vt ipsemet Creator curam illius susciperet.

Deus non in potentia, aut fastu, aut terrore, ad hominem venit, sed in summa humilitate & mansuetudine.

Quid ergo? Quoniam & Prophetæ victi sunt. Nihil operabantur doctores, & lex deficiebat, & Angeli studia frustrabantur, voluntate hominum non sequente, quæ bona sunt. Ideoque ipse naturæ creator aduenit, naturamque victam erigere volens, adstitit: Non terrens tāquam Deus, neq; tonitruis auditus percutiens, neq; nube circumamictus, & ignē in nube demonstrās, neque tubæ sono audiētes terrens; sicut aliquando Iudæis apparuit, timorem inijciens in deuotis, nec concutiens famulum; sed gratia magis & bonitate euocans eum. Propterea non venit cum imperiali fastigio, nec obsequium deduxit Archāgelorum: Non mouit Angelorum exercitus; non enim volebat persequi recedentem, fugitiuum suarum legum; sed venit omnium Dominus in serui forma paupertate circumamictus, vt venationem non effugaret.

Incerto nascitur prædio, agrum incertum ad natiuitatem eligens, paupercula paritur Virgine, per omnia paupera graditur, vt per eiusmodi ad salutē hominem venaretur: Nā si gloria stipatus fuisset, & diuitijs multis circumamictus accederet, dicerent vtique infideles, quoniam diuitiarum largitas mutationem orbis terrarum fuisset operata. Si maximam Romanam elegisset ciuitatem, potentiā ciuium mutationem orbis terrarum putarēt. Si Filius fuisset Imperantis, potestati vtilitatē ascriberēt: Si legislatoris factus fuisset Filius, præceptis vtilitatem ascriberent. Sed quid fecit? Omnia paupera & vilia elegit; omnia mediocria, & plurimum obscura, vt diuinitas sola cognosceretur orbem transformasse terrarum. Propterea pauperculam elegit matrē, pauperiorem patriam, egenus fit pecunijs. Et hoc exponat tibi præsepe: Cùm enim non esset lectus, in quo Dominus reclinaretur, in præsepi ponitur; & fit opus immensum prophetiæ, & optima nuntiatio: In præsepi enim ideo positus est, quia nuntiabat, quòd etiam in irrationabilibus notus fieret: Dei nanque Verbum & Filius ad semetipsum trahit & diuites & pauperes, eloquentes & tardiloquos, cum paupertate viuens, & in præsepi iaciens.

Cur Filius Dei omnibus magnificis & splendidis repudiatis elegerit omnia objecta & vilia.

Cur Christus in stabulo natus, reclinetur in præsepio.

Vide ergo, quomodo rerum indigētia operatus est prophetiam; & paupertas eum, qui propter nos homo factus est, accessibilem vniuersis ostendit: Nullus enim metuens superbas Christi diuitias, tardus fuit; nullum accedere ad eum Imperij celsitudo prohibuit: sed communis apparuit & pauper, semetipsum offerrens, omnibus ad salutem: In præsepi nanque Dei proponitur Verbū per mediū corpus, vt licentiam habeat rationalis & irrationalis participari cibo salutis. Et hoc puto etiam Propheta prius clamat præsepis huius Sacramentū narrās: Cognouit bos Creatorē suum, & asinus præsepe Domini sui: Israel autem me non cognouit, & populus me non intellexit: Nam licet simpliciorem sermo sensum habeat, ostendens hebræorū indeuotionem irrationabilem; sed tamen potest & hoc significare, ostendente Domino, quia ibi ipse positus cibus irrationabilibus factus est: Nam non definita præsepe significat; sed hoc præsepe inquit particulam, hoc arbitror præsepe definitè significatum. Sed hoc quidem philosophetur, qui voluerint varia contemplatione Scripturæ diuinæ saginatus.

Christi humilitas & paupertas ostendit eum omnium salutis causa natum esse.

Esa. 1.

Prauè & inutile sunt hæc reddita vel transcripta.

Porrò nos ostēdimus, quia pauper factus, propter nos, qui diues est, verbo diuinitatis salutem omnibus perceptibilem faciens. Quod etiam significās magnus Paulus dicebat: Propter nos pauper factus est, cùm diues esset, vt nos illius paupertate ditaremur. Et quis erat, qui ditabat, & quid ditabat, & quomodo iste pauper factus est, propter nos, dicant nobis, qui à Dei Verbo separant hominem; & quod vnitum est, separant, memoria naturarū duo quædam dicentes Christum, & mentem solummodo ad satisfactionem ferentes. Quis ergo, cùm esset diues, dicito mihi, in ea paupertate pauper est factus: Putas, quia apparuit homo, quem tu separas à Diuinitate: Sed nunquam iste factus est diues, sed pauper ex pauperibus progenitoribus natus.

2. Cor. 8.

Qui Verbū ab homine separāt, verè dicere non possunt, diuitem egenū factum esse.

De puro homine dici non potest ex diuite egenum factum esse, cùm suapte natura sit egenus.

Quis ergo diues, & quid ditauit, qui propter nos factus est pauper? Deus, inquit, ditauit creaturam. Ergo Deus pauper factus est, suam illius paupertatem faciens, qui videbatur: Ipse enim diues diuinitate, etiam propter nos pauper factus est: Neque enim hominem dicere poteris diuitem factum, pauperem existentem, natura & pecunijs; neque diuitem diuinitate per dignitatem pauperē factum; si ei, quæ humana sunt, non copulaueris. Propterea & Apostolus coaptans gloriā Diuinitatis humanis passionibus, neque opinione diuidere, neque sermone separare, quæ vnita sunt, volens, eundem ait diuitem Diuinitate, & pauperem passionibus factum; & aliud quidem per se esse, aliud autem propter nos passum fuisse. Qui diues est diuinitate, pauper fit humana paupertate. Quomodo non etiam reliqua passus est; semel homo fieri propter clementiam volens? Sed hæc quidem sufficiant.

Neque homo sine Diuinitate diues, neque Deus sine humanitate pauper.

Tu autem respice mihi pauperrimum habitaculum eius, qui ditat cœlum, vide præsepe sedentis supra Cherubin, vide pannis oblitum eum, qui pelagus arenæ iunxit; vide deorsum paupertatem, diuitias eius sursum considerans: Sic etenim gratiæ & clementiæ videbis magnitudinem, si tantam Dei condescensionem consideraueris: Nam ipsa paupertate diuitiæ eius diuitiis ostenditur. Stella Magis declarabat pauperem, & Barbaros ad præsepe pauperis adducebat. Sic etiam

Stella ostendit paupertatem, sed pauper illa adducit diuites Magos.

bitarit in eis, iniuriam patitur. In sua quippe creatura Deus non indignè inhabitat.

Porrò si dixeris, quomodo cœlum relinquens habitauit in vulua, dicam tibi & ego, quia cùm Deus esset, homo per hominem factus est, manens Deus, & substantia non mutatus. Confitemur denique & Deum & hominem. Deum quidem ante secula, hominem vero factum ex partu. Deum quidem perpetuè consempiternum Patri, esse verò hominē incipientem ex partu. Non duos, sed vnum. Non dicimus tanquam duo, duplicem verò intelligimus: Neque enim oportet contrariū esse sermoni sensum. Non intelligimus duo, & confitemur vnum: Quod enim dispensatione coniunctum est, hoc separat nec sermo nec cogitatio. Si quis verò intellectus separauit, quod coniunctum est, solutum intellexit, & falsus sit intellectus, separans vtique, quod coniunctum est sempiternum. Confitētem habeto intellectum. Vnum dicis Christū, eundem & Deum, eundem & hominem. Ergo & vnum intellige: Nam si dixeris quidem vnum, intellexeris autem duos, sermonem tuo repugnare facies intellectui. Nō ergo dicas quadam differentia separatos: Si enim vnieris sermonē, sensum noli separare. Si verò separaueris cogitationibus, vnitatem negasti.

Deus homo per hominem factus.

Oratio & mens inter se consentire debent.

Haec omnia apertè pertinnunt Nestorianos.

Non ergo ad naturas diuisas animum tuū deducas. Deo summo mirificante vnitatem; crede miraculum, & noli rationibus perscrutari, quod factum est. Noli miraculum soluere, rationem inuenire contendens: Non enim manet & miraculum, cùm ratione cognoscitur: In his enim, quæ fiunt semper ratio nota est. Quod nequaquam signum, neque miraculum est. Si verò hoc signum atque miraculum est, deserens rationum causas, suscipe fidem, & confitere vnum Dominum Iesum Christum, & Deum, & hominem eundē, neque sensibus, neque sermonibus, neque rationibus diuisum; ne ea, quæ vnita sunt, rationibus separantes, dispensationem salutarē fine dubio denegemus: Nam si vnitione Dei & hominis dispensatio cognoscitur, qui vnitatem diuidit, dispensationem negauit. Credamus ergo dispensationis miraculis, & vt Christus cui creditur, hanc causam confitentibus compenset regna cœlorum. Quæ nos omnes adispici mereamur gratia Christi, cui gloria, potestas in secula seculorum, Amen.

Christus neque ratione, neque sensu diuidendus est.

Appendicis quintæ caput III.

PARS HOMILIAE THEOdoreti Episcopi Cyri Chalcedone, ad Schismaticorum legatos, Nestoriiq́; fautores habita.

ARGVMENTVM.

TOTA hac declamatione insano quodam impetu fertur in Cyrillum, Nestorio Ioannique prælatum, reliquosque Concilij Patres. Cōparat eos aspidibus, basiliscis, homicidis, alijsque idgenus rebus, a quibus natura bene instituta abhorret quàm maximè. Sed neque atram hanc bilem in solos Patres euomit, sed ipsos quoque Augustos minimè obscurè perstringit: Aegerrimè enim ferebant Orientales tam se vili habitos, vt ab ipsa quoque Regia ciuitate arcerentur.

CHRISTVS nobis dux sit sermonis, per quem & ipsi sermones. & nos Diuinorū eius eloquiorum ministri Christus, qui positus est in ruinam multorum, & resurrectionem, & in signum, cui contradicitur; olim quidem à carnali Israel, nunc autem à spirituali. Christus infidelibus quidem lapis offendiculi, & petra scandali; credentes autem nō confundens pretiosus lapis est, fundamentū secundùm Esaiæ vocem. Christus lapis est, quem reprobauerunt ędificantes, & factus est in caput anguli. Christus Ecclesiæ fundamentum Christus lapis, qui sectus est absque manibus, & factus est in montem magnū, & obtexit orbem, iuxta Danielis prophetiam. Pro quo, & cum quo, & propter quem impugnamur, propter quem à regia ciuitate prohibiti sumus; sed cœlorum regno non excludimur: Ciuitatem enim habemus supernam Hierusalem, cuius architectus & opifex Deus vt Paulus dixit: Christus, per quem terribiles Propondītis fluctus transire ausi estis, vt nostram audiatis vocem, quam vestri pastoris vocis effigiem putatis: Desideratis enim audire iucundas vestri pastoris fistulas: pastoris, quē pastores socij calamis occiderunt, vt putant; ad quos Deus per Prophetam clamat: Pastores multi corruperunt vineam meam, coinquinarunt portionem meam, posuerūt partem meam desiderabilem in solitudinē imperuiam. Dicat de ipsis & per alium Prophetam: Secundùm multitudinem ipsorum ita peccauerunt mihi. Gloriam eorū in ignominiam ponam. Dicat & per alium iterum Prophetam: Væ filij Apostatæ, fecistis consilium, & non ex me; & pacta, & non per Spiritum meum, vt adijciatis peccatum super peccatum; conuersi estis, qui profundum consilium consultastis & iniustum.

Nominis inuocatio.
Luc. 2.
1 Cor. 3.
Esa 8.
1. Pet. 2.
Psal. 117.
Dan. 2.
Non propter Christum; sed propter vestram improbitatē exclusi estis.
Hebr. 12.
Excludemini omnino, nisi Schismatici esse desiueritis.
Adulatur impio Nestorio.
Hierem. 12.
Omnia hęc seditionem spirant, contra Synodum.
Osee 4.
Esa. 30.

Dicat ad eos & Esaias: Manus enim vestræ pollutæ sunt sanguine, & digiti vestri peccatis. Lingua vestra locuta est iniustitiam, & os vestrum iniquitatem meditatum est. Nullus loquitur iusta; quia concipiunt laborem, & pariunt iniquitatem. Oua aspidum excluserunt, & telas araneæ texuerunt. Videte te accusationem malitiæ, & putredinis malitię indicium, oua aspidum, & telas aranei; partus quidem malitiam, conceptus autem infirmitatem habet. Oua aspidum malitiæ speciei; tela aranei, infirmitatis argumentum est. Et comedens ouum eorum confractum, putamen inuenit. Vidisti malitiam infirmantem; vidisti offendentem, non offendentem. Vidisti eum, qui impugnatur, coronatum? Et qui comedit ouum eorum confractum vrium inuenit. Vrium autem est aliquid sterile, hoc est imperfectum, Esaia promulga nobis malitiæ speciem, & in ipso basiliscus. Hoc autem

Esa. 1.
Esa. 59.
Obscura hęc, etsi facile deprehendatur, quo tendat.

autem mirabile, quod basiliscos in illo, & vitium, hoc est, sterile. Basiliscus autem malitiã significat; quandoquidem bestiola hæc omnium reptilium ferocissima est, ei confert malitiæ sobolẽ. Verùm & illa ipsa vrion est, propter infirmitatem malioæ: Infirma enim est malitia. Sequitur demonstratio. Tela eorum non erit in vestimeotum: Non enim vestiuntor ab operibos manuum suarum. Quare?qa opera eorum, opera iniostitiæ. Dic speciem iniostitiæ. Pedes eorum in malum eurrunt, nimirum, vt aliquid fiat. Et veloces ad effundendom sanguinem. Quid ad hæc? Cunctatio & iofelicitas in vijs eorum. Nam viæ eorum tortoosæ, quas transeunt, & viam pacis nescierunt.

Basilisci nomine malitia designatur.

Esa. 59.

Verè lamentis digna sunt hæc, quòd Sacerdotes cootra Sacerdotes talia dicant. Verùm hoc dieimus, non quòd tantum accusemus ii os, qoantum nostri curam gerimus. Et post alia: Verè obstopescit cœlum ad hoc, & horruit ampliùs terra, dicit Dominus: Quia duo hæc mala fecit populus iste. Me, inquit, dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi sisternas detritas, quæ nõ poterunt aquam cõtinere. Dicat ad eos Deus per Hieremiam Prophetam: Transite ad insulas Chetim, & videte; & in Cedar mittite, & cõsiderate bene, si facta sint talia, qualia hæc, si mutauerũt Gentes Deos suos, trãsite ad insulas Chetim; Non vultis, inquit, ferre verba mea, nõ fertis Prophetas? non accipitis legem? non creditis Diuinis Scripturis? Assumite gentilium pueros in Doctores; ite ad Gentes, & discite, quomodo colan ur ab illis Dij putatiui, cùm non sint Dij. Transite ad insulas Cheom, & videte; & mittite in Chedar, & bene considerate, si facta sunt talia, qualia hæc; num mutauerint Gentes Deos suos, & quos? Et illi noo Dij. Et quare hæc dicis? Populus meus mutauit gloriam suam, vnde nullam vulitatem accipiet. Hæc & de illis congruit dici.

Ea qui nõ dissimulet, cõtra quos maledicam linguam stringat.

Hier. 2.

Ibidem.

Ergò hæc ola, Theodorete, cõtra Cõcilij Patres.

Pagani ligna & lapides venerantes, vt immortalia illa salutant. Tu autẽ illis prædicans ea venerari non debere; sed solùm verũ Deũ, qui constituit mõtes in statera, & syluas in libra, & metitur manu aquam, & cœlũ palmo, & omnem terram pugillo; qui constituit cœlum quasi cameram; qui continet rotunditatem omnis terræ, & habitantes in illa, quasi locustas: Et hunc, qui omnia Verbo fecit, & vnica momenti inclinatione exhibet ea, quæ non sunt, vt sint; & dedit his, qui nõ erant, vt essent, sola voluntate, quasi oblitus horũ omnium, passionibus obnoxium facis; & legem ponis, vt adoretur Deus passibilis. Et Pagani quidem, vt prædictũ est auaritiæ verbo capti, etiam cœlum impassibile vocant; & Solẽ impassibilem appellant; & stellas immortales statuunt; & terram, quam calcant, inter Deos numerant: Nos autem inuisibilem, Vnigenitum, incomprehensibilem, inexcogitabilem, passibilem esse credemus? Absit SALVATOR nŏster & benefactor, ne sic Apostatæ simus ad orationis tuæ, ne sic ignoremus tuam naturam, ne sic ingrati simus de tuis donis, ne suspicemur passibilem nostrum liberatorẽ, qui nos è passionibus ad impassibilitatẽ trãstulit; & nobis passionibus obnoxijs, impassibilitatem largitus est. Hanc & pro nobis legationem afferimus Deo, cui gloria in secula. Amen.

Esa. 40.

Ne passibilis est Oẽ, qui hęc omnia potest, & facit, verum id non secundum se, sed secũdum naturã assumptam.

Absit, vt secũdum assumptã, passibilem nõ credamus.

Appendicis quintæ caput IIII. & postremum.

HOMILIA IOANNIS Antiocheni.

ARGVMENTVM.

HOMILIA hæc eodem loco & tempore habita. In eundem propemodum scopum tendit: Ataxat namque, licet id tectè, cõsectarios suos in Cyrillum, reliquumque sanctorum Patrum Concilium. Quæ autem de Christi œconomia, de Verbi impassibilitate, naturarumque dualitate proponit, ea vera sunt; at Cyrillus nihil vnquam diuersum ab his docuerat.

Sancta lex est, vt Patribus accepta ferantur ea, quæ filiorum sunt. Meus igitur est Galaat, & meus est Manasses; immò non mei sont, sed Dei, qui vestram cum nostra congregauit Ecclesiam, & hunc pro pietate zelum cũ alijs donis largitos est. Equidẽ inter vos ideo surrexi, vt dicendo salutarem simul & vale dicerem: Etenim vobiscom sumus, ad fratres nostros contendentes: Trãsit enim, qoocunque vult, absque impedimento charitatis natura. Saluto vos, & oro, vt pacem habeatis cũ Deo, priùs quidem fideles, none aotẽ confessores. Qoisquis magnas facultates possidere censetur, strenuè militat & impigrè, vt conseruet, quæ possidet. Nullus igitur à paterna fide destituat, quam & uos, vt depositum apud filios deponimus. Respicite ad progenitores, qoos neque tormẽta, neque mors, neq; aliud quid humanum valuit à fidei syncetitate auellere. Porrò vobiscum paruæ quidem minæ sunt, magna autem merces; paruæ passiones, sed coronæ magnæ. Nemo deprædetur depositũ vestrum, nempe dogmatum certitudinẽ; nemo persuadeat Deum esse passibilem, neque corporis & Deitatis naturam vnã: Illa enim per se est Diuina substantia; hanc verò, corporis videlicet, suscepit. Idcirco connexionem prædicamus, & oon confusionem; vnionem, non contemperationem. Deus hoc per illud, Filius hoc per illud; omnia hoc per illud; adoratur cum illo, glorificatur cum illo; & qoi cum illo adunatus est inseparabiliter, primitiæ appellatur nostræ naturæ. Hæc seruate, & Deus pacis erit vobiscum, adiuuans vos modo, quem ipse nouit, cui sit gloria in secula.

Psal. 59. Filij sua patribus accepta referre debent.

Magna vis charitatis.

Pia & grauis hæc esset admonitio, nisi grauissimo errore inficeretur. Ponit enim Concilij Patres pios, & fideles persequi, qđ à veritate est quam alienissimum.

A M E N.

TOMI SEXTI ET POSTREMI MAGNI CONCILIS EPHESINI

F I N I S.

L A V S D E O.

D. EISENGREIN PROTONOTARII
Apostolici, Passauiensis & Oetingensis
Ecclesiæ Præpositi, &c.

CENSVRA.

Acta hæc Sacrosancti, magni, & Oecumenici Concilij Ephesini primi, opera Doctoris Peltani, Theologi excellentissimi, linguarumq; (vt quas pluribus annis magna cum laude in Italia & Germania publicè docuit) peritissimi, nunc primùm latinitate donata: propter eximiam operis sanctimoniam & vetustatem: singularemque interpretis fidem & industriam: nec non ob miram argumenti varietatem, summamque eiusdem grauitatem, quæ in lucem edantur dignissima censeo. Quamobrem Typographo, non modò, vt suis typis illa procudat, lubens permitto: verùm etiam vnà cum præstantissimis Theologis, qui nobile hoc opus magna diligentia discusserunt, suisque calculis approbarūt, quæ ab omnibus Orthodoxæ veritatis studiosis diurna nocturnaq; manu versentur, digna, vt quæ maximè iudico. Ingolstadij 17. Cal. Aprilis. 1576.

Martinus Eisengrein SS. Theologiæ Doctor, Academiæ Ingolstadiensis Procancellarius, & Collegij Theologici pro tempore Decanus.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sf Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sff Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii Kkkk Llll Mmmm Nnnn Oooo Pppp Qqqq Rrrr Sfff Tttt Vuuu Xxxx Yyyy Zzzz.

Aaaaa Bbbbb Ccccc Ddddd Eeeee Fffff Ggggg Hhhhh Iiiii Kkkkk.

Omnes sunt Terniones, præter Kkkkk quæ est Quaternio.

VENETIS,

Apud Dominicum Nicolinum.

M D LXXXV.